$\frac{50}{110}$

C

REVERENDISSIMI

D. IACOBI DE VITRIACO S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI TVSCVLANI,

THEOLOGI ET CONCIONATORIS, CVM ERVDITISSIMI, tum disertissimi, Sermones in Epistolas & Euangelia Dominicalia totius anni, ab ipso Authore à trecentis quinquaginta & amplius annis, conscripti: nunc autem primùm summa diligentia in lucem editi.

Ecclesiastici 20.

Sapientia absconsa, & thesaurus inuisus: quæ vtilitas in vtrisque?

Expurgose este libro por mandado de los S.res inquisidores segun el expurgatorio del año de 1640 — Fr. Ant.o Castro Viejo

esta bien expurgado segun el Indice de 1707. Antonio Blanco

de çella prioris
expurgose este libro por mandado de los S.res inquisidores segun el catalogo del año de 1632
Fr. ... de ...
Fr. Pedro delgado

ANTVERPIÆ,
In Ædibus Viduæ & Hæredum
Ioannis Stelsij.
1575.

Cum Gratia & Priuilegio.

C

PRIVILEGII
SENTENTIA.

REGIO *Edicto cautum est, ne quis proximo Sexennio, præter Viduam & Hæredes Ioannis Stelsij*, Sermones Reuerendiss. Domini Iacobi de Vitriaco in Epistolas & Euangelia Dominicalia, *in vniuerso Regiæ Maiestatis dominio imprimat, vel alibi impressos importet, venalésve habeat, sub pœnis in Regio diplomate contentis.*

Conceß. Bruxellis 23. *Septembris Anno* 1573.

Subsignatis

I. de Perre.

REVERENDISS. IN CHRISTO PATRI, PRINCIPIQVE ILLVSTRISSIMO D. GERARDO A GROESBEECK, EPISCOPO LEODIENSI, DVCI BVLLONENSI, COMITI LOSSENSI, MARCHIONI FRANCI-MONTANO, &c.

F. Damianus à Ligno Dominicanus & S. T. Magiſter, S. P. D.

SALOMON dilectus ille Domini, quo & ſapientiorem & ditiorem Regem nulla vnquam protulit ætas Reuerendiſſime Domine, Chriſti ſanctæque Eccleſiæ fidelium vniuerſorum matris atque magiſtræ, dulce in Canticis modulans Epitalamium, caſtos inter ſeſe depingens amores, nec non vxorios amplexus. (Siquidem magnum coniugii Sacramentum in Chriſto & Eccleſia commendat Apoſtolus.) ſic eandem affatur: *Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es*. Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis. mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Ephes. 5. Cant. 4.

Quæ verba penitius introſpecta, latentem allegoriarum contegunt penum, atq; ſub cortice verborum (nõ ſecus vt ſub nuce nucleus, aut ſemine fructus) abſtruſi, diuiniq́ue deliteſcunt ſenſus rerum. Quamobrem quid ſanctus Spiritus tali locutionis proprietate adumbratum voluerit, reſerandum eſt claue Dauidica, quæ aperit, & nemo claudit: claudit & nemo aperit. Sicut nanque thymiamata (authore Chryſoſtomo) quantò magis digitis ſeu manibus confricantur, hoc maiorem naturâ ſua ſuauis odoris fragrantiam diffundunt. Ita & ſcripturis ſanctis vſu venit, quantò quis illis familiarior eſt, eò amplius videre poteſt reconditos in ipſis theſauros, pluresq́; percipere indicibilium diuitiarum fructus. Apoc. 3. In Gen. Homil. 13.

Munitionem Ciuitatis pendere in altum ſurgentibus turribus, validis propugnaculis, mœnibus, portiſque nullo vel ariete, vel id genus inſtrumentorum expugnabilibus machinis, nemini eſt incognitum. Porrò quid Ciuitas, deſcribit ſuccinctè elegantérve Cicero. Nihil eſt (ait) illi Principi Deo, qui omnem hunc mundum regit, quod vtiq; in terris fiat, acceptius, quàm concilia, cœtusq́; hominum, iure, legibus, moribuſque ſociati, quæ Ciuitates appellantur. Nam ſi Quintiliano oratori creditur: Quemadmodum corpora noſtra ſine mente, ita Ciuitas abſque legibus, ſuis partibus aut officiis, vt neruis ac ſanguine, corpus conſiſtere nequit. Hinc Marcellinus clariſsimus vir diuo Auguſtino ſcribens, ſic loquitur: Quidnám eſt Reſpublica, niſi res communis? Res ergo communis, res vtique Ciuitatis. Quid verò Ciuitas, niſi multitudo hominũ in quoddam vinculum redacta concordiæ? Apud Romanos enim ita legitur: Breui multitudo diuerſa atq; vaga, concordia Ciuitas facta eſt. Cæterum nomenclaturam atq; rem Ciuitatis præſertim Hieroſolymæ periphraſi turris Dauid, nihil germanius delineat, nihil expreſsius quaſique ad viuum præfigurat, De Somnio Scip. Lib. 5. cap. 11. Epiſtola 5. Iſa. 1. Pſal. 45. Matth. 5.

 quàm

quàm sancta orthodoxa Christi Ecclesia, Propheticis & Euangelicis literis vndique vrbis, montis aut arcis Sion vocem sortita.

Lib.16. cap.26. Diuus Gregorius commentans illud Iob: De ciuitatibus fecerunt viros gemere. Quia Ciuitates (inquit) à conuenientibus populis nuncupantur, veræ sunt fidei Ecclesiæ designatæ, quæ in singulis mundi partibus positæ, vnam Catholicam faciunt, in qua fideles omnes de Deo recta sentientes, concorditer viuunt. Hanc itaque in Euangelio Dominus conuiuentium populorum, etiam per locorum distinctionem, concordiam demonstrauit, quum satiaturus de quinque panibus populum, quinquagenos per turmas vel centenos discumbere præcepit, vt videlicet turba fidelium escam suam, & locis disiuncta & moribus, fideque religionis coniuncta perciperet. Constituerant olim filii Adam, (erat quippe terra labii vnius, & sermonum eorundem) ædificare ciuitatem, extruere turrim, cuius culmen ad vsque cœlorum cardines protenderetur, hoc pacto nomen suum immortalitati consecraturi, dicentes cum Propheta: Linguam nostram magnificabimus, labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est? Veruntamen excelsus Dominus, qui nouit parcere subiectis, & debellare superbos, è sursum descendit, superborum astus & consilia subuertit, atque μονογλώττους in ictu oculi effecit πολυγλώττους, vt non audiret vnusquisque vocem proximi loquentis. Quos prius colligarat fœdere inseparabili cordium vnitas, hos dispersit idiomatum varietas. Quorum res paruæ feliciter concordia creuerant, horum discordia maximæ dilabuntur. Denique quos conglutinarat glutinum charitatis, ferruminaratque in alterutrum ignis amoris, hos fœdè dirimit & separat liuor æmulationis. Ciues enim Babylonis in Principibus mundi, in sua gloria exaltant caput, imitantes suum Ducem ac Regem, qui obambulans in aula Babylonis, dicebat: Nónne hæc est Babylon ciuitas magna, quam ego ædificaui in domum regni, in gloria decoris mei? E diuerso autem Ciues vrbis Hierusalem, filii aut incolæ turris Dauidicæ, quæ est ECCLESIA DEI VIVI, vni & solo seruiunt Deo, illi gloriam dantes, mittentes coronas suas ante thronum. Sibi mutuo quoque deseruiunt atque deferunt charitate ordinatissima, Præpositi nimirum subiectis, mandando, consulendo, quæ sancta, quæ iusta, quæ pudica sunt: subditi itidem obtemperando, ac quæ præcepta sunt, non tam sollicitè quàm deuotè adimplendo. Ciuitas ergo DEI, Ecclesia CHRISTI, sicut turris Dauid ædificata est. Multitudo est non brutorum pecorum (hoc anteà & nomine & re dicebatur Synagoga) sed hominum est ratione & intellectu vtentium, quorum est potius conuocari quàm congregari. In vinculum vnum redacta concordiæ. Vinculum vnius Dei, vnius Fidei, vnius & Baptismi. Vinculum Sacramentorum, rituum & ceremoniarum earundem. Siquidem in nullum nomen (teste diuo Augustino) religionis coadunari possunt homines, nisi aliquo signaculorum aut Sacramentorum visibilium consortio colligentur. Nouissimè in vinculum colligata est & symbolum pacis

[Margin notes: Matth 14. Marc.6. Luc.9. Ioan.6. — Gen.11. — Salustius. — Dan.4. — Augustin.14. de ciuit.Dei, cap.18. — Augustin. Psal.81. — Ephes.4. — Cōtra Faust. lib.19 cap.11.]

atque

atque dilectionis, quo Author & Amator pacis CHRISTVS, sub ipsam passionis horam vinciebat, totusque suos discipulos vniebat. Pacem (inquiens) relinquo vobis, pacem meam do vobis. Quinimo nedum commendabat, sed & Patrem oculis in cœlum subleuatis, supplex pro hac mutui amoris vnione exorabat. Pater (ait) sancte, serua eos quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Porro quàm non cassa fuerit hæc oratio, qua semper (vt talem oportebat filium) exauditus fuit pro sua reuerentia: ilicò comprobauit rei euentus: cùm nedum duodecim Apostolorum, sed multitudinis omnium credentium erat cor vnum, & anima vna, nec quisque eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Atque sic diuersitas Gentium dissipatarum per cultum variorum Deorum, tandem in confessione nominis CHRISTI, æternæque TRINITATIS rursum & adunebatur, ac congregabatur: vt sic renatis fonte Baptismatis, vna esset Fides mentium, & Pietas actionum, forentque Christiani omnes in fide stabiles, & in opere efficaces. Hoc quippe modo consummabantur longè antè prænunciata Prophetarum oracula. Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram quæ peperit vos: quia vnum vocaui eum. Et in Psalmo, Hierusalem quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum.

Ioan.14. *Ioan.17.* *Act.4.* *Isa.51.* *Psal.121.*

Sed de turre Dauid hactenus: nunc ad propugnacula.

Collum (ait diuus Gregorius) sanctæ Ecclesiæ ædificatum sicut turris Dauid cum propugnaculis, Prædicatores dicuntur, quia procul venientes hostes sanctæ Ecclesiæ speculantur & fortiter resistunt, si qui in Ecclesia lædere moliuntur, & liberè terrena conculcantes ac despicientes, cœlestia contemplantur. Mœnia ergo Ecclesiæ, Muri, Propugnacula turris Dauid, Fidei πανοπλία, Disputationum munimenta, virtutum culmina sunt. Loquente iam olim CHRISTO in Isaia ad Ecclesiam: Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in Sapphyris, & ponam Iaspidem propugnacula tua. Tecta sunt verba hæc, plena quæstionibus, grauida Sacramentis. Sequamur ergo & audiamus Magistrum Ecclesiæ diuum Hieronymum, ex his obscuris aliquid aperientem. Sapphyrus, qui ponitur in fundamentis, cœli habet similitudinem, & supra nos aëris. Talis est qui potest Aristophanium illud dicere cum Socrate: ἀεροβατῶ καὶ περιφρονῶ τὸν ἥλιον. quod nos in Latinum sermonem conuertere possumus: *Scando aërem, Solemque despicio*. Siue cum Paulo Apostolo: Nostra autem conuersatio in cœlis est. Ezehiëlis quoque scriptura commemorat: quod locus in quo thronus DEI sit, Sapphyri habeat similitudinem: & gloria Domini in hoc colore consistat, qui portat imaginem supercœlestis. Sed & propugnacula Vrbis Dominicæ, hoc est, murorum mœnia Iaspide roborantur, qui possunt omnem altitudinem eleuantem se contra scientiam DEI, destruere atque conuincere, & mendacium subiicere veritati.

Isa.54. *Super Isaiã.* *Philippen.3.* *Ezech.1.*

Qui ergo in disputando fortissimus est (ait Hieronymus) & sanctarum

Super Isaiã.

ctarum Scripturarum testimoniis roboratus, iste propugnaculum Ecclesiæ est.

Porro non infimum propugnaculum Ecclesiæ his nostris nouissimis temporibus existimo Authorum & classicorum veterum monumenta in lucem producere, atque super Ecclesiæ candelabrum, quasi in proscœnium ponere, quorum testimoniis vera dogmata confirmantur. Impia ac nouitia pessundantur. Rectè enim habet Vincentius Lirinensis: Prophana nouitas, sacrata est vetustas. Noua placent, vetera docent.

Qua de causa Serenissimus Rex noster PHILIPPVS maximis impensis, incomparabili studio, iampridem Antuerpiæ imprimi curauit Biblia quatuor linguarum, tanto certè decore, tantoque splendore illustrata, vt à seculo nec auditum, aut visum exemplar libri cuiusque sit quod condignius singulari prærogatiua diceretur atque esset τὸ βιβλίον βασιλικόν.

Considerauit namque sua pientissima Maiestas cum Iustiniano Augusto, Imperatoriam aut Regiam Maiestatem non solùm armis decoratam, sed etiam legibus oportere esse ornatam, vt vtrunque tempus, & bellorum & pacis, rectè possit gubernari: & fiat Imperator Romanus aut Rex Catholicus, tam iuris religiosissimus, quàm victis hostibus Triumphator magnificus.

At quia *Regis ad exemplum totus componitur orbis*, Sanctissimus Pius quintus ex ordine Prædicatorum ad summum Pontificatum cooptatus, recordatus quantum etiam sit Ecclesiæ CHRISTI propugnaculum Theologica Scholastica, potissimum Sancti Angelici Doctoris Thomæ Aquinatis, singulas difficultates & studiosissimè, & ordinatissimè excutientis, Romæ edi voluit præfati Doctoris opera omnia, voluminibus comprehensa duodecim. Quo sanè Magistro diuo Thoma tota gaudet Ecclesia, fulget ordo beati Dominici peculiari gloria. His iam accessit funiculus triplex R. P. Frater Laurentius Surius Carthusianus, cuius vigiles, improbique labores nunc ad vmbilicum, seu maturitatem peruenerunt (Deo feliciter finem operis coronante) compositis vtique sex eruditissimis tomis in probatas sanctorum Ecclesiæ historias, vnde nullo negotio, diuinorum heroicæ virtutes, præclara gesta, miracula, quæ per ipsos operatus est Dominus, aduersus hæreticorum venenatos sibilos, execrandas blasphemias, doctissimè propugnantur, atque deuotissimè enarrantur. Istorum ergo exemplo & ego commonitus, cupiens cum vidua paupercula aliquid de penuria, ac tenuitate mea in gazophylacium Domini mittere, Cardinalem Sacræ Romanæ Ecclesiæ & Episcopum Tusculanum, hunc Magistrum Iacobum de Vitriaco, è nostra Antuerpiensi bibliotheca erutum, vbi abscondebatur, à blattis corrosus, situque multo squalidus, in publicum totius Ecclesiæ vsum atque studium, pro viribus euulgare contendi.

Miraberis autem Illustrissime Princeps ac Reuerendissime Domine, quòd non solùm tibi scribere, sed & Librum istum mea qualicunque opera impressum, nomini tuo dicare ausim, homo & nomine

minæ & facie ignotus. Sed audi obſecro paucis, quid ad hoc agendum conſilium & ſuaſum mihi ſubminiſtrauerit, ſpero pro tua ſingulari humanitate, prudentia, candore animi, & cæteris dignis viro Principe virtutibus, non futurum tibi animum meum ingratum, etſi opus ipſum, quantum ſis probaturus, promittere mihi non audeam.

Poſtquam (vt ſolet) à grauioribus ſtudiis feriatus, horis ſucciſiuis animi leuandi gratia Chronica Brabantiæ noſtræ perlego, heus incido in huius Iacobi de Vitriaco lectionem, atque intelligo fuiſſe florem in agro Leodienſi valde ſuaueolentem. Sic quippe narrant: Fuit venerabilis Magiſter Iacobus de Vitriaco, qui antè fuerat in villa prope Lutetiam Pariſiorum Argentolium Presbiter curatus. Hic audita celebritate famæ virginis deuotiſsimæ Mariæ de Oignies, progenitæ ex ciuitate Niuella, valedictis ſtudiis Theologicis, ad ipſam acceſsit. Quæ illum benignè excepit, ſummiſque ab eo precibus obtinuit, vt fratribus ibidem religioſe viuentibus, commanere ac cohabitare non detrectaret. Quo facto, ſeculoque abnegato, in Monaſterio Oigniacenſi factus eſt Canonicus Regularis. Cuius itidem Parochiæ cura cùm ei commiſſa eſſet, eidem Mariæ in eadem Parochia conuerſanti, propter vitæ ipſius ſanctitatem, valde familiaris effectus eſt. Reliqua vt breuis ſim, ſuccingo. Interim vnum non eſt ſilentio præmendum. Te narrante (loquitur Iacobus ad Fulconem Epiſcopum Toloſanum in vitam Mariæ) memini me audiſſe, in tua regione reliquiſſe te Aegyptum, ac tranſeuntem per deſertum, terram promiſsionis, in ditione Leodienſi inueniſſe. Audieras enim, quinimo videras, non ſine ſumma admiratione, fœminas quaſdam apud nos acerbiùs deflere vnum peccatum, quod aiunt, veniale, quàm veſtrates homines, vel mille (vt vocant) mortalia. Quarum etiam non poteras ſatis mirari fidem atque deuotionem, cùm eas videres ſummo & honore & reuerentia Eccleſiam CHRISTI, ſacroſancta Sacramenta venerari, quæ in tui Epiſcopatus Toloſani territorio, ab omnibus ferè vel omninò reiicebantur, vel ſaltem paruipendebantur.

Habes iam Reuerendiſsime Domine, facti mei (exiſtimo) non friuolam aut leuem excuſationem. Accedat quamobrem mente deuota Iacobus de Vitriaco Leodienſis, ad Reuerendiſsimum, Illuſtriſſimumque Principem Epiſcopum Leodienſem, locuturus nunc illic mutus Magiſter libro & ſcripto, vbi olim viuus tanta labiorum grana, tam inaudito dono prædicauerat verbo ac exemplo.

Accipiat placidè Reuerendiſsimus Dominus Epiſcopus, Coëpiſcopum eximium turris Dauid, Sacræ Romanæ Eccleſiæ hyperaſpiſten, propugnatoremque acerrimum. Exoſculetur Præſul Digniſsimus, & omnium literatorum Mecœnas vnicus, Sanctum Præſulem atque cum Apoſtolo διδακτικὸν, tam largè, tamque vbertim Eccleſiam DEI, cœleſtem Philoſophiam addocentem, vt nullum ex plurimis comperias, rectius tractantem, & quod Græcè ſignificantius ſonat, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, id eſt, rectè ſecantem vel diuidentem verbum veritatis. 1. Timoth. 3. 2. Timoth. 2.

 Digna-

Dignaberis ergo Illustrissime ac Reuerendissime Domine æqui bonique consulere, quod confidentiùs (timeo) quàm prudentiùs sum molitus. Siquidem magnum mihi calcar addidit operis: Catholicus atque honestus noster Bibliopola Petrus Bellerus Leodius, huius libri promotor officiosissimus, T. D. studiosissimus. Qui etiam (Domino largiente) cætera viri monumenta in lucem prodire curabit, modò ista primitiarum munera V. D. non intelligantur displicuisse bonæ voluntati. Dominus IESVS, cuius est totum quod est optimum, Illustriss. V. D. R. Pater, ad decus Ecclesiæ Leodiensis te seruet, confirmetque in vtroque homine benè valentem, atque decurso vitæ præsentis stadio, transferat in perennem suam gloriam, vbi cum Patre in vnitate Spiritus sancti viuit, & regnat in secula seculorum, Amen. Vale Domine Amplissime.

Datum Antuerpiæ è Cœnobio Prædicatorum pridie Ascensionis Dominicæ, Anno 1575.

Illustrissimæ ac Reuerendissimæ V. C.
Cliens deditissimus

F. Damianus à Ligno Dominicanus.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO
S. P.

PRODIT in publicũ Lector Theophile, magno futurus decori ac vsui Ecclesiæ (si modò nõ fallat existimatio) quondam S.R.E. Cardinalis, Episcopus Tusculanus, Iacobus de Vitriaco, Doctor in scribẽdis sermonibus exactus, sed viua voce (quæ D. Hieronymo teste, magis afficit, habetq́ nescio quid latẽtis energiæ) longo interuallo præstãtior: adeo vt omnẽ encomiũ, omnis commendatio sit infra viri precium, ac dignitatem. Nullus siquidem est inter tot postillarum aut sermonum myriades, qui ordinem istum, vel alijs præmonstrarit, vel aliundè excogitatum sit amplexus. Singulis Dominicis totius anni exorditur ab introitu Missæ, quem quàm luculenter, quàm solidè verset, ruminet, & trutina iusta trutinet, dictu est ineffabile. Dicas Christianum, alterúmve Ciceronem, tanto nimirum discursu, tanto amplificationis campo singula quæque expendit. Quod an verum sit, vt ab vnguibus (penes prouerbium) leonem dignoscas, tu ipse oculatus testis magis, quã auritus experimẽtum atq; gustum sumito in Dominica. 50. speciatim ad illud Dux mihi eris & enutries me. Sed vereor, ne offendat nimia prolixitas, iuxta Horatianũ illud. Quicquid præcipies, esto breuis. Gaudent nanque breuitate moderni. Demum coactè nonnulla, quasíque obtorto collo, alienius à scopo interpretata. Cui responsum esto: Minus culpæ inesse protractiori, quàm contractiori orationi, (tametsi modus in rebus omnibus sit optimus). Quis enim nesciat vestimento humum verrenti, leuius adimi commissuram aliquam veterẽ, quàm breuiori assui nouam? Prout faciendi plures libros nullus est finis. Scribimus enim indocti, doctiq; poëmata passim: atque facilè est inuentis addere, sed inuenire, arduũ: ita quoq; facilius est inuentis subducere, & quod prolixius est, succingere. Varij sunt hominum mores, diuersa studia, discreta ingenia. Velle suum cuiq; est, nec voto viuitur vno, scribit Persius. Quapropter Concionatorem oportet sermonem suum sale, gratiaq́ conditum ita instituere, quo personis, loco, temporive ad amussim quadret. Aliàs ille quidẽ benè dicit, sed auditor minimè ædificatur. Accedit ad hæc authorem istum ingenij sui acuti exuberantiam eruditionis κυκλοπαιδίαν, quibus quàm expeditus, quámve disertus fuerit, de quouis oblato themate disserere, verbáque facere, hac via liquidò manifestasse. Parum enim proficit Orator (ait quidam) nisi crescat declamando. Si verò te remorabitur subinde, aut molestior fiet mendorum occursus, audi, admitteq́ (obsecro) quam huius ad te profero rationem, seu excusationem. Vnicum ad manum fuit exemplar papyro descriptum, à centum triginta amplius annis, tam rude, tam impolitum & succinctum, vt ad sensum eruendum nonnunquam coniectura, seu Delio natatore prorsus opus fuerit. Communicauit quidem, non grauatè binos tomos, quos thesauri non minimi loco (nec iniuria) sibi habet membrana scriptos: Religiosum Canonicorum Regularium monasterium Rubeæ Vallis, prope Zoniam, quibus non modicum labor leuatus fuit. Cæterùm vt meus codex aliud continebat ab illo, sic vice versa, ille aliud dicebat à meo, non tam verbis, quàm ipsis aliquando medijs, aut integris sententiis. Ideóque veniam dato offensis, recordatus illius celebrati dicti: Quandoque bonus dormitat Homerus, Verum opere in longo fas est obrepere somnũ: quod haud dubiũ si vspiã cõmodè isthic locum obtinet atq; veritatem. Hoc si effeceris (vti non diffido) secunda editio diligentiori studio & vigilantia recoquetur, curatúmve dabitur, vt quæ

prima experientia parum feliciter successerant, altera commodius eueniant, & prioris consilij erratum posteriore consilio resarciatur. Planè iuxta Græcanicam parœmiam δευτέρων ἀμεινόνων, quod est, Alteris melioribus.

Sunt eiusdem Magistri Iacobi sermones de omnibus Sanctis, etiam illorum quæ non festiuè ab omni populo, sed solùm à clero seu deuoto fideli populo intra Ecclesiæ parietes celebrantur. Item sermones communes ac quotidiani omnibus Dominicis, quibus explicatur initium Genesis prototypum apud me est scriptum, sed manus hæreticorum conculcantium, contaminantiumque olim omnia sancta Domini, finem eorum euulserunt. Sunt postremò sermones speciales secundum diuersitatem personarum, à seinuicem officiis, gradibus ac moribus discrepantium. Quæ omnia (Domino opem conferente) breui in profectum, & rem studiosorum prostare sedulò maturabit Catholicus imprimis atque industrius Bibliopola D. Petrus Bellerus, qui nec sumptum grauem diffugit, nec operæ indefessæ pepercit, tantum ne præsens author minus digestè vel concinnè, in tuas manus versaretur. Accedat igitur vtriusque nostrum desideratißimis votis, æqui boníque animi, Candide Lector, ingenuus fauor, sicque meritis vel sudoribus amborum, condignum satis censebimus retributum vicißitudinis præmium: Nam sine amore, iocisque, *Authore Horatio,*

Nil est iucundum: viuas in amore, iocisque.
Viue, vale: si quid nouisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his vtere mecum.

Datum Antuerpiæ apud Prædicatorum Cœnobium Vigilia Ascensionis Domini.
1575.

IOANNES TRITHEMIVS
DE ECCLESIASTICIS SCRIPTORIBVS.

IACOBVS *de Vitriaco Episcopus Achonensis, & postea Sacrosancta Ecclesia Romana Cardinalis, Episcopus Tusculanus, vir in diuinis scripturis eruditus, & secularium literarum non ignarus, moribus & vita spectabilis, in declamandis sermonibus ad populum excellentis ingenij fuit, & crucem contra Albigenses hæreticos gloriose prædicans, multos fideles in eos Apostolica authoritate signauit.*

Scripsit non spernendæ lectionis opuscula, quibus nomen suum posteris notificauit:

Historiam Orientalem	Lib. I.
Contra Saracenos	Lib. I.
Epistolarum ad diuersos	Lib. I.
Vitam Mariæ de Oignies	Lib. III.
De sanctis mulieribus Leodien.	Lib. I.

Alia insuper nonnulla composuit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit sub Frederico Imperatore secundo, Anno Domini M. CC. XX.

Hoc Homiliarum opus, quo scripturæ sacræ doctissimè & clarissimè exponuntur, & vtilissimum & dignissimum est vt imprimatur & legatur.

Ita est, Henricus Zebertus Dunghen
Canonicus Antuerp. S. T. D.

Liber iste nihil continet Catholicæ Romanæ Ecclesiæ contrarium, quin doctus est & vtilis, dignusque qui multorum teratur manibus.

Simon Moors Canonicus Antuerp.
Theol. Licentiatus.

Incipit Proëmium D. Iacobi de Vitriaco in Sermones Dominicarum totius anni.

DE EXERCITIO ANTIQVORVM ET STVDIO EORVM IN DIVINIS SCRIPTVRIS.

MVLTI cibi in noualibus Patrum, qui non sibi soli laborauerunt, sed & nobis, *Parab. 13.*
qui introiuimus in labores eorum. Patres enim thesaurizant filiis: ipsi verò de
thesauris suis noua & vetera proferentes, fontes suos foras deriuare diligenter stu *Parab. 5.*
duerunt, & aquas suas diuiserunt in plateis. Aurum suum & argentum igne Spi-
ritus sancti conflantes, & verbis suis facientes staterá, dum benè viuendo dictis *Eccles. 30.*
suis pondus adiicientes musicam non impedierunt, sed corde, ore, & opere, idipsum sapientes,
& in vnam harmoniam cõuenientes, dulces modulos & suaue Epithalamium sponso & spon-
sæ cecinerunt. Facientes ipsi spõsæ murenulas aureas vermiculatas argento, id est, scripturarum *Cant. 1.*
sententias auro diuinæ sapientiæ, & argento cœlestis eloquij splendentes ministrantes ei. Ope-
rantes autem iuxta Domini consilium, cibum, qui non perit, ex arboribus, quarum radices in
cœlo plantatæ sunt: quarum fructus sunt in cibum, & folia in medicinam. Multorum animas
ipsi à Domino satiati, satiauerunt, sicut scriptum est: Anima quæ benedicit, impinguabitur: & *Parab. 11.*
qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. Et quoniam ipsi docti in populos plurimos docuerunt,
secundum prophetiam Daniëlis: Fulgent coram Domino quasi splendor firmamenti, & quasi *Daniël. 12.*
stellæ in perpetuas æternitates: eò quòd ad iustitiam erudierunt multos, & talentum sibi com-
missum, Domino reportauerunt cum vsuris. Et quoniam scriptum est: Boues arabant, & asinæ *Iob 1.*
pascebantur iuxta eos, ex his quæ de pascuis, & noualibus eorũ pascendo, & assiduè ruminan- *Quod de scri-*
do congregare potuimus, velut Ruth, post messores Boos spicas colligendo, velut Apostolus *ptis iã anti-*
sarmenta, quibus ignem succendentes, calefiamus, in vnum congregando: sicut sine fictione di- *quorũ quam*
dicimus, ita paruulis sine inuidia communicauimus. Non alta sapientes, sed humilibus consen- *recentiorum do-*
tientes, sicut scriptum est: Congregationi pauperum affabilem te facito: & quoniam melius *ctorum Au-*
est humiliari cum mitibus, quàm diuidere spolia cum superbis: sermonem nostrum à lectione *thor hoc opus excerpsit.* *Ruth. 2.*
simplicium fratrũ alienum facere non procurauimus, simplici & humili stylo ad ædificationem *Quod stylo*
paruulorum scribentes, non verborum phaleris, nec sermonibus imperitis sententias inuoluen- *mediocri &*
tes: malentes instruere simplices & infirmos, quàm delectare curiosos. Scimus enim quod *humili pro-*
ægroti Medicos eloquentes non quærunt: sed prudentes, benignos, & curare scientes. Ver- *pter simplices*
bum enim veritatis non à fabrica procedit, sed à natura. Verba cœlestis Philosophiæ non or- *vti voluit scriptor.*
natum quærunt, sed profectum. Musica enim in luctu, importuna narratio. Econtrà verba sa- *Quod verbũ*
pientiæ secularis velut meretrix ornata & improba non sibi sufficiunt, nisi coloribus adulteri- *veritatis su-*
nis depingantur. Nos autem ita simplicibus & mediocriter literatis condescendimus, quod *persluum non*
idiotis, quibus prædicare non expedit, sermones nostros aliquantum signando & claudendo *quærit orna-*
non permisimus. Melior est enim humilis auditor, quàm imperitus prædicator. Et quoniam *tum, sicut ver*
dulcis est bonorum commixtio, & erit salus vbi multa consilia, secundum quod scriptum est: *ba secularia.*
Vnguentarius faciet pigmenta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis: ex quatuor speciebus *Quod aliquan-*
aromaticis, velut electuarium animarum, & spirituale antidotum, non sicut debuimus, sed *tũ clausi sunt*
prout potuimus studuimus conficere: scilicet, ex authoritatibus scripturarum noui & veteris *sermones pro-*
testamenti, ex sanctorum Doctorum & expositorum variis ac moralibus sententiis, ex san- *pter idiotas.*
ctorum Patrum vita & exemplis, ex rationibus & similitudinibus secundum naturas anima-
lium & proprietates inanimatorum, diuinis sententiis propter laicos & simplices adaptatis.
Ex his autem ferculis, quantum satis est, cum omni sobrietate manducare oportet. Diues enim
& liberalis paterfamiliâs hospitibus inuitatis, plerunque plura fercula copiose apponit. Qui
autem sapiens est & sobrius, non omnia sibi apposita deuorat, sed quantum sibi sufficit man-
ducat, iuxta Sapientis cõsilium: Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi, ne fortè satiatus euo- *Parab. 25.*
mas illud. Attendat igitur prudens Lector, & cautus Prædicator, ne fortè quæcunque inuene-
rit scripta in vno sermone, velit vno die maximè laicis prædicare. Melius est enim quod in ap-
petitu audiendi adhuc dimittantur, quàm prolixitate grauentur. Totum enim spiritum suum *Parab. 29.*
profert stultus: sapiens autem differt, & reseruat in posterum. Ob hoc enim plerunque in
vno sermone plura collegimus, vt copiosum, & non superfluum redderemus prædicatorem.
Qui secundum qualitatem temporis, & circunstantias personarum, quæ necessaria sunt, de-
bet eligere, & alia quæ relinquit, alteri tempori reseruare: vt sciat declinare ex hoc in hoc,
prout viderit expedire. Verba enim prudentium, statera ponderabuntur, iuxta illud quod Sa- *Eccles. 21.*
piens ait: Omnem escam manducabit venter, & est cibus cibo melior. Et Philosophus ait: *Eccles. 36.*
Cùm legere non possis, quantum habueris: satis est habere, quantum legas. Quando verò in *Quod aliter*
conuentu & congregatione sapientum Latino idiomate loquimur, tunc plura dicere possu- *clericis, aliter*
mus, eò quòd ad singularia non oportet descendere: laicis autem oportet quasi ad oculum, & *laicis est præ-*
sensibiliter omnia demonstrare, vt sit verbum prædicatoris apertum, & lucidum, velut gem- *dicandum.*

mula

Ecclef.23. Ecclef.24. mula carbunculi in ornamento auri. Scriptum est enim: Qui elucidant me, vitam æternam habebunt. Sicut autem vitiosi doctoris est manifesta exponere: ita sapientis est obscurè dicta paucis declarare, & locis idoneis singula adaptare. Mala enim aurea in lectis argenteis, Parab.24. Ecclef.20. qui loquitur verbum in tempore suo. Econtrà autem de stulto prædicatore dicitur: Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo.

Quod totum opus distinguitur secundum varietatem diuini officij. Distinximus autem hoc opus præsens, secundum distinctionem Ecclesiastici officij, quod diuiditur in quinque partes: Quarum prima pertinet ad tempus reuocationis, quod est Propheriæ & doctrinæ, à principio Aduentus Domini vsque ad Natiuitatem. Secunda ad tempus deuiationis, quod est culpæ & pœnæ: à Septuagesima vsque ad Octauas Paschæ. Tertia ad tempus reconciliationis, quod est dilectionis: à Pascha vsque ad Octauas Pentecostes. Quarta ad tempus peregrinationis, quod est luctæ & pugnæ: ab Octauis Pentecostes vsque ad Aduentum Domini. Quinta pars ad Sanctorum solemnitates pertinet, qui nobis sunt exempla iustitiæ.

De tēporibus deuiationis, reuocationis, reconciliationis, & peregrinationis. Tempus deuiationis fuit ab Adam vsque ad Moysen, quod comparatur Hyemi, propter frigus infidelitatis: & nocti, propter tenebras ignorantiæ & peccati. Tempus reuocationis fuit à Moyse vsque ad Christum: & comparatur Veri & manè, quia tunc cœpit peccatum aperiri & apparere. Tempus reconciliationis fuit à Natiuitate Domini vsque ad Ascensionem eius, in quo Christus visibiliter apparuit mundo, & erat Deus in Christo mundum reconcilians: comparatur Æstati & meridiei, propter Christi feruentem dilectionem. Tempus peregrinationis fuit ab Ascensione vsque in finem mundi: & comparatur Autumno & vesperæ, Matth.3. Luc.3. propter plenitudinem, & quia in fine eius ventilator areæ granum à paleis separabit. Tempus deuiationis comparatur homini deuianti in peccato. Tempus reuocationis, homini reuocato in Baptismo. Tempus reconciliationis, homini progredienti in opere bono. Tempus peregrinationis, homini egredienti in morte. Addito igitur his quatuor, quinto scilicet, de festiuitate Sanctorum, patet quod officium Ecclesiæ, secundum cursum totius anni, est Quinquepartitum.

Quod in sex partes totū opus diuiditur. Nos autem ad maiorem operis perfectionem, sextam in Sermonibus nostris addidimus partem, secundum diuersitatem personarum à seinuicem diuersis officiis, & moribus differentium, proprios & speciales Sermones subiungendo: Ad Prælatos, ad Sacerdotes in Synodo, ad Monachos & Moniales, & alias Regulares personas, ad Scholares, ad Peregrinos, & Cruce-signatos, ad Milites, ad Mercatores, ad Agricolas, & Mercenarios, ad Seruos & Ancillas, ad Virgines, & Viduas, & Coniugatas. Secundum enim varietatem personarum oportet non solùm variare Sermones, sed & sententias, & plerunque loquendi modum & scribendi stylum. Non enim competit omnibus morbis vnum emplastrum.

Quod in quali libet Dominica tres appositi sunt sermones. Et quoniam identitas generat fastidium, & aliqua placent vni, & alia alij, in officio cuiuslibet Dominicæ tria themata ponentes, & tertium plerunque prolixius exponentes, diuersis hominum generibus satisfacere curauimus, paruos, mediocres, & maiores contexendo sermones: vt ad imitationem mensę Domini, non solùm ex cyathis potum parcius ministremus, 3.Reg.7. Cant 5. Isa.45. sed insuper ex phialis latioris prædicationis poculum largius propinemus. Quandoque enim quasi roris guttas stillare debent Doctores, quandoq; pluuiam doctrinæ copiosius effundere, iuxta qualitates temporū, & capacitatem auditorū, vt in eis impleatur quod scriptū est: Stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac & mel. Et iterum: Rorate cœli desuper, & nubes

Quod quidam sermones breuiores, alii prolixiores, propter diuersitatē lectorū, auditorum. pluant iustum. Quidam autē non multū possunt vacare studio aut lectioni: quibus quędam themata breuiter exposuimus, materiam eisdem ministrantes, iuxta illud: Da sapienti occasionem, & reddetur ei sapientia. Gloria enim Regum inuestigare sermonem. Alij magis vacare possunt studio, & intendere lectioni, qui tamen magis mediocritate sermonum delectantur, & prolixis sermonibus plerunque tædio afficiuntur. Sunt alij ab omni occupatione Parab.20. Parab.15. Ecclef.6. Prouerb.2. Ezech.1. Apoc.5. seculari remoti, quieti, contemplationi & studio scripturarum dediti, quorum omnis narratio in præceptis altissimi, pedem suum iniicientes in compedes sapientiæ, & in torquem illius collum suum, exquirentes eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effodientes, qui tanquam vectes supersunt in annulis arcæ, qui rotam in medio rotæ, & librum scriptum intus & foris semper gaudent inspicere: quibus volumen diuinæ scripturæ non solùm in ore, sed velut mel dulce est in corde, dum in lege Domini meditantur die ac nocte. In quibus impletur illud, quod de sapientia dicitur: Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc Sapie.8. sitient. In quorum persona Ecclesiasticus de sapientia dicit: Intrans in domum meam, conquiescam cum illa, non enim habet amaritudinē conuersatio illius, nec tædium conuictus illius, sed lætitiam & gaudium. Illis diligentius & plenius copiosæ prædicationis doctrinam in maioribus sermonibus curauimus ministrare. Audiens enim sapiens, sapientior erit: & intelligens gubernacula possidebit.

Quod dimissis pluribus concordātiis & paucis retētis, breuiari possint sermones. Si quis autem compendio delectatur, pluribus prætermissis authoritatibus, quibus morales sententias multipliciter confirmamus, & vna sola retenta, omnes sermones nostros ad compendium poterit reducere. In his autem sermonibus, quos plenius & perfectius prosequimur, principia ad incitationem & instructionem auditorum præponentes, triplici varietate ea distinximus. Primò ad commendationem diuinæ scripturæ, & cœle-

& cœlestis sapientiæ virtutem & efficaciam verbi Dei, per comparationem diuersarum rerum ostendentes. Secundò quales esse debeant, quàm cauti & diligentes qui verbum Dei prædicant, in ipsis principiis declarantes. Tertiò qualiter & à quibus audienda sit cœlestis doctrinæ prædicatio subiungentes.

Et quoniam in Prouerbiis scriptum legimus: Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum, vt posteà ædifices domum tuam: non solùm ne dispersa perirent, sed vt ea parata, & quasi ad manum facilè reperirentur, in vno volumine compegi: & specialiter ad vtilitatem eorum, qui diuersis scripturarum voluminibus carent, & sanctorum Doctorum expositiones, quæ variis continentur codicibus, non habent. Sapientis autem vsus consilio, qui ait: In multitudine prudentium Presbyterorum sta, & sapientiæ illorum ex corde coniungere. Et iterum: Non te prætereat narratio seniorum, ipsi enim didicerunt à patribus suis.

Prouerb. 24. Quod cū magna diligentia, & longo stylo scriptor materia sermonum cōgregauit eis qui librorū copiā non habēt. Eccles. 6. Eccles. 8.

A pluribus Magistris, & sapientibus audiui, & multorum expositorum volumina reuolui, quæ ad vtilitatem legentium, ad fidei, scilicet, instructionem, & morum informationem in vnam redegi seriem voluminis: Vt prædicatio eruditionis, exhortationis, increpationis, & correctionis, excitationis, & consolationis, ignorantiam in auditoribus illuminet, marcentia excitet, tumida domet, fluida coërceat, soluta constringat, cupiditates exstirpet, & demùm omnia vitiorum monstra eliminet.

De diuersitate prædicandi, & multiplici prædicatione, & vario effectu prædicationis.

Nec dubium esse potest, quin verbum Domini hæc omnia facere possit, si quis virtutem & efficaciam eius considerat, & aduertit. Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Verbum enim Domini in virtute, verbum Domini in magnificentia.

De virtute et multiplici efficatia verbi Dei. Hebr. 4.

VERBVM enim Domini non solùm mortuos in corpore suscitabit in iudicio, sed nunc mortuos in anima resuscitat. Vnde & in Euāgelio: Venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuent.

Viginti tres virtutes verbi diuini enumerantur. Ioan. 5.

Infirmos in anima sanat. Vnde in libro Sapientiæ: Non herba, neque malagma sanauit eos, sed tuus Domine sermo, qui sanat vniuersa. *Sapien. 16.*

Languentes & remissos viuificat, & tædio affectos ne deficiant, confirmat, & corroborat. Vnde Psalmus: Secundum eloquium tuum viuifica me. Et iterum: Dormitauit anima mea præ tædio, confirma me in verbis tuis. *Psal. 118.*

Inuidos & sordidos mundat. Vnde in Euangelio: Iam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. *Ioan. 14.*

Animas conuertit, & ad pœnitentiam prouocat. Vnde in Psalmo: Lex Domini immaculata, conuertens animas. Et in cantico Abacuc: Audiui, & conturbatus est venter meus. Et in Apocalypsi: Cùm deuorassem eum librum, amaricatus est venter meus: quia qui addit scientiam, addit dolorem. *Psal. 118. Abacuc 3. Apoc. 10. Eccles 1.*

Errantes corrigit, & gressus hominis dirigit. Vnde in Psalmo: In quo corrigit adolescentior viam suam? In custodiendo sermones tuos. Et iterum: Gressus meos dirige secundum eloquium tuum. *Psal. 118.*

Animam à peccato custodit. Vnde in Psalmo: In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. *Psal. 118.*

Tentationum ardorem refrigerat. Vnde in Psalmo: Vox Domini intercidentis flammam ignis. *Psal. 28.*

Carnalem tollit delectationem. Vnde Moyses in Cantico: Gladius meus deuorabit carnes. Et Hieronymus: Ama scientiam scripturarum, & vitia carnis non amabis. *Deut. 32.*

Terrenam tollit cupiditatem. Vnde Iob: Si continuerit aquas, omnia siccabuntur: si emiserit eas, subuertent terram, id est, terrenitatem. *Iob 12.*

Illuminat oculos. Vnde in Psalmo: Præceptum Domini illuminans oculos. Et iterum: Lucerna pedibus meis verbum tuum. *Psal. 118.*

Corda frigida calefacit. Vnde in Euangelio: Nónne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret scripturas? Et in Psalmo: Ignitum eloquium tuum vehementer. *Luc. 24. Psal. 118.*

Corda arida rigat, & fructificare facit. Vnde Apostolus ad Hebræos: Terra sæpe venientem super se bibens imbrem, & generans herbam oportunam illis à quibus colitur: accipit benedictionem à Deo. Et in Psalmo: In stillicidiis eius lætabitur germinans. *Hebr. 6. Psal. 64.*

Muros penetrat. Vnde Apostolus: Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. *Hebr. 4.*

Pigros stimulat & excitat. Vnde Salomon in Ecclesiaste: Verba sapientum quasi stimuli, & quasi claui in altum defixi. *Eccles. 12.*

Animam emollit & liquefacit. Vnde in Canticis: Anima mea liquefacta est, vt dilectus meus locutus est. Et in Psalmo: Emittet verbum suum, & liquefaciet ea. *Cant. 5. Psal. 147.*

Contra sagittas inimici animam protegit, & munit. Vnde in Parabolis: Omnis sermo Dei ignitus clypeus est sperantibus in se. *Parab. 30.*

Militan-

Isa.58. Militantes in castris Domini ad pugnandum animat. Vnde Isaias: Clama, ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam.

Matth.4. Esurientes pascit & satiat. Vnde Dominus in Euangelio: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

Ioan.4. Sitientibus potum propinat, & sitim extinguit, & sedat. Vnde Dominus in Euangelio: Qui biberit ex hac aqua, non sitiet in æternum. Aquæ putei Iacob, sunt aquæ diuinæ scripturæ.

Ezech.1. Superbos humiliat. Vnde in Ezechiële: Cùm fieret vox super firmamentum, quod erat super caput animalium, stabant, & submittebant alas suas.

Psal.32. Mentes spiritualium confirmat. Vnde in Psalmo: Verbo Domini cœli firmati sunt.

Ezech.2. Ioël.3. Mentes audientium dulcedine spirituali reficit, & recreat. Vnde in Ezechiële: Et comedi illud, scilicet, volumen, & factum est in ore meo quasi mel dulce. Et Propheta Ioël: Stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte.

Iacob.1. Animam saluat, & æternam beatitudinem præstat. Vnde Iacobus in Epistola canonica: Cum mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras. Et

Luc.11. Dominus in Euangelio: Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

Conclusio proœmii. Orate igitur Dominum Fratres, vt virtus verbi Domini, & lex eius immaculata animas nostras conuertat, & in bono corroboret & confirmet. Amen.

DOMINICA

DOMINICA PRIMA IN ADVENTV DOMINI,

THEMA DE INTROITV MISSÆ, SVMPTVM EX PSALMO.

Ad te leuaui animam meam: Deus meus in te confido, non erubescam. Psalm.24.
Neque irrideant me inimici: etenim vniuersi qui te expectant, non
confundentur.

BREVIS in volatilibus apis: sed initium dulcoris habet fructus eius, sicut in Eccle- Eccl.11.
siastico dicitur. Huius apis mellifluum in carne aduentum omnes antiqui Patres De desiderio
multis suspiriis & desideriis, multis gemitibus & lachrymis præuenerũt. Initium expectantium
enim dulcoris fructus eius: initialis dulcedo, fructus incarnationis ipsius. Depo- Christi aduen-
suit enim apis, id est, Christus aculeum, veniens in misericordia, & suauitate: tum in carne.
quem resumpturus est in fine, quando veniet cum iustitia, & districtione. In aduentu igitur ip-
sius, per quem innouata sunt omnia, hodiè renouatur officium Ecclesiæ: in quo supprimuntur
quædam cantica lætitiæ, scilicet, Gloria in excelsis: Te Deum laudamus: retinet autem Ecclesia
Alleluya. Sancti enim ante Christi aduentum partim erant in gaudio propter certam spem li-
berationis: partim in tristitia propter tædium longæ expectationis. Vnde Dauid ait: Dormita-
uit anima mea præ tædio. Et Dominus in Euangelio: Multi Reges & Prophetæ voluerunt vi- Psalm.118
dere, quæ vos videtis, & non viderunt. Ex hoc autem antiquorum Patrum tam feruenti desi- Matth.13.
derio reprehenditur ignauia, & negligentia nostra, & languor tæpiditatis nostræ, qui de eius Luc.10.
præsentia parum gaudemus: cùm antiqui Patres tantùm desiderarent absentem, delectati sunt
odore, & nos non delectamur sapore: currebant post odorem vnguẽtorum eius, & nos gustu
præsentiæ eius non allicimur, fastidientes manna cum Iudæis reprobis, & gratiam oblatam re- Cant.1.
spuentes. De quibus Propheta ait: Omnem escam abominata est anima eorum: pro nihilo ha- Num.21.
buerunt terram desiderabilem. Sancti autem ante Christi aduentũ attendentes defectus suos,
& infirmitates desiderabant ægroti Medicum, naufragi portum, famelici cibum. Aspirabant
exules ad patriam, fessi ad requiem, exclusi ad ostium, lugentes ad solatium, venundati ad
redemptionem, captiui ad liberationem: animas suas, quæ ex peccato, & corruptione primo-
rum parentum quasi languidæ longo tempore depressæ iacuerant, spe & desiderio liberationis
suæ leuantes ad Dominum, & maximè postquam dictum fuit Abrahæ: In semine tuo bene- Gene.12.
dicentur omnes Gentes. Vnde chorus Patriarcharum & Prophetarum dicebat: Ad te leuaui De multipli-
animam meam, Deus meus, spirituali, scilicet, desiderio, quæ depressa fuit in casu primi pa- ci eleuatione.
rentis, iuxta illud: Filij hominum vsquequo graui corde. Sed releuata est, spe futuræ libera- Psalm.4.
tionis. Ad te leuaui animam meam: ne sicut granum in terra conculcetur, & computrescat. Luce 8.
Leuaui, terrena despiciens, & ad supernam beatitudinem aspirans. Facilè autem terrena, &
ima despicit, qui ad diuina & excelsa aspicienda se erigit. Vnde sancti leuabant animas per
desiderium ad amplexandum: leuabant oculos, rationem, scilicet, & intellectum ad con-
templandum, sicut scriptum est: Ad te leuaui oculos, qui habitas in cœlis. Leuabant capita Psalm.122.
spiritualiter ad exultandum, sicut scriptum est: Leuate capita vestra, quoniam appropinquat Luc.21.
redemptio vestra. Non contristemini sicut & cæteri, qui spem non habent. Leuabant cor 1. Thes.4.
ad diligendum, sursum habentes corda ad Dominum, sicut scriptum est: Accedet homo ad
cor altum. Et iterum: Ascensus eius in corde suo disposuit. Leuabant manus ad operan-
dum pro æternis, & genua ad sustinendum patienter aduersa, sicut ait Apostolus: Manus re- Hebr.12.
missas, & genua debilia erigite. Et Ieremias ait: Leuemus animas nostras cum manibus ad Tren.3.
Deum. Leuabant pedes affectuum ad ambulandum obuiam Domino, sicut scriptum est: Sta-
tuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Dicit ergo vniuersitas sanctorum ante
Christi aduentum: Ad te leuaui animam meam, Deus meus: ad aduentum tuum suspiro, Breuis exposi-
aspiro, & respiro, dum te venturum ad me liberandum spero certissimè. In te confido, non tio thematis.
erubescam, aufer opprobrium meum, tolle ignominiam, dele iniquitatem meam, iam non
imputa mihi peccatum, redde mihi vestem innocentiæ, vt operiatur nuditas mea, quam
contraxi ex patre meo Adam: aufer opprobrium meum. Gratis enim venundatus sum sub Isaiæ 52.
peccato, quasi pro nihilo, pro modica, scilicet, voluptate tradidi me diabolo. Neque irri- Rom.7.
deant me inimici mei. Iam de cætero non præualeant aduersum me, neque improperent ali-
quid dignum irrisione, irrideantur ipsi, non irridear ego: paueant ipsi, & non paueam ego:
confundantur qui me persequuntur, & non confundar ego. Etenim vniuersi qui te ex-
pectant, patienter ferendo pondus diei, & æstus, non confundentur. Ego autem expe- Mat.20.
cto te, desidero te, quæro te. Dulcis es Domine quærenti te: quantò magis inuenienti
te? Ecce fratres charissimi, quanto desiderio flagrabant Patres antiqui tempore tem-
pestatis, expectantes serenitatem, & quasi auiculæ clausæ, petentes, & clamantes:

Variæ ponuntur authoritates, & prophetiæ, quibus prænunciatus est Christus. *Aggei.2. Gene.2. Isaiæ.7. Matthæi 1. 1. Corint.6. Genesi.8. Isaiæ 28. Ephe.2. Daniel.9. Ieremiæ 23. Nume.23. Genesis 14. Genesis 9.*

Educ de carcere animam meam: rogantes, & obsecrantes, & postulantes, quæ ad pacem sunt Hierusalem, vt veniret desideratus cunctis Gentibus, os ex ossibus nostris, & caro ex carne nostra: vt fieret secundus Adam, sicut vnus ex nobis, Emanuël, nobiscum Deus, non solùm per gratiam, sed per naturæ conformitatem, vt essent duo in carne vna: vt in vespere mundi contra diluuium peccatorum columba nobis afferret ramum olyuæ, pacem annuncians his qui propè, & his qui longè erant: vt lapis angularis in se duos parietes coniungeret, consummaretur præuaricatio, & finem acciperet peccatum, & deleretur iniquitas, & adduceretur iustitia sempiterna, & impleretur visio, & prophetia, & inungeretur sanctus sanctorum (sicut prædixerat Daniël): Vt regnaret Rex sapiens, & faceret iudicium & iustitiam in terra (sicut prædixerat Ieremias): vt (secundum vaticinium Balaam) oriretur stella ex Iacob, & exurgeret homo ex Israël, in cuius diebus orietur iustitia, & abundantia pacis, donec auferatur Luna: vt inclinaret cœlos, & descenderet, & caligo, id est, caliginosus diabolus sub pedibus eius conculcaretur: vt respiceret Dominus, super castra Ægyptiorum per columnam ignis diuinitatis, & nubis humanitatis & castra Pharaonis destrueret: vt poneret Dominus arcum suum in nubibus in signum fœderis inter ipsum, & terram, in quo esset color igneus, quo ad diuinitatem, aqueus verò, quo ad humanitatem: vt visa humanitate recordaretur fragilitatis nostræ, sicut scriptum est: Respice in faciem Christi tui. Vt egrederetur Isaac in vespere mundi ad meditandum in agro, ad operandum studiose salutem nostram in medio terræ, & coniungeret sibi Rebeccam, id est, Ecclesiam acciperet sibi vxorem. Vt veniret Ioseph ad fratres suos in Dothaim, quæ interpretatur defectus, id est, in defectum huius miseri exilij. Vt descenderet verus Moyses videre fratres suos, & percuteret Ægyptium, id est, diabolum, & vxorem duceret Æthiopissam, id est, vocatam de Gentibus Ecclesiam. Vt mitteretur Dauid videre fratres suos, & percuteret Goliam. Vt sederet Salomon noster Rex pacificus super thronum patris sui, iudicans populum in sapientia. Vt faceret Iacob filio suo Ioseph tunicam polymitam, variis virtutum coloribus depictam. Vt veniret verus Helizæus, deambulans huc atque illuc prædicando, & aptaret se paruo generi, scilicet, humano per conformitatem incuruando se, & exinaniendo clauso ostio cœnaculi, quia virgo non amisit virginitatem: & ita puer mortuus suscitaretur ab eo. Vt veniret vir indutus lineis, id est, carne mundissima, habens atramentarium scriptoris ad renes: quia in humanitate sua veniet scribere, & iudicare peccata, quæ non fuerunt per pœnitentiam deleta, sicut Ezechiëli Dominus ostendit. Vt lapis præcisus de monte sine manibus, id est, Christus de gente Iudæorum sine humana operatione confringeret multiformem statuam Nabugodonosor, id est, vniuersam mundi huius gloriam, quæ est imago, vmbra, fumus, vapor, & somnus. Vt veniret verus Ionas in ciuitatem Niniuæ, id est, in hunc mundum prædicare verbum pœnitentiæ: vt diceret his qui vincti sunt, (secundum quod prædixerat Isaias) exite: & qui in tenebris, reuelamini: vt mederetur contritos corde, & prædicaret captiuis indulgentiam, & clausis apertionem, & prædicaret annum placabilem Domino, cuius hyems in lachrymis pœnitentium. Ver in cognitione bonorum operum: Æstas in ardore perfectionis: Autumnus in remuneratione boni operis. Vt viderent omnes fines terræ salutare Dei nostri. Vt veniret quasi ignis conflans, & quasi herba fullonis peccatorum sordes emundans. Vt oscularetur sponsus sponsam osculo oris sui, & reconciliaretur nobis, mittendo filium per incarnationem, & præsens ore suo loqueretur, qui loqui solebat absens per Prophetas. Vt oscularetur sponsam sponsus speciosus forma præ filiis hominum, cuius thalamus virginitas, cuius thorus castitas, cuius visus contemplatio, alloquium oratio, contactus interna dulcedo, osculum mentis tranquillitas, amplexus æterna iucunditas. Oscularetur non quasi dentibus mordendo, & increpando seruos, sed dulciter visitando & consolando filios. Oscularetur osculo diuinitatis ad humanitatem per incarnationem, osculo Dei ad hominem per charitatem & concordiam: osculo hominis ad Angelum, vt suppleret ruinam lapsorum: osculo hominis ad hominem, faciendo vtraque vnum. Duo labia sponsi, remissio culpæ & promissio vitæ: duo labia sponsæ, confessio peccatorum, & confessio laudis, seu gratiarum actio. Vt conuerteret praua in directa, & aspera in vias planas: vt poneret desertum Gentium in stagna aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum, sicut prædixerat Isaias: Vt daret in solitudinem huius exilij, (sicut idem Isaias ait) cedrum, id est, sanctos boni odoris, & imputrescibiles, & spinam, id est, sanctos verbis prædicationis corda auditorum pungentes, & myrtum, quæ temperatæ naturæ est, id est, sanctos in ardore tribulationis positos consolarentur, & eorum dolores vitiorum medicamine temperarent, & oliuam, per opera misericordiæ, & abietem per contemplationis celsitudinem, & vlmum, quæ sustentat vites fructiferas, id est, eos qui recipiunt Prophetam in nomine Prophetæ, qui, scilicet, viros spirituales sustentant, & cœlestium bonorum botros, quos gignendo ferre non valent, sustinendo ferunt, & buxum, hos, scilicet, qui viriditate boni exempli mentium oculos clarificant, & confortant. Vt veniret verus Samaritanus, & sauciati vulnera vinum & oleum infundens, alligaret. Vt veniret pastor pius, & ouem errantem humeris propriis ad ouile cœleste reportaret. Hoc ergo sanctorum Patrum desiderium his diebus repræsentat Ecclesia, & maximè in fine aduentus per septem Antiphonas, quæ

Genesis 24. Quod Isaac & Iacob, & Moyses, & Dauid, & Helyseo, viro induto lineis, & lapide præcioso de monte sine manibus. & Iona præfiguratus est Christi aduentus: & multipliciter ostenditur ad quid venerit. Genesis 27. Exodi 2. 1. Regum 17. Genesis 38. 4. Regum 4. Ezechias 9. Daniel 2. Ionas 3. Isaiæ 49. Isaiæ 61. De quatuor partibus anni placabilis Domino. Malach.3. Isaiæ 52. De osculo sponsi & sponsæ. Cantic.1. Ephes.2. Isaiæ 40. Matthæi 10. Lucæ 10. Lucæ 15. De Samaritano vulnera alligante, & pio pastore ouem reportante.

nas, quæ cantantur voce alta ad exprimendum intensum desiderium, quod habebant Patres
antiqui, petentes aperiri septem signacula, quæ nemo aperire potuit, nisi Leo de tribu Iuda. *Apocalyp. 5.*
Prima enim, scilicet, O sapientia, quæ ex ore altissimi prodisti: pertinet ad missionem filij, *Ecclesiast. 24.*
propter mysterium incarnationis, & ipsius natiuitatem. Secunda, O Adonay, & dux do- *Exod. 20.*
mus Israël, pertinet ad baptismum, in quo per aquas maris rubri educimur de carcere Pha-
raonis in columna ignis diuinitatis, & nubis humanitatis. Tertia, scilicet, O radix Iesse, quæ *Isaiæ 11.*
stas in signum populorum: pertinet ad crucem & passionem eius, quando positus fuit tan- *Thren. 3.*
quam signum ad sagittam, in ruinam & resurrectionem multorum, & in signum cui con- *Luc. 2.* *Apocalyp. 3.*
tradixerunt. Quarta, scilicet, O clauis Dauid, & sceptrum domus Israël veni, & educ vin- *Isaiæ 22.*
ctum de domo carceris: pertinet ad descensum eius in infernum. Quinta, scilicet, O oriens, *Zach. 3. & 6.*
splendor lucis æternæ, & Sol iustitiæ: pertinet ad resurrectionem, in qua splendor lucis æternæ *Aggei 2.* *Ieremiæ 23.*
cordibus credentium illuxit. Sexta, scilicet, O Rex Gentium, & desideratus earum, lapisque *Isaiæ 28.*
angularis, qui facis vtraque vnum: pertinet ad ascensionem, per quam Christus vtrunque pa- *Ephes. 2.*
rietem iunxit in se lapidem angularem. Septima, scilicet, O Emanuël, Rex & Legifer noster: *Isaiæ 7.*
pertinet ad consessum ad dexteram, vbi regnat cum Patre in æterna beatitudine. Hæ sunt se-
ptem corrigiæ, quibus colligatum erat calceamentum diuinæ potentiæ, quod Ioannes se in- *Ioan. 1.*
dignum soluere professus est. Dominus autem has corrigias soluit: hæc septem signacula ape-
ruit, dum in se prædicta sacramenta completa ostendit. Circa hæc & alia, quæ Christus in
carne completurus erat, antiquorum Patrum versabatur desiderium, qui diligenter inquisie-
runt, & in scriptis suis memoriale posteris reliquerunt de salute humani generis per media- *1. Timoth. 2.*
torem Dei & hominum futura. Vnde Petrus in Epistola canonica: De qua salute exquisie- *1. Petri 1.*
runt atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in nobis gratia prophetarunt, scrutantes
quod vel quale tempus significaret in eis spiritus Christi. Hæc sunt verba Petri. Non solum
autem de salute & redemptione nostra, sed de modo & ordine liberationis nostræ diligenter
prænunciantes, quis, & quantus esset qui ad redemptionem nostram mitti deberet: vnde, & *Quis, quantus dignatus est ad nos descendere.*
quomodo, & quibus viis, qualiter, & ad quid, & ad quos, & quot modis venturus esset. Intuea-
mur & nos cum ipsis quis, & quantus sit iste, qui ingressus est ad saluandas Gentes. Ipse quidem
altissimi filius, eiusdem cum patre dignitatis, & nobilitatis. Nam & filij Regum Reges *Hebr. 1.*
sunt, & filij Principum Principes. Vnde Isaias: Videbunt Gentes iustum tuum, & cuncti *Isaiæ 62.*
Reges inclitum tuum. Ille qui erat Alpha & Ω in se, creator in mundo & rector, in Angelis *Apocal. 22.*
decor & sapor, in reprobis terror & horror: factus est in electis redemptor & adiutor. Ipse
admirabilis Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis, omnipotens omnium *Isaiæ 9.*
Creator, immensus sine quantitate, æternus sine tempore, incomprehensibilis sine loco: cui
seruiant omnis populus, tribus, & linguæ. Hic est Deus noster: non æstimabitur alius ad- *Daniel. 7.*
uersus eum. Hic adinuenit omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Iacob puero suo, & *Baruch. 3.*
Israël electo suo. Post hęc in terris visus est, cum hominibus cõuersatus est: aperta est enim ter-
ra, & germinauit Saluatorem. Hortus, scilicet, conclusus sine sui corruptione fructum protulit, *Isaiæ 45.* *Cantic. 4.*
sed virginitatem non amisit. Innouauit Dominus signa, & immutauit mirabilia. Primus enim *Ecclesi. 36.*
Adam fuit de virgine terra: secũdus Adã de Virgine fœmina. Primus Adam fuit vir in ipsa crea-
tione: secundus Adam fuit vir in ipsa conceptione, sicut scriptum est in Ieremia: Nouum faciet *Ieremiæ 31.*
Dominus super terram, mulier in vtero circundabit virum. Ecce quis, & quantus venit. Sed
vnde venit? A summo cœlo egressio eius. Attingit enim à fine vsque ad finem fortiter: à cœlo *Vnde venerit.* *Psalm. 18.*
empyreo vsq; ad infernum, ad quem consummata redemptione nostra, postquam omnia me-
dia suauiter disposuit, descendit. Visitauit nos oriens ex alto. Venit enim nomen Domini *Lucæ 1.*
de longinquo de sinu Patris in vterum Virginis, de cœlesti patria in exilium nostræ mor- *Isaiæ 30.*
talitatis. Dedit nobis Dominus sedium suarum assistricem sapientiam, sibi, scilicet, coëqua- *Sapien. 9.*
lem. Inclinauit cœlos, & descendit: dirupit cœlos, & venit. Omnipotens sermo Patris à *Isaiæ 44.*
regalibus sedibus venit, misericordia & benignitate sua sursum impellente, miseria nostra *Sapien. 18.*
deorsum trahente, sicut scriptum est: Propter miseriam inopum & gemitum pauperum
nunc exurgam, dicit Dominus. De cœlo in terram prospexit, vt audiret gemitus compe-
ditorum. Vnde Psalmista ait: Emitte manum tuam de alto. Nunc verò quibus viis ve-
nerit, videamus. Viæ eius, viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ. Vnde Psalmista: *Quibus viis venerit.*
Deus meus, impolluta via eius. Venit ergo Dominus ad nos per viam pulchritudinis & *Parab. 3.*
castitatis, per viam mansuetudinis & pacis, per viam misericordiæ & veritatis, per viam iu-
stitiæ & æquitatis, per viam afflictionis & laboris, per viam humilitatis & paupertatis.
Et nos eisdem viis occurramus obuiam illi, per viam, scilicet, pulchritudinis & castitatis
contra luxuriam, per viam mansuetudinis & pacis contra inuidiam & iram, per viam mi-
sericordiæ & veritatis contra auaritiam, & fraudem, per viam iustitiæ & æquitatis contra ra-
pinam & violentiam, per viam afflictionis & laboris contra gulam, & quamlibet carnis volu-
ptatem, per viam humilitatis & paupertatis contra superbiam & mundi huius vanitatem.
Propterea ait: Vias tuas Domine demonstra mihi. Et iterum: Docebit mites vias suas. Vt, *Isaiæ 40.*
scilicet, paremus viam Domino ad corda nostra, & rectas faciamus semitas Dei nostri: vt per *Quod principalis via fuit beata virgo Maria.*
eas non nisi ad cœlestem patriam tendamus, corrigendo vias nostras, ne sint prauæ: dirigen-
do, ne sint distortæ. Principalis autem via per quam Dominus venit ad nos fuit beata Virgo,

3. Regum 10. in qua fecit Salomon noster thronum grandem de ebore, carnem ex ea assumendo. Elegit enim virginem incorruptam, ne vinũ nouum mitteret in vtrem veterem. Hæc fuit illa virgo quæ quæsita est, vt calefaceret Dauid sine sui corruptione. Non enim Synagoga poterat eum calefacere, licèt operiretur pellibus absque æstimatione & numero, id est, sacrificiorum multitudine. Hæc fuit ostiolum humilitatis, per quod Dominus ad nos intrauit. Hæc fuit scala Iacob per quam Dominus ad nos descendit, & nos per eam ascendimus, per quam terrena cœlestibus coniunguntur, per quam Christo obuiam pergimus, & ei occurrimus. Infelix anima quæ se malis operibus cruentauit, auaritiæ nigredine obscurauit, iracundiæ igne combussit, assidua luxuria sordidauit, superbiæ tyrannide deuastauit, curis huius seculi aggrauauit: vt prædictis viis Christo non valeat occurrere, nec ipsum in hospicio suo recipere. Videamus prætereà quando Dominus ad nos venire voluerit. Quis autem poterit cogitare dignè diem aduentus eius, cuius egressus ab initio, à diebus æternitatis? Generationem siue aduentum eius quis enarrabit? Genitus est à patre sine matre, genitus à matre sine patre. Quando autem venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, in tempore, scilicet, plenitudinis: quasi in Autumno maturitatis, & in vespere mundi. Ver enim fuit tempore Patriarcharum, quando promisit Deus Abrahæ, quod in semine eius benedicerentur omnes Gentes. Æstas verò sub lege & Prophetis, appropinquante iam Christi incarnatione. Autumnus verò tempore incarnationis, in quo colligimus fructum nostræ salutis. Hyems erit tempore Antichristi. Venit enim Dominus dum medium silentium tenerent omnia. Primum silentium fuit ante legem, quando ferè omnes erant muti, nec erat qui bona prædicaret, vel Deum laudaret. Vltimum silentium erit in tempore Antichristi, quando omnes ferè erunt muti, & surdi. Imminente autem Christi aduentu, erant homines surdi, nolentes audire mandata Dei. Fuerunt ergo in primo silentio, muti: in secundo, surdi: in tertio verò erunt muti & surdi. Quoniam autem grata est pluuia tempore siccitatis, & gratior est Medicus in desperatione ægritudinis: venit Dominus quasi in vespere mundi, vt succurreret mundo senescenti, & iam penè ruenti. Qualiter autem venerit subiungamus.

3. Regum 1. Cantic. 5. Gene. 28. De impedimentis viarum Domini. Lucæ. 21. De tempore aduentus, quando scilicet venit. Malach. 3. Micheæ. 5. Isaiæ 53. Gala. 4. Gene. 22. Sapien. 18. De triplici silentio. Exodi. 35. Qualiter venerit.

Quod sapienter venerit. Iere. 23. Isaiæ 11. Isaiæ. 7. Venit sapienter, potenter, humiliter, occultè, suauiter, alacriter. Venit sapienter, sicut scriptum est: Regnabit Rex, & sapiens erit. Et Isaias ait: Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet. Butyrum & mel comedit, vt sciret reprobare malum, & eligere bonum. Suaues enim & dulces sibi incorporauit, vt scire faceret se reprobare malos & eligere bonos. Butyrum enim comedit sine caseo, quia ex oue generis humani naturam nostram assumpsit sine peccato. Mel comedit, quia omni carens amaritudine tanquam apis in cordibus fidelium mellificauit, & ea dulcedine sua adimpleuit. Pinguedine autem internæ dilectionis tanquam butyro & melle diuinæ scripturæ scimus reprobare malum, & eligere bonum. Butyrum insuper Dominus comedit, id est, Ecclesiam de Iudæis, qui erant quasi boues sub iugo legis. Mel comedit, dum Ecclesiam de Gentibus (cuius dulcedine delectatur) incorporauit. Venit potenter, vnde dictum est Achaz: Pete tibi signum in profundum inferni, id est, incomprehensibilis, & profundæ scientiæ, vel sapientiæ: siue in excelsum supra, scilicet, potestatis excelsæ. Positus est enim in vrbe fortitudinis nostræ Syon: Saluator noster murus secundum humanitatem, & antemurale secundum diuinitatem. Ædificauit sibi sapientia Patris domum in fortitudine septem columnarum. Vnde Dominus per Prophetam: Ponam in salutari, id est, in exemplo ponam plenitudinem charismatum, quæ per septem columnas designantur: fiducialiter agam in eo. Alij enim peccatores sunt & fragiles. Christus autem potenter venit, qui peccato cedere non potuit, qui diabolum in carne superauit. Vnde Isaias: Præcipitabit Dominus faciem vinculi colligati, destruendo, scilicet, colligationem peccatorum, & telam quam orditus est à principio, & præcipitabit mortem in sempiternum. Diabolus à principio orditus est telam, peccata peccatis addendo: qui tot habet textores, quot sunt peccatores. Et in Ecclesiastico dicitur: Attolle aduersarium peccatores conuertendo: & afflige inimicum, id est, diabolum ipsum confundendo. Aspiciebant enim Sancti à longè, videntes in spiritu hanc Christi de diabolo victoriam. Aspicibant à longè videntes in spiritu Dei potentiam venientem, & nebulam totam terram tegentem. Nebulam, id est, Christum incarnatum terram tegentem & refrigerantem contra tentationum ardorem. Nebula autem descendens terram impinguat, & est signum serenitatis, quod pertinet ad primum Christi aduentum. Ascendens verò, signum est tempestatis, quod pertinet ad secundum aduentum. Postquam enim in cœlum ascendit, expectamus eum cum tempestate & terrore venturum. Venit propterea Dominus noster humiliter, quasi non habens speciem, neque decorem, vt destrueret mundi superbiam, & vanam gloriam. Vnde in libro Regum dicitur: Ecce nubecula parua, quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Christus secundum carnis humilitatem nubecula parua dicitur, ex qua in primo aduentu pluuia benedictionis emanauit, quæ ventum diaboli extinxit. Ex qua venit nobis imber temporaneus, & serotinus: gratia, scilicet, præueniens, & subsequens. Vnde Iob ait: Si continuerit aquas, omnia siccabuntur: si emiserit eas super incarnationem, subuertent terram, id est, terrenitatem in electis. In secundo autem aduentu ex hac nubecula procedit fulgur, quando Dominus sicut fulgur

Quod potenter venerit. Isaiæ 7. Isaiæ. 26. Parab. 9. Isaiæ. 25. Ecclesiast. 36. Hebræ. 11. Eccle 24. Quod Christus comparatur nebulæ. Isaiæ. 53. Quod humiliter venit. 3. Regum 18. Quod Christus nubeculæ comparatur. Oseæ. 6. Iob. 12.

gladium

gladium exacuet in iudicio: dum fulgur iudiciariæ potestatis franget superbos, cremabit *Deut.32.*
auaros, fœtoribus cruciabit luxuriosos. Fulgur enim frangit, cremat, & fœtet, subitò &
inopinatè cadit. Sic fiet in secundo aduentu. In primo autem aduentu humiliter venit, vt nos
ad humilitatem inuitaret, sicut ipse ait: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Ipse *Matth.11.*
enim reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ: si tamen cor *Philip.3.*
nostrum humilitati eius prius fuerit conformatum. Venit insuper occultè & latenter, vt dia- *Quod occultè venit.*
boli astutiam deciperet. Venit quasi fur, vt animas nostras latenter furaretur diabolo: quasi *1.Thess.5.*
in laguncula seu laterna corporis se abscondit, vt infirmis oculis suam temperaret claritatem, *1.Pet 3.*
& diabolo suam absconderet potentiam. Virga enim neque radicata plantatione, nec de- *Num.17.*
fossa sarculo, nec animata succo, nec fœcundata seminario, nuces contra naturam produ-
xit: sic & Virgo præter cursum naturæ, diabolo ignorante, filium genuit. Virgo Dei genitrix
virga est proferens sine sui corruptione florem, id est, Christum, qui fons est, & principium *Quod virgo Maria virgæ, Christus flori comparantur.*
cuiuslibet fructus. Venit suauiter etiam, dulciter descendens sicut pluuia in vellus irrigans,
& fœcundans, sed vellus non corrumpens: sicut pluuia suauis sine strepitu descendit, & sicut *Quod suauiter venit, & cum mansuetudine.*
ros latenter, quasi inuisibiliter terram fœcundauit. Vnde per Ozeam dicit: Ego ros, & Is-
raël quasi lilium germinabit. Fuit imber temporaneus incipientibus: serotinus perfectis. *Iudic.6.*
Ipse enim fabricatus est auroram & Solem, id est, initium & perfectionem attulit nobis, *Oseæ 14.*
& contulit irriguum superius secundum diuinitatem, & inferius secundum humanitatem. *Oseæ 7.*
Vnde Isaias ait: Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum: aperiatur terra, & germi- *Iudic.1.*
net Saluatorem. Postulat rorem de cœlo, pluuiam de nubibus, germen de terra. Per cœ- *Isa. 45.*
los Angeli, per nubes Prophetæ, per terram Virgo Maria, intelliguntur. Rorate cœli, dum *Lucæ 1.*
Gabriël Virginem salutat: pluant nubes, dum stillant montes dulcedinem, & colles fluunt *Ioël 3.*
lac & mel: aperitur, & germinat terra, dum Maria per fidem & deuotionem aperitur, vt ger-
minet Saluatorem sine alterius contactu: sicut granum frumenti germinat, licèt aliud gra-
num non tangat. Venit igitur Dominus tanquam ros & pluuia affluenter & suauiter, non
cum strepitu nec cum tumultu. Vnde Isaias: Non clamabit, nec audietur vox eius foras, *Isaiæ 42.*
calamum quassatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet. Venit præterea *Quòd alacriter venit.*
Dominus alacriter. Exultauit vt gygas ad currendam viam. Non remisse, non segniter, sed
studiose, diligenter, & alacriter operatus est salutem nostram. Venit more cursoris, qui le-
uem habet vestem. Et Dominus ascendit super nubem leuem, assumens carnem ab omni *Isa.19.*
peccato immunem. Cursor præcedit, vt præparet hospitium. Et Dominus ait: Vado vo- *Ioan.14.*
bis parare locum. Cursor succingi solet, vt sit expeditus. Et de Domino dicitur: Erit iu- *Isa.11.*
stitia cingulum lumborum eius. Cursor mobilis est, & leuis. Et omnibus mobilibus mo- *Sap.7.*
bilior est sapientia. Cursor præ leuitate saltum facit: & Dominus de cœlo maiestatis in vte-
rum Virginis saltum fecit. Consequens est, vt videamus ad quid venerit Dominus. Venit, *Ad quid Dominus venerit.*
vt illuminaret, contra ignorantiam: vt adiuuaret, contra debilitatem: vt sustentaret & præ-
sidium ferret, contra lapsum & fragilitatem: vt redimeret, remouendo captiuitatem: vt
aperiret introducendo ad patriam. Nam & faciles eramus ad seducendum, & debiles ad ope-
randum, & fragiles ad resistendum, sub diabolo captiui, & à Paradiso exclusi. Venit vt
illuminaret, vnde Psalmus ait: Emitte lucem tuam, & veritatem tuam, id est, verbum tuum, *Ioan.1.*
quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Sicut autem intellectus ex-
primitur per verbum, ita pater innotuit per filium. Venit, vt adiuuaret & sustentaret. Vnde
Ieremias ait: Iam non erit timor in finibus nostris, quoniam ipse est Saluator noster. Et *Iere.23.*
iterum: In diebus illis saluabitur Iuda, id est, verè confitens: & Israël habitabit confi-
denter. Contra infirmitatem & fragilitatem misit Helizeus noster sal in vase nouo, vt *4.Reg.2.*
sanarentur aquæ in Hierico. Sal, scilicet, diuinæ sapientiæ per incarnationem vas nouum, *Quòd sanatæ sunt aquæ Hierico, & quod Angelus descendit in piscinam.*
Christi humanitas: & ita aquæ steriles sanatæ sunt, id est, genus humanum. Descendit
Angelus magni consilij, turbauit piscinam, & sanatus est infirmus: sicut scriptum est: Con-
turbasti terram, & commouisti eam: sana contritiones eius, quia commota est. Egres-
sus est fons de domo Domini, vt iuxta illum recrearentur fessi, & peregrini: Fons pa- *Ioan.5.*
tens domui Dauid in ablutionem peccatorum, & menstruatæ: ex quo riuulus misericor- *Ioël 3.*
diæ irrigauit, & fœcundauit sterilitatem vniuersæ terræ. Hic est fons pietatis, de quo ex- *Zacha.13.*
iunt omnia flumina, id est, spiritualia dona: & ad quem reuertentur, vt iterum fluant, id *Quòd Christus comparatur fonti.*
est, cui asscribuntur, ne fluere cessent. Diabolus enim retro quasi post tergum manus bonæ
operationis nobis ligauerat, & velut per capillos cogitationum ad teram homines pertra- *Eccle.1.*
hebat. Christus autem incarnatus opem tulit illi super lectum doloris eius. Lex enim per
Moysen data est, quæ mandabat, sed non iuuabat: gratia & veritas per Iesum Christum facta *Ioan. 1.*
est, id est, remissio peccatorum, & adimpletio promissorum. Vnde Isaias ait, Ecce Deus noster *Isa.35.*
veniet, & saluabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorũ, & aures surdorũ patebũt. Cæci erãt, quia *De curatione cæcorum, surdorum, claudorum, & mutorum.*
Deũ ignorabant: surdi, quia verba illius negligebant: claudi, quia per bona opera non incede-
bant: muti, quia peccata sua tacebant, neque Deum laudabant. Venit ad redimendum: sicut
scriptum est in libro Regum, quòd conuenerunt ad Dauid omnes qui erant amaro animo, *1.Regum 22.*
& obligati ære alieno. Venit Propheta magnus, & ipse renouauit Hierusalem, auferendo
vetustatem culpæ & pœnæ, & liberando ab vtraque captiuitate, relaxans facinora ple- *Michea 7.*

Isaiæ 9.

bis suæ Israël: deponẽs omnes iniquitates nostras, & proiiciens à nobis omnia peccata nostra. Vestimentũ enim concretum sanguine fuit in combustionẽ, & cibum ignis. Benedixit terram, quæ maledicta erat in Adam, & auertit captiuitatẽ Iacob. Venit vt aperiret inducendo in gloriam. Ipse enim est qui aperit, & nemo claudit. Ipse est clauis domus Dauid: in qua claue tria sunt, materia, scilicet, & formæ distinctio, & vsus. Materia ferri, diuinitas Christi, formę distinctio, distinctiones gratiarum in Christo: vsus clauis, apertio. Christus enim aperuit ianuam cœlorum, abscondita cordium, secreta scripturarum. Clauis autem aperit per sapientiam artificis, non per potẽtiam: ita Christus per sapientiã nos redemit, & vitæ ianuas aperuit.

Apoc. 3.
Quod Christus assimilatur claui.
Ad quos venerit.

Restat videre ad quos & quot modis venerit Dominus. Venit excelsus ad infimos, beatus ad miseros, Medicus ad infirmos, liber ad captiuos, Dominus ad seruos, nauta ad naufragos, via ad deuios, veritas ad erroneos, vita ad mortuos, consolator ad lugentes, panis viuus ad famelicos, fons viuus ad sitientes.

Quot modis venit, & de septemplici eius aduẽtu.
Matth. 25.

Legimus autem in diuinis scripturis septem Christi aduentus. Primus in carne, ad redemptionem: secundus in mente, ad illuminandum per gratiam: tertius in morte cuiuslibet, ad repetendum depositum, & de talento cõmisso postulandum rationem: quartus in inferno, ad captiuorum liberationem: quintus post resurrectionem, quando venit apparens discipulis ad consolationem, & fidei confirmationem: sextus quotidie fit in sacramento altaris, ad refectionem: septimus in iudicio, ad malorum condemnationẽ, & bonorum remunerationem.

Gen. 49.
Ioan. 14.
Ioan. 21.
Matth. 24.
Matth. 11.
Ioan. 14.
Ioan. 16.
Matth. 28.
Matth. 25.

De primo dicitur in Genesi: Non auferetur septrũ de Iuda, & dux de fœmore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse est expectatio Gentiũ. De secundo dicitur in Euangelio: Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. De tertio similiter in Euangelio dicit Dominus: Sic eum volo manere, donec veniã, scilicet, in morte. Et iterum: Beatus ille seruus, quem cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantem. De quarto dicitur: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? De quinto dicit Dominus: Vado & venio ad vos. Et iterum: Modicum, & iam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me. De sexto dicitur: Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. De septimo dicitur: Cùm venerit filius hominis in sede maiestatis suæ.

De comparatione primi aduentus in mundum.

In hoc vltimo veniet Dominus reparare corpora nostra, sicut in primo venit reparare animas. In primo aduẽtu venit mansuetus & humilis ad redemptionem, benignus & dulcis ad consolationem. In secundo veniet districtus & terribilis ad discussionem, iratus & inflexibilis ad punitionem. In primo venit tanquã agnus mãsuetus, qui portatur ad victimam: In secundo veniet tanquam leo fortissimus animalium, & non est, qui resistat ei.

Paral. 30.
Apoc. 8.
De thuribulo & igne altaris, & phyala & fulgure, et tonitruis, & terræmotu.
Apocaly. 15. & 16.

In primo aduentu Angelus magni consilij accepit thuribulum aureum, & impleuit illud igne altaris, id est, corpus humanum ab omni peccato mundum, quod fabricatũ est igne Spiritus sancti in vtero Virginis, polytum per varias tribulationes, elimatum in cruce, vt splenderet in resurrectione. Hoc thuribulo mundum fœtidum incensauit: ignis autem altaris, feruor charitatis. In vltimo aduentu Angelus effundet phyalam plenam iracundia Dei, in aërem, id est, in aëreas potestates, & fient fulgura, & voces, & tonitrua, & terræmotus: sicut in Apocalypsi dicitur: Sicut enim in principio venit cum pluuia & rore: ita in secundo veniet cum fulgure & tempestate. Inter hos duos aduentus velut inter medios cleros sancti dormiunt, & requiescunt gaudentes de primo, secundum autem desiderantes: sicut scriptum est: Leuate capita vestra.

Lucæ 21.

Quod enim mali maximè formidant, hoc sancti maximè desiderant, habentes vitam in patientia, & tam mortẽ, quàm aduentum Domini ad iudiciũ in desiderio. Dormiamus & nos inter medios cleros attendentes, quanta nobis Dominus contulerit in primo aduentu, quàm maiora collaturus sit in secundo. Sint deargentatæ pennæ nostræ argento humanitatis Christi, vt omnia faciamus ad imitationem conuersationis ipsius. Deargentemus pennas virtutum in eius conuersatione, quemadmodum martyres lauerunt stolas suas in sanguine Agni: Oculi enim Domini super iustos quorum opera semper intuetur, & de profectu nostro gaudet, & delectatur: sicut ipse Dominus ait: Descendi ad hortum nucum, vt viderem poma conuallium, & respicerem si floruisset vinea, & germinassent mala punica.

Apocal. 7.
Cantic. 7.
De descensu Christi in hortum Ecclesiæ.

Verba sunt filij Dei in Canticis, qui descendit ad nos in primo aduentu humiliando se per incarnationem, & visitando per gratiam. Descendit ad hortum nucum, id est, ad Ecclesiã, cuius amaritudo patet exterius, sed dulcedo mentis, quasi nucleus, latet interius. Sed quasi fracta testa apparebit in iudicio. Sancti dicuntur nuces, quibus mundus amarus est, corpus aridum, mens deuota: amari in pœnitentia, firmi in actione, sapidi in deuotione. Hi sunt Lazarus, Martha, & Maria in vna domo Ecclesiæ.

Quod ecclesia nuci comparatur, & de proprietatibus nucis.

Ecclesia autem comparatur nucibus, quia habet amaritudinem in carne tanquam in cortice, duram testam per fidei constantiam, nucleum dulcem propter spem æternæ remunerationis. Vt viderem poma conuallium, id est, fructus eorum, qui humiles sunt intus & exterius. Et inspicerem si floruisset vinea. Sancti nuces sunt & contemptibiles in hyeme huius præsentis vitæ: sed pulchri apparebunt in æstate vitæ futuræ. Idcircò comparantur vineæ: semper autem videri debet iusto, vt sit in flore, id est, in initio benè viuendi, vt semper sit recens ad bene operandum.

Sancti comparantur vineæ & malo punico.

Comparantur & sancti malo punico, quia rigidi sunt exterius mundo per carnis mortificationem: interius candidi per vitæ munditiam, rubei per martyrium, vel per charitatis feruorem: inserti sibi inuicem per fraternam concordiam, qui germinant in hac vita, vt fructificent in alia.

EADEM

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM ex Epiſtola ad Romanos 13.

Scientes quia hora eſt iam nos de ſomno ſurgere: nunc enim propior eſt noſtra ſalus, quàm cùm credidimus. Rom.13.

QVAM condenſa & tetra tenebrarum obſcuritate, & noctis profunditate, atque peccatorum caligine ante Chriſti aduentum in carne totus penè mundus inuolueretur, non ignorant qui ſtatum illius temporis attendunt, & conſiderant. Tenebræ enim erant ſuper faciem abyſſo, ſcilicet, cordis humani, quod prauum eſt, & inſcrutabile, priuſquam diceret Dominus: Fiat lux, & facta eſt lux Chriſto adueniente, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, qui reuelauit condenſa, & tanquam Lucifer atque ſtella matutina noctis tenebras effugauit. Nox enim præceſsit à principio, ex quo poſt peccatum primi parentis, Dominus radios ſuæ cognitionis abſcondidit. Dies autem appropinquauit, dum viſitauit nos oriens ex alto. Lumen ad reuelationem Gentium, dies diem illuminans, dies diei verbum eructuans, dies die, lumē de lumine: dies cuius duodecim ſunt horæ, ſcilicet, duodecim Apoſtoli. Hunc diem quam fecit Dominus ſecundū humanitatem, longo tempore deſiderauerunt Patres antiqui ſedentes in tenebris, & in vmbra mortis, poſtulātes à Domino ſediū illius aſsiſtricem ſapientiā: vt mecū ſit (ait Sapiens) & mecū laboret, vt ſciam quid acceptū ſit coram te. Aſsiſtricem tibi coæqualem, vt mecū ſit in eadē natura, in incarnatione: mecū laboret, id eſt, ad vtilitatē & ſalutem meā in paſsione. Vt ſciam quid acceptū ſit coram te in Spiritusſancti miſsione. Tunc enim farina miſſa eſt in ollam filiorū Prophetarū, ſcilicet, Spiritusſancti gratia, & legis Euangelicæ ſuauitas, legis amaritudinē in dulcedinem cōuertit, & ſpiritualem intelligentiam oſtendit. Rogabant igitur S. Patres, vt inclinaret cœlos, effundens de plenitudine gratiæ ſuæ, & veniret, vt nemus infructuoſum cōuerteret in hortū deliciarum. Oſtende (inquit Propheta) faciem tuā, & ſalui erimus: faciem primi aduentus, vt eam imitemur: faciē ſecundi aduentus, vt timeamus. Noluit tamē Dominus citò venire: permiſit ſanctos antiquos diu clamare. Diſtulit Medicus ægrotū viſitare multiplici ratione, ſcilicet, vt ex dilatione creſceret deſiderium, & vt veniens libētius reciperetur, & diligentius cuſtodiretur. Quæ enim cum maiori labore acquiruntur, cū maiori dolore amittuntur. Terna igitur ratione diſtulit Dominus venire in mundū: ne ſi feſtinus veniret, putaret ægrotus ſe nō Medici virtute, ſed naturę vigore, vel infirmitatis leuitate ſanatū, & ſic vilipenderet Medicū, & paruipenderet ægritudinē. Præſumebat enim peccator de ſuis viribus, dicens: Non deeſt, qui faciat: ſed deeſt, qui iubeat. Vt ergo de ſua virtute non præſumeret, vt magnitudinē infirmitatis agnoſceret, vt Medici gratiā poſtularet, vt humiliatus experimēto cognoſceret, quod nō deeſt, qui iubeat, ſed quod deeſt, qui faciat: diſtulit Saluator venire, donec infirmus frequēter clamaret, & diceret: Veni ad liberandū nos Domine Deus virtutū. Veni Domine, & noli tardare: relaxa facinora plebi tuę Iſraël. Domine, inclina cœlos, & deſcende. Vtinā diſrumperes cœlos, & venires. Quando veniet? Putas durabo? Putas me inueniet illa natiuitas? Si igitur ſancti ante Chriſti aduentū quaſi in nocte ad lucē venturam tanto deſiderio, tantaq; diligentia vigilabāt: quanto magis luce præſente, & die gratiæ illuceſcente vigilare debemus, & ambulare dum lucē habemus? Vnde Apoſt. ait: Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere, id eſt, oportunū eſt & cōgruum, vt hoc tempore gratię vigilemus, & ad lucem ſupernā mentis oculos apertos habeamus. Vt nō dormiamus ſomno culpę, de quo Apoſt. ait: Surge, qui dormis, & exurge à mortuis: & illuminabit te Chriſtus. Neq; ſomno ignorātiæ cum Petro in tenebroſo carcere, de quo Pſal. ait: Illumina oculos meos, ne vnquā obdormiā in morte. Neq; ſomno torporis & negligētię: ſicut paralyticus in grabato. De quo Salomō ait: Vſquequo piger dormis? quādo cōſurges? Hoc ſomno, ſcilicet, ſomno ocij, & deſidię ſuffocati ſunt Sodomitę. Neq; dormiamus ſicut Ionas in ſentina, & ſicut Sampſon in gremio Dalidę, ſomno carnalis cōcupiſcentię: & ſicut Isboſet, qui dormiēs in meridie obiit, percuſſus in inguine. De quo ſomno dicitur in Iob, quod Behemoth dormit in locis humectibus, quādo, ſcilicet, mētis oculos luxurioſis claudit, & in carnali cōcupiſcentia iumēta ſua quieſcere & putreſcere facit. Non dormiamus in tēporalibus, ſicut lętargici ſomno auaritię & cupiditatis mūdanę. Malū eſt enim ſuper latus ſiniſtrū dormire. De quo ſomno Pſal. ait: Dormierūt ſomnū ſuū, & nihil inuenerūt omnes viri diuitiarū in manibus ſuis. Et Iob: Ecce nunc in puluere dormiā. Nō dormiamus ſomno tenebroſę cogitationis, nec latētes diaboli tentationes abſcōdamus in mēte. De quo ſomno cogitationis dicitur in Deut. Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus ſit ſomno, egredietur extra caſtra, & nō reuertetur, priuſquā ad veſperā lauetur aqua. Cū enim tenebroſa cogitatione aliquid turpe in mēte cōcipitur, defectū ſuū attēdens homo ad pœnitētię lamēta cōuertatur, ſeſe cōſortio iuſtorū indignū debet æſtimare: quod eſt extra caſtra ire. Non ſimus etiā dediti ſomno naturę, modū excedēdo, vel hora indiſcreta dormiēdo poſſumus delinquere. Vnde in Parabolis: Noli diligere ſomnū, ne te opprimat egeſtas. Propterea Sapiēs ait: *Plus vigila ſemper, nec ſomno deditus eſto.* Et Dominus in Euang. Symō dormis? Nō potuiſti vna hora vigilare mecū? Et de Iona legimus, quod deſcēdit ad interiora nauis, & dormiebat ſopore graui depreſſus, & acceſsit ad eū gubernator nauis, & dixit ei: Quid tu ſopore deprimeris? Surge, & inuoca Deū tuū. Et in actib. Apoſt. dicitur, quod adoleſcens quidam cùm mergeretur ſomno graui, Paulo prędicāte, cecidit

Margin notes: *De tempore tenebroſo, quod fuit ante aduentum.* Gen.1. Ioan.1. Apocal.22. Rom.13. *De illuminatione facta per Chriſtum, & quod Chriſtus diei comparatur.* Luc.1. Luc.2. Pſalm. Ioan.11. *Quod multis deſideriis, & precibus ſancti Chriſtum poſtulauerūt.* Sap.9. 4.Reg.4. Ioan.1. *Quòd triplici ratione diſtulit Chriſtus in mundum venire.* Apoc.13. Iſa.64. Ioan.11. Rom.13. *De multiplici ſomno malo.* Epheſ.5. Act.12. Pſalm. Ioan 5. Parab.6. Ionæ 1. Iudic.16. 2.Reg.4. Iob.40. Ioel.1. Ezech.4. Pſalm. Iob 7. Deut.23. Parab.20. Cato. Matth.24. Ionæ 1. Act.20.

De dormitione, dormitatione, & obdormitione. Quòd somno malo obsorbentur quinque sensus animæ. Ioan. 13. De somno bono.

de cœnaculo, & mortuus est. Non ergo dormiamus, neq; dormitemus, neq; obdormiamus: nō dormiamus per culpā, non dormitemus per fragilitatē, ne obdormiamus in morte per finalem impœnitentiā: Dormiunt enim peccantes, dormitāt fragiles, obdormiunt impœnitentes. Hora est iam nos à prædictis somniis surgere. Qui enim dormiunt, nec corde bona cogitant, nec ore Deū laudant, nec opere bono Deū placant: nō vident per discretionē, nec audiunt per obedientiam, non gustant per charitatē, non olfaciunt per spem, non tangunt per operationem. Somno autē gratiæ dormire debemus, vt supra pectus Domini cū Ioāne quiescamus. Est autē somnus gratiæ, quies animaliū virtutum cum intensione naturaliū: quiescūt enim animales virtutes, & intenduntur naturales. Auditus quiescit, ne audiat ociosa: visus, ne videat vana, & nociua: gustus, ne ebrietate grauetur, vel crapula: olfactus ab odorū illicita delectatione quiescit: tactus à mala operatione. Naturales autē virtutes intendūtur: virtus, scilicet, appetitiua, bonū appetendo: retentiua, bonū retinendo: digestiua, meliora eligendo: expulsiua, mala expellendo. Debemus ergo hîc vigilare bona operando, & dormire somno gratiæ à malis quiescendo, vt tandē in pace inidipsum dormiamus in ęterna quiete, cū dederit dilectis suū somnū in morte. Mors enim malos excitat, sed bonos soporat. Qui enim oculos clausos habent dormientes in culpa, apertos habebūt illos in pœna. De quibus Dominus ait: Arguā te, & statuā cōtra faciem tuā. De somno igitur cōtemplationis & gratiæ debemus plerunq; surgere ad fructū actiuę vitæ. Vnde in Canticis: Ne suscitetis, neq; euigilare faciatis dilectam, quoadusq; ipsa velit. Quandoq; enim anima sancta sponte à cōtemplatiua transit ad actiuam, vt det famelicis cibum in tempore oportuno. Propterea sponsa dicit: Ego dormio, & cor meum vigilat. Dormiebat per quietem contemplationis: sed cor vigilabat desiderio retributionis, & præcauendo sibi ab hostium insidiis. Vigilat autem, & cor eius dormit, qui foris strennuus interiora sua nō negligit. Qui verò somno mortis æternæ dormiunt, nunquam à somno surgent, sicut scriptum est: Qui dormit, non adiiciet, vt resurgat. Tunc enim non erit hora vt quis de somno surgat. Nunc autem hora est iam nos de somno surgere. Semper enim in hac vita tēpus est vigilādi, nunquā dormiēdi: quia nescimus diē neq; horā. Nescimus qua hora Dominus noster venturus est. Obsessi autē vndiq; sumus ab inimicis nostris. Obsessis autē maximè necessariū est, vt comessationibus, & ebrietatibus nō vacent, neq; somno indulgeant. Dormiētibus autē, & ebriosis solent hostes ex improuiso irruere. Dominus autē ad hoc venit, & illuxit nobis, vt surgamus, & iam non dormiamus. Qui autē ad lucē claritatis eius, qui ad stimulū verbi ipsius, qui ad tonitruū cōminationis eius, qui ad clamorē excitationis eius, qui ad cōpunctionem spinarū, & clauorū, & lanceę lateris eius nō euigilat, nō dormit: sed mortuus est. Non autē debemus tædio affici, vel negligēter esse, qui enim venturus est, veniet, & nō tardabit: citò veniet salus nostra, breuis & trāsitoria est pręsens vita. Semper niti ad meliora debemus, semper ad metā cursus nostri appropinquamus. Propior est nostra salus, quā cùm credidimus. Quantò autē magis appropinquamus fini, tantò magis vigilare debemus, quia inimicus noster calcaneo nostro semper insidiatur: dies autē mortis, dies creticus est vel ad mortē, vel ad condemnationē. Sicut autē qui pecuniā quęrūt, & thesaurū effodiūt, tantò magis festināt, quātò magis thesauro appropinquāt: ita nos semper festinare oportet. Propior est enim nostra salus, quā cū credidimus: & magis propter opera bona nobis debetur, quàm tunc, quādo primo tantū modo credidimus. Vnde quia iam multū laborauimus, nō torpere, sed à somno surgere debemus: ne labores pręteritos amittamus. Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus nō est intellectus. Non simus equi ad malū, id est, veloces & impetuosi: neq; muli ad bonū, id est, pigri, & tardi. Si enim torpeamus & dormiamus, perditio nostra non dormitat: dies enim Domini tanquā fur veniet, dormiētes iugulās, & irruet super incautos repētina calamitas. Surgendū est igitur nobis de somno torporis & negligētiæ, quia propior est nostra salus quā cū credidimus. De somno ebrietatis & crapulę: Nō in ebrietatibus, & comessationibus, ne fortè grauētur corda nostra crapula & ebrietate, & curis huius seculi. De somno etiā carnalis cōcupiscētię: Non in cubilibus, & impudicitiis. De somno malitię & nequitię: Non in cōtentione & æmulatione. De somno obliuionis & ignorantiæ. Nox enim præcessit, dies autē appropinquauit. Nox infidelitatis præcessit, dies fidei appropinquauit, & illuxit nobis. Nox erroris, dies veritatis: nox ignorātię, dies illuminationis & gratię: nox figurarū & obscuritatis scripturę, dies spiritualis intelligētiæ: nox veteris testamēti, vmbrę cęremonialiū & legis Mosaicę, dies gratiæ & legis Euāgelicę: nox vetustatis, dies renouationis: nox peccati, dies iustitię. Nox, id est, timor nocturnus, mūdanus scilicet, & humanus, qui nō est in charitate: dies autē charitatis in dilectione & feruore. Nox doloris & pœnitētię, in primordio cōuersionis: dies spiritualis lætitię in profectu boni operis. Nox cōminationis & irę: dies benignitatis & misericordię. Nox pręcessit tanquam signifer, & capitaneus: dies appropinquauit Dei filius incarnatus. Nox perditionis & damnationis præcessit: dies autem æternæ beatitudinis, dies, scilicet, carens vespera, appropinquauit. Licet autem vita præsens, & conuersatio huius exilij, & peregrinationis nostræ, nox possit dici, in qua facies nostras, id est, conscientias, nondum inuicem cognoscimus, in qua nobis insidiantur hostes nostri, in qua nondum plenè cognoscimus qui sint veri, & qui ficti sint amici. In qua phantasiis, & somniis, id est, temporalibus & transitoriis rebus multi illuduntur. Specialiter tamen tempus ante Christi aduentum noctis nomine nuncupatur, in quo ferè omnes in peccatis dormiebant. Vnde Apostolus: Qui dormiunt, nocte dormiunt. In quo posuit

Quòd somnus gratiæ quiescere facit à malo quinque sensus. Luc. 21. De intentione naturalium virtutum. Psalm. De somno contemplationis. Cantic. 3. Matth. 24. Cantic. 5. De somno mortis æternæ. Rom. 13. Quòd debemus à somno malo surgere & vigilare. Matth. 9. Matth. 24. Matth. 9. Quòd citò surgere, & diligēter vigilare & feruentes esse debemus. Heb. 10. Abacuc 3. Philip. 3. Rom. 13. Genesis 2. Parab. 2. Psalm. 2. Petri 2. 2. Petri 3. Paral. 1. Rom. 13. De multiplici somno malo. Luc. 21. Rom. 13. Rom. 13. De multiplici nocte, & multiplici die. Quòd vita præsens multiplici ratione nocti comparatur. Quòd tempus Adæ specialiter ante Christi aduentum multiplici ratione nocti comparatur. 1. Thes. 5.

posuit Deus tenebras propter peccatum primi parẽtis, & facta est nox: In quo turpia agebantur, & habebãt homines oportunitatẽ malè operandi. Vnde Dominus: Qui malè agit, odit lucem. *Ioan.3.* In quo non erat tempus benè operandi, sicut in die gratiæ. Vnde Dominus: Ambulate, *Ioan.21.* dum lucem habetis. *Psal.* Vanum est enim ante lucem surgere: In quo pedes ad offendiculum impingebantur. *Psal.* Vnde Dominus: Qui ambulat in tenebris, nescit quò vadit. Et Psalmus: Fiat via illorum tenebræ, & lubricum: *Gen.1.* In quo tantum lumen habebant à luna, id est, à lege Mosaica, quæ fuit luminare minus, quod præerat nocti sicut luminare maius, id est, lex Euangelica præest diei: In quo homines inter ea, quæ contrectabant, non discernebant. Vnde Apostolus in persona eorum qui fuerunt ab Adam vsque ad Moysen: Concupiscentiam nesciebam esse peccatum. *Rom.7.* Et in cãticis dicitur: Cincinni mei pleni sunt guttis noctiũ, id est, cogitationes distortæ *Cant.5.* prauis sententiis ex ignorantia contractis. Dies autem dicitur specialiter tempus gratię in quo verus sol, id est, Christus nobis illuxit, illuminans oculos nostros ne vnquã obdormiamus in morte. *Quod tempus gratiæ comparatur diei, & Christus soli.* Vnde Isaias: Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse qui loquebar, ecce adsum. *Isai.52.* Exortum est in tenebris lumen rectis corde, timẽtibus Deum ortus est sol iustitiæ. *Malach.3.* Sol illuminans, calefaciens, humores carnalitatis nostræ desiccans, terram liberi arbitrij fructificare faciens, guttas amaras, peccatores, scilicet, huius seculi sursum trahens, & nube humanitatis suę in dulcedinẽ conuertens. *De variis proprietatibus Solis, quæ aptantur Christo.* Dies autem gratię noctis tenebras expellens, licet nubem venialium secum patiatur. Habuit ante diluculum in Christi incarnatione vnũ diem, in Spiritus sancti missione, vesperam autẽ habebit in fine mundi, in tempore, scilicet, Antichristi, quando refrigescet multorum charitas. *De diluculo et meridie et vespere huius diei.* De hoc die in Ecclesiastico dicitur: Non fraudaeris à die bona, & particula diei bonę non te prætereat. *Eccle.14.* Dies præterea dicitur vita iustorũ, cuius diluculum est in eorũ conuersione, meridies in charitatis feruore & perfectione: vespere autẽ in tẽptationum consummatione, ardore temptationum iam refrigescente. Vnde in Psalmo: Vespere & mane, & meridie narrabo, & annunciabo. In die igitur gratiæ abiicere debemus opera tenebrarũ, & sicut in die honestè ambulare, vt turpia non agamus & peccare erubescamus. *Quod magis peccant qui tẽpore gratiæ post agnitionem veritatis peccant.* Iam enim excusationem ignorantiæ non habemus, qui in tempore gratiæ, viam veritatis non ignoramus. Melius autem esset viam veritatis non agnouisse, quàm post agnitam retroire, & tempore messis & plenitudinis ignauia torpere. *2.Pet.2.* Qui igitur tempore gratiæ post receptionem sacramentorum vinum nouum in vtres veteres mittunt, qui in vetustate vitæ Christi sacramẽta recipiunt: rumpuntur vtres veteres, & deteriores fiunt, dum commissuram, siue particulam à vestimento nouo panno veteri consuunt, & fit scissura maior, *Mat.9. Mar.2. Luc.5.* dum in meridie tanquam in tenebras impungunt: dum merces congregatas in saccũ pertusum mittunt. *Aggæi.1.* Non igitur inuacuum Christi gratiam recipiamus, nõ simus ingrati tantorum beneficiorum. *Collocen.2.* In die bonorum, non simus immemores malorum præteritarum, scilicet, tenebrarum. *Eccle.11. Rom.15.* Abiiciamus igitur opera tenebrarum, opera, scilicet, mala, quæ ex tenebris ignorãtiæ præcesserunt, quæ tenebras amant, ad tenebras infernalas ducunt, quæ incitante tenebrarum principe fiunt. *De operibus tenebrarum & armis lucis.* Induamur arma lucis, virtutes scilicet, & bona opera virtutum, quibus ornari debemus ad honestatem & pulchritudinem, calefieri contra frigiditatem, muniri contra hostes inuisibiles ad exercitium & pugnã, quibus tegere debemus turpitudinẽ & nuditatem nostrã. Beatus enim qui custodit vestimẽta sua, ne nudus ambulet. *Apoc.16.* Beati quorum tecta sunt peccata. Charitas enim cum cęteris virtutibus operit multitudinem peccatorũ. *Iac.5.* Hac igitur arma lucis, quæ exigit lux fidei, quæ à luce sunt, & ad lucem ducunt, & animam lucidam reddunt, induamur, & sicut in die honestè ambulemus, id est, in operibus virtutum exerceamur, sicut decet in die fidei & gratiæ, & sicut homines in die ambulant, dum corporaliter ab hominibus videntur. Ita & nos in conspectu Dei & angelorum honestè ambulemus, non in comessationibus & ebrietatibus, id est, non in luxuriosis conuiuiis, & immoderatis potationibus. *De crapula & ebrietate.* Crapula enim & ebrietas ventrem distendunt, stomachum confundunt, pigrum reddunt, rationem & intellectum sepeliunt, carnem ad libidinem accendunt, linguam effrenant, secreta reuelant, iurgia concitant, opes effundunt, infirmitates varias generant. Vnde in Ecclesiastico: In multis escis erit infirmitas. Et iterum: Propter crapulam multi perierunt, qui autem abstinens est, adiiciet vitam. *Eccle.37.* Sic enim sumenda sunt alimenta, sicut medicamenta, scilicet, contra febrem carnalis concupiscentiæ. Venter enim plenus & mero æstuans facile despumat in libidinem. Et quia propinqua sunt venter & genitalia, dum venter distenditur, aculei libidinis incitantur. Vnde Apostolus: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. *Ephes.5.* Et in Psalmo. Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorũ deuorata est. Ebrietas enim sepulchrum estimationis, mentem turbat, sapientiam deuorat, stultum diaboli hominem facit, obliuionem Dei & sui in homine gignit, fœtorem in ore, languorem in corpore, insaniam in mente, libidinem in renibus, titubationem in gressibus, & lapsum pedibus immittit. Qui autem scienter priuat se vsu rationis, & ponit se extra statũ mentis, vt peccato, nec sciat, nec valeat resistere, vna sola voluntaria ebrietate videtur mortaliter peccare. In chamo igitur & freno maxillas nostras debemus constringere. Momentanea est enim cibi delectatio, spacium gulæ vix est quatuor digitorum, spacium temporis paucorũ momẽtorum, citò autẽ conuertitur in fimum. Propterea beatus Hieronym. ait: Non quærendũ est magnopere quàm preciosis cibis stercus conficiatur. Et iterum: Modicus & moderatus cibus carni & animę vtilis est. Et in threnis dicitur: Qui vescebantur voluptuosè, interierũt in viis. *Tren.4.*

Luc.16. Diues autem qui epulabatur quotidie splendidè, sepultus est in inferno. Non ergo delicatè
Paral.29. pascas seruum tuum, ne fortè inuenias eum contumacem. Impinguatus est dilectus, & recalci-
Deut.32. trauit. Infrenes igitur equum tuum, ne sit tibi fallax ad salutem. Scriptū est enim: Adhuc escæ
Num.11. eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Ambulemus igitur in abstinentia &
Rom.13. sobrietate, in carnis munditia & castitate. Non in cubilibus & impudicitiis, id est, non in pigri-
De torpore, & libidine. tia dormitionis, & immūdicia libidinis, quæ sese solēt comitari: Vnde Dauid, cùm dormisset in
2.Reg.11. meridie, & ociosus esset, cum Bersabea adulteriū commisit. Impudicitia enim libidinis non so-
lū animam fœdat, sed corpus coinquinat & eneruat, carnē facit debilem, & animā sterilem, ab-
sorbet rationē, hominē conuertit in pecudē, famam tollit, opes effundit, omnia bona consumit
Paral.17. tanquā ignis deuorans, omnē virtutū virorem perimens, & marcescere faciens, tanquam vxor
Ioel.5. mala hominē de domo sua eiicit: liliū castitatis in vrticā conuertit: fœtorē, ardorē, & malæ con
scientiæ vermē inducit, tanquā iumentum hominē in stercore putrescere facit, cuius appetitus
plenus est anxietate, sacietas plena penuria. Mométanea autē est voluptas fornicationis, sed per-
Parab.6. petua pœna fornicationis. Precium scorti (vt ait Salomon) vix est vnius panis: mulier autem
preciosam viri animā capit. Vinum enim & mulieres apostatare faciunt sapientes, sicut in Ec-
Eccl.19. clesiastico dicitur. Et Ozeas ait: Fornicatio, vinum, & ebrietas auferunt cor. Non solum autē à
Ozeæ.4.
De inuidia. peccatis carnalibus, verùm etiam à spiritualibus abstinere nos admonet Apostolus: Non in cō-
Rom.13. tentione (inquit) & ęmulatione. Alterum concomitatur reliquum. Ex ęmulatione enim, id est,
ex inuidia sequūtur cōtentiones, rixæ, & rancores. Putredo enim ossium inuidia, virtutes om-
Parab.14. nes, & omnia bona animæ corrumpit. Sicut scriptū est: Et dedit ęrugini fructus eorum. Æru-
Parab.25. go enim, siue aurugo ex aura noxia segetes latenter inficit & corrūpit. Sicut autē vermis cōsu-
mit lignū & tinea vestimentū: ita inuidia mentē hominis corrodit, & corrumpit. Persequitur
Exod.16. enim non solum bona naturalia, sed insuper spiritualia: & ita peccat in Spiritū sanctū. Hæc est
Exod.10. enim vermis ebulliens de manna: bruchus consumens terræ virentia, vermiculus hæderā Ionæ
Ionæ4.
1.Reg.16. corrūpens: spiritus malus Saul exagitans, tormentū sine refrigerio, morbus sine remedio, pestis
prius nocens sibi quā aliis: priusquā alium vulneret, vulnera sua in se conuertit. Nihil autē inui
Sap.2. do miserabilius, qui toto corde confessus solatiū de alterius vulnere quærit. Inuidia autē Dia-
Rom.12. boli mors intrauit in orbē terrarū. Debemus ergo gaudere cū gaudentibus, flere cū flentibus.
Bona enim quę in aliis diligimus, nostra facimus. Non est autē verū membrū, quod mēbro nō
cōpatitur. Quid enim miserabilius, quā de alterius profectu deficere: de alterius fęlicitate miserū
flere & tabescere, de proximi pinguedine macerari, de luce eius excęcari? Nō igitur ambulemus
in emulatione, nec in contentione. Seruū enim Dei non oportet contendere, vel litigare, sed
De ira, & contentione. mansuetum esse ad omnes. Qui enim dixerit fratri, Fatue, reus erit gehēnę ignis. Ira enim (vt
2.Thi.2. ait Salomon) in sinu stulti requiescit. Et iterū: Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens est, mi-
Mat.5.
Parab.15. tigat suscitatas. Lingua enim modicū membrū est, & magna exaltat: sicut Beatus Iacobus ait.
Iac.3. Ecce quantus ignis quàm magnā syluam incendit? & lingua nostra ignis est, inquietū malum,
plena veneno mortifero. Simus igitur pacifici, sine cōtentione: benigni, sine emulatione, vt in-
Conclusio, vbi ostenditur quomodo debemus induere Iesum Christum. duamur Dominum Iesum Christū, eius conuersationē imitādo, qui ait: Discite à me, quia mitis
sum & humilis corde. Faciamus nobis tunicam de vellere agni immaculati, vt in omnibus ope-
ribus nostris nihil appareat, nisi conuersatio Christi, & eius formam in nobis ostendamus. Non
est enim aliquis pannus preiocsior, quàm saluatoris nostri cōuersatio. Hæc est vestis nuptialis,
Rom 13. qua qui caruerit, ligatis manibus & pedibus in tenebras exteriores proiicietur. Induimini er-
Mat.11. go Dominum Iesum Christum, vt omne frigus peccati à nobis expellatur, vt nuditas nostra
1.Pet.1. protegatur, vt vestiti & non nudi reperiamur: vt archa Dei, id est, anima iusti tegatur propitia-
Mat.22. torio, id est, Christo. Induamur eum ad decus & honestatē, ad ornatū & splendorem: vt cum
2.Cor.5. muliere amicta sole iustitiæ, quæ lunam, id est, mundi huius defectum & mutabilitatem ha-
Exod.40.
3.Reg.8. bet sub pedibus (sicut in Apocalypsi legitur) Christo valeamus aduenienti in veste nuptiali oc-
Apoc.12.
Rom.8. currere, & conformes fieri ipsius claritati.

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM
De Euangelio Secundum Mattheum.

Matth.21. *Cùm appropinquasset Iesus Hierosolymis, & venisset Betphage ad montem oliueti, tunc misit duos discipulos, & reliqua quæ sequuntur.*

De virtute verbi Dei, & quod virtus est in herbis, & lapidibus preciosis, sed maior in verbis. CVM Dominus in verbis, & herbis, & lapidibus preciosis virtutē posuerit, lōgè maiorē efficatiā cōtulit verbis quā lapidibus & herbis. Quantæ enim sit dignitatis & virtutis verbū Domini, ostendit ipse filius Dei, qui seipsum verbū vocari voluit. Virtute etiam verbi Domini creata sunt vniuersa. Ipse enim dixit, & facta sunt. Ad verbum Domini mortui
Sap.16. resurgent, quando dabit voci suæ vocē virtutis. Ad prolationē etiam verbi Dei efficitur sacra-
Ioan.5. mentum altaris, & etiam sacramentum baptismi: vt ait Augustin. Accedit verbum ad elemen-
tum & fit sacramentū. Prolatio enim verborum cum elemento aquæ exigitur ad baptismum.
Mat.11. Ad prolationem etiam trium verborum tantū, scilicet, Lazare, veni foras: suscitatus est Laza-
Psal.118. rus. Similiter & multi ad pauca verba Dei suscitātur in spiritu. Vnde Psal. In ęternū nō obliuis-
car iustificationes tuas, quia in ipsis viuificasti me. Sicut enim ad prolationem turpium ver-
borum ad libidinē pertinentium, plerunque ad luxuriā incitantur homines: ita ad prolationē

verborum

verborum Dei ad deuotionem & pietatem incitantur audientium mentes. Multi enim accedunt ad sermonem ridentes, & recedunt flentes: Multi tepidi & frigidi, qui recedunt feruentes & calidi: multi cum voluntate peccandi mortaliter, qui, quádo recedunt, mallent oculos amittere, quàm vnum mortale committere, iuxta illud: Vox Domini intercidentis flammã ignis, id est, ardorem tentationis. Nolite ergo obdurare corda vestra, neque impedire in vobis efficaciã verborũ Dei. Sed orate Dominũ, vt qui virtute verbi sui mortuos suscitabit, hodie mortuos in spiritu per verbum suum dignetur suscitare.

Psal.

Quod hoc Euangelium bis legitur in anno.

Ad literam, Dominus noster Iesus Christus imminente eius passione super asinam venit in Ierusalem, & à turbis honorificè susceptus est cum ramis palmarum. Vnde hoc Euangelium legitur Dominica in ramis palmarum ad processionem, quia loquitur de aduentu eius ad passionem. Nihilominis tamen hodie legitur in Ecclesia, quia de aduentum eius in carnem, siue in mundum spiritualiter intelligitur. In quo venit ad soluendam asinam, id est, animam peccatorum pondere grauiter oneratam, & vinculis Diaboli ligatam, vt eam sibi per fidem & obedientiam subiiceret, & in cœlestem Ierusalem introduceret. Bis ergo legitur hoc Euangelium in anno propter duplicem Christi aduentum: quorum primus fuit in carne, secundus in mente. In quibusdam tamen Ecclesiis hodie legitur initium Euangelij Marci, quod sic incipit: Principium Euangelij Iesu Christi filij Dei, sicut scriptum in Isaia Propheta: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam. In quo tam de aduẽtu præcursoris Christi agitur, qui præparauit viam ante faciem Christi venturi: quàm de aduentu ipsius Domini, vbi subiungitur: Veniet fortior me, cuius non sum dignus procũbere soluere corrigiam calceamentorũ eius.

Marc.1.

Quòd Christus Fortior Ioãne

Fortis quidem Ioannes fuit, qui baptismũ pœnitentiæ in remissioné peccatorũ prædicauit: fortior Christus, qui peccata remittit. Fortis, qui Spiritũ sanctum habuit: fortior, qui tribuit. Fortis quo maior inter natos mulierũ nõ surrexit: fortior, cui minorato paulominus ab Angelis omnia sub pedibus pater subiecit. Fortis, qui regnũ cœlorũ primus venit prædicare: fortior, qui illud potuit Dare. Vnde se indignũ asserit corrigiam calceamentorum eius soluere, id est, mirabilẽ vnionẽ diuinitatis ad humanitatẽ explicare.

Matt.11.

Quod multipliciter intelligitur Christus insedisse asinæ secundum spiritualem expositionem.

Nos autẽ secundum morẽ gallicanæ ecclesiæ, in qua prædictũ Euangelium secundũ Matthæum legitur de aduentu Christi in spiritualem Ierusalẽ, id est, Ecclesiam militantẽ, & de aduentu eius prosequemur. Insedit enim asinæ, id est, Ecclesiæ suæ, qua vtitur tanquam iumento, vt ferre faciat pondus diei & æstus. Iugum enim imponẽs illi, & præcipiens vt fraterna deportet onera. Sicut scriptũ est: Alter alterius onera portate. In dorso autem Christũ asina portat, dum pœnitens pro peccatis pondus satisfactionis suscipere nõ recusat. In humeris autẽ cum Symone Christũ portamus, dum ipsius crucem tollentes baiulamus. In ventre autẽ cum Maria ipsum ferimus, dum sobriè & castè viuimus. In vlnis autẽ & manibus ipsum portamus cũ Symeone, dum eleemosynas pauperibus erogamus, & alia opera misericordiæ facimus.

Matt.20.

Gal.6.

Quod multipliciter Christus à multis portatur.

Potest autẽ per asinam Christi caro intelligi. Asinæ ergo spiritualiter insedit, dum carnẽ humanã assumpsit: in qua peccata nostra, id est, pœnam pro peccatis tulit in corpore, scilicet, proprio super lignum ex multitudine misericordiæ & pietatis & præeminentia charitatis, quæ per montẽ olíueti designantur. Caro prætereà Christi, asina dicitur, quia venit in carne mansuetus & abiectus, & quia natus est ad laborẽ. Venit enim ministrare, non ministrari. Venit terram Adæ maledictam excolere. Vnde Ieremias ait: Quare sicut colonus futurus es in terra? Venit more asinę fortis ad sustinendum, & quasi debilis ad resistendum. Vnde & idem Ieremias ait: Quare futurus es, id est, venturus es vt fortis, qui saluare non potest? Dicitur prætereà Dominus venisse super pullũ, eò quòd fuerit vagus, non habens certã mansionem. Propterea in eadem authoritate Ieremias ait: Quare futurus es, quasi vir vagus? Hos igitur modos aduentus Christi prosequamur: Alia autẽ, quæ in Euangelio hodierno leguntur, dante Domino, in Dominica Palmarum prosequemur.

Christi caro asinæ comparatur.

Ierem.14.

Expositio, & prosecutio huius authoritatis Ieremiæ: Quare sicut colonus, &c.

Quod Dominus agricolæ comparatur.

Quod nouem proprietates agricolæ Christo conueniunt.

Prædictos autẽ veniendi modos Ieremias expressit sub his verbis: Quare sicut colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum? Quare futurus es sicut vir vagus, & vt fortis qui saluare non potest? Venit enim Dominus sicut colonus seu agricola super asinã & quasi vir vagus super pullum. Tanquã colonus seu agricola venit Dominus, vt terram Adæ maledictã, quæ spinas & tribulos germinabat, excoleret: & sterilem, fertilẽ redderet. Sicut scriptum est: Benedices coronę anni benignitatis tuę, & campi tui replebũtur vbertate. Comparatur autem Dominus agricolę propter nouẽ ipsius proprietates: Agricola enim tẽpore hyemali & pluuioso super pulchrã tunicã sacco induitur. Et Dominus sacco humanitatis abscõdit pretiosa vestimenta diuinitatis. Venit enim tempore hyemali, nebuloso, & pluuioso, diluuio peccatorũ mũdum submergẽte: Sicut scriptũ est. Ego autẽ cùm mihi molesti essent induebar cilicio: sacco, scilicet, cilicino humanitatis, sub quo multa aspera sustinuit. Et iterum: Tempus faciendi Domine dissipauerunt legem tuam, id est, faciendi opus redemptionis nostræ, quia mala multiplicata sunt super terram.

Prima proprietas quod agricola tempore pluuioso sacco induitur.

Secunda proprietas, agricola pauper humeris fert aratrum.

Tertia proprietas agricola spinas euellit ab agro.

Pauper etiam agricola quandoque super humeros suos aratrum suum portat, & Dominus propriis humeris aratrum crucis baiulauit. Lignum huius aratri crux Domini, ferrũ claui, quibus fossa est terra corporis Christi, de qua Isaias: Ingredere in petram, abscondere in fossa humo à facie timoris Domini. In foraminibus enim huius petræ tanquam in nido debemus abscondi propter accipitres, id est, in fide passionis Christi propter dæmones. Hoc aratro Dominus tantum vnum latronem lucratus est in die passionis. Agricola magno labore spinas & radices ab agro euellit. Et Dominus vt spinas peccatorum nostrorum euelleret

vſque ad ſanguinem manuum laborauit: ſicut ſcriptum eſt in Iſaia: In manibus meis deſcripſi te, id eſt, manifeſtè oſtendi quantum dilexerim te, ex manibus meis laceratis propter te.

Quarta proprietas, agricola terram ſtercorat. Pſal. 64.

Agricola terram fimo fœcundat, ſicut dicitur in Euangelio: Domine ſine hoc anno vt circunfodiam, & mittam ſtercora, vel quoddam genus terræ, quod malla vocatur. Et Dominus terra illa quam aſſumpſit de virgine loco mallę terram vberem reddidit. Opprobria & contumelias quæ ſuſtinuit pro nobis, tanquam fimum ſuper terram eccleſiæ poſuit, vt pingueſcerent ſpecioſa deſerti.

Quinta proprietas, agricola terram aratro ſcindit.

Agricola terram ſcindit aratro, & euertit. Et Dominus variis flalellis, terram Eccleſiæ ſcindendo vertit impium & conuertit: ſicut ſcriptum eſt: Verte impium, & non erit, ſcilicet, impius. Dũ enim ſenſualitas (quæ prius Dominabatur) rationi ſubiugatur, & pars illa quæ prius erat inferior fit ſuperior, & econuerſo, quæ prius erit ſuperior fit inferior: & ita terra fit idonea ad ſuſcipiendum ſemen. Vnde Dominus conqueritur per Prophetam de Effraim, dicens: Effraim factus eſt quaſi panis ſubcinericius, qui non eſt reuerſatus, & ita cinis peccati non eſt ab eo excuſſus.

Sexta proprietas, agricola ſemen ſpargit, & operit.

Agricola ſemen in terram proiicit, & operit. Et Dominus, ſemina verbi diuini ſpargendo in parabolis & miſteriis, ne indignis aperta deriderentur, & conculcarentur. Vnde in Euangelio: Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro. Et Salomon in parabolis: Sapientes abſcondunt ſcientiam.

Septima proprietas, agricola propter beſtias agrum claudit.

Agricola propter beſtias & propter tranſeuntes agrum claudit. Et Dominus propter beſtias, id eſt, dæmones cuſtodia angelorum eccleſiam muniuit lapidibus quadratis, id eſt, ſanctorum Patrum præcedentium exemplis & doctrinis nos munit. Sicut ſcriptum eſt in Iſaia: Lateres ceciderunt, ſed quadris ædificabimus. Reprobatis enim Iudæis ſancti Apoſtoli & doctores conuerſi de gentibus fortes ſucceſſerunt.

Octaua proprietas, agricola terram arentem irrigat.

Agricola terram arentem irrigat. Et Dominus ſanguine ſuo & lachrymis terram eccleſię irrigauit. Dedit etiam nobis ſtillicidia doctrinę ſtillantia ſuper terram. De quibus Pſalmus. In ſtillicidiis eius lętabitur germinans.

Nona proprietas, agricola ſuccreſcentes herbas euellit. Ierem.

Agricola ſuccreſcentes herbas inutiles, ne bonum ſemen ſuffocent, ſarculo ſcindit. Et Dominus ſuborientia vitia ne virtutes ſuffocent per virtutem confeſſionis reſcindit miniſterio ſacerdotum, de quibus dicitur per Ieremiam: Si ſeparaueris præcioſum à vili, quaſi os meum eris vt ſacerdos loquens pro me ad populum.

Marc. De multiplici fructu agriculturæ.

Ex hac agricultura procedit fructus, de quo dicitur in Marco: Vltro enim terra fructificat: primò herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica. Ex ſemine enim procedit germen bonæ voluntatis. De hinc herba, id eſt, principium bonæ operationis: tandẽ frumentum in conſummatione operis.

De proprietatibus ſpicæ. Ierem. 14.

In ſpica tria ſunt, hareſta, id eſt cõpunctio pro peccatis: palea, memoria noſtræ fragilitatis, & vanitatis, ſub quibus cõſeruatur frumentũ in horreo Domini reponendum. Sequitur in Ierimia: Et quaſi viator declinans ad manendum.

Quod Chriſtus viatori comparatur & de triplici eius hoſpicio. Baruch. Pſal.

Ipſe declinauit, formam ſerui accipiens, paulominus minoratus eſt ab angelis, vt eſſet Emanuel, id eſt, nobiſcum Deus: Sicut ſcriptum eſt in Baruch: Poſt hęc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Habuit autem in hac via inter alia tria valdè anguſta hoſpitia, virginis vterum, præcepe, & ſepulchrum.

Quod Chriſtus eſt viator, via, & viaticum.

Ipſe viator, via, & viaticũ. Via, per quam gradimur: viaticum, quo ſuſtentamur: viator, quo duce ſecurè gradimur. De quo viatore dicit Pſalmus: Exultauit vt gygas ad currendam viam. Ipſe etiam de ſe dicit ad patrem: Propter verba labiorum tuorũ ego cuſtodiui vias duras, id eſt, vt mandatum tuum adimplerem, factus ſum obediens tibi vſque ad mortem.

De duris Chriſti viis, & quare dicitur Peregrinus. Ierem. 14. Ioan. 1.

Vię durę ſunt vię paupertatis, peregrinationis, abiectionis, cõtumeliarum, irriſionis, crucis, & mortis. Viator ſeu peregrinus dicitur Chriſtus, quia multos paſcit ingratos, & citò traditur obliuioni: & in hac peregrinatione multa aſpera & dura verba audiuit, ſicut ſolet accidere peregrinis. Vnde ipſe de ſe dicit: Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meę, id eſt, Iudæis ſynagogæ. Sequitur quare futurus es quaſi vir vagus? Ipſe enim in propria venit, & ſui eum non receperunt. Samaritani etiam noluerunt eum recipere, quia habebat faciem euntis in Ieruſalem: ſicut multi hodie, qui habent faciem & habitum euntium in ſupernam Ieruſalem, à ſecularibus & reprobis hominibus abiiciuntur & contemnuntur.

Quod Chriſtus quaſi vagus fuit in ſeculo.

Vagus dicitur, quia non habuit hic certam manſionem, nec habuit vbi caput reclinaret, nõ fuit ei locus in diuerſorio. A Iudęa fugit in Ægyptum, de Ægypto reuerſus cũ eſſet annorum duodecim, ſolus remanſit in Ieruſalem: Cùm factus eſſet annorum triginta, de ciuitate in ciuitatem circuiens, & verbum ſalutis annuncians, varia mutabat hoſpitia. Adhuc quotidie circuit, quærens ſi quis eum hoſpitio recipiat, ſtans ad oſtium & pulſans, & receptus frequenter eiicitur: & ideò vagus à Propheta dicitur. Sequitur: Et vt fortis, qui ſaluare nõ poteſt.

Quod Chriſtus licet fortis, infirmitatem oſtendit.

Quandoque ſigna potentiæ oſtendit Dominus, quando ſcilicet, miracula faciebat: in cruce verò infirmitatem ſuã, quaſi ſeipſum ſaluum facere non poſſet, oſtendit. Et vt ita dicam, aliquando fuit quaſi partim Deus, partim homo, ſcilicet, ante mortem. Eſuriebat enim & ſitiebat: & tamen opera, quæ nullus alius fecit, faciebat, in morte quaſi totus homo: poſt mortẽ verò, quaſi totus Deus. Ex hac ergo varietate diabolus variis ſuſpitionibus confundebatur: quandoque æſtimans filium Dei, quandoque purum hominem. Credibile verò eſt, quod iam paſſione eius imminente, cùm iam animæ ſanctorum in lymbo inferni de ſua liberatione exultarent, tũc demum cœpit intelligere diabolus ipſum eſſe ſaluatorem venturum. Vnde voluit impedire mortem eius per vxorem Pilati, ſed non potuit.

Recapitulatio cum breui prædictorum expoſitione.

Fuit igitur & fortis qui ſaluaret. Adoleſcens, tibi dico, ſurge. Ecce potentia. Pater, ſi fieri poteſt, trãſeat à me calix iſte. Ecce infirmitas. Pręuidens ergo Propheta in ſpiritu, & admirans tantam Saluatoris humilitatem, affectu compaſſionis, ſeu admi-

ſeu admirationis exclamauit, dicens: Quare ſicut colonus futurus es in terra? Ac ſi diceret: *Iere. 14.* Domine audiui auditum tuum, & timui, conſideraui opera tua, & expaui. Quantus & quàm mirabilis eſt exceſſus iſte, quem facturus es in Ieruſalem. Abſit hoc à te Domine: hoc opus alienum æſtate: propitius eſto tibi. Qui exiſtens enim in cœlo ſolo verbo reſtauras vniuerſa, quare venturus es laborare in terris, quaſi pauper agricola? Tu qui via es vniuerſorum, in quo viuunt, mouentur & ſunt vniuerſa, apud quem manent omnia: quare futurus es quaſi viator declinans ad manendum? Tu qui vbique præſens es ſuper omnia non elatus, infra omnia non depreſſus, intra omnia non incluſus, extra omnia non excluſus, ſtabiliſque manens, das cuncta moueri: quare futurus es quaſi vir vagus? Tu qui omnipotens es, cuius potentiæ nemo reſiſtit, cuius fortitudo inuincibilis, iuſtitia inflexibilis, ſapientia infallibilis, maieſtas incomprehenſibilis, magnitudo ineffabilis, qui apprehendis tribus digitis molem terræ, portaſque omnia verbo virtutis tuæ, qui omnia ſaluas, & conſeruas in eſſe, qui aperis manum tuam, & imples omne animal benedictione: quare futurus es vt fortis qui ſaluare non poteſt? Deſydero Domine præſentiam tuam, ſed admiror humilitatem: cupio fructũ, ſed ſtupeo modum: exulto de noſtra ſalute, ſed expaueſcit cor meum de tanta dignatione. Veruntamen fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra. Deiectio tua, ſublimitas eſt noſtra: quantò te amplius pro ſeruo humiliabis, tãtò glorioſius ſeruum honorabis. Nos ergo fratres chariſſimi ad imitationem huius agricolæ cuius vita, noſtra doctrina, cuius actio noſtra lectio: hoc tempore hyemali, quia nondum æſtas æternitatis nobis illuxit, ſacco humilitatis veſtimenta precioſa virtutum operiamus: aratrũ crucis Dominicæ corpus noſtrum affligendo, humeris noſtris portemus. Si enim cõpatimur, & conregnabimus. Terram liberi arbitrij, ſpinas peccatorum & prauorum deſyderiorum euellendo, colamus: memorando Chriſti beneficia in carne nobis exhibita, mallam ſuperponamus: eius autem opprobria recolendo, tanquam fimo terram cordis noſtri impinguemus: vomere contritionis ſcindamus, & euertamus: virga diſciplinę in terra corporis noſtri ſulcos faciamus: ſemen operum miſericordiæ, diſtribuendo bona noſtra pauperibus, ſeminemus. Semen autem bonorum operum, ne per iactantiam aut vanam gloriam pereat, contra aues infernales operiamus. Agrum noſtrum, quinque ſenſus diſtrictè cuſtodiendo, ne mors intret per feneſtras noſtras, ſæpiamus. Herbas inutiles ſuborientes, praua ſcilicet, deſyderia, & motus primos antequam ad conſenſum procedant, reſecare ſtudeamus. Simus viatores, vias duras poſt Chriſtum ambulantes. Quilibet etiam ſe reputet vagum, ſcilicet, hoſpitem & peregrinum. Non enim habemus hic manentem ciuitatem ſed futuram inquirimus. Simus etiã vt fortis, qui ſaluare non poteſt: fortes in Chriſto, de nobis nihil præſumentes: vt agricola noſter fructũ in nobis copioſum reperiat, vt viator noſter declinare dignetur ad manẽdum in nobis Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Concluſio, in qua proprietates agricolæ moraliter nobis adaptãtur.

Quod viatores, & peregrini, & fortes in Chriſto, ac debiles in nobis eſſe debemus.

DOMINICA SECVNDA IN ADVENTV DOMINI.

THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE, ex Iſaia Propheta ſecundum ſententiam.

Populus Syon ecce Dominus veniet ad ſaluandas gentes, & auditam faciet Dominus gloriam vocis ſuæ in lætitia cordis noſtri.

CAPTIVI qui in carcere & in compedibus detinentur, valdè gaudent & magnã recipiunt conſolationem, quando de liberatione & ſalute ſua audiunt fieri mentionem. Similiter exules & peregrini, cum magno deſyderio literas de patria ſua recipiunt. Vnde Dominus ante incarnationem multis modis conſolatus eſt ſanctos ſuos qui ſe miſeros & exules cognoſcebant, & mundum iſtum carcerem reputabant, nullamque conſolationem habebant in rebus iſtis tranſitoriis, ſicut Pſalmiſta ait: Renuit conſolari anima mea, ſcilicet, in rebus temporalibus & tranſitoriis. Et iterum: Heu me, quia incolatus meus prolongatus eſt. *Pſalm. 119.* Prænunciabat igitur Dominus per omnes Prophetas, quod venturus eſſet ad ſaluandas gentes, quod captiuos liberaret, & exules ad patriam reduceret, & ſuam reſtitueret eis hæreditatem: hoc eſt quod quotidie poſtulamus dicendo: Adueniat regnũ tuum: id eſt, reuertatur ad nos hæreditas noſtra, ſcilicet, regnum cœlorum. Nunciabatur ergo Dominus venturus ad ſuorum conſolationem: & tamen differebatur, vt ex dilatione creſceret deſiderium, ex deſiderio meritum retributionis augeretur. Vnde Propheta Abacuc ait: Si moram fecerit, expecta eum, id eſt, patienter ſuſtine, donec optata veniat ſicut mercenarij dies eius, in quo requiem & lætitiam pro recompenſatione laboris recepturi ſunt mercenarij pro mercede retributionis æternæ, pondus diei & æſtus ſuſtinentes. Sicut enim mercenarius pręſtolatur finem operis ſui: ita & iſti præmium pro labore ſuo cum ſummo deſiderio præſtolabantur, lauantes pedes ſuos in butyro Dominicæ incarnationis, quam expectabant. Caro enim Chriſti venturi per meditationem deguſtata ita fuit ſapida, quod fecit eis omnem aliam carnẽ deſipere. Ipſe autem venit ſaliens in montibus, id eſt, in Apoſtolis, qui eum præſentialiter viderunt, & tranſiliens colles, id eſt, Prophetas, qui voluerunt videre, & non viderunt corporaliter: viderunt tamen ſpiritualiter, ſicut Dominus ait: Abraham vidit, & grauiſus eſt. Vnde in Canticis: Similis eſto capreæ hinnuloque ceruorum, vt ſcilicet, facias nos ſalutem noſtram acutè

Quod captiui libenter audiunt de liberatione ſua loqui.

Quod Dominus ad conſolationem ſuorum multipliciter ſe venturum prænunciauit.

Matt. 6.

Quod ſancti cum deſiderio & patientia aduentum Chriſti expectauerunt.

Abacuc.

Cantic.

Quod Chriſtus capreæ, hinnuloque comparatur.

acutè intueri, & ad illam alacriter currere. Caprea acutè respicit, hinnulus autem celeriter currit. Prænunciatur igitur aduentus Domini in carne, non solum ad prædictorum patrum consolationem: verùm etiam ad tollandam omnem excusationem eorum, qui eum præsentialiter viderunt, & sicut prænunciatus fuerat, ipsum facilè cognoscere potuerunt. Vnde inexcusabiles sunt Iudæi reprobi, quos Dominus per Isaiam arguit, dicens: Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israël autem me non cognouit. Bos electi de Iudæis, qui iugum Christi receperunt, & asinus gentes, quæ prius duræ & stolidæ Christum agnouerunt. Ad literam autem, dicitur quod inter asinum & bouem in præsepio iacuit, qui mirabiliter reueriti sunt eius maiestatem.

Quod prænunciatus est Christus ne haberent Iudæi excusationē. Isaiæ 1.

Reprobi autem Iudæi, & mundo diditi, seculares homines paupertatem fugiebant, diuitias appetebant, potentes autem honorabant, & pauperes reiiciebant. Vnde quia Dominus in paupertate & humilitate venit, non quærens gloriam suam, sed gloriam patris sui, despexerunt eum, & noluerunt recipere. Alius autem veniet in nomine suo, scilicet, in pompa & superbia, quem ipsi recipient. Potuerunt tamen ex scripturis sanctis aduertere, quòd Dominus noster in paupertate & humilitate venturus esset. Dixerat enim Zacharias Propheta: Ecce rex tuus venit tibi iustus, & saluator, ipse pauper sedens super asinam. Et Isaias prædixerat: Desyderauimus eum despectum & nouissimum virorum, quasi absconditus vultus eius, & despectus: vnde nec reputauimus eum. Conqueritur igitur Dominus, quia bruta animalia Dominum suum recognoscunt, & ad domos, in quibus nutriuntur & pascuntur, relictis aliis domibus, reuertuntur: Iudæi autem excæcati illum repulerunt, à quo tot beneficia receperunt, qui eorum infirmos sanabat, & mortuos suscitabat, & eis viam veritatis diligenter ostendebat. Canis cognoscit & diligit Dominum suum, Leo cognoscit & metuit magistrum suum, aues sua norunt tempora, vt sciant quando rigorem hyemis declinare debeant, ad calida festinantes loca, & Veris principio ad solitas redèunt regiones. Vnde Ieremias: Miluus in cœlo cognouit tempus suum, turtur, hyrundo, & cyconia custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini. Spiritualiter autem miluus rapax diabolum significat, qui more milui cadaueribus vescitur, immūdis enim delectatur, pullis insidiatur, & quos incautos repperit, citius necat, domesticas aues inuadit, siluestres inuadere non audet, sicut scriptum est: Nolite locum dare diabolo: resistite diabolo, & fugiet à vobis. Miluus enim infernalis timidus est in magnis, in minimis audax. Aliis est enim formica, aliis Leo: circa macella, & coquinas inhabitat, vt intestina, & alia quæ proiiciuntur, rapiat. Immundis enim & carnalibus desideriis delectatur, & gulosos in coquinis & macellis cogitatione & desiderio inhabitare facit. Diabolus autem in cœlo, id est, in aëre circa nos volitans, callidus est in malo, & tempus suum cognoscit. Per coniecturas enim & varias suspiciones tempus oportunum ad tentandum & præcipitandum obseruat, & attendit. Si autem solicitus est, & astutus in malitia: quantò magis nos subtiles, & studiosi esse debemus de salute nostra, vt cognoscamus Christi aduentum, & iudicium Domini futurum. Nam & milui, homines scilicet gulosi, diligenter & studiose nituntur agnoscere cuiusmodi pisces, quibus temporibus sint sapidiores. Similiter de carnibus volucrum & pecudum, quo tempore anni meliores sunt ad edendum, cognoscere procurant. Per turturem autem, & hyrundinem & cyconiam sancti viri intelligi possunt, quorum exemplo reprobi Iudæi tempus visitationis suę debuerunt agnoscere, & dicere cum Nicodemo: Nemo potest hęc signa facere, quę tu facis: nisi fuerit Deus cum illo. Turtur quandiu maritus eius viuit, nunquam recedit ab eo: quo mortuo nunquam alij copulatur, sed solitaria incedens, siccis arborum ramis insidet, gemens & tristis. Per turturem igitur sancti, casti, & iusti designantur, qui solitarij incedunt à tumultu mundi remoti, gementes & dolentes pro morte Christi, & pro peccatis suis, & aliorum, super siccum paupertatis ramum insidentes. Absconduntur autem in hyeme: in præsenti enim seculo propter vanitatem, in æstate autem futura in cœlum volabunt. Hyrundo similiter, quæ in collo & pectore rubicunda est, sanctos significat, quibus Christi passionis fides in corde est, & in ore: dum corde credunt ad iustitiam, ore autem confitentur ad salutem. Cuius stercoribus cum Thobia excæcantur, id est, temporalibus, quæ sancti tanquam stercora reputant, sicut Apostolus ait. Fugit autem hyemem, & ad calidas regiones transit, id est, gelicidium peccatorum, & torporem ignauiæ fugiens ad Austrum Spiritus sancti tendit, vt habitet in feruore charitatis. In nidis construendis, & pullis educandis solicita est hyrundo. In fide enim Christi spem suam vir sanctus ponit, & ibi pullos bonorum operum recondit, & proximis educandis & nutriendis intendit. Hyrundo lapsura culmina deserit: & sancti præsentis sæculi ruinam fugiunt, ne cum ruente opprimantur, & ruant. Mare autem transuolat hyrundo: dum sancti mundi huius amaritudinem transeundo extra mundum Deo seruiunt. Reuertitur hyrundo post frigus hyemis, vt annunciet initium Veris: ita iustus post tentationes ad temperiē Domino ducente peruenit, & in seipso bonę cōuersationis exemplū & virorē virtutū aliis ostēdit. Quærit autē Veris initiū: dū in se tenet discretionis & tēporantiæ modū. Hyrundo cibum residens non sumit, sed in aëre quas capit escas, edit: & vir iustus in terrenis non quiescit, nec ea diligit, sed remotus à terrenis cœlestia quærit. Hyrundo nec alias infestat aues, nec ipsa ab aliis rapitur: quia viri iusti nec alios lędunt, nec vnquā dęmonibus prędafiunt.

De excæcatione Iudæorum, qui Christum non agnouerunt, nec recipere voluerunt. Ioann. 8. Ioan. 5. Zach. 9. Isaiæ 53.

Quod bruta animalia cognoscunt benefactores suos, & tempora visitationis suæ: Iudæi autem ingrati & excæcati facti sunt. Matthæi 11. Ierem. 8. De miluo & eius proprietatibus. Ephes. 4. 1. Petri 5. Iacob 4.

De turture, cyconia, & hyrundine, & earum proprietatibus. Ioan. 3. De natura turturis.

De natura hyrundinis. Rom. 10. Thob. 2. Phil. 3. Iob. 29.

De natura cyconiæ. *Psal.*

Cyconia similiter tempus aduentus sui cognoscit, & est nuncia Veris: & sancti cæteris demonstrant temperantiam compositæ mentis. Societatem diligit: & sancti societatem fraternitatis diligunt, quia bonum est, & iucundum habitare fratres in vnum. Cyconia serpentibus est inimica: & sancti dæmonibus inimicantur, & peruersos fratres pungenti inuectione reprehendunt. Cyconia trans maria volat, & in Asiam pergit: & vir sanctus spretis mundi huius tumultibus ad altiora tendit. Eximia autem est cyconiæ erga pullos pietas, vt assiduo circa illos incubitu plumas exuat: Et sancti dum subiectos nutriunt, superfluitatis & leuitatis à se plumas eiiciunt. Quantum autem tempus in educandis pullis impendunt, tantum & ipsæ adinuicem à suis pullis aluntur: quia quandiu discipulus indiget disciplina, debet eum alere Prælatus, & subditi Prælatos alere debent, vt eis ministrent necessaria si indigeant. Turtur ergo, & hyrundo & cyconia eos arguunt, qui Christi aduentum in carne non cognoscunt, & futurum iudicium non attendunt, nec pertimescunt. Vnde & Dominus in Euangelio Lucę ait:

Luc. 12.

Cùm videritis nubem orientem ab Occasu, statim dicitis, nymbus venit & ita fit. Et cùm Austrum flantem, dicitis, quia æstus erit, & ita fit. Hypocritæ faciem cœli & terræ nostis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis? Qui enim ex elementorum immutatione statum temporis possunt agnoscere, possent & tempus vtriusque aduentus scire, tum ex præcedentibus signis, tum ex dictis Prophetarum, tum ex magnitudine operum. Nubes oriens ab Occasu, Christi carnem à morte resurgentem designat, ex quo tempore nymbus terris infusus est, imber Euangelicæ prædicationis. Auster flans ante æstum, signat leuiores tribulationes ante iudicium. Auster etiam flauit, cùm Dominus spiritum suum in die Pentecostes discipulis immisit: sed postmodum in Ecclesia primitiua graues subsecuti sunt æstus tribulationum.

De nube & austro.

Quod per nebulam Christus intelligitur. *Matth. 16.*

Per nebulam etiam sicut per nubem aduentus Christi tempora designantur. Ascensus enim nebulæ (vt dicitur) pluuiam parit: & Christus post ascensionem Spiritus sancti pluuiam in discipulos misit. Descensus nebulę serenum adducit: & Christus incarnatus pacem mundo reddidit. In Matthæo autem Dominus ait: Facto vespere dicitis: Serenum erit: rubicundum enim cœlum. Et mane, hodie tempestas: rutilat enim triste cœlum. Faciem ergo cœli diiudicare nostis: signa autem temporum non potestis scire? Increpat eos quòd ex qualitate elementorum discernant qualitates temporum: signa autem aduentus eius ignorant, cùm omnis lex, & Prophetę ex operum (quę fecit) magnitudine ipsum aduenisse iudicent.

Quid signatur per ruborem cœli in vespere, & quando rubet in mane. *Rom. 5.* *Luc. 23.*

Rubicundum fuit cœlum in vespere, id est, ipse Christus in passione, per cuius mortem serenitas facta est mundo, dum reconciliati sumus Deo. In mane autem, id est, in initio nascentis Ecclesiæ passi sunt Apostoli, & martyres sancti, per quos iudicium futurum potuerunt agnoscere: post tribulationes enim sanctorum maiorem expectamus tempestatem impiorum. Sicut scriptum est. Si in viridi hoc faciunt, in sicco quid fiet? Moraliter autem cœli rubor ad animæ desiderium potest referri: quę si vespere rubeat bona serotina & ęterna desiderans, signum est futuræ serenitatis & salutis ipsius: Si autem mane rubeat bona terrena, & temporalia desiderans, signum est futuræ tempestatis, & ipsius perditionis. Potuerunt igitur reprobi Christi aduentum cognoscere, sicut norunt de rebus aliis per signa iudicare. Dominus enim noluit improuisus venire: sed more regali nuncios suos cum literis, & intersigniis præmisit, Prophetas scilicet, cum scripturarum testimoniis, & figuris rerum sensibilium prænunciantibus eius aduentum, sicut Moysi ignis in rubo apparuit, qui ardebat, sed tamen rubum non consumebat, nec comburebat. Rubus ardebat, quia verbum vnitum carni eam inflammabat, sed non comburebatur: quia humana natura à diuina non absorbebatur. Similiter virga absque humano opere fronduit, & floruit, & amigdala pertulit: dũ virgo sine humano semine fronduit in annunciatione, floruit in conceptione, fructum protulit in filij natiuitate. Multis aliis signis prænunciatus est eius aduentus, quæ longum esset enarrare.

Quod Dominus nũcios cũ literis & intersigniis ante se præmisit. *Exod. 3.* *De figuris Christi aduentum prænunciantibus.* *Num. 17.*

De excæcatione & ingratitudine Iudæorum. *Isaiæ. 42.* *Isaiæ. 6.*

Iudæi autem malitia sua excæcati neque per scripturas, neque per signa aliqua, neque per opera mirabilia quæ fecit, ipsum agnoscere vel recipere voluerunt, quemadmodum prædixerat Dominus per Isaiam: Quis cæcus, nisi seruus meus? Et quis surdus, nisi ad quem misi nuncios meos? Et iterum: Audite audientes, & nolite intelligere: videte visionem, & nolite cognoscere. Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude: ne fortè videant oculis suis, & auribus suis audiant, & corde suo intelligant, & conuertantur, & sanem eos. Fuerunt autem non solum excæcati, vt non cognoscerent: sed insuper ingrati, vt tantis beneficiis non prouocarentur. Vnde Dominus per Iob ait. Seruum meum vocaui, & non respondit mihi: ore proprio deprecabar illum. Vocauit eos Dominus collatis muneribus, sed ei non responderunt: quia digna opera eius donis non reddiderunt: dedit eis præcepta per Prophetas antequam incarnaretur, postmodum in carne apparens ore proprio ipsos deprecabatur.

Iob. 19.

De quatuor generibus ingratitudinis. *Luce 23.* *Ioan. 6.* *Eccle. 29.*

Cùm autem quatuor sint ingratitudinis genera, omnibus modis ingrati extiterunt Domino venienti. Ingratus enim est, qui beneficium se negat accepisse. Ipsi autẽ non solum benefactorem negabant, sed insuper malefactorem asserebant, dicentes Pilato: Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram. Ingratus est qui beneficium se accepisse dissimulat. Vnde post multa beneficia dixerunt ei Iudæi: Quid operaris? Patres nostri manducauerunt manna in deserto. Petebant ab eo manna dissimulantes alia beneficia, ac si nihil boni operatus esset, vel eis nullum aliud beneficium contulisset. Ingratus est qui se obliuiscitur accepisse. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Gratiam fideiussoris ne obliuiscaris. Ipsi autem Christi bene-

sti beneficia obliti sunt, sicut scriptum est: Obliti sunt eum, qui saluauit eos. Ingratus est qui se accepisse cognoscit, sed nec retribuit, nec gratias agit. Vnde Dominus in Euangelio: Nónne decem mundati sunt, & nouem vbi sunt? Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo: nisi hic alienigena. Sicut autem Christo veniente in carne excæcati sunt reprobi Iudæi, & ingrati extiterunt: ita ante eius aduentũ, non ipsum desiderabant, nec de eius aduentu curabant. Vnde nec ad contemptores illos sermo dirigitur, nec populo Babyloniæ gaudium de Christi aduentu nunciatur: sed populo Syon, sanctis qui cum omni diligentia & desiderio ardenti Christi speculabantur aduentum. Syon enim specula vel speculum interpretatur. Nam & ipsi quasi in speculo & in ænigmate per signa & figuras, & obscuras prophetias Christi intuebantur aduentum, vt scilicet, Iosue noster populum Domini in terram promissionis introduceret, vt ostium regnis subuersis, populo suo cœlestem hæreditatem diuideret, vt vellus & concha Gedeonis, id est, beata virgo rore cœlesti complueretur: quod factum est in incarnatione, quádo verus Salomon fecit sibi thronum aureum de ebore candido, nec factum est tale opus in vniuersis regnis: quia nec primam similem visa est, nec habere sequentem. Vt Sampson noster desponsata sibi vxore alienigena, id est, Ecclesia de gentibus leonem, id est, Diabolum interficeret: in cuius ore fauum mellis inuenit, sanctos scilicet, quos descendens ad inferos quasi de ore leonis extraxit. Vt mitteretur Moyses, id est, Christus à Domino in Ægyptum, id est, mundum istum, & liberaret populum Domini de manu Pharaonis, id est, diaboli. Vt Anna, id est, gratia faceret paruam tunicam Samuëli, id est, Christo per incarnationis humilitatem. Vt verus Dauid manu fortis & aspectu desiderabilis pugnaturus contra Goliam, id est, diabolum. In his & aliis variis signis & figuris, quasi in speculo Christi intuebantur aduentum. Omnia enim eis contingebant in figuram. Populo igitur Syon dicitur: Ecce Dominus veniet ad saluandas Gentes, id est, sanctis viris in eminentia vitæ, quasi in altitudine speculæ mente paradysum deambulantibus, qui noctis vigilias custodiunt præcauentes sibi ab inimicorum insidiis iusti & timorati. Hæc est enim bona animæ temperantia: nam iustitia virtus est, timor autem custos virtutum. Ascendamus & nos cum ipsis in specula, id est, in eminentia sanctæ conuersationis, canentes tuba in Syon, aspicientes vndique sicut præcepit Dominus Abrahæ dicens: Vade à loco in quo nunc es ad Aquilonem & Meridiem, ad Orientem & Occidentem. Ad Aquilonem respicimus, vt à diaboli tentationibus nobis præcaueamus: ad meridiem, dum mentis oculos leuamus ad æternæ gloriæ retributionem: Ad Orientem, natiuitatem nostram intuendo: ad Occidentem, mortem nostram ad memoriam reducendo. Et quoniam scriptum est de Diabolo in Ezechiele: Ascendam ad terram absque muro, veniam ad habitantes securè: non torpeamus securitate, sed ascendamus speculam, & præmuniamur contra timorem nocturnum, id est, falsos fratres: Per equum nigrum, quem vidit Ioannes in Apocalypsi, designantur. Contra sagittam volantem in die: hi sunt aperti persecutores, scilicet, equus rufus, quem in Apocalypsi vidit Ioannes. Contra negociũ perambulãs in tenebris: hi sunt hypocritę, equus scilicet, pallidus, quem idem Ioannes vidit. Contra dæmonium meridianũ, id est Antichristum, qui venturus est in pompa & elatione. Ascendamus igitur per meridianam plagam, sicut exploratores, quos misit Moyses, vt consideremus infirmiora terræ, infirmitatem scilicet, transitoriæ vanitates huius seculi. Vt videamus & cognoscamus, quia vita præsens nihil est nisi tentatio & labor, & afflictio spiritus, vapor ad modicum parens, terra, puluis, spuma, cinis, somnus, vmbra, fumus, aura, sibilus, & ventus, sicut tabernaculum pastorum, & sicut tugurium in cucumerario. Populos autem Babyloniæ, cuius conuersatio in infimis est, non in specula: qui non solum ex curis secularibus contrahit lippitudinem, sed ex criminalibus vitiis cæcitatem, fumo superbiæ excæcatur, ne consideret iustitiam suam: & terra cupiditatis, vt non attendat, quod non ignorat, cui congreget pecuniam: atque luto luxuriæ, vt non aduertat quanta amaritudo breuem sequatur voluptatem. De quo Isaias ait: Speculatores eius cæci omnes, videntes vana, dormientes & amantes somnia. Quia diabolus dextros oculos abstulit eis, & sinistros reliquit: non intuentur nisi sinistra, id est, vana & transitoria. Ciues enim Babyloniæ qui mundum fugientem diligunt, & fugitiuum sequuntur, qui labenti inhærent, & cum cadente cadunt, & cum trahente in præcipitium pertrahuntur, capitaneum suum sequuntur. Hic est Diabolus non verè rex, sed crudelis tyrannus, qui nobiles in regno suo nititur destruere, id est, motus rationis: ignobiles autem exaltare, id est motus sensualitatis. Hi ergo nec desiderauerunt absentem, nec receperunt præsentem. De quibus Dominus per Ieremiam, iuxta aliam interpretationem. Negauerunt me & dixerunt, non est ipse. In quorum persona Isaias ait: Palpauimus sicut cæci parietem, & quasi absque oculis contrectauimus, impegimus in meridie, quasi in tenebris. Populus autem Syon, id est, ciues Hierusalem sub vno summo capitaneo, qui habitare facit vnius moris in domo, congregatus summè potenti regi suo exhibet obedientiam, summè sapienti fidem, summè bono amorem: qui venturum in carne desiderauit, præsentem suscepit, venturum ad iudicium patienter expectat. Proptereà Dominus ad eius consolationem, sicut in officio missæ hodiernæ continetur, gaudium & vocem iocunditatis prænuncians ait: Populus Syon ecce Dominus veniet ad saluandas gentes. Hic est Ioseph frater noster, qui licet aliquando loquatur asperè fratribus suis mittendo tribula-

Lucæ 17. — 1. Collos. 13. Quod quasi in speculo & in ænigmate & diuersis mysteriis & figuris sancti Christi aduentum cognouerunt. — Iudith. 4. — 3. Reg. 10. — Iudith. 14. — Exod. 3. — 1. Reg. 2. — 1. Reg. 17. — 1. Cor. 10. — Luc. 2. — Qualiter ascendendum est in specula contra hostium insidias: vt simus cauti & circunspecti. — Ioël. 2. — Gene. 13. — Ezech. 38. — Apoc. 6. De equo nigro, rufo, & pallido, & de timore nocturno, & sagitta volante in die, &c. — Num. 13. — Gene. 42. De vanitate vitæ præsentis. — Eccles. 1. — Iaco. 4. — Isaiæ 38. — Isaiæ 1. De populo Babyloniæ. — Isaiæ 50. — Ierem. 5. — Isaiæ 59. De populo Syon, cui prænunciatur gaudium de Christi aduentu. — Psal. — Gene. 45.

tribulationes: veniet tẽpus cùm iam se nõ poterit vltra cohibere, sed dicet: Ego sum Ioseph frater vester, nolite pauere: pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptũ. Verus enim Ioseph missus est pro salute nostra in hũc mundũ. Venit ergo ad saluãdas Gentes, salute dexterę, salute, scilicet, gratię in pręsenti, & glorię in futuro. Venit enim filius hominis quęrere & saluũ facere q perierat. Venit ad saluãdas Gentes, dulci verbo, fideli seruitio, summę retributionis pręmio eas ad se trahẽs, & sibi alliciẽs: terroribus etiã & minis inuitare cõpellens. Excitauit enim illas per timorẽ, proponẽs summè terribilia, scilicet, pœnas sine fine. Incitauit eas per concupiscentiã promittẽs summè desiderabilia, gaudiũ inæstimabile: sed quia nec sic flecti potuerũt, traxit per dilectionẽ seipsum morti tradẽs pro mũdi salute. Venit ergo Dominus, & auditã fecit gloriã vocis suæ, sicut scriptũ est: Ego ipse qui loquebar, ecce adsum. Et Apost. ait: Multipharie, multisq; modis olim Deus loquẽs Patribus in Prophetis, nouissimè locutus est in filio. Quàm gloriosa vox & suauis: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiã vos. Quàm gloriosa vox: Nolite timere pusillus grex: quia cõplacuit patri vestro dare vobis regnũ. Quanta & q̃ grata est gloria huius vocis: Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Quàm gloriosa & iucũda vox, verbũ, scilicet, bonũ & suaue: Beati pauperes spiritu, quoniã vestrũ est regnũ cœlorũ. Beati pauperes, quibus ego sum diuitiæ. Beati abiecti, quibus ego sum honor. Beati cõtempti, quibus ego sum dignitas. Beati lugẽtes, quibus ego sum cõsolatio. Beati iusti, quibus ego sum retributio. Si dixisset Dominus noster, Beati diuites: quid facerẽt miseri homines? Vnus forsan aliũ cõculcaret, vel interimeret: vt eius diuitias possideret. Nunc autẽ paupertatis nostræ thesaurũ nullus cõcupiscit, vel desiderat auferre nobis. Paupertas enim bonũ est sine calũnia, quod bonũ quilibet potest facilè acquirere absq; alterius detrimẽto. In terris autẽ abundabat hęc species: sed nesciebat homo preciũ eius. Hanc itaq; filius Dei cõcupiscens descẽdit, & nobis eam sua æstimatione preciosam fecit. Eo autẽ ipso probatur vera esse medicina, quod multi eam abominẽtur, & abhorrẽt. Rursus si dixisset Dominus, accipite de inimicis vindictã: quid facerent pauperes, diuites impotentes cõtra nobiles? Nunc autẽ quia nobis Dominus auditã fecit gloriã vocis suæ, dicens: Mihi vindictã, & ego retribuã. Nolite in corde vestro habere rancorẽ, sed dilectionis suauitatem. Diligite inimicos vestros: in magna nos posuit tranquillitate, nec oportet ad vindictã nostrã multitudinẽ hominũ conducere, vel congregare. Si dixisset Dominus, Quærite primũ vitæ vestræ necessaria, posteà venite ad me: quid facerent ægeni & inopes? Nunc autẽ quia dedit Dominus gloriã vocis suæ, dicens: Quærite primùm regnũ Dei, & hæc omnia adiicientur vobis: omnẽ à nobis sollicitudinẽ, & cordis anxietatem remouit. Si dixisset Dominus, Ostendite bona quæ facitis, vt testes plurimos habeatis: quomodo ad omnia quę facimus, testes colligere, & producere possemus? Nunc autem quia dicit, Attendite ne iustitiã vestrã faciatis coram hominibus, ne videamini ab eis: inquietudinem congregãdi testes amouit à nobis, magnamq; contulit fiduciã cùm ait: Pater vester, qui videt in abscõdito, retribuet vobis. Quàm dulcia faucibus iusti eloquia Domini, & præcepta ipsius dulciora supra mel, & fauum. Dum Dominus aurem cordis illi aperit, vt auditã faciat gloriam vocis eius in lætitia cordis illius. Vnde B. Iob ait: Nónne auris verba diiudicat, & fauces comedentis saporem? Et in Cant. Salomon ait: Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deliciis affluẽs? Sancti enim nisi verborũ Dei deliciis affluerẽt, ascendere ad superiora nõ possent. Quoniã autẽ voluntas domini per se fit, & de facili, nec laborat, nisi qui propriã vult facere voluntatẽ: gloriã vocis Domini cũ lętitia cordis iusti audiũt, vt possit dici de illis: Cantauimus vobis, & saltastis. Verbũ enim domini sapiẽtia sacerdotis summi, velut sal sacerdotale lętitiã generat, visum animę reparat stomachũ, id est, mẽtis statũ cõfortat. Populus autẽ Babylonię, qui vuã mãducauit acerbã, & obstupescũt dẽtes eius, suauitatẽ & saporẽ verbi domini nõ percipit, neq: gloriã vocis domini audit: dũ cordis illius aurẽ turba cogitationũ strepitu suo cõcludit, & obsurdescere facit. Sicut enim qui in inferno sunt nunq̃ nisi de tormẽtis suis cogitare possunt: ita q inuoluũtur peccatis, ferè semper cogitãt de ipsis. Ciues ergo Babylonię gloriã vocis Domini in lętitia cordis nõ audiũt. Qui enim terrenarũ amore vincitur, nullatenus in Deo delectatur. Quãtò enim maiori studio exercetur ad infima, tãtò maiori fastidio torpescit ad summa. Nõ enim possunt gaudere in domino, qui lętantur in mũdo. Vnde nõ est gaudere impiis ad vocẽ domini mala cõscientia eos remordẽte: sicut non est securitas vicino serpente dormire. Vnde B. Hierony. ait: Difficile, imò impossibile est, vt pręsentibus & futuris quis fruatur bonis, & vt ventrẽ hîc, illic mentẽ impleat, vt de deliciis trãseat ad delicias, vt in vtroq; seculo appareat gloriosus. Patet igitur q nõ gaudẽt in spe ciues Babylonię: dũ appendũt argentũ suũ nõ in panibus, & labores suos nõ in saturitate, nõ in gloria vocis domini delectãtur. Et quia hîc vocẽ domini audire noluerũt, dies eis peremptoria assignabitur, in qua in anima & in corpore puniẽtur. Vnde dominus p Isa. Tota die expãdi manus meas ad populũ nõ credentẽ, sed contradicentẽ sermonibus. Nolunt enim intrare ad gaudiũ, & vocẽ symphonię, vt comedãt vitulũ saginatũ cũ fratre redeũte, & patre occurrẽte. Propterea Dominus ostẽdit Zacharię volumẽ volãs, & dixit Angelus ei: Hęc est maledictio, quę egreditur super vniuersam faciẽ terrę. Gloria enim vocis domini, & verba diuinę scripturę, quę bonos quasi volãdo sursum attollũt, in maledictionẽ cõuertũtur reprobis, qui ea audire nolũt. Pręd icta aũt verba quę de primo aduẽtu exposuimus, de secũdo aduentu ad iudiciũ intelligere possumus. Nã in hac pręsenti dominica simul agitur de vtroq; aduẽtu. In secũdo aduẽtu Dominus auditã faciet

De salute multiplici. Lucæ 19. Quod Deus multipliter excitat nos & trahit ad se. Luc. 14. Isaiæ 52. Heb. 1. De gloria vocis Domini. Matth. 11. Lucæ 12. Lucæ 11. Lucæ 6. Quare dixit Dominus Beati pauperes. Iob. 28. Quod suauia & leuia sint Christi mandata. Ezech. 9. Rom. 10. Matth. 5. Matth. 6. Matth. 5. Quod verbum Domini dulce est bonis, & non est dulce malis. Psalm. 118. Isaiæ 50. Iob 12. Cant. 8. Lucæ 7. Ezech. 18. Quod non est gaudere impii. Isaiæ 48. Iere. 12. Isaiæ 55. Isaiæ 65. Lucæ 15. Zach. 5. Quod non solum primo aduentu, sed in secundo aduentu Dominus auditam faciet gloriam vocis sua bonis, & terrorem vocis sua malis.

gloriam vocis suæ in lætitia cordis electorum suorum, quando dicturus est eis: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum. *Matth. 25.* Veniet enim ad saluandas Gentes, id est, electos de Gente sua: vt sit eis mensis ex mense. *Isaiæ 66.* Quibus enim est perfectio in opere, erit perfectio in requie. Veniet autem non solùm ad saluandos electos, sed ad condemnandum, & puniendum reprobos. In die enim magnæ solennitatis congregabuntur porci ad victimam, vt occidantur. *Iere. 12.* quibus dicitur: Populus Babyloniæ, ecce Dominus veniet ad perdendas Gentes, & auditam faciet vocem iræ suæ, in mœstitia cordis vestri. Quando, scilicet, dicetur eis: *Matth. 25.* Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. *Sopho. 1.* Erit ergo clamor à prima porta, & vlulatus à secunda. Prima porta oculorum, quando videbunt agnos ab hœdis separari. Secunda aurium, quando audient: Ite maledicti in ignem æternum. Tunc superueniet eis repentinus interitus, tanquam in vtero habentis, & non effugient. *1. Thess. 5.* Sancti autem exultabunt in gloriam, lætabuntur in cubilibus suis. *Psalm. 149.*

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM de Epistola ad Romanos.

Rom. 15. *Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus.*

Quod vtrunque aduentum debemus attendere, vt speremus & timeamus.

VERBA hodiernæ Epistolæ ad vtrunque Domini aduentum possunt referri. In hac enim Dominica partim de primo aduentu Domini in carne, partim de secundo ad iudicium ait Ecclesia: vt attendentes benignitatem primi aduentus, non desperemus. Sed ne aliquis de tanta misericordia præsumat, sicut qui dicit in corde suo, non requiret, id est, non vlciscetur Dominus peccata, non requiret ad puniendum: *Psalm. 9.* attendere debemus seueritatem secundi aduentus, vt timeamus: & ita spe sursum attollente, timore deorsum trahente, media via tutissimi ibimus. Propterea Propheta Dauid ait: *Psalm.* Ostende faciem tuam, & salui erimus: faciem primi aduentus, vt imitemur, & confidamus, faciem secundi aduentus, ne præsumamus, sed timeamus. Hodie enim misericordia, cras iudicium: hodie Christus agnus, cras Leo: hodie Christo reconciliari possumus, cras non reconciliaret nos totus mundus. *Quod Christus securi comparatur.* Securis enim posita ad radicem, id est, Christus ex parte manubrij, id est, humanitatis teneri potest, & contrectari: ex parte autem ferri, id est, diuinitatis rigida est, & acutissima, vt secet, eradicet tria arborum genera. *De tribus generibus malarum arborum.* Siccas, id est, apertè malos: foliatas sine fructu, id est, steriles hypocritas: foliatas cum fructu amaro, & insipido, id est, eos qui bona opera faciunt in mortali peccato absque charitatis sapore. *Quod Christus comparatur gladio.* In primo aduentu gladius patris, id est, filius, fuit absconditus quasi in vagina humanitatis: in secundo veniet euaginatus, & elimatus. *Ezech. 21.* Quantò autem gladius altius eleuatur, tantò percutit vehementius. Christus autem eleuatus est ad patris dexteram æqualis illi, nec potest amplius eleuari, vnde vehementissimè percussurus est inimicos suos & plaga insanabili in die illo: *Ierem. 30.* vt ait Isaias: Oculi sublimes hominis humiliabuntur, & Dominus solus exaltabitur: *Isaiæ 2.* tremebunt eum Angeli & Archangeli. *Iob 4.* Quid faciet virgula deserti, vbi contremiscet cedrus Paradisi? Si enim Dominus dum persecutoribus responderet, Ego sum, vna voce mitissimæ responsionis armatos hostes suos in terram prostrauit: quis eius toleret iram, cùm iudicaturus venerit, cuius mansuetudo, cùm iudicandus aduenit, tollerari non potuit? Propterea Propheta supplicans & expauescens, ait: *Psalm.* Ne intres in iudicium cum seruo tuo Domine. Sed ne pauore nimio in foueam desperationis incideret, de primo aduentu in carne supplicans, ait: *Psalm.* Ostende nobis Domine, misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. Sicut autem primus gradus recedendi à Deo est superbia, quæ hominem excæcat, & aufert ei suiipsius cognitionem: ita primus gradus accedendi ad Deum est humilitas, per quam homo suam cognoscit miseriam. *Tren. 3.* Vnde Ieremias in Threnis: Ego vir videns paupertatem meam. De cœlo enim descendit gnotoselitos, *γνῶθι σεαυτόν.* id est, nosce teipsum. Primò ergo orandus est Deus, vt ostendat nobis nostram miseriam: secundò, vt ostendat nobis suam misericordiam. *De ostensione miseriæ nostræ, & Dei misericordiæ.* Ex cognitione enim infirmitatis & miseriæ, magis apparet magnitudo misericordiæ. Sed quoniam non prodest considerare nostram miseriam, vel eius misericordiam, nisi prius Medicus suam nobis exhibeat præsentiam: orandus est, vt salutare suum det nobis, qui salutarem afferat medicinam. Quod fecit dum venit ad nos per incarnationem, sicut scriptum est in Ecclesiastico: *Eccle. 35.* Medicina omnium in festinatione nebulæ. Per nebulam enim quæ terram impinguando fructificare facit, intelligitur Christi humanitas, quæ fructus vberes attulit. Orat ergo Ecclesia, vt ostendat nobis Dominus misericordiam suam, quam exhibuit in primo aduentu. Orat vt ostendat nobis faciem suam: non solùm faciem primi aduentus, sed insuper faciem secundi: *De duplici facie duplicis aduentus.* non solùm faciem hominis, verùm etiam leonis. Bonum est vtranque faciem intueri, faciem, scilicet, misericordiæ, & faciem iustitiæ: vt spem simul & timorem habeamus. Vtrumque autem in diuinis scripturis inspiciunt, qui eas diligenter attendunt. Non solùm enim in sacris scripturarum eloquiis de vtroque Christi aduentu mentio fit: sed de omnibus quæ ad salutem & doctrinam nostram pertinent. *Rom. 15.* Quæcunque enim scripta sunt, ad nostram doctri-

doctrinam & instructionem, ad ædificationem & vtilitatem nostram scripta sunt: nec potest aliquid excogitari ad fidem & bonos mores pertinens, quod non reperiatur in sacris voluminibus scripturarum. Sicut scriptum est: Dominus regit me, & nihil mihi deerit, &c. Hæc est enim Spiritus sancti apotheca, Paradisus omnium pomorum, mensa omnium preciosorum ferculorum. Aliæ seculares scripturæ sunt quasi nemus infructuosum: hæ autem hortus omnium delitiarum. In aliis autem scripturis multa scripta sunt ad curiositatem & vanitatem, multa scripta sunt falsa, quæ ducunt homines in errores: quædam tamen in eis inueniuntur, quæ ad nostram retorqueri possunt vtilitatem. Quædam enim vera Gentibus Deus reuelauit. Vnde & Balaam atque Sybillæ vera de Christo prophetauerunt. Firmius enim plerunque est testimonium, quod ab aduersariis pronunciatur. Vnde licet aliquando de libris Gentilium proferre testimonium in his quæ ad fidem pertinent, vel ad morum ædificationem: & spoliandi sunt Ægyptij, vt ditentur Hebræi. Aurum enim quandoque inuenitur in luto, & lilium inter spinas. Vnde Apostolus ad Titum, doctrinæ suæ prouerbium hominis gentilis interserit de Cratensibus, dicens: Dixit quidam ex illis proprius eorum Propheta, Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventris pigri. Vnde in Deuteronomio Dominus ait: Si quis exierit ad bellum contra inimicos, & mulier decora placuerit ei, radat ei pilos, & abscindat vngues, & vestimenta mutet, & sic eam potest assumere in vxorem. Si enim in libris gentilium viderimus pulchram sententiam, possumus eam ad aliud sumere, quod est vestes mutare. Debemus etiam superflua resecare, vt non plantemus lutum iuxta altare Domini, quod in Deuteronomio Dominus prohibuit. Raro enim debemus in talibus scripturis studere, & pauca excerpere. Nam diuinæ scripturæ ad omnia vtriusque vitæ necessaria quantum ad salutem sufficiunt. Vnde beatus Hieronymus, quia nimis in libris gentilium studebat, verberatus est à Domino, dicente illi: Tullianus es, non Christianus. In Leuitico autem præcipitur ne dormiamus cum ancilla, licet sit nobilis, id est, ne finaliter studeamus in secularibus scientiis. Quæcunque autem scripta sunt in diuina scriptura, quam Pater testificauit, & misit in mundum, cuius vnum minimum nota præteriri non potest: ad nostram instructionem & vtilitatem scripta sunt. Aut enim præcepit, vt obediendo mereamur: aut prohibet, vt, scilicet, malum non incurramus: aut consulit ad perfectionem: aut permittit ad supportandam infirmitatem nostram: aut promittit, vt confortemur: aut minatur, vt timeamus: aut docet, vt instruamur: aut exhortatur, ne torpeamus: aut arguit, vt non negligamus: aut corripit & increpat, ne in pertinatia & cordis duritia remaneamus: aut exempla bonorum proponit, ad imitandum: malorum autem ad fugiendum. Multæque aliæ in diuinis scripturis commoditates continentur, quas non est facile enumerare. Vnde Apostolus ad Timothæum: Omnis scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum: ad docendum, scilicet, nescientes, ad arguendum negligentes, ad corripiendum, id est, duriter increpandum in malo persistentes, ad erudiendum rudes & incipientes. Apostolus Iacobus ait, quod secularis scientia, terrena est, animalis, diabolica. Terrena, id est, terrenæ gloriæ cupida: animalis non spiritualis, sed more animalium, sola quærens sensibilia: diabolica ad vesana & contentiones se conuertens, falsitatibus & erroribus plena. Quæ autem de sursum est sapientia, (vt idem Iacobus ait) primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis, iudicans sine simulatione. Pudica est, quia castè intelligit & operatur. Nisi enim prius pudicitia sedeat in mente, nulla perfectio sequitur in opere. Pacifica est, non contentiosa, nec se per elationem à Deo, vel à proximorum societate disiungit: Modesta, nec infra modum, nec supra consistit. Suadibilis, non se pertinaciter defendit. Bonis consentiens: quod bonis placere videt, sibi non displicet. Plena misericordia in mente, & fructibus bonis in opere. Iudicans sine simulatione: non postulat videri iustior vel sanctior quàm sit, nec ad sui commendationem proximos lateat, quod facit contentiosa sapientia huius seculi. Beatus etiam Petrus in Epistola canonica ait: Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes, tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies illucescat, & Lucifer oriatur. Sermoni prophetico tantò firmius credimus, quantò ea quæ prædixit, completa videmus. Adhuc autem in caligine sumus in hac vita præsenti, in qua quæ futura sunt nobis, ignoramus. Lucet autem sermo propheticus in caligine, dum nos de his quæ ignoramus futura pronuntiando certificat, donec dies illucescat, & Lucifer in cordibus nostris oriatur: quod erit in æterna claritate, quando in libro vitæ legemus, & iam prophetiis vel scripturis non indigebimus.

Interim autem diuinas scripturas debemus legere, & in lege Domini die ac nocte meditari, vt vectes semper sint in annulis arcæ, sicut scriptum est: Beatus vir qui in sapientia morabitur. Et iterum: Beati qui scrutantur testimonia eius. Ocium enim sine literis mors est, & viui hominis sepultura. Vnde Salomon ait: Qui obturat aurem suam ne audiat legem, eius oratio erit execrabilis. Et Dominus in Osea: Quia repulisti scientiam, ego repellam te ne Sacerdotio fungaris mihi. Teste enim Salomone, Qui errat discere, incidet in mala, scilicet, qui noluit intelligere, vt benè ageret. Vnde Psalmus: Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum. Propterea Dominus in

[Margin notes: Quod diuinam scripturam ad instructionem & vtilitatem nostram tradidit nobis Deus. Psalm. De commendatione diuinæ scripturæ. Cant. 4. Quod in secularibus scripturis quædam scripta sunt quæ possumus ad vtilitatem nostram retorquere. Tit. 1. Deut. 21. Deut. 16. Quod non multum in secularibus scripturis debemus studere. Leuit. 19. Ioan. 10. Matth. De multiplici vtilitate sacræ scripturæ. 2. Tim. 3. Iaco. 3. De seculari sapientia, & cælesti. 2. Pet. 1. Quod studendum est in sacris scripturis. Exod. 25. Eccle. 14. Psal. 118. Prou. 28. Oseæ 4. Prou. 17. Psal. 101.]

Ioan. 10. Ioan. 8. Cant. 9. Isaiæ. 21.

Euangelio ait: Oues meæ vocem meam audiunt. Et iterum: Omnis qui ex Deo eſt, audit vocem meam. Reſideat igitur columba Chriſti ſuper fluenta pleniſsima, vt per diuinas ſcripturas infernalis accipitris præcaueat inſidias. Vnde Iſaias ait: Super ſpeculam meam ego ſtans iugiter, & ſuper cuſtodiam meam totis noctibus. Specula enim noſtra, & ſpeculum animæ noſtræ, ſunt diuinæ ſcripturæ. Hi ſunt putei, quos verus Iſaac præcepit ſeruis ſuis fodere, id eſt, profunda ſcripturarum penetrare. Audiens enim ſapiens, ſapientior erit. Patet igitur quanta ſit vtilitas audire præcepta Domini, & ea in corde noſtro, tanquam in libro ſcribere. Tunc non confundar (dicit Propheta) cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis. Lucerna enim pedibus animæ noſtræ verbum Domini: quia quæcunque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, & maximè ea quæ ſcripta ſunt de Chriſto, & de vtroque eius aduentu. Chriſti enim vita, vitæ noſtræ & morum eſt diſciplina. Ex ſcripturis enim quæ de Chriſto ſunt, patientiam habemus, dum ea quæ ipſe pro nobis ſuſtinuit, attendimus: ſimiliter & conſolationem, dum in ſcripturis audimus quod per ignominiam paſſionis peruenitur ad gloriam reſurrectionis. Et nos ſi compatimur, conregnabimus. Similiter & ſpem habemus. Si enim Pater filium ſuum nobis dedit: quid aliud nobis dignè petentibus negabit? Et ſi Chriſtus nobis peccatoribus dedit mortem ſuam: multò magis iuſtificatis vitam ſuam & beatitudinem ſuam. Per ſcripturas ergo quæ ſunt de primo aduentu Chriſti, patientiam & conſolationem, & ſpem habemus: ſimiliter & per alias quæ de ſecundo eius aduentu loquuntur. Cùm enim attendimus quanta erit in fine ſeculi tribulatio, leuia nobis videntur quæ in hoc ſeculo ſuſtinemus, & ita ad patientiam informamur. Cùm verò in ſcripturis audimus quanta nobis contulit in primo aduentu, & quantò maiora collaturus eſt in ſecundo, conſolationem in preſſuris huius ſeculi recipimus. Non ſunt enim condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ tunc reuelabitur in nobis. Cùm autem in ſcripturis audimus ea quæ Dominus in iudicio dicturus eſt electis ſuis: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum: eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare, & cætera, quæ pertinent ad opera miſericordiæ: ex his ſpem habemus, ſi miſericordiæ operibus in hoc ſeculo attendamus. Eodem modo cùm legimus, vel audimus: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum: per patientiam perſecutionũ ſpem habemus regni cœlorum. Per patientiam igitur & tollerantiam tribulationum, & per promiſſionem & conſolationem ſcripturarum ſpem habemus: quæ de vtroque Chriſti aduentu multis & variis modis loquuntur nobis, aliquando apertè, quandoque occultè. Omnia enim (vt ait Apoſtolus) contingebant Iudæis in figuram: ſcripta autem ſunt propter nos, in quos fines ſeculorum deuenerunt. Apertè loquuntur ſcripturæ ad refectionem paruulorum, occultè ad exercitiũ maiorum. Tenebroſa eſt enim aqua ſcripturarum in nubibus aëris, id eſt, in ſanctis Prophetis, à quibus doctrinę pluuiã habuimus. Apertè loquũtur aliquãdo ſcripturę de Chriſto, vt increduli nullam habeant excuſationem, ſicut in Baruch ſcriptum eſt de Chriſto: Poſt hęc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Similiter in Iſaia: Paruulus natus eſt nobis, & vocabitur nomen eius conſiliarius Deus fortis. Occultè autem aliquãdo loquuntur ſcripturæ, ne ſecreta Chriſti myſteria indignis aperiantur, ne à porcis margaritæ conculcentur, ne ab incredulis derideantur, ne aliquis ſibi attribuat, ſi ſcripturas diuinas intelligat, ſed diuinæ reuelationi. Vnde Dominus in Euangelio: Confiteor tibi Domine Pater cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & reuelaſti ea paruulis. Et in Tobia dicitur: Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt: opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificum eſt. Occultè autem de primo aduentu loquitur ſcriptura in Geneſi, vbi dicitur: Erunt duo in carne vna. Hoc eſt enim magnum ſacramentum (vt ait Apoſtolus) in Chriſto & Eccleſia. Et Moyſes de Chriſto: Dominus de Syna venit, & de Seyr ortus eſt nobis: apparuit de monte Pharan, & cum eo Sanctorum millia, in dextera eius ignea lex. Syna interpretatur lex vel mandatum: & ſignificat in hoc loco vetus teſtamentum, de quo venit Dominus, id eſt, annunciatus eſt venturus, de Seyr, id eſt, de populo Iudæorum, hiſpido & piloſo ortus eſt Chriſtus ſecundum carnem, qui populus pro lenticula rufa, id eſt, pro temporalibus tranſitoriis, perdidit ius primogeniturę. Dignitas enim illius tranſiit ad Iacob iuniorem, id eſt, ad Eccleſiam de Gentibus poſterius vocatam. Apparuit autem Dominus de monte Pharan, id eſt, de Iudæorum ferocitate. Pharan enim ferocitas interpretatur. Quantò magis autem Iudæorum ferocitas contra Chriſtum exarſit, tantò magis eius virtus mundo apparuit in gloria reſurrectionis & aſcenſionis, & in aliis multis. Cum eo etiam Sanctorum millia. Multa enim millia credentium illi per fidem adhæſerunt. In dextera enim eius ignea lex, id eſt, lex Euangelica corda auditorum inflammans. Bona dexteræ, id eſt, præmia æterna promittens. Similiter in Exodo dicitur, quod fecit Beſeleël candelabrum ductile ex auro puriſsimo. Hic eſt Chriſtus ſecundum carnem, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, Spiritu ſancto obumbrante conceptus. Beſeleël, vmbra Dei interpretatur. Fuit autem hoc candelabrũ igne Spiritus ſancti in vtero Virginis fabricatum, ductile malleis tribulationũ. Et Ezechiël ait: De medio eius quaſi ſpecies electri, id eſt, de medio ignis. Electrũ ex auro & argento Chriſtum ſignat ex auro diuinitatis, & argento humanitatis. Ignis autem tribulationis ſignat, quibus Chriſtus tanquam vir dolorum circundatus fuit. Similiter & de ſecundo aduẽtu in figuris

Gene. 26. Parab. 1. Deut. 4. Thob. 4. Pſal. 118.

Quod ex diuinis ſcripturis patientiam, & conſolationem, & ſpem habemus: maximè ex his quæ de Chriſto ſcripta ſunt.

Rom. 8. Rom. 8. Matth. 25. Matth. 5.

Quod de aduentu vtroque multipliciter loquuntur ſcripturæ.

1. Cor. 10. Pſalm. Baruch. 3. Iſaiæ 9. Matth. 7. Matth. 11. Tob. 9.

Occultæ prophetiæ de primo aduentu.

Gene. 2. 1. Tim. 3. Deut. 33. Gen. 29.

Quod Chriſtus comparatur candelabro.

Exod. 27. Ioan. 1. Ezech. 1.

Quod Chriſtus comparatur electro.

Iſaiæ 53.

figuris & ænigmatibus locuti sunt sancti Prophetæ. Vnde Daniël ait: Aspiciebam donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit, vestimentum eius candidum quasi nix, & capilli capitis eius quasi lana munda, thronus eius flammæ ignis, rotæ eius ignis accensus, fluuius igneus, rapidusque egrediebatur à facie eius. Throni, id est, Sancti, in quibus Deus ad iudicandum sedebit, positi sunt, id est, dispositi & ordinati. Antiquus dierum sedit, qui, scilicet, est ab æterno, carens principio & fine. Vestimentum eius candidum sicut nix, id est, Ecclesia, qua indutus est Christus: vel corpus humanitatis eius album fuit, candore virginitatis. Et capilli capitis eius quasi lana munda, Sancti, scilicet, Christo capiti adhærentes, mansueti & innocentes. Thronus eius, vt flamma ignis, vt bonos purget & malos puniat. Vestimentum enim concretum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis. Fluuius igneus, rapidusque egrediebatur ab ore eius, sententia iudiciaria, vt malos inuoluens protrahat in gehennam. Similiter & Salomon in Parabolis, de secundo Christi aduentu parabolicè loquens, ait: Non est vir in domo sua, abiit via longissima: sacculum pecuniæ tulit secum, in die plenæ lunæ reuersurus. Vir, id est, Christus non est in domo sua, in Ecclesia militante, per corporalem præsentiam non apparet: abiit via longissima cœlos ascendens, postquam surrexit à mortuis: sacculum pecuniæ secum tulit, id est, gloriam resurrectionis & decus immortalitatis, quibus illius patriæ ciues lætificaret & ditaret, vel humanitatem glorificatam, in qua repositi sunt thesauri sapientiæ & scientiæ: in die plenæ lunæ reuersurus, scilicet, ad iudicium completo numero saluandorum. Siue igitur apertè, siue in signis & ænigmate de Christo, & de vtroque aduentu eius loquantur scripturæ sanctæ, quæcunque in eis scripta sunt, ad nostram doctrinam & morum ædificationem scripta sunt: si tamen secundum quod in scripturis legimus, dignis moribus impleamus, & scripturas sanctas rectè intelligamus, & non sint in nobis hæreses & errores, vel schismata & dissentiones: sed idipsum sapiamus in alterutrum, id est, inuicem secundum Iesum Christum, vt conuersatione vel intelligentia scripturarum ab illo non discordemus, vno ore honorificemus Deum. Quidam enim aquas Siloë quæ fluunt, cum silentio faciunt aquas contradictionis, diuinas scripturas ad contentionem vel errorem, & schismata conuertentes: quas addiscunt, non vt alios ædificent per charitatem, vel vt ipsi ædificentur per prudentiam: sed vt sciant tantum, id est, propter curiositatem, vel vt sciantur, id est, propter vanitatem, vel vt lucrentur, id est, propter auaritiam, vel vt sanctis contradicere possint propter malitiam, scilicet, & contentionem. Hi autem nec vnanimes sunt, nec vno ore Deum honorificant, neque verò nominis Christiani sunt. Scriptum est enim: Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna. Et Apostolus ait: Leuemus puras manus ad Deum sine ira & dissensione. Et iterum: Non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu & in eadem scientia. Pugna siquidem vnanimiter aggressa victoriam facit: quando verò foramen discordiæ diabolus inuenit, vt intrare valeat, non iam nos reputat terribiles vt castrorum acies ordinatas. Regnum enim Dei (teste Apostolo) est iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. Esto igitur consentiens aduersario, dum es in via, id est, sanæ doctrinæ scripturarum, quæ nostræ carnalitati aduersantur. Beati enim qui seminant super aquas multas immittentes pedem bouis & asini, id est, fortem & stolidum conciliantes. Beati pacifici, id est, id est, discordes ad concordiam reducentes. Sicut enim & Dominus tanquam lapis angularis vtraque fecit vnum, duos parietes electos, scilicet, de Iudæis & Gentibus in vnum coniungentes. Fuit enim (vt ait Apostolus in hodierna Epistola) Iesus Christus minister circuncisionis, id est, populi Iudæorum, propter veritatem Dei ad confirmandas promissionis Patrum. Christus enim promissus fuit Iudæis, sicut dictum est Abrahæ: In semine tuo benedicentur omnes Gentes. Licèt autem non ita specialiter promissus sit Gentibus, tamen per misericordiá suam vocauit eas Dominus. Vnde Gentes super misericordia sibi exhibita Deum honorare debent. Sicut scriptum est: Laudate Dominum omnes Gentes, & magnificate eum omnes populi. Et iterum: Lætamini Gentes cum plebe eius, id est, cum populo Iudæorum, vt fiat vnum ouile, & vnus pastor. Et Isaias ait: Erit radix Iesse, & qui exurget regere Gentes, in eum Gentes sperabunt. Iesse enim radix fuit Christi secundum carnem: Christus tamen quandoque radix Iesse & radix Dauid dicitur, quia sustentamentum & origo est omnium secundum diuinitatem. Fuit igitur quasi radix Iesse, Dauid autem arbor, Maria ramus, Christus flos & fructus recreans odore, & sapore reficiens. Vnde Isaias: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Virga, id est, beata virgo Maria, gracilis humilitate, flexibilis pietate, erecta sursum desiderio & spe, plana absque omni peccatorum gibbositate. Stirps autem Iesse, virgam istam produxit, virgaque florem, & super hunc florem requiescit Spiritus Almus.

Obscura Prophetia de Christi secundo aduentu. Dan. 7.
Isaiæ 9.
Parab. 7.
Collos. 2.
Rom. 15.
1. Cor. 15.
Gal. 5.
Rom. 15.
Isaiæ 8.
De schismaticis & hæreticis & his qui contentiosi sunt, & mala intensione scripturas addiscunt.
Actium 4.
Tim. 2.
1. Cor. 1.
De bono concordiæ & vnitatis.
Rom. 14.
Matth. 5.
Isaiæ 32.
Matth. 5.
Isaiæ 28.
Ephe. 2.
Rom. 15.
Exponit breuiter vltima verba Epistolæ.
Genes. 22.
Psalm.
Isaiæ 54.
Ioan. 10.
Isaiæ 11.
De radice, arbore, ramo, flore, & fructu.
Isaiæ 11.

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM de Euangelio ſecundum Lucam 21.

Lucæ 21.

Erunt ſigna in Sole, & Luna, & Stellis, & in terris preſſura Gentium.

Iere. 23. Quod verbum Dei igni, & malleo & grano cõparatur: verba ſecularia paleæ comparantur. De proprietatibus ignis & verbo Dei adaptantur. Eccle. 48. Lucæ 24. Pſalm. 118. Ezech. 1. Ierem. 1. Gene. 18.

QVID paleis ad triticum, dicit Dominus. Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis ardens, & quaſi malleus conterens petram? Hæc ſunt verba Hieremiæ. Verba ſecularia, quæ nihil grauitatis habent in ſe, ſunt paleæ. Verbum verò Domini, tribus comparatur, grano, igni & malleo. Grano, quia ſub cortice paleæ farinam continet ſpiritualis intelligentiæ, de quo dicit Pſalmiſta: Ex adipe frumenti ſatiat tè. Igni autem comparatur propter tria, quia calefacit. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: Surrexit Helias quaſi ignis, & verbum eius quaſi facula ardens. Et Lucas Euangeliſta: Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis de Ieſu, dum loqueretur nobis in via? Et quia illuminat, vnde Pſalmus: Lucerna pedibus meis verbum tuum. Et quia materiam redigit in cinerem, id eſt, corda audientium in humilitatem. Vnde in Ezechiële: Cùm fieret vox ſuper firmamentum quod erat ſupra caput animalium, ſtabant & ſubmittebant alas ſuas. Quia tantò fiunt apud ſe humilia corda auditorum, quantò altum ſonat ſcriptura, quæ de cœleſtibus & diuinis loquitur. Vnde Ieremias, loquenti ſibi Domino, ſe puerum denunciat. Et Abraham poſtquam audiuit ſibi Dominum loquentem, ait: Loquar ad Dominum meum, cùm ſim puluis & cinis. Comparatur etiam verbum Domini malleo conterenti petram, id eſt, cordis duritiam. Vnde, Dedit vocem ſuam, & mota eſt terra. Non eſt ergo deſperandum de peccatore, ſi libenter velit verbum Dei audire.

De triplici ignis effectum. De effectu mallei in lapide. Ezech. 1.

Si enim habet cor ferreum, & Dominus habet ignem ſuum, qui ferrum emollit durum, calefacit frigidum, candeſcere facit nigrum. Si habet cor lapideum, & Dominus habet malleum ſuum. Ex frequenti autem percuſsione, quandoque ſcintilla ignis elicitur ex lapide, ſeu ſilice: ita verbum Domini ex corde duro elicit ſcintillas deuotionis. De quibus Ezechiël: Et ſcintillæ quaſi æris candentis. Ex frequenti etiam percuſsione lapis rudis politur, & in pulchram imaginem formatur: ita corda ſimplicium verbo Domini erudiuntur, id eſt, extra ruditatem ponuntur, & in eius imago Domini reparatur. Rogate igitur Deum, vt qui ſæpè paleis verborum ſecularium inflati fuiſtis, tritico verbi Dei hodie ſatiemini: & qui diu in tenebris peccatorum torpentes iacuiſtis, igne verbi Dei hodie calefacti & illuminati, cognoſcatis, quia cineres eſtis, & in cinerem reuerſuri: & qui in cordis duritia diu permanſiſtis, malleo verbi Dei duritiam & ruditatem deponatis.

Gene. 3. Eccle. 7. Eccle. 11.

Erunt ſigna in Sole & Luna, &c. Cor ſapientum vbi triſtitia, cor ſtultorum vbi lætitia. Verba ſunt Salomonis in Eccleſiaſtico. Et iterum in eodem: Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis, & dierum multorum: qui cùm venerint, vanitatis arguentur præterita. Vnde cùm præcedenti Dominica ſancta Eccleſia de primo aduentu Domini mentionem fecerit, & eiuſdem aduentus humilitatem filiis ſuis ad memoriam reduxerit, vt corda eorum per ſpem & charitatem ſurſum leuaret: in hac ſecunda Dominica ſecundum aduentum & ſigna eius nobis ante oculos mentis ponit, vt nos reprimat per timorem, ne per præſumptionem elati euaneſcamus.

De ſecundo aduentu & ſignis eius. De duabus molis ſpei & timoris. Deut. 24.

Hæc ſunt enim duæ molæ, ſcilicet, ſpes & timor, inter quas moli debeat anima Chriſtiana, vt ex ea fiat panis corporis Chriſti, id eſt, Eccleſiæ incorporandus. Vnde in Deuteronomio præcipitur, ne ſuperiorem, aut inferiorem molam loco pignoris accipiamus. Mola ſuperior, ſpes: inferior, timor: pignus peccati, confeſsio, per quam peccator, qui debitor Chriſti eſt, dat nobis fiduciam, & quaſi ſecuros facit, quod reddet debitum ſatisfactionis. Sacerdos non debet auferre molam ſuperiorem confitenti, id eſt, ſpem nimis aſperè increpando, ne per deſperationem confundantur: neq; inferiorem, id eſt, timorem adulando, ne per præſumptionem inaniter extollantur.

Collatio duorum aduentuum. Iere 11. Paral. 30. Quòd Chriſtus comparatur api & acui. Matth. 19.

Attendamus ergo quàm benignus venit in primo aduentu, & quanta pro nobis fecerit, ne deſperemus: penſemus quàm diſtrictè veniet in ſecundo, ne præſumamus. In primo paruus & amabilis, in ſecundo magnus & terribilis: in primo tanquam agnus manſuetus cui facilè reſiſtitur, in ſecundo tanquam Leo fortiſsimus animalium, & non erit qui reſiſtat ei. In primo venit iudicari, flagellari, & ligari: in ſecundo veniet iudicare, ligare, & æterno cruciatu flagellare. Vnde comparatur api, quia habuit mel in primo aduentu, ſed habebit aculeum in ſecundo. Deſignatur etiam per acum in Euangelio, cùm dicitur: Facilius eſt camelum per foramen acus intrare, quàm diuitem in regnum cœlorum. Cameli, id eſt, diuites & ſuperbi, depoſito gibbo ſuperbiæ & diuitiarum, intrant Eccleſiam per foramen acus, id eſt, per fidem paſsionis Chriſti. Hæc acus ex illa parte qua non pungit, perforata eſt, quia Chriſtus in primo aduentu perforatus, in cruce neminem læſit: ſed ex alia parte vſque ad ſanguinem punget, quando in ſecundo aduentu mundum iudicare veniet. Cuius aduentus ſigna, vt nos præmuniat, ne ſecuritate torpeamus, prænunciat Dominus dicens: Erunt ſigna in Sole & Luna, & Stellis, &c.

Quòd quatuor de cauſis mala futura Dominus præmuntiat.

Quadruplici autem ratione mala in fine futura prædicit, vt terreat impios, vt qui Deum placatum non diligunt, ſaltem offenſum timeant, & qui beneficiis non flectuntur, timore conuertantur & viuant: quod ſi renuant, nullam iam excuſationem habeant. Vt etiam præmuniat incautos. Quæ enim ſubitò & ex improuiſo mala accidunt, magis imparatos perturbant & confundunt: iacula enim præuiſa minus lædunt.

Vnde

Vnde in Eccleſiaſtico : In die bonorum non ſis immemor malorum. Et vt conſoletur iuſtos
in tribulationibus, quas ſuſtinent in præſenti, quæ quaſi nullæ ſunt reſpectu earum quæ ven- *Eccle.11.*
turæ ſunt : quando areſcent homines præ timore & expectatione, quæ ventura ſunt vni-
uerſo mundo. Vnde dicitur in Iob : Memento belli, & vltra non adiicias loqui, id eſt, vt de *Lucæ 21.*
præſenti flagello non murmures. Memento quanto maiores in fine mundi futuræ ſunt tri- *Iob.40.*
bulationes, vt etiam perfecti qui mortem habent in deſiderio, & vitam in patientia, qui de-
ſiderant diſſolui & eſſe cum Chriſto, qui mundi deſtructionem non metuunt, quia mun- *Philip.1.*
dum non diligunt, de quibus in Parabolis : Secura mens, quaſi iuge conuiuium : de aduentu
Iudicis, quem deſiderant & diligunt, gaudeant. Sicut enim antiqui Patres ſub lege deſide- *Parab.15.*
rabant primum aduentum, ita Sancti in tempore gratiæ, ſecundum deſiderant aduentum, at-
tendentes quantum præſtiterit in primo, quanto maiora promiſerit in ſecundo. Vnde Do- *Quòd ſancti*
minus in hodierno Euangelio : His autem fieri incipientibus, reſpicite & leuate capita ve- *& perfecti*
ſtra, id eſt, exhilarate corda veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra. Et iterum: *viri ſecun-*
Videte ficulneam, & omnes arbores, cùm producunt iam ex ſe fructum, ſcitis quoniam pro- *dum aduen-*
pè eſt æſtas: ita & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quoniam propè eſt regnum Dei. Quibus *tum deſi-*
verbis, vt ait beatus Gregorius, oſtenditur quod fructus mundi eſt ruina: ad hoc enim cre- *derant.*
ſcit, vt cadat. Sicut ſcriptum eſt : Deiecisti eos dum alleuarentur. Vnde ſicut ex fructu ar- *Lucæ 21.*
borum vicina æſtas cognoſcitur : ita ex ruina mundi vicina eſſe cognoſcitur æſtas Dei. Beatus
autem Hieronymus in libris Hebræorum, dicit ſe inueniſſe quindecim ſigna dierum. In pri-
ma die eriget ſe mare quadraginta cubitus ſupra altitudinem montium, ſtans in loco ſuo tan-
quam murus. Secunda die tantùm deſcendet, vt vix videri poſſit. Tertia marinæ beluæ da-
bunt rugitus vſque ad cœlum. Quarta ardebunt aquæ & mare. Quinta herbæ & arbores
dabunt rorem ſanguineum. Sexta ruent ædificia. Septima petræ ad inuicem collidentur.
Octaua generalis fiet terræmotus. Nona æquabitur terra. Decima exibunt homines de ca-
uernis terræ, & erunt velut amentes, nec poterunt mutuo loqui. Vndecima ſtabunt oſſa
mortuorum ſupra ſepulchra. Duodecima cadent ſtellæ. Tertiadecima morientur viuen-
tes, vt cum mortuis reſurgant. Quartadecima ardebunt cœlum & terra. Quintadecima
fiet cœlum nouum, & terra noua : & reſurgent omnes ad iudicium. Hæc ſunt ſigna qui- *Apocal.21.*
bus iram venturam, iram implacabilem, & vindictam irreuocabilem Dominus præſignabit: his
doloribus æternos dolores prænunciabit. Dabit enim timentibus ſe ſignificationem, vt fugiant
à facie arcus. Imperfecti enim videntes hæc, timebunt, & purgabuntur: Perfecti autem à qui- *1.Ioan.4.*
bus charitas perfecta foras mittit omnem timorem, quibus idem velle, idem nolle cum Deo
eſt, in omnibus his glorificabunt Deum, & exultabunt. Quibuſdam etiam de malis vexa- *Iſaiæ 28.*
tio dabit intellectum, & timore compulſi reuertentur ad Dominum & conuertentur. Sicut
ſcriptum eſt: Cùm occiderent eum, quærebant eum. Ecce quanta in omnibus his in quibus vi- *Abac.3.*
debitur erit miſericordia. Cùm enim iratus fuerit, miſericordiæ recordabitur. Reprobi autem
timebunt, & deſperabunt, dicentes montibus, operite nos: & collibus, cadite ſuper nos. Initia
autem dolorũ hæc omnia erunt. Hîc enim incipit infernus malorum. Sicut ſcriptum eſt: Ignis *Oſeæ 10.*
ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſq; ad inferni nouiſsima. Hîc enim pœna gehennæ in- *Lucæ 23.*
cipiens, pœnæ infernali continuabitur, quę nullo fine claudetur. Expergiſcimini igitur ebrij & *Deute.32.*
flete, pręuaricatores redite ad cor, miſeri eſtote & lugete. Agitè nunc diuites, plorate, vlulãtes in *Ioel 1.*
miſeriis quæ aduenient vobis. Æternos cruciatus cruciatibus tranſitoriis præuenite, gemitu ge-
mitibus, dolores doloribus redimite, fletu temporali æternos præoccupate, vbi lachrymæ adeò *Iſaiæ.46.*
calidę erũt, quod corpora cõburent, & animas cruciabũt. Vos autẽ fratres, has miſerias venturas *Iaco.4.*
frequẽter in mente reuoluite: dicit enim Salomõ in Parabol. Liuor vulneris abſterget mala, &
plagę in ſecretioribus ventris: liuor poſt percuſsionẽ apparet, & memoriã dolorũ ſignificat. Pla- *Quod vtile*
gæ etã in ſecretioribus ventris, id eſt, in arcano cordis, dum frequenti meditatione cogitãtur, *eſt venturas*
abſtergunt à nobis mala, quę ſollicitè à nobis expellere debemus, ne aliquãdo tormenta incur- *miſerias in*
ramus. Iam enim propè eſt, & quaſi in ianuis, vt veniat qui venturus eſt, & non tardabit. Si *mẽte habere.*
enim cautè & ſubtiliter prędicta cõſideremus, iam ex parte magna ſpiritualiter impleta videbi- *Paral.20.*
mus. Iam enim apparent ſigna in Sole & Luna & Stellis. Nam, ſicut dicitur in Matthæo, Sol *Matth.22.*
obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, & Stellæ de cœlo cadent. Et ſicut dicit Propheta *Marc.14.*
Ioël, Sol conuertetur in tenebras, & Luna in ſanguinem, antequam veniat dies Domini *Abac.2.*
magnus, ita iam impletum videmus. Sol enim, id eſt, Prælati maiores, & Eccleſiæ cathedra- *Quòd ſigna*
les, interpoſitis nubibus præbendarum diuitiarum, obſcuratus eſt. Supercecidit enim ignis *prænunciata*
ambitionis & cupiditatis, & non viderunt Solem iuſtitiæ. Luna verſa eſt in ſanguinem. Ec- *à domino ſpi-*
cleſiæ minores exemplo maiorum peccatorũ ſanguine cruentantur, non niſi carnalia ſapientes. *ritualiter con-*
Ædificant enim Syon in ſanguine, id eſt, conſanguineis conferunt Eccleſias Dei, nõ niſi carnali *tigerunt &*
affectu moti : caro autem & ſanguis, regnum Dei non poſsidebunt. Stellæ etiam, id eſt, ſacer- *impleta ſunt.*
dotes minores, de cœlo ceciderunt in terram. Quorum enim conuerſatio debet eſſe in cœlis, *Lucæ 21.*
defixi ſunt in terram cupiditatis, quos deplorat Ieremias in Threnis, dicẽs: Sederunt in terra & *Matth.24.*
conticuerunt ſenes cuſtodes, filiæ Syon, id eſt, ſacerdotes quibus commiſſa eſt Eccleſiæ ad cu- *Ioel.2.*
ſtodiendum, ſederunt in terra cupiditatis & conticuerunt canes muti non valentes latrare. *De Sole Luna & Stellis ſpiritualiter intellectis.*
Conſurget Gens aduerſus Gentem, & regnũ aduerſus regnum, vbique bella, vbiq; diſſenſio- *Roma.8. Miche.3. 1.Corin.15. Phili.4. Tren.2. Iſaiæ 56.*

Quod ad literam consurgit gens aduersus gentem & maximè regnum materiale aduersus regnum spirituale. Matth. 24. Item 9. Matth. 10. 2. Tessa. 2. Quod mali Christiani impugnant religiosi viuentes & eis detrahunt. Dani. 9. Matth. 24. Lucæ 2. Item 9. Roma. 12. Isaiæ 62. Iob 12. Gene. 46. Exodi 8. Lucæ 12. Matth. 2. Ioan. 16. Matth. 24. De pestiletia, fame & terremotu spiritualiter.

nes. Vltra mare in Saracenis, in Hispania à Mauris, in Græcia à scismaticis, in Prouincia ab hæreticis, in Francia & Imperio à domesticis etiam vicinis: demum vbique à fratribus falsis. Refrigescit enim charitas multorum, & Dominus vix iam inuenit fidem in terra, vnusquisque à proximo suo se custodiat, & inimici hominis domestici eius. Sed fortè huiusmodi frequenter euenisse dicetis, vnde non videntur nobis signa, quia non sunt noua. Audite nouum, audite signum: Regnum consurgit aduersus regnum. Regnum materiale Christianorum, aduersus regnum spirituale sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sed adeò præualuit spirituale, quod iam ferè facta est dissensio, de qua dicit Apostolus: Nisi prius facta fuit dissensio, vt qui tenet, teneat, donec de medio fiat. Vacante enim in magna parte ratio imperio, videtur iam inchoata esse dissentio. Audite iterum nouum, audite signum, audite abhominationem desolationis, audite tribulationem, qualis non fuit ab initio. Exurgit Gens contra Gentem, non dico de Gente Iudæorum, vel Paganorũ, seu etiam hæreticorũ contra Gentem catholicorũ, hoc enim aliquatenus tollerabile esset, si hi qui foris sunt, cõtra nos insurgerent, sicut scriptũ est: Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtiq;, &c. Sed si quis hodie faciem habet euntis in Hierusalem, si quis induitur cilicio & humiliat in ieiunio animam suam, si iuxta Apostolum conformari huic mundo rennuit, si limina Ecclesiæ frequenter terit, statim non solùm laici, sed etiam quidam Ecclesiarum Prælati, vt non dicam Pilati, in eum tanquam hæreticum consurgunt, statim hypocritam appellant, vel alio nomine nouo, quod os dæmonis nominauit. Adeò enim hodie deridetur iusti simplicitas, adeò Ægyptij abhominantur oues, quod ferè vbique meretrices & fœneratores, & latro Barrabas in pace dimittuntur, Christus autem innocens in suis membris, linguis Iudæorum baptizatorum crucifigitur. Oderunt enim impij & pomposi quidam seculares pauperes quosdam moribus dissimiles, quod est in Spiritum sanctum peccare, scilicet, fraternam gratiam ex malitia impugnare. Si autem de mundo essent, mundus quod suum erat, diligeret. Si sigillum Principis huius mundi haberent, id est, si sathanæ assimulati pompam huius mundi diligerent, tunc profectò inter peccatores impios securi incederent. Inde proueniunt pestilentiæ, & fames, & terręmotus per loca. Multi enim hodie relicta seculi pompa humiliter Deo seruirent, nisi pestilentes isti, & sathanæ satellites, huiusmodi persequerentur, & deriderent. Hæc autem pestis teneros flores incipientium contundit & conterit, dum infirmi & imperfecti erubescentia confusi, à bono proposito retrahuntur, & sic ad maturitatem fructus non prouehuntur. Inde fames, de qua Propheta Amos ait: Mittam famem in terra, non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei. Adeò enim omnem escam spiritualem abhominata est anima eorum, quod ipsi derident & persequuntur, si qui in Ecclesia velint dicere vel audire verbum Dei. Hinc terræmotus. Si enim absque personarum acceptione dum verbum Dei dicitur, peccata tanguntur, ipsi mali sibi conscij confunduntur, & contra se dici putant, quicquid pro communi vtilitate dicitur, & ob hoc terra maledicta mouetur & fit ruina magna. Mouetur quidem, non ad compunctionem vel deuotionem, sed ad murmurationem, indignationem, & detractionem, & clamorem, & verbum Domini, viciis suis oppositum pro virili sua impediunt. Nos autem fratres, non sic, sed si religionem in nobis non habemus, in aliis tamen eam veneremur. Diligamus aliorum bona, & sic fient nostra. Desiderauit Zachęus videre Iesum, & Dominus eius ingressus est hospicium. Nos autem Iesum in membris suis videamus & admiremur, vt eum in nobis aliquando recipiamus. Et qui iam ex primo aduentu multa beneficia percepimus, contra secundum nos solicitè præparemus. Quantò autem mundi terminum & secundum Domini aduentum, ex iam dictis signis viciniorem æstimamus, tantò vigilantius ad destinatum nobis brauium currere studeamus, sicut qui in stadio currunt, tantò amplius festinant, quantò ad metam magis appropinquãt. Et illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Igitur sic curramus vt comprehendamus, & ad coronam æternę beatitudinis, præstante Domino nostro, peruenire valeamus, Amen.

Amos 8.

Conclusio vbi ostenditur quod bonum in alio deligere debemus. Lucæ 19.

I. Cor. 9.

DOMINICA TERTIA, THEMA DE INTROITV MISSAE, SVMPTVM de Epistola ad Philippenses 3.

Philip. 3.

Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete: modestia vestra nota sit omnibus hominibus, propè est Dominus.

De multiplici causa lugendi.

SICVT multiplicem habemus materiam lugendi & dolendi in nobis, scilicet, pro peccatis nostris, pro peccatis alienis, pro variis huius exilij miseriis, pro incertitudine vitæ & mortis nostræ, pro dilectione patriæ, ita multiplicem habemus consolationem & materiam gaudendi, non in nobis, sed in Domino. Vnde Apostolus in hodierno officio admonet omnes qui diligunt Christi aduentum, vt gaudeant filios, scilicet, non seruos, qui de domini sui præsentia non gaudent, non hostes qui Regis præsentiam odiunt & formidant. Gaudete, inquit, in Domino, non in seculo, non ad horam, sed semper, scilicet, tam in prosperis, quàm in aduersis: non semel, sed iterum, & iterum:

Vel ideò

Vel ideo dicit iterum, vt ex geminatione veram & intensam ostendat affectionem, & duplicem lętitiam, per duplicem Christi aduentum. Gaudendum est enim pro bonis gratiæ quæ nobis in primo aduentu contulit, & pro bonis gloriæ quæ nobis collaturus est in secun[d]o. Gaudendum est de promissione, gaudendum est de exhibitione. *De multiplici causa gaudendi.* Sicut enim Patres antiqui: Primùm desiderabant aduentum, ita Sancti in tempore gratiæ, qui dissolui cupierunt & esse cum Christo, *Phili.1.* qui vitam habent in patientia & mortem in desiderio, expectãtes beatam spem, & aduentum gloriæ summi Dei, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. *Cor.2.* Secundum aduentum desiderant, imò amplius, sicut scriptum est, Rubicundiores ebore antiquo, *Phil.4.* id est, patribus antiquis spe & desiderio feruentiores, Spe gaudentes non præsumptione, *Tren.4.* *Rom.12.* sicut illi de quibus Amos Propheta ait: vę desiderãtibus dies Domini, ad quid eam vobis? *Amos 5.* Dies Domini tenebrę & non Lux, multi enim licet non sint præparati ex præsumptione vel curiositate, tempus Antechristi ad finem mundi, & aduentum Christi ad iudicium desiderant, *De præsumptione desiderantium diem Domini.* de quibus Propheta ait: Cadent à latere tuo mille, id est, multi de illis, qui se iuxta latus in iudicio sedere inani pręsumptione æstimãt, in die illa cadent. Sancti autẽ quibus spiritus dicit, *Rom.8.* quoniã sunt filij Dei, qui perfectã habent charitatẽ, quę foras mittit timorẽ, tãquam ficulnea in domo Domini fructũ dulcedinis ex se producẽtes, *1.Ioan.4.* *Iudith.9.* propinquã æternæ claritatis æstatem cum gaudio intuentur, *Lucæ 21.* leuantes spe retributionis æterna capita sua, quoniam redemptio eorũ appropinquat. Et quoniam scriptũ est, qui stat, videat ne cadat. *1.Cor.10.* Modestè gaudent sancti cum timore cautelę nunquã torpentes securitate. Sperant enim cũ timore & timẽt cum gaudio, & spe scientes, quia beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia eius. Propterea in Ecclesiastico Sapiens ait. In die bonorum, non sis immemor malorum. Temperant igitur gaudium timore, ne dissoluantur: Propterea Dominus ait in Euangelio: *Luca 21.* His autem fieri incipientibus, id est, malis ante iudicium imminẽtibus, respicite & leuate capita vestra, id est, in diebus malorũ, nõ sitis immemores bonorum. Apostolus autem postquã nos ad gaudendum inuitauit, subiungit. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: Quasi diceret. Gaudete in Domino modestè, & exultate ei cum tremore. Hi enim qui in hoc seculo gaudent, non timentes ea quæ non vident, nisi sibi præcauentes, inani gaudio dissoluuntur, *De malo gaudio.* nulla modestia cohibentur. Seculi enim lętitia, vt ait beatus Augustinus, nihil aliud est, quàm impunita nequitia, scilicet, luxuriari, inebriari, spectaculis vanitatis nugari, turpitudine fętere, & nihil mali pati. Malum facere, nec castigari fame vel belli timore, vel morbo, vel aliqua aduersitate, sed omnia in rerum abundentia, in pace carnis, in securitate malæ mentis agere. Magnæ ergo misericordiæ est, nequitiam impunitam non relinquere: Quoniam igitur non possumus simul gaudere in Domino, & in seculo. *Iaco.4.* Amici enim huius seculi, inimici sunt Dei, qui gloriantur, *1.Cor.1.* in domino glorientur, qui gaudet, gaudeat in Domino, non in seculo, in veritate, non in vanitate, in bonis ęternis, non in transitoriis, in spe retributionis æternæ, non in flore prosperitatis mũdanę. Extrema enim tẽporalis gaudij luctus occupat. *Parab.14.* Propterea Salomõ ait: Risum reputaui errorem, & gaudio dixi, Quid frustra deciperis? *Eccle.2.* Decipiũtur enim, qui de malitiæ suæ impunitate gloriantur. Hæc est enim maior ira Dei, peccatoribus in hoc seculo non irasci, qui parcit eis in hoc seculo, vt magis puniat in alio. Est autẽm multiplex gaudium malorum, & *De multiplici gaudio malorum.* multiplex bonorum. Gaudent enim mali de temporali prosperitate, qui confidunt in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriãtur: De quibus in libro Machabeorum. Gloria peccatoris stercus & vermis, hodie extollitur, & cras non inuenietur. *1.Mach.2.* Gaudent de mundana vanitate & curiositate: vnde Iob ait. *Iob.21.* Infantes eorum exultant, lusibus tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi. Et Baruch, vbi sunt Principes Gẽtium, qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram, qui in auibus cœli ludunt. Gaudent de carnali voluptate. Vnde Isaias: Vocauit Dominus ad fletum & ad planctum, & ad caluitium, & ad cingulum sacci: & ecce gaudium & lętitia, occidere vitulos, iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. *Iob.24.* Et Iob ait: Obliuiscatur eius misericordia: dulcedo illius, vermis animam inquietat & quiescere non sinit, dum autem diabolus laqueum nobis tendit: hoc verme supposito, tanquam esca in hamo innumeras animas capit. Gaudent præterea reprobi, de laudibus suis, & humano fauore. Vnde Iob ait: Scio quod laus impiorum breuis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti. *Iob.20.* Et Dominus in Euãgelio: *Ioan.5.* Quomodo vos potestis credere, qui gloriam abinuicem accipitis, & gloriam quæ à solo Deo est, non quęritis? Gaudent quinto modo reprobi de malitia, scilicet, & impietate sua. Vnde Psalmus: Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate. Et Salomon ait: Qui lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus pessimis. *De multiplici gaudio bonorum.* Totidem autem modis gaudent boni. Gaudent enim in spe, pro ęternis & veris bonis. Vnde Dominus in Euangelio: Gaudete quod nomina vestra scripta sunt in cœlis. *Lucæ 10.* Et iterum, videbitis me & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. *Ioan.16.* Gaudent etiam, boni de bonis ęternis, quæ pertinent ad præmium, & de bonis spiritualibus, quæ pertinent ad meritum. Vnde Dominus: *Luc 15.* *Item.* Congratulamini mihi, quia inueni ouem quæ perierat. Et iterum. Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus mortuus erat & reuixit. Gaudent insuper boni de serenitate & puritate conscientiæ. Vnde Apostolus: Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ. *2.Cor.1.* Et Psalmus ait: Conuertisti planctum meum, in gaudium mihi. Dominus enim post nubilosum tempus contritionis & pœnitentiæ, adducit serenitatem tranquillæ conscien-

conſcientiæ. Sicut ſcriptum eſt: Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Gaudent præterea boni, de tribulatione, vnde Propheta: Lætati ſumus pro diebus quibus nos humiliaſti, annis quibus vidimus mala Et Iacobus ait Omne gaudium exiſtimate fratres chariſſimi, cùm in varias tribulationes incideritis. Gaudent quinto modo ſancti, de laude diuina cum cordis deuotione. Sicut ſcriptum eſt: Beatus populus qui ſcit iubilationem. Et beatus Auguſtinus dicit: Dulciores ſunt lachrymę orātium, quàm gaudia theatrorum. Si autem gaudemus in hoc ſeculo cum luctu, quantum erit gaudium, vbi gaudebimus, cum riſu? Gaudent igitur boni prædictis quinque modis. Non ſolùm corde, ſed ore & opere: Corde gaudēt, ſicut ſcriptum eſt, Reliquię cogitationis, diem feſtū agent tibi. Et iterum: Exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Et Apoſtol. Cantantes & pſallentes in cordibus veſtris. Ore gaudent, id eſt, gaudiū exprimunt & manifeſtant. Sicut ſcriptum eſt. Exultationes Dei in gutture eorum. Et iterum. Tunc repletum eſt gaudium os noſtrum, & lingua noſtra exultatione. Gaudent opere. Sicut ſcriptū eſt, Cor meum & caro mea, exultauerunt in Deum viuum. Hilarem enim datorem diligit Deus, quia cordis hilaritas boni operis eſt condimentum: vnde in Eccleſiaſtico, In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione ſanctifica decimas tuas. De hoc autem triplici gaudio dicit Pſal. Lætamini in Domino & exultate iuſti, & gloriamini omnes recti corde. Lætamini exterius in opere, & exultate in voce, & gratiarum actione, gloriamini in corde. Gaudere igitur debemus in Domino, non in nobis. Sicut ſcriptum eſt, Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Gaudete corā Domino, ſcilicet, in ſerenitate conſcientiæ, ſicut ſcriptum eſt in Iſaya: Lętabuntur coram te, ſicut qui lętantur in meſſe. Gaudere pro Domino, ſcilicet, de conuerſione peccatorum, pro lucro animarū, ſicut ſcriptū eſt. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Et iterū Apoſtolus ait: Siue per occaſionē, ſiue per veritatē, Chriſtus annūcietur in hoc gaudeo, ſed in hoc gaudebo. Tandē autē in ęterna beatitudine, gaudebimus cum Domino, ſicut Propheta ait: Adimplebis me lęticia cum vultu tuo. Gaudent etiam plerūque iuſti ſub Domino, vt ſi quis de filiis & vxore gaudeat, quorum tamen amorem Deo non præponat. Gaudēt aliquando imperfecti pręter Dominū, ſoli autē mali cōtra Dominū. Imperfecti enim qui de lucro tēporali iuſtè acquiſito gaudēt, Deū tamē offendere nollent, & ſi pręter Dominum gaudēt, non tamē contra Dominum. Cùm igitur multiplex ſit materia gaudendi iuſto & multiplex exultatio, Apoſtolus ingeminat verbū gaudendi, dicens: Gaudete in Domino ſemper, iterū dico gaudete. Gaudete in Domino interius, gaudete exterius, gaudete in ſpiritu, gaudete in corpore, dūmodo in Domino gaudeatis. Gaudete pro bonis gratiæ, gaudete pro bonis glorię, gaudete pro merito, gaudete pro pręmio. Gaudete in Domino Chriſto, ſecundū humanitatē, gaudete in Domino Chriſto ſecundū diuinitatē, Gaudete in primo eius aduentu, quia prope eſt, factus pro nobis, per naturę noſtrę aſſumptionē. Gaudete in ſecundo eius aduentu, quia propior nobis erit, dū videbimus eū facie ad faciem. Gaudete de primo aduentu in quo propè fuit mundū viſitando, ſed magis de ſecundo, in quo propior erit electos ſuos coronando. Si enim in primo aduētu redemptorē noſtrū lęti ſuſcipimus, venientē quoq; Iudicē, lęti & ſecuri videbimus. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus, vt gaudeatis cū temperantia & moderamine, vt exultetis ei cū reuerentia & timore, cum grauitate morū, abſque leuitate & diſſolutione. Bona etenim & temperata, eſt cōplexio animæ ex gaudio & timore. Modeſtia enim eſt filia diſcretionis, ſine qua nullum ſacrificiū placet Deo. Opus etenim ſine modeſtia & diſcretione, quaſi pulmentū ſine ſale, velut nauis ſine remige, ſicut equus ſine rectore, & exercitus ſine duce. Sicut enim charitas virtutes omnes illuminat & informat, & humilitas cuſtodit & cōſeruat, ita modeſtia ipſas dirigit & gubernat, ſine qua nulla poteſt virtus ſubſiſtere. Virtus enim eſt mediū vitiorū vtrinq; redactū, vicium etenim facit plus & minus. Modeſtia autē media & regia incedit via, non declinans ad dexterā neque ad ſiniſtrā, non ſurſum attollitur per elationē, nec deorſum deprimitur per puſillanimitatē, non extra vagatur per diſſolutionē, non indiget freno vt retardetur, nec calcaribus vt ſtimuletur, omnē reſecat ſuperfluitatē, in omnibus modū tenet, & omnia redigit ad mēſurā: reſtringitur, ſed non anguſtiatur, ampliatur, ſed nō effunditur. Eadē manens omnibus omnia efficitur. Sicut eadē manus cùm in palmā extenditur, & cū in pugnū aſtringitur, hæc eſt in victū ſobrietas, in veſtitu honeſtas, in coitu legitimo caſtitas, in loquendo conſonantia, in omni opere tēperantia. Per hanc miſericordia & veritas ſibi obuiant, & ſeſe oſculantur. Per hanc vinū & oleū vulneribus ſauciati pariter infunduntur. Per hanc cytharę Domini, vt ſuauē reſonet harmoniā temperatur. Si enim in cythara corde moderatè tendantur dulcē ſonū reddunt. Si plus ęquo rūpuntur ſi minus ęquo raucè ſonant. In omnibus ergo modū teneamus, ne quid nimis. Qui enim nimiū emūgit, ſanguinē elicit. Proptereà Salomō ait: Noli eſſe nimis iuſtus. Quaſi dicat, Si rectè offeras, & nō rectè diuidas peccaſti. Qui enim vult turrim ędificare, prius debet ſumptus cōputare, ne dicatur ei: Hic eſt homo qui cępit ędificare & nō potuit cōſummare. Labor enim ſtultorū affliget eos, qui neſciant in vrbem pergere, ſicut dicitur in. Eccleſiaſtico Et beatus Auguſtinus: Temperandum eſt vt ſi fieri poſſit cęptum officiū gradatim creſcat, quàm per intemperantiam, & inconſtantiam minuatur. Honor etenim Regis iudiciū diſcretionis & modeſtię diligit. Deum igitur inhonorat qui modeſtiā non obſeruat. Pręterea Iſaias ait: Pręparate vias Domini, rectas facite ſemitas Dei noſtri. Et iterū. Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur

Marginal notes: *Iaco. 1.* — *De triplici gaudio cordis, oris, & operis.* — *Ephe. 5.* — *2. Cor. 9.* — *Eccle. 35.* — *Quod debemus gaudere in domino & pro domino, vt tandem gaudeamus cum Domino.* — *Iſaiæ 9.* — *Rom. 12.* — *Phi. 1.* — *De gaudentibus ſub Domino & propter Dominum & contra Dominum.* — *Degeminatione boni gaudii.* — *1. Cor. 13.* — *Phi. 4.* — *Simile.* — *Parab. 4.* — *Simile.* — *1. Cor. 9.* — *Lucæ 10.* — *Parab. 30.* — *Eccle. 7.* — *Gen. 4.* — *Exod. 20.* — *Lucæ 14.* — *Auguſtinus.* — *Iſaiæ 40.*

& erunt praua in directa & aspera in vias planas. Vallem sordium facit carnalis concupiscentia, montem & collem, superbia & inanis gloria, tortuositatem vel prauitatem, curiositas, asperitatem verò malitia & iniquitas. Oportet igitur valles impleri per continentiam & temperantiam, montes & colles humiliari per contemptum mundi & sui abiectionem, aspera emolliri per charitatem. Tortuosa dirigi per prudétiam. Parare vias Domini, ad cor nostrum, & rectas semitas eius efficere per modestiam, per quam via recta inceditur, non euagando vel à semita rectitudinis deuiando. Per virtutem igitur modestiæ, misericordia iustitiæ coniungitur, vt sit rigor nõ exasperãs, & pietas nõ emolliẽs. Per hanc facies hominis faciei Leonis cõiungitur. Vnde Isaias ait: Emitte Domine agnum dominatorem terræ, de petra deserti, ad montem filiæ Syon. In agno mansuetudinẽ, in dominatore terræ iustitiam. In agno quasi faciem hominis. In dominatore terræ quasi faciẽ Leonis intelligi Propheta voluit, hæc est modestia & temperantia bonæ complexionis. Christus etiã agnus dicitur secundum humanitatem, dominator terrę, secũdum diuinitatem. Ipse enim gigas gemine substantię, simul in vnum diues & pauper, vnde signatur in Ezechiële, per electrum quia in ipso palluit aurum diuinitatis & respienduit argentum humanitatis. Audiens agnum, ne desperes: audiens dominatorem terræ, ne præsumas, nec dicas in corde tuo, Dominus nõ requiret. Dicitur etiam dominator terrę, quia ipsi soli datum est præuenire primos motus, ne aliquis motus venialis insurgeret in terra sui cordis. Petra autem deserti dicitur Ruth Moabitis, vel dura gens Iudæorum, ex quibus processit. Vel beata Virgo petra deserti dicitur, polita tribulationibus, quadrata virtutibus, grauis moribus, constãs per fidei firmitatem, & vniuersam sustinens Ecclesiam. De qua in deserto huius seculi, fons vitæ Christus emanauit. Super hanc petram via colubri, id est, diaboli non inuenitur sicut à Salomone dicitur. In puluere enim & in luto vestigia colubri relinquũtur. In huius autẽ petrę duritia non imprimuntur. Hęc petra refugium est herinaciis, id est, peccatoribus peccatorum aculeis obsitis. In hac petra lepusculus plebs inualida collocat cubile, fragiles enim & infirmi ad ipsam habẽt recurrere. Mons autem filię Syon, Ecclesia dicitur, ad quã missus est Christus agnus simul & dominator terræ, mansuetus & rigidus, misericors & iustus in omnibus, temperatus & modestus. Et nos exemplo ipsius modesti simus, & secundũ Apostoli cõsilium, modestia nostra nota sit omnibus hominibus, fidelibus vt imitentur, infidelibus vt reprehendere non possint, & aliqui exemplo nostro conuertantur. Nota sit, vt luceant opera nostra coram hominibus, & glorificent patrem vestrum qui in cœlis est, vt simus sal terræ, carnem nostram mortificando: & lux mundi, exemplum bonum præbendo. Nota sit: vt cortina cortinam trahat, & qui audit dicat veni. Nota sit: non ad ostentationem, sed ad proximorum ędificationem, vt luceamus aliis tanquam stellæ in firmamento. Nota sit: ad Christianæ religionis commendationem, vt obmutescere faciamus imprudentium hominum ignorantiam. Nota sit, vt qui multorum perditionis causa fuerunt, multorum salutis occasio sint & exemplum, tanquam collirium oculos illuminans & stimulis pigros incitans. Nota sit, vt Christi bonus odor simus, prouidentes bona, non solum coram Domino, sed coram hominibus. Nota sit: vt non solum oleo bonæ conscientiæ, sed insuper balsamo boni odoris & bonæ famæ inungamur. Vnde beatus Iob ait: Dies mei transierunt, sicut naues poma portantes, id est, bonæ opinionis & boni exempli odorem post me reliqui. Et Salomon in parabolis: Ferrum ferro acuitur. Quod homo exacuit faciem amici sui, id est, exemplo bono, ad bonum operandum incitat & inducit. Nota sit, vt sicut sedimus in cathedra pestilentię, exemplo malo alios corrumpendo, ita sedeamus in cathedra Moysi, alios instruendo. Nemo enim accendit lucernam & ponit eam sub medio, sed super candelabrum, vt luceat his qui in domo sunt. Nota sit: vt tanquam stellæ in firmamento noctem illuminemus. Et quasi gladius elimatus, non solum scindamus, sed splendamus, vnde Ezechiël ait: Gladius exacutus est, & elimatus, vt cedat victimas, exacutus est, vt splendeat: elimatus est gladius Domini quilibet vir iustus, quo contra diabolum pugnat Dominus. Exacuitur per feruorem & zelum, per malã autẽ conscientiã & per peccatum hebetatur. Victimas cedit dum à carne & spiritu superflua rescindit. Elimatur dum peccati rubigo tollitur, splendet dum bonum exemplum præbet. Vnde Daniël de Christo integro, de capite, scilicet, & membris ait. Vidi & ecce vir vnus vestitus lineis, & renes eius accincti auro obrizo, & corpus eius quasi crisolitus, & facies eius sicut species fulguris, & oculi eius vt lampas ardens, & brachia eius, & quæ deorsum vsque ad pedes, quasi species eris candentis, & vox sermonum eius, vt vox multitudinis. Indutus est autem Christus lineis, dum carnem mundam absque peccato assumpsit, vel propter virginitatem & innocẽtię splendorem. Renes eius, id est, sancti qui filios spirituales illi generãt, auro charitatis rubent, & auro sapientiæ splendent, vel per renes, Christi veritas humanitatis exprimitur. Corpus autem propter virtutum splendorem crisolitum appellauit. Oculi autem eius lampas ardens dicuntur, id est, sancti in se ardentes, & alios exemplo bono illuminantes, vel eius oculi dona spiritus sancti. Brachia autem Christi dicuntur sancti, per quos ipse operatur. Similiter & pedes eius dicuntur prædicatores, quibus per vniuersum mundum portatur. Tam brachia quàm pedes æri candẽti comparantur propter sonoritatem prædicationis, & fortitudinem operationis. Quod autem facies eius sicut species fulguris, ad secundum pertinet aduentum, in quo apparebit terribilis, sicut prædicta verba pertinent ad primum aduentum. Vox sermonum eius, vt

De vallis impletione & montis humiliatione & directione prauorum & planatione semitæ æquatione asperorum spiritualiter.

Quod Christus comparatur agno & exponitur auctoritas Isaiæ Emitte Domine agnum. *Ezech. 1.*

Quare Christus dicatur spiritualiter dominator terræ.

Quod multipliciter dicitur petra deserti. *Num. 20.* *Parab. 30.*

De bono exemplo. *Matth. 5.* *Coloss. 3.* *Exod. 26.* *Apoc. 22.* *Gene. 1.* *1. Petri 2.* *Apoc. 3.* *2. Cor. 2.* *Rom. 12.* *Matth. 15.* *Eccle. 24.* *Iob 9.* *Parab. 27.*

Matth. 12. *Luca 9.* *Gen. 1.* *Ezech. 21.* *De gladio exacuto & elimato.*

Daniel 10.

vox multitudinis,hoc ad vtrumque refertur aduẽtum. Ad primum propter chorum predicato-
Matth.25. *Phil.3.* rum. Ad secundum propter terribilem sonum, quando dicturus est Ite maledicti in ignem
æternum. De vtroque autem aduẽtu intelligi potest, quod ait Apostolus: Dominus propè est.
Matth.28. Propè est enim post incarnationem per conformitatem naturæ nostrę, propè est per sacramen-
ti perceptionem, sicut ipse ait: Ecce vobiscum sum vsque ad consummationẽ seculi. Propè est
etiam Dominus per gratiam, sicut scriptum est: Propè est Dominus omnibus inuocantibus
eum in veritate. Propè est, id est, prę sto & paratus ad adiuuandum, sicut scriptum est in Apoca
Apoc.3. lypsi: Ego sto ad ostium & pulso. Et Isaias ait: Quęrite Dominum dum inuenire potest, inuo-
Isaiæ 55. cate eum dum propè est. Dicitur etiam secundum diuinitatem propè esse loco, qui nusquam
deest, sed vbique pręsens est. Vnde Moyses ait, Propè est verbum in ore tuo & in corde tuo. Et
Deut.30. *Iob.10.* Dauid ait: Si ascendero in cœlum, tu illic es: si descendero ad infernum, ades. Et in Iob dicitur:
Excelsior cœlo est profundior inferno, longior terra, & latior mari. Non solum autem propè
esse dicitur Dominus adiutorio & loco, sed tempore quo venturus est in morte hominis vel
Abac.2. iuditio, vnde scriptum est in Abacuc: Si moram fecerit expecta eum, quia veniens veniet, &
2.Petri 3. non tardabit. Et Petrus Apostolus ait, Vnus dies apud Deum sicut mille anni, & mille anni si-
cut vnus dies. Non tardat Dominus promissionem, sicut quidam existimant. Propè est igi-
De breuitate vitæ humanæ. tur Dominus vt veniat in morte, quia breues dies hominis sunt, nescimus diem nec horã. Vn-
de beatus Iacobus ait, Quæ est vita nostra nisi vapor ad modicum parens. Homo enim quasi
flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, vnde Psalmus ait: Manè sicut herba trãseat.
Iob.14. *Matth.25.* Propè est etiam Dominus vt veniat in iudicio. Nos enim sumus in quos fines seculorum de-
Iaco.4. uenerunt. Propè est igitur vt veniat in iuditio, ad puniendum reprobos. Sicut scriptum est:
Iob 13. Iuxta est dies perditionis, & adesse festinant tempora. Et ad remunerandum electos, sicut
2.Cor.12. *Deutro.32.* scriptum est, Ierusalem citò veniet salus tua. Gaudendum est igitur electis Dei recto modo. Hic
est autem rectus modus seu modestia, vt gaudeant in Domino. Quæ modestia nota debet esse
Roma.12. hominibus, vt exemplo nostro ipsi gaudeant cum gaudentibus, vel modestia, id est, rationabi-
lis conuersatio nota sit omnibus hominibus, vt & ipsi rationabili conuersatione mereantur
Dominum venientem cum gaudio in cordis hospitio suscipere. Et quoniam sollicitudo men-
Quòd non debemus esse solliciti. tis animam perturbat, & gaudium spirituale impedit, & pacem pectoris tollit. Nihil solliciti
sitis, Dominus enim propè est, id est, prę sto & paratus dare quidquid opus est suis seruientibus,
Ephe.4. tam in spiritualibus quàm in temporalibus, sicut scriptum est: Primum quęrite regnum Dei, &
Matth.6. hęc omnia adiicientur vobis. Quia dedecus est diuiti domini & potenti, si seruis suis honestò
Lucæ 12. non prouiderit necessaria. Quis enim vidit iustum derelictum, aut semen eius querens panem.
Eccle.2. vnde Ecclesiasticus: Respicite filij nationes hominũ, & scitote quoniã nullus perpetrauit in Do-
mino delictus est ab eo, permãsit in mãdatis eius & confusus est. Et Dauid ait: Iacta super Do-
Contrà malam sollicitudinem & curam huius seculi. minum curã tuam. Et iterum: Spera in Domino & fac bonitatẽ, id est, fac bonitatẽ & tũc pote-
ris sperare in Domino, alioquin præsumptio est semper in malo permanere, & de impunitate
sperare. Nihil igitur soliciti sitis, nõ anxij, nõ timidi, non grauentur corda vestra curis huius se-
culi. Sollicitudo enim & curæ huius seculi, velut musca canina mentem pungunt, velut rubigo
Simile. animi cõsumunt. Sicut vermis lignum, & tinea pannum, ita sollicitudo corrumpit, & quasi de-
Lucæ 21. molitur anima, vnde Psalmus ait: Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius. Et Dominus ait. In
Exod.8. mundo pressuram, in me autem pacem habebitis. Quoniam igitur cuilibet diei præsenti suf-
Eccle.10. *Para.25.* ficit malitia sua, non est cogitandum de crastino. Qui dedit possessorem dabit possessionem,
Ioan.15. *Matth.7.* Qui creauit animam non negabit escam. Nónne anima plus est quã esca, & corpus plus quam
Matth.6. vestimentum? Qui autem dedit tibi seipsum, & promisit regnum æternum, quomodo negabit
Lucæ 12. modicum cibum? Habentes igitur alimenta & vestimenta quibus tegamur, his contenti simus,
Tit.2. *1.Timo.6.* ne fortè dicatur de nobis sicut de curiosis & inquietis, dicit Dominus per Prophetam Naum:
Naum.3. Plures fecisti negotiationes tuas, quàm sunt stellę cœli. Confidentes igitur in Domino, qui dat
Iaco.1. omnibus affluenter & non improperat, qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum
Lucæ 10. *Phili.4.* inuocantibus eum, qui ait Petite & dabitur vobis, nihil solliciti simus, sed in omni oratione
petitiones nostræ innotescant apud Deum. Petitiones, scilicet, nostræ de rebus necessariis quas
volumus impetrare, innotescant apud Deum. Ita, scilicet, digne fiant vt ad Deum perueniant.
Tren.3. Ita feruentes sint non tepide, quod Deus velit illas recipere. Non opponatur nubes peccato-
rum, vt transeat oratio ad Dominũ. Habita igitur ante oculos Dei promissione, & amota om-
Phili.3. ni sollicitudine, & curarum anxietate, pax Dei quæ exsuperat omnem sensum, id est, Deus qui
summa pax est, & incomprænhensibilis cogitatu, custodiet corda vestra à mala voluntate, & in-
telligentias vestras ab errore, vt nihil contra ipsum appetamus vel intelligamus. Custodiet
De bona pace & sabbato pectoris. affectum, & illuminabit intellectum, sicut scriptũ est: Dominus illuminatio mea, contra igno-
rantiam: & salus mea contra malam voluntatem. Pax vero Dei, id est, silentium cordis, sabba-
Esaiæ 66. tum ex sabbato, sabbatum delicatum, exsuperat omnem sensum, id est, omnem sensualitatem,
Item 58. ne dominetur in præsenti. In futuro autem, omnem sensum exsuperabit, & quasi sepeliendo
absorbebit sicut stilla aquæ infusa mero absorbetur. Pax igitur Dei, strepitum carnis & tumul
Exod.20. tum seculi, & murmur conscientiæ malæ, tempestatem iræ, & cuiuslibet spiritualis nequitiæ,
Iob 11. exsuperat & motibus illicitis, atque tentationibus edomitis, dominatur, & imperat & diem
sabbati sanctificat, vnde Beatus Iob ait: Quiesce, & non erit qui exterreat, dormies & suauis

erit somnus tuus. In hac igitur pace supra pectus Domini requiescit spiritus habens pacem cum Deo per obedientiam, cum proximo per beniuolentiam, cum seipso per mansuetudinem. Scriptum enim est. Beati mites quoniam ipse possidebunt terram, id est, dominabuntur corpori, & sibi subiiciet sensualitatem. Et sicut de Salomone legitur, quod pacem dedit ei Dominus ex omni parte in circuitu, ita spiritus hominis in hac pace quæ exsuperat omnem sensum non turbatur memoria præteritorum delictorum, non inquietatur desiderio futurorum, non aduersis frangitur, nec prosperis inaniter extollitur, vt possit dicere cum Propheta. In pace in idipsum dormiam & requiescam.

Para.2. Ioan 13. 4.Reg.4.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de epistola ad Corinthios.

Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. *1.Cor.4.*

HÆC Epistola recitatur hodie in Ecclesia, eò quòd de vtroque aduẽtu facit mẽtionem. Dominus enim in primo aduentu discipulos suos elegit vt essent ministri gratiæ eius & dispensatores ministeriorum seu mysteriorum ipsius. In secundo autem aduentu veniet vt reddat vnicuiq; secundum opera sua prout gessit in corpore, siue bonũ siue malum, & tunc manifesta erũt opera singulorũ, & erit vnicuiq; laus vel vituperiũ à Domino. Vnde Apostolus in fine hodiernæ epistolæ ait. Nolite ante tempus iudicare quoadusq; veniat Dominus, qui & illuminabit abscõdita tenebrarũ, & manifestabit cõsilia cordiũ. Reprehẽdit autẽ Apostolus Corinthos specialiter in hodierna Epistola, de temerario iudicio, eò quòd de occultis ex sola suspiciõe iudicabãt. Non solũ autẽ in hoc, sed in multis aliis eos reprehensibiles ostendit. Primò, quia de Baptistarũ meritis se iactabãt, & vnitatẽ Ecclesiæ scindẽtes sacramentorũ virtutẽ ex ministrorũ meritis iudicabant, vnde Apostolus: Vnusquisq; vestrũ dicit, Ego quidẽ sum Pauli, ego autẽ Apollo, ego verò Cephę, ego autẽ Christi. Diuisus igitur erat Christus quantũ ad eos, multos enim Christos faciebant, id est, gratiarum datores, vel diuisus quantum ad hoc, quod credebant Christũ, per vnum Baptistam plus operari quàm per alium. Baptistæ enim non sunt actores gratię, sed tantum ministri Christi, & dispensatores ministeriorum Dei, diuersos gradus & ordines in Ecclesia constituentes, vel mysteriorum diuersa sacramenta dispensantes, nec propter diuersitatem ministeriorum variatur virtus sacramentorum. Vnus est enim Deus actor & dator gratiæ, vna fides, vnum baptisma, & non tot baptismi quot sunt ministri. Vnus est Christus, qui auctoritatẽ & potestatẽ baptizandi sibi retinuit, vnũ ostiũ per quod intrare oportet, vnum ouile & vnus pastor, vnũ Ecclesiæ fundamentũ, quod nemo potest mutare. Vnde Apostol. Fundamentũ aliud nemo potest ponere, pręter id quod positũ est, quod est Christus Iesus. Præterea Dominus nõ dicit Petro, tu es Petrus, & super te petram ædificabo Ecclesiam meã. Sed ait tu es Petrus, scilicet, à me qui sum petra sic dictus, & super hãc petram, id est, à me qui sum petra ędificabo Ecclesiã meã, vnde nõ dicimur à Petro Petrini, sicut à Christo Christiani, nec dicitur baptismus Petri, sed baptismus Christi. Quoniã autẽ in baptismo Ioannis, nõ conferebatur gratia, sed ad hoc baptizabat, vt assuefaceret pœnitẽtes & habilitaret ad suscipiẽdum baptismum Christi, huiusmodi baptismus dicitur baptismus Ioannis. Ipse autem baptizabat exterius tanquã homo, Christus interius in spiritu tanquã Deus. Patet igitur quod Dominus ministerium & dispensationem dedit seruis suis, potestatem autem & auctoritatẽ baptizandi sibi retinuit, vnde Dominus in Euangelio Ioannis ait: Super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Dicit tamen Augustinus quod Dominus potuit hanc potestatẽ seruo dare, sed noluit, ne baptizati spẽ ponerẽt in hominem, & incurrerẽt maledictionem. De qua Propheta Ieremias ait. Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum. Intelligendum est autem quod Dominus potuit ministris suis dare potestatem baptizandi, ita quod principalis actor gratiæ ipse existeret. Ipse enim dare non potuit potestatem increatam qua peccata remittit, sed potestatem creatam, vt sicut sacerdos ministerio habet exterius sanctificare, ita ministerio & non auctoritate habent interius mundare, vt in mundatione interiori seruus cum Domino operaretur, sicut in bonis operibus Dominus nobiscum & nos cum Domino cooperamur. Sed noluit Dominus, ne tot essent baptismi quot ministri, & aliis rationibus prędictis. Sibi igitur soli hanc potestatem retinuit. Neque enim qui plantat, nec qui rigat aliquid est, sed qui incremẽtum dat Deus: vnde valdè errabant Corinthij, quasi plura fundamenta & plura ostia ponentes, dum virtutem baptismi ex meritis baptisantiũ pendere dicebãt. Vnde Augustinus: Nemo dicit meus baptismus, cùm dicat: Euangeliũ meũ, prudentia mea. Alius enim alio prudentior, sed alius ab alio magis, minusue baptisatus dici nõ potest. Patet igitur quod nõ est melior baptismus, qui per meliorẽ datur, nec minus bonus, qui per minus bonũ. Nõ enim potestate sed ministerio baptisamus: vnde B. Augustinus ait: Baptismus talis est, qualis ille in cuius potestate datur. Et iterum per ministros dispares Dei munus æquale est, qui non illorum, sed illius est. Et rursus: Non nocet tibi minister malus vbi bonus est Dominus. Si superbus fuerit minister, cum diabolo computatur, sed non contaminatur donum Christi. Per lapideum canalem

Quod hæc epistola secundum diuersas partes ad vtrumque pertinet aduentum. Apoc.12. 2.Cor.5. 1.Cor.4. Quod in multis reprehensibiles erant Corinthii. Ephe.4. Ioan.10. 1.Cor.3. Matth.16. De baptismo Ioannis. Ioan.1. Augustinus. Ierem.17. 1.Cor.3. Augustinus.

lem transit aqua ad areolas. In carnali lapideo nihil generatur, sed ortus fructus plurimos facit. Hæc sunt verba Augustini ex quibus patet quàm culpabiles essent Corinthij, qui secũdum qualitatem sacci de pretio frumenti iudicabant, cùm idem sit granum siue in sacco veteri siue in nouo reponatur. Sed insuper contempto Apostolo qui eos simpliciter instruendo ad fidem conuerterat de sapientibus huius seculi se iactabant, quorum eloquẽtia & terrena sapientia delectabãtur, qui eos palpabant & Apostolo detrahebãt, dicentes, quod non esset de magnis Apostolis, nec corporaliter esset conuersatus cum Christo. Apostolus autem non ex defectu sapientię quam inter perfectos loquebatur, sed ex defectu eorum qui adhuc carnales erant, & paruuli lac eis potum dederat, non solidam escam, nec in sublimitate sermonis vel in sapientia huius seculi, sed in virtute Dei, & signis & miraculis ad Christum conuenerant, nihil iudicans se scire inter ipsos nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Ipsi verò humilitatem patris sui qui velut nutrix paruulos fouens eis condescenderat, contemnebant, attollentes laudibus pseudopraedicatores qui laudibus suis delectabãtur, contra quos Apostolus ait: Mihi autẽ pro minimo est vt à vobis laudar. Sancti enim non appetunt laudari, neque sua id quod sunt volunt ab aliis æstimari. Propterea Apostolus ait in secunda ad Corinthios: Parco autem, ne quis existimet supra id quod videt in me, aut audit ex me aliquid. Ipse enim non quęrens gloriam suam, sed gloriam Christi, & vt eius prædicatio non vilipenderetur, quasi compulsus fuerat quasdam reuelationes sibi factas à Deo manifestare, & postmodum de infirmitatibus suis multa subiunxit. Cùm autem multa posset de se dicere parcere se dicit, ne quis plus de illo existimaret quàm esset in veritate, vel quàm audissent ab eo, qui se infirmum confessus fuerat, & nihil boni habere ex se, sed à Deo, cuius minister erat & dispensator. Propterea ipse ait: Sic nos existimet homo tanquã ministros Christi & dispẽsatores ministeriorũ Dei, qui, scilicet, misteriũ nobis dedit, sed potestatẽ sibi retinuit. In quo etiã quosdam ex Corinthiis reprehendit, qui eũ, & illos qui cũ ipso erant, adeò cõtemnebant, quod etiã nec Christi ministros reputabãt. E contrà verò Pseudoapostoli arrogantes & præsumptuosi dominantes in populo, non forma facti gregis in animo, non se tanquã seruuos & ministros, sed tanquã Dominos reputabãt. Sicut scriptũ est: Reges Gentiũ dominantur eorũ, & qui potestatẽ habent super eos benefici vocantur. Isti enim nõ prodesse, sed præesse & dominari appetebant, & benefici vocabantur ab adulatoribus suis, gloriam propriam quærẽtes, & bona quæ à solo Deo sunt sibi arrogãtes. Amantes primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in sinagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus rabbi, cũ tamen dicat Dominus, qui maior est in vobis, fiat sicut iunior, & qui præcessor est, sicut ministrator. Quãtò maior enim est homo, tãtò magis humiliare se debet in omnibus, & quando omnia benefecerit, seruum inutilem se reputare, quia Dominus superbis resistit, humilibus autẽ dat gratiam. Hi autem operarij sathanæ transfigurantes in Angelum lucis, elati & superbia excęcati, quia se supra se insolenter erexerunt, infra se miserabiliter corruerunt. Sicut scriptum est: Deiecisti eos dum alleuarentur. Dicẽtes enim manus nostra excelsa & nõ Dominus hęc fecit omnia. Et iterũ: Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est, ambulantes in magnis & in mirabilibus super se, dicentes cum Pharisęo: Non sumus sicut cęteri hominum, & vocantes nomina sua in terris suis, cum Rege suo sathana deiecti sunt à Domino, qui deposuit potentes de sede & exaltauit humiles. Fulmen enim excelsa percutit, & Dominus superbis resistit, quia fugauit Deus omne superbum, Dominus enim concidet ceruices peccatorum, id est, ceruicosos peccatores, & retribuet abundanter facientibus superbiam, & cornua peccatorum confringet. Propterea ipse ait per Prophetam: Non habitabit in medio domus meę qui facit superbiam. Et iterum Propheta ait: Leua manus tuas in superbiam eorum qui te oderunt. Et Isaias ait, Detracta est ad inferos superbia tua. Et Apostolus ait: Noli altum sapere, sed time. Superbia enim ventus est proiiciens eos tãquam puluerem à facie terræ promissionis. Mons interpositus qui non sinebat ad illos peruenire radios veri Solis, hic est fumus, qui quantò magis ascendit, amplius euanescit. Præterea Dauid ait. Domine, non est exaltatum cor meum. Et beatus Iob ait. Si vidi Solem cùm fulgeret, & lunam incedentem clare, & lętatum est cor meum in abscondito, & osculatus sum manum meam ore meo. Sol in fulgore, bonum opus in manifestatione. Opus igitur suum cum aliis exemplorum lucem tribueret ad præsumptionem non videt. Boni enim bona sua non vident, quæ aliis videnda præbent. Lunam autem dicit famam boni operis, quæ lucet in nocte huius seculi. Hæc igitur luna ab eo non videtur, qui de fama sua & humano fauore non gaudet vel extollitur, & idcirco cor suum non esse lętatum in abscondito dicit. Manum autem suam osculatur ore suo qui laudet quod facit, & testimonio proprię locutionis sibi virtutem attribuit operis, quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum: sicut idem Iob ait: Actoris enim sui gratiam negare conuincitur, quisquis sibi tribuit quod operatur. Omne enim, peccatum quod ex infirmitate est, spem non perdit, quia à Deo veniam quęrit. Præsumptio verò quantò longius est ab humilitate, tantò grauior est in desperatione, & dum vires sibi tribuit, à Deo non requirit. Sancti igitur qui diem hominis non desiderant, neque felicitatem seu prosperitatem huius seculi appetunt ab humano die, id est, ab humana scientia vel iactantia laudari pro minimo habent, humanum fauorem modicum curant, scientes quod si hominibus placerent, id est, placere appeterent, Christi serui nõ essent. Confusi etenim sunt, quoniam Deus spreuit eos.

Hi sunt

Marginalia: *Ioan. 15.* — *Quod Corinthii sapientes huius sæculi, Apostolo proponebant.* — *1. Cor. 2.* — *Item 4.* — *Item 2.* — *1. Tessa. 2.* — *1. Cor. 3.* — *2. Cor. 12.* — *Quod Paulus non quærebat propriam gloriam sed Christi gloriam cuius minister erat.* — *1. Cor. 4.* — *Quòd Pseudoapostoli propriam gloriam quærebant & arrogantes atque superbi.* — *1. Petri 5.* — *Matth. 20.* — *Mar. 10.* — *Lucæ 22.* — *Matth. 20.* — *Marc. 12.* — *Lucæ 22.* — *Eccle. 3.* — *Contra superbiam.* — *Lucæ 14.* — *Iacob 4.* — *1. Petri. 4.* — *2. Cor. 11.* — *Deut. 22.* — *Lucæ 18.* — *Item 1.* — *Isaiæ 14.* — *Rom. 11.* — *Iob 31.* — *Iob 31.* — *Ierem. 17.* — *1. Cor. 4.* — *Gal. 1.*

Hi sunt qui adulationibus demulcentur. Contra quos Psalmus ait: Oleum peccatoris non impinguet caput meum. Et Salomon: Fili si te lactauerint peccatores, nō acquiescas eis. Propterea etiam Corinthij Pseudoapostolis adulabantur, quia illi laudibus suis gloriabantur. Cæci etiā duces cæcorum extiterunt, vnde ambo in foueam ceciderunt. Illi, scilicet, Corinthij adulando, isti, scilicet, pseudoprędicatores, laudes suas acceptando. Princeps enim qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habet impios, sicut dicitur in Parabolis. Qui enim mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. Hi sunt ranę garrientes in penetralibus Regum ipsorum linum cum aqua miscentes. Sic igitur mortui mortuos suos sepeliunt, dum nociuo aggere fauoris premunt. Plus enim nocet lingua adulatoris, quàm gladius persecutoris. Propterea Dominus inhibuit ne in eius sacrificiis mel adoleatur. Quod enim pruina facit floribus, facit adulatio vel iactantia virtutibus. Primitias autem & decimas, id est, principium & finem boni operis, debemus Deo offerre, id est, ad Deum referre, non nobis arrogare, sicut Ioseph omnem pecuniam ex venditione frumenti in horrea domini sui intulit. Non solùm autem Corinthij baptistis suis adulabantur, de quibus gloriabantur, sed & alios contemnebant. Et vt sui laudibus attollerent, & aliis pręeminere ostenderent, cæteris detrahebant. Hos laudantes, illos vituperantes, cùm tamen scriptum sit in Leuitico: Non eris criminator, nec susurro in populis. Et in Ecclesiastico: Si mordeat serpens in abscondito, id est, diabolus, nihil minus eo habet qui occultè detrahit. Et in libro Sapientiæ: Parcite linguæ à detractione, quia sermo obscurus, id est, occultus in vacuum non ibit. Hi sunt qui maledicunt surdo contra mandatū legis, dum detrahunt occultè absentibus. De quibus Ieremias ait: Vnusquisque carnes amici sui comedet in obsidione, in qua concludent eos inimici eorum. Ex quo patet quod qui proximis detrahūt, à dæmonibus obsidētur. Hi sunt velut Sodomitæ palpātes ad ostium Loth, & introitum non inueniētes. De quibus beatus Gregorius ait: Sodomitę in Domo Loth ostium inuenire nequierunt, quia corruptores mentium contra vitam iustorum, nullum reprehensionis aditum inuenerūt. Hi deteriores sunt Balaam, qui ait: Quomodo maledicā, cui non maledixit Dominus. Et Isaias ait: Si desieris digitum extendere, & loqui quod non prodest. Digitum enim extēdere est proximorum suorū vitam detrahendo notare. Propterea Propheta ait: Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar. Qui enim opprobrium non accepit aduersus proximos, hic in tabernaculo altissimi habitabit. Non solùm autem Corinthij adulando & detrahendo peccabant, sed insuper de occultis temerariè iudicando. Hos fideles dispensatores, alios infideles iudicantes. Propter quod Apostolus ait: Hîc iam quęritur inter dispensatores vt fidelis quis inueniatur. Quasi diceret. Hîc, id est, in hac pręsenti vita quæritur à vobis quis dispensator fidelis inueniatur, quod nō esset faciendum, sed in talibus diuinum iudicium esset expectandum, in quo Dominus abscondita tenebrarum reuelabit, & manifestabit consilia cordium. Tantò minus etenim debemus de occultis iudicare, quantò conscientias hominum intellectu non possumus penetrare. Ne fortè incurramus maledictionem, dicentium bonum malum, & malum bonum: vnde Dominus in Euāgelio ait, Nolite iudicare, & non iudicabimini. Et Apostolus, Nolite ante tempus iudicare. Et iterum, Tu quis es, qui iudicas seruum alienum? Inhibentur enim prauę suspitiones, temeraria iudicia, & ineptę reprehensiones, si tamen suspiciones vitare non possumus, quia homines sumus, diffinitiuas sententias de dubiis proferre non debemus, sed ea semper in meliorem partem interpretari, quæ bono & malo animo possunt fieri. De his autem quæ non nisi malo animo fieri possunt, sicut fornicari, inebriari, blasphemare Deum, & similia: & si iudicare possumus quod sunt mala, non tamen absentibus debemus detrahere, neque proximos nostros infamare, sed eos cum omni mansuetudine & compassione exhortari vel increpare sicut, scriptum est: Corripiet me iustus in misericordia. Neminem autem debemus, quàm diu est in hac vita, condemnare, cùm nesciamus qualis futurus sit, vel quantus sit in Dei prædestinatione. Iudas enim de Apostolo factus est proditor, & Paulus de persecutore prædicator. De apertis autem criminibus non licet subditis Pręlatos suos, nisi cum omni reuerentia & humilitate, arguere, & in quantum possunt, ne infamentur procurare, sicut scriptum est: Non glorieris in contumelia patris tui: vnde beatus Gregorius ait, Facta præpositorum & si reprehendenda videātur, oris tamen gladio non sunt ferienda. In libro autem Regum legimus, quod dum Saul ventrē purgaret, Dauid oram clamidis eius latēter abscidit, sed post hæc cor suum percussit. Super quo beatus Gregorius ait, Saul ventrem suum purgare, est prauos præpositos conceptam in corde malitiam vsque ad opera miseri odoris extendere, quem Dauid ferire metuit, quia piè subditorum mentes ab omni se peste detractionis abstinent. Si autē quādo contra eos vel in minimis lingua labitur, necesse est, vt per afflictionem pœnitentię cor prematur. Et in Genesi legitur, quod Cham nuditatem patris sui Noë, dū esset inebriatus irrisit, & patris maledictionem promeruit, sicut Sem & Iaphet, quia ipsum velauerunt, eius benedictionem meruerunt. Noë inebriatur & pudenda eius nudātur, dum prælatus errat, & ipsius error propalatur. Mali derident & infamant, boni autem compatiuntur & reuerentur, & inquantum possunt patris turpitudinem abscondunt, & velant ne infametur. Vnde in Exodo dicitur, Diis nō detrahes, & Principi populi tui non maledices. Maria enim soror Moysi quia cōtra Moysen murmurauit, lepra percussa est. Scriptum est enim, Nolite tangere Christos meos. In his tamen quæ sunt contra fidem catholicam, si

prælatus

Marginalia: *Contra adulationem.* Para.1. Rom.2. Matth.15. Parab.29. Matth.11. Lucæ 7. Exod.8. Matth.8. Lucæ 7. Leuit.2. Exod.22. Gene.47. *Contra detractionem.* Leui.19. Eccle.10. Sap.1. Leui.19. Iere.9. Leui.26. Gregorius. Gene.19. Num.23. Isaie. *De temerario iudicio.* 1.Cor.4. Isaia 5. Matth.7. Lucæ 6. Rom.14. Ioan.13. Actuum 9. *Qualiter debeant subditi prælatos reprehendere.* Eccle.3. Gregorius. 1.Regum 24. Gen.9. Exod.22. Num.12. Ioan.10.

Ioan.10. De tribus generibus pastorum.

prælatus apertè errauerit,non est ei ab aliquo deferendum. Cùm enim tria sunt genera prælatorum,quidam sunt pastores boni, qui animam suam ponunt pro ouibus suis,& isti sunt audiendi & imitandi.Alij sunt mercenarij,qui non curant nisi de lucro temporali,isti autem sunt tolerandi & audiendi:sed non imitandi.Iuxta illud. Quæ dicunt,facite:quæ autem faciunt,nolite facere. Alij sunt lupi, fures & latrones,id est, hæretici, & isti sunt abiiciendi & fugiendi. De quibus Dominus:Fur non venit nisi vt perdat & mactet. Hi enim sunt Lupi rapientes, & dispergentes oues. Si enim sal,id est,prælatus euanuerit per hæresim,ad nihilum valet vltra, nisi vt mittatur foris,& conculcetur ab hominibus. Hæc autem de apertè malis intelligenda sunt. Oculta enim Deo reseruanda sunt, ne fortè eradicantes zizania simul eradicent & triticum. Adhuc enim in hoc seculo, penna strutionis similis est pennis herodij & accipitris, sicut dicitur in Iob. Multi enim more strutionis habent similitudinem volandi, & non volant,nec possumus plenè discernere bonos à malis,vnde necesse est in talibus expectare vsque ad messem ventilationis extremæ, in qua Dominus diuidet granum à palea, vinum à fece, & oleum ab amurca,similá à furfure,lilium à spinis,oues ab hœdis.Nó igitur debemus ante tempus illud de ocultis iudicare, ne iudici fiat iniuria, si ante iudicium eius à seruo procedat sententia. Qui enim hoc modo alium iudicat,seipsum condemnat. Hi sunt qui festucam videre volunt in oculo fratris sui, sed trabem in oculis suis non vident, qui alienas perscrutantur conscientias, & seipsos perscrutari & discutere negligunt, qui relicto mortuo suo in domo propria, mortuos alienos deplorant. Qui igitur diem Domini nolunt expectare,sed in die suo tenebroso,in quo non plenè facies hominum discernuntur,volunt iudicare,multoties falluntur in iuditio.Propterea Apostol.ait:Mihi pro minimo est,vt à vobis iudicer, siue ab humano die,quod idē est, id est, ab humano intellectu,homo enim falli potest in die suo, Deus autē in die suo falli non potest.Et Rursus ait: Sed neque metipsum iudico,qui,scilicet,melius noui me quàm alius homo.Ex quo patet quàm periculosum & temerarium sit vobis de ocultis cordis mei vel aliorum iudicare. Cùm enim vnusquisque de se aut vix aut nunquam possit veram sententiam ferre,quomodo præsumit de alio iudicare?Nihil enim mihi conscius sum,sed non in hoc iustificatus sum.Et si etiam in nullo conscientia nostra nos remordeat, non ob hoc iustos nos esse debemus existimare : potest enim homo nescius culpam habere, vnde Propheta ait : Delicta quis intelligit? ab ocultis meis munda me. Quis enim gloriari potest cor mundum se habere? Qui igitur iudicat Dominus est solus qui nouit omnia, & idcirco ei relinquendum est iudicium, qui melius nouit nos quàm nos cognoscamus nosmetipsos. Ab eo etiam quæritur inter dispensatores,vt fidelis quis inueniatur,sicut ipse ait: Quisputas est fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam? Fidelis qui diligat, prudens qui cognoscat voluntatem Domini sui,fidelis conuersatione & vita.Prudens scientia,vt det cibum in tempore doctrina, qui enim fecerit & docuerit,hic magnus vocabitur in regno cœlorū.Sit igitur dispensator fidelis,vt alios informet bona conuersatione.Sit prudens,vt erudire sciat prædicatione.Coniungatur vita doctrinę vt benè viuat quantum ad ipsum, & benè doceat quantum ad proximum, & ad populum sibi subditum, vt tintinabula iungantur malogranatis in veste Pontificali, id est,prædicatio bonæ cōuersationi. Sicut scriptum est, Cœpit Iesus facere & docere.Et quoniam scriptū est:Si quis mihi ministrat,me sequatur. Et iterum: Vbi ego sum, illic & minister meus erit. Fidelis erit minister, si fuerit sicut Dominus eius humilis & prouidus,misericors & iustus,sobrius & castus,fortis & patiens, simplex & prudens. Si igitur humilis dispensator exemplo Domini sui, qui non venit ministrari, sed ministrare. Quantò enim maior est,tantò se magis debet humiliare. Sit prouidus & solicitus, sicut scriptum est:Qui præest in sollicitudine, ne fortè dormiente pastore inimicus homo superseminet zizania,sed possit dicere sicut Iacob dixit. Labā, cuius greges cum omni diligentia custodierat,die, noctuque æstu vrgebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis. Sit misericors & benignus,vt plus infundat olei quàm vini, vt misericordia superexaltet iudicium, vt dicat cum Apostolo:Quis infirmatur, & ego non infirmor? Consoletur pusillamines,sustineat infirmos, recipiat hospites in hospitio cordis per compassionem, pulsanti ad ianuam, charitas aperiat,hilaritas recipiat, affabilitas retineat, collatio pascat, fesso humilitas seruiat. De benignitate autem & compassione dispensatoris Gregorius ait: Iacentem non erigit nisi qui statum suæ rectitudinis per compassionem flectit. Sit autem non solùm misericors, sed & iustus,vt vinum simul administret & oleum, seueritatem districtionis, cum mollicie pietatis, vt fiat quasi quoddam temperamentum, ne multa asperitate exulcerentur subditi, ne nimia benignitate soluantur, vt sit in archa tabernaculi, virga districtionis,cum manna dulcedinis. De his autem Gregorius ait: Plus appetat dispensator amari quàm timeri. Sic autem amorem timor comitetur,vt nec timor odium pariat,nec amor negligētiam, vt sit timor ex auctoritate regiminis, amor autem ex dulcedine consolationis. Sit prætereà dispensator sobrius, & castus,ne fortè dicatur ei: Qui prædicas non mœchādum,mœcharis? vt habeat manus mundas,qui tergere vult sordes alienas. Sit fortis & patiens.Fortis sine pusillanimitate,patiens sine ira & tempestate, propterea Psalmus ait: Expectabam eum qui saluum me fecit à pusillanimitate,& tempestate. Sit fortis, vt opponat se murum pro domo Domini. Sit patiens,vt non deficiat in aduersis. Qui enim patiens est, possessor est sui cordis,sicut scriptum est: In patientia

Marginal notes: Matth.23. Ioan.10. Matth.5. Quod de ocultis non debemus iudicare. Matth.13. Iob 39. Matth. & Luce 3. Matth.25. Rom.2. Matth.7. Luca 6. 1.Cor.4. Para.20. De fideli & prudente dispensatore. 1.Cor.4. Luca 12. Matth.5. Exod.28. Act.1. Ioan.12. Matth.10. Luc.6. Quæ exiguntur ad hoc quod sit fidelis minister. De humilitate dispensatoris. Mat.20. Mar.10. De prouidentia & sollicitudine dispensatoris. Roma.12. Matth.13. Gene.31. De misericordia & benignitate pastoris. Luca 10. Iacob.2. 1.Tessa.5. 2.Cor.11. De iustitia dispensatoris. Luca.10. Heb.9. De sobrietate & castitate dispensatoris Rom.2. De fortitudine & patientia dispensatoris. Ezech.13. Para.15.

tientia veſtra,poſsidebitis animas veſtras.Animas ſuas poſsidere,eſt motus irrationales ſubiu-
gare. Sit patiens,non percuſſor,ne clauem conuertat in clauam. Sit ſimplex & prudens,ſicut *Lucæ 21.* *1.Tim.3.*
ſcriptũ eſt: Eſtote prudẽtes ſicut ſerpẽtes,& ſimplices ſicut columbæ. Vt ſimplicitatẽ columbæ *De ſimplicitate & prudentia diſpenſatoris.*
aſtutia ſerpẽtis inſtruat,ne ſit fatua,ſimplicitas verò aſtutiã temperet,ne ſit malitioſa. Simplex
ſine hyprocriſi & duplicitate,vt oculum in omnibus habeat ad Deum, nõ ad lucra temporalia,
vel ad fauorem humanũ,non quærat quę ſua ſunt,ſed quæ Ieſu Chriſti. Prudens,vt ſciat diſcer- *Matth.10.*
nere inter bonũ & malum,ne erret in agendis,& inter verũ & falſum,ne exorbitet in creden- *Phil.2.*
dis,vt inter ſanctum & prophanũ habeat diſtantiã, & ſciat ſeparare pretioſum à vili, & diſcer- *Leuit.10.*
nere inter lepram & lepram. Sit prudens & circunſpectus, vt attendat qualitatem temporũ & *Ezech.22.* *Ierem.15.*
circunſtantias perſonarũ,vt diſtribuat cibaria familię Domini ſui, & det illis cibum in tempore *Deut.17.*
ſecundum capacitatem vniuſcuiuſque. Vt paſcat oues Chriſti exemplis,verbis,& ſacramentis,
oratione,conſolatione,& defenſione : vt paſcat paruulos lacte,& maiores pane. Lacte doctri- *De bono paſtu multiplici.*
næ ſimplicioris,pane doctrinæ ſolidioris,vt minoribus apponat hiſtorialẽ intellectũ, facta Pa-
trum antiquorũ,miracula & exempla ſanctorum. Maioribus myſticum intellectum & ſubtili- *Matth.24.*
tatem myſteriorum, vtriſq; verò virtutũ informationem & dulcedinem morum. Apponat pa- *Ioan.21.* *1.Cor.3.*
nem hordeaceũ,in exemplum cõtritionis: panem ſubcinericiũ,in exemplũ humilitatis: panem *Ioan.6.*
conſperſum oleo,in exemplũ charitatis: vinum in iucunditatẽ,in exemplum feruoris & hilari- *3.Regum.30.*
tatis. Apponat ſal in exemplum diſcretionis: apponat legumina trium puerorũ,in exemplũ ſo- *Leui.2.*
brietatis: olera Pauli,in exemplũ infirmitatis & paupertatis: carnem agninã,in exemplũ inno- *Eccle.31.* *Dan.1.*
centię & benignitatis: arietinã,in exemplũ fortitudinis: bouinã,in exemplũ agriculturę & præ- *Rom.14.*
dicationis: caprinã,in exemplũ pœnitẽtiæ: columbinã,in exemplũ ſimplicitatis: carnẽ turturis, *Exod.12.* *Par.30.*
in exemplũ caſtitatis. Apponat piſces,ſquamas & pennulas habẽtes: ſquamas in aſperitate con- *Leui.4.*
uerſationis,pennulas in altitudine cõtemplationis. De hac ciborũ diſpenſatione & ferculorum *Lucæ 2.*
abundantia & varietate dicit Moyſes: Conſtituit eum ſuper excelſam terrã,id eſt,ſuper Eccle- *Leui.15.* *Item 11.*
ſiã in virtutũ præeminentia conſtitutã,vt comederet fructus agrorũ,id eſt,verba ſanctarũ ſcri- *Deut.32.*
pturarũ,vt ſugeret mel de petra,quę eſt Chriſtus,id eſt,dulcedinẽ doctrinę Chriſti,& operũ atq;
miraculorũ,quæ fecit in mundo adhuc mortalis & paſsibilis. Poſt mortẽ verò factus eſt quaſi
ſaxũ duriſsimũ in reſurrectione per immortalitatẽ & impaſsibilitatẽ : de quo ſaxo duriſsimo
oleũ ſuxerũt,id eſt,ſpiritus ſancti vnctionẽ,quod ſpiritualiter factũ eſt in die Pentecoſtes. Se-
quitur: Butyrũ de armento,id eſt,pinguedinẽ fidei & charitatis,& doctrinæ ſpiritualis de Pa-
triarchis & Prophetis. Et lac de ouibus,id eſt,doctrinã facilẽ & ſimplicẽ,& cordis innocentiã,
ſicut ſcriptũ eſt: Pauit eos in innocẽtia cordis ſui: cũ adipe agnorũ & arietũ filiorũ Baſan,id eſt,
cum charitate,& ſpirituali deſiderio Apoſtolorũ,& filiorũ ipſorũ Doctorũ ſpiritualiũ & ſubdi-
torum. Per agnos,ſubditi: per arietes,Apoſtoli & Doctores,gregis duces & ſpirituales intelli-
guntur: tam hi quã illi filij Baſan,id eſt,pinguedinis ſpiritus ſancti fuerũt. Baſan enim pingue-
do interpretatur. Et hircos cũ medulla tritici,id eſt,opera pœnitẽtiæ cum corpore Chriſti vel
exempla pœnitentiũ cum pinguedine veteris & noui teſtamẽti. Et ſanguinẽ vuæ biberẽt me-
raciſsimũ,Chriſti ſanguinẽ glorificatũ: vel ſanguinẽ vuę meraciſsimũ bibere,eſt Chriſti paſsio-
nem imitari in veritate abſq; ſimulationis & corruptionis admixtione. Hæc ſunt cibaria quæ
fidelis diſpẽſator diſtribuit familiæ Domini ſui. Ecõtrà,mali miniſtri & diſpenſatores reprobi, *De malo paſtu.*
cuiuſmodi erãt Pſeudoapoſtoli,qui quoſdã Corinthios peruerterãt,ollas carniũ Ægypti allia &
cepæ,& porros miniſtrabãt. Ægyptiacę carnes,mũdanę delectationes: allia,cepę,& porri,graui- *Matth.24.*
ter inflant,ventoſitatẽ generãt,cerebrũ turbãt,oculos grauãt. Inflant per elationẽ: ventoſitatẽ *Exod.16.*
generãt per verborũ abundantiã,quia qui verbis multis vtitur,lædit animã: Cerebrũ turbãt per *Num.11.* *Eccle.20.*
iracundiã: oculos grauant per acidiã,lachrymas inſuper prouocãt per mundanã ſollicitudinẽ &
ſpiritus anxietatẽ. Meritò igitur à Deo requiritur inter diſpenſatores,vt fidelis quis inueniatur. *1.Cor.4.*
A nobis autẽ nõ eſt inquirendũ,quãdiu nõ ſunt manifeſta vitia diſpenſatorũ,ſed obediendũ eſt
eis in his quæ non ſunt cõtra Deũ. Omnis enim poteſtas à Deo eſt : qui igitur poteſtati reſiſtit, *Rom.13.*
Dei ordinationi reſiſtit. Vnde Dominus: Qui vos audit,me audit: & qui vos ſpernit,me ſper- *Luca.10.*
nit. Et in Eccleſiaſtico: In tota anima tua time Deum,& ſacerdotes illius ſanctifica. Et in Thre- *Eccle.7.* *Tren.4.*
nis : Facies ſacerdotum non erubuerunt. Propterea Apoſtolus ait : Itaque nolite ante tempus *1.Cor.4.*
iudicare,quoadúſq; veniat Dominus qui & illuminabit abſcondita tenebrarum,& manifeſta-
bit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo. In primo aduentu Dominus reuelauit *De multiplici reuelatione.*
abſcondita figurarum, abſcondita ſcripturarum, aperiens diſcipulis ſuis ſenſum vt intellige-
rent ſcripturas. Abſcondita etiam vitiorum,dum ait : Qui viderit mulierem ad concupiſcen- *Lucæ 24.*
dum eã,iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Et qui dixerit fratri ſuo racha,dignus eſt iudicio. *Matth.5.*
Et iterum cùm ait,quod de omni verbo otioſo reddituri ſumus rationem. Multa enim puta- *Matth.12.*
bantur nõ eſſe peccata,quæ oſtendit peccata eſſe. In ſecundo aduentu reuelabit abſcondita te- *De abſconditis tenebrarum,id eſt,de peccatis in ſecundo aduentu reuelandis.*
nebrarum,id eſt,conſcientiarum hominum. Tunc enim nihil occultum quod non reueletur:
vnde Iſaias ait: Reuelabitur ignominia tua,& videbitur opprobriũ tuum. Et Pſalmus ait: Ar-
guam te & ſtatuam contra faciem tuam, damnatos autem accuſabunt peccata ſua : vnde Iere-
mias Propheta ait, Arguet te malitia tua,& auerſio tua increpabit te. Et in libro Sapientiæ:
Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum, & corripietur à ſuperueniente iniquitate. Sicut *Lucæ 10.* *Iſa.47.*
enim fulgur exit ab Oriente,& paret in Occidentem, ita erit aduentus filij hominis manifeſtus *Iere.2.* *Sap.1.*

C & clarus

& clarus inter nubila huius seculi. Non enim occultus erit, sed in toto orbe manifestabitur. *Qualiter primo aduentu venit, & qualiter venturus sit in secundo.* In primo siquidem aduentu cum silentio descendit sicut ros. In secundo aduentu velut inundatio pluuiæ cum strepitu descendet. Veniet enim cum igne, & tempestate, & choruscatione, & strepitu, & tumultu. Vnde Dominus per Isaiam: Tacui semper, silui, patiens fui sicut parturiens loquar. *Isaiæ 42.* Et Psalmista ait: Excita potentiam tuam & veni, id est, filium, per quem potenter operaris, & veni ad iudicandum. *1. Cor. 3.* Excita, quia dormire videbatur dum silebat, & patienter expectabat. *Soph. 1.* Cognoscetur enim Dominus iudicia faciens, quia non fuit cognitus iniuriam patiens. Dies enim Domini reuelabitur in igne, quando scrutabitur Hierusalem in lucernis, & visitabit super viros defixos in fœcibus suis. Aduocabit enim cœlum desursum, & terram discernere populum suum. Cœlum, id est, Angelos: Terram, id est, homines sanctos. *Iob. 21.* Vnde Iob: Reuelabunt cœli iniquitatem malorum, & terra aduersus eos consurget in die furoris Domini. *Ezech. 7.* Tunc enim patebunt conscientiæ singulorum. *Dan. 7.* Vnde Daniël ait: Iudicium sedit, & libri aperti sunt, id est, conscientiæ singulorum. *Apoc. 10.* Et Ioannes in Apocalypsi: Vidi Angelum fortem descendentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat vt Sol, & pedes eius tanquam columna ignis, & habebat in manu sua libellum apertum, & posuit pedem suum dextrum supra mare, sinistrum autem super terram, & clamauit voce magna, quemadmodũ cùm leo rugit. *Expositio authoritatis & quantum ad vtrumque aduentum.* Angelus fortis, Christus nuncius paternæ voluntatis, qui fortem armatũ, id est, diabolũ, superauit, qui de cœlo descendit, dum in primo aduentu mundo visibiliter apparuit. *Matth. 12. Lucæ 11.* In secundo etiam aduentu descendet, dum veniet ad iudicandũ baiulis nubibus, quemadmodum viderunt eum discipuli ascendentem in cœlum. *Matth. 24. Mar. 13. Lucæ 21. Act. 1.* Amictus nube fuit in primo aduentu, quia Sol sub nube latuit, diuinitas sub humanitate. Nube etiam carnis amictus apparebit in iudicio, quia in humanitate mundum iudicabit. *Dan. 7.* Vnde Daniël: Aspiciebam, & ecce cum nubibus cœli, quasi filius hominis veniebat. Per iridem autem propiciatio & reconciliatio humani generis intelligitur. *2. Cor. 5.* Deus enim erat in Christo capite, recõcilians sibi mundum in primo aduentu. Rubeus autem color in arcu, iudiciũ per ignem venturũ significat, sicut ceruleus iudicium præteritum per aquam. Vnde & iris in capite Christo in secundo aduentu erit, quia pater omne iudicium dedit filio, qui venturus est iudicare seculum per ignem. *Ioan. 5.* Facies eius vt Sol, id est, sancti in quibus relucet imago Dei, quod intelligitur de vtroque aduentu. *Isaæ 53.* Ipse etiam gloriosus in iudicio apparebit, qui in primo aduentu visus est non habens speciem neq; decorem. Pedes eius tanquam columna ignis, id est, sancti prædicatores Christum per orbem vniuersum circumferentes, & alios tanquam columnæ sustentantes, accensi igne spiritus sancti: hoc patet de primo aduentu, vel pedes Christi, eius inferior natura, scilicet, humanitas, sicut caput eius dicitur diuinitas. Veniet enim in secundo aduentu velut ignis ardens, terribilis reprobis, iustos autem illuminabit, & qui prius venit in infirmitate carnis, veniet tanquam columna in fortitudine maiestatis. Habuit autem libellum apertum in manu in primo aduentu: *Dan. 7.* in manu operationis suæ, complendo ea quæ de ipso scripta erant. *1. Cor. 4.* In secundo autem aduentu, liber conscientiarum aperietur, & reuelabuntur consilia cordium. Pedem autem dextrum supra mare posuit, quia in primo aduẽtu fortiores prædicatores misit ad eos, qui fluxiores erant in amaritudine peccatorum suorum. Sinistrum autem super terram, id est, minus fortes misit ad alios peccatores, terrena sapientes. In secundo etiam aduentu conculcabit dæmones qui per mare intelliguntur dextro pede, quia vehementius torquebuntur. Terrenos autem homines, id est, reprobos, qui non adeò comprimentur, quasi pede sinistro conculcabit. Clamauit autem voce magna, quemadmodum cùm leo rugit. In primo autem aduentu, tam per se quàm per prædicatores suos, clamauit comminando reprobis, & terrendo, nõ solùm bestias, id est, bestiales homines, rugitu suo, sed insuper & dæmones. In secundo autẽ aduentu, terribiliter clamabit: *Matth. 25.* Ite maledicti in ignem æternũ. Apparebit autẽ sicut leo reprobis, iratus, scilicet, & terribilis: blandus autẽ & placatus electis suis. Propterea Salomõ ait: Egredimini filiæ Syon, & videte Regẽ Salomonẽ in diademate, quo coronauit eũ mater sua in die despõsationis illius, & in die lætitiæ cordis illius. *Cant. 3.* In diademate enim, id est, in carne humana, in qua de malignis spiritibus gloriose triumphauit, apparebit in iudicio, hac autẽ carne coronauit eum mater sua, quia illã assumpsit ex B. Virgine. Vel in corona spinea, qua coronauit eũ mater sua synagoga, ex qua secundũ carnẽ processit, apparebit in iudicio. Mala fuit mater ista, quę facta est ei quasi nouerca. De primo etiã aduẽtu prędicta verba Salomonis possunt intelligi. Egredimini igitur filiæ Syõ, per desideriũ & contemplationẽ, vt videatis oculis fidei & charitatis Regẽ Salomonẽ, qui vobis pacẽ attulit, & Deo patri in humanitate quam assumpsit à matre, reconciliauit. Quæ dicitur diadema, quia in illa pugnãs, non solũ sibi, sed & nobis coronã æternã promeruit. Egredimini nihilominus ab ignorãtia infidelitatis, ô vos Iudæi, à carnali intellectu vos hæretici, à tenebris peccati vos falsi Christiani. *Gene. 12.* Egredimini omnes cũ Abrahã de terra vestra, ne curã carnis faciatis in desideriis: *Rom. 13.* de cognatione vestra, ne cognatos seu consanguineos inordinatè, & contra Deum diligatis, de domo patris vestri, id est, de amore huius seculi, cuius Princeps diabolus est, quantũ ad eos qui seculariter viuunt, quorũ pater dicitur, sicut scriptum est: *Ioan. 12. Ioan. 8.* Vos ex patre diabolo estis. Egredimini à cœno luxuriæ, à fumo superbiæ, à terra cupiditatis, à fouea duplicitatis, à spineto iracũdiæ, à nubilo tristitię & acidiæ. Egredimini, vt sitis filiæ Syon integrè, incorruptè & innouatè in speculo cautelę vobis à malis prouidẽtes, in speculo scripturæ inspiciẽtes, videte Regẽ Salomonem.

Salomonem. Vbi enim amor,ibi oculus: vbi thesaurus tuus,ibi & cor tuum. In diademate,id *Matth.6.*
est,in carne,quam sine peccato contraxit ex matre,in qua debellauit æreas potestates. In die *Lucæ 11.*
gratiæ, in quo desponsauit Ecclesiam,lætus de eius salute, vel in die lætitiæ cordis eorum, qui
eum diligebant, vt tandem ipsum videre mereamini in corona gloriæ,qua coronauit eum pater suus in die lætitiæ cordis illius,id est,in die resurrectionis & ascensionis.

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Matthæum 12.

Tu es qui venturus es, an alium expectamus? *Matth.11.*

LVCERNA Domini spiraculum hominis, quoniam inuestigat omnia secreta ventris.
Verba sunt Salomonis in Parabolis. Verbum autem Domini dicitur lucerna, quia lucet *Lucæ 7.* *Parab.20.*
& ardet. Quædam verba ardent,sed nõ lucent, imò fœtent,scilicet,verba ad luxuriam *Quod verbum Domini*
pertinentia. Similiter verba rixæ & contumeliæ in proximum,& blasphemiæ in Deum. Quæ- *Lucernæ comparatur.*
dam autem lucent,sed non ardent,cuiusmodi sunt verba adulationis. Quædam autem ardent
& lucent, vt verba sacræ scripturæ,quæ etiam dicuntur lucerna,quia sunt quasi lumen in testa: *Lucæ 15.*
Nam sub cortice literæ clauditur spiritualis intelligentia. Non manducabis morticinum vel *Leuit.17.*
captum à bestia: Ecce testa. Non recipies munera vel eleemosynas à fœneratore de iniustis
acquisitis: Ecce lumen. Dicitur etiam verbum Domini spiraculũ hominis: nam sicut viuimus *Quod verbum Dei spiraculo vitæ comparatur.*
& spiramus aërem attrahendo vel emittendo, sic anima viuit & respirat dum verbum Domini
attrahit audiendo,& emittit operando. Qui enim attrahit,sed non emittit,id est,qui audit,sed
non operatur: non viuit,sed suffocatur. Non enim auditores verbi tantùm,sed factores iustifi- *Iaco.1.*
cabuntur. Sermo enim Domini intellectus bonus est tantùm omnibus facietibus eum. Dicitur *Rom.2.*
etiã q̃ lucerna verbi Domini inuestigat ventris secreta, id est,occulta cordiũ,& secretas tenta-
tiones dęmonũ. Debemus enim exenterare piscẽ cũ Thobia,id est,marinã beluã,scilicet,diabo-
lũ qui deuorat pisces huius maris,id est,peccatores huius seculi: aperire debemus,id est,fraudes *Thob.5.*
eius manifestare. Legimus enim in Thobia q̃ ex felle piscis & epate recuperauit visum Tho- *Item 6.*
bias senex. Per epar quod dulce est,significátur tentationes,quæ pertinent ad illecebras carnis: *De felle & epate piscis.*
per fel,tentationes amaritudinis,scilicet,iræ,inuidię,& cupiditatis, & huiusmodi,quas debemus
ante mentis oculos diligẽter ponere, vt ex subtili discussione expulsis mẽtis tenebris illumine-
mur ad cognitionẽ. Fundite igitur preces ad Dominũ,vt verbũ Dei hodie vegetet & viuificet
animas vestras,nam ipsum est spiraculũ vitę. Illuminet oculos vestros,vt possitis comprehen-
dere occultos sathanæ laqueos, nam ipsum verbum Dei est lucerna inuestigans omnia secreta *Gene.2.*
ventris. Tu es qui venturus es,an aliũ expectamus? &c. In hac dominica tertia agitur in Euan- *De tertio aduentu.*
gelio de tertio aduentu Domini, quo descendit & visitauit eos qui detinebantur in limbo in-
ferni,captiuã educens captiuitatẽ. Omnes enim ante Christi mortẽ quãtumlibet iusti,in tene- *Ephe.4.*
bris strauerunt lectulũ suũ, quia nondũ amota erat rumphea,nec patebat aditus ad sancta san- *Iob.7.*
ctorum,nõ enim aperta erat ianua Paradisi. Descendebãt autẽ in infernũ superiorẽ,non in illo *Gene.3.*
in quo torquentur animæ. De quo dicitur: Eruisti animam meam ex inferno inferiori,id est, *Lucæ 16.*
ne descenderet ad locum pœnarum,in quo diues cruciabatur, sed in quendam qui dicebatur *Iudic.3.* *Parab.25.*
limbus inferni, siue sinus Abrahæ, in quo Lazarus pauper cum aliis sanctis quiescebat,de quo *De diuersis nunciis in Limbo inferni descendentibus.*
Abrahã ad diuitem ait: Chaos magnũ positum est inter nos & vos. Licèt autẽ in loco illo non
sustinerent pœnas sensibiles, tamen in tenebris erant, & liberari desiderabant,& Saluatorem
qui liberaret eos,certissimè expectabant. Sancti autem descendentes post mortem ad eos,libe-
rationem suam futuram eis nunciare desiderabant. Captiui enim & incarcerati gaudent quan- *Primus nuncius Adam & quid annunciauerit.*
do nuncios de sua liberatione recipiunt,& inde libenter loqui audiunt,sicut scriptum est in Pa-
rabolis: Aqua frigida animæ sitienti bonus nuncius de terra longinqua. Primus autem nuncius *Esaiæ 52.*
fortè fuit pater noster Adam, qui filium suum Abel ibi inueniens,dixit: Gratis venundati su- *Gene.2.*
mus fili mi,sine argẽto redimemur. Venturus est enim in mundũ qui nos liberet. Os ex ossibus *Gene.3.*
meis,& caro de carne mea. Erunt enim duo in carne vna,ipse,scilicet,cum Ecclesia sua. Dixit *Ruth.3.* *1.Mach.1.*
enim Dominus ad proditorem nostrum: Inimicitias ponam inter te & mulierem,& ipsa con- *Gene.4.*
teret caput tuum. Vox Abel: Mater mea vxor tua captiuauit nos,mater misericordiæ repara- *Alius nuncius fuit Noe & quid annunciauerit.*
bit nos. Benedicta filia ista à Domino, per quam fructum vitæ communicabimus. Timeo au-
tem ne differat Dominus Christum suum,mala enim multiplicata sunt super terram,& adhuc
sanguis meus de terra clamat. Alius nuncius fuit Noë,dicẽs: Ego sum qui inueni gratiã coram *Gen.6.*
Deo aliis pereuntibus in diluuio. Dixit autẽ Dominus mihi,quod poneret arcũ suũ inter ipsum *Gen.9.*
& terram,& recordaretur fœderis sempiterni nobiscũ. Corda huius arcus est misericordia,quæ *1.Regum 3.*
flectit ligni duritiã,id est, diuinę iustitię rigorẽ,qua tenemur exules & liberabimur. vox Patrũ, *Alius nuncius fuit Iob & quid annunciauerit.*
Ipse Dominus est,quod bonũ est in oculis suis faciat,vtinã citò veniret, sed in longũ differentur
dies. Alius nuncius fuit Iob,dicẽs: Ego sum qui disciplinã domini patiẽter sustinui,& vos exem- *Iob.19.*
plo mei patiẽter expectate. Scio enim quod Redẽptor noster viuit,& in nouissimo die de terra *Alius nuncius fuit Abraham & quid annunciauerit.*
resurrecturi sumus,& rursum circũdabimur pelle nostra,& in carne nostra videbimus Deũ sal-
uatorẽ nostrũ. Alius nuncius fuit Abrahã,dicẽs: Pax vobis,nolite timere,ego sum,cui repromisit
Dominus,q̃ in semine meo benedicerẽtur omnes gentes,& q̃ ex me nasceretur qui redimeret *Gene.22.*

Gene.18.

nos. Ego enim Dominum in hospitio recepi, & locutus sum ei: Vox Patrum magnus es, qui tantum hospitem recepisti, iam nunc de cætero hospitalitatis authoritatem inter nos habeas, vt omnes ad nos venientes, & de naufragio seculi euadentes in portum tranquillitatis recipias, & in sinu tuo foueas, & locus iste de cætero vocetur sinus Abrahæ. Alius nuncius fuit Iacob, dicens: Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Scio enim quod nō deficiet Princeps de Iuda, nec duc de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio nostra. Alius nuncius fuit Moyses, dicens: Ego sum qui quadraginta diebus cum Domino locutus sum in monte Synai. Ipse autē Prophetam suscitabit de fratribus nostris, omnis anima quę non audierit Prophetā istum, exterminabitur de populo suo. Ipse enim educet nos de loco isto. Hæc enim dicit Dominus: Ego Dominus qui educā vos de ergastulo hoc, & eruā de captiuitate, ac redimā in brachio extento & iudiciis magnis, & assumā vos mihi in populū, & ero vester Deus. Alius nuncius fuit Dauid Propheta, dicēs: Expectate Dominū, viriliter agite, & cōfortetur cor vestrū, de fructu ventris mei ponet Dominus super sedē meā. Ipse erit mihi filius secundū carnē, qui cōteret portas æreas, & vectes ferreos cōfringet, ascendensq; in altū captiuā educet captiuitatē nostrā. Alius nūcius fuit Isaias, dicēs: Consolamini, cōsolamini popule meus, dicit Dominus Deus vester. Ecce enim Virgo cōcipiet & pariet filium, & vocabitur nomē eius Emanuel, ipse enim erit nobiscū Deus. Ecce Dominus ipse veniet & saluabit nos. Alius nūcius fuit Ieremias, dicens: Leuemus corda nostra cum manibus ad Dominum. In terris enim videbitur, & cū hominibus conuersabitur, qui nos induat decore & honore, & ab eo nobis erit sempiterna gloria. Hæc enim dicit Dominus: Sanctus ego sum, & non irascar in perpetuum. Ecce dies veniunt, & suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit Rex & sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra. In diebus illis saluabitur Iuda & Israël habitabit cōfidenter. In nouissimis autē diebus intelligetis consiliū eius. Alius nuncius fuit Ezechiël, dicens: Facite vobis cor nouum & spiritum nouū. Hæc enim dicit Dominus: Quod perierat, requiram, & quod abiectum erat, reducam, quod confractum alligabo, & quod infirmum fuerat, cōsolidabo, & quod pingue & forte custodiā. Aperiam enim tumulos vestros & educā vos de sepulchris vestris, & adducam vos in ciuitatem meam, & erit nomen ciuitatis Dominus ibidem. Alius nuncius fuit Daniël, dicens: Suscitabit Deus cœli regnū quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri non tradetur, consummabitur præuaricatio, & finem accipiet peccatum, & delebitur iniquitas, & adducetur iustitia sempiterna, & inungetur sanctus sanctorū. In tempore illo saluabitur populus Domini, qui inuentus fuerit scriptus in libro, & multi de his qui inuenti fuerint in puluere terræ, euigilabunt alij in vitam æternā, alij in opprobriū sempiternū. Alius nuncius fuit Oseæ, dicens, Hæc dicit Dominus: De manu mortis liberabo vos, & de morte redimā vos. Ero mors tua, ô mors, & morsus tuus inferne. Alius nuncius fuit Iohel Prophera, dicens: Propè est dies Domini, & vastitas veniet à potēte, spoliabitur & vastabitur infernus potenti manu Saluatoris. Quasi ortus voluptas terram coram eo, si quando ingredietur ad nos, & in eius præsentia in inferno inueniemus Paradisum, & post eum solitudo deserti, postquam spoliauerit locum istum. Lætamini igitur in Domino Deo vestro, quia dabit vobis doctorem iustitiæ, & descendere faciet Dominus ad vos imbrem matutinum & serotinum: Christum, scilicet, qui vos refrigerabit liberando & glorificando, & laudabitis nomen Dei vestri, qui fecit vobiscum mirabilia, & non confundetur populus meus in sempiternum, dicit Dominus. Alius nuncius fuit Amos Propheta, dicens: Consolamini in verbis fratrum vestrorum Prophetarum, qui vobis annunciant bonum. Non faciet enim Dominus verbum, nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos Prophetas. Pars enim vna ciuitatis cōpluetur, & pars super quam nō pluet Dominus, exarescet. Pars, scilicet, inferioris inferni in qua relinquentur reprobi. Præparare igitur in occursum Dei tui Israël, ipse enim veniens ad liberationem tuam, depopulationem super potentem afferet: depopulabitur enim diabolum fortem aduersarium nostrum. Qui enim ædificauit in cœlo ascensionem suam, fasciculum suum super terram fundauit, colligendo & coadiuuando suos, & secū in cœlo deferēdo. Si enim descenderint vsq; ad infernū, inde manus tua educet eos Domine. In die illo dicit Dominus: Suscitabo tabernaculū Dauid quod cecidit, & reædificabo aperturas murorū eius, & ea quę corruerūt, instaurabo: implendo, scilicet, ruinas Angelorū, qui corruerūt, & vos in sedibus eorum collocando. Alius nuncius fuit Abdias Propheta, dicens: Auditum audiuimus à Domino, Legatum ad Gentes misit, scilicet, Redemptorem, qui ex vobis & Gentibus, quasi duobus parietibus, vnum facit ædificium, & erit Domino regnum. Alius nuncius fuit Ionas, dicens: Hæc dicit Dominus, Sicut tribus diebus in ventre ceti fui, ita tribus diebus Saluator noster erit in corde terræ, & sicut tertia die euomitus sum à ventre ceti, ita Redemptor noster tertia die resurgens de ventre inferi, liberabit nos. Sicut enim proiectus fui in mari, & cessauit tempestas, ita filius Dei in mūdum venturus est, vt pacem & gaudium nobis reddat. Alius nuncius fuit Micheas, dicens: Ego ad Dominū aspiciam, & expectabo Deū saluatorē meum, audiet me Dominus Deus meus, cùm sedero in tenebris, Dominus lux mea est, & educet me in lucem, non mittet vltrà furorē suum, quoniā volens misericordiam, etiā reuertetur & miserebitur nostri. Alius nuncius fuit Naum Propheta, dicens: Consolamini in spe diuinæ bonitatis & clementiæ, quia bonus Dominus & cōfortans in die tribulationis, & sciens sperātes in se. Alius nuncius fuit Abacuc, dicēs: Cùm iratus fuerit Dominus, misericordiæ recordabitur.

Alius nuncius fuit Iacob & quid annunciauerit dicitur. Gene.32. Item 49. Alius nuncius fuit Moyses & quid annunciauerit dicitur. Exod 24.33. Exod 6. Alius nuncius Dauid. Isaiæ 45. Hebr.3. Alius nuncius Isaias. Isaiæ 40. Item 7. Item 35. Alius nuncius Ieremias. Tre 3. Baruch 3. Item 4. Ierem.3. Item 23. Alius Ezechiel. Ezech.18. Idem 34. Idem 37. Item 48. Alius Daniel. Daniel 2. Daniel 9. Item 12. Alius nuncius fuit Oseæ. Oseæ 13. Alius nuncius fuit Iohel. Iohel.1. Item 2. Alius nuncius fuit Amos. Amos 3. Item 4. Item 5. Item 9. Alius nuncius fuit Abdias. Abdiæ 1. Alius nuncius fuit Ionas. Ione.2. Alius nuncius fuit Michea. Mich.7. Alius nuncius fuit Naum. Naum 1. Alius nuncius fuit Abacuc.

recordabitur. Ipse enim veniet habẽs cornua in manibus suis, si moram fecerit, expectate eum, quia veniens veniet & non tardabit. Alius nuncius fuit Zophonias Propheta, dicens. Expecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ in futurum, Dominus in medio tui, non timebis malum vltrà. In tempore enim illo quo adducam vos, in tempore quo congregabo vos, dabo vos in nomen & laudem populis terræ, cùm conuertero captiuitatem vestram. Alius nuncius fuit Aggæus Propheta, dicens: Adhuc modicum est, dicit Dominus, & ego mouebo cœlum & terram, mare & aridam, & mouebo omnes Gentes, & veniet desideratus cunctis Gentibus, & subuertam soliũ regnorũ, & conteram fortitudinẽ Gentiũ regni, scilicet, diaboli & suorũ. Alius nuncius fuit Zacharias Propheta, dicens: Ecce vir oriens nomẽ eius, & in sanguine testamenti sui educet vinctos de lacu, in quo non est aqua. Alius nuncius fuit Malachias, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam Angelum meum, & pręparabit viam ante faciem meã, & statim veniet ad templum sanctũ suum dominator, quem vos quæritis, & Angelus testamenti, quem vos vultis. Et orietur vobis, timẽtibus nomen meũ, Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius, egrediemini & salietis sicut vitulus de armẽto. Alius nuncius fuit Symeon, dicẽs: Constãtes estote, videbitis auxiliũ Domini super vos, viderũt oculi mei salutare Dei nostri. Lumẽ ad reuelationẽ Gentiũ & gloriã plebis Israël. Venit enim ad templũ sanctũ suum Saluator, quem vos quęritis, & Angelus, quẽ vos vultis. His auditis facta est lætitia magna inter eos, & quasi de graui somno euigilantes, benedixerunt Deum dicentes: Benedictus Dominus Deus Israël, quia visitauit & fecit redemptionẽ plebis suæ. Alius nuntius fuit sanctus Ioãnes Baptista, dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, cuius præcursor ego sum, quem etiam baptizaui, cùm iam esset triginta annorum. Gaudete in Domino, quoniam appropinquat regnum cœlorum. Vox Patrum, Nunquid hic est de quo dixit Isaias? Vox clamantis in deserto, parate viam Domini. Hic est absque dubio, respondit Isaias, de quo prophetaui ego. Iste est etiam, respondit Malachias Propheta, de quo Dominus per me dixit, Ecce ego mittam Angelum meum, & præparabit viã ante faciem meã. Impleta est prophetia, iam propè est vt veniat salus nostra. Vltimus & præ omnibus aliis lætabundus & laudans pulsauit latro ille qui à dextris Domini pependit in cruce, dicens: Aperite portas, quia Dominus nobiscum est, qui fecit virtutem in Israël. Cras egrediemini à carcere isto tenebroso, & Dominus erit vobiscum. Cras erit vobis salus cùm incaluerit Sol. Ego enim iuxta Dominum pependi in cruce, & dixit mihi: Hodie mecum eris in Paradiso. Vox Patrum: Nunquid iste est de quo dixit frater noster Isaias: Et cùm iniquis deputatus est? Vtique ait latro. Ego sum qui prius impius & iniquus, de impio factus sum iustus, de latrone martyr. Vbi enim abundauit iniquitas, superabundauit gratia per viscera misericordiæ Dei nostri, qui non venit vocare iustos, sed peccatores. Et ego omnibus aliis fugientibus, solus cum eo perstiti, & misericordiam consecutus sum, vt sim fidelis. Vox Patrum: Benedictus sermo eris tui, & beatus venter qui te portauit. Alij enim dicebant nobis, Pax, pax, & non erat pax: tu autẽ animas nostras lætificasti, quasi præsentem annũcians quem alij venturum prædixerunt. Hæc sunt fratres, & his similia, quæ sancti Patres in lymbo inferni diu expectantes, & mutuis collocutionibus semetipsos cõsolantes, dixerunt, vel dicere potuerunt. Non enim credendum est eos tanquam lapideos ibi stare, & nullam inter se collationem vel colloquutionem habere. Vnde sanctus Ioannes cupiens lætificare sanctos Patres aduentum Christi expectantes in inferno, misit nuntios ad Dominum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Ac si apertè diceret: Sicut pro hominibus dignatus es nasci, an pro hominibus digneris mori insinua, vt venturũ te inferno nunciem, quem iam venisse mundo nunciaui. Et Dominus se moriturũ significans, respondit: Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. Ac si diceret: Cauendum est hominibus ne mortem meam despiciant, qui miracula venerantur. Et ne Ioannes inconstans videretur, qui eum venisse iam dixerat, & pòst vtrum venturus esset, quærebat, cõmendat Ioannem à tribus. A mentis cõstantia, à vitæ austeritate, & à verbi Dei dispensatione. Nos autem charissimi, caueamus ne simus quasi arundo leues, & inconstantes, non circumferamur omni vento doctrinæ. Si spiritus potestatis super nos ascendat, non deseramus citò locum nostrum, sicut scriptum est in Ecclesiaste: Ne attollamur prosperis, non deprimamur aduersis, non aura fauoris & laudis humanæ nos hilarescere faciat, vel flatus detractionis in iram inclinet. Solidemus animum inter auras linguarum positum. Stet inflexibilis status mentis. Scriptum est enim: Sapiens permanet vt Sol, stultus vt Luna mutatur. Et Salomon in Parabolis: Sicut auis transmigrans de nido suo, sic vir qui relinquit locum suum. Non simus sicut arundo exterius lucidi per hypocrisim, interius verò vacui. Non in luto transeuntium rerum radicem cordis figamus, quibus deficientibus more baculi arundinei citò frangeremur. Non baculo arundineo Ægypto, id est, huic mundo innitamur, ne dum quotidie frangitur, perforet manum nostram. Qui enim labenti mundi innititur, necesse est vt cum labente labatur. Non vestiamur mollibus, præsentis vitæ molliciẽ fugiamus. Altare ènim de lapidibus non politis, pręcepit Dominus sibi fieri, nec Ioannẽ de asperitate vestiũ laudaret, nisi in voluptate mollium vestiũ culpã esse agnosceret. Vnde primos parẽtes nostros nõ mollibus nec preciosis vestibus Dominus induit, sed pellibus mortuorum animaliũ. Vnde beatus Petrus de mulieribus ait: Quarum sit non extrinsecus capillatura aut circundatio auri, aut indumẽti vestimentorũ cultus.

Marginal notes: Abacuc. 3. Item 2. Alius nuncius fuit Zophonias. Zopho. 3. Alius nuncius fuit Aggæus. Aggæi 2. Alius Zacharias. Zach. 7. Item 9. Alius Malachias. Malach. 3. Item 3. Alius fuit Symeon. 2. Paral. 10. Lucæ 2. Malach. 3. 1. Mach. 10. Gene. 45. Lucæ 1. Alius nuncius fuit Ioannes Baptista. Ioan. 1. Lucæ 3. Matth. 3. Isaiæ 40. Malach. 3. Alius nuncius fuit Latro. Lucæ 23. Iudich. 6. 2. Paral. 10. 1. Regum 21. Lucæ 23. Isaiæ 53. Rom. 5. Malach. 2. Lucæ 1. 1. ad Tim. 5. Lucæ 11. Ezech. 13. Matth. 11. Lucæ 5. Quare Ioannes ad Christum discipulos miserit. Matth. 12. Lucæ 7. Ephe. 4. De arundine & inconstantia. Eccle. 10. De mollicie vestium. Esaiæ 36. Deut. 27. Gene. 3. 1. Petri 3.

Matth.11. Lucæ 8. Quod præparare debemus viam ante faciem Domini & bona nunciare. Ezech.13. Mala.3. Matth.11. Lucæ 7. Parab.11. Dan.11. Exod.26.34. Apoc.22.

Mollibus etiam vestiuntur, qui vitam peccantium non vigore asperę correptionis increpant, sed blandimentis adulationis fouent, consuentes puluillos sub cubito vniuersæ ætatis. Simus etiam Angeli verbi Domini fideles nuncij, vt pręparemus viam ante faciem Domini. Qui enim ad iustitiam erudierint multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates, sicut scriptum est in Daniële. Econtrà Salomon: Qui abscondunt frumentum, maledicentur in populis, benedictio autem super caput vendentium. Et iterum in Parabolis: Anima quæ benedicit, impinguabitur, & qui inebriat, ipse inebriabitur. Plus enim est animam in æternum victuram pane verbi Dei reficere, quàm ventrem morituræ carnis terreno pane satiare. Igitur cortina cortinam trahat. Et qui audit dicat veni. Simus igitur hîc Angeli per prædicationis officium, vt in æterna beatitudine cum sanctis Angelis recipiamus præmiũ sempiternũ, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat per omnia secula seculorũ, Amen.

DOMINICA QVARTA, THEMA DE INTROITV MISSAE, SVMPTVM ex Psalmo 105.

Memento nostri Domine in beneplacito populi tui, visita nos in salutari tuo, ad videndum in bonitate electorum tuorum in lætitia Gentis tuæ, vt lauderis cum hæreditate tua.

Verba ex Psalmo sumpta de vtroque aduentu intelliguntur. Roma.3. 1.Petri 2. Isaiæ 54. Ephe.2.

HÆC verba tam de primo quàm de secundo intelliguntur aduentu. Secundum quod exponitur de primo aduentu, loquitur Propheta in persona Patrũ ante tempus gratiæ, qui memoriã sui, & visitationem à Deo postulabãt, dicentes: Memento nostri Domine, in beneplacito populi tui, id est, in Christo, qui solus in populo tuo beneplacuit tibi. Omnes enim alij peccauerũt, & egent gloria Dei: nec etiam puer vnius diei mundus est à peccato, saltem originali. Solus Christus fuit qui peccato caruit. Peccatum enim non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Omnes enim alij concepti sunt in peccatis, & nati sunt filij iræ, exceptis paucis in vtero matris suæ sanctificatis: sicut B. Virgo, Ieremias, & Ioannes Baptista, qui tamen in peccatis originalibus concepti sunt, iuxta illud: In peccatis cõcepit me mater mea. Solus igitur Christus fuit, qui plenè & per omnia Patri complacuit. Vnde de illo solo Pater ait: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui. Alij autem non nisi per Christum Patri placuerunt. Ipse autem volauit super pennas ventorum, transcendens virtutes omnium animarum. Vnde Amos Propheta ait: Præparare in occursum Domini Dei tui Israël, quia ecce formans montes, & creans ventũ, & annuncians homini eloquium suum, faciens matutinam nebulam, & gradiens super excelsa terræ: format montes, id est, sanctos virtutibus informat, & exornat. Ventum creat, id est, animam hominis, vel flatum aëris. Annuncians homini eloquium per se, & per Prophetas, & Apostolos suos. Faciens matutinam nebulam, assumens carnem humanam, per quam nobis obumbrauit, & refrigerium præstans, terrã Ecclesiæ suæ impinguauit. Gradiens super excelsa terræ, quia omnibus sanctis præfertur. Non enim est sanctus, vt est Dominus. Nebula matutina, dicitur Christi incarnatio, per quam expulsis tenebris, dies illuxit sedentibus in tenebris & in regione vmbræ mortis habitantibus. Vnde Oseæ: Quasi diluculũ pręparatus est egressus eius. Et Iob ait: Visitans eum diluculo, hoc est in primo aduẽtu. Petebãt igitur sancti memoriã sui in beneplacito populi Domini, id est, in Christo. Videbatur enim dominus quasi obliuioni dedisse genus humanũ, eò quòd omnes descenderent in infernũ, & differebat subuenire. Vnde idem Propheta ait: Excita Domine, potentiam tuam, id est, filiũ tuum, qui est brachiũ tuum, per quem tu operaris. Omnia enim in sapientia, id est, in filio fecisti, & veni. Ipse enim in sinu Patris, quasi dormiebat æterna pace, & quiete, sed excitatus est factus homo, natus ad laborẽ, & nostræ saluti inuigilando. Videbatur præterea dormire in cordibus hominũ, per fidei torporẽ, sed veniens excitatus est, vt vigilaret in nobis per feruorẽ. Et ita visitauit nos Dominus in salutari suo, peccata per Christũ remittendo, gratiã & dilectionis feruorẽ conferendo. Visitauit autẽ Medicus infirmos, liber exules & captiuos. Visitauit verus Ioseph genus humanũ, missus à Patre ad fratres suos. Vnde Abdias Propheta ait: Auditũ audiuimus à Domino, legatum ad Gentes misit. Ipse enim qui scripserat legẽ naturæ in corde, & legẽ literæ, id est, legem Mosaicã in lapide, atq; in codice: venit vt scriberet legẽ Euangelij, id est, legẽ gratię in carne, vt auferret cor lapideum, & daret nobis cor carneum. Visitauit exules & captiuos: in carcere eramus, & ipse venit ad nos. Sicut ipse in Exodo ait: Vidi afflictionẽ populi mei, qui est in Ægypto, & descendi liberare eum. Et Dominus per Isaiam: In Ægyptum descendit populus vt colonus esset ibi, id est, peregrinus & exul in hac valle miseriæ, sedẽs in tenebris, & in vmbra mortis, in seruitute Pharaonis, ædificãs ei ciuitates, scilicet, Phiton, id est, os abyssi, per auaritiã: Ramessen, id est, cõmotionem tineę, per carnalẽ voluptatẽ: Heliopolim, id est, ciuitatẽ Solis, per superbiã, & vanam huius seculi lætitiã, per hypocrisim, & inanem gloriã. Ægyptus autẽ terra paludosa est & aquosa, nõ habet lapides, quibus ædificetur domus Dei, sed arundinibus abundat. Hic est mundus iste tenebrosus, in quo detinebatur Domini populus, captiuus antequã visitaret nos oriens ex alto. Assur sine causa calumniatus est illi, id est, diabolus. Assur enim deprimẽs, vel elatus interpretatur. Visitauit igitur sedẽtes in tenebris & in vmbra mortis, vinctos in mendicitate & ferro. Sedẽtes in tenebris ignorãtię. Vmbra autem

Matth.4. Mar.1. Lucæ 4. 2.Petri.1. Amos 4.

Isaiæ 9. Christi incarnatio nebulæ matutinæ comparatur. Oseæ 6. Iob.7.

Ioan.1. Iob 5.

De diuina visitatione. Quod visitauit nos & missus est ad nos tanquam legatus. Gene.37. Abdiæ.1. Ierem.49. De visitatione captiuorum. Ezech.36. Matth.25. Exod.3. Isaie.52. Exod.1. De trium ciuitatum ædificatione. Lucæ 1. Isaiæ 52.

autem mortis æternę sunt tribulationes huius seculi,quę sunt velut vmbra,& imago pœnę æternę,vel quia corpus vmbrā sequi videtur. Vmbrā mortis dicit peccata,quia imaginē vitiosæ vitæ sequitur mors ęterna. Mendici autē sunt,qui res alienas quas habere nō possunt,affectu cōcupiscunt. In hac igitur mendicitate & ferro vinciūtur,qui duris & opprimētibus culpis per cōcupiscentiā aggrauātur. Graues enim sunt carnales voluptates,quæ dicūtur ab Apostolo,carnis seu desiderij passiones,quia patitur corpus quod inquinatur,anima quæ corrūpitur,fama quæ læditur,bursa quæ spoliatur. Graues sunt huius seculi diuitiæ. Vnde in Deutero. Non multiplicabis auri & argēti pondera,quæ,scilicet,animā in infernū demergūt. Visitauit igitur Dominus captiuos & incarceratos: vnde Psal. Dominus soluit cōpeditos, Dominus illuminat cæcos. Et iterū: Dominus de cœlo in terrā aspexit, vt audiret gemitus cōpeditorum,& solueret filios interemptorū: soluit asinā & pullū,id est,carnē,& carnis metus,vincula carnalis cōcupiscentię,alligatos & astrictos. Non solū autem tanquā Legatus,ferens literas paternę voluntatis,missus est,vt visitaret fratres suos,vel tanquā redemptor visitauit,& liberauit captiuos,sed insuper tanquā Medicus visitauit infirmos. Altissimus enim de terra,id est,de carne Virginis creauit medicinam, & vir prudens non abhorrebit eam: sicut scriptum est in Ecclesiastico. Dies enim diei,id est, pater misericordiarum de sinu suo, in vterum Virginis verbum eructauit,dum filium in mundum misit,vt sanaret contritos corde,infundens vulneribus sauciati vinum & oleum. Inuenerunt enim, sicut in libro Regum legitur, serui Dauid Ægyptium in agro, quem reliquerat dominus suus Amalechita, & adduxerunt eum ad Dauid, dederuntque ei panem vt comederet, & aquam vt biberet, sed & fragmen massæ caricarum, & duas ligaturas vuæ passæ. Aegyptius enim,id est,peccator, à Domino suo derelictus, id est, à mundo, per prædicatores adducitur à Dauid, id est, ad Christum,dant ei panem diuinæ scripturæ, qui cor hominis confortat, & aquam verbi Dei,quæ animam abluit,& emundat, quæ potus aquæ dicitur,vbi facilior est ad intelligendum massa caricarū refectio est, & cōsolatio infirmorum. Fragmen autem massæ datur infirmo,quia non habemus hîc plenam consolationem. Vua passa partim dulcem, partim acerosum habet saporem. Hæc est pœnitentia quæ dulcis est in deuotione, sed aspera in carnis & spiritus afflictione. Duę autē ligaturę dantur,vt satisfaciat de pręteritis,& caueat de futuris. Sic igitur infirmus sanatur à vero Dauid,vel ab eius vicario Prælato,qui dicitur Dauid, quia manu fortis per bonā operationem,& aspectu desiderabilis per bonam famam. Infirmus autem erat mundus ante Christi incarnationē,quatriduanus erat, & fœtebat per malā cogitationē,locutionē,operationē,& consuetudinē. Grauibus torquebatur fœtoribus,nunc calescēs per cupiditatē & carnalē cōcupiscentiā,nunc frigescens per auaritiā,& mentis torporem. Febri cōtinua laborabāt,qui in peccatis perseuerabāt,alij interpolata,qui quādoq; pœnitētes postmodum ad vomitū redibāt. Variis autē peccatorū vlceribus plenus erat,de peccato in peccatū corruebat. Vnde Isaias: Mittam te vt pilā in terrā spatiosam,de vno,scilicet,vitio in aliud corruēdo: de manu vnius dæmonis,sicut fit in ludo pilæ,ad manus alterius proiiciēs. Vnde Isaias: Clamabit pilosus,alter ad alterū. Pilosus dicitur,qui ludit ad pilam. Clamant pilosi,vt ab vno ad alium proiiciātur. Multi enim sunt,qui dū quasi quibusdā vitiis renunciāt,nō ad virtutes se cōferunt, sed de vno vicio ad aliud migrant. Cùm luxuriam abdicant,de castitate inanem gloriā captant. Quod si hāc expulerint, ventris voluptatibus libēter se subiungāt. Quarū tamē si iugū excusserint,iracundię turbine cōsumuntur. Vnde Ioël Propheta ait: Residuū erucę comedit locusta,residuū locustę comedit bruchus,residuū bruchi comedit rubigo. Eruca quę toto corpore repit,est luxuria. Locusta quę saltū habet desiduū,est inanis gloria. Bruchus cuius totū corpus est in ventre,& terræ virētia dente nefando cōsumit,est gastrimargia. Rubigo quę ferrū cōsumit,est iracūdia. Sic igitur variis erroribus,& ęgritudinibus captabatur miser mūdus,& velut in rota voluebatur. Deus enim formauerat hominē ad imaginē & similitudinē suā: diabolus autē deformauerat,inficiendo eum ad imaginē & turpitudinē suam. Totam autē substantiā suā expenderat in Medicos,sed ei nō proderāt. Quicquid enim laborabat & operabatur, à peccato absorbebatur,peccatū est puteus sine fundo, ædificiū sine fundamēto. Vnde ante aduentū summi Medici, curari nō poterāt: qui venit visitare infirmū, abscōdens se quasi in laterna corporis, vt infirmis oculis suā temperaret claritatē: faciem enim diuinitatis eius mundus videre non poterat. Vnde posteriora eius, infirmiorē, scilicet, naturā, ostendit illi. Introduxit infirmū in piscinā quinque porticus habentem, vt sanaretur. Nam de quinq; vulneribus corporis eius, ad restaurationem sanitatis sanguis effluxit. Hæc sunt illa quinque verba, de quibus Apostolus ait: Volo quinque verba sensu meo loqui, vt alios instruam, quàm decem milia verborum lingua. Quinque verba, id est, quinque Christi vulnera, bonum est loqui, non solùm ore prædicando, sed & corde sentiendo. Virga de radice Iesse, amigdala protulit, vt esset cibus infirmorum, & fructus sui suauitate, totum redeunt a mitritudinem radicis antiquæ. Lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, dedit fructum in tempore suo. Lignum vitæ plantatum in medio Paradisi, vitam reddidit mūdo, & sanitatē infirmo. Panem Angelorū manducauit homo, & curatus est à morbo. Manna, scilicet, quod nobis Dominus pluit de cœlo. Gustus autem eius, teste Moysi, erat quasi similæ cum melle. In Christo enim fuit simila puræ humanitatis, cum melle diuinitatis. Erat autem, vt idem Moyses ait, minutum album, & quasi pilo tusum in similitudine pruinæ. Christus enim minutus fuit per humilitatem, albus per innocentiam, quasi pilo tusus

1. Tessa. 4. Sapien. 9. Deut. 17. Matth. 10. Mar. 11. Lucæ 19. Quod tāquam medicus visitauit ægrotos. Eccle. 38. Ioan. 3. Gal. 4. Lucæ 10. 1. Reg. 30. De varia & multiplici mundi ægritudine. Ioan. 11. Matth. 8. Matth. 1. Lucæ 4. De multiplici febri. 2. Petri 2. Lucæ 16. Esaiæ 22. Quod de peccato in peccatum ruebat. Esaiæ 14. Ioel. 1. Gene. 1. Matth. 5. Lucæ 8. Iob 25. De domo curationis infirmi. Exod. 33. Ioan. 5. 1. Cor. 14. Isaiæ 11. Nume. 17. Gene. Exod. 16. De Manna & eius [illegible] proprietatibus ipsi [illegible] Christo.

Quod per filium potius quàm per aliam personam debuit pater visitare mundum.

per passionem, similis pruinæ per refrigerium gratiæ. Visitauit igitur Deus pater mundum in salutari suo, id est, in filio: Propter me, ait, filius, perdidit pater meus Angelos multos, homines cunctos, ego dedi occasionem, dum enim desiderauerunt esse similes, vel ęquales patri, meipsum desiderauerunt, qui sum similitudo patris. Ego feci, & ego feram. Adam concupiuit patris mei sapientiā, ego sum sapientia patris, descendā & meipsum exhibebo omnibus imitabilem. Omnes enim mihi inuident, desiderantes gloriam meam, reverà sicut in patre est vnitas, ita in filio æqualitas. Lucifer desiderauit esse æqualis Deo, & ita æqualitatē concupiuit, quæ est filius Dei. Sed quia reparari per aliū non debuit, qui nullo alio instigāte cecidit, venit filius vt repararet hominē, vt per aliū restauraretur, qui per aliū ceciderat. Assumpsit paupertatē nostrā, vt nos amplexaremur eam, & nobis eam redderet pretiosam, nam quos morū infirmitas vulnerat, medicina paupertatis sanat. Quæ verè medicina dicitur, quia ferè omnes eam abominantur. Hæc est quasi nouacula, quę nobis à Domino datur vt radamus, & abiiciamus à nobis omnia superflua. Multi tamē dum in paupertate murmurāt, & datorē paupertatis offendūt, seipsos hac nouacula interficiūt. Paupertas igitur & humilitas, inter alias medicinas efficaciores sunt cōtra superbiam & pompā huius seculi, & idcircò cum his pillulis Dominus ægrum visitare voluit, qui diu languidus iacuerat, & clamauerat in sanctis Patriarchis & Prophetis: Memento nostri Domine, in beneplacito populi tui, & visita nos in salutari tuo, id est, in Christo, cuius nomen, id est, saluator, siue Iesus, longè ante incarnationem prænuntiatū est & præfiguratum. Nam Iosue, qui populum Israël in typū Domini nostri in terram promissionis introduxit, vocatus est Iesus. Pari modo Iesus magnus sacerdos, qui templum Domini cum Zorobabel reædificauit, hoc nomine Christum præsignauit. Primereà Salomon in Ecclesiaste ait: Quis futurus est, iam vocatum est nomen eius, & scitur quod homo sit, & non possit contra fortiorem se in iudicio cōtendere. Quis futurus, id est, quātus, & quàm fortis. Iam vocatum est nomen eius à Prophetis, id est, ab Angelo, scilicet, priusquā cōciperetur in vtero. Scitur quod homo sit, nō phantasma, sicut dicūt Manichæi. Et ideò secundū quod homo minor est patre, & nō potest cōtra eum cōtendere, nec illi in natura inferiori parificari. Hic est igitur salutaris siue Iesus, quem postulabant Patres antiqui, vt visitaremur ab eo, dicētes: Veni Domine, visitare nos in pace, vt lætemur corā te corde perfecto. Hęc erat vox turturis, vox gemitus, & supplicationis, quę audita est in terra nostra, & à Deo exaudita, dum tempus visitationis, & præsentationis aduenit: tempus, scilicet, gratiæ, in quo mūdus cœpit amputare superfluas cogitationes, inordinatas operationes, praua colloquia, illicita desideria. Propterea Isaias ait: Propter Syō nō tacebo, & propter Ierusalē non quiescā, donec egrediatur vt splendor iustus eius, & saluator eius, vt lampas accendatur. Non tacebo, sed clamabo propter Syon, scilicet, pro Ecclesia, donec per meam prophetiam Christi aduentus veniat in notitiam hominū, donec ad clamorem meum & aliorum mittat Deus filium suum. Iustus autem eius qui egreditur à patre, vt splendor ab igne egressus est, à matre vt splendor à Sole, qui vitream fenestram nō corrumpit, sed illuminat, & accendit. Egressus est vt splendor, id est, vt radios Solis ad illuminationem mentium, vt illuminaret intellectum, & accenderet affectum. Accensus est vt lampas, fragilis ex humilitate, interius autem resplendens ex diuinitate. Humana enim natura ante Christi incarnationem, erat quasi lampas sine lumine. Lampas autem accensa est, quando humana natura à Christo assumpta est, infuso oleo diuinæ gratiæ, & resplendente flamma diuinæ naturæ. Similiter Propheta Dauid propter Syon non tacebat, sed cum aliis clamabat, dicēs: Memento nostri in beneplacito populi tui, id est, in Christo, vel memento vt simus in eis, in quibus beneplacitū est tibi, vt simus de numero sanctorum tuorum, vt simus de Ecclesia numero, & merito, nomine, & numine. Et visita nos ad videndū in bonitate electorū tuorum, vt videamur à te in bonitate electorū tuorum, vt, scilicet, inter eos, & de illis simus, vt simus in lætitia Gentis tuæ, & cum illis lætemur, sicut scriptū est. Et plebs tua lætabitur in te. In te, nō in mundo lætemur, in veritate, non in vanitate. Sicut hi de quibus Isaias ait, Cythara & lyra in cōuiuiis vestris. Hi autem tanquā Delphini saliunt, & ludunt cōtra tempestatem, vt lauderis à nobis cum hæreditate tua, id est, cum sanctis tuis, à quibus laudaris, & qui laudantur in te. Vnde Isaias: Gaudete, & laudate simul, deserta Ierusalem, quia consolatus est Dominus populū suum. Sancti autem dicuntur hæreditas Christi. Sicut scriptū est: Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam. Dominus cuius est hæreditas, excolit illam, & hæreditas suū pascit possessorem. Ita Christus venit excolere terrā Ecclesiæ, sanctos, scilicet, & electos, qui in membris suis pascunt eam. Hanc autē hęreditatē diu possiderat diabolus, ipse autem acquisiuit eam sanguine suo. Sanson enim noster extraxit fauū de ore leonis, id est, hęreditatē suā, de potestate diaboli pugnās cōtra ipsum in cruce, habēs pro ocreis, pedes cruci affixos, pro lancea, arundinē in manu, clauos in manibus affixos pro gladio, crucē pro scuto, sanguinē toto corpore fluentē pro lorica, coccineā chlamidem pro militari tunica, spineā coronā pro galea. Similiter & Christus hæreditas sanctorum dicitur, quia pascit eos, & est possessio ipsorum. Vnde Psalmista: Dominus pars hæreditatis meæ. Et iterū: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternū. Hæc autem prædicta de secundo aduentu intelligi possunt, in persona sanctorū, qui sunt in tempore gratiæ. Sancti enim ante incarnationem, postulabāt aduentū Christi in carne. Apostoli autē post resurrectionem, aduentū spiritus sancti desiderabāt. Post Pentecosten verò aduentū Christi in morte, cupientes dissolui & esse cum Christo. Post mortem verò, aduentum Christi

Isaiæ 46. Item 14. — De Medicina paupertatis. Nume. 8. — De nomine saluatoris. Iosue 1. Aggæi. 2. Eccle. 6. — Matth. 5. — Lucæ 2. — Apocal. 22. Cant. 2. — Isaiæ 62. — Ioan. 3. Galat. 4. — Quod Christus lampadi comparatur. Alia expositio. — Isaiæ 5. De his qui lætantur in vanitate. Isaiæ 52. — Quare sancti dicuntur hæreditas Dei. — Iudic. 14. Quibus armis Christus hæreditatem suam recuperauit. Matth. 24. Mar. 15. Quare Christus dicatur hæreditas sanctorum. Phil. 1.

Christi ad iudicium desiderant, vt corpora glorificata recipiant: Similiter & illi, qui adhuc viuunt, qui perfecti sunt, quorum perfecta charitas foras mittit timorem. Aduentum Christi ad iudicium desiderant, vt sint in beneplacito populi Domini, quando sedebit nobis in portis cum Senatoribus terrę. Tunc enim beneplacebũt ei sancti sui, cùm fuerint purgati in igne, tanquam aurum, & nihil inuenietur in eis, quod Domino displiceat, vel oculos maiestatis eius offendat. Reprobi autem non purgabuntur, sed tanquam spinę igne cremabuntur. Tunc enim dicetur bonis: Cœlum es, & in cœlum ibis. Malis autem, terra es, & in terram ibis. Introibunt enim in inferioribus terrę, dicentes præ angustia montibus, cadite super nos, & collibus, operite nos. Vnde beatus Augustinus ait, Desuper erit iratus iudex, inferius chaos patentis inferni, retro mundus ardẽs, ante peccata accusantia, & horrens iudicium, intus vrens cõscientia. Quò se vertet impius? Econtrà autem, iusti fulgebunt sicut Sol in regno patris eorum, & videbuntur in bonitate electorum Dei. Propterea Psalmista ait: Visita nos ad videndum, id est, vt videamur à te, vel vt videamus te in illa bonitate, quam præstas electis tuis, ad lætandum, id est, vt lætemur in lætitia Gentis tuæ, vel vt læteris alia litera, id est, vt lætari facias Gẽtem tuam, quando, scilicet, videbunt Deum facie ad faciem, & laudabunt eum in secula seculorum, quando erit omnia in omnibus, qui nunc est pars in singulis. In Salomone sapientia, in Dauid bonitas, in Iob patientia, in Daniële cognitio futurorum, in Petro fides, in Phinees & Paulo zelus, in Ioanne virginitas, & alia in aliis. Petit igitur Propheta visitationem gloriæ in futuro, cùm ait: Visita nos in salutari tuo. Petit etiam visitationem gratiæ in præsenti, per eius aduentum in carnem, in quo refrigerati sumus per gratiæ ipsius rorem, contra tentationum ardorem. Ros autem iste super montes Gelboë, id est, super elatos, & super bos, non descendit. De quo rore Isaias ait. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet saluatorem. Cœli dicuntur sancti, igitur sunt virtutibus celati, id est, sculpti, & quia celãt in se secreta Dei. Cœlum enim interpretatur casa elyos, id est, domus Solis. Sancti autem sunt domus veri Solis. Hi cœli desuper rorauerunt, id est, superno desiderio accensi, multis lachrymis aduentum Christi in carnem præuenerunt. Tandem ros cœlestis, id est, Christus, descendit ad nos, refrigerans ardorem vitiorum, terram irrigans, & fructificare faciens, sicut scriptum est in Ozee: Ero quasi ros, & Israël germinabit, quasi lilium. Et Dominus in Iob: Et in messione mea morabitur ros. Nubes, id est, Prædicatores tonantes minis, pluentes doctrinis, chorus cantes miraculis, pluunt iustum, prędicantes Christum. Vnde Iohel. Descendere faciet Dominus ad vos imbrem matutinum & serotinum. Christus imber matutinus, primam gratiam infundens. Serotinus virtutem multiplicans. Ipse pluuia, nubes implens, & fœcundans. Aperiatur terra. De qua dicitur: Et erit fructus terræ sublimis. Et iterum: Terra dedit fructum suum, scilicet, beata Virgo, quæ dilatata per charitatẽ, aperta per fidem in conceptione germinauit, in partu florem protulit, cuius odore mundus suum amisit fœtorem, hęc terra non arabilis, absque humano opere florem protulit, qui dicit de se: Ego flos campi, & lilium conuallium.

Marginalia: 1. Ioan. 4. — Prædicta verba de secundo aduentu exponuntur. — Para. 31. — Sapien. 3. — Gen. 3. — Augustinus. — Sapien. 4. — Luce 23. — Oseæ 10. — Apoc. 6. — Matth. 13. — Gene. 32. — 1. Cor. 13. — Item 15. — 2. Regum 1. — De multiplici rore. — Isaiæ 45. — Quod sancti dicuntur cœli multiplici ratione. — Oseæ 14. — Iob 29. — De nubibus & imbre. — Iohel. 2. — De apertione terræ. — Isaiæ 4. — Canti 2.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM
De Epistola ad Philippenses.

Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete, modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Dominus propè est. — Ad Philip. 4.

REX Salomon, sicut in Ecclesiaste dicitur, fecit sibi cantores, & cantrices, & delicias filiorũ hominũ. Et Rex pacificus multiplicẽ cantandi exultandi materiã nobis præbet, & maximè ex multiplici ipsius aduentu ad filios hominum. Venit enim filius hominis multipliciter quærere & saluum facere quod perierat. Venit cum nube & fumo, venit cum purpura & sacco, venit cum vino & oleo, venit cum virga & baculo, venit cum turbine & tempestate. Tandem venturus cum gladio & igne. Venit cum nube & fumo per spiritum Prophetiæ multifariè, multisque modis loquens patribus in Prophetis, in ænigmate & obscuritate, apparẽs eis in figuris variis, & aliena specie, sicut Moysi in igne, Ezechiëli in specie electri, & Zachariæ Prophetę in specie candelabri aurei. Venit cum purpura & sacco, visibiliter apparens mundo, per assumptam humanitatem, quæ per saccum intelligitur, sicut diuinitas eius per purpuram. Partitus est nobis vestimẽta sua in signum dilectionis. Saccũ nostræ mortalitatis assumpsit, & procedens homo sine semine, largitus est nobis suę diuinitatis purpuram, habebat Dominus gloriam & sanctitatem, habebat homo pœnam & culpam. Medietatem vestimentorum suorum nobis contulit, sanctitatem, scilicet, & innocentiam. Medietatem nostrorum assumsit, pœnam, scilicet, sed non culpam. Venit quotidie cum vino & oleo, descendens in animam per gratiam, iustificando impium & curando infirmum, vino contritionis & compunctionis, atque oleo charitatis, sanans vulnera peccatorũ nostrorum. Cum virga autem & baculo venit, dum ad inferos descendens portas æreas contriuit, & vectes ferreos confregit, & victor ab inferis cum suis remeauit. Clauus enim penetrans factus est illis clauus reserans, spiritibus autem malignis claua conterens. Venit cũ turbine & tempestate in angustia mortis & afflictione. Vnde ipse in Euangelio ait. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet.

Marginalia: Eccle. 2. — Luce 19. — De aduentu cum nube & fumo. — De aduentu cum purpura & sacco. — De aduentu in vino & oleo, &c. — Exod. 3. & Ezech. 1. — Zacha. 4. — Luce 10. — Mat. 24. — Luc. 12.

Deut.32. Isaiæ 9. Exod.15. Venturus est tandem in iudicio cum gladio & igne. Vnde ipse per Prophetam ait: Et gladius meus deuorabit carnes, id est, carnaliter viuentes. Vestimentum enim concretum sanguine peccatorum erit in cōbustionem, & cibus ignis gehennalis. Sancti autem & electi Dei lętabuntur cùm viderint vindictam, postquam Dominus equum & ascensorem, id est, diabolum cum omni equitatu suo proiicerit in mare, in lacū, scilicet, amaritudinis æternę. Vnde Malachias ait: Egrediemini & salietis sicut vitulus de armēto, & calcabitis impios cùm fuerint cinis sub planta pedum vestrorum. Et Isaias ait: Leuabunt vocem suam atque laudabunt cùm glorificatus fuerit Dominus, hinnient de mari, id est, de amaritudine impiorum, gaudebūt enim & laudabunt iustitiam Domini. Vnde non tantùm in prædictis Christi aduentibus gaudent sancti, sed & in secundo Christi aduentu, expectantes beatam spem & aduentum gloriæ summi Dei, propterea Apostolus ait: Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete, id est, gaudium iterate, lętitiā multiplicate. Gaudete in Domino nō in seculo: Qui gloriatur, in Domino glorietur. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Vnde in Euangelio: Væ vobis diuitibus qui habetis consolationē vestrā. Econtrà Isaias ait: Pauperes in sancto Israël exultabunt. Secularia enim gaudia, sequuntur perpetua lamenta, vnde non legimus filios Israël cantasse in Ægypto, sed in deserto, submersis Ægyptiis, postquā mare transierūt. Quomodo enim cantarēt canticū Domini in terra aliena? In receptione enim filij prodigi audita est vox symphoniæ & chori. Hoc enim canticum non est strepitus oris, sed iubilus cordis, non potest cantari nisi ab his qui sunt in via Dei. Sicut scriptum est: Vt cantent in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini. Et iterum: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, dedisti lætitiam in corde meo. Exultant enim sancti in corde pro magnitudine gloriæ. In Ægypto enim cantant, qui lętantur cùm malefecerint, & gaudent in vanitate huius seculi. Hi autem non suauiter canunt, neque sapienter psallūt, sed tumultuantur, & auribus Domini strepitum faciunt. Vnde Dominus per Prophetam Amos: Aufer à me tumultum carminum tuorum. Sapienter psallit, qui plus diligenda magis appetit. Vnde Psalmista ait: Psallite sapienter. Dulciter autem & alta cantat, qui tantùm in Domino gaudens cœlestia & superna bona desiderat: Hoc est enim canticum nouum de quo scriptum est: Immisit in os meum canticum nouum, carmen Deo nostro, hoc est canticum quod audiuit Ioannes tanquam citharœdorum citharizantium in citharis suis. Hi sunt qui carnem suam cum vitiis, & concupiscentiis mortificando, mundi corde, & corpore Deū laudant, & in Domino gaudent. Aliter enim nō placet Domino, nisi sit decora, iocundaque laudatio. Laudandus est enim Dominus in tympano, & choro. In tympano cantant, qui carnem mortificant. In choro cantant, qui gaudium in corde & concordiam in moribus seruant. Sicut autem secularis lætitia in diuinis scripturis reprobatur, ita gaudium spirituale commendatur. Vox, scilicet, exultationis, & confessionis, in tabernaculis iustorum. Canticum in Domino gaudendum, & cum ipso epulandum, sicut scriptum est: In voce exultationis, & cōfessionis, sonus epulantis: Et in Threnis dicit Ieremias: Rubicūdiores ebore antiquo. Ebur primò est album, postmodum quantò antiquius, tantò rubicundius: Ita sancti in gaudio & desiderio semper proficiunt. Propterea in Parabolis Salomon ait: Cor gaudens exhilarat faciem, in mærore autem animæ deicitur spiritus. Hæc est tristitia seculi, quæ mortem operatur. De qua idem Salomon: Non contristabit iustum quicquid ei accidet. Sicut enim tinea vestimento, & vermis ligno, ita tristitia nocet cordi viri. Et item in Parabolis: Animus gaudens ętatem floridam facit, spiritus tristis exsiccat ossa. Iocunditas cordis, hæc est vita hominis. Et iterum: Tristitiam longè expelle à te. Multos enim occidit tristitia, & non est vtilitas in illa. Et Salomon in Ecclesiaste ait: Cognoui quod non esset melius, nisi lętari, & facere bona in vita sua. Et iterum: Comede in lætitia panem tuum, & bibe in gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua. In omni tempore vestimenta tua sint candida, & oleum de capite tuo non deficiat. Candor vestimentorum, castitas corporum, vel innocentia morum. Oleum in capite, serenitas conscientiæ, & gaudium exultationis in mente, vt exhilaretur facies interioris hominis in oleo. Sicut scriptum est: Cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua, vt opera bona fiant in gaudio spirituali, & munditia cordis. Hilarem enim datorem diligit Deus. Non ex tristitia, & quasi ex necessitate debent fieri opera nostra bona, non enim coacta seruitia placent Deo. Vnde in Exodo dicitur: Ab homine qui vltroneus offert, accipietis. Et in Ecclesiastico: In omni dato, hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. Qui enim cum tristitia & murmuratione bonum agit, & rem & meritum perdit. Et quoniam gaudium nostrum nondum plenum est in hoc seculo, gaudere debemus in Domino cum modestia & discretione, & exultatione, & cum tremore. Vnde Apostolus ait: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Et in Esdra legitur, quod mixta erat vox clamoris lætantium, & vox fletus populi, in die enim bonorum, memores esse debemus malorum, & qui stat, videat ne cadat. Vnde & de quodam Sapiente dicitur. Grauitatem morum, hilaritate frontis temperabat. Teneat igitur homo modestiam, & discretionem in omnibus, vt sic incipiat ædificare, vt valeat consummare. De sanctis enim animalibus in Ezechiële dicitur: Pedes eorum pedes recti, multi enim in exordio suæ conuersationis sunt humiles, sed in fine arrogantes. Primò ducunt castam vitam, postmodum luxuriosam, Primò benigni, & obedientes, postmodum maligni, & con-

Marginalia: Malach.4. — Isaiæ 24. — Ad Titum 1. — Quod in Domino non in seculo gaudendum est. 1. ad Cor.1. Lucæ 6. Isaiæ 29. Exod.15. Lucæ 15. — Parab.2. Amos 5. — De modo gaudendi & psallendi. — Apoc 14. ad Gal.5. — Tren.4. — Parab.15. — 2. Cor.7. Parab.25. — Eccle.3. — Matth.6. 2. Cor.9. Exod.25. Quod modestia habenda est in lætitia ruinæ subiacemus & cadere possumus. Phil.4. Eccle.11. 1. Cor.10. Lucæ 14. Ezech.1. Quod in omnibus seruandus est modus & discretio & constantia in Dei seruitio.

Lucæ 21. 2. Petri 2. 1. Ioan. 2.

& contemptores. Primò in abstinentia & lamẽtatione, postmodum in crapula, & ebrietate, in risu & cachinnatione. Quibus meliuseſſet viã veritatis nõ agnouiſſe, quàm poſt agnitam retroire. De his Ioannes in epistola canonica ait: Ex vobis exierunt, ſed non erant ex vobis. Modeſti igitur ſimus plani, & æquales in omnibus mediocritatem obſeruantes, & modum non excedentes, non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes. Non ſapiamus alta per elationem, non ima per auaritiam, non latebroſa per doloſitatem, non obſcœna per carnis voluptatem, non inſana per iram, non maligna per inuidiam, non obſcura per mundi huius triſtitiam. Sed gaudeamus omnes in Domino modeſtè abſque diſſolutione, & ipſum in hoſpitio noſtro recipiamus cum hilaritate, quoniam ſuper omnia vultus acceſſere boni, vnde de Zachæo legimus, quod excepit dominum gaudens. Nunquam enim Dominus ad ipſum intraſſet, niſi cum gaudio & deſiderio eum recepiſſet. Hilaritas enim cordis condimentum eſt hoſpitalitatis. Quantũ autem emolumentum Zachæus ex tãto hoſpite conſecutus ſit, qui Dominum non ſolùm hoſpitio materiali, & intus ſpirituali ſuſcepit, manifeſtum eſt ex hoc, quod Dominus ait, hodie ſalus facta eſt domui huic. Et ipſe Zachæus ait, Dimidium bonorum meorum do pauperibus, & ſi aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Ecce quàm bonum & quàm iocundum eſt Dominum in hoſpitio recipere, qui dat niuem ſicut lunam, nebulam, ſicut cinerem ſpargit, mittit cryſtallum ſuum ſicut buccellas: Niuem dedit ſicut lanam, quando publicanus iſte, qui prius frigidus erat per auaritiam, de niue mutatus eſt in lanam, mitis & ſuauis, per ſpiritum pietatis, calidus autem per ignem ſuperni amoris. Nebulam autem peccatorum eius, Deus ſparſit diſſipando, & factus eſt velut cinis ſe humiliando. Mittit autem chryſtallum ſuam ſicut buccellas, dum de duris & obſtinatis Doctores efficit, vt alios paſcant, & buxella verbi Dei reficiant. Bonum eſt igitur hunc hoſpitem cum gaudio ſuſcipere, qui ſic nouit hoſpites ſuos remunerare.

De qualitate viuendi & mediocritate obſeruanda. Roma. 12.

Quod Dominus recipiendus eſt cum hilari corde.

Lucæ 19. Item 19.

De conuerſione peccatorum.

Vnde Domino in Ægyptum ingrediẽte, ſimulachra Ægypti corruiſſe dicũtur, quemadmodum prædixerat Eſaias. Aſcẽdet Dominus ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptum, & mouebuntur ſimulachra Ægypti. Nubes leuis caro Chriſti ſine pondere peccati. Aſcendit, quia carnis ſuæ dominium habuit, quæ voluntati ſuæ repugnare non potuit. Aſcendere etiam dicitur in nobis, licèt in ſe deſcenderit, quia naturam noſtram exaltauit, vnde Apoſtolus: Quis eſt qui deſcendit: ille eſt qui aſcẽdit. Nubes autem leuis dicitur caro Chriſti à peccato immunis, quia media fuit inter cœlum & terram, inter Deum, ſcilicet, & hominem, quia terram Eccleſiæ fertilem reddidit, quia oppoſita ſoli diuinitatis eius, claritatem nobis temperauit, & vmbram refrigerij nobis præſtitit. Ingreſſus eſt autem Dominus in Ægyptum, id eſt, mundum tenebroſum. Ad cuius ingreſſum corruerunt idola peccatorum, & deſtructus eſt cultus idolorum. Peccata autem idola dicuntur ſiue ſimulachra, quibus aſſimulamur diabolo per imitationem imagine Chriſti in anima ipſius deleta. Ad literam autẽ dicitur quod Chriſto paruulo ingrediente in Ægyptum, de quolibet templo vnum corruit ſimulachrum. Pari modo ſi nos Chriſto venienti cordis hoſpitium præparare ſtudeamus, vt ipſum cum gaudio recipiamus, omnia peccatorum ſimulachra corruent in nobis, & fiet cor noſtrum templũ ſanctę trinitatis, quod prius erat ſpelunca ſpirituum immundorum, & templum idolorum. Sicut enim patres antiqui eius deſiderabant aduentum, ita & nos cum deſiderio & ſpirituali gaudio aduentus ipſius repræſentationem celebrare debemus & ſolemnitati proximè nos mundos, & immaculatos præparare.

Eſaiæ 19. De nube & ingreſſu Domini in Ægyptum & ruina ſimulacrorum. Ephe. 4.

Præparemus igitur tanto hoſpiti hoſpitium, quod eius congruat maieſtati. Cuius fundamentum ſit fidei ſtabilitas, vt ædificetur domus noſtra ſupra firmam petram, & ſupra fidei ſoliditatem, ſine qua nullum conſiſtere poteſt ędificium virtutum, vel bonorum operum. Sine fide enim impoſſibile eſt placere Deo. Qui autẽ ſuper hanc petrã domũ ſuam ædificauerit, ruere non poterit, ſiue deſcendat pluuia, id eſt, proſperitas mulcens, ſiue veniant flumina fluctus, ſcilicet, & inundationes, id eſt, aduerſitas deprimẽs, ſiue ruant venti tẽptationis, & diabolicę ſuggeſtionis, vt autem quadratum ſit ædificiũ & ſtabile, quatuor parietes ſuper hoc ædificium erigamus. Sit ſpes à ſiniſtris, ne corruat homo in aduerſis, timor à dexteris, ne ſecurus ſit in proſperis. Habeat igitur timorem, & ſpem, contra præſumptionem, & deſperationem, vt antiqui ſerpentis caput conculcet, & caudã. Caput elationis, & caudam deſperationis. Sit contemptus mundanæ fęlicitatis, quaſi paries à parte anteriori, contra mundi vanitatem. Sit contemptus ſui ipſius à parte poſteriori, contra carnis voluptatem, vt imminentia & tranſitoria bona non curet, & peccata præterita deteſtetur.

Quare domino venturo præparandum hoſpitium.

De fundamento hoſpitii. Math. 7. Lucæ 6. Hebre. 11.

De quadratura ædificii & quatuor parietibus.

Tectum autem huius domus, eſt celſitudo cœleſtis deſiderij, vel culmen perfectionis. Septem autem columnæ huius ſpiritualis ędificij, ſeptem ſunt dona ſpiritus ſancti. De quibus ſcriptum eſt in Salomone. Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, quæ dicuntur excidi ratione ipſius ſubiecti. Sancti enim, qui prædictis ſeptem columnis ſuſtentantur, variis tribulationibus exciduntur, & poliuntur, vt ſint æquales, non elati, plani & mites, non aſperi. Prima columna ſpiritus timoris, contra ſuperbiam. Secunda columna pietatis, contra inuidiam. Tertia ſpiritus ſcientiæ, contra iram, quæ in ſinu ſtulti requieſcit. Quarta ſpiritus fortitudinis, contra acidiam, quæ pigris accidit & remiſſis. Quinta ſpiritus conſilij, contra auaritiam, quo conſulitur terrena contemnere, & cœleſtia diligere, quo dicitur: Date & dabitur vobis. Sexta ſpiritus intellectus, contra gulam, venter enim pinguis tenuem ſenſum, & ſubtilem intelligentiam non gignunt. Septima ſpiritus ſapientiæ, contra luxuriam, per quam inſipientibus iumentis comparamur. Guſtato

De tecto ædificii & de columnis. Para. 9. Iſaiæ 11. Eccle. 7.

Quod ſeptem columnæ ſeptem donis ſpiritus adaptantur.

autem

Luc. 6.

autem spiritu sapientiæ, desipit omnis caro, & carnalis libidinis affectus. Bases columnarum, sunt patientia in aduersis, & tolerantia tribulationum. Epistilia seu capitella superponimus, dum contemplationi vacamus. Pauimentum autem domus est humilitatis virtus, quæ se calcandam posternit. De qua Propheta ait: Adhæsit pauimento anima mea. Sit autem in pauimento æqualitas, ne per tumorem superbiæ, vel asperitatem iræ, alicui offendiculum ponat. Lapis autem super lapidem, in ædificio muri ponitur, dum bonum opus, bono operi supponitur, dum mens de virtute in virtutem ad perfectionis culmen subleuatur. Sit igitur quadratum ædificium, cuius fundamentum sit fidei stabilitas, longitudo, longanimitas, latitudo, charitas, altitudo, cœlestis desiderij sublimitas, vt sit homo in fide stabilis, in opere longaminis, in charitate largus, in cœlesti desiderio celsus. Fenestræ autem huius domus, sunt ratio & intellectus, per quas lumen cognitionis & veritatis, Dominus in animam introducit. Fenestræ etiam dici possunt exhortationes & documenta doctorum, quibus mediantibus tot radiis illustramur, quot moralibus & spiritualibus sententiis ab ipsis instruimur. Septem autem huius spiritualis ædificij ostia, sunt septem ecclesiæ sacramenta. Fossato autem cingitur per contritionem, quæ fodit vsque ad aquam lachrymarum. Ponte tornatili, munitur per eleëmosynam, quę nos ab inimicis defendit, & ad cœleste habitaculum nobis viam facit. Ex marmoreis autē, & quadratis lapidibus, & linguis cedrinis, atque auro puro, construere debemus in nobis domum Domino, sicut Salomon ex hac triplici materia templum Domino construxit. In fortitudine marmoris, fides. In altitudine cedri, spes. In pretiositate & rubore auri, charitas designatur, vel in marmore, candor munditiæ, & in cedro, odor bonæ famæ: in auro, splendor bonæ conscientiæ intelligitur. In quadratura autem lapidum, stabilitas morum, & constantia sanctarum animarum signatur. Lapis enim quadratus, in quocunque latere cadat, firmiter stat. Lapis quadratus fuit beatus Paulus, qui de se ait ad Philippenses: Scio humiliari, & abundare vbiq;, & in omnibus institutus sum, satiari & esurire, penuriam pati & abundare. Quod beatus Gregorius sic exponit: Qui acceptis rebus non extollitur, qui eas ad vsum vanę gloriæ non intorquet, qui solus non possidet quod accepit, sed hoc misericorditer indigentibus diuidit, hic profectò abundare scit. Qui acceptis alimentis non ad ingurgitationem ventris vtitur, sed ad reparationem virtutis, nec plus carni tribuit quàm necessitas petit, scit satiari. Qui alimentorum inopiam sine murmuratione tolerat, nec pro necessitate victus aliquid agit, vnde anima peccati laqueum incurrat, scit esurire. Quem in abundantia superbia non eleuat, nec in necessitate cupiditas irritat, nouit abundare, nouit & penuriam pati. Cùm autem diceret, omnia possum, ne per elationis tumorem excederet, æqualitatem statim subiunxit, in eo qui me confortat. Qui enim quod faciunt, Deo ascribunt, humiliter sentientes, de se non præsumunt, talibus non euanescit fructus sui laboris, quia non extollitur in auras vanę gloriæ, nec vento rapitur elationis. Hæc sunt, verba beati Gregorij de quadratura & constantia Apostoli. Lapis autem quadratus, sex habet superficies, superius & inferius, antè & retro, dextrum & sinistrum. Siue enim in prælatione, siue in subiectione constitutus fuerit, siue apertis iniuriis, siue occultis molestetur insidiis, siue prospera siue aduersa insurgant, in quocunque latere iaceat, firmiter stat. Sancti præterea quadrati dicuntur, dum inter quatuor cardinales virtutes cōstituuntur, & firmiter stabiliuntur. Per prudentiam, ne ad temeritatem: per temperantiam, ne ad voluptatem: per fortitudinem, ne ad timorem, & pusillanimitatem: per iustitiam, ne ad fauorem: vel amorem inclinemur. Latus iustitiæ respicit ad Orientem, per quam timentibus Deum oritur Sol iustitiæ in cordibus eorū. Latus fortitudinis, ad Aquilonē respicit, per quam aduersitatibus & malis, quæ ad Aquilonem panduntur, resistimus. Latus temperantiæ respicit ad Meridiem, per quam æstus concupiscentiæ coërcemus. Latus prudentiæ respicit ad Occidentem, per quam à peccatis nobis cauemus. Peccata enim occidua dicuntur, vnde in Psalmo dicitur: Qui ascendit super occasum Dominus nomen illi. Super occasum, id est, post occasum, postquam, scilicet, peccata occiderunt in nobis, ad nos Dominus ascendit. Iustitia etiam antè respicere dicitur, quia non est exercenda, nisi in rebus certis. Prudentia retro, quia adhibenda est in dubiis. Temperantia à dextris, scilicet, in prosperis. Fortitudo à sinistris, qua indigemus in aduersis. Sint præterea in domo nostra ad imitationem templi Salomonis, variæ & prominentes celaturæ, & varietas picturarum oculos delectet intuentium. Sit ibi bonis imago per mansuetudinem, & laboris tolerantiam: imago leonis per districtionis rigorem, agni per benignitatem, columbæ per simplicitatem, turturis per castitatem. Sint ibi boues Abrahæ spirituales doctores, laborantes in agro ecclesiæ. Asinæ autem Iob pascantur iuxta eas, simplices, scilicet, & illiterati. Appareat ibi ouicula Ioseph in deserto, sancti, scilicet, contemplatiui & solitarij. Arietes Nabaioth, id est, defensores catholicę fidei. Vitula rufa Aaron, id est, Martyres Christi. Appareat in pictura benignitas in affectu, misericordia in effectu, humilitas in habitu, modestia in conuersatione, patientia in tribulatione, hilaritas in vultu. Hoc igitur hospitium venienti Domino cum omni studio iuuāte præparemus, vt ipsum dignè recipere valeamus. Et quoniam Dominus propè est, occurramus obuiam ei, non solùm supplicantes, sed etiam vim ei inferentes, vt apud nos hospitari dignetur, sicut scriptum est: Et coëgerunt eū. Aperiamus ei pessulū ostij nostri, vt cū sponsa dicere valeamus: Pessulū ostij mei aperui dilecto meo, id est, remotis impedimētis dilataui mentē, vt dilectū susciperem. Caueamus

De Basibus columnarum.
De muro & eius constructione.
De dimensionibus ædificii.
De fenestris ædificii.
De ostiis ædificii & fossato & ponte tornatili.
3. Regum 6. Item. 10.
De materia ædificii & ex quibus construēdum sit.
De quadratura lapidum.
Isaiæ 9.
Philip. 4.
Gregorius.
De sex superficiebus lapidis quadrati.
De quadratura quatuor cardinalium virtutum.
Malach 3.
Sapien. 5.
Ierem. 1.
De celaturis domus.
4. Regum 6.
3. Regum 7.
Iob 1.
Isaiæ 60.
Nume. 19.
Quod occurrendum est Domino & aperiendum est ei ostium.
Lucæ 24.
Cant. 5.

mus ne aliquid in hospitio nostro reperiatur, quod oculos tanti Regis valeat offendere. Ponamus ei mensulam refectionis bonorum operum, vt cœnemus cum illo, & ipse nobiscum. Et quoniam ipse est mundus, & munditiam diligit, locum ipsius amœnitate florum exornemus. Ipse enim pascitur inter lilia. Delectatur enim castitate corporis, deuotione mẽtis, puritate conscientiæ, innocentia vitæ. Faciamus ei lectulum quietis in pace pectoris, & tranquillitate consciẽtiæ. De quo in Canticis sponsa ait: Lectulus noster floridus, tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia cipresiina. Floret enim lectulus iste modicus per humilitatem in pacificis, humilibus, & quietis in quibus Christus requiescit. Tigna autem cedrina, quę domum sustinent, sunt sancti prædicatores. Cedrus enim arbor imputrescibilis est, arcens vermes. Laquearia quæ tignis adhærent, sunt boni subditi, fortes tanquam cipressus, & in Dei amore eleuati. De hoc lectulo dicitur in Isaia: Coangustatum est stratum. Et iterum per Isaiam Dominus dicit. Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos. Sit igitur lectulus veri Salomonis angustus per rigorem disciplinæ. Sit pauperculus per restrictionem terrenæ substantiæ. Sic lectisternium matta, in qua fœnum marcidum contorqueatur, per carnis macerationem. Sagum vilis pretij sit voluntaria paupertas. Coopertorium laneum, totum corpus calore fouens, sit leuitas morum, & dilectio proximorum. Capitale ex plumis volatilium, quies contemplationis, ex studiis & sententiis sanctorum doctorũ. Sternat igitur mattam in contemptu sui. Sit sagum in contemptu mundi. Lana in dilectione proximi. Capitale in dilectione Dei. Caueamus ne discooperiatur tectũ domus, turbine tentationum. Compescamus turbá vitiorũ, ne impediant quietis somnũ. Caueamus ne dum lingua dissoluta discurrit, hospitem nostrũ turbemus & eũ quiescere non sinamus. Ne fumus & stillicidium, & vxor mala & litigiosa, ipsum de domo nostra expellant. Turpius enim eiicitur, quá non admittitur hospes. Ipse autem potens est, liberalis, & diues, & splendidè procurabit nos, & in omnibus prouidebit his, apud quos dignabitur hospitium. Nihil ergo solliciti simus, sed si quid nobis defuerit, petitiones nostræ & defectus innotescant apud hospitem nostrum, qui dat omnibus affluenter & non improperat. Apud Deum auté non apud diabolũ petitiones nostræ innotescant, nec apud mundum. Apud diabolum petitiones innotescunt, cùm quis postulat malum inimicis suis. Apud mundum orationes innotescunt, quæ causa vanitatis vel terrenæ cupiditatis fiunt. Si igitur recipiamus Christum prædicto modo in hospitio puri cordis, & pace pectoris, ipse recipiet nos in æterno palatio suo, & pace æternitatis, vbi pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, custodiet corda nostra, accedens affectum vt eum feruentissimè diligamus. Intelligentias enim nostras custodiet, illuminans intellectum nostrum vt eum apertissimè cognoscamus.

De supellectili & vario ornatu domus, id est, de mensa & floribus & lectulo & his quæ pertinent ad lectũ. Apoc 3. Cant. 6. Item 1. Isaiæ 28. Item 66. De his quæ quietem hospitis impediunt. De liberalitate hospitis. Phil. 4. Iacob. 1. De petitionibus apud Deum innotescendis. Phil. 4.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM
De Euangelio secundùm Ioannem.

Miserunt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes & leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum. Tu quis es?

VERBA sapientium quasi stimuli & claui in altum defixi. Verba sunt Salomonis in Ecclesiaste. Verba Domini, verba diuinæ scripturæ, verba sunt sapientis, quæ neminem palpant per adulationem, sed sine personarum acceptione, vitia reprehendunt, malos increpant, pigros incitant, duros pungunt & stimulant, vnde Salomon in Parabolis: Melior est manifesta correptio, quàm amor absconditus. Et meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis. Et idcircò verba sapientis dicuntur stimuli, quos vita eorum commendat, exacuit vt penetrent corda auditorum, & eliciant sanguinem peccatorum. De his stimulis dicitur in libro Regum, quod procurauerunt Philistæi, ne esset faber ferrarius in Israël, vsque ad aculeum bouis. Philistęi, id est, potione cadentes, vel duplex ruina, dicuntur dęmones, qui per inuidiam ceciderunt, & alios per inuidiam deiiciunt. Qui procurant per paganos, per hereticos, per falsos Christianos, ne in Ecclesia sit faber ferrarius, id est, doctor arma spiritualia fabricans, vsque ad aculeum bouis, id est, ad verba pungitiua, quibus prædicatores debent boues stimulare, ne torpeant otio. Dicuntur etiam claui in altum defixi, nam sapientes abscondunt scientiam, sicut dicitur in Parabolis. Stimulus est verbum Dei, quando pungit comminando. Claui sunt verba Domini in altum defixi, quando corda auditorum vulnerant per amorem, dum æterna promittunt, & ea per charitatem Domino copulantes connectunt. His clauis cortinæ tabernaculi, id est, fideles animę suspenduntur, dilatantur, & figuntur. Suspendũtur à terra per desiderium, dilatantur per charitatem, figuntur per constantiam. Orate igitur Dominum, vt stimulus verbi Dei hodie dormientes euigilet, pigros excitet, & claui verbi Dei vigilantes & conuersos ad Dominũ per amoré vulnerẽt, & Domino firmus astringat. Miserunt Iudæi à Ierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, &c. In hac præsenti dominica, quæ solemnitaté dominicę natiuitatis præcedit, agitur de præcursore eius Ioanne Baptista, qui Saluatoré nostrũ, non solùm annuntiatione facta per angelum cõceptione & natiuitate, vnde etiam prædicando, baptisando, moriendo, & ad infernum descendendo, quasi præcurrẽdo præuenit. Fit etiam mentio in hoc Euangelio de vtroque Christi aduentu, vbi dicitur: Medius vestrum

Eccle. 12. Quod verba Dei stimulis & clauis comparantur. Parab. 27. 1. Regum 13. Parab. 10. Exod. 26. & 36. De cortinis tabernaculi. De præcursore Domini. Ioan. 1.

ſtrum ſtetit, quem vos neſcitis, ipſe enim eſt qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt. Cùm autē Ioannes tantę eſſet ſanctitatis & opinionis, quod à pleriſque ęſtimaretur eſſe Chriſtus, vt ex ore ipſius cognoſcerent veritatem, miſerunt Iudęi ad eum Phariſęos quoſdam in lege ſapientes, qui venerunt ad eum maximè, quia audierant illum communem omnium reſurrectionem prædicare. Vnde quia ſectæ eorum in hoc cōçordabat, licet inuidi eſſent Phariſęi, & proniores ad contradictionem, quàm ad audiendum veritatem, non adeò Ioanni inuidebant. Quęſierunt igitur ab eo quis eſſet Ioannes. Quidā enim putabant ipſum eſſe Meſſiam in lege & Prophetis pronunciatum. Audierant enim in Prophetis quòd Chriſtus baptizaturus eſſet populū quādo veniret, & quod haurirent aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris, & quod eſſet fons patens domui Dauid in ablutionē peccatorū, ſicut prædixerat Zacharias Propheta. Et per Ezechielem Dominus prædixerat. Effundā ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. Sapientibus autem ex ipſis notū erat, ſecundum ſcripturas tempus dominicę incarnationis iam adeſſe. Audierāt prętereà Ioannem miraculoſe ex ſterili matre fuiſſe natum, & quomodo in eius natiuitate apertum eſſet os Zachariæ, & cętera multa mirabilia quæ per omnia montana Iudææ fuerant diuulgata. Alij enim credebant de Ioāne quod eſſet Helias. Legerāt enim ipſum venturū eſſe ante Saluatoris aduentū antequā iudicij dies adueniret, ſicut prædixerat Dominus per Malachiam. Ecce ego mittam vobis Heliā Prophetā, antequā veniat dies Domini magnus & horribilis. Et propter nimiā abſtinentiam & caſtitatem, atque ſolitariam vitam, & aſperrimam peccatorum increpationē. Et quoniam quidam ex Iudæis legiſperiti figurā baptiſmi in Helia & Heliſæo non ignorabant præceſſiſſe, qui ſiccis pedibus Iordanem tranſierunt: nam & in aquis Iordanis & in tranſitu illo typus baptiſmi pręceſſit: nō ſolū quęrūt vtrū Ioannes ſit Chriſtus vel Helias, ſed inſuper quęrunt, Propheta es tu? Quod ſpecialiter de Heliſæo intendebant, putantes quod à mortuis ſurrexiſſet. Ioannes autem humiliter reſpondit & prudenter. Confeſſus eſt enim humiliter quod non eſſet ipſe Chriſtus, nō negauit ſe eſſe ipſius præcurſorē: aſſerens quod eſſet vox clamantis in deſerto. Cùm autem credi poſſet quod ipſe eſſet Chriſtus: noluit falſa opinione ſupra ſe inaniter extolli. Dum enim propriam gloriam non quæſiuit, nec Chriſti nomen appetiit: verum Chriſti membrum ſe eſſe oſtendit. Peruerſa autem mens dum delectationi laudis proprię ſeſe ſubiicit, à creatoris ſe ſocietate diſiungit. Doloſus enim eſt, qui magis diligit nomen virtutis, quàm virtutem: & quod magis pudet dici quàm eſſe malum. Sancti autem non ſolùm laudibus falſis nō delectantur, ſed inſuper veris laudibus ſuis cruciantur. Vnde Salomō in parabolis ait: Quomodo probatur in conflatorio argentū: & in fornace aurū, ſic probatur homo in ore laudantis. Vnde beatus Gregorius ait. Laus ſua iuſtos dum cruciat, purgat: iniquos dum lætificat, reprobos monſtrat. Iſti enim ſua laude paſcuntur, quia actoris ſui gloriam non requirunt. Illi autem qui actoris ſui gloriam requirunt, ſua laude cruciantur. Et iterum ait: Sępè infirma mens cùm de bonis actibus aura humani fauoris excipitur, ad gaudia exteriora deriuatur, vt poſtponat quod intus appetit, & in hoc libenter reſoluta iaceat, quod foris audit: ita vt beatum ſe non tam fieri quàm dici gaudeat. Et rurſum ait: Sancti viri quò apud Deum altius virtutum dignitate proficiunt, eò ſubtilius indignos ſe eſſe deprehendunt: nam quiſquis veri Solis radiis tangitur, ſua illi manifeſtius fortitudo monſtratur.

De diuerſis opinionibus habitis de Ioanne. Eſa. 12. Zach. 13. Ezech. 36. Luc. 1. Malach. 3. 4. Regum 2. De reſponſione Ioannis. Ioan. 1. Iſai. 40. Ioan. 8. Quod ſancti homines laudibus ſuis cruciantur. Parab. 17. Gregorius.

Negauit igitur Ioannes ſe eſſe Chriſtum: negauit etiam ſe eſſe Heliam perſonaliter. Alioquin in ſpiritu Helias erat, præceſſit enim ante Chriſtum in ſpiritu & virtute Heliæ. Nā ſicut Helias ſecundum aduentum præueniet, ita Ioannes primum aduentum præuenit. Negauit prætereà ſe Prophetam eſſe. Non enim in officium prophetandi miſſus erat: quia iam Chriſtū venturum non prædicebat, ſed præſentem digito demonſtrabat. Vnde pluſquam Propheta erat: Cùm igitur ait: non ſum Propheta, non contradixit Domino, qui eum Prophetam & pluſquam Prophetam eſſe dixit. Non ſum Propheta, id eſt, de illis Prophetis de quibus me eſſe creditis. Quis autē eſſet, verbis Iſaię oſtendit, dicens. Ego vox clamantis in deſerto, dirigite viam Domini. Vocem autem ſe Ioannes dicit, quia verbum ipſe pręceſſit. Sicut enim verbum mentale exteriore voce exprimitur, ſic Chriſtus à Ioanne annuntiatur. Verbum enim à verbere mentis, id eſt, à paſſione dicitur animi conceptus. Sicut autem conceptus à mente, ita filius procedit à patre. Mens gignit intellectum, & pater generat verbum. Ioannes igitur vox verbi dicitur, quia verbo viam præparat, vt recipiatur, ſicut ſcriptum eſt. Paraui lucernam Chriſto meo. Iudex enim in præcone, rex in præcurſore clamauit in deſerto Iudææ, vel in deſerto huius mundi, qui incultus eſt & ſterilis. Eſt igitur Ioannes vox verbi, Chriſtus autem verbum Dei. Hoc verbum clamat in humana voce, quia Chriſtus loquitur in Ioanne. Clamauit etiam Chriſtus per ſeipſum in deſerto ſynagogæ peccatis ſuis exigentibus à Deo derelictæ. Clamauit per diſcipulos ſuos in huius mundi deſerto. Deſertum etiam dicitur mens ſanctorū, à mundi huius illecebris ſegregata, in qua clamat Dominus noſter inſpirando. Clamauit igitur Chriſtus verbo per ſeipſum & per Prophetas, clamat facto per creaturas, clamat ſpiritu dum ſuos inſpirando clamare facit: Sicut ſcriptū eſt. In quo clamamus abba pater. Quid autem clamat Dominus per Ioannem, vel per ſeipſum in deſerto, oſtendit Iſaias Propheta, dicens: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas Dei noſtri, omnis vallis implebitur & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aſpera in vias planas.

Luc. 1. Ioan. 1. Mat. 11. De voce & verbo. Simile. De multiplici clamore Chriſti. Luc. 8. Ioan. 7. Gala. 4. Iſa. 40.

Via

Via Domini dicitur, per quam Dominus ad nos venit & nos ad illum. **Via autem Domini pa-** *Qualiter præ-*
ratur, & ad cor dirigitur, cùm veritatis sermo humiliter auditur, & ad præcepta seruanda vita *paratur via*
disponitur. Sicut scriptum est. Si quis diligit me, sermones meos seruabit, & ad eum veniemus. *Domino.*
Viam igitur Domino paramus, cùm mala opera abiicimus, & fidem, quæ per dilectionem *Ioan. 14.*
operatur, in corde tenemus. Fides enim & bona opera via sunt, qua verbum patris in cor ho- *Gala. 5.*
minis descendit. Quisquis autem in superbia mentem eleuat, quisquis æstibus auaritiæ anhelat,
quisquis se luxuriæ inquinationibus polluit, cordis ostium contra veritatem claudit. Mentis
enim suæ claustra seris vitiorum firmat, ne Dominus ad ipsum veniat. Rectas autem semitas *De rectitu-*
facimus, dum mores in melius permutamus, non pro terrenis Domino seruientes, non gloriā *dine viæ.*
hominū quærētes. Vnde Apostolus: Videte quomodo cautè ambuletis: recta scilicet, intētione, *Ioan 8.* *Ephe. 5.*
perseueranter & discretè. Rectas igitur semitas facimus, cùm bona operantes non nisi ad pa-
triam tendimus. Parare igitur debemus Domino viam, omnia impeditenta remouēdo: cauen- *De impedi-*
do nobis in principio ab obstaculo mali timoris: in medio ab obstaculo vanæ gloriæ & elatio- *mentis viæ.*
nis: in fine ab obstaculo nimiæ securitatis. Non autem solùm parare, sed corrigere & dirigere. *De contradi-*
Corrigere enim debemus vias & semitas nostras, ne sint prauæ: dirigere, ne sint distortæ: non *ctione & cor-*
declinando ad dexteram præsumendo, neque ad sinistram desperando. Corrigere, ne sint prauæ *rectione viæ.*
per malam operationem: dirigere, ne sint distortę per malam intentionem. Vt sint praua indi- *Nume. 20.*
recta, id est, corda nostra per iniustitiam distorta, ad iustitiæ regulam dirigantur: sicut scri- *Parab. 4.* *Isaiæ 40.*
ptum est, Gressus meos dirige secundum eloquium tuum, & nō dominetur me omnis iniusti- *Item 40.*
tia. Et aspera per malitiam in vias planas per mansuetudinem & æquitatem. Dum enim im- *De plena via*
mites & iracundi suaues fiunt, ibi viam planam doctor inuenit: vbi prius propter itineris as-
peritatem pergere, id est, prædicationis gressum ponere non valebat. Qui igitur fidem rectam,
& bona opera prædicat, venienti Domino ad corda audientium, viam parat. Vt valles impleā- *De impletio-*
tur, id est, qui in imo vitiorum iacent, ad planiciem æquitatis reducantur: Montes autem & *ne vallium,*
colles humilientur, id est, homines superbi & potentes huius seculi. Quod manifestè factum *& humilia-*
est in aduentu Christi. Ioannes autem in deserto clamat & prædicat. Non solum enim verbo *tione mon-*
sed & loco, veste, & victu, instruit pœnitētes. In deserto prædicat: vt desertū pœnitentibus con *tium.*
uenire ostendat. Per vestis autem asperitatem, carnalem condemnat voluptatem, & pœni- *De loco in*
tentium innuit compunctionem, & vitæ austeritatem. In melle dulcedo prædicationis illius *quo prædicat*
ostenditur. Locustę alacriter volant, sed citò decidunt. In quo significatur eius fama qua Chri- *Ioannes &*
stus esse putabatur: sed citò decidit dum Christi præco apparuit. Vnde ipse de se ait: Me opor- *habitu & vi-*
tet minui, illum autem crescere. Maior autem persona minorem absorbuit, & ad veri solis ra- *ctu eius.*
dios splendidissimos obscurata est lucerna Ioannis. Lucerna autem sole apparente necessa- *Ioan. 3.*
ria non habetur. Ita non fuit necessarius baptismus Ioannis, cùm potuit haberi baptismus
Saluatoris. Vnde quærētibus Pharisęis, quare ipse baptizaret, cùm non esset Christus, nec He-
lias, nec Propheta? respondit: Ego baptizo in aqua, medius autem vestrum stetit quem vos *Ioan. 1.*
nescitis. Ipse est qui post me vēturus est, qui ante me factus est, cuius non sum dignus, vt sol-
uam corrigiam calciamenti. Ioannes nō spiritu, sed aqua baptizabat: quia peccata soluere non *De baptismo*
valebat. Baptizaturum verò Dominum baptismo suo præuenit: vt ordinem præcursoris sui *Ioannis.*
seruaret. Ioannes enim, vt Matthęus ait, baptizabat in aqua in pœnitentiam: Docens, scilicet, *Matth. 3.*
homines pœnitentiā agere, & se ad Baptismi Christi gratiā pręparare. Vel baptizabat in pœni-
tentiā, quia per pœnitentiā & nō per baptismū suum homines remissionē peccatorū cōsequi
prędicabat. Baptismo autē suo homines ad baptismū Christi assuefaciēdo præparabat: ne Chri- *De baptismo*
sti Baptismo contradiceretur. De Baptismo enim Christi Ioānes ait, quod Dominus illi dixit: *Christi.*
Super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat *Ioan. 1.*
in spiritu sancto. Quia in baptismo Christi peccata remittebantur, & gratia conferebatur. Vn-
de ipse Ioannes ait: De plenitudine eius nos omnes accepimus gratiam pro gratia, quia lex per *Ioan. 1.*
Moysen data est, gratia autem & veritas per Iesum Christum facta est. De plenitudine autem
charismatū eius omnes accepimus, gratiam æternę retributionis: pro gratia fidei per dilectio- *Gal. 5.*
nem operantis, vel Euangelium pro lege, completionem pro promissione: vel gratiam pro gra *Apoc 22.*
tia, vt qui iustus est, iustificetur adhuc. Quod autem ait, ipse est qui post me venturus est, qui *Ioan. 5.*
ante me factus est, sic intelligendū est, vt notetur dignitas, per hoc quod ait, antè, & nō Christi
temporis natiuitas. Ante ipsum dicitur factus, id est, quantum ad dignitatem præpositus, eique
prælatus. Post Ioannē autē dicitur venturus, id est, prædicaturus, baptisaturus, & moriturus.
Medius autem dicitur stare Christus, vel quia Dei & hominū mediator erat, vel quia vilis & *1. Timot. 2.*
cōmunis tanquā vnus de plebe à Iudæis reputabatur: vel quia quantū in ipso erat, gratiam & *Quare Chri-*
misericordiā omnibus impendebat. Corrigiā autē calciamēti eius indignū se dicit soluere, id est, *stus dicatur*
vnionem diuinitatis ad humanitatē & ineffabile mysteriū explicare. Calciamentū enim Chri- *medius.* *Ioan. 1.*
sti humanitas dicitur. Iuxta illud: In idumeā extendā calciamentū meū, id est, assumptā huma- *De calceamen-*
nitatem seu mortalitatem extendam in mundum. Vel calciamentum nuptiale euangelica præ *to Christi.*
dicatio, qua calciati sunt Apostoli ex officio, quorum fuit officium per totum mundum præ-
dicare incarnationis mysterium. Ad hoc autem Ioannes indignum se dicit, quia ex officio ad
hoc missus non fuit. Vel secundum legis mandatum, quo calciamenta de pedibus proximi *Deut. 25.*
sui tollebat, qui desponsare volebat illam quam discalciatus recusabat. Soluere corrigiam calia-
menti

menti se indignū dicit, quia se nonesse spōsum, sed sponsi amicum asserit. Qui enim habet spōsam, sponsus est, id est, Christus, ac si apertè diceret. Ego redemptoris vestigia denudare non valeo, quia sponsi nomen mihi non vsurpo. In Matthęo autem sic habetur. Qui post me venturus est, fortior me est, cuius non sum dignus calciamenta portare. Ipse vos Baptizabit in spiritu sancto & igni, cuius ventilabrū in manu eius: & permundabit areā suam, & congregabit triticum suum in horreum suum, paleam autem comburet igni inextinguibili. Ecce quanta humilitas Ioannis, qui Christi calceos partare se indignum asserit. Teste enim beato Gregorio. Sancti viri cum fortia agunt, de semetipsis vilia sentiunt. Quid igitur in sua excusatione dicturi sunt, qui sine opere virtutis intumescunt? Et iterum ait: In cunctis quæ agitis fratres, radicem boni operis humilitatem tenete, nec quibus iam superiores, sed quibus adhuc inferiores estis, aspicite. Vnde dum meliorum vobis exempla proponitis, ad maiora semper ascendere ex humilitate valeatis. In spiritu autem sancto & igni Christus baptizauit, id est, in spiritu sancto, qui est ignis peccata consumens, vel in spiritu sancto aquam Baptismalem significante peccata remittit, & post Baptismum igne contritionis & pœnitentiæ. In igne etiam purgatorij dicitur Baptizare, id est, animam emundare & purgare. Ventilabrum autem in manu eius dicitur examen iusti iudicij, quod pater posuit in eius potestate. In discusione autem districti iudicij purgabit aream Ecclesiæ, quæ etiam in præsenti purgatur, dum ob manifesta peccata, peruersus de Ecclesia per excommunicationem eiicitur. Triticum in horreum congregatur, dum electi Dei in æterna beatitudine collocantur. Palea autem quæ de eodem semine oritur, de quo & triticum, reprobi in Ecclesia dicuntur, contra quos fiet discussio, & in ignem æternum mittentur. Zizania autem, id est, infideles iam iudicati sunt. Non enim contra eos discussio aliqua fiet, neque hoc ventilabro remouebuntur. Qui enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt. Oportet igitur nos cum omni circunspectione & diligentia contra districtum eius aduentum præparare quo venturus est in igne. Contra etiam quemlibet eius aduentum debemus domum nostram præparare & exornare & saluatori nostro obuiam procedere. Sicut ait Amos Propheta: Præparare in occursum Dei tui Israël. Venit enim Dominus in nube in primo aduentu per incarnationem. Hæc est nubes quæ ostendebat viam filiis Israël in deserto: Christus enim incarnatus nobis ostendit viam in hoc mundo, & ardorem vitiorum nobis temperat, sicut nubes ardorem solis. Veniet in igne in secundo, sicut scriptum est: Ignis in conspectu eius exardescet. Et Malachias ait: Ecce dies Domini veniet, succensa quasi caminus, & erunt omnes superbi, & omnes facientes impietatē, stipula & inflamabit eos. Venit etiam in turbine, scilicet, in morte cuiuslibet, vt eum remuneret vel condemnet, vel si quid ad huc purgandū est, in ignem purgatorium mittat. De quo aduentu in Euangelio dicitur. Sic eum volo manere donec veniā, id est, vt nō transeat per martyrium, sed maneat donec veniam in morte ad eum. Venit in rore. Vnde in Daniële legitur, quod factum est medium fornacis quasi ventus roris flans. Ventus roris siue auster, est gratia spiritus sancti refrigerans. Contra quemlibet istorum aduentum debet parari Israël, id est, anima videns Deum per fidem, vt eā postea videat per speciē. Contra primū aduentū cuius solemnitatē faciemus in natiuitate debemus præparari limina Ecclesiæ frequētius solito visitādo, attentius & diutius orādo, eleēmosynas largius dādo, corpus ieiuniis macerādo, animas nostras per confessionem purgando, vt contra natiuitatem parui, & quasi pueri effecti renouemur. Contra secundum aduentum debemus præparari timorem districti iudicis ante oculos semper habendo nosmetipsos hîc iudicando, vt illuc non iudicemur, accusando vt ibi excusemur, peccata hîc detegendo vt ibi tegantur. Sicut scriptum est: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Si enim hîc tegis, Deus tunc detegit. Si excusas, Deus accusat. Faciamus etiam hîc amicos de mammona iniquitatis, vt illic habeamus pauperes aduocatos in causa nostra, qui nos recipi faciant in æterna tabernacula. Scriptum est enim. Iucundus homo qui miseretur & commodat. Potius enim pauperibus accommodamus quam damus, quia nobis reddent in iudicio. Sic enim disponimus hîc sermones nostros, quos pro nobis loquentur in iudicio. Præparemus animas nostras contra tertium aduentum, scilicet, quando veniet in morte, Diem illum extremum semper præ oculis ponentes. Malitia enim vnius horæ obliuionem facit luxuriæ maximè, sicut in Ecclesiastico legitur. Necesse est enim vt iam se reputet mortuum, qui se frequenter cogitat moriturum. Vnde Sapiens ait: Fili memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Præparemus etiam nos contra quartum aduentum in hunc modum. Cùm duæ sint partes hominis, corpus videlicet & anima, vtrumque est habitaculum spiritus sancti. Corpus tanquam aula regis, anima tanquam thalamus sponsi. In aula quinque sunt fenestræ, scilicet, quinque sensus. De quibus Isaias. Qui sunt isti qui vt nubes volāt, & sicut columbæ ad fenestras suas, scilicet, quinque sensuum vt eos cohibeant & diligenter custodiant, ne mors intret per fenestras. Quæ debent esse quasi vitreæ vt lumen recipiant, ventum autem & pluuiam, & puluerem non admittant. Nisi enim sensus custodiantur in corpore, nunquam Deus requiescet in corde. Impossibile est enim sub lasciuo corpore animum purum habere. Custodiamus igitur oculos nostros ne videant vanitatem. Non enim licet intueri, quod non licet concupisci, sicut dicit beatus Gregorius. Vnde Iob: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt non cogitarem de virgine. Et Ieremias. Oculus meus deprædatus est

Ioan. 3. Matth. 3. & Lucæ 3. De humilitate Ioannis. Gregorius. De baptismo ignis. De ventilabro, tritico & palea. Actuum. Matth. 13. Ioan. 3. Rom. 2. Qualiter contra quemlibet Christi aduentum præparare nos debemus. De aduentu in nube. Amos 4. Exod 14. Nume. 10. De aduentu in turbine. Mala. 3. Ioan. 21. Daniël. 3. De aduentu in rore. De præparatione contra primum aduentum. De præparatione contra secundum aduentum. 1. Cor. 11. Lucæ 16. De præparatione contra tertium aduentum. Eccle. 11. Item 7. De præparatione contra quartum aduentum. De fenestris quinque sensuum. Isaiæ 9. Ierem. 9. De custodia oculorum. Iob. 31. Tren. 3.

datus est animā meā. Custodiamus igitur fenestras auriū, ne audiamus vana per curiositatē vel lasciuia, quæ nos incitēt ad libidinē, vel verba detractionis. Prohibitus est enim eius sanguinis, id est, vt nō delectemur in aliorū peccatis. Sicut scriptū est de iusto: Et opprobriū nō accepit aduersus proximos suos, id est, nō accepta habuit proximorū obprobria, vnde in Eccles. Sepi aures tuas spinis, scilicet, vt non de facili admittas verba detractionis, sed magis pungas detractorem eū redarguēdo, quia si deesset auditor, nō esset tractor.

De custodia aurium. [illegible] [illegible] 4. Eccle. 28.

Custodiamus etiā gustū, ne à crapula & ebrietate grauentur corda nostra, ne simus similes his, de quibus dicit Isaias: Omnes mensæ repletæ sunt vomitu, sordiumq́; vt non esset vltra locus, id est, vt locum in se Domino non relinquerent. Non igitur effundamus animā nostrā super omnē cibum sicut gastrimargi, sed si manducat homo, nō totus mādūcet. Imò sicut reficitur corpus exterius cibo corporali, reficiatur anima aliquid meditando cibo spirituali.

De custodia gustus. Lucæ 21. Isaiæ 28. Eccle. 37.

Custodiamus etiā odoratū, ne in vnguentis & speciebus aromaticis superfluè expēdamus: vnde multi pauperes sustētari possent, ne cibi odore delectati ad gustum more canum per olfactum alliciamur. Erit enim, vt ait Isaias, pro suaui odore fœtor: Quot etiam cadauera in inferno proiiciētur, tot fœtoribus cruciabuntur.

De custodia odoratus. Isaiæ 3.

Custodiamus etiam diligētius omnibus aliis tactū, quia efficatior est ad impugnandū: nihil penitus tangamus, vnde ad libidinem incitari valeamus. Ait enim Salomon in Parabolis: Nunquid homo abscondere potest ignem in sinu suo, vt vestiméta eius nō ardeant? Aut ambulare super prunas, vt nō comburantur plantæ eius? Sic qui ingreditur ad vxorē proximi sui, nō erit mundus cùm tetigerit eam. Non delectemur etiā voluptuosè balneis, vel mollibus vestimentis, quæ corpus emolliūt & eneruant, & animā ad libidinē prouocant.

De custodia tactus. Parab. 6. Ibidem.

Vt autē glorificemus & portemus Christū in corpore nostro, diligenter & studiosè prouideamus, vt à corpore nostro omnia superflua resecemus, attendentes quanto cibo & potu sustentari possumus, & semper de appetitu aliquid resecemus. Retrahere enim debent de necessariis qui deliquerunt in superfluis: abstinere etiam debet à licitis, qui peccauit in illicitis. Pensemus etiam quanto somno, quantisq́; vigiliis, quantis & qualibus vestimētis, quāto labore, vel quāta quiete cōmodius Domino seruire valeamus, & semper de necessariis aliquantulū retrahamus: discretè tamē, quia honor Regis iudiciū diligit. Sic enim debemus habere corpus nostrū, sicut ægrū cōmendatum: cui etiā multū volenti inutilia sunt neganda, vtilia etiā nolenti ingerenda. Sic enim de eo debemus agere sicut de non nostro: non enim nostra sunt corpora, vt inde voluntatem nostram faciamus, sed eius potius, qui precioso sanguine suo nos redemit. Ad contemnenda enim extera debemus prius à contemptu corporis nostri incipere. Nam quantò amplius delectamur in corporalibus, tantò minus delectamur in spiritualibus. Et econtrariò, quantò voluptatem sensibilium à nobis rescindimus, tantò magis circa spiritualia afficimur, delectationes enim non perdimus, sed mutamus à corpore in animam.

1. Cor. 6. De superfluis resecandis. Simile. Roma.

Sicut enim corpus, ita anima suos habet sensus, quos etiam præparare debemus, vt per eos in thalamo cordis nostri, Dominum recipiamus. Habet enim visum suum: de quo Dominus Abraham exultauit, vt videret diem meum, vidit & gauisus est. Et iterum: Beati oculi qui vident, quæ vos videtis, scilicet, visu fidei. Nam multi ex Iudæis visu corporis eum viderunt, qui tamen maledicti fuerunt. Hos oculos, ne vanitates hauriant, custodiamus, ne tenebris assueti diuino splendore retundantur.

De præparatione quinque sensuum animæ. De visu animæ. Ioan. 8. Lucæ 10.

Habet etiam anima auditum suum, vnde Propheta: Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Habet etiam aures suas, de quibus Dominus: Qui habet aures audiendi, audiat. Has aures ad tumultum mundi claudere debemus, ne ad vocem Domini obsurdescamus.

De auditu animæ. Lucæ 8. & Apoc. 2. 3.

Habet etiam gustum suum, de quo dicitur: Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus. Et iterum: Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient. Editur Dominus, quando primo cum quadam difficultate, sicut Iacob cum Domino luctamur. Regnum enim cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. Bibitur quando vltro se offert, & sine difficultate corde per charitatem dilatato percipitur. Purgemus igitur cordis palatū à sapore terrenorū. Non enim potest esse dulcis Christus, cui adhuc dulcis est mūdus. Econtrà gustato spiritu desipit omnis caro.

Eccle. 24. De gustu animæ. Gene. 32. Matth. 11.

Habet etiā anima suum odoratum, vnde Apostolus: Christi bonus odor sumus. Et in Canticis: In odore vnguentorum tuorū curremus. Odor vnguentorum, fama virtutū miraculorū miserationū, quibus sanat, roborat, & oblectat infirmum, laborantē, vacantem, id est, Lazarum, Martham, & Mariam. Hoc olfactu, sentiamus hîc fœtorem peccatorum vt ea fugiamus. Qui autem in præsenti fœtorem inferni non percipit vt eum caueat, proculdubiò in futuro sentiet.

De odoratu animæ. 2. Cor. 2. Cant. 1.

Habet præterea anima suum tactum, vnde Dominus in Euangelio, cùm multæ turbæ comprimerent eum, dicit se esse tactum à muliere, quæ per fidem & deuotionem tetigerat eum. In Canticis etiam dicit sponsa, quod venter eius contremuit ad tactum sponsi, id est, infirmi, quando tanguntur virtute verbi Dei. Destruamus igitur maceriam peccatorū: auferamus sartaginem ferream, quam vidit Ezechiël inter se & Hierusalem, id est, mentis duritiam, & carnalis voluptatis frixuram, vt immediatè tangamus & cognoscamus, quoniam suauis est Dominus.

De tactu animæ. Matth. 5. Lucæ 8. Cant. 5. Ezech. 4.

Non solùm autem prædictas sensuum fenestras præparemus, sed domum nostram scopis confessionis mundemus, vt nihil penitus remaneat, quod tantū hospitem offendere queat. Aquam lachrymarum effundamus, vt etiam puluis venialium auferatur & pereat. Debemus spergere iuncos virentes sanctarū meditationū, vt in nobis oriatur viror calami & iunci: debemus etiā desuper spergere flores odoriferos virtutum, vt in nobis nō habeat locum fœtor vitiorum. Debemus præterea

De multiplici ornatu domus interioris. Isaiæ 35.

Qualiter occurrere debeamus obuiam Domino. Tob. 8. De impedimentis viæ.

thalamum nostrum ornare cortinis & pannis sericis bonorum operum. Præparato hospitio occurramus Domino venienti. Ascendamus montis supercilium, id est, eminentiã virtutum, & intueamur diligenter cum matre Tobiæ, per quam viam verus Tobias, id est, Christus venire debeat, per viam, scilicet, paupertatis & humilitatis, per viam laboris & doloris, per viam iustitiæ & decoris. Ingrediamur eandem viam, vt ei obuiare valeamus. Caueamus diligenter ne vento superbiæ retardemur, ne spinis auaritiæ confixis pedibus mentis claudicemus, ne luto luxuriȩ inhęreamus, ne sarcina inutilium & prætereuntium rerum aggrauemur, ne solicitudinibus, & curis huius seculi, tanquam ramis densis iuxta viam consitis retardemur, ne fluxis nimis, & laxis vestibus impediamur, sed omnibus superfluis resecatis, & lumbis tuis pręcinctis, paratus esto Israël, vt expeditè occurras Deo tuo. Adorna thalamũ tuũ Syon, & recipe Deũ tuũ in puro cordis hospitio, vt citò veniat tibi salus ab eo, & contrito graui peccatorũ & molestiarũ huius seculi iugo, ipse te recipiat in æterno cœli Palatio. Pręstãte domino nostro, &c.

Lucæ. 7. Amos 4. Isaiæ 51.

IN VIGILIA NATALIS DOMINI, THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO secundum Matthæum.

Matth. 1.

Cùm esset desponsata mater Iesu Maria, Ioseph, antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.

De vigilia & crastinæ diei expectatione.

TEMPVS est, fratres charissimi, vt in hac sancta vigilia natiuitatis Dominicæ tota mentis intentione vigilemus, & ad proximæ lucis fulgorem cordis oculos habeamus apertos. Cras enim reuelabitur gloria Domini, vt videat omnis caro salutare Dei nostri: cras enim erit vobis salus cùm incaluerit Sol, sicut in 1. Regum legitur. Sol iustitiæ per feruorem charitatis incaluit, quando dignatus est nasci pro nobis, qui radiis suis carnales & noxios vitiorum humores desiccauit, & nebulam peccatorũ nostrorum effugauit, sicut per Isaiam Prophetam ait: Delebo vt nubem iniquitatem tuam. Crastina enim die delebitur iniquitas terræ, & regnabit super nos mundi Saluator. Oportet igitur vt vigilemus cum pastoribus quos Angelus vigilantes inuenit, non ignauos, nec torpentes, & idcircò gaudium magnũ annunciauit illis. Vigilemus igitur animo, in proximo est Dominus Deus noster. Vigilemus supra gregem cogitationum & actionum nostrarum, & non sinamus perfodi domum conscientiæ nostræ. Vos igitur qui in puluere estis, expergiscimini & laudate. Solus enim puluerem à vobis potest excutere, cuius manus caruit puluere. Oportet igitur præuenire Solem ad benedictionẽ, & ad ortum lucis adorare: nõ enim sine copiosa benedictione venturus est Sol iste, qui cras nasciturus est, de stella Christus, scilicet, de Maria. Cras enim egredietur fons de domo Domini, & irrigabit torrentẽ spinarũ, & Ægyptus in desolationem erit, & Idumęa in desertũ perditionis, sicut in Iohele Propheta dicitur. Fons sanctificationis & ablutionis, fons irrigationis & fœcunditatis est Dominus noster Iesus Christus, fons aquæ salientis in vitam æternam ardorem refrigerans, & sitim extinguens, harenulas, id est, pauperes & humiles scaturiẽdo sursum leuans: fons, iuxta quẽ peregrini requiescunt & fessi recreantur, sicut Esaias ait: Non est inuestigatio sapientiæ eius, qui dat lasso virtutem. De hoc fonte Psalmista ait ad Patrem: Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. Sonus huius fontis scaturientis, lachrymæ sunt pueri vagientis. Domus autem Domini quam sibi sapientia cum septem columnis, id est, septem donis Spiritus sancti, ædificauit, est mater Domini, cella custos vnguentorum, cella pigmentaria, cella aromatum, asylum & refugium pauperum, ad quam pauperes & infirmi confugiunt tanquam ad hospitale constitutum in introitu ciuitatis. De hac domo fons egrediens, irrigat torrentem spinarum, spinosos, scilicet, peccatores, qui torrenti comparantur propter inundationem peccatorum. De qua Osee dicit: Maledictum & mendacium, homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt. De his autem spinis Sophonias ait: Moab vt Sodoma erit, & filij Amon vt Gomorra. Siccitas spinarũ & aceruus salis & desertum vsque in æternum. Moab, id est, peccatores ex patre diabolo, qui muti sunt à laude Dei, & Deum exasperantes. Nam Sodoma mutus, & Gomorra asper interpretatur. Dicuntur siccitas spinarũ in morte succendentes ignem gehennæ, post mortem verò aceruus salis. Quia dum viuentes considerant quòd sudores mortuorum delitiæ sunt viuorum, sale sapientiæ condiuntur, lauantes manus suas in sanguine peccatorũ. Memoria enim eorum condit cibos operum nostrorum: in inferno autem erunt desertum vsque in æternum, quia sine fine à Deo deserentur. Ægyptus autem in desolationem erit: Ægyptus tenebræ & mœror interpretatur. Primum, id est, tenebras peccatorum, in primo aduentu Dominus destruxit. Secundum, id est, mœrorem pœnæ destruet in secundo. Idumea autem terrena interpretatur. Quando autem caro à spiritu conculcatur & subiugatur, Idumæa in defectu perditionis esse dicitur. De hoc iterum fonte legimus in libro Hester, quòd Mardochæus in visione viderit paruum fontem, qui creuit in fluuium, & in lucem, solemque conuersus est, & in aquas plurimas redundauit. Fons iste Christus est, qui populum suum consilio Aman, id est, diaboli condemnatum, à morte liberauit. Paruus fuit fons iste in natiuitate Domini quando de aquis ipsius Maria tantũ & Ioseph hauserũt. Posteà pastores inuenientes puerum in pręsepio reclinatũ.

Isaiæ 52. 1. Regum 11. Isaiæ 44. Lucæ 2. Item 2. Lucæ 12. Isaiæ 26. Sap. 16. Iohel. 3. Ioan. 4. Quod Christus comparatur fonti. Isaiæ 40. Parab. 9. De domo domini. Iohel. 3. De torrente, spina & eius irrigatione. Oseæ 4. Sopho. 2. Ioan. 8. Iohel. 3. Hester 6.

Post.no-

Postmodũ tres Reges cum muneribus natũ Regẽ adorãtes. Tandẽ verò fons iste in fluuiũ redundauit,dũ totus mũdus ex ipso hausit. In lucẽ autẽ & Solẽ cõuersus est,vbiq; notus & mũdum vniuersum illuminãs. Ita fuit fons patens domui Dauid,& habitãtibus Hierusalẽ,in ablutionẽ peccatoris & menstruatæ,sicut Zachar.prædixerat. Patẽs enim fuit dum se omnibus obtulit,abluẽs peccatorũ sanguinẽ. Habuit autẽ occultã originẽ, sicut fontes per occultos meatus scaturiũt. Vnde Isaias ait: Generationẽ eius quis enarrabit? Fons iste calidus est in hyeme,vt calefaciat frigidos & torpentes: frigidus autem in æstate,vt præstet refrigeriũ cõtra incentiua vitiorũ. Fons igitur iste cras egredietur de domo Domini. Hodie igitur scietis,quia veniet Dominus,& manè videbitis gloriã eius. Gloriã,scilicet incarnationis,per quã Dominus glorificetur, & laudatur,de qua ipse ait per Isa. Gloriã meã alteri nõ dabo. Hodie enim vigilare debemus ad aduentũ ipsius,& de ipso iugiter meditari. Si enim hodie sciamus cogitãdo & desiderãdo,quia veniet Dominus manè,& videbimus gloriam eius. Præsens etiã vita quasi dies hodierna est in promissione,crastina autẽ dies erit in exhibitione. Hodierna enim dies,præsens tẽpus intelligitur,quæ est quasi vigilia magnæ solemnitatis quasi illuscẽte manè claritatis æternæ videbimus gloriã Dei. Propterea in libro Paralip.dicitur: O Iuda & Hierusalẽ,nolite timere,nec paueatis, cras egrediemini,& Dominus erit vobiscũ. Iudæ enim,id est,veris cõfessoribus,quorũ omnia interiora cõfitentur Domino,quorũ ossa dicunt,Domine quis similis tibi. Et Hierusalẽ,id est, videntibus & desiderantibus veram pacẽ,super quã Hierusalẽ orietur Dominus, & gloria eius in ea videbitur,annuntiatur futura cõsolatio. Aliis autẽ non annuntiatur,quia nõ egrediuntur, sed magis cõpedibus suis delectantur,cõpedes necessitatis aggrauãdo & superãdo cõpedes curiositatis,& vanitatis,& voluptatis. Hi igitur non egrediuntur de lacu miserię,& de luto fecis, quia non lucem diligunt,sed tenebras. Iudas & Hierusalem cras egredientur,currentes ad nuptias Agni, qui crastina die tanquam sponsus procedet de thalamo suo, & ita Dominus erit cum eis,verus Emanuel,qui interpretatur nobiscum Deus. Cras etiam,id est,in proximo,egrediemini de carcere corporis, & Dominus erit vobiscum, & vos cum illo sine fine. Ipse enim venit prædicare clausis apertionem,sicut in Isaia dicitur. Egrediamur igitur corde per contritionem, ore per confessionem,opere per satisfactionem. Egrediamur per oculos, de ipso cogitando, per aures ipsum audiendo, per odoratum ipsius corde memoriam recolendo, per gustum contemplationis gustando,quoniam suauis est Dominus, per tactum brachiis desiderij ipsum amplexando. Sanctificamini igitur hodie & estote parati, quia die crastina videbitis maiestatem Dei in vobis. Cras enim Rex noster adueniet Christus,quem Ioannes prædicauit Agnum esse venturum, qui omnia peccata nostra proiiciet in profundum maris, qui sanabit omnes infirmitates nostras, qui propitiatur omnibus iniquitatibus nostris, qui redimet de interitu vitam nostram, qui replet nos misericordia & miserationibus, vt renouetur sicut aquilæ iuuentus nostra. Non igitur fugiamus à facie Domini,quia venit, quoniam non venit iudicare,sed saluare terram. Quò igitur ibis à spiritu eius,& quò à facie eius fugies? Canite igitur tuba in Syon,quia propè est dies Domini. Et idcircò tuba prædicationis & diuinæ laudis hodie canendũ est in Syõ,id est,in Ecclesia. Sanctificamini igitur vt dies sanctificatus illucescat vobis,vt videre mereamini sanctum sanctorũ. Non enim Sol glorię orietur vobis,nisi prius in cordibus vestris oriatur Sol iustitię. Ecce venit Rex,occurramus obuiã Saluatori nostro. Pręparemus nos,vt cũ veste nuptiali ad nuptias Agni ingredi mereamur. Nulla nos luxuria inquinet, nulla turpis cogitatio accuset,nulla malitia mentẽ mordeat,nõ inuidię rubiso cõsumat,nõ elatio inflet,nõ ambitio per terrena oblectamẽta dilaniet. Nihil prorsus in nobis turpitudinis relinquamus,ne à solemnitate & nuptiis regalibus excludamur,sed cũ spõso splẽdidè epulãtes gaudeamus. Si enim Abrahã à longè vidit diẽ istum,& gauisus est,quãtò magis nos qui de propinquo quasi præsentẽ videmus,gaudere debemus & laudare,vt vbicunq; cõgregentur aquilæ,vt ita ad nos intrare dignetur nuntios suos,quos ante faciẽ suam pręmittit,cum omni reuerẽtia & deuotione in hospitio nostro recipiamus. Scriptũ est enim de ipso: Iustitia ante eũ ambulabit. Iustitia enim & iudicium pręparatio sedis eius. Et iterũ Dauid ait: Misericordia & veritas pręcedent faciẽ tuam. Iustitiam igitur & iudicium,misericordiã & veritatẽ,tanquã nuntios aduentus sui pręmittit Dominus ante faciẽ suam. Iudicium siue discretio,est quasi ianitor hospitij ipsius,discernens quales admittendi sunt,& quales repellendi. Iustitia verò tanquã præpositus indignos eiicit,& dignos introducit. Misericordia autẽ tanquã eleẽmosynaria Regis,esuriẽtibus cibum,sitientibus potũ,nudis ministrat vestimentũ,& alia misericordiæ opera,Domino præcipiente exercet: veritas autẽ facta diligenti cõputatione pretium reddit expensarũ, & promissa Domini sui sine fraude & diminutione persoluit. Recipiamus igitur in hospitio cordis nostri iustitiã & iudiciũ,quibus sedes Domino pręparetur in nobis. Mala quæ cõmisimus in nobis,puniamus per iustitiã, eiiciendo lapides de plateis,id est, peccata de cordibus nostris,sicut in Isaia pręcepit Dominus. Per iudiciũ autẽ nosmetipsos districtè discutiamus. Si enim hîc nosmetipsos diiudicamus,à Domino nõ iudicabimur. Misericordiã autẽ per cõpassionẽ cordis & eleẽmosynarum largitionẽ in nobis recipiamus. Nec fiant opera nostra in vanitate,sed in veritate,vt ad Deũ oculũ habeamus,& ita veritatẽ simul cũ misericordia recipiemus. Non solũ autẽ pręDictos nuntios, sed & Gabriẽlem & Ioannem præmisit Deus ante faciem suam. Recipiamus igitur Ioannem,id est,Dei gratiam,vt à peccatis purgemur. Hic est enim nuntius,per quem remissio

Marginalia: *Matth. 2. — Zach. 13. — Isaiæ 53. — Iohel. 3. — Exod. 16. — Isaiæ 42. — Exod. 16. — 2. Paral. 20. — Isaiæ 60. — De multiplici egressu & de his qui non egrediuntur. — Matth. 1. & Isaiæ 7. — 2. Paral. 20. — Exod. 19. — Ioan. 1. — Iohel. 2. — Dan. 9. — Sapien. 5. — Apoc. 19. — Qualiter præparare debemus. — Matth. 24. — Lucæ 17. — De receptione nuntiorum & qui sunt nuntii. — De iudicio & iustitia. — De misericordia & veritate. — Isaiæ 52. — Exod. 70. — 1. Cor. 11. — Mala. 3. — Matth. 11. — Lucæ 7.*

 fit pecca-

sit peccatorum. Recipiamus etiam Gabriëlem, id est, Dei fortitudinem, vt in seruitio Domini fortiter perseueremus. Gabriël autem non solùm præmissus est ad Mariam, sed insuper ad Ioseph virum Mariæ, sicut in hodierno Euangelio habemus. Cùm enim desponsata esset mater Iesu Maria Ioseph, antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de spiritu sancto. Inuenta, scilicet, à Ioseph, habens in vtero, sed non statim cognouit vtrum esset à Spiritu sancto, donec per Angelum in somnis certificatus fuit. Cùm enim Maria desponsata esset Ioseph, sed nondum in domum eius traducta ad cohabitandum, nec solemnitas nuptiarum esset celebrata, cōmisit eam Ioseph aliquanto tempore parentibus eius ad custodiendam. Post desponsationem siquidem virgines in custodia sponsorū erāt, licèt eas nondū traduxissent. Quia igitur Ioseph curam Mariæ gerebat, eam parentibus suis cōmisit custodiendam. Interim autem dum in hac custodia esset, salutata ab Angelo, de spiritu sancto concepit. Audiens autem quòd Elizabeth cognata eius concepisset, abiit in montana cum festinatione, vt ministraret cognatæ suæ. Cumq; nato Ioāne post tres menses reuersa fuisset, visitauit eam vir eius, & inuenit eam vtero tumescente prægnantē. Cœpit autē mirari & cogitare intra se vnde hoc esset, & animo fluctuare: videbatur enim ei quòd si concepisset, cum viro concubuisset, sed iterum de sanctitate & innocentia Mariæ tantum præsumebat, quòd ipsam de facili adulterium cōmisisse credere non poterat. Cùm igitur esset vir bonus, iustus, & timoratus, cogitabat intra se quòd eam non traduceret ad cohabitandū, ne fortè cōtra legem faceret, quæ grauidam & non à viro suo, eiiciendam esse, & lapidandam dicit. Timebat igitur ne si teneret grauidam, cum ignoraret, à quo grauida esset, contra legem & Deū peccaret, & quasi conscius esset peccati, si retineret nesciens euentum rei. Ex alia autem parte nullam in Maria sciebat notā infamiæ, & illam inculpabilem vehemēter opinabatur. Sciebat enim quòd eam virginem despōsauerat, & eam diligentissimè tam per seipsum quàm per religiosos parentes eius seruauerat. Cœpit igitur cogitare & deliberare diu intra se. In qua re instruimur diu deliberandū esse in incertis, ne peccemus temeritate leuitatis. In hac igitur dubietate mediā & securam viam elegit, scilicet, vt eam non traduceret, ne rei incognitę cōsentiendo reū se faceret corā Deo: & quòd eam occultè dimitteret, ne innocentem diffamaret. Nam si dimitteret crimen incognitū publicando, peccaret. In dubiis igitur noluit pręcipitare sententiā: sciebat enim quòd si apertè eam dimitteret, tanquam rea infamaretur, & lapidaretur tanquam adultera. Occultè verò eam dimittere poterat, quia occultè & non solenniter cum illa contraxerat. Fuit igitur in hoc facto non solùm iustus, sed & misericors. Iustus erat, quia contra legem agere metuebat: misericors, quia famam Mariæ integram conseruare satagebat. Sed insuper prudens fuit, dum secum diu deliberans, mediam & quasi securiorem viam elegit. In hac igitur mentis angustia constituto, apparuit ei Angelus, ne vlterius premeret dubietas, quem commendabat æquitas. Visum est tamen aliquibus sacræ paginæ expositoribus, quòd de virginitate Mariæ Ioseph nunquam dubitauerit. Sciebat enim quod desponsauerat virginem & seruauerat intactam. Audierat etiam ex Isaiæ prophetia, quòd Messias venturus de Virgine nasciturus esset, de tribu, scilicet, Iudæ, & de familia Dauid, de qua Mariam esse non ignorabat. Ipse autem iustus erat ex fide, nec sanctis scripturis incredulus erat. Sciebat престereà Virginis intentionē, quæ votū fecerat virginitatis, sicut & ipse Ioseph virgo erat, vt dicunt, & in virginitate viuere proposuerat, & idcirco ex humilitate se reputabat indignū tam B. Virginis cohabitatione, & timebat ipsam traducere in domū suā, vel etiā propalare, siue manifestare: nā pro traducere, Gręci habēt propalare: Non enim crederetur ei si diceret intactā quā videret prægnantē, & idcirco voluit occultè dimittere eam: maximè, quia postquā in vtero habuit vsq; ad horā qua Christus natus est, ex ea quidam splendor exibat (vt dicūt) à facie eius, nec poterat à Ioseph videri in facie pręnimia claritate: sicut etiā legimus de Moyse, vnde cōsortio eius se reputabat indignū, quę frequētabatur obsequio Angelorū. Hęc autē eo cogitante, Angelus cōfortauit eum ne timeret accipere Mariam coniugē suam ad cohabitandū, non ad cōmiscendum, vel carnaliter cognoscendū. Ostēdit etiā illi quòd de spiritu sancto cōceperat, id est, opere spiritus sancti. Licèt enim tota Trinitas incarnationem illam & conceptionem operata sit specialiter, tamē spiritui sancto attribuitur, sicut & alia opera intimæ charitatis. Sola enim dilectio & charitas inæstimabilis Deum incarnari fecit. Dixit autē Angelus quòd nō timeret accipere Mariā coniugem suā. Et Lucas similiter Mariā appellat vxorē Ioseph. Ait enim quòd Ioseph iuit in Bethleem, vt profiteretur, cum Maria despōsata sibi vxore prægnante. Non solùm enim per verba de futuro cōtracta erāt sponsalia inter Ioseph & Mariā, sed per verba de præsenti in ipsam cōsentiendo cōtraxerant matrimoniū: vnde in rei veritate Maria cōiunx ipsius erat & vxor, quod idem est, & verum erat matrimoniū inter Mariā & Ioseph. Teste enim beato Ambrosio, non defloratio virginalis facit matrimoniū, sed pactio coniugalis. Non solùm igitur fuit initiatū matrimonium per sponsalia, sed fuit consummatum per mutuū consensum, non tamen fuit ratū per carnalem cōmixtionem. Erat igitur coniunx non cōcubitu, sed affectu, non cōmixtione corporū, sed cōmixtione animorū, vt in eis seruaretur affectus animi & dignitas sacramenti, quod est verū coniugiū, & in ea sine coitu est fructus nuptiarū. Vouerat autem B. Virgo virginitatē, id est, in animo firmiter proposuerat se virū nō cogniturā, nisi Deus aliter disponere vellet: vnde beatus Gregorius ait, quòd beata Virgo proposuit se seruaturam virginitatem in corde, sed ipsum votum non expresit ore. Consenserat nihilominus se cohabitare

Matth. 1. Expositio dubitabilium quæ dicuntur in Euangelio. Lucæ 1. De dubitatione Ioseph priusquam ab Angelo certificaretur. Item 2. Matth. 1. De pia quorundam opinione, quod Ioseph non dubitauit de virginitate Mariæ. Isaiæ 7. Abacuc. 2. Exod. 4. Matth. 1. Lucæ 2. Quod verum matrimonium fuit inter Mariam & Ioseph. Ambrosius. De voto beatæ Virginis. Gregorius.

cum Ioseph sicut cum marito suo: nam sine mutuo consensu nullum est matrimonium. Consensit igitur in Ioseph, vt indiuiduam vitæ consuetudinem cum illo retineret & societatem coniugalem. Vnde beatus Augustinus ait: Beata Virgo committens virginitatem suam diuinæ dispensationi, consensit in carnalem copulam, non illam appetendo, sed diuinæ inspirationi in vtroque obediendo. Patet igitur quod vtrumque, scilicet, votum virginitatis & consensum in carnalem copulam, non simpliciter, sed sub conditione fecit, scilicet, si Deo placeret. Licèt enim simpliciter consenserit in maritalem societatem, sub conditione tamen consensit in carnalem copulam. Nesciebat enim vtrum magis placeret Deo, & idcirco vtrumque diuino reliquit arbitrio. Legerat enim in lege: Maledicta sterilis quæ non relinquit semen in Israël. Et iterum: Crescite & multiplicamini. Legerat enim ex altera parte, quòd parientes erant sub maledictione, ex quo dictum est Euæ: In dolore paries filios. Legerat etiam quòd ex viri commixtione, non fit conceptio absq; peccato & carnali delectatione, maximè dicente Propheta: In peccatis concepit me mater mea. Quia igitur nesciebat vtrum magis Deo placebat, vtrumq; suspendit, donec edocta ab Angelo & certificata quòd cõciperet sine peccato, ait: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundũ verbũ tuũ. Ex tunc absq; vlla retractatione in virginitatem simpliciter cõsensit, & ex tunc non solũ illi, sed & aliis virginibus dicitur: Crescite & multiplicamini, & replete cœlos. Neutrã autem maledictionẽ Christi mater incurrit, sed per omnia benedixit Dominus terrã suã. Concepit enim sine culpa, & peperit sine pœna. Attulit enim filius fœcunditatẽ, nõ abstulit integritatẽ. Ecce, inquit Dominus, noua facio omnia, mutata est maledictio Euę in benedictionẽ Mariæ: sola à generali maledictione fuit liberata, quia à dolore partus fuit aliena. Duo enim sunt quæ timet humana fragilitas, pudor, scilicet, & dolor. Hæc duo à matre sua Christus remouit, vt nec in cõceptione pudorẽ, nec in partu haberet dolorẽ, nec in mente vel corpore corruptionẽ: à seculo non est auditũ. Fœcũditas enim & virginitas in sola Maria obuiauerunt sibi, quia nec primã similẽ visa est, nec habere sequentẽ. Apes pariunt, & cõmixtionem nesciunt: Phœnix sine coitu procreatur: vermiculus de terra sine carnali semine producitur: Radius de stella, flos de virga, fructus ex arbore, absq; aliqua corruptione prodeũt & oriuntur. Ros de vellere sine læsione cõprimitur, & Christus de Virgine sine matris corruptione nascitur. Rubus accenditur, illuminatur, sed nõ cõburitur: ex cristallo aqua cõsperso ad radios Solis scintilla ignis educitur. Maria aqua spiritus sancti perfusa, peperit saluatorẽ, nõ amisit integritatẽ, Spiritusſanctus obũbrauit illi, vt in cõceptione nõ sentiret libidinis ardorẽ, Deus in medio eius, id est, in ipsius vtero, & idcirco nõ cõmouebitur, nec dolorẽ sentiet pariẽdo: vnde Isa. ait: Anteq̃ parturiret, peperit. Maria enim peperit nõ parturiẽdo, quia dolorẽ nõ sensit in pariẽdo. Sicut autẽ peperit sine dolore, ita pręgnãs fuit & grauida sine magna grauitate. Portabat enim à quo portabatur, vnde nõ retardata aliquo põdere, abiit cũ festinatione ad mõtana Galilææ. Sicut enim radix procedit de arbore, & tamẽ nihil virtutis habet arbor sine radice, ita Christus nõ solũ tanq̃ flos & fructus, sed insuper tanquã radix processit de Virgine, & quidquid habuit boni, processit ab hac radice. Vnde Isa. de Christo ait: Ascẽdet sicut virgultũ corã Domino, & sicut radix de terra sitienti, id est, de B. Virgine, quę fontẽ vitę sitiuit Dominũ nostrũ Iesum Christũ. Vnde Sapientia, id est, Christus, de se ait in Ecclef. In Syon firmata sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui, id est, in virgine Maria. De qua ciuitate Psalm. ait: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Et iterũ: Homo natus est in ea, id est, in Maria, quæ fuit ciuitas eius, & ipse altissimus fundauit eã, scilicet, secundũ quod altissimus, id est, secundũ diuinitatẽ, qui tamẽ natus est in ea, secundũ humanitatẽ. Ascẽdit autẽ Dominus noster sicut virgultũ, quia eleuatus est & exaltatus vsq; ad soliũ Maiestatis. Gracilis autẽ fuit paupertate, flexibilis pietate, rectus bona volũtate, vires in se & virorẽ præstãs Ecclesiæ. Non solũ tanquã virgultũ de terra sitiẽti, sed tanquã flos amœnissimus de prato Virginis absq; cultu humano processit. Pratũ autẽ Virginis tanquã terra nõ arabilis, nõ sulcata aratro, nõ defossa sarculo, cum honore & integritate, procreauit ex se florem candidũ & rubicundũ, florẽ odoriferũ, immarcessibilẽ, pulcherrimũ, & suauẽ, in quẽ desiderãt Angeli cõspicere qui solatiũ est ægris, ad cuius odorẽ mortui reuiuiscunt. Fuit igitur Virgo beata tanquã pratũ floridũ, delectabilis & amœna, quæ placuit Angelis castitate, hominibus fœcunditate, Deo humilitate, fuit inuiolata & intacta. Sicut cinamomũ & balsamũ aromatizãs dedit suauitatẽ odoris. Cinamomũ autẽ & balsamũ odorẽ spirãt, sine sui corruptione. Et Virgo beata Christũ peperit cũ integritate: vnde & Matth. de Ioseph ait, Accepit coniugẽ suã, & nõ cognoscebat eã, donec peperit filiũ suũ primogenitũ, id est, nõ cognouit eam ante partũ. Multò fortiùs post partũ, visis tot signis & miraculis, nõ cognouit eã. Accepit autẽ eam ad cohabitandũ, vt matri & puero ministraret, nõ vt eam cognosceret. Ponitur igitur hoc aduerbiũ, donec, pro æterno: & est sensus: Non cognoscebat eam donec peperit, id est, nunquã eã cognoscebat & peperit. Sicut dicitur: Sede à dextris meis, donec ponã inimicos tuos scabellum pedũ tuorũ. Non quia posteà nõ sedebit à dextris, nam & ante & pòst & vsq; in æternũ à dextris Patris Christus sedebit. Nõ igitur cõueniens est vt eã postquã peperit, cognouisset, si nõ cognouit eã donec peperit. Sicut cùm dicitur: Oculi nostri semper ad Dominũ donec misereatur nostri. Non sequitur, postquã miserebitur Dominus, quòd ad Dominũ nõ sint oculi nostri. Pari modo cùm dicitur: Iste non manducabit donec habeat cibum: non sequitur necessariè quod postquã habuerit cibum comesturus sit, nam tunc poterit mori vel mutare voluntatem.

Augustinus. Gen. 1. & 9. Gene. 3. Luca 1. Quod maledictio Euæ conuersa est Mariæ in benedictionem. Apoc. 21. Ioan. 9. Isaia 66. Luca 1. Simile. Isaia 53. Eccle. 24. Quod Christus comparatur virgulto & flori, Maria prato. Cant. 5. 1. Petri 1. Eccle. 24. Matth. 1. Expositio eius quod dicitur quod non cognouit eam, &c.

Matt. 1. Expositio illius verbi antequam convenirent.

Quidam autem sic intelligunt, quòd Euangelista ait quòd Ioseph non poterat cognoscere Mariam, id est, intueri in faciem eius, quamdiu Christus in vtero Virginis fuit, propter radios qui de vultu Mariæ procedebant. Similiter in hodierno Euangelio idem ait: Antequã conuenirent inuenta est in vtero habẽs de spiritu sancto. Nec ob hoc sequitur, quòd posteà cõuenirent carnaliter: sicut cùm dicitur: Iste homo antequã pœnituerit, morte præuẽtus est, nõ sequitur quòd posteà pœnituerit. Vel potest intelligi, quòd antequã cõuenissent ad cohabitandũ per nuptiarũ solennitatem, inuenta est habens in vtero de spiritu sancto. Non enim vt eam cognosceret, accepit Ioseph in vxorẽ eam: sed voluit Dominus vt despõsaretur Maria Ioseph, multiplici ratione, vt Ioseph iustus esset testis castitatis Mariæ, defendẽs eam ab infamia suspitionis, & vt Virgo viri solatio sustentaretur, vt puero ministraret, & eius nutritius esset, vt Mariã, ne tanquam adultera lapidaretur, nomine mariti excusaret, vt per ipsum Ioseph Mariæ origo ostenderetur, quia de eadẽ tribu fuit de qua & Maria, scilicet, de tribu Iuda: Et ne virginibus esset excusatio infamię, quòd mater Christi infamata esset, & vt matrimonio Marię expresse significaretur matrimoniũ Christi & Ecclesiæ, quæ virgo est & sponsa, & sine corruptione sui à Christo fœcundata. In matrimonio etiã Ioseph & Marię, signatur matrimoniũ Pręlati & Ecclesię, quę ab vno despõsatur, & ab alio, scilicet, à spiritu sancto fœcundatur. Noua autẽ causa fuit vt partus occultaretur diabolo, qui nesciuit discernere an esset ex semine viri natus, an ex virgine.

Multiplici ratione desponsata est Maria Ioseph.

De quadruplici natiuitate hominum & qualiter deceptus est diabolus à Christo. Matth. 20. Eccle. 36.

Cùm enim quatuor sint natiuitates hominis: prima in vtero, dum cõcipitur: secũda ex vtero, dũ in lucẽ per partũ producitur: tertia in baptismo, dũ per gratiã renascitur: quarta in resurrectione, cùm sederit filius hominis in regeneratione. Has omnes Christus in se mutauit, innouãs signa & immutãs mirabilia, & ita diabolũ decepit. Prima enim semper fieri solebat cum culpa, secũda cum pœna, tertia cũ peccatorũ remissione, quarta autẽ fiet in mundi fine. Christus autẽ natus est in vtero sine culpa, ex vtero sine pœna, baptizatus est sine peccatorũ quibus caruit remissione, resurrexit autẽ post mortẽ, nõ expectata generali resurrectione, & ita solitũ naturæ cursum mutauit, & astutũ serpentẽ sapientia sua decepit. Cùm igitur prædictis rationibus desponsata esset mater Iesu Maria Ioseph, inuẽta est prægnãs simul & virgo. Inuẽta est habẽs in vtero de spiritu sancto, mater simul & filia: mater sancta, mater immaculata, mater inuiolata & intacta. Virga Iesse, columba ferens ramũ oliuæ, fiscella Moysi intus, & exterius bituminata, vt ad eam nõ intraret aqua luxuriæ. Arca intus & foris deaurata, cõtinens in se cœleste manna: vellus veri Gedeonis, thronus veri Salomonis, porta clausa in templo Ezechiëlis, via viris inuia, cella pigmentaria, pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt castrorum acies ordinata, templum Domini, sacrarium spiritus sancti, vitis fructificans suauitatem odoris, mater pulchrę dilectionis & sanctitatis: vnde & Angelus ait illi: Quod enim ex te nascetur sanctũ, vocabitur filius Dei. Hoc autẽ sanctũ non dabit ipsa canibus, nec ante porcos sparget margaritas. Ecce enim veniet Dominus Princeps Regũ terrę, beati qui parati fuerint occurrere illi. Oportet igitur nos hodie sanctificari, & mentis nostræ thalamũ exornare, hospitiũ cordis cũ gaudio dilatare, Regemq́; venturũ bonis pręuenire operibus. Propter quod Propheta Ezech. ait: Montes Israël ramos vestros germinetis, & fructum vestrũ afferatis populo meo, propè est enim vt veniat ad vos. Montes enim, id est, solidi & sublimes terrã excedentes, vt veri Solis radios in se recipiãt virtutibus, & bonis operibus fructificare debẽt, non solũ sibi, sed & aliis germinãtes flores virtutũ, & ramos exempli boni ad proximos expandentes, & fructus bonorũ operũ. Apis autẽ quæ pascit inter lilia, quæ florigerã inhabitat regionẽ, id est, Christus, qui de se ait per Psalmistam: Pulchritudo agri mecũ est, sicut ad florẽ virginitatis aduolauit, ita in cordis eius hospitio requiescet, si flores virtutum in illo reperiat, & ramos virẽtes cum fructibus bonorũ operũ. Delitię enim eius sunt, esse cum filiis hominũ. Rogemus ergo beatã ipsius matrem, vt nos cõmendet apud filiũ suũ, & loquatur pro nobis bonum, & vt auertat indignationem suam à nobis: eius humilitas vanitatem & elationẽ nostram excuset apud Dominũ, eius virginitas corruptioni nostræ veniã impetret, eius charitas nostrorũ operiat multitudinẽ peccatorum, eius fœcunditas nobis fœcunditatem conferat meritorũ, vt per eam nos recipiat, qui per eam ad nos venit in mundum, & qui ea mediante particeps fieri dignatus est infirmitatis nostræ, ipsa intercedente participes nos faciat beatitudinis suæ Dominus noster Iesus Christus. Qui cum Patre, &c.

Matth. 1. Quod multipliciter præfigurata est hæc mirabilis conceptio & multipliciter commendatur Maria. Gene. 8. Isaiæ 11. Exod. 2. Idem. 25. Iudi. 6. 3. Regum 10. Ezech. 44. Isaiæ 39. Cant. 6. Eccle. 24. Lucæ 1. Matth. 7. Exod. 19. Ezech. 36. De montibus Israël. Cant. 2. Parab. 8.

IN NATIVITATE DOMINI THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE EX PROPHETA Isaia secundum aliam translationem.

Isaiæ 9.

Puer natus est nobis & filius datus est nobis, cuius imperium super humerum eius, & vocabitur nomen eius magni consilij Angelus.

Breuis expositio thematis. De quinque ferculis hodiernæ festiuitatis.

PVER, vt puri & pueri efficiamur: natus est nobis, vt renascamur: Filius datus est nobis, vt redimamur: cuius imperiũ super humerum eius, vt sustentemur: & vocabitur nomen eius magni consilij Angelus, vt illuminemur. Hodiernæ igitur solennitatis sancta & præclara lætitia in his quinque principaliter consistit, quibus quasi quinque ferculis quæ in prædictis Isaiæ verbis continentur, anima Christiana reficitur. Primum ferculum est, quòd Deus factus est puer, vt paruos & humiles consolaretur,

retur, & inueterati in peccatis ad pueritiam inuitarentur. Secundum, vt nati in peccatis per baptiſmum renaſcerentur. Tertium, vt captiui redimerentur. Quartum, vt debiles & infirmi ſuſtentarentur. Quintum, vt hi qui in tenebris & in vmbra mortis erant, illuminarentur. Vnde *Lucæ 1.* ipſe de ſeipſo per Iſaiam ait: Spiritus Domini ſuper me, eò quòd vnxit me ad annuntiandum *Iſaiæ 61.* manſuetis, miſit me vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clauſis apertionem: vnxit me vt eſſem manſuetus & ſuauis tanquam puer, ad annuntiandum manſuetis miſit me, vt humiles & manſueti verbo & exemplo meo conſolationem reciperent: vt mederer contritis corde, vt, ſcilicet, medicamento contritionis & baptiſmi ſanarentur: vt prædicarem captiuis indulgentiam, ſcilicet, quod per me redimerentur: & clauſis apertionem, vt, ſcilicet, quòd per me illuminarentur. Primo ferculo non ſolùm nos qui ſumus in tempore gratiæ, reficimur per guſtum, ſed ſancti Patres omnes ante natiuitatem refocillati ſunt quaſi per odoratum. Non ſolùm enim Abraham in ſpiritu vidit, & gauiſus eſt, diem natiuitatis pueri, ſed Patriarchæ & Prophetæ, & alij ſancti, hanc ſanctam ſolennitatem ſicut & nos celebrauerunt. Adam dixit: Hoc nunc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea. Apertè oſtendens veram Chriſti natiuitatem, & quòd de ſemine eius naſceretur. In diebus verò Noë, columba ad veſperam emiſſa, ferens in ore ramum oliuæ virentem cum foliis, ad arcam reuerſa eſt. In veſpere enim mundi cùm eſſet diluuium peccatorum, nec iam eſſent ripæ, id eſt, aliqui fortes, niſi valdè pauci, qui fluxum carnalium deſideriorum reprimerent, columba in ore ramum oliuæ ferens, venit ad arcam, id eſt, Chriſtus viſibiliter mundo apparuit, offerens pacem, quia in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Oliua ſignum eſt pacis. Ipſe autem reformauit pacem hominis ad Deum, hominis ad ſeipſum, vt iam non eſſet diuiſus, quia diuiſa mens non impetrat. Fecit etiam pacem inter Angelum & hominem, & inter hominem & hominem, tanquam lapis angularis, faciens vtraque vnum. Oliua eſt fructuoſa, & ab ea procedit oleum. Et Chriſtus nobis attulit plenitudinem chariſmatum, & ab eo procedit Spiritus ſanctus, qui ad modum olei illuminat, paſcit, ſanat, penetrat, ſuperenatat. Illuminat cæcos, paſcit famelicos, ſanat ægrotos, penetrat duros, ſuperenatat, quia ad ſuperiora nos eleuat. Præfigurata eſt autem huius nati pueri ſolennitas in Heliſæo, qui filio viduæ mortuo ſe coaptans, quem famulus eius per baculum ſuſcitare non potuit, ſuſcitauit. Lex enim data per Moyſen, terrorem tanquam baculus incutiebat, ſed neminem ad perfectionem ducebat. Verus autem Heliſæus, id eſt, Chriſtus, factus puer per incarnationem & humilitatem, ſe puero coaptans, eundem ſuſcitauit. Puer autem, id eſt, genus humanum, ſepties oſcitans per ſeptiformem ſpiritus reuixit. Hic eſt puer de quo dixit Iſaias: Vitulus & leo & ouis ſimul morabuntur, & puer paruulus minabit eos, id eſt, qui ſe per contritionem Deo immolat: & is qui alios cruciat, & is qui in innocentiæ ſimplicitate perdurat, intra caulas ſanctæ Eccleſiæ conuenient ſub ducatu pueri, id eſt, Chriſti, qui minabit eos. Et iterum: Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit. Quia qui prius fuerat raptor, quieſcet in pace cum manſueto, & pardus, id eſt, peccatorum ſuorum maculis varius, cum eo qui ſe deſpicit & peccatorem fatetur, humiliabitur. Diabolus ſiquidem quoſdam iam abſorbuerat, ſed Dominus armilla, id eſt, humanitate aſſumpta, perforauit maxillam eius, ſicut dicitur in Iob, vt eos extraheret. Alios autem vt abſorberet, ore dilatato, quaſi in cocleari poſuerat diabolus. Sed quoniam ſicut in vulgari dicitur, Inter os & coclear multa ſunt impedimenta: puer effuſo cocleari ab ore diaboli, nos liberauit. Et hoc eſt quod dicitur in Iob: Obſtetricante manu ſapientiæ, eductus eſt coluber tortuoſus, id eſt, mediante gratia incarnatæ veritatis, expulſus eſt diabolus à cauernoſis cordibus impiorum. Tortuoſus dicitur, quia in rectitudine veritatis non ſtetit: Lubricus, quia niſi in initio ſuggeſtionis ei reſiſtitur, repentè totus ad interiora, dum non ſentitur, illabitur. Hoc idem de hoc puero dicit Iſaias: Delectabitur infans ab vbere ſuper foramine aſpidum, & in cauerna reguli, cùm fuerit ablactatus manum ſuam mittet. Non nocebunt neque occident in vniuerſo monte meo ſancto. Quaſi diceret, Chriſtus in corda iniquorum vbi habitat diabolus, qui aſpis dicitur, quia occultè ſæuit, & regulus, quia apertè ferit, manum, id eſt, diuinam potentiam mittens, ipſum captiuum extrahet, vt non noceat in monte eius, id eſt, in Eccleſia. Conformemur igitur huic puero, vt ſimus paruuli & humiles ſine ſuperbia, dulces & benigni ſine inuidia, mites & pacifici ſine odio & ira: diligentes Patrem Deum, & matrem Eccleſiam ſanctam, atque deuoti erga parentes noſtros ſine acidia. Non cupidi, non nimis anxij aut ſoliciti, ſine auaritia, paucis cõtenti, ſine gaſtrimargia mundi, & cõtinentes ſine luxuria. Hęc enim ſupradicta ſeptem vitiis oppoſita, quę puer habet per naturã, oportet quod habeamus per gratiã. Niſi enim efficiamur vt pueri, regnũ cœlorũ non intrabimus: nõ fugiamus ab eo ſeruili timore. Puer enim dulcis & amabilis nõ diu retinet iram, non rennuit modicã ſatisfactionem. Si autem eum non diligamus tanquã puerũ, aliquando videbimus & timebimus eum tanquã leonẽ & iratum. Licèt autem dulcis ſit in patibulo, dulcis in ſepulchro, ipſe dulciſsimus eſt in præſepio. Vnde cuidam Hæremita dum quęreret de quo cogitare deberet, reſponſum eſt diuinitus, Ego ſum dulcis in præſepio, dulcis in patibulo, dulcis in ſepulchro, dulcis in cœlo. Ipſe autem valdè dulcis eſt & amabilis, dum tanquam puer cogitatur. Vnde in Eccleſiaſtico: Breuis in volatilibus apis, & initium

Marginalia: *Ioan. 8.* — *Multipliciter Chriſti natiuitas prænuntiata eſt.* — *Gene. 2.* — *Item 8.* — *Item 8.* — *Baruch. 2.* — *Ephe. 2.* — *Iſaiæ 27.* — *Ephe. 2.* — *4. Regum 4.* — *De Heliſæo & filio viduæ ſuſcitato.* — *Ioan. 1.* — *Heb. 7.* — *4. Regum 4.* — *Iſaiæ 11.* — *De vitulo, leone & oue.* — *Item 11.* — *De lupo, & agno, pardo, & hœdo.* — *De foratione maxillæ & cocleari effuſo.* — *Iob 15.* — *Item 26.* — *Iſaiæ 11.* — *De proprietatibus pueri.* — *Eccle. 11.*

De api & dulcedine fructus eius. Matth.13. Mar.4. Lucæ 14. Iob.5. Matth.25. Lucæ 19.

& initium dulcoris habet fructus eius. Initialis dulcedo cordis est natiuitas huius pueri. Apis autem modica est, & Christus paruulus secundum quod homo: vnde comparat se grano synapis in Euangelio. Hæc apis in aluearibus nouis mellificat, quia corda per gratiam innouata dulcedine sua, replet & satiat. Apis laboriosa est, & otiosa animalia propellendo fugat: & Christus natus ad laborem, seruum à bono opere torpentem damnat. Apis floribus pascitur, & Christus qui pascitur inter lilia virtutum flagrantia delectatur. Apis secundum regulam, & ordinatè cuncta peragit, & Christus Ecclesiam suam regulariter ordinauit. Puer iste natus est non contra nos, sed nobis. Hanc autem cantilenam, hoc canticum nouum, non possunt verè cantare Iudæi, nec infideles alij: qui dum Christum pro humano genere natum non credunt, & ei de tanto beneficio ingrati existunt, non eis, sed contra eos natus est Christus. Ipse enim positus est in ruinam, & in resurrectionem multorum. Hanc etiam cantilenam huius, scilicet, Missæ introitum, non possunt verè cantare quidam mali Christiani, qui licèt credant, tamen fidem operibus huic puero negant. Ipse enim qui iustis est odor vitæ in vitam, iniquis Christianis est odor mortis in mortem, quia in bono odore serpentes necantur, & homines recreantur. Sicut autem nato Regis filio, inimici Regis contristantur, amici verò lætantur: serui autem non diligentes dominum, pro nihilo habentes, nec gaudent, nec contristantur: ita de Christi solennitatibus Iudæi & alij increduli, inuidia tabescentes, contristantur. Mali autem Christiani quasi ex vsu, & quadam arida consuetudine, vel fortè ne hæretici reputentur feriantes, potius exultant in ventris repletione, quàm in pueri natiuitate. Amici autem Regis, gaudent in natiuitate noui domini sui. Ipse enim est amor, nec sentitur nisi palato purgati cordis, quia non potest dulcis esse Christus, cui adhuc dulcis est mundus. Hi igitur soli possunt cantare: Puer natus est nobis. Et quoniam puer puerorum diligit consortium, humiliemur pueri, efficiamur vt ei, secundum quod licèt humanæ fragilitati coaptemur. Nos enim cùm ad imaginem Dei facti sumus, ei quasi sigillo coaptari debemus, vt in ipso reformemur. Si autem alicuius sigilli imago alij applicetur, semper plus vel minus habens inuenitur, & ita prima imago destruitur. Non igitur mundi vanitatibus vel carnis voluptatibus applicemur, ne imago prima deleatur, vt autem cum puero hoc aliquis puer efficiatur, oportet quod prius concipiatur. Secundò, secretis quibusdam pabulis in vtero nutriatur. Tertiò, in lucem emittatur. Quartò, lactis alimento foueatur, vt sic tandem ad mensam patris accedens cibis solidis vescatur. Sic fidelis quisque in cathecismo cōcipitur, & de quibusdam quæ ad sui reformationem & redemptionem pertinent, quasi secretis pabulis instruitur: deinde per baptismum nascitur. Posteà lac debet sugere de duobus vberibus Ecclesiæ, id est, de duobus testamentis teneram doctrinam, vt tandem ad mensam patris cibum validum valeat sumere. Est autem triplex filij natiuitas: ex patre sine matre nascitur Deus æternaliter: de matre sine patre nascitur homo temporaliter: de mente etiā iusti nascitur spiritualiter. In mente enim concipitur per affectum, nascitur per effectū, nutritur per profectum: de patre nascitur Deus creator: de matre nascitur Deus redemptor: de mente nascitur Deus iustificator: de patre nascitur sublimitas: de matre nascitur humilitas: de mente nascitur misericordia & veritas: Verbū æternū nascitur ex patre: verbum supernum ex matre: verbum in æternum ex mente. Prima natiuitas ex patre mirabilis & incomprehensibilis, sicut scriptum est: Generationem eius quis enarrabit? Vnde prima Missa cantatur nocte, in qua agitur de hac occulta generatione, scilicet, Dominus dixit ad me. Apertè autem est natus ex matre, licèt mirabiliter & miraculosè. Pastoribus enim & multis aliis manifestata est eius natiuitas: vnde Missa tertia quę de hac natiuitate inchoatur, scilicet, Puer natus est nobis, cantatur aperta & clara die. Natiuitas autē illa qua nascitur spiritualiter in mente vel ex mente, non est ita occultata sicut prima, nec ita aperta sicut corporalis natiuitas ex matre, vnde secunda Missa, scilicet, Lux fulgebit, quæ agit de mentis illuminatione per gratiam, in diluculo decantatur. De qua scriptum est: Vobis timentibus Deum, orietur Sol iustitiæ. Sequitur. Filius datus est nobis, igitur diuites facti sumus. Qui enim possessorem omnium habet, in illo cuncta posidet. Auarus autem cui omnium possessor non sufficit, nunquam alia possessione contentus erit. Quid autem nobis negabit, qui seipsum nobis dedit? Hoc est admirabile commertium: Mirabilis mercator accepit paupertatem humanitatis nostræ, & procedens homo sine semine, largitus est nobis suam deitatem. Omnia igitur in possessore omnium nostra sunt, omnia nobis seruiunt, omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Filius datus est nobis in precium, datus est nobis in cibum siue viaticum, datus est nobis in præmium, vt qui erat principium nostræ creationis, esset precium nostræ redemptionis, viaticum nostræ peregrinationis, præmium nostræ retributionis. Datus est nobis filius, vt superbos humiliaret, inimicos reconciliaret, seruos redimeret, amicos nutriret, filios remuneraret. Est autem natus in Bethleem, nutritus in Nazareth, mortuus in Hierusalem: vt nos in Bethleem, in domo, scilicet, veri panis, id est, in Ecclesia, per gratiam nascamur: in Nazareth, id est, in flore virtutum nutriamur, & sic in Hierusalem, id est, in visione pacis moriamur. Natus autem in pręsepio, ponitur tanquam hordeum iumentis. Hordeum parua seges est, tunicata paleis, exasperata aristis. Paruitas significat eius humilitatem: palea nostri defectus necessitatem, quem voluntariè suscepit: aristæ punctiones Iudaicæ persecutionis, quas pro nobis sustinuit.

Margin notes: *Quod puer non est natus reprobis, sed contra eos natus est. Lucæ 2. 2. Cor.2.* — *Simile.* — *Quod huic puero conformari debemus.* — *Simile. Heb.5.* — *De triplici Christi natiuitate.* — *Esaiæ 53. De mysterio trium missarum.* — *Mala.3.* — *De filio dato & multiplicí eius datione. Rom 8. Item 8. Esai.9. ex 70. Ad quid datus sit. De locis natiuitatis, nutritæ & mortis. Matth.2. Lucæ 2. Ioan.19. Lucæ 23. Matth.27. Mar.15. De præsepio & ordeo.*

Licèt autem in se sit frumentum, nobis tamen est ordeum, qui non possumus plenè gustare eius dulcedinem. Sicut autem per cibum mors intrauit in orbem, ita per hunc cibum mundus recuperauit vitam. Sicut enim corporalis vita sine corporali cibo non potest subsistere, ita nec spiritualis sine spirituali. Nisi enim manducauerimus carnem filij hominis & biberimus eius sanguinem, nõ habebimus vitam in nobis. Cibus igitur Angelorum secũdum diuinitatem factus est cibus hominum secundum humanitatem, & ita panem angelorum manducauit homo omne delectamentum in se habentem & omnem saporis suauitatem, sicut in libro Sapientiæ dicitur. Est autem fauus secundum quod cibus hominum: Mel purum secundum quod cibus Angelorum, vinum angelis secũdum quod Deus. Lac hominibus secundum quod homo: vnde in Canticis. Comedi fauum cum melle meo: bibi vinum cum lacte meo. Sequitur: Cuius imperium super humerum eius. Non contemnas puerum, quia paruus & humilis. Ipse enim nihilominus immensus & fortis gigas geminæ substantiæ, portansque omnia verbo virtutis suæ, cuius imperium super humerum eius. Qui appendit molem terræ tribus digitis. Iacet in præsepio, sed fulget in cœlo. In terris plorat, sed in nubibus tonat. Sub matre pannos induit, sed cũ patre cœlos condidit. In terris esurit, qui angelos in cœlo pascit, paruoque lacte pastus est, per quẽ nec ales esurit. Nõ habuit, vbi caput suũ reclinaret in terris, cuius cœlũ sedes est, terra autem scabellum pedum eius. Subditus est matri in terris, cui angeli seruiunt in cœlis. Factus est autẽ pro nobis panis esuriens, aqua sitiens, vita moriẽs, virtus deficiẽs, risus plorans. Quã dulces lachrimę pueri vagiẽtis, quę nobis extinxerũt ignẽ pœnę infernalis. Quàm dulces panni, qui sanguinẽ peccatorũ nostrorum extersérunt, quàm dulcis fascia, quàm dulcia vincula, quę dæmones, ne nobis nocerent, ligauerunt. Hęc est mulier illa euangelica, quę accensa lucerna inclinauit se in terram, vt dragmam amissam reperiret, sicut nutrix contrahit se & versus puerum se inclinat, & verba sua quasi balbutiendo mutat, vnde ipse dicit per Ozeam Prophetam. Ego nutritius Effraim in brachiis meis portabo illum. Effraim fructificans interpretatur. Est igitur nutritius Effraim, id est, illorum, qui fructificãt in spiritualibus. Ama igitur puerum, time immensum. Cùm ergo audis, puer natus est nobis, confide & spera. Cùm audis, filius datus est nobis, cautus esto, & datum conserua. Cùm audis, cuius imperium super humerum eius, time & adora. Ipse etiam imperium sanguine suo redemptum super se in cruce portauit. Sicut scriptum est: Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Pius enim pastor ouem errantem in humeris suis reportauit. Sceptrum etiam imperiale, id est, crucem portauit super humerum eius, de quibus non est modò dicendum. Prohibitum est enim ne coquamus hœdum in lacte matris suę. Puer enim noster adhuc est in lacte, adhuc vbera sugit, non est modò coquendus igne passionis. Iam autem ad aliud ferculum quod aliis delicatius est, vt animæ nostræ plenè saginentur, ne accedamus. Non solum enim humilis & benignus, non solum fortis & immẽsus, sed prudens & consiliarius est, vocabitur enim nomẽ eius magni consilij angelus. Ipse enim de seipso ait: Ego sapientia in consiliis habito, & eruditis intersum cogitationibus. Consuluit enim nobis temporalia contemnere, cœlestia quærere, transitoriis non inhęrere, æterna & vera bona diligere, relinquere miseriam, consequi beatitudinem, commutare ea quæ non possumus retinere pro his quæ non valebimus amittere. Thesaurizate, inquit, vobis thesauros in cœlo, vbi nec tinea, nec ęrugo demolitur, nec fures effodiunt, nec furantur. Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiatur? Da, inquit, aquę frigidę calicem: recipe vitam æternam. Da lutum, accipe thesaurum. Da terram, recipe cœlum. Relinque mortem, suscipe vitam. Fuge infernum, intra paradisum. Dimitte laborem, trãsi ad requiem. Venite, inquit, ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Ecce quàm magni consilij fuit angelus iste muncius paternæ voluntatis. Non solum autem magni consilij, sed maximi & à seculo absconditi & soli Deo ab æterno præcogniti, fuit angelus consilij, quod fuit vnum de archanis & secretioribus chusi. Cùm enim Deus summè bonus ex summa charitate quam habet, gloriam suam solus habere nollet, sed aliis cõmunicare voluisset: Est enim charitas virtus, quæ vult idem bonũ aliis quod sibi, prout potest & decet, Deus vt cõmunicaret aliquibus summum bonũ, quod ipse est, cùm haberet posse & scire, habuit pariter & velle. Creauit igitur angelicos spiritus multiplices, vt eius beatitudinis essent participes. Et quoniam charitas Dei & benignitas summè ampla absque mẽsura & ad omnia protenditur, voluit protendere charitatẽ suã nõ solũ ad angelũ, sed ad aliã creaturã, quę cõmunẽ cum omni re haberet vbiq; naturã. Et quoniã summa est in Deo humilitas, vt minima maximis æquarentur, fecit creaturam illam de humillima materia, scilicet, de limo terræ, cui suam cõmunicaret gloriam. Cùm autem angelus nullo instigante, nulla etiã corporis fragilitate excusante, peccaret, peccatũ eius prorsus fuit irremediabile. Homo autem luteum habens habitaculum, pronior fuit ad peccandum, & alio instigante, peccans aliquam videbatur habere excusationem. Et quoniam summa in Deo est misericordia, videbatur quod homo, si pœniteret, aliqua satisfactione ad gloriam propter quam percipiendam factus fuerat, reparandus erat. Indignum enim videbatur quod tam digna creatura ad imaginem Dei facta tota periret, ne Deus frauderetur suo proposito, qui propterea fecerat hominem, vt eum cognosceret, cognitum diligeret, & tandem dilecto frueretur. Cùm etiam tota angelica natura non perisset, maximè cùm scriptum sit. Filius non portabit iniquitatem patris. Et iterum: Deus

Sicut autem per cibum mors, ita per cibum vita.
Simile.
Ioan. 6.
Sap. 16.
De fauo & melle vino & lacte.
Cant. 5.
Esaiæ 19.
De fortitudine & infirmitate.
Heb. 1.
Esaiæ 40.
Matth. 8.
Lucæ 2.
Esaiæ 66.
Lucæ 15.
Simile.
Oseæ 11.
De muliere inclinante se vt dragmam reperiret.
Lucæ 15.
Exod. 23.
Esaiæ 9. ex 70.
Parab. 9.
De angelo magni consilii & eius consilio.
Matth. 6.
Lucæ 12.
Matth. 16.
Mar. 8.
Lucæ 9.
Matth. 11.
Marc. 9.
Matth. 11.
2. Regum. 15.
De archano & profundo consilio redemtionis nostræ.
Quod peccatum angeli fuit irremediabile sed non peccatum hominis.
Multiplex ratio pro parte misericordiæ.
Gene. 1.
Ezec. 17.

nihil odit eorum quæ fecit, nec vult mortem peccatorum, quia cor contritum & humiliatum Deus non despiciet: nec obliuiscetur misereri Deus, nec continebit in ira sua misericordias suas. *Item 3.* Quia quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum suarum non recordabitur, quia venit tempus miserendi eius. Ipse enim dicit de se. Sanctus sum non irascar in perpetuum, *Esaiæ 49.* tu autem scito peccata tua. Et iterum: Si mater oblita fuerit pueri sui, ego non obliuiscar vestri. Præsertim cum misericordia superexaltet iudicium, *Iaco. 2.* & iustitia sine misericordia nō virtus esse videatur, sed crudelitas. Homo autē acceperat de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. *Esaiæ 40.* A planta enim pedes vsque ad verticem non erat in eo sanitas. *Item 1.* Et quoniā Deus iam ostēderat potentiā suam in rerum creatione & sapientiam in ordinatione & dispositione, debuit ostēdere bonitatē suā in perditorū reparatione. His & cōsimilibus rationibus misericordia superni regis filia vehementer infligabat patrē suum, patrē misericordiarū, & Deum totius consolationis obsecrauit, vt genus humanum restauraret & seruum fugitiuum ad propria reuertentem reciperet. *Sap. 5.* Sed altera eius filia iustitia, scilicet, quasi inflexibilis & erecta, aduersus sororē suā stabat in magna cōstantia, rationibus insuperabilibus patēter ostēdens seruum inobedientem, ingratum, transgressorem, & contumacem, cùm tam facile posset obseruare tam leue mandatum, cum tota eius posteritate, exilio perpetuo fore damnandum. *Multiplex ratio & allegoria pro parte iustitiæ.* Quantò enim maior est cui infertur iniuria, tantò iniuriosus maiori dignus est pœna. Cùm ergo in infinitum magnus sit Deus, infinita pœna erat homo puniendus, & ita quamlibet faceret satisfactionem nondum erat absolutus. *Simile.* Si enim rex temporalis offensus punit temporaliter non iniustū videtur, si rex æternus puniat æternaliter. Prętereà cùm satisfactio sit factū quo non nisi pro reatu tenetur homo, & iuxta dignitatem eius quem reus offendit, debet satisfactio compensari. Deus autem in infinitum dignus sit quidquid homo facere potest, digna satisfactio non est. *Ioan. 8.* Et quoniam omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: qui enim facit peccatum, seruus est peccati, non esset digna recompensatio, si seruus restitueretur pro libero. Præterea licet nunquā peccasset homo, tamen & se & quicquid poterat, debebat Deo. Nihil ergo poterat facere, vnde vel se vel aliū posset redimere. *Lucæ 17.* Homo enim cùm omnia benefecerit seruus inutilis erit, quod debuit facere, fecit. Qui autem soluit debitum, propter hoc non redimit amissum. Licet autē per pœnitentiam culpa deleretur, perfecta tamē innocentia nō restitueretur. Maximè cū fomes peccati semper remaneat. Et ita quāuis per pœnitentiā culpa posset auferri, tamen propter hoc æternā gloriam non posset promereri. *Iob 14.* Cùm igitur omnes immundi essent, de immundo concepti semine, & apposuerunt adhuc peccare ei, indignū videbatur, *Matth. 7.* quod Deus ianuam Paradisi, quā per peccatum primi parentis clauserat, reseraret indignis, ne sanctū daret canibus, aut margaritas proiiceret porcis. *Rom. 2.* Quin potius iustitia exigebat, vt redderet vnicuiq; iuxta opera sua, reddēs retributionē superbis. *Ezech. 17.* Anima enim quę peccauerit, ipsa morietur. *Esaiæ 1.* Dominus enim enutrieuerat filios, & exaltauerat, ipsi autem spreuerunt eū, & maximè *Gene. 3.* Adā, qui maluit acquiescere volūtati vxoris, quā diuinæ voluntati. Homo enim cùm in honore esset, non intellexit. Et quia cōparatus est iumentis insipientibus, nec voluit in pace manducare panem angelorum: *Gene. 3.* iustū fuit vt in labore & sudore vultus sui manducaret panē doloris, maximè cùm data sit sententia contra eum. *Iaco. 1.* Apud Deū verò non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio: Vnde semel data sententia, videbatur nō debere mutari propter aliquam hominis miseriam vel pauperitatem, cùm scriptum sit. *Exod. 23.* Non miserearis pauperis in iudicio. Et quia homo in veritate non stetit, *Ioan 8.* ab initio scriptum est autē. Perdes omnes qui loquuntur mendacium, *Rom. 1.* dignus erat homo perditione, maxime qui cùm Deum cognouisset, non tanquā Deum & Dominū glorificauit, sed euanuit in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor illius. *Sap. 9.* Cùm enim nullam haberet in Paradiso cibi penuriam, omnibus aliis cibis sibi concessis, nec corpus haberet corruptibile, quod aggrauaret ipsius animā, quantò cum maiori facilitate peccauit, tanto grauius transgressus est mandatum, & maior in eo contemptus fuit. His & cōsimilibus allegationibus cōsilio veritatis quā secū vocauerat freta iustitia sororis suæ misericordię maximè videbatur resistere. Quid igitur dulcis & benigna pietatis visceribus affluēs, virgo summi regis filia facere poterat misericordiā. Allegationibus superare nō poterat, miseris tamen compatiens eos liberare vehementer cupiebat. Et iam ferè vrgente iustitia à causa deciderat, cum eius comes insperabilis pax, scilicet, quā sibi in auxiliū adiunxerat, pium patrē incitauit vt inter duas sorores non de rigore, sed de æquitate tanquam medius arbiter amicabiliter componeret, ita tamen quod vtrique satisfaceret. *Qualiter tractatum est de concordia inter iustitiam & misericordiam.* Pater autem cum filio suo sapientissimo magni consilij angelo conuocato tertio exigente misericordia, scilicet, spiritu sancto de concordia & compositione tractauit. Nulla autem rationalis creatura poterat inueniri per quam dānum rationalis hominis & ad imaginem Dei facti iuxta recompensationem posset reparari, sed nec aliqua creatura rationalis, vix enim alicui sua sufficiebat iustitia nedum sufficeret vniuersis. *Quod nullus potuit redimere genus humanum nisi Deus & homo.* Quid enim potest alij mereri, qui quidquid possit, debet suo creatori. Propriè enim quis apud aliquem mereri dicitur cum spontanee pro eo facit quod facere non tenetur. Si enim reddimus quod debemus, absoluimur, sed non nobis, nedum aliis meremur. Prætereà cùm Deus fecerit Adam liberum & nulli, nisi sibi subiectum, *Gene 1.* si eū Angelus vel alia creatura redemisset, oportet quod redemptori suo subiectus esset. Et ita non cōpetenter satisfactū esset Domino, si seruus alterius redderetur pro libero: *Esaiæ 42.* maximè cū scriptum sit. Gloriā meam alteri non

alteri nō dabo: Videbatur autem oportunum, si fieri posset, vt homo pro homine satisfaceret, & sicut homo victus fuit, ita homo reuinceret, vt hominis culpam homo deleret. Ratio enim exigit vt frater fratrem adiuuet, & quod alter eiusdem naturæ alteri compatiatur. Præostensum est autem, quod per purum hominem totum genus humanum reparari nō potuit. Ad hoc autem quod aliquis propriè mereatur, oportet quod sit maior apud quem mereatur. Vnde nec purè Deus potest mereri. Oportet præterea quod sit actor actionis ad hoc quod propriè mereatur, sicut primus homo propriè demeruit, quia fuit actor peccati. Sed nullus nisi Deus aliquid potest creare. Oportuit igitur quod esset Deus & homo qui damnum restauraret & precium pro vniuersis redderet vel solueret: vt quantumlibet preciosa hostia, quantumlibet sufficiens precium pro vniuersis esset, & sicut per vnius hominis inobedientiā & iniustitiam mors intrauit in omnes: ita per vnius obedientiam & iustitiam vita rediret. Filius igitur sapiens videns quod iustitia læderetur nisi precium sufficiens pro omnibus traderetur, & nisi pœna competens pro peccatis solueretur. Sed iterum misericordiæ non satisfaceret nisi seruum reuerti volentem susciperet, & de condigna pœna aliquid relaxaret pio patre prouidente, spiritu sancto consulente, modum inuenit per quem vtrique sorori satisfecit. Carnem passibilem assumpsit, vt in se pœnam susciperet, & se pro omnibus precium daret. Vt autem veritas Domini manet in æternum, qui ait: Quacunque hora comedes, morte morieris: voluit hominem corporaliter mori, & ita satisfactum est iustitiæ. Seruum verò liberando ad beatitudinem reparauit, & sic misericordiæ satisfecit. Non solum autem inter has duas sorores amicabiliter composuit, sed inter ipsas & earum socias. Misericordia enim & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Quoniam autem pater omnia in sapientia fecit per sapientiam suam, id est, per filium mundum redimere voluit. Nullus enim alius dignus est aperire ianuam Paradisi, nisi leo de tribu Iuda, qui claudit, & nemo aperit, aperit & nemo claudit. Primi enim parentes propter sapientiam quam concupierunt: mandatum transgressi sunt. Qui autem occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. Vnde nec pater, nec spiritus sanctus, sed solus filius incarnatus est. Ego, inquit, feci, & ego feram. Si propter me orta est tempestas, ait verus Ionas, mittite me in mare. Ipse igitur qui filius erat per naturam, æternaliter factus est filius per gratiam temporaliter. Primus enim homo factus est nec de masculo nec de fœmina. Secūdus, scilicet, Eua de masculo & non de fœmina. Tertius de masculo & de fœmina. Restabat ergo quartus modus vt fieret homo de fœmina, non de masculo: Deus simul & homo: Vt sicut tres sunt personæ in vnitate essentiæ, ita tres essent substantiæ in vnitate personæ, scilicet, corpus, anima & diuinitas: Verus existens mediator inter Deum & hominem, conuenientiā habens cum vtroque extremorū, vtriusque gerens in vna persona naturam vt neutri parti suspectus esset. Cùm autem ipse sit forma & imago patris & ab ipso sit omnis forma: sicut enim materia cuiuslibet rei aptatur patri & compositio formæ ad materiam spiritui sancto, ita forma specialiter adaptatur filio, competens fuit vt hominem per culpam deformem reformaret. Vicium autem superbiæ per humilitatis virtutem oportuit expiari. Homo enim fieri voluit quasi Deus per superbiam: & Deus factus est homo per humilitatē, vt sicut humiliatus est Deus pro homine, creator pro creatura, Dominus pro seruo, ita homo pro Deo, creatura pro creatore, seruus pro Domino humiliaretur. Cū autē homo penitus per se esset insufficiens: præuenit eum Deus per misericordiā, dans homini gratis quod homo ex debito redderet Deo. Et his rationibus vocatū est nomen eius magni consilij angelus. Nos ergo fratres nouo regi nouum seruitium exhibeamus: humili puero humile hospitium in humilis cordis præsepio præparemus. In compuncti cordis alueolo balneum lachrymarum ei faciamus. In pannis mundis puræ conscientiæ eundem inuoluamus. Brachiis ardentis desiderij puerum amplectentes astringamus: vbera misericordiæ & compassionis ei præbeamus. Deosculemur eum vt reconsiliati ipsi, pacem cum illo habeamus, & in mentis tranquillitate ei seruiamus. Pro filio dato largitori gratias referamus. Innitentes ei, ab humeris eius nunquam recedamus. Si enim nos in ipso proiiciamus, non est ita crudelis vt se subtrahat. Qui enim confidunt in eo, non confundentur. Angelo magni consilij credamus, & eius consiliis penitus acquiescamus, vt spretis fallacibus & transitoriis bonis, ad vera & permansura bona festinemus. Quod ipse præstare dignetur, qui viuit & regnat cum Deo patre in vnitate spiritus sancti Deus, per omnia seculorum secula.

Quod per filium facta est concordia inter duas sorores.

Gene. 2.

Quod nec pater nec spiritus sanctus incarnari debui sed solus filius.

Esaiæ 22.
Apoc. 3.
Esaiæ 45.
Ionæ 1.

De quatuor modis creationis.

De Christo mediatore & eius humilitate & priorum parentum elatione.

Lucæ 15.

EODEM DIE, THEMA SVMPTVM de Epistola ad Hebræos,

Multipharie, multisq; modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, nouissime diebus istis locutus est nobis in filio. *Heb. 1.*

SICVT audiuimus, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum. Sicut olim à sanctis Prophetis prænuntiatum in scripturis audiuimus, sic in hodierna die completum videmus in ciuitate Dei, id est, in Maria & in sancta Ecclesia. Lux enim de cœlo refulsit hodie super nos, quia natus est nobis Dominus. Apparuit hodie benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei. Ex sola enim benignitate incarnatus est Dominus, & factus homo visibilis apparuit mundo

Tit. 3.
De ostensione benignitatis & humanitatis Christi.
Apoc. 1.
Tit. 2.

mundo non nostris meritis, nec ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos. In quo enim poterat magis commendare benignitatem suam, quàm suscipiendo carnem nostram? In quo magis potuit commendare misericordiam suam quàm suscipiendo miseriam nostram? Ipse enim
Apoc.1. prior dilexit nos, & ex sola gratia in mundum venit. Maiorem enim nobis gratiam fecit, dum Deus factus est homo, & creator factus est creatura, vt hominem saluaret, quàm si homo fieret vermis, vt vermiculum à morte liberaret, si istud possibili homini esset. Vnde Apostolus
Tit.2. in eadem epistola ad Titum de hac gratia sic ait: Apparuit gratia Dei & saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatem & secularia desideria sobriè & iustè & piè viuamus in hoc seculo. Gratis enim hodie apparuit Dominus tanquam sponsus procedens de thalamo, beatæ Virginis desponsata sibi humana natura. Nisi enim esset verus Deus, non afferret remedium, nisi esset verus homo, non præberet exemplum. Ad hoc igitur apparuit vt erudiret nos doctrina & exemplo, & extra ruditatem culpæ & ignorantiæ poneret reformando nos & reparãdo ad imaginẽ suã, qui prius impij eramus contra Deũ & iniqui
Tit.2. contra proximos nostros, & secularibus desideriis dediti cõtra nosmetipsos. Ipse autem ad hoc venit, vt sobriè quo ad nos, contra carnis voluptatem & iustè quo ad proximos reddendo, scilicet, vnicuiq; quod suũ est cõtra iniquitatẽ, & piè quo ad Deũ cõtra impietatẽ viuamus in hoc seculo. Hodie igitur apparuit simul benignitas & humanitas in Christo. Butyrũ enim & mel
De butyro & melle. *Esaiæ 7.* *Lucæ 15.* comedet, quia naturã humanã assumpsit & dulcedinẽ benignitatis suæ nobis exhibuit sine caseo corruptionis & aculeo districtionis. Ex oue enim centesima, quæ perierat, quã humeris suis pastor pius reportauit, id est, ex natura nostra partem lactis assumpsit, id est, butyrum partem
Iere.15. *Esaiæ 7.* reliquit, id est, caseum. Bene enim elegit separans pretiosum à vili: sciens reprobare malum & eligere bonum. Butyrum enim sine caseo comedit, quia naturam nostram sine peccati corruptione assumpsit. Quia igitur non solum butyrum, sed insuper & mel comedit, dum humanam naturam & diuinam in se coniunxit: Vocatum est nomen eius non solum Christus sed & Iesus. Neque enim Christus sine vnctione, nec Iesus sine salute hodie nobis apparuit. Cum butyro, scilicet, & melle ad nos venit. Veritas enim de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit. Butyrum de terra nascitur. Hæc est veritas quæ nascitur de Maria secundum humanitatem, & iustitia, id est, diuinitas iustificans peccatores, de cœlo prospexit. Hoc est mel quod de sursum venit. Prospexit enim Dominus de excelso sancto suo: Dominus de cœlo in terram aspexit vt audiret gemitus compeditorum. Desiderium enim pauperum hodie exaudiuit Dominus sicut ipse ait: Propter miseriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, id est,
Bernardus. De coniunctione diuinitatis & humanitatis. apparebo in carne. Apparuerat ab initio potentia saluatoris nostri in rerum creatione, sapientia in rerum ordinatione. Apparuit hodie benignitas & humanitas in pueri natiuitate. Ex Deo enim & homine fecit quasi electuarium, vt sanaret infirmitates nostras. Et opem ferret infirmo super lectum doloris eius. Altissimus enim hodie de terra beatæ Virginis nobis creauit
Eccle.38. *Ioan.9.* *Iob.29.* *Heb.1.* medicinam. Ex saliua & sputo fecit lutum, vt illuminaret tenebras nostras. Gloria angelorum factus est consolatio miserorum. Sicut ipse per Iob ait: Cùm sederem quasi rex circunstante exercitu, eram tamen merentium consolator. Sedens enim ad dexteram patris angelorum, exercitu circunstante, factus est merentiũ consolator, veniens in humilitate & paupertate, tonabat in cœlis & vagiebat in cunabulis. Sugebat vbera, qui creauit sidera, pascebatur lacte, qui
Collatio virtutis & infirmitatis in Christo. angelos refecit cælesti pane. Infans ętate, sed ęternus deitate. Plorans paruulus ex compassione, cùm alij plorent ex passione. Lachrymas fundens pro nobis paruulus, tandem fusurus sanguinem adultus, pro nobis contra diabolum pugnaturus. Ipse enim quasi loricam ad pugnan-
Eccle.18. *Sap.5.* *Matth.3.* dum induit, dum carnem, in qua superauit diabolũ, assumpsit. Ros enim benignitatis & incarnationis eius obuians ardori delectionis eius aquilonem, id est, diabolũ humiliauit sicut in Ec-
Quomodo sibi respondeat ea quæ Christus in se suscepit his quæ nobis cõtulit. clesiastico dicitur: Inclinata est igitur sublimitas, vt nostra sublimaretur humilitas. Paruulus datus est paruulis, vt magnus aliquando detur magnis. Ortus est nobis sol iustitiæ, vt aliquando oriatur nobis sol gloriæ. Quos enim iustificat paruulus, glorificabit excelsus. Natus est in stabulo, in domo stercorum & hospitio iumentorum: vt de stercore pauperẽ erigeret & non solũ homines, sed insuper iumenta saluaret. Homo enim cùm in honore esset, non intellexit,
Esaiæ 40. *Rom.14.* *Ioan.12.* comparatus est iumentis insipientibus. Et ideo factus est caro vt esset fœnum iumentorum: Scriptum est enim in Esaia: Omnis caro fęnum, factus est olus infirmorum. Sicut scripum est
Opposita & contraria ostenduntur esse in Christo secundum diuersas naturas. in Apostolo. Qui infirmus est, olus manducet. Factus est frumentum hominum, fęnum carnis nostrę conuertens in frumentum: Sicut scriptum est. Nisi granum frumenti cadens in terra, mortuum fuerit, ipsum solum manet. Humiliatus est igitur vt nos exaltaret: Pauper factus est vt nos ditaret, humanatus est, vt nos deificaret. Antiquus dierum factus est puer, verbum in-
Leo Papa. fans. Risus plorans. Æternus factus est temporalis, quem totus non capit orbis, factus est loca-
Iterum alia collatio oppositorum in Christo & in nobis. lis. Impassibilis factus est mortalis. Omnipotens infirmus: Immensus paruulus: Deus noster factus est frater noster. Suscipitur enim à maiestate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas, à diuinitate humanitas, Deus pariter & homo, vt mori possit ex vno & resurgere ex alio: Factus est infantulus, vt nos perfecti simus, vilibus induitur, vt nos stolam im-
Lucæ 1. *Item 2.* *Ioan.14.* mortalitatis recipiamus. Manus & pedes fascia cõstringuntur, vt manus nostrę ad bene operandum & pedes nostri in viam pacis dirigantur. Mox natus censui subditur, vt nos ab exactore liberaret. Non fuit ei locus in diuersorio, vt nobis in domo patris sui plures mansiones conferret.

ferret. Peregrè nasci voluit, & in viæ transitu, vt nos per viam veritatis ad patriam nostram reduceret. Pannis inuolutus est, vt nos à laqueis mortis absolueret. Reclinatus in præsepio, vt nos collocaret in cœlo. Viuens temporaliter, vt nos viuamus æternaliter. Nouem autem mensibus in vtero virginis clausus fuit, vt clausos & incarceratos liberaret, & nouē angelorū ordinibus sociaret. Natus est in enim nocte, vt nos à nocte erroris & ignorātiæ eriperet. Infirmatus est vt nos ab infirmitatibus liberaret. In sterquilinio infirmitatis nostrę natus, in stabulo verus Iob sedit, vt testa humanitatis & fragilitatis suę saniem peccatorū nostrorum raderet. Cùm diues esset, factus est propter nos pauper, vt nos inopia sua ditaret. Illius paupertas nostrum est patrimonium. Eius infirmitas nostra virtus est & nostrum munimentum. Infantiæ illius vagientis fletus, sordes nostras abluerunt. Lachrymæ eius delicta nostra lauerunt. A Domino facta sunt ista, & mirabilia sunt in oculis omnium. Ne autem essent incredibilia, multipharié multisq; modis olim Deus loquens patribus in Prophetis: hæc omnia sicut impleta cernimus, prænunciauit. Vnde per Oseā Dominus ait: Ego visionem multiplicaui & in manu Prophetarum assimulatus sum. Multipharié enim, id est, multiplici modo locutionis, multisque modis, id est, multis mysteriis Dominus per Prophetas, quæ futura erant, de filio suo præsignauit, vel multipharié, id est, multis locutionibus multisque modis, id est, multis qualitatibus, quandoque apertè, quādoque occultè. Apertè, vt per Angelum Abrahæ locutus est, dicens: Veniam ad te tempore isto vita comite, & Sara vxor tua habebit filium. Similiter & Moysi præcepta legalia dando. Aliquando verò obscurè vt Moysi locutus est, apparens in igne rubi dixitque illi, ego sum qui sum. Aliquando per somnia, sicut Ioseph in Ægypto, & Danieli in Babilonia. Aliquando per internam inspirationem, sicut Dauid, vt ipse ait: Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Aliquando etiā locutus est apparens in habitu militis, sicut Iosue: Esaiæ verò apparuit quasi in speciem summi regis, sedens super solium excelsum. Et Ezechieli in specie quadruplici, scilicet, hominis, propter natiuitatem vituli, propter passionem & immolationem leonis, propter resurrectionem aquilę, propter ascensionem. In manu etiam Prophetarum, id est, in opere & factis eorū assimilatus est, sicut legimus de Moyse, quod duxit Æthiopissam: & Christus ecclesiam de gentibus peccatis denigratam sibi iunxit. Multipharié igitur multisque modis prænunciauerunt sancti Prophetæ ea quæ de Christo futura erant. Christi enim cōuersatio quasi pictura est & illuminatio sacræ scripturę, quę fere vbique Christū annunciat, apertè vel obscurè. Vnde & quinq; cortinę in tabernaculo Moysi opere plumario, id est, cū acu factę, fuisse dicūtur. Christus enim acus dicitur, quia in primo aduētu perforatus, in secūdo quasi ex altero capite punget, scilicet, in iudicio. Depinguntur igitur acu, id est, Christo quinque cortinę, per quas quinque libri Moysi designātur. Videamus igitur ex scripturis Prophetarū & reuelationibus sanctorū de natiuitate Domini nostri, de tribu & stirpe, de tēpore & loco & modo natiuitatis eius, & de aliis quæ ad præsentē pertinent natiuitatē, qualiter multipharié multisque modis de his omnibus olim locutus sit Dominus in Prophetis, vt confortemus seras portarum nostrarum. Portæ enim dicuntur exhortationes doctorum. Seras autem portarum confortat, qui quod docet, auctoritatibus confirmat. Vt in ore duorum vel trium testium stet ipsius verbum. Duo testes vetus & nouum testamentum. Tres testes, Lex, Psalmi & Prophetæ. Vnde Dominus in euāgelio Lucę ait: Necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi & Prophetis & Psalmis de me. Ecce testimoniū in ore triū. Triplex autē funiculus difficile rumpitur. In lege autē, scilicet, in Deuteronomio ait Moyses, Prophetā de gente tua & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus, ipsum audies. Et paulò post. Ponā verba mea in ore eius: loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi. Qui autē verba eius quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego vltor existā. Hic est Propheta ille de quo dixit Moyses ad Dominū in Exodo. Mitte Domine quē missurus es. Qui dicitur Propheta, de quo turbę dicebāt. Hic est verè Propheta, qui vēturus est in mundū. In Psalmo autē scriptū est de eo. De fructu vētris tui ponā super sedē tuā. Et iterū: Si Dauid mentiar, semē eius in æternū manebit, id est, Christus. Nā de Salomone intelligi nō potest. Ipse enim recessit à Domino, ergo de illo nō intelligitur, cùm ipse Dominus dicat. Ego primogenitū ponā illū excelsum prę regibus terrę in æternum seruabo illi misericordiam meam. Et iterum, & dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum. Et thronus eius sicut sol in conspectu meo, id est, illi in quibus sedet, fulgebunt in regno meo, sicut sol. Et in libro Regum dicit Dominus per Nathan ad Dauid. Cùm completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te: quod egredietur de vtero tuo & firmabo regnum eius. Ipse ædificabit domum nomini meo, & stabiliam thronum eius regni vsque in sempiternum. Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium. Et paulò post: Fidelis erit domus tua & regnum tuum vsque in sempiternum. Hæc de Salomone intelligi non possunt. Salomon enim non post mortem patris, sed ipso viuente regnare cœpit. Regnum Salomonis non est dilatatum. De Christo ergo intelligitur, de quo idem Propheta ait: Distulisti Christum tuum. Quis enim est iste cuius domus fidelis est & regnum eius vsque in æternum, nisi Christus? Domus enim Salomonis plena fuit mulieribus alienigenis, & ipse ab eis seductus in peccatum idolatrię deiectus est. Non solum autem in lege & Psalmis, sed in omnibus Prophetis, de Christo & eius natiuitate prænuntiauit spiritus sanctus. Esaias enim ait: Propterea dabit Dominus vo-

Iob. 2. 2. Cor. 8. Heb. 1. Oseæ 12. De multiplici Dei locutione. Gene. 18. Exod. 3. Gene. 40. Dan. 10. Iosue 5. Esaiæ 6. Ezech. 1. Oseæ 12. Exod. 2. Item 26. Deut. 19. Lucæ 21. Eccle. 4. Deut. 18. Testimonia de natiuitate ex diuersis scripturis. Exod. 4. Ioan. 6. 3. Regum 11. Matth. 13. 2. Regum 7. Apoc. 21. Heb. 1. 3. Reg. 11. Esaiæ 7.

nus vobis signum. Ecce virgo concipiet & pariet filium. Nisi manens virgo peperisset, nõ esset signũ nec nouũ. Et Ieremias ait: Nouũ faciet Dominus super terrã, femina circundabit virũ gremio vteri sui. Solus Christus fuit vir in matris vtero vsum habẽs rationis. Aliter nõ esset nouũ. Ieremias autẽ in libro qui dicitur, Baruch sic ait: Hic est Deus noster, non ęstimabitur alius ab eo. Et paulo post. Post hęc in terris visus est, & cũ hominibus cõuersatus est. Et Zacharias: Ecce vir oriẽs nomẽ eius, & subter eũ orietur, & ędificabitur templũ Domino & ipse portabit gloriã, & sedebit & dominabitur super solio suo. Quod autẽ ex semine Abrahę nasciturus esset Christus patet ex eo quòd dictũ est Abrahę. In semine tuo benedicẽtur omnes gentes. Propterea & Dauid ait, benedicẽtur in ipso omnes tribus terrę. Quod vero de tribu Iuda patet ex eo quod Iacob in benedictionibus filiorũ suorũ ait: Nõ auferetur sceptrũ de Iuda & dux de femore eius donec veniat qui mittẽdus est, & ipse est expectatio gentiũ vsque ad transmigrationẽ Babylonis: fuerunt reges de Iuda, & inde duces de tribu Iuda vsq; ad hircanũ, & statim post circa Christi tẽpora defecerũt vtrique, & tũc regnauit Herodes alienigena, quia iam venerat qui mittẽdus erat, id est, Christus. Quemadmodũ Daniël prædixerat. Cùm venerit sanctus sanctorum, cessabit vnctio vestra. Si igitur Christus non venit, demonstrent Iudęi vnctionem suam. Ipsi autem mendaciter dicunt nescio quem regem de tribu Iuda in extremis partibus orientis regnum tenere, quod est manifeste contra Prophetiam Oseæ, qui ait: Dies multos sedebunt filij Israël sine rege, & sine principe, & sine sacrificio, & sine altari, & sine ephod, & sine theraphim. Post hæc reuertentur filij Israël & quærent Dominum Deum suum & Dauid regem suum, & pauebunt ad Dominum & ad bonum eius in nouissimo dierum, hoc est in fine quando filij Israël conuertentur ad Dominum. Sed dicunt Iudęi quod ea quæ superius de Christo dicta sunt nondum impleta sunt. Audiant ergo Daniëlem dicentem. Septuaginta ebdomadę abbreuiatę sunt super populũ tuum & super vrbem tuam sanctã, vt consumetur præuaricatio & finẽ accipiat peccatũ & deleatur inquitas & adducatur iustitia sempiterna & impleatur visio & Prophetes & vngatur sanctus sanctorum. Quæ, scilicet, septuaginta ebdomadæ si à tẽpore Daniëlis enumerẽtur, & proculdubio sanctus sanctorũ qui est Christus olim venisse cognoscitur. Ebdomadę enim sacris eloquiis septem annis terminantur testante domino ad Moysem. Numerabitis septem tempora ebdomadas annorum. Septuagnita autem ebdomadę abbreuiatę dicuntur anni duodecim mensiũ lunarũ quadringenti nonaginta. Longe autem plures anni iam fluxerunt à tempore Danielis. Patet igitur quod Christus iam venit & omnia prædicta de Christo sunt impleta. Quod autem de semine Dauid ortus sit Christus patet ex verbis Ieremiæ dicentis. Ecce dies veniunt dicit Dominus, & suscitabo Dauid germen iustum & regnabit rex & sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra. De loco autẽ natiuitatis eius dicit Micheas Propheta. Et tu Bethleem Effrata, paruulus es in milibus Iuda: ex te enim egredietur qui sit dominator in Israël, & egressus eius ab initio à diebus æternitatis. Bene autem in Bethleem nascitur verus panis qui de cœlo descendit, qui in visceribus virginis igne spiritus sancti coctus fuit. Bethleem domus enim panis interpretatur. In viculo autem Iudææ nascitur vt ex humilitate loci ostenderet humilitatem propriæ infirmitatis. Nutritus autem fuit in Nazareth sicut prædictum erat per Prophetas, quoniam Nazareus vocabitur, hoc tamen in nostra translatione nusquam reperitur, sed in translatione septuaginta dicit Esaias: Exiet virgo de radice Iesse, & Nazareus de radice eius ascendet. Nazareth autem germen vel flos interpretatur: Christus enim fons est, & origo totius boni, sicut flos vel germen principium est fructus. Et quoniam flos delectat, panis confortat, pax tranquillitatem parat, bene natus est in Bethleem, nutritus in Nazareth, mortuus in Ierusalem, qui delectationem, confortationem & pacem siue contemplationis somnum fidelibus suis tribuit. Natus autem reclinatus est in præsepio inter bouem & asinum, vt adimpleretur quod scriptum est. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. Et Abacuc ait secundum septuaginta. In medio duorum animalium cognosceris. Spiritualiter autem in medio duorum animalium cognitus est Christus, id est, in medio duorum testamentorũ, aut etiam ad literã, in medio duorũ latronũ, aut in medio Moysi & Heliæ in transfiguratione. Diuersorium autem dicebatur domus publica, quæ inter duos muros duas habebat ianuas. In via autem, & peregre nasci voluit Dominus, vt ostenderet quod non habemus hîc manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. In duro præsepio tenella eius membra posita sunt, vt carnis delectationem condemnaret. Nascitur in stabulo, cuius est terra & plenitudo eius, vt tu in palatiis non delecteris. Si enim Rex angelorum semetipsum exinaniens in angusto præsepio reclinari voluit, quomodo tu vermiculus inflaris & intumescis & ingentia palatia in superfluitate & vanitate metiris? In præsepio etiam reclinatus est, vt fœnum esset siue esca iumentis. Sicut scriptum est. Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Pulli coruorum post Baptismum rore cęlesti nutriuntur, donec cadaueribus vitiorum alliciantur. In præsepio reclinatus est, quia non erat ei locus in diuersorio. Nec alium locum habuit filius hominis, vbi caput reclinaret, vt commendaret paupertatem & vituperaret ædificiorum superfluitatem. Primum autem eius hospitium fuit virginitas, & primum reclinatorium virginis humilitas. Post tumultum enim angelorum in cœlo, & hominum in terra fecit sibi Dominus reclinatorium, vt requiesceret in virgine paupercula. Secundum fuit vile præsepium.

Iere.31. Baruch.3. Zach.6. Gene.22. Quod de stirpe Abrahæ natus est Christus. Item 49. De tribu Iuda ortus est Christus. Dan.10. Oseæ 3. Dan.9. Probatur authoritate Daniëlis Messiam venisse & 70. ebdomadæ abbreuiatæ completæ sunt. Leuit.25. Quod de semine Dauid ortus est Christus. Iere 23. De loco vbi natus est Dominus. Mich.5. Matth.2. De Nazareth vbi nutritus est. Esaiæ 11. Simile. De præsepio & diuersorio. Esaiæ 1. Abac.3. Heb.13. Lucæ 2. De diuersis hospitiis Christi. De vilitate pannorum.

Tertium

Tertium crucis patibulum. Quartum sepulchrum alienum. Pannis etiam vilibus inuolui voluit, nō purpura vel sericis, vt nobis ostenderet exemplum humilitatis. Panni enim paupertatem & vilitatem insinuant: Vnde & pauperes pannosi dicuntur. Vnde & angeli ad pastores dixerunt. Hoc erit vobis signum. Inuenietis infantem pannis inuolutum. In signum enim paupertatis positi sunt panni infantis, sed in signum cui à multis hodie contradicitur. In signum etiam salutis nostræ, positi sunt panni, vt qui per superbiam cecidimus, per aliam viam, scilicet, per humilitatem, reuertamur, Christi enim panniculi non prosunt superbis in purpura & sericis ambulantibus, sicut nec eius præsepe prodest amantibus primas cathedras in synagogis, nec eius lachrymę cachinnantibus, nec eius infantia garrulis, nec ipsius cunabula, lasciuientibus in stratis mollibus & lectis eburneis. Inuoluamur igitur & nos panniculis, nam in sacco vili plerumque securius conseruatur pecunia, quàm in panno pretioso. Adornemus thalamum nostrū humilitate & paupertate, his enim panniculis, plusquā sericis delectatur puer Christus inuolui. De tempore etiam natiuitatis pueri, non siluerunt sancti Prophetæ. Natus est enim media nocte sicut in libro Sapientiæ dicitur. Dum nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo patris, id est, verbum Dei de cœlo venit. Et Dominus per Dauid ait: Ex vtero ante luciferum genui te. Ex vtero enim Virginis Dominus eum genuit, id est, nasci fecit, de nocte antequam de stella matutina oriatur. Propterea Psalmista ad literam ait: Exortum est in tenebris lumen rectis corde. Idcirco autem de nocte nasci voluit, vt ostenderet quod venerat illuminare sedentes in tenebris & in vmbra mortis. Vnde & nox illa ab angelo dies appellatur: Euangelizo, inquit, vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator. Hodie dicit, nō hac nocte, quia nox, teste Psalmista, sicut dies illuminabitur. Illuxit enim nobis dies redemptionis nostræ, reparationis antiquæ fęlicitatis ęternæ. Vnde Psalmista ait: Benedictus qui venit in nomine domini, Deus Dominus & illuxit nobis. Vnde & cum claritate magna angelus apparuit, cum ante Christi natiuitatem nusquam angelos cum claritate legimus apparuisse, vt non solum voce sermonis, sed & diuinæ lucis claritate ortus veri solis ostenderetur. Pastoribus autem vigilantibus supra gregem, Angelus apparuit simplicibus, scilicet, & humilibus, non diuitibus & superbis, vigilantibus, non torpentibus & pigris. Vnde & ipsi statim fidem adhibentes dictis angeli, perrexerunt festinanter. Qui Iesum vult inuenire, non torpeat, sed ad ipsum quærendum cum omni diligentia festinet. Pastoribus autem & regibus, Rex & sacerdos nunciatur istis per angelum, illis per stellam. Nunciatur autem Christi natiuitas pauperibus & humilibus. Dominus enim maluit eligere idiotas quàm sapientes, pauperes quàm diuites, piscatores quàm Imperatores. Si enim Dominus ab initio Philosophis & literatis & oratoribus verbum fidei committeret, potius asscriberetur eloquentiæ eorum, quàm gratiæ diuinæ, & ita euacuaretur humilitas crucis Christi. Summi verò pastoris natiuitas, pastoribus nunciatur, vt per hoc quales esse debeant Ecclesiæ pastores insinuetur. Per noctem enim præsens seculum, per pastores, sacerdotes, & Prælati intelliguntur, qui supra gregem ouium sibi commissarum vigilare debent, vt gloriam Dei mereantur intueri. Et nos quinque oues sensuum nostrorum vigilanter & studiose conseruemus, & super gregem cogitationum & actionum nostrarum vigilemus, vt in Christi natiuitate gaudeamus. Non solum autem nocte, sed etiam in hyeme & frigoris asperitate nasci voluit Dominus. Mundus enim frigidus & obscurus, igne pariter & lumine indigebat. Vt autem ostenderet quod ad laborem nasceretur, contra carnis suauitatem elegit hyemis asperitatem, huiusmodi enim tempus pauperibus est importunum. Natus est noctibus incipientibus decresсere, quia per eius natiuitatem crescit lux cognitionis, decrescunt tenebrę ignorantię & obscuritatis. Natus est autem Dominus nocte dominica, conceptus enim fuit feria sexta octauo calendas Aprilis. Quotiens enim annuntiatio Domini est feria sexta, natiuitas est die dominica. In huius autem rei significatione nocte descendebat manna de cœlo in deserto. Vnde in libro Numeri dicitur. Cum descenderet super castra nocte ros, descēdebat pariter & manna. Manna autem quod erat in similitudine roris vel pruinæ, Christum significat, qui refrigerauit & fęcundauit terram Ecclesiæ. Vnde Salomon ait: In hilaritate vultus regis, vita & clementia illius quasi imber serotinus. Hilarem enim vultum ostendit Dominus humano generi in natiuitate, & affectum clementiæ suæ. Bonum enim & hilarem vultum nobis ostendit, dum seipsum nobis tribuit. Clementia autem eius qui pro nobis dignatus est nasci, dicitur imber serotinus, qui scilicet, perducit segetes ad maturitatem. Et Dominus in vespere mundi venit, & bona serotina contulit. Matura autem fuit messis ęternæ retributionis, quia statim eam colligimus. Antiqui autem Patres quasi imbrem temperaneum habuerunt, & non serotinum, qui diu in limbo inferni expectauerunt. Ipsi enim prius seminauerunt, sed vsque ad tempus plenitudinis in quo Christus tanquam imber serotinus messem ad maturitatem perduxit, metere non potuerunt, vel dicitur temperaneus imber conferens gratiam, serotinus verò conferens gloriam. Quod autem nocte nasciturus esset Dominus, innuit Esaias: dicens se propter Syon nō tacere, donec accendatur vt lampas saluator noster. Nocte enim lampades accendere solemus. Christus autem lampadi cōparatur, in quo fuit vitrum fragilitatis nostræ secundum carnem. Iuncus autem accēsus est, seu lychnum anima eius, oleum charitatis, ignis diuinitatis. Nasci enim voluit Augusto imperāte, Herode autem in Iudea regnante. In die enim crudelitatis nascitur pietas, temporibus tyranni nasc-

Item 2. *Bernardus.* *Matth. 2.* *Item 23.* *Lucæ 11.* *Amos 6.* *Quando natus sit Dominus.* *Sap. 18.* *Lucæ 2.* *Ambrosius.* *Quod nocte diei dominicæ & hyeme nasci voluit.* *Iob 5.* *Exod. 16.* *Nume. 11.* *Parab. 16.* *De imbre serotino & temperaneo.* *Esaiæ 62.* *Quod Christus lampas dicitur.* *Quare imperante Augusto & regnante Herode nasci voluit.*

ni nascitur charitas, lumen in obscuro, verbum in silentio. Imperante Augusto, verus Augustus nasci voluit, qui rempublicam vniuersalis Ecclesiæ auxit & ampliauit. Magnificauit enim Do-
1.Cor.15. minus facere nobiscum, facti sumus lętantes. Ipse enim augendo, rempublicã crescit in mẽbris suis, donec completis & formatis omnibus membris offerat regnum Deo & patri. Vnde & per Ioseph intelligitur in scripturis, qui interpretatur augmẽtum. Auxit enim gaudiũ Angelis, rui-nam lapsorum reparando. Auxit gaudium hominibus eos tanquam verus mediator recon-cilians Deo. Auxit gaudium matri ipsam sine corruptione fœcundando, quæ gaudia matris habens cum virginitatis honore, ipsum regem angelorum lactabat vbere de cœlo pleno. Auxit gaudium mundo pane cœlesti nos reficiens, sicut Ioseph gaudium auxit Ægypto, illam à fa-me liberans. Cùm autem pax esset in vniuerso mundo sub vno Imperatore Augusto, & de-scriberetur vniuersus orbis: Christus nasci voluit. Ac si diceret. Pacem sequimini & sanctimo-
Hebr.12. De multiplice pace. niam, sine qua Deum nemo videbit, vt asscribi mereamur in æterna beatitudine. Ipse enim na-tus pacem mundo attulit. Recedens verò more peregrini, osculatus est suos, dum eis pacem reliquit. Pacem meam, inquit, do vobis, pacem meam relinquo vobis. Attulit enim pacem reconciliationis, reliquit pacem pectoris, quæ est tranquillitas mentis in conscientia bona,
Micheæ 5. tandem daturus pacem æternitatis. Vnde Propheta Micheas ait: Pax erit in terra nostra cùm
Lucæ 2. venerit. In natiuitate enim iustitia & pax, id est, iustificatio nostra & pax qua sumus recõciliati Deo, sese osculatę sunt in nobis. In natiuitate enim eius exiit edictum à Cęsare Augusto vt de-scriberetur vniuersus orbis. Ad literã autẽ voluit scire Augustus quot essent in mundo prouin-ciæ, & quot essent ciuitates in qualibet prouincia, & quot essent in qualibet ciuitate capita, & vnusquisq; profitebatur in Metropoli ciuitate sua persoluens denariũ argenteũ pro capite suo. Vnde quia Bethleem Metropolis erat in tribu Iuda, ascendit in illam Ioseph cum Maria. Spi-ritualiter autem & magis propriè ista descriptio totius mũdi conuenit Christo. Nam Augustus nunquam dominatus est vniuersaliter toti mũdo. Profiteri verò debemus in ciuitate nostra,
Simile. quia non est locus cõfessionis extra ecclesiam. Sicut autẽ Cæsari soluebatur denarius, qui de-cem nummos vsuales habebat, in quo impressa erat imago Cęsaris. Ita & nos decalogum Deo soluere debemus, & ipsius imaginem in nobis retinere impressam. Nato autem Domino, mun-dus describitur, quia electi per ipsum asscribendi erant in æterna beatitudine. E contra verò de reprobis dicitur. Deleantur de libro viuentium & cum iustis non scribantur. Nos igitur cen-
De mirabili modo natiuitatis. sum deuoti officij æterno regi persoluamus, vt in libro vitæ asscribi mereamur. Non solum au-tem de loco & tempore natiuitatis Christi, sed insuper de modo mirabili multiphariè
Esaiæ 66. multisque modis locuti sunt Prophetæ sancti. Esaias enim ait: Antequam parturiret, peperit, antequam veniret partus eius, peperit masculum. Quis audiuit vnquam tale? Quasi dicat, Istud inauditum est nouum & mirabile. Parturitio enim solet pręcedere partum. Tunc enim mulier parturire dicitur, quando infans paulatim & successiuè egredi cum dolore matris nititur. Ma-ria verò antequam parturiret, peperit subitò, scilicet, & sine dolore, antequam veniret partus, id est, parturitio eius, peperit masculũ, id est, Christum, nihil fęmineæ fragilitatis habẽtem. Vel ipse pater antè peperit, id est, filium genuit quem Maria parturiret. Et secundum hoc parturire sumitur pro parere. Pater enim ab æterno peperit filium, quem Maria peperit temporaliter, quod autem pater pariat filium æternaliter, & eundem pariat, id est, parere faciat temporaliter
Esaiæ 66. patet ex verbis Esaiæ dicentis in persona patris. Nunquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam dicit Dominus? Si ego qui aliis generationem tribuo, sterilis ero? Ipse enim pater pa-rit ex se, & parere dicitur ex Maria Virgine, quia partus ille mirabilis opus fuit totius trinita-
Item 8. tis. Vnde alibi Esa. ait. Accessi ad Prophetissam, id est, ad Mariam ipsam visitãdo, accessit filius illam, ipsam fœcundando, accessit spiritus sanctus ad illã, ipsam sanctificando & ipsi obumbran-do. Accessit angelus ad illam, ipsam salutando. Accessit Propheta ad eam partum eius mirabi-
Lucæ 1. lem in spiritu præuidendo. Concepit autem filium credendo, & dictis angeli consentiendo. Propter hoc de Christo dicitur. Introiuit per aurem Virginis in regionem nostram. Auris Vir-
De porta aurea. ginis, auditus fidei eius dicitur, & exiuit per auream portam, id est, per Mariam, quę porta fuit
Ezech.44. per quam Christus ad nos venit, de qua Ezeghiël ait. Hæc porta clausa erit & non aperietur: & vir non trãsiet per eam, quoniã Dominus Deus Israël ingressus est per eam, eritque clausa principi. Clausa siquidem fuit quæ sine viri contactu concepit. Clausa fuit quæ in publicũ nõ processit. Vnde angelus solã illam inuenit: Dominus autẽ Deus Israël ingressus est per portam illam quę clausa fuit & reseruata principi Christo, qui per eã introiuit ad nos, vt pugnaret con-tra diabolum. Cuius Christi nomen vocatum est, Accelera, velociter enim currit sermo eius. Modico enim tempore vniuersum mundũ repleuit prædicatione. Vocatum est etiã spolia de-
Esaiæ 8. De flore & fructu in Maria. trahere, festina prædari. Ascendens enim in altum captiuã duxit captiuitatẽ, & deprædatus est infernum. Cùm ergo fructu veniente flores soleant decidere: in sola Maria flos virginitatis cum fructu fœcunditatis permansit. Pulchra in flore virginitatis, pulchior in fructu fœcundi-
Item 35. Iosue 15. Iudic.1. Parab.31. tatis, pulcherrima in partu Dei & hominis. In flore placens Deo per virginitatem, in fructu reficiens animas per saturitatem, in partu subueniens mundo per fœcunditatem. Glo-ria enim Libani, id est, candoris & virginitatis, data est ei cum fructu fœcunditatis. Irriguum
Quod Maria naui institoris comparatur. superius & inferius, pater eius illi dedit, dum Deum paruit & hominem genuit. De rore enim cœli & pinguedine terræ ipsius benedictio fuit: Facta est enim quasi nauis institoris de longè

longè portās panē ſuū,ſicut Salomō ait. Eua quaſi nauis cōfracta & ſubmerſa fuit. Beata autem Virgo nauis integra fuit,cum velo charitatis,& anchora ſpei,& gubernaculo diſcretionis & humilitatis,tranſiens mare huius ſeculi. Vidit Deus Pater ſeruū ſuū quaſi freneticum & inſanum ſeſe præcipitaſſe in profundū,miſericordia motus,miſit filiū ſuū,vt cum integra & ſecura naue maris fluctus ingrediens,hominē naufragū ad portū ſalutis perduceret. Fuit igitur Maria quaſi nauis inſtitoris,id eſt,Chriſti,qui tanquā mercator lucrum deſiderās, multis ſe periculis expoſuit. De longè autem panem ſuum portauit,quia de cœlo panem Angelorum in vtero ſuſcepit. Natus eſt igitur Dei filius ex Maria abſque humano ſemine, & ſine vlla corruptione, tanquam vermiculus ex terra, odor ex nuce, ſcintilla ignis ex ſilice, fructus ex arbore, radius ex Sole. Vnde Pſalmiſta ait: In Sole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Beata ſiquidem Virgo non ſolùm Stella,per quam dirigimus curſum in hoc mari, non ſolùm Luna, vt ad eam currant peccatores,qui ſunt in nocte, & peccatorum obſcuritate, non ſolùm aurora illuminans,incipientes poſt noctem,ſed etiam Sol dicitur,perfectos illuminans,qui feruent in meridie charitatis: pariens radiū,id eſt, filium,ſine ſui corruptione: modicas maris guttas dulcorando attrahens, id eſt, humiles peccatores ſurſum leuans, omnem rationalem & puram creaturam tranſcendens, ſicut Sol ſuper omnem irrationabilem creaturam obtinet præeminentiam, quia nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. In calore Solis,attende Virginis charitatem: in rotunditate, integritatis illius perfectionem. Sol per loca polluta impollutus tranſit: & beata Maria virgo,pollutum mundum impolluto calle pertranſiit. Sol iſte paſſus eſt eclipſim doloris in morte filij ſui. In hoc Sole poſuit Dominus tabernaculum ſuum in incarnatione,& ipſe tanquam ſponſus proceſsit de thalamo ſuo in natiuitate. Beata Virgo tabernaculū veri dicitur Moyſi,habens in ſe vrnā auream,id eſt,filium,in quo fuerunt manna refectionis,virga correptionis & directionis, & tabulæ teſtamenti cum Deuteronomio,quia vtriuſq; teſtamenti habuit ſcientiā. Cortinę pictę tabernaculi, Virginis caſtitas,& virtutum varietas: ſaga cilicina,vitæ eius aſperitas. Pelles rubricatæ,quia dictum ei: Tuam ipſius animā pertranſibit gladius: quando,ſcilicet,in morte filij Luna verſa eſt in ſanguinem: gladius enim mortis filij eius,reputatus eſt ei in martyriū. Pellis autem hiacinctinæ in hoc tabernaculo fuerunt per contemplationem & cœleſte deſiderium. In ea igitur fuit omnis plenitudo virtutū. Multæ enim filiæ cōgregauerunt diuitias,hęc autē ſupergreſſa eſt vniuerſas. Fuit enim Sara maturior,Rebecca ſapientior,Lya fœcundior,Rachele gratioſior,Anna deuotior,& caſtior Suſanna. In qua cedrus alta cum yſopo, leo cum agno ſeu oue, diuinitas cum humanitate pariter habitauit. Hæc eſt mulier illa amicta Sole, quam in Apocalypſi vidit Ioannes, architecta & protecta propitiatorio, quæ Luna plena fuit in conceptione, ſed in Solem conuerſa eſt,in filij natiuitate. Ecce quàm mirabilis & ineffabilis modus natiuitatis Chriſti,cui Pater teſtimoniū perhibuit,non ſolū per ſcripturas ſanctorū Prophetarū,ſed inſuper per ſcripturas Gentilium,vt irrationabiles & infideles homines,qui ſanctis ſcripturis non credūt, ſaltem per ſuorum ſcripturas conuerterentur. Balaam enim Ariolus de Chriſti natiuitate dicit: Orietur Stella ex Iacob, & conſurget virga de Iſraël, & percutiet duces Moab: principatus,ſcilicet,& poteſtates,affigens eas cruci. Sibylla etiam inter alia multa,quæ de Chriſto prophetauit,ait: Iudicij ſignum,tellus ſudore madeſcet. E cœlo Rex veniet per ſecula futurus,ſcilicet, in carne præſens,vt iudicet orbem. Et Poëta doctiſsimus Virgilius, imminente Chriſti natiuitate, ait: *Iam noua progenies cœlo dimittitur alto.*

Quod Maria ſoli,lunæ,& ſtellæ atque auroræ comparatur.

Quod Maria dicitur tabernaculum & de his quæ in tabernaculo continentur atque ornatu eius.

Ad Heb. 9. *Idem 9.* *Exod. 26.* *Lucæ 2.* *Exod. 25.* *Parab. 31.* *Apoc. 12.*

De teſtimonio gentilium & ſignis præcedentibus Chriſti natiuitatem.

Nume. 24. *Virgilius.*

Viderat enim Auguſtus Cæſar ſtellā in cœlo,in ſimilitudinē virginis partū geſtantis. Templum etiā pacis Romæ corruit,de quo prædictū erat Romanis,quòd permaneret donec Virgo filium pareret. Fons etiam olei,vt dicitur,in die natiuitatis Chriſti emanauit in vrbe: ibi enim Dominus hęc ſigna oſtēdere voluit,vbi caput fidei Chriſtianæ fore diſpoſuit. Nō ſolum autē à veteri teſtamento, ſed à nouo Dominus noſter voluit habere teſtimoniū. Ante natiuitatē ab Angelo dicente: Concipies & paries filium,& vocabis nomē eius Ieſum,id eſt,Saluatorem: quaſi diceret: Non purus erit homo,ſed & Deus. Et ab Elizabeth,quæ beatæ Virgini dixit: Et vnde hoc mihi,vt veniat mater Domini mei ad me? Et à viro eius ſancto Zacharia,qui ait: Et tu puer, Propheta altiſsimi vocaberis,præibis enim ante faciem Domini. Et iterū: Viſitauit nos oriens ex alto,illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis ſedent. In natiuitate verò teſtimoniū habuit ab Angelo,dicente paſtoribus: Annuntio vobis gaudiū magnum,quod erit omni populo,quia natus eſt vobis hodie Saluator,qui eſt Chriſtus,in ciuitate Dauid. A paſtoribus etiā teſtimonium habuit: Omnes enim qui audierunt mirati ſunt de his,quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos. Maria autem conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo, donec tempus eſſet, quo Deus hæc diuulgari vellet. Conferebat autem in corde hæc,quæ acta viderat,his quæ agenda legerat. Multas enim de Chriſto legerat prophetias, quas impletas in ſe cognouerat. Cuiuſmodi eſt iſta: Ecce Virgo concipiet & pariet filium. Et iterum: Egredietur virga de radice Ieſſe,& flos de radice eius aſcendet. Quid flore mundius? quid virga nitidius? Virga ſine macula procedit, flos de virga ſine corruptione prorumpit. Hæc omnia beata Virgo in ſe completa cognouit. Habuit autem poſtmodum teſtimonium à tribus Magis dicentibus: Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum? Habuit teſtimonium à ſtella, quæ illis apparuit. Habuit teſtimonium à Symeone & Anna. Habuit teſtimonium à Ioanne, dicente:

De teſtimoniis noui teſtamenti.

Matth. 1. *Mar. 2.* *Item 1.* *Lucæ 2.* *Eſaiæ 7.* *Eſaiæ 11.* *Matth. 2.*

Ioan.1. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mũdi. Habuit testimoniũ à spiritu sancto descendente
super eũ in specie columbæ. Deinde testimoniũ habuit ab ipso patre, dicẽte: Hic est filius meus
dilectus, in quo mihi benè cõplacui, ipsum audite: Quasi diceret: Nõ iam pœnitet me fecisse ho-
2.Petri.1. minem. Vnde beatus Petrus in epistola canonica: Accipiens enim à Deo patre honorem & glo-
Matth.3. riam, ad eum voce delapsa huiusmodi à magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus, in quo
Mar.1. *Lucæ 3.* mihi benè complacui, ipsum audite. Habuit igitur testimonium à Patre in baptismo, & in
Ioan.1. transfiguratione, & imminente passione cùm oraret, venit enim vox de cœlo, dicens: Et clari-
Ioan.12. ficaui & clarificabo, sicut legimus in Ioanne. Multipharie igitur, multisque modis testimo-
Ad Heb.1. nium perhibuit Pater de filio, tam in veteri quàm in nouo testamento, vt in ore horum duo-
Deutero.19. rum testium, staret omne verbum. Sed & filius secundum quod Deus, testimonium perhi-
buit de se, secundum quod homo: propterea ipse ait: Ego sum qui testimonium perhibeo de
Ioan.8. meipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me pater. Vnde Apostolus in hodierna epi-
stola dicit: Multipharie, multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, nouis-
Expositio literæ. simè diebus istis, locutus est nobis in filio: sicut scriptũ est: Deus Deorum locutus est, & vocauit
Esaiæ 52. terram. Et per Esaiam ait: Quia ego qui loquebar, ecce adsum. Quantus autem sit testis iste,
multipliciter ostendit, præferens ipsum Angelis & omni puræ creaturæ, ostendens ipsum esse
filium Dei, & consubstantialem Patri, qui dignatus est homo fieri, & nasci pro nobis, vt quãtò
pro nobis qui tantus est, humiliare se voluit, tantò illum amplius diligamus, ne tanti beneficij
Ad Heb.1. ingrati simus. Quem cõstituit, inquit, hęredẽ vniuersorũ, id est, Dominũ omniũ. Sicut scriptum
Psal.2. est: Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatẽ tuam, & possessionẽ tuam terminos terræ. Et
Matth.24. iterum: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Per quem fecit & secula. Omnia enim
Ioan.1. per ipsum facta sunt. Et Dauid ait: Verbo Domini cœli firmati sunt. Et iterũ: Omnia in sapiẽtia
Para.8. fecisti. Et in Parabolis dicitur de sapientia: Quando appendebat fundamẽta terræ, cum eo eram
Ad Heb.1. cuncta componẽs. Sequitur in Apostolo de vtraq; eius natura: Qui cùm sit splendor gloriæ, &
figura substantiæ eius, portansq; omnia verbo virtutis suæ, purgationẽ peccatorum faciens, se-
Quod filius splendor dici- det ad dexterã Maiestatis in excelsis. Filius splendor gloriæ, id est, Patris appellatur. Per splen-
tur & figu- dorem enim filius, per gloriam pater designatur, quia per filium suum tanquam per splendo-
ra patris. *Simile.* rem dignatus est semetipsum pater ostendere. Sicut autem splendor coæuus est igni, sic filius
2.ad Cor.4. coæternus est patri. Qui filius candor est lucis æternæ, lumen de lumine, imago patris & specu-
lum. Figura autẽ substantiæ eius dicitur, quia per ipsum pater manifestatur. Dicitur autẽ figura
substantiæ, quia æqualis est patri, & eiusdẽ cum eo substantiæ siue naturæ. Portãs omnia verbo
virtutis suę, id est, verbo potentię, & iussionis suę omnia gubernãs. Portãs verbo, id est, seipso,
vel facilè suo imperio. Sicut enim ex nihilo creauit omnia solo verbo, ita solo verbo continet
& gubernat, ne in nihilum redigantur. Magna enim virtus est repugnantia in concordia con-
seruare. Et cùm tantus sit, mortuus est pro te. Purgationem peccatorum faciens, hoc ad eius
Apoc.1. humanitatem refertur. Vnde Ioannes ait: Lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Po-
ad Heb.1. steà verò ascendens in cœlum, sedet ad dexteram Maiestatis in excelsis, quia super omnem An-
gelicam naturam constitutus est in gloria patris, & in potioribus eius bonis. Consessus autem
ad dexteram, intelligi potest honor æqualitatis & æqualitas honoris: purgationem peccato-
rum faciens. Ecce humanitas, vtilitas, & benignitas. Sedens ad dexteram. Ecce diuinitas &
maiestas. Posteà verò prçeminentiam eius ad Angelos multipliciter ostẽdit Apostolus. Quanta
enim est differentia inter nomen filij & serui, tantò maioris est dignitatis præ Angelis. Illi
enim ministri, iste proprius filius & hæres. De isto dicit Pater: Filius meus es tu, ego hodie ge-
2.Regum 7. nui te. Et iterum in libro Regum: Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium, id est, ad
ad Heb.1. honorem meum. De Angelis autem dicitur: Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos
Apoc.21. flammam ignis. Spiritus enim facit Angelos, id est, nuntios & ministros, & flammam ignis,
id est, præcipuè hos qui sunt de ordine Seraphin, qui interpretatur ardens, facit ministros suos,
vel ministros suos, scilicet, Angelos, facit flammam ignis, quando ad vindictam exercendam
mittuntur, sicut contra Sodomitas. Ostendit iterum Apostolus aliam præeminentiam, dicens:
Cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli
Dei. Introducit primogenitũ, id est, introducendũ dicit Christũ venturum, scilicet, in mũdum.
Prius enim erat in mundo, secundũ diuinitatẽ. Dicitur autẽ iterũ introductus, quia visibiliter
apparuit mundo secundũ humanitatẽ. Si autẽ Angeli adorãt eum, eius iussioni obtemperãtes,
profectò maior est Angelis & Dominus eorũ, qui sedet super Cherubin, & præsidet Angelicis
potestatibus sine fine. Thronus enim eius in seculum seculi, vel thronus, id est, iudiciaria & re-
galis potestas, quia quicquid constituit, non immutatur, sicut ostendit Apostolus per diuinam
scripturã, quæ Regem & Sacerdotẽ, & Deum appellat ipsum. Regem, vbi ait: Virga æquitatis
virga regni tui. Siue virga directionis, id est, sceptrũ & gubernatio regni tui, est virga æquita-
tis, quæ iustos regit, & iniquos percutit: virga directionis, quæ distortos dirigit. Deum appel-
lat, vbi ait: Vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ. In quo pariter & Regẽ & Sacerdotẽ eũ osten-
De vnctione Christi. dit. In cuius figura Reges & Sacerdotes in veteri testamẽto vngebantur. Vnctus est autẽ Chri-
Ioan. 1. stus, secundum quod homo, vngens secundum quod Deus, vnctus oleo lætitiæ, puritate con-
scientiæ & plenitudine gratiæ, præ consortibus tuis, id est, Apostolis & aliis sanctis. Spiritus
enim non est datus ei ad mensuram, in quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter, & de ple-

nitudine

nitudine eius nos omnes accepimus. Ostendit præterea Apostolus aliam præeminentiã Christi
ad Angelos, Christus enim creator est omnium creaturarum, vnde & creator est Angelorum.
Ante Luciferum enim, & ante omnes creaturas genitus est à patre, & cum eo cuncta creauit.
Quod ostendit Apostolus per auctoritaté Psalmistæ dicétis: Et tu in principio Domine, terram
fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli. In principio, quia æternitate omnia præcedit per
terram omnia corporalia, per cœlum omnia spiritualia intelligimus. Angeli igitur sancti adorãt Ioan.1.
eum tanquã Dominum & Creatoré suum, ascendentes & descendentes super filium hominis.
Ascendentes ad diuinitatis contemplationé: descendentes ministrantes Christo homini, & eius Gene.18.
natiuitatem cum gaudio annunciantes. Antequã Christus fieret homo, Abrahã, Loth, & Iosue, Iosue.5.
Angelos adorant, nec prohibentur: Christo auté incarnato, Ioannes Angelũ voluit adorare, & Apoc.19.
prohibetur ab Angelo, dicéte: Vide ne feceris, cõseruus tuus enim sum, & fratrũ tuorũ. Natu-
ram enim nostrã quam priùs despexerãt, postquã supra se assumptã & eleuatã conspiciunt, pro-
stratum videre pertimescunt, nec habere dedignantur hominé socium, qui supra se adorant ho-
minem Deum. Adoremus igitur & nos cum Angelis sanctis puerum natum, qui cùm esset Do- Conclusio cum
minus Angelorum, fieri dignatus est pro nobis frater & socius hominum. Transierunt pasto- breui epilogo.
res vsque Bethleem: transeamus & nos mentis desiderio vsque in domum superni panis, non Lucæ 2.
manufactam. Viderunt eum in præsepio vagientem: videamus & nos in patris solio regnan-
tem, vt inebriemur ab vbertate domus Domini, id est, à fœcunditate misericordiæ. Hodie enim Eccle.24.
beata Virgo clamat ad nos: Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus
meis implemini. Vbi enim nubes stat, id est, in ipsius natiuitate debemus castra & tentoria no-
stra figere. Buccinate igitur in neomœnia tuba, in insigni die solénitatis nostræ. Hodie enim in
natiuitate pueri Luna renouatur, id est, Ecclesia, quę à Sole iustitiæ illuminatur. Multum enim Gregorius.
gaudere debet humilitas hominum, cùm tantùm gaudeat sublimitas Angelorum. Hodie enim
simul in vnum diues & pauper, Deus & homo cõfœderati sunt per Christum. Qui Solem spu-
to, aurum luto, vermiculum carni, Deum vniuit homini.

EADEM DIE, THEMA SVMPTVM ex Euangelio secundum Ioannem.

In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Ioan.1.

LEGIMVS in libro Numeri, quod Dominus præcepit Moysi & filiis Israël, vt facerent Num.10.
tubas argenteas ad conuocandum populum, quibus vterentur in conuiuiis, & in bellis, Quòd prædi-
& in magnis solemnitatibus. Tubæ argenteæ, quæ dulcem habent sonum, sunt sancti catores tubæ
prædicatores, quorum est conuocare populum, & inuitare ad conuiuium verbi Dei & sacra- comparantur
mentorum Ecclesiæ. Debent etiam incitare populum ad pugnandum contra carnem, mun- & eodem mo
dum, & diabolum. Quia militia est vita hominis super terram. Debent & vocare ad solem- do diuinum
nitatem supernę Hierusalem, vt qui audit, dicat veni, & cortina cortinam trahat. Vel per tubas eloquium tu-
argenteas, diuina eloquia possunt designari. Argentum enim diuini eloquij, igne spiritus sancti ba dicitur.
probatum est, & purgatum septuplum à terra, id est, à terrena & carnali intelligentia. Per se- Iob.7.
ptiformem spiritum tria habet in se, dulcedinem, scilicet. Est enim verbum Dei melos in aure, Apoc.22.
mel in ore, iubilus in corde. Hanc dulcedinem sentiebat Propheta, cùm dicebat: Quàm dul- Exod.26.
cia faucibus meis eloquia tua. Habet etiam claritatem, vt in eo tanquam in speculo vultum no- De dulcedine
strum valeamus intueri. Quod significatum est per luterem æneum, qui factus erat de speculis verbi Dei &
mulierum, in quo abluebantur sacerdotes. Argentum præterea potest extendi & dilatari, & di quòd compa-
uersas impresiones suscipere. Ita verbum Dei secundũ diuersos intellectus, varias recipit expo ratur argento.
sitiones. Hodie igitur his tubis argéteis debemus clangere, triplici ratione. Debemus enim con Iacobi 1.
uocare vos ad prandiũ, vt hodie epulemini cũ Christo. Iam enim sedetis ad mensam Domini, 3. Regum 7.
qui ad verbum eius audiendum conuenistis. Quot verba de Deo hodie audietis, tot fercula vo Exodi 38.
bis in mensa sua Dominus ministrabit. Hanc enim mensam ponit Dominus, in qua reperiatis De triplici
multiplices consolationes aduersus omnes tribulationes: sicut scriptũ est: Posuisti in conspectu vsu tubarum.
meo mensam aduersus eos qui tribulant me. Debemus etiã hodie exhortari vos ad pugnandũ,
vt volucres cœli, id est, dæmones circumuolantes à vobis, ne semen verbi Dei auferant, abiicia- Lucæ 8.
tis. Quoties enim ad audiendum verbum Dei vos præparatis, dæmones contra vos ad pug-
nandũ incitatis. Scriptũ est enim in Iob de Behemoth, procul odoratur bellũ. Nullum bellum Iob 39.
maius damnũ facit ei quàm verbũ Dei. Quot enim verba Dei, de ore prædicatoris proferũtur,
quasi tot sagittis diabolus vulneratur. Sicut scriptũ est: Tu humiliasti sicut vulneratum super- Esaie 40.
bum. Debemus etiam hodie clangere tubis, quibus clangebant filij Israël in præcipuis solem- Lucæ 2.
nitatibus, cùm de hodierna solemnitate lætentur cœli & exultet terra. Non solùm enim ho-
mines hodie lætantur in terris, sed Angeli exultant in cœlis, Gloria in excelsis Deo canen-
tes, & in terra pacem hominibus bonæ voluntatis nunciantes. Nisi enim in omnibus glo-
riam ad Deum referamus, si gloriam nostram quærimus, nunquam pacem in nobis habebi-
mus. De his autem tubis dicit Dominus, quod quando cõcisus clangor increpuerit, mouebũtur

 castra.

castra. Quia prædicationis sermo cùm subtilius agitur, auditorum corda contra tentationum certamina ardentius incitantur. Quando autem populus congregabitur, simplex clangor erit. Simplici enim populo non sunt proponenda nimis subtilia. Orate igitur Dominum, vt ad sonum neomeniæ tubæ, id est, prædicationis, quæ fiet hodie in renouatione Lunæ siue sanctę Ecclesiæ, ad mensam suam nostras animas reficiat, ad pugnam nobis vires subministret, ad solemnizandum cum Angelis, exhilarando nos adiuuet, vt gaudeamus & exultemus in eius sacra solennitate. In principio erat verbum, &c. Verbum bonum & suaue, verbũ in quo omnia condita sunt, & permanent vniuersa, verbum Domini quo cœli firmati sunt, verbum quod nõ desinit prolatum, sed permanet natũ, verbum quod misit Deus in Iacob, & cecidit in Israël, quia carnaliter Israël conculcauit, & illud non recepit: verbum virtutis, quo Deus pater omnia portat, sicut ait Apostolus: Portans omnia verbo virtutis suæ. Verbum Domini quod permanet in æternum. Omnipotẽs sermo, qui de regalibus sedibus venit, & in mediã exterminij terrã prosiliit, quasi vinctis duobus pedibus diuinitatis, qua omnia sustentãtur & humanitatis, naturę, scilicet, inferioris. De quo Dauid ait: Velociter currit sermo eius, quia citò & quasi subitò vniuersam terrã per prædicatores impleuit. Verbũ de quo pastores loquebãtur ad inuicẽ: Transeamus vsq; Bethleem, & videamus hoc verbũ quod factũ est, quod fecit Dominus, & ostendit nobis. Verbũ quod erat in principio apud Deũ, caro factũ est hodie, & habitauit in nobis. Verbũ abbreuiatũ quod fecit Dominus super terrã, cuius cœlũ sedes est, terra autẽ scabellũ pedum eius, quod ait: Cęlũ & terrã ego impleo, seipsũ exinaniẽs, & quasi abbreuiãs, formã serui accipiẽdo, & in claustro vteri virginalis seipsum includẽdo, in angusto reclinatũ pręsepio: hodie factũ caro in terris visum est, & cum hominibus cõuersatum est. Factum est verbum caro, vt carnales reficeret, qui nõ nisi carnẽ sapiebãt. Hæc autẽ caro adeò sapida fuit, quod omnẽ aliam carnem desipere fecit. Propterea Dominus ait: Quis præparat coruo escam suã, quando pulli eius clamant ad eum? Esca corui qua pascit nos, caro eius est: hanc escã in vtero virginali præparauit Dominus, qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorũ inuocantibus eum. Reclinatus in præsepio, factus est fęnum iumentis, factus est caro, pullos coruorum carnibus pauit, id est, filios peccatorum, scilicet, Ecclesiã de Gentibus congregatã, vel Iudæos filios Patriarcharũ, vt coruus sumatur in bonũ. Iuxta illud: Nigra sum, sed formosa filię Hierusalẽ. Vnde & Christus coruus dicitur, qui in vespere mundi carnes nobis attulit, non quia peccator sit, sed propter similitudinem carnis peccati, & quia pullos non pascit, nisi quando incipiunt nigrescere, mundo mortui & despecti. Cùm enim esset candor lucis æternę, humiliauit se vsq; ad mortis nigredinẽ. Cuius vox coruina est, ad futura bona nos inuitans, & bona futura promittens. Factum est verbum quasi lac, vt inde paruuli nutrirentur, quibus dentes nõ erant vt solido cibo & pane Angelorũ vescerẽtur. Verbũ supernũ prodiẽs, à patre olim, id est, exiens æternaliter, scilicet, altissimus Dei filius factus est lac fluuidus passibilitate, albus virginitate, purus sine peccati sorde, habens in se tres substantias, in vnitate personæ, sicut lac serum habet in se butyrum pariter & caseum. De hoc lacte in Canticis dicitur: Comedi fauũ cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo. Fauus cum melle, humanitas cum diuinitate: vinum cum lacte, diuinitas cum humanitate. Sublimis factus est, humilis, immensus, paruus, æternus, temporalis: verbum caro, panis Angelorum: lac coagulatum, Deus vermis. Ego, inquit, sum vermis & non homo, id est, non purus homo, nec sicut alius homo, qui nascitur de semine viri. Christus autẽ vermis dicitur, quia sine coitu nascitur de matre integra, sicut vermiculus de terra. Spiritualiter autẽ vermiculis cõparatur, ex quibus sericum procreatur. Foliis enim virentibus vescitur, id est, sanctorum orationibus delectatur, emittens sericum ex ore, id est, vestimenta virtutum, sua nobis præbens prædicatione. Tandem more prædicti vermiculi assumpsit alas immortalitatis & agilitatis, & aduolauit in ascensione. Dicitur autem filius verbum mentale secundum diuinitatem: sicut enim verbum mentale gignitur à mente, nec ab ea recedit, sic filius à patre procedit per æternam diuinitatem, & cum eo permanet per essentiæ vnitatem. Vnde beatus Augustinus: Quando cogitaui quid vobis dicerẽ, iam in corde meo verbũ erat, & in corde vestro est vocis vehiculo, & vos habere cœpistis, & ego non perdidi. Filius autem Dei secundum quod homo, dici potest verbum vocale, quia transiit, & patrem nobis notiuicauit, sicut in Euangelio Ioãnes ait: Deum nemo vidit vnquam, viuens, scilicet, in carne. Vnigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse narrauit, id est, annunciauit nobis & declarauit, sicut vocale verbũ declarat inuisibilem mentis cõceptum. Verbum igitur ex corde, Christus Deus: verbũ ex ore, Christus homo: verbũ cõceptum, filius ex patre genitus: verbum prolatum, filius ex matre natus. Huius igitur verbo maiestatem & præeminentiã, primò ostendit Ioannes in hodierno Euãgelio, cùm ait, In principio erat verbũ. Posteà descẽdit ad eius humanitatẽ & humilitatẽ, vt inspecta illius maiestate, gratias ei referamus de tanta dignatione & humilitate. Quantò enim se magis pro nobis humiliauit, tantò amplius nos honorauit. Ascendit igitur & descendit Aquila cœlestis super filium hominis. Ascendit & eleuatur, non dico vsque ad tertium cœlum, sed super omnes cœlos, cùm ait: In principio erat verbum. Descendit autem vsque ad escam carnis, cùm ait: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Adeò autem ascendit, quod si paulò altiùs ascendisset, totus eum mundus intueri non valeret. Si paulò altius intonuisset, totus eum mundus non caperet. Ipse enim qui de fonte Dominici pectoris tanq̃ de plenitudine fluẽta potauit cæteris omnibus sublimius,

Pluribus ostẽditur auctoritatibus quod filius dicitur verbum. Esaiæ 10. ad Heb. 1. Esaiæ 40. Sapien. 18. Lucæ 2. Esaiæ 10. ad Rom. 9. Esaiæ 66. ad Phil. 2. Iere. 23. Baruch. 3. De verbo quod factum est caro & de præeminentia huius carnis. ad Rom. 8. Iob 38. Cant. 1. Quod Christus comparatur coruo. ad Rom. 8. Sapien 7. ad Phil. 2. Cant. 5. Discordia concors. Quod Christus vermi comparatur. Quare & quibus modis filius dicatur verbum. Simile. Ioan. 1. Ioan. 1. 2. Cor. 12. De ascensu & descensu Ioannis.

ſublimius, fœcundius, & ſubtilius locutus eſt de altitudine Maieſtatis. Vnde Ezech. ait: Facies aquilæ deſuper ipſorum quatuor. Ioannes enim inter alios Euãgeliſtas præeminentiá obtinuit. Cæteri enim Euangeliſtæ, temporalem Chriſti natiuitaté, & temporalia eius facta, quæ geſsit in homine, ſufficienter exponunt: pauca auté de eius deitate dicétes, quaſi animalia greſsibilia, cum Domino ambulant in terra. Ioannes verò pauca de temporalibus geſtis eius edilferens, ſed magis diuinitatis eius præcellentiá cõtemplans, ſuper cœlorum altitudinem cum Domino volat, & quaſi aquila grãdis plena plumis, & varietatibus diuinarum ſententiarum, vſq; ad medullam cedri, id eſt, à diuinitatis arcana conſcendit. Primò de Creatore agens, cùm ait: In principio erat verbum. Secundò de operibus creationis, cùm ait: Omnia per ipſum facta ſunt. Tertiò de operibus recreationis, dicés: Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes. In principio, inquit, erat verbum. Ecce in quo erat: & verbum erat apud Deum. Ecce quomodo erat: & Deus erat verbũ. Ecce quid erat. Hoc erat in principio apud Deum. Ecce quãdo erat. Omnia per ipſum facta ſunt. Ecce quid egerat. Erat lux vera, quæ illuminat omné hominé venientem in hunc mundum. Ecce quid agebat. In mundo erat. Ecce vbi erat. In propria venit. Ecce quò venerit. Verbum caro factũ eſt. Ecce quomodo venerit. Quotquot auté receperunt eum, dedit eis poteſtaté filios Dei fieri. Ecce ad quid venerit. In principio, inquit, erat verbũ, id eſt, filius in patre, patri coæternus. Pater enim principium eſt ſine principio, filius principium de principio, vel in principio omnium creaturarum: erat verbum ante omnes creaturas, in quibus eſt tanquam cauſa in effectu. Ergo mentiuntur hæretici, qui dicunt Chriſtum ita natum in tempore, quod non ſemper fuerit. Pater enim per Pſalmiſtam ait: Ante Luciferum genui te, id eſt, ante Angelicã naturam, & omnem creaturam. In principio erat verbum, id eſt, in patre ſubſiſtit filius. Non enim pro tempore, ſed pro ſubſtantia ponitur verbum ſubſtantiuum: Chriſtus enim à patre eſt, velut ſplendor à Sole, velut ſapientia à corde, quæ extra exit, & à corde non recedit. Et verbum erat apud Deum, tanquam alius apud alium. Præpoſitio enim tranſitiua eſt & diſtinctiua perſonarum. Ergo mentitur hæreticus, qui ait eundem in perſona eſſe filium, qui & pater & ſpiritus ſanctus, dicens quod eadem perſona quando vult eſt pater, quando vult eſt filius, quando vult eſt ſpiritus ſanctus. In ſola enim diſtinctione nominum huiuſmodi hæretici Trinitatem aſsignant, vnde & Patripaſsiani dicti ſunt. Secundum hoc enim oportet eos concedere, quod pater paſſus eſt. Alij hæretici concedebant ſemper fuiſſe, & alium eſſe à patre, ſed non eſſe Deum. Contra quos ait: Et Deus erat verbũ. Et ſimiliter cõtra illos, qui purum hominé Chriſtum affirmãt. Hoc erat in principio apud Deum: hoc, ſcilicet, verbũ erat apud Deum in principio, id eſt, ante omnia natus ex Deo, conſubſtantialis eidem. Filius enim in principio, id eſt, in patre eſſe dicitur, quia eiuſdem cum illo ſubſtantiæ eſt. Ergo mentitur hæreticus, qui ait Chriſtum fuiſſe Deum tantùm, adoptiuum, dicés: Non inuideo Chriſto facto Deo, quia & ego ſi volo poſſum fieri Deus. His igitur quatuor clauſulis, quatuor hęreſẽs Apoſtolus deſtruxit. Quarum prima aſſerit Chriſtum ex tempore cœpiſſe, & non eſſe patri coæternum, contra quam ſcriptum eſt in Parabolis: Dominus poſſedit me ab initio viarum ſuarum antequã quidquam faceret, à principio ab æterno ordinata ſum. Alij Trinitatem perſonarum negant: contra quos ſcriptum eſt: Faciamus hominem ad imaginé & ſimilitudiné noſtram. Dicens, faciamus, & noſtram, pluralitatem inſinuat perſonarum. Alij Chriſtum eſſe purum hominem aſſerunt, negantes ipſum eſſe Deum. Contra quos in Euangelio Ioannis Thomas ait: Dominus meus & Deus meus. Et Eſaias ait: Quieſcite ab homine cuius ſpiritus in naribus eius, quia excelſus reputatus eſt ipſe. Si ſpiritus in naribus eius, ergo eſt homo: ſi excelſus, ergo Deus eſt. Et in Parabolis dicitur: Quis aſcendet in cœlum & quis deſcendit? Et paulò pòſt: Quis ſuſcitauit omnes terminos terræ, quod eſt nomen eius, & quod nomen filij eius, ſi noſti? Et Eſaias ait: Tu es Deus, & in te eſt Deus. Quis eſt Deus in Deo, niſi filius in patre, vel pater in filio? Et Zacharias ait: Lætare & lauda filia Syon, quia ecce ego venio & habitabo in medio tui, dicit Dominus. Et paulò pòſt: Et ſcies quia Dominus exercituum miſit me ad te. Ergo Dominus à Domino exercituum miſſus eſt, ſicut Deus à Deo vnctus eſt, teſte Pſalmiſta: Vnxit te Deus, Deus tuus. Et Eſaias ait: Vocabitur nomen eius admirabilis, conſiliarius Deus fortis. Alij Chriſtum non eſſe verum Dei filium ſecundum ſubſtantiam, ſed tantùm ſecundum adoptionem, aſſerunt. Contra quos ipſe Dominus in Euangelio ait: Ego & pater vnum ſumus. Et Apoſtolus: Qui cùm ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ. Et Ioannes in epiſtola canonica: Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres vnum ſunt. Conſequenter ſubiungit Euangeliſta de operibus creationis, dicens: Omnia per ipſum facta ſunt. Ergo mentitur Manichæus hæreticus, & Paterini noſtri temporis, ſequaces eius, qui dicunt, omnia viſibilia & inuiſibilia creata eſſe neſcio à quo Deo & Principe tenebrarũ. Contra quos Apoſt. ad Colloſ. ait: In ipſo cõdita ſunt vniuerſa, in cœlis & in terra, viſibilia & inuiſibilia. Et rurſum ex auctoritate Pſal. ait ſic: Et tu in principio, Domine, terrã fundaſti, & opera manuum tuarũ ſunt cœli. Ipſi peribunt, tu auté permanebis. Omnia per ipſum facta ſunt. Omnis ſubſtãtia, omnis forma, omnis cõpago, omnis cõcordia partiũ, omnis creatura. Ergo mẽtitur Arrius, qui dicit Chriſtũ purã eſſe creaturã: nõ eſt enim creatura per quẽ facta eſt omnis creatura. Sine ipſo auté factũ eſt nihil, quia indiuidua ſunt opera Trinitatis: vel ſine ipſo factũ eſt nihil, id eſt, peccatũ, quod nihil eſt; nõ eſt ſubſtãtia, nõ forma, ſed tantũ

Ezech. [illegible]
[illegible]
De ordine & modo agendi.
De diuerſis modis exponendi, In principio erat verbum. Confunduntur diuerſæ hæreſes.
Obiectio contra hæreticos.
Para. 9.
Gene. 1.
Ioan. 9.
Eſaiæ 2.
Para. 30.
Eſaiæ 45.
Zach. 2.
Eſaiæ 9.
Ioan. 10.
Heb. 1.
Ioan. 1.
De operibus eius creationis contra Manichæos.
Coloſ 1.

debiti finis priuatio, vel sine ipso, id est, dum declinat ab ipso, id quod factũ est, nihil est, quia verá amittit essentiá dum recedit ab eo qui verè est. Ne auté eius voluntas mutabilis videretur, sicut & creaturę mutabiles sunt, ait: Quod factũ est in ipso, vita erat, id est, quod factũ est in tempore, erat viués in ipso, & permanet in eius æterna voluntate, licèt variabile sit in se. Sicut arca prius est in mente architecti quàm in opere, licèt auté arca pereat in se, manet tamé in mente artificis. Ars enim & sapiétia, & ratio ex qua fiunt mirabilia, non mutatur, sed est Deo coæterna. Ergo mentiũtur hæretici, qui dicunt Christũ cœpisse aliquid velle, quod nõ voluit antè. Voluntas enim eius inuariabilis est, apud qué nõ est trásmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Non igitur subitò velle cœpit. Quod auté in sapiétia immutabili est, transire nõ potest. Igitur quod factũ est, in ipso vita erat, quia in spirituali factoris ratione semper viuebat: vel, quod factũ est, erat in ipso vita, id est, in ipso, qui est vita: vel in ipso quod factũ est, in qualibet, scilicet, creatura, erat vita, id est, Deus, qui est in omnibus creaturis tanquá causa in effectu: vel quod factũ est in ipso, id est, in Christo, scilicet, natiuitas, passio, resurrectio, ascésio, erat vita per causam, id est, salus & redemptio nostra. Et vita erat lux hominũ, id est, Christus, tanquá verus Sol viuificás calore & illuminás splédore. Ergo mentiũtur Appollinaris & Manichęus, qui dicũt Christũ assumpsisse corpus phantasticũ. Ipse enim vita erat, id est, verè viués in anima, neq; nobis illusit, sed in veritate esuriit & sitiit, sicut Euágelistę dicũt: Cùm ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, posteà esuriit, verè etiá comedit, sicut Lucas in Actib. Apost. ait: Et cõuescens præcepit eis ab Hierosolymis ne discederét. Quod auté verũ corpus & nõ phantasticũ habuit, manifestũ est ex hoc quod ipse Dominus ait, Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa nõ habet, sicut me videtis habere. Fuit igitur vita & lux verè viuens, & alios quantũ in se est illuminans, licèt à malis nõ videatur. Sicut enim Solis radius super cæcos lucet, tamé cæci non vident claritatem, ita Christus vera lux in tenebris lucebat. Ipse enim ad mundos & immũdos radios suos expádebat: & tenebrę, id est, tenebrosi homines eum nõ cõprehenderunt malitia sua excæcati, vt auté cõprehendere possent homines Solé iustitiæ nube carnis obumbratũ: Fuit homo missus à Deo cui nomé erat Ioánes, vt eius testimonio lux vera agnosceretur, & omnes prædestinati crederét per illũ. Sicut auté per Angelũ malũ & mulieré incurrimus morté: ita per bonũ Angelũ & Mariá recuperauimus vitá. Ioánes enim tanq̃ Lucifer, Maria tanquá Luna, alij sancti tanquá stellæ, Christus tanq̃ Sol, mundũ illuminauerũt. Si auté Ioánes missus fuit à Deo, ergo intrauit per ostiũ. Mentiũtur igitur Paterini, qui dicũt Ioanné nõ fuisse sanctũ, sed à Deo reprobatũ. Mentiuntur etiá alij hæretici, qui dicũt Ioanné nõ fuisse hominé, sed Angelũ. Fuit enim homo in testimoniũ missus à Deo. Ipse tamé non erat lux in se, lux, scilicet, illuminás ex se, sed erat lux illuminata. Erat enim Ioánes, vt Christus ait, Lucerna lucens & ardens. Vera auté lux ex se illuminás, dicitur Christus: Erat enim lux vera quæ illuminat omné hominé venienté in hunc mundũ, omnem, scilicet, qui illuminatur, quia sine ipso nullus illuminatur: vel illuminat omné hominé, id est, de omnibus generibus hominũ aliqué. Oleum enim effusum, nomé eius per vniuersum mundũ effusum, vt à Christo Christiani dicãtur, vt nomen eius vbiq; admiretur & annuncietur, vt ad quos peruenit fama eius, afficiantur odore, deliniantur & sanétur vnctione, reficiantur sapore, & illuminétur splendore. Qui auté ab ipso illuminari desiderat, oportet cor mundũ habere, oportet illicitis charorũ affectibus, carnis voluptatibus & mundi vanitatibus renuntiare. Vt auté illuminaret nos, inclinauit se, lucerná accendit, lumen diuinitatis in testa posuit humanitatis, & domũ, id est, mundũ, euertit, id est, in melius cõmutauit. Propterea Psalmista ait: Exortũ est in tenebris lumen rectis, misericors & miserator, & iustus. Misericors fuit, quia sine meritis nostris ad nos venit. Iustus fuit, quia hominé qui per inobedientiá ceciderat, quem Deus cõstituerat Dominũ domus suæ, & Principem omnis possessionis suæ, liberauit per obedientiá hominis, cui in cœlo & in terra omné potestaté dedit. Exortũ est igitur in tenebris lumen rectis, sicut scriptum est: Oculus fui cæco & pes claudo. Fuit igitur Christus lux vera, lumé de lumine, Sol de Sole, Sol mundus & immaculatus per loca immunda transiés. Ex mundo enim sordes non contraxit, sed magis illas desiccauit. Vnde in libro Sapientiæ de ipso dicitur: Vapor est enim virtutis Dei & emanatio quędam & claritas omnipotétis Dei, & ideo nihil inquinatum in illa incurrit. Fuit igitur Christus Sol illuminans mundũ, doctrina clarus, vita candidus, perfectione rotundus, illuminás mũdum ad fidé, sursum guttas maris trahés ad spem, calefaciens ad charitaté. Fuit dies cuius aurora in natiuitate, meridies in eius cõuersatione & prædicatione, vespera in morte. Qui primo ortu suo exiit de Virginis vtero: secundo verò ortu renascés exiit de sepulchro: vnde & stellioni cõparatur, quia vermis ille nocte lucet. Et Christus illuminauit sedétes in tenebris & in vmbra mortis, vnde Salomõ de ipso ait: Stellio manibus nititur, & in ædibus Regum commoratur. Christus enim incarnatus tanquá vermiculus lucens, manibus niti dicitur, quia natus est ad laborem, & in ædibus Regum moratur, sedens ad Patris dextram. Luxit igitur Christus in tenebris sicut stellio, & noctem nostram illuminauit. Vnde Psalmista ait: Posuisti tenebras, & facta est nox. Tenebras posuit, quando hominem peccare permisit, & facta est nox ignorantiæ & erroris, nox culpæ & pœnæ in qua nocte pertransiunt & perambulant omnes bestiæ siluæ, id est, maligni spiritus in siluosis & opacis & spinosis cordibus peccatorum habitantes, tam maiores, scilicet, dæmonum Principes quàm minores & infirmiores, De quibus ait; Catuli leonum rugientes vt rapiant animas, scilicet,

Multiplex expositio illius verbi quod dicitur quod factũ est in ipso, vita erat. *Simile.* *Iacobi 1.*

Quod Christus dicitur vita & lux.

Matth. 4. *Marc 1.* *Lucæ 4.* *Actum 1.* *Lucæ 24.* *Simile.*

De operibus creationis. *Simile.*

Ioan. 10. *Ioan. 5.* *Cant. 1.*

Lucæ 15. *Matth. 28.* *Iob 29.*

Sap. 7. *Solis proprietates Christo adaptantur.* *Christus diei comparatur.*

Christus stellio dicitur. *Lucæ 2.* *Parab. 30.*

ſcilicet, peccatorum, & quærant à Deo eſcam ſibi, quia nihil poſſunt niſi permiſsi. Ita erat vbiq; ante Chriſti natiuitatem: ſed ortus eſt Sol iuſtitiæ, & congregati ſunt, qui vbiq; diſperſi erant, atque à cordibus credentium ſegregati, & in cubilibus ſuis, id eſt, in cordibus infidelium collocãtur. Et quia nox erat, in qua nõ licebat operari, orto verò Sole exibit homo ad opus ſuũ, ſurgẽs de ſomno dicẽte Chriſto: His qui clauſi erãt, exite: & qui in tenebris erant, reuelamini. Erat igitur lux vera, quę illuminat omnẽ hominẽ venientẽ in hũc mundũ, id eſt, in tenebris huius mundi habitantẽ. In mundo erat & mũdus per ipſum factus eſt, & mundus eũ nõ cognouit. In mũdo ſemper fuit, ſecundũ diuinitatẽ, & mundus per ipſum factus eſt, id eſt, mũdana machina, & omnia quę in mũdo ſunt. Pater enim omnia creauit per filiũ. In principio enim, id eſt, in filio creauit Deus cœlũ & terrã: propterea ipſe filius in Pſal. ait: In capite libri ſcriptũ eſt de me, id eſt, in principio ſacræ ſcripturæ, vbi dicitur: In principio creauit Deus cœlũ & terrã. Mundus autẽ eum nõ cognouit ante incarnationẽ, quia plenè cognoſci non potuit, qui omnem ſenſum excedit ſecundũ diuinitatẽ: vel mundus, id eſt, amator mũdi, eum nõ cognouit, nec cognoſcere voluit etiã poſt incarnationẽ. Ipſe enim in propria venit, & ſui eum nõ receperunt. Non venit quò aberat, quia vbiq; præſens erat: ſed veniſſe dicitur in mundo, quia apparuit qui latebat, & quia lucẽ habitãs inacceſsibilẽ, humanã, in qua videretur, induit formã. In propria venit, id eſt, in mundo, quẽ fecerat: vel in gente Iudæa, ad quã ſpecialiter miſſus fuerat. Et ſui per creationẽ nõ receperunt eum per fidẽ, qui tamen nullã habent excuſationẽ. Cœlum enim cognouit, qui Angelos canentes & laudantes miſit. Stella cognouit, quia tribus Magis apparuit. Mare cognouit, quia calcabile ſe præbuit. Terra cognouit, quia in eius paſsione tremuit. Sol cognouit, quia radios ſuos abſcondit: miſer autẽ homo non cognouit. In propria venit & ſui eum nõ receperunt, nec agnoſcere voluerunt. Propterea Eſaias ait: Educ foras populũ cæcũ & oculos habentẽ, ſurdum & aures ei ſunt. Et iterũ: Propterea ductus eſt populus meus in captiuitatẽ, quia nõ habent ſcientiã. Oculos corporales habuerunt reprobi, vt prouiderẽt pedibus, ſed oculos ſpirituales non habuerunt, vt prouiderent affectibus, ſed offenderunt ad lapidẽ ſcandali, & inciderunt in laqueum erroris, & velut hi qui ſuper glaciem ambulant, retro corruerunt. Propterea beatus Iob ait: Palpabunt quaſi in tenebris & non in lucem, & errare eos faciet quaſi ebrios. Et iterũ de excæcatione Iudæorum ait: Non videat riuulos fluminis torrentis mellis & butyri. Fluuius ſiue torrens mellis, Chriſtus Deus: fluuius butyri, Chriſtus homo. Hunc fluuium Iudæi non viderunt, quia Chriſtum Deum & hominem non crediderunt. Ipſi enim fuerunt rebelles lumini, ſicut dicitur in Iob, & clauſerunt oculos ſuos ne viderẽt. Adhuc enim Iacob, id eſt, populus Iudaicus, luctatur cum Angelo magni conſilij, & ei contradicere nititur. Propterea dicitur in Iob: Semitam ignorauit auis, id eſt, Chriſti: qualiter, ſcilicet, de ſinu patris venit in vterum Virginis, de vtero in præſepio, de præſepio in mundũ, de mundo in patibulũ, de patibulo in ſepulchrũ, de ſepulchro in infernũ, de inferno iterum in mundũ, de mundo in cœlum. Nato enim Ioanne, Zacharias obmuteſcit, & Elizabeth ſe occultat & abſcõdit. Quia aduenĩete gratia & nato Chriſto, lex ſilet, & amiſſo ſacerdotio, Synagoga excęcata latebras quęrit, & Chriſtum recipere renuit. Non tamen omnes repulerunt, ſed multi ex illis crediderunt. Quotquot autem receperũt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Mira poteſtas, vt filij diaboli, fierent filij Dei, vt qui prius captiui tenebantur à diabolo, iam habeant poteſtatẽ, nõ ſolum reſiſtendi illi, ſed vt conculcent ſathanam ſub pedibus ſuis. Dedit igitur Deus illis poteſtatem per gratiã adoptionis, vt fierẽt filij Dei. Ad hoc enim venit vt fratres in mundo acquireret hæredes Dei, cohæredes autẽ Chriſti. Carnalis autẽ generatio ex ſanguinibus per cõmixtionem ſeminũ habet fieri, ſpiritualis autẽ generatio per gratiã Dei. Quod enim natũ eſt ex carne, caro eſt, & quod natũ eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Facta ſunt igitur ſancti filij Dei per gratiã & ſpiritũ adoptionis. Non enim ex ſanguinibus, nec ex voluntate carnis, id eſt, mulieris, quę ſexus eſt fragilis, nec ex voluntate viri, quantũcunq; legitima ſit copula, licèt cognoſcat vxorẽ tantũ cauſa prolis educandæ ad cultũ Dei, ſed per gratiã regenerationis filij Dei fierẽt. Verbũ caro factũ eſt, & habitauit in nobis: factũ eſt caro, id eſt, homo mortalis à parte totum, & habitauit in nobis, id eſt, inter nos habitum humanitatis aſſumens à nobis, & habitu inuẽtus vt homo, verã habẽs humanitatẽ, ſimilis nobis paſsibilis & mortalis. Si igitur verbũ caro factum eſt, carnẽ tuã ne deſpexeris, ſed eã cum omni mundiția & honeſtate cuſtodi, quia Chriſtus eam in ſe ſanctificauit. Impleta eſt enim ſcriptura quę ait: Hoc nunc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea. Hoc ſpecialiter impletũ eſt in Maria. A Domino factũ eſt iſtud, & eſt mirabile, nõ ſolũ in oculis hominũ, ſed etiã in oculis Angelorũ. Admirãtur enim & ſtupẽt, vidẽtes infra ſe quẽ ſupra ſe adorant. Aſcendẽtes & deſcendẽtes ſuper filiũ hominis, gaudẽtes & gratias agẽtes de ſalute humani generis. Nõ enim dedignãtur de vermiculis iſtis & puluere iſto muros cęleſtis Hieruſalẽ reparari, & ruinas lapſorũ reſtaurari, vt ſimus eorũ ſocij, qui facti ſunt iam miniſtri noſtri. Omnes enim adminiſtratorij ſunt ſpiritus, in miniſteriũ miſsi propter eos qui hęreditatẽ capiũt ſalutis, quemadmodũ Apoſt. ait: Vidit enim Dominus afflictionẽ populi ſui in Ægypto, id eſt, in hoc mũdo, & deſcẽdit per incarnationẽ liberare illum. Non ſolũ autẽ liberare nos voluit, ſed ad diligendũ arctare, & idcircò ad carcerẽ noſtrũ deſcẽdit. Vnde Eſa. in perſona patris ait: Propter vos miſi in Babylonẽ, & detraxi vectes vniuerſos, & Caldæos in nauibus gloriãtes. Miſi, ſcilicet, filiũ meũ in mundũ: cuius portæ ſunt peccata, vectes portarum timor aduerſitatis & amor proſperitatis.

Ioan. 9. Eſaiæ 49. Gene. 1. 1. Timot. 6. De excæcatione Iudæorum. Eſaiæ 43. Item 5. Eſaiæ 8. Item 14. Iob 13. Item 20. Iob 24. Gene. 32. Iob 28. De ſemita Chriſti & multiplici via. Ioan. 1. Lucæ 10. Rom. 15. Ioan. 1. Philip. 2. Iaco. 4. Eſaiæ 58. Gene. 2. Ioan. 1. Heb. 2. Exod. 4. Eſaiæ 43.

Caldæi autẽ interpretãtur feroces. Hi sunt maligni spiritus aëreæ potestates, qui in nauibus gloriantur. In illis, scilicet, qui omni vento suggestionũ & tentationũ in mare, id est, in amaritudinem peccatorũ feruntur. Et in libro Numeri Balaam ait: Orietur stella ex Iacob, & percutiet Principes Moab, id est, spirituales nequitias, & vastabit omnes filios Seth in eo, scilicet, quod mali sunt, destruet eos, id est, eorum malitiam. Omnes qui de Noë filij fuerunt, Seth dicuntur. In diluuio autem perierunt omnes filij Caim. Vastabit igitur omnes filios Seth, id est, de omni hominum genere aliquos subtrahet diabolo, & erit Idumæa possessio eius. Quod fit dum caro spiritui subiicitur. Vnde Psalmista ait: Benedixisti Domine terrã tuam: terrã, scilicet, corporis tui, in qua nõ cõtradixit spiritui, & terrã Ecclesiæ tuæ, quę iam nõ fert spinas & tribulos, sicut terra Adæ maledicta. Benedixit etiã terrã suam, id est, beatã Virginẽ: vnde & Angelus ait ad eam: Benedicta tu in mulieribus. Licèt autẽ verbum factũ sit caro, & habitauerit in nobis mortalis & passibilis in humanitate: vidimus tamen gloriam eius ex diuinitate in miraculis & transfiguratione, in resurrectione & ascensione, gloriam quasi vnigeniti, id est, verè geniti à patre. Aduerbium enim quasi veritatis est expressiuum, vidimus gloriã eius, quam antequam verbum fieret, caro videre non poteramus. Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis. Plenum gratiæ, secundum humanitatẽ, id est, charismatis: de cuius plenitudine omnes accepimus, quia vnguentũ descendit à capite in barbam, & vsq; in oram vestimenti eius. Et plenum veritatis secũdum diuinitatẽ, verus enim Deus fuit, in quo habitauit corporaliter plenitudo diuinitatis. Plenus gratia fuit, quia nullis præcedentibus meritis à cõceptione sua plenitudinẽ charismatũ habuit. Plenus veritatis, quia sicut promissum est, in eo exhibitũ est & cõpletum. Plenus gratia, peccata remittendo & veritatis promissa cõplendo. Vidimus igitur gloriã eius, maiestatẽ, scilicet, per humanitatẽ, in qua docuit & miracula fecit, in qua matri fœcunditatem attulit, & virginitatẽ non abstulit, quæ quasi Libanus non incisus habitationẽ suã hodie vaporauit, & quasi balsamum nõ mixtũ, sine sui corruptione odorẽ suauitatis emisit, & quasi terebintus guttã medicinalem nostris infirmitatibus adhibuit, guttã terebintinã boni odoris, & ex pixide eburnea virginitatis vnguentũ nobis exhibuit. De quo Salomõ ait: Vnguento & variis odoribus delectatur cor. Delectari igitur hodie debemus, & gaudere in Domino, & memoriã abundãtię suauitatis huius sanctæ diei eructare. Hodie enim per totũ mundũ melliflui facti sunt cœli, id est, animæ sanctorũ cœlesti desiderio flagrantiũ. Non igitur absq; cordis dulcedine & deuotione debemus dies istos, sicut homines seculares faciũt, arida quadã cõsuetudine pertransire, sed magis dilatare cordis hospitiũ, vt tantum hospitem dignè recipere valeamus. Sicut scriptum est in Esaia: Dilata locum tentorij tui. Dilatemus igitur saccũ cordis, vt copiã frumenti, & copiosam benedictionẽ hodie à Domino recipiamus. Aperiamus portas iustitiæ, vt hodie introeat ad nos Rex gloriæ. Si enim surgente aurora canunt aues, & nos in Christi natiuitate gaudeamus & exultemus in eius sacra solemnitate, ne tanti beneficij ingrati simus. Sicut enim nata muliere virgine de viro perditus est mundus, ita hodie nato viro de muliere Virgine, est recuperatus. Non igitur ingratitudinis vitiũ pessimũ de liberatione nostra incurramus, sed ei qui liberauit nos per admirabilem sapientiam suam gratias agamus, quemadmodum Salomon in Ecclesiastico ait: Hanc quoque vidi sub Sole sapientiam, & probaui maximam. Ciuitas parua & pauci in ea viri, venit contra eam Rex magnus & vallauit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio. Inuentusq; est vir in ea pauper & sapiẽs, & liberauit vrbem per sapientiam suam, & nullus deinceps recordatus est illius hominis pauperis. Rex ille magnus, Rex superbus, princeps mundi huius, id est, diligentium mundum, Rex superborum, cuius vexilla sequuntur omnes superbi, est diabolus. De quo Dominus in Iob: Non est super terram potestas quæ comparetur ei, qui factus est vt nullum timeret, omne sublime videt, ipse est Rex super vniuersos filios superbiæ. Ciuitas parua quam obsederat, est totus mundus, quem quasi pro nihilo reputabat. Vnde Dominus in Iob: Absorbebit fluuium & non mirabitur. Quasi enim pro nihilo habebat fluxũ humanę mortalitatis absorbere, vel paruus dicitur mundus despectiuè, sicut Dominus vocat Ierusalem castellũ, dicens: Ite in castellũ quod cõtra vos est. Pauci enim erãt in eo viri, & multæ fœminę, quia Pharao Rex Ægypti, id est, diabolus, viros, id est, robustos viriliter agentes, non sinebat multiplicari, sed fœminas, id est, molles & effœminatos reseruare volebat. Paruus enim dicitur mundus, quantum ad illam partem, quam obsederat, scilicet, terram, respectu supernorum, cùm sol longè maior sit, quàm tota terra. Hæc est ciuitas Dei, de qua dicitur: Quis deducet me in ciuitatem munitam? Multas enim machinas falsitatis erexerat diabolus contra Deum, adeò autem vallauerat diabolus hanc ciuitatem, quòd nullus poterat introire, nisi per angustum foramen & per manus eius. Omnes enim nascimur filij iræ, omnesque mulieres in dolore & miseria pariunt filios. Hoc est primũ foramen. Nullus etiam poterat exire, nisi per vnum strictum foramen, scilicet, per dolorem mortis, cui foramini semper insidiabatur diabolus, iuxta illud: Tu insidiaberis calcaneo eius. Parua etiam ciuitas fuit Ecclesia ante incarnationem, quia pauci iusti in ea, respectu malorum. Ampla autem est in medio. Et iterum parua erit in fine ad modum nauis & Lunæ. Parua enim dicitur propter humilitatem. Cùm autem fortis armatus custodiret in pace atrium suum, inuentus est in mundo vir pauper & sapiens, id est, Christus: Pauper, quia nostram assumpsit infirmitatem: Sapiens, quia non amisit diuinitatem, simul in vnum diues & pauper, qui per sapientiam suam liberauit ciui-

tatem,

Margin notes: Num. 24. — Gene. 3. — Para. 27. — De gaudio tantæ solennitatis. — Esaiæ 54. — Simile. — Eccle. 9. — De liberatione ciuitatis obsessæ & de paupere qui eam liberauit. — Iob 41. — Matth. 21. Mar. 11. Lucæ 19. — Ephe. 2. Gene. 3. — Item 3. — Lucæ 11.

tatem, & nullus deinceps recordatus eſt illius hominis pauperis, id eſt, pauci valdè gratias ei
retulerunt. Ecce quanta ingratitudo obliuiſci eum, qui ſaluauit eos. Nos autem fratres ſaluato-
ri noſtro, gratias referamus, cantantes & pſallentes in cordibus noſtris. Benedictus qui venit *Conclusio.*
in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis. Notũ enim fecit Dominus ſalutare ſuum, *Ephe.5.*
in conſpectu gentium reuelauit miſericordiam ſuam. Emiſit lucem ſuam, & veritatem ſuam, *Colo.3.* *1.Cor.3.*
dum cibus angelorum factus eſt lac paruulorum, dum verbum caro factum eſt, & habitauit in *Heb.5.*
nobis. Et nos in ipſo habitemus hîc per gratiam, vt tandem ipſe nobiſcum, & nos cum ipſo *Ioan.1.*
habitemus per gloriam. Ipſo præſtante, qui viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum.

DOMINICA INFRA OCTAVAS NATIVITATIS,

Thema ſumptum ex libro Sapientiæ.

Dum Medium ſilentium tenerent omnia, & nox in ſuo curſu medium iter ha- *Sap.18.*
bere, tomnipotens ſermo tuus Domine de cœlis à regalibus ſedibus venit.

IN noſtra autem tranſlatione ſic habetur: Cùm enim quietum ſilentium conti-
neret omnia, & nox in ſuo curſu mediũ iter haberet, omnipotens ſermo tuus
Domine exiliens de cœlo à regalibus ſedibus venit, durus bellator in mediá ex- *Para.21.*
terminij terrá proſiliuit. Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis, ſtul- *Quod Christus theſauro deſiderabili comparatur.*
tus autẽ glutit illũ: Verba ſunt Salomonis in tranſlatione 70. Theſaurus iſte deſi-
derabilis eſt Chriſtus, in quẽ deſiderant angeli conſpicere, de quo in libro Sapientiæ dicitur. Si
diuitiæ appetuntur in vita, quid Sapientia locupletius? Et iterum de Sapientia, id eſt, de filio *1. Petri 1.*
Dei in eodẽ libro Sapientiæ dicitur: Infinitus enim theſaurus eſt hominibus, quo qui vſi ſunt, *Sap.8.* *Sap.7.*
participes facti ſunt amicitiæ Dei. Verè theſaurus deſiderabilis, quia omne aurum in compara- *Matth.13.*
tione illius arena eſt exigua, & tanquam lutum æſtimabitur argentum in conſpectu illius, ſi-
cut ibidem dicitur. Hic autem theſaurus qui abſconditus fuerat in agro florido & fructife-
ro, de quo Dominus ait. Pulchritudo agri mecum eſt in agro, ſcilicet, Paradiſi cœleſtis, vel
in orto virginalis vteri, poſtquam in ſacco noſtræ mortalitatis apparuit, boni negotiatores om
nia vendiderunt, vt agrum illum emerent, & theſaurum poſſiderent: Qui theſaurus deſidera-
bilis requieſcit in ore ſapientis. Non ſolum in ore corporis, dum ipſum laudat, & de ipſo fre-
quẽter loquitur, & omnis eius narratio in præceptis altiſsimi, ſed inſuper in ore cordis, dum de
ipſo frequenter cogitat, & à memoria eius nõ excidit. Vnde poſt ſolẽnitates beatorũ Stephani, *De diuerſitate martyrum.*
Ioannis & Innocentiũ, iterum reuertitur eccleſia ad natiuitatis dominicæ iucunditatẽ & gau-
dium. Interſeruntur autem prædictę feſtiuitates martyrum, quorum primus fuit martyr volun
tate & opere, ſcilicet, beatus Stephanus. Secũdus, id eſt, beatus Ioannes martyr fuit volunta-
te, ſed non opere. Tertij, ſcilicet, Innocentes martyres fuerunt opere, ſed non voluntate. In his
ergo ſignificantur omnia genera martyrum, quorum natalitia Chriſti natiuitati merito con-
iunguntur, quia per natiuitatẽ Chriſti in terris, naſci meruerũt in cœlis. Reuertitur hodie Eccle
ſia ad theſaurũ deſiderabilẽ, & gaudium natiuitatis dominicæ, oſtendens ex prędictis verbis li-
bri Sapiẽtię, quis eſt & quãtus, qui venerit, & natus ſit pro nobis, ſcilicet omnipotens ſermo pa
tris. Vnde venerit à cœleſtibus, & regalibus ſedibus. Quò venerit, ſcilicet, in terrá exterminij.
Quomodo venerit, ſaliẽdo. In mediá, inquit, terrá exterminij proſilit. Ad quid venerit, ſcilicet,
ad pugnandũ pro nobis cõtra diabolũ, durus, ſcilicet, debellator. Quãdo venerit in medio, ſcili- *De omnipotentia.*
cet, ſilentio & media nocte, dum mediũ ſilentiũ tenerẽt omnia, & nox in ſuo curſu mediũ iter
haberet. Venit igitur omnipotẽs ſermo verbũ patris Dei, ſapientia per quem pater locutus eſt
mundo. Omnipotẽs eſt, cõfidant amici, & timeant inimici. Omnipotens cui nõ reſiſtitur vt ti-
meatur. Sermo vt audiatur. Puer tamen factus eſt, vt diligatur. Omnipotẽs, cui nihil eſt impoſ-
ſibile. Sermo, cui nihil difficile. Dixit enim & facta ſunt, mandauit & creata ſunt. Sermo men-
talis ex corde patris exiens, & ad hominum corda procedens: patrem tamen non deſerens. Ser-
mo quaſi ex mente ſecundum diuinitatem, quaſi ex ore, ſecundum humanitatem. Sermo ge-
nitus, ſermo conceptus, ſermo prolatus, ſermo ſcriptus. Genitus ex patre, conceptus in mente,
prolatus ex matre, ſcriptus in corde. Sermo patris, per quem pater innotuit mundo, per quem
loquitur pater interius & exterius. Interius loquitur ſermo iſte. Vnde Propheta Dauid ait: Au
diam quid loquatur in me Dominus Deus. Non audiá quid loquatur mũdus perſtrepens, caro
blandiens, diabolus ſuggerens. Non audiá quid mũdi fallacia moueat, quid carnis illecebra ſug-
gerat, quid ſerpens antiquus inſibilet. Exterius loquitur, ſicut ſcriptum eſt in Salomone: Sa- *Parab.1.*
pientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam. Auditur enim aure cordis: ſicut ſcriptum eſt. *Ioan.8.*
Qui ex Deo eſt, verbum Dei audit. Et in libro Sapientiæ. In maleuolam animam nõ introibit *Sapien.1.*
ſapiẽtia. Auditur aure corporis, ſicut ſcriptũ eſt. Si nõ veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatũ *Iohan.15.*
non haberent. Auditur interius per inſpirationem, & deuotionem, & obedientiam. Videtur in *Quod ſermo iſte multipliciter auditur & quolibet ſenſu ſpirituali percipitur.*
mente per meditationem, guſtatur per contemplationis iucunditatem. Olfactu percipitur per
deſiderium iucunditatis æternæ. Tangitur per experientiam beatitudinis ſine fine, ſicut ſcri-
ptum eſt. Læua eius ſub capite meo, Chriſtus, ſcilicet, natus & paſſus, & dextra eius amplexabi-
tur me. Chriſtus, ſcilicet, glorioſus. Venit igitur omnipotens ſermo, & locutus eſt mundo. Non *Cant.8.*
enim ferro, ſed verbo mundum ſibi voluit Deus ſubiugare, verbum mundum reparauit, qui *Sap.18.* *Vnde venerit.*

verbo mundum creauit. Ecce quis venerit, sed videamus vnde venerit. Venit, inquit, de cœlo à regalibus sedibus. A summo enim cœlo egressio eius, à patre, scilicet, excelso: de sinu patris prosiliit in vterum matris: de cœlo ad incarnationem, de carne ad crucem, de cruce ad mortem, de morte ad gloriá: venit à sede maiestatis, à summo cœlo, ab æqualitate patris. Ex vtero (inquit pater) ante Luciferũ genui te, id est, ex secreta substantia mea ante Luciferum, & omnia quæ sunt in cœlo & in terra, ab æterno genitus es à me. Eructauit enim cor patris verbum bonum, id est, Christum, ex diuino paterni pectoris arcano. Hic est fluuius egrediẽs de loco voluptatis, id est, Christus de corde Patris, vel de vtero Virginis. Omnipotẽs igitur sermo qui super omnia est pręsidendo, infra omnia sustinẽdo, intra omnia implẽdo, extra omnia cõtinendo, qui nusquã deest, sed vbiq; præsens est: à regalibus sedibus venit. Inclinauit cœlos & descendit: dum visibiliter factus caro, mundo apparuit. Aperta est enim terra, & germinauit Saluatorem. Aperta est terra vteri virginalis, dũ Deus homo cõcipitur. Aperta est terra cordis humani, dum Deus homo creditur. Aperta est terra assumptæ humanitatis, dum Deus homo cognoscitur. Aperta est terra Ecclesiæ, dum Deus homo recipitur. Venit autẽ omnipotens sermo à regalibus sedibus, à cœlestibus mãsionibus, ad quas nõ ascendunt nisi Reges: de quibus scriptum est: In domo patris mei, mãsiones multæ sunt. Egressus enim eius à principio, à diebus æternitatis: vel à regalibus sedibus, id est, à sede regali, plurale pro singulari. Ab excelso, scilicet, solio & sinu patris: venit à regalibus sedibus ad terram, vt terrã in regnum regale collocaret: vel sedes regalis Maria dicitur, regali ex prosapia exorta, à qua Dominus venit, dum de ipsa nasci voluit. Regales etiã sedes dicũtur angelicæ potestates, in quibus regnat Dominus & sedet. Vnde Isaias ait: Vidi Dominum sedentẽ super solium excelsum. In habitu, scilicet, regnãtis, angelicis potestatibus pręsidentẽ. Et Psalmus ait: Qui sedes super Cherubin, manifestare corã Effraim, Beniamin, & Manasse, id est, qui Angelis notus es, in quibus resides, manifestare in carne, apparens & hominibus innotescens: vt sint Effraim, sanctificãtes in bono opere: & Beniamin filij dexterę, & Manasses, posteriorum obliti in anteriora se extendentes. Effraim enim fructificãs, Beniamin filius dexterę, & Manasses obliuio interpretatur. Manifestare, vt te cognoscam: ostende faciem tuam, vt in præsentia Regis mei audacius pugnem. Excita potentiã tuam, & veni, eripiens inopem de manu fortioris eius, egenum & pauperem à diripientibus eum. Veni à regalibus sedibus, veni tanquam Rex ad reprimendum superbos, ad dirigendum deuios, ad erigendum lapsos, ad remunerandum tuos. Reprimit enim superbos, sicut scriptum est: Deposuit potẽtes de sede. Dirigit deuios, sicut scriptum est: Dirige me in veritate tua. Erigit lapsos, sicut scriptum est, Dominus erigit elisos. Remunerat suos, sicut scriptum est: Venite benedicti patris mei, percipite regnum. Nunc autem quò venerit, videamus. Venit in terram exterminij, in terrã exilij nostri. Exterminati enim & exules facti sumus, ex quo extra terminos nostros & solium Paradisi peccatis nostris eiecti sumus. Quia enim transgressi sunt patres nostri terminos à Domino sibi præfixos, meritò exterminati sunt, & filij eorum cum ipsis, quia ex seruis nascuntur serui: & exules sunt, quia nascuntur in terra exilij. Cadente enim homine quem constituerat Deus dominum domus suæ, omnes nos simul in illo cecidimus, nec plenè reparabitur hæreditas, donec plenè reparentur hæredes. Tunc enim noua fient omnia, eritque nouum cœlum, & terra noua. Anima enim mea quæ prius cecidit, Christo sublevante prius surrexit. Et quæ prius in Adam fuit corrupta, ante corporis reparationem fuit reparanda. Primò enim venit Mediator noster reparare animam ad imaginem Dei. Postmodum verò reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Venit igitur in terram exterminij, vt reprobos exterminaret, & electos suos ab angelo exterminatore liberaret, qui primogenita Ægyptiorum occidit, dum fidem, charitatemque in reprobis interimit, vel potentes huius seculi in perditionem trahit. Misit enim in eos Dominus iram indignationis suæ, per angelos exterminatores, per aëreas & iniquas potestates: sicut scriptum est: Immissiones per angelos malos. Meritò igitur Ægyptus, id est, mundus iste, dicitur terra exterminij, in qua exterminantur reprobi ab æterna patria. Sicut scriptum est: Exterminauit eam aper de silua, id est, crudelitas diaboli, qui in siluis, id est, in rudibus, & incultis, & spinosis hominibus inhabitat. Est igitur terra exterminij & vastitatis mundus iste miserabilis, qui vndique ab inimicis vastatur, & multiplici vitiorum igne succenditur & crematur. Et sicut fieri solet in vastitate hostili, ea quæ inimici non possunt prorsus tollere & destruere, subuertere & corrumpere nituntur. Tollunt enim & destruunt bona gratuita, & subuertendo, corrumpunt naturalia rationem, scilicet, & intellectum, quæ corrumpuntur, & inficiuntur, & sensualitati substernuntur. Propterea mundus iste non solùm terra exterminij, sed & desertum vocatur: sicut legimus in Iob: Ventus vehemens irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, id est, diabolus qui discurrit per mundi desertum, circuiens quasi leo, quærens quem deuoret, concutiens quatuor partes mundi. Mundus igitur incultus, malis herbis repletus, sterilis & aridus, plenus bestiis & serpentibus, in quo reptilia, quorum non est numerus, terra exterminij & desertum appellatur, in quo peregrinamur à Domino. Non enim habemus hic manentem ciuitatem, in quantum nati sumus ad laborem, & in paupertate atque æstate, tanquam exules viuimus. In hanc autem terram exterminij, in hoc desertum Dominus venit, vt pinguesce-

Gene. 2. De multiplici terra & eius apertione. Sapien. 18. De multiplici sede regali. Ioan. 14. Michea 5. Isaias 6. Lucæ 1. Matth. 25. Quo venerit. De exterminio seu exilio. Isaiæ 46. Ad Phil. 3. Sapien. 3. Exod. 12. Quod mundus iste deserto comparatur. Isaiæ 1. Iob 1. 1. Petri 5. Ad Heb. 13. Iob 5.

pinguescere faceret speciosa deserti. Vnde Isaias: Lętabitur deserta & inuia, id est, mundus iste siue gentilitas, adeo prius derelicta. Posuit enim Dominus desertum in stagna aquarum: & plures sunt filij desertę, quàm eius quæ habebat virum, id est, plures filij gentilitatis, quàm synagogæ. Petra etiam deserti, id est, mundi dicta est gentilitas, quia petras colebat, & à Deo derelicta erat. Prosilit etiã Dominus in terram exterminij, dum in beatam Virginem descendit, quæ dicitur in bono terra exterminij & desertũ, qui omnia à se vitia eliminauit & exterminauit. Terra inuia hominibus, & à viris inculta & inaquosa, sine fluxu carnalis voluptatis, fontem vitæ sitiens Iesum Christum, & remota à strepitu secularium. Vnde Osee: Adducet Dominus ventum vrentem de deserto, id est, Christum, de Virginis vtero. Qui dicitur ventus vrens, igne, scilicet, spiritus sancti, vitiorum humorem desiccans, & corda hominum inflammans. Venit autem Dominus saliẽdo, de cœlo in terrã, de sinu patris in vterũ Virginis, prosilit autem in terram exterminij ipsum eleuando & diuinitatem in se ostendendo, per miracula & opera maiestatis. Et rursum seipsum submittendo, per opera humanitatis & infirmitatis. Saltum faciebat dum se per contemplationem eleuans, rursus miseriis nostris condescendebat. Fuit enim quasi piscis habens squamas & pennulas. Squamas per virtutis rigorem. Pennulas per contemplationis celsitudinem. Squamas per carnis asperitatem. Pennulas per diuinitatis pręeminentiam. Squamas habuit, id est, virtutes sibi inuicem cohęrentes. Pennulas autem habuit per desiderium & dilectionem. Venit igitur saliendo assimilatus capreæ hinnuloque ceruorum, sicut in Canticis dicitur. Capreę in qua est perspicacitas visus, hinnulo in quo est alacritas saltus. Venit saliens in montibus, & transiliens colles. Sanctis, scilicet, maioribus vestigia sua imprimendo, & minoribus vmbram refrigerij pręstando. Iunxit pedes, vt saltum faceret. Iunxit pedem diuinitatis, quo omnia sustentantur, pedi huminitatis, id est naturę inferiori. Prosilit autem, id est, pro salute nostra saliit, vt scilicet, salire faceret, sicut ceruum claudum, & daret nobis flumina aquæ viuæ salientis in vitam ęternam, id est, salire facientis. Nunc autem ad quid venerit, videamus. Venit tanquam durus debellator, vt potestates aëreas expugnaret, & vt duris vinculis fortem armatum, ipse fortior alligaret: Durus debellator potẽtes potenter expugnans, & dura atque incurabilia vulnera infligens æternis cruciatibus eos deputans. Sicut scriptum est in libro Sapientiæ: Potentes potenter tormenta patientur, & maioribus maior instat cruciatus. Et Apostolus ait: Durum est incidere in manus Dei viuentis. Venit durus debellator, quia cœlum & terra & omnia quæ in eis sunt, armabuntur contra impios in vltionem, quando aduocabit cœlum desursum, & terram discernere populum suum. Venit durus debellator, quia qui ceciderit super hunc lapidem, confringetur. Super quem autem ceciderit, conteret & comminuet illum. Durus etiam dicitur, quia insuperabilis fuit & indissolubilis, secundum coniunctionem diuinitatis & humanitatis. Fuit enim Christus quasi triplex funiculus, ex diuinitate, & anima, & carne, quẽ impossibile est rumpi vel dissolui. Nunquam enim à corpore & anima separari potuit diuinitas. Est igitur omnipotens sermo Dei durus debellator, non mollis, non remissus, sed viuus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Viuus facto, quia quęcunque, vult operatur, & efficax promissio, quia quod promittit in veritate, suis largitur. Penetrabilis iudicio, quia illi nihil occultatur. Vnde in Parabol. Salomon ait: Sapiens sibi videtur vir diues, sed pauper sapiẽs scrutabitur eum, id est, Christus in iudicio, durus autem in prælio, quia manu affixa cruci, potestates aëreas expugnauit, & nos de manu inimici potẽter eripuit. Sicut in Cant. dicitur. Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te. Quasi diceret: Sicut Israëliticũ populũ Pharaonem impugnando liberaui, ita liberaui te de seruitute & manibus diaboli. Venit igitur durus debellator vindictã in malefactores exercẽs. Hęc est iustitia, pacẽ generans. Vnde Psal. ait: Iustitia & pax osculatę sunt. Durus ergo debellator quantũ ad seipsum fuit qui sibi non parcẽs pro nobis in hoc bello, multa dura sustinuit, vt ostenderet quàm grauia essent vulnera nostra, pro quibus sanandis ipsum vulnerari oportuit. Vnde Ioannes in Apocal. ait: Quod venit super equum album, id est, in carne munda & oculi eius sicut flamma ignis, id est, dona spiritus sancti, & indutus erat veste aspera sanguine, id est, carne passa, & vulnerata in cruce vel ecclesia sua, quæ stolã suam lauit in sanguine agni. Durus etiam fuit diabolo capiens leuiathã quasi hamo ferreo, vt ipsum extraheret à cordibus peccatorum. Diabolus enim vt animas caperet in hamo deceptionis, posuerat escã illicitę voluptatis. Christus autem in hamo diuinitatis apposuit escam carnis, vt caperet leuiathã hamo, & de faucibus eius prædam extraheret. Linea autem fuit Christi genealogia. Linea igitur fuit funiculus triplex, qui difficile rumpitur ex lege & Prophetis, & doctrina Euangelica, per quem à cordibus peccatorum extractus est diabolus. Pugnauit igitur Dominus contra mundum, pugnauit etiam contra diabolum. Contra mundum pugnauit. Vnde ipse ait: Confidite, quia vici mundum. Damnauit mundi auaritiam, dum in se conseruauit paupertatem. Destruxit superbiam, dum in se ostendit humilitatem. Voluptatem reprobauit, dum in se multa aspera sustinuit. Vanam etiam gloriam condemnauit, dum in occulto & secreto silentio, non in pompa venire voluit. Pugnauit contra diabolum, & humiliauit tanquam vulneratum superbum, manum trahentem illi abscindens & flagellantem debilitans. Diabolus enim antequam veniret Christus tanquam princeps dominabatur mundo, & quasi tyrannus genus humanum crudeliter flagellabat incarcerans, excorians, iugulans, & deuorans filios Adam. In mundo enim

quasi

Isaias 35. Item 54.

Quod beata Virgo terra exterminii & desertum spirituali vocatur. Osee 13.

De saltu Domini.

Leuiti. 11. Simile.

Canti. 2.

Isaias 35. Ioan 4.

Ad quid venerit Dominus & quare durus debellator dicatur. Matth. 12. Mar. 3. Sapien. 6. Ad Heb. 10.

Matth. 21. Eccle. 4. Sapien. 18. Ad Heb. 4.

Parab. 28.

Cantic. 1. Simile.

Apoc. 19. Item 7. Iob. 40.

De bono hamo, & malo & piscatione diaboli atque piscatione Christi.

De pugna Christi contra mundum & diabolum. Ioan. 16. Ioan. 13.

quasi in carcere premebantur variis miseriis & angustiis excoriabantur, morte iugulabantur, Ab inferno absorpti deuorabantur: Abscidit autem Dominus ei manum occidentem quantum ad electos, sed tamē reliquit ei manum flagellantem ad suorum probationem. Nondum enim cessat impugnare & flagellare genus humanum, emittens spiritum ignis in persecutione Martyrum, spiritum sulphuris in persecutione hæreticorum, spiritum caliginis in persecutione falsorum fratrum & hypocritarum: Spiritum autem tempestatis emittet in persecutione Antichristi, sed non est multum timendus, quia nihil potest, nisi permissus. Venit enim omnipotens sermo, durus debellator, vt inimici destrueret duritiam, & confunderet eius superbiam, & obstinatam malitiam. Vnde ipse per Prophetam Zachariam ait: Dispergam quadrigam de Effraim, id est, quadrigam multitudinis dæmonum: nam Effraim fructificatio interpretatur. Huius autem quadrigæ quatuor rotæ, sunt quatuor prædictæ diaboli tentationes, Dominus enim quadrigis suis, prædictas quadrigas destruxit, de quibus dicitur: Et quadrigæ tuæ saluatio. Et in Canticis: Anima mea conturbata est propter quadrigas Aminadab, qui fuit de tribu Iuda, & interpretatur spontaneus, Christum significat, qui spontè mortem sustinuit, cuius quadragæ, id est, quatuor Euangelia animas Sanctorum conturbant ad compunctionem. Restat videre quando Dominus venerit. Venit mediator noster medio silentio, venit media nocte: Nascitur in medio, moritur in medio, id est, inter cœlum & terram in aëre, operatur salutem in medio terræ, vbique & in omnibus se verè mediatorem ostendens. Vnde Abacuc Propheta ait: Domine opus tuum in medio annorum viuifica illud, opus, scilicet, redemptionis humanæ. Venit sermo in silentio. Gratior autem est aduentus dum sermo in silentio, lux in tenebris, pluuia in siccitate, medicus in ægritudine venit. Venit sermo ad silentes, Deus Deorum Dominus locutus est, & omnes alij siluerunt, loquente Domino, maiores personæ siluerunt & ei cesserunt. Venit igitur Dominus in medio silentio, quasi inter duos gallorum cantus. Prius enim Prophetæ cecinerunt, posteà Apostoli, tanquam galli dormientes, euigilauerunt, quorum vnus ait: Euigilate iusti, & nolite peccare. Et iterum: Hora est iam nos de somno surgere. Cùm igitur medium esset silentium, inter præcedentes & subsecutores clamores, venit Dominus & dormientes euigilauit, sicut prænuntiauerat Propheta, dicens: Deus noster manifestè veniet, & non silebit. Medium etiam silentium dicitur, quod fuit inter primum & vltimum silētium: Primum silentium fuit legis naturæ ante legem Moysi, quando vix inueniebatur, qui faceret alij, quæcunque vellet sibi fieri. Vltimum autem silētium legis, scilicet, euangelicæ, erit tempore Antichristi, quando vix inuenietur, qui Christi nomen audeat confiteri. Medium autem silentium fuit legis Mosaicæ, imminente aduentu Christi, quia à paucis obseruabatur, sicut debuit obseruari. Venit igitur Dominus in medio silentio, quemadmodum Psalmista ait: Tempus faciendi Domine, dissipauerunt legē tuam: Tempus faciendi opus tuum, id est, redimendi genus humanum, quia iam, scilicet, lex quæ à paucis vel nullis custoditur, iam non placet tibi obseruantia legalium, Holocaustum pro peccato non postulasti, tunc dixi, ecce venio: Fuit igitur primum silentium sub lege naturæ, in quo homines ignorabant morbum: Secundum silentium sub lege scripturæ, quando non quærebant remedium: Tertium, tēpore Antichristi, quando despicient Medicum. Primum silentium, transgressio legis naturæ: Secundum silentium, transgressio legis scriptæ: Tertium, præuaricatio legis Euangelicæ. Silentium enim dicitur quando tacet homo à Dei laude. In primo silentio fuerunt muti, Deum nō laudantes, sed idolis seruientes. In secundo, surdi, Prophetis auditum prębere nolentes. In tertio erunt muti & surdi, nec Deum laudantes, neque eius verbum audientes. Primum silentium rupit Moyses: Secundum silentium rupit Christus: Tertium rumpent Helias & Enoch in fine mundi. Dicitur prætereà medium silentium, inter malum silentium quod præcessit, & bonum, quod subsecutum est. Primum silentium malum fuit, sub lege naturæ ex ignorantia erroris: Secundum silentium peruersum, sub lege Mosaica, ex desperatione curationis, quia grauabamur vi morbi & mole peccatorum: Tertium silentium bonum, sub lege Euangelica fuit pro adeptione sanitatis, sicut silet puer quando habet id quod petit: Vnde & cum silentio audimus Euangelium, quia quod petebamus, videmus iam impletum. Per primum silentium peccauit homo in filium: Per secundum, in spiritum sanctum: In tertio autem silentio facta est exhibitio promissionum: Quarta ratione dictum est, medium silentium, id est, cōmune. Omnes enim ferè silebant in vniuerso mundo: Silebant enim à Deo, dum ipsum, nec corde, nec ore laudabant: Silebant à seculo, dum eius malitiam, nec verbo, nec opere damnabant: Silebant à seipsis, dum peccata sua per confessionem non aperiebant. Venit prætereà Dominus media nocte, dum nox in suo cursu medium iter haberet: Ad literam, media nocte natus est Dominus, vt ostenderet quòd tenebras nostras illuminare veniret, sicut scriptum est: Et lux in tenebris lucet: Vnde & nocte illa missa celebratur. Sicut scriptum est: Et nox sicut dies illuminabitur. Nocte enim media Dominus ad nos venit, quasi ros nocte, & de supernis descendit. Nocte media virga Aaron floruit: Media nocte Dominus de cœlo Manna descendere fecit: Media nocte Sampson portas Gazæ tulit: Media nocte ab angelo exterminatore Dominus filios Israël liberauit: Media nocte Dominus Victor ab inferis remeauit: Media nocte clamor fiet, Ecce spōsus venit. Spiritualiter autem, dum nox culpę & infidelis vita peccatorū medium iter haberet, dum densissimis peccatorum tenebris mundus inuolueretur, omnipotens sermo venit,

De multiplici spiritu malo.

Zach. 9. De quadrigis diaboli & quatuor rotis eius & de quadrigis Domini. Abac. 3. Cantic. 6. Quando venerit Dominus & de multiplici silentio. Abac. 3.

Quod medium silentium multipliciter dicitur. 1. Cor. 15. Ad Rom. 13.

Sapien. 18. Quod media nocte natus est Dominus. Ioan. 1. Nume. 17. Exodi. 16. Iudic. 16. Exodi 12. Matth. 25. Sapien. 18.

venit, vt illuminaret ſedentes in tenebris, & in vmbra mortis: Huius autem noctis culpæ primum iter eſt, peccati perpetratio: Medium iter, peccati conſuetudo: Tertium iter, deſperatio. *De multiplici itinere noctis culpæ, & de nocte multiplici.*
De hac nocte dicitur: Per totam noctem laborátes, nihil cœpimus. In nocte enim peccatorum laborantes, ſui laboris pręmio priuantur, quia modicum fermenti totam maſſam corrumpit. *Lucæ 5.* *1. Ad Cor. 5.*
Qui autem in hac nocte ambulat, neſcit quò vadat, nunc offendens pedes ſuos ad ſcandalum, nunc cadens in lutum, aliquando labitur in pręcipitium, aliquãdo cadit in lacum ſeu laqueum: *Ad Gal. 5.* *Ioan. 12.*
In ſcandalum & montem ſuperbiæ: In lutum luxuriæ: In pręcipitium Gulæ: In lacum vel laqueum auaritiæ. Ambulandum eſt igitur in die honeſtatis & bonæ operationis, vt tãdem perueniamus ad diem æternitatis. Nox igitur, id eſt, nocturnus diabolus in ſuo curſu medium iter agebat, quia pro libitu ſuo communiter vbiq; diſcurrebat: Sicut ſcriptum eſt in Iob. Circuiui terram & perambulaui eam. Licitè enim per mundum laxis habenis diſcurrebat, donec Chriſtus venit, & in maxillis eius frenum poſuit: Secundum quod Propheta poſtulat, dicens: In chamo & freno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te. Noctis etiam nomine mors appellatur, ſicut ſcriptum eſt: Veniet nox, quando nemo poterit operari. Hæc nox in curſu ſuo ante Chriſti aduentum medium iter habebat, quia communiter omnes ad infernum mittebat. Nox etiam ignorantiæ medium iter habebat, quia ferè omnes homines inuoluebat: Hanc noctem Dominus veniens illuminauit: ſicut ſcriptum eſt, Deus meus, illumina tenebras meas. Dominus enim fuit nobis columna ignis per noctem contra ignorantiam, & columna nubis per diem contra tentationum feruorem. Virga enim Ieſſe nucẽ protulit, quæ trinum gerens nucleum tria cõfert, vnctionem, lumen & edulium. Vita etiam præſens noctis nomine nuncupatur, in qua conſcientias noſtras inuicem non cognoſcimus. Vnde Iſaias: Cuſtos qui de nocte, id eſt, qui de nocte vigilas, quia non dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſraël. *Iob 1.* *Pſal. 31.* *Ioan. 9.* *Exodi 14.* *Iſaiæ 11.* *Item 21.*
Et Propheta ait: Memor fui nocte nominis tui Domine, id eſt, in hac vita præſenti tui memoriam habui. Dicitur autem vita huius ſeculi nox, propter ignorantiam. Vnde Euangeliſta: Qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadit, propter culpam. Vnde Apoſtolus: Qui dormiunt, nocte dormiunt, & qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt. Et Iob: Pereat nox, in qua dictum eſt, conceptus eſt homo. In nocte enim originalis peccati omnes cõcipimur: quæ deſtruitur die gratiæ in baptiſmo. Propter aduerſitates & miſerias. Vnde Pſalmiſta: Per diem Sol non vret te, neque Luna per noctem: Sol dicitur æſtus maioris tribulationis, Luna verò minor tribulatio, quæ non nocet Sanctis in nocte aduerſitatis: Ipſi enim noctem verterunt in diem, quia aduerſa proſpera reputãt. Sicut Pſalmiſta ait: Probaſti cor meum, & viſitaſti nocte. Et beatus Gregorius ait: Cùm omnis fortuna timenda ſit: magis timenda eſt proſpera, quàm aduerſa: Quia hæc erudit, illa excæcat: iſta conſolidat, illa corrumpit. Dicitur etiam vita præſens, nox, propter timorem. Beatus enim homo, qui ſemper in hac vita eſt pauidus: Et propter obſcuritatem, Quia videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate: Et propter frigiditatem, quia refrigeſcit caritas multorum: Et propter torporem, Vnde Salomon ait: Propter frigus piger arare noluit: Et propter ſilentium. Vnde Pſalmiſta ait: Silui à bonis. Et iterum: Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Canticum enim Domini cantatur à Sanctis in patria, quod non poteſt cantari in præſenti vita. Dicitur etiam nox propter incertitudinem mortis, vel aduentus Iudicis. Vnde media nocte clamor factus eſt. Et propter pœnitentiam, & pœnitentium dolorem, Vnde Pſalmiſta ait: Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi: Et in Cantico, In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea. Et propter lucis expectationem: Vnde Petrus in epiſtola Canonica: Habetis firmiorem propheticum ſermonem, cui benefacitis attẽdentes, tanquam lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec luceſcat dies, & lucifer oriatur in cordibus veſtris. Dicitur etiam vita præſens, nox, propter minorem ſcientiam, & cognitionem. Vnde Pſalmiſta: Nox nocti indicat ſcientiam. Et Daniël ait: Aſpiciebam in viſu noctis. *Quod vita præſens dicatur nox.* *Ioan. 12.* *1. Ad Teſſa. 5.* *Iob 3.* *Item 17.* *Gregorius.* *Parab. 28.* *1. Ad Cor. 13.* *Matth. 24.* *Parab. 20.* *Matth. 25.* *Cantic. 3.* *2. Petri 1.* *Daniel 7.*
Habet autem nox huius vitæ præſentis quatuor vigilias, quas ſuper gregem noſtrum cuſtodire debemus, ne dominus, qui nocte venit, & nocte venturus eſt, inueniat nos dormientes. Multa autem ſunt, quæ nos à ſomno excitant, ne dormiamus domino veniente, Solis ortus Chriſto illuceſcente. Gallicantus Chriſto prædicante. Timor furis, diabolo inſidiante. Sollicitudo rei familiaris ne ſpoliemur propria poſſeſſione. Claui & ſpinæ Chriſti, quæ pungunt ex compaſſione. Memoria vitæ præteritæ. Recordatio mortis vicinæ. Conſideratio ſuppliciorum. Contemplatio præmiorum. De his autem vigiliis Marcus ait: Vigilate, neſcitis enim quando dominus domus veniet, ſerò, an media nocte, an gallicantu, an manè. *De quatuor vigiliis noctis.* *Lucæ 2.* *Matth. 13.* *Quod multipliciter à ſomno excitari debemus.* *Mar. 14.*
Prima noctis vigilia dicitur conticinium, quam in hoc loco pro ſero intelligimus. Secunda dicitur intempeſtum, quam per noctem mediam intelligimus. Tertia dicitur gallicinium, quæ in Euangelio gallicantus appellatur. Quarta dicitur antelucanum, ſiue diluculum, quam Marcus manè appellat. Et nos vitam noſtram, quaſi in quatuor horas & vigilias diſtinguamus. Vt ſit prima vigilia contemptus mundi, quæ habet tres horas, ſcilicet, contemptum honorum, diuitiarum, & voluptatum. Quæ non debemus hîc quærere, ſed vbi verè diuitiæ, & honores, & voluptates poſſidentur. Quod enim decet, expedit, & delectat, id eſt, honeſtatem, vtilitatem, & iucunditatem ibi quærere debemus, vbi verè ea recipere valeamus. Secunda vigilia, Caſtigatio carnis, quæ tres horas habere debet. Frequens ieiunium, & aſſiduitatem vigiliarum, atque laborem manuum. Tertia vigilia eſt appetitus virtutum, quæ tres habet horas, largitionem eleemoſynarum, *De prima noctis vigilia & tribus horis eius.* *De ſecunda noctis vigilia & tribus horis eius.* *De tertia vigilia, &c.* *De quarta vigilia & horis eius.*

narum, effusionem lachrymarum, & frequẽtiam orationum. Quarta vigilia, quæ magis ęternæ luci appropinquat est desiderium æternorum: quę tres habet horas, obliuionem temporalium, contemplationem spiritualium, expectationem pręmiorum: Et ita totalis nox nostræ præsentis vitæ & conuersationis distinguitur duodecim horis. Hæc autem nox præsentis vitæ medium iter in cursu suo peragit, quia ad alterum extremorum ad cœlum sursum, vel ad infernum

Para.25. deorsum animas perducit. Illuxit autem dies mundo, Christo adueniente, cuius aurora fuit in eius natiuitate, meridies in prædicatione, vespera in morte. Venit igitur omnipotens sermo Patris, dum medium silentium tenerent omnia. Venit etiam dum nox in suo cursu medium

Conclusio cum morali prædictorum epilogo. iter ageret, venit in terrã exterminij. Vt igitur ad nos venire dignetur filius Dei, studeamus, vt simus terra exterminij, omnium vitiorum monstra à nobis exterminantes. Sit terra nostra spirituale desertum, à vitiis derelicta, arida sine malo humore vitiorum carnalium. Aspera per afflictionem, & vitæ austeritatem. Sit solitaria, vt à nobis abiiciamus curas & sollicitudines huius seculi, & turbarum frequentiam. Simus in nocte doloris & pœnitentiæ, sicut scriptum

Iacobi3. Cantico. est: Miseri estote & lugete, vt lauemus per singulas noctes contritionis & pœnitentiæ lectum conscientiæ nostræ: vt veniens ad nos Dominus in hac nocte, tandem nobiscum cubet in meridie, id est, in feruoris charitate, vel in otio misericordiæ. Et quia in pace factus est locus eius, vt omnipotens sermo veniat in silẽtio. Habeamus in nobis spirituale silentium, pacem pecto-

De multiplici silentio & pace spirituali. ris, & tranquillitatem serenæ conscientiæ. Teneamus silentium in corde, in ore, & in opere. Vbi enim tumultuatur in carne concupiscentia, vociferatur in ore fallacia, in spiritu perstrepit & garrit superbia, & malitia, omnipotẽs sermo nõ venit, quia silentiũ, quod diligit, nõ reperit.

De silentio cordis. Habeamus igitur silentium cordis, vt in lecto tranquillæ conscientiæ dormiamus & requiescamus, somno pacis in dormitorio tranquillitatis. Ordinemus lectulum quietis, vt fruamur pace pectoris, & in munditia conscientiæ, tanquam in albis lintheis quiescamus. Substernamus autem fœnum carnis, vt animalitas subiaceat rationi, & caro non cõtradicat spiritui. Dormiamus

Ezech.4. autem cum Propheta Ezechiele super sinistrum latus, omnia aduersantia æquanimiter & sine murmure portando, vt tandem super latus dextrum cum eodẽ Propheta dormire mereamur. Dum enim vitia succumbunt, & virtutes obediunt, tũc animus securius & trãquillius dormit,

De silentio oris. & de sinistro latere in dextrum se conuertit. Teneamus etiam oris silentium, quia in multiloquio nõ deerit peccatum. Qui autem custodit os suum, custodit animam suam. Cultus autem

Parab.10. Item 13. iustitiæ est silentium. Caueamus autẽ ne dormitorij nostri tectum discooperiat, ventus & tur-

De impedimentis spiritualis somni. bo tentationum, ne somnum nostrum hostis, id est, diabolus seruus, id est, mundus, vxor, id est, sensualitas, vicinus, id est, proximus noster impediat. Diabolus igitur eiiciatur, mundus subiiciatur, caro castigetur, proximus diligatur, ne somnus noster interrumpatur. Omnis insuper secularium curarũ strepitus abiiciatur, vt fabulanti mundo non præbeamus auditum. Vn-

Gregorius. de beatus Gregorius ait. Si interna contẽplari volumus, necesse est vt ab omni exteriori occupatione dormiamus. Aurem enim cordis terrenarũ cogitationum turba dũ perstrepit, claudit. Et iterum: Omnes qui vel illicita appetũt, vel in hoc mundo aliquid videre volunt, densissimis cogitationũ tumultibus in corde præmuntur: dumq; desideriorũ turbas cõtra se excitant, prostratã mentẽ pede miseræ frequentationis calcant. Econtra verò sancti homines sicut dicitur in

Iob.3. Iob, ędificant sibi solitudines, quia nihil huius mundi appetunt, & transitoria cuncta despiciũt.

Simile. Vnde nascentes ex his cogitationum insolentias nõ patiuntur, nec illi quibus in corde tumultibus cõpremuntur, quia vno affectu ad supernæ patriæ amœnitatẽ anhelant. Non igitur omni transeunti diuaricemus pedes nostros, quia mens diuisa non impetrat, & fluuius qui in multos riuulos diuiditur, à suo fonte citò siccatur. Teneamus ergo primum silentium patienter tollerando aduersa. Teneamus medium silentium, licèt in hac vita nequaquam possit esse perfectum, quia silentium factum est in cœlo, id est, in anima contemplante cœlestia. Vix dimidia

Apoc.8. Ad Phil.3. hora sicut in Apocalypsi dicitur, vt tandem ad vltimum & perfectum silentium, & ad pacem quæ exuperat omnem sensum, in cœlesti patria peruenire mereamur.

EADEM DIE, THEMA SVMPTVM de Epistola ad Galatas.

Galat.4. *Quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt à seruo, cùm sit Dominus omnium, sed sub tutoribus & actoribus est vsque ad præfinitum tempus à patre:*

Quod semper in eius proficere debemus. HORTATVR nos Apostolus in hodierna epistola, vt semper proficiamus in melius, tendentes de virtute in virtutem, ad statum perfectionis, vt posteriorum obliti, in anteriora nos extendamus. Charitas enim non potest esse otiosa, aut enim proficit, aut deficit. Iustus enim vt palma florebit, modestè inchoans, & ad ampliora vsque ad robur

Ad Ephe.2. perfectionis se semper extendens. Non enim semper debemus esse paruuli vel carnales, sed crescere in Christo, & effici spirituales. In quo omnis ædificatio constructa crescit in

Lucæ 2. templum sanctum in Domino. Vnde Christus cùm esset annorum duodecim, relicta matre, remansit in templo, quia in his quæ patris eius sunt, oportebat eum esse. Debemus igitur sicut ætate proficimus in corpore, ita spiritualiter multiplicari in gratia & charitate. Scri-

Isaiæ 65. ptum est in Isaia: Puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum

maledi-

maledictus erit. Et Paulus ait ad Corinthios: Cùm essem paruulus, loquebar vt paruulus, *1. ad Cor. 13.*
sapiebam vt paruulus, cogitabā vt paruulus: quando autem factus sum vir, euacuaui quæ erant *De paruulo & eius proprietatibus.*
paruuli. Propterea Apostolus in hodierna epistola inducit exemplum de puero, qui nō semper
est sub pædagogo, sed quandoq; liber & sui iuris efficitur. Paruulus est, qui non est à terra eleuatus, sed in terra scriptus: sicut hi, de quibus dicit Ieremias: Qui recedunt à te, in terra scribentur. *Ierem. 17.* Quia sicut pergameno adhæret incaustum, ita ipsi terrenis adhærent. Puer verba semiplena loquitur, quod faciunt illi qui duobus dominis seruire volunt, & diuisi sunt. Operibus *Matth. 6.* enim Deo loquimur. Quidam autē sunt qui more Iudæorū, seruili timore & nō filiali amore, *Lucæ 16.* bonum operantur, & semper carnaliter sapiunt. Sunt aliqui qui tanquam serui præmium suum hîc habere volunt: cùm scriptum sit, Hæreditas ad quam festinatur in principio, in fine benedictione carebit. *De seruiliter amantibus.* Qui, scilicet, volunt colligere fructum ante maturitatem, & ita totum amittunt. *Parab. 20.* Scriptum est enim: Qui crediderit, non festinet. *Isaiæ 28.* Vnde diuiti epuloni respōdit Abraham: Recepisti bona in vita tua. *Lucæ 16.* Alij autem sub lege licèt charitatem haberent, semper tamē paruuli & quasi sub pædagogo, nunquam plenitudine gratiæ adulti, nunquam de libertate plenè confidebant. *De imperfectis qui non tendunt ad perfectionem.* Cùm scriptum sit: Perfecta charitas foras mittit timorem. *1. Ioan. 4.* Nos autem qui sumus in tempore plenitudinis, tanquam filij & cohæredes Christi ei debemus amore coniungi, de libertate confidentes. *ad Rom. 8.* Vt enim nos liberos efficeret, cùm esset hæres & dominus omnium, factus est paruulus sub matre sua & Ioseph, & erat subditus illis, *Lucæ 2.* tanquam sub tutoribus, nihil differens à seruo, *ad Gal. 4.* quia filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. *Matth. 20. Marc. 10.* Factus sub lege scripturæ, vt redimeret eos qui erant sub lege culpæ, id est, reparans legem naturæ per legem gratiæ. Tempus enim gratiæ dicitur plenitudo temporis, id est, tempus plenitudinis, quia quod in aliis temporalibus est promissum, in isto est completum. *De multiplici lege & de tempore plenitudinis & quatuor partibus ipsius.* Alij habuerunt folia & flores, nos autem fructum. Quasi hyems fuit ab Adam vsque ad Moysen. Sub lege verò scripturæ, cùm iam mundus aliquantulum cœpit illuminari, & quasi virescere in parte, vsq; ad Christi incarnationem, fuit Ver. Extunc incœpit Æstas, cùm iam fructus appropinquaret ad maturitatem. Vnde Dominus: Agite pœnitentiam, appropinquabit enim regnum cœlorum. *Ioan. 4. Matth. 4. Marc. 1.* Post passionem verò amota rumphea, & aperta Paradisi ianua, fuit Autumnus & plenitudo temporis. Vt igitur secundum mutationem temporum, fiat in nobis in melius mutatio morum, & iuxta plenitudinem temporis, habeamus plenitudinem charitatis, & semper tendamus ad cumulum perfectionis. Assignat Apostolus in hodierna epistola differētiam inter tempus legis scriptæ, & tempus Euāgelicæ gratiæ, sumens similitudinē ex humana consuetudine, quia paruulis quàm diu sunt minoris ætatis, dantur tutores, qui eos defendant, & auctores, qui pro eis causas agant, & mores eorum informent. Illo autem tempore, & in illa ætate, nihil à seruis differunt, quantum ad hoc quod timore coguntur, & à malo flagellis & verberibus compescuntur, nec vllam habent potestatem, quamuis futuri sint domini hæreditatis & totius possessionis. Pari modo lex data fuit rudi populo loco tutoris, contra malignorum spirituum impugnationes, & Gentilium persuasiones, qui Iudæos ad Idololatriam pertrahere conabātur. Lex autem admonendo, comminando, puniendo, Iudæis timorem incutiebat, & pluribus illorum hæreditatem conseruauit, quoniam ex illis Christus multos ab inferis liberauit. Fuit igitur illis lex loco auctoris, quia causam eorum apud Deum benè egit, dum non solùm per præcepta decalogi, sed per sacrificia & varia expiationis genera suo tempore obseruata, Deum illis placatum reddidit, vsque ad tempus præfinitum, quo constituit Dominus, vt euacuarent quę sunt paruuli, & fierent *1. ad Cor. 13.* liberi & perfecti, alioquin hæreditate priuarentur. Quamdiu igitur paruuli fuerunt, sub elementis mundi erant seruientes. *ad Gal. 4.* Sicut enim ab elementis primū vsum discendi paruuli sumunt, & postmodū ad maiora se transferunt: ita Iudæi à lege, tanquam ab elementis, primam institutionem habuerunt, *Simile.* sed posteà veniente tempore plenitudinis, ad maiora transire debuerūt. Erant igitur sub elementis, id est, sub lege & Prophetis: vel sub elementis erant, quia neomœnias & sabbata obseruabant. Multi etiam ex illis cursum Solis, & ætatem Lunæ, atque annos, *ad Gal. 4.* & tempora, more Gentilium attendebant elementis huius mundi seruientes. Vt autem ab huiusmodi seruitute Deus eos liberaret, vbi venit plenitudo temporis, in quo plena dona spiritus sancti conferuntur, & mundus plenius illuminatur, misit Deus filium suum, vt de seruis filios faceret, vt multos fratres & cohæredes acquireret. Natus est enim ex muliere, factus mulieris filius per naturam, vt nos filij essemus, & adoptionem filiorum reciperemus per gratiam. *De multiplici filiatione.* Primus enim homo, id est, Adam, fuit filius terræ. Secundus, id est, Eua, filius costæ, omnes alij præter Christum, filij hominum ex matre & fœmina procreati. Solus Christus filius hominis fuit, & non hominum filius, scilicet, virginis quam hîc mulierem appellat, id est, fœminam, ratione sexus. Sicut Eua cùm adhuc virgo esset, mulier appellatur, vbi dicitur: Formauit eam in mulierem. *Gene. 2.* Non solùm autem ex muliere nasci, sed insuper sub lege fieri voluit, vt eos qui sub lege erant, redimeret. *Quod sub lege factus est Christus.* Ipse enim expiatione legis non indigebat, qui immunis à peccato, & Dominus legis erat. Quia igitur qui pro nobis sese humiliauit, soluēs quod nō debuit, à debito & graui legis iugo, quo deprimebamur, nos redemit. Non tantùm autem filium, sed insuper spiritum filij misit. Duos habebat, & duos nobis dedit. Misit filiū suum, vt nos redimeret: misit *ad Gal. 4.* spiritum suum, vt nos sanctificaret, clamantem in cordibus nostris, id est, clamare facientem: Abba pater. Idem est Abba quod Pater, vnum Græcum, aliud Latinum: hæ autem duæ linguæ

Deum laudant. Tertia lingua, id est, Hebræa adhuc silēte. Itaque iam non est seruus, id est, non
debet esse seruus, sed filius, vt sit hæres non meritis suis, sed per Deum, per spiritum, scilicet,
adoptionis & gratiam Dei. Seruus autem non est hæres, quia non manet in domo in æter-
Ioan. 8. num. Lex enim per Moysen data est, gratia autem & veritas per Iesum Christum. Hæc est
Item 1. lex Domini immaculata conuertens animas, quæ nō de mōte Synai, sed de Syon exiuit. Sicut
De lege scriptum est: De Syon exiuit lex, & verbum Domini de Ierusalem: De qua lege Propheta ait:
gratiæ. Isaiæ 2. Pax multa diligentibus legem tuam. Hæc est lex fraternitatis, charitatis & iustitiæ. De qua
Michæ. 4. De lege Apostolus ait: Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Hæc est lex gra-
gratiæ. tiæ, quæ liberat à lege culpę, de qua Apostolus ait: Sentio aliam legem in membris meis repu-
Ad Gal. 5. gnantem legi mentis meæ. Hæc est lex spiritus, quæ scribitur non in lapideis tabulis, sed in cor
Ad Rom. 7. Ezech. 11. de molli, tractabili & carneo, De qua Dominus per Iohelem ait: Effundam de spiritu meo
Iohel. 4. super omnem carnem. Et Dauid ait: Benedictionem dabit legislator. Hæc lex à seruitute legis
Ioan. 15. mosaicæ, & ab omni seruitute culpæ liberat. Vnde Dominus: Iam non dicam vos seruos, sed
amicos. Et Apostolus de hac lege ait: Condelector enim legi Dei secundum interiorem homi-
Ad Rom. 7. De multipli- nem. Sub lege autem Mosaica cùm essent paruuli, non differebant à seruo. Seruiebant enim
ci seruitute. timore pœnæ in angaria, seruiebant tanquam mercenarij in auaritia pro remuneratione tem-
Isaiæ 29. Eccle. 33. porali, sicut scriptum est. Confitebitur tibi cùm bene feceris ei. Seruiebant tanquam hypocritę
Isaiæ 40. in apparentia: sicut scriptum est. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à
me. Seruiebant in nequitia & tristitia. Sicut Salomon ait: Præcordia fatui tanquam rota plau-
stri fœnum, scilicet, portans, sed murmurans. Nunc autem cum tempus gratiæ & plenitudinis,
tempus suauitatis, & veritatis aduenit, conuertenda sunt praua in directa, & aspera in vias
planas, vt quæ aspera erant sub lege, plana sint & suauia sub gratia. Non iam igitur sub lege
Ad Heb. 7. quæ data est duris in flagellū, mediocribus in pædagogum, perfectis in signū esse debemus, nō
duri & rebelles, sed obedientes, & tractabiles, non serui sed liberi. Non paruuli sub pędagogo,
sed magni & perfecti, nō sub figura, sed sub veritate, nō sub vmbra sed sub luce. Lex enim in-
choabat, quia neminē duxit ad perfectū, gratia perficit & consummat. Prætereà à lege ad gra-
tiam, velut qui transit ab elemētis ad syllabas, à syllabis ad dictiones, à dictionibus ad perfectas
Matth. 4. constructiones transire studeamus. Hoc est quod in Euangelio dicitur: Vltro enim terra fru-
ctificat. Primò herbam, deinde spicas, deinde frumentum plenum in spica. Per herbam status
incipientium, per spicam status proficientium, per frumentum plenum in spica, status perfecto-
Augustinus. rum intelligitur. Tunc autem vt ait beatus Augustinus homo perfectus est, quando charitate
plenus est. Amore igitur non timore seruili, sicut Iudęi sub lege, quę comprimebat manum non
animum: Domino seruiamus. Perfecta autem charitas foras mittit timorem, id est, timoris
pœnam. Nam sine timore cautelæ nunquam debet homo esse. Beatus enim homo qui semper
Ioan. 4. est pauidus. Sancti enim semper sibi timent in hac vita, propter imminentia pericula. Vnde
Parab. 28. Apostolus ait: Qui stat, videat ne cadat: propter occulta peccata. Vnde Psalmus: Delicta quis in-
1. Ad Cor. 10. telliget? Et propter insufficientiam meritorum. Omnis enim perfectio vię respectu perfectio-
nis patriæ imperfectio est. Vnde Dauid ait: Imperfectum meum viderunt oculi tui. Et beatus
Gregorius. Gregorius ait: Nemo est qui tantum virtutis apprehendat quantum desiderat: vt ex hoc quod
apprehendere conatur & non valet, in illis se non eleuet, quæ valet. Dicitur tamen homo per-
Gene. 6. fectus in respectu & comparatione aliorum, sicut de Noë dicitur: quod perfectus fuit in gene-
De perfectio- rationibus suis. Est enim multiplex perfectio, vna sufficientiæ, quæ sufficit cuilibet ad salutem.
ne multiplici. Hæc autē dicitur perfectio iustitiæ. De qua Dauid ait: Perfice gressus meos in semitis tuis. Hác
habet quilibet iustus qui Deū diligit plusquā se, & proximū sicut seipsum. Alię perfectiones di-
Lucæ 10. cūtur supererogátiæ. Est enim perfectio intelligētię de qua Apostolus: Sapientiā loquimur in-
1. Ad Cor. 2. Ad Heb. 5. ter perfectos. Et iterum. Perfectorum solidus est cibus: Est perfectio continentiæ in his qui in
Matth. 19. carne præter carnem viuunt. De qua Dominus: Non omnes capiunt verbum hoc. Et iterum:
1. Ad Cor. 4. Qui potest capere, capiat. Est perfectio serenitatis & securitatis bonæ conscientiæ. Vnde Apo-
stolus. Nihil mihi consciens sum. Et iterū: Gloria nostra hæc est testimoniū conscientiæ nostrę.
Matth. 19. Est perfectio paupertatis voluntariæ. Vnde Dominus: Si vis perfectus esse, vade & vende
omnia quæ habes & da pauperibus. Est perfectio in diligendo inimicum, & in reddendo pro
Matth. 5. Lucæ 6. malo bonum. Vnde Dominus: Orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filij
Matth. 5. patris vestri qui est in cœlis, qui facit solē suū oriri super bonos & malos. Et subiungit. Estote
Lucæ 6. igitur perfecti, sicut & pater vester cœlestis perfectus est. Et in Euangelio dicitur: Perfectus
omnis erit, si sit sicut magister eius, id est, Christus in tollerando, scilicet, non in vlciscendo in-
iurias, & in reddendo bonum pro malo. Est perfectio in ponendo animam pro Christo, & pro
Ioan. 15. salute proximorum. Vnde Dominus: Maiorem charitatem nemo habet, vt animā suam ponat
Matth. 10. Lucæ 12. quis pro amicis suis. Est perfectio in nō metuendo pœnā temporalem. Vnde Dominus: Nolite
timere eos qui occidunt corpus. Est perfectio desiderij in his qui habent vitam in patientia: &
Cant. 3. mortem in desiderio. Vnde in Canticis: Quæ est ista quæ ascendit per desertum, tanquā virgula
fumi ex aromatibus? Ad istas igitur perfectiones tendere debemus, vt non semper paruuli si-
1. Ad Cor. 13. mus: sed tandem ad perfectionē gloriæ peruenire valeamus. De qua Apostolus ait: Cùm vene-
rit quod perfectū est, euacuabitur quod ex parte est. Et Psalmus ait: Omnis cōsummationis vi-
di finē. Cuiuslibet enim perfectionis viæ, finis est perfectio patriæ, perfectio, scilicet, vitæ beatæ.

Cresca-

Crescamus igitur & proficiamus semper in melius,cantantes Domino canticũ graduum.Non simus paruuli,sed perfecti:non serui,sed filij . Non quidem filij diaboli per imitationem:sicut illi de quibus Dominus ait: Vos ex patre diabolo estis. Non filij Belial,id est,sine iugo,per inobedientiá: non filij diffidentiæ,de quibus diffiditur,& qui diffidunt de Deo.De quibus Apostolus ad Ephesios ait:Spiritus qui nunc operatur in filios diffidentiæ . Non filij iræ,de quibus idem Apostolus ad Ephes.ait:Eramus natura filij iræ.Post peccatum enim primi parentis natura,id est,vitio quod pro natura inoleuit,omnes nascimur filij iræ,filij,scilicet,vindictæ,filij gehennæ,debitores pœnæ æternæ.Neque simus filij serpentum,per venenum malitiæ: de quibus in Euangelio Matthæi dicitur: Progenies viperarũ,quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira? Neque filij hominum,id est,terrena sapientes. De quibus in Psalmo dicitur : Filij hominum vsquequo graui corde ? Neque filij alieni,per apostasiam: de quibus dicitur: Filij alieni, id est,à Deo recedentes,& alienati inueterati sunt. Neque filij Edom,id est,carnales.De quibus dicitur:Memor esto Domine,filiorũ Edom,in die Hierusalẽ.Edom enim siue Esau,persecutus est Iacob: ita & carnales persequuntur spirituales in die reædificationis Hierusalem. Neque simus filia Babylonis misera,filij,scilicet,confusionis. Filij Babylonis,per amorem mundi. Neque filij iniquitatis,sicut Iudas . Neq; filij perditionis,sicut Antichristus: sed simus verè filij Dei,per adoptionem, per gratiam,per imitationem, per fidem,per instructionem,per fortitudinem.De filiis adoptionis quibus cœlestia promittuntur, & pro quibus Christi sanguis effusus est,dicitur:Ego dixi,dij estis,& filij excelsi,omnes. De filiis gratiæ dicitur:Dedit eis potestatẽ filios Dei fieri.Et iterũ:Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietũ,id est,vosmetipsos offerte Deo,quos genuerũt Apostoli duces gregũ. De filiis imitationis dicitur in Euãgelio: Vt filij sitis patris mei,qui est in cœlis. Et iterũ:Si filij Abrahæ estis,opera Abrahæ facite. De filiis fidei dicitur:Iustificata est sapiẽtia à filiis suis:qui,scilicet,in eũ credũt,& ipsum honorãt.Et in Euang. Confide filia,fides tua te saluã fecit.De filiis instructionis,qui per doctrinã generati sunt,dicit Apost.Filioli mei,quos iterũ parturio.De filiis fortitudinis dicitur in Apocal. quod mulier amicta Sole,peperit filiũ masculũ:quod principaliter de Maria & Christo intelligitur,& insuper de Ecclesia,& quolibet filio eius robustò cõtra diabolũ,& cõtra peccata. Et in Exodo dicitur,quod Pharao præcepit masculos in flumẽ submergi,& fœminas reseruari. Simus igitur filij prædictis modis,generãtes Deo filios benè operãdo . De quibus dicitur in Psal. Filij tui sicut nouellæ oliuarũ in circuitu mensæ tuæ,id est,bona opera virẽtia,& oleo charitatis inuncta,animã tuã reficiunt:& per ea pane cœlesti reficieris . Et in Iob dicitur: Siue nobiles,siue ignobiles fuerint filij eius,nõ intelligit,id est,siue placeãt opera eius Deo,siue displiceant. Filij autẽ ignobiles dicũtur opera mala. Vnde in Apocal. Filios eius interficiã morte. Quoties autem in oratione Dominica dicimus: Sanctificetur nomen tuũ,exoramus Dominũ,vt nomen patris ita cõfirmetur in nobis, vt nunquã desinamus esse filij Dei,sed ipse semper sit nobis in patrem, & nos ei in filios,vt ita simus filij eius in hac vita,quod tandẽ simus filij hæreditatis & beatitudinis æternæ.De quibus Dominus in Euang.ait:Beati pacifici,quoniã ipsi filij Dei vocabũtur. Sicut igitur sumus filij Dei,conditione naturæ,ipse enim fecit nos,& nõ ipsi nos,& bonorum temporalium collatione,sicut scriptum est:Primogenitus meus Israël,& præterea filij nutrituræ,ita simus filij dilectionis & gratiæ, ne fortè dicatur de nobis, sicut ait Dominus de Iudæis: Filios enutriui & exaltaui,ipsi autem spreuerunt me. Tanquam filij Regis honestè nos habeamus,nõ fimum vel lutum peccatorum humeris nostris,tanquã viles & ignobiles personæ, portemus, ne tanto patri dedecus faciamus. Si enim verè filij fuerimus,hæreditate non priuabimur. Vnde Apostolus ait: Quod si filius & hæres per Deum: hæredes,scilicet,Dei, cohæredes autem Christi,qui frater noster est primogenitus,& nobis hæreditatem diuisurus . Sicut scriptum est: Tu es qui restitues hæreditatẽ meam mihi. Iusti enim hæreditabunt terrã æternæ beatitudinis,& hæreditatẽ acquirent eam,quibus funes ceciderunt in præclaris,id est,limites possessionis in regno æternę claritatis. Hæc enim hęreditas pascet nos,sicut in Apocal. dicitur: Vincenti dabo edere de ligno vitę. Ipse enim Deus erit nobis,hęreditas immobilis & possessio. Sicut scriptũ est: Portio mea Domine,in terra viuentiũ. Et iterũ:Dominus pars hęreditatis meæ, & nos simus hęreditas & possessio illius , sicut Pater in Psalmo ait : Postula à me,& dabo tibi Gentẽ hęreditatem tuã.Meritò autẽ illius sumus,quia non corruptibilibus auro & argento,sed sanguine proprio ipsius redempti sumus . Vnde Apost. de Ecclesia ait: Quã acquisiuit sanguine suo,mundans eam lauacro aquę. Et iterum ex Propheta Osee: Vocabo non plebem meã,plebem meam. Et Petrus ex eodem: Qui aliquando non populus Dei,nunc autẽ populus Dei. Simus igitur filij & hæredes Dei,& non hęredes gehennę vel diaboli, vt non possideamus agrũ inferni de mercede iniquitatis,de qua pessima hęreditate in Ecclesiastico dicitur: Cùm morietur homo,hęreditabit serpentes & bestias,& vermes. Qui autem filij & hęredes sunt, verè liberi sunt . Vnde in Euangelio: Si filius vos liberauit, verè liberi eritis. Est enim libertas non vera, quæ dicitur libertas culpæ , de qua Apostolus : Cùm serui essetis peccati , liberi fuistis iustitiæ. Hi sunt qui peccant sine rubore, & quicquid libet vel placet eis, credunt licere sibi. De quibus Ieremias ait : Frons meretricis facta est tibi , noluisti erubescere . Et iterum: Quare non est obducta cicatrix populi mei? Quasi diceret : Aperta sunt eius vulnera, & peccatum suum , sicut Sodoma , prædicauerunt : Sepulchrum patens est guttur eorum,

De malis filiis. Ioan. 8. Ephe. 5. Item 2. Matth. 3. Luc. 3. Gene. 27. 1. Esdræ 3. De bonis filiis. 2. Tess. 2. Ioan. 1. Matth. 5. Matth. 5. Ioan. 8. Matth. 11. Luce 7. Matth. 9. Gal. 4. Apoc. 11. Exod. 1. Iob 14. Apoc. 2. Matth. 6. Luce 11. Heb. 1. Rom. 8. Matth. 5. Exod. 4. Isaiæ. 1. Gal. 4. Rom. 8. Apoc. 1. Apoc. 2. 1 Petri 1. Ephe. 5. Osee 1. 1. Petri 2. Actuum 1. Eccle. 10. Ioan. 8. De mala libertate. Rom. 6. Ierem. 3. Item 8. Isaiæ 3.

Ezech.23. fœtore enim mali exempli alios corrumpunt. Vnde Ezechiël ait: Sanguis eius in medio eius, super limpidissimam petram effundit illum, non effudit illũ super terram, vt posset operiri puluere, id est, humilitate pœnitentiæ. Quatriduani enim sunt & fœtent. *Ioan.11.* Non est timor Dei ante oculos eorũ. *Parab.18.* Impius enim cùm venerit in profundum peccatorũ, contemnet, sicut in Parabolis dicitur. *Ierem.8.* Et de his Ieremias ait: Omnes cõuersi sunt ad cursum suũ, quasi equus impetu vadens ad præliũ. *Parab.2.* Ipsi enim nullo fræno erubescentiæ retinentur, dum vtuntur pessima libertate, dum lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus pessimis, dum bibunt quasi aquã iniquitatem: sicut dicitur in Iob: *Iob 15.* Hac detestabili libertate vsus est Absalon, qui coram omni populo non erubuit ingredi ad concubinas patris sui. *2.Regum 16.* Et Zambri, qui coram omnibus ingressus est ad Corbi filiam Ducis Madian. *Num.25.* Est autem libertas bona, de qua Apostolus ait: *2.Cor.3.* Vbi spiritus Dei, ibi libertas. Quæ multiplex est. Vna à pœna temporali, de qua dicitur: Liberasti nos de affligentibus nos. Alia à culpa, de qua Isaias: Veni ad liberandũ nos Domine Deus virtutũ. Et in Euãgelio: *De bona libertate.* Si filius vos liberauerit, veri liberi estis. *Ioan.8.* Tertia à pœna æterna, de qua dicitur: Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. In prima liberatur corpus, in secunda anima, in tertia liberabitur corpus simul & anima ab omni pœna & culpa. Vnde Apostolus: *Rom.8.* Ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorũ Dei. Hæc erit libertas gloriæ. Aliæ autem in hoc seculo sunt libertates gratiæ. Sicut enim libertatem arbitrij amissam per peccatũ, & libertatẽ ab omni culpa recuperamus hîc per gratiam: ita libertatẽ ab omni pœna recuperabimus per gloriam.

De libertate Cordis. Est autẽ triplex libertas gratiæ. Prima libertas cordis, dum dilatatur per charitatẽ, & confidit per bonã conscientiam. De qua in Parabolis dicitur: *Parab.28.* Iustus, vt leo confidens, absq; terrore erit. Econtrà de his qui serui sunt peccati dicitur: Fugit impius nemine persequente. *De libertate oris.* Secunda libertas oris est confidentia benè loquendi. De qua in Ozee: *Osee.8.* In gutture tuo sit tuba, id est, prædicatio aperta. Econtra de timidis, quos remordet seruitus cõscientiæ dicitur in Isa. Canes muti nõ valentes latrare. *De libertate operis.* Tertia est libertas operis, id est, cõfidentia benè agendi. Vnde Paulus ait in Actibus Apost. *Isaiæ 56.* Ego non solũ ligari, sed & mori in Hierusalẽ paratus sum pro nomine Domini Iesu. *Actuum 21.* Econtrà de timidis & diffidentibus dicit Propheta Zacharias: *Zach.11.* O pastor & idolũ derelinquens gregẽ. Hi sunt qui viso lupo veniente, fugiunt. *Ioan 10.* De quibus Dominus per Ezech. ait: *Ezech.13.* Non ascendistis ex aduerso, neq; opposuistis vos murũ pro domo Israël, vt staretis in prælio in die Domini. Habeamus igitur libertatẽ cordis in cõfidentia Dei. Scriptũ est enim in Parab. *Parab.15.* Secura mens quasi iuge conuiuiũ. Et iterũ: *Item 12.* Non cõtristabit iustũ quicquid ei acciderit, vt possimus dicere cum Propheta: Viam mandatorũ tuorũ cucurri, cùm dilatasti cor meũ. Et iterũ: Perambulabam in inocentia cordis mei, in medio domus meæ, id est, in latitudine & libertate bonæ conscientiæ. Hęc sunt deambulatoria in templo Ezechiëlis latitudo, scilicet, & libertas charitatis, de qua Psalmus ait: Et ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquisiui. Et Isaias ait: *Isaiæ 54.* Dilata locũ tentorij tui. Et iterũ: Tunc videbis, & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuũ. Et Apostolus ad Corinth. *2 Cor.6.* Os nostrũ patet ad vos, ô Corinthij, cor nostrũ dilatatũ est. Et iterũ ad Corinth. *Item 4.* In omnibus tribulationẽ patimur, sed non angustiamur. Et iterũ: *Rom.8.* Certus sum, quia neq; mors, neq; vita, poterit nos separare à charitate Christi. Hoc est quod in Canticis dicitur: *Cant.8.* Fortis est vt mors dilectio, aquæ multæ nõ poterunt extinguere charitatẽ.

De libertate prædicationis. Habẽt pręterea sancti cum libertate cordis, libertatẽ oris. Liberè enim prædicant, & vitia reprehẽdunt, qui nihil sibi cõscij sunt. *1.Corint.4.* Vnde in Deuter. præcepit Dominus Leuitis, vt alta voce dicerẽt maledictiones, *Deut.25.* sicut scriptum est in Isaia: *Isaiæ 40.* Exalta in fortitudine vocem tuã, tu qui euangelizas Hierusalẽ, exalta, noli timere eos qui occidũt corpus. *Matth.10. Lucæ 12.* Et Apost. ait: *1.Timo.5.* Peccantẽ coram omnibus argue. Qui enim public & corã omnibus peccat, publicè arguẽdus est. Et in Actibus Apost. *Actuum 4.* Petrus & Ioannes liberè & confidenter corã Principibus & senioribus Iudæorũ, dixerunt: Non possumus quæ vidimus, & audiuimus, non loqui? Hanc autẽ libertatẽ dedit Dominus Ezechiëli, dicens ei: Dedi faciem tuam valentiorẽ faciebus eorũ, & frontem tuã duriorẽ frontibus eorũ, vt adamantẽ & silicem dedi faciem tuã. *Item 2.* Et iterũ: filij hominis, ne timeas eos, neq; sermones eorũ metuas, quoniã increduli & subuersores sunt tecum. *Ierem.1.* Et ad Ieremiã Dominus ait: Ecce constitui te hodie super Gentes & super regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. Et in Euãgelio: *Lucæ 21.* Dabo vobis os & sapientiã, cui nõ poterunt resistere, & cõtradicere omnes aduersarij vestri. *Mar.6.* Liberè igitur loquuntur sancti, sicut Ioannes absq; timore Herodi ait: *Lucæ 3.* Non licet tibi habere vxorẽ fratris tui. *Matth.3.* Et iterũ Iudæis ait: Genimina viperarũ, quis ostendit vobis fugere à ventura ira? *Lucæ 3.* Et paulò pòst: Iam securis posita est ad radicẽ arboris. *Matth. & Lucæ.3.* Omnis arbor nõ faciẽs fructum bonũ, excidetur & in ignem mittetur. Et Dominus in Euangelio: *Matth.23.* Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ. Et Nathan ad Dauid Regem liberè ait: *2.Regum 12.* Quare cõtempsisti verbũ Domini, vt faceres mala? Vriam Ethæum percussisti gladio, & vxorem illius accepisti tibi vxorem, & interfecisti eum gladio filiorum Ammon: quamobrem non recedet gladius de domo tua vsque in sempiternum. Et in tertio Regum, *3.Regum 18.* cùm diceret Achab Heliæ: Tu ne es ille qui conturbas Israël? Respondit Helias in spiritu libertatis: Non ego, sed tu & domus patris tui, qui relinquentes Dominum, secuti estis Baal. Et de Paulo Dominus ait: *Actuum 9.* Vas electionis mihi est iste, vt portet nomen meum coram Gentibus, & Regibus, & filiis Israël. *Isaias 24.* Propterea Isaias ait: Cùm glorificatus fuerit Dominus, hinnient de mari, id est, fortiter prædicabunt sancti in hoc mundo. Maledictus enim qui prohibet gladium suum à sanguine, sicut Ieremias ait. *Item 48.* Et Moyses in Exodo: *Exod 32.*

Ponat vir gladium suum super fœmur suum: ite & redite à porta vsque ad portam per medium
castrorum, & occidat vnusquisq; fratrem suum, amicũ & proximum. Gladius enim verbi Dei *Actuum 9.* *Ephe.6.*
absq; personarum acceptione peccatores debet occidere. Vnde Ieremias ait: Nolite tacere super
iniquitates Babylonis, quoniam tempus vltionis Domino. De timidis, qui nõ audent arguere,
Ieremias in Trenis ait: Prophetę tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebãt iniquitatẽ tuam,
vt te ad pœnitentiam prouocarẽt. Et in Ecclesiaste dicitur: Qui obseruat ventum, non seminat: *Treno.2.* *Eccle.11.*
qui considerat nubes, non metet. Habent insuper viri sancti libertatem, non solùm in loquendo,
sed & in agendo. Vnde Dominus in Euangelio: Dedi vobis potestatem calcandi super serpentes
& scorpiones. Et Paulus ait: Parati vlcisci omnem inobedientiam, erigentem se aduer- *Luce 10.* *De libertate & confidentia iustorum in agendo.*
sus Ecclesiam Dei. Et Moyses filiis Leui, qui vindicauerunt transgressionem vituli conflatilis,
ait: Consecrastis hodie manus vestras Deo. Et Phinees, accepto pugione, transfixit Zambri
coëuntem cum meretrice. Vnde beatus Iob, de libertate & audacia sanctorum sub specie equi, *2.Cor.10.*
ait: Terram vngula fodit, exultat audacter, in occursum pergit armatis. Et in libro Machab. di- *Exod.32.*
citur, quod Mathathias clamauit voce magna, dicens: Omnis qui zelum legis habet, exeat post *Num.25.*
me. Et Paulus de se ait: Sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans. *Iob 39.* *1.Mach.2.*
Ex hac autem triplici libertate consequuntur sancti libertatem gloriæ, postquam enim mor- *1.Cor.9.*
tale hoc induerit immortalitatem, & corruptibile incorruptionem. Postquam Dominus ab- *De libertate gloriæ.*
stulerit omnem lachrymam ab oculis sanctorum, fulgebunt iusti, & tanquã scintillæ in arundi- *1.Cor.15.*
neto discurrent, & sedebit vnusquisque sub ficu sua, & sub ficu sua sedebunt, & non erit qui *Apoc.21.*
exterreat. Non esurient, neque sitient amplius. Absorpta enim morte in victoria, amodò iam *Sap.3.*
dicet spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Postquam noua Dominus faciet omnia, & re- *Zach.3.*
nouabitur, vt aquilæ iuuentus eorum. Ascendent enim tanquam virgula fumi ex aromati- *1.Cor.15.*
bus, sequentes agnum quocunque ierit. Vbicunque enim fuerit corpus, congregabuntur aqui- *Apoc.14.* *Apoc.21.*
læ, & per vicos Hierusalem cantabitur Alleluya. Festinemus igitur ingredi in illam requiem, *Cant.3.* *Matth.24.*
præcessit enim Dominus præparare nobis locũ, & confortauit seras portarũ Hierusalẽ, vt non *Luca 17.*
transeat per illam incircuncisus & immundus. Ipse autem qui liberauit nos à libertate culpæ, *Tob.13.* *Heb.4.*
& dedit nobis libertatem gratiæ, dabit nobis libertatem gloriæ, vt simus filij & hæredes, li- *Ioan.14.*
beri Reges sedentes in throno eius, sicut scriptum est: Qui vicerit, faciam eum sedere in thro- *Isaiæ 52.* *Rom.8.*
no meo. Et regnabit ipse in nobis, & nos cum ipso, per infinita seculorum secula, Amen. *Apoc.3.*

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO secundum Lucam.

Erant Ioseph & Maria mater Iesu mirantes super his, quæ dicebantur de illo. Et benedixit illis Symeon, & dixit ad Mariam matrem eius: Ecce positus est hic in ruinam & in resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicetur: *Lucæ 2.*

LEGIMVS in libro Regum, dum esset siccitas magna & fames tempore Heliæ, quod *3.Regum 18.*
ad preces Heliæ nubecula parua, quasi vestigium hominis ascendebat de mari, quæ ter-
ram irrigauit, & cessauit sterilitas. Hæc fames erat in terra ante aduentum Domini.
De qua dicit Amos Propheta: Mittam famem in terra, non famem panis, neque sitim aquæ, *Amos 8.*
sed audiendi verbum Domini. Per nubem CHRISTVS incarnatus designatur, qui mun-
dum pluuia doctrinæ irrigauit. Verbum enim Domini pluuiæ comparatur. Vnde Aposto- *De verbo Dei quod comparatur pluuiæ.*
lus Paulus ad Hebræos: Terra sæpè venientem super se imbrem bibens, & generans herbam
opportunã illis, à quibus colitur, accipit benedictionẽ à Deo, proferẽs enim spinas ac tribulos est
maledicto proxima. Hæ sunt aquæ Siloë, quæ fluunt cum silentio. Hæ sunt aquæ de quibus ha *Hebr.1.*
bemus in Ezech. quod egrediuntur de sanctuario, per quas ductus est Propheta, primò vsq; ad *De multiplici aqua verbi Dei.*
talos, quod fit quando affectus mentis per verbum Dei sanctificantur: posteà ductus est vs-
que ad genua, quod fit quando homo ad benefaciendum perfectè roboratur: posteà ductus *Isaiæ 8.* *Ezech.47.*
est vsque ad renes, quod fit quando gustata dulcedine verbi Dei, desipit omnis caro, & per
virtutem verbi Dei, dum homo inebriatur, omnis delectatio carnalis absorbetur. Hæc aqua *De multiplici virtute huius aquæ.*
sitim cupiditatis extinguit. Vnde dicitur: Qui biberit ex hac aqua, nõ sitiet in æternũ. Terrã li-
beri arbitrij irrigat, & fertilem reddit, sicut stillicidia stillantia super terram. Vnde Propheta *Ioan.4.*
Ioël ait: Egredietur fons de domo Domini, & irrigabit torrentem spinarum. Terra enim *Ioel.3.*
cordis, germinat nobis tribulos & spinas, & dicitur torrens, propter fluxus carnalis volu-
ptatis. Hæc aqua extinguit ignem, & ardorem vitiorum, vnde in Ecclesiastico: Nónne *Eccle.18.*
ardorem refrigerabit ros? Sic & verbum melius quàm datum, nullum enim munus precio- *Simile.*
sius est verbo Dei, quod refrigerat animam, sicut ros ardorem. Hæc aqua sordes abluit. Vnde
Dominus ad Apostolos: Iam mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. De his *Ioan.15.*
aquis dicitur in Iob: Si cõtinuerit aquas, omnia siccabuntur: si emiserit eas, subuertẽt terrã, id est *Iob.12.*
terrenitatẽ in cordibus auditorũ. Orate ergo Dominũ, vt aquæ istę irrigãdo terrã cordis nostri

Lucæ 2.

extinguant in nobis hodie calorem noxium, & mentes nostras fructificare faciant. Erant Ioseph & Maria mater Iesu mirâtes super his, quæ dicebâtur de illo, &c. In Luca, ex quo sumptũ est hoc Euangelium, appellatur Ioseph pater Christi. Sic enim Lucas ait: Erant pater eius & mater mirantes super his, quæ dicebâtur de illo. Dicitur autẽ Ioseph pater Christi, id est, nutritius, sicut & nutrices matres appellantur, vel pater putatiuus, scilicet, secundum hominũ opinionem.

Quare Ioseph dicatur pater Christi.
Lucæ 3.
Isaiæ 9.
Actuum 1.

Vnde Lucas alibi dicit: Vt putabatur filius Ioseph. Mirabantur autem admirabile & profundum incarnationis mysterium, quod & Angeli reuerentes admirantur. Vnde Isaias ait: Vocabitur nomen eius admirabilis. Admirabile autẽ est nomẽ Dei Emanuël, id est, nobiscum Deus, eiusdem, scilicet, naturæ cuius & nos. Iesus enim dicitur secundum diuinitatem: & Christus, id est, vnctus, secundum humanitatem: Emanuël autem secundum vtranq; naturam. Mirabantur ergo Ioseph & Maria, non dubitando, sed reuerendo & gaudendo: mirabantur super his, quæ dicebâtur de illo, scilicet, ab Angelis, à pastoribus, à Magis, à Symeone, & Anna: mirabatur Maria, conferens omnia verba hæc in corde suo, & conseruans & retinens, non statim diuulgans tam mirabile mysterium, donec tempore oportuno, secundum Dei voluntatem deberet reuelari: nõ enim impetuosa erat, vel incauta, neq; ad loquendum promptula, sed omnia diuinæ voluntati reseruabat.

De admiratione Mariæ & Ioseph.
Lucæ 2.
Item 2.

Symeoni autem reuelatũ erat, nam responsum acceperat à spiritu sancto per inspirationem, vel fortè per Angelum reuelantem. Similiter & Annæ Dominus per spiritum prophetiæ reuelauerat. Et quoniam per virum & mulierem vitam perdidimus, voluit Dominus virum & mulierem testes esse vitæ recuperatæ. Symeon autem & Anna prouectæ ætatis, Iesum post multam expectationem cum gaudio & laude suscipientes, significabât fidelem Synagogam, quæ post longam promissionum expectationem, Christum cum gaudio fideliter recepit. Benedixit autem eis Symeon, id est, benedictionem optauit, vel beatos eos dixit. Dominus enim multipliciter benedixit matrem suam, sicut scriptum est: Benedixisti Domine terram tuam. Benedixit eam per Angelum, qui dixit ei: Benedicta tu in mulieribus. Benedixit per Symeonem, benedicitur hodie per vniuersam Ecclesiam, sicut ipsa præuidit in spiritu, dicens, Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

De multiplici benedictione Mariæ.
Lucæ 1.
Item. 2.

Et dixit ad MARIAM matrem eius: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël. Prophetice autem prædicit CHRISTVM fore in ruinam infidelium, & resistentium doctrinæ Euangelij, in resurrectionem autem & salutem credentium. Ipse enim quibusdam factus est lapis offensionis, & petra scandali. Aliis autem factus est odor vitæ in vitam, & gloriam sempiternam. Facta enim luce, sicut legimus in Genesi, diuisit Deus lucem à tenebris, id est, Christo in mundo apparente, diuisi sunt boni à malis. Ipse enim de se ait: Ego occidam, & ego viuere faciam. Vnde de ipso Christo in Ieremia dicitur: Ecce constitui te super Gentes, & super regna, vt euellas & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. Ipse enim, more hortulani, herbas inutiles eradicando, & arbores steriles & fructũ non ferentes abscidendo, in ignem æternũ misit: bonas autẽ herbas & arbores fructiferas, ad vitam æternã reseruauit. Positus est etiã in ruinam vitiorũ, & in resurrectionẽ virtutum, vt euellat peccata prauæ cogitationis & destruat peccata indebitæ locutionis, disperdat peccata illiciti operis, dissipet vitia prauæ cõsuetudinis: ædificet fidei fundamentum, plantet decorem virtutum: euellat asperè increpando: destruat exemplo vitæ contrarium ostendendo: disperdat æternum supplicium comminando: dissipet aduersitatibus flagellando, ædificet instruendo, & docendo: plantet vitam æternam promittendo. Sed quoniam difficilius est mala destruere, quàm bona plantare: pluribus verbis vsus est in his quæ pertinent ad destructionem, quàm ad constructionem seu reparationem.

Quod Christus multipliciter positus est quibusdam in ruinam, in resurrectionem & salutem.
Isaiæ 8.
1. Corint. 2.
Gene. 1.
Deut. 32.
Ierem. 1.
Lucæ 3.
Matth. 3.

Dominus autẽ offert gratiã suam, sed sicut quidam Solis splendore illuminâtur: alij autem sine culpa Solis, qui prauos habent oculos, vitio suo excæcantur, sicut aliqui medicina curantur: alij autem abutentes beneficio medicinæ interimuntur, sicut eodem cultello panis sciditur, & homines iugulantur, sic reprobi medicinalem Christi prædicationem vitio suo sibi conuertunt in mortem: Alij autem recuperauerunt sanitatem, quibus positus est CHRISTVS in resurrectionem. Prædictis verò in ruinam, qui tanquam serpentes bono odore moriebantur, & de verbis Domini scandalizabantur. Sed licèt quædam media bona cum quibus & sine quibus potest esse salus, propter scandalum infirmorum sint omittenda, sicut ait Apostolus: Non manducabo carnes in æternum, vt non scandalizetur frater meus.

Simile.
Quod Dominus offert gratiam quæ autem pereunt vitio suo, pereunt.
Quæ sunt omittenda propter scandalum & quæ non.
1. Corint. 8.

Quidam tamen sunt ita malitiosi, quod semper ex malitia quæ benè fiunt, in partem malam interpretantur. De quibus dicit Isaias: Væ his quæ dicunt bonum malum, & malum bonum. Tales erant Pharisæi, quibus dicebat Dominus: Venit Ioannes Baptista non manducans, neque bibens, & dicitis, quia dæmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicitis: quia potator est, & vorator. De taliũ scandalo non multum est curandum. Vnde Dominus: Sinite eos, cæci enim sunt, & duces cæcorũ. De his autem, qui nõ ex malitia, sed ex pusillanimitate, vel aliqua coniectura probabili scandalizantur, dicit Dominus, Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis minimis, qui in me credũt, expedit ei, vt suspẽdatur mola asinaria in collo eius, vnde Dominus, ne scandalizaret eos, qui petebât ab eo tributũ, misit Petrũ ad mare, qui in ore piscis inuenit staterem, & soluit Dominus pro se & pro Petro, licèt nõ teneretur. Sunt autẽ tria quæ nunquam omittenda sunt pro alicuius scandalo, scilicet, veritas doctrinæ, veritas iustitiæ, veritas vitæ.

Isaiæ 5.
Math. 11.
Lucæ 7.
Matth. 15.
Item 18.
Marc 9.
Math 17.

Vnde

Vnde licèt multi ex discipulis Domini abirent retrorsum, Dominus tamē de sacramēto corporis sui, quin doceret, noluit omittere. Propter scandalū autem aliquorū, non debemus omittere, quin iustitiā faciamus, vel secundum Deum viuamus. Quædam etiam bona sine quibus potest esse salus, non sunt omittenda propter scandalū. Si enim parentes mei scandalizantur, quia religionē intro, vel virginitatem custodio, vel signū crucis accipio, propter hoc bona perfectionis & priuilegiata relinquere non debeo. Vnde B. Hieronymus ait: Licèt mater sparso crine vbera quibus te lactauerat, ostendat, licèt pater in limine iaceat, per calcatum perge patrem, per calcatam perge matrem, siccis oculis ad vexillum crucis euola. Solùm pietatis genus est, in hac re te esse crudelem, facilè rumpit hæc vincula amor Christi, & timor gehennæ. Et iterum: Gladium tenet hostis, & ego de matris lachrymis cogitabo. Idem ait: Aries iste pietatis, quo fides quatitur, Euangelij retundendus est muro: mater mea, & fratres mei hi sunt, qui faciunt voluntatem patris mei qui in cœlis est. Si Christo credunt, faueant mihi pro eius nomine pugnaturo. Si non credunt, mortui sepeliant mortuos suos. Et Dominus: Sinite mortuos sepelire mortuos suos, tu autem annuntia regnum Dei. Positus est ergo in ruinam, non credentium per occasionem: & in resurrectionem credentium, per causam. Hic est enim lapis offensionis & petra scandali, quem reprobauerunt ædificantes. Et factus est in ruinam & in resurrectionem, non solùm in se, sed in prædicatoribus ab eo missis. Vnde Apostolus: Christi bonus odor sumus Deo, in his qui salui fiunt, & in his qui pereunt. Bono enim odore Euangelij Christi, multi tanquam serpentes perierunt. Positus est etiam in ruinam eorum, qui stabāt, id est, Iudæorum: & in resurrectionem eorum, qui iacebant, id est, Gentilium. Sicut scriptum est: Potens est Dominus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ: quia de oleastro factæ sunt oliuæ. Regnum enim cœlorum vim patitur, & à Iudæis ad Gentes rapitur. Vnde Dominus in Euangelio Ioannis ait: In iudicium veni in mundum, vt qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant. Positus est etiam Dominus in ruinam & in resurrectionem multorum, vt tam ruina quàm resurrectio intelligatur in bono. Ipse enim percutit & sanat, occidit & viuificat. Corruit enim homo vetus, vt resurgat homo nouus: corruit superbia, & resurgit humilitas: corruit inuidia, & surgit benignitas: corruit ira, & surgit patientia: corruit luxuria, & surgit continentia: auaritia corruit, & contemptus mundi surgit. Sic ergo Dominus ponitur in resurrectionem à vitiis ad virtutes, ab infidelitate ad fidem, à morte ad vitam, à miseria ad gloriam. Sicut ipse ait: Ego sum resurrectio, & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet. Alio etiam modo ponitur Dominus in ruinam & resurrectionem multorum: facit enim hominem ruere & cadere per humilitatem, & surgere per sanctæ conuersationis sublimitatem. Sicut scriptum est: Qui se humiliat, exaltabitur. Et iterum: Surgite postquam sederitis, vos pœnitentes, qui manducatis panem doloris. Positus autem fuit Dominus in signum cui contradicetur: vnde probaui te ad aquas contradictionis, quæ sunt aquæ pluuiales, id est, torrens præsentis tribulationis, citò transiens. De quo torrente Dominus in via bibit: multos enim habuit contradictores, quibus dicit Dominus per Prophetam: Mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio. Quia malitia vestra exigēnte, talibus vos tradam dœmonibus, qui à vobis exhortatione prædicationis meæ vel alicuius prædicatoris, quasi incantatoris, non excutientur. Signum ergo dicitur Christus tanquam signum ad sagittam positus, cuius diuinitas in carne velut sigillum in cera fuit impressa. Ipse enim dicitur sigillum siue signaculum, quia est imago patris, & quia cordibus fidelium imprimitur. Vnde in Canticis: Pone me vt signaculum super cor tuum: hoc signo signantur qui Christum imitantur. Signum etiam cui contradicebant fuit Euangelium, in quo dicitur: Veni separare filium aduersum patrem. Signum præterea dicitur nouitas miraculorum. Ipse autem innouauit signa, & immutauit mirabilia. Vnde in Euangelio: Signa autem eos, qui crediderint hæc sequentur, Iudæi signa quærebant. Omnia autem quæ de ipso narrantur, signa sunt, & mirabilia, scilicet, quod Sol obscuratus est, quod resurrexit, quod ianuis clausis ad discipulos intrauit, quod in cœlum ascendit, quibus omnibus infideles contradicunt. Specialiter autem signum est dominicæ crucis fides, quæ multam vbique habet contradictionem. Vnde in Exodo dicitur: Erit vobis sanguis in signum in cunctis ædibus vestris. Et in Apocalypsi: Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quousque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Et in Psalmo: Fac mecum signum in bono. Dominus autem positus est in cruce tanquā signum ad sagittā. Adhuc enim hodie multis verbis blasphemiæ, quasi sagittis, Dominus impetitur, & linguis eorum qui contumeliosè in opprobrium iurant per eius membra, vulneratur. De quibus ipse ait: Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Vulneratus fuit à Iudæis, & de nouo vulneratur à pessimis & iniquis Christianis: magis enim contemnunt qui glorificatum blasphemando offendunt, quàm qui passibilem crucifixerunt: magis peccant aliqui, qui offendunt regnantem in cœlis, quàm qui crucifixerunt ambulantem in terris. Blasphemia autem est peccatum in spiritum sanctum: maius peccatum est blasphemare, quàm carnes feria sexta manducare: magnum dedecus est Christiano, quod audet de Deo dicere, quod Iudæus non auderet audire. Si autem aliquis Saracenus Mahometum blasphemaret, ab aliis lapidaretur. Sicut autem positus est Dominus in signū contradictionis reprobis, ita positus est in signū imitationis iustis, vt

Hieronimus ad Heliodorum epistola. *Matth.12.* *Mar.3.* *Lucæ 7.* *Matth.8.* *Lucæ 9.* *Isaiæ 8.* *2.Corint.2.* *Matth.3.* *Lucæ 3.* *Rom.11.* *Matth.11.* *Ioan.9.* *Iob 5.* *Ioan.11.* *Matth.23.* *Lucæ 18.* *De multiplici signo et contradictione.* *Ierem.8.* *Coloss.1.* *Cant.8.* *Matth.10.* *Eccle.35.* *Matth.16.* *1.Cor.1.* *Matth.26.* *Mar.15.* *Ioan.19.* *Actuum 1.* *Exod.12.* *Apoc 7.* *De peccato blasphemiæ.* *Matth.12.* *Marc.3.* *De bono exemplo & imitatione.*

iustis, vt ad ipsum & per ipsum tanquam ad signum cursum nostrum dirigamus. Sicut au-
Simile. tem is qui ad signum mittit sagittam, vt rectius emittat, vnum oculum claudit, ita debemus
claudere sinistrum, ne ad transitoria respiciamus, vt Christum tanquam signum oculo dextro
intuentes, ad ipsum recto itinere gradiamur. Sicut enim signum crucis, vel aliud secus viam
ponitur, vt per ipsum viatores recto itinere dirigantur: sic Dominus nobis in signum positus
est, ne in hac via tortuose incedendo, erremus. Eius enim vita, nostra doctrina: eius actio, no-
Isaie 49. stra est lectio. Vnde ipse per Prophetam Isaiam ait: In manibus meis descripsi te, id est, in
Iudic. 7. operibus meis formam viuendi tibi descripsi. Quod me videbitis facere, hoc faciatis, dicit ve-
Eccle. 38. rus Gedeon sociis suis. Vnde in Ecclesiastico: In brachio suo formabit lutum, id est, sub-
Exod. 28. ditos in operibus suis informabit. Ideò præceptum est Sacerdoti in lege, vt ferret laminam
auream in fronte, in qua scriptum erat nomen Dei, Tetragrammaton, id est, quatuor litera-
rum, quod dicitur ineffabile, propter ineffabile mysterium. Prima litera erat Iod, quæ so-
nat principium. Secunda He, id est, vitæ. Tertia Vaf, quod est passionis. Quarta Heth,
quod sonat iste. Et est sensus: Iste, id est, cuius figuram gerebat Sacerdos legalis, est prin-
cipium vitæ, passionis, id est, acquisitæ per passionem. Hanc ergo laminam semper ante
oculos habeamus, vt CHRISTVM pro nobis passum imitemur, qui nobis reliquit exem-
Simile. plum, vt eius vestigia sequamur. Sicut autem qui transit mare, si aliquod signum respiciat
immobile, nauis velociter videtur transire, ita si ad Christi immobilitatem & æternitatem
1. Petri 2. respiciamus, omnia temporalia quasi velociter transeuntia, tanquam stercora reputabimus, vt
Phil. 3. CHRISTVM lucrifaciamus. Qui autem, dum est in naui, mare respicit, nauis videtur ei
quasi immobilis: sic miseri seculares dum mentis oculos in mundo figunt, quàm citò trans-
eunt hæc temporalia, non attendunt. Quilibet autem Prælatus dum Ecclesiæ præficitur, quasi
in signum ponitur. Sed quidam miseri non ponuntur in signum contradictionis, quia nec
Ezech. 13. malis contradicunt, nec contradictionem pro CHRISTO sustinere volunt, nec se mu-
rum pro domo Domini ponunt, sed viso lupo veniente, fugiunt. Vel quod deterius est,
Ioan. 10. cum lupis pacem faciunt. Quando autem lupi & canes, Pilatus & Herodes amici efficiun-
Luc. 23. tur, oues in magno periculo remanent, & facilè deuorantur. Vtinam autem quidam essent
tantum in signum, sicut crux quæ ponitur super viam, & non mouetur, ita quod nec benè
nec malè operarentur. Alij autem semper minantur & nunquam feriunt, similes idolis in hor-
De multiplici gladio pertranseunte animam Mariæ. to positis, vt aues terreantur. Quod autem subiungit Symeon loquens ad Mariam: Et
tuam ipsius animam pertransibit gladius, innuit dolorem, quem sustinuit mater pro morte
filij, quod fuit grauius martyrium, quàm interfectio corporalis plurimorum Martyrum.
Vnde beata Virgo corona Martyrij non caruit, maximè quia patienter & voluntariè volun-
Lucæ 2. tate rationis, hunc dolorem sustinuit. Licèt enim eius filius prædiceret quod crucifigeretur,
Matth. 16. nunquam inhibuit, nunquam murmurauit, non dixit sicut Petrus, Absit hoc à te, propitius
Marc. 8. esto tibi. Sed pro salute omnium filium suum morti tradi voluit: quod signatum est in li-
bro Regum per quandam mulierem, quæ tempore famis filio proprio non pepercit, vt occi-
deretur & manducaretur, sed eum tradidit. Altera verò mulier, quæ ex pacto filium suum
debebat tradere, non tradidit. Quod est contra quasdam miseras mulieres, quæ sic carnaliter
filios suos diligunt, quod ipsis crucem pro CHRISTO baiulare non permittunt, cùm beata
Virgo tempore famis, vt mundus satiaretur, tradi & mori filium suum permisit: vel per gla-
Lucæ 22. dium Christi, eius prædicatio potest intelligi. Vnde in Euangelio: Qui habet tunicam, ven-
dat eam, & emat gladium. Vitam enim quietis debemus relinquere pro labore prædicationis:
1. Reg. 18. vnde legimus in libro Regum, quod Ionathas Dauid dedit vestes suas vsque ad arcum, gla-
dium, & baltheum. Gladium enim verbi Dei, & arcum comminationum, & baltheum con-
tinentiæ, ad verum Dauid debemus reportare. Gladius iste tetigit cor beatæ Mariæ, & ani-
mam eius pertransiuit. Ipsa enim conseruabat verba filij, conferens in corde suo. Vnde in Can-
Lucæ 2. ticis: Anima mea cõturbata est propter quadrigas Ami-nadab, id est, propter Euãgelia, quibus
Cant. 6. subleuamur ad superna: quæ dicuntur Ami-nadab, id est, Christi, qui se sponte obtulit. Ami-
nadab enim spontaneus interpretatur. Quidam autem per verba Dei non conturbantur, nec
Lucæ 2. penitrantur, quia insensibiles & lapidei sunt. Quod autem sequitur: Vt reuelentur ex mul-
De multiplici reuelatione cogitationum. tis cordibus cogitationes. Idcirco dicit, quia priùs erat incertum, qui reciperent eum, & qui
respuerent eum, quod posteà fuit manifestũ. Reuelatæ sunt cordium cogitationes, cùm zizania
germinare cœperunt, vbi Christus bonum semen seminauit. Ex multis etiam cordibus reue-
latæ sunt cogitationes, cùm peccatores ad pœnitentiam moti, peccata sua per confessionem, vt
sanarentur, publicauerunt, veritas enim confessionis, orta est de terra cordis peccatoris, & iusti-
tia de cœlo prospexit, radios emittens, & peccatores per confessionem illuminans. Reuelatæ
sunt etiam cogitationes Prophetarum, qui multa obscurè & in ænigmate de Christo præ-
Lucæ 23. dixerant, quia velum templi scissum est, id est, obscuræ scripturæ in eius morte patuerunt.
Apoc. 5. Agnus enim qui occisus est, solùm aperire librum scripturæ dignus inuentus est. Ipse enim
Isaiæ 22. est clauis Dauid, qui aperit, & nemo claudit. In morte autem eius apertæ sunt scripturæ, &
Apoc. 3. obscuritas Prophetarum reuelata est. Vnde in Psalmo: Factum est cor meum tanquam cera
Conclusio cum morali epilogo. liquescens, id est, sancta scriptura, patens, lucida, & facilis ad intelligendum. Attendatis ergo
fratres, vt Christus vobis positus sit in ruinam vitiorum, & resurrectionem virtutum, & in
signum

ſignum, quod ſemper intueamini, & ante oculos habeatis, & quod gladius eius anceps, id eſt, ſermo eius viuus, & efficax, animas veſtras pertranſeat, vt ad eius verbum contriti reuelentur per confeſsionem cordis veſtri cogitationes. Cùm autem ipſe venerit in iudicio, tunc ponetur manifeſtè in reſurrectionem iuſtorum, & in ruinam reproborum, quando corruent impij in infernum. Tunc enim confundet linguas gigantium, qui in hoc ſeculo turrem Babel contra ipſum ædificauerunt, & ipſum cognoſcere noluerunt, qui ſuam non cognouerunt miſeriam, & ideò non agnouerunt conſolationem, quibus diabolus in hoc ſeculo poſitus eſt in ruinã, & in reſurrectioné: dum eos quaſi in rota voluit, nunc eleuans proſperis, nunc deprimens aduerſis. Ludunt enim dæmones de ipſis, ſicut ſcriptum eſt in Abacuc: Et erunt tyranni ridiculi eius. Propterea Pſalmiſta ait: Non irrideant me inimici mei. Cum Anna autem vidua à templo non recedatis, ſed corpus veſtrum mundum & caſtum, vt ſit templum Domini, attentè cuſtodiatis. Verba otioſa & ſcurrilia, quæ ad rem non pertinent, de ore veſtro non procedant, ſed cum Anna de Chriſto frequenter loquimini, & Domino confiteamini, ieiuniis, & obſecrationibus, ſeruientes ei die ac nocte, vt poſt noctem huius exilij, & miſeri incolatus, ad æterna gaudia peruenire valeatis. Ipſo præſtante qui viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum.

Hebr. 4. Gene. 11. Abacuc. 1. Ephe. 5. Luca. 2.

IN OCTAVA NATALIS DOMINI, IN DIE, SCILICET, CIRCVNCISIONIS,

Thema repetitum de introitu Miſſæ, ſumptum ex Iſaia 9.

Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, cuius imperium ſuper humerum eius, & vocabitur nomen eius magni conſilij Angelus. Iſaiæ 9.

ADHVC in cunabulis vagit Rex noſter paruulus, adhuc puer noſter ex vberibus maternis lactis deſiderat nutrimentum, ex vberibus cordis, lac innocentiæ, ſimplicitatis, & bonæ voluntatis. Quicunque enim ſimplici corde & pura voluntate fecerit voluntatem Patris eius, qui eſt in cœlis, non ſolùm frater, & ſoror, ſed & mater ipſius erit, ſicut ipſe in Euangelio dicit. Quàm bonum eſt, & quàm iucundum, quantus honor, quanta dignitas, talis pueri matrem eſſe? Cui ſeruiunt Angeli in cœlis, in quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter, qui paſcit à quo paſcitur, qui nutrit à quo nutritur, qui portat à quo portatur. Humilis & ſublimis, vagiens & tonans, Verbum caro, Deus & homo. Si ergo mater eius ſumus, eius infantiam viſitemus. Scriptum eſt enim: Viſitans ſpeciem tuam, non peccabis. Viſitemus igitur & frequenter cordis oculis, intueamur Dei filium, eiuſdem ſpeciei, & eiuſdem naturæ cuius ſumus, & quantum pro nobis fecerit, diligenter recolamus. Propterea Iſaias cùm dixiſſet: Plena eſt omnis terra gloria eius: ſubiunxit, Domus repleta eſt fumo. Qui enim attentè conſiderat gloriam noſtræ redemptionis, & quod lacte matris & lachrymis paruuli vagientis extinctus eſt nobis ignis infernalis. Domus cordis eius repletur fumo compunctionis ex igne charitatis. Egrediamur ergo & videamus Regem noſtrum Salomonem in corona, qua coronauit eum mater ſua, dum ex ea carnem aſſumpſit, in qua de diabolo triumphauit. Quando autem Rex nouus de nouo coronatus in ſuam venit ciuitatem, cum gaudio & honore recipitur, ſordes à ciuitate eiiciuntur, parietes domorum exornantur, cortinis & ſericis pannis viæ ſternuntur, floribus & iuncis. Et nos omnes peccatorum ſordes proiiciamus à nobis, exornemus mentes noſtras cortinis bonorum operum, & iuncis atque floribus virtutum. Et ſicut in Iſaia dicitur: Oriatur in nobis viror calami & iunci, vt nos velut arundinem fragiles reputemus, & tanquam iunci per obedientiam & compaſsionem flexibiles ſimus, non obſtinati, non elati, ſed in oculis noſtris paruuli. Propterea enim ipſe eſt factus paruulus, vt nos in oculis noſtris paruuli ſimus, & non apponat vltra magnificare ſe homo ſuper terram. Excelſa enim periculoſius ſtant, & facilius corruunt. Tantò enim in oculis Dei homo eſt precioſior, quantò in oculis ſuis eſt vilior. Qui enim per humilitatem ſibi diſplicent, Deo placent, & quantùm humilitas inclinatur ad ima, tantùm proficit ad excelſa. Simus ergo pueri cum puero, paruuli cum paruulo. Simus paruuli in oculis noſtris, vt magni ſimus in oculis eius. Simus ergo paruuli, vt paruulo conformemur: humiles, mites, ſimplices, non multiplices, non onerati ſuperfluis, non implicati ſecularibus curis. Qui enim ſecularibus curis ſe implicant, à Deo ſe elongant, & requiem mentis non ſeruant. Homo enim pluralis non benè coniungitur Deo ſingulari, quia non eſt ibi conformitas conſtructionis. Ad hoc autem datus eſt paruulus paruulis, vt magnus aliquando detur magnis. De hoc puero Salomon ait: Melior eſt pauper ſapiens, Rege ſene & ſtulto, id eſt, diabolo, qui eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Hic eſt Moyſes paruulus, qui à matre Synagoga, & fratribus, id eſt, Iudæis, expoſitus & eiectus à filia Pharaonis, id eſt, Eccleſia de Gentibus, recipitur

Matth. 12. Marc. 3. Iob 5. *Quod frequenter more materno viſitare debemus puerum nobis datum ac cogitare & loqui de illo.* Iſaiæ 6. Cantico. 3. *Qualiter recipiendus ſit Rex nouus.* Simile. Iſaiæ 35. *Quod debemus eſſe paruuli cum paruulo.* 1. Regum 15. 2. Ad Tim. 2. Eccle. 4. Iob 41. Exod. 2.

Expositio thematis secundum translationem nostram.

& nutritur. Dicitur autem puer, non solùm propter ætatem, sed propter puritatem, paruulus autem propter humilitatem: vbi autem septuaginta Interpretes in alia translatione dixerunt: Puer natus est nobis: Isaias in nostra translatione dicit: Paruulus natus est nobis. Vbi dixerunt: cuius imperium super humerum eius: dicitur in nostra translatione, factus est principatus super humerum eius, id est, sceptrum regalis principatus, scilicet, crux ipsius per quam triumphauit de diabolo, ne contra nos præualeret: de mundo, ne nos per amorem detineret: de peccato, ne in nobis regnaret: de morte, ne in æternum permaneret: de veteri homine, ne contra nos insurgens, præualeret. Crucem ergo humeris suis portauit, per quam principatum promeruit. Propter hoc enim Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen. Vbi autem in alia translatione habetur: Magni consilij Angelus, in nostra dicitur: Vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis. Septuaginta enim Interpretes nominum Maiestate perterriti, non ausi sunt de puero apertè dicere, quod Deus appellandus esset, ideò pro prædictis sex nominibus posuerunt: Magni consilij Angelus. Admirabilis fuit, quia Deus & homo, quod inauditum est à seculo. Consiliarius, quia magni consilij Angelus, qui de se ait: Ego in consiliis habito. Deus, quia Patri æqualis, per quem omnia creauit. Fortis, cuius potentiæ nulla potest resistere creatura. Pater futuri seculi, quia sine fine Deus beneuolus, dator futuri seculi, & regni cœlorum. Princeps pacis, quia fecit vtraque vnum, reconcilians nos Deo & Angelis. Multiplicabitur eius imperium per prædicationem Apostolorum & Doctorum spiritualium, & pacis sanctorum eius non erit finis. Licèt enim in hoc seculo varias habeant tribulationes in pace Dei, quæ exuperat omnem sensum, sine fine requiescunt.

Isaiæ 9. Expositio sex nominum quæ posuit Isaias. Parab. 9. Ioan. 1. Ad Ephe. 2. Ad Phil. 4.

Ad mirabilis in natiuitate, Consiliarius in prædicatione, Deus in miraculorum coruscatione, Fortis in passione, Pater futuri seculi in resurrectione, Princeps pacis in ascensione, & æterna beatitudine. Cùm ergo in Ecclesia cantamus: Puer natus est nobis, caueamus nobis ne Domino mentiamur. Nolite errare, ait Apostolus, Deus non irridetur. Caueamus ne puer iste contra nos natus sit, & non nobis. Ipse enim positus est in ruinam & in resurrectionem multorum. Puer natus est nobis, ait Propheta, nobis, scilicet, saluandis, nisi per nos steterit: nobis, scilicet, corde credentibus, ore confitentibus, operibus bonis fidem nostram attestantibus. Fides enim dicitur, vt fiant dicta, vt, scilicet, quod corde dicimus, credendo, & ore confitendo, opere ostendamus, quia fides sine operibus, mortua est.

Ad Gal. 5. Lucæ 2. Quibus natus sit puer iste & contra quos. Iacob 2.

Natus est autem contra infideles, qui non credunt: contra hæreticos, qui de eius natiuitate malè sentiunt, sicut illi qui purum hominem eum asserunt, & alij qui non corpus verum, sed phantasticum eum assumpsisse dicunt. Natus est contra reprobos Christianos, qui licèt credant quod credit Ecclesia, operibus tamen contradicunt. Natus est contra ingratos tanti beneficij. Natus est contra tepidos, quos Dominus ex ore suo incipit euomere, qui natiuitatem eius non ex deuotione celebrant, sed ex quadam arida consuetudine. Natus est contra blasphemos, qui dum eius membra iurando dilaniant, ea quæ pro nobis fecit, illi improperant. Contra quos Isaias ait Propheta: Tantum in te recordabimur nominis tui. Blasphemi autem non in ipso, sed contra ipsum nominis eius per os suum pollutum recordantur, dum ab ipsis Christi nomen blasphematur. Natus est contra luxriosos & immundos, qui carnem humanam non verentur polluere, quam Christus in se sanctificauit, postquam naturam nostram sibi coniunxit. Tollens, inquit Apostolus, membra Christi, facis membra meretricis. Membra nostra specialiter dicuntur membra Christi, postquam eiusdem naturæ corpus humanum assumpsit. De eodem enim panno nos & ipse vestiti sumus: magnus autem honor est seruo, quando eodem panno vestitur cum domino suo: non ergo contemni debet hæc vestis, vel luxuria inquinari quam Deus in se sanctificauit. Propterea Apostolus ait: Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra, vt sciat vnusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore. Postquam enim Dominus carnem humanam assumpsit, specialiter humani generis memoriam habuit. Vnde frequenter cantamus in Ecclesia, Memento salutis Auctor, quod nostri quondam corporis ex illibata Virgine nascendo formam sumpseris. Hoc autem non potuerunt dicere Patres antiqui, sed dicebant, Memento Domine Abraham, Isaac & Iacob: Nos autem dicere possumus, memento quia caro nostra, & sanguis noster es, quia frater noster fieri dignatus es. Sicut enim propter memoriam nodus in corrigia solet fieri, ita Dominus noster, in vtero beatæ Virginis quasi nodū fecit, dum in ipsa corpus assumpsit, vt specialem haberet nostri memoriam. In quo igitur maius dilectionis signum nobis ostendere potuit? Ipse enim dilexit nos dulciter, sapienter, & fortiter. Dulciter, dum carnem nostram factus paruulus induit. Sapienter, dum eam sine omni peccato sibi coniunxit. Fortiter, dum eam pro nobis morti tradidit. Amicus dulcis, consiliarius prudens, adiutor fortis. Desponsauit ergo humanam naturam, vnde vt supereminentem ostenderet dilectionem suam, & se sponsum, & illam dignatus est vocare sponsam. Sponsi enim & sponsæ vna caro, vna possessio, vna domus, vnus thorus, vna hæreditas, vna mensa, vnus cibus. Omnia communia, nihil proprium, nihil diuisum. Propter hanc relinquit homo patrem & matrem, propter sponsum obliuiscitur sponsa populum suum & domum patris sui. Dicitur prætereà sponsus propter multas & varias sponsiones, id est, promissiones, quas facit suis.

Apoc. 3. Isaiæ 26. 1. Ad Cor. 6. Quod honorare debemus humanam naturam, quia assumpta est à Christo. 1. Ad Thes. 4. Exodi. 32. Gene. 37. Simile. Quibus modis Christus dilexit nos. De sponso & sponsa. Actuum 4. Gene. 2.

suis. Sponsa autem dicitur anima casto amore Christo sociata, donis gratiarum subarata, prole virtutum fęcundata. Processit autem tanquam sponsus de thalamo suo, tanquam rex de throno, tãquam paterfamilias de cœnaculo, tanquã hortulanus de horto, tãquam Dominus de propria domo, tanquam sacerdos de templo. Beata enim virgo thalamus quietis, thronus veri Salomonis, cœnaculum refectionis, hortus delitiarum, domus habitationis, templum sanctitatis appellatur. De hoc thalamo dicitur in Psalmo. Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. De throno dicitur in libro Regum, quod rex Salomon fecit sibi thronum de ebore grandẽ, non inuentum est tale opus in vniuersis regnis, quia beata Virgo nec primam similem visa est, nec habere sequentem. De cœnaculo refectionis dicitur in Cãticis. Dilectus meus mihi & ego illi, qui pascitur inter lilia, reficitur inter lilia virginitatis. De horto similiter dicitur in Cant. hortus cõclusus, fons signatus: De domo habitationis dicitur in Psalmo. Deus in medio eius non cõmouebitur. Et in Parabolis. Sapientia ędificauit sibi domum. De hoc templo dicit Malachias: Veniet ad templum sanctum suum Dominator, quem vos quæritis. Et in Psalmo, exaudiuit de templo sancto suo vocem meam, quia precibus & meritis illius exaudit nos Dominus. Ecce quanta materia laudis & exultationis? ipse enim sponsus est filios adoptionis generans, ipse rex deuios regens, & milites suos remunerans. Ipse paterfamilias familiam suã pascens. Ipse hortulanus incultos excolens. Ipse Dominus suos gubernans. Ipse sacerdos suos sanctificans. Ipse paruulus paruulis se conformans. Ipse verus panis, gaudeant esurientes vt reficiantur. Ipse fons egrediens de domo Domini, gaudeant sitientes vt refrigerentur. Ipse fluuius egrediens de loco voluptatis: gaudeant immundi, vt abluantur. Ipse lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, gaudeant sedentes in tenebris, vt illuminentur. Ipse Medicus, de quo in Ecclesiastico dicitur: Honora Medicum propter necessitatem, gaudeant ægroti vt sanentur. Ipse filius datus nobis gratis à Patre, & cum ipso nobis omnia dedit, gaudeant pauperes vt ditentur. Currant ad verum Dauid, qui amaro sunt animo, & obligati ære alieno, vt ab inopia liberentur. Factus est principatus super humerum eius: accedat ouis, quæ periit, vt in humeris pastoris ad caulas Ecclesiæ reportetur. Ipse admirabilis, accedamus ad reuerentiam: Ipse Consiliarius, accedamus ad sapiẽtiam: Ipse Deus, accedamus ad peccatorum remissionem: Ipse fortis, curramus ad ipsius defensionem: Ipse Pater futuri seculi, reuertamur exules ad patriam: Ipse Princeps pacis, recurrant discordes ad reconciliationem. Vocabitur, ait Isaias, nomẽ eius admirabilis. Ipse enim innouauit signa, & immutauit mirabilia, admirabilis in conceptione, ingrediens sine macula & conceptus sine humano semine, perfectus vir in vtero matris suæ: omnia potens, omnia sapiens, omnia corporis lineamenta à principio habens. Propterea Ieremias ait. Nouum, id est, mirabile & inauditum faciet Dominus super terram, fœmina in vtero circundabit virum, ipse admirabilis in natiuitate, quia dolorem matri non intulit, nec ei virginitatem abstulit: vnde Dauid. Cantate Domino canticũ nouum, quia mirabilia fecit. Admirabilis in prædicatione, nunquam enim sic locutus est homo. Admirabilis in operatione, cæcos illuminans, leprosos mundans, mortuos resuscitans. Si opera, inquit, non fecissem, quæ nullus alius fecit: peccatum non haberent. Admirabilis in Baptismo, quia cœlũ super eum apertum est, & vox patris audita est. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Admirabilis in transfiguratione, quia facies eius resplenduit sicut Sol. Admirabilis in passione, quia petrę scissę sunt, sol obscuratus est, monumenta mortuorũ aperta sunt. Admirabilis in resurrectione, quia clauso sepulchro exiit. Angelus domini de cęlo descendit, & mulieribus apparuit. Custodes autem facti sunt tanquam mortui. Admirabilis in ascensione, quia videntibus discipulis eleuatus est, & propria virtute baiulis nubibus ascendit. Admirabilis in spiritus sancti missione, quia factus est repentè de cœlo sonus tanquam aduenientis spiritus vehementis, & locuti sunt Discipuli variis linguis magnalia Dei. Admirabilis in iudicio, quando de puluere terræ omnibus resurgentibus separabit, agnos ab hœdis. Patet ergo quod admirabilis est Dominus in consiliis super filiis hominum. Qui enim mirabiliter nos creauit, mirabilius nos redemit. Quid enim magis mirabile, quàm facere mundum de immundo conceptum semine? quàm de calceis veteribus & attritis, nouos calceos facere? Quid admirabilius, quàm verbum caro, Deus homo, mater virgo, excelsus humilis, immẽsus localis, ęternus tẽporalis? Tu es Deus qui facis mirabilia. A domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Vocabitur autẽ nomẽ eius non solũ admirabilis, sed insuper cõsiliarius, quia magni consilij angelus, cogitans cogitationes pacis & nõ afflictionis, arcanum autem eius, consilium fuit humilitas incarnationis, per quam humano generi consuluit. De quo consilio Psalmus ait: Consilium autem Domini manet in ęternum. Et iterum: qui sedes super cherubin, excita potentiam tuam, & veni. Cherubin interpretatur sciens. In aduentu autem eius, in carne apparuit ipsius admirabilis sapientia, & consilij profunditas. Vnde super cherubin sedere dicitur. Plenitudo autem scientiæ est charitas, per quam voluit incarnari. Alto autem consilio prouidit, vt sicut per hominem intrauit culpa, ita per hominem rediret gratia, & sicut in ligno transgressio, ita in ligno redẽptio. Beatus autem ille vir, qui nõ abiit in consilio impiorum, sed Christum habens consiliariũ cõtra timores nocturnos, id est, huius vitæ pericula eius salutaribus consiliis acquieuit, Consulit autem nobis per scripturas, sicut ait Isaias: Audient in die illa surdi verba libri, & de tenebris & de caligine oculi cœcorum videbunt. Quid autem consulit

Quibus modis Christus à Maria processerit.

3. Regum 10.

Cantic. 2.
Cant. 4.

Parab. 9.
Malach. 3.

De multiplici materia laudis & exultationis.

Iohel. 3.
Gene. 2.
Ioan 1.
Eccle. 38.
Ad Rom. 8.
1. Regum 22.
Lucæ 15.

Quare dicatur admirabilis.
Isaiæ 19.

Ierem. 31.

Ioan 7.
Matth. 11.
Lucæ 7.
Ioan. 15.
Matth. 3.
Marc. 1.
Lucæ 3.
Ioan. 1.
Matth. 17.
Mar. 8.
Lucæ 10.
2. Petri. 1.
Lucæ 2.
Mar. 2.
Mar. 14.
Actuum 1.
Matth. 27.
Mar. 15.
Lucæ 24.
Actuum 2.
Matth. 25.
Iob. 14.
Iere. 29.
Quare dicatur consiliarius & de multiplici consilio.

Isaiæ 29.

nobis consiliarius iste angelus magni cõsilij, qui tanquã aqua frigida animæ sitiẽti venit ad nos de terra longinqua, id est, de cęlo & de sinu patris. Cõsulit trãsitoria relinquere, vera & permanẽtia possidere bona. Inuenta vna preciosa margarita vendere omnia quę habemus, vt illã comparemus. Vnde in Apoc. Suadeo tibi emere aurũ ignitũ & probatũ, vt locuplex fias. Aurũ ignitũ igne charitatis, & probatũ igne passionis, id est, Christũ benè operando & tam nos, quã nostra tribuẽdo debemus emere, abrenuntiando omnibus quæ possidemus. Ipse enim cõsulendo ait: Si vis perfectus esse, vade vẽde omnia quæ habes, & da pauperibus. Nutrimẽta enim ignis ligna multa, sicut ait Isa. Quia multa pecunia nutrit ignem cupiditatis. Consulit autem, vt odio habeamus mala præterita, id est, peccata, vt contemnamus bona præsentia, vt desideremus vera & æterna bona: vt possimus cũ B. Iob dicere: Lux vultus mei nõ cadebat in terra, quia ea quæ terrena sunt & transitoria, per concupiscentiam non aspexit. Consulit autem non solum per scripturas, sed per creaturas, non solum verbo sed exemplo: Dum enim potentes huius seculi subito moriũtur, non solum inuitant nos ad fugiendum Ægypti sordes, sed insuper exire cõpellunt. Velox enim fuga mundanorum, persuadet non debere multũ appeti, quod tã citò oportet amitti, sed magis cùm simus in maris tẽpestate, superflua onera ne submergamur debemus proiicere. Propter hoc enim permittit Dominus mare turbari, & suos in hoc mũdo flagellari, vt fugientes naufragium, tendant ad portũ tranquilitatis. Sicut autem esurienti suauior est panis, & magis illum appetit, si ęger magis desiderat sanitatem, & fessus quietem, ita homo in tribulatione magis desiderat veram cõsolationem, & in tempestate tranquilitatem. Sicut autem nauis sine rectore non potest cursum suũ ad portũ dirigere, ita sine diuino cõsilio ad portũ salutis nullo modo possumus peruenire. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Omnia fac cũ consilio, & post factum non pœnitebis. Et in Parabolis: Vnguento & variis odoribus delectatur cor, & bonis amici consiliis anima dulcoratur. Econtra autem prauorum consilia fugienda sunt. Corrumpũt enim bonos mores consilia praua: Vnde in Euangelio dicitur, quod mulier quædã fluxũ sanguinis patiẽs, totã substantiã suã expenderat in Medicos, & curari nõ poterat, sed deterius habebat. Tres medici, scilicet, caro, mundus, dœmones, promittũt sanitatẽ, sed aggrauãt infirmitatẽ, mali consiliarij sunt isti, nã cũ eis acquiescimus, longius à sanitate recedamus. Caro cõsulit suauia, mundus inania, diabolus iniqua. Dicit caro, comedamus & bibamus, cras enim moriemur, nõ pręstereat nos flos tẽporis, coronemus nos rosis, antequã marcescant, nõ sit pratum quod nõ trãseat luxuria nostra, comede & bibe vt posses viuere, si corpus nõ custodis, anima fugit & recedit. Ad esum Deus cibaria creauit, qui satiari cibo respuit, quid aliud, quã muneri cõcesso cõtradicit? Ecõtra cõsiliarius noster magni cõsilij Angelus ait: Videte ne corda vestra grauentur crapula & ebrietate. Et per Apostolum ait: Esca ventri, & venter escis: Deus autẽ hunc & has destruet. Saturitate Sodoma periit, sicut per Prophetam Ezechielem Dominus ait: Hæc fuit iniquitas sororis tuæ Sodomæ, saturitas panis. Et Apostolus ait: Inimici Crucis Christi, quorũ Deus venter est. Rursus autem caro dicit. Cur te in voluptate tua nõ dilatas, cũ quid te sequatur agnoras? Acceptũ tẽpus, in desideriis non debes perdere, quia nescis quàm citò debeat trãsire. Si enim misceri Deus hominẽ in voluptate coitus nollet, in ipso generis humani exordio masculum & fœminam non fecisset. Econtra consiliarius noster ait: Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Et per Apostolum. Neque adulteri, neque fornicarij regnum Dei possidebunt. Secũdus medicus, sophysticus, mundus, scilicet, ait: Congrega diuitias, ne indigias, vt magnus fias: pauperes enim viles sunt, miseri & abiecti: diuites autem felices, honorabiles & gloriosi. Medicus autem respondet, nisi quis renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Et iterum: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Econtra autem de diuitibus ait: Væ vobis diuitibus, qui habetis hîc consolationẽ vestram. Et per Apostolum ait: Qui volunt diuites fieri, incidũt in tentationes, & in laqueos diaboli, & desideria multa, & inutilia, & nociua, quæ mergũt hominẽ in interitum & perditionem. Radix enim omniũ malorũ est cupiditas. Tertius medicus seu cõsiliarius iniquus & fraudulentus ait: Magna est Dei misericordia, adhuc poteris pęnitere, multi enim peccauerunt, & postmodum vbi abundauit iniquitas, superabundauit & gratia. Iuuenis es, adhuc diu poteris viuere & in morte pœnitere, quia nõ iudicatur homo nisi in fine. Nónne Dauid homicidium & adulterium perpetrauit, & propter hoc non periit? Quomodo æquanimiter & absque vltione sufferre posses. Hæc quæ aguntur cõtra te: nisi enim inimicis tuis viriliter restiteris, semper eos tibi contrarios habebis. Absit à te vt illũ ames, quẽ in omnibus contrariũ habes, qui tibi derogat, qui tibi insultat, qui te iniuriis exasperat. Consiliarius autẽ noster ad primũ respondet. Vigilate, quia nescitis diem, neque horã. Et per Apostolũ ait: Horrendũ est incidere in manus Dei viuentis. Et iterũ: Qui stat, videat ne cadat. Ad alia autẽ respondet Dominus dicens. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderũt vos. Et Apostolus ait: Noli vinci à malo, sed vince in bono malũ. Et Ioannes in epistola canonica. Qui odit fratrem suum, homicida est. Ecce quàm contraria sunt consilia Christi consiliis diaboli. Consilium enim Christi est, vt homo voluntatem Dei proponat suæ propriæ voluntati, dicens sicut ipse Christus ait: Non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Consiliũ diaboli est, vt homo volũtatem suam diuinæ volũtati præponat. Vt terrena diligat, æterna & vera bona contẽnat. In consilio prędictorũ medicorũ non veniat anima nostra. De quibus beatus Iob ait: Adducit consiliarios in stultum

Marginal notes: Parab. 25. Matth. 13. Apoc. 3. Matth. 19. Isaiæ 30. Iob 29. Exodi. 13. Iob 31. Simile. Eccle. 32. Parab. 27. 1. Cor. 15. Matth. 5. Lucæ 8. De tribus malis medicis. Isaiæ 22. Sapien. 2. Lucæ 21. 1. Corint. 6. Ezech. 16. Philip. 3. Gene. 1. Matth. 5. 1. Cor. 6. Lucæ 14. Matth. 5. Lucæ 6. 1. Timot. 6. Rom. 5. 3. Regum 11. Matth. 25. Hebræ. 10. 1 Cor. 10. Matth. 5. Lucæ 6. Rom. 12. 1. Ioan. 3. Matth. 26. Marc. 14. Lucæ. 22. Gene. 49. Iob. 12.

in ſtultũ finẽ. Nũc autẽ de tertio pueri nomine ſubiũgamus, vocabitur enim nomẽ eius, nõ ſolũ mirabilis & cõſiliarius, ſed inſuper vocabitur Deus. Ipſe enim eſt dilectus ex dilecto, filius ex patre, lumen de lumine, Deus de Deo, hoc eſt nomen illud, quod eſt ſuper omne nomen. De quo Apoſtolus ait: Donauit illi, id eſt, Chriſto, Deus pater nomen, quod eſt ſuper omne nomen. Cùm enim aliquis dicatur Deus adoptiuè. Iuxta illud, Ego dixi dij eſtis & filij excelſi omnes, vel nuncupatiuè tantum, ſicut ſcriptum eſt, omnes dij gentium dæmonia: vel prælationis, & regiminis poteſtate. Vnde in Exodo, diis nõ detrahes, & principem populi tui, non maledices, vel mirabilium operatione. Sicut in Exodo dicit Dominus ad Moyſen: Conſtitui te deum Pharaonis, id eſt, potentem facere ſigna & mirabilia in terra eius vel cultu, & veneratione. Vnde Apoſtolus: Quorũ Deus venter eſt. Solus Chriſtus dicitur Deus naturaliter & ſubſtantialiter. Sicut ſcriptũ eſt, non eſt ſimilis tui in diis Domine. Ipſe enim propriè Deus dicitur, quia omnipotẽs & ęternus, per quẽ creata ſunt vniuerſa. Omnia enim per ipſum facta ſunt. Vnde Ieremias: Dij qui non fecerunt cœlum & terram, pereant. Et Apoſtolus ad Philippenſes: Cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. Et ad Hebræos ait: Qui cùm ſit ſplẽdor gloriæ, & figura ſubſtãtię eius. Cùm ergo nulla forma cadat in Deum, manifeſtum eſt quod figura patris, id eſt, Chriſtus Deus eſt. Vnde Thomas in Euangelio: Dominus meus, & Deus meus. Et Ioannes in epiſtola canonica. Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, pater, verbum, & ſpiritus ſanctus: & hi tres vnum ſunt. Et Ieremias ait: Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius præter ipſum, poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus cõuerſatus eſt. Et Abacuc Propheta dicit: Ego autẽ in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Ieſu meo. Et Dauid ait: Sedes tua Deus in ſeculum ſeculi. Et paulò poſt: Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lętitiæ præ conſortibus tuis. Quis eſt Deus vnctus, à Deo, cuius ſedes in ſeculum ſeculi, niſi Chriſtus? Et in Geneſi dicitur. Faciamus hominem ad imaginem noſtram. Et ſubiungitur: Creauit Deus hominẽ ad imaginẽ ſuam, ad imaginẽ Dei creauit illum. Quis Deus creauit hominem: & ad cuius Dei imaginem creauit illum: vel cui loquitur dicens ad imaginem noſtrã, ſi Chriſtus nõ eſt Deus. In Geneſi autẽ dicitur: quod Dominus pluit ſuper Sodomã & Gomorrã ſulphur & ignẽ à Domino de cęlo. Quis eſt iſte Dominus à Domino, filius, ſcilicet, à patre, ſi Chriſtus non eſt Deus? Et in Zacharia dicitur: Lauda & lętare filia Syon, quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, dicit Dominus. Et paulò poſt. Et ſcies quia Dominus exercituum miſit me ad te. Quis eſt iſte Deus à Domino exercituum miſſus: ſi Chriſtus non eſt Deus? Vnde Iſaias ad patrem ait: Tu es Deus, & in te eſt Deus, filius enim eſt in patre qui eſt Deus, ſicut ipſe pater eſt Deus. Eiuſdem enim naturæ ſunt pater & filius, hæc autem dicta ſufficiant contra Iudæos & quoſdam impios hæreticos, qui Chriſtum negant eſſe Deum. De quibus Dauid ait: Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus. Et Iſaias: Vocabitur nomen eius Deus. Vocabitur præterea nomẽ eius fortis. Hic eſt enim verus Dauid manu fortis qui proſtrauit Goliã, quia deuicit diabolum, & humiliauit ſicut vulneratum ſuperbum. Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Qui fortem armatum ipſe fortior ſuperueniens ſuperauit. Qui fune coccineo, id eſt, paſſionis ſuę ſacramento, fortẽ armatum alligauit. Vnde Iob ait: Si fortitudo quęritur, robuſtiſſimus eſt. Hic eſt Sampſon, qui maxilla aſini mille viros proſtrauit, Gigas geminæ ſubſtãtiæ. Exaltauit enim vt gigas ad currendã viam fortis, & patiẽs, cuius patiẽtiæ loricã nec totus mũdus quotidie peccatis valet penetrare. Ipſe autẽ eſt fortis ad adiuuandum, ad defendendũ, & ad puniendũ. Vnde Apo. Omnia poſſum in eo qui me confortat. Et ait Pſal. Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutẽ. Fortis ad defendendũ, vnde Iob. Pone me iuxta te, & cuiuſuis manus pugnet cõtra te. Et in Pſal. Ipſe liberabit pauperem à potente, & pauperem cui non erat adiutor. Fortis ad puniendũ. Vnde Iob: nolo multa fortitudine cõtendas mecum. Simus igitur fortes in illo, qui debiles in nobis ſumus. Ipſe enim verè fortis eſt, cui data eſt omnis poteſtas in cœlo & in terra, non ſolum autem potens, ſed & potentiſſimus: De quo ſcriptum eſt. Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſimè. Ab eo autẽ eſt omnis fortitudo, vnde ipſe diſcipulis ſuis ait: Dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones. Ad ipſum ergo referre debemus fortitudinem noſtram, vt cum Propheta dicamus: Fortitudinem meam ad te cuſtodiam. Dominus enim fortitudo plebis ſuæ eſt. Vnde Apoſtolus ait: Cùm infirmor, tunc potens ſum: Quaſi diceret: Cùm infirmor in me, attendens fragilitatem propriam, tunc potens ſuum in Deo, vel cùm infirmor in carne, tunc potens ſum in ſpiritu. E cõtra reprobi & præſumptuoſi, quanto fortiores ſunt in ſe, tanto debeliores ſunt in Deo, quãto fortiores ſunt in malo, tãto debiliores in bono: niſi enim quis obediens fuerit ſuo ſuperiori, nunquam inferiora ſua obedient illi: vt ea refrænare poſſit virtute continentiæ. De his autem Apoſtol. ait: Infirma mundi elegit Deus, vt fortia confundat. Eſt enim fortitudo culpæ & arrogantię. De qua ſcriptũ eſt: Ibi cõfregit potentias. Eſt etiã fortitudo obſtinationis, & inflexibilitatis, de qua dicitur in Iob, nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea eſt. Hanc fortitudinẽ habebat Pharao, ſicut dicitur in Exodo. Induratũ eſt cor Pharaonis, nõ vult dimittere populũ meũ. Eſt pręterea tertia fortitudo mala, ſcilicet, fortitudo inſenſibilitatis. Hęc eſt fortitudo Phrenetici, hi ſunt quos violẽtia ęgritudinis fortes reddit in malo, multi enim more Phrenetici & inſani credunt eſſe virtutis, quod eſt ægritudinis, in malo potentes, in bono debiles. De quibus Iſaias. Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, viri for-

Cant.5. Ad Phil.2. Exod.22. Item 7. Ad Phil.3. Ioan.1. Ierem.10. Phil.2. Ad Heb.1. Ioan.19. 1. Ioan.5. Ierem.3. Abacuc.3. Gene.1. Gene.19. Iſaiæ 45. Iſaiæ.9. 1. Regum.17. Matth.12. Mar.3. Lucæ.11. Iob.9. Iudicũ.15. Ad Phil.4. Iob 17. Item 23. Matth.28. Lucæ 10. 2. Cor.12. De fortitudine malorum. 1. Cor.1. Iob 6. Exod.7. Simile. Iſaiæ 5.

Sapien.6. viri fortes ad miscendam ebrietatem. Et in libro Sapiétiæ dicitur: Potentes potenter tormenta patientur. Sanato autem phrenetico per contritionem & pœnitentiam, tunc apparet eius debilitas & suam incipit sentire infirmitatem. Tunc enim agnoscit quod fortitudo Ægypti
Isaiæ 36. est baculus arundineus, cui si quis innixus fuerit, frangitur, & manus innitentis perforatur. Qui enim temporalibus innituntur, cum labentibus labuntur, & subtracto appodiamento retrò corruunt, & non vident vbi cadunt. Tunc incipit dicere cum sponsa. Anima mea liquefacta est, quæ prius, scilicet, pinguis erat & fortis ad portandum sarcinam peccatorum, & onus secularium negotiorum, nunc tenuis facta est & debilis vt vix modicum veniale sine magno grauamine valeat sustinere. Quantò autê magis languet amore & debilitatur in se, tantò amplius
1. Regum 17. conualescit in Deo, vt iam exéplo Dauid abiiciat arma Saulis, nõ confidens de potentia vel dignitate vel seculari scientia: sed totum præsumens de diuina misericordia, vt dicere posssit cum Propheta: Deficit in salutare tuum anima mea: Defecit à se, tendens in te, defecit ab appetitu mundanæ vanitatis, languens circa transitoria & temporalia, vt ardenter desideret cœlestia. Sic ergo de mala fortitudine transit in bonam fortitudinem: quemadmodum Isaias ait:
Isaiæ 40. Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem. Et beatus Iob ait: Ferrum de terra tolli-
Iob 28. tur, & lapis solutus calore in æs vertitur. Cor enim durum & frigidum sicut ferrum de terra, id est, de terrenorum amore tollitur, & lapis, id est, cor lapideum calore spiritus sancti solutum in æs vertitur à mala fortitudine in bonam. Simus ergo fortes in Domino, fortes in fide, fortes in spe, fortes in Charitate, fortes in opere, fortes in prædicatione, fortes in aduersitate, fortes in prosperitate: quemadmodum Dominus ait: Estote fortes in bello & pugnate cum antiquo serpente. Ipse enim vt ait beatus Gregorius, aliis est leo, aliis formica, quia crudelitatem eius carnales mêtes vix tolerant, spirituales verò infirmitaté eius pede virtutis conculcant. Si auté ali-
Isaiæ 38. quando fatigantur in bello, clamant ad Dominum: Domine vim patior, responde pro me, appre-
Eccle. 35. hende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi, quia non est alius qui pugnat pro no-
Iudic. 5. bis, nisi tu Deus noster. Vnde in Cantico Delbore dicitur. Qui sponté obtulistis vos discrimini benedicite Dominum, qui, scilicet, aggressi estis pugnam contra carnem & mundum, & diabolum, Benedicite Dominum, quia sine ipso nihil potestis facere. Benedicite Dominum, princi-
Ioan. 8. pium & finem ad ipsum referentes & dicétes, fortitudo mea & laus mea Dominus. Et iterum: Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Benedicite Dominum, sine quo ni-
Iacob. 1. hil validum, nihil firmû. Omne enim datû optimû, & omne donû perfectû desursum est. Et in eodem Cantico subiungitur. Qui ascenditis super nitentes asinos & sedetis in iudicio, & ambu
Iudic. 5. latis in via, loquimini. Qui ascenditis super nitentes asinos, motus sensualitatis edomantes, & sedetis in iudicio nutrientes corpus, ne deficiat, affligentes ne lasciuiat, & ambulatis in via dirigentes gressus vestros secundum eloquium Dei, neque ad dextram, neque ad sinistram exorbitantes. Vos, inquam, tales loquimini, ne taceatis, sed benedicite Dominum. Verè autem in Domino fortis est, qui potest vincere fortem armatum, id est, diabolum. Verè fortis est, qui vtitur amico ad gratiam, inimico ad patientiam, omnibus ad beneuolentiam quibuscunque potest ad beneficentiam. Verè fortis est cuius animum non emolliunt blandimenta bonorum: neque frangunt tentamenta malorum. Nunquam enim mala mundi cor frangit quod spes cę-
Exodi. 14. lestium corroborat. Fortitudo enim murus est à dextris & à sinistris filiis Israël, mare huius se-
Rom. 8. culi transeuntibus. Fortem enim animum neque sublimitas neque profundum separat à cha-
Cant. 8. ritate Dei: multę enim aquæ non poterunt extinguere charitatem, quę fortitudinem habet adiutricem. Fortis est enim vt mors dilectio. Membra Martyrum secabâtur, charitas in eis secari non poterat. Viscera comburebantur, & vincula non soluebantur. Quantò autem fortius amara superâtur in terris per fortitudiné, tantò dulciora gustantur in cœlis per charitatem. Est ergo Dominus fortis in se, & fortis in suis, non solum autem fortis per potentiam, sed insuper pater futuri seculi per benignitaté & charitatem. Semper enim suis erat beneuolus in futuro seculo, tanquam gallina pullos suos fouens, & tanquam pater pius pueros suos in cubili suo circa se
De quinto nomine quod est pater futuri seculi. congregans & amplectens. Dicitur etiam pater futuri seculi, quia ab illo, eius, scilicet, ministerio est futurum seculum, vt per eum ad immortalitaté resurgere valeamus. Ipso enim mediante regnum veniet ad regnum, regnum militans, ad regnum triumphans, quemadmodum in
Matth. 23. oratione Dominica petimus, cùm dicimus: adueniat regnum tuum. Est ergo pater & dator fu-
Lucæ 13. turi seculi, & presentis seculi reparator. Vnde in Parabolis. Longitudo dierum in dextera eius:
Lucæ 11. & in sinistra eius diuitiæ & gloria. Per dexteram æterna vita, per sinistrum vita præsens desig-
Matth. 6. natur. In dextra ergo illius est lôgitudo dierum, quia pater est futuri seculi, & dator æternę bea
Lucæ 11. tutudinis. In sinistra eius diuitiæ & gloria. Diuitiæ virtutis, scilicet, & bona opera, hæ sunt
Parab. 3. veræ diuitiæ, quæ non relinquunt hominem in morte. De quibus dicitur in Parabolis. Redem-
Parab. 13. ptio animę viri propriæ diuitiæ. Gloria autem dicitur testimonium bonę cõscientiæ: Hoc idem
2. Cor. 11.
Cant. 2. in Canticis Salomon ait: Læua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Per lęuâ, bonæ gratiæ quæ dantur in præsenti vita per dextram bona gloriæ, bona, scilicet, futuri seculi: quæ dantur in æterna vita, designantur. Per caput autem mens intellgitur, quæ per bona gratiæ in præsenti sustentatur. Dextra autem protegendo amplexabitur, quando per experientiam & fruitionem attingimus ad diuinitatem. Tunc enim nos amplexabitur, vt non ab amplexibus Christi de cætero auellamur. Per Lęuam etiam bona transitoria possunt intelli-

intelligi, quæ nobis in hac peregrinatione dantur ad consolationem,tanquam puluinar sub ca *Simile.*
pite,non super caput,ne mentem nostram transitoria deprimant. Per læuam etiam timor ge-
hennæ intelligitur,durum ceruical sed solidum,quod non patitur caput adhęrere terræ. Læua
sursum pellit, dextera sursum trahit: Vel læua, passio Christi sub capite,ceruical potius solidũ
quàm suaue, eleuans mentem à terrenis. Dextera autem eius amplexabitur nos, quando
erũt omnia in omnibus,& dator æterni regni. Dicitur prætereà pater futuri seculi,quia per gra-
tiam generat fideles, qui ad futurum seculum pertinent. Vnde per Isaiam ait: nunquid ego, *Isaiæ 66.*
qui alios parere facio, ipse non pariam? Si ego qui generationem cunctis tribuo, sterilis ero?
Postquam enim verus Isaac coniunxit sibi Rebeccam, id est, Ecclesiam de gentibus, multi ab *Gen. 24.*
Oriente & Occidente venerunt vt recumberent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cœlo- *Matth. 8.*
rum. Vnde Isaias ait: Filij tui de longè venient,& filiæ tuæ de latere surgent. Nunc autem de *Esaiæ 60.*
sexto & vltimo nomine videamus, vocabitur enim nomẽ eius, vt prædictum est, princeps pa *De sexto nomine quod est princeps pacis & de multiplici pace.*
cis. Ipse enim verè princeps,qui habet in vestimento suo & in fœmore suo scriptum. Rex re-
gum & Dominus dominantium, sicut dicitur in Apocalypsi. In vestimento enim eius & in fœ-
more, id est, in ipsius humanitate, omnibus præfertur & dominatur. Dicitur igitur princeps
pacis,propter excellentiam & auctoritatem. Ipse enim est pax nostra qui fecit vtraque vnum *Apoc. 19.*
lapis angularis, in quo iuncti sunt duo parietes. Ab eo autẽ est omnis pax & cõcordia. Amouit *Ephe. 2.*
enim, velum inter hominem & Deum, inter hominem & Angelum, & coniunxit sancta
sanctis sanctorum, pacificans in se, siue quæ in cœlis sunt, siue quæ in terra, parietem inimici-
tiarum soluens inter nos & Deum: princeps pacis, id est, auctor reconciliationis nostræ ad Pa- *Item 3.*
trẽ. Rex enim pacificus magnificatus est, cuius vultũ desiderat vniuersa terra. De quo Esaias ait: *Esaiæ 41.*
Pertransibit in pace, semita nõ apparebit in pedibus eius, id est, lutum mortalis culpę vel puluis
venialis. Ecce plusquam Salomon hic, non solum pacificus, sed pax nostra, quæ exuperat om- *Matth. 12.*
nem sensum, omnem, scilicet, sepeliens sensualitatem. Vnde de ipso Psalmus ait: In pace factus *Lucæ 11.* *Phil. 4.*
est locus eius, ibi confregit potẽtias arcuum, scutum, gladium & bellum. Pax enim Dei & fra-
terna concordia, terribilis vt crastrorum acies ordinata, omnia diabolica arma frangit & de- *Cant. 6.*
struit. Qui autem in discordia est, ciuis est Babyloniæ, nec particeps supernæ Ierusalem esse
potest, cuius participatio in idipsum, id est, in concordia & pace. Dicitur igitur princeps & au-
ctor pacis, conferens pacem temporis tranquillitatem, scilicet, à bellorum conflictu, & pacem
conscientiæ, id est, tranquillitatem à peccato non remordente, & pacem pectoris, scilicet, tran-
quillitatem à tentationibus & malis cogitationibus, tandem collaturus plenam & perfectam
pacem, id est, omnimodam tranquillitatem, quemadmodum de superiori Ierusalem Propheta
ait: Qui posuit fines tuos pacem. Nulla enim alia pax stabilis est, sed frequenter interrumpi-
tur. Non solum pax temporis sicut scriptum est. Dixerunt pax, pax & non est pax, sed insuper *Item 6.*
pax pectoris, & tranquillitas mentis. Vix enim fit silẽtium pacis & contemplationis in cœlo,
id est, in spirituali viro, dimidia hora sicut in Apocal. dicitur. Nos enim quasi mediũ silentium, *Apoc. 8.*
& non perfectam pacem habemus in hoc mundo, non plenam pacem, sed quasi pacis reliquias. *Sapien. 18.*
vnde Dominus in Euangelio. Pacem relinquo vobis, id est, pacis reliquias in hoc mundo, pa-
cem meam do vobis, id est, integrã & verã pacẽ in futuro. Hæc est reclinatoriũ in throno Sa- *Ioan. 14.*
lomonis summitas, scilicet, rotunda carens principio & fine. Per rotunditatem autem cui nihil *Cant. 3.*
deest, perfecta quies intelligitur. Huius autem pacis, nõ erit finis. Pro nihilo enim reputatur,
quicquid fine clauditur. De hac pace Propheta ait: In pace in id ipsum dormiam & requiescam,
id est, in pace pectoris dormiam in præsenti in idipsum, scilicet, in pace incommutabili requies-
cam in futuro. Interim autem laborandum est nobis pro virili nostra, vt habeamus pacem cum *Ioan. 15.*
Deo, pacẽ cum angelo, pacẽ nobiscũ, & pacẽ cum proximo. Pacem cum Deo, per obedientiam. *Quod debemus habere pacem cũ Deo, cum Angelo, nobiscum & cum proximo.*
Iuxta illud: Vos amici mei estis, si feceritis quę ego pręcipio vobis. Pacem cũ angelo, qui nobis
deputatus est ad custodiã, dum ei acquiescimus: & peccando eum non offendimus. Pacem no-
biscum, dũ caro spiritui subiicitur, quod fit maximè per mansuetudinẽ. Mansueti enim hęredi-
tabũt & possidebunt corporis sui terram. Pacem cum proximo, per beneuolentiam, vt alij non *Matth. 5.*
faciamus, quod nobis fieri non volumus. Habeamus prætereà pacem in nobis, per quietem & *Lucæ 5.* *Exod. 16.*
mentis constantiã, vt omni transeunti non diuaricemus pedes nostros, pedes, scilicet affectuum
per varia desideria non diuidamus. Non enim pax esse potest, nisi hominibus bonę voluntatis, *Lucæ 2.*
sicut scriptum est. Pax multa diligentibus legem tuam: Beati enim pacifici, quoniam filij Dei *Matth. 5.*
vocabuntur. Econtra maledicti litigiosi, quia filij diaboli dicentur. Et quoniam in pace fa- *Exod. 2.*
ctus est locus eius, abscondamur in fiscella bytuminata cum Moyse, faciamus nobis arcam de *Gene. 7.*
lignis leuigatis, & bitumynatis, contra varias tempestates huius maris: In quo quatuor sunt im *De impedimentis pacis.*
pedimenta, pacis, ventus instabilis, vnda labilis, intolerabilis fluctuum sonitus, & scopuli vndi-
que prominentes, ventus instabilis, vicissitudo varię temptationis, vnda labilis, vanitas mũdia
lis, sonitus fluctuum, inquietudo secularium negotiorum. Scopuli, malitia induratæ mentis.
Hæc omnia pacem perturbant, & tranquillitatem nobis auferre conantur. Exeuntes enim *Exod. 14.*
de Ægypto, tria persequuntur. Pharao, id est, diabolus, multitudo Ægyptiorum, turba, scilicet,
carnalium amicorum, periculum maris, id est, perturbatio mundialis. Vt igitur sub eo, qui
princeps pacis est, militare valeamus, simus pacifici & mites, super omnia cauentes, ne aliquem
habeamus inimicum, nisi diabolum, Turbatus enim & iratus animus, nec iudicium rectæ dis-

cretionis

cretionis acquirere, nec honestæ contemplationis intuitum, nec maturitatem consilij potest possidere. Omni igitur custodia cor nostrum conseruemus. Cùm enim fortis armatus diligenter custodit atrium pectoris sui, in pace sunt omnia quæ possidet. Si autem fortior, id est, diabolus vicerit eũ, omnia arma virtutũ, & vasa gratiarũ diripiet. Propterea sponsa in Cãticis ait: Ego dormio & cor meũ vigilat. Nisi enim cõtra diaboli insidias vigilaret, cor eius nõ quiesceret. Sancta verò mens vt ait beatus Gregorius, quò se à strepitu temporalis concupiscentiæ comprimit, eò verius interna cognoscit. Est autem pax diabolica, quam omnibus modis vitare debemus. De qua dicitur in Euangelio. Facti sunt amici Herodes & Pilatus in die illa. Hoc fit dum mali conueniunt de vanitate in idipsum. De qua Osee Propheta ait: Effraim pacem iniit cum Assyriis, id est, diuites huius seculi cum diabolo societatem contrahunt, qui eius operibus participes sunt. Homines autem seculares inquietudinem reputant pacem, & esse sub sentibus, delicias reputant: sicut dicitur in Iob. Et iterum: Dulcedo illius vermis. Peruersa enim mens, vt ait beatus Gregorius, inde delectabiliter pascitur, vnde per inquietudinem incessanter agitatur, valdè fatigatur, si desit cura seculi, qua fatigetur. Est igitur pax diabolica multiplex, consensus, scilicet, hominum impiorum, in iniquitatem. De qua Dominus ait: Non veni mittere pacem, sed gladium. Et Psalmus ait: Zelaui in peccatoribus pacem, peccatorum videns consensus spiritus & carnis in voluptatem. Vnde in Euangelio: Anima mea, habes multa bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede & bibe. Consensus inter hominem & dæmonem: vnde Apostolus: Cùm dixerint, Pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus. Multipliciter igitur malæ pacis Princeps est diabolus, sicut multipliciter bonæ pacis Princeps est Christus. Prædictis igitur sex nominibus ipsius perfectionem Esaias ostendere voluit, eò quòd senarius numerus sit perfectionis. Est igitur admirabilis hominem perditum mirabiliter reparando: Consiliarius vitam nostram ordinando: Deus, vt possit peccata remittere: Fortis, vt impugnantes nos possit expugnare: Pater futuri seculi, vt per eum in æternum valeamus regnare. Princeps pacis, vt cum ipso possimus requiescere. Multiplicabitur eius imperium, quia multos saluabit. Et vera salute quæ nullum timeat defectũ, quia pax non habebit terminũ, & pacis eius non erit finis. Quia igitur admirabilis est ipsum venerare. Quia consiliarius, ei crede & acquiesce. Quia Deus, ipsum super omnia dilige. Quia fortis, in ipso confide & ei innitere. Quia pater futuri seculi tanto remuneratori studeas seruire. Quia princeps pacis, in ipso quiesce. Qui est requies post laborem, portus post naufragium, præmium post pugnam, beatitudo post miseriam.

Parab. 4. Matth. 12. Mar. 3. Lucæ 11. Cant. 5. Gregorius. Lucæ 23. Oseæ 12. Iob. 30. Item 24. Gregorius. Matth. 10. Lucæ 12. Lucæ 12. Parab. 28. Conclusio cum breui epilogo. Esaiæ 9.

EODEM DIE, THEMA SVMPTVM de Epistola ad Titum.

Titum 2.

Apparuit gratia Dei saluatoris nostri omnibus hominibus: erudiens nos vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc seculo.

APPARVIT gratia Saluatoris nostri, id est, spiritualis dilectionis & beneficij prærogatiua non solum in natiuitate, quando pro nobis in carcerem huius mundi descendit, sed insuper in circuncisione, quando cathenis & vinculis nostris ligari voluit, dum sub lege factus est qui legem dedit. Summus enim sacerdos qui non est contaminatus super patre vel matre, qui ex generatione peccatum originale non contraxit, qui peccatum actuale non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Hodierna die quasi pro totius corporis putredine cauterium circũcisionis sibi infixit, sicut plerunque membrum sanum minuitur, vt infirmum liberetur. Capiti sano cauterium infigitur, vt infirma membra curentur. Qui enim vulnus non habuit, alligaturam non recusauit, vt qui vulnerati sunt, & medicina indigent, vulnerum suorum alligaturam non renuant. Si enim qui peccatum non fecit, non dedignatus est peccatorem se reputari, quanta elatio si nos cùm peccatores simus, peccatores reputari nõ velimus, & medicinam vulnerum nostrorum erubescamus? Circuncisus est igitur Dominus, non quia hoc medicamine indigeret, sed vt nobis exemplũ præberet. Sicut enim nõ pro se natus est, sed propter nos ita nõ propter se, sed propter nos est circũcisus. Vnde merito dũ circunciditur Iesus, id est, saluator nominatur, quia ex tunc iam incepit operari saluté nostrã, effundendo sanguiné pro nobis. Circuncisus est etiã ne contra eũ Iudæi haberent occasioné, & dicerent, nõ es circuncisus, transgressor legis es, non es audiendus. Omnis enim incircuncisus perire debet de populo suo. Factus est igitur sub lege legifer noster, nõ causa necessitatis, sed causa exẽpli & humilitatis, vt virtuté obedientiæ suo nobis exẽplo cõmendaret, & vt suo tẽpore circuncisioné saluberrimã fuisse ostenderet, & vt legé bonã esse demonstraret, si quis ea legittimè vtatur suo tẽpore, legi igitur subdi voluit, qui legé condidit, vt eos, qui sub lege erant, redimeret. Hęc est perfecta humilitas cũ maior subditur minori. Factus est sub lege, vt nos ab omni onere legis liberaret, & à peccatis nostris eriperet. Sicut ipse per Esaiã ait: Seruire me fecistis in peccatis vestris. Qui enim onus alterius portat, ipsum alleuat. Propterea Dominus legis onus potare voluit, vt hoc onus depelleret ab humeris nostris. Circuncisus est, vt nos circũcideret, in præsenti à culpa, in futuro à culpa simul & pęna. Circuncisus est, vt circũcideret animas nostras, à spiritualibus vitiis, corpora à carnalibus desideriis, sensus ab appetitu terrenorũ, corda à desiderio illicitorũ, oculos ab

Leuit. 21. Esaiæ 53. 1. Petri 2. Quod apparuit igitur Domini in eius circuncisione & quare circũcidi voluit. Exod. 25. Esaiæ 33. 1. Tim. 1. Gala. 4. Esaiæ 43. De multiplici circuncisione.

aspectu lasciuorum aures à delectatione fabularum, olfactum à superfluo, & sumptuoso odore,
gustū à gastrimargia, tactum à libidine. Resecans ab anima nostra turpes cogitatus, lasciuos af- *De circumci-*
fectus, inordinatos motus. Resecans à corde malitiam, ab ore iactantiam, ab opere inanem glo *sione cordis,*
riam. Resecans in nobis bestiales motus voluptatis, vagos motus curiositatis, ceruicosos mo- *oris, & operis.*
tus elationis. Veterē enim hominem spirituali circuncisione renouans, Saluator mundauit nos *2. Cor. 6.*
ab omni inquinaméto carnis & spiritus, vt renouetur sicut aquilę iuuétus nostra. Ecce, inquit *Esaiæ 43.*
Dominus, noua facio omnia. Et Malachias Propheta ait: Ipse enim quasi ignis conflās, & quasi *Apoc. 21.*
herba fullonum, & sedebit cōflans, & emundans quasi argentum, & purgabit filios Leui. Et in *Malach. 4.*
Euāgelio Ioannes ait: Omnē palmitē ferentē fructū, purgabit eū, vt fructū plus afferat. Appa- *Ioan. 15.*
ruit igitur gratia saluatoris nostri in circuncisione sua, & in purgatione nostra gratia promissa *Tit. 2.*
apparuit exhibita. Quod enim prius apparuit auditui, apparet nūc visui. Ipse verò in sole po- *De multiplici*
suit tabernaculum suum, vt omnibus esset manifestum. Non solum enim voluit nasci, sed & *manifestatio-*
agnosci. Apparuit humanitas & benignitas. Prius enim quàm appareret humanitas, latebat *ne gratiæ.*
benignitas. Circuncisus est vt se verum hominem ostéderet. Vocatus est Iesus, id est, saluator, *De his nomi-*
vt se verum Deum demōstraret, vocatus est Emanuël, vt vtramque naturam in se exprimeret: *nibus Iesus*
Emanuël enim nobiscum Deus interpretatur, id est, Deus homo eiusdem, scilicet, naturæ no- *Emanuel.*
biscum, apparuit gratia saluatoris, posita est lucerna super candelabrum, vt qui ingrediuntur, *Lucæ 2.*
lumen videant. Oleum enim effusum in vniuerso mundo nomē eius. Nox pręcessit, dies appro *Esaiæ 6.*
pinquauit. Dies gratiæ apparuit & illuxit nobis vt dirigeret deuiantes, illuminaret nescientes, *Lucæ 1.*
calefaceret torpentes. Apparuit gratia saluatoris. Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus Dei *Matth. 1.*
nostri, viderunt omnes termini terræ, salutare Dei nostri. Parauit Dominus brachium sanctum *Lucæ 8.*
suum in conspectu omnium gentium, gaudet exercitus Angelorum, quia salus æterna huma- *Cant. 1.*
no generi apparuit, & per totum mundum melliflui facti sunt cœli. Apparuit igitur gratia gra- *Rom. 13.*
tis data, & gratum faciens, & glorificauit nos pater in filio suo, de cuius plenitudine omnes *Tit. 2.*
accepimus gratiam pro gratia, gratiā vitę ęternę, pro hac gratia quā fecit nobis. Apparuit gratia *Esaiæ 52.*
gratis data sine meritis nostris, quia non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum *Ephe. 1.*
misericordiam suam saluos nos fecit. Gratis enim venundati sumus, & gratis sumus redempti. *Ioan. 1.*
Apparuit igitur quæ parius latebat & rara erat, gratia operans & præueniēs, qua de impio facit *Esaiæ 52.*
pium. Gratia cooperans, qua iuuat ad bene operandū, gratia consummans qua perseuerare fa- *De multiplici*
cit in bono, incassum enim bonum agitur, si ante vitę terminum deseratur gratia remunerans, *gratia.*
qua nobis præmiū redditurus est in cœlo. Sicut scriptū est: Reddet Deus mercedē laborū san- *Gratia præue-niens.*
ctorum suorū, lex enim per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christū facta est. Gra- *Gratia coo-perans.*
tia, id est, remissio peccatorum, veritas, id est, exhibitio promissorū. Ipse enim superbis resistit, *Gratia consū-mens.*
humilibus autē dat gratiā, id est, seipsum gratis. Hāc igitur gratiam amplectamur, de hac confi- *Gratia remu-nerans.*
damus, in hac gratia spem ponamus. Non in scientia diabolica, non in maleficiis & sortilegiis, *Sap. 9.*
non in magica arte, & dœmonum illusione. Hodie enim consuetudine pessima, rituque pa *Ioan. 1.*
ganorum in renouatione anni plures Christiani faciunt, quod abhorret fides catholica varias *Iacob 1.*
sortes mittentes, & de futuris experimenta quęrentes, sese etiam mutuis muneribus estrenan- *1. Petri 4.*
tes, quasi in hoc anno propter huiusmodi strenas prosperè eis debeat accidere. Contra quos *Contra sortile-gos & male-ficos.*
Apostolus ait: Obseruatis dies & annos, timeo ne sine causa laborauerim in vobis. Et Do- *Gal. 4.*
minus in Euangelio ait: In viam gentium ne abieritis, id est, in errorem gentilium. Si autem *Matth. 10.*
hodie renouatur annus, renouari debemus per gratiā & spiritualem circuncisionē, & non re
uerti ad gentilium veterē & diabolicum errorem. Beatus enim homo cuius est nomen Domi- *Iere. 14.*
ni spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas, vt possimus dicere cum Propheta: *Esaiæ 62.*
Tu in nobis es Domine, & nomen sanctum tuum inuocatum est super nos, nomen gloriosum,
nomen nouū, quod os Domini nominauit. Nomen enim Christi, non nomina dæmoniorum
super nos inuocare debemus. In Deo enim faciemus virtutem, non in sortilegiis & auguriis &
maleficiis, quæ nocere nō possunt, nisi his qui fidem eis adhibent & spem in eis ponunt. Hos
enim merito suæ infidelitatis permittit Dominus illudi à dœmoniis. Propterea Psalmus ait:
In adinuētionibus tuis exercebor, nō in adinuētionibus diabolicis, vel in traditionibus sapien-
tum huius mundi. Vnde Dominus in Euangelio ait: Irritum fecistis præceptum Domini *Matth. 15.*
propter traditiones vestras. Dominus enim præcepit in Deuteronomio, ne obseruemus som- *Mar. 7.*
nia vel auguria, & ne quæramus à mortuis veritatem. Et in Exodo ait: Maleficos non patieris *Deut. 18.*
viuere. Et per Esaiam ait: Ego Dominus faciens omnia, extendens cœlos solus, stabiliens ter- *Exod. 22.*
ram, & nullus mecum, irrita faciens signa diuinorum, & ariolos in furorem vertēs. Qui enim *Esaiæ 44.*
intendunt sortilegiis & auguriis seruientes, creaturæ potius quàm creatori, peccatum idolatriæ *Quod somnia & auguria non sunt obser-uanda.*
incurrūt, & morte digni sunt. Vnde Dominus in Deuteronomio ait: Propheta qui voluerit lo
qui, quæ ego non præcepi, interficietur. Et iterum si surrexerit in medio tui prophetes, aut qui *Rom. 1.*
somnium se vidisse dicat, & pędixerit signum atque portentum, & euenerit quod locutus est, *Deut. 13. & 18.*
& dixerit tibi, eamus & sequamur deos alienos, quos ignoras, & seruiamus eis, non audies
verba Prophetæ illius, aut somniatoris, quia tentat vos Deus Dominus noster. Ex quo pa-
tet quod quandoque permittit Deus diabolo quædam ventura prænunciare, & vera falsis im-
miscere ad fidei nostræ probationem. Non igitur debemus talibus fidem adhibere, sed semper
ad consilium scripturarum recurrere. Non debemus etiam in carminationibus spem ponere,
licet

1. Thes. 5. *Quod carminationes, & iudicium aquæ frigidæ, & ferri candentis ab ecclesia Dei non recipiuntur.* *Nume. 5.*

licet Deus inuocetur vel bona verba in eis dicantur, propter speciem malam. Vnde Apostolus: Ab omni specie mala abstinete vos. Si enim dicerentur nomine orationis, non carminationis, tunc non esset malum in eis ex Dei virtute confidere. Vnde & iudicium aquæ frigidæ in ecclesia est prohibitum, licet bona verba dicantur in benedictione aquæ. Prohibitum est etiam sacerdotibus, ne aquam huiusmodi benedicant, quia non debemus Deum temtare, præsertim cum huiusmodi iudicium frequenter fallat, ita vt innocentes condemnentur & rei absoluantur. Similiter & iudicium ferri calidi prohibetur & omnia huiusmodi. In libro tamē Numeri, propter duritiam cordis Iudæorū permisit Dominus ad tempus fieri sacrificium zelotypiæ, & aquas maledictionis in iudicium bibere, quas cùm biberet adulter, venter eius tumescebat, & fęmur computrescebat. Si autem innocens erat, aquę maledictionis ei nihil nocebant. Similiter & in primitiua ecclesia vsi sunt Apostoli sorte in electione Mathiæ. Sed hæc non sunt trahenda in consuetudinem. Priuilegia enim paucorum, nō faciunt legem cōmunem. Licèt enim Dominus miraculose per sortem Mathiam eligendum ostenderet, non tamen semper in sortibus miracula operatur, sed per eas frequenter homines decipiuntur. Qui enim facile credit, leuis est corde. Vnde vetulæ & mulieres huiusmodi sortilegiis fidem adhibentes, multa faciunt turpia & abominabilia, & frequenter à dęmonibus illuduntur. Hæc enim non solum vana sunt & friuola, sed nociua & mortalia. Vnde Dominus in Leuitico ait: Super mortuo nō incidetis carnem vestrā. Hinc est quod Moyses ad regem Edom & regem Amorræorum mittens nuncios, ait: Non ibimus per agros, nec per vineas vestras, non bibemus aquas de puteis vestris, sed gradiemur via publica & regia, neque ad dexteram, neque ad sinistram declinantes. Regia via est Christus, & via publica fides catholica & diuina scriptura. Per hanc viam euntes non declinant ad dexteram elationis, neque ad sinistram depressionis & confusionis. Non declinant ad dexteram, nomen Dei in vanum accipiendo, ipsum Deum in auguriis inuocando, Non declinant ad sinistram, nomina dęmoniorum inuocando, nec dæmoniis sacrificando. Per agros & vineas Idumæorum vadunt, qui gentilium errores sequentes, eorum malis operibus cōmunicant. Sicut scriptum est. Commixti sunt inter gentes & didicerūt opera eorum. Aquas de puteis Idumæorum & Amorræorū bibūt, qui errore secularis & diabolicę scientiæ seducuntur. Apparuit autem gratia Dei saluatoris nostri, erudiens nos & instruens ne huiusmodi illusionibus seducamur, & omnem talem impietatem, quę contra Deum est & contra religionem catholicam abnegemus. Ad hoc enim apparuit erudiens nos vt abnegantes impietatem & secularia desideria sobriè & iustè & piè viuamus in hoc seculo. Sic enim erudiri debemus vt omnem impietatem abnegemus. Aliter enim non prodest instrui vel erudiri, nisi memores simus mandatorum Dei ad faciendum ea, quia non auditores legis, sed factores iustificabuntur. Gratia igitur Dei erudit nos, quia vnctio docet de omnibus, erudit nos & instruit contra cęcitatem ignorantiæ. Hæc est fumus eiiciens hominem de domo, vt abnegamus impietatem, hęc est stillicidium suggestionis prauæ per infideles & hæreticos, vt abnegemus secularia desideria. Hæc est mala vxor quæ cum fumo & stillicidio eiicit hominem de hospitio suo. Erudit igitur nos gratia Dei, id est, extra ruditatem ponit, vt simus discreti & sapientes. Hæc autem sapientia per gratiam inspirata facit in fide stabiles & in opere efficaces, in verbo veraces, in eloquio dulces, in dato hilares, in misericordia benignos, in respondendo suaues, in differendo sagaces, in prosperitate humiles, in aduersitate securos, in sensu acutos, in conflictu fortes. Qui autē gratia Dei eruditus est corde in sapientia, discretus & prouidus in agendis, & in omnibus operibus suis subtiliter attēdens & pēsans: vt ait B. Gregorius, ne ab his quæ agēda sunt formido præpediat, ne in his quæ differēda sunt præcipitatio impellat, ne praua per concupiscentiam aperto bello superent, ne recta per inanē gloriā insidiando supplātent. Hæc est sapiētia quæ ex Deo est, quæ pudica est & pacifica. Sapiētia enim carnis nō est pudica, sed voluptuosa. Sapiētia mundi nō est pacifica, sed tumultuosa. Gratia igitur Dei erudit nos vt abnegātes impietatē & secularia desideria sobriè & iustè & piè viuamus, id est, vt declinemus à malo & faciamus bonum. Hæ sunt enim duæ partes vniuersalis iustitiæ de quibus Dauid ait. Qui ingreditur sine macula & operatur iustitiam. Et beatus Iacobus ait: Religio pura & immaculata apud Deum hæc est, visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo. Impietatem autem abnegantes, qui non abiit in consilio impiorum & in via peccatorū non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedet. In primo siquidem leuitas inconstantię. In secundo obstinationis duritia. In tertio præsumptionis superbia designatur. Secularia autem desideria abnegat, qui omnibus quæ possidet, abrenunciat, vt seipsum benè possideat. Impietatem autem & secularia desideria abnegauimus cùm sathanæ & omnibus pompis eius in Baptismo renunciauimus. Charitas autem Dei vincit desideria huius seculi, quæ nos separat à mundo & coniungit Deo. Vt igitur secularia desideria abnegemus, sincero corde Deum diligamus. Ex toto corde, vt omnes cogitationes nostras, ad ipsum referamus, ex tota anima, vt omnes affectiones nostras in ipsum dirigamus ex tota mente, vt omni motu rationis, & intellectus in ipsum tendamus. Sicut autē ignis, consumit stupam, sic Dei charitas carnis & animi superfluitatem. Nisi autem terra cordis nostri appareat arida à fluxu carnalium desideriorum fructificare nō potest. Non igitur post cōcupiscentias nostras eamus, sed carnis suggestionibus surdam aurem faciamus. Abnegemus igitur secularia desideria, ne pro croceis amplexemur stercora,

Actuum 1. *Quod sortibus non est adhibenda fides.* *Eccle. 19.* *Leui. 19.* *Num. 20.* *Titum 2.* *De multiplici eruditione.* *Rom. 2.* *1. Ioan. 2.* *Para 27.* *Titum 2.* *De effectu eruditionis & sapientiæ.* *De sapientia mala.* *Iaco. 3.* *Titum 2.* *Iacob. 1.* *De abnegatione impietatis & secularis desiderii.* *Simile.* *Gene. 1.*

cora. Qui fuerit in tecto perfectionis, non descendat tollere aliquid eorum, quę renuntians mundo reliquit, sed sicut vitulus nouellus, per gratiam innouatus cornua producés, & vngulas cornibus duorum testamentorum pugnet cōtra vitia & secularia desideria, & vngulis cōculcet terrena. Sicut auté quando pugnamus, quosdá interficimus, alios fugamus, alios verò incarceramus: ita nos amoré mundi debemus interficere, dæmones fugare, corpus in carceré pœnitétiæ retrudere. Vt igitur secularia desideria abnegare valeamus, frequéter illud quod Salomō ait ad memoriá reducamus: Vanitas vanitatū, & omnia vanitas: vanitas in hominis natiuitate, vanitas vanitatū in huius exilij tribulatione, in vita hominis & cōuersatione. Omnia vanitas in morte: vanitati enim, vt ait Apost. subiecta est omnis creatura. Cùm igitur mundus in se areat, in nostris cordibus nō floreat, sed fugiamus fugienté, & relinquamus labenté. Qui auté trāsitoria desiderare vel cōgregare nō cessat, vastitaté & mendaciū multiplicat, sicut dicitur in Osee. Teste auté Sapiéte, operarius ebriosus nō ditabitur. Qui enim ebrij sunt mūdi gloria, & musto pompaticę vanitatis, nō sentiétes laboré, qué pro vana gloria tolerant, nō ditabūtur bonis spiritualibus, omnia enim opera sua perdūt. Nō igitur huic seculo cōformemur, sed ab eius forma ipsum cōtemnendo deformemur. Amatores enim huius seculi, vt ait Apost. Iacobus, inimici Dei cōstituuntur. Qui auté per secularia desideria Deū à se excludit, diabolū in se includit. Hospes malignus ingreditur, hospes benignus egreditur. Abnegátes igitur impietaté, & secularia desideria, sobriè, quo ad nos: iustè, quo ad proximos: piè, quo ad Deū, viuamus in hoc seculo. Simus sobrij nobis, & modesti in cibo & potu & vestitu: simus iusti ad proximos diligédo, benefaciédo, & pro ipsis orádo: simus pij in cultu diuino, rectè credédo, cautè timédo, diligédo dulciter, deuotè orádo & laudádo Deū. Viuamus igitur sobriè & modestè, qui enim carné domát, spiritū roborant: venter auté cui coquorū multitudo seruit, ędificia virtutū ad solū redigit. Hęc est auté vera sobrietas, si escas quas sumere sustétandi corporis causa cogimur, adhuc in appetitu earū positi temperemus, vt qui per illicita defluédo cecidimus à licitis nosmetipsos restringédo surgamus. Vnde B. Greg. ait: Solus in illicitis nō cadit, qui se aliquádo à licitis cautè restringit. Gula enim corpus inquinat, animá maculat, cōficit stercora, auget sterquilinia, gignit crapulá, incitat libidinem, implet stomachū nō animá, implet ventré nō menté. Mel auté carnalis voluptatis, à Dei sacrificio abiicitur. Duę enim filię Loth, quę inebriát patré suū, sunt carnalis voluptas & mūdi vanitas, quarū filij Ecclesiá Dei nō ingrediuntur. Sicut auté vermiculus flori aufert odoré, coloré, & substantiá, sic gula & luxuria auferūt odoré bonæ famę, coloré honestæ vitæ, substantiá beatitudinis æternę. Qui auté luxuriatur, toti corpori suo iniuriatur. Hoc est enim symbolū diaboli, in quo omnia membra dissoluuntur, & aliquid de suo ponūt. Sicut ecōtrariò in symbolo Dei, id est, in ieiunio omnia membra macerátur, & de suo aliquid reddūt, quod tamé sobriè & modestè facere debemus. Necessaria enim corpori auferre, est sacrificiū de rapina facere. Viuamus auté nō solū sobriè, sed & iustè ad proximos nostros, reddentes vnicuiq; quod suū est. Iustus enim Dominus, & iustitias dilexit. Nullū faciamus miserū verbo, facto, vel exemplo. Nullum quantū in nobis est miserū relinquétes, sed quęcunq; volimus vt faciát nobis homines, eadé eis faciamus. Nulli faciamus quod nobis fieri nō volumus. Nemini quicquá debeamus, nisi vt inuicé diligamus. Superiori reuerentiá & obedientiá reddamus, pari verò consiliū & auxiliū. Consiliū cōtra ignorantiá erudiendo: auxiliū cōtra infirmitaté iuuando. Inferiori custodiá & disciplina. Custodiá, vt caueant peccatū: disciplinā, vt puniamus quod non est emendatū. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiá. Iusti enim hæreditabūt terrá. Fulgebūt enim iusti sicut Sol in regno patris eorū. Simus igitur isti corde, sine malitia & duplicitate. Iusti ore sine fallacia & falsitate. Iusti opere, sine iniuria & iniquitate. Iustitia siquidé mensura est, qua debemus metiri pœnas, & ponderare merita. Hęc est gladius qui vtramq; partem hominis defendit, corpus ab exterioribus iniuriis, animá ab interioribus molestiis. Iustè auté viuere est nulli obesse, omnibus prodesse, rectè cōuersari inter homines prauæ nationis, amicū diligere in Deo, inimicū propter Deum. Charitas enim principalis pars est iustitiæ. De qua dicitur: Iustitia eius manet in seculū seculi. Quia charitas nunquá excidit. Similiter humilitas est pars iustitiæ: de qua dicitur in Euágelio: Sic oportet nos implere omnem iustitiá, id est, perfectá humilitatem. Prima enim humilitas sufficiés est, quádo minor subdit se maiori. Secunda & maior humilitas, quando par subiicit se pari. Maxima auté & perfecta, quando maior sponte subditur minori. Debemus præthereà piè viuere ad Deū, ipsum pura mente colédo. Pietas enim specialiter in hoc loco dicitur theosedia, id est, cultus diuinus, qui cōsistit in seruitio cordis, oris, & operis. Colere enim debemus Deū, corde de ipso meditádo, ipsi per contemplationé inhærédo, in ipso gaudendo. Sicut scriptū est: Delectare in domino. Et iterū: Gustate & videte, quoniá suauis est dominus. In ipsum credédo, spé nostrá in ipso solo ponédo, ipsum super omnia diligédo tanq̃ patré, timédo tanq̃ dominū, honorádo tanq̃ Regé summū, & nos in cōspectu eius humiliádo, eius obediendo mádatis, & omne peccatū detestádo, ipsius flagella patiéter sustinédo. In his & cōsimilibus consistit pietas cordis ad Deū. Debemus etiá ipsum colere ore, vt reddamus Deo vitulos labiorū nostrorū, sicut dicitur in Ozee, laudando ipsum tanquá summe bonum, gratias ei agédo tanq̃ benefactori nostro, orádo tanq̃ illum à quo bona cuncta procedunt, diuinas scripturas legédo, in quibus perpendimus eius voluntaté, cantádo & offerédo illi hostiá vociferationis, prędicádo, vt ab omnibus cognoscatur & diligatur. vouédo, promittédo: promittédo & reddédo, sicut scriptum est:

Matth. 24. *Simile.* *Eccle. 1.* *De multiplici vanitate seculari.* *Rom. 8.* *Osee 12.* *Eccle. 10.* *Rom. 12.* *Iaco. 4.* *Titum 2.* *Quod sobriè & piè, & iustè, viuendum est.* *De sobrietate.* *Leui. 2.* *Gene. 19.* *Simile.* *Simile.* *Eccle. 33.* *De iustitia ad proximum.* *Matth. 7.* *Lucæ 6.* *Rom. 13.* *Matth. 5.* *Item 13.* *De multiplici iustitia.* *Phil. 2.* *Nota.* *De triplici humilitate.* *De pietate ad Deum.* *De multiplici cultu Dei & primò quod colendus est corde.* *De cultu oris.* *Osee 14.*

Vouete & reddite, Accuſando nos corã ipſo & peccata noſtra illi cõfitendo, ſicut ſcriptum eſt: Deus vitã meã annũtiaui tibi. In his & cõſimilibus cõſiſtit pietas ſiue cultus oris ad Deũ. Debemus prętereа ipſum colere opere, mãdata eius opere adimplẽdo nos, & noſtra ei tribuẽdo, omnia mẽbra corporis noſtri eius ſeruitio mancipãdo, oculis noſtris crucifixi imaginẽ, & alia quę nos ad deuotionẽ excitãt, intuendo, auribus verbũ eius & officiũ eccleſiaſticũ audiendo, eius Eccleſias & loca ſanctorũ pedibus noſtris viſitãdo. Manibus autẽ debemus vel eccleſias cõſtruere, vel ornamẽta eccleſiaſtica cõponere & munda reſeruare, vel ſacrificia offerre, vel quęcunq; alia ad ipſum & eius ſacramenta pertinentia exercere, vel dignè cõtrectare, vel ſigno crucis nos munire. Munera & oblationes noſtras illi debemus offerre, decimas & alia quæ eius ſunt, ſine diminutione reddere, ſanctos eius honorare, & ſolẽnitates obſeruare. In his & ſimilibus cõſiſtit pietas ſiue cultus Dei in opere. Sobriè igitur & piè & iuſtè debemus viuere in hoc ſeculo, ſobrietatem noſtrã, & pietatẽ, & iuſtitiã, & omnia opera noſtra, recta intentione & debito fine ad ipſum referendo. Qui enim opera ſua ſibi attribuit tanquã faciat illa, quę Deus facit, ſimilis eſt Lucifero, qui ſe æquiparare Deo voluit. Non igitur cauſa vanitatis vel cupiditatis, ſed intuitu æternę remunerationis cuncta faciamus, quemadmodũ ſubiungit Apoſt. Expectantes beatã ſpem & aduentũ glorię ſummi Dei. Nõ enim mercedẽ noſtrã hîc expectare debemus. Teſte etiã Salomone: Væ terræ, cuius Principes manè comedunt, id eſt, in præſenti mercedẽ ſuã recipiunt, nõ expectantes extremã retributionẽ. Sancti autem tanquã homines ſilueſtres, & mundũ fugientes, tempore tempeſtatis, expectant ſerenũ æternæ claritatis. Sicut autẽ manna reſeruatũ ad alium diem quã ad Sabbatum, putreſcebat, ita quicquid ad aliud quàm ad Deum, & ad æternã requiẽ refertur, putreſcit & corrumpitur. Cùm enim pro recto opere laus tranſitoria quæritur, æterna retributione res digna, vili pretio venundatur. Vnde Iob ait: Donec optata veniat, ſicut mercenarij dies eius. Tunc namq; homini optata ſicut mercenarij dies venit, quãdo requiem pro recõpenſatione laboris acceperit. Tunc enim in octaua reſurrectionis, quaſi die octauo plenè circuncidemur ab omni peccato, & corruptione, & pœna, quãdo renouabitur ſicut aquilæ iuuentus noſtra, ſi tamẽ interim ſobriè, & iuſtè, & piè viuendo circuncidamur à culpa, gladio bis acuto vitia carnis & ſpiritus à nobis reſecãdo, vt quomodo ſurrexit Chriſtus à mortuis per gloriã patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Deponamus igitur omnem vetuſtatẽ, quia Dominus in vtres veteres non mittit nouũ vinum gratię innouantis. Reiiciamus omnẽ ſuperfluitatem nouacula voluntariæ paupertatis: ſic enim docet nos circuncidi Apoſt. cùm ait: Habẽtes alimenta & quibus tegamur, his cõtenti ſimus. Exuentes igitur veterem hominẽ, & nouũ induentes, qui ſecundũ Deũ creatus eſt, renouemur ſpiritu mentis noſtrę, & homo noſter interior renouetur de die in diem, vt recedant vetera de ore noſtro, & loquamur nouis linguis magnalia Dei, vt relicto cantico veteri poſt tranſitũ maris rubri, cãtemus canticũ nouitatis, & tandem in terra promiſſionis cantabimus canticũ iubilationis. Circuncidamur autẽ nõ ſolum à maioribus vitiis, ſed à minoribus, de quibus B. Gregorius ait: Altos gurgites fluminũ paruę, ſed innumeræ replent guttæ pluuiarũ, & hoc agit ſentina latenter creſcens, quod procella patenter ſæuiens. Cùm autẽ à planta pedũ noſtrorũ vſq; ad verticẽ nõ ſit in nobis ſanitas, circuncidere debemus omnia membra noſtra. Circuncidamus igitur cor, ſicut Propheta Ierem. ait: Circuncidimini Domino, & auferte præputia cordium veſtrorũ, id eſt, omnẽ ſuperfluitatẽ à corde reſcindite, gladio, ſcilicet, verbi Dei, quod attingit vſq; ad diuiſionẽ animæ ac ſpiritus. Circũcidimini Domino nõ mundo, ſicut hypocritæ. Et in Deut. dicitur: Circuncidite pręputium cordis veſtri. Et Apoſt. de hac ſpirituali circunciſione ad Rom. ait: Non enim qui in manifeſto, Iudæus eſt: neq; quę in manifeſto, in carne, eſt circunciſio: ſed qui in abſcõdito, Iudęus eſt: & circũciſio: cordis in ſpiritu, nõ in litera. Hæc enim interior circunciſio placet Deo, ſed nõ exterior, ſicut ſcriptũ eſt: Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus. Circũcidamus igitur cor à malis cogitationibus, ſicut ſcriptũ eſt: Omni cuſtodia ſerua cor tuũ. Oportet enim prius nos mundare, iuxta ſententiã Domini, id quod intus eſt calicis & paropſidis, vt fiat mundũ id quod foris eſt. Sicut enim nõ poteſt aliquis videre faciẽ ſuã in aqua turbida, ſic anima niſi purgata fuerit à malis & vanis cogitationibus, nõ poteſt videre Deũ. Beati enim mundo corde, quoniã ipſi Deũ videbũt. Pro his igitur quæ dicitis in cordibus veſtris & in cubilibus veſtris, id eſt, in arcanis cogitationibus cõpungimini. Compunctio enim nouacula eſt circunciſionis. Circuncidamus os noſtrũ à mendatio, & inutili locutione, ſicut aquila allidẽtes roſtrũ noſtrũ ad petrã, quia qui moderatur labia ſua prudentiſſimus eſt. Qui autẽ mentitur, diabolũ imitatur. Ipſe enim mendax eſt, & pater eius. Mendaces verò faciunt, vt nec vera dicẽtibus credatur. Propterea Salomõ ait: Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animã ſuã. Et iterum: Mors & vita in manibus linguæ. Vnde B. Greg. ait: Praui homines ſicut in ſenſu leues ſunt, ita in locutione præcipites, & quod leuis cõſcientia cõcipit, leuior protinus lingua prodit. Qui autẽ os ſuum nõ cuſtodit, tentandi diabolo materiã tribuit. Vnde Salomõ: Sicut vrbs patẽs abſq; murorum ambitu, ita vir qui nõ poteſt in loquẽdo cohibere ſpiritum ſuum. Circuncidamus oculos noſtros ne videant vanitatẽ, ne mors aſcẽdat per feneſtras noſtras, vt poſſimus dicere cum Iob: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt nõ cogitarẽ de virgine, ſcilicet, viderem mulierẽ ad cõcupiſcendum. Vxor enim Puthipharis poſtquã iniecit oculos in Ioſeph, ait: Dormi mecum. Vnde Iſaias ait: Qui claudit oculos ſuos ne videat malum, iſte in excelſis habitabit. Et Dauid in Pſalmo: Superbo oculo & inſatiabili corde, cum hoc nõ edebã.

Circun-

Margin notes: *De cultu operis conſimilibus.* — *Quod in omnibus quæ agimus æternam retributionem expectare debemus.* — *Eccle. 10.* *Exod. 16.* *Simile.* — *Iob. 14.* — *Lucæ 2.* — *De ſpirituali renouatione.* *Rom. 6.* *Matth. 9.* *Mar. 2.* *Lucæ 5.* *1. Tim. 6.* *Ephe 4.* *Coloſ. 3.* *2. Cor. 4.* *Actuum 1.* *1 Regum 2.* *De peccatis venialibus.* *Eſaiæ 1.* *Ierem. 4.* *De circunciſionis cordis.* — *Deut. 11.* *Rom. 2.* — *Parab. 4.* *Matth. 23.* *Simile.* *Matth. 5.* *De circunciſione oris.* *Parab. 10.* *Item 14.* *Ioan 8.* — *Parab. 13.* *Item 18.* — *De circũciſione oculorum.* *Ierem. 9.* *Iob 31.* *Matth 5.* *Gene. 41.* *Eſaiæ 33.*

Circuncidere etiã debemus aures,ſepiendo eas ſpinis,ne audiant detractionẽ,vel mala verba & *De circunciſione aurium.*
nociua:quia corrumpũt bonos mores colloquia praua. Vnde Salomon:Remoue à te os prauũ. *Eccle.38.*
Circuncidebat aures,qui dicebat: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: ſed non vt lex tua. Et *1.Cor.15.*
Salomon ait: Ventus Aquilo diſsipat pluuiam,& facies triſtis linguã detrahẽtem. Sagitta enim *Parab 4.*
nõ figitur in lapide,id eſt,in forti homine,ſed reſiliẽs percutit dirigentẽ. Qui igitur omni cuſto- *Item 25.*
dia ſeruãt cor ſuũ,qui auertunt oculos ſuos ne videãt vanitatẽ,qui ſepiũt aures ſuas ſpinis ne au- *De plena & perfecta circuncisione.*
diant linguã detrahentem,qui guſtant & vident quàm ſuauis eſt Dominus,qui cuſtodiunt vias
ſuas,vt non delinquant in lingua ſua,qui leuãt manus ſuas ad mãdata Dei quæ diligunt,qui ab *Ioſue 5.*
omni via mala cuſtodiũt pedes ſuos,hi cultro petrino ſenſus ſuos circuncidunt. Petra autẽ erat *1. Cor.10.*
Chriſtus,cuius fide,ſpe,charitate,corda noſtra purificantur,& ſenſus noſtri circunciduntur. In- *Actuum 15.*
circuncisi autẽ ſunt corde,qui loquuntur pacẽ cum proximo ſuo,mala autẽ in cordibus eorũ. *De incircuncisis.*
Incircuncisi lingua,quorũ os locutũ eſt vanitatẽ. Incircuncisi oculis,qui vident mulierẽ ad con *Matth.5.*
cupiſcendã eam. Incircuncisi auribus,qui declinãt aurẽ ſuã ne audiant legẽ Dei,cythara autẽ & *Parab.28.*
lyra in cõuiuiis eorũ. Incircuncisi guſtu,qui potentes ſunt ad bibendum vinum,viri fortes ad
miſcendam ebrietatẽ. Incircuncisi manibus,quorũ dextera repleta eſt muneribus. Incircuncisi
greſſu,quorum pedes veloces ad effundendũ ſanguinẽ: cõtritio autẽ & infelicitas in viis eorũ. *Iſaiæ 5.*
Incircuncisi ventre,quorum Deus venter eſt,qui epulantur quotidie ſplendidè,quorum corda *Item.*
grauantur crapula & ebrietate,qui carnis curã faciunt in deſideriis. Incircuncisi renibus,quo- *Ephe.3.*
rum nõ eſt præciſus vmbilicus,qui defluunt luxuria,& tanquã iumenta in ſtercoribus ſuis cõ- *Lucæ 16.* *Item.22.*
putreſcunt. De quibus Dominus per Sophoniam ait: Viſitabo ſuper viros defixos in fœcibus *Rom.13.*
ſuis. Incircuncisi ſunt à vana gloria,qui amant ab hominibus vocari,Rabbi. De quibus in li- *Ezech.16.*
bro Regum dicitur: Verumtamen excelſa non abſtulit. Et in Leuitico præcipitur vt auferamus *Iohel.1.*
præputia lignorum pomiferorum,id eſt,non approbemus,neque inaniter laudemus initia ope- *Sopho.1.* *Matth.23.*
rum noſtrorum. Et ſubditur: Poma quæ germinant immunda erunt vobis:nec edetis ex eis, *Mar.12.*
id eſt,non paſcetur animus,cum primordia laudantur boni operis. Viuamus igitur ſobriè,cir- *3.Regum 15.* *Leuit.19.*
cuncidentes carnem noſtram ab omni gaſtrimargia & luxuria. Iuſtè,circuncidentes manus &
opera noſtra ab omni proximorum iniuria. Piè,circuncidentes corda,ora, & omnia membra *Concluſio cum breui epilogo.*
noſtra,ne aliquod malum & impium contra Deum cogitemus,loquamur,vel operemur: vt im *Eſaiæ 35.*
pleatur in nobis quod de ſancta Eccleſia ex Gentibus collecta ait: Gloria Libani data eſt ei,
decor Carmeli & Saron. Libanus candidatio interpretatur, Carmelus circunciſio,Saron prin-
cipatus. Candidatio autem virtutum,data eſt Eccleſiæ,& circunciſio ſpiritualis à vitiis,& prin-
cipatus:vt poſsit dominari vitiis & dæmonibus.

EODEM DIE, THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM LVCAM.

Poſtquam conſummati ſunt dies octo,vt circuncideretur puer,vocatum eſt nomen eius Ieſus. *Lucæ 2.*

PRAECEPIT Dominus filiis Iſraël,cùm exirent de terra Ægypti,quod ſecum ferrent fa *Quod verbum Dei farinæ comparatur.*
rinam aqua cõſperſam in palliis ligatã ſuper humeros. Nos autẽ cùm eximus de Ægypto
tenebrarũ in deſertũ noſtræ peregrinationis,debemus deferre farinã diuinæ prædicationis,
aſperſam aqua lachrymarũ & deuotionis. Vnde Iob: Antequã comedã,ſuſpiro. Quia verbũ Dei *Iob.3.*
cum lachrymis & contritione debemus ſuſcipere, & in palliis memoriæ aſtringere, & firmiter
retinere. Sicut enim beati,qui audiunt verbũ Dei & cuſtodiunt illud,ita maledicti,qui audiunt
& nõ cuſtodiunt,quia immundũ & reprobũ eſt animal in lege quod nõ ruminat. Hanc farinã *Quod verba conuertenda ſunt in opera.*
debemus portare ſuper humeros,vt verba vertamus in opera. Poſt farinã tribuit Dominus mã-
na gratiæ & cõſolationis ſuæ:ſicut filij Iſraël poſtquã panẽ ex farina comederunt,manna diui- *Leuit.11.*
nitus receperunt. Quidã autẽ more cribri hanc farinã nõ cõſeruant,furfur tamẽ libẽter retinẽt, *Exod.16.*
vana & inutilia verba,cantilenas ad laſciuiã pertinẽtes,memoriter cuſtodiunt: verbũ autẽ Dei
facilè amittunt. Quando verò Dominus farinã cõfert,diabolus ſaccũ aufert. Saccus res humi- *Quod in ſacco cordis humilis conſeruanda eſt farina.*
lis eſt,& ad pauperes pertinet. Superbi autem quia ſacco humilitatis carent,vel verbũ Dei de-
dignantur audire,vel ſi audiunt,ſine fructu recedunt,quia tumor infuſa repellit. Vnde Domi-
nus: Confiteor tibi Pater,quia abſcondiſti hæc à ſapientibus,id eſt,ſuperbis,qui ſapientes ſunt *Matth.11.*
in oculis ſuis,& reuelaſti ea paruulis. Quia eſurientes impleuit bonis,& diuites dimiſit inanes. *Lucæ 10.*
Granũ verò ex quo prouenit farina,eſt verbũ Dei, filius,ſcilicet,Dei, qui de ſe dicit: Niſi gra- *Lucæ 1.*
num frumẽti cadẽs in terra,mortuũ fuerit,ipſum ſolũ manet. Prędicator qui verba & ſcripturas, *De grano & molendino & aqua & molendinario.*
quę de Chriſto ſunt,fidelibus exponit,eſt quaſi molendinũ. Inferior mola ſenſus literalis,ſenſus
ſpiritualis ſuperior:fluuius ſine quo inutile eſt molendinũ,eſt ſpiritus ſanctus. De quo Dominus *Ioan.12.*
dicit: Qui credit in me,flumina de ventre eius fluẽt aquę viuę. Molẽdinarius aquas dimittẽs &
granũ miniſtrãs eſt pater,cuius moderamine regitur molendinũ. Hęc eſt farina de qua Helias di *3.Regum 17.*
xit ad viduã: Hydria farinę nõ deficiet,nec lecythus olei minuetur. Per farinã D. Scriptura:per
oleũ,criſmatis vnctio,vel feruẽs dilectio,deſignatur:quę nõ deficiũt in eccleſia,ſed diſtributa re-
cipiũt incrementũ. Orate igitur Deũ,vt de hac farina cũ aqua lachrymarũ & igne ſpiritusſancti,
in clibano cordis ardẽtis hodie panis efficiatur: vnde animę veſtrę ſatientur. Poſtq̃ cõſummati *Lucæ 2.*

Gal. 4. sunt dies octo, &c. Vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filiũ suũ factũ ex muliere, factum
Quare circumcisus est Dominus. sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret. Circuncisus est Dominus nõ propter se, sed propter nos, vt nos à vitiis circuncidi doceret. Subiectus est legi, factus est sub lege, vt nos ab onere legis liberaret. Ipse enim soluit quod nõ debebat, sicut ipse dixit: Quæ nõ rapui, tunc exsoluebã, vt nos ab eo quod debebamus, absolueret. Si enim solueret debitũ quod deberet, se tantũ & nõ alium liberaret. Alij laborauerunt, & nos in eorum labores introiuimus: alij seminauerunt, & nos messuimus: alij habuerunt vmbrã, & nos lucẽ: habuerunt figuras, & nos veritatẽ.
Ioan. 4. Folia habuerunt in promissione, & nos fructũ in solutione. Vnde plenitudo temporis, id est, tempus plenitudinis, dicitur tempus gratiæ: factus autẽ est ex muliere, factus sub lege, humiliauit se, vt nos exaltaret. Seruituti se subiecit, vt nos liberi efficeremur, & nos adoptionẽ filiorum reciperemus. Quãtò autẽ dominus humiliora & abiectiora pro seruo sustinuit, tãtò abundantius seruũ honorauit, & maius signũ dilectionis ei ostendit. Factus ex muliere, vt peccatum
Quanta nobis contulit Dominus contraria contrariis adhibens. mulieris purgaret. Factus paruus, vt nos magnos efficeret, ad stabulũ descendit, vt visitaret sauciatũ quẽ stabulario cõmisit. Indutus vilibus pãnis, vt nos pretiosis vestibus immortalitatis indueret. Positus in præsepio, vt nos tanquã pia animalia loris disciplinę ad eius pręsepiũ religaremur: & post hęc solutis vinculis à præsepio ad cœli Palatia trãsiremus. Sicut autẽ natiuitate sua
Lucæ 10. vitiũ nostræ natiuitatis purgauit, & vita sua vitã nostrã corruptã reparauit, & morte sua mortẽ æternã in nobis destruxit, & mortẽ temporalẽ nobis securã reddidit, ita legis seruituti se subdidit, vt legis transgressionẽ in nobis purgaret, & à legis onere nos liberaret, quod erat onus importabile, quod nec nos nec patres nostri portare potuimus. Ipse autẽ dicit de se: Non veni sol-
Actuum 15. *Matth. 5.* *Quadrifariam Christus legem impleuit.* uere legẽ, sed adimplere. Impleuit autẽ legẽ, quatuor modis. Primo modo ad literã, dũ legalibus se subdidit. Nõ enim legalia tã citò cessauerũt. Cũ honore enim mater nostra sepeliri debuit, & ad tumulũ deduci. Impleuit secundo modo quantũ ad efficatiã: lex enim neminẽ ducere poterat
Heb. 7. ad perfectũ. Ipse autẽ addidit gratiã, vt q̃ in se sentiebat homo per legẽ naturę, & nouerat per legẽ scripturæ, adimpleret per legẽ gratię. Tertio modo impleuit quantũ ad sufficientiã & perfectionẽ, addendo quædã, sicut ipse dicit: Audistis quia dictũ est antiquis: nõ fornicaberis. Ego
Matth. 5. autẽ dico vobis, qui viderit mulierẽ ad concupiscendũ eã, iam mœchatus est eã in corde suo, & alia huiusmodi. Quarto modo legẽ impleuit, & spiritualiter intelligendã & implendã docuit.
Esaiæ 17. Sicut legitur in Esa. In diebus illis attenuabitur gloria Iacob, id est, diuina scriptura, subtiliabitur, id est, subtiliter & spiritualiter intelligetur, & pingues eius carnes marcescẽt. Quia carnales
Simile. obseruãtię cessabũt, & carnalis intellectus tanq̃ vmbra aduenięte luce destruetur. Sicut forma lutea ad cuius dispositionẽ cãpana efficitur, perfecta cãpana destruitur, & flores marcescũt & decidũt, fructu aduenięte. Lege igitur adhuc in statu suo permanẽte nõ dedignatur Dominus legislator, legi suę subiacere. Ipse enim legẽ circuncisionis dederat Abrahę & semini eius, & hoc mul-
Multiplex ratio quare data sit circuncisio. tiplici de causa. Prima ratio, vt Abrahã per obedientiã placeret Deo, sicut primus homo per inobedientiã displicuit. Secũda ratio in signũ fidei Abrahę. Credidit enim Abrahã Deo, & reputatum est ei ad iustitiã. Prima autẽ mulier peccauit per incredulitatẽ, & reputatũ est ei ad mortẽ.
Gene. 15. Si enim firmiter credidisset q̃ per esum fructus mori debuisset, nunq̃ manducasset. Tertia ratio circuncidendi fuit, vt populus ille de quo Christus erat nasciturus, hoc signo quasi cauterio ab
Num. 15. aliis discerneretur. Sicut enim fimbriis palliorũ discernebatur in veste, ita signo circũcisionis distinguebatur in carne. Quarta ratio fuit propter exemplũ pudicitię. In hac enim parte maximè
Simile. apparet vitiũ concupiscentiæ, quã cõtraximus à primis parẽtibus. Sicut enim suo superiori inobedientes extiterunt, ita in pœnã acceperunt, q̃ inferiora sibi nequaquã obedirẽt. Et idcirco in illa parte circũcisio fiebat, in qua pœna nobis inflicta magis apparebat. Quia enim in illa parte culpã inobedientiæ prius sensit homo, decuit vt ibi signũ obedientiæ acciperet. Licèt autem omnia membra nostra corrupta sint, & quasi veneno perfusa, quia omniũ membrorũ abscisionem infirmitas humana nõ sustineret, facta est in illo membro, vt in ea potissimũ parte cõcupiscentia castigaretur, in qua vehemẽtius sæuit, & violẽtius malignatur. In baptismo autẽ omnia membra abluuntur, quia omnia sunt veneno infecta. Nullũ autẽ aliud membrũ ita cõpetenter designare potuit purgationẽ peccati quod ex libidine cõtrahitur. Quinta ratio fuit ad purgationẽ originalis peccati in paruulis. Vnde B. Greg. ait: Quod apud nos valet aqua baptismi, valuit apud veteres circũcisio pro paruulis. Beda etiã dicit: Idẽ salutiferæ curationis auxiliũ cõferebat circuncisio, q̃ tẽpore gratiæ baptismus, excepto q̃ ianuã Paradisi nõ intrabãt, sed in sinũ Abrahę sancta requie cõsolati ingressũ Paradisi spe beata expectabãt. Sexta ratio propter mysterium, vt nos spiritualiter circuncidẽdos esse significaret. Septima ratio data est, scilicet, in prophetiã & futurorũ significationẽ, vt designaretur quod de hoc populo nasciturus esset, qui nos in pręsenti à culpa, & in futuro à pœna circuncideret. Successit autem circuncisioni baptismus,
Quod baptismus multipliciter præemineat circuncisioni. multiplici ratione. Prima, quia sacramentũ baptismi cõmunius est, conuenit enim tam maribus quàm fœminis. Secũda, quia suauius, quod designatur gratiæ suauitas, sicut per circuncisionem legis asperitas. Tertia ratione, quia perfectius est, & pleniori gratia accumulatũ. In circunsione enim solummodo peccatũ originale dimittebatur, & actualia in adultis, sed nec gratia ad benè operandũ adiutrix, nec virtutũ possessio vel augmentum cõferebatur, sicut in baptismo, vbi nõ solummodo abolentur peccata, sed & gratia adiutrix cõfertur, & virtutes infunduntur vel augentur. Delet autẽ baptismus nõ solùm originale, sed omnia peccata actualia, remittitur insuper pœna, &

pœna, & exterior satisfactio confertur robur baptisato, cumulus gratię pręstatur, fomes debilitatur, Paradisi ianua baptisatis aperitur. Sicut igitur mortuus est Moyses & succeßit Iosue, qui & dictus est Iesus, & populũ in terrã promißionis introduxit, ita mortuis legalibus in morte Christi, sacraméta nouę legis successerunt, quę ex virtute paßionis suũ cõsecuta sunt effectũ, vt nos in verã terrã promißionis introduceret. Post mortẽ verò Christi circuncisio suo effectu caruit, nec profuit, sed magis obfuit. Vnde Apost. ait: Si circuncidimini, Christus nihil vobis prodest. Et iterũ: Nec circũcisio aliquid est, id est, alicuius momẽti, nec præputiũ, sed sola fides quæ per dilectioné operatur. A tempore autẽ Abrahæ vsq; ad paßionẽ, profuit circuncisio maribus, qui die octaua circuncidebãtur, & purgabantur à peccato originali. Et fortè in neceßitate ante diẽ octauũ aliqui circuncidebãtur, sicut paruuli in periculo mortis in domibus parentũ quãdoq; à laicis baptisantur. Fœminę autẽ nõ circuncidebãtur, sed per fidẽ & operationẽ bonã, vel sua si adultę erãt, vel parentũ suorũ si erãt paruulę, purgabãtur. Ante circuncisionẽ verò paruuli in fide parentũ, parẽtes verò per virtutẽ sacrificiorũ purgabãtur. Vnde B. Greg. ait: Quod apud nos valet vnda baptismi, hoc egit apud veteres vel pro paruulis sola fides, vel pro maioribus virtus sacrificij, vel pro his qui de stirpe Abrahę prodierunt mysteriũ circuncisionis. Semper autẽ per pœnitentiã in adultis dimissa sunt peccata, quãdo autẽ nõ poterant habere prędicta, quãdo autẽ suis temporibus haberi potuerunt, cõtemni nõ debuerunt. Nam Deus per hęc purgationẽ fieri voluit cõtra hominũ præsumptionẽ, qui se ex libero arbitrio, & nõ ex gratia iustificari posse, æstimabãt. Vnde Dominus ait: Masculus cuius præputij caro circuncisa nõ fuerit, peribit anima illa de populo suo, quia pactũ meũ irritũ fecit, id est, pactũ in Paradiso mandatũ Adã pręuaricãte transgressa est, in quo omnes peccauerũt, & ita peribit de cetu sanctorũ originali peccato obligata. In circũcisione autẽ carnali designabatur q, effundẽdus esset sanguis peccati, vt circuncidamur hîc à culpa, & tandẽ à pœna. Sicut autẽ dilata est circuncisio filiorũ Israël in deserto vsq; ad terrã promißionis, ita differtur circuncisio à pœna, donec post desertũ huius seculi veniamus ad terrã promißionis. Est enim triplex circuncisio. Prima in carne tantũ: secunda in anima à culpa: tertia erit in futuro à pœna & à culpa, quãdo mortale hoc induet immortalitatẽ, & corruptibile hoc incorruptionẽ, quę fiet in generali resurrectione, scilicet, in octaua ætate. Propter q, octaua die cultello petrino fiebat carnalis circuncisio, quia per Christũ, qui dicitur petra, fit in pręsenti, & fiet in futuro omnis purgatio. Sicut scriptũ est de eo: Sedebit cõflans & emundãs argentũ, & purgabit filios Leui. Et ipse de se ait: Omnẽ palmitẽ ferentẽ fructũ, purgabit eum, vt fructũ plus afferat. Dominus igitur vt hoc mysteriũ in se ostẽderet, octaua die circuncidi voluit, & hac prima vice cùm adhuc esset puer, pro nobis sanguinẽ suũ fudit. Secũdò quãdo factus in agonia sanguineũ pro nobis sudorẽ emisit. Tertiò, quãdo ad stipitẽ ligatus & flagellatus fuit. Quartò quãdo coronã spineã habuit. Quintò quãdo in cruce positus in quinq; locis vulneratus fuit. Nos autẽ ꝑ ipso spiritualiter circũcidamur cultello, cuius manubriũ fit de ligno crucis, ferrũ de clauis eius, calibs de lancea qua apertũ est latus eius, vt omnẽ peccati sanguinẽ ab anima nostra abstrahamus, pugione illo quo Phinees trãsfixit in locis genitalibus Zambri coëuntẽ cũ Corbi filia Ducis Madiã. Pugione enim crucis debemus sensualitatẽ nostrã transfigere, vt crucifigamur cũ vitiis & cõcupiscentiis. Verè autẽ circũcidimur cùm omnẽ à nobis superfluitatẽ pro virili nostra resecamus, ne simus pilosi cum Esau. Dominus enim Esau, id est, pilosos & superfluos odio habuit. Vnde legimus in 1. Regũ, quod Samuël Agag Regẽ pinguißimũ in frusta diuisit. In quo facto ostẽditur quod malã pinguedinẽ superfluitatis debemus in nobis destruere, & penitus abiicere, & peccata nostra sigillatim confitendo, quasi per frusta diuidere, sicut dicit Dominus per Esa. Dissolue colligationes iniquitatis, solue fasciculos deprimẽtes. Vnde in Deut. pręcepit Dominus, q, mulieri alienigenę captę in bello, mutatis vestibus pili radãtur & vngues resecentur. Ab anima enim quã per ꝑdicationẽ ad Deũ cõuertimus, mutata vita priori, omnẽ superfluitatẽ resecare debemus. Dominus autẽ pręcepit Abrahę, vt circũcideret se & omnes masculos domus suæ. Nos autẽ nõ solum animã nostrã, sed omnia membra, & omnes sensus corporis, & omnia opera bona quę facimus, & omnẽ familiã nostrã circuncidere debemus. Pauci autẽ sunt hodie qui ita domui suę benè pręsint, vt omnẽ familiã suã habeãt circuncisam. Auferamus igitur pręputia cordis nostri, vt separemus pretiosum à vili, id est, animã nostrã nõ solum à criminalibus culpis, sed à secularibus curis, quoniã qui criminalibus curis inuoluitur, cęcus est, qui secularibus curis irretitur, lippus est. Iob postquã à Domino flagellatus est, seipsum totondit, per quod abiicienda esse superflua intelligimus, ne capillorũ multitudine cum Absolõ pereamus. Vnde clerici tondẽtur & capita eorũ raduntur, per quod tẽporalium abiectio & superfluorũ designatur resecatio, & q, purè & immediatè Deo debẽt adhęrere. Nolite ergo, ô clerici, errare, Deus nõ irridetur, quales vos exterius ostẽditis in corpore, tales sitis interius in mẽte. Ne dicatur de vobis: Vox quidẽ vox Iacob est, manus autẽ manus Esau. Deus autẽ oues ab hœdis optimè scit discernere. Si quis autẽ Regis insignia ferẽs vexilla Regis sequeretur, si sub Regis inimico militaret, meritò proditionis argueretur. Vt autẽ per verã cordis circuncisionẽ limpidè cęlestia cõtemplari valeamus, à sex modis cogitationum nobis cauere studeamus. Quarum aliæ sunt onerosæ, sicut S. Bernardus ait, aliæ affectuosæ, aliæ obscœnæ, aliæ otiosæ, aliæ curiosæ, aliæ suspitiosæ. Onerosas cogitationes in anima iusti illas accipe, quibus vult, sed non valet resistere, sed velit nolit, irruit in oculos mentis muscarum Ægypti pestilẽtia, & perstrepunt ranę in penetralibus

Marginalia: Quod baptismus successit circuncisioni. Deut. 33. Galat. 5. Quanto tempore valuit circuncisio. Exod 17. Iosue. 5. De triplici circuncisione. 1. Cor. 15 Significatio octaua circuncisionis petrino cultello. 2. Cor. 10. Malach. 3. Ioan 15. Quod quinquies Dominus sanguinem pro nobis effudit. Lucæ 2. Item 22. Ioan. 19. Matth. 26. Mar. 15. Luca 22. Ioan. 19. Cuiusmodi cultello debemus circũcidi. Num. 25. Quod resecanda sint superflua. Gene. 25. 1. Reg. 15. Esaiæ 58. Deut. 21. 1. Tim. 3. Iere. 17. De circuncisione cordis. Iob. 1. 2. Reg. 14. Quare clerici tondentur & capita eorum raduntur. Gene. 27. Matth. 25. Simile. Bernardus. Exod. 8.

cordis eius. Cogitat plerunque terribilia de Deo & fide. Horribilia de diuinitate,& quantò
Rom.6. diſtrictius,non exhibet membra ſua arma iniquitatis peccato , tantò aſtrictius plerunque hu-
iuſmodi ſpiritu quatitur & pulſatur. Cùm enim inſatiabilis homicida ab exteriori ſenſualitate
Parab.1. ſe videt excluſum,interiora collectis viribus aggreditur,vt anima in triſtitiam vel deſperatio-
nem labatur,ſed fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorũ.Spiritualis enim homo,& ſi latratũ
canis ſuſtinet,morſum canis non timet. Sunt etiam oneroſę, cùm ex officio Marthę ſuſcepto,
Lucæ 10. ſollicitus eſt homo,& turbatur erga plurima. Affectuoſę ſunt,quando circa carnis ſuę curam
Rom 14. afficitur, ſicut in victu & veſtitu, vel quãdo propinquorum ſecundũ carnem affectione tangi-
tur. Obſcœnę ſunt,quãdo carnali cogitatione titillãte pungitur. Vanę ſunt,quãdo nec delecta-
tur,nec afficitur, vt ſi equũ currentẽ vel auẽ volantẽ imaginetur. Curioſę ſunt,quãdo proximo-
Parab.7. rum ſecreta proponit explorare,& anima quę ſeipſam ſcrutari debuerat,oblita ſui,aliena curat,
Exod.8. nunc intus,nunc foris vaga,& quietis impatiens, vel quãdo circa cyniphes Aegypti,ſcilicet,cu-
Eccle.1. rioſas & inutiles diſputationes occupatur,quam peſsimã occupationẽ dedit Deus filiis hominũ.
Leuit.21. Vnde Hieronymus: Stultũ eſt ſollicitum eſſe de eo quod ſine periculo neſcitur. Hinc eſt quod
Hieronymus. ſacerdos paruo vel grandi naſo ad miniſterium cum aliis nõ recipiebatur. Paruo naſo eſt qui bo
na à malis diſcernere non ſufficit. Magno naſo,qui ſecreta myſteria & cœleſtia ſupra vires ſuas
inueſtigare præſumit. Suſpicioſæ ſunt,quãdo nullũ certum argumentũ homo habens, malè de
proximo ſuo ſuſpicatur,& ea quæ in vtramlibet partẽ inclinari poſſunt,in deteriorẽ interpre-
Gene.3. tatur. Vagus & profugus ſuper terrã,& cum Cain caput habẽs tremulũ. De his cogitationibus
dicit Propheta: Amputa opprobriũ meum quod ſuſpicatus ſum. Vt autẽ perfecta ſit cordis cir-
De primis cuncisio,primos motus pro noſtra virili reprimamus. Capiamus vulpeculas,ne demoliãtur vi-
motibus re- neas noſtras. Si ſpiritus poteſtatẽ habẽs ſuper nos aſcenderit,locũ noſtrũ nõ dimittamus,nõ fa
primendis. cilè tentationi cedamus , nõ tantum ſinamus creſcere primos motus, vt ſuperbia nos reddat tu-
Cant.5. midos,vel inuidia liuidos,non ira turbidos,nõ accidia pigros,nõ auaritia tenaces, nõ porcũ lu-
Eccle.10. xuria,nõ lupũ aut canẽ gaſtrimagia. Vnde Moyſes in Exodo ait: Ponat vir gladiũ ſuper fœmur
De ſeptem cri ſuum,ite & redite à porta vſq; ad portã. Gladiũ ſuper fœmur ponimus,dum gladio verbi Dei
minalibus. carnalia vitia reſecamus,vt marceſcat neruus fœmoris noſtri,ſicut legimus de Iacob: & pręcin-
Exod.32.
Gene.32. datur vmbilicus noſter,id eſt,carnalis voluptas penitus abiiciatur,ne dicat nobis dominus,quod
legimus in Ezech. de anima peccatrice: In die ortus tui nõ eſt pręciſus vmbilicus tuus. Eamus
Ezech.16. & redeamus de porta ad portã, de porta cordis ad portã corporis , quod quinq; habet oſtiola
Ierem.9. quinq; ſenſuũ,quę debemus ſpiritualiter circuncidere & diligẽter cuſtodire,ne mors intret per
De quinque feneſtras noſtras. Sit igitur oculus pudicus,auris caſta,olfactus modeſtus,guſtus ſobrius,tactus
ſenſibus cu- ſincerus. Abiiciamus igitur à nobis ſarcinas inutiles,cum quibus nemo enatat. Gibboſus enim
ſtodiendis.
Leut.21. in lege Domini,Domino panes offerre prohibetur,nec etiã ad miniſteriũ recipiebatur. Sicut au
De ſpirituali tem coluber in foramine petræ exuit veterẽ pellẽ,& ſicut ceruus hauſto ſerpẽte renouatur ad
renouatione. fontẽ,ita ad petrã Chriſtũ,& ad fluẽta ſpritusſancti ſpirituali circunciſione debemus renouari.
Simile.
1.Teſ.4. Hæc eſt enim voluntas Dei,ſanctificatio veſtra,id eſt,ſpiritualis circũciſio. Vnde Ierem. ait: No
Ierem.4. uate vobis nouale,& nolite ſerere ſuper ſpinas,circuncidimini viri Iuda,& habitatores Hieru-
ſalẽ. Quoniã verò talis circũciſio,pręcipuè per nouaculã cõfeſsionis habet fieri: dicit Propheta:
Circuncidimini viri Iuda. Iudas enim cõfitens interpretatur. Viri autẽ circuncidẽdi ſunt nõ mu
Gene.17. lieres,maſculi nõ fœminę,ſicut pręceptũ fuit in lege: Fortia enim virtutũ opera indigẽt purga-
Iſaiæ 64. tione,quia omnes iuſtitiæ noſtræ quaſi pannus menſtruatæ. Bona enim noſtra nõ ſunt purè bo
Quod maſculi na,ſed mala noſtra purè ſunt mala: vnde fœminæ,id eſt,fluxus carnaliũ vitiorũ nõ ſunt circunci
ſpiritualiter dendę,ſed penitus deſtruẽdę,ſicut in lege pręcipitur,quod vas æneũ immundũ ex cõtactu mor
ſunt circunci- ticini radatur. Vas autẽ luteũ immundũ cõfringatur,quia fortes purgãdi ſunt,lutei autẽ cõfrin
dendi non fœ- gendi. Et quia nõ eſt locus circunciſionis extra Eccleſiã,nec locus ſacrificij extra Hieruſalẽ,cir-
minæ.
Leuit.6. cuncidimini habitatores Hieruſalẽ. Opera enim licèt ſint de genere bonorũ extra Hieruſalẽ,id
eſt, S. Eccleſiã,facta mortua ſunt. Vnde nõ ſunt purgãda,ſed penitus reprobãda. Vnde in libro
Num.33. Numeri pręcipitur filiis Iſraël,vt diſperdãt & deſtruãt omnes habitatores Chanaã. Nam ſi qui
Deut.7. remãſerint,ait Dominus,erũt vobis quaſi claui in oculis. Et in Deut. dicitur: Percuties eas vſq;
ad internecionẽ. Septẽ enim criminalia debemus penitus expellere cũ ſuis circunſtãtiis. Et quo-
Sap.16. niã opera mortui mortua ſunt, & quãdiu ferrũ mortalis peccati eſt in vulnere,nõ eſt malagma
Ierem.4. apponere,ne ſeminemus inter ſpinas: nouare debemus nouale,more,ſcilicet,agricolę,ſpinas pec
Gene 4. catorũ penitus euellere. Terra enim Adę maledicta,fert ſpinas,& tribulos. Spinę quę molles ſunt
De ſpinis & vepribus. in principio quãdo germinãt,& poſtea pungũt,ſunt peccata quę prius habẽt aliquã delectatio-
nem,ſed poſtea pungũt per malã conſcientiã,& pungẽt per pœnã æternã. Has penitus debemus
extirpare. Tribulos autẽ,id eſt,malas cogitationes & primos motus,nõ prorſus valemus effu-
gere,nec poſſumus euellere,quia ſemper remanet radix fomitis & ſenſualitatis,ſed pro virili no
Num.8. ſtra debemus reſecare. Vnde in lib. Numeri pręcipitur Leuitis,vt radãt omnes pilos carnis ſuę,
nõ pręcipiuntur euelli. Superfluę enim cogitationes amputãdę ſunt,ſed funditus euelli nõ poſ-
Iſaiæ 32. ſunt. Vnde Iſaias: Super humũ populi mei aſcendũt ſpinæ & vepres,quãtò magis ſuper omnes
Sapien.9. domos ciuitatis exultãtis? Spinæ & vepres,id eſt,punctiones vitiorũ,& inutiles cogitationes.
De his nomi- Tunc autẽ vera & perfecta erit circũciſio,quãdo corpus quod corrũpitur,nõ aggrauabit animã,
nibus Ieſus & Chriſtus. nec terrena habitatio deprimet ſenſum multa cogitantẽ. Quod autẽ vocatũ eſt nomẽ eius Ieſus,
quod

quod interpretatur Saluator,hoc pertinet ad diuinitatē.Hoc autē nomē Chriſtus,id eſt,vnctus,
pertinet ad humanitatē.Ipſe enim ſecundū quod homo,vnctus eſt à patre oleo nō materiali,ſed
oleo ſpirituali,oleo lætitię pręconſortibus ſuis,ſicut ipſe per Iſaiá dicit: Spiritus Domini ſuper *Iſaiæ 61.*
me, eò q, vnxit me. Vnde & Chriſtiani vnguntur criſmate, in quo eſt balſamum, propter boni
exempli odoré,& perſeuerátię incorruptioné.Balſámū enim carné cōſeruat incorruptá,& oleū
oliuarum,quod pertinet ad opera miſericordiæ,quibus Chriſtianus debet abundare.Duę enim
perſonę in lege vngebātur,ſcilicet,Reges & Sacerdotes,in ſignū illius qui fuit Rex & Sacerdos,
ſcilicet,Ieſus,Rex ſecundum diuinitatē,& Sacerdos ſecundū humanitatē,ſeipſum offerēs.Vnde *Leuit.7.*
in lege Sacerdotis pars erat pectuſculū eleuationis, in quo deſignatur Chriſti diuinitas, & ar-
mus ſeparationis,per quē eius humanitas intelligitur ſeparata à cōmuni lege cōceptionis.Vo- *Lucæ 2.*
catū eſt autē nomē eius Ieſus,id eſt,Saluator.Alij Reges nō poſſunt ſaluare à febre modica,hic
poteſt populū ſuum ſaluare, nō ſolū à corporalibus malis,ſed à peccatis:nō ſolū à culpa,ſed pœ *Matth.5.*
na tēporali & æterna.Hoc igitur eſt nomen ſanctū & glorioſum,quod inuocatū eſt ſuper nos, *Ierem.14.*
quod os Domini nominauit,nec eſt aliud nomē ſub cęlo in quo nos oporteat ſaluos fieri.Vnde *Iſaiæ 72.* *Actuum 4.*
Abacuc ait:Exultabo in Deo Ieſu meo.Vocatū eſt nomē eius Ieſus,nō impoſitū,quia ab æter- *Abac.3.*
no cōuenit illi ſecundū diuinitatē.De hoc nomine in Cantic.dicitur,Oleū effuſum nomē tuū. *Lucæ 2.* *Cant.1.*
Homines enim & iumēta ſaluabit Dominus per vniuerſum mundum,& ſalus Chriſti vſq; ad *Iſaiæ 49.*
extremū terræ.Nos igitur fratres,ſpiritualiter circuncidamur,vt nomen ſalutis accipiamus.In
hoc ſeculo ita circuncidamur à culpa,quod in futuro ſub Ieſu magno Sacerdote,ſub quo reædi- *Concluſio cum breui epilogo.*
ficatum eſt templum Domino,ſub illo Ieſu,qui veram terram promiſsionis funiculo diſtribu- *Zach.6.*
tionis diuidit veris Iſraëlitis,circuncidamur ab omni corruptione & pœna.Ipſo præſtante,qui *Ioſue.13.*
viuit & regnat per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

IN DIE EPIPHANIÆ THEMA DE INTROITV MISSAE, SVMPTVM EX ISAIA ET DANIELE, ſecundum ſenſum non expreſſe ſecundum literam.

Ecce aduenit dominator Dominus, & regnum in manu eius, & poteſtas & imperium. *Iſaiæ 3.* *Dan.7.*

DOMINATOR Dominus, Rex regū, & Dominus dominantium, Dominus
ab æterno,Dominator verò ab ipſo mundi exordio,Dominus in natura,Domi- *Apoc.19.*
nator actu & effectu in creatura,Dominus æternaliter,Dominator temporaliter, *De dominatione & poteſtate Chriſti.*
cui data eſt omnis poteſtas in cęlo & in terra,in cuius nomine omne genu flecti-
tur,cęleſtium,terreſtrium,& infernorū,qui imperat fluctibus maris,quia mare & *Matth.28.*
venti obediunt ei. Qui dominatur à mari vſq; ad mare,& à flumine vſq; ad terminos orbis ter- *Phil.2.*
rarum,qui dixit & facta ſunt,mādauit & creata ſunt,qui omnia quęcunq; voluit fecit,in cęlo & *Matth.8.* *Zach.9.*
in terra,in mari & omnibus abyſsis,qui dominatur in virtute ſua in ęternū,cui ſeruiunt omnes *Dan.7.*
populi,tribus,& linguę,cuius poteſtas æterna,quę nō auferetur,& regnū quod nō corrūpetur.
Ecce aduenit,id eſt,pręſentialiter mundo viſibilis apparuit.Inclinauit cęlos & deſcēdit,ſeipſum
exinaniēs,& formá ſerui accipiēs,liquefacta eſt maieſtas,vt ſicut adipe & pinguedine repleatur *Phil.2.*
terra. Nubē carnis Soli diuinitatis oppoſuit,& ſeipſum oſtēdit mūdo.Vnde de triplici gaudio
hodie lętatur Eccleſia,propterea triplici vocabulo pręſens ſolēnitas nuncupatur.Dicitur enim *De triplici apparitione & triplici vocabulo.*
Epiphania,Theophania & Bethphania.Epiphania dicitur ab epi, q, eſt ſupra,& phanes, q, eſt
apparitio,quia ſupra domū in qua erat puer, noua ſtella ſtetit,& nouū Regē magis declarauit.
Dicitur Theophania,id eſt,diuinitatis apparitio,à θεός, q, eſt Deus.Tota enim diuinitas, ſcili- *Matth.3.*
cet,tota Trinitas,eodē vel cōſimili die 30.Chriſti anno in baptiſmo apparuit pater,in voce de cę *Mar.1.*
lo facta:Hic eſt filius meus dilectus.Spiritus in colūba,Filius in carne. Dicitur Bethphania, id *Lucæ.3.*
eſt,apparitio in domo.Beth enim idē eſt q, domus.Et Dominus in eodē ſeu cōſimili die,anno *Ioan.1.* *Ioan.2.*
reuoluto,poſt baptiſmū,aquá in vinū cōuertit,& virtutē diuinitatis ſuę diſcipulis ſuis in domo *Item 6.*
Architriclini manifeſtauit.Quartá etiá apparitionē teſtatur Beda,eodē die reuoluto anno factá *De quarta apparitione. Beda.*
fuiſſe in deſerto,iuxta mare Galilææ,vbi ſatiauit quinq; milia hominū ex quinq; panibus,& in
multiplicatione panum,virtutē ſuæ diuinitatis oſtendit.Et hanc apparitionē appellāt quidem.
φάγειν enim idē eſt quod comedere. Fuit igitur Epiphania terciodecimo die poſt natiuitatem
Chriſti.Theophania anno ipſius trigeſimo,Bethphania anno ipſius trigeſimoprimo,Phagipha-
nia anno trigeſimoſecundo. Vnde ſolemnitas iſta dicitur nō ſolū feſtū apparitionis,ſed appa-
ritionū.In qualibet autē illarū aduenit dominator Dominus,id eſt,ad nos venit apparēs mūdo,
& oſtendēs q, ipſe eſſet dominator Dominus & Rex omnipotēs,dum ſtella illi obediuit,dum
columba ſuper ipſum in baptiſmo deſcendit,& pater filium ſuum illum vocauit,dum aquá in
vinum cōuertit,dum paucos panes virtute diuina multiplicauit.Habemus igitur hodie multi-
plicem materiá exultādi in Domino.Eſt enim feſtum vocationis Gentium,ſiue feſtum primi-
tiarum,feſtū ſanctificationis,feſtū ſpiritualis cōuerſionis,feſtum ſpiritualis refectionis.Repræ- *De vocatione gentium.*
ſentatur enim vocatio Gentium ad Dominum,quæ ſignificata eſt per Magos,qui fuerunt pri
mitię illarum,vocatæ ſunt Gentes nō ſuis meritis,ſed ſtella diuinæ gratiæ eos præueniēte. In
baptiſmo autem ſunt ſanctificatæ. Cùm autem eſſent carnales, frigidæ & torpentes, factæ
ſunt ſpirituales, & CHRISTI dilectione feruentes, & ita conuerſa eſt aqua in vinum.

Et quæ prius erant inanes & vacuæ,diuina scriptura refectæ sunt,& sacramento corporis Christi saciatæ. Cùm igitur Deus peccatis earũ exigentibus à manu sua illas proiecisset, sola misericordia motus,eas resumpsit,& factus est regnũ Gentiũ in manu eius,& factę sunt ipsę Gentes, sicut ait Apostolus Petrus: Genus electũ,regale sacerdotium,gens sancta,populus acquisitionis. Vnde Dominus per Oseam ait: Erit in loco vbi dicitur eis,Non populus meus vos,dicetur eis,Filij Dei viuentis. Et iterum per Isaiam ait: Ad punctum in modico dereliqui te,& in miserationibus magnis congregabo te. Dereliquit enim Dominus illas à principio,vsq; ad tempus incarnationis & gratiæ,quod tempus quasi punctum est & momentum,respectu vitæ æternæ, ad quam per gratiam & misericordiam diuinam sunt vocatæ. Et beatus Iob de Domino ait, Qui multiplicat Gentes & perdit eas,& subuersas in integrum restituit. Gentes enim per fœcunditatem,sobolis Dominus ab initio multiplicauit,& in propria infidelitate dereliquit,quas tamen posteà ad fidé reduxit. De hac auté gratuita Gentiũ vocatione,iterũ Isaias ait: In die illa sibilabit Dominus muscæ,quæ est in extremo fluminũ Ægypti,& api quæ est in terra Assur,& venient & requiescét in torrentibus valliũ,& in cauernis petrarũ,& in omnibus foraminibus, & in vniuersis frutetis. Sibilauit igitur Dominus muscæ,id est,gentilitati,dum illã inspirando cõuertit,quæ meritò secundũ priorem statũ,muscæ assimulatur,quę est animal inquietũ,importunum,sordidũ,& lasciuũ,pungitiuum,cunctis animalibus molestũ & exosum,locũ cui insidet,fœdat,& cibos coinquinat. Gentes enim inquietæ erant,per curiositaté: importunæ & impetuosæ,per indiscretionem: sordidę,per gulam & luxuriam: lasciuę,per dissolutioné: pungitiuæ,per detractioné & iram: sibi inuicem molestæ & exosæ, per discordias,rixas,& pugnas. Locũ cui insidebãt,fœdãtes,scilicet,alios ad peccandũ inducétes. Cibos mũdos inquinabãt,quia cùm multa vera de Deo & de rerum creaturis cognoscerét,admixtione falsitatis doctrinã suam maculabant. Hęc autem musca in extremo fluminũ Ægypti cõuersabatur. Sunt enim septé flumina Babylonis siue Ægypti,id est,huius mundi,scilicet,septem principalia vitia, quę ex vno fonte superbię procedunt: Initium enim omnis peccati superbia. Primũ autem turgidum est & elatũ,sed quodã falso nitore seductoriũ & attractiuum,hoc est inanis gloria. Secundum autem liuidum,& veluti quadam profunditate occulta suspectũ,hoc est inuidia. Tertium feruidum, impetuosum & turbulentũ,hoc est ira. Quartum terrũ,nubilosum & pigrũ,habens aquas ponderosas & mortiferas,hoc est tristitia siue acidia. Quintũ quasi abyssus profundissima,& stilla rapax,vertigine omnia trahit ad se & absorbet,hoc est auaritia & cupiditas. Sextum quasi vorago quędã & barathrũ,ex seipso fœdas & corruptas generat exhalationes,hoc est gastrimargia. Septimũ luteũ & viscosum,hoc est luxuria, vltimũ,scilicet Ægypti flumen,in quo musca prę cęteris fluminibus capiebatur & detinebatur. Cùm enim denuò ad aliud volitaret,hoc vltimo implicabatur,delectabatur,& mergebatur. Non solũ auté musca,sed & apis dicta est gentilitas,propter mel carnalis voluptatis,adulationis & seductionis,& aculeũ iniquitatis. Habebant hypocritæ & Philosophi illius Gentis mel in ore, sed aculeũ in cauda. Hęc auté apis morabatur in terra Assur,id est,diaboli. Assur enim elatus interpretatur. Huic igitur api Dominus sibilauit,dum illi,vt ad fidem veniret,inspirauit: venerunt igitur ad Dominum passibus fidei, spei & charitatis,& requieuerunt in torrentibus valliũ,id est,in humilibus mentibus prędicatorum,affluentia sanctę prędicationis,velut torrentes inundantium,& in cauernis petrarũ,id est, in visceribus misericordię & charitatis sanctorum constantiũ & robustorum. In quorum cordibus quasi in sinu materno fouebantur,abscõdebantur, & protegebantur quasi in vmbraculo diei ab æstu,& quasi in securitate & absconsione à turbine & à pluuia. Requiescebant etiam in foraminibus,id est,in eis qui sapientiæ & aliorum charismatum sunt capaces,qui possunt dicere cum Propheta: Paratum cor meum Deus,paratũ cor meũ,vel in foraminibus,id est,in Christi vulneribus,per fidem & memoriam Gentes conuersę requiescunt,tanquã columba in foraminibus petrę & in cauernis macerię,& in omnibus frutetis. Dicuntur autem fruteta,quando in vno cespite oriuntur multi ramuli,& ex eadem radice procedunt multi surculi. Per hęc ergo intelligitur congregatio sanctorum, qui sunt in charitate radicati & fundati, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, quorum est cor vnum & anima vna. In his Gentes quieuerunt postquam diuinitus inspiratæ cognouerunt quàm bonum est & quàm iucundum habitare fratres. Septem etiam flumina Ægypti, siue septem riuuli, possunt dici mala cogitatio, peruersa locutio,praua actio,peccati defensio, in peccatis gloriatio,mali exempli corruptio,& perseuerantia in peccato: vnde idé Isaias ait: Percutiet Dominus fluuiũ Aegypti in septé riuis, vt transeãt per eũ calciati. Fluuius Aegypti,fluxus est pręsentis seculi. Per hunc sancti transeũt calciati pedes in pręparatione Euangelij pacis,nec prędictis riuulis submerguntur. Venerunt igitur ad Dominum,quemadmodum Propheta prædixerat: Reminiscentur & cõuertentur ad Dominum vniuersę fines terrę. Et ita regnum fuit in manu eius,quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur Gentium. Vocauit autem quosdam per inspirationem: spiritus enim Domini repleuit orbem terrarum. Vnde Dominus in Euangelio: Spiritus vbi vult spirat. Alios per prædicationem. Misit enim verbũ suum,& sanauit eos,sicut scriptũ est: Ab increpatione tua fugient,à voce tonitrui tui formidabunt. Alios per miraculorũ admirationé. Ipsi enim vidẽtes sic admirati sunt,cõturbati sunt,cõmoti sunt,tremor apprehendit eos. Alios prosperitate,iuxta illud: Dedit eis regiones Gentium,& labores populorũ possiderunt. Alios aduersitate,sicut scriptum est,

Marginal notes: *1. Petri 2.* — *Osee 1.* — *Isaiæ 54.* — *Iob 12.* — *Isaiæ 7.* — *De musca & proprietatibus eius.* — *De septem fluminibus Babylonis.* — *Eccle. 10.* — *De api cui assimulatur gentilitas.* — *Isaiæ 4.* — *Cant. 2.* — *Ephe. 3.* — *Actuum 4.* — *Aliter de septem fluminibus Ægypti.* — *Isaiæ 11.* — *Ephe. 6.* — *Dan. 7.* — *De multiplici gentium vocatione.* — *Sapien. 1.* — *Ioan. 3.*

ptum eſt. Imple facies eorũ ignominia, & quærẽt nomẽ tuũ Domine. Hoc eſt quod Dominus
in Apocalypſi ait: Ego ſto ante oſtium & pulſo. Pulſat enim Dominus inſpirãdo, pulſat prædi- *Apoc. 3.*
cando, pulſat proſperis, pulſat aduerſis, pulſat minis, pulſat promiſſis, pulſat deſiderio & amo- *Quot modis*
re dum aliquis cogitat de æterna beatitudine, pulſat timore, dum quis cogitat de æterna dam- *Dominus ad oſtium pulſat.*
natione. Non ſolum autem pulſat, ſed etiam compellit intrare. Multis modis dicitur regnum *Lucæ 14.*
eſſe in manu eius. Regnum enim quandoq; dicitur beatitudo cœleſtis ſiue eccleſia triumphãs, *De multiplici*
de quo dicitur: Adueniat regnum tuum. Hoc regnum eſt in manu eius ad conferendum iuxta *regno & quod multipliciter*
illud: Percipite regnum quod paratum eſt vobis ab origine mundi. In hoc regno fulgebunt *eſt in manu*
iuſti ſicut ſol, cùm dederit regnum Deo & patri. Regnum etiam dicitur eccleſia militãs, in qua *Domini.*
Dominus regnat per fidem, quam regit & dirigit, defendit & protegit, ſcilicet, congregatio fi- *Matth. 6.*
delium. De quo ipſe ait: Regnum meum non eſt de hoc mundo, id eſt, ſancti in quibus regno *Lucæ 11.* *Matth. 25.*
licet ſint in mundo, non ſunt de mundo. Hoc regnum in manu Dei eſſe dicitur. Quæ enim in *Item 13.* *1. Corint. 15.*
manu tenemus nõ facile obliuiſcimur. Nõ ſolũ autem in manu potẽtię eius eſt hoc regnũ ſicut *Ioan. 18.*
omnia regna & omnis creatura illi ſubiicitur, ſed ſpiritualiter eccleſia in manu protectionis
& defenſionis eius cõſiſtit. Sicut ipſe Dominus per Iob ait: Et nõ eſt qui de manu mea poſſit *Iob 10.*
eruere. Omne enim quod dedit ei pater non perdet ex eo quicquam. Iuſtorum animæ in ma *Ioan. 18.*
nu Dei ſunt, & non tanget eos tormentum mortis. Hoc igitur regnum in manu eius. Vt non *Sapien. 3.*
regnet peccatum in noſtro mortali corpore, vt manus peccatoris non moueat nos. Cùm enim
ceciderit iuſtus, non collidetur, quia Dominus ſupponit manum ſuam. Hoc igitur regnum in *Rom. 6.*
manu protectionis eius. Vnde Iſaias: Sub vmbra manus ſuæ protexit me. Regnum etiam dici- *Iſaiæ 49.*
tur eccleſia præſens congregatio bonorum & malorum Chriſtianorum. De quo dicitur in
euangelio. Simile eſt regnum cœlorum ſagenę miſſæ in mari, & ex omni genere piſcium con- *Matth. 13.*
greganti. Hoc regnum in manu Dei eſt, vt bonos ſibi aſſumat & malos foras proiiciat,
quando colligent omnia ſcandala de regno eius. Multi enim ſunt de Eccleſia numero, ſed non
merito, mali ſimul cum bonis, palea cum granis. Vnde in tertio Regum dicitur, quod Rex Sa- *1. Regum 11.*
lomon mittebat claſſem ſuam vt deferrent ei aurum, argentũ, dentes Elephantorum & ſimias
& pauos. Aurum, id eſt, ſapientes, argẽtum, id eſt, eloquentes, dentes Elephantorum ſacræ ſcri *De ſimiis*
pturæ expoſitores. Sed cum his ad eccleſiam intrant ſimiæ, id eſt, hypocritę vel falſi prædicato- *& pauone.*
res. Quilibet etiam falſus Chriſtianus ſimia poteſt dici, quia Chriſtianus videtur nomine, ſed *Titum 1.*
factis Deum negat. Pauones autem ſunt homines ſuperbi, & mulieres ſuperfluo habitu exor
natę. Hos homines habet Chriſtus in manu ſua ad remunerandum vel puniendum. Regnum
etiam dicitur ſacra ſcriptura, per cuius obſeruationẽ Dominus regnat in nobis. Vnde in Euã- *Matth. 21.*
gelio: Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur Gentibus facientibus fructus eius. Hoc regnũ
in manu Dei eſt vt aliis ſcripturas aperiat, aliis abſcondat, ſicut dicitur in Iob. In manibus ab- *Iob 37.*
ſcondit lumen. Regnum prætereà huius mundi de quo dicitur. Reges gentium dominantur *Lucæ 22.*
eorum, eſt enim in manu potentiæ ipſius, ad conuertendum vel abiiciendum. Cor enim Regis
in manu Dei eſt, & quocunque voluerit, vertet illud. In manu enim eius omnia regna & om- *Parab. 20.*
nes fines terræ. Vnde in Parabolis. Per me reges regnãt. Et in Danièle dicitur: Excelſus domi- *Item 9.* *Dan. 4.*
natur in regno hominum, & cuicunque voluerit, dabit illud. Regnum etiam diaboli eſt in
manu eius, De quo Apoſtolus ad Epheſios ait: Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & *Ephe. 6.*
ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus huius mũdi rectores tenebrarum ha-
rum. Regnum igitur tenebrarum eſt in manu potentiæ eius, ſicut ſcriptum eſt. Si deſcẽdero in
infernum, ades. Hoc autem regnum eſt in manu eius ad conterendum & puniendum, regnum
Eccleſiæ ad dilatandum. Regnum animę in manu eius ad dirigendum. Regnum ſcripturæ in
manu eius ad aperiendum. Regnum cœlorum in manu eius ad conferendum. Quibuſdam au-
tem gratis confertur, vt paruulis baptizatis, alij intrare compelluntur, de quibus in Euangelio
dicitur. Exi in vias & ſepes & compelle intrare, vt impleatur domus mea. Alij autẽ mercantur *Lucæ 14.*
illud, ſcilicet, beneficij. Alij furantur, ſcilicet, contemplatiui. Alij rapiunt, hi, ſcilicet, qui ſibimet
violentiam inferunt. Regnum enim cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. Non ſo- *Matth. 11.*
lum autem regnum, ſed & poteſtas in manu eius eſt. vnde in Danièle dicitur: Dedit ei pote-
ſtatem & honorem & regnum. Et ipſe Dominus de ſe ait: Data eſt mihi omnis poteſtas in cę *Dan. 8.*
lo & in terra. Vnde in Pſalmo: Accingere gladio tuo ſuper fœmur tuum potẽtiſſime. Et quo- *De quadrupliei poteſtate*
niam non eſt poteſtas niſi à Deo. Quadruplex poteſtas ſub eo eſt & in manu eius. Poteſtas, *quæ eſt in ma-*
ſcilicet, Angelorũ, vnde Danièl ait: Milia milium miniſtrabant ei. Poteſtas bonorum hominũ, *nu Domini.* *Matth. 28.*
quibus dedit poteſtatẽ filios Dei fieri. Vnde in Euãgelio: Ecce dedi vobis poteſtatẽ calcandi ſu- *Rom. 13.*
per ſerpentes & ſcorpiones. Et Paulus ait: Omnia poſſum in eo, qui me cõfortat. Poteſtas etiã *Dan. 8.*
reproborũ. Potentes enim potenter torquet: vnde in libro Sapientiæ. Potentes potenter tor- *Ioan. 1.* *Lucæ 10.*
mẽta patiẽtur. Poteſtas etiã diaboli ſub eo eſt. Ipſe enim Dominatur poteſtati maris, ipſe libe *Phili. 4.*
rat pauperẽ à potente. Vnde in Pſalmo: Ibi confregit potẽtias arcũ, ſcutum, gladiũ, & bellum. *Sap. 6.*
Eſt igitur poteſtas diaboli in manu eius ad refrenandum. Sicut enim vrſus ad palum ligatus *Simile.*
pede terram terit, nec tamen fune cohibitus metas expedit, ita diabolus circuit quęrens quem *1. Petri. 5.*
deuoret, ſed nihil poteſt niſi permiſſus. Omnis enim voluntas diaboli iniuſta eſt, & tamen om *De imperio quod eſt in*
nis poteſtas eius permittente Deo iuſta eſt. Imperium inſuper eſt in manu eius. Ipſe enim *manu Do-*
imperat, & non eſt qui reſiſtat. Dixit enim & facta ſunt, mandauit & creata ſunt. Vnde manus *mini.* *Cant. 5.*

potentiæ eius dicuntur tornatiles, habiles, id est, expeditę ad operandum. Imperando enim operari dicitur, qui solo verbo restaurat vniuersa. Imperatoris autem est, leges condere, conditas interpretari: & pro suo arbitrio addere, vel commutare. Hanc autem imperatoriam præcellentiá in mundo ostendit, dum legé Euangelij cōdidit. Dominus enim Rex noster, legifer noster, Dominus Iudex noster. Interpretatus est auté legé Mosaicá, dum eam spiritualiter intelligéda esse docuit. Addidit etiam legi Mosaicæ dum ait: Audistis quia dictum est, antiquis oculum pro oculo, dentem pro dente. Ego autem dico vobis non resistere malo, & cætera quæ ibidem in Matthæo dicuntur. Mutauit etiam legem quantū ad cerimonialia, nō quantū ad moralia. Vnde in Matthęo dicitur. Erat enim docés eos sicut potestaté habens, & nō sicut Scribæ & Pharisæi. Vt igitur securè in viam huius mundi transeamus tanti Imperatoris sigillū & literas nobiscum feramus, crucis, scilicet, signum & scientiam scripturarum. Est etiam regnum in manu eius, & potestas & imperium. Regnum in hoc seculo ad dirigendum, potestas in iudicio apparebit ad puniédum. Imperium in æterno regno manifestabitur vbi obtinebit monarchiá, & erit omnia in omnibus ad glorificandū. Vel regnū est in manu eius vt suos regat & dirigat, potestas, vt suos defendat, imperium, vt salutaria mandata nobis tribuat. Aduenit igitur dominator Dominus, id est, ad nos venit, dum corda nostra per gratiam adimpleuit. Aduenit dum naturá nostram assumens nobis appropinquauit. Aduenit, id est, gétes visitauit. Peccatis enim exigentibus longè recesserat, & gentes ab initio dereliquerat. Per viscera autem misericordiæ suæ pius pastor venit & ouem quæ perierat, propriis humeris reportauit. Dominus enim de cœlo prospexit, vt audiret gemitus compeditorū, vt solueret filios interéptorum. Vnde Dominus in Ezechiele ait: Dixi tibi cùm esses in sanguine tuo viue. Et paulò pòst. Laui te aqua & emundaui sanguinem tuum ex te: & vnxi te oleo, vestiui te discoloribus, calciaui te hyacincto, cinxi te bysso, indui te subtilibus. Cùm enim in sanguine peccatorum coinquinata iaceret gentilitas. Dominus viue illi dixit, id est, vt viueret, inspirauit. Aqua lauit eam in baptismo, & oleo gratiæ vnxit illam & superuenienti misericordia vocauit, & sibi desponsauit. Vestiuit eam discoloribus, id est, diuersis virtutibus, & charismatum donis exornauit. Hyacincto eam calciauit, id est, exemplis sanctorum, quorum conuersatio est in cœlis. Bysso, id est, mūditia carnis eam cinxit. Induit eá subtilibus, id est, desiderio æternorum, vel spirituali intelligentia scripturarum. Sic igitur Dominus gratuita pietate gentes vocauit. Absoluit vinctos, illuminauit cęcos, reduxit erroneos, reconciliauit reos. Vt autem qualiter ad Christum venire deberét, omnibus ostenderet, trium Magorum nobis exemplum proposuit. Ostendit enim per hos Reges qui primitiæ fuerunt gentium, & primò conuersi sunt ad Dominum, qualiter alij sequentes eum quęrere & inuenire deberent. Oportet enim quod stellam cognitionis & gratiæ præuiam habeant, quia vanum est ante lucem surgere, & qui ambulat in tenebris, nescit quò vadit. Oportet quod exeát de terra sua, id est, de mundi facultatibus, & de cognatione sua, id est, de vitiis & concupiscentiis carnalibus, quæ cognata sunt sensualitati nostræ, & de domo patris sui, id est, de omni amore huius mundi. Propter hos tres gradus Salomon tres libros composuit. Primus, id est, Prouerbia, docet vitia resecare. Secundus, id est, Ecclesiastes, terrena contemnere. Tertius, id est, Cantica Canticorum, spiritualibus inhiare. Absque stella autem gratiæ non potest homo illuminari ad contemplandam multiplici futuri seculi pulchritudinem. Oportet præterea quod sint tres, id est, in fide trinitatis trinum Deum colentes. Hoc est fundamentum ædificij, sine quo non potest surgere paries boni operis, quia sine hac fide impossibile est placere Deo. Oportet quod sint reges, scilicet, filij Dei adoptiui & cohæredes Christi oleo spirituali inuncti, & quod regant terram suam custodientes introitus & munientes infirmiora terræ, vt scilicet, custodiant quinque sensus suos, & teneant iustitiam in terra sua, occidentes latrunculos, ne multiplicentur & præualeant & occidant incautos. Vnde Isaias: Quia non fecimus iustitiam, non ceciderunt habitatores terræ, id est, praui motus dominantes nostro corpore. Si ergo te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis, id est, primis motibus ne consentias. Simus etiam Magi vt incantemus antiquos serpentes orationibus, Psalmis, & Hymnis, & Canticis spiritualibus. Sic enim cantando rumpitur anguis per inuidiam, & virtutem suam amittit per psalmodiam. Oportet præterea quod thesauros suos non aperiant coram Herode, nec in via, sed coram Christo tantum. Non enim bona nostra debemus aperire per iactantiam, neque Babyloniis thesauros domus Domini ostendere. Non enim secreta mysteria debemus indignis aperire. Simile enim est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro. Et de Domino legimus quod occultè ascendit ad diem festum, relinquens nobis exemplum, vt dextera nostra ita faciat eleëmosynam, quod nesciat sinistra. Magis enim placet Deo de malis operibus humilis confessio, quàm de bonis operibus superba gloriatio. Melior est enim canis viuus leone mortuo, peccator, scilicet, humiliter pœnitens, leone mortuo, eo, scilicet, qui de bonis operibus inaniter attollitur. Melior est iniquitas viri quàm mulier benefaciens. Qui enim laudibus humanis de bonis suis vana gloria resoluitur & delectatur, mulier benefaciens dicitur. Debemus præterea reçedere ab Herode, id est, à diabolo. Quamdiu enim Magi cum Herode fuerunt, stellam amiserunt. Et ideò debemus malorum consortia vitare, quia à conuictu mores formantur. Vnde diligenter debemus interrogare: Rabbi, vbi habitas? vt intet illoi

Sap.10. Isaiæ 33. Matth.5. Matth.8. Ephe.4. De multiplici aduentu Christi. Lucæ 15. Ezech.16. De multiplici ornatu animæ. Phil.4. Isaiæ 61. Quomodo veniendum sit ad Dominum. Gene.12. Gala.5. De tribus gradibus & tribus libris solutionibus. Heb.11. Roma.8. Isaiæ 26. Parab.1. Ephe.5. De bonis operibus occultandis. Isaiæ 39. Matth.13. Ioan.7. Matth.6. Eccle.9. Eccle.42. Recedendum est à diabolo.

illos commoremur, in quibus Deum habitare nouerimus. Non igitur cum Herode diu commoremur, sed perficiamus viam nostram donec Christum inueniamus in Betheleem. Frustra enim velociter currit, qui priusquam veniat ad metam, deficit. Recedamus igitur ab Herode. Nulla enim est securitas vicino serpente dormire. Bonum est autem citò ab illo recedere, ne nos per præscriptionem velit possidere. Ipse enim velut is qui in aquis suffocatur, alios secū pertrahere & submergere conatur. Herodes enim, id est, diabolus viā nostrā multipliciter impedire & corrūpere conatur. Teste enim beato Gregorio bona nostra tribus modis antiquus hostis insequitur. Aliquando in bono opere intentionem polluit, sicut scriptum est. Facti sunt hostes eius in capite. Aliquando initium vitiare non præualet, sed in ipsa actione, quasi in itinere se opponit, vt dum per mentis propositum securior quisque ingreditur, subiuncto latenter vitio quasi ex insidiis perimatur. Vnde Psalmus: In via hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi. Aliquando bonum opus in fine illaqueat, quantoque vel à domo cordis, vel ab itinere operis longius recessisse se simulat, tantò ad decipiendum bonæ actionis terminum astutius expectat, & quo incautum quemque quasi recedendo reddidit, eo illum repentino vulnere insanabilius transfigit, vnde serpenti dicitur. Tu calcaneū eius obseruabis. Recedentes igitur ab Herode, in simplicitate cordis quæramus Dominum. Herodes enim simulauit se velle ipsum adorare. Et quia in duplicitate cordis inquirere proposuit, nunquam inuenire promeruit. Si autem stellam gratiæ vel Euangelicæ doctrinæ Dominus nobis ostenderit, gaudeamus gaudio magno, valde vt in nobis impleatur quod scriptū est. Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa. Veniamus in Bethleem & intremus domum Ecclesiæ, vt inueniamus Christum in domo conscientiæ nostræ, & in domo sacræ scripturæ. Inueniamus Christum cum Maria matre eius, vnus enim sine alio reperiri non potest. Vnde Isaias: Habitabit iuuenis cū virgine. Tredecim aute dietis Magi laborantes & procidētes Christū inuenerunt. Et nos tredecim dietis spiritualiter progrediamur, vt Christū plenè inuenire & possidere valeamus, quæ sunt fides, spes, charitas, cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Cuius partes sunt ieiunium, oratio, eleēmosyna, vigilia, labor manuū, aspera vestis, lectus durus, & peregrinatio. Procidentes autem Christū adoremus. Procidamus in faciem per humilitatem. Cadamus antè, vt videamus quò cadamus: non sicut ministri Iudæorum, retrocadamus, de quibus in Euangelio dicitur. Abeuntes retrò ceciderunt in terram. Qui enim retrò cadit, nescit quò corruit. De thesauris autem cordis, oris, & operis offeramus Christo aurum, thus & mirram, corde credentes & ore confitētes, ipsum esse verum regem, verum Deum, & verum hominem. Offeramus præterea illi aurum charitatis & largitatis contra auaritiam. Thus deuotę orationis contra superbiam, mirram mortificationis carnis contra luxuriam. Quidquid enim est in mundo, vel est concupiscentia carnis, vel concupiscentia oculorum, vel superbia vitæ. Auaritia trahit hominem extra se, superbia eleuat supra se, luxuria deprimit infra se. Prima per euagationem. Secunda per elationem. Tertia per pollutionem: Omnibus autem modis caueamus, ne per Herodem reuertamur, quia regnum eius carcer est & exilium, & via reuertendi ad eum tenebræ & lubricum. Capti sumus reti Apostolorum, & de mari gentilitatis extracti, non iterū fluctibus immergamur. Ne autem computrescamus: sale abstinentię & continentiæ condiamur. Non respiciamus retrò cum vxore Loth, & qui sumus in tecto, non redeamus tollere vasa in domo. Reuertamur igitur per aliam viam ad supernam patriam nostram. Viæ enim Domini viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ. Ipse enim est via per quam, veritas cum qua, vita ad quam, incedere debemus: vt sic ad regionem nostram ad supernam Ierusalem ipso ducente reuerti valeamus.

Ioan. 8. Eccle. 11. De triplici bonorum impedimento. Matth. 2. Isaia 61. De tredecim dietis Magorum. Ioan. 18. De triplici thesauro & de auro & thure & mirra. 1. Ioan. 2. Non est per Herodem reuertendum. Gene. 19. Matth. 24. Mar. 13. Luca 17. Parab. 3. De via, veritate & vita.

EODEM DIE, THEMA SVMPTVM
Ex prophetia Isaiæ Prophetæ.

Surge illuminare Ierusalem quia venit lumen tuum, & gloria Domini supra te orta est. Isaiæ 60.

AD festum luminis luminosa mente stellę radiantis lumine pręuio accedamus, vt mentis oculos ad superni luminis radios lucidos aperiētes, à patre luminum, apud quem nō est transmutatio, nec vlla obumbratio, qui lucem habitat inaccessibilem plenius illuminemur, & in eius lumine verum lumen ad illuminationem gentium facie ad faciem videre mereamur. Hodie enim Dominus emisit lucem suam & veritatem suam. Hodie exortum est in tenebris gentium lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ambulate igitur fratres dum lucem habetis. Currunt Magi cum muneribus ad regales nuptias, stella præcedente, curramus & nos cum illis, Christo nos vocante, vt hodie cum ipso epulemur, in hac tā præclara solēnitate. Hodie enim Ecclesia de gētibus coniuncta est Christo. Hodie magnus ille paterfamilias facit nuptias filio suo. Hodie coniuncta est Rebecca Isaac. Æthyopissa Moysi. Sampson alienigenæ mulieri. Salmon Raab meretrici. Boos Ruth Moabitidi. Ozeę fornicarię, Christus gētilitati: Hodie Dominus fluxum Emorroissę cohibuit, mulierem incuruatam erexit. Socrum Petri à febribus liberauit. Filiam Chananeæ à dæmonio eripuit: Cæci nati oculos aperuit, Lunaticum curauit, Paraliticum in grabato iacentem sanauit, manum

Iacob. 1. 1. Tim. 6. Luca 2. Gene. 32. Ioan. 1. Item 12. De multiplici mysterio huius solennitatis. Matth. 22. Deut. 24. Exod. 2. Iudic. 14. Ruth. 1. Osee 1. Matth. 9. Luca 14. Matth. 8. Matth. 15. Ioan. 9. Item 5.

manum aridam ſanitati reſtituit. Leproſum mundauit, aures ſurdi, linguam muti, reſoluit.
Item 11. Quatriduanum fœtidum, id eſt, mortuam in peccatis gentilitaté ſuſcitauit. Liuor, & vulnus, &
Iſaiæ 1. plaga tumens circumligata eſt præceptis Euangelicis, & curata medicamine ſacramentorum
nouæ legis, & effota oleo gratiæ, & diuinæ miſericordiæ. Commouit enim Dominus terram,
& conturbauit eam per ſalutaré compunctionem, ſanatæ ſunt cõtritiones eius, quia commota
eſt. Hyems infidelitatis receſſit, & torporis flores virtutum apparuerũt in terra noſtra. Aſcen-
Cant. 2. dit hodie gentilitas de deſerto idolatriæ, ad amplexus Chriſti, tanquã virgula fumi recta & hu-
milis, ex aromatibus boni odoris, myrrę per carnis mortificationem, & thuris per deſiderium
Item 3. & deuotionem, & vniuerſi pulueris pigmentarij per virtutum & omnium chariſmatum ple-
nitudinem, & ſubtilem bonorum operum retractationem. Factus eſt enim odor filij Dei,
ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Ager plenus Eccleſia vocata de gentibus,
De multiplici odore agri. in qua redolet vua, roſa, lilium, viola, & oliua, vua continens vinum diuini amoris. Roſa
redolens ex martyrij cruore, lilium ex virginitatis integritate. Viola locum modicum ex hu-
militate occupans, & cœleſtis regni purpuram interius ſeruans. Oliua operibus miſericordiæ
more olei fouens, paſcens, & lucens. Percuſſit hodie Dominus fędus cum beſtia agri, & volu-
Oſee 2. cri cœli, & reptili terræ, ſicut prædixerat Ozee. Vocauit & reconciliauit ſibi beſtias agri, rudes,
Variæ auctoritates de gentium vocatione. & crudeles, & beſtiales homines, & volucres cęli, ſuperbos, & elatos, & reptilia terrę, auaros &
luxurioſos. Poſtquam enim ſpinæ gentilium intellexerunt ramnũ, id eſt, diaboli nequitiam, &
Iudi. 9. aſperitatem, & Chriſti ſuauitaté perceperunt, poſt odorem vnguentorũ eius currere cęperunt,
ſicut prædixerat Propheta. Reminiſcentur, & conuertentur ad Dominum, vniuerſi fines terrę.
Cant. 1. Et Iſaias ait: Radix Ieſſe qui ſtat in ſignum populorum, ipſum gentes deprecabuntur. Omnes
Iſaiæ 1. enim gentes benedicent illi, & ipſe erit expectatio gentium. Æthyopia enim præuenit manus
Gene. 49. ſuas dare Deo. Et filia Pharaonis ſuſcepit Moyſen paruulum, adhuc in cunabulis vagientem:
Exod. 1. Mater autem eius, & fratres, id eſt, ſynagoga & Iudęi, foris ſteterunt. Et frater maior noluit in-
Matth. 12. trare cum minore fratre, vt comederet vitulum ſaginatum. Quidam tamen de Iudęis intraue-
Lucæ 15. runt, ſicut Salomon ait: Pauper & creditor obuiauerunt ſibi, gentilitas, ſcilicet, & Apoſtoli,
Parab. 30. credentes & committentes illi verbum Dei, & vtriuſque illuminator eſt Dominus. Liquefa-
cta eſt terra, id eſt, terrena gentilium corda. Sicut enim radius ſolis glaciem remolliendo diſſol
Simile. uit, ſic gratia Dei corda gentilium gelicidio peccatorum indurata, igne ſpiritus Sancti reſoluit.
Propterea Propheta Amos ait: Qui vocat aquas maris, & effundit eas ſuper faciem terrę, Domi
Amos 10. nus nomen illi. Peccatores enim de amaritudine & fructibus huius ſeculi extrahit, & in dulce
dinem vertit, vt alios valeant irrigare. Granum enim ſinapis, quod in horto virginis manibus
Matth. 13. Dei patris ſeminatum minus fuit, & humilius omnibus oleribus terræ, in tantam altitudinem
Mar. 4. excreuit, vt veniant volucres cœli, & habitent ſub ramis eius, Dominus enim more ciconiæ,
Lucæ 13. quæ poſt pullorum aduolatum terra replet nidum ſuum, poſt ruinam angelorum ſedes eorum
De ciconia. implere voluit, & idcirco de vniuerſo mundo gentes ad fidem vocauit, mittens ad exitus via-
rum & ſepes, vt compelleret intrare. Inter quos tres Magos à remotis partibus Orientis cum
Matth. 22. comitatu non modico, tanquam gentium primitias, paucis diebus, id eſt, tredecim, ad ſe voca-
uit. Qui ſunt iſti qui vt nubes volant, vt vbicunque fuerit corpus, congregentur aquilæ? qui
Iſaiæ 60. tam citò venerunt de Edom? non ſolum tinctis veſtibus virtutum, imo charitatis, & arden-
Matth. 24. tis deſiderij, ſed inſuper ſumentes in vaſis ſuis de optimis terræ fructibus, detulerunt viro mu-
Iſaiæ 63. nera, vnde & duplicem pecuniam reportare meruerũt, gratiam, ſcilicet, in præſenti, & gloriam
De fide & feruore Magorum. in futuro. Ipſi enim nunquam regem natum viderunt. In vmbra tantum & figura, & in ob-
Gene. 43. ſcuritate prophetiæ Balaam, ipſum cognouerunt, & tam longo tractu terrarum periculis flu-
2. Cor. 11. minum, periculis latronum, periculis ex itinere, periculis ex inſidiis fraudis Herodianæ, in ex-
tremo mortis diſcrimine paruulum vagientem ad vbera matris pauperculæ adhuc penden-
tem, cum muneribus myſticis feſtinant adorare. Cùm autem homines diuites, & potentes de
theſauris ſuis auri copiam regi obtuliſſent, mater eius non diu theſaurum ſibi reſerua-
uit. Nam paulò pòſt cùm in die purificationis in Ieruſalem aſcendit, quia ſecundum le-
gem agnum habere non potuit, columbam & turturem more pauperum obtulit. Si igitur cum
tanto labore & deſiderio reges iſti de remotis partibus ita feſtinanter venerunt, & paruulum
in infirmitate ſua cũ tanta reuerentia & deuotione adorauerunt, quid erit de nobis miſeris &
obſtinatis, qui Chriſtum natum, paſſum, reſuſcitatum, ad patris dexteram eleuatũ, agnouimus,
Ioſuè 2. non tamen cum tanto ſtudio ipſum inquirimus. Hi igitur velut exploratores Ierico terram
3. Regum 11. promisſionis intrauerunt. Et ſicut regina Auſtri quæ venit ab extremis terræ finibus, audire
De Regina Auſtri quæ ad Salomonem venit. ſapientiã Salomonis. Legimus enim in libro Regũ quod regina Saba, quę ciuitas eſt in Æthio
pia audita fama Salomonis, venit ad eum in Ieruſalem cum comitatu magno, & dedit ei aro-
mata & aurum multum & gemmas pretioſas. Salomon autem dedit illi omnia quæ voluit,
& quęcunque petiuit ab illo. Quæ cùm vidiſſet Salomonem & audiſſet eius admirabilem ſa-
pientiam, & vidiſſet domum quam ædificauerat & cibos menſæ eius, & habitacula ſeruorum,
& ordines miniſtrantium, veſteſque eorum & pincernas, & holocauſta, quæ offerebat in do-
mo Domini, iam præ admiratione non habebat vltra ſpiritum: dixitque ad Salomonem. Ve-
rus eſt ſermo quem audiui de te in terra mea. Maior eſt ſapientia tua & opera tua, quàm ru-
mor quem audiui. Et dedit ei aromata & aurum & gemmas. Salomon qui interpretatur

pacificus,

pacificus, Christum significat, non solú ratione nominis, sed quia in figuram Christi templum
Domino ædificauit, & multas habuit vxores reginas, sicut Christus multas Ecclesias principa
les, & adolescentularum non erat numerus, quia multæ sunt particulares Ecclesiæ & animæ
Christo desponsatę quasi sine numero. Multas etiam habet concubinas. Multi enim seruiunt ei
quorum filij, id est, opera non hęreditabunt patriam æternæ beatitudinis, sed dicetur eis, nescio *Matth. 25.*
vos. Saba interpretatur captiua: In captiuitate enim diaboli, & in feruore vitiorum, quasi sub
Austro erat gentilitas, quãdo venit ad verum Salomonem. Per gemmas, quas dedit Salomoni, *De gemmis.*
intelligimus virtutes, quas Christus nobis prius dat: & nos illi reddimus ad ipsum reportãdo.
Ipse autem bona nostra sua reputat, lapides pretiosi à paucis cognoscuntur, ab his autem qui
eos non cognoscunt parui ęstimantur. Ita seculares vitam sanctorum & virtutes quasi pro ni-
hilo reputant. Gemmæ à partibus remotis veniunt. Et virtutes non in nobis oriuntur, sed
tantum spinas & tribulos profert terra nostra, aliundè autem nobis adueniunt. Omne enim *Gene. 3.*
datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, varias naturas lapidum distinguit *Iacob. 1.*
diuersitas virtutum. Sicut Smaragdus viridis primã gratiã significat quę terrã liberi arbitrij ger
minare facit. Crysolitus aurei coloris charitatem. Saphirus aërei coloris contemplationem. Car
bunculus splendidus fidei cognitionem, & sic de aliis. Aromata quę dedit Salomoni, significant *De aroma-*
bonam famam, & bonorum operum fragrantiam. Vnde in Exodo præcipitur filiis Israël quod *tibus.*
facerent sibi aromata, quibus vngerent tabernaculum, & vasa tabernaculi. Omnes enim ani-
mæ fideles hoc vnguento debent vngi, quod ex quinque speciebus conficiebatur quæ ad
salutem cuiuslibet exiguntur, scilicet, ex myrra per quam amaritudo contritionis, & calamo
boni odoris, per quem oris confessio, quæ valde dulcis est in conspectu Domini, vel medita-
tio sanctarum scripturarum intelligitur. Tertia species erat cinamomum cinerei coloris, per
quod humilitas & obedientia designatur satisfactionis. Quarta species est cassia herba modi-
ca, quę in locis aquosis nascitur, per quam fides designatur, quam recipimus in aquis Baptismi,
& sub aquis lachrymarum nutritur. Oleum oliuarum quod cum prædictis ponebatur opera
misericordię signat. Caro hominis dicit Dominus non vnguetur ex eo, id est, carnaliter vi-
uentes. Prohibetur in Exodo ne talis vnctio fiat in nostros vsus, quia charitas non quęrit quæ *Exod. 30.*
sua sunt, & quia bona prædicta ad nos referre non debemus: Aurum verò quod dedit regina
Salomoni, sapientiam significat vel charitatem, quæ pretiosior est omnibus aliis donis spiritua *1. Cor. 13.*
libus. Salomon siquidem dedit reginę quęcũque petiit. Iuxta illud: Petite & dabitur vobis, ob- *3. Regum 11.*
stupuit regina in prę̃sentia Salomonis, dicẽs: Maior est sapientia tua & opera tua quàm rumor *Matth. 7.*
quem audiui de te. Quia non possunt sancti tantũ dicere de Christo, vel tantum audire quantũ *Lucæ 11.*
sentiũt. Vnde Isaias Propheta: Secretũ meũ mihi. Hic est iubilus: Hoc est gaudiũ cordis gustan *3. Regum 11.*
tis & vidẽtis, quoniam suauis est Dominus, quod nec potest penitus exprimi, nec ex toto ab- *Isaiæ 24.*
scondi. Admirata est regina domũ quam ędificauerunt Salomon, quod tam de prę̃senti Ecclesia *De domo Sa-*
quàm de domo cœlisti potest intelligi. Cibi mensæ, diuinarum scripturarum sententiæ, vel fer- *lomonis & or*
cula beatitudinis æternæ. Habitacula seruorum, diuersi status fidelium coniugatorum, conti- *dine mini-*
nentium, & rectorum, vel diuersæ mansiones in regno cœlorum. Per ordines ministrorum & *strorum.*
vestes eorum, distinctionem graduum in Prę̃latis intelligimus & diuersitates gratiarum. Pin- *Ioan. 14.*
cernæ sunt sancti doctores vinum scripturarum nobis propinantes. Holocausta sunt qui se-
culo renuntiantes, se & sua Domino offerunt. Hanc igitur veri Salomonis gloriam regina Sa- *1. Cor. 12.*
ba, id est, Ecclesia de gentibus conuersa admiratur, stupet, veneratur, & reueretur. Vnde Isaias *Lucæ 14.*
alloquitur eam, dicens: Surge & illuminare Ierusalem. Surge in gentibus quæ cecidisti in gen- *Isaiæ 40.*
tibus. Surge in ecclesiis quæ cecidisti in synagogis. Surge in fide, quæ cæcidisti in infidelitate. *Quod multi-*
Surge per confessionem, quæ cecidisti per negationem. Surge per pœnitentiam, quæ cecidisti *pliciter sur-*
per culpam. Surge per virtutes, quæ cecidisti per diuersa vitia, & innumeras iniquitates. Surge *gendum est.*
& assurge saluatori tuo vt iam cum illo valeas ambulare. Surge & assurge illi vt resurgas à
mortuis. Surge, quæ iacuisti super latus dextrum resoluta prosperitate, quæ iacuisti super latus *Quod multi-*
sinistrum depressa aduersitate, quæ iacuisti super ventrem & faciem tuam, nullum respectum *pliciter iaceat*
habens ad cœlum in luxuria & turpitudine, quæ iacuisti supina super dorsum tuum in super- *homo in pec-*
bia & in elatione, quasi in cœlum per hypocrisim oculos habens, & in terra computrescens. *catis.*
Surge & illuminare fide Christi, & lumen fidei, gratiæ, ac spiritualis doctrinæ, in corde susci-
pe, quia vanum est tibi ante lucem surgere. Surgendo igitur illuminare. Surge qui dormis & *De multipli-*
exurge à mortuis & illuminabit te Christus. Illuminare vt velut mulier amicta sole, lunam, *ci illumina-*
id est, mundi mutabilitatem habeas sub pedibus. Illuminare, Deus enim lucem diuidit à tene- *tione & mul-*
bris, id est, bonos à malis, vt videat opera tua bona & glorificetur in eis. Venit enim lumen *tiplici lumine.*
tuum, Dei filius in mundo apparuit, Deus Dominus & illuxit nobis, venit lumen tuum, lon- *Ephe. 5.*
gè ante tibi promissum ad redemptionem tuam venturum à quo illuminaberis si fidem susce- *Apoc. 12.*
peris. Ipse enim mundo refulsit, quasi stella matutina in medio nebulæ. Surge & illuminare *Gene. 1.*
luce gratiæ contra tenebras culpæ, luce sapientiæ contra tenebras ignorantiæ, luce veritatis *Matth. 5.*
contra tenebras erroris & falsitatis: venit lumen tuum, aperi fenestram cordis, & non sis re- *Eccle. 50.*
bellis lumini vt ingrediatur splendor veri solis amicti lumine sicut vestimento. Illuminare *Iob. 24.*
quia lucerna posita est super candelabrũ, vt qui ingrediuntur lumen videant, illuminare vt qui *Matth. 5.*
aliquando fuistis tenebrę, nunc autẽ lux in domino. Illuminare vt placeas corã Deo in lumine *Mar. 11.*
Ephe. 5.

viuentium. Illuminare quia stella solem iustitiæ peperit, & mulier Euāgelica vt dragmam per-
[*Lucæ 15.*] ditam reperiat, lucernam accendit. Illuminare ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum, ne ca
das in lutum libidinis, ne corruas in foueam auaritiæ & cupiditatis, ne inuoluaris fumo super-
biæ & elationis. Et quoniam via huius seculi tenebræ & lubricum, illuminare vt videas vbi
[*Isaiæ 62.*] ponas pedem tuum. Illuminare quia egressus est vt splendor iustus tuus & saluator tuus vt
[*Lucæ 2.*] lampas accensus est. Venit enim lumen tuum, lumen ad reuelationem gentium, candor lucis
[*Sap. 7.*] æternæ. Sol verus qui intuentibus admirationem parit, splendore tenebras fugat, calore fouet
[*De sole & cereo.*] & viuificat. Cereus verus, in quo coniuncta est cera humanitatis, igni diuinitatis. Consumpta
autem stupa mortalitatis totum mundum post resurrectionem illuminauit. Illuminat autem
Dominus per seipsum interius inspirando, sicut dicitur in Psalmo: Dominus illuminatio mea
& salus mea. Et iterum: Accedite ad eum & illuminamini. Illuminat per doctrinam. Præcep-
tum enim Domini lucidum illuminans oculos. Declaratio sermonum eius illuminat & intel-
lectum dat paruulis. Illuminat exemplo conuersationis sanctę. Vnde ipse ait in Euangelio: Qui
sequitur me, non ambulat in tenebris. Illuminat per gratiam sicut dicitur in Psal. Illumina ocu
[*Ioan. 8.*] los meos ne vnquam obdormiam in morte. Illuminat per miraculorū admirationē, sicut scriptū
est in Psal. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis, id est, à sanctis per quos mirabiliter
operaris. Et iterum: Illuxerunt coruscationes tuę orbi terræ. Illuminat per incarnationem &
manifestationis notitiā. Sicut scriptū est: Illuminare his qui in tenebris sunt & in vmbra mortis
sedent. Illuminat per æternā gloriam, sicut sciptū est, In lumine tuo videbimus lumē. Illumina-
[*Lucæ 2. De multiplici gloria.*] re igitur, quia venit lumen tuum & gloria Domini super te orta est. Filius Dei gloriosus & glo
ria miraculorū, & mirabilium quæ fecit Dominus, qui cæcos illuminauit, leprosos mundauit,
mortuos suscitauit. Et gaudebat omnis populus super his quæ gloriose fiebant ab eo: Gloria
[*Lucæ 13.*] Domini super te orta est. Omnes enim peccauerunt & egent gloria Dei. Surge igitur vt illam
[*Rom. 3.*] possis attingere, curre vt illā possis apprehendere, vt coronet te gloria & honore. Si enim dili
gis veram gloriā, non amabis inanem gloriam, vera enim gloria Christus est, cui pater ait: Exur
[*2. Cor. 11.*] ge gloria mea. In ipso igitur debes gloriari, sicut scriptum est. Qui gloriatur, in Domino glorie-
tur. Non igitur glorieris in malitia, nec in trāsitoria felicitate, ne gloriam tuam in puluerem de-
ducat. Diues enim cùm interierit, non sumet omnia, nec descendet cum eo gloria domus eius.
Gloria verò Domini super te orta est, sicut scriptum: Et super omnes cœlos gloria eius, id est,
super sanctos cælesti conuersatione perspicuos & virtutibus celatos. Hi sunt cœli, qui enar-
[*Ioan. 8.*] rant gloriam Dei, qui propriam gloriam non quęrunt, quorum lingua confitetur, quia Domi-
[*Phil. 2.*] nus noster Iesus Christus in gloria est Dei patris. Et idcirco exultabūt sancti in gloria, qui pos-
[*2. Cor. 1.*] sunt dicere cum Paulo. Gloria nostra hæc est: testimonium conscientiæ nostræ. Hæc gloria hic
inchoatur in pace pectoris & serenitate conscientiæ, sed perficietur in æterna beatitudine,
quando mensuram bonam & confertam & coagitatam & superfluentem dabunt in sinum
[*Lucæ 6.*] electorum. Sicut enim aceruus excedit granum, thesaurus obolum, mons lapillum, fluuius
[*Simile.*] stillam, abyssus riuulum, ita nulla est comparatio huius gloriæ temporalis, ad futuram glo-
[*Rom. 8.*] riam quæ reuelabitur in nobis. Hic enim gustus, ibi inebriatio, hic modica stella, ibi plenitudo,
plena satietas, & omnium bonorum affluens fertilitas. Qui autem mundi gloriam appetunt,
& non nisi terrena diligunt, nec surgunt, nec illuminantur, nec super eos gloria Domini ori-
[*Isaiæ 60.*] tur, de quibus Isaias subiungit: Quia ecce tenebræ operient terram, id est, synagogam, non nisi
[*Phil. 3.*] terrena sapientem, quorum oculi languerunt præ inopia bonorum spiritualium, & caligo po-
[*De tenebris & caligine & mala terra.*] pulos infideles, scilicet, de gentibus, qui Christi fidem recipere noluerunt, sed in tenebris in-
fidelitatis & erroris remanserunt. Terra igitur tenebrosa & operta mortis caligine, terra ina-
nis & vacua. De qua dicitur. Tenebræ erant super faciem abyssi, id est, cordis tenebrosi. De qua
[*Iob 10.*] dictum est etiam serpenti. Terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Terra maledicta & re-
[*Gene. 1. Item 3.*] proba, quia veri solis radios recipere noluit, id est tenebris peccatorum suorum excęcata reman
[*Rom. 1.*] sit, & obscuratum insipiens cor eius, quemadmodum prædixerat Isaias: Excęca cor populi
[*Isaias 6. 1. Petri 2.*] huius. Et Psalmus ait: Obscurentur oculi eorum ne videant, licet enim transitoriæ felicitatis
[*Ioan. 1.*] lumen habere videantur, perpetuis tenebris inuoluuntur. Ictum enim fulminis momentanea
coruscatio præcedit. Super te autem ô Ierusalem, ô Ecclesia de gentilitatis tenebris ad fidem
conuersa, quæ ad supernę pacis visionem anhelas, orietur Dominus, qui de tenebris vocauit te
in admirabile lumen suum. Super te illuminandam orietur dominus sol verus, & tu eris sub-
dita illi, & gloria eius in te videbitur, vt videas gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à patre.
Populus enim qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. Propterea Isaias ait: Et am-
[*Isaiæ 60.*] bulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Gentes enim quæ prius erant
[*Item 55.*] in tenebris, in lumine fidei Christi ambulauerunt, quemadmodum Isaias ait: Ecce gen-
tes quas nesciebas, vocabis, & gentes quæ te non cognouerunt, ad te current. Quas nesciebas,
id est, non approbabas propter idolatriam. Et Dominus per os Dauid ait: Mihi alienigenæ
amici facti sunt. Et iterum in persona patris ad filium: Postula à me & dabo tibi gentes hęre-
ditatem tuam. Et rursus ait: Omnes gentes quascunque fecisti venient & adorabunt coram te
[*Parab. 21.*] Domine. Reges autem, id est, sancti se & alios bene regentes, de quibus dicitur. Cor regis in
manu Dei, & quocunque voluerit, vertet illud. Vel reges, id est, huius seculi potentes,
sicut Constantinus, Heraclius, Theodosius, & alij multi ambulauerunt in splendore ortus

Ecclesiæ,quo ex aqua & spiritu sancto renata est.Eandē enim fidem habemus,& eodē baptismo renascimur, quo sancti in primitiua Ecclesia. Istud tamē specialiter referri potest ad reges illos,qui primò vocati sunt,& splendore stellæ præcedentis eos in Bethleē venerūt.Tunc enim ortum habuit Ecclesia de gentibus.Splendor autem ortus eius dicitur gratia Dei,quæ per stellam designatur.Stellæ autem comparatur gratia,quia lucet de nocte his,scilicet, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, & abscondit se in die prosperitatis transitoriæ. Licet autem parua reputetur ab indoctis, maxima tamen est sapientum æstimatione. Illa verò stella quæ Magis apparuit in aëre,mouebatur sub firmamento,& fuit propinquior terræ quàm alię stellæ. Gratia enim Dei in Christi ortu mundo appropinquauit.Stella autem illa fuit cometa,quæ regnorū mutationē solet portēdere.In qua signatū est quod regnū Dei à Iudęis ad Gentes transferendum esset. Sicut Dominus in Euangelio dicit. Auferetur à vobis regnum Dei & dabitur genti facienti fructus eius.Translatum est præterea regnum à principe mundi huius & transiit ad Christum. Manifestatio igitur stellæ manifestationem significat diuinæ gratiæ. Hæc est facies illa de qua Psalmus ait: Ostende faciem tuam & salui erimus.Faciem naturę ab initio ostēderat in rerum creatione.Faciem gratiæ ostendit in natiuitate.Faciem vindictæ ostendet in extrema iudicij ventilatione.Faciem verò glorię in æterna beatitudine.In hac autem stella ignea & splendida impletum est quod dictum est in Psalmo.Ignis ante ipsum præcedet & inflammabit inimicos eius.Ignis enim gratiæ inimicos,id est, motus prauos inflammat,comburit & destruit in nobis.Similiter Herodes & alij Christi inimici audiētes à Magis: Vidimus stellam eius in Oriente & venimus adorare eum.Inflammati sunt ira & iniquitate sua. Herodes enim violentia Romanorum regnum iniustè possidebat, & idcirco timet sibi auferri quod alij abstulerat. Teste enim beato Gregorio,Mens prauorum semper est in laboribus,quia aut molitur mala quæ inferat,aut metuit ne sibi ab aliis inferantur. Quidquid enim contra proximos cogitat, hæc excogitari contra se à proximis formidat. Semper enim pauidus mala ab aliis pati metuit, quæ se aliis fecisse meminit.Et sicut beatus Iob ait: Cùm sit pax,ille insidias suspicatur. Moliebatur igitur Herodes Christum interficere, sed Dominus, qui adducit consiliarios in stultum finem,illusoribus illusit & ad regnum suum non solum à Iudæa,sed ab omnibus mundi partibus sibi fideles congregauit. Vnde Isaias ad primitiuam Ecclesiam sermonem dirigēs,ait: Leua in circuitu oculos tuos,& vide:omnes isti congregati sunt,venerunt tibi.Leua in circuitu mūdi oculos mentis,& vide regiones,quia albæ sunt ad messem. Omnes isti congregati sunt non solum Iudæi in die Pentecostes, ex omni natione quæ sub cœlo est, sed ex omnibus partibus mundi gentes congregatæ sunt ad fidem, sicut scriptum est: Et dominabitur à mari vsque ad mare,& à flumine vsque ad terminos orbis terrarum. Et Isaias ait: Erit in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, id est, Christus qui omnes sanctos excedit,& eleuabitur super colles,id est,sanctos minores,& fluent ad eum omnes gentes.Propterea Isaias in hodierna Epistola subiungit.Filij tui de lōgè venient,& filię tuę de latere surgent. Filij tui quos in fide genuisti. Vnde Paulus per Euangelium: Ego genui vos. De longe venerūt. Longe enim per idolatriam recesserant.In regione dissimilitudinis filius prodigus porcos pascebat. Vnde Isaias alibi dicit: Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos sancti, scilicet,doctores,qui de gentibus venerūt,muros ecclesię ędificauerunt,ne hostes intrare possent. Et iterum: Filij peregrinorum agricolæ & vinitores vestri erunt, Doctores,scilicet,de gentibus cultores Ecclesiæ,& vineam Domini sabaoth custodientes & excolentes.De qua cultura idem ait: Pro saliuncula ascendet abies,& pro vrtica crescet mirtus,id est, pro vitiis orientur virtutes.Saliuncula sterilis est & abiecta: Abies alta est & procera pice medicinali fœcūda,fabricandis domibus apta.Pro saliuncula igitur abies nascitur,id est, pro abiectione terrenæ cogitationis altitudo supernæ contemplationis.Pro vrtica verò mirtus,quæ temperatæ est naturæ, crescit, cùm mētes iustorum ab ardore & prurigine vitiorum ad temperiem & tranquillitatē perueniunt.Et rursus Dominus per Isaiam ait: Gloria libani ad te veniet: abies & buxus & pinus simul ad ornandum locum sanctificationis meæ.Arborum diuersitas,diuersos in Ecclesia ordines designat,ex quibus constructa est ecclesia, & miro decore distincta. Gloria libani mundi sublimitas reges,scilicet,& principes,quia mamilla regum lactata est ecclesia,& fuerunt, reges eius nutritij. Abietes autem dicuntur Phylosophi & alij in hoc seculo superbi & elati, vel ipsi sancti contemplatiui,quorum cōuersatio in cęlis fuit,postquam ad Dominū sunt conuersi,qui etiā buxus & pinus dicuntur fide & virtutibus virentes. De longè igitur venerunt ad Dominum,sicut de vero Ioseph in Genesi spiritualiter intelligitur, quod dixerunt fratres eius patri suo: Ioseph filius tuus viuit,& ipse dominatur in omni terra Ægypti,id est,in vniuerso mūdo. Sicut enim lapis cùm in medio aquæ proiicitur, circumquaq; vsq; ad vtrâque ripam fit motus aquæ, ita prædicatio fidei à centro mundi, id est, à Ierusalem inchoata vsque ad omnes mundi fines peruenit. Apostoli enim de Ierusalem fugati quasi ligna ardentia totam mundi machinā incenderunt.Filij igitur ecclesiæ de longè venient, id est, in fide fortiores,& filiæ,id est,infirmiores de latere surgent, paruuli,scilicet,in Christo,quibus Apostolus ait: Lac dedi vobis potum,non escam. Et Petrus ait: Quasi modo geniti infantes. De his etiam Esaias ait: Ad vbera portabimini & super genua blandietur vobis.Ad vbera, scilicet, duorum testamentorum, vel ad dona spiritus sancti, duorum testamentorum etiam vbera habet ecclesia, quæ sunt gaudere

cum

De stella & gratia diuina. *Matth. 2.* *Item 21.* *De malit Herodis & insidiis eius.* *Matth. 2.* *Gregorius.* *Iob. 15.* *Isaiæ 60.* *Ioan. 4.* *De congregatione gētium.* *Isaiæ 2.* *Mich. 4.* *1. Cor. 5.* *Isaiæ 60.* *Item 61.* *Item. 55.* *Pro saliuncula, abiete, vrtica & mirto.* *Item 60.* *Quid signatur per abietem buxum & pinum.* *Ad Phil. 3.* *Gene. 45.* *Simile.* *1. Ad Cor. 3.* *1. Petri. 2.* *Isaias 66.* *De vberibus*

cum gaudentibus, flere cum flentibus. Super genua verò fortiũ prælatorum tanquam lacten-
Isaias 60. tes sustentantur, sicut idẽ Isaias ait: Suges lac gentiũ & mamilla regũ lactaberis. Sugit Ecclesia
in paruulis simplicem doctrinam doctorum de gẽtibus venientium: & mamilla regum, id est,
doctrina Apostolorum lactamur. De mamilla autẽ congratulationis lac exhortationis effun-
Item 49. ditur. Et iterũ ait in persona patris: Ecce ego leuabo manũ meam ad gentes, id est, filium, &
exaltabo ad populos signum meum, signũ, scilicet, viuificę crucis, & afferẽt filios tuos in vlnis
instruendo, scilicet, bene operando, & bonum exemplum præstando, & filios tuos super hume
ros portabũt, supportando, scilicet, infirmitates aliorum, & erunt reges nutritij tui reges, scili-
cet, spirituales & reginæ nutrices tuæ, id est, sancti, qui dicuntur nutrices, propter affectum ma-
ternũ. Idem tamen possunt dici filij & filię. Filij propter fortitudinem, filiæ propter compassio
nem. Filiæ igitur de latere, id est, de terrenorum amore surrexerunt. Lateres enim ceciderunt,
De lateribus. & conuersi sunt in lapides quadros. De luto autẽ sordidę cogitationis, & palea vanę volũtatis,
dum cogitationi cõsentit, per ignem malę actionis efficitur later obstinationis & terrenæ cupi-
Gene. 11. ditatis. Vnde in Genesi gigantes dixisse leguntur. Venite faciamus lateres & decoquamus eos
1. Ioan. 2. igni, & faciamus turrim. Venite faciamus lateres, ego cõcupiscentia carnis & decoquamus eos
igni, ego concupiscentia oculorum & faciamus turrim, ego superbia vitæ. Potest etiã intelligi
quod filię de latere Christi in cruce perforato surgẽt. Ex illo enim sanguis & aqua effluxerunt
quibus viuificati sumus, vel de latere surgent, quia sacramenta quæ de latere Christi manaue
De exultatione primitiuæ ecclesiæ. runt, cum magno desiderio fideles recipiũt. Quanto gaudio exultauit primitiua ecclesia de con-
uersione gentium ostendit Isaias cum subiungit: Tunc videbis & afflues & mirabitur & di-
latabitur cor tuũ, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris. Quasi dicat: Cùm leuaueris
in circuitu oculos tuos, tunc videbis multitudinẽ infideliũ & afflues filiis, quasi fluuius subitò
redundans aquis, & mirabitur præ tanta multitudine, & dilatabitur præ gaudio, cor tuũ dilata
bitur, vt suscipiat hospitẽ Christũ, quando conuersa fuerit ad te per fidẽ multitudo maris, om-
nes, scilicet, nationes mundi. De hoc gaudio Isaias alibi ait: Lauda sterilis quæ nõ paris, decãta
Isaiæ 54. laudẽ & hymnum, quæ non pariebas, quoniam multæ filiæ desertæ, id est, gentilitatis à Deo
quondam derelictæ, magis quàm eius quæ habebat virum, id est, synagogæ, quæ putabat se
habere Deum sponsum. Et iterum: Lętabitur deserta & inuia, & exultabit solitudo, & florebit
Item 35. sicut lilium. Et rursus ait: Montes & colles cantabunt coram vobis laudẽ, & omnia regionis
Item 54. ligna plaudent manu. Montes Apostoli: Colles alij prælati cantabunt læti de salute vestra. Li-
gna regionis gentes ad fidem conuersæ plaudent manu bene operando, cum hilaritate, vel ligi-
na plantata secus decursus aquarum primitiui fideles. Dilatabitur prætereà à primitiua Ecclesia
cor tuum, quãdo fortitudo gentium venerit tibi, inũdatio camelorum operiet te, Dromedarij
Madian & Epha. Fortitudo gentium reges & principes fide tibi sociandi, vel prælati in Eccle-
Item 54. sia robusti. Vnde alibi Isaias ait: Paupercula tempestate conuulsa absque vlla consolatione,
ecce ego sternam per ordinem lapides tuos & fundabo te in sapphiris, & ponam Iaspidem
propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides
desiderabiles. Paupercula fuit gentilitas carens omnibus spiritualibus diuitiis. Conuulsa
& dilacerata tempestate, id est, variis erroribus dæmonum, vel conuulsa à tempestate post-
quam ad Dominum fuit conuersa, quæ prius erat absque consolatione spiritualium docto-
rum. Dominus autem strauit per ordinem Prælatorum continentium, & coniugatorum
De fundatione & astructa ecclesiæ. lapides eius, lapides, scilicet, pretiosos, quibus constructa est Ecclesia, Fundauit eam in sapphi-
ris, qui aërei seu cœlestis sunt coloris, id est, in sanctis contemplatiuis: quorum conuersatio
est in cœlis. Hi fuerunt primitiui sancti, qui quasi in fundamento Ecclesiæ constituti sunt.
De Sapphiris & Iaspide. Posuit Iaspidem propugnacula, id est, defensores Ecclesiæ. Iaspis enim virorem fidei desi-
Phil. 3. gnat, quia viridis coloris est. Absque hoc virore omnis arbor sterilis est & arida. Posuit portas
De portis ecclesiæ & terminis eius. in lapides sculptos. Hi sunt sancti prædicatores sculpti & ornati vita & doctrina qui alios
Isaiæ 45. introducunt. De quibus Isaias: Aperientur portæ tuæ iugiter, die ac nocte non claudentur,
id est, prosperitate & aduersitate, sed semper parati erunt alios introducere. Posuit etiam Do-
minus terminos Ecclesiæ in lapides desiderabiles. Hi fuerunt sancti Apostoli, quia in om-
nem terram exiuit sonus eorum, qui fuerunt termini constituti, quasi in confinio fidelium
& infidelium tanquam principes, marchiones, vt insultus sustinerent & alios defenderent,
desiderabiles: de quibus dicitur: Beatus vir qui impleuit desiderium suum ex ipsis. Cuius-
modi autem prius fuerint gentes ad Dominum conuersæ, & vnde venerint ostendit cùm sub-
Item 60. iungit. Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha omnes de Saba venient,
De camelis & Dromedariis. aurum & thus deferentes & laudem Domino annunciantes. Inundatio camelorum, id est,
Matth. 19. abundantia diuitum, onus diuitiarum & peccatorum gibbum prius portantium. Qui de-
Mar. 10. posito gibbo peccatorum & inutiliũ sarcinarum intrauerunt per foramen acus, & mutauerunt
fortitudinem, vt iam onera fraterna & Christi iugum suaue portent. Propter hanc inundatio-
Isaiæ 40. nem & copiosam fortitudinem ait Dominus per Isaiam. Dilata locum tentorij tui, & pelles
Matth. 11. tabernaculorum tuorum extende, ne parcas. Longos fac funiculos tuos & clauos tuos
Isaias 54. consolida. Ad dextram enim & ad læuam penetrabit, & semen tuum gentes hæreditabit &
ciuitates desertas inhabitabit. Per quod innuit quod Ecclesia non coartaretur infra terminos
Iudææ, sed extenderetur vsque ad extremum terræ. Dilata locum tentorij, quia non habe-
mus

mus hic manentem ciuitatem. Dilata per totum mundum, non in Iudæa tantùm. Pelles tabernaculorum, sunt Prædicatores, Ecclesiam protegẽtes. Pelles rubricatę, Martyres: pelles Hyacinthinæ, Contemplatiui. Funiculi quibus ligamur & astringimur, sunt præcepta diuina. Hos autem funiculos longos facimus, dum præceptis consilia addimus. Claui ratio & intellectus, quibus præcepta consistunt: vel claui constantia & fortitudo sanctorum. Ad dextram & ad læuam penetrabit, id est, ad omnia loca mundi, nec elata prosperis, nec fracta aduersis. Et semen tuum Gentes hæreditabit, id est, verbum Euangelij vel Apostoli, de quibus dicitur: Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha similes essemus. Et ciuitates desertas inhabitabit Gentes, scilicet, à Deo priùs derelictas. De quibus dicitur: Ædificabuntur in te deserta seculorum. Non solùm autem cameli operient te, sed & dromedarij Madian & Essa, operient te muneribus exornantes. Dromedarius animal est camelo minus, sed velocius. Per quos significãtur minores conuersi de Gentibus, qui citius ad fidem cucurrerunt, quàm diuites. Madian iniquitas interpretatur: Essa resolutus vel effundens. Gentes enim resolutis vinculis iniquitatum, animas suas Domino effuderunt. Ad literam regiones illæ camelis & dromedariis abundant. Saba autem captiuitas interpretatur. Omnes enim, id est, de omnibus generibus hominum, aliqui de captiuitate diaboli venientes ad Christum, aurũ fidei, charitatis, & sapientiæ, & thus orationum detulerunt, & insuper myrrham, id est, mortificationem iniquitatis per pœnitentiam, mortificationem carnis per abstinentiam, mortificationem voluntatis per obedientiam. Vnde Isaias ait: In tempore illo munus deferetur Domino exercituum à populo diuulso & dilacerato, à populo terribili, post quem non fuit alius. Quod spiritualiter intelligi potest de tribus Magis, qui de robustissima Gente Persarum dicuntur aduenisse. Non solum autem ipsi, sed & alij Philosophi Gentium, apertis thesauris, id est, literarum peritia, obtulerunt tria munera, scilicet, Physicam, Ethicam, & Logicam. Sancti etiam Doctores obtulerunt munera, Historiam, Tripologiam, & Allegoriam, vel tria munera fidem Trinitatis. Munera clausa, fides cordis: Munera aperta, confessio oris. Propterea Propheta ait: Et laudem Domini annuntiantes filium, scilicet, per quem laudatur pater: vel opera filij annuntiantes aliis salute sua non contenti & Domino gratias referentes, qui de stercore erigens pauperes, collocauit eos cum Principibus populi sui, vt solium gloriæ teneant, & cum Christo & Angelis eius sine fine regnent, in secula seculorum, Amen.

Heb. 13. Exod. 26. De pellibus & funibus, & clauis tabernaculi.

Isaiæ 1.

Item 1. Item 61.

De auro, thure, et myrrha.

Item 18.

EODEM DIE, THEMA SCRIPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM MATTHAEVM feliciter incipit.

Cùm natus esset Iesus in Beth-lehem Iudæ in diebus Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: Vbi est, qui natus est, Rex Iudæorum? Vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum. *Matth. 2.*

LEGIMVS in libro Regum, quòd Saul propter superbiam suam reprobatus est, & quia crepuit in corde, diabolus inuenit rimam, per quam in ipsum intrauit, & vexabat eum valde. Dauid autem adductus cum cithara coram ipso, & pulsans citharam mitigabat eius dolorem, & non poterat spiritus malignus vexare eum. Omnia autem eis contingebant in figuram. Dauid interpretatur manu fortis vel aspectu desiderabilis. Et significat Christum, qui fortis fuit quantum ad actiuam, aspectu desiderabilis quantum ad contemplatiuam. Manu fortis, quia manu affixa cruci, debellabat aëreas potestates. Aspectu desiderabilis, in quem desiderant Angeli cõspicere. Cithara eius est diuina scriptura, in qua tot sunt chordæ, quot sunt in ea sententiæ. Quædam autẽ chordæ sonant acutius, quæ loquũtur de diuinis & cœlestibus: quædam remissius, quæ loquuntur de humanis & inferioribus. Omnes autem sibi inuicem concordant, quia nulla est contrarietas in scripturis diuinis, quæ omnes sunt vno spiritu inspiratæ scriptoribus, & in eodem spiritu reuelatæ expositoribus. Rota enim est in medio rotæ, sicut ostensum est in Ezechiële, id est, nouum testamentum inclusum est infra vetus, tanquam mel infra ceram, velut nucleus infra testam. Quod significatum est in lege per duo Cherubin, quæ mutuo respiciebant se versis vultibus in propitiatorium, quia duo testamenta sibi concordant, & ad Christum, de quo omnis ferè scriptura loquitur, respiciunt. In hac autem cithara sunt quatuor chordarum varietates. Quædã enim remissius sonant, scilicet, quãdo scriptura historialiter intelligitur & ad literam, sicut cùm dicitur in Genesi, quod fons egreditur de voluptatis loco, qui diuiditur in quatuor flumina, superficiem terræ irrigantia. Hoc verum est ad literam. Tripologicè verò siue moraliter exponitur de anima iusti, quæ est locus voluptatis, in qua Deus habitat. Ex fonte autem charitatis oriuntur quatuor flumina, scilicet, quatuor virtutes cardinales, Iustitia, Prudentia, Fortitudo, Temperantia. Hæc chorda acutius sonat quàm prima. Allegoricè autem exponitur de Ecclesia militante, in qua ex fonte totius boni, scilicet, Christo emanant quatuor Euangelia vniuersam terram irrigantia. Hæc autem chorda acutius & subtilius sonat primis duabus. Anagogicè verò potest exponi de Ecclesia

1. Regum 16.

1. Cor. 11.

1. Petri 2. Quod verbum Dei citharæ comparatur & de diuersis chordis citharæ.

Ezech. 1. Exod. 25.

De quatuor chordarũ varietatibus. Gene. 2.

triumphãte, vbi ex loco voluptatis, scilicet, patre & filio, egreditur fons spiritussancti, qui vniuersam Ecclesiã illã quatuor irrigat fluminibus, quę sunt cognitio Dei, & dilectio, & fruitio, & gratiarũ actio: hæc quarta corda altius sonat prædictis. Omnes autẽ cõcordant & cõueniunt in vnam melodiã, qua diabolus ab his quos vexat, frequẽter effugatur. Dominus autẽ hac cõsonantia delectatur. Vnde in Canticis dicit prædicatori: Ostende mihi faciẽ tuã, sonet vox tua in auribus meis. Prius enim debet prædicator ostẽdere faciẽ Deo, vt Deus agnoscat, & approbet eum benè operando, posteà debet pulsare citharã prædicãdo. Quidã autem libẽter audiũt verbum Dei, sed cõculcant illud malè viuẽdo, sicut asinus ad lyrã, qui postquã citharã libẽter audierit, pedibus eam cõculcat. Orate igitur Deũ, vt hodie, mediante cithara verbi Dei, si quis à diabolo tentatur & vexatur, per misericordiã Dei liberetur. Cùm natus esset Iesus in Bethleem Iudæ, &c. Hodiernæ diei solemnitas valde dulcis est animæ diligenti Deum. Memoria eius super mel & fauum. In qua recolitur quomodo Christus, stella duce, vocauit primitias Gentium. Quomodo populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucẽ magnã: quomodo Gentilitas primùm sterilis, peperit plurimos, & quę multos habebat filios, scilicet, synagoga, infirmata est, sicut ipse prædixerat per os Dauid: Populus quẽ nõ cognoui, seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, scilicet, Iudæi, qui dixerãt: Quæcunque præceperit nobis Dominus, faciemus. Isaias autẽ dicit in persona patris de Christo: Parũ est vt sis mihi seruus ad suscitãdas tribus Iacob, & fęces Israël cõuertendas. Ecce dedi te in lucẽ Gentiũ, vt sis salus mea vsq; ad extremũ terræ. De hac luce prædixerat Balaam: Orietur stella ex Iacob. Vnde Magi isti, qui inspexerãt libros Balaam, & erãt discipuli eius, videntes stellã, nõ solũ propter cõiecturas doctrinæ Balaam, sed diuinitus inspirati, venerunt adorare Deũ, sicut prædixerat Dominus per Isaiã: Glorificabit me bestia agri, dracones & strutiones, id est, Gentiles. Et iterũ: Ponam desertũ quasi delitias, & solitudinẽ quasi ortũ Domini. Gaudiũ & lætitia inuenietur in terra, gratiarũ actio, & vox laudis. Desertũ erat Gentilitas derelicta à Domino, imò ipsa seipsam dereliquerat, sterilis, sicca, sine humore gratiæ, feruore vitiorũ adusta, herbis inutilibus plena. Sicubi fructus inueniebatur, siluester erat & insipidus, scilicet, sine charitate & gratia. Plena serpentibus & malis bestiis, id est, dęmonibus. Desertũ etiã dicitur locus ab hostibus vastatus, dum bona quæ ipsi possunt asportare, auferunt: & quæ non possunt tollere, subuertunt. Talis erat Gentilitas, cui diabolus bona gratuita abstulerat, bona verò naturalia, ingenium & rationem subuerterat, vt ratio subiaceret sensualitati. Erat igitur spoliata gratuitis, & vulnerata à latronibus, quantum ad naturalia, sicut homo qui descẽdebat à Hierusalem in Iericho. Hoc desertum cõuertit Dominus in delitias, sicut dicit Isaias: In cubilibus, in quibus habitabant leones, orietur viror calami & iunci. In iuncis vtentes calamo pro penna scribebant antiqui. Viror calami & iunci, id est, viror diuinæ scripturę, vt intelligatur spiritualiter. Desertũ Gentilitatis cõuersum est in delitias Domini, quia delitiæ eius esse cũ filiis hominũ, id est, cum iustis, rationabiliter viuentibus. Delitiæ Ecclesiæ sunt, spendor illuminationis, suauitas deuotionis, feruor dilectionis, serenitas cõscientiæ, exspectatio præmij, pax pectoris, gaudiũ in spiritu sancto, gratiarũ actio & vox laudis. Hodie igitur ad vnũ lapidem angularẽ, duo parietes ex Gentibus & Iudæis cõuenerunt, quemadmodũ Ozeas Propheta prædixerat: Congregabũtur, inquit, filij Iuda & filij Israël pariter, & ponẽt sibimet caput vnũ, & ascendẽt de terra, quia magnus dies Iezrahel. Filij Iuda fideles, de Iudęis venientes: Filij Israël multitudo Gentiũ, Deũ per fidẽ videntiũ, cõgregabũtur pariter, vt fiat vnũ ouile & vnus pastor. Congregabũtur, quia bonum est & iucundũ habitare fratres in vnũ, nõ tam corpore quàm spiritu, nõ tam loco quàm fide & animo, quia vnus Deus, vna fides, vnũ baptisma. Vnde Amos ait: Nunquid ambulabũt duo pariter nisi conuenerit eis? Non est enim cõuenientia vel recta concordia, nisi in vinculo spiritus sancti. Ponent sibimet caput vnum, id est, Christum, qui dicitur caput Ecclesiæ, propter naturæ conformitatem, propter pereminentiam, & propter charismatum plenitudinem, sicut plenitudo sensuum est in capite. Ascendent de terra, de terrenis, scilicet, sensibus, & humilitate literæ occidentis, ad spiritualem intelligentiam. Ascendent de terra, terrena deserentes, & cœlestibus inhiantes, ascensiones in corde suo disponentes in hac valle lachrymarũ, & de virtute in virtutẽ ascendentes. Quia magnus dies Iezrahel, id est, Christi. Nam Iezrahel semen Dei interpretatur. De quo semine Apostolus ait: Et semini tuo qui est Christus. Et Isaias: Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus. Est igitur magnus dies Iezrahel, dies, scilicet, gratiæ, dies apparitionis stellæ, dies vocationis Gentium. Hæc est dies, quam fecit Dominus, dies solemnitatis & lætitię, quę nulla obliuione delebitur. In qua Dominus operi manuũ suarũ porrexit dexterã, & de profundis aquarũ filios Adã extraxit, extractos abluit, ablutos induit, indutos reportauit, reportatos confirmauit & corroborauit. Dexterã porrexit nascendo, extraxit loquẽdo & docẽdo, abluit sanguine suo moriẽdo. Induit resurgẽdo, reportauit in cęlũ ascẽdendo. Confirmauit spiritũ sanctũ in die Pentecostes mittẽdo. Reuersa est igitur Agar ad dominã suã, Dina ad matrẽ, filius prodigus ad patrẽ, ouis quæ perierat ad caulã, manus leprosa ad sinũ, virga Moysi ad manũ, ferrũ securis quod in aquis mersum fuerat, ad manubriũ. De tanta igitur solẽnitate, & de magnis ac nouis rebus locuturus, Euãgelista natiuitatẽ & nomẽ nati Regis ostẽdit, dicẽs: Cùm natus esset Iesus. Locũ etiã, in Bethleem Iudę. Et tẽpus, in diebus, scilicet, Herodis Regis. Ostendit pręterea, qui & vnde venerũt Magi, scilicet, ab Oriẽte.

Qui

Marginal notes: Cant. 2. — Matth. 2. — Eccle. 24. — Isaiæ 9. — 1. Regum 2. — Exod. 19. — Isaiæ 49. — Num. 24. — Isaiæ 43. — Quod gentilitas comparatur deserto. — Lucæ 10. — Isaiæ 35. — Parab. 8. — De delitiis ecclesiæ. — Isaiæ 51. — Item 8. — Ephe. 2. — Osee 1. — Ioan. 10. — Ephe. 4. — Amos 3. — Quare Christus dicatur caput ecclesiæ. — Gala. 3. — Isaiæ 1. — Hester 11. — Iob 14. — Quanta nobis fecerit Dominus. — Actuum 2. — Gene 16. — Item 33. — Lucæ 15. — Matth. 18. — Exod. 3. — 4. Reg. 6. — Expositio literæ. — Matth. 2.

Quò venerunt, scilicet, Hierosolymam: & inde transierunt vsque Bethleem. Per quam viam venerunt, scilicet, per Herodem. Quo duce venerunt, scilicet, stella præbente iter. Ad quid venerunt, scilicet, vt nouum Regem adorarent. Quid obtulerunt, scilicet, aurum, thus, & myrrham. Quà redierunt, scilicet, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Spiritualiter, siquidem Iesus, id est, Saluator, per gratiam nascitur in cordibus fidelium, & in Ecclesia, quæ domus est veri panis, qui de cœlo descēdit. Bethleem enim domus panis interpretatur, quæ etiam dicta est Effrata, id est, frugifera, vel speculum, vel furorem videns. Frugifera est Ecclesia, quæ colit agrum vitæ, & cœleste pabulum nobis ministrat. Speculum est præsens Ecclesia, in qua gloriam Dei in speculo & in ænigmate speculamur. Dicitur etiam furorem videns, eò quòd insaniam Herodis præmonstrauit. Dominus autem in modica ciuitate nasci voluit, & in modica nutriri, vt nobis exemplum daret humilitatis: vera enim humilitas latere potius appetit, quàm apparere. In magna autē & populosa ciuitate, corā multis in die festo, mortis opprobriū sustinuit, quia mundi gloriam non quæsiuit. Nascitur igitur in Bethleem Iudæ infirmitas, in Chaldæa autem apparet & adoratur maiestas. Apud Iudæos vagiebat, sed apud Chaldæos iam regnabat. Non solum autem locum, sed & tempus determinat, dicens: In diebus Herodis Regis. Hic Herodes alienigena erat, ex patre Idumęo & ex matre Philistęa. Et idcirco de ipso mentionem facit, vt intelligatur impleta esse prophetia, quam prædixit Iacob Patriarcha: Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de fœmoribus eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio Gentium. Siquidem vsque ad tempora Herodis fuerunt Reges vel Duces de Iuda: Christo autem nato, iam non erant, sed regnabat Herodes alienigena. Venerunt autem Magi, non post annum, quia tunc non inuenissent eum in Bethleem, sed in Ægypto, sed die tertiodecimo post eius natiuitatem. Eodem etiam die anno trigesimo, baptizatus est Dominus. Et similiter eodem die anno trigesimoprimo vocatus ad nuptias, aquam in vinum conuertit. Vnde de his tribus solemnitatibus hodie exultat Ecclesia, principaliter tamen de aduentu Magorum, & vocatione Gentium. Dum autem fidem sanctæ Trinitatis tenemus, & Decalogi mandata adimplemus, quasi tredecim diebus ad Hierusalē venimus, quem non nisi in Bethleem, id est, in Ecclesia, reperire valemus. Nunc autem videamus qui venerūt, & vnde venerunt, vtique Magi non malefici, sed Philosophi, non à malitia, vel magica arte, sed à magnitudine scientiæ sic vocati, naturali Philosophia edocti, diuina gratia inspirati, stella noua excitati. Quos autē Gręci Philosophos per se, & Chaldęi Magos appellant. Fuerunt autem, vt dicitur, de genere Balaam, & successores doctrinæ eius. In his fides Gentiū & primitiæ Deo consecrantur: non solùm enim propter coniecturas doctrinæ Balaam, sed diuinitus inspirati venerunt adorare Dominum. Tenet autem Ecclesia quod fuerunt tres: vnde & eorum tria corpora in ciuitate Coloniæ hodie ostenduntur. Probabile autem est, quod in comitatu suo multos secum adduxerunt. Potentes enim fuerunt & Reges, vt dicitur: vnde & de his longè antè prædixerat Dauid: Reges Tharsis & Insulæ munera offerent, Reges Arabum & Saba dona adducent. Et Isaias ait: Ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. De his tamen Magis fit mentio, & non de aliis qui cum eis venerunt, propter mysterij declarationem. Per eos enim Gentes, quæ ex tribus filiis Noë natæ sunt, & ex tribus mundi partibus, ad fidem venturæ præfigurantur, à quibus Trinitas fuerat adoranda, & recepturæ erāt fidem Trinitatis. Tres insuper qui virtutē fidei, spei & charitatis, moribus ostendunt, qui etiam spiritualiter Reges dicuntur. Iuxta illud Petri Apostoli: Vos estis genus electum regale sacerdotium. Dominus enim de stercore peccatorum erexit pauperem, scilicet, populum Gentilem, vt sedeat cum Principibus, & soliū gloriæ teneat. Reges autē spirituales dicūtur sancti, qui se & alios benè regunt, quorū quidam regnū cœlorū acquirunt rapiendo, alij furādo, alij negociādo. Rapiunt violenti, furantur contemplatiui, mercantur benefici: verè autem Reges sunt, qui cor suum ita muniunt, vt nec peccent in actu, nec delinquāt in affectu, qui corpus suū freno moderantiæ regunt. Sicut enim equis imponuntur frena, ita parcitatis & ieiunij freno cōstringenda sunt corpora nostra, ne si frenum nimis relaxemus, cum his in præcipitium feramur. Oportet igitur vt homo sit peritus auriga corpori suo, vt recto tramite valeat pergere, nō declinādo ad dexterā vel ad sinistram. Omnes igitur Reges sunt, qui Deo seruiunt, cui seruire regnare est. Et præcipuè Prælati Reges dicuntur animarū. Sicut scriptū est: Dum discernit cœlestis Reges super eam, id est, super Ecclesiā. Et iterū: Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram, id est, qui alios regitis, & in vobis terrenitatem siue sensualitatem cum iudicio cōprimitis. Sunt igitur Reges spirituales, & se & alios, ne exorbitent, media & regia via deducentes. Sicut enim ex elatione vel depressione planetarum, contingit inæqualitas in inferioribus, ita ex eleuatione vel pusillanimitate Prælatorum, accidit exorbitatio subditorū. Nunc autē vnde venerunt Reges siue Magi, videamus. Venerunt ab Oriēte, vt testatur Euangelista. Sed quomodo à tam remotis partibus tredecim diebus venire potuerunt? Dicunt quidam quod ab vltimis & remotis Persæ finibus super dromedarios cursores venire potuerunt, quod tamen aliquibus non videtur. Nam & si huiusmodi dromedarij veloces sunt, tamen tantum spatium tam paruo tempore transire nequierunt, nisi dicatur quod miraculose Deus longam viam abbreuiauit, sicut filiis Israël, peccatis suis exigentibus, viam breuem ab Ægypto in terram promissionis quadraginta annis prolongauit. Competentius igitur sentiendū est quod à Chaldæa venerunt,

De nomine Bethleem.
Ioan. ...
1. Cor. 13.
De tempore aduentus Magorum.
Matth. 2.
Gene. 49.
De Magis.
Matth. 3.
Mar. 1.
Lucæ 3.
Ioan. 1.
Ioan. 2.
De trinitate Magorum.
1. Petri 2.
1. Regum 2.
De Regibus.
Quibus modis obtinetur regnum cælorum.
Simile.
Parab. 3.
Vnde Magi venerunt.

iuxta quam est Arabia, nec multum distat à Iudæa. Et quia Persarum terra vsq; ad Chaldæam protenditur, à finibus citerioribus Persarum venisse dicuntur, vbi est Saba fluuius, à quo & regio nominatur. Sicut scriptum est: Omnes de Saba venient, aurũ & thus deferentes. *Isaiæ 60.* Terra autem Ammonitarũ, in qua habitat Balaam, nõ multũ distat à Hierusalẽ, & est sita à parte Orientali. Vnde & si dicatur, quòd ab illa terra venerint, nihilominus verũ est quod Euangelista ait, scilicet, ipsos venisse ab Oriente, id est, ab Orientali regione respectu Hierusalẽ. Sed nunc quæstiones literæ transeuntes, ad sensum spirituale accedamus. Ab Oriente enim ad verũ Orientem *De oriente.* peruenerũt. Nemo venit ad Orientẽ nisi ab Oriente, quia nemo venit ad Christũ, nisi ab ipso & *Ioan. 13.* per ipsum. Vnde de se ipse ait: Ego sum via, veritas, & vitą. *De via, veritate & vita.* Via, ne erretis: veritas, ne decipiamini: vita, ne moriamini. Venerũt autẽ Hierosolymã, vt ibi de Rege nato inquirerẽt, quia Metropolis erat Iudææ, & ibi habitabãt Scribę, scilicet, & Pharisęi & Sacerdotes. Primò autẽ Melchisedech in ea habitauit, qui etiã dictus est Salem, & nomine suo vocauit ciuitatẽ Salem. Deinde Iebusæi habitãtes in ea, vocauerunt eam Iebus. Postmodũ ex his duobus nominibus dicta est Ierusalẽ, quasi Iebusalẽ, b mutata in r. Post hęc verò Salomõ à nomine suo vocauit eam Ierosolymã, quasi Ierusalomiã. Deinde Helius Adrianus, quia eam post destructionẽ à Romanis factã, restaurauit, nomine suo Heliam appellauit. In hac igitur ciuitate Magi venientes, dixerunt: *Matth. 2.* Vbi est qui natus est Rex Iudæorum? Verum hominem ostendunt, dum dicunt: Vbi est qui natus est. Verum Regem, cùm dicunt: Rex Iudæorum. Verum Deum, cùm subiungunt: Venimus adorare eum. Venerũt autem per Herodem, qui alienigena erat, & per potentiam Romanorũ regnũ iniustè possidebat: *De turbatione Herodis & eius fraude.* vnde audiẽs quòd natus erat cui regnũ Iudæorũ Deus repromiserat, turbatus est, metuens ne ipse amitteret regnum, timens insuper iram Romanorum si Rex nouus susciperetur, qui decreuerant, ne quis Rex vel Deus sine eorum consilio vel authoritate diceretur. Turbatus est igitur Herodes & omnis Hierosolyma cum illo. A parte totum. Maior enim pars Iudæorũ, tum propter Romanorũ timorem, tum propter Regis turbationẽ, vt ei placerent, & cõformarentur illi, turbata est audiens nouum Regẽ natũ: vel omnes, tam boni quàm mali turbati sunt. Mali, quia malè sibi conscij erant, vnde Regis iustitiæ aduentũ timebãt. Sicut *1. Regum 2.* scriptum est: Dominũ formidabunt aduersarij eius. Boni verò & simplices populi, propter admirationẽ & nouitatẽ facti, cõturbati sunt, id est, cõmoti. Nato Rege cœli, Rex terræ turbatus *Gregorius.* est. Quia teste B. Gregorio: Terrena altitudo cõfunditur, cùm cœlestis altitudo aperitur. Finxit autẽ Herodes vultu & verbis se illum adorare velle, quem tamen inuida mente cogitabat occidere. Deuotionẽ promittit, sed gladium exacuit, malitiã mentis depingens colore humilitatis. Cuius personam repræsentant hypocritæ, qui dum fictè Deum quærunt, nunquam mœrentur inuenire. Renuntiate, inquit, mihi, vt ego veniens adorem eum. Ecce carduus aculeos malitiæ suæ tegit, lanugine blandi sermonis. Herodes autem qui interpretatur pellitius, diabolum significat, *Gene. 2.* qui primos parentes stola immortalitatis exuit, & vestibus pelliceis eos indui fecit. Diabolus siquidem quærentibus Dominum se opponit, aliquando blanditiis Christi seruos occultè seducere tentans, aliquando apertè sæuiens. Iudæi autem testimonio Prophetæ, Christum indicauerunt, quem ipsi non inuenerunt, nec quærere voluerunt, sicut lapides miliarij viam *Item 6. Simile.* ostendunt, & ipsi in via non procedunt. Sicut hi qui arcam Noë fabricauerunt aliis præstiterunt vt euaderent, & ipsi diluuio perierunt. *Isaiæ 1.* Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam: Filiis sceleratis, Genti peccatrici in Ægypto, Populo graui iniquitate in deserto, Semini nequam in terra promissionis, Filiis sceleratis, tam in ortu quàm in morte Saluatoris. Studium autem Magorum, negligentiam condemnat Iudæorum: nam illi venerunt ex longinquo, isti remanserunt ex vicino. Illi Regem alienum quæsierunt, isti Regem proprium reliquerunt & contempserunt. Locum autem natiuitatis exprimunt, vt eorum scientia nobis fieret in adiutorium fidei, illis autem in testimonium damnationis, qui recipere noluerũt, quem ex scri- *De amissione stellæ.* pturis cognouerunt. Magi autem dum humanum quærunt auxiliũ, diuino auxilio deseruntur: dum diuertunt ad Herodem & Iudæos, stellam amittunt. Quia dum à malis consilium quærunt, veram illuminationem perdunt. Stella enim bonam exhortationem & illuminationem fidei, quæ ad Christum ducunt, significat. Quam merito perdit qui ad Herodem, id est, diaboli diuertit. Dum autem ab Herode recesserunt, Ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos. Existentes in Oriente viderunt stellam super Iudæã, vt adimpleretur quod longè ante *Isaiæ 60.* prædixerat Isaias: Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. Et *Num. 24.* Balaam similiter dixerat: Orietur stella ex Iacob. *De stella & quid per eam significetur.* Noua stella, noui Regis ortum designat. Hæc enim stella Dominicæ natiuitatis nuntia, nunquã prius apparuerat, sed eam de nouo puer creauit, & magis præuiam deputauit. Quæ mox peracto officio, vt dicunt, esse desiit: sicut columba *Matth. 3. Mar. 1.* illa, quæ super Christum apparuit in baptismo. Et quoniam talis homo natus est, qualis nec anteà nec posteà fuit, ideò talis stella apparere debuit, qualis nec anteà nec posteà apparuit, vt à aliis stellis facilè discerni potuit. Erat ènim tanquam flamma choruscans & scintillans, non *Matth. 2. Luce 2.* fixa in firmamento, sed in aëre mouebatur, præcedens eos donec staret supra domum vbi erat puer. Lux autem Solis eam non obumbrabat in die, sicut alias stellas, sed de die apparebat. Pastoribus tanquam rationabilibus locutus est Angelus. Magis verò per quos Gentes irrationabiles intelliguntur, per creaturam non rationabilem loquitur. Vtrisque tamen loquitur lingua cœlorum, quia iam cessabat lingua Prophetarũ. Stella stellam ostendebat.

Stella enim gratiam vel ipsum Christum significat, quem sequi & imitari debemus, qui nisi in cordibus oriatur, Rex Iudæorum in Oriente non quęritur. Stella etiam cum luce, fides est cum exemplo & bono opere. Videntes stellam, gauisi sunt gaudio magno valdè. Quandoq; ad tempus gratia subtrahitur, vt recuperata cum maiori gaudio suscipiatur, & cum maiori cautela seruetur. Apertis autem thesauris suis, obtulerunt puero munera. Scriptum est enim: Non apparebis in conspectu Dei tui vacuus. Consuetudo autem fuit antiquorum, & maximè Persarum & Caldæorum, vt dicitur, semper cum muneribus adorare. Aperuerunt thesauros suos corá Christo, non in via, neque corá Herode. In quo nobis exemplũ reliquerunt, quod bona nostra non sunt incautè publicáda. Spoliari enim desiderat, qui thesauros suos in via apertè portat, & qui latronibus diuitias suas exponit & ostẽtat. Vnde reprehẽsus est Ezechias, qui thesauros domus Domini Babylonis ostendit. Non igitur aperiamus thesauros nostros in via, non exteriorum phantasmatum turbæ tranquillitaté turbent conscientiæ, sed soli Deo ex arcano cordis offeramus, si quid boni in nobis habemus, vt ei gratias referamus. Claudendi enim sunt thesauri bonorum operum, vt iactantiá vitemus: & aliquando aperiendi pro Christo & coram Christo, vt bonũ exemplum præbeamus. Vnde Salomõ ait: Deriuentur fontes tui foras, & aquas tuas in plateis diuide. Ecce apertio thesaurorũ ad vtilitaté proximorum habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Ecce thesaurorũ occultatio cõtra insidias inimicorũ. Vnde in lib. Regum dicitur, quod fenestræ templi exterius erant angustæ, interius latæ, vt reciperent lumen, & excluderẽt furem. Lumen spiritussancti gratia, fur inanis gloriæ, quę furtiuè subrepit, quádo homo incautè thesaurũ aperit. Neophitis auté & de nouo cõuersis expedit, vt opera sua cum omni diligentia occultent, donec igne spiritus sancti plenius fuerint solidata. Sicut enim farina, quæ in ventum portatur, à vento dispergitur: si verò calore ignis inde panis confectus fuerit, flatum ventorum non metuit: ita virtutes, nisi corroboratæ fuerint vento humani fauoris, citò exsufflantur. Triticum non rapit ventus, nec arborem alta radice fundatam procella subuertit. Inanes paleæ tempestate iactantur: Inualidæ arbores turbinis impulsu euertuntur: Flos expansus & Soli expositus citò decidit & arescit. Et bonum incautè publicatum, citò perit. Vnde Dauid ait: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit. Laborat & non manducat, qui pro vana gloria laborat. Et beatus Gregorius ait: Prius enim conualescere debet mens, atque ad vtilitatem proximorum postmodum demonstrari, cùm iam nec per laudem eleuata corruit, nec vituperatione percussa contabescit. Quousque enim infirmi sumus, occultare nos intra nosmetipsos debemus, ne dum tenera bona citius ostendimus, amittamus. Quia & arbusta plantata, si prius in terra radicata non fuerint, manu tacta citius arescunt. At si semel radicem fixerint, manus tangit, & tamen nihil officit, venti impellunt, non tamen impellentes lædunt. Et constructi parietes, si impellantur, euertuntur, nisi prius à suo humore fuerint exsiccati. Mens itaque quousque ab humore prauitatis suæ perfectè fuerit exsiccata, alienæ linguæ manu tangi non debet, ne impulsa corruat, & per iactantiam bona nondum radicata, amittat.

Matth.2. *Exod.?.* *De apertione thesaurorum & quod bona nostra non sunt incautè publicanda.* *Isaiæ 39.* *Parab.4.* *3. Regum 6.* *Simile.* *Gregorius.* *Simile.*

Apertis itaq; thesauris suis, non in via, sed corá Domino, obtulerunt Magi munera Christo, aurum, thus, & myrrhá. Mysticis muneribus Magi diuinitus inspirati, fidẽ suá ostenderunt. Vnde licèt nõ exprimatur in Euangelio, vtrũ à quolibet vnũ, vel à quolibet tria oblata fuerint, magis tamen mysterio cõpetit, quod singuli omnia, & non singuli singula obtulerunt. Vnusquisque enim tribus muneribus oblatis, fidem suá plenè ostendit. Aurũ enim ad regale tributum, thus ad diuinum sacrificium, myrrha ad sepulturá pertinet mortuorum. Per hæc igitur tria, in Christo designatur regia potestas, diuina maiestas, humana mortalitas. Auro enim Regem, thure Deum & Sacerdotem, hominem mortalem myrrha significant. In thure igitur & myrrha, duplex in Christo designatur natura, simul in vnum diues & pauper, velut electrum auro diuinitatis & argẽto humanitatis cõpactum. In auro auté regia potestas ostenditur, quæ ad vtramq; pertinet naturam. Quidam autem offerunt myrrhá sine thure, sicut Arrius, qui Christum asserunt esse puram creaturam, & Iudæi qui dicebant ipsum esse filium fabri. Contra quos ipse ait: Antequam Abraham fieret, ego sum. Hi sunt qui ossa Regis Idumæi redigunt in cinerem. Cùm tamen in lege scriptum sit: Non accipies nomen Dei tui in vanum. Omnis enim pura creatura cinis est, & vanitati subiecta. Ossa Regis Idumæi fortitudo quam habuit Christus ex diuinitate coniuncta humanitati. Dauid autem dicit: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Quod facit, qui propter paupertatem humanitatis in Christo, intelligit diuinitatis virtutem. Ignis enim non consumpsit rubum. Ignis diuinitatis non consumpsit rubum humanitatis, sed simul in Christo fuerunt diuinitas & humanitas. Alij offerunt thus sine myrrha, sicut Manichæus, qui dicit Christum non verè passum, nec verè mortuum, nec verè assumpsisse humanitatem. Contra huiusmodi hæreticos Dominus per Moysen ait: Non considerres personá pauperis, nec honores vultum potentis. Nimis honorat vultum potentis, qui Christum purum Deum fuisse asserit. Ipse enim fuit infirmus & omnipotens, paruus & immensus, temporalis & æternus, localis & incircumscriptus, passibilis & incommutabilis, homo & Deus, infans & verbum, pauper & diues, innocens & in similitudinem carnis peccati apparens, candidus & rubicundus. Candidus, quia candor est lucis æternæ. Rubicundus, quia sua cruentatus passione. In thure igitur confunditur Arrius, qui soli Patri sacrificandum dicit. In myrrha Manichæus, qui Christum mortuum non credit. In auro vterque, quia Manichæus

De mysticis muneribus. *Ezech.1.* *Quod vnum ex tribus muneribus sine aliis non est offerendum.* *Matth.13.* *Mar.6.* *Ioan.5.* *Amos 1.* *Exod.20.* *Rom.8.* *Exod.2.* *Leui.19.* *Roma.8.* *Eccle.5.* *Sap.8.*

 de semine

de ſemine Dauid Regem natum non credit, & Arrius ſolam ei ſeruitutem aſſcribit. Per nu-
merum etiam ternarium, tres in Chriſto ſubſtantiæ deſignatur. Diuinitas, ſcilicet, & corpus
atque anima. Per Trinitatem verò offerentium, tres ordines fidelium in Eccleſia deſignantur,
Ezech.14. Noë, Daniël, & Iob, id eſt, Prælati, continentes & coniugati. Hi omnes trino Deo tria mune-
De multiplici auro. ra offerunt, aurum, thus, & myrrhā. Debemus autē & nos quadruplex aurum, ſiue quatuor au-
ri ſpecies, Regi noſtro offerre. Princeps enim prouinciarum, id eſt, Eccleſia, liberata eſt à
Treno.1. tributo diaboli, & facta eſt tributaria Regis ſummi. Primum aurum dicitur prudentia, ſeu
De pr... auro. morum diſciplina, qua homo vitam ſuam nouit componere, ordinare, & regere. Qua etiam
ſeipſum agnoſcit, & propriam attendit miſeriam. Vnde Moyſes dicit in Geneſi, quod in ter-
Gene.2. ra Heuilath, id eſt, lugentium, inuenitur aurum optimum. Quantò enim maiorem habemus
de nobis cognitionem, tantò magis compungimur & dolemus. Qui autem addit hanc ſcien-
Eccle.1. tiam, addit & dolorem. Vnde Ezechël: Poſtquam deuorauit volumen, abiit amarus indig-
Ezech.3. natione ſpiritus ſui. Qui enim ex volumine ſacræ ſcripturæ ſuam cognoſcit miſeriam, ama-
ritudinem habet, & de prauis actibus indignationem. Hoc eſt aurum pretioſum. Melius
eſt enim ſcire infirmitatem ſuam, quàm naturas rerum. Hæc eſt ſapientia, quæ non inueni-
Iob 28. tur in terra ſuauiter viuentium, ſed id terra Heuilath, id eſt, lugentium peccata ſua, inueni-
tur iſtud aurum. Inuenitur etiam in terra parturientium. Nam Heuilath, parturiens inter-
pretatur. Dolor autem parturientis grauis eſt, breuis & fructuoſus. Tales ſunt tribulatio-
nes iuſtorum. Huius autem ſapientiæ initium, eſt timor Domini. Qui enim puniri ti-
Eccle.1. met, hic profectò de commiſsis dolet. De hac autem ſapientia dicitur in Iob: Non inue-
nitur in terra ſuauiter viuentium. Abyſſus, dicit, non eſt in me, & loquitur, mare non eſt
Iob 28. mecum. Qui enim ſuauiter viuunt, curam carnis perficientes in deſideriis, hac ſapientia ca-
Roma.13. rent. Nam ſi verè ſaperent, in hoc exilio potius lugerent. Per abyſſum, cor auari intelli-
gitur fluidum, tenebroſum, & profundum, quod impleri non poteſt, quia aurus non imple-
bitur pecunia. Hi igitur qui mundo ſapientes ſunt, & non niſi terrena ſapiunt, ſtultos ſe
apud Deum oſtendunt. Per mare, ſuperbi, & elati, & inflati, intelliguntur, variis perturba-
Eccle.5. tionibus fluctuantes, in quibus non eſt ſapientia Dei, quæ quærit vtilia: ſed magis ſapien-
Phil.3. tia diaboli, quæ quærit iniqua. Sapientia autem mundi quærit quæ vana ſunt: Sapientia car-
1.Cor.3. nis ſuauia. In ſapientia enim carnis, eſt voluptas: In ſapientia mundi, vanitas: In ſapien-
Iaco.3. tia diaboli, inquitas: In ſapientia Dei, charitas & vtilitas. Malum igitur & reprobum au-
De malo auro. rum, eſt ſapientia carnis, mundi, & diaboli. De quo Ezechiël ait: Argentum eorum foras
Ezech.7. proiicietur, & aurum eorum in ſterquilinium erit. Argentum autem appellat eloquentiam
Oſee.9. ſecularium, & maximè hæreticorum. De quo argento Ozee dicit: Argentum eorum vrtica
hæreditabit, lappa in tabernaculis eorum. Vrtica ardor gehennæ. Lappa perpetuitas pœnæ.
De hoc triplici auro reprobo, quod in theſauris luxuriæ, auaritiæ, & ſuperbiæ, reponitur, ait
Matth.6. Dominus in Euangelio: Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, vbi ærugo & tinea de-
molitur, vbi fures effodiunt & furantur. Per æruginem quæ metalla conſumit, & obfuſcat,
Treno.4. auaritia intelligitur. Vnde Ieremias ait: Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color
optimus? Tinea verò carnis, eſt luxuria: Fur autem dicitur inanis gloria, quæ latenter ſub-
intrat: vel fures ipſi dæmones, qui latenter penetrant corda hominum, qui producunt ven-
tos elationis & turbinis, & ſcientiæ ſecularis. De prædictis theſauris, de auro ſiquidem ſapien-
tiæ ſecularis, fabricat diabolus ſibi idola, id eſt, vana & inutilia ſtudia in cordibus reprobo-
rum, quod tamen poſſent expendere in fabricam tabernaculi & ad commodum Eccleſiæ Dei,
Parab.11. aurum ſcientiæ ſuæ conuertere. De his Salomon ait: Circulus aureus in naribus ſuis, mulier
pulchra & fatua. Quia per ſapientiam ſuam non niſi temporalia quærunt, & in infimis demer-
guntur. Offeramus igitur Domino aurum optimum de terra Heuilath, aperientes ei theſau-
rum cordis per contritionem, theſaurum oris per confeſsionem, theſaurum operis per ſatiſ-
factionem. De theſauro cordis offeramus ei aurum compunctionis. De theſauro oris offera-
mus ei thus confeſsionis. De theſauro operis offeramus ei myrrhā ſatisfactionis. Offeramus ei
non ſolùm aurum prudentiæ & ſcientiæ moralis, ſed inſuper aurum feruentis charitatis, quæ
Simile. pretioſior eſt omnibus virtutibus, ſicut aurum metallis omnibus. Sicut enim menſa vilis eſt
ſine pane, ita nulla prodeſt virtus ſine charitate. Si enim habuerit homo fidem, ita quod mon-
1.Cor.13. tes transferat, & ſi tradiderit corpus ſuum, ita vt ardeat, charitatem autem non habuerit, nil
ei prodeſt. Charitas autem ad omnia valet, & omnia bona animæ informat & illuminat, ſic
Simile. ex auro diuerſa vaſorum genera cum variis celaturis fieri poſſunt, quod quantò magis perc-
titur, tantò amplius dilatatur & extenditur. Ita charitas in tribulationibus creſcit & au-
Iob 28. mentatur, ſicut ſcriptum eſt: In tribulatione dilataſti mihi. Vnde beatus Iob ait: Auro lo-
cus eſt in quo confletur. Sancta, ſcilicet, Eccleſia, extra quam, qui patitur, non probatur
purgatur. Vel fornax tribulationis locus eſt auro, in qua charitas ſanctorum conflatur
Item 28. examinatur, vt fiant Sancti vaſa electionis & Martyres Chriſti. Vnde idem ait: Glebæ
lius, id eſt, terræ ſanctæ ſunt aurum. Sancti enim glebarum more, humore gratiæ coadunati
conglobati in vnum glebæ aureæ, propter charitatem appellantur. Et Pſalmus de columba
gentea, id eſt, de anima ſancta, vel de Eccleſia, ait: Poſteriora dorſi eius in pallore auri. Q
poſt tribulationes, quas in hac vita pro Chriſto ſuſtinent ſancti, dum ſupra dorſum eorum
brica

bricant peccatores, splendebunt in gloria in pallore auri fului, id est, in fulgore charitatis. Hoc igitur aurum venit ab Aquilone, id est, agentibus postquam conuersæ sunt ad Dominum. Vnde Isaias: Omnes de Saba venient aurum & thus deferentes, id est, de captiuitate diaboli. Saba enim captiuitas interpretatur. Dominus enim de Basan, id est, ex confusione conuertit eos, qui erant in profundum maris. Et Dauid de Christo ait: Et viuet & dabitur ei de auro Arabiæ. Arabia humilis vel campestris interpretatur. Gentes enim ad Deum conuersæ, humiles corde & planè æquitate aurum charitatis, Domino obtulerunt: quemadmodum prædicti Magi, deposito fastu regio, cum muneribus inclinatur ad pedes Virginis pauperculæ & paruuli vagientis, succincti ad mamillas seu ad pectus, zona aurea charitatis. Tertium auri frustũ quod offerre debemus, est aurum diuinæ sapientiæ, quæ inter dona spiritualia pretiosissima est, sicut aurum inter metalla. Auro enim non solùm charitas propter rubeum colorem, sed insuper sapientia cœlestis propter splendorem designatur. Vnde in Canticis dicitur: Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argẽto, id est, scientias scripturarũ, auro sapientiæ & argento cœlestis eloquij splendentes. Murenulæ dicũtur ornamẽta auriũ, per quas intelligũtur sententię scripturarum. Et iterũ de sponso: Caput eius aurũ optimũ, id est, Christus, qui caput est Ecclesiæ. Aurũ bonũ, est sapientia sanctorũ: Aurũ melius, sapientia Angelorũ: Aurũ optimũ, sapientia patris, scilicet, filius Dei. Et in throno Salomonis reclinatoriũ aureũ fuit, id est, splẽdida cõtemplatio sanctorũ, quæ est superior pars cœlestis sapiẽtię. De thesauro igitur cordis nostri offeramus Domino noua & vetera, id est, vtriusq; testamẽti sapientiã diuinã, gustando cœleste gaudiũ per contemplationẽ. Iuxta illud: Reges Tharsis & Insulæ munera offerẽt: Reges Arabũ & Saba dona adducent. Tharsis enim exploratio gaudij interpretatur. Reges igitur Tharsis, id est, exploratores veri gaudij, seipsos munera Deo offerũt: hi sunt exploratores terrę promissionis. De his autẽ qui gaudiũ huius mundi & terrenã felicitatẽ insequuntur & explorãt, dicitur in Psal. In spiritu vehemẽti cõteres naues Tharsis. Insulę etiã munera offerũt, qui, scilicet, mũdi vitia circunfluẽtia à se excludũt. Hi sunt de quibus B. Iob ait: Dabit pro terra silicẽ, & pro silice torrẽtes aureos, quia Deus pro infirma & terrena actione, fortitudinẽ robusti operis Gentibus tribuit, & pro robusto opere sapientiã redundantẽ, & copiosam doctrinã sanctæ prædicationis. De hoc auro sapiẽtię dicitur à Salomone in alia translatione: Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis, stultus autẽ glutit illũ. Non enim multũ curãt fatui de auro huiusmodi, quod obtulerũt filij Israël ad ædificationẽ tabernaculi. Vnde in Eccles. dicitur: Sicut domus exterminij dissipata est, & perforata: ita cor fatui ventis cõturbatur, & velut in vase confracto nullum bonum in corde ipsius retinetur. Hoc autem aurum facilè est reperire quærentibus, nec est qui de ignorantia possit se excusare. Transitus enim temporaliũ & velox fuga mundanorũ, docẽt nos nõ multum debere appeti, quod tam citò oportet amitti. Vnde in Parabolis Salomõ ait: Nunquid non sapientia clamitat, & prudẽtia dat vocẽ suam? Offeramus igitur Domino aurũ purũ sine admixtione vitiorũ, alioquin nõ placet Domino oblatio nostra, sed aurũ nostrũ in cõspectu eius fit reprobum. De quo B. Iob ait: Aurum quasi lutum sternet. Aurum, vt ait B. Gregorius, quasi lutum sternitur, in multis namque latet superbia, sed castitas innotescit. Alius eleẽmosynis vacat, & propria distribuit, sed tamen luxuriæ, multisque immunditiis seruit. Alius patientiæ studet, sed inuidere aliis, & seruare malitiam in corde non cauet. Rectè ergo de talibus dicitur: Aurum quasi lutum sternit, quia occultis peccatis exigentibus etiã virtus quæ publicè claruerat, & ante Deum nulla reputatur, & ante homines plerunque dissipatur. Ostensa diu castitas, circa finem vitæ perditur, quia cooperata superbia vsque ad finem incorrepta retinetur. Offeramus præterea Domino quartum auri talentum morum grauitatem, & in sancto proposito constantiam, vt simus firmi in bono, & non rapiamur qualibet aura tentationis. Sicut enim auro signatur charitas propter colorem, & sapientia propter splendorem, ita grauitas & constantia sanctorum, propter auri pondus & soliditatem. Vnde B. Iob ait: Qui facit ventis pondus. Quod fit dũ animas electorũ Dominus maturitate graues reddit. Non igitur simus leues & incõstantes, sicut stipula quæ vento rapitur, sicut puluis quem proiicit ventus à facie terræ. Variabiles enim & incõstantes homines stipulæ cõparantur, quæ leuis est, vacua, arida, & sonora, fructum fert, sed nõ sibi, nam fructu sublato, exponitur incẽdio. Palea enim nõ reponetur cum grano in horreo regni cœlorũ. Canes enim nõ intrabũt in ciuitatem quam vidit Ioannes in Apocalypsi. Canes, scilicet, ad vomitum reuertentes, qui non sunt constantes in proposito, nec perseuerantes in bono. Hi enim tanquam pluma & vesicula auium in infernum proiicientur. Sicut enim pila rotunda & volubilis in decliuum descendit, ita huiusmodi homines reprobi per abrupta vitiorum, quasi per decliuum labuntur in infernum. Sicut autem aperto cordis thesauro prædicta quatuor auri talenta Domino offeruntur, ita ex thesauro oris, thus deuotæ orationis offerre debemus in thuribulo cordis nostri, quod superius debet esse apertum, respiciendo cœlestia, inferius verò clausum, abiiciendo terrena. Sicut autem thus sine igne fumi virgula, vel odoris suauitatem ex se non emittit, ita oratio sine charitate, in conspectu Domini non ascendit. Si autem fiat oratio causa cupiditatis, vel vanæ gloriæ, thus nostrum igne gehennali succensum fumum terrum & fœtidum emittit, qui non ascendit superius ad Dominum, sed descendit inferius in abyssum. De huiusmodi oratione Dominus per Isaiam ait: Incensum abominatio est mihi. Offeramus igitur thus lucidissimum Domino, vt ascen-

Iob 28. Isaiæ 60. Apoc. 1. Cantic. 1. Cant. 5. 3. Reg. 10. Cant. 3. Matth. 13. Iob 22. Ex 70. Parab. 21. Exod. 35. Eccle. 21. Parab. 8. Iob 41. Gregorius. De quarta specie auri. Iob 28. Item 14. Item 21. Matth. 3. Lucæ 3. Simile. Apoc. 22. 2. Petri 2. Simile. Leuit. 1. Isaiæ 22. De oblatione thuris. Simile. Cantic. 4. Isaia 1.

Apoc.8. vt aſcendat oratio noſtra ſicut incenſum in conſpectu Domini, vt ſerpens venenoſus & tor-
Cant.41. tuoſus, orationibus noſtris ne nobis nocere valeat, incantetur. Adoleamus thus puræ orationis
in ara cordis, vt ſit odor veſtimentorum noſtrorum ſicut odor thuris, vt corda noſtra manibus
leuemus ad Dominum, & orationes noſtras bonorum operum veſtimẽtis ſociemus. Cor enim
manibus ad dominũ leuat, qui orationes ſuas bonis operibus roborat. Vadã (inquit Dominus)
ad montẽ myrrhæ & ad collẽ thuris, id eſt, ad illos, qui carnẽ ſuã macerãt, & orationibus vacãt.
De ſeptem Vt autẽ Dominum nobis placatum reddamus ex theſauro oris noſtri, quaſi ſeptẽ grana thuris
granis thuris. Domino offeramus. Primum granum Confeſsionis, vt humiliter peccata confiteamur. Secun-
Theſſa.5. dum Orationis, vt Deum deuotè deprecemur. Tertium piæ conſolationis, vt puſillanimes &
mœrentes conſolemur. Quartum Concilij, vt indigẽtibus cõſilio, ſecundũ quod Deus inſpira-
uerit, libẽter cõſulamus. Quintum granũ quod valde placet Deo, vt diſcordes ad concordiã re-
Matth.5. uocemus. Beati enim pacifici, id eſt, illi qui in ſe pacẽ habent, & inter alios pacẽ reformant. Se-
xtum granum eſt ſinceræ prædicationis, vt doceamus indoctos, exhortemur pigros, corripia-
mus negligentes, increpemus contumaces & rebelles, admoneamus deuotos & obedientes.
Septimum granum eſt gratiarum actionis & laudis, vt in omnibus tam proſperis quàm aduer-
ſis, gratias agamus. Sicut ſcriptum eſt: Benedicã Dominum in omni tempore, ſemper laus eius
in ore meo. Non ſolùm autẽ theſauros cordis & oris, ſed inſuper theſaurũ boni operis Domi-
De quatuor no debemus aperire, vt & Domino offeramus quatuor myrrhæ ſpecies. Quarũ prima eſt mor-
ſpeciebus tificatio carnis, vt curã carnis nõ faciamus in deſideriis, vt membra noſtra mortificemus ſuper
myrrhæ. *Rom.13.* terrã. Tunc enim myrrhã Domino offerimus, ſi carnis vitia per abſtinentiã mortificamus. Per
Coloſ. 3. myrrham enim agitur ne caro mortua putrefiat. Mortuã verò carnẽ putreſcere, eſt hoc mortale
Simile. corpus fluxu luxuriȩ deſeruire. Sicut enim ſcarabȩus in fimo volutatur, ſic immũdus homo ſter-
core luxuriȩ delectatur. Spurcus autẽ homo tanquã porcus, cœlum nõ reſpicit, quia obſcȩnis vo-
luptatibus tanquã ſtercoribus delectatur, Deum non attendit, nec eius Maieſtatem reueretur.
Neceſſe eſt igitur offerre myrrhæ amaritudinem cõtra carnis voluptatem. Libido enim ferreas
mentes domat. Sicut enim ſanguis hircinus adamantem diſsipat & rumpit, ita calor venereus
Simile. corda fortia, quæ cæteræ paſsiones ſcindere non poſſunt, ſecat & reſoluit. Qui enim innititur
Amos 5. ſuper parietem corporis, coluber, id eſt, diabolus eum mordebit. Offeramus igitur Domino
myrrham, carnem mortificando per abſtinentiam, vt quos ſaturitas de Paradiſo expulit, redu-
De proprieta- cat eſuries. Myrrha autem amara eſt, fœtorem tollit, vermes perimit, corpora abſq; corruptione
tibus myrrhæ. & putredine cuſtodit. Cuius arbor quinque cubitis in altum creſcit. Ita & carnis mortificatio
amaritudine ſua fœtorem luxuriæ tollit à nobis. Vnde in Eccleſiaſtico: Malitia vnius horæ ob-
Eccle.11. liuionem facit, maximè luxuriæ. Myrrha vermes perimit, quos dulcedo carnalis emittit. Vnde
Iob 24. Iob ait: Obliuiſcetur eius miſericordia, quia dulcedo illius, vermis, id eſt, miſericordiam non
conſequetur, quia in verme & putredine, carnalis voluptatis delectatur. Myrrha verò perimit
vermes luxuriæ, qui renes corrodunt: vermes auaritiæ, qui mentem lacerant, & pungunt ver-
mes curioſitatis & ſollicitudinis, qui mentem ſuffocãt, & ſpiritum extinguunt: vermem gulæ,
id eſt, gurguliones, qui palatum incitant, & ad illicita compellunt. Myrrha carnem mundam
conſeruat, & à corruptione & putredine cuſtodit. Caro autem putrida, caro leproſa, caro co-
De arbore ram Deo, & ſanctis eius abominabilis & fœtida, eſt caro luxurioſa. Arbor myrrhæ quinque
myrrhæ & de cubitis in altum creſcendo erigitur. Et caſtas corporalis quinque ſenſibus corporeis obſer-
myrrha pro- uatur. Eſt autem quȩdam myrrha probata, quȩdam probatiſsima, quȩdam verò reproba. Vnde
bata ac pro- in Canticis: Manus meæ ſtillauerunt myrrham, & digiti mei pleni ſunt myrrha probatiſsima.
batiſsima. *Cant.5.* Myrrham probatam ſtillant manus ſponſæ, id eſt, actiui, carnem ſuam ſimpliciter & mediocri-
ter macerantes. Myrrha autem probatiſsima pleni ſunt digiti, id eſt, ſancti contemplatiui, at-
tenuati, graciliores, atque ſeipſos magis macerantes. Vnde in Canticis: Vadam ad montem
Item 4. myrrhæ. Hunc autem aſcendunt, qui magnam carnis ſuæ mortificationem aſſumunt. Hi ſiqui-
dem digiti recti ſunt per bonam intentionem, graciles per carnis macerationem, flexibiles per
obedientiam, articulati & diſtincti per diſcretionem. Diſcretè enim carnem ſuam macerant
ſancti; quia honor Regis iudicium diligit diſcretionis. Vanæ autem gloriæ amatores ante
mortem, mortis ſuppliciis ſe atterunt. Hi ſunt hypocritæ, quorũ myrrha à Domino reproba-
tur, dum ad oculos hominum pro inani gloria macerantur. Hæc eſt myrrha de qua in Parabo-
Parab.7. lis Salomon ait ſub ſpecie meretricis: Aſperſi cubile meum myrrha & aloë. Quædam autem
myrrha ſpõte & ſine inciſione ab arbore ſtillat, quȩ dicitur prima myrrha & probatiſsima. Vnde
in Canticis dicitur: Labia eius ſtillantia myrrhã primam. Hi ſunt ſancti Doctores inuitantes ad
ſpontaneam carnis mortificationem. Hilariter enim pro Chriſto tribulationes ſuſtinere debe-
Cantic 5. mus, & gaudere, quia Chriſtus in nobis dignatur pati, qui in Petro voluit crucifigi. Coacta
Matth.27. enim ſeruitia nõ placent Deo. Vnde Dominus vinum myrrhatum bibere noluit, quia angaria-
tam pœnitentiam renuit. Qui autem metu mortis in ægritudine religioni ſe tradunt: vel
magnis periculis Deo vota faciũt, licèt hæc myrrha per inciſionem ſtillare videatur, ex quo ta-
men conſentiunt, & quaſi de neceſsitate virtutem faciunt, à Domino non reprobatur, ſed re-
De ſecũda ſpe- putatur myrrha probata, licèt non ſit prima & probatiſsima. Secunda autem myrrhæ ſpecies
cie myrrhæ. eſt memoria paſsionis CHRISTI. Hanc igitur myrrham offerimus, quando cum myrrha
Ioan.19. & aloë CHRISTVM in cordibus noſtris ſepelientes paſsionem eius recolimus. Vnde
in Can-

in Cāticis ait ſpōſa: Faſciculus myrrhę dilectus meus mihi inter vbera mea cōmorabitur. Paſſio enim tam Chriſti quàm membrorum eius myrrha dicitur. Vnde in Canticis dicitur: Meſſui myrrham cum aromatibus meis. Meſſui falce martyrij myrrham in martyribus, falce autē ſimplicis mortis aromata in cōfeſſoribus. Tertia ſpecies myrrhę eſt memoria mortis noſtræ & ſimplicis miſeriæ quæ arcet à nobis vermes mali deſiderij, & operatur in nobis contemptum mundi. Teſte enim beato Hieronymo: Facile contemnit omnia qui ſe cogitat moriturum. Generat etiam in homine contemptum ſui. Nam teſte beato Gregorio: Pœnę ſe mortuum conſiderat, qui ſe moriturum minimè ignorat & ſolum ſibi ſupereſſe ſepulchrum attentè penſat. Vnde beatus Iob ait: homo putredo & filius hominis vermis. Putredo quando tegitur, non apparet, quando detegitur fœtet. Putredinem detegit, qui ſe citò in putredinem reuerſurum meminit. Quartā mirrhę ſpeciem Domino offerimus, dum pro peccatis noſtris conterimur. Sic enim nō ſolum myrrha, ſed inſuper aloë interius perungimur. Lignum enim aloë, odoriferum eſt, cuius ſuccus amarus & vtilis ad medendum pro thymiamate adoletur, quia cor contritū & amarum Deus non deſpiciet. Offeramus etiam myrrhā compasſionis. Niſi enim mittamus radices deorſum per compasſionem, non faciemus fructum ſurſum in vitam æternam. Si autem proximis opere ſubuenire exterius non valemus, ipſis nihilominus corde compatiamur. Non eſt enim manus vacua munere vbi arca pectoris eſt repleta bona voluntate, bonum eſt autem offerre myrrhā compasſionis & interioris amaritudinis, quàm mel adulationis, quod in ſacrificio Domini offerri prohibetur. Nullus enim denarius ſuauior eſt falſo, qui tamen poſtquam agnoſcitur ab omnibus reprobatur. Expedit autē nobis thus & myrrham diligenter conterere, & quaſi in puluerē pigmētarij redigere vt bona noſtra ſubtiliter diſcutiamus & ſtudioſe in corde retractemus. Scriptum eſt enim: Si rectè offeras, rectè autem non diuidas, peccaſti. Rectè offertur cum recta intentione quid agitur. Sed non rectè diuiditur, ſi non hoc quod piè agitur, etiā ſubtiliter diſcernatur. Quidam autē aurum ſine thure & myrrha Domino offerunt, ſicut plerique literati, qui diuinas ſcripturas docent abſque thure deuotionis & myrrha mortificationis, dicunt enim & non faciunt. Qui autem orationes & Pſalmos multiplicant, ſed addiſcere negligunt, & carnem mortificare nolunt, hi profectò abſq; auro & myrrha thus offerunt. Ieiuna eſt enim oratio quam macies corporis non paſcit. Illa verò oratio pingueſcit, quam macies corporis reficit. Alij autem ſine thure & auro myrrhā offerunt, ſicut hypocritæ, qui inſipienter & indeuotè ſeipſos pro fauore humano exterius affligunt. Quidam autem multum orant & ſeipſos ſine diſcretione macerant. Hi ſiquidem thus & myrrham offerunt, ſed quia aurum ſapientiæ & diſcretionis non habent. Vnde Deo placere credunt, plerunque Deum offendunt. Teſte enim beato Hieronymo nō multum diſtat in vitio vel decipere poſſe vel decipi Chriſtianum. Offeramus igitur ſimul Domino aurum, thus & myrrhā. Aurum ſapientię & diſcretionis, thus orationis, myrrhā bonę operationis & mortificationis carnis. Offeramus prætereà aurum charitatis, thus cœleſtis deſiderij & deuotionis, myrrhā memoriæ mortis. Offeramus ex triplici theſauro cordis, oris & operis, aurum, thus, & myrrhā. Vt corde credamus, ore cōfiteamur, operibus fidei noſtræ teſtimonium perhibeamus. Hæc enim tria ad ſalutē exiguntur. Cum his autem muneribus ſtella gratię pręuia ad Chriſtū & ad matrem eius fiducialiter accedamus. Flexibilis eſt puer: Flexibilis eſt mater. In matre pietas immēſa: In filio pietas infinita: Clamemus ad Dominū cum Magis pio affectu in cordis ſilentio vt diuino reſpōſo accepto per aliā viam reuertamur in regionem noſtrā. Qui relicto Herode, id eſt, diabolo, venit ad Ieſum, non reuertatur ad diabolum. Qui ingreſſus eſt per ſuperbiam, reuertatur per humilitatis viam. Qui cecidit, contemnendo reſurgat & redeat obediendo. Qui ingreſſus eſt ad Herodem per inuidiam, reuertatur per benignitatem & compasſionem. Qui per odium & iram, reuertatur per charitatem & patientiam. Qui per accidiam, reuertatur per feruorem ſpiritus & diligentiam. Qui per auaritiam, reuertatur per liberalitatem & largitatem. Qui per gaſtrimargiam, reuertatur per ſobrietatem. Qui per luxuriam, reuertatur per continentiam. Et quoniam contraria contrariis curantur, pœna voluptatē redimat, ſitis ebrietatem, paupertas luxum, labor otia, pasſio fluxum, vt ſic per viam virtutum reuertamur ad patriam ſupernorum ciuium. Ipſo præſtante & ducente, qui viuit & regnat per infinita ſeculorum ſecula Amen.

Cant. 5. — Item 5. — De tertia ſpecie myrrhæ. — Hieronymus. — Iob 17. — Item 25. — De quarta ſpecie myrrhæ. — Iſaias 27. — Leuit. 2. — Cantic. 3. — Gene. 4. — Matth. 24. — Hieronymus. — Iterum de auro, thure, & myrrha, multiplex fit oblatio. — Item 2. — Quod per aliam viam reuertendum eſt.

DOMINICA INFRA OCTAVAS EPIPHANIÆ, THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE EX VARIIS auctoritatibus Iſaiæ, ſcilicet, & Daniēlis compoſitum.

*In excelſo throno vidi ſedere virum, quem adorat multitudo angelorum pſallentes in vnum. Ecce cuius imperij * numen eſt in æternum.* Iſaiæ 6.

** vel nomen, ſicut in aliquibus codicibus reperitur.*

A TEMPORE Natiuitatis Chriſti vſq; ad hūc diē, quaſi in imo & humili pręſepio vidimus Chriſtum iacentem. Hodie autem intuetur illum eccleſia mater noſtra in excelſo trono ſedētem. Vidimus eum ſecundum infirmitatem, nūc autem tempus eſt vt videamus ipſum ſecundum maieſtatem, dicētes cum Apoſtolo: Etſi cognouimus ſecundum carnem Chriſtum, id eſt, mortalem & pasſibilem, ſed nunc iam non nouimus, dum ipſum, ſcilicet, glorificatum & ad patris dexterā ſedentem intuemur.

De Chriſti ſublimitate. 2. Corint. 5.

Vidimus eum paruulũ quẽ adorat deuotio Magorum, videamus iam immenſum quem adorat multitudo Angelorũ. Expedit enim non ſolum cõſiderare paruulũ & amabilem, verùm etiam magnum & terribilem. Nõ ſolum enim faciem hominis aut vituli, ſed etiã faciem aquilæ & leonis oportet nos intueri. Vidimus eum paruulũ & infirmũ vt cõfidamus, videamus excelſum & potentẽ ne præſumamus. Conſiderare enim debemus humanitatis humilitatẽ contra deſperationem, & diuinitatis celſitudinẽ contra præſumptionem. Vt ſicut ex humilitate humanitatis diligitur, ita ex potentia diuinitatis timeatur. Propterea in introitu Miſſę pſallit hodie Eccleſia: In excelſo throno vidi ſedere virum, quem adorat multitudo Angelorum. In excelſo throno ſedere videtur, dum in habitu regnãtis inſpicitur. Qui enim attendit qualiter cœleſtia & diuina diſpenſat, in excelſo throno ipſum ſedere cõſiderat. Qui verò recolit, quod pro noſtra ſalute incarnatus fuerit, & deſcenderit ad terras thronum eius, quaſi ſubmiſſum, & terræ proximum intuetur. Et nõ ſolùm per humilitatẽ ſedere, ſed inſuper videt illũ ſtare & ambulare. Quia filius hominis nõ venit miniſtrari, ſed miniſtrare. Vidit eum Stephanus ſtantẽ à dextris virtutis Dei, tanquam pro illo & cum illo pugnãtem. Vidit eum Petrus ambulantem, cùm ait illi: Domine, quò vadis? tanquã cum illo ad crucifigendum proceſſurum. Videtur igitur Chriſtus aliquando ſedens, in habitu quieſcentis: aliquando ſtans, in ſpecie pugnantis: aliquando ambulans, in ſimilitudine proficientis: aliquãdo iacens, in ſpecie infirmitatis, quemadmodũ viderunt eum paſtores in præſepio: aliquãdo etiã dormiens, in ſpecie diſsimulãtis: ſic enim viſus eſt ab his quorum nauicula fluctibus iactabatur: & quotidie ab his qui tentationibus variis fluctuantes iactantur, & in eius ſeruitio torpentes, quaſi dormire videatur. In ſpecie autem ſedentis, iudicantis, & regnãtis, vidit eum Iſaias, qui ait, Anno quo mortuus eſt Rex Ozias, vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatũ, & plena erat domus à Maieſtate eius, & ea quæ ſub ipſo erant replebant templũ. Seraphin ſtabant ſuper illud, ſex alæ vni, & ſex alæ alteri: duabus velabant faciẽ eius, & duabus velabãt pedes eius, & duabus volabãt, & clamabant alter ad alterũ. Ex hoc loco Prophetę ſumptũ videtur prędictũ thema, quod cantatur in introitu Miſſę. Idem enim eſt videre virũ in excelſo throno ſedentẽ, & videre Dominũ ſuper ſoliũ excelſum & eleuatum, id eſt, Chriſtum in æqualitate Patris regnantem. Sedet igitur Chriſtus in excelſo throno, quia filius in patre eſt, & pater in illo. De hoc autẽ throno in Apocalypſi Chriſtus ait: Ego vici, & ſedi cum patre meo in throno eius: in eadem, ſcilicet, Maieſtate æqualis illi. Vnde in templo Salomonis tria erant tabulata, ſiue ſolium triplex. Per primum, quod erat aliis excelſius, poteſt intelligi diuina Maieſtas, ſiue ſanctæ Trinitatis ſublimitas. Per medium ſolium, Angelicæ virtutes, in quibus Dominus ſedet, & quieſcit, & per eos iudicia ſua diſcernit. Eius enim ſedere, eſt ſingulorum merita diiudicare: per ſolium inferius intelliguntur homines ſancti. Sicut ſcriptum eſt: Anima iuſti, ſedes eſt Dei. Quod autem ſancti Angeli dicantur thronus Dei, patet ex hoc, quod Ezech. Dominus in viſione oſtẽdit. Vidit enim ſuper capita animaliũ firmamenti, in ſpecie cryſtalli, & ſuper firmamentũ ſimilitudinẽ throni in ſpecie lapidis ſapphyri: & ſuper thronũ aſpectũ hominis, quaſi in ſimilitudine electri. Teſte enim B. Greg. ſuper ſanctos adhuc in carne viuẽtes, qui per animalia intelliguntur, ſunt Angeli, qui per firmamentũ cryſtallinũ deſignãtur. A principio enim quaſi aqua in quãlibet partẽ boni ac mali per liberũ arbitriũ poterãt flecti. Poſteà verò aliis cadẽtibus, qui perſtiterũt quaſi de aqua in cryſtallũ cõuerſi omninò cõfirmati ſunt. Et quoniã ſuper minores Angelos maiores cõſtituti ſunt ſuper firmamentũ thronus ſapphyrinus cęleſtis, ſcilicet, coloris eſſe dicitur, id eſt, inferiores angeli, qui cõparãtur ſapphyro propter pręeminentiã cõtemplationis. Et ſuper thronũ Chriſtus homo cõſtitutus eſt in ſpecie electri, propter coniunctionẽ duarũ naturarũ, diuinę, ſcilicet, & humanę. In electro enim aurũ, argẽtumq; miſcẽtur. Per argentũ auri claritas tẽperatur, & per auri claritatẽ, ſpecies clareſcit argẽti. Sic in redẽptore noſtro diuinitas per humanitatẽ noſtris oculis tẽperatur, & per diuinitatẽ humana natura clareſcit. Sancti etiã dicũtur thronus Dei, ſuſcipiẽtes in ſe Deũ per fidẽ & bonã operationẽ: plani per manſuetudinẽ, ſubiecti per obedientiã. De throno hoc in Apocal. dicitur: Ecce ſedes poſita erat in cęlo, & ſuper ſedẽ ſedẽs, & qui ſedębat ſimilis erat aſpectu lapidis iaſpidis & ſardinis, & iris erat in circuitu ſedis, ſimilis viſionis ſmaragdine, & de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua, & ſeptem lampades ardentes ante thronum, quæ ſunt ſeptem ſpiritus Dei. Dominus autem qui ſedet & requieſcit in Eccleſia ſua, & in ſanctis animabus delectatur, ſimilis lapidi dicitur, firmus in ſe, & ſtabile fundamentum Eccleſiæ ſuæ, inimicos cõterens, & duritiã cordis humani cõfringens, qui virorem gratiæ confert ſuis in pręſenti, & coronã immarceſsibilẽ in futuro, & idcirco iaſpidi cõparatur, qui viridis eſt coloris. Sardini etiam cõparatur qui rubei eſt coloris, quia malis & reprobis æternum incendium comminatur. Vel propter ardorẽ charitatis & ruborẽ paſſionis noterur eius diuinitas per rubrũ ipſius diuinitas. Iris autẽ in circuitu ſedes eſſe dicitur, id eſt, pax & propitiatio Dei qui Eccleſiã ſuã vndiq; munit & protegit, & maximè per Baptiſmũ qui per colores Iris deſignatur. Nã per viridem colorem, qui quaſi aquaticus eſt, deſignatur aqua Baptiſmi per roborem dona ſpiritus ſancti in Baptiſmo collata, quibus peccata cõburuntur. Hoc idem per ſmaragdum intelligitur, vel per irim iudicium Domini duplex intelligitur. Iudicium, ſcilicet, aquæ præteritum, & iudicium ignis futurum. Dicitur autem eſſe in circuitu à dextris, ſcilicet, & à ſiniſtris, quantum ad bonos & malos. De throno autẽ, id eſt, de Eccleſia procedunt fulgura, id eſt, miracula quæ illumi-

Ezech. 1. — *De excelſo throno & quod diuerſis modis apparuit Chriſtus.* — *Matth. 20.* — *Mar. 10.* — *Actuum 8.* — *Lucæ 2.* — *Iſaiæ 6.* — *Ioan 13.* — *Expoſitio plena auctoritatis Iſaiæ.* — *Apoc. 3.* — *3. Regum 6.* — *De tribus tabulatis templi Salomonis.* — *Ezech. 1.* — *Gregorius.* — *Simile.* — *Apoc. 4.* — *De throno eccleſiæ ex his quæ procedunt de throno.*

illuminat & terrent & voces,id est,admonitiones & tonitrua,id est,cōminationes. Septē autē lāpades ardentes ante thronū,septē sunt dona spiritus sancti, quæ illuminãt & accedunt corda fideliū,qui dicuntur thronus Dei siue sedes,cuius deliciȩ sunt esse cū filiis hominū. Noster enim Salomō,vt dicitur in Cāticis: Fecit sibi ferculū,id est,thronū ad discumbendū vel iudicandū,ex lignis Lybani,id est,ex sanctis,fortibus,excelsis,cādidis,speciosis,odoriferis & in æternū mansuris. Hæc enim ligna robusta sunt,alta,candida,speciosa & odorifera & imputribilia. Columnas fecit argenteas,id est,prælatos & sanctos prædicatores splendentes eloquio diuino, subtiles,rectos,& firmos,vt contra seculi fallacias,blanditias & molestias,quod iustum & subtiliter intelligant,sinceriter diligant,firmiter teneant. Reclinatorium fecit aureum. Hi sunt contemplatiui diuina sapientia splendidi, ascensu purpurei. Hi sunt sancti martyres sanguine suo pro Christo effuso rubicundi. Quid igitur facient filiæ Hierusalem, infirmi in ecclesia, qui nullum prædictorum trium habent,nec fortiter portantes Ecclesiam, nec iugiter aspirantes ad veram requiē, nec pro Christo fundentes sanguinem,erunt ne ab hoc ferculo seu throno Salomonis alieni? Nequaquam,quia media charitate constrauit propter filias Hierusalem: media, scilicet, ferculi constrauit charitate,quæ omnibus est communis. Est igitur ecclesia thronus veri Salomonis. Vnde Ioannes in Apocalypsi ait: Vidi thronum magnum & candidum & sedentem super eum, Christus enim super ecclesiam residet,quæ magna est fidelium multitudine,candida est munditia & virtutū decore. De hoc etiam throno in tertio Regum dicitur: Fecit etiam Rex Salomon thronum de ebore grandem: & vestiuit eum auro fuluo nimis,qui habebat sex gradus: & summitas throni rotunda erat in parte posteriori: & duæ manus hinc atque inde tenentes sedile: & duo leones stabant iuxta manus singulas. Et 12. leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde: non est factum tale opus in vniuersis regnis. Hæc autem specialiter de beata virgine, generaliter autem de Ecclesia intelligi possunt. Ebur huius throni candor est castitatis,aurum splendor charitatis. Summitas rotunda cœlestis conuersatio seu diuina contemplatio. Sex gradus, Cogitatio mūda, Consensus seu voluntas bona, Locutio deuota, Operatio sancta, Assiduitas boni operis, & Perseuerantia finalis. Duȩ manus hinc inde, duplex gratia præueniens & cooperans, duo leones, duplex fortitudo, seu resistentia. Vna,ne malum facias: altera,ne bonum omittas. Duodecim leunculi, ordo prædicatorum Apostolicā doctrinam sequētium. Non est factum tale opus in vniuersis regnis,quia B. Virgo,nec primā similem visa est habere,nec sequentem. Et de Ecclesia dicitur: Multæ filiæ congregauerunt diuitias,tu supergressa es vniuersas. Vident igitur sancti oculis spiritualibus virum,id est,Christū sedere in excelso throno,in æqualitate patris regnantem in cœlo. Vident eum in excelso throno sedentem,id est,angelicis potestatibus præsidentē,vident eum in excelso throno sedere, id est,in ecclesia sua vel in beata virgine. Omnes hi throni excelsi sunt,licèt vnus alio sit excelsior. Videt vir sanctus Isaias Dominum sedentem super solium excelsum. In anno, inquit,quo mortuus est Rex Ozaias,vidi Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum. Mortuo Rege leproso, id est, diabolo,qui vera falsis admiscet,vt decipiat, sicut in leproso caro sana maculis variis respergitur,videtur Deus corde mundo,sicut scriptum est. Beati mundi corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Dum Rex iste leprosus in nobis regnat,nec Deum in sua maiestate videre,nec trinitatis mysteria possumus agnoscere. Sic filij Israël mortuo Pharaone, potuerunt ad Dominū clamare sed nō ipso viuēte. Licèt autē Deum nemo,viuēs in carne,viderit vnquam, certa & cōprehensiua visione, Sicut scriptū est: Non videbit me homo & viuet. Videtur tamen hic à sanctis fide & quadam ænigmatica & obscura visione sicut Apostolus ait: Videmus nunc per speculum & in ænigmate,scilicet, meditando, legendo, contemplando, & gustando,quoniam suauis est Dominus. Vnde Iacob ait: Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Vidi facie ad faciem,id est, expresse cognoui,more tamen viatoris,non more comprehensoris. Similiter & Isaias ait: Vidi Dominum sedentem super solium excelsum,& plena erat domus maiestate eius. Idem est domus quod solium excelsum. In solio tanquā Rex excelsus sedet. In domo tanquam magnus pater familias habitat & manet,& corda sanctorum siue ecclesiam suam maiestate sua replet. Vbi autem Deus non habitat, terra cordis humani inanis est,& vacua & tenebrȩ peccatorum super faciem abyssi,id est,calignosȩ mentis. Specialiter autem de domo superiori, id est,de ecclesia triumphante intelligitur,quæ diuina maiestate repletur,dum bonis omnibus affluenter satiatur. Et ea quæ sub ipso erāt,replebant templū. Repleta est Ecclesia sanctis Angelis nobis ad custodiā deputatis. Repleta est spiritualibus diuitiis, repletus est vniuersus mundus mirabilibus diuinis. Hæc autem sub Domino sunt,quia Domini est terra,& plenitudo eius. Potest tamen intelligi de inferiori natura Christi, scilicet, de eius carne assumpta,per quam templum Ecclesiȩ bonis spiritualibus repletum est. Vnde in tertio Regum legimus, quod nebula impleuit domum Domini, id est, Christi humanitas,quæ terrā Ecclesiȩ fœcūdauit. Et in Ecclesiast. de Christi carne dicitur: Et thronus meus in columna nubis. Seraphin stabant super illud,id est,super templū,sex alæ vni,& sex alæ alteri. Seraphin interpretatur incendium. Angeli enim in se ardentes & nos ad amorem Dei accendentes stare super templum dicuntur,quia Ecclesiam Dei muniunt & tuentur. Vnde & senas alas habere dicuntur,quia ministerio illorum sex modis ad superna eleuamur. Ipsi enim deputati sunt nobis vt nos doceant,& nobis consulant,vt à malignis spiritibus nos defendant,vt pro nobis orent, vt ora-

De compositione Salomonis throno. Parab. 9. Cant. 3.

3. Reg. 11. Apoc. 20. 3. Reg. 10.

De sex gradibus & duabus manibus & duobus leonibus & 12. leunculis. Parab. 31.

Isaias 6. 1. Paral. 21. Matth. 5. Exod. 1. Ioan. 1. Exod. 33. 1. Cor. 13. Isaiæ 6.

Gene. 1. Isaiæ 6. Matth. 18. 3. Reg. 8. Isaiæ 6.

De Seraphin & senis aliis. De multiplici habitu Angelorum.

vt orationes nostras Domino repręsentent: vt animas nostras ante Deum post mortem deferant: vt pro salute nostra Deum laudent, & ei gratias agant. Volare autem dicitur Angeli, propter velocem discursum, & quia in superioribus commorantur. Stare dicuntur, quia semper assistunt Domino. Ambulare dicuntur, quia ad ministerium nostrum mittuntur & quasi nobiscum pergunt, dum de bono in melius nos prouehunt. Ascendere & descendere etiam dicuntur. Vnde Iacob: scalam vidit & Angelos Dei ascendentes & descendentes per illam. Ascendunt enim per cõtemplationem, descẽdunt ad nos per compassionem. Vel in nobis ascendunt, dum nos in bono proficere faciunt. Descendunt, dum post opera bona, vt humiliemur nos, admonent & instruunt. Sedere etiam dicuntur Angeli, sicut legimus de his, qui sedebant ad sepulchrum Domini, postquam à mortuis resurrexit. In quo notatur quod humana natura in Christo glorificata super Angelos fuerat exaltata. Dicuntur autem habere quasi duas alas capitales, quibus Dei faciem velant: & quasi duas pedales, quibus pedes Domini velant: & duas quasi laterales, quibus volant. Dicuntur autem volare dum nobis Deum manifestant. Nudant medietatem & volando aperiunt, dum de his quæ à principio mundi facta sunt vsque ad finem nos instruunt. Duabus verò alis faciem Dei velare dicuntur & duabus pedes ipsius, quia quid fuerit ante mundi constitutionem, nobis non demonstrant, & similiter quid post hunc mundũ futurum sit, ignoramus. Ex his autem quæ sunt in hoc mundo Deum intelligimus: sed quę ante vel post fuerint vel futura sint, nescimus. Vndo Isaias ait: Priora quæ fuerunt nuntiate nobis, & quæ ventura sunt, indicate nobis, & sciemus quia dij estis vos. Nemo enim hæc nouit, sed soli Domino manifesta sunt. Quia verò de præsenti mundo tantum notitiam habemus, quæ sex ætatibus dispensatur, & de his quæ sex diebus operatus est Dominus, sex alas Angeli nobis ista demonstrantes habere dicuntur. Sicut autem prædicta de Angelis exposuimus, ita de duobus testamentis exponere possumus, quæ Seraphin nuncupantur. Quia in sacris scripturis salutare reperimus incendium quo peccata nostra purgantur. Volare autem dicuntur, quia per ea ad superna prouehimur. Senas alas dicuntur habere, quia perfectam scientiam in se continent. Senarius enim numerus est perfectionis. Et quia de his quæ sex ætatibus in hoc mundo fiunt nos instruunt. Dicuntur velare faciem & pedes Domini sub eodem sensu, quo de sanctis Angelis exposuimus, quia in diuinis scripturis non docemur quid fuerit ante mundi principium, nec plenè instruimur de his quæ postea futura sunt. Sicut autem in Angelis sex alas distinximus secundum diuersitatẽ ministeriorum, ita in vtroque testamento sex alæ distingui possunt secundum diuersitatem temporum. Vetus enim testamẽtum sex habet distinctiones. Loquitur enim & instruit nos de his quæ sex temporibus quondam acciderunt. Primò, de his quæ facta sunt in creatione rerum ante peccatum primorum parentum. Secundò, de his quæ post peccatum vsque ad diluuium facta sunt. Tertiò, de his quę post diluuium vsque ad Moysen & legem scriptam. Quartò, de his quæ à Moyse vsque ad iudices. Quintò, de his quæ à iudicibus vsque ad reges. Sextò, de his quæ facta sunt sub regibus vsque ad Christũ. Similiter & nouum testamẽtum sex variis temporibus quasi sex alis distinguitur. Cuius primum tempus fuit à Christi natiuitate vsque ad eius mortem & resurrectionem. Secundum sub Apostolis & martyribus. Tertiò fuerunt sancti doctores & sanctarum scripturarum expositores contra peruersitatem hęreticorum. Quartò diebus nostris falsi Christiani multiplicati sunt in ecclesia Dei. Qui licet in Deum se credere fateantur, fidem tamen operibus negant. Quintò refrigescente multorum charitate, abundabit iniquitas, dum venerit filius perditionis, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui. Quo perempto, quasi vltimo tempore, multi reuertẽtur ad Dominũ, & reliquię Israël saluę erunt. Et non multo post finis mũdi & iudicium. Possunt prætereà sex alæ assignari duobus testamentis & integritati totius diuinæ scripturæ. Prima ala lex naturæ. Secunda lex Mosaica siue lex literæ. Tertia lectio Prophetica. Quarta lex Euangelica. Quinta institutiones & Epistolę sanctorũ Apostolorũ. Sexta institutiones & canones sanctorũ patrũ. Moraliter autem per seraphin sancti prælati intelliguntur. Seraphin enim ardens vel incendens, vel initium oris interpretatur. Hæ enim tres interpretationes prælatis conueniunt. Prælati enim in se debent ardere per bonam vitam, alios incendere per doctrinam, debent etiam habere scientiam. Hęc est quasi initium oris. A qua doctrina habet principium. Seraphin stabant super templum, quia prælati præsunt subditis suis, & sunt super ecclesiam, muniendo, regendo, & defendendo illam. Sicut scriptum est. Super muros tuos Ierusalem constitui custodes. Alati autem dicuntur esse quorum conuersatio est in cęlis, & alios sursum habent trahere. Senas autem alas habere dicuntur propter vitæ & scientiæ perfectionem, & quia subditos instruere debent, qualiter cõuersari rectè habeãt in hac vita, quæ sex diebus agitur, & quia eorum officium principaliter circa sex attenditur vt sit vna ala. Corripere inquietos: Secunda, Consolari pusillanimes. Tertia, suscipere infirmos & eorum defectus portare. Quarta, pascere exemplo bonę vitę, & verbo sanę doctrinę. Quinta, sacramenta ministrare. Sexta, nõ solum sua gregi suo erogare, sed animam suam pro Christo ponere. Velare autem Christi faciem debent, cuius caput est diuinitas, ne profunda & arcana diuinitatis mysteria incautè reuelent. Pedes etiam Christi debent velare, id est, naturam inferiorem, ne ineffabile incarnationis mysterium curiosè inuestigent. Sed dicant cum Ioanne: Non sum dignus soluere corrigiam calciamenti eius. Claudere enim debent os cisternę, ne bos vel asinus, id est, animalis homo cadat in ipsam. Puteus enim ad quem

Margin notes: *De multiplici habitu angelorum.* Hebr. 1. Ioan. 1. — Gene. 28. — Matth. 28. Mar. 15. Lucæ 24. Ioan. 20. Isaiæ 6. — Isaiæ 41. Gene. 1. — *De duobus testamentis & eorum alis.* — *De sex distinctionibus veteris testamenti.* — *De sex distinctionibus noui testamenti.* — Titum 1. Matth. 24. 2. Tes. 2. Isaiæ 10. — *De sex alis totius diuinæ scripturæ.* — *Moraliter per Seraphin prælati intelliguntur.* Isaiæ 6. — Item. 62. Phil. 3. — *De sex alis prælatorum.* 1. Tes. 5. Ioan. 11. 2. Tim. 4. — Iohn 10. Item 1. Exod. 21.

ad quem venit Iacob vt requiesceret dum pergeret ad Laban, grandi lapide tegebatur, ex quo *Gene.29.*
tamen pecora adaquabantur. Hic est profunditas scripturarum, ex quibus fideles adaquari de-
bent ad sufficientiam, non ad curiositatem, vel nimiam inquisitionem, quia perscrutator ma- *Prouer.25.*
iestatis opprimetur à gloria. Duabus autem alis mediis dicuntur volare serapin, quia circa me-
dia, id est, fidem virtutes & bona opera verbo & exemplo debent prælati subditos sursum le-
uare. Dicuntur autẽ seraphin stare & volare: quia prælati sancti stabiles debent esse per constan
tiam, & volare per desiderium ęternorũ & supernorũ contemplationem. Dicit præterea Isaias *Isaiæ 6.*
quod seraphin clamabant alter ad alterũ. In quo notatur quod Angeli concorditer laudant Do *Quod Sera-*
minum & concordiã duorũ testamentorum, quia rota est in medio rotæ. Ostendit etiã concor *phin clamant*
diam & vnitatem prælatorum clamãtium alter ad alterum. Vt qui audit, dicat, veni: & cortina *alter ad al-*
cortinam trahat. Sic enim accidet quod plena erit omnis terra, id est, vniuersalis Ecclesia glo- *terum.* *Ezech.1.*
ria Dei, & commouebuntur ad pœnitentiam superliminaria cardinum, id est, corda subditorum *Apoc.22.* *Exod.26.*
à voce clamantis, id est, per doctrinam & prædicationem prælati. Domus autem est conscien- *De domo &*
tia siue mens hominis, cuius ostium est liberum arbitrium. Duo autem cardines huic ostio af- *superlimina-*
fixi sunt, electio boni & detestatio mali. Superliminaria verò sunt ratio & intellectus, quę quã *ribus & car-*
doque mouentur super se, scilicet, desiderio patriæ. Iuxta illud: Et anxiatus est super me spiri- *dinibus.*
tus meus. Quandoque infra se, scilicet, pro incolatu huius miseriæ, vt dicat cum Propheta. Heu
mihi, quia incolatus meus prolõgatus est. Quandoq; intra se dum recolit peccata sua, vt dicat
cum Propheta: In me turbatũ est cor meum. Sic igitur eueniet quod domus, id est, corda tã prę
latorum quàm subditorũ replebũtur fumo cõpunctionis. Dominus enim tanget montes & fu
migabunt & videbunt cum Isaia Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum.
Sedet enim Dominus non solum super primum & inferius solium, per quod designatur vita
inchoantium, sed etiam super medium, per quod vita proficientium, & super tertium, quod est
aliis angustius & sublimius: hæc est vita perfectorum. Per tria enim tabulata in tẽplo Salomo-
nis tres ordines fidelium designantur. Videamus & nos fratres Dominum non iuxta ter- *3. Regum 6.*
ram more reproborum, qui non nisi terrena cogitant, & Deo pro terrenis seruiunt, sed in ex-
celso trono videamus sedere virum quem adorat multitudo Angelorum. Et quoniam non ni- *De mundi-*
si mundo corde videri potest, studeamus mundare cor nostrum scopis contritionis, confessio- *tia cordis.*
nis, orationis, eleẽmosynarum, & ieiuniorum. Mundemus cor nostrum nõ solum à criminali- *Matth.5.*
bus culpis, sed insuper à secularibus curis. Omni custodia cor nostrum à malis & vanis cogi- *Parab.4.*
tationibus seruemus: & frequenter cum Propheta oremus: Cor mundum crea in me Deus, &
spiritum rectum innoua in visceribus meis. Vnde beatus Augustinus ait: In tam excellẽti luce *Augustinus.*
oculus rationis non figitur nisi per munditiam fidei prius purgetur. Et in actibus Apostolorum
dicitur. Fide purgãs corda eorum. Munditiam enim cordis fides inchoat, spes & charitas con- *Actuum 15.*
summat. Animalis autem homo, vt ait Apostolus, non præcepit ea quæ Dei sunt. Oculus enim *1. Cor.2.*
tenebris assuetus lumen refugit, quia qui malè agit, odit lucem. Et quia scriptum est. Mundami
ni qui fertis vasa Domini, semper debemus mũditiæ cordis intendere: & orare cum Propheta: *Item 2.* *Isaiæ 52.*
amplius laua me ab iniquitate. Absolon autem reconsiliatus Dauid non statim eum videre po- *2. Regum 14.*
tuit. Non enim fit repente homo perfectus, vel ita mundus vt Deum per contemplationem in
excelso trono valeat intueri. Vnde qui curatus fuit in Euangelio, primò dixit se homines vi- *Mar. 8.*
dere tanquam arbores ambulantes. Et Ioannes in Euangelio ait: Omnem palmitem qui fert *Ioan.15.*
fructum, purgabit eum vt fructum plus afferat. Oportet igitur vt videamus in excelso throno
Christum sedere, cordis oculum mundare & oculos sursum erigere. Propterea Dominus os *Quod oculos*
homini sublime dedit, cùm cætera animalia ipso corporis habitu pronos & decliuos oculos ad *sursum eri-*
terram habeant. Non igitur comparemur iumentis insipiẽtibus, nec oculos nostros statuamus *gere debemus.*
declinare in terram, sicut mulier illa Euangelica, quę incuruata fuerat annis octodecim, & non *Luca.14*
poterat oculos sursum leuare, quam Dominus curauit & erexit. Neque sicut boues crassę quas
vidit Pharao in paludibus habitemus, sed suspendium eligat anima nostra, & conuersatio no- *Gene.41.* *Iob.8.*
stra in cęlis sit. Si enim consurreximus cum Christo, quæ sursum sunt, quærere debemus, non *Ad Phil.3.*
quæ super terram, vt videamus bona Hierusalem omnibus diebus vitæ nostræ. Oculi enim *Colo.3*
sapientis vt ait Salomon in capite eius: Oculi stultorum in finibus terræ. Et iterum: Cor sa-
pientis in dextera eius, cor stulti in sinistra, vbi enim est thesaurus tuus, ibi erit & cor tuum. *Ecclef.2.* *Parab.17.*
Leuemus igitur corda nostra cum manibus ad dominum & pauimento terrenorum nõ adhę- *Ecclef.10.*
reat anima nostra. Excutere de puluere, consurge, sede Ierusalem, solue vincula colli tui *Matth.6.*
captiua filia Syon, sicut Isaias ait: Excutere de puluere terrenorum affectuum, consurge *Treno.3.* *Isaiæ.52.*
bene operando, sede post bona opera te humiliando, solue vincula colli tui, proiice à te fas-
ciculos deprimentes iugum diaboli, qui ait: Incuruare anima, vt transeamus, vt possumus
dicere cum Propheta: Lætifica animam serui tui, quia ad te animam meam leuaui, beatus *Item.58*
vir cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde disposuit. Vnde beatus Iob de aquila di- *Item.51.* *Iob.39.*
cit: Oculus eius de longè contemplatur escam. Et de onagro ait: Circunspicit montes pascuæ *De adoratione*
suæ, virentia quæque perquirit. Corda igitur sursum habeamus ad Dominum, vt in excelso *Angelorum.*
throno videamus sedere virum, quem adorat multitudo Angelorum. Quia milia milium mi-
nistrant ei, & decies centena milia assistunt ei, sicut in Daniẽle dicitur. Et Psalmus ait: Bene- *Daniẽl 7.*
dicite Domino omnes Angeli eius. Benedicitur igitur Dominus, & laudatur à multitudine *Ad Hebr.3.*
Angelo-

Angelorum & adorant eum omnes Angeli eius, nõ solum eius diuinitatem, sed & ipsius humanitatem, quam super se vident ad patris dexteram exaltatam. Vnde Psalmus ait: Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est. Pes Christi diuinitas est, per quam totum corpus ecclesiæ sustentatur. Scabellum pedum eius est humanitas, quæ subiecta est humanitati. Quam humanitatem adorant, non solum homines, sed etiam Angeli psallentes in vnum, vnanimiter illi seruientes, & concorditer illi cõcinentes. Glutino enim charitatis, quasi cemento indissolubili coniunguntur, lapides pretiosi in ædificiis supernæ ciuitatis. Dulcis autem resonat armonia in illa cœlesti cythara. Corde inferiores Angeli, scilicet, minores superioribus consonant, & concordant, & obediunt absque vlla contradictione. Clamant enim concorditer & suauiter Seraphin alter ad alterum, laudantes & benedicentes illum, cuius imperij numen est in æternum, cuius diuinum imperium dignitas, scilicet, & auctoritas imperãdi, nullo fine terminatur, cuius regni non erit finis. Vnde Daniël ait: Potestas eius, potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius, quod non corrumpetur. Imperij etiam eius nomen est in æternum. Nulla enim obliuione deleri potest, nec excidere à memoria fidelium. Sancti præterea quibus imperat, & in quibus regnat, dicuntur eius imperium, qui cum illo sine fine in æterna gloria permanebunt. Sed & mundana machina, quę subiicitur illi, & eius obtemperat iussioni in melius commutata, non commouebitur in æternum. Postquam noua omnia fecerit & renouauerit elementa. Erit enim nouum cœlum & terra noua. Nos igitur ad imitationem angelorum sanctorum & supernorum ciuium, pro modulo nostro, adoremus virum in excelso throno, ad patris dexteram collocatum. Non solum secundum diuinitatem, veneratione illa, quę dicitur latria, & soli debetur creatori, sicut scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies, sed insuper secundum humanitatem, veneratione illa, quæ dicitur dulia, qua non solum Christi humanitatem adoramus & veneramur, sed insuper quibusdam aliis creaturis propter Deum honorem impendimus & reuerentiam. Latria enim adoramus creatorem super omnia. Dulia verò creaturas inter omnia honoramus. Sic enim altaria consecrata, & imagines crucifixi & sanctorum Dei veneramur propter Deum, & coram ipsis inclinamur, non propter imaginem, quæ per se nihil potest, sed propter imaginatum. Magis enim propriè adoramus Deum coram imaginibus, quam imagines coram Deo. Non enim in illis spem salutis nostræ constituimus, sed vt Dei & sanctorum memoriam per illas habeamus, cordis nostri deuotionem coram illis ostendimus. Non enim nos qui ad imaginem Dei facti sumus, minores reputare debemus imaginibus quæ factæ sunt ad imaginem nostram. Adoremus igitur Christi diuinitatem, veneratione latriæ, adoremus eius humanitatem, digniori parte duliæ. Adoremus ipsum corde diligendo, ore laudando, opere venerando, & ei famulando psallentes in vnum, & illi vno corde, vno ore, vno humero seruientes, quia bonum est & iucũdum habitare fratres in vnum, & vni Domino in vnitate seruire, cuius imperij numen est in æternum, qui seruos suos facit Reges, & Imperatores, & in illis regnat in perpetuum: Amen.

Simile. — *De æterna potestate & regno sine fine.* — *Ex 70. Isaiæ 9. Dan. 7. Hester 10.* — *Isaiæ 42. Apoc. 21.* — *Conclusio cum morali recapitulatione vbi agitur de duplici adoratione.* — *Matth. 4. Lucæ 4. Deut. 6.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA AD ROMANOS.

Rom. 12.

Obsecro vos fratres per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationale obsequium vestrum, & nolite conformari huic seculo.

VNguento & variis odoribus delectatur cor, & consilio boni amici dulcoratur spiritus, sicut Salomon in Parab. ait: Consilium bonũ & saluberrimum dat nobis bonus amicus noster Apostolus in hodierna epistola, quasi vnguentũ suauitatis & sanitatis vulneribus nostris exhibens. Bonum est enim & necessarium contra vulnera luxuriæ, corpora nostra hostiam domino exhibere, contra indiscretionem, & impetuosæ mentis intemperantiam, vt rationabile sit obsequium nostrum contra tumorem superbię, & secularis vanitatis, non conformari huic seculo, contra vetustatem peruersæ consuetudinis, reformari in nouitate sensus nostri. Contra errorem & ignorantiæ caliginem probare quę sit voluntas Dei, bona, & beneplacens, & perfecta. Contra pręsumtionem & curiositatem, non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Contra malitiam & inuidiam, & dissensionem, tenere fraternam concordiam, & mutuam dilectionem, vt inuicem nobis seruiamus, & alter alterius onera portemus. Propter quod Apostolus ait, Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi sumus vnum corpus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Ex hodierna igitur epistola, & paucis sed fœcundis Apostoli verbis multam possumus elicere animarum nostrarum informationem, sicut in Parabolis scriptum est. Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Instruit enim nos primò, qualiter corpora nostra domino sacrificare debemus, vbi ait: Vt exhibeatis corpora vestra hostiam. Secundò, qualiter animas nostras sacrificium Deo offerre debemus, vbi ait: Nolite conformari huic seculo, sed reformamini in nouitate sensus vestri. Cum enim anima nostra igne diuini amoris accensa formam secularis concupiscentiæ amittit, & formæ incommutabili adhęrens atque sigillo

Parab. 27. — *Breuis expositio thematis.* — *Gala. 6. Rom. 12.* — *Parab. 9. Rom. 12.*

trinitatis

trinitatis impreſſa reformatur, & in ea Dei imago renouatur, tunc creatori ſuo in ſacrificium offertur, cuius bonus & rectus vſus ad ipſum refertur. Non ſolùm autem ſacrificium corporum & animarum, ſed inſuper operum nos offerre admonet, cùm nobis inuicem miniſtrare & mutuis obſequiis fraternam concordiam conſeruare docet, dicens: Vnicuique ſicut Deus diuiſit menſuram fidei, id eſt, ſecundum quod Deus dedit vnicuique dona & gratiarum cariſmata, menſurata ſecundum menſuram fidei, vel ſecũdum fidem, quam Deus menſuratè diuidit aliis, ſcilicet, maiorem, aliis minorem. Primò igitur obſecrat & exhortatur Apoſtolus, vt offeramus corpora noſtra hoſtiam, ſcilicet, per mortificationem carnalium deſideriorum, & viuentem per bona opera, vt mortui peccato, viuamus Deo. Alioquin niſi viuamus per gratiam, hoſtia noſtra mortua eſt, nec recipietur à Domino. Opera enim mortuorum, mortua ſunt: propter quod Moyſes noluit ſacrificare in Ægypto, quia in peccato mortali non placent Deo ſacrificia noſtra. Dominus enim, ſicut dicitur in Geneſi, reſpexit ad Abel & ad munera eius. Priùs ad Abel, poſteà ad munera. Non enim offerens ex munere, ſed munus ex offerẽte placitum eſt Domino, qui non curat noſtra, niſi priùs demus ei noſmetipſos. Non igitur offeramus morticinum, vel ſuffocatũ, vel captum à beſtia. Morticinum dicitur, qui per ſe peccat: Captum à beſtia, qui peccat alio inſtigante: Suffocatum autem dicitur, cuius ſanguis peccati per confeſsionem non effunditur. Hoſtiam præterea viuentem offerre debemus, non mortuam, quod faciunt illi, qui corpora ſua nimis affligendo, inutilia reddunt diuino ſeruitio. Caſtiganda enim ſunt corpora, non interimenda. Offeramus igitur Domino, non ſolùm animas, ſed & corpora, id eſt, noſmetipſos Deo, non iam boues vel hircos mortuos, ſicut ſub lege Moſaica, cùm adhuc offerentes cauſa peccati addicti eſſent æternæ morti. Poſtquam verò per Chriſti mortẽ abſorpta eſt mors in victoria, & viuificatus eſt mundus per gratiam, iam non hoſtiam mortuam, ſed viuentem offerre Domino præcipimur. Exeamus igitur ad eũ extra caſtra, quemadmodũ ad Hebræos ait Apoſtolus, id eſt, extra carnis voluptatẽ, vt abominationes Ægyptiorũ immolemus Domino, id eſt, afflictiones corporum, quas abominantur Ægyptij, id eſt, homines ſeculares. Operiamus tabernaculũ ſagis cilicinis per aſperitatem pœnitentiæ, vt fractis corporis lagunculis, cum Gedeone hoſtes noſtros, id eſt, praua deſideria carnis, perimere valeamus. Sic enim non ſolùm hoſtiam offerimus, quæ fit pro hoſtibus debellandis, ſed inſuper victimam, quæ offertur pro hoſtibus deuictis. Hoſtias igitur pacificas, quæ fiunt pro pace conſeruanda vel impetranda, offeramus, vt carnẽ mortificando, ſpiritus noſter pacificè Domino ſeruiat, & caro noſtra greſſu compoſito, ſuum ferat ſeſſorem. Deuictis autem tentationibus, & vitiis carnalibus ſuperatis, hoſtias votiuas, quæ fiunt ex voto & promiſsione, vel pro gratiarum actione, illi à quo eſt omnis victoria, debemus immolare. Vt autem ſecundum legis mandatum hoſtiam noſtram Domino dignè immolemus, offeramus noſmetipſos maſculum immaculatum ad oſtium tabernaculi, vt nihil fœmineæ fragilitatis, nec maculam mortalis peccati habeamus, oculum mentis noſtræ ad introitum vitæ æternæ habendo, & ſacrificium noſtrum referendo ad Deum. Ponamus autem manum ſuper caput hoſtiæ, vt bonæ voluntati & rectæ intentioni bonam operationem addamus. Fundamus inſuper ſanguinem per circuitum altaris: ſanguinem ſacrificando fundit, qui animam ſuam pro Chriſto odit, & omnem à ſe carnalitatem abiicit. Per circuitũ altaris attendendo, ſcilicet, & circuiendo opera Chriſti, cuius vita noſtra doctrina. Chriſtus enim altare ad quod debemus omnia ſacrificia noſtra referre. Vel altare cor humanum, iuxta illud: In me ſunt Deus, vota tua. Quod debemus circuire, & omnes angulos conſcientiæ noſtræ perſcrutare, vt omnem peccatorum ſanguinem cum omnibus circunſtantiis, altare mentis noſtrę circuiendo penitus effundamus. Detracta etiam pelle hoſtiæ noſtræ artus in fruſta præcipimur concidere. Non enim ſuperficialiter & inaniter corpus noſtrum caſtigare debemus. Pellem detrahimus, dum peccata noſtra per confeſsionem detegimus, vel quando temporalia & exteriora bona pro Chriſto erogamus. Artus autem in fruſta concidimus, cùm ſingulas actiones noſtras diligenter diſcutimus, vt diſcretè & ordinatè bonum operemur, attendentes nõ ſolùm actionem, ſed circunſtantias actionis, tempus, ſcilicet, locum, & modum, & finem, & alia huiuſmodi, quę concomitantur actionem. Omnia autem membra noſtra Domino offerre debemus: vt ſicut exhibuimus membra noſtra ſeruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita exhibeamus illa ſeruire iuſtitiæ ad ſanctificationem. Corde peccauimus per malam voluntatem, corde ſatisfaciamus per contritionem. Ore Deum offendimus per indebitam locutionem, ore ſatisfaciamus per confeſsionem. Opere peccauimus, exhibentes corpora noſtra arma iniquitatis, & omnibus membris Deum impugnantes: opere ſatisfaciamus, exhibentes corpora noſtra arma iuſtitiæ, & omnibus membris Deum placantes. Satisfaciamus pedibus infirmos viſitando, & loca ſanctorum adeamus peregrinando, & Eccleſiarum limina frequenter terendo. Genua autem noſtra Domino offerimus, dum illa coram ipſo flectimus. Renibus ſatisfaciamus, dum in Eccleſia ad verbum Domini & diuinum officium, diu ſedemus. Manus Deo offerimus, dum eas ad pauperes extendimus, dum manibus propriis laboramus, dum pedes pauperum abluimus, dum eis menſam ponimus, & lectũ præparamus. Pectore ſatisfacimus, frequenter ipſum tundendo. Oculis pauperes & infirmos intuendo. Auribus verbum Dei audiendo. Sic igitur ad honorem Dei membra hoſtiæ noſtræ offeramus, corpus noſtrum caſtigando, & redigendo in ſeruitutem, vt ipſum ſpiritui ſeruire cogamus. Dicitur præterea in Leuitico de prædicto ſacrificio.

De ſacrificio corporis & hoſtia viuẽte. Rom. 8.

Exod 8. Gene. 4.

Leuit. 7.

1. Cor. 15.

Heb. 13. Exod. 8. Item. 36.

Iudic. 7.

Leui. 2. De modo offerendi ſecundum legis mandatum.

Item 1.

Rom. 6. Quod omnia membra debẽamus Deo ſacrificare.

crificio. Subirent in altari ignem strue lignorum anteposita, & membra quæ sunt cæsa desuper
ordinantes, caput, videlicet, & cuncta quæ adhærent iecori, intestinis & pedibus lotis aqua.
Adolebitque ea Sacerdos super altare in holocaustum, & suauem odorem Domino. Per ig-
nem charitas, per ligna diuina scriptura, & sanctorum exempla designantur, quibus ignis cha-
ritatis nutritur. Artus autem desuper ordinantur, quia omnia opera nostra secundum diuinam
scripturam, & sanctorum patrum exempla ordinare debemus. Caput cremamus, dum initium
actionis nostræ ad amorem diuinum referimus. Caput non diuiditur, quia mens diuisa non im
Iob.1. petrat, & homo duplex à Deo non exauditur. Ea quę iecori adhærent, adolentur dum deside-
rium nostrum, & cordis appetitum ad Deum reportamus, non carnaliter, sed spiritualiter illis
vtendo. Proiecto autem fimo, id est, fœtore luxuriæ intestina lauantur, dum cor à malis cogi-
tationibus mundatur. Similiter & pedes tam affectuum, quàm actionum, aqua baptismali, vi-
delicet, lachrymarum, debent ablui, & omnia prædicta adoleri, igne spiritus sancti in holocau-
stum & suauem odorem Domino. Dicitur enim holocaustum, cùm tota hostia Domino offer-
De holocausto. tur, & in altari crematur. Quod spiritualiter pertinet ad contéplatiuos, qui omnibus pro Chri-
Leui.1. sto renuntiauerunt se & sua Domino offerentes. Quando verò pars hostiæ crematur, & pars
aliqua reseruatur, dicitur simplex sacrificium, quod pertinet ad actiuos, qui nōdum omnia pro
De diuersis Christo reliquerunt. Offeramus igitur prædicto modo, corpora nostra hostiá viuentem. Offera-
animalibus mus nosmetipsos boues per fortitudiné, oues per innocentiá, capras per pœnitentiam, colum-
offerendis. De hostia bas per simplicitatem, turtures per castitatem, vel columbas & turtures per contemplationem.
sancta. Offeramus hostiam sanctam, id est, puram & immaculatam. Hæc est enim voluntas Dei, san-
1.Tes.4. ctificatio nostra, vt seruiamus in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Hi
Lucæ.2. enim quos vidit Ioannes in Apocalypsi: habentes citharas Dei per mortificationem, stabant su
Apoc.15. pra mare vitreum, per quod signatur vitæ puritas, & baptismus lachrymarum, quibus ho-
stiam nostram debemus abluere. Vel hostiam sanctam, id est, in bono firmam offerre præcipi-
Iob.27. mur, vt simus constantes, & vsque in finem perseuerantes, vt possimus dicere cum beato Iob:
2.Tim.2. Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea, & iustificationem quam cepi, non deseram.
De constantia Non enim coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Vnde Dominus in Apocalypsi ait: Esto fi-
in bono opere. delis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Non igitur simus quasi arundo vento agi-
Apoc.2. Lucæ 7. tata. Canes enim non intrabunt in ciuitatem, quam vidit Ioannes in Apocalypsi, id est, qui ad
Mar.11. vomitum reuertuntur. Sancta autem animalia quæ vidit Ezechiel, non reuertebantur, cùm
Apoc.22. 2.Petri 2. ambularent. Qui enim induti sunt virtute ex alto, tota die laborant, vt in vespere prēmium re-
Ezech.1. Matth.28. cipiant. Nam operarius in via deficeret, nisi attenderet quantum accepturus esset in fine. De
Matth.20. Ionatha autem legimus quòd hostes vicit, sed posteà mel comedens adiudicatus est morti. Hi
1.Reg.14. sunt qui peccata vicerunt, sed posteà dum recolendo in eis delectantur, retrò aspiciunt. Melior
Eccle.7. est enim finis orationis quàm principium, quia finis non pugna coronat. Propterea in Exodo
Exod.28. & 39. præcipitur, vt caputium tunicæ sacerdotalis replicatum esset, ne facile rumperetur. Et quod
omnia vasa tabernaculi ex ære fierent, quod durabile est, & signat sanctorum constantiam. Do
minus enim firmauit orbem terræ, qui non commouebitur, id est, ecclesiam suam. Vnde in
Matth.7. & Lucæ 6. Euangelio dicitur: quod Dominus fundata supra firmam petram, & non supra arenam incon-
stantiæ & instabilitatis, cùm descenderet pluuia, & venirent flumina, & flarent venti, non ce-
Parab.10. cidit. E contra autem quasi tempestas transiens, non erit impius. In miseriis enim non subsistet.
Ezech.24. Propterea in Ezechiele dicitur. Corona tua circumligata sit tibi, & calciamenta tua erunt sub
pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes. Coronam præmij nostri
nobis circumligare debemus, vt in bono constantes simus. Et calciamenta sub pedibus habere,
id est, carnem nostram mortificare. Amictu autem ora velare non debemus, quia instruendus
est proximus. Cibos autem lugentium comedit, qui pauperes iniustè opprimit. Sit igitur ho-
stia nostra sancta, id est, firma, vt ignis spiritus sancti semper ardeat in altari cordis nostri. Vn-
Leuit.6. de in Leuitico dicitur: Hæc est lex holocausti. Cremabitur in altari tota nocte vsque mane.
Tota enim vita præsenti, quæ per noctem designatur, donec illucescat nobis mane alterius se-
2.Petri 1. culi, & dies æternitatis, post mortem in bono debemus perseuerare. Qui enim in æterno suo
De recta bonum operabitur, in æterno Dei præmium æternum consequetur. Econtra quorum vita in
intentione. præsenti moritur, in culpa eorum mors in futuro viuet. Offeramus igitur non solum hostiam
sanctam per constantiam, sed & Domino placentem. Per rectam intentionem ad ostium, scili-
Leuit.4. cet, tabernaculi, id est, spe æternæ retributionis. Non enim placens est hostia, quæ ad illum non
Apoc.24. refertur, qui Alpha & Omega, principium & finis nominatur. Vnde in Tobia dicitur: Serui-
Tob.13. te Domino in veritate. Maledictus enim homo qui opus Dei facit fraudulenter, sicut dicitur
Ierem.48. in Ieremia, Et in Leuitico dicitur: Omnis oblatio quæ offertur Domino absque fermento erit.
Leuit.2. Abiiciamus igitur fermentum hypocrisis & hostiam nostram ad Dominum referamus, vt se-
cundum Isaiæ consilium faciamus, rectas semitas Dei nostri. De sanctis enim animalibus Eze-
Isaiæ 40. chiel ait: Pedes eorum pedes recti. Et in Leuitico dicitur: quod si in cute hominis alba vel ru-
Ezech.1. fa macula fuerit, lepra reputabitur, id est, si in carnis mortificatione inanis gloria vel cupiditas
Leuit.13. apparuerit, hostia Deo abominabilis erit. Opera igitur manuum nostrarum dirigamus super
nos, vt quidquid facimus, ad ipsum referamus. Simulatores enim & callidi prouocant iram
Iob.36. Dei, sicut dicitur in Iob. Purissimum enim erat oleum tabernaculi. Et nos pura intentione ho-
Exod.40. stiam no-

stiam nostram beneplacitam per rectam intentionem & debitum finem debemus offerre, & modis omnibus ab inani gloria nobis cauere, quæ quasi equus siluester, qui funibus retineri non potest, à bonis operibus nostris vix auellatur, sed latenter subintrat & opus nostrum inquinat, nisi cautè & diligenter repellatur. Nisi enim oculus intentionis nostræ fuerit simplex, corpus boni operis lucidum esse non poterit. Sacrificemus igitur Deo cum vera cordis humilitate, quæ non vult apparere nec laudari, sed magis appetit latere & vilipendi. Vnde Propheta Dauid ait: Vide humilitatem meam & laborē meum. Duo enim habet paupertas sequentium pauperem Christum. Laborem & humilitatis abiectionem, propterea in terra sua duplicia possidebunt. Sedebunt enim in iudicio, & iudicabūt mundum cum Christo, vt pro vilitate sit eis honor iudiciariæ potestatis, & pro labore & afflictione refrigerium, & quies pacatissimæ sessionis. Sed quoniam in offerendo corporum suorum hostiam, multi zelum Dei habent, sed non secundum scientiam, subiungit Apostolus: Rationabile obsequium vestrum, ne quid nimis vel indiscretè. Cum temperantia enim corpora nostra castigare debemus, ne naturæ defectu cogantur dissolui, sed vitiis mori. Vnde in libro Sapientiæ dicitur: Diligite iustitiam, qui iudicatis terram, id est, qui corpora vestra pro Christo affligitis, quod eorum est, eis reddatis, vt vitia tanquam equites perimantur, & corpora tanquam equi reseruentur. Non enim placet Deo sacrificium de rapina pauperis, nec rapere debemus pauperi carni, vnde debet in Dei seruitio sustentari, ne fortè dicatur de nobis. Hic homo cœpit ædificare & non potuit consummare. In omni enim sacrificio Domini sal discretionis præcipimur apponere. Animal enim non findens vngulam per discretionem reprobatur in lege, sed nec animal cæcum per indiscretionem & præcipitationem Domino offerebatur. Vnde Dominus in Leuitico ait, Facite præcepta mea, atque iudicia, id est, cum iudicio discretionis, quod vobis præcipio, faciatis. Et in Canticis sponsa ait: Digiti mei pleni sunt myrrha probatissima. In digitis discretio, in myrrha carnis mortificatio. In eo quod dicitur probatissima, vitæ veritas & rectitudo intentionis designatur. Si enim rectè offeramus, & non rectè per discretionē diuidamus, peccamus. Debemus enim viam trium dierum pergere, si dignè Domino volumus sacrificare. Via trium dierum discretio cogitationum, sermonum, & actionum. Vnde in Parabolis de forti muliere dicitur. Quæsiuit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum. Lana ad opera charitatis, linum ad macerationem carnis refertur, quæ consilio manuum, id est, cum discretione debet fieri. Qui enim nimis emungit, elicit sanguinem. Vnde in Exodo: Craticula altaris in modū retis iubetur fieri, vt carnis afflictio oculata sit per discretionē & circunspectionem. Propterea ad Tim. Apost. ait: Noli adhuc aquā bibere, sed modico vtere vino propter stomachū tuum & frequētes tuas infirmitates. Teste enim B. Bernardo, qui nō vixerit vt homo, viuet vt bestia. Vnde Isaias ait: Hęc est via, ambulate in ea, nec ad dextrā, nec ad sinistrā declinetis. Non solùm autem debemus corpora nostra hostiā offerre Deo, carnem nostrā macerando cōtra luxuriam, sed insuper debemus fugere omnē mundi huius concupiscentiā & vanitatē contra auaritiā & superbiā. Propterea Apost. ait: Nolite cōformari huic seculo, id est, formā secularis concupiscentiæ assumere, ne similes sitis secularibus, qui dediti sunt mundi vanitatibus. Non inueniat in vobis diabolus vexilla sua, nec sigillū ipsius vobis impressum feratis, vt dicere valeatis: Venit Princeps mundi huius, & in me nō habet quicquā. Licèt igitur Ægyptij, id est, seculares homines abominētur oues, id est, simplices mundū cōtemnentes, qui se Domino sacrificāt, nō ob hoc debemus illis cōformari, propterea Apost. ait: Si hominibus placerē, Christi seruus non essem. Et Dauid ait: Confusi sunt, qui hominibus placent, quoniā Deus spreuit eos. Et Dominus ait: Propterea mundus vos odit, quia de mundo nō estis. Superbi enim odiunt, & derident humiles: gulosi abstinentes, luxuriosi cōtinentes, malitiosi simplices. Vnde Isaias ait: Nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne metuatis. Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis: & sicut lanam, sic deuorabit eos tinea. Vermis, scilicet, inuidiæ, quia inuident bonis, & impugnant supernam gratiam, quod est peccatum in spiritum sanctum, & tinea malitiæ. Non igitur huic seculo cōformemur, quia non est conuentio Christi ad Belial. Sed fugiendū est de medio Babylonis, secundū consilium Prophetæ. Et sicut fur, quando ducitur ad suspendiū, si potest ad Ecclesiā fugit, vt euadat, ita vitanda sunt prauorū cōsilia, & ad bonorum consortiū fugere debemus, vt gehennæ patibulū vitare valeamus. Nolite igitur cōformari huic seculo mendaci, fallaci, vano, qui more fraudulenti hospitis blanditur præsentibus, spoliat recedentes, diuitibus obsequitur & applaudit. In recessu quod suum est tollit, recedentes à memoria, facilè expellit. Nolite conformari huic seculo, quia præterit figura huius seculi, quia vanitas vanitatum & omnia vanitas. Vanitas mutabilitatis, vanitas falsitatis, vanitas curiositatis. Dominus nouit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Vana locuti sunt vnusquisque ad proximum suum. Omnis caro fœnum, & omnis gloria mundi, quasi flos agri. Omnis enim creatura vanitati subiecta est. Omnis terrena tanquam fœnum velociter arescent, & quemadmodum olera herbarum citò decident. Nolite conformari huic seculo, quia quicquid est in eo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Reformamini autem in nouitate sensus vestri, qui in Adam fuistis deformati, & ex parte imaginem Dei amisistis, reformamini formæ incōmmutabili adhærendo, vt ab illo, à quo formata est, vestra reformetur imago. Sicut igitur portauimus imaginē terreni, ita portemus imaginē cœlestis,

Marginalia: *Simile.* *Matth. 6.* *Lucæ.11.* *Isaiæ 61.* *Rom.12.* *De discretione in bono opere.* *Sap.1.* *Eccle.34.* *Lucæ 14.* *Leuit.2.* *Item 26.* *Item 22.* *Item 19.* *Cant.5.* *Exod.3.* *Parab.31.* *Item.30.* *Exod.27.* *1.Tim.5.* *Bernardus.* *Isaiæ 30.* *Rom.12.* *Quod non debemus huic seculo conformari.* *Exod.8.* *Gala.1.* *Ioan.15.* *Isaiæ 51.* *2 Cor 5.* *Ierem.50.* *Simile.* *De vanitate & fallacia huius seculi.* *Rom.12.* *1.Cor 7.* *Eccle.1.* *Isaiæ 40.* *Rom.8.* *1.Ioan.2.* *De spirituali renouatione.*

imitando Pontificem noſtrũ,qui nobis pontẽ fecit,vt poſt odorẽ vnguẽtorũ eius curremus,
1. Cor. 15. quem pater oleo lætitiæ præ cõſortibus ſuis vnxit,& in ſummũ Pontificẽ cõſecrauit. Et quo-
Cantic 1. niam Dei adiutores,& cooperatores eſſe debemus,noſtrũ eſt animas noſtras præparare,& mol
Leuit. 8. lificare cerã, noſmetipſos reddendo habiles, vt Deus ſigillũ ſimilitudinis ſuæ nobis imprimat,
& gratiæ ſuæ virtutẽ apponat. Conformari igitur debemus Domino,ipſum imitando,qui ait:
Diſcite à me,quia mitis ſum & humilis corde. Ipſe enim benignus eſt in donãdo,miſericors in
Matth. 11. cõdonando,patiẽs in expectãdo,largus in remunerãdo. Conformemur igitur illi in hoc ſeculo,
Ioël. 2. vt ipſe in alio reformet corpus humilitatis noſtræ configuratũ corpori claritatis ſuæ. Sicut autẽ
Phil. 3. capta aliqua munitione,auferuntur vexilla hoſtiũ,& apponuntur vexilla victorũ,ita auferenda
De vexillis ſunt ſigna diaboli,& affigenda ſigna ſeu vexilla Chriſti,vt in nobis loco ſuperbiæ appareat hu-
Dei & vexillis diaboli. militas,loco inuidiæ benignitas,loco irę ponatur vexillũ patiẽtiæ,loco acidię feruor ſpiritus ſuc
Simile. cedat,loco auaritię,ſpiritualis & voluntaria paupertas,loco gaſtrimargię ſobrietas,loco luxuriæ
caſtitas. Sic igitur reformari debemus in nouitate ſenſus noſtri,vt renouemur ad ſimilitudinem
Apoc. 20. noui hominis,id eſt,Chriſti,qui ait in Apocal. Ecce noua facio omnia. Reformemur in nouitate
ſenſus noſtri per ſtudiũ lectionis & meditationis, vt ſenſus & intellectus noſter renouetur in
illis,& diuinas ſcripturas ſpiritualiter intelligamus,in quibus probare poterimus & cognoſcere,
quę ſit voluntas Dei,bona,& beneplacẽs,& perfecta. Bona in fide,beneplacens in ſpe futurorũ
bonorũ,perfecta in charitate. Vel bona in cõiugatis,beneplacẽs in viduis,perfecta in virginibus,
De voluntate Dei quæ bona eſt beneplacens & perfecta. & in his qui omnia pro Chriſto reliquerũt,& nudũ nudi ſecuti ſunt. Bona etiã dicitur Dei vo-
luntas in ſe,quia nihil vult,niſi bonũ,beneplacẽs in ſanctis ſuis. Perfecta autẽ dicitur,quia nihil
ea melius eſt ac ſanctius. Expedit igitur diligẽter intueri & probare,quę ſit voluntas diuina,&
quid ei placeat,& nõ ſequi propriã voluntatẽ,nec ſapiẽtes eſſe in oculis noſtris,ſed voluntatem
Heb 9. noſtrã diuinæ voluntati cõformare,vt ſit bona,id eſt,vt nihil velimus,niſi bonũ & beneplacẽs,
Parab. 3. ne ita bonũ velimus vel operemur,quod inde proximos ſcãdalizemus,ſed vtilitati fratrũ inten
Iſaiæ 5. damus,& perfecta,vt aliorũ imperfectionẽ ſupportemus,& nõ ſimus ſapiẽtes in oculis noſtris,
Rom. 11. nec de noſtra ſapiẽtia pręſumamus,nõ ſapiẽtes alta,ſed humilibus cõſentientes & cõdeſcenden
tes. Probare enim debemus,quæ ſit volũtas Dei,& nõ ſequi voluntatẽ noſtrã. Aliqua enim vi
Rom. 12. dentur nobis bona,& in oculis noſtris placẽt, quæ Deo diſplicẽt, & vnde credit homo mereri
præmiũ æternũ,meretur plerunq; æternũ ſuppliciũ. Propter quod Apoſt. ait: Dico enim per gra
Item 9. tiam,quę data eſt mihi,omnibus qui ſunt inter vos, nõ plus ſapere q̃ oportet ſapere , ſed ſapere
ad ſobrietatẽ. Dico per gratiã,id eſt,per ſapientiã,quę gratis data eſt mihi; vel per gratiã Apoſto
latus,quę data eſt mihi,id eſt,authoritate Apoſtolica,nõ plus ſapere q̃ oportet ſapere,id eſt,nõ
pręſumere,vel ſuperbire de ſapiẽtia noſtra,ſed ſapere ad ſobrietatẽ,nõ ad præſumptionẽ. Hoc
ſpecialiter dicit cõtra Gentiles tumẽtes,qui Iudæis inſultabãt,tanquã ramis præciſis. Nõ enim
gloriandũ eſt de aliena iactura. Plus enim q̃ oportet ſapere,ſapit,qui de alterius miſeria ſe at-
Item 9. tollit,cùm potius humiliari debeat,ne & ipſe cadat. Qui enim de ſapiẽtia ſua attollitur,& alios
Quod non debemus plus ſapere quàm oportet. cõtemnit,& ſapientia ſua malè vtẽs,infirmos ſcãdalizat,hic profectò plus ſapit quàm oporteat.
Vnde Apoſt. ad Corinth. Si quis videtur inter vos ſapiẽs eſſe,ſtultus fiat,vt ſapiẽs ſit,id eſt,ſtul-
tũ ſe reputet,vel ſtultus ſit ſeculo,vt ſit ſapiẽs Deo. Sapientia enim huius ſeculi,id eſt,aſtutia ſe
1. Corint. 3. cularis,ſtultitia eſt apud Deũ. Cõtra pręſumẽtes de ſapiẽtia ait Iſa. Vę qui ſapiẽtes eſtis in oculis
Iſaiæ 5. veſtris,& corã vobiſmetipſis prudẽtes. Qui,ſcilicet,ſapientiã veſtrã ad vtilitatẽ aliorũ nõ retor
quetis,ſed alios cõtemnitis. Et in Eccleſ. dicitur: Nõ te extollas in cogitatione animę tuę,velut
Eccle. 6. taurus,ne fortè elidatur virtus tua. Quidã autẽ attolluntur propter cornua duorũ teſtamentorũ,
ſicut in Eccleſiaſte Salomõ ait: Vbi multa ſapiẽtia,multa eſt indignatio. Et iterũ: Noli eſſe mul
Eccle. 1. tum iuſtus,nec plus ſapias quàm neceſſe eſt. Et in Parab. Qui cõfidit in corde ſuo,ſtultus eſt. Et
Item. 7. Ieremias: Non glorietur ſapiẽs in ſapiẽtia ſua. Et Apoſt. ait: Sciẽtia inflat,charitas ædificat. Alio
Parab. 28. modo, plus ſapit quàm oporteat,qui nimis profundè de myſteriis diuinis inueſtigãt,quia per-
Ierem. 9. ſcrutator Maieſtatis opprimetur à gloria. Non enim debemus tranſgredi terminos,quos poſue
1. Cor. 7. runt nobis Patres ſancti,ne beſtia cõtingens montẽ,lapidetur: ſicut hæretici,qui de ſuo inge-
De nimis profunda occultorum inquiſitione. nio cõfidentes,falſa dogmata de ſenſu proprio cõponunt,& Eccleſiã Dei arrogãter impugnãt
Simile. ſimiles pediculis,qui matrem ſuam, id eſt,carnẽ ſuam,ex qua naſcuntur, corrodunt & infeſtãt
Parab. 25. Propterea in libro Sapientiæ dicitur: Sentite de Domino in bonitate,& in ſimplicitate cordi
Item 22. quærite illum. Non enim oſſa Regis Idumæi in puluerẽ debemus redigere,nec nimis ſubtiliter
Exod. 19. de diuina Maieſtate inquirere: Iudicia enim Dei abyſſus multa. Vnde in Prouerbiis dicitur: Ne
Sapien. 1. irrigas oculos ad diuitias,quas habere non potes,quia facient ſibi pennas vt aquilæ . Quaſi di-
Amos 1. cat: Accedat homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Et iterum: Noli laborare,vt diteris,ſed ſi
Prouer. 23. pientiæ tuæ impone modum,vt,ſcilicet,agnoſcas quæ dicas,& modum non excedas. Et in Ec
Item ibidem. cleſiaſtico dicitur: Altiora te ne quæſieris,& fortiora te ne ſcrutatus fueris,ſed quæ præcepit ti
Eccle. 3. bi Deus,ipſa ſemper cogita. Teſte enim beato Hieronymo, Stultum eſt ſollicitari de eo,quod
Hieronym. ſine periculo neſcitur. Vnde in Leuitico prohibetur,ne homo paruo vel grandi ac torto naſo
Leui. 21. ad ſacerdotium aſſumatur. Paruo naſo eſt,qui nõ ſufficit bona à malis diſcernere. Grandi naſo
qui cœleſtia ſupra vires ſuas præſumit inueſtigare. Torto naſo,qui abutitur ſua ſapientia ex in
Exod. 21. diſcretione. Non enim aperienda eſt ciſterna,ne bos aut aſinus cadat in ipſa. Tertio etiam mo
do intelligi poteſt, quod ait Apoſtolus : Non plus ſapere,quàm oportet ſapere, vt referatur ad
ſeculare

ſecularem ſcientiam, & ad naturalium nimiam inquiſitionem. Qui enim ingenium ſuum curioſe circa inutilia implicat, & inuoluit, plus ſapit quàm ſapere expedit. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter. Melius eſt enim cognoſcere infirmitatem & miſeriam ſuam, quàm curſus ſyderum vel naturas rerum. Vnde Salomon in Eccleſiaſte: Propoſui animo meo quærere & inueſtigare ſapienter de omnibus quæ ſunt ſub Sole. Hanc occupationem peſsimam dedit Deus filiis hominum. In his enim non eſt niſi vanitas, & afflictio ſpiritus. Et iterum ait: Deus fecit hominem rectum, & ipſe ſe immiſcuit infinitis quæſtionibus. Vnde Dominus per Abdiam Prophetam ait: Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Terreſtrem, ſcilicet, ſapientiam, id eſt, nimiam naturalium inquiſitionem, quæ ſtultitia eſt apud Deum: vel ſapientiam diabolicam aſtutiam, ſcilicet decipiendi. De qua Ieremias ait: Sapientes ſunt, vt faciant mala. Debemus igitur non plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, id eſt, non de diuinis myſteriis nimis profunde inquirere, nec circa rerum naturas curioſe intendere, nec de ſapientia noſtra præſumere, vel abuti ea, ſed ad vtilitatem proximorum referre. Propterea Apoſtolus ait: Vnicuique oportet ſapere, prout diuiſit Deus menſuram fidei, ſcilicet, ſecundum capacitatē ſuam. Sic enim, vt ait B. Auguſtinus, pro viribus ſuis alitur infans, creſcit vt plus capiat. Si autem vires ſuæ capacitatis excedit, deficit priuſquā creſcat. Dominus enim ita diuidit dona ſua alij plus, alij minus, quod multi vnum corpus ſumus in Domino, diuerſis donis & gratiarum cariſmatibus, velut diuerſis membrorum officiis vtentes. Propterea Apoſtolus ait: Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem habent actum, ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem aliter alterius membra. Vnus enim alij debet ſeruire, & gratiam quam habet ad cōmodum alterius retorquere, ſicut in humano corpore membra ſibi inuicem ſeruiunt, & ſi vnum patitur, cætera compatiuntur. In corpore enim Eccleſiæ, alij ſunt oculi, ſcilicet, qui lumen ſpirituale toti corpore miniſtrant, Doctores & S. Prędicatores. Manus autē ſunt, qui alios defendūt, ſicut Reges & alij Potētes, & qui aliis neceſſaria miniſtrāt. Pedes ſunt ſimplices laici, qui pro aliis ſuſtentandis laborāt. Pedes etiā ſunt, qui alios in neceſsitatibus viſitant. Nares ſunt, qui ſcientiā & gratiam diſcretionis habent. Aures ſunt, diſcipuli boni, qui libenter verbū Dei audiunt. Humeri ſunt, qui aliorū onera portant, & ſic de aliis membris poteſt intelligi. Vnde B. Iob ait: Oculus fui cæco, & pes claudo. Idem enim ſecundū diuerſos actus, & varia officia, diuerſis nominibus nuncupatur. Vnde Heliſęus ad Heliam ait: Pater mi, currus Iſraël, & auriga eius. Currus portando & ſuſtinendo, Auriga regendo. Sicut enim cerui dum tranſeunt aquam, per cornua ſua ſibi inuicē ſuſtentant: & oues in feruore diei, ſibi mutuo vmbram refrigerij præſtant, ita alter alterius onera portare debemus. In cuius rei figurā præceptum eſt Leuitis, vt portarent arcam, & tabernaculū cum omnibus vaſis eius. Et in Geneſi legimus, quod Ioſeph dedit fratribus plauſtra ad ſubuectionē paruulorū. Et in Deut. Si videris aſinum aut bouem fratris tui cecidiſſe in via ſub onere, non deſpicies, ſed ſubleuabis cum eo. Qui igitur vera Chriſti membra ſunt, aliis cōpati debent. Membra autem ſicca & ſtupida aliorum dolorem non ſentiunt, ſed in præſenti areſcunt, vt tandem ſempiternis incendiis alimēta miniſtrēt, ſimilia feno tectorū, quod priuſquā euellatur, exaruit. Dominus autē multas inuenit ſtrutiones, quæ ad pullos ſuos indurātur, ſed paucas gallinas, quæ pullis infirmioribus cōpatiantur. Genus enim humanū in primo parente, quaſi in radice cōputruit, & in ramis ariditatē contraxit. Vnde fructum non poteſt facere, niſi per humorem gratiæ cœperit reuireſcere, nec ſibi inuicē membra cōpati poſſunt, niſi per gratiā & charitatem in vno corpore coniungantur: aliis ſeruientes, & aliis indigentes, ſupportantes inuicem in charitate. Sicut ſcriptū eſt: Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti, id eſt, præcepta mutuæ charitatis.

Quod non debemus implicari in ſecularibus ſcientiis per curioſitatem. — *Eccle.3.* — *Eccle.1.* — *Item 7.* — *Abdias.* — *Ierem 4.* — *Rom.12.* — *Item 12.* — *Auguſtinus.* — *De diuiſione gratiarum & qualiter illis vti debemus.* — *Rom.12.* — *1.Cor.12.* — *De diuerſis mēbris corporis Chriſti.i. eccleſiæ.* — *Iob 29.* — *4.Reg.2.* — *De fraterno onere portando.* — *Simile.* — *Gala.6.* — *Num.1.* — *Gen.45.* — *Deut.22.* — *Ephe.4.* — *Galat.6.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM LVCAM.

Cùm eſſet Ieſus annorum duodecim, aſcendentibus illis Ieroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti, conſummatisq́ diebus cùm redirent, remanſit puer Ieſus in Ieruſalem. *Lucæ 2.*

LINGVA mea calamus ſcribę velociter ſcribentis. Scriba iſte velociter ſcribēs, eſt ſpiritus ſanctus, qui verba prędicatorū ſcribit in cordibus auditorū. Calamus ſiue penna quo vtitur ſcriptor, eſt lingua Doctoris, quę penitus eſt inutilis & in vanum laborat, niſi ſit intus ſpiritus ſanctus præſidēs, qui doceat. Pergamenū huius Scribæ ſunt, fideliū animæ. Hoc pergamenū debet eſſe deſiccatū, abraſum, mundū, candidū, regula lineatū, deſiccatū à prauis humoribus & carnalibus affectionibus, per abſtinentiā. Abraſum ab omnibus ſuperfluitatibus per temperantiā, candidū per continentiā, lineatū per diſcretionē. Regula eſt crux Chriſti & eius vita, iuxta quā debemus dirigere vitā noſtrā. Incauſtū, nigrū eſt memoria mortis noſtrę, & tormentorū gehēnæ. Qui enim frequēter horū meminit, nō negligēter retinet literas huius Scribæ, id eſt, verba ſacræ ſcripturę. Flagella etiam & aduerſitates quibus à Domino corripimur, pro incauſto habere debemus, vt verba & mandata Dei in corde noſtro ſcripta teneamus, ſicut verberati pueri lectionē ſuam diligentius retinent & frequentius repetunt. Vnde ſcriptum eſt: Qui

Quod ſpiritus ſanctus [illegible] calamus lingua prædicatoris, pergamenum cor auditoris [illegible] de[illegible] per[illegible]

fingis laborē in pręcepto. Et iterū: Imple facies eorū ignominia, & quærēt nomē tuū Domine,
Naum.1. Quia onus Niniue liber est visionis, id est, tribulatio huius mundi, admonere nos debet nostrę
lectionis, sicut dicit Psalmus: Cùm occideret eos, quęrebant eum. Liber iste cuius literæ scriptæ
De libro scripto intus & foris. sunt in cordibus nostris, illuminari debet minio, id est, rubricari sanguine Christi, quē pro no-
bis effudit in morte. Aureæ literæ sunt gloria, quā habuit in resurrectione. Hic est liber scriptus
Ezech.2. intus & foris, quē deuorauit Ezechiël Propheta, & factus est dulcis in ore, sed amarus in ven-
Item 3. tre. Abiit enim amarus in indignatione spiritus sui. Liber enim diuinæ scripturæ scriptus est fo-
ris secundū superficiē literę, & intus secundū spiritualē intelligentiā. Non comedes sanguinem,
Leui... ecce scriptura exterior. Nō delectaberis in peccato, vel in detrahēdo proximo, ecce scriptura in-
terior. Liber iste dulcis est in ore, id est, ad docendū, sed amarus in ventre, quādo replētur visce-
Eccle.1. ra volumine. Quia qui addit scientiā, addit & dolorē. Quātò enim anima diuinā scripturā in-
telligit magis, tantò imperfectionē suā magis attendit. Et maiorē amaritudinē pro peccatis suis
De malo & reprobo pergameno. in mente cōcipit. Est autē quoddā pergamenū reprobū & maledictū, in quo nō possunt literæ
diu retineri, quādo, scilicet, nimis est humidū per gastrimargiā. Hi sunt quorū vox est: Mandu-
Isaiæ 22. cemus & bibamus, cras enim moriemur. In quorū mentibus tanquā locis humētibus, vt ait san-
Iob 40. ctus Iob, dormit Behemoth, id est, diabolus. Est aliud pergamenū pilosum nimis, quod nō est
Lucæ.22. aptū ad scribendū. Hi sunt cupidi, auari, quorū corpora grauātur crapula & ebrietate, & curis, &
sollicitudinibus huius seculi, onerati pomis siluestribus, more hericij, id est, cupiditate & curis,
& anxietatibus huius mundi, in quibus nō potest inueniri caput & cauda, sicut hericius, ne ca-
piatur, inuoluitur, & caput cū pedibus abscōdit spinas pellis suæ, quibus pungat, tantū prætén-
dit. Hi sunt quasi fusata inuoluta, & intricata, in qua nec finis inueniri potest, nec principium.
De quibus dicit Isaias: Ibi habuit foueam hericius, id est, in cordibus talium commoratur dia-
Isaiæ 34. bolus, eos pungens & inuoluens. Et iterum: Dominus miscuit in medio eius, spiritum verti-
Item 19. ginis: & errare fecit Ægyptum, in omni opere suo, sicut errat ebrius & vomens, & non erit
opus Ægypto, quod faciat caput & caudam. Est aliud reprobum pergamenum nimis pin-
gue, & carnosum, malè excoriato animali, inutile ad scribendum. Hi sunt luxuriosi &
carnis affectionibus dediti, quorum cor est quasi frustum carnis. Est quartum pergame-
num, durum nimis, & rigidum, in quo facilè non potest quis scribere, hi sunt superbi, &
obstinati, qui verbum Dei audire dedignantur, vel si audiunt, derident vel spernunt.
Orate igitur fratres, vt Scriba velociter scribens, pergamenum cordium nostrorum ita disponat,
& calamū linguę meę sic moderetur & regat, vt verbū Dei, quod estis audituri in mentibus ve-
stris remaneat, & animas vestras illuminet. Cùm esset annorū duodecim, &c. Non imputādum
fuit negligētiæ Ioseph, & neq; Mariæ, quod ipsis nescientibus remāsit Iesus in Ierusalem. Con-
Quod non est imputandū parentibus quod Iesus sine ipsis remansit in Ierusalem. suetudo enim erat apud Iudæos, quod in tēplo & processionibus, & in itinere, dum ascenderēt
in templum, viri absq; cōsortio mulierū ibant, & mulieres similiter seorsum pergebant. Pueri
autē hac lege nō tenebātur, sed quādoq; cum patribus pergebāt, quādoq; cum matribus. Vnde
potuit esse quod putauit Ioseph Iesum puerum esse cum matre in cōsortio fœminarū, & mater
credidit quod esset cum Ioseph in comitatu virorū. Hæc cōsuetudo introducta, est causa hone-
Ephe.4. statis & cautelæ, ne fortè darēt locū diabolo, vel occasionē tentandi infirmos, iuxta cōsilium Sa-
De honesta cōsuetudine qua cauetur periculosa cohabitatio virorum & mulierum. pientis in Eccles. dicentis: In medio mulierū noli cōmorari. De vestimentis enim procedit ti-
nea, & à muliere iniquitas viri. Vnde B. Hieronymus ait: Si fœminæ cum viris habitēt, visca-
rium nō deerit diaboli. Non licet enim cōtueri, quod nō licet cōcupisci, nec potest ignis in sinu
abscondi, vt vestimēta nō ardeant. Audiant hoc impudicæ & fatuæ mulieres, & etiā quædā in-
cautæ virgines, quæ nō solùm in Ecclesiis & processionibus vel itinere peregrinationis, sed in
Eccle 40. locis suspectis & secretis, priuata colloquia cum viris habere nō verentur. Beata autē Maria ad
Parab.6. ingressum Angeli expauit. Exemplo autē ipsius nō solū secularium personarū, sed & aliorum
Lucæ 1. quantumcunq; præemineant religione, priuata cōsortia debēt mulieres vitare, & prudenter in
animo pensare, q̃ huiusmodi homines non sint fortiores Sampsone, sapiētiores Salomone, Da-
De violentia libidinis & incommodis per luxuriam. uid sanctiores, qui per mulieres peccauerunt, & miserabiliter corruerunt. Si verò ignis luxuriæ
ferrum domare & emollire potuit, Dauid, videlicet Prophetam, qui Spiritum sanctum à pue-
ritia habuerat, & fortiter in amore Dei permanserat: de quo Dominus dixerat: Inueni virum
Actuum 12. secundum cor meum, quantò magis stipulam iuxta se positam fragilem, scilicet, muliercula...
ignis libidinis, nisi sibi cautè prouiderit, facilè deuorabit? Vir enim extraneus prope mulie-
rem, est velut ignis iuxta stupam. Flos enim virginitatis citò marcescit, & decidit ardore ten-
tationis. Sed dicet forsitan secura nimis & non timorata mulier, nec experta fallaces versu-
tias, nullam ex cohabitatione hominum sentio corporis mei fragilitatem, sed ma...
solatiū & recreationē. Esto quod inimicus, vt te securā & improuidam reddat ad tempus...
parcere simulet. Vnde scis, ô imprudēs & præsumptuosa mulier, quod ipse qui secretè tecū lo-
quitur, & vultū tuū frequēter intuetur, occasione tui nō moueatur ad opus illicitū, & incline...
Matth.5. ad peccandū? Cùm dicat Dominus in Euang. Qui viderit mulierē ad concupiscendā eā, iam mœ-
chatus est eā in corde suo. Tu autē quę occasionē damni das, damnū dedisse probaberis, & inci-
Exod.21. des in foueā, quā fecisti, dicēte Domino in Exo. Si quis aperuerit cisternā, & foderit & nō ope-
ruerit eam, cecideritq; bos vel asinus in eam, dominus cisternę reddet pretiū iumentorū. Q...
est cisternā fodere & non operire, nisi sese incautè in colloquio secreto, vel in tactu impudi...
his...

his qui labi facilè possunt, exponere? Teste enim Salomone in Parabolis: Fouea profunda est meretrix & puteus angustus aliena. Nunquã igitur solus cum sola sine teste clericus vel laicus sedeat, cùm etiã sacerdotibus pręcipiatur, vt mulierũ cõfessiones nõ in locis secretis, sed publicis recipere debeãt. Sancti etiã Episcopi cincti obsequio clericorũ, virgines & alias mulieres in monasteriis, vel in locis aliis, quãdo expedire videbũt causa cõsolationis, vel ædificationis visitare cõsueuerunt. Patet igitur quàm rationabili & honesta causa sancti & prudẽtes viri apud Gentẽ Hebręorũ cõstituerunt, vt viri seorsum procederẽt, & mulieres per se sine virorũ cõsortio pergerent. Et idcircò ignorãtibus parẽtibus, remãsit puer Iesus in Hierusalẽ. Licèt autẽ per tres dies dolẽtes quęrerẽt eum, maluit eos quos plurimum diligebat ad tẽpus dolore affligi, quàm aliqua quæ ad ædificationẽ nostrã pertinẽt, prætermittere. Exemplum enim reliquit nobis, vt & nos faciamus similiter, & spiritualia temporalibus, æterna transitoriis pręponamus. Quæ me videritis facere, dicit verus Gedeon cõmilitonibus suis, hęc faciatis. Ipse enim ad hoc venit in mundum, vt nos exemplo informaret, verbo instrueret, passione redimeret. Ipse enim via est exemplo, veritas docẽdo, vita redimẽdo. Sicut scriptum est de ipso: In brachio suo formabit lutum, id est, homines mortales & carnales, operibus suis informabit. Mysticè autem Maria & Ioseph qui Christo & Mariæ ministrabat, id est, contemplatiua & actiua Iesum quærunt, & eum post triduum contritionis, confessionis, & satisfactionis, vel fidei, spei, & charitatis, vel sobrietatis, iustitiæ & pietatis, inueniunt. Nos autem, si Christum peccatis nostris amisimus præ turba malarum cogitationum, vel carnalium desideriorum, quæramus eum dolentes per triduum bonæ cogitationis, locutionis, & operationis, vel contritionis, confessionis, & satisfactionis. Surgamus cum sponsa, & quæramus quem diligit anima nostra. Inuenitur autem, non in vicis, & plateis ciuitatis, non in taberna, vel in foro, sed in medio Doctorum in templo, id est, inter illos, qui de Deo loquuntur, & diuinas scripturas nobis exponunt. In excelso enim throno, id est, in Ecclesia, inter Doctores & sanctos prædicatores, videbimus sedere eum. Quæsitus autẽ ante legem & sub lege Mosaica, quasi tertia die sub lege Euãgelica repertus est, dum mundo innotuit & visibiliter apparuit. Post triduum etiã passionis inuentus est, in gloria immortalitatis. Ex his autẽ quæ in hodierno Euãgelio de ipso leguntur, quadruplici nos informat exemplo. Primum est, vt postquã ratione & intellectu iam plenius vti cœperimus, ea quę sunt pueri, euacuemus. Cùm essem paruulus, ait Apostolus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus, cogitabã vt paruulus, quãdo autẽ factus sum vir, euacuaui quę erant paruuli. Vt igitur doceret nos puerilia relinquere, aduenĩete adulta ætate, cùm esset duodecim annorũ, remansit in templo in Hierusalẽ, vt in his quæ patris eius cœlestis erãt, intẽderet, & intẽdere alios doceret, cùm iam ad hanc ætatem peruentum esset. Vnde B. Martinus, cùm esset duodecim annorum, eremum cõcupiuit. Et B. Agnes anno decimotertio pro Christo martyriũ sustinuit. Et Daniël puer, senes presbyteros iudicauit. Vnde in libro Sapiẽtiæ dicitur: Senectus venerabilis est, non diuturna, nec numero annorum cõputata. Cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Et Apostolus 1. ad Corinth. Nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote. Et rursus in eadem Epistola: Prius enim est quod animale, posteà quod spirituale. Quidam autem semper pueri sunt, & animales, fatui & imprudentes, nunquam quæ Dei sunt, sapiunt, nunquam ad maturitatem perueniunt, sicut quædam vuæ acerbæ, quæ nunquam ad dulcedinem maturitatis perducuntur, & quædam praua legumina, quæ quantò magis ad ignem bulliunt, tantò amplius dura efficiuntur, nec vnquam aliqua decoctione emolliuntur. Sicut quidam fructus pessimi, qui nunquam maturescunt, ne valeant manducari. De talibus Ieremias ait, se videre ficus malas, malas valde. De his autem reprobis senibus, & infatuatis, inueteratis dierum malorum, qui velut trunci veteres & putridi, aliquo flatu succendi nequiunt, sed semper fumigando inutiliter consumuntur. Dicit Isaias: Puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit. Econtrà de his qui non differunt conuerti ad Dominum, ait: Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum. Ablactatos à lacte, auulsos ab vberibus. Vnde legimus in Genesi, quod Abrahã magnum pręparauit conuiuium & magnum habuit gaudium, quando filius suus Isaac separatus fuit ab vbere, & potuit in mensa patris solidum cibum capere. Non tardet igitur adolescẽs cõuerti ad Dominum, nec differat de die in diem. Subitò enim venit mors & ira Dei, & in tempore vindictæ disperdet illos, qui promittunt furfur senectutis Deo, & similã iuuentutis dant diabolo. Vinum adolescentiæ inimico humani generis propinãt, & fæces senectutis se Deo daturos affirmant. His autem quos exemplo B. Nicolai in pueritia Domino seruire inspiciunt, improperãdo & deridendo dicunt: Qui in iuuentute sanctus fit, in senectute insanit. Econtrariò autem dicit Ecclesiastes: Memento Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ & appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent. Secundo exemplo in facto suo nos instruit Dominus, vt parentum nostrorum & propinquorum amorem spiritualibus exercitiis in his quæ spiritualiter ad Deum & ad salutem animarum pertinent, non præferamus. Et quoniam inimici hominis domestici eius, nõ venit Dominus pacẽ mittere, sed gladium, id est, venit separare hominẽ aduersus patrẽ suum, & filiã aduersus matrẽ suam, & nurũ aduersus socrum suam, quãdo, scilicet, in his, quę ad Deũ pertinẽt, parẽtes filios impedire nituntur. Qui enim amat patrem aut matrẽ plusquã me, dicit Dominus, nõ est me dignus. Vt autẽ doceret affectus carnales

Margin notes: Parab. 9. — Ioan. 21. — Iudic. 7. — Ioan. 14. — Eccle. 28. — Mysticæ de Maria & Ioseph quærentibus Iesum & quod inuenitur post triduum. — Cant. 3. — Vbi Christus inuenitur. — Isaiæ 6. — De quadruplici exemplo. — 1. Corin. 13. — Quod ætate adulta ea euacuanda sunt, quæ sunt paruuli. — Dan. 14. — Sap. 4. — 1. Corint. 14. — Item. 15. — De his qui semper sunt paruuli & nunquam ad maturitatem perueniunt — Ierem. 24. — Isaiæ 65. — Item 28. — De his qui citò conuertuntur ad Dominum. — Gene. 21. — Eccle. 5. — Eccle. 12. — Secundum exemplũ contra carnis affectionem & propinquorum inordinatam amorem. — Matth. 8. — Mar. 16.

Matth.12. parentum non debere præponi spiritualibus affectibus, extẽdens manus in discipulos, ait: Ecce
Mar.4. mater mea, & ecce fratres mei. Quicunq; fecerit voluntatẽ patris mei, qui in cœlis est, ipse meus
frater, & soror, & mater est. Si enim fideles sunt parẽtes tui, & Christum diligunt, exultent &
Matth.8. cooperentur tecum, & faueãt tibi Christo seruire volenti. Alioquin mortui sepeliant mortuos
Lucæ 9. *Matth.19.* suos, tu autem discede, & vade, & annuntia regnũ Dei. Qui enim reliquerit, dicit Dominus,
Mar.10. fratres & sorores, aut patrẽ, aut matrẽ, aut vxorẽ, aut filios, propter nomen meum, centuplum
Lucæ 18. accipiet, & vitam æternã possidebit. Nomen eius est Iesus, id est, Saluator. Igitur propter salu-
tem animæ, relinquendi sunt parentes: multi enim ne parentes vel cognatas offendant, Deum
offendere non verentur. Vnde Dominus ait ad Adam: Quia audiuisti vocem vxoris tuæ, &
Gene.3. comedisti de ligno, ex quo tibi præceperam ne comederes, maledicta terra in opere tuo. Legi-
Exod.10. mus autem in Exodo, quod cùm diceret Moyses Pharaoni, Cum paruulis nostris & senibus
pergemus cum filiis & filiabus. Respondit Pharao: Sic Dominus sit vobiscũ, quomodo dimit-
tam vos, & paruulos vestros? Necessitate enim plagarum coactus, volebat dimittere parentes,
vt sacrificarent in deserto, sed filios retinere volebat. Multi enim relinquentes mundum & de
Ægypto exeuntes, amore propinquorũ reuertũtur in Ægyptũ. Et maximè quidã regulares, qui
licèt multum vigilent & ieiunẽt, & seipsos in religione affligant, amore tamẽ propinquorũ fre-
quẽter discurrunt, vt pro ipsis apud Principes seculares vel Prælatos intercedant, prætoria Iu-
dicũ facti aduocati frequẽtant, nõ tantũ de salute propinquorũ, quantũ de cõmodo tempora-
liũ curãtes. Licèt igitur exierunt de terra sua carnẽ suã: terrã, scilicet, corporis sui per abstinentiã
macerãtes, nõ exierũt cũ Abrahã de cognatione sua. Cùm tamẽ dicat Dominus: Obliuiscere po-
Gene.12. *De his qui* pulũ tuũ, & domũ patris tui, & cõcupiscet Rex decorẽ tuũ. Sicut igitur qui suffocatur in aquis,
suffocantur quos potest tenere secum trahẽs, submergit: sic plerunq; huiusmodi homines, dum propinquis
in aquis. secularibus in temporalibus incautè subuenire cupiunt, cum ipsis pereuntibus pereunt. Audiãt
Deut.33. isti quid dicat Moyses in Deut. Qui dixerit patri suo & matri suæ, nescio vos, & fratribus suis,
ignoro illos, & nescierũt filios suos, hi custodierũt eloquiũ tuũ, & pactũ tuũ seruauerũt. Et Do-
Leuit.21. minus in Leuit. de summo sacerdote ait: Ad omnẽ mortuũ nõ ingredietur omnino, super patre
suo & matre sua nõ cõtaminabitur. Multi enim miserabiles homines, ne relinquãt hęredes suos
pauperes, per fas & nefas, modisq; quibus possunt, per fraudes & vsuras, vnde ditẽt eos acquire-
re & cõgregare pecuniã satagunt, nõ solũ seipsos cõdemnãtes, sed eos quibus fœnebrẽ pecuniã
relinquunt, æternis incẽdiis obligãtes. De quibus ait Propheta: Immolauerũt filios suos & filias
Eccle.41. suas dæmoniis. Et in Ecclesiast. vir Sapiẽs ait: De patre impio queruntur filij, quoniã per illum
sunt in opprobrio. Hoc maximè erit in inferno, quãdo filij exurgẽt cõtra parẽtes. Audiãt igitur
Eccle.2. huiusmodi miseri parẽtes, quid scriptũ sit in Ecclesiaste: Detestatus sum omnẽ industriã meam,
qua sub Sole studiosissimè laboraui habiturus hęredẽ post me, quẽ ignoro vtrũ sapiens an stul-
tus futurus sit, & dominabitur in laboribus meis, quibus desudaui & sollicitus fui. Et est quid-
quã tam vanũ? Discant igitur parẽtes filios suos cõtra Deũ nõ amare, exemplo S. Martyrũ Mar-
ci & Marcelliani, qui filiorũ & vxorũ & parentũ lachrymas pro Christo cõtemnentes, ad Do-
2.Mach.7. minũ martyrio feliciter transierũt. Et exemplo matris septẽ Machabęorũ, quæ filios suos mortẽ
pro lege Domini fortiter sustinere hortabatur, & ad martyrij palmã virago cum filiis moritura
viriliter animabat. Quidã autem reprobi parẽtes nunquã diligunt filios, nisi sibi in iniquitati-
Quod mali pa- bus & peruersis moribus fuerint cõsimiles. Hi sunt velut corui, qui pullos suos pascere nolũt,
rentes coruis nisi quando illos nigrescere conspiciunt. Revera coruis sunt hi similes, quæ est auis improba,
comparatur. rapax, clamosa, cadaueribus amica, cuius vox maledicta & à Domino reprobata est cra. De hu-
Quod boni pa- iusmodi coruo dicit Sophonias: Vox cantantis in fenestra, & coruus in superliminari. Boni
rentes aquilis verò & religiosi parentes sunt sicut aquila, quę pullos suos velut non suos, sed magis degeneres
comparantur. abiicit, qui Solem in rota nequeunt intueri, ipsi verò de filiis vel cognatis suis non curant, nisi
Eccle.16. ad verum Solem mentis oculos attollant, secundum consilium Sapientis in Eccles. dicẽtis: Ne
iucunderis super filiis impiis, si multiplicentur, nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei
in illis. Et iterum: Melior est vnus timens Deum, quàm mille filij impij. Et vtile est mori sine
filiis, quàm relinquere filios impios. Quidã autem filiorum & cõsanguineorum mortẽ vel pe-
cuniæ amissionẽ magis plorant, quàm animæ suæ perditionẽ. Plorandi sunt qui taliter plorant.
Tertium ex- Religiosus enim tristitia, aut alienũ peccatũ plorat, aut propriũ. Tertio exẽplo informauit nos
emplum vt li- Dominus, qui in diebus adolescentiæ suæ factus scholaris, sedebat in templo audiens & inter-
benter addi- rogans, & interrogantibus se, sapienter respondens. Non quia opus ei esset, vt aliquos interro-
scamus. garet, cùm ipse nihil ignoraret, qui est sapiẽtia patris, in quo repositi sunt omnes thesauri sapien-
Lucæ.2. tiæ & scientiæ, sed vt nos exemplo suo doceret. Sedebat enim in medio Doctorum, quia sa-
Colo.2. pientia in consilio habitat, & eruditis interest cogitationibus. Ad ostendendum verò quod ho-
Parab.8. mo erat, homines magistros humiliter audiebat. Ad comprobãdum quod esset Deus, eis inter-
rogantibus sublimiter & profundè respondebat. Proficere autem dicitur sapientia, quantum
ad manifestationẽ coram Domino ad eius honorẽ, & hominibus ad eorum vtilitatem. Exem-
plo igitur suo nos instruit, vt scholas sapiẽtię frequẽtemus, & aurẽ nostrã sapiẽtibus inclinemus,
& de his quæ ignoramus, diligẽter interrogemus & inquiramus, quoniã ignorãs ignorabitur.
1.Corint.14. Noluit enim intelligere vt benè ageret. Idcircò quia repulit scientiam, repelletur à Domino.
Osee.4. *Parab.28.* Et quia declinauit aurẽ suã ne audiret legem, eius oratio execrabilis erit. Teste enim Salomone
in Para-

in Parab. Filius ſapiẽs lætificat patrem. Et iterum: Acceptus eſt Regi miniſter intelligẽs. E con- *Item 10.*
tra autem idem in Parabolis ait: Quid prodeſt habere diuitias ſtulto, cùm ſapientiã emere non *Item 17.*
poſsit? Ad hoc autẽ quod aliquis verè ſit ſcholaris in ſcholis veræ ſapientiæ, in templo, ſcilicet, *Sapien. 1.*
veri Salomonis, oportet primùm quod habeat cor mundũ, & corpus coinquinatũ. Quoniã in *Eccle. 1.*
maleuolã animã nõ introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Vnde in Ec- *Quod in ſcholis*
cleſiaſt. Fili cõcupiſcens ſapientiã, conſerua iuſtitiã, & Deus prębebit illã tibi. Et Dauid poſtu- *Chriſti cordis*
lans diſciplinã & ſcientiã, præmiſit bonitatẽ, ſine qua nõ poteſt haberi vera ſciẽtia, dicẽs: Boni- *munditiam ha-*
tem & diſciplinã, & ſcientiã doce me. Oportet pręterea quod à iuuẽtute ſua ſcholaris imbuatur *bere oportet.*
diſciplina. Talis enim ætas ſicut cera mollis & tenera, facilius ſuſcipit impreſsionẽ. Vnde qui in *Quod à iuuen-*
pueritia vel in iuuentute ſua aliquod idioma nõ addiſcunt, nunquã illud rectè loquuntur. Pulli *tute ſcolaris*
etiã animaliũ in iuuẽtute poſſunt domari & doceri, ſed nunquã vel rarò in iuuẽtute ſua. Præ- *debet imbui*
tereà quę in pueritia addiſcuntur, firmius & diutius retinẽtur. Quia quod noua teſta capit, inue *diſciplina.*
terata ſapit. Vnde Sapiẽs in Eccleſiaſt. ait: Quæ in iuuentute tua nõ cõgregaſti, quomodo inue
nies in ſenectute tua? Et iterũ: Fili, à iuuẽtute tua excipe doctrinã, & vſq; ad canos inuenies ſa- *Eccle. 25.*
pientiã. Exẽplo igitur B. Nicolai, qui à teneris annis cũ parẽtibus pergẽs ad Eccleſiã, Eccleſię ſan *Item 6.*
ctę frequẽtans limina ſacra pectori cõdebat mãdata. Debẽt adoleſcẽtes ſcholas ſuperni magiſtri
frequẽtare. Sicut ſcriptũ eſt in Eccleſiaſte: Manè ſemina ſemẽ tuũ. Quartũ quod exigitur in ſcho *Parab. 14.*
lis Domini, eſt virga diſciplinę. Quoniã qui parcit virgę, odit filium. Vnde Salomõ: Stultitia col *Item 21.*
ligata eſt in corde pueri, ſed virga diſciplinę effugabit eã. Dominus enim quos amat, arguit, & *Quod in ſcolis*
flagellat omnẽ filiũ quẽ recipit in ſcholis ſuis. Vnde Apoſt. ad Heb. Quis enim filius quẽ nõ cor- *domini virga*
ripit pater? Quod ſi extra diſciplinã eſtis, cuius participes facti eſtis, omnes ergo adulteri & nõ fi- *diſciplinæ ne-*
lij eſtis. Et Dauid ait: Apprehẽdite diſciplinã, & etiã ſi fugiat, ſequimini eã. Igitur omne gaudiũ *ceſſaria eſt.*
exiſtimet diſcipulus Domini, cũ in varias tẽtationes inciderit. Quintũ eſt quod exigitur in ſcho *Apoc. 3.* *Heb. 12.* *Iaco. 1.*
lis Domini, ꝙ ſit diſcipulus eius mitis & humilis: ſicut ſummus & prudẽs Magiſter ait: Diſcite à *Quod humili-*
me, quia mitis ſum & humilis corde. Ex fonte enim dominicę doctrinę fluũt riuuli in cõualli- *ter & cum*
bus, & ad loca humilia deriuãtur. Vnde ſcriptũ eſt: Valles abundabunt frumẽto, id eſt, verbo Dei. *manſuetudi-*
Vnde Pſal. Bonũ mihi ꝙ humiliaſti me, vt diſcã iuſtificationes tuas. Et iterũ: Declaratio ſermonũ *ne ſuſcipienda*
tuorũ illuminat, & intellectũ dat paruulis, id eſt, humilibus: ſicut dicit Dominus in Euang. Con *eſt doctrina*
fiteor tibi pater cęli & terrę, quia abſcõdiſti hęc à ſapiẽtibus & prudẽtibus, & reuelaſti ea paruu- *Chriſti.*
lis. Vnde in Marco: Quiſquis nõ receperit regnũ Dei velut paruulus, nõ intrabit in illud. Regnũ *Matth. 11.*
Dei in hoc loco appellatur diuina ſcriptura, quę nõ intelligitur, niſi in humilitate ſuſcipiatur. Par- *Mar. 10.*
uulus autẽ nõ cõtradicit magiſtro, ſed credit & cũ mãſuetudine verbũ ſuſcipit. Igitur in humili- *Iaco. 1.*
tate & mãſuetudine recipiendũ eſt inſitũ verbũ, quod poteſt ſaluare animas, nõ in diſceptatione *Heb. 11.*
vel cõtradictione: diſcentẽ enim credere oportet, teſte enim B. Iacobo in epiſt. canon. Sapientia *Iaco. 3.*
quę deſurſum eſt, pudica eſt, pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis cõſentiens. Ecõtrà verò illa ſa-
piẽtia, quę eſt in zelo & cõtentione, terrena eſt, animalis, & diabolica. Vnde Apoſt. ad Heb. Pa
tres quidẽ carnis noſtrę habuimus eruditores, & reuerebamur eos, nõ multò magis obtẽperabi- *Heb. 12.*
mus patri ſpirituũ, & viuemus? Quidã tamẽ tanq̃ canes, cõtra verbũ Dei ſemper oblatrãt, dicẽtes:
In pelle eius ſcribe ꝙ vis. Nõ enim credũt ſcripturis, ſed obmurmurãt. De quibus dicit Dominus: *Matth. 7.*
Nolite ſanctũ dare canibus. Teſte enim Salomone in Prou. Qui erudit deriſorẽ, ipſe ſibi iniuriã *Parab. 6.*
facit. Vnde Sapiẽs in Eccle. Ne deſpicias narrationẽ presbyterorũ ſapientiũ, & in prouerbiis illorũ *Eccle. 8.*
cõuerſare. Et iterũ: Sapiẽs corde pręcepta ſuſcipit, & ſtultus ceditur labiis. Vulgariter enim dici- *Parab. 10.*
tur, ꝙ pectinẽ odit tineoſus: & equus gibboſus, quãdo tangitur in ſtruma vel in vlcere, incipit *Item 18.*
calcitrare. Nõ enim recipit ſtultus verba prudẽtię, niſi ea dixeris quę verſantur in corde eius. Et *Item 17.*
teſte Salomone: Plus proficit correptio apud prudentẽ, q̃ mille plagę apud ſtultũ. Sextũ eſt quod *Quod diſcipu*
exigitur in ſcholis Domini, quod diſcipulus timeat & reuereatur magiſtrũ ſuũ. Vnde Sapiẽs in *lus timere de-*
Eccle. Radix ſapiẽtię timor domini. Et iterũ: Presbytero humilia animã tuã, & Magnati humilia *bet magi-*
caput tuũ. Et Iſa. ait: In doctrinis glorificate dominũ. Et Apoſt. ad Tim. Qui benè p̃ſunt presby *ſtrum &*
teri, duplici honore digni habeãtur. Septimũ eſt quod in ſcholis ſummi Magiſtri exigitur, vt di- *intereri.*
ſcipulus diligat ſcholas, & frequẽtet eas, in ſtudio ferueat, lectionẽ ſuã pluries repetẽdo diligẽter *Eccle 1. & 4.*
memorię cõmendet. Sicut ait Dauid: Pręuenerũt oculi mei ad te diliculo, vt meditarer eloquia *Iſaiæ 24.*
tua. Et iterũ: Quã dulcia faucibus meis eloquia tua, ſup mel & fauũ ori meo. Et rurſus: In ęternũ *1. Tim. 5.*
nõ obliuiſcar iuſtificationes tuas, quia in ipſis viuicaſti me. Et in Eccle. In multitudine presbyte *Quod diſcipu-*
rorũ prudentiũ ſta, & ſapiẽtię illorũ ex corde cõiungere. Et iterũ: Cogitatũ habe in p̃ceptis Dei, *lus ſcholas dili*
& in mãdatis illius maximè aſsiduus eſto. Et iterũ: Si videris ſenſatũ, euigila ad eũ, & gradus oſti- *gere debet &*
orũ illius exterat pes tuus. Et in eodẽ de ſapiẽtia: Trãſite ad me omnes q cõcupiſcitis me & à ge- *frequentare.*
nerationibus meis implemini. De his aũt qui negligẽter audiũt verbũ Dei, & nõ cuſtodiũt illud, *Eccle. 6.* *Item 24.* *Lucæ 11.*
ait B. Iacob. in epiſt. can. Cõſiderauit ſe in ſpeculo & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. Hi *Iaco. 1.*
autẽ diſcipuli qui nõ retinẽt lectiones ſuas, quãdo in ſabbato veniẽt ante magiſtrũ ſuũ, tanq̃ im-
mũda animalia, quę nõ ruminãt reprobati à Domino, verberabũtur ab eo illis virgis, de quibus
Salomõ ait in Prou. Parata ſunt deriſoribus iudicia, & mallei pcutiẽtes ſtultorũ corpora. Hoc eſt *Parab. 20.*
ſabbatũ illud in quo nõ licet operari, ſcilicet, poſt hãc vitã: de quo dicit dominus: Videte ne fuga *Lucæ 23.*
veſtra fiat in hyeme vel ſabbato. Nõ ſint igitur aures ſcholaris tanq̃ cribrũ in aqua, quod plenũ *Matth. 24.*
videtur, ſed ſtatim quãdo extrahitur nil in eo reperitur. Octauũ eſt ꝙ exigitur in ſcholis domini,

Quod discipulus nō erubescat interrogare quæ ignorat. *Sap. 7.* *Eccle. 24.* *Iob. 29.* *Dan. 12.* *Parab.* *Item 11.* *Quod non sit curiosus discipulus, sed vtilia addiscat & supra vires suas arcana non perscrutetur.* *Parab. 25.* *Eccle. 3.* *Parab. 24.* *Item 25.* *Simile.* *Lucæ 2.* *Quartum exemplum quo ostenditur quod secundum Deum debemus obedire parentibus.* *Exod. 20.* *Item 21.* *Deut. 21.* *Parab. 23.* *Eccle. 3.* *Item 7.* *Ioan. 19.* *Item. 2.* *Parab. 21.* *1. Tim. 5.*

quod discipulus, quæ ignorat, interrogare nō erubescat, ea verò quæ sit, libenter doceat, & interrogātibus diligēter & amicabiliter respōdeat, sicut in lib. Sapientię dicit vir sapiēs de ipsa sapientia: Quam sine fictione didici, & sine inuidia cōmunico, & honestatē illius nō abscondo. Et in Eccles. Qui elucidāt me, vitā æternā habebunt. Et B. Iob: Causam quā ignorabā, diligenter inuestigabā. Et Daniël Propheta: Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamēti, & qui ad iustitiā erudierint multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Et in Parab. Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Et iterū: Anima quę benedicit, impinguabitur, & qui inebriat, ipse quoq; inebriabitur. Nobilis enim thesaurus est sapiētia, quæ distributa suscipit incremētū, & auarū dedignata possessorē nisi publicetur, elabitur. Nonū est quod exigitur in scholis Domini, vt inuestiget & inquirat scholaris sapientiæ, de his, quæ ad eius vtilitatē pertinent, & nō sit curiosus inuestigator, nec supra vires ingenij sui de arcanis nimis profundè inquirat. Quia perscrutator maiestatis opprimetur à gloria. Et accedet homo ad cor altū, & exaltabitur Deus. Vnde Sapiēs in Ecclesiast. Altiora te ne quęsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quę pręcepit tibi Deus, cogita illa semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Et iterū: In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter. Et Salomō in Prouerb. Ne erigas oculos ad opes, quas habere nō potes, quia faciēt pennas quasi aquilę, & euolabūt in cœlū. Et iterū: Mel inuenisti, comede quod sufficiat tibi, ne fortè saturatus, euomas illud. Sapiētia enim diuina velut Sol nimio splendore suo lędit oculos immoderatè intuentiū. Et ignis cùm nimis appropinquatur, qui aliquantulū remotus prodesse poterat, nō prodest, sed excrutiat. Quartū exemplū quod in hodierno Euāgelio & ex operibus Christi discimus, est illud quod dicitur: Et descēdit cū eis & venit Nazareth, & erat subditus illis, Marię, scilicet, & Ioseph. Subiici voluit hominibus, vt nos à diaboli subiectione liberaret. Exemplū obediētiæ nobis relinquēs, vt & nos parētes nostros secundū carnē honoremus, & in his quę cōtra Deū nō sunt, eis obediamus. Iuxta Decalogi pręceptū: Honora patrē tuū & matrē tuā, vt sis longęuus super terrā. Et in Exod. Qui maledixerit patri suo vel matri, morte moriatur. Et in Deut. pręcepit Dominus, quod filius cōtumax nolēs obedire parētibus, sed vacās cōmessationibus & luxurię, à populo ciuitatis obruatur lapidibus. Et Salomon in Parabolis: Audi patrem tuum qui genuit te, & ne cōtemnas cùm senuerit mater tua. Et in Ecclesiastico: Qui timet Deum, honorat parentes, & quasi dominus seruiet his, qui se genuerunt. Et iterum: Honora patrem tuum, & gemitus matris tuę, ne obliuiscaris. Memento, quia, nisi per illos, non fuisses. Vnde Dominus in cruce curā gerens matris suę, eā discipulo cōmendauit, & prius ad preces eius, aquā in vinū cōuertit. Et Salomō in Parabolis ait: Qui crudelis est, abiicit propinquos. Vnde Apostolus ad Timoth. Si quis suorum, & maximè domesticorū curam nō habet, fidē negauit, & est infideli deterior. Consanguineis enim nostris prouidere debemus, nō solū in spiritualibus, sed etiā in temporalibus, si valemus, nō vt diuites fiant, sed ne indigeant vel mendicent. Vnde sponsa in Canticis: Ordinauit in me charitatē. Ordinata charitas est, vt primò diligatur Deus, secūdò parētes, posteà filij, deinde domestici. Qui si boni sunt, malis filiis sunt præponēdi. Ad vltimū verò diligēdi sunt inimici. In his igitur quæ ad nos pertinēt maior sit sollicitudo in subueniendo. Digniora tamē & meliora membra præponēda sunt in affectu spirituali, & maiori charitate amplectēda. Vos igitur fratres charissimi, nō in foro, vel taberna, vel in plateis ciuitatis, sed in tēplo cum Domino reperiamini. Non inter histriones vel meretrices, sed inter Doctores. Puerilis animi leuitatē exuētes, maturitatē & morū grauitatē sectando, in his quæ patris nostri cœlestis sunt, interesse diligēter procuretis. Omnē carnalē affectū à vobis abiicientes ab vberibus transitoriæ voluptatis vosmetipsos abstinere studeatis, peccatorū vestrorū memoria, & assidua mortis meditatione, velut amaro succo fallacē carnis dulcedinē temperātes. Parētes & cōsanguineos vestros ita diligatis, quod ea quæ ad Deū pertinent, propter ipsos quātumcunq; doleāt, nullatenus omittatis. In scholis autem superni Doctoris ad pedes eius cum Maria sedendo, & in lege eius die ac nocte meditando, humiliter & deuotè lectioni sapientiæ intendatis, eius disciplinam patienter sustinēdo. Vt sic in speculo & in ænigmate scripturarū ipsum in præsenti vita ex parte cognoscere studeatis, quod in patria cœlesti, euacuato quod ex parte est, plenè & perfectè cognoscere, & ipsum facie ad faciem videre mereamur. Ipso præstante qui viuit & regnat per omnia.

Cant. 2. *De ordinata charitate.* *Cōclusio tum breui & morali recapitulatione.* *Lucæ 7.* *1. Cor. 13.* *Gene. 32.*

IN OCTAVA EPIPHANIÆ THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE REPETITIO.

Isaie 3.

Ecce aduenit Dominator Dominus, & regnum in manu eius, & potestas & imperium.

De apparitione Domini in baptismo. *Quare baptizatus est Christus.*

DOMINVS noster Iesus Christus cuius vita nostra est doctrina, ad exemplum humilitatis, annis triginta latere voluit, & fabri filius reputari. Anno autem trigesimo apparere cœpit, manifestās maiestatem suam in Baptismo per columbam & vocem paternam, & postmodum in prædicatione & miraculorū operatione. Per hoc autē nobis ostendit, nullū debere sacerdotē vel prædicatorē fieri, nisi virilis ætatis. Sicut Ioseph tricenarius regnū Ægypti suscepit, Dauid regnum ea ætate inchoauit, & Ezechiel prophetiā promeruit. Aduenit igitur dominator Dominus in baptismo, nō vt aquis mundaretur, sed vt aquas mūdaret, & cōtactu sanctissimæ carnis eas sanctificaret, vt in illis regeneraremur,

generaremur, qui vitiosa carnis generatione sub diabolo tenebamur astricti originali peccato. Et ita quę erãt de regno diaboli, per virtutẽ baptismi fierẽt de regno Christi, qui fecit nos Deo nostro regnũ & sacerdotes, sicut in Apocal. dicitur. Et ita regnũ factũ est in manu eius, & potestas & imperiũ. Potestatẽ baptizãdi interius ipse sibi soli retinuit. Vnde Ioãni dictũ est: Super quẽ videris spiritũ descendentẽ, & manentẽ super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Cùm autẽ triplex sit potestas, scilicet, authoritatis, ministerij & elegãtiæ: potestatẽ autẽ authoritatis, quę est ipse Deus, nec potuit, nec voluit alij conferre: potestatẽ autẽ ministerij cõtulit baptizãtibus exterius: potestatẽ verò elegãtię siue præeminẽtiæ, potuit cõferre ministris, vt per vnũ fieret baptismus & nõ per aliũ, sicut solis sacerdotibus cõtulit potestatẽ cõsecrandi corpus suũ. Plus etiã sanctitatis & maiorẽ gratiæ cumulũ posset cõferre per baptismũ vnius, quàm alterius. Sicut Petro maiorẽ cõtulit pręeminentiã faciẽdi miracula, quàm aliis sanctis. Potuit igitur potestatẽ excellẽtiæ cõferre ministris, sed noluit, ne spes poneretur in ministris, & essent tot baptismi quot ministri. Solus igitur Deus benedicẽdus est de fontibus Israël, & ad ipsum solũ virtus baptismi refertur. Sicut igitur nullus excluditur à gratia baptismi, sed omnibus patet cõmuniter, ita nullus excluditur à ministerio baptizãdi, maximè in necessitate. Alioquin propter reuerentiã sacerdotibus reseruatur. Nec est sanctior baptismus ab vno exhibitus quàm ab alio. Talis enim est baptismus qualis est ille in cuius potestate datur, vt ait B. Aug. Est igitur potestas baptizãdi in manu Christi. Ex virtute autẽ passionis eius baptismus suũ cõsecutus est effectũ. Rara siquidẽ erat gratia ante eius aduentũ, quę omnibus cõmunicata est per baptismũ: Christo enim veniẽte, postquã de lege naturæ & lege scripturæ cõuictus est homo, multiplicata est gratia in vniuerso mundo. Vnde Zacharias Propheta ait: In die illa exibunt aquæ viuæ de Ierusalem, id est, ad populum venientem ex circuncisione, & medium ad mare nouissimum, id est, ad populum gentium, qui nouissimè vocatus est ad fidem. Successit autem baptismus circuncisioni. Pro diuersitate enim temporum, mutata sunt sacramenta. Populo siquidem durę ceruicis cultellus necessarius fuit, & lapideis cordibus cultri lapidei congruebant. Postquam autem venit agnus mansuetus, cum lana & lacte, cum suauitate, scilicet, gratiæ, austeritatem abstulit, & gratiam multiplicauit. Et qui duritiam exhibuerat seruis, mansuetudinem exhibuit filiis. Rubiginem enim originalis peccati, cultellus radebat sub legis asperitate, nunc autem tempore gratiæ, & visitationis, facilè & leniter abluitur aqua cum vnctione. Et non solum originale tollitur, sed omnia actualia cũ omni pœnitentia delẽtur, fomes debilitatur, gratiæ cumulus cõfertur, & omnes virtutes infunduntur, Paradisi porta aperitur: tam mares quàm fœminæ in baptismo sanctificãtur. Sicut scriptum est: Omnes sitientes venite ad aquas. Hęc autem omnia nõ fiebant in circuncisione, sed solummodo masculis originale peccatum dimittebatur. Et ideò quando venit temporis plenitudo, mutata est circuncisio in gratiam baptismatis. Est igitur potestas baptizandi in manu Domini, & auctoritas remittendi peccata in baptismo ad ipsum solum pertinet. Hanc autem potestatem non alligauit sacramentis suis Dominus. Nam absque sacramentorum adminiculo iustificare valet, & peccata dimittere. Voluit tamen obsequiis ministrorum, & mediantibus sacramentis interius per visibiles creaturas, inuisibiliter operari propter humiliationem exercitium, & eruditionem nostram, vt subiiciendo se sensibilibus creaturis, placet homo per obedientiam præcipienti Domino, sicut displicuit Adam per inobedientiam. Et vt vanam declinaret occupationem honestis exercitiis intendendo. Et vt forma visibili exterius ad inuisibilia interius informetur. Est enim sacramentum, vt ait beatus Augustinus: inuisibilis gratiæ, visibilis forma, seu visibile signum, secundum quod dicitur sacramentum sacrum signans. Nam plerumque dicitur sacramentum sacrum signatum, seu sacrum secretum, id est, res sacramenti. Sacramentum autem huius rei similitudinem exprimit, cuius est signum, alioquin non rectè dicitur sacramentum. Dicitur prætereà sacramentum fidei mysterium: quia aliud oculo cernitur, aliud corde creditur. Sũt autem ecclesiæ septem principalia sacramenta, scilicet, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Matrimonium, Extrema vnctio, & Ordo. Omnia ista quantum in se est, efficiunt quod figurant, & augmentum gratiæ præstant, nisi ab indignè sumentibus impediatur, vt finem in altero non consequantur. Instituta enim sunt ad significandum & sanctificandum. Sunt autem duo sacramenta voluntaria, sicut Matrimoniũ & Ordo clericorum. Alia quinque sunt necessitatis, si loco & tempore debito haberi possunt. Si enim contemnuntur, sine his non est salus. Duo tamen illorum quinque sunt, primę & arte necessitatis, scilicet, Baptismus & Pœnitentia. Sine baptismo enim non est salus paruulis, nec sine pœnitentia, his qui mortaliter peccauerunt. Et ista duo pro aliquo interdicto non possunt prohiberi. Sine aliis autem potest esse salus, dummodo ea per contemptum non omittamus. Duo igitur sacramenta voluntatis specialia sunt alia quinque generalia, quæ ab omnibus loco & tempore suscipienda sunt. Attendendum est prætereà quod quędam sacramenta, non solum ad remedium vel propter gratiæ augmentum instituta sunt, sed insuper ad distinguendum. Et illis signum siue character imprimitur animæ. Et quia signum illud non potest deleri, licet gratia per peccatum possit amitti, huiusmodi sacramenta non habent iterari, ne fiat iniuria sacramento, cuiusmodi sunt Baptismus, Confirmatio, & Ordo. Alia autem quæ non fiunt ad distinguendum, in quibus nõ imprimitur characteris signaculum, iterari possunt, vt sacramenta Eucharistiæ, Pœnitentiæ, & Extremæ vnctionis & Matrimonij,

Apoc. 1. Dan. 7. Quod Christus sibi soli potestatem baptizandi retinuit. De triplici potestate.

Quod in necessitate quilibet potest baptizare. Augustinus. Quod ex virtute passionis Christi baptismus suum consecutus est effectum. Zach. 14. Quod baptismus successit circuncisioni. Exod. 32. Iosue. 5. Bernardus. De multiplici effectu baptismi.

Isaiæ 55.

Quare Dominus sacramentis mediantibus animas sanctificare voluit.

Quid sit sacramentum.

De sacramentis nouæ legis quæ efficiunt id quod figurant.

De sacramentis voluntatis et necessitatis.

De sacramentis imprimentibus charactere & quæ non possunt iterari: alia autem iterari possunt.

quæ ſunt remedia quotidianę infirmitatis, contra ruinas noſtrę fragilitatis. Character autem in prædictis tribus ſacramentis in anima imprimitur. Iuxta illud: Ex tribu Iuda duodecim millia ſignati. Prius enim eſt anima quaſi informis, quã citò autẽ homo baptizatur, quaſi noua ſculptura animæ imprimitur, vt huius characteris ſigillo ab infidelibus diſtinguatur. Deinde in cõfirmatione fortitudinis ſigillo, quaſi charactere nouę armaturę ſeu militiæ roboratur. Tertiò dignioris ordinis charactere, quaſi vexillo prælationis, & priuilegio dignitatis, & quaſi ductor gregis inſignitur. Imprimũtur igitur huiuſmodi characteres, propter diſtinctionẽ, & propter elegãtiam, & propter indelebilẽ memoriã. Sacerdos igitur diſcretus circa prędicta ſacramẽta diligenter attẽdat cõuenientias & differentias, virtutẽ, & efficatiã, & vnumquodq; ſigillatim diſcutiat, cõſiderans prudenter, primò circa baptiſmũ, qui ianua eſt aliorũ ſacramẽtorum, quę ſit eius efficatia, & alia quę ad baptiſmũ ſunt neceſſaria. Baptiſmus igitur eſt character, ſiue ſignaculum Chriſtianæ religionis ex immerſione hominis, in aqua & debita forma verborũ, cũ intentione baptizãdi proueniens. Hęc enim exiguntur ad hoc quod ſit baptiſmus. Quandoq; ipſa immerſio vel exterior ablutio, quę ſignũ eſt interioris ablutionis, baptiſmus appellatur. In aqua & nõ in alio liquore inſtituit fieri baptiſmũ, vt oſtẽderetur interioris ablutionis myſteriũ, & vt nullus inopia ſe excuſaret, eò quòd communiter, & facilè apud omnes nationes huiuſmodi inuenitur elementũ. Si autẽ in diuerſis liquoribus baptiſmale exhiberetur ſacramẽtum, nõ ita obſeruaretur vnitas, ſiue vniformitas, vt vnũ & idẽ eſſet apud omnes ſacramẽtum, ſed propter diuitias ſeu delitias varietatẽ inducerẽt. Et idcirco Dominus in baptiſmo ſuo vim regeneratiuã cõtactu proprię carnis aquis conferre voluit, & de latere ſuo in cruce aquã cum ſanguine produxit, innuẽs myſteriũ baptiſmatis in aqua & redẽptionis in ſanguine. Quandoq; tamẽ aqua cõtritionis & vnda ſanguinis in martyribus locum ſupplet baptiſmi, vbi nõ eſt contẽptus ſacramẽti, ſed articulus neceſsitatis. Vnde quod Dominus ait: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nõ poteſt introire in regnũ cęlorũ, intelligendũ eſt quantũ in eius volũtate, niſi impediatur neceſsitate, vel niſi quis renatus fuerit ea regeneratione, quę fit ex aqua & ſpiritu ſancto. Tales enim recipiũt rẽ ſacramenti, & nõ ſacramentũ, ſicut ecõtrario quidã recipiunt ſacramentũ & nõ rẽ ſacramẽti. Hi ſcilicet, qui fictè accedũt ad baptiſmũ, quibus tamẽ character imprimitur, ſed gratia nõ infunditur. Recedẽte autẽ fictione incipit baptiſmus in eis ſuũ effectũ habere. Alij recipiũt ſacramentũ & rẽ ſacramẽti, ſicut hi qui cõtriti accedũt: & ſimiliter paruuli qui in fide eccleſię baptizãtur, qui nõ ſolũ ſacramentũ, ſed rẽ ſacramẽti, id eſt, diuinã gratiã ſuſcipiũt, cũ fide & aliis virtutibus, quæ eis in habitu à Domino conferũtur. Sicut enim filia mulieris Chananeæ in fide matris ſuę ſanata eſt à Domino, ſic paruuli in fide matris eccleſię per baptiſma ſaluantur. Aliter autẽ nõ eſt eis vlla ſalus, exceptis tantũmodo innocentibus, quos pro Chriſto occidit Herodes, quorum ſpirituale priuilegium cõmunem legem nõ facit, nec ad alios extenderetur, licet hodie pro Chriſto paruuli Chriſtianorum non baptizati à paganis occiderentur. Quidam tamen ex eis iam per circunciſionem, quæ tunc locum habebat, purgati erant ab originali peccato. Omnes autem martyres effecti ſunt priuilegio ſingulari. His autem qui ſanctificati ſunt ex vtero, ſpeciale indultum eſt priuilegium, vt vicem baptiſmi ſuppleret ſpiritus ſanctus, abſque alio adminiculo, cùm tamen ſecundum legem communem baptizari non poſsit puer in vtero, nec renaſci vel regenerari poſsit, qui nondum natus fuit. Natis autem fides eccleſiæ, cum baptiſmo reputatur ad ſalutem ſine meritis ſuis, ſicut peccatum Adæ reputatur ad mortẽ, licet nõ actualiter puer peccauerit. Sine baptiſmo autẽ nõ reputatur paruulo ad ſalutẽ fides parentũ, ſed ex baptizatis qui purgati ſunt, naſcuntur filij cũ peccato originali, ſicut ex grano & palea purgato, granum cum palea procreatur. A principio autem, ſcilicet, ante inſtitutionem baptiſmi, quatuor modis originale peccatum purgatum eſt. Ante legem enim in fide parentum, vel per ſacrificia & bona opera, vt in Iobitis fiebat peccati purgatio. His autem qui de ſtirpe Abrahę prodierunt, facta eſt purgatio per circunciſionem in maſculis, fœminę autem per ſacrificia & orationes purgabantur. Omni autem tempore, & ſub omni lege, adulti per fidem & contritionem in articulo neceſsitatis purgabantur. Circunciſioni autem & omnibus aliis purgationis generibus, ex Chriſti inſtitutione ſucceſsit baptiſmus, tempore gratiæ qui communis eſt omni nationi, quæ ſub cœlo & vtrique ſexui, & omni alia purgatione efficatior. Delet enim maculam originalis peccati, ſicut circunciſio & alia prædicta faciebant, & inſuper omne peccatum actuale, cum exteriori ſatisfactione. Confert enim virtutes & gratiæ cumulum ad reſiſtendum diabolo, efficit fortiorem fomitem, debilitat & poſt Chriſti paſsionem per virtutem mortis eius Paradiſi ianuam aperit baptizatis. Vnde trina immerſione vtimur in baptiſmo, non ſolum propter fidem trinitatis, ſed propter triduanam Domini ſepulturam, vt oſtendamur conſepulti Chriſto, per trinam immerſionem, vt peccato mortui cum Domino reſurgamus, & in nouitate vitæ ambulemus. Vnde Apoſtolus ad Romanos ſic ait: Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte eius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus per baptiſmum in mortẽ, vt quomodo ſurrexit Chriſtus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complantati ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus. His verbis innuit Apoſtolus qualiter baptiſmus morte Chriſti, & ſepulturę, & reſurrectioni dominicæ aſsimiletur vt omnia in nobis vitia mortificẽtur, & motus ſenſualitatis quaſi ſepeliẽtis in corpore noſtro reprimamus,

& depo-

Marginal notes:

Apoc. 7.

Propter quid character imprimatur.

Quod ſit baptiſmus & quæ exiguntur ad hoc quod ſit baptiſmus.

Quod in aqua conſtitutum ſit baptizare.

Ioan. 19.

De his quæ ſupplẽt locum baptiſmi. Item 2.

Quod quidam recipiunt ſacramentum tantum, quidam rem ſacramenti, quidam vtrumque.

Matth. 15.

Quod paruulis prodeſt baptiſmus.

Quod ſine baptiſmo ſaluati ſunt innocentes & ſingulari priuilegio martyres effecti.

De his qui ſanctificati ſunt in vtero.

Quod quatuor modis purgatum eſt originale peccatum ante baptiſmum.

Quod baptiſmus omni alia purgatione efficatior eſt & generalior.

De trina immerſione.

Rom. 6.

Quod baptiſmus morti & ſepulturæ & reſurrectioni dominicæ aſſimilatur.

& deposita vetustate culpæ, in nouitate gratiæ resurgamus. Si tamen dum baptizatur aquis semel fiat immersio, vel causa necessitatis, vel propter aliquam particularem alicuius ecclesiæ consuetudinem, licet aliquid de prædicto mysterio omittatur, nihilominus semel immersus baptizatur. Ea verò quæ ante immersionem vel post fiunt, de substantia baptismi non sunt, fiunt autem ad reuerentiam & decorem, sicut in matrimonio præter mutuum consensum, qui solus efficit matrimonium, quædam propter decorem & solemnitatem superadduntur, & in consecratione eucharistiæ, quædam ante & post dicuntur & fiunt, quæ de substantia consecrationis non sunt.

De his quæ ante baptismum & post fieri habent.

Paruuli autem ante baptismum cathecizantur, vt agnoscát paterni se obligari ad instruendum eos, cum habuerint vsum rationis.

De cathecismo paruulorum.

Qui etiam pro ipsis respondent, credo, non quia paruuli in actu fidem suscipiant, sed quia fidei suscipiunt sacramentum, & fideles efficiuntur. Respondent prætereà patrini, volo baptizari, non solum in persona sua, qui baptismo pueri consentiunt, sed vniuersalis ecclesiæ, in cuius fide baptizantur, exprimunt voluntatem.

De responsione & promissione patrinorum.

Exorcismi autem non solum ad decorem præmittuntur, sed per eos virtus & malitia diaboli debilitatur, vt in baptismo cedat spiritui sancto, & tunc plenè exorcismus suum consequetur effectum. Præparatur insuper omnia ad recipiendum spiritum sanctum, vel gratiæ cumulum, in his qui contriti accedunt ad baptismum. Aliquando autem necessitate cogente, huiusmodi præparatoria dimittuntur, nihilominus tamen baptismi virtus aufert malum, quod in anima reperit, & exorcismi supplet defectum. In exorcismo igitur diabolus, sicut Pharao adiuratur & vexatur. In mari auté rubro, id est, in aquis baptismi suffocatur.

De exorcismo & virtute eius.

Vnctiones autem & alia quæ post baptismũ fiunt, non solum in signũ spiritualis vnctionis, sed ad cumulũ gratiæ & ad robur subsequũtur, & in electis quod figurant, efficiunt. Non tamen inconueniés est dicere, quod quædá, quę nõ sunt principalia sacraméti, ad significandũ fiunt, & nõ ad sanctificandũ. Sicut candela in manibus gratiæ illuminationé signat, sed non efficit, & salis pabulũ discretionis seu sapientiæ virtuté, & candida vestis innocentiam, filium autem rubeum Christi passionem, ex cuius virtute baptismus suam consequitur efficatiam, sicut medicina operatur, per scamoneá vel virtutem martyrij signat, sicut crux in vertice crucis Christi designat memoriam in scapulis patientiam, in pectore dilectionem.

De vnctione & aliis quæ post baptismum habent fieri.

Forma autem debita verborum exigitur ad baptismum. Accedit enim verbum ad elementum, & fit sacramentum.

De triplici cruce & triplici parte & de forma verborum.

Forma baptismi Ioannis fuit: Baptizo te in nomine venturi, scilicet, Messię vel Christi, baptismus eius fuit in aqua tantum, vt homines assuesceret & præpararet ad suscipiendum Christi baptismum. Vnde & baptizati à Ioanne, posteà baptizati sunt baptismate Christi ex aqua & spiritu sancto. Aliquibus autém videtur, quod baptizati à Ioanne, qui veram fidem habebant, nec in baptismo Ioannis spem ponebant, non rebaptizabátur, sed per solam manus impositionem recipiebant spiritum sanctum.

De baptismo Ioannis & forma eius.

Discipuli Domini in principio baptizabant in nomine Christi, vt hoc nomen hominibus innotesceret, & Christi virtus omnibus nota esset. In nomine enim Christi implicitè intelligitur trinitas. Christus enim interpretatur vnctus, in quo intelligitur vngens & vnctio, & qui vngitur, id est, pater & spiritus sanctus, & ipse filius.

De forma baptismi Christi.

Non est autem credendum, quod discipuli qui in nomine Christi alios baptizabant, & baptismum prædicabant, non baptizati remansissent. Loti enim fuerunt sacro baptismate, sicut innuit Dominus in cœna. Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est totus mundus. Postquam verò dilatata est ecclesia, & Christi nomen, velut oleum effusum, in notitiam multorum deuenit. Vsi sunt discipuli forma illa, quam ipse Dominus instituit, dicens. Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, vt trinitas mundo innotesceret, & cognoscerent omnes virtutem baptismi, non ex virtute ministrorum, sed ex virtute totius trinitatis prouenire.

Quod apostoli baptizati fuerunt.
Ioan.13.
Cantic.1.
Matth.28.

Vt non solum vtriusque sexus fideles, sed & Sarraceni, & hæretici in necessitate possunt baptizare sub inuocatione trinitatis, dummodo quod intendit ecclesia, ipsi intendant facere, licet ex baptismo nullum crederet fructum prouenire. Regulariter tamen propter sacramenti reuerentiam à sacerdotibus debet conferri, nisi in articulo necessitatis, aliter fieri oporteat. Vnde & mimicè seu ioculatoriè baptizati in forma ecclesiæ, cum intentione faciendi hoc, quod facit ecclesia, non sunt rebaptizandi, ne fiat iniuria sacramento, quod non dependet ex virtute ministrantis.

Quibus in necessitate baptismus conferri possit & à quibus regulariter conferatur.

Intentio autem baptizantis necessaria est. Non enim mulierem dicimus baptizare, quæ filium suum causa balneandi, mergens in aqua, dicit: In nomine patris, & filij, & spiritus sancti, cùm non habeat intentionem baptizandi. Non tamen exigitur intentio baptizati, sicut patet in puero & in morione, seu in fauo vel oppresso tanta infirmitate, quod se ignorat baptizari. Nihilominus tamen qui huiusmodi sunt, suscipiunt sacramentum baptismi.

Quod intentio baptizãtis exigitur ad baptismum & non intentio baptizati.

Formæ autem à Domino institutæ nihil addendum est, vel subtrahendum, vel mutandum. Si enim aliquis hodie dicat, baptizo te in nomine Christi, non est baptizatum. Similiter si dicat, baptizo te in nomine patris, & filij, & tertiam personam non pronuntiet, quod operatur, irritum habetur & vanum. Tota enim trinitatis nominanda est, sicut tota in baptismo Christi apparuit, pater in voce, filius in homine, spiritus sanctus in columba.

Quod formæ baptismi à domino institutæ nihil est subtrahendum vel addendum, vel immutandum.

Diuersitas autem linguarum baptismi formam non mutat, cum idem maneat intellectus. Similiter si quis per imperitiam artis grammaticæ verba corruptæ proferat, propter hoc baptismi substantia non mutatur. Vt si quis dicat baptizo te in nomine patria, & filia, & spiritus sancta. Si quid autem in principio, vel in fine addatur, vel in medio, nihilominus baptismus confertur, si cum intentione baptizandi verba proferantur

Quod diuersitas linguarum non variat sacramentum.

ferantur

Vbi dubitatur de collatione baptismi debet iterum conferri, nec iudicatur iteratum quando dubitatur collatum.

ferantur, vt si quis dicat: baptizo te in aqua frigida, in nomine patris, & filij, ęqualis patri & spiritus sancti, vt sis Christianus. Si quid tamen interponatur vt error vel hæresis introducatur, dicunt quod non est baptismus. Vt si dicat Arrianus: baptizo te in nomine patris maioris, & filij minoris, & spiritus sancti vtrique inæqualis. Si autem verbum non proferatur, sed dicatur tantum: In nomine patris, & filij, & spiritus sancti, vel si vnus immergat, & alius verba proferat, vel si vnus incipiat, & ipso infirmitate præpedito alius suppleat: dubium est vtrum sic conferatur baptismus. Et idcirco in hoc casu puer vel adultus est rebaptizādus. Et generaliter quotiens de aliquo sacramento rationabiliter contingit dubitari, debet iterum conferri, nec iudicatur iteratum, quod dubitatur esse collatum. Si autem laicus in necessitate mortis imminentis, puerum baptizauerit, sacerdos, si puer superuixerit, reliqua quæ ad solemnitatē pertinent, diligenter suppleat, & laicos diligenter instruat, de forma baptizandi & de virtute huius sacramenti, quæ ad solum Christum pertinet. Sicut enim regnum est in manu eius, quod virtute baptismi eripitur de manu diaboli, ita potestas baptizandi interius & imperium, quia dęmonibus imperat vt à baptizatis recedant. Quemadmodum autem in mari rubro submersus est Pharao, cum exercitu suo, ita Dominus contribulat & conterit caput draconis, in aquis baptismi, id est, superbiam diaboli, & ignem peccati in aquis baptismi extinguit. Vnde Dominus per Dauid: Ponam in mari manum eius, vt, scilicet, in eo submergantur Ægyptij, id est, in aquis baptismi operatione ipsius, id est, Christi. Et per Micheam Dominus ait: Secūdum diem egressionis tuæ de Ægypto, ostendam ei mirabilia submergendo, scilicet, omnes hostes in mari baptismi. Et paulò post subiungit: Quoniam volens misericordiam est, reuertetur & miserebitur nostri, deponet iniquitates nostras, & proiiciet in profundum maris, omnia peccata nostra.

Exod. 14. Quod Pharao, id est, diabolus in aquis baptismi suffocatur cum exercitu peccatorum. Mich. 7.

EODEM DIE THEMA SVMPTVM DE LECTIONE ISAIAE, SECVNDVM ALIAM TRANSLATIONEM.

Ex 70. Isaiæ 25.

Domine Deus meus, honorificabo te, laudem tribuam nomini tuo, qui facis mirabiles res.

Item 12. De gratia baptismali.

LECTIO ista ex Isaia sumpta specialiter hodie legitur in Ecclesia propter verba sequentia ad baptismum pertinentia. Ait enim Propheta: Exultet desertum, & exultent solitudines Iordanis. Et iterum: Aperiam in montibus flumina, & in mediis campis fontes dirumpam. Et rursus ait: Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris, & dicetis in illa die: confitemini & inuocate nomen eius. Præuidens igitur Propheta in spiritu fonte diuinę misericordiæ & gratia baptismali totum mundum irrigandum fore, sicut alius Propheta prædixerat: erit fons patens domui Dauid in ablutionem peccatorum, gratias refert Domino de tanto & tam mirabili beneficio, de tam copiosa Dei gratia, quæ omnibus exponitur, & à qua nullus excluditur, per quam de filiis iræ fiunt filij gratiæ, de filiis perditionis filij adoptionis, de potestate diaboli transferuntur ad regnum Christi. Propterea Propheta ait: Exultet desertum, id est, gentilitas à Deo prius derelicta, & exultent solitudines Iordanis, id est, conuersi de Iudæis qui prius quasi in solitudine morabantur, dum peccatis eorum exigentibus Deus ab eis recesserat, & solitarios reliquerat. Vel solitudines Iordanis appellari possunt, baptizari à malignis spiritibus, derelicti virtute baptismi, quæ per Iordanem à quo baptismus sumpsit exordium, in hoc loco intelligitur & maximè propter nominis interpretationem. Iordanis enim descensus interpretatur, per quem humilitas seruorum Christi intelligitur. Aperuit autem Dominus flumina, id est, gratiæ baptismalis, fluent in montibus, id est, in superbis gentibus, & fontes in mediis campis disrupit, dum multiplicem baptismi gratiam humilibus aperuit, qui emittit fontes in conuallibus. Posuit enim desertum gentilitatis in stagna aquarum, dum illam aquis baptismi irrigauit, & terram inuiam in riuos aquarum. Prius enim prædicatoribus viam clauserant, sed postmodum baptismi gratiam & riuuos spiritualis doctrinæ susceperunt. Vnde Dominus per Ieremiam: Ecce ego mittam ad vos piscatores, & piscabuntur vos, id est, capient in aquis baptismi. De quibus Ezechiel ait: Et stabunt super eas piscatores, plurimæ species erunt piscium eius. Ad has autem aquas inuitat nos Dominus per Isaiam, dicens: Omnes sitientes venite ad aquas. Et iterum in hodierna lectione ait: Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris. Hę sunt aquæ Iericho, quæ prius steriles erant, sed verus Helizeus noster per immissionem salis in vase nouo & fictili sanauit eas, & fœcundas reddidit. Diuina sapientia quæ nomine salis designatur, assumpsit humanam naturam infirmam, sed sine peccato, quod signatum est per vas fictile nouum, & reddit aquas fœcundas, quę prius erant steriles, quia non habebant vim regeneratiuam. Hæ sunt aquæ contradictionis, quæ fluxerunt de petra percussa, id est, de latere Christi lancea perforata. Quibus aquis contradicunt Hæretici, Iudæi & Gentiles, qui non credunt virtutem baptismi, & etiam mali Christiani, qui non seruant pactum baptismi. In his etiam aquis contradicitur maligno spiritui. Has aquas haurire debemus cum gaudio spirituali, eò quòd ibi pereunt & submerguntur inimici nostri. Haustorium, quo hauriri debet, est fides baptizati adulti, vel fides ecclesię, in qua baptizantur paruuli. Si quis autem post has aquas coinquinauerit vestimenta sua, iam non est recursus ad eas, sed occurrit secunda tabula post naufragium,

Zach. 13. Ephe. 3. Expositio thematis. De aquis baptismi quibus sanctificatæ sunt gentes. Isaiæ 41. Ierem. 16. Ezech. 47. Isaiæ 55. Item 12. 4. Regum 2. De sanatione aquarum. De aquis contradictionis. Nume. 20. De haustorio fidei.

naufragium,ſcilicet, ſecundæ aquæ,ſcilicet, rubri maris, quibus abluitur peccatorum ſanguis, id eſt, amarę lachrymæ pœnitentium. Huius aquæ hauſtorium eſt contritio dolentium,quæ ex condenſis nubibus interioris triſtitiæ ablutionis ſalutiferę pluuias extorquet,mentem irrigantes & animum paſcentes. Sicut ſcriptum eſt: Fuerunt mihi lachrymæ meę panes die ac nocte. Sunt etiam tertiæ aquæ,quæ occurrunt poſt has aquas,aquæ deſerti,aquæ Marach, amaræ valde ſed per lignum dulcoratæ. Hæ ſunt amaritudines & aſperitates ſatisfactionis,quæ tamen valdè dulcorâtur,ſi reducamus ad memoriá,quanta pro nobis paſſus eſt Chriſtus. Huius aquæ hauſtorium eſt memoria diſtricti iudicij, & timor gehennæ. Leuia enim ſunt mala tranſitoria reſpectu æternæ pœnæ. Equus enim dum nares eius inſtrumento conſtrictorio fortiter conſtringuntur, non multum ſentit lęſionem aduſtionis,nec multum attenderet morſum pulicis, qui fortiter per nares conſtringeretur.

De aquis maris rubri & hauſtorio contritionis.
Exod.15.
De aquis marach & hauſtorio earum, id eſt, memoria iudicii & timore gehennæ.

Sunt prætereà quartę aquæ,quarum hauſtorium eſt humilitas aquæ putei. Iacob aquæ,ſcilicet,ſacræ ſcripturæ,quæ ignem peccati extinguunt,refrigerant ardorem,ſitim compeſcunt,irrigant & fœcundant. Has aquas nō poteſt quis haurire,niſi valdè ſe humiliando inclinauerit. Puteus enim altus eſt & profundus. Sunt etiam quintę aquę, quarum hauſtorium eſt deſiderium vitæ æternæ. Hæ ſunt aquæ dulcis Iordanis,in confinio terræ promiſſionis,ſcilicet, irriguum ſuperius lachrymæ deſideriorum. Sunt nihilominus ſextæ aquæ fluenta,ſcilicet,ſpiritus ſancti,aquæ viuæ ſalientis in vitam æternam. Aquæ enim quæ de ſublimi deſcendunt, æquè altè ſalire poſſunt,harum aquarum hauſtorium eſt charitas,quia ſecundum menſuram charitatis Deus confert dona ſpiritus ſancti. Has omnes aquas debemus haurire,gaudendo in Domino & gratias agendo,quod eſt confiteri Domino quoniam bonus. His aquis ablui debemus & mundari, ſicut Dominus per Iſaiam ait: Lauamini & mundi eſtote. Aquæ verò turbidæ Ægypti lutoſæ ſunt, & flumina Babylonis non mundant, ſed coinquinant, inflát,ponderoſum reddunt & hydropiam. De quibus Ieremias ait: Quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidam? De aquis autem baptiſmi Ezechiel ait: Ecce aquæ redundantes à latere dextero. De Chriſti enim latere,non ſolum fluxit ſanguis redemptionis,ſed pariter aqua ablutionis & purificationis.

De aquis putei Iacob & hauſtorio humilitatis.
De aquis Iordanis & hauſtorio deſiderii.
Iudic.1.
Ioan.4.
De aquis ſpiritus ſancti & hauſtorio charitatis.
Iſaiæ 1.
De aquis Ægypti.
Ierem.2.
Ezech.47.
Ioan.19.

In his aquis ductus eſt idem Propheta. Primò vſque ad talos,quod fit dum plantæ affectuum purificantur. Secundò vſque ad genua,quod fit dum genua debilia eriguntur & confortantur,ſicut ſcriptum eſt: Confortate manus remiſſas & genua debilia erigite. Tertiò ductus eſt vſque ad renes,quod fit cum carnalia deſideria,& incentiua vitiorum in nobis extinguuntur. Poſt lumbos autem tranſire non potuit, quia torrente cogitationum carere in hac vita non potuit. De his aquis Iſaias ait: Sciſſę ſunt in deſerto aquæ & torrentes in ſolitudine. In deſerto,ſcilicet,gentilitatis,apertæ ſunt aquæ gratiæ baptiſmalis, quæ torrenti comparantur, quia per eas omnia peccatorum obſtacula & impedimenta remouentur tanquam impetu fluminis,lętificantis ciuitatem Dei. Fons enim ortorum puteus aquarum viuentiū, quæ fluunt impetu de Libano, id eſt,de candore diuinæ gratiæ,omnia obſtacula vitiorum tollit,animas baptizatorum mundat & abluit. De his aquis Pſalmiſta ait: Tu dirupiſti fontes & torrentes,id eſt,aperuiſti fontem baptiſmi,& torrentem gratiæ,omnia impedimenta peccatorum tollentem: vt poſſint dicere baptizati, torrentem pertrâſiuit anima noſtra.

De aquis per quam ductus eſt Propheta & non potuit tranſuadare.
Iſaiæ 35.
Ezech.47.
Iſaiæ 35.
Quare aquæ baptiſmi torrenti comparantur.
Cantic.4.

Hæ ſunt aquæ medicinales cōtra vniuerſos animæ morbos & languores,quas cum gaudio & gratiarum actione de fontibus Saluatoris debemus haurire. Vnde Apoſtolus ait: Chriſtus dilexit Eccleſiam: & ſemetipſum tradidit pro ea, vt illá ſanctificaret lauacro aquæ mūdans, vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam,non habentem maculam neque rugam. De his etiam aquis Ioannes in Apocalypſi ait: Oſtendit mihi fluuium aquæ viuæ,ſplendidum tanquam criſtallū procedentem de ſede Dei & agni. Aquæ baptiſmi criſtallo comparantur,quia faciunt ſplendidos & confirmant fluidos,vt ſunt conſtantes & ſtabiles. Sicut ſcriptū eſt: Stetit vnda fluens,id eſt, fluxus carnalis,vt iam per varia deſideria non defluat,qui baptiſmi gratiam conſeruat. Vnde Propheta ait: Tu confirmaſti in virtute tua mare, id eſt,gentes in amaritudine peccatorum,prius commorantes contribulaſti capita draconum,id eſt,ſuperbiam dæmonum in aquis baptiſmi. Gentilitas enim ad Deum conuerſa, tanquam firmamentum poſita eſt in medio aquarum inferiores aquas ſenſualitatis & terrenorū deſideriorum habēs ſub ſe,ſuperiores autem,id eſt,aquas baptiſmales,& fluenta gratiæ habens ſupra ſe.

Ephe.5.
Apoc.22.
Quod aqua baptiſmi criſtallo comparatur.

De his aquis Ioël Propheta ait: Egredietur fons de domo Domini,& irrigabit torrenté ſpinarum,& Ægyptus in deſolationé erit. Fons, ſcilicet,ſignatus,puteus aquarū viuentiū,ſcilicet,fons baptiſmi ſignatus ſigillo trinitatis,quia oportet quod tota trinitas inuocetur. Signatus quia myſteria baptiſmi abſcondita ſunt inimicis & incredulis,& reuelata amicis. De hoc fonte dicit Zacharias Propheta: Erit fons patens domui Dauid,& habitantibus Ieruſalem in ablutionem ſordium & menſtruatę: fons patens,quia eccleſia nulli claudit gremium. Abluit autem fons baptiſmi peccata, & animas menſtruatas purgat,abſtergens maculas ſanguinis. Per ſanguinem qui horribilis eſt,& cuius macula quantò vetuſtior,tantò turpior intelligitur peccatum. Res autē infecta ſanguine,facile inficit rem quam contingit. Ita peccator ſibi conſentientes coinquinat. Vnde Propheta: Sanguis ſanguinem tetegit. Fons iſte egreditur de domo Domini. Aqua enim baptiſmi egreſſa eſt de latere Chriſti, ſicut dicit Ezechiel: Ecce aquæ redundantes ex latere dextro. Et iterum: Aquæ de ſanctuario egrediētur. Et rurſus ait: Intrabunt mare & exibūt & ſanabuntur aquæ,id eſt,populi per quas baptiſmi,& omnes anima viuens, quæ ſerpit quocunque venerit torrens viuet, & erunt piſces mul-

Ioël.4.
Cant.4.
De fonte ſignato cui comparatur baptiſmus.
De ſanguine, ablutione.
De aquis à latere egredientibus.
Ofee 4.
Ioël 4.
Ofee 47.

ces multi satis, postquàm venerint illuc istæ aquæ, & sanabuntur & viuent omnia, ad quæ venerit torrens.

De piscina probatica. Ioan. 5.

Hę sunt aquę quę egrediuntur de piscina probatica, quæ quinque porticus habebat in qua sanabantur infirmi. Christus enim est fons siue piscina, habens quinque porticus quinque vulnerum. In qua piscina oportet ablui omnia sacrificia. De aquis huius fontis dicit Dominus per Ezechielem:

Ezech. 36. De torrente spinarum.

Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum in medio vistri. Torrens spinarum est sensualitas, ex qua fluunt præmij motus & mala desideria pungitiua. Torrés iste duo habet capita, vnum infirmitatis in corpore, aliud peccati in anima. De latere auté Christi egressus est riuulus, duo habens capita, vnum sanguinis & aliud aquæ. Torrens sensualitatis irrigatus aquis baptismi, quantum ad vnam partem destruitur, scilicet, quantum ad peccatum, quantum ad aliam debilitatur. Nam fomes ille siue tyrannus naturæ non habet post baptismum tantam virtutem incitandi ad malũ. Caput enim serpentis conteritur in aquis baptismi.

Iob. 3. Quare in aqua & non in alio aliquo liquore fiat baptismus.

De his aquis dicit Iob: Antequã comedã, suspiro, & quasi inmundantis aquę sic rugitus meus. Rugitus enim contritionis abluit crimina. Similiter aquę baptismi, velut aquę immundantes omnia asportãt obstacula, quia baptismus omnia tollit peccata. Dominus auté in aqua & non in alio liquore baptismũ fieri cõstituit triplici ratione, vt, scilicet, intelligamus, quod sicut aqua sordes corporis abluit, ita baptismus maculas animæ mũdat, & extergit. Secunda ratio: Vt nullũ inopia excusare possit. Aqua enim cõmunis est omnibus nationibus. Tertia ratio, quia aqua contraria est igni. Quid est enim peccatũ, nisi ignis infernalis, qui suo contrario perimitur, scilicet, aqua illa quę flammeum gladium extinxit, qui peccante Adam, positus est in introitu Paradisi.

De multiplici præfiguratione baptismi tam in aquis Iordanis quã in aliis. 4. Reg. 2. Item 5. Simile.

In aquis autem Iordanis baptismus initium sumpsit, quia in flumine illo multipliciter figura baptismi pręcessit. Filij enim Israël transierunt per Iordanẽ, sacerdotibus cũ arca viam ostentibus. Ad sacerdotes enim pertinet, vt præcedant, & per aquam baptismi ad verã terram promissionis viã ostendãt. Elias ascensurus in cœlum per Iordanem transiit. Aqua enim baptismi via est ad verã beatitudinem ascensurus. Naaman præterea præcepto Eliseus septies lauatus est in Iordane, & curatus est à lepra, quia spiritu septiformi, quem in baptismo suscepimus, à lepra peccatorum purgamur. Sicut enim aqua materiali corpus abluitur, ita spiritu sancto & igne cor mundatur. Aliis etiam pluribus mysteriis præfiguratus est baptismus.

Gene. 1. Item 2.

Spiritus enim Domini ab initio ferebatur super aquas, & fluuius egrediebatur de Paradiso, qui diuiditur in quatuor flumina, quia per spiritum sanctum sanctificantur aquæ baptismi, vt ablutio fiat in quatuor partibus mundi. Flumen enim Dei repletum est aquis, fluuius baptismi repletus est aquis diuersorum populorum. Et potauerunt omnes bestiæ agri gentiles, scilicet, agrestes & inculti.

Ioël. 4. Gene. 2. 1. Cor. 10.

Vnde Ioël ait: Per omnes riuuos inde fluent aquę. Et in Genesi Moyses ait: Fons egrediebatur de terra, irrigans vniuersam superficiem terræ. Filij etiam Israël, vt ait Apostolus in nube, & in mari baptizati sunt. In nube enim spiritus obumbrantis & refrigerantis, & in mari rubro, & in aqua fide sanguinis, & pasionis Christi rubricata submersis Ægyptiis, id est, dæmonibus & peccatis mortalibus fit sanctificatio per baptismum. Homo enim ex duobus constat, corpore, scilicet, & anima, vtrumque debet mundum custodire, istud à luxuria, illa ab omni spirituali nequitia.

Quod in aqua & spiritu recta sit purgatio. Gene. 7.

Vnde in aqua & spiritu siue in igne, perfecta fit purgatio, vt aqua ad purgationem corporis, ignis ad purificationem animæ in mysterio referatur. In ligno etiam arcæ & arca diluuij præcessit figura baptismi. Sicut enim Noë cum tota familia aliis pereuntibus saluatus est, vel euasit, ita per lignum crucis & aquam baptismi, fit salus & origo virtutum, & finis vitiorum.

Exod. 2.

Moyses inuentus est in flumine vagiens, & Christus venit ad baptismum, pro peccatis nostris lugens. Aaron etiam in figura baptismi ablutus est aquis, eiusque filij sacerdotio paterno participes, laticis sanctificatione purgantur, quæ per luterem æneum in lege designatur.

4. Reg. 4. Matth. 9. Marc. 2. Iosue 3.

Voluit igitur Dominus innouari nos in baptismate, quia nemo mittit vinum nouum gratiæ in vteres veteres, id est, in vasa peccati corruptione inueterata. In transitu etiam filiorum Israël per Iordanem aquæ superiores sursum ascenderunt, aquę verò inferiores in mare defluxerunt, in quo magnũ baptismi designatur mysterium. Quidã enim ex baptizatis ascendunt per eminentiam virtutum & saluantur, alij in amaritudine vitiorũ defluunt & damnãtur.

Zach. 13.

Vnde Zacharias Propheta ait: In diebus illis, exibunt aquę viuæ de Ierusalem, medium illarum ad mare orientale, & medium ibit ad mare nouissimum. Ad mare orientale pergunt sancti qui patiuntur hîc primam amaritudinem. Ad mare nouissimum defluunt reprobi, qui passuri sunt vltimam pœnæ æternæ amaritudinem.

Gene. 8. De coruo & columba & aquis diluuii.

Hi sunt corui qui cadaueribus immundorum desideriorum illecti, ad arcam ecclesiæ non redeunt. Columba autem cum ramo oliuæ, id est, cum gratia spiritus sancti reuertitur, quia requiem in exterioribus & transitoriis rebus non inuenit. Vnde & aquæ diluuij super omnes montes quindecim cubitis excreuisse dicuntur, quia baptizati à Deo electi, pede mentis dignitates temporales conculcant per impletionem veteris & noui testamenti.

Eccle. 15. Gene. 1. Phil. 3.

Vetus enim testamentum per septenarium designatur, & nouum per octonariũ, propter sabbatum & octauum diem resurrectionis. Sicut scriptũ est. Da partes septé nec nõ & octo. Hi auté numeri quindecim constituunt.

De volatilibus & reptilibus. Rom. 15.

Hęc autem baptizatorum à seinuicem separatio signatur in Genesi, vbi dicitur: Producãt aquæ reptile animę viuentis, & volatile super terram. Volatile sunt quorum conuersatio est in cœlis, qui sathanam sub pedibus eius conculcauerunt, abrenuntiantes illi & omnibus pompis eius, id est,

id est, magnis & criminalibus peccatis, & vanitati seculari, chorȩis, scilicet, & cātilenis, & pomposis ornatibus vestium, & aliis huiusmodi, quæ sunt occasiones mortalium peccatorū, & ex consuetudine atque contemptu, dum placent, animā mortaliter illaqueant. Reptile autem, id est, pisces sub aquis temporalium, & carnalis voluptatis demersi sunt homines, cupidi, curiosi, carnis illecebris dediti, qui post susceptam baptismi gratiā sathanæ, cui renuntiauerunt seipsos, subiiciunt. Hi sunt mali pisces, & reprobi velut cancer retrogradi, qui anteriorum obliti in posteriora se extendunt, habentes cordis obstinationem pro squamis, forcipes autem acutissimos habent per vsuras fraudes & rapinas, & alios circumueniendi & nocendi modos. Alij autē tanquam anguillæ lubrici sunt & incontinentes, quorum conuersatio est in obscœnis voluptatibus, & luto luxuriæ. Alij quasi cœte in mari huius seculi deuorant minores, scilicet, Tyranni & potentes huius seculi, qui, imminente tempestate, more cœte & delphinorum ludunt, sed citò ludus eorum in luctum conuertitur. Nam sicut momētanea claritas coruscationis præcedit tonitruum & fulminis ictum, ita ipsi in bonis ducunt dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Sicut autem pisces sine aquis diu viuere non possunt, ita si prædictis reprobis hominibus diuitiæ, vel carnales voluptates subtrahuntur, deficiunt & in miseriis non subsistunt. Hi igitur non de fontibus Saluatoris, sed de mari aquas amaras & insipidas hauriunt. Nos autem sicut ceruus desiderans ad fontes aquarum, de fontibus Saluatoris aquas dulcissimas hauriamus.

De diuersitate malorum piscium. — *Abacuc. 1.* — *Ioan. 16.* — *Iob 21.* — *Isaiæ. 12.*

Non solum de vno fonte, sed de diuersis fontibus. Habet enim multos fontes, multasque baptismatum species. Est enim baptismus fluminis, baptismus flaminis, baptismus sanguinis, baptismus pœnitentiæ, baptismus doctrinæ, baptismus eleëmosynæ, baptismus lachrymarum, baptismus charitatis, baptismus præfigurationis, baptismus gratiæ, & baptismus gloriæ. Baptismus fluminis, in aqua materiali. De quo Dominus ait: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, nō potest introire in regnum Dei. Baptismus flaminis, id est, spiritus sancti in igne. Vnde in Actibus Apostolorū dicitur: Ioannes quidē baptizauit aqua, vos autē baptizabimini spiritu sancto non post multos hos dies. Et in Matthęo dicitur: Ipse vos baptizabit spiritu sancto & igni. Baptismus sanguinis vel passionis habet fieri in sanguine martyrij. De quo Dominus ait: Baptismo habeo vos baptizari, & quomodo coartor vsq; dum perficiatur? Et in Apocalypsi Ioannes ait: Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione: & lauerunt stolas suas in sanguine agni. In sanguine stolas lauant, qui Christi passionibus similia tolerando communicant. Baptismus pœnitentiæ est in cordis contritione, & peccatorum confessione. De quo Propheta ait: Amplius laua me ab iniquitate mea. Quidquid enim inquinat transgressio, abluit contritio cordis & oris confessio. Debemus igitur in vino lauare stolam nostram, sicut in benedictionibus Iacob de Iuda dicitur: In sanguine lauant stolas suas martyres. In vino autem compunctiones pœnitentes, & sancti confessores. In lacte verò munditiæ, & innocentiæ virgines. In oleo misericordes. Baptismus doctrinæ est in prædicatione. Vnde Dominus in Euangelio: Iam mundi estis propter sermonem meum, quem locutus sum vobis. Et in Parabilis dicitur: Deriuentur fontes tui foras. Baptismus eleëmosynæ quæ aqua Dei interpretatur, quia sicut aqua extinguit ignem, ita eleëmosyna extinguit peccatum, de quo Dominus ait: Date eleëmosynam, & omnia munda sunt vobis. Et in Daniële dicitur: Redime eleëmosynis peccata tua. Baptismus lachrymarum est, de quo Propheta ait: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Et in Canticis dicitur: Dentes tui sicut greges tonsarum, quę ascendunt de lauacro. Hi sunt sancti qui seminant in lachrymis, vt in exultatione metant. Baptismus charitatis, quę operit & abluit multitudinem peccatorum est, de quo Dominus ait: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Charitas enim est fons viuus, cui nō communicat alienus. Baptismus pręfigurationis est, de quo ait Apostolus. Omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari. Baptismus gratiæ est, de quo Ioël ait: Egredietur fons de domo domini. Et in Canticis dicitur. Oculi eius sicut columbę super riuos aquarum, quę lacte sunt lotæ, id est, candore diuinæ gratiæ. Baptismus gloriæ est, de quo Propheta ait: Quoniam apud te est fons vitę. Hic est fons hortorum cœlestium, & fluminis impetus, qui lętificat ciuitatem Dei, dominus noster Iesus Christus, qui torrente voluptatis su[illegible], potabat electos suos, qui regenerati sunt ex aqua & spiritu sancto. Quibus ipse per Isaiam ait: Cùm transieris per aquas, tecum ero, & flumina nō operient te, cùm ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit te. Per aquas enim baptismi & ignem spiritus sancti transimus, & duce Domino ad refrigerium æternæ beatitudinis peruenimus.

De fontibus Saluatoris & baptismo multiplici. — *Ioan 3.* — *Actuum 1.* — *Matth. 3.* — *Lucæ 12.* — *Apoc. 7.* — *De multiplici ablutione.* — *Gene. 49.* — *Ioan. 15.* — *Parab 5.* — *Eccle. 3.* — *Lucæ 11.* — *Dan. 4.* — *Cant. 6.* — *Iacob 4.* — *Parab. 5.* — *1. Cor. 10.* — *Ioël. 4.* — *Cant. 5.* — *Ioan. 2.* — *Isaiæ 43.*

EADEM DIE THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM MATTHAEVM.

Venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem vt baptizaretur ab eo. *Matth. 3.*

NON in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Sicut enim pane corporali corpus sustētatur, ita pane verbi Dei anima reficitur. Hic est panis quotidianus, quem quotidie in oratione dominica, tanquam mendici & pauperes à Domino petimus. Hic est panis Aser præbens delitias Regibus, sicut legitur in Genesi: vbi Iacob filios

De multiplici pane verbi Dei. — *Matth. 6.* — *Gene. 49.*

filios suos benedixit. Aser, qui interpretatur latrunculus, signat illum, qui tanquam fur veniet in iudicio, cuius panis delicatus, panis, scilicet, diuinæ scripturæ, præbet delitias regibus viris spiritualibus, qui bene se regunt, & habent sanum palatum cordis. De hoc pane dicit Dauid: Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum. Et Ieremias: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Hi sunt panes propositionis, qui nobis à Deo & à sanctis doctoribus succesiuè apponuntur, & proponuntur in mensa Domini. Quidam autem adhuc lactentes sunt, nec habent dentes, quibus hunc panem manducare possint. De quibus Ieremias: Lamiæ nudauerunt mammas, lactauerunt catulos suos. Lamia, quæ vultum habent quasi humanum, & finem bestialem, est diabolus, qui primò quasi quibusdam falsis rationibus seducit hominem, & adducit ad stultum & bestialem finem. Duæ mammæ diaboli sunt, voluptas carnis, & vanitas mundi. Qui sugunt mammas has, panem sapientiæ diuinæ non possunt edere. Dominus enim non docet scientiam suam, nisi ablactatos ab hoc lacte, de quo potatus, Sisara dormiuit & interiit & auulsos ab his vberibus. De his autem qui panem hunc manducare non possunt, dicit Ieremias: Omnis homo qui comederit vuam acerbam, obstupescunt dentes eius. Vua acerba est fructus ante tempus. Qui non expectant tempus messis, vel vindemiæ, vt recipiant æternam mercedem, sed transitoria bona, tanquam vuam acerbam præoccupant, non habent dentes quibus hunc panem masticare valeant. Quidam autem, dum in oratione dominica panem hunc frequenter petunt, Domino danti manum retrahũt, & ita malo suo petunt, qui Dominum deridét quantum in ipsis est. Hi sunt qui verbum Dei audire nolunt, & quia nolunt benedictionem, elongabitur ab eis. De quibus dicit Salomon: Qui declinat aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Nunquam enim audiet te Dominus, quando loqueris ei, scilicet in oratione, nisi eum audieris cum tecum vult loqui, scilicet, in sermone, & verbi Dei prædicatione. Si enim vultis ait Dominus: vt audiam vos, quando mihi loquimini, volo vt audiatis me, quando vobis locutus fuero. Alij autem recipiunt eleëmosynam huius panis, sed posteà pedibus conculcant, vel porcos inde pascunt. Hi sunt qui verbum Dei audiunt, sed male viuendo conculcant, & tanquam porci in immunditia perseuerant. Hi autem sunt mali pauperes. Minus enim malum esset eleëmosynam panis materialis in lutum proiicere, quàm verbum Dei conculcando contemnere. Vos igitur fratres orate Deum, vt panem verbi Dei hodie corda vestra confirmet in bono. Et qui panem materialem multiplicauit, vt inde quinq; millia hominum satiaret, panem hunc quo animæ vestræ satientur hodie multiplicet. Maius est enim animam nunquam morituram reficere, quàm ventres in proximo perituros satiare. Venit Iesus à Galilæa in Iordanem, &c. Dominus noster Iesus Christus, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, licèt purgatione non indigeret, baptizari tamen voluit, non pro se, sed pro nobis, multiplici ratione. Prima causa fuit, vt humiliando se solueret, quod non debuit, & ita nos ab his quibus obligati eramus, absolueret. Secunda causa: sicut enim pro nobis est mortuus, vt nos à morte eriperet, ita pro nobis baptizatus est, vt nos ab originali peccato absolueret, & ab omni actuali. Secunda causa fuit, vt baptisma Ioannis à Deo esse probaret. Licet enim in illo non fieret peccatorum remissio, homines tamen vsui baptizandi præparabat, vt essent habiliores ad suscipiendum Christi baptismum, in quo fiebat remissio peccatorum. Baptismus autem Ioannis erat in pœnitentiam, non in remissionem, quia Ioannes baptizans ad pœnitentiam vocabat, & quos baptizabat, pœnitere docebat. Dicebatur autem baptismus Ioannis, licèt non dicatur baptismus Petri vel Pauli, quia operatio visibilis Ioannis ibi erat tantum exterius lauantis, non inuisibilis Christi gratia interius operantis, sicut fuit in baptismo Christi, cuius ministri fuerunt Apostoli, nec tamen dicitur baptismus eorum. Vnde baptizati ab Apostolis non sunt rebaptizati. Baptizati auté baptismo Ioannis, qui baptizabat tantum in nomine venturi, rebaptizati sunt. Et illi præcipuè, qui spem in eius baptismo posuerát, & spiritum sanctum nesciebant, nec fidem trinitatis susceperant, dicentes. Neque si spiritus sanctus est audiuimus. Aliis autem vt dicunt qui spem in eius baptismo non posuerunt, & in fide trinitatis instructi erant, per manus impositionem supplebatur, quod minus factum erat in baptismo Ioannis, sicut in actibus Apostolorum dicitur. Tunc imponebant manus super illos & accipiebant spiritum sanctum. Plerique tamen ex magistris nostris sentiunt, quod rebaptizandi fuerunt, & iterum Christi baptismo baptizati sunt, licèt in scriptura non exprimatur. Nondum enim aquæ sanctificatę erant, nec facta erat institutio baptismi Christi quæ facta est quando Christus aquas contactu proprię carnis sanctificauit, & tota trinitas apparuit. Ioannes enim baptizabat tantum in aqua: Christus verò spiritu sancto in aqua. Spiritus enim sanctus aquas fęcundat, vt regeneretur homo ex aqua & spiritu sancto, sicut dicitur nasci homo ex fœmina, sed de viro, id est, viri operatione fœminam fœcundante. Tertia causa fuit, quare Christus baptizari voluit, propter exemplum humilitatis. Inclinauit enim sub manibus serui caput angelicis potestatibus reuerendum & tremendum. Vnde ipse ait: Sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Nos, id est me & te. Me humiliando, te mihi obiiciédo. Omnem iustitiam, quia baptismus cõsummatio est omnis iustitiæ, nec perfectè potest iustificari homo, nisi per baptismum, id est, nisi regeneratus fuerit ex aqua & spiritu sancto, nisi in casu necessitatis. Pœnitentia enim & martyrium supplent vicem baptismi, quando ipsius mysterium nõ contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit. Impleuit igitur omnem iustitiam, id est, omnis iustitiæ im-

Marginal notes: 1. Petri 3. — Tren. 4. — De his qui panem Dei masticare nõ possunt. — Tren. — De lamiis & mammis earum. — Iob 12. — Isaiæ 26. — Iudic. 4. — Ierem. 31. — De vua acerba. — De his qui panem verbi Dei cõtemnit. — Parab. 28. — Ioan. 6. — 1. Petri 2. — Multiplex assignatur causa baptismi Christi. — Prima. — Secunda causa — Quod aliqui rebaptizati sunt qui Ioannis baptismo fuerant baptizati. — Actuum 10. — Item 8. — De institutione baptismi. — Actuum 1. — Tertia causa. — Matth. 4. — De perfecta iustitia. — Ioan. 3.

stitiæ implendæ exemplum dedit, quæ sine baptismo impleri minimè potest. Vnde ipse Dominus ait: Sine modo. Ac si diceret: Vita mea morum est disciplina. Impleuit præterea omnem iustitiam, id est, perfectam iustitiam, quantum ad illam partem iustitiæ, quæ dicitur humilitas, cuius omnes partes impleuit. Est enim triplex humilitas, scilicet, sufficiens, abundans, & perfecta. Sufficiens subdere se maiori, & non perfectè æquali, abundans subdere se æquali, & non perfectè minori. Plena autem & perfecta humilitas est subdere se minori inferiorem, scilicet, se exhibere ipsi inferiori, sicut summa & intolerabilis est superbia se præponere superiori. Ostendit igitur Dominus in se omnem iustitiam, id est, consummatam & perfectam humilitatem. Vnde & ipse venit à Galilæa in Iordanem, vt doceret nos à vitiis transmigrare, & per humilitatem descendere. Galilæa siquidem transmigratio, & Iordanis descensus interpretatur. Ioannes autẽ prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Contempsit Baptista & Regis humilitatem miles imitando prohibebat eum. Ad mãdatum tamen Domini sui ipsum baptizauit, quia vera est humilitas, quam comes obedientia nõ deserit. Sed quomodo ab ipso Christo se baptizari debere dicit, qui in ventre matris sanctificatus & ab originali purgatus fuit? Baptizari autẽ dixit pro emundari & purgari, qui venialibus non carebat, & purgatione indigebat, atq; gratiæ augmento, quæ cõfertur in Christi baptismo. Vel à te debeo baptizari, terrenus à cœlesti, id est, si ab aliquo baptizandus essem, à te potius quàm ab aliquo alio baptizari deberẽ. Quarta ratio fuit, quare Christus baptizari voluit, vt aquas contactu suæ sanctissimæ carnis sanctificaret, & eis vim regeneratiuã conferret. Aquas igitur Iericho, quę prius steriles erãt, sanauit & fœcundas reddidit, & aquã in vinum conuertit, dum eis vim regenerandi præstans pretiosas fecit, vt essent aquæ viuę salientes in vitam æternam. Vnde de his aquis Ezechiël ait: Intrabunt mare & exibunt, & sanabuntur aquæ, & omnis anima viuens quæ serpit, quocunque venerit torrens, viuet postquam venerint illuc aquæ istæ, & sanabuntur, & viuent omnia ad quem venerit torrens. Aquæ enim baptismi intrauerũt mare Gentilitatis, & sanatæ sunt aquæ, id est, populi, & viuunt omnia ad quæ venit torrens baptismi, omnia peccatorũ obstacula tollens. Quinta ratione Dominus baptizari voluit, vt daret exemplum baptizandis, vt nemo quantumcunque sanctus baptismi superfluam gratiam reputaret, dum ipse qui solus absque vulnere fuit, nostrorum ligaturam non recusauit. Sexta ratione Dominus baptizari voluit, scilicet, propter insinuationẽ magni mysterij, in cuius baptismo aperti sunt cœli, & tota Trinitas apparuit, Pater in voce, Spiritus sanctus in specie columbę, Filius in carne. Baptizatis enim cœli ianua aperitur, quæ clausa fuit omnibus propter peccatũ primi parentis, & adhuc clausa est omnibus, qui sine baptismo decedunt in peccato originali. Vnde & paruuli, qui sine baptismo moriuntur, licèt ex Christianis parentibus nascantur, saluari tamen non possunt, quia non secundum spiritum, sed secundum carnem nascuntur. Quod enim nascitur ex carne, caro est. Caro autem & sanguis regnum Dei non possidebunt. Ex parẽtibus igitur purgatis ab originali nascitur infans cum originali, sicut ex grano sine palea, oritur granum cum palea. Et quia à palea non purgatur, æternis tenebris condemnatur, carens tantùm visione Dei, aliam tamen pœnam non sustinens. Vnde de huiusmodi paruulis credimus, quod malint esse, quàm penitus non esse. Nec enim dolent vel conqueruntur, quod carent æterna beatitudine: sciunt enim quod natura fit eis iniuria. Sicut non posset filius pauperis serui meritò conqueri si Rex non adoptaret eum in filium, vel si non daret ei regnum suum. Baptizatis autem Dominus gratis tribuit libertatem, nec ob hoc damnatis iniuriam facit, si istis confert gratiam suam. Spiritus enim vbi vult spirat, & quos vult in filios adoptat. Si enim aliquibus gratiam suam confert, propter hoc aliis nihil aufert. An non licet ei quod ipse vult facere? Dominus est, regnum suum, quibus vult absque aliorum iniuria, potest darẽ. Paruuli igitur baptizati, si ante tempus discretionis prius, scilicet, quàm habeant vsum liberi arbitrij, decedant, statim absq; Purgatorij pœna euolant. Vnde de talibus gaudere debemus, & non lugere, vel contristari, sicut & cęteri qui spem nõ habent. Licèt autẽ non indigeant beneficiis nostris, vel orationibus, in morte tamen eorum pium est Missas pro defunctis celebrari, vt sint gratiarũ actiones pro salute paruulorum, & nihilominus prosint his, qui in Purgatorio puniuntur. Quemadmodũ enim si alicui diuiti postquã multis satiatus est ferculis, vnum ferculũ afferatur, quia non indiget eo, transmittit illud indigentibus, ita beneficia quę fiunt pro saluatis, prosunt saluandis. Postquã autẽ paruuli ad annos discretionis perueniunt, vt iam peccare valeant, summo studio coërcendi sunt à parẽtibus, ne baptismalẽ innocentiã amittant, ne fiant tanquã cisternæ veteres & dissipatæ, quæ nõ valent aquas baptismi continere, dum gratiã susceptã peccando amittunt, & pactũ baptismi irritũ faciunt. Melius enim esset, non solũ eis, sed & parentibus quod morte subitanea corporaliter interimerent, quàm baptismalem innocentiam amitterent. Sed & patrini qui eos de fonte baptismi susciperunt, & pro ipsis fideiusserunt, quantum in ipsis est, tenentur procurare, vt fidẽ quę per dilectionẽ operatur filioli sui Domino immolatã conseruent. Hoc enim pro ipsis respõdendo Credo, vidẽtur promisisse. Vnde filiolos suos & de fide & moribus debent instruere. Propterea inhibetur ne monachi de sacro fonte paruulos suscipiant, qui talibus vacare non possunt, quorum officiũ est plangere non docere, diuino officio vacare, non de instructione paruulorum sollicitos esse. Sed insuper summopere prouidendum est parentibus, ne filij culpa sua, vel aliqua negligentia baptismi beneficio priuentur. Quod fit plerunque

Matth. 3. — *De triplici humilitate.* — *Quarta causa.* — *4. Reg. 2.* — *Ioan. 2.* — *Item 4.* — *Ezech. 46.* — *Quinta causa.* — *Sexta causa.* — *Galat. 4.* — *Ioan. 3.* — *1. Cor. 15.* — *De paruulis sine baptismo decedentibus.* — *Ioan. 3.* — *Matth. 20.* — *De paruulis post baptismum decedentibus.* — *1. Thess. 4.* — *De instructione filiorum ab infantia.* — *Ierem. 2.* — *De patrinis quales esse debeant erga filiolos.* — *Gal. 5.* — *De his qui peccato parentum baptismum non recipiunt.*

ex immoderato prægnantium mulierum labore, vel ex ipſarum ira & perturbatione, vel quia à viro ſuo mulier cognoſcitur, cùm iam vicina partui non poteſt virum abſque ſui grauamine ſuſtinere, vel quando nato puero, dum baptiſmus differtur propter patrinorũ expectationem, puer interim moritur. Quorundam autem relatione audiui, quod dum maritus ebrius ad vxorem ſuam prægnantem accederet, ex odore vini & fœtido anhelitu viri ebrioſi, mater puerum amiſit. Quocunque autem modo ex culpa parentum puer baptiſmum amiſerit, animam illam æterna beatitudine priuatam, Dominus de manu illorum requiret. Quid ergo fiet de illis qui leęnis & lupis ferotiores, infantes ſuos malunt necare, quàm nutrire? cùm lupæ, & leęnæ, & tigrides, & aliæ feræ, catulôs ſuos non abiiciant, ſed cum omni diligentia nutriant? Sanum autem eſt Eccleſiæ conſilium, quod quàm citò mulier parturire incipit, in vaſe aliquo debeant aquam præparare, quatenus ſi paruulus Sacerdotis aduentum, infirmitate grauatus, non poteſt ſecurè expectare, ab aliquo qui in domo eſt, viro vel muliere, puer in aqua trina immerſione, quæ triduanam exprimit ſepulturam ſub inuocatione ſanctæ Trinitatis, immergatur: in hunc modum: Ego baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Si enim à quocunque prędictà verba cum intentione baptizandi proferantur, baptizatus eſt puer, ſiue à Chriſtiano, ſiue à Iudæo, vel Sarracæno fiat iſtud. Si etiam in hac neceſsitate à patre ſuo paruulus baptizetur, non ob hoc ab vxore ſua, licèt eius eſſet commater, ſepararetur. Inſtruendi ſunt igitur laici de prædicta forma baptizandi. Si enim tres perſonæ non inuocentur, non iudicatur baptiſmus, dum forma à Domino inſtituta, non obſeruatur, qui Diſcipulis ſuis ait, vt baptizarent in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Si igitur dicat qui puerum immergit, Baptizo te in nomine Dei, vel in nomine Patris, & Filij, & tertiam perſonam non nominet, non iudicatur verus baptiſmus. Sicut in ſigillo Romani Pontificis, ſi quis vnum punctum ſubtraxerit, vel appoſuerit, falſarius iudicaretur. Hæc autem de baptiſmo paruulorum dixiſſe ſufficiant, quibus poſt baptiſmum morientibus, cœlum aperitur. Sicut enim imputatur eis peccatum primi parentis, quantum ad originale, quod contrahunt ex carnali generatione, ita in fide Eccleſiæ ſaluantur, licèt nondum habeant liberi arbitrij vſum. Sicut in fide mulieris Chananeæ eius filia curata eſt, & à dæmonio liberata. Non ſolùm autem cœlum aperitur baptizatis, ſed & Spiritus ſanctus in animas eorum deſcendit, ad quod ſignandum in ſpecie columbæ ſuper Chriſtum Spiritus ſanctus aduenit. Vnde Euangeliſta Matthæus ſic ait: Baptizatus Ieſus confeſtim aſcendit de aqua: & ecce aperti ſunt ei cœli, & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe, & ecce vox de cælis dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Ipſe enim filius eſt mons coagulatus, mons pinguis, mons in quo beneplacitum eſt Domino habitare in eo. De quo Dominus per Iſaiam ait: Ecce ſeruus meus, ſuſcipiam eum, electus meus complacuit ſibi in illo anima mea. In filiis autem Adam, non ſibi bene complacuit. De quibus ait: Pœnitet me hominem feciſſe. Vox igitur Domini ſuper aquas, Chriſto teſtimonium perhibuit, dicens: In ipſo mihi complacui. Id eſt, beneplacitum meum de redemptione generis humani in ipſo conſtitui. Aperti ſunt autem cœli viſibiliter, & circumfulſit eum ſplendor, ſicut materialiter in coruſcatione fulgur videtur. Cœli autem apertio, reuelationem arcani myſterij, quæ fieri habet in baptiſmo, deſignauit, & quod baptizatis aditus cœleſtis aperitur. Quia verò baptizatus confeſtim de aqua aſcendit, formam dedit baptizandis, vt poſt baptiſmi purificationem otio & negligentia non torpeant, ſed ſtatim ſine mora ſemper in melius proficere, & de virtute in virtutem aſcendere ſtudeant. In ſpecie autem columbæ ſuper Chriſtum Spiritus ſanctus deſcendit, vt ipſius oſtenderet ſimplicitatem, & manifeſtaret eius manſuetudinem & innocentiam. In ſpecie verò ignis deſcendit ſuper Apoſtolos, vt peccatorum in eis rubiginem conſumeret, & ipſos calefaceret ad feruorem, & illuminaret ad cognitionem. His autem omnibus non indigebat CHRISTVS. Vnde non in ſpecie ignis, ſed in ſpecie columbæ ſuper eum Spiritus ſanctus ſe oſtendere voluit, vt per eam inſtruerentur homines de baptizandi poteſtate, & per columbæ proprietates varia chariſmatum dona in CHRISTO eſſe monſtrarentur. Columba enim felle caret. Et Chriſtus omni malitia & felle peccati caruit. Nullum roſtro vel vnguibus lædit. Et Chriſtus per omnia innocens fuit. Nec minimas auiculas inuadit, quia Chriſtus nulli vnquam iniuriam fecit, ſed omnibus beneuolus fuit. Puro grano & non cadaueribus paſcitur. Et CHRISTVS iuſtis & non peccatoribus delectatur. Alienos pullos nutrit. In quo Chriſti charitas deſignatur, qui non quæ ſua ſunt, ſed quæ Patris erant, quæſiuit, & Gentes alienas vocauit ad ſe. Gemitum habet pro cantu. Et CHRISTVS pro nobis legitur fleuiſſe, nunquam autem in hac miſeria legitur riſiſſe. Gregatim volant columbæ. Et Chriſtus ſibi multos congregauit pacem & concordiam, quantum in ipſo fuit, cum omnibus habuit. Iuxta aquas ſedent, vt præuiſa vmbra accipitrem declinent. Et Chriſtus tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, id eſt, ſecus fluenta gratiarum, ita à diabolo ſibi cauit, quod Princeps huius mundi in ipſo non habuit quidquam, nec aliquid quod ſuum eſſet, in ipſo reperire potuit. Poſt baptiſmum autem Chriſtus propter baptizatorum inſtructionem, in deſertum perrexit vbi ieiunauit, tentatus fuit, cum beſtiis pacificè commorabatur, & omni tentatione ſuperata, Angeli miniſtrabant

De his qui puerum interficiunt ante baptiſmum.

Quod aqua in partu præparetur propter emergentes neceſsitates.

Quod inſtruendi ſunt laici de forma baptiſmi. Matth. 28.

Item 25.

Matth. 3. De dilecto filio cui pater teſtimoniũ in baptiſmo perhibuit. Iſaiæ 42. Gene. 6.

De apertione cœlorum.

Actuum 2.

De columba ſuper Chriſtum deſcendente & proprietatibus columbæ.

Ioan. 14. Matth. 4. Mar. 1. Lucæ 4. Quod Chriſtus poſt baptiſmum in deſerto ieiunauit & tentatus fuit à diabolo.

ſtrabant ei. Et nos poſt baptiſmum & purgationem à peccatis prauorum conſortium, & tumultum ſecularium fugere debemus, & per aſperitatem pœnitentiæ deſertum auſterioris vitæ inhabitare, ita vt cum beſtialibus hominibus, & cum his qui oderunt pacem, quantum in nobis eſt, pacem habeamus, & in nobis motus beſtiales pacificando refrænemus ieiunando, non ſolum à carnalibus cibis, ſed à voluptatibus & noxiis paſsionibus, tales nos in ſancta conuerſatione exhibentes, vt Angeli ſancti nobis miniſtrantes, de noſtra gaudeant promotione. *Matth.18. Gala.6.* Vos igitur fratres chariſsimi, nolite errare, Deus enim non irridetur, ſicut in baptiſmo exterius promiſiſtis, ita in ſpiritu & veritate interius obſeruetis. *Ioan.4.* *De voto & promiſsione in baptiſmo.* Abrenuntiaſtis enim diabolo & omnibus pompis eius, id eſt, peccatis criminalibus & eorum circunſtantiis, & mundanæ vanitati. Qui autem malis operibus baptiſmi pactum irritum facientes, euacuant, licèt ore Deum confiteantur, operibus negant. *Titum 1.* Melius autem eſſet eis gratiam Dei nunquam recepiſſe, & viam veritatis non agnouiſſe, quàm ingratos poſt tantum beneficium exiſtere, & poſt agnitionem veritatis retroire. *2.Petri 2.* Circunſtantia enim dignitatis peccatum aggrauat, & eſt cauſa maioris iniquitatis. Vnde Chriſtianus poſt ſuſceptam gratiam non poteſt facilè mediocriter eſſe malus, ſicut Gentilis vel Iudæus. Chriſtianus enim ſi bonus optimus, ſi malus peſsimus reſpectu aliorum: quantò enim gradus altior, tantò caſus eſt grauior. Sicut ſcriptum eſt: Deieciſti eos dum alleuarentur. Vnde Ieremias Domino quærenti, quid tu vides? Reſpondit: Ficus bonas, bonas valde: ficus malas, malas valde. *Ierem.24.* Ficus bonas valde, ſunt boni Chriſtiani. Ficus malas valde, ſunt mali Chriſtiani, qui Deum receperunt, & poſtmodum de domo ſua ipſum eiecerunt. Nullus autem fructus deterior eſt prauis ficubus, quæ ad maturitatem non poſſunt peruenire, per quas reprobi Chriſtiani intelliguntur. Cuſtodiamus igitur veſtem nuptialem immaculatam, veſtem nuptialem, veſtem candidam, in cordi innocentiam, & corporis caſtitatem, vt ſciat vnuſquiſque vas ſuum cuſtodire in ſanctificatione & honore. *De innocentia baptiſmali conſeruanda. 1.Theſ.4.* Si enim cuſtodimus vaſa quibus bibimus munda, quantò magis corda & corpora noſtra, quæ templum ſunt Spiritus ſancti, mũda cuſtodire debemus? *1.Cor.6.* Qui enim baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit eius lauatio? *Eccle.34.* Abluti ſumus aqua munda, non reuertamur tanquam ſus in volutabrum luti, ne ſimiles efficiamur craſsis bobus, quos vidit Pharao, paſcentes in locis paluſtribus. *2.Petri.2. Gen.41.* Non demergamur in luto, ſicut ranæ Ægypti, quæ garrulæ ſunt, quieté tollunt, ſaliunt, ſed citò decidunt, molles ventres habent, ſi ſupra pannũ ſericum ponantur, ſtatim relicto illo, in ſuo luto immerguntur. *Exod.8.* Vt autem ex viſibilibus inuiſibilia facilius capiamus, & de virtute baptiſmi per exteriora plenius inſtruamur ante aquæ intinctioné, quæ fit ſub inuocatione Trinitatis, & poſt aquæ ablutioné multa habent fieri, quę non ſunt de ſubſtantia baptiſmi, quę diligenter cõſiderare & attẽdere debemus, vt tales nos exhibeamus interius in mente, qualia fieri videmus exterius in noſtro corpore. Sale enim quod in ore baptizãdorum ponitur, inſtruimur, vt in omni ſacrificio noſtro ſal diſcretionis & ſapientiæ apponamus. *Leuit.2.* Inſipidum enim eſt ſacrificiũ boni operis, nec poteſt Deo quod habet fieri ſine ſale diſcretionis. *De ſale baptiſmali ac virtute ſalis ac eius proprietatibus.* Sal ſiquidem ex calore & humore fit, cibos condit, carnes à vermibus & putredine cõſeruat, & eas deſiccãdo conſolidat, terrã ſterilem reddit. In calore dilectionis feruoré, in humore gratiæ viriditatem intelligimus. Cibi per diſcretioné condiuntur: carnales cõcupiſcentię deſiccãtur & ſolidantur carnes, ne per luxuriã effluant. Caro autem corporis noſtri maledicta in Adam ſterilis redditur, ne ferat ſpinas & tribulos vitiorum. *Gene.3.* Oleo auté inungitur in pectore, vt habeat ſuauitatem & pietatem in corde. Oleo etiã inungitur inter ſcapulas, id eſt, in humeris, vt iugum Chriſti leue & ſuaue ferat. *De multiplici olei vnctione. Matth.11.* In pectore & in ſcapulis inungitur, vt habeat turamentũ mentis & corporis, ne prauis cogitationibus diabolus cor eius corrumpat, vel opera bona ſubuertat. Et quia abrenuntiat operibus diaboli, quorum alia corporalia, alia ſpiritualia, vt ſpiritualia abſint, inungitur in pectore, vt caueat carnalia, inungitur in ſcapulis, vt habilis ſit portare iugum Redemptoris. Criſmate etiam inungitur in vertice, vt ſciat ſe eſſe genus electum regale ſacerdotium, & in ſublimitate regalis excellentiæ, tanquam Regem & Regis filium cõſtitutum. *De inunctione criſmatis. 1.Petri 2.* Criſma autem ex balſamo & oleo conficitur. Odore enim boni exempli, tanquam balſamo proximos debemus recreare, & oleum bonæ & ſerenæ conſcientiæ intrinſecus habere, & inſuper operibus miſericordiæ abundare, vt ſimus mites corde, dulces ore, ſuaues opere, reponentes oleum in vaſis noſtris, & ſemper præ oculis habentes veram gloriam, vt non diligamus vanam gloriam, nidificantes in ſummo foramine petræ, vbi non attingunt malæ beſtiæ. *Matth.25.* Teſte enim beato Auguſtino, nulla maior eſt tribulatio, quàm amiſſa bona conſcientia, mala conſcientia delictorum. *Item 48. Auguſtinus.* Ibi nanque laborans, coarctatuſque quò fugere valeat non habet, & ita oleo ſuauitatis intrinſecus caret. Omnes autem prædictæ vnctiones in modum crucis fiunt, quia ſigno crucis redempti ſumus, cuius vexillum ferre debemus, & quia ex virtute crucis & paſsionis Chriſti ſpiritualiter inuncti ſumus. Tribus autem locis crucis ſignum imprimitur. In pectore, in humeris, & in vertice. In pectore crucem habemus per cordis contritionem, & proximorum cõpaſsionem. In humeris per ſatisfactionis laborem. In vertice autem vbi ſedes eſt memoriæ, vt ſemper Chriſti crucem tanquã ſignaculum ſuper cor poſitum ad memoriam reducamus. *De impreſsione crucis in tribus locis.* In fronte autem criſmate ſignamur, dum ab Epiſcopo cõfirmamur, vt crucifixum non erubeſcamus. Ibi etiã ſummus Pontifex laminã auream figebat, in qua nomé Domini ineffabile ſculptũ erat, quod paſsionis ipſius miſterium deſignabat. *Exod.28.* In fronte etiam quaſi *Item 12.*

in superliminari signamur, vt quando exterminator Angelus illud signũ viderit in frõtibus nostris, pertrãseat domos nostras, & manifestè perpẽdat, quod nõ eius serui sumus, sed illius cuius signũ portamus. Candelã accẽsam baptizatus in manu recipit, quia gratiã Dei & lumẽ fidei in baptismo suscipit. Hanc candelã diabolus extinguit & exsufflat, quãdo homo post baptismum mortaliter peccat. Non solùm autẽ gustus sale, visus lumine, tactus vnctione, sed insuper auditus & odoratus sputo seu saliua muniuntur. Per saliuã enim quæ descẽdit de capite, diuina sapientia intelligitur. Omnis quippe sapientia à Domino Deo est, & ab illo tanquã à capite nostro descendit. In capite etiã corporaliter viget imaginatio, memoria, ingeniũ, ratio & intellectus, quibus sapiẽtia procreatur. Saliua igitur aures liniuntur, vt ad diuinã sapientiã cordis aures aperiamus. Et idcirco sacerdos ait: Effeta, quod est adaperire. Nares etiã liniuntur, quibus odor bonus à fœtore discernitur, vt nos verũ à falso ne erremus in credẽdis bonum à malo, ne deuiemus in agendis diligenter & prudenter discernamus. Et idcirco sacerdos nares tangẽdo, ait: In odorem suauitatis, vt, scilicet, odorem bonũ recipiamus, malum autem odorẽ respuamus. In capite etiã baptizati crismale ponitur, id est, mitra rotunda, per quã adoptio coronæ æternæ designatur. Alba etiã vestis, qua induitur stolã innocẽtię signat, quę nobis in baptismo redditur. Rubro autẽ filo supersuitur, quia Christi passione virtus baptismi perficitur. Candor etiã vestis rubori cõiungitur, vt sit baptizatus, cãdidus & rubicũdus. Candidus per innocentiã, & rubicundus per charitatẽ, vel vt pro Christo, si necesse fuerit, propriũ effundat sanguinẽ. Per filũ etiam rubeum funis coccineus, quo Raab meretrix de subuersione Iericho liberata est, intelligitur. Hęc autem vestis nuptialis per dies septem defertur, propter septiformẽ spiritum, qui in baptismo confertur. In sabbato autem sancto Paschæ, & in sabbato Pentecostes, regulariter fieri habet baptismus. Quia in primo per Christi passionẽ redempti sumus. In secundo inchoatur festum quo spiritus sanctus datus est mundo, per quem fit peccatorum remissio. Nona etiã hora in prædictis diebus celebratur baptismus, vt sciant baptizandi, quod in morte Christi, qui hora nona spiritum emisit, oportet eos baptizari. Eadem hora Angelus venit ad Cornelium, nuntiãs ei, vt ad Petrum mitteret, qui eum baptizaret. Eadem etiã hora missum est Petro lintheum de cœlo cum animalibus immundis, sed purificãdis. Hodie autẽ propter imminẽtiam mortis pericula, paruuli nati quibuslibet diebus baptizantur. Licèt autẽ benedictione aquæ possit fieri baptismus, tamen nisi vrgens sit necessitas & mortis periculum, aqua priùs benedicitur, vt ex his quæ ibi fiunt, virtus baptismi ostendatur. Sacerdos autem suauiter in aqua anhelans, suauitatem gratiæ signat, per quam diabolus expellitur, & baptizatus diuinitus inspiratur. Cereus in aquis ponitur, quoniam contactus corporis Christi in baptismate, aquas sanctificauit, & vim regeneratiuam illi contulit. Cereus enim Christum signat, in quo est cera humanitatis, & ignis diuinitatis, per quem etiam reputatur columna nubis & ignis, quæ filios Israël ab hostibus defendebat, & à solis ardore per diem illos protegebat, de nocte verò lumẽ præparabat. Similiter & Christus præcedẽs baptizatos, defendit eos ab hostibus, & cõtra incentiua vitiorum præstat obumbrationem & refrigerium, & in tenebris huius seculi viam illuminando nobis ostendit, sicut ipse ait: Ego sum lux mũdi. Crisma autem aquis infunditur, vt cœlestia terrenis per fidem baptismi coniungi intelligantur. Per hoc etiam designatur, quod vnctio spiritus sancti in aquis baptismi confertur. Non enim in aqua sola fit baptismus, sed in aqua & spiritu sancto. Baptisati enim Domino cantare possunt: Transiuimus per ignem & aquam, & induxisti nos in refrigerium. Quia per ignem spiritus purgantis & aquam ablutionis, refrigeratur fomes peccati, sicut Psalmista ait: Factus sum sicut vter in pruina, id est, caro mortalis per gratiam refrigerata. Pruina enim diuinæ gratiæ comparatur, quia desursum venit, terram refrigerat, & ipsam albam reddit & fertilem. Sacerdos autem benedicendo aquam, quandoque voce humili & submissa vtitur, propter humilitatem orantium, quandoque alta voce exprimendo intensum desiderium & actionem gratiarum. Per hoc etiam signatur quod humilitas nostra per regenerationem baptismi, ad alta cœlorum reducitur. Et quoniam in fide Trinitatis baptismus, triplex fit in aqua submersio. In quo etiam triduana Christi sepultura exprimitur. Prima capite verso ad Orientem: secunda ad Aquilonem: tertia ad Meridiem. Ab Oriente enim radios veri Solis suscipimus, quibus ab Aquilone præsentis vitæ ad Meridiem æternæ caritatis, per gratiam baptismi perducimur à sinistra ad dextram transeundo, vel ab Aquilone vitiorum ad Meridiem virtutum, virtute baptismi pertransimus. Baptizati autem abrenuntiant diabolo, & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius. Abrenuntiant diabolo, quia in Adam fuit inobedientia. Abrenuntiant operibus eius, quia in Adam fuit malus actus. Abrenuntiant pompis eius, quia in Adam fuit superbia & elatio. Cathecismus autem est præparatio quædam ante baptismum, quæ magis reddit idoneum baptismo. Sicut politio lapidis est quędam pręparatio, vt sit magis idoneus poni in ædificio. Patrini autem qui de sacro fonte baptizatos suscipiunt, quantum in eis est, fidei illorum fideiussores sunt, vnde pro ipsis Credo respondent, & illos pro posse suo custodire debent, ne à fide & iustitia deuient. Et quia filiolos suos Orationẽ Dominicam, & Credo in Deũ, docere tenentur, non debẽt regulariter pro his spondere, nisi sciant Orationẽ Dominicã, & Symbolũ Apostolorũ, id est, Credo in Deũ. Nisi etiã cõfirmati fuerint, & in fronte cõsignati, nõ possunt appellari testes, omni exceptione maiores, nec pro aliis debent spondere, qui huiusmodi sacramentum negligunt, & renu-

De candela quæ ponitur in manu baptizati.
De sputo siue saliua, quo aures & nares liniuntur.
Eccle. 1.
De crismali & filo rubeo.
Cant. 5.
Iosue 2.
Quibus diebus & qua hora regulariter fiat baptismus.
Actuum 10.
Item 10.
De benedictione aquæ & aspiratione & vocis imitatione.
De cereo & eius munctione.
Exod. 14.
Ioan. 8.
De infusione crismatis & aqua.
De triplici immersione & modo immergendi.
De abrenuntiatione diaboli & operum & pomparum eius.
De catecismo.
De responsio ne patrinorum & quod scire debent orationem dominicam & symbolum.

renuunt suscipere. Prædictã autem virtutem baptismi & multiplicẽ effectum ostendit Dominus per Isaiam, dicens: Ego ante te ibo, & potentes terræ humiliabo, portas æreas confringam, & vectes ferreos conteram, & aperiam tibi thesauros absconditos. Ante te ibo, præueniens per gratiam, & tanquã columna nubis & ignis, id est, refrigerij & illuminationis tibi iter ostẽdam. Potentes terræ humiliabo, id est, noxias passiones, & tyrannũ naturæ in baptismo debilitãdo. Portas ignorantiæ excludentes à vero lumine confringã, & vitiorũ vectes tibi resistentes conteram. Aperiam tibi thesauros absconditos, id est, arcana mysteria manifestabo. Et ianuas Paradisi peruias faciam, vt te in thesauros cœlestes reponam. Ponam candelam in manu tua, illuminando per gratiam, vt non resistant tibi portæ æreæ, id est, difficultates ignorantiæ. Ponam sal sapientiæ in os tuum, id est, reuelabo arcana & abscondita mysteriorum. Exterior enim ablutio in corpore sacramentũ est interioris ablutionis in mente. Ablutio enim peccatorum pellit fœditatem, appositio virtutum affert decorem. Et ita consecratur anima Deo, & efficitur homo spiritus sancti templũ, qui prius erat habitaculũ immundorũ spirituũ. Ecclesia autem semel consecrata Deo, non debet redigi ad cõmunem vsum. Et nos fratres, postquã Deo cõsecrati sumus, ad vitam secularem & terrena desideria non redeamus, vt cum veste nuptiali, qua induti sumus in baptismo, ad cœlestes nuptias recipi mereamur. Ipso præstante qui viuit & regnat.

Isaiæ 45. De virtute baptismi quæ ostenditur in Isaia. De exteriori & interiori ablutione. Matth. 22.

DOMINICA POST EPIPHANIAM THEMA DE INTROITV MISSAE, SVMPTVM EX PSALMO.

Omnis terra adoret te Deus, & psallat tibi, psalmum dicat nomini tuo altissime.

ADORANDVS est Dominus à terra multiplici ratione. Terra enim nostra, scilicet, terra liberi arbitrij, & etiam terra sensualitatis, propter peccatum Adæ maledicta germinabat spinas & tribulos, scilicet, vitiorũ punctiones, & malas cogitationes. Ipse verò excoluit eã aratro crucis, & ita terra nostra dedit fructũ suũ, & campi Ecclesię repleti sunt vbertate, ita quod secundũ verbũ Isaię, butyrũ & mel comedat, omnis qui relictus est in medio terrę. Terra enim corporis Christi fossa, dedit fructus optimos. De qua Isaias: Abscõdere in fossa humo. Ex quo factũ est, quod terra tenebrosa & operta mortis caligine, in vbertatẽ cõuersa, faceret fructũ trigesimũ, sexagesimũ, & centesimum, postquam Rex sapiens fecit iudiciũ & iustitiã in terra: sicut ait Ieremias. Et Isaias dicit: Lætabitur deserta & inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi liliũ, germinãs germinabit. Et iterũ: Ponam desertũ in stagna aquarũ, & terrã inuiã in riuos aquarũ. Alia ratione adorãdus est Deus à terra, quam sibi desponsauit, corpus humanũ suscipiens, & humanitatẽ diuinæ naturæ coniungens. Postquã autẽ factus sponsus, exiuit de thalamo suo, & passus est pro nobis, ipsam terram glorificauit, & super omnes cœlos exaltauit, quãdo factus est fructus terræ sublimis: sicut prædixerat Isaias: Licèt autẽ ab omni terra adorãdus sit, quia pro omnibus liberãdis, quantũ in ipso fuit, hostiã sufficientẽ, semetipsum obtulit, ab his præcipuè adorandus est, qui se terrã reputant. Quemadmodũ Abrahã ad Dominum ait: Loquar ad Dominum meũ, cùm sim puluis & cinis. Non solũ autẽ ipsum adorare, sed etiã ipsi psallere debemus, ipsum in lętitia cordis laudando, & prędicando, & bona quę prędicamus, opere adimplẽdo, vt caput turturis retorqueatur ad acellas, & cõcordet manus cum lingua, illa operetur, ista cõfiteatur. Psalterium ad literã, dicitur instrumẽtum decachordum, per cõtactum manuum à parte inferiori reddẽs sonum. Psalmus autem dicitur modulatio, quę fit mediãte tali instrumẽto: psallere autẽ est cõtactu decẽ chordarũ cũ prędicto instrumẽto harmonicè decãtare. Tracta igitur similitudine à prædicto instrumẽto, psalmus dicitur bona operatio, quę fit pro supernis & ęternis, secundũ decalogi mãdata. Psallere est prędicto modo benè operari cũ mẽtis exaltatione. Psalmus prętereа dicitur tractus admonẽs ad benè operandũ pro ęternis. Solebãt autẽ psalmi cũ prędicto instrumẽto decãtari. Quãta autẽ sit virtus & efficatia psalmorũ si deuotè decãtentur, scilicet, si psallamus spiritu & mẽte, id est, spiritualiter & deuotè, patet ex hoc quod legitur in 4. lib. Reg. vbi dicitur, quod cùm Iosaphat Rex Iuda Eliseum Prophetam de futuris requireret, fecit Eliseus psalten in Psalterio ante se decantare, vt per laudẽ psalmodię, spiritus prophetię ad se descẽderet. Vnde Grego. super Ezech. ait: Cùm vox psalmodię per intentionẽ cordis agitur, per hanc omnipotẽti Deo ad cor iter præparatur, vt intentę menti vel prophetię mysteria, vel cõpunctionis gratiã largiatur. Vnde sacrificium laudis honorificabit me, & illic est quo ostendã illi salutare Dei. Et in 1. Reg. dicitur, quod vncto Dauid, directus est spiritus Domini in eum ab illo die. Dicit autẽ B. Hieronymus, quod extunc cœpit psalmos decãtare, propter quod talẽ gratiã à Domino obtinuit. Et in Paralip. dicitur, quod cùm cœpissent filij Israël cantare hunc Psalmum: Confitemini Domino, quoniã bonus, statim gloria Domini domũ Dei impleuit. Per quod intelligi datur, quod quotiẽs puro affectu decãtantur psalmi, præsto est diuina gratia psallẽtibus, sicut B. Augustinus in gloria super Psalterium testatur. In expositione autem super hunc Psalmum: Credidi propter quod locutus sum, dicitur quod versus iste, Dirupisti vincula mea, cum quibusdã, tantę virtutis esse creditur, vt peccata homini dimittantur, si in fine vitæ trina cõfessione dicatur. Psallat igitur omnis terra Domino, & psalmũ dicat aliis, vt per bona eius opera, alij informẽtur, & nomẽ Dei glorificetur,

Gen. 3. De multiplici terra, & quare adorandus sit Deus ab omni terra. Isaiæ 7. Ierem. 4. Item 2. Iob. 10. Matth. 4. Ierem. 23. Isaiæ 35. Item 40. Isaiæ 4. Gen. 18. Leuit. 5. Qualiter psallendum sit Deo. De psalterio & psalmo. 1. Cor. 14. De multiplici virtute psalmorum. Gregorius. 1. Reg. 16. 2. Para. 2. Augustinus.

quod est Psalmum dicere nomini eius. In Psalterio igitur psallimus benè operãdo per contem-platiuã: In cythara quę sonũ reddit ab inferiori, psallimus benè operãdo per actiuã, vel carnem mortificãdo, & crucẽ Christi baiulando. Nam in cythara inter duo ligna chordæ extenduntur. Laudare etiã Deũ debemus in sono tubę per prędicationẽ, & in tympano, quod fit de desiccato corio, humorẽ carnalis delectationis in nobis desiccãdo. In choro præterea qui pro omni mu-sico instrumẽto, quod sonat chordarũ extensione, ponitur, psallere debemus, id est, in cõcordia virtutũ, vel pacata societate. Spiritualiter autẽ per chorũ intelligitur cõsonantia charitatis Dei & proximi. Chorus enim duos habet calamos, superiorẽ ventũ attrahit, quẽ ad inferiorẽ trans-mittit, & dilectio Dei ad dilectionẽ proximi debet trãsmitti. In chordis etiã & organo laudan-dus est Dominus. Chordę desiccãtur & extẽduntur vt sonũ reddãt. Et nos longos faciamus fu-niculos nostros, vt pręceptis cõsilia addamus, sicut dicit Isa. Docebit nos vias suas, id est, pręce-pta, & ambulabimus in semitis eius, id est, in cõsiliis, quę sunt arctiora, vel in chordis laudãdus est Dominus pro carne, scilicet, ab omni corruptione liberãda. Organũ diuersis fistulis fabrica-tur flatu folliũ consonantiã reddens. Ex diuersis autẽ vocibus, sed nõ auersis, fit modulatio sua-uis. Laudãdus est igitur Dominus in organo, id est, in cõcordia gratiarũ, & donorũ diuersitat. Diuisiones enim gratiarũ sunt in Ecclesia, nõ dissonantiũ, sed sibi inuicẽ concordantiũ. Est præ-terea Dominus laudandus in cymbalis benè sonãtibus. Cymbala sese inuicẽ tangũt, & hoc mo-do sonũ reddunt, & idcirco labiis adaptãtur, quę benè sonare dicũtur, quãdo cõcinna sunt cor-di in laudibus Dei. Hi etiã qui se inuicẽ honore præueniunt, & ad benè agendũ mutuo se co-hortãtur, in cymbalis benè sonãtibus Dominũ laudare dicuntur. Nõ solũ autẽ quibus instru-mentis psallendũ sit Deo, sed insuper qualiter ipsum adorare, & ei psallere & seruire debemus, docet nos Psalmista, cùm ait: Iubilate Deo omnis terra, seruite Domino in lętitia. His enim ver-bis ostẽdit nobis Propheta, qualiter Deo seruire debeamus, vt, scilicet, crucẽ Christi nõ feramus in angaria, quia coacta seruitia nõ placent Deo. Vnde in Leuit. reprobat Dominus vpupã, quæ est auis lugubris, faciẽs nidũ in stercore. Per quam intelligitur tristitia & sollicitudo tempora-lium. Debemus autẽ seruire Deo in iubilo cordis, & lætitia mẽtis, id est, hilaritate, habẽtes sem-per pręmiũ præ oculis: sicut scriptũ est in Isaia: Lætabũtur corã te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultãt victores capta præda, quãdo diuidunt spolia. Est autẽ iubilus gaudiũ mentis, quod nec penitus potest voce exprimi, nec tamen prorsus potest in mente per silentiũ cõprimi. Est enim quædã dulcis affectio desiderij cum quadã voce animi præ nimia lætitia diffusi & suauiter cõfusi affectũ quidẽ exprimentis, nõ sensum cõprehenditis. Huiusmodi gaudium dicitur ebrie-tas quædam mentis, quando anima oblita, non solum temporaliũ, sed etiã sui per hanc pacem Dei, quæ exuperat omnẽ sensum, id est, sepelit omnes sensus, & sopitã reddit sensualitatẽ, tota transfunditur & trãsformatur in amorẽ Dei. Vnde scriptũ est: Bibite amici, & inebriamini cha-rissimi. Simplices amici bibunt seruientes Domino in lætitia, sed charissimi, scilicet, perfecti inebriãtur Domino, quantũ licet humanæ fragilitati iubilãdo. Vix enim facto silentio in cœlo per dimidiã horã, id est, in anima, quãdo rapitur ad cœlestia per contemplationẽ, oportet nos re-uerti ad terrã. Terra enim sumus, quia more terræ terimur, more terræ luto sensualitatis inqui-namur, spinas & tribulos germinamus. Hanc autẽ terrã excolere debemus, auferẽdo spinas pec-catorũ, & aratro crucis euertẽdo, vt in sulcis cordis verbũ Dei tanquã semẽ recipiamus, & rore diuinæ gratiæ irrigati, ac feruore spiritus sancti, tanquã radiis Solis calefacti, cõcipiamus bonam voluntatẽ, & germinemus bonã operationẽ, quę diuturnitate temporis vertatur in maturitatem cõsuetudinis. De hac terra dicit Dominus in Gen. Germinet terra herbã virentẽ, & facientem semen, & lignũ pomiferũ faciens fructũ iuxta genus suũ. Herba virẽs, humilis in Ecclesia: ligna sancti doctores, flores virtutes, folia doctrina verborũ, fructus opera virtutũ. Lignum istud ra-dicatũ est in fide, erectũ spe, dilatatũ charitate. Iuxta genus suũ facit fructũ, qui quod sibi non vult fieri, aliis nõ facit, & quæcunq; vult vt faciant sibi homines, facit aliis. Sicut scriptũ est: Vi-sitans speciẽ tuã, nõ peccabis. Iuxta genus suũ facit fructũ, qui luget in hoc exilio. Iuxta genus Angelorũ facit fructũ, qui luget in hoc exilio, gaudet & exultat in Domino, in omnibus gratias agens. In semetipso facit fructũ, qui nõ quærit gloriã in alio, nec propter vanã gloriã, sed pro-pter Deũ bona operatur. Quædã autẽ arbor facit fructũ amarũ per contritionẽ, quædã dulcem per opera misericordiæ & proximorũ compassionem. Est alia terra quam diabolus excolit, & prauæ suggestionis aratro sulcos iniquæ cogitationis in cordibus peccatorũ facit, peruersam se-minando voluntatẽ, quę luto carnalis voluptatis irrigata, & igne cupiditatis calefacta, opus ma-lum ex se producit. Hæc est terra maledicta, deserta, inuia, & inaquosa, inhabitabilis, spinosa, regio dissimilitudinis & longinqua, in qua filius prodigus habitauit, quæ si quãdo fructũ facit, quia tamen nõ eleuatur, putrescit. Hi sunt qui Deo seruiunt, non tantũ in lætitia mentis, sed in angaria: nõ in hilaritate, sed in tristitia. De talibus, qui tristes sunt & acediosi, dicit Ecclesiasticus: Omnis plaga tristitia cordis est, id est, perfecta plaga. Et iterum: Multos occidit tristitia, & non est vtilitas in ea. Econtrà idem ait: In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione decimas tuas sanctifica. Et Salomon in Parabolis ait: Cor gaudens exhilarat faciem, in mœrore animi deiicitur spiritus. Et iterum: Animus gaudens, ætatem floridam facit, spiritus tristis ex-siccat ossa. Idem: Sicut tinea vestimento, & vermis ligno, ita tristitia nocet cordi viri, scilicet, vt non sit talis anima apta vestire Deum, nec lignum aptum ad ædificium templi Domini. In lætitia

De cythara & tuba, tympano & choro, & qualiter psallendum sit in illis.

De chordis & organo & cymbalis bene sonantibus. *Isaiæ 54.* *Item 2.*

1. Cor. 12.

Rom. 12.

Matth. 27. *Leuit. 11.*

Isaiæ 9. *De iubilo.*

Phil. 4. *Cant. 5.*

Apoc. 8.

De terra & cultura eius.

Gen. 1. *De ligno & herba & his quæ ligno conueniunt.* *Mat. 7.* *Iob 5.* *Gen. 1.* *De fructu multiplici.*

De mala terra & mala cultura. *Lucæ 15.*

De bona lætitia & mala tristitia. *Eccle. 25.* *Item 30.* *Item 35.* *Parab. 15.* *Item 17.* *Item 25.*

lætitia igitur debemus seruire Domino, cuius iugum suaue est, qui modico contentus est seruitio, qui sibi seruientes summo remunerat præmio. Econtrà autem diaboli iugum graue est, & durum atque intolerabile, nec aliquo contentus est seruitio, sed tanquam exactor durus, semper exigit amplius. Sibi autem seruientes pessimè remunerat, dum eos sine misericordia in æternum cruciat. Omnis igitur terra adorare debet Dominum, & illi soli seruire, diabolum autem execrare, & ab eius duro seruitio recedere. Qui autem peccatum facit, diaboli duræ seruituti se subiicit. Vnde Propheta Ieremias ait: Seruietis diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem.

Matth.11. De iugo Domini & iugo diaboli. Eccle.40. Ierem.16.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Epistola ad Romanos.

Habentes donationes secundum gratiam, quæ data est nobis differentes, & quæ sequuntur. *Rom.12.*

IN hodierna epistola ad Romanos instruit nos Apostolus de officiis variis & donis à Deo nobis concessis, vt vnusquisq; talentũ à Deo sibi cõmissum, domino cum vsuris valeat reportare, vt sciat vnusquisque & diligenter attendat, quæ donata sunt sibi à Domino. Cui enim plus committitur, plus ab eo exigitur. Exiguo enim conceditur misericordia. Potentes autem potenter tormenta patientur, si potentia sua abutantur. Multi enim aquas conuertunt in sanguinem, malè vtentes donis à Deo sibi concessis, cùm tamen Deus aquas in vinũ conuertit, & nos aquas transeuntes bonorũ, quę nobis ad tempus in hoc seculo præstat in vinũ cõuertere docuit. Quod fit dum per debitã administrationẽ temporaliũ bona promeremur æterna. Ad hoc autem in Ecclesia Dei sunt officia diuersa, & diuisiones gratiarũ, & ordines ministrorum, vt vnus aliis seruiat per humilitatẽ, & frater fratri subueniat per charitatẽ. Sicut in humano corpore vnum membrũ alij ministrat, & si vnũ doleat, alij cõdolent, & membrũ infirmum supportant, ne lædatur oculus, manus occurrit: ne vulneretur manus, pes vt euadat, si necesse est, fugit. Si pedibus spina infigitur, manus celeriter succurrit, oculus statim inclinatur locũ doloris, visitat & intuetur. Si fortè membrum aliquod stupidum sit, vel putridum, quod dolorem aliorum non sentiat, inutile reputatur, & quandoq; ne partes sibi vicinas inficiat, consilio Medicorũ abscinditur. Membris autem infirmis ita cõdolemus, quod eorum turpitudines non facilè, nisi Medicis reuelamus, tali, scilicet, qui possit prodesse, non obesse. Vnum autẽ membrum aliud, licèt sit ignobile, non contemnit. Vnde Apostolus ad Corinth. Non potest dicere oculus manui, opera tua non indigeo, aut caput pedibus, non estis mihi necessarij. Sed multò magis quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessaria sunt. Hæc omnia corpori Christi, & diuersis membris Ecclesiæ facilè est adaptare. Multi enim vnum corpus sumus in Domino, vno spiritu vegetati. Quia si aliquis gratia spiritus sancti careat, tanquam membrum putridum à corpore Ecclesiæ non percipit beneficium: sicut ramus arboris siccus, aliis virentibus & fructum facientibus, nullum ab humore radicis beneficium recipit. Cùm igitur in Ecclesia secundum diuersitatem personarum sint diuisiones gratiarum, mutuis sese debent præuenire obsequiis. Si autem omnes easdem gratias seu donationes haberent, velut vnum membrum corpus non efficerent. Et hoc est quod dicit Apostolus: Si totum corpus oculus, vbi auditus? Et si totum auditus, vbi odoratus? Si omnes Doctores essent, vbi charitas docentis, & humilitas discentis? Si omnes Prælati essent, periret obedientia subiectionis, & sollicitudo seu prouidentia prælationis. Si omnes diuites, vbi eleëmosynæ & alia opera misericordiæ? Patet ergo quàm necessaria sit distributio gratiarum, ad vsum & exercitium virtutum, & materiam meritorum. Ex hac enim cõcordi varietate optimè resonat harmonia Ecclesię, & colorũ varietas decentiorem reddit picturam. Vnde de Ben-jamin dicitur in figura Pauli: Vespere diuidet spolia, id est, diuersos ministros in diuersis gradibus & officiis instituet in Ecclesia. Hoc est quod dicitur in libro Regum de Regina Saba, quæ venit videre sapientiam Salomonis: Inter cætera autem admirata est ordinem ministrorum, & vestimenta eorum. Vnde Psalmus: Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate. Donationum autem varietas absq; charitatis deauratione, non prodest habentibus, licèt quandoque prosit aliis. Sicut vlmus vites fructiferas, cùm sit ipsa sine fructu, sustentat. Qui autem charitatem habet, vel in se vel in aliis, quibus dona Dei non inuidet, sed diligit, omnia habet. Vnde Apostolus in hodierna Epistola nos informat, quod dona, quæ habemus, ita sapienter & secundũ Deum vtamur, vt aliis subueniẽtes nobis vitã æternã mereamur. Habentes enim donationes secundũ gratiã, quę data est nobis differẽtes, ita habeamus, quod alter alterius membra sumus. Siue prophetiã, id est, reuelationẽ futurorũ, vel quorũlibet occultorũ, secundũ rationẽ fidei illorũ, scilicet, quibus prophetamus, vel diuinas scripturas exponimus, eam habeamus. Multi enim vt literaturã suã inaniter ostẽdant, auditorũ capacitatẽ seu vtilitatẽ nõ pensant, cùm tamẽ dicat Dominus discipulis suis: Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò. Et Apost. Sapientiã loquimur inter perfectos. Sępè enim quędã necessaria prętermittẽda sunt, ne multitudine vtiliũ grauẽtur corda auditorũ. Si autẽ ministeriũ, id est, ministrandi officiũ habeamus, simus alterius membra in ministrando.

De gratiarum diuisione & talenti multiplicatione. Matth.25. Luca.19. 1.Cor.2. Sap.6. De his qui abutuntur donis Dei cõuertẽtes aquas in sanguinem, & de his qui aquas conuertunt in vinum. 1.Cor.12. Quod vnum membrum alij seruire debet. Item 12. Rom.12. 1.Cor.12. Gen.49. 3.Regum 10. De charitate qua habita cætera habentur. Rom.12. Expositio literæ. Ioan.16. 1.Cor.2.

De doctrina libenter proximis exhibenda & modo docendi.
Parab. 5. Dan. 12. Eccle. 12. & 41. Matth. 25. Lucæ 19. 2. Tim. 3.

nistrando. Multi enim in ministrando, dum alios scandalizant vel offendunt, & rem & meritum perdunt. Similiter qui docet, id est, qui gratiam habet docendi, sit membrũ alterius in doctrina, id est, in exhibitione sanæ doctrinæ, de fide, scilicet, & moribus, vt fontes eius deriuentur foras, & in plateis aquas suas diuidat. Scriptũ est enim in Daniele: Qui ad iustitiam erudierint multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Econtrà de his qui docere norunt & negligunt, dicitur in Ecclesiastico: Sapientia abscondita, & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtroque? Propterea Psalmista ait: Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur. Dominus autem pecuniam dat nummulariis ad multiplicandum, non ad abscondendum. Pecuniam autem nummulariis dare, est eis scientiam prædicationis impendere, qui hanc valeant operibus exercere. Et Apostolus ait: Argue, obsecra, increpa oportunè, importunè. Mater enim eruditionis est instantia, nouerca negligentia, nutrix exercitatio, magistra humilitas.

Simile. Matth. 13. Item 5.

Sicut autem radius Solis atomos manifestat, sic doctrina Dei & prædicatio peccata & minuta denudat. Vnde Dominus in Euangelio: Omnis scriba doctus in regno cœlorum similis est patrifamiliâs, qui profert de thesauro suo noua & vetera. Et iterum: Qui fecerit & docuerit, maximus erit in regno cœlorum. Et Salomon ait: Labia iusti erudiunt plurimos. Et

Parab. 10. Hieronymus.

Hieronymus ait: Sermo doctrinæ nunquam deficit, sed quantum à doctore plus fuerit erogatus, tantò amplius duplicatur. Qualiter autem docere debeamus, docet nos idem Hieronymus, dicens: Sermo Sacerdotis scripturarum sale sit conditus. Et iterum ait: Loquente Sacerdote in Ecclesia, non clamor populi, sed gemitus suscitetur. Et rursus ait: Latratu canum, baculoque pastorum luporum rabies deterrenda est. Et beatus Gregorius ait: Sit doctor discretus in

Gregorius.

silentio, vtilis in verbo, vt tacenda non proferat, & proferenda non reticescat. Et rursus ait:

Quod prædicator debet facere et docere.

Ille in sancta Ecclesia doctus prædicator est, qui & noua sit proferre de suauitate regni, & vetera dicere de terrore supplicij. Isidorus autem ait: Qui alium de peccato arguit, ipse à peccato debet esse alienus: qui negligit recta agere, desinat recta docere. Tunc enim prædicatio vtiliter profertur, quando efficaciter adimpletur. Et iterum ait: Qui benè docet & malè viuit, videtur bono malum cõiungere, lucem tenebris commiscere, veritatem mendacio sociare. Qui ergo docet, id est, qui docendi officium habet, vtilis sit aliis in doctrina. Teste enim beato

Gregorius. De exhortatione & modo exhortãdi. Eccle. 11. Heb. 4. 3. Reg. 5.

Gregorio: Quisquis virtutibus pollens gregem Dei negligit pascere, pastorem suum conuincitur non amare: similiter qui exhortatur, id est, qui habet gratiam exhortandi, sit membrũ alterius debito modo exhortando. Sicut enim docere debemus nescientes, ita exhortari debemus volentes, vt amplius velint, pigros etiam & negligẽtes ne torpeant. Propterea Salomõ ait: Verba sapientis quasi stimuli. Viuus est enim sermo Dei, & efficax ad exhortãdum. Magistri enim & præpositi operũ in templo Salomonis ad hoc instituti sunt, vt docerent, nõ solũ qualiter portanda sunt onera, sed vt exhortarentur portantes, & incitarẽt torpentes. Vnde in Ecclesiastico

Eccle. 38.

dicitur: Qui tenet aratrũ, & qui gloriatur in iaculo stimulo boues agitat. Prælati enim terram Ecclesiæ excolentes, & in iaculo verbi Dei gloriantes, stimulare debent bonos, & incitare subditos ad operandũ fortiter, vt in Dei seruitio sint robusti. Exhortatio autẽ fieri debet cum hilaritate & cõgratulatione. Vnde in Cant. dicitur: Meliora sunt vbera tua vino, id est, cõgratulatio

Cant. 1.

præbẽs lac exhortationis, & cõpassio prębens lac cõsolationis, efficatiora sunt ad perfectũ vino, id est, legis austeritate. Debet autẽ Prælatus more galli excitare dormiẽtes, & exhortari ad vigilandũ, seipsũm cymbalo alarũ suarũ prius percutiens, vt brachia moueat ad operandũ, priusquã linguã ad alios exhortandũ. Sic enim efficax est exhortatio, quãdo alios incitat exemplo. Vnde

Actuum 1. Gregorius.

in Actibus dicitur: Cœpit Iesus facere & docere. Nihil igitur audeat eorũ loqui, quæ per ipsum non efficit Christus, sed anticipet vocẽ opere, & se prius excitet quàm cæteros. Vnde B. Gregorius ait: Ad amorẽ Dei & proximi plerunque corda audientiũ plus exemplo quàm verbis excitantur. Et iterũ: Cuius vita despicitur, restat vt eius prędicatio cõtemnatur. Et Isidorus ait: Qui non viuit sicut docet, ipsam, quam prædicat, veritatem contemptibilem facit. Qui igitur exhortatur, vtilis sit fratribus in exhortando. Similiter qui tribuit in simplicitate, id est, qui eleëmo-

De recta intentione & operibus misericordiæ. Matth. 6. Eccle. 2. Matth. 6. Item 6. Lucæ 11. Iacob. 1. Matth. 10. Ioan. 2.

synas erogat, tribuat non in duplicitate præsentis & futuræ gloriæ, sed in simplicitate futuræ, & ita sit membrum alterius, vt oculum habeat ad æternam remunerationem, & non ad humanum fauorem. Nesciat sinistra quid faciat eius dextra. Faciat igitur opera misericordiæ in simplicitate cordis, non in duplicitate hypocrisis. Non ingrediatur terram duabus viis, quia non possumus duobus dominis seruire, veritati, scilicet, & vanitati. Nisi enim oculus intentionis fuerit simplex, totũ corpus operis tenebrosum erit. Vnde B. Iacobus ait: Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. Qui volunt, scilicet, de bono opere suo laudẽ à mundo & pręmiũ habere à Deo. Vnde prohibitũ est Apostolis ne duas tunicas haberẽt, id est, vt simpliciter & non dupliciter ambularent. Dominus enim illos, qui oues vendebant, de templo deiecit. Non enim misericordes, sed mercatores dici debent, qui eleëmosynas pro laude humana erogant.

Matth. 26. Apoc. 3. Isaiæ 57. Deut. 16. Leuit. 2. Isaiæ 30. Sap. 3.

Vnde in Euangelio fatuis virginibus dicitur: Ite potius ad vendentes, & emite vobis. Propterea Angelo sardis in Apocalypsi dicitur: Scio opera tua, quia nomen habes quod viuas, & mortuus es. Et Dominus per Isaiam ait: Iuxta me discooperuisti, & recepisti adulterum. Et in Deuteronomio dicitur: Non immolabis Deo tuo ouem aut bouẽ in quo est macula. Omnis enim oblatio nostra sine macula, & fermẽto hypocrisis esse debet. Sicut scriptũ est: Si quæritis, quęrite, id est, si quęritis opere exterius, quęrite corde recta intẽtione interius. Spuria enim vitu-

lamina,

lamina, id est, adulterinę plantationis, nō dabunt radices altas, id est, stabile fundamentum, sicut in libro Sapientiæ dicitur. Nadab enim & Abiu filij Aaron, quia ignem alienum obtulerunt, ab igne cœlitus misso consumpti sunt. Ignem enim, id est, vanæ gloriæ amoré debemus à nobis abiicere, vt qui tribuit, tribuat in simplicitate. Similiter qui præest in sollicitudine. Principes enim & Prælati, qui aliis præsunt, solliciti debent esse, & vtilitati minorum diligenter intendere, vt attendát sibi, & vniuerso gregi, ne talentum principatus & prælationis in sudario inuoluant per acediam & negligentiam, sed multiplicare studeant per sollicitudinem, & diligentiam. Beatus enim qui intelligit super egenum & pauperem, qui ascendit ex aduerso, & opponit se murum pro domo Domini, eripiens inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à diripientibus illum. Ponat igitur vir, id est, Prælatus viriliter agens, gladium super femur suum, trāseat per medium castrorum de porta ad portam, vt occidat fratrem amicū suum, & proximum. Quorum enim vitia gladio verbi Dei studet occidere, amicos debet reputare, vt vitium persequatur, non hominem. Si igitur spopondit pro amico suo, curam animarum suscipiens, illaqueatus est verbis oris sui, & captus propriis sermonibus. Discurrat secundum consilium Salomonis, festinet, suscitet amicum suum, non det somnum oculis suis, nec dormitét palpebræ eius, vt possit dicere cum Apostolo: Tanquā si nutrix foueat filios suos, ita desiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis, non solum euangeliū Dei, sed & animas nostras, quoniam charissimi facti estis nobis. Memores enim estis laboris nostri, & fatigationis nostræ. Et in euāgelio dicitur, quod Iesus circuibat totam Galilęam, docens, scilicet, impigrum esse doctorem & sollicitum, vt qui præest, sit membrum alterius in sollicitudine. Similiter qui miseretur in hilaritate, id est, qui habet gratiam compatiendi oppresso, hoc faciat in hilaritate, & lęto animo subueniat. Hilaritas enim cordis condimentum est boni operis. Coacta enim seruitia non placent Deo. Oleum igitur de capite tuo non deficiat, oleum hilaritatis de capite mentis. Vnde in Exod. Dominus ad Moysen ait: Ab homine omni, qui offert vltroneus, accipietis. Et in Leuitico dixit Aaron Moysi: Quomodo possumus placere Deo in mente lugubri? Offerre enim debemus Deo holocaustum cum libamento, secundum mādatum legis, id est, bonum opus cum hilaritate cordis, vt seruiamus Domino in lætitia. Farina enim & oleum viduæ Sareptenę est fructus boni operis, cum mentis exultatione, vt qui miseretur, misereatur in hilaritate. Similiter & dilectio sit sine simulatione, vt nō diligamus verbo neq; lingua, sed opere & veritate, sicut in epistola Canonica beatus Ioannes ait: Et in Psalmo dicitur: Dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei, cor autem eorum non erat rectum cum eo. Simulator enim ore decipit amicum suum. Ficta autem est dilectio, cum quis alium diligit, non nisi propter proprium commodum suum, sicut à quodam insipiente sapienter dictum est.

Illud amicitiæ quondam venerabile nomen,
Prostat & in quæstu, pro meretrice sedet.
Cum fueris fœlix, multos numerabis amicos, Et iterum:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Proptereà in Ecclesiastico dicitur: Si possides amicum, in tentatione posside eum, & ne facilè credas ei te ipsum, id est, diu tentes, & probes vtrum verus, an fictus sit amicus. Et iterum: Est amicus secundum tempus suum, & nō permanet in tempore tribulationis. Est amicus, qui ingreditur ad inimicitiā, & est qui odium & rixam, & conuitia denudabit. Est autem amicus socius mensæ, & non permanet in die necessitatis. Amicus secundum tempus dicitur, quam diu, scilicet, durat tempus suum. Amicus fortunę, qui cum prosperitate venit, & cum eadem recedit. Similiter fictus amicus dicitur, qui non est firmus in amicitia, sed citò conuertitur ad inimicitias, vel qui se simulat diligere, vt possit astutius decipere exploranda secreta, & postmodum denudans ea. Similiter fictè diligit amicus mensæ, qui non quęrit per simulatam amicitiam, nisi ventris impletionem. Si verò non fuerit saturatus, murmurabit. Dilectio autem quæ ex Deo est, vera est, & stabilis, sine simulatione. Multæ enim aquæ tribulationis non poterunt extinguere huiusmodi charitatem veram. Sit igitur dilectio sine simulatione, vt simus alter alterius membra, odientes malum, adhęrentes bono. Hæ sunt duæ partes iustitiæ, declinare à malo & facere bonum. Non sufficit autem odisse malum, nisi adhęreamus immobili & summo bono. Sicut scriptum est: Mihi autem adhęrere Deo bonum est. Multi enim declinant à malo, timore pœnæ, qui non adherent bono, amore iustitiæ. Odire igitur debemus malum, vt declinemus culpam & adhęrere bono, vt mereamur palmam, vt ingrediamur sine macula, & operemur iustitiam. Hæc est enim religio sancta & immaculata, immaculatum se custodire ab hoc sæculo, declinando à malo prauæ dilectationis, consentionis, locutionis, operis, & consuetudinis, & visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, adhærendo bono indeclinabili & inuariabili, & opera bona exercendo. Hæ sunt duæ partes legis naturæ, de qua nullus excusare se potest. Vt, scilicet, non faciamus alteri, quod nobis fieri non volemus, & quæcunque volumus vt faciant nobis homines, eadem faciamus illis. Per primum declinamus à malo: Per secundum facimus bonum. Ad hoc enim quilibet tenetur, vt nō faciat proximum miserum, nec relinquat miserum, quantum in ipso est. Odiatis igitur malum, & adhęreatis bono, charitatem fraternitatis inuicem diligentes, vt, scilicet, diligatis & diligamini inuicem, & fraternam concordiam feceritis. Habere enim in nobis debemus charitatem, & in aliis diligere illam. Qui enim bonum in

[Margin notes: Leuit.10. — De prælatorum sollicitudine. — Actuum 20. — Matth.25. — Ezech.13. — Exod.32. — Parab.6. — 1.Tes.2. — Matth.4. — De hilaritate in bono opere. — Eccle.9. — Exod.25. — Leuit.10. — Item 7. — 3.Regum 18. — Rom 12. — De charitate non ficta. — Ouidius. — Eccle.6. — Rom.12. — Eccle.8. — De duabus partibus iustitiæ. — Iacobi 1. — Tob.4. — Matth.7. — Ioan.15.]

num in alio diligit, eo ipſo illud ſuum efficit. Diligamus igitur fraternam charitatem, & non
De fraterna ſeminemus inter fratres diſcordias. Beati enim pacifici, qui cùm in ſe pacem habeant, pacem &
concordia & cōcordiam inter illos conciliant, mittētes pedem bouis & aſini, vt maiores à minoribus nō diſ-
mutua cha- *ritate.* cordent, ſed multitudinis credentiū ſit cor vnum & anima vna. Sicut ſcriptū eſt: Vitulus & leo
Parab.6. & ouis ſimul morabuntur. Vnde in Canticis dicitur: Vna eſt columba mea, id eſt, eccleſia non
Matth.5. *Iſaiæ 32.* diuiſa per hæreſes & ſciſmata, ſed fraternam concordiam in vinculo pacis cuſtodiens. Simus
Actuum 4. igitur charitate fraternitatis inuicē diligentes, & honore inuicem præuenientes. Sic enim fra-
Iſaiæ ternus amor cōſeruatur, cùm ſibi inuicem fratres ſeruiunt, & mutuis obſequiis ſeſe præueniūt.
Cant.6. *Ephe.4.* Frater enim fratrē adiuuans quaſi ciuitas firma, & munita terribilis inimicis, vt caſtrorū acies
Quod honore ordinata. Omnes enim homines natura æquales genuit. Igitur teſte B. Gregorio, contra natu-
inuicem alter ram eſt ſuperbire ab æquali velle timeri. Vnde Malachias ait: Nūquid non pater vnus omnium
alterum præ- *uenire debet.* noſtrum? Nunquid non Deus vnus creauit nos? Quare deſpicit vnuſquiſque veſtrum fratrem
Parab.18. ſuum? Et Amos Propheta ait: Qui conterunt ſuper puluerem terræ capita pauperum, & viam
Cant.6. humilium declinant. Cùm igitur omnes fratres ſimus, ab vno patre creati, & ex vna matre ec-
Malach.2. *Gregorius.* cleſia renati, nō nos reputare debemus ſuperiores, ſed inuicē honore & reuerentia præuenire.
Amos 2. Puſillum enim & magnum ipſe fecit, & æqualiter eſt illi cura de omnibus. Debemus præterea
Sap.6. eſſe ſollicitudine non pigri, ſed ſpiritu feruentes, vt ait Apoſt. Simus igitur nō pigri in ſollicitu-
Cōtra pigros. *Ierem.48.* dine noſtra. Si enim ſolliciti ſumus corde, non ſimus pigri opere. Maledictus enim eſt, ſicut ait
Parab.31. Ieremias, qui opus Dei facit negligenter. De muliere enim forti Salomon ait: Panē otioſa non
comedit. Vnde Hieronymus ait: Semper eſt aliquid agendum, ne ager noſtri pectoris ceſſante
Hieronymus. *2.Regum 11.* manu operationis, malarum cogitationum ſentibus occupetur. Et in libro Regū legimus, quod
Dauid aliis pugnantibus otio vacans, adulteriū ſimul & homicidium commiſit. Et in Iudicum
Iudic.3. dicit Dominus ſe reliquiſſe Chananæos contra Iſraël, ne otio torperent. Praua enim deſideria
Parab.21. occidunt pigrum, & multam malitiam docuit otioſitas, ſicut in Eccleſiaſtico dicitur. Et ideò
Eccle.37. *Lucæ 12.* vt frigus pigritiæ pellatur, ſimus feruentes ſpiritu, id eſt, igne charitatis. Spiritus enim ſanctus
Matth.24. ignis eſt, quo feruet charitas. De quo Dominus ait: Ignem veni mittere in terram, & quid volo
Apoc.3. *Leuit.6.* niſi vt ardeat? Cui contrarium eſt, quod dicitur in Euangelio: Refrigeſcet charitas multorum.
Non igitur tepidi ſimus, ne nos Dominus ab ore ſuo euomere incipiat, ſed ignis dilectionis
Eccle.48. ſemper ardeat & ferueat in altari cordis noſtri. Vnde de Elia in Eccleſiaſtico dicitur: quod ſur-
Ioan.5. rexit quaſi ignis, & verbū illius quaſi facula ardebat. Et de Ioanne baptiſta Dominus ait, quod
erat lucerna ardens & lucens. Spiritus enim ſanctus, non ſolum ſtabilis eſt faciens conſtantes,
Sap.7. ſed & mobilis faciens feruentes, ſicut in libro Sapientiæ dicitur, & Pſalmiſta ait: Concaluit cor
Rom.12. *Deut.6.* meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis. Simus igitur exemplo ſanctorum
Vt Domino ſpiritu feruentes, & Domino ſeruientes, vt in his omnibus Deo, non hominibus placere quæ-
& non homi- ramus. Scriptum eſt enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Qui enim quid-
nibus placere *ſtudeamus.* quid operatur, propter Deum agit, hic ſoli Deo, ad quem omnia opera ſua refert, ſeruit. Bene-
ficia enim, quæ proximis propter Deum impendimus, Deo in membris ſuis impendere reputa-
Matth.25. mur. Sicut ſcriptum eſt. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. In omnibus autē iſtis
ſimus ſpe gaudentes, vt non niſi æterna ſperemus, & inde gaudiamus. Et ſi in his aliqua ob-
uiat vel occurrit aduerſitas, ſimus in tribulationibus patientes. Et vt aduerſa conſtanter ſuſti-
nere valeamus, ſimus orationi inſtantes. Non ſolùm autem patiamur pro Chriſto, ſed &
patientibus compatiamur, eos adiuuantes in neceſſitatibus eorum, bona noſtra communican-
tes, & eos in hoſpitiis noſtris recipiamus, ſicut Apoſtolus ait: Hoſpitalitatem ſectantes exem-
plo, ſcilicet, Abrahæ & Loth, & aliorum ſanctorum vt audire mereamur à Domino: Hoſpes
Matt.25. fui, & collegiſtis me. Non ſolùm autem bonis & amicis noſtris, ſed & malis & diſcolis benefici
1.Petri 2. debemus eſſe, & bonum pro malo reddere. Propter quod Apoſtolus ſubiūgit. Benedicite per-
Rom.12. ſequentibus vos, benedicite & nolite maledicere, id eſt, bona, orate pro perſecutoribus veſtris,
non irato animo, ſed pacato, nec aliquod verbum malum, aut amarum benedictionibus veſtris
admiſceatis, propter quod Apoſtolus repetit, benedicite & nolite maledicere. Non ſolùm au-
tem ore benedicere debetis, ſed & corde gaudere cum gaudētibus, de profectu eorum, & flere
cum flentibus de eo, ſcilicet, vnde flendum eſt, de detrimento & damno animarum, vt poſſitis
2.Cor.11. *1.Cor.9.* dicere. Quis infirmatur & ego non infirmor? Et iterum. Omnibus omnia factus ſum, vt om-
Gregorius. nes lucrifaciam. De huiuſmodi compaſſione & animorum conformitate beatus Gregorius ſic
ait: Ordo conſolationis eſt, vt cùm volumus afflictum quempiam à męrore ſuſpendere, ſtudia-
mus prius merendo eius luctui concordare. Neque enim ferrum ferro iungitur, ſi non vtrun-
Parab.20. que exuſtione ignis liquatur. Et durum molli non adhæret, niſi prius eius duritia temperata
molleſcat. Is tamen qui afflictum conſolari deſiderat, menſuram neceſſe eſt dolori, quem ſuſci-
De humilita- pit, imponat, ne non ſolùm dolentem non mulceat, ſed intemperatè dolens afflicti animum ad
te in omnibus pondus deſperationis trahat. Sic enim dolor noſter męrentium dolori iungendus eſt, vt per
conſeruanda. temperamentum ſubleuet, nō propter augmentū grauet. In omnibus autē prædictis virtutum
Lucæ 17. *Ex 70.* executionibus & miniſteriis non ſitis alta ſapientes in corde per elationem, ſed ſitis humilibus
conſentientes per imitationem, vt cùm hæc omnia feceritis, dicatis. Serui inutiles ſumus, quod
Parab.3. debuimus facere, fecimus. Et ita habebitis gratiam apud Deum, qui ſuperbis reſiſtit, humilibus
dat gratiam, tandem daturus æternam beatitudinem & gloriam ſempiternam.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM IOANNEM.

Nuptiæ factæ sunt in Chana Galileæ, & erat Mater Iesu ibi. *Ioan. 2.*

DOMINVS regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuę, ibi me collocauit. Locus pascuæ sunt diuinæ prædicationis sermones, & prata virentia sanctarum scripturarum, in quibus oues Christi satiãtur, & sanctæ animæ tanquam apes ex variis floribus sententiarum moralium in alueis cordis mellificantes, dulcedine spirituali replentur, vt dicere possint cum Propheta: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua. Rosæ autem huius prati sunt, exempla martyrum, vel sententiæ inuitantes ad martyrium, lilia sunt exempla virginum & prædicationis verba, ad virginitatem exhortantia. Violæ verò quæ frigidæ naturæ sunt, pertinent ad exempla illorum, qui carnalem concupiscentiam per asperitatem pœnitentiæ in se extinguunt. His floribus coronas debemus facere, quibus capita nostra, id est, corda possimus exornare. Asini autem huius prati flores conculcant, & magis carduis, id est, vanis verbis & detractionibus delectantur. Prædicti autem agri pascualis herba virens, oculos recreat. Oculi enim mentis verbis diuinæ scripturæ recreantur. Oues Christi saginat, populus enim eius & oues pascuæ eius ex hac herba in vberibus mentis concipiunt lac innocentiæ & simplicitatis. Ex hoc lacte nutriuntur agni nouelli. Huius autem prati herba vt pullulet rigatur rore cœlesti, & aqua refectionis, id est, flumine spiritus sancti. Arida enim sunt verba secularia, quæ non sunt diuinitus inspirata, neç flumine isto irrigata. Agit autem Propheta Dauid gratias pastori suo, qui ipsum velut ouem Christi in loco vberrimæ pascuæ collocauit. Collocatus erat, non transeundo, sed in eo quiescendo, quia thesaurus desiderabilis, teste Salomone requiescit in ore sapiētis, stultus autem diglutit illum. Immunda enim animalia huius prati, non ruminant herbam, sed statim glutiunt diuinæ sapientiæ thesaurum desiderabilem. Hæc autem pascua tantæ fertilitatis sunt, vt nihil desit his, qui cupiunt refici in eis. In hac enim mensa Domini diuersa sunt fercula, sunt ibi præcepta, prohibitiones, consilia, exhortationes, exempla, commiпationes, & promissa, & alia innumera, quibus omnibus reficitur, & impinguatur fidelis anima. Præmunimur enim contra omnes, tam apertas quàm occultas tentationes, illuminamur contra omnium ignorantiarum tenebras, protegimur contra omnia peccata, & contra inimicorum spicula. Nec sunt aliquę subtiles cogitationes, ad quas non pertingant diuina eloquia. Et hoc est quod ait Apostolus ad Hebræos: Viuus est sermo Dei, & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ & spiritus, compagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. Viuus est sermo Domini in se, mortuus autem in illis, qui dicunt & non faciunt. Inutilis est enim gladius prædicationis, nisi teneatur manu operationis. Efficax est, quia de peccatore facit iustum, & de lupo agnum, de membro diaboli, membrum Christi. Anceps gladius dicitur, secans circumquaque, scilicet, ex vtraque parte verbum Domini, ex vtraque parte noui, scilicet, & veteris testamenti, vitia carnis & spiritus potens est resecare, diuidens animalia vitia à spiritualibus. Diuidit etiam compages & medullas, id est, perplexitates, & subtilissimas affectiones. Discernit etiam cogitationes & intentiones, id est, cogitationum fines. Orate igitur Dominum fratres, vt ex prædictis pascuis animas vestras hodie reficiat, & gressus affectuum mentis vestrę regat, ne dum verbum Dei prædicatur, vana cogitetis, sed diuinas sententias, non carnaliter sed spiritualiter, & rectè intelligatis. Nuptiæ factæ sunt in Chana Galilęæ, &c. Dominus noster qui omnibus omnia factus est, vt omnes lucrifaceret, voluit ex parte morē gerere his, cum quibus carnaliter conuersabatur, vt eos per familiaritatem & præsentiam corporalem ad eius dilectionem prouocaret, & per miraculum, quod facturus erat in fide, confirmaret, sicut in fine Euangelij dicitur: Et crediderunt discipuli eius. Beatus autem Augustinus ait: Quisquis rebus pręteriuntibus districtius vtitur, quàm habent mores eorum cum quibus viuitur, aut intemperans, aut superstitiosus est. Sapientia autem iustificata est à filiis suis. Singularis autem ferus quandoque murmur parit infirmis. Qui enim propter fratres à quadam perfectione abstinet, in hoc perfectior est. Vnde Seneca ait: Id agamus vt meliorem vitam sequamur quàm vulgus, non contrariam, alioquin, quos emendare volumus, à nobis fugamus, vt nil imitari velint, dum timent, ne imitanda sint omnia. Dominus etiam Pharisæis murmurantibus pro eo, quod cum Publicanis & peccatoribus manducaret, respondit: Non est opus benè habentibus medico, sed malè habentibus. Et Salomon ait: Noli esse nimis iustus. Tertia fuit causa quare Dominus inuitatus non recusauerit ire ad nuptias, scilicet, vt matrimonij sacramentum & ordinem nuptiarum, quē ipse in Paradiso instituit, approbando confirmaret, & quorundam hæreticorum perfidiam, qui nuptias reprobantes matrimonij religionem condemnant, confutaret. Contra quos dicit Apostolus ad Corintheos: Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit, & qui non iungit, melius facit. Si enim honorabili connubio & thoro immaculato culpa inesset, Dominus ad nuptias non intrasset, nec eas signorum suorum initiis consecrasset. Quoniam autem bona est castitas coniugalis, melior continentia vidualis, optima perfectio virginalis, vt horum trium graduum dignitatem & meritum approbaret, de virgine Matre natus, ore

Quod diuina scriptura locus pascuæ dicitur.

De floribus huius prati, id est, diuinæ scripturæ & de herba virente.

De lacte ouium.

De diuersis ferculis in mensa Domini.

Heb. 4.

De efficatia diuini sermonis.

1. Cor. 9.

Quod his quos attrahere volumus in aliquibus consentire debemus.

Vna causa quare Dominus iuerit ad nuptias.

Ioan. 2.

Augustinus.

Matth. 11.

Matth. 9.

Mar. 2.

Lucæ 6.

Eccle. 7.

Tertia causa vt matrimonium sacramentum approbaret.

1. Cor. 7.

De triplici gradu in ecclesia Dei.

tus, ore prophetico Annæ viduæ annunciatus, ad nuptias venit, quas præsentia sua honorando consecrauit. Hi sunt tres status saluandorum, scilicet, Noë, Daniël, & Iob, De quibus dicitur in Ezechiele: Si fuerint tres viri isti in medio eius, Noë, Daniël, & Iob, ipsi in iustitia sua liberabunt animas suas. Qualis autem debeat esse coniugatorum ordo, quem Dominus per seipsum instituit, cum alios regularium ordines instituerit per homines, Dominus ipso facto ostendit. Coniūxit enim masculum cum fœmina in Paradiso, vt essent duo in carne vna. Formauit mulierem de latere viri, & benedixit eis, dicens: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Masculum iunxit cum fœmina, contra illegitimam coniunctionem Sodomitarum, quæ coniunctio non est in carne vna, sed auersa & contraria. Vnde Iudas in epistola Canonica: Sicut Sodoma & Gomorra, & finitimæ ciuitates simili modo exfornicatę, abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum ignis æterni. Per hoc etiam quod dicitur in Genesi: Erunt duæ in carne vna, non tres, scilicet, vel plures, & quod dicit Apostolus: Vnusquisque habeat suam, propter fornicationem, non dicit suas, remouetur vitium bigamiæ, quod primo Lamech contra Deum legitur introduxisse, & reputatum est ei ad culpam, quia plures habuit propter explendam libidinem. Postea verò cùm fere totus mundus coleret idola, paucis in cultu vnius Dei remanentibus, concessum fuit eis ad tempus plures habere vxores, vt multiplicarentur, ne cultus Dei obliuioni traderetur. De latere viri assumpta est mulier, non de capite, vt intelligeret se non debere dominari in virum. Vnde Apostolus ait: Docere mulieri non permitto, nec dominari in virum. Et beatus Petrus in epistola Canonica: Mulieres subditæ sint viris suis, sicut Sara obediebat Abrahæ, Dominum eum vocans. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo. Quædam autem mulieres, non solùm in contumeliis verborum cōtrariæ sunt viris suis, sed etiam ipsos verberare dicuntur. De quibus in eodem Ecclesiastico dicitur. Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris. Non est autem mulier creata de pedibus viri, ne cōculcaretur, vel despiceretur à viro. Vnde Apostolus: Viri diligite vxores vestras, & nolite amari esse ad illas. Et in Ecclesiastico: Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata. De latere autem sumpta est mulier, vt esset socia marito, quæ societas seu coniunctio consistit in quatuor. Primum est, ne fiat diuortium altero viuente, pro quacunque infirmitate. Vnde Apostolus ad Romanos: Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit, causa tamen fornicationis possunt à thoro separari, sed aliis non possunt iungi. Et propter spiritualem fornicationem, vt si vnus conuertatur ad fidem, & alius in contemptu fidei discedat. Et quando alter vult intrare religionem ante carnalem copulam, infra duos menses. Secundum est vt quam diu viuent, in necessariis sibi prouideat, & mutuis obsequiis sibi seruiant. Tertium vt debitum carnis suæ vtriusque consensu sibi non substrahant. Vnde Apostolus: Vxori vir debitum reddat, similiter & vxor viro: mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: & vir potestatem sui corporis non habet, sed mulier. Aliquod autem tempus est, in quo mulier petenti reddere non tenetur. De quo dicit Ezechiel: Ad mulierē menstruatam non accesseris. Prohibitum est enim in lege, ne coëant vir & mulier tali tempore. Tunc enim concipiuntur fœtus menstruosi, & membris damnati. In diebus autem solemnibus, licèt instanter petentibus reddere debitum debeant, consilium tamen Apostoli est, vt abstineāt. Ait enim: Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ad tempus, vt vacetis orationi, & iterū, reuertimini in idipsum, ne tentet vos sathan. Abstinendum est etiam ab vxoribus temporibus ieiuniorum & afflictionis, consilio Ioëlis Prophetę dicentis. Egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo. Et idcirco in arca ingressi sunt viri per se, & mulieres seorsum, quia tempore afflictionis non est vacandum amplexibus. Propter infirmitatem verò corporalem, vel etiam propter abominabilem lepram neuter instanter petenti debitū potest alii denegare. Ex quo patet quam difficilis sit, plusquam multi regularium ordines ordo coniugalis. Quartum est in quo societas viri & vxoris consistit, vt fidem thori inuiolabiliter conseruent. Mulier enim adultera in lege iussa est lapidari. Et Apostolus dicit: Fornicatores & adulteros iudicabit Dominus, id est, condemnabit, quod est acerbius omni corporali lapidatione. Qui enim in adulterio delinquit multa crimina pariter committit, quia peccat contra sacramentum matrimonij, reus est sacrilegij, quia legem & ordinem matrimonij corrumpit, legis transgressor & apostata meritò iudicatur. Quia corpus suum, cuius potestatem nō habebat, alij tradidit, rapinam commisit. Si verò adultera illi cui turpiter commiscetur, de bonis quæ viro & vxori communia sunt, aliquid tradit, non solùm fraudem, sed furtum committit. Nunquid proditionis merito possit adultera argui, quæ panem cribrarium & aquam vel vinum corruptum ministrat viro suo, panem verò simulagineum, & vinum pretiosum præbet adultero? Delicatas & subtiles camisias lectori tribuit, grossis autem & asperis maritum induit? Plerumque etiam accidit ex crimine adulterij, quod hæreditatem veri hæredes amittunt, qui autem ex adulterio procreantur, hæredes constituuntur. Imo quæ maior est abominatio frater sorori matrimonio coniungitur, dum maritus adulterę illum quem filium suum esse credit, filiæ adulteri matrimonio coniungit. Dominus autem noster, vt superius dictum est, primum matrimonium in paradiso instituit, vt sequentia connubia non latenter, sed apertè fierent in ecclesia. Vnde prohibita sunt clandestina matrimonia. Et qui ex tali connubio procreantur, legitimi non habentur. Debet igitur coniugatus ligare asinam suam ad vitem, sicut in benedictione Iudę Iacob ait: id est concupiscentiam suam, ita de-

Margin notes: Ezech. 14. De ordine coniugatorum. Gene. 2. Iudæ. 1. Gen. 2. 1. Cor. 7. Gen. 4. Quod antiquis permissum fuit plures habere vxores. Quare de latere viri assumpta est mulier. 1. Tim. 2. 1. Petri 3. Eccle. 25. Item 25. Col. 3. Eccle. 26. Rom. 7. Matth. 5. 1. Cor. 7. Leuit. 15. Quod tempore menstruum mulier debitum non reddit. 1. Cor. 7. Quibus temporibus abstinendum est ab vxoribus. Ioël. 2. Gen. 7. Leuit. 20. Heb. 13. Contra adulterium & quot peccata similiter committantur adulteri. Quod clandestina matrimonia prohibentur in ecclesia Dei. Gene. 49.

ita debet alligare vxori, quæ dicitur vitis abundans, in lateribus domus suæ, vt alij nõ commisceatur. In Paradiso autẽ ante peccatum institutus fuit ordo matrimonij, ad officium tantũ, scilicet, causa prolis procreandæ: Post peccatum verò, non solùm ad officium, sed ad remedium, contra carnis incentiua fit matrimonium, sicut ait Apostolus: Vnusquisque suum habeat, propter fornicationem, supple vitandam. Non solùm enim propter prolem generandam, sed & propter fornicationem vitandam, & vt petenti reddatur debitum, absque peccato mortali possunt illud officium exercere. Si autem tantum causa libidinis explendę coëant, absque dubio peccant. Vnde Angelus ad Tobiam ait: In eos qui coniugia ita suscipiunt, vt Deum à se, & à sua mente excludant, & suę libidini ita vacant, sicut equus & mulus, quibus nõ est intellectus, habet super eos diabolus potestatem. Et in eodem Tobias ait: Tu sis Domine, quia non causa luxuriæ, sed posteritatis amore vxorẽ duxi. Licet autem absque feruore libidinis coire non valeãt, si prædictis tribus causis se cognoscãt, excusantur à peccato mortali, maximè propter tria bona matrimonij, quæ sunt fides, proles, & sacramentum. Fides, ne aliis coniũgantur. Proles, vt ad cultum Dei generẽtur, & nutriãtur. Vnde Beatus Hieronymus: Lętetur pater filium genuisse Deo, non hominem mundo. Sacramentum, vt indiuiduæ vitæ consuetudinem retineãt, ne ante mortem fiat diuortium. Fides igitur ad castitatem, proles ad fœcunditatem, sacramentum ad stabilitatem refertur, vt in matrimonio sit Iesus cum matre, id est, castitas cum fœcunditate. Per hydrias autem lapideas, potest intelligi matrimonij stabilitas, in quibus aqua mutatur in vinum, dum voluptas excusatur per matrimonij sacramentum. Res autem sacramenti, est Christi & ecclesiæ cõiunctio. Vnde Apostolus ad Ephesios: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo & in ecclesia. Sic igitur spiritualiter aqua conuertitur in vinum, dum libidinis turpitudo excusatur per matrimonium, vt non reputetur in peccatum. Sed plerunque cognoscere vxorem, vel causa prolis procreandæ, vel vt vir reddat debitum, fit illi meritorium, hoc autem fit in Cana Galilææ. Cana enim interpretatur zelus, quod pertinet propriè ad dilectionem coniugum, Galilæa transmigratio. Vterque enim in potestatem alterius transit, quod fit maximè postquam matrimonium, nõ solùm est initiatum, vel ratum, sed insuper consummatum. Initiatum enim dicitur in desponsatione per verba de futuro. Ratum in consensu mutuo, per verba de præsenti. Consummatur autem in commixtione carnali. Ad literam autem Dominus aquam conuertit in vinum illa potestate, qua de aquosis humoribus, vinum procreat in vite. Sed hæc miracula non dicuntur, quia vsu viluerunt. Istud autem miraculum reputatur, quia præter solitum cursum naturæ factum est, quod ex sola virtute diuinitatis fecit. Propterea matri suæ dixit: Quid mihi & tibi mulier? Quasi diceret: Quid tibi commune cum diuinitate mea, quæ secundum carnem tantum es mater mea? Nondum venit tempus meum, quando, scilicet, secundum carnem passurus sum, quam à te contraxi, in qua mihi communicas & ego tibi. Quarta ratione Dominus ad nuptias voluit ire, & aquam in vinum conuertere, vt per hæc nuptiarum sacramentum insinuaret, & se illum ostenderet esse, de quo scriptum est. Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Hæ enim nuptiæ materiales & visibiles significant. Quæ sunt quatuor, scilicet, Christi ad humanitatem in virginis vtero, Christi ad ecclesiam in baptismo, Christi ad animam in eius ad Deum conuersionis, rationis ad sensualitatem in creatione animæ. Et ita quinque sunt genera nuptiarum. Per primas, sunt duo in carne vna. Per secundas, duo in vna persona, quia Deus & homo, vnus est Christus. Per tertias, duo in vno corpore. Multi enim vnum corpus sumus in Domino. Vnde Apostolus: Vnus panis, & vnũ corpus, in Christo sumus. Per quartas, sunt duo in vno spiritu. Qui enim adhęret Deo, vnus spiritus est cum eo. Per quintas, sunt duo in anima vna. Ratio, scilicet, & sensualitas, sicut Adam cum Eua in Paradiso. Prima vnio carnalis. Secunda personalis. Tertia sacramentalis. Quarta spiritualis. Quinta naturalis. Ex primis nuptiis suscipitur proles homini, sicut scriptum est. Crescite & multiplicamini, & replete terram. Ex secundis filius virginis, Rex cœlorum sicut scriptum est: Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Ex tertiis proles fideliũ, sicut scriptũ est. Multi filij desertę, magis quàm eius quæ habet virum. Ex quartis proles virtutum, sicut scriptum est: Filij tui sicut nouellæ oliuarum. Ex quintis, proles discretarum cogitationum, & bonorum operum, sicut scriptum est: Generatio rectorum benedicetur. Et Iob ait: Siue nobiles, siue ignobiles fuerunt filij eius, non intelligit. In virginis vtero fecerit Deus nuptias filio suo tertio die, id est, post legem naturæ, & legem scripturæ, in tempore gratiæ. Et erat mater Iesu ibi. Harum nuptiarum sacerdos fuit spiritus sanctus. Paranymphus verò Gabriël Archangelus. De quibus in vtero matris gauisus est amicus sponsi, qui se tamen indignum iudicat corrigiam calceamenti sponsi soluere, id est, harum nuptiarum ineffabilem coniunctionem explicare. Inter os, scilicet, osculans, & os osculatum, ex quibus conflatum est illud suauissimum osculum, per quod facta est ad Deum reconciliatio peccatori, & pax in vniuerso mundo. Quod osculum dulcius super mel & fauum postulat sponsa in Canticis Canticorũ. Osculetur me, inquit, osculo oris sui. Et vetus Isaac ad filium ait: Da mihi osculũ filij mi. De his nuptiis dicitur in Canticis: Egredimini filiæ Syon, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua, in die desponsationis illius, quando scilicet, humanam naturam desponsauit. Hæ autem nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & mutata est

Marginalia: *De loco & causa institutionis matrimonii.* — *1. Cor. 6.* — *Tob 8.* — *Quod tribus causis coniugalis commixtio excusatur à mortali peccato, & de tribus bonis matrimonii.* — *Hieronymus.* — *De hydriis lapideis, & de huius sacramenti.* — *Gene. 2.* — *Ephe. 5.* — *De primo modo aquam mutar. in vinum. Spiritualiter de Chaná Galilææ.* — *De matrimonio initiato rato & consummato.* — *Ioan. 2.* — *Quarta ratio quare Dominus ire voluit ad nuptias.* — *De quatuor nuptiis spiritualibus & differentia inter nuptias & nuptias, assignatur.* — *Rom. 12.* — *1. Cor. 10.* — *De quinque vnionibus & prole multiplici.* — *Gene. 1.* — *Isaiæ 54.* — *Gala. 4.* — *Iob 14.* — *De nuptiis diuinitatis ad humanitatem.* — *Ioan. 2.* — *Lucæ 1.* — *Ioan. 4.* — *Item 1.* — *Cant. 1.* — *Gene. 18.* — *Cant. 3.* — *Secundus modus mutandi aquam in vinum in Chaná Galilææ.*

tata est aqua in vinum. Ex zelo enim & feruenti dilectione, quam habuit ad nos, qui prior dilexit nos, copulauit sibi humanã naturam, & quę prius vilis erat & abiecta, & more aquæ insipida in amaritudinem culpæ & pœnæ, velut mare defluens, supra modum ab infimo gradu ad summum transmigrando, exaltaretur à sponso. Honorauit abiectam, qui de stercore erigit pauperem. Hoc autẽ matrimonium initiatũ fuit, & quasi sponsalia contracta per verba de futuro, quãdo ait Angelus: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obũbrabit tibi. Ratum fuit ex mutuo consensu. Postquam enim dixit Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuũ, incarnatus est Dominus, & factũ est matrimoniũ. Fuit autẽ perfectum matrimonium, maximè in resurrectione. Licet enim nunquam Christus deposuerit humanitatẽ, id est, corporis & animæ naturam deposuit, tamen à corpore ipsam animã, quæ in resurrectione corpori suo inseparabiliter coniuncta, nunquam deponetur. Et hac ratione perfectum & consummatum in resurrectione dicimus fuisse matrimonium. Sponsalia etiam pręcesserunt in Patriarchis & Prophetis. Subsecuta est nuptiarum celebratio in vtero Virginis. Traductio autem in lectum æternæ quietis facta est in die Ascensionis, quando eleuata est magnificentia eius super cœlos. Aliæ nuptiæ sunt Christi & Ecclesiæ, quam ipse in baptismo desponsauit, sicut habetur in illa Antiphona: Hodie cœlesti Sponso iuncta est Ecclesia, quoniam in Iordane lauit Christus eius crimina. Ipse enim tactu propriæ carnis vim regeneratiuam contulit aquis, vt in ipsis eius Sponsa regeneraretur, & ab omni macula purgaretur. Et tunc aquæ prius steriles, quæ nullam regenerandi habebant efficaciam, factæ sunt pretiosæ, & quasi in vinum per sanctificationem commutatæ. Tunc autem contracta sunt sponsalia, & fuit quasi initiatum matrimonium. In cruce verò potuit dici matrimonium ratum. Tunc enim de initiato, sicut dicit Apostolus ad Ephesios, Christus dilexit ecclesiam suam, & semetipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam, nec rugam. Perfectum erit matrimonium, cũm tradiderit regnum Deo & patri, quando tristitia nostra vertetur in gaudium, & gaudium nostrum nemo tollet à nobis. In his igitur nuptiis aqua mutatur in vinum, dum illa, quę prius velut aqua effusa variis concupiscentiis effluebat, maritatur ad fœcunditatem, & fruitur ad iocunditatem. Quod fit in Chana Galilææ, dum sponsa feruore dilectionis, ab amore seculi migrat in amplexus CHRISTI, in voce exultationis & confessionis illud epithalamum decantans. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia. Fasciculus myrræ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. De his nuptiis dicitur in Apocalypsi: Veni, ostendam tibi sponsam, vxorem agni. De his etiam dicitur in Euangelio: Nunquid possunt filij sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient dies cùm auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt. Quamdiu enim CHRISTVS conuersatus est cum Apostolis, vino letitiæ & exultationis potati sunt. Deficit autem vinum, quando in morte eis CHRISTO ablato, tristitia impleuit corda ipsorum. Dominus autem seruauit vinum optimum vsque ad diem Pentecostes, quando adueniente spiritu sancto inebriati sunt, & tunc aqua mutata est in vinum. De his iterum nuptiis in persona sponsi & sponsæ dicit Isaias: Induit me Dominus vestimento salutis, & indumento iustitiæ circundedit me, quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis. Dominus enim sponsam suam annulo fidei subarrauit, deditque ei spiritum sanctum in pignus, sicut dicit Apostolus in secunda epistola ad Corinthios: Dedit pignus spiritus sanctus in cordibus nostris. Assignauit etiam ei in cruce donationem propter nuptias, scilicet, regnum supernæ felicitatis. De his autem ornamentis, quibus sponsam suam decorauit, dicit Ezechiel: Iuraui tibi, & ingressus sum pactum tecũ, & laui te aqua, & emundaui sanguinem tuum ex te, vnxi te oleo, & vestiui te discoloribus. Et multa de ornatu sponsæ, in eodem capitulo dicuntur, quam lauit Dominus aqua baptismi, emundans eam à sanguine peccati. Et vnxit eã oleo, vnctione, scilicet spiritus sancti, vt esset mitis proximis, & pinguis sibi. Hoc oleo paruuli fouentur, ęgri sanantur, robusti ad certamina præparantur. Vestiuit eam discoloribus, vt esset circumamicta ornamentis diuersarum virtutum. Alij sponsi sponsis suis aurum & argentum & lapides pretiosos tribuunt. Ipse autem plus dedit sanguinem, quo genas animæ ornaret, pro spõsa effudit. Amici autem sponsi & filij nuptiarum in his nuptiis exultant, sponsæ deuotæ ministrantes, vnusquisque secundũ propriam facultatem. Alij lectulum floridum ex rosis, liliis & violis odoriferis præparant. Alij thalamum variis virtutum cortinis venustant. Alij ante ianuam consistentes, dignos admittunt, indignos expellunt, qui vestem non habent nuptialem, qui corporis sui vestem sordibus peccatorum habent coinquinatam. Alij in Hymnis, & Psalmis, & Canticis spiritualibus vitulos labiorũ suorum sponso reddentes, decantant. Iuuenculæ autem tympanistriæ in ieiuniis, & carnis maceratione tympanizant. De quibus ait Ieremias Propheta: Filia Syon adhuc ornaberis tympanis tuis, & eris in choro ludentium. Viri contemplatiui in tympano & choro. Prælati in voce tubæ, scilicet, in tubis argenteis, sicut Moyses & Iosue. Alij cum Dauid in liricis. Alij cum Ieremia in Trenis. Alij cum Salomone in Canticis sponso confitentur, laudantes, & superexultantes eum in secula. Tertiæ nuptiæ spirituales sunt Christi & animæ in baptismo, vel in eius ad Deum conuersione, & iustificatione, vt sint duo in vno spiritu, & in vna voluntate. Vnde Apostolus: Despondi vos vni viro, virginem castam exhibere CHRISTO. Coniugium autem carnale, vt ait beatus

1. Ioan. 4. 1. Reg. 2. Lucæ 1. Luc. 1. De initiatione & subabitione, & consummatione huius matrimonii. De nuptiis Christi & Ecclesiæ. Tertius modus mutandi aquã in vinum & rato & consummato matrimonio. Ephe. 5. 1. Cor. 15. Ioan. 16. Quartus modus mutandi aquam in vinum. Cant. 2. Apoc. 21. Matth. 9. Mar. 2. Lucæ 5. Actuum 2. Isaiæ 61. 2. Cor. 1. De multiplici ornatu sponsæ. Ezech. 16. De diuersis ministris nuptiarum. Cant. 1. Matth. 22. Ephe. 5. Osee 14. Ierem. 31. Dan. 3. De nuptiis Christi & animæ. 2. Cor. 11.

beatus Hieronymus, de virgine facit corruptam. Coniugium spirituale, de corrupta facit virginem. Vnde beata Agnes de Christo ait: Quem cùm amauero casta sum, cùm tetigero, munda sum. Talibus autem dicitur: Crescite & multiplicamini & replete cœlos. Huiusmodi autem matrimonium facit consensus animorum, non in carnalem, sed spiritualem copulam. De quo Propheta in persona Christi dicit: Sponsabo te mihi in iustitia, & iudicio in misericordia, & miserationibus, & sponsabo te mihi in fide. In fide desponsatur in baptismo, & tunc matrimonium est initiatum. Cùm autē anima facit opera iustitiæ, & iudicium seipsum iudicans, vt non iudicetur à Domino, iungitur Domino in iustitia, & iudicio, & tunc matrimonium est ratum. Postquam verò ab hoc sæculo migrat in cœlum, tunc demum matrimonium est consummatum. Quidam faciunt iustitiam sine iudicio, id est, opera iustitiæ sine discretione. Quidam iudicium sine iustitia, literati, scilicet, qui sciunt inter bonum & malum discernere, sed opera iustitiæ nolunt facere. Dicunt enim, & non faciunt. In misericordia & miserationibus desponsatur. In ira enim est Regis misericordia & humilitas, quę incomparabiliter inferiorem se dignatur sibi, coniungere ancillam. Vnde ipse dixit per Prophetam Ezechielem: Transiens per te, vidi te conculcari in sanguine tuo, & dixi tibi cùm esses in sanguine tuo, viue in sanguine, scilicet, peccatorum. Et paulò post ait: Eras nuda, & confusione plena, & transiui per te & vidi te, & ecce tempus amantium, & expandi amictum meum super te, & operuit ignominiam tuam. Ecce quanta est misericordia, tam abiectam & sordidam adamare, & sibi ex ancilla factam Reginam matrimonio copulare. Maior autem & ineffabilis est misericordia, quod postquam tantum maritum contemnens recedit, & meretrix publica efficitur, extinguens filios suos, quos in matrimonio genuit sibi vir eius, scilicet, opera charitatis mortificans, adhuc cum precibus reuocatur, & pluries recedens, quotiescunq; vult reuerti, à marito recipitur: sicut dicit Dominus per Ieremiam: Vulgò dicitur: Si dimiserit vir vxorem suam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum, nunquid reuertetur ad eum vltrà? Nunquid non polluta & contaminata est mulier ista? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamē reuertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te. Ecce quanta misericordia desponsatur, & quantis miserationibus suscipitur. Sunt autem in hoc matrimonio tria bona, quæ in aliis matrimoniis assignantur, scilicet, fides, proles, & sacramentum. Fides, ne alij coniungantur: Vt in libro Sapientiæ dicitur. Quæ nesciuit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum. Non igitur iuxta sponsum recipiat adulterum, diabolum, vel mundum. Coangustatum est enim stratum, ita quod alter decidat, sicut dicit Isaias: Non enim in stratu cordis potest anima simul Christum & diabolum recipere. Pallium breue est, dicit Isaias, vtrumque operire non potest. Dilectio enim Dei non potest ad amorem mundi extendi. Non enim dulcis potest esse Christus, cui adhuc dulcis est mundus. Bonum autē prolis in hoc matrimonio attenditur. Anima enim feruore spiritus sancti accensa, & suauiter in amplexus sponsi liquefacta, & delectabiliter resoluta, concipit germen bonæ voluntatis, parit prolem bonæ operationis, quæ lacte innocentiæ & pietatis nutriēda est, vt possit prouehi quasi ad ætatem adultam perfectionis. In hoc autem delectabili partu euacuatur prima maledictio: In dolore paries filios. Sacramentum autem in hoc consideratur, quod altero viuente, non debet fieri diuortium, excepta sola causa fornicationis: De qua scriptum est: Perdidisti omnes qui fornicantur abs te. Mortua enim sponsa per quodcunq; mortale peccatum, soluitur matrimonium. In Chana autem Galilææ, id est, in zelo transmigrationis fiunt prædictæ nuptiæ, & conuertitur aqua in vinum. Anima zelo charitatis succensa, de vitiis migrat ad virtutes, de malo transit in bonum, de bono in melius, de terra in cœlum. Et sic aqua frigida, vilis & pallida transit in vinum calidum, pretiosum, & coloratum. Anima enim sine diuina gratia gelicidio peccatorum constringitur. Vilis est quæ pro transitoria voluptate seipsam tradit diabolo: sicut ait Ieremias: Quàm vilis facta es, nimis iterans vias tuas. Pallida est, exanguis, & mortua, quæ colore virtutum non est colorata, nec auro charitatis deaurata. Postquam autem Christo coniungitur, feruet charitate. Pretiosa est, quæ iam non in vano accipit animam suam, sed Christo cara, & Angelis gratiosa, colorē gratiæ recipit igne charitatis, & fide passionis purpurata, vinum siquidem abundat in principio nuptiarum, quando in primordio conuersionis charitas ferueſcit. Deficit autem vinum, quando charitas refrigescit, vltimum autem vinum melius dicitur primo, quia qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Aquas igitur Dominus in vinum vertit, quando aufert culpam, & confert gratiam. Aquas vertit in vinum, quādo de impio facit pium, de luxurioso facit castum, de ebrioso sobrium, de auaro largum, de superbo humilem, de crudeli benignum & mitem. Aqua sunt mali in amaritudine maris, id est, vitiorum defluentes. Vinum autem boni calētes interius per charitatem, foris alios potantes per doctrinam. Aqua igitur mutatur in vinum, maximè quando per aquam baptismi regenerati, vel per aquam lachrymarum compuncti, ad tantum feruorem perueniunt, quod pro Christo sanguinem fundunt. Vestes autem, & ornamenta huius sponsæ sunt, niuea camisia innocentiæ, tunica lanea, de vellere agni immaculati, vt sit mitis & suauis, non solum interius, sed in exteriori conuersatione, zona byssina castitatis & munditię, monile pudicitiæ, vt sit pectus eius contra malas cogitationes munitum, ne fortè adulter manum apponat. Pallium auro textum charitatis, quæ operit multitudinem peccatorum. Lapides pretiosi virtutum. Calceamenta, quibus pedes affectuum muniat exempla sanctorum.

Hieronymus. *Gene.1.* *Oseę 2.* *Quod matrimonium spirituale sit initiatum, ratum & consummatum.* *Matth.23.* *Ierem.3.* *De tribus bonis huius matrimonii.* *Sapien.3.* *Isaiæ 28.* *Gene.3.* *Matth.5.* *Quintus modus conuertendi aquam in vinum.* *Ierem.2.* *Matth.10.* *De variis animæ ornamentis.* *Iaco.5.*

Inaures obedientiæ. Armillę, quibus brachia ornantur, operationes bonę. Speculum diuinę scri-
Cant. 1. pturæ. Murenulę aureæ, vermiculatæ argento, scilicet, scripturarum sententiæ, & sermones sa-
pientiæ confirmati noui & veteris testamenti auctoritate. Corona aurea insuper vitæ æternæ,
nunc in spe, tandē autem in re & in specie. Quid igitur retribuet Domino pro omnibus quę
Item 4. retribuit sibi? Retribuat cor mundum & corpus immaculatum, vt tota pulchra sit eius amica.
Et quoniam scriptum est, propter hoc relinquet homo patrem & matrem, relinquat diabo-
Gene. 2. lum malorum omnium patrem, & matrem carnalem concupiscentiam. Obliuiscatur populum
Cant. 1. suum, & domum patris sui, & dicat: Mihi autem adhærere Deo, bonum est. Curremus in odo-
De custodibus rem vnguentorum tuorum. Et quoniam zelotypus est sponsus eius, dedit ei custodem Ange-
sponsæ & quod lum bonum, & insidiatorem Angelum malum. Super omnia autem caueat, ne vel vnum in-
caute debet se ordinatum aspectum ad adulterium faciat, ne fortè cum vxore Loth retrò aspiciat, quia te-
conseruare. ste Salomone, zelus & furor viri nō parcet in die vindictę, nec acquiescet cuiusquam precibus.
Gen. 19. Caueamus autem & nos, ne ab his nuptiis nos retrahat vxor mala per carnalem concupiscen-
Parab. 6. tiam. Ne villæ sollicitudo nos retardet per curiositatem. Ne iuga boum nos retineant per
De his quæ nos auaritiam. Quartum matrimonium est rationis & sensualitatis, scilicet, partis animæ & inferio-
ab his nuptiis retrahit. ris. Quas Deus ita coniunxit, vt sensualitas tanquam vxor, & quasi mulier mollis, & flexibilis
Lucæ 14. subiiceretur rationi, & eius moderamine regeretur, sicut scriptum est in Genesi: Sub viri pote-
De matrimo- state eris. Et Dominus ad Caim dixit: Nónne si bene egeris, benè recipies? Sin autem malè, sta-
nio rationis et tim in foribus peccatum aderit, & sub te est appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Et ideo-
sensualitatis. circo rationi imputatur, si vxorem suam, scilicet, sensualitatem, cuius dominatur non refrænat,
Gene. 3. sicut imputatum est Adæ, quod consensit vxori. Inimici enim hominis domestici eius. Dicit
Item 4. enim beatus Gregorius: Tribus modis committitur culpa. Sugestione hostis, delectatione car-
Mich. 7. nis, consensu rationis. Sugestione tentamur, delectatione fallimur, consensu vincimur. Debet
Gregorius. igitur ratio reprimere Euam suam, scilicet, sensualitatem, & malè persuadenti respondere, quasi
Quibus modis culpa committitur, & quod vna de stultis mulieribus locuta es mihi. Sicut enim stillicidium, ita mala vxor plerunque eii-
refrænare debemus vxo- cit hominem de domo. Vnde Salomon in Parabolis: Tecta perstillantia in die frigoris, & mu-
rem nostram & primos mo- lier litigiosa comparantur. Licet igitur motus sensualitatis, non possint preueniri ne insurgant,
tus comprimere. debent tamen reprimi, ne nimis procedant. Teneat igitur Iacob plantam Esau, & ratio paruu-
Iob 2. los suos ad Petram allidat, nec respiciat mulierem multiuolam, scilicet, sensualitatem, multa ma-
Parab. 27. la volentem, sed eam fortiter cohibeat. Non solùm enim superflua, sed aliqua de necessariis illi
Gene. 25. subtrahat. Ait enim Salomon in Parabolis: Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis. Vinum
Eccle. 25. enim & mulieres, vt dicit Ecclesiasticus: Apostatare faciūt sapientes, id est, iocunditas secularis
Parab. 26. & delectatio carnalis. Et idcirco in eodem Ecclesiastico dicitur: Super filiam luxuriosam firma
Eccle. 19. custodiam, ne quando faciat te venire in opprobrium inimicis. Filia luxuriosa est mulier ista,
Item 42. de qua Salomon in Ecclesiaste: Inueni amariorem morte mulierem, laqueus est venatorum, id
Eccle. 7. est, dęmonū. Et iterum in Parabolis: Fauus distillans labia meretricis, nitidius oleo guttur eius,
Parab. 5. nouissima autem eius amara quasi absynthium. Patet igitur in quantum præcipitium pertra-
hat animam stultitia malæ vxoris, scilicet, sensualitatis, nisi cohibeatur fræno rationis. Ipsa
enim, vt dicit Ecclesiasticus: contra omnem sagittam aperiet pharetram suam donec deficiat.
Contra omnem tentationis sagittam, aperiet insatiabilem voluptatis famem. Per odiosam au-
Eccle. 26. tem mulierem, cùm in matrimonio assumpta fuerit, mouetur terra, vt ait Salomon in Prouer-
Parab. 30. biis. Refrænetur igitur sensualitas, vt sit subiecta viro suo. Et licet cum dolore à principio pa-
Gen. 3. riat filios, postquam obedire didicerit, & viro suo consentire consueuerit, tandem aqua mu-
Sextus modus mutandi aquā in vinum. tabitur in vinum, vt in pace & gaudio, in generatione filiorum cooperetur marito suo, vt sit
eius vxor sicut vitis abundans, & in ea implebitur, quod scriptum est: Cor meum & caro mea
exultauerunt in Deum viuum. Ex prædictis igitur manifestum est, quod in omnibus memo-
ratis nuptiis in Chana Galilææ, aqua mutatur in vinum. Hoc autem fit in domo architriclini,
De domo ar- id est, Dei patris, qui est princeps triclinij, id est, ecclesiæ, quæ dicitur triclinium, propter tres or-
chitriclini & dines saluandorum, doctorum, continentium, & coniugatorum, & etiam dicitur triclinium,
sex hydriis. quia in se recipit trinitatem. Quoniam autem dicuntur ibi, sex hydrię fuisse, quę sunt vasa aqua-
tica, ab hydor, quod est aqua, possumus intelligere hydrias plenas aqua, quādo fiunt opera mi-
sericordiæ, non amore sed timore. Quando verò ex charitate fiunt, aqua cōmutatur in vinum.
Quando verò propter vanam gloriam opera misericordiæ exercentur, aqua in sanguinem con-
Exod. 7. uertitur. Et generaliter quotiens bonis transitoriis contra Deū abutimur, plaga Ægyptiorum,
qua aquæ conuersæ sunt in sanguinem percutimur. Si autem bona temporalia ad Deum con-
uertimus, vt de sinistra dexteram faciamus, aquas in vinum mutamus. Lapideę hydrię dicūtur,
non propter duritiam, sed propter constantiam in bono, vt opera misericordiæ facientes non
De multiplici deficiamus. Quæ implentur vsque ad summum, dum opus misericordię ducitur ad perfectum.
impletione hy- Ministri hydrias implent, dum liberalitas & hilaritas opera misericordiæ plenæ exercent. Po-
driarum & sitę autem erant hydrię secundum purificationem Iudæorum, id est verè confitentium, qui con-
vacuitate earum. tritione, confessione, & satisfactione purificantur. Plenæ sunt hydriæ vino, quando opera mi-
De capacitate sericordiæ fiūt ex charitate. Vacuæ sunt quādo fiūt pro carnali affectu, vel humano fauore. Ple-
hydriarum. næ autē sunt veneno, quando fiunt in mortali peccato. Hydriæ autē metretas binas vel ternas,
id est, mensuras dicuntur continere, quia opera misericordiæ debent fieri corde, ore, & opere.

Debent

Debent præterea fieri in charitate, & fide. Sine fide enim impoſsibile eſt placere Deo. Opera autem ſine charitate mortua ſunt. Tres inſuper metretas capiunt, quando cibo materiali, & refectione ſacramentali, & pabulo doctrinæ ſpiritualis proximos reficimus. Quia verò corpus & anima paſcuntur, metretas binas continere dicuntur. Si autem in prædictis velimus allegoriam attendere, ſex hydriæ ad ſex mundi ætates referuntur. Tres metretas ad tres ordines ſaluandorum referimus, vel ad fidem ſanctæ Trinitatis. Dicuntur etiam duas metretas continere, propter credentes ex vtroque populo, ex Gentibus, ſcilicet, & Iudæis. In qualibet autē ſex ætatū, vino deficiēte, aqua cōuerſa eſt in vinū, dū ea quę ad literā in figuris acciderūt, ſpiritualiter intellecta impleatur. Vinū deficit, quādo Scribę & Phariſæi legis ſenſum carnaliter exponētes, ad literā tantū legē obſeruabāt. Chriſtus aquā in vinum cōuertit, dum quæ carnalia videbātur, ſpiritualiter implenda oſtendit. Prima ætas fuit ab Adā vſq; ad Noë: in hac Abel à fratre occiditur. Si quis Abel innocentiā imitatur, bibit vinū: in his autē qui Caim malitiā ſequūtur, vinum deficit. Aqua autē mutatur in vinū, dum ea quę ad literā ſcripta ſunt, ad Chriſtū verū paſtorem, & innocentē ſpiritualiter referimus, qui à fratribus ſuis Iudæis occiſus eſt extra portā. Eodem modo in qualibet alia ætate facilè eſt exponere. Bonos enim, ſcilicet, Noë, Abrahā, & alios imitando, vinū bibimus, quod in illis deficit, qui malorū mores peruerſos imitātur, vel ea quæ ſcripta ſunt vitioſe, ſicut hęretici exponunt. Aqua verò in qualibet ætate mutatur in vinū per ſpiritualē intellectū. In ſexta ætate Chriſtus circunciditur & in templo offertur. Qui ſacramētis diuinis humiliter ſubiicitur, vinum bibit. Deficit autem vinum in illis, qui ſacramenta Eccleſiæ deſpiciunt. Si autē ſpiritualiter circuncidamur à vitiis, vel per carnis circunciſionē totius mortalitatis futurā eſſe depoſitionē intelligimus, quādo in templo cœleſti Domino offeremur, aquam in vinum cōuertimus. Hoc autē melius vinū quod ſeruatum eſt ad vltimū. Hæretici autem & carnales homines bonū vinum primū ponunt, & poſteà deterius, dum de veris ad falſa deſcendunt. Hydriæ igitur vſq; ad ſummū implentur aqua, quia ab initio nullū tempus vacauit à ſalutari doctrina. Dominus autē hydrias vino impleuit, dum ſenſum aperuit diſcipulis, vt ſcripturas intelligerēt, & ſpiritū ſanctum dedit eis, vt illas adimplerent. Vos igitur fratres chariſsimi, qui vocati eſtis ad nuptias ſponſi, & ad cœnā agni, impleamini aqua ſapientiæ ſalutaris, ſacræ lectioni crebrius attendendo. Et quoniā ſcientia ſine charitate inflat, rogemus Dominum, vt ſcientiam noſtrā charitate calefaciat, & illam ad quærenda cœleſtia cōuertat, quatenus ſpiritualiter inebriati, poſſumus dicere cum Propheta: Potaſti nos vino cōpunctionis. Hydrias autem noſtras, vaſa, ſcilicet, aquatica, id eſt, corda carnea, debemus implere amaritudine pœnitentiæ vſq; ad ſummum. Deus autem has aquas mutat in vinum, quando fletum culpæ ſequitur iucunditas gratiæ. In nuptiis enim Chriſti priùs ponitur vinum acerbum intolerantia laboris & multiplici tribulatione, poſtmodum optimū in iucunditate, & æterna retributione. Ecōtrà in nuptiis diaboli, primò ponitur vinum bonum, ſecundum ſenſum, in trāſitoria delectatione. Poſteà verò id quod deterius eſt & peſsimum, in æterna amaritudine. Nos igitur ſex hydrias, id eſt, vaſa cordis noſtri & quinq; ſenſuum aquis pœnitentiæ impleamus, aquis lachrymarū abluamus. His enim aquis Iudęi, id eſt, veri cōfeſſores purificātur. Tres metretas hydrię noſtrę capiunt, quando flemus, quæ delectatione, conſenſu, & opere, cōtra Deum egimus. Binas autem capiunt, quādo pro cōmiſsis & omiſsis lugemus. Si autē in nobis vinum deficit, ſi feruor charitatis in hydriis cordis noſtri tepeſcit, ſi aquā inſipidā in mentibus noſtris ſentimus, oremus matrem miſericordiæ, vt ipſa filiū ſuum deprecetur, quatenus aquā in vinū deuotionis & feruētis charitatis mutare dignetur, vt corda noſtra tres menſuras capiāt, per fidē, ſpem, & charitatem. Duas verò per rectam voluntatē, & bonam operationem. Si verò hydria ſenſualitatis repleta ſit aquis voluptatis, relinquite hydriam, ad exemplū Samaritanæ, omnē à vobis carnalem concupiſcentiā abiiciendo: implete hydriā cordis veſtri vſq; ad ſummū aquis cōtritionis & amaritudinis, vt Deus eas cōuertat in vinū delectationis & amoris. Ad nuptias autē veſtras & cōuiuia vocate Chriſtum in membris ſuis, quod eſt ipſum vocare cum diſcipulis ſuis, non mimos, non hiſtriones, non lecatores, non diuites, vt nos reinuitent, ſed Chriſti pauperes. In Chana autem Galilææ, id eſt, in feruore tranſmigrādi & procedendi, ſemper de bono in melius tranſmigrare de Ægypto in deſertum, de deſerto in terram promiſsionis lacte & melle fluentem, id eſt, de mundo ad patrem. Ipſo præſtante qui viuit, &c.

Heb. 11. — *De ſex hydriis allegoricæ & earum continentia.* — *De defectu vini & conuerſione aquæ in vinum.* — *Gene. 4.* — *Heb. 13.* — *Lucæ 2.* — *Quod in nuptiis Chriſti melius eſt vltimum vinum quā primum, econtra hæretici faciunt.* — *Lucæ 24.* — *Ioan. 20.* — *Concluſio cum morali recapitulatione.* — *1. Cor. 7.* — *De duplici vino in nuptiis Chriſti, & de duplici vino in nuptiis diaboli.* — *De impletione ſex hydriarū moraliter & de capacitate earum.* — *Ioan. 4.* — *Quod Chriſtū ad nuptias vocare debemus.* — *Exod. 3.*

DOMINICA TERTIA POST EPIPHANIAM
THEMA DE INTROITV MISSAE, ſumptum ex Pſalmo.

Adorate Deum omnes Angeli eius, audiuit & lætata eſt Syon, & exultauerunt filiæ Iudæ.

VOX eſt Eccleſiæ non admonentis vel exhortātis Angelos ſanctos, quia exhortatione nō indigent, ſed aggratulantis & exultātis de laude & miniſterio Angelorum, & de eius celſitudine quem adorāt. Ac ſi dicerent: Adorate Deum, id eſt, gaudeo quod adoratis, benefacitis, quod facitis, facite. Gaudet igitur Eccleſia de bono Angelorū, ſicut ipſi de bono noſtro gaudent, & negotia ſalutis noſtrę apud Deum

Expoſitio thematis.

promouere student, vt reddat gaudium pro gaudio, & dilectionem pro dilectione. Gaudet etiam de eius honore & reuerentia, cui omne genu flectitur cœlestium, terrestrium, & infernorum. *[Phil. 2.]* Vnde ipse Dominus ait: Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad patrem. *[Ioan. 14.]* Et hoc est quod dicitur: Audiuit & læta est Syon. *[De multiplici auditu.]* Audit Ecclesia auribus corporis, & auribus cordis, de quibus Ezechiël propheta ait: Qui audit, audiat. Qui audit, scilicet, auribus corporis, audiat auribus mentis. *[Ephe. 4.]* Audit per diuinam scripturam, per prædicationem, per diuinam inspirationem. *[Quare ecclesia nominetur Syon.]* Ecclesia verò dicitur Syon, propter loci situm & dispositionem, & propter nominis interpretationem. Sicut enim mons ille ad literam in altum eleuatur, & muro cum turribus à Rege Dauid cinctus fuit & munitus, ita Dei Ecclesia, cuius conuersatio in cœlis est, *[Phil. 3.]* præeminentia sanctæ vitæ in sublime attollitur, & custodia tam Angelorum quàm Prælatorum, velut turribus & propugnaculis munitur. *[De multiplici speculo ecclesiæ.]* Syon interpretatur speculum, vnde Ecclesia dicitur Syon, eò quòd videat nunc in speculo & ænigmate imaginem, scilicet, veritatis, quæ posteà facie ad faciem visura est veritatem imaginis. *[De speculo scripturæ.]* Habet autem diuinam scripturam pro speculo, in qua considerat, vt ait Iacobus, vultũ natiuitatis suæ. *[Iacobi 1.]* In qua si quid in ea turpe est, aut deforme, debet intueri, vt maculas omnes possit abluere. *[Exod. 38.]* Quod signatũ est per luterem æneum de speculis mulierum factum, in quo sacerdotes corpus suum abluebant, priusquam sacrificia secundum legem offerrent. *[De speculo crucifixi & exemplis sanctorum.]* Habet prætereà speculum crucifixi, in quo respiciat velut in serpentem æneum, contra omnes morsus serpentium. Vita etiam Christi & exẽpla sanctorum competenter speculo comparantur. *[Num. 21.]* Qualem enim faciem speculo ostendis, talem tibi repræsentat & reddit. De Christo enim dicitur: Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris: & cum electo electus eris, & cum innocente innocens eris. *[Parab. 9.]* Et ipse ait: Ego diligentes me, diligo. Et in primo Regum ait: Quicunque honorificauerit me, honorificabo eum: qui autem contempserint me, erunt ignobiles. *[1. Reg. 2.]* Ipse autem cum vigilantibus vigilare, & cum dormientibus dormire dicitur, & cum illis qui conuertuntur, conuerti. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, dicit Dominus. *[Mala. 1.]* Sancti etiam aliorum vultibus per compassionem se conformant, Gaudent cum gaudentibus, lugent cum flentibus, infirmantur cum infirmantibus, vruntur cum scandalizatis. *[Rom. 12. 2. Cor. 11. 1. Cor. 9.]* Omnibus omnia fiunt, vt omnes lucrifaciant. *[De speculo sepulturæ mortuorum.]* Mortuorum insuper sepulturæ, speculum sunt Ecclesiæ, in quo speciem suam visitans non peccet. Vnde Salomon in Ecclesiaste: Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. *[Eccle. 7.]* In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid futurum sit. *[De speculo fragilitatis humanæ.]* Etiam suiipsius agnitio, & vilitas conditionis, speculum est vitreum, in quo homo seipsum agnoscit. Arguam te, dicit Dominus in Psalmo, & statuam contra faciem tuam, scilicet, vt teipsum aspicias, & cognoscas te esse sperma fœtidum, vas stercorũ, escam vermium, paulò antè nihil eras, paulò pòst non eris.

Nos leuis umbra sumus, nos actus turbine fumus. Nos agri fœnum, primò caro, posteà cœnum.

[De speculo vanitatis huius mundi.] Vanitas etiã huius mundi, & figura quæ citò præterit, & omnia quę in mũdo sunt, speculo comparantur. *[1. Corint. 7.]* In quo inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea quę facta sunt, intellecta cõspiciuntur, sicut ait Apostolus ad Rom. *[Rom. 1.]* Et B. Iob ait: Interroga iumenta, & docebunt te: & volatilia cœli, & indicabunt tibi: loquere terræ, & respondebit tibi, & narrabunt pisces maris. *[Iob 12.]* Omnia enim opera Dei debemus inspicere ad instructionẽ nostram. *[De speculo pœnæ reproborum & præmii beatorũ.]* Pœnæ etiã reproborum nobis sunt pro speculo, vt lauet iustus manus suas in sanguine peccatorũ, id est, opera sua purificet inspecta pœna damnatorum. Similiter & præmia beatorum debemus frequẽter intueri, & annos æternos in mẽte habere. Vnde in Psalmo: Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominũ Deũ nostrũ, donec misereatur nostri. *[De speculo ecclesiæ.]* Habet præterea Syon aliã significationẽ, secundum quã interpretatur specula. Et propter hoc Syon dicitur Ecclesia. Ad quã Ieremias: Statue tibi speculum, pone tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectã. *[Iere. 31.]* *[De diuersis laqueis diaboli.]* Diabolus enim tanquam Nemroth, venator fortis coram Domino, circunquaq; laqueos tendit quibus animas capit, nisi Deus eas liberet de laqueo venantiũ. A superiori parte, per superbiã, ab inferiori per carnalẽ voluptatẽ, ab anteriori per rerũ temporaliũ cupiditatẽ, quas proponit ante oculos, dicẽs: *[Matth. 4.]* Hæc omnia tibi dabo, si procidẽs adoraueris me. A posteriori per peccatorũ pręteritorũ cum delectatione recordationẽ. A dextris per prosperitatẽ, à sinistris per aduersitatẽ: vnde oportet quod animalia *[Ezech. 1. Apoc. 4.]* plena sint oculis antè & retrò, vt sibi circunquaq; ab insidiis caueãt, & in altitudinẽ speculationis ascendãt. *[Parab. 1.]* Frustra enim iacitur rete ante oculos pennatorũ. Vnde Dominus ad Abrahã: Leua oculos tuos in directũ, & vide à loco in quo nunc es ad Aquilonẽ, & ad Meridiẽ, ad Oriente, & ad Occidentem. *[Gen. 13.]* Syon igitur specula cõtemplationis ascendẽs, audiuit & læta est, de eo quod *[Matth. 18.]* Angeli semper assistunt Deo, & ipsum venerãtur & laudãt. *[De adoratiõe.]* Propriè enim dicitur adoratio debita reuerẽtia, & honor cũ mẽtis deuotione, & humiliatione exhibitus Deo, & plerunq; cũ gratiarũ actione. Sicut cùm dicitur: Adoramus te Christe, & benedicimus tibi, quia per sanctã crucem tuã redemisti mundũ. Deũ autẽ adorare, est ei cũ tota mente per humilitatẽ & deuotionem se substernere, & ipsum principiũ & finem omnis boni credere. Secundũ hoc solus Deus adorãdus est: sicut scriptũ est: Dominũ Deũ tuũ adorabis, & illi soli seruies. *[Deut. 6. Matth. 4.]* Adorare enim propriè dicitur illud, quod adoratur in prẽmiũ petere. Homines tamẽ vel Angelos adorare dicimur, dũ eos veneramur, hoc aũt impropriè dicitur, quia solus Deus propriè adoratur. *[Isaiæ 17.]* Vnde Isa. ait: Inclinabit se homo ad factorẽ suũ, nõ ad altaria, quę fecerũt manus eius. *[Quod solus Deus propriè sit adorandus.]* Licèt enim altaria & loca sancta venerari debeamus ꝑpter Deũ, nõ tamẽ ea adorare debemus. Nõ enim imagines, sed Deum

corám imaginibus adoramus, imago auté crucifixi in Ecclesia ponitur, quia crucifixus per eã nobis ad memoriã reducitur. Signũ igitur vel lignũ crucis veneramur, sed nõ adoramus. Scriptũ est enim: Adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius, in loco & nõ locũ adorare debemus. Et iterũ: Adorate Dominũ in aula sancta eius. Non aulã, sed Dominũ in aula. Et in Isa. Corã altari hoc adorabitis. Corã altari, sed nõ altare. Adorabimus enim ad templũ sanctũ tuũ, nõ ipsum templum, neq; templi vel reliquias sanctorũ. Adorare igitur debemus solũ Deũ, aliquãdo in terra prostrati, aliquãdo flexis genibus, quãdoq; super pedes erecti. Qui prostratus orat, figurã gerit illius qui dicebat: Meméto quęso quod sicut lutũ feceris me, & in pulueré reduces me. Qui flexis genibus & expãsis manibus, typũ illius, qui ait: Trahe me post te, curremus in odore vnguentorũ tuorũ. Qui verò stando orat, assimulatur illi, qui dicebat: Stantes erãt pedes nostri in atriis tuis Ierusalé. Oratio auté generaliter dicitur pius affectus animi ad Deũ, qui ne pigritetur quãdoq; prorumpit in vocé. Specialiter auté dicitur oratio, quę fit pro malis amouẽdis, vel pro purgãdis in via. Postulationes propriè pro bonis adipiscédis, vel pro purgandis in Purgatorio. Gratiarũ actiones pro bonis adeptis, & maximè pro his qui sunt in patria. Obsecrationes auté dicuntur, quæ fiunt cum adiuratione, & maximè pro cõuertendis ad Deũ. Generaliter auté pro omnibus his quãdoq; accipitur oratio. Aliquãdo tamé inter orationé & deprecationé distinguitur, vt dicatur oratio pro bonis adipiscẽdis, deprecatio verò pro malis amouẽdis. Angeli adorãt Deũ, sed propriè nõ orãt. Dæmones orãt, sicut rogauerunt Christũ, vt mitteret eos in porcos, sed nõ propriè adorãt, quia nec ipsum humiliter reuerẽtur, nec ei gratias agunt. Boni auté homines orãt & adorãt: Angeli auté dicũtur orare impropriè. Nihil enim à Deo petũt, cuius voluntaté agnoscũt, sed ei penitus cõsentiũt. Cùm auté desideriũ suũ à Deo cõpletum in nobis vel cõplendum agnoscunt, Deo gratias referunt, & ideò dicuntur orare pro nobis, id est, Deũ pro nobis laudare. Orationes etiã nostras Domino offerunt, sicut in Apocal. dicitur: Ascẽdit fumus aromatũ de manu Angeli in cõspectu Dei. Oratio auté fit quãdoq; corde tantũ, sicut Susanna tacés exaudita est. Et Moysi taceti dixit Dominus: Quid clamas ad me? Ore etiã fit oratio, sicut Dominus orãs in cruce, cum lachrymis & clamore valido emisit spiritũ. Opere oramus, vnde Apostolus: Sine intermissione orate. Non enim cessat orare, qui nõ cessat benefacere. Vnde eleëmosynæ Cornelij, quæ cõmemoratę sunt apud Deũ, pro ipso orauerunt. Verè auté orare est, vt ait B. Gregor. amaros ex cõpunctione gemitus nõ verba cõposita resonare. Et quoniã peccatores nõ exaudit Deus, oportet quod oratio sit pura, scilicet, ex puro corde. Iniquitaté enim si aspexi in corde meo, nõ exaudiet Dominus. Et quia Dominus respexit in orationes humiliũ, non iactet merita sua, sicut Pharisæus. Quia oratio humiliãtis se, penetrat nubes, teste Ecclesiastico, maximè quãdo duas alas habet, ieiuniũ & eleëmosynã. Illa enim oratio pinguescit, quãdo carnis maceratio pascit, & grata Domino habetur, quę operibus misericordiæ cõditur. Et quoniã scriptũ est: Qui indeuotus orat, iudicium sibi postulat. Sit deuota oratio & intẽta supplicatio, quæ menté dormire nõ sinat, sed clauso ostio quinq; sensuum infra cordis trãquilli cubiculum deuotè oret, sicut dicitur in Eccles. Da suauitaté & memoriã similaginis, & impingua oblationem, & da locũ Medico, quoniã auté Deus spiritus est, in spiritu & veritate, nõ in multiloquio & strepitu verborũ, oportet eum orare. Vnde in Euang. dicitur: Orantes nolite multum loqui, sicut Ethnici. Debet etiã oratio fidelis esse, vt oret in fide, nihil hæsitãs. Talé enim habeat conscientiã, quod confidat se esse de his de quibus dicitur: Quodcunq; petieritis patré in nomine meo, dabit vobis. Vnde in Eccles. Ante orationé prępara animã tuã, & noli esse sicut homo, qui tentat Deum. Sit oratio pia, ne fiat in alterius detrimentũ, sicut qui orantes aliis maledicunt, dicentes: Deus tibi det dié malũ. Sit oratio iusta, ne pro temporalibus venalis fiat, nec etiã simpliciter temporalia petat, sed tantum ea, quę sunt ad saluté. Dicit enim B. Aug. Qui Deum petit, vt aliud assequatur, nõ Deum quęrit, sed quod adipisci cõcupiscit. Orãdus est enim Deus in spiritu & veritate, id est, pro spiritualibus & veris bonis. Sit frequẽs & assidua oratio. Vagę enim mẽtis est & instabilis, nõ posse diu in oratione morari. B. Iacobus ex frequẽtia orationis callosa genua dicitur habuisse. Et Dominus noster in oratione pernoctauit. Et S. Bartholomęus centies in die & totidé in nocte genua supplicãdo flectebat. Sit oratio perseuerãs, vt nõ fatigemur animo, si statim nõ exaudiamur, sed luctetur exẽplo Iacob tota nocte cũ Angelo. Nam vidua Euãgelica per importunitaté obtinuit apud iniquum iudicé, qui nec Deum timebat, nec hominé reuerebatur. Magna est efficatia orationis. Oratio enim Deũ lenit, lachryma cogit, hęc vngit, ista pungit. Orationibus B. Iacobi velut igne, dęmones succendebãtur: oratio Petrum eduxit de carcere, Danielé de lacu leonũ, Corneliũ de infidelitate, Lazarũ à monumento, filiã Cananęæ liberauit à demonio. Debemus igitur adorare Deũ, ipsum honorãdo, & eius maiestati nos cum humilitate & reuerẽtia substernẽdo. Debemus orare ipsum pio affectu, vtriusq; vitę necessaria pro nobis, & pro proximis nostris postulãdo. In ipso etiã debemus gaudere, & in omnibus gratias agere, absq; querela & murmuratione. Propterea Psal. ait: Et exultauerunt filię Iudę propter iudicia tua domine. Animę enim per confessioné innouatę & purgatę, exultãt in domino, & diuina iudicia reuerẽtur & approbãt. Iustus enim dominus, & iustitias dilexit, ęquitaté vidit vultus eius. Et quoniã omnia nuda sunt & aperta in oculis domini, qui scrutatur corda & renes, iudiciũ eius nec fallere potest, nec falli. Siue sit iudiciũ discretionis, quo boni discernũtur à malis in pręsenti, merito & nõ loco. De quo iudicio: Nũc iudiciũ est mũdi. Et in Psal. Iudica me Deus, & discerne

Isaiæ.36. De varia situ adorantium. Iob 10. Cant.1. De oratione. Matth.7. Mar.5. Lucæ 4. De multiplici oratione. Apoc.8. Dan.13. Exod.14. Heb.5. 1.Thes.5. Actuum 10. Gregorius. Ioan.9. Oportet quod oratio sit pura. Lucæ 18. Eccle.35. Quod oratio sit humilis & duos habeat comites ieiunium & eleëmosynam. Quod sit deuota oratio. Matth.5. Eccle.38. Ioan.4. Matth.6. Iaco.1. Ioan.15. Quod sit oratio fidelis. Eccle.18. Quod sit pia. Quod sit iusta. Augustinus. Quod oratio sit frequens & assidua. Matth.14. Mar.6. Ioan.6. Lucæ 6. Heb.12. Quod sit perseuerans. Gene.32. Lucæ 18. Et virtute & multiplici effectu orationis. Actuum 12. Dan.14. Actuum.10. Ioan.11. Matth.15. Differẽtia inter adorationẽ & orationem. 1.Thes.5. Heb.4. Iere.17. De multiplici iudicio, & primo de iudicio discretionis. Ioan.12.

De iudicio discussionis & excæcationis. Ioan. 2. Item 9. 1. Petri 4. De iudicio correptionis & extremæ ventilationis Matth. 25. Gene. 11. Iob. 28.

causam meã de Gente nõ sancta. Siue sit iudiciũ discussionis, quo discutit merita singulorũ, de quo Propheta ait: Non intres in iudiciũ cũ seruo tuo Domine. Siue sit iudiciũ excęcationis, de quo dicitur: Qui nõ credit, iam iudicatus est. Et iterũ: Ego in iudiciũ veni in mundũ, vt qui nõ vident, videãt: & qui vidẽt, cęci fiant. Siue sit iudiciũ correptionis, de quo Petrus in epist. canõ ait: Tempus est vt incipiat iudiciũ à domo Domini. Siue sit iudiciũ extremæ ventilationis, In quo Dominus quadrupliciter iudicabit, scilicet, diiudicãdo, discernẽdo, adiudicãdo, & abiudicando, siue cõdemnando. Erit igitur quadruplex iudiciũ. Primũ diiudicationis & discussionis dicẽte Domino: Esuriui, & nõ dedistis mihi mãducare. Tunc cõfundentur linguæ gigantiũ, qui turrẽ Babel ædificauerũt, & loqui præ cõfusione nõ poterunt. Secundũ est separationis, quãdo diuidet agnos ab hœdis. Vnde B. Iob ait: Lapidẽ caliginis & vmbrã mortis diuidit torrẽs à populo peregrinãte. Lapis caliginis est diabolus obstinatus & cæcus, vmbra mortis, qui mortem, id est, diabolũ imitãtur. Hos diuidet torrens sentẽtiæ iudicij à populo peregrinãte, qui nõ habet hîc manentẽ ciuitatẽ, sed futurã inquirit.

Heb. 13. Ibidem.

Tertiũ est adiudicationis & saluationis, sicut scriptũ est: Non damnabit eũ cùm iudicabitur illi. Et iterũ: Iudicare pupillo & humili, id est, ad honorem eorũ adiudica eis causam, cõferendo regnũ ęternũ. Quartũ iudiciũ est abiudicationis, reprobationis & cõdemnationis, sicut Apost. ait: Fornicatores & adulteros iudicabit Deus, id est, condemnabit. Et Apostolus Iacobus ait: Iudiciũ sine misericordia fiet illi, qui nõ fecit misericordiã.

Iacobi 2. De iudicio assensionis.

Erit præterea ibidẽ quintũ iudiciũ assessionis, scilicet, & approbationis, de quo dicitur: Sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicãtes duodecim tribus Israël. Sextũ etiã iudiciũ erit ibi, scilicet, iudiciũ cõparationis, de quo in Euang. dicitur: Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & cõdemnabit eam. Erit pręterea ibi septimũ iudiciũ attestationis in conscientiis singulorũ, testimoniũ reddẽte illis cõscientia ipsorũ, & inter se inuicẽ cogitationũ accusantium aut etiã defendentiũ, in die cùm iudicabit Dominus occulta hominũ, sicut Apostol. ad Rom. ait.

Matth. 19. Rom. 2. Ioan. 5. De iudicio manifestationis. De iudicio cõparationis. De iudicio authoritatis & de iudice, auctore, & reo, & aduocatis, assessoribus, testibus & tortoribus atque pœnarum instrumentis. Rom. 2. 2. Regum 1. Matth. 25. Ioan. 19. Matth. 5. Isaiæ 3. Matth. 5. Sap. 5. 1. Cor. 11.

De hoc autẽ iudicio extremę ventilationis, dicit Dominus in Euang. Pater nõ iudicat quenquã, sed omne iudiciũ dedit filio. Quod intelligendũ est de iudicio manifestationis, quia solus filius apparebit in iudicio, non pater vel spiritus sanctus: alioquin iudicio authoritatis tota Trinitas iudicabit. In hoc igitur terribili iudicio Iudex est Dominus, qui falli non poterit, nec precei pretio à iustitia flecti, qui iudicabit absq; acceptione personarũ, à quo nõ poterit appellari, qui nõ habet superiorẽ, nec retractabitur sentẽtia postquã ab ipso profertur. Sagitta enim veri Ionathę nõ abibit retrorsum, sed penetrabit vsq; ad intima cordis, quãdo intonabit illud horribile verbũ: Ite maledicti in ignẽ æternũ. Ipse enim nõ solũ Iudex erit, sed insuper actor, dicens: Hæc fecisti, & tacui. Existimasti inique, quod ero tui similis, arguã te, & statuã cõtra faciẽ tuam. Rei autẽ erunt illi, cõtra quos fiet disceptatio. Aduocati cõtra nos erũt, opera nostra mala, cum dicetur: Ecce homo, & opera eius cum eo: & mandata Domini, quę transgressi sumus, atq; sermo diuinus cui cõtradiximus. De quo dicitur: Esto consentiens aduersario tuo, dum es in via. Insuper autẽ crux Christi allegabit cõtra impios, vulnera perorabũt, claui cõquerentur, cicatrices loquentur. Assessores autẽ erunt Apostoli & Apostolici viri, id est, perfecti. De quibus Isaias ait: Dominus ad iudiciũ veniet cum Senatoribus populi sui. Testes erunt cõscientiæ singulorum: nemo enim reus, teste cõscientia, absoluitur. Tortores erunt ipsi dæmones, sicut scriptũ est: Ne forte Iudex te tradat tortoribus siue ministris. Omnia etiã elemẽta erunt instrumenta pœnarum, sicut in libro Sap. dicitur: Pugnabit pro eo orbis terrarũ cõtra insensatos.

De iudicio pœnitentiæ & exercitii. De iudicio examinationis. De iudicio suspitionis. Sap. 1. Rom. 14. 1. Cor. 11. De iudicio tentationis. 1. Tim. 3. Iob. 39.

Vt autẽ in hoc iudicio nõ incidamus, iudicemus nosmetipsos in pręsenti iudicio pœnitẽtię & exercitij, de quo Apost. ait: Si nosmetipsos diiudicaremus, nõ vtiq; iudicaremur, id est, nõ cõdemnaremur. Cum omni autẽ diligẽtia caueamus, ne in iudicio examinationis in causis deuiemus, de quo scriptũ est: Diligite iustitiam qui iudicatis terrã. A iudicio autẽ suspitionis, siue approbationis, vel improbationis in dubiis nobis caueamus. De quo Apost. Tu quis es qui iudicas seruũ alienũ? Vt nõ incidamus in iudiciũ mortalis peccati, de quo Apost. ait: Qui mãducat & bibit indignè, iudiciũ sibi mãducat & bibit. Neq; in iudiciũ tentationis inimici, de quo Apost. ait: Vt nõ incidatis in iudiciũ diaboli. Non igitur debemus ante tempus iudicare, dum adhuc penna strutionis similis est pennæ herodij & accipitris, sicut dicitur in Iob: Nec dum enim plenè possumus bonos à malis discernere, & facilè potest homo decipi in iudicando.

De apertis & occultis iudiciis. Dan. 3. Quod gaudere debemus de iudiciis Dei & non murmurare in flagellis.

Iudicia autẽ Domini infallibilia sunt & iusta, & circo illis semper debemus cõsentire, nõ cõtradicere, vel murmurare, sed exultare debẽt filiæ Iudæ, propter iudicia Domini, siue sint aperta, vt ea cognoscamus, siue occulta, vt rationẽ eorum attingere nequeamus. Iudicia enim Dei abyssus multa. Palpebrę eius interrogãt filios hominũ, id est, iudicia eius, quę aliquãdo claudũtur, vt sint occulta, aliquãdo aperiũtur, vt sint manifesta, interrogãt filios hominũ, id est, discernũt bonos à malis. Mali enim occulta blasphemãt, aperta cõtemnunt. Boni autẽ vtraq; venerãtur & exultãt in illis, sciẽtes q; iustissima sunt Dei iudicia, recta & vera, qui nõ potest falli vel errare in discernẽdo, in discutiẽdo, in corripiẽdo, in condemnãdo.

Augustinus. Quod iudicium hîc incipit à domo Domini. 1. Pet. 4. Ex. 70.

Et si enim flagellat hîc iustos, nõ debemus murmurare, nec iustitiã feriẽtis accusare. Ad hoc enim in pręsenti flagellat, vt in futuro parcat. Malos aũt prosperari permittit in hoc seculo, vt grauius, peccatis eorũ exigẽtibus, puniãtur in futuro: vnde B. Aug. super hunc locũ Psal. Donec fodiatur peccatori fouea, ait: Fouea peccatorũ est felicitas peccantiũ. Qui quãtò amplius videntur ascẽdere, tãtò profundius descẽdunt. Tempus est igitur, teste B. Petro, vt incipiat iudiciũ à domo domini. Si autẽ à nobis, quis finis eorũ, qui nõ credũt Dei Euãgelio? Et si iustus vix saluabitur, im-

impius & peccator vbi parebũt? Et Dominus in Euang.ait: Si in viridi hoc faciũt,in ſicco quid fiet? Et Apoſtolus ad Theſſ. Gloriamur in perſecutionibus veſtris, quas ſuſtinetis in exemplũ iuſti iudicij Dei. Super hoc B.Auguſtin.ait: Preſſuras ſanctorũ dicit eſſe iuſtũ iudicium Dei, vt intelligatis quod nõ parcet impiis, tanquã ſarmẽtis pręciſis ad cõbuſtionem, ſi nõ parcit electis tanquã palmitibus, electis ad probationẽ. Vnde Dominus per Ierem.ait: Ecce in ciuitate in qua inuocatũ eſt nomen meum, incipio affligere, & vos innocentes eritis. Et iterum: Ecce quibus nõ erat iudicium bibentes bibent, & tu quaſi innocens relinqueris? Flagellat igitur Dominus bonos in pręſenti ad correptionẽ & purgationẽ. Vnde Ieremias: In manu forti erudiuit me Dominus ne irem in via populi huius. Malos autẽ ad bonorum caſtigationẽ, vt lauet iuſtus manus ſuas in ſanguine peccatorum. Vnde in Parab.dicitur: Mulctato peſtilente, ſapiẽtior erit paruulus. Sicut enim catulus verberatur corã leone, vt leo metuat, ita plerunq; leo percutitur coram catulo, vt catulus caſtigetur. In omnibus autẽ his lætabitur iuſtus, cùm viderit vindictã & iudicium Domini, ſiue ad correptionẽ ſiue ad vindictã & cõdemnationem. In quo iuſto Dei iudicio pœna reſpõdet culpæ, ſecundum quantitatẽ, quia maiori peccato maiorẽ infligit pœnam. Sicut ſcriptum eſt in libro Sapien. Iudicium durum fiet his qui pręſunt, potentes potenter tormenta patiẽtur. Secundum qualitatẽ, vnde peccatum luxurię igne & ſulphure punitur, propter ardorẽ & fœtorẽ. Vnde ſcriptum eſt in Gen. Pluit Dominus ſuper Sodomã & Gomorrã ſulphur & ignẽ. Secundum modũ vnde in membris, quibus magis peccat homo, magis punitur, ſicut ſcriptũ eſt de diuite epulone in Euãgelio, quod cruciabatur ſiti, & torquebatur in lingua. Quantũ ad numerũ, quia nullũ peccatũ remanet impunitũ: oportet enim quod vniuerſum reſtituat debitũ, vſq; ad nouiſsimum quadrantẽ, vt in Euang.dicitur. Omnes enim, teſte Apoſt. aſtabimus ante tribunal Iudicis, vt recipiat vnuſquiſq; prout geſsit in corpore, ſiue bonũ, ſiue malum. Et iterum Apoſt.ait: Reuelabitur ira Dei de cœlo ſuper omnẽ impietatẽ & iniuſtitiam hominũ. Non enim ſolũ ſuper omnes impios, ſed ſuper omnẽ impietatem, quia nullũ peccatum erit inultum. Et ad Hebr.ait: Omnis præuaricatio, & inobediẽtia accipiet iuſtã retributionem mercedis. Præuaricatio, quantũ ad cõmiſſa: inobediẽtia, quantũ ad omiſſa. Iuſtã retributionem, vt nunquã careat ſupplicio, qui nunquã voluit carere peccato, & qui peccauit in ſuo æterno, in æterno Dei puniatur. Iuſtum enim eſt, vt cuius vita moritur in peccatis, eius mors viuat in pœnis. Lætabitur igitur iuſtus cùm viderit iuſtiſsimã vindictã, & exultabũt filiæ Iudæ propter iudicia tua Domine. Qui autẽ cõtra Dei iudicia murmurãt, quid aliud quàm eius iuſtitiã arguunt & accuſant? Propterea in Eccleſ.dicitur: Pręcordia fatui quaſi rota carri. Et in libro Sap. Cuſtodite vos à murmuratione, quæ nihil prodeſt. Et Apoſt.ait: Neq; murmuraueritis, ſicut quidã ex ipſis in deſerto murmurauerunt, & à ſerpẽtibus perierunt. Qui enim cõtra Dei iudicia murmurant & obloquuntur, malignis ſpiritibus corrodẽdi traduntur. Vnde Iſa.ait: Væ qui cõtradicit factori ſuo. Et in Eccleſ.dicitur: Non iudices cõtra Iudicẽ, quoniã quod iuſtum eſt, iudicat. Nolite extollere in altũ cornu veſtrum, nolite loqui aduerſus Deum iniquitatẽ. Propterea Salomõ in Eccleſiaſte ait: Ne temerè quid loquaris, nec cor tuũ velox ſit ad proferendũ ſermonẽ coram Domino, Deus enim in cęlo eſt, & tu ſuper terrã. Et iterũ: In cogitatione tua Regi ne detrahas, & in ſecreto cubiculi tui ne maledixeris diuiti, quia aues cœli portabunt vocẽ tuã, & qui habet pennas annũciabit ſententiã. Regi igitur, id eſt, Deo, nõ debemus detrahere, nec aliquid iniquũ contra eum in corde cogitare. Nec in ſecreto cubiculi noſtri, id eſt, in cõſcientia debemus maledicere diuiti, id eſt, viro ſpirituali, virtutibus & bonis ſpiritualibus ditato. Multũ enim peccãt, qui cõtra Prælatos murmurãt, & eos infamãt. Melius eſt enim nomẽ bonũ, quàm diuitię multæ. Quod dicitur maximè de Prælatis, propter ædificationẽ proximorũ. Aues autẽ cœli, id eſt, Angeli ſancti in ſuperioribus cõmorantes, portabunt vocẽ murmurationis tuæ ante Dominũ, vel etiã maligni ſpiritus accuſantes te. Et qui habet pennas annunciabit Domino ſententiã tuã iniquã. Angeli pennas habent virtutũ: pennati etiã dicuntur, propter velocẽ diſcurſum. Quantũ autẽ ſit vitiũ murmurationis, patet ex Maria ſorore Moyſi, quæ licèt Prophetiſſa eſſet, quia tamen cõtra Moyſen murmurauit, lepra percuſſa eſt. Quidã enim peccatores abſcõdunt ſe à Deo, hi qui peccata ſua cõfiteri erubeſcunt. Quidã fugiunt ab eo, hi ſunt, qui quaſi deſperantes eum inuocare nolunt. Qui autẽ cõtra Deũ murmurant, & eius iudicia blaſphemãt, ipſi cõtradicunt, & eum impugnãt. Exultent igitur filię Iudæ propter iudicia tua Domine. Animę, ſcilicet, ſanctę per confeſsionẽ innouatę. Confeſsio enim & cõfeſsionis filia, pulchritudo in cõſpectu Dei ſunt, id eſt, cor mundant, vt Deum conſpiciamus, & portas eius in confeſsione introeamus. Iudas enim, id eſt, confeſsio, ſicut in Geneſi dicitur, adducit Ben-iamin ad Ioſeph, id eſt, filium dexteræ ad Chriſtum. Si enim Regina Saba, quæ captiua interpretatur vel conuerſa, dicat Salomoni quæcunque habet in corde ſuo per cõfeſsionem, verus Salomon omnibus quę dixerit reſpondebit per indulgentiam, & ſecreta iudicia ſua illi manifeſtabit, vt poſsit dicere: Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum, qui iudicas ſine acceptione perſonarum.

Marginal notes: Parab.11. Lucæ 23. 2.Theſſ.1. Auguſtinus. Iere.25. item 49. Item 8. Parab.21. Simile. Quod pœna multipliciter reſpondet culpæ. Sap.6. Gene.19. Lucæ 16. Matth.5. Lucæ 12. Rom.14. Item 1. Heb.2. De iuſtitia pœnæ æternæ. Contra murmurantes. Eccle.33. Sap.1. 1.Cor.10. Iſaiæ 45. Eccle.8. Eccle.5. Parab.22. Num.12. De filiabus Iudæ, id eſt, confeſsionis. Gene.43. 3.Reg.11. Aſſumptio.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Epiſtola ad Romanos.

Nolite ſapientes eſſe apud voſmetipſos: nulli malum pro malo reddentes. Rom.12.

De conseruatione pacis & supportatione infirmorum. *Ephe.4.* *1.Petri 2.* *Matth.5.* *Matth.5.* *Apoc.22.* *Exod.26.* *Quod multis modis pacem obseruare debemus.* *Rom.12.* *Parab.25.*

IN hodierna Epistola principaliter nos intẽdit Apostolus exhortari, vt seruemus vnitatẽ spiritus in vinculo pacis, vt infirmos supportemus, malos toleremus, cum omnibus, quantum in nobis est, pacẽ habẽdo: nõ tantum cum bonis, sed cum malis & discolis, & cum his qui oderunt pacẽ, simus pacifici, sicut legimus in Euang. quòd Domino ieiunãte in deserto, bestiæ erant iuxta illum, & ipse habitabat cum illis. Nõ enim sufficit homini quod sit bonus in se, sed oportet quod de proximis curã habeat, prouidẽdo bona, nõ tantùm corã Deo, sed etiã corã hominibus, vt si ardet, luceat: & si audit, dicat veni, & cortina cortinã trahat. Qualiter autẽ hanc vnitatẽ & pacẽ cõseruare poterimus, multipliciter ostẽdit. Primò, vt nõ simus prudẽtes apud nosmetipsos. Secundò, vt nulli malum pro malo reddamus. Tertiò, quod maius est, vt nosmetipsos nõ defendamus. Quartò quod omnibus prędictis perfectius est, vt bonũ pro malo reddamus, inimicum nostrum, si esurit, cibãdo: si sitit, potum dãdo. Sic enim nõ vincemur à malo per impatientiã, sed in bono vincemus malum, carbones ignis & dilectionis cõgerendo super caput eius, id est, in mentẽ eius, quẽ amicum meum facio ei seruiẽdo, & malum in ipso extinguẽdo, quod si in malitia sua remãserit, carbones ignis ęterni cõgeruntur super caput eius. Dominus enim vltionem adducet & retribuet abundãter faciẽtibus superbiã. Mihi vindictã & ego retribuã, dicit Dominus. Quasi diceret: Noli turbari vel esse solicitus, ego qui maior sum & potẽtior in cognatione tua, vindicabo iniuriã, nõ solum tibi, sed & mihi, qui pater tuus sum, illatã. Acerbius autẽ vindicabo quàm tu posses vel scires vindicare: esto securus, & sis in pace. Vt igitur Christi seruus vnitatẽ Ecclesiæ, scilicet, tunicã Domini inconsutilẽ nõ scindat, & cum omnibus, quãtum in se est, & pacẽ habeat, nõ sit sapiens apud semetipsum, si habet salẽ in se, & pacẽ habeat, nõ alta sapiẽs, sed humilibus cõsentiens. Non quærẽs quæ sua sunt tantùm per sapientiã suã, sed eam ad pacẽ & ædificationẽ Ecclesię cõuertat. Sapiẽtia enim huius mundi, quę stultitia est apud Deum, cum aliorum scandalo vel detrimẽto proprium quęrit cõmodum, quę nõ propriè dici potest sapientia, sed malitia vel astutia. Tales enim homines, qui nõ sapiunt nisi mundum, filij, scilicet tenebrarum, qui in tenebris vidẽt, & de die excæcãtur Solis splendorẽ, nõ valẽtes sustinere, malitiosi & versuti, seu versipelles vero nomine appellãtur: vnde & diabolus pater eorũ mille-artifex appellatur, eò quòd mille habeat artes fallendi. Sapientes igitur huius seculi, qui sapiẽtes sunt vt faciant mala, de quibus Dominus: Perdam sapientiã sapientum, & prudentiã prudentum reprobabo. Sapientes sunt apud semetipsos, habentes mille artes fallendi, vt possint ditari & facere diuitias non cum iudicio. Thesaurizantes in terra vbi fures effodiunt & furantur, vbi ęrugo & tinea animas eorum cum thesauris demolitur. Student autem modis quibus possunt in mundo florere, magni apparere, superiores aliis videri, dignitatibus & honoribus amplia... vnde alios cõculcare satagunt & deprimere, vt maiores omnibus possint apparere, inuicẽ mordentes, & inuicẽ detrahẽtes, ad vltionem & vindictã proni, ad ignoscendum pigri. Isti pacem cum proximis nõ habent, quia qui se iactat & dilatat, iurgia concitat, sicut dicitur in Parabolis. Sapientes etiã secundum carnem, nec cum iumẽtis suis, nec cum proximis possunt habere pacem. Iumentũ corporis, quia indomitũ est, calcitrat. Qui enim delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet contumacem. Teste enim Salomone in Parabolis: Per stultum cùm saturatus fuerit, cibo mouetur terra. Sapientia enim carnis mors est, & inimica Deo. Tales igitur homines, qui sapientes sunt secundum carnem, teste beato Iob, sterilem pascunt, & viduæ non benè faciunt. Carnem, scilicet, sterilem impinguant, & de anima à Christo viduata non curant. Sapientes sunt apud semetipsos corpus suum cum magno studio lautis cibariis procurantes, Medicos corporis libentius quàm Medicos animarum consulentes, non quę Dei sunt sapientes, sed quæ carnis. Vox Domini in Euangelio, Vigilate: vox istorum, Dormite: vox Domini, ieiunate, flete: vox istorum, mãducate, ridete. Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. Vox Domini: Surge qui dormis: vox istorum, dormi, cur surgitis? Vox Domini: Quid hîc statis tota die otiosi? Vox istorum, *Ocia corpus alunt, animus quoque pascitur illis.*

Ezech.9.

Quod multipliciter dicitur homo sapiens apud semetipsum. *Ioan.19.* *Parab 4.* *Matth.19.* *Rom.12.* *1.Cor.12.* *Item 3.* *De sapientia huius mundi.* *Ierem.4.* *Abdiæ 1.* *Ierem.17.* *Matth.6.* *Gala.5.* *Parab.28.* *De sapientia carnis.* *Item 29.* *Item 30.* *Rom. 8.* *Iob.24.* *1.Cor.2.* *Mar.13.* *Ioël 2.* *Isaiæ 22.* *Ephe.5.* *Matth.20.* *Phil.3.*

Hi enim Epicuri, inimici crucis Christi, quorũ Deus venter est, quorũ omnis vsus, aut in ventre aut sub ventre, qui ita contrarij sunt Christo, quomodo pacem cum membris eius habere possunt? Abominantur enim Ægyptij oues, mundani simplices, superbi humiles, gulosi abstinentes. Vnde Salomon in Parabolis ait: Detestantur stulti eos qui fugiunt mala. Et iterum: Ambulans recto itinere, & timens Deum, despicitur ab eo qui infami graditur via. Vbi autem saturitas fuerit & ebrietas, ibi rixæ & contentiones. Teste enim Sapiente in Ecclesiastico: ...num multum potatum, irritationem & iram & ruinas multas facit. Sunt alij homines se... semetipsos sapientes, elati in sapientia sua, & alios cõtemnentes. De quibus Isaias Propheta: ... qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vosmetipsis sapientes. Primus enim stultitiæ gradus est, initi sapiẽtiæ suæ, & se sapientiorẽ aliis reputare: vnde Salomõ in Parabolis: Vidisti hominẽ sibi sapientẽ videri, magis illo spem habet stultus. Ille, scilicet, stultus de quo dicit Apostolus ad Corinth. Si quis videtur apud vos sapiẽs, stultus fiat, vt sapiens sit. Propterea dicit ... quia quod stultum est Dei in reputatione secularium, sapiẽtius est hominibus. Et ad Roma. Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Et Ieremias de talibus ait: Pro eo quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis & thesauris tuis, tu quoq; capieris. Et quoniã scriptum est: Non ... rietur sapiens in sapiẽtia sua, isti vnicornes & elati, quos sapientia inflat & charitas nõ ædificat ... in quorum multa sapientia, multa est indignatio, quia inaniter gloriantur, & in sapientia sua ...

Exod.8. *Parab.13.* *Item 14.* *Eccle.31.* *De sapientia arrogantium.* *Isaiæ 5.* *Parab.26.* *1.Cor 3.* *Roma 1.* *Ierem.48.* *Item 9.* *1.Cor.6.* *Eccle.1.*

semeti...

semetipsos attolluntur, quidquid cōgregare conātur à vento elationis exsufflatur. Isti autē pacem cum proximis habere non possunt, quos idiotas reputantes despiciunt, & eorū infirmitati nō condescēdunt, nec dicunt cum Apostolo. Nihil reputaui me scire inter vos, nisi Iesum Christum & hunc crucifixum. Inflati sunt, vt ait Augustinus: non pleni. In carne crepant, in corde mendicant. De talibus dicitur in Iob: Quid te eleuat cor tuum, & quasi magna cogitās, attonitos habes oculos. Teste autē Salomone: Qui altā facit domum suam, quærit ruinam. Hi igitur apud semetipsos prudentes quasi furiosi gladiū in manu portantes, clauē scientiæ habētes, nec ipsi intrantes, nec alios sinentes intrare, quia sapiētia sua abutuntur, quos ædificare debuerāt, potius scandalizāt. De quibus Apostolus ad Corinthios: Si quis se existimat scire aliquid, nōdum cognouit, quēadmodum oporteat eū scire. Sunt alij homines apud semetipsos sapiētes, qui talentū sapiētiæ suæ, dum proximis erogare cōtemnunt, in sudario inuoluūt. Et quia sapientiam suam priuatā habere volunt, iusto iudicio priuātur ea, sicut Dominus in Euangelio dicit. Ab eo autem qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo. Qui nō habet, scilicet, sicut habere debet ad ędificationē proximorū. Qui enim abscondit frumentū, maledicetur in populis, benedictio autē super caput vendentiū. Propter quod dicitur in Eccles. Sapiētia abscōdita & thesaurus inuisus, quę vtilitas in vtrisq;? Et iterū: Bona abscōdita in ore clauso, quasi appositiones epularū circūposito sepulchro. Anima autē quæ alios impinguat, ad Domino impinguabitur, sicut ait Dauid in Ps. Os meū aperui, & attraxi spiritū. Et Salomō in Parab. Qui dulcis est, eloquia maiora percipiet. Et iterū: Deriuētur fontes tui foras, & aquas tuas in plateis diuide. Isti autē canes muti nō valentes latrare, quorū lingua adhæsit faucibus suis, quomodo de pace proximorū curāt, qui veritatē Dei in iustitia detinētes per sapientiā & exhortationē eos Domino recōciliare nō curāt, cū dicat Apostolus in hodier. epist. Si esurierit inimicus tuus, cibū da illi: si sitit, da illi potū. Maius est autē pascere animas in ęternū victuras, quā vētres in proximo perituros. Secūdo modo pacē cum proximis seruare studeamus, vt nullū malū pro malo reddamus. Quatuor enim sunt genera hominū à seinuicē differentium. Quidā malū pro malo reddūt, & isti mediocriter mali sunt. Quidā malū pro bono reddūt, & isti pessimi. Alij bonū pro bono, & isti mediocriter boni. Alij bonū pro malo, & isti perfecti. Qui autē malū pro malo reddūt inimico suo, vires pręstāt, & quē destruere debuerūt, vt crescat & maior fiat, procurāt. Natura enim hominis quæ bona est, & à Deo creata, nō est inimica nostra, sed nocentis malitia, quæ maior efficitur dū malū pro malo redditur. Si autē reddamus pro malo bonū, plerunq; hostē nostrū perimimus, dum malitiā in homine destruimus, quē ad diligendū nos prouocamus, & hoc est optimū genus vindictę, scilicet, inimicū suū destruere. Nō igitur debes ignē, quo succēditur domus vicini tui augmentare, sed magis pro posse tuo destruere. *Nam tua res agitur paries cùm proximus ardet.* Vnde in Eccles. dicitur: Non litiges cū homine linguato, & nō strues in igne illius ligna. Dum ergo furor in cursu est, & ignis iracūdię succensus est, debemus proximū potius leui verbo placare quā verbis contumeliosis exasperare. Teste enim Salomone: Lingua mollis cōfringet duritiā. Et iterū: Respōsio mollis frāgit irā, & sermo durus excitat furorē. Nō ergo respōdendum est stulto iuxta stultitiā. Teste enim Sapiē. in Ecclesi. Verbū dulcis multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Et iterū: Nōne ardorē refrigerabit ros? sic & verbū melius quā datū. Non ponamus igitur corā Deo offendiculū, nec verbo nostro scandalizemus proximū. Scriptū est enim in Exodo: Si quis percusserit mulierē prægnantē, & abortiuum fecerit, si mulier mortua fuerit, qui percussit, reddat animam pro anima. Et bos cornupeta lapidibus obruebatur in lege. Vnde Augu. Qui vult nocere proximo, similis est illi, qui vult primū percutere gladio, & prius seipsum trāsuerberat, & ita prius perimit seipsum, & incidit in foueā quā fecit, & Aman suspēditur patibulo, quod parauerat Mardocheo, & Golias interficitur proprio gladio, sicut scriptū est: Gladius eorū intret in corda ipsorū. Tertio modo debemus pacē cū proximis habere, scilicet, vt nos non defendamus, sed debemus locū irę, quod est maius quā malū pro malo reddere, quia licèt vim vi repellere incōtinenti cū moderamine, tutius tamē & perfectius est, patiēter sustinere, & se nō defendere, facile enim dū vis repellitur, modus exceditur. Et plerumq; non tā amore iustitię, quā liuore vindictę animus cōcitatur, nō tā vt iniuriā repellat, quā vt vicē repēdat. Scriptū est autē in Eccles. Qui vindicari vult, à Domino inuenit vindictā. Et iterū: Relinque proximo tuo nocēti te, & tūc deprecāti tibi peccata soluētur. Homo homini seruat iram, & à Deo quęrit medelā? Qui enim ad illatā iniuriā incādescit, similis est scorpioni, qui calcatus venenū fundēdo pūgit, hos autē à quibus nō lęditur, liberè permittit abire. Quia igitur tripliciter cōtingit molestiā inferri nobis ab iniquis, scilicet, cōtumelia verbi, dāno rei tēporalis, & lęsione proprij corporis cōtra triplicē iniuriā, triplicē opponamus patientiā. Plus enim debemus animam proximi diligere, quā rē temporalē, vel proprij corporis vitā. Teste enim Salomo. Qui negligit damnum propter amicum, scilicet Christum, hic iustus est. Et idem dicit: Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Et rursus: Doctrina viri per patiētiam dinoscitur. Vnde beatus Gregorius ait: Quāti meriti vnusquisq; apud Deum existat, illati verbi contumelia probat. Quarto modo, cum proximo pacem habere debemus, scilicet, vt pro malo bonum reddamus, quod magis est omnibus prædictis, & pertinet ad summæ perfectionis. Et in hoc valdè meremur, quia naturæ nostræ quasi apertam violentiam facimus, secundum consilium Domini in Euangelio: Si quis percusserit te in vnam maxillam, præbe ei & alteram.

1. Cor. 2. Iob. 15. Parab. 18. Rom. 11. Matth. 23. Lucæ. 11. 1. Cor. 7. De his qui abscondunt sapientiam. Matth. 25. Lucæ 18. Item ibidem. Parab. 11. Eccle. 20. & 41. Item 30. Parab. 16. Item 16. Item 5. Isaiæ 56. Rom. 12. Augustinus. De non reddentibus malum pro malo. Eccle. 8. Parab. 25. Item 15. Eccle. 6. Item 18. Leui. 19. Exod. 21. Hester 6. 1. Reg. 17. De tertio modo conseruandi pacem cum proximis. Eccle. 28. Item 28. De triplici patientia contra triplicem iniuriam. Parab. 12. Item 15. Item 19. De quarto modo conseruandi pacem.

Si quis abstulerit tibi pallium, dimitte ei & tunicam. Similiter & Apostolus in hoc loco reci-
Matth. 5. *Parab. 25.* tans verba Salomonis ait: Si esurierit inimicus tuus, cibum da illi: si sitit, da illi potum. Prædi-
De pace & pacis commendatione. ctis igitur modis vnitaté & pacem cum proximis habere debemus. Dominus enim vt osten-
deret, quantum pacem diligeret, natus est, mundo existente in magna pace. Mundus autem in-
gressus pacé intulit. Vnde & mediator dictus est: Pacis etiam præcones Angelos sanctos fecit,
Lucæ 2. dicétes: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, bonę volũtatis. Moriturus pacé, quasi
Ioan. 14. in testimonio reliquit. Pacem, inquit, meá do vobis, pacé relinquo vobis. Resurgens pacé disci-
Item 20. pulis retulit, dicens eis: Pax vobis. Memento igitur vt diem sabbati sanctifices. Israël enim sab-
Exod. 20. *Item 8.* batum accepit in munere. Ægyptus autem percussa est ranarum & muscarum multitudine.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Matthæum,

Matth. 8. *Cùm descendisset Iesus de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ.*

Quod verbum Domini comparatur sagittis. SAGITTAE tuæ acutæ populi sub te cadent. Sagittæ Domini acutæ sunt verba sacræ scri-
pturæ, quæ penetrant & vulnerant corda auditorum. Quidam tamen ita duri sunt quod
his sagittis penetrari non possunt: vnde dicit Dominus in Iob de Behemoth. Corpus eius
Iob 40. quasi scuta fusilia. Hi sunt homines reprobi, qui velut scutum fusile sagittas à se repellunt, cito
transfiguntur cùm cadunt. Scutum autem ductile facilius penetratur, sed non de facili frangi-
Lucæ 24. tur. Has sagittas acuit vita bona prædicatoris, nam cuius vita contemnitur, eius prædicatio re-
De acutione sagittarum. spuitur. Et sagittæ eius tanquam obtusæ, & sine acumine repelluntur. Sit igitur prædicator po-
tens in opere & sermone, quia sagittæ potétes acutæ. Has sagittas valdè exacuit memoria Do-
minicæ passionis: dum enim sermo crucis & mortis Domini inseritur, quasi calibe clauorũ eius
sagittæ acuuntur, vt dura corda penetrent, & igne charitatis eius accenduntur, vt frigidas ca-
lefaciát, sicut scriptũ est: Sagittas suas ardentibus effecit, id est, de ardentibus & ignitis eloquiis,
sagittas suas fecit, vt accendant & vulnerent corda hominũ. Sagittæ enim paruulorũ, id est, hu-
miliũ Apostolorũ & aliorũ Doctorũ, factæ sunt plagæ eorum. Hæ sagittæ indirectum volant,
De pennis sagitarum. quando verba prædicantiũ à rectitudine veritatis nõ deuiant. Tunc enim, vt velociter & recte
incedant pennatæ sunt, & quasi duabus alis charitatis volant, quádo non pro questu temporali,
sed pro dilectione Dei & proximi Prælati prędicant. Ferratę auté sunt, quando verbũ veritatis
cõstanter affirmát, & verbis suis benè viuẽdo pondus adiiciũt, sicut scriptũ est in Ecclesi. Verbis
Eccle. 27. *Matth. 23.* tuis facito staterá. Et iterũ: Verba prudentiũ statera ponderabũtur. Qui auté dicũt & nõ faciũt,
sagittę eorũ intrant in corda ipsorũ, & fiunt eis vasa mortis, & arcus diuinę scripturę fit eis quasi
2. Reg. 1. arcus dolosus, qui sagittas retorquet in mittenté. De Ionata auté dicit Dauid in lib. Regũ: Sa-
gitta Ionathę nunquá abiit retrorsum, & gladius eius nõ reuersus est inanis. Hi sunt veri prędi-
catores, qui dicũt & faciũt. Vnde Dominus in Isa. de verbo suo ait: Non reuertetur ad me va-
cuũ, sed faciet & prosperabitur: filij auté Effrem intẽdentes & mittétes arcũ, cõuersi sunt in die
Deut 32. belli, & ideò sagittæ eorũ abierunt retrorsum. De sagittis auté quę nõ abierũt retrorsum dicit
Ezech. 21. Dominus: Inebriabo sagittas meas sanguine, quia sanguiné peccati fundũt, & gladius meus de-
uorabit carnes, id est, carnalitaté peccatorũ, sicut in Ezech. dicitur: Gladius exacutus est & eli-
matus: vt scindat victimas, exacutus est: vt splédeat, elimatus est. Exacuitur enim vt resecet
ad emundationem, Elimatur vt splendeat ad illuminationem. Hæ sagittæ potentis acutæ eli-
De arcu diuinæ scripturæ. ciuntur ex arcu diuinę scripturę, in qua per molle flectitur durũ, scilicet, rigor veteris testamẽ-
Iob. 19. per nouũ. Cornua huius arcus, id est, cęremonialia in veteri testaméto mobilia sunt. Mediũ auté
quod manu operationis tenetur, immobile est, scilicet, pręcepta moralia. De hoc arcu dicit B. Iob:
Gregorius. Arcus meus in manu mea instaurabitur. Quod fit, vt ait B. Gregorius, quádo id quod de sacro
eloquio cognoscitur, benè viuendo cõpletur. Et verus Isaac dicit ad quemlibet prædicatorem:
Gen. 22. Tolle pharetrá & arcũ, & egredere foras, & affer mihi de venatione tua. Arcu enim diuinę scri-
pturę, & sagittis verborũ Dei, bestię, id est, bestialiter viuẽtes, debét occidi. Et in Genesi dicitur:
Poná arcũ meũ in nubibus cœli. Hæc est diuina scriptura, quæ fit ex radiis veri Solis, & in nu-
bibus Prophetarũ & Apostolorũ variis sententiis, tanquá diuersis coloribus resplendés. Igne-
color terror est cõminationũ. Aqueus blandiméta promissionũ: vnde in Eccles. Vide arcũ & be-
nedic qui fecit istũ, valde speciosus est in splẽdore suo, scilicet, cùm spiritualiter diuina scriptu-
Matth. 8. intelligitur. Orate igitur Dominũ, vt sagittæ eius acutæ hodie penetrent, & salubriter vulnerẽt
Mar. 1. *Lucæ 5.* corda auditorũ. Cùm descendisset Iesus de monte secutæ sunt eum turbæ multæ, &c. Dominus
noster descẽdit, leprosum supplicanté manu tangés, à lepra mundauit, præcepit vt nemini dice-
ret, sed se ostendés sacerdoti, munus secundũ legé offerret, sed ad seruũ Centurionis ire volu-
Ioan 4. qui tamen ad filiũ Reguli ire recusauit. Notate verba, pensate mysteria. Ex verbis enim Euáge-
Deut. 32. licis & operibus Christi multipliciter instruũtur hi qui docti sunt à Domino, elicere nucleũ
De descensu Christi per incarnationem. de testa, butyrũ de lacte, medullá de cortice, mel de petra, oleũ de saxo durissimo. Cùm descẽde-
Baruch. 3. ret Iesus de mõte cœlestis altitudinis, humiliádo se per incarnationé, secutę sunt eũ turbę multę,
De multiplici descensu Domini ante incarnationem. quæ priùs ad ipsum nõ poterát attingere in diuinitatis celsitudine. Postquá verò in terris visus
est, & cũ hominibus cõuersatus est, secutę sunt eũ turbæ multę per imitationé, nõ solũ passibus
corporis, sed passibus fidei post ipsum abeũtes. Descẽderat Dominus priùs multis modis &
va-

variis figuris, pauci tamē secuti sunt eum, quia nondū descēderat, assumēdo humanā naturā, vt nobis assimilaretur, vt fieret secūdus Adā quasi vnus ex nobis, nec nostras assumpserat infirmitates, vt nobis adeò cōpateretur, quod ad nos subleuādos quasi in lutū descēdens, inclinaretur. Nec dum talē habebamus Pontificē, qui per experientiā sciret cōpati infirmitatibus nostris. Descenderat primò in Angelis hospitatus cū Abrahā, & luctatus cū Iacob. Secūdò descēderat figuraliter in Patriarchis, in quibus ostendit, quæ postmodū in se adimpleuit. Tertiò descenderat in igne, quādo Moysi in rubo apparuit. Quartò descēderat in tonitruo, & in voce tubę, & coruscatione, quādo Iudęis in mōte Syna legē dedit. Quintò, in columba nubis & ignis, quādo filios Israël in deserto pręcessit. Sextò, quādo Moyse existēte in foramine petrę trāsiit corā ipso, & eius posteriora vidit Moyses, pręuidēs, scilicet, eius incarnationē. Septimò descēdit transiens coram Elia in sibilo tenuis auræ. In pace enim & tranquilla conscientia factus est locus eius. Octauo descendit & apparuit Ezechiëli Prophetæ in specie electri ex auro, scilicet, diuinitatis, & argento humanitatis. Nonus descensus fuit, quando Isaiæ Prophetæ, sedens super solium excelsum apparuit. Decimò descendit, ostendens se in sanctis viris, sicut in Iosue per quem filios Israël in terram promissionis introduxit, & in iudicibus per quos populum iudicauit. In Regibus, in quibus ipse regnauit, in Prophetis, in quibus locutus est, & in quorum manibus assimilatus est, in Pontificibus in quibus eius Sacerdotium præfiguratum est. Omnia enim contingebant eis in figura. Hi autem decem descensus præfigurati sunt in horologio Achas, in quo decem gradibus descenderat vmbra, & per totidem ascendit, vt esset Regi Ezechiæ in signum. Per decem enim gradus vmbra ascendit, dum Christus prædictas figurarum vmbras in se compleuit. Nondum tamen secutæ sunt eum turbæ multæ, nec sanatus est mundus leprosus, variis, scilicet, peccatorum maculis respersus, donec verus Elizeus incuruauit se super puerum factus puer pro nobis, & ita puer mortuus, id est, genus humanum septies oscitando, scilicet, per septiformem spiritum inspiratus reuixit. Descēdit Angelus magni consilij in piscinam, & commouit aquam, scilicet, populum ad compunctionem, & sanatus est infirmus. Iuxta illud: Commouisti terram & conturbasti eam, sana cōtritiones eius, quia commota est. Dominus noster ad literam aliquando ascendebat in montes sursum, aliquando descendebat in planitiem, vel in vallem deorsum, vt nos aliquādo spiritualiter ascendere, aliquando descendere doceret. Sicut scriptum est: Ascendunt montes & descendunt campi. Ascendunt sancti, vt sint mōtes per eminentiā. Descendūt vt sint campi per rectitudinē & vitæ ęquitatem seu ęqualitatē. Ascēdit Dominus in montes, vt paucos discipulos doceret. Paucis enim reuelāda sunt secreta cœlorum, & arcana scripturarum. Bestia enim quæ tetigerit montem, lapidabitur. Deorsum verò Dominus leprosum sanauit, turbas non similigineo pane, sed ordeaceo rudes instruendo pauit. Ascendit in montem, vt solus oraret, vt nos in oratione sursum corda ad Dominum habere, & à tumultu recedere doceret. Legem dedit in monte, vt nos in eminentia bonę vitę & intelligentię, remoti à strepitu seculari debeamus legē eius accipere. In monte transfiguratus gloriā suā ostendit, quā qui volunt videre, nō in infimis voluptatibus iaceant, nec terrenis cupiditatibus adhęreāt. Recedētes enim à Domino teste Ieremia in terra scribentur, firmiter terræ adhærentes, sicut incaustū pergameno. Sed cōuersatio eorū in cœlis, sit ęternorū desiderio, & suspendiū eligat anima eorū. In mōte Syon in alto cœnaculo Dominus cū discipulis suis Pascha celebrauit, vt nos per hoc instrueret: ascensiones in corde nostro disponere, & quę sursum sunt, quærere, nō quę super terrā, & in eminētia virtutū, & sanctæ cōuersationis ad ipsum transeundo Pascha celebrare, & cum ipso spiritualiter cœnare. Sicut scriptum est: Lętifica animam serui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui. Dominus pręterea in monte Oliueti ascendens, sursum eleuatis manibus ferebatur in cœlum. Et nos ipsum sequendo, consilio Ieremiæ corda nostra cum manibus, id est, bonis operibus leuemus in cœlum, & vbi est thesaurus noster, ibi sit & cor nostrum. Oculi enim sapientis in capite eius. Assumamus pennas sicut aquila, de qua Dominus in Iob ait: In arduis ponit nidum suum, in petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque in accessis rupibus inde contemplatur escam. Ascendamus in montē Abarim, qui interpretatur mons transeuntium. De quo Dominus ad Moysen: Ascende in montem istum Abarim, & contemplare terram, quam daturus est tibi Dominus. Moriamur & sepeliamur cū Aaron, in supercilio montis Hor, & cum Moyse in vertice montis Phasga, vt videamus bona Hierusalem omnibus diebus vitę nostrę. Patet igitur quod quatuor modis ascendere debemus exemplo Domini. Primus ascensus per doctrinæ & spiritualis intelligentiæ sublimitatem. Sicut scriptum est. In montem excelsum ascende tu, qui Euangelizas Syon. Secundus per desiderium æternorum, & contemplationem, scilicet, vt rapiamur cum Paulo, vsque ad tertium cœlū. Et sicut de onagro Dominus dicit in Iob: Circūspiciamus montes pascuæ nostræ, & virentia quęque perquiramus. Tertius per virtutum & sanctæ conuersationis præeminentiam, ascendendo de virtute in virtutem, sicut scriptum est: Perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & super excelsa statuens me. Quartus modò debemus ascendere contemnendo & sub pedibus conculcando, omnia transitoria & terrena, sicut diuitias, dignitates, & honores, sicut Dominus oblatum regnum respuit, qui tamen crucis ignominiam voluntariè sustinuit. Et Isaias dicit: Excutere de puluere, consurge, sede Hierusalem. Et de muliere amicta sole iustitiæ, dicitur in Apocalypsi: quod habebat Lunam sub pedibus suis, id est,

Gene. 3. Item 18. Item 32. Exod. 3. Item 19. Num. 9. Exod. 33. 3. Reg. 19. Ezech. 1. Isaiæ 6. Iosue 1. Iudic. 1. 1. Cor. 10. Isaiæ 38. 4. Reg. 20. 4. Reg. 4. Ioan. 5.

De spirituali ascensu & descensu.

Exod. 19. Ioan. 6. Matth. 14. Exod. 9.

De ascensu Domini in montem ad instructionem nostram.

Matth. 17. Mar. 9. Lucæ 10. Phil. 3. Iob 7. Matth. 14. Colo. 3. Lucæ 24. Ierem. 3. Matth. 6. Lucæ 12. Eccle. 2. Isaiæ 40. Iob. 39.

De spirituali ascensione per contemplationem & desiderium æternorum.

Deut. 32. Num. 20.

De quadruplici ascensu spirituali.

Isaiæ 40. 2. Cor. 12. Iob 39. Ioan. 6. Isaiæ 52. Apoc. 12.

[te]mporalium amorem. Ascendamus igitur hoc modo Sycomorum cum Zachæo, asinam cum Axa filia Caleb. Ascendamus in palmam, vt apprehendamus fructum eius. Mundum carnem & sathan conculcando sub pedibus nostris. Totidem etiam modis exemplum dedit Dominus nobis descendendi. Ipse enim descendit per humilitatem natus ex muliere, factus sub lege, de cœlo descendit in virginis vterum, de vtero in præsepium, factus obediens, non solùm patri vsque ad mortem, sed & Ioseph & matri suæ subiectus fuit. Caput suum sub manibus serui in baptismo reclinauit. Leprosum manu propria tetigit, qui solo verbo ipsum curare potuit. Pedes discipulorum lauit, inclinato capite in signum humilitatis spiritum emisit. Quanta debet esse humilitas in seruo, si tanta fuit in Domino, non est enim seruus maior Domino suo? Et quoniam Deus superbis resistit, humilibus autẽ dat gratiam, humiliemur sub potenti manu eius, vt nos exaltet in tempore visitationis. Teste beato Gregorio: qui virtutes sine humilitate congregat, puluerem in ventum portat. Sicut autem superbia de Angelo fecit dæmonem, ita humilitas de Deo fecit hominem. Teste enim beato Augustino: Ostium humile est, si quis sano capite voluerit intrare, oportet eum inclinare. Vnde Dominus in Euangelio: Sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum. Altare autem Domini concauum erat, quia tumor infusa repellit. Dominus enim emittit fontes in conuallibus, & valles abundabunt frumento. Et quoniam superbia contraria est humilitati, Christi humilitas incarnatio, crux, passio, mors, nihil prosunt superbis. Descendere igitur debemus per tres gradus humilitatis. Primus est pensare, quid non habeas. Secundus, quod à te nihil habeas. Tertius, quod id quod habes, amittere valeas. Secundò, descendit Dominus per compassionem, omnes infirmitates nostras præter peccatum & ignorantiam in se suscipiens: omnibus omnia factus, cum peccatoribus & publicanis manducauit. Ouem perditam propriis humeris reportauit, super Hierusalem fleuit, & nos per compassionem proximis condescendamus. Ipse enim in Euangelio dicit: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet. Opera, scilicet, misericordiæ & compassionis. Vnde Apostolus ait: Infirmum in fide assumite. Quilibet enim perfectus, dum pro rigore fortitudinis assumit carnem compassionis, vt dicat: quis infirmatur, & ego non infirmor, sicut legitur de Adam, quasi de costa format Ecclesiam. Vnde Apostolus ad Romanos: Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere. Et ad Thessalonicenses: Facti sumus paruuli in medio vestrum, tanquam si nutrix foueat filios suos. Lacte enim parui fouentur, qui vino austeritatis facilè necarentur. Nemo enim mittit vinum nouum in vtres veteres. Qui enim nimis emungit, elicit sanguinem, & qui nimis mammas stringit, sanguinẽ pro lacte extorquet. Vnde Salomon in Parabolis: Qui fortiter præmit vbera, elicit lac, & qui vehementer emungit, elicit sanguinem. Condescendendum est igitur infirmis, quos non cum furia vel fuste, sed cum linteamine oportet versare, & suauiter pertractare. Sicut dicitur in Isaia: Ad vbera portabimini, & super genua blandietur vobis. Debet igitur quilibet perfectus in Ecclesia, non solum esse auriga incitando, sed etiam currus supportando, sicut de Elia legitur, quod erat currus & auriga Israël. Et in Deuteronomio dicitur: Si videris asinum fratris tui, aut bouem iacentem sub onere, non despicies, sed subleuabis cum eo. Quomodo autem iacentes subleuabis, nisi te inclinaueris? Vel quomodo ferrum frigidum, ferro calido iungetur, nisi prius rigore deposito emoliatur? De Moyse autem legimus in Exodo quod compatiendo populo dixit ad Dominum. Aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro tuo. In hoc similis fuit piæ matri, quæ inuitata ad epulas, magis eligit cum filio clamoso, & sordido foris ieiuna manere, quàm sine filio intrare. Si igitur præoccupatus fuerit frater infirmus in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi in spiritu lenitatis corripite, considerans teipsum, ne & tu tenteris. Tertio modo ad exemplum Domini descendere debemus de contemplatiua, scilicet, ad actiuam prædicando, & aliis per opera misericordiæ ministrando, & si necesse fuerit animam pro proximis ponendo. Dominus enim non venit ministrari, sed ministrare, vnde & Martha dicitur: eum in hospitio recepisse, per quam vita designatur actiua. Debemus igitur aliis ministrare, & opera misericordiæ in proximos exercere. Iudicium enim sine misericordia his, qui non fecerint misericordiam, quando in iudicio dicetur eis: Esuriui, & non dedistis mihi manducare, &c. quæ sequuntur. Exercitatio enim corporis ad modicum valet, pietas autem ad omnia. Non enim carnis maceratio, crebræ vigiliæ, arta ieiunia, asperitas habitus, austeritas vitæ, horror in facie, verum te exhibent Christianum, nisi abundaueris operibus misericordiæ. Hæc est enim religio munda & immaculata apud Deum, visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum. Opera enim misericordiæ comitantur defunctos, sicut scriptum est: Opera enim eorum sequuntur illos. Opera, scilicet, misericordiæ siue ignoscentis, siue de pœna relaxantis, siue fratrem corrigentis, siue eum corporaliter sustentantis, siue pro eo intercedẽtis. Et Psal. de eo ait. Miserationes eius super omnia eius, scilicet, creationis & recreationis, cõseruationis, punitionis malorum, & retributionis bonorum, seu glorificationis. Ad imitationem igitur Domini qui de cœlo descendit in terram, de gloria, scilicet, contemplationis, ad laborem actionis, nos debemus aliquando descendere, aliquando verò sursis ascendere. Animalia enim ibant & reuertebantur. Et in schala Iacob Angeli ascendunt & descendunt. Tempus enim est amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus, sicut dicitur in Ecclesiaste: Et Moyses postquam ascendit in montem, loquens ad Dominum, descendit ad plana loca, instruens populum,

Iosue 15. Rom. 15.
De quadrupliti descensu exemplo Christi spiritualiter.
Gala 4. Phil. 2. Lucæ 2. Matth. 4. Matth. 8. Ioan. 13. Item 19. Item 13. Parab. 3. 1. Petri 5.
De descensu humilitatis. Lucæ 18. Matth. 10.
De triplici gradu humilitatis.
De descensu compositionis exemplo Christi.
1. Cor. 10. Matth. 9. Lucæ 15. Item 19. Ioan. 14. Rom. 14. 2. Cor. 12. Rom. 14.
Matth. 9. Mar. 2. Lucæ 5. Parab. 30.
Isaiæ 66.
4 Reg. 2. Deut. 22.
Exod. 32.
Gala. 6.
De tertio modo descendendi, de contemplatiua ad actiuã exemplo Christi & iterum reuertendo ad contemplatiuam.
Matth. 20. Mar. 10. Lucæ 10. Iacob. 2. Matth. 25. Iaco. 1.
De multiplici opere misericordiæ.
Apoc. 14.
De multiplici opere Dei.
Gene. 28. Eccle. 3. Exod. 19.

populum, quandoque ingrediens tabernaculum, quandoque per actiuam reuertens ad populum. Et Apoſtolus poſtquam raptus fuit ad tertium cœlum, deſcendit, vt ordinaret de thoris coniugatorum, ſicut ipſe ait: Siue excedimus Deo, ſiue ſobrij ſimus vobis. Deſcendamus igitur *2. Cor. 12.* *Item 5.* cum Iacob ab amplexibus Rachelis ad Liam, id eſt, actiuam vitam, vt ſit benedictio noſtra, non *Gene 30.* ſolùm de rore cœli, ſcilicet, contemplationis, ſed inſuper in pinguedine terræ actiuæ, ſcilicet, vi- *Gene 27.* tæ, vt duplici ſpelunca contemplatiuæ, ſcilicet, & actiuæ, cum Patriarchis ſepeliamur. Patet igitur quod deſcendere debet Chriſtianus, miniſtrando exemplo Domini, qui infirmos viſitabat, *Item 25.* lepro ſos etiam tangendo ſanabat, vt noſtram retunderet ſuperbiam, qui infirmos videre, nedum tangere dedignamur. Legimus autem de ſancto Martino, quod lepro ſum oſculatus eſt, & propter hanc eius humilitatem lepro ſus ſtatim à Domino ſanatus eſt. Ipſe enim fecit nos, & non ipſi nos. Vnde quod ab eo eſt, non debemus deſpicere. Teſte enim Salomone: Qui calum- *Parab. 14.* niatur egentem, exprobrat factori ſuo, honorat autem eum qui miſeretur pauperis. Et iterum: *Item 19.* qui pauperis miſeretur, Domino fœneratur. Et in Eccleſiaſtico dicitur: Fili eleëmoſynam pau- *Eccle. 3.* peris ne defraudes, & oculos tuos ne tranſuertas à paupere, animam eſurientem ne deſpexeris. Quarto modo debemus deſcendere per contemptum temporalium, & abiectionem perſonæ *Lucæ 14.* noſtrę, vt cum inuitati fuerimus ad nuptias, in loco nouiſsimo recumbamus. De Domino enim *De quarto modo contemnendo ſe & temporalia.* legimus in Iſaia: Non eſt ſpecies ei, neque decor: vidimus eum, & non erat aſpectus, & deſiderauimus eum deſpectum & nouiſsimum virorum. Et iterum nos putauimus eum, quaſi le proſum, & percuſſum à Deo, & humiliatum. Ecce quantum deſcendit Dominus, & abiecit ſe- *Iſaiæ 53.* ipſum per mortem ignominioſam. Simus igitur viri videntes paupertatem noſtram, & ſicut in veritate miſeri & exules ſumus, ita & nos miſeros reputemus, ſicut ait beatus Iacobus: Miſeri *Iaco. 4.* eſtote & lugete. Et beatus Paulus: Non ſum dignus vocari Apoſtolus, quia perſecutus ſum Ec- *1. Cor. 15.* cleſiam Dei. Et Dauid cùm reprehenderetur à Micol, eò quòd ſaltaret coram Domino, reſpondit, ludam & vilior fiam pluſquam factus ſum. Et in Geneſi dixit Ioſeph fratribus ſuis: Cum *2. Reg. 6.* *Gene. 47.* vocauerit vos Pharao & dixerit: Quod eſt opus veſtrũ, reſpondebitis, viri paſtores ſumus, ſer ui tui ab infantia noſtra. Et Dauid ait: Elegi abiectus eſſe in domo Dei, magis quã habitare in ta bernaculis peccatorum. Qui hoc modo verè deſcendit, gaudet ſe deſpici, nec vult apparere, ſed contemni. Nihil enim pernicioſius eſt iuſto, quàm quod iuſtus videri deſiderat, quod ad ſalutationes in foro exultat & adulatorio fauore demulcetur. Qui hoc modo verè deſcendit, diuitias, honores, dignitates, & omnem mundi gloriam contemnit, omnia temporalia, velut ſter cora reputans, quę congregata fœtent, diſperſa fœcundant. Somnia autem, ait Eccleſiaſticus, ex- *Eccle. 34.* tollunt imprudentes, id eſt, temporalia quæ citò tranſeunt. Iuxta illud: Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. Vnde Abacuc: Væ qui con- *Abac. 2.* gregat auaritiam domui ſuæ, vt ſit in excelſo nidus eius. Melius eſt enim parum cum timo- *Parab. 15.* re Dei, quàm theſauri magni & inſatiabiles, ſicut in Parabolis dicitur. Et Iſaias dicit: Qui proiicit auaritiam ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere. Propter hoc dicit excu- *Iſaiæ 33.* tit, quia viſcoſa ſunt munera, & glutino auaritiæ manibus facilè adhærent. Similiter & dignitates ſeculi viſcoſæ ſunt. Vnde columba reuerſa eſt in arcam, quia cacumina montium inuenit li moſa, ſicut in Geneſi dicitur. Contemnenda eſt igitur gloria mundi, ne pro lenticula rufa cum *Gene 8.* *Item 25.* Eſau ius primogenituræ amittamus. Dicit enim Iacobus Apoſtolus: Amicitia huius ſæculi *Iaco. 4.* inimica eſt Deo. Quicunque ergo voluerit eſſe amicus huius ſeculi, inimicus conſtituitur Dei. Vnde beatus Gregorius: Cõtemnendus eſſet hic mundus, ſi proſperitatibus animi demulceret, at vbi tot aduerſitates ingeminat, tot calamitatibus animum pulſat, quid aliud niſi contemnatur clamat? Deſcendamus igitur cum Domino, vt exaltemur ab illo. Nudi nudum ſequamur, relinquentes pallium cum Ioſeph in manu Ægyptiacę. Ipſi enim peccatores & abundantes in ſę- *Gene. 39.* culo obtinuerunt diuitias, quæ tanquam fœnum velociter areſcent, & quemadmodum olera herbarum citò decident. Et idcirco contemnendæ ſunt diuitiæ, quia tranſitoriæ. Diues enim *De contemptu* cùm interierit nõ ſumet omnia, nec deſcendet cum eo gloria domus eius. Contemnendæ ſunt *diuitiarum.* etiam, quia mentem affligunt & ſolicitudine pungunt. Vnde & ſpinæ dicuntur. Contemnendæ ſunt, quia fallaces, non enim inopiam expellunt. Auarus enim non implebitur pecunia, & *Eccle. 5.* qui amat diuitias, fructũ non capiet ex eis. Et quia ſuperbum faciunt. Iuxta illud: Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum. Quia auarum & cupidum faciunt: Siquidem quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ, quia viam eundi ad Deum impediunt. Vnde dicitur in Geneſi: quod vallis *Gene. 14.* ſilueſtris multos habebat puteos butiminis. Viſcoſæ enim & lutoſæ ſunt diuitiæ & onero ſæ. Vnde non ſinunt hominem expeditè currere. Deſcẽdit igitur Dominus de monte, & nos cum *Matth. 8.* ipſo prædictis modis debemus deſcendere. Per lepro ſum verò, quem curauit, ſignatur, ſicut ſu- *Lucæ 6.* pra dictum eſt genus humanum variis vlceribus plenum. Cui ſanguiſugæ infernales, id eſt, ma *De ſpirituali curatione leproſi & de multiplici incõmodo lepræ.* ligni ſpiritus tenaci dente adhærebant. Per lepro ſum etiam ſignantur hæretici, qui dum falſa veris admiſcent, quaſi variis vlceribus falſitatis inficiuntur. Anima etiam peccatoris per lepro ſum deſignatur, quę per peccatum mortale, quaſi per lepram deformata amittit Dei imaginem, & per lepræ violentiam omnibus membris mutilatur. Amittit enim vocem & rauceſcit, vel penitus obmuteſcit à peccatorum, ſcilicet, confeſſione, à diuina laude, à proximi inſtructione. Iuxta illud in Pſalmo: Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa mea, dum clamarem tota die. Clamarem iactando opera bona, quæ videbat habere, ſicut lepro ſus, dum caret voce rationali inſtrumento

mento quod tenet in manu quasi voce irrationali, clamãdo tumultuatur. Amittit aures, & ef-
surdescit ad verba diuinæ prædicationis, vt non audiat vocem venefici incantantis sapienter.
Ezech. 23. Amittit nasum vt odorem Paradisi, & fœtorem gehennalem non sentiat. Vnde Ezechiel: Na-
sum tuum & aures tuas præcident. Amittit oculos vt fecus fiat, & veri solis lumen non videat.
Manus perdit, vt eas ad opera misericordiæ non extendat. Pedes vt in via mandatorum Dei
non ambulet. Depilat insuper lepra peccatorum hominem, auferens ornamenta virtutum. Tu-
mescere facit per superbiam. Corrodit per inuidiam, lucere facit per vanam gloriam, multaq;
Deut. 17. alia facit incommoda, quæ signauit Moyses per leprarum varietatem, vt sciat sacerdos discer-
nere inter lepram & lepram. Si enim cum tanta diligentia præceptum est sacerdotibus sub le-
ge discernere inter lepram & lepram corporum, quantò diligentius debemus discernere inter
lepram & lepram animarum, & subtili indagine & frequenti deliberatione peccata & pecca-
De multiplici lepra. torum circunstantias discutere, sicut scriptum est: cogitabo pro peccato meo, vt sciamus cogno-
scere quæ sit lepra alba, per inanem gloriã, liuida per inuidiam, rubea per iram, nigra per tristi-
tiam, florens per totum corpus, per pompam sæcularem, vaga & volatilis per inconstantiam
& animi leuitatem, vel quia mutabit locum, sed non relinquebat, subiectum signat quod ho-
mo quandoque relinquens vnum vitium inde cadit in aliud, vt si aliquis relinquat luxuriam &
inde cadat in superbiam, vel si corripiatur de taciturnitate, & propter hoc delinquat garrulita-
De diuersis leprarum subiectis. tẽ. Non solùm autem per varietatem colorum, sed etiam per diuersitatem subiectorum distin-
guere iussit Dominus per Moysen diuersitatem leprarum. Est enim lepra in cute per peccati eui-
Leuit. 13. dentiam, vel per superstitionem seu superficialem religionem, lepra in carne per luxuriam, vel
quando latet sub cute, sicut peccata hypocritarum. Lepra in capite, peccatum in corde: lepra in
capillis, peccatum ex temporalibus vel ex prauis cogitationibus: lepra in barba, quando effœmi-
natus est seu remissus, vel in barba in prælatis: lepra in cicatrice quæ fit voluntate iterandi pec-
catum, lepra in vestibus: peccatum ex virtutibus, vel in corpore, quod est vestis animæ, lepra in
De eiectione leprosi & eius habitu. domo, id est, in cõscientia vel in cogitatione. Leprosus autem eiiciebatur extra castra. Postquam
enim notorij sunt per sententiam excomunicationis, à communione fidelium eiiciendi sunt.
Habebat autem vestimenta dissoluta, vt signaretur vitæ dissolutio, & quia non est de vnitate
ecclesiæ. Caput habebat nudum, id est, mentem virtutibus spoliatam. Præcipiebatur ei vt oste-
1. Cor. 15. geret, ne fœtore praui verbi alios corrumperet, quia corrumpunt bonos mores colloquia pra-
Matth. 8. ua. Mundata autem lepra ostendebat se sacerdoti, offerens munus quod præcepit Moyses in te-
Leuit. 14. stimonium illis. Offerebat passeres duos, per quos duplex in Christo natura intelligitur, vnus
De oblatione leprosi. immolabatur in vase fictili super aquas viuentes, Christus enim passus est in carne fragili, vt
nos per mortem eius & baptismum purificaret, alius permittebatur auolare, quia diuinitas non
De aspersorio in mundatione lepræ. est passa in Christo, vel quia tinctus sanguine in agro auolabat, Christi resurrectionem post
mortem designat. Fiebat autem aspersoriũ ligno cedrino, & hyssopo, & filo coccineo. Per ce-
drum imputrescibilem crux Christi designatur, humilitas per hyssopũ. Passio seu martyriũ per
filum coccineum. Septies aspergebatur leprosus sanguine passeris, quia per spiritum septifor-
mem fit mundatio in sanguine Christi. Lauabat autem vestimenta. Opera, scilicet, per pœniten-
Quibus modis leprosus curatur. tiam. Omnes pilos radebat, scilicet, cogitationes superfluas. Septem diebus manebat extra ta-
bernaculum, quia tota vita præsenti extra carnis delectationem manere debemus. Octauo die
offerebat duos agnos cum oue. Innocentiam, scilicet, & simplicitatem in vtroque sexu. Et tres
decimas similæ, id est, fidem trinitatis cum obseruantia decalogi. Et sextarium olei per quod
perfectio operum misericordiæ designatur. Tingebatur autem tam sanguine, quàm oleo extre-
Eccle. 9. mum auriculæ dextræ leprosi, ne iterum audiat vocem serpentis. Et ponebatur super pollices
2. Cor. 6. manus & pedes dextri, vt purificentur opera & affectus. Residuum olei fundebat super caput
Cõclusio cum morali recapitulatione. eius. Iuxta illud: Oleum de capite tuo non deficiat. Vos igitur fratres charissimi in fide firma,
in charitate non ficta, exemplo huius leprosi inuocate Dominum, vt imaginem suam lepra pec-
Matth. 8. cati deformatam, in vobis reformare dignetur, vt mereamini audire à domino, sicut credidisti
De fide leprosi. fiat tibi. Si autem fides Centurionis commendatur à Domino, quia dixit: dic tantum verbo &
Ioan. 11. sanabitur puer meus, non minor videtur fuisse fides huiusmodi leprosi, dicentis: si vis potes me
Item 4. mundare. Ille enim in verbo, iste in sola voluntate credidit se posse mundari. Martha & Maria
Item 2. exigebant corporalem præsentiam, quarum vtraque dixit: Si fuisses hîc, frater meus non fuisset
Iacobi 1. mortuus. Regulus de filio suo dixit: Domine descende priusquam moriatur filius meus. Nico-
Matth. 8. demus ait quasi dubitando: Quomodo possunt hæc fieri? Hic autem leprosus postulauit in fide
De ostensione leprosi per confessionem. nihil hæsitans. Vnde à Domino, fides eius impetrauit quod petiit. Ostendatis autem vos sacer-
dotibus secundũ Domini mandatũ, & vulnera vestra medicis spiritualibus detegatis. Si enim
Isaiæ 43. tu detegis, Deus tegit: si tu tegis, Deus detegit. Dic ergo iniquitates tuas vt iustificeris, ne ab-
Parab. 28. scondas peccatũ tuũ, sicut homo carnalis, scilicet, qui erubescit cõfiteri peccata sua. Teste enim
Isaiæ 58. Salomone: Qui abscondit scelera sua, nõ dirigetur. Qui autẽ cõfessus fuerit, & reliquerit ea, mi-
Osee 13. sericordiã cõsequetur. Et Dauid ait: Deus vitã meã annunciaui tibi, & ideo posuisti lachrymas
Matth. 8. meas in conspectu tuo, Dissolue igitur colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes.
Item 13. Vnde Dominus in Osee cõqueritur de Effraim, dicẽs: Colligata est iniquitas Effraim, & abscõ-
De occultatione bonorum nostrorum contra iactantiam. ditum est peccatum eius. Et quoniam Dominus leproso præcepit, vt nemini diceret, nõ osten-
damus bona opera nostra per iactantiam. Nesciat sinistra tua, quid faciat dextra tua. Simile est
regnum

regnum cœlorum, thesauro abscondito in agro. Et Dominus ascendit ad diem festum in occul- *Ioan.7.*
to. Vnde sapiens in Ecclesiastico dicit: Non omnem hominem inducas in domum tuam. Mul- *Eccle.11.*
ti enim sunt insidiæ dolosi, scilicet, diaboli. Vnde Dominus offensus est Ezechię: qui thesauros *Isaiæ 39.*
domus Domini ostendit Babyloniis. Non ergo ostendamus thesauros nostros Herodi, sed ad *Matth.2.*
imitationem Magorum, cùm venerimus ad Iesum coram Domino, aperiamus thesauros no-
stros. Vnde præcipitur in Leuitico: quod sacerdos non radat caput suum, id est, non denudet
virtutes per ostentationem, nec radat barbam, fortia, scilicet, opera inaniter detegendo. Et in
Deuteronomio dicitur: Non arabis in primogenito bouis, nec tondebis primogenita ouium. *Deut.*
Super hoc ait beatus Gregorius: In primogenito bouis arare, est bonæ conuersationis primor- *Gregorius.*
dia in exercitio publicæ actionis ostendere. Ouium primogenita tondere, est ab occultationis
suæ tegmine humanis oculis inchoantia bona nostra denudare. Sicut hi de quibus dicitur: vo-
cauerunt nomina sua in terris suis. Quoniam autem vt ait Salomon: multi colunt personam *Parab.19.*
potentis, & amici sunt dona tribuentis. Et iterum: Fratres hominis pauperis oderunt eum, in- *De acceptione personarum.*
super procul recesserunt ab eo. Dominus voluit ire ad seruum Cẽturionis, noluit autem ire ad *Matth.8.*
filium Reguli, vt ostenderet diuitias nõ esse honorandus, nec diuitem propter diuitias propo- *Ioan.4.*
nendum esse pauperi. Iuxta illud: Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. Pusillum *Sap.6.* *Rom.2.*
enim & magnum ipse fecit, & æqualiter est ei cura de omnibus. Non est enim personarum ac- *Eccle.10.*
ceptio apud Deum. Vnde in Ecclesiastico: Noli despicere virum iustum pauperem, & noli ma
gnificare virum peccatorem diuitem. Et Salomon in Ecclesiaste: Melior est canis viuus, leone *Eccle.9.*
mortuo. Non habeamus ergo fidem Domini nostri Iesu Christi in acceptione personarum. *Iaco.2.*
Scriptum est enim in Deuteronom. Ita paruum audietis vt magnum, nec accipietis cuiusquam *Deut.1.*
personam. Non ergo pauperes contemnamus, sed eos humiliter visitemus, vt ipsi sint aduoca- *Lucæ 15.*
ti nostri apud Deum in die iudicij, & recipiant nos in æterna tabernacula, quoniam ipsorum est *Matth.5.*
regnum cœlorum. Ad quod nos perducere dignetur qui viuit & regnat, &c.

DOMINICA QVARTA QVÆ PROPRIO CARET INTROITV, THEMA SVMPTVM DE NOCTVRNO Responsorio & Psalmo.

Domine ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo arguas me.

EXORAT Dominum Propheta, non solum in persona omnium sanctorum, qui
adhuc sunt in via, vt liberentur à duplici pœna. A pœna, scilicet, purgatorij, quæ di
citur ira, non quia perturbatio cadat in Deum, sed sumitur pro vindicta. Et à pœ-
na æterna, quam furorem appellat, id est, asperrimam vltionem, eò quòd Deus nul-
lius precibus flectitur. Iudicium enim sine misericordia fiet ei, qui nõ fecit miseri- *Iaco.2.*
cordiam. Vnde in Ezech. Ego Dominus eduxi de vagina gladium meum irreuocabilem. San- *Ezech.21*
cti homines quantumcunque affligant corpus suum in hoc seculo, valdè timent purgatorij pœ *De pœna purgatorii.*
nam acerrimam. Licet enim respondeant ei, id est, Domino in via virtutis suæ, id est, pro viri-
bus suis studeant pœnam temporalẽ æquiparare purgatorio, vt penitus purgentur in hoc secu-
lo, semper tamen sibi metuunt ne insufficienter puniantur, vel ne fortè morte præoccupentur.
Licet autem à mortalibus abstineant, timent sibi à venialibus. Si enim dixerimus, quod pecca- *1.Ioan.1.*
tum non habemus, nosipsos seducimus. Timent igitur ne ferant secum in morte lignum, fœ- *1.Cor.3.* *Iob 9.*
num, & stipulam, verentur omnia opera sua, scientes quod Dominus non parcit delinquenti,
quin puniat, vel in hoc seculo, vel in futuro. Non solum autem timent sibi pro malis operibus,
sed etiam pro operibus quæ sunt de genere bonorum, ne minus purè fiant. Omnes enim iusti- *Isaiæ 64.*
tiæ nostræ, tanquam pannus menstruatæ. Vnde Dominus: Ego iustitias iudicabo. Et quoniam
teste beato Augustino, minor pœna purgatorij acerbior est, quã aliqua pœna quæ possit in hoc *Augustinus.*
seculo excogitari. Ignis enim noster materialis est, quasi vmbra vel tanquam ignis pictus in pa
riete respectu ignis purgatorij, clamant ad Dominum, hîc vre, hîc seca, ingrediatur putredo in *Abacuc.3.* *Iob 6.*
ossibus nostris, & subter nos scateat, vt requiescamus in die tribulationis, & hæc sit nobis con *Item 13.*
solatio, vt affligens nos, hîc dolore, non parcas, vt in purgatorio parcere velis, vbi scribis contra
illos amaritudines, qui insufficienter purgati decedunt, id est, stabiliter amara flagella infligis.
De quibus Apostolus ad Corinth. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse enim saluus *1.Cor.3.*
erit: sic tamẽ quasi per ignem. Quod autẽ in alio seculo fiat purgatio & remissio peccatorum,
patet ex eo quod ait Dominus in Euang. Qui peccat in spiritum sanctum, non remittetur ei, *Matth.12.*
neq; in hoc seculo, neq; in futuro. Ex quo innuit quod alia peccata, scilicet, in patrẽ & filium, *Mar.3.*
remitti possunt in alio seculo. Sancta enim & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à *2.Mach.12.*
peccatis soluantur, scilicet, in purgatorio, in quo ipse Dominus quasi ignis conflans, & emun-
dans argentum, purgat filios Leui. Ipsi enim nisi mũdificati, & mundi corde Deum videre non *Mala.3.*
possunt. Sicut autẽ Elias per turbinem raptus est in cœlum, ita primo turbine pœnæ purgãtur,
& rursus post tenebras sperant lucem, vt tandem dicere possint. Transiuimus per ignem & *Iob.17.*
aquã, & eduxisti nos in refrigeriũ. Virga tua in morte, & baculus tuus in purgatorio, scilicet,
minor & maior correptio, ipsa me consolata sunt purgando à peccatis. Beatus autem Augusti *Augustinus.*
nus in Enchiridion ait: Tempus quod inter hominis mortem vel vltimam resurrectionem in-
terpositum

terpositum est, animas in abditis receptaculis cõtinet, sicut vnaquæque digna est, vel requie, vel
ærumna, pro eo quod sortita est in carne dum viueret. Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum viuentium releuari, cùm pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleëmosynæ in ecclesia fiunt. Eleëmosynis enim & orationibus, & sacramento altaris, & ieiunio
2.Mach.12. seu afflictione, his qui in purgatorio sunt, subuenitur. Propter quod vir fortissimus Iudas collatione facta, duodecim milia dragmas argenti misit Hierosolymam offerre eas ibi pro peccatis
1.Cor.15. mortuorum. Vnde Apostolus ad Corinthios ait: Quid faciunt qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? Pro mortuis enim baptizabantur baptismo eleëmosynæ, de
Lucæ 12. qua dicitur: Date eleëmosynam, & omnia munda sunt vobis. Et baptismo lachrymarum & af-
Ierem.9. flictionis. Vnde Ieremias: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum,
2.Reg.1. vt plorem interfectos populi mei? Et Dauid cum suis super Saulé & Ionathan ieiunauit vsque
Ioan.5. ad vesperam. Et Ecclesia pro illis orat, dicens: Fac eos de morte transire ad vitam, de morte, scilicet, purgatorij. Absolue Domine animas eorum, ab omni vinculo delictorum, id est, à pœna,
Iob 13. vt auolare possint ad requiem. Et iterum: Recede paululum ab eo, vt quiescat saltem ad tempus, sicut creditur, quod antequam penitus absoluantur, aliquibus horis quiescant. Et iterum in persona eorum dicit Ecclesia: Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, scilicet in in-
Item 13. ferno superiori, id est, in purgatorio. Et iterum: Cur faciem tuam abscondis? Non enim possunt videre Deum, nisi à carcere liberati. Pium est autem pro illis orare, qui sibi non possunt suc-
De furore pœnæ gehenalis. currere, quia non est ibi locus merendi. Non solum autem, vt non arguantur in ira, sed ne in furore, id est, in ira gehennæ corripiantur, postulant iusti homines. Nesciunt enim vtrum sint
Eccle.9. *Iob 14.* digni odio, vel amore, si fuerint filij eorum nobiles vel ignobiles, id est, si placeant opera eo-
1.Cor.4. rum Deo, vel displiceant. Licèt enim sibi nihil conscij sint, in hoc tamen se iustificatos non re-
Iob 10. putant. Et idcirco licet fuerint iusti, non leuant caput per præsumptionem, sed timor & tre-
Item 4. mor irruunt super eos, quando cogitant districti iudicis sententiam, qui etiam in Angelis reperit prauitatem. Tantò igitur amplius metuunt, quantò certissimè ex diuinis scripturis agno-
De æternitate pœnæ. scunt, quoniam in inferno nulla est redemptio, & quia si finaliter ceciderint, non adijcient amplius vt resurgant. Vbi enim ceciderit arbor, siue ad austrum, siue ad aquilonem, id est, in cha-
Eccle.11. *Matth.25.* ritate, vel in peccato, ibi in æternum permanebit. Vnde in Euágelio dicitur. Ibunt hi in suppli-
Iere.17. cium æternum, iusti autem in vitam æternam. Et Ieremias ait; Peccatum Iuda scriptum est sti-
Item 9. lo ferreo, in vngue adamantino, quasi dicat: Ita inseparabiliter adhæret ei, quod deleri non potest. Et ita de ciuitate reproborum: Sic conteram populum istum, & ciuitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest vltra instaurari. Si autem mare guttatim stillaret per foramen acus temporis diuturnitate, totum posset miles transire. Pœna autem gehennæ, nullo prorsus claudetur fine, postquam puteus super damnatos vrgebit os suum. Et ideo timent etiam sancti, non solum propter diuturnitatem, sed etiam propter acerbitatem incomparabilem. Do-
De acerbitate pœnæ. lores enim huius seculi sunt, velut imago pœnarum purgatorij. Pœnæ autem purgatorij, quasi incomparabiles sunt doloribus inferni. Vnde vox martyrum est: Cooperuit nos vmbra mortis, id est, dolores & angustiæ pœnæ temporalis, quæ non sunt nisi vmbra æternę mortis, & ama-
Iere.9. & 22. rissimi supplicij. De quo Ieremias: Ecce ego potabo eos absynthio, & cibabo illos felle. Ama-
Isaiæ 24. ra est enim potio bibentibus eam. Nam ipse Dominus retribuet abundanter facientibus su-
Deut.32. perbiam. Iuxta illud: Et Deuorabunt eos aues morsu amarissimo. Aues, scilicet, infernales. Vn-
Isaiæ 24. de Isaias: Secretum meum mihi. De gloria beatorum, scilicet, quæ ineffabilis est, & in cor ho-
Item 64. minis non ascendit. Et iterum ait: Secretum meum mihi de suppliciis reproborum, quæ non possunt sermone explicari. Non solum autem timent, propter prædicta duo, sed propter æter-
De multitudine pœnarum. nitatem & acerbitatem, sed insuper propter multitudinem. Quia multa flagella peccatorum.
Quod pœna respondet culpæ. Cuilibet enim culpæ pœna, propria respondebit. Quia per quæ peccat, quis per hæc torquetur, sicut dicitur in libro Sapientiæ. Vnde quia abusi sunt quatuor elementis, quolibet illorum pu-
Sap.11. *Item 5.* nientur. Pugnabit enim orbis terrarum contra insensatos, & armabit Dominus creaturam ad
Isaiæ 1. vltionem inimicorum. Igne abusi sunt, & igne punientur. Vnde Isaias: Et erit fortitudo vestra vt fauilla stupæ, & opus vestrum, quasi scintilla, & succendetur vtrumq; simul, & non erit qui
Item 3. extinguat. Aëre punietur, quia conuertetur eis in corruptioné & fœtorem, sicut ait Isaias: Erit pro suaui odore fœtor. Aquis etiam punientur. Vnde Iob: Ad nimium calorem transibunt
Iob 24. *Isaiæ 34.* ab aquis nimium. Terra punientur, quia bonis terræ abusi sunt. Vnde Isaias: Conuertentur torrentes eius in picem, & humus eorum in sulphur, & terra eius in picem ardentem. Terra præ-
Ioël 4. tereà absorbebit eos, Sol & Luna retrahet radios suos. Vnde Ioël Propheta: Sol & Luna ob-
Isaiæ 24. tenebrati sunt, & Stellæ retraxerunt splendorem suum. Et Isaias: Erubescet Luna & confun-
Quod in corpore & in anima reprobi punientur. detur Sol, quia, scilicet, peccatoribus lumen administrauerint. Quoniam autem in corpore & anima peccauerint, in vtroque punientur, & operientur sicut diploide confusione sua. Vnde Ie-
Iere.17. remias: Duplici confusione contere eos. Corpus igne vehementissimo cremabitur, vestimen-
Quod omnibus membris punientur. tum enim mixtum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis, id est, corpus, quod est animæ, vestimentum sanguine peccatorum inquinatum. Anima punietur interius, sicut dicitur in
Osee 13. Osee Propheta: Occurram eis quasi vrsa raptis catulis, & disrumpam interiora iecoris eorum.
1.Thes.5. Et Apostolus ad Thessalonicenses: Repentinus superueniet eis interitus, sicut dolor in vtero habentis, & non effugient. Quot autem habebant corporis partes, vel membra, tot sustinebunt tor-

bunt tormenta. Lingua cruciabitur siti, sicut diues in inferno: quia in lingua peccauerat, in *Lucæ 16.*
lingua puniebatur. Oculi fletu horribili & visione dæmonum. Dentes stridore. Ibi enim fletus
oculorum est, & stridor dentium. Aures vlulatu clamantium, & tumultu dæmonum, & irrisio- *Matth 22.*
nibus eorum. Vnde Isaias: Ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos præ con-
tritione cordis vlulabitis. Et iterũ: Impij, quasi mare feruens quod quiescere non potest. Pedi- *Isaiæ 65.*
bus & manibus cruciabuntur, quibus ligatis proiicientur in ignem æternum, & in tenebras ex- *Item 66.* *Matth 22.*
teriores. In toto corpore flagellis verberabuntur. Vnde Isaias: Et erit transitus virgę fundatus, *Isaiæ 30.*
quam requiescere faciet Dominus super eum. Colligabuntur autem & confringentur ad inui-
cem. Vnde idem Isaias: Congregabuntur congregatione vnius fascis in lacum. Inferius & su-
perius in ventre, & in dorso cruciabuntur: teste Isaia: Subter te sternetur tinea & opprimentum *Item. 24.*
tuum vermes. Tinea enim erit lectus eorum, & vermes coopertorium. Cùm autem innume- *Item 14.*
rabiles sint tribulationes in hac peregrinatione, quantò magis in carcere gehennæ, vbi contri-
tio super contritionem, & conturbatio super conturbationem? Et quia non possunt omnes co *Iere. 4.*
gitari, nedum numerari, vt fletum fletibus, & gemitum gemitibus consideratione, tam hor-
rendæ calamitatis præueniamus, de multis paucas, & de innumeris tantum octodecim nume-
remus. Quæ sunt anxietas caloris, angustia frigoris, penuria famis, ariditas sitis, tenebræ palpa- *De octodecim*
biles, fœtor intolerabilis, attritio verberũ, contritio cathenarũ, morsus serpentiũ, consortiũ dæ- *pœnis inferni.*
moniorũ, vermis cõscientię, anxietas & tędiũ miserę vitę, irę & dissensiones, blasphemię & cla
mores, timor, pudor, dolor, desperatio. Auertat Dominus à nobis, ne per experientiã hæc nosca-
mus, quæ scripturarum auctoritatibus indubitanter agnouimus. Anxietas caloris tanta erit ex
igne & sulphure, & pice ardente, quod omnia membra damnatorũ, interius & exterius absq; *Prima pœna*
vllo respiraculo cremabuntur in fornace, in qua vehementissimus ignis inuoluet eos, ex omni *anxietas caloris.*
parte. Vnde de diuite Epulone dicitur: Et sepultus est in inferno. In igne enim sepelitur, qui ex *Lucæ 16.*
omni parte igne includitur. De quo dicit Isaias: Et erit populus esca ignis. Et Moyses: Ignis *Isaiæ 19.* *Deut. 32.*
succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Et quia ardentes in peccatis *Osee 7.*
fuerunt, erunt tanquã clibanus succensus à coquẽte. Igne cuius modicã scintillã totũ mare non
possit extinguere torquebuntur, quia spiritus sancti ignem à se repulerunt. Secunda pœna erit. *Secunda pœna*
Angustia frigoris. Non solum enim erit ibi fletus oculorum ex calore dissoluente, sed & stri- *angustia frigoris.*
dor dentium, & sempiternus horror, ex frigore constringente. Grando enim, nix, glacies, spiri-
tus procellarum, pars calicis eorum. In his enim non cõsistet tota pœna, sed hæc prædicta erunt
quasi modica pars afflictionis eorum. Quoniam autem frigidi fuerunt, & pigri ad bonum, ar- *Iob 6.*
dentes autem ad malum transibunt ab aquis niuium, ad calorem nimium, eò quòd balneum
aquæ videbitur eis intolerabile, sed rursus sentientes ignis ineffabilem angustiam, reuertentur,
& prosilient in aquam. Et ita à balneo in balneum, sine fine transire non cessabunt. Meritò au-
tem in aquis punientur, qui in aquis luxuriæ submersi peccauerunt, & aquis spiritus sancti re-
frigerari noluerunt. Et quia timuerunt pruinam, irruet super eos nix. Tertia pœna & pœnu- *Tertia pœnu-*
ria famis & defectus omnium bonorum. Sicut enim hi qui sunt in gloria, ab vbertate domus *ria famis.*
Domini satiabuntur, ita ecõtrario isti penuria cruciabuntur. Vnde Ecclesiasticus: Non est apud
inferos inuenire cibum. Et Dominus per Isaiam: Ecce serui mei commedent, & vos esurietis. *Eccle. 14.* *Isaiæ 65.*
Et in Ecclesiastico: Oppressiones, fames, contritio, & flagella super iniquos creata sunt. Et quia *Eccle. 40.*
in crapula & gastrimargia peccauerunt, & famem verbi Dei non habuerunt, fame meritò cru-
ciabuntur. Felle autem amaritudinis cibabuntur, & calculis ardentibus. Vnde Salomon in Pa-
rabolis: Suauis est homini panis mendacij, & pòsteà os eius implebitur calculo. Quarta pœna *Parab. 20.*
ariditas sitis erit. Vnde Isaias: Nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius siti aruit. Et *Quarta ariditas sitis.*
iterum: Ecce serui mei bibent, & vos sitietis. Vnde diues quærebat guttam aquæ ex digito La- *Isaiæ 5.*
zari. Ipsi enim humore gratiæ aridi fuerunt, & mala facere sitierunt, in potu & ebrietate pecca- *Item 65.*
uerunt. In quibus enim peccauerint, in illis punientur: Vnde Propheta Ioël: Expergiscimini *Lucæ 16.* *Ioël. 1.*
ebrij & flete, & vlulate omnes qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore vestro. *Ierem. 23.*
Et Ieremias ait: Potabo eos absynthio. Quinta pęna erit. Tenebrę palpabiles. Impij enim in te- *Quinta tenebræ palpabiles.*
nebris conticescent. Vnde Dominus in Euangelio: Ligatis manibus & pedibus, proiicite eum
in tenebras exteriores. Ignis enim gehennæ habebit lucem, sed non ad consolationem, sed ad *1. Reg. 2.*
pœnam, vt mutuò videant peccata sua, & pœnas ad maiorem confusionem. Vnde Osee: Reue- *Matth 22.*
labo stultitiam eius in oculis amatorum eius, id est, dæmonum, quibus Christo relicto adhæsit, *Osee. 2.*
Lucebit prætereà, vt trepidẽt ex horribili aspectu dæmonum, & vt pœnas propinquorum vi-
dentes, magis doleant. Vnde beatus Gregorius: Ignis qui non lucet ad consolationem alicuius,
lucet ad pœnam, quia illucescente eo videbunt in pœna sequentes suos, quorum amore deli- *Gregorius.*
querunt. Non solum autem tenebræ exteriores, sed etiam interiores ibi erunt. Vnde Salomon
in Ecclesiaste: Nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erunt apud inferos, quò tu prope- *Eccle. 9.* *Iob 10.*
ras: Ad terram, scilicet tenebrosam, & opertam mortis caligine, ibi enim vmbra mortis & nul-
lus ordo. Vix enim cogitare possunt, nisi de doloribus suis, sicut qui grauiter infirmantur, con-
tinuè cogitant de dolore quem sentiunt. Meritò autem in tenebris inuoluentur, qui lumẽ ve-
ritatis in vita sua inspicere noluerunt, sed pompam mundi, & lucem inanis gloriæ & iactan-
tiæ dilexerunt. Sexta pœna erit fœtor intollerabilis ex terra sulphurea, & cadauerum multitu- *Sexta fœtor intollerabilis.*
dine & dæmonum fœda exhalatione & aëris corruptione. Vnde Isaias: Interfecti eorum pro- *Isaiæ 34.*
iicientur

Item 3. iicientur & de cadaueribus eorum fœtor aſcendet. Et iterum: Et erit pro ſuaui odore fœtor, Meritò autem in luto & ſentina inferni, & fœtore cruciabuntur, qui fœtorem libidinis dilexe- *Cant.1.* runt, & poſt odorem vnguentorum Chriſti currere noluerunt. Septima plaga ſeu pœna, e *Septima attritio verberum.* attritio verberum. De qua Ieremias ait: Plaga inimici percuſsi te. Et Salomon in Parabolis: *Iere.30.* rata ſunt deriſoribus iudicia, & mallei percutientes ſtultorum corporibus. Et Iſaias: Et erit tr *Parab.19.* ſitus virgæ fundatus. Non ſolum autem verberabuntur, ſed tranſuerberabuntur & opprime- *Iſaiæ 30.* tur & conterentur. Vnde in Eccleſiaſtico: Rumphea vindicans in exterminium impiorum. *Eccle.40.* iterum: Mors ſanguis, contentio, & rumphea, oppreſsiones, fames, cõtritio, & flagella ſuper i *Iere.19.* quos creata ſunt. Et Ieremias: Sic conteram populum iſtum, & cęcitatem, ſicut conteritur v *Iſaiæ 58.* figuli. Meritò verberabuntur, quia verberabant pauperes, & percutiebant impiè pugno. Co terentur & conculcabuntur hi, de quibus ait Propheta Amos: Qui conterunt ſuper puluere *Amos.2.* terræ capita pauperum. Et quia contra verbera Domini murmurauerunt, & diſciplinam recipe- *Eccle.39.* re noluerunt, ab his crudeliter verberabuntur. De quibus in Eccleſiaſtico dicitur: Sunt ſpirit

Octaua pœna conſtrictio pœnarum. qui ad vindictam creati ſunt, & in furore ſuo confirmauerunt tormenta ſua. Octaua pœna, e conſtrictio cathenarum. Igneis enim vinculis conſtringentur. Ligatis pedibus & manibus pr *Matth.22.* iicientur in tenebras exteriores. Vnde Iſaias: Et erit pro zona funiculus. Seruo enim maleuo *Iſaiæ 3.* tortina & compedes. Vnde Ozee: Iugum imponetur eis, quod non auferetur. Et Dominus *Eccle.33.* Euangelio: Colligite primum zizania, & alligate ea per faſciculos ad comburendum. Qui en *Oſee 11.* ſimiles fuerunt in peccatis, ſimul coniungentur in pœnis. Et quia vinculis peccatorum ſuor *Matth.13.* conſtricti fuerunt, & vincula mandatorum Dei ruperũt diuina vltione prædictis vinculis co *Nona morſus ſerpentium.* ſtringentur. Nona pœna erit: Morſus ſerpentium. Dominus enim dentes beſtiarum immit *Deut.32.* in eos, & deuorabunt eos aues morſu amariſsimo. Vnde in Eccleſiaſtico: Beſtiarum dentes *Eccle.39.* ſcorpij, & ſerpentes, & rumphea, vindicans in exterminium eorum. Et Iſaias: Detracta eſt v *Iſaiæ 14.* ad inferos ſuperbia tua, concidet cadauer tuum, ſubter te ſternetur tinea, & operimẽtum tu vermes erunt. Et Ieremias: Ecce ego mittam vobis ſerpentes, regulos, quibus non eſt inca- *Iere.8.* tatio, & mordebunt vos. Et in Eccleſiaſt. Vindicta carnis impij, ignis & vermis. Et iterũ: Cu *Eccle.7.* *Item 10.* morietur homo, hæreditabit ſerpentes, beſtias & vermes. Ipſi enim beſtialiter vixerunt, & t quam ſerpentes virus malitię in proximo euomuerunt: vermibus, & curis huius ſæculi ſup *Decima conſortium dæmonum.* uacuè corrodebantur, & ideo prædicta pœna punientur. Decima pœna erit, conſortium d monum. Qui enim conſortes fuerunt in culpa, ſocij erunt in pœna, ſicut electi ordinibus a *Iob 20.* gelorum pro merito vitæ inſerentur. Vnde Iob: Vadent & venient ſuper te horribiles. Et E *Ezech.32.* chiel de diabolo: Deductus eſt cum lignis voluptatis ad terram vltimam in medio incircun ſorum, dormies cum eis, qui interfecti ſunt gladio. Vndecima pœna, erit vermis conſcientiæ

Vndecima vermis cõſcientiæ. mordẽtis eos ſine intermiſsione. Vnde Iſaias: vermis eorum nõ morietur, & ignis eorum n *Iſaiæ 66.* extinguetur. Et iterũ: Sicut veſtimẽtum, ſic comedet eos vermis, & ſicut lanã, ſic deuorabit *Item 51.* tinea. Et Ieremias: Arguet te malitia tua, & auerſio tua increpabit te. Peccata enim ſua accu *Iereni.2.* bunt eos, & vermis malę conſcientię corrodet eos, & corripientur à ſuperueniente iniquita *Sap.1.* Iuxta illud: Arguã te & ſtatuam contra faciẽ tuam. Et Apoſtolus dicit ad Romanos: quod c *Rom.2.* gitationes accuſabunt reos, & defendent iuſtos. Nemo enim reus ſe iudice abſoluitur. Hæ ſ *Exod.8.* muſcæ caninæ, quas Dominus immiſit Ægyptiis, quibus meritò affliguntur, qui pacẽ pecto *Matth.25.* à ſe repellentes, oleum in lampadibus ſuis, id eſt, ſerenitatẽ mentis habere recuſauerunt. De *2.Cor.1.* *Apoc.9.* dicit Apoſt. Gloria noſtra, hæc eſt teſtimoniũ cõſcientiæ noſtrę. Duodecima pœna erit anxie *Duodecima anxietas & tędiũ viuẽdi.* & tędium viuendi. Vnde in Apocalip. In diebus illis quærẽt homines mortẽ, & nõ inuenien fugiet mors ab eis, volẽt enim mori & nõ poterunt, dicẽtes: mõtibus cadite ſuper nos, & c libus operite nos. Sicut enim in æterna beatitudine erit ſacietas ſine faſtidio, ita in æterna ca mitate erit defectus omnium bonorum in anguſtia & tędio. Vnde Eccleſiaſt. Ante languor *Eccle.18.* *Gala.5.* adhibe medicinam, & ante iudicium interroga teipſum. Tabeſcere enim Dominus faciet t quam araneas animas eorum, & erunt graues & oneroſi ſibimetipſis. Vna autẽ hora videbi eis, quaſi ſpaciũ mille annorũ. Hæc autẽ meritò patientur, quia in vita ſua omnẽ eſcã abomi *Tertiadecima iræ & diſſenſiones.* ta eſt anima eorum, & omnia bona ſpiritualia vertebantur eis in tædium. Tertiadecima p erit iræ & diſſenſiones. Nunquam enim pacem inter ſe habebant, maximè cum illis, qui eos peccatum induxerunt, vel quorum occaſione peccauerunt. Peccator enim videbit illos & i cetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet. Vnde in Eccleſiaſt. de patre impio quæruntur filij, q *Eccle 41.* *Oſee 8.* niam propter illum ſunt in opprobrio. Et in Oſee: ventum ſeminabunt, & turbinem mete *Iſaiæ 57.* Qui enim ventum vanitatis, & ſuperbię ſeminauerunt in vita iſta, turbinẽ irę & diſcordię tent in alia. Et Iſaias ait: Impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt. Qui enim cem Dei à ſe repulerunt, nunquam inter ſe pacem habebunt. Deus enim non dat pacem, ſuper pacem. Non ſolum autem qui habitat in cœlis, irridebit eos, ſed etiam dęmones ſubſa *Iſaiæ 14.* bunt eos, dicentes: Et tu vulneratus es ſicut & nos, ſimilis noſtri effectus es. Euge euge, vi *Tren 1.* derunt oculi noſtri, filius fœneratoris maledicet patri, fornicator vel adulter meretrici. Iuxta *Iſaiæ 65.* lud: Omnes amici eius ſpreuerunt eam inter anguſtias. Quartadecima pœna erit blaſphem *Quartadecima blaſphemiæ & clamores.* & clamores. Vnde Iſaias: Serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos præ contriti ſpiritus vlulabitis. Et Zophonias ait: Erit vox clamoris à porta piſcium & vlulatus à ſecun- *Zopho.1* Per portam piſcium intelliguntur, qui baptiſmum non ſeruauerunt, per portam ſecunda

qui p

qui pœnitentiā non egerunt. Et in Apoc. dicitur: Manducauerunt linguas suas præ dolore, & blasphemauerunt Deū cœli præ doloribus & vulneribus. Et iterū: Blasphemauerūt nomē Domini, habentes potestatē super has plagas. Dolebunt enim quod Deus tantā potestatē habeat, quod eos puniat in æternū. Quia verò clamorē pauperū nō exaudierūt, clamabunt & nō exaudientur. Et quia Deū blasphemādo iurauerūt, præ acerbitate pœnæ blasphemabūt, electi in æterna beatitudine semper Deū laudabūt, mortui autē æterna morte nō laudabūt Dominū, nec omnes qui descendūt in infernū. Quintadecima pœna erit timor. Timebūt enim horribiles dæmonum facies. Vnde in lib. Sapien. Videntes turbabuntur timore horribili: Ibi enim sempiternus horror inhabitat. Vnde B. Gregor. in Moral. In tormentis huius vitæ timor dolorem habet, nō dolor timorē, quia mentē metus nō cruciat cùm pati cœperit, quod timebat, sed in inferno positi quod timēt, tolerant, & sine fine formidabunt. De hoc timore dicit Psal. A timore inimici libera animā meā. Et B. Iob de electis ait: Non timebis calamitatē, cùm venerit in vastitate & fame ridebis, & bestiā terræ nō timebis. Quia verò Deū nō timuerunt, & sine timore peccauerunt in æternū, timebunt & formidabunt filij maris, id est, filij huius seculi. Sextadecima pœna erit pudor. Erubescent enim & cōfundentur in sceleribus, & in immunditiis suis, quæ patebūt corā omnibus. Vnde Propheta Naum: Ecce ego ad te, & reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam Gentibus nuditatē tuam, & regnis ignominiā tuam. Et Ezech. ait: Nudabo ignominiam tuam, & videbunt omnes turpitudinē tuam. Et Ieremias ait: Quomodo cōfunditur fur quando cōprehenditur, sic confusi sunt. Quia enim frons meretricis facta est eis, & peccata sua erubescere noluerunt, nec detegere sacerdotibus, omnes videbunt peccata eorū, & erubescent in perpetuum. Septimadecima pœna erit dolor, de quo in Eccles. dicitur: Omnis plaga tristitia est cordis, id est, perfecta plaga. Erit enim eis dolor vehemēs, quasi parturientis. Extrema enim gaudij luctus occupabit. Vnde Dominus in Euāg. Væ vobis qui ridetis, quia plorabitis. Lachrymæ autē ita calidæ, & ardētes erūt, quod eorū corpora cremabūt. Vnde Isa. ait: Ecce serui mei lætabuntur, & vos cōfundemini. Et in Apoc. Manducauerunt linguas suas præ dolore. Dolebunt autē supra modū, quia pro temporalibus & trāsitoriis amiserunt æterna, & quod pro momentanea delectatione semper erunt in pœna & calamitate. Vnde in lib. Sapien. dicitur: Dicent intra se pœnitentiā agētes, & præ angustia spiritus gemētes, scilicet, quādo videbunt gloriā electorū. Hi sunt quos aliquādo habuimus in derisum, & in similitudinē improperij, nos insensati vitā illorū æstimabamus insaniā. Et paulò pòst: Lassati sumus in via perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viā autē domini ignorauimus. Quid profuit nobis superbia nostra, aut diuitiarū iactantia quid cōtulit nobis? Transierūt omnia illa tanq̄ vmbra. Magis enim dolebūt de gloria quam omiserunt, quàm de pœnis quas sustinebūt. Vnde in Apoc. Tunc plangēt se super eum omnes tribus terræ. Super quem locū dicit B. Greg. Non tantū dolebunt de ipso tormēto, quàm quod repellētur à tali cōsortio. Meritò autē sine fine dolebunt, qui vanis gaudiis dediti, cum Christo gaudere noluerunt. Octauadecima pœna erit desperatio. Spes liberationis plurimū cōfortat in flagellis. Ipsi autē nunquā habebunt spē euadendi, sed certissimi erunt, quod tam diu cum dæmonibus erunt in pœna, quàm diu sancti cum Deo erunt in gloria. Vnde & Ierem. Insanabilis facta est fractura tua, pessima est plaga: plaga, scilicet, desperationis, eò quòd sanari nō potuerūt, fracturæ, id est, pœnæ eorū. Et Salomō in Parab. Mortuo homine impio, nulla erit vltra spes de eo. Si enim Rex tēporalis offensus punit tēporaliter, & Rex æternus offensus puniet æternaliter. Et Ezech. ait: In nihilū redigā te, & nō eris requisita, & nō inuenieris vltrà in sempiternū. Et quoniā in vita sua nō in Deo, sed in mundo & in diuitiis suis spē habuerūt, meritò pessima plaga desperationis sine fine tabescētes absq; vllo remedio cōsolationis & releuationis punientur. Vnde in Psal. Sicut oues in inferno positi sunt, quibus vna lana tonsa, alia succrescit, mors depascet eos, quia semper reparabūtur ad mortē & dolorē. Horribilia sunt hæc ad cogitādum, & terribilia ad loquendum, quantò magis grauia erunt ad sustinendum? Quanta prouidentia, quantaq; diligentia debet homo pro viribus suis laborare, vt prædictas pœnas possit euadere, puniendo seipsum temporaliter, ne puniatur æternaliter. Quanta dementia est pro momentanea delectatione æternis suppliciis corpus & animam suam mancipare. Sicut ait B. Iob: Ducūt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

Apoc. 16. Parab. 21. Quintadecima timor. Sapien. 5. Iob 10. Gregorius. Iob. 5. Osee 11. Sextadecima pudor. Naum. 3. Ezech. 16. Iere. 2. Item 3. Septimadecima dolor. Eccle. 25. 1. Thess. 5. Lucæ 6. Isaiæ 65. Apoc. 16. Sapien. 5. Gregorius. Apoc. 1. Octauadecima desperatio. Iere. 30. Parab. 11. Ezech. 26. Iob. 21.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Epistola ad Romanos.

Nemini quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. Qui enim diligit proximum, legem impleuit.

IN hodierna Epistola exhortatur nos Apostolus, vt mutuam inter nos charitatē habeamus. Charitas enim vita est animæ. Vnde B. Ioannes in Epistola canonica ait: Qui non diligit, manet in morte. Sicut igitur corpus sine anima cadauer est, ita anima sine charitate, velut cadauer fœtida est, & corrupta. Quando autem incipit amare, incipit viuere. Vnde idem Ioannes: Scimus quoniam translati sumus de morte, quoniam diligimus fratres. Charitas siquidem est quasi oculus mentis. Vnde beatus Ioannes: Qui diligit fratrem suum in lumine manet, qui autem odit fratrem suum, in tenebris est. Charitas est fons hortorum,

Rom. 13. 1. Pet. 4. Quod charitas vitæ comparatur. 1. Ioan. 3. Item 3. Quod charitas similatur oculo, & de aliis quibus charitas assimilatur. Item 1.

Cant 4. hortorũ,puteus aquarũ viuentiũ,fons viuus,cui nõ cõmunicat alienus.In ieiuniis enim & ora-
Parab.5. tione,& eleëmosynis,& aliis operibus de genere bonorũ,in lachrymis & asperitate pœnitẽtię,
Ex.70. & habitu religionis possunt alieni à Domino,scilicet,peccatores cũ viris sanctis cõmunicare.In
abstinẽtia etiã & castitate,& in aliis operibus virtutũ,sed nõ in charitate. Hæc est enim signa-
culũ in quo est discretio bonorũ & malorũ. Hic est fons signatus,hortus cõclusus,in quo malis
Cant.4. bestiis nõ patet ingressus.Hic est fons ille,de quo in Gen.dicitur:Fõs ascẽdebat de terra irrigãs
Gene.2. vniuersam superficiẽ terrę.Terra enim liberi arbitrij sine aquis huius fontis sterilis est,& fructi-
ficare nõ potest.Sed & omnes arbores Paradisi,id est,omnes animi virtutes,& omniũ virtutũ
opera,nisi hoc fonte irrigẽtur,arescunt.Ipsa charitas mater est & nutrix omniũ virtutũ,omniũ
Multiplex virtutũ opera cõdiens,omnibus saporẽ præbens,cum omnibus conuenientiã habẽs,sicut sapor
commendatio panis omniũ ciborũ saporibus cõgruit.Hic est fluuius egrediẽs de loco voluptatis ad irrigandũ
charitatis. Paradisum,qui diuiditur in quatuor capita,id est,ex se procreat quatuor capitales & cardinales
Simile. virtutes. Vnde B.Augustin.Virtus nihil aliud est,quàm diligere diligendũ.Id eligere prudentia
Augustinus. est,nullis molestiis inde auelli,fortitudo est:nullis illecebris auerti,temperantia est:nulla super-
bia inde separari,iustitia est. Hæc est lata, vt Oceanus, quæ etiam vsque ad inimicos extendi-
tur,sicut scriptum est : Latum mandatum tuum nimis. Et iterum:Viam mandatorum tuorum
Leuit.6. cucurri,cùm dilatasti cor meum . Hæc est ignis in altari,qui nunquam extinguitur,quo peccati
1.Ioan.5. rubigo cõsumitur.Ignis ardens & lucens,vnctio de omnibus docens,tumores sedans,dolores
Ioan.2. mitigans,oleum superenatans.Hæc est firmamentũ & columna sanctitatis,deambulatoria,quę
Cant.3. erant in templo Salomonis in cõmune bona nunquã otiosa totius humani generis pædagoga,
1.Tim.3. nihil humanum à se alienum reputans,quæ sine errore omnia mandata cõprehendit,& sine la-
bore custodit,quæ si desit,frustra habẽtur cætera,si assit,rectè habẽtur omnia. Sine ea lex iube-
re poterit,iuuare non valebit.Regnat enim carnalis cupiditas vbi non est Dei charitas.Hæc est
1.Petri.4. quæ peccatorum multitudinem operit,sicut Salomon ait.Odium suscitat rixas,& vniuersa de-
Parab.10. licta operit charitas.Et B.Gregorius:Sicut multi arboris rami,ex vna radice prodeunt,sic multę
Gregorius. virtutes ex vera charitate generantur . Nec habet ramus boni operis aliquid viriditatis,si non
manet in radice charitatis . Homo sine charitate,est lampas sine oleo, cibus sine sapore,mensa
sine pane,sacrificium sine sale,domus sine domino,palatum absq; condimento,lacus sine aqua,
cirpus absq; humore. Ad hanc igitur inuitat nos Apostolus,dicẽs:Nemini quicquam debeatis,
nisi vt inuicem diligatis.Alia enim debita soluuntur,& soluentes absoluuntur.Charitas autem
quantò magis soluitur,tantò amplius debetur.Hoc est enim vinculũ quod nõ dissoluitur,quo
fidelis quilibet Deo & proximo astringitur.De quo dicit Oseas Propheta:In funiculis Adã trahã
Osee.11. eos in vinculis charitatis . His enim vinculis trahimur, cùm beneficia exhibita recolimus, vel
exhibenda speramus. Vnde Dominus in Euang.Ego enim cùm exaltatus fuero à terra,omnia
Ioan.12. trahã ad meipsum.Cùm esset Rex in acubitu suo,id est,in crucis patibulo,nardus suũ dedit odo-
Cant.1. rem.Nardus herba est humilis & calida, & signat Christi charitatẽ,quæ tunc maximè odorem
suum dedit,quando Christus,vt nos redimeret,mortẽ pertulit. Fracto enim alabastro,domus
Matth.24. impleta est ex odore vnguẽti.Vnde in Cant.dicitur:Recti diligũt te.Qui rectè,scilicet,sentiũt,
nec factis dissentiũt,qui nõ reptãt super terrã,sicut serpẽtes,qui à terrenis eleuãtur,nec ad terrã,
Gene.3. sicut quadrupedia,incuruãtur.Cùm enim Christus rectus sit,nõ iungitur nisi rectis,nec cohæ-
ret distortis.Recti autẽ charitatis glutino firmissimo cohęrẽt,& vsq; ad effusionẽ sanguinis hoc
clypeo protecti pro Christo certãt.Perfecta enim charitas,foras mittit timorẽ. Vnde in Canti-
1.Ioan.4. cis:Fortis est vt dilectio,dura vt infernus æmulatio. Sicut autẽ mors à corpore separat animã,
Cant.8. ita charitas à carnali voluptate separat hominem. Et sicut infernus nullis terretur suppliciis,ita
De virtute charitatis perfecta. perfecta charitas nullis cedit aduersitatibus.Aquæ enim multę,vt ait Salomon,nõ poterunt ex-
Simile. tinguere charitatẽ,nec flumina obruent eam,quia nec aduersis,nec prosperis à Domino separa-
Item.8. tur,qui verè diligit.Plus enim diligit charitas Deum,quàm cupiditas aurũ & argentũ. Modica
autẽ aquæ resperlio,ignẽ plus accẽdit.Quicquid autẽ aduersitatis charitati occurrat,momenta-
1.Cor.4. neum & leue pro Christo reputat . Vnde Iacob pro Rachel septẽ annis seruiuit,& pauci vide-
Gene.31. bantur ei dies prę magnitudine amoris.Ideo beatus Ioannes in Epistola canonica dicit de Chri-
1.Ioan.5. sto: Mandata eius grauia non sunt,habenti, scilicet, charitatem,quia leue fit,quod benè fertur
onus.Sicut enim lapis magnus in flumine facilè leuatur,ita mandata ex charitate facilè implen-
Simile. tur . Charitas enim monet & incitat ad operandum. Diligamus igitur Deum,sicut in Deute-
Qualiter diligendus sit Deus & proximus. ronomio dicitur nobis,toto corde,tota anima,tota fortitudine,id est,prudẽter,dulciter,& for-
titer,sic enim S.Bernard.exponit,vel secũdum expositionẽ B.Augustini,Diligamus Deũ toto
Deut.6. corde,id est,intellectu sine errore.Tota anima,id est,volũtate sine cõtrarietate.Tota mẽte,quod
Bernardus. alibi dicitur,id est,memoria sine obliuione.Quoniã autẽ non potest diligi Deus,nisi diligatur
Augustinus. proximus,sicut ait B.Ioãnes:Qui nõ diligit fratrẽ suũ quẽ videt,Deũ quem nõ videt,quomo-
1.Ioan.4. do diliget? Proximos nostros diligamus,teste enim eodẽ Ioãne:Omnis qui diligit eũ qui ge-
Item ibidem. nuit,diligit eum qui natus est ex eo.In hoc cognoscimus quoniã diligimus natos Dei,cùm Deũ
diligamus,& mãdata eius faciamus.Hęc sunt verba Ioãnis:vnde iterũ ipse dicit:Si quis dixerit,
Item 4. quia diligo Deũ,& fratrẽ suũ oderit,mẽdax est. Qui enim fratrẽ suũ odit,homicida est,nõ solũ
fratris sui,cuius mortẽ appetit,sed suiipsius,qui animã suam per fratris odiũ extinguit. Qui igi-
tur Deũ syncero corde diligit,nihil odit eorũ,quę Deus fecit,sed ꝙ scit Deũ amare illud diligit.

Si enim

Si enim placet ei artifex,& in ipſo delectatur,quia diligit creatorē,diligit opera artificis,ſcilicet,
creaturá.Diligendus eſt ergo Deus propter ſe,ſcilicet,quoniã bonus,diligēdus eſt proximus in
Deo vel propter Deũ,quod nihil aliud eſt, q̃ in proximo diligere Deũ,& dona Dei vel optare
ei verũ bonũ.Diligẽdo igitur proximũ,diligit in proximo Deũ,vnde neuter ſine alio diligi po
teſt.Qui enim aliquem diligit,de lucro eius gaudet,& ipſum pro poſſe ſuo procurat & quęrit.
Proximus igitur licèt malis & diſcolis,bonũ optare debemus,vt Deo quē amamus,inde pro- 1.Petri 2.
ueniat lucrũ,& diabolo detrimentũ. Iniquitatē autē quæ à diabolo eſt,odio habere debemus.
Iuxta illud:Iniquitatē odio habui,& legē tuá dilexi.Legem,ſcilicet,charitatis,ſecundũ quã vi-
debat Propheta præuaricãtes,& tabeſcebat. Ipſos tamen in eo quòd homines diligebat,quod
eſt odiũ perfectorũ,ſicut ipſe ait:Perfecto odio oderá illos. Quod autē ait Apoſt. Nemini quic-
quã,&c.de peccatorum debito intelligendũ eſt. Qui enim fratri ſuo iniuriá facit,debitorē ei ſe
conſtituit.De talibus debitoribus dicitur in Oratione dominica:Demitte nobis debita noſtra,
ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.Illis,ſcilicet,qui in nos peccauerunt.Nemini igitur
quicq̃ debeatis,ne ſimus de his,de quibus ait Pſal.Mutuabitur peccator,& nõ ſoluet.Dilectio- Rom.13.
nem tamen ita ſoluamus,quod ſemper diligamus,& hoc vinculo ſemper obligati ſumus. Qui *Quod charitas*
enim proximũ diligit,legē impleuit.Apoſt.autem dicit:Iuſto nõ eſt lex poſita,ſed propter trãſ- *legem implet.*
greſſores factæ ſunt legales cõſtitutiones,ſcilicet,nõ occides,nõ mœchaberis,nõ furtũ facies,& Gala.3.
cõſimilia. Qui autē charitatē habet,vt Deũ ſuper omnia diligat & proximũ ſuũ ſicut ſeipſum,
Deũ quem præ omnibus diligit,nõ offendit,nec proximo ſuo iniuriá facit,quem ſicut ſeipſum
diligit,& ita omnē legē impleuit.Per charitatē enim diffuſam in cordibus noſtris,voluntatem Rom.5.
habemus implendi,quod per legem nouimus. Quãtò autē magis creſcit charitas,vt ait Auguſt.
tantò decreſcit carnalis cupiditas, & reſiſtitur carnali cõcupiſcentiæ fortiore robore charitatis. *Auguſtinus.*
Vbi verò nõ eſt charitas,regnat & dominatur ſenſualitas.Si enim à diuino ſpiritu nõ iuuatur,
ſecundum legem volens viuere,vincitur, & peccato ſubditus in ſeruitutē redigitur, & peccati
ſeruus efficitur,à quo ſuperatur adiecto cumulo præuaricationis.Habet enim ſcientiá ex lege, Ioan.8.
ſed ſine charitate,quod per legē nouit,nõ poteſt perficere.Plenitudo igitur legis,eſt charitas,&
ad ipſam omnia,tam mãdata,quàm opera referuntur,& per ipſam adimplentur.Si enim Deum *Quod charitas*
diligit homo,delectatur in Domino,& fructus eius,omne bonũ,ſcilicet,quod ab eo eſt,dulcis *omnia man-*
gutturi ſuo.Et quoniã diligit bonum,odit & fugit cõtrarium.Odit igitur ſuperbiã,quia diligit *data implet.*
humilitatē:odit inuidiã,quia diligit charitatē.Et ita de aliis vitiis.Et quia proximũ diligit,quod Cant.2.
ſibi fieri nõ vult,illi non facit,quod eſt declinare à malo. Et rurſus,quia charitas otioſa non eſt,
eis quos diligit,bona deſiderans,ſi habet facultatem,facit. Et ita quæcunque vult vt faciant ſibi Tob.4.
homines,eadē facit illis,maximè qui appetit placere Deo,quem ſuper omnia diligit,& ſcit quod 1.Cor.13.
aliter placere nõ poteſt,niſi mandata eius obſeruet. Vnde ipſe Dominus ait: Si quis diligit me, Matth.5.
ſermones meos ſeruabit. Sic igitur declinat à malo,& facit bonum,eò quòd diligit Deum &
proximum,comedens mel & butyrum : dilectionem,ſcilicet, Dei & proximi in ſe habens, vt Lucæ 6.
ſciat & velit per duo mandata charitatis,reprobare malum & eligere bonum . In verbo igitur Ioan.14.
charitatis,in verbo,ſcilicet,abbreuiato,quod Dominus fecit ſuper terram,in mandato dilectio- Iſaiæ 7.
nis omne aliud mandatum,vt ait Apoſtolus,inſtauratur. Charitas enim,id eſt,amor veritatis,vin Item.10.
cit amorē vanitatis,ſcilicet,mundi,& omniũ quæ in mũdo ſunt. Quę ſunt cõcupiſcentia carnis, Rom.13.
concupiſcentia oculorum,& ſuperbia vitæ.Guſtato autem ſpiritu deſipit omnis caro. Nemini 1.Ioan.2.
igitur quicquam debeamus,vt verè liberi ſimus. Mutuabitur enim peccator talentum naturæ
& gratiæ à Deo,talentum culpæ à diabolo.Obligatur,ſed nec ſoluit,nec abſoluitur.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio ſecundum Matthæum.

Aſcendente Ieſu in nauiculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius. Matth.8.

PARATVM panē de cœlo præſtitiſti eis ſine labore,omne delectamentũ in ſe habentem, *Verbum Dei*
& omnis ſaporis ſuauitatē. Dominus dedit filiis Iſraël mãna de cœlo,quàm diu fuerunt *dicitur mãna*
in deſerto.Et nobis in deſerto huius miſeræ peregrinationis ſemper neceſſarius eſt panis *& aſſimi-*
cœleſtis doctrinæ, quo reficiamur ne deficiamus in via . In terra autē promiſsionis deficiente *latur ei.*
mãna,vſi ſunt ſolido cibo,& comederũt fructus illius terræ.Et nos poſt hanc vitã nõ indige- Sap.16.
bimus prędicatione,vel aliqua doctrina.Omnes enim erũt docibiles Dei,quãdo legēt in libro Exod.16.
vitæ,& veſcētur fructu illius terræ,quãdo ſatiabuntur ab vbertate domus Domini.Nunc autē Ioſue 5.
debemus manè colligere mãna,ſicut filij Iſraël ad literã manè colligebant . Expulſis enim pec- Iſa.6.
catorum tenebris, & ſomno torporis,cum diligẽtia & ſollicitudine debemus mãna verbi Dei Iere 31.
colligere in corde,orto luce gratiæ. Quia in maleuolã animã nõ introibit ſapientia. Dominus *Quòd manè colligendum eſt manna.*
enim manè adduxit operarios in vineã ſuã. Et in Cantic.dicitur: Manè ſurgamus ad vineas. Et Exod.16.
in Pſalmo: In matutinis meditabor in te. Vidētes filij Iſraël manna præ admiratione dixerunt, Sap.1.
manhu,quod ſignificat: Quid eſt hoc? Admirabilia enim ſunt verba cœleſtis ſapientiæ profun- Matth 20.
ditate & ſublimitate ſua.Et debemus interrogare ſapientes: Quid eſt hoc,vt intelligamus.Erat Cant.7.
autem manna minutũ,quaſi pruina alba,ſiue ros matutinus. Verbum enim Domini irrigat ter- Exod.16.
ram liberi arbitrij , & refrigerat ardorem tentationis . Minutum propter eius ſubtilitatem, *De admirabili verbi Dei profunditate. Cuiuſmodi fuerit manna.*

magnam tamẽ intrinſecus cõtinet virtutẽ,ſicut lapides pretioſi parui ſunt quãtitate,ſed magni *Simile.*
virtute.Erat autẽ albũ,& guſtus eius ſimilæ cũ melle.Albũ eſt enim verbũ Domini ab effectu,
Iuxta illud:Præceptũ Domini lucidũ,illuminãs oculos. Doctrina ſecularis eſt,quaſi panis fur-
fureus.Doctrina cœleſtis panis delicatus,ſimilagineus ſine furfure falſitatis,vel ſine cortice lite-
ræ,quãdo ſpiritualiter intelligitur.Iuxta illud:Ex adipe fruméti ſatiat te,id eſt,medulla tritici,
Deut.32. ſpirituali,ſcilicet,intelligẽtia.Habet autẽ mellis ſaporẽ homini ſanum palatum cordis habẽti,vt
poſsit dicere cum Propheta: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua,ſuper mel ori meo.Et Eze
Ezech.2. chiel ait:Comedi volumen,& factum eſt in ore meo,quaſi mel dulce.In libro autem Sapientię
Sap.16. dicitur,quod deſeruiẽs vnuſquiſq; voluntati,ad quod quiſq; volebat,cõuertebatur.Verbũ autẽ
Domini varios habet ſapores,ſecundũ diuerſas hominũ voluntates. Quidã enim verbũ Dei fa
De multiplici verbi ſapore. ſtidiunt,& eſt eis inſipidũ ex cordis eorum tepiditate,licèt ſit dulce in eſſe.Aliis autẽ eſt amarũ,
qui verbis Dei nõ obediunt,ſed magis perſequuntur doctores,& cõtradicunt,cùm tamẽ ſcri-
Matth.5. ptum eſt:Eſto cõſentiens aduerſario tuo dum es in via,id eſt,verbo Dei,quod aduerſatur carna
li voluntati noſtræ.Qui autẽ purũ habẽt cordis palatũ,& mundã conſcientiã,ſecundũ deſideriũ
ſuum ſapit eis verbũ diuinũ,omne delectamentũ in ſe habẽs,& omnis ſaporis ſuauitatẽ. Vnde
Sap.16. *Exod.16.* dicitur in Exod.ad Solẽ liquefiebat,ad ignẽ verò durũ efficiebatur.Qui enim radios veri Solis
Cant.5. in ſe recipiunt,ſicut ad verbũ Dei liquefiunt. Iuxta illud: Anima mea liquefacta eſt,vt dilectus
locutus eſt. Ita verbũ Dei liqueſcit eis,vt eos irriget & recipiãt cœleſtis gratię humorẽ,& ſen-
tiãt eius ſuauitatẽ,& facilè percipiãt diuinã ſapientiã,ſicut in lib.Sapientiæ dicitur:Sapiẽtia faci-
Sapien.6. lè videtur ab his,qui diligunt eam.Qui de luce vigilauerit ad illã,nõ laborabit.Aſsidentẽ enim
illã foribus ſuis inueniet.Iuxta illud quod pręmiſſum eſt:Paratũ panẽ de cęlo pręſtitiſti eis ſine
Matth.10. labore.Et Dominus diſcipulis ait:Dabitur vobis in illa hora quid loquamini.Ad ignẽ autẽ cu-
Manna dureſcit ad ignem, frangitur ad molam. piditatis & luxurię indureſcit hoc mãna,vnde hi qui abierunt retrorſum,audito verbo Domini,
dixerunt:Durus eſt hic ſermo,& quis poteſt eũ audire?Frãgebatur autẽ cũ mola.Aſsidua enim
meditatione,quaſi mola inferiori,& diuina reuelatione,tanq̃ mola ſuperiori,intelligũtur diuinę
Ioan.6. ſcripturę.Quãdo autẽ vſq; ad aliũ diẽ reſeruabatur,putreſcebat,& vermibus ſcatebat.Quidam
Num.11. autẽ per auaritiã ſciẽtię ſuę verbũ Dei reſeruãt,& abſcõdunt.Audiãt iſti ꝙ ſcriptũ eſt in Pſal.La
Exod.16. bia mea nõ prohibebo,Domine tu ſciſti.Et in lib.Sapientiæ:Quã ſine fictione didici,& ſine in
De his qui abſcondunt ſcientiam. uidia cõmunico.Alij per negligentiã reſeruãt,qui cũ verbũ Dei agnoſcãt,verba in opera vertere
differũt,quibus meritò vermibus ſcatere dicitur mãna verbi Dei.Qui enim ſciunt & nõ faciũt,
Sapien 7. *Exod.16.* bonã conſcientiã habere nequeũt.Quãdo tamẽ reſeruabatur ad opus ſabbati,nõ cõputreſcebat
Quę enim fiunt,vel addiſcũtur propter futurã requiẽ,in futuro ſeculo permanebũt:Iuxta illud
Opera illorũ ſequuntur illos.Quæ enim ſeminauerit homo,hæc & metet.Quidã autẽ ex filiis
Apoc.14. *Gala.6.* Iſraël faſtidiebãt mãna,dicẽtes:Vtinã mortui eſſemus per manũ Domini in terra Ægypti,quãdo
De his qui faſtidiunt verbum Dei. ſedebamus ſuper ollas carniũ.Anima enim noſtra arida eſt,& nauſeat ſuper cibo iſto,nihil aliud
reſpiciũt oculi noſtri niſi mãna.Et iterũ:Quis dabit nobis ad veſcendũ carnes?Recordamur pi
Exod.16. ſciũ,quos comedebamus in Ægypto gratis.In mẽte veniunt nobis cucumeres,& pepones,por
Num.11. riq; & cępe,& allia.Super hoc ait B.Greg.Quid in mãna,niſi eſca gratię ſuauè ſapiẽs?Quid per
Gregorius. pepones,niſi terrenę dulcedines.Quid per porros,& cępas,& allia exprimitur,quę plerunq; qui
comedũt,lachrymas emittũt,niſi difficultates vitę pręſentis,quę à ſuis dilectoribus,& nõ ſine la
ctu agitur,& tamẽ cũ lachrymis amatur?Nolite igitur fratres,mãna cęleſtis doctrinę hodie faſti-
dire,ſed orate Dominũ,vt hoc ſuaui cibo animę veſtrę reficiãtur.Aſcẽdente Ieſu in nauiculã,&
Dominus nauẽ aſcẽdit,in naui dormiuit,quo dormiẽte,irruẽtibus ventis,turbatur mare,timẽ
diſcipuli,clamãtes ipſum euigilãt.Ipſe imperauit ventis & mari,& facta eſt trãquillitas magna
Quare Dominus in mari miracula facere voluit. Nõ ſolũ in terra,ſed aliquãdo in mari Dominus miracula facere voluit,vt ſe Deũ terrę & mari
oſtẽderet.De quo ſcriptũ eſt:Tu dominaris poteſtati maris,motũ autẽ fluctuũ eius tu mitigas
Dum autẽ ventis & mari imperabat,virtutẽ in ſe diuinitatis oſtendẽs,fidẽ in diſcipulos robo
Nauis comparatur cruci, dormitio morti. rat.Per hoc etiã nos ſpiritualiter ex factis ſuis inſtruxit,& in naui dormire voluit,& tempeſtat
inſurgere permiſit. Dormiuit in naui Chriſtus,dum in ligno crucis pro nobis mortẽ ſuſtinu
Vnde Lucas dicit,ꝙ obdormiuit in naui,ſicut ſcriptũ eſt de eo:Ego dormiui & ſoporatus ſum
Lucæ 8. & exſurrexi.Dormiſſe dicitur in morte,quia mortuus eſt ſpõte,& quia poteſtatẽ habuit pone
Ioan 10. animã ſuã,& iterũ reſumere eam.Crux autẽ eius nauicula dicitur,qua mediãte de mundi na
Sap.14. fragio euadentes, ad portum ſalutis perueniunt, piratis,id eſt,dæmonibus cõfuſis & deuict
Mar.4. Vnde in libro Sapientiæ dicitur: Benedictum lignum per quod fit iuſtitia de latrone illo,q
Ceruical comparatur humanitati Chriſti propter ſuauitatem. ſcilicet,hominum animas prædabatur.Marcus dicit,quod erat in puppi ſuper ceruical dormi
Quidam in ſentina dormiunt, qui in infimis voluptatibus ſubmerſi iacent . Chriſtus verò
parte ſuperiori, ſcilicet,in puppi,ſuper ceruical dormiebat . In ſuauitate enim dilectionis
Iere 31. nobis mortem pertulit,& ſomnus eius dulcis fuit ei.Paſſus eſt autẽ ſecundum humanitatẽ,q
Parab.3. cõparatur ceruicali,propter plumarum ſuauitatem,& lini candorem. Ipſe enim in humanita
Matth.11. ſua mitis fuit,& ſuauis,feſsis prębens requiem,& laborantibus recreationem.Mitis corde,ca
Iob 29. didus corporis caſtitate. Vnde dicitur in Iob:In nidulo meo moriar. Nidus enim aſperitat
Quod in morte Chriſti facta eſt tempeſtas in diſcipulis. habet exterius,interius ſuauitatem.Ipſe autem in cruce multa dura & aſpera,ſecũdum hum
nitatem ſuſtinuit exterius,qui tamen charitatis dulcedine ſuauitatẽ habuit interius.Ipſo autẽ
dormiente in cruce,facta eſt tempeſtas magna,vt ferè per deſperationẽ mergerentur diſcipu

quos ex

quos expetierat sathā cribrare sicut triticum. Percusso enim pastore dispersę sunt oues. Hoc est
quod legimus de Iona Propheta in figura Christi, quod ipso dormiēte in naui, turbatū est mare
irruentibus ventis, facta est tempestas magna, timētibus discipulis & clamātibus. Postquam de
somno mortis surrexit Dominus, pacē discipulis attulit, vt nō turbarētur, nec formidarēt corda
eorū, & facta est tranquillitas magna, sicut scriptū est: Ad vesperū demorabitur fletus & ad ma- *Christus tranquillitatem attulit.*
tutinum lętitia. Columba enim, cessante diluuij tempestate, ramū attulit oliuę. Et Christus post *Lucæ 24.*
mortis suæ turbationē, nō solùm discipulis suis, sed vniuerso mundo attulit pacē, dum per diuer *Gene. 8.*
sitatē linguarū multarum, Gentes in vnitatē fidei cōgregauit, quę priùs per idolatriā & infinitos
errores diuisæ erāt, & sibi inuicē cōtradicebant. Per nauiculā autē in qua Christus dormiuit, in- *Nauicula comparatur ecclesiæ.*
telligimus eius humilē Ecclesiā, quę fluctibus persecutionū vndiq; tunditur, sed tamē eā Domi-
no cōseruante, nō mergitur. Hæc est Petri nauicula, cuius nauclerus Christus est, remiges Apo
stoli, amplustre seu gubernaculū doctrina Christi & Apostolorū. Hęc est arca veri Noë, qui re- *Gene. 6.*
quies interpretatur, id est, Christi, de lignis Sethim fortibus & imputribilibus cōstructa. De *Ecclesia cōparatur arcæ.*
lignis etiā quadratis & leuigatis, id est, de sanctis planis & suauibus & quadratis virtutibus, qui
bitumine charitatis tanquā glutino feruētissimo sibi inuicē cōiunguntur, nō solū interius in af-
fectu, sed exterius in effectu. Arca enim interius & exterius linita erat bitumine, cuius diuersę *De diuersis mansionibus arcæ & aliis partibus eius.*
māsiones, diuersos status fideliū in Ecclesia significāt: volucres enim, id est, perfecti & contēpla
tiui in parte superiori habitabāt, reptilia in inferioribus, quasi in sentina, scilicet, in profundo vi-
tiorū cōmorantur: mitia autē animalia in medio manētia, mediocres in Ecclesia designāt. Lata
enim erat inferius, sed stricta superius, quia multi vocati, pauci verò electi. Ostiū arcę est Chri- *Matth. 20.*
stus, fenestra vulnus lateris eius. Per apothecariā doctores, per stercoriam intelligimus peccato-
rum confessionē. De hac nauicula dicit Salomō in cōmendatione fortis mulieris: Facta est quasi *Parab. 3.*
nauis institoris, id est, Christi mercatoris, qui admirabili cōmercio largitus est nobis pro sacco
purpurā, id est, pro sacco nostræ mortalitatis, largitus est nobis suā deitatē. Hęc nauis ne titubet *Anchora comparatur spei.*
vel mergatur, spei anchora stabilitur, quę nō in luto temporaliū, sed in soliditate æternorū bo-
norū debet affigi. De qua Apost. ad Hebr. Firmissimū solatiū habemus, qui cōfugimus ad te- *Heb. 6.*
nendā propositā spē, quā sicut anchorā habemus animę tutā & firmā, & incedentē vsq; ad in-
teriora velaminis. Velū est amplitudo charitatis, quę dilatatur ad dexterā & ad sinistrā, & operit *Iacob. 4.*
multitudinē peccatorū. Hoc autē velum aura gratię & spiritussancti spiramine impellitur, vt per *1. Petri 4.*
ipsam cum malo & antēna, id est, virtute crucis nauis recto itinere dirigatur. Antēna enim cum *De velo charitatis.*
malo signū repręsentat crucis. Exprimēdo enim crucis signum, nautę nauigāt, homines natant, *De aura spiritus sancti & malo crucis.*
aues volāt. Hęc sunt duo ligna, quę colligit mulier in Sarepta Sydoniorū, vt in se charitatis ignē
accēderet, & de modica farinula panē spiritualis refectionis sibi coqueret. Funes autē huius na- *3. Reg. 18.*
uis sunt diuina pręcepta, quorū impletione velum charitatis extēditur & augmētatur, & ne de- *De funibus*
cidat, sustentatur. Charitas enim nō est otiosa, quia proficit operando, vel deficit. Hi sunt funes *præceptorum.*
quibus extractus est Ieremias de lacu appositis & circumligatis pannis veteribus, id est, veterum *Ierem. 38.*
Patrum exēplis. His eius duobus, scilicet, præceptis & exēplis, de lacu miseriæ & de luto fęcis,
extrahitur peccator. De his autē qui prędictis funibus ligari renuunt, dicētes, dirumpamus vin
cula eorum, & proiiciamus à nobis iugum ipsorum, cōqueritur Dominus per Isa. dicēs: Liuor *Isaiæ 1.*
& vulnus, & plaga tumēs, nō est circumligata. Hæc nauicula more aliarum nauium in duobus
capitibus, scilicet, in prora & puppi eleuata, est fortis & stricta. In medio autē latior est, debilior
submissa & magis onerata. Sancta enim Dei Ecclesia, quæ terribilis est, vt castrorū acies ordi- *Cant. 6.*
nata, in principio & in fine milites fortiores disponit in acie, scilicet, sanctos Apostolos & Mar
tyres, qui eleuati à terrenis pręcesserūt, & in fine mundi pugnaturi cōtra Antichristū, subsequen
tur. In medio autē multitudo fideliū inutilibus diuitiis, quasi saburra onerata est, debilior ad re-
sistēdum tentationibus, & depressa, vt velut aquis marinis bonis temporalibus & trāsitoriis ex
parte immergatur. Hęc est Luna, quę nō habet claritatē nisi à Sole, in medio latitudinis maculā
habēs, in principio autē & in fine, stricta est & gracilis. Sicut enim pauci fideles fuerūt in princi-
pio, ita erit in fine mūdi, quādo refrigescet charitas multorū. Vnde Dominus ait in Euāg. Cū ve- *Matth. 24.*
nerit filius hominis, putas inueniet fidē in terra? In hac igitur nauicula Dominus dormire dici- *Lucæ 18.*
tur, quādo quasi dissimulās, & se longius fingēs abire, insurgētibus ventis validis, & fluctibus *Item 24.*
persecutionū, Ecclesiā suā cōcuti permittit & flagellari. Vt vbi maior sit pugna, maior sit & co *Dormit Dominus cum dissimulat subuenire.*
rona, vt eius patientia duris exerceatur, & humilitas in ea cōseruetur. Et vt tribulatio sit ei ad
purgationē, sicut fornax auro, & lima ferro, & flagellū grano. Iuxta illud: Propter iniquitatem
corripuisti hominē. Turbatur prętere mare, vt timorē incutiat, ne securitate torpeamus, & ad *De vtilitate tribulationū.*
ipsum in tribulatione clamemus. Sicut legimus de filiis Israël: Cum occideret eos, quærebant
eum. Et iterum: Imple facies eorum ignominia, & quęrent nomē tuum Domine. Multiplicatæ
sunt iniquitates eorum, posteà accelerauerunt. Et clamauerunt ad Dominum cùm tribularen-
tur, & de necessitatibus eorum liberauit eos Dominus: sicut Ionā fugitiuum tempestas reduxit *Ionæ 1.*
ad Dominum, & filius prodigus necessitate compulsus, coactus est ad patrem redire. Dominus *Lucæ 15.*
enim stat ad ostium, & pulsat per flagella & tribulationes, per ægritudines corporis, mortem *Apoc. 3.*
propinquam nunciando, vt aperiatur ei qui fingit laborem in præcepto. Laborē enim fingere
dicitur, id est, formare. Informis enim est si nō corrigit. Vnde in Ecclesiast. In thesauris sapien-
tiæ significatio disciplinæ. Disciplina enim Domini tanquā præceptum nos instruit, & volun- *Eccle. 1.*
tatē Domini nobis ostēdit, significās quid Deus velit, sicut ipse per Ieremiam Prophetam ait: *Ierem. 30.*

Simile. Castigabo te in iudicio,vt nõ videaris tibi innoxius.Sicut autẽ milites emeriti filios suos in pręsi-
liis & torneamẽtis ad exercitiũ permittũt verberari,ita q; penè deficiũt,sed tamẽ in arcta necessi-
Isaiæ 28. tate succurrũt,ita Dominus suos in pręsenti flagellari permittit ad probationẽ,& vt vexatio intel
Osee 2. lectũ det auditui,& vt eos intrare cõpellat per flagella.Vnde Dominus in Osee:Ecce ego sepiã
vias tuas spinis,& sepiã eam maceria,&c.& dicet,vadã & reuertar ad virũ meũ priorẽ.Hęc est
Num.22. asina Balaã,quę afflicta videt Angelũ,Dominus enim per flagella cõpellit,per beneficia blãditur,
Actuum 14. per scripturas exhortatur.Et quoniã per multas tribulationes oportet intrare in regnũ cœlorũ,
tempora enim gratulãdi nõ pręueniunt tempora patiẽdi,permittit Dominus irruere ventos,ma
re turbari.Loquitur Ioseph asperè fratribus suis,vt in paucis vexati,in multis benè disponãtur,
Gene.24. vt de se nõ pręsumãt,sed timentes ad Deũ in tribulationibus clamẽt:Exurge,quare obdormis
Sap.3. Domine? Et quoniã scriptũ est:Nõ relinquet Dominus virgã peccatorũ super sortẽ iustorum,
excitatus Dominus tanquã potus,crapulatus à vino increpat mare, & statuit procellam eius in
De tranquillitate post tribulationem. aurã,& fluctus eius silere facit,& fulgura in pluuiã cõuertit.Vnde Marcus ait:Et exurgẽs cõmi-
natus est vento,& dixit mari:Tace,obmutesce.Et cessauit ventus,& facta est trãquillitas ma-
Mare comparatur mundo. na.Hoc autẽ mare magnũ & spatiosum manibus,in quo reptilia,quorũ nõ est numerus,mun-
istum significat,vel amaritudinẽ peccatorũ.In profundo autẽ huius maris sunt reptilia,quę nõ
De his quæ in mare continentur. habẽt squamas vel pennulas,vt desiderio ęternorũ eleuẽtur super aquas,sed reptãt in profun-
maris super terrã per auaritiã.Sunt ibi monstra innumera,homines,scilicet,monstruosi,qui se-
Leuit.11. cundum diuersa vitia diuersis mõstris cõparantur.Belua multorũ capitum dicitur,qui diuersas
habet in Ecclesia dignitates.Sunt ibi Sirenes voluptatis vsq; in exitiũ dulces:Delphini,qui lu-
Parab.16. dunt imminẽte tempestate.Iuxta illud Salomonis:Ante ruinã exaltatur cor.Sunt ibi Cete gra-
dia,& alij pisces maiores,scilicet,potẽtes huius seculi,qui deuorãt pisces minores,id est,paupe-
Abacuc.1. res.Vnde Abacuc:Quare respicis cõtemptores,& taces conculcãte impio iustiorẽ se,& facies ho-
De diuersis maris periculis,et quod per syrtes intelligitur via aspera sæculi. minis quasi pisces maris? In hoc mari sunt syrtes,scopuli,scilicet,sub fluctibus latentes,quibus
naues collisæ franguntur.Dura enim & aspera est via huius seculi,& latent insidiæ diaboli.V-
enim stultorũ cõplantata est lapidibus.Et in lib.Sapi. in persona reproborũ dicitur:Ambula-
mus vias difficiles.Duritia autẽ lapidis peccatũ signat obstinationis. In hoc mare est charybdis
Eccle.21. vorago,scilicet,gulositatis,quę propriè gastrimargia appellatur, eò quòd omnia in castris ven-
Sap.1. tris mergat.Inde grauatur stomachus,turbatur sensus,opprimitur intellectus,morbi generan-
De charybdi gulæ. luxuria prouocatur,inferius & superius turpiter egeritur,quod turpiter ingeritur.Vnde Apo-
Iudæ 1. lus Iudas:Hi sunt in epulis suis maculæ,cõuiuantes sine timore.Et Paulus:Esca ventri,& ve-
1.Cor.6. ter escis,Deus autẽ hunc & hanc destruet. In hoc mari est stilla,latratũ præbẽs dũ fluctus p-
De stilla iræ. cellosi tumultuãtur,& in rupibus allidũtur.Hi sunt crudeles & inquieti homines,ira feruẽ-
iurgiis & cõtumeliis sese prouocãtes,cùm tamẽ dicat Apost.Seruũ Dei nõ oportet litigare,sed
2.Tim.2. mansuetũ esse ad omnes.De his autẽ ait Isa.Tumultuabitur puer cõtra senẽ,& ignobilis cõ-
Isaiæ 3. nobilẽ.In hoc mari sunt bitalassa,vbi cũ impetu magno cõcurrunt duo maria.Quod fit qua-
De collisione & pugna potentium quæ bitalassa comparatur. potẽtes huius seculi,de quibus Salomõ ait:Inter superbos semper iurgia sunt,sese inuicẽ im-
nantes ex bellis & mutuis cędibus multos secũ in perditionẽ trahũt.Qui enim gladiũ accepe-
gladio peribit,huiusmodi potẽtes potẽter tormẽta patiẽtur.Vnde in Iob de Behemoth dici-
Parab.13. Procul odoratur bellũ,& exhortationẽ ducum,& vlulatũ exercitus.In hoc mari sunt piratæ,
Matth.16. licet,dęmones,dicti à pyr,quod est ignis:vnde de Behemoth,id est,diabolo,dicitur in Iob:F-
Sap.6. ma de ore eius egreditur. Piratæ sunt etiã infernales dęmonũ satellites,qui deprędãtur,& s-
Iob 39. liãt incautos,innocẽtes.De quibus Isa.Proph.ait:Vę qui prędaris,nónne& ipse prędaberis
De piratis. *Item 41.* Sophonias:Iudices eius lupi vespere,nõ relinquebãt in mane.In hoc mari sunt venti & spi-
Isaiæ 33. procellarũ,scilicet,suggestiones dęmonũ,flatus immundorũ spirituũ.De quo dicitur in Iob:
Sopho.3. litus eius prunas ardere facit,& persecutiones impiorũ hominũ.Vnde in Psal. Qui educit ve-
De vento suggestionis & procella tentationis. tos de thesauris suis.In thesauris pretiosa ponũtur:flagella autẽ & persecutiones pretiosa di-
tur,quia purgãt animas,& reddũt pretiosas.De secretis locis exeũt venti,nescimus vnde ve-
vtrũ enim propter purgationẽ vel propter indignationẽ,& iram cõtra Deus ventos insur-
Iob.41. permittat,ignoramus.Iuxta illud: Quis nouit potestatẽ irę tuę,& prę timore tuo irã tuã c-
merare? De his ventis dicitur in Apoc.Vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos
Apoc.7. ræ,tenẽtes quatuor ventos terræ,ne flarẽt super terrã,nec super mare,nec super vllã arbo-
Ezech.1. in Ezech.dicitur:Vidi & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone.Aquilo enim,id est,di-
lus immittit ventũ malę suggestionis & persecutionis,quibus turbat mare,sicut scriptũ est
moti sunt,& turbati sunt sicut ebrius.Hoc mare tumidũ est per superbiã.Iuxta illud:Asce-
De proprietatibus maris. vsq; ad cęlos,& descẽdunt vsq; ad abyssos:qui enim se exaltat,humiliabitur.Procellosum e
Luce 18. feruens per inuidiã & irã.Impius quasi mare feruens.Vnde Iob de Behemoth:Feruescere
Isaiæ 57. quasi ollã profundũ maris.Tenebrosum est & nubulosum per acediam & malã tristitiã.De
Iob 41. Apost.Tristitia seculi mortẽ operatur.Et in Psal.Fiat via illorũ tenebrę & lubricũ.Omn-
1 Cor.7. mina in se recipit,& nõ redundat per auaritiã.Iuxta illud Salom.Auarus nõ implebitur pe-
Eccle.1. Hęc est sanguisugę filia,quę semper clamat:Affer,affer.Vnde & illi qui submerguntur in
Item 5. quicquid tenere possunt,firmiter tenẽtes,abire nõ permittũt.Hi sunt auari,quorũ manus p-
Eccle.4. cta est ad accipiendũ,collecta verò ad dandũ.Spumat per gulã & luxuriã.Vnde Iudas in E-
Iudæ 2. cano.Hi sunt fluctus ſęui maris despumãtes suas cõfusiones.Salsum est & amarũ propter
Iere.2. conscientiã.Vnde Ierem.Scito & vide quàm malũ est & amarũ reliquisse Deũ tuũ.Et per
afflic-

afflictiones, vnde Dominus in Euang. In mundo pressurā, in me autē pacē habebitis. Fœtidū est per immūditias & corruptiones, & peccatorū infamiā. Vnde Dominus per Amos Prophetā: Ascēdere feci putredinē castrorū vestrorū in nares vestras, & nō estis reuersi ad me. Et Isa. Peccatū suū quasi Sodoma prędicauerunt, nec abscōderunt. Mare viuos retinet & attrahit, & mortuos expellit. Iuxta illud: Si de mundo fuissetis, mundus quod suū est, diligeret. Et Samaritani noluerūt recipere Dominū, quia habebat faciē euntis in Hierusalē. Inter alia maris pericula, magnum est periculū, quādo aura deficiēte nauis nō potest procedere. Quādo enim aura diuinę gratię deest nobis, acedia & ignauia torpemus, & dies nostros otiose & inaniter cōsumimus. Vnde in Parab. Et eris quasi dormiēs in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo. Vos igitur fratres charissimi, si tempestas cōtra vos insurgat in hoc mari, nō sinatis per torporē vel per peccatū aliquod Christū dormire in cordibus vestris. Si enim dormiamus ei, ipse domiet nobis. Euigilemus ipsum voce clamādo, cōfitendo, laudādo, manu bene operādo, vt ipse sedare velit in nobis maris procellā curarū, scilicet, sollicitudinē & diabolicā suggestionē. Abiiciamus de naui nostra omnē saburrā, omnē, scilicet, superfluitatē & sarcinulas inutiles, cū quibus nemo natare potest. Sicut scriptū est in Iob: Metuebā Dominū tanq̃ fluctus super me veniētes. In tēpestate enim maris nō solū superflua, sed plerunq; necessaria, vt nudi euadāt, in mare proiiciūt, qui in periculo sibi metuunt. Regamus prudēter & cum omni cautela nauiculā cordis nostri. Teneamus in manu amplustre seu gubernaculū fidei. Fides enim sine operibus mortua est. Erigamus malū in naui, id est, constantiā & firmū propositū benè operādi. Suscipiamus aurā gratię ventū spiritus sancti in velo cordis dilatati per charitatē & deuotę operationis hilaritatē. Extēdamus funes intensę voluntatis, vt nō remaneat in nobis ruga duplicitatis. Funibus etiā diuini timoris omnia membra nostra cōstringamus. Iuxta illud: Cōfige timore tuo carnes meas. Vt autē sit nauis cordis nostri stricta in principio & in fine per humilitatē, recordemur frequēter principiū nostrum & finē, & ad memoriā reducamus, q nihil in hunc mundum intulimus, haud dubium q nihil nobiscum portabimus. Sit autē lata in medio per cōpassionem & opera misericordię. Anchora grauitatis cor nostrū stabiliamus in bono, ne fluctuet per leuitatē & inconstantiā. Nō de nobis præsumamus, sed in his omnibus auxiliū Domini inuocemus, qui terminū mari cōstituit, dicēs ei: Hucusq; venies, & nō supergredieris, sed in temetipso cōfurgentur fluctus tui. Terminum enim posuisti eis, quē nō transgrediētur, nec cōuertentur operire terrā. Sic igitur nauigātes perueniamus ad littus ęternę beatitudinis, ipso duce, qui dixit mari, obmutesce, & facta est trāquillitas magna, ad quā nos perducere dignetur, qui viuit & regnat per infinita secula seculorū, Amē.

Ioan. 16. *Amos 4.* *Isaiæ 3.* *Ioan. 15.* *Lucæ 9.* *Parab. 14* *Conclusio.* *Quod nauis comparatur animæ.* *Quod abiicienda sunt superflua.* *Iob 31.* *Qualiter regenda sit naui animæ.* *Iacob. 2.* *1. Tim. 6.* *Iob 38.* *Matth. 4.*

DOMINICA QVINTA, THEMA SVMPTVM de Epistola ad Timotheum.

Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quia Iesus Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere. *1. Tim. 1.*

OSTENDIT Apostolus in hodierna Epist. ad quid Dominus venerit, scilicet, vt saluaret peccatores. Nō enim opus est sanis Medico, sed malè habētibus. Vnde B. Ioannes: Ipse apparuit, vt peccata mundi tolleret. Ostēdit prętere a quod ipse inter alios peccatores primò sanatus est à Medico. Ipse enim de primis fuit, quos Dominus post ascensionē suā ad viā veritatis reduxit, vt exēplum esset patiētię credituris. Fidelē dicit sermonē de aduētu Christi in mundo, & de salute peccatorū. Fidelis sermo fideles faciēs, quia sine fide aduentus & remissionis peccatorū, tanquā principaliorū articulorū fidei, nō est salus alicui. Fidelis sermo de fide instruēs, & fideles informās, & fidē astruēs, fidelis sermo sine admixtione falsitatis, sine errore & fraude, fidelis, dignus cui fides adhibeatur, & qui cū omni acceptione & honore à fidelibus recipiatur. Venit Christus peccatores saluos facere multiplici salute. Saluat bona tēporalia cōferendo, & hęc est salus sinistræ, de qua Psal. ait: Homines & iumēta saluabis Domine. Ipse enim implet omne animal benedictione. Vnde in Cant. Lęua eius sub capite meo. Saluat salute dexterę à peccatis liberādo, bona gratuita cōferendo, collata seruādo. Saluat salute glorię æternā prębēdo. Venit saluos facere peccatores, venit Medicus ad infirmos, vita ad mortuos, via ad errātes, veritas ad deceptos, liber ad captiuos, fortis ad debiles, lux ad tenebrosos, beatus ad miseros. Descēdit vt nos exaltaret, incuruauit se vt nos erigeret, exinaniuit se vt nos adimpleret, factus est pauper vt nos ditaret, esuriuit vt nos satiaret, sitiuit vt nobis potū daret salutis, ignobilis vt nos glorificaret, mortuus est vt nos redimeret. Ipse ostiū & hostia, viator & via, Medicus & medicina, q sanat cōtritos corde, & alligat cōtritiones eorū, cuius liuore sanati sumus. Verus Samaritanus, q vinū & oleū vulneribus nostris infudit, q ouē errantē humeris ꝓpriis ad ouile reportauit, q dragmā perditā accēsa lucerna in puluere reperit, q filiū ꝓdigū obuiā ei veniēs cū gaudio suscepit, q de se ꝑ Ezec. ait: Quod perierat, requirā, q abiectū erat, reducā, q cōfractū, alligabo, q infirmū fuerat, cōsolidabo, q pingue & forte, custodiā. Hic est summus Medicus, de quo in Eccle. dicitur: Vnguētarius faciet pigmēta suauitatis, & vnctiones cōficiet sanitatis. Et iterū: Altissimus de terra creauit medicinā, & vir prudēs nō abhorrebit eā. De terra enim corporis sui de fenestra, scilicet, lateris ꝓduxit medicinā salutis: venit enim ad ægrū, nō in aqua solū, sed in aqua & sanguine. Vnde B. Ioā. Sanguis filij eius emūdat nos ab omni peccato. Et iterū: Ipse prior dilexit nos, & misit filiū suū ꝓpitiationē ꝓ peccatis nostris. Inuenit aūt quatuor genera infirmorū.

Matth. 9. *Mar. 2.* *Lucæ 5.* *1. Ioan. 3.* *Quibus modis dicatur sermo fidelis.* *De multiplici salute.* *1. Tim. 1.* *Cantic. 2.* *De modo sanandi.* *2. Cor. 8.* *Titum 2.* *Isa. 53.* *1. Pet. 2.* *Lucæ 10.* *Item 15.* *Ezech. 34.* *Eccle. 38.* *1. Ioan. 5.* *Item 1.* *Item 3.* *De quatuor generibus infirmorum.*

Quidã enim infirmi sunt,sed infirmitatẽ suã nec sentiunt nec agnoscunt,sicut frenetici. Isti me-
De prima ægritudine. dicinam non petunt,sed plerunq; Medicos suos contumeliis afficiunt,& occidunt. Tales erant
Ioan.8. Scribæ & Pharisæi,qui se iustos æstimantes,iustũ iniustè occiderunt.Et quia medicinã repule-
runt,in peccatis suis (sicut eis prędixerat Medicus) mortui sunt,& sepulti in inferno.De talibus
Parab.15. infirmis ait Salomõ: Qui odit increpationes,morietur.Et B.Hieronymus:Damnũ rerum tem
Hieronymus. poraliũ confestim sentimus,defectus corporis vergẽtis ad senectutẽ,nõ aduertimus,vigiles su-
mus in dãno annonę,letargici in animæ periculo.Et in Trenis Iere.in persona taliũ ait:Inebria-
Tren.3. uit me absynthio. Ebrius enim quod patitur,nõ sentit: ita isti in delictis suis mortui,morbum
suũ,tanquã membra stupida,nõ sentiũt.Quod enim putridũ est,nõ sentit punctionẽ.Sunt alij
infirmi,qui licèt ægritudinẽ suã sentiant,de sanitate desperãt,& idcirco de Medico nõ curãt,di-
De secunda ægritudine. centes cum Caim:Maior est iniquitas mea,quàm vt veniã merear.Infirmus autẽ sicut nihil de
Gene.4. se debet pręsumere,ita de Medico prudẽti & fideli nõ debet diffidere . Ob hoc enim medicinã
Rom.8. mortis & calicẽ amarę potionis priùs gustauit Medicus,vt nõ abhorreret,nec desperaret ægro-
tus.Quid enim nobis negabit,qui pro nobis proprio filio suo nõ pepercit? Vnde in Eccles.di-
Eccle.29. citur:Gratiã fideiussoris ne obliuiscaris,dedit enim pro te animã suã.Sicut autẽ ægro desperato
à Medicis nihil negatur,ita Dominus desperatos homines nulla disciplina cõstringit,sed eos in
hac vita prosperari permittit.A fructu enim frumẽti vini & olei sui multiplicati sunt. Ducũt in
Iob.21. bonis dies suos,sed in puncto ad infernũ descendunt,sicut scriptũ est:Deiecisti eos dum alleua-
rentur.In labore enim hominũ nõ sunt,& cum hominibus nõ flagellabuntur,sed cum dęmoni-
bus sine fine puniẽtur.Quia enim clauserũt os suũ,& Dei auxiliũ nõ inuocauerunt,claudet su-
per eos puteus os suũ,nec adiiciet,vt resurgãt.Sunt alij infirmi prædictis contrarij,qui semper
De tertia ægritudine. mala agunt,& Dei misericordiã nõ attendentes, qui Angelis peccantibus nõ pepercit,de mise-
1.Petri 2. ricordia Dei inaniter præsumunt, vnde tantò audacius quantò securius peccare non desinunt,
Eccle.5. vnde in Ecclesiast.De propiciatu peccatorũ noli esse sine metu,nec adiicias peccatum super pec-
catum. Et ne dicas, Miseratio Dei magna est,multitudinis peccatorum meorum miserebitur.
Et iterum: Ne dixeris,peccaui,& quid mihi triste accidit? Altissimus enim patiens redditor est.
De quarta ægritudine. Quartum verò genus est infirmorũ,qui valdè infirmitatẽ suam sentiunt,& cognoscunt,& do-
lent,medicinã desiderant,& Medici auxiliũ instãter implorãt,dicẽtes cum Chananæa:Domine,
Matth.15. filia mea,id est,anima mea,malè torquetur à dæmonio,miserere mei,sana animã meã,quia pec-
Marc.7. caui tibi.Amplius laua me ab iniquitate mea,quoniã iniquitatẽ meã ego cognosco. Talibus in-
firmis præsto est medicina,& Medicus sine dilatione subuenit. Iuxta illud:Deus vitã meã an-
nunciaui tibi,posuisti lachrymas meas in cõspectu tuo.Et iterũ:Si dicebã motus est pes meus,
misericordia tua adiuuabit me.Et Isa.in persona Domini:Spiritus Domini super me,eò quòd
Isaiæ 61. vnxerit me,ad annuntiandũ mãsuetis misit me,vt mederer cõtritis corde.Et per Ieremiã:San-
Iere.3. De modo curandi. ctus ego sum,nõ irascar in perpetuũ,tantũ scito iniquitatẽ tuam.Dominus autẽ secundũ artem
Medicorũ cõtraria cõtrariis curat,superbię morbo apponẽs humilitatẽ,inuidię charitatẽ,irę pa-
tientiã, acidiæ spiritus feruorẽ,auaritiæ largitatẽ & paupertatis amorẽ,gulositati abstinentiã &
sobrietatẽ,libidini cõtinentiã & mũditiã. Emollit dura,restringit fluxa,frigida calidis,calida fri-
Lucæ 10. gidis,humorẽ gratiæ siccis apponit,quãdoq; infundẽs oleũ suauitatis. Iuxta illud Isa. Quomo-
Isaiæ 66. do si cui mater blãdiatur ego cõsolabor vos. Et in Osee:Lactabo eam & adducã in solitudinẽ.
Osee 2. Et in Eccles. Sicut in sereno glacies soluẽtur peccata tua. Quandoq; apponit vinũ austeritatis.
Eccle.3. Vnde Isidorus:Cum dolore abscindẽda sunt vulnera,quę leuiter sanari nõ possunt.Et in Osee:
Isidorus. Adducet Dominus vrentẽ ventũ de deserto ascendentẽ,& siccabit venas eius,id est,peccati,vel
Osee 13. mortis,& desolabit fontẽ eius,id est,diabolũ. Hoc est quod dicitur in Psal.In chamo & freno
maxillas eorũ cõstringe,qui nõ approximãt ad te.Sunt autẽ quinq; principales causę prędictarũ
De quinque causis ægritudinum. ægritudinũ,quas enumerat Boëtius in lib.de consol.Quæ sunt fauor humanus,opes,dignitates,
gloria,potẽtia, quibus omnibus Dominus cõtraria opposuit,& in seipso ostẽdit medicamẽta.
Contra fauorẽ humanũ nunq̃ peccatores palpauit,neq; hominibus placere quęsiuit:vnde Apost.
Boëtius. Galla 1. Si hominibus placerẽ,Christi seruus nõ essem.Cõtra opes paupertatẽ assumpsit,adeò quod vbi
Matth.8. caput reclinaret nõ habuit.Cõtra dignitates,regnũ sibi oblatũ respuit,ministrare nõ ministrari
Lucæ 9. Ioan 6. venit.Cõtra mundanã gloriã,cõtemptus & abiectus fuit,gloriã propriã nõ quęsiuit.Cõtra ve-
Matth.20. stimenti gloriã,pannis vilibus inuolutus fuit. Contra magna & superflua ædificia in præsepio
Mar.10. Ioan.8. iacuit. Contra gloriam equorum,in asello sedit. Contra potentiam temporalem,infirmitatem
Lucæ 2. in se ostendit. Cornua enim crucis in manibus eius,ibi abscondita est fortitudo eius. In seip-
Ioan.12. tur damnauit omnia,quæ homines decepti in hoc seculo appetunt.Vnde B.Greg.Si diuitiæ
Gregorius. petãtur,ibi seruẽtur vbi perire nõ possunt.Honor si diligitur,ibi acquiratur vbi nullus indignè
De virtute patientiæ. honoratur.Salus si appetatur,ibi adipiscatur vbi adepta nihil timeatur. Vita si diligitur,ibi ac-
quiratur vbi nulla morte finitur. Fidelis ergo sermo est,quod fidelis Medicus venit in mundũ
peccatores saluos facere & infirmos sanare.Et quoniã per multas tribulationes oportet intrare
in regnũ cœlorũ,saluãdis opus est patientia,quę custos est & firmamentũ aliarũ virtutũ. Nã
Actuum 14. virtus vidua est quã nõ patiẽtia firmat.Et idcirco Dominus posuit Apostolũ exemplũ patiẽtiæ
Actuum 19. credituris:vnde & ipse de illo: Ego ostendam ei quãta oporteat ipsum pro nomine meo pati.
Quãta autẽ passus sit,& quantã in omnibus patientiã exhibuerit,manifestũ ex lib.Actuũ Apost.
1.Cor.11. & ex Epist.ad Cor.In qua ipse de se ait,ꝙ Christo manifestauerat in laboribus plurimis,in car-
ceribus

ceribus abundátius,in plagis supra modũ,in mortibus frequẽter. Et multa alia tormentorũ enumerat genera,quę ipse nõ solũ patiẽter,sed etiã cũ gaudio pro Christo sustinuit,gaudẽs & gratias agẽs,quod dignus habitus est pro nomine Iesu cõtumelias pati. Libenter,inquit,gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Vnde Petrus Apo. Communicãtes Christi passionibus gaudete,vt in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes. Teste enim Isidoro: Qui vitæ futuræ præmia diligentur excogitat,mala omnia præsentis vitæ æquanimiter portat. Et beatus Iacobus ait: Patientiam Iob audistis,& finem Domini vidistis. Qui,scilicet,per humilitatem passionis peruenit ad gloriam resurrectionis. Patientia autem propriè dicitur in tolerando aduersa. Iuxta illud: quod de Christo ait Petrus: Cũ malè diceretur,non maledicebat, cùm pateretur non comminabatur. Fortitudo autem attenditur in resistendo aduersis. Vnde beatus Hieronymus: Sicut ad proprias iniurias patientes esse debemus,ita si aliquã viderimus ore sacrilego,Christi gratiam blasphemantem,illi patientiam non debemus tenere, sed resistere. Magnanimitas autem species est fortitudinis,quæ propriè attenditur in opponẽdo se aduersariis ecclesiæ,sicut Isaias ait: Audite verbum Domini principes Sodomorum. Ioannes Baptista etiam ait: Progenies viperarum, quis vobis demonstrabit fugere à ventura ira? Cui opponitur pusillanimitas,quę attenditur in nón resistendo cùm necesse est,cuiusmodi sunt,qui,viso lupo veniente, fugiunt, & qui consuunt puluillos adulationis sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis,sicut in Ezechiele dicitur. Et iterũ ibidem: Non ascendistis ex aduerso, nec apposuistis vos murum pro domo Israël. Tempestas autẽ dicitur, vitium pusillanimitati contrarium,impetuositas, scilicet, in arguendo indiscretè, non obseruata circunstantia temporis,vel qualitate personæ,vel modestia seu moderaminis locutionis. Sicut quidam,qui quando debent facere sermonem,faciunt satyram. De quibus in Ecclesiastico dicitur: Plaga linguæ comminuet ossa. Et Propheta Dauid: Expectabam eum qui saluum me fecit, pusillanimitate spiritus & tempestate. Est autem quadruplex patientia. Prima naturæ,quæ fuit in Socrate Philosopho, qui sine charitate mortem sustinuit, quia vnum Deum cõtra idolatras prædicabat. Et multi licet sint in peccatis mortalibus,mortem in carcere Saracenorum sustinuerunt,quia Christum negare noluerunt. Secunda culpæ,quæ dicitur asinina patientia seu remissio,quando aliquis sustinet,non sustinenda. Cui opponitur sancta impatientia. De qua Hieronymus: Disce sanctam superbiam. Et Ieremias: Defeci,ferre non sustinens. Tertia patientia est necessitas,cuiusmodi est in pauperibus & mendicis,& quandoque in latronibus & maleficis. Vnde Petrus: Quæ enim gratia si peccantes & colaphizati suffertis? sed si benefacientes patienter sustinetis,hæc est gratia. Quarta patientia est gratiæ & virtutis. Vnde idem Petrus: Si quid patimini propter iustitiam,beati. Et beatus Gregorius: Sine ferro martyres esse possumus,si patientiã in animo veraciter seruamus. Et beatus Ambrosius ait: Virtus patientiæ tribus modis exerceri solet: Aliquando enim sunt quæ à Deo,aliquando quæ ab antiquo aduersario,aliquando quæ à proximo sustinemus. A proximo damna & persecutiones & cõtumelias,ab antiquo aduersario tentamenta, à Deo autem flagella toleramus. Hæc Ambrosius: Nos autem tribus prædictis,triplex scutum opponamus patientiæ. Sagittas enim persecutionum & contumeliarum à proximis patientiæ clipeo frangamus,& contra gladium linguæ scutum opponamus patientiæ. Teste enim beato Hieronymo,apud Christianos: non qui patitur,sed qui contumelias facit,miser est. Et beatus Gregorius: Patientia vera est,quæ ipsum amat, quem portat. Nam tolerasse & odisse,non est virtus mansuetudinis,sed velamen furoris. Et iterũ: Tantum quisq; portat proximum,quantum amat. Et Isidorus ait: Magna est virtus,si non lædas à quo læsus es. Magna est fortitudo, si etiam læsus remittas. Magna est gloria,si cui potuisti nocere,parcis. Vnde beatus Gregorius: Cùm resistere possumus,iram,potentiam declinemus. Gloriosius est iniuriam sufferre tacendo,quã respondendo superare. Contra antiqui aduersarij, tentamenta, scuto patientiæ muniti non deficiamus. Vnde in Ecclesiastico: Confide in Domino & mane in loco tuo. Facilè est enim in oculis Dei subitò honestare pauperem. Et iterum: Væ illis qui perdiderunt sufferentiam. Flagella autem Domini tantò cum maiori patientia & humilitate sustinere debemus,quantò certius agnoscimus,quod ipse flagellat omnem filium,quem recipit. Qui enim diligit filium suum, assiduat ei flagella, vt lætetur in nouissimo suo,sicut in Ecclesiastico dicitur. Vnde Amos Propheta: Tantummodo vos cognoui ex omnibus nationibus terræ,idcirco visitabo vos super omnes iniquitates vestras. Et Angelus ad Tobiam: Qui acceptus eras Deo, necesse fuit, vt tẽtatio probaret te. Infirmitas enim grauis sobriã facit animam, sicut in Ecclesiastico dicitur. Et iterum: Vsque in tempus sustinebit patiens,& posteà redditio iucunditatis. Malorũ enim prauitas nõ te occidit,sed erudit. Vt ait Isaias: Delbora enim nutrix fuit Rebeccę,id est,tribulatio patientiæ. Nam Delbora tribulatio, Rebecca patientia interpretatur. Gaudet autem & nutritur patientia duris. Vnde Micheas: Filia Syon venies vsque ad Babylonem & ibi liberaberis. Vnde in vitis Patrum legitur: quod dęmõ per arreptitium percussit Heremitam,cui ille præbuit aliam maxillã. Cui dæmon: In sola patientia àmisi vas quod firmiter possidebam. Patientia enim perfectũ opus habet: vt ait Iacobus. Et iterum: Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens,donec accipiat temperaneum & serotinum. Et beatus Petrus ait: Nouit Dominus pios de tentatione eripere,iniquos verò in diem iudicij cruciandos reseruare. Exemplo igitur Apostoli Pauli patientiã habeamus,quem Deus

1. Petri 4. Isidorus. Iaco. 4. De fortitudine. 1. Petri 2. De pusillanimitate. De tẽpestate. Eccle. 28. De quadruplici patientia. Hieronymus. Iere. 20. 1. Petri 2. 1 Petri 3. Gregorius. Ambrosius. De triplici exercitio patientiæ. De tribus modis resistendi. De primo modo. Hieronymus. Gregorius. Isidorus. Gregorius. Eccle. 11. Item 2. De secundo resistẽdi vitio impatientiæ. De tertio modo resistendi vitio impatientiæ. Item 30. Amos 3. Tob. 12. Eccle. 31. Item 1. Gene. 24. Mich. 4. Iacob. 1. Item 4. 2. Petri 4.

De diuina patientia. vt ipse ait: exemplum patientiæ omnibus proposuit. Quanta autem patientia sit diuina, multis patet indiciis. Nullus enim habens pecus inutile, quod nihil vtilitatis haberet, sed semper bona eius consumeret, tam diu expectaret, quin abiiceret vel occideret illud. Vnde in Ecclesiastico: *Eccle. 7.* Pecora tibi sunt, attēde illis, & si sunt vtilia, perseuerent apud te. Dominus autem Paulum persecutorem patienter expectauit. *Hieronymus.* Vnde Hieronymus: Non quisquam post lapsum pœnitentiæ desperet veniam, dum conspicit sanctorum reparationem fuisse etiam post ruinam. Ob hanc vtilitatem scribuntur sanctorum ruinę & perditiones, vt exemplū fiant humanæ salutis, si apti fuerimus imitari iustos in bonum. Et in Psalmo: Deus iudex iustus, fortis, & patiens, nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, arcum suum tetendit. Quantò autem gladius diuinus vibratur, vel chorda arcus amplius trahitur, tantò in fine fortius percutit & magis lędit. Vnde beatus Augustinus *Augustinus.* contra eos, qui abutuntur patientia Domini: Quantò patientior est Deus noster ad sustinendum delicta nostra, tantò seuiturus erit in discutiendis actibus nostris. Et Petrus ait: *1. Petri. 3.* Quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, dum fabricaretur Arca: Et Isaias in persona Domini: *Isaiæ 42.* Tacui, semper silui, patiēs fui, quasi parturiens loquar, dissipabo & absorbebo. Et Petrus Apostolus: *2. Petri 3.* Vnus dies apud Deum, sicut mille anni, & mille anni sicut dies vnus. Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam æstimant, sed patienter agit propter nos, nolens aliquem perire, sed omnes ad pœnitētiam reuerti. Et in Apocalypsi dicitur: *Apoc. 16.* Babylon magna venit in memoria ante Deum, date illi calicem vini indignationis iræ eius. Et Apostolus ad Romanos ait: *Rom. 2.* An diuitias bonitatis eius, & Patientiæ, & longanimitatis cōtemnit? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum duritiam autem tuam & cor impęnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ. *Sap. 11.* Dominus enim quasi leo apertis oculis dormit. *Isaiæ 34.* Dissimulat enim peccata hominum propter pœnitentiam. Dies autem vltionis in corde eius. Vnde Petrus Apostolus: *2. Petri 3.* Domini nostri Iesu Christi longanimitatem salutem arbitramini. Ait igitur Apostolus quod Deus ad informationem eorum, qui credituri erant, omnem patientiam ostendit in illo. *De exemplis bonorum.* Calceamenta enim in pedibus nostris habere debemus, id est, sanctorum exempla. *Exod. 12.* Vnde in Canticis: *Cant. 7.* Quam pulchri sunt pedes tui, in calceamentis filia Principis. Et Ieremias ait: *Iere. 6.* State super vias, & videte & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea. Frequenter enim debemus interrogare: *Ioan. 1.* Rabbi vbi habitas? vt eorum, in quibus Deus habitat, exempla sequamur. *Exod. 28.* Iuxta illud: Circuiui & immolaui. Lapides enim onichini, & nomina filiorum Israël ad exemplum scripta sunt in rationali. Et in Euāgelio dicitur: *Matth. 21. Mar. 11.* Cędebāt ramos de arboribus palmarū, & ponebāt in via. Rami arborū exēpla sunt iustorū, qui significantur per panes propositionis, quos tollebant sacerdotes & nouos instituebāt.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM MATTHAEVM.

Matth. 13. *Simile est enim regnū cœlorum homini, qui seminauit bonū semen in agro suo. Cùm autem dormirent homines, venit inimicus eius, & superseminauit zizania in medio tritici.*

Num. 21. De puteo sacræ scripturæ. LEGITVR in numero, quod puteus apparuit filiis Israël in deserto. Ipsi autem gaudentes cecinerunt Domino, dicentes: Ascendat puteus, quem foderunt Principes & parauerunt Duces. Puteus iste quo refrigeramur & refocillamur in deserto, huius peregrinationis est diuina scriptura. *De effectu & virtute scripturarum.* Cuius aquæ animam à sordibus abluunt, sicut ait Dominus in Euangelio: *Ioan. 15.* Vos mundi estis, propter sermonem, quem locutus sum vobis. Situm auaritiæ & cupiditatis tollunt, quia qui biberit ex hac aqua, nō sitiet in æternū. *Item. 4.* Vnde Isaias ad has aquas inuitat sitiētes, dicēs: *Isaiæ 55.* Omnes sitientes, venite ad aquas. Ignē luxuriæ & aliorum peccatorum extinguūt, verbum enim Domini interscindit flammā ignis. Arida corda irrigat, & fructificare facit, sicut dicitur in Psal. In stillicidiis eius lætabitur germinans. Qui hunc puteum inuenit, cui Dominus, scilicet, hunc puteum ostēdit ad imitationē filiorum Israël, gaudeat, & Domino gratias agat. Multi enim in hoc deserto sitis ariditate deficiunt. Vnde Isa. *Isaiæ 5.* Nobiles eorum interierunt fame, & multitudo siti exaruit. *De putei fossione.* Hunc puteum foderunt Principes, scilicet, sancti Prophetæ & Apostoli. De quibus dicitur: Constitues eos Principes super omnē terrā. Duces autem, id est, doctores parauerunt illum, sicut Hieronymus, Augustinus, Ambrosius, Gregorius, & alii sacrarum scripturarum expositores, qui spiritualiter scripturam intellexerunt, & docuerunt auferentes à puteo lutū terrenę & carnalis expositionis. Vnde in Genesi dicitur, *Gene. 26.* quod serui Isaac eruderauerunt puteos, quos foderat pater eius Abrahā. Philistęi autē operuerunt eos terra. Pastores autem Gerarę obstruebant. Serui veri Isaac, qui pro nobis factus est risus exultationis, sunt sancti doctores, qui puteos sacræ scripturæ eruderāt, dum extra ruditatem carnalis expositionis ipsam spiritualiter ponunt. Diaboli autem & serui eius inuidentes, puteos nobis auferre conātur, operiēs eos terra, id est, occupatione terrena, corda hominum à diuinis eloquiis auertētes. Sed & Iudæi & Hæretici, qui carnali & peruersa expositione scripturas corrumpunt, hos puteos terra obstruunt. Sancti autem homines desiderant & Deo supplicant, vt ascendat puteus, quem foderunt Principes, & parauerunt Duces, & opponunt se hæreticis & Iudæis. Vnde aquæ diuinæ scripturæ, dicuntur aquæ contradictionis. Hic est puteus veri Iacob, *Ioan. 4.* iuxta quem sedens Dominus, locutus est Samaritanæ. Puteus, scilicet, profundus subtilitate & my-

& myſteriorum arcanis,cuius aquas haurire non poteſt,niſi qui ſe inclinauerit habens hauſto-
rium humilitatis. Hic eſt puteus viuentis & vidẽtis. Iuxta quem Angelus apparuit Agar,& vt
humiliaretur ſub manu dominæ ſuæ,admonuit. Agar enim quæ aduena interpretatur,eſt caro, *Gene.24.*
ancilla quæ fugit à facie dominæ ſuæ Sarę,quæ Princeps interpretatur,hæc eſt anima. Angelus *Item 20.*
autẽ magni conſilij,per diuinã ſcripturã admonet,vt Agar nõ recalcitret,ſed humilietur in ob-
ſequio dominæ ſuæ. Hic eſt puteus à cuius ore ſublato lapide Iacob,oues Rachelis adaquauit. *Item 29.*
Lapis eſt legis duritia,quæ tollitur ab ore putei, id eſt,ſcripturæ,vt oues eccleſiæ valeant bibe-
re. Eleazar ſeruus Abrahæ ad hunc puteum Rebeccam, id eſt,patientiæ virtutem inuenit. Per *Item 24.*
exempla enim & promiſsiones ſcripturarum patientiam acquiramus. Moyſes etiam interfecto
Ægyptio,cùm fugeret à Pharaone, ſedit iuxta puteum. Recedentibus enim à peccato,& fu- *Exod.2.*
gientibus diabolum, neceſſaria eſt conſolatio ſcripturarum. Et in commendatione Simonis *Eccle.50.*
Onię filij dicitur in Eccleſiaſtico: quod in diebus eius emanauerunt putei aquarũ. Bonus enim *Item 15.*
prælatus in diebus ſuis hanc aquam debet propinare ſubditis,& aquæ ſapientiæ ſalutaris popu
lum ſibi commiſſum potare. Hic eſt amnis,in quo poſsit agnus vadare,& elephas natare. Sim
plices enim facilè tranſeunt,maiores autem profundius inquirunt. Vnde in Apocalypſi dicitur:
Mare vitreum ſimile criſtallo,propter profunditatem eius,& limpitudinem. Orate igitur Do- *Apoc.4.*
minum,vt hac aqua hodie immundi abluantur, ardentes refrigentur,ſcientes refocillentur,ari-
di irrigentur,feſsi recreentur. Simile factum eſt regnum cœlorũ homini,qui ſeminauit ſemen
ſuum,&c. Ager iſte teſtimonio Domini exponentis hanc Parabolam,eſt mundus iſte. Ager iſte *Matth.13.* *Quod mundus comparatur agro.*
ſummi figuli, qui de luto plaſmauit Adam, qui emptus eſt pretio Domini. Pretioſo enim ſan-
guine mũdum redemit. Vnde dicitur Acheldemach,id eſt,ager ſanguinis emptus,ſcilicet, Chri *Iere.32.*
ſti pretioſo ſanguine. In hoc agro Dominus bonum ſemen ſeminauit: Non ſolum ſemen ver- *Zach.11.*
bi Dei,de quo ſcriptum eſt: Exiit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum,non ſolum ſemen bono- *Matth.27.*
rum operum. De quibus dicit Apoſtolus: Quæ ſeminauerit homo,hæc & metet,ſed & bonos *De triplici ſemine.*
homines ſeminare dicitur, qui mittunt radicem deorſum,& faciunt fructum,ſurſum condeſ- *Matth.13.*
cendentes egenis per compaſsionem & miſericordiam, vt ex operibus miſericordiæ recipiant *Mar.4.*
fructum,ſurſum in vitam æternam. Qui more ſeminum abſconditi ſunt, & conſepulti Chri- *Luc.4.* *Gala.6.*
ſto in hoc mundo. Qui adhuc latentes in hyeme, præſentis vitæ apparebunt in futura æſtate, *Iſaiæ 37.*
ſicut ait Ioannes Apoſtolus: Nondum apparuit quod erimus. Simus quoniam cùm apparue- *Rom.6.*
rit, ſimiles ei erimus. Sancti enim abſcondunt ſe in hoc mundo,quia vera humilitas non vult *Ioan.3.*
videri. Vnde Noëmi dicit ad Ruth: Abſcondere in aream,nõ te videat homo. Et quoniam non *Ruth.1.*
poſſunt viuere Chriſto,qui non ſunt mundo mortui, mortificatur hoc ſemen in agro,vt fru- *Ioan.12.*
ctum multum afferat,ſicut ait beatus Petrus, vt nos offerret Deo mortificatos quidem carne, *1.Petri 3.*
viuificatos autem ſpiritu. Et Apoſtolus ad Timotheum: Si Chriſto commortui fuerimus, & *2.Tim.2.*
conuiuemus. Inimicus autem ſuperſeminat zizania in medio tritici,id eſt,homines malos,qui
ſunt ſemen diaboli ſecundum quod mali,licet ſecundum quod ſunt homines,ſint à Deo. Vos *De malo ſemine.*
ex patre diabolo eſtis. Et in Eccleſiaſtic. Semen bonum honorabitur,hoc quod timet Deum, *Ioan.8.*
ſemen autem hoc exhonorabitur,quod præterit mandata Dei. Et iterum: Filij abominatio- *Eccle.10.*
num fiunt filij peccatorum. Superſeminat præterea per hæreticos zizania falſitatis in me- *Item 41.*
dio tritici diuinæ ſcripturæ. Ex ſemine autem diaboli germinat terra maledicta ſpinas & tri- *Gene.3.*
bulos. Hoc ſemen in terra conculcatur, in luto putreſit, & producit ex ſe vermes corruptio-
nis. Sicut ait Apoſtolus: Qui ſeminat in carne,de carne metet corruptionem. Hoc autem fit *Gala.5.*
dum dormiunt homines in peccatis, nec vigilant vt oculos apertos habeant ad lumen æternæ
claritatis,nec cauti ſunt,vt ſibi præuideant à laqueis inimici. De quibus ait Apoſtolus: Qui dor *1.Theſſ.1.*
miunt,nocte dormiunt. Et iterum: Surge qui dormis,& exurge à mortuis. Hic eſt ſomnus cul *Ephe.5.*
pæ,de quo Salomon ait: Vſquequo piger dormis? Hoc ſomno dormiuit Sãpſon in gremio Da *De malo ſomno.*
lidæ,& amiſit crines fortitudinis. Et in Pſalmo dicitur: Dormierunt ſomnum ſuum,& nihil in- *Parab.6.*
uenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. Qui enim ſomno peccati dormit,omnia bo- *Iudæ 6.*
na,quæ habebat,amittit. Dormientibus etiam paſtoribus per negligentiam,inimicus in medio
tritici ſeminauit zizania. Vnde in libro Regum dicitur, quod altera meretricum dormiens,fi- *3.Reg.3.*
lium ſuum extinxit. Et in Eccleſiaſte: In pigritiis humiliabitur contignatio, id eſt, ædificium *Eccle.10.*
virtutum,& in infirmitate manuum perſtillabit domus,id eſt,ſtatus eccleſiæ. Debent igitur vi-
gilare paſtores,vt attẽdant ſibi,& vniuerſo gregi. Vnde Iſaias: Super ſpeculam meam,ego ſto *De vigilia.* *Actuum 20.*
iugiter,& ſuper cuſtodiam cunctis noctibus. Et paſtoribus vigilantibus ſupra gregem ſuum *Iſaiæ 21.*
nuntiauerunt Angeli,quod natus eſſet Chriſtus. Et in Apocalypſi dicitur: Beatus qui vigilat & *Lucæ 2.*
cuſtodit veſtimenta ſua,ne nudus ambulet. Et beatus Gregorius ait: Vigilat,qui ad ſuperni lu- *Apoc.16.*
minis claritatem mentis oculos apertos tenet. Et Dominus in Euangelio: Et ſi in prima vigi- *Gregorius.* *Lucæ 11.*
lia venerit,& ſi in ſecunda, & ſi in tertia venerit, & inuenerit eos vigilantes, beati ſunt ſerui *De triplici vigilia.*
illi. Tres vigilias contra triplicem torporem ponit. Prima vigilia in his quæ ad Deum, ſecun-
da in his quæ ad ſeipſum,tertia in his quæ ad proximum. Et quoniam ſcriptum eſt in Parabo- *Parab.20.*
lis: Noli diligere ſomnum,ne te ægeſtas opprimat,iuſtus & ſapiens prælatus cor ſuum tradit *Eccle.39.*
ad vigilandum diluculo. Vigilat ad conſcientiam, ne ſit infirma,ne ſit ſordida per peccatum, *De modis vigilandi ad reſiſtendum.*
ne ſit pigra ad operandum, vigilat contra proximorum indigentiam, vigilat contra dæmo-
num aſtutiam, vigilat ne proſperitate diſſoluatur, vigilat ne aduerſitate deiiciatur, vigilat ne
ſordeat

ſordeat, vigilat ne pereat. Iuxta illud: Semper tibi proximus eſto, vigilat vt Deo placeat, vigilat vt ad metam curſus perueniat. Serui autem dicentibus: Vis imus & colligimus ea? reſpondit Dominus: Non, ne fortè colligẽtes, zizania eradicetis ſimul & triticum. Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem. De his quæ nondum publica & aperta ſunt, ſeu notoria, intelligendum eſt. Alioquin apertè peccantes poteſt Prælatus propter contumaciam eradicare per excommunicationis ſententiam. Iudex autem ſecularis, qui non ſine cauſa gladium portat, aliquando poteſt & debet gladio materiali membra putrida reſecare, exercẽdo iuſtitiam in malefactores. Vnde Samuel: Agag Regem pinguisſimum meritoriè in fruſta diuiſit. Vnde Apoſtolus ad Timotheum: Quorundam hominum peccata manifeſta ſunt præcedentia ad iudicium, quorundam autem ſubſequuntur. Similiter & facta bona manifeſta ſunt, & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt. Patet ergo ex verbis Apoſtoli, quod in his quæ aperta ſunt, & notoria, non oportet expectare meſſem extremi iudicij, huiuſmodi autem iam iudicati ſunt, ſeparati apertè à iuſtis, & poſiti tanquam hœdi à ſiniſtris. De his autem quæ occulta ſunt, non debemus temerè iudicare, ſed expectare donec libri aperti ſint, & donec veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum. Nolite, inquit Dominus, iudicare, & non iudicabimini, nolite condemnare, & non condemnabimini. De operibus enim quæ bono & malo animo fiunt, iudicare prohibemur, & dubia in meliorem partem interpretari debemus, ne fortè maledictionem eorum incurramus, qui dicunt bonum malum, & malum bonum. Ne fortè cùm putaremus eradicare zizania, eradicemus triticum. Vnde Apoſtolus: Infirmum in fide aſſumite, non in diſceptationibus & ſuſpicionibus cogitationum. Et beatus Gregorius: Quos agere aliqua praua conſpicitis, quæ in eis lateant bona neſcitis. Suſpicioſi autem incurrunt maledictionem Caim, habentes tremulum caput, tremulum cor, tremulam linguam, vagi & profugi ſuper terram. Vnde in Pſalm. Amputaui opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum. Et iterum: Nutantes transferantur filij eius. Et in Parabolis dicitur: Ne comedas cum homine inuido, & ne deſideres cibos eius, quoniam in ſimilitudinem arioli & coniectoris æſtimat quod ignorat. Patet igitur quod occulta Dei iudicio relinquere debemus, & expectare, donec dicat Dominus meſſoribus, id eſt, Angelis: Colligite primùm zizania, & alligate ea per faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum. Vnde Dominus in expoſitione huius parabolę ait: Meſſis eſt conſummatio ſeculi, meſſores autem Angeli ſunt. Mittet filius hominis Angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis. Adhuc enim in hoc ſeculo ciues Babylonis & Hieruſalem commixti ſunt corpore, ſed diuiſi mẽte. Adhuc granũ eſt cum palea, vinum cum acinis, lilia cum ſpinis, oleum cum amurca. Tunc autem veniet ventilator areæ, & ſeparabit granum à palea. Vnde Hieronymus: Palea es, & non times vt ardeas? De Angelis autem meſſoribus dicitur in Apocalyp. Miſit Angelus falcem ſuam acutam, & vindemiauit vineam terræ, & miſit in lacum iræ Dei magnum. Et de Chriſto in eodem libro dicitur: Et de ore eius gladius acutus ex vtraque parte exibat. Hæc eſt iudiciaria poteſtas, quæ ſeparabit agnos ab hœdis, alligans zizania per faſciculos, vt ſimiles ſint in pœna, qui ſimiles fuerunt in culpa. Vnde Daniël Propheta ſic ait: Aſpiciebam, & throni poſiti ſunt, antiquus dierum ſedit, veſtimentum eius quaſi nix candidum, & capilli capitis eius quaſi lana munda, thronus eius quaſi ignis flammæ accẽſus, & fluuius igneus rapidus egrediebatur de ore eius. Thronos appellat eos, qui cum Domino ſedentes ſuper ſedes duodecim mundum iudicabunt. Iuxta illud: Aduocauit cœlum deſurſum, & terram diſcernere populum ſuum. Antiquus dierum dicitur Chriſtus, propter verbi æternitatem, veſtimentum eius quaſi nix candium ſunt ſancti, quibus velut veſtimento Chriſtus exornatur. Capilli capitis eius, quaſi lana munda. Hi ſunt ſancti, qui Chriſto capiti radicitus inhærent. Quod autem ſubditur thronus eius, quaſi flamma ignis ſuccenſus & fluuius igneus rapidus egrediebatur de ore eius, ad iudiciariam pertinet poteſtatem. Ipſe enim veniet quaſi ignis conflans & emundans argẽtum, & purgabit filios Leui. Ignis enim iſte perfectis erit ad lucem, reprobis ad pœnam. Iuxta illud: Ignis in conſpectu eius exardeſcet, & in circuitu eius tempeſtas valida. Et iterum: Ignis ante ipſum præcedet, & inflãmabit in circuitu inimicos eius. Vnde Malachias: Ecce dies veniet ſuccenſa quaſi caminus, & erunt omnes ſuperbi, & omnes facientes impietatem, ſtipula, & inflãmabit eos. Et Petrus Apoſtolus: Adueniet dies Domini, vt fur in quo cœli impetu magno tranſient, elementa verò calore ſoluentur, terra autem & quæ in ea ſunt, omnia opera exurentur. Tanquam fur venturus dicitur, quia ſubitò & ex improuiſo venturus eſt, vnde Apoſtolus ad Theſſalonicenſes: dies Domini ſicut fur in nocte veniet. Cùm enim dixerint pax & ſerenitas, tunc repentinus veniet eis interitus. Et in Euangelio: Vigilate, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit. Quod autem ſubitò & cum impetu venturus ſit Dominus. Lucas ait in Euangelio: Sicut fulgur coruſcans de ſub cœlo, in ea quæ ſub cœlo ſunt, fulget, ita erit filius hominis in die ſua. Quod autem ex improuiſo veniet, idem Lucas ait: Sicut factum eſt in diebus Noë, ita erit in diebus filij hominis. Edebant & bibebant, & vxores ducebant, & dabantur ad nuptias vſque in diem, qua intrauit Noë in arcam & venit diluuium, & perdidit omnes. Similiter factum eſt in diebus Loth, edebant & bibebant, emebant & vendebant, plantabant & ædificabant. Qua die autem exiuit Loth à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cœlo, & omnes perdidit, ſecundum quod in Pſalmo dicitur:

Matth. 13. — Quod publici & notorii peccatores eradicandi ſunt. — Rom. 13. — 1. Reg. 15. — 1. Tim. 5. — De temerario iudicio & occult. a ſuſpitione. — Matth. 25. — Apoc. 20. — 1. Cor. 4. — Matth. 7. — Lucæ 6. — Iſaiæ 5. — Gregorius. — Matth. 13. — Rom. 14. — Gene. 4. — Contra ſuſpicioſos. — Parab. 23. — Matth. 13. — De extremo iudicio. — Matth. 3. — Lucæ 3. — Hieronymus. — Apoc. 14. — Item 1. — Matth. 25. — Dan. 7. — Matth. 19. — De igne iuditii. — Malach. 3. — Item 3. — 2. Petri 3. — De ſubito aduentu iudicis. — 1. Theſ. 5. — Matth. 13. — Lucæ 17. — Gene. 19.

Adhuc escæ eorum erant in ore eorum, & ira Dei ascendit super eos. Oportet ergo nos semper vigilare & præparatos esse. Imminente autem extrema tribulatione, refrigescet multorum charitas. Vnde Dominus: In hora illa qui fuerit in tecto, & vasa eius in domo, non descendet tollere ea. Et qui in agro similiter nõ redeat retro. Et subiungit: Memores estote vxoris Loth, quoniam enim dies breues erunt, à tecto seu culmine contemplationis, non est reuertendum ad vasa secularis actionis, sicut in Deuteronomio dicitur, quod repudiata non reuertebatur ad virum priorem. Et in Canticis: Exui me tunica mea, quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo eos? Tunica, id est, terrenæ actionis cura polluta. Vnde Aggæus: Qui congregauit merces, misit eas in saccum pertusum. Qui enim priora bona sequentibus vitiis sordidat, in saccum pertusum aggregat. Similiter qui fuerit in agro actiuæ vitæ, non redeat retro. Qui enim posita manu ad aratrum retro aspicit, non est aptus regno cœlorum. Maledictus enim qui reædificat Ierico. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid prodest lauatio eius? Oportet igitur ante languorem adhibere medicinam, & ante iudicium interrogare seipsum. Multi enim errore decepti, & præsumptione ducti damnabuntur. De quibus ait Propheta Amos: Væ desiderantibus diem Domini, scilicet, ex præsumptione vel curiositate, qui saluandos se esse credunt. Vnde Psalmus: Cadent à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Multi enim de his qui se à dextris fore æstimant, à latere & consortio Domini cadent. Vnde in Euangelio: Erunt duo in loco vno, vnus assumetur & alter relinquetur. De ordine contemplatiuorum quidam salui erunt, quidam damnabuntur. Duę erunt molentes in vnum, vna assumetur, & altera relinquetur. Ex his enim qui in matrimonio labore seculari, quasi lapide molari inuoluuntur, vnus saluabitur & alius reprobabitur. Similiter ex agro vitæ actiuæ & prælationis vnus assumetur, & alius relinquetur, & erit sicut populus, sic sacerdos. In isto autem iudicio, quidam cum Christo iudicabũt, & non iudicabuntur, sancti, scilicet, & perfecti homines, qui omnia pro Christo reliquerunt. Alij iudicabuntur & saluabuntur. De quibus dicitur: Esuriui & dedistis mihi manducare, scilicet, mediocriter boni, qui esurienti cibum, sitienti potum, nudo vestimentũ, peregrinanti hospitium, fugienti latibulum, ęgro vel incluso visitationem, captiuo redemptionẽ, debili subuectionem, cęco deductionem, tristi consolationẽ, non sano medelam, erranti viam, deliberanti consilium, veniam peccanti, subdito correptionem, & disciplinę cohortationem ministrauerunt. Alij iudicabuntur & damnabuntur, scilicet, mediocriter mali, qui fidem tenuerunt, sed opera fidei non habuerunt, quibus dicetur, esuriui, & non dedistis mihi manducare. Per esuriem quilibet defectus proximorum, per cibum omne talentum Christiano commissum intelligitur. Alij damnabuntur, & non iudicabuntur, nec fiat aliqua cum eis discussio, scilicet, valdè mali, qui nec fidem, nec fidei opera habuerunt. Qui enim non credit, iam iudicatus est. Primi, scilicet, perfecti gaudebunt, & nullum in iudicio detrimentum sustinebunt. Secundi, scilicet, mediocriter boni, detrimentum patientur, sic tamen salui erunt, quasi per ignem. Tertij & quarti multipliciter cruciabuntur. Ardebunt enim illo igne, per quem Dominus seculum iudicabit. Dies enim Domini in igne reuelabitur, ponet enim peccatores, vt clibanũ ignis. Secunda pœna erit timor iudicis, quem iratum aspicient. Sanctis autem placatus apparebit, cuius potentiæ nullus resistere poterit, cuius sapientiæ omnia nuda erunt & aperta, cuius iustitia prece vel pretio corrumpi non poterit. Si enim dixerint sanctis, date nobis de oleo vestro, Respondebunt: Ne fortè nobis non sufficiat, &c. Vix enim alicui sua sufficient merita, vbi virtutes cœlorum mouebuntur, vbi tremebunt Angeli & Archangeli, si fieri posset præ admiratione. Quid igitur faciet virgula deserti, vbi concutietur cedrus Paradisi? Non igitur prece vel aliqua misericordia flectetur Dominus. Vnde Dauid: Domine memorabor iustitiæ tuæ solius. Nullo pretio mouebitur Iudex districtus. Vnde Sophonias: Argentum & aurum eorum non poterit liberare eos in die furoris Domini. Timebunt igitur reprobi, quando loquetur ad eos Dominus in ira sua, & in furore suo conturbabit eos. Vnde Amos Propheta: Leo rugiet, quis non timebit? Et Isaias: Labia eius impleta sunt indignatione, & lingua eius quasi ignis deuorans. Vnde in Psalmo: Ipse liberauit me de laqueo venantium, & à verbo aspero. Verbum asperum reprobis. Surgite mortui. Resumptis enim corporibus, in corpore & anima punientur. Asperius: Esuriui, & non dedistis mihi manducare. Asperrimum: Ite maledicti in ignem æternum. Igitur sicut ait Isaias: Ardẽs erit furor eius, & grauis ad portandũ. Vnde Osee: Dominus quasi leo rugiet, & formidabũt filij maris. Tertia pœna erit pudor. Omnibus enim manifesta erũt peccata reproborum. Vnde Isaias: Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobium tuum, & vltionem capiam & non resistet mihi homo. Et Ieremias: Quomodo confunditur fur deprehẽsus in furto, sic confunderis. Furibus enim in collo suspenditur res furtiua, vt omnibus pateat eorum ignominia. Iuxta illud: Congregabo super eos mala. Liberi enim aperti erunt, id est singulorum conscientiæ, & manifestabit consilia cordium. Vnde in Ecclesiastico: In fine hominis denudatio operum illius. Et Sophonias in persona Domini: Scrutabor Hierusalem in lucernis, & visitabo super viros defixos in fecibus suis, non faciet Dominus benè, & non faciet malè. Præ pudore autem & cõfusione vellent abscondi si possent. Vnde dicturi sunt montibus, operite nos, & collibus, cadite super nos. Quarta pœna erit angustia cordis, ex tristitia & dolore. Vox enim diei Domini amara tribulabitur ibi fortis, vt ait Sophonias. Et in Apocalysi: Ecce veniet in nubibus, &

videbit

Matth.19. Marc.13. De perseuerãtia in bono. Deut.24. Cant.5. Matth.14. Mar.13. Luca 9. Iosue 6. Eccle.24. Item 18. Amos 5. De præsumptione stultorũ & paucitate saluandorum. Matth.24. Mar.13. Osee 8. Isaiæ 34. De ordine iudicii. Matth.25. De operibus misericordiæ. Ioan.2. 1.Cor 3. De diuersis pœnis iudicii. Prima pœna de igne iudicii. Secunda timor iudicii. Iob 9. Matth.25. Lucæ 21. Sopho.1. Ezech.7. Amos 3. Isaiæ 30. Matth.25. De pudore iudicii quæ est tertia pœna. Isaiæ 30. Osee 11. Isaiæ 47. Iere.2. Deut.32. 1.Cor.3. Eccle.11. Sopho.1. Osee.10. Lucæ 23. Quarta de tristitia & dolore iudicii. Apoc.6.

Apoc. 1. videbit eũ omnis oculus, & qui eũ pupugerunt & plangẽt ſe ſuper ſe omnes tribus terræ, quan-
do, ſcilicet, cõgregabit omnes gentes in valle Ioſaphat, & diceptabit cũ eis, vt ait Ioël Prophe-
ta: Stabunt enim ſancti in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt, & qui abſtu-
lerunt labores eorum, vt dicitur in libro Sapientię: Et in Apocalypſi: Quantum glorificauit ſe,
Apoc. 18. & in delitiis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Quinta pœna erit perturbatio & diſ-
Quinta de perturbatione iudicii. cordia quam habebunt, non ſolum cum dæmonibus, ſed cum creaturis omnibus. Turbabun-
tur enim & mouebuntur ſicut ebrij. Qui enim ventum ſeminauerint, turbinem metent: ſicut
dicitur in Oſee. Et Iſaias ait: Immiſcuit Dominus in medio Ægypti ſpiritum vertiginis, & er-
Oſee 8. rare fecit Ægyptum in opere ſuo, ſicut errat ebrius & vomens. Et in Eccleſiaſtico dicitur de
Iſaiæ 19. reprobis: Furor zelus tumultus, fluctuatio & timor mortis, iracundia perſeuerans & conten-
Eccle. 40. tio. Omnia enim elementa pugnabunt contra eos. Dominus enim de ipſis elimentis conque-
Sap. 5. ritur. Vnde Iſaias: Audite cœli & auribus percipe terra. Vnde in libro Sapientiæ: Creatura tibi
Iſaiæ 1. factori deſeruiens excandeſcit in tormentum aduerſus iniuſtos. Et in Ioël: Sol & Luna obte-
De expugnatione reproborum. nebrati ſunt & Stellæ retraxerunt ſplendorem ſuum. Sed & ipſe Dominus contra eos pugna-
bit. Vnde Iſaias: Dominus fortis egredietur, ſicut vir præliator ſuſcitabit zelum, vociferabitur
Sap. 16. & clamabit: ſuper inimicos ſuos confortabitur. Et iterum: Ecce dies Domini veniet crudelis,
Ioël 4. & indignatione plenus, & iræ furoris quæ ad ponendam terram in ſolitudine, & peccatores
Iſaiæ 42. eius cõterendos de ea. Et Micheas: Dominus calcabit ſuper excelſa terræ, & cõſumentur mõtes
Item 13. ſubtus eum. Montes appellat huius mundi potentes. Iudicium enim duriſſimũ, his qui præſunt
Mich. 1. fiet. Exiguo enim conceditur miſericordia, potentes autem potenter tormenta patientur: ſicut
Sap. 6. in libro Sapientiæ dicitur. Et Sophonias ait: Dies illa, dies iræ, dies tribulationis, & anguſtiæ,
Sopho. 1. dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ &
clangoris ſuper ciuitates munitas. Sancti inſuper cum eis pugnabunt, & eos ſub pedibus con-
culcabunt. Veniet enim Dominus & omnes ſancti eius cum eo, & erit in die illa magna, non
erit lux malis, ſcilicet, ſed frigus & gelu, ſicut in Zacharia dicitur: Tunc enim verus Moyſes di-
Zach. 4. cet: Si quis Domini eſt, iungatur mihi, ponat vir gladium ſuper femur ſuum. Ite & redite à por-
Exod. 32. ta vſque ad portam per medium caſtrorum. Et Malachias: Egrediemini, & ſalietis ſicut vituli
Mala. 4. de armento. & calcabitis impios, cùm fuerint cinis ſubplanta pedum veſtrorum. Tunc adimple-
bitur, quod in Apocalypſi dicitur: Cecidit, cecidit Babylon illa magna, quæ à vino iræ fornica-
Apoc. 19. tionis ſuæ potauit omnes gentes. Et tunc, vt dicitur in eodem libro, diabolus, qui ſeducebat
Iſaiæ 21. gentes, mittetur in ſtagnum ignis & ſulphuris. Vnde Ioannes in Apocalypſi: Proiectus eſt ac-
Apoc. 21. cuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat eos ante conſpectum Dei noſtri die ac nocte. Sexta
Item 6. *Sexta pœna de deſperatio veniæ.* pœna erit deſperatio veniæ. Poſt multas enim admonitiones, quæ præceſſerunt in vita ſua, in
qua contumaces fuerunt, excommunicabuntur, cùm dicetur eis. Ite maledicti in ignem æter-
Matth. 25. num, & in æternum non abſoluentur. Vnde Malachias: Ne fortè veniam & percutiam terram
Mala. 3. anathemate. Vnde in Eccleſiaſtico: Quomodo cathacliſmus terram inebriauit, ſic ira ipſius, gen-
Eccle. 39. tes, quæ non exquiſiuerunt eum hæreditabit. Hæc autem hæreditaria poſſeſſio fine carebit.
Cõcluſio cum exhortatione vt non incidamus in iudicium Dei. Nos igitur fratres chariſſimi præueniamus faciem, tam diſtricti iudicis in confeſſione. Horren-
dum eſt enim incidere in manus Dei viuentis: ſicut dicit Apoſtolus ad Hebræos: Si enim quan-
do iudicium alicuius potentis timemus, cum magna ſollicitudine bonos aduocatos habere cu-
ramus, & amicos iudicis muneribus nobis allicimus, & ipſum iudicem placatum nobis reddere
Heb. 10. diligenter ſtudemus, quantò magis iudicis tremendũ examen timere debemus, & ſanctos eius
vt ſint aduocati noſtri, apud Deũ benignos nos reddere, & multis precibus nobis debemus fa-
Matth. 25. cere? Amicos inſuper & fratres iudicis, de quibus ipſe ait: Quod vni ex minimis fratribus meis
feciſtis, mihi feciſtis, muneribus & eleëmoſynis nobis reddamus propitios, vt ipſi pro nobis
Matth 25. apud iudicẽ intercedant. Et quoniam vt ait Apoſtolus: ſi noſmetipſos diiudicaremus, non vti-
Lucæ 19. *Qualiter homo ſe debet iudicare.* que à Domino diiudicaremur, aſcendamus tribunal mentis noſtræ, ratione loco iudicis præ-
dente, accuſante cogitatione, teſtificante conſcientia, timore tanquam carnifice torquente, vt
1. Cor. 11. quaſi quidam ſanguis animę, per lachrymas effluat. Dum enim hîc iudicamur temporalibus pœ-
Item 11. nis, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Sic igitur iram illius auſteri ho-
minis, qui falce iudicij metit, vbi virtutes & bona opera non ſeminauit, & colligit, vbi bona ſpi-
ritualia non ſparcit, ligando zizania per faſciculos, id eſt, reprobos homines ligatis manibus
Matth. 22. & pedibus proiiciendo in tenebras exteriores, euadere poterimus. Ipſo præſtante qui viuit
& regnat, &c.

DOMINICA SEXTA THEMA SVMPTVM DE Euangelio ſecundum Matthæum.

Matth. 11. *Lucæ 10.* *Iſaiæ 51.*

Confiteor tibi pater Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis.

De confeſſione laudis. HÆC eſt gratiarum actio, & vox laudis & confeſſio Chriſti, laudantis & gratias
patri agentis. De qua confeſſione in Pſalmo dicitur: Confiteantur tibi Domine
omnia opera tua, & ſancti tui benedicant tibi. Omnia enim opera creatoris oſten-
dunt in ſe materiam diuinæ laudis, dum clamant, Deus nos fecit. Confiteor tibi,
quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, à Philoſophis, qui ſapientes
eſſe cu-

esse dicebantur, & à prudentibus huius seculi, qui plerumque prudentiores sunt in generatione sua, & astutiores tanquam vulpeculæ, quàm filij lucis. Ipsi enim velut murilegus vident in tenebris, & quasi noctua veri solis fugiunt claritatem. Scientia enim mundi obumbrat scientiam Dei. Abscondisti hæc à sapientibus, qui sapientes sunt, vt faciant mala, bona autem facere nescierunt, quorum sapientiam perdidisti, & scientiam reprobasti. Iuxta illud Isaiæ: Vbi est literatus, vbi est vera legis ponderans, vbi doctor paruulorum? Abscondisti hæc à sapientibus, qui sapientes sunt in oculis suis, & coram sibimetipsis prudentes, vt qui non vident, videant, & qui vident, cęci fiant. Abscondisti eis, quia indigni, quia increduli, quia derident, quia conculcant, quia sapientiã sibi præsumptuose arrogãt, quia sordidis & corruptis oculis lucẽ claritatis sustinere non valent, quia oculos inflatos habent, quia iniquitates eorũ diuiserunt inter te & ipsos, vt radij veri solis ad eos attingere non valeant. Indigni sunt arcana mysteria & Dei sapientiam cognoscere, quia bestia quæ tetigerit montem, lapidabitur. Bestialis enim & animalis homo non cognoscit ea, quæ Dei sunt. Vnde & literæ clauduntur & sigillo muniũtur, vt secreta inimicis extraneis abscondantur. Loco autem & tempore amicis aperiantur. De quibus ait Dominus: Vos amici mei estis, quia quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. Et Dominus ad Abraham: Non celare potero Abraham, quæ gesturus sum, cùm futurus sit in gentem magnam. Indignis autem claudit Dominus, & nemo aperit, quia nõ est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus, quia increduli sunt. Nisi enim quis crediderit, intelligere non poterit. In theologica enim & diuina scientia, ratio rei dubię non facit fidem, sed fides est argumentum rei dubiæ, faciens rationem & intelligentiam. Derident autem & stultitiam reputant diuinam sapientiam, sicut ait Apostolus: Nos prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam. Et iterum: Verbum crucis pereuntibus, stultitia est. Superbi enim stultos reputant humiles, carnis voluptatibus dediti, stultos reputant, qui carnem suam cum vitiis & concupiscentibus crucifigunt. Qui autem in hoc mũdo apparere appetunt, & gloriam secularem diligunt, stultos reputant eos, qui occulti & abiecti esse in hoc mundo, & consepulti Christo gaudent. Qui diuitias diligunt, pauperes irrident & contemnunt, sicut Scribę & Pharisæi Christum contra eorum auaritiam prædicantem, non solum irridebant, sed quasi insanum reputabãt. Et in Genesi dicitur: Quod cum Loth loqueretur ad generos suos, dicens: Surgite & egredimini de loco isto, quia delebit Dominus ciuitatem hanc, visus est eis, quasi ludens loqui. Conculcant autem diuinam sapientiam, tanquam porci margaritas, blasphemantes, & quasi canes oblatrantes. Vnde Dominus prohibet sanctum dare canibus. Et Iudas in Epistola Canonica ait: Hi autem quęcunque quidem ignorant, blasphemant. Et beatus Petrus ait: quod in Epistolis Pauli quędam sunt difficilia intellectu, quę indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum prædicationem. Quia verò sapientiam Dei præsumptuose arrogant, dicentes: Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est. Obscuratum est insipiens cor eorum, vt Dei sapientiam non intelligant. Vnde ad Romanos: Tradidit eos in reprobum sensum. Et ad Corinthios ait: Sapientiam loquimur inter perfectos. Sapientiam verò non huius seculi, nec principum huius seculi, sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscõdita est, quam prædestinauit Deus ante secula in gloria nostra, quam nemo principum huius seculi cognouit. Sordida autem & lippientes oculi lucem diuinæ sapientiæ non possunt sustinere. Vnde qui maculam habebant in oculo, à Dei sacerdotio repellebantur. Sacerdotum est enim legem Dei, & cęlestem sapientiam intelligere, quam non possunt cognoscere, nisi sint mundo corde. Vnde & sancti aquilis comparantur, qui radiis cordis irreuerberantis, solis claritatem sanis oculis intuentur. Superbis autem qui oculos cordis inflatos habent, diuina sapientia absconditur. Vasa enim vacua implet verus Eliseus. Hi autem qui spiritum Dei non habẽt, omnibus bonis spiritus sancti carent, vnde nec spiritum sapientiæ habent. Si quando autem de spiritualibus loquuntur, nec intelligunt, nec ea de quibus loquitur, agnoscunt, sicut si cęcus loquatur de picturis & coloribus. Iniquitates autem eorum velut nubes interposita diuinæ sapientię, radios ab ipsis repellunt. In maleuolam enim animam nõ introibit sapientia. Et quoniam scriptum est: A mandatis tuis intellexi. Et beatus Gregorius ait: Custodia mandatorum aperit intelligentiam oculorum, quia mandata Dei non obseruant, Dei filium, id est, Patris sapientiam ignorant. Qui autem ignorat filium, ignorat patrem, qui misit eum. Ipse enim splendor est & figura Dei patris. Nemo autem nouit filium nisi pater, nec patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare, sicut in hodierno Euangelio dicitur: Iusto igitur Dei iudicio prædicti homines excęcantur. Vnde filius patri gratias agit, dicens: Confiteor tibi pater, &c. Dominus enim superbis resistit & humilibus dat gratiam. Vnde in Isaia dicit Dominus. Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum spiritu, & contritum & timentem sermones meos. Tales enim vnctio docet de omnibus. Et iterum Isaias: Audiẽt in die illa surdi, verba libri, & de tenebris, & de caligine oculi eorum videbunt, & addent mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in sancto Isräel exultabunt. Vnde in Parabolis dicitur: Sapientia sibi ædificauit domum, & posuit mensam diuinę scripturæ, & subiungitur in fine. Si quis est paruulus, veniat ad me. De superbis autem & reprobis Iudæis, dicit Dominus in Isaia: Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne fortè videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat. Et iterum in persona eorum dicitur in Isaia; Palpauimus

sicut

Lucæ 16. De malis sapientibus. Iere. 4. Abdiæ 1. Isaiæ 29. Isaiæ 34. Ioan 9. Multiplex causa absconsionis. De ratione indignitatis auditorũ absconděda sunt profunda mysteria. Isaiæ 50. Exod. 19. 1. Cor. 2. Ioan. 15. Gene. 18. De absconsione propter incredulitatem. Isaiæ 13. Apoc. 3. Matth. 15. Mar. 7. Isaiæ 7. Propter irrisorem. 1. Cor. 1. Gala. 5. Quod seculares stultos reputant religiosos. Rom. 6. Ioan. 10. Gene. 19. Abscondenda sunt mysteria quæ conculcant ea. Matth. 7. Iudæ 1. 2. Pet. 3. Abscondenda sunt propter eorum arrogantiam. Rom. 1. 1. Cor. 2. Abscondenda sunt, quia sordidos habent oculos. Leuit. 21. Matth. 5. 4. Reg. 3. Abscondenda sunt, qui inflatos habent oculos. Abscondenda sunt, quia iniquitates eorũ inter se & Deum diuiserunt. Sap. 1. Heb. 1. Lucæ 10. De superbis, quibus absconditur et humilibus, quibus aperiuntur secreta. Iacobi 4. 1. Petri 5. Parab. 3. Isaiæ 67. 1. Ioan. 2. Isaiæ 19. Parab. 9. Isaiæ 6.

sicut cęci parietem, & quasi absque oculis attractauimus, impegimus in meridie, quasi in tenebris. Sic igitur Iudæis sapientibus, in oculis suis excæcatis, quæ stulti sunt mundi, elegit Deus, vt ait Apost. Et B. Ioannes: Scimus quoniam filius Dei venit, & dedit nobis sensum, vt cognoscamus verum Deum. Omnis enim sapientia à Domino Deo est. Vnde in Ecclesiast. dicitur in persona humiliū, qui sibi nō arrogāt, sed Deo attribuunt sapientiā suā. Danti mihi sapientiam, dabo gloriā. Ad hoc enim tenebrosa est aqua in nubibus aëris, ad hoc obscurè loquitur Dominus plerumq; in scripturis, vt indignis mysteria abscondantur, iusti autem in his exerceantur. Et quoniā non est humani sensus, vel ingenij cęlestem sapientiam per se attingere, nisi librum aperiat agnus, qui occisus est, qui aperit & nemo claudit, qui abscondit lumē in manibus, vt dicitur in Iob, id est, superbis, qui se immanes & magnos reputāt sancti & humiles corde, nō sibi, sed Domino attribuunt, si diuinas scripturas & Dei sapientiam intelligunt. Illusores autē ipse deridet, & mansuetis dat gratiā, vt dicitur in Parab. Qui enim humiliter & fideliter quærit, inuenit, & pulsanti aperitur. Vnde in hodier. Euang. subiungitur. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā vos, id est, pane vitæ, & intellectus cibabo vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Hæc est enim prima lectio, quam discere debemus in scolis superni magistri, vt simus conformes ei in humilitate, vt reuelet sapientiā suam paruulis. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis. Venite naufragi ad portū, infirmi ad medicū, tristes ad solatium, turbati ad pacē, laborātes ad requiem, onerati ad leuamen. Venite qui laboratis variis pœnis & tribulationibus, qui onerati estis variis peccatis & iniquitatibus. Graui premitur pondere, qui diabolum habet in corde. Vnde dicitur in Iob: Bestia ingreditur latibulum suum. Bestiæ enim cruentę, id est, diaboli, latibulum est cor peccatoris. Grande pondus portat, qui peccato mortali oneratur, per quod anima vsque in abyssum deprimitur. Vnde Apostolus: Deponentes omne pondus, & circunstans nos peccatum. Et Ieremias. Circumuolutæ sunt iniquitates meæ, & impositæ collo meo. Et in Psalmo: Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatę sunt super me. Impietas enim sedet super talentum plumbi. Semper enim descendit, animam premit, & vsque in infernum pertrahit. Vnde Isaias: Dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes. Oneratur igitur anima, & laborat in peccatis. Vnde Ieremias: vt iniquè agerent, laborauerunt. Et Isa. Quiescite agere peruerse. Si autem quies est, à peccato cessare, labor est, in peccato manere. In circuitu enim impij ambulāt. Qui in circuitu currit, vertiginē capitis incurrit & cadit. Laborant autē peccatores corde & corpore, interius & exterius. Grauantur triplici iugo, præmuntur triplici onere. Iugo mundi, iugo carnis, iugo diaboli. Laborant interius in animo per varias curas & sollicitudines. Vnde Dominus in Euan. Attendite vobis ne fortè grauentur corda vestra, à crapula & ebrietate & curis huius seculi. Hæ sunt muscæ caninæ, quas Dominus immisit Ægyptiis, & mures ebulliētes, de terra corodētes viscera Philistinorū. Vnde in Eccle. Præcordia fatui quasi rota carri, & quasi axis versatilis cogitatio illius. Laborāt interius variis timoribus, illic frequēter trepidātes timore, vbi nō erat timor. Fugit enim impius nemine persequente. Vnde in Ozee: Effraim quasi columba seducta non habens cor. Fructificantes enim in temporalibus, cor amiserunt semper pauidi, & timore cōtinuo concussi & confusi. Vnde Isa. Nō est pax impiis dicit Dominus. Et Abacuc Propheta: Turbabuntur pelles terræ Madian. Isti enim pelliparij pellem suā curantes, & cutē nitidā habētes, qui toti sunt in pellibus & exterioribus dediti, frequēter turbātur, semper timidi, nunquā securi, pugnas & cōtradictiones semper cogitantes. Vnde dicuntur pelles terræ Madiā, quæ cōtradictio interpretatur. Vnde Dominus in Leuit. Si in præceptis meis ambulaueritis, absq; timore habitabitis in terra vestra. Dabo pacē in finibus vestris, dormietis, & non erit qui exterreat. Et iterum: Si nō audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, fugietis, nemine persequēte. Et paulò pòst. Dabo pauorē in cordibus eorum, in regionibus hostium, terrebit eos sonitus folij volantis, & ita fugient quasi gladiū. Cadēt nullo persequēte, & corruēt singuli super fratres suos, quasi bella fugiētes. Laborant interius variis doloribus. Vix enim qui seculū diligūt, vnū diē prętereunt quin multa videant vnde doleāt & quæ sibi displicēt. Frequēter enim sequuntur vmbrā tēporaliū & apprehendere nequeunt. Ecōtrario autē iusti seculū fugiunt, & mūdi dignitates. Mundus autē tanquā vmbra sequitur ipsos fugiētes. Vnde in Eccle. Si pręcurreris, nō effugies, si secutus fueris, nō apprehendes. Dolent igitur frequēter homines seculares, & nubilo tristitiæ confunduntur & cōsumuntur. Vnde in Parab. Sicut tinea vestimēto & vermis ligno, ita tristitia nocet cordi viri. Cōceperunt enim laborē, & pepererunt iniquitatē, sicut ait Isa. Et B. Petrus Apostolus: Hi sunt fontes sine aqua, nebulæ turbinibus exagitatę, quibus caligo tenebrarum reseruatur. Ecōtra de iustis in Eccles. dicitur: Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiā & gaudium, & longitudinem dierum. Licet enim pœnitēs pro peccatis doleat, gaudet tamē & reficitur de tali dolore, iuxta illud: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Nō enim contristabitur iustus, quicquid ei acciderit, sciens quod omnia sibi cooperantur in bonum. Laborant interius tædio vitæ. Iuxta illud: Et factus sum mihi metipsi grauis. Qui enim gaudio spirituali priuantur, necesse est quod tædio frequenter afficiantur. Sicut enim corpus sine anima, pōderosum est turpe & fœtidum, sic anima sine Deo sibimet ponderosa est, grauis & tædiosa. Vnde in Eccl. Iocunditas cordis hæc est vita hominis. Mali autē tanquā vpupæ, nidificantes in stercoribus suis, ab omni spiri-

Margin notes: 1. Cor. 1. 1. Ioan. 5. Eccle. 1. Item 51. Apoc. 5. Item 3. Iob 37. Parab. 3. Matth. 7. Lucæ 11. Matth. 11. Eccle. 15. Matth. 11. De pondere peccatorum. Iob 37. Heb. 12. Tren. 1. Zach. 5. Isaiæ 58. Iere. 9. De labore peccatorum. Isaiæ 1. De triplici iugo. Lucæ 21. Exod. 8. De mala reproborum sollicitudine. 1 Reg. 5. Eccle. 33. Parab. 28. Isaiæ 48. Abacuc. 3. Leuit. 26. De interiori labore reproborum & dolore. De vmbra temporalium. Eccle. 11. Parab. 25. Iob. 15. Isaiæ 59. 2. Petri 2. Eccle. 1. De gaudio bonorum. Parab. 12. Rom. 8. De labore tædii. Iob 7. Simile. Eccle. 30.

spirituali iucunditate & exultatione priuãtur. Vnde B. Augustin. Inquietũ est cor hominis, donec requiescat in te Domine. Et Iere. ait: Ceruicibus minabamur, & fessis nõ dabatur requies. Et in lib. Sapientiæ in persona iustorum dicitur de sapientia, id est, Dei filio: Intrãs in domum meã, cõquiescã in illam, nõ enim habet amaritudinẽ cõuersatio illius, nec tædiũ cõuictus illius, sed lætitiã & gaudiũ. Laborãt prẹterea iniqui interius per malã conscientiã: hæc est vita amara, de qua in Eccles. dicitur: Melior est mors, quàm vita amara. Et Ierem. ait: Scito & vide quàm malũ est, & amarũ reliquisse te Deum tuũ. Et in Eccles. Mors, quàm amara est memoria tua homini iniusto? Qui enim verme cõscientiæ malẹ corroditur, in amaritudine animi semper viuit, nihil tamẽ dolore proficit, sed magis in se deficit & tabescit. Iuxta illud vulgare: Seipsum disuerberat tanquã tancha in chalato, huiusmodi enim piscis nõ proficit, sed quassatur & cõteritur, dum seipsum vndiq; inutiliter collidit. Laborãt nõ solũ interius, sed insuper exterius, congregando, cõseruando, litigando, & pugnãdo, procurando qualiter ventrẽ impleant, & libidinem expleant, qualiter mundo præmineãt, aduersariis vicẽ rependant, & inimicos deprimant, & charos & propinquos sibi attollant. Lapis enim molaris, id est, labor secularis, suspensus à collo eorum, pertrahit eos in profundum laborum & dolorum. Excẹcati enim & crinibus virtutum, sicut Sampson, spoliati, ad molam terrenæ occupationis laborare nõ cessant, similes effecti diabolo, qui tanquam leo circuit. Iuxta illud: Domine, pone illos vt rotam. Voluũtur enim & non proficiunt, sibi tamen proficere videntur, eò quòd in posterioribus, id est, in temporalibus, more rotæ eleuantur, in anterioribus semper deprimuntur, sicut scriptũ est: Deiecisti eos dum alleuarẽtur. Et iterũ ascẽdunt vsq; ad cœlos, & descẽdunt vsq; ad abyssos. Tolluntur enim in altũ, vt lapsu grauiore ruant. Et quoniã iugũ Domini suaue est, & onus eius leue, à ceruicibus suis expellunt, meritò triplici iugo durissimo cõprimuntur. Iugo, scilicet, mundi, carnis, & diaboli. De iugo mũdi dicit Dominus: In mũdo pressurã, in me autẽ pacẽ habebitis. Iugo enim cõprimuntur superbi & auari. Superbia leuat hominẽ supra se, auaritia trahit extra se, & ita dirumpitur & dissecatur miser homo seruus peccati. Qui enim facit peccatũ, seruus est peccati. De iugo auaritiæ dicit Apost. Radix omniũ malorũ est cupiditas. Quam quidã appetẽtes, à fide errauerũt, & inseruerũt se doloribus multis. Vnde Propheta Naum: Plures fecisti negotiationes tuas, quàm sint stellæ cœli. Hi sunt velut talpæ excæcati, terrã congerẽtes supra se, vnde obruuntur. Percussi enim sunt auaritia, id est, auri auiditate, & calidis hirundinum stercoribus excæcati sunt. Stercora enim sunt tẽporalia in reputatione iustorũ. Hirũdines frigus Aquilonis fugiẽtes, & Austrũ spiritussancti sequẽtes, sunt sancti homines. Hi significãtur per Esau pilosum & superfluũ, qui venator erat. Iacob autẽ vir simplex, habitabat in tabernaculis. Isti enim venatores temporaliũ, semper sunt in angustia & tribulatione. Vnde Tyrus quæ interpretatur angustia, filia Sydonis dicitur, id est, venationis. Vnde Isa. de talibus: Obstupescite, admiramini, fluctuate, vacillate, inebriamini. Iugũ mũdi similiter, quantũ ad superbos, qui laborãt vt magni fiãt, valde onerosum est & durũ. Valde enim grauatur, qui mõtibus Gelboë, super quos, nec ros, nec pluuia descẽdit, cõprimuntur. Tumor enim superbiæ, est quasi quidã mõs, qui radios veri Solis ad animã trãsire nõ sinit. De hoc iugo Dominus in Euang. ait: Væ prẹgnãtibus & nutriẽtibus. Ipsi enim superbi, fẹtu pessimo, amore, scilicet, mũdi, prægnãtes sunt & inflati, semper laborãtes, vt diuitiis & honoribus, & dignitatibus, suã nutriãt superbiã. Vnde Propheta Osee: Effraim pascit ventũ, sequitur æstũ. Pascit ventũ superbiæ, sequitur æstũ, id est, ardorẽ inanis gloriẹ. Et Isa. ait: Ibi habitabũt struthiones, & pilosi saltabũt ibi. Per struthiones, qui similitudinẽ habẽt volãdi, & nõ volãt, hypocrisis intelligitur, quæ species est superbiæ. Hoc iugũ adeò Luciferũ depressit, q̃ firmamentũ nõ valuit sustinere ipsum, & idcirco corruit in abyssum. De his ait Isa. Telas araneas texuerũt. Ipsi enim more araneẹ sese euiscerãt, vt capiãt muscã inanis gloriẹ. Secundũ iugũ durũ & onerosum valde est, iugũ, scilicet, carnis, per quod gulosi & luxuriosi cõprimuntur. Vnde in Euãg. Attẽdite, ne corda vestra grauẽtur crapula & ebrietate. Gulositas enim est rationis sepulchrũ, aceruus stercorũ, origo immũditiẹ, mater nauseẹ, hostis castitatis, seminariũ libidinis. Dum enim saturitate venter extẽditur, aculei libidinis excitãtur. Gula enim carũ tributũ exigit, sed vilissimũ reddit. Inde grauatur stomachus, turbatur sensus, opprimitur intellectus, generatur tam animæ q̃ corporis varius morbus. Vnde in Eccles. Noli esse auidus in omni epulatione, & nõ te effundas super omnẽ escã. Sed & iugũ libidinis grauissimũ est, in qua velut in altero inferno, sunt fœtor, ardor, vermis malæ cõscientiẹ. Appetitus enim eius plenus est anxietate, satietas plena pœnitẽtia, vt ait Boëtius. Luxuria enim futura excruciat, prẹsens nõ satiat, præterita non delectat. Caro enim luxuriosa, nõ sinit animũ quiescere. Vnde in Eccles. Non respicies mulierẽ multiuolã. Hæc est caro superflua & multa volẽs. Vnde Isa. Pilosi saltabũt ibi. Pilosi dæmones sunt incubi, qui ab homine incipiũt, & in bestiã desinũt. Luxuria enim primò blãdè ingreditur, sed in fine mordet, vt coluber, & quasi regulus venena diffundit. Diabolus coluber dicitur, quasi colẽs lumbos, in quibus est sedes luxuriæ. Hoc est grauissimũ iugum, hoc enim vitio, spiritus à carne absorbetur, & quasi totus caro efficitur, dum putrescũt iumẽta in stercore suo. Hæc sunt vlcera, quæ Dominus Ægyptiis immisit. Tertiũ iugũ est durũ & grauissimũ, iugũ, scilicet, diaboli, quo deprimitur anima per inuidiam & malitiã, per iram & furorẽ, per acediã & tristitiam. Vnde Ierem. Seruietis diis alienis die ac nocte, qui nõ dabunt vobis requiem. Et B. Gregorius: Quantò anima crebrius diabolo se subiicit, tantò intollerabiliorẽ facit eum. Serpẽs enim, id est,

Leuit. 21. Tren. 4. Sap. 8. De labore malæ conscientiæ. Eccle. 30. Ierem. 2. Eccle. 40. De multiplici exteriori labore malorum. De mola & rota. Matth. 18. Iudic. 6. 1. Petri 5. Matth. 11. De iugo mundi, carnis, & diaboli. De iugo superbiæ & auaritiæ. Ioan. 16. Item 8. 1. Tim. 6. Naum. 3. De talpis & stercore hirundinum. Tobiæ 2. Gene. 25. Isaiæ 23. Item 19. De labore superbiæ. 2. Reg. 1. Matth. 24. Mar. 13. Lucæ 21. Osee 12. Isaiæ 13. Item 14. Item 59. De iugo carnis & primo de gastrimargia. Lucæ 21. Eccle. 37. De luxuria & iugo libidinis. Boëtius. Item 9. Isaiæ 13. Parab. 14. Ioël. 1. Exod. 9. De iugo diaboli. Iere. 16. De inuidia & ira.

diabolus, non solùm ventre per gulam & luxuriã ad hominẽ pergit, sed pectore per inuidiam
Gene.3. & iram. Hi sunt tanquã lunatici & lymphatici, qui modò cadunt in aquã per luxuriã, modò in
Matth.17. *Mar.9.* ignem per iram & furorem. Patet igitur quòd graue sit iugum inuidię & irę. Quid enim inui-
dis miserius, qui bonis aliorum deteriores sunt, qui bono odore, velut serpentes moriuntur,
quos dum cõspecta aliorũ felicitas, afficit pœna, nequiores reddit, qui alieno profectu deficiunt,
aliena exultatione tabescunt, alterius felicitate miseri fiunt? Ira verò graue iugum est, furor, sci-
licet, mentis turbidæ. *Impedit ira animum, ne poßit cernere uerum.*
De labore & depresſione triſtitiæ & pigritiæ. Perturbat enim oculum cordis, & aufert pacẽ pectoris. Tristitia similiter & pigritia, valde de-
primunt hominẽ, & aggrauant animã. Vnde Salomõ: Manus remissa, tributis seruiet. Necesse
est autẽ tristes esse pigros, somnolentos, indeuotos, tepidos. Patet igitur ex prędictis, quod oc-
Parab.12. cupatio magna creata est omnibus hominibus humum, scilicet, sapiẽtibus, & iugũ graue super
Eccle.40. filios Adã, in die exitus de ventre matris eorũ, vsq; in diẽ sepulturæ in matrẽ omniũ, de quo Iob
Iob 14. ait: Qui quasi flos egreditur & cõteritur, & fugit velut vmbra, & nunquã in eodẽ statu perma-
De quatuor oneribus animam aggrauantibus. net. De prædictis autẽ oneribus dicit Salomon: Tria sibi videri difficilia, & quartũ se penitus
ignorare, viam, scilicet, aquilæ in cœlo, quæ est in via superborum: viam nauis in medio maris,
hæc est via cupiditatis, de quo in Eccles. dicitur: Via peccantiũ cõplantata lapidibus, & in finem
Parab.30. illorũ inferi & tenebræ & pœnæ. Viã colubri super petrã, id est, corda fortiũ nititur infamare,
Eccle.21. quia summa petit liuor. Colubri propter venenũ, & quia colunt vmbras, cõparantur inuidi, ira-
Parab.30. cundi, & acediosi. Viã viri in adolescẽtia sua, dicit viã luxuriæ, quæ tot habet labores & difficul-
Isaiæ 35. tatũ varietates, quod vix possunt cõprehendi vel annumerari. De via autẽ iustorũ dicit Isa. Via
sancta vocabitur, nõ pertrãsibit per eam pollutus, id est, luxuriosus, nõ erit ibi leo, id est, super-
bus, & mala bestia nõ ascendet per eam, id est, auarus. Venite igitur ad me, dicit Dominus, om-
nes, qui laboratis in viis prædictis, & onerati estis variis peccatis, & ego reficiã vos. Quare ap-
Apoc.2. penditis argentum vestrum nõ in panibus, & labores vestros nõ in saturitate? Ego reficiã vos,
Eccle.24. dabo vobis manna absconditũ. Spiritus enim meus super mel dulcis, hæreditas mea super mel
Isaiæ 66. & fauũ. Quomodo si cui mater blandiatur, & ego cõsolabor vos. Iucunditatẽ & exultationem
Eccle.15. *Matth.11.* thezaurisabo super vos. Tollite iugũ meũ super vos. Iugum meum suaue est, & onus meum
De iugo Domini. leue. Hoc est quod ait beatus Ioannes: Mandata eius grauia non sunt, quia omne quod natum
1.Ioan.5. est ex Deo, vincit mundum. Sunt autem tria, quæ principaliter iugum Domini nobis reddunt
Quibus modis leue fiat iugum Domini. suaue & onus eius leue. Primum est oleum suauitatis bonæ cõscientiæ. Vnde in Eccles. dicitur:
Primum. Non est census supra censum salutis corporis, & nõ est oblectamẽtum super cordis gaudium.
Eccle.30. Quadriga enim cordis postquã fuerit vncta vnctione spiritussancti, suauiter incedit. Secundum
Secundum. est cõsideratio eorũ, quæ Christus & eius sancti pertulerunt, in quorũ respectu leuia nobis vi-
Ruth.1. dentur, quæ pro Christo sustinemus. Vnde in libro Ruth de Boos Noëmi: Tinge buccellã tuã
4.Reg.4. in aceto. Acetũ enim dominicę passionis incitat in nobis appetitũ, & buccellã pœnitẽtię nostrę
aliàs asperrimã nobis reddit suauissimã. Hęc est farina quã misit Eliseus in ollã pulmẽti, in qua
erant herbę amaræ, cùm dicerẽt ei filij Prophetarũ, mors est in olla. Granũ frumẽti Christus est,
Cant.1. quod inter duo crucis ligna, quasi in molendino cõminutum est. Farinã igitur in pulmentũ mit-
timus, vt amaritudo tollatur, cùm particulariter Christi passionẽ recolimus, vt post odorẽ vn-
guentorum eius curramus, reducẽdo ad memoriã beneficia, quæ nobis in carne cõtulit, quibus
vulnera nostra perunxit. Passiones etiã & exempla sanctorũ mandata Domini nobis facilia, &
onus eius reddunt nobis suaue. Vnde in Iob: Memẽto belli, & vltrà nõ addas loqui, id est, pro
Iob 41. aliquo labore, & pro aliquibus flagellis murmurare vel cõqueri. Si enim ad mensam diuitis se-
Parab.33. disti, scilicet, ad diuinã scripturã, attẽde diligẽter in ea, quæ fercula apponuntur tibi, exempla, sci-
Ex 70. licet, & tormenta sanctorũ, quę tu debes imitari, vt eadẽ fercula apponas, quę apposita sunt tibi.
Rom.8. *Tertium.* Tertiũ est cõsolatio pręmij. Nõ enim cõdignæ sunt tribulationes huius seculi, ad futurã gloriã
2.Cor.4. quæ reuelabitur in nobis. Vnde Apost. ad Corinth. Id enim quod in præsenti est momentaneũ
Iob 7. & leue tribulationis nostrę, supra modũ in sublimitate, æternũ glorię pondus operatur in nobis.
Semper igitur tanq̃ mercenarij, finẽ operis & mercedẽ laboris, expectemus. Sicut oculi ancillæ
in manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominũ Deũ nostrũ, donec misereatur nostri. Gra-
uis aũt dieta mercenario videretur leuis, si in fine diei pro labore diurno expectaret se mille mar-
cas recepturũ, quod nihil est respectu æterni prę mij: vnde vulgariter solet dici: Securè & suavi-
ter bibit, qui lectũ suũ prę paratũ respicit. Et iterũ: Absq; difficultate & sollicitudine pedes vadit,
qui iuxta se palefridum suum ducit. Suauiter igitur & sine difficultate calicem bibemus Chri-
Quod iugum diaboli graue sit. sti, si ad lectum æternæ quietis mentis oculos habeamus. Econtrà iugum diaboli durissimum
facit malæ conscientiæ tormentum. Serui enim diaboli non solùm exterius, sed amplius labo-
Deut.32. rant interius. Et præterea consideratio æternę punitionis, quãdo cogitãt, quod pro momẽtanea
Eccle.41. libidine cruciabuntur sine fine. Transibunt enim de tormentis huius seculi, ad tormenta infer-
Aſsignantur rationes quare delectabile sit seruire Deo, & durum seruire diabolo. ni. Vnde in cantico Moysi dicitur in persona Domini: Ignis succensus est in furore meo, hic,
licet, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Omnia enim quæ de terra sunt, in terram reuer-
tentur, sic impij à maledicto in perditionem. Sicut igitur delectabile est Domino seruire, quia
bonus, quia largus, quia leui seruitio contentus. Sufficit enim ei si diligatur, & pro calice
Matth.10. aquæ frigidæ suos remunerat seruientes. Ita durum est diabolo seruire, quia crudelis domi-
Mar.9. est, nec est modico seruitio cõtentus. Quãtò enim magis ei seruitur, tantò crudelior reperitur.
Et qua-

Et quia dura stipēdia militibus suis reddit, & seruos suos pessimè remunerat, nec nocet nisi suis. Nos igitur fratres charissimi, iugū Domini suaue supra nos tollamus, vt inueniamus requiē animabus nostris. Excutiamus à nobis durum iugū Pharaonis. Solue vincula colli tui captiua filia Syon. Iugū enim oneris eius, & virgā humeri eius, & sceptrū exactoris eius tollet Dominus à te, & cōputrescet iugū peccati à facie olei diuinæ misericordię, & nō adiiciet vltrà, vt pertrāseat in te incircuncisus & immundus, sicut dicitur in Isaia. Veniamus igitur ad eū, qui via est, & viaticū, & refectio animarū. Contritio enim & infelicitas in viis impiorū, qui tandē serò pœnitētes dicturi sunt: Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis. Ambulauimus vias difficiles. Verè difficiles, quæ planitie carētes, montuosę sunt per superbiā, spinosæ per irā & inuidiā, tenebrosæ per tristitiā & acediā, distortę & lapidibus cōplantatę per auaritiā, lubricę & lutosæ per gulā & luxuriā. Vnde Ierem. Via eorū erit quasi lubricū, & in tenebris impellētur, & corruēt in ea. Nos autē veniamus ad ipsum per viā, de qua ipse per Isa. ait: Hæc via, ambulate in ea, nec ad dexterā neq; ad sinistrā. Et iterū: Viā facite, prębete iter, declinate à semita, auferte offendicula de via populi mei, per quā viā nos perducere dignetur ad patriā Dominus noster Iesus Christus. Amen.

Conclusio & moralis prædictorum recapitulatio. Isaiæ 52. Item 10. Item 52. Sapien. 5. De viis huius seculi, quæ graues sunt & difficiles. Iere. 23. Isaiæ 30. Isaiæ 57.

DOMINICA IN SEPTVAGESIMA THEMA DE INTROITV MISSAE SVMPTVM EX PSALMO.

Circundederunt me gemitus mortis, dolores inferni circundederunt me.

HODIE innouatur officiū Ecclesię, supprimuntur cantica lætitiæ, scilicet, Alleluya, Gloria in excelsis, & Te Deū laudamus. Cithara Ecclesiæ versa est in luctum, & gaudiū in mœrorē, iubilus in lamentationē. Hodie enim incipit Ecclesia repræsentare tempus deuiationis, tempus, scilicet, culpę & miserię, tempus nocturnū & tenebrosum, tempus procellosum & hyemale, quod fuit ab Adā vsq; ad Moysen, in quo mundus fuit in tenebris ignorātię, & frigore infidelitatis: vnde liber Genesis legitur in Ecclesia, in quo agitur de culpa & pœna primorū parentū. Appellatur autē hoc tempus septuagesima, quæ hodie inchoatur, & in sabbato in albis, scilicet, in die septimo post Pascha terminatur. Ex tunc autē repręsentatur illud tempus, quo plenè post peregrinationē huius temporis, quod septē dierū reuolutione agitur, & septē ætatibus cōsummabitur, ad supernā patriā reuertemur, glorificati in corpore & anima, vnde duplex tunc cātatur alleluya. A die autē resurrectionis vsq; ad octauas Paschę, simplex alleluya decātatur, propter animarū glorificationē, & simplicē stolā, quę adhuc expectāt corporū suorū resurrectionē, & superindui desiderāt. In die autē iudicij plenè cōsummabitur, tam animarū q̄ corporū peregrinatio, siue exiliū. Hoc autē designatur per septuaginta annos, quibus filij Israël in captiuitate Babylonica detēti sunt, post hęc verò ad patriā suā, scilicet, in Hierusalē, reuersi sunt. Et nos finito septenario huius pręsentis vitę, ad supernam Hierusalē plenè reuertemur. Interim autē lugendū est nobis & suspirandū, quàm diu in hoc seculo peregrinamur à Domino, sicut ait B. Iacobus: Miseri estote & lugete. Vnde introitus Missę à lamētatione incipit, & canticū lamētationis priorū parentū, & filiorū suorū repręsentatur, cùm dicitur: Circundederunt me gemitus mortis, &c. Ostēdit enim ęger miserabilis summo Medico vulnera sua, vt eum ad cōpassionem prouocet, & ad curandū & succurrendū incitet. Qui enim propriā infirmitatē sentit, Medicū & medicinā requirit. Primi autē parētes, quia totā Trinitatē offenderunt, triplex incōmodum principaliter incurrerunt. Offenderunt patrē & filiū & spiritū sanctū, id est, potentiā, sapientiā, & bonitatē, & ceciderūt in impotentiā seu debilitatē, in insipientiam seu ignorantiā & malitiā seu carnalē concupiscentiā, quā sensualitatē & fomitē peccati & tyrannū naturæ appellamus. Quātò autē homo magis elongatur à patre cui principaliter attribuitur potētia, tantò magis debilis est, & insuffiçiēs tentationibus resistere. Vnde quidā ita miserabiliter sub diabolo captiuati sunt, quod omnibus eius persuasionibus cōsentiunt, quos maligni spiritus de peccato in peccatū, tanq̄ bruta animalia ad voluntatē suā deducūt. Quos deplorat Ierem. Propheta, dicēs: Abierunt absq; fortitudine ante faciē subsequētis. Et iterū: Migrauit Iuda propter afflictionē & multitudinē seruitutis. Migrauit corruendo de peccato in peccatū, & facti sunt hostes eius in capite, quia qui consentit diabolo & vincitur ab eo, seruus efficitur diaboli. Ecōtrario quātò magis homo appropinquat Deo & eius imaginē in se studet reformare per cordis cōpunctionem, & opera misericordiæ per verā charitatē, tantò maiorē recuperat potestatē, vt dominetur carnalibus cōcupiscentiis, & cōculcet satanam sub pedibus suis. Vnde Apost. Castigo corpus meū, & in seruitutē redigo. Et Psal. Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terrā, id est, motus animales & terrenos. Similiter quātò magis peccator recedit à filio, cui attribuitur sapiētia, tantò maiorē incurrit cęcitatē & insipientiā. Vnde Iere. Quomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiā Syon? Et Psal. Collocauit me in obscuris seculi. Quātò autē magis accedit homo ad filium, tantò magis ei assimulatur, & sapientior efficitur, sicut scriptum est: Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ non confundentur tenebris, scilicet, ignorantię. Et ipse filius de se dicit: Qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Pari modo, quātò aliquis magis elongatur à spiritu sancto, cui attribuitur benignitas, tantò maiorē incurrit malignitatē, & amittit spiritus suauitatē, & bonę cōscientię serenitatē. Malum est enim & amarū derelinquere Deū suum. Vnde Ierem. Repleuit me amaritudinibus, & inebriauit me absynthio.

De tempore deuiationis. Iob 30. Iacobi 4. De innouatione officii. De septuagesima. 1. Cor. 5. De luctu Ecclesiæ & primorum parentum. Iacobi 3. De triplici incommodo primorum parentum. De primo incommodo impotentiæ & infirmitatis. Tren. 1. Ioan. 8. Rom. 13. 1. Cor. 9. De secundo incommodo ignorantiæ. Tren. 2. Ioan. 8. De tertio incommodo malitiæ. Ierem. 2. Tren. 3.

absynthio. Qui autē relicta via iniquitatis ad spiritū sanctū accedit, incipit gustare & videre quā
suauis est Dominus, & gustato spiritu, desipit ei omnis caro. Primus igitur parēs, quia bonā &
De mala trinitate. summā Trinitatē offendit, malā trinitatē incurrit, scilicet, infirmitatē, ignorantiā, & malitiā. Mi-
seriā, scilicet, culpæ, & miseriā pœnæ, malū aduersum, & malū peruersum. Percussus est enim à
Tren. 2. Domino in anima & corpore, & repleuit Dominus in filiā Iuda humiliatū & humiliatā, id est,
corpus & animā miseria & dolore replēdo, humiliauit, vt cogatur exclamare: Circundederunt
me gemitus mortis, miser factus sum & curuatus sum. Sagittę tuæ infixæ sunt mihi. Hæ sunt sa-
Iob 6. gittæ de quibus dicitur in Iob: Sagittę Domini in me sunt, quarū indignatio ebibit spiritū meū,
De septem sagittis animæ. Percussus est autē à Domino septē sagittis in anima, quæ sunt gaudiū, dolor, spes, timor, tædiū,
pudor: septima autē letalis & mortifero veneno plena, est fomes peccati, fons & origo totius
mali, scilicet, sensualitas. Hæ sunt enim mētis humanæ perturbationes, quæ nunq̃ in eodē statu
Item 14. permanēt. De gaudio malorū scriptū est: Risum reputaui errorē, & gaudio dixi, cur frustra de-
Eccle. 2. *Iob 15.* ciperis? De dolore dicitur in Iob: Concepit dolorē & peperit iniquitatē. Et iterū: Increpat per
Item 33. dolorē in lectulo. De quo lectulo dicit Psal. Dominus opē ferat illi super lectū doloris eius. Spes
autē dicitur cōcupiscētia malorū, seu desideriū terrenorū, propter quod Apost. ait ad Timoth.
1. Tim. 6. Diuitibus huius seculi pręcipe nō superbè sapere, nec sperare in incerto diuitiarū, sed in Deo vi-
Iacob 4. uo. Et Iacobus Apost. ait: Petitis & nō accipitis, eò q̃ malè petatis, vt in cōcupiscentiis vestris
Iob 15. insumatis. De timore dicitur in Iob: Sonitus terroris semper in auribus eius, & cùm pax sit, il-
insidias suspicatur. Et Psal. Timor & tremor venerunt super me, & cōtexerunt me tenebrę. De
tædio scriptū est in Iob: Tædet animā meā vitę meæ. Et in Psal. Dormitauit anima mea pręte-
Item 10. dio. De pudore habetur in Gen. quod primi parētes erubescētes nuditatē suā, abscōderunt se à
facie Domini in medio lignorū Paradisi. Et in Eccles. dicitur: Est cōfusio adducēs peccatū. De sa-
Gene. 3. gitta sensualitatis dicit Ierem. Misit in renibus meis filias pharetræ suæ. Et in Psal. Lumbi mei
Eccle. 4. impleti sunt illusionibus, & nō est sanitas in carne mea. Et Apost. Caro cōcupiscit aduersus spi-
Tren. 3. *Gala. 5.* ritū, & spiritus aduersus carnē. Et iterū: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mor-
Rom. 7. huius? Ex fomite autē sensualitatis, quasi ex vulnere letali, oriuntur septē alia vulnera, septē cri-
De septem vulneribus, septem criminalium. minaliū peccatorū, quibus, quasi septē aliis sagittis, anima vulneratur à diabolo. Superbia enim
aufert homini Deū: inuidia, proximū: ira, seipsum. Per superbiā autē cor inflatur: per inuidiā &
irā, inflāmatur & arescit: p tristitiā, cōteritur, & quasi in puluerē redigitur: per auaritiā disper-
gitur: per gulā inficitur, & quasi humectatur: per luxuriā cōculcatur, & quasi in lutū redigitur,
Iob 14. possit dicere miser homo: Infixus sum in limo profundi, & nō est substātia. Et quoniā homo
tus ex muliere breui viuēs tēpore, repletur multis miseriis. Nō solū post esum pomi vetiti v
De septem sagittis corporis. neratus est in anima, sed insuper septē sagittis percussus est in corpore, quæ sunt septē incom-
da, quibus post peccatū subiecta est humana natura, scilicet, fames, sitis, calor, frigus, fatigatio
Iob 5. boris, ægritudo & mors, propterea dicit Iob: Homo natus ad laborē, & auis ad volandum.
Item 30. iterū: Pharetrā suā aperuit, & affixit me. Et Iere. ait: Circūdedit me felle & labore. Corpus en
Tren. 3. quod corrumpitur, aggrauat animā, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitante
Sapien. 10. *Eccle. 40.* Occupatio enim magna creata est omnibus hominibus, & graue iugū super filios Adā. V
Tren. 3. Iere. Aggrauauit super me cōpedem suū. Igitur miser homo, qui descēdens de Ierusalē in Ie
Lucæ 10. cho, incidit in latrones, spoliatus grauitatis, & vulneratus in naturalibus, clamat ad Domin
Expositio literæ. Circundederūt me gemitus mortis. Gemitus mortis persecutiones & pressuræ, pœna & cu
quæ sunt præambula mortis, vel sunt quędā mors prolixa in hac miserabili vita. Dolores in
ni, dicuntur passiones peccati, & tentationes mali desiderij, quę trahunt animā ad dolores in
ni. Alibi vocātur pericula inferni in Psal. vbi dicit Dauid: Circundederunt me dolores mortis,
pericula inferni inuenerunt me, id est, tentationes, & primi motus, quibus nisi resistatur, an
ad infernū trahitur: vel dolores inferni circundederunt me, pœnę, scilicet, gehēnales, amissis
diis Paradisi. In vulgari autē editione dicitur: Circundederunt me dolores mortis, & torre
iniquitatis cōturbauerunt me. Dolores inferni circundederunt me, pręoccupauerunt me la
Expositio secundū aliam literam. mortis. Dolores mortis, id est, carnis mortalis, torrētes iniquitatis, impetus peccatorū. Dol
inferni, id est, inferioris partis rationis, scilicet, sensualitatis: vel dolores inferni, qui ducun
infernū. Pręoccupauerunt me laquei mortis, id est, reatus originalis: vel laquei mortis tent
Tren. 3. nes & retiacula inimici, quibus illaqueāt animā ad mortē peccati. Attendēs igitur homo m
De multiplici damno, quod incurrit primus homo. riam quam incurrerat, foueā in quā inciderat, in tribulatione clamat ad Dominum, tanq
videns paupertatem suam, pauper & egenus, qui merito peccati sui multiplex damnum in
rerat. Amiserat enim Dominum suum, & delectabile hospitium suum, vestimēta sua, posse
De amissione Dei. nes suas, vxorem, filios, & seipsum. Amisit Dominum & Deum suum per inobedientiam
factus est seruus diaboli per transgresionem mandati, perdidit enim Domini sui gra
Iob 30. *Item 7.* Vnde in persona eius dicitur in Iob: Mutatus est mihi in crudelem. Et iterum: Qua
De amissione hospitii. posuisti contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis? Et in Psalmo: Dereliq
virtus mea, & lumen oculorum meorum, id est, diuina gratia, qua subtracta miser h
Ioan. 8. *Tren. 3.* ambulat in tenebris, & nescit quò vadit. Vnde Ieremias: In tenebrosis collocauit me,
1 Cor. 5. mortuos sempiternos. Amisit hospitium suum, & proiectus à Paradiso, missus est in exi
Gene. 3. Quàm diu enim cōmoratur in hoc seculo, peregrinatur à Domino. Vnde in Gen. dicitur
De amissione vestium. sit eum de Paradiso voluptatis, vt operaretur terrā de qua sumptus est, eiecitq; Adā. Amis

terea vestes suas pulcherrimas, & se nudũ inuenit, & nuditatẽ suã erubuit. Sicut enim Sol suo indutus est splẽdore, & lilia candore, & rosæ proprio & rubeo colore, ita priusquã peccaret, indutus erat decore suo, amictus lumine, sicut vestimẽto. Nihil omninò erubescebat, quia ex nulla parte turpitudinẽ habebat. Post peccatũ verò oculis apertis, id est, cõcupiscentię riuulis & motibus obscœnis in ipso insurgentibus erubuit, & de foliis ficus turpitudinẽ suã texit. Dominus autẽ, vt dicitur in Gen. tunicas pelliceas Adã & vxori suæ fecit, & ita amissis vestimẽtis decoris & innocẽtiæ, de quibus dicitur: Beatus qui custodit vestimẽta sua, ne nudus ambulet, in signum cauterij & mortalitatis suæ indutus est pellibus morticinis, potius in confusionẽ, quàm in gloriã. Ex quo patet, quod qui vestibus inaniter gloriatur, fatuus reputatur, sicut si latro de cauterio glorietur. Quæ enim esset gloria soli, si amissa claritate pannis indueretur. Amisit præterea possessiones suas, & creaturarũ, quæ sub ipso erãt dominiũ, & qui prius imperabat vrsis & leonibus, impugnatur à muscis & pulicibus. Quia enim Domino suo obedire recusauit, meritò eorum, quę sub ipso erãt obedientiã, amisit. Et quę prius erãt ei ad obsequiũ & gloriã, cõuersa sunt ei in pœnã, vt à serpẽtibus lædatur, & feris, & ab aliis creaturis, quæ tamẽ omnia, sicut in Gen. dicitur, erãt priùs valdè bona. De hac paupertate dicit Iob: Nudus egressus sum de ventre matris meæ, & nudus reuertar illuc. Et Apost. Nihil intulimus in hunc mundũ, haud dubiũ quod nec auferre quid possumus. Amisit vxorẽ suã, cui maledixit Dominus, & amissa pulchritudine, cõuersa est in corruptionẽ & mortalitatẽ, vt impleretur in ea quod dicitur in Iob: Induta est caro mea putredine, & sordibus pulueris. Amisit insuper filios suos, omnes enim ex illa massa corruptionis, nascuntur filij iræ, & nisi iterũ generati fuerint, id est, regenerati per baptismũ, vt efficiãtur filij Dei, & abolita imagine terreni, portẽt imaginẽ cęlestis: oportet omnes descẽdere in infernũ. Vnde in persona primorũ parentũ dicit Ierem. in lamẽtationibus: Facti sunt filij mei perditi, quoniã inualuit inimicus. Amisit præterea seipsum in corpore & in anima letaliter vulneratus, vnde quia nõ obediuit suo superiori, diuina vltione, factũ est vt membra eius inferiora nõ obedirẽt ei, sed insurgerẽt cõtra ipsum, vellet, nollet, motus sensualitatis. Vnde Apost. ad Rom. Scio enim q̃ nõ habitat in me, hoc est in carne mea, bonũ. Nã velle adiacet mihi, perficere autẽ bonũ nõ inuenio. Nõ enim q̃ volo bonũ, hoc facio. Et B. Iob ait: Balteũ Regũ dissoluit, & pręcingit fune renes eorũ. Ante peccatũ erãt Reges primi parẽtes, omnibus mẽbris suis dominãtes. Postmodũ verò rupto balteo cõtinentiæ per carnẽ concupiscentiã dissoluti, quasi per funẽ trahũtur ad peccandũ. Vnde Iere. ait: Proiecit Dominus de cœlo inclitã filiã Israël. Et iterũ: Defixæ sunt in terra portæ eius, id est, sensus corporei. Et iterũ: Egressus est à filia Syõ omnis decor eius. Et iterũ: Præcipitauit Dominus, nec pepercit omnia speciosa Iacob. Ieremias enim sub vnius Iudæorũ gentis specie priorũ parentũ, & totius humani generis casum deplorat. Vnde in principio lamentationũ à primis parẽtibus luctũ inchoãs, sic ait: Quomodo sedet sola ciuitas plena populo, facta est quasi vidua domina Gentiũ, Princeps ꝓuinciarũ facta est sub tributo. Qui enim omnes populos seminaliter in se habuerũt, qui priores & domini omniũ Gentiũ esse debuerũt, & Principes omniũ prouinciarũ, omnia enim terrena subiecta erãt sub pedibus eorũ, facti sunt soli à Deo derelicti. Facta est quasi vidua domina Gentiũ, mater, scilicet, omniũ viuentiũ, facti sunt etiã sub tributo seruitutis, in quorũ persona ait Apost. Ego autẽ carnalis sum, venundatus sub peccato. De his autẽ secundũ animas eorũ, prædicta verba possunt moraliter intelligi, quæ priùs populo virtutũ plenę erãt, quãdo à Deo inhabitabãtur, & dominę Gentiũ, id est, desideriorũ, & affectuũ, & Principes prouinciarũ, id est, quinq; sensuũ, post peccatũ verò factę sunt solæ viduę & tributarię. Facti sunt pręterea subiecti maledictio. Mulier enim quę in fructu peccauit, in fructu ventris punita est. Vnde dictũ est illi: In dolore paries filios. Et quia sub Domino esse noluit, dictũ est ei. Sub viri potestate eris. Homo similiter, quia in fructu peccauit, in fructu terræ punitus est. Vnde dictũ est ei: Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. In duobus peccauit mulier, in seipsa & in viro suo, & idcirco in duobus fuit punita. Homo autẽ, quia nõ persuasit mulieri, sed tantũ peccauit in seipso, punitus est in vno. Serpẽs verò, quia peccauit in se, & muliere, & in homine, triplicẽ maledictionẽ accepit. Dictũ est enim ei: Super pectus tuũ gradieris, terrã comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Ponã inimicitias inter te & mulierẽ, & ipsa cõteret caput tuũ, & tu insidiaberis calcaneo eius. Supra pectus graditur diabolus, vel pectore & ventre, secundũ aliã translationẽ, quia venit ad nos per malã cogitationẽ, & carnalẽ voluptatẽ. Terrã, id est, terræ amatores comedet deuorãdo. Ponã inimicitias inter te & mulierẽ, beatã, scilicet, Virginẽ, vel Ecclesiã, vel sensualitatem. Ipsa conteret caput tuum, vitium, scilicet, suggestionis & primos motus. Tu insidiaberis calcaneo eius, id est, pedi, vt labatur, vel fini maximæ sciens, quia Dominus iudicabit fines terræ, id est finalia opera, & quod pinguius est sacrificium vespertinum quàm matutinum. Quid igitur in tot & tantis afflictionibus faciet miser homo, pauper & egenus, exul & eiectus, cæcus & nudus, tributarius diabolo, & venundatus sub peccato, cuius conceptio culpa, nasci pœna, labor vita, necessitas mori, sperma fœtidum, vas stercorum, esca vermium, putredo & vermis, & cadauer fœtidum? Clamat ad Dominum cum primis parentibus: Circundederunt me gemitus mortis. In me transierunt iræ tuæ Domine, & terrores tui conturbauerunt me, & omnes fluctus tuos induxisti super me. Miser factus sum, & curuatus sum, quia eleuans allisisti me. Defecerunt in vanitate dies mei, & anni mei, cum festinatione.

Simile. *Gene. 3.* *De tunicis pelliceis.* *Apoc. 16.* *De amissione possessionis.* *Gene. 1.* *Iob 1.* *1. Tim. 6.* *De amissione vxoris.* *De amissione filiorum.* *Iob 7.* *Ephe. 2.* *1. Cor. 15.* *Tren. 1.* *De amissione propriæ personæ.* *Iob 12.* *Tren. 2.* *Item 1.* *Rom. 7.* *De maledictione Adã, Euæ, & serpentis.* *Gene. 3.* *1. Reg. 2.* *De vilitate hominis & variis eius miseriis.* *Quod in miseriis & oppressionibus clamandum est ad Dominum.*

Cùm essem in honore,nõ intellexi,cõparatus sum iumẽtis insipientibus,sicut equus & mulus,
quibus nõ est intellectus. Obscuratũ est aurũ meũ,mutatus est color optimus,turbatus est ven
ter meus,subuersum est cor meũ in memetipso. Amaritudine plenus sum:factus sum tanq̃ vas
perditũ,spiritus vadẽs & nõ rediẽs. Cogitationes meæ dissipatę sunt torquẽtes cor meũ,& qui
nutritus fui in croceis,amplexatus sum stercora. In vas testeũ reputatus sum,carne fragilis,spi-
ritu debilis,labilis & pronus ad peccandũ,difficilis ad virtutẽ & omne bonũ,grauis ad excelsa,
præceps ad ima. Omnes persecutores mei apprehẽderunt me inter angustias. Miserere Domine,
subueni,succurre,dolores inferni circundederũt me. Adiutor in oportunitatibus,in tribulatione,
Sperẽt in te,qui nouerũt nomẽ tuũ. De tribulatione enim mea inuocaui Dominũ,& exaudiuit
de tẽplo sancto suo vocẽ meã. In necessitatibus autẽ totis viribus inuocãdus est dominus,quod
est vnicũ inter mala remediũ,qui dicit de se: Cum ipso sum in tribulatione,exaudiẽs de templo
sancto suo,de cœlo,scilicet,vel de Christo. Multi autẽ venerũt Patriarchę & Prophetę,qui qua
drigã mortalitatis nostrę in luto infixã,nõ valuerũt extrahere. Tandẽ Dominus quasi in lutũ de
scendit,dũ infirmitates nostras & defectus in se suscepit,& ita quadrigã de luto manibus lacera
tis & latere vulnerato,extraxit,& nobis pontẽ crucis faciẽs,& viã pręparãs ad patriã reduxit.

Recapitulatio & enumeratio multiplicis calamitatis. Gen. 4. Abacuc. 3 Iob 16. Tren. 1.

Quod Dominus descendit de luto extrahere, quos patres antiqui nequierunt liberare.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM ex Epistola ad Corinthios.

1. Cor. 9.

Nescitis quod hi qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium. Sic currite vt comprehendatis.

INVITAT nos Apostolus in hodierna Epist. ad cursum & pugnã,instruẽs nos de modo cur
rẽdi & pugnãdi,ne curramus in incertũ,aut pugnemus inuacuũ. Quidã enim dum amplius
currunt,magis elongãtur à meta debita,& à brauio proposito,eò q̃ in via Domini nõ sunt,
sed in opposita via multũ laborãdo & nihil proficiẽdo currũt. De quibus dicitur in Iob: Cucurr
aduersus Deũ erecto collo. Et in Psal. Si videbas furẽ,currebas cũ eo. Et in Parab. Pedes illor
ad malũ currunt: & festinãt,vt effundãt sanguinẽ. Teste enim Ierem. Factus est cursus eorũ ma
lus,& fortitudo dissimilis. Fortes enim sunt in posterioribus,sicut asinus. Fortes enim sunt,v
faciãt mala,in bonis autẽ statim fatigati,tędio deficiunt. Hæc fuit fortitudo Iudę proditoris,qu
Apostolis dormiẽtibus,& vna hora cũ Christo vigilare nõ valẽtibus,currebat,tota nocte vigila
vt Iesum traderet. Quidã autẽ in via Christianę professionis retrogradi sunt,alij stationarij,al
processiui. Retrogradi sunt more cancri,qui anteriorũ obliti,in posteriora se extẽdunt,de qui
bus Iere. Facti sunt retrorsum & nõ in ante. Hi sunt qui cũ vxore Loth retrò aspiciunt,& cũ
fuerint in tecto,descendunt vasa tollere in domo. Stationarij sunt,quos increpat Dominus i
Euang. dicẽs: Quid hîc statis tota die otiosi. Et Salomõ ait: Dicit piger,leo est in via. Quidã au
claudicãt in via. Hi sunt,qui volũt seruire Deo & mũdo,vnũ pedẽ putãtes posse ponere in ter
aliũ in cœlo. De quibus Elias ait in lib. Regũ: Vsquequo claudicabitis duabus viis? Et in Eccle
dicitur: Vę peccatori terrã ingrediẽti duabus viis. Vnde in Leuit. prohibet Dominus,ne claud
accedat ad ministeriũ altaris,scilicet,qui duplex est volẽs Deo seruire & mãmonę. Alij autẽ pro
cessiui sunt,quorũ quidã simpliciter ambulãt,qui spinis & ramis cõdensis,iuxta viã cõsitis a
quantulũ retardãtur. Hi sunt,qui in matrimonio viuũt,& curis secularibus nõ sunt penitus e
pediti,ita tamẽ trãseunt per tẽporalia,quod nõ amittunt æterna. Isti quasi pedes incedẽdo lab
rant. De quibus intelligi potest,id quod ait Iere. Si cum pedibus currẽs laborasti,quomodo c
tendere poteris cũ equis? Alij autẽ currere incipiũt in via Domini,sed anteq̃ perueniãt ad met
deficiunt,feruentes in principio,in medio pigri,in fine nulli, de quibus Apost. ad Galat. Sic stu
estis,vt cum spiritu ceperitis,nunc carne cõsummamini? Et in Psal. Filij Effraim intẽdentes
mittẽtes arcũ,cõuersi sunt in die belli. Alij aũt currũt & festinãt in via,& ad metã perseuera
perueniunt. Vnde Apost. ad Timoth. Bonũ certamẽ certaui,cursum cõsummaui,fidẽ serua
Et Isa. Qui sperãt in Domino,mutabunt fortitudinẽ,scilicet,qui priùs fortes erãt in malo,for
tes efficiãtur in bono. Assumẽt pennas,sicut aquilæ,currẽt & nõ laborabũt:ambulabunt &
deficient. Et in Cant. dicitur: Surge,propera amica mea. Cursor autẽ leuis est,expeditus,suc
ctus,calceatus,ne fortè lędantur pedes eius,brauiũ ante oculos habẽs,posteriores nõ expect
præcedentes transire conatur,moderatè incipiẽs,& semper in melius proficiẽs,quãtò meta
propinquat,tantò amplius festinat,plerunq; saltu cursum adiuuat,ab omnibus abstinet se,q
cursum suum,& pręmiũ agonis possunt impedire. Pari modo qui vult in via Domini curre
& nõ quasi in incertum,sed ita,vt ad metã perueniat,& brauium cõprehendat,oportet quod
leuis,nõ grauatus onere peccatorum,vel superfluitate tẽporalium,vel sollicitudine curarum
cularium,sed magis nudus sequatur nudum Christum. Vnde in Parab. dicitur: Iter stultor
quasi sepes spinarum,via autẽ iustorum absq; offendiculo. Quorum autẽ corpora grauãtur
pula & ebrietate,& curis huius seculi,nõ possunt dicere cum Propheta: Viã mãdatorum tuo
cucurri,sed velut equus furfure inflatus põdere,tẽporalium deprimũtur & pręgrauãtur. Opor
autẽ q̃ sit expeditus. Nemo enim militãs Deo,implicat se secularibus negotiis. Vnde in Eccl
dicitur: Fili,ne in multis sint actus tui. Et iterũ: In superuacuis rebus noli scrutari multipli
Et Dominus in Euãg. ait discipulis: Neminẽ in via salutaueritis:ne fortè cõfabulationibus i
pediretur cursus prędicationis. Vt autẽ expediti viã Domini incederẽt,pręcepit eis dicens: N

De malo cursu. Iob 15. Parab. 1. Isaiæ 59. Iere. 23.

De processiuis & stantibus & retrogradis. 1. Tim. 2. Phil. 3. Iere. 7. Gene. 19. Matth. 24. Mar. 13. Matth. 10. Parab. 26.

De claudicantibus. 3. Reg. 19. Leuit. 21 Matth. 6.

Quod processiui variis modis ambulant. Iere. 12. Gala. 3. 1. Tim. 3. Isaiæ 40.

Prima. Parab. 15.

Secunda. 1. Tim. 2. Eccle. 11. item 3. Lucæ 10.

lite possid-

lite possidere aurũ, nec argentũ, nec pecuniá in sonis vestris, neq; perá, neq; duas tunicas, nec calceaméta, nec virgá. Vnde cùm Moyses mitteretur ad Pharaoné, & secũ in via filios duceret Exod. 4.
& vxoré, occurrit ei Dominus, & voluit occidere eũ. Qui enim ad prædicandũ mittitur, debet relinquere vxoré carnalis delectationis, & filios mundanę sollicitudinis. Expedit pręterea quod cursor sit succinctus, ne laxis nimis vestibus retardetur, sicut in Euág. dicitur: Sint lumbi vestri Tertiá.
præcincti, ne, scilicet, per luxuriá defluatis. Et Dominus in Iob: Accinge, sicut vir, lumbos tuos. Lucæ 12. Iob 40.
Vnde Ezechiel vidit virũ accinctũ ad renes. Et Ioánes Apostolus: Pręcinctũ ad mamillas zona Ezech. 9.
aurea. Calceatus debet esse cursor, vt calcare possit sub pedibus lutũ, spinas, & serpétes. Lutum Apoc. 1.
carnalis voluptatis, spinas mundanæ cupiditatis, serpétes inuidiæ & rancoris, & omnis malitiæ Quarta.
& iniquitatis. Vnde Ierem. Prohibe pedé tuũ à nuditate, & guttur tuũ à siti. Et Agnũ Paschalé Iere. 2.
máducabant filij Israël, habétes calceaméta in pedibus. Pedes auté affectuum muniédi sunt exem Exod. 12.
plis sanctorũ. Brauiũ auté, id est, cursus pręmiũ, debet habere cursor semper ante oculos. Pręmiũ
auté cursus nostri ipse Dominus est, qui de se dicit ad Abrahá: Ego ero merces tua magna nimis. Quinta. Gene. 15.
De quo scriptũ est: In omnibus viis tuis cogita ipsum, & ipse diriget gressus tuos. Et Psal. Ad te Parab. 3.
leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Dirige Domine Deus meus, in cóspectu tuo viá meá.
Et Isa. ait: Attendite ad petrá vnde excisi estis. Cursor posteriores nó expectat, sed conatur prę-
cedere anteriores. Vnde Apost. Posteriorũ oblitus in anteriora me extédo. Et in Euág. dicitur Isaiæ 51. Phil. 3.
quod Zachęus præcurrens ascendit in arboré sycomorũ, & Maria abiit cũ festinatione in mon- Sexta.
tana Iudęæ. Vnde Apost. Festinemus ingredi in illá requié. Nescit enim tarda rerũ molimina spi Lucæ 19.
ritussancti gratia. Vnde in Eccles. In omnibus operibus tuis esto velox, & nó occurret tibi infir Item 1. Eccle. 31.
mitas. Moderatè auté inchoat cursor, & quátò magis procedit, amplius accelerat. Vnde in Parab. Septima.
dicitur. Iustorũ semita, quasi lux splédens procedit, & crescit vsq; ad perfectũ diem. Et in Cant. Parab. 4.
Quæ est ista, quæ ascédit per desertũ, quasi aurora cósurgens, quæ à modica claritate incipiens, Cant. 6.
semper magis clarescit. Iuxta illud: Iustus vt palma florebit. Palma enim gracilis est in principio,
sed dilatatur in summo. Cursor aũt saltu cursum adiuuat. Vnde Isa. Tunc saliet sicut ceruus clau Octaua.
dus, scilicet, qui priùs claudus fuerat, saliet & transiliet, sicut ceruus, lutũ luxurię, hiatũ auaritiæ, Isaiæ 35.
spinetũ sollicitudinis mũdanę. Qui salit à terra eleuatur, & nos sursum corda nostra habeamus
ad Dominũ. In lege enim reprobatur piscis absq; pennulis, qui saltũ nó facit super aquas. Et Do- Nona.
minus in Euang. Cantauimus vobis, & nó saltastis. Demũ cursor ab omnibus se abstinet, quæ Leuit. 11.
cursum suũ valeát impedire. Nó inebriatur, ne titubet, nó nimis implet ventré suũ cibis, ne pi- Matth. 11.
gritádo retardetur. Vnde Apost. de Cretensibus gulosis ait: Cretéses malę bestiæ, pigri ventres. Lucæ 7.
Distortas vias pręcauet, & semitas rectas eligit. Vnde Isa. Semita iusti recta est, rectus callis iu- Titum 1.
sti ad ambulandũ. Et iterũ: Erũt praua in directa, & aspera in vias planas. Vt igitur pręditco mo De viis quas eligere debet cursor.
do curramus, admonet nos Apost. dicés: Sic currite, vt comprehendatis. Omnes enim prædicto
modo curretes, possunt brauiũ cóprehendere, nullo aliũ impediéte. Omnes enim in via Domini Isaiæ 10.
operátes, siue primi siue postremi, eundé denariũ accipiunt. In cursu auté seculari, vnus tantũ bra Expositio literæ.
uium accipit, scilicet, qui primò ad merá venit, aliis omnibus in vanũ laborátibus brauio priua- 1. Cor. 9.
tis, & spe sua frustratis: vnde omnes currunt in incertũ. Propter quod ait Apost. de currétibus in Matth. 20.
via Domini. Ego auté sic curro, nó quasi in incertũ, id est, vt sim incertus de præmio. Aliter auté Alia expositio.
possunt prędicta verba intelligi, vt assignetur similitudo inter cursum seculariũ, in quo vnus bra
uiũ accipit, & eorũ qui currunt in via Domini. Nam in illo cursu nó nisi vnus brauiũ accipit.
Mens enim diuisa nó impetrat. Vnde in Cant. Vna est columba mea. Et vnus sanabatur in pisci- De cómendatione vnitatis.
na, & in vno cubito cósummata est arca. Vnus ergo, nó duplex, nó varius, nó incóstans, vná pe Iacobi 1.
tens à Domino, quia vnũ est necessariũ, brauiũ accipit, vel vnus qui est de vnitate Ecclesię. Opor Cant. 6.
tet ergo q, sit vnus, qui vult brauiũ accipere. Multi enim currunt, qui brauiũ nó accipiunt, quod Ioan. 5.
ostédit per patres antiquos, qui omnes sub vna nube fuerunt, & omnes mare trásierunt, & om Gene. 5.
nes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, & omnes eandé escá spiritualé máducauerunt, Quòd multis communia sunt sacraméta, quibus non est communis gratia.
& eundé potũ spiritualé biberunt, sed nó in pluribus eorũ beneplacitũ est Deo, ná prostrati sunt
in deserto. Similiter in Ecclesia, licèt eadé sacramenta recipiát, multi tamé à Domino reproban
tur, quia virtuté sacramentorũ in se nó habét. Licèt enim ore cófiteantur, factis tamé negant. Titum 1.
Baptizati dicuntur filij Israël in nube & in mari propter figurá. Omnia enim illis cótingebant 1. Cor. 10.
in figura. Per nubé spiritussanctus, per mare baptismus in aqua designatur. Similiter eandé escá
spiritualé dicútur máducasse, scilicet, mána, quia signat eundé cibũ spiritualé, qué nos in Ecclesia
sub specie sacraméti sumimus. Et eundé potũ spiritualé biberũt, id est, potũ spiritualé designan-
tem. Baptizati etiá fuisse dicuntur, quia signũ baptismi acceperũt. Similiter in Ecclesia, licèt có-
munia sint sacraméta, nó tamé omnibus cómunis est gratia, quę est virtus sacramentorũ. Vnde
multi currunt in incertum, & nó apprehendunt. Multi pugnát in vanum, & nó vincunt. Velut
pugiles quandoq; ictus suos proiiciunt, aëra tantum percutiétes, & hostibus nó nocétes. Apo-
stolus auté dicit se nó in vanum pugnare, nec tantummodo aëra verberare, sed ipsos dæmones
qui sunt in aëre. Quod cũ multis modis habeat fieri, vnũ specialiter subiungit, per quod maxi- De pugna contra dæmones per carnis afflictionem.
mè inimicus impugnatur, scilicet, carnis mortificationé. Nam sicut dicitur in Iob: Virtus Behe-
moth in lumbis eius, & in vmbilico ventris eius. Quia enim p luxuriá maximè nos impugnat,
resistendũ est ei p mortificationé carnis. Vnde Dominus in Euág. dicit: Hoc genus dęmonij nó Matth. 7.
eiicitur, nisi in oratione & ieiunio. Propter quod ait Apost. Sic pugno, nó quasi aëra verberás; Mar. 9.

sed castigo corpus,& in seruitutem redigo.In pugna enim Gedeonis oportet confringi laguni
Iudi.7. culã corporis,id est,mortificare membra sua,& crucifigere cum vitiis & cõcupiscentiis,vt exea
Colo 4. mus ad eum,id est,Christum,extra castra,id est,carnis voluptates,& offeramus pilos caprarum
Gala.2. ad opus tabernaculi,& quasi myrrha electa demus suauitaté odoris,carné mortificãdo,& in ser
Heb.13. uituté corpus redigendo,dum nõ suã,sed spiritus perficit voluntaté. Iacob enim benedictioné
Exod.25. *Gene.32.* nõ accepit,donec emarcuit neruus fœmoris eius.Pugiles enim,qui in agone cõtendunt,ab om
De proprietatibus athletæ. nibus se abstinét,quæ præmiũ agonis impediunt. Athleta enim aliméta sumit ad fortitudiné,nõ
ad voluptaté,ne fortè nimiã incurrat pinguediné.Iuxta illud: Fortitudinem meam ad te custo
Prima. diam.Et Isaias ait: Confortate manus dissolutas,& genua debilia roborate.Non se vestibus su
Secunda. perfluis onerat,sed talibus quę sibi expediunt ad pugnandũ.Rubeis enim plerunq; vtitur vesti
Isaiæ 35. bus,ne fortè sanguinem superaspersum abhorreat.Et nos lauare debemus stolas nostras in san
guine Agni,vt nõ timeamus pro Christo sanguinem effundere,sed cõformemur passioni Chri
Apoc.7. sti.Tondeamus præterea more pugilum comã nostram in rotundum æternorũ desiderio,om
Tertia. nem superfluitatem à nobis resecando.Vngamus caput oleo,vt in serenitate cõscientiæ & pro
Quarta. ximorũ cõpassione,Domino militemus.Custodiamus nos in hac pugna ex omni parte,ne for
Quinta. tè vulneremur in ceruice per elationé, vel in pectore per malã cogitationé, vel in manibus per
malã operationé,vel in ventre per ingluuié,seu in renibus per libidiné,vel in pedibus affectuũ,
vt in via Dei nõ claudicemus,vt impleatur in nobis,quod scriptũ est: Scuto circundabit te veri
tas eius.Scuto enim veritatis Christi,vndiq; debemus protegi,vt sit veritas in corde sine dupli
citate,in ore sine falsitate,in opere sine vanitate. Arma nostra,more boni athletę,firmiter tenea
Sexta. mus arma virtutũ, arma pœnitentiũ,quæ sunt cinis & ciliciũ . Molestiis nõ cedamus,in pugna
Septima. perseueremus,quoniã finis,nõ pugna coronat.Aduersariũ nostrũ quiescere nõ sinamus. Nun
quã nos diabolus inueniat otiosos vel remissos,ne fortè assumptis septé spiritibus nequioribus
Octaua. se,inueniat domũ vacantem,& ingrediés,reddat posteriora nostra peiora prioribus. Terminos
Gene.34. propositos nõ egrediamur,ne forte euagãdo cum Dyna filia Iacob,corrũpamur . Scriptum est
Parab.23. enim in Parab. Non transgrediaris terminos antiquos,quos posuerũt patres tui.Oculũ semper
Nona. more athletę,ad victoriã & coronã habeamus.Erit enim (vt ait Isa.) Dominus corona glorię
Isaiæ 28. & sertũ exultationis populo suo.Si auté in hac pugna superetur athleta,non solũ tanq̃ vilis &
De his qui dicunt & non faciunt. victus à domino conténetur,sed ad patibulũ gehénę pertrahetur. Vnde ait Apost. Ne fortè cũ
aliis prædicauerim,ipse reprobus efficiar. Seruus enim sciés voluntaté domini,& nõ faciés,pla
gis vapulabit multis.Et Apost.ait: Qui prędicas nõ mœchandũ,mœcharis: nõ furandũ,furaris
1.Cor.11. In quo enim alterũ iudicas,teipsum cõdemnas. Prædicatio enim sine opere nihil aliud est,nisi
Lucæ 12. *Rom.2.* corpus sine anima,ignis sine calore,ager sine messe,hortus sine fœcũditate,lucerna sine splédore.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM MATTHAEVM.

Matth.20. *Simile est regnum cœlorum homini patrifamiliâs, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam.*

Cant.1. IN Canticis canticorum ait sponsa: Introduxit me Rex in cellam vinariã. Hæc est diuina scri
ptura,in qua animę discipulorũ Domini sobriè inebriabãtur,vt sint spiritualiter de tribu Ma
Diuina scriptura cellæ vinariæ comparatur. nasse,qui interpretatur obliuio. More enim ebrij terrena obliuiscũtur. Ad hoc auté vinũ in
uitat nos Dominus,dicés: Bibite amici mei,ebriamini charissimi. Torcularia enim Domini ho
vino redundant,id est,diuina scriptura, quãdo vinũ spiritualis intelligétiæ ab acinis seu corti
Item 5. literæ separatur.De hoc vino dicitur in Aggęo: Bibistis,& nõ estis inebriati. Bibunt,& nõ ine
Parab.3. briantur,qui verba Domini audiunt,sed terrenis occupationibus supra modũ implicantur. E
Aggæi 1. Zachar.Propheta ait: Quid enim bonũ est,& quid pulchrũ eius,nisi frumentũ electorũ,& vi
Zach.9. num germinans virgines? Frumentum dicitur verbũ Dei,quia satiat & confortat. Vinum di
De multiplici vino. citur,quia inebriat virgines germinando,& à corruptione animã liberando. Cella igitur vina
ria dicitur diuina scriptura,ex qua multiplex vinum mentibus auditorũ propinatur . Primu
Primum. vinum est asperitas increpationis ex mordaci zelo Prælatorũ.Hoc est quod Samaritanus inf
Lucæ 10. dit vulneribus sauciati.De quo Apostolus ad Timoth. Omnis scriptura diuinitus inspirata,vti
2.Tim.2. lis est ad docendũ,ad corripiendũ,ad arguendũ,ad erudiendũ. Vinũ etiã dicitur austeritas Mo
saicæ legis. Vnde in Cant. Meliora sunt vbera tua vino,id est,doctrina Euangelij,quę paruu
Cant.1. fouet austeritate legis. Tertium vinum est feruor cõpunctionis. De quo scriptũ est: Bibi vinũ
Secundum. *Item 5.* meum cum lacte meo: vinum,scilicet,cõpunctionis,cum lacte innocentię & simplicitatis. Et
Tertium. Psal. Potasti nos vino cõpunctionis. Quartũ vinum est feruor & flagrantia charitatis,quod
Quartum. *Item.7.* tificat cor hominis. Vnde in Cantic. Et erunt vbera tua sicut botri vineæ. Vbera enim spons
est,prædicatores,vel scriptura noui & veteris testaméti,inebriauit animos feruore dilectio
Quintum. vt per mentis excessum ad gaudia superna rapiantur. Quintum vinũ dicitur amœnitas cõtem
plationis,de quo non inebriantur nisi charissimi,de aliis bibunt amici. Vnde in Cantic. Gut
Item 7. tuum sicut vinum optimum,dignum dilecto meo ad potandum . Ex gutture enim Christi,
est,eloquiis diuinis,hoc vinum optimum propinatur cõtemplationis. Est sextũ vinũ sensus,
Sextum. licet,spiritualis scripturarũ,de quo scriptũ est: Et inclinauit ex hoc in hoc. Ex vase enim vete
testamé

testamenti, infunditur vinũ spirituale, quasi in vas seu scyphum noui testamẽti. Et in Parabolis dicitur: Date ciseram mœrentibus, & vinum his qui amaro sunt animo, bibát & obliuiscantur egestatis suæ. Scriptura enim spiritualiter intellecta mentes mœrentium consolatur. Et in Canticis dicitur: Vmbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis. Vmbilicus enim sponsæ, id est, ecclesiæ, sunt sancti doctores filios spirituales Christo generantes, qui dicuntur crater tornatilis, propinantes potum doctrinæ spiritualis, nihil in se nociuæ superfluitatis retinentes, nunquam indigentes poculis. Ipsi enim ebrij alios inebriant, nunquam inopes consilij & doctrinæ spiritualis. Ex cella igitur vinaria multiplici vino, sicut supra dictum est: animæ reficiuntur. Est alia cella, quæ triticea in exercitio bonorũ operũ. Est tertia cella olearia in deuotè mentis suauitate, & gratiarũ actione. Prima est interior, secunda exterior, tertia superior. Orate igitur Dominum, vt nos hodie introducat in cellam vinariam, potum spiritualis doctrinæ nobis propinando. Simile est regnum cœlorum, &c. Hodie in principio huius septuagesimæ incipit lamentari & lugere mater ecclesia, recolens tempus deuiationis, tempus culpæ & erroris, tempus pœnæ & laboris, quod fuit ab Adam vsque ad Moysen. Vnde his diebus in Ecclesia recolimus peccatum primi parentis, & eius miseriam & exilium, & quomodo fuit eiectus à Paradiso, & pœnitentiam quæ fuit iniuncta ei post peccatum à sommo sacerdote, vt in sudore vultus sui, vesceretur pane suo, hæc pœnitentia iniuncta ei, & cunctis filiis suis. Omnes nascuntur ad laborem. Et quoniam Dominus fingit laborem in præcepto. Pigri & otiosi, qui in labore hominum non sunt, & cum hominibus flagellari & laborare renuunt, quia pœnitentiam sibi iniunctam facere negligunt, nec Deo satisfaciunt, nec à peccatis suis purgantur. Vnde in hodierno Euangelio, Dominus otiosos increpat, dicens: Quid hîc statis tota die otiosi? In quo etiã agitur de laborantibus in vinea Domini, de his, scilicet, qui in sudore vultus sui pane suo vescentes, iniunctam sibi à Deo peragunt pœnitentiam. Hodie enim incipit septuagesima, quæ tempus laboris & captiuitatis repræsentat. In hoc etiam tempore vineæ materiales extolluntur, ad quarum similitudinem in vineis spiritualibus debemus laborare. Legimus autem in diuina scriptura quatuor genera vinearum, quarum vna appellatur ipsa materialis, ciuitas Hierusalem, ista sanguinaria quæ occidit Prophetas. In qua excolenda multum laborauerunt sancti Patriarchæ & Prophetæ, & Dominus noster in propria persona, plusquam omnes alij in ea laborauit. Vinea tamen reproba, quę debuit facere bonum vinum, de quo dicitur: potasti nos vino compunctionis, fecit labruscas peruersæ operationis. Quotiens enim Dominus voluit congregare filios eius, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis, ipsa noluit. Hæc est vinea illa, de qua in Euangelio dicitur: quod paterfamilias plantauit vineam, & sepem circundedit ei, scilicet, vrbis murũ, vel Angelorum auxiliũ, & fodit in ea torcular, id est, altare, & ædificauit turrim, id est templum, de qua vinea agricolæ eiicientes filium patrisfamiliâs occiderunt. Christus enim à Iudæis extra Hierusalem est occisus. Secunda vinea, dicitur synagoga siue populus Israël, de qua dicit Isaias: Vinea Domini exercituum, domus Israël est, & viri Iuda germen eius delectabile, expectauit vt faceret iudicium, & ecce iniquitas. In excollenda hanc vineam Dominus, per se & per suos seruos, multum laborem impendit, & multam diligentiam adhibuit. Vnde ipse dicit per Isaiam: Quid est quod debui vltrà facere vineæ meæ, & non feci? Ad quod expectaui, vt faceres vuas, & fecit labruscas? Hæc est vinea illa, quam plantauit verus Noë, id est, Christus, quæ inebriauit eum in cruce felle amaritudinis. Cham verò, id est, Iudæi reprobi, patris abiectionem & nuditatem irriserunt. Quam abiectionem Sem & Iaphet, id est, electi, de vtroque populo reuerentur. Beati enim qui non fuerint scandalizati in eo. Hæc est vinea, in qua arborem fici plantauit Christus, quam quasi sterilem & inutilem iussit abscidi. Multi enim infructuosi fuerunt in synagoga. Coloni autem, scilicet, Prophetæ & Apostoli, rogauerunt Dominũ quatenus adhuc expectaret, vt foderetur, & stercora circa eum mitterẽtur. Apostolus autem & Apostolicis viris, fossam contritionis & humilitatis adhibentibus, & stercora, id est, peccatorum confessionem, & sordes pœnitentiæ in fine credendo commutabitur in melius, dabitque copiosos iustitiæ fructus. De hac vinea dicit Iacob in benedictione Iudæ, in fine Genesis, in persona Christi, ligans ad vineam pullum suum, quia Gentiles Iudæis adiunxit, & ad vitem asinam suam, id est, electos, de Iudæis sibi sociauit. Lauabit vino stolam suam, id est, corpus in sanguine passionis, & in sanguine vuæ pallium suum, id est, in proprio sanguine Ecclesiã, qua velut pallio indutus est Christus. Tertia vinea est Ecclesia, de qua in Canticis dicitur: Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos, tradidit eam custodibus, vir affert pro fructu illius mille argenteos. Pacificus dicitur Christus, cuius vinea est Ecclesia collecta ex populis Iudæorum, & Gentilium quam tradidit custodibus, id est, Prælatis vel Angelis sanctis. Vir, id est, Christus, affert pro fructu illius mille argenteos, dum perfectè remunerat laborantes in vinea. De hac etiam in Canticis dicitur: Posuerunt me custodem in vineis. Apostoli enim vineas, id est, diuersas Ecclesias, custodierunt vineam meam, non custodiui, quia reliquerunt synagogam, quæ repulit verbum Dei. Comparatur autem vinea in Ecclesia multiplici ratione Vinea in hyeme deformis apparet exterius, in autumno autem quando racemis oneratur, pulchrior apparet, & delectabilior omnibus arboribus. Ita sancti viri quorum vita abscondita est cum Christo, qui mortui sunt seculo in hyeme præsentis vitæ, contemptibiles apparent & despecti tanquam Sol, indutus sacco cilicino, sicut dicitur de ipsis. Nigra sum, sed formosa filiæ Hieru-

Parab. 31. *De triplici cella.* *De lucta Ecclesiæ & tempore deuiationis.* *Gene. 3.* *Iob 5.* *Matth. 20.* *De quatuor generibus vinearum.* *Prima vinea.* *Matth. 21.* *Mar. 12.* *Luca 20.* *Secunda.* *Heb. 13.* *Isaiæ 5.* *De vinea Noë.* *De arbore fici sterilis.* *Luca 13.* *Gene. 49.* *Tertia.* *Cant. 1.* *Item 1.* *De comparatione Ecclesiæ ad vineam.* *Apoc. 6.* *Cant. 1.*

liæ Hieruſalem. In autumno autem futuri ſeculi, quando venient cum exultatione portantes
Ioan. 19. manipulos ſuos. Et dicetur eis: Ecce homo & opera eius cum eo, pulcherrimi apparebunt ful-
Matth. 13. gentes, ſicut Sol in cõſpectu Dei. Vinea enim magno labore & ſtudio excolitur, ita Eccleſiam
2. Tim. 2. per multas tribulationes oportet introire in regnum cœlorum. Non enim coronabitur, niſi
qui legitimè certauerit. Si autem fœcunda fuerit, quidquid in ea expenditur, fructus vbertate
Rom. 8. reſtauratur. Non enim ſunt condignæ pasſiones huius ſeculi ad futuram gloriam, quæ reuela-
bitur in nobis. Lignum vitis ſine fructu inutile eſt, & omnibus lignis vilius. Non enim valet
ad aliquem vſum, niſi ad comburendum. Ita qui ad doctrinam veritatis excoluntur, & infru-
ctuoſi atque ſteriles ſunt, peiores ſunt his qui nunquam veritatis viam perceperunt. Vnde in
Ezech. 15. Ezechiele dicitur: Quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter ligna
ſiluarum? Nunquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus aut fabricabitur de ea paxillus, vt depen-
De viatoribus & eorum proprietatibus. deat in eo quodcunque vas? Ecce igni datum eſt in eſcam. Vinitores autem qui debent vineam
excolere & cuſtodire, ſunt Prælati & Doctores Eccleſiæ, de quibus Dominus in Ozee: Dabo
ei vinitores eius ex eodem loco, ſcilicet, vt non ſint alieni, ſed de ipſa Eccleſia numero & me-
Oſee 2. rito, nomine & numine. Quibus vinitoribus ait Dominus in Canticis: Capite nobis vulpes
Cant. 2. paruulas, quæ demoliuntur vineas. Non enim ſufficit tantum prædicare, ſed malos expugnare
Hæreticos, ſcilicet, & Sciſmaticos & falſos fratres, Hypocritas doloſe & anfractuoſe more
vulpeculæ incedentes. Paruulas antequam nimis creſcant, quia principiis obſtandum eſt, vel
Matth. 9. paruulas, quia fingunt humilitatem. Vinitores autem pauperes ſunt, & modici habitu, inculti,
Mar. 10. aridis veſcentes, & vt in veſpere mercedem recipiant, multum laborantes. Talium eſt enim re-
Lucæ 18. gnum cœlorum. Diuites autem & magni in hoc ſeculo dedignantur in vineis laborare. Legi-
Iere. 39. mus autem in Ieremia: quod quando Nabuchodonoſor per Nabuzardam deſtruxit muros
Hieruſalem, diuites partim occidit, partem in Babylonem duxit, pauperes autem vinitores &
agricolas reliquit in terra ſua. Audiant humiles prælati, audiant Chriſti pauperes & lætentur.
Eccle. 36. Contra diuites verò qui in vinea laborare renuunt, dicitur in Eccleſiaſtico: Non oderis labo-
De multiplici cultu vineæ. rioſa opera, & ruſticitatem ab altisſimo creatam. Oportet autem quod cum magno labore &
diligentia excolatur. Nam poſtquam plantata & radicata fuerit, ſepitur, multipliciter foditur,
plicatur, propaginatur, ſtercoratur, putatur, paxillatur, ligatur, herbæ ſuccreſcentes auelluntur,
nociua folia decerpuntur, germinat, vireſcit: botros, flores & folia, & fructum ex ſe producit;
De plantatione vineæ. tandem vindemiatur, prælo vinum ab acinis eliquatur, & in cellarium reponitur: vt nouum
Matth. 26. exinde bibat Dominus eius vinum in regno ſuo. In terra optima, in ipſo, ſcilicet, Chriſto plan-
Exod. 3. tata eſt, & radicata eſt vinea Eccleſiæ. Hæc eſt terra promisſionis, fluens lacte humanitatis, &
1. Cor. 3. melle diuinitatis. Vnde Apoſtolus ad Corinthios: Fundamentum aliud nemo poteſt ponere,
quàm id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Plantatur autem dum ſacramentis initia-
tur, & in fide inſtruitur, in baptiſmo rigatur. Vnde ad Corinthios Apoſtolus ait: Ego plantaui,
Apollo rigauit, ſed Deus incrementum dedit. Radicatur in fide, erigitur in ſpe, dilatatur in cha-
De clauſura vineæ. ritate. Debet autem claudi & cuſtodiri contra malas beſtias. Vbi enim non eſt ſeps, diripietur
Eccle. 31. poſſesſio, vt dicitur in Eccleſiaſt. Vnde in Pſalmis: Vt quid deſtruxiſti maceriam eius, & vin-
demiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam? Niſi enim vinea cum magna cautela cuſto-
De quadruplici foſsione vineæ. diatur, & claudatur à dæmonibus, vindemiatur, & fructu ſuo ſpoliatur. Vinea primo fodienda
eſt, vt inde terrena deſideria eiiciantur. Secundo modo foditur, dum per humilitatem quaſi con-
Exod. 27. cauatur. Altare enim Domini concauum erat. Tertio modo foditur, ne aliquid nociuum ſuccre-
ſcat, ne mala cogitatio latens pullulet, & in actum procedat. Poſt confesſionem enim frequen-
ter debemus circunfodere & circuire, ne aliquid nociuum remaneat. Vnde in Pſalmis: Fodie-
bam & ventilabam ſpiritum meum. Quarto modo foditur, dum poſt confesſionem fosſorio
Gala. 5. pœnitentiæ carnem noſtram affligimus, & maceramus cum vitiis & concupiſcentiis eam cru-
cifigentes, ſicut ſcriptum eſt: Configе timore tuo carnes meas. Et in Euangelio: Dimitte eam
Lucæ 13. vſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora. Plicatur autem vinea & propaginatur, dum
De plicatione & propagatione. per humilitatem & compasſionem incuruatur, & per prædicationem fideles in Eccleſia mul-
tiplicantur. Vxor enim Chriſti, id eſt, Eccleſia, eſt ſicut vitis abundans in lateribus domus ſuæ.
1. Reg. 2. Quæ enim prius ſterilis erat, poſtmodum per prædicationem Apoſtolorum peperit plurimos.
De multiplici ſtercoratione. Vineam etiam propagamus, dum proximis noſtris bonum exemplum damus. Stercoratur au-
tem ſordibus pœnitẽtiæ, ſtercoratur & impinguatur, dum opprobriis & contumeliis pro Chri-
Iob 2. ſto afficitur. Stercoratur dum peccata ſua & turpitudinem ſuam reducit ad memoriam, vt ſe-
2. Cor. 12. dens Iob, id eſt, dolens, ſcilicet, pœnitens, in ſterquilinio peccata ſua recogitando, teſta, id
De putatione quæ multipliciter habet fieri. eſt, memoria fragilitatis humanæ radat ſaniem peccatorum. Virtus enim in infirmitate perfi-
citur, in infirmitatis meditatione, & inde anima hominis velut fimo vt fructificet, impingua-
Matth. 18. tur. Vinea præterea putatur, dum noxia & ſuperflua à nobis reſecamus, & de conſortio no-
Mar. 19. ſtro malos abiicimus. Iuxta illud: Si oculus tuus ſcãdalizat te, erue eum, & proiice abs te: Am-
Cant. 2. putatur autem vinea à mala & noxia cogitatione, ab inutili & otioſa locutione, à terrena ſol-
Ephe. 3. licitudine & curioſitate. Vnde in Canticis: Tempus putationis aduenit, tempus, ſcilicet, ſuper-
Collo. 4. flua amputandi, tempus exuendi veterem hominem, cum actibus ſuis, tempus ſpiritualis cir-
De paxillatione multiplici. cuncisſionis, vt ſacramẽta ſterilia amputentur. Paxillatur autem vinea Chriſto adhærendo. Deo
Iſaiæ 22. enim adhęrere bonum eſt, qui cadentem ſubleuat, & ſubleuãdum ſuſtentat, de quo in Iſaia di-
citur:

citur. Figam illum paxillum in loco fideli, & suspendam super omnem gloriam domus patris *Item 42.*
eius. Et iterum: Ego feci & ego feram. Paxillatur baculo spei, sicut in Isaia dicitur: In silentio
& spe erit fortitudo vestra. Paxillatur & appodiatur palo crucis, in quo serpens æneus affixus *Item 30.*
fuit: Paxillatur & sustentatur spiritu fortitudinis. Qui autem baculo arundineo Ægypti, id est, *Item 36.*
hoc mundo innititur, dum baculus frangitur, manus eius perforatur, & cum cadente labitur. Li
gatur autem vinea nexibus disciplinæ, & funibus præceptorum. Iuxta illud, Qui sanat contri-
tos corde, & alligat contritiones eorum. Et in Ezechiele ait Dominus: Quod confractum est, *Ezech.35.*
alligabo. Et Samaritanus alligauit vulnera sauciati, qui descendens de Hierusalem in Iericho, *Lucæ 10.*
incidit in latrones. Et in Ezechiele dicitur: Brachiũ Pharaonis Regis Ægypti confregi, & ecce *Ezech.31.*
non est obuolutũ, vt restitueretur illi sanitas, vt ligaretur pannis & fasciretur linteolis & rece-
pto robore posset tenere gladium. Applicetur præterea, & ligetur vinea spiritualibus viris, à
quibus sustentetur. Scriptum est enim: Væ soli, quia cùm ceciderit, non habet subleuantem se. *Eccle.4.*
Et iterum: Melius est duos simul esse, quàm vnum, habent enim emolumentum societatis suę,
& si vnus ceciderit, ab alio fulcietur. Auelli autem debent à vinea herbę succrescentes, suborien
tia, scilicet, vitia & affectus noxij, & mala desideria, de quibus dicitur in Parabolis: Desideria *De auulsione.* *Parab.21.*
occidunt pigrum. Et iterum: Per agrum pigri hominis transiui, & per vineam viri stulti, & ecce *Item 24.*
totum repleuerant vrticæ, & operuerant superficiem eius spinæ. Nociua autem folia decerpere
debemus, ne maturitatem fructus impediant, id est, verba inutilia & superflua, de quibus in Ec
clesiastico dicitur: Qui multis vtitur verbis, lædit animam suam. In multiloquio enim non de- *Eccle.20.*
erit peccatum. Qui autem custodit os suum, custodit animam suam, quia vir linguosus non di- *Parab.10.*
rigetur in terra. Abiiciamus præterea folia inutilia, leuitatem, scilicet, & inconstantiam. Palmi- *Item 13.*
tes autem huius vineæ sunt viri sancti, de quibus Apostolus ad Corinthios: Dei agricultura *De palmitibus vineæ & de vitæ eius.*
estis, Dei ædificatio est, vitis autem Christus est. Ego sum vitis, vos palmites. Et in Genesi, de
Iuda dicit Iacob in persona Christi, quod ligauit ad vitem asinã suam, id est, electos de Iudęis *1.Cor.3.*
sibi, qui est vitis vera, cõiunxit. Germinat autem hęc vinea & botros profert, de quibus in Can *Ioan.15.*
ticis dicitur: Et erunt verba tua sicut botri vineæ, id est, Prælati Ecclesiæ, & sancti Prædicato- *De germinatione & botris vineæ.*
res qui assimulantur botris propter iocunditatem, & spiritualem feruorem. Principalis autem
botrus fuit ille, quem exploratores de terra promissionis attulerunt, suspensum in vecte, de
quo in Cant. dicitur. Botrus Cypri, dilectus meus mihi in vineis Engaddi. Factus est enim bo- *Cant.7.*
trus floridus dulcedine suæ resurrectionis. Cyprus autẽ Ecclesia dicitur propter vini feruorem *Num.13.*
in amęnitatem. Engaddi autem fons hœdi interpretatur, quod pertinet ad baptismum, in quo *Cant.1.*
hœdi efficiuntur agni. Virescit autem hæc vinea viuificata per gratiam, frondescet per fructuo-
sam locutionem & diuinam prædicationem, cuiusmodi folium non defluit, sicut dicitur in Psal *De viriditate*
mis: Et folium eius non defluet. Et in Ezechiele: Non defluet folium ex eo. Et paulò pòst: Et *De frõdibus.*
erunt fructus eius in cibum, & folia eius ad medicinam. Floret autem hæc vinea per exem- *Ezech.47.*
plum sanctæ conuersationis, & bonę famę flagrantiam. Vnde in Canticis: Vineæ florentes odo *De floribus vineæ.*
rem dederunt. Iuxta illud: Melius est nomen bonum, quàm vnguenta preciosa. Flores etiam *Cant.2.*
vineæ dicuntur virtutes, & pia fidei rudimenta, & bonorum operum principia. Profert autem *Eccle.7.*
ex se fructum bonorum operum, & sanctarum animarum. Quot enim sancti à principio mun
di fuerunt, quasi tot vuæ, ab hac vinea processerunt. Quæ in die transitus sanctorum vinde- *De fructu.* *Sap.3.*
miari dicitur, maximè quando torculari passionis eliquantur animæ martyrum, in cellam æter *De vindemia.*
næ beatitudinis à gleba corporum, velut ab acinis separatę. Ad hanc igitur vineã prædicto mo
do excolendã exiit summus paterfamiliàs primo mane operarios conducere, paterfamilias qui *De exitu patrisfamiliàs & diuersis horis.*
habitare facit vnius moris in domo, qui suos regit in hoc mundo, sicut Dominus familiam gu-
bernat in domo. Exiit faciens de se notitiam per mundi creationem, per creaturam vniuersi-
tatem, per internam inspirationem, per diuinam scripturam. Exiit primo mane per prædicato-
res, quos in mundum misit, secundo quando visibiliter apparuit mundo. Primò mane exiit,
quia ab initio mundi sanctos ad prædicandum misit. Mane fuit ab Adam vsque ad Noë. Hora
tertia à Noë vsque ad Abraham. Sexta ab Abraham, vsque ad Moysen. Nona ex tunc vsque ad
Christum. Vndecima ab aduentu Domini, vsque ad finem mundi. Ad erudiendã ergo plebem
suam, quasi ad excolendam vineam, nullo tempore destitit operarios mittere, quia prius per
patres ante legem, postmodum per legis Doctores & Prophetas, ad extremum verò per Apo-
stolos & Apostolicos viros, qui mercedem plenã, licèt tardè venientes receperunt, plebis suæ
mores excoluit. Vndecima verò hora inuenit alios otiosos, populum, scilicet, Gentilium, à
bono opere torpentem, quem nemo conduxerat, quia viam vitæ nullus ei ostenderat. Qui ta-
men in receptione pręmij, licèt vltimo vocati facti sunt primi, & primi, scilicet, Iudęi, facti sunt
nouissimi. In fine enim mundi conuertentur, quando reliquiæ Israël saluæ fient, vel à nouissi- *Isaiæ 10.*
mis incipere dicitur, quia plerumque, qui vltimò vocantur, primò remunerantur, dum prius *Lucæ 23.*
de hoc seculo egrediuntur. A nouissimis incipit, dum prius latronem, quàm Petrum in Para- *De præmio denarii.*
disum introduxit. Quilibet autem denarium, id est, vitam æternam pro mercede recepit. Qui-
busdam tamen est aureus, aliis argenteus. Quidam enim clarius & delectabilius aliis, Dei ma- *1.Cor.15.*
iestatem & gloriam intuentur. Stella enim à Stella differt in claritate. Omnes autem saluandi *Phil.3.*
denarium recipient, dum Christi imago in eis reformabitur, quando, scilicet, corpus humilita- *De murmuratione priorum iustorum.*
tis nostræ, configurabitur corpori claritatis suæ. Quasi autem post murmurationem denarium
accipiunt,

accipiunt,qui post multa inferni tempora ad gaudia peruenerunt. Vel dicatur quod accipien-
tes denarium,cùm fient electi,non murmurant,sed inter primos quidam accipiunt & gaudẽt,
alij autem non accipiunt & murmurant,vt receptio pręmij & murmuratio ad diuersos de vno
populo referantur, sicut dicitur in Psalmis: Cùm occideret eos, quærebant eum. Occisi non
quærebant,sed alij de eodem populo,timore occisorum perterriti. Non igitur omnes primi,id
est,primò vocati,acceperunt denarium.Multi enim vocati,ex quibus maior pars reprobata est,
quæ dicitur murmurasse,sed magis præmio suo contenti de salute aliorũ exultasse. Patet igitur
secundum hanc expositionem,quod paterfamiliàs Deus est,vinea Ecclesia,operarij Prælati,ho
ræ diei ætatis seculi,conductio operariorum,constitutio prælatorum,vel missio prædicatorum.
Sero diei finis seculi,merces denarij,retributio cœlestis pręmij. Spiritualiter & moraliter præ-
dicta ad animã possunt referri, & secundũ hoc vinea diceretur anima, operarij sensus nostri,in-
stantia operis exercitium virtutis,horæ diei ætatis hominis. Mane pueritia,tertia hora adole-
scentia,sexta iuuentutis,nona senectus, vndecima senium, vel decrepita ætas, vespere finis vi-
tæ. Vinea excolitur,dum anima ad virtutes informatur,quæ primo in fide plantatur & radica-
tur. Attollitur in spe, dilatatur in charitate, circumfoditur in timore, propaginatur dum in ea
diuina gratia multiplicatur,stercoratur in peccatorum confessione, amputatur à terrena solli-
citudine,paxillatur patientia & fortitudine, ligatur nexibus disciplinæ,germinat in meditatio-
ne,floret in deuotione,botros affert in operatione, vt tandem introducta in cellam vinariam,
inebriet & inebrietur in contemplatione. Vos igitur fratres charissimi, vineam animæ vestræ
studiose excolatis, & cum omni diligentia conseruetis. Vinea enim maxime, quando est
in flore de facili læditur ardore tentationis, vel grandine aduersitatis. Muniamus nos vndi-
que vineæ nostræ introitus, id est, sensus nostros cum omni cautela custodiamus, & primos
motus,scilicet,vulpeculas,quæ demoliuntur vineas,capiamus,tenentes & allidentes eos ad pe
tram, ne fortè nobis improperetur illud quod in Canticis dicitur, & maximè improperatur
Prælatis. Posuerunt me custodem in vineis: vineam meam,id est,animam meam nõ custodiui.
Exemplo autem Naboth non permittamus quod Achab,id est,diabolus de vinea nostra faciat
hortum olerum. Caueamus,ne,scilicet,fructus bonæ operationis conuertatur in gloriam vo-
luptatis & vanitatis. Faciamus vineã nostram communẽ,id est,esibilem, vt ad bellũ cum aliis
procedere valeamus. Non simus Neophiti,debiles in operibus, sed ad bellũ spirituale nos ido-
neos & fortes pręparemus. Non relinquamus vini nostri iucunditatẽ libidine damnãdi,lignis
syluarum,id est,malis & infructuosis,qui magis peccatis suis exigẽtibus digni sunt,quod ram-
nus eius dominetur. Dominus enim facit regnare hypocritam propter peccata populi, quod
maximè fiet in fine, quando ex pungitiuo & asperrimo ramno, id est, Antichristo exiet ignis,
qui deuorabit ligna syluarum, id est, homines infructuosos. Fodiamus igitur in vinea nostra
torcular tribulationum, & passionum,quæ sunt claues Paradisi,quia per multas tribulationes
oportet intrare in regnum cœlorum. Erigamus in ea turrem per fortitudinem & vitę præemi-
nentiam. Sit in vinea nostra vitis deformitas per carnis afflictionem, flos medicinalis per vir-
tutum odorem,vini iucunditas per internæ charitatis dulcedinem, vt tandem inebriemur cum
Ioseph in meridie,in claritate, & feruore æternæ beatitudinis, præstante Domino nostro Iesu
Christo, &cæt.

Breuis prædictorum recapitulatio.

De quarta vinea, quæ est anima & de cultu ipsius.

Cant. 1.

Conclusio & moralis prædictorum expositio. Item 2.

Item 1. De vinea Naboth. 3. Reg 22. Deut. 20. De vinea esibili. De vinea & lignis syluarum & ramnos ex libro iudicum. Iob 30.

Actuum 14. De vinea deformi, flore, & vino.

DOMINICA IN SEXAGESIMA DE INTROITV MISSAE, SVMPTVM EX PSALMO.

Exurge, quare obdormis Domine, exurge, & ne repellas in finem, quare faciem tuam auertis, obliuisceris tribulationem nostram, adhæsit in terra venter noster, exurge Domine, adiuua nos & libera nos.

OFFICIVM præcedentis Dominicæ fuit luctus & doloris,gemitus & afflictionis.
Huius autem Dominicæ officium est supplicationis & orationis. Et quia cum la-
mentatione & mentis anxietate tribulationem suam miser, & afflictus homo Do-
mino prius ostenderat,dicens: Circundederunt me gemitus mortis, Dominus au-
tem liberare distulit, clamat ad Dominum supplicando,nõ murmurando,dicens: Exurge qua-
re obdormis Domine? Ingeminat autem clamorem, eo quod animo afflicto, & desideranti
etiam parua mora longa videtur,sicut dicitur in Iob: Sicut mercenarius præstolatur finem ope
ris sui,sic & ego habui menses vacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi. Si dormiero,di-
cam quando consurgam, & rursus expectabo vesperam, & replebor doloribus vsque ad tene-
bras,loquitur more ęgrotantis,cui modica dies valde longa videtur. Dominus autem distulit
venire & liberare ægrotum,vt ex dilatione cresceret desiderium, vt humiliaretur coram Do-
mino,agnoscens defectum suum,vt auxilium diu desideratum & dilatum,postquam à Domi-
no cõsequeretur,amplius diligeret, & cum maiori cautela,quod cum difficultate obtinuit,con-
seruaret, vt vbi maior esset tribulatio, maior fieret purgatio, & vbi maior pugna, maior esset
corona. Per multas enim tribulationes oportet introire in regnum cœlorum. Vnde & hoc tem-
pus,quod hodie incipit & dicitur sexagesima, terminatur in quarta feria Paschę, vbi post lu-
ctum se-

Quod officiũ huius dominicæ est supplicationis & orationis.

Iob 6.

De dilatione liberationis quatuor causæ assignãtur.

Actuum 14.

ctum ſequitur conſolatio, & idcirco in introitu miſſæ cantatur, venite benedicti patris mei, percipite regnum. Beati enim qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Continet autem ſexaginta dies, & à luctu & ſupplicatione inchoatur, atque in gaudium terminatur. In quo notatur, quod finitis ſex ætatibus, quibus mundus iſte clauditur per perfectam decalogi obſeruantiam, ad vitam perueniemus æternã. Senarius enim qui perfectè ex ſuis conſtat, partibus perfectionem deſignat. Denarius decalogum ſignificat, vel quia per ſex opera miſericordiæ introitum cœleſtis regni poſſumus obtinere. Vnde & Dominus dicturus eſt in iudicio: Venite benedicti patris mei, &c. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare, & ita de aliis. Eleëmoſyna enim ab omni peccato & morte liberat, & non patitur animam ire in tenebras, ſicut dicitur in Tobia. Et iterum: Ex ſubſtantia tua fac eleëmoſynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere, ita enim fiet vt nec auertatur à te facies Domini. Et in Eccleſiaſte dicitur: Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas, quia poſt multa tempora inuenies illum. Aquæ tranſeuntes dicuntur pauperes, qui debent eſſe aduocati noſtri in iudicio. Iuxta illud: Iucundus homo qui miſeretur & commodat, diſponit ſermones ſuos in iudicio. Si enim concludas hîc eleëmoſynam in ſinu pauperis, ipſa tunc orabit pro te. Beatus enim tunc erit, qui eleëmoſynis peccata redemit. Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem, in die enim mala liberabit eum Dominus. Præmium enim bonum theſaurizat in die iræ & neceſſitatis, ſicut legimus in Tobia: Hoc autem tempus ſexageſimæ principaliter reſpicit ad illud tempus, quod fuit à Noë vſque ad Abrahã, in quo mundo punito & renouato per diluuium, & facta promiſſione Abrahæ, quod in ſemine eius benedicerẽtur omnes Gentes, incipit afflictus & anxiatus homo, ſpem maiorem concipere de renouatione ſua per baptiſmum, & de liberatione ſua per Chriſtum. Vnde fortiter clamat ad Dominum: Exurge, quare obdormis Domine? Videtur dormire dum differt ſubuenire. Euigilare dicitur, dum incipit ſuccurrere, ſicut ſcriptum eſt: Et excitatus eſt, tanquam dormiens, Dominus tanquam potus craplatus à vino. Et tamen in veritate non dormitabit, neque dormiet qui cuſtodit Iſraël. Vnde Dominus in Ieremia: Quid tu vides Ieremia? Virgam vigilantem ego video. Qui enim dormit, virga non percutit. Non dormit, qui dormientes arguit. Et ſi dormire videtur eo, quod diſſimulat peccata hominum propter pœnitentiam, apertos tamen oculos habet ad malorum vindictam, dormit igitur apertis oculis more leonis. Tertio modo Dominus dormire dicitur, quando, ſcilicet, nos dormimus ei, ipſe dormit nobis. Vnde valde metuendum eſt, dicentibus: exurge quare obdormis Domine? ne fortè reſpondeat, & tu quare dormis? Si dormis mihi, & ego dormio. Euigila, vigila, & ego vigilabo. Alioquin ego tanquam fur citò veniam perimens dormientes, & incautos homines. De quibus Ezechiel, in perſona Gog, id eſt, diaboli dicit: Aſcendam ad terram, abſque muro veniam ad quieſcentes & habitantes ſecurè. Et quoniam ſcriptum eſt: Qui dormiunt, nocte dormiunt. Non dormiamus ſicut Noë, qui inebriatus dormiuit, & nudatus eſt. Et ſicut Loth, qui inceſtu filiarum ſuarum, dormiendo pollutus eſt: ſicut Isboſeth, qui dormiens in meridie, à latronibus in inguine percuſſus interfectus eſt: ſicut Sampſon, qui dormiens in gremio Dalide, crine fortitudinis ſpoliatus eſt: ſicut Siſara, qui poſt lactis potum dormiens temporibus clauo & malleo perforatus à Iabel muliere fortiter interfectus eſt: ſicut Holofernes, qui bibens vinũ in iucunditate, dormiuit ebrius & à Iudith caput eius abſciſſum eſt: ſicut Ægyptij, quos Angelos dormientes peremit. Non igitur dormiamus ſomno torporis & acediæ, de quo in Parabolis: Noli diligere ſomnum, ne te egeſtas opprimat. Non dormiamus ſomno otij & negligentiæ, de quo in Eccleſiaſtico dicitur: Seruo maleuolo tortura & compedes, mitte eum in operationem ne vacet. Multam enim malitiam docuit ocioſitas. Ocium eſt enim vna cauſa peccati Sodomitarum. Nam diuturna quies vitiis alimenta miniſtrat. Non dormiamus depreſſi ſomno auaritiæ. De quo Pſalmus: Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. Nõ dormiamus in ſepulchro concupiſcentiæ, prægrauati ſomno gaſtrimargiæ vel luxuriæ. Propter crapulam enim multi perierunt: qui autem abſtinens eſt, adiiciet vitam, ſicut in Ecclaſiaſtico dicitur. Venter enim plenus, dum caput facit dormire, renes facit vigilare. Venter verò, eſuriens caput vigilare facit, renes verò dormire cogit. Non dormiamus obtenebrati ſomno ignorantiæ, quia ignorans ignorabitur. Vnde in Parabolis dicitur: Qui euitat diſcere, incidet in mala. Surge qui dormis à ſomno culpæ, & illuminabit te Chriſtus. Dormiamus autem ſomno gratiæ, in pace pectoris, in deuotione orationis, in contemplatione veritatis, in ſuauitate mentis, in prælibatione ęternæ fœlicitatis. Et quoniam nox præceſſit, dies autem appropinquauit, vt poſſimus dicere cum ſponſa, ego dormio, & cor meum vigilat. Vigilemus corde ad Dominum, qui coronam promittit vigilantibus. Beatus enim quem inuenerit vigilantem cùm venerit. Paſtoribus enim vigilantibus, apparuit multitudo cœleſtis exercitus. Magdalenæ vigilanti ad monumentum apparuit Dominus. Ad quorum imitationem, cuſtodiamus & nos vigilias noctis ſupra gregem noſtrum cogitationum, & affectuum & quinque ſenſuum. Aſcendamus in altum, & in ſpeculam more vigilum excubantium, vt conuerſatio noſtra ſit in cœlis, & nidificemus in ſummo foramine Petræ. Circunſpiciamus ex omni parte, ſicut de onagro dicitur in Iob: Circunſpicit montes paſcuæ ſuæ, virentia quęque perquirit. Non ſolum autem vigilemus, ſed more vigilum, alios à ſomno excitemus, vt dicamus cum Apoſtolo. Surge qui dormis, & exurge à mortuis. Habeamus

præterea

Matth.25. Item 5. De ratione ſexageſimæ.
Matth.25.
Tobiæ 12. Item 4. De fructu eleëmoſynæ. Eccle.11. Eccle.29.
Tobiæ 4. De tempore ſexageſimæ. Gene.22.
Iere.1. Sap.11. De ſecunda dormitione.
De tertia dormitione.
Ezech.38. 1. Theſſ.5.
Gene.9. Item 19. 1. Reg 3. Iudic 16. Item 3. Iudi c 6. Exod.12. De multiplici ſomno. Parab.20. Eccle 33. Ezech.16.
Eccle.38. 1 Cor.14. Parab.7. De multiplici ſomno gratiæ. Rom 12. Cant.5. De bona vigilia. Lucæ 11. Item 3. Ioan.20. Phil 3. Iere 48. Iob 39. Ephe.5. Item 5. Colo.3. Iſaiæ 28. De inſtrumentis vigilantiũ.

præterea musica instrumenta, quæ sint solatium vigiliarum, cantantes & psallentes Domino
in cordibus nostris. Beatus enim populus, qui scit iubilationem. Scriptum est enim: Psalmos
nostros cantabimus cunctis diebus nostris, in domo Domini. Si hoc modo vigilemus, Deus
Actuum 14. nobiscum & in nobis vigilabit. Et si quandoque dormire videatur, exponendo nos tribulatio-
1. Cor. 10. nibus, per quas oportet introire in regnum Dei, fidelis est & non permittit nos tentari supra
id quod possumus, sed faciet cum tentatione prouentum, vt possimus sustinere, vigilemus igi-
De finali perseuerantia. tur vt euigilemus Dominum, clamantes ad ipsum in tribulatione. Exurge, quare obdormis
Gene 37. Domine? exurge & ne repellas in finem: non repellas finaliter, da finalem perseuerantiam. Hæc
Leuit. 8. est tunica talaris Ioseph, hæc est cauda hostiæ, quæ in sacrificiis iubetur offerri. Hæc est sacrifi-
Num. 38. cium vespertinum, quod pinguius erat matutino. Finis enim, non pugna coronat. Vnde Eccle-
Eccle. 7. siastes: Melior est finis orationis quàm principium. Dominus enim iudicabit fines terræ, id est,
1. Reg. 2. finalia opera. Nec coronabitur, nisi qui legitimè certauerit, id est, in certamine fideliter perseue-
1. Tim. 2. rauerit. Vnde in Apocalypsi: Esto fidelis vsque ad mortẽ, & tibi dabo coronam vitę. Et iterum:
Apoc. 2. Vincenti dabo edere manna absconditum. Non igitur repellas in finem, da in bono perseue-
Matth. 11. rantiam. Non permittas frangi arundinem, vento tentationis agitatam, vt seruiamus tibi in
Lucæ 8. *Item 2.* sanctitate & iustitia omnibus diebus nostris. Quare Domine faciem tuam auertis, & obliui-
Iob 13. sceris tribulationem nostrã? Hoc est quod dicitur in Iob: Cur faciem tuam abscondis, & arbi-
De facie misericordiæ & facie iustitiæ. traris me inimicum tuum? Hæc est facies misericordiæ, quam abscondere videtur in tribula-
tione, dum hominem tentationibus exponit, & flagellat omnem filium, quem recipit. Hæc est
Parab. 3. facies illa, quam conuertit ad Petrum, & respexit eum, vt fleret amarè. Oculi enim eius flam-
Heb. 12. ma ignis dissoluentes glaciem peccatorum, de qua scriptum est: Ostende faciem tuam, & salui
Lucæ 13. *Apoc. 1.* erimus, faciem, scilicet hominis, non faciem leonis, quam in die iudicij ostendes inimicis, fa-
Ezech. 1. ciem autem misericordiæ abscondens eis. Vnde in Ieremia: Dorsum, & non faciem ostendam
Iere. 18. *Isaiæ 66.* eis in die perditionis eorum. De facie verò misericordię dicitur in Isaia: Ad quem respiciam, nisi
ad pauperculum spiritu, & contritum, & trementem sermones meos? Oculi autem Domini
super iustos, vultus autem Domini super facientes mala, facies, scilicet, leonis, oculi iustitiæ &
vindictæ. Adhuc clamorem & gemitum multiplicat, & miserias suas ostẽdit, subiungens. Ad-
hæsit in terra venter noster. Quod dupliciter intelligi potest, vno modo de magnitudine tribu-
De depressione ventris. lationis, quasi diceret: Adeo depressus sum, quod amplius deiici vel deprimi non possum. Alio
Phil. 3. modo intelligitur, vt plangat lapsos, qui ventri seruiunt. De quibus Apostolus: Quorum Deus
Gene. 41. venter est. Hi sunt boues crassę, quas vidit Pharao in palustribus pascentes. De quibus Apo-
Rom. 15. stolus ad Romanos: Huiusmodi enim Christo Domino non seruiunt, sed suo ventri. Esau ve-
Gene. 25. rò primogenita amisit, quia nimio ęstu lenticulam concupiuit: Iacob autem vir simplex coxe-
Exod. 16. rat pulmentum. Vera enim simplicitas ollas carnium Ægypti non quærit. Vnde in Ecclesiasti-
Eccle 37. co: Noli auidus esse in omni epulatione, & non effundas te super omnem escam, propter cra-
Osee 4. pulam multi perierunt, qui autem abstinẽs est, adiiciet vitam: Et Osee dicit: Fornicatio vinum
Item 13. & ebrietas auferunt cor. Et iterum: Adimpleti sunt & saturitati sunt, leuauerunt cor suum &
Lucæ 16. obliti sunt mei. Diues autem qui epulabatur quotidie splendidè, sepultus est in inferno. Vnde
Parab. 21. in Prouerbiis: Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur,
De sobrietate bonis, scilicet, spiritualibus. Non enim debemus viuere, vt mãducemus, sed manducare vt viua-
mus. Sumenda enim sunt cibaria, sicut medicamenta. Quæ si extra mensuram capiantur, non
De depressione auaritiæ. sanitas, sed morbus acquiritur. Non enim multum curandum est, quibus cibariis conficiantur
1. Cor. 6. stercora, quia esca ventri & venter escis, Deus autem hunc & has destruet. Tertio dicitur ven-
ter terræ adhæsisse, id est, corporibus terrenis & transitoriis per cupiditatem & auaritiã, vt per
ventrem cor intelligatur contentum, scilicet, per continens, & secundum hoc lugent homines
Lucæ 6. diuitiis deditos, & temporalium amore seductos. De quibus Dominus in Euangelio: væ vo-
Apoc. 21. bis diuitibus, qui habetis hîc consolationem vestram. Hi sunt qui submersi sunt aquis labili-
Matth. 19. bus, quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ. Adam enim non imposuit nomina pisci-
Mar. 10. *Lucæ 18.* bus. Cameli enim nisi gibbum amoris temporalium deponant, per foramen acus transire non
Matth. 7. valent. Arcta est enim & angusta via, quæ ducit ad vitã. Qui enim festinat ditari, non erit in-
Lucæ 10. *Parab. 28.* nocens. Nihil enim iniquius est, quam amare pecuniam. Hinc enim animam suam habet ve-
Isaiæ 6. nalem, vt dicitur in Ecclesiastico. Vnde Isaias: Vę qui coniungitis domũ ad domum, & agrum
Lucæ 14. agro copulatis. Qui enim quinque iuga boum emit, nõ potuit ire ad nuptias, quia amor terre-
norum viscus est terrenarum pœnarum. Vnde in Psalmis: Adhæsit pauimento anima mea, id
est, diuitiis, quæ licèt pulchræ videantur, contemnendæ tamen, & calcandæ sunt sicut pauimen-
Actuum 5. tum. Propterea hi qui afferebant pretia rerum suarum, ponebant eas ad pedes Apostolorum.
Gene. 3. *De ventris depressione per luxuriam.* Et quoniam serpens, non solum corpore serpit per auaritiam, sed ventre per carnalem concu-
piscentiam, venter dicitur terræ adhęre per luxuriam. Iuxta illud: Conglutinatus est in terra
Tren. 1. venter noster. Vnde Ieremias: Vide Domine, quoniam tribulor, conturbatus est venter meus,
submersum est cor meum. Voluptas enim luxuriosi est, sicut gaudium scabiosi sese propter pru-
ritum confricantis & statim patientis. Breuis est enim voluptas fornicationis, sed perpetua pœ-
Parab. 6. na fornicatoris. Vnde in Parabalis: Pretium scorti vix est vnius panis, mulier autem pretio-
Lucæ 15. sam animam viri capit. Per hanc enim filius prodigus, totam substantiæ suæ portionem per-
didit, & posteà egere cœpit. Nihil enim satis est prodigæ voluptati, famem sui patitur, insatia-
bilis est,

bilis est, & habita famem non satietatem parit. Voluptas enim futura sollicitat, præsens nõ satiat, præterita excruciat. Propter quod in Ecclesiastco dicitur: Non des fornicariis animam. Et iterum: De vestimentis procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Propter quod mater nostra condolens parentibus iterum clamare non cessat: Exurge Domine, adiuua nos. Ter dicit exurge, quia tripliciter Dominus exurgere dicitur liberando à malo, bona conferendo, in bono finaliter conseruando. Dicit igitur: Exurge Domine, libera, exurge Domine, adiuua, exurge ne repellas in finem, id est, finaliter in bono conserua. Libera à malo præterito, peccata mihi non imputando, libera à malo præsenti, in tentationibus nõ inducẽdo, libera à malo culpę, ne peccẽ, à malo pęnę, ne in æternũ pereã. Hoc est quod in oratione Dominica petimus. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, id est, libera à malo præterito. Et ne nos inducas in tentationem, scilicet, à pręsenti malo, & post hęc subditur, sed libera nos à malo, à culpa, scilicet, & pęna futura. Exurge Domine, adiuua nos. Adiuua gratiam infundendo, bona conferendo, in bono conseruando, pœnam tollendo, æterna præmia conferendo, exurge, ne repellas in finem, sed præsta finaliter gratiam & finalem perseuerantiam.

Eccle.9. Item 42.

Quod Dominus tripliciter surgit.

De triplici liberatione.

Math.6. Lucæ 11.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA AD CORINTHIOS.

Libenter suffertis insipientes, cùm ipsi sitis sapientes. *2. Cor. 11.*

APOSTOLVS prædicatione sua ad fidem conuerterat Corinthios, in cuius absentia subintrauerant quidam pseudo Apostoli, falsi prædicatores, qui eos in seruitutem legis Mosaicę nitebantur redigere, extollentes se & iactantes de generis nobilitate Abrahæ. Vnde cum austeritate legis imperantes, vt magni viderentur, multis conuitiis Corinthios afficiebant, quasi in faciem eos cędentes, qui tamen zelum Dei in his non habebant, nec de salute eorum curabant. Prædicabant enim vt manducarent & deuorarent bona eorum, & vt dextera eorum repleretur muneribus. Vnde reprehendit Corinthios de indiscretione & stulta seu asinina patientia, eo quod huiusmodi pseudo Apostolos, quos à se repellere debebant, recipiebant, & talia ab eis sustinebant. Discretio enim valde necessaria est in religione Christiana. Animal enim quod vngulam non findit, reprobum est in lege Domini. Nõ enim sufficit simplicitas columbæ siue serpentis astutia. Tales enim hypocritæ non verè simplices reputantur. Vnde de beato Iob dicitur, quod erat simplex & rectus. Simplicitas enim sine rectitudine discretionis stultitia est. Non enim placet Domino sacrificium sine sale discretionis, sed velut insipidum à Domino reprobatur. Non minus enim malum est Christiano in his, quæ ad fidem & bonos mores pertinent, decipi, quàm decipere: Vnde in Genesi: Si rectè offeras, & non rectè diuidas, peccasti. Et Isaias: Hęc est via, ambulate in ea, nec ad dextram, nec ad sinistram declinetis. Et in Ezechiele de sanctis animalibus dicitur: Pedes eorum pedes recti. Probandi igitur sunt spiritus, vtrum à Deo sunt. Sathanas enim transfigurat se in Angelum lucis. Multi enim veniunt in vestimentis ouium, intrinsecus verò sunt lupi rapaces. Vnde Apostolus non immerito reprehendit Corinthios, qui sine discretione falsos prædicatores admittebant: sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, qui indifferenter quælibet onera recipiunt.

De pseudo prædicatoribus.

De discretione spirituum. Leuit.12. Matth.10. Iob.1. Leuit 2. Gene.4. Ex 70. Isa.30. Ezech.1. 1. Cor. 11. Matth.6.

Dominus autem per Ieremiam ait: Si separaueris pretiosum à vili, quasi os meum eris. A fructibus enim eorum debuerunt cognoscere eos. Bona enim arbor, fructus malos non facit. Hi autem fructus pessimos faciebant, quos enumerat Apostolus. Malus enim fructus est, carnaliter legem obseruare, eo quod vmbræ figurarum imminente Christi veritate, cessare debuerunt. Flores enim decidunt, fructu succrescente & lutea formula proiicienda est post formationem campanæ. Non enim debemus arare cum boue & asino, nec obseruare carnaliter legem cum euangelio. Tempus enim plantandi & tempus euellendi, quod plantatum est, sicut in Ecclesiastico dicitur: Et in Psalmis. Holocaustum & pro peccato non postulasti, tunc dixi, ecce venio. Veniente enim Christo in mundo, qui fuit vera hostia, holocausta, & sacrificia carnalia, quæ præcesserunt in figura, cessare debuerunt, sicut prædixerat Dominus per Moysen in Leuitico. Nouis superuenietibus vetera proiicietis. Malus fructus erat deuorare bona eorum, quibus prædicabant: vt ventrem suum implerẽt. Vnde Dominus Vę vobis Scribę & Pharisæi, qui comeditis domos viduarum, oratione longa orãtes. Et Paulus ad Romanos huiusmodi Christo Domino non seruiunt, sed suo ventri, & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentum. Et Micheas: Si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prælium. De his etiam in Ezechiele dicitur: Violabant me ad populum meum propter pugillum hordei & fragmen panis. Et iterum: Vę pastoribus Israël, qui pascebant semetipsos. Nónne greges pascuntur à pastoribus? Lac comedebatis & lanis cooperiebamini. Malus fructus erat auarè aliquid accipere, & pro lucris temporalibus prædicare. De quibus beatus Petrus ait: Pellicientes animas instabiles, cor exercitatũ auaritia habẽtes, maledictionis filij. Et Isaias: Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Et Apostolus ad Corinthios: Non quęro quę vestra sunt, sed vos. Et ad Thessalonicenses: Non fuimus alij in sermone adulationis, nec in occasione auaritiæ Deus testis est. In Leuitico autem dicitur, quod immundus est vir, qui fluxus seminis patitur, scilicet, qui semen prædicationis ad terrena con-

De asinina patientia. Iere.15. Matth.5. Lucæ 5.

De multiplici fructu malo & primo de vmbra legis. Deut.22. Eccle.3. Leuit.26. Matth.23.

De his qui prædicant vt manducent, id est, de secundo malo fructu. Rom. 15. Micheæ 3. Ezech.13. Item 35.

De his qui prædicant pro terrenis, id est, de tertio malo fructu. 2. Petri 2. Isa 1. 2. Cor. 11. Leu. 15. Gene. 27.

rena conuertit. Quid enim aliud eſt Ioſeph vendere Iſmahelitis, quàm verbum Dei laicis pro
2. Cor. 2. queſtu temporali prędicare? Vnde ad Corinthios. Non ſumus verbum Dei adulterantes, id eſt,
Amos 3. non prædicamus pro queſtu temporali mirantes perſonas queſtus cauſa. Et Amos Propheta
Amos 4. *De elatione* ait: Nunquid rugiet leo in ſaltu, niſi habuerit prędam? Nunquid auferetur laqueus de terra, an-
prædicatorum tequam cœperit? Audiant vaccæ pingues in mõtibus Samarię, quæ calumniam faciunt egenis.
& iactantia Laxant retia ſua in capturam pecuniarum. Malus enim fructus erat de nobilitate generis vel
generis, id eſt, de quacunque alia re per elationem attolli. Omnes enim de eadem maſſa putredinis procreati
de quarto fru ſumus. Quid igitur ſuperbit terra & cinis? Pellis morticina quid inflatur? Homo putredo &
ctu malo. filius hominis vermis, qui quaſi putredo conſumendus eſt, & quaſi veſtimento, quod comedi-
Eccle. 10. tur à tinea, vt quid de nobilitate generis attollitur per iactantiam, qui potius cum beato Iob
Iob 25. debuit dicere putredini: per humilitatem pater meus es tu & mater mea. Dominus enim no-
Item 13. ſter qui filius erat ſuperni regis, frequentius appellat ſe ab inferiori genere, ſcilicet, filium Ho-
Item 17. minis. Contra huiuſmodi homines elatos & arrogantes ait Iob: Vir vanus in ſuperbiam erigi-
Item 11. tur, & tanquam pullum onagri ſe liberum natum putat. Et in Eccleſiaſtico dicitur: Ne te ex-
Eccle. 6. tollas in cogitatione animę tuę, velut taurus, ne fortè elidatur virtus tua. Et iterum: Rectorem
Item 33. poſuerunt te, noli extolli, eſto in illis quaſi vnus ex ipſis. Et Dominus in Euangelio ait: Quo-
Ioan. 5. modo poteſtis vos credere, qui gloriam ad inuicem accipitis, & gloriam quę à ſolo Deo eſt, nõ
quæritis? De huiuſmodi pſeudo Apoſtolis ait: Amos Propheta: Vę qui opulenti eſtis in Syon,
Amos 6. optimates capita populorum, ingredientes pompaticè domum Domini. Et Petrus Apoſtolus
1. Petri 5. ait: Nec vt dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo. Malus fructus erat in faciem
cędere, quos per ſpiritum manſuetudinis debuerunt cum omni humilitate tractare, ſicut ſcri-
De nimia ptum eſt. Corripiet me iuſtus in miſericordia & increpabit me. Dauid enim ſono citharę im-
prædicatorum mundum ſpiritum, qui Saul vexabat, effugabat. Vnde in Eccleſiaſtico: Quàm bonũ eſt arguere
auſteritate, id quàm iraſci. Vnde in parabolis. Vbi fuerit ſuperbia, ibi & cõtumelia. Et iterũ: Qui ſe iactat &
eſt, de quinto dilatat, iurgia cõcitat. In Leuitico autem dicitur: Cùm obtuleris ſacrificium de craticula ſimila
fructu malo. oleo conſpergetur. Samaritanus enim verus, plus olei quàm vini debet vlceribus infundere.
1. Reg. 16. Vnde in Canticis dicitur: Memores vberum tuorum ſuper vinum. Prælatus enim duo vbera
Eccle. 5. debet habere, quę ſunt congratulatio, præbens lac exhortationis, & cõpasſio prębens lac con-
Parab. 11. ſolationis, vel longanimitas in expectando, & in cõdonando facilitas, quę efficatiora ſunt vi-
Item 23. no auſteritatis & nimis durę increpationis. Vnde ad Theſſalonicẽſes. Tanquã ſi nutrix foueat
Leuit. 2. filios ſuos, ita deſiderantes vos cupidè volebamus tradere, non ſolum Euangelium Dei, ſed &
Lucæ 10. animas noſtras, quia charisſimi nobis facti eſtis. Et ad Galatas: Si præoccupatus fuerit homo
Cant. 1. in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis. Scriptum e-
1. Theſſ. 2. enim: Ad vbera portabimini & ſuper genua blandietur vobis. Peſſimus autem fructus erat
Gala. 6. in prædictis pſeudo Apoſtolis ſimulatio & hypocriſis. Contra quos Ieremias ait: Maledictus
Iſaiæ 66. qui opus Dei facit negligenter. Et Apoſtolus ad Timotheum: Speciem quidem pietatis haben-
tes, virtutem quidem eius abnegãtes. Et ad Corinthios: Ipſe Sathanas transfigurat ſe in An-
De prædicato lum lucis. Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri eius transfigurentur velut miniſtri iniuſtitiæ.
rum ſimula- Ezechiel ait: Quaſi vulpes in deſertis Prophetæ tui Iſraël erãt. Vulpes enim doloſę ſunt, foue-
tione, id eſt, habent, domeſticis auibus inſidiantur. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: Eſt qui nequiter ſe hum-
de ſexto fru- liat, interiora autem eius plena ſunt dolo. Et in Leuiticis dicitur: Omnis oblatio quæ offertur
ctu malo. Domino, abſque fermento erit, ſcilicet, abſque fermẽto hypocriſis. Vnde Ezechiel: Combura
Iere. 48. omne lignum viride, id eſt, hypocritam, & omne lignum aridum, id eſt, apertè malum.
2. Tim. 3. huiuſmodi fructibus prædictas arbores malas Apoſtolus cognoſcens ait: Libenter ſuffertis in-
2. Cor. 11. ſipientes, cùm ſitis ipſi ſapientes, id eſt, contra tales operarios iniquitatis deberetis eſſe ſapien-
Ezech. 13. tes. Sicut autem arbor mala à fructu malo cognoſcitur, ita arbor bona à fructu bono cogno-
De proprieta- citur, & maximè à fructu patientiæ. Vnde Apoſtolus: Nõ cauſa vanitatis, ſed neceſſitatis, ſi-
tibus vulpis. ipſe ait. Factus ſum inſipiens, vos me coëgiſtis, ſcilicet, vt doctrina eius reciperetur & pſeudo
Eccle. 19. prædicatoribus non crederetur, contra eum tentationes varias, quas ipſe pro Chriſto patienter
Leuit. 2. ſuſtinuit, enumerat, oſtẽdens ſe libenter gloriari in infirmitatibus ſuis, vt inhabitet in eo vir-
Ezech. 21. tus Chriſti, virtus enim in infirmitate tentationum perficitur, ſicut idem Apoſtolus ait: C
2. Cor. 11. infirmor, tunc potens ſum. Sicut enim teſta igne ſolidatur, ita tentationum & tribulationum
De bono fru- igne patientia exercetur & roboratur, aſſiduitate, ſcilicet, pręliandi & reſiſtendi. Vnde in P
ctu patientiæ mis: Poſuiſti firmamentum eius formidinem. Infirmitate enim & tentationum formidine
& quod pa- ma in bono firmatur, ſicut ex otio & ſecuritate marcet & diſſoluitur. Vnde Iob: hæc ſit m
tientia tenta- conſolatio, vt affligens me dolore non parcat. Gloriatur igitur Apoſtolus in infirmitatibus
tionibus ro- tribulationibus ſuis. Propter multiplicem fructum, qui ex tribulationibus prouenit: ſicut
boratur. ces & oliuæ, quantò magis vno anno verberãte excutiuntur, tantò magis anno ſequenti
Matth. 7. pioſum fructum ferre dicuntur. Tribulatio enim animam conuertit ad Dominum. Iuxta
Lucæ 6. lud: Imple facies eorum ignominia & quærent nomen tuum Domine. Et in Euangelio
1. Cor. 12. citur. Compelle intrare per flagella & tentationes. Tribulatio purgat animam à pecca
Iob 6. ſicut lixiuiũ, quantò fortius eſt, tantò magis pannos mundificat & albificat. Vnde Iſaias: C
De multipli- *ci fructu tri-* *bulationum.* *Primus fru-* *ctus.* uertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam. Conuertam manum a
Lucæ 14. *Secundus.* *Iſaiæ 1.* *Item 4.* flagellando, vt excoquam ad purum ſcoriam & rubiginem peccatorum tuorum. Et iter
Si ab

Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Hierusalem lauerit in spiritu iudicij, & spiritu mœroris. Tribulatio animam humiliat, ne fastus ei dominetur. Vnde Apostolus: Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi angelus satanæ, stimulus carnis meæ. Tanquam puer verberatus est Paulus, ne tanquam iuuenis attolleretur. Et in Iob dicitur: Sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum, id est, humiliat animam meam. Et Ieremias: Castigabo te in iudicio, vt non tibi videaris innoxius. Tribulatio animam erudit, & cautam reddit per experientiam. Vexatio enim dat intellectum. Vnde Ieremias secundum interpretationem Septuaginta: Per omnem dolorem & flagella erudieris Israël. Et in Trenis: Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius. Et iterum: De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me, igne, scilicet, tribulationis. Tribulatio probat & examinat animam, & in spe corroborat. Vasa enim figuli probat fornax. Iuxta illud: Igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. Et Iob ait: Si occiderit me, sperabo in eum. Quia enim hîc affligit, spem habemus quod in futuro parcet nobis. Vnde in Psalmis: Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo. Tribulatio consummat & perfectum reddit. Vnde ad Corinthios: Virtus in infirmitate perficitur. Et in Parabolis: Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem. Exciduntur enim sancti malleis tribulationum, vt sint perfecti, quadrati, virtutibus politi, & fortes sicut columnæ. Tribulatio adiuuat. Iuxta illud: Da nobis auxilium de tribulatione. Et Isaias, secundum interpretationem Septuaginta: Habens carbones, sedebis super eos. Hi erunt tibi in adiutorium. Et in Psalmis: Adiutor in oportunitatibus, in tribulatione. Tribulatio facit proximum Deo, sicut scriptum est: Cum ipso sum in tribulatione. Et iterum: Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde. Et Apostolus: In disciplina perseuerate, tanquam filiis offert se vobis Deus. Tribulatio consolatur animam. Qui enim non sustinet tribulationes, non habebit consolationes. Vnde Apostolus: Qui consolatur nos in omnibus tribulationibus nostris. Et Isaias: Spiritus Domini super me, eò quòd vnxerit me, vt consolarer omnes lugentes, & ponerem consolationem lugentibus Sion. Beati enim qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Tribulatio sanat vulnera animæ. Iuxta illud: Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Et in Iob: Ipse vulnerat & medetur, percutit, & manus eius sanabunt. Tribulatio lætificat. Vnde in Psalmis: Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti, annis, quibus vidimus mala. Et in Actis: Ibant Apostoli gaudentes à conspectu consilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine IESV contumeliam pati. Vnde lapides torrentis Stephano dulces fuerunt. Tribulatio fœcundat. Vnde, quantò magis opprimebantur filij Israël, tantò magis multiplicabantur. Dominus enim fulgura tribulationum conuertit in pluuiam fœcunditatis, vt in paucis vexati, in multis benè disponantur. Vnde Ioannes in Euangelio: Omnem palmitem, qui fert fructum, purgabit eum, vt plus fructum afferat: purgabit per flagella, per fœcunditatem. Ipse enim pauperem facit affligendo, & ditat bonis spiritualibus multiplicando. Tribulatio mentem à terrenis sursum leuat. Quantò enim in hoc mundo plura sustinet aduersa, tantò magis per desiderium tendit ad superna. Et quantò magis crescunt aquæ diluuij in tribulationibus huius seculi, tantò magis eleuatur arca Ecclesiæ. Ipse enim humiliat & subleuat. Vnde in Canticis: Vadam ad montem myrrhæ. Per myrrham enim amaritudinis & tribulationis, quasi in montis eminentiam sursum anima attollitur. Tribulatio charitatem augmentat, & mentem dilatat: sicut ignis vento & tempestate quandoque solet crescere. Iuxta illud: In tribulatione dilatasti mihi. Et in Numeris: Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. Tubæ ductiles dicuntur sancti, qui tunsionibus & percussionibus malleorum dilatantur. Tribulatio animam coronat, & vitam æternam præstat. Vnde in Canticis: Ego flos campi, id est, corona pugnantium. Per campum enim pugiles intelliguntur. Et in Psalmis: Conuertisti planctum meum in gaudium mihi. Et in Euangelio: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Propter huiusmodi multiplicem fructum, sancti in tribulationibus gloriantur, dicentes cum Propheta: Rennuit consolari anima mea, id est, consolari in temporalibus. Vnde vox sanctorum: Propter te mortificamur tota die. Et vox sponsæ: Nigra sum, sed formosa filiæ Hierusalem. Nigra pressuris, pœnitétia, abiectione, in laboribus plurimis, in fame & siti, in frigore & nuditate. Formosa autem intus, studio charitatis, honestatis, & innocétię, sicut tabernacula Cedar, qui filius fuit Ismahelis, cuius manus contra omnes, & manus omnium contra ipsum. Ecclesia enim quæ militat in tabernaculis, contra hostes visibiles & inuisibiles, pugnare non cessat. Fusca sum feruore tribulationis, exterius decolorata. De quo feruore dicitur, quod sponsus cubat in meridie, id est, in feruore gratissimæ tribulationis requiescit.

Tertius. 1. Cor. 12. Quartus. Tren. 3. Item t. Quintus. Eccle. 27. Iob 13. Sextus. 2. Cor. 12. Parab. 9. Septimus. Octauus. Heb. 12. Nonus. 2. Cor. 1. Isaiæ 61. Matth. 5. Decimus. Iob 5. Vndecimus. Actuum 5. Duodecimus. Exod. 1. Sapien. 3. Ioan. 15. 1. Reg. 2. Tredecimus. Gene. 7. 1. Reg. 11. Cant. 3. Quartusdecimus. Num. 10. Quintusdecimus. Cant. 11. Matth. 5. Cant. 1. Gene. 25. Cant. 1. Item 14.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Lucam.

Exiit qui seminat seminare semen suum.

Lucæ 8. Zach. 5. Verbum assimilatur volumini & aui volanti. De septem pennis. Matth. 7. Matth. 19. Mar. 10. Lucæ 18. Matth. 5.

LEVAVI oculos meos, & vidi, & ecce volumen volans. Dominus ostendit Zachariæ Prophetæ volumen volans, id est, librum pennarum, habentem alas. Liber iste alatus, diuina scriptura est, quæ habet duas alas duorum testamentorum, quorum vtraque septem habet pennas, quæ sunt præcepta, prohibitiones, promissiones, comminationes, consilia, instructiones, & exhortationes. Præcepit, vbi ait: Quæcunque vultis, vt faciant vobis homines, e[...] dem facite illis. Prohibet, vbi ait: Quod tibi nō vis fieri, alij ne feceris. Consulit, vbi ait: Vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me. Promittit, vbi dicitur: Audi Israël præcepta mea, & ea in corde tuo, quasi in libro, scribe: & dabo tibi terram fluentem lac & mel. Comminatur, vbi dicitur: Iam securis posita est ad radicem arboris. Omnis arbor, qui non facit fru[...] ctum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Instruit & docet, vbi dicit: Qui viderit mu[...] lierem ad concupiscendā eam, iam mœchatus est in corde suo. Admonet & exhortatur, quando ait: Contendite intrare per angustam portam. Habet præterea auis ista circundata varietate quot sunt ibi diuinæ sententiæ. Dicitur autem volare, quia sursum cor hominis eleuat à terre[...] nis. Vnde duo Cherubin, per quæ duo testamenta intelliguntur, alata dicuntur. Cherub enim plenitudo scientiæ interpretatur, & significat diuinā scripturam. Vnde in templo Domini erant duo Cherubin se mutuò respicientia, propter concordiam duorum testamentorū, expandentia alas suas, quia pręstant nobis refrigerium versis vultibus in propitiatoriū. Quandoq; volumen istud volat sursum, quandoq; in medio, quādoq; deorsum. Hoc est quod in Ezechiële dicitur quod in volumine, quod datum erat ei ad deuorandum, erant scriptæ lamētationes, carmen, & væ. Carmen legimus in hoc libro, quādo sursum eleuamur, æterna præmia meditando. Lamentationes, quando quasi in medio volamus, exilium nostrum, & peccata nostra, & miserias vitæ præsentis attendendo. Væ legimus, quando deorsum descendimus, pœnas æternas ad memoriam reducendo. Beatus est cui agnus, qui occisus est, hunc librum aperit, vt huius triplicis lectionis varietate eius anima reficiatur. Hic est liber quem beatus Ioannes, vt dicitur in Apocalypsi, deuorauit, & factus est in ore eius dulcis, tanquam mel, & posteà amaricatus est venter eius, quia qui addit scientiam, addit dolorem & compunctionem. Dulcis est liber in ore ad loquendum, sed amarus est propter humanā fragilitatē, ad operandū & implendū [...] in eo scripta sunt. Orate igitur Dominū, qui aperit, & nemo claudit, vt vobis hodie aperiat librum, vt in eo possitis legere & cognoscere lamentationes, carmen, & væ. Exiit qui seminat seminare semen suum. Teste beato Iob: Homo nascitur ad laborem, & auis ad volandum. Vnde in agro præsentis vitæ multipliciter oportet nos laborare, pręsertim cùm terra nostra maledicta spinas & tribulos germinare non cessat. Cùm igitur in Dominica præcedenti Dominus vitam nostram excolere, sumpta similitudine à vinea, nos docuerit. In hac præsenti Dominica sumpta similitudine ab agro & semine, in parabolis nos instruit laborare. In Ecclesia enim [...] oportet plantare, inserere, & seminare. Radices materialiter plantantur, arbores inseruntur, [...] na seminantur. Spiritualiter autem virtutes dicuntur plantari, exempla sanctorum inseri, [...] ba Dei & bona opera seminari. Vnde & præsens Sexagesima incipit à seminatione, & con[...] ditur in æterna remuneratione. Per semina enim bonorum operum, consequemur æter[...] vitæ præmium, & idcirco in fine huius Sexagesimæ, scilicet, quarta feria post Pascha, tracta[...] in officio Missæ de æterna beatitudine, vbi in introitu Missæ cantatur: Venite benedicti Pa[...] mei, percipite regnum, &c. Exiit qui seminat seminare semen suum. Exire debet, qui sem[...] verbum Dei, à contemplatiua ad actiuam, vt priùs ardeat quàm luceat, priùs addiscat & m[...] tetur quàm doceat, priùs sit concha quàm canale, priùs infundatur quàm effundat, vel e[...] datur, priùs áscendat in montem, & pòst descendat ad populum in planitiem. Est enim t[...] pus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus, tempus tacendi, & pòst tempus [...] quendi. Vnde in Euangelio Ioannis: Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur, ingredietur & egredietur, & pascua inueniet. Priùs dicit ingredietur, posteà egredietur, priùs prædicator ingrediatur per lectionem & meditationem, postmodum exeat seminare semen suum per actiuam. Priùs sedeat in charitate, vt induatur virtute ex alto, pòst exeat [...] lentum sibi commissum multiplicando. Sic Dominus noster, vt seminaret semen suum, [...] à mundo, visibiliter apparuit. Exeat præterea, qui seminat, à sepulchris concupiscentiæ, [...] mo vanitatis & superbiæ, à tumultu & tempestate inuidiæ & iræ, à tenebris ignorantiæ & [...] stitiæ, à terra cupiditatis & auaritiæ. Exeamus ad ipsum extra castra corporis. Nam & ipse [...] sus est extra castra, sicut ait Apostolus. Et in Euangelio ait Dominus: Duc in altum, & la[...] tia in capturā. Debet enim remoueri à terra, qui laxare vult retia sua. Remoueatur igitur [...] cator à terrenis, vt possit laxare rete prædicationis. Exeat igitur qui seminat seminare [...] suum. Exeat propter proximorū vtilitatē, nō propter curiositatē, sicut exiuit Dina filia [...] vt videret mulieres regionis, & à Sichem corrupta est. Nec propter carnalem voluptatem, [...] exiit filius prodigus de domo patris sui, & vniuersam substantiā malè cōsumpsit, viuendo luxuriose cū meretricibus. Non propter cupiditatē, sicut exiit qui vocatus est ad nuptias, vt [...] quā emerat, videret, & ad nuptias nō intrauit. Et Semei exiit à Hierusalē per inobedientiā [...] tra mandatū Salomonis, & ab ipso Salomone interfectus est. Sed exeat seminare semē [...] alienū, sed propriū, de agro, scilicet, Dominico, nō semē diabolicū, sicut hi, qui seminat [...]

Item 7. Lucæ 13. Quod diuina scriptura aui & variæ sententiæ, variis plumis comparantur. Exod. 25. De duobus cherubin duorum testamentorum. De triplici volatu. Ezech. 2. Apoc. 5. Item 10. Eccle. 1. Iob 5. Gene. 3. De cultura agri & multiplici labore. De plantis & surculis & semine. Matth. 25. Quod prædicator multipliciter debet exire. Eccle. 3. Ioan. 10. Matth. 25. Num. 11. Heb. 13. Lucæ 5. Gene. 34. De malo exitu. Lucæ 15. 3. Reg. 2. De proprio semine. De malo semine verborum.

inter fratres, qui seminant verba vanitatis, verba falcitatis, verba duplicitatis, & deceptionis, verba nequitiæ & iniquitatis, verba detractionis & adulationis, verba contumeliæ & scandali, verba lasciuiæ & scurrilitatis, verba otiosa & garrulitatis, verba blasphemiæ & maledictionis. Contra quos Apostolus ad Ephesios: Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus est ad ædificationem fidei: fornicatio autem & omnis immunditia, & auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quę ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Et Petrus Apostolus ait: Si quis loquitur quasi sermones Dei. Faciat autem prædicator semen suum, conuertendo ipsum ad commodum suum, vt prius faciat, & posteà doceat, & musicam non impediat: nam benè cùm recitat, incipit esse suum. Non ita fructificet aliis, quod sit sterilis sibi: sicut facula, quæ alios illuminat & seipsam consumit: sicut campana, quæ aliis sonat, & seipsam percutit: sicut canale lapideum per quod irrigantur horti, & nihil in se retinet humiditatis. De huiusmodi stultis prædicatoribus dicit Aggęus Propheta: Seminastis multum, & intulistis parum. Et in Deuteronomio: Sementem multum iacies in terram, & modicū congregabis, vineam plantabis & fodies, & non bibes, nec colliges ex ea quippiam. Seminet ergo semen, quod suum benè viuendo, & alios in moribus & fide efficaciter instruendo. Qui autem sapienter seminat, diligenter considerat & attendit tempus arandi & seminandi, naturā terræ, seu qualitatē agri, manè surgit, vilibus induitur, boues iugo iungit, & stimulo pungit, tempestate aëris non facilè abigitur, in vespere domum reuertitur, à nociuis agrum purgat, terram stercorat, arat, rectum sulcum facit, purum granum ad seminandum eligit, ante se & in diuersis locis semen spargit, in terram seminatam semen suum non proiicit, semen operit, & terram æquat rastro, agrum fossis vel sepibus claudit, signa quædam, vt aues abigat, in agro ponit, semen iactum patienter expectat. Hæc omnia tam de semine verbi Dei, quàm de semine bonorū operum, de quibus Apostolus ait: Qui parcè seminat, parcè & metet, spiritualiter possunt intelligi. Attendere debet prædicator, vel quicunque semen bonæ locutionis competenter seminare desiderat, tempus oportunum, vt det illis, quibus prædicet, cibum in tempore. Tempus enim tacendi & tempus loquendi, vnde in Psalmis: Obmutui & humiliatus sum, & silui à bonis. Et Dominus in prætorio Pilati, aliquando interrogatus, nihil dicebat, aliquando verò respondebat. Et Apostolis ait: Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò. Vnde in Ecclesiastico: Ex ore fatui reprobabitur parabola. Non enim dicit illam in tempore suo. Et iterum: Totum spiritum suum profert stultus, sapiens autem reseruat in posterum, quod in eodem libro exponitur, cùm dicitur: Vbi auditus nō est, non effundas sermonem: & importunè noli extolli in sapientia tua. Et in primo Regum legimus, quòd Nabal viro stulto & ebrio, culpam suam Abigail vxor eius tacuit. Perturbatis enim & furore ebriis, rectum quod dicitur peruersum videtur. Digesto autem vino, locuta est ei: Qui enim erudit derisorem, ipse sibi iniuriam facit. Hoc est quod Salomon ait: Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Et posteà dicit: Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. Distingue tempora, & concordabit scriptura. Similiter & in bonis operibus distinguenda sunt tempora. Annus enim placabilis Domino, quatuor tempora habet, Hyemem in dolore pœnitentiæ, Ver in nouitate disciplinæ, Æstatem in zelo & feruore iustitiæ, Autumnum in perfectionis plenitudine. Similiter naturam terræ, & qualitatem agri, seminator cum omni cautela debet intueri, ne fortè præbeat sanctum canibus, vel margaritas spargat ante porcos. Propter quod in Ecclesiastico dicitur: Cum dormiente loquitur, qui narrat stulto sapientiam. Et in Parabolis: Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente désuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. Similiter & in seminando opera misericordiæ, attendenda est persona. Iuxta illud: Cui des, videto, vt desudet eleëmosyna in manu tua, donec inuenias iustum vel indigentem, cui des illam. Non igitur, vbi non inuenit nisi spinas, vel sabulum, vel petras, vel lutum, vel viam tritam, seminare debet prædicator, si dictat ei conscientia, quod non corrigi debeant, vel propter verbum admonitionis deteriores fiant. Vnde Dominus in Ezechiële: Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, non quasi vir obiurgans, quia Dominus exasperans est. Et Isa. Non putabitur, & non fodietur, & ascendent super eam vepres & spinæ, & nubibus mandabo ne pluant super eam, id est, super pessimam Synagogam, quod factum est, quando Apostoli ipsa relicta, eò quòd verbum Dei repellebat & conculcabat, transierunt ad Gentes. Quare ergo summus seminator Dominus noster exiit seminare, & cecidit semen eius inter spinas, supra petram, & secus viam? Propter hoc seminare voluit, quia pars seminis cecidit in terram bonam. Vbi enim conueniunt simul mali cum bonis, propter malos non debet silere Prælatus à bonorum instructione. Secus viam cadit semen, & conculcatur, & volucres cœli comedent illud, id est, maligni spiritus auferunt de corde audientium, ne credentes salui fiant, quando in corde fatui, quasi in via trita, verbum Dei turba malarum cogitationum conculcatur. Hæ sunt vulpeculæ demolientes vineam animæ, muscæ morientes, quæ perdunt suauitatem vnguenti, turba quæ non sinit Zachæum videre Dominum, quæ increpat cæcum clamantem ad Dominum, vt taceat, quam Dominus, vt suscitaret in conclaui puellam, eiecit. De quibus in libro Sapientiæ ait: In cogitationibus impij interrogatio erit, in die, scilicet, iudicij. Peruersę enim cogitationes, separant à Deo, & spiritussanctus auferet se à cogitationibus, quę sunt sine intellectu,

Parab. 9. Ephe. 4. Item 5. 1. Pet. 4. Eccle. 32. Quod prædicator ad commodum suum prædicet. Aggæi 1. Deut. 28. De his quæ pertinent ad eum qui seminant. 2. Cor. 9. Primum de tempore seminandi. Matth. 24. Eccle. 3. Matth. 18. Ioan. 16. Eccle. 20. Parab. 29. Eccle. 32. 1. Reg. 15. Parab. 9. Item 26. Isaiæ 61. De quatuor anni partibus. Secundum de natura & qualitate agri. Matth. 7. Eccle. 22. Parab. 27. Ezech. 3. Isaiæ 5. Actuum 13. De semine cadente secus viam. De malis cogitationibus. Eccle. 20. Eccle. 10. Matth. 20. Item 9. Sapien. 1.

ſicut in libro Sapientiæ dicitur. Eſt igitur via trita, quæ peruia eſt malis cogitationibus & ma-
Iob 20. lignis ſpiritibus. Vnde Iob ait: Vadent & venient ſuper eum horribiles. Et iterum in per-
Item 19. ſona talium: Simul venerunt latrones eius, & fecerunt viam per me. Hîc appellat latrones,
quos in Euangelio Dominus appellat volucres cœli, eò quòd ſpirituales ſint naturæ, & in hoc
aëre contra nos habitant, habentes alas ſuperbiæ. Supra petram autem ſemen cadit, & quia
De ſemine non habet humorem in illis, areſcit: qui licèt à principio verbum Dei cum gaudio reci-
cadente ſupra piant, & ad tempus credant, in tempore tentationis recedunt, eò quòd in charitate non ſunt
petram. firmiter radicati. Homines inconſtantes, lepra volatilis plumæ, quæ ſacrificio Domini abii-
Leuit. 1. 3 ciuntur, tanquam puluis, quem proiicit ventus à facie terræ. Filij Effrem intendentes &
Item 2. mittentes arcum, conuertuntur in die belli & tentationis. De quibus Iſaias in perſona ta-
Iſaiæ 64. lium: Cecidimus quaſi folium vniuerſi. Et Pſalmus: Fiant tanquam fœnum tectorum,
Matth. 8. quod priuſquam euellatur, exaruit. Quia enim domus eorum non eſt fundata ſupra firmam
Lucæ 6. petram, ſed ſuper arenam, deſcendit pluuia, venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt
in domum illam, & cecidit, fuitque ruina eius magna, ſicut dicitur in Euangelio. De his au-
Ezech. 33. tem qui recipiunt cum gaudio verbum, & in tempore tentationis recedunt, dicit Ezechiel:
Audiunt ſermones meos, & non faciunt eos, quia in canticum oris ſui vertunt illos, & auari-
tiam ſuam ſequitur cor eorum, & eſt eis quaſi carmen muſicum, quod ſuaui, dulcique ſono
canitur, & audiunt verba mea & non faciunt ea. Hi ſunt quaſi aſinus ad lyram, qui dele-
ctantur in ſono, ſed poſteà ſub pedibus conculcat eam, quaſi porcus manducans fabas in agro,
qui ad voces clamantium, caput & aures ad modicum erigit, & ſtatim ad vorandas fabas ca-
Iaco. 1. put & os ſubmittit. Hi autem, ſicut ait Iacobus Apoſtolus, comparantur viro conſideranti
vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo. Conſiderauit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qua-
Matth 11. lis fuit. Quando enim verbum veritatis audiunt, approbant illud, & cum gaudio recipiunt,
Lucæ 7. ſed poſtmodum tanquam arundo vento agitata, inanes & vacui tempore proſperitatis vel ad-
Alia expoſitio de ſemine cadente ſupra petram. uerſitatis recedunt. Cadit enim ſemen ſupra petram, quando audiunt verbum quidam ho-
mines peruerſi & obſtinati, habentes cor durum, nullo fidei vomere penetratum, indurati &
congelati vento Aquilonis. De quo Ieremias ait: Ab Aquilone pandetur omne malum. Et
Iere. 1. Iob: Cor eius indurabitur quaſi lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus. Et Salomon in
Iob 41. Parabolis: Qui mentis eſt duræ, corruet in malum. Et in Ezechiële dicitur: Auferam
Parab. 28. vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum. Inter ſpinas verò ſemen cadit, quando
Ezech. 36. ſollicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus vitæ ſuffocatur. In diuitiis autem Dominus
De ſemine cadente inter ſpinas. duo coniungit, ſollicitudinem & voluptatem, quia per curam mentem affligunt, & per af-
De ſpinis & aculeis diuitiarum. fluentiam reſoluunt. Hæ ſunt ſpinæ habentes tres aculeos. Pungunt enim dum per labo-
rem acquiruntur, dum per timorem conſeruantur, dum per dolorem relinquuntur. Licèt
De ſpinis carnalis voluptatis. autem ſpinæ in principio ſuaues ſint, quando adhuc virides, & quaſi in herba ſunt, poſtmo-
dum valde pungunt. Ita carnalis voluptas, & ſi à principio habere videatur delectationem,
poſtmodum valde pungit per remordentem conſcientiam, & lacerat animam per pœnam
Iob 30. æternam. Licèt autem fatui, ſicut ait beatus Iob, eſſe ſub ſentibus delicias reputent, non
Rom. 1. tamen veram habent delectationem, ſed magis dolorem & anguſtiam. Vnde Apoſtolus
Sapien. 5. appellat carnales delitias, paſſiones, dicens ad Romanos: Propterea tradidit illos Deus in
paſſiones ignominiæ. Vnde in fine dicturi ſunt, ſicut in libro Sapientiæ dicitur: Laſſati ſu-
Eccle. 10. mus in via perditionis, ambulauimus vias difficiles. Et in Eccleſiaſte: Labor ſtultorum
De tribus generibus ſpinarum. affliget eos, qui neſciunt in vrbem pergere. Spinæ igitur, vt ait Dominus, ſunt volupta-
Matth 7. tes huius vitæ, ſpinæ ſunt diuitiæ, ſpinæ ſunt ſollicitudines & curæ huius mortalis vitæ:
Lucæ 21. ſpinæ ſunt diuitiæ. Vnde in Euangelio: Sufficit diei malitia ſua. Et iterum: Videte ne
De ſolicitudinibus huius vitæ. corda veſtra grauentur crapula, & ebrietate, & curis huius ſeculi. Hæ ſunt Gentes, de qui-
bus Ieremias in Trenis ait: Habitauit inter Gentes, nec inuenit requiem. Et in Naum
Tren. 1. dicitur: Plures feciſti negotiationes tuas, quàm ſint ſtellæ cœli. Et Eccleſiaſtes: Fecit Do-
Naum 3. minus hominem rectum, & ipſe ſe immiſcuit infinitis quæſtionibus. Talibus diabolus
Eccle. 7. *Iſaiæ 51.* ait: Incuruare & tranſeamus. Incuruantur enim à terrena, & amplexantur diuitiarum
Tren. 4. ſtercora, variis curis affliguntur, & immundis voluptatibus inuoluuntur, & idcirco ſe-
De ſemine cadente in terram bonam. men verbi Dei in cordibus eorum ſuffocatur. In terram bonam ſemen cadit, & ortum
facit fructum centuplum in his, ſcilicet, qui corde bono, quantum ad mediocres, & optimo
quantum ad perfectos, audientes verbum, retinent, & fructum afferunt in patientia. Om-
nis enim virtus, vidua eſt & inanis, quam non patientia firmat, quæ cuſtos eſt om-
Lucæ 11. nium virtutum. De his autem Dominus ait: Beati qui audiunt verbum Dei & cu-
Gene. 27. ſtodiunt illud. De hac terra dicitur in Geneſi: Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni, cui
benedixit Dominus, deditque illi de rore cœli per contemplatiuam, & de pinguedine terræ
actiuam abundantiam. De qua Apoſtolus ad Hebræos: Terra ſæpè venientem ſuper ſe, bibens
Heb. 5. imbrem & germinãs herbam oportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo.
Tertiũ quod agricola mane ſurgere debet. Excolatur igitur hæc terra diligenter, vt benedictionẽ à Domino recipiat. Copioſa enim bene-
dictio & fructus, vbertas vniuerſum laborem recompenſabunt. Reddet enim Dominus mer-
Sap. 10. dem laborum ſanctorum ſuorum: nec ſunt condigni labores huius ſeculi ad futuram gloriam,
Rom. 8. quæ reuelabitur in illis. Sit igitur agricola ſtudioſus & ſollicitus, manè ſurgat, manè ſemi-

ſemi-

ſemen ſuum, ſecundum conſilium Salomonis: Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce *Eccle.11.*
agrum tuum. Surgat igitur manè, vt dicere poſsit cum Propheta: Præuenerunt oculi mei ad te *Parab.24.*
diluculo. Iuſtus enim cor ſuum tradidit ad vigilandum diluculo. Et ſponſus in Canticis ait: *Eccle.39.*
Manè ſurgamus ad vineas. Non ſit igitur vanum ei ſurgere ante lucem, & præuenire Solem ad *Cant.7.*
benedictionem. Agricola enim, vt prædictum eſt, manè ſurgit. Agricola vilibus induitur, iu- *Sap.16.* *Quartũ, quod*
xta conſilium Sapientis in Eccleſiaſtico: In veſtitu ne glorieris vnquam, & in die honoris tui *agricola vili-*
extollaris. Et Propheta: Poſui veſtimentum meum cilicium. Vnde B. Iob: In nidulo meo mo- *bus induitur.* *Iob 29.*
riar. Nidus enim aſper & incultus eſt exterius, interius autem ſuauis. Altare enim de lapidibus *Exod.20.*
non politis præcepit Dominus fieri ſibi. Et de Ioanne dicitur, quod habebat veſtimentum de *Matth.3.*
pilis camelorum, & inde à Domino commendatur. Econtrà diues iſte, qui epulabatur quo- *Mar.1.* *Lucæ 4.*
tidie ſplendidè, reprehenditur, quia induebatur purpura & byſſo. Dominus enim natus, mox *Item 16.*
pannis vilibus eſt inuolutus: & Ioannes vidit Solem indutum ſacco cilicino: & Dominus *Item 2.* *Apoc.6.*
primis parentibus fecit tunicas pelliceas. Agricola boues iugo iungit, quod ſpiritualiter ſpe- *Gene.3.*
ctat ad ſummum Agricolam, qui tanquam colonus venit in terram, vt ait Ieremias, & tot ha- *Quintũ, quod*
bet boues, quot Prælatos, in agro Eccleſiæ laborantes. De quibus dicitur in Iob: Boues ara- *agricola bo-*
bant, & aſinæ paſcebantur iuxta eos, id eſt, ſimplices, & rudes populi. Principales autem & *ues iugo iũgit.* *Iere.14.*
fortiores boues erant duodecim Apoſtoli, qui ſignificantur per duodecim boues æreos, qui *Iob 1.*
ſuſtinebant luterem æneum ante fores templi Salomonis. Luter in quo abluebantur Sacer-
dotes, diuinam ſcripturam ſignificat. De his bobus dicitur in Parabolis: Vbi boues non ſunt, *3.Reg.7.*
præſepe vacuum eſt. Vbi enim Prædicatores deſunt, corda ſubditorum à bonis ſpiritualibus *Parab.14.*
vacua ſunt. Dicuntur autem Prælati boues, quia fortes, quia ruminant, dum in lege Domini
meditantur die ac nocte, quia findunt vngulam per diſcretionem & duplicem charitatem Dei, *Leuit.11.*
& proximi, & vtrumque teſtamentum recipiunt. Quia terram arant, id eſt, terrenorum cor-
da vomere prædicationis ſcindunt, quia iugo premuntur, ſicut dicit Dominus in Euangelio:
Tollite iugum meum ſuper vos. Et Ieremias: Bonum eſt viro cùm portauerit iugum Do-
mini ab adoleſcentia. Quia loris diſciplinæ ad præſepe Domini ligantur. Quia paleam *Matth.11.* *Tren.3.*
comedunt, id eſt, ſcripturam, vel groſſa & non delicata cibaria, quod præcipuè pertinet ad
eos, qui granum conferunt pauperibus & hoſpitibus, ſicut Ciſtercienſes paleam, id eſt, groſſa
cibaria ſibi retinentes. Quia immolantur carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis cruci- *Gala.5.*
figentes. Quia firmiter pedem figunt, ne labantur firmi, ſcilicet, in fide & recti corde, ſicut
de ſanctis animalibus Ezechiël ait: Pedes eorum, pedes recti, & planta pedis eorum, quaſi
planta pedis vituli. Et quia cornibus duorum teſtamentorum ventilant hæreticos & ini- *Ezech.1.*
micos CHRISTI, quæ cornua in manibus eorum ſunt, quia diuinas ſcripturas opere ad- *Abacuc 3.*
implent. De CHRISTO autem, qui fuit bos immaculatus pro nobis, ſumptus ex ar-
mento Patriarcharum, ſpiritualiter dicitur cornua in manibus eius. Fuit enim bos cornutus, *Lucæ 10.*
non ſolùm propter duplicem naturam, ſed quia cornua crucis in manibus habuit. Hic igi-
tur agricola boues iugo iungit, vnde & binos miſit ante faciem ſuam, propter concordiam,
& dilectionem, & duo præcepta charitatis. Alij etiam agricolæ, id eſt, Prælati Eccleſiæ, bo-
ues, id eſt, fortia opera & exteriores actiones, ſub iugo Domini iungunt, dum opera eo-
rum in vnum conueniunt, & ad Deum referuntur, coniuncta in fide & charitate. Alio-
quin non placerent Deo ſine fide, quæ per dilectionem operatur. De his bobus in Deutero- *Heb.11.*
nomio dicitur: Non operaberis in primogenito bouis, id eſt, exterioris actionis primodia, in *Gala.5.* *Deut.15.*
exercitio publicæ actionis, non oſtendens, propter humanum fauorem. Agricola ſtimulo
boues pungit, verbis, ſcilicet, diuinæ ſcripturæ. De quibus Salomon ait in Eccleſiaſte: Ver- *Sextum, quod*
ba ſapientis quaſi ſtimuli, & quaſi claui in altum defixi. De hoc ſtimulo dicitur in primo *agricola ſtimu*
Regum, quod faber ferrarius non inueniebatur in tota terra Iſraël: Philiſtæi enim cauerant, *lo boues pũgit.* *Eccle.12.*
ne facerent Hebræis gladium, aut lanceam, & retunſæ erant acies vomerum & ligonum vſque *1.Reg.13.*
ad ſtimulum corrigendum. Philiſtæi enim, id eſt, dæmones, pro poſſe laborant, ne ſit faber
ferrarius, id eſt, prædicator in Eccleſia Dei, & quod lanceæ & ſtimuli retundantur, ne boues
ſtimulentur. De hoc ſtimulo dicitur in Eccleſiaſt. Qui tenet aratrum, & qui gloriantur in iaculo *Eccle.38.*
ſtimulo boues agitat, boues, ſcilicet, illos, de quibus iterum in Eccleſiaſtico dicitur: De ſtercore
boum lapidatus eſt piger, id eſt, opprobriis & increpationibus Prælatorum, vel ſtercora boum *Item 22.*
dicuntur tranſitoria, quæ ſancti tanquam ſtercora reputant, pro quorum illicita concupi-
ſcentia lapidabitur piger, quia ſpiritualibus otio torpet. Agricola tempeſtate aëris non abi- *Cant.8.*
gitur, quia aduerſitatibus non cedit Prælatus. Aquæ enim multæ non potuerunt extin- *Septimum, quod agricola*
guere charitatem, nec flumina obruent eam, ſicut dicitur in Canticis. Et in Pſalmis: Si con- *tempeſtate*
ſiſtant aduerſum me caſtra, non timebit cor meum. Et in Parabolis: Fugit impius nemine *aëris non abi-*
perſequente, iuſtus autem confidens, quaſi leo, abſque terrore erit. Econtrà de tumidis Præ- *gitur.* *Parab.28.*
latis, qui non ſunt boues Domini, ſed vaccæ diaboli, dicitur in Eccleſiaſte: Qui obſeruat ven- *Eccle.11.*
tum, non ſeminat: qui conſiderat nubes, non metet. Vento enim tentationum, & nubibus *Octauũ, quod agricola poſt*
aduerſitatum exterriti, à bono opere ceſſant. Agricola poſt laborem diurnum, in veſpere *laborem diur-*
domum reuertitur. Poſtquam enim exiit, ad actiuam debet reuerti contemplatiuam, vt *num veſpere domum re-*
ingrediatur tabernaculum cum Moyſe, & à concubitu Lyæ tranſeat ad amplexus Rache- *uertitur.*
lis. Reuerti etiam debet ad domum conſcientiæ, vt nõ tantùm intendat aliis, quod vacet ſibi, *Num.6.* *Gene.29.*

ſicut in libro Sapientiæ dicitur. Eſt igitur via trita, quæ peruia eſt malis cogitationibus & ma-
Iob 20. lignis ſpiritibus. Vnde Iob ait: Vadent & venient ſuper eum horribiles. Et iterum in per-
Item 19. ſona talium: Simul venerunt latrones eius, & fecerunt viam per me. Hîc appellat latrones,
quos in Euangelio Dominus appellat volucres cœli, eò quòd ſpirituales ſint naturæ, & in hoc
aëre contra nos habitant, habentes alas ſuperbiæ. Supra petram autem ſemen cadit, & quia
De ſemine cadente ſupra petram. non habet humorem in illis, areſcit: qui licèt à principio verbum Dei cum gaudio reci-
piant, & ad tempus credant, in tempore tentationis recedunt, eò quòd in charitate non ſunt
firmiter radicati. Homines inconſtantes, lepra volatilis plumæ, quæ ſacrificio Domini abii-
Leuit. 13. ciuntur, tanquam puluis, quem proiicit ventus à facie terræ. Filij Effrem intendentes &
Item 2. mittentes arcum, conuertuntur in die belli & tentationis. De quibus Iſaias in perſona ta-
Iſaiæ 64. lium: Cecidimus quaſi folium vniuerſi. Et Pſalmus: Fiant tanquam fœnum tectorum,
quod priuſquam euellatur, exaruit. Quia enim domus eorum non eſt fundata ſupra firmam
Matth. 8. petram, ſed ſuper arenam, deſcendit pluuia, venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt
Lucæ 6. in domum illam, & cecidit, fuitque ruina eius magna, ſicut dicitur in Euangelio. De his au-
tem qui recipiunt cum gaudio verbum, & in tempore tentationis recedunt, dicit Ezechiel:
Ezech. 33. Audiunt ſermones meos, & non faciunt eos, quia in canticum oris ſui vertunt illos, & auari-
tiam ſuam ſequitur cor eorum, & eſt eis quaſi carmen muſicum, quod ſuaui, dulcique ſono
canitur, & audiunt verba mea & non faciunt ea. Hi ſunt quaſi aſinus ad lyram, qui dele-
ctantur in ſono, ſed poſteà ſub pedibus conculcat eam, quaſi porcus manducans fabas in agro,
qui ad voces clamantium, caput & aures ad modicum erigit, & ſtatim ad vorandas fabas ca-
Iaco. 1. put & os ſubmittit. Hi autem, ſicut ait Iacobus Apoſtolus, comparantur viro conſideranti
vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo. Conſiderauit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qua-
Matth 11. lis fuit. Quando enim verbum veritatis audiunt, approbant illud, & cum gaudio recipiunt
Lucæ 7. ſed poſtmodum tanquam arundo vento agitata, inanes & vacui tempore proſperitatis vel ad-
Alia expoſitio de ſemine cadente ſupra petram. uerſitatis recedunt. Cadit enim ſemen ſupra petram, quando audiunt verbum quidam ho-
mines peruerſi & obſtinati, habentes cor durum, nullo fidei vomere penetratum, indurati &
congelati vento Aquilonis. De quo Ieremias ait: Ab Aquilone pandetur omne malum. E
Iere. 1. Iob: Cor eius indurabitur quaſi lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus. Et Salomon in
Iob 41. Parabolis: Qui mentis eſt duræ, corruet in malum. Et in Ezechièle dicitur: Auferam
Parab. 28. vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum. Inter ſpinas verò ſemen cadit, quando
Ezech. 36. ſollicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus vitæ ſuffocatur. In diuitiis autem Domin
De ſemine cadente inter ſpinas. duo coniungit, ſollicitudinem & voluptatem, quia per curam mentem affligunt, & per a-
De ſpinis & aculeis diuitiarum. fluentiam reſoluunt. Hæ ſunt ſpinæ habentes tres aculeos. Pungunt enim dum per labo-
rem acquiruntur, dum per timorem conſeruantur, dum per dolorem relinquuntur. Lic
De ſpinis carnalis voluptatis. autem ſpinæ in principio ſuaues ſint, quando adhuc virides, & quaſi in herba ſunt, poſtmo-
dum valde pungunt. Ita carnalis voluptas, & ſi à principio habere videatur delectationem
poſtmodum valde pungit per remordentem conſcientiam, & lacerat animam per pœnam
Iob 30. æternam. Licèt autem fatui, ſicut ait beatus Iob, eſſe ſub ſentibus delicias reputent, n
Rom. 1. tamen veram habent delectationem, ſed magis dolorem & anguſtiam. Vnde Apoſtol
Sapien. 5. appellat carnales delitias, paſſiones, dicens ad Romanos: Propterea tradidit illos Deus
paſſiones ignominiæ. Vnde in fine dicturi ſunt, ſicut in libro Sapientiæ dicitur: Laſſati
Eccle. 10. mus in via perditionis, ambulauimus vias difficiles. Et in Eccleſiaſte: Labor ſtultoru
De tribus generibus ſpinarum. affliget eos, qui neſciunt in vrbem pergere. Spinæ igitur, vt ait Dominus, ſunt volup-
tes huius vitæ, ſpinæ ſunt diuitiæ, ſpinæ ſunt ſollicitudines & curæ huius mortalis vi-
Matth 7. ſpinæ ſunt diuitiæ. Vnde in Euangelio: Sufficit diei malitia ſua. Et iterum: Videte
Lucæ 22. corda veſtra grauentur crapula, & ebrietate, & curis huius ſeculi. Hæ ſunt Gentes, de q
De ſolicitudinibus huius vitæ. bus Ieremias in Trenis ait: Habitauit inter Gentes, nec inuenit requiem. Et in Na
Tren. 1. dicitur: Plures feciſti negotiationes tuas, quàm ſint ſtellæ cœli. Et Eccleſiaſtes: Fecit D
Naum 3. minus hominem rectum, & ipſe ſe immiſcuit infinitis quæſtionibus. Talibus diabo
Eccle. 7. ait: Incuruare & tranſeamus. Incuruantur enim à terrena, & amplexantur diuitiar
Iſaiæ 51. ſtercora, variis curis affliguntur, & immundis voluptatibus inuoluuntur, & idcirco
Tren. 4. men verbi Dei in cordibus eorum ſuffocatur. In terram bonam ſemen cadit, & orte
De ſemine cadente in terram bonam. facit fructum centuplum in his, ſcilicet, qui corde bono, quantum ad mediocres, & opti
quantum ad perfectos, audientes verbum, retinent, & fructum afferunt in patientia. O
nis enim virtus, vidua eſt & inanis, quam non patientia firmat, quæ cuſtos eſt o
nium virtutum. De his autem Dominus ait: Beati qui audiunt verbum Dei &
Lucæ 11. ſtodiunt illud. De hac terra dicitur in Geneſi: Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni,
Gene. 27. benedixit Dominus, deditque illi de rore cœli per contemplatiuam, & de pinguedine terræ
actiuam abundantiam. De qua Apoſtolus ad Hebræos: Terra ſæpè venientem ſuper ſe, bibe
Heb. 5. imbrem & germinás herbam oportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionem à D
Tertiũ quod agricola mane ſurgere debet. Excolatur igitur hæc terra diligenter, vt benedictioné à Domino recipiat. Copioſa enim be
dictio & fructus, vbertas vniuerſum laborem recompenſabunt. Reddet enim Dominus me
Sap. 10. dem laborum ſanctorum ſuorum: nec ſunt condigni labores huius ſeculi ad futuram glori
Rom. 8. quæ reuelabitur in illis. Sit igitur agricola ſtudioſus & ſollicitus, manè ſurgat, manè ſemi
ſem-

semen suum, secundum consilium Salomonis: Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce *Eccle.11.*
agrum tuum. Surgat igitur manè, vt dicere possit cum Propheta: Præuenerunt oculi mei ad te *Parab.24.*
diluculo. Iustus enim cor suum tradidit ad vigilandum diluculo. Et sponsus in Canticis ait: *Eccle.39.*
Manè surgamus ad vineas. Non sit igitur vanum ei surgere ante lucem, & præuenire Solem ad *Cant.7.*
benedictionem. Agricola enim, vt prædictum est, manè surgit. Agricola vilibus induitur, iu- *Sap.16.*
xta consilium Sapientis in Ecclesiastico: In vestitu ne glorieris vnquam, & in die honoris tui *Quartũ, quod agricola vilibus induitur.*
extollaris. Et Propheta: Posui vestimentum meum cilicium. Vnde B. Iob: In nidulo meo mo- *Iob 29.*
riar. Nidus enim asper & incultus est exterius, interius autem suauis. Altare enim de lapidibus *Exod.20.*
non politis præcepit Dominus fieri sibi. Et de Ioanne dicitur, quod habebat vestimentum de *Matth.3.*
pilis camelorum, & inde à Domino commendatur. Econtrà diues iste, qui epulabatur quo- *Mar.1.*
tidie splendidè, reprehenditur, quia induebatur purpura & bysso. Dominus enim natus, mox *Luca 4.* *Item 16.*
pannis vilibus est inuolutus: & Ioannes vidit Solem indutum sacco cilicino: & Dominus *Item 2.* *Apoc.6.*
primis parentibus fecit tunicas pelliceas. Agricola boues iugo iungit, quod spiritualiter spe- *Gene.3.*
ctat ad summum Agricolam, qui tanquam colonus venit in terram, vt ait Ieremias, & tot ha- *Quintũ, quod agricola boues iugo iũgit.*
bet boues, quot Prælatos, in agro Ecclesiæ laborantes. De quibus dicitur in Iob: Boues ara-
bant, & asinæ pascebantur iuxta eos, id est, simplices, & rudes populi. Principales autem & *Iere.14.*
fortiores boues erant duodecim Apostoli, qui significantur per duodecim boues æreos, qui *Iob 1.*
sustinebant luterem æneum ante fores templi Salomonis. Luter in quo abluebantur Sacer-
dotes, diuinam scripturam significat. De his bobus dicitur in Parabolis: Vbi boues non sunt, *3.Reg.7.* *Parab.14.*
præsepe vacuum est. Vbi enim Prædicatores desunt, corda subditorum à bonis spiritualibus
vacua sunt. Dicuntur autem Prælati boues, quia fortes, quia ruminant, dum in lege Domini
meditantur die ac nocte, quia findunt vngulam per discretionem & duplicem charitatem Dei, *Leuit.11.*
& proximi, & vtrumque testamentum recipiunt. Quia terram arant, id est, terrenorum cor-
da vomere prædicationis scindunt, quia iugo premuntur, sicut dicit Dominus in Euangelio:
Tollite iugum meum super vos. Et Ieremias: Bonum est viro cùm portauerit iugum Do-
mini ab adolescentia. Quia loris disciplinæ ad præsepe Domini ligantur. Quia paleam *Matth.10.* *Tren.3.*
comedunt, id est, scripturam, vel grossa & non delicata cibaria, quod præcipuè pertinet ad
eos, qui granum conferunt pauperibus & hospitibus, sicut Cistercienses paleam, id est, grossa
cibaria sibi retinentes. Quia immolantur carnem suam cum vitiis & concupiscentiis cruci- *Gala.5.*
figentes. Quia firmiter pedem figunt, ne labantur firmi, scilicet, in fide & recti corde, sicut
de sanctis animalibus Ezechiël ait: Pedes eorum, pedes recti, & planta pedis eorum, quasi
planta pedis vituli. Et quia cornibus duorum testamentorum ventilant hæreticos & ini- *Ezech.1.*
micos CHRISTI, quæ cornua in manibus eorum sunt, quia diuinas scripturas opere ad- *Abácuc 3.*
implent. De CHRISTO autem, qui fuit bos immaculatus pro nobis, sumptus ex ar-
mento Patriarcharum, spiritualiter dicitur cornua in manibus eius. Fuit enim bos cornutus, *Lucæ 10.*
non solùm propter duplicem naturam, sed quia cornua crucis in manibus habuit. Hic igi-
tur agricola boues iugo iungit, vnde & binos misit ante faciem suam, propter concordiam,
& dilectionem, & duo præcepta charitatis. Alij etiam agricolæ, id est, Prælati Ecclesiæ, bo-
ues, id est, fortia opera & exteriores actiones, sub iugo Domini iungunt, dum opera eo-
rum in vnum conueniunt, & ad Deum referuntur, coniuncta in fide & charitate. Alio-
quin non placerent Deo sine fide, quæ per dilectionem operatur. De his bobus in Deutero- *Heb.11.* *Gala.6.*
nomio dicitur: Non operaberis in primogenito bouis, id est, exterioris actionis primodia, in *Deut.15.*
exercitio publicæ actionis, non ostendens, propter humanum fauorem. Agricola stimulo
boues pungit, verbis, scilicet, diuinæ scripturæ. De quibus Salomon ait in Ecclesiaste: Ver- *Sextum, quod agricola stimulo boues pũgit.*
ba sapientis quasi stimuli, & quasi claui in altum defixi. De hoc stimulo dicitur in primo
Regum, quod faber ferrarius non inueniebatur in tota terra Israël: Philistæi enim cauerant, *Eccle.12.*
ne facerent Hebræis gladium, aut lanceam, & retunsæ erant acies vomerum & ligonum vsque *1.Reg.13.*
ad stimulum corrigendum. Philistæi enim, id est, dæmones, pro posse laborant, ne sit faber
ferrarius, id est, prædicator in Ecclesia Dei, & quod lanceæ & stimuli retundantur, ne boues
stimulentur. De hoc stimulo dicitur in Ecclesiast. Qui tenet aratrum, & qui gloriantur in iaculo *Eccle.38.*
stimulo boues agitat, boues, scilicet, illos, de quibus iterum in Ecclesiastico dicitur: De stercore
boum lapidatus est piger, id est, opprobriis & increpationibus Prælatorum, vel stercora boum *Item 22.*
dicuntur transitoria, quæ sancti tanquam stercora reputant, pro quorum illicita concupi-
scentia lapidabitur piger, quia spiritualibus otio torpet. Agricola tempestate aëris non abi- *Cant.8.*
gitur, quia aduersitatibus non cedit Prælatus. Aquæ enim multæ non potuerunt extin- *Septimum, quod agricola tempestate aëris non abigitur.*
guere charitatem, nec flumina obruent eam, sicut dicitur in Canticis. Et in Psalmis: Si con-
sistant aduersum me castra, non timebit cor meum. Et in Parabolis: Fugit impius nemine
persequente, iustus autem confidens, quasi leo, absque terrore erit. Econtrà de tumidis Præ- *Parab.28.*
latis, qui non sunt boues Domini, sed vaccæ diaboli, dicitur in Ecclesiaste: Qui obseruat ven- *Eccle.11.*
tum, non seminat: qui considerat nubes, non metet. Vento enim tentationum, & nubibus *Octauũ, quod agricola post laborem diurnum vespere domum reuertitur.*
aduersitatum exterriti, à bono opere cessant. Agricola post laborem diurnum, in vespere
domum reuertitur. Postquam enim exiit, ad actiuam debet reuerti contemplatiuam, vt
ingrediatur tabernaculum cum Moyse, & à concubitu Lyæ transeat ad amplexus Rache-
lis. Reuerti etiam debet ad domum conscientiæ, vt nõ tantùm intendat aliis, quod vacet sibi, *Num.6.* *Gene.29.*

Ezech.1. nec ab aliis habeatur, quod seipsum non habeat. Hoc est quod in Ezechiele dicitur: Anima-
lia ibant & reuertebantur. Ibant aliis prouidendo, reuertebantur sibi vacando, & conscien-
2.Cor.5. tias perscrutando. Hoc est quod ait Apostolus: Siue excedimus, excedimus Deo: siue sobrij
Iob 38. sumus vobis, scilicet, condescendendo vobis per actiuam. Et Iob: Nunquid mittes fulgu-
ra, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, assumus? Fulgura dicuntur sancti Prædicatores, pro-
pter terrorem comminationum, & choruscationem doctrinæ, & miraculorum, qui post-
quam mittuntur ad conscientiam, reuertuntur, & ad illum, qui misit eos, omnia opera sua re-
Nonum quod agricola à nociuis agrum purgat. ferentes ad ipsum. Agricola à nociuis agrum purgat, sicut in Ieremia dicitur: Nouate vobis
nouale, & nolite serere super spinas. Et Ieremiæ Dominus dicit: Constitui te super Gentes,
vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. Priùs enim euellenda
Ierem.44. sunt mala, & postmodum bona plantanda. Iuxta illud: Declina à malo, & fac bonum. Et
Item 1. in Ecclesiaste: Tempus plantandi, scilicet, bona, & tempus euellendi, quod plantatum est à
Eccle.3. diabolo, scilicet, mala. Agricola terram stercorat & impinguat, sicut in Euangelio dicitur de
Decimũ quod agricola terram stercorat et impinguat. ficulnea sterili: Domine, dimitte illam etiam hoc anno, vsque dum fodiam contra illam, & mit-
tam stercora. Et in Ecclesiastico dicitur: In lapide luteo lapidatus est piger, id est, duris in-
crepationibus improperant. Stercora etiam dicuntur diuitiæ, quas sancti tanquam stercora re-
Luca 13. putant, quæ congregatæ fœtent, dispersæ fœcundant. Quibus Prælati agrum stercorant & im-
Eccle.22. pinguant, dum eas pro Christo erogant. Iuxta illud: Dispersit, dedit pauperibus. Agricola
Vndecimum quod agricola terram euertit & arat. terram euertit & arat, dum corda auditorũ vomere prædicationis scindit & penetrat. Et Isaias:
Et conflabunt gladios suos in vomeres. Quod fit, quando igne spiritus sancti, gladio ver-
Dei, tanquam vomere spirituali, exarantur corda subditorum. Et in Michęa dicitur: Conflabunt
Isaiæ 2. dent gladios suos in vomeres, & lanceas suas in ligones. Et in Ecclesiastico dicitur: Fili à iu-
Micheæ.3. uentute tua accipe doctrinam, & vsque ad canos inuenies sapientiam, quasi qui arat, & qui se-
Eccle.6. minat accedet eam. Debet igitur terram euertere, vt pars prima rationis, quæ deprimebatur,
sursum eleuetur, & inferior pars, scilicet, sensualitas, deorsum reuertatur, sicut dicitur in Pa-
Parab.12. rabolis: Verte impios & non erunt, id est, non erunt impij. Hoc est quod dicitur in Iona:
Duodecimum quod agricola rectum sulcum facit. Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. Agricola rectum sulcum facit, quod fit quan-
do verbum Dei prædicatur recta intentione, non terrena cupiditate, vel humano fauore,
ex inuidia, & contentione. Non rectum sulcum, sed tortuosum faciebant illi, de quibus
Titum 1. Apostolus ad Titum: Vniuersas domus subuertunt, docentes quando non oportet, tur-
Iudic.15. lucri causa. Hi sunt vulpeculæ torruosæ incedentes, qui posita manu ad aratrum, retro a-
Lucæ 9. ciunt, scilicet, ad temporalia, & ideò distortum sulcum faciunt. Vnde Apostolus ad Colloss-
Colo.3. ses: Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu faci-
Thess.2. Et iterum ad Tessalonicenses: Ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo. Et ad
Phil.1. Philippenses ait: Quidam propter inuidiam & contentionem, quidam propter bonam vol-
De diuersitate prædicationum malarũ. tatem Christum prædicant. Cùm igitur quædam prædicatio quæstuosa, alia vana & super-
alia curiosa & stulta, alia subdola & hæretica, alia contumeliosa & contentiosa, alia scanda-
Decimum tertium quod agricola purum granum ad seminandum eligit. plena, quando, scilicet, vita prædicatoris, omnes huiusmodi prædicatores non rectum sulc-
faciunt, sed distortum. Agricola purum granum ad seminandum eligit, non superseminans
zania, non falsa veris admiscens, sicut faciunt hæretici & mercenarij prædicatores. De quibus
Isaias ait: Caupones tui miscent aquam vino. Et Apostolus ad Timotheum: In nouissimis
Matth.13. diebus descendent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum
1.Tim.3. hypocrisi, loquentium mendacium. Agricola ante se & in diuersis locis semen spargit, qui
Decimum quartũ quod agricola ante se, & in diuersis locis semen spargit. cautè loquitur, non attendens qualitates & circunstantias personarum. Non enim omnibus
morbis vna competit medicina. Vnde in Parabolis: Qui custodit os suum, custodit anima
suam, qui autem consideratus est ad loquendum, sentiet mala. Et in Psalm. Ascendunt mon-
Parab.13. & descendunt campi, quia pro modulo auditorum est prædicandum. Non enim omnia om-
2.Paral.4. bus, sed diuersa diuersis dicenda sunt. Non in vno loco totum semen spergendũ est. In templo
De diuersitate bonarum prædicationũ. enim Domini erant acetabula, phialæ & cyathi, id est, mordax increpatio, larga prædicatio
minor, secundum diuersitaté auditorum, temporũ, & locorum. Agricola in terram seminata
Decimũquintum quod agricola in terram seminatã semen non proiicit. semen suum non proiicit. Hoc est quod in Eccles. dicitur: Noli verbosus esse in multitudine
presbyterorũ. Et iterũ: Loqui in medio Magnatorũ non præsumas, & vbi sunt senes non mul-
tum loquaris. Docere enim doctos arrogátia & pręsumptio est. Vnde Iob ad verbosos ami-
suos: Non inferior vobis sum: quis enim hæc, quæ nostis, ignorat? Et iterũ: Secundum scien-
Eccle.7. tiam vestram & ego noui, nec inferior vestri sum. Et ad Romanos: Sic prædicaui Euãgelium
Item 32. hoc, non vbi nominatus est Christus, nec super alienũ fundamentum ædificare. Agricola ter-
Iob 12. operit. Sapientes enim, vt ait Salomon, abscondunt scientiam, ne indignis arcana reuelent.
Item 13. Dominus in parabolis loquebatur: Simile est regnum cœlorum, id est, diuina scriptura, thesau-
Rom.15. ro abscondito in agro. Et in Psalmo dicitur: Tenebrosa aqua in nubibus aëris, id est, obscura
Parab.10. sunt verba in sanctis scripturis, vnde & omnia vasa tabernaculi operiebantur à sacerdoti-
Decimum sextum quod agricola semen operit. bus, ne nuda viderentur vel portarentur. Sicut ait Dominus in Numero: Omnia vasa, qui-
bus minstrantur, in sanctuario inuoluent. Et paulò pòst: Tunc intrabunt filij Caath, vt porte-
Matth.13. inuoluta, & non tangant vasa sanctuarij, ne moriantur. Hoc est quod in Parabolis dicitur: Glo-
Num.4. ria Dei est, celare verbum: gloria Regum, inuestigare sermonem, id est, virorum spiritualium.
Parab.21.

Sec-

Semen præterea non operiunt, qui loquuntur, vt appareant & scientiam suam ostentent. Quicquid autem ab eis magno labore congregatur, vento elationis & vanæ gloriæ exsufflatur. Agricola rastro terram æquat. Sine acceptione enim personarum prædicandum est verbum Dei. Vnde Apostolus ad Thessalonicenses: Non enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis. Et in Psalmo: Oleum peccatoris non impinguet caput meum. Et in Euangelio: Sinite mortuos sepelire mortuos suos, scilicet per adulationem, quando laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur, magis diligentes fraudulenta oscula odientis, quàm verba diligentis, dicentes: Loquimini nobis placentia, videte nobis errores. Contra quos in Exodo dicitur: Ponat vir gladium super fœmur suum. Ite & redite à porta vsque ad portam per medium castrorum, & occidat vnusquisque fratrem suum, amicum, & proximum. Gladium verbi Dei ponat Prælatus super fœmur suum, resecando carnalia desideria, transeat de porta ad portam, de peccato in peccatum increpando. Porta enim mortis est peccatũ. Per mediũ castrorũ transeat, non declinando ad dexterã neq; ad sinistrã per acceptioné personarũ, sed gladio verbi Dei interficiat quoscunq; sibi propinquos, nulli parcens, sed sanguinem peccatorum effundens. Agricola fossato vel sepibus contra malas bestias agrum claudit, & Prælatus præmunire debet auditores contra insidias diaboli. Vnde in Ecclesiastico: Vbi non est sepes, diripietur possessio. Et in Ecclesiaste: Qui dissipat semen, mordebit eum coluber, id est, diabolus. Fossis igitur humilitatis, sepibus & muris patientiæ, & aliarum virtutum munienda sunt corda auditorum. Vnde in Parabolis: Per agrum pigri transiui, & maceria lapidum destructa erat. Et in Psalmo: Vt quid destruxisti maceriam eius, & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam? Agricola signa quædam, quibus terreantur aues, in agro ponit. Signo enim crucis, & virtute Dominicæ orationis debet dæmones abiicere, & frequenter exhortationi suæ debet orationis inserere, & verba passionis Christi, quibus dæmones valde confunduntur. De hoc signo dicit Isaias: Planum facite iter, eligite lapides, scilicet, peccato remouendo, leuate signum ad populum. Et in Ezechiële: Signa Thau super frontem virorum gementium & dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio eius. Omnem autem super quem videritis Thau, ne occidatis. Hoc igitur signo, importunas aues, id est, malignos spiritus, in sacrificio nostro cum Abraham debemus abigere, vt non noceant terræ, & mari, nec arboribus, quousque signati sunt serui Dei in frontibus eorum, qui hoc signo ab aliis discernuntur. Agricola semen iactum patienter expectat. Non enim desistere debet, vel desperare Prædicator, si non possit citò peccatores conuertere, sed instet oportunè, importunè. Verbum enim Domini nunquam reuertetur vacuum, si non inueniat filium pacis, pax eius reuertetur ad ipsum, & in fine nihilominus consequetur æternum præmium ab illo, qui magis pensat affectum quàm effectum. Vnde Iacobus in Epistola canonica: Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temperaneum & serotinum. Non igitur deficiat agricola, vel fatigetur in prædicatione, & expectatione. Lapides enim excauant aquæ, & alluuione paulatim terra consumitur, sicut dicitur in Iob: Sicut igitur gutta cauat lapidem, non vi, sed sæpè cadendo, ita continua exhortatione, corda dura penetrantur, & terrenitas paulatim consumitur. Si ergo prædicto modo spiritualis agricola diligenter excolat agrum suum, dabit fructum suum in tempore suo: fructum trigesimum in coniugatis, sexagesimum in viduis, centesimum in virginibus, & martyribus, & in viris perfectis, qui omnia pro CHRISTO reliquerunt. Centenarius enim numerus est perfectus, & ita qui seminant in hoc præsenti tempore in lachrymis, in exultatione metent. Nec apparebunt vacui in conspectu Dei sui, sed venientes, venient cum exultatione, portantes manipulos suos. Vos igitur fratres charissimi, sicut exeunt Prælati seminare semen suum, semen, scilicet, verbi Dei, ita & vos modo vestro exeatis seminare semen fructuosæ locutionis, & bonæ operationis, semen eleëmosynæ, & operum misericordiæ. Exeatis, non sicut coruus, qui de arca egressus est, & illectus cadauere, non est reuersus ad eum, qui misit eum, sed more Hebræorum exeatis de Ægypto tenebrarum & vitiorum, de carcere Pharaonis, vt iam non in luto luxuriæ, vel latere auaritiæ, vel palea superbiæ, ei de cætero seruiatis. Manè surgatis, expulsis tenebris peccatorum, & orta luce gratiæ, seminetis semen vestrum, alioquin vanum est vobis ante lucem surgere, nec erit semen vestrum, sed alienum, si à peccato mortali fuerit absorptum, vt merces vestras inutiliter congregatas mittatis in pertusum saccum. Induimini vilibus per abiectionem & humilitatem, & pœnitentiæ asperitatem. Boues vestros, corpus, scilicet, & animam, sub iugo Domini coniungatis, vt concorditer Deo seruiant. Sicut scriptum est: Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Stimulo verò boues pungatis, stimuletis carnis iumentum asperitate laboris, ne recalcitret: stimuletis corda vestra aculeo contritionis, & timore gehennæ, ne langueant. Attendite diligenter naturam terræ, & agri qualitatem. Scriptum est enim in Ecclesiastico: Si benè feceris, scito cui feceris. Non seminetis opera misericordiæ secus viam tritam. Nolite tuba canere ante vos, cùm facitis eleëmosynam, nesciat sinistra quid faciat dextra. Melius est seminare extra viam in secessu, vt conferantur eleëmosynæ verecundis pauperibus, quàm in via trita, in illis, qui absque vlla verecundia cum improbitate, nihil aliud faciunt quàm mendicare. Nolite inter spinas seminare,

Actuum 10. Iacob 2. 2. Thess. 2. Decimumseptimum quod agricola rastro terram æquat. Matth. 8. Lucæ 9. Parab. 27. Isaiæ 30. Exod. 32. Decimumoctauũ quod agricola fossis agrũ claudit. Eccle. 36. Eccle. 10. Parab. 24. Decimumnonũ quod agricola ponit signa ad terrendum aues. Isaiæ 62. Ezech. 9. Gene. 15. Apoc. 7. Vigesimum quod agricola patienter expectat semen. 2. Tim. 3. Iacob 4. Iob 14. De triplici fructu. Matth. 4. Exod. 33. Cõclusio cum moralis recapitulatio, scilicet, de semine bonorum operum. Qualiter seminanda sunt bona opera. Aggæi 1. Eccle. 12. Lucæ 8. Lucæ 8. Iere. 4.

sed desudet eleëmosyna in manu vestra, donec inueniatis iustos & bonos pauperes, quibus eleëmosynas erogatis, qui proximi vestri erunt in iudicio. Scriptum est enim in Ecclesiastico: Da bono, & non receperis peccatoré, in eo, scilicet, quod peccator. Non seminemus supra petram. Qui enim ingratis & obstinatis eleëmosynam tribuunt, & recte & meritum perdunt. Tales sunt histriones, quibus dare nihil aliud est, quàm dæmonibus sacrificare, & littus arare, & semen suum in sabulo spergere. Ipsi enim otiosi sunt, steriles, & infructuosi. Non igitur seminemus in sabulo, non seminemus in luto, non erogemus eleëmosynas immundis & luxuriosis, ne demus eis misericordiam luxuriandi. Agrum nostrum à nociuis purgemus, vt non tribuamus ad superfluitatem, sed ad necessitatem. Rectum sulcum faciamus, vt bona nostra tantum ad Deum referamus. Semen nostrum electum sit, & purum granum seminis. Immolantis enim ex iniquo, iniqua est oblatio. Non post tergum, sed ante faciem nostram semen proiiciamus, vt vita nostra, bona nostra pauperibus erogemus, hoc enim magis est meritorium, quàm post tergum, in morte, scilicet, seminare, quando nos non nostra relinquimus, sed ipsa relinquunt nos, nec ea possumus nobiscum deferre. In terram seminatam non superseminemus. Diuitibus enim dare nihil aliud est, quàm ebrio potum propinare. In diuersis locis seminemus, non solùm familiaribus nostris vel propinquis, sed extraneis & peregrinis, à quibus nullam expectamus remunerationem. Leprosis, pauperibus religiosis, quæ omnia pro proximo reliquerunt hospitalibus, in quibus Christi membra requiescunt, & in aliis locis & personis indigentibus, bona nostra tribuamus. Semen nostrum operiamus, vt non ad oculum hominum bona nostra faciamus. Agrum nostrum fossato humilitatis claudamus, vt cùm omnia benè fecerimus, non inde arroganter gloriemur, sed dicamus, quando serui inutiles sumus. Tempestate aëris non abiiciamur, non timore paupertatis, vel aliqua aduersitate ab operibus misericordiæ torpeamus. Semen iactum patienter expectemus, vt præmium nostrum in hoc seculo pro bonis nostris curemus recipere. Hæreditas enim ad quam festinamur in principio, in fine benedictione carebit, sed in Autumno æternæ retributionis, in plenitudine temporis, in tempore plenitudinis, quando fidelis Agricola in vespere post diurnum laborem in domum suam reuertetur, vt manducet panem in regno cœlorum, & sedebit ad mensam diuitis delitiis affluens, vt sicut adipe & pinguedine replebitur eius anima in fine. Præstante Domino, &c.

Eccle.12. *Lucæ 8.* *Eccle.34.* *Lucæ 19.* *Parab.20.* *Lucæ 14.* *Cant.3.*

DOMINICA IN QVINQVAGESIMA
THEMA DE INTROITV MISSAE, sumptum ex Psalmo.

Psal.30. & 70.

Esto mihi in Deum protectorem, & in domum refugij, vt saluum me facias, quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu, & propter nomen tuum dux mihi eris, & enuties me.

De triplici officio, triplicis temporis.

POST officium Septuagesimæ, quod repræsentat tempus culpæ & pœnæ, & maximæ illud, quod fuit ab Adam vsque ad Noë, & officium Sexagesimæ, quod est supplicationis, & clamoris, sicut prædictum est, & repræsentat tempus, quod fuit à Noë vsque ad Abraham, sequitur in hodierna Dominica officium Quinquagesimæ, quod repræsentat principaliter tempus, quod fuit ab Abraham vsque ad Moysen, quando mundus cæcus erat, nondum recepta luce, quem Dominus ex parte illuminauit, legem conferendo. Vnde in hodierno Euangelio legitur de cæco illuminato, & in Epistola de charitate, per quam fit animarum illuminatio. Terminatur autem hæc Quinquagesima in die resurrectionis. Tunc enim quasi in anno iubileo, hi qui hæreditatem amiserant, per CHRISTI mortem ad ipsam reuertuntur, quod signatur per numerum quinquagenarium, quæ requiem in lege adumbrat. Qui autem quinque sensus cum Decalogo in Dei obsequio seruauerit, ad ipsam libertatem reuertetur, quod figuratur per numerum quinquagenarium, cuius partes multiplicatiuæ sunt quinque & decem. Est autem hoc tempus satisfactionis, & remissionis, & quoniam pœnitentibus varia occurrunt impedimenta, diabolus enim derelectus surgit in scandala, hinc clamat Ecclesia pro filiis suis: Esto mihi in Deum protectorem. Petit autem principaliter quatuor à Domino, Protectionem in die belli, Refugium in tempore pacis, vt, scilicet, sit ei Dominus firmamentum in bello & actione, refugium in quiete. Petit præterea ducatum contra pericula viæ, & nutrimentum, ne deficiat in via: vnde & subiungit: Dux mihi eris, & enutries me. Attendens igitur homo fragilitatem suam, quia caro est, spiritus vadens & non rediens, attendens hostis, cum quo pugnat, fortitudinem, quia spiritus est, nec est potestas super terram, quæ ei comparatur, qui factus est, vt nullum timeret. Sicut dicitur in Iob: Expauescens præterea multitudinem hostium supra se, infra se, iuxta se. Supra se diabolum, infra se corpus, iuxta se mundum. Omnes autem contra se, clamat ad Deum, qui est ciuitas refugij, & turris fortitudinis à facie inimici, eripiens inopem de manu fortiorum eius, qui solus fortis est & potens in prælio, cuius potentiæ nemo resistit, qui protegit & saluat sperantes.

Mysterium de quinquagesima. *Leuit.25.* *De quadrupli ci petitione.* *De diuina protectione.* *Iob 41.*

ſperantes in ſe: ſicut dicitur in Exodo: Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. Non enim murmurare debet qui eſt in prælio, aut acie conſtitutus, ſi aliquādo vnum ſuſcipit ictum. Et Iſaias ait: Clamabunt ad Dominum à facie tribulantis, & mittet eis ſaluatorem, & propugnatorem, qui liberet eos. Ipſe enim eſt murus, & antemurale per diuinitatem & humanitatem, & propugnator ad ſaluandum. Et iterum: Ego ante te ibo, & glorioſos terræ humiliabo. De quo in Pſalmo dicitur: Tu humiliaſti ſicut vulneratum ſuperbum. Et in Deuteronomio dicitur: Diſperdet Dominus omnes gentes iſtas ante faciem veſtram, & poſſidebitis eas, quæ maiores & fortiores vobis ſunt. Et in Leuitico: Cadent inimici veſtri in conſpectu veſtro gladio. Clamat igitur ad Dominum, dicēs: Eſto mihi in Deum protectorē. Quaſi diceret: Qui tribulant me Domine, exultabunt, ſi motus fuero, ego autem in miſericordia tua ſperaui, qui nō permittit hominem tentari ſupra id quod poſſit. Qui dixiſti: Inimicus ero inimicis tuis. Et iterum: Obumbraſti ſuper caput meum in die belli. Sub vmbra alarum tuarum protege me, à facie impiorum, qui me afflixerunt. Alæ Domini ſunt miſericordia, amicos protegens, & iuſtitia inimicos deiiciens. Vel quia ex obſcuro & lucido corpore vmbra prouenit, ex Sole diuinitatis, & nube humanitatis, petit ſibi exhiberi contra feruorem tentationis vmbram refrigerij. Hęc eſt columna nubis, quę pręcedebat filios Iſraël in deſerto, de qua Iſaias ait: Et erit vir ſicut qui abſconditur à vento, & ſicut riui aquarum in ſiti, & ſicut vmbra petrę prominentis in terra deſerta. A vento enim & turbine tentationum abſcondimur, & refrigeramur in deſerto huius peregrinationis. Vmbra petræ prominentis, id eſt, Chriſti protegentis: Et rurſus Iſaias ait: Cùm tranſieris per aquas, tecum ero, cùm ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te. Hoc eſt quod in Pſalmo dicitur. Tranſiuimus per ignem & aquam: & induxiſti nos in refrigerium, per moleſtias ſiquidem aduerſitatis, & blandimenta proſperitatis. Per diem ſol non vret te, hoc eſt proſperitas blandiens atque alliciens, nec luna per noctem, id eſt, aduerſitas moleſtans, quæ per noctem deſignatur. Ipſe enim tanquam terebinthus expandit ramos ſuos contra ſolem vrentem per diem. In nocte verò eſt quaſi columna ignis, illuminans nos, & docens manus noſtras ad prælium: De quo prælio dicitur in Iob: Chaldæi fecerunt tres turmas & inuaſerunt camelos. Chaldęi qui interpretantur feroces, id eſt, dęmones, contra nos tres exercitus inſtaurant. Primum exercitum ducit mundus tanquam ſignifer eius, habens ſub ſe duos capitaneos, ſuperbiam & auaritiam. Secundum ducit caro, habens ſub ſe duos capitaneos, gaſtrimargiam & luxuriam. Tertium ducit ipſe diabolus, habens ſub ſe tres capitaneos: inuidiam, iram & acediam. In caſtris ſuperbię, eſt gens elata, inanis, & inflāta, quæ ſunt inanis gloria, inobedientia, iactantia, hypocriſis, arrogantia, ſingularitas, nouitatum pręſumptio, & his ſimilia. Hæ gentes tela habēt agilia & quaſi arundinea. In caſtris auaritiæ, eſt gens impia & violenta, quæ ſunt furta, rapina, vſura, dolus, mendacia, periurium, proditio, ſollicitudo ſuperflua, ſymonia & his ſimilia. Hę gētes habent tela recurua & attrahentia. In caſtris Nabuzardan, in caſtris, ſcilicet, gaſtrimargiæ, eſt gens ſordida, & immunda, quæ ſunt: Ebrietas, crapula, hebetatio ſenſus, multiloquium, ſcurrilitas, inepta lętitia, immunditia & ſimilia. In caſtris luxuriæ eſt gēs fœtida, & obſcœna, fornicatio, adulterium, inceſtus, vitium contra naturam, ſacrilegium, cæcitas mentis, inconſideratio, inconſtantia, præcipitatio, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſeculi, deſperatio futuri, & ſimilia. Hæ gentes habēt ſagittas ſulphureas, in ſummitate mellitas. In caſtris dioboli eſt gens iniqua, crudelis & malitioſa. Sub inuidia enim militant, exultatio in aduerſis, triſtitia in proſperis, detractio, murmuratio, ſuſurratio, rancor, ſuſpicio, accuſatio, & ſimilia. Sub ira militant rixæ, contumeliæ, indignatio, clamor, blaſphemiæ, lites, odia, homicidia, & conſimilia. Sub acedia militant, triſtitia, obduratio cordis, ſomnolentia, tędium boni operis, inutiles cogitationes, puſillanimitas, impœnitentia, ignorantia, torpor, curioſitas, ocium, euagatio, diſſolutio, & ſimilia. Hæ gentes habent ſpicula ignea, acuta, & felle toxicata. Clamat ergo ad Dominum anxius & trepidus homo, & in periculis innumeris conſtitutus. Eſto mihi in Deum protectorem, apprehende arma & ſcutum & exurge in adiutorium mihi, Arma & ſcutum, id eſt, corpus humanum apprehēdit Dominus, vt pugnaret contra dialolum. Oppoſuit manus & pedes & latus, vt in ſe reciperet vulnera, vt nos cuſtodiret vt pupillā oculi, ſicut ipſe prædixerat per Zachariā Prophetā: Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. Vt enim pupillam oculi ſui poſſit homo cōſeruare, omnia membra ſua non metuit opponere. Scutum Domini eſt bona eius voluntas, ſufficit pugnanti gratia eius, ſicut ſcriptum eſt: Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos. Si enim Deus pro nobis, quis contra nos? Scutum eius eſt veritas, de qua ſcriptum eſt: Scuto circundabit te veritas eius, veritas in corde contra duplicitatem, in ore, contra falſitatem, in opere, contra vanitatem. Scutum Domini eſt ipſius verbum, ſicut ſcriptum eſt in Prouerbiis: Sermo Dei ignitus clypeus eſt omnibus ſperantibus in ſe. Scutum Domini eſt fides, de quo Apoſtolus ait: In omnibus ſumētes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela inimici ignea extinguere. Dicit ergo Chriſti miles: Eſto mihi in Deum protectorem. Glorifica manum & brachium dextrum, extolle aduerſarium, & afflige inimicum. Iuxta illud: Deieciſti eos, dum alleuarentur, Deus meus, pone illos vt rotam. Quoniam autem Deus noſter refugium eſt & virtus, non ſolum virtus in prælio, ſed refugium reuertentibus à bello: & eum qui venit ad ſe, non eicit foras, adhuc clamat & ſupplicat, dicens. Et in domum refugij vt ſaluum me facias, hoc eſt quod dicitur in Iob: Pone me iuxta te, &

Exod. 14. Iſaiæ 19. Iſa. 26. Iſa. 45 Deut. 11. Leuit 26. 1. Cor. 10. Exod. 23. De alis Domini. Num. 9. Iſaiæ 32. Iſaiæ 43. Eccle. 24. Iob. 1. De triplici exercitu diaboli. De caſtris ſuperbiæ. De caſtris auaritiæ. De caſtris gulæ. De caſtris luxuriæ. De caſtris diaboli. De caſtris inuidiæ. De caſtris iræ. De caſtris acediæ. Zach. 2. De multiplici ſcuto Domini Rom. 8. Prouer. 30. Ephe 6. Eccle. 35. De diuino refugio. Ioan. 6.

Isaias 3. cuiusuis manus pugnet contra me. Et Isaias: Tabernaculum in vmbraculum diei ab æstu & in securitatem & in absconsionem à turbine & à pluuia. Petra enim, id est, Christus refugium *1. Cor. 10.* est herinaciis, id est, spinosis peccatoribus, qui sunt in asperitate pœnitentię. Et lepusculus plebs inualida collocat cubile suum in Petra, sicut dicitur in Parabolis: Imminente enim diluuio, fu- *Prouerb. 30. Gene. 7.* giendum est ad hanc arcam, & contra infernales accipitres nidificandum est in summo fora- *Iere 48.* mine petræ. Columba enim Christi habitat in cauerna maceriæ, & in foraminibus petræ, vt in fide passionis euadat omnia pericula inimici, sicut scriptum est: Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Et iterum: Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cœli *Ioan. 6.* commorabitur. Vnde Petrus: Domine ad quem ibimus, verba ęternæ vitæ habes? Iuxta illud: Quid faciam miser, vbi fugiam nisi ad te Domine. Ipse est auxilium miseris, requies fessis, por- *Dominus multiplici benignitate recipit ad se confugientes.* tus naufragis, hospitium peregrinis, in labore requies, in ęstu temperies, in fletu solatium, conferens infirmis sanitatem, cęcis illuminationem, clausis apertionem, metuentibus securitatem, indigentibus abundantiam, dubiis certitudinem, nudis vestimentum, esurientibus cibum, exulibus refugium. Vnde & in cruce brachia habuit extenta, vt omnes ad se venientes in amplexus reciperet, sicut ipse ait, venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. Ipse enim ędificauit domum, misit ancillas, id est, suaues & humiles Apostolos, vt vocarent ad arcem & ad mœnia ciuitatis. Si quis est paruulus, veniat ad me, vbi enim ego sum, illic & minister meus erit. Vnam ergo petamus à Domino vt inhabitemus in domo eius omnibus diebus vitę nostrę, beati enim *De domo refugii.* qui habitant in domo tua Domine. Quoniam autem ipse est domus refugij, fugiamus ab ipso ad ipsum, ab ipso irato ad ipsum placatum, à verberibus patris ad vbera & sinum matris, ab eius iustitia ad eius misericordiam. Hæc est domus illa, quæ contra flumina & inundationes pluuiarum, contra ventos & spiritus procellarum benè fundata est supra firmam petram, cuius fundamentum Christus est & Christi fides, parietes autē timor à dextris in prosperis, & spes à sinistris in aduersis, vt in die malorum non simus immemores bonorum. Tectum autē est charitas supereminens, quæ operit multitudinem peccatorum. Septem columnæ sunt septem dona spiritus sancti. Ostium humile, Christus, per quod nemo sano capite potest intrare nisi se inclinauerit vt efficiatur sicut paruulus. Fenestrę domus, quinq; animæ sensus, per quos extrinsecus intuemur, & cū omni cautela custodire debemus, vt simus quasi columbę ad fenestras nostras, ne mors intret ad nos per ipsos. Ad hanc ergo domum cōfugiamus, huius domus decorem diligamus, in hac domo humiliter conuersemur vt eligamus abiecti esse in domo Domini, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Mala enim sunt tabernacula, non *De mala domo.* bona domus, de qua fumus, stillicidium & mala vxor eiiciunt. Fumus superbiæ, mala vxor sensualitatis indomitæ, stillicidium suggestionis diabolicæ, quæ non permittunt peccatorem quiescere in domo propriæ conscientiæ. Habitemus ergo in domo refugij, in qua clauso ostio oremus patrem nostrum, qui videt in abscondito. In hac enim domo æquè gloriatur discinctus in pace, sicut accinctus in bello. Vnde in libro Sapientiæ dicitur: Intrās in domum meam, conquiescam in illa. Hæc est domus refugij, infirmorum ad sanitatem, sauciatorum ad medelam, in cuius stabulo verus Samaritanus infirmum custodiri præcepit, vt in eodem stabulo sua stercora deponeret per confessionem, & fumo pęnitentię restitueretur sanitati. Ad hanc autem domum non de se præsumentes, sed de Christi gratuita pietate confidens petit, vt ducatur, dicens: Propter nomen tuū Domine dux mihi eris. Ipse enim est via, & viator, & viaticum, & co- *De ductu diuino. De diuersis modis deducendi.* mes iucundus in via & dux viæ. Deducit enim animam terribilis iudex ad carcerem vel ad tribunal suum, vt territam purget per spiritum timoris. Ducit ad templum suum Deus verus, vt in spiritu & veritate colatur per spiritum pietatis. Adducit auditorium suum magister bonus ad apprehendendam disciplinā per spiritum scientię. Educit ad agrum suum Dominus, potens ad exercitandum in operibus bonis per spiritum fortitudinis. Inducit in domum suam magnus paterfamilias ad habitandum vnius moris in domo ecclesiæ per spiritum consilij. Introducit in cellaria sua Rex ditissimus ad scrutandas scripturas, & mystica quæque penetranda per spiritum intellectus. Perducit in cubiculum suum sponsus amantissimus, ad fruendum *De diuersis Domini habitaculis.* gratissima sua præsentia per spiritum sapiētię. Ipse enim est iudex in prætorio, Sacerdos in templo, Magister in auditorio, Dominus potens in prælio, paterfamilias in domo, Rex diues & abundans in cellario scripturarum, sponsus in cubiculo, amicus in thalamo, puer in pręsepio, redemptor in patibulo, quies in sepulchro, Rex in throno, Deus in cœlo. Quoniam infinita sunt pericula in via, sicut scriptum est: in via hac qua ambulabam, abscōderunt superbi laqueum mihi. Et Iob ait: Abscondita est in terra pedica eius & decipula super semitam: latrones enim vi- *De via ad Deum & impedimentis viæ.* atoribus insidiantur, iuxta iter scandalum & laqueos ponendo: sicut petiit protectionem in bello & refugium in domo, & in via ducatū petit ab eo, qui deducit velut ouem Ioseph, vt possit dicere cum Propheta: Tenuisti manum dexteram meam, & in volūtate tua deduxisti me, ardua est via, dux mihi eris, alas tribuendo, longa est via, dux mihi eris, longanimitatem conferendo, Angusta est via, dux mihi eris, gibbum cameli auferendo. Difficilis est via, dux mihi eris fortitudinem & patientiam ministrando, periculosa est via, dux mihi eris discretionem prębendo, docendo me per Prophetam dicentem: Hæc est via, ambulate in ea, non declinetis ad dexteram, nec ad sinistram. Tenebrosa est & lubrica huius seculi via, dux mihi eris, lumen pręběndo. *Ioan. 8.* Qui enim sequitur te, non ambulat in tenebris. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. No-

ctam. Notã facies mihi viã in qua ambulẽ, in qua gradiar, firmabis ſuper me oculos tuos. Pręcedes me in colũna nubis & ignis. Tu dixiſti per Prophetam: Viã facite, prębete iter, declinate de ſemita, auferte offendicula populi mei. *Iſaiæ 57.* Igitur propter nomen tuum dux mihi eris. Non ſolum autem duces per viam, ſed enutries me ne deficiam in via, vt poſt diurnum laborem in menſa tua cibum capiam. *De nutrimento diuino.* Domine qui paſcis me à iuuentute mea, in loco paſcuę ibi me collocabis, & adipe frumẽti ſatias me, vt comedam hircos cum medulla tritici, id eſt, opera miſericordiæ. Lactucas agreſtes cum corpore Chriſti. Facies mihi in monte tuo conuiuiũ pinguium medullatorum, conuiuium vindemiæ defecatæ, vt edam pinguedinem humanitatis cum medulla diuinitatis, in terra fluente lac & mel, & bibam vindemiam defecatam, puri & pretioſi ſanguinis tui. Tu enim dediſti filiis Iſraël carnes in veſpere mundi, & manna in mane, effugatis tenebris malitię, & illuceſcente luce gratiæ. Butyrum enim & mel comedet, vt ait Iſaias: omnis qui relictus fuerit in medio terræ, butyrum humanitatis & mel diuinitatis, vt ſint pingues ſibi & dulces aliis. Enutries me pane filiorum, qui non eſt dandus canibus. Paratum eſt prandium, myſterium incarnationis impletum eſt. Tauri & altilia occiſa ſunt ſancti, ſcilicet, actiui & contemplatiui, quorum reficimur exemplis. Dominus eſt nutrix noſtra: ſicut ipſe per Prophetam ait: Ego nutritius Effraim, in brachiis meis portabo illum. Et Iſaias: ad vbera portabimini & ſuper genua blandietur vobis. *Dominus nutrix noſtra. Ozee. 11. Iſaias. 66.* Nutrix enim puerum lactat, cuſtodit, diligit, portat, dulciter tractat, oſculatur, eius infirmitates ſuſtinet, à fletu, minis & promiſſis cõpeſcit, amplexatur ire, & loqui docet, quocunque pergit, illuc oculum dirigit, aliquãdo permittit cadere, vt teneat caſurum, irata miſeretur, lachrymãtem & offenſum reuocat, oculos tergit, in ſinum leuat, cibos præmãdit. *De diuerſis proprietatibus nutricis quæ ſunt. 17.* Lactat nos Dominus, ſicut dicitur in Ozee: Lactabo eam & adducam in ſolitudinem, & loquitur ad cor eius. *Prima proprietas.* Cuſtodit, ſicut ſcriptum eſt: Dominus cuſtodit te, Dominus protectio tua. *Secunda.* Diligit, vnde Ozee: Diligam eos ſpontaneè. Portat, vnde Iſaias: vſque ad ſenectam ego ipſe, & vſque ad canos portabo, ego feci & ego feram. *Tertia.* Dulciter tractat, quia ſuauis Dominus vniuerſis. *Quarta.* Vnde Iſaias: Calamum quaſſatum non conteret, & linum fumigans non extinguet. *Quinta.* Oſculatur, vnde in Euangelio prodigo filio reuertenti occurrens cecidit pater ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum. *Sexta.* Eius infirmitates ſuſtinet. Vnde Iſaias. Verè languores noſtros ipſe tulit. Et Apoſtolus: Non habemus Pontificẽ, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris. *Septima.* A fletu, minis & promiſſis compeſcit. Vnde Iſaias: Quomodo ſi cui mater blandiatur, & ego cõſolabor vos. *Octaua.* Et in Parabolis: Date ſiceram mœrentibus, & vinum his qui amaro ſunt animo, bibant & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ. Inebriat enim Dominus animas vt obliuiſcãtur dolores huius ſeculi, & gaudeant in Domino. Vnde Iſaias: Spiritus Domini ſuper me, vt darẽ eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu. Amplexatur paruulum. *Nona.* Vnde in Cãticis: Læua eius ſub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Ire, & loqui docet. *Decima.* Vnde in Euãgelio: Dabitur vobis in illa hora quid loquamini. Et Iſaias: Lingua balborum velociter loquetur. Et in Pſalmo: Statuit ſupra petram greſſus meos. Quocunque pergit, illuc oculũ dirigit. *Vndecima.* Iuxta illud: In via hac, qua gradieris firmabo ſuper te oculos meos. Permittit cadere, vt teneat caſurum. Iuxta illud: Cùm ceciderit iuſtus, non collidetur, quia Dominus ſupponit manum ſuam. *Duodecima.* Vnde proſtrauit Saulum: ſed ſubleuauit Paulum. Et Petrus negauit, vt fortior ſurgeret. Irata miſeretur. Iuxta illud: Non continebit in ira miſericordias ſuas. *Decimatertia.* Et Iſaias: Ad punctum in modico dereliqui te, & in miſerationibus magnis congregabo te. Lachrymantem & offenſum reuocat. Vnde Iſaias: In indignatione mea percuſſi te, & in tribulatione tua miſertus ſum tui. *Decimaquarta.* Et in Iona: Putáſne benè iraſceris tu? Oculos tergit: ſicut dicitur in Apocalypſi: Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum. *Decimaquinta.* Et Iſaias: Plorans nequaquã plorabis. Et iterum: Complebuntur dies luctus tui. In ſinum leuat, ſicut ait Iſaias: Ad vbera portabimini. *Decimaſexta.* Cibum paruulo maſticat, exponendo diuinas ſcripturas. *Decimaſeptima.* Catelli enim edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. De his autem qui hunc cœleſtem cibum maſticare negligunt. Dicit Ieremias: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Epiſtola. 1 Corinth. 13.

Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, & cymbalum tinniens.

IN hodierna Epiſtola ſupra alia Dominica in Eccleſia Dei fidelibus diſtributa commendat Apoſtolus charitatem ſumpta occaſione ex eo quod Corinthij variis linguis loqui & facere miracula, & quædam chariſmatum dona deſiderabant, cum quibus & ſine quibus poteſt eſſe ſalus: ſine charitate autem quæcunque alia dona habeantur, non eſt ſalus. *De eminẽtia charitatis.* Vnde exhortatur eos, vt æmulẽtur chariſmata meliora, inter quę principatũ obtinet virtus charitas. Hęc eſt enim eminentior via qua itur ad Chriſtũ, ſine qua nõ prodeſt loqui linguis, ſicut non prodeſt campanæ quod tunditur aliis ſignum faciens, imo quãdoque & ſi aliis prodeſt, ſibi obeſt, dum percutiendo frãgitur, vel vſu inueteratur. Similiter & cymbala ſonãtia, alios delectant, ſeſe autem mutuo non iuuant. Qui enim ſine charitate prædicat, ſiue terrena loquatur, quod eſt loqui

linguis hominum, siue cęlestia & profunda mysteria, quod est loqui linguis Angelorum. Prælati enim Angeli in scriptura appellantur, non plus ei prodest, quàm si per canalem lapideum fluat aqua ad hortos irrigandos, ipso canali sicco & sine fructu remanente. Qui enim sine charitate alios docet, velut lignum putridum lucet, sed non ardet, loquens velut dęmonium in phanatico, velut spiritus immundus in idolo emittens voces stridulas, asininas & inconcinnas.

Rom. 2.
Quod alia charismata sine charitate non prosunt.
Luc. 12.
Math. 23.
Iac. 1.
Matth. 7.
Lucæ 13.

De his ait Apostolus: Qui alios doces, teipsum non doces? Qui prædicas non furandum, furaris: non męchandum, męcharis. Pari modo prophetias intelligere vel quamcunque scientiam habere sine charitate non prodest, sed magis obest. Scientia enim inflat, charitas ædificat. Seruus sciens voluntatem Domini & non faciens, vapulabit multis. Tales enim qui sciunt & non faciunt, qui clauem scientiæ habent, ipsi autem non intrant, nec alios intrare sinũt: descendentes in infernum apertis oculis, id est, videntes. Similiter fidem habere sine charitate non prodest, hæc est enim fides dęmonum, qui credunt & contremiscunt. Vnde Dominus in Matthęo, Multi dicẽt mihi in illa die, Domine, Domine, nónne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dęmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? & tunc confitebor illis quod non noui vos. Qui enim sine veste nuptiali, id est, sine charitate reperietur, à nuptiis eiectus, in tenebras exteriores proiicietur. Fides igitur vel alia dona sine charitate, est quasi mensa sine pane, hortus sine rore, auis sine pennis, corpus sine spiritu, arbor sine fructu, nauis sine velo, domus sine tecto. Similiter omnes facultates suas pauperibus distribuere, vel corpus suum ita quod ardeat, tradere: non prodest sine charitate. Opera enim mortui mortua sunt. Charitas autem sicut est vita animarum, ita est & vita operum. Hæc est enim fons signatus, cui non cõmunicat alienus, quę sola diuidit inter filios regni & filios perditionis. Hęc est statera in manu Domini, mensura in foro paradisi. Secũdum enim mensuram charitatis remetietur nobis. Qui enim plus diligit, plus recipit. Hæc est verbum abbreuiatum, quod fecit Dominus super terram. In vno enim mandato charitatis omnia mandata cõplentur. Qui autem in hoc vno offendit, factus est omnium reus. Sine charitatis auro omnis moneta operum falsa est & reproba. Omnis facies animę exanguis & pallida, nisi minio charitatis fuerit colorata. Hæc est enim coccus bis tinctus in velo templi, & in veste sacerdotali. Bis tinctus dicitur, propter duo mandata charitatis. Hęc est ignis ex ipso altari, quo omnia sacrificia præcipiuntur adoleri, qui semper in altari cordis iubetur accendi, sacerdotibus ligna ministrantibus: ligna, scilicet, verborum Dei, quibus in nobis accenditur & conseruatur ignis charitatis. Ligna præterea sunt beneficia nobis à Deo exhibita, quorum recordatione ignem charitatis debemus in nobis accẽdere, quæ sunt bona corporis, bona temporis, bona gratiæ, bona gloriæ. Ecce ignis & ligna, quæ si quis habuerit, Dominus prouidebit ei victima holocausti. Charitas enim nunquam est otiosa, semper proficit, semper in motu est, velut ignis. Hoc igne pellitur frigus, quod habuit Petrus dum calefaceret se ad prunas: non solùm autem frigus, sed & ignis contrarius, hoc igne expellitur: naturale enim est, quod calor calore expellitur. Hæc est fons hortorũ irrigãs omnes arbores Paradisi, fluuius aquæ viuentis, salientis in vitam æternam, id est, salire facientis. Fluuius impetus lætificat ciuitatem Dei, quasi hortus Paradisi terra coram ea, & post ipsam solitudo deserti: ipsa enim deficiente, anima quasi desertum sterilis permanet in ariditate. Hæc est fons egrediens de domo Domini, irrigans torrentem spinarum, sicut dicitur in Ioël, torrentem, scilicet, spinarum sensualitatis, ponens Ægyptum, scilicet, mundum in desolationem, sicut scriptum est: Renuit consolari anima mea, id est, in temporalibus habere consolationem. Vnde in Psalmo dicitur: Carbones desolatorij. Hæc est fons patens domui Dauid, & habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatæ, sicut dicit Zacharias. Hæc est Paradisus delitiarum, arbor bona, quæ fructus bonos facit, sicut sensualitas arbor mala est, quæ fructus malos facit. Sine charitatis humore mentietur opus oliuæ, & arua liberi arbitrij non afferent cibum. Hæc est ager plenus, cui benedixit Dominus, de quo ipse ait: Et pulchritudo agri mecum est. Hęc est oleum sine quo repelluntur virgines fatuæ: sine autem hoc oleo panis in craticula, non potest manducari. Hoc oleum suauem reddidit craticulam S. Laurentij: hoc melle dulces fuerunt D. Stephano lapides torrentis. Hæc est porta Paradisi, zona aurea, qua præcingi debemus ad maxillas, canticum suauitatis, canticum, scilicet, Domini, quod non potest cantari in terra aliena, in terra, scilicet, Babylonis, in terra mortalis peccati. Hæc est coangustatum stratum, quod cum sponsa nõ nisi spõsum operit. Altare de quo non habet potestatem edere, qui tabernaculo corporis deseruiunt. Hæc est fermentum, quod acceptum mulier, abscondit in farinæ tribus satis, donec fermentaretur totum. Bona enim opera cogitationis, locutionis, & exterioris operationis, charitate informantur, & in saporem & feruorem charitatis conuertuntur. Hæc est illa mulier, quæ Dominum tangit, sine hac turba bonorum operum Dominum premit, non tangit: sine hac securis posita ad radicem arboris, omnem arborem, tanquam infructuosam, secabit, id est, Christus, cuius manubrium humanitas, ferrum diuinitas, acumen iudicium districtæ & subtilis discretionis. Hæc est illa pretiosa margarita, quam, qui inuenit, vendens omnia, ipsam emit. Aliarum virtutum gemmę sine hac, quasi degeneres à Domino reprobantur. Hæc est aurum in arca testamenti, quo auro includitur lapis pretiosissimus, id est, Christus, qui est quasi gemmula carbunculi in ornamento huius auri. Hæc est ros in vellere, pluuia in nube, mel in fauo, odor in balsamo, ignis in rubo, oleum in lampade

Quod opera misericordiæ non prosunt sine charitate.
Cantic. 4.
Prouerb. 5.
De commendatione charitatis & quibus comparatur.
Matth. 7.
Mar. 8.
Lucæ. 6.
Isa. 10.
Iacob. 2.
Quod charitas statere, auro, cocco bis tincto & igni comparatur.
Exod. 26.
Leuit. 6.
Quibus modis charitas accendatur.
Commendatio charitatis & multiplex eius cum variis rebus assimilatio.
Quod charitas fonti & fluuio comparatur.
Ioël. 4.
Zacha. 13.
Gene. 27.
Quod charitas oleo, pani, & melli comparatur.
Quod charitas portæ paradisi, zonæ aureæ & cantico nouo comparatur.
Quod charitas lecto sponsi, & pallio, altari & fermento comparatur.
Quod charitas mulieri tangenti Dominum & margaritæ comparatur.
Quod charitas auro in arca, rori in vellere, pluuiæ in nube, melli in fauo, odori in balsamo, igni in rubo, oleo in lampade, vnguento in capite comparatur.

in lampade, vnguentum in capite, quod non solùm descendit in barbam veri Aaron, id est, in Apostolos, sed in oram vestimenti eius, id est, in alios Prælatos, Doctores, & vsque in fimbrias vestimenti, id est, in minores, & similes. Hoc enim vnguento non solùm caput & pedes Christi vnguntur, sed & totum corpus eius perfunditur. Hæc est quæ malleis tribulationum dilatatur, & est velut species aromaticæ, quæ quantò magis tunduntur, tantò maiorem ex se spirant odorem, velut cùm vnguenta bulliunt. Charitas enim patiẽs est, hæc est vnctio suauitatis, omnem asperitatem tollens. Charitas enim benigna est, non æmulatur, non agit perperam, hoc est peruerse. Hæc est enim vita, suum contrarium perimens, id est, peccatorem, mortem, & idcirco relegat ab anima omnem peruersitatem. Hæc vnctio timores sedat. Charitas enim non inflatur, non est ambitiosa, vt aliis velit præponi : hoc oleũ latè ad alios diffunditur. Charitas enim non quærit quę sua sunt: hoc vnguento pelles Salomonis delibutę, id est, tabernaculum animæ, extenduntur & dilatantur. Charitas enim omnia sustinet, id est, per longanimitatem expectat: hoc vnguento omnis liuor & dolor in anima mitigatur. Charitas enim non irritatur, non cogitat malum : hoc oleo conscientia serenatur & illustratur. Charitas enim non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: hoc igne spiritus roboratur. Charitas enim omnia pro veritate suffert: fortitudine enim cibi huius ambulamus, & nõ deficimus in hac via: hæc est ignis illuminans fidem & sursum attollens spem. Charitas enim omnia credit, quæ veritas persuadet, omnia sperat, quæ veritas expectat. Hæc est columna stabilitatis & porta speciosa quæ sola remansit, muris Hierusalem destructis. Charitas enim nunquam excidet: Ignis enim qui est in Syon, id est, in præsenti Ecclesia, erit caminus in superna Hierusalem. Nunc autem manẽt tria hæc, fides, spes, charitas. Fides euacuabitur, quando quod credimus, facie ad faciem videbimus, non per speculum in ænigmate, sicut modò creatorem ex parte cognoscimus per creaturas & obscuras allegorias, tũc autem cognoscemus sicut & cogniti sumus, id est, ipsum, sicut est, videbimus. Spes similiter cessabit, quando, quod speramus, possidebimus & videbimus. Teste enim Apostolo: Spes quæ videtur, non est spes . Quod enim videt quis, quid sperat: Charitas verò nunquam excidet, semper manebit. Martha enim deficiente, Mariæ pars non auferetur. Post hanc vitam Martha fodere non valebit, mendicare erubescet, quia tunc non dabitur facultas operandi vel fiducia deprecandi. Erit ergo charitas æterna, quæ nũquam excidet. Vnde Isaias: Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? Sicut enim in inferno sempiternus horror inhabitat, ita in æterna beatitudine sempiternus est charitatis ardor, qui hîc inchoatur, & ibi perficitur. Maior ergo omnium est charitas tanquã oleum supernatans, auis volans super pennas ventorum, via supereminens & omnes virtutes transcendens. Multæ enim filiæ congregauerunt diuitias: hæc sola supergressa est vniuersas. Hæc est enim supremus gradus in scala Iacob, cui Dominus innititur, quia sine hac alias virtutes non reputat. Quod enim fides inchoat, spes erigit, charitas consummat & perficit. Dicit fides, apud Deum sunt bona æterna & inuisibilia: dicit spes, mihi debẽtur illa: dicit charitas, curram & accipiam ea. Fides in domo Domini fundamentum ponit : spes parietes erigit : charitas tectum superponens ædificium consumat & perficit. In fide arbor radicatur, in spe floret & erigitur, in charitate fructificat & dilatatur. Granum enim sinapis, id est, semen fidei inchoat arborem , quæ attollitur per spem, sed inutilis prorsus est, nisi dilatetur & fructificet per charitatem. Hoc sinapis granum modicum est per humilitatem, sed feruidum per charitatem . Quantò autem magis tunditur, tantò magis feruet & acuitur. Quia dum superbit impius, tundendo & affligendo incenditur pauper, & feruentior efficitur tollerando. Sicut autem fundamentum sine parietibus & tecto, & radix sine trunco & fructu esse potest, ita fides sine spe & charitate. Dęmones enim peruersi atque desperati homines credunt, sed nec sperant, nec diligunt . Spes autem sine fide esse non potest. Nemo enim quod non credit, sperat, vel diligit. Sed & charitas sine spe esse non potest. Multa enim speramus, quæ nondum per charitatem diligimus. Primum igitur sine secundo & tertio, secundũ sine tertio esse nõ potest, sicut nec arbor sine radice & stipite nequaquam potest fructificare. Sunt autem fides & spes tantũ de inuisibilibus. Charitas autẽ tam ad inuisibilia quàm ad visibilia extenditur. Fides autem de præsentibus & futuris tam ad eum qui credit, quàm ad alia pertinentibus . Spes autem tantum de futuris, quæ nos consecuturos speramus, & de quibus fiduciam habemus, vt optimè valeamus.

De multiplici effectu charitatis cum expositione literæ.

3. Reg. 19.

Quod aliis deficientibus charitas remanebit.

Rom 8.
Lucæ. 10.
Lucæ. 16.

Isa. 32.
Iob. 10.
De maioritate charitatis.
Prouerb. 31.

Gene. 28.
De collatione fidei, spei & charitatis.

Matth. 13.
Mar. 3.
De grano sinapis, id est, de fide quæ feruet per charitatem.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Lucam.

Assumpsit Iesus duodecim discipulos suos, & ait illis: Ecce ascẽdimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt de filio hominis per Prophetas, &c.

PLANTAVERAT Dominus paradisum voluptatis à principio, sicut legitur in Genesi. Paradisus voluptatis, quæ etiam regnum cœlorum dicitur, vt ibi: Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, spiritualiter diuina scriptura potest intelligi, in qua animæ delectantur, refrigerãtur & satiantur. Cultores & custodes huius paradisi sunt ecclesiarum prælati & sacerdotes, quorum libri arbores paradisi possunt dici. Vnde beatus Ioannes in Apocalypsi ait: Quod ex vtraque parte fluminis, lignum afferens fructus duodecim per menses singulos.

Luc. 18.
Gene. 2.
Verbum Dei paradiso comparatur.
Matth. 13.
Apoc. 22.
Diuersis arboribus paradisi diuersi libri comparantur.

gulos. Duodecim menses duodecim sunt Apostoli, qui tot diebus illustrati sunt, quot virtutibus splenduerunt, tot noctes habuerunt, quot persecutiones sustinuerũt pro Christo. Duodecim fructus horum mensium sunt doctrina & libri Apostolorum. Sunt ergo in paradiso voluptatis tot arbores, quot sunt libri diuinarum scripturarum. Quorum rami dilatantur, dum diuina scriptura multipliciter exponitur, iuxta illud: Extendens, scilicet, diuinam scripturam sicut pellem. Hæc est enim quasi terebinthus extendens ramos suos. Arbor autem vitæ in medio paradisi spiritualiter potest intelligi doctrina Euangelij. De arbore scientiæ boni & mali manducant, qui scientias scripturarum sibi arrogant, quæ non nisi à Deo inspirato & reuelato intelligi possunt. Vnde in Canticis dicitur: Omnia poma noua & vetera dilecte mi seruaui tibi, id est, scientiam noui & veteris testamenti ad te retuli. Prædictarum arborum varietas in Canticis exprimitur, vbi dicitur: Nardus & crocus, fistula & cinnamonum cum vniuersis lignis Libani, myrrha & aloë cum omnibus primis vnguentis. Nardus calida est, rubea & odorifera, Cuiusmodi sunt libri diuinarum scripturarum, accendentes corda hominum per charitatem, inuitantes ad martyrium, & odore sententiarum animas recreantes. Crocus aurei coloris, sunt sententiæ ad charitatem exhortantes, de dilectione Dei ac proximi differentes. Fistula, arbor aromatica, parua, purpurei caloris, huiusmodi sunt libri scripturarum ad humilitatem inuitantes, & de Christi passione tractantes. Cinnamomum autem arbor breuis, odorifera, cinerei coloris, hi sunt libri de virtutum odore & humilitate pœnitentiæ differentes. Lingua Libani cedrina, cypressina, fortia, excelsa serpentes odore necantia, sunt libri scripturarum de fortitudine & patientia, de altis & profundis mysteriis differentes, quorum sententiæ imputresibiles per veritatis constantiam, & odoriferæ per recreationem serpentes perimentes, dum fraudes dæmonum quasi ipsos euiscerantes, aperiũt. Myrrha & aloë, sunt libri diuinę scripturę, dum de carne mortificanda & tribulationum amaritudine edisserunt. Harum arborum radices in cœlo fixę sunt, per quas cœlestia & occulta mysteria intelligi possunt. Flores, sunt sẽtẽtiæ morales, folia autem verborum nobis sunt ad refrigerium & medicinam, legendo, prædicando & audiendo, fructus autem in cibum & sanitatem meditando, intelligendo & operando. Vnde Ezechiel ait: Et erit fructus eius in cibum, & folia in medicinam. Et Ioannes in Apocalypsi: Folia ligni ad sanitatem gentium: folia autem ficulneæ sterilis, cui maledixit Dominus, sunt verba secularis scientię. Orate ergo Dominum, vt de foliis harum arborum animæ vestræ hodie recipiant sanitatem, & de fructibus satientur ad salutem. Assumpsit Iesus duodecim Discipulos. Illuminaturus Dominus cęcum prius de collyrio mentionẽ facit, de passione, scilicet, & morte sua. Hoc enim collyrio illuminauit sedentem in tenebris & vmbra mortis. Fracta enim lagunculа Gedeonis, verum lumen plenius in resurrectione mundo illuxit. Ipse enim lucernam accendit, dum lumen diuinitatis inclusit in testa humanitatis. Fracto autem alabastro in morte, impleta est domus ecclesiæ ex odore vnguenti, & fracta testa, lumen veritatis in tenebris effulsit. Hoc collyrio, id est, dominicę passionis memoria debemus oculos mentis inungere, vt emissis lachrymis & noxiis humoribus visum recipiamus, sicut in Ecclesiastico dicitur: Pungens oculum deducit lachrymas, & qui pungit cor, profert sensum. Sępius enim & clauis & lancea Christi debemus pũgere oculos cordis, vt myrrhæ fasciculus inter vbera animę, id est, in oculo cordis commoretur. Hoc est collyrium, de quo beatus Ioan. in Apocalypsi ait: Collyrio inunge oculos tuos vt videas. De hoc collyrio Dominus discipulis ait: Filius hominis tradetur gentibus: & illudetur, & flagellabitur, & cõspuetur: & postquam flagellauerint, occident eum, & tertia die resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt. Quem verum Deum credebant, moriturum non intelligebant, allegoricè dictum esse putantes, quia in parabolis loqui consueuerat. Adhuc quotidie Dominus noster in membris suis, hoc est, in sanctis viris, qui habent faciem euntis in Hierusalem, qui non iacent in infimis & in transitoriis rebus, sed ascendunt de virtute in virtutem, semper tẽdentes ad supernam Hierusalem: illuditur, flagellatur, cõspuitur & iterum crucifigitur. Vnde Apostolus ad Hebręos: Sancti ludibria & verbera experti insuper & vincula & carceres lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Vnde & beatus Iob ait: Deridetur iusti simplicitas, lampas cõtempta apud cogitationes diuitum. Diuites enim lampadibus dedignantur vti. Iusti autem velut lampades intus ardent, igne charitatis, quem oleo, id est, operibus misericordiæ nutriunt. Et Isaias ait: Nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne timeatis. Sicut enim vestimẽtum, sic comedet eos vermis, & sicut lanam, sic deuorabit eos tinea. Flagellatur etiam Dominus noster in membris suis à flagitiosis hominibus, de quibus ipse ait. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, id est, supra sanctos, qui per dorsum intelliguntur, eò quòd onera tribulationum patienter pro Christo sustinent. Super quos fabricare dicuntur peccatores, quia inter malleum flagellorum & incudem patientiæ sanctorum formantur vasa electionis. Conspuitur etiam Dominus ab his, qui seruos eius conculcant & contemnũt. Vnde Iacobus in epistola canonica: Nónne Deus pauperes elegit in hoc mundo. Diuites in fide & hęredes regni quod promisit diligentibus se. Vos autem exhonorastis pauperẽ. Et Isaias. Væ qui spernis, nónne & ipse sperneris. Et Apostolus ad Corinthios: Blasphemamur, & obsecramus: tanquam purgamenta huius mundi facti sumus. Similiter in membris suis Christus occiditur, & iterum crucifigitur, sicut dicitur in Psalmo. Quoniam propter te mortificamur tota die, ęstimati sumus sicut oues occisionis. Et

Apostolus

Marginal notes:
De arbore vitæ & de arbore scientiæ boni & mali.
Cant. 7.
De diuersis arboribus.
De nardo.
De croco.
De fistula.
De cinnamomo.
De myrrha & aloë.
De radice, fronde, flore prædictarum arborum.
Ezech. 47.
Apoc. 22.
Matth. 21.
Mar. 9.
Quod Christi passio cæcos illuminat.
Quod memoria passionis comparatur collyrio.
Eccle. 22.
Cant. 1.
Apoc. 3.
Quod Dominus noster in his qui ascendunt in Hierusalẽ quotidie crucifigitur.
Heb. 11.
Iob 12.
Isaiæ 51.
De flagellis sanctorum.
Iaco. 2.
Dominus in seruis suis conspuitur.
Isaiæ 33.
In membris suis Christus occiditur.

Apoſtolus ad Galatas ait: O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit nō obedire veritati, ante quorum oculos Chriſtus proſcriptus eſt, & in vobis crucifixus. *Gala.3.* Hæ igitur paſsiones & tribulationes, quas ſancti pro Chriſto ſuſtinent, collyria ſunt, quibus debemus inungere mentis oculos. Hoc ſputo ſanati ſunt oculi cæcorum. Vnde beatus Gregorius: Balaam poſt afflictionem aſinę vidit Angelum, quia plerunque caro per moleſtias menti Deum indicat, quem ipſa prius non videbat. Vnde poſtquam Saulus correptus eſt à Domino, & in via proſtratus, ſquamæ ceciderunt ab oculis eius, & viſum recepit. Vexatio enim tāquam collyrium dat intellectum, & clarificat viſum. Vnde poſtquam Dominus locutus fuit de collyrio paſsionis ſuæ, ſubiungitur in Euangelio de cæci illuminatione. Factum eſt ait Euangeliſta, cùm appropinquaret Iericho, cæcus ſedebat iuxta viam mendicans. Dum enim Dominus noſter Iericho appropinquaret, id eſt, dum defectus noſtræ carnis ſuſcepit, humanum genus, lumen, quod amiſerat, recepit. Iericho enim defectus ſiue luna interpretatur.

De illuminatione generis humani.

Cæcus à natiuitate poſt peccatum primi parentis quilibet naſcitur, ſed dum per Baptiſmum & Chriſti ſanguinem ab originali purgatur, iam nō extra viam, ſed in via à Chriſto illuminatur. Poſt Baptiſmum verò iterum lumen amittit, dum Baptiſmi innocentia non cuſtodit.

De cæci illuminatione & de multiplici cæcitate.

Cęcus eſt qui oculum charitatis amiſit, de quo Zacharias ait: Dominus eſt oculus hominis: Deus enim charitas eſt. Et in Canticis dicitur: Vulneraſti cor meum in vno oculorum tuorum. *Zach.7. 1. Ioan.4. Cant.7.* Duo enim ſunt oculi charitatis, Dei & proximi, quorum primo Chriſtus ſpecialiter vulneratur, quia ipſe diligentes ſe diligit. Vulneraſti cor meum per amoris affectum, & occulta mea penetraſti. De his duobus oculis charitatis iterum in Canticis dicitur: Oculi tui ſicut piſcinæ in Eſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis. Eſebon cingulum męroris interpretatur. Amor enim Dei & proximi męrore tribulationis non deficit, ſibi ſufficiens, aquis abundans, non quęrens exterius conſolationes.

De multiplici oculo ſpirituali, & primo de oculo charitatis.

Cæcus eſt, qui oculo fidei orbatus eſt, de quo Dominus in Euangelio: Beati oculi, quę vident, quę vos videtis. Et iterum: Videte, vigilate, & orate: Fides enim videt, ſpes orat, charitas, quę nunquam otioſa eſt, vigilat.

De oculo fidei. Lucæ 10. Matth.13.

Cæcus eſt, qui oculum ſapientiæ non habet. Vnde Dominus: Cæci ſunt duces cæcorum: Cæcus eſt, qui oculos rationis & intellectus extinctos habet. De quibus in Cāticis dicit ſponſus: Auerte oculos tuos à me, quia ipſi auolare me fecerunt. Quaſi diceret: Quantò intentius intelligere & cognoſcere me quæris, tantò attentius incomprehenſibilem me cognoſcis. Quia accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus.

De oculo ſapientiæ.

Cæcus eſt, cui diabolus oculos cautelæ & circunſpectionis eruit. De quibus in Canticis dicitur: Oculi eius ſicut columbæ ſuper riuos aquarum. In aquis enim ſanctarum ſcripturarum debemus vmbram accipitris intueri, vt nobis caueamus ab inſidiis diaboli, ſicut columbæ ſuper riuos aquarū intuētur vmbras accipitrum.

De oculis diſcretionis & cautelæ.

Cæcus eſt, cuius oculos fumus ſuperbiæ extinxit, vt non aduertat miſeriam ſuam, vt non videat bona quæ amiſit, mala quæ commiſit. De hac miſeria dicitur in Pſalmo: Manè floreat & tranſeat, veſpere decidat, induret, & areſcat. Manè enim à principio quaſi flos egreditur & tranſit velut vmbra, in veſperi decidit in morte, dureſcit in cadauere, areſcit in puluere. Vir autem excęcatus & inſipiens non cognoſcit, & ſtultus non intelliget hæc, cùm tamen dicat Ieremias: Ego vir videns paupertatem meam. Et in Apocalypſi: Tu dicis, quia diues ſum, & locupletatus ſum, & nullius egeo: & neſcis quia tu miſer es, & miſerabilis, & pauper, & cęcus, & nudus.

Quod fumus ſuperbiæ oculos excæcat, ne videamus miſeriā noſtrā. Iere.3. Apoc.3.

Pauper & nudus eſt, ſed non cęcus, qui bona ſpiritualia perdidit, & damnum ſuum dolens agnoſcit. Cæcus autem & nudus, qui cùm veſtimenta animæ ſuæ perdidit, hoc ipſum non attendit, ſicut arrogātes, vel hypocritæ, qui magni ſunt in oculis ſuis, parui autem & nullius momenti in oculis Domini. Vnde & lege amouetur à ſacerdotio, qui albuginem habet in oculo, qui ſcilicet, arrogantia ſapientiæ vel iuſtitiæ excęcatus, veritatis lumen non aduertit.

Leuit.21. De albugine oculorum.

Cęcus eſt, qui oculum puritatis & munditiæ perdidit. De quo Dominus ait: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Et in Pſalmo de talibus dicitur: Obſcurentur oculi eorum, ne videant.

Matth.5. De oculo puritatis & munditiæ.

Cæcus eſt, cui diabolus eruit oculos, vt nō videat ſeipſum. Debemus enim aſpicere ad Deum oculę deuotionis, & gratiarum actionis, vt cognoſcamus quæ à Deo donata ſunt nobis: ne ſimus ſicut porcus qui glandes comedit, & ad quercum ſurſum non reſpicit. Debemus oculo miſericordiæ reſpicere iuxta nos, vt intelligamus & intendamus ſuper egenum & pauperem. Viſitans ſpeciem tuam, nō peccabis dicitur in Iob: Debemus reſpicere noſmetipſos oculo iuſtitiæ, vt in nobis pœniteamus, quę contra Deum commiſimus.

1. Cor.2. De triplici oculo, ſcilicet, deuotionis ſeu gratiarum actionis, miſericordiæ & iuſtitiæ. Iob 5.

Primum oculum extinguit diabolus per ſuperbiam, ſecundum per auaritiam, tertium per carnalem concupiſcentiam. Et quoniam ſcriptum eſt: Oculi ſapientis in capite eius, non bene videt, imo monſtruoſum animal eſt, qui oculos extra caput habet. Caput noſtrum Chriſtus eſt, ad quem ſemper reſpicere debemus, ſicut Propheta ait: Oculi mei ſemper ad Dominum.

Quod prædictos tres oculos tripliciter extinguit diabolus. Eccle.2.

Hos autem oculos in ventre habent guloſi, qui plus cogitant de ventre implendo, quā de Deo, plus cogitant de coquina, quàm de Eccleſia, qui carnem ſterilem paſcunt, & viduæ non benefaciunt, ſicut ait Iob: Viduę, id eſt, animæ Chriſto viduatę. Manducauerunt enim & ſaturati ſunt nimis, vſque ad crapulam & ebrietatem, vſque ad nauſeam & immunditiā. Sed quid dicit ſcriptura? Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos, & occidit pingues eorum. Vaccas pingues in paluſtribus paſcentes, porcos infernales non niſi furfur ſomniantes. Promptuaria enim ventres eorum plena eructantia ex hoc in illud, ex vno ferculo in aliud, ex vno vino in aliud vſque ad ebrietatem & crapulam, ex vna ſcutella in aliam, vſque ad ventris extenſionem. Iſti lupi voraces,

De his qui habent oculos in ventre. Iob 24. Gene.41. Titum 1.

voraces canes, immūdi, malę bestię, vētres pigri, nō bene vidēt, quia oculos in capite nō habēt. Malè similiter vidēt luxuriosi, qui oculos in renibus, & infra renes habent, quorum oculi luto libidinis pleni, carne superflua circunquaque crescente, & humore noxio profluente obtenebrati sunt, & excæcati, sicut Samson in gremio Dalide dormiens, postquam crines virtutum amisit, excęcatus & ad molam, tanquam iumentum positus, in circuitu ambulans, requiem & pacem amisit. Quando enim captiua ratio post concupiscentias suas vadit, cæca ratio cæcam sensualitatem sequitur. Et quia cæcus cęcum ducit: ambo, id est, corpus & anima, cadunt in foueam mortalis peccati, casuri paulò pòst in foueam inferni. Non bene videt, qui maculam terrenę cupiditatis in oculo habet. Oculi enim stultorum, vt ait Salomon in finibus terræ. De his Ezechiël ait: Quod terra erat vsque ad fenestras in templo, quod Dominus ostendit ei. Hi ergo qui oculos suos statuerunt declinare in terram, qui oculos mentis repletos habent iniquitate & puluere terrenitatis, excęcati sunt, velut talpa, quæ cùm sit cæca, semper fodit in terra. Supercecidit ignis cupiditatis, & non viderunt solem, nec splendorem, & lumen veritatis, vt possint dicere quod scriptum est à Propheta: Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum. Non bene vident elati & superbi, qui palpebras oculorum habent inflatas. Euanuerūt enim, vt ait Apostolus, in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Hi autem sunt cæci, sed non mendicant, nec pro cæcitate sua tollenda humiliter Deo supplicant. Cæcus autem quem Dominus illuminauit, non solùm cæcus, sed & mendicus fuit, humiliter eleëmosynam mėdicando petiit, & idcirco visum à Domino recepit. Non bene videbant, qui à sacerdotio Domini in lege repulsi sunt: cæci, scilicet, & lippi, qui in oculo albuginem habebant. Cæcus enim in lege dicitur, qui trabe temporalium excæcatus, lumen supernæ contemplationis ignorat. Eiice, inquit, Dominus, trabem de oculo tuo, vt videas tollere festucam de oculo fratris tui. Lippus est, cuius ingenium ad cognitionem veritatis emicat, sed operatio carnalis obscurat. Albuginem in oculo habet, qui arrogantia & inani gloria excæcatus, lumen veritatis non videt. Non benę videt homo luscus, qui oculos transuersos habet: dum enim videtur respicere sursum, intuetur deorsum: creditur respicere ad dexteram, & respicit ad sinistram. Huiusmodi sunt hypocritæ, qui oculis hominum iusti volunt exterius apparere, tanquam sepulchra mortuorum exterius dealbata, intus autem plena sunt ossibus mortuorum. Et quoniā per omnia quæ agunt, non cœlum, sed terram respiciunt, ad laudem, scilicet, & fauorem hominum, mercedem suam iam receperunt. Non bene videt strabo, cui oculum dexterum diabolus eruit, sinistrum autem ei reliquit. Hi sunt, qui libenter mala proximorum intuentes, bona autem clausis oculis prætereuntes proni sunt ad detrahendum. Grana videre nolunt, paleas autem curiose intuentur, vt occasionem habeant, qualiter fratres suos infamare queant, cùm scriptum sit: Non maledices surdo, id est, absenti non detrahes. Et esus sanguinis, non solùm in lege, sed & ante legem prohibitus fuerit. Sanguinem enim edere, est peccatis proximorum detrahendo vel libenter audiendo delectari. Oculum præterea dextrum amisit & sinistrum retinuit animalis homo, qui cùm creatus esset, vt respiceret cœlum & cœli numina, intuetur solum & soli stercora. Vnde Poëta de Philosopho sic ait: Quærenti Empedocles cur viueret, inquit, vt astra aspiciam, cœlum subtrahe, nullus ero. Hunc oculum dextrum diabolus conatur eruere, & sinistrum relinquere. Vnde in primo Regum dicitur, quod cùm Naas Ammonites pugnaret aduersus Iabes-Galaad. Dixeruntq́; omnes viri Iabes ad Naas, Habeto nos fęderatos, & seruiemus tibi. Et respōdit Naas Ammonites: In hoc feriā vobiscū fędus, vt eruā omniū vestrū oculos dextros. Diabolus enim oculos dextros eruit, sed sinistros dimittit, vt faciat respicere terram, ostendens homini omnia regna mūdi, dicēs: Hæc omnia tibi dabo, si procidens, adoraueris me. Hi signantur per mulierem incuruatam, quæ non poterat sursum respicere, quam Dominus in Euangelio legitur curasse. Nondum bene vident, qui oculos habent in tenebris assuetos, nec solis claritatem infirmis oculis sustinere valent, scilicet, solis, de quo dicit Psalmista: In lumine tuo videbimus lumen. Hi sunt qui luce veritatis non delectantur, sed magis grauātur, hebetes ad spiritualia, acuti & subtiles ad temporalia. Hi possunt intelligi per cæcum, de quo legitur in Marco, quod nondum plenè illuminatus erat. Cùm autem Dominus interrogaret eum, quid videret, respondit, video arbores velut homines ambulantes. Nondū plenè videbat. Dominus enim vt ait Iob: in manibus abscondit lumen. Qui autem intra manus lumen tenet, aliis claudit, ne videant, aliis aperit, vt parum videant, aliis autem Apostolus aperit, secundum voluntatem suam, & plerunque secundum fidei quantitatem, sicut in Euāgelio dicitur. Vnicuique secundum propriā facultatem. Quantò enim per fidem operantē, per dilectionē cor magis aperitur, tantò capacius ad suscipiendā lucem veritatis redditur. Iuxta illud: Aperi os tuum, & ego implebo illud. Et Dominus in Euangelio ait: Omnia possibilia sunt credēti. Virtutis potentiam non sibi, sed fidei ascribit: & quod ipse facit, hoc fidē facere affirmat. Vnde & cæco illuminato ait: Fides tua te saluum fecit. Credidit enim Christum verum hominē esse vocando eum filium Dauid, & verū Deum, de cuius potentia, vt sanaretur, non dubitauit. Vnde illuminatus secutus est Dominum. Videt, qui bonum, quod nouit, operatur. Qui etiam bene operādo aliis exemplū præbet, dum Deum laudans, alios ad laudandum inuitat. Omnis enim plebs vt vidit, dedit laudem Deo. Prius autem dum extra viam nondum illuminatus erat, turba vt taceret, ipsum

De his qui oculos habent in renibus. *Iudic. 16.*

De his qui oculos habent in terra. *Parab. 17.* *Ezech. 41.*

De tumore oculorum.

De lippis & de his qui habent albuginem in oculis. *Leuit. 21.* *Lucæ 6.*

De his qui habent oculos transuersos. *Matth. 23.*

Matth. 6. *De strabis seu monoculis, qui oculū dextrum amiserunt.* *Leuit. 19.* *Item 17.* *Gene. 9.*

1. Reg. 11.

Matth. 4. *Mar. 1.* *Lucæ 4.* *De his qui infirmos habent oculos.* *Lucæ 12.*

Mar. 8.

Iob. 37.

De virtute & mensura fidei.

Qualiter illuminatus Deū sequitur.

ipsum increpabat. Iuxta viam tamen iam erat, quia ad fidem & deuotionem appropinquabat. Dominus autem stat, dum per patientiam ad pœnitentiam nos expectat. Vnde in Euangelio dicitur: Stans autem IESVS, præcepit ipsum adduci ad se. Qui verò nunc stat, vocat, & expectat, aliquando dorsum vertit & non faciem, nec clamantem exaudiet: fugiet, vt non apprehendatur ab his, qui eius patientia abutuntur. De quibus in Parabolis dicitur: Inuocabunt me, & ego non exaudiam: manè surgent, & non inuenient me. Et Ieremias ait: Dorsum & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. Dum autem ad Dominum clamat, turba ipsum increpat, vt taceat. Mala est turba, quæ conatur auferre vocem confessionis & orationis. Hæc est turma dæmonum, consuetudo vitiorum, strepitus curarum secularium, prauæ & inutiles cogitationes, mala desideria, & affectus carnales, diabolicæ suggestiones, mundanæ persecutiones, turba cognatorum, opprobria hominum, prosperitas blandiens, adulatio mulcens & emolliens, asperitas pœnitentiæ pusillanimes terrens. Hæc est multitudo & turba, quæ non sinebat paralyticum introduci ad CHRISTVM. Hæ sunt Gentes de quibus Ieremias ait: Habitauit inter Gentes, nec inuenit requiem. Hæc est turba Ægyptiorum, qui cum Pharaone Principe suo, id est, diabolo, persequitur filios Israël, ab ipsis volentes recedere. Hoc est dæmonium, de quo Marcus ait: Clamans & multum discerpens eum, exiuit ab eo. Hic est Laban cum filiis & seruis suis, persequens Iacob ab eo recedentem. Hi sunt quinque Reges, qui Gabaonitas obsident, eò quòd Iosue confœderati essent, propter quod in Ecclesiastico dicitur: Filij accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Et Philosophus ait: Quoties inter homines fui, minus homo redij. Et iterum: Nunquam minus solus sum quàm cùm solus sum. Et Ieremias ait: Relinquite ciuitates, & habitate in petra, de tumultu huius ciuitatis dicit Dominus in Ozee: Ego sum Deus, & non homo, in medio tui sanctus, & ingrediar ciuitatem. Bonum est igitur fugere de medio Babylonis, & assumptis pennis cœlestis desiderij volare in solitudine, vbi inueniamus pacem pectoris. Relinquamus multitudinē muscarū Ægypti. Teste enim Isa. Veritas corruit in plateis. Et Ieremias ait: Qui vescebantur voluptuose, interierunt in viis. De quibus viis ipse iterū ait: Quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidam? In viis enim huius seculi, non nisi turba & turbatio reperitur. Prædictæ igitur turbæ, cæcum increpabant, vt taceret. Ipse verò multò magis clamabat. Et nos similiter non debemus fatigari animis nostris, nec deficere in variis tentationibus, sed quantò magis impugnamur & increpamur, tantò magis ad Dominum in tribulatione clamare debemus. Si spiritus potestatis super nos ascenderit, affligendo & increpando, locum nostrum non deseramus, non cedamus, sed resistamus: Regnum enim cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Iacob luctatus est cum Angelo, nec voluit dimittere eum, donec ab ipso benediceretur. Et Dominus in Euangelio ait: Oportet semper orare & non deficere, ostēdens exemplum de vidua, quæ per instantiam orationis obtinuit quod petiit ab iniquo iudice, qui nec Deum timebat, nec hominem verebatur. Nos ergo fratres charissimi, cum Domino Ierosolymam ascendamus, ad pacis visionem semper aspiremus, & suspiremus ad supernam patriam per virtutes & virtutum opera peruenire studeamus. Ardua est via quæ ducit ad vitam. Reptemus cum Ionatha pedibus & manibus: pedibus affectuum, manibus bonorum operum, vt simus reptilia, trahendo nos pedibus per sanctas affectiones & continuam scripturarum meditationem. Ore per orationes & bonam locutionem, toto corpore reptando per bonam operationem, & omnia membra nostra Christi obsequio mancipando. Relinquamus prætereà abyssum vitiorum, valles hyemales, ad quas defluunt vitiorū sordes. Exeamus à sentina & profundo maris, & à ventre ceti, exemplo Ionæ, à fœtore, scilicet, luxuriæ, & mundi huius tempestate. Ascendamus, exemplo Ieremiæ, de carcere tenebroso, & lacu lutoso huius obscœnæ & tenebrosæ vitæ. Exeamus, exemplo Daniëlis, de lacu leonum, omnem superbiam, & crudelitatem, & malitiam relinquentes. Exeamus, exemplo Loth, de Sodomis, vt in montibus saluemus animas nostras. Ascendamus ad montem pinguem & coagulatū, ad montem domus Domini, præparatū in vertice montiū, & eleuatū super omnes colles, ad montem Moria, in terra visionis, vt ibi cum Abraham filiū nostrum immolemus, voluntatem propriā pro Christo relinquentes, & corpus nostrū cum vitiis & cōcupiscentiis crucifigentes. Abiiciamus cum Iacob à nobis deos alienos, omnia Idola peccatorum, quibus anima diabolo assimilatur, & ascendamus in Bethel in domum, scilicet, Domini. Simus igitur innocentes manibus, & mundo corde, vt ascendamus in montem Domini, & in loco sancto eius consistamus. Ingrediamur sine macula, & operemur iustitiam, vt habitemus in tabernacula Domini, & requiescamus in monte sancto eius. Ascendentes autem Ierosolymam, illudamur pro CHRISTO, dicentes cum Propheta: Ego autem in flagella paratus sum. Conspuamur & abiecti atque contemptibiles pro CHRISTO efficiamur, vt opprobria exprobrantiū Domino si super nos ceciderint, patiēter tolleremus. Exeamus ad ipsum extra castra improperiū eius portantes. Occidamur pro ipso, vt simus de animalibus, quæ ostensa sunt Petro, de quibus dictū est ei: Macta & manduca. Si enim cōmorimur & conuiuemus, si cōpatimur & conregnabimus. Suppleamus igitur in corporibus nostris ea, quæ desunt passionū Christi, stigmata eius in corpore nostro portantes, nec animas nostras nobismetipsis pretiosiores faciamus. Qui enim diligit animā suā, perdet eā. Tradamus ergo corpora

Stat Dominus expectans peccatores, aliquando dorsum vertet & fugiet. *Parab. 1.* *Iere 17.*

De mala turba quæ clamantem increpat. *Matth. 9.* *Mar 2.* *Lucæ 5.* *Tren 1.* *Exod 14.* *Mar. 9.* *Gene. 31.* *Iosue 10.*

De bona solitudine. *Iere. 48.*

Isaiæ 8. *Isaiæ 59.* *Tren. 3.* *Iere. 2.*

De instantia orationis. *Eccle. 10.* *Matth. 11.* *Gene. 32.*

Conclusio & recapitulatio.

De spirituali assensu.

Ione. 2. *Iere. 38.* *Dan. 5.* *Gen. 19.* *De monte Domini.* *Isa. 2.* *Mich. 4.* *Gen. 22.* *Galat. 5.*

Quod ad imitationem Christi sustinendæ sunt tribulationes. *Heb. 13.* *Actuum 10.* *Rom 8.* *Colo. 2.* *Gala 6.* *Actuum 20.*

nostra, propter Deum ad supplicia mortificationem Christi semper in corpore nostro portan-
tes. Exhibeamus corpora nostra hostiam Deo viuentem, sanctam, Deo placentem, non in cu-
bilibus, & in pudicitiis, & ebrietatibus. Prudentia enim carnis, mors est, non est regnum Dei
esca & potus: sed iustitia, & pax, & gaudium in spiritu sancto. Multi enim propter ventrem,
vestem nuptialem amiserunt. Appropinquante enim sacro Quadragesimali ieiunio, non debe-
mus pedes coinquinare, sed magis abluere & purificare, more eorũ, qui ingressuri sunt balneũ.
Si autem prædicto modo pro Christo & cum Christo occidamur & mortificemur, die tertia
cum ipso resurgemus, exeuntes primo die de Ægypto, secundo die per desertum transeundo,
vt tertio die ad terram promissionis peruenientes, resurgamus ad vitæ perfectionem & virtu-
tum consummationem in hoc seculo, ad gloriam verò in altero, ipso præstante, qui viuit &
regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Item 8. Item 13. De prudentia carnis & gastrimargia.

IN CAPITE IEIVNII, THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE, ex Libro Sapientiæ.

Sap. 1. *Misereris omnium Domine, & nihil odisti eorum, quæ fecisti, dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam, & parcens illis, quia tu es Dominus Deus noster.*

TEMPVS quadragesimalis obseruantiæ, tempus Deo charum & acceptabile, tem-
pus est militiæ Christianæ, tempus belli & victoriæ. Pharao enim persequitur
exeuntes de Ægypto. Tempus conculcationis hostium, & exaltationis fidelium.
Tempus curationis infirmorũ, & reconciliationis pœnitentium, purgationis pec-
catorum, & ablutionis sordium. Dies remedij & indulgentiæ, dies propitiationis
& misericordiæ, solemnitas animarum, festum, scilicet, Scenophegiæ, id est, fixionis tabernacu-
lorum. Tabernacula enim militantium sunt & pugnantium, festum, scilicet, afflictionis, expia-
tionis, & propitiationis, in quo affligitur corpus, & spiritus roboratur, caro maceratur, & anima
impinguatur, & Domino propitiante, peccatorum maculis expiatur & purgatur. Licèt enim
is, qui foris est noster homo, corrumpatur, tamen is, qui intus est, renouatur, sicut ait Aposto-
lus. Et iterũ: Cùm infirmor, tunc fortior sum. Fuit autem hæc magna solemnitas instituta mul-
tiplici ratione. Prima est propter exemplum: nam Moyses ante legem, quadraginta diebus &
quadraginta noctibus ieiunauit, Elias sub lege, Dominus noster in tempore gratiæ. Exemplo
igitur veri Gedeonis, qui ait commilitonibus suis: Quod me facere videbitis, hoc faciatis: ieiu-
niis & variis afflictionibus debemus lagunculas corporis nostri cõfringere. Alia ratio fuit pro-
pter remediũ, & maximè verno tempore, quando magis mouentur humores in humano cor-
pore, vnde corpus nostrum, vt carnis lasciuiam reprimamus, debemus affligere. Sicut enim iu-
mentum nimis oneratum, succumbit, ita minus oneratum corpus nostrum, calcitrat & lasciuit.
Teste enim Sapiente in Eccles. Iugum & lorũ curuant collũ durũ, & seruum inclinant opera-
tiones assiduæ. Tertia ratio fuit purgatio peccatorum. Sicut enim forti lixiuio panni ablun-
tur ad emundationem, ita corporis afflictione, anima abluitur ad sui purgationem, vt quæ pec-
cauit per illicitam delectationem, satisfaciat per asperitatẽ & pœnitentiam. Est enim genus dæ-
monij, quod non eiicitur, nisi in oratione & ieiunio. Qui peccauerunt contra decem manda-
decalogi, & doctrinam quatuor Euangeliorũ, qui peccauerunt corporis fragilitate, quod cõstat
ex quatuor elemẽtis, qui peccauerunt in anima per malam voluntatẽ, ignorantiã, omissione
& per certã malitiã. Qui peccauerunt quatuor temporibus anni, vel quatuor partibus mun-
contra decẽ mandata decalogi, afflictione quadragenarij numeri satisfaciant, qui cõstat ex qu-
ternario & denario partibus multiplicatiuis, quater enim decem, faciunt quadraginta. Vnde
quadraginta annis filij Israël in deserto laborãtes, venerũt in terrã promissionis, & quadrag-
ta diebus purgatus est mũdus mũdatione diluuij, & Dominus noster quadraginta diebus p-
resurrectionẽ remansit in terris. Quarta ratio est propter figurã & mysteriũ. Partes enim co-
stitutiuæ quadragenarij sunt vnitas, vniarius, quaternarius, quinarius, octonarius, denarius
vicenarius. Semel enim quadraginta & bis viginti, & quater decem, & quinquies octo, fa-
quadraginta, quæ partes simul congregatæ ad quinquagenariũ perueniunt. Vnũ enim & d-
& quatuor & quinq;, octo & decem, & viginti, faciũt quinquaginta, qui numerus iubileus e-
in quo debita remittuntur, & signat pacẽ, remissionẽ, & quietẽ. Sic igitur designatur, quod
quadragesimalẽ obseruantiã, pèccatis nobis dimissis, ad pacem & æternã requiẽ perueniam-
Vnde B. Augustinus: Non venitur ad summã pacem mentis, nisi cum magno strepitu & to-
viribus pugnauerit quis cum vitiis: iuxta illud, periit memoria eorũ cum sonitu, id est, cũ p-
na, & strepitu memoria peccatorũ. Quinta causa huius sanctæ obseruantiæ est propter præ-
ptũ adimplendũ, vt soluamus Domino decimã temporis. Sicut enim alia bona temporalia,
dies & noctes obtinemus à Domino, ex quibus in signũ vniuersalis Domini, Dominus de-
mam partẽ sibi vult reddi. Annus enim cõtinet trecentos & sexagintaquinq; dies & quadr-
tem, quorũ decima sunt triginta sex dies, & medietas diei, & decima pars quadrãtis. Vt au-
summ

De multiplici excellentia quadragesimalis obseruantiæ. Exod. 4. Leuit. 16. 2. Cor. 4. 2. Cor. 12. De quinque causis fuit institutum hoc ieiunium. Prima causa. Exod. 24. Item 3. 3. Regum 20. Matth. 4. Iudi. 8. Secunda. Eccle. 33. Tertia. Quare sub tali numero dierum fit hoc ieiunium. Exod. 16. Gene. 7. Actuum 1. Quarta causa. Quinta causa.

summo Sacerdoti Christo soluamus decimam decimarum, sicut in lege Leuitæ soluebant summo Sacerdoti, adduntur tres dies & dimidius, & ita expletur quadragenarius numerus. Et quia ex sex hebdomadis quadragesimæ, quadragintaduo dies continentur, remotis sex diebus Dominicis, quibus non ieiunamus, remanent dies trigintasex, quibus hos præsentes dies proximam Dominicam præcedentes addimus, vt sic quadragenarium numerum impleamus. Primitias autem dierum soluimus Domino quatuor vicibus in anno, tribus diebus ieiunando ieiuniis quatuor temporũ, vt sint duodecim dies secundũ numerũ duodecim mensiũ. Non solũ autẽ decimã dierũ, sed etiã noctiũ hoc tempore tenemur persoluere, vt de nocte ad orationem surgamus, & nõ solùm illicitis abstineamus, sed etiã quantũ licet à licitis & coniugalibus amplexibus abstineant cõiugati, vt sanctificemus ieiuniũ, iuxta illud Ioëlis Prophetæ: Egrediatur sponsus de cubili suo. Vt enim dicitur in Ecclesiaste: Templus est amplexãdi, & tempus longè fieri ab amplexibus, vti de imminente diluuio, seorsum mares, & seorsum fœminæ ingressæ sunt in arcam, per quod intelligi datur, quod tempore afflictionis non est vacandum amplexibus. Quidam autem in peccatis suis non contriti ieiunant, hi decimam suam malè reddunt. Qui autem in medio Quadragesimæ confessionem faciunt, non nisi medietatem persoluunt. Qui autem multum soluunt de palea & parum de grano, horum decimatio non placet Deo. Hi sunt qui dum vitam suam hoc tempore ab omni vanitate & superfluitate deberent restringere, vtendo parcius verbis, cibis, & potibus, somno, iocis & vestibus, ipsi ad lites & cõtentiones, ieiunant, sibi inuicem detrahentes & inuidentes, post prandium tabernas vel choreas frequentãtes, cùm tamen quilibet Christianus his diebus lugere peccata sua debeat, & arctius in custodia persistere. Qui enim in agone cõtendit, ab omnibus se abstinet. Si enim suspendimus cantica lætitiæ spiritualis, quantò fortiùs cantilenas lætitiæ secularis. Parum enim religiosus alio tempore demonstratur, qui in his diebus non religiosior inuenitur, in quibus bellum vitiis indicitur, nam diabolus derelictus, grauius à se recedentibus persequitur. Maior ergo & diligentior adhibenda est cautela, quia hostis noster acriori contra nos sęuit inuidia. In hac igitur Quadragesimali salutari obseruantia, in hac tanta solennitate, in hoc sabbato animarũ, non colligamus ligna mortalium peccatorũ, nec accendamus ignem concupiscentiæ carnalis in cunctis habitaculis nostris, sed emendemus in melius, quod imprudenter egimus. Non enim tantum valet abstinere à cibis, quantum mortificare vitia. Qui enim à cibis abstinent, & malè operantur, dæmones imitantur. Quantum ergo proni sumus ad culpam, tantum sumus proni ad satisfactionem, & qualis fuit ad peccandum intentio, talis sit ad pœnitendum deuotio, vt in vltimo die huius solennitatis, lotis manibus & vestibus, ad nuptias Pascales mundi ingrediamur. Propter hoc enim hodie cinerem recipimus, vt inde per humilitatẽ, & nostræ fragilitatis memoriã cum aqua lachrymarum & igne cõpunctionis lixiuium faciamus, quo maculas peccatorum abluamus. Sicut autem sigillatim & ordinatè panni in lixiuio ponuntur ad abluendum, ita sigillatim & ordinatè cõfiteamur peccata ad purgationẽ animarũ nostrarũ. Sicut autẽ panni, dum abluuntur, fortiter percutiẽdo tunduntur, ita cum asperitate cõtritionis & pœnitẽtiæ debemus animas nostras & corpora flagellare. Vt autẽ mũdis manibus ad mensam Domini accedamus, cõtritio aquã, quam cõfessio super manus ad abluendũ proiiciat. Satisfactio verò mantile, quo manus extergantur, ministret: his enim tribus, quasi quibusdã ancillis, maximè hoc tempore ad purificationem nostram indigemus, vt sicut corde, ore, & opere deliquimus: ita corde per contritionem, ore per confessionẽ, opere per satisfactionẽ, Domino recõciliemur. Hæc est enim voluntas eius, sanctificatio nostra. Gaudium enim magnũ est in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agẽte. In reuersione siquidem filij prodigi, pater lætus occurrit, amplexatur filium reuertentem, osculatur, symphonia & chorus in domo audiuntur, nouis calceamentis & vestibus pretiosis, abiectis veteribus, induitur: agit festum pater recuperans, quem creauit: agit festum filius, qui sanguinem pro peccatore fudit: agit festum spiritus sanctus, qui in anima pœnitentis iucundum recuperat habitaculum. Delitiæ enim eius sunt esse cum filiis hominum. Agunt festum Angeli, quia socios recuperant, vt instaurentur ruinæ malorum angelorum. Confidenter ergo accedamus ad eum, & proiiciamus nos in ipsum, non est enim ita crudelis, vt se subtrahat, qui rogat nos, vt reuertamur ad ipsum. Ipse enim omnium miseretur, & nihil odit eorum, quæ fecit. Si autem diligit omnia opera sua, quantò magis animam, propter quam fecit omnia alia? Si nihil odit eorum quæ fecit, quomodo non diligit animam, propter quam sanguinem suum fudit, propter quam redimendam annis triginta tribus in terra laborauit, cùm omnia alia opera sua sex diebus cõsummauerit. Miseretur igitur omnium Deus, vt largè sumatur miseratio: nam eius bonitas super omnia influit, secundũ eorum capacitatem. Omnibus enim bonus est creando, inesse cõseruando, vt meritò cõfiteantur ei omnia opera eius. Propriè autẽ miseretur omniũ, supple miserorũ & miserabiliũ personarũ. Suauis est enim Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius. Miseretur reproborũ, ad pœnitentiã eos expectãdo, ad bonũ inuitãdo, citra meritũ puniẽdo, bona tẽporalia cõferendo, qui Solẽ suũ facit oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Miseretur electorum à peccatis liberando, iustificando, & bona gratiæ conferendo, in bono conseruando, liberando à malis peruersis, & à malis auersis, & supra merita remunerando. In nostra translatione assignatur ratio in hunc modum: Misereris omnium, quoniam omnia potes, &

Num. 13.

De decimis & primitiis dierum.

De decimis noctium.

Ioël. 2.

Eccle. 3.

Gene. 7.

De his qui decimam male reddunt non competenter ieiunando.

Isaiæ 58.

1. Cor. 10.

Quod hoc tempore arctius nos debemus custodire.

Num. 15.

Exod. 35.

De mun[...] ieiunii & receptione cinerum.

De contritione, confessione, & satisfactione.

De misericordia Dei & eius dilectione.

Gene. 2.

Quod multipliciter miseretur Deus.

Matth. 5.

ideo mora patientiæ non aufert ei potestatem iudicandi cùm voluerit. Quia enim omnipotens
est, non vincitur per impatientiam sicut homo. Potest enim punire vel pœnam differre. Sufficit
autem parcere ei, qui potest punire, vt parcendo & miserando suam ostendat potentiã, & pro-
pter hoc summè benignus est, quia summè potens est, vel quia omnipotens est, terrena & in-
fima ira sua indigna iudicat, sicut in Gen. ipse ait: Non permanebit spiritus meus in homine in
Gen. æternum, quia caro est, id est, fragilis spiritus, vadens & nõ rediens, per se enim labitur, sed per
se non resurgit, nec reuertitur. Vnde Dauid: Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis
Iere.3. sustinebit? Et per Iere. dicit Dominus: Supra omnes ego sum, & non irascar in perpetuũ, tamẽ
scito iniquitatem tuam. Miseretur igitur omniũ, quia omnia potest: & nihil odit eorum, quæ
fecit. Qui inuitus vel coactus aliquid facit, sæpè odit quæ facit: Deus autem nihil inuitus con-
Sap.11. stituit. Vnde in lib. Sapientiæ dicitur: Nec enim odiens aliquid cõstituisti aut fecisti. Et iterum:
Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt Domine, qui amas animas. Ipse enim contentus est
Gene.1. possessione sua, qui omnia fecit valde bona, vt per creaturas eius bonitas cognosceretur. Pecca-
ta autẽ odit Dominus, quæ sunt opera diaboli. Nunquã autẽ ea Dominus fieri permitteret, nisi
Mala.1. inde bonũ eliceret. Esau autẽ odio habuit, id est, reprobandũ cognouit. Dissimulat autem pec-
cata hominum, vt ad pœnitentiam prouocet, si enim statim percuteret, nemo est qui euadere
Isaiæ 30. posset. Stulti autẽ & reprobi homines, hac patientia abutuntur. Vnde Isa. Væ filij desertores, vt
De his qui patientia Dei abutuntur. ordiremini telam, & non per spiritum meum, & addentes peccatũ super peccatum. Et Iob: De-
dit ei Dominus locum pœnitentiæ, & ipse abutitur in superbia. Et Apostolus: An diuitias boni-
Iob 24. tatis, & patientiæ, & longanimitatis Dei contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœ-
Rom.2. nitentiam te adducit? Secundũ duritiã tuam, & cor impœnitẽs, thesaurizas tibi iram in die iræ.
Eccle.8. De hoc autẽ dicitur in Ecclesiaste: Quia nõ profertur citò cõtra malos sententia, absq; vllo ti-
Eccle.5. more filij hominũ perpetrant mala. Et in Eccles. dicitur: Ne dixeris, peccaui, & quid mihi acci-
dit triste? Altissimus enim patiens est redditor. De propitiatu peccatorum, noli esse sine me-
& ne adiicias peccatum super peccatum. Confidamus igitur de ipsius benignitate, qui m-
Ioël.2. creauit, qui nihil odit eorum, quæ ipse volens & sciens fecit, qui præstabilis est super m-
litia, cui proprium est misereri semper & parcere, cuius misericordia superexaltat iud-
Iaco.2. cium, cuius oleum supernatat miserationes eius super omnia opera eius, qui suauis
Quod pœnitẽs confidenter reuertatur ad dominum. & mitis, & multæ misericordiæ & verax. Reuertamur ad eum, qui filio prodigo r-
uertenti lætus occurrit, qui descendentis de Hierusalem in Iericho, vulnera misericorditer
Lucæ 15. ligauit. Qui peccatores non abiicit, qui non iustos, sed peccatores ad pœnitentiam voca-
Lucæ 10. venit, qui omnem errantem ad caulas ouium propriis humeris reportauit, qui Chananæum
Matth.9. Publicanum vocauit ad pœnitentiam, & Petrum lachrymantem suscepit, qui mulierem dep-
Mar.2. hensam in adulterio liberauit, & latronem serò pœnitentem, atque iuxta se pendentem,
Matth.15. Paradiso sociauit, qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat,
Lucæ 18. stat ad ostium & pulsat, qui repulsus & contemptus instat, auersos reuocat, fugiẽtes insequ-
Ioan.8. renitentes intrare compellit, inimicos ipse iniuriam passus ad concordiam inuitat, seruos
Lucæ 23. ipse Dominus rogat, gratiam offert, oblatam & repulsam, iterum offerre non cessat, amis-
Ezech.18. & rursum abiectam, & contemptam iterum reddit, redditam conseruat, & conseruatam
Apoc.3. fine remunerat. Eius enim gratia & misericordia nos præuenit, comitatur, sequitur. Ipse e
Matth.9. Publicanum Matthæũ Apostolũ fecit, & Mariã peccatricẽ Apostolorũ Apostolã, Saulũ Eccl-
Mar.2. persecutorẽ, Magistrũ & Gentiũ Doctorẽ fecit. Dauid dicẽti: Peccaui, dixit statim per Nath-
Actuum 13. Transtulit Dominus peccatũ à te. Sicut aliquis nõ potest stellas cœli & maris guttas nume-
2.Reg 12. sic nec eius miserationũ multitudinẽ potest quis enumerare. Quãtus enim ipse est, tanta eius
Eccle.2. infinita & incõprehensibilis misericordia. Vnde in Eccles. dicitur: Secundũ magnitudinẽ
Eccle.18. sic & miseratio ipsius cum ipso est. Et iterũ: Miseratio hominis contra proximũ suũ, miseri-
dia autẽ Domini super omnẽ carnem. Quæ enim mater tantũ laborauit in partu, vel quis a-
cola in messe, aut quis mercator in lucro pecuniæ, quantum Deus pro nobis laborauit in cr-
Isaiæ 49. Vnde ipse per Isa. ait: Nunquid obliuisci potest mulier infantẽ suũ, vt nõ misereatur filio
sui: & si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Et iterum: Deleui vt nubem iniqui-
Isaiæ 44. tuas, & quasi nebulam peccata tua, reuertere ad me, quoniam redemi te. Et rursus: Antequ-
Isaiæ 45. clament, ego exaudiam, & adhuc illis loquentibus, ego audiam. Et in Genesi dicitur: Spi-
Gene.1. Domini ferebatur super aquas, id est, super peccatores, per diluuiũ vitiorum fluentes, sicut
Eccle.2. super nidum suum volitando fertur, quando pulli sui auferuntur. Et in Ecclesiastico dic-
Pius & misericors est Dominus, & remittet in die tribulationis peccata, & protector est
cet, omnibus inuocantibus eum in veritate. Ipse autẽ inuenta dragma perdita, cõuocat am-
& vicinos, dicens: Congratulamini mihi. Et si enim aliquando ad vindictã & iustitiam
Isaiæ 1. compellitur, de hoc dolere dicitur. Vnde per Isaiam dicit: Heu, ego cõsolabor de hostibus m-
& vindicabor de inimicis meis. Et in Gen. dicitur: Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo
Gene.6. quit, hominẽ, quem creaui, à facie terræ. Ipse verò qui filium tradidit, vt seruum redimer-
Rom.8. perditione animarũ, dolet. Pronus enim est ad misericordiã magis quàm ad vindictam. Et iter-
Dauid: Si dicebam, motus est pes meus, misericordia tua Domine adiuuabit me. Et iter
Secundum multitudinem dolorum meorum, in corde meo consolationes tuæ lætifica-
Isaiæ 60. runt animam meam. Et per Isaiam: In indignatione mea percussi te, & in reconci-
Isaiæ 54.

rione tua misertus sum tui. Idem ad punctũ in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te, in momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui, dixit redemptor tuus Dominus. Ecce quãta est Domini misericordia, qui miseretur omniũ, & nihil odit eorũ quæ fecit. Certè & si non timeremus comminationẽ, erubescere debemus tantã Domini nostri rogantis nos dignationẽ & benignitatẽ, qui bonus, cõtemptus & repulsus adhuc suũ nobis offert amorẽ, sicut in Isa. dicitur: Et erũt oculi tui videntes Præceptorẽ tuũ, & aures tuæ audientes verbũ post tergũ monentis. Quãtò autẽ maior est eius in præsenti misericordia, tantò maior erit in futuro eius ira & vindicta contra contemptores. Ipse enim retribuet abundanter facientibus superbiam. Quæ enim maior est superbia, quàm dominum suum rogantem contemnere. Propter hoc ipse per Salomonem ait: Vocaui & rennuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis, ego quoq; in interitu vestro ridebo & subsannabo, cùm vobis, quod timebatis, aduenerit. Multi enim qui timẽt corporis afflictionẽ, vel mundi huius contemptũ & paupertatẽ, nolunt cõuerti ad Dominũ. Quod autem timent, eueniet ipsis. Erunt enim in afflictione summa corporis & animæ pauperes, & omni bono indigentes sine fine. Qui enim timent pruinam, irruet super eos nix, & fugiens arma ferrea, irruet in arcum æreum, id est, qui pœnam temporalem metuens, rennuit pœnitere, incurret pœnam æternam, quæ per niuem propter anxietatem frigoris designatur, & per arcum æreum, qui fortiter percutit, & propter perpetuitatem pœnæ, eò quòd æs sit valde durabile. Quæ enim maior vindicta potest excogitari, quàm sine fine torqueri? Si Iudex latronem suspendit, vel aliquẽ exquisitis tormentis interficit: hæc pœna citò transit, hæc vindicta parua est, & quasi nulla, respectu diuinæ vltionis. Durum est enim & horrendũ incidere in manus Dei viuentis. Super quem enim ceciderit lapis iste, conteret illum. Dum ergo tempus pœnitentiæ & locum veniæ habemus, non negligamus quærere Dominum, dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est. Veniet enim tempus, quãdo ipsum libenter quęreremus, sed non poterit à reprobis inueniri, vocabunt, sed nõ exaudientur. Dum tempus messis, tempus plenitudinis est, colligamus in æstate vnde viuamus in hyeme, quando non licet operari. Vnde Dominus ait: Videte ne fuga vestra fiat in hyeme vel sabbato. In hyeme mortis, in sabbato post mortem, quando non licet operari. Non desperemus de multitudine peccatorum, ipse enim miseretur omnium, qui misericordiam eius non repellunt. Sed ne iterum pręsumamus de misericordia eius, attendamus eius iustitiam inflexibilem, eius potentiam inuincibilem, eius sapientiam infallibilem, qui pro esu vnius pomi primos parentes de Paradiso eiecit, quod hodie repræsentatur in publicè pœnitentibus, qui de Ecclesia eiiciuntur, sicut Adam fuit eiectus de Paradiso. Cilicium datur eis, sicut Dominus tunicas pelliceas primis parentibus fecit. Cinis super caput ponitur, vt reducant ad memoriam id quod dictum est Adam & vxori eius: Puluis es & in puluerem reuerteris. Candelas etiam ardentes in quibusdam Ecclesiis tenent hodie pœnitentes in manibus, per quas romphæa ardens designatur, qua inclusa fuit via Paradisi exulibus & eiectis. Vnde à clero coram ipsis cantatur: Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis. Et iterum: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Sicut igitur per hæc diuina iustitia recolitur, ita per officium Missæ diuina misericordia memoratur, ne desperemus considerando misericordiam, nec præsumamus attendendo iustitiam, sed inter spem & timorem, quasi media via cauti incedamus.

[Margin: Isaiæ 54. Isaiæ 30. De vindicta in contemptores. Prouer. 1. Iob. 3. Iob. 6. Iob. 20. De acerbitate vindictæ. Heb. 10. Matth. 21. Isaiæ 55. Cõclusio quod quærendus est Dominus dum inueniri potest. Parab. 6. Ioan. 9. Matth. 24. Mar. 9. Lucæ 18. De iustitia diuina. Genе. 3. De mystica receptione pœnitentium.]

EODEM DIE THEMA SVMPTVM ex Ioële Propheta.

Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu & planctu: & scindite corda vestra & non vestimenta vestra. Ioël 2.

NON est mirum fratres, quod seruus rogat dominum, vel si is, qui fecit iniuriam, rogat eum, & inuitat ad concordiam, qui passus est iniuriam. Sed hæc est mira & incomprehensibilis Saluatoris misericordia, qui cùm sit Dominus, rogat seruũ, cùm sit iniuriam passus, inuitat nos ad concordiam. Quid ergo fiet de seruo contumace, qui negligit vel dedignatur cum Domino pacem habere? Durum est enim contra stimulum calcitrare, contra summè potentem pugnare. Qui nunc rogati nolunt cum ipso habere amicitiam, aliquando ipsi rogabunt, sed nunquam pacem cum ipso habere poterunt. Nunc autem cum ipso pacem habere possumus, si tres legatos pacis tanquam fideles mediatores præmiserimus, scilicet, verã cordis contritionem, plenã cordis confessionẽ, sufficientem operis satisfactionem, vt dignos pœnitentiæ fructus faciamus. Hac enim via, quasi itinere trium dierum, ad Deum reuerti debemus, vt sicut corde peccauimus per malam voluntatem, & ore per indebitam locutionẽ, & opere per illicitã actionem, ita corde satisfaciamus per cõtritionem, ore per confessionẽ, opere explendo pro virili nostra iniunctam pœnitentiam. Vnde Ozee Propheta dicit: Visitabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos. Et Dominus in Euangelio: Ecce dæmonia eiicio, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consumor. Prima die & secunda, id est, cordis

[Margin: De misericordia Dei rogantis. De contumacia recusantis. De tribus legatis pacis. De ternario contritionis, confessionis, & satisfactionis. Osee 6. Lucæ 13.]

cordis contritione & oris confeſsione, dæmonia, peccata, ſcilicet, mortalia eiiciuntur, & pecca-
tor iuſtificatur. Tertia verò die per ſatisfactioné cõſummatur & perficitur purgatio, vt ſit arca
Gene. 8. veri Noë, id eſt, Chriſti, tricamerata per contritionem, confeſsioné, & ſatisfactionem, & con-
fundatur diabolus, dum per hęc tria amittit animá, quam firmiter ſe poſsidere putabat. Propter
quod Iſa. ait: In tribus annis, quaſi mercenarij, auferetur omnis gloria Moab. Mercenarius eſt
pœnités, qui pro mercede æterna ſeruit in humilitate, & multiplici labore, qui tribus annis con-
tritionis, cõfeſsionis, & ſatisfactionis, recedens à diabolo, aufert illi ſeipſum, in cuius detétione
gloriabatur. Propter has tres dietas dicitur in Gen. quod Abraham die tertio venit ad locum
Gene. 22. vbi debuit immolare filium ſuum. His enim tribus dietis ſacrificium iuſtitię perfectè Domino
Iſaiæ 52. immolamus. Vnde Dominus per Iſaiá dicit: Recedite, recedite, exite. Et iterũ: Eleuare, eleuare,
Iſaiæ 51. conſurge Hieruſalem. Et in Cantic. Veni de Libano ſoror mea, veni de Libano, coronaberis.
Cant. 4. Veni per contritioné, veni per confeſsioné, veni per ſatisfactioné, & per hæc tria coronaberis
in vitá æterná. Contritio enim pungit apoſtema, cõfeſsio ſanié educit, ſatisfactio vulnera ligat
& emplaſtrũ apponit, & ita ſanatur anima pœnitétis. Iuxta illud: Commouiſti terram, & con-
túrbaſti eam, ſana cõtritiones eius, quia cõmota eſt. Non enim anima ſanari poteſt, niſi cõmo-
ueatur & cõturbetur per doloré contritionis, & pudorem cõfeſsionis, & laboré ſatisfactionis.
Ex hac enim ſalubri conturbatione, confunditur & conturbatur inimicus, nec ſinitur in anima
quieſcere, ſicut ſcriptũ eſt in Pſalmo: Erubeſcant & conturbentur vehementer omnes inimici
mei, cõuertantur & erubeſcant valde velociter. Conturbátur in cõtritione, erubeſcunt in con-
Matth. 12. feſsione, cõuertuntur in ſatisfactione. Ambulás enim inimicus per loca arida & inaquoſa, quia
Lucæ 11. requiem ibi non inuenit, recedit. Non enim pœnitentiũ aſperitatem valet ſuſtinere, ſed ſicut ca-
nis duris lapidibus obruitur & effugatur, qui tamé fruſto laridi percuſſus, nunquam fugaretur,
ſed magis alliceretur. Audiant delicati & molles pœnitentes, qui in deliciis & carnalibus vol-
De virtute ptatibus ieiunant. Conuerti igitur debet peccator ad Dominum in toto corde, vt perfectè pœ-
& veritate niteat, quia mens diuiſa non impetrat, nec poteſt duobus dominis ſeruire. Non enim poteſt
contritionis. gaudere cum mundo, & regnare cum Chriſto. Perfecta autem pœnitentia in tribus conſiſtit:
Matth. 6. in fletu & planctu contritionis, in apertione cordis per virtuté confeſsionis, quod ſignat Pro-
Iaco. 1. pheta cùm ait: Scindite corda veſtra, in labore ſatisfactionis, propter quod Propheta dicit: In
De myſterio ieiunio, non ſolùm à cibis carnalibus, ſed à vitiis quoque & ab omnibus illicitis. Primò ergo
trium mor- debet peccator verè conteri in corde, vt ſuſcitetur mortuus in conclaui. Secundò debet con-
tuorum. teri ore, vt ſuſcitetur mortuus in porta ciuitatis. Tertiò debet ſatisfacere in opere, vt ſuſcite-
Matth. 9. velut Lazarus fœtidus & quatriduanus. Hi enim tres modi ſuſcitádi peccatorem, per tres mor-
Lucæ 7. tuos, quos Dominus ſuſcitauit, ſignificátur. Cuius myſteriũ in tunſione pectoris deſignatur.
Ioan. 11. percuſsione enim pectoris, contritio cordis: in ſono, confeſsio oris: in manu, ſatisfactio ope-
De myſterio ris deſignatur. Hi ſunt tres panes refectionis, quos Sarra ex tribus ſatis farinæ fecit, ſicut di-
tunſionis pe- citur in Geneſi. Hæc igitur tria ſacrificia, cordis, oris, & operis, continent in ſe veram pœniten-
ctoris. tiam, quæ ſecunda eſt poſt naufragium tabula: per quam non ſolùm cõmiſſa delentur, ſed amiſ-
Gene. 18. ſa reſtituuntur, virtutes infunduntur, & ſanitates perficiuntur. Ipſa enim de impio facit pium,
De vera pœ- de iniuſto iuſtũ, de inimico amicũ, de ſuperbo humilé, de lupo agnũ, de ſeruo liberũ, de filio per-
nitentia & ditionis filiũ adoptionis, per quam vitatur gehéna, & acquiritur æterna gloria. Et quonia tanta
virtute eius. eſt virtus & efficatia pœnitentiæ, ab ea Ioannes Baptiſta prædicationem ſuam inchoauit, dicés:
Pœnitentiá agite, appropinquabit enim regnũ cœlorum. Et iterum: Facite fructus dignos pœ-
Matth. 3. nitentiæ. Et Dominus noſter poſt baptiſmũ & ieiuniũ ſuum eodem modo inchoauit, dicens:
Mar. 1. Pœnitentiá agite, appropinquabit enim regnũ cœlorum. Et Petrus, in die Pentecoſtes, Iudæis
Lucæ 3. qui Dominũ crucifixerunt, ait: Agite pœnitentiá, & baptizetur vnuſquiſq; veſtrũ. Eſt enim, vt
Actuum 2. ait beatus Auguſtinus, pœnitétia quædam dolens vindicta, puniens in ſe, quod dolet cõmiſiſſe.
De duplici Quædá auté pœnitentia eſt exterior, quæ nõ prodeſt ſine interiori, propter quod Propheta di-
pœnitentia. cit: Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra. Interior auté pœnitentia, dicitur cordis con-
tritio, quádo, ſcilicet, homo, gratia Dei præueniente, ex recordatione peccatorũ ſuorũ conte-
tur interius, & quaſi in puluerem cor eius cõtribulatum redigitur per humilitatem. Vnde Pro-
pheta ait: Sacrificium Deo, ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum, Deus non de-
Quod fructuo ſpicies. Ad hoc autem quod vera & fructuoſa ſit contritio, oportet quod doleat cum cor-
ſa pœnitentia amaritudine & peccati deteſtatione, cum ſpe veniæ & ſatisfaciendi voluntate. Oportet er-
quatuor debet quod pœnitens cum amaritudine doleat. Et Ieremias ait: Luctum vnigeniti fac tibi pla-
habere. ctum amarum. Et Ioël: Plange quaſi virgo, accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ. Sic
Primum de igitur plangenda eſt anima peccatis mortua, ſicut vnigenitus à matre, & maritus ab vxore:
amaritudine imò magis plangenda eſt anima propria quàm caro aliena. Vnde beatus Auguſtinus: Sic
cordis. ſe culpabiliter durum, qui deflet damna corporis vel mortem amici, & dolorem peccati non
Iere. 6. oſtentat in lachrymis. Quoniam igitur Dominus ſanat contritos corde, & alligat contritio-
Ioël. 2. nes eorum, recogitemus annos noſtros in amaritudine animæ noſtræ, dicentes cum ſapiente
Auguſtinus. muliere: Nolite me vocare Noëmi, id eſt, pulchram, ſed vocate me Mara, id eſt, amaram:
Iſaiæ 38. quia amaritudinibus me repleuit omnipotens. Talis enim amaritudo, vermes malæ con-
Ezech. 1. ſcientiæ & carnalium deſideriorum, interimit. Sit igitur pœnitens ita pronus ad lamenta-
tionem, quantum fuit pronus ad culpam, & qualis fuit ad peccatum intentio, talis ſit ad pœ-
nitendum

nitendũ & lugendũ deuotio, vt risus dolore misceatur, & extrema gaudij luctus occupet. Iuxta illud Iacobi Apost. Miseri estote, & lugete. Et Ezech. ait: Panẽ tuũ in perturbatione comede, & aquã tuã cum festinatione & mœrore bibe. Hic est panis lachrymarũ, & refectio pœnitentiũ, panis subcineritius, & vas aquæ, panis humilitatis, & aqua purgationis. De quo pane dicitur in Iob: Antequã comedam, suspiro. De qua aqua dicitur in Ierem. Quis dabit capiti meo aquã & oculis meis fontẽ lachrymarũ. Igitur in amaritudine moretur oculus pœnitentis, & in cubili cordis sui cõpungatur, vt nubes tristitiæ & interioris doloris in pluuiã lachrymarũ erumpat, & ex fumo cõpunctionis lachrymas extorqueat. Magnitudo enim fumi, signũ est ignis interioris & magni hospitis, qui tangit montes, & fumigant. Flabit spiritus eius, & fluent aquæ. In terra enim Heuilath, id est, lugẽtium & dolentium, inuenitur aurũ optimum, scilicet, aurum sapientiæ, sicut dicitur in Genesi. Et in libro Regum dicitur: Cùm esset Anna amaro animo, orauit Dominum, flens largiter, & ideo petitionem suam obtinuit à Domino. Vnde & Psalmus ait: In cubilibus vestris compungimini, id est, interius in cordibus. Quod fit, dum congregantur sicut in vtre aquæ maris, id est, peccatorũ amaritudines in vtre memoriæ per recordationẽ colliguntur. Aquæ enim quæ sub cœlo sunt, cõgregantur in vnum locũ, dum pristinæ voluptates ante mentis oculos ponuntur, ad recordandum & recolendũ peccata præterita. Vnde Ioannes Chrysost. Nullum tale est remedium peccatorũ, quàm continua memoria delictorũ. Vnde Ieremias: Leua oculos tuos in directũ, & vide vbi prostrata sis. Ideo Psalmista ait de diabolo: Dedisti eum escã populis Æthiopum. Quod fit per ruminationẽ & recordationem peccatorum. Et Dominus in Genesi ait: Adam, vbi es? quasi diceret: Statum tuũ considera, & peccata tua ad memoriã reuoca. Dum enim ad memoriã cum amaritudine peccata reducuntur lachrymis pœnitentiæ, vt ait Origenes, dæmon obruitur. Et in Parab. dicitur: Cor quod nouit amaritudinẽ animę suę, in gaudio eius miscebitur extraneus, id est, diabolus. Et in Ecclesi. dicitur: Est qui multa redimat modico pretio, id est, cordis contritione. Quia, vt ait B. August. non tam cõsideranda est mensura temporis, quàm doloris. Vnde Agnus paschalis præcipitur manducari cum lactucis agrestibus. Igitur secundũ Ieremiã, pœnitens statuat sibi speculã, ponat sibi amaritudines. Vnde Dominus in Isaia: Ad quem ego respiciã, nisi ad pauperculũ spiritu, & contritũ, & trementẽ sermones meos? Et Iob ait: Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ meæ caligauerunt. Quid igitur faciendum est illis, quorum cicatrices putruerunt & corruptæ sunt? Oportet vti grauiori medicina, vt ferro contritionis abscindantur vulnera inueteratæ consuetudinis. Doleat autem, non solùm de malis commissis, sed de bonis omissis, de tempore, quod malè consumpsit, & de bonis, quæ amisit. Qui enim in vno offendit, multa bona perdet, teste Salomone. Omnis enim virtus ab vno vitio patitur detrimentum. Quia modicum fermenti totam massam corrumpit. Doleat prætereà de magnitudine qua Deum offendit, qui multa bona ei contulerat, & idcirco magis peccauit. Vnde beatus Augustinus: Ideo Adam plus peccauit, quia omni bono abundauit. Lugeat, quia omnia peccata prius dimissa, redierunt, & repetuntur vsque ad vltimum quadrantem. Qui enim in vno offendit, omnium est reus, sicut dicit Iacobus Apostolus. Lugeat, quia Deum à se fugauit, & contumeliam spiritui sancto fecit, diabolo se subdidit, animam suam coinquinauit, & letaliter vulnerauit. Proximos suos exemplo malo corrupit, bonis tristitiam intulit, inimicis suis gaudium fecit, orationes & beneficia Ecclesiæ, ne sibi prodessent, amisit, Christi incarnationem, crucem, sanguinem, & fructum passionis, quantum in se est, euacuauit, & sibi inutilia reddidit, malam conscientiam incurrit, æternam hæreditatem suam, quantum in se est, amisit, mortem æternam & cruciatus infinitos promeruit. Ecce quanta est doloris & amaritudinis materia verè pœnitenti, dum considerat vniuersa damna sua. Sic enim dolendum est ei, vt ait beatus Augustinus, quod si fieri posset, quasi quidam sanguis animæ eliciatur. Fructuose autem dolere debet, scilicet, cum spe veniæ. Iudas enim valdè doluit, sed quia veniam non sperauit, laqueo suspensus, interiit. Dolendum est prætereà cum proposito & voluntate satisfaciendi. Non enim dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, vel in pecunia vel in pœna. Vnde Apostolus ait ad Romanos: Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati: ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Non enim dignos facit fructus pœnitentiæ, nisi secundum qualitatem criminũ offerat Deo pro posse suo sacrificium bonorũ operum, vt respondeat ei in via virtutis suæ. Debet prætereà dolere cum peccatorum detestatione, vt non solùm abominetur peccata præterita, sed & futura. Non recordetur peccatorum cum delectatione, futura autem tanquam venenum mortiferum abhorreat. Non solùm enim peccare, sed & velle peccare, damnabile est. Vnde Dominus ad mulierem: Vade, & amplius noli peccare, id est, peccandi voluntatem non habeas. Sicut autem mortale dum displicet, fit veniale, ita veniale dum placet ex contemptu, fit mortale. Vera enim pœnitentia est, vt ait Ambrosius, mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere, id est, committendi voluntatem iterum non habere, quod est peccatum detestari. Qui enim, vt ait beatus Gregorius, sic alia deplorat, vt tamen alia committat, pœnitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. Et Isidorus ait: Irrisor est, non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet, nec videtur Deum poscere subditus, sed subsannare superbus. Sicut si quis lauet laterem crudum, quantò magis abluit, tantò magis lutum facit. Hæc igitur quatuor in vera cõtritione

Marginalia: Parab. 14. Iaco. 4. Ezech. 12. 3. Reg. 19. Iob 3. Iob 9. Iob 17. Gene. 2. 1. Reg. 1. Gene. 1. Iere. 3. Gene. 3. Parab. 14. Eccle. 20. Exod. 12. Iere. 31. Isaiæ 66. De multiplici dolore. Eccle. 10. Gala. 5. Matth. 5. Iaco. 2. Heb. 10. Secundum quod conteri debet spe veniæ. Tertiũ quod dolere debet cum proposito satisfaciendi. Rom. 6. Quartũ quod contritio debet esse cum detestatione peccati. Ioan. 8.

exiguntur, Cordis amaritudo, Peccati deteſtatio, Spes veniæ, & Propoſitũ ſatisfaciendi. Com-
De vera compunctione.
punctio autē dicitur cordis humiliati cum deuotione ſeu lachrymis, punctio ſiue ex recorda-
tione delicti, ſiue ex beneficiorũ recordatione, ſiue ex Chriſti paſsione, ſiue ex timore gehennæ
vel deſiderio vitæ æternæ, vel quacunq; alia cauſa, anima pungatur ad deuotionē, ex qua com-
punctione lachrymæ ab oculo cordis eliciuntur, ſicut ſcriptum eſt: Punge oculum, & producet
Eccle. 22.
lachrymas. Vbi autem tales lachrymæ abundant, ſordidæ cogitationes non approximāt. Com-
punctio enim cor hominis purgat, mentē illuminat, ſpiritũ confortat & corroborat. Non ſuffi-
De oris confeſsione.
cit autem cordis contritio, niſi ſubſequatur oris confeſsio. Ore enim confeſsio fit ad ſalutem:
Lucæ 17.
Vade oſtende te ſacerdoti. Sin autem ſecundũ conſilium Auguſt. ſocio confiteatur: & ſi enim
ille cui confitetur, ſoluendi poteſtatem non habeat, fit tamen dignus venia ex deſiderio ſacer-
Quod ſola contritio ſufficit cum ſacerdos haberi non poſsit.
dotis, qui confitetur ſocio turpitudinem criminis, ſicut idem Auguſtinus ait: Qui enim con-
teritur dummodo loco & tempore, peccatum confiteri non contemnat, ipſa contritione pec-
catum ei dimittitur, ſicut ſcriptum eſt: Dixi, confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Do-
mino, & tu remiſiſti. Quacunque enim hora ingemuerit peccator, & conuerſus fuerit, om-
Ezech. 18.
nium iniquitatum eius non recordabitur Dominus. Vnde & leproſi dum irent ad ſacerdo-
tes, in via mundati ſunt. Et Lazarus primò in ſepulchro à Domino ſuſcitatur, &, poſteà diſci-
pulis ſoluendis traditur. Si autem peccator non habeat voluntatem confitendi, vel poſt ha-
bitam contritionem contemnat confiteri, omnia peccata illi imputantur ac ſi non fuiſſet con-
tritus. Confeſsio enim oris in præcepto eſt, tam in veteri quàm in nouo teſtamēto. Vnde Iſa.
Dic tu prior iniquitates tuas, vt iuſtificeris. Et in lege præcepit Dominus, vt lepra oſtendatur
ſacerdotibus, ad quos pertinet diſcernere inter lepram & lepram. Vnde Pſalmiſta: Introite
portas eius in confeſsione. Portas eius indulgentiæ & diuinæ miſericordiæ in peccatorum
confeſsione. Confeſsio enim & pulchritudo, id eſt, animæ purgatio in conſpectu eius. Hæc
Quod neceſſe eſt ore confiteri, ſi copia ſacerdotis poſsit haberi.
eſt medicina animæ, quam Medicus ſpiritualis debet exhibere. Vnde Ieremias ait: Num-
quid Reſina non eſt in Galaad, aut Medicus non eſt ibi? Quare ergo non eſt obdu-
Parab. 28.
cta cicatrix filiæ populi mei. Et Salomon: Qui abſcondit peccata ſua, non dirigetur: qui au-
tem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Et in Eccleſiaſtico: Ne
Eccle. 4.
confundaris pro anima tua peccata confiteri. Et iterũ: Ante mortem confitere. A mortuo enim
Eccle. 17.
velut ab eo, qui non eſt, perit confeſsio. Diſſoluat ergo peccator colligationes impietatis, de
Iſaiæ 58.
Oſee 13.
quibus Ozee dicit: Colligata eſt iniquitas Ephraim, abſconditum eſt peccatum eius. Narra
inquit Iſaias, ſi quid habes, vt iuſtificeris. Qui enim ſe non accuſat in præſenti, eius accuſa-
Iſaiæ 43.
in fine à diabolo reſeruatur. Dauid autem non audiuit: Tranſtulit Dominus peccatum tuum
1. Reg. 12.
à te, niſi poſtquam confeſſus eſt Nathan peccatum ſuum. Propter quod dicitur in Canticis:
Oſtende mihi faciem tuam: ſonet vox tua in auribus noſtris, vt poſsit dicere peccator cum
Gene. 43.
Dauid: Deus vitam meam annuntiaui tibi. Iudas enim, id eſt, confeſsio, ſemper de-
Leuit. 17.
præcedere ad bellum, & adducere Beniamin, id eſt, pœnitentem, qui eſt filius dexteræ,
verum Ioſeph. Non enim debemus manducare carnem cum ſanguine, nec edere ſuffoca-
tum, ſed debemus ſanguinem peccatorum confeſsione effundere. Vnde Iob: Non parcam
Iob 7.
ori meo: loquar in tribulatione ſpiritus mei, confabulabor in amaritudine animæ meæ. Et ite-
Iob 31.
rum: Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celaui in ſinu meo iniquitatem. Et Pſalmi-
ſta in perſona eorum, qui peccata ſua ſilentio abſcondunt, ait: Quoniam tacui, inueterauerunt
Num. 5.
oſſa mea. Et in Numeris dicitur: Vir ſiue mulier cùm fecerint ex omnibus peccatis, quæ ſolent
hominibus accidere, & per negligentiam tranſgreſsi fuerint mandatum Domini, atque de-
querint peccatũ ſuum, confitebuntur. In nouo autem teſtamēto, expreſſe præcipitur confeſ-
Lucæ 17.
Vnde Dominus in Euang. leproſis ait: Ite, oſtēdite vos ſacerdotibus. Et Lazarũ de monum-
Ioan. 11.
ſuſcitatũ, obtulit Dominus diſcipulis ſoluendũ. Per hoc oſtendens ſoluendi poteſtatē ſacer-
Quod non ſolum in veteri ſed in nouo teſtamento præcipitur fieri confeſsio ſacerdoti.
tibus eſſe conceſſam. Quomodo enim ſanabitur beneficio Eccleſiæ, qui morbũ ſuum non v
aperire? Quomodo enim ius ligandi atq; ſoluēdi ad ſolos ſacerdotes pertinet, ſi quiſq; arbi-
ſuo ſe ſoluere & ligare poteſt, & non vult ſe ſuo ſacerdoti oſtendere? Fruſtrat enim claues E-
cleſiæ, qui ſine arbitrio ſacerdotis vult pœnitentiam agere. Vnde in Euangelio Matthæi
Matth. 3.
Ioanne Baptiſta dicitur: Tunc exibat ad eum Ieroſolyma, & omnis Iudæa, & omnis re-
Mar. 1.
circa Iordanem, & baptizabātur ab eo in Iordane, confitentes peccata ſua. Et in actibus Ap-
Actuum 19.
ſtolorum dicitur, quod multi credentium veniebant ad Paulum, confitentes & annunti-
Iaco. 5.
tes actus ſuos. De leuibus autem & quotidianis peccatis, dicit Iacobus: Confitemini alte-
trum peccata veſtra. Maiora enim ſacerdotibus confiteri debemus, qui habent poteſtatem
Matth. 16.
Domino ligandi & ſoluendi. Petro enim & eius vicariis dictum eſt: Quodcunque liga-
ris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolu-
Matth. 10.
& in cœlis. Licèt autem eiecta turba, Dominus ſuſcitaſſet puellam in conclaui, præſenti-
Mar. 5.
Lucæ 8.
tamen patre & matre, Petro quoque, Iacobo, & Ioanne, vitæ reddita eſt. Peccatum er-
quamuis occultum miniſterio ſacerdotum, dimittitur per ſupplicationem Eccleſiæ, pro-
quod vocati ſunt pater & mater puellæ. Vnde beatus Auguſtinus: Taciturnitas peccat-
ſuperbia naſcitur cordis, ex eo quod non vult talis apparere in conſpectu hominis, c-
lem ſe exhibuit in conſpectu Dei. Sine humilitate verò nemo poteſt reconciliari D-
Vnde beatus Auguſtinus ſuper hunc locum: Non me demergat tempeſtas aquæ, nec v-

ſuper me puteus os ſuum, ait. Non claudit ſuper te puteus os ſuum, niſi tu prius clauſeris os tuum. Et iterum: Dum veritas confeſsionis oritur de terra cordis, iuſtitia de cœlo proſpicit, dicens: Parcamus huic, quia ſibi non parcit: ignoſcamus, quia agnoſcit peccatum. Si enim homo detegit, Deus tegit, ſi accuſat, Deus excuſat. Vnde Dominus vt inuitaret Adã ad confeſsionem poſt peccatum, dixit ei, Adam vbi es? Ipſe verò peccatum non negauit, ſed non fuit humilis confeſsio, eò quòd ſe per mulierem voluit excuſare. Cain ſimiliter inuitatus eſt ad cõfeſsionem, cùm ait Dominus: vbi eſt Abel frater tuus? Ipſe verò peccatum ſuum occultauit, dicens: Neſcio Domine, & idcirco veniam non meruit, ſed maledictionem incurrit. Iuxta illud Iſaię: Væ qui profundi eſtis corde, vt à Domino abſcondatis conſilium, quorum ſunt in tenebris opera: & dicitis, quis videt nos? Et Amos de talibus ait: Si abſconderunt ſe in profundo maris, ibi mandabo ſerpenti & mordebit eos: Debet ergo detegere ſua vulnera medico ſpirituali, cuius eſt diſcretionem habere inter lepram & lepram. Ad pondus enim ſanctuarij ponderanda ſunt omnia, vt non proprio, ſed ſicut determinatur ab ecclesia, pœniteat. Vnde dicitur in Leuitico: Sacerdos numerum annorum vſque ad iubileum ſupputabit: eius arbitrio pœnitentiæ tempora diffiniuntur. Multi enim peccata ſua vel ignorant, vel minora, quã ſint ipſa, ęſtimant. Vnde neceſſe eſt quod à ſacerdotibus inſtruantur. Non ſolum autem propter peccati cognitionem inducta eſt confeſsio, ſed vt ſuperbo humilitas incutiatur, dum ad pedes ſui confeſſoris conſtitutus eidem ſuas aperit turpitudines, & eius audit increpationes & correptiones. Tertia cauſa eſt propter verecundiam, quæ magna pœnitentiæ pars eſt. Vnde Aug. Quantò pluribus confitebitur in ſpe veniæ turpitudinem criminis, tantò facilius conſequitur gratiam remiſsionis, quod fit per confeſsionem erubeſcentiæ & pudoris. De his autem qui de peccatis non erubeſcunt, ait Ieremias. Frons meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Et in Eccleſiaſtico dicitur: Eſt confuſio, adducens peccatum, & eſt confuſio, adducens gratiam & gloriam. Quarta cauſa eſt propter cautelam, vt ei timor incutiatur. Multi enim timent peccare, eò quòd oporteret peccata ſua manifeſtare. Grauiter enim ſumitur edulium, quod neceſſario ſequi habet antidotum confeſsionis & ſatisfactionis. Quinta cauſa eſt vt ſuffragia & orationes conſequatur confeſſoris, cuius efficitur filius ſpiritualis. Sacerdos enim videns iumentum fratris ſui in foueam cecidiſſe, ſecundum legis mandatum, tenetur ipſum ſubleuare. Sexta cauſa eſt propter deuotionem & peccatorum recordationem. Multi enim accedunt indeuoti, qui cum lachrymis & deuotione recedunt, & dum peccata ſua confitentur, quandoque reducunt ad memoriam, quę obliuioni tradiderunt. Propter hanc confeſsionis virtutem & efficatiã ait Dauid: Confitebor Domino nimis in ore meo. Vnde legitur quod cùm quidam eſſet in periculo maris coram omnibus quoddam peccatum abominabile confeſſus eſt. Ceſſante autem tempeſtate, nullus ad memoriam potuit eius peccatum reducere. De alio legimus, quod cùm dęmoniacus ei peccata ſua exprobraret, ipſe verecundia ductus confeſſus eſt ſacerdoti peccata ſua, cumque ad dęmoniacum rediret, nihil ei penitus potuit exprobrare. Ad hoc autem quod fructuoſa ſit & Deo placens confeſsio, oportet quod quatuor comites habeat, ſcilicet, quod ſit pura, frequens, feſtinata & integra. Sit pura ex corde puro & contrito. Niſi enim præcedat contritio, non prodeſt ſequens confeſsio. In inferno autem, id eſt, in mortali peccato dicit Propheta: Quis confitebitur tibi? Viuens, viuens ipſe confitebitur tibi, viuens non ſolum vita naturæ, ſed inſuper vita gratiæ. Teſte enim beato Auguſto: Niſi enim veteris vitæ pęniteat, nõ poteſt nouam inchoare. Multi enim ſine contritione & dolore peccata confitentur per iactantiam, qui lętantur cùm malefecerint. Vnde Propheta: Et peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt. Talis confeſsio non ſolum veniam non meretur, ſed prouocat iram. Sit præterea pura ſine ſimulatione vel falſitatis admixtione, ſicut quidam, qui cauſa fictæ humilitatis vel ſuperſtitionis confitentur peccata, quæ non commiſerunt. Teſte enim beato Auguſt. quando quis cauſa humilitatis mentitur, quod vitabat, efficitur, ſcilicet ſuperbus. Talis enim hypocriſis ſpecies eſt ſuperbiæ. Quando verò de aliquo dicuntur vtrum ſit peccatum, vel aliquis credit eſſe peccatum, quod peccatum non eſt, vel veniale credit eſſet mortale: tunc ipſum debet confiteri & conſcientiam ſuam liberare, bonarum enim mentium eſt ibi culpam agnoſcere, vbi culpa non eſt. Sit præterea pura, ſine duplicitate, vel tergiuerſatione, ſine fermento excuſationis & malitiæ: non faciat perizomata cum primis parentibus, planè & nudè confiteatur: non excuſet ſe per ętatem vel infirmitatem, vel per generis nobilitatem, nec per malorum ſocietatem, ſeu per naturam vel conſuetudinem. Non declinet cor ſuum in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis. Nemo enim poteſt compelli ad peccandum. Voluntas enim cogi non poteſt, nec eſſet actuale peccatum, niſi eſſet voluntarium. Non igitur ſe excuſet, non ſe defendat, non attenuet peccata ſua. Sit integra confeſsio, vt omnia peccata quæ recolit cum omnibus circunſtantiis aggrauantibus peccatum, vni ſigillatim & diligenter cum omni cautela & humilitate confiteatur. Non enim vnum peccatum ſine alio dimittitur. Non eſt conuentio Chriſti ad Belial, nec recedit auis infernalis ab anima, quàmdiu nidum ſuum reperit in ea. Teſte enim beato Auguſtino: Quædam impietas infidelitatis eſt, ab eo qui iuſtus eſt: & iuſtitia dimidiam ſperare veniam. Totum enim hominem ſanauit Deus in Sabbatho. Vnũ autem vulnus ſufficit ad mortem. Vnde Beda ait: Quid prodeſt ſi tota ciuitas cuſtodiatur, & vnum foramen, per quod hoſtes intrent, relinquatur. Vnde Dauid: Effundite coram illo

Gene. 3. Gene. 4. Iſaiæ 19. Amos. 9. Ratione multiplici oſtendenda ſunt ſacerdoti peccata. Deut. 17. Leuit. 27. Prima cauſa. Secũda cauſa. Tertia cauſa. Iere. 4. Quarta cauſa. Quinta cauſa. Exod 23. Sexta cauſa. De virtute confeſsionis. Confeſsio quatuor comites habere debet. Pura dicitur eſſe ſine contritione non prodeſt confeſsio. De ſecunda puritate. De tertia puritate. 1. Cor. 5. Gene. 3. Iob. 10. Quod integra debet eſſe confeſsio. 2. Cor. 6. Ioan. 7.

corda vestra. Et iterum: Confitebor tibi Domine in toto corde meo. Non dimidio, sicut nuncij Dauid, quibus Amon Rex Amonitarum rasit dimidias barbas, & medias vestes præscidit vsque ad nates. Malè quidem pecus excoriat, qui totam carnem à pelle non separat. Confiteatur præterea omnia quæ reducere potest ad memoriã vni sacerdoti. Vnde beatus Augustinus: Caueat pœnitens, ne verecundia ductus, diuidat apud se confessionem: vt diuersa diuersis velit sacerdotibus manifestare. Quædam vni celat, quæ alij manifestanda conseruat, quod est se laudare, & ad hypocrisim tendere, & semper venia carere. Hoc est enim scindere vestimenta confusionis, quibus vestita est anima peccatoris. Si tamen pœnitens, postquam confessus fuerit, aliquod peccatum recolit, quod prius tradiderat obliuioni, id potest dicere sacerdoti alij, tutius tamen est quod dicat priori, si eius copiam habere possit. Sit præterea integra confessio: vt omnia peccata non solum specialiter, sed & indiuidualiter, inquantum potest sub certo numero actionum & personarum manifestet. Iuxta illud: Lauabo per singulas noctes lectum meum: lectum, scilicet, conscientiæ, per singulas noctes peccatorum, vt omnis sanies peccatorum per testam confessionis eradatur, & ita colligationes impietatis dissoluantur. Vnde Isaias: In die illa radet Dominus nouacula acuta in Rege Assyriorum, & in his qui trans fretum sunt, caput, & pilos pedum, & barbam vniuersam. Adueniente enim Christo, gentiles, qui Deum ignorabant, nouacula confessionis renouati sunt, deponentes pellẽ veterem cum actibus suis. Et quoniam multa peccata traduntur obliuioni, quæ in generali contritione dimittuntur, vtile est semper in fine cõfessionis generaliter confiteri ea quæ tradita sunt obliuioni. Sit præterea confessio integra, vt confiteatur pœnitens, non solum peccata, sed circunstantias peccatorum. Multi enim confitentur factum, sed supprimunt modum. Abscondat igitur cum Rachële idola Laban sub fimo, id est, peccata sub stercoribus pœnitentiæ, & non solum idola, sed cum Iacob omnia phylacteria idolorum sub terebintho confodiat, id est, omnem circunstantiam per memoriam crucis seipsum mactando sepeliat. Nihil retineat de anathemate Iericho, sed cum Moyse Ægyptium sub sabulo sepeliens, vitulum conflatilem in puluerem minutissimum redigat. Detracta enim pelle hostiæ per peccati nũdationem, artus in frusta concidantur, vt omnes circunstantiæ aperiantur, & panis sartaginis minutatim diuidatur, sicut pręcipitur in Leuitico. Et in eodem dicitur: Qui offert hostiam pacificorum, offerat simul libamenta, id est, simul peccatorum circunstantias. Confodiat Aod pugione confessionis adipem peccatorũ, quousque sordes, id est, peccatorũ circunstantię prorumpant, ne fortè tradatur tortorib us, nisi restituant vsque ad vltinum quadrantẽ: Circunstantiæ verò attenduntur in loco, in tempore, in numero, in persona secundum ętatem, scientiã, gradum, sexum, ordinem, ingratitudinem, si facile vel libenter, vel præueniens appetitum, si frequẽter, si apertè cum scandalo, vel malo exẽplo, si perseuerãter, si inordinatè, quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quãdo, & his similia. Vnde Isaias ad animã peccatricẽ ait. Sume citharã, circui ciuitatem, bene canta, frequenta canticũ. Sumenda est spontè non coactè cithara confessionis, quæ dulciter sonat in auribus Domini. Circuire debet ciuitatem animæ suæ, & quemlibet angulum conscientiæ suæ, vt nulla circunstantia peccatorum remaneat in anima. Bene cantare debet, vt sit confessio pura & aperta. Debet frequentare cãticum, vt citò & sępè confiteatur. Festinata debet esse confessio, quia peccatum quod statim per confessionem suo pondere ad aliud trahit. Sanguis enim sanguinem tangit. Nescit enim quid pariat crastina dies: Morte enim nihil certius, hora verò mortis nihil incertius. Non igitur thesaurizet sibi iram in die iræ. Dominus siquidem Adam post peccatum suum eiecit de paradiso, vt confestim ageret pœnitentiam. Vnde August. Si vis agere pœnitentiam, quando iam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. Nunquid qui cadit in foueam & lutum, non adiiciet statim vt resurgat? Non dicamus cum reprobis Iudæis: Nondum venit tempus reædificandę domus Domini. Sed sit castigatio nostra in matutinis. Surge, inquit, sponsus, propera, amica mea. Et in Exodo dicitur: Et comedetis festinanter. Et in Euangelio dicitur, quod cęcus exiliens venit ad Iesum. Vnde Isaias ait: Egredimini de Babylone, fugite à Chaldęis. Filij ita festinanter exierunt de Ægypto, quod non occurrit eis quicquam parare. Et discipuli ita intentè Christum sequebantur, quod non poterant quidquam ad manducandum parare, sed spicas vellebant vt grana cruda comederent. Ita pœnitens festinare debet, iuxta consilium Sapientis dicentis, fili ne tardes cõuerti ad Dominũ. Et in Parabolis: Ne dicas amico vade & reuertere, & cras dabo tibi, cum statim possis dare. Fatuus est enim qui fasciculos deprimẽtes, & in infernum demergentes à se proiicere non festinat. Vnde in Numeris dicitur: Si mortuus fuerit quispiam coram nazareo, radet ilico eodem die caput, id est, mentẽ nouacula confessionis. Abyssus enim abyssum inuocat, & vnum peccatum aliud attrahit. Quantò autem aliquis citius talentum à diabolo fœneratore mutuatum persoluerit, tantò minus obligatur vsuris. Econtra de peccatore reprobo dicitur in Psalmo: Mutuabitur peccator, & non soluet. Scrutabitur enim fœnerator infernalis omnem substantiam eius. Iniustus enim si præoccupatus fuerit, aliquo criminali peccato, in æterno supplicio erit: quia mors peccatorum pessima. Peccati autem consuetudo difficile potest euelli.

Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem Testa diu.

Marginal notes: 2. Reg. 10. — *Quod confessio pluribus sacerdotibus non diuidenda.* — *Quod confiteri debet peccata sua singulariter.* — *Isaiæ 58.* — *Isaiæ 7.* — *Confiteri debemus omnes circunstantias quæ aggrauãt peccatum.* — Gene. 31. — Psal. 7. — Exod. 2. — Exod. 32. — Leuit. 1. & 2. — Leuit. 7. — Iud. 3. — Matth. 5. — *De diuersis circunstantiis.* — *Isaiæ 22.* — *Quod non debet differre confessio.* — Osee 4. — Prouer. 27. — Gene. 3. — Aggæi 1. — Cant. 2. — Exod. 12. — Isaiæ 48. — Matth. 12. — Mar. 2. vel 7. — Eccle. 5. — Parab. 3. — Isaiæ 58. — Num. 6.

Facile eſt ad conſueta reuerti,ſed difficile eſt inde auelli. Vnde Baſilius: Sicut homo non poteſt dediſcere maternam linguam , ita vix poteſt dimittere longam conſuetudinem. Fit enim via eius tenebræ & lubricum,& facile corruit in ea. Et ideo contra imminentia pericula,& maximè contra mortem ſubitaneam eum feſtinare oportet . Neſcit enim qua hora fur venturus eſt. *Matth.24. Lucæ12.* Qui autem vſque ad mortem differunt confiteri,abſorpti ab infirmitate vix poſſunt intendere confeſsioni. Illuc enim tota mentis intentio feruet,vbi eſt vis doloris. Vnde magis gaudet de præſentia medici corporalis,quã de aduentu confeſſoris. Homine enim exiſtente ſano,tanta eſt difficultas verę pęnitentię: quod ſicut Ambroſius ait: Facilius inueni,qui ritè ſeruauerint innocentiam,quàm qui congruè egerunt pœnitentiam. Facilius eſt enim ſanitatem cõſeruare, quàm amiſſam recuperare. Qui enim lapide conſuetudinis premitur, vinctus in mendicitate & ferro,quaſi Lazarus quatriduanus & fœtens,nõ niſi lachrymis & clamore,& magna difficultate poteſt ſuſcitari. *Ioan.11.* Vix enim poteſt Æthiops mutare pellem ſuam, & pardus varietates ſuas. *Iere.16.* Cùm autem totam vitam noſtram Domino debeamus,quomodo vna hora modica ſatisfacere poterimus? Pręſertim cùm amor vxoris & filiorum , & diuitiarum , & vis morbi totam occupent hominis intentionem . Non ergo debemus differre confiteri, ne fortè inueniamur imparati. Et ſi enim in fine confiteatur peccator,vt pœnam gehennalem euadat,tamen timere debet pœnam purgatorij,quæ maior eſt omnibus tormentis,quæ poſſunt excogitari. Quartum eſt quod in vera confeſsione eſſe oportet, ſcilicet, quod frequenter fiat & pluribus ſacerdotibus,vt plures habeãt conſiliarios, & apud Deum interceſſores, & qui fortè non poteſt erubeſcere coram vno,erubeſcat coram alio. *Quod frequẽs debet eſſe confeſsio.* Sicut enim pluries peccauit,ita pluries confitendo ſatisfaciat. Frequenter enim homo labitur in peccatum , ita oportet quod frequẽter recurrat ad confeſsionis remedium. Quoties enim peccata iteramus,toties confeſsionem iterare debemus, & ſi nouum confeſſorem requirimus,conſilium eſt Eccleſiæ omnia peccata noſtra in confeſsionem reiterare,eò quòd peccata redeunt , & quia cognitis antiquis vulneribus nobis melius poterit conſulere. Qui autem ſemel in anno, ſcilicet, in quadrageſima, peccata confitentur, quicquid boni faciunt ante confeſsionem,ſcilicet, in peccato mortali amittunt. Opera enim mortui,mortua ſunt,ſicut ſcriptum eſt. Et qui congregauit merces,miſit eas in ſacculum pertuſum. *Aggæi1.* Iteranda eſt enim pœnitentia,quæ fit in peccato mortali. Quę autem in charitate fit, & ſi poſtea labatur homo,non eſt iteranda quando reſurgit. Omnia enim bona redeunt. Vnde dicitur in Ezechiële: *Ezech.18.* *Quod ſicut peccata redeunt, ita & bona amiſſa per pœnitentiam redeunt.* Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis,quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea , & fecerit iudicium & iuſtitiam, vita viuet & nõ morietur: omnium iniquitatum eius,quas operatus eſt,non recordabor. In iuſtitia ſua,quam operatus eſt,viuet . Et Dominus per Ioël ait: *Ioan.2.* Reddam vobis annos,quos comedit locuſta,bruchus, rubigo & eruca. Frequenter igitur & ſollicitè confiteamur,vt impleatur in nobis, quod ſcriptum eſt. Anticipauerunt vigilias oculi mei, exercitabar & ſcopebam ſpiritum meum ſcopis, ſcilicet,confeſsionis. In humano enim iudicio cõfeſsio condemnat. In diuino verò iudicio abſoluit reum,& iuſtificat impium. In primo à iudice conuincitur: In ſecundo conuincit diabolum,& apud ſummum iudicem abſoluitur. Multi enim impediuntur timore ſatisfactionis vel pœnæ temporalis peccata confiteri,vel quia à pręlatis ſuis diliguntur & honorantur,& timent ne vilipendantur,vel aliquod detrimentum temporale incurrerent,ſi prælatis ſuis peccata ſua manifeſtarent . *De variis impedimentis confitendi. De impedimẽto timoris.* Hi autem admonendi ſunt,quatenus pœnam æternam magis timeant quàm temporalem, & opprobrium ſempiternum magis quàm trãſitorium. Patienter igitur ſuſtineãt temporalem pœnam,vt poſſint euadere ęternam. Qui enim timet pruinam, irruet ſuper eum nix,ſicut dicitur in Iob. *Iob 6.* Alij pudore peccata ſubticent,& confiteri non audent,quibus dicendum eſt,vt non erubeſcant dicere,quæ non erubuerũt facere. *De impedimẽto pudoris.* Illud enim bonum eſt,iſtud fuit malum. Illud medicina,iſtud fuit culpa. Si enim hîc non deteguntur,in futuro iudicio coram omnibus cum ſumma verecundia detegentur,vbi nihil abſconditum,quod non reueletur . *Lucæ12.* Et quia ſine confeſsione peccata non dimittuntur,neceſſe eſt vt manifeſtentur. Maximè, quia nõ dicuntur ſacerdoti tanquam homini, ſed tanquam Deo , qui ſi aliquo modo reuelaret, deponeretur. Grauius enim peccat ſacerdos,qui reuelat ſecreta confeſsionis,quàm ille qui peccatum commiſit . Magis enim debuit erubeſcere peccator coram Deo & Angelis , quàm coram vno ſacerdote. Debet igitur detegere peccatum,vt à Domino tegatur. Beati enim,quorum remiſſæ ſunt iniquitates,& quorum tecta ſunt peccata. Vnde in Apocalypſi dicitur : *Apoc.3.* Veſtimentis albis induaris,vt non appareat confuſio nuditatis tuæ. Melius eſt enim hîc erubeſcere coram paucis, quàm in futuro coram omnibus. Alij ſpe diu viuendi, vel honores acquirendi, vel vt ſancti habeantur,peccata ſua confiteri omittunt,vel præſumptione diuinæ miſericordiæ. *De impedimento præſumptionis & vanæ gloriæ.* Hi autem admonendi ſunt vt reducant ad memoriam,quod dicitur in Euangelio: Sulte,hac nocte repetent animam tuam. *Lucæ12.* Ipſe autem neſcit diem neque horam . *Matth.25.* Dominus autem menſurabiles poſuit dies ſuos. Ipſe autem tanquam fœnum velociter areſcet , & quemadmodum olera herbarum citò decidet. Et iterum,animaduertere debet quod gloria peccatoris , quaſi ſtercus & vermis hodie extollitur, & cras non inuenietur . *1. Petri 2.* Præſumptioni autem diuinæ ſeueritatis diſtrictio opponitur cuius potẽtia ineuitabilis, cuius ſapiẽtia infallibilis,cuius iuſtitia inflexibilis,qui Angelis peccantibus non pepercit, qui primos parentes pro eſu pomi cum omni poſteritate exilio condemnauit . *De impedimento deſperationis. Gene.3.* Alij deſperationis baratro abſorpti, peccata ſua confiteri erubeſcunt, ſicut *Parab.18.*

ſcriptum

Rom. 8. scriptum est. Peccator cum in profundum malorum venerit, contemnet: quibus persuadendum est, quod diuina miseratio maior est omni peccato, quique cùm essemus eius inimici, re-
1. Cor. 10. conciliati sumus in sanguine filij eius. Nemo autem desperando debet credere quod se à peccatis non possit abstinere. Fidelis est enim Deus, qui nō permittit hominē tentari supra id quod potest, sed facit etiam cum tentatione prouentum. Præsertim quia ex virtute confessionis efficitur seruus Dei, qui prius erat seruus peccati, & virtutem recuperat resistendi, & vniuersalis Ecclesia pro ipso orat, postquam factus est membrum Christi, qui prius erat membrum diaboli. Gustare ergo debet & videre, quoniam suauis est Dominus, & quoniam beatus homo qui sperat in eo. Quidam autem contemptu presbyteri peccata sua nolunt confiteri, quibus dicendum est, vt non attendant presbyterum, velut hominem, sed tanquam illum, qui est loco Christi, quem venerari & diligere debet, tanquam vicarium & ministrum Domini sui. Eligat autem pęnitens talem sacer dotem, qui sciat discernere inter lepram & lepram, qui nouerit velut peritus medicus variis infirmitatibus varias & competentes adhibere medicinas. Alioquin si cæcus cęcum ducit, ambo in foueam cadunt. Si enim sacerdos eius idiota sit, vel eat ad superiorem, vel ab ipso sacerdote suo petat licentiā, vt possit confiteri sapienti. Aliud est enim facere vel odio proprium sacerdotem cōtemnere, aliud cęcum vitare. Si enim sacerdos ei licentiam dare noluerit, confiteatur ei & absoluatur, & tunc quemcunque alium voluerit consulere poterit. De hoc beatus Augustinus ait: Qui confitetur, omnino confiteatur, & sacerdoti meliori quem potest, confiteatur. Iudas enim, qui pœnitens iuit ad Phariseos, relinquens Apostolos, nihil inuenit auxilij, nisi augmentum desperationis. Dixerunt enim: Quid ad nos. Tu videris ac si dicerent: Quid nobis & misericordiæ. Isset ad fratres, qui orauerunt pro socru Petri, & pro Chananęa post Christum clamante. Tales eligeret pontifices, qui scirent compati infirmitatibus eius. Sapiens enim medicus animarum oleum habet & vinum Samaritani verba matris in principio vt alliciat infirmos, ne fortè nimis confun dantur. In fine verò verba habet patris aliquantulum increpando duros & rebelles, & asperitatem pœnitentiæ tanquam vinum purgatiuum vulneribus infundēdo. In his autem, de quibus dubitat, semper cum sapientibus consilium habeat, vel pœnitentem ad suum superiorem transmittat. Ipse autem confessor, qui curam suscipit animarum, mediocriter debet esse literatus, alioquin non præsumat audire confessiones: vt si sit idiota, vel imperitus, qui non nouerit separare pretiosum à vili, qui nescit quid sit inter dexteram eius & sinistram. Ars enim salutis animarū, ars est artium. Oportet igitur quod sciat instruere pœnitentem, & inquirere de fide eius & moribus, & ideo de articulis fidei & septem sacramentis saltem mediocriter debet esse instructus, de operibus etiam misericordiæ, & de decem mandatis decalogi, de virtutibus & vitiis. De septem criminalibus & eorum contentis, de carnalibus & spiritualibus peccatis. De his præcipuè quæ per quinque sensus delinquendo committuntur, vt sciat ignorantibus peccata detegere, & ea quæ obliuioni data sunt, ad memoriam reducere, vt sciat fodere parietem, vt videat abominationes maiores & ad instar venefici incantantis sapienter eliciat aspidem de cauerna, vt obstetricante manu sapientiæ educatur coluber tortuosus, vt videat mirabilia in profundo, id est, in abysso cordis peccatoris. Caueat autem sibi ne scrutinium suum incipiat, donec peccator ex ore suo quæ nouerit, confiteatur. Melius est enim quod ex ore suo faciat confessionem spontanea voluntate, quā ex ore alieno. Vnde in Deuteronomio dicitur. Cùm repetes à proximo tuo rē aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domum eius, vt pignus auferas, sed stabis foras, & ille tibi proferet quod habuerit. Melius est enim spontè peccatū dicere, quàm per interrogationes extorquere. Postquam verò ex ore suo, quęcunque nouerit, dixerit, tunc sacerdos considerans statum & qualitatem pœnitentis, aliqua poterit perscrutari peccata, quibus huiusmodi personæ solent obligari: sicut in Ecclesiastico dicitur: Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, cum iniusto, de iustitia, & cum muliere, de his quæ æmulatur, cum timido de bello, cum negotiatore de traiectatione, cum impiis de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario, de omni opere, cum operario annuali, de cōsummatione anni, cum seruo pigro de multa operatione. Vt autem quasi ad certitudinem omnia requirenda reducantur, & in talibus confusio deuitetur ad septem criminalia & quinque sensus corporis & transgressionem decalogi vniuersa reducantur, in hunc modum. Frater si peccasti in superbia, extollens te corde, ore vel opere, per alios propter diuitias tuas, vel propter potentiam tuam, vel laudem popularem, vel quod grauius est, propter malitiam gloriando in peccatis tuis, vel propter bona opera tua, appetens te laudari, vel credens ea ex te habere, vel etiam credens te habere bona, quæ non habes. Et quoniam initium omnis peccati est superbia, atque abominabilis coram Deo & hominibus. Initium enim superbię hominis apostatare à Deo, ex ea procedunt septem criminalia vitia, quorum primum est inanis gloria. Dic ergo filij, si peccasti in vana gloria, in iactantia, in hypocrisi, in arrogantia, in præsumptione, in singularitate, & nouitatum omnium inani inuentione. In inobediētia, & si quæ sunt similia. Si in secūdo criminali peccato, quod dicitur inuidia. Si habuisti gaudium in aduersitate, vel tristitiam in prosperitate proximi tui, si per inuidiam detraxisti occultè proximo tuo, vel aliquam proditionem occultè fecisti, vnde malum ei accideret. Si susurro fuisti, vel contra eum iniustè murmurasti, vel rancorum in animo habuisti. Si peccasti in tertio criminali peccato, quod dicitur ira, quæ triplex est. In corde latens, in verba prorumpens

Marginal notes:

Rom. 8. — *1. Cor. 10.*

De contemptus impedimento.

Quod confitendum est prudenti sacerdoti.

Matth. 27.

De sapientia eius qui recipit confessionem.

Matth. 7. *Matth. 15.* *Mar. 7.* *Heb. 4.* *Lucæ 10.*

Qualis debeat esse confessor. *Iere. 15.*

Ezech. 8. *Job 26.*

Quod prius audiat quam quærere incipiat.

Deut. 23.

De modo inquirendi & interrogandi.

Eccle. 37.

Circa quæ debet fieri inquisitio.

Inquisitio de superbia & eius contentis

Inquisitio de vana gloria.

Inquisitio de inuidia.

Inquisitio de ira.

pens,iniurias in opere exercēs. Si habuisti iram inueteratā in corde,quæ dicitur odium,si indignationem, impatientiam,audaciam,temeritatem,rixas,contumelias,clamores,blasphemias, lites,homicidia,& similia,quæ per iram incurristi. Si in quarto criminali peccato quod dicitur Acedia,peccasti,si tędium boni cum mœrore & tristitia inutili habuisti,si cordis obdurationem, si pigritiā, & somnolentiā, si indeuotus & tepidus in Dei seruitio, si suspitiosus & malitiosus fuisti,si bona quæ facere debuisti,per negligentiam omisisti, vel minus purè,quā debuisti, fecisti,si meticulosus & pusillanimis fuisti,si aliquando in desperationem corruisti,si vagus mente fuisti,si verbum Dei & increpationes salutares contempsisti. Si in quinto criminali peccato, quod dicitur Auaritia,Deum offendisti,cum nimio ardore & immoderato amore temporalia acquirendo & retinendo, per vsuras supra sortem aliquid recipiendo, mutuando pecuniam, vel quamcunq; aliam rem ex vadimoniis supra capitale & expensas aliquid recipiendo, carius ad terminum propter expectationem vendendo. Si bladum vel aliam rem in terra pro modico precio statum soluto emisti. Si mutuum dedisti aliquid,inde sperans recipere,aliàs non daturus. Si furtum,si rapinam,vel vastationem agrorū,seu vinearum fecisti,vel aliquo modo proximo damnum intulisti, si decepisti aliquem,vel aliquo modo fraudem fecisti,vel proximum circumuenisti in aliqua negotiatione,in pondere,vel mensura vel alio modo. Si collectas,si indebitas exactiones, si calumniam, vel aliam quamcunque iniuriam proximo fecisti, si debitum,vel commissum,vel rem inuentam non reddidisti. Si in sexto mortali peccato per gastrimargiam, in potu vel in cibo per ebrietatem & crapulam peccasti, incurrendo sensus hebetationē, rationis perturbationē,immunditiā,multiloquium,scurrilitatē,ineptam lætitiā,& consimilia. Si horam debitam præuenisti,si nimis frequēter,si nimis auidè manducasti & bibisti,si nimis delicata & sumptuosa cibaria cōparari,& præparari fecisti,si in nimia quantitate sumens mensurā excessisti. Si in septimo criminali peccato,quod est luxuria, Deum ad iracundiā prouocasti,per simplicem fornicationem,scilicet,soluti cum soluta, per adulterium,cum coniugata per incęstum, cum consanguinea vel affine per stuprum, cum virgine contra naturam, in sexu consimili vel dissimili, extra ordinario modo vel loco, vel per molliciem, ex contactu propriæ carnis. In his tamen peccatis à quibusdam inusitatis & incognitis cautè oportet interrogare confessorem, quasi à remotis & per insinuationem, vt experti possint intelligere, inexperti verò nouos peccandi modos non possint addiscere, verbi gratia. Interrogetur si peccauit in somniis per fragilitatem, & postea quæratur, si pollutus fuerit vigilando vel aliquo alio modo. Inquiratur præterea si aliorum luxuriam procurauit, vel etiam si propriam vxorem indebito modo cognouit,si cum sanctimoniali coinquinatus,si sacrilegium simul cum luxuria commisit. Eodem modo à mulieribus fiat inquisitio & maximè de vestium superfluitate, de choreis & spectaculis, de ornatu proprij corporis, de sortilegiis, quæ per luxuriam fiunt, ab eis inquiratur. Postea circa quinque corporis sensus fiat diligenter inquisitio. Si visu peccauit intuendo,quod non oportuit. Si auditu verba inutilia, vana, lasciua, detractoria,& adulatoria,falsa,& consimilia libenter audiendo. Si gustu,salsamentis & saporibus,cum nimia delectatione palatum incitando. Si olfactu,speciebus aromaticis & vnguentis immoderatè,& sumptuosè vtendo. Si tactu,tangendo impudicè,quod non oportuit, & mollibus se vestiendo. In mollitie enim vestis,lecti,& balneis,& consimilibus, per tactum peccant homines delicati & effęminati,simili modo & mulieres. Fiat præterea diligens inquisitio circa transgressionem mandatorum decalogi, de quorum trāsgressione nemo excusatur: Omnes enim ea tenentur adimplere. Si peccasti frater contra mandata decalogi, quorum primum est de cultu vnius Dei, vt non adoret homo deos alienos. Si credis vnum Deum in trinitate,& alios fidei articulos, sicut tenet sancta Ecclesia. Si dubitasti de fide, vel in aliquo, quod ad fidem pertineat,errasti. Si credidisti maleficiis,sortilegiis,& incantationibus,quæ auguriis & illusionibus dæmonum & huiusmodi. Si peccasti contra secundum mandatum,quod est: Non accipies nomen Dei tui in vanum: si mendaciter,subdolè, & inutiliter pro nihilo iurasti,sic enim Deum testem falso inuocasti,& nomen eius in vanum assumpsisti,vel in opprobrium. Si per caput,vel per pedes,vel alia huiusmodi iurasti,aut fidem datam non obseruasti, vel votum adimplesti,saltē in voto Baptismi peccasti,Deo promittens quod nō reddidisti. Si contra tertium præceptum peccasti, quod est, memento vt diem sabbati sanctifices. Si dies dominicos & alios solemnes, sicut præcipitur in Ecclesia, non obseruasti, vacando diuinis,& abstinendo non solùm ab operibus mechanicis,sed ab omni opere seruili,& ab omni peccato. Si in diebus festinis tabernas & choreas frequentasti. Minus enim malum esset tibi terram arare,quā choreas ducere,vel tabernas immoderatè bibendo frequentare. Si in vigiliis & ieiuniis & magnis solemnitatibus ab vxore tua, vel à quacunque alia muliere noluisti abstinere. Si sabbatum pectoris spiritualiter obseruasti. Si distractus per varias & inutiles cogitationes, per curiositates & inutiles occupationes & sollicitudines pacem pectoris & quietem mentis non obseruasti. Si transgressus es quartum mandatum: quod est, Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt sis longęuus super terram. Si parentibus indigentibus necessaria non ministrasti,si eis reuerentiam non exhibuisti, si durè & contumaciter contra eos locutus es, vel si manus in eos iniecisti. Si parentes spirituales,sacerdotes,scilicet, & alios Ecclesiasticos ministros inhonorasti,non obediendo Prælatis tuis,malè cōtra eos loquendo, vel in eos,seu quoscunq;

Inquisitio de acedia.

Inquisitio de auaritia.

Inquisitio de gula.

Inquisitio de luxuria.

De cautela interrogandi.

Quod fiat inquisitio circa quinque sensus corporeos

De inquisitione decem præceptorum.

Inquisitio circa primum mandatum.

Inquisitio circa secundum.

Inquisitio circa tertium mandatum.

cunque clericos, vel in personas regulares manus violentas iniecisti. Si matrem tuam spiritualem non honorasti, scilicet, sanctam Ecclesiam. Si in ea sacrilegium furando, vel luxuriando fecisti, si verba otiosa & inutilia in ea locutus es, quæ est domus orationis, non vanitatis. Si clamando, litigando, vel quocunque alio modo diuinum officium perturbasti. Si decimas & debitas oblationes ei non reddidisti, & saltem solemnibus diebus, ad parochialem ecclesiam non iuisti. Si te excõmunicari permisisti, vel excommunicatis communicasti, vel alia interdicta obseruare omisisti. Si horas canonicas negligenter dixisti, si pallas altaris, & alia ornamenta inhoneste tractasti. Si simoniacè intrasti, vel sub certo pacto sacramenta laicis exhibuisti, si aliquos ordines indebitè suscepisti, si aliquam incurristi irregularitatem. Si es de legittimo matrimonio, an non? si liberę vel seruilis conditionis, si legittimis temporibus, & de licentia Episcopi tui, vel ætate legittima ordinis suscepisti. Si saltum fecisti in ordinibus, si homicida, vel bigamus, vel simoniacus, vel excommunicatus ordines suscepisti, vel in suspectis ordinibus ministrasti, & ita factus es irregularis. Si animas commissas cum omni diligentia curasti, si confessiones aliquo modo reuelasti, & cætera huiusmodi, quæ contra honorem matris Ecclesiæ specialiter fiunt. Si peccasti contra mandatum quintum, quod præcipit, vt non occidas.

Inquisitio circa quintum.

Si manu vel mandato, vel auxilio, vel consilio homicidium commisisti, vel si aliquem verberasti, vel si es homicida corde, mortem alterius desiderãdo, vel in corde tuo odium retinendo. Qui enim odit fratrem suum, homicida est. Si vrgẽte necessitate potuisti subuenire, & nõ subuenisti: scriptum est enim: Pasce fame morientem, si non paueris, occidisti. Si fuisti homicida animarum, inducendo aliquem ad peccandum, vel peccatis aliorum cõsentiendo, quod homicidium est grauius homicidium, quàm corporum. Si transgressus es sextum mandatum, quod est: Non mœchaberis, id est, nõ cuilibet misce aris, excepto fœdere matrimonij. Si aliquo modo cum delectatione ex te semen emisisti, nisi fortè dormiendo, vel cum propria vxore spe prolis, vel causa vitandæ fornicationis, vel vt reddens debitum. Si septimum mandatum non seruasti, quod est: Non furtum facies. Si rem alterius vsurpasti, vel contrectasti, inuito domino, vel si scienter rem furtiuam emisisti, vel in custodia recepisti. Si mandatum octauum transgressus es: Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. Hîc prohiberi intelligimus omne genus mortalis mendacij. Si falsus testis contra aliquem, gratia, vel amore, vel odio, vel pretio fuisti, si personarum acceptionem habuisti, si aliqua falsitate aliquem læsisti, vel falsum crimen ei imponendo, vel alio modo. Si aliquid promisisti, & soluere noluisti, si mercedem mercenarij defraudasti, vel tenuisti. Si nonum mandatum non obseruasti, quod est, secundum quod in Deuteronomio continetur: Non concupisces vxorem proximi tui. Si voluntatem habuisti in corde peccandi aliquo genere luxuriæ. Si morosam delectationem, vel consensum absque opere habuisti, hæc enim mortalia reputantur. Si decimum mandatum non obseruasti, quod est: Non concupisces domum proximi tui, non agrum, non seruum, non ancillam, non boue, non asinum, & vniuersa quæ illius sunt. Generaliter cupiditatem diuitiarum, ambitionem honorum condemnat. Vide ergo frater, si cuiuslibet rei alienæ concupiscentiam corde habuisti. Multi enim libenter furarentur, vel raperent, nisi pœnã timerent temporalem.

Inquisitio circa sextum.

Inquisitio circa septimum.

Inquisitio circa octauum.

Inquisitio circa nonum.

Inquisitio circa decimum.

Non solùm autem de commissis, verùm etiam de omissis interrogandus est pœnitẽs. Dicens: frater, si omisisti facere proximis tuis, quod tibi fieri meritò voluisses? Si per negligentiam, vel pigritiam bona, quæ debuisti, vel potuisti facere, non fecisti. Si talentum à Deo tibi cõmissum multiplicare contempsisti. Si filios tuos, & familiam, vel etiam proximos tuos corrigere, & instruere neglexisti. Si opera misericordię, scilicet, orationes, si vigilias, si ieiunia, & alia opera pœnitentiæ tibi iniuncta, nõ perfecisti, si tempus à Deo tibi concessum in vanitate, & otio cõsumpsisti, ludendo cum aleis, & scacis, vt tẽpus tibi tędiosum, huiusmodi vanitatibus redimeres. Si de beneficiis susceptis Deo & hominibus ingratus extitisti. Si charitatem, humilitatẽ, benignitatem, patientiam, discretionem, & alias virtutes, quas habere debuisti, omisisti. Si bona, quæ fecisti, minus purè fecisti, vel cum murmuratione, vel cum scãdalo proximorũ, vel finem debitum omittendo, vel mala intentione ea fecisti. Si per crassam, & vincibilem ignorantiã, vel per obliuionem aliqua omisisti, quæ facere tenebaris. Hæc & his similia, prudens, & diligens confessor, cum omni cautela debet inquirere, non omnia ab omnibus, sed à diuersis diuersa, prout viderit expedire. In fine autem generaliter subiungat. Multa tradidisti obliuioni, in quibus Deum offendisti, de quibus generaliter debes conteri cum proposito confitendi, si ea ad memoriam reduxeris. Peccasti enim corde, per malam cogitationem, & malam voluntatem, ore peccasti, mentiendo, detrahendo, otia dicendo, proximos deridendo, secreta aliorum reuelando, quibusdam adulando, alios nimis asperè corripiendo. In contentione, in turpiloquio, in scurrilitate, in contumelia & blasphemia, & aliis huiusmodi. Opere peccasti, faciendo aliis, quod tu non velles fieri, & mandata Dei transgrediendo, malum etiam exemplum aliis dando. Porro verò cautus sit in pœnitẽtiis iniungendis, considerando statum personæ, & criminũ qualitatem, & inquantum fieri poterit, semper pœna per contrarium respondeat culpæ, vt superbis principaliter talia iniungat, quæ pertinent ad humilitatem. Inuidis ea, quæ pertinent ad benignitatem & charitatem. Iracundis, ea quæ pertinent ad mansuetudinem & patientiam. Pigris & acediosis, ea quibus incitentur ad feruorem, & gaudium spiritus. Auaris, ea quæ pertinent ad liberalitatem & largitatẽ. Gulosis & luxuriosis, ea quæ pertinent ad carnis afflictionem, & de alis

Interrogatio circa omissa.

De generali interrogatione.

De modo iniungendi satisfactionem. Quod pœna respondeat culpæ.

de aliis, ita quod pœna respondeat culpæ. Si peccauit in multiloquio, & garrulitate, satisfaciat in silentio. Si in vestium superfluitate, satisfaciat in nuditate. Si malum exemplum dando, de cætero det omnibus exemplum bonum, vbi publicè peccauit, ibi publicè satisfaciat. Si aliquos ad peccandum induxit, laboret pro posse suo, vt animas quas Deo abstulit, illi restituat. Diligenter autem obseruet inter cætera, quatenus satisfactionem in quatuor partes diuidat. Quia enim peccator Deum offendit, iniungat ei orationes: quia proximum offendit, iniungat ei eleēmosynas & alia misericordiæ opera: quia in proprium corpus peccauit per illicitam delectationem, iniungat ei ieiunia & alia: quæ ad corporis afflictionem pertinent. Si ab alio iniustè habuit, vel aliquem damnificauit, iniungat ei restitutionem pro posse suo. Semper autem in fine admoneat pœnitentem, vt vitet recidiuum. Scriptum est enim: vade & amplius noli peccare, ne fortè aliquid deterius tibi contingat. Vulnus enim iteratum, vt ait Augustinus: tardius sanatur. Frequenter peccans & lugēs, vix veniam promeretur. Vnde Isaias: Lauamini, mūdi estote. Lauatur, & mundus est, qui præterita plangit, & plāgenda non cōmittit. Qui autem à mortuo baptizatur, & iterum tangit mortuum, quid ei prodest lauatio? Admoneat præterea, vt vitet omnes peccandi occasiones, scilicet, choreas & spectacula, & malum consortium, & similia, propter quod præceptum est Loth, nō solùm vt exiret de Sodomis, sed de omni Regione circà, vt secundū legis mandatū maneat in eodē loco castrorū, donec perfectè sanetur. Maledictus enim, qui reædificat Iericho. Admoneat insuper, vt si quod Deus auertat, in peccatum reciderit, non differat confiteri. Qui enim in sordibus est, sordescit adhuc. Quod autem scribit transgressio, delet confessio. Tandem admoneat eum, vt vitet negligentiam satisfaciendi, sed semper in pœnitentia & bonis operibus permaneat. Frustra enim velociter currit, qui priusquam ad metam perueniat, deficit. Pœnitere enim est pœnam tenere, vt semper puniat peccator in se vlciscendo, quod commisit peccando. Vnde beatus Augustinus: Tamdiu gaudeat & speret de gratia, quamdiu sustentatur à pœnitentia. Abstineat autem à multis licitis, qui multa commisit illicita, & præcipuè à negociatione, quæ vix sine peccato exerceri valet. Vnde Leo Papa: Pœnitenti melius est dispendia pati, quàm periculis negociationis astringi: quia difficile est inter ementis, vendentisque commercium non interuenire peccatum. Igitur, sicut in Exodo legitur: Primogenita asini mutentur oue, id est, primordia vitæ præcedentis in innocentiam sequentis. Hi enim sunt hœdi, quibus libenter vescitur Isaac, id est, opera misericordiæ. Vnde Propheta Ioël: Infirmus dicat, quia fortis sum. Quantò autem austerior est cura vulnerum, tantò salubrior est medicina peccatorum. Vnde B. Ambrosius: Qui culpam exaggerauit, exaggeret pœnitentiam. Maiora enim crimina maioribus abluuntur fletibus, vix tamē aliquis inuenitur, qui tantum laborare velit satisfaciendo, quātum laborant homines in arando & seminando. Noë centum annis laborauit, arcam fabricando, vt mortem euaderet temporalem, quantò magis laborare debet pœnitens, vt mortem euadat æternam. Sit ergo victus pœnitentium tenuis, lectus difficilis, somnus breuis, habitus vilis, oratio iugis, sermo grauis, incessus humilis, tollat crucem suam, abneget semetipsum, mundana relinquendo, seipsum contemnendo, proximorum negotia procurando, vt violentiam violentia, & dolorem dolore præueniat: quia non coronabitur, nisi qui legittimè certauerit. Arma autem verè pœnitentium, sunt cinis & cilicium. Vt autem in bello non deficiat, diligenter ad memoriam reducat cilicium, & locustas Ioannis Baptistæ, nuditatem & radices peccatricis Ægyptiacæ, labores Pauli, vigilias Bartholomęi, saccum & panē, cribrarium Hieronymi: sudarium & lachrymas Arsenij, columnam & vermes Simeonis. Horum exemplo sit tibi potus aqua, cibus aridus, aspera vestis, dorso virga, breuis somnus, durumque cubile. Hęreat os terræ, mens cœlo, lingua loquatur, cor dictet, sit larga manus, ieiunia crebra, mens humilis, simplex oculus, caro munda, pium cor, recta fides, spes firma, duplex dilectio, semper ferueat assiduis precipibus, iustis tamen ora. Qui ergo trinum Deum offendit, qui triplicem legem naturæ scriptæ, & gratiæ præuaricatus est, tripliciter, sicut prædictum est, satisfaciat, scilicet, contritione, confessione, & opere, vt velut his tribus lapidibus Golias perimatur, & his quasi tribus panibus, quos postulat amicus, nocte ab amico reficiatur anima pœnitentis. Conuertimini igitur fratres ad Dominum, in toto corde vestro, qui per peccata vestra alienati estis ab eo. In ieiunio, vt in futuro satiemini: in fletu, vt rideatis: in plāctu, vt consolemini. Scindite corda vestra cultello, cuius manubriū sit lignū crucis Christi, ferrum claui eius, calibs lancea, qua perforatū est latus illius. Scindite corda vestra per cōtritionem, vt sanies peccatorum eiiciatur. Per confessionem verò vt sacerdoti aperiātur, per proximorum confessionem, vt operibus misericordiæ affluatis. Vestimenta autem vestra nō scindantur, sed integra permaneāt. Nam & Christi tunica inconsutilis scissa nō fuit. Vestes autē animæ vestræ virtutes sunt, quæ scindi nō possunt, vel à se inuicē separari. Qui vnā virtutē habet, omnes habet: qui vna caret, omnibus caret: beatus qui custodit vestimēta sua, ne nudus ambulet. Ecce frater precibus tuis acquiescēs, sermonis medietatē in tractus prolixitatem cōmutaui.

De qu[illegible] partibus satisfactionis.

Quod admonendus est peccator ne recidiuet.

Isaiæ 1.

Eccle. 34.

Admonendus est peccator vt vitet occasiones peccandi.

Iosue 6.

Admonendus est quod confiteri non differat, & satisfacere non negligat.

Exod. 13.

Gene. 27.

Ioël. 3.

De austeritate pœnitentiæ.

Gene. 7.

Matth. 16.

2. Tim. 2.

Matth. 3.

Mar. 1.

De instrumentis pœnitentiæ & diuersis modis satisfaciendi.

Quare satisfaciendum est tripliciter.

1. Reg. 17.

Conclusio & breuis recapitulatio.

Quod multipliciter cor scinditur.

EODEM DIE THEMA SVMPTVM DE Euangelio secundum Matthæum.

Cùm ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Exterminant enim facies suas, vt pareant hominibus ieiunantes. *Matth. 6.*

Consilium

Ezech. 17. Verbum Dei comparatur medicinæ.

CONSILIVM est sapientis in Ecclesiastico: Ante languorem adhibe medicinam. Vtilis est enim & necessaria his diebus medicina verbi Dei, vt præparentur corda nostra contra dæmonũ tentationes, qui derelicti acrius insurgunt cõtra pœnitentes. Verbum enim Domini est, quasi ozimel, præparãs animas ad suscipiendum decoctionẽ, & pillulas ieiuniorum & orationũ. In hoc ozimelle ponitur mel promissionũ, quæ dulces sunt cordibus fidelium & acetũ cõminationis, cum acumine diuersarum sententiarum, quæ penetrãt corda auditorum. Hoc igitur mel acutum penetratiua, est dulcedo sacrorum eloquiorum, per quod animæ pœnitentium in hac quadragesima præparãtur, & quasi vnguento suauitatis, asperitas pœnitentiæ mitigatur. Fracto enim alabastro, per expositionem scripturarum repleri debent domus animarum nostrarum ex odore huius vnguenti, vt dicere possint cum sanctis omnibus: curremus post odorem vnguentorum tuorum. Vnguento enim, & variis odoribus delectatur cor, & sanatur anima pœnitentis. Et iterum: Altissimus de terra creauit medicinam: & vir prudens non abhorrebit eam. Et in Ecclesiastico: Vnguentarius faciet pigmenta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis. Masticemus igitur dentibus sanctæ meditationis species aromaticas, & non transglutiamus eas integras, tundamus eas in cordis mortariolo, vt cum pinguedine deuotionis, & charitatis vnguenta suauitatis & sanitatis inde faciamus. Scriptum est enim: Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum, vt mitiges ei à diebus malis, donec fodiatur fouea peccatori. Huius beatitudinis participes eritis, si per legem Domini eruditi, id est, extra ruditatem ignorantiæ, & malitiæ positi fueritis, vt Dominus vnguento verborum suorũ mitiget vobis in hac vita præsenti, in his diebus malis contra tentationum molestias, quamdiu foditur peccatori fouea. Qui, quantò amplius delinquit, tantò ampliorem foueam fodit, vt tandem incidat in foueam, quam fecit. Orate ergo Dominum, vt hodie cordis compuncto sentiatis odorem vnguentorum suorum. Cùm ieiunatis, tempus est fratres charissimi, vt præteritæ delitiæ vitæ austeritate compensentur. Cicatrices enim nostræ putruerunt & corruptę sunt. Sanato enim vulnere originalis peccati per baptismum, multa grauia post hæc cõmisimus, vti oportet nos grauiori medicina, vt asperitate satisfactionis curentur vulnera inueteratæ consuetudinis, vt nobismetipsis violentiam inferamus, licet caro tumultuetur, & repugnet. Scriptum est enim: Omnis violenta prædatio cum tumultu. Malitia autem vnius horæ obliuionem facit luxuriæ magnæ. Dominus autem, qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum, in hodierno Euangelio instruit pœnitentes, qualẽ medicinam vulneribus suis debeant apponere, & qualiter ea debeant alligare ieiuniis, scilicet, orationibus, & eleëmosynis. Ad ieiunandum nos instruit, cùm ait: Cùm ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Orare docet nos, cùm dicit: Vnge caput tuum, scilicet, vnguento deuotionis. Ad eleëmosynam & opera misericordiæ nos inuitat, cùm ait: Faciem tuam laua, scilicet, aqua miserationis, sicut scriptum est: Date eleëmosynam, & omnia munda sunt vobis. Quia igitur peccauit homo contra Deum, contra proximum, contra seipsum: Deo satisfaciat per orationem, proximo per eleëmosynam, sibiipsi per ieiunium, & vitæ austeritatem. Et quoniam quicquid est in mundo, est superbia vitæ, vel concupiscentia oculorum, id est, auaritia, vel concupiscentia carnis. Contra superbiam, specialiter oratione: contra auaritiam, eleëmosyna: contra luxuriam, satisfaciendum est ieiunio. Oratione enim, & eleëmosyna pestes mentis: ieiunio, pestes corporis sanantur. Vnde in Tobia: Bona est oratio cum ieiunio, & eleëmosyna magis, quàm thesauros abscondere. His enim, quasi duabus alis oratio in conspectum Dei ascendit. De his tribus Dominus nos instruit in Euangelio. Non solùm autem de ieiunio, sed modo ieiunandi nos instruit Dominus: Cùm ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Ipse enim magis attendit modum, quàm factum: intentionem, quàm operationem: qualiter fiat, quàm quid fiat. Nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Et si sitis tristes pro peccatis vestris, non ostendatis tristitiam propter inanem gloriam, seu propter humanum fauorem. Non sitis tristes sicut hypocritæ, qui simulatam ostendunt tristitiam. Vos autem in veritate cõfitemini, vt tandem tristitia vestra vertatur in gaudium. Miseri estote, & lugite, non in apparentia, sed in veritate. Hypocritę enim speciones, Deo & hominibus exterius mentientes: mercatores potius dicendi sunt, humanam laudem ieiuniis emendo, quàm verè ieiunantes. Ipsi enim Deo fraudem faciunt, qui non Dei laudem, sed suam appetunt. Maledictus autem, qui opus Dei facit fraudulenter. Ipsi autem exterminant facies suas, extra naturalem terminum eas demoliendo ponentes, ad oculum pallescentes, immaculatas ex natura, spe iam maculantes, ante mortem mortis suppliciis seipsos, vt sancti appareant atterentes, & idcirco à superna patria exterminari meruerunt. Hi enim mercedem suam, quam desiderabant, acceperunt, & infra propter mendacium & fallaciam eorum æternaliter punientur: & quia non voluntariè, sed quasi in angaria ieiunant, quia gaudium & securitatem bonæ conscientiæ non habent, meritò tristes dicuntur, quia animus nullo spirituali gaudio ad superna eleuatur. Sancti autem viri, & si in hoc seculo tristitiam habent, vel peccata sua lugendo, vel proximis compatiendo, eo ipso in Domino gaudent, & de ipso meritorio dolore exultant, quasi tristes, semper autem gaudentes. Iam enim in hoc seculo tristitia eorum vertitur in gaudium. Hæc est enim gloria eorum, testimonium bonæ conscientiæ. Et idcirco alacriter cum desiderio ieiunant & orant. Hilarem enim datorem diligit Deus, vt possit dicere cum Propheta: Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Hilaritatem

Quod verbũ Dei comparatur vnguento. Matth. 14. Cant. 1. Parab. 27. Eccle. 38. Item 38. Quod masticandæ sunt species verbi Dei.

De tempore congruo pœnitentiæ.

Isaiæ 9.

De triplici medicina.

Quod modus satisfactionis respondet modo transgressionis.

De ieiunio & modo ieiunandi.

De simulata & vera tristitia. Ioan. 16. Iaco. 4. De hypocritis

Iere. 48.

2. Cor. 6. 1. Cor. 9.

De hilarita-

enim condimentum est boni operis. Vnde in Ecclesiastico dicitur: In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. Et in Zacharia: Ieiunium quarti & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iudæ in gaudiũ & lætitiã, & solemnitates præclaras, propter quod propitiationis, expiationis & afflictionis celeberrimus erat Domino. Vnde in lege præcipitur offerri holocaustum cum libamento, id est, sacrificium boni operis cum hylaritate mentis, vt exhilaretur facies nostra in oleo, & laudemus Dominum in tympano & choro, id est, carnis mortificatione cum gaudio. Propter quod beatus Iob dolorem suum metricè descripsit, vt ostenderet inter flagella Domini gaudium cordis. Hypocritæ autem non in mentis hilaritate, nec in veritate ieiunant, sed solummodo vt appareant hominibus ieiunantes, tanquam sepulchra dealbata exterius. Teste autem beato Augustino, melius esset spiritualia penitus omitti, quàm non purè & syncerè tractari: vnde Pascha in azymis, scilicet, sine fermento malitiæ & hypocrisis præcipitur obseruari. Et in Leuitico dicitur: Omnis oblatio sine fermento erit. Propterea de purgatissima farina fiebant panes propositionis, & oleum purissimum ad opus lucernarum præcepit Dominus offerri. Et quoniam hæreditas ad quam festinatur in principio, in fine benedictione carebit, ipsi non expectantes beatam spem in aduentu gloriæ summi Dei, velut in terra iacentes computrescent, malo spei stipite sustentati, cùm in Isaia scriptum sit: Qui crediderit, non festinet, scilicet, in temporalibus quærere retributionem. Vnde Petrus: Longanimitatem salutem arbitramini. Qui autem festinat hìc ditari, non erit innocens: & qui comederit vuam acerbam, recipiendo mercedẽ ante tempus extremæ resurrectionis, dentes eorũ obstupescent. Grando enim Ægypti temporanea & primitiua læsit, sed non serotina. Nam qui spinas in herba colligant, non expectantes tempus messis, frumentum amittunt. Sapiens autem agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum & serotinum, dicens cum Propheta: Domine miserere nostri, te enim expectauimus. Substantia enim festinata, minuetur, sed quæ paulatim colligitur, manu multiplicabitur, sicut dicitur in Parabolis. Non enim tardat Deus promissionem suam, sicut quidam æstimant, sed patienter agit propter nos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam conuerti, sicut dicitur in Epistola canonica Petri. Hi igitur vecordes & infelices hypocritæ, martyres diaboli, licèt multum laborent, totum amittunt. Quicquid enim ab eis cum sudore cõgregatur, à vento elationis exsufflatur. Vesicis enim turgentibus ex immoderato labore, manus infernas, & in conspectu Dei leprosas habent. Sicut autem ieiunium hypocrisis, & simulationis, ita & ieiuniũ auaritiæ in foro Domini velut falsa moneta reprobatur. Quidam enim ieiunant vt expensis parcant. Infructuose autem ieiunant, qui pro posse suo eleëmosynas non erogent: vt quod subtrahunt ventri, tribuant pauperi. Alioquin si ventrem euacuant, vt crumenam impleant, audiant quid dicat Dominus per Isaiam: Nunquid tale est ieiunium quod elegi? vt fiat, scilicet, sine operibus charitatis. Et paulò pòst: Nónne hoc est magis ieiunium quod elegi, dissolue colligationes iniquitatis, solue fasciculos deprimentes, dimitte eos qui confracti sunt liberos, & omne onus dirumpe. Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam: cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Vnde beatus Augustinus: Bonum est ieiunare, sed melius est eleëmosynam dare. Eleëmosyna sufficit sine ieiunio: ieiunium sine eleëmosyna, carnem quidem macerat, sed animam charitate nõ illustrat. Lucerna quæ sine oleo accenditur, fumigare potest, lucem habere non potest: ita ieiunium sine eleëmosyna. Hæc Augustinus. Ad hoc igitur, vt sit fructuosum ieiuniũ, necesse est vnde caro ieiunãtis affligitur, inde caro pauperis restauretur. Vnde Zacharias Propheta: Cùm ieiunaueritis & plangeretis in quinto & septimo, nunquid ieiuniũ ieiunastis mihi? Teste autẽ B. Gregorio, non Deo ieiunat, sed sibi, si ea, quæ ad tempus ventri subtrahit, non pauperibus tribuit, sed postmodum ventri offerenda custodit. Est tertiũ reprobandum ieiunium, scilicet, gulosi, qui rarius manducat, vt auidius ventrem impleat. Vnde beatus Hieronymus: Neque enim reputanda est abstinentia, vbi secuta est ventris saturitas. Et beatus Augustinus: Nihil prodest tota die longum ieiunium ducere, si postmodum ciborum satietate anima obruatur. Et Isidorus ait: Spernitur ieiunium quod in vespera multorum ciborum refectione vel delitiis compensatur. Et iterum: Tota enim die epulas in cogitatione ruminat, qui ad explendam gulam vespere sibi delitias corporis præparat. Audiant qui hora tertia in diebus ieiunij manducare incipiunt, & vsque ad vesperam non surgunt, vt sic ieiunia decipiant, & ea supplantare valeant. Hi autem, quasi ad vsuram ieiunant, qui ad tempus ieiunantes postmodum variis & delicatis cibis ventrem suum vsq; ad crapulam implere student, de quibus Isaias ait: Ecce in diebus ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. Ieiunat igitur hypocrita, vt appareat auarus, vt expensis parcat: gulosus, vt postmodũ ventrem impleat: Ieiunat prætereà fastiditus, vt postmodũ magis appetat: Ieiunat egenus, quia non habet quod comedat: Ieiunat infirmus, eò quòd manducare nequeat. Hæc omnia ieiunia prædicta apud Deũ remuneratione carent. Qui enim sic ieiunãt propter Deũ, nõ abstinent. Ieiuniũ autẽ Deo acceptabile est, nõ solũ ab epulis carnalibus, sed & à vitiis ieiunare. Quid enim prodest abstinere à cibo, si nõ abstineamus à veneno? Ecce, inquit Dominus, per Isaiã ad lites & cõtentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè: nolite ieiunare sicut vsq; ad hãc diẽ. Debemus ergo secundũ consiliũ Ioëlis Proph. sanctificare ieiuniũ, abstinẽdo à malis in mente, sicut à cibis abstinemus

Eccle. 35. Zach. 8. Leuit. 28. De hypocrisi. 1. Cor. 5. Leuit. 2. Leuit. 24. Tit. 3. Isa. 33. 2. Pet. 3. Prouerb. 33. Exod. 9. Iacob. 5. Isa. 33. Para. 13. 2. Pet. 3. Quod præmiũ nostrũ in hac vita recipere nõ debemus. De ieiunio auaritiæ. Isa. 58. Zach. 7. De ieiunio gulosi. Isa. 58. De ieiuniis fastidii, egeni & ægroti. Quod ieiunandum est, non solum à cibis, sed à peccatis. Isa. 58. Ioëlis 2.

in corpore. Sicut enim qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, nihil ei proficit
Eccle.33. lauatio : ita homo qui ieiunat in peccatis suis, sicut dicitur in Ecclesiastico : Quamdiu enim
Iere.4. ferrum est in vulnere, quid prodest malagma apponere ? Nihil prodest super spinas seminari,
quia vanum est ante lucem gratiæ surgere. Vnde & Dominus exemplum nobis tribuit, qui
prius baptizatus est, & postmodum in deserto ieiunauit. Et nos prius lachrymis contritio-
nis baptizemur, vt fructuose à peccatis purgati, ieiunemus. Hoc est enim magnum ieiu-
nium, quod elegit Dominus, vt dissoluamus colligationes impietatis, & soluamus fascicu-
Leuit.23. los deprimentes. Prius enim, secundum legis mandatum, spicas tostas offerre oportet,
quàm panes recentes. Ieiunet ergo cor nostrum à mala voluntate, ieiunet os ab inde-
bita locutione, ieiunent omnia membra ab illicito opere, vt sic à cibis & potibus fructuo-
De multiplici vtilitate ieiunii. se ieiunemus. Quantus autem sit fructus ieiunij multis liquet rationibus & exemplis.
Vnde & Dominus ieiunauit, & nos ieiunare admonuit, & modum ieiunandi nos docuit,
dicens : Tu autem cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua. Cibo enim à Pa-
Gene.3. radiso eiecti sumus, vnde necesse est, vt per cibi abstinentiam ad Paradisum reuertamur.
Vnde Salomon : Qui abstinens est, adiiciet sibi vitam. Qui enim peccauit, abutendo pro-
Matth.5. hibitis : necesse est vt satisfaciat, abstinendo etiam à concessis. Beati enim qui esuriunt &
sitiunt, quoniam in æterno conuiuio satiabuntur. Primum autem præceptum, quod Domi-
nus homini dedit, fuit abstinentia ciborum : qui quamdiu obseruauit, feliciter in Paradi-
De quatuor ieiunii effectibus. De primo effectu. permansit. Sunt autem quatuor principales effectus ieiunij, qui hodierna die in præfation
designantur, in qua dicitur : Qui corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutes
largiris & præmia. Corporali ieiunio iumentum domatur, caro mortificatur, carnis vitia com-
primuntur, & praua mentis desideria per abstinentiam, vel penitus extinguuntur, vel ex ma-
na parte debilitantur. Sicut enim Nabuzardan Princeps coquorum, scilicet, venter, destruit m
4.Reg.25. ros Hierusalem : ita animæ virtutes, ita ieiunium destruit muros Babylonis, scilicet, vitia an
Item 29. mæ, quæ ædificantur à diabolo, contra Deum, in sua ciuitate. Sicut enim omnibus membr
homo peccauit, ita per ieiunium omnia corporis membra puniuntur & debilitantur. Et ide
abstinentia ciborum, generalis est satisfactio omnium membrorum. Vnde ieiunio delen
peccata præterita per satisfactionem, & comprimuntur vitia præsentia, ne contra nos præu
Isaiæ 30. leant: vitia etiam futura præcauentur, ne insurgant. Vnde Isaias : In tympanis & citharis,
Gene.9. in bellis præcipuis expugnabo eos. Et in Genesi dicitur : Terror vester sit super animalia te
ræ, id est, super motus animales. Venter enim fame rugiens velut leo, non solùm motus car
les, sed etiam dæmones effugat & exterret. Sicut enim amaro succo paruulus à mamilla se
ratur, ita carnis amaritudine ab illicitis voluptatibus, anima affecta ieiuniis alienatur. Hæc
enim myrrha, qua vermes carnalium desideriorum perimuntur. De qua in Canticis : Man
Cant.5. meæ stillauerunt myrrham, id est, pœnitentes, pugnantes contra diabolum per carnis m
Cant.4. tificationem. Propter quod sponsus ait : Vadam ad montem myrrhæ. Illos enim vi
Christus, qui cum præeminentia virtutum stigmata eius portant in corpore suo, qui tanqu
Eccle.24. myrrha electa in conspectu Domini aromathisant suauitatem odoris. Hæc est myrrha, c
in sancta vnctione ponebatur, secundum Regis mandatum. Hi igitur, qui abominatio
Ægyptiorum, id est, afflictiones, corporum immolant Domino, dicentes cum Propheta: R
Exod.4. dam vltionem hostibus meis. Et iterum : Filia Babylonis misera, id est, caro peccatrix & i
munda: beatus qui retribuet tibi retributionem, affligendo te per abstinétiam, secundum ma
Iosue 11. datum Iosue, subuernauit equos, & equites perimunt, carnem debilitátes, & malignos spi
cum vitiis in se trucidantes, nec acquiescentes carnis desideriis: quia fallax est iste equus a
lutem. Dominus autem equum istum, nisi castigetur, & ascensorem eius proiiciet in ma
id est, in amaritudinem damnationis æternæ. Propter quod pœnitens cum Iehpthe frequ
dicat carni suæ : Heu filia mea, decepisti me, & decepta es: malè enim prius torquebaris à
Iudi.11. monio, ego verò tanquam puero scabioso, ne te lædendo scalpas, manus tibi ligabo. Pœna
uertetur in caput ista tuum : sicut enim curam tui feci in desideriis : & ita contra volunta
Iudi.7. tuam affligam te assiduis & salutaribus ieiuniis, & ita fracta laguncula corporis, Madia
hostes, scilicet, animæ nostræ, superantur & perimuntur, & asperitate confractionis ab
Ezech.34. rubigo tollitur. De qua dicit Ezechiël Propheta : Væ ollæ, cuius rubigo in ea est. Ab
olla debemus muscas abigere, tundendo pectus, & carnem affligendo. Discooperiatur
tem primò per confessionem : alioquin nisi per oculum adferatur, muscæ non abiicient
Iob 40. Quoniam autem, vt dicitur in Iob, Behemoth dormit in locis humentibus: per loca a
Matth.12. arida & inaquosa ambulans, non inuenit requiem. Desiccare debemus malum humorem
1.Reg.16. nalis concupiscentiæ, à cibis carnalibus abstinendo, vt cithara Dauid malignus spiritus
Simile. Saul vexabat, à nobis elongetur. Sicut enim flammam ignis in paleas currentem, imp
bile est retinere, sic libidinis impetum ardentem satiato ventre repellere est impossibile,
Eremita in vitis Patrum. Difficilè enim inter epulas seruatur continentia, quoniam
voluptatum illecebras, ferreas mentes libido domat : dum enim satietate venter dis
tur, aculei libidinis excitantur. Nitens autem cutis sordidum ostendit animum : sicut
guis terra facilè germinat superflua. Vbicunque satietas & ebrietas fuerint, ibi libido d
Parab.12. natur. Gastrimargia enim mater libidinis & immunditiæ. Et quoniam, teste Salomone

parcit virgæ, odit filium suum. Et in Ecclesiastico dicitur: Qui diligit filium suum, assi- *Eccle.30. & 42.*
duat illi flagella. Super filiam luxuriosam, carnē, scilicet, nostram, confirmanda est custodia &
assiduanda sunt flagella. Qui enim à pœnitētia delicatè nutrit seruū suum, posteà sentiet eum *Parab.29.*
contumacem. Qui autem Christi sunt, vt ait Apostolus, carnem suam crucifixerunt cum *Galat.5.*
vitiis & concupiscentiis. Secundus effectus ieiunij est, quia mentem eleuat, sicut econtrà gu-
losítas mentem deprimit & confundit. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam. *De secundo effectu.*
Crapula enim & ebrietate non solū corpora, sed insuper corda grauantur. Vnde meritò gulosi *Sapien.9.*
iumentis insipientibus comparantur, & similes facti sunt illis. Mens enim ciborum varie- *Luce 21.*
tate lassata, perdit deuotionem & orationis vigorem, sicut ait beatus Augustinus. Multa
enim est differentia, vt ait quidam sapiens, inter ventrem vacuum & pulmonem epulis
æstuantem, inter rubentem faciem & ieiuniis pallentem, inter ieiunam saliuam & labia
crapulis dissoluta, inter oppressum epulis spiritum & vigilantem tenuitatem mentem.
Plenus enim venter non gignit tenuem spiritum. Vnde Isidorus: Immundi spiritus ibi ma-
gis se ingerunt, vbi plus viderint escæ & potus. Ieiunia autem fortia tela sunt aduersus ten-
tamenta dæmoniorum. Corpus enim quod per abstinentiam frangitur, tentatio non vrit.
Idem Isidorus ait: Sicut omnis carnis cupiditas abstinentia resecatur, ita omnes virtutes
animæ vitium edacitatis destruit. Neque quisquam potest attingere ad virtutum perfectio-
nis, nisi prius domuerit ventris ingluuiem. Et Basilius ait: Sicut equis frena sunt impo-
nenda, ita corda ieiuniis sunt refrenanda: per ciborum enim auiditatem, franguntur vires
stomachi. In vitis autem Patrum dicitur: Quemadmodum flamma comburit syluam, sic co-
gitationes malas extinguit esuries. Incrementum ignis, sylua: incrementum vitiorum, esca
multa. Ieiuniis ergo mentem nostram ad superna leuare debemus, vt tollamus grabbatum
nostrum. Esca enim non commendat nos Deo, quia caro & sanguis regnum Dei non possi-
debunt. Propterea in cantico Delboræ de his, qui carnem suam pro Christo affligunt, dicitur: *Iudi.5.*
Qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Domino: qui ascenditis super ni-
tentes asinos, conculcando, scilicet, carnis lasciuiam. Iugum enim & lorum incuruant collum
durum, & seruum inclinant operationes assiduæ. Et iterum: Seruo maleuolo tortura & com- *Eccle.33.*
pedes. Corporali ergo ieiunio mens eleuatur, vt sedeat Aza filia Caleph super asinam. Et *Iudi.1.*
Zacheus ascendit sycomorum. Et piscis in lege à Domino approbatus, saltum faciat super
aquas. Tertius est effectus ieiunij, quod per ipsum virtutes tribuuntur abstinenti, maximè *De tertio effectu.*
virtus sobrietatis & castitatis, quia sine Cerere & Baccho friget Venus. Nec enim potest esse
quis Beniamin, id est, filius dexteræ, nisi prius Bennonin, id est, filius doloris, scilicet, se affligen- *Gene.35.*
do, & ad CHRISTVM extra castra corporis exeundo per abstinentiā, vt corpus Christi myr
rha & aloë condiatur: & tabernaculum Domini sagis cilicinis ad custodiam cortinarum, id est, *Exod.26.*
virtutum cooperiatur. Vnde Ieremias ait: Filia Sion, adhuc ornaberis tympanis tuis. Per *Iere.31.*
tympana enim mortificationis carnis, animæ virtutibus exornantur. Et Psalmus ait: Ibi dolo-
res vt parturientis. Quia carnis afflictio, virtutes in anima parturit, & maximè virtutem hu-
militatis. De qua dicitur in Psalmo: Humiliabam in ieiunio animam meam. Gaudium
etiam cordis & tranquillæ conscientiæ. Vnde Salomon: Melior est buccella panis cum gau- *Parab.17.*
dio, scilicet, bonæ conscientiæ, quàm domus plena victimis cum iurgio, carnalis, scilicet, con-
cupiscentiæ. Parturit prætereà desiderium & deuotionem: vnde Iob: Quæ prius nolebat *Iob 6.*
tangere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt, scilicet, præ angustia doloris & afflictio-
nis. Animæ enim esurienti amara etiam dulcia videntur. Et in Prouerbiis: Anima esuriens *Prouer.38.*
etiam amarum pro dulci sumit. Si enim lumbi præcincti fuerint per abstinentiam, lucernæ
erunt ardentes per deuotionem & feruorem. Parturit prætereà moderatus cibus corporis
& animæ sanitatem. Vnde beatus Augustinus: Sicut æger ad medicinam, sic ad sumendas da-
pes quisq; debet accedere, nequaquā in illis voluptatem appetens. Quartus est ieiunij effectus,
præmium vitæ æternæ. Beati enim qui esuriunt & sitiunt iustitiam, in carne exercendam: quo- *De quarto effectu.*
niam ipsi saturabūtur. Elias enim in turbine raptus est in cęlū. Et diuite epulone reprobato, La *Matth.5.*
zarus famelicus in sinu Abrahę est receptus. Vnde & B. Ioānes audiuit vocē in cęlo, quasi citha *3.Reg.2.*
redorum citharizantium in citharis suis. Hi sunt qui carnem suam dum viuerent, crucifixerunt *Luce 16.*
cum vitiis & concupiscentiis. Vnde in Euang. Tolle grabatum tuum, per carnis afflictionem: *Apoc.14.* *Gala.5.*
& vade in domum tuam, id est, in supernā patriā. Per corticē siquidem amaritudinis in nuce sa *Ioan.5.*
tisfactionis, & testa cōscientiæ & fortitudinis, peruenitur ad nucleū æternæ dulcedinis, de quo
nō habent potestatē edere, qui tabernaculo corporis deseruiūt, id est, carnis voluptati. Vnde in
Psal. Transiuimus per ignem & aquā, id est, per pœnitentiā charitate feruentē, & lachrymis hu-
midā: & induxisti nos in refrigeriū beatitudinis æternæ. Quātò enim in hoc seculo ieiuniis &
laboribus frāgimur, tantò in alio seculo solidabimur. Dominus enim corpus humilitatis nostrę *Phil.3.*
reformabit, configuratū corpori claritatis suæ. Ipse autem in hac vita non corporis, sed animæ *De variis ieiunantium exemplis.*
pulchritudine delectatur. Diuersis autē diuersorū exēplis ieiunij, virtus approbatur. Hoc enim
Moyses carus Deo, legisq; lator factus est: Hoc Eliā per aëra curru leuauit igneo: Hoc Niníuitę *Exod.23.*
diuinæ cōminationis euaserūt vltionē: Hoc tres pueri de mensa Regis, exemplo Danielis, man *3.Reg.2.*
ducare delicata cibaria recusantes, ne polluerētur cibis Gentiliū, legumina comederūt, & aquā bi *Ione.3.*
berunt, & ab incēdio fornacis liberati sunt. Sed & Daniël propter hoc gratiā prophetię prome- *Dan.1.*

ruit. Et quoniam abstinens fuerat & variis cibariis eorum ingenium non erat perturbatum,
plus omnibus aliis studendo profecerunt. Vnde Dominus dedit eis scientiã & disciplinã in om
Dan.10. ni libro & sapientia, sicut dicitur in Danièle: & inuenit in eis Rex decuplũ super omnes Ario-
los & Magos, qui erant in omni regno eius. Sed & Daniël ieiunando, populo suo veniam pro-
meruit. Panem, inquit, desiderabilẽ nõ comedi, & caro & vinũ nõ introierunt in os meũ. Vnde
& Angelus ait illi. Ex die primo, quo posuisti cor tuũ ad intelligendũ, vt te affligeres in cõspe-
Actuum 19. ctu Dei tui, exaudita sunt verba tua. Sed & Paulus tribus diebus & tribus noctibus nõ mãdu-
2. Cor. 12. cans neq; bibẽs, raptus ad tertiũ cęlũ, vidit arcana Dei, & audiuit verba, quę nõ licet homini lo-
Actuum 2. qui. Sed & Apostoli post ieiuniũ spiritũ sanctũ in die Pentecostes receperunt. Dominus enim
Matth. 9. dixerat: Venient dies cùm auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt, quod fuit in ascensione.
Hester cum Mardochęo & Iudæis ieiunando populũ suũ à morte liberauit. Vade, inquit He-
Hester 3. ster Mardochęo, congrega omnes Iudæos, quos in Susis reperies, & orate pro me. Iudith ha-
Iudi. 5. bens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter Sabbata & Neo-
Iudi. 20. menias, & Festa domus Israël. Et idcirco de Holoferne & eius exercitu victoriam obtinuit.
Sed & cæteræ tribus Israël pugnantes contra Beniamin pro vxore Leuitæ, postquam ieiuna-
uerunt & fleuerunt, victoriam obtinuerunt. Purgationem autem peccatorum, & diuinã pro-
pitiationem, ieiunando à Domino impetramus. Vnde de die afflictionis, propitiationis & ex-
Leuit. 23. piationis, inquit Dominus in Leuitico: Omnis anima, quæ non fuerit afflicta die hoc, peribit
de populis meis. Patet igitur quantum valeat à cibis carnalibus ieiunando abstinere. Vnde
Dominus cùm posset mittere carnem & vinũ Eliæ, misit ad caput eius panem subcinericium,
3. Reg. 19. Dan. 13. & vas aquæ: Daniëli autem in lacu leonum, misit per Prophetam Abacuc pulmentum & pa-
nes, quos triuerat in alueolo. Multi verò dum ieiunant, delicatis implentur cibariis, & quia cor-
poribus eorum nihil subtrahitur, animabus eorum nihil augetur. Ardor enim corporis, vt ait
Hieronymus, frigidioribus epulis temperandus est. Moderata autem ieiunia prosunt animæ &
corpori, nimia verò & immoderata non placent, quia honor Regis iudicium discretionis dili-
git. Rationabile, ait Apostolus, sit obsequium vestrum. Sicut enim ciborum pondere stoma-
chus debilitatur, ita ieiunia nimia stomachum supra modum debilitant, & ad diuinum serui-
tium hominem inutilem reddunt & languidum. Vnde Hieronymus: Tantum tibi ieiuniorum
pondus impone, quantũ ferre potes. Multumq; melius est paruum cibũ sumere quàm rarum &
multum. Pluuia illa optima est, quæ suauiter descendit in terra, quàm subitus & nimius imber
in præceps arua subuertit. Idem parcus cibus & venter semper esuriens, biduanis & triduanis
ieiuniis præfertur. Nimia enim debilitas corporis, etiã vires animi frangit. Tria enim debentur
asino pabulum, vt sustentetur: virga ne recalcitret: opus vt sit vtilis Domino. Vnde in Ecclesia-
Eccle. 7. stico: Non lædas seruum operantẽ in veritate. Idem: Si est tibi seruus fidelis, sit tibi quasi ani-
ma tua. Corpus enim amare debemus, non pro se, sed pro Domino, vt ipso tanquã instrumẽto
Phil. 4. deseruiamus: non sicut inimici crucis, quorum Deus venter est, sed vt fortitudinem nostram
Dei seruitiũ custodiamus. Iuxta illud: Fortitudinẽ meam ad te custodiã. Vnde Hierony. Tunc
amicus benè amatur, si nõ pro se, sed pro Deo ametur. Qui autẽ infirmus est & debilis, & non
De redemptione ieiunii. potest ieiunando offensam curare, potest ieiuniũ eleëmosynã dando redimere, vt ait B. Augu-
Prou. 12. stinus: Redemptio enim animæ viri, diuitię suæ. Vnde in Deuteronomio dicitur: Cùm longè
Deut. 14. fuerit via & locus, quem elegerit Dominus, tibiq; benedixerit, nec poterunt ad eũ cuncta por-
tari: vendes omnia & in pretiũ rediges, portabisq; manu tua, & proficisceris ad locũ, quem ele-
gerit Dominus Deus tuus, & emes ex eadem pecunia quicquid tibi placuerit. Ex quo datur in-
telligi, quoniã qui ieiunia ferre nõ potest, licet ea redimere per alia bona opera. Consiliũ autem
De delitiis ciborum. Apostoli est, quod qui infirmus est, olus manducet. Quod satis cõuenienter intelligi potest de
his, qui debilitatẽ stomachi incurrerunt. Nihil enim sic inflammat & titillat membra genitalia
sicut ponderosus & indigestus cibus. Vnde B. Hieronymus: In ipsis etiã leguminibus infla-
tia & grauia declinanda sunt, nihilq; scias ita cõgruere Christianis adolescentibus, quàm esum
olerũ. Et iterum: Nonnulli vitã pudicã appetentes, in medio corruerunt itinere, dum per solam
abstinentiã carniũ se putãt temperare, & leguminibus onerarẽt stomachũ. Fructuosum autem
De duobus ieiunii comitibus & tribus ciuitatibus refugii. ieiuniũ duos comites habere necesse est: orationẽ, scilicet, & eleëmosynã. Hæ sunt enim ciui-
tates refugij, ad quas peccator debet cõfugere. Vos ego fratres, cùm ieiunatis, vngite capita ve-
stra, id est, corda oleo cõpassionis & misericordiæ. Hoc oleũ de capite vestro non deficiat. Ex-
tendatur manus arida ad pauperes, vt restituatur sanitati. Beatius enim est dare quàm accipere.
Conclusio & recapitulatio secundum aliam expositionem. Frustrà enim manus ad Deum in oratione leuat, qui eas pro posse suo ad pauperes non exten-
dit. Vngamus caput nostrũ, id est, Christum, dando eleëmosynã. Hæc requies mea, reficite la-
sum. Nolite thesaurizare vobis thesauros per auaritiã, sicut ille miser, qui volebat destruere hor-
Eccle. 10. rea sua, qui eodem die audiuit: Stulte, hac nocte repetent animam tuam: quæ autem parasti cu-
Matth. 6. ius erunt? Diuitiæ enim more meretricis, ab vno ad alium citò trãseunt. Eleëmosyna autem,
Lucæ 12. vt dicitur in Tobia, ab omni peccato & morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.
Nolite ergo facies vestras auertere ab vllo paupere: ita enim fiet, vt nec à vobis auertatur facies
Domini. Nolite thesaurizare super terram. Quæ enim pro terrenis fiunt, fures, id est, dæ-
Matth. 6. mones, furantur & auferunt. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, sensus vestros,
voluntatem, & intellectum vestrum nolite cum diuitiis in terra sepelire: vbi enim est

thesau-

thesaurus hominis, ibi est & cor eius. Thesaurizate vobis thesauros in cœlo: beatus enim qui intelligit super egenũ & pauperẽ. Terrena enim seruando, amittimus, sed largiẽdo ea, reseruamus. Sint igitur manus pauperũ gazophylaciũ vestrũ, vt possimus dicere cum B. Laurẽtio: Facultates Ecclesię manus pauperũ in cœlestes thesauros deportauerunt. Vnde in Ecclesiaste dicitur: Mitte panẽ tuũ super transeuntes aquas, & post multa tempora inuenies illũ. Aquæ transeuntes sunt pauperes, qui in die iudicij, scilicet, post multa tempora depositũ nobis sunt reddituri. Debemus ergo terrena pro cœlestibus, transitoria pro æternis: ea quæ retinere non possumus, pro his quę nunquã amittemus, cõmutare. Quod si eleëmosynã corporalem exterius non valemus, demus spiritualem interius, vt vngamus caput nostrũ visceribus pietatis affluẽdo. Faciem autẽ lauare debemus lachrymis deuotionis orãdo, faciẽ, scilicet, interiorẽ per deuotã orationẽ. Oratio enim cum lachrymis cõpunctionis apud Deũ pro baptismo reputatur. Vnde in vitis Patrũ legitur: Sicut venenata animalia fortiores herbæ vel pigmenta expellunt, ita oratio cum ieiunio sordidas cogitationes expellit. Vnde B. Augustin. Orationibus mundamur, lectionibus instruimur, vtrumq; bonum etiã si liceat. Melius est orare quàm legere: quia in lectione cognoscimus quid facere debeamus, in oratione, quæ postulamus, accipimus. Non solũ autẽ faciem interiorẽ, prædicto modo lauare debemus. Sic expedit imperfectis & de nouo conuersis, qui pro laudibus humanis facilè attolluntur, quatenus signa religionis publice nõ ostendãt, sed in abscondito bona inchoationis suæ exerceant, vt non sciat sinistra quid faciat dextera: & pater eorum, qui videt in abscondito, retribuet eis æternam retributionem. Quam nobis pręstare dignetur, qui viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

Eccle. 11.

De ablutione faciei per orationem.

DOMINICA PRIMA IN QVADRAGESIMA THEMA DE INTROITV MISSAE, sumptum ex Psalmo 90.

Inuocauit me: & ego exaudiam eum, eripiam eum, & glorificabo eum: longitudine dierum adimplebo eum.

MILITIA est vita hominis super terram. Labor, & dolor, & afflictio spiritus, pugna, periculum, castigatio, & exercitium, & martyrium, est tota conuersatio fideliũ. Premit corpus, fremit mundus, insidiatur diabolus, corpus quod corrumpitur, aggrauat animã: mundus implicat, & variis modis inuoluit: diabolus illaqueat, seducit, & capit: caro deprimit nos, infra nos per luxuriam: mundus trahit nos extra nos per auaritiã: diabolus leuat nos supra nos per superbiã. Quid igitur miser homo faciet? ouis inter lupos, columba inter accipitres, lepusculus inter canes? Confugiat ouis ad pastorẽ, qui pro ouibus suis posuit animã suã. Columba in summo foramine petræ nidificet, lepusculus cubile suũ in petra collocet. Recurrat homo in tot periculis constitutus, ad diuinũ auxiliũ. Quicunq; enim inuocauerit nomẽ Domini, saluus erit. Inuocemus igitur eũ in veritate, corde, ore, & opere. Inuocemus eum nõ tantũ ore, quia nõ omnis, qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnũ cœlorũ: nec prodest ipsum inuocare opere, nisi intus habitus inuocetur puro corde. Scriptũ est enim: Iniquitatẽ si aspexi in corde meo, nõ exaudiet Dominus. Hoc est igitur ipsum inuocare, ad ipsum intus habitũ clamare, & ita ipse exaudiet nos, nec vlla nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Ipse est enim propè omnibus inuocantibus eum, id est, intus vocãtibus eũ in veritate. Vnde hodie mater nostra Ecclesia cõsolatur filios suos, instruens eos quid facere, & ad quẽ fugere debeant in multiplici afflictione & tentatione, ad eũ, scilicet, qui est adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. Quod valde necessarium est, maximè his diebus, in quibus inimicus noster acrius insequitur recedentes à se, & quasi clausa ianua, per quam solebat intrare, fortius solito in hoc sacro ieiunio incipit pulsare. Laban enim persequitur Iacob ab eo recedentem: Et Pharao filios Israël, ab Ægypto recedentes, insequitur: Et Gabaonitæ postquam confœderati sunt Iosue à quinque Regibus, id est, quinq; sensibus corporis statim impugnantur. Et Salomon accepta à Domino sapientia, statim à meretricibus, id est, lubricis cogitationibus tentatur. Et Sodomitæ, id est, cogitationes immundæ, pulsant ad ostium Loth, postquam in hospitio suo Angelos recipit. Vnde scriptum est: Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Filios enim Israël ad Dominum clamantes, Pharao magis oppressit. Quod benè signatum est per dæmoniacum, quem Dominus, sicut in Marco legitur, curauit: ante cuius curationem dæmon exclamans & multũ discerpens, exiit ab eo. Dæmon autem peius allidebat eum, spumabat, stridebat dentibus, & arescebat, & frequenter eũ in ignẽ & in aquã mittebat. Allidit enim diabolus cor peccatoris maximè per auaritiã: spumare facit per luxuriã: stridere dentibus per irã: arescere per acediã. Mittit in ignẽ & aquã, dum nunc aduersitatibus cõfunditur, nunc prosperis blanditur, & ad peccandũ allicit. Sicut igitur filij Israël, postquã mãna gustauerũt, Amalechitę cõtra eos grauiter pugnauerũt, & postq̃ templũ in Hierusalẽ reædificare cœperũt, omnes circunquaq; nationes insurrexerũt cõtra eos. Ita maligni spiritus à se recedẽtes, grauius impugnare nitũtur. Vnde Nabuchodonosor præcepit Holoferni, vt ad eos præcipuè egrederetur, qui eius contempserant

Iob. 7.

In tribulatione inuocandus est Dominus.

Matth. 6.

Quod tripliciter inuocãdus est Dominus.

Diabolus derelictus surgit in scandala.

Gene. 31.

Exod. 14.

Iosue 10.

2. Reg. 3.

Gene 19.

Eccle. 2.

Exod. 5.

Mar. 9.

Exod. 17.

1. Esdre. 4.

Iudi. 2.

imperium. Et beatus Paulus postquam ad Dominum conuersus, & vsque ad tertium cœlum raptus fuit: traditus est angelo satanæ ad colaphizandum. Sed & Dominus noster statim à diabolo tentatus est post baptismum. Propter quod de sanctis viris Iob ait: Qui parati sunt suscitare Leuiathan, id est, contra se bonis operibus incitare. Nam prima mansio, quam habuerunt filij Israël, postquam de Ægypto exierunt, fuit Ramasse, quæ interpretatur Commotio tineæ. Diabolus enim tineosus, tinea malitiæ & inuidiæ penitus occupatus, cõtra exeuntes de Ægypto vitiorum cõmouetur, & eos tinea sua inficere & corrumpere conatur. Igitur ad consolationẽ & instructionẽ pugnantiũ, quos maximè his diebus tentat diabolus, in officio Missæ hodiernæ Psalmus iste decantatur: Qui habitat in adiutorio altißimi. In quo Christi Athletæ de pugna, & arte pugnę, & quibus armis pugnandũ sit, de variis pugnantium insidiis, & diuersis tentationibus, de cõsolatione, protectione, liberatione, de victoria, & remuneratione, plenißimè edocẽtur. Quoniam ergo difficilis est pugna carnis, quia familiaris est inimicus, in quo necesse est, quod idem vincat & vincatur: nec minus est difficilis pugna mundi, qui hostis est sophisticus, in quo variis deceptionibus anima fallitur: difficilior autẽ omnibus est diabolus, qui hostis est antiquus ex temporis antiquitate, & naturæ subtilitate, & fallendi vsu, & consuetudine astutior omnibus aliis tentatoribus: nec est potestas super terrã, quę cõparetur ei, qui factus est vt neminẽ timeret. Igitur oportet, quod Christi pugiles, non de suis viribus seu meritis præsumant, nec in homine confidendo, ponant carnem brachium suum, sed in eo solo spem habeant, qui saluat sperantes in se, dicentes cum Propheta: Non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me. Et sicut Dauid ad Goliam ait: Non in gladio, nec in hasta, saluat Dominus: Ipsius est enim bellum. Et Iudas Machabæus ait: Non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cœlo fortitudo est. Non ergo de suis meritis præsumat, & si bis in sabbato ieiunet, & decimas det omniũ quæ posidet: nõ in operibus suis habitet cõfidenter in eis, sed habitet in adiutorio altißimi, firmiter ei adhærẽs. Non sicut Adã, qui licèt ad tempus fuerit in adiutorio altißimi, nõ tamẽ habitauit in eo, quia citò recessit, quasi transeundo, nec perseuerauit. Qui autẽ in eius adiutorio spe firma habitauerit, dicẽs cum Propheta: Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo. Et cum Apostolo: Si Deus pro nobis, quis contra nos? In protectione Dei cœli cõmorabitur. Sic enim sperãdo, Deus proteget eum, vt dicere poßit cum Propheta: Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Qui autẽ confidunt in virtute sua, & in multitudine diuitiarũ suarum gloriantur, non in adiutorio altißimi, sed in domo ruinosa habitant. Et quia beneplacitũ est Domino super timentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia eius. Athleta Christi nihil præsumat de se, sed omnia bona sua ad Dei gratiam referat, qui ait: Sine me nihil potestis facere. Et in hoc fortis erit in bello, & poterit omnibus tentationibus resistere, sicut scriptum est in Isaia: In silentio & spe, erit fortitudo vestra. Et Iob ait: Si occiderit me, sperabo in eum. Et iterum: Reposita est hæc spes mea in sinu meo. In hac ergo spei firmitate & fortitudine, in protectione Dei cœli commorabitur, qui est super omnia. Non timebit mala peruersa, neque mala aduersa, vt dicere poßit cum Propheta: In Deo meo transgrediar murum, & omnes difficultates tentationum. Qualiter autem à Domino protegatur multipliciter, in Psalmo ostenditur. Dominus enim suscipiet eum, & erit ei refugiũ altißimum & munitißimum, vt dicere poßit Domino: Susceptor meus es tu & refugium meum. Refugium altißimum, ad quod hostes non valeant accedere. Non enim accedet ad eum malum, id est, peccatum, nec flagellum appropinquabit eius tabernaculo, maximè post hanc vitam. In hac autem vita nullum flagellum præualebit aduersum eum. Quem Dominus suscipit tanquam Medicus ægrum, vt sit ei Dominus refugium, & ipse fugiat ab ipso irato ad ipsum placatum, vt Dominus suscipiat eum, tanquam Aduocatus & Patronus in causa ipsius contra aduersarium. Tertio etiam modo suscipiet eum, vt si aliquando cadat, eum suscipiat, supponens manum suam ne collidatur. Impius cùm cadit, fit ruina magna, quia non adiiciet vt resurgat. Iustus autem cùm cadit, fortior resurgit, humilior, & cautior. Quia igitur in casu suo ab humilitate suscipitur, Dominus susceptor est illius, vt dicere poßit: Impulsus, euersus sum vt caderem, & Dominus suscepit me. Omnia enim cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt sancti. Sic ergo vno modo protegit eum Dominus, ipsum suscipiendo: alio modo refugium præstando: tertio modo ipsum à venatoribus & à verbo aspero liberando. Venatores animarũ sunt dæmones expandentes retia, tendentes laqueos, vt capiãt homines bestiales, & sagittent in occultis immaculatũ. Homo enim cùm in honore esset, nõ intellexit, comparatus est iumẽtis insipientibus, & similis factus est illis, bestiis nimirũ & feris, in peccatis suis. Fit enim leo per superbiam, aper per iram, onager per acediam, vulpecula per fraudem, lupus per rapinam, canis per gulam, porcus per luxuriam. Laquei diaboli sunt diuitiæ huius seculi. Vnde Apostolus: Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationes & laqueos diaboli. Retia diaboli sunt meretrices. Vnde in Ecclesiaste: Inueni amariorem morte mulierem, laqueus venatorum, sagena cor ipsius, vincula sunt manus eius. Retia dæmonum sunt, quicunque inducunt ad peccãdum, & maximè mali Prælati, de quibus in Ozee dicitur: Laqueus facti estis speculationi, & sicut rete expansum super Thabor. Prędicti autem venatores, id est, dæmones valde gaudent & exultant, capta præda, quando diuidunt spolia, pellem diuitiarum, mundo relinquentes carnes, id est, cadauera vermibus, animas sibi tollentes. Liberat præterea Dominus à ve-

Margin notes: 2. Cor. 12. Matth. 4. Iob. 3. Exod. 13. Quare hodie in Ecclesia canitur psalmus, Qui habitat. De triplici pugna carnis mundi & diaboli. Iob 41. Quod homo in Deo non in viribus suis confidere debet. Iere. 18. Iudi. 5. 1. Reg. 17. 1. Mach. 3. Lucæ 18. Expositio Psalmi. Rom. 8. De protectione diuina. Ioan. 15. Isaiæ 30. Iob 14. Iob 19. De multiplici protectione. De triplici susceptione. Rom. 8. De triplici protectione. De venatione dæmonum & diuersitate bestiarum. De laqueis & retibus diaboli. 1. Tim. 6. Eccle. 7. Osee 5. De gaudio venatorum & verbo aspero. Isaiæ 9.

à verbo aspero: pro te multa verba aspera sustinuit. Verbum asperũ reprobis: Surgite mortui. Asperius: Esuriui, & non dedistis mihi manducare. Asperrimum: Ite maledicti in ignem æternum. Hæc est auditio mala, de qua Psalmus ait: Iustus ab auditione mala non timebit. Verba aspera impiorũ, verba sunt detractionis, deceptionis, maledictionis, & malæ persuasionis, contumeliæ & blasphemiæ. Verba venatorum aspera: Affer, affer: percute, interfice, per frusta diuide, macta, & manduca, infige verubus, infer pruinis, impone caldariis, extrahe vncis ferreis. Liberat igitur Dominus sperantes in se ab his verbis asperis, & à laqueis venantium, qui non in via, sed iuxta viam tendunt, vt si quis exorbitauerit, confestim prope viam capiatur, sicut scriptum est: Iuxta iter scandalum posuerunt mihi. Laqueus est cor hominis, de quo dicitur in Psalmo: Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Hoc laqueo capiuntur, qui curã faciunt in desideriis. Quarto modo protegit Dominus eos, qui habitant in adiutorio altissimi, scapulis suis & pennis eius obumbrando, præstando refrigeriũ contra ardorẽ tentationũ. Scapulis suis nobis obumbrauit in cruce, vbi peccata pertulit. Scapulis suis obumbrat nobis, cõferens gratiã in præsenti, & gloriã in futuro. Scapulis suis obumbrat nobis, gemina prouisione, vitæ, scilicet, quę nũc est & futurę, cõferens hîc bona tẽporalia ad sustentationẽ, tandẽ collaturus bona æterna ad glorificationẽ. Hîc enim dat viaticũ, vt peruenire valeamus ad regnũ. Sub pennis autem eius speramus, dum de exhibitione præsentiũ munerũ, certã habemus expectationẽ futurorũ. Pennæ etiam eius dici possunt duplex dilectio, Dei, scilicet, & proximi, quibus protegimur ab incentiuis vitiorũ. Scapulis autẽ Domini abscondimur ab incursu accipitrũ: refrigeramur ab ardore vitiorũ: alimur & fouemur tanquã pulli sub alis auiũ. Quinto modo protegit Dominus suos in bello, scuto veritatis suæ circundãdo eos. Circundati enim sumus variis tentationibus, & sicut vndiq; bella, ita vndiq; præsidia. Habeamus igitur scutũ veritatis in corde cõtra duplicitatẽ, in ore cõtra falsitatẽ, in opere cõtra vanitatẽ: hoc igitur modo scutũ dicitur veritas eius. Alio autẽ modo scutũ dicitur, bona voluntas Dei & gratia diuinæ protectionis. De quo dicitur in Psal. Scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos. Hoc scutũ latũ est superius, sed strictũ inferius. In his enim, quæ ad animã pertinent, plenius à Domino protegimur: in his autẽ quæ ad corpus, parcius. Habentes, inquit Apostolus, alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Veritas etiã eius adimpletio promissionũ intelligitur, per quã velut scuto in tentationũ pugna circundamur. Ipse enim fidelis est, qui promisit, quod nõ permitteret nos tentari supra id quod possumus: sed faceret insuper cum tentatione prouentũ. Ipse prætereà pugnãtibus ait: Vobiscũ sum vsq; ad consummationẽ mundi. Confidite, quia vici mundũ. Sic igitur muniti & protecti à Domino, varias inimicorũ insidias, & multiplices pugnantium sustinebimus insultus. Inter quos quatuor præcipuè numerãtur, sub quibus omnes alij cõtinentur. Aut enim impugnat nos inimicus per ignorantiã, quæ valde periculosa est tentatio, & dicitur timor nocturnus: aut per malã voluntatẽ, velut sagitta volante, nos percutit: aut per malã operationẽ apertã, quæ dæmonium meridianũ appellatur. Primũ peccatũ, scilicet, ignorãtię, per aspidẽ designatur, quę vnam aurem terræ infigit, aliam cauda obturat, vt non audiat vocem incantantis, sapienter. Per quod intelligitur ille, qui noluit intelligere, vt benè ageret. Per Basiliscum, quæ solo visu homines interficit, velut sagitta volante, intelligitur peccatum cogitationis malæ, qua homo interficitur in corde, videndo mentis oculo, & peccato consentiendo. Solo enim visu mentis sine opere interficitur. Per draconem, malam operationem, sed occultam: per leonem, malam & apertam intelligimus. Draco enim occultè interimit, Leo apertè sæuit. Vel per timorem nocturnum leuis & occulta tentatio designatur. Ignorantia enim excusat à tanto, & si non à toto. Propterea peccatum quod timetur leuius est, quàm illud quod per contemptum committitur. Per sagittam in die volantem, leuis & aperta tentatio signatur. Sagitta volans à longè percutit, & minus lædit, quàm gladius, qui fert è vicino. Leuis autem tentatio dicitur, quæ non multum vrget, sed citò præuisa, quasi in die declinatur. Per negotium perambulans in tenebris, grauis & occulta tentatio denotatur. In huiusmodi enim tentationibus, totis negotiandum est viribus, vt occultos seductoris laqueos deprehẽdere valeamus. Per incursum verò & dæmoniũ meridianũ, grauẽ & manifestã tentationẽ intelligimus, quæ dicitur incursus, quia acriter vrget. Dæmoniũ verò meridianũ, quia aperta est, & feruet sicut Sol in Meridie. Qualis fuit tentatio in primitiua Ecclesia à tyrannis, & apertis persecutoribus. Beatus autẽ Bernardus nocturnũ timorẽ refert ad flagella & molestias corporis. Cuiusmodi fieri solẽt maximè in his, qui assueti delitiis & voluptatibus, conuertuntur ad Dominum: vnde magis timent, eò quòd laboribus non sunt assueti. Ab hoc timore nocturno liberatur homo scuto veritatis, vt non timeat nimis, dum attendit promissiones diuinas. Quia non sunt condignæ passiones huius seculi ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Non igitur nimis labores momentaneos timeamus, sed cum Propheta dicamus: Ego autem in flagella paratus sum. Post timorem nocturnum, qui ad statum maximè pertinet inchoantium, sequitur sagitta volans in die, quæ pertinet ad statum proficientium, qui de corporis afflictione & bonis operibus gloriari incipiunt, & quasi sagitta vanæ gloriæ impugnantur. Et licèt leuiter volet in die bonorum operum & virtutum, non leue tamen vulnus infligit. Caueant ergo sibi ferventes in bono opere, ne in die bonorum operum & iustitiæ, hac sagitta vulnerentur, & repellant eam scuto veritatis, & ad lucem veritatis sese considerent. Quia omnes iustitiæ nostræ tanquam

De multiplici verborum asperitate.

Rom. 13. *Addit de quarto modo protegendi, & de multiplici obumbratione.* *De diuersis scapulis Domini.* *De pennis Domini.*

Addit de quinto modo protectionis & de scuto veritatis.

De forma scuti.

De quadruplici insultu dæmonum.

Quod per quatuor animalia, quatuor impugnationes designantur.

Alia expositio prædictorum.

Tertia expositio secundum D. Bernardũ.

Rom. 8.

Isa. 64.

pannus menstruatæ. Et quia nescimus, vtrum digni simus odio vel amore. Vnde Dominus ait: Ego iustitias iudicabo. Per negotium auté tenebrosum, auaritia principaliter intelligitur. Auari enim negotiis secularibus inuoluti, diuitiarũ cupiditate & bonorum excæcantur ambitione. Auaritia enim radix est omnium malorum, secretum virus, pestis occulta, mater hypocrisis, liuoris parens, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea sanctitatis. Ne igitur propter hoc negotium ambulans in tenebris, mittatur in tenebras exteriores, scutum veritatis eidem opponamus. Quid enim prodest homini, ait Veritas in Euágelio, si vniuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiatur. Ambitiosis autem id opponitur, quod in libro Sapientiæ scriptum est: Potentes potenter tormenta patientur. Consolatio enim dignitatum friuola, vsus breuis, finis ignotus & incertus. His igitur tribus tentationibus superatis, dum attendit inimicus Christi Athletam diligere iustitiam & odire iniquitatem, astutè prætendit ei malum boni specie palliatum, transfigurans se in Angelum lucis, tanquam dæmonium meridianum, vt dum homo in feruore spiritus ad bonum currit, occurrat ei inimicus prętendens iniquitatem imagine boni obumbratá. Opponat auté Christi miles huic tentationi scutũ veritatis, vt non credat omni spiritui, sed probet spiritus, vtrũ ex Deo sint. Nam Maria ad introitũ Angeli expauit, & discipuli Christi exclamauerunt, timétes & putátes phantasma esse, quod viderát. Timore nocturno tentati fuerũt in primitiua Ecclesia sancti ad Dominũ conuersi, quádo, qui eos occidebant, obsequiũ præstare se Deo putabát. Postmodũ verò, Ecclesia crescente & proficiéte, quasi die prosperitatis illucescente, multi vani atq; sagitta inanis gloriæ sauciati, exierunt & hæretici facti sunt, vt singularitate præeminerent. Post hæc verò in diebus istis, falsi Christiani quęrétes quæ sua sunt, nõ quæ Iesu Christi, auari & ambitiosi, à negotio perambuláte, in tenebris perierunt. Diebus autem nouissimis, tempore, scilicet, Antichristi, satan insidiabitur calcaneo Ecclesiæ, & grauissimo incursu dæmonij meridiani, id est, Antichristi, Christi fideles supra modum vexabuntur. Electi autem in Christo confidentes, scutũ veritatis opponent, qui electis suis dies breuiari promisit, eò quòd eum destrueret illustratione aduentus sui. Primus tribus tentationibus diabolus Dominum tentauit. Tentauit eum de gula, contra molestiam famis in deserto: tentauit eum de vana gloria in templi pinnaculo: de auaritia in monte excelso: de quarto autem eum non tentauit, quem sapientissimum agnouit, neq; malo sub specie boni eum posse decipi credidit. Non solùm autem qui habitat in adiutorio altissimi, inimicis resistet, sed insuper conculcabit & vincet. Mille enim cadent à latere eius, & decem millia à dextris ipsius. Ad nihilum enim deducetur in conspectu eius malignus. Etsi enim via obsita sit latronibus, non est metuendum tibi, si in protectione Dei cœli commoraris. Cadent enim à latere tuo sinistro mille, decem autem millia, id est, multò plures à latere dextro. Plures enim impugnant perfectos & spirituales viros, quàm adhuc carnales & imperfectos. Istud tamen referri potest ad reprobos, qui in Domino non confidunt, sed de meritis suis & operibus iustitiæ gloriantur: quorum quidam cadunt ad latus Christi, putantes se sessuros, vt iudicent mundum cum Christo. Multo autem plures se æstimant à dextris esse ponendos & separandos ab hœdis. Tam hi quàm illi cadent ab ista præsumptione, cadent à spe retributionis tribunariæ, cadét à spe saluationis dexteræ. Multi enim dicent in illa die: Domine, Domine, aperi nobis: nónne hæc & hæc in nomine tuo fecimus? Quibus respondebitur: Nescio vos. Tu auté qui habitas in adiutorio altissimi, submersos in mari Ægyptios existés, tutus in littore videbis retributioné peccatorũ, pœnas, scilicet, quas euasisti, videbis & gaudebis, eò quòd te liberato, Dominus & ascensoré in mare proiecit & equũ. Angeli auté ad custodiá tibi deputati sunt: custodient introitũ tuũ & exitũ tuum. Paruuli enim adhuc sumus & sub tutoribus: nihil adhuc differentes à seruis, & pædagogis indigemus, qui aliquando deducant nos, aliquando auté in manibus portent, & subleuent ne fortè pedes nostros ad lapidem offendamus, ad lapidé offensionis, ad lapidem peccati, vel ad diabolũ, qui lapis estobstinationis, vel ad præcepta decalogi, quæ scripta fuerunt in tabulis lapideis, vel ad ipsum Christum, qui lapis est angularis, ipsum offendendo, vel contra ipsum murmurando. Necessarius est autem pędagogus paruulo inter sapientes ambulanti, sed non est timendũ, qui spem tuam in Domino posuisti. Quoniá super aspidem & basiliscũ ambulabis, & conculcabis leoné & draconé. Diabolus ex diuersis modis nocendi, diuersa sortitur nomina. Aspis nocet ore, & venenũ habet in lingua, quod pertinet ad peccata detractionis & falsitatis. Basiliscus nocet oculis: solo enim visu hominé interficit. Quod pertinet specialiter ad venenum inuidiæ, & ad illos, quorũ neq; est oculus. Leo apertè sæuit, & rugitu terret animalia, quod pertinet ad violentias & minas tyrannorum, qui dant terrorem suum in terra viuentium. Draco flatu nocet, quod pertinet ad iracundiam, & maximè ad illos, qui spiritum habent in naribus, vel quia occultè lædunt, ad dolum & occultam malitiam pertinet. Huius autem conculcationis & victoriæ, & totius militiæ Christianæ summa, & perfectio consistit in spe, & Christi nominis inuocatione, non in humana virtute. Quoniam, inquit Dominus, sperauit in me, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. His ergo, qui sperant in Domino, & habitant in adiutorio altissimi, promittit Dominus auxilium & protectionem. In protectione, inquit, Dei cœli commorabitur. Promittit susceptionem & refugium. Susceptor, inquit, meus es tu, & refugium meum. Promittit cõsolationem, liberationé, victoriam, remunera-

1. Tim. 6.

Matth. 22. Matth. 16. Mar. 8. Lucæ 9. Sap. 6.

Lucæ 1. Matth. 14. Mar. 6. Ioan. 16.

Quatuor tentationes, quatuor statibus Ecclesiæ adaptantur.

Phil. 2.

Matth. 24. Mar. 13. 2. Thes. 2.

Quod tribus tentationibus & non quarta tentatus est Dominus.

De occultatione inimicorum.

Alia expositio cadentium à latere.

De retributione peccatorum, & securitate bonorũ.

De custodia Angelorum.

De multiplici lapide offensionis.

De aspide & basilisco, leone & dracone.

De meritis spei.

Breuis recapitulatio prædictorum.

remunerationem. Consolationem, cùm ait: Scapulis suis obumbrabit tibi. Et iterum: Cum ipso sum in tribulatione. Iuxta est enim Dominus his, qui tribulato sunt corde. Si ambulem, inquit, in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es Domine. Liberationem, cùm ait: Ipse liberauit me de laqueo venantium. Victoriam, cùm dicit: Cadent à latere tuo mille. Et iterum: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Remunerationem, vbi dicit: Glorificabo eum, longitudine dierũ replebo eum, & ostendam illi salutare meum. Tunc enim videbimus eum sicuti est. Hæc est enim vita æterna, vt cognoscamus te Deum verum, & quem misisti, Iesum Christum, qui verus est dies, nesciens occasum, æterna veritas, vera æternitas, verus dies, & plena meridies.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM EX EPISTOLA, 2. Corin. 6.

Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. *2. Corint. 6.*

INSTRVIT nos Apostolus in his diebus militiæ Christianæ, qualiter in castris summi Regis militare debeamus. Cùm autem multa necessaria sint militantibus, tria principaliter eis expediunt, scilicet, diligentia, fortitudo, & cautela. *Quæ necessaria sint militantibus.* Diligentia, vt sollicitè vigilent, non sint negligentes, nec otio torpentes, nec in vacuum gratiam Dei recipiant. Fortitudo eis valdè necessaria est, ne in pugna deficiant, ne inimicis cędant, sed in tribulationibus patientiam habeant, vt confortentur, & sint robusti. Hoc est quod ait Apostolus: Exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus. Cautela & discretio valdè necessaria est in hac pugna, vt simus prouidi, & circumspecti, vndique nobis prouidentes, vtrumque latus munientes, non sic vnum tegamus, & muniamus, quod discooperiamus aliud: non sic vnum defendamus, quod aliud negligamus. Et hoc est quod ait Apostolus, per arma iustitiæ à dextris & à sinistris. In his igitur tribus in hodierna epistola nos instruit Paulus Apostolus, dicens: Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. *Multis modis gratia Dei in vacuum recipitur.* Gratiam Dei in vacuum accipit, qui eam paruipendit, & qui de salute non curans, in vacuum accipit animam suam. Contra istos contemptores scriptum est: Non accipies nomen Dei tui in vanum. *Primus modus.* Nomẽ Dei, quod est Christus Iesus. In vacuum accipit, qui salutem animæ suæ negligit. Vnde Psalmus: Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. *Exod. 25.* Gratiam Dei in vacuum recipit, qui post peccatorum remissionem satisfacere, & bene operari negligit. *Secundus modus.* Gratiam Dei in vacuum recipit, qui talentum à Deo sibi commissum, fodiens in terra, multiplicare contemnit. *Tertius modus.* Gratiam Dei in vacuum recipit, qui peccatis subsequentibus gratiam, quam recepit, amittit. *Quartus modus.* In vacuum gratiam Dei recipit, qui eius beneficiis abutitur, & ea quæ pro nobis sustinuit, quantum in se est, euacuat, ne sibi prosint. *Quintus modus.* Non igitur post acceptam gratiam debemus otio torpere, sed talentum nobis commissum multiplicare, ne fortè inimicus noster inueniens domum vacantem, licet scopis mundatam, assumptis septem spiritibus nequioribus se, reuertatur, & fiant posteriora peiora prioribus. Nihil enim magis contrarium est honestati, quàm torpor & otium, nec est aliqua iactura grauior, vel turpior, quàm damnum temporis, quod amissum recuperari non potest. *Contra pigros & otiosos. Matth. 12. Lucæ 11.* Transit, sed non redit: labitur, sed non reuertitur. Vnde in Ecclesiaste dicitur: Melior est canis viuus, leone mortuo, id est, peccator strennuè pœnitens, eo, qui nõ multa commisit peccata, & inde confidens & superbiens, negligit operari. *Eccle. 9.* Vnde Ezechiel in persona diaboli: Ascendam ad terram absque muro: veniam ad quiescentes, habitantesque secretè. *Ezech. 83.* Causa autem peccati Sodomorum pręcipua fuit otium. Vnde de forti muliere Salomon ait: Panem otiosa non comedit. *Prouer. 33.* Semper enim ait Hieronymus: agendum est aliquid, ne ager pectoris nostri cessante manu malarum cogitationum sentibus occupetur. Et in Ecclesiastico dicitur: Seruo malo tortura & compedes: mitte eum in operationẽ, ne vacet. *Eccle. 33.* Multã enim malitiam docuit otiositas. *Iudi. 3.* Vnde Dominus ad exercitium filiorũ Israël Chananęos in terra promissionis, ne otio torperent, reliquit. Isboseteum dormientem, id est, animam à bono opere torpentem, duo latrunculi, luxuria, scilicet, & gastrimargia, in inguine percussum occiderunt. Et Dauid otio vacans, adulterium simul & homicidium cõmisit. *1. Reg. 11.* Desideria enim occidunt pigrum, & manus remissa tributis seruiet. Igitur dum tempus habemus, bonum operemur. Veniet enim tempus quando non licebit operari, quando dicent, qui modò pigri sunt & otiosi. Fodere non valeo, mendicare erubesco. *Gala. 6. Lucæ 16.* Qui enim in tempore messis otiosi sunt, quid facient tempore hyemis? Iacebunt in clibano succenso, sicut histriones, & ribaldi, qui tempore hyemali mendicant de die, nocte verò in furnis nudi iacent. *Multiplex excellentia temporis quadragesimalis.* Maximè autem hoc quadragesimali tempore, hoc tempore pugnæ & militiæ debemus contra hostes nostros vigilando laborare, & non otio vel desidia torpere. Ecce enim nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, tempus gratiæ & medicinæ, tempus curationis & salutis, tempus messis & plenitudinis, tempus quærendi Dominum, dum inueniri potest, inuocandi eum dum prope est. *Isaiæ 55. Eccle. 13. Lucæ 19.* Tempus, vt peccator Domino reconcilietur: quia venit tempus miserendi eius: tempus, de quo Sapiens ait: Non frauderis à die bono, & particula diei bonæ nõ te prætereat. *Contra eos qui tempus visitationis suæ non agnoscunt.* Agnoscamus igitur tempus visitationis nostræ, ne Dominus nobis improperet, sicut Iudæis, quibus ait in Matthęo: Faciem cœli diiudicare nostis, signa au- *Matth. 16.*

signa autem temporum non potestis scire. Et in Luca Dominus ait hypocritæ: Faciem cœli &
Lucæ.12. terræ nostis probare, hoc autem tempus, quomodo probatis? Et Ieremias: Miluus in cœlo co-
Iere.8. gnouit tempus suum, turtur, hirundo, ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus au-
tem meus iudicium Domini non custodiuit. Cognoscamus igitur tempus visitationis nostræ,
De quinque temporum qualitatis. tempus sanctum & acceptabile. A principio enim ante legem fuit tempus tenebrarum & igno
rantiæ, sub lege verò tempus figurarum & vmbræ, sub Euangelio verò, dies salutis & tempus
acceptabile. Post hoc autem in iudicio erit tempus acceptabile. Tandem verò in æterna bea-
titudine tempus erit delectabile. De hoc acceptabili tempore dicitur in Ecclesiaste: Tempus
Eccle.3. De his qui tẽpori gratiæ & maximè quadragesimali tempori conueniunt. nascendi, tempus moriendi. Tempus quadragesimale, est tempus specialiter nascendi Deo per
confessionem, in qua renouatur homo, exuens veterem hominẽ cum actibus suis, & morien-
di mundo, vel peccato: tempus moriendi, carnem mortificando. Et iterum: Tempus plantandi,
scilicet, virtutes & bona opera. Tempus euellendi, quod plantatum est, peccata, scilicet, & mala
opera, quæ plantata sunt à diabolo. Tempus occidendi, & tempus sanandi. Tempus occidendi
Ephe.3. vitia. Iuxta illud: In matutino interficiebam omnes peccatores terræ. Et tempus sanandi, sicut
Colo.3. scriptum est: Ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ego sanabo per flagella, scilicet,
Deut.3. conuertendo. Tempus destruendi, & tempus ædificandi. Destruendi gladio verbi Dei. Iuxta
Actuum 10. illud. Macta & manduca. Aedificandi bonos mores, vel ædificandi ad sustentationem iumenti.
Tempus flendi, & tẽpus ridendi: nũc enim flere debemus, vt in futuro rideamus. Qui semina
in lachrymis, in exultatione metent: vel idem tempus flendi & ridendi, vt scilicet, de dolore in
Domino gaudeamus. Tempus plangendi, & tempus saltãdi: vt post planctũ saltũ faciamus, p
desiderium æternorũ: vel plangendi in quadragesima, & saltãdi in Pascha. Vnde in Euang. La-
Matth.11. mentauimus vobis, & nõ plãxistis: cantauimus, & nõ saltastis. Tempus spargẽdi lapides, & tẽ-
Lucæ 7. pus colligẽdi: spargẽdi lapides verbi Dei cõminando, vt Golias perimatur. Tẽpus autẽ colligen
di studendo & addiscendo, vel spargẽdi lapides, de quibus Sapiens in Ecclesiast. ait: De lapide
1.Reg.17. luteo, lapidatus est piger, id est, fœdis & duris increpationibus. Tẽpus amplexãdi, & tẽpus lo
Eccle.22. gè fieri ab amplexibus. Tẽpus amplexandi disciplinã & pœnitentiã, cum omni desiderio susci-
piendi, & tẽpus longè fieri ab amplexibus carnalibus, vel tẽpus amplexãdi, dum nobis Domi-
nus in prosperis blanditur, & promissis cõsolatur. Tẽpus longè fieri ab amplexibus, dũ nos ex
ercet aduersis, & corripit cõminando. Tẽpus acquirẽdi, & tẽpus perdẽdi. Acquirẽdi spirituales
diuitias, vel perdẽdi pro Christo animas nostras in hoc mundo, vt acquiramus vitã æternã in
alio. Tẽpus custodiendi, & tẽpus abiiciendi, qui pro Christo erogat pecuniã, thesaurizãs in cœ
lo custodit eã. Custodiẽdi etiã sunt tẽpora, loco autẽ & tẽpore distribuẽda. Tẽpus scindẽdi, &
tẽpus cõsuendi. Scindendi à nobis veteres panniculos peccatorũ, & cõsuendi, id est, diruta bo
na reparandi, & resarciẽdi in anima nostra, vel scindẽdi cor per contritionẽ, vt reparemus Deo
animas nostras. Tẽpus tacẽdi, id est, à verbis malis & inutilibus abstinẽdo. Tẽpus loquẽdi po-
pulo, scilicet, prędicãdi verbũ Dei: vel tẽpus tacẽdi, vt prius addiscamus, & posteà tẽpus loquen
di ea quæ didicimus, vel quia verbũ dicitur prius venire ad limã cordis, per meditationẽ, quã
ad linguam. Dicturus tempus loquendi, præmisit tempus tacendi: tempus dilectionis & tem
pus odij: præteritorum obliti in anteriora nos extendamus. Diligamus iustitiam, & odiam.
iniquitatem, vel diligamus pro loco & tẽpore, quæ odire debemus, dum nobis in via Dei ob
Lucæ.14. sistunt. Iuxta illud: Qui non odit patrem & matrem propter me, non est me dignus. Etsi ocu
lus tuus scandalizat te, erue eum & proiice abs te. Tempus belli, & tempus pacis, pugnandi, sci
licet, contra diabolum, & contra vitia & varias tentationes, vt cum Deo pacem habeamus, &
victis tentationibus mentis tranquillitatẽ obtineamus. Hoc est ergo tẽpus acceptabile, isti sunt
Qui proximũ offendit, ministerium suum vituperat. dies salutis, in quibus cõtraria cõtrariis salubriter curãtur. Non solum autẽ vitandũ est malũ,
faciendum bonũ, quocunq; modo, sed iustè quod iustum est, faciendũ est, sine scandalo & of
fensione proximorum, quantum in nobis est, vt nõ vituperetur ministeriũ nostrum. Modicũ enim
fermenti totã massam corrumpit. Vnde scriptũ est: Noli esse iustus nimis. Caueamus igitur, p
Gala.5. propter nos nomen Dei blasphemetur inter gẽtes, ne facto, verbo, vel exẽplo aliquẽ lędam.
ne dum ieiuniis, orationibus, & eleëmosynis, his diebus salutis intẽdimus ministeriũ nostrum
Eccle.6. De multiplici ministerio Christo exhibendo cum prosecutione & expositione literæ. vituperãdo maculã aliquã cõtrahamus. Exhibeamus igitur nos, tanquã Dei ministros, inuicte
supportãtes, in multa patiẽtia habita, in variis tribulationibus, in necessitatibus victus, vel ve
tus. Beati enim qui esuriũt, quoniã ipsi saturabũtur. Diues autẽ qui induebatur purpura & bysso
so, sepultus est in inferno, & Lazarus medicus, & nudus in sinu Abrahæ receptus est. In ang
stiis, scilicet, in timore & sollicitudine. Vnde Apost. Foris pugnæ, intus timores. Et iterũ
præest in sollicitudine. Prelati enim nõ solũ sibi, sed subiectis suis timẽt ne cadãt. Timẽt eni
2.Cor.7. martyriũ secundũ hominẽ, & tamẽ illud pro Christo velle suscipere, meritoriũ est homin
Rom.12. ipsum vincenti. Item exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros in plagis verberum, in car
ceribus vinculorum, in seditionibus, id est, commotionibus populorum contra nos, dum e
via diaboli contradicimus, & viam Dei ostendimus. In laboribus, manibus propriis operan
In ieiuniis, carnem mortificando, vel cibi penuriam patienter tollerando. In castitate me
tis & corporis. In scientia, scilicet, scripturarum, & vt sciamus conuersari inter homines p
uæ nationis. In longanimitate expectationis: In suauitate, vt blandi & affabiles simus: In
ritu sancto, scilicet, in suauitate, habita in spiritu sancto, non sicut blandi & fallaces adula-
tes.

res: In charitate nō ficta, pseudo enim hypocritæ simulatā habent charitatē, vt decipiant in verbo veritatis prædicādo vel loquendo: In virtute Dei, vt in Deo nō in homine spē habeamus. Hæc omnia enim leuia facit timor gehennæ, amor Dei, & spes retributionis æternæ. Ad hæc ergo fortiter sustinenda inuitat Apostolus Christi Athletas: quia absque pugna & difficultate, non est corona: vbi non est tribulatio, ibi nec patientiæ est exercitatio: vbi non est experientia vel eruditio, ibi nec purgatio peccatorum præteritorum, nec cautela futurorum: ibi torpor & præsumptio, securitas, & obliuio. Sit ergo Christi miles fortis in prælio, quia non est ei colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus Principes & Potestates mundi, rectores tenebrarum harum cōtra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Si ergo spiritus pietatis super eum ascenderit, locum suum ne dimiserit, sed sit planta pedis eius, quasi planta vituli, & pedem firmiter figat, ne labatur, sicut scriptum est: Qui stat, videat, ne cadat, vt equitatui Christi in curribus Pharaonis assimiletur, id est, in tempore curruum Pharaonis currentis, scilicet, persecutionis. Sit caput eius vt carmelus: mens, scilicet, in qua disponuntur capilli cogitationum, fortis & sublimis. Sit collum eius, sicut turris Dauid, quę ædificata est cum propugnaculis diuinarum sententiarum, quod pertinet ad constantiam prædicationis. Sint manus eius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis. Tornatiles, in prōptu habentes facere ea quæ volūt, in nullo deuiantes, sicut tornus in sua circumflectione non oberrat. Aureæ, vt sapienter pugnet, vt sint doctæ manus eius ad prælium, & digiti eius ad bellum. Et quia hyacinthus cœlestis est coloris, sint manus eius plenæ hyacinthis, vt pugnet spe retributionis æternæ, Dominus enim ait: Ego flos campi, id est, corona certantium. Sit venter eius eburneus distinctus sapphyris, vt habeat candorem castitatis in fortitudine, vt non sit venter eius carneus, sed fortis & osseus. Sapphyris distinctus, vt propter temporalia non obliuiscatur æterna. Sint crura eius, quasi columnæ marmoreæ, quę fundatæ sunt super bases auri, vt sint candida & firma interioris hominis crura, vt pondus diei & ęstus valeant sustinere, & scripturis Apostolorum & Prophetarum, velut aureis basibus confortentur. Et quoniam perfectorum solidus est cibus, diuinis eloquiis reficiatur, vt non deficiat in pugna, sed dicere possit cum Propheta: Posuisti, vt arcum æreum brachia mea, qui non remittitur, vel molescit. Non solùm autem diligentia & fortitudine, sed cautela, & prudentia opus est in conflictu tentationum, vt pugnemus, scilicet, per arma iustitiæ à dextris & à sinistris, ex vtraque parte nos munientes, vndique circumspicientes, velut animalia sancta, plena oculis in circuitu. Quid enim prodest totum corpus residuum communire, si vel modica pars nuda relinquatur, per quam lethale vulnus infligatur. Aduersarius enim noster more callidi Athletæ, quandoque vibrat ictum in vnam partem, & dum illi soli succurrimus, percutit in aliam: & dum vitamus vnum malum, incurrimus contrarium. Multi enim vitantes superbiam & arrogantiam, incidunt in pusillanimitatem. Plerunque autem multiloquium fugientes, nimiam incurrunt taciturnitatem: tacentes, quando loqui expediret. Multi dexteram custodiunt, qui prosperis non attolluntur. In sinistra verò vulnerantur, dum aduersis deiiciuntur, propter quod ait Apostolus: Exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, muniti per arma iustitiæ à dextris & à sinistris, vt reddamus vtrique parti quod suum est, nec prosperis eleuemur, nec aduersis frangamur per gloriam & ignobilitatem. Si gloriosi apud homines sumus, vel contempti apud alios, non inde infiemur, vel superbiamus. De Christo enim quidam dicebant, quoniam bonus est: alij dicebant, non est bonus, sed seducit turbas. Eodem modo per infamiam & bonam famam, siue infamemur, siue laudemur, exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, constantes & immobiles, intra flatus linguarum, non sicut arundo vento agitata, licet habiti simus vt seductores à quibusdam, & veraces ab aliis, nec mala æstimatione doleamus, nec bona superbiamus. Sunt, qui ignoti, & quasi cogniti. Ignoti, id est, à Deo reprobati, secundum malorū opinionem. Cogniti, id est, à Deo approbati, secundum opinionem veritatis, quasi morientes in pecccatis, vel morte corporali digni reputati secundum quosdam, & ecce viuimus Deo, secundum veram aliorum opinionem. Habiti etiam sumus apud quosdam vt castigati, scilicet, à verbo veritatis, timore tyrannorum coërciti, apud alios non mortificati, vt cedamus minis. Si enim cederemus, animæ mortem incurreremus. Quasi tristes secundum quosdam, & murmurantes contra flagella. Semper autem secundum veram aliorum opinionem malorum in tribulatione gaudentes. Sicut egentes bonis spiritualibus, secundum opinionem malorum: multos autem spiritualiter locupletantes, sicut alij verè æstimant. Tanquam nihil habentes, id est, penitus insufficientes, sicut mali æstimant, & omnia possidentes, nō solùm spiritualia, sed etiam temporalia, quia timentibus Deum, nihil deest. Possunt tamen hæc prædicta, non secundum opinionem, sed in rei veritate intelligi. Erant enim viri sancti, vt seductores. Quodam enim pio dolo quandoque vtebantur: sicut Paulus procurauit cautè dissentionem inter Sadduceos & Phariseos, dicens: Viri fratres, ego Pharisæus sum, filius Pharisæorum, de spe & resurrectione mortuorum ego iudicor: & cùm dixisset, facta est dissentio, & soluta est multitudo. Fuit igitur seductor, non tamen in fallacia, sed in veritate hoc egit. Bonum est enim malorum fortitudinem destruere, ne conueniant de vanitate in idipsum. Similiter & Dominus noster Iesus Christus beatum Thomam, tanquam architectum, procuratori Regis Iudeæ commisit. Similiter ignoti erant, & peregrini à Deo, tamen & à bonis erant cogniti. Morientes autem erant pro Christo patientes. Ipsi autem viuentes in gratia, castigati erant, id est,

variis,

Quod per tribulationes & certamina acquiritur victoria.
Ephe.6.
De fortitudine athletæ Christi, quam habet in omnibus membris spiritualibus.
Ezech.1.
De fortitudine pedum.
1.Cor.10.
Cant.1.
De fortitudine capitis.
Cant.7.
Cant.3.
De fortitudine colli.
Cant.5.
De fortitudine manuum.
De fortitudine & munditia ventris.
Matth.20.
De fortitudine crurum.
De cibo athletæ Christi.
Heb.5.
De cautela adhibenda in pugna.
Ezech.1.
Apoc.4.
Quod vndique & à dextris & à sinistris nos munire debemus.
Expositio literæ qualiter, scilicet, per gloriam debemus incidere.
Alia expositio.
Actuum 23.

variis tormentis flagellati, & non mortificati: quia non cedebant quasi tristes erant, peccatori-bus compatientes, nihilominus tamen in Domino gaudebant. Egentes erant in rei veritate, scilicet temporalibus, & transitoriis bonis. Et propter hoc ait: sicut egentes. Vera enim egestas non reputatur à sanctis, nisi in spiritualibus. Multos autem locupletantes erant diuitiis spiritualibus: tanquam nihil habentes in mundo, & omnia possidentes in Christo. Qui enim omnium possessorem habet, in ipso omnia possidet. Hæc est ergo sanctorum constantia, vt inter sæculi varitates inuariabiles maneant. Inter mundanas varietates ibi fixa sint eorum corda, vbi vera sunt gaudia. Hæc est eorum cautela & circunspectio, vt sibi vndique præcaueant, & velut lapis quadratus, in quocunque latere ceciderint, immobililes permaneant: sicut tenebræ eorum, ita & lumen eorum. In aduersis patientes, in prosperis humiles. Prudens vbique idem erit, dicit quidam sapiens: & prout rerum aut temporum varietas exigit, ita se accomodat tempori, nec se in aliquibus mutat, sed potius aptat, sicut manus quę eadem est, & cùm in palmam extenditur, & cùm in pugnum astringitur. Et iterum: Prudenti nihil subitum est, sed totum antè prospicit. Magis tamen sibi sancti metuũt in prosperis, quàm in aduersis, magisque aduersa desiderant, quàm prospera. Timent enim ne dum sibi temporalis abundantia à Domino confertur, præmium æternum sibi minuatur. Timent præterea, ne prosperitate blandiente dissoluantur, qui auersitate tanquam igne consolidante, roborantur. Non enim possumus habere consolationem Dei, nisi fugiamus à sæculi consolatione. Vnde beatus Gregorius: Plus in hoc mundo honor, quàm despectio occupat, & magis prosperitatis sublimitas, quàm necessitas aduersitas grauat. Per hanc namque, cùm homo exterius premitur, & ad concupiscenda quæ intus sunt, liberior relaxatur. Per illam verò animus, dum multis parere cogitur, à desiderii cursu retinetur.

De constantia & cautela sanctorum.

Quod sancti magis timent prospera, quã aduersa.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM ex Euangelio secundum Matthæum.

Matth. 4.

Ductus est Iesus in desertum à spiritu, vt tentarentur à diabolo.

3. Reg. 2. *Quod verbũ Domini curtui igneo comparatur.* *Zach. 6.* *De quadrigis & variis equis.* *Matth. 6.*

LEGIMVS in libro Regum, quod Elias curru igneo cum equis igneis raptus est in cælum. Simili modo igneo sacræ scripturæ eloquio animæ audientiũ ad superna leuantur ministerio equorum igneorum, id est, sanctorum charitate flagrantium. Hi sunt equi quos vidit Zacharias in quadrigis sacræ scripturæ, & specialiter quatuor Euangeliorum. Nam quatuor quadrigę egrediebantur, vt ait, de medio montium æreorum, id est duorum testamentorum æternorum. Æs enim durabile est, & vnum iota de diuina scriptura non præteribit. Cælum & terra transient, verbum autem Domini manet in æternum. De medio autem montium egrediuntur quatuor Euangelia, quia cum vtroque testamento conueniunt, & ab vtroque habent testimonium. Erant autem in prædictis quadragis equi rufi, nigri, albi, & varij. Sancti enim, quorum ductu sacra scriptura per vniuersum orbem delata est, dicuntur rufi, per sanguinis effusionem. Nigri & mundo despecti, vel propter profundorum mysteriorum obscuritatem. Albi, per innocentiã & benignitatem. Varij & fortes, diuersis virtutibus exornati, & stantes in seruitio Dei. De hac quadriga dicitur in Canticis: Anima mea conturbata est propter quadrigas Aminadab, id est, Christi, qui sponte mortem sustinuit. Aminadab enim spontaneus interpretatur. Quadrigis autem diuinarum scripturarum, non solùm anima subleuatur, sed per pœnitentiam conturbatur, & per comminationem terretur. Currus autem igneus diuinæ scripturæ, duas habet rotas, quæ sunt duo testamenta, quæ ex omni parte ad corda audirorum voluuntur, præcipiendo, prohibendo, consulendo, exhortando, comminando, & promittendo. Eleuantur autem istæ rotæ, dum de sublimibus loquitur. Deprimuntur secundum literam, vel historiam de inferioribus differendo. Cùm eleuabantur animalia, eleuabantur pariter & rotæ. Quia secundum capacitatem sanctorum, & subtilem intelligentiam eleuantur eis diuinæ scripturæ, vt altiora mysteria in eis comprehendant. Spiritus autem vitæ, vt ait Ezechiel, erat in rotis, hoc est quod Dominus Iesus ait: Verba quæ ego locutus sum, spiritus, & vita sunt, animas, scilicet, viuificando. Erat autem, vt ait Ezechiel: rota in medio rotæ. Nouum enim testamentum in veteri continetur, & tanquam mel in cera, & nucleus in testa in ipso includitur: velut cùm dicitur quòd de latere Adæ formata est Eua, sub cortice huius literæ continetur spiritualis Ecclesiæ de Christi latere formatio, & ita de aliis. Statura quoque, vt ait idem Propheta, erat in rotis, & altitudo horribilis aspectus. Diuina enim scriptura docet nos stare in rectitudine, non incuruari ad infima, & attolli in altitudine contemplationis, & cęlestis desiderii. Vel tamen habet horribilem aspectum, comminando mortem æternam, sicut ait Psalmus: Vox tonitrui tui, id est, comminationis in rota diuinæ scripturæ. Habere autem dicũtur rotæ quatuor facies, quia quatuor modis diuinæ scripturæ exponuntur ad literam. Allegoricè de Ecclesia militante. Tropologicè, de moribus: & Anagogicè, de Ecclesia triumphante. Vel quia docent respicere ad oriẽtem & occasum: ad principium, scilicet, & ad finem nostrum, & ad meridiem diuinorum beneficiorum: & ad aquilonem tentationum diaboli. Et idcirco dicitur quòd per quatuor partes progrediebantur, nec reuertebantur cùm ambularent. Docent enim nos...

De rotis duorum testamentorum.

Quod nouum testamentum in veteri continetur. *De statura & altitudine & horribili aspectu rotarum.*

reuerti ad peccatum. Erat autem, vt ait Propheta: visio rotarum, quasi visio maris, propter profunditatem mysteriorum. Et alibi ait, quasi visio lapidis crysoliti, propter aurum sapientiæ. Nam lapis iste, auri speciem habet & scintillare dicitur, quoniam diuina scriptura illuminat. Habebant autem colla, manus & pennas, & circulos omnia plena oculis in circuitu. Diuina enim scriptura docet nos circunspectos esse, discretè loqui, operari, & contemplari cœlestia, & omnia ad æternitatem referre, quæ per circulos intelligitur. Orate igitur Dominum, vt hodie sentiamus in nobis tam mirabilem diuinæ scripturæ virtutem. Ductus est Iesus in desertum, &c. Dominus noster, non solùm verbo doctrinæ mundo illuxit, sed in brachio suo lumen formauit. Opere enim & exemplo terrenos homines informauit & instruxit. Vnde statim post baptismum à turba discessit, desertum petiit, ieiunauit, esuriit. Cum bestiis, vt ait Marcus, conuersabatur. Tentatus est à diabolo, de gula, de vana gloria, de auaritia, in deserto, in templo, in monte. Consummata omni tentatione, vt ait Lucas: Diabolus recessit, & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei. Baptizatus in deserto ieiunauit, & tentatus est, exemplum relinquens renatis aqua baptismi vel lachrymarum, quatenus non solùm se præparent ad bona agenda, sed etiam ad mala toleranda, & vt secedant in desertum, vitando prauum consortium & strepitum huius seculi, & turbas malarum cogitationum, & carnaliũ desideriorum. Vnde beatus Iob ait de onagro, de viro, scilicet, solitario. Cui dedi in solitudine domum & tabernacula eius in terra salsuginis, contemnit multitudinem ciuitatis. Prius ergo baptizari debet pœnitens & mundari per confessionem & contritionem, aliter non prodest ei ieiunare, vel alia bona facere, quæ omnia à peccato mortali absorbentur, vt non prosunt ad vitam æternam. Dominus enim magis interiora quàm exteriora respicit. Vnde ipse ad Pharisæos ait: Vos Pharisæi, quod deforis est, calicis & catini mundatis, quod autem intus est vestrum, plenũ est rapina & iniquitate: Baptizari ergo & mundari oportet Christi seruum, alioquin non placet ei ferculum manibus immundis & leprosis sibi oblatum. In deserto verò Dominus noster ieiunare voluit, non in loco delitiarum, vt nos in austeritate vitæ, & asperitate pœnitentiæ: non in delicatis cibariis ieiunare doceret: & vt peccatum Adam contrariis curaret remediis. Adam enim in loco delitiarum manducauit, & Dominus in loco deserti ieiunauit. In cinere enim & cilicio, in grossis & aridis cibis, velut in quodã spirituali deserto nos docuit ieiunare, vt induãtur cœli tenebris, & saccus ponatur operimentum eorum. Vnde in Ecclesiaste: Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. In deserto autẽ solitudinis homines sancti mundum relinquentes, ieiunare desiderant, vbi manna reperiant, & pane de cœlo, in pace pectoris & quiete contemplationis saginantur. Ieiunare autẽ debemus ad imitationem Domini, quadraginta diebus & quadraginta noctibus, vt tota præsenti vita, siue in die prosperitatis, siue in nocte aduersitatis à malis abstineamus. Postquam autem ieiunauit, dicitur quod esuriit, quod non legimus de Moyse, vel Helia. Sicut autem ieiunando sine cibo tanto tempore potentiam ostendit diuinitatis, ita esuriendo naturam ostendit humanam, & ita variis præsumptionibus confundebat diabolum, & semper eum reliquebat ambiguũ, vt non agnosceret Christum, sed eum aggrediẽs, vinceretur. Et ideò esuriit, vt lateret potestas, & pateret infirmitas. Multi enim ieiunantes, ventrem suum variis cibariis ita farciunt, quod nunquam ieiunando esuriunt. Erat autẽ Dominus cum bestiis in deserto, vt nos per hoc instrueret cum feris & bestialibus hominibus, quãtum in nobis est, pacem habere. In ieiunio enim & eremo sanctæ conuersationis bestiales hominum mores tolerare nos oportet, vt sciamus cõuersari inter homines prauæ nationis, sicut Daniël in lacu leonum. Vnde Iob ait: Cum lapidibus regionum pactum tuum, & bestiæ terræ tibi pacificæ erunt, Et iterum: Frater fui draconum, & socius struthionum. Sed & bestiales & irrationales motus in nobis pacificare debemus, vt in arca cordis nostri, munda cum immundis, mitia cum feris mansuescant, & quantum possibile est, caro non repugnet aduersus spiritum. Postquam enim ieiunauit Dominus, tentatus est à diabolo: & consummata omni tentatione, diabolus recessit ab eo, & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei. Et nos baptizati, & emundati mundi strepitum fugiamus, & in solitudine tranquillæ conscientiæ, à malis abstinendo ieiunemus, non in discordia & contentione, non ad lites & pugnas, sed pacem cum bestialibus hominibus habendo. Si tentationibus diaboli fortiter resistamus, ipse victus & confusus recedet à nobis, & sancti Angeli nobis ministrabunt. Omnes enim sunt administratorij spiritus in ministerium missi, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Quoties enim tentamur & vincimus, Angelos sanctos ministros & cooperatores habemus. Dominus autem noster, sicut mori voluit, vt nos à morte eriperet, ita tentari voluit, vt nos à tentationibus liberaret. Mortem enim nostram moriendo destruxit, & tentationes nostras, ipse tentatus superauit. Vnde Apostolus ad Hebræos: Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia. Vnde à spiritu sancto ductus est in desertum, vt tentaretur à diabolo. Nisi enim certasset, nobis non vicisset. Illuc autem spiritus sanctus, vel etiam spiritus suus eum duxit, vbi ipsum ad ipsum tentandum malignus spiritus inueniret: vel etiam malignus spiritus duxisse dicitur eum, quia præcessit, vt præcipitaret. Christus autem secutus est, vt triumpharet. Quid enim mirum si permisit se duci & tentari à capite, qui se permisit ab eis membris crucifigi. Diabolus enim caput est reproborum. Non ergo indignum fuit redemptori à diabolo duci vel assumi, vel tentari, qui venerat flagellari & occidi. Hoc enim in Christo non fuit infirmitas,

De collo, manibus & pennis, circulis, & oculis rotarum.

Quod Christi vita nostra est doctrina.

Eccle. 38.

Mar. 1.

Lucæ 4.

Quod post baptismum lachrymarum strepitum sæculi debemus fugere, ieiunare & pugnare.

Iob 39.

Matth. 23.

Quod ieiunandum est in deserto.

Quod in deserto manna reperitur.

Quod ieiunantes cum bestiis pacem habere debent.

Quod ieiunantes exemplo Christi ministros habent Angelos.

Heb. 1.

Quare Dominus tentari voluit.

Heb. 7.

Quare Dominus à diabolo se tentari permisit.

mitas,sed patientia.In diabolo verò non fuit potestas,sed superbia. Et ita impletum est,quod ait Zacharias:Ostendit mihi Dominus sacerdotem magnum,Iesum stantem coram Angelo Domini,& satan stabat à dextris eius,vt aduersaretur ei.In nullo autem tentando præualuit,sicut prædixerat Salomon: Vestigium serpentis supra petram non potest inueniri,quia diaboli tentatio nullum locũ habuit in Christo.Non sit autem quantumcunque sanctus sit homo securus, quia tentatus est ipse Deus.Tentatus est in deserto,timeãt & caueant sibi,qui habitant in eremo.Saul enim,vt dicitur in libro Regum:persequebatur Dauid & viros eius,super abruptissimas rupes,quæ solis ibicibus peruiæ erat.Tentatus est in ciuitate,in sancto loco,in templi pinnaculo:timeant Sacerdotes,& Prælati,& præcipuè doctores,qui sedent super cathedram Moysi. Tentatus est in monte,caueant sibi potentes huius sæculi,& qui constituti sunt in dignitatum sublimitate. Cùm autem duplex sit tentatio exterior, quæ fit per diabolum, vel per eius membra per suggestionem. Interior, quæ fit intrinsecus per sensualitatem, delectatione vel consensu,seu voluntate interiori tentatione diabolus non est aggressus Dominũ,eò quòd nullam peccati legem interius in ipso reperiret.Exterius autem tantum suggerendo,& promittendo, & scripturas persuadendo, ipsum tentauit. Tribus autem modis puri homines tentantur: suggestione, delectatione, & consensu. Nam his tribus modis tentati sunt primi parentes in Paradiso, & eisdem modis quotidie in nobis fit tentatio. Suggerit diabolus,tanquam serpens: delectatur Eua nostra,id est,caro: Consentit Adam,id est,ratio, Euam suã,id est,sensualitatem non reprimendo.Suggestio pulsat,delectatio vulnerat,consensus mortificat. Tentatur autem homo à diabolo,à proximo,à seipso. Diabolus tentat,vt decipiat suggerendo. Non enim potest nos compellere, vel præcipitare, nisi incuruemur, mittendo nos deorsum, vt transeat. Proximus tentat, vt inuestiget, quandoque ad bonum, aliquando ad malum. A seipso tentatur homo. Vnde beatus Iacobus ait: Vnusquisque tentatur à sua concupiscentia illectus & abstractus. Sensualitate enim sua tentatur homo ad delectationem. Tentatur præterea homo à Deo ad exercitium & probationem,scilicet, ad bonum suum, non ad malum. Vnde idem Iacobus ait: Deus intentator malorum est. Ipse enim neminem tentat,scilicet, ad malum, interiori tentatione, quæ non habet fieri sine peccato. Est igitur Deus intentator malorum, quia neminem in tentationem inducit ad malum suum. Omnis autem humana tentatio ad istas tentationes,quas pro nobis sustinuit,reduci potest : propter quod ait Apostolus, quod ipse tentatus est per omnia.Et Lucas ait:Consummata tentatione,diabolus recessit ab illo vsque ad tempus,scilicet,donec eum per Iudæos aggrediens,interfecit. Omnis autem tentatio,& quicquid est in mundo: vt ait Ioannes Apostolus,est concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Concupiscentia carnis tentauit eum diabolus,suggerendo,dicẽs.Dic vt lapides isti panes fiant. Concupiscentia oculorum tentauit eum,promittendo,dicens: Hæc omnia tibi dabo,si procidens adoraueris me. Superbia autem tentauit eum,argumentãdo,dicens:Angelis suis mãdauit de te, & in manibus tollent te,ne fortè offendas ad lapidẽ pedem tuum.Hic est ordo tentationis ad literam, sicut in Luca dicitur: Regressus enim in Hierusalem,vbi tentatus fuit supra templi pinnaculum, audito quod traditus esset Ioannes, statim secessit in Galilæam. Et ita vltimò tentatus est de superbia.Matthęus autem narrat Christi tẽtationes,& victorias secundum ordinẽ,quo tentatus fuit Adam,& victus à diabolo. Primò,scilicet,de gula,comedendo cibum vetitum. Secundò,de vana gloria, dicente diabolo: Eritis sicut dij. De auaritia, cùm ait:Scientes bonum & malum.Nõ solùm enim auaritia dicitur pecunię,sed insuper honorum,dignitatum, & scientiæ,quando appetuntur & desiderantur supra modum. Recurrit igitur serpens astutus ad foramen antiquum, eisdem vitiis Christum tentando: sed inuenit illud obstrusum, & nequiuit intrare. Nam sicut his tribus superauit Adam veterem, ita his tribus nouus Adam ipsum deuicit. Et ita verus Samaritanus in via illa, qua itur de Hierusalem in Ierícho, veste carnis indutus, curauit eum, qui inciderat in latrones, quem spoliatum & sauciatum reliquerunt semiuiuum. Desertum enim, in quo ieiunauit ad literam, inter Hierusalem & Iericho situm est. Eodem ergo aditu repulsus est, quo ad nos intrauit. In Christi autem tentatione & victoria eius, contra astutias diaboli instruimur & præmunimur, vt possimus dicere cum Apostolo: Non ignoramus cogitationes eius. Ipse enim mille artifex est, & ab initio mundi studere non cessat, & laqueos nouos reperire, quibus posset animas perdere. Vnde beatus Antonius vidit in spiritu totum mundum laqueis plenum. Et sanctus Macharius vidit eum cum infinitis phialis plenus diuersis potionibus, circumeuntem eremum: cui diabolus fertur respondisse,quod qui nollet de vna bibere,biberet de alia:& idcirco incedebat oneratus. Secundum autem diuersos tentandi modos, diuersa sortitus est nomina. Dicitur enim diabolus,id est,deorsum fluens, quoniam præcipitat hominem,tentando de superbia. Qui enim se exaltat,humiliabitur. Dæmon dicitur, quando tentatur de scientia. Dæmon enim sciens interpretatur. Satanas dicitur, quando tentat per aduersa. Nam Satanas aduersarius interpretatur.Leuiathan dicitur,quando promittit prospera. Leuiathan enim interpretatur additamentum eorum. Beelzebub dicitur,id est,pater muscarum, quando per auaritiã tentat capiendo,tanquam aranea venenosa tela sua, bonis,scilicet, transitoriis,muscas huius sæculi,auaros,scilicet,homines inquietos,& importunos, sordidos & lascivos,pungitiuos & iis exosos. Belphegor autem,id est,Deus fœtoris dicitur, quando tentat per luxuriam.

Zach.3. — 1.Reg.24. — De triplici loco tẽtationis. — Matth.23. — De triplici tẽtatione nostra. — Gene.3. — A quibus tentatur homo. — Iacob.1. — Heb.4. Omnis humana tentatio ad Christi tentationes reduci potest. — Lucæ 4. — Gene.3. Quod tẽtationes,quibus victus est Adã, Christus deuicit. — Lucæ10. — 2.Cor.2. Quod Christus ad instructionem nostram à diabolo tentari voluit. De diuersis nominibus diaboli, secũdum diuersos modos tentandi. Quod auari comparantur muscis.

quod interpretatur sine iugo Dei, quando tentat per inobedientiam. Pharao, id est, dissipans,
quando tentat per seditionem, & discordiam dissipando vnitatem. Bel dicitur, id est, dura lo-
quens, quando tentat per blasphemiam vel contumeliam. Baal, id est, anathema meroris, quan
do tentat per tristitiam & acediam. Dicitur autem Baalim, id est, vir meus, quando tentat de *Quod diabo-*
apostasia, vel de vitio contra naturam. Dicitur præterea serpens, in aquis tentando, per carnis *lus compara-*
voluptatem. Ipse enim velut serpens, primo linguam exerit lingendo per delectationem, po- *tur serpenti.*
steà dentem figit, dum mordet per peccati consummationem, ad vltimum caudam stringit in- *Ezech. 28.* *Iob 40.*
uoluendo & astrigendo, per peccati consuetudinem. Dicitur auis in aëre, sicut scriptum est in *Quod compa-*
Iob: Nunquid illudes ei quasi aui? quando duabus alis, scilicet, diuitiis & dignitatibus attollit *ratur aui.*
nos per superbiam. Dicitur bestia in terra, draco, scilicet, & leo, dum occultè inficit, vel apertè *Iob 40.*
sequit. Dicitur vulpecula, propter nocendi & fallendi versutiam. Ipsi enim astuti & versipelies *Comparatur leoni & dra-*
dæmones narrauerunt, vt absconderent laqueos. Ipse autem Satanas, non solùm occultè, tan- *coni.*
quã draco, sed apertè, sicut leo circuit, quærens quem deuoret. Absorbet fluuium & nõ miratur, *Comparatur vulpeculæ.*
habet enim fiduciam, quod influat Iordanis in os eius, quia escæ eius electæ, & ei montes her- *1. Pet. 5.*
bas ferunt. Maiores enim magis infestat & acrius tentat, sicut legitur de Saule: quod totum *Iob 40.*
pondus belli conuersum est in eum. Ipse autem serpens est lubricus & tortuosus, cuius capiti, *1. Reg. 31.*
id est, suggestioni, nisi cautè & fortiter resistatur, totus in interiora cordis, dum nõ sentitur, il- *Quod maiores magis ten-*
labitur. Dicitur præterea miluus, dum pullis, id est, nouiter conuersis insidiatur. Vnde Isaias ait: *tantur.*
Congregati sunt milui alter ad alterum, id est, dæmones nigri, rapaces, clamosi, cadaueribus in- *Isaiæ 34.*
hiantes. Pulli autem, id est, debiles & meticulosi, qui dicunt, ieiunare nequeo, mane surgere *Comparatur miluo.*
non valeo, põdus diei & æstus abhorreo sustinere: huiusmodi miluorum rapinis exponuntur.
Qui autem miluis fortiter resistunt, eos à se abiiciunt, sicut scriptum est: Resistite diabolo, & *Quod resisten-*
fugiet à vobis. Et Isidorus ait: In oculis carnalium diabolus terribilis est: in oculis autem ele- *dum est dia-*
ctorum, terror eius vilis est. Tentatio enim cui nõ consentitur, non est peccatũ, sed materia vir- *bolo.*
tutis exercendæ. Ipse autem nihil potest, nisi permissus. Vnde in Iob Dominus ait: Quis con- *Iob 38.*
clusit bestiis mare. Et paulò pòst: Circundedi illud terminis meis, & posui vectem, & ostia, & *Quod diabo-*
dixi: hucusque venies & non procedes amplius, & hîc confringes tumentes fluctus tuos. Hoc *lus nihil po-*
de diabolo intelligitur, & de corde humano. Cor enim hominis, mare dicitur, quod cogitatio- *test nisi per-*
nibus variis tanquam mare fluctuat. Dominus autem per vectem charitatis, & ostia virtutum *missus.*
aliarum retinet cor humanum, ac si diceret, hucusque venies, scilicet, vsque ad principium de-
lectationis, quæ fit in carne per primos motus, & non procedes amplius, scilicet, per consen-
sum. Et huc confringes tumentes fluctus tuos, id est, fluctuantes cogitationes tuas, allidendo
paruulos tuos ad Petram. Non igitur cedamus diabolo. Plures enim nobiscum sunt, quàm *3. Reg. 6.*
cum aduersariis, & fortior est qui nos defendit, quàm qui persequitur. Si igitur impugnat nos *De tentatio-*
de gula, fortiter resistamus. Hæc est enim prior victoria, qua tentat Nabusardam muros Hie- *ne gulæ.*
rusalem destruere. Nisi autem prius gula refrenetur, frustra contra alia vitia laboratur. Non so-
lùm autem cibis delicatis tentat nos per gastrimargiam, sed cibis grossis, per nimiam auidita-
tem. Vnde beatus Augustinus: Malo manducare pisces cum Christo, quã lenticulam cum Esau. *Gene. 25.*
Vnde diabolus, ne in his deprehenderetur, nõ ait: dic vt lapides carnes fiant, sed vt fiant panes.
In pane enim & aqua modum excedendo, vel ante horam, aut nimis auidè suměndo, possumus
peccare. Exemplo ergo Domini respondeamus tentatori. Non in solo pane viuit homo, sed in *Deut. 8.*
omni verbo quod procedit de ore Dei. Sicut enim duarum substantiarum est homo, ita duo-
bus cibis sustentatur. Proponenti autem ieiunare, vt ait beatus Augustinus: Si quis dixerit,
manduca & bibe, confortare & esto robustus: vox serpentina est, & diabolica, & maximè in
quadragesima. Qui enim per totum annum sibi vixit, saltem his diebus Domino viuere stu-
deat. Tanta enim est virtus ieiunii, quod per illud efficitur hoc, quod per Christi discipulos fieri
non potuit, propter quod ait: Hoc genus dæmonij nõ eiicitur, nisi in ieiunio & oratione. Vnde
Petrus ait: Sobrij estote, & vigilate. Laboremus ergo in hac pugna diabolo resistere, & gulam *1. Pet. 5.*
nostram in chamo & freno constringere. Hæc est enim filia nostra, quæ primò nobis occurrit, *Iudi. 11.*
quã cũ Iehpthe Domino debemus immolare, auxilio Dei, & secreto cõsilio spiritus sancti. Nisi
enim cum spiritu sancto in desertum procedamus, inimicum nostrum nequaquam superare
poterimus. Ipse enim superatus de vno vitio, statim tentat de alio, considerans loci & tempo *Quod diuer-*
ris circunstantias, & qualitatem personarum. Vnde postquam diu ieiunauit Dominus, esurien- *sos diuersis*
tem tentauit. Vnde Isidorus: Quando diabolus decipere quemquam quærit, prius naturam *modis tentat diabolus.*
vniuscuiusque attendit: & inde se applicat, vnde hominem ad peccandum proniorem aspexe- *Quod secun-*
rit. Cùm igitur esurientem in deserto de gula tentauit: in turba, de vana gloria & iactantia ip- *dum diuersa*
sum tentans, ait: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Vox diaboli est, qui semper ad ima præcipita- *loca, diuersis modis tentat.*
re & deiicere conatur. Vnde in Isaia: Incuruare vt transeamus: subiungit autem testimonium *Tentatio de*
scripturarum, abutens eis more hæreticorum, dicens. Angelis suis mandauit de te. Quicunque *vana gloria.*
autem constitutus est in periculo, si locum euadendi inueniat, humana ratione Deum non de- *Isaiæ 52.*
bet tentare. Ipse tamen de sua conculcatione tacuit, cùm statim in eodem Psalmo sequitur. Su-
per aspidem & basiliscum ambulabis. Dominus autem in omni tentatione sua non per subli- *Quod auctori-*
mitatem, vel fortitudinem, sed per authoritatem diuinæ scripturæ confutauit aduersarium, per *tatibus scri-*
hoc nobis relinquens exemplum, quatenus in grauibus tentationibus ad consilium diuinarum *pturarum con-* *futandus est diabolus.*

scripturarum

ſcripturarum recurramus, non ad iram vel vindictam, ſed ad ſcripturarum cõſolationem. Quo niam autem in omni tentatione agnoſcere volebat diabolus, vtrum filius Dei eſſet, Dominus ita reſponſum ſuum temperauit, quod vſque ad mortem ſuam ipſum dubium reliquit. Cum enim diceret tentator: dic vt lapides iſti panes fiant, non hoc ait: vt eius curaret ſalutem, ſed vt ex conuerſione lapidum, illius agnoſceret virtutem. Victus autem in duobus, adhuc non ceſſat præſumptuoſus, & arrogans, & inſatiabilis homicida, de quo Ieremias: Velociores aquilis equi illius. De monte excelſo oſtendit in ſpiritu, ante mentis oculos proponens omnia regna mundi, vt tentet eum de auaritia, propterea Daniël ait: Veniet Rex aquilonis, & confortabit aggerem, & capiet vrbes munitisſimas. Aggere enim diuitiarum, & honorum multos ſupplantare conſueuit, & idcirco nunc ait: Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me. Vanus & mendax præſumit promittere, quod non valet ſoluere. Vnde in Luca ſic habetur: Tibi dabo poteſtatem hanc magnam, & gloriam eorum, quia mihi tradita ſunt, & cui volo, do illa. Dominus autẽ iterũ authoritate diuinæ ſcripturę eius arrogantiá retũdit, dicẽs: Vade Sathana: Scriptum eſt enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies, cultu, ſcilicet, latriæ. Ecce iam tertius lapis de funda diuinę ſcripturę, in quo verus Dauid contra Goliá præliauit. In monte autem de auaritia tentauit, & vt eum adoraret, ſuggesſit. Auarus enim in mõte ſuperbiæ, inaniter eleuatur & diabolũ adorat, qui ſe ad terrena per auaritiá incuruat. Auaritia enim idolorum ſeruitus eſt. Vos ergo fratres charisſimi, exemplo Domini reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis. Dominus non pro ſe, ſed pro nobis pugnauit: & nos fortiter pugnemus pro animabus noſtris, quoniá non ſolùm exteriori tentatione, ſed inſuper interiori nos aggreditur inimicus. Quemadmodũ Ieremias ait: foris interficit gladius, & domi mors ſimilis eſt. Nõ dormiamus per inertiam: quia aduerſarius noſter, nunquá dormit vel quieſcit. Non igitur glorietur accinctus ad pręliandũ in hac vita, ęquè vt diſcinctus, qui meritò depoſito corporis tabernaculo, gloriatur de victoria. Deſtruamus diaboli munitiones armis illis, de quibus Apoſtolus ait ad Corint. Arma militiæ noſtræ, non ſunt carnalia, ſed potentia Dei ad deſtructionem munitionum. Non enim præualere poteſt diabolus, niſi prius conſentientes, prociderimus & adorauerimus eum. Et ſi enim laborioſum eſt pugnare, valdè glorioſum eſt triumphare. Vincenti enim angeli ſancti miniſtrabunt, & dabitur ei edere manna abſconditum in æterna refectione, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit. Ipſo præſtante, qui viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Iere. 4.
Tentatio de auaritia.
Conclusio & ad pugnandũ exhortatio.
Iere. 1.
2. Cor. 10.

DOMINICA SECVNDA IN QVADRAGESIMA thema ſumptum ex Pſalmo. 24.

Reminiſcere miſerationum tuarum Domine, & miſericordiæ tuæ, quæ à ſeculo ſunt. Ne vnquam dominentur nobis inimici noſtri: libera nos Deus Iſraël.

DOMINICA iſta reprę̈ſentat tempus, quod fuit à Dauid vſque ad transmigrationem Babylonis, in quo filij Iſraël in terra aliena ſuſpenderunt organa ſua ſalicibus enim, id eſt, infructuoſis hominibus, quæ ſunt in medio Babylonis, vtque peccatorum ſuorum confuſione circundati, non ſunt ſpiritualia cantica ferienda, ne ſub pedibus conculcent Margaritas. Et ideò hæc Dominica non habet introitum proprium, ſed à quarta feria præcedente mutuat illud. In quo ſupplicat Eccleſia pro liberatione populi, à diabolo captiuati, ſicut tunc temporis patres antiqui rogabant pro liberatione populi, à rege Babylonis in captiuitate detenti. Rogat igitur mulier à finibus Tyri & Sidonis, egreſſa, id eſt, Eccleſia, de gentibus congregata pro filia ſua, à dæmonio malè vexata, pro conuertendis de gentibus, vt liberentur à fornicatione, maximè idolorum, vt conuertantur & ſanctificentur: & ſciat vnuſquiſque vas ſuum posſidere in ſanctificatione & honore. Dicit igitur: Reminiſcere miſerationum. Videtur enim obliuiſci, dum tardat ſubuenire. Ipſe enim in hoc cõmodum noſtrum procurat: Vnde dicitur in Pſal. Clamabo per diem, & nõ exaudies, & non ad inſipientiá mihi, & nocte, ſcilicet, clamabo, id eſt, in tribulatione. Quod autẽ non exaudis, non eſt mihi ad inſipientiam, ſed potius ad ſapientiam: quia non audit Deus ad voluntatem, ſed ad ſalutem. Differt autẽ ſubuenire ſeptẽ de cauſis, vel propter peccata contradicentium, ſicut filiis Iſraël murmurantibus dictum eſt, filij veſtri erunt vagi in deſerto quadraginta annis, Vel quia nondum perfecti purgata ſunt peccata, pro quibus afflicti puniuntur, ſicut in Daniële Angelus loquens, Daniël ait: Princeps regni Perſarum reſtitit mihi vingintiuno diebus, enumerans, ſcilicet, & obiiciens peccata Iudęorum, quibus captiui iuſtè tenebantur, nec huc dimitterẽtur, ſed plenus purgarentur. Vel propter vſum patientię ad probationẽ, ſicut Dominus mulierem Cananęá poſt ſe clamare permiſit, nec ſtatim filiam eius ſanauit. Vel propter humilitatem conſeruandam, vt homo cognoſcens infirmitatem ſuam, recurrat ad diuinam gratiam, ſicut Paulo diſtulit ſtimulum carnis amouere, & humano generi præſentiam ſuam exhibere. Vel vt homo magis mereatur, vbi amplius & diutius, quaſi cum domino perſeuerando luctatur, ſicut Iacob Dominus vſque ad auroram non benedixit, ſed tota nocte cum ipſo luctari voluit. Vel vt ex dilatione creſcat deſiderium, ſicut Dominus cum diſcipulis duobus euntibus

Cuiuſmodi tẽpus offertur huius dominicæ reſpondeat
Matth. 15.
Multiplex cauſa cur Dominus tardat ſubuenire.
Num. 12.
Dan. 10.
Prima cauſa.
Secũda cauſa.
Tertia cauſa.
Quarta cauſa.
Quinta cauſa.
2. Cor. 12.
Gene. 32.
Sexta cauſa.
Luca 24.

tibus in Emaus, noluit hospitari, donec coëgissent eum, sed fingebat se longius ire, vt eum cum maiori desiderio retinerent. Septima causa est, vt bonum, quod cum maiori difficultate acquiritur, cum maiori cautela & diligentia conseruetur. Vnde in Euangelio: Non me videbitis amodò, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini. Et quoniam desideranti & in tribulatione posito quantumcunque mora videtur magna, clamat mater nostra ad Dominum: Reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiæ tuæ, quæ à seculo sunt.

De misericordia & miseratione.

Misericordia dicitur pietas Deo naturaliter insita: Miseratio verò effectus vel opus misericordiæ. Ab initio autem, id est, à mundi principio, dicuntur fuisse, id est, innotuisse: nam misericordia Domini ab æterno, & vsque in æternum. Ipse enim nunquam nisi misericors fuit: Effectus autem misericordiæ eius à mundi initio, vsq; in æternum ipso effectu permanet & permanebit.

Misericordia diuina nullo tempore generi humano defuit.

Ab initio enim spiritus rationales, vt eius bonitate fruerentur, sola gratuita pietate creauit. Quibusdam autem Angelis corruentibus, alios misericorditer, ne cadere possent, confirmauit. Primos autem parentes misericorditer à Paradiso post peccatũ eiecit, ne fortè de fructu vitæ comedentes, diutius in miseria viuerent. Misericordiæ autem Domini, quod in peccatis eorũ non fuimus consumpti, sed tam ipsis quàm nobis locũ & tempus pœnitentiæ reliquit. Misericordiæ quod Enoch, qui iustus erat inter peccatores, in locũ vnde peccatores eiicerat, id est, in Paradisum, transtulit. Misericordiæ Domini, quod mundũ diluuio deleuit, ne paruuli & innocentes peccatis parentũ suorum inuoluti, si diutius viuerent, in æternũ perirent, & patres eorũ quantò amplius viuerẽt, tantò magis peccãdo maiorẽ pœnã incurrerẽt. Misericordiæ Domini, quod in Noë & filiis eius, & vxoribus eorũ semẽ nobis reliquit, & eos aliis pereuntibus reseruauit. Misericordiæ Domini, quod Abrahã de Hur Chaldæorũ, & Iacob de manibus Esaũ, & Moysen de aquis Ægypti, aliis pereuntibus, liberauit: & filios Israël, Aegyptiis pereuntibus, de carcere Aegyptiorũ per mare rubrũ & solitudinẽ deserti, in terrã promissionis induxit. Misericordię Domini, quod Dauid de manu Golię, & de insidiis & persecutionibus Saulis & omniũ inimicorũ suorũ, eripuit. Misericordiæ Domini, quod Susannã à falso crimine, & Daniëlẽ de lacu leonũ, & tres pueros de fornace ignis, & transmigrationẽ filiorũ Israël de Babylonia, & Machabęos de manu persequentiũ, liberauit. Misericordia Domini ineffabilis, quod filium tradidit, vt seruũ redimeret: qui post tot & tanta beneficia ingratos & cõtumaces seruos multis modis ad se reuocat, reuocatos in bono cõseruat, & tandẽ sua merita remunerãs in æterna beatitudine coronat. Reprobos autẽ citra merita puniendo, cõdemnat: Et ita misericordiæ eius ab æterno & vsq; in æternũ, ab initio vsq; ad finẽ.

De duplici petitione.

Petit autẽ duo principaliter, scilicet, vt liberetur à malo peruerso, & à malo auerso, à malo culpæ, & à malo pœnæ: A malo culpæ petit liberari, cùm ait: Ne vnquã dominentur nobis inimici nostri, ne, scilicet, caro dominetur spiritui.

Prima petitio.

Primus inimicus caro.

Hæc est enim odiosa mulier, per quam, teste Salomone, mouetur terra, cùm in matrimonio fuerit assumpta. Non igitur fugiat Agar à facie dominę suę, sed humilietur sub manu eius, vt caro subiiciatur & seruiat spiritui. Propterea Propheta dicit: Miserere mei Deus, quoniã cõculcauit me homo. Interiorẽ, scilicet, hominẽ, homo exterior cõculcauit. Et Apost. ait: Huiusmodi Christo nõ seruiũt, sed suo ventri.

Secundus inimicus mũdus.

Apoc. 12.

Nõ dominetur nobis secũdus inimicus, scilicet, mũdus: ne captiui detineamur à mũdo, sed ipsum sub pedibus nostris cõculcemus: & sicut mulier amicta Sole, quã vidit Ioãnes in Apoc. Lunã, id est, vanitatẽ mũdi, sub pedibus affectuũ habeamus. Omne enim quod natũ est ex Deo, vicit mundũ. Vnde Dominus in Euãg. ait: Confidite, quia ego vici mundũ. Et quoniã scriptũ est: In mũdo pressurã habebitis: nõ demus Aegypto manus, id est, huic mũdo nõ seruiamus.

Ioan. 17.

Tre. 5.

Qui enim seruus est mũdi, nõ potest esse seruus Christi: quia duobus dominis nemo potest seruire. Mundus enim vanitas est, Christus autẽ veritas: propterea nõ potest seruire veritati, qui deditus est vanitati.

Tertius inimicus diabolus.

Nõ dominetur nobis tertius inimicus, id est, diabolus, qui omniũ aliorũ est crudelissimus. Ipse enim est Amalech, id est, lingẽs sanguinẽ, q delectatur sanguine peccatorũ, & cruciatu animarũ. Vnde in Parab. Salomõ ait: Nõ des alienis honorẽ tuũ, & annos tuos crudeli, id est, diabolo: qui pœnis hominũ nequit satiari, nec permittit seruos suos quiescere.

Prouer. 5.

Iere. 16.

Isa. 52.

Vnde Iere. Seruietis diis alienis nocte & die, qui nõ dabũt vobis requiẽ. Et iterũ: Ceruicibus minabamur, lassis nõ dabatur requies. Dominatores enim iniquè agũt, vt ait Isa. Nõ ergo talibus dominis seruiamus, sed proiiciamus à nobis iugũ ipsorũ: nihil enim cõtra Christi seruos possunt, nisi incuruetur homo, vt trãseant per ipsum, & armis suis abiectis semetipsum spõtè seruituti subiiciat. Extunc in luto & latere, & palea cogũt sibi seruire miseros, quibus tanq̃ iumẽtis ad voluntatẽ suã vtuntur, vt possit dicere infelix homo diabolo possessori suo: Vt iumentũ factus sum apud te.

De dominatione diaboli, & seruitute peccatoris.

Apoc. 7.

Vnde in Apocalypsi: Ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, id est, populos multos. Meretrix magna dici potest diabolus, dum luxuriando homines coinquinat, in quibus tantam habet potestatem, quantum homo in pecore suo. Propterea ostendit Dominus Ioanni in Apocalypsi, equum rufum, nigrum & pallidum, super quos equitabat diabolus.

Apoc. 6.

De tribus equis diaboli.

Equus rufus, viri sanguinum aperti sunt Ecclesiæ persecutores: Equus niger, falsi sunt Christiani, apertè mali: Equus pallidus, hypocritæ, qui mala agunt in occulto. Propterea igitur orandum est, ne vnquam dominentur nobis inimici nostri, caro, scilicet, mundus & diabolus: quia qui facit peccatum, seruus est peccati.

De secunda petitione, vt liberetur à pœna.

Dan. 12.

Non solùm à culpa, sed à pœna, ab angustiis, scilicet, & variis calamitatibus, petit liberari filios suos mater nostra, subiungens; Libera Deus Israël ex omnibus angustiis suis. Angustiæ

De variis angustiis & miseriis hominũ.

enim nobis sunt vndique: Angustiæ in nascendo, in viuendo, in moriendo: Angustiæ post mortem in Purgatorio, post Purgatorium in iudicio, post iudicium in inferno. Homo enim de limo formatus, de limosa & immunda materia, in peccato & fœtore conceptus, in dolore & angustia nascitur. Mulier enim cùm parit, tristitiam habet. Infans autem nudus & debilis eiulat & luget: Cumque bruta animalia statim incedant, puer non potest incedere, nec sibi aliquo subuenire: sed oportet quod nutriatur in angustia & dolore, in afflictione & sollicitudine. Cumque herbæ & arbores ex se producant folia, flores & fructus, ipse profert pediculos, pulices & vermes, sputum, vrinam & stercus. Homo enim natus de muliere, breui tempore viuens, repletur multis miseriis, velut vmbra fugiens, & nunquam in eodem statu permanet. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat hominẽ, & dum variis & innumerabilibus ægritudinum molestiis miserabiliter affligitur, anima corpori suo compatiendo, torquetur. Quilibet autem hominis sensus suas habet afflictiones & angustias. Visus enim vel penitus excæcatur, vel tenebris obscuratur, vel aspectu figuræ horribilis cruciatur: Auditus vel penitus obsurdescit, vel tumultu læditur, vel contumeliis & verbis asperis offenditur: Olfactus autẽ fœtoribus cruciatur: Gustus fame & siti affligitur, corruptis & insipidis cibariis angustiatur: Tactus dolore & frigore torquetur, verberibus & plagis, & tormentis innumeris anxiatur. Sed & quælibet animæ rationalis potentia suam habet miseriam, angustiam, & contrarietatem. Imaginatio phantasiis perturbatur: Vis rationalis in discretione boni & mali, per indiscretionem & ignorantiam confunditur: Vis irascibilis, ne malum reprobet & repellat: Vis concupiscibilis, ne bonum appetat, quatuor affectionibus animi, scilicet, spe, timore, gaudio & dolore impeditur. Ingenium ab inuentione, memoria à retentione, per hebetudinem & obliuionem priuatur. Intellectus ab inuisibilium contemplatione, nube corporalium obfuscatur. Conscientia peccatorum pondere pressa, cruciatur. Occupatio igitur magna creata est omnibus hominibus, & iugum graue super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, vsque ad diem sepulturæ viuunt in labore, timore & dolore. Labor in negotiando, labor in arando, fodiendo, seminando & colligendo: Labor in vestitus & victus acquisitione, labor in congregando, timor in perdendo & conseruando, dolor in amittendo. Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Corpus luxuria & gastrimargia prægrauatur & maculatur. Spiritus superbia inflatur, inuidia roditur, ira stimulatur, acedia & tristitia obnubilatur, auaritia deprimitur. Infelix homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Libera Deus Israël ex omnibus angustiis suis: Libera Iacob in lucta & angustia laborantem, vt sit Israël teipsum contemplans. Qualiter autem ad literam Dominus liberauit Iacob à variis angustiis, ex nocturnis patet responsoriis: Adhuc enim in vtero matris suæ cum fratre suo Esau bella habuit, licèt enim Iacob per plantam pedis eum retineret, ipse tamen priùs exiit, sed posteà Iacob ab Esau pro lenticula rufa ius primogenituræ obtinuit. Nos autem simili modo in vtero matris Ecclesiæ falsis fratribus impugnamur, qui pilosi sunt more Esau, exterioribus curis superfluis & secularibus desideriis dediti, qui pro lenticula rufa, pro vili, scilicet, pretio, mundanæ vanitatis amittunt dignitatem suam, & eorum coronam alter accipit. Nos tamen huiusmodi pilosos & rufos homines sanguine, scilicet, peccatorum coinquinatos, per plantam pedis, ne ruinam damnentur, pro posse nostro debemus à malis retrahere, vt sic maior seruiat minori. Plures enim sunt mali quàm boni: Impius autem viuit iusto: Quod enim facit lima ferro, hoc facit persecutio impiorum ipsum purgando. Vnde Salomon: Qui stultus est, seruiet sapienti. In nobis etiam Iacob cum Esau pugnat, ratio cum sensualitate, anima cum corpore, virtutes cum vitiis. Teneat igitur Iacob plantam Esau: Si enim primi motus præueniant nos, sicut scriptum est: Præoccupauerunt me laquei mortis, tamen finaliter non consentiamus: diabolus enim maximè calcaneo insidiatur. Primò autem egreditur Esau, prius est enim quod animale, posteà quod spirituale, vt ait Apostolus. Dicitur autem quod maior seruiet minori: Corpus enim seruit animæ, & sensualitas rationi, & vitia virtutibus, dum excitatur homo renunciando carni & vitiis. Caro autem & sensualitas hispida est & pilosa, sicut Esau, variis desideriis. Et maior dicitur, quia plura habet incentiua sibi cooperantia, quàm spiritus adiutores; res habet vrticas quàm spiritus rosas, & tamen seruit spiritui, quia omnia vincit & iuuat spiritus amore Christi. Sit igitur spiritus lenis & suauis sicut Iacob, nõ hispidus & asper sicut Esau, non venationi exteriori deditus, sed simplex, habitans in tabernaculis quietus, secum habitans, vt se intra mentis secreta constringat, non à seipso foris inhians cogitationibus recedat. Ea verò sumamus in cibum, quæ necessitas exigit, nõ quæ libido suggerit, ne pro cibo, dum nimia auiditate sumitur, primatum amittamus. Secundò liberauit Dominus Iacob ab angustiis suis, quia dum Esau exterius venationi intenderet, vt reuertens benedictionem à patre reciperet, Iacob consilio matris suæ, bonis vestibus fratris indutus, & collũ cum manibus pellibus caprinis circundatus, hœdos duos cum vino patri obtulit, & benedictiõné, loco fratris recepit. Et nos more Iacob, non extra, sed intra, spiritualibus sacrificiis ex corde Deum placatum reddamus, duos hœdos eidem offerentes, qui confessionem peccatorum & pœnitentiam, tam de commissis quàm omissis significãt. Isaac verum libẽter vescitur hœdis, quia non vult mortem peccatoris: Osculemur verum Isaac, id est, Christum, & recõciliemur ei: Offeramus ei vinum vt bibat gaudium spirituale & feruorem deuotionis nostræ: Ostendamus

De angustiis quinque sensuum.

De angustiis potentiarum animæ.

Eccle.10.
De variis angustiis corporalibus.

Gal 5.
De variis angustiis vitiorum.
Rom.7.
Gen.32.
De variis angustiis Iacob, & quod Dominus spiritualiter liberat, sicut liberauit Iacob.
Qualiter boni à malis impugnantur.

Quomodo Iacob plantam Esau spiritualiter debet tenere.
Parab.11.
Gen.3.
1 Cor.15.
Gen.35.

De secunda liberatione corporali & spirituali.
Gen.27.
Eze.33.
Moralis expositio.

manus pilosas,non nos ante ipsum iustificemus,sed magis opera nostra accusemus, vt sit vox Iacob,dum ab ipso veniam humiliter imploramus. Collum autem & manus pellibus hœdinis tegimus,dũ peccata cordis,oris & operis,humiliter cõfitemur: Vestibus Esau,id fide & scientia scripturarũ & præceptis moralibus,quæ reprobi Iudæi relinquerunt,induamur, vt sit odor agri nostri sicut odor agri pleni,cui benedixit Dominus, vt in nobis habeamus flores vuæ,per prædicationis feruorem,vt mentes audientiũ inebrientur: Flores rosæ per patientiam,flores lilij per castitatẽ,flores violæ per humilitatem,cœlestis regni purpurã in mente seruando : flores spicæ,vt ad maturitatẽ & perfectionẽ bonorũ operum præparemur:flores oliuę per misericordiam,& ita de rore cœli per cõtemplatiuam, & de pinguedine terræ per actiuam,in abundantia frumenti per charitatem,vel per scripturarum scientiã, vini per spiritus sancti feruorem, & olei per misericordiam,erit benedictio vestra: vel frumentũ fortitudinem fidei,vinum iucunditatem spei,oleum suauitatem charitatis significat. Tertiò liberauit Deus Iacob ex angustiis suis:Esau enim eum oderat,& ipse fugiẽs ab ipso,dum dormiuit in itinere, lapide capiti supposito,consolationem recepit à Domino. Vidit enim scalam à terra vsq; ad cœlum erectã,& Dominum scalæ innixum,Angelosq; ascendentes & descendentes per scalam. Et nos accepta benedictione gratiæ,fugiamus mucronem carnalis concupiscentiæ,quæ pugnat contra spiritum, dum corpus quod corrumpitur,aggrauat animam. Dormiamus in itinere à seculi strepitu,quiescendo mente,& à rerum temporaliũ appetitu cordis oculos claudamus. Super lapidem, Christum,scilicet,vel Christi fidẽ,caput ponamus,vt cœlestia contemplari valeamus. Caput autem ponit in lapide,qui Christo adhęret mente. Et iste qui talis est,videt Angelos ascendentes creatorem contemplando,& descendentes nobis compatiendo. Vel ipsos prædicatores ascendentes per contemplatiuam, & descendentes per actiuam. Et nos similiter ascendamus in bonis proficiendo,& descendamus post bona opera,nos humiliãdo. Scala autẽ quam vidit Iacob,est beata Virgo vel crux Christi, per quam ad cœlum ascendimus: vel ipse Christus est scala,duo ligna habens,id est,duas naturas,attingens cœlos à cacumine diuinitatis. Tres gradus ostendit in se cùm ait: Ego sum via, veritas,& vita. Via in mandatis:in quibus debemus ponere pedem fidei: Veritas in promissis:in quibus debemus figere pedem spei: Vita in præmiis æternæ beatitudinis:in quibus debemus figere pedem charitatis,vt ea diligẽtes apprehendamus. Vel scala est ipsa Christi Ecclesia,diuersi gradus,diuersæ virtutes,summitas cœlos attingens, cui Dominus innititur est supereminẽtia charitatis. Quartò liberauit Deus Iacob ab angustiis suis,dum enim fugeret ad Laban auunculum suum,venit in agrum,& inuenit puteum,vnde pecora adaquabantur,cuius os grandi lapide claudebatur. Lapidem sustulit,& greges adaquauit,deinde venit ad Laban,qui multum eum afflixit:nam pro Rachel,quæ pulchra erat,septem annis seruierat,& posteà pro illa supposuit illi Liam, quæ lippis erat oculis: posteà pro Rachele septem aliis annis seruiuit. Sed & Laban in mercede sua multoties eum defraudare voluit,sed ita factum est,quod Iacob per Dei gratiam ditatus, tandem cum vxoribus & filiis, & gregibus,de manu Laban euasit. Et nos à puteo scripturarum & legis duritiam, & intelligentiæ difficultatem amouendo, fidelibus potum propinemus salutarem. Habeamus autem Liam vxorem, quæ laboriosa interpretatur,id est, actiuam vitam,quę licèt lippis sit oculis,eò quòd puluis contrahatur,est tamẽ fœcunda,proximorũ vtilitati deseruiens. Rachelem nihilominus,quę pulchra facie est,id est,contemplatiuã nobis iungamus,quæ summum principiũ interpretatur. Et nos summum principiũ contemplari debemus. Ad hanc autẽ in septenario huius vitæ cum magno labore peruenimus,sed tamen paucos dies reputat,cuius labores amor leuigat. Transeamus ab amplexibus Liæ ad Rachelis amplexus : ab actiua ad contemplatiuã, & iterum reuertamur ad Liã. Rachel enim licèt pulchrior,sterilis tamen reputatur,respectu Liæ,eò quòd sibi soli vacat, vtraque tamen filia est Laban,id est,dealbationis,quia ambas præcedet remissio peccatorum. Ex his autem duabus,quarum vna diligitur,altera sustinetur,generemus,sicut Iacob,multiplicem prolẽ virtutũ & bonorum operũ. Non solum autẽ ex eis,sed & ex earum ancillis. Ancilla Rachel Bala,quæ interpretatur consuetudo inueterata. Hæc est ratio,quæ seruit cõtemplationi & intellectui,vt per figuras & parabolas,& formas sensibiles,quæ cõsueuimus agnoscere,aliqua de diuinis possimus intelligere. Zelpha autem quæ interpretatur os hians, ancilla est Liæ, id est,sensualitas,quę subseruit actiuę,cuius os hiat,varia appetendo. Per primogenitũ autem Liæ, id est,Ruben, quod interpretatur filius visionis, id est,per prædicationẽ, quæ dignior est pars actiua perueniunt. Mandragoræ ad Rachelem,dum odor bonæ opinionis de contemplatiuis, qui Domino seruiunt,in pace pectoris prædicatur, & eorum vita à prædicatoribus commendatur. Sed insuper ad similitudinem Iacob,varios fœtus Domino procuremus generare per varias virgas, id est,per diuersas scripturarum sententias,quæ rectæ sunt per veritatẽ,& corripiunt per comminationem,quæ in canalibus aquæ continentur,id est,in libris diuinæ scripturæ, quarum quædam decorticatæ, quædam planæ sunt & apertæ, aliæ cum cortice profunda mysteria sub cortice continentes. Vel virgæ cum corticibus,vbi scriptura intelligitur ad literam: Decorticatæ autem,quando spiritualiter intelligitur : Multiplices igitur fœtus bonorum operum per doctrinam variarum sententiarum generantur. Ditati autem bonis spiritualibus à Laban occultè recedamus, quod interpretatur dealbatio. Hic est diabolus, qui se in angelum lucis transfigurat, vel mundanus amor. Occultè igitur recedamus à Laban, vt animas

De variis floribus.

De tertia liberatione corporali & spirituali.
Gen.28.
Moralis expositio.

Gen.28.
De quadruplici scala Iacob.
Ioan.14.

De quarta liberatione spirituali & corporali.

Moralis expositio.
De duabus vxoribus Iacob.

De transitu ab actiua ad contemplatiuam.
Gen.30.
De filiis Iacob & de ancillis vxorum eius.

De variis fœtibus et virgis

De occulto recessu à Laban.

nostras furemur diabolo, & à mundo ita recedamus, ne seculares, qui nos in via Dei impedire nituntur, propositum nostrum agnoscant. Si autem Laban, id est, diabolus vel immundus recedentes à se insequitur, nihil de suo in nos inueniat, sed cum Rachele omnia idola peccatorum sub stramento asini, & fimo pœnitentiæ abscondamus. Quintò liberauit Dominus Iacob ab angustiis suis: Postquam enim recessit à Laban, tota nocte cum Angelo luctatus, in aurora recepit ab eo benedictionem, & emarcuit neruus femoris eius, & factus est claudus vno pede. Cùm autem valde timeret fratrem suum, Dominus mitigauit iram fratris & indignationem, ac de manu eius ipsum liberauit. Fugiens Iacob Laban, Angelos habuit obuiam. Et vir iustus fugiēs mundum, quādo regreditur ad patriam, dum mundanus amor persequitur eum Angelos Dei habet in auxilium. Luctari autem debemus cum Angelo magni cōsilij, quia regnum cœlorum vim patitur: & non deficere donec ab eo benedictionem recipiamus, & donec marcescat in nobis neruus femoris per continentiam, & subleuetur pes animæ à terra, vt alio autem terram tangamus, vt curam carnis non in desideriis, sed necessariis faciamus. Vel luctari cum Deo, est niti per contemplationem, vt aliquid cognoscamus de eius incomprehensibili maiestate. Dum autem inde aliquid gustauimus, femoris naruus marcescit, quia gustato spiritu, desipit omnis caro. Tunc igitur pede carnalis affectus debilitato à terra suspēso pede spiritualis affectionis firmiter innitimur. Iacob à fratre timet occidi, & nos timere debemus ne carnis tentationibus superemur. Noluit autem Iacob Esau socium habere in via, nec vicinum in patria. Et spiritus humanus contemnit feruorem carnis consortem habere in opere, vel affinem in delectatione. Superatis autem omnibus tentationibus, qui primò dictus est Iacob in pugna, posteà vocatur Israël, id est, videns Deum, vt reddita tranquillitate possit dicere: Hyems transiit, imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra, & ita liberat Dominus Israël ex omnibus angustiis suis.

De quinta liberatione corporali & spirituali.

Moralis expositio.

De luctatione cum Deo, & claudicatione Iacob.

Gen. 32.

Cant. 2.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Epistola 1. Thessal. 4.

Rogamus vos & obsecramus in Domino, vt quemadmodum accepistis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare & placere Deo, sic & ambuletis, &c.

IN tribus principaliter nos instruit Apostolus hodierna Epistola. Primò, vt studeamus placere Deo, & eius pecuniam multiplicando, semper in melius proficere & amplius abundare. Secundò, vt vasa corporum nostrorum munda custodiamus per castitatem, & vasa animarum per charitatem. Tertiò, vt neminem circumueniendo decipiamus, nulli iniuriam faciamus. Hoc est quod aliis verbis alibi dicit: Sobriè & iustè, & piè viuamus in seculo hoc. Piè quantum ad Deum: iustè, quantum ad proximum: sobriè viuit homo ad seipsum. His tribus gradibus in scala veri Iacob ascenditur ad cœlum: Hæc est via trium dierum, qua peruenitur ad Deum, propter quod Propheta dicit: Bonitatem & disciplinam, & scientiam doce me. Bonitatem, quod ad Deum, illi seruiendo per pietatem, quæ pro cultu Dei hîc accipitur. Disciplinam, quantum ad seipsum, ne recalcitret iumentum. Scientiam, quantum ad proximum, vt sciat iustè conuersari inter homines huius seculi. Exemplo igitur Apostoli Deo placere per omnia studeamus, vt simus fine macula & ruga. Et sicut mulieres huius seculi exornant corpora sua, vt placeant viris suis: ita adornare debemus animas nostras, vt Domino placeamus, & in nullo voluntati eius vel mandatis contradicamus. Et ita fiet vt amplius abundemus, & gratia multiplicetur in nobis. Habenti charitatem, dabitur, & amplius abundabit. Propter quod oportet nos ambulare, & semper nos in anteriora extendere, vt abundemus magis, & talentum nobis commissum cum omni sollicitudine multiplicare studeamus: vt non ipsum in sudario inuoluamus, ne austerus ille homo, ablato nobis talento, non solùm ea quæ habemus, nobis auferat, sed in tenebras exteriores nos retrudat. Dominus enim in iudicio omissa potius quàm commissa, dicit se exprobraturū. Esuriui enim & non dedistis mihi manducare. Pigros enim ab opere bono torpentes, damnabit. Manus enim in manu, id est, manus pigri, non est innocens manus. Reus enim & nocens, à Domino reputatur, qui bonum, cùm operari potest, contemnit operari: & tempus à Deo sibi concessum, vel ætatem absq; lucro spirituali transire permittit. Oportet nos ambulare & in bonum proficere, vt semper magis in spiritualibus abundemus, vt impinguemur per charitatem, & dilatemur, & sicut adipe & pinguedine repleantur animæ nostræ. Ambulare debemus in mandatis, sine quibus non est salus. Deo autem maximè placere in consiliis, sicut ab ipso Apostolo mandato & exemplo accepimus. Exempla enim sanctorum, qui lucernas ardentes habent in manibus, sunt quasi ligna quibus in altari Domini sacrificia incenduntur: & sicut calceamenta in pedibus affectuum, vt calceati sanctorum exemplis, & communiti Agnum paschalem manducemus. Scriptum est enim in Canticis: Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis. Ramos etiam de arboribus scindendo in via ponimus, dum sanctorum exemplis viam Domini ad cor nostrum præparamus. Hi sunt lapides onycini in rationali & superhumerali, vt eorum exemplis, cogitationes nostras & bona opera exornemus. Vnde & nomina duodecim Patriarcharum in rationali

De triplici instructione.

De triplici conuersatione.

Qualiter Deo placere debeamus.
Ephes. 5.
Matth. 25.
Luc. 19.

De multiplicatione talēti, & abundantia in spiritualibus.
Matth. 25.
Prouer. 11.

De exemplis sanctorum.
Luc. 12.
Leuit. 1.
Exod. 12.
Cant. 7.
Matth. 21.
Ma. 11.
Exod. 25.

in rationali scripta erant, vt exempla sanctorum semper in pectore habeamus. Viri autem sancti non solùm per lapides pretiosos, sed per extinctoria designãtur, quorum exemplis mala in nobis extinguuntur. Curramus ergo sicut Abraham ad armentum, id est, ad exempla sanctorum Patrum, vt vitulo tenerrimo operibus, scilicet, charitatis, reficiamus tenuitatem: vt ad imitationem Moysi, secundum exemplar, quod nobis in monte monstratur, omnia faciamus: & panes noui in mensa propositionis, panibus veteribus succedant. Exempla enim vetera cum nouis in refectione nobis proponit Dominus. Perfectus autem omnis erit, si sit sicut Magister eius. Et vt modestia sanctorum nota sit nobis, frequenter quærere debemus à Domino: Rabbi, vbi habitas? vbi cubas in meridie, id est, in feruoris charitate, vt eorum exempla imitemur, propter quod ait Apostolus: Quemadmodum accepistis à nobis, ita ambuletis. Non solùm autem exempla eorum imitari, sed mandata perficere & adimplere debemus. Vnde ipse ait: Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Iesum. Præceptis igitur salutaribus moniti, per omnia sanctis Doctoribus humiliter obediamus, vt sicut imaginem terreni, id est, Adam, per inobedientiam portauimus, ita portemus imaginem cœlestis, id est, Christi, per obedientiam. Ipse enim factus est obediens patri vsque ad mortem. Teste enim Salomone: Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. Non igitur sepem mandatorum dissipemus, ne nobis coluber mordeat, id est, diabolus. Melior est enim obedientia, quàm stultorum victimæ. Et iterum: Qui obedit patri, refrigerat matrem, id est, Ecclesiam. In cuius rei significatione, Dominus in Bethania, id est, in domo obedientiæ, hospitari voluit & refici, & qui priùs Simon dictus est, posteà Petrus à Domino vocatus est, vt si quis vult peruenire ad perfectionem & firmitatem, priùs mandatis Dominicis obediat: priùs sit Simon & posteà Petrus. Vnde in consecratione Sacerdotis in lege, auris eius dextera sanguine tingebatur, vt in his, quæ ad dexteram pertinent, vsque ad mortem Domino obediret: priùs igitur studeamus Domino placere, ei seruiendo, vt cultui diuino dediti in psalmis & diuinis laudibus, in lectione & sancta meditatione, & deuotis orationibus, & in aliis, quæ ad Dominum pertinent, Domino seruiamus. Et quoniã qui mundus est & immaculatus, mundos vult habere seruos & immaculatos: mundi & immaculati esse studeamus. Hæc est enim voluntas eius, sanctificatio nostra, vt possideamus vasa nostra in sanctificatione, abstinentes ab omni immunditia & fornicatione: & in honore, absque omnis turpitudinis abusione, non solùm in aliena, sed etiam in vxore propria. Ipse enim sanctus est, & sanctus sanctorum, qui ait: Sancti estote, quia ego sanctus sum. Et non dat sanctum canibus, sed sanctificatis & mundis. Ipse autem qui sanctus est, filios suos sibi vult assimulari. Vnde in Euangelio ait: Pro eis sanctifico meipsum, vt sint & ipsi sanctificati in veritate. Sanctificata est humanitas à diuinitate ad commodum nostrum, vt sanctificemur ab ipso, qui est veritas. Seruiamus igitur ei in sanctitate & iustitia omnibus diebus vitæ nostræ, & nomen eius in nobis sanctificetur, vt verè sanctificati nomen filij retineamus: & ipse sanctus appareat in nobis ex virtutibus & bonis operibus. Scriptum est enim de viro iusto: In fide & lenitate sanctum fecit illum. Et Moysi præcepit Dominus, dicens: Vade ad populum, & sanctifica eos hodie & cras, lauentque vestimenta sua. Et nos, vt spiritualiter sanctificemur, vestimenta nostra, id est, corpora, ab omni fornicatione & immunditia abluamus: sicut Iacob ait filiis suis: Mundamini, & mutate vestimenta vestra. Mundemur ab omni inquinamento mentis & corporis, exuendo veterem hominem cum actibus suis, & nouum induamus, sicut ait Apostolus: Induimini Dominum IESVM CHRISTVM. Pulchra est enim in conspectu Domini casta generatio cum charitate. Sanctificatum propriè dicitur, quod à communibus vsibus sequestratur: vnde vasa & vestimenta sancta dicuntur, quando facta benedictione ab Episcopo ab vsu communi separantur. Sanctificemur igitur, & ad DEI seruitium ab omni seculari actione sequestrati: non conformemur huic seculo, sed efficiamur templum Spiritus sancti. Non igitur post sanctificationem polluamus vel violemus templũ Dei. Qui enim, vt ait Apostolus, templum Dei destruit, destruet eum DEVS. Non tollamus membra Christi, & faciamus membra meretricis: sed sanctificemur, vt dies sanctificatus illucescat nobis, dies de die, lumen de lumine, IESVS CHRISTVS. Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio nostra, vt abstineamus nos ab omni fornicatione, quia fornicatores & adulteros Deus iudicabit, vt dicit Apostolus. Vnde & fornicatio dicitur à fornice, id est, arcu triumphali, quem in signum victoriæ antiqui solebant erigere, & super fornicantes arcum triumphalem curuat diabolus, eos per luxuriã & sibi subiugando. Fortitudo enim eius, vt dicitur in Iob, est in lumbis eius, & virtus illius in vmbilico ventris eius. Lumbi eius, quos possidet, sunt lumbi luxuriosi, in quibus suam exercet potentiam. Hoc est quod in Euangelio dicitur, dæmones intrasse porcos. Ipse enim immũdos homines possidet lutulentis actibus deditos. Dormit enim in locis humentibus, sicut dicitur in Iob. Et in Ezechiële, draco magnus cubare dicitur in medio fluminum, id est, fluentis luxuriæ. Luxuriosis enim & immundis operibus delectatur, sicut porcus luto. Vnde in Euãgelio dicitur, quod filius prodigus pascebat porcos, id est, dæmones immundos. Vbi autẽ maius est lutũ, ibi plures porci cõueniunt. Luxuria autem lutũ est fœtens, coinquinans, detinens & absorbens. Fœtidi tamen homines dediti libidini, hunc fœtorem

Gen.18. Exod.25. Leuit.24. Luc.6. Phil.4. Io.1. Cant.1. De obedientia & præceptorũ obseruãtia. 1. Cor.15. Eccles.10. Matth.10. Mar.3. Luc.7. Exo.29. De munditia & sanctificatione nostra. Leuit.19. Matth.7. Io.18. Luc.1. Eccle.45. 2. Cor.7. Gen.35. Rom.12. 1. Cor.3. De fornicatione & carnali voluptate. Heb.13. Iob 40. Matth.8. Ma.5. Iob 40. Ezech.32. Luc.15. Quod luxuria propter quatuor comparatur luto. Primum.

Secundum. non sentiunt, quia proprium est fœtidi non sentire fœtorem. Coinquinat autem & maculat personam, & corrumpit naturam, vt amittat diuinam similitudinem: sicut lepræ violentia humanam corrumpit & deturpat figuram. Vnde seminifluus sicut leprosus eiiciebatur à castris. *Num.5.* *Tertium.* Detinet autem & allicit hoc lutum miserum hominem tanquam viscus, vt velut coruus illectus cadauere, non reuertatur ad arcam Ecclesiæ. *Gen.8.* Voluptas enim famem patitur, & insatiabilis est, famem parit non saturitatem. *Quartum.* Absorbet autem totum hominem, vt efficiatur totus caro, dum in limo huius profunditatis infigitur, & non est substantia: vnde Salomon ait: Qui nutrit scortum, perdet substantiam. *Prouer.29.* Non solùm pecuniam, quam consumit: non solùm animam, quam corrumpit, sed insuper natura hominis debilitatur & corrumpitur fœtore libidinis: vnde dicitur passio desiderij. *De incommodis per luxuriam.* Perdit igitur pecuniam, corpus & animam. Vnde Ozee: Fornicatio, & vinum, & ebrietas, auferunt cor. *Ozee 4.* Et Salomon: Pretium scorti vix est vnius panis. *Prouer.11.* Mulier autem pretiosam viri animam capit. Transitoria enim est voluptas, sed perpetua pœna fornicatoris. Quoniam igitur spiritus hominis & ratio hoc luto absorbentur, vt totus carnalis & bestialis efficiatur, dum putrescit tanquam iumentum in stercoribus suis, vt ait Apostolus ad Corinthios: *1.Cor.6.* Omne peccatum quodcunque fecerit homo, extra suum corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat, id est, totus caro efficitur. Vnde in comparatione huius peccati, alia extra corpus dicuntur fieri, in quibus remanet aliquis vsus rationis. Et ideo qui villam emit, & qui iuga boum probauit, se excusari rogauerunt, qui verò vxorem duxit, ita absorptus fuit, vt se non excusaret vel excusandum rogaret. *Luc.14.* In hac ergo sentina fœtoris, in hoc stercorario diaboli, homo miser non potuit respirare, vt se excusaret: quia in hora libidinis & feruoris, non habet vsum rationis. Hæc est enim, vt dicitur in Iob, ignis vsque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans germina. *Iob 31.* Rationem enim extinguit, & virtutum germina tollit, nihilque viriditatis in anima relinquit. Hæc est enim mala vxor, quæ hominem de domo sua expellit: *Prouerb.27.* hæc Salomonem infatuauit, quia vinum & mulieres apostatare faciunt etiam sapientes: *3.Reg.11.* *Eccle.9.* Hæc est gutta stillans, lapides excauans: Ignis ferrum emolliens, id est, corda fortium debilitans: *Iob 14.* Hæc enim Dauid in homicidium & adulterium induxit, quem Golias superare nequiuit: Hæc Samsonem excæcauit: *Iudic.16.* Ruben quasi aquam effudit: Senes Babylonis, qui Susannam accusabant, ignis frixit: Hæc diluuio deleuit mundum: filios Israël fornicantes cum filiabus Madian, vsque ad vigintiquatuor gladius peremit, Principibus propterea patibulo affixis. *Exemplum de his qui per luxuriam corruerunt. Num.25.* Hæc sunt vlcera pessima, quæ Dominus Ægyptiis immisit, quibus sanguisugæ infernales satiantur: Hæc est musca perdens suauitatem vnguenti, quæ ex sterquilinio nascitur, & in loco immundo moratur, & immundis pascitur, & locum cui insidet, inficit, & vnguentum castitatis perdit. *Quod libido muscæ comparatur. Eccles.10.* Hæc est ignis cuius sulphur est materia: fumus infamia: scintilla, desidia: cinis immunditia, familiarem habens cum gehenna similitudinem, in qua sunt tria: ignis, fœtor, & vermis. *Quod igni cõparatur. Isa.66.* Ardet per concupiscentiam: fœtet per infamiam: corrodit per malam conscientiam. Et propter hoc voluntas Dei est sanctificatio vestra, vt abstineatis à fornicatione carnali & spirituali, & custodiatis vasa vestra munda. Non enim vocauit nos Deus in immunditiam, vt immunditiæ seruiamus, sed in sanctificationem, vt sancti viuamus, & membrorum nostrorum officinas honorabiles Domino exhibeamus. Simus igitur sancti triplici sanctitate, corde sine concupiscentia, ne per capillos malarum cogitationum, diabolus trahat nos ad terram incuruando, scilicet, per terrena: *De triplici sanctitate.* ore, vt nec turpis sermo ex ore vestro procedat: *Eph.4.* opere, vt mundis manibus Domino seruiamus, vt penitus nihil funestum in nobis inueniat diabolus. Non autem sufficit sibi hominem esse mundum, nisi fuerit iustus ad proximum. *De sancta conuersatione ad proximum, et ne aliquẽ circunueniendo lędamus.* Propter quod Apostolus subiungit: Ne quis supergrediatur per violentiam, circumueniat per fraudem. Quid enim prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animæ suæ detrimentum patiatur? *Matth.16.* Hoc est quod, sicut in Luca dicitur, Ioannes Baptista militibus ait: Neminem concutiatis, nec calumniam faciatis. *Ma 8. Luc.9.* Et in Ezechiële Dominus argués Iudęos, ait: Vsuram & super abundantiam accepisti, & auarè proximos tuos calumniabaris. *Ezech.22.* In his autem duobus maximè peccant milites & mercatores: Milites supergradiendo, mercatores circumueniendo. Sed & satellites diaboli, præpositi, & alij curiæ ministri, valde delinquunt primo modo. Physici autem in secundo modo, parum laborantes & multum extorquentes, multum promittentes & parum soluentes: multos sophisticis medicinis circunueniunt. *De fraude Physicorũ & Aduocatorũ.* De quibus in Parabolis dicitur: *Prouer.25.* Nubes & ventus, & pluuiæ non sequentes, vir gloriosus, promissa non complens. Similiter & mendaces Aduocati, venale genus hominum, multos circunuenientes, decipiunt. De quibus Salomon ait in Prouerbiis: *Prouer.21.* Qui congregat thesauros lingua mendacij, vanus & excors est, & impingetur ad laqueos mortis. Vnde Isaias ait: *Isa.10.* Væ qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitias, scripserunt vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei, vt essent viduæ præda eorum & pupillos diriperent, quid facietis in die visitationis? Contra quos Hieronymus ait: Inter Christianos, non qui patitur iniuriam, sed qui facit, miser reputatur. Et Abacuc ait: *Abacuc.2.* *De violentia tyrannorum.* Væ illi qui congregat non sua, vsquequo aggrauat contra se densum lutum? De violentis & supergredientibus proximos suos, Michæas ait: *Mich.3.* Comederunt carnem populi mei & pe-

& pellem eius desuper excoriauerunt, & ossa eorum confregerunt. Et Iob ait: Abundant tabernacula prædonum, & audaciter prouocant Deum. De circumuenientibus & decipientibus fratres suos, dicitur in Ecclesiastico: Qui effundunt sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. Huiusmodi enim de sanguine & labore pauperum viuentes, pro homicidis reputantur. Et Amos in persona talium ait: Imminuamus mensuram & augeamus siclum, & supponamus stateras dolosas: vt possideamus in argento egenos & pauperes, pro calceamentis, & quisquilias frumenti vendamus. Et in Psalmo: Non deficit de plateis eius vsura & dolus. De primis dicitur in Leuitico: Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Et Iacobus in Epistola sua canonica: Nónne DEVS elegit pauperes in hoc mundo, diuites autem in fide, & hæredes regni, quod repromisit diligentibus se. Vos autem inhonorastis pauperem, nónne diuites per potentiam opprimunt vos? De secundis dicitur in Ecclesiastico: Difficilè exuitur negotians à negligentia, & non iustificabitur caupo à peccatis labiorum. Et in Prouerbiis: Pondus & pondus, mensura & mensura, vtrunque est abominabile apud DEVM. Audiant hæc fraudulenti mercatores & fœneratores, quibus est suauis panis mendacij, & posteà in inferno implebitur os eorum calculo. De quibus dicitur: Erunt homines seipsos amantes, id est, damnis aliorum sua lucra quærentes, & proximos circumuenientes, in quorum manibus statera dolosa est. Audiant qui mercenarios defraudant, de quibus Iacobus Apostolus ait: Ecce merces operariorum vestrorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ defraudata est à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit. Vnde in Tobia dicitur: Quicunque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue: & merces mercenarij tui apud te omnino non remaneat. Non igitur terra tua contra te clamet. Lachrymæ enim viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio eius super deducentes eas, à maxilla enim ascendunt vsque ad cœlum, Dominus autem iudicabit causam eius. Non ergo supergrediamur, vel circumueniamus fratres nostros, auarè nobis pecuniam acquirentes, quia, *Non habet euentus sordida præda bonos.*

Iob 12. *Amos 8.* *Leuit.19.* *Iacob.2.* *Eccle.26.* *Prouerb.20.* *2.Tim.3.* *Iacob 4.* *De his qui mercenarios defraudant.* *Tob.4.* *Iob 31.* *Eccli.35.* *Par.22.*

Sed simus sancti, id est, agyos, sine terra cupiditatis & fece libidinis.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO secundum Matthæum 15.

Egressus Iesus, secessit in partes Tyri & Sydônis. Et ecce mulier Chananæa de finibus illis egressa, clamauit, dicens ei: Miserere mei.

LEGITVR in Genesi, quod fecit Dominus firmamentum in medio aquarum, diuisitque aquas, quæ erant super firmamentum. Firmamentum spiritualiter dicitur diuina scriptura firma in se. Quia cœlum & terra transibunt, verba autem diuinæ scripturæ solui non possunt, & alios in bono confirmant. Diuidunt autem aquas superiores ab inferioribus, spiritualem, scilicet, intellectum, ab inferiori intellectu, qui est secundum literam. Docent etiam cœlestia à terrenis, summa ab infimis separare. Inter iustos & iniustos quanta sit differentia, ostendunt. Aquas autem superiores, quas superius detinet, celat & abscondit arcana, scilicet, mysteria. Vnde sicut à firmitate dicitur firmamentum, ita à celando cœlum nominatur. Claudit enim os putei, ne bos vel asinus cadat in ipsum. Vnde in Tobia: Sacramentum Regis abscondere bonum est, scilicet, aquas superiores. Opera enim Domini confiteri & reuelare, honorificum est. Hæ sunt aquæ inferiores, quæ communiter patent, de hoc cœlo sacræ scripturæ dicitur in Psalmo: Extendens cœlum sicut pellem, vt in eo sicut in libro aperto opera DEI legere & cognoscere valeamus. Extenditur autem scriptura dum ex paucis verbis magnas & profundas elicimus sententias. Tandem verò cœlum, sicut liber plicabitur, quãdo legemus in libro vitæ, & erimus omnes docibiles DEI, nec scripturis indigebimus. In hoc autem firmamento diuinæ scripturæ posuit DEVS duo luminaria, vnum maius, quod præest diei, scilicet, Solem: & alterum minus, quod præest nocti, scilicet, Lunam. Per Solem, nouum intelligimus testamentum, quod est perfectione rotundum, calefaciens affectum, & illuminans intellectum, ex quo Luna veteris testamenti sortitur claritatem., quia vetus per nouum intelligitur. Vetus enim testamentum Lunæ comparatur, quia variabile est secundum legalia, maculas habens sicut Luna, quia terrena promittens, & quia lex neminem duxit ad perfectum. Hæc autem Luna præest nocti, quia vetus testamentũ datum est populo carnali, sub vmbra figurarum manenti. Sol autem, id est, nouũ testamentum, præest diei, populo, scilicet, sub gratia existenti, cessante nocte legalium figurarũ. Vnde in Psalm. Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam. De his autem ait Isa. Non erit tibi Sol amplius ad lucendum per diem, nec splendor Lunæ illuminabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam. In æterna enim beatitudine, non indigebimus doctrina scripturarũ. Quot autem sunt diuinæ sententiæ in scripturis, tot

Gen.1. *Quod diuina scriptura & verbum Dei firmamento comparatur.* *Mat.24.* *Mar.13.* *Luc.21.* *Exod.21.* *Tob.10.* *Apoc.6.* *Io.9.* *Gen.1.* *De duobus luminaribus duorum testamentorum.* *Hebr.7.* *Isaiæ 60.*

ſtellæ reſplendent in hoc firmamento. Orate ergo Deum, vt hodie hoc firmamento anim
veſtræ confirmentur in bono, & mentes veſtræ Sole & Luna duorum teſtamentorum illu-
minentur. Egreſſus Ieſus Dominus noſter ex hodierno Euangelio, multiplicem nobis præ-
Quod hominibus reuelantur arcana myſteria. ſtat refectionem, vt catelli eius, id eſt, humiles & mundo deſpecti, edant hodie de micis, quæ
cadunt de menſa eius. Humiles enim & paruuli in oculis ſuis, interna & ſubtilia myſteria
diſcutiunt, quæ Dominus paruulis reuelans, ſapientibus huius ſeculi abſcondit. Non panes in-
De exemplo & variis virtutibus mulieris Chananææ. tegros, non cruſtulas, ſed micas, id eſt, ſcripturarum ſanctarum medullam edunt. Hanc igi-
tur mulierem Chananæam nobis proponit in exemplum fidei, ſpei, charitatis, deuotionis, hu-
militatis, prudentiæ, patientiæ, conſtantiæ, miſericordiæ, & perſeuerantiæ. Fidei eius te-
ſtimonium perhibet ipſa Veritas, dicens: O mulier, magna eſt fides tua. Non audierat ſcri-
pturas de Chriſto, non legem receperat mulier gentilis, tamen famam ſanctitatis & mirac-
lorum eius audierat. In auditu auris credidit, & obediuit Veritati. Propter quod fidem eius ap-
probauit, vt Iudæos incredulos argueret, qui ſcripturas de ipſo legerant, miracula frequenter
videbant, & tamen corde duro & incredulo oblatrare & detrahere, & gratiam Dei impugnar
non ceſſabant, ſicut Dominus per os Dauid prædixerat: Populus quem non cognoui, ſeruiu
Ioan. 5. mihi, in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni inueterati ſunt, &
claudicauerunt à ſemitis ſuis. Hæc autem magnæ fidei mulier non petiit, vt Dominus præſentia
corporali accederet ad filiā ſuam: ſed in ſola eius voluntate conſtituit ſalutem filiæ ſuæ, adoras
eum, & proſtrata ante maieſtatem, quia omnipotētem, & verum Deum ipſum credidit. Vnde
ait: Domine fili Dauid: Domine, cui ſubiiciuntur omnia per diuinitatē: fili Dauid, per huma-
nitatem, & ita duas in Chriſto naturas deſignauit. In fide autē ipſius nobis relinquitur exem
plum catechizandi paruulos & baptizandi. Qui licèt vſum rationis non habeant, nec actu cre-
dant, ſicut nec eius filia dæmoniaca, in fide tamen matris ſuæ, id eſt, Eccleſiæ, ab immundis ſpi-
Matth. 6. Marc. 11. Luc. 11. ritibus liberati, ſaluantur, ſicut ſcriptū eſt: Quicquid in nomine meo petieritis, credentes, ac-
pietis. Quanta autē fides huius mulieris fuerit, & quàm firmiter radicata, innotuit ex eo quod
repulſam paſſa & canibus cōparata, ſemper feruentior extitit. Propter quod Dominus in Euan-
gelio dicit: Si habueritis fidem ſicut granū ſinapis, dicetis monti huic, tranſi hinc, & tranſibit,
Mar. 11. & nihil impoſſibile erit vobis. Reuera ſicut granū ſinapis fuit fides huius mulieris, quæ in fa-
hominū parua & humilis, intus feruēs preſſuris attrita, virtutē quam intrinſecus habuit, oſten-
dit. Vnde & montem, id eſt, ſuperbū diabolū, meruit ab obſeſſo corpore eiicere, & in mare m-
De ſpe Chananææ. tere, id eſt, in profundum inferni. Licèt autē Dominus eam exaudire diſſimularet, nunquam
mē de miſericordia deſperauit, ſed poſt eū clamabat, firmiter ſperās ab eo exaudiri: Licèt en
ſe canē agnoſceret, nolebat tamen relinquere menſam Domini ſui, ſed more canis aliquā m
cam, id eſt, aliquā gratiæ ſtillam ſe recepturā ſperabat, non ſe cōparans filiis, ſed panes integr
eis relinquens: propter quod ait: Nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dom
Quod multum proſunt preces ſanctorum. norum ſuorū. Apoſtoli autē pro ea rogauerunt, & exaudita eſt. In quo nos Dominus inſtru
quod nō in nobis, ſed in eius miſericordia & in ſanctorū precibus, ſpem ponere debeamus,
anima in tribulatione poſita, ſanctos Dei & amicos tam diu deprecetur, donec ipſi dicant: D
mitte eam, exaudi eius petitionē, quia clamat poſt nos. Vnde Iacobus in Epiſtola catholica
Iac. 5. firmatur quis in vobis, inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum: & oratio fidei ſal
Matth. 8. bit infirmum. Precibus autē Apoſtolorū ſanata eſt à febribus ſocrus Petri. Vnde Dominus
Iob. 42. Iob ait: Seruus meus Iob orabit pro vobis, & eius faciem ſuſcipiā, vt nō imputetur vobis ſt
titia. Frater enim adiuuans fratrem, quaſi ciuitas firma. Et quoniā ſpes non confundit, firm
in Domino ſperans, nō confundebatur opprobriis, nec de eius miſericordia hæſitabat. Iaco
Iacob. 1. enim Apoſtolus ait: Qui hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento mouetur & circunfer
Non ergo æſtimet homo ille, quod accipiat aliquid à Domino. Non ſolū autem in fide & ſ
De charitate Chananææ, et zelo eius. ſed in charitate quā habebat, ſalutem filiæ ſuæ poſtulabat. Quomodo enim eius fides magni
ceretur, niſi per charitatē bonū operaretur? In quo nobis charitatis exemplū reliquit, quia n
lum ſacrificium Deo magis acceptum, quàm zelus animarū. Si enim mater libenter exau
eum, qui pro ſuſtentatione filij ſui defuncti ipſam rogaret, quantò magis Domino preces
cent, quæ pro ſalute animarum funduntur, pro quibus ipſe ſanguinem ſuum effudit.
tet igitur quod mulier iſta charitatem habuit, quæ ſalutem filiæ ſuæ promeruit, quam
Ioan. 9. minus exaudiuit. Peccatores enim Deus non audit: qui enim feruenter & inſtanter
De deuotione Chananææ. Dominum clamabat, igne charitatis non carebat. Deuotionem autem mulier habebat,
Exod. 14. non ſolùm voce, ſed corde clamabat, ſicut legimus de Moyſe & Suſanna. Vnde & Chri
Dan. 13. non ſolùm orauit, ſed & adorauit, deuotè ſupplicando. Iam enim non ſolùm corpore
& mente, de finibus Tyri & Sydônis exierat, relinquēs anguſtias & curas huius ſeculi &
nationem temporalium, vt deuotè & toto corde poſt Dominum clamando, exaudir
Gene. 27. retur. Tyrus enim anguſtia, & Sydôn venatio interpretatur. Cui venationi dum Eſau in
dit, paternam benedictionem amiſit. Qui ergo deuotè vult orare, exeat de Tyro & Syd
Matth. 6. Non enim omnis qui dicit: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorū. Vnde Ieremias
Ierem. 12. Propè es tu ori eorum, & longè à renibus eorum: non te deſiderant, non tibi corde adhær
ſicut ſcriptum eſt: Non adhæſit mihi cor prauum. Quod autem de finibus Tyri & Syd
egreſſa mulier, ſecuta eſt Dominum, magnum inſinuatur myſterium. Per hanc enim ſign

Eccl

Ecclesia gentium, quæ relictis erroribus gentilium conuersa ad Dominum, nondum clamare cessat pro aliis cõuertendis, pro animabus peccatorum ab immundis spiritibus obsessis. Cuius magna dicitur fides, quia licèt Christum præsentialiter non viderit, in auditu tamen auris obediuit ei. Magna præterea dicitur eius fides, quia firmiter radicata, & per totum mundum diffusa. Quod autem Dominus relictis Iudæis, calumniantibus secessit in partes Tyri & Sydônis, vbi filiam Chananææ sanauit, signat quod Christus ad Gentes transiit, quas à dæmone liberauit. Post hæc verò in Iudæam reuertens, in fine se reuersurum ad Iudæos ostendit. Quanta autem huius mulieris fuerit humilitas, ex hoc manifestum est, quod non solùm se canem non negauit, sed & catellis comparandam se dixit. Vnde ipsa respondit. Etiam Domine, quasi diceret: Ita est, vt tu dicis: non est bonum panem filiorum dare canibus. Sicut dicis, canis sum: nõ comparo me filiis, non iudico me dignam Israëlitarum consortio, non panes integros petere audeo. Veruntamen, quia canis sum, nutri me sicut canem, qui de mensa dominorum suorum viuit, sufficiunt mihi micæ, quibus catelli pascuntur, sufficit mihi stilla gratiæ tuæ. Ecce vox Iacob, vox humilitatis, & confessionis, vox suauitatis & placationis. Mollis enim & humilis responsio frangit iram. Manus autem Esau patri ostendit, dum se canem & indignam panibus recognoscit. Et idcirco benedictionem patris sicut Iacob promeruit. Quia Dominus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Et quoniam attenuati sunt oculi eius, suspicientes in excelso, oculi, scilicet, cordis attenuati sunt per humilitatem ad Dominum, non ad merita sua respiciendo, quia se peccatricem, & omnibus bonis vacuam humiliter recognouit: vasa vacua, quæ obtulit, verus Eliseus repleuit. Non solùm autem humiliter, sed & prudenter respondit. Fatua enim humilitas non placet Deo, sed simplicitati columbinæ socianda est serpentis astutia. Vnde & filium Dauid eum vocauit, qui cithara Saulem à vexatione dæmonij liberauit. Et Christus cithara crucis filiam Chananææ, id est, Ecclesiam gentium à dæmonio eripuit. Quoniam autem canes mordendo dentibus lædũt, & gentiles, quos Dominus canes appellat, canina rabie contra veritatem oblatrabant: prudens ista mulier se catellum appellauit. Filia enim canum fuerat, sed nec mordendo, sicut catellus lædere quempiam volebat: nec rabie canina oblatrare, vel contradire veritati. Quia tamen misericordiam petiit, se miseram prudenter cognouit. Licèt autem cordis eius cognoscere voluntatem, Dominum non dubitaret, sapienter tamen voce exteriori clamauit, vt Christi discipulos ad compatiendum sibi, & ad rogandum pro ea inuitaret. Quantam verò patientiam habuerit, ex hoc manifestum est, quod vocata canis non irascitur, non murmurat, non obloquitur, sed cum omni pace & tranquillitate animi opprobria suscipiens se despici non dedignatur: & facta est, sicut homo non audiens, & habens in ore suo redargutiones. Scriptum est enim: Argue sapiẽtem, & diliget te. Et rursum Salomon ait: Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo expugnatore vrbium. Habuit patientiam non momentaneam, sed in patientia exhibuit se cõstantem, vt Marcus ait, quod mulier gentilis Syrophœnissa genere in domo rogauit eum, vt dæmonium eiiceret à filia eius. Matthæus autem dicit Apostolos dixisse: Dimitte eam, quia clamat post nos. Ex quo patet mulieris constantia, quæ non fuit in domo exaudita, exiit tamen currens post Christum, & non deficiens, sed constanter eum sequens, & sine intermissione orans: frequenter ergo repulsa, non est animo fracta, vel mente fatigata: sed multò magis indeficienter post Dominum clamabat, sicut in Euangelio ipse Dominus ait: Oportet semper orare, & non deficere. Ad constantiam autem & animi eius feruorem pertinet illud, quod ait, Etiam Domine. Nam & catelli edunt de micis, ego autem canis sum, sicut tu dicis. Tu verò non solùm de lapidibus, sed de canibus potes suscitare filios Abrahæ. Magna constantia, magna charitatis fiducia, dixerat Dominus: Non est bonum sumere panem filiorum & mittere canibus. Ipsa autem respondit, Etiam Domine, bonum est, si vis facere: licèt enim canis sum, de micis mensæ tuæ potes me reficere, qui peccatores venisti saluos facere. Multi autem ad Dominum clamantes, non exaudiuntur: quia non clamant constanter, sed statim deficientes, clamare cessant. Nolunt laborare, nec Dei cooperatores esse, nec etiam digitum minimum, vt de sterquilinio, in quo iacent, extrahantur, Domino volunt porrigere. Exemplum præterea compassionis, & misericordiæ prædicta mulier se in nobis exhibuit, quæ nouit infirmari cum infirmantibus, flere cum flentibus, vri cum scandalizatis. Fuit quasi gallina, quæ in pullis suis infirmatur, speciem mutat, & debilitatur, seipsam tradit obliuioni vt pullis subueniat, & vt ipsos famelica pascat. Vnde & filiæ suæ miseriam & infirmitatem in se transfigurans, ait: Miserere mei fili Dauid. Veluti si lingua transferens & transformans in se pedis læsionem dicat: Cur me lædis, quare me conculcas? Vexabatur igitur à dæmonio, à quo vexabatur eius filia, sed dissimili modo. Nam filia corpore vexabatur patiendo, mater compatiendo. Similiter & peccator quilibet à dæmonio vexatur ad malum suum. Iustus autem compatiendo, eo ipso vexatur ad bonum suum. Nam peccata malorum, frixoria sunt iustorum. Quoniam autem clamando & pulsando, donec exaudiretur, perseuerauit nobis, perseuerandi exemplum reliquit. Melior est enim finis orationis, quam principium. Vnde Iacob: Angelum cum quo luctatus est, non dimisit, donec ab eo benedictionem extorsit. Et in Canticis dicitur: Tenui eum, nec dimittam donec introducam illam in domum matris meæ, & in cubiculum genetricis meæ. Christum enim perseueranter in nobis retinere debemus, vsque in domum supernæ beatitudinis, & in cubiculum Hierusalem supernæ ma-

Quod Ecclesia gentium per hanc mulierem signatur.
De humilitate Chananææ.
Gene. 27.
Prouer. 15.
Iacob 3.
De prudentia Chananææ.
3. Reg. 3.
Matth. 10.
1. Reg. 16.
De patientia Chananææ.
Prouer. 9.
Prouer. 16.
De constantia eius.
Mar. 7.
1. Tess. 5.
Lucæ 18.
De compassione & misericordia eius.
Rom. 12.
Matth. 23.
De perseuerãtia Chananææ.
Eccle. 6.
Gene. 32.
Cant. 3.

tris nostræ. Clamante autem muliere, & in clamore perseuerante, tacuit Dominus, responsio-
Quod multiplici causa Dominus distulit respondere. nem distulit, mentem eius protraxit, non dedignatione, sed prouida dispensatione, multiplici,
scilicet, ratione. Non statim enim respondere voluit, sed diu clamare permisit. In quo nos per-
seueranter orare docuit, & instare opportunè, importunè. Secunda causa fuit, quare mentem
Prima causa. mulieris tacendo protraxit, vt patientiam, humilitatem, constantiam, & prudentiam mulieris
Secunda. in exemplum relinqueret posteris. Tertia ratio, vt fidem mulieris approbans, & commen-
Tertia. dans Iudæos incredulos & rebelles ex comparatione gentilis mulieris argueret. Quarta ra-
Quarta. tio, ne daret occasionem calumniandi Iudæis, vel murmurandi contra ipsum, ne fortè rece-
derent ab eo, vel indignarentur, dicentes: Iste facilius recipit Gentiles, quàm nos, quibus fa-
cta est promissio, qui sumus filij Abrahæ, & hæredes regni. Iste autem canes & extraneos
nobis prætulit: præsertim, quia dixerat discipulis suis: In viam gentium ne abieritis, ne sibi
contrarius videretur. Quasi diceret: Quis ex vobis ô Iudæi arguet me de peccato? Non ha-
betis contra me occasionem: non veni soluere, sed adimplere legem, vobis promissus sum
& prænuntiatus à Prophetis: non sum missus, nisi ad oues quæ perierunt domus Israël. Prius
oportet me sacramentum aduentus mei in vobis, quibus specialiter missus sum, complere.
Panis enim, id est, verbum salutis, prius vobis debetur. Licèt autem non esset missus, nisi ad
oues, quæ perierunt domus Israel, non tamen tantum propter illos. Vnde ipse ait: Alias oues
Ioan. 10. habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, prius tamen ipse solus prædicauit Iudæis: posteà per Disci-
pulos Gentibus, quarum vocatio post tempus passionis & resurrectionis reseruabatur.
Et ad hoc significandum per præsentiam suam non curauit filiam Chananææ, nec seruum
Centurionis. Gentes enim quæ per eos designantur, corporaliter non vocauit, sed per disci-
pulos suos, vt fieret vnum ouile, & vnus pastor. Quinta ratione, audire Chananæam dissimu-
Quinta. lauit, vt Discipulis suis daret materiam compatiendi ei, & pro ea rogandi. Nos igitur fratres
Conclusio & recapitulatio secundum moralem intellectum. charissimi exemplo huius mulieris, si volumus à Domino exaudiri, exeamus de finibus Tyri
& Sydônis, de curis & anxietatibus huius seculi: non deficiamus in tribulationibus, neque
fatigemur animis nostris, sed cum omni patientia & humilitate instanter & perseueran-
ter clamemus ad Dominum: si filia nostra, id est, anima malè vexatur à dæmonio, i
Quid per filiam Chananææ moraliter intelligatur. conscientia nostra læsa sit mortali peccato. Filia enim dæmoniaca, est quælibet anima
immundis spiritibus variis occupata. Maximè cum more dæmoniaci & insani suam non
sentit amentiam, nec acquiescit increpationibus, nec possessor est cordis sui. Vnde & pec-
catum mortale, quia sicut mors inducit insensibilitatem, ita peccatum mortale, quasi insensi-
bilem reddit animam, vt non erubescat suam turpitudinem. Quidam enim non erubescunt
De dæmoniaco, qui non erubescit. perpetrare talia, & tam abominabilia flagitia, quæ diabolus videtur erubescere. Legimus
enim dæmones incubos aliquando in specie mulierum viris illusisse, sed nunquam in specie
Ezech. 16. viri, viro reperimus eos illusisse. Propterea dicitur in Ezechiele: Dabo te in animas odien-
tium te filiarum Palestinorum, scilicet, dæmonum, qui erubescunt in via tua scelerata. Si
igitur filia nostra, id est, caro fragilis, luxuria, & aliis immundis desideriis vexatur à dæmo-
nio: vel anima nostra, inuidia, ira, indignatione & furore torqueatur, non cessemus cla-
mare ad Dominum: Miserere mei Domine filij Dauid, filia mea malè à dæmonio vexatur.
Malè à dæmonio vexatur, qui peccato succumbit. Benè autem vexatur, qui tentationibus
nō cedit. Si ergo hucusque fuisti dæmoniacus, tanquam canis rabidus, efficiaris catellus para-
lus, humilis: neminem morsu lædens, sine rabie latrans, cum omni mansuetudine delinquentes
corripiens, sicut scriptum est: Corripiet me iustus in misericordia, vt merearis refici de micis
De triplici mensa quam nobis ponit Dominus. quæ cadunt de mensa Domini. De triplici mensa illius, scilicet, quarum primam ponit incipien-
tibus, secundam proficientibus, tertiam peruenientibus. Primam ponit exeuntibus de Ægy-
Prima. pto, secundam laborantibus in deserto, tertiam peruenientibus in terra promissionis. Prima
pertinet ad pœnitentes, quibus in Psalmo dicitur: Surgite postquam sederitis, qui mandūca-
tis panem doloris. Panem craticulæ, coctum igne laboris & pœnitentiæ. Hic est panis la-
chrymarum, quæ reficiunt animum pœnitentium. De quibus Dauid ait: Fuerunt mihi lachry-
Secunda. mæ meæ panes die ac nocte. Secunda mensa pertinet ad proficientes. Hæc est mensa propositionis,
tionis, mensa, scilicet, diuinæ scripturæ, quæ quatuor pedibus Historia, Allegoria, Tropologia
& Anagoge innititur, cuius labium sunt sancti Prædicatores, vel ob hoc labium habere di-
citur, quia retinaculum habet in margine, vt non excedamus modum in inquisitione, & scri-
pturarum discussione, quia perscrutator maiestatis opprimetur à gloria. In hac autem men-
sa, noui & recentes panes veteribus succedebant, quod pertinet ad vitam & exempla san-
ctorum Patrum, iuxta illud: Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Ex hac mensa tot fercula no-
bis Dominus apposuit, quot diuinis sententiis nos reficit. Sed & mensam gratiæ nobis Domi-
nus proponit, in qua nobis ministrat carnes in vespere. Quia in fine mundi verbum caro fa-
ctum est, & habitauit in nobis. Manna autem nobis exhibet in mane, hoc est sacramentum Eu-
charistiæ, ad quod non licet accedere, nisi expulsis malitiæ tenebris, vt oriatur in nobis sol iu-
stitiæ. Non solùm autem primam mensam pœnitentiæ, vel secundam scripturæ & gratiæ,
Tertia. sed & tertiam mensam gloriæ proponit nobis Dominus, quæ pertinet ad peruenientes in ter-
ram promissionis. In qua nobis apponet Dominus lac humanitatis, & mel diuinitatis, in qua
tot ferculis animæ sanctorum satiantur, quot gaudiis in superna patria perfruuntur. Beati...
tem-

tem qui manducabit panem istum in regno cœlorum, beati eritis, si sederitis ad mensam diuitis, vt edatis & bibatis super mensam Domini nostri Iesu Christi, in regno patris eius. Ipso præstante, qui viuit & regnat, &c.

DOMINICA TERTIA QVADRAGESIMÆ THEMA DE INTROITV MISSAE ex Psalmo. 24.

Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Respice in me Domine: & miserere mei, quoniam vnicus & pauper sum ego. Psal.24.

PRIVSQVAM Dominus mundum respiceret per incarnationem suam, illaqueati erant miseri homines variis laqueis diaboli, & astricti compedibus captiuitatis suæ. Quot enim inimicus noster modos fallendi adinuenerit, tot laqueis animas incautas seducebat & capiebat, expandens rete pedibus filiorum Adam, vt caderent in retiaculo eius peccatores. Abscondita est in terra pedica eius, & decipula super semitam eius. Pedicam in terra versutus, & callidus hostis abscondit, dum pedes affectuum illaqueat amore terrenorum. Pedica autem dicitur instrumentum, quo per pedes animalia capiuntur. Diabolus autem pedibus, id est, calcaneo nostro insidiatur. Decipulam autem super semitam abscondit. Ocultos enim deceptionis suæ laqueos ibi tendit, vbi cordis humani semitas callidè & subtiliter aspicit. Blandis enim & lętis moribus, vt ait beatus Gregorius: luxuriam & vanam gloriam: asperis autem iram & superbiam, & austeritatem opponit. Ex parte enim debiliori, castra cordis humani obsidet & subuertit. Vnde de membris eius Ieremias ait: Sicut decipula plena auibus, sic domus eorum plenæ dolo. Et in Trenis: Venatione ceperunt me, quasi animæ inimici mei. Aues enim, id est, contemplatiuos, libentius capit auceps infernalis. De quo dicit Amos Propheta: Nunquid cadet auis in laqueum terræ absque aucupe? Nunquid auferetur laqueus de terra, antequã quid ceperit? quasi dicat: Non cessabit inpugnando per terrena desideria, donec incautos homines in laqueum peccati præcipitauerit. Hæc est enim eius exultatio, peccatorum præcipitatio. Vnde Abacuc dicit: Immolabit sagenæ suæ, & sacrificabit reti suo. Gaudet enim in captura piscium, & in malitia sua gloriatur exultatio illius, sicut eius qui deuorat pauperem in abscondito. Rete multiplici macula perplexum est, per quod multiplices inimici fraudes intelliguntur. Qui autem in peccatis se deiicit, sicut ait beatus Gregorius: quasi qui in retia pedes mittit, quia quantò plus in maculis retis ambulat: tãtò plus gressus suos implicat. Vnde beatus Iob de peccatore dicit: Mittit in rete pedem suum. Quoties enim iniquitatem iniquitati apponit, quasi in rete pedẽ suum ponit. Sagena autem longè amplior est quàm rete, & tam magnos quàm paruos pisces capit. Sicut igitur per rete spiritualiter intelligitur peccatum auaritiæ, qua capiuntur maiores pisces, scilicet, diuites huius seculi, ita per sagenam intelligitur peccatum luxuriæ, per quod omne genus hominum diabolus capit. Voluptas enim carnis sagena est & laqueus. Ad hoc enim amplectitur, vt anima stranguletur. Nõ ergo in amplexibus illius confidamus, nec vnquam securi simus. Esau enim amplexus est, Iacob reuertentem de domo Laban. Iacob tamen non se credebat illi, nec voluit habitare cum illo. Dulcedo enim voluptatis iacet in muscipula diaboli, qui tanquam caupo dolosus vinum carnalis voluptatis non vult vendere sine fecibus peccati, & immunditiæ. Huiusmodi autem feces animam detinent, alliciunt, & illaqueant, reddentes carnalem, debilem, & animam sterilem. Narrauerunt vt absconderent laqueos, dicentes cum Pharaone: Venite, sapienter opprimamus eos. Detinebatur igitur miser homo laqueis culpæ & pœnæ: laqueis tentationis, deceptionis, & inueteratæ consuetudinis. Et conclusus carcere captiuitatis pessimę, non poterat egredi ad libertatem bonæ actionis. Aggrauauerat enim compedem suum, scilicet, mortalitatis, quam contraxerat ex Adam, superaddendo peccatum transgressionis. Vnde extunc mater nostra Ecclesia clamabat in spe ad Dominum. Educ de carcere animam meam. Et adhuc clamare non cessat. Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos, donec filij eius plenè liberentur de laqueo venantium. Audierat enim Prophetam dicentem, Dominus de cœlo in terram aspexit, vt audiret gemitus compeditorum. Et Isaias dixit: Computrescet iugum à facie olei, id est, à præsentia diuinæ miserationis. Et quoniam scriptum erat propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus: misit filium suum, vt prædicaret captiuis indulgentiam, & clausis apertionem, vt educeret vinctos in fortitudine: & diceret miseris in captiuitate detentis, excutere de puluere, consurge, sede Hierusalem, solue vincula colli tui, captiua filia Syon. Superueniens ergo fortior vasa fortis diripuit, laqueum contriuit, & liberati sunt, & relictis retibus, quibus detinebantur, secuti sunt saluatorem. Et ita in laqueo quem absconderũt impij dæmones, comprehensus est pes eorum. Captus est inimicus in Christi passione, dum ipsum Christum capere voluit. Illaqueatus est, & ignorauit, secundum quod prædixerat Propheta: Veniat illi laqueus quem ignorat, & captio quam abscondit, apprehendat ipsum. Ex tunc igitur sancti viri, non solum laqueos diaboli ruperunt, sed contriuerunt, vt iterum eos diabolus innodare & illaqueare

Marginalia: De variis laqueis diaboli. — Iob 18. — Iere. 5. — Tren. 3. — Amos 3. — Abac. 1. — Item 3. — De rete diaboli. — Iob. 18. — De sagena diaboli. — Gene. 23. — Exod. 1. — De multiplici captiuitate hominis. — Isaiæ 10. — Isaiæ 61. — Isaiæ 52. — De liberatione captiuorũ.

laqueare non posset. Assumpserunt alas sicut aquilę: & liberati sunt pedes affectuum de laqueo venantiũ, quia frustra iacitur rete ante oculos pennatorũ. Pedes autem quatuor principaliũ affectionum, illaqueauerat hostis antiquus: qui sunt, gaudium, dolor, spes, timor. Gaudiũ, de bonis præsentibus: Dolor, de malis præsentibus: Spes, de bonis absentibus: Timor, de malis imminentibus. Primum pedẽ illaqueat, dum gaudet homo de bonis tẽporalibus & transitoriis, & delectatur in mundo, qui tantum gaudere debuit in Domino. Propter quod discipulis suis ait: Nolite gaudere, quia dæmonia subiiciuntur vobis. Et iterum: Mundus gaudebit, vos autem contristabimini. Et Salomon: Gaudio dixi: cur frustra deciperis. Hunc pedem Dominus de laqueo liberat, quando incipit homo gaudere in veris bonis, & spiritualibus, & æternis, vt non nisi in Domino glorietur. Propter quod Dominus in Euangelio ait: In hoc autem gaudete, quod nomina vestra scripta sunt in cœlis. Et Dominus per Isaiam: Serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis. Et in Psalmo: Beatus populus qui scit iubilationem. Secundum pedem illaqueat diabolus, dum prę tristitia & dolore absorbet, & confundit spiritum hominis in aduersitate. Tristitia enim seculi, vt ait Apostolus: mortem operatur. Et iterum: Non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent. De hoc dicitur in Ecclesiaste: Cuncti dies eius laboribus & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit. Et in Ecclesiastico dicitur: Omnis plaga tristitia cordis. Dolor enim pro temporalibus incommodis habitus mentem lædit, & cor vulnerat. Vnde dicitur omnis plaga, id est, perfecta, quia spiritus tristis exsiccat ossa, & virtutes consumit. Hunc pedem Dominus à laqueo liberat, dolorem noxium, & inutilem in bonum dolorem commutando, quando, scilicet, homo pro peccatis suis contristatur, & luget miseriam huius exilij attendendo. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Cor sapientum vbi tristitia. Et in Ezechiele: Signa thau super frontes virorum gementium & dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio eius, id est, Hierusalem. Et in Psalmo: Poculum meum cum fletu miscebam. Tertium pedem illaqueat inimicus, dum homo temporalia commoda & prospera huius seculi sperat, & ardenter desiderat. Vnde in Psalmo: Incensa igni, & suffossa ab increpatione vultus tui peribunt. Incensa, scilicet, amore & desiderio malo inflammante, & suffossa timore malè humiliante. Malè igitur sperat, qui nimis ardenti desiderio caducis bonis inhiat, propter quod Dauid ait: Desiderium peccatorum peribit. Et Iacobus in Epistola canonica: Petitis & non accipitis, eò quòd malè petatis, vt in concupiscentiis vestris insumatis. Hunc pedẽ Dominus de laqueo eripit, dum desiderium nostrum, ad bona inuisibilia & æterna cõuertit, vt anchorã spei nostræ, nõ iam in luto, sed in terram bonam figamus. Propterea dicit Psalmus: Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Et in Canticis: Nunciate dilecto, quia amore langueo, id est desiderio æternorum, omnia temporalia præ eius amore fastidio. Quartum pedem, id est, timoris affectionẽ diabolus illaqueat, quando trepidat homo, vbi non est trepidandum: quando nimis timet aduersa huius seculi: quando timet tantum pœnam, & non amat iustitiam: quando timet timore seruili, non filiali. Propterea prohibitum est in lege, ne formidolosi cum aliis ad bellum procedant. Et beatus Iob ait: Qui timet ruinam, irruet super eum nix. Timet enim impius plerumq;, nemine persequente. Irruet super eum formido & pauor. Et cùm sit pax, ipse semper insidias suspicatur. Timet eos qui corpus occidunt: illum autem non metuit, qui habet potestatem corpus & animam mittere in gehennam. Dominus autem pedem istum à laqueo liberat, quando incipit homo timere, timendo culpam, scilicet, & pœnam æternam, quando timet Deum, ne eum offendat, & bona spiritualia perdat. Beatus enim homo, qui semper circa huiusmodi est pauidus, quia propè timentes eum salutare ipsius. Propter quod beatus Iob ait: Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti. Ab his igitur laqueis Dominus pedes Prophetæ liberauit, qui ait: Statuit supra petram pedes meos. Et iterum: Perfecit pedes meos tanquam ceruorum ad trãseunda, scilicet, spinosa & vmbrosa huius seculi. Et Isa. ait: Tũc saliet sicut ceruus claudus. Rectè enim incedit & ad superiora se extollit, dum prædictos pedes affectuum de laqueo diaboli Dominus euellit. Propter quod Ecclesia pro liberandis ait: Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Oculi enim sapientis in capite eius, id est, in Christo. Caput enim viri Christus est. Qui ergo extra hoc caput oculos habet, non benè vident. Oculi autem stultorum in finibus terræ, & ideo velut talpæ fodientes in terram, cæci sunt, & monstruosa animalia, quæ oculos non antè, sed in posterioribus partibus habent. Sapientes autem oculos rationis & intellectus, oculos fidei & charitatis semper habent ad Dominum, propter quod Propheta dicit: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commouear. De sinistra verò non multum curat, sed eam quinque tegminibus nudat, vt dexteram partem muniat. Sicut autem oculi seruorũ in manibus dominorum suorum, ita oculi sapientis ad Dominum, vel vt à placato more seruorum aliquid accipiat, vel ab irato sibi præcaueat. Intueamur igitur in ipso faciem hominis, vt confidamus. Intueamur nihilominus faciem leonis, vt timeamus: Faciem etiam vituli inspiciamus in ipso, eius passionem ad memoriam reducendo, vt ipsum imitemur. Elephas enim videns sanguinem, animatur ad pugnam. Sed & faciem aquilæ suspiciamus: attendentes non solùm humilitatem passionis, sed & sublimitatem glorificationis, vt sursum corda habeamus ad Dominum. Non dicamus cum impij Iudæi, oculos lippos habentes, grauis est nobis ad videndum. Sed more aquilæ ...

Parab. 23. Isaiæ 5. De quatuor pedibus affectuum & illaqueatione eorum. De illaqueatione primi pedis. Lucæ 10. Ioan. 16. Eccle. 1. Qualiter primus pes à laqueo liberetur. 1. Cor. 2. Lucæ 10. De illaqueatione secundi pedis. 2. Cor. 7. 1. Thes. 4. Eccle. 2. Eccle. 25. Prouer. 17. De liberatione secundi pedis. Eccle. 5. Ezech. 9. De illaqueatione tertii pedis. Iaco. 3. De liberatione tertii pedis. De illaqueatione quarti pedis. Deut. 20. Iob 6. De liberatione eiusdem. Isaiæ 35. Quod oculis mentis ad Dominum habere debemus. Eccle. 1. 2. Cor. 10. Parab. 17. Ezech. 1. Quod intueri debemus quadruplicem faciem Domini. Sapien. 2.

ſolem mundo corde intueamur. Beati enim mundo corde,quoniam ipſi Deum videbunt. Vbi enim amor,ibi oculus. Vbi theſaurus tuus, & cor tuum. Sicut autem ignis naturaliter tendit ſurſum,ita cor diligentis Deum. Oculi enim eius ſemper ad Dominum. In ipſo enim, vt ait Apoſtolus,viuimus,mouemur,& ſumus. In ipſo viuimus,quia ipſe vita eſt. In ipſo mouemur, quia ipſe via eſt. In ipſo ſumus, quia ipſe eſt veritas. Reprobi autem homines, quantò magis peccatum peccato addunt,tantò amplius ſemper à Domino recedunt. Et non ſolùm parietem, ſed & murum inter ſe & Dominum ædificant, vt ipſum Dominum non videant. Tenebræ enim malarum cogitationum ſunt ſuper faciem abyſſi,id eſt, ſuper mentes ipſorum. Non ad ipſos reſpicit Dominus, quia interponitur ſartago ferrea, & nubes caliginis. Non habet igitur homo iſte oculos ad Dominum,nec reſpicit ad eum,qui fecit ipſum:ſicut porcus glandes manducat,locum fędat,ſurſum autem ad quercum,vnde glandes habet, oculos non leuat. Et ſicut veſpertilio, quæ graditur alis ſuis, ita reprobus rationem & intellectum non ad Deum, ſed ad terrena conuertit: & ſtercora quæ ſancti poſt dorſum proiiciunt,ſtulti tanquam ſues cum omni auiditate rapiunt. Sanctorum autem oculi tanquam columbæ ad feneſtras ſuas, vt ſenſus corporis cuſtodiant,ne mors intret per feneſtras. Oculi verò ſtultorum,tanquam milui ad feneſtras ſuas,non vt eas cuſtodiant,ſed vt viſo cadauere,ſtatim irruant. Non enim eſt Deus in conſpectu eorum, & idcirco inquinatæ ſunt viæ illorum in omni tempore. Oculi iuſtorum ſemper ad Dominum,vt videant bona Hieruſalem omnibus diebus vitæ ſuæ. Auertunt autem oculos ſuos, ne videant vanitatem, ne tranſitoria diligant. Amor enim mundi ſine fructu eſt quaſi flos Autumni: Vnde non curant gloriam mũdi, quæ eſt ſicut flos fœni: & ſimilis eſt niui, cuius finis deformis eſt:dum in aquam turbidam reſoluitur,& candorem ſuum amittit. Et eſt velut ignis, quem accendunt pyratæ infernales ad ſeducendas in nocte naues. Et idcirco ab omni vanitate oculos auertũt,ſed oculos cordis ſemper habent ad Dominum:vt ſicut Rebecca viſo Iſaac,de camelo deſcendentes, & ſeipſos humiliando deiiciant,& faciem ſuam pallio erubeſcentiæ peccata ſua recolendo,velent. Agnoſcens igitur miſeriam ſuam, clamat ad Dominum,dicens: Reſpice in me,& miſerere mei:quoniam vnicus & pauper ſum ego. Quaſi dicat: Oculi mei ſemper ad te, reſpice in me ſuſpicientem in te: oſtende faciem tuam, & ſaluus ero: vt poſſum dicere cum Iacob. Vidi Dominum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea. Reſpice in me oculis,quibus reſpexiſti latronem in cruce, & quibus Petrum reſpexiſti, vt fleret amarè. Qui reſpicis terram,& facis eam tremere, mitte in me radios oculorum tuorum,vt reſoluatur glacies peccatorum meorum. Oculi enim tui velut flamma ignis, & quaſi ſplendor ſolaris,propter quod Dauid orabat, dicens: Ne auertas faciem tuam à me, non declines in ira à ſeruo tuo:faciem, ſcilicet,agni,reſpectum pietatis & miſericordiæ tuæ,oculos clementiæ tuæ. De quibus Dauid dicit:Oculi Domini ſuper iuſtos. Et Sponſa in Canticis: Oculi eius ſicut columbæ,dulces & benigni & clementes. Oculi autem Domini,quibus ad nos reſpicit: dicuntur diuerſi effectus miſericordiæ ipſius. Vnde in Zacharia dicitur: Super lapidem vnum,oculi ſeptem ſunt. Non ſolùm autem oculos miſericordiæ, ſed & oculos iuſtitiæ & vindictæ dicitur habere Dominus,ſicut dicitur in Pſalmo: Reſpice inimicos meos, quoniam multiplicati ſunt. Et iterum: Vultus autem Domini ſuper facientes mala. Et in Exodo dicitur: Reſpiciens Domi nus ſuper caſtra Ægyptiorum, per columnam ignis & nubis interficit exercitum eorum. Hi ſunt oculi iuſtitiæ,hæc eſt facies indignationis & vindictę,de qua dicit Propheta: Auerte faciem tuam à peccatis meis. Oculos autem miſericordiæ & clementiæ petit,cùm ait: Reſpice in me & miſerere mei,quia vnicus & pauper ſum ego. Exponit miſeriam,vt cõſequatur miſericordiam. Quod enim turpe eſt in nobis & miſerabile, Domino,more medici,debemus oſtendere. Sicut enim aqua defluit ad valles,ſic gratia ad humiles. Quandiu enim paruuli & humiles ſumus,curam noſtri more auium gerit Dominus. Oſtendit ergo Dominus miſericordiam ſuam ei, qui pater eſt orphanorum,& iudex viduarum. De quo Pſalmus ait: Tibi derelictus eſt pauper orphano,tu eris adiutor. Si enim lachryma quandoque mouet cor durum, multò magis patrem miſericordiarum,propter quod ait: Miſerere. Locus eſt enim miſericordiæ, quia vnicus ſum. Mens enim diuiſa non impetrat. Dum enim vt ait beatus Gregorius: exterius auditum aperit, interius obſurdeſcit. Vnicus ſum, non per plura diſtractus: non per ſciſmata vel hæreſes diuiſus. Vnicus,nõ duplex, vt velim ſeruire Deo & mammonæ. Cor enim ingrediens duabus viis, non habet ſucceſſum proſperum,nec obtinet quod poſtulat à Domino. Duabus autem viis, teſte beato Gregorio ingreditur: qui quod Dei eſt,exhibet opere, & quod mundi eſt,cogitatione requirit,ſicut duplices hypocritæ. Rugæ autem ipſorum contra ſe teſtimonium perhibent, dum conſcientiam remordent. Vnicus ſum,non confido in multitudine, diabolus clamorem habet ſatellitum ſuorum. Ipſe qui princeps eſt huius mundi,pugnat in proprio loco. Vnde more canis audacior eſt,quaſi in domo ſua. Ego autem exul ſum, & quaſi in loco alieno: & quoniam vnicus à patre plus amatur,& erga pauperes & egenos plus afficitur,dicit: Vnicus & pauper ſum ego. Pauper ſum,qui fui ſocius Angelorum, modò ſum ſocius ſerpentum & eſca vermium. Paupertas labor & nuditas,fratres mei ſunt vterini. Pauper ego ſum,non habeo hìc conſolationem meam. Pauper ego ſum,tu autem diues in omnibus, qui inuocant nomen tuum. Qui habet duas tunicas,det non habenti. Hæc igitur vox Eccleſiæ, hic clamor matris noſtræ pro filiorum ſuorum captiuitate. Pro laqueis culpæ & pœnæ amouendis, ſub figura captiuitatis &

Matth. 5. Actuum 17. Ioan. 14. De reprobis qui oculos mẽtis à Domino auertunt. Ezech. 4. Iſaiæ 60. Iere. 9. Quod oculi mentis auertendi,ſicut à terrenis. Iaco 1. Quod gloria mundi niui comparatur & flori decidenti. Gene. 24. Gene. 31. Lucæ 23. Lucæ 22. De reſpectu Domini & oculis eius. Apo. 1. & 19. Cant. 5. Zach. 3. De oculis iuſtitiæ. Exod. 14. Quod prouocat miſericordiam qui ſuã exponit miſeriam. De bona vnitate. Matth. 6. Iob. 16. De paupertate. Lucæ 3. Gene. 37.

De Ioseph & de his quæ in figura acciderunt.

tis & liberationis Ioseph in responsoriis nocturnis repræsentatur. Iacob enim plus omnibus filiis suis diligebat Ioseph, quē in senectute genuerat, & fecit ei tunicam polymitá, gregesque suos ei pascendos commisit. Cui fratres eius propter hoc inuidebant, & maximè, quia vidit in somno, quod manipuli suorum fratrum, manipulo suo se inclinabant adorantes, & quod Sol & Luna & Stellæ eum adorabant: Vnde fratres eius, quos quæsiuit in Sichem & inuenit in Dothain: cogitauerunt occidere eum, & proiecerunt eum in cisternam veterem. Dominus autem liberauit eum à morte. Nam venditus est Ismahelitis à fratribus: ductus est in Ægyptum, vbi Dominus liberauit eum. Primò de manu Aegyptiacæ mulieris. Secundò de carcere, & de omnibus angustiis aliis, & constituit dominum Ægypti. Misit enim rex & soluit eum, eò quòd sapienter somnia pincernæ & pistoris exposuisset. Cùm autem ipse diuideret frumenta in Aegypto, fratres eius venerunt ad ipsum: quibus prius durè locutus, tandē ipsos cum patre suo & cum omni familia benignè recepit. Et ita Dominus à laqueo multiplici pedes eius euellens liberauit eum, qui prius erat vnicus & pauper, à fratribus relictus & patri suo sublatus. Hæc autem de quolibet Ecclesiæ filio in Ecclesia constituto, cuius afflictionem Dominus respiciens, euellet pedes eius de laqueo, possunt intelligi, sed specialiter de Christo, quem pater suus plus aliis diligit, quia ipse est filius per naturam, alij per adoptionem. Qui quasi in senectute eum genuit, dum in fine mundi ipsum de virgine natum misit in mundum. Tunica polymita eius humanitas fuit, variis charismatum donis & virtutibus exornata. Talaris fuit, quia vsque ad mortem patri obediuit. Vel tunicam polymitam habuit, quia sanctorū varietatibus ornatus fuit. Ipse greges patris sui, id est, tribus Israël verbo & exemplo pauit. Manipulum eius fratrum manipuli adorauerunt, id est, corpus eius, quod falce mortis resecatum in passione, erectum est in resurrectione omnes sancti adorāt cum fructu bonorum operum. Sol autē, id est, sanctorum præcellentes & stellæ, id est, minores in Ecclesia: & Luna, id est, vniuersalis Ecclesia ipsum adorant, quia in nomine Iesu omne genu flectitur: & omnis tribus & linguę seruiūt illi, vel per solem sancti in nouo testamento, per Lunam, hi, qui fuerunt sub lege, per Stellas sanctorū multitudo à mundi principio intelliguntur. Per manipulū etiam Ioseph, id est, Christi, qui tanquam granum cadens in terram, postquā mortuus fuit & resurrexit, & multū fructū attulit, intelligitur collectio articulorū fidei & virtutū & bonorum operū, & sanctorū hominum, vt sint quatuor manipuli Christi, ex variis spicis collecti. Manipulus fidei, manipulus virtutum, manipulus bonorū operū, manipulus sanctarū animarum. Hos omnes adorant manipuli fratrum Ioseph credendo, imitando & venerādo. Ioseph autē, id est, Christus missus à patre ad fratres, oues, scilicet, quę perierunt domus Israël, inuenit eos in Dothain, id est, defectu trāsgressionis, quos debuit inuenire in Sichimis, id est, in humilitate & labore. Dothain enim defectus, Sichim humerus vel labor interpretatur: Fratres Ioseph inuiderūt ei, & eū spoliauerūt tunica sua. Et Iudæi Christo inuidētes, tunica corporali eū in morte spoliauerūt. Ioseph euasit, sed tunica eius tincta est sanguine, quia illæsa est diuinitas, sed passa est humanitas. Fratres Ioseph ipsum somniatorē appellabāt, & Iudæi verba Christi, tanquā somnia reputabāt. Illi Ioseph in cisternam proiecerūt: Iudæi Christum in sepulchro posuerunt: Ioseph de cisterna euasit, Christus de sepulchro surrexit, vel per cisternā, sine aqua infernus, sine refrigerio, ad quē Christus descendit, intelligitur: Ioseph consilio Iudæ fratris sui venditus est triginta argenteis, & Christus totidem argenteis à Iuda proditore venditus est Pharisęis. Fratres Ioseph tinxerunt tunicā eius sanguine hœdi. Et Iudæi corpus Christi sanguine passionis effuso pro peccatis populi, vel quia ipsum peccatorem voracem & edacem dixerunt, & in suspitionem tanquam peccatorem induxerunt, tandem contumeliis, spinis & flagellis affecerunt. Iacob luget Ioseph, dicens: Fera pessima deuorauit filium meum, & Deo patri displicuit malitia Iudæorum, qui per inuidiam, quæ pessima est, Christum occiderunt. Actio enim illorum patri displicuit. Passio autem grata. Boni vel electi de Iudæis, ex quibus Christus secundum carnem fuit, de Christi morte, & de reprobornm excęcatione luxerunt Ioseph. Ismahelitæ transeuntes emerunt, & Apostoli non habentes hîc manentem ciuitatem, omnia pro CHRISTO reliquerunt, ducentes eum in Ægyptum, dum ipsum prædicauerunt per totum mundum. Erant autem prædicti Ismahelitæ negotiatores, portantes aromata bonæ opinionis, & sanctæ conuersationis. Felix negotiatio, vbi salus emitur, & vita à morte redimitur. Ioseph ab Eunucho mittitur in Ægyptum, & conuersi de gentibus, castrati pro CHRISTO continentes, & se & sua dederunt Domino. Ioseph falsò accusatus est à muliere Ægyptiaca: & Christus à synagoga, quæ nitebatur eum corrumpere, dum volebat eum cerimonialia legis, & sabbata carnaliter obseruare. Qui pallium, id est, literæ velamen illi reliquit, vel carnem, quam ei crucifigendam dimisit. Ioseph positus est in carcere: & CHRISTVS in cruce. Pincerna & pistor cum Ioseph incarcerati sunt, & vnus liberatus est, & vnus condemnatus est. Et duo latrones cum CHRISTO crucifixi sunt, vnus periit, alius salutem à Domino promeruit. Hæc etiam de carcere possunt intelligi, de quo CHRISTVS duo genera hominum repperit. Quorum vnum calicem passionis CHRISTI accepit & liberatus fuit, propinans Deo vinum dilectionis & feruoris: per hoc designatur populus gentilis. Pistor verò, id est, populus Iudaicus: quia panibus, id est, diuinis scripturis male vtitur, periit. Facta est enim ei mensa, eius panis, scilicet, scripturarum in laqueum & retributionem.

Marginalia:
Gene. 41.
Gene. 42.
Gene. 46.
Mystica prædictorum expositio.
Gala. 4. De tunica polymita.
Phil. 2. De manipulo Ioseph. De Sole Luna & stellis.
Phil. 2.
Alia expositio de manipul. Ioan. 12. De quatuor manipulis.
De inuidia fratrum & spoliatione Ioseph. Quod Ioseph proiectus est in cisternam. De venditione Ioseph.
De tinctione tunicæ Ioseph. De luctu Iacob.
De Ismahelitis aromata portantibus, qui Ioseph emerunt. De emptione Ioseph ab Eunucho. De muliere Ægyptiaca & pallio Ioseph.
De incarceratione Ioseph, & de expositione somniorum pincernæ & pistoris.
De vite & propaginibus.

& in scandalum. Pincerna vidit in somnis vitem cum tribus propaginibus gemmas etiam paulatim crescere, & post flores vuas maturescere, quas in calicem sibi videbatur exprimere. Vitis Christus: tres propagines, tria genera hominum: Noë, Daniel, & Iob: per gemmas inchoantes: per flores progredientes: per vuas maturas perfecti: per vinum in calicem expressum, consummati intelliguntur. Iustis prædicit verus Ioseph, quod sint saluãdi. Admonet præterea alios ne ipsum tradant obliuioni. Pistor autem in somnis vidit, quod tria canistra super caput suum portabat. Panes autem qui erant in canistro superiori, comedebant volucres cœli. Per tria canistra, tria genera hominum intelliguntur, qui tribus principalibus vitiis deseruiunt: superbiæ, auaritiæ, luxuriæ. De canistro superiori specialiter aues reficiuntur, quia operibus superbiæ super omnia dæmones delectantur: vel per Regem Ægypti, in hoc loco Deus signatur, qui Rex totius est mundi, duo serui, duo genera hominum boni & mali. Culpa seruorum, originale peccatum, pro quo eiecti sunt de Paradiso, & in carcerem, & in miseriam huius mundi, sunt proiecti. Somnia sunt conscientiæ, quæ in nocte huius seculi futura præsentiunt. Boni per bonam conscientiam consequentur bona: mali per malam conscientiam mala. Verus autem Ioseph secundum conscientias, & bona promittit bonis, & mala malis. Tres dies, tria tempora legis naturæ, & legis scriptæ, & legis gratiæ. Post ista tria tempora, quasi post tres dies, auferet Deus de carcere huius seculi bonos & malos. Bonos restituet in pristinum gradum æternę beatitudinis: malos suspendet in gehennæ patibulo, vbi sunt dæmones, qui carnes pistoris comedent, quia pœnis reproborum satiabuntur. Posteà Ioseph liberatus est de carcere, & sublimatus in carcere, eò quòd somnium Pharaonis prudenti interpretatione exposuerit. Vidit enim Pharao in somnis septem boues pulchras & crassas nimis, quæ in locis palustribus pascebantur. Vidit & alias septem de flumine emergentes, fœdas, macieque consumptas, quæ deuorauerunt primas. Secundò vidit septem spicas in culmo pullulantes plenas atque formosas. Et totidem alias tenues, & percussas vredine, vento, scilicet, vrente: deuorantes omnẽ priorum pulchritudinẽ. Septem pingues vaccę, septiformis spiritus plenitudinem significant. Septem fœdæ & macilentæ vaccæ eisdem vitia opposita, septem, scilicet, spiritus nequiores. De quibus Dominus in Euangelio loquitur, qui deuorant omnem spiritualem pinguedinem, quoniam ad ingressum vitiorum egrediuntur virtutes. Pascuntur autem pingues in locis palustribus, reputatione malorum, vel in locis palustribus, id est, humilibus. Super humiles enim septiformis spiritus requiescit. Macilentæ autem in locis virentibus & vberrimis: quia mali in hoc mundo virent, & diuitiis abundant. Septem spicæ plenæ, signant bonorum plenitudinem. Septem macilentæ, malorum operum fertilitatem. Mala enim sequentia bona opera destruunt, & virtutum pinguedinem absorbent. Quod fiet maximè tempore Antichristi, quando refrigescet multorum charitas, & erit fames & penuria bonorum spiritualium, à qua tamen electi consilio & auxilio veri Ioseph liberabuntur. Vel de bona macie & carnis mortificatione prædicta intelligi possunt, postquam mala pinguedo & vitiorum superfluitas consumitur. Ioseph post carcerem sublimatus in Ægypto frumentum diuisit populis. Et Christus egressus ab inferno, data sibi potestate in cœlo & in terra, dona dedit hominibus, frumento verbi sui pascens illos, & horrea Regis Ægypti replens annona, id est, Ecclesiam per vniuersum mundum diuina scriptura: periisset Ægyptus, nisi fuisset Ioseph venditus. Et periisset mundus, nisi à Iuda Christus venditus, pro nobis fuisset crucifixus. Totunderunt Ioseph post carcerem, & mutauerunt eius vestem. Et Christus post mortem deposuit mortalitatem & infirmitatem. Indutus est Ioseph veste byssina, & Christus carne glorificata. Ioseph habuit annulum, per quem designatur fidei signaculum: per eius torquem, cœlestem intelligimus sapientiam. Ægyptij non solùm pecuniam, sed seipsos dederunt Ioseph pro frumento. Licèt enim pecuniam, & quicquid habemus, demus: ipse nostra non curat, nisi nosmetipsos possideat. Fratres Ioseph primò ipsum ignorantes, tandem cognouerunt: & ad ipsum cum patre & filiis confugerunt. Reliquię enim Israël in fine conuertentur ad Dominum, & reliquiæ saluæ erunt. Ioseph, id est, Christus fratribus suis dat in saccis frumentum: diuinam, scilicet, sapientiam in humilitate cordium. Pecuniam enim reponit in ore saccorum, id est, intelligentiam diuinorum eloquiorum, quæ duplicatur, quia tam sapientia quàm eloquentia distributa suscipit incrementum. Scyphum argenteum in ore sacci Beniamin ligauit: quia Paulus qui per Beniamin iuniorem hic intelligitur, pręaliis diuinis eloquiis abundauit. Vel Scyphus argenteus ligatur in ore sacci, quia tempus tacendi, & tempus loquendi. Simeon, qui exauditio interpretatur, à Ioseph in vinculis detinetur. Verè enim pœnitentes Christo obedientes, vinculis satisfactionis ligantur. Iudas autem, id est, confessio: Beniamin, id est, filium dexteræ adduxit ad Ioseph, id est, Christum. Prius autem locutus est durè fratribus suis: quia Iudæos pro peccatis infidelitatis suæ dura captiuitate affligit. Tandem verò in fine mundi blandè reuocabit saluandos ex illo populo, & dicet illis: Ego sum Ioseph frater vester, pro salute vestra misit me Dominus. Tunc enim manifestabit se Iudæis, pro quorum salute pater eum in mundum misit: & pro salute gentium, & inebriabitur cum eis in meridie, id est, in charitatis ardore. Et quoniam quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: studeamus vt simus Ioseph, id est, filij accrescentes, semper in melius proficientes, vt à patre nostro cœlesti tunicam polimitam, talarum virtutum, scilicet, & bonorum operum varietatem, cum perseuerantia promereamur. Greges patris nostri, proximos,

De tribus canistris & panibus.

Alia expositio prædictorum.

De tribus diebus.

De liberatione Ioseph.

Moralis expositio de vaccis & spicis. *Lucæ 11.*

De sublimatione Ioseph & venditione frumenti.

De ornamentis Ioseph.

Quod fratres Ioseph ipsum agnouerunt.

De frumento & pecunia in ore saccorum.

De Scypho argenteo.

De retentione Simeonis.

Quod Iudas Beniamin adduxit ad Ioseph.

Quod Ioseph primò durè loquitur in fine blandè.

Moralis expositio prædictorum de quocunque iusto.

ximos, scilicet, nostros, ita verbo & exemplo custodiamus, quod exemplum bonum à nobis accipiant, & manipulos bonorum operum in nobis venerentur & imitentur. Non solùm autem manipuli eorum, manipulos nostros adorabunt, sed Sol & Luna & Stellæ, quilibet, scilicet, boni in Ecclesia maiores cum minoribus, nos, id est, Christũ in nobis adorabunt, videntes opera nostra bona, & inde glorificantes Deum. Si autē malitiosi fratres nostri nobis inuident, quia accusamus eos quandoque crimine pessimo peccata eorum reprehendendo, si tunicam nostram quantum in se est, sanguine hœdi tingant, & in cisternam veterem proiiciant, nos peccatores dicendo, & vt nomen nostrum obscurent, nobis detrahendo, potens est Dominus nos de manibus eorum eruere. Et qui eruit Danielem de lacu leonum, & Ieremiam de lacu sine aqua, & Ioseph de carcere liberauit: de omni angustia pœnæ & culpæ, & ab omni laqueo pedes nostros potens est euellere. Si autem mulier Ægyptiaca, id est, mundana voluptas, velit nos corrumpere, relicto pallio temporalium, nudi sequamur Dominum. Si nos carnis luxuria ad peccatum velit inducere, Christi beneficia ad memoriam debemus reducere, & cum Ioseph dicere: Nihil est quod in manu mea non tradiderit Dominus meus, præter te, quæ vxor eius es. Voluptas igitur quæ ex prosperitate nascitur, eiusdem passionis consideratione fugetur. Omnia autem quæ in mundo sunt, nobis seruiunt in bonum, quæ non sunt nobis concessa ad abutendum. Qui autem corpus & animam suam coinquinat, Christi vxorem corrumpit, quam sibi in baptismo coniunxit. Pro frumento autem verbi Dei nos & nostra debemus: Emamus granum frumenti, quod cadens in terram moriendo, multum fructum attulit resurgendo. Si autem verus Ioseph asperè loquitur nobis in præsenti, quia ipse flagellat omnem

Parab.3. Heb.12. filium quem recipit, patienter sustineamus. Ipse enim tandem non poterit viscera misericordiæ suæ super nos continere, sed dicet nobis in fine: Ego sum Ioseph frater vester, Dominus in mundum misit me pro vestra salute. Et tunc inebriabimur cum ipso in meridie, in æterna, scilicet, claritatis feruore. Quod nobis prestare dignetur, qui viuit & regnat, &c.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Epistola. Ephe.5.

Estotè imitatores Dei sicut filij charissimi: & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos.

De triplici admonitione. ADMONET nos Apostolus in hodierna Epistola: Primò vt Deum imitemur, & ei quam patri nostro conformemur. Secundò, vt à fornicatione & omni alia immunditia, & insuper ab auaritia, nõ solùm opere, sed etiam ore abstineamus, vbi ait: Fornicatio, & immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis. Tertiò, vt à turpibus & stultis verbis scurrilibus nobis caueamus, & in gratiarum actione permaneamus, Vnde subiungit: Aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Recolendo, scilicet, bona, quæ nobis collata sunt à Domino, qui de tenebris transtulit nos in lucem veritatis, & cognitionis ipsius, propter quod ait: Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, vt filij lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate, & iustitia, & veritate. Imitari igitur debemus Dominum, cuius vita est nostra doctrina, propter quod ipse ait: Qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Et iterum: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet. Qui ergo contrarius est operibus eius, non verè credit in eum. Nam etsi confiteatur ore, negat opere. Qui autem dicit se in illo manere, debet, sicut ille ambulauit, ambulare. Qui enim filij sunt Abrahæ, opera faciunt Abrahæ illius, scilicet,

1.Ioan.1. Ioan.8. Gene.17. qui verè pater est excelsus: quia pater est multarum gentium per gratiam. Omnium autem tium pater est per creationem. Et quoniam vbi amor, ibi oculus: eius opera semper ante tis oculos habeamus, vt eisdem passibus, quantum possibile est humanæ fragilitati post

Cant.1. Num.21. Ephe.5. 1.Ioan.3. ambulemus, & post odorē vnguentorum eius curramus, opinionē & famā virtutum & rum eius frequenter recolendo corde, & imitando opere. Habeamus igitur serpentem contra morsus serpentum semper ante nos ad imitandum: & maximè, vt ambulemus in dilectione, sicut ipse dilexit nos. Sicut enim ipse animam suam posuit pro nobis, ita & nos ipso, & pro fratribus nostris debemus animas ponere. Ipse enim passus est pro nobis, relinquens

1.Pet.2. Rom.6. Isaiæ 2. Mich.4. Matth.16. Mar.8. nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius. Si enim complantati facti fuerimus similitudini mortis, simul & resurrectionis erimus. Ipse enim docet nos vias suas, vt ambulemus in eius, dicens: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Abneget, non solùm sua, sed suos: non solùm suos, sed se, proprias, scilicet, corporis voluptates: & insuper semetipsum, id est, proprias cordis volũtates: vt non propriam, sed Dei faciat voluntatem. Et quoniam vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas, ambulemus

De viis Domini in quibus ambulare debemus. Lucæ 6. Matth.11. Iere.6. ipsum in lumine veritatis rectè credendo & intelligendo, & in via misericordiæ bona do, secundum quod ipse in Euangelio ait: Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Et iterum: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Hæ sunt viæ rectæ, de Isaias: Semita iusti recta, rectus callis eorum ad ambulandum: Vt ergo ipsum in se & in bris eius imitari valeamus, stemus super vias, & interrogemus de semitis antiquis, quæ ab ipso Rabbi, vbi habitas? vbi cubas, in meridie? in feruore, scilicet, dilectionis, & cogni

cognitionis. Qui enim ipsum hoc modo sequitur, ignis ante eum præcedet, ignis, scilicet, spiri-
tus sancti ipsum illuminãdo, & inflammabit in circuitu inimicos eius, prauos motus, tam cor- *Cant.1.*
poris quàm cordis cõsumendo. Estote igitur imitatores Dei, & sitis filij charissimi, sicut verè
filij patrẽ imitantur, & ei assimilantur. Propter hoc autẽ creauit nos Deus ad imaginẽ & simi- *Quod debeamus Deo assimilari.*
litudinẽ suá. Ad imaginẽ, vt ei assimilemur in naturalibus, scilicet, in ratione & intellectu: Ad si-
militudinẽ, vt eũ imitemur in gratuitis, scilicet, in virtutibus & virtutũ operibus. Qui autẽ crea-
toris imaginẽ in se corrũpunt, & similitudinẽ derelinquũt, ab eo tanq̃ falsa & reproba moneta *De imagine & eius reformatione.*
abiiciũtur. Reformare igitur studeamus in nobis imaginẽ in Adã deformatã, vt sicut portauimus
imaginẽ terreni, portemus imaginẽ cœlestis. Sicut autẽ cera imprimitur sigillo, vt eius in se re- *1. Cor.15.*
cipiat imaginẽ, ita adhærere & imprimi debemus Deo, vt simus vnus spiritus cũ eo, & ipse im-
primatur tanq̃ sigillũ cordi nostro. Qui enim sic affectu cõiungitur Deo, quia in charitate ma- *1. Ioan.4.*
net, in Deo manet & Deus in eo, vt sit fons signatus, bulla totius Trinitatis sigillatus. Propter *Cant.4.*
hoc in Cant. ipse ait: Pone me vt signaculũ super cor tuũ, fortiter, scilicet, imprimẽdo, quia for-
tis est, vt mors dilectio. Quia sicut mors separat animá à corpore, ita mentẽ separat à carnali vo- *Cant.8.*
luptate, vt tanq̃ signaculũ Deus animę nostrę imprimatur. Sigillũ autẽ imprimitur ad imitatio-
nem & iugẽ memoriã, ad ornatũ & decorẽ, ad notitiã & secretorũ custodiã, ædificans amicos, *De sigilli impressione.*
& arcens aduersarios. Cùm autẽ interponitur amor lubentiũ rerum tanquã fonte perturbato
amittitur hęc Dei similitudo. Imago autẽ naturaliũ nõ penitus tollitur, sicut scriptũ est: In ima-
gine, id est, cum imagine pertransit homo. Deformatur autẽ & corrumpitur cùm denigratur
fumo superbiæ, cõputrescit fimo luxuriæ, quasi plumbea efficitur per auaritiã, ferrea per cordis *De imaginis deformatiõe, membrorum mutilatione.*
duritiã & obstinationẽ, cuprea per hypocrisim & simulationẽ. Deturpatur autẽ & quasi mem-
bris variis mutilatur per malam operationẽ. Manus frangitur, dum proximus percutitur. Pes
corrumpitur, dum ad malum curritur. Oculus eruitur, dum mulier ad concupiscendũ inspici-
tur. Nares præscinduntur, dum fœtor peccati nõ sentitur. Aures tolluntur, dum verbum veri- *Prouer.1.*
tatis nõ auditur, nec mandatis diuinis obeditur. Et ita miser homo velut truncus efficitur, ve- *Matth.5.*
lut idôlũ Dagon abscisso capite & manibus corruens in terrã. Corrupta autẽ imagine & amis-
sa Dei similitudine, assumit imaginẽ diaboli. Quãtò autẽ pluribus peccatis obligatur, tantò ex- *1. Reg.5.*
pressius diabolo assimilatur, & imitando diabolũ facit eum patrem suum, sicut ait Dominus in *De imagine diaboli, & quod peccator assimilatur illi.*
Euangelio: Vos ex patre diabolo estis. De turpitudine huius corruptæ & horribilis imaginis,
ait Ieremias: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus. Et iterũ ibidẽ: De-
nigrata est super carbones facies eorum. Hoc sigillo signatus est Cain, de quo dicitur in Gen. *Ioan.8.*
Posuit Dominus signum in Cain: vnde ipse egressus à Domino & assimilatus diabolo, abiit in *Tren.4.*
regionẽ dissimilitudinis, vagus & profugus super terrã, & tremorẽ habens capitis, in signũ tre- *Gen.4.*
moris mentis. Fugit enim impius nemine persequente. Timida est enim malitia: iustus autem
sicut leo confidens absq; terrore erit. Quot autem peccata miser homo cõmittit, quasi tot idô- *Prouer.28.*
la in templo, scilicet, diaboli, scilicet, in corde suo erigit. Et qui fuerat templũ spiritus sancti, fit *De idolis diaboli, & turpitudine illorũ.*
latrina diaboli: Et qui fuerat signaculũ similitudinis Dei in sapientia, & decore, & in delitiis Pa-
radisi, id est, sanctæ Ecclesiæ, ornatus lapidibus pretiosis, virtutũ nimirũ pulchritudine, fit signa- *Ezech.28.*
culũ ad eius similitudinẽ de cœlo corruentis in terrã. Turpis & deformis, fœdus & horribilis,
vt offendat oculos Domini, habẽs os hians per auaritiã, fœtidum per anhelitum, per infamiam, *De turpitudine peccatoris.*
& exempli mali corruptionem. Nasum prolixũ & tortum per indiscretionem. Oculos infla- *Leuit.21.*
tos per superbiam, lippos per luxuriam. Ventrem magnũ per gastrimargiam. Guttur amplum
& fœtidum, patens sicut sepulchrum mortuorum, per prauam locutionem. Linguam serpen-
tinam per detractionem. Pedes distortos per malam intentionem. Manus sanguinolentas per
prælia & homicidia, & humani sanguinis effusionem. Strumam in dorso per elationem. Meri-
tò ergo ita deformatur, qui relicta Dei imagine, dum diabolum in malis operibus imitatur, ei-
dem velut filius patri configuratur. Nos autem modis omnibus studeamus Dei imaginem in
nobis reformare: vt ipse reformet corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis
suæ. Ipse enim est speciosus forma præ filiis hominum. Vt igitur vultus eius illuminetur super
nos, & misereatur nostri, vt cum Propheta possimus dicere: Signatum est super nos lumen *Philip.3.*
vultus tui Domine, eius imagini conformemur. Vt ad eius imitationẽ aurei simus per sapien- *De pulchritudine hominis iusti.*
tiam: albi per castitatem: rubicundi per charitatem, vel sanguinis pro amore eius effusionem.
Nec desit in pictura imaginis nostræ color viridis, vt fructificemus semper per Dei gratiam, *De varietate colorum, & pictura imaginis.*
& bonam operationem: Hyacinthinus color per cœleste desiderium & cõtemplationem: Vio-
laceus autem per humilitatem & pœnitentiam. Sigillo autem Trinitatis impressi assimile-
mur Patri in potentia, tentationibus fortiter resistendo: Filio in sapientia æterna, transitoriis
præponendo: Spiritui sancto in dilectione & benignitate, Deum super omnia & proxi- *De sigillo trinitatis.*
mos sicut nosipsos diligendo. Hoc est enim quod Apostolus in hodierna Epistola dicit:
Estote imitatores Dei, & ambulate in dilectione, sicut & CHRISTVS dilexit nos, &
tradidit seipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. In nulla enim *De charitate & quod per eam assimilamur Deo.*
alia virtute homo assimilatur Deo, sicut in charitate. Ipse autem dilexit nos vsq; ad sangui-
nis effusionem, tradens seipsum hostiam in cruce, in odorem suauitatis. Verè odor suauis ex
igne passionis, & adipe & pinguedine supereminentis charitatis, qui de ara crucis, tanquam *De suauitatis odore.*
fumus aromatũ ascendit in conspectu Dei patris. Cùm enim esset Rex in accubitu suo, nardus *Apoc.8.* *Cant.1.*

sancta dedit odorem suum. Cùm esset Rex in accubitu crucis, fracto alabastro corporis, reple-
Matth.14. ta est domus Ecclesiæ ex odore vnguenti, & tanquã myrrha electa, quæ spõte stillat ex arbore,
Ioan.10. mors Christi, quã sponte suscepit, dedit suauitatẽ odoris. Nardus autẽ humida & calida, Christi
Eccle.24. charitatẽ signat, quæ tunc specialiter odorẽ dedit, quãdo passione attrita, serpẽs velut odore bo-
no, scilicet, dæmones effugauit, mundi fœtorẽ abstulit, fideles in vniuerso mundo recreauit &
Gen.27. cõfortauit, sicut scriptũ & prædictũ fuerat de ipso: Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui
benedixit Dominus. In passione autẽ specialiter odorẽ dedit. Res enim aromatica, quãtò ma-
gis tunditur & in puluerẽ redigitur, tantò efficatius odor eius sentitur, sicut dicitur in Cantic.
Cant.3. Quasi virga fumi ascẽdit ex aromatibus myrrhę, & thuris, & vniuersi pulueris pigmẽtarij. E co-
trariò autẽ, res fœtida, quãtò magis cõculcatur & cõteritur, tantò amplius fœtor ipsius percipi-
Eccle.9. tur. Vnde in Eccle. Mulier fornicaria, tanquã stercus in via cõculcabitur. Si ergo filij lucis sumus,
vt veræ luci Christo assimulemur, diabolũ qui Rex est tenebrarũ, nõ imitemur: fugiamus ope-
ra tenebrarũ, vt filij lucis, sicut in die honestè ambulemus, fugientes fornicationẽ & omnẽ im-
munditiã, auaritiã, turpiloquiũ, stultiloquiũ, & verba otiosa, & scurrilia. Propter quod Aposto-
lus subiungit: Fornicatio autẽ & omnis immunditia, & auaritia, nec nominetur in vobis. Non
solũ turpia operari, sed etiã de turpibus loqui prohibemur, ne mala suspitio in nobis loquendo
de talibus oriatur. Vnde B. Hieronymus ait: Caueto omnes suspitiones, & quicquid fingi po-
De fornicatione. test, ne fingatur, ante deuita. Fugiamus ergo fornicationẽ, quæ est soluti cum soluta, & omnẽ
aliã immunditiã, quę damnabiliter fieri habet quoties effunditur cum voluptate semẽ humanũ,
nisi cum propria vxore causa prolis procreandæ, vel fornicationis vitãdæ, vel vt sibi inuicẽ vir
& vxor debitũ reddant, vel in somnis ex humana fragilitate, quã nõ præcessit nimia & illicita
1.Cor.7. ciborũ impletio, vel morosa cogitationis delectatio: Fugiamus & immunditiã adulterij, quo
De adulterio & aliis immunditiis. fit torum alterius maculando, & mollitiei, quæ fit ab homine vel muliere cum solo diabolo se-
met coinquinando, & incestus, gradus cõsanguinitatis nõ obseruãdo: & super omnia vitij So-
domitici in sexu simili vel dissimili, cõtra naturã turpitudinẽ operando, sed & stuprũ cum vir-
Gal.5. ginibus, & sacrilegiũ cum monialibus, & aliis personis regularibus, caueamus. Qui enim talia
De incommodis ex luxuria prouenientibus. agunt, regnũ Dei nõ possidebunt. Per hæc enim Ecclesia Deo cõsecrata, maculatur & execra-
tur, anima meretrix diaboli, & corpus prostibulũ illius, & diabolus animæ adulter efficitur.
locis enim humẽtibus per luxuriã dormit, & requiescit diabolus, in his, scilicet, qui tanquã a-
Iob 40. effunduntur. Vnde in Genesi dicit Iacob: Ruben effusus es sicut aqua, nõ crescas, quia ascẽdi-
Gen.49. cubile patris tui, & maculasti stratum eius. Semper enim decrescit & ad interitũ tendit, qui p-
luxuriã effunditur: Christi templum destruit, & stratũ patris maculat animã, scilicet, in qua Chri-
stus quiescebat, per libidinẽ inquinando. Effunditur igitur per immunditiã libidinis, quicq-
De triplici circulo. boni cõtinebatur in vase cordis ruptis continentiæ circulis. Rumpitur autẽ circulus super
circa fauces, & fluit per immundã locutionem: Rumpitur circulus medius circa pectus, &
fluit per luxuriandi voluntatẽ: Rumpitur circulus inferior circa renes, & effluit per turpitu-
nem libidinis & malam operationẽ. Et ita effunditur miser homo velut aqua, dum omnem
ritualem liquorem amittit. Sentina autem sensualitatis perforata, ingreditur humor pesti-
De triplici cauteriis. cuius fœtor abominabilis ad nares Domini ascendit. Propter quod oportet vnum cauterium
circa renes, vt purgetur malus humor luxuriæ. Et aliud circa pectus, vt purgetur noxius hu-
cogitationis immundæ, & voluntatis prauæ. Sed & linguam aquis cõfessionis & orationis
bemus abluere, & sale sapientiæ confricare, vt purgetur à malo humore, praua, scilicet, volu-
tate. Quoniã autẽ viscosus est humor luxurię, nõ facilè purgatur, & idcirco magis est metuẽ-
Prouerb.6. & fugiẽdus, vt attentius excutiamus ignẽ luxuriæ à corde, quàm carbonem ignis à veste.
Quod luxuria fugiendo vincitur. lius autẽ fugatur dum fugitur: Cùm aliis vitiis luctari valemus, luxuriam autẽ facilius fugie-
do, quàm luctando superamus. Propter quod ait Apostolus: Fugite fornicationẽ. Magis autẽ
1.Cor.6. appropinquandum est igni ardenti, quàm iuuenculę mulieri: Propter speciẽ enim mulieris
Eccle.9. ti perierunt: nam sicut à vestimẽto procedit tinea, ita à muliere iniquitas viri. Sagena est
cor illius, vincula sunt manus eius: qui placet Deo effugiet eam, sicut in Ecclesiaste dicitur.
Eccle.7. est enim latrunculus qui Isboseth percussum in inguine interfecit: Hæc est Herodias, quę Io-
1.Regum 3. nem, id est, virũ iustũ frequenter occidi facit: Hæc est Dalida, quæ Samsonẽ in manu Phi-
Math.11. norũ, id est, dæmonũ, tradit: Hæc est Iezabel, quę Heliã fugere cõpellit: Hęc est Medusa, quæ
Mar.6. mines in lapides cõuertit. Non des igitur fornicariis animã tuã, quia teste Salomone, fouea
Luc.3. 3.Regum 19. funda est meretrix, fouea fœtida & immunda, ad quam sordes defluunt, & lutum in quo
Comparatio luxuriæ ad diuersas personas. delectantur. De quo in Psalmo dicitur: Vt lutum platearum delebo eos. De hoc ergo luto
stolus ait: Fornicatio & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut de-
sanctos. Luxuriæ, quæ pestis est carnis, auaritiã coniungit, quæ est pestis cordis. Sicut enim
Eccle.9. bido corpus maculat, ita auaritia mentem inquinat, & sordidum reddit animam. Sicut enim
Prouer.23. cunia sacculum in quo reponitur, inficit & deturpat, ita amor pecuniæ mentem auari corro-
Collatio luxuriæ ad auaritiam. dit & fœdat. Sicut insatiabilis est ignis luxurię, ita satiari non potest ignis auaritię. Hæ i-
guisugæ duæ filiæ diaboli, quæ semper dicunt: affer, affer. Luxuria incessanter, magis autẽ
Eccle.10. cessanter auaritia: Luxuriæ enim ætate senectutis, vel afflictione corporis aliquatenus
Prouerb.31. niri potest. Auaritia autem in senectute magis hominem infestat. Propterea Seneca ait:
De auaritia. la maior dementia vel miseria, quàm quantò minus restat viæ, tantò magis viaticum aug-
tare.

tare. Auarus enim nunquã implebitur pecunia. *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.* *Eccle.5.*
Sicut maior est fluuius, quantò plures in se fluuios recipit: & dum plura ligna apponuntur, ig- *Versus.* *Simile.*
nis semper magis crescit. Cor enim auari pertusum est hiatu auaritiæ, & ideo impleri non *Quod auaritia*
potest. Cor verò hominis, quia capax Dei est, toto mundo maius est, & idcirco pecunia im- *est insatiabilis*
pleri non potest. Et quoniam quælibet res quiescere nequit, donec ad locum sibi deputatum
venerit, ad quem naturaliter tendit: sicut ignis sursum & terra deorsum. Cor auari quãtò ma- *Quod in labo-*
gis amplexatur diuitias, tantò amplius laborat. Vnde Apostolus ait: Qui volunt diuites fie- *re et anxieta-*
ri, incidunt in tentationẽ, & in laqueum diaboli, & in desideria multa nociua & inutilia. Quan- *te sunt auari.*
tò autem saccus diuitiarum est maior, tantò asinus diaboli, id est, auarus, est infelicior. Asinus *Prouer.30.* *Simile.*
super dorsum, diues supra cor suum portat saccum. Vnde Isaias: Portantes super humeros iu-
mentorum diuitias suas, & super gibbum camelorum thesauros suos. Iumentum diaboli &
gibbus cameli, est cor auari. Quemadmodum autem qui febricitat, nunc calet, nunc alget: sic *Simile.*
auarus, nunc ardet hiando acquirendis, nunc friget ac tremit acquisita retinendo, & metuendo
ne perdat. Æstuat in acquirendo, trepidat in retinendo, languet in amittendo. Quid enim est *Simile.*
auarus, nisi bursa Principum, cellarium latronum, rixa parentum, sibilus omnium. Thesaurizat
enim & ignorat cui congregabit ea. Cùm enim interierit, non sumet omnia, nec descendet
cum eo gloria eius: sed transibit infelix ab ardore auaritiæ ad ardorem gehennæ, & qui nunc
gelu auaritię constringitur, infernali glacie sine fine cruciabitur. Ipsi enim peccatores & abun-
dantes in seculo obtinuerunt diuitias, & adiunctis manibus retinuerunt: habentes manus ad
dandum collectas, & ad accipiendum porrectas, cùm beatius sit dare quàm accipere. Beatus *Eccle.4.*
enim qui excutit manus suas ab omni munere. Infelix autem qui thesaurizat in terra, & igno- *Act.20.*
rat cui congregat diuitias suas: Miser qui aliorum sarcinis in huius seculi naufragio se onerat,
donec naui eius submersa ipse pereat: donec nudus egrediatur, sicut nudus ingressus est. Diui-
tiæ enim pręcedere nos possunt, sequi autem non possunt. Stultus est, qui in aliena platea mag- *Iob 1.*
na & sumptuosa ædificat ædificia. Non enim habemus hîc manentem ciuitatem. Auaritia au- *Eccle.5.*
tem idolorum seruitus ab Apostolo appellatur, & idololatriæ comparatur. Idololatria enim *Heb.13.*
est qui plus colit creaturam quàm creatorem, qui plus diligit nummum quàm Deum. Idolo- *Comparatio.*
latra est cuius Deus nummus est: sicut autẽ idololatra Dei honorificentiam vsurpat & sibi ven *Quod idolola-*
dicat, ita auarus res quas Deus vult seruire indigentibus, sibi vsurpat & recondit. Vnde paupe- *triæ cõpara-*
res, quorum bona ab ipsis iniustè detinentur, de eis in iudicio cõquerentur. Ipsi enim magis mu *tur auaritia.* *Simile.*
res in perticis, vestibus suis calefaciunt, quàm latera pauperũ: sicut autẽ idololatra spem ponit in
idolo frustrà, ita auarus in pecuniæ thesauris frustra cõfidit. Argentũ enim eius & aurũ, nõ pote
rit eũ liberare in die tribulationis. Sicut idololatra cultũ dæmonũ honorãdo amplificat, sic aua-
rus cumulũ pecunię amplificare nõ cessat, & tanquã hericius pomis siluestribus insipidis se one-
rat. Sicut idololatra exteriora diligẽter colit & exornat, de interioribus autẽ non curat: sic aua-
rus quãtò magis exteriora incolit, tantò interiora sua inculta relinquit. Sicut idololatra seruus
est dæmonum & idololatriæ, sic auarus est seruus nummorum & pecuniæ. Auarus enim æquè
indiget his quæ habet, sicut illis quæ non habet: Auarus etiam obolo indiget: Auaro nihil scele-
stius, qui etiam animã suam venalem habet. Rectè igitur auaritiam idololatriæ comparat Apo- *Eccle.10.*
stolus, vtraque enim Deo [illegible]titur auferre quod suum est. Hæc gloriam deitatis ne solus habeat,
illa res Dei, vt sola habeat. Sicut autem omnium malorũ causa extitit idololatria, ita omnium
malorum radix est auaritia. Ex hac enim tanquam ex altera hydra pullulant diuersa malefi- *De malis ex*
ciorum capita, vsura, scilicet, & rapina, furta, & simonia, periuria, & falsa testimonia, fraudes & *auaritia pro-*
homicidia. Propter quod Apostolus ait: Auaritia nec nominetur in vobis, aut turpitudo, aut *cedentibus.*
stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet. Quidam autem abstinent à turpitudine *1.Tim.6.*
operum, sed non à turpitudine verborum. Quoniam verò ex abundantia cordis os loquitur, fa- *De turpilo-*
cilè ad opus turpitudinis traheretur: vnde Apostolus ait: Omnis sermo malus ex ore vestro nõ *quio.* *Matth.12.*
procedat. Et Petrus in Epistola canonica: Si quis loquitur, quasi sermones Dei. Turpia enim & *Luc.6.*
mala colloquia bonos mores corrumpunt, & audientes incitant & præcipitant ad turpitudi- *Ephes.4.*
nem illicitæ voluptatis. Vnde in Psalmo: Dilexisti verba præcipitationis lingua dolosa, propte- *1.Pet.4.*
rea Deus destruet te in finem. Et Ieremias ait: Sagitta vulnerans est lingua eorum, dolum lo- *1.Cor.15.*
cuta est. Nisi autem os nostrum mundum custodiamus, orationem mundam Deo offerre non *Ierem.9.*
valemus. Ex ore enim fœtido in conspectu Dei fœtet oratio. Honestè igitur se habeat quęlibet
anima Christiana, tanquam Regis sponsa non inquinetur luto Pharaonis. Qui enim de
aliorũ immundiciis libenter loquitur, quasi luto alieno, more seruorũ Pharaonis inquinatur. *Exod.1.*
In porcis enim diaboli turpiloqui lepra primo loco cõsideratur in lingua, iuxta illud, Loquela
tua manifestũ te facit. Et ideo tanquã porci leprosi repræsentãtur. Vir enim patiens fluxũ se- *Matth.26.*
minis, scilicet, immunda verba seminãdo, eiicitur à castris. Non solũ autẽ à turpiloquio, sed in- *Num.5.*
super à stultiloquio seu vaniloquio nos admonet Apost. abstinere. De verbis enim otiosis in
die iudicij sumus reddituri rationem. Otiosum verò verbũ dicitur, quod sine alicuius vtilitate *De stultilo-*
vel necessitate profertur. Quicquid enim non ædificat audientes, in periculum vertitur lo- *quio vel ver-*
quentium, vt ait Hieronymus ad Fabiolam. Et in Ecclesiastico: Verba iustorum statera *bis otiosis.*
ponderabuntur. Huius stateræ duæ sunt lances, necessitas & vtilitas, aliter otiosa repu- *Eccle.21.*
tantur. Lingua enim data est, vt imperet vel admoneat bona, vt prohibeat mala, vt postulet *De multiplici vsu linguæ.*

necessaria, vt doceat quæ scit: interroget, quæ nescit, vt laudet Deũ, vt cõsoletur proximũ. Lo-
De discretione loquendi. quendũ est igitur cum magna discretione, vt verbũ prius veniat ad limam quàm ad linguam.
Eccles.28. Vnde in Eccles. Argentũ tuum & aurũ confla, & verbis tuis facito staterã, vt verba tua ponde-
habeãt, & argẽto eloquẽtiæ tuæ iungas aurũ sapiẽtię. Os enim vanũ est, quasi molendinũ palea-
Iud.12. rum. Multi enim sicut Effratæ, id est, cùm deberẽt se nominare Boleth, quod interpretatur spi-
1.Tim.4. ca, loco eius dicunt Theboleth, quod interpretatur spica paleæ. Hoc est quod Apost. ait: A veri-
tate auditũ auertẽtes, ad fabulas cõuertentur. Cùm de grano loqui deberẽt, de palea loquitur.
Io.3. Qui enim de terra est, de terra loquitur. Vnde Isa. Humiliaberis, de terra loqueris, erit quasi py-
Isa.29. tonis vox tua, & de humo eloquiũ tuũ visitabit. Et quoniã scriptũ est in Prouerb. Qui custo-
Prouer.13. & 21. dit os suũ, custodit animã suã. Et iterũ: Mors & vita in manibus linguæ: ponere debemus cu-
Item 18. stodiã ori nostro, & ostiũ circunstãtię labiis nostris. Vnde B. Gregorius ait: Sæpè dum ab os-
sis verbis nequaquã lingua cõpescitur, ad temeritatẽ stultæ increpationis effrenatur: Quia q-
Prouer.17. dimittit aquã, caput est iurgiorũ. Vaniloqui autẽ huius seculi, sunt quasi ranę Aegypti, quas ebu-
Exod.8. Simile. lit fluuius abundantiæ temporalis. De Samuële autẽ legitur, quod nullũ eius verbũ cecidit in
1. Reg.4. terrã. Lingua enim Eucharis, id est, bonæ gratiæ in bono homine abundabit, sicut in Ecclesi-
Eccles.6. citur. Non solũ autẽ stulta & inutilia verba nos vitare præcepit Apostolus, sed & scurrilia, quæ
De scurrilitate. nõ solũ otiosa sunt, sed plerunq; criminosa. Licèt à secularibus scurrilitas, curialitas quædã…
licet, iocularitas, quæ risum mouet, & ad rem nõ pertinet, licèt cum magno labore agatur…
multi quãdoq; dum irridentur verbis scurrilibus, scandalizãtur, & erubescentia cõfunduntur.
Prouerb.18. Vnde in Parab. Salomõ ait: Verba bilinguis, quasi simplicia, & ipsa perueniũt ad interiora ven-
Eccles.18. tris. Hi ergo histriones homines reprobi, quorũ Deus venter est, si quis nõ dederit in ore eo-
De histrionibus. quippiã, sanctificant super eum præliũ: si non fuerint saturati, non solum murmurabunt, sed…
Philip.3. apertas contumelias procedunt, quelibet in quemuis opprobria fingere sequi. A voce enim…
Mich.3. quelæ eorum, exardescet ignis: his adulantur, aliis maledicũt, aliis detrahunt, irrident, digito…
Ierem.11. tant. Propter quod Isa. ait: Si desieris digitũ tuum extendere, & loqui quod non prodest, ori-
Isa.58. tur in tenebris lux tua. Ergo qui digitos extendunt, proximos notantes & opprobrium a…
sus eos accipientes, in tenebris sunt, de quibus Apostolus ad Thessal. Denuntiamus vobis fr-
tres, in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante in-
dinatè. Et paulò pòst: Si quis non vult operari, nõ manducet. Audiuimus enim inter vos q-
dam ambulare inquietè, nihil operantes, sed curiose agentes. Huiusmodi enim pestilentes h-
Simile. mines eiiciendi sunt, sicut apes à se proiiciunt asilos, id est, muscas inutiles, quæ amisso acu-
operari nolunt, sed opera aliarũ consumunt. Paria enim sunt histrionibus, dare & dæmoni-
immolare. Ecce derisorem, vt ait Salomon, & exibit cum eo iurgium. Non minus enim
Prouer.22. turpe dare turpibus & laudari ob turpia. Vnde in Eccles. dicitur: Benefac humili, & ne dede-
Eccles.12. impio: da bono, & ne receperis peccatorem. Susurratori enim, vt dicitur in Ecclesiastico, od-
& inimicitiæ, & contumelia. Non solùm igitur honestè ambulare operando, sed insuper ho-
nestè loqui debemus, vt filij lucis simus, non filij tenebrarũ, vt nõ diabolo, sed Christo assi-
lemur: & sicut in die honestè ambulemus. Fuimus enim aliquando tenebræ per ignoran-
peccantes, nunc autem excusationem non habemus, quia sumus lux in Domino, per gra-
illuminati & iustificati, & ideo discretè & sanctè, tanquã filij lucis in hoc seculo conuersa-
Matth.12. bemus. Ex fructu siquidem arbor cognoscitur. Fructus enim lucis est in omni bonitate, q-
Luc.6. tum ad nos, & iustitia quo ad proximũ & veritate, vt omnia referamus ad Deum absq; …
latione & falsitate. Affectus enim tuus & finis operi tuo nomen imponit.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Lucam 11.

Luc.11. *Erat Iesus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum.*

Exod.25. Quod diuina scriptura & verbum Dei candelabro comparatur. LEGIMVS in Exodo, quod Dominus pręcepit fieri candelabrũ ductile de auro mu-
simo, in quo erãt hastile, calami, scyphi, sphærulę volubiles ac lilia, infusoria, emunct-
& extinctoria, & lampades seu lucernæ septem. Per candelabrarũ ex auro mundi-
diuina scriptura intelligitur, aurea per sapientiam, mundissima, non habens falsitatis adm-
nem, habens lucernas septẽ, quia septiformi spiritu declarata est vt nos illuminet: Ductilis
persecutionibus hęreticorũ & impiorũ hominũ dilatatur per exercitiũ in cordibus electo-
ductilis, quia variis expositionibus extẽditur. Hastile rectitudinẽ veritatis significat & …
dinẽ, ad quam diuina scriptura nos inuitat. Calamos habet in modũ nucis, quia vino sobrie-
mentes auditorum inebriat, habens amaritudinem in comminationibus, dulcedinem in
missionibus, fortitudinem in præceptorum & consiliorum adimpletione, sicut nux amari-
nem habet in cortice, fortitudinem in testa, dulcedinem in nucleo. Sphærulas habet volu-
quia diuinarum scripturarum prædicatio, nec prosperis, nec aduersis in sanctis retardat-
Sermo enim Dei non est alligatus. Lilia candor innocentiæ, quam in nobis operatur s-
scripturæ, vel præmia æternæ beatitudinis, quæ floribus vernat æternis, quam obser-
scripturarum assequimur, significant. Habet emunctoria superflua resecando. Extin-
ha-

hæreſes & peccata extinguendo: Infuſoria gratias ſpirituales infundendo: per doctrinam enim
ſcripturarum mala in cordibus auditorum extinguuntur, bona ſpiritualia infunduntur. De
hoc candelabro Zacharias Propheta ait: Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas *Zach.4.*
eius ſuper caput eius, & ſeptem lucernæ ſuper illud, & ſeptem infuſoria lucernis. Quæ poſſunt
intelligi, non ſolùm de Chriſto & Eccleſia, ſed inſuper de diuina ſcriptura, quæ tota aurea eſt
per ſenſum ſpiritualem: ſupra quam lampas eſſe dicitur, id eſt, Chriſtus, diuinam ſcripturam ex-
ponens & illuminans: Septem habet lucernas, quia ſeptiformi ſpiritu ſunt reſeratæ ſcripturæ:
Septem habet infuſoria, quia ſpiritu ſancto inſpiráte, ſcripta eſt lex diuina. Orate igitur Domi-
num, vt hodie hoc candelabro diuinæ ſcripturæ, mentes veſtras illuminare dignetur. Erat
Ieſus eiiciens dæmonium, & illud erat mutũ. Qui diſsipat ſepem, mordebit eum coluber. Do- *Eccle.10.*
minus noſter venerat in mundũ, vt ſepẽ diſsiparet peccatorũ, quã diabolus ædificauerat contra *Contra detra-*
Deũ. Coluber autẽ, id eſt, venenoſus Iudæorũ populus, inuidię ſtimulis agitatus, ipſum morde- *ctionem Iu-*
bat detrahẽdo & blaſphemãdo, & quantũ in ipſo erat infamãdo, & tanquã freneticus Medicũ *dæorum.*
ſuũ lacerando. De quibus Iſa. ait: Super quẽ luſiſtis? ſuper quem dilataſtis os, & ieciſtis linguã? *Iſa.57.*
Nunquid nõ vos eſtis filij ſceleſti, ſemen mendax? Scribæ enim & Phariſæi Dominũ irridebãt,
& dilatantes os ſuũ, ſuper eum iniquitatẽ in excelſo locuti ſunt. Videbãt mirabiles Chriſti ope-
rationes, & tanquam ſerpentes odore bono tabeſcebant. Vnde cùm Dominus dæmoniacum
mutum & cæcum curaſſet, ipſi blaſphemantes dicebant: In Beëlzebub Principe dæmoniorum *De blaſphe-*
eiicit dæmonia. Propter quod Dominus per Prophetam ait: Pro eo, vt me diligerent, detra- *mia Iudæorũ,*
hebant mihi, ego autem orabam. Multa enim beneficia populo Iudęorum exhibebat, docendo *quia malũ pro*
eos, infirmos eorum curando, dæmones ab eorum vexatione arcendo, mortuos ſuſcitãdo. Ipſi *bono reddebãt*
autẽ retribuebant ei mala pro bonis, & odiũ pro dilectione ſua, dicentes bonũ malũ, & malum
bonum. Vnde Iſaias: Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequã, filiis ſceleratis, *Iſa.1.*
dereliquerunt Dominũ, blaſphemauerunt ſanctũ Iſraël. Ipſi enim duræ ceruicis, collũ durũ fle-
ctere nolebãt, vt iugũ Chriſti ſuaue portarẽt, ſed gratiã Dei & eius maieſtatẽ impugnabãt: nec
ipſi de ſalute ſua curabãt, nec aliorũ ſalutẽ poterant ſuſtinere, propter quod induratũ eſt cor eo-
rũ, ſicut cor Pharaonis, qui filios Iſraël de Ægypto nõ permittebat exire. Hoc eſt peccatũ in ſpi
ritũ ſanctũ, aliorũ ſalutẽ per inuidiã & malitiã ſciẽter impugnare, & ſe ſpiritus ſancti gratiæ op *Exod.32.*
ponere. Hoc autẽ peccatũ irremiſsibile eſt, nullã habẽs cauſam remiſsionis ſibi annexã, cùm tan- *Matth.11.*
tum peccatũ in patrẽ & filiũ remiſsibile dicatur. Qui enim per infirmitatẽ peccat cõtra patrẽ, cui *De peccato in ſpiritũ ſanctũ*
attribuitur potentia: per ignorantiã cõtra filiũ, cui attribuitur ſapientia, facilius cõſequitur indul
gentiã, propter cauſas remiſsionis ſibi annexas fragilitatẽ, ſcilicet, & ignorantiã. Qui autem per
malitiã peccat cõtra ſpiritus ſancti benignitatẽ, impugnando diuinã gratiã, & aliorũ ex inuidia
impediendo ſalutẽ, exigente peccatorũ mole, ita cor eius aggrauatur & induratur, quod vix aut
nunquã à Domino viſitatur, ſed cum diabolo cor habens induratũ, moritur in peccatis ſuis, & *Exod.8.*
idcirco finaliter impœnitens decedit. Vnde peccatum blaſphemiæ eius, nec in hoc ſeculo, nec in
alio remittetur. Proptérea de huiuſmodi in epiſtola canonica beatus Ioannes dicit. Eſt peccatũ
ad mortẽ, non pro illo dico, vt roget quis. Et Apoſtolus ad Titum: Hęreticũ hominẽ poſt vnam *1.Ioan.5.*
& ſecundam correptionem deuita, ſciens quod ſubuerſus eſt, qui huiuſmodi eſt, & delinquit, *Titum 3.*
proprio iudicio condemnatus. Et ad Timoth. ait: Quomodo Ioannes & Mambres reſtite-
runt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati. homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Hi igitur *2.Ti.3.*
obſtinati homines, qui in peccatis ſuis finiũtur, ſiue per deſperationẽ credẽtes Chriſti mortẽ eſſe
inſufficientẽ, ſiue per præſumptionẽ credentes Chriſti paſsionẽ eſſe ſuperfluã in ſpiritum ſan-
ctum peccare dicũtur. Similiter & Phariſæi in malitia ſua obſtinati, Chriſti miracula videntes,
& ſpiritus ſancti gratiã impugnantes, Chriſto inuidentes, & ipſi detrahentes, qui nolebant in-
telligere, vt benè agerẽt, in ſpiritũ ſanctũ peccabant. Videntes autẽ ſigna plurima, & opera, quæ
nullus alius facere potuit, noluerunt dicere cum Nicodemo: Rabbi, ſcimus quia à Deo veniſti *Id.3.*
Magiſter. Nemo enim poteſt facere ſigna, quę tu facis, niſi fuerit Deus cum eo: ſed per malitiam, *Ioan.15.*
vel fortè aliqui per curioſitatẽ ſigna de cœlo petebant. Signa vtilitatis & miſericordiæ viderãt,
ſigna curioſitatis petebant, nõ vt crederent, ſed vt ipſum tentarẽt. Viderunt enim poſtmodum *Mar.8.*
ſigna de cœlo, Solem in paſsione obſcuratũ, & in die Pentecoſtes ſonũ de cœlo repente factum *De ſignis curioſitatis &*
audierunt, nec tamen credere noluerunt: Lazarũ etiã à mortuis ſuſcitatũ, cùm non poſſent tam *malitia Iu-*
aperto miraculo contradicere, occidere cogitauerunt. Generatio praua & adultera ex patre dia- *dæorum.*
bolo, cum quo fornicata eſt Synagoga, relicto primo viro, malitioſe ſignũ de cœlo quærebat. *Luc.23.*
Cæci videbant, claudi ambulabant, leproſi corã oculis eorũ mundabãtur, ſurdi audiebãt, mortui *Ioan 11.*
reſurgebant, pauperes euangelizantur. Dicebat eis Chriſtus: Et ſi mihi non vultis credere, ope- *Matth.12.*
ribus credite. Ipſi tamen non virtute diuina, ſed in Principe dæmoniorũ dicebant ipſum eiice- *Mar 11.* *Ioan.10.*
re dæmonia. Cùm tamẽ ipſe penitus cõtrarius eſſet dæmonibus, & opera eius operibus ſatanæ
eſſent cõtraria. Ipſe enim humilis, benignus, cupiẽs animas ſaluare: Ille ſuperbus, crudelis, cupiẽs *Quod opera Chriſti, operibus ſatanæ*
animas perdere: Ipſe prędicatione ſua fideles in vnũ corpus Eccleſię cõgregabat: Ille ab vnitate *ſunt cõtraria.*
Eccleſiæ diſpergere ſatagebat: Dominus noſter virtutes & bona opera in credentibus colliga-
bat: diabolus autẽ econtrariò diſpergebat & diſsipabat. Propterea Dominus ait: Qui nõ eſt me-
cum, aduerſum me eſt: & qui non colligit mecũ, diſpergit. Quaſi diceret: In nullo cõuenio cum *Quod Dominus cõgregat, & diabolus*
illo, cuius operibus malis cõtradico penitus. Quomodo ergo in virtute eius, ſicut falſo aſſeritis, *diſpergit.*

eiicio dæmonia? Non possumus concordes esse, quorum diuisa sunt opera, & voluntates contrariæ. Et quoniam non potest arbor mala fructus bonos facere, operibus debuerunt credere, non signa curiositatis de cœlo malitiose quærere, quibus ipsi possent contradicere, attribuentes ea qualitatibus & passionibus aëris, vel etiam spiritibus malignis, sicut legimus de magis Pharaonis, qui arte diabolica in Aegypto quædam faciebant signa. Habebant Scribæ & Pharisæi Moysen & Prophetas, qui de CHRISTO scripserant, ipsos audirent, sicut Dominus ait: Si crederetis Moysi, & mihi crederetis, de me enim ille scripsit. Quanti sunt hodie Iudæis similes, qui relicto scripturarum consilio, obseruant somnia & phantasticas visiones: & magis confidunt in somniis & signis, quàm in diuinis scripturis. Quoniam autem generatio mala & adultera domus exasperans, & adultera incredula signum de cœlo malitiose petebat: Dominus dedit ei signum in malum, & in retributionem, & in scandalum. Signum Ionæ Prophetæ, signum passionis, sepulturæ triduanæ & resurrectionis, signum mortis suæ, quam ipsi procurauerunt, per quam ipsi corruerunt: Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit & filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Signa petebant diuinitatis & gloriæ, quibus indigni erant: discipulis autem dedit Dominus signum de cœlo, quibus gloriam æternæ beatitudinis in monte figuraliter, & postea in die ascensionis veraciter ostendit: Iudæis autem incredulis de profundo non de sublimi, humanitatis & passionis, non gloriæ signum dedit, vt scirent se proximos esse subuersioni: sicut nuntiatum est Niniuitis, nisi de morte Christi pœniterent. Quanta autem semper fuerit Iudæorum malitia, ex hoc patet, quod cùm Isaias diceret Achas, vt peteret sibi signum ad vtilitatem, scilicet, ad consolationem suam, ipse præ iniquitate recusauit, excusans se superficialiter legis austeritate, quæ ait: Non tentabis Dominum Deum tuum, isti autem ac si non essent signa, quæ quotidie videbant, non sibi, sed in detrimentum suum signum de cœlo malitiose petebant. Ecce quanta peruersitas illius gentis, quæ Domino præcipiente signum petere noluit: nunc autem contra Dominum signum de cœlo petiit. Timuit Achas ne Deus glorificaretur in signo, & idola spernerentur: timebant isti, ne per signa, quæ Deus faciebat in terra, ei à populo crederetur: & talia signa petebant, quæ ipsum posse facere non credebant. Filij autem Iudæorum per exorcismos & adiurationes quasdam inuocato Dei nomine, eiiciebant dæmonia, nec alia faciebant signa: Iudæi tamen dæmoniorum expulsionem à filiis suis factam diuinæ virtuti non diabolicæ potestati ascribebant: quantò magis debuerant ascribere virtuti diuinæ, hoc quod Christus solo præcepto dæmonia exire compellebat, qui tot alia maiora signa coram ipsis faciebat: propter quod ipse ait: Filij vestri iudices vestri erunt, non potestate, sed comparatione, quia expulsionem illam non diabolo, sed Deo imputabant: vel filij vestri testes mei, Apostoli, scilicet, quibus non ita sicut Christo inuidebant, nec dæmonum expulsionem ab eis factam, dæmoniis ascribebant, iudices vestri erunt in iudicio. Nondum enim Apostoli contra Iudæorum malitiam prædicauerant, & ideo non eos sicut Christum persequebantur, nec in Beëlzebub dæmonia eiicere dicebant. Dominus autem ita sapienter eis respondit, vt muta fierent labia dolosa, & obstruerentur ora loquentium iniqua, dicens: Omne regnum in seipsum diuisum, desolabitur: & domus supra domum cadet: Si autem satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius? Et paulò pòst ait: Si in digito Dei eiicio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei: si satanas satanam expelleret, potestas malitiæ eius diu stare non posset, sed diuiso eius regno, fieret desolatio. Omne enim regnum in se diuisum, desolabitur: habitatoribus vacuabitur, in solitudinem redigetur, & in vastitate hostili, & domus corruet absque habitatore: Vel domus supra domum cadere dicitur, dum domus vna familiæ ab altera deprimitur. Et quoniam qui Dei veritatem impugnant, Babyloniæ ciues, & de diaboli regno sunt, innuit prædictos blasphemos regnum diabolicum, sicut ipsi asserebant, debere relinquere, nec cum pereuntibus eadem ruina inuolui. Quod si dæmon dæmonem non expellit, sicut rei veritas se habet, tunc falsum efficitur, quod ipsi dicebant, in Beëlzebub Christum eiicere dæmonia. Dæmones enim in malo à seinuicem non discordant, sed conueniunt de vanitate in idipsum, caudas habentes colligatas, sicut Samsonis vulpeculæ, & sese inuicem velut spinæ complectentes. Coruisci infernales sese inuicem comitantur, sicut volatilia ad sibi similia conueniunt, & pilosi clamat alter ad alterum, & velut vlulæ sibi respondent. Assumit immundus spiritus, cùm reperierit septem spiritus nequiores se: & facilè socios, qui secum currant in malum reperit. Non igitur satanas satanam expellit, propterea Dominus ait: Porrò si in digito Dei eiicio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei. Quia enim potestas diaboli incipit destrui, dum ego eiicio dæmonia virtute spiritus sancti, relinquite regnum eius, quoniam appropinquat regnum cœlorum. Citò nisi per vos steterit, perueniet in vos regnum Dei, quod patefactum est credentibus: vel regnum DEI, id est, iudiciaria potestas perueniet in vos, id est, perueniet, vt pro blasphemia vestra iudicemini: quoniam tanquam oues diaboli separabo vos ab ouibus meis. Sicut autem filius brachium patris dicitur, per quod omnia creauit, ita Spiritus sanctus DEI dicitur digitus, propter differentiam donorum, & diuisiones gratiarum. Non tamen minor est filio, licèt digitus minor sit brachio. Si enim, vt dicit Arrius, filius minor est patre, & spiritus sanctus minor vtroque, diuisum est regnum Trinitatis

Matth.7. Luc.11.

Exod.7. Luc.16.

Io.5.

Contra eos qui magis credunt illusionibus & somniis, quàm scripturis.

Deut.10.

De signo Ionæ Prophetæ.

Ionæ.3. Matth.12. Luc.11.

Ionæ.3.

Isa.7.

Qualiter Dominus responsione sua Iudæos confutauit.

Isa.1.& 6.

Altera pars argumentationis.

Iudic.15. Naum 1. Eccle.27. Isa 31. Matth.12. Luc.11.

Matth.4.

Quare spiritus sanctus digitus Dei dicitur.

Matth.25. Exod. 8. 1.Cor.12.

Obiectio cõtra Arrium.

nitatis, & ita non potest stare. Cùm igitur regnum Trinitatis sit æternum, patet æqualitas personarum: Regnum autem Iudæorum diuisum erat, dum enim Christus à lege promissus, à populo legis negatur, quasi regnum legis ab ipsis diuiditur, per quod innuit legis eorum appropinquare desolationem, imminente & appropinquante gratia lucis Euangelicæ, qua adueniente, cessare debuerunt vmbræ. Quod autem digito Dei nō in Beelzebub dæmonia eiicit, adhuc alia ratione ostendit, subiungens in eodem Euangelio: Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ posſidet. Quasi diceret: In nullo ei consentio, quem tanquam fortior impugno. Vnde ipse ait: Si autem fortior illo superueniens, vicerit eum: vniuersa eius arma aufert, in quibus confidebat, & spolia eius distribuet: Ipse enim Christus fortior Principe dæmoniorum, non cum illo concordi pace dæmonia eiecit, sicut calumniantur impij, sed eum fortiori potentia prostrauit. Diabolus autem in fortitudine magna ante Christi aduentum custodiebat atrium suum, id est, mundum in maligno positum. Ipse enim Princeps extitit huius mundi: Vel atrium vocat cor humanum, quod ipse tanquam proprium Palatium in pace posſidebat: Fortis autem erat ad nocendum nullo contradicente: duas habebat manus, vnam trahentem, aliam flagellantem. Fortis est diabolus, quia spiritus est & non caro, qui factus est, vt neminem timeret, nec est potestas super terram, quæ ei comparetur. Ipse enim est velut leo & vnicornis, ferus, scilicet, singularis per superbiam & arrogantiam. Vnde in Psalmo: Salua me ex ore leonum, & à cornibus vnicornium, id est, superborum, contra Deus se erigentium, humilitatem meam. Ipse fera pesſima, quæ deuorauit Ioseph per inuidiam: Ipse crudelis bestia, draco magnus rufus, quem vidit beatus Ioannes in Apocalypsi, habentem capita septem & cornua decem, & cauda sua traxit tertiam partem stellarum cœli, & misit eas in terram. Rufus est sanguine peccatorum inquinatus, habens capita septem, id est, septem criminalia peccata, vel vitiorum vniuersitatem. Cornua decem, propter decalogi transgresſionem. Cauda, id est, deceptionibus suis, quibus turpia per simulationem tetigit, vel amore terrenorum, quæ posteriora reputare debemus, trahit tertiam partem stellarum, id est, reprobos in Ecclesia, numero non merito, ad terrena conuertit & peruertit: Vna pars stellarum sunt perfecti in Ecclesia, secunda imperfecti, tertia reprobi. Ipse scorpius, de quo in Apocalypsi dicitur: Cruciatus eorum, vt cruciatus scorpij, dum, scilicet, latenter pungit & venena diffundit: Ipse bestia, quam in Apocalypsi Dominus ostendit Ioanni, quæ similis erat pardo, propter artes nocendi, & peccatorum varietatem. Et pedes eius sicut pedes vrsi, satellites, scilicet, Principum, ad malum currentes, quo pede more vrsorum terunt, dum pauperes conculcant & atterunt. Et os eius sicut os leonis, deuorans, scilicet, per violentiam, & fœtens per corruptionem exempli & infamiam. De fortitudine autem eius & crudelitate, dicit Dominus in Iob: In collo eius morabitur fortitudo. Per colli fortitudinem, diaboli elationem indomabilem & ministrorum eius, qui potentes sunt, violentiam ostendit. Et iterum: Reputabit quasi paleas ferrum, & quasi lignum putridum æs: Ferrum acuitur, vt aduersarius vulneratur. Verba duræ prædicationis per arrogantiam contemnit, & nisi fortior superueniens, adiuuet vires prædicatorum, igne malitiæ suæ quasi paleas consumit, & patientiam, constantiam, quæ per æs, quod durabile est, intelligitur, quasi lignum putridum in puluerem redigit. Propter quod Dominus in Iob subiungit: Non fugabit eum vir sagittarius. A reproborum enim cordibus prædicatorum sagitta non eiicit. Vnde iterum dicit: In stipula versi sunt ei lapides de fundo, authoritates, scilicet, diuinæ scripturæ, vel ipsi sancti fortes in Ecclesia, quos ipse ex præsumptione contemnit, & eorum fortitudinem, quasi stipulam reputans pro nihilo ducit. Et iterum de illo Dominus sic ait: Quasi stipulam æstimabit malleum, & deridebit vibrantem hastam. Malleum, id est, diuinæ percusſionis vindictam, dum semper peccata peccatis addit. Contemnit, & hastam vibrantem, id est, comminationes diuinas paruipendit. Habet igitur inimicus humani generis inæstimabilem fortitudinem, nisi refrenetur per maiorem potentiam. Ipse est velut Nemroth venator robustus coram Domino. Propter quod Propheta dicit: Et fortes quæsierunt animam meam. Non solùm autem fortis, sed ad nocendum armatus spiritualibus nequitiis & multimodis versutiis est, quibus impugnat genus humanum. Habet arcum & sagittas, galeam & hastam, gladium & scutum, loricam & ocreas, calcaria & equum. Vnde Psalmus de Domino ait: Ibi confregit potentias, arcum, scutum, gladium & bellum. Arcum habet fortis armatus, quo eminus percutit, dum per occultas insidias & dolos latentes, quasi à remotis incautos decipit. Ipsi enim peccatores, id est, dæmones intenderunt arcum, vt sagittent in obscuris, non solùm rectos corde, sed & immaculatum ipsum, scilicet, Christum, quod valde fuit amarum, dum ipsum machinabantur interficere, quem videbant mortuos suscitare. Vnde Ieremias: Extenderunt linguam suam, quasi arcum mendacij. Sagittas habet fortis armatus, verba, scilicet, malæ persuasionis & hæreticorum prædicationis, quibus simplicium corda vulnerat, & animas paruulorum necat. Vnde Isaias: Ecce ego suscitabo super vos Medos, qui argentum non quærant nec aurum velint, sed sagittis paruulos interficiant: Sagitta occulta percutit, quia vix deprehenditur, donec percusſit. Habet præterea galeam in capite, id est, elationis præeminentiam in mente. Hac galea primi parentes capita munierunt, dum peccatum suum superbè defendentes excusauerunt. Vnde Ezechiel:

De diuisione regni Iudæorum.

Alia ratione probat, quod non in Beelzebub dæmonia eiiciat.

De fortitudine diaboli & crudelitate eius.
Iob.14.

Iob 41.
Quod diabolus diuersis bestiis comparatur.
Gen.38.
Quod diabolus cōparatur draconi rufo.
Apoc.12.

Diabolus comparatur scorpioni et pardo

De pedibus et collo & ore diaboli.
Isa.59.
Iob 41.
De præsumptione diaboli

De armaturis diaboli.

De arcu diaboli.

Iere.9.
De sagittis diaboli.

Isa.13.

De galea diaboli.
Gen.3.

Viri bellatores tui clypeum & galeam suspenderunt in te pro ornatu suo; scilicet, vt per hypo-
Ezech.27. crisim seipsos excusarent. Et de Gog & Magog, & exercitu eorum, dicit Ezechiel, quod scu-
tati erant & galeati. Habet præterea fortis armatus loricam ferream, qua contra Deum mu-
De lorica diaboli. nitur, dum per obstinationem & cordis duritiam, nulla veritatis sagitta penetratur. Vnde
Apoc.9. de locustis dicit beatus Ioannes in Apocalypsi: Dentes earum sicut leonum erant, & habe-
bant loricas, sicut loricas ferreas. Dæmones locustas appellat, eò quod bona in homini-
De locustis & dentibus eorum. bus corrodunt & consumunt, & saltum habent deciduum, dum per elationem salientes
statim in pœnis corruunt. Dentes leonum, ferientes, scilicet, & laniantes, loricas habent fer-
reas, id est, duritiam obstinationis, vel sententias deceptionis, quibus contra veritatem mu-
niuntur, & per eas corda hæreticorum contra Ecclesiam accenduntur. Propter quod idem
Ioannes ait: Qui sedebant super equos, habebant loricas ferreas. Habet insuper hostis an-
De scuto diaboli. tiquus scutum contra Deum, quo se tegat, vanæ, scilicet, præsumptionis protectionem.
Iob 41. Vnde Dominus in Iob: Corpus illius quasi scuta fusilia, quæ, scilicet, diuersa sunt iacula, sed
Ezech.39. suo lapsu fragilia. Et Ezechiel de Gog & Magog ait: Egredientur habitatores de ciuitati-
bus Israël, & succendent, & comburent arma, clypeum, & hastam, arcum, & sagittas. Sancti
enim Apostoli & Apostolici viri, arma diabolica, Christi virtute, destruxerunt, sicut prædi-
xerat Dauid: Arcum conteret, & confringet arma, & scuta comburet igni. Arcus conteritur,
dum inimici insidiæ frustrantur: Arma confringuntur, dum illi nocendi & impugnādi potestas
aufertur: Scuta igne comburuntur, dum per spiritum sanctum eius machinationes & defen-
siones ad nihilum rediguntur: vel scuta diaboli, reprobi, scilicet, homines, qui se oppo-
De gladio diaboli. nunt veritati, igne gehennali cremabuntur. Habet etiam gladium humani generis inimi-
cus, quo cominus pugnat, sicut arcu & sagittis eminus nos infestat. Gladio igitur percutit,
dum apertè persequendo per se vel per tyrannorum sæuitiam nos impetit, sicut scriptum est:
Gladium euaginauerunt peccatores, intenderunt arcum suum: Gladium euaginauerunt,
apertè feriendo & persequendo: Intenderunt arcum occultè insidiando. Gladius eorum
intret in corda ipsorum, dum enim alios extra percutiunt, animas suas interius occidunt. De
hoc diaboli gladio iterum dicit Psalmus: Exacuerunt vt gladium linguas suas acutissimis
Dan.9. & veneficis verbis, sanctos & sanctum sanctorum impugnantes. Et Ezechiel ait: De-
Ezech.29. scenderunt ad infernum cum armis suis, & posuerunt gladios sub capitibus suis. Dæmones
Isa 14. enim cum armis impietatis suæ, de cœlo in terram corruerunt, confidentes in gladiis suis,
& illis tanquam puluinaribus innitentes, in malitia sua quiescentes, & sibi complacentes.
Eodem modo reprobi homines, qui in sua malitia gloriantur, gladiis malitiæ suæ innitun-
De hasta diaboli. tur. Non solùm gladium, sed & hastam habet inimicus, vt acumine calliditatis suæ corda
valeat penetrare. Vnde Dominus in Iob: Cùm apprehenderit eum gladius, resistere non pote-
rit, nec hasta, nec thorax. Hasta acumen callidi, talis thorax duritia obstinationis est. Vnde Mi-
Mich.4. cheas Propheta de huiusmodi hasta seu lancea ait: Concident gladios suos in vomeres, &
hastas suas in ligones. Relictis enim gladiis & hastis impugnationum & contumeliarum,
Ezech.37. ponent manum ad aratrum crucifixi. Et Ezechiel ait: Accipientes vniuersi hastam & clypeum,
hastam qua feriant, & clypeum quo se tegant. Habet etiam inimicus noster ocreas, ca-
De ocreis diaboli. gas, scilicet, ferreas, quibus munit pedes & tibias prauorum affectuum, vt fortiter curra
Isa.5. ad malum. Vnde Isaias: Non est deficiens nec laborans in eo, non dormitabit neque dor-
miet, nec soluetur cingulum renum eius, nec rumpetur corrigia calceamenti eius. Quasi dicat,
1.Pet.5. Semper vigilat, quasi leo circuens & quærens quem deuoret: fortiter ad malum currit, nun-
quam deficit. De membris autem eius dicit Ieremias: Factus est cursus eorum malus, & for-
titudo dissimilis. Quod de illis specialiter intelligitur, qui fortitudinem, quam habere debue-
Isa.5. runt ad bonum, conuertunt in malum, qui potentes sunt vt faciant malum. De quibus Isaias:
De calcaribus diaboli. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, viri fortes ad miscendam ebrietatem. Habet præ-
terea fortis armatus calcaria, quibus corda hominum stimulat ad mala. Hæc sunt motus
liciti & praua desideria. Calcaribus iræ & inuidiæ, stimulat ad opera crudelitatis: Calcari-
bus desideriorum carnalium ad opera voluptatis: Hoc stimulo pungebat Apostolum tentan-
1.Cor.12. do, nec tamen vulnerando, quia ipse non consensit. Vnde ipse ait: Ne magnitudo reuelatio-
num extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizet. Ha-
De equis diaboli. bet insuper equos suos miles iste infernalis, homines, scilicet, reprobos, quos ipse freno er-
posito in maxillis eorum, ducit ad libitum suum. Propterea propheta ait: Equum & ascen-
Exod.15. sorem proiecit in mare, id est, amaritudine pœnæ æternæ. Et Ieremias: Velociores ac-
Iere.4. equi illius. Reprobi enim homines plerunque velocius currunt ad malum, quàm aquilæ
Iere.8. est, boni & spirituales volent ad bonum. Et iterum ait: Omnes conuersi sunt ad cur-
sum, sicut equus impetu vadens ad prœlium. Et in Apocalypsi dicitur: Potestas equorum
Apoc.9. ore eorum, & in caudis eorum. In ore, mala persuadendo: In caudis, occultè decipiendo. In
per temporalia, quæ posterius habere debemus, homines secularibus deditos præcipitantes.
De pace malorum, & tribulationibus bonorum. Dum igitur fortis armatus atriū suum custodit, in pace sunt omnia, quę possidet. Deus autē
flagellat eos, de quibus nō curat: sed eos in tēporalibus pacē habere permittit. Ipse autē flagellat
Prouer.3. omnē filiū, quē recipit. Sed & inimicus noster magis tētat & flagellat recedētes ab ipso, eos a
Heb.12. qui sibi seruiunt, nō impugnat. Castra enim aliena nō sua propria solent Principes expugn

Qui autem diabolo consentiunt, eius impugnationes non sentiunt. Hi autem qui Deo adhærent, & diabolo repugnare nituntur, ab ipso magis impugnantur. Ipse enim lenonum more pulchriores animas magis concupiscit, & conatur eas deflorare, corrumpere, & ad interitum pertrahere. Anima autem hominis, est quasi castrum, propter quod pugna est, & mortale bellum inter Deum & hominem. Vnde cor nostrum omni custodia seruare debemus, tanquam castrum in terra inimicorum situm, quod vndique ab inimicis impugnatur. Principes autem magis diligunt fortiora castra, & Deus fortiora corda. Cùm autem diceret inimicus pax & securitas, superueniet ei repentinus interitus, superuenit fortior, cuius potentiæ nemo potest resistere.

1. Thes. 5.
Quod fortior superueniens fortem expugnauit.

Dominus fortis & potens: Dominus potens in prelio, qui apprehendit tribus digitis molem terræ, portatque omnia verbo virtutis suæ, qui humiliauit sicut vulneratum superbum: qui portas æreas confregit, cuius dextera magnificata est in fortitudine, cuius dextera percussit inimicum, & humiliauit calumniatorem. Arcus fortium superatus, & coram eo prociderunt Æthiopes. Vnde Isaias: Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes. Et iterum: Defecit, qui præualebat, consummatus est illusor. Et Dauid ait: Ibi confregit potentias, arcum, scutum, gladium, & bellum. Arcum, occultam persecutionem: Scutum, vanæ præsumptionis protectionem: Gladium, manifestam impugnationem: Bellum, omnimodam contradictionem.

Isaiæ 15.
Heb. 1.
1. Reg. 2.
Isa. 13. & 29.
De fortitudine Dei.

Superueniens igitur fortior, eum vicit, vniuersa eius arma abstulit, in quibus confidebat, & spolia eius distribuit. Fortior superuenit, arma mutauit: quia non est aliqua potestas, quæ congredi auderet cum ipso, si propria eius arma agnouisset. Si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Abstulit inimico vniuersa eius arma, callidissimas versutias, & artes nocendi annulauit, manum trahentem ei abscindens, manum autem flagellantem debilitans.

1. Cor. 2.

Spolia distribuit, quia captiuam ducens captiuitatem, dedit dona hominibus: quosdam fecit Apostolos, alios Prophetas, alios Euangelistas, aliis autem diuidens gratias, prout voluit. Vel spolia distribuit, id est, quinque sensus, quibus dominabatur diabolus virtutibus possidendos dedit. Vnde Isaias: Nunquam tolletur à forti præda, aut quod captum fuerit, à robusto saluum esse non poterit. Equidem captiuitas à forti tolletur, & quod ablatum fuerat, à robusto saluabitur.

De distributione spoliorum.
Ephe. 4.

Eiectus autem fortis armatus de domo sua, postquam expulsus à fortiore exierit, ab homine tabescit inuidia, succenditur ira, dolore affligitur, nouos dolos machinatur: damnum sibi illatum restaurare nititur, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem, & non inuenit. In locis autem humentibus, in fluxu, scilicet, carnalis voluptatis dormire dicitur, & requiescere spiritus immundus, & in secreto calami, id est, in corde hypocritarum, qui exterius nitidi sunt, interius autem vacui. Dormit spiritus vanitatis & falsitatis: Sub vmbra dormit, dum transitoria diligere facit spiritus auaritiæ & cupiditatis. In salicibus dormit, in cordibus, scilicet, infructuosis spiritus, scilicet, acediæ, & sterilitatis. In turbine & tempestate commoratur spiritus iræ & malignitatis. In sublime ponit nidum suum spiritus superbiæ & elationis, dum homines inaniter extollit in altum, vt lapsu grauiore ruant. Vnde Dominus de Behemoth in Iob ait: Sub vmbra dormit in secreto calami, in locis humentibus. Et Isaias ait: Ibi cubauit lamia & inuenit requiem sibi, & habuit foueam hericius. In corde luxurioso requiescit lamia, id est, diabolus, vultum habens fœmineum blandiendo, sed caudam bestialem, dum homines ducit ad stultum finem. In corde autem auari requiescit hericius, variis diuitiarum spinis circundatus.

De eiectione diaboli & eius reuersione.
Quod in locis humentibus & non in aridis requiescit diabolus, & de loco multiplici, atque multiplici spiritu.
Iob 40.
Isaiæ 33.
Quod diabolus comparatur lamiæ & hericio.
De bona ariditate.

Ambulat autem per loca arida & inaquosa circundendo, tentando & explorando, si posset introitum aliquem inuenire, & in eis requiescere: sed non inuenit requiem in cordibus aridis, ab omni carnali voluptate desiccatis. In quibus ieiuniis, vigiliis, & asperitate afflictionis pūgitur vt exeat, & stimulatur vt fugiat. In terra autem corporis deserta: dum non excolitur, eò quòd corpus ornatum, nihil est aliud quàm stercus inuolutum in terra inuia, quæ malignis spiritibus clausa est, ne requiem vel mansionem inueniāt in ea, in terra inaquosa, quæ malis humoribus est purgata, apparet homo Domino, cùm videtur à Deo vt videat Deum, & idcirco spiritus immundus locum non habet in illa. Vnde Dauid: In terra deserta, inuia, & inaquosa: sic in sancto apparui tibi. Hæc est bona siccitas, quæ consumit pinguedinem vitiorum, & superfluitatē malorum humorum: sicut boues macilentæ & tenues, quas vidit Pharao, vaccas pingues in palustribus pascentes consumpserunt. In hac siccitate sitit anima ad Deum fontem viuum. Anima verò pinguis & satiata conculcat fauum. Bonum est ergo congregare aquas in locum vnum, & cohibere fluxus carnalium desideriorum, vt appareat arida, & fructificet terra liberi arbitrij. Bonum est enim ouibus Christi siccis pabulis & sanis vti, vt amaritudine ieiuniorum, quasi absynthio arceantur ab anima, vermes mali desiderij & vitiorū. Ieiuniū enim in pane & aqua arcta est via, quę ducit ad cœlum.

Quod igitur agit serpens antiquus, mala bestia, hostis callidus, à domo sua eiectus. In locis aridis & inaquosis requiescere desiderat, sed ibi requiem non repperit. Ait igitur intra se: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Ad nouitios enim & nouiter conuersos, qui nundum experientia tentationum à Deo cauti sunt, nec adhuc humoris carnalis desiderij longis & crebris ieiuniis in se siccauerunt, reuerti desiderat, cùm sanctos & perfectos homines supplantare non valeat.

De machinatione diaboli volentis domum suam recuperare.

Et quoniam inuenit domum scopis mundatam & ornatam, & vacantem: assumit septem spiritus nequiores se, id est, septem vitia criminalia, vel vniuersitatem peccatorum. Septenarius enim numerus est perfectionis & vniuersitatis. Septimo enim die perfectis omnibus, requieuit Dominus ab vniuerso opere, quod patrauit. Nequiores sunt vltimi spi-

De nequitia septem spirituum, & de domo ornata & vacante.
Gene. 2.

Deteriora sunt posteriora prioribus. ritus quàm primi, quia omnia peccata dimissa, per iterationem peccati redeunt. Et quia iterata vulnera difficiliora sunt ad curandum, & morbus iteratus per recidiuum in maius periculum vertitur ægrotantium. Licet autem domus de qua exiit immundus spiritus, ornata sit, & scopis confessionis mundata: quia tamen inuenit animam otio & securitate torpentem, dum præsumit de noua conuersione, & ambulare negligit in timore, de ipsius recuperatione confidit, & idcirco maiorem exercitum contra illum colligit, vt ingressus habitet, & fiant nouissima hominis illius peiora prioribus. Melius enim esset ei viã veritatis nõ agnouisse, quã post agnitam retroire: quia seruus voluntatẽ Domini sui sciẽs & nõ faciẽs, vapulabit multis. Vnde Dominus in Euangelio: Ecce sanus factus es iam: noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Et cum vxore Loth retro aspiciens in lapidẽ cõuertitur, propter ingratitudinis peccatũ, quod maximum est apud Deum: Vel propter hypocrisim dicuntur fieri nouissima peiora prioribus, dum priora bona, quæ amicit, similare incipit. Simulata enim æquitas duplex est iniquitas. Qui igitur prius scopis baptismi, vel confessionis mundatus fuerat, reuertente immundo spiritu, deterior efficitur, quia simulatis virtutibus per hypocrisim exterius exornatur, & ita quem prius diabolus deuorando transglutiit, nunc ruinando atterit & consumit. Vnde in Iob de Behemoth dicitur: Fœnum quasi bos comedet, primò deuorando per peccatum, secundò ruminando per recidiuum, dum reuertitur homo velut canis ad vomitum. Non igitur torpeat homo securitate, quamdiu est in corpore, non de castitate præsumat, non de carne confidat. Dauid sanctus reconciliatus Sauli non est ausus credere se ei. Adam vt operaretur, positus est in loco voluptatis, & tu otio torpes in loco laboris? Et si dormis, perditio tamen tua non dormitat, sed veniet tibi quasi viator ægestas. In pigritiis enim, teste Salomone, humiliabitur contignatio, id est, virtutum ædificium, & in infirmitate manuum perstillabit domus. Quasi enim foramine otij, quicquid boni est in anima, dum modica negligit, paulatim decidit, & ita sicut calceus inueteratus, qui sæpè resarcitur, & sæpè rumpitur, & post multas rupturas deterior efficitur: & sicut torrens obstructus terra dum sæpè rumpitur ad reparandum, peior efficitur, ita vulnus animi iteratum difficilius curatur. Templum enim Domini ædificatum est in pace, sed reædificatum cum bello & difficultate. Et vas quod semel oleo completum fuit, ad vinum alios dicitur non valere. Et sublato fructu bonorum operum, non solùm defluunt folia bonorum verborum, sed tota arbor desiccatur: & fit miser homo velut vas luteum contritum, quod penitus conteritur, nec remanet testa ex eo in qua modicus ignis portari possit, vel paululum aquæ exhauriri. Quantò igitur peccator frequentius recidiuum incurrit, tantò lachrymas suas in conspectu Domini viliores reddit, & tantò difficilius potest reparari, quantò ab eo longius recedit. Semper igitur in timore & cautela salutem nostram operemur, vt non inueniat hostis noster domum nostram vacantem: & dum egressus fuerit, fiant nouissima nostra peiora prioribus. Licet autem Dominus generaliter per verba prædicta omnes nos instrueret: specialiter tamen propter Iudæos hæc dicebat, à quibus spiritus immundus exiit, dum eos de Ægypto eduxit, legem per Moysen eis dedit, & ambulauit inter gentes aridas & inaquosas, ab omni pinguedine spirituali, & humore gratiæ baptismalis vacuas. Postquam autem fide Christi à gentibus recepta, diabolus in eis requiem non inuenit: Iudæos quos reliquerat, repetiit. Inuenit enim eos vacantes, & à bono opere torpentes, quia iam DEVM & angelos hospites non habebant. Et tamen ornati erant exterius per hypocrisim, & inutiles Pharisæorum obseruationes, & quasi his scopis inutilibus exterius mundati, vel mundati erant à legalibus obseruantiis tanquam superfluis, & nihil proficientibus post gratiam Euangelicam. Ingressa autem dæmonum multitudine deteriores fuerunt, Christum blasphemando & occidendo, quàm fuissent primitus in Ægypto. Vos igitur fratres charissimi non sicut Iudæi blaphemi Christo repugnetis, vel eius gratiam impugnetis. Magis enim peccant, qui contemnunt iam iam regnantem in cœlis, quàm qui crucifixerunt ambulantem in terris. Non ipsum tentando signum petamus: sufficiat nobis signum salutiferæ crucis. Signum Thau in fronte cordis impressum habeamus, & in sanguine veri agni superliminare mentis & vtrumque postem, corporis, scilicet, & animæ intingamus. Non Christi miracula malitiose blasphemare debemus, sed magis reuereri, honorare, & admirari: quæ sicut visibiliter in conspectu Iudæorum olim faciebat in carne, ita quotidie spiritualiter & inuisibiliter ea operatur in mente dæmoniorum: curat, dum mentem à peccatis criminalibus purgat vt peccator non iam insaniat: sed peccata sua humiliter confitendo, infirmitatem suam agnoscat, vt possit dicere cum Propheta: Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Muto loquelam reddit, dum pœnitens, laudans, & confitens gratias ait. Cæcitatem expellit, dum ad cognitionem veritatis adducit. Erat enim dæmoniacus iste, quem curauit, non solùm mutus, sed insuper cæcus: vt Matthæus ait. Vnde simul tria miracula Dominus in vno homine fecit: & hæc tria quotidie in pœnitentibus operatur, dum expellit ab anima peccatis, & luce gratiæ infusa, vt Deum laudent, labia aperit, & ora resoluit. Simus fortes in Christo, & armati spiritualibus armis, custodientes atrium cordis. Si autem fortior superuenerit, si malignus spiritus nos tentauerit, si spiritus potestatis super nos ascenderit, locum nostrum non deseramus, ad Christum, qui fortior est omnibus inimicis nostris, confugiamus. Collocet lepusculus plebs inualida cubiculũ in petra, si eum canes infernales aggrediantur.

Margin notes: 2. Petri 2. Lucæ 11. Ioan. 5. Gene. 19. *De duritia ingratitudinis & hypocrisi.* Iob 40. *De mala securitate et otio.* 1. Reg. 27. Prouer. 6. Eccle. 10. Eccle. 19. 3. Reg. 6. Isaiæ 30. *Alia expositio prædictorũ de Iudæis & gentibus. De ariditate mala. De malo ornatu. Conclusio & recapitulatio.* Ezech. 9. *De signo thau.* Exod. 12. *De spirituali curatione dæmoniaci, muti & cæci. Quod diabolus fortis & fortior dicitur Dominus.* Eccle. 10. Prouer. 31.

aggrediatur. Petra enim quæ est Christus, refugiū est Herinaceis. Ipse enim in chamo & freno maxillas eorum confringet, vt non approximent ad nos. Cauete autem, ne ad domum, vnde exiuit: reuertatur lubricus hostis. Nolite locum dare diabolo, ne foramen aliquod in vobis reperiat. Cibum electum quærit, gulosus est, pinguia & delicata cibaria desiderat, arida autem fastidit, & non multum delectatur in illis, nec requiem inuenit in locis aridis, absque pinguedine charitatis. Non sufficit ei si absorbeat mare, nisi influat Iordanis in os eius. Domum scopis mundatam & ornatam libentius ingreditur. Attendite igitur, ne illam vacantem & incautam, & malè securam inueniat. Et quia nescit paterfamiliàs, qua hora fur venturus est domum suam aggressurus, semper vigilet & domum perfodi non sinat, ne fiant nouissima hominis illius peiora prioribus, & habitet ibi spiritus immundus, cum septem aliis spiritibus nequioribus se, id est, cum vniuersitate vitiorum, cum turba dæmonum sese perimentium, & certatim vnusquisque locum suum occupantium. Et propter hoc in huiusmodi locis aridis & inaquosis non inuenientium requiem, sed magis conflictum inter se & pugnam, dum quilibet sibi vult appropriare hospitium, & habitare in domum scopis satanæ exterius in superficie mundatam, dū miser homo vult iustus apparere, & de peccatis se excusare, & per hypocrisim simulatis virtutibus ornari desiderat, vel etiam appetitu seculari superfluo, & indumentis mundanæ vanitatis corpus suum exornat. Nolite ergo extollere in altum cornu vestrum, nolite loqui aduersus Deum iniquitatem, sicut Pharisæi: sed cum muliere Euangelica vocem extollamus in Christi laudem & matris eius: vt beatum confiteamur ventrem virginis, & vbera eius quę Christus suxit, vt sic hæretici confutentur, qui veram in Christo negant humanitatem, sicut Christo respondente: beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud, confutati sunt Pharisæi, qui verbum Dei nec audire, nec implere, sed magis blasphemare volebant. Nos autem verbum Dei audiamus fide: & custodiamus opere, vt eius perfrui mereamur beatitudine. Qui viuit & regnat, per omnia benedictus Deus in secula seculorum, Amen.

Ephes. 4.
Abacuc 1.
De bona pinguedine, & mala ariditate.
Matth 24.
Aliam rationem ostendit quare in locis aridis malignus spiritus non inuenit requiem.
De ornatu hypocrisis, & ornatu seculari.
De fine Euangelii, scilicet, de matris Christi laude, & de beatitudine audientium, & custodientium verbū Dei.

DOMINICA QVARTA THEMA SVMPTVM EX INTROITV MISSAE, QVI INCIPIT: Lætare Hierusalem.

Lætare Hierusalem & conuentum facite omnes qui diligitis eam: gaudete qui in tristitia fuistis, vt exultetis & satiemini ab vberibus consolationis vestræ. *Isaiæ 66.*

IN translatione nostra, in fine Isaiæ sic habetur: Lætamini cum Hierusalē, & exultate cum ea omnes qui diligitis eam. Gaudete cum ea gaudio vniuersi, qui lugebatis super eam, vt sugatis & repleamini ab vberibus consolationis eius, vt mulgeatis & delitiis affluatis, ab omnimoda gloria eius. In hac media quadragesimæ Dominica, quasi in meridie medietate dietæ nostræ peracta pater misericordiarum, & Deus totius consolationis & refectionis, ad quietem & gaudium, operarios suos (continuis laboribus eorum compatiens) quasi ad mensam quādam vocat, inuitatque. Ipse enim cognoscit figmentum nostrum, & fragilitatem nostram nō ignorat. Post laborem enim opus est recreatione. *Quod caret alterna requie, durabile non est.* Asinus fessus diuerticula quærit. Vt igitur rationabile sit obsequium nostrum, ne si dimiserit nos Dominus ieiunios, deficiamus in via, vt potus detur nobis in lachrymis, in mensura, ne quis nimis affligatur, & quasi sub pondere iumentum opprimatur. Rex qui creauit omnia in numero, pondere & mensura, post luctum ad consolationem, post tristitiam ad exultationem, post famem ad satietatem nos inuitat. Vnde in Leuitico præcepit, quod panes cocti in clibano & craticula, & sartagine oleo leniantur. Clibanum enim contritionis & laboris, & craticulam multiplicis persecutionis, & sartaginem, id est, zeli feruentis, frixuram absque oleo lætitię, & consolationis non possemus sustinere, nec panes hordeaceos & pungitiuos duros, & asperos absque piscibus, id est, suauitate gratiæ, qua pœnitentiæ austeritas temperatur, facilè possemus manducare. In arca enim Domini, non solùm virga disciplinæ & correptionis: sed & manna consolationis & refectionis continetur. Fessi enim & debiles sustentamento indigent, ne per indiscretionem corruant. Discretio enim non solùm est virtus, sed moderatrix, & auriga omnium aliarum virtutum. Dominus igitur hodie luctum nostrū conuertit in gaudiū, & sicut in Tobia dicitur: Post tēpestatem tranquillitatem facit, & post lachrymationem & fletum exultationē infundit, laborantes in deserto manna cœlestis gaudij reficit: vt hodie sub vmbra illius sedeamus, & cum ipso cubantes in meridie, post sex hebdomadas pręteritas, à principio septuagesimæ, quasi post sex horas diei, hodie cum ipso reficiantur animæ nostræ, & sicut adipe & pinguedine repleantur. Vnde ad gaudendum & exultandum multipliciter nos inuitat Dominus, dicens: Lætare Hierusalem, & conuentum facite omnes qui diligitis eam, vt tristitia vestra hodie conuertatur in gaudium. Lætare Hierusalem, dilata os cordis gaudendo, & ego adimplebo illud. Scriptum est enim: Os meum aperui, & attraxi spiritum. Inuitantur autem ciues Hierusalem ad gaudendum gaudio quadruplici: Vnde quatuor ponuntur verba ad gaudium pertinentia. Primò dicit: Lætare, secundò & tertiò: gaudete cum lætitia: quartò subiungit, vt exultetis. Prima exultatio pertinet

Quod officiū huius Dominicæ exultationis est.
2. Corin. 1.
Rom. 12.
Matth. 8.
Sapien. 11.
De triplici pane.
Leuit. 2.
Ioan. 6.
Heb. 9.
Hester 6.
Tob. 3.
Exod 46.
Cant. 2. 3.
Gen. 41.
De quadruplici gaudio.

ad gaudium creationis . Secunda ad gaudium recreationis . Tertia ad gaudium iustificationis.
Quarta ad gaudium æternæ remunerationis. Pro his enim quatuor bonis gaudere debemus in
Primum gaudium. Domino, cum laude & gratiarum actione . Prima gaudendi materia est , dum consideramus
priuilegium, & præeminentiam creationis nostræ. Ad imaginem enim, & similitudinem totius
trinitatis creati sumus, vt conformes simus, & consimiles nostro creatori. Spiritus enim ratio-
nalis simplex est, æternus & immortalis, quod pertinet ad potentiã patris. Ingenio præditus
ad inuestigandum, & inueniendum: memoria, ad retinendum: ratione ad discernendum: intel-
ctu ad cognoscendum & intelligendum , & ad contemplationem atque superiorum compre-
hensionem, quæ omnia ad filij sapientiam pertinere noscuntur . Habet præterea vim concu-
Isaiæ 7. scibilem ad bonum appetendum: vim irascibilem ad malum detestandum: liberum etiam ar-
trium, vt possit reprobare malum, & eligere bonum, vt eligendo consentiat bono, quod app-
tit, & malum, quod detestatur, respuat fugiendo: quæ omnia ad dilectionem, & spiritus sanc-
bonitatem pertinent . Quantum est gaudium esse filium Dei, & ei assimilari. Quanta laudis
exultationis materia, quod pro homine creauit omnia, orbem, scilicet, terrarum, & omnia q
Secundum gaudium. mundi ambitu continentur . Secunda gaudij materia, dum attendimus & recolimus modi
Hester. 5. recreationis, & redemptionis nostræ . Maius enim fuit vetera & attrita renouare & repara
quàm noua condere. Consideremus ergo vt gaudeamus quantum seruum dilexerit, qui vt
sum redimeret, filium morti tradidit: quantum honorauit seruum, qui vt ipsum sublimaret, t
Phil. 2. tum se humiliauit? Corpus autem humanum assumpsit, vt sicut secundum animam ad eius i
ginem creati sumus, ita secundum corpus humanum ei assimilaremur: vt qui pater noster ex
tit per creationem, frater noster fieret per carnis assumptionem . Quantus honor & quantu
gaudium inspicere naturam suam exaltatam super choros Angelorum , & ad dexteram al
Tertium gaudium. simi patris fratrem suum intueri residentem ? Tertius gaudij modus est, ex consideratione
stificationis nostræ, & spiritualium bonorum collatione. Ipse enim non solum redemit, sed
iustificauit & virtutibus exornauit: bona gratiæ tribuit nobis, sacramentorum medicinam c
tra variãs infirmitates exhibuit. Quãta est exultationis materia in baptismo purificari, & b
Apoc. 19. sinis vestibus indui, quæ sunt iustificationes sanctorum, sicut dicitur in Apocalypsi . Per pe
tentiam Deo reconsiliari & Christo incorporari, Christi corpore & sanguine refici, & pane
lesti satiari ? Quarta & supereminens exultandi materia est , ex consideratione cœlestis p
mij & retributionis æternæ , vbi satiabimur ab vberibus consolationis diuinæ. Vnde & n
gaudemus in spe, vt tandem exultemus in ipsa specie, & rei quam speramus fruitione. La
igitur Hierusalem attendendo bona creationis: gaudete cum lætitia, qui in tristitia fuistis,
tuendo bona recreationis & iustificationis, vt exultetis cogitando & sperando bona glori
tionis. Hac enim spe gaudentes facile sustinebimus momentaneos labores: quia non sunt c
Rom. 12. dignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Id enim q
Rom. 8. in præsenti, est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æ
2. Cor. 4. num gloriæ pondus operatur in nobis. Si enim compatimur, & conregnabimus. Vnde ad c
2. Tim. 2. solationem & releuationem hodiernæ dominicæ, officium ad lætandum & exultandum m
tipliciter exhortatur fideles, qui hucusque in mœrore & afflictione fuerunt. Ab initio enim
pruagesimæ suspendimus organa nostra, & cantica lętitię suppressimus. Hodie verò ad con
tionis remediũ, ne fatigemur animis nostris, & vt nõ deficiamus inter pressuras, gaudia g
Heb. 12. cumulantur, & Hierusalem frequẽter nobis ad memoriã reducitur. Hæc septimana septima
Mysterium huius hebdomadæ assignatur. post Dominicam septuagesimæ , & signat septimam ætatem, quæ est quiescentium post h
vitam, quę sex ætatibus consummatur: in qua post huius vitæ labores, quasi post crucem & s
sionem in sepulchro quietis, cum Domino pausabimus, vt tandem in octaua ætate in glori
De aurea rosa & musco & balsamo. surgamus. Hanc quietem hodie repræsentat Ecclesia, vt respiremus inter pressuras . Vnde c
suetudo est summi pontificis in ciuitate Romana, vt hodie rosam auream cum musco & b
Gene. 12. samo vniuerso populo ostendat, laboris sui pręmium eidem ad consolationem ante oculos
De multiplici flore. nendo, id est, Christum, qui per florem rosæ cum auro diuinitatis, & musco corporis & b
Cant. 2. mo animę rationalis designatur. Ipse enim pręmium nostrum erit. Vnde in Genesi Abrah
Gala. 6. ait: Ego ero merces tua magna nimis . Ipse enim est flos campi, id est, corona pugnanti
Eccle. 24. campo huius mundi. Flos autem thalami in cõscientia bona. Flos deserti in pœnitentibus
Quod Christus assimilatur rosæ. horti in claustralibus. Lilium conuallium in castris & humilibus. Rosa autem specialiter
tur in martyribus, & in his, qui feruore charitatis succensi, carnem suam crucifixerunt, cum
Alio modo designatur mysterium auri, musci & balsami. tiis & concupiscentiis. Rosa autem pulchra visu, suauis tactu, odore recreans, sapore cõfo
Christum signàt, qui verè rosa aurea est, nunquam marcẽs, semper recens, ardens & splen
Per aurum autem diuinitatem intelligimus in Christo. Per muscum qui ex carne cuiusdam
malis sumitur ex struma eius, vel vmbilico eius humanitatem . Sicut autem conceptus e
De rosa aurea, musco balsamo secũdum quod cõuenit sanctis. spiritu sancto & incarnatus, ita spiritus sancti coniunctione, velut balsami glutino, muscus
iungitur auro, id est, humanitas diuinitati in Christo . Non solùm autem in se, sed in mem
suis aurea rosa est Christus, & maximè in Prælatis, igne charitatis vel sanguine martyrij ru
Quod muscus vitæ actiuæ comparatur. tibus, & cœlesti sapientia fulgentibus, odore boni exempli recreantibus subditos suos. Mu
in sanctis vitam actiuam, quæ corpore exterius exercetur, significat . Sicut muscus ex co
Eccle. 24. sumitur animalis, odore musci cerebrum confortatur, sic exemplo sanctorum, dum bene

rius operantur, corda fidelium roborantur. Balsamum odoriferum est, à corruptione & fœtore corpora conseruat, omnibus liquoribus se subiicit, admixtum oleo oliuarum crisma conficit, penetratiuũ est, ex vitæ quadam velut gummi stillat. Hæc omnia contemplationi sanctorum conueniunt, qui corruptionem & fœtorem seculi fugientes, dum mundum pro Christo despiciunt, odorem bonum orando, meditando, & diuinas scripturas masticando in conspectu Dei emittunt. Abiectis autem pro Christo omnibus per humilitatem se subiiciunt, inferiores sese aliis reputantes, sicut scriptum est: Quantò maior es, humilia te in omnibus. Vndę Apostolus ad Corinthios: Cùm liber essem ex omnibus, omnium me seruum feci. Et iterum: Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus. Licet autem paruuos se reputent sancti, oleum tamen bonæ & serenæ conscientiæ, oleum iucunditatis & lætitiæ balsamo suo admiscent, vt chrismate spirituali inungãtur. Penetrant autem arcana cœlestia cõtemplando, & ex vinea cœlestis Paradisi, ex vite, quę Christus est, quasi stillas supernæ dulcedinis suscipiunt, ad refocillationem in æterna beatitudine, sicut adipe & pinguedine plenariè satiandi. Rosam igitur auream, id est, Christum, qui nostri laboris est præmium, & exempla sanctorum semper habeamus ante oculos, vt non deficiamus in hac via, sed magis confortemur in Domino, & gaudeamus in spe, donec plenè exultemus in specie. Vnde in hac septimana hebdomada septuagesimę repręsentatur gaudium, quod habuerunt filij Israël, dum in septimo anno septimæ decadis septuaginta annorum, quibus in captiuitate Babylonica fuerunt, licentiam redeundi in Hierusalem à Cyro rege obtinuerunt. Et nos Christo passo pro nobis, & per eius mortem romphea à Paradiso remota, & ostio iam aperto licentiam iam habemus redeundi in supernam Hierusalem, vt in septima ætate cum Christo in pace requiescamus. Et idcirco non solùm gaudere debemus, sed & cõuentum facere, sicut filij Israël qui diligebant Hierusalem, ad patriam suam reuerti desiderantes, congregati sunt in vnum, vt simul redeuntes ædificarent muros Hierusalem. Et nos vt reuertamur ad supernam patriam nostram, ita gaudeamus quod conuentum faciamus. Bonum est enim & iucundum habitare fratres in vnum. Non enim in Domino gaudere possunt, qui conuentum per dilectionem & fraternam charitatem non faciunt. Multitudinis enim credentium erat cor vnum & anima vna. Non ergo diuidamur per scismata vel hæreses, nec per ęmulationes vel contentiones, sed idipsum sapiamus, inuicem nos diligamus, alter alterius ad ędificationem spiritualis Hierusalem onera portemus, quasi in cuneum vnum contra inimicos nostros constringamur, ne diabolus introitum in nobis inueniat, sed simus inimicis nostris terribiles, vt castrorum acies ordinata, & conglobati in vnum constituamus diem solemnem in condensis. Qui enim vnanimiter pugnam aggrediuntur, victoriam de de facili consequentur. Vbi enim plura sunt fulcimenta, nõ est facilis ruina, & si ceciderit iustus non collidetur: quia Domino supponente manum suam, plures habet subleuantes: sicut non facilè sagitta frangitur, quę in eadem pharetra pluribus consociatur, quę absque vlla difficultate frangi potest per se, dum tenetur in manu, sine aliarum coniunctione. Lętare ergo Hierusalem, & conuentum facite omnes qui diligitis eam. Lætamini concorditer ciues supernę Hierusalem. Non est enim verum gaudium, neque locus veri sacrificij extra Hierusalem: nõ est verum gaudium, neque pax impiis Babyloniæ ciuibus: non est pax ossibus eorum à facie peccatorum suorum, qui ioculatorum more, & si aliquando exterius inaniter gaudeant, dum reuertuntur in domum propriam, gaudium eorum conuertitur in tristitiam. Nunquam enim peius habent quàm in domo sua, dum cruciantur in conscientia. Impij enim tanquam mare feruens & fluctuans, nunquam quiescunt, sed semper in tempestate & turbine, tanquam fluctus feri maris confusiones suas despumantes Babylonica confusione inuoluuntur. Licet enim lętentur, cùm malefecerint, & exultent in rebus pessimis, risus tamen eorum dolore miscebitur, & æterno luctu consummabitur: Panis eorum vertetur in fel: ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Gaudent in temporalibus, os cordis eorum inaniter dilatatur, inflantur, sed non implentur. Siliquas comedunt, sed non satiantur. Cithara & lira & vinum in conuiuiis eorum, & ad vocem psalterij canunt, & opus Domini non respiciunt: & idcirco in inferno sine fine vlulabunt. Vnde Ezechiel: Pro eo quod plausisti manu, & percussisti pede, & gauisa es ex toto affectu super terram Israël, idcirco extendam manum meam super te, & tradam te in direptionem. Propterea non ciues Babyloniæ, sed ciues Hierusalem ad lætitiam inuitantur illius, scilicet, Hierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, cuius pars adhuc militat in terris. Alia verò pars cum Domino triumpho potitur in cœlis. Dicitur enim Hierusalem, non solùm terrestris illa ciuitas, in qua Dominus morte sua nos redemit, sed quælibet iusti anima, in qua Deus inhabitat, & insuper congregatio fidelium adhuc in tabernaculo corporis militantium. Quarto etiam modo dicitur Hierusalem, quæ sursum est libera à pœna & culpa, quæ est mater nostra, Ecclesia triumphans, ciuitas bonorum, quæ non solùm est visio pacis, sed & possesio. Pacem autem quam hîc videmus, consideramus & desideramus, ibi possidebimus. Dominus enim huius militantis Hierusalem fines posuit pacem, quam obtinebimus post hanc vitam, quando exultantes satiabimur ab vberibus consolationis nostræ. Vbera consolationis præbet nobis in præsenti, inferior Hierusalem, Ecclesia, scilicet, militans. Vbera doctrinæ & gratię, verba lactis & mellis. Vbera doctrinæ Euangelicę, & internę dulcedinis in iucunditate cõtemplationis, vel vbera lactis doctrinam de humanis. Vbera mellis doctrinam de diuinis: vt butyrum &

De balsamo & eius proprietatibus quæ contemplatiuæ conueniunt.

Eccle. 3.
1. Cor. 9.

Aliud mysterium huius hebdomadæ.

De conuentu & bona congregatione.

Esaiæ 3.

De mala diuisione.
Actuum 4.
1. Cor. 1.
Gala. 5.
Rom. 12.
1. Reg. 30.
Iudi. 9.
Cant. 6.

De gaudio ciuium Hierusalem, quod Babyloniæ ciuibus non conuenit.
Isaiæ 57.
& 48.
Isaiæ 57.
Naum 1.
Iudi. 2.
De malo gaudio.
Parab. 2.
Iob 20.
Iob 21.
Lucæ 15.
Isaiæ 5.
Amos 6.
Isaiæ 65.
Ezech. 25.
De multiplici Hierusalem.

Gala. 4.

De multiplicibus vel vberibus Ecclesiæ militantis.

Isaiæ.7. tyrum & mel sugentes, ab vberibus duorum testamentorum, sciamus reprobare malum & eli-
gere bonum. Vel duo dicuntur vbera, propter fidem & bonos mores. Præbet prętcrea nobis
Cant.5. verba vini & lactis. Vnde in Canticis: Bibi vinum cum lacte meo, vinum charitatis cum lacte
puritatis & innocentiæ. Præbet etiam nobis duo vbera compassionis & congratulationis: Vel
duo dicuntur propter promissionem vitæ, quę nunc est, & futuræ. Vel vbera spiritus sancti
Gala.4. dona, & misericordiæ opera. Mater autem nostra superna Hierusalem præbet nobis duo vbe-
Isaiæ 61. *De vberibus* ra glorificationis animarum, & postmodum glorificationis corporum. In terra enim sua du-
Ecclesiæ tri- plicia possidebunt, & omnes domestici eius vestiti duplicibus, id est, duplici glorificatione cor-
umphantis. poris & animæ. Glorificatio spirituũ in duodecim beatitudinibus specialiter consistit. Quarum
Parab.31. *De duodecim* prima est lumen cognitionis. Ibi enim cognoscemus, sicut & cogniti sumus, quando videbi-
beatitudini- mus Deum facie ad faciem. Vnde Dominus per Ieremiam ait: Omnes cognoscent me à mini-
bus animæ. mo vsque ad maximum. Et in Euangelio: Hæc est vita æterna vt cognoscant te Deum verum,
1.Cor.13. *Prima lumen* & quem misisti Iesum Christum. Et Ioannes in canonica ait: Scimus, quia cùm apparuerit, si-
cognitionis. miles ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est: quando, scilicet, in libro vitæ legemus, &
Iere.31. erimus omnes docibiles Dei. Secunda beatitudo, feruor delectationis. Quantò enim magis
Ioan.17. eum cognoscimus, tantò ardentius diligemus: charitas enim, vt ait Apostolus, nunquam exci-
1.Ioan.3. *Secunda fer-* det, hîc inchoatur, ibi perficietur: quia ignis est in Sion, id est, in præsenti Ecclesia: sed erit ca-
uor dile- minus in Hierusalem, id est, in Ecclesia triumphante, sicut in Isaia dicitur. Et iterum: Quis
ctionis. *Ioan 6.* poterit habitare de vobis cum ardoribus sempiternis. Ignem deuorentem dicit, quia Deus
1.Cor.13. noster ignis consumens est. Et Daniël ait: Thronus eius sicut flamma ignis. Sancti enim in
Isaiæ 32. quibus residet Dominus, thronus eius dicuntur, qui flamma dilectionis succensi sunt. Vnde
Isaiæ 33. Isaias: Erit lux Israël in igne, & spiritus eius in flamma. Ipse enim amore suo inflammabit nos,
Deut.4. quando inebriabimur cum eo in meridie, id est, in charitatis ardore. Et in libro Sapientiæ:
Dan.7. Fideles in dilectione acquiescent, illi, scilicet, Deo. Idem enim velle & idem nolle, ea demum
Isaiæ 10. *Gene.44.* firma amicitia est. Inebriabuntur ab vbertate domus Domini præ dilectionis ardore. Tertia
Sapien.3. *Tulius in* beatitudo, iucunditas exultationis. Exultabunt enim sancti in gloria: lætabuntur in cubilibus
officiis. suis. Vnde beatus Petrus: Credentes exultabitis lætitia inenarrabili, reportantes finem fidei
Tertia iucun- *ditas exul-* vestræ salutem animarum. Inenarrabilis est, & incomprehensibilis hæc lætitia. Iuxta illud:
tationis. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus di-
1.Pet.1. gentibus se. Vnde Isaias: Secretum meum mihi, secretum meũ mihi. Illud enim, quod sancti in
Isaiæ 64. gaudio illo sentiunt, enarrare nequeunt. Hæc sunt arcana Dei, quæ non licet homini loqui. De
Isaiæ 24. hoc gaudio ait Isaias: Gaudium & lætitiam obtinebunt, & fugiet dolor, & gemitus. Fluminis
Isaiæ 45. *2.Cor.13.* enim impetus lætificabit ciuitatem Dei. In terra enim sua duplicia possidebunt, & lætitia sem-
Isaiæ 51. piterna erit eis, sicut Isaias ait. Et Dominus in Euangelio: Iterum videbo vos, & gaudebit cor
Isaiæ 35. *51 & 61.* vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Et Dauid ait: Sicut lętatium omnium habi-
Ioan.16. tatio est in te. Venient enim in Sion laudantes, & lætitia sempiterna super capita eorum, sicut
dicitur in Isaia. Et iterum: Ecce ego creo Hierusalem exultationem, & populum gaudium, &
Isaiæ 51.65. gaudebo in populo meo, & non audietur vox fletus vltra. Quarta beatitudo, tranquillitas
Quarta tran- *quillitas* pacis. Hęc est pax Dei, quę exuperat omnem sensum. In pace enim factus est locus eius, anima
pacis. scilicet, in qua Christus quiescit, quæ paradisus est delitiarum, thalamus Dei, palatium Christi,
Phil.4. *Isaiæ 66.* thronus Salomonis, lectus cœlestis sponsi. Vnde Isaias: Declinabo super eam, quasi fluuium pa-
cis. Et in libro Sapientiæ: Donum & pax electis Dei. Erit enim ibi, teste Isaia, Sabbatum
Isaiæ 66. ex sabbato æternæ pacis post sabbatum pectoris: quia Deus non dabit pacem, nisi super pa-
Isaiæ 58. cem. Et iterum: Et vocaberis sabbatum delicatum. Ibi enim caro non concupiscet aduersus
spiritum: non premet mundus, non insidiabitur, nec impugnabit diabolus. Vnde Micheas ait:
Mich.4. Non sumet gens aduersus gentem gladium, & non discent vltrà belligerare. Et Isaias: Quo-
Isaiæ 14. *Isaiæ 7. & 32.* modo cessauit exactor, quieuit tributum. In pace enim in id ipsum dormient & requiescent
Apoc.21. sedentes in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ & requie opulenta. Quinta bea-
Quinta, blan- *dimentum con-* titudo, blandimentum consolationis. Absterget enim Deus omnem lachrymam ab oculis
solationis. sanctorum. Vnde Isaias: Auferet Dominus omnem lachrymam ab omni facie, & fugiet do-
Isa.25.30.35. lor & gemitus. Et rursus: Plorans nequaquam plorabis. Et iterum: Quemadmodum ma-
ter consolatur filios suos, ita ego consolabor vos, & in Hierusalem consolabimini, in super-
na, scilicet, Hierusalem, quam redemit Dominus ab omni seruitute pœnæ & culpæ: sicut
Sexta fiducia Isaia dicitur: Consolatus est Dominus populum suum, redemit Hierusalem. Sexta beatitudo,
securitatis. fiducia securitatis. Erunt enim absque timore inimicorum, & sollicitudine, securi de
fęlicitatis æternitate: sicut reprobi, & damnati de sua desperabunt salute. Gaudium enim
Ioan.16. eorum nemo tollet ab eis. DOMINVS enim seras portarum Hierusalem confortauit:
& ipse fundauit eam in æternum, & non adiiciet vltra, vt pertranseat per eam incircum-
Isaiæ 52. cisus, & immundus. Potestas enim eius, vt Daniël Propheta ait: potestas æterna, quæ
Dan.7. non auferetur: & regnum eius, quod non corrumpetur. Vnde Ioël Propheta ait: Erit
Ioël.3. Hierusalem sancta, & alieni non transibunt per eam amplius. Et Naum Propheta: Ce-
Naum.1. lebra Iuda solennitates tuas, & redde DOMINO vota tua: quia non adiiciet vl-
tra vt pertranseat in te, Belial vniuersus interibit. Et Isaias ait: Non adiiciet vt pertranseat per
Apoc.2. tę incircuncisus & immundus. Et in Apocalypsi dicitur: Qui vicerit, non lædetur à morte se-
cunda.

da. Securi igitur de salute sua quiescent cum Domino, qui erit eis spes à turbine, & vmbraculum ab æstu, & erunt sicut vir, qui absconditur à vento, & celat se à tempestate, quemadmodum dicit Isaias: A vento, scilicet tentationum, à tempestate peccatorum, & cuiuslibet pœnæ. Et iterum de æterna securitate sic dicit: Tabernaculum erit in vmbraculum diei ab æstu, & in securitate & absconsione, à turbine & à pluuia. Dies seculi prosperitas, æstus terrena cupiditas, turbo secularis dignitas vel aduersitas, pluuia dissoluens & putrefaciens carnalis voluptas. In vrbe enim fortitudinis nostræ Sion, saluator ponetur murus & antemurale. Murus secundum humanitatem. Antemurale secundum diuinitatem. Sub cuius vmbra & refrigerio, sedentes ab omni culpa & pœna liberati securè quiescemus. Vnde Ioël: Et erit Hierusalem sancta, & alieni non transibunt per eam amplius. Et Isaias: Finitus est puluis, consummatus est miser, defecit qui conculcabat terram, id est, diabolus. Erunt igitur securi ab omni malo, & certi de bono suo. Vnde Isaias: Non faciet auolare Dominus à te vltra decorem tuum. Et iterum: Oculi tui videbũt Hierusalem ciuitatem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam tranferri poterit, nec auferentur claui eius in sempiternum. In hoc autem tabernaculo passer inuenit sibi domum & turtur nidum, vbi secretò reponat pullos suos, id est, merita bonorum operum. Septima beatitudo fraterna concordia & societatis iucunditas. Quanta erit iucunditas, quanta fęlicitas angelorum choris interesse, sanctorum cetibus aggregari, in splendoribus sanctorum, in consilio iustorum & congregatione, inter curiæ cęlestis senatores conuersari, quorum gloriam non minus diligemus quàm nostram: sicut mater non minus desiderat bonum filio suo, quàm sibi. Bona autem aliorum diligendo, nostra faciemus: & quod habebunt singuli, commune erit omnibus. Hanc autem iucundam sanctorum societatem quotidie à Domino petimus, dum orationem Dominicam dicimus. Oramus enim, vt regnum veniat ad regnum, dicentes: Adueniat regnum tuum, vt scilicet Ecclesia militans Ecclesiæ triumphanti societur, & epulemur cum fratribus nostris ad mensam patris nostri, vt restaurẽtur ruinæ angelorum: qui cum lucifero corruerunt, sicut de Domino Psalmus ait: Implebit ruinas, restaurando, scilicet, damnum reproborum spirituum, & in locis eorum animas electorum collocando: vt columbæ Domini sint in foraminibus petræ, & in cauernis maceriæ: vt impleant & restaurent cauernas & ruinas malignorum spirituum. Hanc autem reparationem sancti angeli desiderant, & propter hoc magnum est in cœlis gaudium, super vno peccatore, pœnitẽtiam agente. Sancti etiam qui sunt in gloria, quantò plures socios & amicos in suo recipiunt consortio, tantò maiorem habent gaudendi materiam, sicut scriptum est. Tunc videbis & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Vnde beatus Hieronymus: Cogita qualis est dies illa, cùm tibi Maria mater Domini choris occurret comitata virgineis: & post mare rubrũ subuerso cum exercitu Pharaone, tympanum tenens, pręcinet responsuris: Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est. Et Isaias ait: Lętabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe: Quando, scilicet, cogregantur ad ipsos manipuli sanctorum in horreo cœlesti reponendi: ipsi autem cum gaudio occurrent, dicentes: Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus innixa super dilectum suum. Octaua beatitudo, honor dignitatis. Omnes enim reges erunt cum Christo regnantes, & regales coronas in capitibus habentes. Aureæ coronæ super capita eorum, signo sanctitatis expressæ. Quantus honor super cœlos in throno sublimi residere, parem sanctis Angelis esse, creatorem suum in humana figura videre, sicut scriptum est: Et in carne mea videbo Deum saluatorem meum. Quanta dignitas filium esse summi Regis, fratrem esse Christi? Quantus honor quod anima sponsa est agni, sicut Isaias ait: Gaudebit sponsus super sponsam, & gaudebit super te Deus tuus. Quando, scilicet, dicetur ei, veni spõsa Christi, accipe coronam quam tibi Dominus præparauit inęternum. Vnde Dominus per Ozee: Sponsabo te mihi in sempiternum. Quantus honor vbi nemo contemnet alium, sed honore inuicem sese præuenient: tanquam fratres omnes pręeminebunt dignitate, absque vlla abiectione vel pudoris confusione. Sicut Isaias ait: Non confunderis, neque erubesces, neque enim te pudebit, quia confusionis adolescentię tuæ obliuisceris. Dabit eis Dominus, teste Isaia, coronã pro cinere. Coronam regiæ dignitatis & beatitudinis æternæ, pro cinere humilitatis & pœnitentiæ, sicut scriptum est: Gloria & honore coronasti eum Domine. Et iterum: Posuisti super caput eius, coronam de lapide pretioso, id est, Christo, qui est corona electorum suorum. Nona beatitudo, decor virtutum & sanctitatis pulchritudo. Virtutibus enim velut pretiosis lapidibus, exornabitur Regina, circundata varietate. Omnis lapis pretiosus operimentũ eius. Vnde in Apocalypsi beatus Ioannes ait: Fundamenta muri ciuitatis omni lapide pretioso ornata sunt, id est, sancti Apostoli & Martyres, & Apostolici viri, omnibus resplendent virtutibus. Et Dominus per Isaiam: Fundabo te in Saphyris, id est, in sanctis cœlesti contemplatione conspicuis. Ponam Iaspidem propugnacula tua, id est, sanctos nunquam mercentes, sed in viriditate gratiæ perpetuo consistentes, & portas tuas lapides sculptos. Sancti enim Prælati, qui per portas Hierusalem intelliguntur sculpti, sunt virtutibus & ornati sanctitate & moribus. Et in Apocalypsi dicitur: Vxor agni præparauit se, & datum est ei, vt cooperiat se byssino splendenti, & cãdido. Byssinum enim iustificationes sanctorum sunt. Et iterum: Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem, nouã descendentem de cœlo à Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo. Ornatam, scilicet, monilibus virtutum ad hono-

Isa. 4. 25. 32. Isaiæ 4. Isaiæ 26. Ioël. 4. Isaiæ 16. Septima iucunditas societatis. Chrysostomus ad Theodorũ. Matth. 6. Lucæ 15. Isaiæ 60. Hieronymus ad Eustochiũ. Isaiæ 9. Cant. 3. Octaua honor dignitatis. Eccle. 45. Iob 19. Isaiæ 62. Osee 2. Rom. 12. Isaiæ 54. Isaiæ 61. Nona pulchritudo sanctitatis. Ezech. 28. Apoc. 21. Isaiæ 54. Apoc. 19.

ad honorem viri sui. De hoc ornatu dicit Baruch: Exue te Hierusalem stola luctus, & indu
Baruch 4. *Tob. 10.*
decore & honore. Et Tobias ait: Portę Hierusalem ex sapphyro & smaragdo ędificabũtur
quæ sanctorum virtutes intelliguntur, qui ornati sine macula sunt ante thronum Dei. Vnde
minus per Psalmistam: Pulchritudo agri mecũ est. Ibi enim sunt rosæ charitatis, lilia virgini
tis, & castitatis, violæ humilitatis. Tot enim floribus chorus beatorum vernat, quot virtuti

De glorificatione gratuitorum.

choruscat. Virtutes enim gloriabuntur, & præmium suum quodammodo recipient, dum fin
debitum consequentur. Fidei enim succedet cognitio, spei fruitio. Charitas autem finem su
consequetur, dum illum, quem supra omnia desiderat, complectetur. Quatuor etiam virtu

De glorificatione cardinalium virtutũ.

cardinales, secundum alios vsus, quam sit in via, vt ait Augustinus, erunt in patria. Iustiti
nem suũ cõsequetur, dũ Deo perfectè subiicietur. Prudẽtia vt idẽ Augustin. ait: ibi erit sine
erroris periculo. Fortitudo sine molestia tolerandorũ malorum. Temperantia sine repugn
libidinum, vt prudẽtię ibi sit nullũ bonum Deo præponere vel æquare. Fortitudinis ei firm

Isaiæ 11.
Quod septem donis spiritus sancti exornabuntur.

cohęrere. Temperantiæ nullo defectu noxio delectari. Hęc Augustinus: Non solũ autẽ his
tutibus, sed & septẽ donis spiritus sancti, velut septẽ stellis animæ beatorum illuminabun
& velut septẽ riuis, ex vno fonte rigabuntur. Sicut enim timor Domini, sanctus perman
seculũ seculi, secundum vsum reuerentię, ita alia Dona spiritus sancti, secundũ varios vsus
ctionis & cognitionis, in seculũ seculi permanebũt. Vnde B. Ambrosius: Spiritus sanctus
nos breui satiamur, haustu, in illis cælestibus spiritibus redundantius videtur affluere, plen
ptẽ spiritualiũ virtutũ feruens meatu. Spiritu sapientiæ gustabimus & videbimus, quoni
uis est Dominus. Spiritu intellectus eius maiestatẽ cognoscemus. Spiritu consilij eius adm
bilia consilia & profunda iudicia perpendemus. Spiritu fortitudinis inseparabiliter ei ad
bimus. Spiritu scientiæ, Christi humanitatẽ & sanctorum gloriam attingemus, & inter
Dei, sanctè & honestè conuersari sciemus. Spiritus pietatis ad charitatis benignitatẽ, sicut

De glorificatione naturaliũ virtutum.

tus timoris ad Dei reuerentiam pertinebit. Naturales insuper virtutes ad ornatum & dec
animarum in eis resplendebunt, & quasi glorificatæ fines, ad quos tendunt, plenariè co
quentur. Ratio veritatis certitudinem absque errore vel dubitatione consequetur. In
ctus diuinitatis apprehensione & contemplatione perfruetur. Vis irascibilis ab omni
quod detestatur, prorsus elongabitur. Vis concupiscibilis, bonum quod appetit, consequ
Liberum arbitrium, bono cui assentit & quod eligit, delectabitur. Memoria sine obliui
omnium simul reminiscetur. His igitur ornatæ monilibus filiæ Hierusalem Regem in d
suo, ipsę virtutibus decoratæ videbunt, audituræ vocem sponsi, dicentis. Tota pulchra es

Isaiæ 33.
Decima, amœnitas habitationis.
Cant. 4.

mea, & macula nõ est in te. Decima beatitudo, amęnitas habitaculi: de quo Psalmus ait: Q
dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atriis Dom
Et iterum: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Et in E
gelio. In domo patris mei mãsiones multæ sunt. Et iterum. Vado parare vobis locum. Et b

Ioan. 10. *Phil. 2.* *Tob. 10.* *Apoc. 21.* *Ioël. 2.*

Agnes ad parentes suos ait, ostendens chorum Virginum iam cum Christo regnantium. C
gratulamini mihi & cõgaudete, quia cum his omnibus lucidas sedes accepi. Vnde Tobias
Hierusalem luce fulgida effulgebit. Et Ioannes in Apocalypsi: Ciuitas non eget Sole neq
na vt luceat in ea: nã claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Et Ioël Prop
Quasi hortus voluptatis terra eorum, coram eo, scilicet, terra promissionis terra delectabili

Aggæi 2.

radisus cęlestis. Gloriosa enim dicta sunt de te ciuitas Dei. De qua Aggęus Propheta ait:
gna erit gloria domus Domini, & ingens locus possessionis eius: de qua amplitudine dicit
uid: Melior est dies vna in atriis tuis super milia. Vndecima beatitudo, gratiarũ actio cum l

Vndecima, gratiarum actio cum laude creationis.
Isaiæ 61. *Isaiæ 51.* *Isaiæ 6.*

creatoris: beati enim qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt
minus enim, vt ait Isaias, reddet oleum gaudij pro luctu, & pallium laudis pro spiritu mœ
Et iterum: Gaudium & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis. Hæc est g
angelorum, sine intermissione Deum laudantium, & eius beneficia recolentium cum gr
rũ actione. Vnde Isaias: Seraphin clamabant alter ad alterum: Sanctus, sanctus, sanctus, D
nus exercituum: plena est omnis terra gloria eius. Hic est iubilus cordis, de quo scriptum

Apoc. 14.

Beatus populus qui scit iubilationem. Et in Apocalypsi de his qui cum mulieribus non
coinquinati: dicitur quod cãtabant canticũ nouũ, quod nullus potest alius cantare. Hoc e
dium, quod habent de integritate corporis & animæ, de conformitate quam habent cum C
sto & eius matre. Hoc gaudium tantum virgines habent, & inde Deum laudare non ce
Gloriabuntur ergo sancti in laudando ipsum, quem super omnia diligunt, & in eius laude

Isaiæ 60.
Duodecima, satietas sine fastidio, & delectatio fruitionis.
Isaiæ 1. 61. *Lucæ 14.* *Exod. 3.* *Gene. 27.*

per recentes erunt. Vnde Isaias: Occupabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio. D
decima beatitudo, satietas sine fastidio, scilicet, fruitionis delectatio. Ex prædictis enim be
tudinibus satiabitur anima, & variis delitiis affluens delectabitur. Vnde Isaias: Bona
comedetis, & delectabitur in crassitudine anima vestra. Beatus enim qui comedet
panem in regno Dei, qui gustabit & videbit, quoniam suauis est Dominus. Terra illa
lacte humanitatis CHRISTI & melle diuinitatis, in quibus spiritus beatorum ine
biliter delectantur, vt sit benedictio ipsorum in rore cœli, & pinguedine terræ, dum co
dunt & satiantur butyro humanitatis, & fruuntur melle diuinitatis. Satiabor, inquit, P
pheta, cum apparuerit gloria tua. Licèt autem omnibus sit idem præmium: licèt omnes e
dem recipiant denarium, id est, ipsum DEVM. Diuersæ tamen sunt fruitiones, & di

gradus seu fructus eiusdem præmij. Idem enim denarius, quibusdam est quasi argenteus, aliis aureus, secundum diuersitatem meritorum. Stella enim differt à stella in claritate, & eundem Solem intuendo, alij plus, alij minus delectantur. Hæc autem delectatio ineffabilis est, sicut Isaias ait: Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti diligentibus te. Et iterum: Verè tu es DEVS absconditus. Et in Apocalypsi dicitur: Vincenti dabo manna absconditum. Manna interpretatur, quid est hoc. Quia nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Hoc est conuiuium de quo Isaias ait: Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc conuiuium pinguium, conuiuium vindemiæ, pinguium medullatorum, vindemiç defœcatæ. Et Dauid ait: Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Beati autem qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt, sicut in Apocalypsi Ioannes ait. Et Psalmus: Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. His igitur quasi duodecim Paradisi fontibus hortus cœlestis irrigatur, & his velut duodecim pretiosis margaritis beatorum spirituum coronæ refulgent, quæ sunt, Cognitio sine errore, Dilectio sine rancore, Gaudium sine tristitia & mœrore, Consolatio sine pusillanimitate & desolatione, Pax sine perturbatione, Securitas sine timore, Societas sine discordia, Honor & dignitas sine abiectione & verecundia, Decor sine turpitudine, Loci amœnitas sine molestia, Laus Dei sine ingratitudine, Satietatis delectatio sine fastidio & amaritudine. Bonum esset nobis hîc esse, si cum Apostolo auderemus sermonem vsque ad mediam noctem pertrahere. Adhuc tamen aliquas stillas de tanto flumine haurire desideramus, de secunda stola, de dotibus, scilicet, corporum glorificandorum aliquantulum subiungamus. Erunt enim splendida, subtilia, agilia & impassibilia. Splendida sine obscuritate, Subtilia sine corpulentia & grossitudine, Agilia sine ponderositate & tarditate, Impassibilia sine corruptione & dissolutione. Fulgebunt enim iusti per claritatem, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent per agilitatem, & regnabit Dominus illorum in perpetuum, & ipsi regnabunt cum illo in æternum per impassibilitatem. Ipsi enim sicut Sol fulgebunt in regno Patris eorum, splendidi & impassibiles, sicut nulli Sol subiacet corruptioni. Hæc autem quatuor ostendit Dominus in se, dum adhuc esset in mortali corpore, Claritatem in monte, Subtilitatem in natiuitate, dum clauso vtero exiuit. Agilitatem, dum ambulauit super mare. Impassibilitatem in cœna, dum corpus suum dedit discipulis. Has quatuor dotes Dominus in Euangelio insinuat, dum ait: Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Mensuram bonam per claritatem: à bono enim bellus dicitur. Confertam, id est, plenam, absque defectu, Ecce impassibilitas. Coagitatam, Ecce agilitas. Supereffluentem, Ecce subtilitas penetratiua, cui nullum resistere poterit obstaculum. Et Apostolus ad Corinthios: Seminatur corpus in corruptione, surget in incorruptione, Ecce impassibilitas. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Ecce claritas, de qua Daniël: Qui docti fuerint, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates, scilicet, in splendoribus sanctorum. Assument enim pennas, sicut aquilæ. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Ecce agilitas. Assument enim pennas sicut aquilæ, current & non laborabunt: ambulabunt & non deficient, vt ait Isaias. Et Malachias ait: Egrediemini & salietis, sicut vitulus de armento. In momento enim transire poterunt ab Oriente in Occidentem. Erit enim velocitas sicut cogitationis. Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Ecce subtilitas, quam Dominus in corpore suo habuit, dum de clauso sepulchro exiit, & clausis ianuis ad discipulos introiuit. Vnde in Canticis: Quæ est ista, quæ ascendit per desertum tanquam virgula fumi? per quam gracilitatis subtilitas designatur. Et beatus Gregorius in Moralibus: Vniuscuiusque mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia non abscondet. Vnde in Apocalypsi Ioannes ait, quod ciuitas beata Hierusalem similis est vitro mundo. Præter has quatuor dotes habebunt glorificata alias quinque beatitudines, pulchritudinem, scilicet, sine deformitate, fortitudinem sine debilitate, sanitatem sine ægritudine, iuuentutem sine senectute, vitam sine morte. Non solùm autem pulchritudo ex claritate consideratur, sed insuper ex eleganti membrorum dispositione & coloris venustate. Nec enim colore carebunt, quorum etiam capilli numerati sunt: sicut Sol non solùm splendorem, sed & candorem habet, vt ad literam de ipsis intelligatur, quod de CHRISTO spiritualiter dicitur: Dilectus meus candidus & rubicundus, vt Nazarei Domini in æterna beatitudine candidiores niue sint, & ebore antiquo rubicundiores per coloris pulchritudinem. Lacte nitidiores per claritatis splendorem. Vnde ciuitas, quam vidit Ioannes, similis dicitur crystallo, propter splendorem & candorem. Aliæ quatuor per impassibilitatem innuuntur. Impassibilitas enim non solùm priuat omnem miseriam, sed ponit beatitudinem. Priuat debilitatem, innuit fortitudinem. Vnde Apostolus ait, quod resurgent in virum perfectum. Priuat ægritudinem, innuit sanitatem, quam petunt, dum oramus, dicentes: Concede nos Domine, perpetua mentis & corporis sanitate gaudere. Corpora enim sanctorum in summa temperantia complexionis, perpetua delectabuntur sanitate. Propter quod Ieremias ait: Sana me Domine, & sanabor, id est, sana me in spiritu, &

[Margin: I. Cor. 15. — Isa. 64. — Apoc. 2. — I. Cor. 2. — Isa. 25. — Apoc. 19. — Exod. 15. — Apoc. 21. — Breuis capitulatio prædictorum gaudiorum. — De glorificatione corporum & de quatuor dotibus eorum. — Sap. 3. — Matth. 13. — Matth. 17. — Marc. 9. — Luc. 9. — Luc. 2. — Luc. 6. — I. Cor. 15. — Dan. 12. — Isa. 40. — Malach. 3. — Ioan. 20. — Cant. 3. — Apoc. 21. — De aliis quinque beatitudinibus corporis. — De pulchritudine. — Luc. 12. — Cant. 5. — Thren. 4. — Apoc. 21. — De fortitudine. — Ephe. 4. — De sanitate. — Eccle 44. — Ierem. 17.]

Apoc.22. sanabor in corpore. Folia enim ligni vitæ, vt dicitur in Apocalypsi, erunt in sanitatem Gentium. Quia enim CHRISTI præcepta seruauerunt, perenni sanitate gaudebunt. *De iuuentute.* Priuat præterea senectutem, ponit iuuentutem. Vnde Isaias ait: Habitabit iuuenis cum virgine. *Isa.62.* Et Apostolus ait, quod omnes resurgemus in mensurã ætatis plenitudinis Christi. *Ephes.4.* Priuat mortem, ponit vitam æternam. Vnde in Euang. Omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum. *Ioan 11.* *De vita sine morte.* Et Apost. Absorpta est mors in victoria. Et in Apocal. Et mors vltrà non erit, neq; luctus, neq; clamor, neque dolor erit vltrà. *1.Cor.15.* *Apoc.21.* His ergo nouem beatitudinibus addita trium sensuum glorificatione, habebimus duodecim beatitudines corporis, sicut duodecim in animalibus esse prædiximus. *De glorificatione trium sensuum.* *De glorificatione visus.* Visus enim remunerabitur & glorificabitur, vt in oculis glorificatis Christi humanitatem videamus, & claritate cœlesti visu delectemur. Vnde Isaias: Ipsi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei nostri. Et iterum: Non erit ibi amplius Sol ad lucendum per diem, nec splendor Lunæ illuminabit te, sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam. Non enim indigebunt luce Solis, illuminati luce Christi. Et insuper quilibet sanctus fulgebit sicut Sol. Ecce quàm clara dies, vbi erunt tot Soles. Erit enim lux Lunæ sicut lux Solis: & lux Solis septempliciter, vt ait Isaias: & ita quilibet sanctus septies maiorem habebit claritatem, quàm Sol iste visibilis nunc habet. Habebit igitur visus gloriam suam in æterna beatitudine, tanta illuminatus claritate. *De glorificatione auditus, & laude vocali.* Sed & auditus nullo modo credendus est ibi fore otiosus, sed suam habebit glorificationem audiendo voces suauitatis, & consonantis iocunditatis, tanquam citharœdorum citharizantium in citharis suis. *Apoc.14.* Exultationes enim Dei in gutture eorum. Non solum enim laus mentalis, sed & vocalis ibi erit, vt reddamus Domino vitulos labiorum nostrorum. In voce enim exultationis & confessionis erit sonus epulantis, scilicet, gratiarum actio, & vox laudis. Vnde Tobias ait: Per vicos Hierusalem Alleluya, Alleluya, cantabitur. *Tob.10.* *Isa.65.* Et Isaias: Ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos præ contritione spiritus vlulabitis. *Isa.24.* Et iterum: Hi leuabunt vocem suam, atque laudabunt cùm glorificatus fuerit Dominus. In his ergo delectabitur auditus, vbi autem nulla erit dissonantia, ab auditione mala non timebit. *De glorificatione tactus.* Sed & tactus nequaquam priuabitur in beatitudine. Corpora enim glorificata, & palpare poterunt & palpari. Sicut enim secundum tactum, reprobi in inferno summè cruciabuntur, ita electi in gloria tactu gloriabuntur: nec aliqua corporalis voluptas in hoc mundo, minimæ delectationi, quæ in quolibet membro corporis glorificati erit, poterit comparari. Erunt quasi in summa Verni temporis temperantia, & non cadet super illos Sol, neque vllus æstus. *Apoc.7.* *Quæstio de odoratu & gustu, vtrum glorificãdi sint videtur hoc velle, sed non planè asserit.* Sed nunquid odoratus & gustus in præmio frustrabuntur? vel desinent ibi esse, cùm aliæ naturales potentiæ remaneant in æterna remuneratione? An suam odoratus habebit delectationem, cùm scriptum sit: Sancti tui Domine, florebunt sicut lilium, & sicut odor balsami erunt ante te. *Cant.4.* *De odoratu.* Et sicut fœtore reprobi in inferno cruciantur, ita ne sancti in gloria odoribus delectabunt, vt odor vestimentorum, id est, corporum omnia excedat aromata. Scio autem quod potens est Dominus absque naturali odore olfactus potentiam delectatione perfecta remunerare. *De gustu.* Gustus autem potentia, non erit ibi ad necessitatem, vel ad perditorum restitutionem. Non enim indigebunt nutrimento vel materiali cibo. An ibi erit ad delectationem, vt non priuetur sua remuneratione, sicut nec aliæ potentiæ? Si glorificatur visus, quid demeruit gustus? Scio enim quod non esurient amplius, neque sitient. *Apoc.7.* *Isa 65.* Vnde Isaias ait: Serui mei comedent, & vos esurietis: ecce serui mei bibent, & vos sitietis. Nunquid in inferno pœna respondebit culpæ, vt in gustu, in quo deliquerunt fame & siti crucientur? *Luc.16.* Sicut de diuite epulone legimus, qui guttam aquæ desiderans, siti aruit. Si igitur punitur gustus in reprobis, an glorificabitur in electis? Noui autem quam potens est Dominus, absque cibo materiali comparabilem delectationem conferre gustui, sicut multis contingit in oratione & deuotionis feruore, dulcedine quadam absque cibo delectari in corporali palato. *Quod omnibus prædictis simul nõ successiuè vel per partes delectabiliter afficiemur.* His autem prædictis omnibus æternæ beatitudinis delectationibus non successiuè, neque per partes, sicut in hoc seculo afficiemur, sed simul omnibus bonis abundabimus, & fruemur. *Cant 1.* Manducate ergo & bibite amici, & inebriamini charissimi. *Conclusio.* Exultemus & lætemur hodie, memores verborum istorum, vt sugentes hæc vbera cum gaudio, sustineamus in præsenti verbera: facilè enim transitorios labores contemnit, qui cor ad gaudia æterna erigit. Quod enim graue est in opere, teste Beato Gregorio, facile est inspecta remuneratione, dum consideramus gaudia Hierusalem ciuitatis supernæ: in qua semper cum Domino lætabimur, & delectabimur, & eius fruemur amplexibus, & erit nomen ciuitatis ex illa die Dominus ibidem, Amen. *Ezech.46.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Epistola.

Gal.4. *Scriptum est, quoniam Abraham duos filios habuit, vnum de ancilla, & vnum de libera. Galat.4.*

PLVRI-

PLVRES filios legimus Abraham habuisse, de his tamen duobus tantum mentionem facit Apostolus propter Allegoriam & moralem instructionem. Per filium enim ancillæ, signantur reprobi, qui non consequentur hæreditatem: Per filium verò liberæ, designantur electi, hæredes Dei, cohæredes autem CHRISTI.

De filiis ancillæ, & liberæ.

Rom. 8. *Iere. 15.* *Ezech. 27.* *Cant. 2.*

Intendit enim Apostolus hodierna Epistola separare pretiosum à vili, inter sacrum & prophanum facere distantiam, separans granum à palea, lilium à spinis, vinum ab acinis, oleum ab amurca. Ostendit siquidem differentiam inter ciues Hierusalem & ciues Babyloniæ, inter electos & reprobos, inter bonos & malos, inter liberos & seruos, inter eos, qui ad nouum testamentum, & inter eos, qui ad vetus testamentum pertinent.

Multiplex differentia inter electos & reprobos assignatur.

Sumpta occasione ex Galatis, qui errantes simul in boue & asino, & vineam suam altero semente, & agrum suum diuerso semine seminantes, vetustatem legis cum nouitate Euangelij, & cæremonialia tempore gratiæ obseruare volebant: vt ergo eos ab hoc errore reuocet, ostendit differentiam inter nouum & vetus testamentum.

Deut. 22. *Leuit. 19.*

Vetus enim testamentum, quod per Agar ancillam Abrahæ designatur, generat filios in seruitute. Seruos, non liberos, terrena diligentes, pro temporalibus seruientes, timore pœnæ, non amore iustitiæ, manum, non animum cohibentes. Nouum verò testamentum, quod per Saram in hoc loco intelligitur, generat filios non carnali generatione, sed per gratiam & diuinę vocationis electionem, sicut Sara contra carnis naturam, in senectute sua peperit Isaac per repromissionem. Hi sunt filij liberæ, filij matris nostræ supernæ Hierusalem, qui seruiunt amore non seruili timore, pro æterna hæreditate, non temporalium cupiditate.

De veteri & nouo Testamento, & de his quæ ad nouum Testamentum, & de illis quæ ad vetus pertinent.

Reprobi autem filij, Agar dicuntur, quæ interpretatur alienatio, quia ab æterna hæreditate alienantur. Non enim est hæres filius ancillæ cum filio liberæ: sed eiicitur ancilla cum filiis eius, qui, scilicet, serui sunt, & tantum spe transitoriæ prosperitatis seruiunt. Seruus autem non manet in domo in æternum. Non enim filij carnis, sed promissionis æstimantur in semine. Filij enim alieni inueterati sunt.

Gen. 21. *Ioan. 8.* *Rom. 9.*

Sara enim quæ interpretatur gratia, Ecclesiam signat, quæ per gratiam in libertate populum Christianum generat, filios, scilicet, adoptionis, ad nouum testamentum pertinentes, quod non temporalia, sed æterna promittit. Vnde & in terra promissionis datum est, quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem. Vetus autem testamentum datum est in Arabia, in monte Syna, vbi Iudæi alieni & serui fuerunt, quia vetus testamentum seruos pariebat, populum Iudaicum seruituti obnoxium, & labori carnalium obseruantiarum. Arabia enim humilis vel afflictio interpretatur. In monte autem illo datum est, vt per hoc insinuaretur superbia Iudæorum, qui de lege superbiebant, & alios contemnebant. Qui mons, vt ait Apostolus, coniunctus est ei, quæ nunc est Hierusalem, & seruit cum filiis suis, quia carnalis populus Iudæorum pro temporalibus seruiens, veteri testamento, quod terrena promittebat, assimilatur.

De Ismaële quod benè reprobi per ipsum designantur.

Omnes igitur reprobi, ad vetus pertinent testamentum, qui benè per Ismaël filium Agar designatur, qui fuit homo ferus: manus enim eius contra omnes, vagus, sagittarius, & venator.

Gen. 16.

Reprobi enim non solùm aliis, sed sibi crudeliores sunt, dum animas suas interficiunt. Manus eorum non solùm bonos impugnant, sed à seinuicem discordantes, nunquam pacem habere possunt: vagi mente & cogitatione, instabiles & inconstantes.

De ferocitate reproborum. *Matth. 11.* *Luc. 7.*

Arundo vento agitata, tanquam stipula, quæ à vento rapitur, tanquam puluis, quem proiicit ventus à facie terræ. Exterioribus dediti, temporalium venatores, sagittis detractionis, & peruersæ locutionis, vel callidæ deceptionis alios impugnantes. Sapientes in terrenis, in spiritualibus cæcutientes.

De inconstantia reproborũ. *Baruch 3.*

Vnde Baruch filij Agar, qui exquisierunt prudentiam, quæ de terra est negotiatores, viam autem sapientiæ non sciuerunt. Similiter & Iudæi filij ancillæ, id est, Synagogæ, hodie velut Ismaël, vagi sunt, & vbique dispersi, crudeles DEO & hominibus odibiles, & bonis omnibus contrarij, sagittas habentes toxicatas, vt fidem Christianorum impugnent, sepulchrum patens & fœtidum est guttur eorum, linguis suis dolose agunt, dum quotidie in Synagogis suis CHRISTVM maledicunt.

De venatione reproborum, & de sagittis eorum.

Quod Iudæi specialiter Ismaëli assimilantur.

Dedit autem Abraham Isaac cuncta quę possederat: Filiis autem concubinarum largitus est munera, & separauit eos ab Isaac filio suo. Reprobis enim confert DEVS bona temporalia & dotes naturalium, sed non recipiuntur in sortem Isaac, nec in hæreditatem æternam. Electis autem suis dat DEVS cuncta, quæ possidet: omnia enim eis seruiunt, & cooperantur eis in bonum. Timentes autem DOMINVM non deficient omni bono.

De possessione bonorũ & malorum. *Gen. 25.*

Ea verò quæ filiis concubinarum tribuit, non reputantur in possessionem Abrahæ. Non enim vera est possessio, nisi spiritualium, & immortalium bonorum. Vnde & si arca vento vel aëre sit plena, dicitur tamen, nihil est in arca, & vesica non plena, sed inflata reputatur.

De Agar & eius afflictione. *Gen. 16.*

Agar superbiente, dixit Abraham Saræ: Vtere ea sicut vis. Licèt enim contra Christianum populum Iudæi malitiose attollantur, nos tamen ad commodum nostrum vtimur eis: ipsi enim capsarij nostri sunt. Ex libris enim eorum fidem nostram de CHRISTO asserimus & confirmamus: & legalibus abolitis CHRISTI veritas dominatur, & obtinet principatum, Iudæis non valentibus repugnare. Sed & boni malis vtuntur ad vtilitatem suam, dum eis retribuunt bonum pro malis, & per ipsos patientia bonorum exercetur, iuxta illud Salomonis: Qui stultus est, seruiet sapienti.

Parab. 11.

Agar multipliciter afflicta fugit à facie Saræ: & Iudæi multipliciter afflicti post mortem Christi, fugiunt à facie gratiæ. Similiter & carnales homines, qui noluerunt intelligere, vt be-

De fuga Agar & eius reuersione.

vt benè agerent, nec iugo Christi collum suum humiliter subiicere, nec onera pœnitentiæ portare fugiunt à facie Saræ, id est, à diuina gratia, quam cõtemnunt, elongantur. Noluerunt benedictionem, & elongabitur ab eis. Fugit præterea Agar à facie Saræ dominæ suæ, cùm caro spiritui nititur repugnare. Admonitione autem Angeli reuertitur Agar, & subiicitur dominæ suæ, dum prædicatione Doctorum vel magni consilij inspiratione peccatores ad Dominũ conuertuntur, & ad eius gratiam confugiunt, vel quando caro spiritui subiicitur, vel quando in fine mundi admonitione prophetici sermonis, vel Eliæ & Enoch Iudæi cõuertentur ad Christum.

Apoc.11. Gen.21. De ludo Ismaëlis cum Isaac, & de expulsione Agar cum filio suo.

Videns Sara filium Agar Ægyptię ludentem cum Isaac, dixit ad Abraham: Eiice ancillam & filium eius, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Isaac. Sic & mali in hoc seculo bonos persequentes, & eis illudentes ab Ecclesia Dei eiiciuntur, & hæreditate priuantur. Similiter & populus Iudæorum illusit Christiano populo Christi mortem ei improperando, qui hodie cum carnalibus obseruantiis à facie Domini eiectus est. Expulsa Agar cum filio, id est, Synagoga cum populo Iudaico, errabat in solitudine, & iuxta puteum, quem non videbat, sitiens, proiecit puerum subter arborem vnam, aqua in vtre deficiente. In solitudine errat Synagoga, quæ viam, quæ est Christus, ignorat. Iuxta puteum sitit, quia diuinas scripturas spiritualiter non intelligit. Deficiente aqua in vtre puerum subter arborem proiecit, quia deficientibus carnalibus obseruantiis, subter arborem crucis proiecti sunt, qui de populo illo crediderunt. Exaudiuit Dominus vocem pueri, & ostendit Agar puteum, quia in fine Iudæi diuinas scripturas intelligent, ac conuertentur ad Dominum.

Quod Agar errabat, & iuxta puteũ sitiebat.

Quod prædicta de quibuslibet reprobis intelli possunt

Hæc autem omnia de malis & peruersis hominibus, qui ad Agar & Ismaëlem pertinent, intelligi possunt. Qui cum Isaac, id est, populo Christiano ludunt, dum mali bonos irrident, & eos illudendo decipiunt. Vel ludebat Ismaël cum Isaac: quia, sicut Iudæi asserunt, imagines luteas ipsum adorare compellebat. Ludere enim ibi sumitur pro idololatrare. Iuxta illud: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. Hoc patet in primitiua Ecclesia, quam Gentiles ad cultum idôlorum credentes, compellere nitebantur. Vel ludebat cum Isaac, id est, lædebat eum, sicut mos est maiorum prauorum, qui minores ludendo lædunt. Vt Apostolus ait: Quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum qui secundum spiritum, ita & nunc. Ludunt ergo mali cum bonis, id est, lædunt persequendo, & ad lasciuiam pertrahendo. Sicut lilium à spinis pungitur, sic filij liberæ à filiis ancillæ persecutionem patiuntur. Ciues enim Hierusalem, dum à ciuitate sua egrediuntur, statim incidunt in latrones, capiuntur à Babyloniis, vulnerantur, spoliantur, & perimuntur. Capit eos Rex Babyloniæ per concupiscentiam, ligat per auaritiam. Oculos eorum quasi pelui feruenti & feruenti excæcat per mundam vanitatem. Suspendit per superbiam: suspensos autem putrescere facit per luxuriam: putrefacti autem tanquam puluis proiiciuntur à facie terræ missionis. Separatur igitur Isaac ab Ismaële, & filiis concubinarum.

Gal.4. Quod à malis boni decipiuntur & capiuntur. Luc.10. 4.Reg.25.

Quod fugiẽda sunt consortia malorum. Zach.2. 2.Cor.6.

Recedamus à Babyloniis, fugiamus de medio Babylonis, festinemus reuerti in Hierusalem. Habentes enim spinam in pede non quiesceremus: quomodo habentes peccati spinam in corde, quiescimus? Quæ est enim societas Abel cum Cain, Isaac cum Ismaële, Iacob cum Esau? Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Quæ societas lucis ad tenebras? Quæ conuentio Christi ad Belial. Qui enim morticinium tangebat, in lege Domini immundus erat. Qui tangit picem, coinquinatur ab ea, sicut scriptum est: Sanguis sanguinem tetigit. Petrus in ministris Iudæorum Christum negauit, exiens foras, amarè fleuit. Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Cum fatuis ne habeas consilium, non enim diligere poterunt, nisi quæ ipsis placent. Et in eodem: Nathan Propheta in diebus Dauid, quasi adeps separatus à carne. Et Dauid ait: Non sedi cum consilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Et in Apocalypsi: Exite de medio Babylonis populus meus, & ne participes sitis delictorum eius.

Leuit.11. Eccle.13. Osee 4. Matth 26. Luc.22. Eccl.8. Apoc.18.

Vnius enim scabie grex maculatur ouis: Vnaq; conspersa liuorem ducit ab vna.

2.Thes.3. 1.Cor.5. Iob 12. Prouerb.13. Gen.4.12.15.& 19. 1.Pet.2.

Vnde Apostolus: Denuntiamus vobis fratres, in nomine Domini, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inhonestè & inordinatè. Et iterum: Si quis frater nominatur fornicator, aut maledicus, aut auarus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere. Deridetur enim ab impiis iusti simplicitas. Ægyptij abominantur oues, granum à palea premitur, lilium à spinis pungitur, agnus à lupo deuoratur, columba à coruo [illegible]niatur. Teste enim Salomone, detestantur stulti eos, qui fugiunt mala. Abel à Cain [illegible]ditur. Abraham à Chaldæis in ignem proiicitur. Loth à Sodomitis affligitur. Esau Iacob persequitur. Fratres Ioseph oderant eum, nec poterant ei quicquam pacificè loqui. Isaac ab Ismaële illuditur. Hi enim sursum volare volentibus, pennas auellere nituntur. Omnia autem quæcunq; scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: recedat Isaac ab Ismaële, separentur filij liberæ à filiis ancillæ, non solùm cohabitatione, sed & mente: & si non corpore, tamen mente, corde, & conuersatione.

Rom.15. De Isaac moraliter, & quod ei assimulari debemus. De ablactatione & vxore eius. Gen.24.

Simus igitur Isaac per imitationem, vt semper in Domino gaudeamus: Isaac enim risus interpretatur. Ablactato Isaac fecit pater eius conuiuium magnum. Et nos separemur ab vberibus carnalis delectationis, & mundanæ vanitatis, gaudium sit patri nostro de bona conuersatione nostra. Accipiamus vxorem Rebeccam, quæ interpretatur patientia, vt risus patientiæ iungatur, & in tribulatione gaudere offerat.

offeramus nosmetipsos Deo in sacrificium iustitiæ, sicut Isaac oblatus est à patre, eruderemus patris nostri puteos, scripturas sanctas non carnaliter intelligentes, sed spiritualiter. Seminauit Isaac, & centuplum collegit: & nos ita in præsenti vita opera bona seminemus, vt accipiamus centuplum, & vitam æternam possideamus. Isaac libenter hœdis vescitur: & nos operibus pœnitentiæ delectemur. Et quoniam Agar, id est, Synagoga primò peperit in seruitute: Sara verò, id est, Ecclesia, posteà peperit in libertate: non sicut filij Agar, seruiles nos personas ostendamus, sed tanquam filij Saræ, filij, scilicet, gratiæ, filij Ecclesiæ, excutientes iugum peccati in auram libertatis respiremus, vt lætetur in nobis sterilis, quæ priùs non pariebat, Ecclesia, scilicet, de Gentilibus congregata. Nunc enim per gratiam Dei plures sunt filij desertæ, id est, gentilitatis à Deo priùs derelictæ, quàm eius quæ habebat virum, id est, Synagogæ, quæ viri sui ornamenta in cultum dæmoniorum conuertit, & ideo libello repudij accepto, vir eius ab ea recessit, & priore cingulo putrescente, Dominus alium lumbis suis baltheum, aliud de Gentibus contexuit lumbare: aliam sibi coniunxit vxorem, quæ statim suo viro spiritualiter adhærens, concepit & peperit filios Regis, filios libertatis, in quibus amor Dei vincit concupiscentiam carnis, sicut Apostolus ait: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum. Sicut enim diabolus filios Agar illaqueat & decipit, & in seruitutem redigit, ita Christus filios Saræ liberat, & Reges creat. Vnde in Euangelio: Si filius vos liberauit, veri liberi eritis. Ipse verò, vt nos liberaret, tributum sanguinis sui pro nobis soluit. Ipse enim quæ non rapuit, tunc exoluebat: nam licèt liber esset, qui peccatum non fecit, non solùm pro Petro, sed & pro se didrachma soluere voluit. Liberati igitur per gratiam in sabbato peccatoris, non iam seruilia opera faciamus, vt non regnet peccatum in corpore nostro. Qui enim facit peccatum, seruus est non solùm diaboli, sed insuper & peccati. Auarus enim seruus est nummi: Luxuriosus porcus est diaboli: Gulosus seruus est ventris, cui carum tributum reddit. Quoniam seruiet æternum, qui paruo nescit vti. Vir iracundus non est suæ potestatis, sicut nec furiosus, dum ab ira superatur. A quo enim quis vincitur, eius seruus efficitur. Vnde in persona veteris hominis ait Apostolus: Quod nolo, hoc ago. Et Ieremias: Princeps prouinciarum facta est sub tributo, id est, anima, quæ quinq; prouinciis sensuum præesse debuit, facta est sub tributo diaboli, dum de luto & latere, & palea, seruit Pharaoni in abiectione & turpitudine peccati, sicut scriptũ est: Manus eius in cophino seruierunt. Seruo enim maleuolo torturas, & compedes, & viles operationes immittit. Vnde Isaias: Dominatores eius iniquè agunt. Et Isaias ait: Domini possederũt nos absq; te. Et in Threnis: Ceruicibus minabamur, & fessis non dabatur requies. Filij ancillæ, qui solummodo temporalia quærunt, maledictioni Chanaan subiiciuntur, qui fratrum suorum est seruus, quia dum superbit peccator, incenditur pauper. Non solum per augmentum charitatis, sed eius patientia in persecutione superborum exercetur & intenditur. Serui autẽ non charitate dilatantur, sed in conscientia semper arctantur & angustiantur. Quantò autem amplius tributum peccati soluunt diabolo, tantò amplius exigitur ab eis. De quo tributo Salomon ait: Manus remissa, tributis seruiet. Solue ergo vincula colli tui captiua filia Sion. Excutimini de puluere captiui sub peccato venundati: propter seruilẽ enim conditionẽ, separatur matrimoniũ inter Christũ & Ecclesiã. Meritò enim qui nutriti in croceis amplexati sunt stercora: meritò filia Regis, dum meretrix efficitur & prostituta, hæreditate paterna priuatur. Homo autẽ ingenuus, dum lutũ super humeros portat, generi suo magnũ decus facit. Quoniã autẽ scriptũ est: Gratis venundati estis, & sine argẽto redimemini, cùm iam Christus suo, quantũ in se est, nos sanguine redemerit, qui gratis, id est, pro peccato, quod nihil est, fuimus venũdati impiis dominis: disrũpamus vincula eorũ, & proiiciamus à nobis iugũ ipsorum. Deus enim vltionum, Dominus Deus vltionũ liberè egit, & libertatẽ verã seruis reddidit. Eripiẽs inopẽ de manu fortiorũ eius: portas æreas cõtriuit, & vectes ferreos cõtriuit. Ipse enim soluit cõpeditos, ipse erigit elisos: Ipse dimittit onagrũ liberũ, & vincula illius soluit. Vnde Isa. Iugũ enim oneris eius, & virgã humeri eius, & sceptrũ exactoris eius superasti, sicut in die Madian. Pro hac autem libertate quotidie Dominũ rogamus, dum in oratione Dominica, Libera nos à malo, dicimus. Homines etiã seculares nullũ maius damnũ vel dedecus æstimãt, quàm suã amittere libertatẽ. Multi enim priùs se interfici permitterẽt, quàm se in seruitutẽ redigi sustinerent. Vnde Apostolus ad Gal. Vos in libertatẽ vocati estis, tantũ ne libertatẽ in occasionẽ detis carnis. Et Apostolus Petrus: Quasi liberi, & nõ quasi velamẽ habentes malitiæ libertatem. Verè autẽ liber est homo spiritualis, qui omnia iudicat, & ipse à nemine iudicatur: Verè liber est cui omnia seruiunt ad profectum. Electis enim omnia cooperantur in bonum. Verè liber est, qui vino spiritus sancti inebriatus, non solùm à peccato, sed & ab omnibus curis secularibus immunis est: Verè autem seruus est, qui Deo non seruit, sed diabolo se subiicit, qui non nisi temporalia quærit, & pro nihilo habet terram desiderabilem, æternam, scilicet, hæreditatem, qui nouitatem gratiæ respuens, veterem hominem non exuit, sed vetustati literæ sub Testamento veteri deseruit, quam Dominus illustratione aduentus sui in populo suo destruxit, tollens rubiginem de argento, vt egrederetur vas pretiosum, sicut Salomon ait. Christus enim tanquam gemmula carbunculi in ornamento auri sapientiam veterem spirituali exornauit intelligentia, qui carbunculo comparatur propter speciem & splendorem. Serui autẽ qui nondum vetustatẽ deposuerunt, non nisi temporalibus deliciis affluere quærunt.

Gen.26. Matth.19. Mar.10. Luc 18. Isa.54. Deut.24. Isa 50. Matth.19. Ier 3. & 13. De libertate & filiis libertatis. Rom.7. Ioan.8. Matth.17. Ioan 8. De mala seruitute. Rom.7. Thre.1. Exod.2. Eccle.33. Isa 52. & 26. Thre.5. Gen.9. Prouerb.12. Isa.52. Rom.7. Thre.4. Isa.52. Iob 39. Isa.9. De vera libertate. Gal.5. 1.Pet.2. Rom.8. Iterum de mala seruitute. Prouerb.25. Eccle.39.

Gal.4. Vnde Apostolus ait: Quando venit plenitudo temporis,id est, affluentia temporalium,misit Deus filium suum. Plenitudo temporis,id est,affluentia temporalium: Homines enim nõ ni[si] de temporalibus cogitabant: vbi enim erat magna collectio fructuum, magna erat cõgregatio *Ierem.31.* muscarum,id est, carnaliũ cogitationũ & sordidarũ,ac seculariũ curarum. Qui autẽ aduenientes *Ezech.18.* Domino in seruitute vetustatis remanserunt, vuam manducãtes acerbã,id est,fructũ ante tem*Heb.5.* pus æternæ retributionis appetentes, quia dentes stupidos habuerunt, solidũ cibum Euangeli[i] manducare nequiuerunt. Qui verò noui Testamẽti gratiã receperũt,de antiqua seruitute Pha*De libertate à seruitute Pharaonis per Moysen,mystica expositio.* raonis liberati, hæreditatẽ terræ promissionis cõsecuti, tanquã Reges & summi Regis filij cum Domino regnauerunt. Vnde in nocturnis Respõsoriis sub figura huiusmodi liberationis com[memorat] Ecclesia,qualiter filii Israël de terra Ægypti liberati, peruenerint ad libertatem terr[æ] promissionis. Moyses mittitur contra Pharaonem in Aegyptum, & Christus contra diabolu[m] *Exod.3.* in mundũ. In signis & prodigiis liberati sunt filij Israël, & Dominus per virtutẽ prædicatio[nis] & miraculorũ, populum Christianũ ad se cõuertit. Interfectio primogenitorũ, destructione[m] *Exod.12.* signat principaliũ vitiorũ. Occisio agni, passio est Christi. Sanguis in vtroq; poste, fides pas[sio]nis in corde & ore. Pharao cum exercitu suo submergitur in mari rubro, & diabolus cum o[m]nibus peccatis destruitur in baptismo, Christi sanguine rubricato. Columna nubis & ignis p[ræ]cedente transierũt per desertũ, & nos Christi ducatu, qui nos illuminat & refrigerat, transi[mus] per varias tribulationes in regnum cœlorũ. Per nubem Christi humanitas, per ignem eius [di]*Exod.12. & 15.* uinitas: vel per nubem in die, consolatio refrigerans: per ignem in nocte, tribulatio purgans [in]telligitur. Tulerunt secum farinam non fermentatam, id est, simplicem scripturæ doctrinã. P[er] mare rubrum veniunt ad aquas Marath, quæ dulcoratæ sunt ligni appositione. Et nobis [post] *Exod.16. & 20.* baptismum peccantibus, relinquitur amaritudo pœnitentiæ, quę nobis dulcescit memoria C[hri]sti passionis. Postquam manna manducauerunt & legem receperunt, diuersa prælia contra [eos] insurgunt: & post dulcedinem diuinæ consolationis, & receptionem Euangelicæ legis, in[sur]gunt contra nos bella tentationum. Petra virga percutitur, & aquas emittit: & Christus in [cru]ce de latere suo aquas ablutionis & refrigerij nobis propinauit. Arca Christum significat: [ta]*Exod.25.37. 26.& 28.* bernaculum Christi Ecclesiam: Diuersa tabernaculi vasa, diuersa signant gratiarum dona: [or]natus tabernaculi, virtutum ornamenta designat: Vestimenta eorum per annos quadrag[inta] *Deut.8.* non sunt vetustate consumpta, nec calceamenta attrita: Virtutes enim in Ecclesia non defi[ciunt,] nec exempla sanctorum, quæ per calceamenta designantur, vetustate consumũtur: Variis [man]*Num.33. Ios.4.* sionibus peruenerunt ad terram promissionis, transito Iordane. Et nos de virtute in virtu[tem] ascendentes, post mortis descensum ad æternam perueniemus beatitudinem. Iordanis [qui] descensus interpretatur, & significat mortis humilitatem. In transitu Iordanis, inferior h[omi]nis, id est, caro inferius decurrit, quia terra in terram redit: Superior pars, id est, anima ad [su]perna ascendit. Postquam autem manducauerunt de fructu terræ promissionis, manna de[fe]cit: postquam enim in æterna beatitudine lacte humanitatis, & melle diuinitatis perfrue[mur,] sacramentali præceptione non indigebimus.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Ioannem.

Ioan.6. *Abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tyberiadis: & sequebatur eum multitudo magna.*

Exod.25. & 37. Quod verbũ Dei comparetur arcæ. Luc.21. De dimensionibus arcæ. LEGIMVS in Exodo, quod Dominus præcepit arcam fieri de lignis Sethim, quæ sunt & imputribilia. Hæc est diuina scriptura ex diuinis eloquiis & sententiis incor[rupti]libus compacta. Sicut scriptum est: Cœlum & terra transibunt, verba autem me[a non] transibunt: cuius altitudo attenditur secundum anagogen, id est, superiorem intelligen[tiam.] Latitudo autem attenditur secundum allegoriam, quæ est de his, quæ spiritualiter fiun[t Ec]clesia militanti: vel tropologiam, quæ ad morum pertinet instructionem. Longitudo ve[rò se]cundum historiã: in ea enim narrantur, quæ ab initio facta sunt, & quæ accident vsq; ad *Exod.25. & 37. Heb.9. De cõtentis in arca.* consummationẽ. Erat autem deaurata intus & foris. Splẽdet enim per sapientiã, & corda [audi]torũ ignea reddit per charitatẽ, nõ solum exterius, dum eam ad literã intelligimus, sed e[tiam inte]rius, dum ipsam spiritualiter perscrutamur. Erant autẽ in arca vrna aurea, virga Aaron, [&] cum duabus tabulis decẽ mandatorũ, & Deuteronomio. Vrna aurea Christus est, qui re[...] in diuinis scripturis intelligitur. Habet autẽ diuina scriptura in se virgã correctionis, & [...] cõsolationis & refectionis, tabulas eruditionis, duas propter sapientiã de diuinis, & [...] *Exod.37. De quatuor annulis arcæ, & de vectibus.* humanis, vel propter duo testamẽta. Quatuor arcæ annulli, quatuor Euangeliorũ libri [...] quia nobis æternitatẽ promittunt. Vectes quibus arca portatur, semper inhærent annul[is...] S. Doctores semper inhærere debent quatuor Euangeliorũ libris per meditationẽ & lec[tionem] & arcã scripturarũ circunferre ad mentes audientium. Necesse est enim, vt qui ad offic[ium] cubant, à lectionis studio non recedant. Ignominiosum est enim si tunc quærant dic[...] *2.Pet.3. De corona aurea.* quæstiones debent enodare. Vnde Petrus: Parati semper ad satisfactionem omni posc[enti] rationem de ea, quæ in vobis fide & spe. Corona aurea super arcam erat, quia per scriptu[...]

implerionem acquirimus, æternæ gloriæ coronam. Orate ergo Dominum, vt hodie hanc arcam vobis aperiat, & thesauros huius arcæ, quibus animæ vestræ ditentur, vobis ostendat. *Exod.25. & 37.*

Abiit Iesus trans mare Galilææ. In hodierni Euangelij miraculo, quo Dominus ex quinque panibus hordeaceis & duobus piscibus quinq; millia hominum satiauit, nō solum factum, sed & facti circunstantias pensare debemus: Tempus, scilicet, locum, causam, & modum facti. *De circunstantiis pensandis.* Tempus, erat enim proximum Pascha dies festus Iudæorum. Locum, trans mare Galilææ in deserto. Causam, quia secuti eum fuerant, qui famelici erant, & vt signo visibili fidem suorum confirmaret, & profundum mysterium insinuaret. Ostendit enim diuinā potentiam in panum & piscium multiplicatione, diuinam sapiētiam in mysterij profunditate, diuinā benignitatem, triplex beneficiū cōferendo. Famelicos enim corporaliter reficiebat, languores sanabat, mentes verbo doctrinę recreabat. Et ita sicut in baptismo Christi, ita in hoc facto tota apparuit Trinitas. Pater in potentia, Filius in sapiētia, Spiritus sanctus in benignitatis affluentia. Modū etiā facti diligenter debemus intueri. *De modo facti.* Oculos enim subleuat, Philippū tentauit, turbam super fœnū sedere fecit, gratias egit: postquam satiati sunt, fragmentis duodecim cophinos impleuit. Imminente die festo turbas pauit, vt nobis exemplū relinqueret, quod imminentibus magnis solemnitatibus animas nostras diligentius præparare debemus, vt cū Propheta dicamus: Paratū cor meū Deus, paratū cor meū, parata sunt vasa, infunde oleū. *De tempore.* Vnde imminente die festo Penthecostes, quo Deus dedit legem filiis Israël in monte Synai. Dixit Dominus Moy: Vade ad populum, & sanctifica eos hodie & cras, lauentque vestimenta sua, & sint parati in diem tertium. *Exod.19.* Et similiter magnis solemnitatibus appropinquantibus fideles in Ecclesia debent arctius ieiunare, verba diuina frequentius audire, limina Ecclesiæ attentius visitare, eleēmosynas largius erogare. Vnde & nos appropinquāte die festo redemptionis nostrę, debemus Dominū sequi in solitudine, in austeritate, scilicet, durioris & arctioris pœnitētiæ, panibus verborū eius animas nostras cōfortare, & infirmitates animarū nostrarū ei curādas offerre. Et maximè quātò magis morti appropinquamus, quasi imminēte semper Pascha, nostri transitus semper in melius proficiamus, & cum maiori diligētia animas nostras præparemus. Mors enim sanctorū pretiosa est in cōspectu Domini. Dies festus Iudæorū, id est, verè confitentiū, dum transeunt de morte ad vitam, de deserto ad patriam. Trans mare Galilææ Dominum sequi debemus, fluctus huius seculi conculcādo, & amorem labentium rerum mente prætereundo, vt de mundo ad patrem desiderio transeamus. *De mari Galilææ.* Mare siquidem Galilææ dicitur iste mundus: Galilæa enim rota interpretatur, quia amor huius mundi in vertiginem secularium corda inuoluendo vertit. Sicut scriptum est: In circuitu impij ambulant. Ab vno puncto ad eundem redeuntes: in peccato nascuntur, & in peccato misera eorum vita terminatur. Vnde Isaias: Dominus immiscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecit Aegyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius & vomens. *Isa.19.* Postquam verò Dominus noster mundum istum transiit & surrexit à mortuis, calcatis fluctibus nostræ mortalitatis: secutæ sunt eum turbæ multæ, cùm priùs eum sequerentur soli Iudæi. In desertum verò extra ciuitates, Dominus populum trahit: In solitudine enim peccatores extra tumultuosas ciuitates, quas Dominus non ingreditur, verba Dei audire debemus. *De multiplici deserto & solitudine. Matth.8.* Vnde Ieremias: Relinquite ciuitates, & habitate in petra. *Iere.48.* Desertum autem dicitur vita spiritualis, quæ à paucis colitur, & à multis deseritur. Specialiter autem vita pœnitentium desertum dicitur, propter asperitatem & vitæ austeritatem, propter tentationum adustionē, & morsus serpentum, id est, infestationes dæmonum, qui grauius persequuntur relinquentes seculum, & propter ariditatē & carnis mortificationē, in qua ariditate immundus spiritus non inuenit requiem. *De his quæ specialiter deserto conueniunt. Matt.12. Luc.11.* Si enim superare volumus hostes illicitæ voluptatis, in corporū nostrorum castris eis subtrahere victualia laboremus. Desertum præterea dicitur propter sitim & ardorem spiritualis desiderij. Et quia non est reperire aliquod bonum in deserto, nisi aliundè afferatur, iuxta illud: Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est. *Iacob.1.* Terra enim nostra maledicta, non nisi spinas & tribulos germinat. *Gen.3.* Vnde Osee: Quasi vuas in deserto inueni Israël. *Osee 9.* In deserto non sunt vuæ, nisi aliunde afferantur: Ita nullum est in nobis bonum à nobis, sed à solo Deo. De solitudine huiusmodi deserti dicit Moyses Pharaoni: Ibimus viam trium dierum, & sacrificabimus Deo nostro in solitudine. *De multiplici via trium dierum. Exod.3. & 5.* Via trium dierum Christus est, qui triduo passionis nos redemit. Primo die debemus eum sequi in cruce, secundo in sepulchro, tertio cum ipso resurgere. Via trium dierum, per quam debemus sequi Christum in deserto, est fides sanctæ Trinitatis: Via trium dierum, Contritio, Confessio, & Satisfactio. Via trium dierum, Oratio, Ieiunium, Eleēmosyna. Via trium dierum, Fides, Spes, Charitas. Viam trium dierum incedit, qui cogitatione, locutione, & opere, Deo seruit. Viam trium dierum post Dominum vadit, qui de peccatis cogitationis, locutionis, & operis satisfacit. Viam trium dierum incedit, qui tribus satis farinæ, scilicet, in rationali concupiscibili & irascibili charitatis fermentum apponit, vt omnes animæ vires conditæ sint charitate. *Matth.13.* De hoc triduo Dominus in Euangelio dicit: Ecce dæmonia eiicio, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consumor. *Luc.13.* Hæ tres dietæ designabantur in veteri Testamento per tres principales festiuitates, Pascha, Penthecosten, & Schenopegiam. Vnde Dominus: Videte, vigilate & orate. *Mar.13.* In eius significatione Isaias tribus diebus nudus & discalceatus incessit, plangens peccata populi sui. *Isa.20.* His tribus dietis debemus sequi Dominum in desertum & solitudinem

Quod extra Ægyptum sacrificare debemus. Exod. 8.

pectoris pacis quàm nemoris, vt ei sacrificium bonorum operum offeramus. Exeamus ergo de Ægypto, vt ei sacrificemus in deserto. Qui enim in Ægypto tenebrarũ & peccatorum Deo sacrificat, nõ hostiam viuã, sed mortuã offerẽdo Deum nõ placat. Vnde Pharao flagellatus ait ad Moysen: Ite & sacrificate Deo vestro in terra hac. In Ægypto Domino sacrificant, qui pro terrenis Deo militant. Induratum est autem cor Pharaonis, & noluit dimittere populum, nisi in manu forti. Omnibus enim modis diabolus nos impedire conatur, ne Dominum in desertum sequamur. Etsi aliquando ab Ægypto recedimus opere, nititur nos retinere cogitatione & locutione, ne triduum perficiatur. Vnde ipse Pharao rursum afflictus, ait: Sacrificate Deo vestro, veruntamen ne longiùs abeatis. Longè autem recedit, qui peccatũ & omnes peccati occasiones fugit. Iterum afflictus Pharao, voluit eos dimittere, sed filios eorum & vxores, & omnia quæ possidebant, retinere. Nouit diabolus, quia amor talium multoties retrahit hominem in Ægyptum. Vnde Moyses respõdit: Cum paruulis nostris & senibus pergemus, cum filiis & filiabus, cum ouibus & armentis. Nihil de his, quæ ad nos pertinent, debemus in Ægypto relinquere. Bonus pastor qui noluit fugere & oues relinquere. Iuxta illud: Omne quod dedit mihi pater, non perdam ex eo quicquam. Nihil prorsus debemus in Aegypto relinquere, sed nos & nostra debemus Domino in deserto sacrificare. Paruulos, id est, opera nouella: Senes, opera consuetudinaria: Vxores & ancillas, opera vitæ actiuæ: Oues, opera simplicitatis & innocentiæ: Armenta, perfectionis opera debemus extra Aegyptum tenebrarum facere & exercere. Quomodo enim cantabimus canticum Domini in terra aliena? Tandem verò Pharao multipliciter afflictus, ait: Ite & sacrificate Deo vestro, oues tantũ & armenta remaneant. Diabolus enim non ignorat omnia bona amitti, si vnum solũ fiat in peccato mortali. Quia qui offendit in vno, factus est omnium reus. Vnde sustinet multa bona opera fieri, dum per vnum malum opus animam possit retinere, & per alia de genere bonorũ, quæ agimus, nos securos reddere. Oues quarum innocentiã circumueniat: Armenta quibus onera peccatorũ imponat, nititur in Aegypto retinere. Ecce quàm durum est in manus eius incidere, cum quanta difficultate permittit eos quos semel inuoluit tortuosus serpens euadere. Facile est in eius retiacula cadere, sed postquam more piscium intrauerimus, per nos euadere non possumus. Lata est via in principio, quæ ducit ad mortem, sed angustissima in fine. Facilis descensus auerni, absq; vllo labore terra malas herbas germinat, sed sine cultu & labore bonum fructum non ex se procreat: per se potest homo in foueam ruere, sed non per se potest resurgere. Spiritus vadens & non rediens. Adeò enim induratum est cor Pharaonis, quod nunquam dimittet eum, nisi in manu forti, nisi fortior perueniat, nisi fortis illa manus eum liberet, quæ cruci affixa debellauit aëreas potestates. Vnde inuocandum est eius auxilium, vt ipsum, calcato mari Galilææ, sequi valeamus in deserto, vt eruat à morte animas nostras, & alat eas in fame. Ipse enim, vt dicitur in Euangelio, eleuatis oculis, & videns turbas sequentes ipsum, dixit ad Philippum: Vnde ememus panes, vt manducent hi? Oculos misericordiæ subleuauit, vt sequentes se subleuaret & releuaret. Et nos oculos cordis leuemus, dum turbas verbo Dei pascere volumus, vt tantum pro salute auditorum prædicemus. Dominus autem ad sequentes se, oculos leuat, qui de Aegypto tenebrarum, de carcere Pharaonis, de confusione Babylonis, & de tumultu ciuitatum, de Sodomis vitiorum, ad ipsum transeunt in solitudinem spiritualis deserti: qui ipsum sequuntur non solum corpere, sed mente. Dominus enim exeuntes de Aegypto, satiat: Vnde ipse ait: Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti: dilata os tuum & replebo illud. Debemus enim sequi Dominum tantum propter se, non sicut ille, qui ait: Domine, sequar te quocunque ieris. Qui verò pro temporali commodo ipsum sequi voluit, statim à Domino audiunt: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet. In corde enim talium, caput suum non reclinat, nec quiescebat in illius malà intentione. Vnde & ipse quibusdam sequentibus se, ait: Quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia ex panibus mãducastis, & saturati estis. Ita mercenarij sacerdotes, qui prædicant, vel religionem intrant, vt manducent, Deum quærunt, sed non inueniunt. Alij autem propter malitiam tantum, vt eum caperent in sermone, sequebantur Dominum. Alij causa curiositatis, vt miracula viderent, nec tamen propter hoc mores suos in melius emendabant. Hos autem Dominus non satiat, nec super eos oculos leuat. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut Christus ambulauit, & ipse ambulare. Pascit enim Dominus esurientes, qui ipsum cum desiderio & charitate sequuntur. Vnde & turbam istam famelicam pauit & satiauit, qui esurientes impleuit bonis, in hoc nobis relinquens exemplum, quod pauperibus non diuitibus, famelicis non saturatis, debemus eleẽmosynas erogare. Famelicis enim & indigentibus dare debemus, non ructantibus, non phasianas aues lentis vaporibus coquentibus. Vasa enim vacua impleuit Eliseus. Habentibus enim dare nihil aliud est, quàm perdere. Vnde Hieronymus: Sacrilegium est res pauperum non pauperibus dare. Et Ioannes in sua Canonica: Charissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc maximè in peregrinos & pauperes, à quibus, scilicet, nullam expectas remunerationem. Pauit igitur Dominus sequentes ipsum in deserto, pauit famelicos, pauit oues, non lupos, non porcos. Scriptura enim non canes in loco pascuæ collocauit. Non dedit canibus panem filiorum. Scriptum est enim: Si benefeceris, scito cui benefeceris; benefac humili, & ne dederis impio. Prius ...

Quod multis modis Pharao nititur nos retinere in Ægypto.

Exod. 10. Iacob. 2.

Quàm difficile est de manibus Pharaonis euadere. Matt. 7.

De eleuatione oculorum Domini.

Propter quid sequi debemus Dominum. Matth. 8.

1. Ioan. 2. Cuiusmodi homines pascit Dominus.

4. Reg. 4.

3. Ioan. 1.

Matth. 15. Mar. 7.

Eccle. 12.

sanauit,postea pauit. Nisi enim à peccatis sint sanati,non sunt apti,nec digni cibo spirituali. Pauit Dominus turbas & satiauit. Diabolus porcos suos pascit,non panibus sed siliquis, quæ sunt legumina sonoris folliculis sed vacuis, quibus magis inflantur pecora diaboli, quàm satientur. Vnde Isaias: Quare appenditis argentum vestrum , non in panibus & labores vestros,non in saturitatem? Et Osee de reprobis ait: Comedent & non saturabuntur. Fecit autem Dominus eos,quos pauit sedere super fœnum. Omnis caro,fœnum. Vnde super fœnum sedent,qui carnales voluptates conculcant,qui carnem suam macerant. Teste enim beato Hieronymo,nitida cutis sordidum animum ostendit. Qui ergo spiritualiter à Domino refici desiderat, super fœnum sedeat:de quo fœno dicitur in Iob: Fœnum sicut bos comedet. Diabolus enim fœnum,id est,carnales homines comedit in peccatum deiiciendo, quos posteà ruminat,peccatum iterando. Alibi dicitur in Euangelio,quod quatuor milia hominum pauit,qui super terram sederunt. Terrenam enim cupiditatem debemus conculcare, & terram illam sub pedibus conterere : de qua dicitur in Genesi ad serpentem: Terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Et Isaias: Serpenti puluis panis eius,id est, superbi, quos proiicit ventus elationis à facie terræ. Discubuerunt autem distinctè per ordines suos, sicut in alio Euangelio dicitur. Sunt enim tres ordines fidelium in arca Noë tricamerata in sancta,scilicet, Ecclesia. Noë, Daniël & Iob. Qui extra hos ordines discumbunt, spiritualibus epulis satiari non possunt. Quærit autem Dominus à Philippo, non quia ignoret, sed vt Philippus interrogatus & tentatus fidei suæ tarditatem agnosceret,quatenus viso miraculo crederet paucorum denariorum panes sufficere posse turbis reficiendis, præsente rerum omnium creatore, qui educit panem de terra, & de vno grano multa multiplicat. Non enim istud minoris potentiæ , sed non reputatur miraculum, quia est visitatum. Accepit autem Iesus panes,& cùm gratias egisset,distribuit discumbentibus. Gratias ait Dominus, quia de nostris gratulatur profectibus, exemplum nobis relinquens,vt de spirituali refectione gratias agamus . Cibum etiam corporalem non debemus recipere sine gratiarum actione. Dominus etiam in nouissima cœna accepit panem, & dedit Discipulis, gratias agens de nostra redemptione. Similiter & gratias agit de nostra spirituali satietate. Vnde in Euangelio: Confiteor tibi pater cœli & terræ:quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus,& reuelasti ea paruulis. Dum igitur Dominus oculos leuat, quos demissos habebat,nos inuitat ad humilitatem:dum super fœnum discumbere facit ad castitatem:dum gratias agit ad charitatem: dum pascit ad pietatem & largitatem:dum fragmenta colligi præcipit ad prouidentiam & cautelam : dum quinque panibus hordeaceis & duobus piscibus multitudinem hominum pascit, profundum designat mysterium. Puer enim cum quinque panibus hordeaceis,est Moyses cum quinque libris Legis. Hordeum pungitiuum est,& Legis austeritatē signat. Hordeum sub tenaci palea medullam tegit & conseruat, & Lex sub cortice literæ spiritualem intelligentiam celat. Hordeum,cibus est iumentorum & rudium,& populus Iudæorum rudis erat. Quinque sensibus seruiens carnalis, & multum fœnum habens, quia carnaliter sapiens, & in carnalibus quiescens. Duo pisces,sunt Psalmi & Prophetæ,legis austeritatem temperantes. Vnde Dominus in Luca : Necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi & Prophetis, & Psalmis de me. Quinque panes cum piscibus multiplicantur,dum tot librorum volumina de paucis libris emanantia à Doctoribus eduntur. Reliquias Apostoli colligunt, dum secreta mysteria,quæ vulgus non capit,spiritualiter intelligunt. Qui bene per duodecim cophinos designantur, quorum manus in cophino seruierunt : humiles enim facti sunt,& mundo despicabiles, & contempti immunditias tollentes , & quasi fimum peccatorum nostrorum super humeros portantes. Dominus autem noster gradatim,& pro viribus hominum dona distribuit. Primò quinque panibus hordeaceis populum carnalem pascit. Secūdò,septem panibus,quos triticeos fuisse credimus, quatuor millia hominum satiauit. Hi sunt viri Euangelici quatuor virtutibus cardinalibus exornati,qui septiformi spiritu interius recreantur . Sicut scriptum est: Homines & iumenta saluabis Domine. Tertiò corporis sui pane & sanguine suo , fideles suos reficit. Quartò pro summo munere electis suis tribuit , vt edāt & bibant super mensam eius in regno cœlesti. His enim qui mandata eius audiunt, & ea in corde suo tanquam in libro scribunt,pro panibus hordeaceis, terram fluentem lac & mel tribuit. Viri autem in numero refectorum numerantur. Mulieres autem & paruuli comedunt cum aliis,& non computantur . Pueri enim sensu,& mulieres, id est,fluxi,& molles comedunt,cum aliis verbum Dei audiendo . In libro tamen vitæ scripti non sunt , quia non implent quod audiunt . De quibus in Psalmo dicitur: Multiplicati sunt super numerum . Mali enim plures sunt quàm iusti, qui in libro vitæ scripti sunt & numerati. Vnde in libro Numeri : Non mulieres vel paruuli numerantur, sed tantum viri robusti ad prælium expediti,à viginti annis & supra. Vos igitur fratres Charissimi in solitudine, non tam nemoris quàm pectoris, in deserto pœnitentiæ & austeritatis vitæ, Christum passibus fidei,& bonorū operū sequendo & imitando,fœnū carnalis cōcupiscentiæ cōculcetis, vt panibus hordeaceis & piscibus animæ vestræ reficiantur. Panes hordeacei duri & asperi,moraliter vitam pœnitentium designant. Sunt autem quinque,quia ad hoc quod verè pœniteat aliquis, quinque exiguntur,scilicet , fides cognitionis , timor punitionis,dolor contritionis,pudor confessionis,labor satisfactionis . Primus panis est,quasi in quatuor partes diuiditur,dum incipit homo cognoscere,& considerare mala quæ fecit : bona quæ omisit,pœnam suam quam

[Margin notes: De porcis diaboli & pastura eius. — Isaiæ 55. — Quod fœnum nos debemus côterere. — Iob. 40. — Quod super terram debemus sedere. Matth. 15. — Gene. 3. — Isaiæ 65. — De ordine discumbentiū. — Quare Dominus quæsiuit à Philippo. — De hoc quod Dominus gratias egit. Matth. 26. Mar. 24. Lucæ 22. — Breuis prædictorum recapitulatio. — De mysterio quinque panum & de hordeo. — Mysteriū duorum piscium. Lucæ 4. — De cophinis & collectione reliquiarū. — Quod diuersos diuersis cibis pascit Dominus. — Lucæ 22. — Exod. 3. — Quod viri numerati sunt, non mulieres aut paruuli. — Num. 1. — Conclusio & prædictorum recapitulatio moralis. — Alia expositio quinque panum. — De primo pane & eius partibus.]

De secundo pane & eius partibus. *De tertio pane.* *De quarto pane.* *De quinto pane.*

meruit: bonum quod amisit. Ex hac consideratione incipit iam timere & vesci secundo pane, quem in partes quatuor diuidit, scilicet, finē incertum: purgatorij pœnas: extremum iudicium: pœnas æternas metuendo. Ex timore incipit panem tertium manducare, & de malis commissis conteri & dolere, quem panem in quatuor partes diuidere debet, vt conteratur peccatum detestando cum spe veniæ, cum proposito satisfaciendi, cum voluntate nunquam peccandi. Post hunc, quarto vescitur pane, scilicet, confessionis, qui similiter debet quatuor partes habere, vt sit confessio integra, discreta, & distincta, frequens & festinata. Tandem verò panem vltimum, laborem scilicet, satisfactionis in quatuor partiatur: quæ sunt coporis afflictio, oratio, eleëmosyna, & ablatorum restitutio. Asperi sunt panes isti, sed Dominus eorum temperat austeritatem, duos pisces eis addendo: qui sunt, spes, & charitas. Spes enim veniæ, spes gratiæ, spes gloriæ, & feruor charitatis omnem amaritudinem pœnitentiæ dulcem reddunt & suauem. Vel duo pisces, fides passionis Christi, & exempla sanctorum ligno crucis

De duobus piscibus alia expositio.

& sanctorum exemplis amaritudo tollitur, & pœnitens animatur. Duo etiam pisces sunt pacientia ex mari, & deuotio ex aqua dulci. Hi autem prædicti pisces in aquis baptismi oriuntur, & sub aquis gratiæ & lachrymarum nutriuntur. Prædictis autem panibus hordeaceis quinque milia satiantur hominum. Hi scilicet, qui quinque sensus perfectè Dei seruitio subiiciunt. Millenarius enim perfectionis est numerus. Hoc hordeum vix à palea auellitur, quia sine peccatis venialibus vix aut nunquam fieri possunt pœnitentiæ opera. Panis igitur pœnitentiæ, panis est hordeaceus, panis Heliæ subcinericius: vt fiant opera pœnitentiæ cum humilitate & memoria nostræ fragilitatis. Hic est panis hordeaceus subcinericius, qui castra Madian, id est, diaboli confregit: sicut dicitur in libro Iudicum, in historia Gedeonis: Hic est panis luctus & doloris, de quo Psalmus: Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris. Et iterum: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Dominus enim pœnitentes cibat pane lachrymarum, & dat eis potum in lachrymis in mensura. Cribratur autem farina, vt fiat panis iste per varias tribulationes & tentationes. Conglutinatur autem in pastam per humilitatem, quæ omnium virtutum est glutinum & cæmentum. Haurietis aquas de fontibus Saluatoris, vt fiat noua conspersio. Fermentatur fermento illo, quod abscondit mulier in farinæ satis tribus, id est, per spem, quæ attollit & eleuat totam bonorum operum massam. Formatur autem per charitatem, quæ omnes virtutes, & opera virtutum informat. In clibano autem patientiæ solidatur & coquitur, vt esibilis reddatur. Sunt præterea panes alij, quibus Dominus nos reficit, quos in oratione Dominica tanquam pauperes à Domino mendicamus, dum dicimus: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Est enim panis

De quinque milibus hominum alia expositio. *De multiplici pane, & primò de pane pœnitentiæ.* *3. Reg. 19.* *Iudi. 7.* *Qualiter panis pœnitentiæ habeat fieri.* *Isaiæ 12.* *1. Cor. 5.* *Matth. 13.* *Secundus panis diuinæ scripturæ.* *Tren. 4.* *Eccle. 15.* *Gene. 3.* *Matth. 15.* *Mar. 7.* *Leuit. 2.*

diuinæ scripturæ & sacræ doctrinæ, de quo Ieremias: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Et in Ecclesiastico: Cibauit eum pane vitæ & intellectus. Dominus autem hos panes, quos puer, id est, Iudaicus popuuls integros ferebat, multiplicauit: dum diuinas scripturas spiritualiter intelligi facit. Quos Apostoli distribuerunt turbis, docendo & prædicando. De hoc pane scripturarum dicitur in Genesi: In sudore vultus tui vesceris pane. Cum difficultate enim intelliguntur à nobis sacræ scripturæ. Hic est panis filiorum, de quo dicitur in Euangelio: Non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus. Hic est panis similagineus sine furfure falsitatis & azymis, sine fermento corruptionis. Est præterea tertius panis

Tertius panis Eucharistiæ. *Exod. 16.* *Ioan. 5. 6.* *Gene. 49.*

qui dicitur panis Eucharistiæ: panis, scilicet, corporis Christi: panis Angelorum, manna deserti, panis qui descendit de cœlo, & dat vitam mundo. De quo ipse Dominus ait: Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Hic est pinguis panis, Aser præbens delitias regibus, vt dicitur in Genesi. Et in libro Sapientiæ: Paratum panem de cœlo præstitisti eis sine labore omne delectamentum habentem. Hic panis subcinericius fuit, dum carnem nostræ mortalitatis assumpsit, hordeaceus fuit confringens castra. Madian dum factus est cibus iumentorum, id est, simplicium. Est præterea hordeaceus in sanctis suis, quia contemptibilia & humilia elegit vt castra Madian, id est, fortia quęque confunderet, quasi cum furfure fuit, quamdiu fuit nobiscum in mortali corpore. Factus est autem similagineus in resurrectione. Hic est panis

Leuit. 2. *De panibus clibani, sartaginis & craticulæ.*

spiritus sancti coctus in clibano, id est, virginis vtero. Panis sartagine, id est, in cruce, quam dura corda facta sunt mollia, & mollia, id est, fluxa corda, & debilia fuerūt solidata. Est etiam panis in craticula, id est, in morte & sepultura. Dominus autem panem clibani nobis buit, dum spiritus sancti igne succendimur. Panem sartaginis, dum per patientiam solidamur. Panem in craticula, dum per passionem consummamur. Panis insuper clibani, pœna est tribulationis & persecutionis. Panis in sartagine, zelus ardentis desiderij. Panis in craticula impugnatio multiplicis tentationis, & maximè illius, quæ fit à sensualitate. Nam craticula ab inferioribus succenditur, & multis oculata foraminibus multiplicem designat tentationis impugnationem. Non solùm autem corpus Christi materiale, sed & corpus eius spirituale,

Quartus panis corpus Christi mysticum. *Quintus panis fidei.* *Heb. 11.*

id est, Ecclesia, panis nuncupatur, quæ ex multis granis fidelium collecta, inter duas molas veteris & noui testamenti, vel inter spem & timorem molitur, aqua baptismi conspersa, charismate siue oleo, secundum legis mandatum vngitur, igne sancti spiritus solidatur. Hunc panem manducamus, dum Christi mēbra efficimur, & ei incorporamur. Est alius panis confortans cor hominis, sine quo nulla mensa potest esse fertilis vel copiosa, vel Deo grata: fides, scilicet, Iesu Christi. Sine fide enim impossibile est placere Deo. Hic panis fidei ex multis articulis

granis conficitur. De his panibus in Euangelio dicitur: Amice, commoda mihi tres panes: per quos intelligitur fides trinitatis. Hi sunt tres farinæ modi, quos obstulit Domino Anna mater Samuëlis. Hi sunt tria farinæ sata, in quibus misit mulier Euangelica fermentum, id est, feruorem charitatis. Hæ sunt tres panis tortæ, cum quibus occurrit homo Sauli, postquam à Samuële inunctus est in Regem. Est alius panis qui omni ferculo contemperatur, & omni cibo conuenit, Hic est panis charitatis, sine quo insipidus est omnis cibus, in conspectu Dei. De quo in Euágelio Dominus ait: Quis autē ex vobis patrem petit panē, nunquid lapidem dabit illi? Hic est panis sanctus & sanctificans. De quo in libro Regum dicit Abimelech sacerdos ad Dauid: Non habeo panes laicos ad manum, sed tantum panem sanctum. Est præterea panis bonę operationis. De quo in Isaia dicitur: Panem nostrum comedemus. Hi sunt panes azymi, quos comedimus, dum bona opera sine fermento hypocrisis, & vanæ gloriæ facimus. Hi sunt panes calidi & recentes, quos in festo Pentecostes, Deus sibi offerre præcepit. Vnde in libro Regum dicitur: quod corui afferebant Eliæ panes in mane, id est, bonæ conuersationis, primordia quibus verus Elias delectatur, & carnes in vespere, per quas fides incarnationis intelligitur. Sunt alij panes, qui valdè mentes nostras reficiunt, id est, sanctorum patrum exempla. Hi sunt panes propositionis in mensa Domini. Hæ sunt reliquiæ, quas Dominus post cœnam præcepit in cophinis reseruare. Quid est enim fragmenta post cœnam colligere, nisi sanctorum exempla post mortem ad memoriam reuocare, vt cophini impleantur, id est, pauperes & humiles Euangelizentur. Nam & canes comedunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Est præterea panis vitæ temporalis, de quo in Ieremia dicitur: Mittamus lignum in panem eius, id est, vitam eius in ligno crucis extinguamus. Est insuper panis æternæ beatitudinis, de quo in Euangelio: Beatus qui manducat panem in regno Dei. Et quia non in solo pane materiali viuit homo: prædictos panes spirituales manducemus cum Domino in azymis sinceritatis & veritatis. Non edamus panē hæreticæ prauitatis, de quo Salomon ait: Aquæ furtiuæ dulciores, & panis absconditus suauior. Et in Iob: Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum. Neque panem hypocrisis, de quo Dominus ait: Cauete vobis à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis. Nec panem mendacij, quem comedunt fraudulenti mercatores, & falsi aduocati: De quo dicitur in Prouerbiis: Suauis est homini panis mendacij, & posteà implebitur os eius calculo. Neque panem iniquitatis, quem comedunt, qui gloriantur in malitia, & lætantur, cùm malefecerint. Vnde Psalmus: Qui deuorat plebem meam sicut escam panis. Neque panes laicos, id est, vitæ secularis: de quibus in libro Regum. Non habeo panes laicos ad manum, nec panes muscidos Gabaonitarum, id est, scientiæ secularis: sed epulemur cum Domino in azymis sinceritatis & veritatis. Ipso præstante, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Lucæ 11. 1. Reg. 1. Lucæ 13. 1. Reg. 10. Sextus panis charitatis. Lucæ 11. 1. Reg. 21. Septimus panis bonæ operationis. Isaiæ 4. Octauus panis boni exempli. Matth. 11. Matth. 15. Mar. 7. Nonus panis vitæ temporalis. Decimus panis æternæ beatitudinis. Lucæ 14. Deut. 8. Matth. 4. De multiplici pane malorū. Primus hæreticæ prauitatis. Prouer. 9. Iob 9. Secundus panis hypocrisis. Tertius panis mendacii. Prouer. 20. Quartus panis iniquitatis. Prouer. 2. 1 Reg. 21. Quintus vitæ secularis. Sextus panis sapientiæ huius mundi. Psal. 42.

DOMINICA IN PASSIONE THEMA sumptum de Psalmo. 42.

Iudica me Domine, & discerne causam meam de gente non sancta: ab homine iniquo & doloso eripe me: quoniam tu es Deus meus, & fortitudo mea.

COR Sapientis vbi tristitia. In terra enim Heuilath, id est, lugentium, reperitur aurum optimum, quod non inuenitur in terra suauiter viuentium. Vnde mater nostra Ecclesia filiis suis compatiens, à principio septuagesimæ, vsque ad hanc dominicam perseuerauit in nocte, in tribulatione, & afflictione, & lachrymæ in maxillis eius, id est, in sanctis Prælatis, qui sua & populi peccata lugent. Gemens ergo multiplici obsessa amaritudine, tanquam triticum inter zyzania, tam de diabolo, qui primos parentes seduxit, quàm de membris eius conquerens & iudicium postulans, ait: Iudica me Deus, & discerne causam meam. Vnde Dominus, quasi in eius vltionem pugnaturus, & iudicium de inimico facturus, vexilla sua hodie incipit explicare, & ideo sub communi edicto clamatur in Ecclesia: Vexilla regis prodeunt, fulget crucis mysterium, vt scilicet, Christi milites ipsum sequantur in prælium. Quod ergo erit de illis, qui nondum parati sunt, qui adhuc inermes & ignaui in sepulchris concupiscentiæ, tanquam mortui computrescunt, qui nondum confessionem fecerunt. Timeant, ne dum nimiam faciūt moram, quasi in cauda & parte posteriori ab insidiatoribus capiantur. Surge ergo qui dormis, & exurge à mortuis, & Dominum tuum sequere, depone languorem, curre ad cōfessionem. Contritione autem, lachrymis, ieiuniis, orationibus, & misericordiæ operibus, his diebus passionis Christi, contra diabolum solito diligentius congrediendum est. Sol obscuratus est in passione eius, & nos radios secularis lætitiæ, in tenebris mœroris & afflictionis debemus nunc commutare. Dominus enim huiusmodi obscurum thalamum vult habere in eius munitione. Si enim sanguinem suum pro nobis fudit, & nos saltem pro Christo lachrymas debemus maximè in hoc tempore effundere, vt petra virga crucis his diebus percussa, aquas lachrymarum copiose emittat. Si enim compatimur & conregnabimus. Ipse enim mortuus est pro nobis, peccata nostra ipsum interfecerunt, mortem eius nobis imputare debemus, quasi de terra sensualitatis nostræ eductum est ferrum, de quo claui eius fabricata sunt. De felle amaritudinis & iniquitatis nostræ, potus amarus propinatus est ei in cruce,

Eccle. 7. Gene. 2. De luctu Ecclesiæ. Tren. 1. De pugna Domini & eius vexillis. De his qui nimis differunt confiteri. Ephe. 5. De pugna contra diabolum, & quod his diebus passionis in mœrore & tristitia debemus esse. Num. 20. 2. Tim. 2. Quod Christi mortem peccatis nostris imputare debemus.

Tren. 4. Isaiæ 53.

in cruce. Christus enim Dominus, vt ait Ieremias, captus est in peccatis nostris. Et Isaias: Pro-
pter scelus populi mei percussi eum. De silua multitudinis peccatorum nostrorum assumpta e
lateris eius lancea. Ipse enim humiliatus est propter iniquitates nostras, & attritus est prop
scelera nostra, sicut ait Isaias: Miserunt enim lignum in panem eius, id est, in corpus ipsius, qu
est verus panis, & refectio fidelium. Vnde Ieremias in persona Iudæorum: Mittamus lignu

Ierem. 11.

in panem eius. Quoniam igitur ipse pro nobis pugnauit, & pro hæreditate nostra recupera-
da, factus est athleta noster: pugnemus & nos cum eo, vt possit dicere de nobis, sicut ait de A
stolis suis: Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Sequamur ipsum in pr

Lucæ 23. Quod debemus Christum sequi in prælio. Matth. 16.

lium, sicut ipse ait: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam,
sequatur me. Sicut enim ipse pro nobis animam posuit, ita & nos animas nostras pro ipso
namus, vt talia fercula reddamus ei, qualia nobis ipse apposuit. Hæc est iustissima causa anim
pro anima, sanguinem pro sanguine, mortem pro morte illi reddere. Et quoniam causa, non
na, facit martyrem: ipse causam istam pro se & pro nobis à patre iudicari petit, dicens: Iu

De iudicio causæ & discretione à malis. Tren. 3. Isa 53. & 54.

me Deus, & discerne causam de gente non sancta, quasi diceret: Iniustè iudicatus sum à Iud
tu autem pater iustè iudica me. Iudica causam animæ meæ, defensor vitæ meæ. Ipsi iudican
reputant me iniquum, sicut Isaias ait: Et cum iniquis deputatus est. Nos putauimus eum q
leprosum & percussum à Deo. Tu autem iudica me, discute merita mea, iudica pro me, ac
dica mihi causam, profer pro me contra impios sententiam, discerne causam meam & se
merita mea à meritis iniquorum: à gente non sancta. Emitte lucem tuam, & veritatem tu
in resurrectione, vt appareat causa mea iusta: vt cognoscat mundus causam meam iustam
passus sum propter iustitiam, & propter communē humani generis salutem. Hæc est vox C
sti, & omnium sanctorum eius, qui se iudicari & causam eorum discerni, & separari pet
causa impiorum, & non solum in præsenti separentur corde & meritis, sed insuper in fu

Matth. 25.

separentur corpore & loco, quando separabit Dominus agnos ab hœdis. Interim autem
non loco, causa separentur & animo, vt eripiantur ab homine iniquo, id est, apertè malo &
loso, decipiente, scilicet, in occulto, ne, scilicet, corrumpantur ab eis, sed meritis & retribu
separentur. Hæc autem separatio iustorum ab iniquis maximè facta est per crucem & pas

De separatione bonorum à reprobis per Christi passionem. Lucæ 2. 2. Cor. 2. Exod. 14.

nem Christi. Ipse enim positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israël: & fa
est aliis odor vitæ in vitam: aliis autem odor mortis in mortem. Et alter latronum posit
à dextris, & alius à sinistris. Mediante autem crucis torculari, separatum est vinum ab aci
quasi flagello crucis granum est diuisum à paleis. Percussum est mare rubrum virga Moy
transeuntibus filiis Israël, submersi sunt Ægyptij. Per fidem enim passionis Christi, per m
di huius amaritudines, quibus inuoluuntur Ægyptij, id est, seculares transimus, & fit nob
mari rubro, id est, in hoc seculo, sanguine peccatorum infecto, via sine impedimento. San
enim veri agni in limine cordis ponitur, vt interfectis Ægyptiis ab Angelo exterminato

De hirco emissario & alio qui offerebatur. Leuit. 16. 2. Petri 4. De triplice iudicio iustorū.

beremur. Hæc autem diuisio bonorum à malis, signata est per duos hircos, quorum vnu
dicebatur emissarius, mittebatur in desertum. Hi sunt illi, qui mittuntur in infernum.
offerebatur Domino, per quem electi designantur. Vnde Petrus in Epistola canonica: Po
est Dominus iustos à tentatione eripere, & iniustos in diem iudicij reseruare cruciandos.
dicat ergo Dominus iustos tripliciter, flagellando eos in hoc mundo, vt parcat eis in fut
Tempus est enim, vt incipiat iudicium à domo Domini. Iudicat eos iudicio discretionis
sam eorum ab impiorum causa discernendo, & eorum merita approbando. Tandem a
iudicabit eos in iudicio æternæ ventilationis: dum iustos ponet à dextris suis: hœdos au

Matth. 25. Exod. 7. De decem plagis Ægypti & de diuisione filiorum Israël ab Ægyptiis. De prima plaga. Moralis expositio de multiplici conuersione aquæ in sanguinem.

nistris. Huiusmodi diuisiones ostendit Dominus per decē plagas Ægypti, quæ in mysterio
gę Moysi factę sunt super Ægyptios, à quibus liberatus est populus Domini. Vnde Domi
Exodo: Ponam diuisionem inter populū meum, & populū tuum. Mediante autem cruce C
sti & eius passione, liberantur hodie veri Israëlitæ à plagis huius seculi, quibus affligūtur
ptij. Sume, inquit, Dominus Moysi, virgam in manu tua, in qua facturus es signa: & ele
percussit aquam fluminis, quæ versa est in sanguinem: & pisces, qui erant in flumine, m
sunt. Hæc fuit prima plaga Aegypti, per quā facta est diuisio inter Aegyptios, & populum
Aqua autem in sanguinem conuertitur: dum mali bonis temporalibus abutuntur. Aquam
uertit in sanguinem, qui potentiam in violentiam: diuitias in auaritiam, vel superfluita
pulchritudinem in luxuriam: scientiam in curiositatem conuertit. Aquam in vinum conu
mus: dum bonis temporalibus benè vtendo, vitam æternam promeremur. Secundo m
aqua Aegypti virga percutitur, & in sanguinem vertitur: dum mundi delectatio increpa
increpati deteriores efficiuntur. Filiis autem Israël hæc plaga in bonum conuertitur: dum
nalis, seu secularis voluptas virga crucis efficitur sanguis, id est, mors: vt pisces, id est, no
curiosæ cogitationes in ipsis moriantur. Virga etiam Dominicæ prædicationis aquæ ver
in sanguinem: dum populus in peccatis fluctuans, percutitur, vt cognoscat se in carnali
perire: sunt pisces qui in sanguine non possunt viuere. Secundum verò quod decem

Quod prima plaga primo mandato decalogi adaptatur.

transgressionibus decem mandatorum decalogi adaptantur, eò quòd transgressores his
mulctantur, aqua conuertitur in sanguinem per idololatriam & superstitionem, ab his
tauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem corruptibilis hominis contra p
mandatum decalogi, quod est de adorando vno Deo. Per aquam enim, ex qua per c
cr

creantur omnia, diuina intelligitur potentia. Ab hac plaga populus Domini liberatur. Aqua enim ad salutem in sanguinem mutatur: dum populus ad fidem passionis Christi conuertitur. Virga insuper aquam percutimus, id est, seculi delectationes, & carnales voluptates recordatione Dominicæ passionis etiam in sanguinem conuertuntur, dum nobis vilescunt, & eas corruptionem reputamus: videntes pisces, id est, curiosos & lasciuos in his aquis computrescere. *Exod 8.*

De secunda plaga. *Moralis expositio.*

Secunda plaga fuit multitudo ranarũ de flumine ebullientiũ, quæ vsque in domum & cubiculum Regis ingressæ sunt, & in reliquias ciborum eius. Ranæ Aegypti, sunt carmina vana, & figmenta Poëtarum, cantilenæ mulierum, friuola verba scurrarum, & vilium personarum. Ranæ Aegypti adulatores, & garruli in penetralibus Regum ipsorum. Ranæ clamosæ, quę clamitant, velimus nolimus, cum improbitate & importunitate: sunt mimi & histriones: detractores clamosi, & pseudoaduocati: quæ omnia perturbant, aquam cum luto miscent, non in montanis & petris, sed in cœno habitantes. Hæc autem vaniloquia ex fluuio temporalis abundantiæ oriuntur, & ingrediuntur reliquias ciborum: quia post saturitatem abundat vaniloquium. Hæ autem ranæ ingressæ sunt furnos. Hi sunt Prælati, qui panem doctrinæ coquere debent, & reddere esibilem: in quibus garrulitas & vaniloquia perstrepunt. Vana locuti sunt vnusquisque ad proximum suum, & quia vani vana loquuntur, secundum decalogi mandatum transgrediuntur, quod est: Non accipies nomen Dei tui in vanum, id est, à veritate ad vanitatem non recedes, nihil friuolum, nihil quod sit mẽdacium, dicens: Hęc plaga populum Domini non lædit, in quibus virga verbi Dei, has ranas de flumine educit vt apparerent eis, & in ipsis moriantur, dum ab eis prædicta friuola respuuntur. Potest præterea per ranas, quæ in luto commorantur & ventres habent molles, quilibet luxuriosus intelligi, & maximè mulieres, quæ exterius, quasi depictæ & ornatæ apparent. Molles autem habentes ventres, interius immunditia libidinis sordent.

Quod secunda plaga, secundo mandato adaptatur. *Exod. 20.* *Quod hæc plaga, & omnes aliæ populo Dei conuertitur in bonũ & per eas causa eius separatur à causa reproborũ.*

De tertia plaga. *Exod. 8.* *Moralis expositio.*

In tertia plaga extendit Aaron manum suam, tenens virgam, percusitq; puluerem terræ, & versus est omnis puluis terrę, in ciniphes, id est, in muscas subtiles, quæ subterfugiunt visum & pungunt, atque circa oculos volitantes visum impediunt. Ciniphes sunt argutiæ deceptionis & peruersæ subtilitates, versutiæ hæreticorum & deceptiones sophistarum, & punctiones sollicitudinum, & curarum huius seculi, qui ex puluere terrenorum nascuntur, & animum perturbant & confundunt, & sabbatum pectoris tollunt. A qua plaga liberatur populus Dei per obseruantiam tertij mandati, quod est: Memento vt diem sabbati sanctifices. Ægyptus enim percussa est muscarum multitudine: Israël autem custodiam sabbati accepit in munere. Hæc autem plaga bonis conuertitur in bonum: dum per subtilitates hæreticorum eorum exercetur ingenium.

Quod tertia plaga, tertio mandato adaptatur.

De quarta plaga. *Moralis expositio.*

Quarta plaga fuit Cynomia, scilicet, musca canina valdè pungens, & vsque ad sanguinem mordens. De qua plaga Dominus ait: Faciam mirabilem in die illa terram Gessen, in qua populus meus est, vt non sint ibi muscæ. Et venit musca grauissima in domo Pharaonis & seruorũ eius, & in omnem terram Aegypti. Hæ muscæ inquietæ, & immundæ malas signant cogitationes, & motus pungitiuos, iræ, inuidiæ, & cuiuslibet spiritualis nequitiæ, & angustiam remordentis conscientię. Musca canina detractores, aduocati latrantes, vt canes & alterutrum sæpè lacerantes, causarum secularium inquietudo & pungens sollicitudo. Et quoniam canes cęci nascuntur, & parentes non agnoscunt, qui mores caninos imitantur, & parentibus suis honorem & reuerentiam, & auxilium non impendunt, hanc plagam incurrũt, & quartum transgrediuntur mandatum: quod est, honora patrem tuum, & matrem tuam. Hæc plaga non tangit populum Dei, qui prauos animi motus ad petram allidit, qui serenitatem conscientiæ custodit, qui parentibus suis tam spiritualibus, quàm corporalibus honorem debitum impendit, qui benedictionem cõtra maledictionem reddit, qui pro detractoribus & persecutoribus orat.

Quod quarta plaga, quarto mandato adaptatur.

De quinta plaga. *Moralis expositio.* *Quod quinta plaga, quinto mandato adaptatur.*

Quinta plaga fuit mors pecorum. Mortua enim sunt omnia animalia Aegyptiorum. De animalibus autem filiorum Israël nihil omnino periit. Interfectio pecorum exprimit mores hominum bestialiter viuentium: & maximè qui motus carnis in se non reprimunt, sed carnali voluptate pereunt. Transgrediuntur quintum mandatum, quod est: Non mœchaberis. Populus autem Domini motus animales in se perimens, hac plaga non tangitur, dum sensualitas rationi subiicitur.

De sexta plaga. *Moralis expositio.* *Quod sexta plaga, sexto mandato adaptatur.*

In sexta plaga proiicit Moyses cinerem in cœlum, & facta sunt vlcera & vesicæ turgentes in hominibus & iumentis. In vlceribus purulenta malitia. In vesicis tumens superbia, in feruore vulnerum, & pustulentis bullientibus, feruor iræ & rancoris insania exprimitur. Hanc plagam incurrunt, qui sextum mandatum transgrediũtur, quod est: Non occides. Ista enim tria torquent homicidas, scilicet, malitia cordis, elatio mentis, vesania iræ & furoris, in his qui proiiciuntur à manu Moysi, & legi Dei non sunt subiecti. Hæc plaga populo Dei vertitur in bonum, dum eorum patientia per hæc exercetur, & plerumque pro Christo à prædictis homicidis martyrio coronantur.

De septima plaga. *Moralis expositio.* *Quod septimo mandato, septima plaga adaptatur.*

In septima plaga extendit Moyses virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem ac discurrentia flumina: grando & ignis mixta pariter ferebantur. Primitiua hac plaga lęsa sunt, serotina non sunt læsa. Tantum in terra Gessen, vbi erant filij Israël non cecidit. Est autem grando infidelis cordis duritia. Grando frangẽs aduersitas, grando auaritiæ tempestas. Septimum autem mandatum est: Non furaberis. Huius transgressores grandine feriuntur, & de nube, id est, de secreto Dei iudicio ager cordis eorum intrinsecus grandinatur & vastatur. Præmittit autem Dominus fulgura, id est, miracula, & ignem spiritus sancti, qui spinas vitiorum consumat. Et tonitrua, id est, comminatoria & in-

crepatoria verba, & voces doctrinæ. Qui hæc omnia contemnit, meritò grandinatur, dum cordis obstinationem incurrit. Hæc autem plaga non tangit serotina, id est, populum Dei, qui non quærit hæc temporalia, quasi primitiua: sed serotina & æterna bona. Tonitruo enim comminationum & grandine, id est, pœnæ gehennalis timore & igne dilectionis Dei abstinet se ab omni malo, & facit ei Dominus hoc signum in bonum. Reprobi autem, qui mali desiderio & corde frigido, duro & auaro forinsecus aliena furantur: iusto Dei iudicio intrinsecus quasi grandine vastantur.

De octaua plaga.

In octaua plaga extendit Moyses virgam super terram Aegypti, & Dominus induxit ventum validum vrentem, qui leuauit locustas super vniuersam terram Aegypti, & deuorata est herba terræ, & quicquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiserat.

Moralis expositio.
Isaiæ 3.

Locusta volatilis, quæ omnia bona atterit & arrodit, inconstantes & adulatores designat, quo immoderatè facta hominum extollendo, omnia bona illorum corrumpunt, [illegible] Isaias ait: Popule meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressum tuorum dissipant. Et beatus Gregorius ait: Residuum grandinis comedit locusta, quia sæpè bonum quod non tollit aduersitas frangens, perimit adulatio demulcens. Locusta à posterioribus [illegible] tollens, saltum habens deciduum & adulatores: dum verbis mendacibus attollere cupiunt, [illegible] infernum decidunt. Herbam locustæ comedunt, quando adulatores verba loquentium fauoribus attollunt. Poma arborū deuorant, quando opera aliorū adulando commendant. Hac [illegible] stis omnia virentia consumit, plus enim nocet lingua adulatoris, quā gladius persecutoris. Ventus autem vrens, id est, tempestas iræ diuinę locustas proiecit in mare, id est, in amaritudinem pœnæ æternæ eos, scilicet, qui specialiter octauum transgrediuntur mandatum, quod est: Non falsum testimonium dices.

Octaua plaga, octauo mandato adaptatur.

Falsus enim testis Deum ore offendit, proximum lædit, iudicem [illegible] Et sicut locusta fruges consumit mordendo, sic falsus testis bona proximi vastat mentiendo. Hac plaga populus Dei non læditur, dum causa eius de gente non sancta discernitur. Laudes enim plerumque bona non causa humani fauoris, sed causa exhortationis, nec falsum testimonium proferunt, vel de malis operibus falsis laudibus aliquē attollunt.

De nona plaga.

In nona plaga extendit Moyses manū in cœlum, & factæ sunt tenebræ palpabiles & horribiles in vniuersa terra Aegypti. Vbicunque autem habitabant filij Israël, lux erat.

Moralis expositio.
Nona plaga, nono mandato adaptatur.

Tenebrę palpabiles obscuritatē iudicij diuini, & mentis impiorum insipientiam designabant, & cordis eorum cæcitatem arguebant. Nihil autem adeo inuoluit mentem peccatoris, sicut concupiscentia carnalis. Vnde specialiter hac plaga percutiuntur adulteri, qui nonum mandatum transgrediuntur, quod est: Non concupisces vxorem proximi tui. Ab hac plaga Dei populus liberatur, qui occulta Dei iudicia [illegible] tuit & reueretur, à quo insuper omnis carnalis concupiscentia relegatur.

De decima plaga.
Moralis expositio.

In decima plaga [illegible] ctis medio percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, tam hominum quam pecorum: nec erat domus in qua non iaceret mortuus. Primogenita Ægypti nocte interficiuntur, dum per cęcitatem mentis, fides in peccatoribus destruitur. Per primogenita etiam potentes huius seculi, qui potenter tormenta patientur, intelliguntur qui vltima plaga in fine mundi à Domino reprobati ferientur.

Decima plaga, decimo mandato adaptatur.

Qui autē proximorū possessiones concupiscunt, & in[illegible] eorū hæreditare volunt, meritò hærede priuantur, & eorū primogenita perimuntur, dum [illegible] mum mandatum transgrediuntur, quod est: Non concupisces rem proximi tui. Ab hac [illegible] populus Dei non læditur, sed eius causa à causa impiorū separatur. Dū enim primogenita, [illegible] primos motus & illicita desideria in se interemit: primogenita fidei & aliarum virtutum [illegible] amittit.

Quod à prædictis plagis per Christi passionem fideles liberantur.

Ab hac autem & aliis plagis liberatur per sanguinem agni, positum in vtroque po[illegible] & in superliminari fidem passionis Christi, habens in corde & ore, quasi in vtroque poste, [illegible] superliminari, id est, in intentione, quæ præeminet actioni, quā ad imitationem passionis Christi debemus dirigere. Sanguinem præterea in superliminari ponimus, dum crucis signum [illegible] fronte facimus. In limine autem ponendus est sanguis, qui est ianua & introitus Paradisi. [illegible] ce quanta virtus passionis Christi & mirificæ crucis, qua mediante populus Dei separatur [illegible] impiis, & causa electorum discernitur à causa reproborum. Qui licèt multa habeant communia cum iniquis, scilicet, nasci, viuere, & mori, & multa alia: causa tamen eorum & meritis [illegible] cernuntur à meritis iniquorum per diuinam potentiam & sanctæ crucis virtutem, quam [illegible] sibi arrogat vir iustus & fidelis, sed liberationem suam Domino attribuit. Vnde subiungit: [illegible]

Quod omnia bona nostra ad Deum sint referenda.
Quod per crucem Christi fit bonorum à malis separatio.

Quoniam tu es DEVS meus, & fortitudo mea. Quia sine te nihil valeo facere, [illegible] enim in arcu meo sperabo, & gladius non saluabit me. Quæ est enim virtus corporis [illegible] dente anima. Quæ est virtus hominis vel animæ recedente spiritus sancti gratia. Fide [illegible] passionis CHRISTI & baculo sanctæ crucis sustentatur anima. Hac virga sep[illegible] causa à causa, granum à palea: hoc sceptro imperiali inimicus confunditur, & populus [illegible] dirigitur & exaltatur. Virga enim Moysi, virgas Magorum deuorauit, dum sap[illegible] CHRISTI stultam fecit sapientiam Philosophorum huius mundi. Absorpti sunt enim [illegible] cti Petrę iudices eorum, id est, sapientia Philosophorum Christi sapientiæ comparata, ab[illegible]

1. Cor. 1.

est, & quasi pro nihilo reputata. Vnde Apostolus: Quod stultum est DEI, sapientius est [illegible] minibus. Quia quod sapientibus mundi videbatur stultū de Deo, scilicet, crux, passio & [illegible] sapientius fuit, quàm ipsi possent esse vel intelligere. Et quod infirmū est Dei, vt ait Apostolus, [illegible] tius est hominibus. Videbatur enim infirmitas in cruce mori, sed mors eius mortē [illegible] diabolū vicit, quē nullus homo, nisi in virtute crucis vincere potuit. Quia nō est potestas [illegible]

terram quæ comparatur ei. Vnde & virga Moysi versa in serpentem, deuorauit duos serpentes Magorum. Per serpentem autem intelligitur mors, quia per eum intrauit mors in orbem terrarum. Mors autem Christi, mortem corporis & animæ destruxit in nobis. Qui viuit in secula benedictus.

Sanguis, Rana, Ciniphes, Muscæ, Mors, Vlcera, Grando. Brucus cum tenebris, Mors primis vltima natis.

Prima rubens vnda.	*Est homo sanguineus, cui non colitur Deus vnus.*	Audi Israël Deus tuus vnus est.	*Contra superstitionem.*
Ranarũ plaga secunda.	*Rana loquax hæresis, reprobat nomen Deitatis.*	Nõ accipies nomẽ Dei tui in vanũ.	*Contra horrorẽ hæresis.*
Inde culex tristis. (lis.	*Vt Ciniphes errant, qui sabbata sancta prophanant.*	Memẽto vt diẽ sabbati sanctifices.	*Contra amorem seculi.*
Pòst musca nociuior il	*Ille cynomia fit, qui patres vt canis odit.*	Honora patrem tuum & matrem.	*Contra impietatem.*
Quinta pecus strauit.	*Fit pecus, & moritur: quasi brucus adulter habetur.*	Non mœchaberis.	*Contra fornicationem.*
Vesicas sexta creauit.	*Feruor vesicæ, feruens feruor est homicidæ.*	Non occides.	*Contra crudelitatem.*
Ponè subit grãdo. (do.	*Fur rapit exterius, Deus illum grandinat intus.*	Non furaberis.	*Contra rapacitatem.*
Pòst bruc⁹ dẽte nephã:	*Dente locusta nocet: falsus testis malè mordet.*	Non falsum testimonium dices.	*Contra falsitatem.*
Nona tegit solem.	*Cor patiens tenebras, rapit vxores alienas.*	Non cõcupisces vxorẽ proximi tui.	*Contra adulterium.*
Primã necat vltima plẽ.	*Prima perit proles, fore si malè quis cupit hæres.*	Non concupisces rem proximi tui.	*Contra cupiditatem.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Epistola ad Hebræos 9.

Christus assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum, non manu factum, id est, non huius creationis, nec per sanguinem hircorum aut vitulorum.

HVCVSQVE vexilla crucis fuerunt inuoluta & plicata, dum occultè de cruce & morte Christi sub obscuris mysteriis à principio septuagesimæ agebatur in Ecclesia. Hodie verò vexilla crucis prodeunt in aperto, & fulgent maiestate declarata & explicata crucis & crucifixi mysteria. Vnde Apostolus in hodierna Epistola apertè tractat de virtute & imminente tempore mortis eius. Multa passus est à Iudæis, & maximè postquam Lazarum suscitauit, ex tunc enim eorum inuidia & malitia magis creuit. Vnde Ioannes ait: quod cogitauerunt Principes Sacerdotum, vt & Lazarum interficerent, quia multi propter ipsum credebant in Iesum. Iesus autem non iam palam ambulabat apud Iudæos: In cuius rei signum his diebus supprimitur gloria in introitu missæ, & ad responsoria. Quoniam ergo his diebus insidiabantur Iudæi Domino, & de morte eius tractabant. Ecclesia de cætero incipit apertè eius passionem memorare: de qua hucusque tractauit occultè, sub figuris & mysteriis. Dum enim legimus & recitauimus, quod de latere Adam dormientis assumpta est & formata Eua. Mysticè per hæc intelleximus, quod de sacramentis lateris Christi in cruce dormientis, formata est Ecclesia. Adæ enim dormitio Christi passio. Conditio Euæ redemptio est Ecclesiæ. Eodem modo quando recitatum est in Ecclesia, quod per lignum arcæ, & aquam saluatus est Noë cum familia sua, designatum est quod per lignum crucis, & aquam baptismi salui facti sunt credentes, aliis diluuio peccatorum & pœnæ æternæ pereuntibus. Vnde Petrus: In arca pauci, id est, octo animæ saluæ factæ sunt per aquam, & nos nunc saluos facit similis formæ baptismus. Similiter legimus quod Noë vineam plantauit, & inebriatus vino, dormiuit denudatus. Cham filius eius derisit eum, Sem & Iaphet eum reuerenter cooperuerunt. Eodem modo synagoga, quam plantauerat Dominus, inebriauit eum in cruce, felle amaritudinis, & vino passionis potatus in cruce obdormiuit, & tunc infirmitas, quam pro nobis assumpserat, manifestè apparuit. Cornua enim crucis in manibus eius, & in cruce abscondita est fortitudo eius, potentia, scilicet, diuinitatis, & apparuit infirmitas humanitatis. Cham maledictus patris nuditatem derisit, & populus Iudæorum incredulus Christi deridet passionem, dicens: Alios saluos fecit, seipsum saluum facere non potest. Sem autem & Iaphet, id est, conuersi de vtroque populo, verenda patris reuerenter operiunt pallio sacramentorum, ostendentes Christi passionem humanæ redemptionis fuisse sacramentum. Postea recitatum est, qualiter Abraham imposuit ligna super filium suum Isaac, vt ipsum immolaret: Et Christus crucem suam propriis humeris baiulans immolatus est pro nobis secundum humanitatem, illæsa diuinitate. Vnde Isaac euadente, aries cornibus hærens inter vepres immolatus est. Per arietem enim Christi humanitas designatur: per vepres autem spinosæ mentes Iudæorum. Isaac ligatus est ad immolandum: & Christus ligatus est ad flagellandum. Mons autem, in quo immolatio facta est, altitudinem significat diuinæ charitatis. Ignis, angustiam passionis, vel ignis & gladius, quem portabat Abraham, illum ignem designat, quem Dominus venit mittere in terram, & illum gladium de quo ait: Non veni mittere pacem in terra, sed gladium. Ara verò Christi crucem designat. Duo pueri Abrahæ cum asino expectantes increduli sunt ex vtroque populo cum stoliditate & asinina tarditate expectantes. Stolidum enim est ipsum expectare venturum, quem iam multis Prophetarum testimoniis, & innumeris miraculorum prodigiis venisse probatur. Similiter & per scalam, quã vidit Iacob dũ dormiret, lapide capiti supposito, signatur Christi crux, per quam est nobis in cœlum ascensus, qui dormiuit in morte. Coniunctio capitis & lapidis, diuinitatis & humanitatis coniunctionem designat. Eodem modo agni paschalis occisio, Christi passionem figurat. Similiter & virga, quam Moyses in terram proiecit, & versa est in colubrum, & expauit Moyses primò

Quod his diebus vexilla crucis explicantur.
Ioan. 11.
Ioan. 12.
De occultis mysteriis passionis Christi.
De Eua mysticè & formatione eius ex latere viri.
Gene. 2.
Mysterium de Noë & Arca.
1. Pet. 3.
Mysterium de inebriatione Noë, & eius nuditate.
Gene. 9.
Abac. 3.
Gene. 9.
Matth. 27.
Mar. 15.
Lucæ 23.
Mysterium de Abraham & immolatione arietis pro Isaac
Gene 22.
Ioan. 18.
Gene. 28.
Mysterium de scala Iacob.
Exod. 12.
Exod. 4.
Mysterium de agno paschali & virga Moysi versa in colubrum.

ses primo atque fugit, deinde per caudam apprehendit ipsum, & reuersus est in virgam, Ch
passionem & mortem eius significat, quæ per serpentem intelligitur, quia per serpentem m
intrauit ad mulierem, vel per serpentem sapientia crucis Christi intelligitur, quæ prædicat
Matth.10. per omnem terram. Nam serpens callidum est animal. Iuxta illud: Estote prudentes sicut s
pentes. Fugit autem Iudæus Christum passum, sed in fine mundi, qui per caudam designa
conuertetur ad ipsum. Et tunc serpẽs reuertitur in virgam, dum cognoscet in Christo diuin
potentiam. Multis insuper aliis modis, & mysteriis de Christi passione, hucusque occultam
cimus mentionem. Nũc autem Apostolus apertè in Epistola virtutem passionis Christi
ostendit, dicens: quod Christus per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, in cæ
tabernaculum in sancta sanctorum, vt æternam nobis hæreditatem acquireret, & remissi
peccatorum nobis conferret: quod non potuit fieri per sacrificia legalia, nec per sangu
hircorum aut vitulorum, nec per sacerdotes legis Mosaicæ. Lex enim per Moysen data
Multiplex assignatur ratio, inter vetus & nouũ testamentum, inter sacerdotium legis, & sacerdotium Christi, & inter sacrificia eorum. gratia verò per Christum. Vnde Apostolus: Multiplicem assignat differentiam inter sac
tium Christi & sacerdotium legis: & multam præeminentiam huius ad illud, & sacrificij C
sti ad sacrificia legis, & noui testamenti ad vetus testamentum. Sacerdos enim legalis fac
peccatorum commemorationem. Christus autem sacerdos noster, confert peccatorum re
sionem. Ille semel in anno intrabat cum sanguine hircorum & vitulorum, tabernaculum
nufactum & corruptibile. Christus autem per sanguinem proprium, quem semel effudit, i
iuit in cœlum quod est peramplius, quia plures capit & perfectius, quia ibi æternam bea
dinem perfectè consequimur. Non manu hominis factum, sicut tabernaculum in deser
verbo Dei cęli firmati sunt. Ibi enim ipse Pontifex noster assistit patri ad interpellandũ p
bis, qui exauditus est in omnibus propter reuerentiam suam, & dator est æternorũ bonor
Pontifex autem legis, qui peccator erat, pro suis & pro populi peccatis intercedebat, & q
doque non exaudiebatur, neque dare poterat æterna bona. Promittebat autem tant
literam bona temporalia. Vel tabernaculum dicitur corpus eius, in quo pugnauit sec
Alia expositio. quod ipse est Rex. Illud enim obtulit secundum quod sacerdos. Introiuit igitur in cæ
per tabernaculum corporis sui, quod tradidit morti, quod est amplius & perfectius, quã
bernaculum in deserto constructum: quia plura bona profert terra corporis eius, & per
nobis, quàm illud tabernaculum quod fuit manufactum. Corporis autem eius tabernac
tantum de spiritu sancto fuit conceptum. Per illud enim, & per sanguinem suum semel
sum, quia semel mortuus, iam non moritur: introiuit in cœlum assistens patri, vel no
adiuuando, inuenta à nobis vel à Christo nobis æterna redemptione, quæ non potu
niri in legalibus sacrificiis, quæ non iustificabant, sed significabant, præfigurantia vnum
Secunda differentia & præeminẽtia. & sufficiens sacrificium redemptoris. Præterea legalis sacerdos alienas hostias offerebat
stus propriam hostiã corporis sui: Legalis sacerdos plures hostias offerebat successiuè, C
Tertia differentia. autẽ vnã solã semel obtulit, quã non oportet iterare, quia sufficiens fuit ad omniũ pecca
ablutionem. Sacerdoti legali succedebat alius post mortem ipsius: Christus autem sem
Quarta differentia. num habuit sacerdotium, sicut scriptum est: Tu es sacerdos in æternum, secundum o
Melchisedech. Vnde Apost. ad Hebręos: Plures quidẽ facti sunt sacerdotes, idcirco quod
te prohiberentur permanere. Hic autem eò quod maneat in æternum, sempiternum ha
cerdotiũ. Vnde & saluare potest, imperpetuũ accedentes per semetipsum ad Deũ, semper
Quinta differentia. ad interpellandum pro nobis. Legalis sacerdos peccato non carebat, vnde tam pro suis,
pro peccatis populi hostias offerebat. Christus autẽ peccatũ non fecit, nec dolus inuentus
ore eius. Vnde Apost. in eadẽ Epistola: Talis enim decebat, vt nobis esset Pontifex, sanct
Sexta differentia. nocẽs, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis factus, qui nõ habet nec
tẽ quotidie prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populo. Legalis sacerdos o
sacrificia, quę nõ iustificabãt, sed significabãt, offerebat vmbrã in figura. Christus vero
sacrificiũ, sufficiẽs ad omnia peccata delenda. Oblatus est secundũ quod homo, delẽs pecc
cundum quod Deus. Vnde Apostolus ait, quod exemplari & vmbræ cœlestium seruiebat
iterum: Vmbram habens lex futurorũ bonorum, non ipsam imaginẽ rerum. Et paulò po
possibile est sanguine taurorum & hircorũ auferri peccata. Illa enim sacramenta significa
promittebant salutem, nostra vel noui testamenti sacramẽta conferunt salutẽ, & in eis co
gratię cõfertur. Legalia enim sacramẽta data fuerũt duris in flagellũ: imperfectis ad pęda
Quare instituta sint legalia sacramenta. perfectis autem in signum. Data enim fuerũt, vt duros & rebelles affligerent. Iuxta illud
maleuolo tortura & compedes: mitte eum in operationẽ, ne vacet. Data fuerũt vt super
arrogantes humiliarent, qui dicebant: Non deest, qui faciat: sed deest, qui iubeat. Vnde a
mendam eorum pręsumptionẽ, imposuit eis Dominus onus, quod nec ipsi, nec patres eo
tare potuerunt, vt cognoscentes infirmitatẽ suam humiliarentur & currerent ad gratiam
sunt tertia ratione, vt essent paruulis & imperfectis in pędagogum, vt erudirentur in le
Dei, & quasi pueri timore pœnæ corriperentur, & reprimeretur ętas lasciua, & prona a
& metu pœnæ coërceretur, & ad maiora pręparentur, vt tandem ad maiorem perueni
fectionem, & ad gratiam fidei recipiendam habilitarentur. Erat igitur quasi inchoatio
crificiis: nam seruili timore manus cõprimebatur, vt tandem charitas quasi filum per se
Heb.7. troducta, nõn tantum manum, sed animum comprimeret. Vnde Apostolus: Lex nemi
perf

perfectum adduxit. Erat enim in ea inchoatio non perfectio. Vel ad perfectum dicit, quia legalia vitam æternam non conferebant. Data fuerunt prꝑterea in remedium, vt, scilicet, populus ille ab idololatria retraheretur. Vnde & Dominus permisit, vt sibi ad tempus offerreretur, ne dæmonibus illa offerrēt. Fuerūt præterea instituta quinta ratione, vt vnū & verū Christi sacrificiū præfigurarēt, vnde nō ratione sui, sed ratione significati, dicebantur offerri in odorē suauitatis. Illi autē qui spē in eis nō ponebāt, sed iustificati per fidē mediatoris venturi, hęc sacrificia spiritualiter intelligebāt, & nō seruili timore, sed cum charitate & deuotione, & obediētia, vt Dei mandata implerent, illa offerebāt: sic offerendo merebantur, nec tamē per ea iustificabātur, sed per fidē redemptoris venturi. Ex operibus enim legis sine gratia & fide mediatoris nemo iustificabatur. Lex enim, vt ait Apostolus, infirmabatur per carnē, id est, per carnales obseruantias. Et B. Augustinus ait, quod nec ante incarnationē, nec post, aliqui salui facti sunt sine fide mediatoris. Et Apost. Petrus: Non est in aliquo alio salus. Neq; enim aliud nomē sub cœlo datum est, in quo oporteat nos saluari. Et quoniā Christus finis erat legis ad iustitiā omni credēti: Christo promisso veniēte, debuerūt promittētia cessare. Nō enim promittitur res cùm iam habetur. Quæ enim futuris nuntiādis necessaria fuerūt, ipsis præsentibus & manifestis cessare debuerūt. Patet igitur ex iam dictis, quę sit differētia inter sacramēta veteris legis, quę nō efficiebāt quod figurabāt, & sacramēta nouæ lēgis, quæ in electis efficiūt quod figurāt, & cumulū gratiæ conferunt dignè recipientibus. Noui etiā testamēti ad vetus magna est præeminētia. Vetus enim testamentū à vetustate peccati neminē liberat: Nouum autē testamentū ardentes innouat. Illic litera, quę sola occidit: ibi spiritus qui viuificat. In illo temporalia promittebātur, vt paruuli per hæc ad Dei seruitiū allicerētur. In isto promittuntur & cōferuntur æterna. Lex docet, gratia implet: per legē enim peccatorū cognitio, per gratiā autem noui testamēti peccatorū est remissio. Si enim per legē peccatorū esset remissio, frustrà sequeretur Christi passio. Quod autē fieri nō potest, litera docente & mināte, fit spiritu adiuuāte. Lex ad iustificationē venturum Christum docuit, quā ipsa donare nō potuit. Qui enim sine spiritu facit quod lex pręcipit, facit timore pœnæ, nō amore iustitiæ. In lege enim peccati cognitio non cōsumptio. Vnde lex irā operabatur occasionaliter, quia vbi est peccati cognitio, ibi maior præuaricatio. Quod autē lex imperat, fides impetrat, gratia enim sonat voluntatē, vt volūtas sana impleat legē. Lex enim prohibēs peccatū, nō viuificat hominē, sed auget concupiscentiā, nisi liberet gratia per legē fidei. Aliqui tamē sub lege perfecti fuerunt, nō per eam, sed per fidē venturi. Rara autem fuit sub lege gratia: ferè enim omnes timore seruili legem custodiebāt. Vnde Dominus pro multiplicanda gratia, quando venit plenitudo temporis, seipsum in cruce obtulit, vt credentes per ipsum iustificarentur. Vnde & post legem scripserunt Prophetæ, vt venturum Christum nuntiarent, & mandata spiritualiter intelligenda, & tam interiori affectu, quàm exteriori effectu implenda nuntiarent. Fuit igitur in lege boni inchoatio: in Prophetis ad meliora exhortatio: in nouo testamēto perfectio. Nouū autem testamentū appellamus legem gratiæ & fidei per charitaē operātis. Quam legem Dominus in cordibus fideliū scribit, sicut ait Ieremias Propheta: Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & feriam domui Israël & domui Iuda fœdus nouum, non secundum pactum quod pepigi cum Patribus vestris, in die qua apprehendi manū eorum, vt educerē eos de terra Ægypti. Et paulò pòst: Dabo legē meā in visceribus eorum, & in cordibus eorū scribā eam. Manifestū est igitur ex prædictis, quantū necessaria fuerit Christi passio, sine cuius fide, nec sub lege naturæ, nec sub lege scripta, potuit esse saluatio. Ipsum enim posuit Deus caput Ecclesiæ suæ, & Capitaneū exercitus sui cōstituit, vt omnes, qui ei tanquā Principi adhęrerent, & in castra eius militarent, salui essent. Sine fide autē redemptionis nostræ tanti beneficij ingrati, Deo placere nō potuerunt, vnde nec eius gratia iustificati sunt, sed in corruptione originalis peccati, quam ex radice infecta cōtraxerunt remanentes, sensualitate tanquā graui tyranno premente & dominante, perierunt. A vetustate enim culpæ sine gratia redemptoris nostri, nō sunt liberati, nec renouata est in eis imago Trinitatis, quæ vitio primorū parentum corrupta & ferè deleta fuit, dum inciderunt in latrones, spoliati gratuitis, & in naturalibus vulnerati: quæ vulnera, nisi medicina fidei sanari non potuerunt. Quid enim prodest homini lege naturæ sibi insita in mente sua, quasi in libro legere & cognoscere, vt quod sibi fieri nō vult, alij nō debeat facere: & quicquid sibi meritò fieri voluit, aliis debeat facere? si captiuatus & sub peccato venundatus, & à cōcupiscentia sua illectus & abstractus ista non possit facere affectione interiori & libera voluntate? Non enim potest aliquis meritoriè operari, etiā si opera exterius faciat, nisi gratia liberet voluntatem, & infundat charitatem, affectum viuificando, & illuminando intellectum, & imaginē naturalem, quam culpa deleuit reparando. Etsi enim velle adiaceat, languidum est in se, vnde sine gratia non potest bonum perficere. Non est enim volentis huiusmodi sopita voluntate, nec currentis exteriori actione, sed Dei miserentis. Si enim filius vos liberauerit, ait Dominus, verè liberi eritis. Sine fide autem beneficiorū eius, nullum liberabit. Similiter nec lex scripta sufficit ad salutē sine fide redemptoris, sed magis operatur mortē, dum per eam quid agendū sit, agnosco: sed legē spiritualiter implere nō valeo. Quid prodest scire, Nō cōcupisces, si cōcupiscentia vinceris? vel, Diliges Dominū Deū tuū, nisi in corde gratiā, charitatē habueris? Lex enim ad iusticationē Christū venturū docuit & passurū. Nec legē obseruare potes, vel mādata interius adimplere, nisi in Christū credas, quē lex venturū promisit. Sine fide enim nec

Gal.2. Rom.8. *Quod per legē nemo iustificabatur.* *Act.4.* *Quod Christo veniente legalia debuerunt cessare.* *Multiplex assignatur differentia inter nouum & vetus testamentum, & vnius ad aliud præeminentia.* *Rom.3.* *Quod rara fuit gratia sub lege Moysi.* *Quid appelletur hoc loco nouum testamentum.* *Ierem.31.* *Sine fide passionis nunquā fuit salus.* *Ephe.1. Heb.11.* *Luc.10.* *Quod lex naturæ vel scriptæ nil prodest ad salutem sine lege gratiæ.* *Rom.7. Rom.9.* *Ioan.8.* *Exod.20. Deut.5. & 6. Luc.10.*

liberatur affectus, nec illuminatur oculus. Qui autem in tenebris ambulat, neſcit quò vadit.

Quod nunquã fuit ſalus niſi per fidem mediatoris, quæ reuelata eſt patribus antiquis.

Ne autem homo excuſationes quæreret in peccatis, nunquam poſt peccatum primi hominis, Deus ſine remedio mundum deſeruit, vt ſi niteretur homo facere quod in ſe eſt, & Deus quod in ſe eſt faceret adiuuando, erigendo, inſpirando & illuminando per fidem, ſicut ante Euangelium reuelatum & legem ſcriptam, Iob & alij quàm plures ſaluati ſunt per gratiam in lege naturæ. Ipſi enim ſibi fuerunt lex, dum legem in corde naturaliter habuerunt impreſſam, & reformati ſunt per gratiam, vt poſſent & ſcirent, & vellent implere legem naturalem.

Rom. 2.

De imagine Trinitatis.

Imago enim Trinitatis mentibus impreſſa, in his tribus conſiſtit, vt poſsit homo, & ſciat & velit.

Quod reprobi vitio ſuo in infidelitate perierunt.

Reprobi autem ſub lege naturæ, licèt Deus ad oſtiũ ſtaret & pulſaret, aperire neglexerunt, nec nitebantur, vt ſe præpararent, & quantũ in ſe erat, legem implerent. Cùm enim naturali ratione creatorem ſuum inquirere debuerunt, vt ei ſeruirent, vel curioſitate exteriorũ detenti, non inquiſierunt, vel inquirentes, & ductu rationis per creaturas quantum fieri potuit, ipſum ſine gratia cognoſcentes, non glorificauerunt ſicut debuerunt: quod enim notum erat Dei, manifeſtũ erat illis, quia quod noſcibile erat de Deo ductu rationis in ſe habebant, vnde cognoſcere poſſent.

Rom. 1.

Deus enim illis manifeſtauit per creaturas, vt ex arte cognoſcerent artificem, & quia ingrati fuerunt ſuo creatori, & magis ſeipſos quàm Deum diligere voluerunt, ſibi non Deo attribuentes, quod ſapiebant: euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Et inueſtigantes curſus ſiderum, & alia exteriora, ſuum ſpreuerunt creatorem, & ſeſe gratiæ eius ſubtraxerunt: vnde non ſunt illuminati per fidem, ſicut beatus Iob & Abraham, & alij qui Deo placuerunt ante legem ſcriptam.

Quod in fide maiorum ſaluati ſunt minores implicitè credentes.

Rom. 5.

Similiter & qui ſub lege erant Moyſi, cùm iam ex parte cognitionem haberent, attendere legis inſufficientiam debuerunt, & niti ad maiora, ſicut qui primis inſtructi ſunt elementis literarum, attendentes quod non ſufficiant ad plenam literaturam, nituntur ad ampliora. Qui igitur quantum in ſe fuit, legem implere conati ſunt, & exterius operantes interiori affectu operari concupierunt, nec ſe Dei gratiæ ſubtraxerunt, illuminati ſunt per fidem, & à languore corruptionis liberati per gratiam. Similiter & eis, qui adhæſerunt, & ipſis meditantibus in Chriſto, licèt implicitè, & ſimpliciter crediderunt in fide maiorum per Dei gratiam ſalui facti ſunt. Vt ſicut per inobedientiam primi hominis corrupti fuerunt, ita per obedientiam vnius redemptoris, qui ſe pro illis obtulit, non ſolùm ab illa originali corruptione, ſed ab aliis ſuperadditis peccatis liberati ſunt, non ſolùm autem à culpa in pręſenti, ſed & à pœna æterna poſt mortẽ, nec tamen æternã adepti ſunt gloriam, donec merito paſsionis Chriſti omnibus adhærentibus ianua fuiſſet aperta. Saluabantur igitur in vtraque lege, ſed non per legem. Saluabantur Iobitæ per fidem, exercendo quędam ſacrificia, in illis autem, ſed non per illa conſecuti ſunt ſalutem. Saluabantur qui de genere erant Abrahæ in circunciſione, ſed non per circunciſionem.

De virtute ſacramentorum ſub lege Euangelica.

Saluantur ſub lege Euangelij in ſacramentis, ſed non propriè per ſacramenta, ſed per Chriſtum fide ipſius. Gratia tamen dicitur eſſe in ſacramentis, non per cauſam, ſed ſicut vnguentum in vaſis. Et dicuntur ſaluare ſacramenta, cùm tamen per virtutem paſsionis Chriſti propriè fiat ſalus, ſicut tota medicina dicitur purgare, cùm tamen fiat purgatio virtute ſcamoniæ. Deus enim potentiam ſuam non alligauit ſacramentis, nam ſine ipſis & cum ipſis poteſt iuſtificare.

Triplex cauſa inſtitutionis ſacramentorum nouæ legis.

Inſtitui tamen voluit ſacramenta nouæ legis principaliter propter tria. Propter humilitatem, eruditionem, & exercitationem. Dum enim rebus ſenſibilibus homo per humilitatem ſe ſubiicit, Deum ſibi per obedientiam beneuolum reddit. Dum autem id quod exterius apparet in ſpecie cernitur, ad virtutem inuiſibilem mens informatur. In his autem exterius exercetur ad vtilitatem, dum mutilem vitat occupationem. Sic ergo omni tempore ſalus fuit credentibus & ſperantibus in Saluatoris noſtri redemptione, non ſolùm adultis, ſed & paruulis ſalus fuit in fide parentum in virtute paſsionis Chriſti. Vnde beatus Gregorius ait: Quod apud nos valet aqua baptiſmatis, hoc apud antiquos valebat vel pro paruulis ſola fides, vel pro adultis virtus ſacrificij, vel pro his, qui de ſtirpe prodierunt myſterium circunciſionis.

Aſsignatur differentia inter baptiſmũ & circunciſionem.

Quod intelligendum eſt quantum ad originalis peccati abolitionem: Nam in baptiſmo non ſolùm originale dimittitur, ſed fomes debilitatur. Actualia peccata contritis, & quantum ad culpam & quantum ad pœnam dimittuntur, gratiæ cumulus confertur, virtus infunditur, ianua Paradiſi aperitur.

Aſsignatur differentia inter tẽpus gratiæ & alia tempora.

Rom. 5.

Ecce quanta fuit virtus paſsionis Chriſti, & quanta multiplicatio gratiæ in mundo, poſtquam obtulit Chriſtus in ſacrificium ſuauitatis Deo patri in plenitudine temporis, in tempore gratiæ. Licet enim aliis temporibus Dominus conferret ſuã gratiam aliquibus perſonis, quia tamen rara gratia reſpectu huius temporis, alia tempora nõ dicũtur tempora gratiæ vel plenitudinis. Tempus enim ante legem Moſaicam dicitur tempus deuiationis & erroris. Mors enim regnauit in mundo ab Adam vſq; ad Moyſen.

Quod omnia veteris legis ſacrificia vnũ verum deſignabant ſacrificium.

1. Cor. 10.

Tempus autem legis Moſaicę dicitur tempus figurarũ & obſcuritatis. Omnia enim contingebant eis in figuram, & per omnia eorum ſacrificia vnum verum & ſufficiens & ſupereminens ſacrificium deſignabatur, ſine quo Deus nunquã poſt primam transgreſsionẽ placari potuit, nec eius vltionis diſtricta ſententia valuit relaxari.

De figura agni paſchalis.

Exod. 12.

Agni Paſchalis aſſus, Chriſtum igne paſsionis aſſum deſignat, qui populum ſuum de ſeruitute diaboli liberauit, ſicut in occiſione agni paſchalis liberati ſunt filij Iſraël de ſeruitute Pharaonis.

De figura vitulæ rufæ.

Num. 19.

Vitula rufa, Chriſti caro ſanguine paſsionis tincta, quæ extra caſtra mactatur: quia Chriſtus extra Hieruſalẽ paſſus eſt. Huius cinere mundamur, quia per memoriã & fidẽ paſsionis eius purificamur.

Cir-

Cineres post sacrificium colligimus, dum subtilia eius passionis mysteria discutimus. Hircus emissarius, qui in desertum mittebatur, peccata populi ferebat. Christus autem per mortem de mundo emissus, peccata totius mundi abstulit. In sacrificio vituli signatur sacrificium Christi, propter crucis cornua. In agno signatur Christus propter innocentiam. In ariete, propter principatum, vel propter cornua duorum testamentorum. In hirco propter similitudinem carnis peccati. In turture & columba, quia Deus & homo, vel per turturem & columbam intelligimus Christum, propter simplicitatem & castitatem. Per similaginem, carnem Christi immaculatam. Panis in clibano, Christus in Virginis vtero. Panis in sartagine, Christus in passione. Panis in craticula, Christus in morte & sepultura: Hæc autem ita significabant, quod non sanctificabant. Dicebantur tamen mundare coinquinatos, secundum carnem, vt mundi per hæc reputarentur, & secundum legem non punirentur. Vnde Apostolus ait: Si enim sanguis hircorum & vitulorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quantò magis sanguis Christi mundabit conscientiā nostrā ab operibus mortuis, id est, à peccatis, quibus coinquinatur homo, dum eis cōsentit: sicut qui morticinū in lege tangebat, immundus reputabatur. Virtute enim passionis Christi, omnia peccata in credentibus abluuntur.

De mysterio hirci emissarij, & aliorum, tam animalium quàm auium.
Leuit.16.
Leuit.9.
Exod.9.
Leuit.1.& 9.
De figura similaginis, & triplicis panis.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Ioannem.

Dicebat Iesus turbis Iudæorum & Principibus Sacerdotum: Quis ex vobis arguet me de peccato? *Ioan.8.*

LEGIMVS in Deuteronomio, quod filij Israël cùm quadraginta annis laborassent in Ægypto, vestimenta eorum nunquam vetustate defecerunt, nec calceamenta eorū consumpta sunt vel contrita. Hæc autem contingebant eis in figura, vt exemplo eorum in deserto huius exilij vestimenta virtutum in nobis non deficiant, sicut scriptum est: Beatus qui custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet. Calceamenta autem nostra semper sint noua, & nunquam vetustate contrita, vt exemplis sanctorum & diuinarum scripturarum sententiis pedes affectuum nostrorum semper muniantur, vt possimus conculcare sub pedibus lutum luxuriæ, spinas auaritiæ, serpentes inuidiæ, & cuiuslibet spiritualis nequitiæ. Nec pedes nostros offendamus ad lapides obstinationis & duritiæ cordis, vt secundum Apostoli consilium, stare possimus calceati pedes nostros in præparatione Euangelij pacis. Quicunque enim pacem Dei, quę exuperat omnē sensum euāgelizare voluerint, necesse est vt testimoniis pręcedētium Patrum & sanctarum scripturarum muniant & corroborent pedes affectuum. De quibus Psalmus: In Idumæam extendam calceamentum meum. Edom enim terrenus vel sanguineus interpretatur. Hæc sunt calceamenta de quibus in Exodo dicitur: Renes vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus vestris, vt, scilicet, cum cingulo castitatis, & calceamentis diuinæ scripturæ, agnū Paschalem manducemus, exempla Patrū mortuorū imitando, & mortalitatis nostræ memoria, pedes animæ muniendo. Per calceamenta enim animarū, ex quibus muniuntur pedes affectuū, exempla sanctorū & sentētię scripturarū, & nostræ mortalitatis memoria designatur, Vnde in Canticis: Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis? Gressus enim bonorū operum & virtutum, quibus incedimus ad Deum, pulchri sunt in prędicatione veritatis & in præcedentium Patrū testimoniis & exemplis. De his autem calceamētis in Ezech. dicitur: Calceaui te hyacintho. Hyacinthus cœlestis coloris sanctarū scripturarū meditationē, & cœlestiū contemplationē significat, quibus pedes affectuū munire debemus, & per iugē memoriā & frequentē lectionē pedibus circumligare & adaptare. Laxiora enim nō congruūt, arctiora pedes lædūt. Hęc calceamenta nimis laxāt, qui sanctarū scripturarū rigorē quantum in se est eneruant, dicētes de his, quæ Dominus nobis iniungit, cōsilia esse nō pręcepta, vel ad terrorē esse dicta. Nimis autē hæc calceamēta coarctant, qui rigorē iustitię vel præceptorum cum nimia austeritate imperādo, nulla volūt misericordia vel rationabili dispēsatione temperare, cōtra quos Salomon ait: Noli esse nimis iustus. Hæc calceamenta dedit pater filio prodigo reuertenti. De his autem diuinæ sapientiæ calceamentis dicitur in Deuteronomio in benedictione Aser: Ferrum & æs calceamentum eius. Ferrum duritia sua omnia metalla domat: per quod intelligitur legis Mosaicæ seueritas, per quam Dominus contumaciam Iudæorum & duritiam cordis eorū edomabat. Æs quod non violatur rubigine, sed fit fortius vetustate, & aliis metallis magis sonorū est, legē Euangelij significat, cuius doctrina rubiginem falsitatis non admittit, & longè, lateq; resonat per vniuersum mundū. Aser ergo qui beatus interpretatur, ferro & ære calceatus est, id est, sanctarū scripturarū doctrina & prædicatione, actiuæ prædicationis aduersarios penetrās & doctrina incorruptibili fideles in Ecclesia instruēs. Diuina enim scriptura incisiua est, sicut ferrū, & sicut æs durabilis. Hęc autem calceamenta de pedibus nostris auferimus, quando nudis pedū affectibus, terram sanctam contingemus in libro vitæ legentes & scripturis non egentes. In cuius figura dictum est Moysi: Tolle calceamenta de pedibus tuis, locus enim vbi stas, terra sancta est. Vel calceamenta in hoc loco dicuntur mortua opera peccatorum, quæ debemus tollere de pedibus affectuum. Orate igitur Dominum fratres, vt pedes

Deut.8.
Quod verbum Domini calceamētis comperatur.
1.Cor.10.
Eccle.16.
Ephes.6.
Philip.4.
Exod.12.
Cant.7.
Ezech.7.
Eccle.7.
Deut.33.
Exod.3.

Quod Christi passionem his diebus recolere debemus.
Exod. 12.
Exod. 13.
Matth. 16.
Matth. 8.
Luc. 9.
Luc. 24.
Ioan. 20.
Cant. 1.

animarum nostrarum hodie muniat verbis sacrarum scripturarum. Dicebat Iesus turbis Iu:
dæorum: Isti sunt dies quos obseruare debetis temporibus suis, recolendo crucem & passio-
nem Redemptoris nostri temporibus istis, & beneficia nobis à Christo exhibita, sicut in Exo-
do Dominus præcepit: Mementote diei huius in qua egressi estis de Ægypto, de domo serui-
tutis. Vnde & Dominus frequẽter passionem suam prædixit discipulis, & cicatrices vulnerum
suorum eis post resurrectionem ostendit, vt iugiter illorum memoriam haberent, & poneren:
ea tanquã signaculum super cor suum, & crucem eius tanquam sigillum imprimerent cordibus
suis. Vnde beatus Augustinus: Semper tibi sit fixus in corde, qui pro te fuit fixus in cruce. E:
in Canticis: Fasciculus myrrhę dilectus meus mihi, inter vbera mea cõmorabitur. Ex omnib:
enim quę pro nobis passus est Christus, fasciculũ facere debemus, & in vnũ colligere, & pon:
re inter vbera animæ nostræ, scilicet, in corde. Erit quasi signum in manu tua, & quasi appe:

Exod. 13.
Deut. 6. & 11.
Item 12.

sum, quod ob recordationem ante oculos tuos ponas. Et iterum: Mensis iste vobis princip:
mensium erit. Quia super omnia beneficia istud fuit primum & principale, quod nunquam:
bet à memoria excidere, ne fortè dicatur de nobis, sicut dicit Isaias de Iudæis: Iustus peri:

Isa. 57.

non est qui recogitet in corde suo. In mense enim, qui apud Hebręos Nisan dicitur, id est, i:
natione Aprilis passus est Dominus, & mundum morte sua redemit. Hic est mensis Aprilis
dictus ab aperiendo, in quo nobis aperta est ianua Paradisi, & amota romphęa, virtute pa:

Gen. 3.

nis Christi, in quo renouatus est mundus, & corda fidelium ad gratiam Dei recipiẽdam, ap:
sunt. Hoc mense flores oriuntur, & facies terræ renouatur. Apellatur etiã mensis nouarum:
gum. Terra enim corporis Christi exarata crucis aratro, nouũ fructũ protulit mũdo. Debem:
ergo præcipuè dies istos solemnes habere, & Christi passionẽ his diebus ad memoriã reuoc:
Eius enim memoria ad septẽ specialiter est necessaria. Valet enim cõtra tentationes, elimin:

Quod memoria passionis ad septem prodest.
Primũ contra tentationes.
Num. 21.

noxias cogitationes, excitat cõpunctionem, corroborat spem, accendit charitatẽ, confert tri:
bulationibus patientiã & consolationẽ: aufert elationem, mentẽ ad humilitatẽ inclinãdo, ex:
plum imitationis præbet, ad crucem Christi baiulandum inuitando. Valet cõtra tentatione:
venenosos morsus serpentum: Vnde in libro Numerorum dicitur, quod Dominus præ:
erigi serpentem æneum in palo, vt filij Israël intuerentur in ipsum, & à morsibus serpent:
liberarentur. Serpens æneus, siccus, sine veneno, Christum significat. Æs enim durabile eius

De serpente æneo spiritualiter.
Gen. 3.

uinitatem signat. Et quia per serpentem intrauit mors ad primos parentes & eorum filio:
ipsum significatur humanitas, secundum quam pro nobis Christus mortem sustinuit, erecti
palo crucis, ad quem respicere debemus, vt à morsibus serpentum, id est, tentationum, qu:
bis diabolus immittit, liberemur. Sanguis enim ponẽdus est in limine animę, vt liberẽtur l:
litę ab Angelo exterminatore. Erant autẽ tria serpentũ genera, per quę tres designãtur diue:

De tribus generibus serpentum.

tes tentationũ. Quidã erant serpentes igniti, flatu adurentes, & subtiles inflationẽ induc:
per quos tentatio superbiæ & elationis designatur. Alij erant scorpiones, vultum hab:
virgineum, sed caudam bestialem & venenosam, per quos peccatum luxuriæ intelligitur. :
serpẽtum genus dypsas dicebatur, vel situla à sitiendo, eò quòd morsu suo sitim inducebat
hæc auaritię tentatio designatur. Sicut igitur exaltauit Moyses serpentem in deserto, ita ex:

Ioan. 3.

tus est filius hominis, vt ipsum intuentes, & passionis eius memoriam habentes, ab infe:
nibus dæmonũ liberentur. Sicut scriptum est: Liuor vulneris absterget mala, & plagæ in:

Prouerb. 20.

tioribus ventris, id est, in memoria habitæ, abstergẽt mala tentationum. Sicut enim mor:
mortem nostram destruxit, ita tentationibus & afflictionibus, quas pro nobis sustinuit, :
tiones nostras superauit. Vnde Dauid: Si quis tollere spinas voluerit, armabitur ferro &

2. Reg. 23.

lanceato. Clauis enim & lancea passionis armamur, vt spinas malarum cogitationũ à nob:

Secundũ quod memoria passionis excitat cõpunctionẽ.
Matth. 27.
Mar. 15.
Luc. 23.
Ioan. 2.

lamus. Memoria passionis pungit cor, & excitat cõpunctionem, pungit oculum mentis, :
cit lachrymas cõpunctionis & cõpassionis, dum vera membra cõpatiuntur capiti, & qua:
culari crucis lachrymæ eliquãtur. Si enim petrę scissæ sunt, & Sol in passione obscuratus:
corda nostra obscuritate doloris & cõtritionis obnubilantur, atq; domus nostra fumo :
ctionis impletur, dum Christi passionẽ recolimus. Et quoniã scriptũ est: Scindite corda :
scindere debemus cor nostrũ cultello, cuius manubriũ sit de ligno crucis. Chalybs de lan:
rum de clauis. Manum enim nostrã ad aratrũ ponere debemus, & quasi quodam cõpu:
vomere, ligno, scilicet, & ferro Dominicæ crucis terrã cordium nostrorũ in eius passion:
rire. Vnde Abacuc: Domine, audiui auditum tuum & timui, cõsideraui opera tua & ex:

Abacuc. 3.

iterum: Audiui, & conturbatus est venter meus. Audiuit enim in spiritu Christi passion:
conturbatus est venter eius per cõpunctionem & timorem. Vnde Zacharias Prophe:

Zach. 12.

cient ad me, quem confixerunt, & plangent eum planctu, quasi super vnigenitũ, id est, c:
super eum, sicut doleri solet in morte primogeniti. Memoria passionis corroborat &

Tertium quod memoria passionis corroborat spem.
Num. 35.

spem. Quis enim desperare potest de diuina misericordia, dũ attendit quãta pro nobis :
quãto pretio salutẽ nobis acquisiuit? Vnde Dauid: Sperẽt in te, qui nouerũt nomẽ tuũ:
nomen salutis & spei: Iesus enim Saluator interpretatur. Homicidæ autem in lege :
summi Pontificis absoluebantur, & ad suas reuertebantur ciuitates. In quo signatum e:
per mortem Christi ad supernam ciuitatem reuersi sumus. Propter hanc verò spem D:
Sub tegmine alarum tuarum sperabo. Has alas nobis porrexit, dum brachia in cr:
tendit, vt nos reciperet in amplexus. Et Moysi dictum est: Sta super petram, :

Exod. 33.

per:

pertransierit gloria mea, ponam te in foramen petræ, & protegam te dextera meâ. In cauerna *Cant.2.* enim maceriæ, id est, foraminibus petræ, in memoria & fide passionis Christi abscondi debemus. Eius enim passio nobis est in securitatem & in absconsionem à turbine & à pluuia: foramina petræ, vulnera Christi. *Isa.4.* Cauerna maceriæ, vulnus & apertura lateris, in quibus debemus abscondi. Vnde Isaias: Ingredere in petram, abscondere in fossa humo. *Isa.2.* Et Ieremias: Habitate in petra, estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis. *Iere.48.* Memoria passionis charitatem in nobis accendit. *Quartum, quod memoria passionis accendit charitatem.* Non est enim qui se abscondat à calore dilectionis eius, dum recolit quanta pro nobis sustinuit. Vnde ipse Dominus ait de se: Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Sicut enim lapis Adamas trahit ferrum, ita Dominus dura & lapidea corda ad se traxit, dum mortem pro nobis sustinuit. *Ioan.12.* Vnde Osee: In funiculis adam, traham eos in vinculis charitatis. *Osee 11.* Ad ipsum enim trahimur per amorem, dum infirmitates, quas ex Adam contraximus, quas ipse pro nobis sustinuit, & charitatem, qua nos dilexit, ad memoriam reuocamus. Vnde in libro Regum per duo ligna, quæ mulier in Sarepta colligebat, intelliguntur duo ligna crucis, quibus in nos ignem charitatis accendere debemus. *3.Reg.17.* Vnde in Leuitico præcipitur Sacerdoti, ignem perpetuum in altari seruare, & subiicere ligna manè & vesperi. *Leuit.6.* Ignis manè & vesperi nutritur, quia charitas Dei in nobis accenditur, dum Christum manè iudicatum, vespere crucifixū recolimus. Et in Canticis: Pone me vt signaculum super cor tuum, quia fortis est vt mors dilectio, quasi dicat: *Cant.8.* Tunc cognoscere poteris, quod te tam fortiter dilexi, quod pro te mortem sustinui. Memoria Dominicæ passionis, confert in tribulationibus patientiam & consolationem. *Quintū quod memoria Dominicæ passionis valet ad patientiam.* Vnde beatus Iacobus exhortans ad patientiam, ait: Patientiam Iob audistis, & finem Domini vidistis. Et Apostolus: Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes. *Iacob.4.* *Hebr.10.* Et in Exodo dicitur: Vespere scietis, quod Dominus eduxit vos de terra Ægypti, id est, in vespera tentationis & tribulationis, in mente habebitis passionem Redemptoris. *Exod.12.* Sartago enim crucis mollia corda dura facit, & fortia reddit. Memoria passionis Dominicæ, aufert elationem, & confert humilitatē. *Sextum quod memoria passionis valet ad humilitatem.* Si enim Dominus tantùm humiliatus est, sufficiat seruo si sit sicut Dominus eius. Ipse enim, vt nos ad humilitatē inuitaret, inclinato capite, emisit spiritum: *Ioan.6.* & proposito sibi gaudio, sustinuit crucem confusione contempta, sicut ait Apostolus ad Hebr. Regnum enim sibi oblatum fugiens, respuit, & crucifixoribus suis se obtulit. Sicut igitur Rebecca, viso Isaac, descendit de camelo, & operuit faciem suam pallio. *Gen.34.* Ita viso Christo & eius passione, debemus nos humiliare, & de peccatis nostris, quasi faciem velando erubescere. Vnde in Leuitico præcipit Dominus, quod vesicula gutturis & plumæ proiiciantur ad Orientalē plagam. *Leuit.1.* Vesica gutturis, est superbia vocis: Plumæ, superbia vanæ operationis, Oriens, passio Christi. Vnde & post sacrificia legalia, cinis iubetur colligi: & nos post Christi passionē, cinerē colligamus, vt nos humiliādo, cinerē esse cognoscamus. Memoria Dominicę passionis imitationis nobis præbet exemplū: *Septimū memoria passionis valet ad exemplum imitationis.* Christus enim passus est pro nobis, nobis relinquens exemplū, vt & nos similiter faciamus. Vnde Petrus Apost. Christo in carne passo, & vos eadē cogitatione armamini. Et ipse Dominus ait: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucē suā, & sequatur me. Sedisti enim ad mensam diuitis: scito quoniā oportet te talia præparare, qualia apposita sunt tibi. *1.Pet.2. & 3.* *Matth.16.* *Prouerb.23.* Vnde Apostolus ait: Si cōplantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Sicut igitur Christus mortuus est semel in carne & semper viuit, ita & nos semel mortui malo, semper viuamus bono. *Rom.6.* Sicut Christus deposita vetustate à morte nouus resurrexit, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Vetus igitur homo noster crucifigatur, fomes, scilicet, vel consuetudo peccandi, & veteres actus nostri, vt destruatur corpus peccati, id est, vniuersitas criminū, vt membra nostra continentię atq; iustitię clauis confixa, ad priores actus nō moueātur, à quibus velut in sepulchro, ita quiescamus, vt iam de cætero nec voluntatē peccandi habeamus, sed resurgētes cum Domino, in nouitate vitæ ambulemus. In cruce igitur dolor est pœnitentiū, in sepultura requies absolutorū, in resurrectione vita iustorū, in ascensione, profectus perfectorū, in consessu ad dexterā gloria beatorū. Debemus igitur ad similitudinē Christi crucem nostrā tollere, non solum per sanguinis effusionē, sed per cōtumeliarum & flagellorū tollerantiam. *Qualiter tollenda sit Christi crux.* Vnde in hodierno Euangelio nobis proponitur exemplū, vt cum omni patientia & māsuetudine respōdeamus ad contumelias verborū, sicut Dominus Iudæis dicentibus: *De patientia contra contumeliosa verbā.* Samaritanus es, & dæmoniū habes, licèt veraciter dicere posset: Imò vos dęmoniū habetis, & dęmoniaci estis, noluit cōtumeliis respondere, sed cum omni mansuetudine ait: Ego dæmoniū non habeo, sed honorifico Patrē meum, & vos inhonorastis me. Ipse tamen non negauit se Samaritanum esse: nam Samaritanus custos interpretatur. Ipse autem in veritate est custos. Nisi enim Dominus custodierit ciuitatem, frustrà vigilat qui custodit eam. Verè custos, de quo in Isaia dicitur: Custos quid de nocte? custos quid de nocte? *Isa.21.* Custodit enim nos à nocte peccati, & in nocte tribulationis ne corruamus. Licèt autem verbis contumeliosis eum inhonorarent, negat vitium, sed non reddit cōuitium. Factus est sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Vnde & propter verba disciplinæ & salutis, eis non omisit prædicare. Desertores desertus inuitat, contemptores contemptus reuocat. In hoc nobis relinquens exemplum, vt reddamus pro malis bonum: *1.Petri 4.* vt pro hominum opprobriis non sileamus à verbo prædicationis. Si enim opprobria sua

patienter audiuit, qui non solùm infirmos sanabat, sed & dæmonibus imperabat, quem nemo poterat de peccato redarguere, & nos qui sumus peccatores, non debemus conuicia conuiciis reddere, neque gloriã nostrã vindicando nos quęrere. Scriptum est enim: Mihi vindictam & ego retribuam, ait Dominus. Sic enim faciẽdo, Pater noster nos glorificabit, & contumeliosos æterna damnatione iudicabit. Vnde & Dominus ait Iudæis: Ego non quæro gloriam meã, scilicet, sicut homines, qui illatis cõtumeliis, vt se vindicent, respondent: Est pater, qui quærit gloriam meã, iudicãdo illam, id est, discernendo à vestra gloria, quæ inanis est, & secundũ seculum. Ipse gloriam Patris quærebat, & omnia ad Patrẽ, non ad se referebat. Si enim quæreret gloriam suam tantum, sicut simulatores, qui volunt videri, quod non sunt, gloria eius nulla esset. Pater autem gloriam filij quæsiuit, & ostendit in baptismo, in transfiguratione, in resurrectione & multis aliis modis filium glorificauit. Dominus autem Susannam de Presbyteris vindicauit, ideo quod ipsa gloriam suam non quærens, eos accusare noluit, nec se vindicando defendit. Non dixit: Isti me de stupro interpellauerunt: sed tantum in cœlum suspiciens, & Domino causam suam commendans, ait: Deus tu scis quod contra me falsum testimonium dixerint. Dominus igitur repulsus ab eis, adhuc instat, instruens eos, & dicens: Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum, id est, mortem non experietur æternam. Ipsi autem peccatis suis obtenebrati, tantum de morte corporali intelligebant verba Domini, & dicebant: Abraham mortuus est & Prophetæ. Dominus autem vt ab intuitu carnis exterius ad diuinitatẽ suam eos traheret, interius ait: Antequã Abrahã fieret, ego sum. De Abrahã qui pure fuit creatura dixit, fieret: de se autẽ qui nõ est factus secundũ diuinitatẽ, ait: Ego sum. Ipse enim solus verè est qui omnibus cõfert esse & temporũ successionibus, non recipit mutabilitatem. Non enim in ipsum locũ habet propriè tempus præteritũ vel futurũ, cui omnia præsentia sunt. Vnde in Exodo Moyses ait: Qui est, misit me ad vos. Et Dominus in Euangelio: Ego principium qui & loquor vobis. Ipsi autem inexcusabiles fuerunt, qui ex scripturis sanctis Redemptoris diuinitatem agnoscere potuerunt. Michęas enim de ipso ait: Egressus ab initio à diebus æternitatis. Et Dauid in persona Patris: Tecum principium in die virtutis tuæ, ex vtero ante luciferum genui te. Vnde & Dominus iterum de diuinitate instruens, ait: Abraham exultauit, vt videret diem meum, vidit & gauisus est. Credens, exultauit in spe, sperans se tantum intellecturum esse, & tam arcanum mysterium vidit credendo diem aduentus, & insuper æternæ claritatis ipsius, & gauisus est intelligendo. Increduli autem & duro corde, tulerunt lapides vt iacerent in eum. Sicut enim accepta contumelia, boni efficiuntur meliores, ita mali de beneficiis acceptis efficiuntur peiores. Vnde ipso facto verum esse ostenderunt, quod Dominus prædixerat de illis: Qui est ex Deo, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Portam cordis eorum concluserat ianitor infernalis sera obstinationis, ne introiret verbum salutis. Obturauerunt serpentes aures cordis, ne audirent vocem incantatoris. Strepitu malitiæ suæ obsorduerant, & idcirco verbum Dei, id est, filium Dei non audierunt. Si enim à Deo essent, ipsum profectò, quem arguere falsitatis non valebant, audirent. Vnde & Dominus, vt eos apertè conuinceret, ait: Quis ex vobis arguet me de peccato? Quasi dicat: Non me potestis deprehendere, sicut ego vos & patrem vestrum possum meritò arguere. Si veritatem dico, quare non creditis, cùm me & verba mea arguere non potestis? Et quoniam teste Salomone: Sapiens corde præcepta suscipit: stultus autem cæditur labiis. Et iterum: Non recipit stultus verba prudentiæ, nisi ea dixeris, quæ versantur in corde eius. Ipsi correptionem suam non sustinentes, ad apertas contumelias prosiliunt, & falsa opprobria in eum cõfingunt. Et quem dæmonia eiicere cernebãt, excæcati malitia sua, dæmoniacum appellabant. Docuerunt linguas suas loqui mendacium. Insurrexerunt in eum testes iniqui & mentita est iniquitas sibi. Conuersi sunt in arcum prauum, in arcum reciprocum, reflectientes in caput suum, & virgam, vnde suspensi sunt colligentes. Rostris contumeliarum infernales dilaniabant columbã, lupi agnum mansuetum morsibus maledictionis lacerabant, ex corde toxicato venenum opprobriorum in ipsum euomebant, fremebant aduersus Dominum, & non solum inania, sed & iniqua meditati sunt contra ipsum. Circundederunt eum canes multi, canes cæci. Canum autẽ mos, vt ait Hilarius, pastori alludere, gregem nosse, insistentes feras, persequi. At verò isti reprobi & cæci canes, pastorem suum non videntes, officium non intelligẽtes, latratus suos à feris ad gregem, à furibus ad Dominũ retorserunt. Nescierunt neq; intellexerunt, in tenebris ambulantes. De quibus Ozee dicit: Cadent in gladio Principes eorũ à furore linguæ. Et Ierem. Facta est mihi hæreditas mea quasi leo in silua, dedit contra me vocem. Et iterũ: Audiui cõtumelias multorũ in circuitu. Et iterũ: A voce loquelæ grandis exarsit ignis, & combussit fruteta eius. Ex abundantia enim malitiæ cordis eorum, os loquebatur iniqua cõtra Dominũ. Nam & loquela eorũ manifestos eos fecit. Ipsi enim adipem suum ipsum concluserunt, os eorũ locutum est superbiam cõtra legẽ. Domino detrahentes, contra illud in Leuitico: Sanguinẽ vniũersæ carnis nõ comedetis. Ipsi autem deteriores fuerũt Balaam, qui ait: Quomodo maledicam, cui non maledixit Dominus? Piçem verò pennulas & squamas habentes, contra legis mandatũ reprobauerunt, sicut Dominus ait in Isaia: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Palpauerunt cæci ad ostium Loth, sed introitum non inuenerunt, nec reprehensionis causam. Et maxime Pharisęi, qui sanam Domini doctrinam non

Marginal notes:

Exod. 9. Rom. 12.

Quod Christus gloriã Patris quærebat, sed non suam, secundum quod homo.

Dan. 13.

Exod. 3. Ioan. 8.

Quod Iudæi de ignorantia non excusantur.

Mich. 5.

Quod Iudæi, quia à diabolo & non à Deo erãt, verbum Dei non audiebant.

Prouer. 10. & 18.

De apertis Iudæorum contumeliis.

Iere. 9.

Ozee 7.

Iere. 12. 20. & 9.

Leuit. 11. Num. 23.

nentes,sed à veritate auditum auertentes,ad fabulas conuertebantur,& ad sua desideria coacer uabant sibi magistros,prurientes auribus : Domini autem doctrinam non solum blasphemabant,sed ipsum lapidare volebant. Væ qui contradicit factori suo. Postquam enim linguis suis ipsum lapidauerant, lapidibus obruere voluerunt ipsi lapidei, & omni lapide duriores. Lapide luteo lapidauerat eos Dominus,pro duris,scilicet,& obscœnis eorum moribus. Vnde & ipsum voluerunt lapidare. Stercore boum lapidati erant,id est,pro his,quæ sancti quasi stercora reputant:propterea & ipsum fortissimum bouem lapidare & mactare volebant. Lapides elegerunt,& lapidem angularem reprobauerunt. Lapides viles elegerunt,& lapidem pretiosum abiecerunt. Lapides tulerunt,& ad lapidem illum offenderũt,qui super eos cecidit,& eos meritò iniquitatis suæ contriuit. Lapis enim lapides cõfregit duros,scilicet,& obstinatos Iudæos. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo, nondum enim venerat tempus eius à sanctis Prophetis prænuntiatum. Abscondit se,non quia eos metueret,sed vt freneticis,tanquam pius Medicus parceret. Abscondit se,quia commendanda erat patientia,non exercenda potentia. Abscondit se,exiens de templo. In quo innuit,quod se à Iudæorũ cordibus absconderet,& relinquens templum,hoc est Iudæorum cæremonias,ad Gentes deberet transire. Vnde & cæcum natum statim posteà curauit,& eum sub figura Gentium illuminauit. Vos igitur fratres charissimi,cum omni patientia & humilitate,exemplo Domini nõ solũ contumelias verborum, sed & flagella verborũ sustineatis, parati cum ipso & in carcerẽ & in mortẽ ire, vt eius passionem intuentes,& ipsius crucem baiulantes,per varias tribulationes introire mereamini in regnum cœlorum,& per ignominiam crucis transeatis ad gloriam resurrectionis. Ipso præstante, qui viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

Quod Iudæi Christum lapidare volelant. *Isa.45.* *Eccle.22.* *Matth.21.* *Ioan.9.* *Conclusio.* *Luc.22.*

DOMINICA IN RAMIS PALMARVM, THEMA SVMPTVM DE INTROITV Missæ ex Psalmo.

Domine,ne longè facias auxilium tuum à me,ad defensionem meam conspice: libera me de ore leonis: & à cornibus vnicornium humilitatem meam. *Psal.21.*

INGREDIENTE Domino in sanctam ciuitatem, Hebræorum pueri resurrectionem vitæ pronuntiantes, cum ramis palmarum venerunt obuiam Domino, clamantes: Osanna in excelsis,id est,salua obsecro in æterna beatitudine. Hæc clamando,testificabantur Christum saluatorem esse,& per ipsum homines ad vitam resurgere. Vel per palmas quibus coronabantur victores,resurrectionem vitæ & præmium æternæ coronæ insinuabant. Pueri & simplices Christo cum laudibus occurrebant, maiores autem & malitiosi hoc videntes,magis inuidia tabescebant:& maximè quia iam non poterant apertè contradicere, eò quòd omnes sciebant paulò antè Iesum Lazarum à mortuis suscitasse. Stimulati igitur ex vna parte inuidia, & alia parte auaritia, timentes ne venirent Romani & tollerent locum eorum, eò quòd Christus non multum legales eorum obseruantias videbatur comprobare, propter quas ab aliis nationibus honorabantur. Ex altera autem prædicationem Christi odio habentes, & remordente mala conscientia, metuentes sermones eius,eò quòd nemini adularetur,sed eorum malitiam arguebat : quarta feria consilium collegerunt, dicentes : Quid facimus? quia hic homo multa signa facit? Caiphas autem Pontifex consilium dedit eis,dicens : Expedit vobis, vt vnus moriatur pro populo. Licèt autem aliqui ex maioribus crederent, videntes signa,non ausi sunt tamen apertè illum confiteri, eò quòd magis diligerent gloriam hominum, quàm gloriam Dei. Sicut hodie multi offendunt Deum, ne offendatur proximus:more Adam,qui mandatum Dei transgressus est,ne vxorem contristaret. Vnde ab illo die cogitauerunt interficere eum. Priùs autem multoties deliberauerant, sed tunc definitione & fine retractatione, & maximè inuidentes ei, quia ita honorificè receptus esset hodierna die. Vnde hodie Christi passio legitur in Ecclesia,& introitus Missæ sumitur ex Psalmo, in quo planè & plenè agitur de Christi passione. Et quoniam ipse imminente passione,prolixius & frequentius orauit,prædicauit & docuit quotidie in templo,in persona eius ait Propheta Dauid: Domine, ne longè facias auxilium tuum à me. Orauit autem Dominus noster,imminente passione instanter & prolixè triplici ratione. Prima ratio,vt nobis exemplũ relinqueret,quatenus Dominũ in tribulatione inuocaremus,& maximè quãdo positi sumus in tentationibus,ne succumbamus, sicut ipse ait discipulis: Vigilate,orate,ne intretis in tentationes. Si enim ille,qui nõ poterat tentationibus succumbere,ita diligẽter orauit, & nobis,qui fragiles sumus sine intermissione imminentibus tentationibus expedit orare. Et si turba tentationũ increpat nos,vt taceamus,multò magis exemplo cęci illuminati,clamare debemus,dicẽtes: Non dimittã te,nisi benedixeris mihi. Et cũ matre pueri defuncti,dicamus Eliseo: Viuit Dominus,& viuit anima tua,nõ dimittã te. Hæc enim violẽtia placet Domino,scilicet,vt instemus orationi omni tempore tribulationis. Vnde ipse ait: Inuoca me in die tribulationis,eruã te & honorificabis me. Et Propheta ait: Quoniã tribulor,velociter exaudi me. Ieiunio enim tentationes carnis,oratione verò tentationes animę specialiter eliminãtur. Secũda ratione orauit

Matth.21. *Mar.11.* *Luc.19.* *Ioan 12.* *De laude puerorum,& inuidia Iudæorum.* *Multiplici ratione orauit Dominus imminente passione.* *Prima ratio.* *Matth.26.* *Mar.13.* *Luc.22.* *Luc.18.* *Gen.32.* *4.Reg.4.* *Secunda ratio*

orauit Christus, vt se humiliaret in conspectu Patris sui, cuius gloriam quęrebat & non suam, secundũ quod homo. Vnde vt se minorem Patre ostenderet, secundum humanã naturam licet sibi per omnia sufficiens esset: & virtute diuinitatis suæ absq; vlla petitione vel oratione se hominem defensare posset & liberare: voluit tamen Patrem glorificare, & ab ipso humiliter auxilium postulare. Vnde in suscitatione Lazari ipse ait: Gratias ago tibi Pater, quoniam audisti me. Ego autẽ sciebam, quoniam semper me audis: sed propter populum, qui circunstat, dixi vt credant, quoniam tu me misisti. Agebat igitur gratias & orabat, vt circunstantes agnoscerent quoniam omnia ad Patrem referebat, & quia à patre missus erat. Tertia ratione voluit orare Dominus, vt in se ostenderet humanam infirmitatem, quam pro nobis voluntariè assumpsit. Sicut enim verè esuriit & sitiuit, tanquam verus homo: ita mortem secundum carnis infirmitatem voluntariè exhorruit, non necessitate, sicut alij homines. Vnde semetipsum turbare voluit, & cœpit Iesus tædere & pauere, & secundum inferiorem naturam, scilicet, sensualitatem abhorruit mori, & voluit non mori, & appetiit à morte liberari, propter quod ipse ait: Pater si fieri potest, transeat à me calix iste. Voluit tamen mori voluntate rationis & voluntate diuinitatis. Vnde & ipse ait: Desiderio desideraui hoc Pasca manducare vobiscum. Et iterum: Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor vsque dum perficiatur? id est, angor & turbor desiderio baptizandi in sanguine passionis. Si enim Paulus desiderauit dissolui, & esse cum Christo: non est credendum, quod Iesus petierit transferri à se calicem mortis, voluntate rationis secundum quam ait: Non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Voluntate enim rationis mori desiderauit pro salute generis humani. Oblatus est enim, quia ipse voluit. Nec tamen dicendum est, quod caro eius concupierit aduersus spiritum: nam spiritus eius secundum voluntatem rationis voluit ipsum mortem abhorrere, & voluntatem sensualitatis diuinæ voluntati subiicere. Vnde ipse orauit calicem transferri à se: non quia voluntate rationis ipsum transferri vellet, secundum quam in omnibus exauditus est, propter reuerentiã suam. Non tamen secundũ voluntatẽ exauditus est, sicut ipse ait: Clamabo, & nõ exaudies. Nisi dicatur exauditus, id est, ad salutem exauditus, vel extra auditus. Sicut Paulus orauit, stimulum carnis à se auferri, & non est exauditus, id est, ad exitum eius, quod petiit auditus, & tamen est exauditus, id est, ad salutem, & vltra siue super quam peteret auditus: quia stimulus ille fuit illi ad salutem. Si autem in Petro fuit voluntas patiendi, dum sponte reuertitur Romam, vt crucifigeretur, voluntate tamen sensualitatis mori noluit, sicut Dominus de ipso ait: Alius cinget te & ducet quò tu non vis? quantò magis ipse mori voluit pro nobis? Et tamen orauit & petiit, id est, secundum infirmitatẽ appetiit à se calicem transferri. Spiritus enim promptus erat mori cum magno desiderio: Caro autem infirma timebat, non timore passionis, quæ posset dominari, sed timore propassionis, id est, protopassionis. Primum enim motum timoris habuit, quam in se voluntariè insurgere permisit, sed non procedere: quod ostendit Euangelista dum ait: Cœpit Iesus pauere & tædere. Cœpit enim pauere, id est, initialiter & non progressiuè timuit, non enim timor dominabitur illi: & hoc pro nobis, vt sic ostenderet nostras infirmitates in se voluntariè assumsisse, & vt martyres, qui pro Christo passuri erant, si ex infirmitate carnis, mortem abhorrent, non desperarent, dum caput suum mortem timuisse audirent. Turbatus est igitur voluntariè, vt non desperemus, si infirmitatis conditione turbemur, si huiusmodi motus in nobis insurgit, licèt ipsum in nobis insurgere non velimus. Christus autem voluntate rationis voluit mori, & Deus voluit eum mori, & tamen voluit eum secundum [illegible]nem velli non mori propter prædictas rationes. Si tamẽ ita intelligatur prędicta Christi oratio: Transeat à me calix iste, id est, transitorius sit, vt morte nõ detinear, sed citò resurgere, voluntate rationis hoc voluit & petiit, & istud à patre obtinuit. Ipse enim de torrente in via bibit, quia transitoria fuit eius mors, sicut torrens citò transit. Ipse enim fuit inter mortuos liber, habens potestatem ponendi animã suam, & iterum sumendi eam. Nihilominus tamẽ veram tristitiam & timorem in se suscepit, sicut & veram carnem, vt eius perturbatione tranquillitatem haberent, qui mortem in martyrio abhorrerent. Vnde beatus Augustinus: Quantum bonum [in par]ticipatione diuinitatis eius expectare possumus, cuius nos perturbatio tranquillat, infirmitas firmat? Quidam autem prædictam Christi orationem sub pia conditione intelligunt, hoc modo: Si fieri potest, alio modo ita oportunè transeat à me calix iste. Hoc dicit compatiens Iudæis, ne ab illis bibat calicem propinatum, si adeò oportunè sine passione possit redimi genus humanum. Licèt autem esset alius modus saluandi genus humanum possibilis Deo, nullus tamen fuit competentior miseriæ nostræ sanandæ, & hoc ipse sciuit. Tamen vt ostenderet in se compassionem, orauit. Ac si diceret: Non arescat cucurbita Ionæ, id est, Synagoga, verum tamen si minimè potest saluari adeò oportunè, fiat voluntas tua, vt mortem à Iudæis [...] neam, qui meritò crucifixionis meæ iusto iudicio excæcandi sunt. Illi verò qui dicunt Christum mortem non timuisse, dicunt ipsum pro membris orasse, & in se membrorum suorum infirmitatem transformasse: ac si diceret: Transeat à me, id est, à meis. Vnde beatus Augustinus ait: Transfigurat in se suos, qui nihil aliud quàm pater, docens eos priuatam voluntatem [cor]rigere, & dirigere secundum diuinam, & idcirco ait: Non sicut ego volo, sed sicut tu vis [...] humanã voluntatem diuinæ voluntati esse subiiciendam, quasi dicat: Si aliquando contingat quod calicem passionis mei formident, transeat ab eis ne exorbitent: sed voluntatem [...] vol[...]

Ioan.11.

Tertia ratio.

De triplici voluntate in Christo.

Luc.22.
Luc.12.
Philip.1.

Isa.53.
Gal.3.

2.Cor.12.

Quare Christus mortem timere voluit.

Alia expositio de transitu calicis.

Ioan.10.

Tertia expositio orationis Christi.

Ionæ.4.

Quarta expositio.

Quod Cristus pro diuersis orauit.

voluntati diuinæ subiiciant. Christus autē quandoque pro se orauit, quandoque pro membris, id est, amicis suis, quandoque verò pro inimicis suis orauit, aliquando contra inimicos suos. Vnde in Psalmo: Pro eo vt me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam. Pro se orauit, cum ait: Domine, ne longè facias auxilium tuum à me, ad defensionem meam conspice, quasi diceret: Miserere mei & resuscita me, & retribuam eis, id est, crucifixoribus Iudæis. Non differas suscitare me, vsque ad generalem resurrectionē in fine, sed statim tertia die resuscita me, vt credant in me discipuli mei. Quæ est enim vtilitas in sanguine meo, quem effudi pro genere humano, si descendo in corruptionem. Igitur citò resuscita me, sicut scriptum est: Non dabis sanctum tuū videre corruptionem. Eodem modo pro se orauit, cùm ait: Deus Deus meus, respice in me, quare me dereliquisti, exponendo scilicet, pressuris, secundum humanitatem.

Quod Christus pro se, secundum quod homo orauit.

De voce humanitatis & diuinitatis, & exponuntur quædam quæ in hoc psalmo dicuntur, & pertinent ad passionem.

Vox fuit humanitatis & infirmitatis assumptæ, sicut vox diuinitatis & potentiæ: cùm ait latroni. Hodie mecum eris in Paradiso. Aliquando enim naturam humanitatis, quandoque etiam naturam diuinitatis in se ostēdit. Ex diuersitate enim sonorū dulcē in cithara crucis reddidit harmoniam. Modò enim supplicat, modò imperat, modò se derelictum, id est, flagellis expositum dicit, modò latroni paradisum promittit. In infirmitate naturæ inferioris ad tempus flagellatus deseritur, qui potentia naturæ superioris regnum largitur. Ratione autem dispensatoria ad tempus deseritur moriturus pro nostra salute, & pro glorificatione sua. Per humilitatem enim passionis promeruit gloriam resurrectionis, sicut scriptum est. Propter quod & Deus exaltauit eum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, id est, datum manifestauit. Nam & ante passionem filius Dei & Deus erat.

Alia expositio.

Vel se derelictum dicit à diuinitate, dum sola patitur humanitas, illęsa diuinitate. Quærit autem non conquerendo vel ignorando, sed vt rationē subiungat. Vnde ipse ait: Longè à salute mea verba delictorum meorum, scilicet, verba delictorum membrorum meorum longè sunt à salute mea corporali, quia propter ea tollenda, quæ vindictam clamant exponis me morti. Derelictum enim se dicit cum derelictis: dum pro natura, quam assumpserat, tributum persoluit. Derelictus enim videtur: dum morti à patre exponitur: dum clamat, & non exauditur. Sicut in eodem Psalmo dicitur: Clamabo per diem, & non exaudies: & nocte non ad insipientiam mihi. Clamauit per diem, quia in eo nullæ tenebræ erant. Clamauit in nocte, id est, in tribulatione, in qua clamantes exaudiri solent: sicut tres pueri in fornace: & Daniël in lacu leonum. Christus autem non est exauditus, id est, ad salutem corporalem non est auditus. Petiit enim secundum sensualitatem, non quia exaudiri vellet, scilicet, secundum rationem, sed vt infirmitatem inferioris naturæ in se ostenderet, & vt formam clamandi ad Dominum in tribulatione daret.

Quod Christus pro membris orauit.

Leuit. 5.

Nō solùm autē pro se, sed & pro membris suis orauit. Os enim turturis retorquebatur ad ascellas, id est, caput ad membra. Vnde in persona veteris hominis, quem in se transformat, prædicta verba possunt intelligi sub hoc sensu: Quare me dereliquisti, id est, culpæ & pœnæ exposuisti. Naturæ enim in primis parentibus corruptæ deplorat miseriam. In quo docet, quantum ipsi flere debemus, qui peccatores sumus: vt non sit securus ægrotus, nec de se præsumat, dū pro ipso medicus plorat. Longè enim à salute nostra erant verba delictorum nostrorum, quæ, scilicet, delicta contra nos clamabant, & nos similiter clamabamus die ac nocte, id est, in prosperis & in aduersis, sicut in persona membrorum Christus ait: Clamabo per diem, & non exaudies, scilicet, ad voluntatem, sed ad salutem. Et idcirco ait: Et non ad insipientiam mihi, sed magis ad sapientiam, vt sciam qualiter, & pro quibus debeam clamare, scilicet, pro æterna beatitudine.

Alia ratio quare Christus se derelictum dicit.

Iob. 2.

Cùm igitur Dominus in cruce dixit: Heli, Heli, lamazabathani, id est, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? causam mēbrorum suorum egit: quorum salus præmium erat passionis suæ. In quibus derelinquitur, dum membra capiti abscinduntur, & specialiter, dum fugientibus discipulis, quasi solus relinquitur: velut Iob tonso capite nudatus capillis sibi capiti prius adhęrentibus amissis. Dum igitur dicit se in membris derelictum mercedem obedientię suę postulare videtur, vt mundi salus acceleretur. Causas etiam propter quas relinquimur, & tentationibus exponimur, docet nos inquirere & diligenter inuestigare. Plerumque enim homo pulsatur & vexatur, ne per superbiam extollatur, & ad tempus deseritur vt fortior resurgat, & cautior reuertatur. Castigatur enim ex casu superbia, & præsumptio ex ruina.

Quod Dominus pro inimicis orauit.

Quare Christus contra inimicos orauit.

Orauit præterea Dominus pro inimicis suis, cum ait: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Pro his autem orauit & impetrauit, quod ignoranter fecerunt, zelum Dei habentes, non secundum scientiam: & illi post eius passionem crediderunt. Pro his verò qui per inuidiam, & certam malitiam ipsum crucifixerunt, non orauit, imò contra ipsos orat, cùm ait: Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me, & retribuam illis. Et Ieremias in persona Christi: Confundantur qui me persequuntur, & non confundar ego. Vnde & Dominus ipse ait: Non pro mundo rogo, scilicet, pro illis qui dediti sunt mundo, finaliter & in præsentia diuina.

Quod Dominus pro se & pro membris suis contristatus est.

Sicut autem Dominus pro se, & pro membris suis orauit, ita in se contristatus est per carnis infirmitatem, & in membris suis per compassionem. Cœpit enim tristari & mœstus esse. Vnde & ipse ait: Tristis est anima mea vsque ad mortem, propassio fuit & non passio, quam voluntariè assumpsit, sicut & alios defectus carnis. Talis autem motus, aliquando cōtra voluntatem nostram insurgit in nobis. Vnde Dauid ait: Quare tristis es anima, & quare conturbas me? In Christ o igitur fuit vera & voluntaria tristitia secundum sensualitatem, imminente passione. Vnde beatus Ambrosius ait: Suscepit voluntatem meam, suscepit tristitiam

meam, confidenter tristitiam nomino, qui crucé prædico. Et in Euangelio dicitur, quod factus
Lucæ 22. in agonia prolixus orabat, id est, in anxietate factus est imminente passione. Non enim habe-
mus talem pontificem, vt ait Apostolus: qui non possit compati infirmitatibus nostris: tenta-
Heb. 4. tum autem per omnia pro similitudine. Fuit enim similis nobis, passibilis & infirmus secundum
carnem. In illa auté anxietate factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrétis in terram.
Non tamé credimus tantá fuisse anxietatem in eo, vel mortis horroré, vt sudorem sanguineum
emitteret. Istud enim non secundú humaná potentiá, sed miraculose factú est propter mysterii
designandum, vt purgationé terrenorum in suo sanguine futurá ostenderet, sicut nõ secúdum
cursum naturæ, sed miraculose mystica aqua de latere eius profluxit. In illa autem agonia & an-
De Angelo Christum confortante, propter instructionem nostram. xietate apparuit ei angelus de cęlo cõfortans eum. Sed nunquid fuerat desolatus? Nequaquam;
Quia non propriè dicitur desolatio, nisi vbi est mentis præ dolore exorbitatio. Confortari ta-
men voluit ab angelo propter nos, qui tamé angeli confortatione nõ indigebat, cú tristitia illam
virtute diuinitatis potuit téperare vel penitus amouere. Ad instructioné autem nostrá hoc fe-
ab angelo voluit, vt nobis positis in pressuris ostenderet nobis angelum deputatú, vel alium a-
fore qui nos consoletur. Licèt autem secundú naturá inferiorem tristis erat, anima tamé ipsi
Quod simul cõtristabatur & gaudebat. secundum rationé & intellectum diuina præsentia fruebatur, & ineffabiliter lętabatur. Ex quo
patet quàm mira & incomprehensibilis fuerit huius citharę cęlestis harmonia, cuius chorda su-
perior inęstimabili gaudio, velut acutissimo sono dulciter resonabat. Chorda verò inferior q
graui tono & remisso sonum mœstitiæ proferebat. Nõ solùm auté in se, sed in membris suis
De multiplici contristatione Christi. in his qui perierant, contristabatur mœrore & anxiebatur cõpassione, sed propter scandalú Apo-
stolorum, propter reiectioné Iudęorum, propter Iudę infelicitaté, propter euersioné Hierusale
Videns enim ciuitaté, fleuit super eam. In hac auté agonia & tristitia tribus vicibus orauit
Quare Christus tribus vicibus orauit. nos à præteritis peccatis veniá, & à præsentibus malis tutelá, & à futuris periculis cautelá or-
do doceat impetrare, & cõtra tentationes mundi, carnis, & diaboli in oratione vigilare. Et q
niam scriptum est de illo: Impleat Dominus omnes petitiones tuas. Et iterú: Desideriú cor-
eius tribuisti ei, & voluntate labiorú eius non fraudasti eum: ipse in omnibus quæ volunta
Quod multipliciter pater auxiliatus est Christo. tionis petiit, exauditus est propter reuerentiá suam. Vnde & prædictam eius petitionem
orauit: Domine ne longè facias auxiliú tuum à me, & cætera quæ sequuntur, pater adimple
Auxiliatus est ei antequá caperetur, solo enim verbo suos prostrauit aduersarios. Abierút e
retrorsum & ceciderunt in terrá, sicut ait Ioannes: Auxiliatus est ei in passione obumbrans
per caput eius in die belli. Nunquá enim motus est ira vel indignatione, sed sicut agnus m
tus, qui portatur ad vindictá, non repugnauit, nec retrorsum abiit. Factus est enim sicut ho
nõ audiens & nõ habés in ore suo redargutiones. Auxiliatus est ei in morte, spiritú eius c
manus patris cõmendauit suscipiédo. Et insuper pro eo pugnauit orbis terræ cõtra insensa
dú sol obscuratus est, & factæ sunt tenebræ super vniuersam terrá: mota est terra, & petræ
sunt, velú templi scissum est, & monuméta aperta sunt. Auxiliatus est ei post morté, sicut
est: Non derelinques animá meá in inferno, nec dabis sanctum tuú videre corruptioné. Au
tus est ei in resurrectione: quia pater exaltauit eú, & donauit illi nomé quod est super omn
men. Et similiter in ascensione: dú eius magnificétia virtute diuinitatis eleuata est super c
Defendit eú & liberauit de ore leonis, & à cornibus vnicornium eius humilitaté. Vnde ipse
Laudans inuocaui Dominum, & ab inimicis meis saluus ero. Laudás de victoria: inuoca
pugna. Circundederunt eú inimici eius in téplo, in horto, in prętorio, in patibulo, in sepul
Quod multipliciter circundatus est ab inimicis & liberatus ab eis. & de omnibus his liberauit eum Dominus. Liberauit enim pauperem à potente: dú sapi
Christi pauperis vicit malitiá diaboli superbi, conterendo molas iniqui, & à détibus illius
rendo prędam. Duæ molæ diaboli, Inferior veniæ desperatio, superior impunitatis præsum
Primá cõtriuit, dú sanguiné suum in remissioné peccatorú effudit. Qui igitur de venia de
Sap. 8. mọrté eius insufficienté fuisse credit: sed iterú Christum morte secunda mola teritur: ná
Iob 29. non debetur peccatis, vt impunè homo peccaret, Christus pro nihilo mortuus esset. Qui
De duplici mola diaboli. de impunitate pręsumunt, Christi passioné superfluá fuisse dicunt. Liberauit igitur Deus p
1. Petri 5. Christú de ore leonis, id est, diaboli, qui tanquam leo circuit, quęrens qué deuoret: qui sup
Quòd diabolus leoni comparatur. est, & rex super omnes filios superbiæ. Fortis est, quia nõ est potestas super terrá, quæ ei
retur. Crudelis, & nõ miseretur. Rapax, & sanguiné sitiens. Audax, qui factus est vt nemi
Iob 41. meat. Luxuriosus, quia virtus eius in lumbis eius. Princeps mundi huius, & rex bestiarú
Iere 6. num bestialiter viuentiú. Hic leo rugitum emisit contra Christú per ora Iudæorum: dú c
Iob 40. rent: crucifige, crucifige eum. Expectaui, vt faceret iustitiam: & ecce clamor aperuit os
Ioan. 14. vt deuoraret Christum, habens fiduciá quod intraret Iordanis in os eius. Gulosus iste cu
Quòd diabolus captus est gulositate sua electæ sunt, escá electissimá glutire voluit, & seipsum transiugulauit, dum tantá buccell
bere pręsumpsit. Dominus enim eripuit Christú de ore leonis, & de manu cruente libera
Quòd diabolus tanquam vrsus, Christi passione ligatus est. Captus est enim gulositate sua: dú escá exterius auidus aspexit, & laqueú, quo strangu
incautus non auertit. Virtute enim passionis suæ diabolú cruci alligauit, sicut vrsus ad
religatur, ne nocere possit quantum velit. Licèt enim pede terat, fremendo & tentando
Iosue 2. tamen transcendere nequit. Nihil enim potest nisi permissus. Virtute sanguinis Christi
Diabolus malleo crucis contritus est. fune Raab coccineo, sicut iumentum seu porcus ligatus est & astrictus & crucis malleo
tus. Quo malleo Dominus portas æreas cõtriuit, & vectes ferreos confregit, & cruce D

ca, velut claui ostio reserato suos in Paradisum introduxit, de ligno crucis faciens pontem hinc inde, quasi à ripa ad ripam attingentem vt membra capiti iungerentur. Suspendit igitur verus Iosue regem Hai, id est, diabolum in crucis patibulo, & percussus à Moyse Ægyptius, qui fratrem eius Hebræum percutiebat, absconsus est in sabulo, id est, in cordibus fluxis & aridis permittitur habitare. Nō solum ergo liberatus est Christus de ore leonis, sed insuper conculcauit leonem & draconē. In cuius ore leonis Sampson noster mel inuenit, dum opprobria & conuicia sibi illata, cum omni patientia & mansuetudine sustinuit. Quæcunque enim pro nostra redemptione pertulit, dulcia velut mel ex desiderio reputauit. Ros enim sanguinis eius, & misericordiæ obuians ardori, id est, incendio vitiorum, humilem fecit aquilonem, id est, humiliauit diabolum. Draconem autem, id est, venenosum serpentem, scilicet, diabolum conculcauit, qui more draconis ex naribus suis ignem emittit. Halitus enim eius prunas ardere facit. Volatu autem suo aërem concitans tempestatem facit. Corda enim superborum ad iram incitat, & insaniam, quæ per aërem designatur propter elationem, sicut propter ariditatem & sterilitatem dicitur puluis. Vnde Isaias: Et serpenti puluis panis eius. Catuli autem leonum filij Belial, serui diaboli fuerunt Scribæ & Pharisæi, quos instigauit diabolus vt raperent prædam, & Christum Pilato crucifigendum traderent. De quibus Dominus in eodem Psalmo: Circundederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me. Circundiderunt eum cum gladiis & fustibus vituli lasciui, luxuriosi, sine iugo obsederunt eum, tanquam castrum ne euaderet, tauri pingues ceruicosi, superbi Principes Iudæorum, in pinguedine temporalium cōstituti, quorum faciem operuit crassitudo. Ex adipe enim temporalium prodiit iniquitas eorum. Iudæi etiam vnicornes dicuntur. Est enim hoc animal superbum, quod domari nō potest, sed sola indignatione dum capitur, moritur. Habet enim vnum cornu in medium frontis, à quo nullum animal securum est. Vnde meritò comparatur Iudęis, qui se singulariter eleuantes pares habere dedignabantur: de cultu vnius Dei se iactantes, vnum testamentum recipientes, & tantum terrena appetentes, à quorum cornibus, id est à sublimitate, & superbia eorum liberauit pater Christi humilitatem. Quibus prædixerat Dauid: Nolite extollere in altum cornu vestrum, id est, contra filium Dei altissimum. Ipsi autem velut capræ diaboli alta petentes, & lignum viride corrodentes, lupi infernales, id est, diaboli ministri, cuius fortitudo in dētibus, in conuiciis, scilicet, & detractionibus, canes impudici nescientes saturitatem, bolismum patientes, nequeunt satiari Christi opprobriis. Canes immundi indiscretè latrantes, dentes incisiuos habentes, dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Acuerunt enim linguas suas sicut serpentes. Linguas toxicas habentes. Malitiosè detrahendo: In Beelzebub inquiunt Principe dęmoniorū eiicit dæmonia. Fraudulenter adulando: Magister scimus quia verax es, licet censum dari Cęsari, an nō? Irridendo: Vah qui destruis templū Dei, & in triduo reædificas illud. Blasphemando: Nónne bene dicimus nos, quod Samaritanus es, & dæmonium habes? Conuiciis & contumeliis afficiendo: Ecce homo vorax, potator vini, Publicanorum & peccatorum amicus. Mentiendo de ipso: Nónne hic est fabri filius? Accusando: Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dari Cęsari. Falsos testes producendo: Hic dixit, possum destruere templum Dei, & post triduum reædificare illud. Conspirando: Iam enim conspirauerant Iudæi: vt si quis ipsum confiteretur Christum esse, extra Synagogam fieret. Comminando: Accesserunt quidam Pharisæi dicentes illi: Exi & vade hinc: quia Herodes vult te occidere. Eius potentiæ derogando: Si quid potes, adiuua nos. Similiter doctrinæ eius detrahendo: Tu discipulus eius sis: Nos Moysi sumus discipuli. Condemnādo: Nos legem habemus, & secundum legem nostram debet mori. Sic igitur canes insani latrabant, & dentibus suis innocentem corrodebant & lacerabant, aduersus silentem crassæ sues grunniebant, mendaces, impij, populus grauis iniquitate, semen nequā, filij scelerati, domus exasperans, populus duræ ceruicis, semen Chanaan & non Iuda, boues cornupetæ, principes Sodomorum, populus Gomorræ. Quid vos ô impij crudeles, omni cruenta belua atrociores, progenies viperarum, venenosi, venatorum filij, vulpeculæ dolosæ, vinea reproba, gens maledicta, filij diffidentiæ, hæredes gehennæ, viri belial, viri sanguinum, filij perditionis, filij diaboli, quid vos dignum morte in ipso inuenistis? Quid enim vobis mali fecit? In quo vos vnquam læsit agnus iste mansuetus, iustus, sanctus, & sanctus sanctorum, qui peccatum nō fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, vir dolorum, & sciens infirmitatem, pauper & in laboribus à iuuentute sua? Quid vos lupi in agnum, accipitres infernales in columbam, frenetici in medicum irruistis? Qui infirmos vestros sanabat, sedentes in tenebris & vmbra mortis illuminabat, indoctos verbo & exemplo instruebat, pascebat famelicos, suscitabat mortuos, qui de terra Ægypti patres vestros eduxit, & vos tantum honorauit, quod de gente vestra dignatus est nasci, qui redemptor est hominum, & gloria angelorum. Hæccíne reddis Domino popule stulte & insipiens, habens oculos & non videns, aures habens & non audiens? Grande malum super te induxisti. Patres vestri Prophetas occiderunt, & vos Dominum Prophetarum occidistis, cuius sanguis super vos & super filios vestros. Virgam collegistis, qua suspensi estis. Laqueū tetendistis, quo capti estis, & incidistis in foueam, quam fecistis. Noluistis benedictionem & elongata est à vobis, dum vos missum saluatorem repulists, dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini & comprehendite eum: quia non est qui eripiat, dum lapidem angularem reprobastis. Lapidem offensionis & Petram

Iosue 8. Exod. 3. De conculcatione leonis & draconis. Iudi. 14. Eccle. 43.

Quòd Iudæi vitulis & tauris comparantur.

Quòd Iudæi vnicorni com parantur.

Iudæi capris, & canibus comparantur.

Quod multipliciter acuerunt linguas suas Iudæi. Matth. 12. Mar. 3. Lucæ 11. Matth. 22.

Exod. 21.

Inuectio contra Iudæorū impietatem. Matth. 3. Ephe. 5.

Isaie 8. 1. Petri 2.

tram scandali in malum vosmetipsis minorastis, dies temporis eius, perfudistis eum confusio-
Gene. 49. ne. In consilio vestro non veniat anima mea. In furore vestro occidistis virum, & in voluntate
Deut. 28. vestra suffodistis murum. Maledictus furor vester, quia pertinax, & indignatio vestra, quia du-
ra. Maledicti in ciuitate, maledicti in agro, maledicti ingredientes, maledicti egredientes. Ob-
scurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incuruetur. Filij eorum orphani,
& vxores eorum viduæ, & ipsi operiantur sicut diploide confusione sua: fiant cõtra Dominum
semper, & dispereat de terra memoria eorum, pro eo quòd non sunt recordati facere misericor-
diam, & persecuti sunt hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare,
retribuentes illi mala pro bonis, & odium pro dilectione sua.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Epistola Philip. 2.

Hoc sentite enim in vobis, quod & in Christo Iesu, qui cùm forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, &c. (Phil. 2.)

Quod Christi passionem in nobis sentire debemus.

ADMONET nos Apostolus in hodierna Epistola, quatenus Christi passionem & a[lia] quæ in Christo fuerunt, & operatus est pro nobis, sentiamus in nobis. Si enim ina[ni]mata virtutem passionis eius senserunt, quantò magis spiritus rationalis, qui ad e[ius] imaginem creatus est, & morte eius redemptus, eam sentire debet? Sol sensit, quia in eius pa[s]sione radios suos retraxit. Terra sensit: quia commota est & contremuit. Lapides senseru[nt] quia sanguine eius scissi sunt. Sepulchra senserunt, quia dum pateretur, aperta sunt. Mor[tui] senserunt, quia de monumento surrexerunt. Dæmones senserunt, quia exterriti sunt, & con[fusi] in morte ipsius, sicut scriptum est: Tunc conturbati sunt Principes Edom, robustos Moab [ob]tinuit tremor. Infernus sentit, quia quos detinebat, reddidit. Et nos Christi passionem qua[tuor] modis in nobis sentire debemus. Per imitationem, per compassionem, per dilectionem & g[ra]tiarum actionem, per interiorem operationem, & efficaciam. Sentiamus ergo imitando c[orde] & opere quod fuit in Christo Iesu, vt experimento cognoscatur in nobis esse. Ipse enim p[as]sus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius. Si enim volumus [par]ticipes esse gloriosæ resurrectionis, simus & participes ignominiosæ passionis. Hæc enim [est] iusta lex societatis, vt sint simul participes lucri, & damni, commodi, & detrimenti. Nisi e[nim] compatiamur, non conregnabimus. Non est enim transitus, de deliciis ad delicias, per ama[rum] enim poculum confectionis peruenitur ad gaudium salutis. Qui autem bibere nolunt [cum] Christo, primam myrrham bibẽt cum diabolo, secundam, id est, pœnam æternam. Qui ve[rò bi]bunt cum Christo de torrente passionis in via: bibent cum ipso de cœlesti nectare in patria. Iudicium enim incipit à domo Domini. Illi autem, qui in hoc seculo de calice Domini p[ro]bibunt, fęces ad vltimum non gustabunt. Vnde filiis Zebedęi, qui prius volebãt habere De[um] gaudij, quàm Deum doloris: Dominus ait: Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus [sum]. Medicinam enim prægustauit medicus, vt non abhorreret ęgrotus. Curramus igitur ad pro[po]situm nobis certamen, aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum, qui prop[o]sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta. Ipse enim oblatum sibi regnum refu[git] qui crucifixoribus suis se obtulit, quibus venientibus ipse discipulis suis ait: Surgite, eamus [hinc] est, vltro crucifixoribus occurramus. Vnde Apostolus: Exeamus ad ipsum extra castra, impro[perium] eius portantes. Propter hoc enim extra ciuitatem pati voluit, vt nos exeũtes de ca[stris] corporis, id est, carnalis delectationis, improperium eius portemus, sicut idem Apostolus [ait:] Stigmata Iesu in corpore meo porto, id est, signa militiæ eius, quæ me probãt militem eius. Stigma enim dicitur nota, vel punctum aliquo ferro impressum. Stigmata igitur illius po[rta]mus: dum notas pœnarum eius passiones, scilicet, & tribulationes ad eius imitationem in [no]bis suscipimus. Tollamus ergo crucem nostram per sanguinis effusionem, per carnis mac[era]tionem, per proximi compassionem. Sicut autem Adam pater noster castrum Domi[ni] sponte diabolo tradidit: ita Dominus à filiis eius exigit, vt ipsum sibi redditum custodiant vsque ad sanguinis effusionem inimico resistant. Vnde Apostolus: Recogitate eum qui ta[lem] sustinuit à peccatoribus aduersum semetipsum contradictionem, vt nõ fatigemini animis [ve]stras deficientes: nondum enim vsque ad sanguinem restitistis. Vnde Christus crucem [suam] primò baiulauit, vt eam commendaret imitaturis, & posteà Simoni Cyrenæo imposita e[st, vt] sequamur vestigia eius, quamuis à longè, sicut signatum est in Petro, qui ipsum à longè seq[ueba]tur. Quia Christus non pro se: nos autem pro nobis, scilicet, pro peccatis nostris crucem [por]tamus, crucifixi cum vitiis & concupiscentiis mortificati. Vnde Augustinus: Moriar ne, mo[riar] Moriar carne, ne moriar mente: moriar mundo, ne moriar Deo. Et beatus Petrus: Qui pec[cata] nostra pertulit in suo corpore super lignum, vt peccatis mortui iustitiæ viuamus. Et iterum Christo igitur in carne passo, & vos eadem cogitatione armamini, quia qui passus est in ca[rne] desiit à peccatis: vt iam non hominum desideriis, sed voluntati Dei, quod reliquum est, v[iuat] in carne. Serpens enim per angustum passionis foramen transiens, veterem pellem exuit, [cru]cifigatur vetus homo noster, & destruatur corpus peccati: dum omnia membra præcepti[s ...]

Marginal notes: Inanimata virtutem passionis senserunt. Exod. 15. — Quod Christi passionem quatuor modis sentire debemus. Primus modus per imitationem. 1. Pet. 2. Rom. 8. Cant. 5. — 1. Pet. 4. — Matth. 20. — Heb. 12. — Ioan. 6. — Heb. 13. Gala. 6. — Quod tribus modis tollitur crux. — Heb. 12. — Gala. 5. — 1. Pet. 2. — Quòd vetus homo noster crucifigendus est.

iuſtitiæ, & clauis timoris cruci affigantur, ne ad peccatum moueantur. Sicut ſcriptum eſt: Confige timore tuo carnes meas. Vnde Apoſtolus: Chriſto confixus ſum cruci, id eſt, crux Chriſti extinguit in me ardorem peccati. Et iterum: Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo, id eſt, quicquid in mundo eſt, crux mihi eſt, & crucem, id eſt tormenta reputo, abiicio & contemno, ſicut ego crucifixus ſum mundo, id eſt, abiectus in opinione ſecularium. Debemus ergo cum Chriſto pendere in cruce, vt ſimus filij Chore & carnalia vitia in nobis mortificare. Vnde Apoſtolus: Qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. Sicut is qui in patibulo confixus eſt, iam non præſentia contemplatur, non curat de craſtino, nulla ſuperbia, nulla concupiſcentia, nulla contentione, nulla præteritarum iniuriarum recordatione mouetur. Illic præmittens ſui cordis intuitum, quò ſe non dubitat ilico tranſiturum. Qui hoc modo crucifixus non eſt, ſecundum carnem viuit. Si enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini. Et iterum: Inimici ſunt crucis Chriſti, hi, quorum Deus venter eſt: hi, ſcilicet, ſunt, qui ad vocem ancillæ, id eſt, carnis cum Petro Chriſtum negant. Chriſtus autem crucifixus eſt, & ſe in ſacrificium Deo obtulit, vt cum Iephthe tu filiam tuam, id eſt, carnem illi ſacrifices. Ipſe enim liber noſter eſt extenſus in cruce, & clauis affixus aſſeribus, ſicut Alphabetum puerorum, vt in ipſo legere valeamus. Eius enim opera noſtrorum operum ſunt ſigillum, ſeu bulla. Ipſi enim ſcriba velox fuit, ſcribens in cordibus noſtris non atramento, ſed ſanguine pretioſo. Ad hoc enim vt ait beatus Gregorius: Dominus in carne apparuit, vt humanam naturam admonendo excitaret, exempla præbendo accenderet, moriendo redimeret, reſurgendo repararet. Huius autem libri literæ ſunt. Charitas, qua pro nobis mori voluit. Humilitas, qua miniſtrare & nō miniſtrari venit. Obedientia, qua vſque ad mortem patri obediuit. Benignitas, qua pro crucifixoribus orauit. Patientia, qua crucifixoribus indulſit. Miſericordia, qua latroni peccata condonauit. Largitas, qua ſeipſum totum nobis tradidit. Paupertas, qua nudus in cruce pependit. Prouidentia, qua Diſcipulo matrem commendauit. Compaſsio, qua ſuper ciuitatem fleuit. Prudentia, qua ſapienter diabolum ſuperauit. Iuſtitia, qua latronem blaſphemum condemnauit. Perſeuerantia, qua de cruce deſcendere noluit. Fortitudo, qua portas inferni confregit. Ipſe enim inter homines ſobriè, piè & iuſtè conuerſatus, vera locutus, mira operatus, indigna paſſus, in omnibus fuit nobis regula viuendi: vt imitaremur exempla, venaremur miracula, doctrinæ crederemus, paſsioni grati eſſemus. Ipſe enim nobis fuit via prudentiæ, forma iuſtitiæ, ſanctitatis exemplum. Vnde Apoſtolus: Factus eſt nobis ſapientia, dirigens exemplo. Sanctificatio peccata remittens. Redemptio à morte æterna liberans. Eius igitur vita viuendi regula nobis extitit, eius mors redemptio à morte nobis fuit. Illa vitam inſtruxit, iſta mortem deſtruxit. Crux autem ipſius, quaſi perpendiculum cementarij, ſeu regula architecti nobis proponitur, vt ſecundum eam omnia opera noſtra dirigantur. Vnde beatus Gregorius: Cùm lignum regulæ iungitur, per quantam tortitudinem tumeſcat, inuenitur. Diligenti igitur ſtudio huic regulæ conformemur, & in hoc libro à principio vſque ad finem legendo, hoc in nobis ſentiamus imitando, quod & in Chriſto Ieſu. Ipſe autem cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe, ſe æqualem Deo, id eſt, arbitratus eſt, & certiſsimè ſciuit ſe eſſe æqualem Deo patri, in cuius erat forma, quia qualis pater, talis filius, non faciens rapinam, non vſurpans quod ſuum non erat. Et tu non facias rapinam, quod tuum non eſt, non vſurpes: ſicut ſathanas diuinitatem vſurpare voluit, ambulans in magnis & in mirabilibus ſuper ſe. Secundum aliam expoſitionem, Chriſtus non eſt arbitratus ſe eſſe æqualem Deo, ſecūdum humanitatem quod eſſet facere rapinam. Et tu ſimiliter omnem ſtudeas vitare arrogantiam & præſumptionem. Chriſtus quamuis in forma Dei eſſet, exinaniuit ſemetipſum, id eſt humiliauit, non ſubſtantiam euacuans, ſed formam ſerui accipiens in ſimilitudine hominum, factus mortalis, ſcilicet, & paſsibilis. Et habitu inuentus vt homo, indutus humanitatem per aſſumptionem, non per transfigurationem. Habens enim veram humanitatem, inuentus eſt & cognitus eſt ab eis, quibus in carne viſibilis apparuit. Et tu ad eius imitationem, teipſum humiliando exinanias, non alta de te ſentias, vt ſis altare exinanitum & concauum, & vas vacuum quod implet verus Eliſeus: Ecce habes in Chriſto humilitatis exemplum, ſuperbiæ medicamentum. Quid igitur intumeſcis ô homo? Pellis morticina quid tenderis? Sanies fœtida quid inflaris? Princeps tuus humilis eſt, & tu elatus? Caput humile & membrum ſuperbum? Natus eſt in paupertate, contra auaritiam. Vixit in labore contra carnis voluptatem. Mortuus in humilitate, contra ſuperbiam. Natus in virginis horto, captus in horto, ſepultus in horto, reſurrexit in horto. Et nos in horto virtutum & viriditate bonorum operum ſemper commoremur. Paruulus ab Herode ad interficiundum quæritur, & fugit in Ægyptum. Et nos perſecutores noſtros cautè declinemus. Cùm duodecim eſſet annorum, in templo remanſit, inter doctores commoratus relictis parentibus. Et nos carnalem affectum ſpiritualibus exercitiis non præponamus. Ipſe non habuit in terra, vbi caput reclinaret. Et nos nudi nudum ſequamur. Ipſe diſcurrebat & laborabat prædicando. Et nos zelum habeamus animarum, & ab inſtructione proximorum nō torpeamus, vt cortina cortinam trahat: & qui audit, dicat, veni. Ipſe à perſecutoribus aliquando ſe abſcondit. Et nos de vna ciuitate trāſeamus ad aliam, ſi nos perſecuti fuerint aduerſarij noſtri: Ipſe opprobria multa, & conuitia patienter ſuſtinuit. Et nos eius exemplo maledictioni benedictionem reddamus, & contumelioſis non reſpondeamus. Seruum enim Domini non oportet litigare, ſed manſuetum

[Margin notes:] *Rom.6. — Gala.2. — Gala.6. — Gala.5. — Rom.8. — Phil.3. — Matth.26. — Quod Chriſtus liber eſt fidelium. — Phil.2. — De literis libri. — Matth.20. — 1. Cor.1. — Quod ſecundum crucis regulam debemus dirigi — Expoſitio literæ. — Alia expoſitio. — Rom.12. — Exod.27. — 4. Reg.3. — De exemplo humilitatis in Chriſto. — De multiplici exemplo Chriſti, quod in nobis ſentire debemus & imitari. — De multiplici horto. — Quòd in Ægyptum fugit. — Quòd in templo remanſit. — Quòd non habuit vbi caput reclinaret, & de multiplici labore. — Quòd abſcondit ſe. — Quòd patienter opprobria ſuſtinuit. — 2.Tim.2.*

esse ad omnes. Sub vmbra enim Dominicę passionis quiescimus, dum ad eius imitationem opprobria & flagella patienter sustinemus, sicut sponsa in Canticis ait: Sub vmbra illius, quem desiderabam, sedi. Ipso autem veritatem prædicante, & de mysterio corporis sui differente, multi ex discipulis suis retrò abierunt, & iam non cum illo ambulabant: Et nos patienter sustineamus, si pro veritate prædicanda, ab his quibus displicet, relinquamur. Ipse quasi tædio affectus, & de Iudęorum incredulitate contristatus ait: O generatio infidelis & pessima, vsquequo ero apud vos, & patiar vos? Et nos desperare non debemus, si inter homines prauæ & peruersæ nationis commorantes, ab eis, quasi à spinis pungamur. Quidam dicebant, quia bonus est: alij dicebant, non: sed seducit turbas: Et nos patientiam habeamus, si à peruersis hominibus, qui dicunt bonum malum, & malum bonum, seductores reputemur. Exierunt sui tenere eum: dicebant enim, quoniam in furorem versus est: Et nos patienter feramus, si reputamur fatui, quia mundi gloriam contemnimus. Ipse à Samaritanis est repulsus, nec in eorum ciuitate hospitio est receptus, quia habebat faciem euntis in Hierusalem: Et nos si à malis repellimur, quia in cœlestem Hierusalem tendere videmur, cum mansuetudine toleremus. Furem & proditorem suum cum omni mansuetudine sustinuit, & ei osculum non negauit: Et nos rerum temporalium damna, & proditorum nostrorum insidias sustinentes, nulli pacis osculum denegemus: sed cum his qui oderunt pacem, quantum in nobis est, simus pacifici. Petro claues Paradisi & curam animarum Dominus tradidit. Latroni autem temporalia cõmisit, vt hoc exemplo ostenderet, quod paruipenderet temporalia, & quãtum diligeret salutem animarum. Econtra autem faciunt quidam nostri temporis Prælati, qui thesauris suis fidelem deputant custodiam, curam autem animarum latronibus & symoniacis cõmittunt. Imminente passione petiuit locum, quẽ cõsueuerat frequẽter adire, vt ibi facilius reperiretur: per hoc ostendẽs quòd nõ coactus, sed spontè pateretur. Vnde venientibus crucifixoribus, ait discipulis suis. Surgite, eamus, id est, spontanei, his qui nos quęrunt, occurramus: Et nos pro Christo spõtanei crucem tollamus, coacta enim seruitia non placent Domino: Vnde vinum myrrhatum bibere noluit, quia pœnitentiam angariatã respuit. In orationibus prolixius orans vigilauit: Et nos sine intermissione in orationibus vigilemus. Sanguineum sudorem emisit: Et nos sudores laborum non refugiamus. Ipse autem crucifixoribus suis occurrens, ait: Si me quæritis, sinite hos, id est, discipulos meos abire: Et nos pro proximis nostris animas nostras ponamus. Aurem amputatã inimico restituit: Et nos bona reddamus pro malis. Ductus est in domũ Annæ, & pòst in domũ Cayphæ, & ad diuersos Iudices: Ad Pilatũ, scilicet, & Herodẽ, & vnus ipsum ad alterũ remittebat: Et nos non pigeat diuersis animarũ Iudicibus præsentari, & diuersis sacerdotibus peccata confiteri. Si autẽ vnus ad aliũ nos remiserit, nõ contradicamus. Cęsus est alapis, & cõsputus, ligatus, flagellatus, & irrisus: Et nos opprobriis, & sputis eius terram cordis nostri impinguãtes, & pro ipso verbera patienter sustinentes, vinculis disciplinæ cõstringamur. Abiectus est ab Herode & contẽptus, & adiudicatus Pilato: Et nos abiectionem nostrã humiliter sustinentes, si malè ab iniquis Iudicibus pertractemur, pro ipso nõ recusemus. Tanquam ouis ad occisionem ductus est: Et nos exemplo eius innocentes & simplices sicut oues simus, & non tanquã malefici patiamur. Mansueti benignitate: mũdi castitate: fœcundi charitate: infirmi compassione, vt cum Apostolo dicamus. Quis infirmatur, & ego nòn infirmor. Lanam & lac ministrantes per temporalium dispensationem, fętus parientes per doctrinam, terram fumo stercorantes per pœnitentiã, carnem exhibentes ad martyrium, pellem exteriorũ bonorum proximis erogãtes. Exaltatus est in cruce, & à terra eleuatus: Et nos sursum habẽtes corda terrena cõtemnamus. Crucifixus est in meridie: Et nos in meridie feruoris clauis charitatis eius affigamur. Extensus est in patibulo: Et nos sine ruga duplicitatis esse debemus. Coronã spineã habuit: Et nos caput mentis nostræ corona spinea coronemus. Cuius prima spina sit: Contritio cordis, quę pũgit per dolorem. Secunda confessio oris, quæ pungit per pudorẽ. Tertia, satisfactio operis, quæ pungit per laborem. Sub capite enim spinato, membrum delicatũ esse nõ congruit. Ipse cũ iniquis deputatus est: Et nos patienter sustineamus, si à detractoribus cũ iniquis deputemur. Manus extensas habuit & perforatas: Et nos manus nostras inopi extendentes, bona nostra pauperibus largiamur. De homine enim qui largus est tribuendo, dici solet, quod manus habeat perforatas. Pedem habuit super clauo confixum: Et nos pedes nostros per semitas rectas dirigentes, pedem misericordiæ superponamus pedi iustitiæ, vt in nobis misericordia superexaltet iudicium. Aures conuitiis patuerunt: Et nos aures nostras ad clamorem pauperum aperire debemus. Oculi eius in morte caligauerunt: Et nos oculos nostros, ne videant vanitatem auertendo claudamus. Ori eius myrrha, fel, & acetum oblata sunt. Ipse autem cum gustasset, respuit, & noluit bibere: Et nos amaritudines auaritiæ, carnalis concupiscentiæ, rancoris & malitiæ respuamus. Myrrha ex terra, fel ex carne, acetũ ex vino corrupto oriuntur, quibus prædicta tria vitia designãtur. Latus eius lancea apertum est: Et nos cor nostrum lancea charitatis, & gladio verbi Dei perforemus: Et nos lanceola illa muniamus, quæ cordi Christi affixa fuit, vt à corde ad oculos per riuulos lachrymarũ egrediatur putredo & superfluus humor peccatorum. Omnibus membris passus est Dominus: Et nos omnia membra nostra cruci eius affigamus, vt nullum membrum ad peccatum moueamus, sed omnia membra corporis nostri in eius obsequium tanquam sacrificium in odorem suauitatis offeramus, De cruce descendere recusauit:

Et nos

Cant. 2.
Quòd multi ex discipulis eius ipsum reliquerunt.
De tædio eius.
Quòd à quibusdã bonus, ab aliis malus dicebatur.
Quòd à suis reputatus est insanus.
Quòd à Samaritanis repulsus est.
Quòd furem patienter sustinuit.
Quòd claues Petro & temporalia Iudæ commisit.
Quòd locum, vbi facile reperiretur, adiit. Ioan. 18.
Quòd in orationibus vigilauit.
De sanguineo sudore, & quòd crucifixoribus occurrit.
Quòd aduersario aurem restituit.
Quòd ad diuersos Iudices ductus est.
De alapis & variis eius flagellis ac opprobriis.
Quòd se tanquam ouem exhibuit.
De proprietatibus ouis.
De eius crucifixione & aliis quæ sustinuit dum crucifigeretur.
De spinea corona.
De passione membrorum corporalium Christi, & quod nos ad eius imitationem membra nostra eius seruitiis exhibeamus.
Moraliter de myrrha, felle, & aceto.
Quòd omnia membra cruci affigere debemus.
Quòd de cruce descendere noluit.

Et nos in cruce pœnitentiæ moriamur. Si autem mundus, caro, diabolus, nobis persuadent, vt de cruce descendamus, non eis acquiescamus, sed perseueremus in cruce: & non abscindamus ab hostia nostra caudam finalis perseuerantię: quia finis, non pugna, coronat. Dominus matrem suam de cruce cognouit, & eam Ioanni commendans de cruce descẽdere noluit. Et nos parentes & consanguineos Domino commendemus, pro ipsis oremus, nihilominus tamen in cruce perseueremus. Si autem dixerũt: propitius esto tibi, absit hoc à te, manduca & bibe, & cum hoc seculo lætare, mundo nobiscum perfruere, audiant à te quod à Christo Petrus audiuit: Vade retrò sathana, quia nescis quæ Dei sunt. Christus autẽ in manus patris spiritum suum commendans, voce magna clamauit, inclinato capite emisit spiritum. Et nos gratias illi agentes cum ingenti deuotione, inclinato capite per humilitatẽ & obedientiam, in manus Dei & Prælatorum nostrorum spiritum nostrum commendemus, & ipsis sicut æger medico nos committamus. Dominus enim humiliauit se & exinaniuit, factus obediens patri vsque ad mortem. Propter quod & Deus pater exaltauit ipsum secundum humanitatem, dando illi immortalitatem & impassibilitatem. Diuina etiam natura exaltata est, quo ad nos quantum ad ostensionem, sicut seipsum exinaniuit, dum sub nube carnis latens non apparuit. Donauit etiam illi homini Christo nomen, quod est super omne nomen, id est, honorificentiam, vt Deus nominetur. Prius enim erat Deus, sed manifestatum est post resurrectionem. Dedit etiam Christo secundum humanitatem, vt ei omne genu flectatur post resurrectionem, & vt eius imperio Angeli, homines & dæmones se subiici fateantur: & tandem omnis lingua bonorum & malorum in fine confiteatur, quod Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris, æqualis, scilicet, ęterno patri. Hęc prædicta Deus pater gratuita donatione donauit Christo homini, naturali autem donatione Christo Deo: quia quicquid habet filius habet à patre. Ecce quantũ humilitatis meritum, quantum obedientiæ præmium. Sentiamus igitur in nobis per imitationem, quod fuit in Christo Iesu per humilitatem, vt cum humili capite humilientur membra, & cum Christo passo membra patiantur. Quantò enim imitando Christum fuerimus viliores mundo, tantò pretiosiores erimus Deo. Quid superbis, terra & cinis? Christus in præsepio, tu in palatiis. Christus in pannis vilibus, tu in sericis. Christus in asello, tu in equis & phaleris. Christus in cruce, tu in balneis. Christus in sepulchro, tu in lectis eburneis. Filius hominis vbi caput reclinet, non habet. Vulpes autem foueas habent in te, & volucres cœli nidum, id est, fraudulenta & elata dæmonia in tuo corde habent hospitium, in quo Christus non inuenit reclinatorium. Filius Dei nudus pependit in cruce, & varia vestium mutatoria pendent in perticis tuis. Ipse manus pro te habuit confixas, & tu in manibus tuis ad ostentationem vanitatis habes chirothecas. Ipse pedes confixos, tu calceos rostratos. Ipse factus est opprobrium hominum & abiectio plebis, & tu plebis fauorem venaris. Ipse tulit coronam spineam, & tu auream portas coronam, vel etiam floreá propter huius mundi vanitatem. Ipse amplexus est crucem, & tu ambitiose curris ad cathedram. Ipse aceto potatus, & tu vino inebriaris. Ipse esuriit, tu ventrem imples delicatis cibariis. Ipse cucurrit ad clauos ferreos, & tu curris ad cariophilos. Ipse ligatus est ad columnam & cæsus virgis, tu per campos licentiæ vagus discurris. Ipse lancea latus perforatum habuit, tu cingulo argentato & deaurato latus tuum cingis. Ipse non habuit hospitium in mundo, vbi reclinaret caput: & tu amplas porticus, & ingentia tectorum spacia metiris. Ipse plorauit, tu rides cachinnando. Ipse pretioso sanguine suo animam tuam redemit, tu illam vili pretio diabolo vendis. Ipse pro te vigilauit, & tu dormis in cubilibus & impudicitiis. Ipse vir dolorum & sciẽs infirmitatem, & tu delitiis affluis. Ipse pro te pauper fuit, & tu auarè inhias diuitiis. Ipse doluit pro te, & tu vano mundi gaudio delectaris. Ipse vnicum in cruce socium habuit, tu pompaticè domum Domini ingrederis. Ipse spiritum emisit capite inclinato, tu aduersus Deum incedis collo erecto. Ipse semel crucifixus est à Iudæis, tu iterum pluries eum crucifigis, & super dolorem vulnerum eius noua vulnera addis, & filium Dei conculcando, sanguinem testamenti pollutum ducis. Christum enim in membris crucifigis, dum proximum tuum lædis. Faciem dum conspuis, dum bonis in absentia detrahis, vel dum cõtumeliis ipsum afficiens, fluxa verba, quasi saliuas defluentes in ipsum mittis. Christi faciem velas & alapis cædis, dum contra proximum odio cor indurans, ipsum contemnis. Acetum in spongia cum felle Christo propinas, & vinum myrrhatum tribuis, dum ex corde cauernoso fratrem tuum dolo circumuenis. Corona spinea caput Christi pungis, dum proximum tuum scandalizando affligis. Latus eius lancea vulneras, dum contra proximum malum machinaris, & ei nocere desideras. Manus Christi clauis affligis, dum manus ad illicita munera extendis. Pedes autem eius clauis perforas, dum vias diaboli ad malũ currendo perambulas. Christi cicatrices iterũ renouas, dũ ei improperando iuras, & membratim laniando blasphemas. Iudæ proditoris Christum vendẽdo socius efficeris, dum pro pretio falsum testimonium dicis. Et quoniam Deus veritas est, dum mentiendo veritatem negas, ipsum Christum negando reprobas. Sic igitur Christus quotidie spinis peccatorum nostrorum pungitur, & iterum crucifigitur, dum veritas mendacio, charitas odio perimitur, pax per discordiam, iustitia per iniquitatem destruitur. Qui autem talia operantur, non Christum, sed diabolum imitantur. Nos autem sentiamus in nobis, quod & in Christo Iesu, non solùm per imitationem, sed & per compassionem. Sentiamus in cordibus nostris ipsius passionem, vt omne gelicidium mentis liquefiat ad ignem dominicæ passionis, vt dum caput languidum est per pas-

Quòd Dominus matrem suam Ioanni commẽdauit.

Quod Christus in morte caput inclinauit & gratias egit.

Expositio literæ.

De superbis & reprobis, quorum opera contraria sunt operibus Christi.

Rom. 14.

De his qui iterum Christũ crucifigunt in membris suis.

Secundus modus sentiendi per compassionem.

per paſsionem, cor noſtrũ ſit mœrens per compaſsionem. Propterea enim voce magna clamãs, ſpiritum emiſit, vt ſomnolentos excitaret & pigros animaret. Qui enim ad tantum clamorem non euigilat, non dormit, ſed mortuus eſt. Si enim terra mota eſt per ipſius paſsionem, quantò magis corda noſtra commoueri debent per cõpaſsionem. Valdè enim ſunt letargici, qui non euigilant, nec ſentiunt punctionem paſsionis Chriſti. Nimis enim ſtupidum mẽbrum eſt, & putridum eſt quod dolorem capitis non ſentit, dum ſecundum Ieremiæ conſilium, recordatur paupertatis, tranſgresſionis, abſynthij & fellis. Tranſgresſionem appellat exceſſum, quem completurus erat in Hieruſalẽ. De quo Iſaias: Opus eius peregrinũ ab eo. Opus enim peregrinum à filio Dei fuit mortem pati, qui cauſam mortis, id eſt, peccatum non habuit. Si autem cepe & allia extorquent lachrymas ab oculis, quãtò magis Chriſti paſsio extorquere debet lachrymas à nobis? Ne Dominus improperet nobis illud, quod improperat Iudæis. Lamentauimus vobis, & non planxiſtis. Beata autem Magdalena, dum lachrymas cõpaſsionis ad dominicum ſepulchrum plorauit Apoſtolorum, Apoſtola fieri promeruit. Si autem ferrũ ferro acuitur, quãto magis cordis duritia ferro Dominicæ paſsionis? Et ſi Adamas hœdi ſanguine rũpitur, durior eſt adamãte, qui nõ mouetur Chriſti paſsione. Ferreũ enim eſt pectus quod claue illa reſerari non poteſt, qua ſerata eſt infernus. Tertio modo ſentire debemus in nobis, quod & in Chriſto Ieſu,

Tertius modus ſentiendi per affectum dilectionis.

ſcilicet, per affectum dilectionis & charitatis. Nihil enim adeo ſpẽ attollit, & charitatẽ accẽdit, ſicut dum conſideramus attentè, quantum pro nobis fecit, qui proprio filio nõ pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo nõ etiam cum illo omnia nobis donauit? Sanguinem ſuum effudit Dominus pro ſeruis, iuſtus pro iniuſtis, medicus pro ægrotis, liber pro captiuis, beatus pro miſeris, creator pro creatura, opulentus pro egenis, paſtor pro ſuo grege, redemptor pro venditis. Si enim Rex in carcerem filium ſuum traderet, vt ſeruũ liberaret, magis aſtrictus eſſet ei vinculo dilectionis, quã ſi ſolo verbo præciperet incarcerato, vt ipſum liberaret. Æſtus ergo paſtoris prouocare debet ſitũ dilectionis, propterea in verę dilectionis & delectationis, & meridie feruoris voluit crucifigi, vt cũ eo crucifigeremur clauis charitatis, & ſemper eſſet fixus in cordibus noſtris, & tanquã faſciculus myrrhæ inter vbera cordis noſtri moraretur. Faſciculũ dicimus, quia ſuauitas amoris iugũ eius leue reddit & ſuaue, dũ aquæ marath dulcorãtur crucis

Cant. 1.

ligno. Quãdo enim feruore dilectionis ãnima liqueſcit in recordatione paſsionis, per anguſtiam portã lateris intrare cõtendit, ex qua nõ niſi liquor exiuit: Nec intrare poteſt anima, niſi liqueſcat feruore dilectionis, ſicut torrens in auſtro liqueſcit. Fecit autẽ nobis in latere ſuo oſtiũ, vt nos introduceret in cor ſuũ, vt dicere poſſit anima. Sub vmbra illius, quem deſiderabã, ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Vnde in Ruth dicitur: Tinge buccellã tuam in aceto. Acetum

Ruth. 1.

enim Dominicę paſsionis excitat in nobis appetitũ dilectionis, ex quo aceto & clauis eius tanquã cariophylis facere debemus ſalſamentũ, vt palatũ cordis incitemus ad dilectionẽ. Vnde in Iob: Pulli aquilæ lãbunt ſanguinẽ. Chriſtus aquila, cuius pulli ſanguinẽ lãbunt, dũ deſiderio & dilectione Chriſti paſsionẽ recolũt. Durior eſt enim lapide, à cuius corde malleo crucis nõ excitatur ignis dilectionis. Ideò extẽſis in cruce brachiis, totũ corpus amplexatus eſt, vt nos ad dilectionẽ excitaret, brachia extẽdit vt pueros ſuos ad ripã æternæ beatitudinis deportaret. Vnde in Euangelio dicitur: quod Chriſtus dum orare vellet, auulſus eſt à diſcipulis, ac ſi in cordibus eorũ per dilectionẽ plãtatus eſſet. Et nos eũ diligamus, vt tanti beneficij ingrati nequaquã ſimus. Scriptũ eſt enim in Eccleſiaſt. Gratiã fideiuſſoris ne obliuiſcaris: Tradidit enim pro te animã ſuam, de hac fideiuſsione ait Propheta: Domine vim patior, reſponde pro me. Vim patior

Eccle. 29.
Iſaiæ 38.

à carne, à mũdo, à diabolo. Reſpõde pro me, patri te offerẽs pro me. Pater enim nõ credit mihi, qui totiẽs mentitus ſum ei: Credet verò tibi veraci. Te autẽ pater nobis tradidit, vt te redderemus ei, & tecum noſmetipſos, vt ſic fideiuſſorem noſtrũ liberare poſſemus. Caueamus ergo ne dicatur de nobis, ſicut dicitur in Iudaico populo: Obliti ſunt eũ qui ſaluauit eos. Magna eſt obliuio & ingratitudo, dũ redẽptionis ſuę nõ recordatur homo. Ipſe enim Dominus de ſe ait: Cũ exalatus fuero à terra, omnia trahã ad meipſum, ſcilicet, per paſsionis charitatẽ. Cũ ergo dicat omnia, qui nõ trahitur, nihil eſt, quia ab eo recedit, qui verè eſt. Calix igitur paſsionis Chriſti inebriat per charitatem. Vnde Iſaias: Deſiderauimus eum deſpectum, & nouisſimũ virorum. Sicut

Iſaiæ 53.

enim fructus arboris mori dulcior eſt, quãdo nigreſcit: ita ipſe dulcior fuit nobis in morte, qua

1. Ioan. 5.

nos redemit. Tres enim ſunt, vt ait B. Ioãnes: Qui teſtimonium dant nobis in terra dilectionis Chriſti: Spiritus, quẽ pro nobis emiſit: Aqua, quã plorauit: Sanguis, quẽ effudit. Reddamus igitur animã pro anima: aquã pro aqua: ſanguinẽ pro ſanguine: dilectionẽ pro dilectione. Ipſe enim latus, id eſt, latitudinẽ charitatis pro nobis aperuit, vt ſanguis ex latere calefaceret torpentes, & aquam refrigeraret ardentes. Vnde in Leuitico, in ſignum huius intimæ dilectionis præcipitur,

Leuit. 4.

vt adeps & inteſtina & reticulũ iecoris, & duo renunculi ſuper altare adoleãtur, qui internam

1. Ioan 4.
Oſee. 13.
Matth. 17.

charitatis Chriſti pinguedinẽ ſignificant. Et quoniã ipſe prior dilexit nos, nullis noſtris beneficiis prouocatus, ſicut in Ozee dicitur: Diligam eos ſpontaneè, nos tãtis beneficiis prouocati diligamus eum dulciter, prudenter, ac fortiter, vt ipſe ſit in cordibus noſtris ad commoriendũ, & conuiuendum. Petrus amauit eum dulciter, ſed nõ prudenter, cùm ait: Abſit hoc à te Domine. Poſteà dulciter & prudenter, ſed non fortiter: cùm ait: Si oportuerit me mori tecum, nõ te negabo. Tandem verò dulciter, prudenter, & fortiter ipſum amauit, cùm animã ſuam pro eo poſuit. Quarto modo ſentire debemus in nobis, quod & in Chriſto Ieſu, ſcilicet, virtutem paſ-

Quartus modus ſentiendi per interiorẽ operationem & efficatiam & experientiam.

ſionis ei...

sionis eius & efficaciam, vt effectum mortis non impediamus in nobis. Passio enim eius pro omnibus sufficiens fuit. Vnde in Psalmo: Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatē animæ meæ, id est, sanguinis mei, quantum in ipsis fuit, ipsum sterilem reddendo. Sit ergo purpura Regis iuncta canalibus, id est, Christi passio, cordibus concauis & humilibus, vt nihil interponatur, quod effectum tantę redemptionis impediat in nobis, ne peccata nostra diuidāt inter nos & Christi passionē, vt nō interponatur nubes mortalis peccati, per quā repellātur à mentibus nostris radij veri Solis, sed in nobis experimēto sentiamus virtutē sanguinis Christi, vt sanguis eius super nos sit & super filios nostros, nō ad condemnationē, sed ad redemptionē, viuificans pullos bonorū operum nostrorū. Altissimus enim de terra creauit hanc medicinā, & vir prudēs nō abhorrebit eam, sicut in Ecclesiast. dicitur. Et Dominus de his, qui hanc medicinam repellunt, ait per Ieremiā: Nunquid resina nō est in Galaad, aut Medicus nō est ibi? Quare nō est obducta cicatrix populi mei? quasi diceret: Per me non stat, sed per vos. Quid vltrà debui facere, & nō feci? Medicamenta attuli, & liuor & plaga tumens non est circumligata in vobis, quia vincula præceptorum rupistis, nec curata medicamine passionis meæ, nec effota oleo misericordiæ meæ, quam repulistis, per me non stetit. Curauimus Babylonē, & nō est curata, quia reppulit curationē. Frustrà conflauit cōflator, consumptū est plumbū: malitię eorū nō sunt consumptæ, sicut dicitur in Ierem. Dominus enim, vt purgaret argentū suum, fecit follē siue conflatorium ex pelle corporis sui, affixa asseri crucis. Qui autē purgare volunt argentū, apponunt simul & plumbum, & consumpto plumbo per ignem, purgatur argentū. Dominus enim quasi plumbum humanitatis suæ, vt nos purgaret, in cruce consumpsit, nec tamen purgati sunt, qui Christi passionem peccatis suis inutilem sibi reddunt. Propter quod Dominus per Ieremiā ait: Argentū reprobū vocate eos. Et per Isaiam cōqueritur Dominus: In vanum laboraui, sine causa, & vanè fortitudinem meam consumpsi. Hoc dicit Dominus propter illos, qui medicinā contemnunt, & eius effectum in se impediunt, cùm tamen Dominus nihil omiserit de cōtingentibus, propter quod ipse ait per Isaiā: Posui faciem meā, vt petrā durissimā. Et paulò pòst: Quis cōtradicit mihi? stemus simul. Quis est aduersarius meus, accedat ad me? Quasi dicat: Tantum pro eis feci, quod meæ voluntati nullus contradicere debuit, sed accedere aduersarij ad me debuissent & inimici mei, pro quibus tanta sustinui. Faciem meā non auerti ab increpantibus & cōspuentibus in me, sed posui eam vt petrā durissimā, nec tamē Æthiops mutauit pellē suam, nec pardus varietates suas, sed sicut frigidā facit cisterna aquā suam, sic frigidam fecit malitiam suam, nec sanguine Christi feruente, quem effudit ex immensa dilectione potuit calefieri. Nos autem minio sanguinis eius purpuremus genas animæ nostræ, & cum Elia abscondamur in foramine petrę, & sanguis hostię distillet ad basem altaris, & ex eo tingātur quatuor cornua illius, vt basis, id est, fides nostra, & quatuor cardinales virtutes Christi sanguine cōsecratę purpurentur, & illas ad imitationē passionis dirigamus, digitū nostrū in sanguine hostiæ tingendo, vt ad imitationem passionis Christi, discretè bona opera nostra faciamus, & myrrha Dominicæ passionis cum Iudith inungamur, vt Holofernum, id est, diabolum superare valeamus, & ita Christi passionem in nobis non solum per imitationem, compassionem & delectationem, sed per virtutem & efficaciam sentiamus.

Marginalia: Cant.7. — Isa.59. — Eccle.38. — Ierem.8. — Ierem.51. — Ierem.6. — Isa.49. — Isa.50. — De efficacia sanguinis Christi in nobis. — 3. Reg.17. — Leuit.3. — Iudith.6.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Matthæum, quod legitur ad processionem.

Cùm appropinquasset Iesus Hierosolymis, & venisset Beth-phage ad montem-Olueti, tunc misit duos Discipulos suos, dicens eis: Ite in Castellum, &c. Matth.21.

HIs diebus sagittæ verborum Dei exacui debent, clauis Dominicę passionis, vt pertingāt ad intima cordis nostri, vt penetrētur corda lapidea, & ad cōpunctionē moueātur mentes terrenorū. Ferrū enim ferro acuitur, & duritia cordis humani ferro Dominicæ passionis penetratur. Virtute passionis eius, scissa sunt saxa, & mota est terra & cōtremuit. Aperta sunt præterea sepulchra mortuorū, & mortui suscitati. Quę sunt sepulchra mortuorū, nisi peccatorū corda fœtore & immūdicia plena? quæ virtute verborū crucis & passionis Christi, hodie aperiri debēt, vt impleatur quod scriptū est: Venit hora & nūc est, quādo mortui audiēt vocē filij Dei, id est, verbū Dei, & qui audierint, viuēt. Sed & Sol radios suos retraxit, & nos secularis vanitatis & vanę lętitię radios retrahere debemus, dū verba passionis Christi in auribus nostris recitantur. Velum etiam templi scissum est, vt aperta essent sancta sanctorum, id est, secreta scripturarum. In morte enim Christi ablatum est velamen de facie Moysi, & scissum est templi velum, id est, obscuritas scripturarum, & sensus spiritualis Christi fidelibus innotuit. Facies enim Moysi splendida erat, sed velata, quia sensus literalis splendorem spiritualis intelligentiæ obumbrat. Licèt autē vultus eius splendidus esset, manus tamē eius legitur fuisse leprosa, quia doctrina legis splendida erat, sed opera Iudæorū immunda erant. Christo igitur passo apertæ sunt scripturę, & innotuerūt obscurę de Christo prophetię. Nullus enim inuētus est, qui posset aperire librū, nisi leo de tribu Iuda. Ipse enim totius veteris testamēti fuit interpres & expositio.

Marginalia: Quod verbum Dei sagittis comparatur. — De virtute passionis Christi, & verborum, quæ ad eius pertinent passionem. — Ioan.5. — Luc.24. — Matth.27. — De scissione veli & apertione scripturarū, quæ velo cōparantur. — Exo.34. — Apoc.5.

Factum est enim in cruce cor ipsius, id est, diuina scriptura, liquescens tanquam cera, vt cordi humano facilè imprimeretur. Et velum scripturarum scissum est, vt videret omnis caro, quod os Domini locutum est. Hoc est velum quod præcepit Dominus in Exodo fieri de hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta. Diuina enim scriptura variis sententiarum coloribus depingitur. Habet enim hyacinthinum colorem, dum nos exhortatur ad contemplationem cœlestium. Purpuram habet, dum inuitat ad martyrium, vel ad regalem iustitiam, quia purpura ad Regalem pertinet dignitatem. Coccum bis tinctum habet, dum ad geminam Dei & proximi dilectionem nos admonet. Byssum verò retortam, dum nos incitat ad corporis & animæ castitatem. Orate ergo Dominum quatenus hodie velamen obscuritatis à cordibus nostris amoueat, vt scisso scripturarum velo, spiritualis intelligentia mentibus nostris illucescat. Cuius rei gratia dicamus: Aue Maria.

Isa. 40. Exod. 26. De quatuor veli coloribus

Cùm appropinquasset Iesus Hierosolymis: Dominus noster Iesus Christus immente tempore passionis eius, ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, sequenti die transiturus in Hierusalem. Parauerunt autem ei conuiuium in domo Simonis leprosi, quem Dominus lepra curauerat, in quo Martha ministrabat, Maria vnguento pretioso Christi caput vngebat, Lazarus autem vnus erat ex discumbẽtibus. Iudas murmurabat, dicens: Vt quid perditio hæc vnguenti? Bethania domus obedientiæ interpretatur, in qua Dominus spiritualiter reficitur. Non est autem transitus in Hierusalem, nisi per obedientiam. Oportet enim diuinis mandatis obedire, qui vult ad visionẽ pacis peruenire. In domo autem obedientiæ, id est, in Ecclesia, sunt Lazarus, Maria, & Martha, infirmi, laborantes & vacantes. Lazarus discumbẽs, id est, infirmi fratres, quos supportare oportet & reficere, ne deficiãt, Martha ministrans, id est, actiui, non solùm sibi, sed & aliis laborantes: Maria vnguentum effundẽs, & caput Domini vngens, id est, contemplatiui, vnguento deuotionis & orationis domũ Ecclesiæ replentes. Beneficiorũ autem deuotio caput vngit, diuinitati gratias agendo. Vnguento autem contritionis pungitiuo pedes vngimus, dum veniam pro peccatis humiliter imploramus. Vnguentum autem miserationis & subuentionis pauperũ corpori Christi, id est, membris eius reseruatur, de quibus Dominus ait: Pauperes semper habebitis vobiscum. In effusione igitur vnguenti, non solùm odor fidei Ecclesiæ vel mulieris deuotio, sed insuper Christi, in proximo morituri, sepultura designatur. Vnde in Euãgelio Marci dicitur: Quod habuit, hoc fecit, id est, quod potuit: præuenit enim vngere corpus meum in sepultura. Quia enim non licuit Mariæ mortuum vngere, datum est illi officium funeris, morituro in proximo exhibere. Non fuit autem vnguenti perditio, nam bonum odorem fidei suæ dedit in vniuerso mundo. In Euangelio autem Ioannis dicitur: Sine illam, vt in diem sepulturæ meæ seruet illud, id est, partem illius vnguenti reseruet, vel ipsam vnctionem, quam impletura est voluntate & deuotione, & si non opere. Iudas autem murmurans & indignans quartum genus hominum in Ecclesia designat, scilicet, membra putrida, homines reprobos, falsos fratres, qui bono odore moriuntur. A quibus electi & boni viri sustinent in factis contradictionem, & in dictis calumniam. Ad literam autem Iudas fur erat, & loculos habens ea quæ mittebantur: portabat quidem ministerio, sed tollebat furto. Quod autem perdiderat in effusione vnguenti, voluit recuperare in venditione Magistri. Vnde & mortem Christi procurauit, vt omnia quæ in loculis habebat, remanerent illi. Multi hodie mortem cognatorum desiderant, vt eorum bona post eos possideant.

Quod Christus de Bethania venit Hierosolymam, & de his quæ in Bethania facta sunt. Moralis expositio prædictorum. De tribus generibus hominum in Ecclesia. De triplici vnguento. Mysterium de vnguento. Ioan. 12. Mar. 14. De quarto genere hominũ, per quod reprobi designantur. Quod Iudas, qui fur erat, murmurauit.

Sequenti die venit Iesus Bethphage ad montem Olueti, & inde duos ex discipulis misit Hierusalem, vt soluerent asinam cum pullo, & ad ipsum adducerent. Bethphage viculus est Sacerdotum, in monte Olueti, & interpretatur domus buccæ, per quam confessionem vel prædicationem intelligimus, quæ sunt viæ in supernam Hierusalem tendentibus. Confessio autem & magnificentia opus eius, qui vult in Hierusalem peruenire, vt peccata confiteatur, & eius laudem & magnificentiam non taceat. Vnde in Deuteronomio: Propè est verbum in ore tuo & in corde tuo. In corde, ad conterendum: in ore, ad confitendum. Sicut scriptum est: Labia mea nõ prohibebo Domine, tu scisti. Hæc est amicabilis compositio, quæ fit per Sacerdotem, tanquam per mediatorem ab his, qui non audent expectare diffinitiuam sententiam. A monte autem Oliueti Dominus humanum genus redempturus, Hierusalem venire voluit. Ex pinguedine enim & supereminẽtia charitatis, quæ per oleum designatur, nos redemit, recordatus misericordiæ suæ. Ab hoc enim Oliuarum monte, qui est Christus, lux, refectio, & vnctio spiritalis sanitatis, nobis aduenit. Ipse autem prior dilexit nos, & ex celsitudine dilectionis suæ, sola misericordia largiente, soluit asinam à peccatis suis, & in supernam Hierusalem introduxit. Elegit autem tempus & locum in lege prænuntiatum, vt se ex certa prouidentia & spontanea voluntate ostenderet passurum. Præceperat enim Dominus filiis Israël egressuris de Ægypto, quatenus decimo die primi mensis tolleret vnusquisque agnum vsque ad quartamdecimam diem in domo sua reseruandum, & tunc immolaretur ad vesperam. Et Dominus decima die primi mensis ingressus est ciuitatem, quam Iudæi obseruabant, quærentes quomodo eum interficerent. Quinta autem feria ad vesperam, luna quartadecima comprehenderunt eum ad crucifigẽdum, & ligauerunt eum. Et quoniam non erat locus sacrificij, nisi in Hierusalem, sicut Dominus constituerat in lege: iuit Dominus ad locum in lege præfiguratum, imminente die festo, vt ibi facilè posset inueniri, & se non inuitum pati ostenderet. Sicut scriptum est: Voluntariè sacrificabo tibi. Et Isaias ait: Oblatus est, quia ipse voluit. Vnde & ipse Dominus ait: Nemo

Matth. 21. Mar. 11. Luc. 19. Ioan. 12. Moraliter de Bethphage et mõte Olueti. Deut. 30. Rom. 10. Luc. 1. Apoc. 1. De tempore & loco quo venit passurus Hierusalem, & quia spõte passus est. Exod. 12. Isa. 53.

tollit animam meam à me, poteſtatem habeo ponendi animam meam, & poteſtatem reſumendi eam. Propterea frequenter prædixit diſcipulis ſuis ſe eſſe paſſurum. Antè autem quàm veniret tempus ſuum, licèt Iudæi quærerent eum interficere, non eſt paſſus, quia noluit pati. Vnde Ioannes ait: Quærebant eum Iudæi interficere, aut apprehendere, & nemo miſit in eum manus, quia nondum venerat hora eius. Vnde quando ductus eſt in ſupercilium montis, vt præcipitarent eum, ipſe tranſiens per medium illorum ibat. Aliquando etiam abſcondebat ſe ab eis, quando tulerunt lapides, vt lapidarent eum. Et in Euangelio dicitur: Ieſus autem iam non palàm ambulabat apud Iudæos, ſed abiit in regionem, iuxta deſertum, quę dicitur Effrem, & ibi morabatur. Nunc autem ſicut Euangeliſta ait: Cùm complerentur dies aſſumptionis eius, ipſe firmauit faciem ſuam, vt iret in Hieruſalem. Iam enim faciem præſentiæ ſuæ noluit abſcondendo ſe auertere. Vnde & cum laudibus & ramis palmarum ſolemniter recipi voluit. Cuius rei occaſione, creſcente inuidia Iudæorum reproborum, crucifixus eſt ab eis tempore præfinito & determinato à Deo. Sicut Petrus in actis Apoſtolorum ait: Hunc definito conſilio & præſcientia Dei, traditum per manus iniquorum affligentes, interemiſtis. Patet igitur quod voluntariè paſſus eſt Dominus, & tanquam myrrha electa, quæ ſpontè fluit, dedit ſuauitatem odoris. Vnde cùm venirent cum gladiis & fuſtibus apprehendere eum, ſolo verbo proſtrauit eos in terram, cùm diceret: Quem quæritis, vt ſcirent qui eum capere volebãt, quòd nullam ei facere poſſent violentiam. Miſit igitur duos diſcipulos ſuos, qui ei aſinam cum pullo adducerent, ſicut prænuntiatum erat per Zachariam Prophetam dicentem: Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalem, ecce Rex tuus veniet tibi iuſtus & ſaluator. Ipſe pauper aſcendens ſuper aſinã & ſuper pullum filium aſinæ: quaſi diceret: Dicite, ô Prædicatores, filiæ Sion, id eſt, Eccleſiæ, exulta ſatis, & non plus quàm ſatis, id eſt, de impunitate peccatorum non præſumas, quia iuſtus eſt, reddens vnicuique ſecundum opera ſua, ſed nec deſperes de venia, quia Saluator eſt. Si autem fueris pauper, ne timeas, non dedignabitur loqui tibi, quia & ipſe pauper eſt. Quod ſi fortè non habes equum, vt ei obuiam pergas, non formides, non te conculcabit equorum multitudine. Venit ſedens ſuper aſinam: non in curru vel equo ſuperbiæ, ſed in aſina pacis, quia in humilibus & quietis requieſcit. Inſidet enim Eccleſiæ, tanquam iumento ſuo, quam in cœleſtem Hieruſalem ſecum ducit. Vel aſinæ inſedit, dum carnem humanam aſſumpſit. Vnde in Dominica prima Aduentus hoc Euangelium in Eccleſia legitur. Nec tamen contemnas eum, quantumcunque potens ſis in hoc ſeculo. Ipſe enim Rex tuus eſt. Nec eum negligas ſuſcipere: tibi enim venit ad commodum tuum, niſi per te ſteterit. Voluit igitur Dominus ſuper aſinam venire cum humilitate & manſuetudine, vt magis per humilitatem amaretur, quàm per potentiam timeretur, non ſolùm propter exemplum, ſed inſuper propter myſterium. Aſina enim populum Iudæorum ſignificat, id eſt, Synagogam, iugo legis compreſſam, & aculeo comminationum, propter duritiam ſuam frequenter ſtimulatam, vinculis peccatorum conſtructam. Pullus cui nunquã aliquis inſedit, Gentilem populum deſignat, laſciuum, indomitũ, ſtolidum, cui nullus Doctorum frenũ correptionis impoſuerat, cui nullus inſederat, quia nullus ſtultitiam eius deprimendo correxerat. Nemo veſtimenta ſalutis, quibus calefieret, illi impoſuerat, nullis ſalutarium pręceptorũ vinculis aſtrictus fuerat: ſed tanquam pullum onagri liberũ ſe natum putabat, ſicut dicitur in Iob. De libero enim arbitrio præſumens ſeruitute & reatu originalis peccati ſe teneri non credebat. Marcus dicit, quod ligatus erat ante ianuã foris in biuio. Gentilis enim populus licèt liber ſibi videretur, tamen extra ianuam Chriſtum, & extra portam Eccleſiæ ligatus erat, vinculis peccatorum irretitus in biuio liberi arbitrij, vel in diuerſitate multiplicis erroris. Lucas ait, quod domini pulli dixerint: Quid facitis ſoluentes pullum? Ex quo patet quod diuerſos dominos habebat, nam diuerſis dæmoniis ſeruiebat. Duos autem diſcipulos ad ſoluendum aſinam & pullum, Dominus miſit, id eſt, duos prædicatores ordines, vnum ad Iudæos, alium ad Gentiles. Petrus principaliter miſſus fuit ad Iudæos, Paulus ad Gentes. Duos autem mittit propter ſacramentum geminæ dilectionis, toto orbe prædicandum, vel propter ſcientiam veritatis & munditiam operis. Medicus enim infirmum non ſubleuat, niſi duas manus habeat, ſcilicet, bonam vitam & doctrinam ſanam. Duos igitur diſcipulos mittens, vt ſoluerent aſinã & pullum, ſicut ſcriptũ eſt: Quodcunq; ſolueritis ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis: ait illis: Ite in caſtellum quod contra vos eſt. Ad literam deſpectiuè Hieruſalẽ vocat caſtellum, quę priùs fuerat ciuitas ſanctitatis, nunc facta eſt quaſi caſtellũ cõtradictionis & rebellionis. Myſticè autẽ vocat caſtellũ mundũ, quaſi cõtra Deum munitum. Ac ſi diceret: Ite in mundum vobis oppoſitum, in quo paſſuri eſtis rabiem perſecutorũ. Qui contra vos eſt, & vos contra ipſum, vt crucifixi ſitis mundo, & ipſe vobis. Si quis autẽ vobis aliquid dixerit, id eſt, ſi quis prædicationi veſtræ cõtradixerit, ſi quis obedire noluerit, inſtate oportunè, importunè, ne deſiſtatis à prędicatione. Dicite: Dominus his opus habet, Domini ſeruitio mãcipandi ſunt, qui eos ſaluare venit, & cõfeſtim dimittet eos vobis. Poſtq̃ enim nomẽ Domini per miracula claruit, & per prędicationẽ innotuit, perſecutores Eccleſię prędicatoribus reſiſtere ceſſauerunt, qui priùs dicebãt: Quid facitis ſoluentes pullum? Quis poteſt peccata dimittere? Qui ſunt iſti nouorũ dæmoniorum prædicatores? Diſcipuli autem adduxerunt aſinam & pullum, & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fecerunt. Vtrum ad literam ſuper ambos ſederit, non plene determinatur.

Ioan. 10. Ioan. 7. Luc. 4. Ioan 8. Ioan. 11. Luc. 10. Act. 2. Eccle. 24. *De aſina & pullo, & de aduentu Domini in humilitate.* Zach. 9. Rom. 2. Iſa 66. *De ſeſſione Domini ſuper aſinam.* *Quid ſignificetur per aſinã & pullum.* Mar. 11. *De pullo qui erat extra ianuã in biuio.* Luc. 19. *Myſticè de duobus diſcipulis, & de ſolutione aſinæ & pulli.* Act. 10. *Quid ſignificetur ad literam per caſtellum, & quid myſticè.* *De his qui prædicationi Apoſtolorum cõtradixerunt.*

Forsitan primò super pullum sedit, nam Marcus & Lucas de asina mentionē non faciunt, Mat-
thæus qui scribebat Hebræis, de vtroque mentionem facit: de Synagoga enim, qui per asinam
designatur, tacere noluit, ne ipsa de sua salute desperaret. Quoniam autē pullus indomitus erat,
descendit de pullo, & sedit super asinam. Mysticè autem vtrique populo spiritualiter insedit,
dum eum ad fidem conuertit. Non solùm super asinam, quæ maioris est ætatis, sed super pul-
lum, iuuenilis ætatis, Dominus insidet, dum eos regendo possidet. Vestimentis autem gratiæ
spiritualis, & operum iustitiæ, & diuinorum præceptorum, exornantur, vt Christum sessorem
habeant, qui priùs mundi fuerant. Vestimenta innocentiæ recipimus in baptismo, vt Christus
visceribus nostris insideat, & non regnet peccatum in corpore nostro. Plurima autem turba
strauerunt vestimenta sua in via. Alij autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in
via. Ioannes ait: Acceperunt ramos palmarum & processerunt obuiam ei. Vestimenta in via
Martyres strauerunt, qui pro Christo corpora sua morti tradiderunt. Exempla nobis relin-
quentes & viam in cœlestem Hierusalem asinæ, id est, simplicioribus præparantes. Vestimenta
in via Sancti sternunt, dum per abstinentiam carnem domantes affligunt, vt in mente sua Do-
mino viam præparent, & aliis exemplum bonum præbeant, ne pedes in via lædant. Aspera
quidem est via & angusta, quæ ducit ad vitam: sed melius est per asperum iter ire ad regnum,
quàm per amœna prata perduci ad supplicium æternum. Asperitas autem viæ, vestimentis &
arborum ramis temperantur, dum exemplis Patrum, & sententiis scripturarum, asperum iter
communitur. Ramos autem & frondes de arboribus cædunt, qui verba, sententias, & exem-
pla de libris scripturarum, tanquam de nemore excerpunt. Ramos etiam de arboribus cædi-
mus, dum corda auditorum prædicando viam Domino præparamus. Ad literam ex deuotione
vestes & ramos in via saxosa ponebant, ne asina & pullus pedes læderent, & vt suauius Domi-
num portarent. Venerunt autem Domino obuiam cum ramis palmarum, in quo significatum
est, quod Christus venerat pugnare & superare diabolum. Palma enim coronabantur victo-
res, per quam designatur Christi triumphus, dum pugnauit contra dæmones. Turbæ autem
quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabāt, dicentes: Osanna filio Dauid: benedictus qui
venit in nomine Domini, Osanna in altissimis. Tam primitiui Patres, quàm Apostoli, & eo-
rum sequaces, cum magno affectu fatebantur, quod aduentus Christi salus fieret mundi, & sa-
lutem dexteræ ascribebant filio Dauid, Christo, scilicet, homini, assumpto à verbo Dei, cuius
aduentus terrena cœlestibus coniunxit, & Angelorum ruinam reparauit. Vnde clamabant:
Osanna in altissimis. O si idem est quod salua, anna interiectio est obsecrandi. Osanna, id est,
salua obsecro: ô fili Dauid, in excelsis, id est, in cœlestibus cum Angelis, non in infimis cum bru-
tis. Vna fides, vna spes fuit præcedentium Patrum & subsequentium, licèt diuersa sacramenta
pro temporum dispensatione haberent. Illi venturum crediderunt, nos venisse credimus. Om-
nes enim tam præcedentes quàm subsequentes ab illo salutem petierunt. Benedictus qui venit
in nomine Domini. In omnibus non propriam gloriam, sed Patris gloriam quæsiuit: vnde in
nomine Domini venit. Adhuc victurus, Rex appellari noluit, nec ita honorificè recipi. In pro-
ximo autē passurus, hymnos sibi decantari, & Rex appellari non recusauit, vt ostenderet, quod
per ignominiam mortis, & tollerantiam doloris, perueniatur ad gloriam regni: vnde statim
in Ecclesia legitur passio Christi, ac si dicatur, ad prædictam gloriam & salutem, quæ est in ex-
celsis, perueniendum est per dolorem passionis. Per multas enim tribulationes oportet introi-
re in regnum Dei. Voluit prætereà Dominus tristia miscere lætis, vt ostenderet in hoc mun-
do non esse veram lætitiam, quæ semper habet comitem tristitiam vel sequentem: Extrema
enim gaudij luctus occupat. Et econtrario tristitia secundū Deum vertitur in gaudium. Quid
enim dulcius in volucri hepate? Quid amarius felle? Nunquam tamen hepar sine felle, nec fel
sine hepate. Coniungitur igitur passio laudi & honori ad nostram instructionem, vt in die bo-
norum non simus immemores malorum, vt sciamus abundare & penuriam pati. Prosperitas
enim stultorum perdet eos. In gaudio autem & tristitia tota perficitur vita humana. Vespere
enim & manè vnus dies. Vnde beatus Iob: Visitas eum diluculo, & subitò probas illum.
O quàm dissimilia, Tolle, tolle, crucifige eum: & Benedictus qui venit in nomine Domini?
Quàm dissimilia, Rex Israël, & Non habemus Regem nisi Cæsarem? Quàm dissimilia rami
virentes & crux, flores & spinæ? Exemplo igitur Domini in passione patientiam, & in pro-
speritate exhibeamus humilitatem. Ipse enim cum laudibus receptus est, & Rex appellatus,
super asinam sedere voluit, qui posteà in passione ab increpantibus & conspuentibus in se, fa-
ciem suam non auertit: nec attollebatur laudibus, nec deprimebatur opprobriis. Qui enim
conscientias suas in alienis labiis ponunt, modò magni, modò parui, modò nulli, prout lingua
hominum laudauerit eos vel vituperauerit, sibi videntur. Dominus autem, aliis gaudentibus,
cùm appropinquasset Hierusalem, fleuit super illam, dicens: Si cognouisses & tu. Miscet igi-
tur tristia lætis, exemplum dans, vt transitoriis honoribus cor nostrum non apponamus,
plangens reprobos, qui cur plangerentur, ignorant: sed in rebus pessimis exultant. Ipsa ergo
passione gaudium & luctus, dulcedo & amaritudo, sese comitantur. Dulce lignum, dulces cla-
ui, dulcorati mellifluo sanguine Christi, qui tamen in manibus Iudæorum fuerunt amarissimi.
Apertum est latus eius mucrone diræ lanceæ, exierunt sacramenta redemptionis nostræ, mu-
crone dulcis lanceæ. Amara fuit Iudæorum actio, dulcis Christi passio. Actio displicuit, passio
grata

Mysticè qualiter Dominus super asinā & pullum sedit, & de vestimentis, quibus teguntur.
Rom. 6.
Matth. 21.
Ioan. 12.
Matth. 7.
Mysticè de ramis & frondibus.
De palma.
De præcedentibus & sequentibus.
Ioan. 8.
Quare Dominus imminēte morte honorificè voluit recipi.
Act. 14.
Quare hodie tristia lætis miscentur.
Prouer. 14.
Ioan. 16.
Eccles. 11.
Philip. 4.
Gen. 1.
Iob 7.
De exemplo patientiæ in aduersis, & humilitatis in prosperis.
Prouerb. 2.
De dulcedine & amaritudine crucis & clauorum.

grata fuit. Luget cōpaſsio, dum crucis radicē amariſsimā ſentit. Gaudēt ſpes & ratio, dum floris odore & fructus dulcedine recreantur. Luget ſenſualitas, dicens: Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortem. Gaudet charitas, reſpondens: Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum. Ad veſperum demorabitur fletus, & vſq; ad matutinū lætitia.

De luctu ſenſualitatis, compaſsionis, de gaudio rationis & charitatis.

Cùm autē Dominus honorificè cum hymnis & laudibus ſuſceptus eſſet in Hieruſalē, ſtatim aſcendit in templum, relinquēs nobis exemplū & formā religionis, vt ad quemcunq; locū venimus, primùm domū orationis, ſi ibi eſt, adeamus. Facto autē flagello de funiculis, eiicit de templo vendentes & ementes, ardore Spiritus ſancti & zelo domus Dei cōcitatus. Auaritia Sacerdotū permittebat in tēplo Dei vendi oues & boues & columbas, ad opus ſacrificij. Nummularij autem ibi ſedebant, ne deeſſent pretia emptoribus, quorum menſas Dominus euertit, & eorum pecuniam effudit. Væ miſeris Sacerdotibus, qui in domo orationis & in locis ſacratis publicas negotiationes permittunt exerceri, non habentes diſtantiam inter ſanctum & prophanum, quinimo altaria Dei in menſas nummulariorum conuertunt, & domum orationis ſpeluncas latronum faciunt. In hoc facto Dominus virtutē diuinitatis oſtendit, vt omnibus innoteſceret, quod eum nō tenuiſſent Iudęi, niſi ipſe voluiſſet. Dicitur autē diuinū quiddā in facie ſua radiaſſe, vnde non fuerunt auſi illi reſiſtere.

Quod Dominus primò adiit templum & ementes ac vendentes eiecit.

Hoc autem eius factum myſticum fuit. In flagello enim facto de funiculis, oſtendit funiculis peccatorū irretitos flagellandos eſſe, vel in præſenti ad emendationem, vel in futuro ad pœnam æternam. Myſticè autem boues in templo venduntur, dum verbū Dei pro quæſtu temporali prædicatur. Oues vendunt, qui opera innocentiæ pro humano laude faciunt. Columbæ autem venduntur, dum ſpiritualia ſimoniacè conferuntur. Menſæ autem nummulariorum ſunt altaria, in quibus propter auaritiā exhibentur ſacramenta. Hi omnes ab Eccleſia Dei ſunt eliminandi cum Dathan & Abiron, & Chore, & Simone Mago, portionem habituri.

De myſterio prædictorum.

Illis autem quinq; diebus ante diem paſsionis ſuæ, Dominus nunquā ceſſauit à mane vſq; ad veſperam in templo prædicare, & docere, & varias infirmitates curare. Vnde & hæc ſeptimana pœnalis ſiue laborioſa appellatur. In hoc autem nobis exemplum reliquit, quòd quantò magis appropinquamus morti noſtræ, tantò feruentius & diligētius debemus pro ſalute noſtra laborare. Sicut qui theſaurum effodiunt, vel qui in ſtadio currunt, tantò magis accelerant, quantò ad metam & finem laboris appropinquant.

De prædicatione & labore Domini imminente paſſione.

Simile.

Erat autem tota die docens in templo, & circunſpectis omnibus, cùm iam veſpertina eſſet hora, tranſibat in Bethaniā cum duodecim Apoſtolis. Circunſpiciebat, ſi quis eum vocaret ad hoſpitium. Tantæ enim paupertatis erat, vt ita nulli adulatus, vt in tanta vrbe nullum hoſpitium inueniret: maximè propter conſpirationē quam fecerunt contra illum Principes Sacerdotum & Phariſæi, nullus audebat eum recipere. Myſticè autem corda omnium reſpicit, & quia vbique vitia hoſpitata repperit, in contradicentibus ſibi vbi caput reclinet, non inuenit: ſed ad fideles ſecedens in Bethania, id eſt, in eis, qui ſibi obediunt, manſionem facit. Vt autem modica pauperum hoſpitiola & non magna & ſuperflua ædificia videretur approbare, hoſpitatus eſt in caſa relicta ciuitate.

Quod Dominus quolibet veſperi in Bethania reuertebatur.

Manè autem reuertens in ciuitatem, eſuriit. Æſtimo quod ventrem ſuum non multum in veſpere impleuit, qui diluculo eſuriit. Et inſpiciens ficulneam, nō inuenit niſi folia, & maledixit illi, quæ ſtatim exaruit. Nondum autem, vt ait Euāgeliſta, tempus erat ficuū. Ex quo patet, quod ſicut multa dixit in parabolis, ita & fecit. Iam enim ſecuris poſita eſt ad radicē arboris. Caueāt qui nō habēt niſi folia, qui verba nō vertunt in opera. Omni enim tempore Dominus in nobis vult fructum inuenire. Vnde in hoc facto maledictā Synagogā reprobandam eſſe oſtendit, quæ folia verborū legis & Prophetarum ſine fructu operum habebat, quorum tamen ſalutem Dominus eſuriebat. Inſtabat admonēdo, obſecrando, laborabat prędicando, vigilabat orādo, lugebat cōpatiendo, fatigabatur diſcurrendo.

Quod Dominus eſuriit, & ficui maledixit.

Matth. 3.

Luc. 3.

Venerat verus Ioſeph viſitare fratres ſuos, quos inuenit in Dothain, id eſt, in defectu totius boni. Ipſi autem prædicationē eius deridebāt, & verba eius quaſi ſomnia reputabant, dicentes inter ſe: Ecce ſomniator venit, venite occidamus eum, & apparebit quid illi proderint ſomnia ſua. Machinabātur igitur Iudęi nomē eius extinguere. Si autē ſine vulnere fuiſſent, de tactu correptionis nō murmuraſſent. Cogitauerūt cōſilia, quę nō potuerunt ſtabilire: Dominus autē adducit cōſiliarios in ſtultū finē, ſicut dicitur in Iob: Voluerūt ſemitā agri pleni, cui benedixit, ſpinis obſtruere, ſicut ſolēt agricolæ, & ob hoc facta eſt latior via, ex alia parte, dum per orbem vniuerſum prædicatū eſt nomē eius. Vnde Iob ait: Qui cōprehendit ſapientes in aſtutia eorū. Inde enim fides & deuotio in fidelibus creuit, vnde ſe ea extinguere infideliū crudelitas credidit. Vnde Dominus per Ozee dicit: Erudiui eos & cōfortaui, ipſi in me cogitauerūt malitiam.

Gen. 37.

De duritia & malitia Iudæorum.

Iob 12.

Gen. 27.

Iob 5.

Ozee 7.

Maledictus furor eorum, quia pertinax, quos nec maieſtas miraculorum, nec exhibitio beneficiorū, nec documēta veritatis, nec reuerentia ſanctitatis à peſsimo propoſito potuerunt reuocare, neq; malitiam eorū & inſaniam reprimere, quatenus eum ſibi miſſum, & innumeris oraculum prænuntiatum vellent recipere, ſicut pręfiguratum fuerat in lege ipſorum. Vitulus enim immolādus, ad oſtiū tabernaculi mactabatur. In propria enim venit, & ſui eū nō receperūt. Offerebatur autē vitulus pro peccato vniuerſitatis, & manus ſuas ſuper caput eius ponebāt ſeniores de populo. Vitulū enim ſaginatū, id eſt, Chriſtū, qui pro peccato totius mūdi immolatus eſt, ſeniores populi morti tradiderūt. In cōſilio autē eorū nō veniat anima noſtra, ſed potius cū pueris Hebręorū, puri & innocētes, & cū Hebręis, id eſt, trāſeuntibus trāſeuntes, occurramus ei cū palmis & oliuarū ramis, veſtimēta noſtra in via ſternētes, hymnū illi dicamus, & gratias referamus,

Gen. 49.

De mactatione vituli.

Leuit. 4.

Ioan. 1.

Leuit. 4.

Gen. 49.

quod nos extra ianuas Hierusalem, velut asinos diaboli ligatos & peccatis irretitos soluere
De quadrupli ci vinculo. dignatus est à vinculo multiplici. Quorum primum est quasi ex funibus de filis contortis per
malá voluntatem. Secundum est quasi ex neruis & corrigiis, ex corio animaliũ per illicitá operationem.
Tertiũ est quasi ex cathenis ferreis per peccádi consuetudiné. Quartũ est plus quàm
Matth.12. ferrũ, & quasi adamantinũ per desperationé. Ab hac asina nõ soluitur, quia nec in hoc seculo,
Mar.3. nec in alio, peccatũ in spiritũ sanctum dimittitur. Vnde quartũ mortuum Dominus noluit su-
Luc.12. scitare: quia nec ipse pro se rogauit, nec aliũ rogare fecit. Asinus autem diaboli peccator dicitur,
De asino & diuersis proprietatibus eius. quãdiu in peccatis cõmoratur. Piger ad omne bonũ & ignauus, stolidus, cõtra stimulum verbi
Dei durus. Qui quãtò frequẽtius pungitur, tantò magis ex frequẽti punctione lateris cõtra sti-
mulũ induratur, vt iam aculeũ cõminationis nõ sentiat, cùm ex longa cõsuetudine peccare nõ
Prima proprietas. cessat. Asinus est animal oneriferũ, & quodlibet onus sibi impositũ sine discretione suscipit. Et
peccator nõ solũ diuersa pondera peccatorũ, sed insuper ipsum diabolũ, qui omni pondere gra
Secunda. uior est & onerosior, super dorsum suũ recipit. Est auté fortis in posterioribus, in anterioribus
Tertia. debilis: Ita & peccator fortis est corpore ad peccandũ, debilis spiritu ad benè agendũ: fortis vt
laboret pro temporalibus & trãsitoriis, debilis ad laborandũ, vigilando, ieiunãdo, orãdo pro bo
nis æternis. Asinus durũ & dirum habet rugitũ siue vlulatũ, & clamat horrendè. Sic nõ solùm
Quarta. verbis malis peccatores Deũ & proximũ offendũt, sed insuper dum orare, prædicare, vel Deum
laudare præsumunt, à Domino reprobãtur, nec eorũ laude vel precibus plus quã vlulatu asini-
Quinta. no, Dominus delectatur. Asinus ad lyrã delectatur, quã posteà cõculcat sub pedibus. Sic pecca-
tor, & si ad tempus verbũ Dei audiat, posteà malè viuendo cõculcat. Asinus vinũ portat, nec ta-
Sexta. mé vino potatur. Sic peccator, & si bonũ opus aliquãdo faciat, nõ prodest ei ad vitã æternã, sed
à peccato mortali absorbetur. Frumentũ portat, quo nõ reficitur, dum magis paleis vanitatis vel
carduis iniquitatis q̃ bono opere delectatur. Priùs enim currit ad tribulos q̃ ad flores, plus dili-
git fimũ stabuli q̃ purpurã Regis æterni. Plus paleã vel carduum diligeret quàm si quis ei ciui-
taté offerret. Carduus viret & tamé pungit, sic temporalis prosperitas & affluétia, licèt ad tépus
Septima. vireat, aculeis tamé curarum animũ pungédo stimulat. Asinus luxuriosum est animal, & carni-
bus desiccatis atq; macie cõfectis eius luxuria desiccari nequit. Sic & quorundã hominũ luxu-
Ioan.1. ria vsq; ad morté non terminatur, qui tanquam iumenta in stercore suo cõputrescunt. Asinus
Octaua. magnas habet aures, durã ceruicem, cor stolidum. Sic peccator amplas & apertas habet aures,
Nona & decima proprietates asini. vt audiat verba vanitatis & detractionis, durã ceruicem ad retinendum bona verba & salutaria
documenta. Cor stolidum ad cogitandum vana & inutilia. Asinus super sterquilinium paleas
Vndecima. ruminat. Sterquilinij palea carnis delectatio transitoria immunditie & fœtori cõiuncta. Asinus
Duodecima. ex clauo reducto inclauatur & claudicat, dum clauus in carnem reducitur. Sic peccator dum
ad vomitum reuertitur, vel quando fortitudinem suam conuertit ad carnalem voluptatem.
Asellus dum paruus est in genere suo, pulcher est, quãtò amplius crescit, tantò turpior efficitur,
Decimatertia. De quibus Ezechiel ait: Abominabilem fecisti decorem tuum. Dicitur quod asinus minus ti-
Ezech.16. meat lupum, quàm cætera animalia: vnde permittit se manducari à lupo in posteriori parte,
Decima quarta. nec mouetur, donec mordeatur in visceribus & pulmone. Sic duri & pigri peccatores dia-
bolum in hac vita non metuunt, nec dentes infernalium luporum sentiunt, donec ad æterna
supplicia pertrahantur. Asinus vltra metas consuetas non facilè progreditur. Et peccator à per-
Decima quinta. uersa consuetudine vix aut nunquam auertitur. Dicitur quod asinus dum iacet in mola, li-
Decimasexta. cèt mola ex omni parte succendatur, non vult à loco suo recedere, sed magis permittit se in in-
cendio perire. Sic peccator, licèt corpus eius luxuriæ igne, & anima eius igne malitiæ consu-
matur, non vult ab incendio vitiorum recedere, sed in peccatis suis miserabiliter moritur: sicut
in Euangelio Dominus Iudæis ait: Vos in peccatis vestris moriemini. Ab his ergo moribus asi-
Ioan.8. ninis dum Dominus peccatoré liberat, expulso sessore diabolo, super ipsum ascendit, & eum in
supernã Hierusalé perducit. Felix asinus qui regitur & ducitur à Domino, glorificãs & portãs
De bono asino. Deũ in corpore suo. Iam enim carduis nõ vescitur, dũ odore floris, quem portat, recreatur: iam
1.Cor.6. onere suo reficitur, iam in cruce sua quã in anteriori parte gerit, delectatur: iam teste Isaia, com
Isa.30. mixtum migma comedit, sicut in area ventilatur. Mixtũ dicitur migma ex hordeo & palea,
quod ventilabrũ comedit, dum puro grano viuit. Sola palea modicũ confortat, sed magis in-
flat. Dum autem boues arant prædicando, asini reficiuntur, granũ scripturæ comedendo. Vnde
Iob 1. B. Iob ait: Boues arabãt & asinę pascebãtur. Simus ergo asini Christi, qui aliquãdo fuimus asini
Exod.13. diaboli. Primogenita asini permutantes oue primordia, scilicet, lasciuæ & stolidæ conuersatio-
De bona fortitudine asini. nis in innocentiã simplicitatis. Simus fortes asini, sicut Isachar inter terminos accubantes me-
Gen.49. diis relictis, vltima desiderantes. Seruiamus tributis, onera fraterna portando, sapiẽtibus & in-
sipientibus debitores existẽdo. Stimulemus asinã carnis nostræ, vt Angelũ magni cõsilij videre
Num.22. mereamur, Balaam autem Angelum non vidit, donec calcaribus asinã suam afflixit. Et sicut in
Iud.5. cantico Delbore dicitur, super intendentes asinos ascendamus. Sicut Aza filia Caleph, super asi-
Ios.15. nam carné nostrã domãdo sedeamus. Simus asini Iesu Christi, viles mũdo & abiecti. Ipse enim
Isa.53. pro nobis asinus fuit, dũ peccata nostra super lignũ in corpore suo portauit. Super hũc asinũ ve-
1.Pet.2. tus Moyses vxoré & filios posuit, sicut in Exod. dicitur. Dominus enim noster Ecclesiã suã &
Exod.4. electos de Ecclesia portat & sustentat, & à nobis portari desiderat, vt in supernã Hierusalé nos,
Qualiter in via sternenda sint vestimẽta regendo & ducendo introducat. Sternamus vestimenta nostra in via, carnem mortificando, &

bona

bona noſtra exteriora pauperibus erogando. Eleëmoſyna enim viam præparat ad vitã æternam. Et maximè diuites delicati, qui plantas pedum teneras habent, & ſuper aſperitatem pœnitentiæ ambulare non valent, veſtibus exteriorũ, quę poſsident, viam ſibi in Hieruſalem præparare debent, vt mollia veſtimenta, ſcilicet, opera miſericordiæ ſubſternãtur. Occurramus autem Domino cum ramis palmarũ, cõculcemus ſatanã, mundũ, & carnẽ ſub pedibus noſtris, vt cum palma victoriæ Domino occurramus, & ab ipſo poſt triumphũ coronari mereamur. Adoremus viuentẽ in ſecula ſeculorũ, ſicut in Apocal. dicitur, mittẽtes coronas ante thronũ Dei, certaminũ noſtrorũ, noſtrorũ victorias, nõ nobis, ſed Deo attribuẽtes. Vnde & ramos virentes ad pedẽ crucis hodie proiicere cõſueuimus, vt virtutes & opera noſtra ad Chriſti paſsionẽ, ſine qua non proſunt referẽda eſſe, oſtendamus. Vita autẽ ſanctorũ palmæ cõparatur, quæ aſperitatẽ in cortice, & ſuauitatẽ in fructu habet. Et ſancti aſperitatẽ pœnitẽtię ſuſtinẽt in corpore, & ſuauitatẽ habent in mente. Vnde Iob: In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies meos. Nidulus auis exterius habet aſperitatẽ: ecce cortex palmę. Interius ſuauitatẽ: ecce fructus palmę delectabilis & ſuauis. Vnde in Cant. Aſcendã in palmã, id eſt, in crucis aſperitatẽ, & apprehendã fructus eius. Qui ſunt, reſurrectio, aſcẽſio, Spiritusſancti miſsio, ſalus mũdi. Tanquã palmã dies ſuos multiplicat, qui futurã retributionẽ patiẽter expectat. Palma enim tardè, ſcilicet, centenaria fructificat. Sicut palma dies ſuos multiplicant iuſti, qui in hoc ſeculo ſicut palma florẽt, modeſtè inchoãtes, & ad anteriora ſe ſemper extẽdentes. Quidã autẽ cõtrariò, fortiter incipiũt, & ad vitia turpiter relabũtur: Et cum ſpiritu cœperint, carne cõſummãtur. Palma autẽ gracilis eſt in inferioribus, in ſuperioribus verò dilatatur. Et ſancti in temporalibus coarctãtur, in ſpiritualibus verò ampliãtur, & habẽt comarũ altitudinẽ, id eſt, virtutũ abũdantiã. Quantò autẽ magis circa radicẽ premitur, tantò magis exaltatur. Sancti autẽ in paucis vexati, in multis benè diſponũtur, quorũ virtus in infirmitate perficitur: palma enim in altũ ſe attollit, iuxta illud: Sicut palma exaltata ſum in Cades. Et ſancti in ſublime attollũtur ſpe & deſiderio æternorũ. Vnde in Cant. Statura tua aſsimilata eſt palmæ. Conuerſatio enim ſanctorũ in inferioribus aſpera, in ſuperioribus pulchra & lata. In cœlũ ſe extẽdit, & ad coronã æternæ remunerationis ſemper tendit, vt ſint comæ ſponſi, ſicut elatæ palmarũ, id eſt, ſancti Chriſto capiti adhęrẽtes ſint, ſicut palmarũ ſummitates. Palma autẽ multo tempore durat. Et de ſanctis ſcriptũ eſt: In memoria æterna erit iuſtus. Simus igitur palma in hoc ſeculo per iuſtitiã & ſanctã conuerſationẽ, vt tandem ſimus cedri per gloriam, palma in mundo, cedrus in cœlo. Occurramus præterea Domino cum ramis oliuarum, vt ei reconciliemur, & pacem cum illo habeamus. Ramos enim oliuæ in ſignum pacis antiquitus ferre ſolebant. Vnde poſt diluuium columba cum ramis oliuæ reuerſa eſt ad Noë, vt intelligeret pacem eſſe redditã mundo, per diluuiũ purgato. Habet autẽ oliua in radice amaritudinẽ, in foliis viriditatẽ, in fructu ſuauitatẽ. Et nos radicẽ amarã habeamus interius, per affectũ cõpaſsionis: Folia virentia, verba, ſcilicet, cõſolationis & inſtructionis, fructus ſuauitatẽ, per eleëmoſynarũ largitionẽ. Mittamus igitur radicẽ deorſum, per cõpaſsionẽ, vt faciamus fructũ ſurſum, recepturi æternã retributionẽ. Ramos autẽ oliuarũ, vt ſuauiter tranſeat aſinus, in via ſternamus, dum operibus miſericordiæ aſperitatẽ paupertatis & tribulationũ in proximis releuamus. Ex his ergo oliuis vulneribus proximorũ oleum charitatis & cõpaſsionis infundamus: hoc oleo caput noſtrũ impinguare debemus, ſicut ſcriptũ eſt: Oleum de capite tuo non deficiat. Hoc oleo dolores mitigantur, vulnera ſanantur, cibi condiuntur, fomentum lumini præſtatur, facies exhilaratur. Non mentiatur in nobis opus oliuæ per hypocriſim, ſed ſimus ſicut oliua fructifera in domo Domini, & filij noſtri ſicut nouellæ oliuarum, id eſt, opera noſtra virentia: virorem gratiæ ſemper habeant, & nunquam per peccatum marceſcant. De oliuis autem duorum teſtamentorum, quæ ſunt duæ oliuæ & duo candelabra, ſicut dicitur in Zacharia: Scindamus ramos diuerſarum ſententiarum, non de quercu Baſan, id eſt, cõfuſionis labiorũ Gentiliũ, cuius glandes amaræ ſunt, ſcilicet, fabulæ Poëtarũ. Rami autem ſpinarũ ſunt ſecularis ſcientia, legum ſecularium doctrina, pompa Rethoricorũ verborum, & carmina Poëtarum. Spinas autem in via ponunt, dum inuitant ad diuitias congregandas, & ad voluptates ſectandas. Et quoniam Dominica iſta Paſcha floridum dicitur, hodie floreamus, vt ſequenti reſurrectionis Dominica, quaſi poſt flores virtutum fructum ſuauitatis colligamus. A floribus autem non poſſumus ad fructũ peruenire, niſi per pœnalẽ ſeptimanã, per dies, ſcilicet, laborioſos, per tribulationẽ & crucem cum Domino tranſeamus. Vt igitur ſpiritualiter hanc ſanctã proceſsionẽ faciamus, nõ ſolùm ramos virentes ſeu flores exterius deferamus. Quid enim prodeſt ramos virentes exterius deportare, & interius areſcere. Quid prodeſt floridis manibus incedere, niſi virtutum floribus exornemur in mente. Quid prodeſt ſi buxum in manibus ad oculum habeamus, & buxo ſpirituali interius careamus. Buxus enim interius viriditatẽ habet, pallorem verò exterius. Et nos interius virentes per gratiam palleamus, exterius per carnis mortificationem. Hodie enim flores apparuerunt in terra noſtra, & vineæ florentes odorem dederunt. Paſcha floridum eſt paſsio florida. Crux florida, quę fructũ fert in ſexta feria. Aſinus etiã floridus, quo florem candidum & rubicundũ, florẽ pulcherrimũ hodie ſuper ſe portauit. Et nos nõ ſolùm exterius, ſed magis interius floreamus, vt ſit lectus noſter floridus, & nos floribus cũ ſponſa fulciamur, & florẽ amœniſsimũ, id eſt, Chriſtũ deferamus in vtero cum Maria, per dilectionem, in humeris cum Ioſeph, per laborem tollerantiam, in manibus & brachiis cum Simeone, per bo-

Moraliter de palma & proprietatibus eius. *Prima proprietas palmæ.* *Apoc. 4.* *Secunda.* *Iob 29.* *Tertia.* *Quarta.* *Gal. 5.* *Quinta.* *Sexta.* *Sap. 3.* *2. Cor. 12.* *Eccle. 24.* *Septima.* *Cant. 7.* *Octaua.* *Moraliter de oliua & eius proprietatibus.* *Gen. 8.* *Prima proprietas.* *Secunda.* *Tertia.* *Quarta.* *Eccleſ. 9.* *De proprietatibus olei.* *Abacuc. 3.* *Quinta proprietas olei.* *Quod duo teſtamenta oliuis comparantur.* *Zach. 4.* *De ramis malis.* *De ramis ſpinarum.* *Spiritualiter de floribus, et de fructu florum.* *De ſpirituali proceſsione.* *De buxo & eius proprietatibus.* *Cant. 2.* *Cant. 1. & 2.* *Quod diuerſis modis ferendus eſt Chriſtus.*

per bonam operationem, in dorso cum asina per obedientiam & humilitatem, & mansuetudinem. Ipse venit ad nos cum humilitate asini, nō occurramus ei cum superbia equi: venit ad nos in sacco & cilicio, non occurramus ei cum purpura & bysso: venit ad nos in paupertate, nō occurramus ei diuitiarum superfluitate: venit ad nos in carne munda, non occurramus ei in luxuria. Occurrant ei coniugati vacando, Prælati nauigando, contemplatiui volando. Sternant coniugati vestimenta in via, de substantia sua pauperibus erogando. Cædant Prælati ramos de arboribus, verbum Dei subditis prædicando. Clament cōtemplatiui: Osanna filio Dauid, orando, laudando, & ei gratias referendo. Simplices autem in Ecclesia Christum portant supra dorsum, aliis seruiendo. Sicut igitur in prima processione primi aduentus, cum Simeone & Anna lumen in manibus portantes, ei occurrimus: ita in hac secunda processione secundi eius aduentus, prędicto modo cum ramis & floribus occurramus, vt tandem in tertia processione, quæ repræsentatur in die ascensionis, ipse nobis & nos ei occurramus obuiā in aëra, & sic semper cum Domino erimus cantātes & psallentes in cordibus nostris: Osanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini, quia nō solū asina, id est, prouectioris ætatis in Ecclesia, sed etiā pulli asinæ, scilicet, paruuli, qui in fide maiorū saluati sunt, in supernam Hierusalem, introducti, laudabunt & glorificabunt Dominum, cantantes & dicentes: Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Ad quam gloriā nos perducere dignetur, Dominus Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

Qualiter occurrendū sit Domino.
De cōiugatis, Prælatis, contemplatiuis.
Luc. 2.
De triplici processione.
1. Thess. 4.
Ephes. 5.

FERIA QVINTA IN COENA DOMINI, THEMA SVMPTVM DE INTROITV Missæ, de Apostolo secundum sensum.

Gal. 5.

Nos autem gloriari oportet in cruce Domini nostri Iesu Christi, in quo est salus, vita, & resurrectio nostra, per quem saluati & liberati sumus.

TEMPVS flendi & tempus ridendi: tempus plangendi & tempus saltandi: tempus lamentandi & tempus gloriandi in cruce Domini nostri Iesu Christi, repręsentat Ecclesia hac sancta nocte cœnæ Domini, & Dominicæ passionis. Pium enim est lugere mortē Christi per cōpassionem, & pium est gaudere de morte Christi, & gloriari in cruce eius, in spe propter vtilitatē & fructus suauitatē, pręsertim istis diebus, quibus crux Christi ab impiis deridetur, & in opprobriū habetur, magis ipsam oportet venerari & in ipsa gloriari: propterea Dominus noster ipsam suis gestauit humeris, tanquā sceptrum regale, quod est grande ludibrium impiis, grande autē mysterium piis. Vnde Apostolus ad Corinth. Verbum crucis pereuntibus stultitia est: his autem qui salui fiunt, id est, nobis, virtus Dei est. Vnde in fronte fit signum crucis, vt nō erubescamus, sed magis veneremur signum redemptionis nostræ, arborem ligni vitæ in medio Paradisi, per quam operatus est Dominus salutem in medio terræ. Ex qua liquor cœlestis nectaris profluxit, quo non solùm pedes, sed & manus & caput abluuntur. Ex qua sacrum Chrisma distillauit, Chrisma pretiosum legalis vnctionis, per quam efficimur genus electum, regale Sacerdotium, Gens sancta, populus acquisitionis. Ex qua etiam arbore oleum Cathecumenorum profluxit, quo satanæ nequitia repellitur, & Cathecumenus ad sanctificationem Baptismatis præparatur. Ex hac præterea oleū infirmorum manauit, quo dolores mitigantur, sanitas restituitur, & fortitudo præparatur. Omnia enim sacramenta, quæ hac nocte conficiuntur ex virtute crucis Christi, & passionis crucifixi, suum sortiuntur effectū. Hoc ligno cum igne passionis decoctus est panis Eucharistiæ, vt esset esui aptus. Gloriari igitur oportet in cruce Domini nostri Iesu Christi, quæ nos à peccatis abluit, liberat à periculis, hostes expellit, victores constituit, sanitatem restituit, sanctificationem impendit, ab infidelibus discernit. In qua est salus, in periculis protegens, vita mortem peccati destruens. Resurrectio spiritū ad superiora leuans, per quam saluati sumus in gloria, & liberati à pœna æterna. Hæc est enim medicina sanās, clauis reserās portam vitæ, scala gratiæ, per quam de vitiis ad virtutes, de virtute in virtutem, de morte ad vitam, de via ad patriam, de pœna ad gloriam fit ascensus, per quam lex mutatur in gratiam, terror in mansuetudinem, asperitas in lenitatem, vmbra in lucem, iudicium in misericordiam. Hæc est fidei mysterium, spei firmamentum, charitatis incentiuum, clauis prudentiæ, forma iustitiæ, moderamen temperantiæ, baculus fortitudinis, virga directionis, sceptrū maiestatis, sigillum Imperatoris, magnificentia Regum, gloria Sacerdotum, inopum sustentatio, pauperum consolatio, dux cæcorum, spes desolatorum, resurrectio mortuorum. Audiant miseri & reprobi homines, inimici crucis Christi, qui confidunt in virtute sua, & in multitudine diuitiarū suarū gloriantur, qui lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus pessimis, quorū gloria stercus & vermis: Hodie extolluntur & cras non inuenientur, sicut dicit in libro Machabæorum. Exultent & glorientur in malitia homines impij, glorientur superbi in iactantia & seculari pompa, glorientur auari in pecunia. Cum autem interierint, non sument omnia, neq; descendet cum eis gloria domus eorum. Glorientur immundi in luxuria, porci in stercoribus, canes in cadaueribus. Extrema autē gaudij eorum

Eccle. 3.
Quod tempore isto plorandum est simul & gaudendū.
Quod gloriandū est in cruce.
1. Cor. 1.
Quare in fronte fit signum crucis.
Ioan. 15.
De spirituali vnctione ex arbore crucis stillante.
1. Pet. 2.
De efficacia sacramentorū ex virtute crucis.
Expositio literæ.
Multiplex crucis commendatio.
De reprobis, qui non in cruce, sed in malitia & vanitate sua gloriantur.
Prouerb. 2.
Mach. 2.
De multiplici gloria mala.

luctus occupat. Ducant in bonis dies suos, in momento autē ad inferni nouissima descendent, *Prouer.14.*
sicut scriptum est: Vidi impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros Libani, transiui, & *Iob 21.*
ecce non erat. Habeant hîc diuites consolationem suam, glorientur hi in curribus & equis, nos *Luca 6.*
autem gloriari oportet in cruce Domini nostri Iesu Christi. Mihi autem, ait Apostolus, absit glo
riari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quē mihi mundus crucifixus est, & ego mun- *Gala.5.*
do. Poterat dixisse, in magnitudine, in sapientia Dei se gloriari, sed non adeò magnum æstima-
uit, sicut gloriari in eo quod impij irrident & cōtemnunt. Propter quod ait: Mihi mundus cru-
cifixus est, & ego mundo: quasi diceret, Mundus vilipendit me, & ego ipsum: mundus nō te-
net me, nec ego ipsum. Mihi crucifixus est, vt ad me non accedat, nec se mihi ingerit. Ego au-
tem crucifixus sum illi, quia non me ingero ei: sicut non curat de me, ita nec ego de ipso curo.
Sicut autem in duobus mortuis neuter videt alterum, ita Apostolus mortuus erat mundo, &
mundus illi: quia nec mundi gloriam quærebat, nec à mundi gloria quærebatur. Aliquando au-
tem mundus crucifixus est homini, sed non homo mundo, dum mundi sequitur gloriam, &
nequit apprehendere illam, quæ velut vmbra sequētes fugit, fugientes autem plerunq; insequi-
tur, dum homo mundum mente contemnit, quem tamen mundus suis occupationibus astrin-
git, & ita homo crucifixus est mundo, sed non mundus homini. Tutius est autem talem se ex-
hibere cum Apostolo, vt mundus crucifixus sit homini, & homo mundo. Securissimū est com-
morari sub alis crucis, ne nos apprehendat miluus infernalis. Qui autem fluctibus huius seculi
inuoluuntur, apprehendant lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum. Sicut enim
cecidimus, velut folium defluens à ligno vetito Paradisi, quemadmodum Isaias ait: Cecidimus *Isaiæ 64.*
quasi folium vniuersi, scilicet, sicut folium, quod vento rapitur, ita adhærendum est huic arbori, *Quod lignō crucis adhærendum est.*
vt ad Paradisum reuertamur. Sicut autem magna naui dissoluta ad modicam nauiculam, quæ
burga dicitur, nautæ confugiunt, & exiguo ligno committunt homines animas suas, sicut in li- *Sapien.14.*
bro Sapientiæ dicitur, ita ne pereamus in mari huius seculi, confugiamus ad crucis lignum, vt *Quod crux Christi nauiculæ cōparatur.*
cum Noë euadamus diluuium. Ipsa enim suprema est tabula mundo naufraganti, vitæ lignum,
iustitię libra, statera æquitatis, perpendiculum Architecti, regula Cæmentarij, diadema Regum, *Gen.8.*
thronus Imperialis, baculus sustentationis, virga correctionis, arbor refrigerij & obumbratio- *De multiplici crucis comparatione.*
nis. Nos igitur gloriari oportet in hoc ligno salutari, in quo mundi vita pependit. In hac ar-
bore fructifera, quæ plantata in medio Paradisi, quasi cinamomum & balsamum aromatizans, *Eccle.24.*
& quasi myrrha electa dedit suauitatem odoris. Gloriemur igitur in radice, in stipite, in ramis, *Quod in diuersis partibus crucis gloriandum est.*
in foliis, in floribus, in vmbra, & in fructu huius arboris pretiosissimæ & salutaris. Radix eius
amaritudines contritionis, compassionis, & passionis. Stipes rectitudo intentionis. Rami mul-
tiplicitas bonorum operum. Folia medicinalia, hymni cum laudibus & verba prędicationis san
ctæ crucis. Flores sunt odor recreationis & spes salutis. Vmbra autem refrigerij, contra tenta-
tiones est signum ipsius, quod fit in frontibus nostris. Fructus verò multiplex: primus remis- *De quadruplici fructu crucis.*
sio peccatorum, secundus infusio virtutum, tertius dulcedo spiritualium, quartus fruitio æter-
norum. Gloriemur igitur in radice gaudendo in tribulationibus, vt per radicis amaritudinem *Actuum 14.*
pertingamus ad fructus dulcedinem: per multas enim tribulationes oportet nos introire in *De crucis radice & qualiter in ea gaudendum sit.*
regnum cœlorum. Virtus enim in infirmitatibus tentationum & tribulationum exercetur,
roboratur & perficitur. Vnde Apostolus: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabi-
tet in me virtus Christi. Qui autem in amaritudine radicis gloriatur, dum gaudet in tribula- *2.Cor.12.*
tionibus, quibus plenus est mūdus, semper inuenit vnde gaudeat: qui tristatur in aduersis, sem-
per habet vnde doleat: qui autem in tribulationibus gloriari nolunt, & inundationes maris,
quasi lac sugunt, dum eis amaritudines dulcescunt, non facilè de cruce descendunt. Multi au- *Deut.33.*
tem de cruce compassionis descendunt causa auaritiæ. Alij verò de cruce mortificationis carnis
ad exhortationem gulæ vel causa luxuriæ. Quidam autem pro modica contumelia deserunt *De his qui malè de cruce descendunt.*
crucem patientię. Hi igitur cum Christo non moriuntur, sicut Simon Cyreneus crucē tulit, sed
nō est in cruce mortuus, quia in angaria ipsam portauit, & in crucis radice gloriari non potuit.
Tales enim cruciantur, sed mundo non moriuntur. Vnde in Psalmo Christus ait: Intrauerunt
aquæ vsque ad animam meam. Quod fit quando cum affectu & desiderio aquæ tribulationis
suscipiuntur. In latrone autem pendente à sinistris intrauerunt, non vsque ad animam, sed tan-
tum vsque ad carnem. Sine flamma autem & ferro martyres esse possumus, si patienter cum
gaudio iniurias nobis illatas sustinemus, si proximis compatiendo viscera misericordiæ eis ape- *Iere.3.*
riamus, si de peccatis nostris tanquam de morte vnigeniti doleamus: de peccatis ergo do- *Zach.7.*
leamus, & de dolore gaudeamus, & ita in radice crucis gloriabimur. Dolor enim est medicina *Prouer.27.*
doloris: Clauus clauo retunditur, & ignis igne expellitur: Ignis dolorē, ignem peccata. Succus *De succo radicis.*
enim amarus huius radicis vermes perimit, putredinem & fœtorem tollit, & mundas conser-
uat carnes sensualitatis, tollens tria impedimenta salutis, scilicet, mundi blandimenta, carnis ob-
lectamenta, diaboli machinamenta: & arcens Euam sensualitatis à pomo voluptatis, coquens
carnes in aratro boum, sicut legimus de Eliseo, scilicet, igne pœnitentiæ, quę per aratrum crucis, *3.Reg.16.*
intelligitur carnem mortificans. Sicut autem stilla aquæ vino infusa, absorbetur à vino, & sapo-
rem vini recipit, sic sensualitas & amaritudinis austeritas absorbetur, dum spiritus in cruce glo- *De stipite crucis & qualiter in eo gloriandum sit.*
riatur. In stipite autem crucis, id est, in rectitudine intentionis gloriatur, qui pro Christo mor-
tificat carnem, non per hypocrisim & vanam gloriam, sed mentis oculum habens ad æternam

De his qui nō rectè glorian-tur.
Luc. 9.

retributionem. Sicut autem simia veste hominis induitur, sic hypocrita bonorum vitam simu-
lat carnem macerando, non ad vtilitatem suam, sed magis ad irrisionem in cruce pendens cum
latrone à sinistris, nec tamen gloriatur in cruce, quia perdidit serenitatem conscientiæ. Posita
igitur manu ad aratrum crucis sulcum, facit tortuosum: quia non ad anteriora, sed ad posterio-
ra mentis oculum conuertit, dum fauorem humanum venando retrò aspicit. Ascendit enim in

Cant. 7.
Exod. 33.
Luc. 19.

palmam, non vt fructum eius apprehendat, quia de præmio æterno non curat, nec in foramine
petrę pellem veterem relinquit, dum adhuc vetustatem retinet vanitatis. Ascendit sycomorum,
non sicut Zachęus, vt Christum videat, dum oculos mentis conuertit ad gloriam humani fa-
uoris. Assumit enim sibi crucis alas, non vt desiderio volet sursum, sed vt corruat deorsum. Et
si per vanam gloriam cum Simone Mago volat, non tamen volat super pennas ventorum. Lu-
cem enim sapientiæ & gloriæ crucis fugit, nocte volans more noctuæ vel bubonis: non tol-
lit crucem suam vt Christum sequatur, sed deprimit vexillum Imperatoris, tanquam reus læsæ
Maiestatis, & crucē suam, quasi per terram protrahit, & non sursum attollit. Gloriari præterea

De ramis crucis & qualiter gloriandum sit in illis.
Qualiter respōdere debemus Christo benè operando, ad imitationem passionis eius.

nos oportet in ramis huius arboris, bonis, scilicet, operibus, imitando crucifixum, quæ proce-
dunt ex recto stipite, id est, ex intentionis rectitudine. Aliter enim fructificare non potest ra-
mus bonæ operationis, vt sit canticum psalmi filiis Chore in finem pro Melech ad responden-
dū, sicut in titulo Psalmi Esdras scripsit. Simus igitur filij Chore, id est, Christi, decaluati in cru-
ce, dum capillis amissis in monte Caluariæ ab eo discipuli discesserunt. Sit nobis canticum iu-
bilationis & deuotionis, vt in cruce gloriemur. Sit præterea psalmus per executionem bonæ
operationis, & ita erit canticum psalmi filiis Chore, id est, filiis passionis, qui pro Christo decal-
uantur à pilis superfluitatis. Sit autem canticū psalmi dirigens nos in finem ad respondendum,
vt Christo passo benè operando respondeamus in concordia virtutum & charitatis. Melech
enim chorus, id est, concordia virtutum interpretatur. Respondeamus igitur Christo in carnis
mortificatione cum exultatione mentis & bona operatione, vt in ramis huius arboris valea-
mus gloriari. Respondeat & oculus flendo, lingua laudando & orando, cor compatiendo, vt
singula membra singulis membris Christi respondeant in passione, vt offeramus ei holocau-
stum totum igne charitatis succensum, pro Melech, id est, in Melech, in concordia charitatis &
aliarum virtutum: non solùm autem membra nostra, sed & omnia opera nostra cum Christo

Qualiter cruci dominicæ cōformāda sunt opera nostra.
Mysticè de crucis dimensionibus.

crucifigamus, & cruci eius coaptemus. Adaptentur profundo crucis, vt fiant in fide, & sublimi-
tati, vt fiant in spe & desiderio æternorum: & latitudini crucis, vt fiant in charitate: & longitu-
dini, vt fiant in perseuerantia finali. Hoc est quod Apostolus ait: Vt possitis cōprehendere cum
omnibus sanctis, quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas & profundum. Latitudo in operibus
charitatis, quę extenduntur ad dexteram & sinistram, id est, ad amicos & inimicos. Longitudo
in perseuerantia. Qui enim perseuerat vsque ad finem, hic saluus erit. Sublimitas, vt sursum cor
habeamus per spem & desiderium æternorum. Profundum, id est, occultum fidei mysterium,
quod est totius ædificij spiritualis fundamentum. Econtrà autem in cruce diaboli profundum

De cruce diaboli & eius dimensionibus.

est desperatio, sublimitas elatio, latitudo voluptas carnis, longitudo pertinacia obstinationis.
Sicut autē latro à sinistris in hac cruce diaboli pependit: ita & in cruce spei, fidei & charitatis, &

De tertia cruce, quæ Christo specialiter conuenit.
Moraliter de quatuor clauis.
De pedibus & manibus spiritualibus.

perseuerantię, latro pependit à dextris. Specialiter autē singularis fuit crux Christi, cuius latitu-
do immensa Christi charitas, longitudo æternitas, sublimitas maiestas & omnipotētia, profun-
dū inscrutabilis sapientia. Sicut autē per quatuor partes crucis quatuor prædictæ virtutes desig-
nantur, ita per quatuor clauos quatuor virtutes cardinales significātur, quibus spiritualiter affi-
gendi sunt duo pedes & duę manus. Duo pedes, duo mētis affectus, vnus in fugiēdo, quod me-
tuit, alius in eligēdo quod appetit. Pes timoris, clauo fortitudinis: pes appetitus, clauo iustitiæ,
ne ad illicita possit euagari, cōfigendus est: manus voluntarij operis, debet affigi clauo prudētię:
manus verò necessarij operis, cuiusmodi sunt comedere, dormire, & similia, affigenda sunt cla-
uo temperantiæ. Ad literam autem in cruce Domini quatuor fuerunt partes: tabula superposi-

De quatuor partibus crucis materialis.
De significatione partiū.
Ioan. 12.

ta, quæ dicitur sublimitas: lignum erectum, quod appellatur longitudo: stipes cui infixum erat
idem lignum, hic appellatur profundum: lignum transuersum, quod dicitur latitudo, in quo
signatum est à quatuor mundi partibus fore Gentes saluandas Christi passione, & crucis virtu-
te, quemadmodum Dominus prædixit: Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meip-
sum, id est, de omnibus mūdi partibus aliquos. Superior pars crucis, id est, altitudo cœlum spe-
ctat: inferior pars, infernum: latitudo totum orbem comprehendit. Per crucem enim infernus
spoliatur, cœlum repletur, mundus saluatur. Totidem autem diuersi generis lignis, eandē fuisse

De quinque generibus lignorū crucis.

compactam plerique asserunt, vnde & diuersorum colorum inueniuntur particulæ crucis in
diuersis locis. Alia enim magis accedit ad albedinem, alia ad nigredinē, alia autem ad ruborem.
Ex quo tamē autentico scripto istud habeatur, ignoro. Scio tamen quod quicquid ibi fuit, non
casu fortuito accidit, sed ex certa Dei prouidentia profunda mysteria vbique designātur. Quin-
tum lignū insuper, scilicet, cauillā in cōiunctione partium ibi dicunt fuisse. Secundū, hęc quinque
genera lignorū in ipsa fuerunt cruce, scilicet, cedrus, palma, cypressus, oliua, sed & sycomorus,

Brachia palma tulit, cedrus corpus, sycomorus
Scripturam tituli, pesq; cypressus erat:
Ingentemq; cruci titulum dat oliua cauillam.

Quia igitur ex diuersis arborum lignis compacta fuit crux Christi, quandoque nomine vnius
arboris,

arboris, quandoq; nomine alterius per synecdochen, scilicet, à parte totum nominatur. Vnde in Canticis: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius.

Cant.7.
Quod per palmam crux significatur.

Palmam ascendit Christus, cuius asperitas est in cortice, & in fructu dulcedo, quando exaltatus est in cruce, in cortice carnis multa aspera sustinuit: fructus autem dulcissimus fuit in resurrectione, in ascensione, in spiritus sancti missione. Appellatur etiam tota crux à parte, sicut in Euangelio dicitur, quod Zachæus ascendit sycomorum, vt Christum transeuntem videre posset.

De sycomoro per quā crux signatur.
1. Corinth.1.
Luc.19.
Gal.5.

Sycomorus ficus fatua dicitur, & crux Christi mundo dulcis, fatuitas nominatur: stultitia enim crucis, quæ Iudæis est scandalum & Gentibus stultitia reputatur, cōuersa est credentibus in dulcedinem æternæ salutis. Sycomorus etiam dici potest crux Christi, quasi sicca mors, propter aridam vitam eorum, qui carnem suam crucifigunt cum vitiis.

De moro per quā signatur crux, & de fructu & foliis eius.
Isa.53.

Morus autem fructum gignit: primò album, secundò rubrum, tertiò nigrum, cùm iam ad maturitatē peruenit. Fructus autem huius mori fuit Christus, qui in cruce pependit. Candidus propter innocentiam & munditiam: rubicundus propter sanguinis effusionem: niger autem in morte Christi, quando visus est non habens speciem neque decorem. Tunc enim nobis quasi in maturitate & cōsummatione sua dulcior fuit, quia morte sua mortem nostram destruxit. Ex hoc autem fructu liquor sanguinis emanat, qui, scilicet, solet ostendi elephantibus, vt magis acuantur ad prælium. Et nos Christi sanguinem memoriter intueamur, vt in bello cōtra diabolum & vitia, exemplo eius magis acuamur.

1. Mach.6.

Morus autem folia habet, quibus viuunt vermiculi, qui sericum operantur. Et nos tanquam parui & humiles vermiculi, de verbis & prædicatione ad Christi crucem & passionem pertinentibus, refici & viuere debemus, vt producamus ex nobis sericū bonæ operationis, quo animæ nostræ vestiantur & exornentur. Et ab operatione actiuæ vitæ, transeamus ad volatū contemplationis, sicut prædicti vermiculi in fine alas habent, & de vermiculis efficiuntur volucres.

De cedro per quam crux significatur.

Significatur prætereà per cedrum crux Dominica, quæ quasi cedrus exaltata est in Libano, id est, in Ecclesia Dei & vniuerso mūdo. Libanus enim candidatio interpretatur. Et Ecclesia Dei in candore innocentiæ & virtutum commoratur. Exaltata est autem à nota infamiæ ad triumphum gloriæ, à loco suppliciorum ad frontes Imperatorum. Cedrus autem arbor est sublimis, cuius odor serpentes interimit. Odore enim virtutis sanctæ crucis reprobi moriuntur, & dæmones confunduntur. Resina autem ex cedro distillat. Virtus enim crucis Christi à corruptione erroris & vitiorum, & à vetustate peccatorum nos conseruat illæsos.

De oliua per quam crux significatur.

Significatur etiam tertiò crux Christi per oliuam. Ipsa est quasi oliua fructifera in domo Dei, quasi oliua speciosa in campis, id est, in Ecclesia Dei, in Ecclesiæ, scilicet, campis frugiferis & decoris æquitate planis. Vel in campis, id est, in Athletis Christi, qui contra dæmones in hoc mundo, veluti pugiles in campo, pugnant. Ex hac oliua stillat oleum refectionis, misericordię & suauitatis, quod adeò excreuit & abundauit, vt vidua, id est, Ecclesia, à creditoribus liberaretur cum filiis suis, & insuper viueret de residuo, sicut mysticè legitur de vidua & Eliseo.

4. Reg.3.
De cypresso per quā crux significatur.

Significatur prætereà crux Dominica per cypressum. Ipsa enim quasi cypressus exaltata est in monte Sion, scilicet, in speculatione vel in speculo Ecclesiæ. Ipsa est speculum nostrum ad imitationem, & specula contra inimici insidias ad cautelam. Cypressus odorifera est, & medendis corporibus apta, & comam suam vetustate non deponit. Et odore sanctæ crucis non solū infirmitates sanantur, sed & mortui resurgunt. Sancti autem vetustate comam virtutum non deponunt, dum in bono vsque in finem perseuerant.

Quod spiritualiter ad cōpositionē crucis prædicta ligna offerre debemus.
1. Cor.3.

Offeramus igitur & nos ad cōpositionem crucis spiritualiter in nobis, palmam victoriæ, vt simus fortes in bello, & pugnemus cum antiquo serpente. Offeramus sycomorum per cordis dulcedinem, & vt fatui reputemur pro Christo. Sicut enim sapientia huius mundi, stultitia est apud Deum, ita sapientia crucis stultitia reputatur à reprobis. Offeramus cedrum altitudinis & incorruptionis, per desiderium æternorum, per vitæ bonæ & sanctæ conuersationis integritatem. Offeramus oliuam per opera misericordiæ & suauitatem spiritus. Offeramus cypressum per odorem bonæ famæ, vt Christi bonus odor simus in omni loco.

2. Cor.2.
De diuersitate offerentium.
Exod.16.
Luc.19.

Specialiter autem Martyres offerunt palmam victoriæ, Prælati & Confessores, cypressum boni odoris, alios exemplo confortantes, & tanquam cortina cortinam trahentes. Qui autem seculo renuntiāt, & relicta turba cum Zachæo vitam solitariam aggrediuntur, offerunt specialiter sycomorum, cum mundo contemptibiles redduntur, & à secularibus fatui reputantur. Coniugati autem oliuā offerunt, per opera misericordiæ & pietatis. Virgines verò offerunt cedrum incorruptionis.

De foliis crucis, et qualiter gloriandum sit in illis.
Cant.4.

Quarto modo gloriandum est in foliis huius arboris pulcherrimæ, vt hymnis & laudibus crucem sanctam attollamus, & eius virtutem cum omni diligentia prædicemus. Nulla enim verba magis incitant animum Christiani ad compunctionem & humilitatē, quàm verba viuificæ crucis & nostræ redemptionis. Vnde in Canticis: Post fistulam purpurei coloris, sequitur cinnamomum, quod est coloris cinerei. Dum enim de Christi passione loquimur, ad humilitatem inclinamur. Purpura enim Regis iuncta est canalibus, sicut iterum in Canticis dicitur: Quia passio Christi cordibus concauis per humilitatem coniungitur. Hæc est enim arbor triumphalis, arbor vitæ & spiritualis, in qua salus mundi pependit, cuius folia prosunt ad medicinam, & fructus ad vitam æternam. Magna est enim consolatio captiuis, dum de sua liberatione audiunt fieri mentionem.

De his qui verba crucis contemnunt & irrideut.

Sicut enim verbum crucis pereuntibus stultitia est: ita his qui salui facti sunt per crucē, virtus Dei est & gloria & sapientia. Vnde beatus Andreas ait: Ego si crucis supplicium expauescerem, crucis gloriā non prędicarem. Sicut enim lignum, licèt sit rectum,

tortuosum tamen videtur in aqua: ita verbum crucis & prædicatio passionis Christi, licèt rectissima sint, ab his tamē qui carnaliter sapiunt, videntur tortuosa. Animalis enim homo non intelligit quæ Dei sunt, sed irridet profunda mysteria. Lucem enim tantæ sapientiæ, noctuæ infernales non sustinent, sed in nocte volantes, quæcunque non intelligunt, irrident. Dauid enim apud Regem Achis visus est insanire, dum ostia portæ impingebat, & saliua in barba eius defluebat. Achis interpretatur quomodo est, & significat reproborum ignorantiam, qui crucem Christi reputant insaniam. Introitus portæ initium est fidei nostræ, ad quam impingēs verus Dauid, decidebat, dum in passione se humiliabat. Saliua autem in barbam defluxit: dum verbis infirmitatis & passionis barbam, id est, diuinitatis, robur abscōdendo texit. Verba enim salutaria & infantilia coram Achis videntur, quę de eius infirmitate & passione dicuntur. Quantæ tamen sint efficatiæ, & virtutis, ostensum est in cithara Dauid, ad cuius suauem armoniam diaboli malitia à vexatione Saulis arcebatur. Hæc est cithara crucis, in qua Dominus inter duo ligna ita extensus fuit, vt dinumerari possent omnia membra eius, sicut in Psalmo dicitur: Dinumerauerunt, id est, dinumerabilia reddiderunt omnia ossa eius. Fuerunt autem in hac cithara, ligna, & claui. Venas autem totius corporis Christi habuit pro chordis: Pro plectro autem linguam ipsius Domini, quo septem dulcissimas notulas cordibus nostris imprimendas suauiter citharizans insonuit. Quarum prima fuit pietatis, quando de cruce matrem suam intuens ait: Mulier ecce filius tuus. Et ad discipulū: Ecce mater tua. Filius enim immolabat carnē, mater verò mentē, quā de angustiis crucis oculis pietatis aspexit, eamq; virginē virgini cōmendauit. Illo siquidē die non nisi in ipsa, & in vno latrone vbi caput reclinaret, inuenit. Secunda notula fuit inęstimabilis charitatis, qua pro crucifixoribus orauit, dicēs: Pater ignosce illis: quia nesciūt quid faciunt, ac si diceret. Pater quantum placet verberari & affligi me facias, veruntamen fratribus meis, quod in te deliquerunt, remittas. Plus ergo apud te valeat filij charitas: quàm populi cæcitas. Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis, sed insuper & inimicis. Tertia notula fuit misericordiæ & largitatis, dum latroni peccata dimisit, & ei paradisum promisit, dicens: Hodie mecum eris in paradiso. Quarta notula compassionis, dum corruptam in primis parentibus naturam humanam deplorans, in persona membrorum ait: Deus meus vt quid dereliquisti me. Quinta notula fuit feruoris & ardentis desiderij, quod expressit cùm dixit: Sitio. Salutem nostram sitiebat. Aquam contritionis, & vinum compunctionis in nobis desiderabat. Sitiebat tribulationes & dolores, quos cum magno desiderio pro nobis sustinebat. Iudæi autem felle amaritudinis & aceto corruptionis suæ eum potare voluerunt. Ipse autem cum gustasset, noluit bibere, nec sibi incorporare acetosos & reprobos Iudæos, qui à vino Patriarcharum degenerantes, ex spongioso & cauernoso corde de vinea Sodomorum, & de suburbanis Gomorrhæ potum amaritudinis illi propinauerunt. Gustauit tamen, quia paucos de gente illa ad fidem conuertit. Sexta notula fuit confidentiæ & humilitatis, cùm ait: Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Non defectum virtutis, sed confidentiam eiusdem cum patre potestatis insinuat, dans in omnibus gloriam patri, vt nos informet in omnibus dare gloriam creatori. Septima notula fuit perseuerantiæ & consummationis, cùm ait: Consummatum est. In quo nos ad perseuerantiam informauit, vt cum ipso in cruce pœnitentiæ moriamur. Bona enim opera, non nisi in patientia & perseuerantia consummantur. Ipse autem omnia quæ de ipso scripta erant, quæ scripturæ futura de ipso ante mortem prædixerant, adimpleuit. Omnia holocausta hoc vnico & singulari holocausto consummata sunt, vt consummatis & destructis figuralibus omnia spiritualiter adimpleantur. Ipse igitur in cruce consumptus omnia consummauit, omnia quæ facere debuit pro salute nostra, fecit, & idcirco dixit: Consummatum est, ac si diceret: Quid vltra debui tibi facere, & non feci? Vinea mea responde mihi. Sic ergo citharista noster, in cithara crucis dulcissimam & suauissimam melodiam edidit, sicut ipse prædixit per Prophetam: Confitebor tibi in cithara DEVS DEVS meus. Sed & latro, qui pependit à dextris, subitò factus est discipulus eius. Nam exemplo magistri sui, & ipse suo modo dulciter citharizare cœpit. Prima notula fuit fraternæ correptionis, dum socium increpat, dicens: Nec tu times DEVM, quod in eadem damnatione es. Secunda notula fuit confessio peccati, dum se accusauit, dicens: Digna factis recipimus. Tertia notula confessio laudis fuit: dum iustitiam DEI commendans, ait. Et nos quidem iustè, scilicet, patimur. Quarta notula fuit: dum CHRISTVM, quem alij accusabant, ipse excusauit & commendauit, dicens: Hic verò nihil mali gessit. Quinta notula fuit supplicationis & orationis, cùm ait: Memento mei. Sextam etiam addidit: dum eum Regem recognouit, & publicè Regem esse prædicauit, dicens: Cùm veneris in regnum tuum. Magna gratia & supereminens fuit in hoc latrone: nullum membrum à supplicio liberum præter cor & linguam habuit, & totum quod habuit, DOMINO obtulit. Corde credidit ad iustitiam, ore confessus est ad salutem. Fidem habuit, quia regnaturum credidit diuinitate, quem mori videbat ex humanitate. Confitetur, quem videt ex humana infirmitate morientem: & Apostoli negant, quem viderant miracula facientem. Spem habuit, quia memoriam sui in regno postulauit. Charitatem habuit: dum proximum errantem corripuit. Proponitur ergo latro cuilibet peccatori in exemplum spei & indulgentiæ, in formam confessionis & regulam pœnitētię.

Timet

1. Cor. 2.

1. Reg. 21.

De cithara crucis & de partibus huius citharæ.

De septem notulis citharæ. Prima notula pietatis. Ioan. 19. Matth. 8. Lucæ 9. Secunda charitatis. Lucæ 23. Ioan. 15. Tertia misericordiæ. Lucæ 23. Quarta compassionis. Matth. 27. Mar. 14. Ioan. 19. Quinta desiderii. Deut. 32.

Lucæ 23. Sexta humilitatis.

Septima perseuerantiæ.

Isaiæ 5. Iere. 2.

De cithara latronis & eius notulis. Prima notula Secunda. Tertia. Quarta.

Quinta. Sexta. De latrone & eius virtutibus.

Timet latro, credit, confidit, diligit, compungitur, pœnitet, confitetur, prædicat, orat. Timore subditur & humiliatur, fide illuminatur, spe confortatur, charitate dilatatur, compunctione mollitur, pœnitentia concutitur, confessione purgatur, prædicatione zelatur. Oratione quod postulat, imò plus quàm postulat, assequitur. Memoriam sui petiit, & Dominus ei Paradisum contulit, adiiciens quod oratio non præsumit. Gloriari præterea nos oportet in floribus odoriferis huius pulcherrimæ arboris. Floret autem spe & promissione in hac vita, vt fructus salutis æternæ proferat in gloria. Quis enim de Dei misericordia desperet, qui filium suum tradidit, vt seruum redimeret? Vnde Dominus per Isaiam: Reuertere ad me, quoniam redemi te. Quis non currat post odorem horum florum, dum recolit quanto pretio redemptus sit? Vnde in Canticis: Cùm esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Nardus herba est calida, quæ feruorem dilectionis Christi designat. Cùm autem Christus esset in accubitu crucis, odoré suauitatis & recreationis emisit, vt spem & fiduciã habeamus in eo, qui nos tantum dilexit. Nullus autem locus desperationi relinquitur, dum attẽdis promissa, & audis: Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Granum enim frumenti, quod cadens in terra, mortuum est, multum fructum affert. Eius opprobria nostrum opprobrium tulerunt, eius vincula nostra vincula ruperunt: flagellatus est, vt nos à flagellis eriperet. Cruciatus est, vt nos à cruciatu liberaret. Nudatus est, vt nos vestiret. Mortuus est, vt mortem destrueret. Surrexit, vt vitam repararet. Eius corona diadema regni adepti sumus: eius sepultura surreximus: descensu eius ad inferos, ascendimus ad cœlos. Dum igitur in cruce & passione Christi spẽ salutis nostrę ponimus, in floribus huius arboris gloriamur. Gloriandũ est nihilominus in vmbra huius amœnissimæ arboris, quæ quasi therebintus expandit ramos suos, vt nobis præberet vmbrã refrigerij, dum signo crucis cõmunimur contra tentationum ardorem, & insidias diaboli. Vnde sponsa in Canticis: Sub vmbra illius, quem desiderabam, sedi. Scapulis enim suis Dominus obumbrat nobis, dum per crucem eius, & per crucis eius signaculum nobis contra feruorem vitiorum præstat vmbraculum. Vnde Ieremias in Threnis: Spiritus oris nostri Christus captus est in peccatis nostris, cui diximus: In vmbra tua viuemus in Gentibus. Sub vmbra enim Dominicæ crucis viuimus, dum contra incentiua vitiorum crucis signaculo communimur. Vnde ex institutione Ecclesiæ in quatuor locis fit signaculum sanctæ crucis baptizatis, scilicet, in pectore, in frõte, in scapulis, & in vertice. Quatuor enim modis Christi crucem tollere debemus. In pectore, per cordis contritionem & proximorum compassionem: In scapulis, per pœnitentiam, vt iugum Christi suaue feramus, & carnem nostram cum vitiis & concupiscentiis mortificemus. In vertice, vbi sedes est memoriæ, imprimitur, vt semper habeamus passionis Christi memoriam. In fronte, vbi sedes est verecundiæ, imprimitur, vt non erubescamus crucifixum, sed magis in cruce Domini nostri apertè gloriemur. Vnde Psalmus ait: Fac mecum signum in bono, vt videant, qui oderunt me, & confundantur. De hoc signo salutiferæ crucis Isaias ait: Venient & videbunt gloriam meam, & ponam in eis signum, signum, scilicet, sanctæ crucis. Et iterum: Leuabit Dominus signum in nationes, & congregabit profugos Israël. Et iterum: Eligite lapides, id est, offendicula tollite, & eleuate signum ad populos. Hoc est signum sanctæ crucis. Hoc est signum Thau, quod figuram crucis repræsentat, quo signo linierunt filij Israël postes domus suæ, de quo dicitur in Ezechiële: Signa Thau super frontem virorum gementium & dolentium. Et in Apocalypsi dicitur: Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Hoc signum Iacob expressit, dum manus cancellauit, benedicens duos filios Ioseph, & dexteram manum superposuit minori. Hæc enim fuit mutatio dexteræ excelsi, per quam minorem populum vocatum de Gentibus, benedixit. Sine huius signi virtute, nulli hominũ generi potest esse salus. Vnde & à principio factus est homo quasi in forma crucis. Teste enim beato Hieronymo: Homo natando formam crucis exprimit. Similiter nauis in mari nauigando, & auis in aëre volando. Homo natans, significat coniugatos: nauis in mari, Prælatos: auis volans, contemplatiuos. Et iterum Hieronymus ait: Ad omnem actum, & ad omne incessum tuum, manus tua signum crucis depingat. Gloriemur igitur in crucis signaculo, quod nobis quasi clypeum contra omnes hostes nostros Dominus reliquit, vt ipsum semper haberemus paratũ, cùm ipsius lignum non valeant omnes Christiani semper & vbique paratum habere. Qui autem hunc clypeum abiicit, non est mirum si iacula inimici sentit. Si igitur tantum gloriandum est in radice, stipite, ramis, foliis, floribus, & vmbra crucis, quãtò magis in fructu ipsius dulcissimo nos oportet gloriari, vt cum spõsa dicere valeamus: Fructus eius dulcis gutturi meo. Hic est fructus arboris pulcherrimæ, fructus vitæ æternæ. Terra enim corporis Christi fossa clauis & lancea, sputis stercorata, sanguine & lachrymis irrigata, & crucis aratro sulcata, fructum salutis æternæ protulit, quem per fructũ vetitum primus homo amisit. Sicut enim per hominem mors, ita per hominẽ resurrectio mortuorum. Dominus enim quasi stateram fecit ex duabus lancibus ligni, scilicet, vetiti & ligni crucis. In lance autem crucis plus ponderauit pretiũ, quàm in ligno vetito peccatum. Vnde & plus nobis est per Christum collatũ, quàm per Adam ablatũ, scilicet, pro Paradiso terrestri cõmutatum est cœlum. Propter quod ait Apostolus: Non sicut delictum, ita & donum. Trunco enim syluestri humanæ naturæ insertus est surculus arboris generosæ, vt fructum faceret salutis æternæ. Genus enim humanum velut securis in imo demersum est, & à ligno vetito in infernum cecidit, per lig-

Quod latro proponitur pœnitentibus in exemplum.

De floribus, et qualiter in eis gloriãdum sit.

Isa. 44.

De vmbra crucis, et qualiter in ea gloriandum sit.

Cant. 2.

Thren. 4.

De signo crucis, & in quibus partibus hominis fieri habeat.

Isa. 11.

Exod. 12.

Ezech. 9.

Apoc. 7.

Gen. 48.

Quod absque crucis virtute non est salus.

Quod crux comparatur clypeo.

De fructu crucis & qualiter gloriandum sit in eo.

Cant. 2.

1. Cor. 15.

Quod crux comparatur lanci, staterae.

Rom. 5.

per lignum autem sanctæ crucis, sursum ad æternam gloriam enatauit. Et noster Iacob, qui in tabernaculo crucis Iordanem, id est, mortis humilitatem transiuit, cum multa fidelium turma reuersus est ad patriam, & scisso corporis sacco, in cruce thesaurum pretiosum gloriæ nobis contulit, sicut scriptum est: Concidisti saccum meum, & circundedisti me lætitia. Mortuus est innocens, vt restitueretur innocentia, passus est immortalitas: & immortalitatem nobis contulit. Gloriari ergo oportet in fructu huius arboris, qui pulcher est ad videndum, suauis ad tangendum, delectabilis ad odorandum, dulcissimus ad gustandum. Dominus noster Iesus Christus, in quo est salus, vita & resurrectio nostra, per quem saluati & liberati sumus, Amen.

4. Reg. 6. Gene. 32.

De proprietatibus fructus crucis.

EADEM DIE THEMA SVMPTVM DE Epistola. 1. Corint. 11.

Conuenientibus ergo vobis in vnum, iam non est Dominicam cœnam manducare. Vnusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum.

VENIT cœlestis medicus non ministrari, sed ministrare: curare infirmos, non curari: sanare vulnera, & vulnerari. Venit accipere contumeliam, dare honorem: sustinere laborem, dare quietem: haurire dolorem, dare salutem: subire mortem, dare vitam. Cùm autem triplici incōmodo humanum genus principaliter laboraret, scilicet, infirmitate, ignorantia, & peccati malitia, venit omnipotens, vt tolleret infirmitatis impotentiā: summè sapiens, vt tolleret ignorantiā: summè benignus, vt auferret peccati malitiā. Verbo & exemplo nos illuminuit ad sapientiā contra ignorātiam. Sanguine passionis nos purgauit à peccatis contra malitiā. Corpus & sanguinē suum nobis contulit in refectionē contra infirmitatē. Dedit igitur se nobis in exemplum benè viuendo: In documentū prædicando: In pretium moriēdo. Tandē daturus se in pręmiū glorificādo. Quid igitur vltrà debuit facere filius, & nō fecit? Sed & pater, quid amplius nobis facere potuit? Duos habebat, qui à seipso procedebat. Filium dedit, vt seruum redimeret. Seipsum dedit, vt nos in filios adaptaret. Sed hoc largitati eius nō sufficiebat. Quæsiuit, quod in cœlo non habebat, vt plus daret, quàm haberet. Carnem & animam dedit, vt corpus & animam redimeret. In primo aduentu filium misit, vt animam repararet. In secundo verò aduentu ad corporis reparationē est filius venturus. Ex parte igitur liberati sumus, sed ex parte grauati, vt non sit delicata fides credentium, sed ad profectum & exercitiū virtutum molestiis pulsetur, vt qui credunt, nō propter corporale cōmodum, sed propter verā & ęternā beatitudinem Domino famulentur. Poterat enim Deus dare credentibus, vt nec istius corporis experirentur mortem: sed sic minueretur fortitudo fidei, & non propter beatam vitā, sed propter hāc felicitatem ad fidē currerent, & in Christo delicatius crederent propter amouēdas corporis molestias, essetq; fides eneruis & debilis. Vnde & Lazaro suscitato adhuc super faciem eius repositum est sudariū, id est, difficultas bene operandi & resistēdi tentationibus. Vnde & Dominus Iesus Christus à discipulis recessurus, imminente passione, contra varias infirmitates & crebros casus, summū reliquit antidotum, corporis, scilicet, & sanguinis sui sacramentū, quod hac sancta nocte, quasi nouus sacerdos effectus confecit, & discipulis suis in cœna dedit, vt eos contra tentationes imminentes, roboraret: pręsertim cū in morte ipsius turbandi forent, & Sathan eos expetisset, vt cribraret velut triticū. Huius enim pretiosissimi cibi eduliū animā reficit, & cōfortat contra spirituales nequitias, mentē corroborat, charitatē, & omnes alias virtutes augmētat, palatum cordis sanat, animam spirituali deuotione impinguat. Valet ad gratiæ augmentum, valet ad purgationem venalium, valet ad consolationem in pressuris, valet ad commemorationem passionis, valet ad conseruationem vnitatis. Datur infirmis in medicamentum, paruulis in nutrimentum, robustis in cibū, itinerātibus in viaticum, tædio affectis in solatiū, laborātibus in adiutoriū, peregrinis in refugiū, perueniētibus in præmiū. Vnde sub specie panis & vini sumitur, & in veritate carnis & sanguinis. Panis enim cor hominis confortat, vinū lętificat, caro impinguat & saginat, sanguis viuificat. Virtute autē huius sacramēti, spiritus ad pugnam confortatur, ad gaudiū spirituale lætificatur, impinguatur ad deuotionē, viuificatur ad spirituale desiderium & feruorem. Sicut autē præ cæteris corporalibus cibis, panis confortat, & vinum lętificat, & in his duobus plena consistit hominis refectio. Ita hoc supereminens sacramentum præ omnibus aliis interiorē hominē cōfortat ac reficit. Vnde Dominus ait: Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Hoc autē sacramentū in cœna, postquā agnū typicum māducauerant, Dominus instituit. Postquā enim figuralia cōpleuerat, veritas figuris & lux vmbræ successit. Omnia enim sacramenta in isto cōsummata sunt. Lex enim erat cautela de futuro, nō medicina de præterito, nō vt sanaret plagā, sed vt præpararet ad gratiam. Discessurus autē ab Apostolis hoc sacramentū, velut vltimū testatoris mādatum tradidit illis, vt memorię eorū acrius infigeretur. Peregrè igitur profecturus hoc pignus dilectionis suæ, & memoriale salutis nostræ voluit relinquere, voluit vt ægrotū letargicū excitaret, ne tantū eius mortis beneficiū, aliquādo obliuioni traderetur. Vnde B. August. ait: Saluator noster vt vehemētius cōmendaret mysterij huius altitudinē, vltimū hoc voluit infigere cordibus & memorię discipulorū, à quibus ad passionē digressurus erat, & ideò non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis per quos ecclesias dispositurus

Ad quid venerit Christus. Qualiter Christus à triplici incommodo genus humanū liberauit.

Quot modis se dedit nobis Christus.

Quare purgata culpa relicta sit pœna.

Quod Dominus contra varias infirmitates, medicinā corporis & sanguinis sui nobis reliquit. De duplici huius sacramēti virtute.

Quare veritas carnis & sanguinis sub specie panis & vini sumitur.

Ioan. 6.

Quare hoc sacramentum legalibus successit. Multiplex ratio quare Christus descendēs hoc sacramentum nobis reliquit.

dispositurus erat, seruaret hunc locum. Ex hoc ergo patet quod licet Dominus hoc sacramentum non dederit ieiunis, nihilominus tamen obseruanda est Ecclesiæ consuetudo, quæ ex institutione Apostolorum, qui ordinauerunt testamentum eius super sacrificia, ieiunis præcipit hoc sacramentum sumere. Vnde beatus Augustinus iterũ ait: Placuit spiritui sancto vt in honorem tanti sacramenti prius in os Christiani dominicum corpus intret, quàm exteri cibi.

Quod à ieiunis conficiendum est & sumendum hoc sacramẽtum.

Vnde Apostolus in hodierna epistola Corinthios redarguit, qui, occasione sumpta, ex hoc quod Dominus post esum agni Paschalis discipulis dedit Eucharistiam inter prandia, vel post prandia Eucharistiam sumebant: quod ieiuni potius facere debuissent, tam propter sacramenti reuerentiam, quã propter moralem instructionem. Ieiuni enim à sapore carnalium debemus accedere ad tantum sacramentum, & non præsumere cœnam mundanæ delectationis ad manducãdum.

Multiplex causa quare Apostolus Corinthios redarguit.

In his quinque igitur eos reprehensibiles ostendit. Primò, quia cœnam corporalem præsumebant ad manducandum: prius, scilicet, sumebant illam, quàm Eucharistiam. Vnde non erat eis licitum posteà dominicam cœnam mãducare. Secũdò, quia modum sobrietatis edacitate & potationibus excedebant. Tertiò, quia esurientibus inde nihil tribuebant. Et alius, inquit, esurit: alius autem ebrius est. Quartò, quia Ecclesiam Dei, quæ domus est orationis, & in qua eiusmodi conuiuia non debent fieri, contemnebant. Vnde ipse subiungit: Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Ecclesiam Dei contemnitis? Quintò, quia erubescere faciebant eos, qui non præparauerant, coram quibus manducabant. Vnde ait: Et confunditis eos, qui non habent.

De quinque erroribus Corinthiorum.

Videtur etiam notare diuites, qui oblationes suas, panem, scilicet, & vinum copiose offerebant ad benedicendum, & cùm munus oblatum post benedictionem toti populo commune esse deberet, ipsi totum resumebant. Et hoc tam citò agebant, vt superuenientes nihil inuenirent, & cùm non haberent quid offerrent, pudore confundebantur.

Quod sextum errorem insinuat.

Vt igitur tantum sacramentum cum omni reuerentia tractarent, ostendit Apostolus à quo & qualiter, & quando sit institutum, quemadmodum Dominus illi reuelauit. Vnde ait: Accepi à Domino, quod & tradidi vobis, id est, didici à Domino, quod docui vos, scilicet, quod Dominus noster in nocte, qua tradebatur, id est, imminente iam passione, in nocte, qua ad patiendum captus est, accepit panem, & gratias agens, fregit: agens, scilicet, gratias de reparatione hominum sic futura. Gratias egit inter aduersa, vt & nos in aduersis gratias agere doceat. Fregit, & dixit: Accipite, & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Per hoc quod fregit, innuit ipsum corpus suum fractioni & morti se spontaneè expositurum. Dominus autem his verbis, hoc est corpus, contulit virtutem, vt ad eorum prolationem panis conuertatur in corpus eius. Alia autem verba, quæ præcedũt, vel sequuntur, in Canone missæ, nõ sunt de substantia sacramẽti, sed ad deuotionem & tanti sacramenti reuerentiam apponuntur. Hoc facite in meam commemorationem, id est, in memoriam passionis & mortis meæ.

De institutione, & modo institutionis.

De eo quod Dominus gratias agit, & de forma verborum, quorũ virtute conficitur sacramentum.

Similiter & calicem, postquam cœnauit, dicẽs: Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. Hic calix est dedicans nouum testamentum, id est, confirmans euangelicam doctrinam, & promissiones nouæ legis per sanguinem meum, qui testamentum in mortuis confirmatur. Sumitur autem continens pro contento, calix, scilicet, pro sanguine, sub hoc sensu: Hic calix contentum in eo est, meus sanguis dedicans seu confirmans nouum testamentum. Virtute autem horum verborum, vel aliorum eiusdem significationis vinum conuertitur in sanguinem Christi. Ecclesia autem non vtitur hodie hac forma verborum, sed æquipolẽtium horum, scilicet, Hic est calix sanguinis mei noui & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Apostoli enim multa suppleuerũt quæ non narrauerunt Euangelistæ. Prædictam autem formam qua vtimur in canone Apostoli, à Domino habuerunt, & Ecclesia ab Apostolis. Diuersitas autem verborum non variat substantiam sacramenti, quibus idem vel æquipollens subest intellectus.

De virtute verborum & expositione eorum ad quorum prolationem vinũ conuertitur in sanguinem.

De forma verborum, qua vtitur Ecclesia.

Vtitur autem sacerdos his verbis recitatiuè ad conficiendum, non enuntiatiuè. Ad quorum prolationem per ministerium sacerdotis Dominus panem in corpus suum & vinum in sanguinem conuertit, secreta potestate sua, qua mundũ ex nihilo creauit, qua virgam Moysi cõuertit in colubrum: qua cinerem conuertit in vitrum, & aquam putrefactam in vite conuertit in vinum, & vxorem Loth in statuam, & aquam Ægypti in sanguinem. Vnde Eusebius ait: Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis sui & sanguinis verbo suo secreta potestate conuertit. Et iterum: Ad nutum Domini præcipientis repentè ex nihilo substiterunt excelsa cœlorum, profunda fluctuum, vasta terrarum, pari potestate in spiritualibus sacramentis, vbi præcipit virtus, seruit effectus. Et beatus Augustinus ait: Fideliter fatemur ante consecrationem panem esse & vinum quod natura formauit: post consecrationem verò carnem & sanguinem esse, quem benedictio consecrauit.

Qualiter verbis consecrationis vtatur sacerdos, & de virtute eorum.

Exod. 3.
Gene. 19.
Exod. 7.

Et quoniam hoc sacramentum valet ad tuitionem animæ & corporis, sumitur sub duplici specie panis & vini. Caro autem Christi sub specie panis pro salute corporis offertur & sumitur. Sanguis autem sub specie vini pro salute animæ. Teste enim Moyse, anima est in sanguine, id est, sanguis est animæ sedes. Panis autem qui est ex pluribus granis, ad corpus refertur. Vinum autem ad animam, quia vinum operatur sanguinem, qui sedes est animæ. Vt autem Dominus totam humanam naturam, id est, corpus, & animam redimeret, totam humanam naturam assumpsit, id est, corpus & animam. Ad quod significandum sub duplici specie sumitur sacramentum, per quod anima præparatur ad glorificationem, & corpus ad resurrectionem,

De duplici specie sacramenti.

Leuit. 17.

Quod ſpecies panis & vini corpori & ſanguini Chriſti aſſimilantur.

Quod prædictæ formæ myſtico Chriſti corpori aſſimilantur.

1. Cor. 10.
Ephe. 4.

rectionem. Sumitur autem ſub prædictis ſpeciebus, quia res harum ſpecierum expreſſam habẽt ſimilitudinem, cum rebus huius ſacramenti. Sicut enim ex multis granis conficitur vnus panis, ita corpus Chriſti ex pluribus membris componitur. Similiter & vinum ex multis acinis confluit. Forma præterea vini in eo quod rubet, & liquet, ſimilitudinem ſanguinis repræſentat. Præterea forma panis & vini myſticum Chriſti corpus repræſentant. Vnitas enim eccleſiaſtica ex diuerſis perſonis conſiſtit. Vnde Apoſtolus: Vnus panis & vnum corpus multi ſumus. Fideles enim in horto Eccleſiæ reſeruantur: variis tribulationibus triturantur, inter duas molas timoris & ſpei moluntur: aqua baptiſmi & lachrymarum conſperguntur. Igne charitatis decoquuntur, vt vnus panis efficiantur, tenentes vnam fidem, vnam ſpem, & indiuiduam charitatem. Similiter & verum Chriſti corpus, quod ſub ſpecie panis continetur, manu ſancti ſpiritus in vtero Virginis formatum eſt, & igne paſſionis in ara crucis decoctum eſt, vt eſſet eſui aptum. Sed & vinum, inquantum ex diuerſis acinis confluit, vnitatem Eccleſiaſticam repræſentat: inquantum autem calet & rubet aut redolet, charitatem Eccleſiæ deſignat. Sub ſpeciebus igitur panis & vini, corpus & ſanguis ſumitur, vt per hoc ſignificetur, quod Chriſto debeát incorporari, & eſſe de vnitate Eccleſiæ, & charitatem habere, qui ad tantum ſacramentum volunt accedere, alioquin qui aliter accedit, iudicium ſibi manducat & bibit. Facta autem tranſſubſtantiatione, licèt formæ ſenſibiles panis & vini remaneant, ſcilicet, color, ſapor, forma, ſeu rotunditas, figura & quantitas, & alia huiuſmodi: ſubſtantiæ tamen panis & vini nõ remanent. Niſi enim remanerent formæ exteriores, non poſſemus videre vel palpare Chriſti corpus quod eſt glorificatũ & ſubtile. Potuit tamen Dominus corpus ſuũ & ſanguinẽ ſub ſpeciebus carnis & ſanguinis miniſtrare & ſumẽda inſtituere: ſed noluit, multiplici ratione. Primò, vt fides haberet meritũ, cui humana ratio nõ præberet experimentũ, dũ aliud ibi cernit oculus, & aliud credit animus. Secũdò, ne abhorreret animus, quod tenerẽt manus & cerneret viſus, quia nõ habemus in vſu crudã carnem manducare, vel ſanguinẽ humanum bibere. Tertiò, ne nobis inſultarent increduli, dicentes: nos manducare carnem & ſanguinem hominis mortui. Quartò, vt indignis abſconderent ſacramenta, ne margaritas ante porcos proiicerẽt: vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Quintò, vt ſub habitu alieno fidem & charitatem ſumentium comprobaret. Pannis enim ſacramẽtorum inuolui voluit, & ſub alieno habitu apparere, vt eos qui fide non hęſitante, & charitate non ficta reuerenter & honorificè ipſum ſuſcipiunt, in gloria patris ſui honorificè reciperet. Eos autẽ, qui quaſi ſub habitu peregrino ipſum contẽnunt, & irreuerenter ſuſcipiunt, æternaliter puniret. Propterea Apoſtolus ait in Epiſtola hodierna: Quicunq; manducauerit panẽ, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini, id eſt, mortis Chriſti, pœnas dabit, àc ſi eum occidiſſet: vel reus erit, quia de bono malè ſumpto maculam trahit. Indignè autem ſumit, qui contra ſignificationem myſterij, cùm non ſit in vnitate fraternæ charitatis, accedit, & quicunque eſt in aliquo peccato mortali, vel in voluntate peccandi, qui indeuotè accedit, qui irreuerenter & negligenter reuerenda myſteria pertractat, ſi irregularis, ſi excõmunicatus, ſi degradatus, ſi caducus, ſi furioſus, ſi corpore enormiter vitioſus. Qui autem indignè accedunt ſacramẽtaliter tãtum, & non ſpiritualiter manducát, ſacramentum ſumentes, non ipſam rem ſacramenti. Et ſi ſpecies ſenſibiles recipiant, quæ ſunt ſacramentum corporis Chriſti, & etiam ipſum Chriſti corpus, quod eſt ſacramentum vnitatis Eccleſiæ, rem tamen huius ſacramenti non recipiunt, quia Chriſto non incorporantur, neque ſunt de vnitate fidelium. Corpus tamen Chriſti, quod de Virgine ſumpſit, tam boni quàm mali recipiunt: ſed boni ad profectum, mali autem ad detrimentum ſuum. Iudas enim corpus Chriſti recepit, ſed ei nõ profuit, imò obfuit. Vnde introiuit in eum Sathanas, ſicut beatus Ioannes ait: Recepit igitur Chriſti corpus in ore, ſed non in anima vel in corde. Corpus autem Chriſti myſticum non recepit, quod eſt vnitas fidelium. Non enim de vnitate Eccleſiæ erat, quia diabolo capiti tanquam membrum ipſius adhærebat. Vnde beatus Auguſtinus ait: Sancta malis poſſunt obeſſe, & mala proſunt bonis, ſicut Angelus Sathanæ Paulo. Et iterũ ait: Iudas cùm ei Chriſtus buccellam tradidit, non malum accipiendo, ſed bonũ malè accipiendo, locum dedit diabolo. Propterea Dominus in Euangelio ait: Spiritus eſt qui viuificat, caro autem nõ prodeſt quicquã, Quia caro Chriſti, ſi tantũ ſacramẽtaliter, & nõ ſpiritualiter comeditur, nõ ad ſalutem, ſed ad damnationem ſumitur. Alioquin ſi dignè caro Chriſti ſumitur, multum prodeſt comedenti. Boni autẽ econuerſo aliquando corpus Chriſti recipiũt ſpiritualiter, & nõ ſacramẽtaliter, dum Chriſto per fidẽ & charitatẽ incorporantur, & in vnitate Eccleſiæ permanẽt. Vnde Dominus in Euangelio: Qui mãducat carnem meã, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Et beatus Auguſtinus ait: Vt quid paras dentem & ventrem? Crede & manducaſti. Et iterum: Hoc ſacramẽtum pietatis eſt, ſignum vnitatis & vinculum charitatis. Qui vult viuere, accedat & credat, & incorporetur. Aliquando autem ſacramentaliter & ſpiritualiter corpus Chriſti à bonis ſumitur, quãdo, ſcilicet, ſub forma ſacramẽti id recipiunt, & Chriſto per fidem, ſpem, & charitatem adhærent. Hunc duplicem manducandi modum innuit Dominus, cùm ait: Accipite & manducate, id eſt, manducate ſacramentaliter, ſcilicet, & ſpiritualiter. Iudæi autem verba Chriſti carnaliter intelligentes abierunt retro, dum Chriſtus diceret: Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam. Carnem quippè, vt ait beatus Auguſtinus: ſic intellexerunt, quomodo in cadauere venditur, aut in macello dilaniatur.

Quod ſubſtantia conuertitur formis ſubſtantialibus ſine ſubiecto remanentibus.

Quare Dominus ſub alienis, & non ſub propriis ſpeciebus carnem & ſanguinem ſuum ſumi voluit.

Matth. 7.
Iſaiæ 6.
Iaco. 1.

De indignè ſumentibus.

Quod mali tantum ſacramẽtaliter, boni autẽ quandoque ſpiritualiter tantum, quandoque ſacramentaliter & ſpiritualiter.

Ioan. 13.

2. Cor. 11.

Ioan 6.

De ſecũdo modo ſumendi.

De tertio modo ſumendi.

Et iterum:

Et iterum beatus Augustinus ait: Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi estis, neque bibituri illum sanguinem, quem effusuri sunt, qui me crucifigent. Ipsum quidem & non ipsum. Ipsum inuisibiliter, & non ipsum visibiliter. Corpus enim Christi non in partes diuiditur, vel dentibus laceratur, cùm sit incorruptibile & impassibile. Vnde B. Augustinus: Quando Christus manducatur, reficit, sed non deficit: nec quando manducamus, partes de illo facimus. Fractio autem & diuisio, & consimilia, ad formam referuntur.

Quod diuisio non ad substantiam corporis, sed ad formã refertur.

Forma autem integra existente sub totali forma Christi corpus continetur. Facta autem diuisione, sub qualibet particula, totum intelligitur, continetur & sumitur: sicut speculo in plures partes confracto, in qualibet parte vna resultat imago, & tot apparent imagines, quot sunt partes. Ipso autem integro existente, vna tantum forma resultabat in ipso.

Quod ante diuisionem sub totali forma est totum corpus, facta autem diuisione, est sub qualibet parte.

Vnde beatus Hieronymus: Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est. Et beatus Hilarius ait: Vbi est pars corporis, ibi est totum, id est, vbi est pars formæ: & posteà subiungit: Eadem est ratio in corpore Domini, quæ est in manna, quod in figura præcessit, de quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius, nec qui minus parauerat, habuit minus. Sicut enim eadem anima est in diuersis partibus corporis, & idem verbum totum est in auribus diuersorum. Ita idem corpus Christi totum est, & sub diuersis formis, & in diuersis altaribus. Patet ergo quanta sit differentia huius cibi ad alios cibos. Hoc enim cibo non venter impletur, sed anima reficitur: non est cibus carnis, sed cordis. In aliis cibis quod manducatur, incorporatur: hic cibus manducatus sibi incorporat manducantem, propter quod Apostolus ait: Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.

De differẽtia huius cibi ad corporales cibos.

Expositio literæ.

Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. Probare enim debet homo seipsum, & diligenter conscientiam suam interrogare, examinando & purgando seipsum: nam si indignè accedat, id est, cum mortalis peccati conscientia, iudicium sibi manducat, id est, ad iudicium condemnationis, non diiudicans, id est, non discernens corpus Domini ab aliis cibis, sed irreuerenter accedens velut ad mensam corporalem. Hic est enim verus panis, qui de cœlo descendit. Panis enim Angelorum factus est cibus hominum. Hic est pinguis panis Aser, præbens delitias Regibus, omne delectamentum in se habens, & omnis saporis suauitatem.

Gen. 49.
Sap. 16.
De multiplici figura huius sacramenti.
Exod. 16.
Ioan. 13.

Hæc est farina viduæ Sareptanæ, quæ quotidie sumitur, nec tamen deficit aut minuitur. Hoc est manna, quod post mare rubrum datur de cœlo filiis Israël, tanquam viaticum in deserto, scilicet, post baptismi ablutionem: quia non nisi loti & purificati, ad tantum sacramentum debemus accedere. Vnde & Dominus post pedum ablutionem, hac nocte sacramentum istud discipulis ministrauit. Hæ sunt carnes, quas dedit Dominus filiis Israël in vespere huius seculi. Vesperè, inquit Dominus, comedetis carnes, & manè saturabimini panibus, illucescente, scilicet, post tenebras, luce gratiæ. Hoc est sacrificium veri Melchisedech, qui panem & vinũ obtulit summo Deo, de quo Moyses ait: Vetustissima veterum comedetis, & nouis superuenientibus, vetera proiicietis.

Exod. 16.
Gen. 14.
Leuit. 26.

Hoc enim sacrificium in figura præcessit legalia sacrificia, quæ proiecta sunt in nouitate gratiæ. Hoc est conuiuiũ, quod fecit Dominus in monte Ecclesiæ omnibus populis, conuiuiũ, scilicet, pinguiũ medullarũ, & vindemiæ defecatæ, sicut dicit Isa. Propheta: Hic est verus agnus Paschalis, qui cum panibus azymis & lactucis agrestibus comeditur, id est, cum sinceritate cordis & amaritudine cõtritionis. Hæc est esca, de qua Paulus ait: Patres nostri omnes eandẽ escã spiritualem manducauerũt, & omnes eundẽ potũ spiritualem biberunt. Bibebant autẽ de spirituali cõsequente eos petra, petra autem erat Christus. Hic est panis filiorum, quem Dominus canibus dari prohibuit. Panis vitæ, de quo Dominus ait: Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.

Isa 25.
Exod. 12.
2. Cor. 10.
Matth. 15.
Ioan. 6.

Sicut enim mortem nostram sua morte destruxit, ita vitam nostram sua vita confortat & nutrit, vt sicut per gustũ in Adam omnes mortui sumus, ita per gustum in Christo, omnes vitam recuperemus: vt vnde mors oriebatur, inde vita resurgeret. Proposuit igitur nobis Dominus carnem suam in edulium, per cibum humanitatis, inuitans nos ad gustum diuinitatis, vt gustemus & videamus, quoniam suauis est Dominus, qui non solùm humanitate sua nos reficit, dum ipsum in sacramento corporaliter sumimus, sed diuinitate sua mentes nostras impinguat, dum illam puro corde recipimus.

Iterũ de virtute & efficacia huius cibi.
1. Cor. 15.

Vt enim suam erga nos charitatem ostenderet, & nostram erga se charitatem accenderet, non solùm dedit se in pretium, vt nos redimeret, sed insuper in cibum, vt nos alendo reficeret, & contra crebros casus humanæ fragilitatis subueniret.

Ad quid Dominus hunc cibum nobis tribuerit.

Quod contra crebros casus crebris mysteriis offerenda est hostia.

Creber autem casus crebrum expetit auxilium releuandi. Vnde quia frequenter labimur contra recidiua peccata, & lapsus quotidianos, frequenter ad medicinam recurrere debemus, dum tamen in affectu peccandi non simus. Humana enim fragilitas à bono statu facilem ruinam incurrit, quia de vilissima & fragili materia facti sumus, quæ citò corrumpi potest, & ad malum impelli, & idcirco hostia hæc Deo Patri contra crebros casus, crebris est offerenda mysteriis. Vnde beatus Augustinus ait: Quia quotidie labimur, quotidie pro nobis mysticè immolatur, id est, eius immolatio quotidie repræsentatur. Et Eusebius ait: Quia corpus assumptum, ablaturus erat ab oculis, & illaturus sideribus, necessum erat, vt in die cœnæ sacramentum nobis sui corporis & sanguinis consecraret, vt coleretur iugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium. Non solùm autem pro viuis, sed etiam pro defunctis necessaria est hæc hostia salutaris. Vnde & in celebratione Missæ, forma panis triphariè, id est, in tres

Quod hoc sacramentũ non solùm viuis prodest, sed & defunctis, & de trifaria diuisione.

 partes

partes diuiduntur, vt sit hoc sacrificium gratiarũ actio pro saluatis: suffragiũ pro defunctis, qui adhuc in Purgatorio torquẽtur: medicina pro viuis, qui adhuc in mũdi periculis conuersantur.

De mixtione aquæ cum vino, & quid per aquam significetur.

Vnde aqua vino in huius sacramenti confectione commiscetur, vt populus Christo sociari de signetur. Aqua enim labilis & instabilis genus humanum fluctuans significat. Aquę enim multę populi multi. Aqua tamen non transsubstantiatur, nec est de substantia sacramenti, licèt propter prædictum mysterium & institutionem Ecclesię grauiter delinquat, si quis aquam per obliuionem vel negligentiam non apponat. Sicut sine sacerdotalibus vestimẽtis, qui non sunt de substantia sacramenti, posset quis conficere, multum tamen delinqueret, si in vestibus secularibus conficeret.

Quod ad hoc sacramentum exiguntur quatuor.

Quod virtus sacramenti nõ dependet ex merito ministrorum.

Quatuor enim sunt de substantia huius sacramenti. Materia, scilicet, panis triticus & vinum, forma verborum, intentio & ordo conficientis. Licet enim peccatis grauibus sacerdos sit irretitus, nihilominus tamen si conficit, confectum est, dummodo intentionem habeat conficiendi in forma Ecclesiæ. Virtus enim sacramenti nõ dependet ex merito conficientis. Vnde B. Augustinus ait: Intra catholicã Ecclesiã in mysterio corporis & sanguinis Christi, nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito cõsecrantis, sed in verbo efficitur creatoris & in virtute spiritus sancti. Hæc sunt verba August. ex quibus manifestũ est, quod virtus sacramenti non euacuatur pro peccatis sacerdotis, neq; promissio Christi, qui ait:

Matth. 28.

Ecce ego vobiscum sum vsq; ad consummationem seculi, inuisibiliter, scilicet, sub specie sacramenti sub alia forma, sed in propria substantia. Hoc est enim veri Eliæ palliũ, quod recedẽs reliquit Eliseo, corpus, scilicet, & sanguinem sacramẽtorum formis inuolutum.

4. Reg. 2.

Dominus enim hoc pignus dilectionis suæ & memoriale salutis nostræ peregrè proficiscens, nobis relinquere voluit, vt ægrotum letargicum excitaret, ne tantum mortis eius beneficium aliquando obliuioni traderetur, sicut ipse ait: Hoc facite in meam commemorationem. Et Apostolus in præsenti Epistola ait: Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.

Luc. 22.

Quod cõficiendum est & sumendum hoc sacramentum in memoria passionis Christi.

Exod. 28.

De lamina aurea & nomine Tetragrammaton.

Isa. 48.

Luc. 23.

Heb. 5.

Leuit. 1.

Debemus ergo semper habere ante oculos mentis, beneficium nostræ redemptionis. Vnde & Dominus in Exodo præcipit, vt lamina aurea, in qua erat nomen Dei Tetragrãmaton, semper immineret sacerdotis fronti, ob recordationem. Nomen illud dicitur ineffabile, non quia nominari non possit, sed quia continet ineffabile & profundum redemptionis nostræ mysterium. Erant autẽ quatuor literę in lamina sculptæ. Prima litera Iod, id est, principiũ: secunda He, id est, vitæ: tertia Vau, id est, passionis: quarta Heth, quod sonat iste. Et est sensus, Principium vitæ passionis iste, id est, iste cuius typum gerit sacerdos legalis, hoc est, Christus est principium vitæ passionis, id est, per passionem acquisitæ. Vnde Dominus per Isa. Laude mea infrænabo te, ne intereas, id est, memoria passionis meæ, qua triumphaui de diabolo, vt semper laudes me, & mihi gratias referas. Propterea cum clamore magno Dominus spiritum emisit, vt nos ad memoriam passionis suæ excitaret. Et in Leuitico præcipit Dominus, vt sanguis hostiæ fundatur per circuitum altaris, id est, Christi sanguis semper sit per memoriam in circuitu altaris mentis nostrę. Vnde & frequenter signum crucis fit in canone Missæ. Non solùm enim verbis, sed etiã operibus & signis mortẽ Domini annunciamus donec veniat.

De pœna non solũ spirituali sed & corporali indignè sumentium.

Cùm igitur tãta sit virtus & dignitas huius sacramẽti, quas nõ attendebãt Corinthij, sed irreuerenter & indignè, sicut prędictũ est, ad illud accedebãt, Dominus nõ solũ in futuro, sed & in præsenti eos puniebat, vt pœna aliquorũ esset metus omniũ. Vnde & Apostolus ait: Ideo inter vos infirmi multi, & imbecilles, & dormiũt multi. Infirmi, scilicet, febribus & aliis ægritudinibus. Imbecilles, longa inualetudine & languore. Multi dormiũt, id est, morte corporali moriuntur, & hoc fit ad correptionẽ aliorũ. Vnde & in tempore Paschali post susceptionẽ corporis Christi, multi, quia indignè receperunt, vel post receptionẽ peccauerunt, non solùm variis ægritudinibus plusquã aliis temporibus affliguntur, sed insuper morte subitanea, & aliis mortis generibus moriuntur: sicut legimus de his, qui tempore Pelagij Papæ, cui successit B. Gregorius, peste inguinaria passim Romæ obierunt.

Qualiter probare & iudicare nos debeamus antequã ad sacramentũ accedamus.

Primus modus.

Secundus.

Tertius.

De virga crucis, qua mediãte iudicare nos debemus iudicio punitionis.

Exod. 17.

Prouerb. 13.

De multiplici vsu huius virgæ.

Prouer. 27.

Rom. 8.

Exod. 3.

Gen. 32.

Rom. 7.

Hester. 6.

Iosue. 6.

Oportet igitur, quod homo seipsum probet & iudicet, diligenter attendendo, ne fortè indignus sit ad tantum accedere sacramentum. Iudicet igitur seipsum, mentis tribunal ascendendo, accusante cogitatione, conscientia testificante, & timore tanquã carnifice torquente, & verè pœnitendo, seipsum puniat, & seueritate pœnitentiæ se exerceat, vt à seipso iudicatus, non iudicetur à Domino. Habeat compunctionem in corde, rugitum in pectore, singultum in gutture, fletum in oculo, confessionem in ore, satisfactionem in opere. Supponat igitur dorsum suum virgæ crucis Dominicæ, qua percussa est petra, proferens aquas redemptionis nostræ. Qui enim parcit huic virgæ, odit filium suum. Huic ferulæ Christi discipulus manum suam supponat, huius virgæ disciplinæ Christus dorsum suum supposuit, & omnes Martyres sancti. Huius virgæ meliora sunt verbera, quàm fraudulenta oscula inimici. Ab hac virga pater filio proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum hac virga flagellandum. Hanc etiã virgam tollamus in manu operationis, sicut præcepit Dominus Moysi, dicens: Tolle virgam in manu tua. Hac virga linum mentis nostræ concutiatur, vt in candorem vertatur. Hac virga percutiamur cum Iacob, vt neruus fœmoris nostri marcescat per continentiam. Hoc prẽlo torcularis Christi vinum separetur ab acino. Hac virga vestes corporis nostri flagellemus, vt reiectis sordibus, & omni vetustate deposita, in nouitate vitæ ambulemus. Hac virga suspensus est diabolus. Hac virga muri Iericho corruerũt, muri, scilicet peccatorũ, quos diabolus erexerat cõtra Deũ. Septẽ Reges terrę promissionis, id est, septem

vitia

vitia criminalia peccata in nobis regnantia, huic virgæ cesserunt. Ex hac virga facto flagello, Dominus vendentes & ementes eiecit de templo. Hac virga sepulchra mortuorũ aperta sunt. *Ioan.2.* Hac virga dæmones percusi corruerunt. Hac virga nosmetipsos flagellando iudicemus. Si enim prædicto modo nosmetipsos iudicaremus, non iudicaremur à Domino, id est, prædictis *Expositio literæ.* infirmitatibus, vel externa pœna nõ puniremur. Dum iudicamur autẽ à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Ad hoc enim flagellat Deus quosdam ex nostris, vt alij corripiantur & corrigantur, vt non damnemur cum hoc seculo, scilicet, cũ mundanis & reprobis hominibus. Vel ipsi etiam, qui hîc temporaliter à Domino flagellantur, ad hoc puniuntur, vt corrigantur, & non damnentur cum hoc mundo. Hîc secat Dominus, hîc vrit, vt parcat in inferno. Omnem enim filium, quem diligit, flagellat & corripit, vt aurum probatũ & purgatum *Prouer.3.* in præsenti, dignum sit in thesauris cœlestibus collocari. *Heb.12.*

EADEM DIE THEMA SVMPTVM ex Euangelio secundum Ioannem.

Ante diem festum Paschæ, sciens Iesus quia venit hora eius, vt transeat ex hoc mundo ad patrem: cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. *Ioan.13.*

LEGIMVS in Euangelio, quod Dominus in cœnaculo magno & strato, id est, ad manducandum parato. Hac nocte cœnauit cum discipulis suis, & eis sermonem prolixum fecit. Et nos in cœnaculo sacræ scripturæ hodie debemus spiritualiter cœnare cũ Domino, vt animæ nostræ verbo Domini reficiantur, & pedes animarũ nostrarũ aquis diuinæ scripturæ purificentur. Aqua enim purificans, refrigerans, irrigans, & fœcundans, est verbum Dei. In alto autem cœnaculo manducamus, cum à terrenis & variis cogitationibus remoti, legem Domini spiritualiter intelligimus, per cuius meditationem in altum spiritus noster eleuatur, dum sursum corda habemus ad Dominum. Hoc cœnaculum grande est, omnia cõprehendens, quæ necessaria sunt ad salutem animarum, & stratum, id est, variis sententiarũ floribus exornatum. In hoc cœnaculo suscitatur filius viduę à vero Eliseo, sicut scriptũ est: Venit hora quando mortui audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuent. In hoc cœnaculo super discipulos Christi Spiritus sanctus descendit, dum deuotè conueniunt ad audiendum verbum Dei, sicut super Apostolos in alto cœnaculo montis Sion cõgregatos, Spiritus sanctus in igneis linguis descendit. In altitudine huius cœnaculi vidit Petrus in mentis excessu vas quoddam linteũ descendens de cœlo, quatuor initiis appensum, in quo erant quadrupedia, & serpentia, & volatilia cœli, & dictum est ei: Surge, occide & manduca. Linteum dicitur Ecclesia propter candorem sanctitatis. Quatuor initia, quibus linteum dependebat, quatuor sunt Euangelia: vel quatuor plagæ orbis, quibus extenditur Ecclesia. Quadrupedia sunt homines terrenis adhærentes. Serpentia sunt virulenti & dolosi. Volatilia superbi & elati. Dominus autem ait Petro, & cuilibet Prælato: Surge, scilicet, ad euangelizandum: occide, id est, mundo mortifica, & inquantum mali sunt, occide illos, vt viuant Deo. Macta & manduca, vt hostiam Domino offeras, & in corpus Ecclesiæ traiicias. Prælatus enim in cœnaculo diuinæ scripturæ commorantibus, & in lege Domini meditantibus die ac nocte, pręcipitur mactare & Christo incorporare peccatores. Multi autem ad hoc diuinum & eminens cœnaculum ascendere non possunt, pondere terrenorum prægrauati. Multi ad hanc cœnam Domini venire recusant, vel quia vxorem duxerunt, carnis voluptatibus dediti: vel quia villam, quam emerunt, exierunt videre, ambitione & superbia detenti, sicut potentes huius seculi: vel quia quinque iuga boum probare vadunt, terrenis inhærentes & curis huius seculi occupati. Orate igitur Dominum fratres, quatenus in hoc sancto cœnaculo diuinę scripturę, hodie pane cœlesti animas nostras reficiat, & mores bestiales gladio verbi sui in nobis interficiat, mactando & sibi animas incorporando. Ante diem festum Paschæ sancta & venerabilis & gloriosa cœnæ Dominicę solemnitas multiplici præeminet priuilegio dignitatis, multisque profundis insignita mysteriis Domino specialiter nox ista consecratur, quæ est quasi initium Dominicæ passionis. Hac nocte Christi passio inchoata est, propterea horæ diei submissa voce cantantur, quod signum est tristitiæ. Vnde Dominus ait: Tristis est anima mea vsque ad mortem. Et subtrahitur ab horis initium & finis, quia ipse, qui est Alpha & Omega, principium & finis, subtractus est nobis. Ab hora igitur vespertina huius diei, qua Iudas exiit & recessit à Christo & Apostolis, vt Iesum traderet, vsq; ad horã nonam sequentis diei, qua spiritum emisit, durauit Christi passio, prolongauerunt enim Iudæi iniquitatem suam. Semper enim ex tunc fuit in afflictione & dolore. Surgens enim à cœna, iuit trans torrentem Cedron, in montem Olíueti, vbi fuit in oratione & in agonia, sanguinem emittens pro sudore: inde proditor osculo tradidit illum, & captus est atque ligatus ab his, qui cum gladiis & fustibus tanquam ad latronem venerãt cõprehendere eum. Ductus est in domũ Annæ primùm, vbi negauit eum Petrus, & posteà misit eum Annas ligatum ad Caipham. Tota nocte illa illuserunt ei, & dabant alapas, expuebant in faciem ipsius, & falsos testes contra eum adducentes reum mortis iudicauerunt, & etiam de genis eius pilos auulserunt, sicut prædictum est in Isaia: Genas meas dedi vellentibus. Hac igitur nocte Christi passio inchoata est, sicut præfiguratum erat in lege. Nam secundum legem decimaquarta luna ad vesperam

Marc.14. Luc.22. Quod verbum Domini cœnaculo comparatur. 4.Reg.4. Ioan.5. De multiplici virtute cœnaculi, id est, verbi Dei. Act.2. Act.10. De vase, linteo, quod Petrus vidit, & quadrupedibus, serpentibus, & volatilibus. De multi præeminentia huius solemnitatis. Matth.26. Mar.14. Apoc.22. Ioan.13. De multiplici afflictione Christi. Isa.50.

immolabatur agnus Paſchalis. Hæc autem hora veſpertina principium eſt diei ſequentis, nam

Exod.12.

à veſpera vſq; ad veſperam vnũ diem naturalem cõputamus. Et idcirco hæc ſancta nox obſeruabilis eſt Domino, & ſolemnis valde, & ſeptem initiatur ſacramentorum myſteriis, quæ ſuos ſortiuntur effectus ex virtute paſsionis Chriſti. Hæc eſt enim ſolemnitas reconciliationis pœnitentium, nudationis & ablutionis altarium, ablutionis pedum, refectionis pauperum, cõſummationis legalium, inchoationis & confectionis ſacramenti corporis & ſanguinis Chriſti, confectionis ſanctarum vnctionum, ſcilicet, Chriſmatis & Olei ſancti, atq; Olei infirmorũ.

Primum myſterium de reconciliatione pœnitentium.

Hac igitur nocte recõciliantur peccatores pœnitentes, & ſicut præfiguratum fuit in lege in morte ſummi Pontificis ad propria reuertuntur. Homicidæ enim & exules, ſecundũ legis mandatũ in morte ſummi Pontificis ſecurè reuertebãtur ad ſuas ciuitates, & eis iam nõ imputabatur homicidium. Similiter in hac nocte introducuntur in Eccleſiam, qui proiecti fuerunt ab illa in capite ieiunij. Per paſsionẽ enim Chriſti, fit recõciliatio peccatorũ, & amota romphæa introducũtur in Paradiſum, qui eiecti fuerunt pro peccato primorũ parentũ. Vnde & in morte Chriſti velum templi ſciſſum eſt, vt pateret introitus ad ſancta ſanctorũ. Sicut enim per hominem mors, ita per hominem reſurrectio mortuorũ. Vnde Apoſtolus ad Corinth. Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, nõ reputans illis peccata ipſorum.

1. Cor. 15.
De medicina paßionis & ſanguinis Chriſti.
Ozee 4.

Paſsio enim Chriſti fuit theriace contra antiqui ſerpentis venenum, & quaſi cretico ſudore ſanguinis eius liberatus eſt ægrotus, qui multum ſudauerat & laborauerat, ſed nequiuit liberari, donec venit cretica dies paſsionis Chriſti. Sanguis enim ſanguinẽ tangit. Sanguis Chriſti ſanguinem peccatorũ abluit. Vnde in Pſalmo: Sicut aqua effuſus ſum. Aqua enim effuſa abluit, irrigat & lapſum pedibus facit. Ita Chriſtus in morte ſua, peccata noſtra abluit, mentes noſtras ad fructificãdum irrigauit. Lapſum tamen fecit pedibus reproborum Iudæorum, qui morte ipſius corruerunt. Alij Medici ſecant & vulnerant ægrotos ſuos: Iſte vulneratus eſt pro ægrotis ſuis, dum ſanguinem in curatione

Leuit. 14.
Eccle 24.

leproſi ſtillauit. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: Ego quaſi fluuius Dorix, & ſicut aquęductus exiui à Paradiſo. Dorix interpretatur medicamentum generationis. Hic eſt Chriſtus, qui totius humani generis medicamentum extitit, agrum mentis noſtræ irrigans ſanguine paſsionis & aqua lateris. Sanguine calefaciens torpentes, aqua refrigerans flammas vitiorum ardentes.

Heb. 12.

Vnde Apoſtolus ad Hebr. Acceſsiſtis ad teſtamenti noui mediatorẽ Ieſum, & ſanguinis aſperſionem melius loquentem quàm Abel. Miſſus eſt Medicus: quem non cognouit, ſed occidit, ægrotus: venit vt viſitaret, occiſus eſt, vt ſanaret. Aſperſus eſt autem ſanguis Medici, valuit ad medicamentum ægroti. Melius enim loquitur ſanguis Chriſti, quàm ſanguis Abel, quia iſte vindictam, ille gratiam: ille ſalutem, iſte clamat damnationem. Iſte perſecutoribus vitam & indulgentiam implorat, Domino dicente: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Ille iram incitat, & vltionem impetrat, dicente Domino: Maledictus eris, vagus & profugus ſuper terram.

Gen. 4.
Secũdum myſterium de nudatione & ablutione altarium.
Iob 39.
Heb. 13.

Hac nocte nudantur altaria, & aſperitate aſperſorij cum vino & aqua confricantur & abluuntur. Altare crucem Chriſti ſignat, in qua oblata eſt vera hoſtia redemptionis noſtræ, vel ſignificat ipſum Chriſtum, in cuius fide omnia ſacrificia debemus offerre, vt in hoc nido turtur reponat pullos bonorum operum. Vnde Iob de aquila ait: In arduis ponit nidum ſuum. Et Apoſtolus: Habemus altare, de quo poteſtatem non habent edere, qui tabernaculo corporis deſeruiunt. Hoc altare nudatum eſt, non ſolùm à veſtibus corporalibus, dum Chriſtus nudus pependit in cruce, verumetiam à veſtibus ſpiritualibus, dum diſcipuli eius fugerunt, & ab eo receſſerunt, ſicut ſcriptum eſt: Elongaſti à me amicum & proximum, & notos meos à miſeria.

Zach. 13.

Percuſſo enim paſtore, oues diſperſæ ſunt. Vnde ipſe ait ad Patrem: Reſpice in me, & miſerere mei, quia vnicus & pauper ſum ego. Vnicus fuit, quia vnus ſolus latro cum eo remanſit. Vnde in Pſalmo in perſona Chriſti dicitur: Extraneus factus ſum fratribus meis, longè feciſti notos meos à me. Decaluatus eſt igitur in monte Caluariæ, profluentibus capillis, id eſt, fugientibus diſcipulis, qui ſibi priùs adhæſerunt. Vnde in libro

4. Reg. 2.

Regum dicebant pueri ad Eliſeum: Aſcende calue. In Caluaria enim verus Eliſeus aſcendit crucem, & decaluatus eſt, amiſsis diſcipulis. Poſteriores autem capillos habuit, dum Gentes poſterius ad fidem vocatas, ſibi coniunxit. In reſurrectione verò iterum altaria veſtiuntur, quia Apoſtoli ad Chriſtum redierunt. Lauantur autem altaria vino & aqua, quia de

Ioan. 19.

Chriſti latere ſanguis & aqua fluxerunt. Aſperitas aſperſorij Chriſti flagella deſignat, & aſperitates, quas in cruce ſuſtinuit.

De aſperſorio cedrino cum hyſopo, & filo coccineo.
Leuit. 14.

Quidam autem aſperſorio hyſopum apponunt, ſed etiam ſi cedrum apponerent, vbi poſſet inueniri, non vacaret à myſterio. Nam aſperſorium præcepit Dominus in lege fieri de ligno cedrino & hyſopo, & filo coccineo. Per cedrum, imputreſcibilem deſignatur crux Chriſti: per hyſopum, humilitas paſsionis Chriſti: per filum coccineum, effuſio ſanguinis. Hæc omnia valent ad ablutionem altaris cordis humani, in quo debemus offerre ſacrificia noſtra, ſicut ſcriptum eſt: In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi. Vel per hyſopum, quia pulmonem purgat, fidem intelligere poſſumus: per cedrum, ſpei altitudinem: per concinum, charitatem.

Tertium myſterium de ablutione pedũ.

In hac nocte pedes abluuntur, tam propter humilitatis exemplum, quàm propter profundum myſterium. Exemplum enim nobis reliquit Magiſter humilitatis, vt faciamus humiliter humiles, quod humiliter fecit excelſus. Solent enim patres vbi vident diem obitus imminere, quædam finalia præcepta arctius memoriæ filiorum commendare. Vnde & Dominus Apoſtolis, quaſi filiis, finale præceptum

humilitatis

humilitatis reliquit, quam nō solùm verbo, verumetiã opere cōprobauit. Passurus enim exitia præmisit obsequia. Qui licèt Dominus esset & Magister, venit ministrare non ministrari, sicut scriptũ est, quãtò maior es, humilia te in omnibus. Cùm enim sciret quod omnia dedit ei pater in manus, vt esset omniũ Dominus, & etiã cùm sciret se à Deo exiisse, nō eum deserẽs, & quod ad Deũ pergeret, nō nos relinquẽs, nō tamẽ Dei Domini, sed hominis serui impleuit officium, qui etiam pedes proditoris, quem pater tradiderat in manus eius, non dedignatur lauare, cuius animũ iam præuidebat in scelere. Vnde Euãgelista, locuturus de tanta Domini humilitate, priùs celsitudinem eius voluit cōmendare, vt non dedignetur facere seruus, quod dignatus est facere Dominus. Vnde ipse ait: Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Manu, scilicet, vel corde, mente, vel opere. Multum autem prodest, non solùm corde, sed etiam manu exterius opera humilitatis exercere. Cùm enim ad pedes fratris corpus inclinatur, in corde ipso vel excitatur humilitas, vel si iam inerat, confirmatur humilitatis affectus. Istud præthereà Dominus facere voluit propter interioris ablutionis mysterium, vt non solùm exterius abluamur à peccatis carnalibus, sed etiam interius pedes affectuum abluamus à vitiis spiritualibus. Sicut enim planta pedis sine reliquo corpore quandoque sordidatur, ita plerunque mentis cogitatio, priusquam ipsum opus inquinatur. Multi enim loti sunt ab operibus prauis, qui tamen loti non sunt à cogitationibus malis. Vnde necesse est, vt qui manus lotas habent ab affectu peccati, lauent insuper pedes ab effectu peccandi. Vnde & Dominus sanguinem in terra fudit, vt pedum vestigia à sordibus terrenis emundaret. Abluit igitur pedes priusquam traderet illis corporis & sanguinis sui sacramentum, vt ostenderet quatenus ablutio baptismi, & pœnitentiæ præcedere debeat sumptionem Eucharistiæ, quia non possumus bibere calicem Domini cum calice dęmoniorum, quamdiu, scilicet, sumus in peccato mortali. Priùs enim filij Israël mare rubrum transierunt, & posteà manna in deserto receperũt. Vnde & Dominus ait Petro: Si non lauero te, non habebis partem mecum. Pedes enim animę quandoque lutum contrahunt in via luxuriæ, lapidibus & spinis vulnerantur in via auaritiæ, tumorem contrahunt in via superbiæ. Vnde necesse est pedes abluere, & calceamenta in pedibus habere, aliter enim agnum Paschalem non debemus manducare. Lauare ergo debemus non solum pedes, sed & manus & caput, & faciem nostram. Caput, scilicet, intentionis nostræ, faciem conscientiæ, pedes affectuum, manus operum. Vnde Pilatus manus lauat, sed cor vel pedes affectuum non abluit, more hypocritarum. Dominus autem pedes voluit lauare, vt ostenderet exteriorum ablutionem sine interiori non prodesse. Et idcirco Dominus ait discipulis quærentibus vbi Pascha præparare debuissent, occurret vobis homo amphorã aquæ portans, sequimini eum. Vt enim Pascha dignè celebremus, baiulũ aquæ, id est, præconẽ gratiæ & doctrinæ spiritualis sequi debemus, vt perfectè ab omni sorde abluamur. Aqua enim lauacrum gratiæ, amphora perfectã mensurã designat. Occurrit autẽ homo lagenã aquæ portãs, vt ostendatur huius Paschæ mysterium pro ablutione mundi esse celebrandam. Multi autem libentius baiulos & præcones vini sequuntur, quàm baiulos aquæ, contra quos Dominus: Inter pateras & pocula, & commessationes, Pascha celebrare noluit, & baiulum aquæ, non vini sequi præcepit. Fit autem perfecta peccatorum ablutio per spiritum sanctum in aqua baptismi, & lachrymarum & sanguine passionis Christi. Propter quod Ioannes Apostolus ait: Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, & hi tres vnum sunt. Non solùm enim tres qui testimonium dant in cœlo, vnum sunt, scilicet, pater qui glorificat, filius qui iustificat, & spiritus sanctus qui sanctificat, sed insuper spiritus sanctificationis, sanguis redemptionis, aqua viuificationis, vnum sunt, id est, ad vnum effectum tendunt. Non redimit sanguis, nisi quos spiritus sanctificat & aqua purificat, alterum sine altero esse non potest. Ceruus autem qui venenum hausit à primis parentibus, aquæ baiulum sequatur, & ad aquas quæ de fonte lateris fluxerunt cum desiderio currat, vt abluatur, & sitis peccandi in eo extinguatur. Si enim inueterasti in terra aliena, & coinquinatus es cum mortuis, curras ad fontem lateris, & aqua de latere abluaris & renoueris. Exangui autem & exanimi color gratiæ ex sanguine restituatur. Propter hoc enim Dominus à cœna surrexit, à consessu, scilicet, Patris, ad nos de cœlestibus descendit, vestimenta deponit, dum se exinaniens diuinitatis gloriam sub infirmitate abscondit. Præcinxit se linteo, formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo. Linteo enim mundissimæ carnis sordes peccatorum abstersit. Tota enim eius in carne conuersatio, nostra fuit purgatio. Dicitur autem præcinctus, quia venit ministraturus. Aqua in pelui, ablutio est baptismalis, & gratia spiritualis, quę in vasis sacramentorũ cōtinetur. Per linteũ autẽ propter candorẽ possumus intelligere immortalis & glorificati corporis gloriã. Deponẽs enim vestimenta mortalitatis, assumpsit gloriã immortalitatis. Ad literã autẽ cœna facta, id est, parata nō cōsummata, à cœna surrexit, & cũ prior à Principe Apostolorũ inchoasset, ipse expauescẽs ait: Non lauabis mihi pedes in æternũ, id est, nunquã pedes meos lauabis. Sicut autẽ Dominus humiliauit se ad ministrandum, ita seruus ex humilitate recusat seruitiũ. Dominus autẽ insinuãs ei mysteriũ, ait: Si nō lauero te, non habebis partẽ mecum. Territus autẽ Petrus de periculo salutis suæ, totũ offert se ad abluendum. Dominus autem apertius ostendens ablutionis sacramẽtum, ait: Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mũdus totus, scilicet, pręter pedes. Quantumcunq; enim homo lotus sit in hac via, à luto & inquinamento mortalium semper necesse est, vt abluantur

Eccle. 3. *De Christi humilitate.* *De mysterio ablutionis pedum.* *1. Cor. 11.* *Exod. 14.* *Exod. 12.* *De multipli ablutione.* *Luc. 22.* *De his per quæ fit peccatorũ ablutio.* *1. Ioan. 5.* *Baruch. 3.* *Quid signetur per ea, quæ in se Christus ostendit.* *Philip. 2.*

à venialibus pedes affectuum. Propterea quotidie dicimus, orantes: Dimitte nobis debita
De ablutione venialium. nostra, vt abluatur puluis, qui etiam adhæsit pedibus Apostolorum. Venialia enim puluis di-
cuntur, quia facilè excutiuntur, sicut facilè contrahuntur. Et maximè in prædicatione puluis
contrahitur vanæ gloriæ. Teste enim beato Gregorio: Plerunque inde inquinantur vestigia lo-
quentium, vnde audientium corda mundantur. Vnde necesse est, vt frequenter lauentur pedes
Cant. 5. euangelizantium. Vnde sponsa in Canticis ait: Laui pedes meos, quomodo inquinabo eos?
Nam propter temporales sollicitudines, multæ in huiusmodi exterioribus contrahuntur pul-
ueris sordes. Sancti tamen in puluerem suum reuertuntur, infirmitatem suam subtiliter discu-
tientes, & ad radios veri Solis atomos minimorũ peccatorum subtiliter deprehendentes. Vnde
Iob 7. beatus Iob ait: Induta est caro mea putredine & sordibus pulueris. Sicut enim baptismus sa-
cramentum est ablutionis originalis peccati & criminalium, ita pedum ablutio sacramentum
est ablutionis venialium, quæ semper necessaria est post baptismum. Licèt enim exemplo Do-
mini baptizati essent Apostoli, quod innuit Dominus, cùm ait: Qui lotus est, non indiget, nisi
vt pedes lauet, puluerem tamen venialium contraxerant post baptismum. Sicut autem in ba-
ptismo non tollitur fomes pœnalitatis, sed remanet ad exercitium & humiliationẽ nostram, ita
in minoribus, quibus diu carere non possumus, exercemur & humiliamur, agnoscentes infirmi-
tatem nostrã, & diuinã gratiã, cuius virtute & non viribus nostris maiora superauimus, qui mi-
nora penitus vincere nõ valemus. Vnde semper oportet pedes affectuũ Domino abluendos of-
ferre, propter quod Dominus ait: Si nõ lauero te, non habebis partem mecũ, quod nõ solùm de
mundatione criminalium intelligitur, sed insuper de ablutione pedũ à sordibus venialiũ potest
intelligi sub hoc sensu. Si ex contemptu vel pręsumptione huiusmodi ablutionem recusaueris,
De Christi vestimentis, & eorum resumptione. non habebis partem mecum. Postquam autem pedes discipulorum lauit, vestimenta sua re-
sumpsit. Impleta enim purgatione per sanguinem, vestimenta corporis, quæ deposuerat secun-
dum mortalitatem, secundum immortalitatem accepit, resurgẽs & ad Patris gloriosam cœnam
reuertens. Vestimentum enim corporis eius separatum est ab anima in cruce, quando verus
Gen. 39. Ioseph ad tempus reliquit palliũ in manu meretricis Ægyptiacæ, id est, Synagogæ. De quo ve-
stimento dicitur in Isaia: Quare rubrum est vestimentum tuum, & vestimenta tua sicut cal-
Isa. 68. *Exod. 28.* cantium in torculari? Hoc est vestimentum summi Pontificis, in quo fuit linum castitatis, &
lana pietatis, hyacinthus cœlestis conuersationis, purpura Regiæ dignitatis, byssus virginitatis,
coccus bis tinctus charitatis, aurum sapientiæ cœlestis. Sicut enim lana pretiosior est post tin-
cturam, ita purpura Regis pretiosior extitit post tincturam passionis. Vnde & in Psalmo ait:
Conscidisti saccum meũ, & circundedisti me lætitia. Caro enim Christi saccus dicitur, propter
asperitatem, & etiam cilicium dicitur, secundum illum: Cùm mihi molesti essent, induebar cili-
De sacco humanitatis. cio. Hunc saccũ in vtero Virginis spiritus sanctus cõsuit, percussor cõscidit, redemptor pretium
effudit. In hoc enim sacco merces pretiosas, & peregrinas nobis attulit, scilicet, veniam delicto-
rum, gratiã meritorũ, & gloriam præmiorũ. Hunc saccum Patris sapientia texuit in conceptio-
ne, lauit in Iordane, torsit in passione, desiccatum & glorificatũ resumpsit in resurrectione. Ve-
stimentum etiam dicitur genus humanum, has vestes texuit, quando genus humanum creauit,
quas in Adam dissuit, sed in cruce, quasi acu passionis suæ resarciuit, quas renouabit in æterna
beatitudine. Quod ostendit in monte Thabor, quando resplenduerunt vestimenta eius sicut
nix. Fuit igitur harum vestium textor per creationem, resarcitor per recreationem, fullo per
glorificationem. Has vestes resumens summus Pontifex infullatus, sancta sanctorum intro-
Exod. 28. iuit in ascensionem. Dominus autem priùs fuit indutus populo Iudæorum, sed posteà hoc
vestimentum exuit, dum Synagogam repulit, & indutus est linteo mundo, id est, Ecclesia de
Gentibus congregata. In fine vero prima resumet vestimenta, quando Iudæi ad ipsum reuer-
Quod Dominus quinquies vestimenta deposuit, & qualiter resumpsit. tentur. Quinquies autem ad literam, Dominus vestimenta deposuit, & quater resumpsit. Pri-
mò in cœna, quando pedes discipulorum lauit. Secundò in domo Herodis, quando veste can-
dida induerunt eum, illudentes ei. Tertiò, quando flagellatus est à Pilato. Quartò, quando mi-
lites exuẽtes eum, induerunt veste purpurea, & imponẽtes coronã spineã, coram eo genua fle-
ctebant, illudendo. Quintò autem vestimenta deposuit iuxta crucẽ, sed ea posteà nõ resumpsit.
Ioan. 13. Peruersam enim medietatem, scilicet, Iudęos huius temporis cum omnibus reprobis, ita depo-
Luc. 22. suit, quod nunquam resumet eos ad salutem. Iudæos autem qui post eius passionem pœnitue-
Matth. 27. rint, ita deposuit, quod eos postmodũ pœnitẽtes resumpsit. Similiter in fine reliquias Iudæorũ
Mar. 14. resumpturus est. Gentes autem quas ab initio deposuerat, resumpsit, dum eas per Apostolos ad
Ioan. 19. fidem conuertit. Quotidie etiã in Ecclesia membra putrida per peccatum deponit, quæ quãdo
pœnitẽt, resumit: & ita quatuor modis depositio & resumptio vestimentorũ mysticè potest in-
Alia expositio telligi. Sed quoniã nõ habemus expresse, quod fuerit ab Herode nudatus: si dicatur quod qua-
tuor tantum fuerint depositiones vestium Christi. Prima pertinet ad Apostolos, quos in breui
resumpsit. Secunda ad eos, qui resumpti sunt in die Pentecostes, & quotidie paulatim resumun-
tur. Tertia ad reliquias, quæ sumentur in fine. Possunt etiam moraliter referri tres resumptio-
nes ad tres mortuos, quos Dominus suscitauit, quartum autem resuscitare noluit, & ita ipsum
Quartum mysterium de refectione pauperum. non resumpsit. Non solùm autem hac nocte pedes abluuntur, verum etiã pauperes reficiun-
tur, vt ablutionem aquæ materialis comitetur aquæ spiritualis ablutio. Eleëmosyna enim aqua
Dei interpretatur. Non solùm enim per aquam baptismi vel pœnitentiæ, sed insuper per spi-
ritualem

ritualem aquam eleëmosynæ habet fieri ablutio, sicut Dominus ait: Date eleëmosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Exemplo igitur beatæ Magdalenæ post ablutionem pedum Christi, capillos eius extergimus, dum de bonis superabundantibus pauperum necessitatem releuamus, qui Christi pedes dicuntur, quasi exemplum in hoc seculo, & paupertate abiecti. Vel quia veri pauperes Christi, orationibus & merito bonorum operum, Ecclesiam Dei post Deum sustentant, & ipsis mediantibus, Christus ad nos deuehitur, pedes Christi meritò dicuntur. Verè igitur cœnam Dominicam repræsentamus, dum in hac nocte Christum in membris suis reficimus. Hæc autem refectio sacramentum est spiritualis refectionis, qua Christus hac nocte corda discipulorum confortauit, dum ab eis recessurus, in multis eos instruxit, & sermonem suum vsque ad noctem protraxit, vt sicut exterius pedes abluerat aqua visibili, ita intrinsecus mentem eorum mundaret aqua verbi sui. Non solùm enim aquis baptismi & pœnitentiæ, & eleëmosynæ abluuntur pedes animæ, sed insuper mundantur aqua doctrinæ. Vnde Dominus in Euangelio: Vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. Hac nocte Dominus Agnum paschalem manducauit, atque legalibus finem imposuit, vt iam Agnus typicus non immolaretur in figura, sed vero sacrificio pro omnibus immolato cederet vmbra luci, & figura veritati. Postquam enim de fructibus terræ promissionis manducauerunt Hebræi, defecit manna, & nouis superuenientibus vetera proiecerunt. Nouus Rex, noua lex, nouus dux, noua lux, nouis sacramentis innouatus est mundus. Vnde & Dominus in cœna gratias agit de veteribus, scilicet, terminatis & nouis inchoandis, affirmans quod non biberet amodò de hoc genimine vitis, vsque in diem illum, cùm illud biberet nouum in regno Patris sui. Vinea Domini fuerũt filij Israël: de hac vinea bibit, quãdiu cęremonialia fieri voluit: post passioné verò omnia figuralia innouata sunt, dũ spiritualiter intellecta sunt, & à fidelibus obseruata. Et ita Dominus in regno Ecclesiæ, de huius vitæ genimine nouũ vinum bibit, dum Pascha Mosaicum spiritualiter adimpleri voluit. De his ergo bibere dicitur, dum in eis spiritualiter obseruatis, delectatur. Lucas autem plenius hoc determinat, dicens, quod Dominus ait: Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum antequã patiar. Dico enim vobis quod ex hoc non manducabo illud donec impleatur in regno Dei. Pascha auté typicũ in regno Dei, id est, in Ecclesia impletur, dum spiritualiter intellectum obseruatur: quasi diceret Dominus: Non delectabor in sacrificiis & operibus Iudæorũ, quousq; delecter in eis innouatis, & secundum spiritualem intelligentiam eisdem ritè peractis. Potest autem genimine vitis ipse populus intelligi sub hoc sensu: Non delectabor in gente hac Iudæorũ, donec eos innouatos per fidem post resurrectionem mihi incorporem, vel in fine mundi reliquias assumam, vt sint de regno patris mei. Tunc enim quasi nouum vinum bibit, cùm de salute populi spirituali gratia regenerati & innouati nouo gaudio perfusus est cum discipulis. Vel etiam sub alio sensu, nouum Pascha mãducauit, & de genimine vitis nouo bibit, cùm mortalitate deposita immortalitatem assumpsit, eadem vite secundum substantiam remanente, id est, eadem humanitate, sed per assumptam gloriam innouata, & ita bibit de nouo genimine eiusdem vitis. Ad literam autem postquam agnum Paschalem comedit, & de vino materiali bibit, non manducauit, neque bibit donec cum discipulis post resurrectionem manducauit & bibit, non propter corporis sustentationem, sed vt eis probaret veram resurrectionem, nec cibum illum vel vinum illud incorporauit, vnde nouum, id est, nouo modo bibit. Cùm autem Dominus hæc dixisset, turbatus est spiritu, dicens: Vnus ex vobis tradet me. Conturbatus est Dominus & contristatus miseriæ Iudæ compatiendo. In quo instruit prælatos non debere quantumcunque flagitiosos homines à liminibus Ecclesiæ separare, nisi cum magno dolore & compassione: vnde & multipliciter præmonuit proditorem ad pœnitentiam. Dedit ei officium dispensationis, cõmittendo quod habebat in loculis, vt occupatus circa dispensationem pecunię, mentem suam à venditione Domini sui reuocaret. Pedes etiam eius abluit, cogitationes cordis eius prædixit, comminatus est illi dicens: Væ homini illi, per quem filius hominis tradetur. Ad osculum illum recepit, ad mensam cum aliis eum admisit, in eodem catino secum manducare permisit, non solum buccellam intinctam, sed & corpus suum, sicut aliis, illi dedit. Amicũ vocauit: Amice, ad quid venisti? Horrorem sceleris ostendit: Iuda, osculo filium hominis tradis? ipsum tamé ex nomine non arguit, ne manifestè correptus impudentior fiat. In hoc etiã nos instruens, quod occulta proximorum crimina non debemus propalare. Cùm igitur ait: Vnus ex vobis tradet me. & iterum: Qui intingit mecũ manũ in catino, hic me tradet. Mittit culpam in numero, vt conscius pœnitentiam agat. Prædicit ei pœnã, vt quem pudor nõ vicerat, denuntiata supplicia coerceãt. Omnes autem Apostoli in paropside Paschalem agnũ comedebant cum succo lactucarũ, forte auté aliis cõtristatis, & à cibo manũ retrahentibus, ea impudétia, qua magistrũ tradidit, manũ cũ eo in catinũ misit, vt audacia bonã conscientiã metiretur. Alij auté cõtristabantur, nõ quia conscij essent huius reatus, sed quia plus credebant Domino quàm sibi. Cùm igitur Dominus ait: Qui intingit mecũ manũ in catino, hic me tradet, manifestius eũ exprimit, quàm suprà, quia latenter notatus nõ resipiscit, nõ tamé ex nomine. Potuit auté intelligi vsualiter, quod alij intingerét, licèt ad tempus manũ retraxissent, sicut dicitur: Iste mãducat mecũ, licèt nõ mittat quolibet mométo manũ in paropside. Tertiò enim apertius ipsum designauit, cũ ipso Iuda dicéte: Nunquid ego sum Rabbi? ait Dominus: Tu dixisti, nec sic tamé ex nomine expressit illum. Sic enim intelligi potuit.

Luc 11.

De ablutioné per verbum Dei.

Ioan.15.
Exod.15.
Quintum mysterium de agno Paschali, et legalium consummatione.
Num.13.
Leuit.26.
Isa.5.
Multiplex expositio eius, quod Dominus ait, Amodò non bibam, &c.
Luc.22.

Alia expositio

Tertia expositio.

Quarta expositio ad literã.

Quod Dominus conturbatus est compatiendo proditori suo.

Quod Dominus multipliciter Iudam præmonuit.

Quod occulta peccata non sunt propalanda.

Tu tibi caueas, non ego dixi, sed tu dixisti: non tamē enuntiatiuè dixit, sed de hoc mentionem seu sermonem fecit, vel de affectione cordis exponi potest, & insinuat ei Dominus his verbis, quod cogitationes Iudæ Dominum non latebāt. Ac si diceret illi: Ore quidem interrogas, quasi nescius, sed corde ratum habes te esse proditorem. Dominus autem Ioanni quęrenti, quis esset, submissa voce respondit: Ille est, cui ego intinctū panem porrexero. Et cùm intinxisset panem, dedit Iudæ. Fortè in succo lactucarū, vel in vino panē intinxit, vt per panis intinctionē designaret eius fictionem: vel per offam, quæ ad fundum scyphi ponderositate sua solet descendere, ipsum in infernum descensurum designauit. Non autem, vt quidam putant, tunc corpus Christi Iudas accepit, dicentes Eucharistiam non esse dandam nisi intinctam. Propterea enim interdictum est in Ecclesia, ne Eucharistia intincta daretur, & maximè propter hęreticos, qui dicunt Christum sub duabus esse speciebus, ita quod sub neutra earum. In fine autem cœnæ Dominus dedit Eucharistiá Iudæ cum aliis. Vnde instruimur, quod monendus est occultus peccator, non arcendus. Dicit autem Ioannes, quod post buccellam introiuit in illum Satanas, vt plenius possideret, quem priùs intrauerat, vt deciperet, quia buccella recepta, ingratus erat beneficij Domini sui, cuius commensalis erat, bono malè vtens, locū maiorem in se dedit diabolo, sicut Propheta prędixerat: Qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem. Non solùm autem propter buccellam intinctam, sed quia corpus Christi indignè sumpsit, diabolus ipsum plenius occupauit. Quod autem Dominus dixit ei: Quod facis, fac citius: vult Dominus illud citò fieri, non tam festinando illius pœnam, quàm fidelium salutem. Apostoli autem putabant, quod Dominus istud diceret, vt aliquid egenis tribuere festinaret. Sic enim Dominns dicere consueuerat, ne pauperes diutius expectarent. In quo instruimur, quod dandis eleëmosynis, citò dare debemus, & non protrahere manus angustiato. Finito autem veteri Pascha, quod in commemoratione liberationis populi Israël de Ægypto agebatur, transit ad nouum, quod in memoriam passionis fieri voluit, relinquens eis pignus dilectionis, dum corpus suum & sanguinem illis dedit in edulium. Cùm enim dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos, id est, signum dilectionis in fine ostendit eis, non solùm pedes abluendo, sed Sacramentum corporis ministrando. Principaliter autem in cœna illa nos ad tria inuitauit. Ad humilitatem, dum pedes Apostolorum lauit. Ad ædificationem proximi, dum multis sermonibus eos instruxit. Ad charitatem, dum corpus & sanguinem illis dedit. Vel in finem dilexit eos, id est, dilectionem per finem amarissimæ passionis ostendit. Dilexit eos prætereà in finem, id est, in se finem, & in gloriá, quam in fine daturus est sine fine. Dilexit eos in finem, vt pro eis moreretur, in quo exemplum nobis reliquit, vt eum diligamus vsque in finem, in eius dilectione perseuerando, & pro ipso moriendo. Vespere autem discumbens, scilicet, in mundi vespere, vero Sole ad occasum properante, primam Missam suam quasi nouus sacerdos hac nocte celebrauit, & Apostolos suos Presbyteros ordinauit, dicens: Hoc facite in meam commemorationem. Vnde & Petrus Sacerdos Euangelicus materiali gladio percutere non debuit, sed tantum spirituali vti, de quo Dominus ait, quod venderent tunicam, & emerent gladium, relinquendo, scilicet, quietem, pro cura & salute animarum. Oportebat autem, vt eos quos Sathanas expetierat cribrare, sicut triticum, corporis & sanguinis sui Sacramento roboraret, & verbo prædicationis confirmaret, vt duplici pane confortati, pane, scilicet, Eucharistiæ, & pane doctrinæ, contra humani generis aduersarium, possent dimicare. Dedit autem eis sacramentum dilectionis & vnitatis, ad pacem & vnitatem eos inuitauit, ac si diceret illis: Vado in regionem longinquam, pacem inter vos habeatis & dilectionem: diligatis inuicem, sicut dilexi vos, vt cùm reuersus fuero, non inueniam aliquam discordiam in familia mea. Infelix autem Iudas, dum pacem obseruare noluit, & sacramētum pacis suscepit, vinum nouū in vtres veteres misit, vnde tanquam vas reprobatum, peccati corruptione inueteratum, suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Gratias autem agens Dominus de redemptione nostra, distribuit discipulis Sacramenta. Proximus autem passioni inter flagella gratias agere voluit, qui pœnam alienæ iniquitatis suscepit, qui nihil dignum passione egit, vt ostendat quàm æquanimiter vnusquisque propriæ culpæ flagella debeat sustinere. Calix enim inebrians quàm præclarus est, quo inebriari debemus, vt inter flagella rideamus. Licèt autem post passionem & resurrectionem suam, quotidie in Ecclesia ineffabiliter integer, & à fidelibus comedatur: longè maius hac nocte ostendit miraculum, qui nonmanens, & à fidelibus comedatur... dum coctus igne passionis, vt esset esibilis, nec adhuc factus impassibilis & immortalis, tale corpus suum dedit, quale fuit mortale, scilicet, & passibile, manducabatur tamen, & non patiebatur, neque per partes diuidebatur, dentibus atterebatur, nōn tamē lædebatur, sicut adhuc passibilis & corpulentus de vtero matris exiuit, matris tamen virginitatem non abstulit, & adhuc ponderosus, siccis pedibus super aquas ambulauit, non enim deposuit ponderositatem, & assumpsit leuitatem. Eodem modo in cœna non deposuit passibilitatem, neq; impassibilitatem assumpsit, sed quale tunc erat, tale corpus suum dedit. Nunc igitur ad septimum huius sanctæ solennitatis veniamus Sacramentum. In hac enim nocte sanctæ vnctiones consecrantur. Chrisma enim cōficitur. Oleū sanctū, id est, oleū cathecumenorū, & insuper oleū infirmorū sanctificatur, quia nocte ista sanguine Agni paschalis postes & superliminare liniebātur. Hanc autem linitionē sequebatur esus Agni paschalis: vnde & linitio baptismi differtur vsq; in sabbatū, vt con-

De intinctione buccellæ. — *Quod Dominus corpus suum tradidit Iudæ.* — *Eccle. 4.* — *Sextum mysterium de consecratione sacramenti corporis & sanguinis Christi.* — *De triplici ædificatione Christi.* — *De virtute huius sacramenti.* — *Quod Dominus discipulos ad pacem & dilectionem inuitauit.* — *Act. 1.* — *Qualiter Dominus gratias egerit.* — *Quod Dominus corpus suū tale dedit, quale fuit mortale & passibile.* — *Matth. 14.* — *Mar. 6.* — *Septimū mysterium de cōsecratione vnctionum.* — *Exod. 12.*

vt continuetur esui agni paschalis. Consecratio autem chrismatis differri non debuit, quia vsque ad baptismum non celebratur missa in diebus istis. In Parasceue enim non immolatur Christus in figura, quia de illo immolatus est in veritate. Quia igitur hac nocte Christi passio inchoatur, ex cuius virtute omnes sacramentales vnctiones suum consequuntur effectum: hac nocte consecratur chrisma, cum oleo infirmorum & oleo cathecumenorum. Fracto autem alabastro corporis Christi in passione, domus Ecclesiæ impleta est ex odore vnguenti, & quia ipse quem vnxit pater oleo lætitiæ præ consortibus suis, brachia in cruce expandit, vt nos amplexaretur: ab ipso inungimur, quia ipsum vnctum amplectimur. Vnctione autem sanguinis & passionis eius infirmi sanantur, dum eis per misericordiam peccata dimittuntur: ecce oleum infirmorum. Virtus diaboli in passione Christi debilitatur, & eius malitia cōprimitur, ne possit impedire gratiam baptismi, ecce oleum cathecumenorum, quo pręparantur ad suscipiendum gratiæ cumulum, & alia spiritualia dona, quæ in baptismo conferuntur, & comprimitur diabolus, ne impediat gratiæ spiritualis effectum. Spirituali enim chrismate inungimur, vt habeamus oleum in serenitate conscientiæ, quo ad nos: & balsamum in odore bonæ famæ, quo ad proximos, vel oleum in pietate & operibus misericordiæ: balsamum autem charitatis in dilectione. Charitas enim vnctio est, de qua dicit beatus Ioannes: Vnctio docebit vos de omnibus, vnctio scilicet, spiritus sancti, balsamum charitatis. Oleo igitur inunguntur infirmi, quia oleum medicando sanat: oleum inunguntur cathecumeni, quia oleum illuminat: & præterea materiā præparando mollificat. Et cathecumeni ante susceptionem baptismi de fide instruuntur ad illuminationem, & præparantur ad gratiam baptismalem. Oleo etiam vis doloris comprimitur, in cathecumenis nequitia doloris compescitur. Oleum aquis commixtum ipsas purificat, & vnctio spiritus sancti aquas baptismales sanctificando purificat. Oleum præterea impinguat & confortat. Baptizati autem confortantur, dum eis gratiæ cumulus confertur. Inunguntur etiam, vt sint pingues sibi, & lenes aliis, huic oleo balsamum miscetur, vt fiat sanctum chrisma. Balsami enim liquor à putredine conseruat, & spiritus sancti gratia per fidem passionis Christi baptizatos custodit à corruptione & fœtore peccati. Hac igitur nocte petra fudit nobis riuos olei, & Samaritanus noster vulneribus nostris vinum infudit & oleum, vt liuor & vulnus & plaga tumens circumligarentur, & effota oleo medicamine passionis curarentur, vt oleum de capite nostro non deficeret: sed cum Helia lecytho oleo apud viduam occiso sponso sustentaremur, & cum prudentibus virginibus oleo lampades nostras ornaremus. Cum magna autem reuerentia & solemnitate hac nocte sanctæ vnctionis liquores cōsecrantur. Ampulla chrismatis ad altare partim nuda, partim cooperta defertur. Ampulla cū chrismate, corpus Christi quod assumpsit de virgine plenum omni vnctione spirituali significat. Christus autem, antequam ad altare crucis veniret, partim fuit coopertus, ostendens in se infirmitatem secundum humanitatis naturam, partim discoopertus, dum signa diuinitatis per miracula ostendit. Facta autem benedictione, quando ab altari reportatur nuda & aperta, à prælatis & ministris altaris salutatur, ab aliis verò cooperta. Postquam enim Christus ab arca crucis descendit, & surrexit à mortuis, corporalem præsentiam illis exhibuit, quos testes suæ resurrectionis esse voluit, & posteà rediens in cœlum, nobis factus est inuisibilis. Nos verò quamuis præsentiam eius corporalem non videamus, venerando tamen eum salutamus. Quoniam igitur omnia Christi opera, non solùm facta fuerunt, sed etiam instructionis nostræ signa. Nos fratres charissimi, non in imo vitiorum, sed in alto cœnaculo virtutum & sanctæ conuersationis, Pascha cum Domino celebremus in azymis sinceritatis & veritatis, ita quod baiulum aquæ comitem habeamus. Sint igitur aquæ lachrymę compunctionis & deuotionis. Vas aquæ, dolor cordis, baiulus aquæ, timor pœnæ. Sit domus ipse homo, Dominus domus sit ratio. Cœnaculum cœleste desiderium. Discipuli autem sint virtus animi. Præcingamus nos linteo castitatis, sint lumbi nostri præcincti. Nunquam diabolus nos discinctos inueniat per incontinentiam vel ignauiam. Præcingamur insuper exemplo Christi virtute fortitudinis. Indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se. Præcingamur zona iustitiæ, vt sit iustitia cingulum lumborum nostrorum. Princingamur bonis operibus contra diabolum pugnaturi, sicut scriptum est: Præcinxisti me virtute ad bellum. Tollamus calceamenta de pedibus nostris, carnalia, scilicet, opera de affectibus mentis. Ponamus aquam lachrymarum in peluim cordium nostrorum, vt de pedibus nostris puluerem ariditatis, sterilitatis, inconstantiæ, lenitatis abluamus & extergamus. Alter alterius pedes lauemus, inuicem donando, & inuicem pro nobis orando. Depositis vestibus vetustis, nouas resumamus, exuentes veterē hominem cum actibus suis, & nouam cōuersationem induentes, vt dignè pascha celebremus. Et quoniam calicem Domini non possumus bibere cum calice dæmoniorum, ita recipiamus sacramentum vnitatis, vt nos inuicem diligamus, & pacem cum omnibus habeamus. Non solùm amicos, verùm etiam inimicos diligamus. Tunc enim ignis ardet in aquis, quando diligimus eum, qui nos odit. Multæ enim aquæ non potuerūt extinguere charitatem. Inungamur autem oleo infirmorum, quod fit quasi de aggrestibus herbis, per quod designatur lex naturalis. Inūgamur oleo sancto, quod fit ex decē moralibus præceptis decalogi, per quod lex scripturæ designatur. Inungamur chrismate legis Euāgelicæ, quod fit ex septē donis spiritus sancti, vt hanc sanctā cœnā Dominicā dignè celebrātes, tandē æternas epulas in alto cœnaculo beatitudinis ęternę cū Christo māducemus. Ipso pręstāte qui viuit & regnat per infinita secula.

Quare hac nocte chrisma cū duplici oleo consecrantur.

1. Ioan. 2.

De virtute et vnctione olei infirmorū & cathecumenorum.

De virtute balsami.

Ioel 3. Luca. 10. Isaiæ 1. Eccle. 9. 3. Reg. 17. Matth. 25.

Mysterium ampullarum.

Conclusio & breuis prædictorum recapitulatio.

1. Cor. 5.

Quod multipliciter debemus præcingi.

Luc. 12. Isaiæ 11.

Colos. 3. Ephe. 4.

1. Cor. 10. Rom. 12. Cant. 8.

Moraliter de triplici vnctione.

FERIA SEXTA PARASCEVES THEMA SVMPTVM DE TRACTV EX Propheta Abacuc. 3.

Abacuc.3.

Domine audiui auditum tuum, & timui: consideraui opera tua, & expaui.

1. Cor.2. De profunditate mysterii nostræ redemptionis. 1. Tim.3. Matth.11. Lucæ 10. Ioan.4.

SANCTVM & terribile passionis Dominicę & redemptionis nostrę mysterium, vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget. Animalis enim homo non percipit quę Dei sunt. Virtutem autem operum suorum annuntiauit Dominus populo suo, virtutem, scilicet, crucis suæ & redemptionis humanæ, profundum & arcanum consilium suum, & admirabile sacramentum reuelauit paruulis, & absconditea sapientibus huius seculi. Puteus enim altus est, & ipsi, in quo haurirent, non habebant. Qui autem humiles fuerint, & paruuli in oculis suis, haustorio humilitatis ex his aquis aliquantulum potuerunt exhaurire, non tamen sine magno timore & grandi admiratione. Quorum vnus, scilicet, Propheta Abacuc, cui Dominus reuelauerat aurem, vt agnosceret, quàm profundæ factæ sint cogitationes Domini, & quam terribilis esset in consiliis super filios hominum exclamauit, dicens: Domine audiui auditum tuum & timui: consideraui opera tua, & expaui.

De admiratione tanti mysterii. Ezech.1.

Audiui aure cordis auditum tuæ passionis, & timui præ magnitudine operis, & admiratione tantæ dignationis. Nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ. Vnde Ezechiel: Postquam Dominus in figura animalium ostendit ei hoc mysterium, cecidit pronus in faciem suam. In facie enim hominis, agnouit Christi incarnationem: In facie tauri, eius immolationem & passionem: In facie leonis, eius resurrectionem: In facie aquilæ, eius ascensionem.

Dan.10.

Similiter & Daniël, postquam in viro vestito lineis, & in aliis quæ vidit, intellexit mysterium humanitatis Christi, & reparationis humani generis, ait: Non remansit in me fortitudo, & species mea immutata est in me, & emarcui, nec habui quidquam virium. Defecit in se vt confortaretur in Christo. Attenuati sunt oculi eius suspicientes in excelso. Humiliatus est & expauit, dum considerauit altitudinem tanti mysterij.

Isaiæ 38.

Similiter & Abacuc Propheta considerauit opera Dei & expauit, intuens omnipotentem ligandum, immortalem moriturũ, impassibilem passurum, speciosum forma præ filiis hominum non habentem speciem, neque decorem, & tanquã leprosum reputandũ.

Isa.53. Isa.28. Quare pro hoc mysterio sancti expauescunt. Iere.51. Isaiæ 49.

Vnde Isaias: vt faciat opus suũ, alienũ est opus eius, vt operetur opus suum, peregrinũ est opus eius ab eo. Non solum autem in admiratione tanti mysterij, sed insuper in collatione tanti beneficij expauescũt sancti, ne fortè post tãta beneficia arguantur ingratitudinis, ne de tanto talẽto sibi credito, tantò austerius à Domino iudicẽtur, quantò obnixius totis viribus debuerunt Dominũ diligere, & seipsos crucifigendo crucifixo respondere. Timẽt, ne fortè Dominus improperet eis. Curauimus Babylonẽ, & nõ est curata. Et per Isaiã contra ingratos ait: In vacuũ laboraui sine causa, & vanè fortitudinem meã cõsumpsi.

De inquisitione & perscrutatione tanti mysterii. 1. Pet.4.

Mysteriũ autem redemptionis nostræ, licèt difficillimum sit perscrutari, & dignè explicare, multi tamẽ sancti diligenter exquisierunt, quibus pulsantibus aperuit Dominus, vt secundũ consiliũ Petri Apostoli parati essent ad satisfactionem omni poscenti rationẽ, de ea quæ in eis est fide & spe.

Quod per vim morbi virtus medicinæ cognoscitur. De multiplici incommodo primorum parentum.

Cõsiderauit igitur, nõ solũ per inquisitionẽ, sed per experientiã, qualitatẽ ægritudinis & vim morbi, vt per hæc melius virtutẽ medicinę posset agnoscere. Postquã enim primi parẽtes nostri transgressi sunt mãdatũ Domini, tantò magis lęsi sunt & cõfracti, quãtò ab altiori gradu ceciderũt. Et quãtò præceptũ Domini leue facilius potuerunt obseruare, tantò maiori cõtemptu peccauerũt, dum ipsum violauerunt. Vnde B. Augustinus ait: Tantò maiori iniustitia violatum est illud mandatum, quantò faciliori poterat obseruare custodia. Nondum enim voluntati cupiditas resistebat, quæ de pœna transgressionis posteà secuta est.

Quod variis peccatis astricti sunt primi parentes.

In transgressione autem illa Adam plura simul peccata commisit. Peccauit per inobedientiam, dũ Domino præcipienti nõ acquieuit. Per superbiã, quia in sua potius quàm in Dei potestate dilexit esse. Per sacrilegium, quia nõ credidit Deo. Per homicidium, quia in se mortem præcipitauit. Per spiritualem fornicationẽ, quia integritas mentis eius serpentina persuasione corrupta est. Per furtum vel rapinam, quia cibum vetitum vsurpauit. Per auaritiam, quia plus quàm illi sufficere debuit, appetiuit. Per ingratitudinem, quia maluit Deum offendere, à quo tot bona receperat, quam vxoris voluntati contradicere.

Gene.3.

Peccauerunt corde primi parentes per malam voluntatem, dum manducare consenserunt. Peccauerunt opere, dum manducauerunt. Peccauerunt ore, dum se excusauerunt. Dum enim de peccatis suis excusationem prætenderunt, malorum suorum aduocati fuerunt. Eleuãdo enim se per superbiam, pudenda nudauerunt, sicut pauo alas eleuando, ostendit posteriora. Et quia se nudos erubuerunt, veluti hericius ne caperentur spinis excusationis defendere se voluerunt.

Quod quinque sensibus peccauerunt.

Peccauerunt insuper quolibet sensu corporeo. Auditu peccauerunt, Adam vocem vxoris: Eua vocem serpentis audiendo: Visu, fructum vetitum intuendo: Tactu, palpando & tangendo: Odoratu peccauerunt. Non solùm enim fructus pulcher erat ad videndum, sed & delectabilis ad odorandum. Gustu contra prohibitionem manducando.

Quod naturalibus potentiis abutendo peccauerunt.

Peccauerunt prætereà dotibus naturalibus, id est, animæ potentiis abutendo, quæ ad cognoscendum Deum & seruiendum illi sibi collatæ fuerunt. Ratione enim debuit Adã discernere inter bonum obedientiæ, & malum inobedientiæ, vt prius per rationem aduerteret, quod posteà cognouit per

experientiam.

experientiam. Intellectu etiam quo debuit contemplari Deum, & in eo super omnia delectari valdè deliquit, dum ipsum ad interiora reflectens in fructu vetito, & in vxoris voluntate delectari cœpit. Vis concupiscibilis data fuit illi ad appetendum bonum. Vis irascibilis ad detestandum contrarium. Liberum arbitrium ad eligendum bonum, siue ad consentiendum bono, & ad fugiendum malum, siue ad recedendum à malo. Ipse verò bonum cui assentire debuit, repulit, & malo quod appetit, consensit. Et vt generatim dicam cum tot bonis, non solùm naturalibus, sed etiam gratuitis præditus esset, omnibus illis peccauit, vel malè vtēdo, vel eis vti omittendo. Vnde iusto Dei iudicio non solùm spoliatus est gratuitis, sed etiam vulneratus in naturalibus, in anima, & corpore, interius, & exterius miserabiliter corruptus. Dominus enim reddidit illi talionem, vt pœna culpæ responderet. Peccauit per inobedientiam, nolens obedire suo superiori. Inflictum est ei in pœnam, vt sua inferiora non obedirent ei. Vnde quia legem Domini transgressus est, continuò sensit aliam legem in membris suis, legi mentis suæ repugnantem. Quia per superbiam peccauit, humiliatus est & deiectus, vt qui erat socius angelorum, fieret socius vermium. Quia vero Deo non credidit, non solùm fidem amisit, sed omnes sensus interiores perdidit. Visum, scilicet, contemplationis, Auditum obedientiæ, Odoratum spei, Gustum charitatis, Tactum spiritualis operationis, habens manum aridam, vt non possit eam extendere, nec operari cibum, qui non perit. Quia verò homicidium spirituale commisit, dum vitam animæ à se repulit, inflictum est animæ eius, quatenus vitam dare non possit corpori, cùm velit. Et quia volens perdidit viuere, perdidit nolens viuificare: dum peccando vitam amisit, & mortem inuenit. Quia verò per spiritualem fornicationem mētis virginitatem amisit, pœnalem corruptionē incurrit. Peccati enim corruptio animā vulnerat & lędit, & vitij corruptionem inducit, quæ etiam post peccatum nō recedit. Sicut autem spiritualis fornicatio separauit inter animam & Deum, ita inflictum est ei vt mors separet corporis & animæ matrimonium. Non potuit diuidi anima à Deo, nisi fornicando: nec corpus ab anima, nisi moriēdo. Quid enim congruentius, quàm vt mors operetur mortem, spiritualis corporalem, culpabilis pœnalem, voluntaria necessariam? Quia verò per furtum seu rapinam rem vetitam inuito Domino vsurpauit, iusto iudicio permissum est à Domino, vt seruum alienum, id est, ipsum Adam diabolus vsurparet, & sibi in seruum rapiendo subiiceret. Per auaritiam verò scientiæ, quam vltra modū concupiuit, Deum offendit: Vnde & pœnalem ignorantiam incurrit. Porrò per vitium ingratitudinis de statu libertatis redactus est in conditionem seruitutis: de statu innocentię & felicitatis in statum miserię & doloris. Pro Paradiso commutauit desertum: pro patria, exilium: pro vestimento innocentiæ & felicitatis, vestimentum culpæ & pœnæ. Indutus est enim sicut diploide cōfusione sua. Et quia omnibus sensibus corporeis peccauit, omnē corruptionem incurrit. Vnde & sanies manat per quinque foramina sensuum, & omnia eius membra, quæ sunt instrumenta sensuum, mortua sunt, & totū corpus eius quasi mortuum, seu mortificatum est. Prius enim mortalis fuit Adam, quia potēs mori conditionem naturæ: & immortalis, quia potens nō mori, si non peccasset. Sed & corpus eius, licèt mortale esset, nō erat mortuum, nec corruptum, sed erat simul corruptibile & incorruptibile, quia potens corrumpi conditione naturæ: & potens non corrumpi ex esu ligni vitæ. Post peccatum verò à planta pedis, vsque ad verticem non est inuenta sanitas in eo. Pari modo & omnes animæ ipsius virtutes naturales corruptæ sunt in eo. Cùm enim factus esset ad imaginem Dei secundum naturalia, & ad similitudinem secundum gratuita, amisit gratuita, & vulneratus est in omnibus naturalibus. Vnde obscuratus est intellectus ipsius. Cumque prius limpidam haberet comprehensionem, & scientiam Dei, & creaturarum: minorem tamen, quàm angeli, cùm nōdum frueretur, cecidit in pœnalem ignorantiam, & obscuratum est insipiens cor eius. Similiter & eius ratio obscurata est, vt non sciat plenè discernere inter bonum & malum, verum & falsum: sed frequēter fallatur in iudicando. Pari modo aliæ vires animæ eius, quæ dicuntur concupiscibilis, & irascibilis, corruptæ sunt, vt quandoque concupiscibilis appetat malum, quæ data fuerat ei tantum ad appetendum bonum. Et vis irascibilis non detestetur malum, ad quod detestandum fuerat illī collata. Sed & liberum eius arbitrium, quod datum fuerat illi ad consentiendū bono, & fugiendum malum, valde fuit in eo corruptum & depressum. Quia enim maluit facere voluntatem suam, quàm voluntatem Dei, corrupta est potentia volendi, scilicet, liberum arbitrium. Et quia noluit bonum quod potuit, inflictū est ei, vt non possit cùm velit. Vnde Apostolus: Non enim quod volo, hoc ago. Et iterum: Velle mihi adiacet, perficere autem non inuenio. Velle enim languidum est sine gratia, & deprimitur à concupiscentia, ita quod per se potest cadere, sed per se non valet resurgere. Premitur enim & vincitur, nisi per gratiā liberetur. Quia enim peccatum fecit & voluntariè peccauit, factus est seruus peccati retinens voluntatem naturæ, quæ non potest erigi ad bonum, nisi per gratiam adiuuetur. Vnde Apostolus: Nō est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis. Depressum est igitur liberum arbitrium in Adam per vitium concupiscentiæ, quod contraxit ex inobedientia, quæ concupiscentia originale peccatum appellatur. Ex carnali autem & libidinosa generatione ad omnes eius filios ex illa massa corrupta concupiscentia deriuatur, quæ originale peccatum nuncupatur & fomes peccati, lex membrorum siue languor naturæ, & tyrannus siue lex carnis. Non solùm enim pœnam, sed & meritum pœnæ, id est, peccatum ex Adam contrahunt omnes, qui per concupiscentiam generantur. Ex illa enim

Quod pœna in primis parentibus respondet culpæ. *Rom. 7.*

Quod Adam sensus interiores amisit. *Matth. 12.* *Marc. 3.* *Lucæ 6.* *Ioan. 6.*

De corruptione quinque sensuum & omnium mēbrorum primorum parentum.

Isaiæ 1.

De corruptione naturaliū in Adam.

Rom. 1.

Rom. 7.

Ioan. 8.

Rom. 10.

De originali peccato.

enim generatione caro contrahit fœditatem. Cumque anima carni pollutæ infunditur, contrahit pollutionem, sicut vinum corrumpitur, quod dolio corrupto & fœtido infunditur. Arbor enim in ramis amaritudinem seruat, quam ex radice contraxit. Patres enim nostri manducauerunt vuam acerbam, & dentes nostri obstupuerunt. Quod enim ex carne nascitur, caro est. Vnde Apostolus ait: quod omnes in Adam peccauimus. Quia enim in Adam seminaliter fuimus, & per concupiscentiam generati ab eo descendimus, peccatum contraximus, & in eo peccasse dicimur, sicut riuulus in fonte inficitur, & ramus in radice. Illa autem originalis concupiscentia non solum in se pœnam habet, sed & culpam, per quã obnoxij sumus, non solum pœnæ temporali, sed etiam pœnæ æternæ. Omnes enim nascimur filij iræ. Hæc autem obnoxietas reatus appellatur, quo reatu astringuntur pœnæ æternæ, qui cum peccato originali decedunt, vt scilicet, in æternum diuina visione careant. Nullam enim aliam pœnam sustinẽt, qui cum solo originali decedũt. Quia enim in seruitute generati sunt, neque adoptati sunt in filios ad æternum regnum non admittuntur. Seruus enim non manet in domo in æternum. Qui autem actualia peccata voluntariè superaddiderunt, nõ solùm æterna Dei visione priuati sunt, sed insuper cruciatus æternos meruerunt. Quia enim in suo æterno peccauerunt, in æterno Dei puniri meruerunt. Qui enim in peccatis vitam finiunt, quantũ in se est, peccare non desinunt, & idcirco non desinunt cruciari: præsertim cùm ille, quem offendunt, immensus sit, & in infinitum magnus. Quantò autem maior est & dignior, in quem aliquis delinquit, & cui infertur iniuria, tãtò maior est offensa, & iniuriosus maiori dignus est pœna. Cùm ergo sine fine Deus sit magnus, dignum est vt qui in eum delinquit, sine fine puniatur. Sicut igitur filij Adam variis oppressi miseriis ad malum proni, & ad bonum languidi, omnes defluebant in mortem, à plãta pedis vsque ad verticem vlcere pessimo percussi, non solum pęnæ temporali ab vtero materno subiecti, sed insuper triplici morte sunt obnoxij. Quarum vna est spiritualis & voluntaria mors, scilicet, peccati & culpæ. Altera corporalis & necessaria, qua anima separatur à corpore. Tertia verò pœnalis & æterna, qua non solùm homo caret Dei visione, verumetiam æterni cruciatus punitur acerbitate. Videns igitur Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui nihil odit eorum quæ fecit, quòd omnis caro viam suam corrupisset, & omnis cogitatio hominum prona ad malum esset, & declinaret ad interitum, commotus misericordia, & victus charitate sua, nullis nostris præuentus meritis, sed spõtanea voluntate, & gratuita pietate decreuit misero & miserabili humano generi succurrere, & lapso manum porrigere. Ipse enim sola bonitate sua hominem fecerat, vt beatitudinis eius particeps fieret. Ne igitur suo videretur priuari proposito, si totum genus humanum periisset, placuit ei quatenus ipsum repararet, & ad finem debitum dirigeret. Cùm enim mundum, & omnia quæ in mundo sunt, propter hominem creasset, frustrà facta viderentur, si à perditione homo non liberaretur. Omnia enim in laudem Dei facta sunt. Quomodo autem irrationalia & inanimata Deum laudare possent, nisi per rationalem creaturam. Dicũtur enim laudare Deum, quia per ea materia præstatur homini laudãdi Deum. Nõ autẽ esset speciosa laus in ore peccatorũ, sicut scriptũ est. Nõ mortui laudabunt te Domine, neque omnes, qui descendunt in infernum. Angelica autem natura non tota periit, sed quibusdam cadentibus multò plures remanserunt. Vnde cadentes irremediabiliter damnati sunt: pręsertim, quia fortes erant natura, nec habuerunt causam impulsiuam, & multiplici naturæ dono & gratiæ actori suo propensius obedire tenebantur. Ipsi autem Deum inhonorantes, libero arbitrio abusi sunt, peccantes ex certa malitia & præsumptione. Et quia in spiritum sanctum peccauerunt, nec in hoc seculo, neque in alio remittetur eis. Homo autem aliquam, licèt modicam causam impulsiuam cadendi habuit. Idcirco placuit Deo, vt qui per alium cecidit, per alium erigeretur, & qui incitatorem habuit ad malum, reparatorem haberet ad bonum: maximè, quia ex fragili & vilissima erat materia, secundum corpus, quæ citò corrumpi potest, & ad malum impelli. Vnde à bono statu facilem ruinam incurrit. Præterea Deus decreuerat, vt per hominem ruina suppleretur angelica, & idcirco voluit reparare hominẽ, vt angelicam restauraret ruinam. Vnde & ob hoc principaliter diabolica inuidia exarsit contra hominem, videns ipsum per obedientiæ humilitatem posse ascendere, vnde ipse corruerat per superbiam. Si tamen Deus hominem noluisset reparare, nihil homo contra ipsum meritò posset dicere, neque iustè conqueri de sua damnatione. Ipse enim nihil habebat ex se. Quidquid autem habebat in honorem eius à quo habebat ex debito tenebatur conuertere. Meritò igitur corpus & animam amisit, quæ pro re modica Domino auferens, diabolo vendidit, sicut scriptum est: Gratis venundati estis, scilicet, pro re vilissima, imo pro re nulla, quia peccatum nihil est, pro quo seipsos à Domino subtraxerũt, & se sponte diabolo subiecerunt. Iniuriosi igitur Deo extiterunt, qui mandata eius neglexerunt, & se alieno Domino mancipauerunt. Licèt igitur diabolus, quantum ad se iniustè teneret hominem, homo tamen iustè tenebatur merito iniquitatis suæ. Diabolus enim nunquam meruit potestatem habere super hominem, quẽ fraudulenter abduxit, sed homo meruit per culpam diaboli pati tyrannidem, quem Dominus post peccatum iustè deseruit, desertum autem author peccati diabolus Domino permittente, sed non tradente, inuasit. Gratis igitur ex sola pietate Dominus hominem liberauit. Sicut enim ira in indignatione eius, ita & vita in voluntate eius. Filius enim quos vult, viuificat. Non enim de cœlo ad terram merita nostra, sed peccata nostra traxerunt eum. Venit enim filius hominis, quærere & saluũ facere quod perierat.

Venit

Ezech.18. Rom.5. Ioan.8. Quare reprobi æternaliter puniantur. De triplici morte filiorum Adam. Sap.10. Gene.6. De redemptione nostra & modo redemptionis. Quare potius homines quã dæmones Dominus redemerit. Quod Deus sponte genus humanum redemit. Isaiæ 52. Ioan.5. Lucæ 19.

Venit medicus ad infirmum: venit viuus ad mortuum, & dũ animal mortuum petiit, mortem apud nos inuenit. Posset autem si vellet Deus omnipotens, multis aliis modis hominem liberare. Nam solo verbo de iure posset diabolo præcipere, & ab illo rem suam, quam ei fraude subduxerat & violenter retinebat, repetere, & per solam potentiam diabolum compellere, maluit tamen per iustitiam, & humilitatem rem suam recuperare. Diabolus enim vitio peruersitatis suæ amator est potentiæ & impugnator iustitiæ, in quo homines facilè eum imitantur, proni magis ad appetendam potentiam, quàm iustitiæ humilitatem. Placuit igitur Deo, vt per iustitiam & sapientiam diabolum vinceret, in quibus homo Deum imitari disceret. Vnde & beatus Augustinus ait: Alius fuit modus possibilis Deo, sed nullus alius miserię nostrę sanandę fuit conuenientior. Dicit tamen beatus Ambrosius: quod tantum fuit peccatum, vt saluari non possemus, nisi vnigenitus Dei filius pro nobis moreretur, quod intelligendum est de saluatione redemptionis. Alio enim modo saluare nos potuit, sed non alio modo, neque per aliam hostiam redimere. Cùm enim factus sit homo, vt esset socius Angelorum, & æqualis Angelis Dei, per quem restauret Deus ruinam lapsorum, quomodo tantum damnum vnus Angelus compensaret, vel sufficiens hostia pro omnibus hominibus esset? Præterea quicquid Angelus facere potest, totum debet Deo ex creatione, & gratuitorum collatione. Quomodo igitur alium redimere potest, qui omnia quę habet vel habere potest, pro se ipso soluere debet? Si enim ab aliquo proprium debitum soluatur? non ob hoc alius debitor liberatur. Si igitur Angelus seipsum in redẽptionem daret, iam seipsum nõ debebat, quomodo ergo tot debitores liberaret. Alia etiam fuit ratio, quare Angelus ad redemptionem nostram missus non fuit, ne homo spem in ipso poneret, & illi tanquam redemptori suo subiectus esset, qui soli Deo subiectus fuerat antequam peccaret. Non esset igitur iusta recompensatio, si seruus restitueretur pro libero. Congruum autem fuit, vt natura humana quæ victa fuerat à diabolo, ipsum reuinceret, & vt frater pro fratre pugnaret. Si igitur creatura mittenda erat ad redemptionem generis humani, homo potius quàm Angelus mitti debuit. Quare enim Angelica natura lueret, quod peccauit humana. Sed nec homo purus vel se, vel alium redimere potuit, cum omnes ex peccato primi parentis debitores essent mortis. Per mortem ergo quam debebat, alium liberare non poterat. Vnde beatus Gregorius ait: Si Christus indebitam mortem non susciperet, nunquam nos à debita morte liberaret. Vix enim alicui sua sufficiebat iustitia, nedum aliis omnibus, imò nullus sibi sufficiebat. Omnes enim declinauerunt, simul inutiles facti sunt. Omnes immundi de immundo concepti semine. Necesse est autem, vt habeat manus mundas, qui tergere vult sordes alienas, vel etiam proprias. Quomodo autem homo vincere poterat in infirmitate illum, à quo victus fuerat in integritate & fortitudine sua? Homo enim debilis, vel aliquo membro mutilatus, non est aptus vt sit athleta. Quomodo igitur homo per se poterat superare illum, à quo tenebatur captiuus, & sub cuius potestate erat? Et quoniã mereri propriè quis dicitur, cùm sponte aliquid facit alicui, quod facere non tenetur, nec sibi nec alij homo per se propriè poterat aliquid mereri. Quicquid enim potest facere, solutio debiti est, & se enim & quicquid habet homo, debet. Quia verò secundum dignitatem eius, qui passus est iniuriam, satisfactio debet compensari, & quantò maior est, cui facta est iniuria, tantò maior debet esse satisfactio, patet quòd nec homo, nec angelus sufficienter potuit satisfacere. Sed nec purè Deus satisfacere potuit cùm non habeat maiorem cui satisfaciat, vel apud quem mereri queat. Oportuit igitur quod esset Deus & homo, qui humanum genus redimeret, & pro omnibus satisfaceret, vt quantumlibet sufficiens esset, ad quantũlibet magna peccata delenda, vt secundũ diuinitatẽ actor esset bonæ actionis, sicut Adam author fuit peccati cum diabolo, & secũdum humanitatem haberet maiorem, apud quem mereretur & cui satisfaceret, & insuper vt passibilis esset, vt pœnã satisfactionis sustinere posset, quę peccato respondet. Tanta autem superbia fuit hominis, quod cùm esset homo, voluit esse sicut Deus: & tanta fuit Christi humilitas, quod cùm esset Deus, voluit fieri homo. Cùm enim peccato vnius hominis, quantumlibet magna pœna deberetur, multò fortius pro tot hominum peccatis redemptor noster quantò maiorem pœnam potuit sustinere, voluit. Nec est maior in homine quàm mors, cum verberibus & contumeliis, quæ pro nobis sustinuit Christus. Vnde in persona Christi beatus Iob ait: Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret. Iram enim meruit, nõ in se, sed in membris suis, pro quorum peccatis calamitatem mortis sustinuit, quæ præponderant in statera crucis, quia ex infinita charitate illam sustinuit. Hostia enim, quæ fuit Deus & homo, tantum pondus habuit, quod in cruce, quæ statera facta est, corporis prædam tulit à Tartaris, maiorque fuit humilitas passionis Christi, quàm superbia primi parentis. Vnde beatus Ambrosius ait: Decreuerat Deus propter primum peccatum nõ intromitti hominem in Paradisum, neq; ad Dei contemplationem admitti, nisi in vno homine tanta existeret humilitas, quę omnibus suis proficere posset: sicut in primo homine tanta fuit superbia, quę omnibus suis nocuit. Non est inuentus inter homines aliquis, qui hæc posset implere, nisi leo de tribu Iuda, qui aperuit librum & soluit signacula, implendo in se omnem iustitiam, id est, consummatissimam humilitatem, qua maior esse non potest. Et paulò pòst ait: Christus homo sufficiens & perfecta fuit hostia, qui multò amplius est humiliatus, amaritudinem mortis gustando, quàm ille Adam superbiit, per esum ligni vetiti noxia delectatione perfruendo. Hæc sunt

Quod alius fuit modus liberationis nostræ possibilis Deo, sed nullus alius competentior.

Quod per aliã hostiam genus humanum redimi non potuit.

Quod per Angelum homo redimi non potuit.

Alia ratio nõ fuit missus Angelus ad redemptionẽ nostram.

Quod purus homo genus humanum redimere non potuit.

Iob 14.

Quod purè Deus pro genere humano satisfacere nõ potuit.

Quod non nisi per Deum & hominem genus humanũ redimi potuit.

Quod satisfactio Christi respondet culpæ humani generis.

Iob 6.

Apoc. 5. Matth. 3.

verba Ambrosij, quibus ostendit, quod sicut Adam fuit caput perditorum, per superbiam, ita Christus caput redemptorum per humilitatem. Adam enim cùm esset homo, voluit esse sicut Deus per superbiam: & Christus cùm esset Deus, voluit esse homo per humilitatem. Fuit igitur redemptor noster Deus & homo, vt pati posset & peccare non valeret. Mundus enim de munda virgine sine peccatis natus, summus sacerdos, qui nõ est cõtaminatus super patre & matre, quia nõ contraxit vitiũ ex generatione. Vnde B. Augustinus ait: Vt homo vincat, necesse est vt Deus in eo stet, qui eum à peccatis immunẽ faciat. Si enim homo per se esset, vel Angelus in homine facilè peccaret, cùm vtranque naturã per se constet cecidisse. Ideo Dei filius hominem pasibilẽ sumpsit, in quo mortẽ gustauit, & à seruitute diaboli, id est, à peccato, & à pœna redemit. Patet igitur ex iam dictis, quod alia hostia non potuit genus humanum redimi, neque per aliũ, nisi per mediatorẽ nostrum Deum & hominem Iesum Christum, qui ex potentia diuinitatis peccata dimittit per gratiã, quã ipse homo nobis pro nobis moriẽdo promeruit. Ex infirmitate autẽ humanitatis mortẽ pro nobis soluit, & à morte debita, morte sua indebita nos absoluit, soluendo debitũ pro nobis. Vnde Petrus in act. Apost. ait: Neq; enim nomẽ est aliud sub cœlo datũ hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Potuit tamẽ aliter mundus ab omnipotẽte Deo liberari, absq; solutione debiti. Solo enim verbo imperare potuit & peccata dimittere, & mortẽ destruere, sed lõgè cõuenientior miseriæ nostræ sanãdę fuit modus redẽptionis nostrę. Nã & iustè viuendo inter homines, Christus vitã nostrã direxit, & miracula faciẽs nos ad fidẽ illuminauit, docẽdo verò & prędicãdo ad scientiã & cognitionẽ nos instruxit. Sicut enim sine duplici luce corporaliter videre nõ valemus, & duobus visus corporalis perficitur, scilicet, luce interiore & exteriore, ita Dominus interius lucẽ gratię nobis dedit, & exterius lucẽ exẽpli & doctrinę exhibuit. Moriẽdo verò pro nobis accẽdit in nobis charitatẽ, & corroborauit spem. Quid enim nobis negabit, qui seipsum nobis tribuit. Cũ enim inimici essemus, recõciliati sumus Deo per mortẽ filij eius, vt ait Apost. Si autẽ dedit impiis mortẽ suã, multò magis dabit iustificatis vitã. Credẽtibus autẽ & sperãtibus & diligentibus qui rectè viuunt, & doctrinæ eius acquiescũt, profuit eius passio. Incredulis autẽ & ingratis prodesse nõ debuit, qui cõculcant sub pedibus margaritas: alioquin quę esset iustitia, nisi redderet vnicuiq; secundũ opera sua? Credẽtibus autẽ Christi iustitia imputatur ad vitã, sicut filiis eius inobediẽtia reputata est ad mortẽ. Sicut enim per vnũ hominẽ mors, ita per vnũ hominẽ vita & resurrectio mortuorũ. Et sicut in Adã omnes moriũtur, ita in Christo omnes qui ex ipso sunt, qui nõ ex sanguinibus neq; ex voluntate carnis, neq; ex volũtate viri, sed ex Deo nati sunt, viuificãtur. Et sicut portauimus imaginẽ terreni Adã, ita per regenerationẽ portamus imaginẽ cœlestis, & secũdi Adã. Vnus peccauit, & oẽs cõdemnati sunt, qui ab ipso per carnis concupiscentiã descenderũt. Vnus satisfecit, & omnes salui facti sunt, qui ab ipso per spiritũ sanctũ regenerati sunt. Cõcupiscentia per Adã diffusa est in mẽbris. Caritas diffusa est per Christũ in cordibus nostris per spiritũ sanctũ, qui datus est nobis. Adeo carnalis generatio omnes inuoluit, quod & generati ex renatis & sanctis hominibus nascuntur filij iræ, quia nõ de sanctitate generãtur, sed de cõcupiscentia. Cęlestis autẽ generatio generatos ex impiis homines cõseruat & iustificat, quia nõ de carne, sed de spiritu sancto generãtur. Ex grano igitur sine palea, id est, ex patre regenerato nascitur granũ cum palea, & ex semine oleę siue oliuæ nascitur oleaster, quia nõ secũdum spiritũ, sed secundum carnẽ fit generatio: ex vetustate, nõ ex nouitate. Ex grano autẽ frumenti, quod cecidit in terrã, nascitur granũ sine palea, quia non secundũ carnẽ fit regeneratio, sed secundũ spiritũ. Sicut enim quod nascitur ex carne, caro est: ita quod nascitur ex spiritu, spiritus est. Non igitur solo verbo voluit Deus impios liberare, qui se diaboli seruituti subiecerant, ne margaritas ante porcos videretur proiicere, sed misit mediatorẽ, qui mortem solueret pro omnibus, & merito passionis suæ gratiã & reconciliationẽ promereretur vniuersis: qui tamen illã gratiã non contẽnunt, neq; virtutem passionis in se impediunt. Vnde Apost. ait: In sanguine ipsius iustificati sumus. Et Ioan. in Epist. canonica. Sanguis filij eius emundat nos ab omni peccato, actuali, scilicet, & originali. Non enim nisi loti sanguine Christi ad æternas epulas, & ad cœlestes nuptias debuerunt intro duci. Et Apost. ad Colos. ait: Conuiuificauit nos, donans nobis omnia delicta, delens quod aduersus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio affigens illud cruci, expolians Principatus & Potestates. Chirographũ ad literã scriptũ memoriale, scilicet, literas alicuius pacti, vel constitutionis solent appellare. Hic autem chirographum appellat memoriam transgressionis & culpæ, quæ erat ex decreto, id est: ex lege data hominibus, & maximè ex illa lege & decreto Dei, quo Adę præcepit de ligno scientiæ boni & mali, ne comedas. Huius decreti violati chirographum, id est, memoriam deleuit, quando peccatum primi parentis per sanguinem suum abluit, & omnia alia superaddita in filiis adoptionis deleuit. Illud autem chirographum aduersus nos erat, & contrarium nobis. Nam sententia illa, de qua Deus ait: Quacunque die comedetis, moriemini: cunctis hominibus aduersa erat, & memoria illius transgressionis contra nos erat, accusans conscientias nostras, & insuper per illam diabolus nos accusabat, & quasi cautionem contra nos seruabat. Dominus autem tulit illud de medio, id est, de communi, vt nulli credentium noceret, nec iam diabolus habeat quod obiiciat, affigens illud cruci, vt iam cesset, & destruatur & non viuat contra nos: quod enim crucifigitur, mortificatur. Fuso enim sanguine sine culpa, omnium culparum chirographa deleta sunt, quibus debitores anteà à diabolo tenebantur. Ipse enim exspoliauit principatus

Quare modus liberationis nostræ, omnibus aliis modis qui excogitari possent, competentior fuit.

Rom. 8. Rom. 6.

Quod incredulis & ingratis passio non prodest. Matth. 7. Rom. 2. 1. Cor 15.

Quod sicut peccatum Adæ imputatur filiis carnalibus, ita iustitia Christi imputatur filiis spiritualibus.

Rom. 11.

Ioan. 12. Ioan. 3.

Matth. 7.

Rom. 5. 1. Ioan. 1.

Colos. 2.

De chirographo mortis & quomodo Christus eum deleuit. Gene. 2.

Gene. 2.

Quod diabolus culpa sua iustè amisit, quod detinebat. Colo. 2.

principatus & potestates. Iustus enim exoluendo quod non rapuit, iure, quod amiserat, recepit. Tetendit ei Christus muscipulam crucem suam, & multiformis proditoris ars vt artem falleret, posuit ibi quasi escam sanguinem suum. Ille autem sanguinem fudit, nō debitoris, per quod recessit à debitoribus. Misit enim manum in eum, in quem nihil iuris habebat, vnde & illos, in quibus aliquid habere videbatur, amisit. Vnde Ieremias ait: Perdix fouit, quæ non peperit, fecit diuitias non cum iudicio, in medio dierum suorum derelinquet eas, & in nouissimo erit insipiens. Perdix enim, id est, diabolus, qui assimilatur perdici, quia fouit lacte falsæ promissionis & mundanæ vanitatis eos, quos Deus creauerat. Fecit diuitias, non in iudicio, traxit enim ad se genus humanum iniustè, & ideo in medio dierum suorum dereliquit eas, quas credebat in perpetuum se possessurum. Vnde in nouissimo apparuit insipiens, dum Dominus eum cautè decepit: Contra astutum enim agendum erat per astutiam. Cœpit enim Dominus, sicut dicitur in Iob: Leuiathan hamo, dum ferrum diuinitatis latuit sub esca infirmitatis. Piscator enim fuit Pater: Mare, mundus: Filius, hamus: Esca, caro: Deitas, ferrum: Leuiathan, piscis dum deuorat carnem, vinctus Deitate tenetur. Hoc modo modicum animal, quod dicitur hydrus, quoniam ipsum vult occidere crocodilus, vt non appareat, luto inuoluitur: dum verò in ventrem crocodili recipitur, eius dissipans intestina erodit. Ita Christus inuolutus est luto humanitatis & interiora diaboli disrupit. Vnde ipse ait: Infixus sum in limo profundi, & nō est substantia, id est, non apparuit quod in eo diuinitas subsisteret. Si enim appareret, nūquam diabolus eum inuasisset. Sicut autem manum in luto mittimus, vt annulū extrahamus: ita fixus est in limo, vt inde genus humanum extraheret. Dum igitur Christus, quæ non rapuit, exoluit: diabolus, quæ rapuerat, amisit. Hæc est iustitia crucis, de qua in libro Sapientiæ dicitur: Benedictum lignum, per quod fit iustitia. Suspensus est enim diabolus in hoc ligno, suspēsus est Aman in patibulo, quod parauerat Mardochęo. Facta est iustitia de latrone illo pessimo, qui totum mūdum seducebat: hos occultè furabatur, illos apertè rapiebat. Et quoniam actor forum rei sequitur, Christus volens suum fugitiuum repetere, secutus est eum in forum diaboli, cuius potestati se seruus subiecerat, & idcirco de curia diaboli erat. Curia enim diaboli mundus erat: Vnde & Princeps huius mundi, quia in Christo nō habuit quicquam, & eum detinere voluit, primò per sapientiam & iustitiam, conuictus tandem per potentiam est spoliatus. Venit enim fortior, id est, Christus alligauit fortem vinculis passionis suę. Intrauit in domum fortis, in corda, scilicet, in quibus diabolus habitabat: & vasa, quæ impleuerat, amaritudine sua effuso liquore pessimo, impleuit Christus dulcedine sua. Fraudulentus enim negociator deceperat nos vltra medietatem iusti pretij. Circūuenti fuimus, nā animā preciosam pro vili voluptate dedimus, & ideò nō solum iure fori, sed etiam iure poli non debuit tenere contractus. Patet igitur quomodo exspoliauit principatus & potestates, vt ait Apostolus: Sed quomodo conuiuificauit nos, videamus. Mortuus erat homo in corpore & anima, & Christus vt vtrunque viuificaret, corpus & animam assumpsit. Mortuus erat homo & corruptus in omnibus membris suis, & Christus in omnibus membris pœnam sustulit, & hominem à triplici morte liberauit. A morte spirituali, à morte corporali, à morte pœnæ æternę, & triplicem nobis vitam restituit, vitam gratiæ, vitam naturę, vitam gloriæ. A morte spirituali, id est, à peccato liberauit nos in sanguine suo, & de peccato damnauit peccatum, sicut Apostolus ait, id est, pro peccato illo, quod diabolus commisit in eum ipsum crucifigendo, damnatum est in nobis peccatum, vt iam nobis non imputetur credentibus in ipsum. Eius enim obediētia & iustitia reputatur nobis, in iustificationem & peccatorum remissionem. Liuore enim eius sanati sumus. Propterea Psalmus ait: Verba iniquorum præualuerunt super nos, id est, dæmonum suggestiones. Et impietatibus nostris tu propitiaberis. Et in Canticis dicitur: Sub arbore suscitaui te. Arbor enim mali lignum crucis est, in quo singularis saporis & odoris fructus pependit. Per arborem illam suscitati fuimus à morte peccati. Verus enim Iob testa, id est, asperitate passionis suæ, saniem peccatorum nostrorum rasit. Positus est enim paxillus in loco fideli, & in eo affixi sunt claui, vt in eis suspenderemus pondera peccatorum nostrorum. Ipse enim peccata nostra tulit in corpore suo super lignum, sicut Isaias dicit. A massa enim perditorum per lignum crucis separati sumus. Viuificati enim sumus per sanguinem eius. Vnde ipse per Psalmistam ait. Similis factus sum pellicano. Hæc auis fertur occidere pullos suos, eosque posteà lugens, seipsam proprio rostro vulnerat, & sic pullos suos occisos proprij sanguinis aspersione viuificat. Sic & Christus primos parentes occasionaliter occidit, dum ait illis: Quacunque hora comederitis, morte moriemini: quos posteà sanguinis aspersione viuificauit. Sic igitur liberauit nos Christus à morte spirituali, sed quomodo liberauit à morte corporali? Quis est homo qui viuet & non videbit mortem? Et ipsius Domini exitus mortis fuit. Reuera, omnes moriuntur morte corporali, quæ est pœna peccati, sicut prædixit Dominus, qui non potest mentiri. Quacunque die comederis, morte morieris. Moritur ergo homo corporaliter pro peccato, vt satisfaciat iustitiæ. Mortem autem sanctorum preciosam sequitur gloriosa resurrectio, vt satisfaciat misericordiæ, & tunc in nouissimo die, scilicet, in resurrectione vltima inimica destruetur mors, & tolletur maledictum mortis, pro quo tollendo Christus factus est maledictum, sicut sciriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno. Absorpta est enim mors in victoria, scilicet, in victoria Christi. Stimulus autem mortis, id est, peccatum, ex quo est mors, quo nos stimulabat diabolus, penitus destructus est in credentibus.

Quod crucis muscipula captus est diabolus. — *Iere.17.* — *Iob 40.* — *Quod diabolus captus est hamo.* — *De iustitia crucis.* — *Ioan.14.* — *Lucæ 11.* — *Quod diabolus genus humanum circumuenit.* — *Qualiter genus humanū Christus viuificauit, & à morte triplici liberauit.* — *Qualiter à morte prima liberauit nos, id est, à peccato.* — *Isaiæ 53.* — *1.Pet.2.* — *Cant.8.* — *Iob 2.* — *Isaiæ 62.* — *Isaiæ 63.* — *Gene.2.* — *Qualiter à morte secūda, scilicet, corporali liberauit nos.* — *Gal.3.* — *Deut.21.* — *1.Cor.15.*

Mors autem Christi morte destructa est, id est, timor mortis corporalis Christi morte destructus est. Ipse enim mortem nostram morte sua reddidit securam, dum post mortem expectamus vitam æternam, & tandem gloriosam resurrectionem. Prius autem timore mortis, scilicet, ne morerentur homines huius seculi, obnoxij erant seruituti, vt quælibet facerent ne morerentur. Christo autem mortuo, iam cupiunt dissolui & esse cum eo electi. Vnde Apostolus ad Hebræos: Pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse similiter participauit eis, id est, incarnatus est, quia aliter pati non posset, nisi esset similis nobis, vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti.

Philo. *Heb. 2.*

Quare non statim Christus mortem temporalem destruxit.

Noluit autem statim mortem tollere, quia sic eneruis esset fides credentium, & crederent in Christum magis propter amouẽdam mortem temporalem, quàm propter gloriã æternam habendam. Pari modo licèt tollatur originale peccatum in baptismo, quantum ad culpam & reatum: remanet tamen fomes, quantum ad pœnam propter agonem, & exercitium. Non igitur pœna tollitur penitus in credentibus, sed minuitur, & ex parte mitigatur. Nam & fomes in baptismo debilitatur, & rigor lentescit ille quem dedit natiuitas, & pœnitentia exterior dimittitur. Vnde Propheta ait: Factus sum sicut vter in pruina, id est, caro mortalis per gratiam refrigerata. Remanet tamen pœnalitas post baptismum, quam contraximus à peccatis primorum parentum: in ipsis enim peccauimus omnes, & cecidimus quasi in lutum, & super lapides, vnde coinquinati fuimus & confracti. A sordibus autem in baptismo Christi sanguine abluimur, à confractione verò non plenè sanabimur, donec mortale hoc induet immortalitatem, & corruptibile incorruptionem.

De originali peccato quod tollitur quo ad culpam & remanet quo ad pœnam.

Quod à tertia morte pœnæ æternæ Christus nos liberauit.

A morte præterea pœnæ æternæ liberauit nos Dominus morte sua. Vnde Propheta ait: Veruntamen Deus redimit animam meam de manu inferi, cùm acceperit me. Et per Osee dicit Dominus: De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: ero mors tua ô mors, & morsus tuus inferne. Et in Actibus Apostolorum Petrus de Christo ait. Quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni. Et Dauid ait: Qui ascendit super occasum, mortem scilicet, conculcando Dominus nomen illi. Et iterum ait: De abyssis terræ iterum reduxisti me, trahendo, scilicet, de morte ad vitam, fune Raab coccineo, id est, fide sanguinis & passionis.

Recapitulatio, de multiplici liberatione.

Multipliciter igitur Dominus liberauit nos, scilicet, à diabolo, à peccato, à pœna temporali ex parte, & à timore mortis corporalis, & à morte pœnæ æternæ. A peccato seu morte animæ nos liberauit donando vitam gratiæ. A morte verò corporali nos liberauit reparando vitam naturæ. A morte æterna nos eripuit donando vitam gloriæ.

Quod de quolibet statu hominis aliquid Christus assumpsit.

Verus Eliseus se totum puero adaptauit, vt totum viuificaret. De quolibet enim statu hominis redemptor noster aliquid assumpsit. De primo statu hominis ante peccatum assumpsit immunitatem peccati & innocentiam. De statu secundo pœnam, & omnes ferè infirmitates nostras propter peccatum & ignorantiam. De statu tertio gratiæ plenitudinem. De statu quarto, scilicet, gloriæ non posse peccare, & perfectam Dei contemplationem. Et quoniam deformatus fuit homo per peccatum, propriè congruebat filio, qui est forma & imago patris carnem assumere. Substantia enim non perierat, sed forma. Vnde filius qui est forma & similitudo patris, ipsam debuit reformare. Contra astutum autem erat agendum per sapientiam prudenter, & per prudentiam rationabiliter. Vnde missus est filius, qui est sapientia & prudentia patris, vt sicut serpentis astutia mors intrauit, ita Christi sapientia vita rediret, & callidè diabolum callidum deciperet. Occasione sapientiæ, quam concupiuit Adam, peccauit, & perditus est mundus. Vnde sapientia incarnari debuit, vt damnum restitueret. Qui enim occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. Et quia occasione sapientiæ orta est tempestas in mundo, proiectus est verus Ionas in mari, & reddita est tranquillitas mundo. Adam sapientiam appetiit, patris sapientia seipsam dedit illi & eius filiis. De ligno vitæ, quod est in medio Paradisi, Adam viuere debuit, & lignum vitæ Christus in medio Ecclesiæ seipsum exhibuit. Et quoniam Deus sua sapientia mundum condidit, sicut scriptum est: Omnia in sapientia fecisti, per sapientiam suam, id est, per filium ipsum reparare voluit. Conuenientius igitur fuit, quod filius mitteretur, qui est ab alio, quàm pater, qui est à nullo: vel quàm spiritus sanctus, vt qui erat in diuinitate Dei filius, in humanitate fieret filius hominis. Cæmentarius enim potius debet reparare domum, quam construxit, quàm alius. Non potuit igitur conuenientius ab aliquo redimi genus humanum, nec competentiori modo.

Heb. 1.

Sap. 2.

Quare potius filius Dei incarnatus est, quam alia persona.
Ionæ 2.
Gene. 2.
Apoc. 2.

Quod modus redemptionis morbo nostro congruebat.

Nam modus redemptionis valdè competit modo transgressionis & damnationis, & morbo congruit & adaptatur medicina. Adam in quinque sensibus corruptus fuit, & quinque sensibus punitus est Christus. Oculus fleuit, & mortis tenebras sustinuit. Auris, opprobria audiuit. Gustus, amaritudinem fellis & aceti sensit. Odoratu punitus est, dum sputis fœtidis linitus est. Tactu, dum pedibus & manibus & latere confixus est. Emisit sanguinem per quinque foramina, vt in piscina quinque porticus habente sanaretur infirmus, & recuperaret quinque animæ sensus, vt videret homo, quàm pulcher est Dominus: vt odoraret, quàm delectabilis: vt gustaret, quàm dulcis: vt tangeter, quàm suauis: vt audiret ipsum, qui est verbum patris. Mortuus erat homo in omnibus membris, & Dominus in omnibus membris pœnam sustinuit. In capite coronam spineam gestauit. Maxillas dedit percutientibus se, & genas vellentibus, faciem suam non auertit à conspuentibus in se. Humeris crucem portauit. Manus & brachia in ligno extendit. Dorsum flagellis est cæsum. Latus lancea perforatum. Totum eius inquinatum est vestimentum. Tunica Ioseph tota tincta

Ioan. 5.

Isaiæ 50.
Qualiter in omnibus membris punitus est Christus.
Isaiæ 63.

tincta est sanguine passionis. In omnibus membris passus est, vt omnia membra repararet. Omne caput languidum erat per superbiam, & omne cor mœrens per auaritiam, à planta pedis vsque ad verticem, non inueniebatur sanitas per luxuriam. Ipse autem à planta pedis vsque ad verticem dolores sustinuit, totum se morti exposuit, vt totum sanaret. Adam voluntariè peccauit, & ipse voluntariè mortem sustinuit. Infixus est Adam in limo peccati, & Christus in limo profundi infixus est in carne, in cruce, infixus est in inferno, vbi non est substantia, vt inde hominem extraheret, qui fuerat substantia in paradiso, vanitas in mundo, vanitas vanitatum in inferno. Adam peccauit in ligno delectabili, & Dominus satisfecit in ligno pœnali. Adam voluit esse vt Deus, & similis Deo: & Christus factus est similis homini, & habitu inuentus vt homo: formata muliere, de viro perditus est mundus: nato Christo de muliere, est redemptus. Per mulierem damnatio: per mulierem saluatio. Per malum Angelum annuntiatio damnationis: per bonum Angelum, annunciatio salutis. Adam caput perditorum: Christus caput saluandorum. Per peccatum Adæ ianua paradisi clausa est, per apertionem lateris Christi aperta est. De latere Adã, ex quo formata est mulier, processit mors. De latere Christi vita, sanguis, scilicet, redemptionis, & aqua ablutionis. Adam corde peccauit per malam voluntatem, & Christus corde passus est per dolorem. Adam spoliatus est veste immortalitatis, & Christus iuxta crucem nudatus est vestibus suis, & in cruce veste corporis, quando verus Ioseph reliquit pallium suum in manu meretricis Ægyptiacę, id est, synagogæ. Adam ad fructum manus extendit, & Christus manus suas expandit in cruce. Adam pedibus & manibus mortem sibi accersiuit, & Christus pedibus & manibus satisfaciens vitam reddidit. Adam feria sexta peccauit, & Christus feria sexta satisfecit. Mense Martio conditus est mundus & perditus, eodẽ mense est à Christo reparatus. Adam circa horam sextam peccauit. Audiuit enim statim post peccatum vocem Domini deambulantis post meridiem in Paradiso. Et Christus hora sexta crucifixus est. Adam hora nona eiectus est de paradiso: & Christus eadem hora mortuus, latronem introduxit in Paradisum. Eiectus est Adam de Paradiso: & Iudæi Christum extra ciuitatem vt crucifigerent, eiecerunt. Adam caput contra Deum superbè extulit: & Christus caput in cruce per humilitatem inclinauit. Adam peccauit per superbiam & inobedientiam. Christus satisfecit per humilitatem & obedientiam. Adam peccauit per auaritiam supra modum, concupiscens sapientiam: Christus satisfecit per largitatem, seipsum nobis tribuens. Adam peccauit per carnalem delectationem, scilicet, per gulam: Christus satisfecit per carnis asperitatẽ & abstinentiam. Et quia his tribus modis diabolus illusit primis parentibus, Christo factæ sunt tres illusiones, in domo Pontificis, coram Herode, & ante Pilatum. Vnde Ecclesia ter flectit genua ei hodie, dicendo: Agyos ô Theos, Agyos Ischiros, Agyos Athanatos. Adam filios suos interimit: Christus filios suos suscitauit. Adam scripsit chirographum transgressionis: Christus sanguine suo id deleuit. Terra Adæ maledicta, spinas & tribulos germinauit: Terra Christi benedicta, fructum centesimum protulit. Adam in consilio impiorum abiit, scilicet, serpentis & mulieris, & inter impios impius reputatus est: CHRISTVS autem impiorum consiliis contradixit, & inter iniquos deputatus. Vnde & Propheta: In medio duorum animalium innotesceris, id est, duorum latronum, vel Iudæi & Gẽtilis, populi mediator eorum eris. Quid igitur hac redemptione oportunius excogitari potuit? quid hac harmonia suauius? quid hoc mysterio profundius vel admirabilius? Hoc est quod admirabatur Propheta, timens & expauescens, quod se tantum humiliare vellet, qui nos solo verbo liberare potuisset ab initio, si voluisset. Sed quare tantum distulit? In medio enim annorum opus suum viuificauit & genus humanum redemit? Sicut idem Propheta ait: Domine opus tuum in medio annorum, viuifica illud, vt medium appelletur, quod est inter principium & finem mundi. Quod autem gratis fecit ex sola voluntate, quia nullo tempore tenebatur facere, quando voluit, fecit, nec tamen sine ratione. Si enim penitus ignari essent homines, & non prædocti, non facilè recepissent eum, & non nisi prius de naturali, & scripta lege essent conuicti, paruipenderent Christi aduentum. Gratior est enim liberatio, cùm iam ferè perdita, quasi ab initio liberetur, & magis apparet medicinæ virtus, cum laborans in extremis per eam sanatur. Omnia enim fecit Deus ordinatè in pondere, in numero & mensura. Vnde ipse dicit: Pater meus vsque modò operatur, & ego operor. Quasi enim gradatim post peccatum primi parentis, genus humanum reducendum fuit ad suum principium, vt primo quasi radicaret in patre, secundo germinaret in filio, tertio fructus dulcedinem experiretur in spiritu sancto. Pater plantauit vineam creando, hoc enim euidentius spectat ad potentiam, licèt indiuisa sint opera trinitatis. Filius excoluit recreando. Spiritus sanctus vindemiat, vino nos inebriando. Pater aduersus diabolum proposuit ab initio. Filius assumpsit in vtero, & conclusit in patibulo. In spiritu sancto gaudemus tantæ victoriæ triumpho.

Gene. 37. Isa. 1. Eccle. 2. Phil. 2. Gene. 2. Ioan. 19. Gene. 3. Luce 23. Ioan. 19. De triplici illusione. Colo. 2. Gene. 3. Matth. 13. Luce 8. Isaiæ. 53. Quare tantum distulerit Christus mundũ redimere. Sap. 11. Ioan. 5.

EODEM DIE THEMA SVMPTVM de Lectione Exodi.

Mensis iste, vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni. *Exod. 12.*

De dignitate mensis in quo redempti sumus.

De lunatione Aprilis.

MENSE Martio mundus creatus est, & eodem mense redemptus. Octauo enim calendas Aprilis cõceptus est Christus, & eodẽ passus, luna existente decimaquinta. Et quoniam lunatio illa terminata est in Aprili, reperitur multoties in scripturis, quod mense Aprili passus est Dominus, id est, lunatione Aprilis. Lunatio enim eius mensis dicitur in quo terminatur. Competenter igitur in lunatione Aprilis passus est Dominus, qui dicitur Nisan apud Hebræos. Dicitur enim mensis nouorum, quia tunc innouatur terra, & producit nouos flores, & nouos fructus, maximè in calidis regionibus. Et per Christi passionem innouatus est mundus, & terra nostra dedit fructum suum. Dicitur prætereà Aprilis, quasi aperilis, quia tunc quasi post hyemem aperitur terra. Et Dominus illius mensis lunatione ianuas misericordiæ suæ, & Paradisi portas nobis aperuit. Et quoniam illo mense liberatus est populus Israël ab Angelo exterminatore, qui primogenita Ægyptiorum interemit. Et mense illo exiit de Ægypto, & transiit mare rubrum. Et eodem mense genus humanum redemit, meritò primus habetur & præcipuus in mensibus anni. Non solùm quantum ad ordinem, sed insuper quantum ad dignitatem & pręeminentiam, quoniam inter omnia beneficia, quæ Dominus humano generi contulit, præcipuum fuit, quod per sanguinem passionis suæ mundum redemit. Quantò enim humiliora pro nobis passus est Christus, tantò magis honorauit nos, & tantò illi plus astricti sumus. Vnde tempus redemptionis nostræ mensem fertilitatis & innouationis nostræ, annum benignitatis & gratiæ debemus venerari & solemnem habere. Si enim ciconia aduentus sui tempus cognoscit & obseruat, quæ toto tempore brumali in fundis fluuiorum habitat, & imminente Veris tempore emergit, & nos hoc tempore Veris & gratiæ debemus ab imis ad alta subleuari. Priùs enim misericordia Domini, quasi concludebatur in cœlo, & parum inde stillabat in terra, sicut scriptum est: Domine, in cœlo misericordia tua, & vsque ad nubes veritas tua. Hoc autem tempore gratiæ expandens alas suas in cruce, assumpsit nos, & portauit in humeris suis. Hircus enim emissarius peccata nostra tulit. Vnde ipse Dominus comparat se gallinæ, eò quòd nulla auis adeò pullos diligit: maceratur, vocem mutat, fit hirsuta, opponit se miluo, expandit alas suas, in nido calefaciens pullos. Et ideò mensis iste redemptionis nostræ primus esse debet & principalis in corde nostro.

De obseruatione & veneratione horum dierum.
Exod. 12.
Cant. 1.

Isti enim sunt dies, quos obseruare debemus obseruantia reuerentiæ, vt ab omni turpitudine nobis caueamus: & obseruantia diligentiæ, vt cum maiori studio Christi passionem recolamus, diuinis officiis intendendo, & quasi fasciculum myrrhæ, omnia quæ Christus passus est pro nobis inter vbera nostra, id est, in corde astringendo, & credendo post odorem tantorum beneficiorum, vt more canis venatici, inclinato capite per humilitatẽ, odoratu discretionis Christi vestigia sequamur.

De ingratitudine non recolentium Christi passionem.
Philip. 3.
Mal. 3.

E cõtrà autẽ porcus glandes mãducat, sed nunquã ad quercũ, vnde tantũ habet beneficiũ, oculos leuat, sed magis radicem eius fœdat. Similiter & inimici crucis Christi Deo ingrati existunt, & velut noctuæ tantę gratię lumen nequeunt intueri, sed de nocte volant, & in tenebris ambulant. Volant, sed nõ super pennas ventorũ, neque in cœlum, quia non est ascendere in cœlum sine pennis crucis. Vnde Propheta ait: Vobis timentibus nomen meum, orietur Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius, id est, in pennis crucis.

Mysterium obseruationis anni à decimo die mensis vsque ad decimum.
Quare in ætate triginta annorum passus est Christus.

In signum autem & figuram passionis Christi, præcepit Dominus filiis Israël, quatenus decima die mensis huius tolleret vnusquisq; per familias suas agnũ vel hœdum, & seruaret vsq; ad quartãdecimam diẽ mensis, & tunc ad vesperam ipsum immolaret. Christus enim in vespera mundi passus est in plenilunio, luna simplicissima, id est, in ætate perfecta. Peractis enim sex lustris, id est, sex quinquenniis, & impleto tempore corporis, quia vsq; ad triginta annos corpus crescit, & ampliatur: in meliori ętate seipsum obtulit, vt magis ad charitatem suam nos incitaret, die decima sumebatur & seruabatur agnus in domibus, & Iudæi cum ramis palmarum, vsque ad vesperam quintæ feriæ, luna decima quarta obseruabant eum, & de morte eius tractabant, iuxta illud: Qui custodiebant animam meam, cõsilium fecerunt in vnum.

Mysteriũ numeri assignatur.

In quo significatum est, quod post perfectionem decalogi, passionis suæ sacramenta compleuit. Agnus assus: Christus passus. Luna decimaquarta, quia passio eius in lege figurata est, quæ per denarium numerum intelligitur propter decalogum, & in lege Euangelij consummatio est, quæ per quaternarium designatur, propter quatuor Euangelia. Nec possumus dignè Pascha celebrare, & ad tãtum sacramentum accedere, nisi per obseruationem decalogi, & quatuor Euangeliorum.

Moralis expositio de proprietatibus agni Paschalis.
De hœdo paschali & de immolatione agni ad vesperam.
De vespera mundi.
Matth 16.
De duplici sacrificio Christi & Martyrum eius.

Erat autem agnus paschalis absque macula, masculus anniculus. Sine macula fuit Christus, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Butyrum enim comedit sine caseo, quia naturam humanam assumpsit sine peccato. Masculus, nihil habens fœminææ fragilitatis. Anniculus, quia in perfecta charitate immolatus. Fuit autem Christus agnus per innocentiam & simplicitatem absque macula per munditiam, masculus per virtutem & fortitudinem, anniculus per virtutum perfectionem & consummationem. Per hœdum etiam signatur Christus, quia ex peccatoribus procreatus est propter similitudinem carnis peccati. Dicitur autem quod immolabit agnum vel hœdum, vniuersa multitudo filiorum Israël ad vesperam, quia Christus in vespera mundi, à multitudine Iudæorum immolatus est, sicut scriptum est: Domine quid multiplicati sunt, qui tribulant me, multi insurgunt aduersum me. Vespere enim mundi fuit rubeum cœlum, vnde nobis fuit serenitatis & ręconsiliationis spes. Sed rursus mane nascentis Ecclesiæ fuit rubeum cœlum sanguine martyrum, quod fuit signum tempestatis. Nã si in viridi hoc permisit fieri Deus, in sicco

quid fiet? In significatione huius duplicis sacrificij præcepit Dominus in consecratione sacerdotis duos arietes immolari, quorum vnus, per quem Christus signatur, totus offerebatur, quia omnia Christi opera nobis fuerunt meritoria, opera etiam infirmitatis. Nam infirmitates nostras ipse voluntariè assumpsit. Alius autē non offerebatur totus, quia opera infirmitatis vel necessitatis nō sunt meritoria in sanctis. Super caput autē primi arietis Aarō & filij eius manus ponebāt. De genere sacerdotali fuerunt Annas & Caiphas, qui Christum morti tradiderunt. Vnde Aarō & filij eius, & vestimēta eorum sanguine aspergebātur, iuxta illud: Sāguis eius super nos & super filios nostros. Similiter & super caput vituli oblati pro peccato vniuersitatis seniores populi manus ponebant, quia seniores, cum Scribis & Sacerdotibus Christum crucifixerunt. Vineam enim quam Dominus plantauerat in terram bonam, transplantauit diabolus in terram malam: vnde conuersa est in amaritudinem. Voluit autem Dominus in die festo coram multitudine crucifigi, & multis videntibus, vt quantò maiorem pro nobis sustineret verecundiam, tantò magis ad eius dilectionem accenderet credituros. Sicut autem auis ad palum ligatur, vt ad eam aliæ concurrentes capiantur, sic Christus in publico palo crucis ligari voluit, vt multos ad se traheret, & omnibus se imitabilem præberet. De sanguine autem agni præcepit Dominus vtrumque postem domorum cum superliminari liniri. Postes domus locutio & actio, per quæ patet introitus, vt videantur interiora domus, vel duo postes corpus & anima. Sanguine enim Christi debemus muniri contra exterminatorem angelum, id est, diabolum, tam in anima, quàm in corpore. Superliminare autem domus intentio est, quæ præeminet actioni, quam debemus dirigere ad imitationem passionis Christi, vel in superliminari sanguinem ponimus, dum crucem passionis illius in fronte portamus, ne crucifixum erubescamus. Sanguis enim ponebatur in limine, quia CHRISTVS fuit nobis ianua vitæ.

Luc.23. Exod.29. Leuit.8. Quod præfiguratum est in lege Christum a Iudæis crucifigendum esse. Matth.27. Leuit.4. Isa.5. Ierem.2. Quare coram multis Dominus voluit crucifigi. Quare sanguine agni postes & superliminare liniebantur.

Omnia autem in lege per sanguinem purgabantur. Vnde postquam Moyses audienti populo legit mandata Domini aspersit vniuersum populum sanguine, dicens: Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum. Per aspersionem enim sanguinis CHRISTI & obseruantiam mandatorum, sanctificatum est genus humanum. Similiter in sacrificio, quod fiebat pro peccato populi, præcepit Dominus in Leuitico: vt velum templi septies sanguine aspergatur, & quatuor cornua altaris intingantur. Sanguine enim Christi tincta est caro eius, per velum quod signatur: quia in humanitate sua mediator fuit inter nos & Deum, quæ tincta est in sanguine passionis, & etiā quatuor cornua altaris crucis, ad emundationem nostrā, & per spiritum septiformem. Vnde Petrus Apostolus ait: Nō corruptibilibus auro vel argento redēpti estis de vana conuersatione vestra, sed pretioso sanguine, quasi agni incontaminati & immaculati. Fasciculum autem hysopi sanguine tingimus, cum humilitatis opera ad imitationem passionis Christi facimus. Præcepit præterea Dominus, vt comederent carnes agni paschalis nocte illa assas igne, nō crudas neq; aqua coctas. Quare prohibuit carnes crudas comedi, nisi propter mysterium? cùm non haberent in vsu crudas carnes manducare. Fortè autem ad literam carnes crudas, id est, semicoctas edere prohibuit. Mysticè autem nocte agnum comedimus, dum in sacramento Dominicum corpus accipimus, in hac præsenti vita, dum adhuc inuicem conscientias nostras non videmus. Carnes agni igne assatæ sunt, quia caro Christi cruce assata est igne passionis, vt esset esui apta. Ignis carnes assas corroborat, aqua dissoluit. Ignis autem passionis corpus Christi corroborauit, & fortius reddidit ad incorruptionem. Vnde in Psal. dicitur: Aruit tanquam testa virtus mea, quæ, scilicet, ad ignem roboratur & solidatur. Igne etiam charitatis, quasi assatus fuit Christus in ara crucis. Hic est ignis de quo præcipitur in lege, quod semper ardeat in altari. Vnde pater ad filium in Ezechiel. dicit ad virum, scilicet indutum lineis: Ingredere in medio rotarū, quę sunt subtus Cherubin, id est, imple, quæ in scripturis dicta sunt de te: & imple manum tuā prunis ignis, id est, in manibus tuis ostende feruorē charitatis. Quod fecit dum pro nobis manus clauis habuit perforatas. Et effunde super ciuitatē, id est, super Ecclesiā, vt accendātur corda hominum, igne dilectionis passionē tuā recolendo. Hic autē ignis humorē sensualitatis in nobis debet exsiccare, & ligna cupiditatis cōsumere. Obtulit enim summus Pontifex noster sacrificium Deo patri pro nobis in cruce, habens charitatem pro igne, coronam spineam pro mitra, arundinem pro baculo pastorali, sanguinis liquorem pro vnctione, tituli inscriptionem pro lamina. Dominus autem vt ignem in nobis ardere faceret, fecit quasi cōflatorium ex pelle humanitatis & asseribus crucis. Vnde Ieremias ait: Frustra sufflauit cōflator, scilicet, quātum ad illos, qui non sunt accensi igne passionis Christi. Vnde verus Isaac ad patrem ait: Pater, ecce ignis & ligna, vbi est victima holocausti? Ignis, scilicet, dilectionis meæ, & ligna crucis. Vix tamen inuenio, qui velit me imitari, & se in holocaustum offerre, imò potius reddunt mihi pro humilitate superbiam, pro paupertate diuitiarum superfluitatem, pro fletu risum, & odium pro dilectione mea. In altari enim crucis ardet ignis perpetuus, quo accendi debemus. Secundum autem legis mandatum erant ibi lebetes, quibus cineres colligebantur. Et nos Christi passionem memoriter teneamus. Erant ibi bacilli ignium, scilicet, receptacula. Et nos ignem charitatis in corde semper habeamus. Erant ibi forcipes, & nos firmiter CHRISTO fide, spe, & charitate, astringamur. Erant ibi fuscinulæ, & nos per eius passionem ad ipsum trahamur, vt in nobis impleatur quod scriptum est: Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Ignis igitur passionis Dominicæ

Quod in lege per sanguinē fiebat purgatio. Exod.24. Qualiter comedēdæ sunt carnes agni Paschalis. De assatura igni & multiplici igne. Leuit.6. Ezech.10. De oblatione Christi & qualiter ignē in nobis accendit. Ierem.6. Gen.22. De igne & instrumentis altaris crucis. Exod.27. Num.4. Ioan.12.

omnes spinas vitiorum in nobis debet cōburere, & tempestas tribulationum, quas pro nobis sustinuit, omnes paleas à nobis proiicere & exsufflare. Dolosa enim est statera, in qua palea temporalis delectationis præpōderat tantis Christi beneficiis. Durior autem est lapide & ferro, qui ad igné pasionis nō liquescit. Vnde B. Iob ait: Ferrum de terra tollitur, & lapis calore solutus, in æs cōuertitur. Cor enim durum in pertinacia, & frigidum in malitia, de terrenorum amore trahitur sursum, pasionis virtute. Et lapis, id est, cor lapideum, charitate mollescit & dissoluitur: & liquescés à sua duritia, mutat fortitudiné, & in æris stabilitaté cōuertitur. Comedamus igitur carnes agni assas igne charitatis, & nō præsumamus accedere ad Dominici corporis sacramētum cum cōscientia peccati mortalis, ne fortè vinum nouum in vtres veteres mittamus & disrumpamur, nisi vetustaté priùs deponamus. Anima enim polluta, quę de carnibus hostię comederit, peribit, sicut in Leuit. dicitur. Et in Exod. dicitur: Hæc est religio Phase: Omnis alienigena nō comedet ex eo, qui, scilicet, nō est de Ecclesia, numero & merito. Et iterum ait: Mercenarij nō edent ex eo. Audiát miseri sacerdotes, qui pro temporali lucro tantum sacramentum celebrare prę sumunt. Ignis igitur charitatis in altari cordis nostri iugiter ardeat, vt secundum legis mádatum vnum agnum manè, alterum vesperi Domino offeramus. Christus enim manè est cæsus, vesperi est occisus. Caro auté agni, nec cruda edenda est, nec cocta aqua. Omnis enim qui Christum purum hominé credit, carnes agni crudas comedit, quas coquere per diuinitatis intelligentiā noluit. Qui auté mysteria incarnationis humana sapientia discutere volunt, carnes agni aqua coquunt, dum mysterium tantæ dispensationis per dissolutā scientiā penetrare appetunt. Assas ergo igni comedamus, vt dispésari omnia per spiritussancti potentiā credamus. Assas igni carnes comedit, qui cum humanitate diuinitatem in Christo credit. Per ignem enim diuinitas, per carnes humanitas Christi designatur. Qui autem intellexerit se ad tanti sacramenti profunditatem minus idoneū, quęrat Doctorem fidelem capacioris intelligentię, à quo instruatur, hoc est quod in Exod. dicitur: Si minor est numerus, vt sufficere posint ad vescendū, id est, ad edendum agnum, assumet vicinū, qui iunctus est domui eius. Cum lactucis agrestibus agnus manducari pręcipitur, & cum azymis panibus. Cum amaritudine enim fletus & pœnitentiæ, ad tátum sacramentum debemus accedere, & cum sinceritate bonæ vitæ, & puritate cōscientiæ absq; fermento hypocrisis & malitię. Septem auté diebus, id est, toto tempore pręsentis vitę, quę diebus septem peragitur, in azymis sinceritatis & veritatis viuere debemus. Cum lactucis etiá agrestibus agnum máducare debemus, id est, cum amaritudine pœnitentię & pasionis Christi, vt cum eo crucifigamur, vt amaritudo cōpasionis & cōtritionis abstergat à stomacho animę nostrę malos humores vitæ peruersæ. Panes autem sine fermento comedit, qui recta opera sine corruptione vanæ gloriæ facit. Adhuc de epulatione agni subditur. Caput cum pedibus eius & intestinis vorabitis, nec remanebit ex eo quicquam vsque manè, si quid residuum fuerit, igni comburetis. Caput agni vorare, est Deitatem eius fide percipere. Pedes, vestigia humanitatis eius amando, & imitando, exquirere. Intestina voramus, cùm verborum illius occulta mysteria & vitæ mandata auidè sumimus. Hæc autem intestina purgare debemus à fæcibus carnalis intelligentiæ. In vorationis verbo, pigritia nostra reprehenditur, qui verba eius atque mysteria, neque per nosipsos requirimus, & dicta ab aliis inuiti audimus, quæ cum magna diligentia discutienda sunt, vt non remaneat ex eis quicquam vsque manè, sed in nocte huius præsentis vitæ, antequam dies resurrectionis immineat, omnia mandata eius intelligendo, & operando penetrentur: quantum posibile est humanæ fragilitati. Si autem aliquid residuum fuerit, quod de mysterio incarnationis eius intelligere & penetrare non possumus, igni comburatur, id est, potestati sancti spiritus humiliter reseruetur, vt non superbè quis audeat contemnere, vel damnare quod non intelligit. Et quoniam qualiter comedendus sit agnus, ostendit, postmodum à qualibus edi debeat, subiungit, dicens: Renes vestros accingetis, calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis festinanter. Est enim phase, id est, transitus Domini. Renes accingere debet cingulo continentiæ, carnales voluptates restringendo, qui Paschalem agnum dignè comedere desiderat. Licèt autem angusta sit hæc porta continentiæ, tamen possumus intrare per illam. Habemus enim multa præcedentium Patrum exempla, quæ sunt nobis quasi calceamenta pedes affectuum munientia. Dum enim mortuorum Patrum vitam diligenter intuemur, pedum nostrorum vestigia à peccati vulnere custodimus. Baculos autem in manibus teneamus, vt curæ & regimini animarum proximorum nostrorum intendamus, & lupos ab agnis arceamus. Priùs autem præcipimur renes accingere, & postmodum baculum tenere, quia illi debent curam animarum suscipere, qui iam in suo corpore sciunt fluxa vitiorum edomare, vt cum aliis fortia prædicant, ipsi mollibus desideriis non succumbant. Festinanter autem comedere debemus, vt ad tantum Sacramentum cum desiderio accedamus; & ad Paschalem solemnitatem cœlestis patriæ anhelando curramus, ne si in huius viæ itinere torpeamus, in cœlesti patria locum non habeamus. Festinemus igitur semper transire de peioribus ad meliora, de transitoriis ad æterna, de terrenis ad cœlestia, vt spiritualiter celebremus Pascha. Est enim phase, id est, transitus Domini; quia transiit Dominus in Angelo exterminatore per Ægyptum, quando eorum primogenita percusit. Et quia filios Israël de Ægypto transire fecit, & quia Christus hodie de mundo per pasionem transiuit, & quia nos spiritualiter transire facit de vitiis ad virtutes. Filij

Ozee 12. Par. 11. Iob 28.

Matth. 9. Mar. 2. Luc. 5. Leuit. 7. Quòd polluti carnes agni manducare non debent, nec alienigenæ vel mercenarii. Exod. 12. Num. 28.

Quòd vicinus ad edendum agnum vocabatur, cùm minor erat numerus, vt non sufficeret ad edendum. De lactucis agrestibus & azymis panibus & diebus septem. 1. Cor. 5.

De capite, pedibus & intestinis agni.

A quibus & qualibus comedendus sit agnus. De cingulo renum et calceamentis & baculis.

De festinatiōe comestionis agni.

De multiplici transitu.

tes. Filij autem Israël triplex fecerunt Pascha. Primò in exitu de Ægypto: secundò in deserto: tertio in terra promissionis. In quo significatum est, quod nos tripliciter trāsire debemus. Primò de vitiis ad virtutes: secundò de virtute in virtutem, scilicet, de bono in melius: tertiò de mundo ad patrē. Luna autē incipiente decrescere, exierunt de Ægypto, quia in his, qui volunt mundum relinquere, amor terrenorum debet decrescere. Pascha autē interpretatur trāsitus. Et secundum hoc idem nomen est quod phase, sicut honor & honos idem est nomen & eiusdem significationis. Offeramus igitur Domino nosmetipsos in sacrificium. Immolemus ei Paschalem agnum, vt simus mites & innocentes, exemplo Domini, qui tantæ fuit māsuetudinis, quod etiā proditori suo osculum nō negauit. Simus agni Paschales prædixis modis trāseundo, & cum ipso patiendo, & nosmetipsos crucifigendo. Vt autem agnum istum dignè immolemus, sanguinem peccatorum nostrorum effundamus: extrahamus à nobis pellem vetustatis, vanitatis, simulationis & exterioris falsitatis. Lotis autē intestinis, fimum immunditię à nobis eiiciamus. Abiiciamus à nobis omnē fermentum rancoris & malitię, vt panes azymos cum carnibus agni manducemus, id est, bona & pura opera cum fide incarnationis & passionis Christi faciamus. Amaro autem succo lactucarum agrestiū omnem carnalis voluptatis dulcedinem in nobis extinguamus. Caput autem & pedes & intestina nostra, id est, principium & finem operis nostri, & omnes cogitationes ad ipsum referamus: vel caput intentionis & pedes affectuum, & intestina voluntatis intrinsecè offeramus illi. Et quoniā qui nudis pedibus incedit, facilè lęditur, & trepidè vadit, muniamus pedes nostros illo calceamento, quod Dominus in Idumæam extendit, id est, in vniuersam terram, lege, scilicet, Euangelica. Non simus discincti per incōtinentiam vel fragilitatem aut ignauiam, sed lumbos tam corporis quàm mentis præcingamus, habeamus baculos in manibus, ne titubemus, sed in omnibus patientiam teneamus. Qui enim in aduersis frangitur, non est de ossibus huius Agni. Scriptum est enim: Os non cōminuetis ex eo. Teneamus in manibus baculos contra canes insanos, id est, dæmones, ne nobis carnes Agni auferant, baculos, scilicet, rigoris, iustitiæ & austeritatis diuinioris vitæ. Teneamus in manu baculum crucis Dominicæ, quo statuam multiformem Nabuchodonosor confringamus, vanitatem, scilicet, huius mundi, cuius statuæ monstruosæ, variæ sunt figuræ, scilicet, fauor humanus, opes, dignitates, gloria, potentia, quæ Dominus noster in hoc seculo destruxit. Fauorem humanum interemit, dum nemini adulatus est. Opes, quia pauper factus est, dignitates regnum oblatum respuendo. Gloriā, crucis abiectionis sustinendo. Potentiā, infirma mundi eligendo. Ad lignum huius baculi supernatauit ferrum securis, quod in profundum fluminis ceciderat, dum verus Eliseus lignum crucis posuit super aquas, in quibus submersum fuerat ferrum, id est, genus humanum, peccatorum pondere prægrauatum. Genus enim humanum partim submersum erat in aquis, partim inuolutum & sepultum in puluere terræ, partim euanuerat in aëre. In aquis perierat, per luxuriam: in puluere terræ, per auaritiam: in aëre auolauerat, per superbiam & elationem. Qui submersi erant in aquis luxuriæ, ad lignum crucis enatantes, euaserunt. Vt autem aliam partem, id est, dragmam perditam in terram reperire & recuperare valeret, inclinauit se, formam serui accipiens, euertit domum proprij corporis in cruce moriendo. Accendit lucernam, mundum, per præsentiam suam illuminando. Cuius pellis abrasa fuit per reiectionem superfluorum, desiccata per abstinentiam. Extensa inter duo crucis ligna, habens intus oleum pietatis, & ignem charitatis. Vt autem tertiam partem recuperaret, quæ per superbiam, velut auis, non cognoscens patrem aut matrem auolauerat, ostendit ei carnem rubeam sanguine passionis tinctam, vt ad illam, velut ad reclinatorium aucupis, auis illa rediret, de qua Osee dicit: Effraim quasi auis auolauit. De ligno hoc fecit Dominus stateram, in qua Christus homo filius præponderauit, prædamque à tartaris extraxit. Inimicus enim humani generis longo tempore custodierat atrium suum in pace, credebatque securus esse de sua possessione, tum ratione priuilegij sui chirographi, tum ratione præscriptionis. Dicebat enim priuilegium habeo à Deo, qui ait: Quacunque hora comederis, morte morieris. Et quoniam diabolus falsarius fuerat (addidit enim priuilegio verbum vnum, quod Deus non apposuerat, dicens: Nequaquam moriemini) priuilegium meruit amittere, nec se iam priuilegio illo poterat defendere. Sed iterum temporis præscriptio, quam allegabat, illi prodesse non valebat, tum quia malæ fidei possessor erat, tum quia frequenter interrupta fuerat, sanctis viris reclamātibus, & de ipso cōquerentibus. Licèt enim induratum esset cor Pharaonis, vt nō vellet dimittere populum, nihilominus Moyses & alij sancti, reclamare nō cessabāt. Tertio autē modo nitebatur diabolus humanum genus retinere, eò quòd omnes simul declinauerunt, inutiles facti sunt, & multiplicata erāt mala super terrā: vnde cōfidebat diabolus, quod si bona & mala librarentur in statera, mala in infinitum præpōderarent. Dominus autē Iesus Christus, quasi ex vna parte bona, quę fecit, & tribulationes quas sustinuit, sanguinē suum & mortē suā posuit. Et quia ipse cum humanitate suā posuit diuinitatē, in infinitū prępōderauit, & ita crux eius statera facta est corporis, prædamq; tulit tartari, lance altera vsq; ad cœlum ascendente, & ipso Christo in infernum descendente. Quoniam igitur per crucem liberati sumus, in ipsam spem nostram ponere debemus, & ipsi tanquam baculo fortitudinis nostræ inniti, cum quo baculo Paschalem agnum manducare præcipimur, & facere phase, vt tandem cum Iacob dicere possimus: In baculo meo trāsiui Iodanē istum, id est, huius mundi fluxum & vitę labētis cursum, & cum

Margin notes: *De triplici Pascha.* — *Recapitulatio prædictorum & moralis expositio.* — *Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22.* — *Qualiter immolandus est agnus spiritualiter.* — *De statua Nabuchodonosor. Dan. 2.* — *Ioan. 6. 1. Cor. 1.* — *De baculo & ligno crucis.* — *Quod genus humanum tripliciter perierat, & qualiter Dominus ipsum recuperauit.* — *Luc. 15. Philip. 2.* — *De euersione domus, & accensione lucernæ.* — *De statera crucis.* — *Quod diabolus triplici ratione genus humanum retinere volebat.* — *Gen. 6.* — *Exod. 12.* — *Gen. 32.*

duabus turmis regredior, cũ bonis, scilicet, operibus actiuę & cõtemplatiuæ vitæ. Quod in nobis implebitur, quando ad æternã patriam nostram reuertẽtibus, dicetur nobis: Ecce homo, & opera eius cum eo. Ecce quomodo confusus est diabolus per patibulum crucis, & incidit in foueam, quã fecit. Credidit enim per mortis ignominiosum genus, summũ dedecus Christo facere. Dominus autem adeò crucẽ exaltauit, quod à locis tormentorũ transiit ad frontes Imperatorũ, tantamq; virtutẽ cõtulit ei, quod eius vmbrã, id est, signaculũ crucis diabolus sustinere non potest. Tantò autem ignominiosius victus est, quantò per rem, quam vilissimã reputabat, confusus est & cõculcatus. Si autẽ Dominus cum armis diuinitatis ipsum oppugnasset, nõ tantum dedecus ei fecisset. Nunc autem, quia manibus religatis & cruci affixis ipsum superauit, in infirmitate carnis tantò amplius confunditur & erubescit. Ipse autẽ superbus & præsumptuosus erat, vt nullum hominem timeret. Quod autem infirmum est Dei, fortius fuit hominibus, quia in infirmitate carnis illum vicit, quem nullus ante ipsum vincere potuit, & baculo cornuto crucis ipsum prostrauit.

De confusione diaboli, & qualiter incidit in foueã quam fecit.

1. Cor. 1.

EODEM DIE THEMA SVMPTVM ex Euangelio secundum Ioannem.

Ioan. 18.

Egressus Iesus trans torrentem Cedron, vbi erat hortus: in quem introiuit ipse & discipuli eius.

LEGIMVS in libro Ieremiæ, Dominum interrogasse: Quid tu vides Ieremia? Qui ait: virgam vigilantem, ego video. Hæc est virga directionis, virga disciplinæ, & correctionis, rectitudo, scilicet, verbi Dei. Virga vigiliarum, qua excitantur somnolenti, vt vigilẽt, qua verberantur filij, vt timeant, qua fugantur canes proterui, id est, dæmones, ne noceãt. Cùm autem omnia Domini verba magnæ sint virtutis ac potentiæ, nulla acutiora sunt ad penetrandum, efficatiora ad sanandum, suauiora ad consolandum, dulciora ad gustandum, quàm verba Dominicæ pasionis, & nostræ redemptionis. Quæ enim verba magis pungunt ad cõpunctionem, magis confortant spem, & accendunt charitatem, quàm verba salutiferæ crucis & mortis filij Dei, quam pro nobis sustinuit, innocens pro peccatoribus, iustus pro iniustis? Quæ autem verba libentius & diligentius à captiuis audiuntur, quàm illa quæ de liberatione ipsorum faciunt mentionem? Hunc igitur virgæ vigiliarum subiiciamur per disciplinam. Alioquin qui verba pasionis Christi cum omni deuotione & compunctione non audit, qui huius virgæ disciplinam recipere rennuit, doleat se amariorem esse mari, lapide duriorem, fluuio labiliorem. Virga enim Moysi, Dominus percusit mare, & obediens iter præbuit transeuntibus. Similiter mare huius mundi, corda, scilicet, secularium, virtute prædicationis mortis Christi, à strepitu seculi debent cessare, & verbis salutaribus obedire. Virga Moysi percussus est lapis, & fontem aquæ viuæ tribuit. Et corda saxea virga verborum crucis hodie percussa, aquas lachrymarum copiose debent effundere, ne fortè dicatur de nobis: Lamentauimus vobis, & non planxistis. Metuant igitur qui siccis oculis & duro corde, & non compuncto corde, Christi pasionem audiunt recitari. Virga Moysi, quæ in arca fuit reposita, fluuius Iordanis à fluxu suo stetit, & iter filiis Israël præbuit. Et corda fluxa & lasciua, hodie dum Christo pasio prædicatur, quasi virga verbi Dei percussa, à fluxu suo & labilitate vitæ secularis debent restringi. Orate igitur fratres, Dominum, vt hac virga hodie verberentur corda nostra ad disciplinam & correctionem. Hac virga vigiliarum, si qui sunt somnolenti seu letargici, hodie à somno infidelitatis & torpore mentis excitentur.

Ierem. 1. Quod verbum Domini virgæ comparatur.

1. Pet. 3.

Exod. 14.

Exod. 17. Num. 20.

Matth. 11. Luc. 7.

Ios. 3.

Egressus est Iesus trans torrentem Cedron, &c. Dies iste Dominicæ pasionis, dies nostræ redemptionis, dies diuinæ propiciationis, dies creticus est, in quo Christi sudoribus à diuturna ægritudine liberatus est mundus languidus, in quo Dominus per fenestras & cancellos vulnerum, genus humanum respexit: in quo Christus triumphauit, & mors mortem superauit in æternũ, de quo Dominus in Leuit. ait: In hac die expiatio vobis erit, atq; mundatio ab omnibus peccatis vestris. Et in Exod. Vidi afflictionẽ populi mei, & veni liberare populũ meũ. Hic igitur sanctus & memorialis dies & omni acceptione dignus, nulla à cordibus fideliũ debet obliuione deleri, sed iugi meditatione tantũ redẽptionis nostrę beneficiũ debemus recolere, Christi hodiernã pasionẽ sigillatim mente retractando, vt oblatio sartaginis, secundũ mandatũ legis minutatim diuidatur, & artus hostiæ nostræ in frustra cõcidantur, sicut præcipitur in Leuitico. Et B. Iob ait: Concident illum amici, diuident illum negotiatores. Granum enim frumẽti, quod inter duas crucis molas confractum fuit & cõminutum, in varias partes hodie copiosam farinam nobis ministrat, quam verus Eliseus mittit in ollam Prophetarum, vt herbarum agrestium, & cuiuslibet laboris & pœnitentiæ, in nobis amaritudo in dulcedinem conuertatur, dum ea quæ Christus pro nobis sustinuit, particulariter memorantur. Ipse enim vir dolorum, & sciens infirmitatem, languores nostros ipse tulit, & dolores nostros portauit, & Dominus posuit in eo iniquitates omniũ nostrûm. Nos enim manducauimus vuã acerbam, & dentes ipsius obstupuerunt: quia quæ non rapuit, ipse pro nobis soluit. Ante crucem siquidem & in cruce, & post crucem, innumeras sustinuit iniuriarũ molestias, cogitatione, locutione, operatione, ab alienis

De multiplici huius diei præeminentia. Cant. 2.

Leuit. 16. Quod sigillatim recolere debemus hodie à Christo nobis exhibita. Exod. 3. Leuit. 2. Iob 40. Ioan. 12. 4. Reg. 4.

Isa. 53.

Ierem. 31. Ezech. 18.

alienis & proximis, in se, in membris suis, & in rebus suis, occultas insidias, & persecutiones *De diuersis*
apertas, in dictis calumniatores, in factis contradictores, in morte conspiratores. Per multas *Christi tribu-*
enim tribulationes voluit intrare in gloriam Patris sui, sicut omnes Prophetæ de ipso prædi- *lationibus an-*
xerant, & hodie consummata sunt in ipsius passione oracula Prophetarum, sicut scriptum est: *te crucem, in*
Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea. In cruce, sicut Malachias ait: Si affigit homo Deum, *cruce, & post*
quia vos affixistis me? Et Daniël ait: Occidetur Christus, & non erit eius populus, qui nega- *crucem.* *Act 14.*
turus est eum. Post crucem, dum latus eius lancea confixerunt, sicut scriptum est in Zacharia: *Malach.3.* *Dan.9.*
Aspicient ad me, quem confixerunt. Et dum in sepulchro, positis custodibus, eum detinere vo- *Zach.12.*
luerunt, sicut scriptum est in Psalmo: Collocauit me in obscuris, sicut mortuos seculi. Et in *Matth.27.*
Ieremia: Conclusit vias meas lapidibus quadris, circumædificauit aduersum me, vt non egre- *Thren.3.*
diar. Persecuti sunt eum cogitatione, sicut scriptum est: Qui cogitauerunt iniquitates in cor- *De persecu-*
de, tota die constituebant prælia. Et iterum: Auertantur retrorsum & confundantur cogitan- *tionibus cogi-*
tes mihi mala. Ore enim suo benedicebant, & corde suo maledicebant. Persecuti sunt eum in *tationis, lo-*
locutione, sicut scriptum est: Aperuerunt super me os suum. Et iterum: Linguas suas exa- *cutionis, &*
cuerunt, sicut serpentes. Et Ieremias in persona Christi ait: Facta est mihi hæreditas mea quasi *operis.*
leo in silua, dedit contra me vocem. Persecuti sunt eum operatione, flagellando & interfi- *Ierem.12.*
ciendo, sicut scriptum est: Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Ex hac fabrica
exierunt vasa preciosa, dum enim supra dorsum eius fabricauerunt: fabricata est Ecclesia. Per- *De persecutio-*
secutionem sustinuit ab alienis, sicut scriptum est: Alieni insurrexerunt aduersum me. Et ite- *ne ab alienis,*
rum in Euangelio: Tradent eum Gentibus ad illudendum. Persecutiones pertulit à proxi- *& à suis.*
mis, sicut scriptum est: Homo pacis meæ in quo sperabam, qui edebat panes meos, magni- *Matth.20.*
ficauit super me supplantationem. Et iterum: Extraneus factus sum fratribus meis, & pe- *Marc.10.* *Luc.18.*
regrinus filiis matris meæ. Et Ieremias ait: Audiui contumelias multorum commorantium *Ierem.20.*
in circuitu, persequamur eum, ab omnibus qui erant pacifici mei, & custodientes latus
meum. Persecutiones sustinuit in se, sicut scriptum est in Zacharia: Phramea suscitare *Zach.13.*
super pastorem meum. Et eodem modo in membris suis, sicut in eodem dicitur: Et su- *De triplici*
per virum cohærentem mihi. Et iterum: Percute pastorem, & dispergentur oues gregis. *persecutione*
Et in rebus suis. Nam & Iudas furabatur ei ea, quæ portabat in loculis: & milites abstule- *in se, in mem-*
runt ei vestimenta sua. Sustinuit occultas insidias, sicut scriptum est: Posuerunt peccatores *bris suis, & in*
laqueum mihi. Linguis enim suis dolose agebant, & cogitauerunt consilia, quæ non potuerunt *rebus suis.* *Ioan.12.*
stabilire. Sustinuit apertas persecutiones, sicut scriptum est: Vim faciebant, qui quærebant ani- *Item 19.*
mam meã. Et iterum: Circundederunt me canes multi. Sustinuit in dictis calumniatores, sicut *De occultis*
scriptum est: Insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi. In factis contra- *insidiis, &*
dictores: positus est enim in signum cui contradicetur, sicut scriptum est: Astiterunt Reges ter- *apertis per-*
ræ, & Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Vnde *secutionibus.*
ipsi contradicentes eius miraculis, dicebant: Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non cu- *De calumniis,*
stodit. Sustinuit in morte conspiratores. Congregati sunt enim Principes Sacerdotum, & con- *contradictio-*
silium fecerunt, vt Iesum dolo tenerent & occiderent. Vnde in Psalmo dicitur: Dum conueni- *nibus & con-*
rent simul in vnum: accipere animam meam consiliati sunt. Postremò, non est aliquod persecu- *spirationibus.* *Ioan.9.* *Matth.26.*
tionis genus, quod nõ sit passus Dominus noster, relinquẽs exemplũ passuris, sicut ipse ait: Vbi *1.Pet.2.*
ego sum, illic & minister meus erit, in tribulationibus, scilicet, & persecutionibus, in cruce & *Ioan.12.*
morte. Diuidamus igitur oblationẽ craticulę in partes munitissimas. Egrediamur & videamus *Quod particu-*
Regẽ Salomonẽ in diademate, quo coronauit eũ mater sua, imò nouerca sua Synagoga. Ex di *lariter Christi*
uersis speciebus aromaticis faciamus electuariũ ad medicamentũ animarũ nostrarũ. Faciamus *passio diui-*
fasciculũ myrrhę, colligẽtes in vnũ ea, quę passus est pro nobis hodierna die Redemptor noster. *denda est.*
Aspiciamus in authorẽ fidei & consummatorẽ Iesum, qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucẽ *Heb.11.*
cõfusione cõtempta. Recogitãtes eũ, qui talẽ sustinuit à peccatoribus contradictionẽ aduersus *Item 12.*
semetipsum, sicut ex hodierno Ioãnis Euang. manifestũ est. Postquã enim Dominus surrexit à *Expositio cũ*
cœna, imminẽte iam nocte, egressus est cum discipulis trans torrentẽ Cedron, vbi erat hortus, *morali instru-*
in quem introiuit ipse & discipuli eius. Iudas autẽ iam abierat ad Principes Sacerdotum, à qui- *ctione.* *Ioan 13.*
bus triginta argenteos acceperat, vt traderet eis Iesum. Tanto precio fratres Ioseph vendide- *Ioan.18.*
runt eum: de quo precio prædixerat Zacharias Propheta: Appenderunt mercedem meam *De triginta*
triginta argenteis, & dixit Dominus ad me: Proiice eos ad statuarium, decorum precium, *argenteis, &*
quo appreciatus sum ab eis. Ironicè dicit decorum precium. Ac si diceret: Pro vili precio tra- *qualiter Iudas*
diderunt me, reddentes mihi talem mercedem, qui multa bona feci eis. Ipsi verò nephanda *Dominum*
æstimatione mortem triginta argenteorum mihi pro mercede reddiderunt. Vnde Iudas in vo- *vendidit.*
luntate eorũ, tanquã esset vile mancipium posuit, quãtum vellent ei dare pro ipso. Despectiuè
autẽ seu derisoriè proiiciendos dicit ad statuariũ. Lictor autẽ vel sacerdos, seu custos statuarũ,
in hoc loco statuarius appellatur. Moraliter autẽ triginta argenteos, quibus venditus est Chri-
stus, id est, memoriã Dominicæ passionis ad statuariũ, id est, patrẽ referre debemus, vt ipse im-
primat eã nobis ad diligendũ & imitandũ. Statua enim dicitur exemplũ, quod fit ad imitationẽ
alicuius rei. Pater igitur statuarius dicitur, dũ nobis recolere facit, & memoriæ imprimit Christi
passionẽ: vel proiiciuntur ad statuariũ, quod alij plasten dicunt, id est, fictorẽ vel figulũ, vt crea-
tor omnium de precio iudicet, quod decorum ironicè vocat. Secundum verò quod status vel

statamus pondus dicitur, statuarius idem est quod ponderatorium. Statuarius autem est quilibet nostrum, dum ponit in statera Christi preciū & peccata sua. Sanguis enim Christi præponderat. Vnde nulli desperandum est de salute sua. Quod verò subiungitur in eodem loco, & tuli triginta argēteos, & proieci illos in domū Domini: manifesta est prophetia de Iuda, quod proiectis argēteis in templo, abiens, laqueo se suspēdit. Quid igitur fiet de miseris sacerdotibus, qui pro vili & modico precio Christū tradūt, dū Christi sacramēta venalia exponūt, ipso facto clamātes: Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradā illū? dum igitur osculātur altare vel librū, vel etiā ipsum corporis Christi sacramentū, nónne Dominus meritò potest dicere illis: Iuda, osculo filiū hominis tradis?

Contra illos, qui sacramentū altaris venale exponūt.

De triplici traditione Iudæ. Tit. 1. De malo consortio.

Tradidit autē Iudæis Christū tripliciter, furto, precio & osculo. Furto tradidit, qui corpus & animā illi subtraxit: precio, qui eum pro vili voluptate vendit: osculo tradit, qui se verbo dicit Christianū, factis autē negat Christū. Sicut autē Dominus noster Iudam proditorē habuit in comitatu suo, ita & nos Iudam proditorē habemus intra nos, id est, carnis blanditias, iuxta nos, id est, mūdi fallacias, supra nos in dæmonū versutias. Caro & mūdus dæmonibus dicūt: Quemcunq; osculatus fuero, ipse est, tenete eū.

Quod Christus voluntariè est passus, & de loco vbi capi voluit.

Dominus autē noster, vt ostenderet se volūtariè passurū, locū quo facilè posset inueniri, adiit. Sciebat enim Iudas locū, quia frequēter Iesus cōuenerat illuc cū discipulis suis. In horto trās torrentē Cedron capi voluit Dominus, vt deleret peccatū in horto delitiarū cōmissum, transiens trans torrentē nostræ mortalitatis. De torrente in via bibit, transiens Cedron, id est, obumbrationē legaliū. Cedron enim vmbra tenebræ & mœror interpretatur: vnde per torrentē Cedron Christi passio intelligi potest, in qua plantātur cedri, id est, sancti, cōplantati enim sunt similitudini mortis Christi.

Rom. 6. 2. Regum 15.

In lib. autē Regū legimus, quod Absalō persequebatur patrē suū Dauid. Rex autē Dauid flens, & nudis pedibus incedēs, trans torrentē Cedron ascēdebat per montē Oliuarū. Absalon typū gerit Iudæorum & Iudæ proditoris, qui etiā posteà suspensus interiit, sicut & Iudas. Dauid autē nudis pedibus incedēs, extra Hierusalē trans torrentē Cedron, in figura Christi præcessit. Sicut autē Dauid lugebat Absalō, licèt eū persequeretur, ita Christus lugebat & dolebat de perditione Iudæorum.

De oratione Christi & sudore sanguinis. Ephes. 3.

Venit autē ad villā, quæ dicitur Gethsemani, in qua erat hortus ad pedē mōtis Oliueti: in quo loco factus in agonia prolixius orauit. Sanguineū autem in terram fudit sudorē, vt vestigia nostra terrenis peccatis inquinata mundaret. Gethsemani vallis pinguium interpretatur, in quo loco Christus ex pinguedine supereminentis charitatis, preces effudit ad patrem pro nobis. Cùm autē Iudas & alij ministri Satanæ, tota nocte vigilarēt, solliciti ad malū perpetrandū, Apostoli dormiebāt, remissiores ad bonū, quàm Iudæi ad malū. Pauci hodie inueniuntur, qui tantū laborare velint pro salute sua, quantū laborant seculares pro pecunia cōgreganda, vel voluptate carnis explenda: vnde & Dominus ait illis, quasi arguens eos: Non potuistis vna hora vigilare mecum? Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autē infirma.

Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22.

Non solū autē à somno dormitionis, sed à somno infidelitatis & torpore mentis eos prohibebat. Languescebāt enim & opprimebantur eorum oculi, negatione vicina.

Quod vigilandum est & orandum in tribulationibus. Matth. 20. Mar. 10. Luc. 18.

Imminente autē tentationis articulo, cum omni instantia & diligentia debuissent in oratione vigilare, ne tentationibus succumberent. Tantò magis orationi instare debemus, quantò vehementius turba tentationum increpat nos, vt taceamus. Licèt enim spiritus promptus sit, quia tamē caro infirma est: quantū de ardore mentis cōfidimus, tantū de fragilitate carnis timere debemus. Spiritus autē prōptus fuit in Petro, dum ait: Et si oportuerit me mori tecū, nō te negabo. Caro autē infirma, dum ad vocē ancillæ negauit. Quod tamen Deus dispensatiuè sustinuit, vt qui futurus erat pastor Ecclesiæ, ex sua infirmitate disceret aliorū infirmitatibus cōpati, & vt alij instruātur, ne de sua virtute præsumant. Similiter & spiritus Christi promptus erat, cuius vox: Non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Caro autem infirma, cuius vox: Transeat à me calix iste. Dominus autem compatiens eorum infirmitati, ait illis pòstquam aliquantulum orauerūt: Dormite iam & requiescite. Et post paululum ait: Sufficit, surgite, eamus. Etsi enim ad tempus carni satisfacere oportet, breuem quietem sumere debemus, non carni indulgere, sed cōpellere corpus spiritui seruire.

De aduentu Iudæ & Iudæorum.

Adhuc eo loquente, venit Iudas, & cum eo turba multa, cum laternis & facibus, cū gladiis & fustibus, & osculo Magistrū tradidit. Cum laternis venerūt, quibus lumen veritatis latebat, accendentes sibi lumen pœnale. Cum facibus iræ & cupiditatis, & insaniæ. Cum gladiis, id est, linguis maledicis. Cum fustibus ipsi lignei & insensati, crudeles & duri. Nocte venerunt. Qui male agit, odit lucem: potestas diaboli in tenebris est, qui semper contrarius est luci, vnde ministri eius in verum lumen insurrexerunt.

Ioan 3. De osculo Iudæ.

Osculum autem proditori non negauit, vt exemplum daret quatenus cum his, qui oderunt pacem, simus pacifici. Lupus osculatus est agnum, vt transglutiret. In detestatione autem huius osculi, hodie non datur osculum in Ecclesia. Christum autem tradit osculo, qui fictam pacem facit cum proximo suo, sicut scriptum est: Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant.

Quod Christus crucifixoribus se obtulit, & cadentibus retrò.

Cùm autem Iesus ab eis quæreret, Quem quæritis, & ipsi dixissent: Iesum Nazarenum: respondente eo: Ego sum. abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Qui regnum oblatum respuit, crucifixoribus se obtulit. Iam non se abscondit, sicut priùs, quia venerat hora eius. Vt autem ostenderet, quod nō patiebatur inuitus, vel capiebatur coactus, vno verbo virtute diuinitatis suæ, illos in terram prostrauit, sicut scriptum est: In conuertendo inimicū meum retrorsum, infirmabuntur & peribunt à facie tua. Licèt autē Christus vsq; hodie dicat, Ego sum: Iudæi expectātes Antichristum,

retro

retrò abeunt,& in terrena,quæ diligunt,cadunt.Cùm autem dixiſſet Dominus:ſi me quæritis, ſinite hos abire.Petrus gladium eduxit,& abſcidit auriculam dexteram ſeruo Pontificis,quam Dominus tangendo ſanauit. Et quia nondum induti erant Diſcipuli virtute ex alto, neque ad patiendum apti:non permiſit eos Dominus comprehendi.Melius eſt enim infirmos fugere & latere,quàm in aduerſis deficere. Vnde Dauid ait in perſona Chriſti ad Patrem:Elongaſti à me amicum & proximum,& notos meos à miſeria.Prædixerat Dominus diſcipulis:qui habet tunicam, vendat eam & emat gladium. Et cùm reſpondiſſent Diſcipuli, ecce duo gladij hîc : reſponderat Dominus,ſufficit.Vnde Petrus nondum intelligens myſterium,credidit ad literam, quòd gladio materiali deberet percutere:Cui Dominus ait:Omnes qui acceperunt gladium,ſcilicet,authoritate ſua,liuore vindictæ,non amore iuſtitiæ,gladio peribunt, id eſt , pro gladio aſſumpto ſine poteſtate & ordine iuris,vel gladio diuinæ vltionis peribũt.Sicut qui baculum paſtoralem acceperit à ſe,non ab Eccleſia:pro illo peribit.Vendere debemus tunicam corporis,& dare pro gladio paſsionis:vt coronam martyrij acquiramus.Vendere debemus tunicam quietis,pro gladio verbi Dei:vt curam animarum quieti & paci noſtræ præponamus. Duo autem gladij veteris & noui teſtamenti,ſufficiunt ad pugnandum contra diabolum.Duo etiam gladij ſufficiunt in Eccleſia Dei,ſpiritualis & materialis.Spiritualis gladius excommunicationis,qui pertinet ad Prælatos.Materialis verò gladius corporalis,ſcilicet, punitionis,qui pertinet ad laicos.Iudex enim ſecularis,non ſine cauſa gladium portat.Ad literam duo gladij ſufficiunt ad teſtimonium Chriſti ſponte paſsi.Vnus qui Apoſtolorum audaciã, & feruorem certandi pro Domino oſtenderet, & Domini pietatem & virtutẽ in ſanatione auriculæ doceret. Alter qui non eſt exemptus ex vagina,vt oſtenderet eos, non totum quod potuerunt pro magiſtri defenſione fuiſſe permiſſos.Alter enim abſtractus eſt,vt oſtenderet ſe poſſe defendere ſi vellent:nã multi cum Domino erant. Alter abſconditus eſt vt oſtenderetur,Dominum ſpontè ſubiſſe paſsionem.Non ſolùm autem gladium, ſed & ſacculum & peram tẽpore perſecutionis tollere mandauit,id eſt,victui neceſſaria. Prius autem miſsis diſcipulis ad prædicandum,ne quid tollerent in via,præcepit,ordinans, vt qui Euangelium nunciat, de Euangelio viuat. Inſtante verò perſecutione,pro mutatione rerum & temporum, oſtendit mutandum eſſe conſilium . Non eſt enim eadem regula viuendi tempore pacis,& tempore perſecutionis. Concedit igitur Dominus tollere neceſſaria,quando nõ eſt qui ea miniſtret,donec reddita tranquillitate liberius poſſint prædicare.In quo nobis datur exẽplum, nonnunquã ex cauſa de noſtri propoſiti rigore,aliquid poſſe intermittere. Dominus autem ad literam aurem ſanauit,qui neque in hoſtibus pietatis obliuiſcitur,docens bonum pro malo reddere. Spiritualiter autem dexteram amputat diabolus his,qui obedire nolunt veritati.Quam Dominus reſtituit, dum eis virtutem obedientiæ tribuit.In Malcho etiam qui Rex interpretatur,id eſt,in his qui ſpiritu Dei reguntur,Dominus auditum à vetuſtate legis amputat & renouat, vt ſeruiant liberi in nouitate ſpiritus,non in vetuſtate literę.Ceperunt igitur miniſtri Sathanę Ieſum & ligauerunt,diſcipuli autem omnes,eo relicto fugerunt.Ecce ligatur Sampſon à Dalida,id eſt,à meretrice ſynagoga:à qua ſicut Sampſon voluntariè ſe ligari permiſit . Vnde Ieremias ait:Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris.Et in Pſalmo in perſona Chriſti Dauid ait:Periit fuga à me,& nõ eſt qui requirat animam meam.Et iterum de fuga diſcipulorum ait:Elongaſti à me amicum & proximũ,& notos meos à miſeria. Suſtinui,qui ſimul contriſtaretur, & non fuit,qui conſolaretur,& non inueni. Et in Zacharia dicitur:Percute paſtorem,& diſpergentur oues gregis. Percuſsit eum pater per authoritatem:Iudæi per accuſationem:Gentiles per executionem.Petrus autem ſequebatur Chriſtum à longè.Similiter & adoleſcens ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo, & tenuerunt eum. At ille reiecta ſindone, nudus aufugit . Hic fuit Ioannes iunior cæteris Apoſtolis,qui de ſe conſueuit loqui in tertia perſona. Et nos exemplo eius ad crucis vexillum nudi volare debemus, & non detineri à purpurata meretrice, à mundo,ſcilicet,& gloria eius.Vt enim de manibus Satanæ euadamus , omnia quæ nos in mundo retinent,abiiciamus:exemplo Ioſeph,qui maluit relicto pallio nudus euadere, quàm meretrici Ægyptiacæ conſentire . Poſteà induit ſe Ioannes iterum , nam & ipſe Petrum in atrium Annæ induxit,vbi Petrus Chriſtum negat, primò ad vocem ancillæ & cantauit gallus . Secundò negat ad vocem alterius ancillæ , & ad vocẽ calefacientium ſe ad prunas. Tertiò,ad vocem ſerui Principis ſacerdotum,qui erat cognatus Malchi,& tunc gallus iterum cantauit.Trina igitur negatio eſt inchoata ante galli cantum, & conſummata eſt,antequam gallus bis cantaret . Primò ſimpliciter negat Petrus,dicens: Non noui hominem,non ſum diſcipulus eius.Non ſolũ enim negat Chriſtum, qui dicit illũ nõ eſſe Chriſtum:ſed qui ſe negat eſſe Chriſtianum,vel diſcipulum eius. Secundò cum iuramento negauit . Tertiò cœpit anathematizare,deteſtari,& iurare. Quia perſeuerare in peccato,dat incrementum ſcelerum,& qui modica ſpernit,cadit in maiora. Permiſſus eſt autem negare,vt in Eccleſiæ Principe remediũ pœnitentiæ conderetur, & nemo auderet de ſua virtute cõfidere.Poſt reſurrectionẽ verò ſatisfecit,dum ipſum ter ſe amare profeſſus eſt.Ante galli cantũ cùm adhuc tenebrę ſunt in aſſenſu,negat Petrus,poſtquam gallus bis cantauit,cùm iam tenebrę ſunt in deſcenſu pœnituit.Gallus,id eſt,prædicator ſomnolentos increpat,dicens:Euigilate iuſti,& nolite peccare.Poſt cuius vocem multi prius factis Chriſtũ negantes,pœnitent & flent amarè. Quàm noxia prauorum colloquia quæ Petrum negare cogũt, qui inter

De abſciſione auriculæ. *Luca 24.*

De acceptione gladii.

Quod vendenda eſt tunica, vt ematur gladius.

De ſufficientia duorũ gladiorum. *Rom.13.*

Quando liceat portare ſacculum, & perã, & quãdo nõ. *Lucæ 10.* *1.Cor.9.*

De ſpirituali amputatione auriculæ dextræ.

Quomodo Deus captus eſt:& ligatus,& de fuga Apoſtolorum. *Tren.4.*

Zach.13.

Quod Petrus & Ioannes ſecuti ſunt Dominũ,& de trina Petri negatione.

Gene.39.

Eccle.19.

De gallicãtu.

1.Cor.15.

De malo conſortio.

qui inter discipulos Christum confessus est Dei filium. Intus autē in societate impiorū negatur; exiens autē & seclusus à concilio impiorū pœnitet. A conuictu mores formantur. Cum sancto sanctus eris, & cū peruerso peruerteris. Spiritualiter autē prima ancilla titubatio, secunda cōsensio, tertius vir, id est, operatio: sic perficitur trina negatio. Ad vocē ancillæ negat, qui carnis delectatione mortaliter peccat. Ad vocē calefacientium se ad prunas negat, qui per auaritiā peccat, qui se turpi quęstu calefieri desiderat, vel qui exēplo cupiditatis alienæ à via veritatis deuiat. Ad vocē cognati Malchi negat, qui vitio elationis contra Deū peccat. Malchus enim Rex interpretatur. Potentū enim cognatū est vitiū elationis. Respexit eū Dominus, & exiens, fleuit amarè. Intuitu pietatis suæ prouocauit eū ad lachrymas. Nō enim potuit remanere in tenebris, quem lux mundi respexit. Illi autē discipuli, qui fugerunt & vestē nō reliquerunt. Hi sunt qui fugiūt persecutiones, infirmitati suæ timētes, in seculo tamen remanētes, Ioannes nudus fugit. Hi sunt qui relicto mundo & omnibus abrenunciātes, vt securiores sint, sese abscondūt. Petrus sequitur, negat, & pœnitet. Hi sunt qui in tribulationibus deficiunt, sed reuertuntur & pœnitent. Interrogauit autē cū esset in domo Annæ, summus Pōtifex Christū de discipulis suis, & de doctrina eius tentādo, vt ex verbis eius sumeret occasionē accusandi eū. Iesus autē sic respōdit, vt omnes doli & calumniæ frustrarētur. Ita enim tēperat responsionē, vt nec veritatē taceat, nec se defendere videatur, dans nobis formā tēperatè respondendi hostibus, ita vt nec veritatē negemus, nec eos contra nos dictis prouocemus. Ego, inquit, palā locutus sum mundo, & in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas. Interroga eos qui me audierūt. In turba enim, & in tēplo loquebatur palā, quantum ad vocē exteriorē, licèt nō omnes intelligerent. Quædā autem reuelauit Apostolis, quæ nō aliis per se manifestauit, sed per Apostolos, quibus ait: Quæ in aure auditis, prædicate super tecta. Heretici in conuenticulis suis quædā prędicant occultè, quæ nō audent palā dicere. De quibus Salomon ait: Aquæ furtiuæ dulciores sunt, & panis abscōditus suauior. Quid me interrogas, à quo veritatē audire nō desideras. Interroga eos, de quorū dictis nō habes inuidiā. Interroga alios, vt non possis dicere mihi, tu de teipso testimonium perhibes, vt ex ore plurium testium audiens veritatē, non habeas calumniandi rationē. Hæc cū dixisset, vnus assistens ministrorum, dedit alapā, dicens: Sic respondes pontifici, vt impleretur quod scriptum est. Cùm loquebar illis, impugnabant me gratis. Et Ierem. ait: Dabit percutienti se maxillā, saturabitur opprobriis. Propter quod Dominus ait: Si malè locutus sum, testimoniū perhibe de malo. Si autem benè, quid me cædis? Cur non fecit Dominus quod docuit? Videtur quod alteram maxillam præbere debuisset. Non solùm autem alteram maxillam, sed & totū corpus feriēdum parauit, & huic potius ostendit præcepta patientiæ, non ostentatione corporis, sed cordis præparatione facienda. Potest enim quis maxillam visibiliter præbere iratus. Melius ergo respondit vera placatus, & ad ferenda grauiora tranquillo animo paratus. Post hæc misit eum Annas ligatum à domo sua ad Caipham Pontificem. Vbi postquam tota nocte ei illuserunt, mane facto, conuenerunt omnes Principes Sacerdotum cum senioribus plebis & Scribis, & quærebant falsum testimonium aduersus Iesum, vt eum morti traderent, sicut scriptum est: Insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi. Et iterum: Etenim sederunt Principes & aduersum me loquebantur: falsi erant testes, nec erant conuenientia eorum testimonia, qui mutabant Christi verba, & addebant aliqua, & subtrahebant alia, nec sub eodem sensu quo Christus dixerat, recitabant. Dominus enim dixerat, Soluite templum hoc, & post triduum suscitabo illud. Falsi autem testes dixerūt: Audiuimus eum dicentem: Possum destruere templum hoc Dei manufactum, & post triduum aliud non manufactum ędificare. Dominus dixerat, soluite vos, non dixit ego: quia nullus debet sibi inferre mortem. Dominus etiam dixerat: Suscitabo, vt viuū animal, & templū spiritus significaretur. Sed esto quod de templo materiali dixisset, verū erat quod posset destruere & reparare, qui mortuos corā illis suscitauerat. Iesus autē tacebat, sciens, quod quidquid responderet, in calumniam verterent. Raucæ enim factæ erāt fauces eius illis, quibus cātus eius nō placebat. Vnde Iob in persona Christi: Halitū meum abhorruit vxor mea, id est, synagoga. Propterea tacebat, quia verba eius recusabant, & in calūniam vertebāt. Eius autē taciturnitas nos admonet, canibus impudicis & detractoribus nō esse respondendū, cū nulla secutura sit vtilitas. Aliquando etiā corā Pilato & corā Herode tacebat, quia crucis vtilitatē impedire nolebat, vel quia indigni erant audire diuina. Cumq; diceret ei summus sacerdos. Adiuro te per Deū viuū, vt dicas nobis, si tu es Christus filius Dei, dixit illi Iesus. Tu dixisti: Nō veritatē desiderant, sed calumniā parant. Vbi nō respondet Dominus, sicut ouis silet. Vbi respondet, sicut pastor docet. In Marco autem habetur: Ego sum. Potuit enim vtrumq; dicere: Primò, tu dixisti, Postea apertus dixit: ego sum, vel secundū vsum loquēdi quē habebant, dū Christus nō negauit, sed respōdit, tu dixisti, innuit se esse Christū, ac si diceret, ego sum, sed nō ita apertè. Largè autē sumitur verbum dicēdi. Nō enim enunciatiuè dixerat, sed interrogādo de hoc mentionē fecerat. Vel ideò dicit: Tu dixisti, quia frequēter scripturas legerat, in quibus dixerat ipsum esse Christum, scilicet, Mesiā in lege promissum, vel in corde suo dicebat, & conscientia eius dictabat ipsum esse Christum, licèt per inuidiam ipsum occidere vellet. Christo igitur respondente, ego sum, & dicente, amodò videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli: inexcusabiles sunt, quia ab ore eius expresse veritatē audierunt, & opera eius, quæ nullus alius facere potuit, viderunt. Ipsi autē sciderunt

Spiritualiter de trina negatione.

De modo responsionis Christi.

Prouer. 9.

De percussione maxillæ.

Tren. 3.

Matth. 5.

De falsis testibus.

De silentio Christi.

Iob 19.

Ioan. 15.

vestimenta

vestiméta sua, dicétes: reus est mortis, sicut Propheta prædixerat. Et sanguiné innocenté códem nabunt. Amodo, id est, ex hoc tẽpore gratiæ, sexta, scilicet, ætate finita, baiulis nubibus veniet ad iudiciũ in gloria sua patri coæqualis. Tunc expuerũt in facié eius, & colaphis eũ cæciderũt. Et velantes faciem eius, alapas in facié eius dederunt, illudentes ei, & dicentes: Prophetiza quis est qui te percussit. Et alia multa blasphemantes dicebant in eũ, vt adimpleretur quod dixerat per Prophetá: Facié meam nõ auerti ab increpantibus & cõspuentibus in me. Et Isa. ait: Desiderauimus eũ despectũ & nouissimum virorũ. Et Dauid: Factus sum opprobriũ hominũ, & abiectio plebis. Et Iob ait: Aperuerunt in me ora sua, exprobrantes percusserunt maxillá meá, satiati sunt pęnis meis. Sputis linitus est Dominus, vt nos ab inquinamẽtis nostris lauaret. Velatá habuit facié, vt velamé cordiũ auferret. Cęsus est colaphis, vt nos sanaret. Eius opprobria nostrum tulerunt opprobriũ. Eius vincula nostra soluerunt. In faciem Christi superbi cõspuunt, qui gratiam eius respuunt. Cæsus est colaphis Iudæorum, nunc cęditur blasphemiis falsorũ Christianorũ. Facié eius velant, qui veritaté eius agnoscere recusant. Princeps sacerdotũ vestiméta scidit, vt ostenderetur Hebræũ populum nudatũ sacerdotio, & euacuatũ Regno scisso. Vsq; hodie autem nõ solũ super facié Moysi, sed super facié Christi est velamentum, ne Iudæi eũ agnoscant. Post hæc adduxerunt eũ vinctum in prætoriũ, & tradiderunt Pontio Pilato. Tunc vidés Iudas quod damnatus esset, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos, dicens: Peccaui, tradens sanguiné iustũ. Et proiectis illis in templum, abiens laqueo se suspendit. Iudas vendidit precium nostræ redemptionis, peccator vendit diabolo mercedem precij, id est, animá, quod maius est. Nõ ad misericordiá Christi, sed ad laqueum miser cucurrit pœnitentia ductus, nõ Dei amore, sed mundi pudore. Et diffusa sunt viscera eius, quæ prius diffusa fuerant per auaritiam & anxietaté cõgregandi pecuniam. Quid igitur fiet de fęneratoribus & raptoribus, qui pecuniá iniustè acquisitam reportare nolũt, cùm Iudas reportauerit, & tamen æterno interitu perierit. Dixerũt auté sacerdotes. Non licet eos mittere in Corboná, quia preciũ sanguinis est. Et inde emerunt agrum figuli in sepulturá peregrinorum. Hoc est cõtra Prælatos & regulares, qui à fœneratoribus & raptoribus munera accipiunt. Corbona, donũ vel oblatio interpretatur, & idé est quod gazophylacium, in quo oblationes reponebãtur. Ecce colátes culicé, camelum glutiunt. Si nõ licet mitti in Corboná, quia preciũ sanguinis est, cur igitur sanguis funditur, quod maius est. Mysticè auté figulus Deus est, ager mundus, qui precio sanguinis eius est emptus, vt ei cõsepeliantur veri peregrini. Dicit auté Matthęus, impletum est, quod in Ieremia Propheta dicitur: Acceperunt triginta argenteos preciũ appreciati, qué appreciauerunt à filiis Israël, & dederunt eos in agrum figuli. Revera apud Ieremiá inuenitur de agro empto. Apud Zachariá verò de triginta argenteis, sed in neutro hæc verba inueniũtur. Euangelista auté magis curauit de sententia, quá de forma verborum. Cùm auté esset Iesus ante Pilatum, quæsiuit Pilatus ab eo, si ipse esset rex Iudæorũ. Accusabát auté eum summi sacerdotes in multis, scilicet, quod prohiberet tributa dari Cæsari: quòd seduceret populum: quòd diceret se posse destruere tẽplum, & post triduũ reędificare, quòd se diceret filium Dei, quòd se dicebat regé Iudęorum. De hoc auté magis curauit pręses, quia cõtra imperatoré Romanum esset, si se diceret regé. Vnde quæsiuit, si esset rex Iudæorum. Iesus auté ita responsum temperat, vt sermo eius calumniæ nõ pateat, & tamé veritatem nõ taceat. Tu dicis, quia Rex sum ego. Dat exẽplum, quod aliquando indirectè respondendum est aduersariis: & quandoq; nihil penitus est eis respondendum. Tu dicis, insinuando. Sic enim aduersariis suis respondebat, vt omnes doli & calumniæ frustrarentur. Quasi diceret. Tu dicis, id est, sermoné inde facis, & ego nõ nego: quia in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundũ, vt testimoniũ perhibeá veritati. Prius tamen quæsiuit à Pilato interrogáte, an ipse esset rex: A temetipsò hoc dicis, an alij tibi dixerunt de me? Sciebat quod Pilatus nõ à se hoc dicebat: sed à Iudæis calumniantibus, & falso ei imponentibus, quod regnum tẽporale sibi vsurpare volebat. Quærit tamen vt scire faciat aliis, & vt ex respõsione Pilati occasioné habeat dicere ad vtilitaté nostrá, hoc quod sequitur, scilicet, regnum meum nõ est de hoc mundo. Pilatus respõdit ei: Nunquid ego Iudæus sum? quasi diceret: A me non dico, sed à Iudæis, qui tibi hoc imponũt, qui ideo te mihi tradiderunt. Quid fecisti? quasi diceret, hæc causa est, an alia, propter quá traderis mihi? Respondit Iesus, nõ negans se esse regem, nõ tamen de mundo se esse fatetur: sicut ille carnaliter æstimabat, Regnum meum nõ est de hoc mundo, id est, credentes in me, & si adhuc sunt in mundo, quasi diceret: Decepti estis, non impedio dominationé vestram in mundo, falsum crimé mihi imponitur, veritaté tamé negare nolo, quia ad hoc natus sum, vt testimonium perhibeam veritati. Cumq; quæreret Pilatus quid esset veritas, nõ respondit Christus, vel quia noluit spargere margaritas ante porcos, vel quia Pilatus nõ multũ curabat, & noluit expectare responsum, quia volebat liberare eũ, & subitò in menté venit consuetudo Iudæorũ, quibus in festis diebus solebat præses dimittere vnũ ex vinctis. Quia enim Pilatus sciebat, quod per inuidiá eum tradidissent, multis modis conatus est eum liberare. Timebat enim iustum interficere, vnde primò dixit eis. Accipite eum vos, & secundum legem vestrá iudicate eum. Ipsi autem dixerunt. Non licèt nobis interficere quemquam, scilicet, propter diei sanctitatem. Contra se dicunt, nam Pilatus interfecit, licèt non manibus propriis. Similiter Iudæi eum interfecerunt persuasione & consensu, vt sermo Domini impleretur, significans qua morte moreretur, id est, quod traderetur gentibus ad crucifigendum, quasi totum faciamus, & nihil fecisse videamur.

De sputis & colaphis, & opprobriis Christi.

Isaiæ 51.

Isaiæ 53.

Exod. 24.

De inutili pœnitentia Iudæ & eius suspensione.

De mysterio agri empti.

Matth. 27.

Iere. 32.

Zach. 11.

De multiplici accusatione Christi.

De modo respondendi Christi.

Ioan. 18.

Matth. 7.

Quod Pilatus multis rationibus Christũ liberare voluit.

deamur. Voluerunt igitur eũ per alios occidere. Voluit etiã eum liberare Pilatus, propter vxorẽ suam, quæ dixerat ei: Nihil tibi & iusto illi, multa enim passa sum per visum propter eũ. Sicut enim diabolus mortẽ intulit mundo per mulierẽ, ita nũc conatur Christũ liberare per mulierẽ, ne per mortẽ eius, mortis amittat imperiũ, intelligens nunc demũ se per eũ spolia amissurum.

Quare Dominus Herodi nihil respondere voluit.

Misit eũ præterea Pilatus ad Herodẽ, vt sic euaderet importunitatẽ Iudæorũ. Ipse autẽ Herodi nihil voluit respondere. Pilato autẽ, qui inuitus sententiã ferebat ex aliqua parte respondit. Herodi autẽ, & aliis, qui contra legẽ innoxiũ dãnabant, tanquã incredulis & indignis nihil dixit. Vbi tacet, quasi agnus pro grege mactandus patientiã præstat. Vbi respondit: quasi pastor pro ouibus contra lupos pugnat: exemplũ dans, quod tẽpus est tacendi, & tẽpus loquẽdi. Herodes cupiebat signũ videre: sed mores prauos vulpecula illa nolebat emendare. Vnde spreuit eum & illusit indutũ veste alba. Et nos si illudamur & affligamur, non tanquã malefactores patiamur, sed induti alba veste innocẽtiæ.

De illusione Christi facta corã Herode.
De confœderatione Pilati & Herodis.
De flagellatione Christi coram Pilato.

Facti sunt autẽ amici, Pilatus & Herodes in illa die. Multi nefando fœdere hodie in occidendo Christũ in mẽbris suis confœderãtur. In dando autẽ munera Prælatis Herodes & Pilatus sæpè amici efficiuntur. Iterũ voluit eũ Pilatus liberare, dicẽs: Nullã in eo causam inuenio ex his, in quibus eũ accusatis, sed neq; Herodes: Emendatũ ergo illum dimittã. Hanc correptionẽ deridendo & flagellãdo nefandorũ exhibuit desideriis, ne vsq; ad crucifigendũ desęuirent. Ligatum enim eũ ad columnã flagellauerunt, cuius liuore sanati sumus. Insatiabilis tamẽ furor homicidarũ nõ cessat, sed clamat, crucifige. Iterũ voluit eũ liberare, dicẽs: Quem vultis vobis dimittã, Barabbã, an Iesum. Cumq; diceret, quod Christũ crucifigerẽt: dicebat: Quid enim mali fecit? Et iterũ: Regem vestrũ crucifigã? De ignominia eorũ volẽs eos frangere & cõpescere. Iterum autẽ, vt ostẽderet, quòd iniustè traderetur morti, petiit aquã, & lauãs manus suas, ait: Innocens ego sum à sanguine iusti huius. Reuera innocẽs nõ fuit, sed valdè peccauit, tandẽ acquiescens Iudæis, cũ posset cum effectu cõtradicere. Ipse autẽ abutẽdo potestate data sibi desuper à Deo ad benè vtendũ peccauit, sed nõ adeò, sicut Iudæi, qui Christũ morti tradiderunt inuidendo. Pilatus autẽ exercuit in eo potestatẽ, metuendo, quã habebat potestatẽ à Deo, sed abusum à diabolo. Vnde Dominus ait illi: Non haberes in me potestatẽ, nisi datũ tibi esset desuper, scilicet, à Deo, qui solus altissimus est super omnẽ terrã. Alij domini sunt, quasi officiales, quos quãdo vult deponere, potest.

De ablatione manuum Pilati, & Iudæorum clamore.
Isaiæ 1.

Lauit igitur manus suas, sed nõ lauit cor, more hypocritarum. Iudæi autẽ clamauerunt: Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Vnde Isa. ait: Cùm multiplicaueritis orationes, nõ exaudiã. Manus enim vestræ sanguine plenæ sunt, scilicet, sanguine Christi, quẽ effundi postulauerunt. Dãnationis autẽ suæ chirographo pro se & hæredibus suis subscripserunt, dicentes: Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Tunc dimisit illis Barabbã, Iesum verò flagellis cęsum, tradidit eis, vt crucifigeretur. Ecce aries immolãdus inter spinas adhęret, scilicet, inter spinosas Iudæorũ manus. Ecce ligna siluarũ, id est, Iudæi elegerunt ramnũ, id est, Barabbã: & oliuã perdiderunt: lupũ agno, lutũ auro præponẽtes.

Gene. 22.
Iud 9.
Quod Barabbas latro dimittitur, & innocens Christus occiditur.

Barabbas, id est, diabolus dimissus est, Iudæis recedentibus à Christo. Pilatus autẽ os malleatoris interpretatur & significat diabolũ, qui malleus est vniuersæ terræ, qui malos, de quibus securus est, in pace dimittit, bonos autẽ affligit. Secundũ Hieronymum, Christus & Barabbas duo sunt hirci, vnus apopeius, id est, emissarius, cũ peccato in desertũ inferni absolutus dimittitur, alter pro peccatis absoluẽdis, vt agnus occiditur. Iudæi in fine Barabbã, id est, Antechristum eligẽt, & Christum recusabunt.

De illusione facta Christi à militibus, et quod exutus est Christus vestimentis suis.
De purpura & corona spinea, & arundine, & alapis ac sputis.
De mysterio prædictorum.
Ioan. 11.
Isaiæ 63.
Cant. 5.
Isaiæ 53.
1. Pet. 2.
Isaiæ 42.
1. Reg. 21.

Tunc milites præsidis suscipientes Iesum in prætorio cõgregauerunt ad eum vniuersam cohortem, & exuentes eum, induerunt tunicam purpuream, & clamidẽ coccineã circundederunt ei, & plectẽtes coronã, de spinis imposuerunt super caput eius, & arundinẽ in dextera eius, & genu flexo ante eum illudebãt, dicentes: Aue Rex Iudæorũ. Et dabãt ei alapas, & expuentes in eum, acceperunt arundinẽ, & percutiebãt caput eius. Purpura qua vtuntur Reges induerũt eũ, obiicientes quod regnũ vsurpasset. Vnde & derisoriè, arundinẽ pro Regio sceptro posuerunt in dextra eius. Ob hoc nõ flectimus genua hodie pro Iudęis, quia Dominũ irrisoriè adorando illuserunt. Milites omnia mysticè fecerunt ignorãtes, sicut Caiphas nesciens de Christo Prophetauit, dicens: Expedit vobis vt vnus moriatur pro populo. Purpura vestierunt, quia sanguine passionis tinctus fuit. Vnde Isa. Quare rubrũ est indumentũ tuũ, & vestimentũ tuum sicut calcantiũ in torculari? Prius autẽ in domo Herodis albis vestierunt eum. Iuxta illud: Dilectus meus candidus & rubicundus. Spineã portat coronã: quia spinas peccatorum nostrorũ in corpore suo tulit super lignũ. Qui autẽ spinis & aculeis peccatorum suorũ ipsum pungunt, coronã spineã capiti eius imponunt. Arundine percussus est in capite, vt arundinẽ quassatã, genus, scilicet, humanum nõ cõfringeret, sed repararet. Arundine caput eius percutit, qui sacrã scripturã peruersè exponẽdo corrumpit, de diuinitate eius malè sentiendo. Arundine scribebãt antiqui, per quã diuina scriptura intelligitur. Fimo opprobriorũ & sputorũ terrã sterilẽ impinguauit, & fertilẽ reddidit, dum saliuæ sputorũ fluxerunt in barbã Dauid. In faciẽ spuunt, qui verba execranda cõtra eum proferunt.

Quod Christus crucem humeris suis portauit.
Gene. 4.
Gene. 22.
Isaiæ 9.
De eiectione Christi extra ciuitatem.
Isaiæ 53.
Leuit. 13.

Postquã illuserunt, induerunt eum vestimentis suis, & baiulantẽ sibi crucẽ, duxerunt eum extra ciuitatẽ, vt crucifigerẽt. Educitur Abel in agrũ à fratre, vt occidatur. Isaac portat ligna, vt immoletur. Baiulat crucem suã Christus, vt eã commendet imitaturis, cuius imperium super humerũ eius, id est, sceptrum imperiale, per quod omnia eius imperio subiecta sunt. Eiicitur autẽ extra ciuitatẽ. Vnde Isa. Nos reputauimus eũ quasi leprosum. Leprosi enim extra castra eiiciũtur. Factus est enim opprobriũ hominũ & abiectio plebis.

Vitula

Vitula enim rufa cōburitur igne pasſionis extra caſtra. Vt autē citius venirent ad locum paſſio-
nis, angariauerunt Simonē Cyrenęū, vt portaret crucē Ieſu. Simeon obediens: Cyrene hæres *Quod Simon*
interpretatur. Per hunc ſignificātur Gentiles inculti de villa ruditatis venientes, qui Chriſti cru *Cyrenæus crucem portauit.*
cem tulerūt, poſtquā Chriſtus eā portauit. Vel per iſtū, qui crucē in angaria portauit, intelligun
tur hypocritæ, & alij, qui nō propter Deū crucē ferunt, ſed humano fauore vel timore: & hi in
cruce nō moriuntur, ſicut Simon Cyrenæus crucē tulit, ſed in cruce nō obiit. Quanta reprobo-
rum impietas. Nemo dānatus cogitur ferre tormentū ſuum, latronibus paratur patibulū. Ipſi
autē vt maius dedecus Chriſto facerēt, crucē ſuā illum portare fecerūt. Conuerſus Ieſus ad mu *Quod Chriſtus*
lieres, quæ plangebāt ſuper eum, ait: Filiæ Hieruſalē, nolite flere ſuper me. Et prædixit eis cala- *deſtructionē*
mitatē venturā per Romanos Iudæis in vltionē mortis Chriſti. Quod præfiguratū eſt in pueris *Iudæorū futurā prædixit.*
irridentibus Eliſeum, & dicentibus: Aſcende calue, quos duo vrſi deuorauerunt. Titus enim *4. Reg. 2.*
& Veſpaſianus captiuauerut Iudæos, & deſtruxerunt, qui Chriſtū in mōte Caluariæ deridētes,
vt crucē aſcenderet, prouocauerunt. Chriſtus autem caluus fuit, abſque capillis tēporalium, &
maximè quando receſſerunt ab eo diſcipuli eius. Quia verò Iudæi ſecundū prophetiā Ieremię
dicentis. Mittamus lignū in panē eius, verū panē in ligno miſerunt, ſeu lignū crucis in pane cor- *Iere. 11.*
poris eius deficiente pane materiali, in obſidione Romanorum, fame cōſumpti ſunt. Sicut enim
pueri magis gaudent de pomo, quā de prædio, ita Iudæis promiſſa ſunt tēporalia, quibus allice-
rentur. Chriſtū autē promittentē æterna, & perſuadentē relinquere tēporalia, ſuſtinere nō po-
tuerunt, & idcirco tēporalia & æterna perdiderunt, ſicut ſcriptū eſt: Extendiſti manum tuā in
cruce, ſcilicet, & deuorauit eos terra, id eſt, amor terrenorū. Vnde dixerunt: Si dimittimus eum,
ſic venient Romani, & tollēt locum noſtrū. Et idcirco inflictum eſt illis, vt quod timebāt, eue-
nerit illis. Sicut enim ſegetes ex nimia vbertate in terrā cadunt, ita ipſi abundātes tēporalibus
quæ magis quā Chriſtū dilexerunt, corruerunt. Prodiit enim ex adipe iniquitas eorum. Et ma-
ximè, quia in lege & Prophetis, & legalibus confidentes, & aliis multis, quibus præ cęteris na-
tionibus abundāt, quaſi ex fertilitate deciderunt, dū Chriſtū recipere noluerunt. Poſſunt præ-
terea hæc intelligi de eorū dānatione futura, in ſecundo aduentu ad iudiciū, quādo dicent mōti-
bus cadite ſuper nos, & collibus cooperite nos. Quia ſi in viridi, id eſt, in Chriſto hoc permiſit *Oſee. 10.*
fieri, in arido, id eſt, in gente reproba Iudæorū quid tunc fiet? Propter quod ipſe dicit. Ego ſum *Lucæ 23.* *Apoc. 6.*
vermis & nō homo. Vermis enim cū tangitur, mollis & fragilis ſentitur. Ita Chriſtus in primo
aduentu. Cū verò tāgit, rigidus ſentitur, & penetrat lignū etiā durū, & corrumpit, ita Chriſtus
in ſecundo aduētu rigidus ſentietur. Dicitur etiā vermis, quia de terra natus eſt ſine ſemine, ſi-
cut ſcriptū eſt: Veritas de terra orta eſt. Et quia ore ſe trahit. Et Chriſtus propter prædicationē
veritatis, ad crucis patibulū tractus eſt. Factus eſt autē vermis, vt hominē qui prius fuerat ſocius
Angelorum, & factus erat ſocius vermium, ad priorē reduceret dignitatē. Hunc vermē cadaue-
ra peccatorū noſtrorū attraxerunt. Crucifixerunt igitur Ieſum in loco caluarię, & cum eo duos *De duobus la-*
latrones, vnum à dextris, & aliū à ſiniſtris, ſicut prædixerat Iſa. Et cum iniquis deputatus eſt. Et *tronibus, cum*
Abacuc: In medio duorū animalium cognoſceris, id eſt, duorum latronum, quorum vnus fuit *Chriſto crucifixis.*
cōfeſſor, alter irriſor. Vnus diligēs & delectus, alius negligens & neglectus. Cùm iniquis autem *Iſa. 53.*
reputatus eſt, vt ab iniquitatibus noſtris nos liberaret, & cum iuſtis reputaremur. Cum iniquis *Abacuc.*
deputatus eſt in morte, vt iniquos cōuiuificet in reſurrectione. Qui inuiti patiuntur & tanquā
malefactores pēdent in cruce à ſiniſtis. Qui cōtriti & voluntarij pro peccatis ſuis pœnitentiam
agunt, & ſeipſos affligunt, pendent cū latrone in cruce à dexteris. Qui verò ponunt animā ſuā
pro fratribus, hi ſpecialiter in cruce cū Chriſto pendēt. Latro autē qui fuerat prius penna ſtru-
tionis, factus eſt pluma accipitris. Vnde Iob: Nunquid per ſapientiā tuā plumeſcet accipiter. De *Iob 39.*
crucifixione Domini apertè prophetauit Dauid, ſignificās qua morte interficerent eū Iudęi, di- *Teſtimonia de crucifixio-*
cēs in perſona Chriſti. Foderūt manus meas, & pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea. *ne & morte*
Et in Deuter. dicitur: Erit vita tua pendēs ante oculos tuos, & nō credes vitæ tuę. Myſticè autē *Chriſti.*
dum Chriſtus in ſuis mēbris affligitur, manus eius id benè operātes in Eccleſia fodiuntur, & pe *Deut. 28.*
des ipſius, ſcilicet, prędicatores, qui ipſum ferunt per mundum. Lingua autē eius adhæret fauci- *De felle &*
bus: dū prædicatores verbis Chriſti adhærēt, illa implēdo. Dederunt autē ei vinum myrrhatum *myrrha quæ Chriſto ad*
bibere cum felle mixtum: & cū guſtaſſet, noluit bibere. Hoc autē prædixerat Dauid. Dederunt *bibendum obtulerunt.*
in eſcā meā fel. Et Iere. ait: Recordare paupertatis & trāſgreſſionis meę, abſynthij & fellis. Vinū
myrrhatū cū felle bibere noluit, qui tamē butyrū & mel comedit. Incorporat enim ſibi butyrū, *Tren. 3.*
quantū ad ſuauitatē conuerſationis, & mel, quantū ad dulcedinē dilectionis, vt ſciat, id eſt, ſcire *Iſa. 7.*
nos faciat, ſe velle reprobare malos, ſcilicet, Iudæos peruerſos & amaros, & diligere bonos. Bu-
tyrū enim ſine caſeo comedit, qui naturā humanitatis, ſine peccati corruptione aſſumpſit. Guſta-
uit autē mortē ad horā, quia & Domini Domini exitus mortis: ſed nō bibit, quia nō eſt à morte *De hora cru-*
detētus, ſed citò ſurrexit. Veſpere autē captus eſt Dominus, mane iudicatus, meridie crucifixus, *cifixionis*
Vnde per Pſal. Veſpere & mane, & meridie narrabo & annūciabo. Narrat enim patri quòd ve *Chriſti.* *Mar. 15.*
ſpere captus ſit. Mane iudicatus, meridie crucifixus. Et annūciabit omnibus, quādo veniet mun *Lucæ 23.*
dum iudicare. Marcus ait: Hora tertia, vt Iudęos qui ſe excuſant, magis Chriſtū crucifixiſſe, lin *Quod Chri-*
guis ſuis oſtēdat. Ieſus autē dicebat: Pater mi, dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt, ſicut ſcri- *ſtus pro crucifixoribus*
ptū eſt in Iſa. Et pro trāſgreſſoribus orauit. Et in Pſal. Pro eo vt me diligerēt, detrahebāt mihi, *orauit.*
ego autē orabā. Quāta charitas, & immēſa pietas. Iudæus clamat: crucifige, & Chriſtus clamat, *Iſaiæ 53.*
ignoſce. Diuiſerunt autē milites Chriſti veſtimenta in quatuor partes, Tunicā autem, quia in-

conſutilis

consutulis erat, desuper cõtexta per totũ nõ diuiserunt, sed miserunt sortẽ cuius foret: sicut scriptum est: Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestẽ meã miserunt sortẽ. Quadripartita vestis significat Ecclesiã in quatuor mũdi partibus diffusam. Sunt prętereà in Ecclesia quatuor electorum genera, cõiugati, viduati, pręposti, & separati, siue eremitę. Tunica indiuisa, omniũ partium significat vnitatẽ. In sorte autẽ Dei gratia cõmendatur. Cùm autẽ diuisiones gratiarũ sint in Ecclesia, absq; vnitate & charitate nullus est de Ecclesia, quãtum ad meritũ vitę. Desuper verò cõtexta fuit, quia charitas supereminet vniuersis. Incõsutilis autẽ, ne aliquãdo vnitas Ecclesiæ, quę omnes in vnũ colligit, dissoluatur. Scripsit aũt & titulũ Pilatus, Hebraicè, Gręcè & Latinè: Iesus Nazarenus Rex Iudęorũ. Tribus linguis titulus scribitur, vt in ore duorũ vel triũ testium stet omne verbũ. A tribus autẽ generibus hominũ Christus habet testimoniũ, Hebræis, Gręcis ac Latinis. Hę tres linguę principales erãt in mundo. Titulus autẽ ostendit, q, nec occidendo facere potuerunt, quin esset Rex. Vnde Pilatus: Quod scripsi, scripsi, id est, indelebile est q, scripsi, mutari nõ potest, nõ corrũpo veritatẽ, & si diligitis falsitatẽ, vt impleatur Esdrę prophetia: Tituli inscriptionẽ ne corrumpas. Est autẽ Rex Iudæorũ, id est, verè cõfitentium. Reproborũ etiã Iudęorũ velint, nolint, Rex est ac Dominus, ad puniendũ & cõdemnandum. Qui titulũ crucis de frõte suo delet, dãnabilior est Pilato. Vnde Dominus in Iob: Terra ne operias sanguinẽ meũ. Terrenorum enim amor quãtum in se est, literas, quibus scriptus est titulus minio sanguinis fœdat & operit. Prętereuntes autẽ blasphemabãt eum dicentes: Vah qui destruis tẽplum Dei, & in triduo reędificas, si filius Dei es, descende de cruce. Hoc est q, Dominus per os Dauid ait: Audiui vituperationẽ multorũ cõmorantium in circuitu. Et iterũ in persona Iudęorũ irridẽtium: Euge euge, viderũt oculi nostri. Et iterũ in persona Domini: Aperuerũt super me os suũ, sicut leo rapiens & rugiẽs. De cruce autẽ ad vocẽ insultantiũ Dominus noluit descẽdere, vt nobis relinqueret exemplũ patientię & perseuerãtiæ. Mori enim voluit in cruce, vt nos in cruce pœnitẽtię moreremur. Cũ enim saluus esse nõ possit, nisi qui perseuerauerit vsq; in finẽ: si descẽderet neminẽ saluũ faceret, vnde Dominus descendere nõ voluit, quia de sacrificio vespertino caudã deponere nõ debuit. Si enim Pilatus quod scripsit, scripsit, & Christus nõ perficiet q, incœpit? Ipse enim cœpit & sanabit nos. Propterea ipse ad patrẽ ait: Opus cõsummaui, quod dedisti mihi, vt faciã. Similiter & Principes Sacerdotũ illudẽtes cũ Scribis & Senioribus dicebãt: Alios saluos fecit, seipsum nõ potest saluũ facere? Si Rex Israël est, descẽdat de cruce, & credimus ei. Planè mentiuntur: maiora enim fecit, mortuos suscitauit, tertia die surrexit, nec tamẽ crediderunt ei. Dæmones autẽ virtutẽ crucis sentiẽtes, & vires suas cõfractas, hoc per Iudæos agere intẽdunt, vt de cruce descẽdat. Et qui priùs dixerat: Mitte te deorsum, modò dicit descẽde de cruce. Eius autem est ascẽdere nõ descẽdere. Si Rex Israël est, imò quia Rex Israël est, virgã imperij nõ deponat: cuius imperiũ super humerũ eius. Scriptũ est enim: Dominus regnauit à ligno. Generatio praua & adultera signũ quærit vt descẽdat, & nõ dabitur ei signũ, nisi signũ Ionæ Prophetæ, nõ signum descensionis, sed resurrectionis. Dominus autem noster in cruce perseuerãdo patientiã exhibet, humilitatem cõmendat, obedientiam implet, perficit charitatem. His quatuor dotibus Christi Ecclesiam spoliare satagebat, qui dicebat: Descende de cruce, sciens quod maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Vnde & propter hoc vxorem Pilati misit, metuens ne intuentium in serpentem æneum, vulnera sanarentur. Nos igitur ad imitationem Christi neminem audiamus persuadentem, quod de cruce descendamus. Verus enim Iosue non retraxit manum, quam in sublime porrexerat, tenens clypeum aureum, donec interficerentur omnes habitatores Hai, quæ vallis sordiũ interpretatur. Noluit autem Dominus statim ostẽdere potentiã suã, vt nobis cõmendaret potentiã & humilitatem, sicut scriptum est: Traditus sum & nõ egrediebar, id est, potentiã meã non ostendebã. Et Abacuc ait: Cornua in manibus eius, cornua, scilicet, crucis, ibi, id est, in cruce abscõdita est fortitudo eius. Si enim veniret Dominus super equũ diuinitatis & arma nõ mutasset, nunq̃ diabolus cum eo cõgredi auderet. Dicitur autẽ quod super brachiũ crucis diabolus sedẽs, finẽ expectaret. Cùmq; cognouit ex obscuritate Solis, & aliis quę fiebãt, ipsum esse filiũ Dei, cõfusus abscessit. Idipsum & latrones improperabãt ei, plurale pro singulari. Vel vterq; prius blasphemauit, deinde de visis signis, vnus credidit, dicẽs: Miserere mei cùm fueris in regno tuo. Ecce iam nõ solus derelictus est, sed ex ore impij perfecit laudẽ. Verus autẽ agnus matrẽ de cruce cognoscens, illam discipulo cõmendauit. Miracula autem facturus eam quasi ignotã habuit, dicẽs: Quid mihi & tibi mulier? Non enim ex eo quòd à matre sumpsit, sed ex potentia diuinitatis miracula fecit: Nunc autem illam in infirmitate agnouit, quam ex ipsa contraxit. Vnde Apostolus: Si quis curam suorum non habet, infideli deterior est. Hæc autem est illa mulier, quæ in necessitate famis filium suum morti tradidit, sicut in libro Regũ dicitur, vt mulier altera, id est, Ecclesia, eodem modo filium suum morti traderet: vt pellem pro pelle, sanguinẽ pro sanguine, animã pro anima tribuamus. Vnde Dominus in Iob: Radix mea aperta est secus aquas, & ros in messione mea morabitur. Radix, id est, amaritudo passionis aperta est secus aquas in exemplum omnium populorum, & ros sanguinis, ros sudoris, ros gratiæ, ros doctrinæ messem meã irrigabit. A sexta autem hora vsq; ad horam nonam, factæ sunt tenebræ super vniuersam terrã. Compatiuntur elementa suo creatori, pro quo pugnat orbis terrarum. Has autem tenebras tribus vicibus surgens ad matutinas repręsentat Ecclesia. De his tenebris Amos Proph. ait: Erit in die illa, dicit Dominus: occidet Sol in Meridie. Et Iere. ait: Occidit eis Sol, cũ adhuc medius esset dies. Cùm autem

Margin notes: *De diuisione vestium, & quod tunica non fuerit diuisa.* 1. Cor. 12. — *De inscriptione tituli.* — Iob 16. — *Quare de cruce descendere Dominus noluit.* Leuit. 9. — Osee. 6. — Matth. 4. — Isaiæ. 9. — Ioan. 15. — Num. 21. — Iosue 8. — Abac. 3. — Luce 23. — *Quod de cruce matrem discipulo commendauit.* 1. Tim. 4. — 4. Reg. 6. — *De tenebris factis in passione Christi.* Sap. 5. — Amos. 8.

auté diceret Iesus: Sitio, cõtinuò currés vnus ex eis, acceptã spongiã impleuit aceto, circumponens hysopo, & imponés arundini, dabat ei bibere: & cùm accepisset acetũ, dixit: Cõsummatũ est. Omnia cõsummata erát, quæ oportebat fieri, anteꝗ acciperet acetum. Sumpto aceto, cõsummata est scriptura, quę dicit: In siti mea potauerunt me aceto. Sitiebat saluté eorum, ipsi auté degeneres à vino S. Patrũ cõuersi sunt ei in amaritudiné. Expectauit, vt vinea illa faceret vuas, & fecit labruscas. Spõgia, corda eorum cauernosa & frauduléta significat: hysopus Christi humilitaté, quá circumuenire Iudęi putabát. Arundo scripturá significat, quę in hoc facto implebatur.

De siti Christi, & de aceto in spongia. Isaiæ 5. Iere. 2.

Iesus auté clamás voce magna, ait: Pater in manus tuas cõmendo spiritũ meum: & inclinato capite emisit spiritũ. Voce magna clamat, vt somnolẽtos excitet, ac si diceret: Lazare, veni foras. Vnde Iob ait: Terra ne operias sanguiné meum, neq; inueniat in te locum latédi clamor meus. Cum enim hoc clamore emisit spiritum, qué terra cupiditatis nõ sinit peruenire ad aures cordis. Mortuus est, vt mortuos viuificet: cõsumptus est, vt nos restauraret: corpus cõsumpsit, sicut in fornace cõsumitur plumbũ vel stannum, vt purgetur argétum. Vnde Zachar. Lapis stanneus in manu Zorobabel. Stanno enim humilitatis suę argétum nostrum purgauit. De morte auté eius prædixerat Isa. Sicut ouis ad occisioné ducetur, & quasi agnus corá tondéte se obmutescet. Et iterum: Tradidit in morté animá suá, & cum sceleratis reputatus est. Eadé auté hora mortuus est Christus, & latro in Paradisum introductus, qua Adá de Paradiso est eiectus. Sicut auté Adá potuit mori & nõ mori: ita solus Christus post peccatum Adæ potuit mori & nõ mori. Sicut Adá voluntariè peccauit, ita Christus voluntariè moriédo satisfecit. De morte eius & clamore ait Iacob: Ad prędá ascendisti fili mi, requiescés accubuisti, vt leo. Ascendit enim crucé ad prędádum diabolum. Christo auté rugiente in cruce per clamorem, malę bestiæ infernales expauerunt, & suá virtuté amiserunt. Inclinauit auté caput, vt os colũbæ reflecteretur ad membra, pro quibus patiebatur.

De emissione spiritus cũ clamore & capitis inclinatione. Ioan. 11. Iob 16. Zach. 4. Isa. 53. De hora mortis Christi. Gene. 49.

In morte auté Domini velum tépli scissum est, à summo vsq; deorsum, & terra mota est, & petrę scissę sunt, & multa corpora sanctorũ, qui dormierũt, surrexerunt, & post resurrectioné ipsi venerunt in sanctá ciuitaté, & apparuerunt multis. Iosephus auté refert virtutes Angelicas præsides quondá templi tunc pariter cõclamasse: Fugiamus ex his sedibus. Velum auté scripturæ scissum est, quia leo de tribu Iuda omnia signacula eius soluit, vt pateret spiritualis intelligentia, & videret omnis caro, quod os Domini locutũ est. Amota est etiá rõphea, vt pateret aditus ad sancta sanctorũ, id est, ad æterná beatitudiné. Velum etiá peccati & velum ignorátiæ scissum est. Terra mota est, Dominũ suum pendenté ferre nõ sustinens. Sed & terrenorũ corda per virtuté passionis mota sunt ad pœnitentiá: & cecidit turris Babel, atq; ędificia vitiorũ. Petrę & monuméta aperta sunt, in typũ futurę resurrectionis. Petrę etiá scissę sunt, quia duritia Gentiliũ emollienda erat. Posset addidisse: Inferni claustra cõfracta sunt. Vnde Augu. refert Lazarũ resuscitatũ dixisse, animas in inferno esse gauisas, pro imminéte Christi aduétu ad eas. Hi sancti qui tunc surrexerunt, creduntur cũ Domino ascendisse, nõ tamé antè surrexerunt ꝗ Dominus: qui est primogenitus ex multis fratribus.

Leuit. 5. De scissioné veli & motu terræ, & de petrarũ fixura, & apertione momentorũ, & resurrectione mortuorum. Apoc. 5. Isa. 40. Gene. 11. Ioan. 11. Rom 8.

Céturio auté, & qui ex aduerso erát viso terręmotu, & his quæ fiebant, & ꝙ ita clamans expirasset, glorificantes Deũ, dixerunt: Verè filius Dei erat iste. Ecce nouissimi fiunt primi. Gentilis cõfitetur, & plebs Iudaica excęcata negat. Agnus balatu clamoris, matré suá agnoscit. Moyse auté in mõte clamáte & virgá leuáte, Pharao perimitur cũ suo exercitu. Gétilis auté intelligens spinæ suæ ramnũ, cõpungitur & pœnitet, & cõfitetur. Christus enim in Idumęam extendit calceamentum suum, id est, in gentilitatem, passionis suę effectum. Virga enim crucis mare percussum iter prębuit, & eius amaritudo cõuersa est in dulcediné, & muri Iericho corruerunt. Ouis enim & capra offerebátur ad latus altaris, quod respicit ad aquiloné, quia Christus pro gétibus passus est, qui in gelicidio peccatorũ cõmorabantur. Et nos in omni sacrificio nostro, & in omnibus operibus nostris, insidias diaboli deuitemus.

De cõfessioné Centurionis. Matth. 20. Exod. 14. Iud. 9. Exod. 15. Iosue 5. Leuit. 1.

Christo auté in cruce mortuo, vnus militũ, lancea latus eius aperuit, & cõtinuò exiuit sanguis & aqua. Vnde Zacha. ait: Videbũt in qué cõfixerunt. Et Iere. Tetédit arcum suũ, & posuit me quasi signũ ad sagittá. Et Dauid: Super doloré vulnerũ meorũ addiderũt. Et B. Iob ait: Cõfregit me & posuit me quasi signũ, circũdedit me lanceis suis, cõuulnerauit lũbos meos. In apertione auté lateris, apertus est nobis aditus Paradisi. Fecit nobis in latere ostiũ lácea charitatis, vt nos in cor suũ introduceret. Lácea enim qua Christi latus vulneratũ est, charitas est. Vnde in Cant. Vulnerata sum charitate. Hoc est ostiũ in latere arcę Noë, quo intrát animalia, nõ peritura diluuio. Ecce formata est mulier de viri dormientis latere, de quo sacramenta Ecclesiæ manauerũt. Ságuis fusus est in remissioné peccatorũ. In aqua auté, ablutio est sordiũ. Ex aqua auté frigida & sanguine calido, ægris balneũ téperauit. Aqua lateris, sordes abluit. Ságuis auté mũdo exãgui & exanimi coloré reddidit gratiæ. Aquá auté cũ sanguine emisit, vt si qui sanguiné per martyriũ effundere nequeat, salté aquas lachrymarũ effundát.

De apertioné lateris Christi, ex quo aqua cũ sanguine exiuit. Zach. 12. Tren. 3. Iob. 16. Cant. 4. Gene. 6. Gene. 2.

Minuit sibi in parte dextera, vt sanaretur in sinistra. Minuit sibi in parte sana, vt sanaretur pars infirma. Percussus in dextero latere, vt biberent de hoc fonte, qui pendent à dextris. Fecit nobis aspersoriũ de hysopo & filo coccineo, vt à lepra nostra mũdaremur. Posuit in fenestra lateris funé coccineũ, ne periret Raab meretrix. Totũ autem sanguiné suũ Dominus pro nobis effudit. Ságuis intercutaneus effusus est per sudoré, & quãdo flagellatus fuit ad columná. Ságuis venarũ ex vulneribus manuũ & pedũ. Ságuis capitis ex spinis acutissimis. Ságuis interior in corpore, ex vulnere lateris.

De multiplici sanguinis Christi effusione. Iosue. 2.

Quid igitur retribuemus Domino pro omnibus, quæ retribuit nobis? Nosmetipsos debemus ei ex creatione. Ex recreatione auté plusquá seipsum debet homo redemptori suo. Tátum enim debet, si

Conclusio.

posset

posset soluere, quantum Pater dedit pro ipsius redemptione. Quia igitur debitum soluere non valemus, nisi ipse dederit nobis quod soluamus, rogandus est, vt det nobis pater filium suum, & spiritum sanctum, vt illi reddamus. Det nobis Deus gratiam suam & charitatem, id est, spiritum sanctum suum, non solùm nosmetipsos, sed seipsum illi reddamus. Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

IN VIGILIA PASCHÆ, THEMA SVMPTVM ex Responsorio nocturno.

Matth. 27.

Sepulto Domino signatum est monumentum, voluentes lapidem ad ostium monumenti: ponentes milites, qui custodirent illud.

De sepultura Domini, & de descẽsu ipsius ad inferos.

SICVT diem Dominicæ passionis deuotè celebrauimus, ita diẽ sepulturæ ipsius cum omni reuerẽtia & solẽnitate celebrare debemus, in qua corpus eius in sepulchro iacuit, & anima vsq; ad inferos descendit. Vnde B. Augustinus ait: Anima ad inferos descẽdit, caro in sepulchro iacuit, sapiẽtia cum vtroq; permãsit, quę in inferno positis lumẽ vitę fundebat æternæ. Radiabat illic lux vera sapiẽtię, illuminabat infernũ, sed in inferno nõ claudebatur. Hæc sunt verba August. Hodie igitur, qui in limbo inferni detinebãtur, Paradisum in inferno inuenerũt, dum præsentialiter fuerunt cum Christo. Qui autẽ in inferno pœnali & inferiori cum peccatis decedẽtes, detinebãtur in inferno remanẽtes, nunq̃ misericordiã cõsequentur. Propter quod Dominus per Osee dicit: Ero mors tua, ô mors, morsus tuus ero inferne. Dum enim quosdã inde traxit, alios autẽ ibi reliquit, quasi infernũ momordit. Dominus igitur descẽdit ad inferos, portas æreas cõtriuit, & vectes ferreos cõfregit, vt educeret vinctos in fortitudine, & captiuã duceret captiuitatẽ. Et sicut in Zachar. dicitur: In sanguine testamẽti sui eduxit vinctos de lacu, vbi nõ erat aqua. Et Dauid: Æstimatus sum cum descendẽtibus in lacũ, factus sum sine adiutorio inter mortuos liber. Descendit enim sicut homo in infernũ, sed solus inter mortuos liber fuit, quia à morte teneri nõ potuit. Deus enim vltionũ Dominus, Deus vltionũ liberè egit: mortẽ enim cõculcauit. Vnde Isa. Torcular calcaui solus. Qui enim ascendit super occasum, id est, super mortẽ, Dominus nomẽ illi. Vnde per Psalmistã dicitur: Si ambulauero in medio vmbrę mortis, nõ timebo mala, quoniã tu mecũ es. Occurrẽtes igitur Sancti Domino suo, captiui Redẽptori suo, cuius aduentũ diu expectauerãt, cuius desideratã præsentiã multis miseriis præuenerãt, in voce exultationis & cõfessionis clamauerũt, dicẽtes: Aduenisti nobis redemptor noster: benedictus q̃ venit in nomine Domini, Deus Dominus, & illuxit nobis, sedẽtibus in tenebris & in vmbra mortis. Cùm enim sit duplex effectus remissionis, vnus carere pœna, alius frui gloria, primũ obtinuerunt sancti ante Christi incarnationẽ, secundũ obtinuerunt post eius passionẽ. Tunc conturbati sunt Principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor. Expauit ianitor inferni, videns portas serarũ suarũ violenter effringi, audiẽs S. Angelos clamãtes: Tollite portas Principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. Principes enim infernales nõ ausi sunt resistere, vires suas sitiẽtes eneruatas, & robur suũ deficere, dũ forti alligato fortior intrauit, & absorpta morte in victoria, prædã potẽter eripiẽs, victor ab inferis remeauit. Intereà autẽ dũ hęc in inferno agerẽtur, Ioseph nobilis decurio ab Arimathęa, accessit ad Pilatũ, & petiit corpus Iesu. Cui Pilatus iussit reddi corpus. Beatus vir iste, qui nõ abiit in cõsilio impiorũ, nec cõsensit cõsilio & actibus Iudæorũ. Venit pariter & Nicodemus, ferẽs mixturã myrrhæ & aloës, quasi libras centũ. Acceperunt ergo corpus Iesu, & ligauerunt linteis cũ aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire. Erat autẽ ibi hortus, & in eo monumentũ nouũ, in quo nondũ quisquã fuerat positus. In illo igitur corpus Iesu inuolutũ sindone posuerunt, aduoluẽtes lapidẽ ad ostiũ monumenti. Arimathæa, ipsa est Ramãtha ciuitas Samuëlis, & interpretatur deponẽs: ab hac venit Ioseph, vt Christi corpus deponeret in sepulchro. Sicut autẽ Ioseph à Pilato, iustus ab iniusto Christi corpus recepit: ita à peccatoribus & iniquis sacerdotibus quãdoq; iusti corpus Christi in sacramẽto ad cõmodum suscipiũt: ab impiis autẽ in suum ministratur detrimentũ. Aduolutũ est autẽ saxũ magnũ ad ostiũ monumẽti, vt nõ posset aperiri sepulchrũ sine auxilio multorũ. In petra autẽ excisum est, ne si ex multis lapidibus fuisset cõstructum fossis tumuli fundamẽtis furto Christus ablatus diceretur. In monumẽto nouo, quod erat in horto, sepultus est Dominus, vt nos in nouitate vitæ & virtutũ viriditate, ipsum in nobis suscipiamus sindone purę cõscientiæ, cum myrrha & aloë, id est, cum duplici amaritudine cordis, scilicet, per contritionẽ, & corporis per satisfactionẽ. Factus est autẽ nobis panis subcineritius per triduanã sepulturã, & absorptus est à ceto in sepultura. Vnde Iere. Lapsa est in lacu vita mea, posuerũt lapidẽ super me. Et iterũ: Conclusit vias meas lapidibus quadris, circũædificauit aduersum me, ne egrediar. Eiectus est Ionas de ligno crucis, & absorptus est à ceto in sepultura. Missus est noster Ioseph in cisternã veterẽ, Daniël & Ieremias in lacũ, sed tamẽ inde exiit, & ab inferis rediens anima corpori coniuncta est, & resurrexit, sicut scriptũ est: Non derelinques animã meã in inferno, nec dabis sanctũ tuum videre corruptionẽ. Et iterũ: Eduxisti ab inferno animã meã, saluasti me à descendentibus in lacũ. In pace in idipsum dormiã & requiescã. Caro mea requiescet in spe. Sapiẽtia enim patris, Christus filius Dei attingit à fine vsq; ad finẽ fortiter. In cœlo quidẽ deiiciẽdo superbũ, in mundo superãdo malignũ, in infernũ spoliãdo auarũ. Et disposuit omnia suauiter. In cœlo, stãtes Angelos cõfirmando, in mũdo venundatos redimẽdo, in inferno captiuos liberãdo. Moyses

Osee 13. Isa. 45. Zach. 9. Isa. 63.

De occursu et gaudio sanctorum & cõturbatione dæmonum. Isa. 9. Exod. 15.

Matth. 12. Luc. 11. 1. Cor. 15. Quod Ioseph Christi corpus obtinuit à Pilato.

1. Reg. 8.

De adaclutione saxi & horto, in quo sepultus est Dominus. Ioan 19. De sindone, myrrha, & aloë. 3. Reg. 10. Thren. 3. Ionæ 1. Gen 37. Dan. 14. Iere. 37. Sap. 8.

Moyses autē in Deute. ait: Benedictus Gad in latitudine, quasi leo acquieuit. Gad qui interpretatur accinctus, Christū significat, qui contra diabolū accinctus est ad pugnandū, vt redimeret latitudinem Gentium. Requieuit autem in sepulchro, sed tertia die surrexit sicut leo. Altera autem die, quæ est post Parasceuen, postulauerunt Principes Sacerdotum à Pilato, vt Christi sepulchrum muniretur, & à militibus custodiretur. Diligentia eorū nostræ profecit fidei: nam quantò amplius seruatur, tantò magis virtus resurrectionis ostenditur. Ex hac autem malitia Iudæorum cōuincitur, qui persecuti sunt viuum, nec tamen cessant persequi mortuum. Vnde Ieremias ait, secundum translationem Septuaginta: Facta est mihi hæreditas mea, quasi spelunca hyenæ, quod est animal sæuissimum, mortuos persequens, & de sepulchris cadauera extrahens. Vnde sicut dederunt pecuniam, vt interficeretur Christus, ita post mortem eius dederunt pecuniam copiosam, vt memoria ipsius interiret, dicentes militibus: Dicite, quia discipuli eius nocte venerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus. Sed si dormierunt, quomodo de his, quę nō viderūt, testes esse potuerūt? Dormientes Christū perdiderūt, quem vigilantes mulieres inuenerunt. Caueamus ne nobis dormientibus per negligentiā furto inimici, Christus auferatur. Sicut autē priùs triginta argēteos, nō de proprio, sed de corbana acceperūt, ita nūc de corbona & de eleēmosynis pauperum pecuniam accipiunt, vt in vsus sacrilegos expendāt, de communi prodigi, de proprio nihil erogantes. Vnde B. Hieronymus ait: Qui rebus Ecclesiæ abutuntur in aliis rebus, quàm in Ecclesiasticis vsibus, similes sunt Scribarum & Sacerdotum redimentium mendaciū, & sanguinē Saluatoris iterum ementium, id est, vitam Saluatoris, vt interiret illius memoria. Credendum est autem magis soli Mariæ veraci, quàm Iudæorū turbæ fallaci. Sepulto enim Domino, aliis recedentibus, Maria Magdalene, & altera Maria, scilicet, Maria Ioseph, sedebant contra sepulchrum. Quia enim arctius amabant, funeris officium aspiciebant, vt congruo tempore munus suæ deuotionis offerrent. Reuertentes autem nocte illa parauerunt aromata, quādiu licuit operari. Sabbato quidē siluerunt & cessauerunt secundū legis mandatū. Die autem Dominica, cùm adhuc tenebræ essent, venit Maria Magdalene ad monumentum, & vidit lapidem reuolutū à monumento. Alij dicunt, orto iam Sole, venit ad monumentum. Vnde B. Hieronymus ait: Quia diuersa tempora istarum mulierum describuntur in Euangeliis, nō mendacij signū est, sed sedulę visitationis officiū, dum crebrò abeunt & redeunt, & nō patiuntur à sepulchro Domini diu abesse vel longius. Si autē cùm adhuc tenebræ essent, Dominus resurrexisse dicitur, quomodo tribus diebus fuit in sepulchro, aut quomodo filius hominis tribus diebus & tribus noctibus fuit in corde terræ? Per synecdochen intelligitur, vt pars pro toto intelligatur. Tribus autē diebus & tribus noctibus, id est, tribus diebus naturalibus fuit in sepulchro, vt totū accipiatur pro parte, vt cōputetur vespere parasceues cū nocte sequenti pro vna die, dies autē Sabbati cum nocte sua sequente pro alia die, diluculū autem diei Dominicæ cum eadem nocte præcedente pro tertia die. Et ita bis computatur vox Sabbati, & est communis Sabbato & diei Dominicæ, hac ratione. Hucusq; enim dies noctem præcedere dicebatur, & nox sequebatur, quia homo à luce in tenebras ceciderat. Nunc dies sequitur noctem, quia post Christi paßionē à peccatis ad vitam reducimur. Quidam autē dicunt, quod tribus diebus, id est, triū dierū aliqua parte fuit in sepulchro. Similiter & tribus noctibus, duabus, scilicet, integris, & pro tertia nocte accipiūt tenebras, quę factę sunt ab hora sexta vsq; ad nonā, & dicūt Christū hora sexta mortuū esse. Vel tribus noctibus fuit in corde terræ, id est, in voluntate & potestate terrenorū Iudęorū. Die sexta creatus est homo, & eadē die crucifixus est, & homo redemptus. Septima die requieuisse dicitur Dominus ab omni opere quod patrarat: septima die in sepulchro requieuit. Et nos in sexta ætate cū Domino pati debemus, & in septima, quę est mortuorū, secreta pace requiescere, vsq; ad octauā resurrectionis. In Genesi septima dies habere vesperā non legitur, quia in illo seculo requies animarū nullo fine terminatur. Fuit autem Dominus nobis via triū dierū. Primo die in cruce, secundo in sepulchro, tertio in resurrectione, vt nos eadē via incedētes, primo simus in cruce & labore pœnitētię, secūdo in sepulchro vitę tranquillę & quietę, vt tandē peruenire mereamur ad spiritualem resurrectionē, & cōtemplationis celsitudinē. Sicut ergo Christus fuit in cruce, & posteà in sepulchro, ita & eius membra priùs sunt in cruce tentationis & laboris, & postmodū in sepulchro quietis. Sancti enim tribulationibus & variis tentationibus solidātur. Vnde Isaias: Ponā eum paxillum, in loco fideli. Paxillus enim quantò magis percutitur, tantò amplius solidatur. Legimus in libr. Regū, quod mortuus quidam proiectus est in sepulchro Elisei, & cùm ipsius ossa tangeret, suscitatus est de morte ad vitā. Et nos in sepulchro veri Elisei proiecti, & cum eo sepulti, si eius ossa, id est, virtutes tangamus per imitationē, resuscitabimur ad vitā & gloriā sempiternā. Mundus autē quatriduanus erat, & fœtebat pro quadruplici trāsgreßione. Prima fuit trangreßio mandati in Paradiso, secunda transgreßio legis naturæ, tertia transgreßio legis Mosaicæ, quarta transgreßio legis Euangelicæ. Ab hac quatriduana sepultura, dum in sepulchro veri Elisei mortuus proiicitur, ossa illius tangēs, suscitatur. Sponsa autē in Canticis ait: Sub vmbra illius, quem desiderabam, sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Sedi, non steti rigida elatione, non iacui resoluta voluptate, non deambulaui vaga curiositate. Pœna ista temporalis velut vmbra est respectu æternæ. Sub vmbra igitur crucis sedere debemus in die crucis & sepulturæ, vt fructus dulcedinem percipiamus in resurrectione. Vnde in benedictione Isachar, Iacob ait: Isachar

Deut. 33.

De custodia militum.

Quod Iudæi hyenæ comparantur.

De pecunia, quam Iudæi militibus dederunt.

De sanctis mulieribus sedentibus ad sepulchrum.

Qualiter intelligendum sit Christum tribus diebus & tribus noctibus in sepulchro iacuisse.

Gen. 1. Quod creatus est homo & recreatus die septima.

Gen. 2. Quod cruci et sepulturæ, & resurrectioni Christi debemus conformari.

Exod. 5.

4. Reg. 13. Qualiter Christo consepeliri debemus.

De quadruplici transgreßione.

Quod sub vmbra crucis requiescere debemus.

Gen. 49.

asinus fortis, accubans inter terminos, vidit requiem quod esset bona, & terram quod esset optima, & supposuit humerũ suum ad portandũ. Erimus igitur asini fortes per tollerantiã laborum, vt accubemus inter terminos, in sepulchro, scilicet, Dominico, quasi inter crucẽ & resurrectionem, ad requiem & terrã optimã cordis oculos semper habentes. Sugamus igitur mel

Deut. 32. de petra Dominici sepulchri cum Christo quiescendo, vt tandẽ sugamus oleũ suauitatis & exultationis de saxo durissimo in resurrectione. Christus enim saxũ durissimũ factus est, dum immortalis & incorruptibilis surrexit. Et quoniã in casu primi hominis omnes cecidimus, in exultatione Christi à terra & eius resurrectione, dũ omnia traxit ad seipsum, releuati sumus. Vnde

Quod per arborem crucis liberatum est genus humanum ab vnicorni & dracone, & antro gehẽnali.

& Dominus lignũ crucis, cui inniteremur nobis, plantauit secus decursus aquarũ. Primus siquidem parens noster cum omni eius progenie, similis erat homini, quem ferus singularis, bestia crudelis, quæ dicitur vnicornis, ad interimendũ insequebatur. Hæc est mortis sæuitia, quæ nos insequitur & consequitur, & nemini parcit. Dum autem homo ille quasi in foueam huius exilij cecidisset, & maiorem foueam velut abyssum teterrimã sub pedibus eius aspiceret antrum, scilicet, infernalis profunditatis, arripuit arborem quandẽ debilem valdè, & semper minantem ruinam, & in illa periculose subsistere cœpit. Hæc est vita nostra fragilis, nutans & instabilis, cuius radices duæ malæ bestiolæ, vna alba, alia nigra, cõtinuè corrodunt. Noctibus enim & diebus vita nostra corroditur, & semper ad interitum vergit. Ex alia quasi quatuor animalia, scilicet, quatuor elementorũ corruptio, eandem cõtinuè demoliuntur. Gladius autẽ eliminatus &

Ezech. 21. acutissimus capiti prædicti hominis imminebat. Hæc est sentẽtia diuinæ vltionis. Et ad pedem

Gen. 3. arboris insidiabatur draco, id est, diabolus, qui insidiatur calcaneo nostro. Cadente autem gladio & arbore corruente, quicunq; innixus erat arbori prædictæ, in barathrum & foueam profundissimã corruebat, donec Dominus noster arborem crucis plantauit, & paxillũ in loco fideli posuit, vt illi adhæreamus, ne in abyssum descendamus. Sicut igitur per arborẽ cecidimus, ita

De casu elephãtis, et eius releuatione.

per arborem subleuauit nos Christus passus. Cecidit elephas magnus primus pater, innixus arbori vetitæ, & à nullo releuari potuit, nisi à modico & humillimo elephante. Dicunt autem qui naturas animalium cognoscunt, quod venatores arborem latenter incidunt, cui cùm innixus fuerit elephas vt quiescat, corruit, nec valet surgere, quia non habet in pedibus iuncturas, vt tibias possit flectere. Dum autem circa ipsum alij elephantes contristantur & lugent, sed ei succurrere non valent, modicus elephas seipsum illi supponit, & ita magnus elephas resurgit. Ita

Phil. 2. Deus in filij sui humilitate, iacentem mundum erexit. Christus enim paruus & humilis, vt nos eleuaret, sese exinaniuit, & nobiscum in foueam huius miseriæ descendit, suscipiens omnes defectus nostros, quos ei suscipere cõueniebat, & nobis expediebat: vel ad ostentationẽ veræ humanitatis, vt timorem & tristitiã: vel ad impletionẽ operis, ad quod venerat, vt passibilitatem

De triplici morbo generis humani.

& mortalitatem. Cùm enim triplici morbo genus humanũ laboraret, principio, medio, & fine, id est, natiuitate, vita & morte, natiuitas erat immunda, vita peruersa, mors periculosa: contra triplicem hunc morbum, triplex attulit remedium. Eius natiuitas purgauit nostrã natiuitatem, eius vita instruxit vitam nostram, eius mors destruxit mortem nostram. Fecit igitur nobis cœnaculum paruum in humilitate humanitatis assumptæ, in quo posuit nobis mensam, sellam, lectũ, & candelabrũ. Mensam in prædicationis refectione, & celebratione cœnæ: Sellam in passionis sessione: Lectũ in officio sepulturæ: Candelabrũ in resurrectione, in qua ignis diuinitatis cõsumpsit stuppã nostrę mortalitatis & passibilitatis. Candelabrũ autẽ ex auro purissimo, Christus est, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In figura autem huius rei, legimus in libro Regum, quod mulier Sunamitis dixit de Eliseo ad virum suum: Animaduerto quod vir Dei sanctus est iste, qui transit per nos frequẽter: faciamus ei cœnaculũ paruum, & ponamus in eo lectulum, & mensam, & sellam, & candelabrum, vt cùm venerit ad nos, maneat ibi.

4. Reg. 4. De cœnaculo, & mensa, & & lecto, & candelabro.

Exod. 25. Ioan. 1. 4. Reg. 4.

Conclusio cũ morali prædictorum expositione.

Nos igitur fratres charissimi, vero Eliseo nostro, id est, Christo, faciamus cœnaculum paruum per humilitatem: ponamus ei mensam de conuersione, & bona conuersatione nostra refectionem: ponamus ei sellam, vt ipse cognoscat, & approbet sessionem nostram, obediendo illi vsque ad mortem. Ponamus ei lectulum, vt cum illo sepeliamur. Ponamus ei candelabrum, id est, lucem bonorum operum, vt cum illo resurgamus, qui crucem sanctam subiit, qui infernum confregit, qui accinctus est potentia, surrexit die tertia, Dominus noster IESVS CHRISTVS, qui cum Patre & Spiritu sancto, viuit & regnat per infinita secula seculorum,

AMEN.

IN DIE SANCTO PASCHÆ

THEMA SVMPTVM EX INTROITV MISSÆ, DE DIVERSIS PARTIBVS PSALMI.

Resurrexi, & adhuc tecum sum. alleluya. Posuisti super me manum tuam. alleluya. Mirabilis facta est scientia tua ex me. alleluya, alleluya. *Psal.138.*

DIES resurrectionis Dominicæ, dies redemptionis & reparationis nostræ, dies renouationis humanæ, dies clara & amœna valdè, dies iocunditatis & exultationis, dies lætitiæ & iubilationis, dies venerabilis & sanctificatæ solemnitatis, dies reuerenda & omni acceptione digna, dies insignis, dies felix, dies præoptata, dies grata & omni gaudio plena, hodie fratres charissimi, nobis illuxit, & serenitate sua oculis cordis nostri arrisit, à Solis ortu vsque ad occasum, mundum replens lætitia. *Multiplex cōmendatio Paschalis festiuitatis. 1.Timoth.1.* Felix dies & omnibus aliis felicior, quæ omnium Christianorum singulariter dulcescit affectibus. Dulcis in terra, sed in cœlo dulcissima, dulcis hominibus, sed dulcior Angelicis spiritibus. *De præeminentia hodiernæ solēnitatis.* Dies nuptialis, dies triumphalis. Dies internæ satietatis, æternæ iocunditatis, & iocundæ voluptatis. Consolatio lugentium, spes miserorum, liberatio captiuorum, gaudium sanctorum, cuius memoria super mel & fauum, in qua speciosus forma præ filiis hominum, amictus lumine, sicut vestimento: stolam immortalitatis & gloriæ, stolam claritatis & impassibilitatis assumpsit, in qua Dominus noster regnauit, & decorem indutus est. *Eccles.24.* Gloriam & decorem magnum imposuit pater super eum. Vnde Isaias ait: In die illa erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis. *Isa.4.* Benedixit enim Dominus terram suam: nam & caro eius refloruit, & conscisso sacco carnis mortalis & passibilis, circundatus est lætitia gloriosæ resurrectionis, sicut scriptum est: Conscidisti saccum meum in morte, & circundedisti me lætitia in resurrectione. Hunc enim saccum carnis suæ, in qua multa aspera sustinuit, lauit in Iordane, torsit in passione, dealbauit, clarificauit in hodierna resurrectione. *De sacco carnis dominicæ.* Oportebat enim Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Dauid noster antequā in pace regnaret, multas sustinuit persecutiones. Ioseph noster postquā ferrū pertrāsiit animā, extractus de carcere, cōstitutus est dominus totius Aegypti, sicut scriptū est: Conuertisti planctū meū in gaudiū mihi. *Gen.41.* Et iterū: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. *Matth.28.* Deus enim pater exaltauit illū, & donauit illi nomē, quod est super omne nomē: vt in nomine eius omne genu flectatur, & omnis lingua cōfiteatur, quia Dominus noster Iesus Christus in gloria est Dei patris. *Philip.2.* De torrēte in via bibit, moriēdo, propterea exaltauit caput, resurgēdo. Per humilitatē enim passionis, peruenit ad gloriam resurrectionis. Gaudere igitur nos oportet fratres, & cōgratulari in Domino, in hac tam preclara solēnitate, vt hodie cū vero Ioseph inebriemur in meridie, id est, in charitatis feruore, vt in voce exultationis & cōfessionis sit hodie sonus epulantis, gratiarū actio & vox laudis. *De gaudio huius solemnitatis. Gen.43.* Neq; enim fas est, vt sileat à laudibus diuinis lingua carnis in hac die, qua gloriose surrexit caro saluatoris. *Isa.51.* Cantemus igitur Domino, quia gloriose magnificatus est. Qui enim humiliter magnificatus est in sancta couersatione, & miraculorum operatione, qui fortiter magnificatus est cōtra diabolū pugnando in passione, qui terribiliter magnificabitur iudicaturus mundū in fine, sicut scriptum est: Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es. Hodie gloriose magnificatus est in resurrectione. Equū enim & ascensorē proiecit in mare. *Osee.13.* Equum superbiæ & ascensorem eius diabolum deiecit, dum mortem nostrā moriendo destruxit, & vitam resurgendo reparauit. Salue igitur festa dies, toto venerabilis æuo, qua Deus infernum vicit, & victor ab inferis gloriose remeauit. In qua Deus vltionum Dominus liberè egit, & suos ab inferis liberans, mundo libertatem restituit. O dies honoranda, celebris solemnitas, & solemnis celebritas, per quam de mari ad portū, de promisso ad præmium, de labore ad quietem, de via ad patriam, veri Hebræi pertranseunt. *De multiplici materia gaudendi, & de multiplici effectus huius festiuitatis.* In qua spoliantur Ægyptij, ditantur Hebræi, & submerso Pharaone cum exercitu eius, ad portum salutis perducuntur. *Exod.14.* In qua mors vincitur, infernus spoliatur. Prima conditio non solùm reformatur, sed in melius commutatur, ima summis coniunguntur, & scisso velo, patet aditus ad sancta sanctorum. *Matth.27.* Vos igitur qui in puluere estis, expergiscimini, & laudate. Immisit enim Deus in os fidelium suorum canticum nouum, carmen Deo nostro. Magnificauit Dominus facere nobiscum, facti sumus lætantes, vt inebriemur hodie ab vbertate domus Domini. *Isa.26.* Beatus enim populus, qui scit iubilationem. Si enim scimus illam in præsenti laudando, sciemus illam in futuro regnando. Psalmum igitur dicite illi, qui ascendit super occasum, mortem conculcando, Dominus nomen illi, quia dominatur in vniuerso mundo. *Isa 49.* Laudate cœli & exulta terra: iubilate montes laudem, quia consolatus est Dominus populum suum, sicut scriptū est: Ad vesperū demorabitur fletus, scilicet, in passione, & ad matutinū lętitia, scilicet, in resurrectione. Vnde Isa. Plorans nequaquam plorabis. Plorans in passione, nequaquam plorabis in resurrectione. *Isa 30.* Erit enim, sicut idem Isaias ait, in die illa Dominus exercituum corona gloriæ, & sertum exultationis residuo populi mei. *Isa.28.* Et iterum ait: Addent mites in Domino lætitiam, & pau- *Isa.19.*

peres homines in sancto Israël exultabunt, quia defecit qui præualebat, id est, diabolus, consummatus est illusor, succisi sunt omnes, qui vigilabant super iniquitates, id est, aëreæ potestates, de quarum faucibus CHRISTVS fidelium multitudinem extraxit. Propterea per

De fructu resurrectionis.

Psalmistam fructum suæ resurrectionis ostendens, ait: Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur, id est, multi erunt valde, vt dinumerari, nisi à Deo, non posśint, qui numerat multitudinem stellarum, id est, electorum suorum. Hæc est turba magna, quam dinumerare nemo poterat.

Apoc. 7.

Dinumerabo eos, id est, cognoscam & conseruabo. Ad cognoscendum enim & conseruandum dinumeramus, quæ diligimus. De hac autem multitudine, & de hoc resurrectionis fructu Moyses in Deuteronomio ait: Benedictus in latitudine Gad, quasi leo requieuit, cœpitque brachium in verticem.

Deut. 33.

Gad interpretatur accinctus, & significat Christum. Indutus est enim fortitudinē, & præcinxit se. Indutus est fortitudinem, dum immortalitatem assumpsit: præcinxit se, quasi lintheo albo, dum corpus suū in resurrectione clarificauit. Benedictus in latitudine, quia non solùm in Iudæis, sed in omnibus Gentibus regnum amplissimum accepit.

Ioan. 17. Mal. 1.

Vnde per Malachiam ait: Ab ortu enim Solis vsq; ad occasum, magnum est nomen meū: quasi leo requieuit, quia tertia die ad rugitū patris se surrexit. Brachiū cœpit, consurgēs à mortuis, fortitudinem inimicorū sibi subiugauit. Cœpit insuper verticem, quia mundani imperij sublimitatem ad suscipiendam fidem sibi inclinauit. Vnde & in eodem loco Moyses ait: Dan catulus leonis fluet largiter de Basan. Dan interpretatur iudicium. Hic est Christus, cui pater omne iudicium dedit.

Deut. 33. Ioan. 5.

Catulus autem leonis dicitur, propter humilitatem & fortitudinem, & quia tertia die, more leunculi, resurrexit. Fluens largiter de Basan, id est, post confusionem & passionis ignominiam, Euangelica doctrina vniuersum mundum irrigans. Basan autem confusio interpretatur. Vnde Psalmista ait: Dixit Dominus ex Basan, conuertam, id est, confusione infidelitatis ad fidem adducam.

Luc. 15. Iterum multiplex exultatio tantæ solemnitatis.

Hæc est igitur dies, in qua pius pastor ouem, quæ perierat, de faucibus lupi infernalis extraxit, & ad supernum ouile reportauit, in qua lux obscuritati, vita morti, veritas vmbræ, nouitas vetustati, & tristibus lætitia succedit: tenebras nescit, quia pristinas tenebras effugauit. Hæc est dies non solùm Sol lucens super terram vel super cœlos, sed etiam sub terra luxit, dum captiuam captiuitatem deducens, radiis suis illuminauit. Melior est dies ista in atriis Domini, super millia aliorum dierum: nam diebus aliis oritur Sol de cœlo, hodie verò ortus est nobis Sol verus & splendidissimus de sepulchro.

Quare specialiter dicatur de ista die: Hæc est dies quam fecit Dominus.

Hæc est igitur dies, quam fecit Dominus, quam sibi specialiter appropriauit & dedicauit. Vnde cùm omnes dies fecerit Dominus, de hac specialiter dicitur: Hæc est dies, quam fecit Dominus, & singulari priuilegio dies Dominica nuncupatur. Sicut enim Virgo virginum dicitur, quia aliis præeminet virginibus, & sicut sancta sanctorum dicuntur & cantica Salomonis, præ magnitudine & excellentia Cantica canticorum nominantur: ita hæc præclara & insignis Paschalis solemnitas, quia præcellit aliis, & super omnes sibi vendicat principatum, meritò appellatur solemnitas solemnitatum.

Gen. 1. Gen. 21. Quod dicitur solemnitas solemnitatū. De diuersis mysteriis huius solemnitatis, & quod multipliciter prænuntiata & præfigurata est. Apoc. 19. Isa. 25. De conuiuio facto in mōte. Luc. 15. Cant. 1.

Hodie enim Dominus in faciem Adæ spiraculum vitæ inspirauit, dum CHRISTVM à mortuis suscitauit. Hodie ablactato Isaac pater eius lætatus est valdè, & magnum conuiuium fecit, quia CHRISTVS quasi ex puerili infirmitate carnis mortalis, ad immortalitatem transiit, in cuius resurrectione Deus Pater cunctis fidelibus magnum conuiuium præparauit. De quo Ioannes in Apocalypsi ait: Beati qui vocati sunt ad cœnam nuptiarum agni. Et Isaias de hoc conuiuio dicit: Faciet Dominus in die illa, in monte hoc, omnibus populis conuiuium pinguium medullatorum, & vindemiæ defæcatæ. In monte enim Ecclesiæ, vel in ipso CHRISTO, qui dicitur mons propter præeminentiam, mons in vertice montium, mons coagulatus, mons pinguis, mons in quo beneplacitum est Deo habitare, in eo fecit Deus Pater omnibus populis in die resurrectionis conuiuium pinguium medullatorum, vt pinguedo referatur ad humanitatem, scilicet, ad vitulum saginatum: medulla autem quæ latet intrinsecus, & suauior atque delectabilior ad diuinitatem. Vindemia autem defæcata, dicitur CHRISTI sanguis torculari crucis expressus de botro Cypri, ab omni fæce corruptibilitatis purgatus in resurrectione. Hodie verus Isaac sentiens fragrantiam vestimentorum filij sui Iacob, qui diabolum in cruce supplantauit, id est, humanitatem CHRISTI glorificauit, ait: Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Terra enim corporis Christi fossa in passione, fructus vberes attulit in resurrectione.

Gen. 27. De odore agri pleni cui benedixit Dominus. De euigilatione Iacob. Gen 28. Gen. 38. De adoratione Ioseph, & quod de cisterna extractus est, & de carcere euasit. Apoc. 19.

Seminauit enim Isaac, sicut dicitur in Genesi, & inuenit centuplum. Quia postquam semen Euangelicum in mundo Christus seminauit: post passionem suam in resurrectione pater illi perfectum præmium tribuit. Hodie euigilauit Iacob, quasi de graui somno: graues enim sustinuit in morte passionis dolores. Vnde in Gen. dicitur: Cumq; euigilasset Iacob, quasi de graui somno, ait: Verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam. Cùm euigilasset: ecce resurrectio. Verè Dominus est in loco isto: ecce potentia diuinitatis, qua surrexit à graui somno mortis. Et ego nesciebā: ecce infirmitas humanitatis. Hodie verum Ioseph non solùm Sol & Luna, sed & vniuersa creatura adorat. Omnia enim subiecit pater sub pedibus eius, & manipulū corporis eius adorat omnis Ecclesia sanctorū. Hodie de cisterna sepulchri Ioseph noster exiuit, & extractus de cruce, vestimēta mutauit, dū deposita mortalitate, gloriā immortalitatis assumpsit. Indutus est Dominus fortitudinē, diabolū in cruce superando. Et præcinxit se zona candida & lintheo byssino, assumens gloriā immortalitatis & candorem glorifi-

glorificationis. Hodie idem Ioseph relicto pallio in manu Ægyptiacæ, id est, soluto mortis debito illæsus euasit in resurrectione. Hodie laudando & gratias agendo dicere possumus Deo patri, Ioseph filius tuus viuit, & ipse dominatur in vniuersa terra Ægypti. Viuit enim resurgendo, & dominatur in vniuerso mundo. Hodie filius accrescens Ioseph per immortalitatis gloriam & decorus aspectu, in quem, scilicet, Angeli desiderant prospicere pastor egressus est & lapis Israël, lapis angularis quem Iudæi reprobauerunt, qui factus est in caput Anguli. Dissoluta enim sunt vincula brachiorum, & manuum illius per manus potentis Iacob, quia de sepulchro per potentiam patris surrexit: sicut dicitur in Genesi. Vbi etiam dicitur: Quod filiæ discurrerunt super muros, id est, sanctæ animę Christum videre cupientes, & muris, id est, sanctis Pręlatis innitentes. Hodie virga Moysi virgas Magorum seu serpentes deuorauit, quia Christus resurgés, morté absortá in victoria superauit. Per serpétes enim mors intelligitur, quia serpens author fuit mortis. Per virgá verò Regalis seu diuina potentia, qua Christus resurgens, mortem, & mortis authoré diabolum, destruxit. Hodie, sicut in Exodo legimus, Moyses factus est vir magnus valdè in terra Ægypti. Postquá enim Christus innouauit signa & immutauit mirabilia, factus est magnus valdè & gloriosus resurgendo, qui despectus & abiectus valdè fuerat patiendo. Hodie ducatu veri Moysi liberati sunt filij Israël de captiuitate Ægypti, & factum est in vigilia matutina, respexit Dominus super castra Ægyptiorum, per columnam ignis & nubis, & interfecit exercitium eorum. Manè enim resurgens Dominus, Pharaonem & eius exercitum, id est, diabolum, & peccata diabolo famulantia destruxit per seipsum, qui est columna ignis illuminando, & nubis refrigerando. Vineam enim transtulit Dominus de Ægypto, & eiecit Gentes vitiorum, & plantauit eam in terram promisionis. Hanc autem victoriam & gaudiú de subuersione Aegyptiorú, his diebus repræsentat Ecclesia. Per septem enim dies pergimus ad fontes, vt liberationem nostrá, & hostium submersionem recolamus, & pòst ad crucifixum redimus, per quem redempti sumus. Similiter post transitum maris rubri, filij Israël per septem dies reuertebantur ad littus maris, laudantes Deum de liberatione sua, & videbant Aegyptios mortuos, & manum magnam, quam exercuerat Dominus cótra eos. Et nos non solùm liberationem nostram inspiciamus, sed mortuos Aegyptios vt timeamus. Hodie petra, id est, Christus, aquas in deserto huius múdi nobis tribuit, quia resurgés à mortuis, aqua sapientiæ salutaris nos potauit, aperiens nobis sensum, vt intelligeremus scripturas. Hodie Dominus manna cœleste nobis dedit, dum panem Angelorum homo manducauit. Erat autem manna, sicut dicitur in Exodo, in similitudinem pruinæ super terram. Minutum fuit in resurrectione, id est, subtile, & humanis oculis in specie glorificata inuisibile, pilò tusum in cruce, à folliculis mortalitatis exutum in resurrectione, in similitudinem pruinæ refrigerantis, & terram Ecclesiæ fertilem reddentis. De hoc pane dicitur in Exodo: Vespere comedetis carnes, & manè saturabimini panibus. In vespere enim cœnæ Dominicæ comedemus carnes agni: vel in vespere mundi. Et manè resurrectionis Dominicæ saturati sumus manna & pane cœlesti. Hodie in monte Sinai factus est terremotus, quia in resurrectione terra tremuit & quieuit, cùm exurgeret in iudicio Deus. Terra tremuit, id est, terrenorum corda videntia Dei mirabilia, timuerunt, & à peccatis quieuerunt. Cùm exurgeret in iudicio Deus, id est, cùm resurgeret & discerneret credentes à non credentibus. In iudicium enim venit in mundum, vt qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. Hodie virga Aaron floruit, aliorum virgis siccis manentibus, quia CHRISTVS resurrexit, aliorum corporibus vsque ad finem mundi in terra putrescentibus. Vnde ipse ait: Et refloruit caro mea. Priùs enim floruit in natiuitate, quæ munda fuit ab omni labe: postmodum refloruit, id est, iterum floruit in resurrectione. Hodie serpens æneus, sapiens, sed absque veneno, fortis & incorruptibilis factus resurgendo, exaltatus est in deserto, id est, in vniuerso mundo, & omnia traxit ad seipsum, sicut ipse in Euangelio ait: Cùm exaltatus fuero à terra, resurgendo, scilicet, à sepulchro, omnia traham ad meipsum. Hodie in curatione leprosi, id est, generis humani lepra peccatorum infecti, passer intinctus sanguine auolauit, sicut dicitur in Leuitico. Quia CHRISTVS sanguine passionis tinctus resurgendo euasit, nec morte potuit detineri. Hodie hircus emissarius peccata populi tollens, euasit, dum CHRISTVS de manibus Iudæorum euadens, surrexit. Hodie Samson noster hostibus suis maxilla asini interfectis, id est, patientia, quam exhibuit, & cruce, quam pertulit, & leone, id est, diabolo dilaniato, fauum mellis de ore leonis extraxit, dum cum Sanctis suis victor ab inferno remeauit. De comedente enim exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo, id est, de inferno, qui animas deuorabat & absorbebat, Sancti egresi sunt, qui per examen apum, quod inuenit Samson in ore leonis, intelliguntur. Samson enim qui tribu sua contempta duxit alienigenam, CHRISTVM significat, qui reprobata Synagoga, Ecclesiam sibi de Gentibus coniunxit. Conabantur autem parentes eius impedire eum, ne cum alienigena contraheret matrimonium. Et Iudæi conati sunt impedire, ne ad Gentes CHRISTI gratia pertransiret. Hic Samson in Gaza abiit, & mulierem meretricem adamauit. Philistæi autem vt eum detinerent, ciuitatem custodiebant: sed ille de nocte exiens, portas ciuitatis tulit, & in verticem montis ascendit. CHRISTVS enim meretricem, id est, Gentilitatem adamauit, qui licèt à militibus custodiretur in sepulchro, inferni claustra destruxit, &

Gen.39. Quod Ioseph reliquit palliú in manu Ægyptiacæ.
Gen.49.
1.Pet.1.
Gen.49.
Exod.7. Quod virga Moysi virgas Magorum deuorauit.
Exo.11.
Eccle.35.
Exod.14. De columná nubis et ignis, de submersióe Ægyptiorum.
Quod diebus septem itur ad fontes.
Exod.14.
1.Cor.10. De petra pródicente ex se aquas.
Luc.24.
De manna cœlesti & eius proprietatibus
Exod.16.
Ioan 9.
Num 17. De virga Aaron, quæ floruit.
Num.21. De exaltatione serpentis ænei.
Leuit.14. De auolatione passeris.
Leuit.16. De hirco emissario, qui peccata populi tulit.
Iud.15. Quomodo Sáson de ore leonis interfecti mel extraxit, & de aliis mysteriis Sásonis

1. Reg. 19. exiens de sepulchro à mortuis resurrexit. Hoc etiam significatum est in Dauid, quem serui Saul, vt ipsum interficerent, obseruabant, & domum in qua iacebant, vallando obsidebant. Micol autem deposuit eum per fenestram. Cùmq; venissent satellites ad lectum eius, inuenerunt statuam super lectum, & pelles caprarum ad caput eius. Serui Saul, id est, Iudæi, sepulchrum obseruabant, vt Christi nomen & famam eius interimerent. Micol autem quam desponsauerat, id est, Ecclesia nouella de Gentibus per fenestram illum deposuit, id est, depositum, quasi per fenestram inferni credidit, & ipsum ab inferno redire non dubitauit. Satellites autem Saul, id est, Iudæi, inuenta statua, valdè offensi sunt. Christus enim factus est Iudæis lapis offensionis, & petra scandali, qui pelles caprarum inuenerunt, quia agnum capram reputantes, Christum peccatorem æstimabant. Hodie Ionam nostrum die tertia cetus euomuit. Sicut enim Ionas fuit in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita Christus in corde terræ vsque ad tertium diem, in quo resurrexit, clausus in sepulchro iacuit. Vnde ipse per Psalmistam ait: Non derelinques in inferno animam meam, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Et Osee ait: Viuificabit nos post duos dies, die tertia suscitabit nos. Eius enim resurrectione viuificati sumus ac suscitati. Cecidimus enim & inclinauit se, surrexit & erecti sumus. Duabus autem noctibus & vno die integro in sepulchro iacuit, quia lucem suæ simplæ mortis, nostræ duplæ mortis tenebris adiunxit. Duplices tenebras nostræ duplicis mortis, die suæ simplæ mortis destruxit. Duplicem vetustatem nostram, pœnæ, scilicet, & culpæ, sua simplici deleuit vetustate; scilicet, pœnæ, quam pro nobis assumpsit, sed eam resurgendo deposuit. Ecce quot & quàtis, & quàm profundis mysteriis pręfiguratus est triumphus nostri redemptoris & lætitia solemnitatis hodiernæ. In qua botrus Cypri reflorescit, Synagogæ flos marcescit & floret Ecclesia. In qua mors & vita duello conflixêre micando, dux vitæ mortuus, regnat viuus. Triumphato igitur mortis imperio triumphali fruamur gaudio, in terra pax, & iubilatio sit in cœlis. Memoriam enim abundantiæ suauitatis tam pręclaræ solemnitatis eructabunt, quicunq; de morte ad vitam cum Christo surrexerunt. Vnde Isaias ait: Gaudete & laudate simul deserta Hierusalem, quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Hierusalem, id est, Ecclesiam, in passione, quam consolatus est in resurrectione, abstergens omnem lachrymam ab oculis discipulorum suorum. Propterea Ecclesia frequenter his diebus ingeminat canticum Angelorum, id est, Alleluya, exprimens laudem angelicam & gaudium supernorum ciuium, quia socij facti sumus Angelorũ, & sedes lucidas recuperauimus, à quibus cum vniuerso exercitu suo cecidit Lucifer, qui manè oriebatur. Alleluya autem maioris expreßiuũ est gaudij, quàm vox qua in septuagesima vtimur: Laus tibi Domine Rex æternę gloriæ. Et idcirco Alleluya, quod laudẽ Angelicã & gaudiũ Paschale repræsentat, his diebus resumitur. Interpretatur enim Alleluya, laudate inuisibilẽ vel vniuersalem. Non solùm enim inuisibilis est secundũ diuinitatem, sed hodie inuisibilis factus est oculis mortalibus secundũ glorificatã humanitatem. Qui autem priùs quasi cõcludebatur infra Iudæã, factus est vniuersalis, & toti mundo innotuit post resurrectionem. Priùs enim rara erat gratia, quæ posteà vbiq; ad omnes nationes est diffusa. Alleluya autem laus Angelica à pueris in Ecclesia cantatur, quia habent innocentiam per beneficium ætatis, quam habent Angeli per gratiam. In festiuis verò diebus, maiores & adulti Alleluya cantant, quia Deum laudabimus resurgentes in virum perfectum. Vnde in Octauis Paschæ duplex Alleluya decantatur, & laus Angelica geminatur, quia in octaua resurgentium, duplicem stolam, animæ, scilicet, & corporis glorificationem consequemur. In terra enim sua post hoc exiliũ, Sancti duplicia poßidebunt, & lætitia sempiterna erit eis, sicut Isaias ait. Et in Parabolis dicitur: Omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus. Duplex etiam cantatur Alleluya, propter CHRISTI & nostram resurrectionem. De hoc autem cantico exultationis Tobias ait: Portæ Hierusalem ex sapphyro & smaragdo ædificabuntur, & ex lapide pretioso, omnes circuitus murorum eius ex lapide candido & mundo, & per vicos eius Alleluya cantabitur. Portæ Hierusalem, id est, Sancti, qui alios introducunt, smaragdo, id est, fidei virore: & sapphyro, id est, cœlesti conuersatione: & lapide pretioso, id est, virtutum ornamento ædificabuntur. Muri eius, id est, Sancti, qui alios custodiunt & defendunt, ex lapide mundo, à malo construuntur. Ipsi enim candidi sunt in bono, & mundi à malo. Plateæ autem Hierusalem auro mundo sternuntur, dum corda per charitatem dilatata, sinceræ dilectionis affectu exornantur. In auro enim charitas, in plateis latitudo, in auri munditia, sinceritas charitatis designatur. Vici autem Hierusalem in quibus Alleluya cantatur, sunt diuersæ Ecclesiæ, in quibus per vniuersum mundum Christus laudatur, sicut Isaias ait: Cantate Domino canticum nouum, laus eius à finibus terræ. Vel per plateas Hierusalem, vita actiuorum designatur: per vicos verò, qui arctiores sunt, designatur vita contemplatiuorum, & eorum qui omnia pro Christo reliquerunt, qui vitam ducunt angelicam, & cantant canticum Angelorum. Non solùm autem homines sancti vel Angeli, sed etiam ipse Christus hodie cantat canticum nouum, dicens ad patrem: Resurrexi, & adhuc tecum sum, hoc est quod ipse per Prophetam alibi ait: Ego dormiui somno, scilicet, mortis, & soporatus sum, in sepulchro quiescendo, vbi caro mea requieuit in spe. Et surrexi, animam meam resumens, & corpori glorificato coniungens. Propterea Psalmista ait: Nunquid qui dormit, non adiiciet vt resurgat? Et in persona Domini Isaias ait: Nunc exurgam, dicit Dominus, nunc exaltabor, nunc

Marginalia: 1. Reg. 19. — *Quod loco Dauid inuẽta est statua, cũ pellibus caprarũ, & ipse per fenestrã euasit.* — 1. Pet. 2. — Esa 8. — Ionæ 2. — *Quod cete Ionam euomit.* — *Quod duabus noctibus & die vno iacuit in sepulchro.* — Cant. 1. — Isa. 52. — Apoc. 7. — *De Alleluya, quod est canticũ Angelicũ.* — Ephes. 4. — *De duplici Alleluya.* — Isa. 61. — Prouerb. 31. — Tob. 13. — *De portis & plateis Hierusalem & muris eius, & vicis.* — *Expositio thematis.* — Isa. 33.

nunc sublimabor. Et per Micheam Dominus ait ad Synagogam: Ne læteris inimica mea, quia cecidi: consurgã, cũ sedero in tenebris, Dominus lux mea est. Dicit igitur Propheta in persona Christi ad patrem: Resurrexi, & adhuc tecũ sum, id est, post mortem tecũ sum, sicut ante mortem. Ariete enim carnis immolato, reuersus est Isaac cum patre suo. Vel adhuc, id est, in ipsa morte tecũ sum, quia Christus semper cum patre fuit, quia etiam corpus & animam in morte non deposuit, totus in sepulchro, totus in inferno, & totus in cœlo. Non tamen totum fuit in sepulchro, sed solum corpus. Similiter anima sine corpore fuit in inferno: vtrobiq; autem Christus fuit, quia Dei filius, qui vbiq; est, nunquam esse desiit, sed mortuus est & semper fuit. Veritas enim Domini manet in æternum, quia pater semper habuit filium. Resurrexi à morte ad vitam, & adhuc tecum sum, nondum, scilicet, cum discipulis per notitiam, quia nondum cognouerunt, sed post resurrectionem dubitauerunt. Adhuc tecum sum, id est, toto tempore præsentis vitæ, occultus ad dexteram tuam tecum sedeo, donec plenius videar ab omnibus in iudicio. De hac Christi resurrectione sponsa in Canticis ait: Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi. Ipse enim qui fuit fasciculus myrrhæ in pasione, factus est nobis botrus floridus in resurrectione. Per Cyprum autem Ecclesia designatur, propter vini iocunditatem & dilectionis feruoré. Engaddi autem fons hœdi interpretatur, & significat baptismũ, in quo hœdi efficiuntur agni. De hac etiam resurrectione in Deuteronomio Moyses ait: Beniamin amantissimus Domini habitabit confidenter in eo, quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet. Christus enim qui fuit Beniamen, id est, filius doloris, in cruce factus est Beniamin, id est, filius dexteræ in resurrectione, postquã glorificatus est à patre. Amantissimus Domini, quia à patre super omnes alios dilectus. Quasi enim in gradu positiuo diligit homines in mundo, in gradu verò cõparatiuo Angelos & Sanctorũ animas in cœlo: sed in gradu superlatiuo Christum diligit tanquam filium charissimum, in quo sibi benè complacuit. Habitauit autem confidenter in eo, & fiducialiter agit in illo, quia ab illo separari non potuit, neque ab eius hospitio aliquo modo eiici, & quasi in thalamo delectationis & quietis commoratus est pater in ipso. Thalamus autem licèt sit humilior Palatio, est tamen delectabilior & secretior pars domus, & in eo pretiosa reponuntur. Christus autem omnibus hominibus fuit humilior, in quo pater delectabiliter requieuit, & in ipso omnes thesauros sapientię & scientiæ, cum vniuersis carismatum donis, abscondit. Inter humeros autem eius pater requieuit, quando ipsos ad portandum pondus pasionis CHRISTVS cum omni patientia & obedientia supposuit. Pater enim cognouit sesionem, id est, humilitatem pasionis eius, approbando: & resurrectionem eius à mortuis ipsum suscitando. Posuit autem pater manum suam super eum, ipsum protegendo, & obumbrando illi in pasione. Obumbrasti, ait, super caput meũ in die belli. Vnde Propheta ait: Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, & super filium hominis, quem confirmasti tibi. Et pater per Psalmistam ait: Manus enim mea auxiliabitur ei. Et ipse Christus ait: Sub vmbra manus suæ protexit me Dominus. Posuit etiam manum suam super eum, aggrauando, & variis tribulationibus exponendo, sicut scriptum est: Percute pastorem, & dispergentur oues. Posuit præstereà manum suam pater super filium ipsum suscitando, extendens ad eum manum potentiæ suæ, vt ipsum subleuaret à morte, sicut scriptum est: Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me. Ipse enim in manus patris spiritũ commendauit, & pater manum suam illi supposuit, sicut ipse Christus ait: Impulsus, euersus, vt caderem, & Dominus suscepit. Impulsus in pasione, euersus sum in morte, & Dominus suscepit me in resurrectione. Quia cùm ceciderit iustus, non collidetur, Dominus enim supponit manum suam. Ipse etiam Christus seipsum propria virtute suscitauit, vnde ipse solus propriè dicere potuit: Resurrexi. Alij autem sicut Lazarus & filius viduæ, qui non per se surrexerunt, propriè suscitati dici potuerunt. Adhuc autem Christus in cantico exultationis & resurrectionis subiungit, dicens: Mirabilis facta est sapientia tua. Mirabili enim sapientia sua diabolum in cruce superauit, dum non solùm hamo diuinitatis, sed insuper armilla carnis assumptæ, maxillam leuiathan perforauit, dum peccatũ inobedientiæ per obedientiam deleuit, dum mortem moriendo destruxit, & vitam resurgendo reparauit. Hæc enim mirabilis sapientia vicit malitiam, & stultam fecit huius mundi sapientiam. Mirabilis autem fuit scientia humilitatis Christi. Nam tanquam aluear apum exterius luteum, intus autem melle plenum, diabolum decepit, qui tantùm infirmitatem extra respexit, virtutem autem diuinitatis non aduertit. Vnde Psalmista ait: Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es, patiendo, scilicet, & resurgendo, & inimicos tuos terribiliter & mirabiliter conculcando. Et ipse Christus per Psalmistam ait: Mirabilis facta est scientia tua ex me: cõfortata est & non potero ad eam. Ex me, id est, per ea quæ operatus est circa me, & in me mundum mirabiliter redimendo. Vel ex me, id est, ex prædicatione mea, mirabilis facta est scientia tua. Qui enim priùs ignorabãt vel contemnebant, quia in maleuolam animam non intrat hæc sapientia, postmodum admirati sunt, cùm eis incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestata sunt. Postquam enim Christus aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas: postquam viderunt opera Dei, & mirabilia eius in profundo, ipsi videntes, sic admirati sunt, conturbati sunt, & commoti sunt ad pœnitentiam, & Christi sapientiã, quam stultitiã reputabant, cum omni veneratione & admiratione susceperũt. Vnde Isa. ait: Ecce Gentes, quas nesciebas, vocabis, & Gentes quę nõ nouerunt te, ad te currẽt,

Mich.7. Gen.22. Matth.28. Cant.1. De botro Cypri. Deut.33. Gen.35. Matth.3. De thalamo. Coloss.2. Quod multipliciter pater manum suam posuit super Christum. Isa.49. Zachar.13. De sapientia mirabili. Iob 40. Sap.8. 1.Cor.1. Sap.1. Luc.24. Isa.55.

propter Dominum Deum tuum & sanctum Israël, quia glorificauit te. De qua Sapientia ipsius in persona membrorum ait: Confortata est & non potero ad eam. Quia plenè in hoc mundo arcanum diuinæ sapientiæ non potest agnosci. Intumuerunt enim aquæ, & non potuit Propheta transuadare. Vel secundum inferiorem naturam, Christus de se ait: Non potero ad eam, secundum infirmitatem humanitatis. Licèt enim anima Christi sciat quæcunque pater scit, non tamen Patris scientiæ adæquatur, quia non ita limpidè omnia contemplatur. Vos igitur fratres charissimi, nouo Regi nouum seruitium exhibeatis, & nouis superuenientibus, vetera proiiciatis. Conformentur membra capiti suo, lætantes & exultantes cum illo, vt secundum consilium Sapientis, die bona fruamur bonis, & particula diei bonæ non vos pertrāseat, ne fortè repudietur Vasthi, si vocata venire rennuat ad cõuiuium Assueri, ne nobis Dominus improperet. Lamētauimus vobis & nō planxistis, cantauimus & saltastis. Lamentauimus vobis in passione, & non planxistis compatiendo. Cantauimus vobis in resurrectione, & non saltastis cōgaudendo. Cantemus igitur hodie cum Christo: Resurrexi & adhuc tecum sum. Vt autē canticū istud verè cantare valeamus, resurgamus cum Christo de morte ad vitam, vt sicut Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita nos in nouitate vitæ ambulemus. Ipse enim traditus est & mortuus propter peccata nostra, & surrexit propter iustificationem nostram. Eamus igitur de sepulchro cōcupiscentiæ, non reptemus super terram: neq; putrescamus in terrenis cupiditatibus. Si consurrexistis cum Christo, ait Apostolus, quæ sursum sunt, quærite, cœlestia, scilicet, & vera bona, non terrena & caduca. Grauior est enim casus animæ, quàm casus corporis. Si enim vnum os animæ confringatur, omnia ossa eius franguntur: quia non possumus vnam virtutem amittere, quin omnes amittamus. Vno autem ex ossibus reparato, omnia reparantur. Est autem multiplex casus animæ, & multiplex eius resurrectio. Prima resurrectio ab infidelitate ad fidem, quæ fit specialiter in baptismo. Hoc est Pascha illud, quod fecerunt filij Israël, cùm egrederentur de Ægypto. Secunda resurrectio de vitiis ad virtutes, quæ fit principaliter per pœnitentiam, quæ est secunda tabula post naufragium. Hoc est Pascha illud, quod fecerunt filij Israël in deserto. Tertia resurrectio de miseria huius seculi ad gloriam, quando transimus de mundo ad patrem. Hoc est tertium Pascha, quod fecerunt filij Israël in terra promissionis. Quartam etiam expectamus resurrectionem in fine, quando mortale hoc induet immortalitatem, & incorruptibile incorruptionem. Hoc est Pascha, quod celebrauit Rex Iosias in Hierosolymis, de quo dicitur in libro secundo Esdræ, quod omnes Reges Israël non celebrauerunt Pascha tale, quale egit Iosias. Et in quarto Regum dicitur: Non est factum tale Phase à diebus Iudicum, qui Iudicauerunt Israël, & omnium Regum Israël & Regum Iuda, sicut in decimooctauo anno Regis Iosiæ factum est: Iosias salus Domini interpretatur, & significat Christum. Phase illud præcipuum quod fecit, purgans terram, & interficiendo idolatras, & legis transgressores, significat illud vltimum Pascha, quod facturus est Dominus in fine, quando separabit agnos ab hœdis, & transibunt hi in vitam æternam, illi in supplicium æternum. De prima resurrectione, quæ fit à morte infidelitatis ad vitam gratiæ Dei, ait Apostolus ad Colossenses: Resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitauit Christum à mortuis. De secunda, quæ fit à morte peccati, & à vitiis ad virtutes, ait idem Apostolus: Surge qui dormis, & exurge à mortuis. De tertia, quæ fit à miseria ad gloriam, dicit Ioannes in Apocalypsi: Beatus qui habet partem in resurrectione prima, in his secunda mors non habet potestatem. De quarta, quæ fiet in fine, quæ est resurrectio corporum, ait beatus Iob: In nouissimo die de terra surrecturus sum, & in carne mea videbo Deum saluatorem meum. Qui igitur de infidelitate ad fidem, vel de vitiis ad virtutes surrexerunt, hi verè cantare possunt: Resurrexi. Quando autem post hanc vitam resurgemus de miseria ad gloriam, poterimus cantare: Adhuc tecum sum, id est, qui tecum fuimus per gratiā, adhuc post mortem tecum sumus per gloriam. Quando verò Dominus manu potentiæ suæ corpora nostra de terra suscitabit, poterimus verè dicere: Posuisti super me manum tuam. Introducti verò in gloriam, quādo videbimus eum facie ad faciem, & cognoscemus, sicut & cogniti sumus, tunc demum gratias agentes cantabimus: Mirabilis facta est scientia tua, Alleluya, Alleluya. Tunc enim propter duplicem stolam, id est, corporis & animæ glorificationem, duplex Alleluya cantabimus, & nunquam à laude diuina cessabimus, sicut scriptum est: Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. Iste igitur hodiernæ Missæ Introitus, hoc canticum, scilicet, exultationis & iubilationis, hæc cantilena resurgentium cum Christo, inchoatur ab eius membris in hoc seculo, sed in fine feliciter consummabitur, quando Regem in decore suo videbimus, quando sedebimus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta, & erimus sicut qui absconditur à vento, & celat se à tempestate in splendoribus sanctorum in conspectu agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus nostris: vbi non esuriemus, neque sitiemus amplius, neque cadet super nos Sol, neque vllus æstus, vbi non erit dolor, vel gemitus, vbi absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, vbi dies sine nocte, tranquillitas sine perturbatione, securitas sine timore, sanitas sine languore, iocunditas sine tristitia, felicitas sine miseria, pax sine contradictione, dulcedo sine amaritudine, vita sine morte, satietas sine fastidio, impassibilitas sine corruptione, omnis plenitudo bonorum sine diminutione, gratiarum actio & vox laudis sine fine, Amen.

Leuit. 26. Eccle. 7. Eccle. 14. Hester. 1. Matth. 11. Luc. 7.

Qualiter cantare debemus: Resurrexi, & spiritualiter resurgere cum Christo.

Rom. 5. Num. 11. Colos. 3.

De multiplici casu & multiplici resurrectione.

Exod. 12. Num. 9. Ios. 5. 2. Esd. 8. 4. Reg. 23. Matth. 25. Colos. 2. Ephes. 5. Apoc. 20. Iob 19.

De diuersis partibus huius cantilæ, Resurrexi, & adhuc tecū sum, &c. & qualiter et à quibus habeant cantari.

1. Cor. 13.

Isa. 33. Isa. 32. Apoc. 7. Isa. 49. Apoc. 7. Apoc. 21.

EODEM

&c corporis, vt puro in cordis hospitio Christum recipiamus. Si enim per Prophetam Dominus ait: Mundamini qui fertis vasa Domini, quantò magis mundari debemus, qui vasa Domini sumus, qui corpus eius, & sanguinem hodie recipimus, vel recepturi sumus. Qui enim indignè mãducat & bibit, in iudicium & damnationem suam recipit. Propterea Apostolus ad Hebræos ait: Irritam quis faciens legem Moysi, sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur. Quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit. Ex quo patet quod qui indignè Christi corpus recipit, filium Dei quantum in se est, cõculcat & vilipendit. Similiter sanguinẽ Christi iudicatur polluere, qui ipsum in vase immundo præsumit recipere. Spiritui autem gratiæ, id est, gratis dato, spiritui, scilicet, sancto contumeliam facit, qui illũ à se peccãdo proiicit. Ex quo patet, quod melius esset Christi corpus nunquã recipere, quã recipere indignè, vel post eius receptionem ad peccatum redire, quod est spiritui sancto contumeliam facere, & Christum ab hospitio suo, quasi violenter expellere, siquidem: *2. Cor. 8.* *Contra eos qui indignè Christi corpus recipiunt, vel postquam receperunt ad peccata redeũt* *Heb. 10.*

Turpius eiicitur, quàm non admittitur hospes. *Versus.*

Dominus enim qui Regum palatia contempsit, hodie in hospitio nostro, cuius lutei sunt parietes, dignatus est hospitari. Quanta est crudelitas & iniquitas athletam nostrum, qui vulneratus est pro nobis, & hæreditatem nostram nobis acquisiuit, de hospitio nostro statim eiicere, vel receptum non permittere quiescere, sed iterum vulnerare? sicut scriptum est: Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Qui autem carnaliter viuunt, ipsum in se quiescere non permittunt. Hoc est enim altare, de quo vt ait Apostolus: non habent potestatem edere, qui tabernaculo corporis deseruiunt, id est, qui carnis curam faciunt in desideriis. Accincti enim renes per munditiam carnis, & cum lactucis aggrestibus, per amaritudinem contritionis, agnum Paschalem manducare præcipimur. Et insuper festinanter comedere, id est, ad epulas tantæ solemnitatis, cum ingenti desiderio anhelare. Si autem in vase vitreo & fragili modicam stillam sanguinis Christi haberemus, nũquid cum magna cautela vas illud studeremus custodire, ne fortè frangeretur, & sanguis in terrã funderetur? Quid fragilius humano corde, quod ad vnum contumeliæ verbum quandoque frangitur, vel ad vnum mulieris aspectum ad malum inclinatur. Cum magna igitur cautela corda nostra conseruemus, in quibus non tantum vnam stillam sanguinis, vel vnam corporis particulã recipimus: sed corpus integrum & totum sanguinem, & ipsum filium Dei, verum Deum & hominem suscipimus. Teste autem Apostolo, quicunque manducauerit panem, vel biberit calicem indignè, reus erit corporis & sanguis Domini: sicut scriptum est: Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum: & ira Dei ascendit super eos. Qui enim medicinam accipit: nisi se diligenter & cautè custodierit, facilè mortem incurrit. Propter hoc multi infirmi sunt in vobis, & dormiunt multi, ait Apostolus. Nos autem per totam quadragesimam ieiunando, orando, & peccata confitendo, qui præparationem huius sanctæ & efficacis medicinæ accipimus: vt illam hodie ad sanitatem animæ nostræ possemus recipere. Quoniam vanus est & excors, atque fatuus, qui tanto laborauit tempore: & in momento laborem suum pro vili & turpi voluptate perdit. Si igitur tantum & tam pretiosum thesaurum acquisiuimus: ab insidiis latronum nobis cauere debemus. Nunc enim fures & prædones infernales nobis magis insidiantur, quàm prius, cùm nondum tãto thesauro ditati fuissemus. *Cantabit enim uacuus coram latrone uiator.* Non enim pauperibus & mendicis, sed diuitibus bonis, scilicet, spiritalibus ditatis, insidias ponũt maligni spiritus, qui nunc recuperare nitũtur, quod in quadragesima perdiderunt. Thesaurum igitur nostrum cautè & diligenter custodiamus, & in puro cordis hospitio tantũ recipiamus hospitem. Si enim sepulchrum eius est gloriosum, si beatus venter est qui ipsum portauit, & vbera quæ ipse suxit: ita beati sunt, qui ipsum dignè recipiunt. Econtra non minus peccant, qui contemnunt immortalem, quàm qui crucifixerunt passibilem, qui vilipendunt regnantem in cœlis, quàm qui conculcauerunt ambulantem in terris. Vnde in Leuitico dicitur: Anima polluta quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, peribit de populis suis. Et in Exodo dicitur: Hæc est religio Phase, omnis alienigena non comedet ex eo, id est, qui peccatis suis alienatus est à Deo. Et iterum ait: Mercenarij nõ edent ex eo, qui, scilicet, non veri filij, nec æternam expectant hæreditatem. Et rursus ait: Si quis circuncisus non fuerit, non vescetur ex eo. Resecare enim debemus omnia vitia, & purificare corda nostra, ne liquorem prætiosum cœlestis nectaris recipiamus in vasis immundis. Ioseph enim in monumento nouo corpus Christi posuit: Et nos reformemur in nouitate sensus nostri, per lauacrum regenerationis & renouationis spiritus sancti, vt in sindone munda ipsum inuoluamus, cum myrrha & aloë, id est, cum duplici cordis ac corporis amaritudine, & corde conteramur, & corpore immolemur. Sicut enim dicitur nobis, immolatus est Christus, itaque epulemur, ita nobis dici potest, epulatus est Adam, itaque immolemur. Probet igitur seipsum homo, & sic de pane illo, & de calice bibat, vt comedat hircos cum medulla tritici, id est, opera pœnitentiæ cum corpore Christi, vt dicat cum beato Iob: Antequam comedam, suspiro. Hic est intingere buccellam suam in aceto, sicut scriptum est: Lauabo inter innocentes manus meas, & sic circundabo altare tuum Domine. Propterea Psalmista ait. Emitte lucem tuam & veritatem tuam, & sic introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat iuuentutem meam. Si igitur lauimus pedes nostros, nõ iterum coinquinemus eos, sed puri & sanctificati introeamus ad altare Dei, vt inebriemur ab vbertate *Heb. 12.* *Rom. 13.* *Qualiter comedendus est agnus paschalis.* *Exod. 12.* *De cautela custodiendi vas fragile.* *1. Cor. 11.* *Num. 11.* *De præparatiõe ante medicinam, & conseruatione post medicinã.* *Prouer. 21.* *De diligenti custodia thesauri.* *Isaiæ 11.* *Lucæ 11.* *Leuit. 7.* *Exod. 12.* *De monumento nouo, & sindone, & myrrha, atque aloë.* *Ioan. 19.* *Iob 3.* *Ruth. 2.*

De comestione, potatione, & inebriatione. Isaiæ 65. Iere. 31.

domus Domini, ſicut ſcriptum eſt: Comedite amici, bibite & inebriamini chariſsimi. Comedite laborantes, bibite quieſcentes, & inebriamini reſurgentes. Comedunt amici, dum pro modulo ſuo mundi accedunt & purgati. Chariſsimi autem inebriantur, dum per mentis exceſſum, ad gaudium ſuperna rapiuntur. Vnde Dominus per Iſaiam ait, ad reprobos qui indignè accedunt: Ecce ſerui mei comedent, & vos eſurietis: ſerui mei bibent, & vos ſitietis. Quorum enim dentes obſtupeſcunt, quia vuam acerbam comederunt, hunc panem manducare non poſſunt. Vnde Dominus per Iob ait: Terra, ne operias ſanguinem meum. Terrena enim corda quę non niſi terrena ſapiunt, Chriſti ſanguinem ad ſalutem ſuam bibere non poſſunt. Et in Eccleſiaſte Salomon ait: Florebit amigdalus, & impinguabitur locuſta, & diſsipabitur capparis, quando ibit homo in domum æternitatis ſuæ. Amigdalus dicitur Chriſtus propter triplicem ſubſtantiam fructus eius, in quo eſt cortex, teſta, & nucleus. Et in Chriſto tres fuerunt ſubſtantiæ, cortex corporis, teſta ſpiritus, & nucleus diuinitatis. Floruit igitur amigdalus, id eſt, Chriſtus in reſurrectione, & impinguata eſt locuſta, id eſt, gentilitas ad Deum conuerſa, quæ prius erat macillenta & arida, & bona terræ inutiliter comedebat, inconſtans & vaga, ſaltum habens deciduum, ſilueſtris & in agris habitans, ſicut ſcriptum eſt. Inuenimus eam in campis ſiluæ. Capparis autem herba eſt modica, petræ adhærens, & ſignificat ſynagogam prius humilem & Chriſto adhærentem, quæ diſsipata eſt & auulſa à Petra per infidelitatem, quando iuit Chriſtus in domum æternitatis ſuæ reſurgendo, & in cœlum aſcendendo. Propterea in Canticis Dominus ait: Surge aquilo & veni auſter, perfla hortum meum, & fluent aromata illius. Surrexit aquilo in paſsione, venit auſter in reſurrectione, perflauit hortum in ſpiritus ſancti miſsione, fluxerũt aromata illius in gentium vocatione, & locuſtæ impinguatione. De hac impinguatione locuſtæ ait Oſee: Sedentes in vmbra eius, viuent tritico illo, ſcilicet, quod cadens in terram, multum fructum attulit. Qui autem extra vmbram eius ſunt, id eſt, in feruore peccatorum, & ſi triticum comedunt, non viuunt illo, ſed moriuntur, quia bono malè vtuntur. Et Micheas ait: In die illa ſedebit vir ſubter vineam ſuam, & ſubter ficum ſuam. Subter vineam, propter vinum compunctionis: & ſubter ficum, propter dulcedinem & gaudium reſurrectionis. Comedamus igitur hodie manna ſuauitatis & dulcedinis, de quo in Apocalypſi Dominus ait: Vincenti dabo edere manna abſconditum. Niſi peccata vicerimus, hoc manna edere non debemus. Manducemus panem Aſer delicatum præbentem delitias regibus, id eſt, viris ſpiritualibus. Ipſe enim qui fuit panis, quaſi ſubcinericius in ſepultura & morte, factus eſt nobis panis ſimilagineus in reſurrectione. Per amaritudinem enim corticis & aſperitatem teſtę, & duritiam laboris peruenitur ad nucleum dulcedinis & ſuauitatis. Beati autem qui vocati ſunt ad paſchale conuiuium & ad [illegible]as agni, cuius thalamus eſt munditia carnis, thorus caſtitas mentis, viſus contemplatio, col[illegible]m oratio, contactus delectatió internæ dilectionis, oſculum tranquillitas, mentis conce[illegible] [illegible]luntas ordinata, partus operatio bona. Si igitur in his nuptiis, in azymis ſinceritatis & [illegible] [illegible]um Domino epulemur, tandem ad menſam eius cœleſtem ſedendo, beati erimus, pa[illegible] [illegible] manducantes in regno cœlorum, & bibentes cœleſte pigmentum, cùm nos in [illegible] introduxerit. Teſte autem beato Gregorio: quando ad ipſum fontem [illegible] delectabiliter impreſſa ſitis ſimul atque ſatietas, ſed longe ab iſta ſiti ne[illegible]tate faſtidium, quia ſitientes ſaturabimur, & ſatiati ſitiemus.

Iob 16. Phil. 3. Eccle. 12. De amigdalo, locuſta & cappari.

EODEM DIE THEMA SVMPTVM DE Euangelio ſecundum Marcum.

Mar. 16.

Maria Magdalene & Maria Iacobi & Salome, emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum.

Ioſue 5. Qualis debet eſſe prædicator, oſtẽditur in ſermonibus Euangelii vſque ad quartam feriam Pentecoſtes. Hic oſtẽditur quod dicitur ardere & lucere. Quod prius dicitur prædicator benè operari quàm loqui, prius dicitur ardere quàm lucere. Leuit. 2. Actuum. 1 Cant. 8.

DOMINVS in Euangelio ait, quod Ioannes erat lucerna ardens & lucens. Qui enim non ardet, lucere non debet, nec effundi debet per prædicationem, qui infuſus non eſt per gratiam. Niſi enim ardemus, quomodo alios incendemus? Et quomodo erit canale, qui concha non fuit? Qui nõ eſt irrigatus, quomodo alios irrigabit? Peccatori enim dixit: Quare tu enarras iuſtitias meas? Propterea in Canticis ait: Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Oſtende faciem prius operando, & bonum exemplum oſtendendo, & poſteà ſonet vox tua in auribus meis aliis prædicando, quia non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Vox tua dulcis, quia vita concordat voci, & cor ori, caput turturis retorquetur ad aſcellas, ſicut ſcriptum eſt: Cœpit Ieſus facere & docere. Siquidem cum vox vitam non remordet, dulcis eſt melodia. Facies tua decora, quia lucrum animarum & non propriam laudem quæris, & prædicationi tuæ malè viuendo non contradicis. Et iterum in Canticis dicitur: Quæ habitas in hortis, amici auſcultant te, fac me audire vocem tuam. In hortis enim, id eſt, in viriditate bonorum operum habitare debemus, vt faciamus quod prædicamus. Sic enim amici, id eſt, ſancti angeli auſcultabunt gaudendo. Et Dominus: Vocem noſtram audiet approbando. Et quoniam peccator ſum, & indignus loqui de tanta ſolemnitate, fundite preces ad Dominum pro me, vt ipſe mihi hodie conferat gratiam ſuam ad ipſius honorem & vtilitatem veſtram, vt ipſe ſit in corde meo, & in labiis meis ad proferendum aliquod verbum

verbum ædificationis. Frustra enim exterius laborat lingua prædicatoris, nisi intus operetur gratia saluatoris. Maria Magdalene & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata. Sanctæ & deuotæ mulieres, quæ Christum in vita sua dilexerunt, ipsum in morte non reliquerunt, sed tradiderunt corda sua ad vigilandum diluculo ad Dominum. Multæ enim aquæ tribulationum non potuerunt extinguere charitatem earum. Non propter sexus fragilitatem, non propter lapidis magnitudinem, neq; propter Iudæorum vel militum custodum timorem retineri potuit, aut retardari desiderium earum, sed Apostolis lugentibus, & latentibus propter metum Iudæorum, ipsæ per medios militum gladios intrepidè & intepidè venerunt ad sepulchrum. Et quoniam non fictè sed sollicitè: non segniter, sed ardenter: non inconstanter, sed perseueranter Christum quæsierunt, ipsum inuenire meruerunt. Tota enim nocte vigilantes, non acediose vel somnolentè aromata parauerunt, & summo diluculo ad monumentum venerunt, cum adhuc essent tenebræ, sicut Ioannes in Euangelio protestatur. Nondum enim plenè dies illuxerat, sed lucere incipiebat. Propterea Marcus ait: Orto iam sole, id est, luce à parte Orientis incipiente clarescere. Per hoc etiam insinuat, quod verus sol iustitiæ iam surrexerat, & de sepulchro ortus erat, sicut Ioannes per hoc quod ait, cùm adhuc tenebræ erant, in corde quærentium tenebras ignorantiæ, tristitiæ & doloris adhuc fuisse ostendit: vel cùm adhuc tenebræ essent, scilicet, de nocte venerunt, id est, venire cœperunt, orto autem sole peruenerunt. Vnde & Matthæus ait: Vespere sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene & altera Maria videre sepulchrum. Quæ lucescit, id est, quam sequitur lux diei Dominicæ, quæ est prima post sabbatum. Vespere sabbati, id est, sero post diē sabbati venerūt, id est, venire cœperunt, aromata præparando, & posteà iter aggrediendo. Et ita nocte venire cœperunt, sed diluculo peruenerunt. Vel secundum Augustinum: Vespere, id est, nocte sabbati à parte totum, quæ lucescit, vt fiat relatio ad id quod per vespere intelligitur, scilicet, nox. Determinatur enim qua parte noctis venerunt, id est, fine noctis, cuius finis est diluculum: primæ sabbati, id est, primæ diei post sabbatum. Nox igitur illa lucescit ad literam in prima sabbati, id est, terminatur luce diei dominicæ. Mysticè autem innuit, quod nox illa sicut dies illuminata est splendore Dominicæ resurrectionis, sicut scriptum est: Et nox illuminatio tua, in delitiis meis. Venerunt igitur valdè mane, vna sabbatorum, id est, prima die septimanæ, cuius quælibet dies sabbatum dicitur, quia solemnes erant dies, scilicet, Paschales, dies azymorum. Quælibet etiam dies anni sabbatum dicitur, quia semper à malo quiescendum est. Similiter & septimana sabbatum appellatur, iuxta illud: Ieiuno bis in sabbato. Et in hoc sensu dies Dominica dicitur, vna sabbati, id est, dies prima septimanæ. In hoc autē cōcordant omnes Euangelistæ, quod valdè mane, id est, diluculo, venerunt ad monumentum. Iam autem Dominus noster surrexerat, nec ipsum in monumentum inuenerunt. Et idcirco ipsum surrexisse nocte, quidam sancti opinantur, Hieronymus, scilicet, & Ambrosius, & plerique alij. Sicut enim natus est media nocte, & nocte media venturus est ad iudicium, ita dicunt quod media nocte surrexit. In cuius figura Sampson media nocte, de Gaza qua conclusus erat, exiuit, & portas illius tollēs montis verticem ascendit, ita & Dominus noster nocte resurgendo, inferni portas confregit, & ad superna conscendit. Accepto enim regno, quasi de longinqua Regione victor rediit, & data est ei præeminentia potestatis. Vnde in Exodo Dominus ait: Media nocte egrediar in Ægyptum, & morietur omne primogenitum in terra Ægypti. Beato verò Augustino & multis aliis doctoribus visum est, quod summo diluculo surrexit Dominus, scilicet, mane prima sabbati. Vnde in Psalmo pater ad filium ait: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara. Et filius respondet, dicens: Exurgam diluculo. Exurge gloria mea in miraculorum coruscatione: Psalterium in prædicatione, cithara in passione. Exurgam diluculo. Ad vesperum enim demorabitur fletus, & ad matutinum lętitia, & tunc confitebor tibi in populis Domine. Vnde in Apocalypsi Christus ait: Ego sum stella splendida & matutina. Stella splendida, diem futuræ beatitudinis annuncians. Matutina mane resurgens, & per resurrectionem meam noctem fugans, & diem adducens. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Penetrabo inferiores partes terræ, & visitabo omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino. Huic autem opinioni videntur consentire Cistercienses, qui diluculo laudes matutinas cantare consueuerunt, hora, scilicet, illa qua pro nobis surrexit, ei gratias referentes. Teste enim Augustino pudor est Christiano, si solis radius eum in lecto reperiat, sed eadem hora qua pro nobis surrexit Christus, debet laudes matutinas Deo dicere, & ei gratias referre. Vnde in titulo huius Psal. Deus Deus meus respice in me, cerua matutina appellatur Christus. Intitulatur enim pro assumptione matutina, siue pro cerua matutina. Mane enim assumpta est humana natura in gloriā, quę tanquā cerua lutum peccati transiit, & spinas pœnalitatis transiliendo deposuit. Sicut autem Sol mane oritur & paulatim clarescit, donec plenè vbique illucescat: Ita Christus mane surgens, primò paucis innotuit, posteà per totum mundum radios suæ cognitionis effudit. Videtur igitur his rationibus, quod mane surrexit Dominus. Vnde Dominus per Osee dicit: In tribulatione sua, mane consurgent ad me. Et paulò pòst: Quasi diluculum præparatus est egressus eius. Et in Apocalipsi Dominus ait: Qui vicerit, dabo illi stellam matutinam. Et beatus Iob de infideli synagoga ait: Non videat ortum surgentis auroræ, id est, Christi resurgentis, & qui fiat tanquam stella matutina in medio nebulæ. Vincitur enim Angelus à Iacob, & tamen in aurora illi benedixit. Quia Christus in morte occubuit

De feruore & deuotione sanctarum mulierum. Eccle. 30. Cant. 8. Ioan. 20. Qua hora venerunt mulieres ad monumentum. Matth. 28. Expositio literæ D. Matthæi. Quod sabbatum multipliciter dicitur. Matth. 28. Mar. 16. Lucæ 24. Ioan. 20. Variæ ponuntur opiniones de hora resurrectionis Dominicæ: quidam dicūt quod nocte surrexit. Iud. 16. Alia opinio quod de die, diluculo, scilicet, surrexit. Apoc. 22. Osee. 6. Apoc. 2. Iob 3. Gene. 32.

Quod Angelus vincitur et benedicit Iacob in aurora, & claudicat Iacob.

occubuit à Iudæis, qui tamen manè consurgens, multos postmodum ad se conuertit. Claudicat autem Iacob vno pede: quia pars Iudæorũ credidit, & pars in infidelitate permansit.

Expositio literæ.
Lucæ 24.
Lucæ 8.

Manè igitur cum aromatibus Maria Magdalene & Maria Iacobi cũ tertia muliere, cuius nomẽ Salome, venerunt ad monumentum, sed & aliæ mulieres cum eis venerũt. Vnde Lucas ait: Erát autem Maria Magdalene & Ioanna & Maria Iacobi & cæteræ cum eis. Hanc Ioánam, quæ vxor erat procuratoris Herodis, dicũt quidam esse eam, quam Marcus appellat Salome, & erat binomia. Chrysostomus autem dicit, quod Salome fuit mater filiorum Zebedęi. Ioannes autem tantum de Maria Magdalene facit mentionem, propter magnam eius deuotionem & feruorem desiderij. Cùm autem prædictæ mulieres simul pergerent, dicebant inter se: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti. Quærelam supplicationis deponunt insinuando, quod desiderabát, sed non plenè orare audebant. In quo moraliter instruimur, quod non debemus de viribus nostris præsumere, vt à nobis difficultates tollere valeamus: sed de diuino auxilio cum omni humilitate confidere debemus. Et respicientes viderunt reuolutum lapidem. Iam enim terræmotus factus erat antequam venirent ad monumentum, & angelus Domini lapidem reuoluerat, & custodes quasi mortui iacebant. Prius autem quàm lapis reuolueretur, Christus surrexit, clauso sepulchro, & postmodum angelus lapidem reuoluit: vt ostenderet mulieribus locum sepulchri interius, quod Christus iam ibi non esset.

Quod clauso sepulchro Christus exiit

Clauso enim sepulchro exire potuit, qui de matris vtero, cùm adhuc mortális esset, & corpulentus, ipsa permanente integra, exiuit. Vnde cuidam monacho sancti Laurentij extra muros vrbis de resurrectione cogitanti, cùm miraretur, de cingulo suo non soluto, & tamen ad pedes eius proiecto vox in aëre facta est.

Versus.

Sic potuit clauso Christus prodire sepulchro.

Introëuntes autem mulieres in monumentum, id est, accedentes prius ad sepulchrum, viderunt iuuenem sedentem in dextris coopertum stola candida, & obstupuerunt.

De apparitione Angeli, et habitu eius.
Concordia ostẽditur euãgelistarũ qui dissimiliter loquuntur de apparitione Angelorum.

In specie iuuenis propter iocunditatem resurrectionis Angelus apparuit, & stola candida Angelus coopertus erat: quia gaudium tam præclaræ solemnitatis nuntiaturus venerat. In dextera sedebat, quia vitæ immortalis gaudia nuntiabat. Matthæus ait, quod Angelus Domini descendit de cœlo, & accedens, reuoluit lapidem, & sedebat super eum, & erat aspectus eius sicut fulgur, & vestimenta eius sicut nix. Lucas ait: Ecce duo viri astiterunt secus illas in veste fulgenti. Ioannes ait: Maria stabat ad monumencum foris, plorans. Dum ergo fleret, Inclinauit se & prospexit in monumentum, & vidit duos Angelos in albis sedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat corpus IESV. Ex quo patet quod diuersis modis & pluribus apparitionibus, apparuerunt illis Angeli, & quod vnus Euangelista tacuit, alius retulit. Vnum enim dictum est ab vno, & aliud ab alio, à diuersis diuersa, sed non auersa, neque contraria.

Ordo historiæ secundum Augustinum.

Vnde beatus Augustinus, veritatem & ordinem historiæ prosequitur integrè, dicens: Diluculo sicut omnes Euangelistæ consentiunt, ventum est ad monumentum. Iam factum erat, quod solus Matthæus ait de terræmotu, deuoluto lapide & territis custodibus.

Matth. 28.
Ioan. 20.

Venit autem Maria Magdalene cæteris feruentior. Vnde Ioannes commemorat eam tacitis aliis quæ cum ea fuerant. Vidensque lapidem sublatum antequam diligentius inspiceret, credens sublatum corpus, cucurrit nuntians Petro & Ioanni. Qui etiam cucurrerunt ad monumentum, & non inuento corpore, crediderunt quod Maria dixerat sublatum, abieruntque. Maria autem stetit foras, plorans in horto, scilicet, in quo ingressæ fuerant. Tunc viderunt Angelum sedentem super lapidem reuolutum. De quo Matthæus & Marcus dicunt. Qui dixit eis: Nolite timere. Scio enim quod Iesum qui crucifixus est, quæritis. Quibus similia Marcus non tacuit. Ad hæc verba Maria, dum fleret, inclinauit se, & prospexit in monumento. Et vidit duos Angelos, vnum ad caput, & vnum ad pedes sedentes in albis. Dicunt illi, Mulier, quid ploras? Quia tulerunt Dominum meum. Hic intelligendi sunt surrexisse Angeli, vt stantes viderentur, sicut Lucas ait, qui & eos dixisse refert.

Lucæ 24.

Quid quæritis viuentem cum mortuis? Post hæc conuersa est Maria retrò, & vidit Dominum stantem, vt Ioannes ait: & non sciebat, quia IESVS est, putans hortulanum, vbi & nominata agnouit eum. Cui & dictum est: Noli me tangere. Tunc egressa est de monumento, id est, de loco ante lapidem effossum, & cum ea aliæ duæ, quas vt Marcus ait: timor inuaserat, & nemini quicquam dicebant. Tunc iam secundum Matthæum: Ecce IESVS occurrit eis, dicens, Auete: Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius. Sic colligimus & angelorum locutionem bis eas habuisse, venientes ad monumentum, & ipsius Domini semel, quando Maria hortulanum putauit, & nunc cum eis iterum occurrit, vt eas ipsa repetitio firmaret. Venit ergo Maria Magdalene annuntians discipulis, & aliæ cum ea erant, quas Lucas commemorat. Hæc sunt verba Augustini, ex quibus & veritas historiæ & concordia Euangelistarum manifesta est, & ordo rei gestæ.

Lucæ 24.
Mysterium resurrectionis & eorũ quæ in resurrectione gesta sunt.
Rom. 4.
De multiplici resurrectione nostra.

Quæcunque autem ibi gesta sunt, plena sunt mysteriis, & ad informationem fidei, atque instructionem morum referri possunt. Sicut enim Dominus noster traditus est, & mortuus propter delicta nostra intelligenda, ita resurrexit propter iustificationem nostram, vt nos suscitaret de morte ad vitam, de morte peccati ad vitam gratiæ, de morte pœnæ ad vitam gloriæ. In passione ostendit quid debeamus tolerare: in resurrectione, quid debeamus sperare, ostendens nobis exemplo quod promiserat ex præmio. Simplex eius resurrectio, duas nostras resurrectiones demonstrat. In prima resurrectione nos induit veste innocentiæ, in secunda induet nos veste immortalitatis & gloriæ,

& gloriæ. Ad hoc enim teste beato Gregorio: vt humanam naturam admonendo excitaret, apparuit in carne, exempla præbendo accenderet, moriendo redimeret, resurgendo repararet. Citius autem à morte resurgere voluit, ne nostræ diu animæ infidelitatis morte detinerentur. *Quod Christus diu noluit à morte detineri.* Vnde ipse per Psalmistam ait: Caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Et iterum: Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem. Si enim vsque ad generalem resurrectionem expectaret, quis in eum crederet, vel se à mortuis resurrecturum speraret. Et ideò de torrente in via bibit. Mortem enim in transitu gustauit. Ipse enim primogenitus est ex mortuis, vt sit in omnibus ipse primatum tenens, sicut ad Colossenses ait Apostolus: Id est, primus resurrexit, *Coloss. 1.* vt sit Princeps nostræ resurrectionis. Si enim nobis vitam mortalem experimento scientibus resurrectionem promitteret carnis, & tamen hanc visibiliter non exhiberet, quis eius promissionibus crederet? Multos etiam secum resurgere voluit in testimonium resurrectionis nostræ *Quod cũ Christo plures surrexerunt.* futuræ, ne fortè ipsum tantum, quia Deus & homo erat posse resurgere diceremus. Puros autem homines non posse resurgere putaremus. Vnde Apostolus ad Corinthios ait: Si autem *1. Cor. 15.* Christus prædicatur quod resurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. Et paulò pòst: Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Patet igitur quod per resurrectionem Domini nostri instruimur ad fidem, & confortamur ad spem, sed insuper informamur ad imitationem. Ipse enim resurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur, sicut Isaias ait: Non occidet vltra Sol tuus. Simili modo *Rom. 6. Isaiæ 60.* & nos ita à morte peccati resurgamus, quod vltra peccando non moriamur. Vnde Apostolus ad Romanos ait: Vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, ne vltra *Rom. 6.* non seruiamns peccato. Sicut igitur Christus mortuus est & resurrexit, ita & nos mori debemus mundo & viuere Deo. Vnde idem Apostolus ait: Si complantati fuerimus similitudini *Quod ad imitationẽ Christi mori & sepeliri & resurgere debemus.* mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Plantati igitur, id est, firmiter radicari in morte eius debemus, vt in mẽte nostra fortiter imprimatur & sigilletur. Ipse enim in dilectione nostra firmiter plãtatus fuit. Vnde scriptũ est de eo quod auulsus est à discipulis. Et nos in eius dilectione firmiter radicari & plãtari debemus. *Rom. 6.* Nam arbor firmiter radicata, & si ventis tentationum impellatur, & aliquando inclinetur, non frangitur, neque corruit, quia Dominus manum suam supponit. Conformemur igitur pasſioni eius, sepulturæ & resurrectioni. Teste enim Apostolo consepulti sumus cum illo per baptismum in morte. Sicut igitur Christus vetustatem pœnæ deposuit, dolorem in cruce sustinendo, ita & nos vetustatem peccati in dolore pœnitentiæ deponamus, & membra nostra configamus clauis timoris eius, ne ad priora mala redeamus. Crucifigamur igitur cum Christo per carnis mortificationem, quiescamus in monumento per tranquillam & serenam conscientiam. Lapidis autem aduolutio est disciplinæ districtio: resurrectio, spes mortuorum cum desiderio: ascensio verò omnimoda in nouum hominẽ transformatio. Sic igitur crucifigamur cum Christo, & ei cõsepeliamur, vt cum ipso resurgamus: iuxta consilium Apostoli: Mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circũferentes, vt vita Iesu in corporibus nostris manifestetur. Vnde ipse ad Corinthios ait: Licèt is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Et ad Romanos de Christo *2. Cor. 4.* ait: Quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel: quod autem viuit, viuit Deo. Ita estimate vos mortuos quidem peccato: viuentes autem Deo. *Rom. 6.* Si igitur cum Domino ascenderimus *Cant. 7.* in palmam, cum ipso in cruce patiendo: apprehendemus fructum eius, cum illo resurgendo. Et si gustauerimus radicis amaritudinem: tandẽ experiemur fructus dulcedinem. Sexta autem *De sexta feria mortis Christi, & septima sepulturæ, & octaua feria resurrectionis eius.* feria Dominus in cruce laborauit, septima die in sepulchro quieuit, octaua die resurrexit. Sexta enim ætas est laborantium, septima quiescentium, octaua beatorum. Quoniam igitur ex verbis Apostoli cognouimus, qualiter cum Christo mori, sepeliri, & resurgere debeamus: nunc exemplo sanctarum mulierũ videamus, qualiter ipsum quærere debemus, & ad eius sepulchrum venire. Emerunt enim aromata, teste Euangelista, vt venientes vngerent Iesum. Ita & nos si *Qualiter quærendus est Iesus, & de aromatibus.* cum aromatibus & odore virtutum referti cum exemplo bonorum operum Dominum quærimus, ipsum profectò inueniemus. Illæ autem mulieres, vt ait beatus Gregorius: Angelos vident, quæ cum aromatibus venerunt. Quia videlicet illæ mentes supernos ciues aspiciunt: quæ cum virtutum odoribus ad Deum per sancta desideria proficiscuntur. Qui autem omnibus quę possidet, & sibi ipsi pro Christo renuntiat, vt bonis spiritualibus ditetur, & æterna bona possideat: hic profectò aromata pretiosa sibi comparat. *De aromatũ emptione, & de multiplici moneta.* Bona moneta cordis contritio, qua vnguentum indulgentiæ & remisſionis peccatorum emimus. Bona moneta satisfactio, qua pœnã ęternam euadimus, & nobis vnguentum remisſionis acerbæ pœnæ comparamus. Bona moneta ieiunium, qua castitatis vnguentum nobis acquirimus. Bona moneta oratio, qua diuinæ propitiationis vnguentum obtinemus. *Matth. 5.* Bona moneta eleëmosyna, qua nobis vnguentum diuinæ misericordiæ & gloriæ æternæ emendo adipiscimur. Beati enim misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. *De vnctione Christi & vulnerũ eius, & qualiter ipsum recipere in hospitio nostro debemus.* Emamus igitur aromata, quibus Iesus vngatur, & suauẽ reddamus nobis, quem exasperauimus peccatis nostris. Vngamus eius vulnera, qui vulneratus est in cruce pro nobis. Ecce enim athleta noster, frater noster primogenitus pulsat ad ostium. Ecce venit ad nos afflictus, vulneratus & fessus, consputus, derisus, opprobriis saturatus, fatigatus, vexatus,

xatus, flagellatus, crucifixus, lanceatus. Colligamus eum in loco quieto, non in ſtrepitu mundi. Reficiamus eum in cœnaculo mundi cordis, qui paſcitur inter lilia: feſſus eſt, diuturna quiete indiget. Vngamus eius vulnera aromatibus precioſis, triplici vnguẽto, naturæ, ſcilicet, doctrinæ & gratiæ, vt tandem ipſe nos vngat vnguento gloriæ, vnguẽto naturæ vngamus eum proximis compatiendo, vnguento doctrinæ proximos inſtruendo, vnguento gratiæ Deum ſuper omnia & proximos ſicut noſmetipſos diligendo. Vnguentum inſuper naturæ Chriſto exhibemus, dum legem naturæ adimplemus, vt quæ nobis fieri non volumus, alij non faciamus. Vnguentum doctrinæ ei offerimus, dum legẽ ſcripturę & doctrinam moralium præceptorum conſeruamus. Vnguento verò gratiæ ipſum vngimus, dum legi Euangelicæ, per omnia acquieſcendo obedimus, bonum eſt vnguentum compunctionis de recordatione peccatorum, quod ad pedes Chriſti offerimus, dum veniam de peccatis humiliter poſtulamus. Bonum eſt vnguentum deuotionis, de recordatione beneficiorum, quod ad caput eius offerimus, dum ipſius maieſtati de bonis collatis gratias referimus. Bonum & precioſum pietatis vnguentum, quo corpus ipſius vngimus, dum pauperes reficimus, & opera miſericordiæ in membris eius exercemus. Nam & Maria Magdalene vnguento, quod præparauit corpus Chriſti, quod iam ſurrexerat, non vnxit, illud tamen vnguentum Domino placuit. Gratum enim habuit, & deſiderium mulierum, qui magis penſat affectum, quàm effectum: vnde & in diem ſepulturæ ſuæ illud præcepit reſeruari, non quia vnctione in proprio corpore indigeret, ſed corpori myſtico vnguentum pietatis, quod illo materiali vnguento deſignatur, voluit exhiberi. Maria autem Magdalene, & Maria Iacobi & Salome ſpiritualiter tria vnguentorũ genera offerunt. Maria Magdalene, quæ turrenſis vel turris interpretatur, per præeminentiam cõpunctionis & humilitatis offert vnguentũ trium ſpecierum. Contritionis, quæ ſuſcitat mortuũ: cõfeſſionis, quę facit eũ ſurgere: ſatisfactionis, quę facit eum ambulare, Maria Iacobi, qui luctor interpretatur, offert vnguentum trium ſpecierũ ſobrietatis, ſcilicet, iuſtitię & pietatis. Accepta enim remiſſione peccatorum, luctari nos oportet contra varias tentationes, ſobriè, & iuſtè, & piè viuendo in hoc ſæculo. Sobriè nobis, iuſtè proximis, piè Deo. Salome autem, quæ pacifica interpretatur, offert vnguentum trium ſpecierum, quod ſpecialiter pertinet ad contemplatiuos, qui iã diu purgando in pace pectoris & trãquillitate Deo ſeruiunt. Huius autem vnguẽti tres ſpecies exprimit Apoſtolus, dicens: Gaudete in Domino, ecce pax & ſerenitas conſcientiæ. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus, ecce exemplum bonæ vitæ. Petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum, ecce tertia ſpecies quæ conſiſtit in oratione. Perfecti enim & contemplatiui viri, in gaudio & pace Domino ſeruientes, tanquã luminaria clara, bono exẽplo proximos illuminant, & in orationibus perſeuerãt. Sanctæ igitur mulieres, quæ prius ad crucẽ venerunt cũ fletibus, ſummo diluculo venerũt ad ſepulchrũ cũ aromatibus. Prius enim nos oportet crucifigi & flere, & poſtmodum cũ aromatibus bonorũ operũ, & ſpiritualium gratiarũ Domino appropinquare. Valdè autẽ mane Dominũ quęſierunt, quia ſummo ſtudio & labore, vt Chriſtum reperiamus, oportet animum ad virtutes excolere. Vnde in Cant. dicitur: Mane ſurgamus ad vineas. Pater enim familiàs primo mane exiit cõducere operarios in vineã ſuã. Oportet enim mane ſeminare ſemen ſuũ, & pręuenire ſolẽ ad benedictionẽ. Diluculo autẽ, id eſt, expulſis vitiorũ tenebris ad Dominicũ ſepulchrum, id eſt, ad altare & calicẽ ſanctũ accedere debemus cũ aromatibus, id eſt, cum odore virtutũ & ſuauitate orationum. Cùm autẽ veniſſent ad monumentũ reſpiciẽtes, viderũt reuolutum lapidẽ magnum valdè. Monumentũ autẽ Domini ad literã, vt Beda teſtatur, domus rotunda fuit, de ſubiacente rupe exciſa, tantæ altitudinis vt homo rectus exiſtens, vix extenta manu culmen poſſet attingere, habens introitum ab oriẽte, cui lapis ille magnus aduolutus atq; impoſitus eſt, in eius parte aquilonari. Ipſum ſepulchrum, id eſt, Dominici corporis locus, de eadem petra factus eſt, ſeptem habens pedes longitudinis, trium palmorum menſura, à pauimento altius eminens, qui, ſcilicet, locus, non deſuper à latere meridiano per totum patet, vnde corpus inferebatur. Color autẽ monumẽti & loculi, albo & rubeo dicitur eſſe permixtus. Quęcunq; autẽ in Domini ſepultura, & eius ſepulchro facta ſunt, nõ caſualiter acciderunt, ſed magnũ deſignant myſteriũ: & qualiter cum Chriſto ſepeliri & reſurgere debeamus, nobis figuraliter oſtẽdunt. Debemus enim ſepeliri in ſepulchro cordis quieti per bonã cõſcientiam, & inuolui ſindone munda per cordis puritatem cum aromatibus virtutũ, & opinione bonorũ operum, cũ myrrha & aloë, vt cõteramur de cõmiſſis & omiſſis, & duplicẽ habeamus de peccatis noſtris amaritudinẽ. Vt autẽ in corde noſtro tanquam in ſepulchro Dominus requieſcat in horto bonorum operum & virore virtutũ, cor noſtrũ permaneat. Sit rotundũ, vt falſitatis angulum nõ habeat. De vno autẽ lapide excidatur, vt in fidei ſoliditate fundetur. Habeat autẽ altitudinem per ſpẽ & deſiderium æternorum. Ab oriente cœleſtis gratiæ habeat introitum, vt orientis ſolis radios in ſe recipiat, per dilectionis calorem & cognitionis ſplendorem. Cui lapis magnus aduoluatur per conſtantiam & morum grauitatem. A parte autem aquilonis diabolo ſit clauſum, quia ab aquilone panditur omne malum. Habeat autem ſeptem pedes longitudinis, vt per ſeptiformem ſpiritum longanimitatem habeat & perſeueret vſque in finem. Trium palmorum menſura à terra eleuatur, dum fide, ſpe, & charitate ſurſum attollitur. A parte autem auſtrali totum ſit apertum, ſpiritui, ſcilicet, ſancto peruium, vt flante auſtro fluant aromata virtutum & ſpiritualium chariſmatum. Rubeo autem colore & albo ſit permixtum, id eſt, fide

Cant. 2. De triplici vnguento.

De vnguentis compũctionis ad pedes, & deuotionis ad caput, & pietatis ad totum corpus.

De vnguento triũ ſpecierũ à Maria Magdalene oblato: Similiter à Maria Iacobi & Salome offeruntur vnguẽta triũ ſpecierum. Titum 2.

Phil. 4.

Lucæ 24.

Quod mane quærendus eſt Dominus. Cant. 7. Matth. 20. Lucæ 8. Sap. 16.

De monumento Domini materiali.

De monumento ſpirituali & qualiter ſepelire debemus cum Chriſto.

Quale debet eſſe monumẽtum ſpirituale, & de lapidis aduolutione. Iere. 1.

diuinitatis

diuinitatis & humanitatis insignitum. Sit etiam rubeum igne charitatis & candidum munditia castitatis. Dilectus enim eius candidus est & rubicundus. Viderunt igitur mulieres lapidé reuolutum. Mysticè autem lapidis reuolutio, reserationem sacramentorum Christi, quæ quasi duritia & velo literæ tegebantur, significat. Lapis autem erat magnus valdè. Originale siquidem peccatum & difficultas operandi omnes inuoluit: lapis etiam ad ostium monumenti, moles est carnalis desiderij. Moraliter autem per duritiam lapidis, difficultas benè operádi, & obstinatio induratæ mentis designatur. Vnde rogandus est Angelus magni consilij, vt amoueat à nobis lapidem difficultatis, duritiæ & obstinationis, ne putrescamus in sepulchro concupiscentiæ & prauæ consuetudinis, sed pausemus cum Domino in sepulchro quieti & pacifici cordis, vt in pace in idipsum dormiamus & requiescamus.

Cant. 4.

De lapidis reuolutione, & quid per lapidem significetur.

Num. 11.

Apparuerunt autem mulieribus Angeli in specie iuuenum propter iocunditatem & renouationem Dominicæ resurrectionis. Aspectus autem eorum erat, sicut fulgur, & vestimenta sicut nix. In fulgure terror est timoris, in niue blandimentum candoris, quia testes erant resurrectionis eius, qui ipsa sua specie & terret reprobos, & mulcet pios. Ipse enim columna ignis impios terrens, & columna nubis pios mulcens. Vnde & in resurrectione eius mulieres receperunt consolationem, custodes autem facti sunt velut mortui, quia timor possedit hypocritas. Vnde Angeli dixerunt: Nolite timere vos: ac si apertè dicerent: Illi paueant, qui supernorum ciuium aduentum non amant, qui carnalibus desideriis presſi, ad eorum societatem peruenire posse desperant: vel vos cur timetis, qui vestros conciues vedetis? paueant inimici, gaudeant conciues & amici. Illi autem timeant, qui ad eorum societatem non pertinent. Ostenderunt igitur Angeli ipso habitu, quod Dominus resurgendo positus esset in resurrectionem bonorum & ruinam impiorum, de quibus ipse ad Patrem ait: Tu autem Domine, misere mei, & resuscita me: & retribuam eis. Et Psalmista ait: Excitatus est tanquam dormiens Dominus, tanquam potens crapulatus à vino, & percusit inimicos suos in posteriora: opprobrium sempiternum dedit illis. Excitatus est tanquam dormiens & tanquam potens, quia facilè seipsum propria potentia suscitauit, quia Deus vltionum Dominus liberè egit. Ipse enim solus inter mortuos liber, nulla necessitate à morte detineri potuit, sed quando voluit, resurrexit, & captiuos in pristinam libertaté restituit. Excitatus est tanquá potens crapulatus à vino, id est, vino passionis austero & pungitiuo inebriatus. Inimicos autem suos in posteriora percussit, quibus terrá & regnum, & omnia temporalia per Romanos abstulit, vel in posteriora percussit, dum eos in profundum inferni demersit. Et opprobrium sempiternum, id est, confusionem, & pœnam æternam eis dedit. Samson enim noster plures interfecit moriens, quàm viuens. Sedere autem dicuntur Angeli, quia iam regnantem in gloria sua quiescentem nuntiabant: alia tamen vice stando apparuerunt. Vnde & Lucas ait: Duo viri astiterunt iuxta illas in veste fulgenti. Vbi stare dicuntur, officium ministerij eorum exprimitur. In veste fulgenti, propter splendorem & gloriam resurrectionis. Vnde tempore Paschali Clerici in Ecclesia induuntur albis.

De fulgure & niue.

Exod. 14.

Matth. 28.

Isa. 34.

Quid significetur habitu angelorum.

Iud. 16.

Luc. 24.

Ioannes autem ait, quod Maria dum fleret, inclinauit se, & prospexit in monumentum, & vidit duos Angelos in albis sedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat corpus Iesu. Fleuit, ecce compunctio. Inclinauit se, ecce humiliatio. Introspexit in monumentum, ecce diligens inquisitio. Ad caput autem & ad pedes Angeli sedent, qui illum, qui verus Deus est & homo, nunciare venerant. Per hos etiam duo testamenta significantur vnum prius, aliud sequens. Quæ dum pari sensu incarnatum, mortuum & resuscitatum nunciant, quasi ad caput & pedes sedent. Teste autem Ioanne, Petrus & Ioannes cucurrerunt simul ad monumentum, & Ioannes præcucurrit citius Petro, & venit prius ad monumentum. Et cùm inclinasset se, vidit linteamina posita, non tamé introiuit. Venit ergo Simon Petrus sequés eum, & introiuit in monumentú, & vidit linteamina posita & sudariú, quod fuerat super caput eius, nó cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutú in vnú locum. Tunc ergo introiuit discipulus ille, qui venerat priùs ad monumentum.

Ioan. 20.

De fletu & de duobus Angelis, secundú Ioannem.

In his autem magnum insinuatur nobis mysterium. Ioannes enim iunior significat Synagogam: Petrus senior Gentiú Ecclesiam, quæ Synagogam præcessit, quia ante Synagogam Dominus multos ex Gentibus ad se conuertit. Ex Abel enim Ecclesia initiú habuit. Ioannes autem, id est, Synagoga, priùs venit ad monumentum, sed non intrauit, quia prophetias de incarnatione Christi, & passione, & sepultura, & resurrectione audiuit, sed in mortuum & sepultum credere noluit. Petrus autem, id est, Ecclesia Gentiú, prius intrauit, quia carne mortuum & sepultum & viuentem credidit Deum, postquam & Iudæa in fine creditura intrabit. Sudarium autem quod fuerat super caput separatim inuolutum inuenit, quia sacraméta diuinitatis incóprehensibilia à nostræ fragilitatis agnitione remota sunt. In re auté inuoluta, nec initium nec finis aspicitur. Sic celsitudo diuinitatis, nec cœpit esse, nec desiit. Vel sudariú quo sudor abstergitur, laboris Christi passionem designat, cuius sacramenta infidelibus sunt occulta. Sudarium ergo seorsum inuenitur, quia redemptoris nostri passio longè à nostra passione disiuncta est, quoniam ipse sine culpa pertulit, quod nos cum culpa toleramus.

Mysticè de cursu Petri & Ioannis, & de linteaminibus & sudario.

De inuolutione sudarii, & positione seorsum.

Recedentibus autem prædictis Apostolis, mulieres inquirendo perseuerauerunt, vnde & Angelos videre meruerunt, qui dixerunt eis: Quid quæritis viuentem cum mortuis? id est, in monumento, qui locus propriè est mortuorum. Surrexit, non est hîc. Ecce dum quærit, quem diligit anima eius, inuenerunt eam custodes ciuitatis, id est, Angeli sancti, qui ciuitaté Ecclesiæ custodiût.

Quod mulieres perseuerantes ad monumentum Angelos videre meruerunt.

Cant. 3.

Cant. 5. Matth. 28.

Percusserunt eam & vulnerauerunt anxietate desiderij maioris, dum dilectum surrexisse nuntiauerunt: Ite dicite discipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Nisi Petrum nomine exprimeret, quia ter negauerat, inter alios venire non auderet. Vocatur igitur Petrus ex nomine, ne desperet ex negatione. Hoc autem est magna pietatis dispensatione, vt qui futurus erat pastor Ecclesiæ, in sua culpa disceret, quomodo aliis misereri debuisset.

Quod Mariæ flenti Iesus apparuit.

Cùm autem Maria fleret ad monumentum, conuersa retrorsum, vidit Iesum stantem, & non cognouit, sed credidit quod hortulanus esset. Maria quia amabat, videbat, & quia dubitabat, non cognoscebat. Illum enim & amor ostendebat, & dubietas abscondebat. In hoc tamen quod hortulanum credebat, non multũ errauit. Verè enim hortulanus est, qui in cordibus credentium semina virtutum & virentia atq; spiritualia bona plantat. Christus autem diutius eius dolorem non sustinens, dicit illi: Maria, ac si diceret: Noui te ex nomine, recognosce eum à quo recognosceris.

Exod. 33. Cant. 5.

Anima autem eius liquefacta est, vt dilectus locutus est: Cumq; eum agnouisset, & eius pedes amplecti vellet, dixit ei Iesus: Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meũ.

Quare prohibita est Maria à tactu pedum Christi.

Adhuc enim carnaliter in eum credebat, quem sicut hominem flebat, nec ipsum Patri æqualem credebat, vnde nondum ad Patris æqualitatem in corde eius per fidem ascenderat. Vult ergo sic spiritualiter tangi, & sic credi, vt sit æqualis Patri. Non autem simpliciter à tactu prohibuit, quia à multis peccatoribus se tangi permisit, sed per hoc innuebat, quod spiritualiter per fidem tangi se volebat, vt crederetur æqualis Patri. Noli sic me tangere, quasi dicat: Potius tange me corde credendo, quàm corpore palpando. Mysticè autem per hoc intelligi dedit, quod mulieres maioribus Ecclesiæ ministeriis, manum apponere non debent. Non enim licet eis prædicare, vel Sacramenta ministrare. Cùm autem iret Maria Magdalene nuntiare discipulis, quæ audierat & viderit, iterum apparuit ei Iesus, & aliis mulieribus, quæ cum illa erant, dicens eis:

Matth. 28. Quod Iesus apparuit mulieribus & tenuerunt pedes eius.

Auete, sicut dicitur in Matthæo. Illæ autem accesserunt & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Et ait illis Iesus: Ite nuntiate fratribus meis, vt eant in Galilæam, ibi me videbunt. Nunc igitur Maria Magdalene non est prohibita à contactu Domini, quia ex his, quæ audierat & viderat, iam credebat. Dixit autem illis Dominus: Auete, vt in mulieribus primum solueretur maledictum Euæ. Sicut autem de sepulchro clauso exiit, vt carnis glorificationem ostenderet, ita pedes suos teneri & palpari permisit, vt veram carnem comprobaret. Per hoc etiam, quod ait: Nuntiate fratribus meis, eandem humanitatem se resumpsisse ostendit: Nuntiate fratribus meis.

Gen. 45. Quod Maria Magdalene nuncia fuit Dominicæ resurrectionis. Gen. 3. Quare in Galilæa videndum se esse dicit Dominus, & in monte.

Ecce Ioseph non poterat se vltrà cohibere. Ac si diceret: Ego sum Ioseph frater vester, nolite pauere, pro salute enim vestra misit me Deus. Venit ergo Maria Magdalene cum aliis annuntians discipulis, quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi. Sicut mulier mortifera serpentis verba narrauit, ita nunc mulier verba viuificatoris nunciauit. Inde culpa abscinditur, vnde processit. Mulier mortem viro propinauit, modò vitam nunciat viris. Licèt autem Dominus pluries visus sit, antequam in Galilæa videretur, hanc tamen visionem Dominus præ cæteris commemorat, quia in illa fuerunt plures discipuli, & plenius eos certificauit. Per hoc etiam nos instruit moraliter, quod si eum videre volumus, de vitiis ad virtutes migrare studeamus. Galilæa enim transmigratio interpretatur: ipsum autem videre non valemus, nisi de vitiis ad virtutes transeamus. Ex quo etiam mysticè intelligi datur, quod in transmigratione de Iudæis ad Gentes esset videndus. Nos autem si mundo corde ipsum in præsenti videamus per fidem, in futuro videbimus eum in monte, quem constituit nobis Dominus. In monte, scilicet, superioris Galilææ, in monte beatitudinis æternæ. Postquam enim ab hoc seculo transmigrauerimus, eum facie ad faciem videbimus, quando tristitia nostra vertetur in gaudium, vt dicere valeamus: Conuertisti planctum meum in gaudium mihi. Quod gaudium nemo tollit à nobis, sed adimplebit nos lætitia cum vultu suo, Dominus noster IESVS CHRISTVS, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

FERIA SECVNDA, THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Lucam.

Luc. 24.

Duo ex discipulis Iesu ibant ipsa die in castellum, quod erat in spacio stadiorum sexaginta, nomine Emaus.

De gaudio dominicæ resurrectionis.

DOMINICAE resurrectionis sancta & venerabilis solemnitas, non est tantùm vnius diei lætitia, sed vsque ad diem ascensionis cantatur Domino canticum nouum in vniuersis Ecclesiis de nouitate resurrectionis, sicut scriptum est: Dominus regnauit, decorem indutus est, lætentur insulę multæ. Dominus regnauit in cruce, dum potenter inimicos debellauit. Decorem indutus est in resurrectione, dum gloriam immortalitatis assumpsit: lætentur insulæ multæ, id est, Ecclesiæ in vniuerso orbe, quæ insulis comparantur, quia fluctibus circumstrepentibus per varias tribulationes tunduntur.

Num. 9.

Exultat igitur his diebus Ecclesia, nec mouebit tentoria sua, sed stabit in eodem loco castrorũ, donec eleuetur nubes, id est, vsq; ad diem ascensionis. Huius autẽ Paschalis hebdomadæ, dies solemnius celebrãtur, qui per dies azymorum Paschalem solemnitatẽ sequentes designantur: in quibus filij Israël azymis vescebantur.

Exod. 12.

Et nos cum omni ſinceritate & puritate mentis his diebus Domino ſeruiamus, vt ſit cogitatio ſancta, actio pura, intentio recta, vt impleamus quod ſcriptum eſt in libro Numeri de Paſchali die: Omne opus ſeruile non facietis in eo. *[De obſeruatione Paſchalis ſolẽnitatis. Num. 28. Leuit. 23.]* Qui enim facit peccatum, ſeruus eſt peccati, & opus ſeruile facit. *[Ioan. 8.]* Verè autem Paſcha facimus, ſi de vitiis ad virtutes tranſimus. Non ſolùm autem de malo in bonum, ſed de bono in melius, & de meliori in optimum tranſire debemus. Hic eſt triplex tranſitus, triplex, ſcilicet, Paſcha, quod legimus filios Iſraël feciſſe in Ægypto, in deſerto, & in terra promiſſionis. Et quoniam ſcriptum eſt: Non apparebis in conſpectu Dei tui vacuus, *[Exod. 23.]* offeramus in hac Paſchali ſolemnitate, ſecundum legis mandatum, grana toſta, & confricata, *[De triplici Paſcha, & de Paſchali obſeruatione.]* id eſt, animas puras & immaculatas, abiecta palea peccatorum, igne charitatis toſtas, & aſperitate pœnitentiæ confricatas. Offeramus inſuper, ſicut præcipitur in lege, vitulos de armento duos, *[Leuit 23. Num. 28.]* id eſt, iocunditatem mentis & corporis, vt cor noſtrum & caro noſtra exultent in Deum viuum, ſicut ſcriptum eſt: Exultabimus & lætabimur in te. *[Cant. 1.]* Exultabimus corpore, lætabimur corde. Quia hilarem datorem diligit Deus. *[2. Cor. 9.]* Propter hanc duplicem exultationem cantauimus in Eccleſia: Hæc eſt dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea. Exultemus corpore, lætemur mente. *[De multiplici materia exultandi.]* Lætari igitur nos oportet, & vacare ſanctis operibus ac gaudio ſpirituali. Magna enim eſt multitudo dulcedinis huius ſolemnitatis, in qua ſubleuamur ab imis, ſuſcitamur à terrenis, collocamur in excelſis. In qua tartarus, quos habebat, reddit: terra, quos ſepeliuit, ad ſuperos trãſmittit, infernus ſpoliatur, hoſtes noſtri cõfunduntur. Ipſi enim obligati & ceciderũt. Nos autẽ Chriſto reſurgẽte, ſurreximus & erecti ſumus. Poſt mortẽ enim ſummi Pontificis reuertitur homicida in patriã ſuã, id eſt, genus humanũ, quod ſeipſum peccãdo occiderat. *[Num. 35.]* Dic igitur impie Zabule, quid valet nũc fraus tua? Non ſolũ enim prima cõditio reformatur, imò nobis amplius exhibetur. Pro terreſtri Paradiſo cœleſtia regna cõmutantur, pro immortalitate, qua potuit homo mori & non mori, felicior nobis immortalitas donatur, qua iam mori nõ poterimus, ſed cũ redemptore noſtro ſine fine feliciter regnabimus.

Felix culpa Adã, quę tantũ inuenit redemptorẽ, qui animã ſuam dat pro nobis in pretium, corpus in cibũ, ſanguinẽ in potum, æternã beatitudinẽ in præmiũ. *[De pretio, cibo, potu, & præmio.]* Saluauit ſibi dextera eius, id eſt, Chriſtus, qui eſt dextera & brachiũ Dei Patris, orbẽ terrę ad honorẽ ſuũ ſaluauit. Ipſe enim redemit nos ſanguine ſuo ex omni tribu & lingua & populo & natione, & fecit nos Deo noſtro regnũ & ſacerdotes, ſicut in Apocalyp. dicitur. *[Apoc. 5.]* Et Apoſtolus ait: Qui factus eſt nobis ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio. *[1. Cor. 1.]* Sapientia tenebras ignorãtiæ expellẽs. Factæ enim ſunt feneſtræ vulnerũ in paſſione, per quas ſuper nos lux effulſit in reſurrectione. Iuſtitia, funes peccatorũ iuſtificando nos ſoluens, ſanctificãs nos in ſuo corpore, & redimẽs in corporis paſſione. Introeamus igitur ad altare Dei, ad eum qui abſtulit triſtitiã noſtrã, & lætificat iuuentutẽ noſtram, qui cõuertit planctũ noſtrum in gaudiũ nobis, qui nobis hodie ponit menſam refectionis, vt comedamus panẽ ſimilagineũ, oleo miſericordiæ conſperſum, *[Leuit. 2.]* vt qui in Quadrageſima comedimus hœdũ de capris in fructu pœnitẽtiæ, comedamus hodie vitulũ de armento in actu iuſtitiæ, & vitulũ ſaginatũ in cumulũ gratiæ, & pinguedinis internæ. *[De pane ſimilagineo, hœdo, & vitulo ſaginato.]* Epulemur igitur hodie cum Chriſto, & gaudeamus in Domino non in mundo, de noſtra ſalute, non de ſeculari vanitate. Ita tamẽ de reſurrectione gaudeamus, vt ſemper memoriã paſſionis eius in mente habeamus. In die bonorũ non ſimus immemores malorũ, vt non ſit in nobis gaudiũ vanitatis, ſed ſit nobis canticũ, quaſi ſanctificatæ ſolemnitatis. Multi enim his diebus, dũ vanitati intendunt, & choreas ducunt, quaſi in taberna diaboli veſtimẽta virtutũ amittũt. *[Contra vanitatem lætitiæ ſecularis, & ſpecialiter contra choreas, & cantilenas vanitatis.]* Et dum cantilenis ſecularibus & tranſitoria iocunditate delectãtur, quaſi per amœna prata ad ſuſpẽdia ducũtur. Qui enim ſeminãt ventũ ſecularis vanitatis, turbinẽ metent æternæ damnationis, *[Oſee 8.]* quia tranſitoria gaudia ſequuntur lamẽta perpetua. Riſus enim dolore miſcebitur, & extrema gaudij luctus occupabit. *[Prouer. 14.]* Vnde B. Iob ait: Infantes eorũ exultant luſibus, tenent tympanũ & citharam, & gaudent ad ſonitũ organi, ducunt in bono dies ſuos, & in puncto ad inferni nouiſſima deſcendũt. *[Iob 21.]* Propterea Dominus in Deuteron. ait: Non ſeres vineam tuã altero ſemine, *[Deut. 22.]* id eſt, non intẽdes ſeculari iocunditati, quando vino ſpiritualis lætitiæ debes exhilarari. Omnes enim arbores faciunt fructum ſecundum genus ſuum. *[Gen. 1.]* Solus miſer homo, cuius primũ idioma eſt luctus, qui eiulãdo & plorando naſcitur, contra genus ſuũ fructũ facit, dum cantilenis vanitatis intendit, dum cõgregantur milui alter ad alterũ, dum ſibi inuicem in choreis vlulæ reſpõdent. De quibus Iſaias ait: Habitabunt ibi ſtrutiones & piloſi ſaltabunt ibi, & reſpondebunt ibi vlulæ in ædibus eius, & ſyrenæ in delubris voluptatis. *[Iſa 14. De ſtrutione & piloſis, vlulis, & ſyrenis.]* Strutiones alas & ſimilitudinem volandi habent, non tamen volant. Hi ſunt qui ſolo nomine ſunt Chriſtiani, ſed more Gentiũ & Paganorũ viuũt, cùm tamẽ pompis diaboli, id eſt, choreis & vanitati ſeculari in baptiſmo renuntiauerint. Piloſi autem dicuntur incubi dæmones, qui choreas frequentãt, vt ad illicitos cõcubitus laſciuos & ſuperfluos homines occaſione chorearũ pertrahant. Vlulæ autem magnitudinis ſunt coruinæ, ſed maculis reſperſæ, quę roſtro in palude fixo, horrendè ſtrident. Mulieres autem quę choreas frequentant, coram Deo & Sanctis eius horrendum clamorem emittũt, dum per vocis laſciuiam animas in peccatũ inducũt. Cantilenę ſiquidẽ ad laſciuiã & libidinẽ pertinẽtes, ignẽ cõcupiſcentię in cordibus audientiũ accendũt. Roſtrũ in luto figũt, dũ carmina & cantica ad immunditiã incitãtia, canũt. De quibus Salomõ ait: Circulus aureus in naribus ſuis, mulier pulchra & fatua. *[Prouer. 11.]* Sicut enim ſus ſiue porcus nares ſuos in luto inuoluit, ita huiuſmodi mulieres os ſuũ immũditiis paſcunt,

& pulchritudinem ornatus secularis velut circulum aureum ad lasciuiam & immunditiam libidinis conuertunt. Syrenæ sunt serpentes cristati & alati, vel vt alij dicunt, monstra marina in specie muliebri, quæ dulci cantilena decipiunt homines huius seculi, naufragium nō clausis auribus transeuntes. Serpens lubricus & alatus, est mulier lasciua, garrula, incōstans & vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidians, quemadmodum Salomon ait: Est autem serpens iste cristatus, dum peplis in modum circuli dispositis, in superbiā mulier coronatur ornatu meretricio præparata ad decipiendas animas, sicut idē Salomon ait: Vsum enim velaminis conuertit in superbiam, quod datum est mulieribus ad velādi capita, propter erubescentiā, quia mors intrauit in mundū per mulierem. Habet igitur serpens iste caput lucidū, sed venenosum. Nihil enim capite dracone lucidius, nihil venenosius. Sed & monstris marinis, quæ cantus suauitate incautos attrahūt, huiusmodi mulieres cōparantur. Habent enim mel in ore, sed aculeū in cauda, dum blandis sermonibus hominē decipiunt, sed in fine nō solū pecuniā tollunt, sed animā occidunt, & teste Salomone iecur eorū sagitta transfigunt. Et iterum ait: Fauus distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouissima autē illius amara, quasi absynthiū, & lingua eius acuta, quasi gladius biceps. Hę igitur syrenę, vt Isa. ait, in delubris voluptatis cōmorantur, in locis, scilicet, in quibus luxuriantur, in locis diabolo consecratis, in prostibulis & in choreis, in quibus quasi in funda eas diabolus inuoluit, circumducit & rotat, vt in infernū proiiciat, & tanquā oues vertiginosas in foueam abyssi pertrahat. Omnes enim choreæ in partem sinistram tendunt. Omnia enim illarum membra, quæ in choreis inordinatè mouentur, diabolo consecrantur. Vnde ad Thessalonicenses Apostolus ait: Denunciamus vobis in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè. Et in Ecclesiastico dicitur: Noli cōspicere in vicis ciuitatis, nec oberraueris in plateis eius. Congregantur enim ad victimam, vt in die solemni occidantur. Qui enim modò cantant vana & lasciuia, habebunt in inferno vlulatum pro cantu, & stridorem dentium pro viella. Fugiendi igitur sunt huiusmodi conuentus diaboli, & congregationes mulierum ad spectacula vanitatis & choreas conuenientium in plateis. De quibus Isaias ait: Corruit in plateis veritas. Vix enim huiusmodi choreæ fiunt absque vllo mortali peccato: de quo Dominus ait: Qui viderit mulierem ad concupiscendū eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Multò fortiùs, qui tetigerit vel osculatus fuerit. Quasi enim per risum stultus operatur scelus, sicut Salomon ait. Et beatus Hieronymus dicit: Nihil prodest carnem habere virginem, si mente quis nupserit. Melius est igitur sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, secundum consilium Salomonis. Angulus parietes iungens pacem, significat sessio humilitatem, doma charitatem. Melius est enim humiliari & quiescere in pace & charitate, quàm cum muliere litigiosa sedere. Cuius cohabitatio, dum prauos motus in nobis suscitat, quasi nobiscum mulier litigat. Sicut autem auceps quasdam aues excæcatas in agro ligat, vt ad eas aliæ aues conueniant & capiantur: ita prædictæ mulieres in plateis se ostendunt, vt postquam ad eas incauti homines conuenerint, diabolus rete suum trahat, & omnes pariter inuoluat. Vnde Salomon in Prouerbiis ait: Apprehensum deosculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur. Et iterum: Irretiuit eum multis sermonibus & blanditiis labiorum protraxit illum, statimque eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciuiens, & ignorat quod ad vincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta iecur eius. Velut si auis festinet ad laqueum, & nescit, quia de periculo animæ eius agitur. Et beatus Hieronymus ait: Ianua diaboli via iniquitatis, scorpionis percussio, nociuumque genus fœmina, cùm proximat stipula incendit ignem. Et iterum ait: Memento semper quod Paradisi colonum de possessione mulier eiecit. Et rursus ait: Germinant fœminę cum viris habitantes spinas, & arcana mētium acuto mucrone percutiunt. Sicut enim ignis emollit ferrū, ita viros fortes cohabitatio mulierum. Quando enim vir mulieri proprinquat, diabolus paulatim sufflat, & fornacē accendit, vt ardeat. Primò enim oculos in mulierē proiicit, & tunc diabolus scintillā cogitationis malæ immittit. Deinde manus manu tangitur, & tunc ignis magis accenditur. Quādo verò mamillas palpat, tunc amplius incenditur fornax. Propterea Isa. ait: Ecce ego creaui fabrū sufflantē in igne prunas, & proferentē vas in opus suū. Diabolus enim fabricator totius malitię, prunas sufflat, immittēdo incētiua vitiorū, vt faciat sibi vasa malitię suæ, & voluntati cōuenientia. Malus est faber iste, qui pedes hominū clauis infigit, vt eos in via Dei faciat claudicare. Propterea B. Iob ait: Lapides excauant aquæ. Quia duritiam mentis absorbet assidua & mollia blandimenta libidinis. Ferrum enim igne domatur, & mentes fortium igne libidinis molliuntur. Non est autem ita turpis mulier, quæ pulchra videri non possit, dum diabolus illā in corde fatui depingit. Quicunq; autē viderit mulierē ad cōcupiscendum eam, quasi in foueam corruit. Et mulier rea est, quæ os cisternæ aperuit, in qua bestia cecidit. Quomodo igitur tantum damnum restituet Domino, quæ pretium sanguinis Christi aufert ei? Pari modo si quis virginē corrumpit, quæ posteà cum pluribus fornicatur, videtur, quod pro omnibus respōdere, & damnū restituere teneatur. Sicut qui vnā domū incendit, & propter hoc tota villa cōburatur, omniū reus esse iudicatur. Debemus ergo cauere nobis ab huiusmodi laqueis diaboli, præsertim in his festis diebus, quibus diabolus videns se spoliatū, valdè dolet, & tanquā leo circuit, quęrēs quē deuoret, vt recuperet damnū suū, quod diebus Quadragesimalibus incurrit.

Hoc

Prouer.7. Quod mulier lasciua & peplis ornata, serpenti lubrico, alato, & cristato comparatur.

De blanditiis, & seductionibus mulierū. Eccle.25. Prouer.7. Prouer.5.

2.Theff.3. Eccle.9. Ierem.12.

Isa.69. Matth.5.

Prouer.10. Item 21.

De aucupe & reti diabolico.

Prouer.7.

Contra cohabitationem virorum & mulierum.

Isa 54.

Iob 14.

Matth 5. Exod.21.

Quod diebus istis diabolus recuperat, quos amisit.

1.Petri 5.

Hoc igitur tempore quo solent Reges ad bella procedere, vires recolligit, videns tempus calescere & clarescere, terram virescere, homines calceos indui, cibis delicatis plus solito impleri, iocis intendere, choreas ducere, laqueos intendit, & incautos iuuenes illaqueat & capit. Quos enim in Quadragesima ad tempus reliquit, istis diebus resumit, sicut murilegus capit murem & paululum abire permittit, & iterum ludendo ipsam resumit. Ipse nobis inuidet, & de nostris solemnitatibus valdè dolet, dicẽs: Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra. Vnde his diebus cautè & honestè nos habere debemus, maximè, quia Christi corpus heri recepimus, ne veniat Rex Aquilonis & comportet aggerem, & capiat ciuitates munitissimas. Non igitur debemus vanis & lasciuis iocis vacare, reliquiæ enim non feruntur cum tripudiis. Sanctiores autem & digniores reliquias ferre nõ possumus, quàm illas, quas die sancto Paschæ recepimus. Ecclesia igitur heri consecrata Deo, non conuerti debet ad cõmunes vsus, neq; ad cõmunem & secularem vitam reuerti debemus, neque partem diei festi debemus dare Deo, partem autem diabolo, sed si volumus totum Deum habere, totaliter & integrè debemus nos illi dare. Turpe enim est & ignominiosum, si ancilla nostra, id est, caro, tantum hospitem expellat de domo nostra. Si enim Gentiles & Pagani hospiti fidem seruant, & tu Christo, quem recepisti, fidem nõ seruabis. Non igitur debemus exire & curiose vagari cum Dina filia Iacob, quæ, quia incautè exiuit, virginitatem amisit. De qua beatus Gregorius ait: Dina vt mulieres videat extraneæ regionis, egreditur: quando vnaquæque mens studia sua negligens, & actiones alienas curans extra habitum atque extra ordinem suum vagatur. Vnde Sara filia Raguelis ait: Tu scis Domine, quod nunquam cum ludentibus miscui me, neque cum his, qui in vanitate ambulant, participem me præbui. Econtrà de vagis & lasciuis mulieribus dicit Dominus per Isaiam: Pro eo quòd eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant & plaudebant, & pedibus suis composito gradu incedebant, decaluabit Dominus verticẽ filiarũ Sion, & crinem earũ denudabit, id est, chamum diaboli, capillos quos in vanitate ostendunt. Cùm dicat Petrus: Quarũ sit nõ extrinsecus capillatura, aut circundatio auri aut indumẽti vestimentorũ cultus. Huiusmodi enim ornatus & superfluitates ad libidinẽ incitant, superbiã generãt, maritos earũ depauperãt, vel faciunt eos fœneratores, & quãdoq; fures & raptores. Frenũ autẽ aureum nõ facit equum meliorẽ. Si enim induatur caro purpura & serico, nõ erit caro nisi caro, cadauer fœtidũ, fimus, & vas stercorum, niue exterius dealbatum. Beatus autẽ Cyprianus ait: Serico indutæ & purpura, Christũ induere non possunt. Auro & margaritis & monilibus ornatæ, ornamenta cordis & pectoris perdiderunt: quando, scilicet, propter huiusmodi ornatum concupisci & placere appetunt viris alienis. Quondã autem in Ecclesia prohibitum fuit, ne caudatis mulieribus daretur communio. Cauda enim mulieris quadriga est diaboli. Propterea Isaias ait: Et erit pro suaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicium. Qui autem de ornatu pomposo & vestibus preciosis inaniter extollitur, de opere textricum gloriatur. Quod si Petrus mulieres admonet coërcendas, & ad Ecclesiasticam disciplinam religiosa obseruatione moderandas, quæ excusare possunt ornatus suos per maritos, quantò magis obseruare virginem fas est, cui nulla ornatus sui competit venia, nec deriuari posit in alterum mendacium culpæ, sed sola ipsa remaneat in crimine? His igitur festis diebus nõ vanitatibus, sed exercitiis spiritualibus intẽdamus, ne ager pectoris nostri malarum cogitationũ sentibus occupetur, ne videant nos hostes nostri, & Sabbata nostra irrideant. Multi enim colligunt ligna in Sabbato, id est, peccata mortalia in ocio. Ligna etiam in Sabbato colliguntur, qui occasiones peccatorum, quibus ignis carnalis cõcupiscentiæ accenditur, vitare contemnunt. De quibus Dominus per Isaiam ait: Calendas vestras & solemnitates vestras odiuit anima mea. Facta sunt mihi molesta, laboraui sustinens. Et Dominus per Amos ait: Conuertam festiuitates vestras in luctum, & omnia cantica vestra in planctum. Non enim possumus communicare mensæ Dei & mensæ dæmoniorum, quod est delectari in iocis & vanitatibus huius seculi. Maximè in diebus festis, in quibus debemus vacare spiritualibus, vt diem Sabbati sanctificemus, loquendo cum Deo, orando, vel de Deo prædicando, & proximos instruendo, vt non expendamus argentum nostrum non in panibus, & labores nostros non in saturitate, sicut pueri, qui cum magno labore papiliones sequuntur, & postquam apprehenderint, apertis manibus, nihil inueniunt. Ita illis contingit, qui vanitati seculari intendunt. Iter autem sabbati in lege mille passuum fuisse dicitur, per quod profectio boni operis intelligitur. De Iudith autem legimus, quod erat in diebus festis incedens cum gloria magna, id est, cum spirituali lætitia. In Exodo verò Dominus præcepit, ne succenderent ignem in die Sabbati in omnibus habitaculis suis. Ignem enim libidinis, iræ, & auaritiæ, non debemus accendere in tabernaculis corporis vel animæ. Huius autem ignis fomenta sunt stipula cogitationis immundæ, fœnum locutionis prauæ, lignum operationis illicitæ. Multoties autem conqueritur Dominus de violatione Sabbati. Vnde per Ezechiëlem ait: Sabbata mea prophanauerunt. Et iterum: Qui quiescit, quiescat: & qui quiescit corpore, quiescat mente. Et Ieremias ait: Non inferatis onera per portas in die Sabbati, onera, scilicet, peccatorũ, per portas sensuum. Et per Isaiam Dominus ait: Si auerteris à Sabbato pedem tuũ, nõ facere voluntatem tuã in die sancto meo, vocaberis Sabbatũ delicatum. Gaudere igitur debemus in Domino interiori solemnitate, vt in nobis impleatur, quod

2. Reg. 11. Prouer. 7. De murilego & mure. Dan. 11. De fide hospitalitatis. Gen. 34. De curiositate & euagatiõe. Tob. 3. Isa. 3. Contra ornatum capillorũ & superfluitatem vestiũ. De caudatis vestibus & ornatu vanitatis. Isa. 3. Contra pigros & otiosos. Thre. 1. Num. 15. Exod. 35. Isa. 1. Amos 8. 1. Cor. 10. De sanctificatione Sabbati. Exod. 20. Isa. 55. Iudith. 5. Exod. 35. Ezech. 23. Item 3. Ierem. 17. Isa 58.

ſcriptum eſt: Reliquiæ cogitationum diem feſtum agent tibi. Cantemus igitur & pſalmum dicamus Domino in ſpirituali exultatione, non diabolo in vanitate, ſicut ſcriptum eſt: Hymnum cantate nobis de canticis Sion, non de canticis Babylonis & dæmoniorum, quæ ſunt cantica chorearum. Bene autem cantare eſt corde, ore, & opere Deum laudare. Vt igitur omnis excludatur vanitas, ſit nobis in corde ſpiritualis iocunditas, in vultu hilaritas, in opere grauitas, in inceſſu maturitas, in habitu paupertas, in proſperis humilitas, in aduerſis ſoliditas, in omnibus mediocritas. Si corruit Dagon in nobis in quadrageſima, nō ſubleuemus eum his diebus, neq; muros Iericho reædificemus in nobis, nec cineres Sodomæ diſperſos recolligamus. Non reuertamur ad vomitum, ne ſimus ſimiles Iudæis, qui Chriſtum in die Palmarum cum magno honore receperunt, & paulò pòſt ipſum crucifixerunt.

Qualiter his diebus bene cantare debemus, & ne reuertamur ad peccata.
1. Reg. 5. Ioſ. 6. Gen. 19. 2. Pet. 2.

Nolite igitur fratres, tabernas frequentare, neq; inebriari vino, in quo eſt luxuria. Taberna enim, vt ait B. Auguſtinus, eſt ſpelunca latronum, proſtibulum meretricum, Synagoga Iudęorum, in quo blaſphematur Chriſtus. Sicut autem Deus in ſua ciuitate, duo habet hoſpitia, Eccleſiam, ſcilicet, & hoſpitale pauperum, ita diabolus in ſua ciuitate, duo habet hoſpitia, tabernam, ſcilicet, cauponum, & proſtibulum meretricum. Iniuſtum eſt autem, vt in ſolemnitate ad vnum Deum pertinente, alij inebrientur, alij famis periculo crucientur. Non igitur carnis voluptatibus intendamus, neque ocio ignauiæ torpeamus. Dauid enim qui non eſt ſuperatus in bello, luxuria corruit in ocio, & dum aliis pugnantibus, ipſe ocioſus extitit: ad vocem ancillæ, id eſt, carnis ſuę, Chriſtū negauit.

Contra illos, qui tabernas frequentant.
2. Reg. 11.

Si autem vaſa quibus bibimus, munda cuſtodimus, quantò magis animas noſtras, quibus in die Paſchæ cœleſte nectar recipimus, mūdas cuſtodire debemus, ne ſi ſanguinem veri Abel in terram fundimus, clamet contra nos vindictam, qui pro dignè ſumentibus, clamat indulgentiam & miſericordiam? Nemo enim magis iram meretur, quàm amicum ſimulans inimicus, qui Chriſtum fictè recipit, vel etiam dignè receptum, poſtmodum de hoſpitio ſuo eiicit. Abnegantes igitur omnem vanitatem & laſciuiam, ocioſa & vana verba declinemus, ſpiritualibus vacando & loquendo de Deo, & verbum Domini attento corde audiendo, quod valde neceſſarium eſt in diebus iſtis contra temporis laſciuiam, & animarum diſtemperantiam.

De munditia vaſorum.
Gen. 4. Heb. 7.

Legimus enim in hodierno Euangelio, quod diſcipulis euntibus in Emaus, & loquentibus de Chriſto, comes itineris factus eſt Chriſtus. Bonum eſt igitur de ipſo loqui, vt nobis ſocietur, ſicut ipſe promiſit, quod vbi duo vel tres in nomine eius congregati fuerint, ipſe in medio eorum erit. Loquente autem Domino cum illis, cor eorum ardens erat. Verba enim Domini ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petras, quæ tunc maximè corda audientium inflammant, quando de calido igne proferuntur. Ardebant igitur corda diſcipulorum illo igne, quem Dominus venit mittere in terram: qui ſagittas ſuas ardentibus effecit, id eſt, ad opus eorum, qui inflammati ſunt virtute verbi ſui. Altiſsimus enim dedit vocem ſuam, grando & carbones ignis. Vox ſiquidem prædicationis grandini comparatur, quando dura corda feriuntur per increpationem. Comparatur carbonibus ignis, quando accenduntur per amorem. Vnde Pſalmiſta ait: Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis. Hoc igne ſuccenſa erat, quæ dicebat: Anima mea liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt. Et Ieremias ait: Erat ignis flammigerans in oſsibus meis. Dominus igitur loquens diſcipulis, quaſi carbones ignis congerebat ſuper capita, id eſt, ſuper mentes eorum, & idcirco cor eorum ardens erat in ipſis, dum loqueretur in via, & aperiret eis ſcripturas.

Quod his, qui de Chriſto loquūtur, comes eſt Chriſtus.
Luc. 12. Ierem. 23.
Quod verba Domini corda inflammāt.
Cant. 5. Ierem. 20. Rom. 12. Prouer. 25.
Expoſitio Euangelii.

Quia verò in fide dubitabant, & Chriſti reſurrectionem nondum credebant, ſicut ex verbis eorum patet, cùm dicerent: Nos ſperabamus, quod ipſe eſſet redempturus Iſraël: videtur quod non haberent charitatem, ſed tantum quadam naturali affectione Chriſtum diligebant, & cor eorum feruore naturali fuiſſet accenſum. Erant enim quaſi carbones extincti, qui carbones ſuccenſi ſunt à Chriſto. Quot enim præceptis diuinis homo inſtruitur, quaſi tot facibus inflammatur. Non poterant autem extranei eſſe à charitate, cum quibus veritas gradiebatur, ſicut in expoſitione huius Euangelij à beato Gregorio dicitur: Charitatem autem, vt pleriſque videtur, appellat naturalem dilectionem, vel hoſpitalitatis deſiderium & feruorem. Vnde beatus Auguſtinus ait: Ambulat Ieſus cum eis in via, & ipſe erat via, & nondum illi ambulabant in via: & ita videtur, quod charitatem non haberent. Vnde Dominus in ſpecie peregrini eis apparuit, quia adhuc à fide peregrini erant. De ſe enim loquentibus, præſentiam exhibuit: ſed de ſe dubitantibus, cognitionem ſuam ſiue ſpeciem non oſtendit. Quia enim adhuc in cordibus eorum peregrinus erat à fide, in ſpecie peregrini oſtendit ſe, talem ſe eis exhibens in corpore, qualis apud illos erat in mente. Præſens igitur adeſt diligentibus, ſed ſpeciem ſuam non oſtendit dubitantibus. Quod autem diſcipuli tardè credunt, non tam infirmitas fuit, quàm noſtra firmitas. Nam illis dubitantibus reſurrectio multis argumentis demonſtratur: Quæ dum legentes agnoſcimus, quaſi de eorum dubitatione ſolidamur. Myſticè autem nobis Ieſus in hac via adhuc ambulantibus, faciem ſuam abſcondit, quam tandem oſtendet in patria. Adhuc ſub ſpecie peregrina in ſacramento apparet, ſed in fine viæ poſt hanc vitam apparebit ſicuti eſt. Nunc autem interim in via peregrinus apparet, & colloquendo mentes noſtras ad amorem inflammat, ſed oculos ad plenam cognitionem adhuc non reuelat. A capite autem viæ non ſe ſociauit, ſed à latere, quia nobis eum non natura, ſed gratia in huius vitæ via comitem dedit. Omnes enim in principio viæ naſcimur filij iræ. Cùm autem pergeret cum eis, incipiens à Moyſe & omni-

Quare Dominus in ſpecie peregrini apparuit.
Act. 1.
Ioan. 3.
Epheſ. 2.

& omnibus Prophetis, interpretabatur eis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. Nullus enim fuit Propheta, qui de Christo & mysterio redemptionis nostræ, vel apertè vel occultè locutus non fuerit. Isaias autem præ omnibus aliis, de Christo & de Sacramento Ecclesiæ, & de Gentium vocatione prophetauit: vnde liber eius appellatur visio omnium, quia de omnibus, quæ ventura erant, prophetauit. Propterea ipse ait: Et erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati. Iudæis autem clausus est liber eius, & signatus vsque ad præsentem diem, qui ea quæ de Christo prænuntiauit, non intelligunt. Cùm autem appropinquassent castello, quo ibant, ipse se finxit longiùs ire. Hoc fuit castellum Emaus in Palæstina situm, quod sexaginta stadiis distabat à Hierusalem, id est, septem miliaribus & medietate vnius. Stadium enim octaua pars est miliaris. Vnus autem duorum discipulorum fuit Cleophas, alius, vt dicunt, fuit Lucas. Et idcirco more sanctorum Doctorum, causa humilitatis, nomen suum tacuit: nomen tamen socij sui aperit, dicens, quod nomen ipsius Cleophas erat.

De scripturarum interpretatione.
Isa. 29.
De eo quòd Dominus finxit se longius ire, & de castello Emaus, & stadiis.

Finxit autem CHRISTVS se longiùs ire, non per duplicitatem, vel simulationem, sed ad modum itinerantis & progressuri dispositus erat. Non fuit igitur fictio simulationis, sed in rei veritate tanquam progressurus videbatur. Simili modo dicimus, quod oculi eorum non fuerunt ludificati, sicut fit in præstigiis Magorum, vbi putant homines se videre, quæ non vident. Non fuerunt igitur percusi aurisia, sed videbant CHRISTVM sub forma, quæ in rei veritate erat in aëre circumfuso, sicut videtur manus alicuius sub tenui panno. Et hoc modo dicimur videre Christum in altari sub forma panis, quæ non est in ipso corpore. Quibusdam autem visum est, quod Christum in propria forma videbant, sed oculi eorum tenebantur, ne ipsum agnoscerent, sicut homo à longè in propria forma videtur, licèt nondum quis sit, agnoscatur. In fractione autem panis ipsum in propria forma viderunt, quæ sine miraculo oculis non glorificatis videri non potuit. Non fuit igitur in Christo fictio simulationis ad illudendum, sed in veritate omnia fiebant ad eorum commodum & instructionem nostram. Probandi enim erant, vt ait beatus Gregorius, si hi qui eum, & si nondum vt Deum diligerent, saltem vt peregrinum amare potuissent. Voluit autem Dominus cogi ab illis, propter meritum eorum, quia non solùm rogandi sunt peregrini, sed plerunq; compellendi. Multoties autem Dominus suos tribulationibus exponit, vel cùm eos grauiter tentari permittit, quasi se longiùs ire fingit, ab illis tamẽ nõ recedit, sed subuenire dissimulat, vt humilientur & suá agnoscát fragilitatẽ, & vt crescat ex dilatione desideriũ, atq; maiorem in pugnãdo mereantur coronam. Vnde tota nocte luctari voluit cum Iacob, & tandẽ in aurora illum cum copiosa benedictione dimisit. Factũ est autẽ cùm recumberẽt, accepit Iesus panẽ & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis, & aperti sunt oculi eorũ, & cognouerunt eum. Priùs autem in expositione scripturarum non cognouerunt: nunc autem in fractione panis cognoscũt. Quia nõ auditores legis iustificabuntur apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Vt autem in fractione panis Deum cognoscere valeamus in præsenti per fidem, in futuro autem facie ad faciem: studeamus proximis nostris triplicem panem frangere, materialem, scilicet, doctrinalem, & sacramentalem. Panem materialem per misericordiã, panem doctrinalem per scripturarum expositionem, panem sacramentalem, vt incorporentur Christo per fraternã vnitatem. De primo pane Isaias ait: Frange esurienti panem tuum. Et B. Iob ait: Si comedi buccellam meã solus. Et Dominus in Euangelio: Esuriui, & dedistis mihi manducare. De secundo Ierem. ait: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Et Isaias, de his qui seculari scientiæ dediti sunt: Quare appenditis argentum vestrum non in panibus? Et iterum ait: Qui habitatis in terra Austri, cum panibus occurrite fugienti. Sancti enim qui sunt in meridie charitatis & claritatis, cum panibus doctrinæ debent occurrere recedentibus de terra Aquilonis. De his panibus Dominus ait: Pauperes eius saturabo panibus. In fractione huius panis, Dominus cognoscitur, dum fragmenta secretorum mysteriorum agnoscuntur. De tertio pane Dominus ait: Panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita. In cuius panis fractione Dominum cognoscimus. Nisi enim participes corporis Christi efficiamur, vt de vnitate Ecclesiæ simus, Christum verè cognoscere non valemus. Exemplo igitur discipulorum Domini instruimur, quod non solùm inuitandi sunt peregrini, sed trahendi. Teneamus igitur hospitem, si volumus agnoscete Saluatorem. Vnde Apostolus ad Hebræos ait: Charitas fraternitatis maneat in vobis: & hospitalitatem nolite obliuisci: per hanc enim placuerunt quidam Angelis in hospitio receptis. Hi fuerunt Abraham & Loth, qui valde hospitales fuerunt. Vnde Abraham non solùm Angelos, sed insuper Dominum Angelorum in hospitio suo recepit. Licèt autem multos haberet seruos & ancillas, proprij tamen corporis labore, ipse cum Sara vxore sua hospites procurabat, & eis in propria persona sua hilariter & deuotè ministrabat. Et beatus Gregorius narrat, quod quidam paterfamiliâs, cùm quotidie ad mensam suam pegrinos susciperet, quadam die peregrinus quidam inter alios ad domum suam venit. Dumq; paterfamiliâs ex humilitatis consuetudine, aquã vellet in eius manibus fundere, cõuersus vrceũ accepit, sed repentè eum in cuius manibus aquam fundere voluerat, non inuenit. Cumq; hoc factum secum ipse miraretur, eadem nocte ei Dominus per visionem dixit: Cæteris diebus in membris meis, hesterno autem die in memetipso me suscepisti. Propterea Dominus in Euangelio ait: Hospes fui, & collegistis me. Vnde de Raab meretrice legimus, quod per opera hospitalitatis

Quod simulationem nõ fecit Christus, sed omnia in rei veritate.
De peregrinorũ receptione, & liberalitate hospitalitatis.
Gen. 32.
Quod in fractione panis Deum cognoscunt, & de fractione triplicis panis.
Isa. 58.
Iob 31.
Matth. 25.
Thre. 4.
Isa 55.
Isa. 21.
Ioan. 6.
De hospitalitate et fraterna charitate.
Heb. 13.
Gen. 18.
Matth. 25.
Ios. 2.

à ſubuerſione Iericho, aliis pereuntibus liberata eſt, & plebi Iſraëliticæ aſcripta. Et idcirco Apo-
Rom.12. *1.Pet.4.* ſtolus ait: Neceſsitati ſanctorum communicantes, hoſpitalitatem ſectantes. Et Petrus in Epi-
ſtola canonica: Hoſpitales inuicem ſine murmuratione. Quilibet enim pecuniam ſuam ſecum
Iob.31. ferre poteſt, hoſpitium ſuum ſecum trahere non valet. Propterea B. Iob inter alia miſericor-
diæ opera, de hoſpilitate ait: Foris non manſit peregrinus, oſtium meum viatori patuit. Et
Ioannes Gaio ait: Chariſsime, fideliter facis, quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos.
Contra inhoſpitales. Inter alias autem cauſas ſubuerſionis Sodomorũ, vna fuit inhoſpitalitas. Vnde Loth iuſtum,
qui apud eos extraneus erat, opprimebant, & de die in diem cruciabant, ſicut in Epiſtola ca-
2.Pet.2. nonica beatus Petrus ait. Et Angeli, quos inuitauit Loth, reſponderunt: Manebimus in pla-
Gen.19. tea. De Leuita etiam legimus in libro Iudicum, quod cùm intraſſet Gabaa, ſedebat in pla-
Iud.19. tea ciuitatis, & nullus eum recipere voluit hoſpitio, ſed inſuper vxore eius abuſi ſunt. Et id-
circò non ſolùm illi, ſed & omnes ferè Ben-iamitæ, qui de tribu eadem erant, & illos defen-
Exod.22. dere voluerunt, perierunt. Dominus enim in Exodo ait: Aduenam non contriſtabis, neque
4.Reg.3. affliges eum. De muliere autem Sunamite legimus, quod tenuit Eliſeum, vt comederet &
Quod peregrinis beneſici, et non moleſti eſſe debemus. hoſpitaretur ſecum. Mittere igitur debemus panem noſtrum ſuper tranſeuntes aquas, id eſt,
ſuper peregrinos tranſeuntes de loco ad locum, neceſſaria illis prouidendo, & poſt multa
tempora inueniemus illum, ſicut in Eccleſiaſte Salomon ait: Deus enim retribuet nobis in
Eccleſiaſt.11. iudicio. Et ita quando recedit peregrinus ab hoſpitio noſtro, remanet nobis hoſpitium no-
ſtrum, & adepti ſumus præmium bonum. Non ſolùm autem in hoſpitio, ſed ad menſam
peregrinos recipere debemus, vt ad menſam refectionis æternæ recipi mereamur. Felix men-
ſa in qua Chriſtus in paupere reficitur. Felix lectus, in quo iacet in peregrino Chriſtus. Do-
minus enim amat peregrinum, & dat ei victum & veſtitum, ſicut in Deuteronomio dicitur.
Deut.10. Et ſubiungit: Et vos amate peregrinos, quia & ipſi perigrini fuiſtis in terra Ægypti. Et in
Exod.23. Exodo Dominus ait: Peregrino moleſtus non eris. De ſanctis autem Patribus legimus, quod
omnes ferè fuerunt peregrini. Vnde Abrahæ Dominus ait: Exi de terra tua, & de cogna-
Commẽdatio peregrinatiõis. tione tua. Amici enim carnales, & cura rei familiaris, multum impediunt hominem in ſer-
Gen.12. uitio Dei: præſertim quando erubeſcunt imperfecti crucem Chriſti baiulare, & inter notos &
Luc.14. amicos carnales abiecti & pauperes reputari. Propterea Dominus noſter peregrè naſci vo-
Luc.2. luit, vt nobis exemplo ſuo oſtenderet, quod non habeamus hîc manentem ciuitatem, ſed fu-
Heb.13. turam inquirimus, vt dicamus cum Propheta: Aduena ego ſum & peregrinus, ſicut omnes
Patres mei. Et iterum: Heu me, quia incolatus meus prolongatus eſt. Et Iacob Pharaoni
Gen.47. ait: Dies peregrinationis vitæ meæ, centum triginta annorum ſunt, parui & mali. Voluit
Matth.2. præterea Dominus cùm adhuc paruulus eſſet, in Ægypto peregrinari. Sed & tota vita eius
Matth.8. *Luc.9.* fuit peregrinatio, cùm non haberet vbi caput reclinaret. In ſpecie etiam peregrini, non
militis vel mercatoris, Dominus poſt reſurrectionem ſuam, ſicut in hodierno Euangelio di-
citur, apparuit duobus diſcipulis ſuis: nam & ipſi peregrini erant, & eodem die pedibus ſuis
in eundo & redeundo per quindecim miliaria laborauerunt. Eadem ſiquidem hora, qua Do-
minum in fractione panis cognouerunt, ſurgentes regreſsi ſunt in Hieruſalem, & inuenerunt
congregatos vndecim, & eos qui cum eis erant, dicentes, quia ſurrexit Dominus verè, & ap-
paruit Simoni. Licèt autem Euangeliſta, qua hora, vel vbi factum ſit, non exprimat, tamen
De quinque apparitionibus in die reſurrectionis. quia factum ſit, non tacet. In die enim reſurrectionis quinquies apparuiſſe legitur Chriſtus.
Primò Mariæ Magdalene, quando dictũ eſt ei: Noli me tangere. Deinde illi cum aliis, quan-
do ibant nunciare diſcipulis, & acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius. Deinde duobus diſci-
Matth.28. pulis euntibus in Emaus. Apparuit autem Simoni Petro, ſicut in præſenti Euangelio Lucas
Luc.24. ait. Quintò apparuit diſcipulis ianuis clauſis, vbi non erat Thomas. Has quinque appari-
Ioan.20. tiones repræſentat Sacerdos in Miſſa, quinquies vertens ſe ad populum. Semel autem ver-
tit ſe cum ſilentio, quia tempus & locus apparitionis factæ Petro, tacentur in Euangelio.
Poſt reſurrectionem etiam quinquies Dominus apparuit diſcipulis, ſicut in ſequentibus ſer-
monibus, dante Domino, exponemus. Paulatim enim ſe diſcipulis per incrementa tempo-
ris oſtendit, quia tanta erat virtus miraculi, vt hanc repentè totam capere fragilia mortalium
pectora non valerent.

FERIA TERTIA, THEMA SVMPTVM de Euangelio ſecundum Lucam.

Luc.24. *Stetit Ieſus in medio diſcipulorum ſuorum, & dixit eis: Pax vobis: ego ſum, nolite timere.*

DOMINVS noſter Ieſus Chriſtus poſt paſsionem & reſurrectionem ſuam, in multis ar-
Act.1. gumentis per dies quadraginta, præbuit ſeipſum viuum, apparens diſcipulis ſuis, & lo-
De variis argumentis reſurrectionis Chriſti. quens de regno Dei. Manducauit enim & bibit cum eis, vt oſtenderet ſe verum eſſe ho-
minem. Oſtendit manus & pedes, & latus, & in illis vulnerum cicatrices, vt probaret veram
corporis ſui reſurrectionem. Et ſeipſum palpabilem exhibuit, vt diſcipulis, qui ſpiritum ſe
putabant videre, probaret corporis reſumpti veritatem. Spiritus enim carnem & oſſa non
habet,

habet, sicut non solùm visu, sed & tactu Christum habere probauerunt. Clausis ianuis ad ipsos intrauit, in quo corporis glorificationem probauit, & ostendit illis. In multis igitur argumentis præbuit seipsum viuum, apparens Discipulis, & diebus quadraginta conuersatus est inter eos antequam ascenderet in cœlum ad dexteram Patris. In his autem diebus multoties Discipulis suis apparuit. Vnde beatus Paulus ait: quod visus est Cephæ: & post hæc vndecim. Deinde visus est plus quā quingentis fratribus simul. Deinde visus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus. Nouissimè autem omnium tanquam abortiuo, visus est & mihi. Asserunt præterea, qui scripta Nicodemi se legisse testantur, quòd primò apparuit Ioseph ab Arimathea in carcere clauso, eò quòd sepelierat Dominum, sicut matri suę dolenti & lugenti, sicut Fulgentij scripta attestantur. Apparuit etiam Iacobo, vt Paulus testatur, qui se, vt dicunt feria sexta, vouerat nō manducaturum, donec videret Christum à mortuis resurrexisse. In scriptis tamen Euangelistarum, non nisi decem apparitiones reperimus: Inter quas prima numeratur illa, qua apparuit Mariæ Magdalene flenti ad monumentum. Et nos cum desiderio ipsum quæramus, & de eius absentia doleamus, vt ipsum inuenire & videre mereamur. Secundò apparuit mulieribus reuertentibus à monumento, vt agnitam resurrectionis gloriam prædicarent, & Apostolis nuntiarent. Et nos bona, quæ nobis manifesta sunt, proximis fideliter nuntiare studeamus: vt se nobis Dominus amplius manifestare dignetur. Tertiò apparuit Petro lugenti & dolenti, eò quòd ipsum negauerat. Et nos, qui malis operibus frequenter ipsum negauimus, doleamus, & amarè lugeamus: vt ipsum in præsenti per fidem, in futuro autem facie ad faciem videamus. Quartò apparuit duobus Discipulis euntibus in Emaus, qui, cùm ipsum in hospitio recepissent, in panis fractione ipsum cognouerunt. Apparebit & nobis, si esurientibus panem nostrum frangamus, & egenos, vagosque inducamus in domum nostram: si peregrinis & pauperibus bona, quæ possumus, libenter impendere procuremus. Quintò apparuit Discipulis, absenti Thoma, quando clausis ianuis intrauit ad eos: qui in abdito de ipso loquebantur. Et nos ianuas cordis nostri, & aditus quinque sensuum à strepitu mūdi claudamus, & de ipso libenter loquamur, ab exterioribus occupationibus vacando, vt nobis apparere, & ad nos ingredi dignetur. His quinque apparitionibus ipso die resurrectionis seipsum ostendit. Post dies autem octo, cùm esset Thomas cum aliis, & essent omnes in vnum congregati propter metum Iudæorum, iterum clausis ianuis intrauit, & sexta vice illis apparuit. Aderit & ipse nobis, si fuerimus congregati in vnum per concordiam & fraternam charitatem, & propter metum inimicorum nostrorū, cum omni cautela nos custodiamus, non curiose euagando: sed clauso ostio cordis nostri, in arcano conscientiæ nostræ cubiculo ipsum deprecemur. Septimò apparuit septem Discipulis piscantibus in mari Tyberiadis, quando stans in littore, in dexteram nauigij partem rete mitti præcepit. Et nos piscatores simus animarum, & iustis laboribus, exemplo Discipulorum victū sobrium nobis acquiramus: vt Dominus nobis seipsum manifestare, & nobiscum vesci & epulari dignetur. Octauò apparuit Dominus in monte Galilææ, in monte sublimi valdè, id est, in monte Thabor, vt plerique existimant. Et nos in eminentia virtutum eleuati à terrenis, lumen diuinæ gratiæ in nobis recipiamus: vt Christum oculo puri cordis videre mereamur. Thabor enim veniens lumen interpretatur. Nonò apparuit Discipulis recumbentibus simul in Hierusalem, in cœnaculo, scilicet, montis Syon, vt quidam asserunt. Et nos recumbamus simul, non solùm cibo spirituali reficientes animas nostras, sed etiam corporali, vt Deo seruire valeamus, corpora nostra sustentemus. Siue manducemus, siue bibamus, siue aliud quid agamus, omnia in gloriam Dei facientes in cœnaculo montis Syon, id est, in speculatione nobis ab insidiis inimicorum nostrorum cauentes, vt ipsum videre mereamur. Decimò apparuit eis, ducens illos extra ciuitatem in Bethaniam, & à mōte Olïueti, in cœlum videntibus illis ascendit. Et nos in Bethaniam, id est, in domum obedientię ipsum humiliter sequamur, & cordis oculos in cœlum habeamus, vt ipsum videre mereamur. Mons autem Oliueti, mons trium luminum dicitur. Suscipiebat enim ex parte templi lumen lucernæ de templo splendentis, à parte verò orientis recipiebat radios solis. Et quia abundabat oliuis, ex quibus oleum procreatur, quod nobis lumen ministrat, tertij luminis nomen accepit. Et nos in eminentia virtutis constituti, lumen doctrinæ de templo Ecclesiæ, & lumen gratiæ à sole iustitię recipiamus. Et insuper nitorem puræ conscientiæ in nobis habere studeamus, vt nobis Dominus apparere dignetur. De quinta autem apparitione quæ facta est ipso die resurrectionis, quando discipulis reuersis à castello Emaus Dominus noster clausis ianuis intrauit, sicut in hodierno Euangelio Lucas protestatur, hodie prosequamur. Dicit autem Lucas quod inuenerunt vndecim Apostolos. Ioānes verò dicit quod Thomas absens erat. Ex quo intelligimus, quod Thomas iam egressus erat priusquam Christus ad eos intraret. Egresso enim Thoma cùm alij loquerentur de his quę audierant, & iam serò esset, & fores essent clausæ propter metum Iudæorum, stetit Iesus in medio eorum, & ait: Pax vobis, ego sum, nolite timere. Conturbati verò & conterriti, existimabant se spiritum videre. Ipse autem ostendit eis manus & pedes, dicens: Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Prima vox Christi ad discipulos post resurrectionem fuit: Pax vobis, Pacem enim offert, qui propter pacem venit. Reliquit eis testamentum pacis in morte sua, dicens eis: pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Ingressus in mundum, pacem hominibus bonæ voluntatis per Angelos nunciauit. Nunc autem iterum post resurrectionem pa-

De multiplici Christi apparitione. *1. Cor. 15.*

De decem apparitionibus Christi, & qualiter nos habere debemus, vt nobis dignetur apparere. *Ioan. 20.* *Prima apparitio.* *Secunda apparitio.* *Tertia apparitio.* *Gene. 36.* *1. Cor. 13.* *Quarta apparitio.* *Quinta apparitio.* *Ioan. 20.* *Sexta apparitio.* *Matth. 5.* *Septima apparitio.* *Ioan. 21.* *Octaua apparitio.* *Nona apparitio.* *Mar. 16.* *1. Cor. 10.* *Decima apparitio.* *Lucæ 24.* *Quare mons Oliueti, mons trium lumini dicitur.* *Lucæ 24.* *Ioan. 20.* *De pace & pacis commendatione.* *Ioan. 14.* *Lucæ 2.*

Colos. 1.

cem eis attulit. Per ipsum enim pacificata sunt quæ in cœlis, & quæ in terrà. Christo siquidem nato, nunciata est pax mũdo. Recedens à mundo, ait: Pacem relinquo vobis. More Aduocati, qui in principio & fine causæ suæ ponit ea, quæ magis vult imprimi memoriæ audientium. Ad hoc enim incarnatus, ad hoc passus, ad hoc à mortuis suscitatus, vt nos reconciliando patri, ad Dei pacem reduceret. Dicit igitur, pax vobis. Non, pax ficta, vt in Iuda proditore fuit. Nõ pax inordinata, vt in Adam & in Eua. Adam enim pacem inordinatã cum vxore habuit, quam contristari noluit. Sed pax vera sit vobis, tranquillitas scilicet, conscientiæ vestræ, & in tentationibus securitas & confidentia. Mundus autẽ dat pacem in tranquillitate temporalium, & in sanitate corporũ: Deus verò dat pacem in tranquillitate mentis, & in gaudio contemplationis. Loquitur enim pacem in plebem suam: & in eos qui cõuertuntur ad cor. Pax siquidem in nobis est, quando spiritus noster subditus est Deo: & spiritui nostro subdita est caro. Quia igitur summus sacerdos pacem nunciauit, ob hoc specialis eius vicarius, id est, Episcopus in prima cõuersione ad populum pacem nunciat: quod minoribus sacerdotibus non licet. Ingrediẽs igitur Dominus mundum & egrediens: & iterum regrediens, nobis pacem cõmendauit, pacẽ pectoris sui conferens, tandem collaturus pacem æternitatis.

Contra violatores pacis.

Ex hoc patet quantum delinquit, qui tanti Regis pacẽ & securitatem, seruos Christi opprimendo, violare præsumunt. Si quis enim Rex terrenus pacem suam alicui contulisset, & literas sigillo suo munitas, dicens, quicunq; latori pręsentium molestus erit, mihi molestus erit: & quicunq; ei benefecerit, mihi factũ deputabitur: quis auderet Regis edictum infringere, vel eius literis contradicere?

Lucæ 10. Matth. 10.

Christus autem ait nuntiis & seruis suis: Pacem meam do vobis: qui vos spernit, me spernit: qui vos recipit, me recipit. Quomodo igitur audet homo miser eius pacem infringere, & eius edicto imprudenter contraire?

De conturbatione & admiratione discipulorum.

Discipuli autem, quia Dominus clausis ostiis intrauit, & subitò atque improuisus apparuit, conturbati sunt & conterriti, stupentes miraculi nouitatem, & videntes effigiem mutatam. Et quia clausa ostia non obstiterunt illi, putabant se spiritum videre, assumpto corpore aëreo: illi præcipui, qui nondum eum resurrexisse credebant. Petrus verò cui se iam Dominus manifestauerat, & duo Discipuli, quibus in Emaus apparuerat, licèt non dubitarent de resurrectione, præ admiratione tamen & miraculo turbari potuerunt. Cùm etiam de sanctis Angelis reperiamus, quod post eius resurrectionem videntes ipsum glorificatum præ admiratione dicerent.

Isaiæ 63. De Bosra & Edom & formosa Christi stola.

Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? Iste formosus in stola sua: gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Bosra, nomen est ciuitatis, quæ munita interpretatur. Venit igitur Dominus de Bosra, in qua captiui tenebantur inclusi: dum potestatiuè confringens ianuas inferni, victor ab inferis remeauit. Vnde admirantur Angeli cum tanta gloria reuertentem. Ipse enim, qui sanguine passionis vestes corporis sui tinxerat: cum stola immortalitatis formosissimus redibat, candidus simul & rubicundus.

Cant. 5.

Lana enim tincta, pretiosior est post tincturam: & Christi caro post tincturam passionis resurgendo gloriosior apparuit. In veste etiam cruentata, quantum ad reprobos, signa iracundiæ suæ reseruauit.

Isaiæ 63. Ezech. 9.

Torcular enim solus calcauit, quantum ad illos, qui suam nolunt imitari passionem. Vnde Ezechiel vidit virum indutum lineis, id est, carne glorificata, quæ multis attritionibus & magno labore ad gloriam immortalitatis peruenit. Venit præterea Dominus de Edom, id est, de hoc mundo, vel de sanguineo Iudæorum populo. Edom enim terrenus & sanguineus interpretatur. Gradiens in multitudine fortitudinis suæ: quia victo principe tenebrarum cum triumpho regrediens gloriose surrexit.

Isaie 51.

Vnde Isaias: Nunquid non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem? Eodem modo discipuli videntes ipsum clausis ianuis introire ad eos, & in multitudine fortitudinis gradientem, conturbati sunt, & conterriti præ admiratione tanti miraculi. Quibus ipse ait: Ego sum, nolite timere. Ipso enim præsente, & pacem afferente, securi esse debemus

Rom. 8.

& confidere. Quia si Deus nobiscum & pro nobis, quis contra nos? Quid turbati estis & cogitationes ascendunt in corda vestra. Bonã fidei plantam, quam plantauerat ab eis, exigebat. Malę enim cogitationes tanquam herba mala ab inferioribus ascendunt, & superfluè excrescunt. Bonæ autem cogitationes, de supernis in corda nostra descendunt. Videte, inquit, manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum: Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Duo contraria Dominus in corpore suo ostendit, & palpabile eiusdem

Quare clausis ianuis intrare voluit, & quod miraculose palpatus est à discipulis

naturæ, vt formet ad fidem: & incorruptibile alterius gloriæ, vt inuitet ad præmium. Palpabile enim ostendit, vt veritatem corporis & resurrectionis in se ostenderet. Clausis ianuis intrauit, vt subtilitatem & impassibilitatis gloriam demonstraret. Corpori enim glorificato ostia clausa non obstant. Licèt autem corpus glorificatum ex natura corporeitatis sit palpabile, corporitamen mortali non est palpabile, sicut nec visibile oculis mortalibus. Miraculose igitur palpabilem se præbuit, sicut miraculose supra mare ambulauit, dum adhuc corpus ponderosum habuit. Corporeus enim fuit Christus post resurrectionem, subtilissima corporeitate. Vnde corpus eius respectu corporis non glorificati est quasi spirituale. Omnes tamen substantiales proprietates corporis retinuit. Alioquin dicere oporteret, quod alius homo moritur, &

Iob 19.

alius resurgit: quod nephas est dicere, cùm dicat beatus Iob: Quem visurus sum ego ipse, & non alius. Multis igitur argumentis & documentis corporis veritatẽ & resurrectionem veram persuadet, præbendo se & oculis videndum, & manibus contrectandum. Qui dum palpanda ossa carnemque monstrat, statum suæ & nostræ resurrectionis significat, in quâ corpus nostrum

& subtile

& subtile erit, per effectum spiritualis potentiæ, & palpabile per veritatem naturæ. Viderunt igitur & palpauerunt, quemadmodum Ioannes in Epistola Canonica ait: Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, & prospeximus, & manus nostræ contrectauerunt. *1.Ioan.1.* Fuit autem palpatio argumentum eis: Alioquin si naturam corporis glorificati subtiliter intuerentur & agnosceret, ipsum quidem impalpabilem esse manibus mortalium aduerteret. Et ita palpatio corporis taliter intuentibus, non esset signum glorificationis vel gloriosæ resurrectionis. Non solùm autem palpari voluit, sed in argumentum passionis & resurrectionis cicatrices ostendit, quas in se retinere voluit, non ex impotentia curandi, sed vt gloriosum victoriæ suæ circumferret triumphum, quemadmodum milites post curationem vulnerum cicatricibus carere nollent, de quibus in signum probitatis gloriantur. *Multiplici ratione cicatrices retinuit. Prima.* Secunda autem ratione reseruauit cicatrices, vt, scilicet ostensis vulnerum cicatricibus infidelitatis, vulnera in suis discipulis sanaret. *Secunda.* Tertia ratio fuit, vt patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro salute nostra pertulit, semper ostendat. *Tertia.* Interpellat autem pro nobis, non voce, sed miseratione. Ipsum enim pro humana natura rogare, est apud patrem seipsum hominem demonstrare. Quarta ratione eas retinuit, vt sua morte redemptis quàm misericorditer sint adiuti, propositis mortis indiciis demonstraret. *Quarta.* Quinta ratione, vt in iudicio quàm iustè damnentur impij, apertè denuntiet. Videbunt enim in quem transfixerunt. *Quinta.* Sexta ratio est, vt sancti in gloria signa passionis videntes de redemptione sua illi gratias agant. *Sexta. Zach.12. Ioan.19.* Quibusdam autem videtur, quod cicatrices non in sua carne retinuit, sed in aëre circumfuso forma earum apparuit, sicut accidit in sacramento altaris. Hæc tamen opinio scripturis sanctorum non videtur concordare. Dominus autem noster non indecenter nudus apparuit, sed vestes de nouo creauit, sicut nouam columbam creauit in baptismo, & nouam stellam quam ostendit Magis, quæ postmodum in prima componentia resoluta sunt. *Quod non apparuit nudus sed vestitus. Matth.3. Matth.2.* Nulla enim in huiusmodi visionibus phantasia fuit, neq; illusio oculorũ, sed in veritate formæ & species quas videbant, vel in Christo vel circa Christum erant. Adhuc autem illis non credentibus & mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hîc aliquid quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & fauum mellis. Quasi in statu medio constituti discipuli, nundum plenè credebant, sed iam ad credendum inclinabantur, vnde & gaudebant de his quæ videbant. Dicit enim Ioannes, quod gauisi sunt discipuli, viso Domino. *Ioan.20.* Dominus autem vt omnem excluderet dubietatẽ & hesitationẽ, & veram insinuaret resurrectionẽ, non solùm tangi, sed & conuesci voluit, non quia ipse, vel nos post resurrectionem cibo indigere debeamus: sed vt verum corpus, non spiritum esse, vel phantasma manifestaret. Manducauit igitur potestate, non necessitate: vnde cibum illum non sibi incorporauit, sed in primordialem materiam rediit. *Quare cum discipulis Dominus manducauit, & de modo comedẽdi & bibendi.* Aliter autem absorbet aquam terra sitiens, aliter radius solis cadens. Illa indigentia, ista potestate. Sic igitur impletum est quod prædixerat in cœna ante passionem: Non bibam amodò de genimine vitis: donec bibam illud nouum, id est, nouo modo. *Matth.26. Mar.14.* Quia ea quæ manducauit & bibit, ita consumpta sunt post resurrectionem, quod in eius nutrimentum non sunt conuersa. *Lucæ 22.* Piscis autem assus, ipse mediator noster passus in aquis humani generis, hamo crucis captus & laqueo mortis, assatus igne passionis. *De pisce asso, & quid per eũ significatur.* In hoc autem hamo posita fuit esca, id est, mundi vita, & salus nostra. Hanc escam ipse appetiit, sicut in Euangelio ait: Baptismo habeo baptizari: & quomodo coarctor vsque dum perficiam. *Lucæ 12. Matth.16.* In hoc pisce inuentum est pretium illud, quo se & Petrum à tributo redemit. *Leuit.11.* Hunc piscem contra legem suam reprobauerunt Iudæi, cùm ipse haberet squamas & pennulas, quibus super aquas nostræ mortalitatis resurgendo saltũ fecit. Ipse etiam fauus mellis nobis fuit in resurrectione. *De fauo & melle.* Mel enim in cera, est diuinitas in humanitate. In huiusmodi autem comestione significatur, quod illos sibi incorporat, qui licèt igne tribulationis coquãtur, ab amore tamen internæ dulcedinis non recedunt. Qui autem hîc pro ipso patiendo assantur, illic melle veræ dulcedinis satiabuntur. Comederunt autem Discipuli fauum cum melle, credentes humanitatem cum diuinitate. Et de petra melle saturauit eos. Suxerunt enim mel de petra: Petra autem erat Christus. Teste autem Salomone, anima saturata temporalibus, conculcabit hunc fauum, quem extraxit Samson de ore leonis: quia à morte non potuit Christi humanitas detineri, neque ab inimico humani generis absorberi. *Deut.32. 1.Cor.10. Prouer.27. Iud.14.* Dominus autem noster quasi diuersa fercula ex seipso nobis ministrat. Fuit enim non solùm panis craticulæ, sed piscis assus in passione, panis subcinericius in sepultura, panis similagineus & mellis fauus in resurrectionẽ. Fercula autem carnis & sanguinis sui nobis ministrat in sacramenti confectione. Lac autem fuit nobis in natiuitate, turtur & columba in templi oblatione. *De diuersis ferculis quæ nobis exhibuit, & de pane multiplici. Leuit.2. 3.Reg.20. Lucæ 2.* Cùm igitur manducasset Iesus coram eis, sumens reliquias, dedit eis, dicens: Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscum. Et subiungit illa verba, hæc scilicet. Quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi & Prophetis & Psalmis de me. Omnes aufert Dominus ambages, & causas dubitationis, visus est, tactus est, mãducauit. *Expositio verborum Euangelii.* Et ne in aliquo sensus humanos ludificasse videretur, ostendit per scripturas, quæ prænuntiauerunt de ipso antequam natus esset, quæcunque acciderunt. Propterea Daniël ait: Confirmabit multis pactum hebdomada vna, quæ scilicet, septem habet dies. *Dan 9. De hebdomada & septem diebus.* Primus fuit in annunciatione & conceptione: secundus, in natiuitate: tertius, in eius conuersatione, scilicet, in prædicatione & operatione miraculorum: quartus, in passione: quintus, in resurrectione: sextus, in ascensione: septimus, in spiritus sancti missione. *Abac.3.* Hęc omnia, sicut acciderunt, ita prænuntiata de ipso fuerunt. Suscitans

enim suf-

enim suscitauit Dominus arcum suum, id est, Christum, iuramenta tribubus, quæ locutus est adimplendo, & pactum promissionum persoluendo, sicut in lege & Prophetis, & Psalmis prædixerat. Dedit autem Dominus eis reliquias postquam manducauit. In futuro autem non reliquias, neque tantum partem piscis assi nobis dabit, sed perfectè ipsum cognoscemus, & plenè saturabimur cùm apparuerit gloria eius. Interim autem ex parte cognoscimus, & ex parte gustamus & videmus, quoniam suauis est Dominus. Vnde & fauo mellis cōparatur, quoniam mel suaue est, tenax seu glutinosum & conseruatiuum. Et Christus suauis est per mansuetudinem & benignitatem, dulcis per internam dilectionem, glutinosus animas complectens, & sibi eas glutino charitatis coniungens, conseruatiuus ab omni corruptione liberans. Quęcunque autem scripta fuerunt de Christo, necesse fuit impleri, id est, oportunum & vtile. Licèt autem aliter nos saluare potuisset, nullus alius modus miseriæ nostræ sanandæ fuit competentior. Necesse fuit præterea, quod de ipso prophetatum fuit adimpleri, quia impossibile fuit non euenire, & per spiritum prophetiæ prænunciatum fuisse. Tunc aperuit eis sensum, vt intelligerent scripturas, & dixit eis: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitētiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. Post visum, post tactum, post memoratam legem sensum aperit, vt intelligant quod legūt & audiunt in scripturis. Deinde post sui corporis commendatam veritatem, commendat Ecclesiæ vnitatem, quia oportet in omnes gentes prædicare pœnitentiam, & omnes vocare ad fidem, vt credentes salui fiant. Hic enim est fructus passionis & resurrectionis illius. Remisit enim indignationem & iram suam. Deleuit iniquitatem, abstulit captiuitatem, contulit beatitudinem. Regnauit enim Dominus, expellendo vitia de cordibus hominum. Decorem indutus est, multiplicando gratiam bonorum operum, & conferendo decorem virtutum in præsenti, collaturus decorem gloriæ in futuro. Oportebat autem Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die. Per ignominiam, scilicet, passionis, peruenit ad gloriam resurrectionis, vt in se nobis ostenderet, quod per multas tribulationes oportet nos introire in regnū cœlorū. Mori enim ad similitudinē mortis Christi, & mori vetustati peccati. Mortuus est igitur, vt nos vetustati peccati moreremur. Ipso autē resurgētē surreximus, & erecti sumus. Post calicē siquidē pœnitentię & doloris, post calicē patiētiæ & laboris, bibemus in resurrectione calicē exultationis, & delectationis. De quo Dominus per Prophetam: Calix meus inebrians quā præclarus est. Si enim vespere rubeum fuerit cœlū per sanguinē passionis, mane serenitas erit per gloriā resurrectionis. Ad vesperū enim demorabitur fletus, & ad matutinū lætitia. Vespere siquidem est in tribulatione & morte, nox verò in sepultura & quiete, mane autē in resurrectione. Propterea Osee ait: Viuificabit nos post duos dies, & die tertia suscitabit nos. Prima dies crucifixi, secunda sepulti, tertia suscitati, sexta ætas est ad laborem, septima ad requiem, octaua ad resurrectionem. Et idcirco sexta feria crucem sanctam subiit, septima in sepulchro iacuit, octaua resurrexit. Et nos viam trium dierum progrediendo, in prima die crucifigi debemus per pœnitentiam, in secunda sepeliri per quietem, & ligari per disciplinam, in die tertia resurgere ad coronam. In prima igitur die mortificamus membra nostra, stigmata Domini nostri ferentes in corpore nostro. In secunda vinculis disciplinæ sensus nostros astringimus, & ligamus oculos ne videant vanitatem, aures ne audiant sanguinem, nares ne peccemus per illicitos & superfluos odores, os ne loquatur mendacium vel iniquitatem aut vanitatē: manus, ne extendantur ad illicita: pedes ne currant ad mala. In tertia die resurgemus, vt iustificati & virtutum floribus ornati videamus per intelligentiam, audiamus per obedientiam, olfaciamus per circumspectionem, gustemus per dilectionem, sentiamus per memoriam. Sicut autem per baptismum renouamur ab originali peccato, & per pœnitentiam ab actuali commisso, ita per resurrectionem à corruptione seruitutis. Propterea Dominus in Euangelio ait: Hodie & cras dæmonia eiicio & sanitates perficio, & die tertia consummor. Et per Sophoniā ait: Expecta me in die resurrectionis meæ in futurum. Oportebat igitur Christū pati, & resurgere à mortuis tertia die. Oportunus enim fuit talis modus nostræ liberationis, & miseriæ nostræ sanādæ, valdè congruus. Natus est enim vt nos renasceremur. Conuersatione sua nos instruxit, morte sua mortem nostram destruxit, resurgendo vitam nostram reparauit. Quod autem die tertia resurrecturus erat prænūciauerat Iacob in benedictione filij sui, dicens: Catulus leonis Iuda, ad prædam ascendisti fili mi, requiescēs accubuisti vt leo. Catulus enim leonis ad rugitum patris, tertia die suscitatur. Leoni autem comparatur Christus, prædicta ratione, & propter multiplicem ipsius leonis proprietatem. Leo enim dum fugatur, per montes fugit, & diuinitatis altitudo Iudæos latuit. Leo cauda sua delet vestigia sua, ne percipiatur à venatoribus, & Christus posteriori natura, id est, carne assumpta diuinitatem abscondit, ne perciperetur à dæmonibus. Leo apertis oculis dormire dicitur, & Christus diuinitate viuente in morte obdormiuit. Rugiente leone, cætera animalia metuunt, & gressus figunt. Et Christus rugitu & potentia virtutis suę dæmones exterruit, & eius potentiam nocendi electis suis abstulit. Vnde Amos ait: Rugiet leo, quis non timebit? Et Osee dicit: Rugiet leo, & formidabunt filij maris. Rugit leo pro suis, non contra suos. Leo supplicibus parcit, inuadentes se inuadit, non nocet nisi prouocatus ad iram. Et Christus superbis resistit, humilibus dat gratiam, subiectis parcendo, superbos deiiciendo. Non solùm autem leoni, sed & pantheræ propter resurrectionem Dominus comparatur. Vnde Osee secundum translationem

De reliquiis sibi & proprietatibus mellis. 1. Cor. 13.

De apertione sensus ad intelligentiam scripturarum.

Quod per passionem transitur ad gloriam. Actuum 14.

Matth. 16.

Osee. 6. *De triplici die, & triplici nocte.* Exod. 3. *De via trium dierū, & morte, & sepultura, & resurrectione nostra.* Colos. 3. Gal. 6. Isaiæ 33. Prouer. 1.

Lucæ 13. Sopho. 3. *De oportunitate passionis Christi.* Gene. 49. *De catulo leonis, & quare Christus leoni comparatur, & de leonis proprietatibus.* Prima proprietas. Secunda. Tertia. Quarta. Quinta. Amos 3. Sexta.

Osee 5. Ex. 70.

tionem septuaginta ait: Ego panthera Effraim, & quasi catulus leonis domui Iuda. Panthera siquidem animal est speciosum valdè: & Christus speciosus forma præ filiis hominum. Panthera variis coloribus depingitur: & Christus variis virtutibus exornatur. Panthera mansuetum est animal, & non inimicatur nisi draconibus: Et Christus mansuetus est & mitis, & inimicus est dæmonibus. Panthera, postquam comederit & satiata fuerit diuersis cibis, recōdit se in spelunca sua, & dormit, & post triduum à somno exurgit: & Christus, postquam satiatus fuit opprobriis, illusionibus, & flagellis, & variis cōtumeliis obdormiuit, & in sepulchro quieuit. Tertio autem die à somno mortis surrexit. Panthera, postquam à somno surgit, magnum emittit rugitum, & magnæ suauitatis odor de ipsius ore procedit. Cuncta autem animalia ad vocem eius congregantur, currentia post suauitatis odorem, quem ex ore suo emittit. Solus autem draco cùm audierit vocem eius, timore contrahitur, abscondens se à cauernis terræ: non ferens suauitatem odoris: Sic Dominus noster Iesus Christus voce prædicationis & rugitu comminationum, atque odore promissionum omne genus hominum per prædicatores suos ad se traxit. Panthera enim omnia capiens interpretatur. Et quoniam diffusa est gratia in labiis eius, id est, in prædicatoribus, post odorem vnguentorum eius totus mundus cucurrit, quia in omnem terram exiuit sonus prædicationis. Dracones autem, id est, dæmones & reprobi homines hunc odorē sustinere nequeunt, sed bono odore necantur. Vnde Apostolus ait: Christi bonus odor sumus. Aliis odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem. Fuit igitur Dominus quasi Panthera. Effraim, id est, fructificantibus in bonis operibus, & quasi catulus leonis domui Iuda, id est, verè confitentibus, pro quibus mortuus est. Et tanquā catulus leonis die tertia resurrexit. Oportebat enim Christum pati, & resurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam suam. Vos igitur fratres charissimi, si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite ad intelligendum, quæ sursum sunt, sapite ad delectandum. Et quoniam Christus resurgens à mortuis iam non moritur. Dauid enim noster post secundam vnctionem in pace regnauit, exemplo illius: ita à peccatis resurgamus, quod iam de cetero peccatis non moriamur. Sicut autem ipse regnauit, inimicos suos in morte conculcando, & decorem induit resurgendo. Ita & vos cum ipso & per ipsum regnetis, vitia expugnando. Et induimini Dominum Iesum Christum, atque decorem virtutum contra deformitatem vitiorum. Hæc autem vestis deargentata est per humanitatis splendorem, deaurata per diuinitatis præcellentiam. Sicut enim auro substernitur argentum. Ita in persona Christi humanitas subditur diuinitati. Hac igitur veste nuptiali induti ad nuptias æternæ iocunditatis, & internæ refectionis securi ingrediemur, & cum gaudio suscipiemur, vbi cum Domino nostro Iesu Christo quotidie epulabimur splendidè in secula seculorum, Amen.

Quod Christus comparatur pantheræ, et de eius proprietatibus. Prima proprietas. Secunda. Tertia. Quarta. Quinta. Cant. 1. 2. Cor. 2. Osee. 5. Ex. 70. Lucæ 24. Cōclusio cum morali exhortatione. Rom. 6. 1. Reg 5. Rom. 13. De veste nuptiali deargentata, & deaurata, quam debemus induere. Lucæ 16.

FERIA QVARTA THEMA SVMPTVM DE Euangelio secundum Ioannem. 21.

Manifestauit se Iesus ad mare Tyberiadis discipulis suis.

DOMINVS noster Iesus Christus post resurrectionem suam, adhuc in terris conuersari voluit cum discipulis suis per dies quadraginta, vt eos consolaretur, quia de morte eius valdè contristati fuerant & conturbati. Christo enim in cruce tanquam in naui dormiente, orta est tempestas magna in mari, id est, in cordibus discipulorum fluctuantibus & amaritudine repletis. Postquam autem euigilauit in resurrectione, facta est tranquillitas paulatim in cordibus eorum. Ad hoc etiā in terra remansit, vt corda ipsorum in fide confirmarentur, vt idonea essent ad recipiendum spiritum sanctum in die Pentecostes. Vnde & cum septemplici spiritu eisdem se manifestauit. In spiritu enim timoris apparuit, quando mulieribus ad monumentum venientibus Angelus Domini descendit de cœlo, & facto terræmotu, custodes facti sunt velut mortui. Et tunc Dominus Mariæ Magdalene se ostendit, & quando dixit illi, noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrē meum. Ille enim veraciter Christum tāgit, qui patri filium coæternum credit. In spiritu autem pietatis apparuit Simoni, vt consolaretur eum, quem reatus conscientia angebat: quia Dominum suum ter negauerat. In spiritu autem scientiæ apparuit duobus euntibus in Emaus, quibus scripturas exposuit, incipiēs à Moyse & Prophetis. In spiritu verò fortitudinis apparuit, quando ianuis clausis ad discipulos intrauit, ostendens eis manus & latus, sicut solent clypeorum foramina, & vulnerum vestigia in signum virtutis & probitatis demonstrari. In spiritu autem consilij apparuit discipulis, frustra in piscatione laborantibus, consulens eis, vt in dexteram partem rete mitterent. Tota enim nocte laborantes nihil ceperant: tunc autem multitudinem copiosam piscium concluserunt. In spiritu autem intellectus apparuit, quando aperuit eis sensum vt intelligerent scripturas. In spiritu verò sapientiæ apparuit, quando videntibus illis eleuatus est in cœlum, trahens sursum desideria eorum, vt iam de cetero non terrena, sed cœlestia saperent, & desiderio sursum tenderent. Siquidem vsque ad illum diem, quasi per stultitiam prædicationis saluos faciebat credentes. Ex tunc iam cœpit eis sapientia declarari, & iam plenius saporē cœlestium perceperunt. Cantauit igitur Dominus illis ad consolationem illorum canticum nouum, quasi in cithara septem chordarum. Qua-

Matth 8. Mar. 4. Lucæ 8. Quod Dominus cū septēplici spiritu apparuit & septem dona spiritus sancti totidem apparitionibus adaptantur. Apparitio in spiritu timoris. Matth. 28. Ioan. 20. Apparitio in spiritu pietatis. Apparitio in spiritu sciētiæ Lucæ 24. Apparitio in spiritu fortitudinis. Ioan. 20. Apparitio in spiritu cōsilii. Apparitio in spiritu intellectus. Apparitio in spiritu sapientiæ. 1. Cor. 1. De cithara septē chordarum, quæ septem donis spiritus sancti adaptantur.

runı. Quarum prima fuit timoris, quæ grauem reddit ſonum. Secunda chorda fuit pietatis, quæ
Phil. 2. grauitatem temperat, & ſonũ ſuauitatis reddit. Tertia chorda fuit ſciẽtiæ, quæ concordẽ reddit
harmoniã per quam ſcimus cõcorditer cõuerſari inter homines prauæ nationis. Quarta chorda
fuit fortitudinis, quæ groſſiorẽ & fortiorem ſonũ reddit. Chordæ autẽ conſilij temperatã valdè
& ſubtilẽ reddit conſonantiã. Chorda intellectus, acutũ & apertum reddit ſonũ. Chorda ſapien
tiæ dulciſsimo & acutiſsimo ſono de celeſtibus reſonat, mẽtes ſpirituales ſuauiter afficiens. Re-
ſpondeamus & nos citthariſtæ noſtro cantantes ei canticũ nouum: quia mirabilia fecit. Canti-
De cantico nouo, & cantico veteri. cum nouum cantat charitas, habens citharas & phialas aureas, plenas odoramentorũ, quæ ſunt
orationes ſanctorũ: ſicut in Apocalypſi dicitur: Canticũ vetus, quod inchoauit ab Adã, cantat cu
piditas, dicẽs: Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. Et iterũ: Opprimamus pauperẽ,
Apoc. 5. *Iſaiæ 22.* & viduã, & canos nõ reuereamur. Et rurſum: Vnum marſupiũ ſit omniũ noſtrũ, ſicut in Parab.
Sap. 2. dicitur. Dominus autẽ plus diligit conſonantiã morum quã vocum. Vna enim virtus ſine alia
Prouer. 1. eſſe non poteſt. Non enim placet Deo, vel ſuperba caſtitas: vel humilitas inquinata. Vita mala
ſemper coram Deo rauca eſt. Qui autem plus diligit, melius canit. Inſtrumenta autẽ charitatis,
De inſtrumẽtis quibus cantat charitas. ſunt cithara mortificationis carnis, & Pſalteriũ quod à ſuperiori reddit ſonum, dum benè ope-
ramur pro æternis. Labia autẽ munda ſunt cymbala beneſonantia. Dulcis autẽ ſonus per tym-
Iob 1. panum redditur, cũ afflictio per patientiã toleratur. Dulcis ſonus tympani: Dominus dedit, Do
Ephe. 4. minus abſtulit. Nouus igitur homo renouatus ſpiritu mentis ſuæ nouũ canticũ cantet de nouo
De nouo cantico & multiplici nouitate. rege: qui nouũ fecit ſuper terrã. Nouum in conceptione: qui ingreſſus eſt ſine macula, abſque
viriſi ſemine. Nouũ in natiuitate, qui natus eſt ſine matris dolore & corruptione. Nouũ in eius
Iere 31. conuerſatione: qui peccatũ non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Nouũ in miraculorum
Iſaiæ 53. operatione: quia opera fecit, quæ nullus alius facere potuit. Nouũ in prædicatione: quia nunquã
1. Pet. 2. *Ioan. 15.* ſic locutus eſt homo. Nouũ in morte, quia per mortẽ ſuã deſtruxit eum qui habebat mortis im
Heb. 3. perium, ſolus inter mortuos liber. Nouũ in reſurrectione: quia primogenitus eſt mortuorum.
Apoc 1. *1. Cor. 15.* Surrexit enim à mortuis Chriſtus primitiæ dormientiũ. Quoniam igitur nouus rex, noua lex,
noua ſunt omnia: cãtemus Domino nouo regi canticum nouum, quia mirabilia fecit: quia mi
De multiplici cantico. rabiliter Eccleſiam ſibi deſponſauit, & eam reſurgẽdo renouauit. Cantemus ei canticũ nouum
Primum canticum. victoriæ, quod cantauerũt filij Iſraël, ſubmerſo Pharaone in mari rubro, agẽtes ei gratias: quia
equũ & aſcenſorẽ proiecit in mare. Cãtemus ei canticum doctrinæ cum Moyſe populũ admo
Exod. 15. nente, quod cecinit, dicens: Audite cœli quæ loquor. Et cũ Apoſtolis, quorum ſonus in omnẽ ter
Secundum. ram exiuit, & in omnes fines terræ verba eorum. Et nos ſimiliter Domino cantemus canti-
Deut. 32. *Exod 26.* cum doctrinæ ſpiritualis, vt cortina cortinam trahat, & qui audit, dicat, veni. Cantemus præ-
Apoc. 22. terea tertium canticum, hoc eſt canticum lætitiæ & gratiarum actionis, quod cantauit Anna
Tertium. mater Samuëlis ſuſcepta prole, poſtquam opprobrium ſterilitatis ab ea Dominus amouit.
1. Reg. 2. *Lucæ 1.* Exultauit, inquit, cor meum in Domino, & exaltatum eſt cornu meum in Deo meo. Et
beata Virgo ſuſcepta prole de ſpiritu ſancto, hoc canticum cantauit, dicens: Magnificat ani
ma mea Dominũ: & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Cãtemus nihilominus cãti-
Quartum. cum quartũ, ſcilicet, liberationis, quod cantauit Dauid poſtquã liberauit eũ de manu Saulis, &
3. Reg. 22. omnium perſecutorũ eius, dicẽs: Diligã te Domine fortitudo mea, Dominus firmamentũ meũ
& refugiũ meũ, & liberator meus. Hoc canticũ cãtauit Ezechias ab ęgritutine liberatus, dicẽs:
Iſaiæ 38. Ego dixi, in dimidio dierũ vadã ad portas inferi. Et nos cũ illis cãtemus. Anima noſtra ſicut paſ-
ſer erepta eſt de laqueo venantiũ, laqueus cõtritus eſt, & nos liberati ſumus. Cantemus inſuper
Quintum, canticum quintũ dilectionis & amoris, quod in laudẽ ſponſi & ſpõſæ Salomon cãtauit, dicẽs:
Sextum. Oſculetur me oſculo oris ſui. Cantemus igitur non canticum voluptatis & vanitatis, quia ex-
trema gaudij ſecularis luctus occupat, ſed canticum nouitatis & veritatis. Hoc eſt canticum
Quod lex euãgelica multipliciter dicitur noua, & lex Moſaica vetus. Euangelij, canticum, ſcilicet, nouæ legis, quæ dicitur noua in præceptis. Vnde Dominus ait:
Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem. Et iterũ: Diligite inimicos veſtros, benefa-
cite his qui oderunt vos. Econtra canticum vetus, in lege veteri cantatur, cùm dicitur: Diliges
amicum, & odio habebis inimicũ. Noua etiam dicitur lex Euangelij in conſiliis, vt cum dici-
Ioan. 13. tur, ſi quis te percuſſerit in maxillam, præbe ei & alteram. Econtra autem canticum vetus eſt:
Matth. 5. oculum pro oculo, dentem pro dente. Noua etiam dicitur lex Euangelica in promiſsis, vt
Leuit. 19. cùm dicitur: centuplum accipietis, & vitam æternam poſsidebitis. Econtra canticum vetus,
Deut. 20. *Matth. 5.* cùm dicitur ad literam: Bona terra comedetis. Et iterum: Dabo vobis terram Chanaan, funicu-
Exod. 21. lum hæreditatis veſtræ. Noua etiam dicitur lex Euangelica in intellectu ſpirituali. Litera enim
Matth 19. occidit, ſed ſpiritus viuificat & innouat. Econtra canticum vetus, quando lex intelligitur
Iſaiæ 1. *2. Cor. 3.* ad literam, velut, cùm dicitur: Non tanges morticinum. Canticum verò nouum, quando ſpiri-
Leuit 11. tualiter intelligitur & obſeruatur. Morticinũ enim non tangimus, ſi peccato mortali non con-
Qualiter in ſolemnitatibus nos habere debeamus. ſentiamus. Cantemus igitur canticũ nouũ Domino, in inſigni die ſolemnitatis hodiernæ. Tunc
autẽ verè feſtũ agimus Domino, cũ ab omni opere ſeruili, id eſt, ab omni peccato declinamus,
cũ diuinis & ſpiritualibus exercitiis vacamus, vt reliquiæ cogitationũ diẽ feſtũ agant Domino,
Leuit. 23. quando in conſcientia bona hilaritatẽ oſtendimus. Hilarem enim datorẽ diligit Deus. Quando
2. Cor. 9. *Matth. 5.* bonis operibus ſplendemus, vt glorificetur Deus, ſicut ſcriptum eſt: Luceant opera veſtra bo-
na coram hominibus, vt glorificent patrem veſtrum. Quando vetera indumenta deponimus,
Ephe. 4. exuentes veterem hominem cum actibus ſuis, & nouis atque ſpiritualibus exornamur, ſicut
ſcriptum

scriptum est: Induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est. Et iterum: Induimini Dominum nostrum Iesum Christum. Quando balneo lachrymarum abluimur, sicut scriptum est: Lauabo per singulas noctes lectum meum. Quando domum nostram asperitate pœnitentiæ tanquam scopa mundamus, vt paremus viam Domino, remouendo lapides, id est, duritiam obstinationis, de qua scriptum est in Isaia: Eiicite lapides de plateis. Et lutum luxuriæ, sicut scriptum est: Deus meus impolluta via eius. Vnde Apostolus ait: Fugite fornicationem. Quando cortinas innocentiæ appendimus, sicut scriptum est: Ego autem in innocentia mea ingressus sum. Quádo pannis sericis varietate virtutum picturatis thalamum exornamus, sicut scriptum est: In fimbriis aureis circumamicta varietatibus. Quando instrumenta musica pulsamus, psallentes Domino in psalterio decem chordarum, obseruando decalogum, & in cymbalis beneso nantibus ipsum puro corde & ore laudando, & gratias illi agendo. Quando spirituale & splendidum conuiuium instauramus. Quale enim conuiuium in corde tuo paraueris, tales conuiuas habere mereberis. Vnde Dominus in Apocalypsi: Si quis mihi apparuerit, intrabo ad eum, & cœnabo cum illo. Dominus autem in hoc conuiuio exhibet nobis seipsum in cibum, varia fercula nobis ministrans, ex semetipso, panẽ, scilicet, similagineũ in sacramento altaris, & vinum pretiosi sui sanguinis. Quasi nuces nobis apposuit in natiuitate, dum virga Aaron fronduit & floruit, & nuces amigdalarum protulit. Vitulum saginatum nobis exhibuit in passione, volatilia verò in ascensione, his autem diebus piscem cum melle nobis exhibet in eius gloriosa resurrectione. Sed & ipse de piscibus nostris valdè refici desiderat. Afferte, inquit, de piscibus, quos prendidistis nunc. Nihil enim magis placet redemptori nostro, quàm zelus animarum, vt simus, scilicet, piscatores hominum. Propterea sicut in hodierno Euangelio habetur, ipse discipulis suis piscantibus apparuit, dicens eis: vt in dexteram nauigij rete mitterent. Quod & fecerunt, atque multitudinem piscium cœperunt. Et hęc fuit tertiæ diei apparitio. Vnde Euangelista ait: Hoc iam tertiò manifestatus est Iesus discipulis suis. Quod ad numerum dierum refertur, & non ad numerum manifestationum. Ipso enim die resurrectionis quinquies apparuit, postmodum die octauo post resurrectionem seipsum manifestauit. Nunc autem die tertio, de quo fit hodie mentio discipulis piscantibus, seipsum ostẽdit. Apostoli post conuersionem suam non lucra seculi, sed piscatione victum quærere potuerunt. Sicut Paulus propriis manibus laborabat tempore oportuno, nec tamen propter hoc dimittebatur prædicatio. Non fuerunt igitur prohibiti arte sua licita victum quærere, apostolatus integritate seruata. Et sic illis laborantibus adiecit eis Dominus necessaria, quæ promisit: Matthæus autem ad teloneum non rediit. Nam aliud est victum per piscationem quęrere: aliud lucris telonei pecunias augere. Sunt enim quædam negotia quæ sine peccato exerceri vix aut nullatenus possunt. Negotium siquidem quod ante conuersionem sine peccato extitit: hoc etiam post cõuersionem repetere, culpa non fuit. Licitum igitur fuit Discipulis simplici piscatione ad tempus penuriam releuare. Hæc autem penuria deposita est à Deo, vt in illa piscatione magna & profunda exhiberentur sacramenta. Duplex enim legitur fuisse piscatio Petri: Prima, tempore prædicationis Christi: Secunda pòst, tempore resurrectionis. Prima pertinet ad statum præsentem militantis Ecclesiæ: secunda, ad statum futurum in fine. In prima retibus Petri capiuntur magni pisces & parui, boni scilicet, & mali, & sine numero: quia mali in Ecclesia multiplicati sunt super numerum. In præsenti enim Ecclesia boni pariter & mali congregantur, nec eliguntur qui trahuntur: quia qui sint saluandi vel reprobandi, ignoratur. Et ideo boni & mali trahuntur retibus prædicationis, sicut scriptum est: Cadent in retiaculo eius peccatores. Simile est enim regnũ cœlorum, id est, Ecclesia præsens sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti. In hac autem piscatione, quæ pertinet ad solos electos, tantum boni & magni capiuntur. Occurrent enim omnes electi in virum perfectum: quando in die iudicij pertrahentur ad littus quietis æternæ. Vnde in hac piscatione ad littus trahi referuntur. In prima autem piscatione in nauicula bonos pariter & malos congregauerunt. In illa non fuerunt numerati, in ista autem numerati sunt, scilicet, centum quinquaginta tres. Hi sunt perfecti & pœnitentes, quibus remissa sunt peccata fidem trinitatis obseruantes. Centenarius enim numerus est perfectionis, quinquagenarius propter annum iubileum ad remissionem pertinet. Quinquagesimo enim die data est lex, & spiritus sanctus in die Pentecostes missus est de cœlo, per quem fit remissio peccatorum. Septies autem septem, addito vno, faciunt quinquaginta. Septenarius autem ad septiformem spiritum noscitur pertinere. Similiter decies decem, centum faciunt. Per quod intelliguntur sancti, qui decalogum obseruant perfectè. In prima autem piscatione in dexteram & sinistram partem rete mittitur, quia boni & mali capiuntur. In hac autem tantum in dexteram partem rete mitti iubetur, quia soli electi ad dexteram collocabuntur. Ibi rumpitur rete per hæreses & scismata, hìc autem manet rete integrum, sicut Euangelista ait. Et cùm tanti essent, non est scissum rete. Quia inter electos nulla poterit esse dissentio. In illa piscatione Iesus stetit in nauicula: quia adhuc mortalis inter fluctus huius seculi commorabatur. In hac autem in littore stetit: quia prius de torrente in via bibit. Nunc autẽ resurgens à mortuis, iam non moritur: mors illi vltra non dominabitur. Soliditate enim littoris perpetuitas quietis æternæ significatur. Per littus etiam finis seculi designatur. Hæc enim piscatio, vt dictum est, ad illos pertinet, qui in fine seculi ad Dominum colligentur. Vnde & hìc septem Discipuli fuisse dicuntur. Illi enim soli in æterna refectione

Coloss. 3. Rom. 13. Isaiæ 62. 1. Cor. 6. Apoc. 3. De piscatione Apostolorũ. 1. Cor. 4. Lucæ 5. De duplici piscatione & de vtriusque mysterio, & differentia vnius ad alteram. Matth. 13. Ephe. 4. Mysterium numeri qui est centum quinquaginta tres. Leuit. 25. Actuum 2. Rom. 6.

refectione futuri sunt, qui septiformi spiritu repleti inuenientur. Petrus misit se in mare ex feruore dilectionis. In quo etiam significatur, quod pressuris tribulationum in hoc seculo prælati exponuntur, sed non suffocantur. Alij autem discipuli nauigio venerunt. Per quos designantur subiecti, qui nauigio prælatorum gubernantur. Vt autē descenderunt in terrā, viderunt prunas positas, & piscē superpositū & panē. Et dixit eis Iesus: Afferte de piscibus, quos prēdidistis nunc. Et accepit panem & dabat eis, & piscem similiter. Per piscē assum, intelligimus Christum

De pisce asso, & aliis piscibus.
Ioan 6.
Leuit. 2.

passum. Ipse etiam panis viuus, qui de cœlo descendit, panis similagineus oleo litus, quia vnxit eum Deus pater oleo lætitiæ præ consortibus suis. Per alios autem pisces Christi Ecclesia designatur, quæ ad percipiendam æternam beatitudinem Christo incorporatur. Dicunt enim sancti, quod Christus cū discipulis in littore de piscibus manducauit, licèt istud ab Euangelista non exprimatur. Nocte autē piscantes, nihil ceperunt discipuli. Vnde Domino quærenti, pueri, nunquid pulmentarium habetis, responderunt: Non habemus. Pulmentarium autem dicitur quo

De nocturna piscatione.
Lucæ 5.

conditur panis, siue sit caro, siue sit piscis. Nocturna autem piscatio, nocturnam significat prædicationē, quæ ad pseudoprædicatores pertinet, qui non in dexterā partē rete proiiciunt, dū pro lucro animarum non prædicant, sed in partem sinistrā mittunt rete, prædicantes pro lucro temporali, vel pro gloria seculari. Hi sunt qui rete cupiditatis laxant in capturā pecuniarum, non in

De retiaculo cupiditatis, & refectione eius atque lauatione, & siccatione.

capturam animarum. Hoc autem rete, dum in aqua expanditur, plenum videtur, cùm autem eleuatur, nihil in eo reperitur. Quia homo, cùm interierit, nō sumet omnia, neq; descendet cum eo gloria domus eius. Hæc autem retia reficiuntur, qui postquam omnibus renunciauerint ad cupiditates seculi reuertuntur, lauant ea, qui se excusant de auaritia. Siccant autē & quasi dealbando clarificāt hypocritæ, qui in oculis hominum iusti apparere volunt. Rete autē cupiditatis

Matth. 23.

quasi diuersis maculis texunt, qui diuersos habēt modos cōgregandi pecunias per fraudes multiplices, per mendacia & periuria, per calumnias & falsa testimonia, per furta, rapinas & vsuras.

Matth. 4.

Hæc autem retia reliquerunt sancti, de quibus dicitur: Relictis retibus, secuti sunt Christum. Mare autem dicitur mundus iste, salsus, amarus, fœtidus, procellosus, periculosus, plenus monstris, in quo reptilia, quorum non est numerus, in quo venti generantur per superbiam, qui omnia recipit flumina per auaritiam, in quo maior piscis minorem deuorat per violentiam. Fluit & refluit, nunquam quiescit per curiositatem & vanam occupationem, feruet & sæuit per iram. Nubilosus per tristitiam, spumosus per libidinem, profunditate suspectus per malitiam, in quo omnis homo timet propter varia pericula & instabilitatem. Viuos retinet, mortuos

Tren. 1.
Prouer. 1.
De retibus et hamo diaboli & de piscibus aquæ salsæ, & aquæ dulcis.

proiicit, sicut scriptum est: Si de mundo essetis, mundus quod suum erat, diligeret. In hoc mari diabolus expandit rete deceptionis, de quo Ierem. ait: Expandit rete pedibus meis. Et Salomon ait: Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. Habet etiam diabolus hamum seductionis, in quo ponit escam illicitæ delectationis. Pisces aquæ dulcis, sicut diuites in voluptatibus & deliciis, pisces aquæ salsæ, qui sunt in angustia & tribulatione. Sed & Dominus noster piscator dicitur, qui in aculeo increpationis apponit escam promissionis. Nauis autem est crux

De piscatione Domini, & naui, & hamo, atque esca.
Matth. 9.
Iob. 40.
Item.

CHRISTI, in qua Christus ascendens transfretauit, qui proiecto hamo in profundum inferni suos extraxit. Latuit autem virtus diuinitatis, quasi hamus sub esca humanitatis. De hoc hamo dicitur in Iob: Nunquid tu capies Leuiathan hamo? Diabolus enim hoc hamo captus est, dum appetiit escam humanitatis, vt deglutiret CHRISTVM in morte, & detentus est ferro diuinitatis. De quo iterum dicitur: Nunquid implebis sagenas pelle eius, & gurgustium piscium capite illius? Dominus enim pelle diaboli sagenas suos implet, dum illos qui diabolo adhærebant & exterioribus deditierant, prædicatione cepit, & ex illis Ecclesias suas replet. Per caput autem diaboli, quo Dominus gurgustium piscium implet, maiores intelliguntur, qui gurgustio piscium, sicut sagena capiuntur, & infra Ecclesiā congregātur. Retia autē prę-

De retibus prædicationis.
Matth. 25.

dicationis contexunt sancti doctores, ex diuersis scripturarum sententiis, quæ non rumpuntur prędicādo, sed magis augmētantur & solidantur, dū scientiæ talentū à sanctis doctoribus multiplicatur. Si quis autē puluis vel aliqua macula, inanis gloriæ prædicādo adhęsit, ad solē diuinæ gratię desiccātur. Si quando autē per hæreticos vel falsos doctores hæc retia rūpuntur, à sanctis doctoribus reficiuntur, qui diuersis authoritatibus & rationibus cōfutant hæreticos, parati reddere rationē omni poscēti, de ea fide & spe, quę est in eis. Vnde Apost. Si Angelus de cœlo aliud

1. Pet. 3.
Gala. 5.
Apoc. 6.

nūciauerit vobis, anathema sit. Hæc retia tandē in iudicio plicabūtur. Cœlū enim sicut liber plicabitur, quia ex tūc nō erit necessaria doctrina, nec docebit tūc vnusquisq; proximū suū, & fratrē suū, dicēs: Cognosce Dominū. Omnes enim cognoscēt me, dicit Dominus, à maiore vsq; ad

Iere 31.
1. Cor. 13.

minorē. Et Apost. ait: Siue prophetię euacuabūtur, siue linguæ cessabūt, siue sciētia destruetur. Inter multa autē retia quę Christus habet, valdè efficax ad decipiendū pisces, est rete paupertatis. Rete etiam dicitur sacra scriptura. Linū enim legis naturalis, primo viride in terra cordis hu-

De naue piscatoris & eius partibus, & de instrumentis nauis.
Prouer. 31.

mani proiectum, tandem versum est in candorē legis scriptæ, vltimo ductum est in fila tenuissima, quando Christus addidit consilia. Nauis autem piscatoris, id est, Christi, dicitur Ecclesia, quæ facta est quasi nauis institoris, de longè portans panē suum, sicut in Parab. Salomō ait: Hęc autem nauis in tres partes distinguitur. In prorā, quæ est pars anterior & strictior: In carinam, quæ est pars media & latior: In puppim, quę est pars posterior. In prora fuerūt patres antiqui,

De malo nauis & antenna.

in carina sunt sancti moderni, in puppi erūt sancti patres in fine mundi. Arbor siue malus huius nauis est ipsa crux Christi, de qua in Cant. dicitur: Sub arbore malo suscitaui te amica mea

Antenna,

Antenna, scilicet, lignum transuersum in hac arbore, est latitudo crucis, id est, virtus charitatis, quæ ad dexteram & sinistram, ad amicos & inimicos extenditur. Velum quod ex hac antenna & arbore dependet, est spes qua nauis trahitur, & tendit ad portum salutis. Spe enim gaudentes & vento spiritus sancti, quasi vegetati & animati posteriorũ obliti, nos semper ad anteriora extendimus, expectantes beatã spem, & aduentũ gloriæ magni Dei. Funiculi quibus hoc velum dependet ab arbore, sunt quatuor virtutes cardinales, scilicet, fortitudo, prudentia, temperantia atq; iustitia. Gubernaculum quo nauis ipsa per viam rectam dirigitur ad portũ, est fides, qua diriguntur opera nostra, & sine qua omnia sunt distorta. Sine fide enim est impossibile placere Deo. Ancora qua nauis firma stat contra fluctus & ventorũ impulsiones, est patientia: de qua Apostolus Iacobus ait: Patientiã Iob audistis, & finẽ Domini vidistis. Remi quibus ipsa nauis progreditur per viam huius seculi, sunt præcepta diuina, & opera bona. Vnde Psalmista ait: Deduc me in semita mandatorũ tuorum. Et iterum: Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatasti cor meum. Remiges siue nautæ, legislator, & Prophetę, & Apostoli, & alij Doctores, qui nobis mandata diuina tradiderunt. Ventus autem quo hæc nauis pellitur ad littus, est flatus Spiritus sancti, quo nauis vehitur ad portum æternitatis. Nauclerus autem est Dominus noster Iesus Christus, sine quo nihil possumus facere. Hanc autem nauem commisit Petro & aliis Prælatis sub Petro constitutis, vt ducerent in altum, & laxarent retia sua in capturam animarum. Vnde per Ieremiam Dominus ait: Mittam ad vos piscatores, & piscabuntur vos. Consulit autem Dominus piscatoribus, vt in dexteram nauigij mittant rete, vt, scilicet, prædicent obtentu salutis æternæ in die gratiæ, non in nocte mortalis peccati. Qui enim in nocte mortalis peccati rete mittunt, frustrà laborantes, nihil capiunt, quia opera motui mortua sunt. Econtrà diabolus pro posse suo nititur & exhortatur, vt nocte, & in partem sinistrã rete mittamus. Semper enim rectitudinem intentionis nobis auferre conatur. Vnde & de ipso Ezechiel ait: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam cedri, summitatem frondium eius auulsit, & transportauit in terram Chanaan: & posuit eam in vrbe negotiatorum. Aquila grandis rapiens animas, est diabolus, qui similis altißimo esse voluit. Magnarum alarum, quia sibi congregat reprobos per totum mundum. Longo membrorum ductu, quia à Caim vsque ad Antichristum, membra eius, id est, impij & reprobi homines extenduntur. Plena plumis & varietate, quia variis nocet artibus, & diuersis circundatur vanitatibus. Venit ad Libanum, id est, ad altitudinem sanctorum, quia escæ eius, escæ electæ. Et tulit medullam cedri, id est, intentionem boni operis, vt arescant ossa virtutum & fortis operationis. Summitatem frondium eius auulsit, id est, præeminentiam & rectam intentionem prædicationis. Et transportauit in terram Chanaan, id est, malæ humiliationis, quæ per hypocrisim habet fieri. Chanaan enim interpretatur humiliatio: de qua in Ecclesiastico dicitur: Est qui nequiter se humiliat, interiora autem eius plena sunt dolo. Et posuit eam in vrbe negotiatorum. Mali autem negotiatores sunt, qui pro laude humana vendunt opus bonum, & vnde emere possent vitam æternam, emunt sibi non solùm fauorem humanum, sed pœnam gehennalem. Hi sunt qui non in dexteram partem, sed in sinistram, rete mittunt, & tota nocte laborantes nihil capiunt. Nos autem in dexteram nauigij partem rete mittamus, pro veris & æternis bonis Domino seruiendo: vt cum multitudine piscium, id est, bonorum operum ad littus æternæ beatitudinis peruenientes, piscem assum cum pane Angelorum in æterna refectione manducare valeamus, Amen.

De velo & funibus. Rom. 12. Philip. 3. Titum 2. De gubernaculo & ancora. Hebr. 11. Iacob. 5. De remis & remigibus. De vento impellẽte & nauclero gubernante. Ioan. 15. Luc. 5. Ierem. 16. Quod in dexteram partẽ, & non in sinistrã mittendum est rete. Ezech. 17. De aquila grãdi & plumis eius, & medullâ cedri moraliter. Abacuc. 1. Eccle. 19.

DOMINICA IN ALBIS, THEMA SVMTVM DE INTROITV MISSAE, 1. Petri 2.

Quasi modò geniti infantes, rationabiles, sine dolo lac concupiscite.

DOMINVS noster resurgendo, vetustatem mortalitatis & pœnæ deposuit, vt nos deposita vetustate culpæ, in nouitate vitæ ambulemus in præsenti, & tandem deposita vetustate corruptionis & pœnæ, plenius ei conformemur. Ad hanc igitur spiritualem renouationem nos inuitans beatus Petrus, ait: Quasi modò geniti infantes, rationales, sine dolo lac concupiscite: vel secundum translationem nostram: Infantes rationabiles, sine dolo lac concupiscite. Infantes enim esse debemus & paruuli carentes omni malitia, deponentes, scilicet, omnem malitiam & omnem dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut idem Apostolus ait: Et quoniam omnes filij iræ nascimur secundum carnem, oportet nos nasci denuò secundum spiritum, vt habeamus per gratiam quod pueri habent per naturam, vt simus paruuli & humiles. Vnde Apostolus: Estote paruuli malitia, vt simus etiam mansueti & mites. Verè autem mansuetus, nec irritat, nec irritatur. Mansuetum autem DOMINVS diligit, turbulentum repellit. Puer autem deuotus est & obediens parentibus, patrem sequitur, à matre non longè recedit: pannis vilibus inuoluitur. Innocens est, non lædit dentibus, nemini nocet, nulli iniuriatur. Iram in corde non retinet, non est malitiosus,

De bona infantia & proprietatibus infantis. Ephes. 2. Ioan. 3.

non eſt doloſus, abiectus & humilis eſt in diſciplina, ſimpliciter ambulans, nemiñe odit, offenſus citò placatur, diuitias vel mundi gloriã non quærit, paucis cõtentus eſt, purus eſt, & inquinamento libidinis caret, lacte nutritur. Hæc pueritia ſeu infantia gratiæ & ſanctæ ſimplicitatis, ad quam nos inuitat B. Petrus prædictis verbis. Et Dominus in Euang. ait: Sinite paruulos venire ad me, talium eſt enim regnũ cœlorum. Et Pſal. ait: Ex ore infantiũ & lactentium perfeciſti laudem. Et iterum ait: Intellectum dat paruulis. Eſt autem pueritia ſtoliditatis & ſtultitiæ, de qua Salomon ait: Væ terræ, cuius Rex puer eſt. Et Iſaias ait: Dabo pueros Principes eorum. Et iterum: Puer centum annorum morietur, & peccator cẽtum annorum maledictus erit. Et beatus Iob ait: Virum ſtultum interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia. Non igitur debemus eſſe pueri ſenſu, ſed malitia. Propterea Apoſtolus non ſimpliciter ait infantes, ſed infantes rationales. Qui enim cauti eſſe per rectitudinem neſciunt, nequaquam pueri eſſe, innocentes conſiſtere per ſimplicitatem poſſunt. Vnde de beato Iob dicitur, quod erat ſimplex & rectus, id eſt, quaſi infans rationalis, ſimplex in bonis, quæ exterius peragebat, rectus in ſummis, quæ interius ſentiebat. Et Dominus in Euangelio ait: Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Aſtutia ſerpentis inſtruat, & ſerpentis aſtutiam columbæ temperet ſimplicitas. Non ſolùm enim ſpiritum ſanctum Dominus in ſpecie columbæ oſtendit, ſed in ſpecie ignis, vt ſimplicitas illuminetur, & ſit ſubtilis. Callidus enim ſeductor humani generis inimicus ſapientes decipere nititur imagine boni: vnde & ſpecie diuinitatis Adam decepit. Vnde beatus Hieronymus ait: Venena non dãtur niſi mellè circumlita, & vitia non decipiunt niſi ſub ſpecie, vmbraque virtutum. In omnibus igitur diſcretionem habeamus, quicquid facimus, cum pondere & menſura faciamus. Omnia enim in lege ad pondus ſanctuarij ponderantur. Licèt enim Goliam interfecerimus, ad cautelam tamen gladium eius in tabernaculo reſeruare debemus, vt peccati memoria à corde noſtro non recedat. Sit ergo homo infans, ſit rationalis, ſit ſimplex & prudens: ſimplex opere, prudens fide: neutrum enim per ſe ſufficit: ſimplex ſine duplicitate, prudens cum moderamine. Si enim rectè offerat, ſed non rectè diuidat, eius oblatio non eſt accepta Deo. Rectè offertur cum recta intentione quid agitur. Sed non rectè diuiditur, ſi non hoc quod piè agitur etiam ſubtiliter diſcernatur. Non autem eſt ſimplex, qui duabus ingreditur viis. Quando, ſcilicet, quod Dei eſt, opere oſtendit, & quod mundi eſt, cogitatio quærit. Si autem oculus intẽtionis fuerit ſimplex, totum corpus operis lucidum erit. Si enim noſtra intentio apud Deum ſimplex fuerit, in eius iudicio noſtra actio tenebroſa non erit. Non ſunt autẽ verè ſimplices nec diſcreti, qui cum multa foramina obſtruunt per vnũ foramen elationis hoſtẽ recipiunt. Qui autẽ inhęret veritati, nullo modo ſuccumbit vanitati. Simus igitur verè ſimplices ſine dolo & hypocriſi, quæ eſt palliũ diaboli. Non ſimus ſimiles ſepulchris dealbatis. Mortuæ enim animæ, ſepulchrum eſt corpus. Simus ſimplices & infantes ſine dolo & malitiæ veneno. Non ſunt autem verè infantes, qui iniurios habẽt dentes, quibus proximos laniant detrahendo. Non igitur venenum, ſed lac concupiſcamus. Non ſimus ſicut ſerpens, qui venenum habet in lingua, aculeum in cauda, graditur pectore & ventre. Virus linguæ peccatum eſt in ore. Aculeus in cauda, iniquitas eſt in opere. Greſſus pectoris, vanitas cordis. Depulſa igitur hyeme, id eſt, gelicidio peccatorum, & depoſito veneno tranſeat coluber per anguſta petræ foramina, vt depoſita veteri pelle, fiat ſimplex ſicut columba. Similatores enim & callidi prouocant iram. Spiritus enim ſanctus diſciplinæ, effugiet fictum. Qui autem ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter. Simplicitas enim iuſtorum, diriget eos. Vnde in libro Sapientiæ dicitur: Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum. Et beatus Auguſtinus ait: Vnum quęrimus, quo ſimplicius nihil eſt. Ergo in ſimplicitate cordis quęramus eum. Maledictus enim eſt, vt ait Propheta Ieremias, qui opus Dei facit fraudulenter. Simulatio autẽ aliud habet in ore, aliud in opere. Simus igitur infantes ſine dolo, id eſt, ſine ruga duplicitatis, ne rugæ noſtræ ferant contra nos teſtimonũ. Abiiciamus dolum à corde, de quo dicitur: In corde & corde locuti ſunt. Et iterũ: Cogitauerunt cõſilia, quæ nõ potuerũt ſtabilire. Dominus enim nouit cogitationes hominũ, quoniã vanę ſunt & doloſę. Abiiciamus dolũ ab ore, de quo dicitur: Vana locuti ſunt vnuſquiſq; ad proximũ ſuũ. Et iterũ: Qui nõ egit dolũ in lingua ſua. Abiiciamus dolũ ab opere, de quo dicitur: Mendaces filij hominũ in ſtateris. Et Salomõ ait: Pondus & pondus, menſura & menſura, vtrunq; abominabile eſt Domino: vt Dominus de nobis poſſit dicere: Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus nõ eſt. Beatus enim cui nõ imputauit Dominus peccatũ, nec eſt in ſpiritu eius dolus. Et ſi enim, vt ait B. Iob: Derideatur iuſti ſimplicitas, tanquam lampas cõtempta apud cogitationẽ diuitũ, parata tamẽ eſt in tempus ſtatutũ, quoniã in die iudicij cũ lãpade ardẽte recipietur ad nuptias repulſis duplicibus & doloſis, qui in lampadibus ſuis oleũ bonæ cõſcientię nõ ſumpſerunt. Seruiamus igitur Domino ſine dolo, teſte enim ſapiẽte, qui crufundit ſanguinẽ, & qui fraudẽ facit mercenario, fratres ſunt. Mercenarius autẽ qui nobis pro lucro animarũ noſtrarũ ſeruiuit, eſt Chriſtus. Non igitur illi fraudẽ faciamus, ne ſimiles ſimus his, qui eius ſanguinẽ effuderũt. Non remaneat opus huius mercenarij apud nos vſq; manè, ſed in hac vita mercẽdẽ ſuam illi reddamus, in veritate illi ſeruiendo. Manè autẽ erit poſt noctem & tenebras huius mortalis vitæ. Teſte autem B. Iacobo: Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis, ſcilicet, qui vult duobus Dominis ſeruire, qui vult hîc gaudere cum mundo, & regnare cum Chriſto. Prohibitum enim eſt Apoſtolis duas tunicas habere, id eſt, nõ duplicitate.

De mala pueritia. — *Eccle. 10.* — *Iſa. 3.* — *Iſa. 66.* — *Iob 5.* — *Quod rationabiles infantes eſſe debemus.* — *Iob 1.* — *Matth. 10.* — *Matth. 3.* — *Act. 2.* — *Sap. 11.* — *Exod. 30.* — *1. Reg. 17.* — *De prudentia & ſimplicitate.* — *Gen. 4. ex 70.* — *Eccle. 2.* — *Matth. 6.* — *Luc. 11.* — *Matth. 23.* — *De ſerpẽte & eius veneno, & aculeo.* — *Iob 36.* — *Sap. 1.* — *Prouer. 10.* — *Prouer. 11.* — *Ierem. 48.* — *Iob 16.* — *De multiplici dolo.* — *Prouer. 20.* — *Ioan. 1.* — *Iob 12.* — *Matth. 25.* — *Eccle. 24.* — *Leuit. 19.* — *Iacob. 1.* — *Matth. 6.* — *Matth. 10.*

sed simpliciter ambulare. Est enim qui nequiter se humiliat, & interiora autem eius plena sunt dolo, sicut in Ecclesiastico dicitur. Et iterum: Væ duplici corde, & labiis scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori ingredienti terram duabis viis. Simus igitur infantes rationabiles, sine dolo, infantes sine malitia, rationabiles per sapientiam ne decipiamur, sed in omnibus modestè & discretè ambulemus. Sine dolo, ne per sapientiam ad versutias seculi trahamur. Lac autem simplicitatis & munditiæ concupiscamus, non torpentes, sed in candore innocentiæ perseuerantes. De Abraham enim in Genesi legimus, quod Angelis apposuit butyrum & lac, & vitulum quem coxerat. Non solùm enim Angeli, sed ipse Dominus his ferculis delectatur. Butyrum enim pingue est citò liquescens, & raucedinem tollit, per quod pinguedo charitatis designatur, quæ facilè liquescit per compassionem. Raucedinē tollit per peccatorū confessionem & diuinam laudem: de hoc butyro beatus Iob ait: Quis mihi det, vt sim secūdum dies pristinos, quando lauabam pedes meos butyro, id est, mentis affectus pinguedine charitatis. Lac autem cordis mundiciam, vel spiritus significat mansuetudinem. Vitulus de armento, opera bona de sanctorum Patrum exemplis. Concupiscamus insuper lac diuinæ gratię cum butyro charitatis. Venite, emite absque argento, & absque vlla commutatione vinum & lac: vinum iocunditatis & lætitiæ, & lac diuinæ gratiæ: de quo legimus in libro Regum, quod Dauid pugnaturus contra Goliam, quinque limpidissimos lapides misit in peram, in vase, scilicet, quo mulgetur lac. Lapides in peram mittere, est legem Moysi coniungere legi gratiæ & legi Euangelicæ. Per lac enim gratia designatur. Limpidi sunt quinque libri Moysi, sine admixtione falsitatis. Concupiscamus etiam lac doctrinæ, de quo dicitur: Mel & lac sub lingua tua. In lacte autem doctrinæ seu scripturæ diuinæ, est serum historiæ, caseus allegoricæ, butyrum anagogæ & tropologiæ. Concupiscamus præthereà lac nitidæ famæ propter proximos, de quo dicitur in Threnis: Candidiores niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo. Candidiores niue, per innocentiam: nitidiores lacte, per bonam famam: rubicundiores ebore antiquo, per charitatis ardorem. Concupiscamus insuper lac humanitatis Christi, & vitæ æternæ: de quo dicitur: Dabo vobis terram lacte & melle manantem. Melle, scilicet, diuinitatis, & lacte humanitatis Christi. Qui autem facit mortale peccatum, lac eius conuertitur in venenū. Venialia autē peccata, licèt lactis puritatē tollere videantur, lactis tamen substantiā non destruunt, sed colatorio indigemus, vt lactis puritatem obseruemus. In lacte autē innocentiæ, citò apparet etiam modicum veniale. Sunt autem venialia, vt ait B. Augustinus, quoties in cibo vel in potu plus accipit homo, quàm necesse sit, quoties plus tacet vel loquitur quàm expediat, quoties pauperem importunè petentem exasperat: vel cùm sit corpore sanus, aliis ieiunātibus, prandere voluerit, aut somno deditus, tardius ad Ecclesiam surgit: quoties, excepto desiderio filiorum, vxorem cognoscit: quoties in carcerem positos tardius requisierit: Si discordes ad concordiam reuocare neglexerit. Si plus aut proximum, aut vxorem, aut filium, aut seruū exasperauerit, quàm oportet. Si cui maiori personæ, aut necessitate, aut voluntate adulari voluerit. Si pauperibus esurientibus nimis deliciosa cibaria aut sumptuosa parauerit. Si se in Ecclesia fabulosis & ociosis verbis occupauerit. Si temerè aliquid suspicatus fuerit. Hæc autem prædicta intelligimus esse venialia, quando non placent, nec ex cōsuetudine fieri habent: nam si placuerint, & ex certa scientia in consuetudinē vertantur, possumus ex contemptu incurrere mortalia. Ita enim est de Christo, sicut de homine benigno, qui in hospicio suscipitur ab amico suo. Si aliqua incōmoda fuerint in hospicio, vtpotè fumus, vel stilla pluuiæ, vel paruulorū vagitus, patiēter sustinet quādiu viderit hoc hospiti suo displicere. Debemus igitur lac nostrum colatorio cōfessionis diligēter & frequēter colare, & non solū lac candidū & purū, sed insuper sine dolo rationabile lac cōcupiscere, hoc est lac gratiæ, lac innocentiæ, lac sinceritatis & sanæ doctrinæ. Huiusmodi autē lac rationabile dicitur, quia rationabiles efficit, & rationi consentit, atq; à rationabilibus approbatur. Est enim lac irrationabile & reprobū, dulcedo, scilicet, carnalis voluptatis: de quo dicitur: Lamiæ nudauerunt māmas, lactauerunt catulos suos. Diabolus dicitur lamia, quia quasi vultu fœmineo à principio blanditur, sed in bestiā more lamię terminatur. Catulos enim suos sibi, scilicet, cōsentientes, ad finē bestialem cōducit. Cuius duæ mammæ sunt pulchritudo & vbertas, vel mundi vanitas & carnis voluptas. Est preterea lac adulationis, de quo in Parabolis dicitur: Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. Est insuper lac acidum & coagulatum, id est, cor malitia induratum. Vnde Psalmus ait: Coagulatum est sicut lac cor eorum. Hoc enim lac coagulatum acescit, & bulliendo eleuatur, maximè postquam butyrum suauitatis & pinguedinem charitatis amisit. Lac enim purum, liquidum, & dulce postquam coagulo & scamonica diaboli corrumpitur, fit turbidū, spissum & acidum. De quolibet prędicto lacte malo, intelligi potest, quod Isaias ait: Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum? ablactatos à lacte, auulsos ab vberibus. Et de Abraham legimus, quod magnum fecit conuiuium quando filius eius Isaac ablactatus ad mensam patris accessit. Et in Exodo Dominus ait: Non coques hœdum in lacte matris suæ. Hœdus est peccator, mater concupiscentia, lac concupiscentiæ suauitas, quod autem in liquido coquitur, dissoluitur: non autem debemus in errore suo peccatorē fouere blandiciis, vt dissolutè viuat, sed asperè increpare. Est præthereà lac simplicitatis doctrinę, quā cōcupiscere debēt, qui adhuc infantes sunt intelligētia, & maximè qui de nouo cōuersi sunt ad Dominū, qui dicūtur infantes seu pueri secundū tempus cōuersionis ad Dominū.

Marginal notes: Eccle. 2. — De bono lacte. — Gen. 18. — De butyro & eius proprietatibus. — Iob 29. — De lacte munditiæ & simplicitatis. — De vitulo. — Isa. 55. — De lacte gratiæ. — 1. Reg. 17. — De lacte doctrinæ & de sero, butyro, & caseo. — Cant. 4. — De lacte nitidæ famæ. — Thre. 4. — De lacte humanitatis Christi. — Deut. 27. — De lacte innocentiæ, & venialibus peccatis. — De lacte rationabili. — Thren. 4. — De multiplici lacte malo, & primo de lacte carnalis voluptatis. — De lamia & mammis eius. — De lacte adulationis, de lacte coagulato. — Prouer. 1. — Isa. 28. — Gen. 21. — Exod. 23. — De lacte simplicis doctrinæ. — De infantia nouiter conuersorum.

Non enim cõputatur in hac ætate gratię, tempus quo mortuus fuerit homo in peccatis. Sed qui heri conuersus est ad Dominum, infans vnius diei dicitur, quia non nisi vno die vixit. Similiter qui per annũ benè vixit, puer duorũ annorũ. Hi igitur pueri, quasi de nouo geniti per gratiam, lac simplicis doctrinæ cõcupiscere debẽt, quia vino subtilioris & profundioris intelligentiæ necari possent.

1. Cor. 3. Heb. 5. Gen. 49.

Vnde Apost. ait: Lac dedi vobis potũ, nõ escã. Et iterũ: Facti estis, quibus lacte opus est, nõ solido cibo. Et in Gen. dicitur: Dentes eius lacte cãdidiores. Apostoli enim & S. Doctores, qui solidũ cibũ masticare sufficiunt, candidiores dicũtur lacte, id est, antiquorũ simplicitate. Sicut enim panis de mensa traiicitur per matris mamillã, vt sic perueniat ad paruũ infantẽ, alimentũ, ita Christus cũ esset panis Angelorum, verbum in principio apud Deũ, vt panẽ Angelorum manducaret homo, factus est quasi lac puerorum. Quia verbum caro factum est, vt per carnem panis cœlestis trãsiret ad infantes, vt qui capere nõ poterant, in principio erat verbum, caperent lac doctrinæ facilioris, scilicet, verbum caro factum est, & habitauit in nobis.

De infantia simplicis intelligentiæ.

De hoc autem lacte, & de hac infantia simplicis intelligentiæ possumus prędicta verba B. Petri intelligere. Vnde ipse ait: Lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem, vt scilicet, tandem postquam ampliori intelligẽtia profeceritis, solidum cibum capere valeatis, ante tempus siquidẽ nõ debet ablactari infans.

Ioan. 16. Cant. 1.

Vnde Dominus in Euang. Multa habeo vobis dicere, sed nõ potestis potare modò. Talibus enim qui nondũ dentes habent, vt solidũ posſint capere cibum, melius est vt sugãt lac, id est, simplicia fidei rudimenta, donec crescãt & prouehãtur ad maiora.

De triplici ablactatione.

Vnde sicut ad literã triplex ablactatio ante iuuentutẽ asſignatur à lacte, scilicet, matris, anno tertio: à lacte infantię anno septimo: à lacte pueritię, anno duodecimo. Ita spiritualiter potest asſignari in anima, secundum quod crescit in Domino, & proficit intelligẽdo.

De triplici statu, & tribus libris Salomonis.

Secundũ hunc triplicẽ statũ Salomõ tres edidit libros, quasi tria fercula, tribus hominũ generibus apponẽs: Prouerbia, in quibus paruulis tenuẽ potũ propinat: Ecclesiasten, in quo proficiẽtibus cibum tenerũ, quasi paruis ministrat ex farina & lacte: Cantica canticorũ, in quibus perfectis & robustis cibũ solidum administrat. In primo docet qualiter temporalibus licitè vti valeamus. In secundò, vt caduca & temporalia cõtemnamus. In tertio docet, vt Deo per amorẽ inhęrentes, cœlestibus desiderio & cõtemplatione intendamus. De lactis enim simplicis doctrinæ, quæ pertinet ad paruulos, dicitur in Psal. Sicut ablactatus super matre sua, ita retributio in anima mea, quasi diceret: Si nõ humiliter sentiebã, ita mihi cõtingat, sicut paruulus adhuc incumbẽs super matre sua, & indigẽs foueri sinu matris suæ, si fuerit ablactatus, perit & malè est ei, id est, si fuerit ante tempus à matris lacte separatus. Obstringit ergo se maledicto sub cõditione. Sic enim dicere solemus, quando de causa nostra benè confidimus.

De quinque temporibus procreationis, & nutritiuæ.

Sicut autẽ quinq; tempora notãtur in carnali procreatione & alitione, ita & in spirituali: priùs enim concipimur in vtero, deinde ibidem alimur, donec in lucem edamur, deinde manibus matris gestamur, & lacte nutrimur quousque ablactati ad mensam patris accedamus. Primum ergo tempus est in vtero conceptionis: secundum in vtero alitionis: tertium ab vtero emisſionis: quartum lactationis & portationis: quintum ablactationis. Ita in vtero matris Ecclesiæ: primò concipimur, dum fidei rudimentis instruimur, deinde quasi in vtero eiusdem alimur, dum in eisdem primordiis proficimus: postmodum in lucem edimur, dum per baptismum regeneramur. Tunc autem plenè formatus est puer, & omnia membra habet, quando nullis Sacramentis, quæ necessaria sunt ad salutem, caret. Deinde quasi manibus Ecclesiæ portamur, & lacte nutrimur, dum post Baptismum in bonis operibus informamur, & lacte simplicis doctrinæ proficiendo nutrimur, donec iam grandiusculi à lacte matris accedamus ad mensam patris, id est, à simplici doctrina, qua prædicatur verbum caro factum est, accedamus ad verbũ in principio apud Deum est.

Gen. 21.

Inde est quod Abraham nõ in natiuitate Isaac, non in circuncisione, sed in ablactatione magnũ conuiuiũ legimus fecisse. Hæc quinq; tempora quondam obseruabantur plenius in sancta Ecclesia, quãdo baptizabantur adulti de gentilitate conuersi. In quarta enim feria quartæ hebdomadæ, militiæ Christianæ vocabantur, vt per exorcismos & cathecismos rudimentis fidei imbuerẽtur. Deinde vsq; ad Sabbatũ sanctum, quasi in vtero Ecclesiæ alebantur, & tunc per baptismũ ad lucẽ generabantur. Deinde quasi manibus Ecclesiæ gestabantur, & lacte nutriebantur vsq; ad Pentecosten.

Cant. 8.

Quo tempore nulla difficilia indicebantur, nõ ieiunabant, non media nocte surgebant, quia soror nostra adhuc paruula erat, & vbera non habebat, ideoq; paulatim nutrienda, posteà spiritu paracleto confirmati, quasi ablactati incipiunt ieiunare, & alia difficilia seruare. Quandiu igitur paruuli sumus, sub alis matris nostræ commoremur & foueamur.

De miluo infernali. Ierem. 51. Thre. 4.

Miluus enim infernalis pullis insidiatur. Vnde Ieremias in persona Ecclesiæ, de paruulis, quos diabolus rapit, conqueritur, dicens: Comedit me, & deuorauit me Rex Babylonis, impleuit ventrẽ meum teneritudine mea. Teneri enim paruuli, dum non lac, sed venenum concupiscunt, dum nutriti in croceis amplexantur stercora temporalium, à diabolo absorbentur & deuorantur, & vsque in infernum egeruntur.

De flore incipientium Deo seruire. Gen. 27. Mich. 7.

Diabolus enim pro virili sua procurat, ne flores incipientium ad fructum maturitatis perueniant. Econtrà Dominus, floribus incipientium valde delectatur. Verus enim Isaac libenter vescitur hœdis, id est, delectatur in nouis militibus suis, qui de nouo conuersi sunt ad ipsum, sicut ipse per Micheam Prophetam ait: Ficus præcoquas desiderauit anima mea, id est, immaturas, quæ incipiunt dulcescere, per quas incipientes intelliguntur. De quibus ipse per Isaiam ait: Ad vbera portabimini, & super genua blandietur vobis. Dominus enim paruulos amplexatur

& blanditur eis. Vnde per Isaiam ait: Sicut mater consolatur filios suos, ita & ego consolabor vos. Ipse enim quasi gallina congregat pullos suos sub alis, & quasi aquila super eos volitans, prouocat ad volandum. Et iterum per Isaiam ait: Audite hęc domus Iacob, & residuum domus Israël, qui portamini à meo vtero. Qui in hoc vtero pugnant, maledicti sunt cum Esau, de quibus in Canticis dicitur: Filij matris meæ pugnauerunt cõtra me. Aliquando autem cõminatur & verberat. Sicut mater aliquod terribile filio suo ostendit, vt timeat, & ad ipsam cõfugiat. Ita Dominus cõminatur nobis futurum iudicium & pœnas inferni, & terret nos infirmitatibus & variis tribulationibus, vt ad ipsum fugiamus. Dominus enim filios suos in præcipitium mortis festinátes, ita misericorditer reuocat, sicut paruulo delinquēti mater irata, si eum in præceps ire perceperit, accurrit, manum tendit, iræ oblita, pietate plena. Vnde ipse Dominus per Osee dicit: Ego nutritius Effraim, in brachio meo portabo eos. Nutrix siquidem inclinat se in cineres versus infantulum, & Dominus inclinauit cœlos, & ad nostram descendit miseriam. Nutrix vocem mutat, quasi balbutiens & semiplenè loquitur. Vnde beatus Gregorius: Ad paruitatem nostram diuinus sermo se contrahit, sicut pater cùm loquitur filio suo, vt ab eo possit intelligi, spontè balbutit. In brachiis autem in cruce expansis portauit hæc nutrix nos, velut mater pariendo anxia, educando sollicita, custodiendo diligens, & in amore feruens. In brachiis autem portatur onus, quod diligitur, grauia autem onera in humeris portantur. Onerosi enim erant Domino Iudæi reprobi, de quibus ipse ait: Laboraui sustinens. Et per Ieremiam ait: Vos estis onus meum, ego quidem proiiciam vos. Nutrit igitur Dominus filios suos, prębens eis lac mansuetudinis, præbens eis duo vbera in exhibitione præsentium bonorum, & in spe futurorum. Vnde per Ozee ait: Lactabo eam, & adducam in solitudinem. Quos autem Dominus lactat & nutrit lacte bono, mundo, dulci & candido, adducit in solitudinem, à lacte malo separando, quod citò corrumpitur, arescit & coagulatur. Nos igitur tanquã infantes & quasi modò geniti, retineamus caloré materni vteri, vt in Christi dilectione simus feruētes. Relinquamus patres coruinos, ne pascamur cadaueribus, sed rore cœlestis gratiæ, tanquã pulli coruorũ à Domino nutriamur. Concupiscamus lac simplicioris doctrinæ, vt in eo crescamus. Et post pueritiam efficiamur infantes per profectũ boni operis, iuuenes in patiẽtia laboris, senes in longanimitate expectationis, vt tandé perueniamus ad seniũ in perseuerãtia, & boni operis consummatione. Generat auté Dominus infantes in baptismo, vel in cõuersione cuiuslibet ex matre nostra Ecclesia, in die gratiæ. Est enim duplex dies, vetustatis, scilicet, & nouitatis, dies Adã & dies Christi. In primo nascimur filij iræ, in secundo filij gratię. In primo nascimur, in secũdo renascimur. Nascimur ad miseriã & laboré, renascimur ad quieté & gloriã sempiternã. Prima generatio reprobatur, secũda eligitur. In cuius rei signũ Caim reprobatur, Abel eligitur: sic Ismaël & Isaac, sic Esau & Iacob, sic Saul & Dauid, sic Heli & Samuël, vnus eligitur & alius reprobatur. De bona & secũda generatione dicitur in Isa. Quis genuit mihi istos? Et iterũ: Multi filij desertę magis, quàm eius quæ habet virũ. Sancti etiam dicuntur generare filios. Vnde Apostolus: Filioli mei, quos iterũ parturio. Sed & filios bonorũ operũ sancti generant. De quibus Psal. ait. Vxor tua sicut vitis abundás in lateribus domus tuæ, filij tui sicut nouellæ oliuarũ in circuitu mensæ tuæ. Domus conscientia, latera autem sunt timor, & spes. Cùm enim timor inferius sollicitat, spes sursum erigit, tunc spiritus tanquã maritus ex vxore sensualitate filios generat, & bonis spiritualibus abundat. Filij autem, id est, bona opera, sicut nouellæ oliuarum, & maximè opera misericordiæ. Nouellæ enim oliuarum dicuntur electissimæ. Et opera misericordiæ electissima dicuntur & præcellunt. Oleum enim pascit, vngit, & lucet. Pascit per pauperum refectionem: vngit per compassionem & cõsolationem: lucet per doctrinam & instructionem. Mali etiam generare dicuntur filios reprobos, de quibus dicitur: Ecce parturit iniustitiã, concepit dolorem & peperit iniquitatem. Concepit enim impius dolorem, appetitũ, scilicet, terrenorũ, per malã voluntaté, in quibus est dolor, anxietas & sollicitudo. Parturit iniustitiã, id est, nititur, vt decipiat proximũ, & iniustè agat cõtra ipsum. Et tandé iniquitaté parit, id est, ad actũ perducit opus malum perpetrãdo, quod per mala desideria nutritur, & ad maturitaté per malã consuetudiné perducitur. De hac generatione dicit Isa. De radice colubri egredietur regulus, id est, de serpentina & venenosa cõceptione parietur venenosum opus. Mali pręterea generãt filios reprobos. Vnde in Euangelio Dominus ait: Væ vobis Scribæ & Pharisæi, qui circuitis mare & aridã, vt faciatis vnũ proselitum, & cùm fuerit factus, facitis eum filiũ gehennæ. Diabolus etiã ex meretrice Babylonia generat filios iniquitatis & perditionis. De quibus Dominus in Euangelio: Vos ex patre diabolo estis. Et iterum: Generatio incredula, quamdiu patiar vos, quamdiu ero apud vos. Hos autem filios lactat mater eorum Babylonia duobus vberibus, quæ sunt carnis voluptas, & mundi vanitas. Sicut mater nostra Hierusalem duo vbera nobis præbet. Ex vno lac doctrinæ sugimus: ex alio verò oleum sacramentorũ. Ex his vberibus hæretici nimis emungẽtes, eliciũt sanguiné, dũ diuinas scripturas corrumpũt, & sacramẽta Ecclesiæ vilipendunt. Babylonia igitur lactat filios suos, sed priùs sicut aquila probat, si intueãtur Solé, id est, mũdanã prosperitaté, quã Christus passione sua obscurauit. De qua B. Iob ait: Si vidi Solem cùm fulgeret. Illos autem abiicit, qui ab hoc Sole oculos auertunt, & Dominus abiectos recipit. Vnde Psalmus: Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me. Pater meus, id est, diabolus, & mater mea Babylonia. Et iterum Dauid ait: Tibi derelictus est pauper.

Isa 66. Quod aliquando Dominus blanditur more matris, aliquando verberat. Matth. 23. Luc. 13. Deut. 32. Isa 66. Mal. 1. Gen 25. Cant. 1. De nutrice & eius proprietatibus. Ozee 11. Isa. 1. Ierem. 33. Ozee 2. De multiplici ætate, et profectu spirituali. De duplici die & duplici generatione. Ephes. 2. Isa. 66. Isa 54. Gal. 4. De generatione sanctorum. De generatione malorum. Isa. 14. Matth. 17. Ma. 9. Luc. 9. Ioan. 8. De Babylonia & eius vberibus, & de Hierusalē ac vberibus eius. De aquila. Iob 31.

Ezech.16. Et per Ezechiëlem Dominus ait : Proiecta es super faciem terræ, in die, qua nata es. Et paulò
pòst ait: Expandi super te amictum meum . Per hoc ostendens se esse nutricem proiectorum.
Propterea enim in cruce nudari voluit, vt ignominiá nostram & turpitudinem velaret. Simus
igitur paruuli humilitate, simus pueri puritate & mansuetudine, quasi modò geniti infantes, lac
simplicis doctrinæ concupiscamus, vt in eo crescamus, & veluti pueri de elementis ad syllabas,
De apertione libri, & septẽ signaculis. & tandem ad dictiones & plurales constructiones proficiendo transeamus. Aperuit enim no-
bis librum leo de tribu Iuda, soluens signacula septem, vt in eo legere valeamus, & addiscendo
proficere. Vnde in Apocalypsi vnus de senioribus ait Ioanni: Ne fleueris. Ecce vicit leo de tribu
Iuda radix Dauid, aperire librum & soluere septem signacula eius . Agnus occisus est, sed leo
Quod Christus dicitur ouis et leo, & de proprietatibus eorum. vicit. Mactata est ouis, sed tertia die surrexit leo . Christus enim dicitur ouis, agnus, leo. Ouis
dicitur, propter innocentiam & mansuetudinem . Ouis enim pelle sua nos vestit . Et Chri-
stus exemplis mortuorum, tanquam pellibus nos induit, & lana conuersationis suæ calefacit
Hebr.5. & munit. Ouis paruulos lacte nutrit, maiores carne pascit. Et Christus minores simplici do-
ctrina nutrit, maiores autem solido cibo reficit. Agnus etiam dicitur Christus, propter simpli-
citatem & humilitatem . Balat autem agnus, matrem agnoscit , vnde ab agnoscendo dicitur
Philip 2. agnus . Et Christus patrem cognouit obedientia, factus obediens illi vsque ad mortem, ma-
Ioan.19. trem autem agnouit cura, vnde illam de cruce commendauit electo, dilectoque discipulo. Di-
scipulos autem agnouit diligentia, pro quibus orauit . Vnde in celebratione Missæ dicitur ter
Agnus Dei, ac si dicatur : Agnus Dei, qui agnouisti patrem obedientia. Agnus Dei, qui agno-
uisti matrem cura. Agnus Dei, qui agnouisti discipulos diligentia, miserere nobis. Dicitur præ-
terea Christus leo, propter potentiam insuperabilem, & quia die tertia more leonis ad rugitum
patris surrexit, & ipse rugitu suo bestias, id est, dæmones, perterruit, & quia apertis oculis, sicut
leo dormiuit in cruce, id est, viuente & vigilante diuinitate . Adhuc autem dormire videtur,
dum dissimulat peccata hominum, propter pœnitentiam , sed apertos habet oculos ad vindi-
ctam. Vicit igitur leo de tribu Iuda radix Dauid, id est, Christus mundum vicit & diabolum,
Quare Christus dicatur radix Dauid. non residens in equo, sed in patibulo: non manu armata, sed clauis confixa . Christus autem
dicitur radix Dauid, id est, sustentamentum. Sicut autem radix procedit ab arbore, & tamen
quicquid viriditatis habet arbor, trahit ex radice. Ita Christus secundum humanitatem à Da-
uid processit, & tamen quicquid boni habuit Dauid à Christo, tanquam à radice contraxit.
De libro multiplici. Primus liber diuinæ dispositionis, qui scriptus est intus & foris. Aperuit autem nobis multiplicem librum, quorum vnus est dispositio diuina de nostra redem-
ptione, & de humani generis liberatione, quem aperuit, dum ea, quæ de ipso scripta erant, im-
pleuit. Hic autem liber scriptus dicitur intus & foris: intus, quia obscurè de his locuti sunt san-
cti in veteri testamento : foris, quia euidenter expressus est modus redemptionis nostræ in no-
uo. Christus etiam liber dicitur, cuius vita nostra doctrina. In quo tot scribuntur literæ, quot
Apoc.5. in eo fuerunt bonorũ operũ exempla, & virtutes, scilicet, charitas, paupertas, humilitas, benig-
Secũdus liber Christus, & de literis huius libri, & septem eius sigillis. nitas, mansuetudo, veritas, castitas, compassio, tribulatio, obedientia, cum aliis, quæ fuerunt in
Christo. Hic liber, quasi septem sigillis signatus fuit, id est, septẽ mysteriis, de quibus obscurè lo-
cuti sunt Prophetæ : quæ ipse aperuit, dum illa in seipso impleuit, & impleta ostendit. Primum
sigillum incarnatio, secundũ natiuitas, tertium passio, quartũ sepultura & descensus ad inferos,
quintum resurrectio, sextum in cœlum assumptio, septimũ spiritussancti missio. Dicitur autem
Ioãnes fleuisse in persona antiquorũ Patrum, quibus clausus erat liber iste. Non enim hęc plenè
intelligebãt, & de dilatione redemptionis nostræ dolebãt . Nemo enim inuẽtus est in cœlo, vt
Matth.3. Angelus, neq; in terra, scilicet, purus homo, neq; subtus terrã, scilicet, animę à corporibus exutę,
Mar.1. qui posset hunc librũ aperire, id est, prædicta in se implere, nisi solus Christus. Nec etiã aliquis
Luc.3. *Ioan.1.* ista plenè poterat intelligere. Vnde Ioãnes ait, se indignũ soluere corrigiã calceamẽti eius. Dici-
De tertio libro S. Scripturæ, & de literis eius, & de septem sigillis eius. tur etiam liber sacra scriptura, qui scriptus est intus & foris . Intus, id est, obscurè in veteri te-
stamento. Foris, id est, euidenter, quantum ad nouum testamentũ. Vel potest dici scriptus foris,
quantum ad vetus testamentum, in quo forinseca & temporalia promittebãtur ad literam. In-
tus autem scriptus erat, quantũ ad nouum, in quo spiritualia, & tam interna quàm æterna bo-
Luc.24. na promittuntur. Hic liber septem sigillis, id est, septiformi spiritu signatus est. Hunc librum
Deut.6. Christus aperuit, quia sacras scripturas in se impletas ostendit, & discipulis aperuit sensum, vt
Leuit.19. intelligerẽt scripturas, quas priùs nemo perfectè potuit intelligere. Literæ autẽ huius libri sunt
De quarto libro ordinationis Ecclesiæ, de septem eius sigillis. præcepta, cõsilia, prohibitiones, promissiones, cõminationes, & similia. Literæ huius libri sunt:
Diliges Dominum Deum tuum super omnia: diliges proximũ tuum sicut teipsum. Declina à
malo & fac bonũ, & similia. Liber etiã dicitur ordinatio Ecclesiæ Dei à tempore resurrectionis
& ascensione Christi in cœlum vsq; ad finem mundi. Cuius septem sigilla persequitur Ioannes
De apertione primi sigilli, & de equo albo. in Apocalypsi. Hęc sunt septem temporum mutationes, & septem euentuũ diuersitates, & suc-
cessiones in Ecclesia Dei. Hæc sigilla quotidie aperiuntur successiuè, secundũ quod implentur.
Apoc.6. Apertio enim sigillorũ dicitur reuelatio arcanorum seu mysteriorum. In apertione primi sigilli
De apertione secundi sigilli, & de equo rufo. agitur de his, quæ acciderũt in primitiua Ecclesia circa tempora Christi, de ortu, scilicet, & statu
primitiuæ Ecclesiæ per baptismum sanctificatæ. Vnde in apertione primi sigilli exiuit equus al-
bus. Hi fuerunt prædicatores sancti, antequam multiplicarentur persecutiones tyrannorum.
De apertione tertii, & de equo nigro. Secundũ sigillũ apertũ est in persecutione tyrannorum, in cuius apertione exiuit equus rufus,
per quem aperti persecutores & viri sanguinũ intelliguntur. Tertiũ sigillum apertũ est in per-
secutione

ſecutione hæreticorũ, in cuius apertione exiit equus niger, per quem peruerſitas hæreticorum intelligitur, qui diuinas ſcripturas peruertunt, & album cõuertunt in nigrum. Quibuſdá etiam exterioribus operibus de genere bonorum vitia ſua obfuſcant, ne ſimplicibus manifeſta fiant. Quartum ſigillum apertum eſt in perſecutione falſorum fratrum & hypocritarum, qui carnem ſuam ad oculos hominum macerant. Vnde in eius apertione exiuit equus pallidus. In apertione quinti ſigilli manifeſtantur ea, quæ ſanctorum ſpiritibus poſt hanc vitam cõueniunt vſque ad reſurrectionem corporum. In cuius apertione clamare dicuntur animę ſanctorum ſub altari Dei poſtulantes iudicium, vt, ſcilicet, boni ſeparentur à malis, & vindictam, id eſt, malorum punitionem amore iuſtitiæ. Conſentiunt enim Domino in punitione reproborum. Sub altari autem Dei dicuntur eſſe, propter abſconſionem beatitudinis æternæ. Non enim plenè cognoſcimus ſtatum earum: vel altare dicitur Chriſtus, ſub quo ſanctorum animæ eſſe dicuntur, quia ſe illi per humilitatem ſubiiciunt, & ſub eius protectione commorantur. Oſtenditur autem conſolatio eorum, cùm dicitur, quod modicum ſuſtineant, donec impleatur numerus fratrum ipſorũ. Quotidie enim numerus eorũ augetur, & interim dantur eis ſtolæ candidæ, quod pertinet ad glorificationẽ animarũ, donec in reſurrectione corporũ ſtola duplici exornẽtur. Sextũ ſigillũ aperietur in perſecutione Antichriſti. In cuius apertione dicit Ioánes, quod factus eſt terræmotus magnus. Tunc enim totus mũdus perturbabitur. Et factus eſt Sol niger, tanq̃ ſaccus cilicinus, quia Chriſtus nullis miraculis tunc reſplẽdebit. Sancti etiá nigri erũt, prę nimiis tribulationibus, nec apparebit eorũ virtus, nec aliquibus miraculis coruſcabũt. Dicitur etiá quod Luna tota facta eſt ſicut ſanguis, quia vbiq; patietur Eccleſia, & occidẽtur electi. Quidá autem qui priùs ſplendebát, ſubuertentur: vnde dicitur, quod ſtellæ ceciderũt de cœlo ſuper terrá. Septimũ ſigillũ aperietur in his, quæ euenient poſt mortẽ Antichriſti vſq; ad finẽ mundi. Vnde in eius apertione dicitur, quod factũ eſt ſilentiũ in cœlo, quaſi media hora. Quia poſtq̃ Dominus interfecerit impiũ Antichriſtũ ſpiritu oris ſui, pax reddetur Eccleſiæ Dei, & nõ poſt multò Dominus ad iudiciũ veniet, & idcirco tẽpus illud media hora nuncupatur. Apertio igitur ſigillorũ eſt euidẽtior declaratio in præſenti ſacrorũ eloquiorũ, quæ iam in parte à ſanctis cognoſcũtur. Magis autẽ aperiẽtur per exhibitionẽ euẽtus, poſtq̃ impleta videbũtur. Solus autẽ Chriſtus hęc ſigilla aperire potuit, quia ipſe ſolus hęc ventura pręſciuit & pręnũtiauit, & cognoſci fecit. Sunt prętereà alij libri, quos Chriſtus nobis aperuit, dũ literas in eis ſcriptas nos cõſiderare facit, & in cordibus noſtris imprimit. Eſt enim liber cõſcientiæ, de quo dicitur in Daniẽle: Sedit vetuſtus dierũ, & libri aperti ſunt. In hoc libro ſcribũtur bonę cogitationes & malæ. Accuſatio vel excuſatio, ſeu defenſio. Conſciẽtia enim vnũquemq; in iudicio accuſabit vel defendet, & excuſabit. Eſt liber vita præſens, in quo ſcribitur pronitas ruendi, & difficultas reſurgẽdi. Liber etiá dicitur cõditio humana, in quo ſcribitur cõceptio in culpa, in naſcẽdo anguſtia, labor in viuendo, miſeria in moriendo. Liber etiam dicuntur iſta caduca & mundana, in quo ſcribitur breuitas, mutabilitas, & vanitas. Liber etiá dicuntur funera mortuorum, & monumenta ſepulcrorum, in quo ſcribitur: Cinis es, & in cinerẽ reuerteris. Et iterum: Memor eſto iudicij mei, ſic enim erit & tuũ, mihi heri & tibi hodie, ſicut dicitur in Eccleſiaſtico. Liber etiam dicitur vniuerſitas creaturarum, in quo ſcribitur potentia creantis, ſapientia ordinátis & diſponentis, bonitas cõſeruantis. Liber præterea dicitur Dei prædeſtinatio, in quo ſcribitur in præſenti gratia, & in futura gloria. Liber etiam dicitur præſcientia diuina, qui dicitur liber mortis, in quo ſcribitur iniquitas in præſenti, & pœna æterna in futuro. Liber etiam dicuntur ſanctorum exempla, in quo ſcribitur fides, ſpes, charitas, iuſtitia, temperantia, fortitudo, & prudentia, longanimitas, perſeuerantia, & conſimilia. Liber præterea dicitur beata Virgo, de quo dicitur in Iſaia: Sume tibi librum grandem, & ſcribe in eo ſtilo hominis. Grandis liber, quia grandia & mirabilia continentur in eo, ſcilicet, Virgo mater, conceptio ſine ſemine humano & ſine culpa, partus ſine pœna, & conſimilia. Stilo hominis iubetur ſcribere Propheta, more, ſcilicet, hominũ, vt intelligi poſsit. Vnde ipſe planè & apertè ait: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium. In hoc ſcribitur integritas, humilitas, ſimplicitas, ſapientia, fides, obedientia, & cõſimilia, quæ in beata Virgine ſplenduerunt, quę nobis propoſita eſt in exemplum. In his igitur libris reperiuntur infantes & paruuli, vnde imbuantur & informentur: mediocres & prouecti, vnde proficiant & reficiantur: perfecti, vnde delectentur & ſaginentur. In his igitur libris legere & ſtudere debemus in præſenti, vt tandem in libro vitæ valeamus legere, & cognoſcere illum, in quem deſiderant Angeli conſpicere, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui de ſe ait: Omnes cognoſcent me, à maximo vſque ad minimum. Hæc autem eſt vita æterna, vt cognoſcamus Deum Patrem, & quem miſit ipſe Ieſum Chriſtum, & inſuper ab vtroque procedentem Spiritum ſanctum. Cognitio enim Trinitatis, vita eſt æternæ beatitudinis, & beatæ æternitatis.

De apertione quarti ſigilli, & de equo pallido

De apertione quinti ſigilli, & de animabus clamantibus ſub altare.

Apoc. 6.

De apertione ſexti ſigilli, et de terræmotu, & Sole nigro & Luna ſanguinea, & caſu ſtellarum.

De apertione ſeptimi ſigilli, & de ſilentio in cœlo,

Apoc. 8.

2. Theſ. 2.

Iſa. 11.

De quinto libro cõſcientiæ & eius literis.

Dan. 7.

De ſexto libro vitæ præſentis, & literis eius.

De ſeptimo libro conditionis humanæ, & eius literis.

De octauo libro rerum caducarum, & eius literis.

Eccleſ. 28.

De nono libro ſepulturæ mortuorum.

De decimo libro vniuerſitatis creaturarum, & eius literis.

De libro prædeſtinationis.

De libro præſciẽtiæ diuinæ.

De decimotertio libro exemplorũ ſanctorum, & eius literis.

Iſa 8.

De decimoquarto libro, id eſt, de beata Virgine, & eius literis.

Iſa 7.

Matth. 1.

Luc. 1.

1. Pet. 1.

Ierem. 31.

Ioan. 17.

EADEM DOMINICA THEMA
ſumptum de Epiſtola Ioannis.

Omne quod natum eſt ex Deo vincit mundum: & hæc eſt victoria, quæ vincit mundum: fides noſtra. 1. Ioan 5

Quibus grauia sunt Dei mandata, & quibus leuia.
1. Pet. 1.

PRAEDIXERAT beatus Ioannes, quod mandata Dei grauia non sunt, consolando infirmos & neophitos, qui de nouo conuersi sunt, & quasi modò geniti infantes, grauia etiam ferre non possunt. Multi enim mandata Dei difficilia reputant. Valde enim graue videtur diligere inimicos nostros, & benefacere his, qui oderũt nos, hoc enim est cordi suo violentiam inferre.

De pugna contra carnem.
Matth. 5.
Gal. 5.

Valde etiam difficile videtur carnem suam cum vitiis & cõcupiscentiis crucifigere, & carni suę violentiã inferre, omnibus abrenunciare, abrenunciare semetipsum, & tollere crucẽ suã, & sequi crucifixum vsq; ad sanguinis effusionem.

De pugna contra mundum.
Matth. 16.
1. Ioan. 2.
Iob 40.

Valde etiã graue videtur mundum vincere. Quicquid enim in mundo est, vt idẽ Ioãnes testatur, cõcupiscentia carnis est, & cõcupiscentia oculorũ, & superbia vitæ. Quàm difficilis autẽ sit pugna cõtra carnẽ, vbi idem vincit & vincitur, patet ex eo quod in Iob de Behemoth dicitur: Virtus eius in lumbis eius. Peccato enim luxuriæ, quod per lumbos intelligitur, multos supplantat diabolus.

De pugna contra auaritiã.
Eccle. 31.
Matth. 19.

Valde etiam difficile est vincere auaritiam & terrenorum cupiditatem. Beatus enim est, qui post aurum nõ abiit, nec sperauit in pecuniæ thesauris. Quis est hîc, & laudabimus eũ? quasi diceret: Valde rari sunt, qui hoc faciant, & valde difficile est, nõ solùm possessiones terrenas, sed & amorem habendi, abnegare. Vnde Dominus in Euãgelio: Diues difficile intrabit in regnũ cœlorũ, quia, scilicet, difficile est, vt camelus transeat per foramen acus. Vnde Dominus ait: Contendite intrare per angustam portã. Et iterũ: Regnum cœlorũ vim patitur, & violenti rapiunt illud.

Mar. 10.
Luc. 18.
Matth. 7.
Luc. 13.
Matth. 9.

Vnde cùm discipuli dicerent: Quis poterit saluus esse? dixit eis Iesus: Apud homines impossibile est, apud Deũ autem omnia possibilia sunt. Et in Marco Dominus ait: Quàm difficile, qui pecunias habent, in regnũ Dei introibũt. Et iterũ: Filioli mei, quàm difficile est cõfidentes in pecuniis, in regnum Dei introire. Patet igitur quàm difficilis sit pugna cõtra auaritiã & terrenorum amorem.

De pugna contra superbiã.
Isa 14.
Luc. 10.
Eccle. 10.

Similiter & valde difficile est vincere superbiã, quę de Angelo diabolum fecit, & satanã de cœlo deiecit, quę omnis peccati est initiũ, & omne peccatũ comitatur. Quisquis enim Dei voluntati cõtradicit, & Domini mãdata transgreditur cõtra Deũ superbit, & à creatore suo cõtumaciter & superbè recedit. Siquidẽ cùm benè pugnaueris, & cuncta subacta putaueris, quæ magis infestat, vincẽda superbia restat. Difficile enim est gratiã hominũ & fauorẽ humanũ declinare & laudẽ oblatã respuere. Quomodo igitur Ioãnes ait: Mandata Dei grauia nõ esse. Reuera valde difficilia sunt & valde graue est onus Euãgelij, nõ habẽtibus humeros, vt illud valeãt portare, fidẽ, scilicet, & dilectionẽ.

Matth. 9.
Gal. 5.
Quod mandata Dei leuia sunt diligenti.
Matth. 11.

Nõ solũ autẽ omnia possibilia sunt credẽti, sed omnia facilia sunt diligẽti. Omne enim quod natũ est ex Deo, vincit mundũ. Ex Deo autẽ nascimur per fidẽ, quę per dilectionẽ operatur. Tunc enim nasci seu renasci dicimur, quãdo per baptismũ vel per pœnitentiã filij Dei efficimur. Sicut autẽ vnctio docet de omnibus, ita vnctio iuuat in omnibus, & Domini reddit iugum suaue ac onus leue. Duæ enim rotæ dilectionis Dei & proximi, quadrigam nostram facilè trahi faciunt, licèt multum sit onerata, & onera grauia ferat, quę multi equi sine his rotis ferre non possent. Mandata igitur Dei cum fide & charitate non sunt grauia. Non enim deorsum trahunt, sicut impietas, quæ sedet super talentum.

Zach. 5.
Ezech. 32.

Vnde Dominus per Ezechiëlem ait: Purissimas reddam aquas eorum, & flumina eorum quasi oleum adducam. Hæ sunt aquæ, quæ intrant vsq; ad animam, aquæ, scilicet, tribulationum. Flumen autem adducitur tanquam oleum, quia tribulatio valet ad deuotionem & leuigationem. Oleum enim vngit & supernatat.

Matth. 11.
Quod fides, spes, & charitas, onus alleuiant.

Spes insuper cum fide & charitate, reddit nobis iugum Domini suaue ac leue. Viso enim præmio, animamur in prælio. Quod enim graue est in opere, leue fit inspecta promissione, & æterna retributione. Vnde beatus Gregorius: Si attendatur felicitas, quæ sine transitu attingitur, leue fit quod transeundo laboratur. Et iterum: Non mala mundi cor frangunt, quod spes cœlestium bonorum roborat.

Timor in periculo, onera reddit leuia.

Periculum etiam pugnæ & timor gehennæ, onera nostra leuia reddunt. Quando enim miles vndique circumuallatur inimicis, & spicula caput eius circumuolant, non multum in tali periculo ponderositatem clypei attendit, sed placent ei arma, quibus munitur, licèt sint ponderosa. Nihil autem difficile esset ad tolerandum, si ex corde attenderemus æternos & acerbos inferni cruciatus, si ita Deo crederemus, sicut sensui nostro credimus, dum carbonem succensum tangimus.

Ioan. 16.
Ioan 15.
Ioan. 10.
Ioan. 15.
Qui nati sunt ex Deo per regenerationẽ, Deo adiuuante, armis fidei vincunt mundum.
Act. 17.
Ioan. 14.

Quamuis autem grauis sit & ponderosa pugna, non debemus frangi, vel animo fatigari, sed confidere in illo, qui ait: Confidite, quia ego vici mundum. Sicut enim natus est nobis, & mortuus pro nobis, ita mundum vicit nobis. Et idcirco omne quod natum est ex Deo, vincit mundum in illo & per illum. Sine me, inquit, nihil potestis facere. Et iterum: Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum. Et iterum: Sicut palmes non potest fructum facere à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis. Vnde Apostolus ait: In ipso viuimus, mouemur & sumus. Viuimus in fide, mouemur in spe, sumus in charitate. Viuimus, quia ipse est vita: mouemur, quia ipse via: sumus, quia ipse est veritas. Qui igitur non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed & Deo nati sunt, regenerati in eo per fidem, spem, & charitatem, vincunt mundũ. Sicut qui nati sunt ex Adam, & non renati ex Deo, vincuntur à mundo. Hanc autem de mundo victoriam principaliter Ioannes fidei attribuit, quæ est fundamentum aliarum, & sine qua aliæ subsistere non possunt. Vnde ipse ait: Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. Victoria dicitur, quia est victoriæ causa.

Galat. 5.

Hoc autem intelligendum est de fide illa, quæ per dilectionem operatur, quæ, scilicet, informata est charitate. Alioquin arida est fides & sterilis sine charitate, & bonorum operum fructu. Hæc est fides dæmonũ, qui cremunt & contremiscunt. Vnde beatus Gregorius ait:

Sicut

Sicut qui est in via, & non incedit ad metam, non peruenit, ita qui nõ operatur & credit. Quia fides sine operibus mortua est. Vnde Apostolus ait: Si habuero fidem, ita vt mõtes transferam. Charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Illa igitur fides mundi blandimenta contemnit, quæ per dilectionem operatur, & de se non præsumit, sed in Deo sperat & ab ipso auxilium flagitat. Verè enim credit qui sic viuit, quomodo Deus præcipit. Fides enim dicitur, vt fiant dicta. Hæc est fides, qua Deum corde credimus, ore confitemur, opere fidei nostræ testimonium perhibemus. Vnde beatus Iacobus ait: Ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Hæc est fides illa, de quo Ioannes in Euangelio: Qui credit in filium, habet vitam æternam. Et Dominus ait: Fides tua te saluum fecit. Hæc fides quæ per dilectionem operatur, non est ociosa. Qui enim diligit regem, nõ negligit eius legem, qui bona præcipit operari, & mundum prohibet diligi. Et ita fides huiusmodi est victoria, quæ vincit mundum, quæ nec prosperitate mundi inaniter extollitur, nec aduersitate frãgitur, vnde iaspadi comparatur. Iaspis enim viridis est coloris & phantasmata expellit. Et fides quæ benè operando viret, vicit mundum, expellendo phantasmata vitiorum somniorum, & caduca atque transitoria contemnendo. Hæc est fides qua credimus in Deum. Siquidem credere in Deum est, credendo in eum tendere, ipsi, scilicet, per dilectionem adhærendo. In Deum igitur credimus, quando per fidem Deo incorporamur, quando, scilicet, veritati, qua Deum percipimus, acquiescimus, ipsius vtique amore non rationis virtute, quia fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Deum autem credere, est credere ipsum esse: Deo autem credere, est credere esse vera quæ dicit. Dicitur fides multipliciter, fides, scilicet, qua credimus in Deum, fides, qua credimus Deum, fides, qua credimus Deo. Dicitur prętерea, non solum qua credimus, sed insuper fides quã credimus. Hæc est collectio articulorum, de qua dicitur: Hæc est fides catholica, quã nisi quisque integram, inuiolatamque seruauerit, absque dubio inæternum peribit. Et iterum: Quicunque vult saluus esse, ante omnia opus est, vt teneat catholicam fidem, id est, omnes fidei articulos, qui nos ad credendum arctãt. Similiter & fidelis multipliciter dicitur. Dicitur enim quis fidelis à fide virtute, quę formata est charitate, iuxta illud: Misericordias Dauid fidelis. Hæc fides reputata est Abrahæ ad iustitiam. Secundum hoc qui operibus Deum negant, infideles dicuntur. Dicitur præterea homo fidelis participatione sacramentorum, secundum hoc paruulus dicitur fidelis, & etiam adultus fictè accedens ad baptismum. Dicitur prætereà fidelis, ratione comprehensionis articulorum, quibus homo acquiescit. Secundum hoc quilibet malus Christianus potest appellari fidelis. Quarto modo dicitur homo fidelis, cui bene credi potest, hoc modo paganus potest dici fidelis, qui non decipit aliquem verbis suis. Secundum hoc igitur homo fidelis in verbis, fidelis in promissis, fidelis in commissis, fidelis in agendis: qui mandata Domini sui fideliter exequitur, sicut scriptum est: Fidelis seruus & prudẽs, quem cõstituit Dominus super familiam suam. Secundum hoc fides dicitur honesti pacti executio, scilicet, vt fiant dicta. Vnde religiosus dicitur fidelis, qui pactum baptismi conseruat, & quod Deo promisit, adimplet. Pactio autem baptismi dicitur mutua sponsio Dei, scilicet, spondentis vitam æternam obedienti animæ, & hominis spondentis obedientiam Deo remuneratori. Fides autem Christi, qua homo dicitur christianus, dicitur spontanea perceptio veritatis rerum inuisibilium, ad religionem pertinentium cum assensu. Spontanea dicitur, quia fides non est rationi subiecta, nec per causas potest probari, sic enim non esset fides, sed scientia. Religio autem dicitur debiti finis rectitudo, si causam ad Deum dirigit, religiosus est. Secundum hoc fides ab Apostolo describitur, cùm ait: Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium, id est, quæ facit in nobis subsistere res sperandas, nunc in spe, tandem in re. Hæc sunt bona æterna, quæ in nobis subsistere dicuntur, modò per spem, in futuro per experientiam. Dicitur etiam substantia rerum sperandarum, quia subsistit sperandis, tanquam fundamentum totius ædificij. Argumentum autem siue conuictio non apparentium dicitur, id est, præmonstratio & certitudo rerum, quæ non apparent. Dicitur etiam argumentum, id est, probatio non apparentium, quia si fides est, ex eo conuincitur aliqua esse non apparentia, cum fides non sit nisi de non apparentibus. Thomas enim vidit & credidit. Aliud tamen vidit, scilicet, humanitatem, aliud credidit, scilicet, humanitati cõiunctam diuinitatem. Vnde ipse ait: Dominus meus & Deus meus: Sine fide autem res sperandæ in nobis esse non possunt. Quæ enim non credimus, non speramus. Quæ autem non credimus, nec speramus, nec diligimus. Et ita non quærimus ea, nec inuenimus. Ex quo patet quod sine fide non est salus, nec vita æterna: quoniã qui nõ credit, non quęrit: qui nõ quærit, non inuenit: & qui non inueniet, non intelliget vel cognoscet, & ita vita æterna carebit. Hęc est enim vita æterna, vt cognoscant ipsum verum Deum, & quem ipse misit, Iesum Christum. Fide enim cor mundatur, sicut scriptum est: Fide mundans corda eorum. Et anima illuminatur, vt Christi beneficia cognoscat, & ingratus non existat tanto benefactori, qui natus est vt renasceremur: conuersatus est inter homines, vt vitam nostram exemplo reformaret, & docendo instrueret. Mortuus est, vt mortem nostram destrueret. Resurrexit, vt vitam nostram repararet. Ascendit ad cœlos, vt nobis locum præpararet, & desideria nostra sursum traheret. Misit spiritum sanctum, vt in hoc exilio nos illuminando & calefaciendo roboraret, & confirmaret in bono. Venturus ad iudicium, vt suos remuneret, reprobos autem puniat & condemnet. Oportet igitur ad salutem, vt hæc prædicta credamus, ne de tantis beneficiis ingrati simus. Vnde &

Margin notes: *1. Cor. 13.* — *De fide per dilectionem operante.* — *Iacob. 2.* *Ioan. 3.* *Matth 10.* *Lucæ 17.* *Gal. 5.* — *Isaiæ 54.* — *Quid sit credere in Deũ, credere Deũ, & credere Deo.* — *Quod fides multipliciter dicitur.* — *Quod homo multipliciter dicitur fidelis.* *Isaiæ 55.* *Gene. 15.* *1. Tim. 5.* — *Descriptio fidei.* — *Descriptio religionis.* *Descriptio fidei secundum Apostolum & descriptionis expositio.* — *Ioan. 20.* *Heb. 11.* *Quod sine fide non est salus.* — *Ioan 17.* *Actuum 15.* *De articulis fidei.*

De multiplici fide.

articulos appellamus, eò quòd ad credendum arctemur. Fides autem articulorum tollit ingratitudinem, & inuitat ad amorem. Fides mandatorum gignit obedientiam. Fides promissorum patientiam. Fides sacramentorum prudentiam. Valet enim ad instructionem nostram, vt per ea, quæ visibiliter fiunt exterius, de inuisibilis gratiæ effectu instruamur interius, dum corporaliter cernimus inuisibilis gratiæ visibile signum. Non solum igitur necessaria est nobis fides articulorum, mandatorum, promissorum, sed insuper fides sacramentorum, qua septem Ecclesię sacramenta credimus, quorum primũ est baptismus, qui ingredientes sanctificat. Secundum, cõfirmatio, quæ sanctificatos roborat. Tertiũ, pœnitentia, quæ lapsos releuat. Quartũ, Eucharistia, quæ Christo per vnitatẽ & dilectionẽ incorporat. Quintũ, est ordo clericorũ, qui animam insignit & gratiam augmentat. Sextum, matrimoniũ, quod corporalẽ fornicationẽ vitat. Septimum, extrema vnctio, quæ ad Dei visionem præparat. Hæc sunt septem ostia, quibus ingredimur ad vitã, ex quibus quatuor principalia, quasi quatuor maiores portæ ciuitatis. Porta quidẽ orientalis, est baptismus. Porta aquilonaris, pœnitentia. Porta australis, Eucharistia. Porta occidentalis, vnctio extrema. Ante reuelationẽ autem gratiæ, quando nondum in omnem terram exierat sonus Apostolorum, minores in fide maiorum saluabãtur, qui fidei eorũ innitebantur: Quia asinæ pascebãtur iuxta boues. Vnde & fides Chananeę magna dicta est, cõstantia, scilicet, & deuotione. Non quia omnes articulos vel sacramenta tunc crederet. Tempore autem gratię, postquã vbiq; prædicauerũt Apostoli omnes articulos fidei, qui in symbolo cõtinentur, credere oportet. Et magna dicitur fides, nõ solùm deuotione, sed articulorũ, & eorum, quę ad Deum pertinent, cognitione & firmitate seu radicatione, & per vniuersum mundum diffusione. Sine fide autem mediatoris nunquam alicui fuit salus. Licèt enim simplices non crederent explicitè incarnationem, & alios articulos redemptionis nostrę, implicitè tamẽ crediderunt, dũ fidei maiorum, quibus hæc reuelauit Deus, innitebantur. Fuit enim variatio circa fidẽ secundum diuersa tempora. Ab Abel enim vsq; ad Abraham regula sacrificij communis fuit omnibus fideliter viuentibus. Ab Abraham vsque ad Christum regula circuncisionis. Tempore autem gratiæ regula baptismi. Omni autẽ tempore necessaria fuit fides explicita, qua creditur vnũ esse Deum, auctorem omnium, remuneratorem bonorum, & punitorem malorum. Vnde Apost. ad Hebręos ait: Accedentem ad Deum oportet credere quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Sancti siquidem priores imperitorum multitudinẽ per causam timoris induxerunt in cultũ vnius Dei. Quo timore fideliter intellexerunt, penes omnium rerũ authorem esse potestatem, temporalis miseriæ peccatoribus inferendæ, & præsentis fœlicitatis suis cultoribus conferendæ. Propterea à theos, quod est timor, deductum est hoc nomen Deus, qualicunq; ab humanis ad diuina proportione. Cùm enim timor sit quidam affectus naturalis, quo animus humanus se illi subdit, penes quem putat esse nocendi, & salutis potestatem, id est, quod in hac potestate cæteris excellentius arbitratus est, Deum appellare consueuit. Tempore verò gratiæ timore & amore dirigitur oculus ad æternam miseriam, & fœlicitatem æternam. Fides verò trinitatis ante tempus gratiæ non fuit reuelata, nisi Prophetis & maioribus sanctis. Populo autem rudi licebat tunc trinitatem fideliter ignorare, & alios fidei Christi articulos, dummodo nulla credenda discrederent, nec contraria credendis crederent, sed fidei maiorum inniterentur. Vnde Magdalena in die resurrectionis nondum credebat explicitè filium esse patri æqualem. Et idcirco Dominus dixit ei: Noli me tangere. Nondũ enim ascendi ad patrem meũ, id est, in corde tuo, nondum per fidem ascendi ad patris ęqualitatem. Tempore autem gratię, fides incarnationis non potuit meritoriè haberi, nisi fides trinitatis antè reuelata Prophetis exponeretur iam redemptis. Fide namq; mediatoris credimus filium Dei patris de spiritu sancto esse conceptum. Postquam autem prædicatio vbiq; terrarum claruit, oportuit fidei articulos explicitè credere. Propterea in maiori symbolo dicitur: Hæc est fides catholica, quam nisi quisq; integram, inuiolatamq; seruauerit, absq; dubio in æternum peribit. Differt autem fides à fidei intelligentia, siue expositione. Simplices enim idiotę percipiunt veritatẽ, sed non veritatis expositionẽ. Similiter rudes fidem habent omnium articulorum, sed non fidei expositionem. Sapiẽtes autem fidei expositionem habent, continentem tam humanas rationes vbi admittuntur, quã diuinas, vbi humanæ nõ admittuntur. Vnde in Salomõ dicit: Collũ tuũ sicut turris Dauid cum propugnaculis suis. Intelligentiã & expositionẽ fidei propugnacula appellat. vnde B. Augustinus ait: Oportet animã christianã intelligere fidẽ, & maximè Doctores & Prædicatores Ecclesiæ, vt habeãt, in quo profinè benè credẽtibus, & malè credẽtibus resistãt. Et Petrus ait: Parati semper ad satisfactionẽ omni poscẽti vos rationẽ de ea, quę in vobis est, fide & spe. Licèt autẽ per causas nõ possit fides probari, ex cõsequentibus tamẽ signis, & ex similitudinibus & miraculis potest plenius intelligi. Dicitur tamẽ quod fides nõ habet meritũ, cui humana ratio præbet experimentũ, id est, si per causas probaretur, meritũ fidei euacuaretur, vel humanæ rationis experimentũ dicit cognitionem, quam habemus per humani sensus experientiã. Fides præterea nõ habet meritũ, cui sola humana ratio præbet experimentum. Fides enim nõ subiacet humanæ rationi, sed est supra rationem humanam. Patet igitur quod simplicibus sufficit simpliciter credere fidei articulos in symbolo expressos. Maiores autem non solum fidem, sed & fidei expositionem habere debent. Vnde Apostoli primo propter simplices symbolum fidei, simpliciter tradiderunt, quasi rudes lapides in fundamento ponentes. Dicitur autem symbolum Apostolorum, quia vnusquisque partem

De septem ostiis & quatuor principalibus portis. Ezech. 48.

Iob 1.

Quod fides magna dicitur multipliciter. Matth. 15. Mar. 7.

De fidei variatione secundum varietatẽ temporum.

Heb. 11.

De differentia inter fidẽ & fidei intelligentiam.

1. Pet. 3.

De symbolo Apostolorũ, & quis Apostolus quam partem apposuerit.

partem suam apposuit. Petrus ait: Credo in Deum patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ. Andreas ait: Et in Iesum Christum filium eius, vnicum Dominum nostrum. Iacobus ait: Qui conceptus est de spiritu sancto, natus ex Maria virgine. Ioannes ait: Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus. Philippus ait: Descendit ad inferna, tertia die resurrexit à mortuis. Bartholomæus ait: Ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis. Thomas ait: Inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Matthæus ait: Credo in spiritum sanctum. Iacobus ait: Sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem. Simon ait: Remissionem peccatorum. Thadæus ait: Carnis resurrectionem. Mathias ait: Vitá æternam. Prius igitur quàm à se inuicem separarentur, Apostoli per vniuersum mundum Christi fidem prædicaturi, vt vniformis esset eorum prædicatio, symbolum composuerunt, & fidei fundamenta vno spiritu iecerunt, constituentes terminos, quos non licet transgredi vel præterire. Hoc autem symbolum sancti patres in Nicæna synodo exposuerunt in illo symbolo, quod in Ecclesia cantatur, scilicet, Credo in vnum Deum.

Para. 22.
Iob 14.

Postmodum verò per varias hæreses Athanasius adhuc plenius exposuit in maiori symbolo, quod sic incipit. Quicunque vult saluus esse, ante omnia opus est, vt teneat catholicam fidem. Simplices autem huiusmodi expositionem fideliter possunt ignorare, dummodo articulos principales credant, & sanctorum expositioni non dissentiant. Ex prædictis autem manifestum est, quod fides catholica circa quinq; principaliter versatur, scilicet, circa diuinitatem, vt credamus de Deo quod ab æterno est, & præsens omni creaturæ, quod vnus tantum est Deus, quod trinus & vnus, & consimilia, quæ pertinent ad diuinitatem.

Quod fides catholica circa quinque consistit.

Versatur præterea circa diuinam potentiam, vt credamus quod omnia fecit, & quod omnipotens est, & nihil potest resistere eius voluntati. Versatur etiam circa eius sapientiam & benignitatem, quantum ad opera redemptionis & recreationis nostræ, scilicet, circa incarnationem, natiuitatem, passionem, descensum ad inferos, sepulturam, & resurrectionem, ascensionem, & spiritussancti missionem.

Hester. 13.

Versatur etiam circa comminationes, & promissiones, quantum ad pœnam æternam, & æternæ vitæ remunerationem, & aduētum eius ad iudicium. Attenditur præterea circa mandata & prohibitiones, aliter enim Dei præcepta non implemus, nisi præcipienti fidem adhibeamus. Verè autem in Deum credit, qui veritati, qua Deum & prædicta ad Deum pertinentia percipit, ipsius veritatis amore acquiescit, vt ipse solus, quem speramus, sit nostræ credulitatis finis. Et hæc est fides informata charitate, de qua in Ecclesiastico dicitur. In fide & lenitate ipsius sanctum fecit illum, id est, in fide & charitate. In fide, scilicet, quæ per dilectionem operatur. Hæc est igitur fides, de qua beatus Ioannes ait: Hæc est victoria quę vincit mundum fides nostra.

Quid est verè credere in Deum.
Eccle. 45.
Gal. 5.
1. Ioan. 5.

Non solùm autem mundum, sed & ipsum mundi principem fide vincit miles Christi, omnia tela ignea diaboli scuto fidei repellens. Sed & seipsum fidei virtute vincit homo, vt dominetur carni suæ per patientiam. Valdè autem difficilis est pugna, vbi idem vincit & vincitur, non tamen secundum idem. Fides autem tanquam princeps potentissimus multa habet victoriæ suæ adminicula. Miles eius est spiritus, equus est corpus, frænum temperantia, calcaria timor & desideriū, lorica iustitiæ, balteus castitatis, galea spei, gladius verbi Dei, scutum charitatis & patientiæ, lancea orationis, quæ sursum dirigitur, arcus sacræ scripturæ, sagittæ exempla sanctorum, & diuinarum scripturarum sententiæ.

Quod fides vincit nō solū mundum, sed & carnem et diabolum.
De coadiutoribus in pugna & armis.
Ephe. 6.

Et generaliter quot sunt in anima virtutes, tot habet fides in pugna, qua vincit mundum commilitones. Non solùm enim passer inuenit sibi domum, id est, Christus ascendendo in cœlum, sed & turtur, id est, Ecclesia, per hanc victoriam reperit sibi nidum, id est, pacatissimam fidei quietem tribuit, in qua crescentes filios, quasi plumescentes pullos, quousque ad superiora euolent, charitatis gremio fouet & calefacit. Hæc autem mundi victoria specialiter habetur, per fidem mediatoris & redemptoris nostri, qua credimus ipsum esse verum Deum & hominem. De diuinitate autem eius certum habemus testimonium per patrem & filium, & spiritum sanctum. Tres enim sunt qui testimonium dant in cœlo: Pater, verbum, & spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt. Et ita dissentire non possunt. Pater enim perhibuit testimonium diuinitatis, voce delapsa, huiuscemodi à magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite. Ipse filius perhibuit testimonium diuinitatis suæ, cùm ait: Ego & pater vnum simus. Et iterum: Ego principium, qui & loquor vobis.

De testimonio diuinitatis Christi, & de testibus.
1. Pet 2.
Ioan. 10.
Ioan. 8.

Non solum autem verbo, sed opere testimonium maiestatis, & diuinitatis Christo perhibuit, in transfiguratione, in miraculorum operatione, in resurrectione, & ad patris dexteram ascensione. Spiritus etiam sanctus, qui de ipso locutus est, per Prophetas testimonium perhibet de ipsius diuinitate. Vnde per Isaiam ait: Vocabitur nomen eius admirabilis, Deus fortis. Et quando in specie columbæ super eum descendit, & quando ipso Christo, sicut promiserat illum mittente corda discipulorum repleuit. Igitur spiritus sanctus testificatur, quoniam Christus est veritas, id est, verus Dei filius, qui de se ait: Ego sum via, veritas, & vita. Licèt enim passus sit vt homo, habet tamen testimonium à spiritu sancto, in specie columbę apparēte, & in specie ignis misso, & qui in sanctis doctoribus & Prophetis locutus est, quod ipse est veritas, id est verus Deus & verus homo, non phātasma sicut blasphemāt Manichæi.

Isaie 9.
Matth. 3.
Ioan. 14.
Expositio literæ.
Actuum 2.

Si igitur testimonium hominum accipimus in causis, & controuersiis & in diuinis scripturis, testimonium Dei maius est. Homines enim mentiri possunt, & decipere atque decipi, Deus autem nec fallere potest, nec falli. Magnum est testimonium Dauid, dicentis: Dixit Dominus Domino meo, id est, pater filio, sede à dextris meis. Et iterum: Dominus dixit ad me, filius meus es

tu, ego

Matth.3. Mar.1. Lucæ 3. Ioan.1. 2.Pet.1.

tu, ego hodie genui te. Magnum est testimonium præcursoris dicentis. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Sed maius est testimonium patris mittentis spiritum de cœlis, & dicentis: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Nullum autem testimonium prophetarum adeo fuit euidens. Et ita qui credit in filium, habet testimonium Dei in se, id est, qui sic credit in filium, quod bene operando tendat in ipsum, securè potest credere cum tanto teste, quia Deus testis est fidei suæ, & de eo sic credente testatur, quod erit in numero filiorum Dei, ipso filio promittente. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus qui est in cœlis. Non solùm autem testes diuinitatis suæ, sed insuper humanitatis habet Christus. Tres enim sunt qui testimonium dant in terra: spiritus, aqua, & sanguis. Spiritus, id est, humana anima, quam emisit in passione. Aqua & sanguis quæ fluxerunt de latere, & insuper sanguis, quem emisit per passionem, & etiam sanguis, quē emisit per sudorem. Quæ omnia fieri nō possent, si non haberet veram carnem. Venit enim per aquam & sanguinem Iesus Christus, nō in aqua tantum, sed in aqua & sanguine. Venit per aquam baptismi & sanguinem passionis. Venit, id est, visibiliter mundo apparuit, per aquam purificationis, abluens peccata nostra, & per sanguinem redemptionis, quo nos à morte redemit, & vitæ ianuam aperuit. Inefficax enim esset baptismus, nisi sanguine passionis rubricatus. Testimonium etiam perhibuit, quantum nos dilexerit spiritus, quem pro nobis in morte tradidit, vel spiritus sanctus, quem nobis de cœlo in terram misit, & aqua non solum lateris, sed aqua lachrymarum dum pro nobis fleuit. Sanguis etiam quem pro nobis fudit in circuncisione, in sudore, quando etiā ligatus & flagellatus fuit, & quando spinea corona coronatus, quando clauis in cruce confixus fuit, & tandem in lateris apertione. Hæc sunt signa certa & aperta testimonia maximæ dilectionis. Dicunt autem aliquando amici singulares, vellem pro vobis posuisse de sanguine meo, vt vobis istud non accidisset. Sed fortè duas vel tres guttas pro amicis suis effunderent. Christus autem non fictus, sed verus amicus noster totum sanguinem suum pro nobis fudit. Spiritum etiam suum pro nobis dedit, vt nos redimeret. Sudauit pro nobis, vt nos à febri liberaret: vitā suam dedit, vt nos saluaret & à morte redimeret. Magnum ergo fuit signum dilectionis. Res enim quæ emitur magis amatur, quàm pretium quod pro illa datur. Propterea Propheta ait: Et copiosa apud eum redemptio. Sufficeret enim ad redemptionem nostram, vel vna modica gutta, sed data est copia sanguinis, vt in beneficij redundatione claresceret virtus diligentis: Et nos quid retribuemus illi pro omnibus quæ retribuit nobis? Nónne dedecus esset tibi, si vicinus tuus semper pro te faceret, & tu nihil faceres pro illo? Reddamus ergo ei animam pro anima, id est, sanguinem pro sanguine, aquam pro aqua, vt lachrymas pro peccatis nostris effundamus, & pro ipso animas nostras ponere, & sanguinem nostrum effundere parati simus. Dant ergo testimonium dilectionis, spiritus, aqua, & sanguis. Dant etiam testimonium veræ humanitatis. In quibusdam autem codicibus inuenitur: Et hi tres vnum sunt, vnione, scilicet, non vnitate, id est, ad vnum sunt sacramentum. Vnum sunt non eiusdem substantiæ, sed eiusdem mysterij operatione. Spiritus enim mentem renouat. Aqua proficit ad lauacrum. Sanguis spectat ad præmium, vno subtracto, non est baptismi sacramentum. Sic igitur verè testes in baptismo sunt spiritus sanctificationis, aqua ablutionis, & sanguis redemptionis. Patet igitur ex iam dictis, quod fides nostra vincit mundum. Non tamen virtute nostra, sed virtute eius, qui ait: Confidite, quia ego vici mundum. Omnis enim victoria ab ipso est, & ad ipsum referenda est. Vnde in Apocalypsi Ioannes ait: Vidi cœlum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum, vocabatur fidelis & verax, & cum iustitia iudicat & pugnat. Oculi autē eius sicut flamma ignis, & in capite eius diademata multa, habens nomen scriptum, quod nemo nouit nisi ipse solus, & vestitus erat veste aspersa sanguine. Et vocabatur nomen eius verbum Dei, & exercitus qui sunt in cœlo, sequebantur eum in equis albis. Cœlum apertum vidit, quia reuelata sunt ei cœlestia & arcana mysteria. Equus albus caro Christi immaculata, portans verbum Dei ad bellum contra diabolum. Et qui sedebat super eum, id est, verbum, quod secundum diuinitatem naturam humanam excellit, vocabatur fidelis, promissa adimplens & verax, quia ipse veritas & veraces facit, & cum iustitia iudicat, reddens vnicuique secundum opera sua. Et pugnat in se, & in membris suis contra diabolum. Oculi eius sicut flamma ignis, id est, dona spiritus sancti, vel dilectio Dei & proximi, quibus vitia comburuntur, & electi illuminantur ad cognitionem, & inflammantur ad dilectionem. Et in capite eius diademata multa, id est, in diuinitate eius, multæ coronæ sanctorum sunt secundum diuersa eorum merita, per quam diuinitatem ipse & sui coronantur, habens nomen scriptum, quod nemo nouit nisi ipse, scilicet, Deus homo, vel verbum Dei, quod nemo infidelis intelligit, sed ipse & sui per eum, id est, ipse totus & nemo alius. Et vestitus erat veste aspersa sanguine, id est, carne passa, quæ in membris occiditur. Et vocabatur nomen eius verbum Dei, quia per ipsum pater in mundo innotuit. Et exercitus qui sunt in cœlo, sequebantur eum, id est, fideles contra diabolum, & mundum dimicantes imitabantur eum. In equis albis, id est, in operibus sanctis & corporibus mundis, qui ab illicitis refrenantur. Patet igitur ex verbis Ioannis, quod ipse est capitaneus noster, à quo est omnis victoria. Vnde idem Ioannes subiungit, quod ipse calcauit torcular vini furoris, irę omnipotentis Dei, id est, mortē, quæ ab irato Deo primo homini inflicta est, resurgēs destruxit, vel quia torcular iræ furoris Dei calcauit, quia ipse præmit impios vindicta, quam Dominus quasi furibundus & iratus pro-

Ioan.12

De testimoniis humanitatis Christi.

Matth.27. Ioan.19. Mar.15. Lucæ 22.

Actuum 2. Heb.5. Lucæ 19. Lucæ 2. Lucæ 22.

Quomodo spiritus, aqua & sanguis vnū sunt.

Christi virtute fides nostra vincit mundum.

Ioan.17. Apoc.19.

tus propinat eis. Ad ipsum igitur omnis victoria nostra referenda est. Vnde in Apocalypsi dicitur: Dignus est agnus, qui occisus est accipere virtutem & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Dignus est accipere virtutem, id est, à peccato immunitatem & diuinitatem secundum quod homo, quia fuit Deus ab æterno. Et sapientiam, id est, omnium rerum cognitionem. Et fortitudinem, quia vicit mundum & diabolum. Et honorem in resurrectione. Et gloriam, id est, impassibilitatem & immortalitatem. Et benedictionem in exaltatione & dilatatione per vniuersum mundum. Hæc sunt signacula septem, quæ ipse aperuit, id est, in vniuerso mundo cognosci fecit, & omnibus fidelibus hæc se habere manifestauit. Sequamur igitur ipsum in equis albis, vt pugnemus contra equos rufos, nigros & pallidos, quos vidit Ioannes in Apocalypsi: Vidit enim quatuor equorum genera, quorum primus albus, lenis & placidus, & qui sedebat super eum, exiuit, vincens vt vinceret, habens coronam lætitiæ & victoriæ, tenens arcum sanctæ prædicationis, vt emittat sagittas potentis acutas, id est, efficaces diuinæ scripturæ sententias. Secundus autem fuit rufus, id est, sanguineus, habens sessorem cum gladio magno ad tollendam pacem de terra, & ad sanguinem martyrum effundendum. Tertius fuit niger, id est, obscurus, habens sessorem hypocrisim cum statera venditionis, & in ea pondus, & pondus duplicitatis. Quartus fuit pallidus extremę morti proximus, qui sessorem habet mortem & infernum sequentem. Albus igitur tempus pacis. Rufus, tempus persecutionis. Niger, tempus hæreticorum & falsorum fratrum. Pallidus, tempus anitchristi signat. Ecce quantas & quàm difficiles pugnas imminere Christi Ecclesiæ, prędixit Ioannes. Vnde ad consolationem Christi militum, quibus armis obtinere valeant victoriam ostendit, dicens: Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum, & hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra. Ex Deo autem nascitur, qui credit in Deum, diligẽdo Deum & proximum. Si igitur habeamus charitatem & fidei constantiam, nihil proficiet inimicus in nobis, & filius iniquitatis non apponet nocere nobis, sed mundum & omnia mundi pericula Deo auxiliante superabimus sub pedibus nostris satanam conculcando.

Apoc. 5. De septem sigillis.

Apoc. 6. De equis, albis, rufis, nigris, & pallidis.

Prouer. 20.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE Euangelio secundum Ioannem.

Cùm serò esset die illo, vna sabbatorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati propter metum Iudæorum: venit Iesus, & stetit in medio, & dixit eis, Pax vobis. *Ioan. 20.*

FRATRES Charissimi, si iustus in principio sermonis accusator est sui, quantò magis ego peccator accusare me debeo? Qui si voluero me iustificare, os meum condemnabit me. In Leuitico autem præcipitur, vt os leprosi veste contegatur. Vnde lepra peccatorum maculatus loqui vereor. Veruntamen vt verbis B. Iob vtar, si locutus fuero, non quiescet dolor meus. Si autem tacuero, non recedet. Loqui enim vereor, quia indignus. Tacere vereor, quia ad loquendum ex officio obligatus sum. In libro autem Regum legimus quod obsessa Samaria & famis penuria laborante, leprosi quidam bonum nuncium nunciauerunt, dicentes: Hæc dies boni nuncij est, si tacuerimus & noluerimus nunciare, sceleris arguemur. Venerunt igitur & annũciauerunt, quod hostes qui obsederant ciuitatẽ, nocte fugerunt. Et ego licet lepra peccatorum infectus tacere non audeo, quin vobis gaudium magnum annunciem. Hæc enim dies gratiæ, quæ nobis illuxit, maximè postquam Dominus à morte resurrexit, boni nuncij est. In qua Dominus morte superata & deuictis atque fugatis hostibus, qui nos vndique obsederant, non solùm à fame & penuria bonorum spiritualium, sed à morte animæ, & à morte æterna genus humanum liberauit. Et quoniam teste Salomone: qui confidit in corde suo, stultus est, ego non de me, sed de diuina gratia, & de orationibus vestris confido. Dominus enim conuertit ex Basan, id est, ex confusione peccatorum conuertit illos, qui sunt in profundo maris. Facile est enim in oculis eius subito honestare, & ditare pauperem. Ipse enim de cristallo facit buccellas, dum peccatorum gelicidio induratos conuertit vt alios doceant, & buccella verbi Dei reficiant. Sicut ipse per Isaiam ait: Cor stultorum intelliget scientiam, & lingua balborum velociter loquitur & planè. Orate ergo Deum, vt ipse qui aperuit os asinæ ad loquendum peccatis meis non impedientibus, & meritis vestris cooperantibus, hodie aperiat os meum ad ipsius honorem & ædificationem vestram.

Prouer. 18. Quod leprosus os tegat & non loquatur. Iob. 9. Leuit. 13. Iob 16.

Prouer. 28.

Eccle. 11.

Cùm esset serò die illo vna sabbatorum. In die resurrectionis, quæ vna, id est, prima sabbatorum dicitur, postquam Christus Mariæ Magdalene & aliis mulieribus se ostendit, postquam etiam Petro apparuit, & duobus discipulis euntibus in Emaus, cùm nondum alij ipsum resurrexisse crederent, ne in via absorberentur tristitia in vespere, cùm sero esset, clausis ianuis intrauit ad illos. In quo facto resurrectionis suæ gloriam, & corporis glorificati subtilitatem ostendit. Sicut enim solis radius per vitream fenestram absque vlla partium diuisione subtilitate sua transit, ita corpori glorificato solidum corpus resistere, vel obstaculũ præstare nequit. Vnde & Christo transeunte paries non est diuisus. Vbi autem erat paries, erat corpus Christi suo modo. Sicut vbicunque est aliqua pars carbonis igniti, ibidem est ignis, & vbicunque est

Quod Christus in vespere resurrectionis clausis ianuis ad discipulos intrauit. Matth. 28. Lucæ 24. Mar. 16.

vitrum,

vitrum, ibi est radius. Si enim Dominus adhuc mortalis & corpulentus clauso virginis vtero exiuit, patet quod iam glorificatus & non corpulentus, quamuis corporeus clausis ostiis intrare potuit. Stola enim corporis glorificati in quatuor principaliter cōsistit, scilicet, in subtilitate, agilitate, claritate, & impassibilitate. Has quatuor dotes glorificati corporis Dominus cū adhuc

De quatuor dotibus corporis glorificati.

esset passibilis & mortalis in se miraculose ostendit. Subtilitatem demōstrauit, quando clauso virginis vtero in natiuitate prodiit. Agilitatem, quando siccis pedibus super aquas ambulauit. Claritatem, quando in monte Thabor transfiguratus est, & eius facies sicut sol resplenduit. Impassibilitatem, quando in cœna corpus suum discipulis manducandum dedit, nec tamē dicimus, quod eius corpus tunc esset glorificatum, neq; prędictas proprietates in se assumpsit. Nō enim deposuit ponderositatem, sed in hoc fuit miraculum, quòd cùm esset corpus ponderosum, aquis nō est submersum. Similiter miraculose egit, quod cùm esset corpulētus nō fracto virginitatis sigillo, de matris vtero exiit. Pari modo in cœna non deposuit passibilitatem, sed corpus suū tale dedit, quale erat per naturā passibile, scilicet, & corruptibile. Sed in hoc fuit miraculum, quod passibile manducabatur, nec tamen patiebatur. Claritatem quam ostendit in transfiguratione, in se nō assumpsit, sed erat in aëre circunfuso. Nisi fortè alicui videatur, quod formā vel colorem proprium Christus nō reliquit, & tamen alium accidentalem ad tēpus assumpsit, sicut homo naturaliter rubeus, aliquādo accidentaliter fit pallidus. Et ita duos videtur habere colores. Plures tamen ex sanctis doctoribus in hoc cōueniunt, quod sicut in corpore Christi quādo videtur in sacramēto altaris, nō est albedo vel rotūditas, sed illæ formæ sunt miraculosę ibi sine subiecto vel in aere circunfuso. Ita in transfiguratione Christi claritas illa non fuit in eius corpore quod adhuc mortale erat, necdum gloriam resurrectionis assumpserat, sed apparuit in aëre circunfuso. Postquam autem à mortuis Christus resurrexit, prædictas quatuor proprietates in corpore suo verè glorificato assumpsit, quas etiā Sancti habebunt in gloria, postquā à mortuis surrexerint, sicut in libro Sapientiæ dicitur: Fulgebunt iusti, ecce claritas contra obscuritatem.

Sap.3.

Tanquā scintillæ in arūdineto, ecce subtilitas contra grossitudinem & corpulentiā. Discurrent, ecce agilitas contra ponderositatem. Regnabit Dominus illorum in perpetuum, ecce immortalitas contra mortalitatem & passibilitatem. Quia Dominus illorum semper regnabit in illis: cuius regni non erit finis. Vnde Apostolus ait: Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Vt autem has quatuor proprietates Dominus ostenderet, ait: Fulgebunt iusti, sicut sol in regno patris eorū. In sole enim attēditur claritas: in splendore, Agilitas: in motu, Subtilitas: in vitrei corporis penetratione, Incorruptibilitas, in perpetuitate. Incorruptibilis enim est & non variatur. Patet igitur quod glorificatio corporis in his quatuor dotibus principaliter consistit. Sicut glorificatio animæ principaliter in tribus attenditur, scilicet, in dilectione, delectatione & cognitione, quod Dominus ostendit, cū ait: Hic est filius meus dilectus. Ecce dilectio: In quo mihi bene cōplacui, ecce delectatio. Ipsum audite: ecce insinuatur cognitio. Si enim quęcunque audiunt à patre quę necessaria erāt ad salutē, nota fecit discipulis in via, multo fortius in patria, vbi omnes erunt docibiles Dei, legentes in libro vitæ, cognoscētes, sicut cogniti sunt. Resurgent igitur corpora sanctorum cū prędictis quatuor dotibus, & immutabūtur in melius. Omnes quidē resurgemus, sicut scriptū est. Ad te omnis caro veniet. Sed non omnes immutabimur ad gloriam, scilicet, quod dicit propter reprobos, qui prædictis proprietatibus carebūt. Erunt enim obscuri, pōderosi & grossi, corpulenti, passibiles, sed tamen immortales. Desiderabūt enim mortē, & fugiet mors ab eis. Resurgent autē de morte ad mortem, de simplici morte quam nunc habēt in anima, ad duplicem mortem corporis &

Matth.13.

animæ, quia induentur sicut diploide confusione sua. Vera autem erit resurrectio corporū, vbi erit fletus & stridor dentium. Licèt autem aliqua reproborum corpora hîc fuerint mutilata,

Qualia erunt corpora sanctorum in resurrectione.

resurgent tamen integra, vt in omnibus membris puniantur, sicut in omnibus deliquerūt. De corporibus tamen reproborum dubium reliquit Augustinus. Vtrum cum suis deformitatibus resurgant, dicens: Nos enim fatigare non debet incerta eorum habitudo, quorū erit certa damnatio. De corporibus autem saluandorum nulla est fidelibus dubitandi ratio, quòd absq; vlla deformitate resurgent. Vnde B. Augustinus ait: Iudęorū quippe aliquid ibi non erit. Sed quicquid futurum est, hoc decebit, quia nec futurum est si non decebit. Et iterum ait: Resurgēt sanctorum corpora sine vllo vitio, sine vlla deformitate, sicut sine vlla corruptione, onere, & difficultate, in quibus tāta facilitas, quāta felicitas erit, propter quod & spiritualia dicta sunt, cum

Quod eadem corpora resurgent, & integra sine aliqua diminutione vel deformitate.

proculdubio corpora sint futura non spiritus. Ex hoc igitur manifestum est, quod qui mēbris aliquibus carent in hac vita, resurgent cum omni membrorum integritate. Nec tamen ex aliena materia membrum illud reparabitur, quia iam non esset idem corpus, & ita nō idem homo qui mortuus est, resurgeret, cùm tamen dicat B. Iob. Quem visurus sum ego ipse, & non alius.

Iob 19.

Et iterum ait: Rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum saluatorē meum.

Quod nō oportet quod pars ad partē eandem reuertatur, sed totum reuertatur, ad totius corporis reparationem.

De totali igitur cinere corporis reparabitur corpus integrum. Non enim oportet quod materia vnius partis ad eandem partem reuertatur, sicut quādo de veteri statua noua efficitur, omnes partes conflantur. Nec oportet quod illud quod prius fuit in vna parte, ad eandem partem reuertatur. Vnde beatus Augustinus ait: Ipsa terrena materies quæ discedente anima fit cadauer, non ita in resurrectione reparabitur, vt ea quæ dilabuntur, & in alias atque alias iterum species vertuntur, quamuis ad corpus redeant, vnde dilapsa sunt ad easdem partes vbi fu-

vbi fuerunt, redire neceſſe ſit. Alioquin ſi capillis redit, quod tam crebra tonſura detraxit, ſi vnguibus, quod toties excerpſit ſectio immoderata, & indecens cogitantibus reſurrectionem carnis, & non credentibus occurrit deformitas. Sed quemadmodum ſi ſtatua cuiuſlibet ſolubilis metalli igne liqueſceret, vel verteretur in puluerem, vel confunderetur in maſſam, & eam vellet artifex reparare, nihil intereſſet ad integritatem, quæ particula materiæ cui membro ſtatuæ redderetur, dum tamen totum, ex quo conſtituta fuerat, reſtituta reſumeret. Ita Deus mirabiliter & ineffabiliter de toto, quo caro noſtra conſtiterat, eam mirabili celeritate reſtituet. Nec aliquid attinebit ad eius integritatem, vtrum capilli ad capillos redeant, aut vngues ad vngues. Hactenus Auguſtinus. Ex quibus patet quod non oportet vt materia vnius partis ad eandem partem reuertatur, ſed ſufficit ſi totum reuertatur ad totum, id eſt, ad totius corporis integritatem. Patet etiam ex his verbis, quod ea quæ dilabuntur, & in alias ſpecies vertuntur ad corpora, vbi fuerant, reuertentur. Nihil enim peribit, quod ſit de veritate humanæ naturæ. Vnde ſi pars aliqua corporis humani à beſtia comedatur in reſurrectione, ad hominem, cuius fuit pars, reuertetur. Similiter ſi homo comedat partem corporis humani, ad corpus id reuertetur. Quod enim in os hominis intrat, in ſeceſſum dimittitur, nec eſt de veritate naturę illius, ſed eſt tãtum nutrimentũ eius. Et ita manifeſtum eſt quod fętus abortiui, qui non fuerunt animati, reſurgent in parentibus. Qui autem animati fuerunt, cum propriis reſurgent corporibus. Partus autem monſtruoſi in tali diſpoſitione non reſurgent, ſed in illa quam ſecundum curſum naturæ habere debuerunt. Probabile autem videtur, quod corpora paruulorum, qui in limbo inferni detinentur, impaſſibilia reſurgent. Nihil enim patiuntur paruuli illi, niſi quia ſolummodo Dei viſione carebunt. De veritate autem humanæ naturæ eſſe dicitur, quod ſeminaliter ſeu materialiter fuit in Adam, quando formatus fuit à Deo. Nihil autem in corporibus noſtris reſurget, niſi quod ab illo per deciſionem deriuatum eſt. Illud enim fomento ſeu nutrimento ciborum abſq; vlla additione exteriori in ſe dilatatum & multiplicatum & in tot partes diuiſum, quot futuri fuerint filij Adam reſurget in illis. Quod autem in os intrat ad nutrimentum, non reſurget, ſed ſeorſum in ſeceſſum emittetur. Sicut in Euãgelio Dominus ait: Quod in os intrat, in ventrem vadit & in ſeceſſum emittitur. Qui autem ex paucis panibus multiplicatis, multos homines pauit, portiunculam illam quæ deciſa eſt ex Adam adeo multiplicat, quod ſecundum diuerſas eius partes in diuerſis hominibus reſurget. Sicut autem ex vno grano paruiſſimi ſeminis arbor magna naſcitur. Ita illud quod eſt de veritate humanæ naturæ multiplicatur, quod poſt mortem hominis in cinerem reuertitur, ex quo cinere corpus humanum in reſurrectione reparabitur. Qui enim de coſta mulierem formauit, & virgam aridam modico tempore vireſcere & frondeſcere, florere, & fructificare fecit, qui aquam in vinum conuertit, qui de cineribus phenicem reparat, & miniſterio hominum cineres in vitrum commutat, qui omnia de nihilo creauit, eadem poteſtate de cinere corpora ſuſcitabit. Vnde beatus Gregorius ait: Longè minus eſt Deo reparare quod fuit, quàm creaſſe quod non fuit. Et quid mirum ſi hominem ex puluere reficit, qui ſimul ex nihilo cuncta creauit. Et iterum ait: In vno grano paruiſſimi ſeminis latet tota, quæ naſcitura eſt arboris moles, & in illo paruo grano ſeminis latet fortitudo ligni, aſperitas corticis, ſaporis, odoriſque magnitudo, vbertas fructuum, viriditas foliorum. Modicum namq; ſeminis granum non eſt validum. Vnde ergo proceſſit ligni duritia? Non eſt aſperum, vnde aſperitas corticis erupit? Non eſt ſaporoſum, vnde ſapor in fructibus? Olfactu nihil redolet, Vnde odor in fructibus flagrat? Nihil viride oſtendit, vnde foliorũ viriditas exiuit. Cuncta ergo ſimul latent in ſemine, quæ tamen non ſimul ex ſemine prodeunt. Quid igitur mirum ſi Dominus oſſa, neruos, carnes & capillos reducit ex puluere. Hæc ſunt verba Gregorij, quibus conſonat prophetia Ezechielis dicentis: Hæc dicit Dominus oſſibus his: Ecce ego intromittam in vos ſpiritum & viuetis. Et dabo ſuper vos neruos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos carnes, & ſuperextẽdam in vobis cutem. Et iterum ait: Ecce ego aperiam tumulos veſtros, & educam vos de ſepulchris veſtris. Et Ioannes in Apocalypſi ait: Mare dedit mortuos ſuos. Et Apoſtolus ad Corinthios ait: Quod ſeminas, non viuificatur niſi prius moriatur. Et quod ſeminas, non corpus, quod futurum eſt, ſeminas; id eſt, quale futurum eſt, ſed nudum granum vtputa tritici aut alicuius cæterorum. Deus autẽ dat illi corpus ſicut vult, & vnicuique ſeminum propriũ corpus. Et paulò pòſt ait. Sic erit in reſurrectione mortuorum, ſeminatur in corruptione, ſurget in incorruptione. Sicut autem Luna ſingulis menſibus videtur deficere, & tamen plena redit, ſic corpora noſtra quaſi in nihilum redacta perfecta redibunt. Vnde Iſaias ait: Reſurgent mortui, & reſurgent qui erunt in ſepulchris. Et Auguſtinus ait: Non perit Deo terrena materies, de qua mortalium creatur caro, ſed in quemlibet puluerem cinerémve ſoluatur, in quoſlibet halitus auraſque diffugiat, in quamcunque aliorum corporum ſubſtantiam, vel in ipſa elementa vertatur, in quorumcunque animalium vel hominum cibum, carnemque mutetur, illi animæ puncto temporis Deus reddit, qui illam primitus vt homo fieret, creſceret & viueret, animauit. Et beatus Iob: de hac reſurrectione ait: Cunctis diebus quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Et per Ioëlem Prophetam Dominus ait: Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Ioſaphat & diſceptabo cum eis. Et Daniël ait: Multi de his qui dormierunt in puluerem terrę, euigilabunt alij in vitam æternam, alij in opprobrium. Et Apoſtolus ait: Canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti, id eſt, in veritate naturæ

Quod nihil peribit, quod ſit de veritate humanæ naturæ ſed id ſolum reſurget.

De partu mõſtruoſo, & de corporibus paruulorũ decedentiũ ante baptiſmum.

Quid ſit de veritate humanæ naturæ.

Matth. 15.

Ioan. 6.

Aſſertio reſurrectionis ſumpta ſimilitudine ex aliis miraculis & ex naturalibus.

Gene. 2.

Num. 17.

Ioan. 2.

Probatio reſurrectionis ex diuerſis authoritatibus.

Ezech. 37.

Apoc. 20.

1. Cor. 15.

Iſaiæ 26.

Iob 14.

Ioël. 4.

Dan 12.

De clamore & tuba.

ſine

sine omni diminutione & deformitate. Dabit enim voci suæ vocem virtutis, id est, effectũ resuscitandi mortuos. Media autem nocte clamor fiet, id est, ex improuiso. Vox autem illa dicitur ab Apostolo nouissima tuba, quia terribilis erit & manifesta, postquam non erit alia, & quia quasi ad pugnandum veniet. Tuba autem vtimur in bellis. Nomine autem tubæ aliquod euidens & præclarum signum intelligitur, quod vox Archangeli alibi dicitur. Vnde in Ecclesiaste Salomon ait: Consurgent ad vocem volucris, & obsurdescent omnes filiæ carminis, id est, aures oblectatæ blanditiis, adulationibus & cantilenis secularibus obsurdescent & audient. Ite maledicti in ignem æternum. Sancti autem ab hac auditione mala non timebunt. Vnde Apostolus ad Thessalonicenses ait: Ipse Dominus in iussu & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cęlo, & mortui qui in Christo sunt, resurgent primi. Prius enim resurgẽt qui ante iudicium fuerant mortui, & cum illis qui viuentes & nondum mortui post tempestatem antichristi inuenientur, rapientur in aëra & morientur, statim resurrecturi. Et ita quidam prius, & alij posterius resurgent, quod tamen in ictu oculi dicitur fieri, & in momento propter modicum interuallum. De ætate autem resurgentium Apostolus ad Ephesios ait: quod occurremus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. In eadẽ enim ætate mortui resurgent, qua Christus mortuus est & resurrexit. Et ita vna erit ætas resurgẽtium, scilicet, ætas iuuentutis. De statura autem corporum nihil ab Apostolo determinatur. Beatus autem Augustinus ait: Non dicit Apostolus mensuram corporis vel staturę, sed ętatis, quia vnusquisq; suam recipiet mensuram, vel quam habuit in iuuentute, etiam si senex obiit, vel quam fuerat habiturus, si antè defunctus est. Patet igitur quod nõ accidit corporibus magnitudo, quam non habuerunt, vel non essent habituri, nec omnes eandem corporis staturam obtinebunt. Sicut enim modica rosa, recens & rubea non iudicatur minus pulchra quàm maior rosa, ita siue minoris siue maioris staturæ fuerint corpora, nihil intererit quantum ad pulchritudinem. Omnia enim erunt pulchra, clara, agilia, impassibilia, & subtilia. Quam subtilitatem Dominus ostendit dum clausis ostiis ad discipulos intrauit, sicut in Euangelio hodierno dicitur: Stetit autem in medio eorum, & dixit eis: Pax vobis. Magnam pacis commendationem ostendit Dominus. Primum enim verbum, quod ad discipulos habuit, fuit annunciatio pacis. Vnde Apostolus Paulus hanc formam salutationis obseruat in Epistolis ferè vbique, dicens: Gratia vobis, & pax à Deo. Gratia, id est, peccatorum remissio, qua gratis iustificatur impius, & fit iustus. Et pax, id est, reconciliatio ad Deum & mentis tranquillitas. Non solum autem semel, sed iterum postquam manus & latus ostendit eis, dicit: Pax vobis. Iteratio enim confirmatio est. Dat enim Dominus pacem super pacem, id est, pacem æternitatis, super pacem pectoris. Tertiò etiam Dominus dixit discipulis: Pax vobis, quoniam octauo die post resurrectionem, Thoma pręsente, iterum apparuit, triplicem nobis pacem commendans. Pacem, scilicet, temporis, pacem pectoris, pacem æternitatis. Pacem temporis, quantum in nobis est cum omnibus habere debemus, vt & cum his, qui oderunt pacem, pacifici simus. Pax verò pectoris duplex est. Vna, quando non habemus conscientiam peccati mortalis, licèt tentationibus impugnemur. Altera, quando post tentationes, quasi superatis hostibus in mentis tranquillitate quiescimus. Pax autem æternitatis in omnimoda tranquillitate, à mundo, scilicet, & carne, & diabolo attenditur. Post pacem autem discipulis oblatam & nunciatam, ait illis. Sicut misit me pater & ego mitto vos. Non enim mitti debent vt pacem aliis annuncient, qui pacem in se non habent. Quomodo autem alios reconciliare Deo dignè poterunt, qui reconciliati non sunt? Oportet enim quod habeat manus mundas, qui tergere vult sordes alienas. Sicut misit me pater, & ego mitto vos, id est, ad id quod misit me pater, scilicet, ad prædicandum & pressuras sustinendum. Sicut misit me pater, & ego mitto vos, id est, ex charitate mitto vos ad tribulationes, sicut misit me pater, licèt amaret me. Hæc cùm dixisset, insufflauit, & dixit eis: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Insufflando signat spiritum sanctum, non patris solius esse spiritum, sed & suum. Flatus enim à flante procedit. Primò aperit sensum vt intelligant scripturas. Deinde insufflat, & dat eis spiritũ sanctum, sine quo omnis intellectus vanus est & cassus. Bonus est autem omnibus facientibus eum in spiritu & veritate. Aperuit scripturas, & insufflauit, vt haberent legem in corde, & cor in lege. Multi habent legem in corde qui cognoscunt veritatem, sed non habent cor in lege, quia diligunt vanitatem. Portant legem, sed non portantur à lege. Onerati sunt, non adiuti, quia vbi charitas non est, scientia grauat, non adiuuat. Ezechiel autem vidit virum habentem atramentarium scriptoris ad renes. Christus enim cordibus fidelium memoriam sui, & legem charitatis imprimit. Vnde per Ieremiam ait: Dabo leges meas in visceribus eorum & in cordibus eorum scribam eas. In die autem Pentecostes, dedit eis iterum spiritum sanctum ad robur & confirmationem eorum. Datus est igitur spiritus sanctus illis in terra, vt diligatur proximus, datus est è cœlo, vt diligatur Deus. Et quoniam Christus ait: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, dicunt hæretici quod nullus, nisi habens spiritum sanctum, peccata remittit. Vnde prælatus malus non ligat vel soluit. Quomodo (inquiunt) absterget sordes alienas, qui manus habet immundas? Præsertim cùm Dominus per Malachiam dicat: Maledicam benedictionibus vestris. Catholica autem tenet Ecclesia quod malus sacer-

1. Cor. 15.
Matth. 25.
Eccle 11.
Matth. 25.
1. Thes. 4.
De ordine & modo resurgendi.
De ætate resurgentium & statura.
Ephe. 4.
Expositio & prosecutio literæ & de pace multiplici.
Rom. 1.
Rom. 4.
De insufflatione spiritus sancti & apertione scripturæ.
Ioan 4.
Lucæ 24.
Ezech. 9.
Ierem. 31.
Actuum 2.
Contra hæreticos qui dicũt quod non potest ligare vel soluere qui est in peccatis.
Mal. 2.

lus Sacerdos ligare potest & absoluere, non ex vitæ merito, sed ex officio. Vnde ante passionem dedit Dominus authoritatē ligandi & soluendi sine insufflatione, dicens Petro: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis. Soli autem boni Sacerdotes habent potestatem dignè ligandi atque soluendi. Malus autem ligat & soluit in detrimentum suum, non in detrimentum dignè suscipientis Sacramentum. Vnde & Dominus benedictionibus malorum Sacerdotum maledicere dicitur, id est, ad malum indignè ministrantium Sacramenta, conuertit benedictiones eorum. Propter quod beatus Gregorius ait: Durum est, vt qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, Iudex fiat vitæ alienæ. Et in libro Sapientiæ dicitur: Iudicium durum fiet his, qui præsunt. Malus tamen Prælatus peccata dimittit authoritate Ecclesiæ, cuius ipse minister est, quæ connectitur charitate, & cui DOMINVS insufflando, id est, inspirando, Spiritum sanctum tribuit. Authoritate igitur Domini dicentis: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Et iterum discipulis ait: Quæcunque ligaueritis super terram, erunt soluta & in cœlis. Quilibet Sacerdos in susceptione ordinis, claues recipit, licèt executionem clauium vel vsum non statim recipiat. Monachus autem quando in Sacerdotem ordinatur, potestatem ligandi & soluendi recipit, officium tamen non recipit, donec ei concedit Abbas eius, vt confessiones audiat, & pœnitentes absoluat, tunc claues habet in officio, quando verò absoluit confitentes, habet eas in vsu. Sunt autem duæ claues regni cœlorum: quarum vna dicitur officium discernendi inter lepram & lepram. Alia verò est officium ligandi & soluendi. Licèt autem literatus, qui non est Sacerdos, sciat inter lepram & lepram discernere, scientia tamen illa non est clauis, quia non habet officium discernendi, quod est annexum ordini. Sacerdos autem idiota, licèt inter lepram & non lepram discernere nequeat, officium nihilominus habet discernendi. Aliquibus tamen videtur, quod non est nisi vna clauis authoritas, scilicet, ligandi & soluendi. Dicuntur tamen claues pluraliter propter duos vsus illius potentiæ seu authoritatis. Scientia autem discernendi annexa est claui, vt quasi per illam clauis teneatur: sed non est clauis, vt dicunt, nam Sacerdos imperitus claues habet, nec tamen habet scientiam discernendi. Sed quis est Sacerdos, qui non habeat aliquantulam scientiam discernendi? Officium autem discernendi omnes habent in habitu, cuiusmodi officium clauem dicimus, & ita sunt duæ claues, duplex, scilicet, officium: vnum discernendi inter lepram & lepram, & inter mundum & immundum: & discernendi, qui ligandi sint & qui soluendi. Aliud ligandi & soluendi. Ligat autem Sacerdos vno modo, id est, ad pœnitentiam iniungendo. Soluit de pœna debita, relaxando: ligat suo modo, scilicet, excommunicando: soluit sententiam relaxando. Pœna autem Purgatorij ligat DEVS animam, dum in hoc seculo suam negligit facere pœnitentiam. Sacerdos autem illa pœna neminem ligat, quia animæ in Purgatorio non sunt de foro eius. Per suffragia tamen Ecclesiæ videtur quod huiusmodi animas possit absoluere, id est, citius à pœna soluere vel liberare. Solus tamen DEVS propriè illas à pœna soluit, postquam per se vel per suffragia aliorum pœnitentiam egerit, & debitum persoluerit. Pœna autem æterna DEVS & non Sacerdotes animas ligat. Ab illa autem nec DEVS, nec Sacerdos animam absoluit vel liberat. Homo etiam dum mortaliter peccat, seipsum pœnæ æternæ obligat. Quando autem conteritur, DOMINVS pœnam æternam in pœnam temporalem illi commutat. Et ita ab illa pœna videtur animam absoluere, cuius prior debitor erat, sed postquam illa pœna ligatur, nunquam à DEO absoluitur, quia in inferno nulla est redemptio vel liberatio. Cùm autem solus DEVS peccata remittat his, qui contrito sunt corde, cuius est animam purgare, impium iustificare, & peccata non imputare, quomodo Sacerdos dicitur peccata remittere? Teste enim beato Ambrosio, solus DEVS dimittit peccata, qui solus pro peccatoribus mortuus est. Et Augustinus ait: Nemo tollit peccata, nisi solus CHRISTVS, qui est Agnus Dei, tollens peccata mundi. Qualis est igitur hæc potestas, quam Deus discipulis contulit, dicens: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis peccata, retenta sunt? Reuera solus Deus remittit peccata authoritate, Sacerdos autē ministerio. Absoluit enim Deus peccatorem propriè, Sacerdos autē suo modo dicitur absoluere, quem Deus iam absoluit, quia approbat in foro suo quod Deus remisit, & ostendit ipsum esse absolutū, sociando illum fidelibus, & recōciliando Ecclesiæ, vt sit particeps suffragiorum Ecclesiæ, & filius spiritualis Sacerdotis, qui eum post confessionem absoluit. Et iam ab aliis, quantum ad reatum culpę sibi dimissæ accusari non potest, qui ab Ecclesia testimonium habet innocentiæ suæ, vt iam à castris non eiiciatur. Ad sacerdotem enim pertinet leprosum à Deo curatum in Ecclesiam introducere, & ipsum iudicare curatum, postquam ostenderit se Sacerdoti, peccata sua cōfitendo. Qui igitur prius fuerat extra castra, ministerio Sacerdotis reducitur & introducitur in castris Ecclesiæ militantis. Vnde Dominus leprosis, quos mundauerat, ait: Ite ostendite vos Sacerdotibus. Et postquam Lazarum suscitauit, ait discipulis, vt eum soluerent, quasi diceret: Suscitatus est à me, vos autem ipsum suscitatum & viuentem ostendite. Patet autem quod multum valet hæc ostensio. Sicut qui iudicatus est authoritate Regia, & voce Præconis, dignus suspendio nunciatus, si Rex postmodū in aula sua crimen illi dimittat, ad hoc quod plenè absoluatur, & à populo recipiatur, præpositus Regis voce præconia æditum emittit, quo ostendat eum absolutum à Rege, & ideò liberandum à plebe, vt iam

Matth. 16. *Sap. 6.* *Ioan. 20.* *De clauibus Ecclesiæ.* *Deut. 17.* *De ligatione & solutione multiplici.* *Quo sensu dicatur peccata dimittere sacerdos.* *Matth. 9.* *Mar. 2.* *Luc. 5.* *Leuit. 13.* *Luc. 17.* *Ioan. 11.* *Simile.*

inter ciues liberè recipiatur. Dicitur præterea Sacerdos absoluere, quia absolutionem, quam Deus inchoat, ipse suo ministerio perficit & consummat. Deus enim ita peccatum in contritione remittit, vt pœnitens postmodum confiteatur Sacerdoti. Tunc igitur plena est & rata absolutio, cùm peccatum confessus fuerit. Adhuc igitur obligatus esse videtur, nec plenè absolutus ante confessionem. Tunc autem perficitur absolutio, quando facta confessione, Sacerdos absoluit eum in suo foro. Si autem articulus necessitatis, non contemptus Sacramenti confessionem excludat, summus Sacerdos supplet, quod non est factum ministerio Sacerdotis. Dimittunt igitur Sacerdotes peccata vel retinēt, dum dimissa à Deo vel retenta iudicant & ostendunt. Ponunt enim Sacerdotes nomen Domini super filios Israël, & ipse benedicit, sicut in libro Numeri Moyses ait. Primò igitur Deus soluit authoritate: secundò, Sacerdos ministerio: tertiò, curia cœlestis approbando. Et idcirco Dominus ait: Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Priùs tamen soluitur in cœlo quàm in terra, sed ideo dicitur: Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis, quia absolutionem Sacerdotis Deus approbat in cœlis, claue tamen non errante: nam si cæcus cæcum ducit, ambo in foueam cadunt. Sic igitur intelligendum est quod Dominus ait: Quorum remiseritis peccata, id est, quos discretè absolueritis, absolutos iudico & approbo, vel quos dignos remissione iudicabitis, duabus, scilicet, clauibus potestatis & discretionis. Quorum autem retinueritis peccata, id est, non remiseritis per vos vel successores vestros, vel indignos remissione iudicabitis, claue discretionis non errante, retenta sunt, id est, non remittentur in cœlis. Si enim in terra dum viuunt, non remittuntur, post mortem remitti non possunt. Secus autem est de excommunicatione quàm de absolutione peccatorum vel relaxatione pœnitentiæ. Licèt enim iniustè quis à suo Iudice excommunicetur, tenet tamen sententia, & approbat Ecclesia superior, quod teneat. Sed non approbat quod aliquis iniustè ligetur. Quando autem sacerdos ligat, iusta pœna iniungendo discretè pœnitentiam, ligatur & in cœlis per approbationem. Similiter si discretè de pœna relaxat, curia cœlestis approbat. Alioquin si pro denario vno, quem ponit ad fabricam Ecclesiæ medietatem septennalis pœnitentiæ relaxat, vel si pro ieiunio vnius diei ab omni pœna criminalium, quæ commisit, absoluit, non approbatur in curia cœlesti. Sed tam Sacerdos, quàm ille, qui indiscretè putat absoluere, in foueam cadunt. Ille enim residuum pœnitentiæ in Purgatorio supplebit, & Sacerdos pro indiscretione punietur. Si autem absoluit illum, qui indignus est absolutione: & ligat quem ligare non debuit, viuificans animas, quæ non viuunt, & mortificans animas, quæ non moriuntur, tam decipiens quàm deceptus, tam absoluens de facto quàm absolutus, nihilominus obligatur. Quoscunque enim Petri successores absoluunt, secundum meritum vitæ eorum & discretè absoluit Deus in cœlis. Si autem indiscretè absoluūt, ignorans ignorabitur. Teste enim Salomone: Acceptus est Regi minister intelligens. Econtrà de imperitis & indiscretis per Osee dicit Dominus: Quia repulisti scientiam, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi. Et in Baruch dicitur: Quia non habuerunt sapientiam, perierunt propter suam insipientiam. Huiusmodi enim relaxationes & indulgentiæ ex causa debita, & ab illo qui habet authoritatem seu potestatem, discretè & non passim debent fieri. Et tunc prosunt credentibus & confidentibus in illis, secundum deuotionem illorum & subsidij quantitatem, quando offerunt sine fraude, bona, scilicet, fide, vnusquisque secundum propriam facultatem. Non enim tantum relaxatur diuiti auaro, qui vnum offert denarium, quantum pauperi deuoto, qui cum vidua Euangelica duo ponit minuta in gazophylatio. Sex igitur consideranda sunt principaliter circa huiusmodi indulgentias. Primum authoritas relaxationis, vt, scilicet, claues habeat & potestatem obligandi Ecclesiam, vt oret specialiter pro his, quibus indulgentia promittitur. Secundum, vt fiant discretè & ex debita causa huiusmodi relaxationes, pro vtilitate, scilicet, communi, & pro offerentium cōmodo. Si enim dicit Prælatus, remitto tibi tertiam partem pœnitētiæ: si dederis mimo vel histrioni summam pecuniæ, talis relaxatio nō approbatur à Deo. Tertium, est fides offerentis, quæ fit informata charitate. Quartum, est quod considerare etiā debemus, quantum ad quantitatē relaxationis, deuotio, scilicet, offerentium. Quintum est maioritas vel minoritas subsidij, secundum vniuscuiusq; facultatē, sine fraude & debita æstimatione, vt cogitet offerēs in suo animo quantum prius vellet dedisse pro habenda huiusmodi relaxatione. Sextum est pluralitas & paucitas suffragantiū. Vnde & summus Pontifex, qui in persona vniuersalis Ecclesiæ obligare se potest, vel Archiëpiscopus, qui specialem cōfert participationē bonorū, quę fuerit in prouincia sua, maiorem habet relaxandi efficaciam quàm Sacerdos, qui participationē bonorū vnius parochię suffragalibus concedit. Et quia solus Deus nouit deuotionē, tam offerentis quàm suffragantium, nemo est qui scire possit quanta fiat in talibus relaxatio, nec Angelis Dei, nec ei fuerit reuelatum. Tanta enim potest esse deuotio offerentiū & quantitas subsidiorū, quod non solùm tertia pars pœnitentiæ, sicut exprimitur à Prælato, relaxabitur, sed medietas vel etiam tota relaxabitur. Aliquando autem minus deuotè offerentibus, & plus offerre valentibus, minus tertia parte relaxatur. Quo modo igitur Prælatus certam quantitatem quadraginta vel centum dierum audet taxare? Dicimus quod hoc potest facere bona fide, sicut plerunque accidit quod minorē iniungit pœnitentiā confitenti, quàm eius peccata exigant, ne nimis oneratus desperet. Quod Deus approbat, quia facit illud pro confitentis commodo, & tamen peracta pœnitentia

Num. 6.

Matth. 16. Quod absolutionem & ligationem Sacerdotis, Dominus approbat, vbi clauis non errat.

De relaxationibus quæ fiūt à Prælatis, qualiter intelligi debeant.

Prouer. 13. Osee 4.

Baruch. 3.

Luc. 21. Mar. 12. Quod circa relaxationem et indulgentias, sex attendere debemus.

tia illa, licèt sit absolutus confitens in foro Prælati sui, residuum faciet in foro Dei. Ita plerunque accidit, quod qui offert ad fabricam Ecclesiæ, licèt in foro Prælati sui absolutus sit à tertia parte pœnitentiæ, sicut expressum est in literis indulgentiæ, non tamen penitus absoluitur à tanta parte, in Purgatorio diminuitur tamen eius pœna, sed certam diminutionis ignoramus quantitatem. Et ita manifestum est, quod prodest ei relaxatio huiusmodi, & idcirco Deus approbat huiusmodi relaxationes in foro suo. Ob hoc dicitur, quod quicquid remittit Prælatus in terra, remittitur in cœlo. Valent enim non solùm ad pœnæ diminutionem, sed ad impetrationem vel augmentum gratiæ, & ad venialium deletionem. Admonendi autem sunt offerentes, vt pœnitentias moderatas, quas facere commodè possunt, non dimittant propter has indulgentias. Tutius autem est Prælatis, vt has relaxationes de illis pœnitentiis faciant, quas infirmitate præpediti vel morte præuenti, pœnitentes perficere in hoc seculo non possunt, & de illis, quas obliuioni tradiderunt, vel etiam de his, quas in mortali peccato fecerunt, alioquin iterari illas oportet: de his etiam quibus secundum multitudinem & qualitatem peccatorum, quo ad DEVM tenentur, quando, scilicet, maior satisfactio quàm exigant peccata eorum, ad cautelam eis iniungitur. Si igitur discretè & claue non errante, Prælati absoluerint vel ligauerint, tunc in eis perficitur, quod Dominus in hodierno Euangelio ait, dicens: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. Et id quod quod ait Dominus Petro: Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. *Matth.16.* Ex quibus verbis per consequens præcipitur peccatorum confessio, quomodo enim Prælatus absoluet vel ligabit pœnitentem iniungendo pœnitentiam, nisi vulnera sua confitendo ostenderit Medico? Cùm igitur tantam potestatem Dominus Sacerdotibus contulerit, quicunque potestati Prælatorũ resistit, Dei ordinationi resistit. De his enim per Prophetam Osee Dominus ait: Peccata populi mei comedent, id est, deuorabunt & destruent, absoluendo, scilicet, & orando, & bonum exemplum præbendo. Prælati enim, si rectè vixerint, lux sunt mundi, sicut stellæ in firmamento cœli. Hinc ad detrahentes & murmurantes filios Israël, Moyses & Aaron dixerunt: Non contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum. Vnde in Euangelio Dominus ait: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Et rursum per Zachariam: Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei. Inde autem non superbiant Prælati: Cui enim magis committitur, plus ab eo exigitur. Cùm enim crescunt dona, crescunt & rationes donorum. Ideo in Ecclesiastico dicitur: Quantò maior es, humilia te in omnibus. Et iterum: Ducem te constituerunt, noli extolli, sed esto in illis, quasi vnus ex ipsis. Et beatus Gregorius ait: Impatientia semper est amica potestati. Propterea Propheta ait ad pastores: Vos cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. Timeant igitur quod scriptum est: Stellæ non luxerunt, & ideo de cœlo ceciderunt. Hæc sunt verba diui Gregorij contra illos, qui potestate sibi concessa abutuntur, quam tradidit illis Dominus, dicens: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Vnde Psalmus ait: Dum discernit Cœlestis Reges super eam, id est, Prælatos super Ecclesiam, niue dealbabuntur in Selmon, quod interpretatur vmbra, propter refrigerium gratiæ, quod præstat Dominus suis Prælatis, niue, id est, candore innocentiæ dealbatis.

De potestate Sacerdotum, & de honore impendendo illis.
Rom.13.
Osee 4.
Gen.1.
Dan.12.
Exod.16.
Luc.10.
Zachar.2.
Contra superbiam Prælatorum, & contra illos, qui potestate & dignitate abutuntur.
Eccle.3.
Ezech.35.
Luc.21.
Apoc.6.

Cùm autem hæc dixisset Dominus discipulis, Thomas præsens non fuit. Cui cùm dicerent Apostoli: Vidimus Dominum, credere recusauit. Vnde Didymus, id est, geminus seu dubius est appellatus. Nisi, inquit, videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & manum meam in latus eius, non credam. Non casu, sed diuina dispensatione defuit Thomas, & audita non credidit. Vnde & palpandum se ei DOMINVS præbuit, quia eius dubitatione & facta probatione nulli relinquitur iam dubitare. Post dies autem octo, cùm iterum Iesus intrasset ianuis clausis, & diceret Thomæ: infer digitum tuum huc, & vide manus meas. Thomas credidit corde & confessus est ore, dicens: Dominus meus & Deus meus. Videbat hominem & tangebat, & super hoc DEVM credidit. Aliud videbat, & aliud credebat. Fides enim est tantùm de his, quæ sensu non apparent. Excedit enim non solùm sensum, sed humanam rationem. Alioquin fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Videbat ergo & tangebat hominem, sed credebat DEVM. Vnde & Dominus ait illi: Quia vidisti me Thoma, credidisti, id est, quia vidisti me hominem, credidisti DEVM. Visus autem generaliter pro quolibet sensu ponitur. Quia me vidisti, id est, ipso experimento sensibiliter cognouisti. Et postmodum DOMINVS fidem Thomę non reprobans, sed fidem aliorum, qui in auditu auris crediderunt, & obierunt magis commendans, ait: Beati qui non viderunt & crediderunt. *Ioan.20.* Quia beatior est iste modus credendi, fides enim est ex auditu, vt ait Apostolus. *Rom.10.* Auditus autem per verbum Dei, quod Gentes receperunt: non duro nec tardo corde ad credendum, sicut Iudæi, qui multa signa & innumerabilia miracula viderunt, & CHRISTVM præsentialiter audierunt, & prophetias de ipso legerunt, & tamen rebelles fuerunt veritati, & credere noluerunt. Gentes autem Euangelium CHRISTI in auditu auris receperunt, qui tot signa non viderunt quot Iudæi, neque omnia signa, quæ fecit Iesus, audierunt. Vnde Ioannes ait: Multa quidem alia signa fecit IESVS, quæ non sunt scripta in libro hoc, scilicet, præ sui multitudine. *Ioan.20.* Sancti enim Euangelistæ ita scripserunt, quod vnus aliqua signa, & alius alia, & non singuli omnia scripserunt. Neque ab illis omnia, quæ

Prosecutio literæ, & de dubitatione Thomæ.
De fide Thomæ postquam palpauit loca vulnerum.

fecit Iesus, scripta sunt. Vnde Apostolus ait, quod Iesus cum clamore valido & lachrymis offerens preces & supplicationes, in omnibus exauditus est. Ipse enim in cruce, quod in nullo Euangelistarum reperimus. Et in actibus Apostolorum dicit Paulus Christum dixisse: Beatius est magis dare quàm accipere, quod nullus Euangelista scripsit. De his etiam quæ fecit in pueritia vsque ad annos duodecim, nullus scripsit. De his autem quæ fecit anno duodecimo, Lucas pauca dicit, scilicet, quomodo ignorantibus Maria & Ioseph, remansit in templo, & quod reuersus Nazareth, erat subditus illis. Extunc autem de his, quæ fecit vsque ad annos triginta, quando, scilicet, baptizatus est, nullus Euangelistarum aliquid scripsit. Sufficiunt enim ad fidem & bonos mores, ea quæ de CHRISTO scripserunt. Vnde Ioannes in hodierno Euangelio ait: Hæc autem scripta sunt, vt credatis, quia CHRISTVS est filius Dei, vt credentes vitam habeatis in nomine ipsius, quasi dicat: Hæc scripta sunt, vt fides astruatur & vita habeatur. Præstante Domino nostro IESV CHRISTO, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Quod non omnia facta Christi scripserũt S. Euãgelistæ. *Heb. 5.* *Act. 20.* *Luc. 2.*

DOMINICA SECVNDA POST PASCHA THEMA DE INTROITV Missæ, ex Psalmo.

Psalm. 32.

Misericordia Domini plena est terra, verbo Domini cœli firmati sunt.

De immensa Christi misericordia, & de multiplicatione in tempore gratiæ.

CVM sit proprium Deo misereri semper & parcere, misericordia quę est ipse Deus, ineffabilis est & infinita, sicut Deus infinitus est & immensus. Quantus enim est Deus, tanta est eius misericordia, & sicuti Deus mirabilis est & inuariabilis, ita eius misericordia variari non potest. Effectus tamen misericordiæ eius in creaturis maior extitit, postquam pro nobis mortuus est & resurrexit. Copiosa enim fuit eius misericordia, sicut copiosa apud eum fuit redemptio. Rara enim fuit gratia ante tempus gratiæ, & rara misericordia sub lege, respectu eius, quæ fuit postquam venit plenitudo temporis. Paucas enim stillas super Prophetas, & super paucos alios sanctos stillauit Dominus ante Gentium vocationem. Totus enim ferè mundus aridus erat: sicut scriptum est: Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum. Dederat illi Dominus vuluam sine liberis, & vbera arentia. Vnde Osee dicit: Non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Postquam autem verbo eius cœli firmati sunt, id est, Apostoli, & dictum est eis: Ite, docete omnes Gentes: Aperuit Dominus cœli catarrhactas, & copiosam misericordiæ suæ pluuiam effudit in vniuersam terram. Aperuit manum suam, & impleuit omne animal benedictione, id est, de vniuersa Gente animales homines, & incultas Gentes in vnam fidem aggregauit. Vnde Micheas ait: Non immittet vltra furorem suum, quoniam volens misericordiam est, reuertetur & miserebitur nostri. Et Propheta Dauid ait: Benedixisti Domine, terram tuam, remisisti iniquitatem plebis tuæ, operuisti omnia peccata eorum. Charitas enim quæ diffusa est in cordibus fidelium, operuit multitudinem peccatorum. Beati ergo fuerũt quorum remissæ sunt iniquitates, & quorũ tecta sunt peccata, vt ea iam non videret Dominus ad vindictã, sed gratis dimitteret per ineffabilem eius misericordiã, sicut scriptum est: Pro nihilo, id est, gratis, sine suis meritis saluos faciet illos. Hanc igitur copiosam misericordiam postulabat Isaias, dicens: Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum. Rorem diuinæ misericordiæ petebat, & vt verbo Domini, id est, Apostoli confirmati, pluerent iustum, prædicando iustum, & fidem eius in vniuerso mundo, vt exuberante misericordia ipsius, pinguescerent speciosa deserti, & in stillicidiis eius lætaretur, germinans genus humanum, & fonte diuinæ misericordiæ vndique irrigaretur. Propterea in hodierno officio dicitur: Misericordia Domini plena est terra. Homines enim & iumenta saluauit Dominus, quemadmodum multiplicauit misericordiam suam super timentes se, rationales, scilicet, & animales, electos, scilicet, de Iudæis, & Gentes bestiales, sapientes & insipientes, de quibus Apostolus ait: Sapientibus & incipientibus debitor sum. Vnde per Isaiam Dominus ait: Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. Postquam enim Christus à morte surrexit, vbiq; in vniuerso mundo cœli confirmati in verbo Dei, id est, sapientia patris, prædicauerunt Euangelium, vbiq; Ecclesiæ fundantur, vbique peccata dimittuntur, vbiq; salus annunciatur, ex fonte misericordiæ riui latè patentes, vniuersum mundum irrigauerunt. Et idcirco Psalmus ait: Misericordia Domini plena est terra. Terram autem dicit, non cœlum, quod non indiget misericordia, vbi nulla est miseria. Alibi tamen idem Propheta ait: Domine, in cœlo misericordia tua, & vsque ad nubes veritas tua. In cœlo, id est, in his, qui cœlestem ducunt vitam, quorum conuersatio est in cœlis. Et vsque ad nubes, id est, sanctos Doctores, qui vt nubes volant, compluentes terram doctrinis, tonantes minis, & coruscantes miraculis, peruenit veritas Dei, id est, ipse filius & veritas prædicationis Euangelicæ, atque doctrinæ sanæ. Vel in cœlo, id est, in Angelis, dicitur esse misericordia Dei, id est, effectus misericordiæ seu bonitatis diuinæ, qui stantes Angelos aliis cadentibus misericorditer confirmauit, & sanctorum animas ex affluentia misericordiæ suæ, supra merita remunerat. Et hoc etiam modo misericordia DEI est in inferno. Misericorditer enim, id est, minus quàm

Gal. 4. *Osee 9.* *Osee 4.* *Matth. 28.* *Mich. 7.* *1. Pet. 4.* *Isa. 45.* *Expositio thematis.* *Rom. 1.* *Isa. 54.* *Philip. 3.* *Isa. 4.*

quàm exigant eorum merita damnatos punit. In omnibus enim Dei operibus est iustitia & misericordia: sicut Propheta ait: Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas. Diligit enim misericordiam & iudicium: vnde misericorditer impios punit, id est, citra merita, & nihilominus illos iustè affligit, quia iustitia exigit, vt reddat retributionem superbis, & vindictam sumat de inimicis. Vniuersæ igitur viæ DOMINI misericordia & veritas. Misericordia peccata donando, vel de pœna debita relaxando. Veritas, id est, rectitudo iustitiæ peccata puniendo. Misericordia enim & veritas obuiauerunt sibi in CHRISTO. Vnde Psalmus ait: Misericordia & veritas præcedent faciem tuam. Si autem in omnibus viis Domini est misericordia & iustitia, quomodo iudicium sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam? sicut in Epistola canonica Iacobus ait. Iudicium, scilicet, fiet sine misericordia saluante, sed non sine misericordia relaxante, quia culpa est, & austeritas nimia totam culpam persequi. Est autem multiplex DEI misericordia, præueniens, scilicet, & concomitans, & subsequens. Præuenientem & subsequentem, id est, imbrem temporaneum & serotinum postulat Ecclesia, cùm dicit orando: Tua nos Domine gratia, id est, gratuita misericordia, & præueniat, & sequatur. Præuenit enim nos diuina misericordia, stans ad ostium & pulsans, quia, vt ait Apostolus, non est volentis nec currentis, sed DEI miserentis. Et iterum ait: Gratia Dei sum id quod sum. Concomitatur nos diuina misericordia, & cooperatur nobiscum. Vnde idem Apostolus ait: Gratia DEI in me vacua non fuit. Et rursus ait: Non autem ego solus, sed gratia DEI mecum. Subsequitur nos misericodia Dei, sicut scriptum est: Et misericordia eius subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. Præcedit igitur nos DEI misericordia, gratis iustificando, comitatur auxiliando, & bona in nobis multiplicando & conseruando. Subsequitur bona nostra remunerando. Subsequitur autem nos misericordia Dei, id est, effectus diuinæ misericordiæ, omnibus diebus vitæ nostræ, id est, in æterna vita sine fine. Subsequitur etiam nos, id est, comitatur, adiuuando omnibus diebus præsentis vitæ nostræ, in qua semper indigemus misericordia, quia nunquam vita ista caret miseria. Multipliciter autem præuenit nos misericordia diuina. Vno modo conferendo bona temporalia. Pluit enim super iustos & iniustos, & Solem suum facit oriri super bonos & malos, vt ipsos ad pœnitentiam & gratiarum actionem prouocet, sicut scriptum est: Dedit illis regiones Gentium, & labores populorum possederunt, vt custodiant iustificationes eius, & legem eius requirant. In hoc etiam quod bona temporalia confert malis, admonet & instruit iustos, vt bona huiusmodi non multum curent, sed alia bona à DEO expectent. Confert autem ea nobis DEVS ad subsidium & remedium, & solatium. Qui autem abutitur illis in superfluis, vertit ea in grauamen, infirmitatem, & tœdium, & medicinam conuertit in venenum. Vnde beatus Iob ait: Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum. Secundo modo præuenit nos misericordia DOMINI, dum ad pœnitentiam nos expectat. Alioquin non fieret salua omnis caro, si statim percuteret peccatores. Si enim iniquitates obseruaueris, & statim punire volueris, DOMINE, quis sustinebit? Dissimulat enim peccata hominum, propter pœnitentiam, sicut in libro Sapientiæ dicitur. Vnde ad Romanos Apostolus ait: Ignoras quoniam bonitas Dei ad pœnitentiam te adducit? id est, te expectat, & ad pœnitentiam inuitat. Ipse enim, vt ait Petrus, patienter agit propter nos, nolens aliquem perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Tertia est misericordia præueniens, dum non finit nos in grauiora peccata incidere. Quoniam cùm ceciderit iustus, id est, cùm cadere cœperit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam, sicut scriptum est: Impulsus euersus sum, vt caderem, & Dominus suscepit me. Et Ieremias ait: Misericordiæ Domini, quoniam non sumus consumpti. Quarta misericordia præueniens est, dum DOMINVS auersos vocat, fugientes insequitur, & frequenter repulsus instat, desertores enim desertus appellat, contemnentes contemptus obsecrat. Offensus reis se ingerit, vt ignoscat: Iniuriam passus pacem offert, & ad concordiam inuitat. Venite, inquit, ad me omnes, qui laboratis & onerati estis: conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Reuertere, reuertere Sunamitis. Vnde Isaias ait: Erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audientes verbum post tergum monentis. Hæc via, ambulate in ea, neque ad dexteram neque ad sinistram declinetis. Quinto modo præuenit nos diuina misericordia, flagella & tribulationes immittendo, vt reuertamur ad ipsum, sicut scriptum est: Cùm occideret eos, quærebant eùm. Tempestas enim Ionam fugitiuum ad Deum reduxit. Et filius prodigus fame compulsus ad patrem rediit. Vnde Dominus per Osee ait: Ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inueniet, & sequetur amatores suos, & non apprehendet eos: & quæret eos, & non inueniet, & dicet: Vadam & reuertar ad virum meum priorem, quia benè mihi erat tunc magis quàm nunc. Misericordia enim diuina sæpè subtrahit nobis quod cupimus: insuper & affligit, vt sic ad eum redire cogamur. Ipse enim mortificat & viuificat, percutit & sanat. Vnde filij Israël sæpè pressi malis ad DEVM clamabant, qui suscitabat eis Saluatorem. Spinis igitur, id est, punctionibus dolorum: & maceria, id est, obstaculo difficultatis, & duris laboribus vias nostras, id est, actiones, DOMINVS misericorditer implicat, ne ad id quod illicitè desideramus, perueniamus: & hac necessitate compulsi, dicamus: Quanti mercenarij in domo patris mei

Quod in omnibus Dei operibus misericordia & iustitia attenduntur.

Iacob. 2.

1. Cor. 15.

De multiplici misericordia præueniente.

Matth 5.

De prima misericordia præueniente.

Iob 20.

De secunda misericordia præueniente.

Matth 24.

Sapien. 9.

Rom. 2.

2. Pet. 2.

De tertia misericordia præueniente.

Thren. 3.

De quarta misericordia præueniente.

Matth. 11.

Malach 3.

Cant. 6.

Isa. 30.

De quinta misericordia præueniente.

Ionæ 2.

Luc. 15.

Osee 2.

1. Reg. 2.

Iob. 5.

Iud. 3.

Luc. 15.

abundant panibus, & ego fame pereo? Vexatio enim dat intellectum, sicut scriptum est: *Isa 28.* Ad Dominum cùm tribularer, clamaui. Vnde Dominus iterum per Osee ait: *Osee 6.* In tribulatione manè surgent ad me. Venite & reuertamur ad Dominum. *De sexta misericordia præueniente.* Sexta misericordia præueniens est, qua Dominus peccatores ab inimico, cui se subiecerunt, & cuius serui peccando facti sunt, tuetur ne sæuiat diabolus in eos quantum vellet: alioquin statim ipsos laniaret & perimeret, & in infernum pertraheret. Religatur igitur vrsus infernalis, ne metas sibi præfixas transgredi possit. *1. Cor. 5.* Vnde Apostolus Corinthium fornicatorem satanæ tradidit, vt eum affligeret, sed non est permissus illum necare, nec ad infernum pertrahere. *1. Reg. 16.* Et Saul traditus est spiritui maligno, vt ipsum vexaret, non tamen vt occideret. Propterea Dominus de diabolo sub specie maris loquens per Iob, ait: *Iob 38.* Quis conclusit ostiis mare? Et paulò pòst: Circundedi illud terminis meis, & posui vectem & ostia, & dixi: Hucusque venies & non procedes amplius, & hîc confringes tumentes fluctus tuos. Mare, id est, diabolus furore turbidus, peccatis fœtidus, pœnis amarus, elatione tumidus, ostiis & vectibus potentiæ diuinæ concluditur, in chamo & fræno maxillæ eius constringuntur, ne quantum cupit insaniendo nobis noceat. *De septima misericordia præueniente.* Septima misericordia præueniens est, quando peccatori, licet remaneat in peccato mortali, voluntatem & potestatem tribuit faciendi opera bona, id est, de genere bonorum, quæ licèt non sint meritoria vitæ æternæ, interim tamen cessat actualiter à peccato, & minus punietur in inferno, vel in purgatorio, si sit de numero saluandorum. Et per illa opera reddit se magis idoneum ad gratiam percipiendam: propterea Daniël ait Regi Babylonis: *Dan. 4.* Redime eleëmosynis peccata tua. Licèt enim eleëmosynæ eius & opera, quæ faciebat, mortua essent, per illa tamen posset habilitare se ad gratiam recipiendam, qua conuerteretur, & ei peccata dimitterentur. Sicut Cornelius Centurio, licèt infidelis esset, orando & eleëmosynas largiendo, *Act. 10.* ad gratiam & fidei illuminationem, diuina misericordia ipsum præueniente, sese præparauit: quemadmodum scriptum est: Prætende misericordiam tuam scientibus se, id est, vt sciant & cognoscant te peccatores. *De octaua misericordia præueniente.* Octaua misericordia præueniens est, quando Dominus peccatorem ad se conuertit, gratiam suam illi conferendo, & gratis iustificando. *Cant. 4.* Surgente enim & recedente Aquilone atque Austro flante, fluunt aromata diuinæ misericordiæ, animam misericorditer per gratiam illuminantis. *Ephes. 2.* Vnde ad Ephesios Apostolus ait: Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est: non ex operibus, vt ne quis glorietur. *2. Tim. 1.* Et ad Timotheum ait: Qui nos liberauit & vocauit vocatione sua sancta, non solùm secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam quæ data est nobis. *Titum 3.* Et ad Titum ait: Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. *Rom. 5.* Vbi enim abundauit delictum, superabundauit & gratia. Sicut enim ipse fecit nos, & non ipsi nos, ita ipse iustificat nos, & non ipsi nos. Melior est enim misericordia eius super vitas. *Rom. 11.* Sine pœnitentia enim sunt dona & vocatio Dei, sicut dicit Apostolus ad Romanos: Melior est igitur misericordia Domini super vitas hominum, id est, vita gratiæ super vitas & obseruationes, quantumcunque religiose & regulariter viuentium. Non enim prosunt de genere bonorum opera vel institutiones regularium sine misericordia & diuina gratia, quæ præuenit merita nostra. *1. Pet. 1.* Vnde Petrus ait: Sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam. *De nona misericordia præueniente.* Nona autem misericordia præueniens est, qua Dominus gratis proprio sanguine nos redemit. Ipse enim, teste B. Ioanne, *1. Ioan. 5.* prior dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. *Rom. 5.* Et ad Romanos Apostolus ait: Cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius. Et iterum ait: Cùm adhuc peccatores essemus, secundum tempus CHRISTVS pro nobis mortuus est. *Ephes. 2.* Et ad Ephesios ait: Eramus naturâ filij iræ, Deus autem qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in CHRISTO, cuius gratia estis saluati. Præuenit igitur nos misericordia sua vocans, & reconcilians sibi inimicos suos. *2. Cor. 5.* Deus enim erat in CHRISTO mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum. *Ephes. 1.* Ipse enim gratificauit nos, id est, gratis nos vocauit in dilecto filio suo, *Rom 8.* qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. *1. Cor. 1.* Ipse enim factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio: sed & discipulos suos misit in vniuerso mundo, præueniens nos, & gratis ad fidem vocans. *Iacob. 1.* Vnde beatus Iacobus ait: Voluntariè genuit nos verbo veritatis, scilicet, gratis conuertit nos verbo sanctæ prædicationis. Effudit enim spiritum sanctum in Apostolis, mittens eos in vniuersum mundum. *Expositio thematis.* Vnde in hodierno officio dicitur in Introitu Missæ: Verbo Dei cœli firmati sunt, id est, Apostoli, qui nos compluunt doctrinis, & seges Ecclesiæ per totum mundum pullulet. Verbo Dei, id est, sapientia Patris, firmati sunt, id est, plenè instituti. Et spiritu oris eius, id est, spiritu filij, qui dicitur os Patris, dato in die Pentecostes: confirmati sunt, *Math. 10.* vt cum fiducia inter lupos irent, & tantam virtutem acciperent, vt agni lupos vincerent, & de lupis agnos facerent. Dominus enim per prædicationem Apostolorum posuit in thesauris abyssos, id est, valde malos, & tenebris vitiorum obstructos, atque malitia profundos, posuit inter electos suos, per quos alij ditantur. Talis fuit Paulus, qui de abysso factus est thesaurus, & de cristallo buccella pascens alios, & ad fidem vocans, sicut scriptum est: Abyssus abyssum inuocat. Posuit etiam abyssos, id est, Gentes in profunditate vitiorum prius iacentes in thesauris cœlestibus, & de abysis terræ reduxit eos, sicut

scriptum

ſcriptum eſt: viderunt te aquæ Deus, id eſt, populi cognouerunt te, & turbatæ ſunt abyſsi, commouiſti terram, & conturbaſti eam, ſcilicet, ad pœnitentiam, ſanans contritiones eorum. Abyſſos etiam, id eſt, peccatores nigros ponit Dominus in theſauris inferni, de quibus Apoſtolus ait: Theſaurizas tibi iram in die iræ. Omnia enim quæcunque voluit, Dominus fecit, in cœlo & in terra & in omnibus abyſsis. In theſauris etiam ſcripturarum ponit abyſſos, id eſt, obſcuras & profundas ſententias, ad probationem & exercitium, congregans ſicut in vtre aquas maris, id eſt, conſolidans amaros prius & fluctuantes populos in vnitate fidei, ſpei, & charitatis infra Eccleſiam, in qua eſt caro mortua, & ſpiritus viuens. Congregat igitur, ſicut in vtre aquas maris, id eſt, populos infideles in confeſsione mortificati populi, ne liberè per vitia defluant. Aqua etiam in vtre amaritudines ſunt in corde. Congregat igitur quaſi in vtre aquas maris, id eſt, amaritudines malorum conregit, dum timent pelli ſuæ, vt non audeant iam apertè ſæuire, intus tenentes amaritudines cordis in pelle mortalis carnis. Hæc autem omnia fecit Dominus per cœlos, id eſt, Apoſtolos & cœleſtes Doctores, quos verbo ſuo confirmauit, ſicut ſcriptum eſt: Liquefacta eſt terra & omnes habitantes in ea, ego confirmaui columnas eius, id eſt, Apoſtolos, quibus dictum eſt: Manete in ciuitate donec induamini virtute ex alto. Ipſi autem dicuntur columnæ Eccleſiæ & fundamenta, ſicut Dauid ait: Fundamenta eius, id eſt, Eccleſiæ in montibus ſanctis. Ad quorum prædicationem liquefacta eſt terra, id eſt, gentilitas, quæ prius liquefacta erat, & diſſoluta per carnalem concupiſcentiam. Liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt per gratiam & Spiritus ſancti feruore velut cera. Ad humorem enim gratiæ & diuinæ ſapientiæ liquefacta eſt more niuis & ſalis. Spiritus igitur Domini cœlos ornauit, id eſt, Apoſtolos, & confirmauit, vt cœli enarrent gloriam Dei. Annunciauerunt enim cœli iuſtitiam eius, & viderunt omnes populi gloriam eius. Priùs autem verbo Domini cœli firmati ſunt promiſsionibus, ſcilicet, & comminationibus, & præceptis diuinis, quando aperuit eis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas. Poſtmodum amplius corroborati ſunt in die Pentecoſtes, quando confirmauit Deus hoc, quod operatus eſt in illis. Quando omnis virtus eorum, id eſt, perfecta virtus data eſt eis, ſpiritu oris Domini, id eſt, ſpiritu Chriſti. Tunc enim tanquam vaſa in clibano cocta, perfecti ſolidati ſunt, adeò, vt Petrus, qui priùs ad vocem ancillæ Chriſtum negauerat, nullis poſteà concuteretur terroribus, nec aliquibus cederet comminationibus, nimis enim confortatus eſt Principatus eorum. Quantò autem aliquid propinquius eſt centro, id eſt, Chriſto, tantò minus eſt mobile. Quantò verò magis elongatur ab hoc centro, tanto magis variabile & mobile. Vnde Iſaias: Impius tanquam mare feruens, quod quieſcere non poteſt. Verbo inſuper Domini cœli firmati ſunt, id eſt, per filium confirmati ſunt Angeli, & etiam cœli materiales firmiter conſtituti. Cœlum, ſcilicet, empireum, de quo in Geneſi dicitur: In principio creauit Deus cœlum & terram. Et cœlum ſidereum, de quo dicitur: Fiant luminaria in firmamento cœli. Eſt etiam cœlum ſacræ ſcripturæ, de quo Iſaias: Cœlum ſicut liber plicabitur. Et Dauid ait: Extendens cœlum ſicut pellem. Quia per vniuerſum mundum diuina ſcriptura extenditur ad protectionem tabernaculi: verbum autem Domini ſcripturas firmauit, eas adimplendo. Homo etiam aſſumptus cœlũ dicitur, quod in reſurrectione confirmatum eſt, de quo Dominus per Iſaiam ait: Cœlum mihi ſedes eſt. Quilibet etiam ſancti, quorum conuerſatio in cœlis eſt, dicuntur cœlum, id eſt, caſa helios, domus, ſcilicet, veri Solis. Et quia celati ſunt virtutibus, & in ſe celant diuina ſecreta, quibus datum eſt noſſe myſterium regni Dei. Dicuntur prætereà cœli propter virtutum eminentiam, & propter abundantis doctrinæ pluuiam, ſicut ſcriptum eſt: Rorate cœli deſuper. Et propter tonitruum comminationum. Vnde Apoſtolus: Vultis in virga veniam ad vos? Et propter coruſcationem miraculorum. Sicut ſcriptum eſt: Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ, & propter ſplendorem virtutum, ſicut in Euangelio dicitur: Vos eſtis lux mundi. Et propter ſtelliferam chariſmatum decorationem, ſicut ſcriptum eſt: Diuiſiones ſunt chariſmatum. Et propter curſus vniformitatem. Vnde in Canticis dicitur: Manus eius tornatiles, id eſt, ſancti, per quos operatur Dominus, expediti & vniformes. Omnes igitur prædicti cœli verbo Domini firmati ſunt, & ſpiritu oris eius, qui, ſcilicet, procedit ex ore Patris, id eſt, à filio, omnis virtus eorum, quia nihil à ſe habent, ſed à Deo. Os autem patris dicitur filius, per quem locutus eſt pater mundo. De quo Iſaias: Os Domini ad iracundiam prouocauerunt. Sermo etiam Dei vel viſio diuina, dicitur os Domini. Vnde Iſaias: Os Domini locutum eſt. Tertio modo dicitur os Domini diuina ſapientia. Et ſecundum hoc dicitur, quod filij Iſraël peccauerunt, quia os Domini non conſuluerunt: Cùm igitur terra prius eſſet inanis & vacua, Chriſto reſurgente, & cœlos confirmatos per vniuerſum mundum mittente, miſericordia eius repleta eſt terra. Non ſolùm miſericordia præueniente, ſed inſuper miſericordia comitante ſeu cooperante, dum bona collata in nobis conſeruat, conſeruata multiplicat & augmentat, dum nos in tentationibus adiuuat, dum nos ad correptionem flagellat, & vſque in finem perſeuerantiam præſtat, bona collata conſeruat, ſicut ſcriptum eſt: Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, id eſt, omnes virtutes ſanctarum animarum. Et in Pſalmo ait: In via hac qua gradieris, firmabo ſuper te oculos meos. Cuſtodita multiplicat, ſcriptum eſt enim: In quo omnis ædificatio constructa creſcit in templum ſanctum in Domino. Et in Euangelio Dominus ait: Qui manet in me, & ego in eo, hic fert

Rom. 2.
De confirmatione Apoſtolorum.
Cant. 5.
Iob 29.
Luc. 24.
Matth. 26.
Iſa. 57.
De multiplici cœlo.
Gen. 1.
Iſa. 34.
Iſa. 66.
Quare ſancti dicantur cœli.
Philip. 3.
Matth. 5.
1. Cor. 5.
Cant. 5.
Quod os Domini multipliciter dicitur.
Iſa. 65.
Iſa. 58.
Gen. 1.
De miſericordia comitãte, multiplicique eius effectu.
Epheſ. 2.
Ioan. 15.

fructum multum. Et Apostolus ait: Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum
1. Corinth 3. dedit. In tentationibus nos adiuuat & defendit. Fidelis enim Deus, qui non patietur nos ten-
1. Corinth. 10. tari supra id quod possumus, sed tribuit cum tentatione prouentum, vt possimus sustinere.
Vnde Psalmus ait: Liberasti nos de affligentibus nos. Et iterum ait: Adiutor in oportuni-
Iob 41. tatibus in tribulatione. Et beatus Iob ait: Feruescere facit quasi ollam profundum maris, &
ponet quasi cum vnguenta bulliunt. Vnguenta enim virtutum ex feruore tentationis maio-
rem reddunt suauitatem odoris. Quomodo enim mater consolatur filios, ita ipse consolatur
nos in omnibus tribulationibus nostris. Ad correptionem Dominus misericorditer nos flagel-
Isa. 66. lat. Miseretur enim irascendo in præsenti, vt parcat in futuro, sicut scriptum est: Visitabo in
2. Corinth. 1. virga iniquitates eorum. Flagellat enim Deus omnem filium quem recipit. Econtrà malis
Osee 4. non miseretur, dum eis non irascitur, sicut scriptum est: Non visitabo super filias tuas cùm fue-
Ioan. 13. rint fornicatæ. Perseuerãtiam in finem præstat: quia cùm diligit Dominus suos in finem, id est,
Gen 37. finaliter diligit eos. Ipse enim tunicam talarem facit filio suo Ioseph, id est, cuilibet electo:
Matth. 28. finalem tribuit perseuerantiam. Ipse etiam cum electis suis est vsque ad consummationem se-
culi. Et qui incipit in nobis, ipse perficit, sicut scriptũ est: Misericordiam meam non dispergam
De misericordia subsequẽte ac multiplici eius effectu. ab eo, neque nocebo in veritate mea. Non solùm autem misericordia Domini præueniente
& comitante plena est terra, sed insuper misericordia subsequente, dum nobis pro tempora-
libus, æterna retribuit. Hic enim momentaneum & leue tribulationis nostræ supra modum
2. Corinth. 4. in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, dum nos supra merita remunerat.
Luc. 6. Mensuram enim bonam, & confertam, & coagitatam dabit in sinum nostrum. Non enim
Rom. 8. sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Mi-
Apoc. 21. sericordia enim eius subsequitur nos, pœnam minuendo, sicut scriptum est: Absterget Deus
omnem lachrymam ab oculis sanctorum. Patet igitur ex prædictis, quod multiplici miseri-
cordia Domini plena est terra, & miserationes eius super omnia opera eius. Oleum enim
Iac. 2. supernatat: quia, vt ait beatus Iacobus, Misericordia superexaltat iudicium. Samaritanus enim
De oleo diuinæ misericordiæ & eius effusione. noster plus habet olei, quàm vini. Propterea Psalmus ait: Impinguasti in oleo caput meum,
id est, Christum, qui caput est Ecclesiæ. Hoc enim oleum de capite nostro non deficit. Ipse
enim vnctus est oleo lætitiæ, suauitatis, & misericordiæ, præ consortibus suis. Lecythus au-
Luc. 10. *Colos. 1.* tem huius olei nunquam deficit in Ecclesia, sed vasa vacua & corda humilia hoc oleo implet
Eccles. 9. verus Eliseus, vt multiplicetur, & liberetur cum filiis vidua paupercula ære alieno oppressa.
3. Reg. 23. *4. Reg. 3.* Hoc autem oleum descendit à capite Christo in barbam, id est, in sanctos Ecclesiæ Prælatos,
fortes & strenuos. A barba autem, id est, à sanctis primitiuis, ab Apostolis, scilicet, & aliis,
qui fuerunt in primitiua Ecclesia, descendit hoc oleum seu vnguentum misericordiæ in oram
vestimenti Christi, id est, in alios sanctos fortes & perfectos. In ora enim vestimentum con-
summatur superius, & significat sanctos Doctores, quorum prædicatione Christus nos, tan-
quam vestimentum induit. Non solùm autem in barbam & oram vestimenti, quia vsq; ad ele-
ctos, qui futuri sunt in fine mũdi extẽdetur misericordia Christi. Non enim obliuiscetur mise-
Eccle. 24. reri Deus. Christus enim quasi oliua speciosa in cãpis, & quasi oliua fructifera in domo Domini
De multiplici vnctione, & virtute olei. exhibet nobis oleũ, quo infirmos vngit ad mitigationẽ, tristes ad exhilarationẽ, pugiles ad for-
titudinẽ, Reges & Sacerdotes ad dignitatẽ, vt facies eorũ exhilaret in oleo, mulieres ad pulchri-
Dan. 13. tudinem. Afferte, inquit Susanna, oleum quo vngar, & smigmata. Hoc oleo tumores sedan-
Cant. 3. tur, dolores mitigantur, dura emolliuntur, vulnera consolidantur, cibi condiuntur, lumen
lucernæ nutritur, famelici reficiuntur. Hoc oleo vnguntur Cathecumeni ad instructionem,
infirmi ad conualescentiam. Quod mixtum cum balsamo Chrisma conficit, quo omnes in-
unguntur Christiani, vt balsamo boni odoris, aliis exemplum præbeant, & oleo pietatis in
Iob 29. proximos opera misericordiæ exerceant. Hoc igitur oleo de quo beatus Iob ait: Petra fun-
debat mihi riuos olei, repleta est vniuersa terra. A fructu enim frumenti verbi Dei vini fer-
uentis charitatis, & olei diuinæ misericordiæ multiplicati sunt fideles in vniuersa terra, post-
Gal. 4. quam venit plenitudo temporis, tempus, scilicet, acceptabile, postquam misit Dominus re-
De plenitudine temporis & multiplicatione gratiæ & abundãtia misericordiæ. demptionem populo suo, postquam Dominus in solitudine Gentilitatis, dedit myrtum &
oliuam. Myrtum temperantiæ & oliuam misericordiæ: postquam venit tempus miserendi
eius: postquam Gentilitas tanquam oleaster, inserta est in bonam oliuam, & facta est parti-
ceps pinguedinis oliuæ: postquam mirificauit Dominus misericordias suas, vt saluos faceret
Rom. 11. sperantes in se: postquam clamauit ad nos de Seyr, id est, de asperitate & hispiditate, quam su-
Isa. 28. stinuit in cruce, custos ille, qui de nocte vigilat, quia non dormitabit, neque dormiet, qui custo-
De multiplici vsu sanguinis Christi. dit Israël. Quid clamauit custos ille? Reuertere ad me, quia redemi te. Postquã in cruce dedit
sanguinẽ suum preciũ nostrũ, in Ecclesia poculũ nostrũ, in peregrinatione viaticum nostrum.
Heb. 12. In exitu nostro de Ægypto, conductũ & ducem nostrũ, in cœlo aduocatũ nostrũ. Ipse enim
Deut. 32. melius clamat pro nobis misericordiam, quàm sanguis Abel, qui de terra clamabat vindictam.
Propterea ait: Ego occidam, id est, occidi me permittam, & viuere faciam, viuificando mun-
dum per sanguinem meum. De illo enim pietatis fonte, qui de latere Domini nostri crucifixi
emanauit, irrigatus est vniuersus mundus, postquam fracto alabastro, impleta est domus vni-
uersæ Ecclesiæ ex odore vnguẽti. De quo Salomon ait: Vnguento & variis odoribus delectatur
cor, postquã ad nos extẽdit, quasi terebinthus ramos suos obumbrauit nobis: postquã visitauit

terram

terram per incarnationem, & inebriauit eam dilectione & spiritualis gaudij iocunditate, &
multiplicauit locupletare eam bonis spiritualibus, & diuitiis diuersorum charismatum, post-
quam apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei, postquam desponsauit Eccle-
siam de gẽtibus cõuersam in fide & misericordia, & miserationibus, sicut in Osee dicitur: Post-
quam suscepimus misericordiam Dei in medio templi eius, id est, communiter in vniuerso
mundo. Postquam teste Isaia deleuit vt nubem iniquitates nostras, & quasi nebulam peccata
nostra, & renouauit faciem terræ. Postquam nubecula parua, quasi vestigium hominis vniuer-
sam terram irrigauit, & abstulit siccitatem. Postquam verus Iosue cepit ciuitatem Hay, quæ
Chaos interpretatur, & confregit portas inferni, & Rege Hay suspenso, in crucis patibulo cap-
tiuam duxit captiuitatem, quam ab inferno ad cœlum leuauit eius misericordia, attingẽs à fine
vsque ad finem fortiter. Postquam Petra facta est refugium erinaciis, id est, Christus peccato- *Sap. 8.*
ribus aculeis peccatorum circundatis. Postquam lepusculus plebs inualida collocauit cubile *Prouer. 30.*
suum in hac petra, sicut scriptum est propter miseriam inopum & gemitum pauperum, nunc
exurgam dicit Dominus. Ex tunc ergo misericordia Domini plena est terra, & montes stilla-
uerunt dulcedinem, & colles mel & lac. Exiit ex tunc qui seminat seminare semen suum in *Ioël. 4.*
vniuerso mundo. Descendit enim de monte, & tetigit leprosum mundum, & curauit eum pon *Matth. 8.*
tifex noster compatiens infirmitatibus nostris. Ex tunc pius pastor ouem errantem propriis *Lucæ 8.* *Heb. 4.*
humeris reportauit. Venit enim quærere & saluum facere quod perierat. Et pius pater filium *Lucæ 15.*
prodigum reuertentem recepit. Ex tunc mulier pia, quę tanquam nutrix fouet pullos suos, in-
clinauit se ad nos, domum proprij corporis euertit, accendit lucernam gratiæ suæ in vniuerso
mundo, vt drachmam, quam amiserat, inueniret. Ex tunc filij eius tanquam nouellæ oliuarum
oleum gaudij pro luctu receperunt, vt oleum non deficeret de capite eorum, vt caput suum *Isaiæ 61.*
oleo vngerent & faciem lauarent, & quasi adipe & pinguedine repleretur anima eorum. De *Eccle. 9.* *Matth. 6.*
hoc oleo in Apocalypsi dicitur. Vinum & oleum ne lęseris, id est, vnctos oleo misericordiæ & *Apoc. 6.*
pietatis, extunc post odorem vnguentorum ipsius totus cucurrit mundus. Verus enim Iacob *Cant. 1.*
vnxit lapidem, id est, lapidea gentium corda emolliuit, vt de lapidibus suscitaret filios Abrahæ, *Gene. 28.* *Matth. 3.*
vt sugerent de vniuerso mũdo mel de petra, & oleum de saxo durissimo. Tinxit enim in oleo *Lucæ 3.*
pedem suum, id est, illos qui prædicando per vniuersum mundum ferunt illum. Ex tunc dedit *Deut. 32.*
nobis vbera fragrantia vnguentis optimis, & quasi oleum effusum nomen eius. Ex tunc vn- *Cant. 1.*
guentarius fecit pigmenta suauitatis, & vnctiones confecit suauitatis, sicut in Ecclesiastico di- *Eccle. 38.*
citur. Hoc vnguento consilio Noëmi vnxit se Ruth, vt accepta esset Booz. Lauare, inquit, *Rut. 3.*
Noëmi & vngere. Aliter enim Boos placere non valemus, id est, Deo. Booz enim in quo est
fortitudo interpretatur. Ex tunc filij olei vncti sunt amplexantes illum, de quo pater ait: Inue-
ni Dauid seruum meum, oleo sancto meo vnxi eum. Ex tunc computruit iugum à facie olei, *Zach. 4.*
sicut Isaias ait. Ex tũc verus Samaritanus oleum & vinum infudit vulneribus nostris. Ex tunc *Isaiæ 10.*
liuor & vulnus & plaga tumens circumligata est & curata medicamine & effota oleo, liuor, *Lucæ 10.*
scilicet, auaritiæ, miluus luxuriæ, & plaga tumens superbiæ, ligata sunt diuinis præceptis, curata
medicamine sacramentorum, & effota oleo misericordiæ diuinæ. Ex tunc virgines prudentes
in vniuersa terra sumpserunt oleum in vasis suis cum lãpadibus. Vngamur igitur hoc oleo fra- *Matth. 25.*
tres, vt simus misericordes, sicut & pater noster misericors est. Beati enim misericordes, quo- *Lucæ. 6.*
niam misericordiam consequentur. Miser enim & miserabilis, qui tantæ & tam copiosæ mise- *Matth. 5.*
ricordiæ expers erit. Nunc enim tempus est miserendi, postmodum erit tempus furendi, fe- *Conclusio vbi inuitat ad misericordiam, & opera misericordiæ.*
riendi & irascendi. Sicut autem misericordia præcipua est virtus, quæ adduxit Christum de cę-
lo in terram, Ita præcipua est virtus, quæ leuat hominem de terra in cœlum. Vnde Dominus de
monte Olіueti ascendit in cœlum. Terrena, siquidem seruando amittimus, largiendo seruamus, *Actuum 1.*
Patrimonium enim retentum perit, manet autem erogatum. Propterea Salomon ait: Miseri- *Para. 3.*
cordia & veritas non te deserant, circunda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui. *Osee 6.*
Et Dominus per Prophetam Osee ait: Misericordiam volui, & non sacrificium. Opera enim *Matth. 25.*
misericordiæ cum laude remunerabuntur in iudicio. Alia autem opera in silentio. Habeamus *De multiplici oleo malo.*
igitur in vasis nostris oleum purum, non oleum reproborum, nõ oleum carnalis delectationis
quod blande ingreditur. De quo scriptum est: Intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut
oleum in ossibus eius. Neque oleum adulationis de quo dicitur: Oleum peccatoris non im-
pinguet caput meum. Et de Effraim Osee dicit: Oleum in Ægyptum ferebat. Malum oleum *Osee 12.*
crudelis misericordia, qua quis parcit peccatoribus, & eos in errore fouet blandiendo & adu-
lando. Neque oleum laudis humanæ & vanæ gloriæ, quod fatuæ virgines voluerunt emere. *Matth. 25.*
Neque oleum hæreticorum & meretricum. De quo Salomon ait: Nitidius oleo guttur eius. *Prouer. 5.*
Sint ergo simul in nobis misericordia & veritas, ne mentiatur opus oliuæ. Sed simus verè mi- *Abac. 4.*
sericordes à nobismetipsis, sicut scriptum est: Miserere animæ tuæ placens Deo. Deinde mise- *Eccle. 30.*
reamur proximis nostris ignoscendo illis, scriptum est enim: Dimittite & dimittemini, subue- *Lucæ 6.*
niẽdo illis. Scriptũ est enim: Date, & dabitur vobis, corripiẽdo illos, Scriptũ est enim: Corri- *De multiplici terra, & multiplici misericordia, & varia eius plenitudine.*
piet me iustus in misericordia. Intercedẽdo pro illis exẽplo Moysi, qui ait: Aut dimitte illis, aut
dele me de libro tuo. Et quoniã misericordia Domini plena est terra, sit cordis nostri terra plena
misericordia, per pietatẽ terra oris, per bonæ locutionis suauitatẽ. Dulce enim verbũ multipli- *Exod. 32.*
cat amicos & mitigat inimicos, terra manus & operis sit plena misericordia, per eleẽmosynarũ *Eccle. 6.*

erogationem. Simus igitur pleni, non vacui. Non poteſt autem eſſe plenus, qui Deum in ſe non habet, licèt totum mundum habeat. Sed revera vacuus eſt & inanis, quem non replet Dei gratia & diuina miſericordia, ſicut domus licèt in ſe habeat puluerem & teſtucam, non dicitur plena, ſed vacua. Totus autem mundus reſpectu diuinæ maieſtatis eſt quaſi modica feſtuca ſeu puluis & palea. Cùm igitur peccator vacuus ſit, non eſt in terra, quia miſericordia Domini plena eſt terra, nec eſt in cœlo, ſcriptum eſt enim: Domine in cœlo miſericordia tua. Relinquitur ergo quod ſit in inferno.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE Epiſtola Petri. 1. Petri. 2.

1. Pet. 2.

Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius, qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius.

Iſaiæ 53. *Quare Dominus pati voluerit.*

TRIPLICI ratione principaliter pati & crucifigi voluit Dominus. Paſſus eſt, vt nos ſanguine ſuo redimeret. Eius enim liuore, id eſt, carne facta liuida, per flagella ſanati ſumus. Vel liuore, id eſt, zelo, & amore quo nos dilexit. Ipſe enim peccata noſtra pertulit in corpore ſuo, ſuper lignum, id eſt, pœnam pro peccatis noſtris, vt pro nobis patri ſatisfaceret, & pro redemptione noſtra ſeipſum traderet. Secunda ratione, paſſus eſt pro nobis, vt nos ad amorem ſuum aſpera ſuſtinendo pro nobis efficatius incitaret. Si enim ſolo verbo liberaſſet nos, non dediſſet nobis tantam materiam diligendi ipſum, nec nobis tantum dilectionis ſignum oſtenderet. Maiorem enim charitatem nemo habet, id eſt, maius dilectionis ſignum, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. (Ioan. 15.) Vnde Ioannes in Epiſtola Canonica ait: In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille pro nobis animam ſuam poſuit. (1. Ioan. 3.) Tertia ratione paſſus eſt pro nobis Dominus, vt relinqueret nobis exemplum, quatenus quemadmodum ipſe fecit, ita & nos faciamus. Non ſolum igitur pro nobis redimendis, vel pro nobis ad amorem ſuum incitandis, ſed inſuper pro nobis ſuo exemplo inuitandis paſſus eſt Chriſtus, relinquens nobis exemplum contumeliarum, tribulationum, flagellorum, crucis & mortis. (Ioan. 13.) Propterea Petrus ait: Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Quia eius paſſio noſtra eſt lectio, eius crux noſtra inſtructio. Inſtruit igitur nos Apoſtolus, vt gratiam fideiuſſoris non obliuiſcamur, vt ad memoriam reuocemus, quanta pro nobis Dominus pertulerit, vt nos exultemus ei cum tremore, vt, ſcilicet, in die bonorum, id eſt, in gaudio reſurrectionis, non ſimus immemores malorum & dolorum, quos pro nobis ſuſtinuit propter inuidiam ſiue liuorem Iudæorum. (Eccle. 11. *De exemplo Domini imitando, & de veſtigiis paſſionis eius ſequendis.*) Eius enim liuore liberati ſumus. (Iſaiæ 53.) Quia propter inuidiam, quam Iudæi de ipſo habuerunt, ipſum in bonum noſtrum, & in malum ſuum crucifixerunt. Reliquit igitur nobis exemplum patiendi. Si enim ipſe qui peccatum nõ fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius, paſſus eſt pro nobis, & nos, qui peccatores ſumus pro noſmetipſis exẽplo eius pati debemus, ſequẽdo veſtigia eius. Vnde Iſa. ait: Semita iuſti, id eſt, Chriſti recta eſt, rectus callis eius ad ambulandum. (Iſaiæ 26.) Et in Epiſtola Canonica Petrus ait: Chriſto igitur paſſo, & vos eadẽ cogitatione armamini, vt, ſcilicet patiẽter toleretis aduerſa, ſicut ipſe ſuſtinuit. (1. Pet. 4.) Eius enim paſſio noſtra eſt defenſio. Eius anguſtia & patiẽtia noſtra ſunt contra perſecutores arma. Eius enim exempla reliquiæ ſunt homini pacifico. Vnde Apoſtolus ad Heb. ait: Recogitate enim, qui talẽ ſuſtinuit à peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionẽ, vt nõ fatigemini animis veſtris deficientes. (Heb. 12.) Et Petrus in hodierna Epiſtola ait: Tradebat autẽ iudicãti ſe iniuſtè. Tradebat voluntariè non repugnans, non ſe defendens, ſed ſicut agnus coram tondente ſe obmutuit. (Iſaiæ 53.) Et nos patiẽter, & ſine murmure tribulationes ſuſtinere debemus exẽplo ipſius. Nõ eſt enim ſeruus maior Domino. (Ioan. 13. Matth. 10.) Sufficit diſcipulo, ſi ſit ſicut magiſter eius. In aliquibus codicibus reperitur, tradebat autem iudicãti ſe iuſtè, id eſt, Deo patri tradebat eos flagellãdos & corrigendos, alioquin condemnandos, niſi pęniterent de eius morte. Tradidit igitur Chriſtus nobis exemplum, vt ſicut ipſe corporaliter mortuus eſt, & reſurrexit. Ita & nos ſpiritualiter peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus. Eius enim mors mortificationi noſtræ aſſimilatur, eius reſurrectio viuificationi noſtræ conformatur. Cùm autem tota eius vita noſtra ſit doctrina, tota eius conuerſatio noſtra ſit inſtructio, in quatuor principaliter hodie nos inſtruit Petrus Apoſtolus ipſum nos debere imitari. Ipſe enim peccatum non fecit. Et nos à peccatis nobis caueamus. Peccatum non fecit, qui tamen omnia fecit. Ex quo patet, quod peccatum nihil eſt. Non eſt enim ſubſtantia, non eſt forma, ſed magis deformitas ſeu priuatio debiti finis, quando, ſcilicet, actiones, quæ à Deo ſunt, ad ipſum nõ referimus. Peccatum autẽ quandoq; dicitur vitium, id eſt, macula animæ ſeu corruptio, quæ eſt pœna iuſta inflicta à Deo, paſſio, ſcilicet, quædam animæ, & illa eſt à Deo, quia eſt iuſta pœna. (Sap. 11.) Per quę enim quis peccat, per hæc & torquetur. Sicut malus actus inquãtum actus eſt, à Deo eſt. Non eſt inuentus dolus in ore eius, quia nec in verbo peccauit. (Iſaiæ 53.) Et nos à doloſa locutione, & mendacio abſtineamus. (Para. 13.) Quia qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam. Ipſe enim cùm malediceretur, non maledicebat. Et nos nemini maledicere debemus, ſi filij benedictionis eſſe volumus. Benedicẽtes autẽ hęreditabunt terram, maledicentes autem peribunt, teſte enim Apoſtolo: Maledicti regnum Dei non poſſidebunt. (1. Cor. 6.) Cũ pateretur Chriſtus, non cõminabatur. Et nos in tribulationibus gaudẽtes, & perſecutiones patienter

patienter sustinentes, non nos defendamus manu vel verbo, sed absq; lite & comminatione cum omni mansuetudine flagella & persecutiones toleremus. Exemplo igitur Domini fugiamus peccatum, vt nihil dicamus, vel faciamus, vel concupiscamus contra legem Domini. Peccatum enim, vt ait Augustinus, est dictum vel factum, vel concupitum cõtra legem Dei. Quod de peccato actuali intelligitur, non de omissionibus. Non solum enim dicto vel facto, vel concupiscētia seu mala voluntate peccamus, sed omittendo bona quæ facere debemus, & prætermittendo diuina præcepta. Sicut enim sunt duæ partes iustitiæ, scilicet, declinare à malo & facere bonum: Ita duæ partes sunt iniquitatis, scilicet, omittere bona seu declinare à bono, & facere malum. Boni autem omissio propriè dicitur delictum. Vnde & beatus Ambrosius ait: Peccatum est præuaricatio legis diuinæ, & cœlestium inobedientia mandatorum. Præuaricatio refertur ad actualia peccata. Inobedientia ad omissiones. Originale etiam peccatum largè dici potest præuaricatio. Omnes enim in Adam peccauimus, & præuaricati sumus, in quo omnes seminaliter fuimus. Cùm autem tam varia sint peccatorum genera, scilicet, Originale, quod contrahit anima ex vase corrupto cui infunditur, de quo Dauid ait: In peccatis concepit me mater mea. Et veniale, de quo Apostolus ait: quod quidam ædificant ligna, fœnum, stipulam. Et mortale, de quo Iacobus ait: Peccatum cùm consummatum fuerit, generat mortem, omnibus his Christus caruit. Nos autem peccato originali, quod dimittitur in baptismo, & peccatis mortalibus, quæ in contritione dimittũtur carere possumus, venialibus autem peccatis prorsus carere non valemus. Si enim dixerimus, quòd peccatum non habemus, ipsi nos seducimus & veritas in nobis non est, sicut Ioannes Apostolus ait: Debemus tamen diligentiam magnam adhibere, ne venialia multiplicemus. Per venialia enim, dum contemnuntur, vel dum placent & multiplicantur, trahitur anima ad mortalia. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Qui modica negligit, paulatim decidet. Qui igitur vitauit grandia, caueat ne obruatur arena. Peccata autem mortalia, modis omnibus vitare debemus. Quæ multipliciter fieri habent. Interius, scilicet, & exterius. Interius, primò per delectationem morosam, quando, scilicet anima de illicitis cogitando delectatur, & placet ei talis delectatio, & in ipsa libenter commoratur consentiens delectationi, licèt non consentiens operi. Secundo modo fit per consensum, quando, scilicet, consentit operi, & habet voluntatem peccandi. Hi duo modi peccandi significantur per mortuum in cõclaui, quem Dominus suscitauit. Tertio modo fit peccatum exterius, dum voluntas mala perducitur ad effectum, quandoque per locutionem illicitam. Quod genus peccati significatur per secundum mortuum, quem suscitauit Dominus in porta. Quandoque verò per malam operationem: & huiusmodi peccatum significatur per tertium mortuum, quem Dominus in sepulchro suscitauit, qui tunc quatriduanus spiritualiter dicitur, & fœtens quando peccatum in consuetudinem habetur: vel quatuor dies considerari possunt circa peccatum operis, vt sit primus dies, quando peccatum primo perpetratur. Secundus, quando defenditur, & quærit homo excusationes in peccatis. Tertius, quando de peccato gloriatur. Quartus, quando peccatum in consuetudinem vertitur. Quando verò desperatur de venia, desperatur peccatum illud, quia in spiritum sanctum est, veniam non meretur. Quia qui desperat, veniam non postulat. Hic est quartus mortuus, quem Dominus non suscitauit, quia nec rogatus fuit, sed respondit Dominus: Sinite mortuos sepelire mortuos suos. Patet ergo ex prædictis, quod peccatum mortale septem modis perpetratur. Primo, per delectationem morosam. Secundo, per malam voluntatem. Tertio, per illicitam operationem, siue exerceatur ore, siue alia corporis parte. Quarto modo, per peccati defensionem. Quinto, per peccati gloriationem. Sexto, per nimium contemptum & consuetudinem. Septimo, per desperationem. Hęc est catena diaboli, de qua Isaias ait: Si abstuleris de medio tui catenam. Et iterum: Vę qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum. Iniquitatem trahit, qui peccatum suum protrahit. Et quia peccatum, quod per pœnitentiam statim non diluitur, suo pondere trahit ad aliud, funiculus vanitatis contexitur, quo anima constringitur, illaqueatur & suspenditur, dum sanguis sanguinem tangit, & peccatum peccato additur. Et ita miser homo tãquam plaustrum oneratum in mortem trahitur funibus illis, de quibus Psalmus ait: Funes peccatorum circumplexi sunt me. Et Salomon ait: Funibus peccatorum suorum quiscunque constringitur. Hæc autem septem peccatorum genera insinuat Moses, dicens: Dixit inimicus persequar, comprehendam, diuidam spolia, implebitur anima mea, euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea, submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Dixit inimicus, dum loquitur nobis suggerendo, & ad noxiam delectationem trahendo. Persequitur dum peccato per malam voluntatem consentit homo. Comprehendit, dum post voluntatem ad peccatum operis perducit. Diuidit spolia, dum homo de peccato gloriatur, & iactat se, atque exemplo prauo alios corrumpit. Gladium euaginat & extrahit, dum homo de peccato suo se defendit. Anima autem eius impletur, dum in consuetudinem peccatum vertitur. Tunc autem demum penitus interficitur, quando de venia desperatur, & tunc miser homo in aquis vehementibus, quasi plumbum submergitur, & claudit super eum puteus os suum, quia ipse claudit os proprium, dum peccatum non confitetur nec Deum deprecatur. Et ita efficitur spiritus vadens & non rediēs. Quoniam igitur omne peccatum mortale trahit ad mortem & pœnam æternam, summo studio quodlibet peccatum mortale debemus à nobis relegare, siue sit peccatum carnis per fragilitatem

Marginal notes: Rom. 12. *Quid sit peccatũ, & de multiplici genere peccatorum.* Rom. 5. *De Originali & veniali, et mortali peccato.* 1. Cor. 3. Iac. 1. 1. Ioan. 1. Eccle. 9. *Quot modis habeant fieri mortalia peccata.* Matth. 9. Lucæ 7. Ioan. 11. *De quatriduano peccato operis.* Matth. 12. *Quòd peccatũ mortale in genere septẽ modis habet fieri.* Isaiæ 58. Isaiæ 5. Oseæ 4. Prouer. 5. Exod. 15. *Alia peccati distinctio.*

gilitatem & infirmitatem, quod dicitur fieri in patrem cui attribuitur potentia, siue sit peccatum insipientiæ vel simplicitatis per ignorantiam, quod dicitur fieri in filium, cui attribuitur sapientia, siue sit peccatum obstinationis, per malitiam & mentis elationem, quod dicitur fieri in spiritum sanctum, cui attribuitur benignitas, quæ est malitiæ contraria, siue etiam sit peccatum omissionis, vel securitatis per negligentiam. His enim quatuor modis peccat homo, scilicet, per infirmitatem, per ignorantiam, per negligentiam, & per certam malitiam. Nullum autem istorum excusationem habet à toto, licèt peccata fragilitatis & ignorantiæ excusationem habeant à tanto, propter quod Dominus ait: Qui peccat in patrem, remittetur ei, qui peccat in filium, remittetur ei, qui peccat in spiritum sanctum, non remittetur ei. Peccatum enim in patrem, licèt sit damnabile & mortale, dicitur tamen remissibile, quia habet causam remissionis sibi annexam, scilicet, fragilitatem. Similiter peccatum in filium causam remissionis habet sibi annexam, id est, ignorantiam. Vnde Paulus: Veniam promeruit, quia per ignorantiam peccauit. Peccatum autem in spiritum sanctum, non habet causam remissionis sibi annexam. Vnde Lucifer, quia nō ex infirmitate nec ex ignorantia, sed ex præsumptione & certa malitia peccauit, irremediabiliter corruit. Nullum enim peccatum mortale, quantamcunque habeat excusationis causam sibi annexam, penitus excusatur, sed morte æterna, quicunque cum mortali decedit, punitur, siue peccet per infirmitatem & propriam tentationem, sicut scriptum est: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, siue per suggestionem, de quo Psalmus ait: Ab alienis parce seruo, siue peccet incompulsus vt Iudas, siue persuasus vt Adam, siue perterritus vt Petrus, siue ex paupertate, propter quod Salomon ait: Diuitias & paupertatem ne dederis mihi, siue ex superfluitate, sicut scriptum est: Prodiit ex adipe iniquitas eorum, siue ex inconstantia & leuitate, sicut in Ecclesiastico dicitur: Stultus vt Luna mutatur, siue ex obstinatione, sicut Salomon in Prouerbiis ait: Peccator cùm venerit in profundum vitiorum, contemnet, siue fiat peccatum cupiditate mala inflammante, siue timore malè humiliante, de quibus Psalmus ait: Incensa igni & suffossa, ab increpatione vultus tui peribunt. Incensa, scilicet, feruore cupiditatis, suffossa pusillanimitate timoris malæ humiliantis, siue fiat per tumorem superbiæ, siue per liuorem & venenum inuidiæ, siue per furorem & impetum iræ, siue per ponderositatem & depressionem tristitiæ & acediæ, siue per hypocrisim auaritiæ, siue per voracitatem gulæ, siue per ardorem & fœtorem luxuriæ, siue peccet trāsgrediendo legem naturæ, vel legem scriptam, vel legem gratiæ, siue peccet contra Deum, cuiusmodi peccatum dicitur nefas vel impietas, siue peccet in proximum, cuiusmodi peccatum specialiter dicitur facinus vel iniquitas, siue peccet in seipsum, cuiusmodi peccatum specialiter dicitur flagitium, siue peccet in cœlo, siue in terra. Sunt enim peccatores cœli, qui loquuntur contra Deum blasphemiam. De quibus dicitur: Posuerunt in cœlum os suum, sunt peccatores terræ, scilicet, qui peccant per auaritiam vel carnalem voluptatem. De quibus dicitur: Deficiant peccatores à terra. Et iterum: Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ. Quibuscunque igitur modis fieri habeat mortale peccatum, vitam tollit, & animam interficit. Et ideo qui diligit iniquitatem, odit & destruit animā suam. Si autem bruta animalia quæ ratione carent, mortem fugiunt & formidant, quantò magis anima rationalis mortem suam debet fugere, & mortale peccatum abominari & abhorrere. Agnus fugit lupum, columba accipitrem, pullus miluum, pulices etiam & vermiculi capi & interfici nolunt, sed quantumcumque possunt, ne capiantur, fugiunt. Auis si semel laqueo teneatur, & valeat euadere, nunquam facile secundo ad laqueum reuertetur. Fugiamus ergo & nos peccatum, sicut auis laqueum, sicut ouis lupum, sicut lepus fugit canem, sicut muta & irrationalia fugiunt mortem. Si enim cum serpente dormire non auderes, multò fortius cum peccato mortali dormire non debes. Qui enim dormit cum peccato, dormit cum diabolo, qui crudelior est omni serpente. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Quasi à facie colubri fuge peccatū: Mortale enim peccatum aufert Deum, aufert proximum homini, non solum sua, sed seipsum. Peccatum aufert Deum. Vnde Isaias ait: Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos, & Deum vestrum. Et Iacobus ait: Quicunque voluerit esse amicus huius seculi, inimicus constituetur Dei. Peccatum aufert proximum. Vnde Dominus in Leuitico ait: quod quicunque comederit sanguinem, peribit de populo suo. Sanguinem comedit, qui peccatum mortale facit. Propterea Psalmus ait: Libera me de sanguinibus, id est, à peccatis mortalibus: de populo suo perit, qui sanctorum communionem amittit, vt iam cum Propheta dicere non possit. Particeps ego sum omnium timentium te. Peccatum aufert homini seipsum, iuxta illud: Erraui sicut ouis quæ periit, factus sum tanquam vas perditum. Perdidisti omnes qui fornicantur abs te, id est, qui peccando recedunt à te. Peccatum aufert corpus & animam. Vnde mulier vidua, quæ obligata erat ære alieno, clamauit ad Eliseum: Ecce creditor venit, vt tollat duos filios meos. Hæc est peccatrix & miserabilis persona à Christo viduata, cui diabolus aufert corpus & animam. Vnde in Trenis ait Ieremias. Foris interficit gladius, & domi mors similis est. Foris enim, id est, in corpore, & domi, id est, in anima interficitur peccator. Et iterum ait: Duplici contritione contere eos. Et in Parabolis Salomon ait: Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli, ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena, & gemas in nouissimis, quando cōsumpseris carnes tuas & corpus tuum. Peccatum enim corpus debilitat & consumit. Vnde Isaias ait: Effeminati dominabuntur eis. Et Osee de Effraim ait: Comederunt alieni

Sap. 9. De multiplici causa peccādi. Prouer. 30. Eccle. 27. Para. 18. De septē criminalibus. Alia peccatorū distinctio. Quod modis omnibus, & cum summo studio vitāda sunt peccata mortalia, & de bestiis quæ mortē fugiūt. Eccle. 21. De variis incommodis ex peccato prouenientibus. Isaiæ 59. Iaco. 3. Leuit. 17. 4. Reg. 3. Tren. 1. Iere. 17. Prouer. 5. Isaiæ 3. Osee. 7.

alieni robur eius. Alieni, id eſt, dæmones maximè per peccatum Luxuriæ & gaſtrimargiæ corpus eneruāt & debilitant. Vnde Apoſtolus: peccata carnis appellat paſsiones deſiderij. Et in Ecclesiaſtico dicitur. In multis eſcis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vſq; ad choleram, propter crapulam multi obierunt, qui autem abſtinens eſt, adiiciet vitam. Peccatum aufert homini animam ſuam. Vnde Dominus in Euangelio: Quid prodeſt Homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ autem ſuæ detrimentum patiatur? Et iterum: Stulte hac nocte repetent animam tuam. Peccatum aufert homini bonam conſcientiam, remordet & affligit mentem. Vnde Iſaias: Vermis eorum non morietur. Et Iob ait: Qui terrenum habet fundamentum, conſumentur velut à tinea, id eſt, qui terrenis innituntur, tinea malæ conſcientiæ corroduntur. Et iterum ait: Panis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidum, intrinſecus, id eſt, panis delectationis tranſitoriæ conſcientiam reddit amaram. Et per Ieremiam Dominus ait: Mittam vobis ſerpentes peſsimos, quibus non eſt incantatio, & mordebunt vos. Et iterum: Arguet te malitia tua, & auerſio tua increpabit te. Nemo enim reus ſe iudice abſoluitur. Remordet enim reum conſcientia terris, circumuolat alis ſęua dies animi. Vnde Oſee ait: Lappa in tabernaculis eorum. Peccatum aufert famam, & ignominioſum reddit hominem. Vnde Ieremias: Reuelata ſunt verecundiora tua, pollutæ ſunt plantæ tuæ, id eſt, greſſus tui immundi & infames. Et iterum: Ego nudaui fœmora tua, contra faciem tuam, & apparuit ignominia tua. Et per Ezechielem Dominus ait: Nudabo ignominiam tuam coram te, & videbunt omnes turpitudines tuas. Et per Iſaiam Dominus ait: Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum. Et Ioël ait: Aſcendet fœtor eius, & aſcendet putredo eius, quia ſuperbè egit.

1. Theſ. 4. Eccle. 37. Iob 20. Iere. 8. Oſee 9. Iere. 9. Ezech. 16. Eſa. 67. Ioël. 3.

Peccatum aufert pecuniam. Vnde & filius prodigus omnem ſubſtantiam ſuam conſumpſit viuendo luxuriosè cum meretricibus. Propterea Micheas ait: De mercedibus meretricis congregata ſunt, & vſque ad mercedem meretricis reuertentur. Quæ enim malè congregantur, mercedes meretricis dicuntur, quia anima ſeipſam exponit venalem diabolo pro temporali & incerto lucro. Et quoniam non habet euentus ſordida præda bonos, quæ malè congregantur, multoties peſsimè expenduntur, vt reducantur quaſi ad mercedem meretricis. Vnde Salomon: Pretium ſcorti, vix eſt vnius panis. Peccatum aufert libertatem, & inducit ſeruilitatem. Qui enim facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Vnde Iſaias ait: Solue vincula colli tui, captiua filia Syon. Et Dominus per Ieremiam: Seruire te faciam inimicis tuis, in terra quam ignoras. Et Iſaias ait: Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam. Et iterum: Gratis venundati eſtis. Venundati, ſcilicet, ſub peccato, & addicti ſeruituti diaboli.

Lucæ 15. Mich. 1. Prouer. 6. Ioan. 8. Iſaiæ 52. Iere. 17. Iſa. 5. Iſaiæ 52. Rom. 7.

Peccatum aufert diuinam gratiam, & Deum prouocat ad iracundiam. Vnde Propheta contra tantum detrimentum ſupplicans, ait: Ne auertas faciem tuam à me, ne declines in ira à ſeruo tuo. Hæc eſt facies gratiæ, de qua idem Propheta ait: Auertente autem te faciem, turbabuntur. Homo enim ſubtracta diuina gratia turbatur, & de peccato labitur in peccatum, proiectus à facie Domini, ſicut Caym, de qua facie Dominus in Deuteronomio ait: Abſcōdam faciem meam ab eis. Et Iſaias ait: Iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos, & Deum veſtrum, & peccata veſtra abſcōderunt faciem eius à vobis. Et Dauid ait: Ne proiicias me à facie tua, & ſpiritum ſanctum ne auferas à me. Peccatum enim aufert ſpiritum ſanctum. Vnde in libro ſapientiæ dicitur: Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum. Aufert etiam Dei ſapientiam, id eſt, filium, ſicut in eodem dicitur: In maleuolam animam non intrabit ſapientia. Et per Oſee Dominus ait: Væ eis cùm receſſero ab eis. Peccatum Deum offendit, & ipſum quaſi laborare facit. In multis enim offendimus omnes. Vnde Ieremias ait: Vos eſtis onus Domini: proiiciam quippe vos dicit Dominus. Et per Iſaiam ait: Seruire me feciſti in peccatis tuis, prębuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Et per Oſee Dominus ait: Ad iracundiam prouocauit me Effraim in amaritudinibus ſuis, id eſt, in peccatis. Peccatum inimicum Dei facit. Vnde Iacobus ait: Amatores huius ſeculi inimici Dei conſtituuntur. Et in Pſalmo: Inimici Domini, mox vt exaltati fuerint deficientes, quemadmodum fumus, deficient. Peccatum aufert omnia bona gratuita, & corrumpit naturalia. Vnde homo ille, qui peccando deſcenderat de Hieruſalem in Ierico, ſpoliatus eſt, & vulneratus quaſi ſemiuiuus relictus. Spoliatus gratuitis, quia teſte Salomone: Qui in vno offendit, multa bona perdet. Et vulneratus naturalibus, quia ratio & intellectus, & ſenſus animæ non prorſus tolluntur, ſed corrumpuntur. Vnde Dominus per Oſee ait: Vaſtabūtur, quia præuaricati ſunt in me. Et per Ioël ait: Quaſi hortus voluptatis terra coram eo, & poſt ipſum ſolitudo deſerti. Recedente enim Domino, anima quæ erat hortus Dei, fit ſolitudo deſerti, & relinquitur ſicut tigurium in cucumerario, & ſicut vmbraculū in vinea relinquitur vacua, & ſicut ciuitas quæ vaſtatur, ex qua hoſtes quęcunque poſſunt auferre, tollunt, quæ autem non poſſunt aſportare, ſubſternunt vel ſubuertunt. Propterea Ieremias in Trenis ait: Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia eius. Et iterum: Vindemiauit me, vt locutus eſt Dominus in die furoris ſui. Peccatum aufert homini vitam ęternam. Vnde in Prouerbiis dicitur: Impij de terra perdentur, & qui iniquè agunt, auferentur ex ea, id eſt, ex terra viuentium. Et Ierem. in Trenis ait: Proiecit de cœlo in terram inclitam Iſraël.

Deut. 32. Gene. 4. Iſaiæ. 69. Sap. 1. Lucæ 10. Eccle. 9. Oſee. 6. Ioël. 2. Iſaiæ 1. Tren. 1. Prouer. 2.

Peccatum aufert fortitudinem, & infert debilitatem. Vnde in Trenis Ieremias ait: Abierunt abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis. Et iterum ait: Exoſſauit eum Nabuchodonoſor Rex Babylonis. Et Iſaias ait: Erit fortitudo veſtra, vt fauilla ſtupæ, & opus veſtrum, quaſi,

Tren. 2.

quasi scintilla, & succendetur vtrumque simul, & non erit qui extinguat. Et iterum ait: Dabo
Tren.1. pueros principes eorum, & effeminati dominabuntur eis. Peccatum aufert animæ pulchri-
Iere 50. tudinem, & inducit deformitatem. Vnde vulgariter dici solet. Iste turpior est peccato. Et Eze-
chiel ait: Abominabilem fecisti decorem tuum. Et in Trenis iterum Ieremias ait: Egressus est
Ezech.16. à filia Syon omnis decor eius. Et iterum: Denigrata est super carbones facies eorum. Et rursus
Tren 1. ait: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? Et Ezechiel ait: Nudabunt
Tren 4. Ezech.28. gladios suos super pulchritudinem sapientiæ tuæ, & polluent decorem tuum. Peccatum au-
Ephe.4. fert Dei similitudinem, & eius deformat imaginem. Vnde Apostolus: Reformamini spiritu
mentis vestræ, qui, scilicet, deformati estis peccatis vestris, sicut lepra deformat hominis ima-
ginem. Vnde & peccatum lepræ comparatur, quia corrumpit & deturpat hominem, & reddit
Prouer.15. abominabilem. Vnde in Prouerbiis dicitur: Abominatio est Deo vita impij. Et Propheta ait:
Virum sanguinum, & dolosum abominabitur Dominus. Depilat etiam hominem more lepræ:
Vnde Ieremias ait: Omne caput caluitium, & omnis barba rasa erit. Et Isaias ait: In cunctis ca-
Iere 58. pitibus eius caluitium, & omnis barba radetur. Peccatum omnes sensus animæ aufert, &
Isaia 15. omnia membra corrumpit, sicut lepra cuncta membra corrodit. Aufert visum, & oculos ani-
Sap.2. mæ excęcat. Vnde in libro Sapientiæ dicitur: Excęcauit eos malitia eorum. Et Ioannes in Epi-
1. Ioan.3. stola Canonica ait: Omnis qui peccat, non videt Deum nec nouit eum. Et Isaias ait: Quis cęcus
Isaiæ 52. nisi qui venundatus est. Et in Leuitico prohibet Dominus: ne cæcus, vel lippus vel habens al-
Leuit.21. buginem in oculo, accedat ad sacerdotium. Non solum autem cæcum, sed & surdum facit.
Isaiæ 43. Vnde Isaias: Educ foras populum cęcum, & oculos habentem: surdum, & aures ei sunt, scilicet,
Isaiæ 6. aures corporis, sed non aures cordis. Et iterum ait: Excæca cor populi huius, & aures eius ag-
graua, & oculos eius claude, ne fortè videat oculis suis, & auribus suis audeat, & corde suo in-
Iere.6. telligat. Et Ieremias ait: Ecce incircuncisæ aures eorum, & audire non possunt. Non solum
Ezech.23. auditum, sed & oderatum aufert peccatum. Vnde Ezechiel ait: Nasum tuum, & aures tuas pręci-
Leuit.21. cident. Et in Leuitico præcipit Dominus: ne paruo vel grandi, vel torto naso offerāt panes Do-
2.Pet.2. mino. Hi sunt qui corruptum habent odoratum discretionis, qui fœtorem peccatorum suo-
rum non sentiunt, sed tanquam porci in volutabro luti & fœtore delectantur. De quo fœto-
Gene.18. re in Genesi Dominus ait: Clamor Sodomorum ascendit ad me. Et Dauid ait: Sepulchrum pa-
tens est guttur eorum. Et in Euangelio quatriduanus est, & fœter. Peccatum tollit gu-
Ioan.11. stum, vt non possit anima gustare & videre, quoniā suauis est Dominus, iuxta illud: Omnem
escam abominata est anima eorum. Et Ieremias ait: Omnis qui comedit vuam acerbam, obstu-
Iere.31. Matth.5. pescent dētes eius. Peccatum aufert tactum animæ. Et in Euangelio legimus, quod manum
Matt.12. aridam sanauit Dominus, & paralyticum cuius omnia membra dissoluta erant. Hi sunt qui ta-
Luce 5. ctum spiritualem amiserunt, & cùm tanguntur, non sentiunt. Quia quod putridum, nimis pu-
Ioan.5. tridum est, non sentit punctionem, de quibus Ioël Propheta ait: Computruerunt iumenta in
stercore suo. Peccatum facit hominem mutum, sicut scriptum est: Quoniam tacui inuete-
rauerunt ossa mea. Tacet enim qui peccatum suum non confitetur. Tacet, à quo Deus non lau-
Prouer.18. datur. Vnde in Prouerbiis dicitur: Impius cùm in profundum peccatorum venerit, contemnit.
Eccle.16. Et in Ecclesiastico dicitur: non exorauerunt pro peccatis suis, antiqui gigantes. Peccatum
aufert animæ manus & pedes, vt iaceat inutilis, præcisis manibus & pedibus, sicut de Dagon le-
1.Reg.5. Isaiæ 13. gimus. Vnde Isaias ait: Omnes manus dissoluentur. Et Amos ait: Quomodo si innitatur quis
Amos 5. manu sua super parietem, & mordeat eum coluber, id est, diabolus, qui mordet manum inni-
Leuit.21. tentis super parietem corporis, ne possit bene operari. Et in lege reprobatur à sacerdotio, qui
fractum habet pedem, vel manum fractam habet. Fractum habet pedem vel manum, qui clau-
dicat in via Domini. Vnde Isaias ait: Tunc saliet sicut ceruus claudus, restituto ei pede animæ.
Isa.35. Peccatum aufert dentes, ne possit homo cibum spiritualem masticare. Vnde Ieremias in
Tren 3. Trenis ait: Ad numerum confregit dentes meos. Peccatum non solum dentes, sed omnia
ossa virtutum confregit & eneruat peccatorem. Vnde Isaias: Et erit Ægyptus, quasi mulieres.
Isaiæ.19. Tren. 3. Et in Trenis Ieremias ait: Vetustam fecit pellem meam, cōtriuit ossa mea. Et Psalmus ait: Non
est pax ossibus meis, à facie peccatorum meorum. Peccatum aufert cor & animam euisce-
Osee 7. rat. Vnde Osee ait: Effraim factus est, quasi columba seducta nō habēs cor. Et Isaias ait: Dirū-
Isaiæ 19. petur spiritus eius in visceribus eius. Et in Trenis Iere. ait: Subuersum est cor meū in memet-
Tren.1. ipsa, quoniam amaritudinibus plena sum. Et in Euangelio dicitur de spiritu maligno. Cla-
Matth.9. mans & multum discerpens eum exiuit. Et in Ecclesiastico dicitur: In vita sua, proiecit intima
Eccle.10. Tren.2. sua. Et in Trenis Ieremias ait: Effusum est in terra iecur meum, id est, in terrena per auaritiam
& desiderium temporalium. Vnde & peccator araneę comparatur, quę se euiscerat vt muscam
capiat. Iuxta illud: Tabescere fecisti, sicut araneam animam eius. Peccatum animam dirum-
pit, & dilaniat extra se, trahens animam per auaritiam, supra se per superbiam, infra se per luxu-
riam. Quia verò pungit & lacerat, spinis comparatur. Vnde in Psal. dicitur: Priusquā intellige-
rent spinæ vestræ ramnum. Peccatum enim more spinarum, à principio nō multum pungit, sed
delectat, postmodum verò per malam conscientiam, & pœnam æternam animam lacerat.
Peccatum enim, non solum sensus & membra animæ corrumpit, sed varias ægritudines
animæ inducit. Facit enim tumidum seu inflatum per superbiam. Vnde Isaias: Liuor & vulnus,
Isaiæ.1. & plaga tumens non est circumligata. Et in lege præcipitur, vt vesica gutturis à sacrificio Dei
abiiciatur.

abiiciatur. Peccatum veneno animam inficit, & liuidum atque amarum facit per inui- *Leuit.2.*
diam. Vnde in Psalmo: Venenum aspidum sub labiis eorum. Et in libro Sapientiæ dicitur: per *Sap.11.*
quæ peccauit quis, per hæc torquetur. Et per Ieremiam Dominus ait: Cibabo eos absynthio, & *Iere.9.*
potum dabo eis aquam fellis. De peccato autem malitiæ & inuidiæ specialiter Amos ait: Si ce-
lauerit se in profundo maris, ab oculis meis mandabo serpenti, & mordebit eum. Pecca- *Amos 9.*
tum insanum facit & turbulentum per iram. Vnde in Parabolis dicitur: Cùm irruerit repen- *Prouer.1.*
tina calamitas, & interitus, quasi tempestas ingruerit. Et iterum Salomon ait: Homo apostata *Prouer.6.*
vir inutilis gradiens ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur. Prauo corde ma-
chinatur malum, & omni tempore iurgia seminat. Et Ieremias ait: Omnes conuersi sunt ad *Iere.8.*
cursum suum, quasi equus vadens ad prœlium. Et Osee ait: Ventum seminabunt, & turbinem
metent. Peccatum tristitiam & pigritiam inducit per acediam. Vnde Apostolus ait: Tri- *Osee.8.*
stitia seculi mortem operatur. Et in Ecclesiastico dicitur: Cor neque aggrauabitur doloribus, *2.Cor.7.*
& peccator adiiciet ad peccatum. Et Isaias ait contra pigros: Non putabitur & non fodietur, *Eccle.3.*
& ascendent super eam vepres & spinæ. Et Ieremias ait: Sicut frigidam facit aquam suam ci- *Isaiæ 5.*
sterna, sic frigidam fecit malitiam suam. Herniosi autem seu ponderosi à sacerdotio in lege *Iere.6.*
prohibentur vel repelluntur, & noctua quæ iustitiam seculi significat, reprobatur. Pec- *Leuit 12.*
catum facit hydropicum per auaritiam. Quantò enim auarus plus bibit, tantò amplius sitit. *Leuit.11.*
Vnde in Ecclesiastico dicitur: Auarus non implebitur pecunia, & qui amat diuitias, fructum *Eccle.5.*
non capiet ex eius. Et beatus Iob ait: Saluabit te de ore angusto latissime, & non ha- *Iob 36.*
bente fundamentum subter te. Et in Parabolis Salomon ait: Venter impiorum insatu- *Prouer.13.*
rabilis. Qui enim impetiginem habebat, repellebatur à sacerdotio legali. Impetigo enim *Leuit.21.*
latenter, & quasi insensibiliter sine dolore totum corpus occupat, per quam auaritia intel-
ligitur, quæ dum mentem delectat, exulcerat. Peccatum bolismum inducit per
gastrimarginm. Est autem bolismus caninus appetitus, quando cum nimia cupidita-
te sumitur cibus, & cum magna anxietate desideratur. Propterea in Euangelio Do-
minus ait: Videte ne corda vestra grauentur in crapula & ebrietate. Et Apostolus ait: Car- *Lucæ 21.*
nis curam ne feceritis in desideriis. Peccatum febrem inducit per luxuriam & carnis *Rom.13.*
voluptatem. Vnde in Euangelio Dominus socrum Petri sanauit à febribus. Febris autem luxu- *Matth.8.*
riæ, quandoque calida est, quandoque frigida. Calida in appetitus anxietate, frigida in operis
consummatione. Vnde in Euangelio dicitur, quod spiritus malignus quandoq; in ignem, quan- *Mar.9.*
doque in aquam proiiciebat dæmoniacum. Facit præterea hominem dysentericum per fluxum
libidinis. Vnde de Sedechia legimus, quod postquā captus est, & exoculatus ductus in Babylo- *Iere.39.*
nem, laxatiua potione interiit. Peccatum facit hominem vertiginosum, sicut scriptum
est: In circuitu impij ambulant. Et Isaias ait: Dominus miscuit in eis spiritum vertiginis, & er- *Isaiæ 29.*
rare fecit Ægyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius & vomens. Hi sunt quos diabolus *Iud.16.*
ad molam laborare facit, sicut legimus de Sampsone. Vnde Isaias ait. Tolle molam,
mole farinam, denuda turpitudinem tuam. Peccatum facit hominem meticulosum, *Isaiæ 47.*
sicut scriptum est: Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Et beatus Iob ait: Sonitus
terroris semper in auribus eius, & cùm sit pax ille, semper insidias suspicatur. Et in Pro- *Iob 15.*
uerbiis dicitur: Fugit impius memine persequente. Peccatum facit vagum & dissolutum, *Prouer.28.*
& inconstantem. Vnde in Parabolis: Cor stultorum dissimile erit. Et Ieremias ait: Vsquequo *Prouer.15.*
deliciis dissolueris filia vaga? Et Isaias ait: Quasi pilam mittet te in terram latam & spaciosam. *Iere.31.*
ibique morieris. Et Ieremias ait: Peccatum peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est. *Isaiæ 22.*
Peccatum facit hominem durum & obstinatum. Vnde Iob ait: Indurabitur cor eius quasi *Tren.1.*
lapis, & stringetur quasi malleatoris incus. Et Ieremias ait: Si mutare potest Æthyops pellem *Iob 41.*
suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis bene facere cùm didiceritis malè. Et iterum *Iere.13.*
ait: Peccatum Iuda scriptum est stilo ferreo in vngue adamantino. Et rursum ait: Dura fa- *Iere.17.*
cta sunt peccata tua. Et vxor Loth retro aspiciens, conuersa est in lapidem. Non solum *Iere.30.*
autem facit peccatum animam lapidem, sed & terram. Vnde in Genesi dicitur serpenti: Ter- *Gene.19.*
ram comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Peccatum facit vilem & abiectum. Vnde Ierem.
Quàm vilis facta es nimis iterans vias tuas. Et in Ecclesiastico: Mulier fornicaria, quasi ster- *Iere.2.*
cus in via conculcabitur. Et Dominus per Ezechielem ait: Proiecta es super faciem terræ, id *Eccle.9.*
est, abiectionem animæ tuæ transiens, per te vidi te conculcari in sanguine tuo. Et in Trenis *Ezech.16.*
Ieremias ait: Vide Domine & considera, quoniam facta sum vilis. Et iterum ait: In sterqui- *Tren.1.*
linium super faciem terræ erunt, & eligent magis mortem, quàm vitam. Et Rursus ait: Omnes *Iere.8.*
qui videbant eam, spreuerunt eam, quia viderunt ignominiam eius. Et iterum ait: Operiet nos *Tren.1.*
ignominia nostra, quia Domino peccauimus. Et in Psalmo dicitur: Opprobrium sempi- *Iere.3.*
ternum dedit eis. Peccatum facit animam meretricem. Vnde Ieremias ait: Frons meretri- *Iere.3.*
cis facta est tibi, noluisti erubescere. Et Ezechiel ait: Ædificasti tibi lupanar, & fecisti tibi pro- *Ezech.16.*
stibulum in cunctis plateis. Et iterum ait: Immunditia tua execrabilis. Et rursum in persona *Ezech.24.*
Christi: Oblita es mei, & proiecisti me post corpus tuum. Et per Isaiam ait: Posuisti vt terram *Item.23.*
corpus tuum, & quasi viam transeuntibus. Et in Psalmo dicitur: Perdidisti omnes qui forni- *Isaiæ 51.*
cantur abs te. Peccatum facit hominem stultum. Vnde in Euangelio: Stulte, hac nocte *Lucæ 12.*
repetent animam tuam. Et Apostolus ait: Obscuratum est incipiens cor eorum. Et Abacuc ait: *Rom.1.*
Aba.1.

Tiran-

Tyranni radiculi eius erunt, de his enim ludunt dæmones, quia sunt stulti diaboli. Peccatum facit hominem filium diaboli per imitationem. Vnde in Euangelio: Vos ex patre diabolo estis. Et Ioannes in Epistola Canonica: Qui facit peccatum, ex diabolo est. Peccatum facit animam habitaculum dæmonum. Vnde Iob ait: Ingredietur bestia latibulum suum. Et Isaias ait: Requiescent ibi bestiæ, & replebuntur domus eorum draconibus & habitabunt ibi struthiones. Peccatum facit hominẽ mendicum & egenum. Vnde de Behemoth beatus Iob ait: Faciem eius præcedit egestas, id est, bonorum spiritualium defectus. Et de filio prodigo dicitur: quod cępit egere, & pascebat porcos. Et in Parabolis Salomon ait: Ægestas à Domino in domo impij. Et Ieremias, diuitias tuas, & thesauros tuos in direptionem dabo in omnibus peccatis tuis. Et in Deuteronomio dicitur: Consumentur fame & deuorabunt eos aues morsu amarissimo. Peccatum facit vanum, & animam redigit ad nihilum. Vnde Ieremias: Ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt. Et Isaias ait: Cecidimus, quasi folium vniuersi, iniquitates nostræ, quasi ventus abstulerunt nos. Et in Genesi: Puluis es, & in puluerem reuerteris. Et in Prouerbiis dicitur: Quasi tẽpestas transiens, non erit impius. Et Ezechiel ait: Nihil factus es, & non eris in sempiternum. Et Isaias ait: Omnes gentes, quasi nõ sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum & inane reputatæ sunt ei. Et in Euan. dicitur: quod paleæ comburentur igne inextinguibili. Peccatum facit hominẽ retrogradum. Vnde Ieremias: Facti sunt retrorsum & non ante. Et in Euangelio de reprobis Iudęis dicitur: quod abeuntes retro ceciderunt. Qui autem retrò cadit, non videt quò decidat. Vnde in Parabolis dicitur: Via impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corruant. Peccatum spoliat animã vestimentis, & reddit nudam. Vnde Ezechiel ait: Eras nuda & confusione plena. Et Isaias ait: Telas araneæ texuerunt, telæ eorum non erunt eis in vestimentum. Et per Naum Dominus ait: Reuelabo pudenda tua, in facie tua, & ostendam tibi nuditatem tuam. Et Ioannes in Apocalypsi: beatus qui custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet. Et iterum: Miser es & miserabilis, pauper & nudus, & cęcus. Pedes etiam denudat, & calciamenta tollit, ne possit comedere peccator agnum Paschalem. Vnde Ieremias: Prohibe guttur tuum à siti, & pedem tuum à nuditate. Peccatum de homine bestiam facit, vt sit sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Vnde in Psalmo: Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus. Facit hominem leonem per crudelitatem & superbiam. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Noli esse sicut leo in domo tua, euertens domesticos. Et in Psalmo: Et conculcabis leonem & draconem. Facit serpentem per malitiam & inuidiam. Vnde in Ecclesiastico: Quasi à facie colubri fuge peccatum: & si accesseris ad illa, suscipient te. Et in Ecclesiaste dicitur: Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. Facit aprum seu feram per iram. Vnde in Psalmo: Exterminauit eum aper de silua, & singularis ferus depastus est eam. Et in Genesi: Fera pessima deuorauit filium meum Ioseph. Facit asinum per acediam. Vnde in Genesi dicitur: quod pueri expectarunt Abraham cum asino. Non enim ascenderunt, vt sacrificarent cum illo. Facit vulpẽ per fraudem. Vnde in Euan. Dominus de Herode: Dicite vulpi illi. Et in Canticis dicitur: Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas. Facit lupum per rapinam. Vnde Ezechiel, Principes eius in medio eius, quasi lupi. Facit canem per gulositatem. Vnde Petrus ait: Canis reuersus ad vomitum. Et Isaias: Canes impudici nescierunt saturitatem.

Facit porcum per luxuriam. Vnde in Euangelio dicitur: quod dæmones intrauerunt porcos.

Facit equum, quia peccator portat supra se diabolũ. Vnde in Exodo: Equum & ascẽsorem proiecit in mare. Vnde Ioannes in Apocalypsi: vidit equos rufos, nigros, & pallidos. Facit capram. Vnde in Euangelio dicit Dominus: quod separabit agnos ab hœdis. Et in Leuit. iubetur capra mactari, quæ designat fœditatem peccati. Facit camelum propter strumam cupiditatis terrenæ. Vnde in Genesi dicitur: Rebecca viso Isaac descẽdit de camelo. Facit simiã per hæresim & hypocrisim. Vnde in libro Regum dicitur: quod simiæ adducebãtur ad Salomonem. Philosophi enim qui videbãtur boni esse & sapiẽtes, cõuersi sunt ad Dominum. Peccatum facit hericium. Vnde Isaias: Ibi foueã habebit hericius. Facit & talpã quæ cæca fodit in terram per auaritiam. Vnde & in Leuitico inter immunda animalia reputatur, & à Domino reprobatur. Facit lepusculum per mundanum terrorem. Vnde Dominus: Nolite timere eos qui occidunt corpus. Facit araneam, sicut scriptum est: Tabẽscere fecisti sicut araneam animam eius. Facit muscam quæ est animal sordidum & importunum. Vnde Isaias ait: Sibillabit Dominus muscę, quę est in extremo fluminũ Ægypti. Facit vermẽ, vnde Iob ait: Homo putredo & filius hominis vermis. Non solũ autem bestiis, sed & volucribus immundis, propter peccatũ assimilatur homo. Facit enim hominẽ coruum. Vnde in Genesi dicitur, quod coruus nõ est ad arcam reuersus. Et Sophonias propheta ait: Vox Cantantis in fenestra, & coruus in superliminari. Facit miluum, quia cadaueribus peccatorũ delectatur. Vnde Isaias: Cõgregati sunt milui alter ad alterum. Facit strutionem per simulationem, & falsam religionem. Vnde Dominus in Iob: Pẽna strutionis similis est pennæ herodij & accipitris. Facit noctuã quæ reprobatur in lege, quæ de nocte videt acutè, parum autem videt de die. Hi sunt homines seculares, & malitiosi qui astuti sunt in malitia, sed ad lucem veritatis excæcantur. Facit vulturem, qui rixa gaudet, & cadaueribus viuit, & castra bellica sequitur, vt cibum habeat, per quem bellicosi homines designantur, qui castra sequuntur, & inhiant spoliis aliorum. Facit bubonem,

Ioan. 8. 1. Ioan. 3. Iob. 37. Isaiæ 13. Iob 41. Lucæ 15. Prouer. 3. Iere. 15. Deut. 32. Iere. 2. Isaiæ 43. Gene. 3. Prouer. 10. Ezech. 28. Isaiæ 40. Matth. 3. Lucæ 3. Iere. 7. Ioan. 18. Prouer. 4. Ezech. 16. Isaiæ 59. Naum 3. Apoc. 16. Apoc. 3. Exod. 16. Iere. 2. Eccle. 4. Eccl. 21. Eccle. 10. Gene. 37. Gene. 22. Lucæ 13. Cant. 2. Ezech. 22. 2. Pet. 2. Isaiæ 56. Matth. 8. Exod. 15. Apoc. 6. Matth. 25. Leuit. 3. Gene 24. 3. Reg. 9. Isaiæ 14. Leuit. 12. Matth. 10. Lucæ 12. Isaiæ 7. Iob 25. Gene. 8. Isaiæ 34. Iob. 39. Leuit. 11.

bubonem, qui abſconditur de die, & quærit eſcam nocte, & alias aues venatur. Quia qui malè Ioan.3.
agit, odit lucem. Facit vpupam, quæ eſt auis lugubris, nidum faciens in ſtercore, per quam Leuit.11.
triſtitia & ſollicitudo ſeculi intelligitur. Facit veſpertilionẽ, quæ circa terrã volitans, pennis
tanquã pedibus vtitur, per quam illi, qui ſcientiã ſuam vertunt ad lucra terrena, deſignatur. Sed
& piſcibus reprobis cõparatur homo per peccatũ. Peccatum enim facit anguillam per lubricitatem & incontinentiam. Facit cancrum, id eſt, in via retrogradum. Facit delphinum
per laſciuiam, qui ludit in aquis imminente tempeſtate. Rebus etiã inanimatis aſsimilatur peccatum. Dicitur enim peccatum lutum, quia inquinat, detinet & abſorbet. Vnde Oſee ait: Oſee 5.
Effraim cœpit ire poſt ſordes. Et iterum ait: Factus eſt in nationibus, quaſi vas immundum.

Peccatum eſt ſanguis, quia inficit & cruentat. Vnde Pſalmus: Libera me de ſanguinibus. Et
in Threnis Ieremias ait: Errauerunt cæci in plateis, polluti ſunt ſanguine. Et Iſaias ait: Omnes Thren.4.
iuſtitiæ noſtræ quaſi pannus menſtruatæ. Peccatum glacies eſt & lubricũ, quia corruere facit: Iſa.44.
iuxta illud: Fiat via illorum tenebræ & lubricum. Et in Threnis Iere. ait: Lubricauerunt veſtigia noſtra in itinere platearum noſtrarum. Et in Parabolis Salomon ait: In impietate ſua corruet impius. Thren.4. Prouer.11.
Peccatum eſt tinea ſeu ſcabies, & putredo, quia animam occupat & corrumpit.
Vnde ſcabioſus à Sacerdotio legali pellebatur. In ſcabie autem feruor viſcerum ad cutem trahitur, & corpus reddit fœtidum. Leuit.21.
Per quod feruor libidinis ſpecialiter intelligitur. Vnde Propheta Amos ait: Aſcendere feci putredinem caſtrorum veſtrorum in nares veſtras. Et in Pſalmo dicitur: Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ. Amos 4.
Peccatum eſt onus quod aggrauat. Vnde Iſaias ait: Solue faſciculos deprimentes. Et in Pſalmo dicitur: Miſer factus ſum,
& curuatus ſum. Et in Threnis Ieremias ait: Iniquitates meæ conuolutæ ſunt, & impoſitæ Iſa.58. Thren.1.
collo meo. Peccatum ignis eſt, qui ſuccendit & comburit. Vnde Dominus per Iſaiam: Ecce Iſa.54.
ego creaui fabrum ſufflantem in igne prunas. Et Dominus in Iob de diabolo ait: Halitus eius Iob 41.
prunas ardere facit, & flamma de ore eius egredietur. Et Iſaias ait: Spinæ congregatæ igni Iſa.33.
comburentur. Et Oſee ait: Omnes adulterantes quaſi clibanus ſuccenſus à coquente. Et in Oſee 7.
Threnis Ieremias ait: Aſcendit in Iacob quaſi ignem flammæ deuorantis in gyro. Thren.2.

Peccatum catena eſt ſeu vinculum, quia ligat & aſtringit. Vnde in Parabolis: Iniquitates Prouer.5.
ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur. Et in Pſalmo: Funes peccatorum circumplexi ſunt me. Peccatum eſt fouea, quia animam abſorbet & demerget, iuxta illud: Et incidit in foueã quam fecit. Peccator enim priùs nocet ſibi quàm alij. Vnde in Parabolis: Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui voluit lapidem, reuertetur ad eum. Prouer.26.
Vnde Auguſtinus ait: Priùs læditur iniquus damno innocentiæ, quàm proximus damno pecuniæ. Malitia ignis eſt procedens ex te, priùs vaſtans te. Antè enim vrit radicem quàm ramum, antè lædit ſuum actorẽ quàm alium. Facula priùs ſe accendit, & conſumit quàm aliam rem. Qui enim attentat percutere gladio, priùs ſeipſum tranſuerberat quàm alium. Vnde Ezechiël ait: Viam illorum in caput eorum reddam. Et Oſee ait: Facti ſunt quaſi arcus doloſus. Qui, ſcilicet, ſagittam reflectit in mittentem: iuxta illud: Conuerſi ſunt in arcum prauum. Oſee 7.
Peccatum eſt fel & abſynthium, quia amaram reddit animam. Sicut ſcriptum eſt: Vua eorum, vua fellis. Vnde Deut.32.
Iſaias ait: Amara erit potio bibentibus illam. Et Dominus per Oſee: Effraim prouocauit me Iſa.24.
in amaritudinibus ſuis, id eſt, in peccatis, quæ amara ſunt nimis. Oſee 12.
Peccatum tempeſtas eſt, quia conturbat & vaſtat. Iuxta illud: Torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Peccatum Zachar.5.
aggrauat, & ad terram deiicit: iniquitas enim ſedet quaſi plumbum in aquis vehementibus. Exod.15.
Et in Baruch dicitur: Facti ſumus ſubtus & non ſupra, quia peccauimus Domino. Et Ieremias ait: Recedentes à me in terra ſcribentur. Baruch.2. Iere.17.
Peccatum eſt ſagitta, quia penetrat & vulnerat: iuxta illud: Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi. Peccata ſpinæ ſunt & tribuli, quia pungunt: iuxta illud: Spinas & tribulos germinabit tibi. Gen.3.
Peccata ſunt mures, quia corrodunt. 1.Reg.5.
Vnde in primo Regum legimus, quod mures comedebant inteſtina Philiſtinorum. Et Iob Iob 17.
ait: Cogitationes meæ diſsipatæ ſunt torquentes cor meum. Et in Eccleſiaſte dicitur: Peccatori dedit Deus afflictionem & curam ſuperfluam. Eccleſ.2.
Peccatum enim requiem tollit, & laborem inducit. Vnde Ieremias ait: Seruietis diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. Iere.16.
Et Iſaias ait: Impius quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt. Et iterum ait: Iſa.57.
Omnes manus diſſoluentur, & omne cor hominis contabeſcet & conteretur, tortiones & Iſa.13.
dolores tenebunt, & quaſi parturientes dolebunt. Et in Threnis: Ceruicibus minabamur, & laſsis non dabatur requies. Thren.5.
Peccatum vetuſtatem inducit. Vnde in Baruch dicitur: Inueteraſti in terra aliena. Baruch 3.
Peccatum aqua eſt, quia ſuffocat & ſubmergit, ſicut ſcriptum eſt: Deſcenderunt in profundum quaſi lapis, abyſſus operuit eos. Exod.15.
Per peccatum anima conculcatur à dæmonibus. Vnde in Iſaia: Incuruare vt tranſeamus. Et Iob ait: Vadent & venient ſuper eum horribiles. Iſa.51. Iob 20.
Et in Pſalmo: Conculcauerunt me inimici mei tota die. Per peccatum anima à diabolo deuoratur. Vnde de Behemoth dicitur in Iob: Fœnum Iob 40.
quaſi bos comedet. Et iterum: Huic montes herbas ferent. Et in Ieremia dicitur: Comedit me, & deuorauit me Nabuchodonoſor Rex Babylonis, reddidit me quaſi vas inane, Iere.51.
abſorbuit me quaſi draco. Et DOMINVS per Ezechiëlem ait: Diſperſæ ſunt oues meæ, Ezech.35.
eò quòd non eſſet paſtor, & factæ ſunt in deuorationem omnium beſtiarum agri.
Per peccatum proiicitur homo à facie DEI. Vnde Ieremias ait: Argentum reprobum Iere.16.

EE vocate

vocate eos, quia Dominus proiecit illos. Peccatũ nubes eſt, quæ orationẽ ad Dominũ tranſi-
Thren.3. re nõ ſinit. Vnde Ierem. ait: Oppoſuiſti nubem, ne tranſeat oratio. Peccatũ ſtercus eſt, quod
Thren.4. animã ſordidã reddit. Vnde in Threnis Ierem. ait: Qui nutriti ſunt in croceis, amplexati ſunt
Iob 2. ſtercora. Et de Iob dicitur, quod in ſterquilinio ſedens, teſta ſaniem radebat. In ſterquilinio ſe-
demus, dum peccata ad memoriã reducimus. Habere enim debemus peccatum in corde per me-
moriam & contritionem. In ore per confeſsionem. In facie per confuſionẽ & erubeſcentiam.
Prouer.15. In opere per ſatisfactionem. Peccatum meritũ bonorum operũ tollit. Vnde in Parab. Victi-
Agg.1. mæ impiorum abominabiles ſunt Domino. Et Aggeus Propheta ait: Qui congregauit merces,
miſit eas in ſaccum pertuſum. Peccatum omnia bona præcedentia mortificat. Quia qui in
Eccleſ.9. vno peccat, multa bona perdet, ſicut Salomon ait. Et in Threnis Ieremias ait: Facti ſunt filij
Thren.1. mei perditi, quoniam inualuit inimicus. Et Ezechiël ait: Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fe-
Ezech.18. cerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur. Peccatum alia pec-
Apoc.22. cata ad ſe trahit, dum enim ſtatim per pœnitentiam non diluitur, ſuo pondere trahit ad aliud,
Oſee 4. vt qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. Vnde Oſee ait: Sanguis ſanguinẽ tetigit. Sanguis enim
ſanguine tangitur, dum peccatum peccato adiicitur, ſicut ſcriptum eſt: Abyſſus abyſſum inuo-
Iacob.2. cat. Peccatum mortale omnia peccata prius dimiſſa reuerti facit. Qui enim in vno offendit,
Matth.5. omnium eſt reus. Vnde oportet, quod reſtituat debitum vſq; ad nouiſsimum quadrãtem, ſicut
Luc.12. in Euangelio dicitur. Et in Eccleſiaſtico Sapiens ait: Qui baptizatur à mortuo, & iterum tan-
Eccleſ.34. git mortuum, quid prodeſt lauatio eius? Demùm peccatum animam ad infernũ & ad pœnam
Ioan.5. æternã deducit, ſicut ſcriptum eſt: Qui bona egerunt, ibunt in vitã æternam, qui verò mala in
Baruch.3. ignem æternum. Et in Baruch dicitur: Inquinatus es cum mortuis, deputatus es cum deſcenden
Eccleſ.21. tibus in infernum. Et in Eccleſ. dicitur: Stupa collecta ſynagoga peccãtium, & cõſummatio il-
Eccleſ.21. lorum flamma ignis. Et iterum: Via peccantiũ complanata eſt lapidibus, & in finem illorum in-
Ezech.18. feri & tenebrę, & pœnę. Anima enim quę peccauerit, ipſa morietur. Vnde Dominus per Ezech.
ait: Conuertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in
ruinam iniquitas. Ecce fratres, quot & quanta detrimenta peccatoribus inferunt ipſa peccata.
Prouerb.9. Vnde in Parabolis Sapientia ait: Qui in me peccauerit, lædet animam ſuam. Et Ieremias in
Thren.4. Threnis ait: Væ nobis, quia peccauimus. Peccata enim portæ ſunt infernales. De quibus dici-
Matth.16. tur: Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Omni igitur ſtudio & diligentia, quaſi à facie
Eccle.21. colubri, fugiamus peccatum. Lata eſt enim via quæ ducit ad mortem: ardua & anguſta quę du
Matth.7. cit ad vitam. Ad virtutes difficilè conſurgimus: ad peccata ſine labore dilabimur. Ab omni igi-
Luc.13. tur peccato abſtineamus, ad imitationem illius, qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus
in ore eius, qui de peccato damnauit peccatum, id eſt, diabolum. Ipſe enim eſt qui peccatum
Iſa.53. non fecit, factus eſt pro nobis peccatum, id eſt, hoſtia pro peccato. Per peccatum autem longè
Rom.8. fit homo à Deo, non loco, ſed diſsimilitudine. Vnde filius qui eſt ſimilitudo patris, peccare non
2.Cor.5. potuit, quia ſimilitudo non recipit diſsimilitudinem, ſicut albedo non poteſt eſſe nigra, nec cla-
ritas obſcura. Chriſtus igitur peccatum non fecit corde, vel opere, nec etiã ore, quia non eſt in-
Contra dolum & mendaciũ. uentus dolus in ore eius. Quomodo enim ſimplicitas falleret, vel veritas mentiretur? Nos igi-
tur ad eius ſimilitudinem veraces ſimus & ſine dolo, ſcriptum eſt enim: Dilexiſti omnia verba
præcipitationis lingua doloſa, propterea Deus deſtruet te in finem. Mendaciũ enim nihil aliud
eſt, quàm dolus in loquendo, id eſt, falſa vocis ſignificatio cum intentione fallendi. Hoc eſt
quãdo aliud habemus in corde, & aliud pronuntiamus in ore, quod eſt abuti voce. Voces enim
inſtitutæ ſunt, vt ſint notæ earum, quæ ſunt in anima paſsiõnum. Similiter & linguam ad hoc
nobis Dominus dedit, vt eſſet fidelis interpres cordis noſtri. Quicunq; autem mentitur, lingua
ſua abutitur. Mentiri enim eſt cõtra mentẽ ire, cùm aliud, ſcilicet, cogitatur, & aliud pronuntia-
tur. Propterea Dominus non ſolùm perdet omnes qui operantur iniquitatem, ſed perdet om-
nes qui loquuntur mendacium. Meritò enim perditur, qui declinat à veritate ad falſitatem, ab
Ioan.8. eo, ſcilicet, quod eſt ad id quod nõ eſt. Cùm autẽ Deus ſit veritas, nihil magis opponitur Deo,
1.Ioan.4. quàm falſitas. Et quoniam diabolus mendax eſt & pater eius, de filio Dei per mendacium effi-
citur homo filius diaboli. Mendaces autẽ, quantũ in ſe, faciunt, vt vera dicentibus nõ credatur.
Sap.1. Et ita fidem deſtruunt, quæ eſt mater omniũ virtutum. Et ideo diſperdet Dominus vniuerſa la-
bia doloſa. Os enim quod mentitur, occidit animã. Sicut enim fornicatio eſt corruptio corpo-
ris, ita mendacium eſt corruptio mentis. Fornicatio corrumpit caſtitatem: mendacium verita-
De multiplici mendacio. tem. Nec enim minor eſt veritas quàm caſtitas. Si autem, teſte Auguſtino, mendacium eſt quod
nulli obeſt vel prodeſt, ſicut mendacium iocoſum: & illud quod alicui prodeſt & nulli obeſt,
non caret culpa, quando, ſcilicet, quis mentitur, vt liberet hominẽ à morte, quid erit de illis, qui
mentiendo nemini proſunt, ſed magis obſunt, & fratres ſuos mentiendo circunueniunt. Sicut
caupones & doloſi mercatores, & falſum teſtimonium dicẽtes, & huiuſmodi, de quibus ſpecia-
Naum.3. liter dicitur: Os quod mentitur, occidit animã. Propterea Dominus per Naum: Væ ciuitas ſan-
De maledicto. guinum, vniuerſa mendacij. Non ſolùm autem mendacium, ſed inſuper maledictum vitare de-
1.Cor.6. bemus, ad imitationem eius, qui cùm maledicetur, non maledicebat. Teſte enim Apoſtolo: Ma-
ledici, regnum Dei non poſsidebunt. Filij enim hominum quorum os maledictione & amari-
tudine plenum eſt, dentes eorũ arma & ſagittæ, dum maledicunt proximis & detrahunt illis.
2.Reg.16. Vnde & Semei, qui maledixit Dauid, interfectus eſt à Salomone. Balaam etiã filiis Iſraël auſus
eſt

est maledicere, sed ait: Quomodo maledicam, cui non maledixit Dominus. Benedicite ergo fratres, & nolite maledicere. Quomodo enim lingua nostra qua benedicimus Deum patrem, maledicimus homines, qui ad imaginem Dei facti sunt? Propterea B. Iacobus ait: Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam? Magna igitur est abusio, cùm de eodem ore benedictio simul & maledictio procedit. Propterea in Ecclesiastico Sapiens ait: Cùm maledicit impius diabolum, maledicit animam suam. Nulla enim Dei creatura maledicenda est liuore vindictæ, alioquin maledictio reuertitur in caput maledicentis. Et ita per consequens animam suam maledicit, vel maledicendo diabolum, omnem eius familiam videtur maledicere. Et ita maledicit impius animam suam, quæ est de familia diaboli. Illud tamen maledictum quod fit amore iustitiæ, non odio vel liuore vindictæ, non est peccatum. Sic enim Petrus maledixit Simoni Mago. Et Apostolus ad Corinthios, fornicatori maledixit, tradens illum satanæ in interitu carnis. Et Dominus maledicto pœnæ maledixit Adam, dicens: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. De maledicto autem culpæ dicitur: Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Maledicere etiam dicitur aliquis, alij non optando malum illi, sed prædicendo. Sic enim Dauid maledixit Iudæ, dicens: Fiat habitatio eius deserta, & Episcopatum eius accipiat alter. Prohibetur igitur maledictum culpæ, quando, scilicet, aliquis ex ira vel odio alicui imprecatur mala. Opprobria etiam & blasphemiæ dicuntur maledicta. Hoc modo Iudæi Christum blasphemantes maledicebant, dicentes: Vah, qui destruis templum Dei. Maledictum igitur culpæ vitare debemus exemplo Christi, qui cùm malediceretur, non maledicebat. Cùm enim Iudæi dicerent ei: Seductor es, potator es, dæmonium habes: non improperat eis mala, nec eis comminabatur, sed omnem patientiam exhibebat, & cum omni mansuetudine flagellari se permittebat, factus sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Et nos ipsum imitando, nulli maledicamus, ne comminando vel litigando, persecutorum nostrorum malitiam & iram augeamus. Non mittamus ligna in ignem illorum. Si domus vicini nostri accenditur, non ignem igni addamus, sed magis benedicendo, & bonum pro malo reddendo, ignem malitiæ eius extinguere studeamus. Et quoniam Dominus de se ait: Qui sequitur me, non ambulat in tenebris: sequamur ipsum qui est via, vt non erremus: veritas, vt non decipiamur: vita, vt non moriamur. Priùs autem quàm ipse mundo visibiliter appareret, eratis sicut oues errantes, extra viam veritatis variis vitiorum spinis lacerati, absq; ducatu pastoris. Sed conuersi estis nunc ad Pastorem & Episcopum animarum vestrarum. Ipse enim verè est Episcopus, id est, super intendens, seu visitator. Visitauit enim nos oriens ex alto. Ipse pastor bonus, qui animam suam posuit pro ouibus suis, qui relictis nonagintanouem ouibus in deserto, venit quærere & visitare ouem, quæ perierat, & eam propriis humeris ad ouile beatitudinis æternæ reportauit Dominus noster Iesus Christus, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.

Num.12. Iacob.3. Eccle.21. De multiplici maledicto. Act.8. 1.Cor.5. Gen.3. Matth.27. Matth.11. Luc.7. De patientia in aduersis. Ioan.8.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO secundum Ioannem.

Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Ioan.10.

DOMINVS per Isaiam ait: Qui habitatis in terram Austri, cum panibus occurrite fugienti. Panis enim verbi Dei necessarius est his, qui fugiunt de terra Chaldæorum, id est, de captiuitate ferociorum dæmonum, his qui fugiunt de medio Babylonis, & de incendio Sodomæ, id est, de confusione & amore huius mundi. Hi qui habitant in terra Austri, id est, in feruore charitatis, debent occurrere cum panibus diuini eloquij, & sanctæ prædicationis, prædicto modo fugientibus. Vnde valde timendum est nobis, qui verbum Dei annuntiamus, ne in terra Aquilonis, in terra, scilicet, hyemali, in torpore & frigiditate vitiorum commoremur. Nisi enim ardeamus, lucere non debemus: nisi charitatem habeamus, de corde frigido verba calida proferre non valemus. Qui enim non ardet, non incendit. Si linguis hominum loquar aut Angelorum, charitatem autem non habeam, non prodest mihi, sed magis oberit, sicut campana quæ alios excitat, & seipsam verberat, & si alios excitem, animam meam lædo. Peccatori enim dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas? Et Apostolus ait: Qui alium doces, teipsum non doces: qui prædicas non furandum, furaris? qui dicis non mœchandum, mœcharis? Et iterum: In quo alium iudicas, teipsum condemnas: eadem enim agis quæ iudicas. Orate ergo fratres, Dominum, quatenus illo igne, quem ipse venit mittere in terram, de quo ipse ait: Et quid volo, nisi vt ardeat: hodie cor meum accendat, expulso gelicidio peccatorum. Fugiat Aquilo & veniat Auster, vt ex corde & ore meo, ad honorem Dei & recreationem vestram, fluant aromata sanctarum scripturarum. Et si enim peccator sum, magis debetis attendere doctrinæ veritatem & vtilitatem vestram, quàm vitæ meæ qualitatem. Signum enim campanæ audit & auscultat, qui excitari vult, vt ad Ecclesiã pergat. Illum autem qui chordam pulsando campanam trahit, non multum considerat vel attendit. Pari modo plus attendimus sigillum mittentis & literarum contentum, quàm nuntij, literas deferentis, qualitatem seu personam. Similiter & tritici puritatem attendimus, & non sacci vilitatem.

Isa.21. Quod recedentibus à peccatis necesse est prædicari. Quod prædicare nõ debet qui charitatẽ non habet. 1.Cor.13. Rom.2. Luc.12. Cant.4. Quod magis attendendum est, quid, quã à quo dicatur.

Ego sum pastor bonus. Redemptor noster tanquam lucerna super candelabrum posita, ad

De multiplici exemplo. hoc in mũdo visibiliter apparẽre voluit, vt exemplũ imitationis electis suis relinqueret, astruẽs fidẽ miraculorũ operatione, informãs mores sancta cõuersatione. In fide enim & moribus tota vita Christiana cõsistit. Vnde Psal. ait: Os meũ loquetur sapientiã, & meditatio cordis mei prudentiã. Sapientiã de fide, prudentiã de moribus. Et quoniã redeundi ad patriã diuersæ sunt viæ, sed nõ aduersæ, diuersis modis Dominus fideles suos informauit. Baptismo quidẽ suo cunctis fidelibus imitabilem se præbuit. Commorando verò post baptismum in solitudine Eremitas & solitariã vitam agentibus, exemplum dedit. Ieiunando autem & multa aspera sustinẽdo *Matth. 4. Mar. 1. Luc. 4.* reliquit exemplum pœnitentibus, discipulos congregando reliquit exemplum, in cõuentu sub vno Abbate viuentibus. Nascendo de Virgine, & cõtinenter viuendo, exemplum præbuit virginibus & continentibus. Omni terrena possessione caruit, vt exemplum fieret pauperibus. Infirmos visitando & sanando, & alia misericordiæ opera exercendo, misericordibus & beneficis exemplũ dedit. Vigilãdo & orãdo exemplum reliquit cõfessoribus. Moriendo verò exemplum fuit martyribus. Prædicãdo autẽ & oues suas pascẽdo atq; pro ipsis animã suã ponendo exemplũ præbuit Prælatis & Pastoribus animarũ. Ad quorum informationẽ ipse in hodierno Euang. ait: Ego sum pastor bonus. Et exprimens atq; ostẽdens quid sit propriũ boni pastoris, *Quid sit proprium pastoris boni.* ait: Bonus pastor animã suam dat pro ouibus suis. Mali autẽ pastores, qui & mercenarij dicuntur, & si aliquãdo pascant, vt, scilicet, ab ouibus pascantur, (ad hoc enim prædicant, vt manducent) animas tamen suas pro ouibus nõ ponunt, sed viso lupo veniente, fugiunt. Vt autẽ oues suas Dominus separaret, pretiosum à vili, & inter sanctũ & prophanũ haberet distantiã, aliud *Iere 15. Ezech. 22. 2. Tim. 2.* propriũ boni pastoris subiungit, dicens: Ego sum pastor bonus, & cognosco meas, & cognoscũt me meæ. Nouit enim Dominus, qui sunt eius, agnoscit vultus pecorũ suorum, & greges suos *De multiplici ouium cognitione.* diligenter considerat. Cognoscit oues suas, approbando, diligendo, & dirigendo seu regendo. Oues autem eius cognoscunt eum, diligendo, & eius voluntati consentiendo per amorem, & bonam operationẽ illi obsequendo. Teste enim Ioanne: Qui dicit se nosse Deum, & mandata *1. Ioan. 2.* eius non custodit, mendax est. Cognoscunt etiã oues pastorem suũ per scripturas, cognoscunt per experientiam gustantes & videntes quoniã suauis est Dominus. Mercenarius autem oues *Contra mercenarios.* Christi non cognoscit, quia quæ Dei sunt, nescit. Non cognoscit diligendo, non cognoscit regendo, non cognoscit conscientias eorum diligenter perscrutando. Magis autem attendit nodum bursæ quàm nodum culpæ: non cognoscit, quia salutem earum non approbat nec quærit, lucris animarum non intendit, sed magis lucris pecuniarum, terrenis commodis inhiat, honore prælationis exultat. Lac & lanam desiderat, de salute ouium nõ cogitat. Lucris temporalibus pascitur, impensa sibi ab hominibus reuerentia lætatur. Et quia plus terrenã substantiam *Alia proprietas boni pastoris.* quàm oues diligit, meritum pastoris perdit. Est autem aliud boni pastoris proprium, per quod à malo pastore discernitur. De quo proprio Dominus subiungit, dicens: Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audiẽt, & fiet vnum ouile & vnus pastor. Hæ sunt oues de gentibus, quæ non erant de populo Israël, quos Dominus per inspirationem diuinã, & Apostolorum atq; sanctorũ Doctorũ prædicationẽ ad se traxit & ad- *Ephes. 2. Cant. 6.* duxit, vt fieret vnum ouile. Ipse enim lapis angularis coniungens duos parietes, qui fecit vtraq; vnum. Vna est enim Ecclesia, vna est Christi columba, vnus pastor Christus. Alij autem pastores vnum sunt in ipso, quia omnes membra illius sunt, cuius oues propriæ sunt. Christus igitur oues de Gentibus congregauit, & in ouile Ecclesiæ, id est, in catholicam Ecclesiam & consortium sanctorũ introduxit, & de lupis oues fecit, quæ tamen oues erant in eius prędestinatione. Sicut econtrariò quidam sunt oues in Ecclesia, qui lupi sunt in Dei pręsentia. Dum enim retrò abeunt, de ouibus lupi fiunt, qui enim ab ouili Christi egreditur, statim à lupis deuoratur, sicut *Abacuc 3.* scriptum est: Abscidetur de ouili pecus. Bonus igitur pastor oues congregat & multiplicat. In quo discernitur à pastore malo, qui oues dispergit & mactat, dum exemplo prauo à bono retrahit, & in perditionem & damnationem inducit. Sunt igitur boni pastores qui soli propriè *De pastoribus, mercenariis et furibus, & quæ sit inter eos differentia.* dicuntur pastores: sunt mercenarij, sunt & fures. Pastor vigilat circa gregem, vt eum reficiat & saginet: Mercenarius, vt emungat & spoliet: fur vt perdat & mactet. Pastor est venerandus, audiendus ac imitandus: Mercenarius audiendus, tolerandus, sed non imitandus: fur cauendus, arcendus, & abiiciendus. Primò igitur de bono pastore, secundò de mercenario, tertiò de fure *De bono pastore qui est Christus.* prosequamur. Solus Christus propriè dicitur pastor bonus. Ipse enim solus bonus ex se, bonus in se, bonus essentialiter, bonus æternaliter. Vnde in Euangelio ipse ait: Nemo bonus, nisi solus Deus. Ipse fons & origo boni, à quo bona cuncta procedũt. Ipse bonus tẽporaliter effectu in creaturis, sicut scriptũ est: Vidit cuncta quæ fecerat, & erãt valde bona. Ipse pastor bonus nõ solũ authoritate, sed officio & ministerio corporaliter, sicut scriptũ est: Filius hominis nõ venit ministrari, sed ministrare. Alij autẽ solo ministerio pastores dicũtur, nõ authoritate. Qui etiam boni dicuntur participatione diuinæ bonitatis accidentaliter non essentialiter. Ipse autem Christus ostium, ipse hostia, ipse ouis, ipse ouium pastor pascẽs oues proprias, cùm alij pastores pascant oues alienas sibi commissas. Vnde non est dictum Petro: Pasce oues tuas, sed pasce oues *De pastu multiplici.* meas. Nos enim populus eius, & oues pascui eius. Dicitur autem Christus pastor, quia pascit *De pastu naturæ.* suos corporaliter, spiritualiter, sacramentaliter, doctrinaliter & æternaliter. Pascit nos pastu naturæ, pastu gratiæ, pastu Eucharistiæ, pastu doctrinæ, pastu beatitudinis æternæ. Pascit nos corporaliter pastu naturæ, id est, cibo & sustentamento corporali, sicut scriptum est:

Qui dat escam omni carni. Pascit nos spiritualiter pastu gratiæ, animas nostras bonis spiritualibus reficiens, id est, specialiter pinguedine charitatis saginans. Tot enim fercula nobis apponit in mensa sua, quot nobis cõfert spiritualia bona. Vnde Propheta ait: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Ipse enim Christus mons coagulatus, mons pinguis, vitulus saginatus, facit nobis conuiuiũ pinguiũ, conuiuiũ medullatorum, vt holocaustũ nostrum pingue fiat. Vnde in Eccle. Salomõ ait: Florebit amygdalus, impinguabitur locusta, id est, gentilitas cui Dominus de rore cœli & pinguedine terrę dedit benedictionẽ, sicut scriptum est: Pinguescent speciosa deserti. Pascit nos sacramentaliter pastu Eucharistiæ. Hic est panis pinguis Aser, præbens delicias Regibus. De hoc pastu ipse in Euangelio ait: Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Ipse enim dedit animã suam pro ouibus suis in precium, corpus & sanguinẽ in pastum, seipsum in prẽmiũ sempiternũ. Pascit nos pastu doctrinæ: de quo Psalm. ait: In loco pascuæ, ibi me collauit. Et Ezech. ait: In pascuis vberrimis pascam eas, in montibus excelsis erunt pascua earum. De hoc pastu Dominus ait Petro: Pasce oues meas. Pascit nos pastu beatitudinis æternæ. De quo in Euangelio: Beatus qui manducabit panem in regno cœlorum. Et iterum: Vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Et Dauid ait: Panem Angelorum manducauit homo. Et iterum ait: Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Legimus autem quod Elias pastus est pane subcinericio, & ambulauit vsq; ad montem Dei in fortitudine cibi illius quadraginta noctibus & quadraginta diebus. Panis autẽ ille figura fuit panis Eucharistię, & panis doctrinæ. Si igitur tanta fuit virtus & efficacia in vmbra & figura, quanta & quàm mirabilis est virtus in re ipsa, in ipso, scilicet, pane, vero corporis Christi, quo reficiũtur animæ populi Christiani? De quo pastu in libro Reg. legimus, quod coruus pascebat Eliã, id est, Christus fidelem animã: de quo coruo Dominus in Iob ait: Quis pręparat coruis escã suã, quãdo pulli eius clamãt ad Dominũ. Coruus dicitur Christus, propter similitudinẽ carnis peccati. Qui cùm sit candor lucis æternæ, quasi niger factus est, dũ vidimus eum nõ habentẽ speciẽ neq; decorẽ. Vnde & Ecclesia nigra fit propter ipsum mundo despecta, & variis tribulationibus afflicta. Sicut ipsa ait in Can. Nigra sum, sed formosa. Vox autẽ Christi dicitur vox coruina, quia semper in crastinũ sonat, cùm bona futura promittat. Hęc enim vita, quasi hodierna dies est in promissione, crastina autẽ dies erit in exhibitione. Cras enim respõdebit nobis iustitia nostra, id est, Christus, qui factus est nobis à Deo patre sapiẽtia, & virtus, & iustitia. Esca autẽ huius corui, nõ qua pascitur, sed qua pascit nos pullos suos, est caro eius. Hanc escã spiritus sanctus in vtero Virginis præparauit. Mater autẽ in pręsepio nobilẽ escã in paupere scutella posuit. Christus autẽ hãc escã in cruce coctã, esibilẽ reddidit, qua pullos suos pascit, dũ eos nigrescere cernit, despectu, scilicet, mũdi & carnis mortificatione. Dicitur prætereà Dominus noster pastor, propter instrumẽta pastorũ. Habet enim panẽ in pera, siue in sacculo, canẽ in fine, baculũ cum virga, cornu cũ fistula. Panis est verbũ vitæ: pera pastoralis seu sacculus, cor humile, est. Habet autẽ tot canes, quot habet sub se prędicatores, linguã medicinalẽ, more canum habẽtes, & latratu lupos arcẽtes, sagaces, odoratu discretionis vigẽtes, domino suo fideles, & supra gregis custodiã, nocte vigilãtes. Ligati autem sunt fune diuinorũ eloquiorũ, & habent zelũ secundũ sciẽtiã cum discretione. Habet prętereà pastor noster baculũ cõsolationis, & sustẽtationis, & virgã correptionis. De quibus Psal. ait: Virga tua & baculus tuus, ipsa me cõsolata sunt. Habet cornu pręd[i]cationis & terribilis cõminationis. Cornu enim sonum reddit terribilẽ, habet fistulã, id est, promissionum dulcedinẽ. Humiliemur igitur sub potẽti manu huius pastoris, nõ aberrantes à via veritatis, ne nos capiat lupus infernalis, & leo crudelis, qui circuit, quærẽs quem deuoret. Ingrediamur & egrediamur sub ipso, vt pascua vitæ inueniamus. Ingrediamur per contemplationẽ, egrediamur per actiuã vitã. Ingrediamur in cubiculum mẽtis, quiete meditãdo, orãdo, & legẽdo, & cõscientias nostras perscrutãdo. Egrediamur ad pugnã & ad bona opera, proximis subueniẽdo, vt tandẽ ab hac vita egrediẽdo, æternæ beatitudinis pascua inueniamus. Dicitur prætereà Christus pastor, nõ solum quia oues pascit, sed quia oues educit, reducit, & deducit, & custodit. Educit eas de tenebris peccatorum, sicut scriptum est: Reducã captiuitatẽ vestrã de cunctis locis. Deducit eas per semitas iustitię, sicut scriptum est: Qui deducit velut ouẽ Ioseph. Et Isa. ait: Puer paruulus minabit eos. Et Ioannes in Euang. ait. Cùm proprias oues emiserit, ante eas vadit, & oues eum sequuntur. Cùm emiserit eas de tenebris, scilicet, ad lucẽ, de via erroris ad viã veritatis. Ante eas vadit, quasi columna nubis & ignis, pręcedẽdo & præueniẽdo verbo, scilicet, sanctę pręd[i]cationis, exemplo bonæ operationis, suffragio orationis, solatio temporalis subsidij, & flagello correptionis. Custodit insuper oues & defendit, sicut scriptũ est: Et nõ erit qui de manu mea possit eruere. Ipse enim animam suam dedit pro ouibus suis, defendẽdis, pastor pro ouibus, creator pro creatura, dominus pro seruis. Non solum autẽ pro ouibus, sed etiã pro capris, vt oues fierent. Christus enim mortuus est pro peccatis nostris, iustus pro iniustis. Cùm enim inimici essemus, recõciliati sumus Deo in sanguine eius. Deus enim erat in Christo, mundum recõcilians patri. De huius boni & summi pastoris officio dicitur in Ezech. Ego pascã oues meas, & eas accubare faciam, quod perierat, requiram, & quod abiectum erat, reducam, & quod cõfractum erat, alligabo, & quod infirmum erat, cõsolidabo, & quod pingue & forte custodiam. Pereunt oues mortaliter peccando. Abiiciuntur dum subtracta gratia à Deo, deseruntur & elongantur. Rapit eas lupus infernalis, dilaniat, & deuorat, & ossa earum confringit, dum miser homo de peccato in pec-

De pastu gratiæ. *Luc.15.* *Isa.25.* *Eccle.11.* *Gen.27.* *De pastu sacramẽtali seu eucharistiæ.* *Gen.49.* *Ioan.6.* *De pastu doctrinæ.* *Ezech.35.* *Ioan.21.* *De pastu gloriæ.* *Luc.14.* *Luc.22.* *3.Reg.21.* *De coruo & pullis eius, & esca eorum.* *Iob 38.* *Rom.8.* *Sap.7.* *Isa.53.* *Cant.1.* *1.Cor.1.* *De instrumẽtis pastoris.* *Luc.2.* *Matth.8.* *De ingressu & egressu ouiũ Christi.* *Christus educit, reducit, deducit, custodit oues.* *Iere.29.* *Isa.11.* *Ioan.10.* *Exod.14.* *Iob 10.* *Deut.32.* *1.Pet.3.* *Rom.5.* *2.Cor.5.* *Qualiter bonus pastor se habeat circa oues.*

in peccatum ruit. Frangitur manus, vt benè operari non valeat: frangitur pes, vt in via Dei ambulare nequeat: collũ frangitur, dum nec Deum laudat, nec peccata cõfitetur. Tot autem ægritudines incurrit miser homo, quot vitiorum incõmodis succumbit. Pius autẽ pastor oues quæ perierãt, quęsiuit, dum ad nos veniens mundo visibiliter apparuit. Quod abiectũ erat, reduxit, dum gratiã infundendo cõuertit. Quod cõfractum erat, alligauit, dum salutaria præcepta dedit, & sacramentorũ medicinã adhibuit: vel cõfractos, id est, cõtritos corde alligat, quia cor contritũ & humiliatũ Deus nõ despiciet, qui sanat cõtritos corde, & alligat cõtritiones eorũ. Vnde Propheta ait: Sana me Domine, quoniã cõturbata sunt ossa mea. Quod infirmũ est, cõsolidat, dum gratiam multiplicat, & virtutes imperfectorũ & debiliũ augmentat. De quibus Apostolus ait: Infirmum in fide suscipite. Quod pingue & forte est, suscipit, custodit, dum in bono perseuerare facit, & à bestiis ne deuoretur, defendit. Pascit oues famelicas & accubare facit, dum post laborem requiẽ tribuit. Vnde ipse in Euangelio ait: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiã vos. Cùm autẽ verus Iob septem milia ouiũ possideat, id est, sanctos, in quibus est perfecta innocẽtia, singulas oues cognoscit, & ab ouibus suis cognosci se facit. Vnde ipse ait: Cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Sicut nouit me pater, & ego cognosco patrem, & animã meã pono pro ouibus meis. Nemo nouit filium nisi pater, & cui voluerit pater reuelare. Agnouerunt igitur oues pastorem patris reuelatione. Caro enim & sanguis non reuelauit eis, sed pater qui est in cœlis. Sicut igitur filius habet à patre, quod patrem agnoscit: ita oues habent à patre filij notitiã: aliter tamẽ & longè dissimiliter, quia filius per se & si non à se patrem agnoscit. Oues autem non per se, nec à se, sed à patre & filio habẽt, quod pastorem agnoscant. Filius etiam patrem agnoscit diligendo. Similiter per dilectionem & familiaritatem oues agnoscit. Signum autem dilectionis patris & dilectionis ouiũ est quod ad mandatũ patris animã suam posuit pro ouibus suis. Ea ergo charitate qua pro ouibus mori voluit, quantum patrem diligeret, ostendit. Dicitur præterea filius patrẽ agnoscere, quia ipsum facit agnosci. Similiter & pater filiũ agnoscit, id est, agnosci facit. Agnoscunt igitur oues pastorẽ, agnoscũt fideles filium. Qui autem nouit filium, nouit & patrem: filiũ, scilicet, vt filium. Et ecõuerso, qui nouit patrem vt patrẽ, nouit & filiũ. Simus igitur oues tanti pastoris, vt ipsum cognoscamus, & ab ipso cognosci & diligi mereamur. Si enim Christum agnoscis, ab ipso agnosceris, & ipsius ouis eris, reddens pastori tuo more ouis lac innocẽtiæ, & mundę vitę, & lanã mansuetudinis in suauitate bonæ cõuersationis. Lac etiã & lanã Christo pręstant, qui Christi pauperibus victum & vestitũ ministrant. Ouis autẽ animal est mansuetũ, ægrotatiuũ, mundũ, fœcundũ, immolationi aptũ. In mãsuetudine intelligitur humilitatis suauitas. In infirmitate cõpassionis pietas. In munditia castitas. In fœcũditate charitas. In immolatione carnis mortificatio vel sanguinis pro ipso effusio. Fimo etiã, id est, exemplis humilitatis & abiectionis terrã Ecclesiæ sancti fertilẽ reddũt. Pelle insuper & vellere temporaliũ Christum in membris suis calefaciunt. Vnde in Canticis dicitur: Dentes tui sicut greges tonsarũ, quæ ascendũt de lauacro. Hi sunt sancti Prælati, qui alios incorporãt Christo, & idcirco dentes vocantur. Oues etiã tonsæ dicuntur à vellere, scilicet, temporaliũ, quæ pauperibus erogant, exoneratæ. Hæ sunt oues Iacob, varios fœtus, id est, varia virtutum opera parientes. Non solùm autem homines, sed & Angeli sancti dicũtur oues, propter suauitatẽ & mansuetudinẽ, & benignitatem. Hæ sunt nonagintanouẽ oues quas Dominus reliquit in deserto, id est, in cœlo ab Angelis corruẽtibus derelicto, & venit quærere ouẽ humani generis, quę perierat. Christus etiã dicitur ouis, secundũ humanitatẽ, quia lacte nos nutrit, carne reficit, pelle pedes munit, vellere vestit, balatu agnos colligit, fimo terrã fertilẽ reddit. Christus lacte humanitatis suæ nos pascit. De quo dicitur: Dabo vobis terrã lacte & melle manantẽ: lacte, scilicet, humanitatis & melle diuinitatis. Lacte etiã simplicis doctrinæ, quia nõ solũ mel spiritualis & profundioris doctrinę sub lingua eius, sed & lac simplicioris doctrinę. De quo Apost. ait: Lac dedi vobis potũ, non escã. Carne sua nos reficit, sicut scriptũ est: Panẽ quem dabo, caro mea est pro mũdi vita. Pelle pedes nostros munit, quia exemplo exterioris cõuersationis illius, affectuũ nostrorũ pedes muniũtur. Pellem etiã pro pelle dedit pro animabus nostris: pellẽ, scilicet, mortalẽ pro pelle nostra glorificãda tradidit. Vellere autẽ huius ouis vestiũtur, qui suaues sunt pietate, & calidi charitate, & bonis operibus exornati. Vellere etiã bonorũ temporaliũ nos tegit & protegit, dũ panẽ nostrũ quotidianũ & temporale sustentamentũ nobis tribuit. Balatu autẽ prædicationis & doctrinæ suę discipulos multos ad se collegit, & in vnitatẽ fidei cõgregauit. Vnde ipse ait: Oues meę vocẽ meã audiũt. Vox eius: Esto humilis, mitis, pacificus, deuotus, largus, pauper spiritu, sobrius, castus. Vox diaboli: Esto superbus, iracundus, cõtentiosus, piger, acediosus, auarus, gulosus, luxuriosus. Illius vocẽ oues audiũt, cuius admonitioni obediũt. Vocẽ autẽ Christi audiũt oues eius. Voci diaboli obediunt oues infernales. De quibus dicitur: Sicut oues in inferno positi sunt. Fimo autẽ opprobriorũ & sanguinis sui terrã cordis humani Christus fertilẽ reddidit. Habet aũt summus pastor noster alios sub se pastores, sanctos, scilicet, Prelatos & Doctores, quorũ fidei oues suas pascẽdas & custodiẽdas cõmisit. Quorũ officiũ est pasci & pascere, quia priùs debet ardere q̃ lucere, infundi q̃ infundere, refici q̃ reficere, pasci q̃ pascere. Vnde actibus Apost. Apostolus ait: Attẽdite vobis & vniuerso gregi, in quo spiritus sanctus posuit vos Episcopos regere Ecclesiã Dei, id est, attẽdite primò vobis & postmodũ vniuerso gregi. Et ad Tim. ait: Attẽde tibi & doctrinę. Primò tibi, & posteà doctrinę, vt pascas oues Christi.

Rom.13. — Matth.11. — De cognitione ouium à pastore. — Matth.11. — Luc.10. — Ioan.14. — De his quæ ab ouibus suis pastor recepit, & de proprietatibus ouis. — Cant.4. — De multiplici oue, & quare Christus dicatur ouis. — Gen 30. — Matth.18. — Luc.15. — Deut.26. — Cant.4. — Ioan.6. — Iob 2. — Matth.6. — Luc.11. — Ioan.10. — De bonis Ecclesiæ pastoribus, & eorum officio. — Act.20. — 1.Tim.4.

Attendere etiã debet doctrinæ,id eſt,tẽpus & modũ docẽdi,vt ſit diſcretus in ſilentio,vtilis in
verbo,vt tacẽda nõ proferat,& proferẽda nõ reticeſcat. Gregẽ autẽ paſcat,nõ amore nũmi,ſed
amore Chriſti. Vnde & Petro Dominus ait:Diligis me,paſce oues meas. Nõ ſemel autẽ,ſed ter *Ioan. 21.*
dixit ei,paſce. Debet enim paſtor bonus paſcere corde,ore,& opere. Corde diligendo,ore in- *Quibus modis oues à bono paſtore paſcantur, & quid debeat ouibus paſtor bonus.*
ſtruendo,opere ſacramẽta miniſtrãdo,eleẽmoſynas largiẽdo,exemplũ bonę cõuerſationis præ-
bẽdo. Debet enim ouibus ſuis ignẽ feruẽtis dilectionis, vnguentũ præcõſolationis,pabulũ prę-
dicationis,ſuffragiũ deuotę orationis,ſtimulũ rigidę correctionis,exemplũ honeſtę cõuerſatio-
nis,præſidiũ honeſtæ vitæ,ſubſidiũ tẽporalis ſuſtẽtationis,præſidiũ ſollicitę defenſionis,benefi-
cium reconciliationis & exhortationis & obſecrationis,exhibere. Debet prętereà bonus paſtor *Heb.9.*
tanq̃ arca teſtamẽti in ſe habere mãna bonæ vitæ & ſanæ doctrinæ,virgã diſciplinæ,tabulas le-
gis,& Deuteronomiũ,id eſt,vtriuſq; teſtamẽti ſcientiam,vt ſit in Eccleſia Dei ſicut Sol,clarus
ſciẽtia. Teſte enim Gregorio,Tantũ debet actio Pręſidis trãſcendere actionẽ populi,quantũ
diſtat vita paſtoris à grege. Teneat autẽ bonus paſtor more Aarõ thuribulũ ſtãdo inter viuos & *Num.16.*
mortuos,vt oret pro eis,ne cadãt,& pro peccatoribus,vt reſurgãt. Opponat ſe murũ pro domo *Ezech.13.*
Domini,vt poſsit dicere: Ego murus & vbera mea,ſicut turris,ſcilicet,doctrinæ,per quã cõtra *Cant.8.*
hęreticos fideles defendit. Sint manus eius tornatiles expeditę,& ſine errore plenę Hyacinthis,
vt omnia fiãt pro æternis,vt poſsit dicere cũ Apoſt. Nõ quęro quę veſtra ſunt,ſed vos. Et iterũ *2.Cor.12.*
ad Corinth. Gratis Euangeliũ euãgelizaui vobis. Et ad Theſſ.ait: Nõ fuimus aliquãdo in ſer- *1.Theſſ.2.*
mone adulationis,ſicut ſitis,neq; in occaſione auaritię,Deus teſtis eſt. Et in actib. Apoſt.ait: Ar- *Act.20.*
gentũ aut aurũ,aut veſtẽ nullius cõcupiui,ſicut ipſi ſitis. Et ad Philip.ait: Non quæro datũ,ſed *Philip.3.*
quæro fructũ. Et Petrus ait: Paſcite,qui in vobis eſt,gregẽ Dei prouidentes,nõ coactè,ſed ſpon *1.Pet.3.*
taneè,ſecundũ Deum,neq; turpis lucri gratia. Et Ietri ad Moyſen ait: Elige tibi viros prudẽtes, *Exod.18.*
& timẽtes Deũ,in quibus ſit veritas,& qui oderũt auaritiã. Paſcat igitur & cõſeruet oues pin-
gues,ſuſtentet morbidos,pungat lentas,attrahat & colligat vagas,lupos terreat & coërceat. Ad *De baculo paſtorali.*
hoc enim habet baculum paſtoralem,ad hoc etiã mitrã gerit in capite, vt inimicos fidei catho-
licæ cornibus duorum teſtamentorũ potens ſit ventilare. Propterea Apoſtolus ad Titum ait: *Titum 1.*
Oportet Epiſcopum amplecti eum, qui ſecundum doctrinam & ſermonem, vt potens ſit ex-
hortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt,arguere. Horum autem officium exprimit
Iſaias,dicens: Super montem caliginoſum leuate ſignum,exaltate vocem,leuate manum,ingre *Iſa.13.*
diantur portas duces. Mons caliginoſus eſt potens in hoc ſeculo vitiorum tenebris obductus. *Iterum de officio paſtoris ex verbis Iſaiæ.*
Super montem iſtum ſignum leuare eſt potentibus mundi ſedula correptione crucem Domini
baiulandam committere. Non ſolum autem vocem prædicando,ſed manũ benè operando de-
bemus extollere,qui in adiutorium cordibus amorem mundi conamur deſtruere,vt portas du
ces ingrediantur, vt portas,ſcilicet,cordium & aurium,ſermo exhortationis valeat penetrare.
Quid enim prodeſt,ſi vox foris eleuata fuerit & manus depreſſa? Cùm dicat authoritas: Noli *Eccle.4.*
eſſe citatus in lingua tua, & inutilis & remiſſus in operibus tuis. Quomodo manus aliorum
poterit erigere,qui proprias non ſtudet in ſublime leuare? Et Apoſtolus ad Hebræos ait: Re- *Heb.12.*
miſſas manus & genua debilia erigite, & greſſus rectos facite pedibus veſtris. Sed quomodo
ſuper montem caliginoſum ſignum leuamus,qui contra potentes huius ſeculi nec etiam mutire
audemus? Deſtructores Babylonis Dominus deſcribens ait: Ecce ego ſuper vos ſuſcitabo Me- *Iſa.13.*
dos,qui argentũ non quęrunt,& aurum non velint. Ideo Babylonem deſtruere nõ poſſumus,
quia nihil niſi aurum & argentum ſitimus. Et qui iuxta verbum Iudæ Apoſtoli,perſonas quæ-
ſtus cauſa miramur,ſignum ſuper montẽ caliginoſum leuare non meremur. Qui igitur ſigni-
feri ſummi Imperatoris eſſe debemus,cùm ſignum malè viuẽdo deprimimus,quod exaltãdum
ſuſcepimus,tanquã proditores cõdemnari debemus. Signifer enim Regis terreni,ſi in cõflictu
vexillum eius negligẽtiæ vel timore depreſſerit,proditionis reatũ incurrit. Paſcat prętereà ma-
cilentas oues & pauperes,non ſolùm ſpiritualiter,ſed inſuper corporaliter. Teſte enim beato
Gregorio: Primum nobis eſt exteriora noſtra miſericorditer ouibus miniſtrare: poſtremò verò
ſi neceſſe eſt,etiam vitam noſtram pro eiſdem ouibus impendere. Qui autem non dat pro oui- *De zelo paſtoris & compaſsione.*
bus pecuniã ſuã,quando daturus eſt pro his animã ſuam? Super omnia verò zelũ animarũ ha
beat paſtor fidelis, vt vbicunq; fuerit cadauer,id eſt, peccatum mortale, ſtatim adſit aquila,vt *Matth.24.*
poſsit dicere cum Apoſt. Quotidie morior propter veſtrã gloriã. Et cum Propheta: Vidi præua *Luc.17.*
ricãtes,& tabeſcebã. Et iterũ: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei,quia nõ cuſtodierunt le- *1.Cor.15.*
gem tuã. Teſte enim Domino in Iob: Ceruę incuruãtur ad fœtus & pariũt,& rugitus emittũt. *Iob 39.*
Similiter & Prælati,qui more ceruarum extinctis ſerpẽtibus, id eſt, vitiis interemptis ad fontẽ
vitæ acrius inardeſcunt,incuruãtur ad fœtus per cõpaſsionem,& rugitus emittunt per dolorẽ,
vt ſeminãtes in lachrymis,in exultatione metãt. Vnde Apoſtolus ad Theſ.ait: Tanquã ſi nutrix *1.Theſ.2.*
foueat filios ſuos: Ita deſiderãtes vos,cupidè volebamus tradere vobis,nõ ſolũ Euãgelium Dei,
ſed animas noſtras: quoniã chariſsimi nobis facti eſtis. Nutrix aũt infirmitatibus paruuli cõde-
ſcendit,& cadentẽ ſubleuat & ſuſcipit. Boni enim paſtoris eſt,lapſis manũ porrigere,errãtibus *De proprio boni paſtoris.*
viam oſtendere,nõ ſe felicem poteſtate dominãdi,ſed charitate ſeruiẽdi. Plus autẽ ſtudet amari
quàm timeri. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: Rectorem te poſuerunt,noli extolli, eſto in illis
quaſi vnus ex ipſis. Boni paſtoris eſt,non ſua quærere,ſed quæ Ieſu Chriſti, non quærere glo- *Eccle.32.*
riam ſuã,ſed gloriã Domini ſui. Vnde Hieronymus ait: Non lætificemur ad laudes hominum,

nec vituperationes eorum expauescamus. Quisquis autem prædicat, vt in hoc seculo laudis vel

Quod licet pastori ab ouibus sumere necessaria.

pecuniæ mercedem accipiat, ab æterna mercede se priuat. Licet tamen Prælato à subditis necessaria accipere: manducare enim debet vt prædicet, non prædicare vt manducet. Vnde in Marco Dominus dicit: Nihil tuleritis nisi virgam, id est, potestatem accipiendi necessaria à subditis.

Matth. 6. 1. Tim. 5. Galat. 6.

Et Apostolus ait: Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni sunt. Et iterum: Communicet is, qui catechizatur verbo ei qui se catechizat in omnibus bonis, iuxta illud: Sumite Psalmum, & date tympanum, id est, sumite spiritualia & date temporalia. Reddere enim debent oues dominis suis lac & lanam, & fœtum, id est, oblationes & decimas, & bona opera.

De mercenario.

Nunc autem de mercenario videamus, de quo Dominus ait: Mercenarius autem & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit. Mercenarius enim qui quærit quæ sua sunt, & non quæ sunt Iesu Christi,

Philip. 2.

neque salutem ouium, qui seruit non propter Deum, sed pro mercede temporali, licèt sit malus pastor, non tamen simpliciter dicitur pastor, sicut homo mortuus non est homo, sed cadauer. Si enim esset veri nominis pastor, proprium pastoris conueniret ei. Verus enim pastor animam suam dat pro ouibus suis. Cùm autem hoc sit proprium boni pastoris, valde timendum est de bonorum pastorum paucitate.

Thren. 1.

Cadit autem asella proximi, & multi eam subleuant: cadit anima iusti, & non est qui releuet eam ex omnibus charis eius: cùm tamen quilibet plus teneatur diligere animam proximi, quàm corpus proprium. Sed quomodo animam ponet pro eo, qui nec asinum commodare vellet, vt eam reduceret de Ægypto? Non sunt autem oues eius propriæ, quia non earum amore, sed pro lucro suo prædicat. Licèt autem culpabilis sit, quia tamen necessarius est, dum veritatem prædicat, tolerandus est.

Matth. 23. Philip. 1.

De his enim Dominus ait: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, nolite facere. Et Apostolus ait: Siue per occasionem, siue per veritatem, prædicetur Christus, in hoc gaudeo, sed & gaudebo. Et si de annuntiante non gauderet, de annuntiato tamen gaudebat.

Contra illos qui benè docent & malè viuunt.

Hi igitur dum bene docent & malè viuunt, linguam offerunt Deo, sed animam diabolo, similes histrionibus, qui alios in torneamẽtis ad pugnandum incitant, ipsi autem ictus ferientium non tollerant. Sic & tibicines in apparatu præliandi pugnas excitant, ipsi tamẽ semper vltimi esse volunt in ordine pugnantium.

Osee 2. Simile. 1. Cor. 13.

Qui autem recta docet & praua agit, tanquam arcus dolosus sagittas in se reflectit. Velut æs sonans & cymbalum tinniens, quæ alios excitãt, & seipsa verberant. Tanquam cereus alios illuminans, & seipsum consumens. Similes canalibus lapideis hortos irrigantibus, ipsis remanentibus absq; humore. Similes lixiuio cinereo pannos abluenti, & seipsum sordidanti. Sicut crux in compito, quæ viam ostẽdit, & per viam non incedit. Sicut crucibulum in se fœtens, aliis tamen lucem ministrans. Verbum autem Dei in ore eorum polluto est, velut Solis radius in loco immũdo, vinum bonum in vili vasculo, granum purum in sacco prauo, semen bonum quod manu leprosi seminatur, insipiens negotiator, qui merces suas reponit in sacco pertuso. Cuius autem vita despicitur, restat vt eius prædicatio contemnatur. Ad amorem enim Dei & proximi plerunq; corda audientium plus exemplis quàm verbis excitantur. Tolerandi tamen sũnt mercenarij, quia vtiles sunt aliis, & si non sibi. Sicut vlmus quæ vitem fructiferam sustinet, cùm sit ipsa sterilis. Non enim comedunt fructus laborum suorum,

Ierem. 29.

cùm tamen dicat Dominus per Ieremiam: Ædificate domos, plantate hortos, & comedite fructus eorum. Si tamen omnes expellerentur, pauci hodie remanerent, qui in Ecclesia Dei ministrarent:

Leuit. 7. Num. 23. Matth. 7. 2. Cor. 11.

propterea adipem morticinij in varios vsus iubemur reseruare. Ipsi autem, licèt mali sint, sicut & Balaam benedicunt populo Domini. Et quoniam multi veniunt in vestimentis ouium, transfigurantes se in Angelos lucis, cùm sint intus lupi rapaces, non potest veraciter cognosci, vtrum pastor an mercenarius sit, si occasio necessitatis desit, lupus autem veniens indicat, quo quisque animo super gregis custodiam stabat. Mercenarius enim viso lupo fugit, quia mercenarius est, id est, quia mercedem propriam & non ouium salutem diligit. Sola siquidem causa est, vt mercenarius fugiat, quia mercenarius est: stare enim in periculo ouiũ non potest, quia in eo quod ouibus præest, nõ diligit oues, sed lucrũ terrenũ quærit. Dum enim terrena & transitoria diligit, opponere se contra periculum trepidat, ne hoc quod diligit, amittat.

Ezech. 13. De multiplici fuga mercenarii.

De his autem Ezechiël ait: Non ascendisti ex aduerso, neque opposuistis vos murũ pro domo Israël, vt staretis in prælio in die Domini. Fugit igitur mercenarius, non mutando locum, sed subtrahendo subsidium. Fugit, quia iniustitiã vidit & tacuit: fugit, quia sub silentio se abscondit. Tacere autem est consentire, cùm possis arguere. Fugit, cùm non occurrit resistendo, increpando, arguendo, & patrocinium conferendo. Fugit, timore seruili, qui est fuga animi, ne, scilicet, incurrat quod metuit, vel amittat quod diligit. Fugit fuga corporis, vel pessimæ taciturnitatis. Fugit pusillanimitate, quia timet pelli suæ: fugit fuga erubescentiæ & confusionis. Non enim mala reprehendit, quia eadem sæpius agit. Fugit cupiditate, quia decimas & oblationes, vel potentis alicuius gratiam timet amittere. Fugiunt mercenarij, & Deus fugit ab eis: deserunt & deseruntur.

1. Cor. 14. Item 14. Iob 20. Heb. 12. Thren. 1. Ierem. 48.

Quæ Dei sunt, nesciunt, & à Deo nesciuntur: quia ignorans, ignorabitur. Fugiunt sicut scriptum est: Et fugiant qui oderunt eum à facie eius. Fugiunt temporalem pœnam, & incurrunt æternam. Vnde Iob ait: Fugiet arma ferrea, & incidet in arcum æreum: contra quos Apostolus ait: Nondum vsque ad sanguinem restitistis. Et iterum Ieremias ait: Facti sunt Principes eius velut arietes, non inuenientes pascua: abierunt absque fortitudine ante faciem subsequẽtis. Maledictus autem qui gladium suum timore lupi prohibet à sanguine. Vnde

Ieremias

Jeremias ait: Nolite tacere super iniquitatem Babylonis, quoniam tempus vltionis Domino.
Et in Threnis ait: Prophetæ tui viderunt falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam vt te *Iere.51.*
ad pœnitentiam vocarent. De his autem mercenariis, qui (viso lupo) fugiunt, dicitur in Deute- *Tren.2.* *Deut.20.*
ronomio: Ne formidolosi procedant ad bellum. Et in Ecclesiaste: Qui obseruat ventum, non *Eccle.11.*
seminat, id est, qui timet persecutionem verborum: & qui considerat nubes, non metet, id est, *Deut.27.*
tribulationes operum. Vnde in Deuteronomio præceptum est Leuitis, vt alta voce dicerent, *Isaiæ 66.*
maledictiones, quod est contra canes mutos, qui latrare non audent. Cùm tamen per Osee Do *Osee8.*
minus Dicat: In gutture tuo sit tuba, id est, prædicatio aperta. Et ad Ezechielem ait. Ne timeas, *Ezech.2.*
eos, neque sermonem eorum metuas, quoniam increduli & subuersores sunt tecum, & cum
scorpionibus habitas. Et paulò pòst: Audi quæ loquor ad te, & noli esse exasperans, id est, non
tibi commissa tacendo, & maledicta non increpando Deum exasperes, sic enim exponit bea-
tus Gregorius: Fugiente autem Sedecia, capta est Hierusalem. Propterea ait Zacharias: O pa- *Iere.39.*
stor & idolum, derelinquens gregem. Non est igitur fugiendum Prælato vbi grex remanet in *Zach.11.*
periculo. Alioquin fuga cautelæ pro loco & tempore possunt fugere prælati reseruantes se ma- *De multiplici bona fuga.*
iori vtilitati, maximè dum vita gregis non quæritur, sed solius pastoris. Hoc enim modo non
propriè dicuntur fugere, sed magis persecutioni cedere, vt se reseruẽt ouium vtilitati. Sic enim
Paulus in sporta per murum dimissus fugit. Et Dominus in Euangelio ait: Si vos persecuti fue *2.Cor.11.*
rint in vnam ciuitatem, fugite in aliam. Fugiunt igitur sancti prædicto modo fuga consilij seu
cautelæ. Fugiunt fuga compassionis seu misericordiæ, ne persecutores eorum occidendo eos *Matth.10.*
fiát deteriores. Vnde Dominus à discipulis Ioãnis fugit in Galileã ne fierẽt deteriores, eò quòd
inuidebant ei, plura miracula facienti, quàm magister eorum. Fugiunt etiam plerumque sancti *Ioan.7.*
à consortio malorum fuga munditiæ, ne tãgentes picem, coinquinentur ab ea. Vnde Dominus *Eccle.13.* *Iere.51.*
per Ieremiam: Fugite de medio Babylonis. Et Psalmus ait: Ecce elongaui fugiens, & mansi in
solitudine. Mali autem fugiunt fuga singularitatis & superbiæ, sicut Cathari, & quidam alij re-
probi dedignantes conuersari inter alios, quibus se reputant meliores, dicentes cum Pharisæo: *Lucæ18.*
Non sumus sicut cæteri homines. Mercenarij autem seruiliter timentes, & lupo veniente oues
dimittunt. Lupus autem est violentus, qui corporaliter vastat, lupus, scilicet, cruentus, id est, *De lupo multiplici, de incommodis prouenientibus de mala fuga.*
tyrannus, lupus est diabolus, qui spiritualiter dissipat mala suggerendo, qui non corpora, sed
mentes dilaniat. De quo Abacuc ait, Leuiores pardis equi eorum, & velociores lupis vesperti-
nis. Lupus est hæreticus, qui fraudulenter decipit falsa prædicando, vel falsus frater, qui exem-
plo corrumpit malè operando. Fugiente autem mercenario, lupus infernalis rapit & dispergit *Abac.1.*
oues, dum aliũ ad luxuriam pertrahit, aliũ in auaritiam accendit, aliũ in superbiam erigit, alium
per iracundiam impellit, hunc per inuidiam stimulat, illum per fallaciam supplantat. Mercena- *Phil.2.*
rius autem de damno animarum non curans fugit. Non enim nisi quæ sua sunt, quærit, lac & la
nam vsque ad sanguinem emungens, & exemplo prauo plerumque oues interimens. Vnde
Ezechiel ait: Cùm purissimam aquam biberitis, reliquam pedibus vestris turbabitis, & oues
meæ, his quæ conculcata fuerant, pedibus vestris pascebantur, & quæ pedes vestri turbabant *Ezech.35.*
hæc bibebant. Aquam limpidissimam pastores bibunt, cum fluenta veritatis rectè intelligen- *De malo exemplo prælatorum.*
tes hauriunt, sed eandem aquam malè viuendo perturbant. Aquam autem turbatam oues bi-
bunt cùm subiectus quisque non retractat quæ audit, sed sola quæ conspicit, exempla prauita-
tis imitatur. Illa autem vox efficaciter auditorum corda penetrat, quam dicentis vita commen-
dat. Hi autem mercenarij non procurant, vt oues suas & vultus pecoris sui cognoscant, sed vt
pecunias emungant. Quomodo autem vultum pecoris sui cognoscunt, qui frequenter absen- *De auaritia sacerdotum & quia pascunt seipsos.*
tes sunt, per plateas, ciuitates & oppida curiose discurrentes? Quotiescunque possunt Eccle-
sias diuersas, in diuersis locis sibi auarè conquirentes? De his autem mercenariis Ezechiel ait:
Væ pastoribus Israël, qui pascebant semetipsos. Nónne greges à pastoribus pascuntur? Lac co- *Ezech.35.*
medebatis & lanis operiebamini, quod crassum erat occidebatis, gregẽ autem meum non pasce
batis. Et iterum ait: Violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei, & fragmẽ pa- *Ezech 13.*
nis. Hi sunt pastores, de quibus in Euangelio dicitur, quod pascebant gregem porcorum, id *Matth.8.*
est, semetipsos. Quomodo autem qui semetipsos carnaliter pascunt, alios pascere spiritualiter *Mar.4.*
possunt? Teste enim Gregorio, sapientiæ studere non possumus, si mensæ abundantiã cogita- *Luca 8.*
mus. Et per Zachariam Dominus ait: Suscitabo pastorem in terra qui derelicta non visitabit, *Zach.11.*
dispersum non quæret, contritum nõ sanabit, & id quod stat, non enutriet, & carnes pinguium
comedet, id est, bona temporalia diuitum, quibus adulabitur, & vngulas eorum dissoluet, id est,
fortitudinem, iuxta illud: Populus meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gres-
suum tuorum dissipant. Et Micheas ait: Principes tui in muneribus iudicabant, & Prophetæ *Isa.3.*
tui in mercede docebant. Et iterum idem ait: Omnes mercedes eius comburentur igni. Et bea- *Mich.3.*
tus Gregorius ait: Qui suis premitur delictis, non abluit aliena. Et iterum: Cuncti enim liqui- *Mich.1.*
do nouimus, quia cùm is qui displicet, ad intercedendum mittitur, toties irati animus ad de-
teriora prouocatur. Et per Micheam Dominus ait: Comederunt carnem populi mei, & pellem
eorum desuper excoriauerunt, & ossa eorum confregerunt. Et iterum: Si quis non dederit in *Mich.2.*
ore quippiam, sanctificant super eum prælium. Hi enim claues Petri conuertunt in gladium *Mich.3.*
Neronis, lanxantes retia in capturam pecuniarum, de quibus beatus Petrus ait: Pellicientes *Lucæ 5.*
animas instabiles, cor exercitatum auaritia habentes, maledictionis filij. Et iterum ait: Erra- *2.Pet.2.*

uerunt secuti viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amauit. Tales enim non vi-
Lucæ 2. gilant super gregem suum in eadem regione, in qua Christus natus est, sed sunt in regione
Isaiæ 1. dissimilitudinis à Deo elongati. Et Isaias ait: Principes tui infideles, socij furum, omnes di-
ligunt munera, sequuntur retributiones. Et iterum Ieremias ait: Quæsierunt cibum, vt refo-
Tren. 1. cillarent animas suas. Et iterum: Defixæ sunt in terra portæ eius, id est, prælati terrena diligen-
Tren. 2. *Exod. 12.* tes. Et in Exodo dicitur: Mercenarius non comedet ex eo, id est, ex agno paschali. Mercenarius
Matth. 23. scilicet, qui pro mercede temporali seruit. Hi sunt qui alligãt onera grauia & importabilia, &
imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere, cùm tamen scriptum
Exod. 22. sit: Non vrgebis fratrem tuum vsuris, id est, non iniunges ei plusquam sustinere possit. In his
autem bruchus & locusta, id est, gulositas & inanis gloria comedunt omnia terræ virentia.
De superbia & superfluitate prælatorum. Consumuntur enim omnia bona eorum per gulam, & inanem gloriam. Ipsi enim de Chri-
sti paupertate facti sunt diuites, & de eius ignominia gloriosi, cum tamen legatur in libro Re-
gum: quod equi adducebantur Salomoni de Ægypto. Non enim equorum pompam habet
3. Reg. 10. de proprio Christiana religio. Neque vasa aurea & argentea, de proprio leguntur filij Israël
Exod. 12. habuisse, sed ab Ægyptiis accommodasse. Vnde beatus Bernardus ad Eugenium Papam ait:
In his non Petro successisti, sed Constantino. Hi sunt qui volunt præesse, & non prodesse
desiderantes esse magistri, cùm nunquam fuerint discipuli. Cùm tamen, teste D. Gregorio, ordo
sit rectæ conuersationis, vt præesse non audeat, qui subesse non didicit, nec obedientiam sub-
iectis imperet, qui prælatis non nouit exhibere. Hæc autem de mercenariis dicta sufficiant,
Ioan 10. *De fure, & latrone.* quibus longè deteriores sunt fures. De quibus Dominus ait: Fur non venit, nisi vt furetur, &
mactet & perdat, Vt furentur alienam rem sibi vsurpando. Mactet praua doctrina à fide ac
bonis moribus retrahendo. Perdat prauo exemplo in æternam damnationem mittendo.
Fur autem propriè dicitur, qui latenter nocet. Latro verò, quando palam & manifesto exem-
plo lædit. Fur quod est alienum suum dicit, id est, oues Dei suas facit. Latro quod furatus est,
occidit. Cùm autem mercenarius sit tolerandus, fur, id est, hæreticus, est abiiciendus qui veri-
tatem destruit, & quasi sub specie religionis animas dolose interficit. Vnde Ezechiel: Quasi
Ezech. 13. *Iere. 50.* vulpes in desertis Prophetæ tui Israël erant. Et Ieremias ait: Grex perditus factus est populus
Cant. 2. meus. Pastores eorum seduxerunt eos. Hæ sunt vulpes, quæ vineas Domini dimoliuntur, quæ
foueas habent & sub specie religionis occultant se & latent. De quibus Ieremias ait: Propter
montem Syon, quia disperiit, vulpes habitauerunt in ea, id est, in Ecclesia propter defectum
montium, id est, robustorum prælatorum. Hi sunt sacerdotes Belis, qui intrant per fortiua
ostiola. Hi sunt enim fures, qui effodiunt & furantur, de quibus Dominus conqueritur, dicens:
2. Tim. 3. Qui deuorant plebem meam, sicut escam panis. Hi sunt teste Apostolo: qui deuorant domos
2. Cor. 11. viduarum, & captiuas ducunt mulierculas peccatis oneratas. Operari enim subdoli transfigu-
rantes se in angelos lucis, furtiuè intrant in ouile Domini, vt oues strangulent. Contra
quos in templo Domini factæ sunt obliquæ fenestræ, quæ lumen admittunt & furem exclu-
Osee 7. dunt. Fur etiam dicitur diabolus, de quo Osee ait: Fur ingressus est spolians latrunculus foris.
Apoc. 16. Neminem enim fur iste spoliare potest, nisi sit foris, id est, extra Ecclesiam. Beatus autem qui
vestimenta sua custodit, ne nudus ambulet. Fures enim isti vestimentis virtutum nos expo-
Contra eos qui abutũtur patrimonio crucifixi. liant. Fures præterea merito dicuntur, qui loculos Domini, sicut Iudas portant, & ea quæ mit
tuntur auferentes de patrimonio crucifixi, parentes suos ditant. De quibus Isaias ait: Principes
tui infideles, socij furum. De his autem sanctus Bernardus ait: Venient ante tribunal Iudicis, hi
quorum vixerunt stipẽdiis, nec diluere peccata, cæci duces, fraudulenti mercatores, mercenarij,
non pastores. Audietur allegatio dura, accusatio terribilis, querimonia grauis. Inde verò in
magna constantia, stabunt contra eos pauperes, quorum necessitatibus non subuenerunt in
sui, & suorum vsus superfluos expendentes, quæ pauperibus debebantur. Duplicis homicidij
rei animarum, scilicet, & corporum. Nec est mirum si dispenset infideliter, & contra Deum
qui per Christum in Ecclesiam non intrant. Manifestam enim facit arborem fructus eius. Qui
Matth. 7. enim sibi intrauit, non Deo, sibi quoque fructus expendit, non Domino. Et sicut Micheas ait:
quæ de mercedibus meretricum congregata sunt, ad mercedem meretricis reuertuntur. Me-
retrices enim prostare dicuntur. Isti autem pro pretio temporali, non pro fructu animarum in
De venali prædicatore & abbate cornuto. Ecclesiis consistunt. Sunt igitur simul mercenarij & fures. Pari modo, qui cum falsis reliquiis
prædicant, vt per mendacia pecuniam extorqueant, non sunt mercenarij, sed fures. Et idcirco
abiiciendi sunt, & suspendendi caupones diaboli miscentes aquam vino. Abbates insuper cor-
nuti, qui mitram habent, & duorum testamentorum scientiam non habent, qui annulum sicut
Episcopi ferunt, & sponsi Ecclesiæ, qui baculum gerunt, & gregem non regunt, qui se pasto-
res esse ostendunt, & pastores non sunt, sicut mulier quæ instrumenta concipiendi & pariendi
habet, & sterilis manet, vtrum inter mercenarios, & fures deputandi sint, ipsi viderint.
Simile. Nos autem fratres relictis mercenariis & furibus, pastori summo, qui animam suam posuit
pro ouibus suis, adhæreamus, ab ipsius regimine nunquam recedamus, vt ipso
ducente ad pascua viriditatis æternæ peruenire mereamur. Ipso
præstante, qui viuit & regnat, per omnia secula
seculorum, Amen.

DOMINICA TERTIA POST PASCHA, THEMA DE INTROITV MISSAE ex Psalmo.

Iubilate Deo omnis terra, Psalmum dicite nomini eius: date gloriam laudi eius. *Psalm. 65.*

EXVLTAT & laudat his diebus mater nostra Ecclesia specialiter de resurrectione capitis quæ iam præcessit, & de resurrectione corporis, quam futuram sperat, expectat & credit, inuitans omnes fideles ad iubilationem & canticum, ad Psalmum & laudẽ atq; gratiarum actionẽ, vt, scilicet, in aurora resurrectionis canant Christi aues canticum iubilationis & laudis. Laudari autem debet principaliter propter se, sicut & diligi propter se, scilicet, propter bonitatem suam, sicut scriptum est: Confitemini Domino quoniam bonus. Laudare etiam debemus ipsum propter nos, id est, propter bona quæ nobis fecit. Confiteri enim debemus Domino, quoniam bonus est in se, & quoniam in seculum misericordia eius, id est, quoniã bonus est nobis. Tripliciter igitur debemus laudare Deũ, & gratias illi agere, quoniam bonus est nobis, id est, pro bonis & propter bona, & per bona quæ fecit nobis. Pro bonis siue de bonis, quæ fecit nobis ipsum debemus laudare. Omnia enim eius bona materia sunt diuinæ laudis. Vnde Psalmus ait: Venite & videte opera Domini. Opera, scilicet, creationis, recreationis, & remunerationis, seu æternæ retributionis, quæ omnia materiam præbent laudandi Deum, sicut opifex in opere suo laudatur. Nam pictura pictorem laudat, & domus bene compacta architectum commendat. Vnde in Cantico trium puerorum quod est, benedicite Domino omnia opera eius: omnis creatura ad Dei laudem inuitatur. Non quod insensibilia propriè Deum laudent, sed quia laudãdi materiam præstant. Hoc enim modo laudant illum cœli & terra, mare, & omnia reptilia in eis. Cœli laudant Deum obsequendo, sicut scriptum est: Cœli aperti sunt super eum. Cœli etiam laudant ipsum materiam glorificandi præstando, sicut scriptum est: Cœli enarrant gloriam Dei. Et sic intelligendum est de aliis creaturis. Omnis namque creatura laudat Deum, non voce, sed opere, quia in creaturis creator intelligitur, & in singulis Dei magnificentia demonstratur. Omnis enim creatura clamat, Deus me fecit. Secundo modo laudare debemus Deum propter bona adipiscenda quæ nobis promittit, vt obsequendo, laudando idoneos nos reddamus, & illa percipere mereamur. Non solùm enim de beneficiis perceptis, sed insuper pro percipiendis & promissis Deum laudare debemus, scilicet, pro bonis æternis, ne nobis improperetur, pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Hæc autem laus siue hoc canticum dicitur iubilus mentis, lætitia voce siue verbis expressa. Hoc enim gaudium ineffabile non potest exprimi, nec tamen potest penitus taceri, de quo Isaias ait: Secretum meum mihi, beatus autem populus, qui per experientiam scit huiusmodi iubilationem. Iubilum enim cordis magis quàm strepitum oris Dominus desiderat. Nihil enim prodest strepitus vocalis vbi cor mutum est à laude Dei. Hic autem iubilus propriè est in contemplationis excessu. Cogitatio enim primò occurrit ex imaginatione, meditatio postea ex ratione, deinde contemplatio ex intellectuali comprehensione, cum suaui affectione, absorpta carne in victoria. Saphyrus enim contemplationis restringit sanguinem carnalis delectationis. Cogitatio sine meditatione, labor est sine fructu. Meditatio, labor est cum fructu. Contemplatio, fructus sine labore. Sara autem sterilis in iuuentute, sed fœcunda in senectute vita est contemplatiua. Hæc est optima pars quam elegit Maria sacrificium vespertinum, quod pinguius est matutino. De quo dicitur: Holocaustum tuum pingue fiat. Et iterum: Holocausta medullata offeram tibi. Postquam enim impinguatur in oleo caput nostrum, postquam sicut adipe & pinguedine repletur felix anima, vngitur ad misericordiam, feruet ad iustitiam, frigitur ad zelum, ardore dilectionis animus liquescit in Deum, suauitate saginatur in seipsum, compassione afficitur ad proximum. Et ita in meditatione deuotionem, in lectione cognitionem, in oratione pinguedinem, in doctrina claritatem, in operatione humilitatem inuenit. In excessu mentis perducitur ad ebrietatem. Bibit enim & inebriatur, dum omnia temporalia obliuiscitur, dum in contumeliis more ebrij ridet, & lætatur, dum quasi titubando incedens nunc infra se cadit per humilitatem, nunc extra se trahitur, dum propriam non sentit infirmitatem, nunc supra se rapitur per desiderium supernorũ & ineffabilem lætitiam. Non solum autẽ pro bonis, & propter bona, sed insuper per bona quæ fecit nobis laudandus est Deus à nobis. Omnia enim bona quæ fecit nobis, incitant nos ad eius laudem, & laudandi præbent occasionem. Incitamur enim ad laudandum creatorem, per opera creationis. Ipse enim fecit nos, & non ipsi nos, & omnia alia quæ in mundo sunt, propter hominem fecit. Inuitamur ad laudandum redemptorem, per opera redemptionis & recreationis. Ipse enim pro redemptione nostra incarnatus est, natus, crucifixus, mortuus & sepultus, à morte surrexit, & in cœlum ascendit. Ascendimur insuper ad laudandum saluatorem per opera reuocationis, & iustificationis, quia rebelles patienter sustinuit, & ad pœnitentiam expectauit, quia fugitiuos reuocauit, quia gratis peccata dimisit, quia gratiam suam cordibus nostris infudit, infusam ampliauit, ampliatam conseruauit, & in variis tribulationibus nobis non defuit. Hunc autem modum redemptionis & iustificationis nostræ in præsenti Psalmo Propheta sufficienter exprimit, vt nos ad laudandum inuitet. Venite, inquit, & videte opera Domini, terribilis in consiliis habitis,

Quibus modis & pro quibus laudandus sit Deus.

Dan. 3.

Matth. 3.

Quod omnis creatura diuinæ laudis est materia.

De secundo modo laudandi Deum.

De iubilo.

Isaiæ 24.

De cogitatione, meditatione, & contemplatione.

1. Cor. 15.

Gene. 16. Item 25.

Lucæ 10.

Num. 28.

De bona ebrietate quæ fit per excessum mentis.

Cant. 5.

De tertio modo laudandi Deum ex perceptione bonorum.

Expositio quorundam quæ in Psalmo dicuntur, quibus ad laudandum incitamur.

bitis, scilicet, super filios hominum de redemptione eorum. Licèt enim opera reparationis nostræ laudabilia sint, & amabilia valdè, terribilia tamen dicuntur, nõ solum dæmonibus, qui per ea confunduntur, sed ingratis, quia sibi illa inutilia reddunt, & pro tantis beneficiis Deum nec laudant nec diligunt, Propterea Psalmus: quàm terribilia sunt opera tua Domine? Timere enim debemus, ne, quod datum est humili, auferatur ingrato & superbo. Timendum est ingratis, ne accidat illis sicut contigit Iudæis à Deo reprobatis, qui habuerunt consilium pessimum mentiri contra Christum & crucifigendi ipsum, sicut Psalmus ait: In multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui. Et ipse habuit consilium excęcandi superbos & abiiciendi ingratos.

Isaiæ 62.
De multiplici ingratitudine.
Deut. 32.
Exod. 32.
Prouer. 26.
2 Pet 2.
Isaiæ 26.
Quod omnia bona nostra Deo debemus attribuere.
Gene. 14.
1. Cor. 15.
2. Cor. 3.
Exod 13.
Exod. 22.
Ioan. 15.

Ingratus enim est, qui tacet & non laudat Deum. Vnde Isaias: Qui reminiscimini Domini, ne taceatis. Ingratus est qui sibi tribuit quod à Deo habet, sicut hi, de quibus Propheta ait: Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia. Ingratus est, qui alij attribuit quod est Dei, sicut scriptum est. Retribuebant mihi mala pro bonis. Ingratus est, qui gratiam datam abiicit, & ad vomitum redit. Vnde Isaias ait: Indulsisti Domine genti, nunquid glorificatus es ab eis? Elongasti omnes terminos terræ, quasi diceret: Quia te nõ glorificauerũt magis propter hoc à te elongati sunt. Melius enim esset eis viam veritatis non agnouisse, quàm post agnitam retroire. Non igitur ingrati simus, sed pecuniam quam habemus in saccis ad vnum Ioseph reportemus, dicentes cum Propheta Dauid: Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Et cum Isaia: Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine. Et Apostolus ait: Gratia Dei sum id quod sum. Et iterum: Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis. Vnde Dominus Moysi ait: Sanctifica mihi omne primogenitum, id est, cuiuslibet boni operis principium mihi specialiter attribue. Non solum autem principium, sed & finem. Vnde in lege præcipitur, quod Deo offerantur primitiæ & decimæ. Quia initium & finem boni operis ad ipsum debemus referre, qui ait: Sine me nihil potestis facere.

Lucæ 1.

Cognati autem Ioannis voluerunt vocare eum nomine patris sui, sed parentes vocauerũt eum Ioannem, qui interpretatur gratia Dei. Filios enim bonorũ operũ eius gratiæ attribuere debemus.

Gene. 4.
Osee 2.

Cain autẽ reprobus ædificauit ciuitatem & vocauit eam nomine filij sui. Hi sunt de quibus Dominus per Osee ait: Dedi eis frumentum, vinum, & oleum multiplicaui ei, & aurum quæ fecerũt Baal. Per frumentum lex, per vinum spiritualis intelligentia, per oleum sacramenta vel illuminatio sensus, per argentum eloquij nitor, per aurum sapientia intelliguntur: pro quibus omnibus non Deum, sed dæmones venerabantur.

Iob 19.

Propterea Dominus per Iob ait: Seruum meum vocaui, & non respondit mihi. Vocat nos Deus collatis beneficiis, sed non respõdent ei ingrati, laudando & digna opera donis eius reddendo.

Lucæ 15.
Iterum exponuntur quædam ex Psalmo, quæ ad Dei laudem pertinet.

Nos autem canticum graduum Domino cantemus, vt pro singulis profectibus nostris ipsum laudemus, & pro receptione filij prodigi simphonia & chorus audiantur. Ipse enim conuertit mare in aridam, id est, mundum amarum, vt sitiat aquam dulcem, vel fluxum gentilitatis reduxit ad stabilitatem, vt in flumine pertransirẽt pede, id est, sine periculo fluxum fragilitatis humanæ & labilitatis huius seculi, in quo omnes ferè, priusquam Christus per sacramenta redemptionis nostræ mare rubrum nobis peruium reddidisset, submersi eramus, aquas nimirum carnalium desideriorum congregando,

Gene. 1.

& constringendo, vt appareret arida, & terra nostra daret fructum suum. Aquas etiam infidelium à terra Ecclesiæ Dominus segregauit, non tam corpore quàm mente, non tam loco quàm merito. Et ideo laudare debent & gratias agere conuersi de gentibus, quia oculi eius super gentes respiciunt eas illuminando. Prospexit enim Dominus de excelso sancto suo: Dominus de cœlo in terram aspexit, conuersos de gentibus visitando. Iudæi autem reprobi & ingrati, qui Deum per ingratitudinem exasperant, & similiter mali Christiani, non exaltabuntur, in semetipsis, sed magis confundentur & deprimentur, licèt exaltati videantur in mundo. Inuitat igitur mater nostra Ecclesia in hodierno officio omnes filios suos de vniuersis mundi partibus ad fidem congregatos, vt iubilent Deo & Psalmum dicant nomini eius. Quasi diceret: Iubilate filij & laudate, vt vna laus iungat quos vna fides sociat, & vna remuneratio expectat. Benedicere igitur debent gentes Deum, & auditam facere aliis vocem laudis eius: vt eorum exemplo ad laudem prouocentur. In quorum persona Psalmus ait: Venite, audite & narrabo omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ. Venite credendo, audite obediendo, narrabo quanta fecit & sustinuit pro redemptione animæ meæ, redemptor meus, qui, scilicet, posuit animam meam ad vitam. Mortuus est enim, vt mortem nostram destrueret. Resurrexit, vt vitam nobis conferret.

De triplici laude.
1. Cor. 10.

Pro tantis igitur beneficiis debemus laudare Deum, corde, ore, & opere. De laude cordis Psalmus ait: Confitebor tibi Domine in toto corde meo. De laude oris ait: Semper laus eius in ore meo. De laude operis ait Apostolus ad Corinthios: Siue manducabitis, siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.

Isaiæ 54.
Item 40.
Matth. 5.
Quod non nobis, sed nomini Dei laudẽ & gloriam dare debemus.

Semper autem Deum laudat, qui semper bene operatur. Qui autem malè viuunt, non Deum laudant, sed nomen eius blasphemant. Propter vos, inquit, Dominus nomen meum blasphematur in gentibus. In fortitudine enim vocem suam exaltat, qui pro æternis operatur & perseueranter desiderat, bono etiam exemplo Deum laudamus, dum lucent opera nostra coram hominibus, vt glorificetur Deus. Deum autem verè laudare, est omnia bona sua Deo attribuere, & in gloriam eius, nõ propriam gloriam quęrere. Si enim laudem humanam quærimus, diuinam amittimus. Si hîc laus quæritur, in futuro remunerando amittitur. Non nobis igitur, sed nomini eius laudem dare debemus. Vnde

in Can-

in Canticis dicitur. Dilectus meus similis est capreę, hinnuloque ceruorum. In caprea visus subtilitas. In hinnulo gratię humilitas commẽdatur. Est igitur similis hinnulo, qui dat gratiam. Est similis capreę, quia dat intelligentiam, vt sciamus quę à Deo donata sunt nobis, & opera nostra illi, non nobis attribuamus. Quis enim credat parieti, si se parturire radium dicit? quem à sole per fenestram suscipit? Propterea Isaias ait: Si glorificaueris Dominum Deum tuum, dum non facis vias tuas, delectaberis super Domino. Hic enim verè in Domino delectatur laudando, qui Deum glorificat, vias, id est, opera non faciendo sua, sed attribuendo Deo. Nomen autem Dei laudant, qui virtutes eius prædicant, sicut scriptum est: Exaltabo te Deus meus, Rex & benedicam nomini tuo, id est, notum te faciam prædicando. Teste enim Salomone: Ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciẽ amici sui, id est, Deum laudando, alios ad laudandũ excitat & accendit. Debemus igitur Psalmum dicere nomini eius, & dare gloriam laudi eius, non nobis, nec industriæ nostræ. Infirma enim mundi eligit Deus, ne quis in se glorietur. Non igitur debemus meritis nostris iustitiam, neque nobis de operibus nostris gloriam. Psalmum autem Domino dicit, qui benè pro cœlestibus ad ipsius honorem operatur. Nam instrumentum illud manu tangitur, & à parte superiori sonum reddit. Per manum autem operatio intelligitur.

Cant. 2. — 1. Cor. 2. — Isaiæ 58. — Prouer. 27. — Quid sit Psalmum dicere nomini Dei. — 1. Cor. 1.

Vnde & in Psalterio decachordo psallere dicimur, dum benè operãdo mandata decalogi obseruamus. Debemus igitur laudare ore, quod psallimus opere, quia non est speciosa laus in ore peccatoris. Vnde in Canticis Dominus ait: Ostende mihi faciem tuam, scilicet, bene viuendo, & tunc sonet vox tua in auribus meis laudando. Ex ore enim infantium per innocentiam, & lactentium per internas dilicias, & spirituale gaudium perficit Dominus laudem, quia qui sic laudant, perfecti sunt laudatores. Propterea Isaias ait: Sicut hortus germen suum germinat, sic Dominus germinabit iustitiam, & laudem coram vniuersis gentibus, primò dicit iustitiam. Postea laudem, quia sine iustitia non placet Domino laus vocalis, sicut scriptum est: Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus. Qui enim malè viuit, non psallit Domino, sed magis tumultuari dicitur. Vnde Dominus per Amos ait: Aufer à me tumultum carminum tuorum. Et iterum ait: Putauerunt se habere vasa cantici, sicut David: bibentes in phyalis vinum, quasi dicat, Cùm in deliciis viuant, sicut cantus Dauid Deo placebat, ita canticum suum Deo placere putant. Sed huiusmodi laus Deo non placet. Quomodo enim cantare possunt canticum Domini in terra aliena, id est, in conscientia per peccatum mortale à Deo alienata. Te decet enim hymnus Deus in Syon, non in Babylonia. Vnde ad Ephesios Apostolus ait: Implemini spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in hymnis, & psalmis, & Canticis spiritualibus. Monet spiritu sancto impleri cantãtes, aliter enim cantus Domino non placeret. Ad hoc enim vt sit verè confitens, oportet quod Iudas vino cõpunctionis lauet stolam suam, vt vestimenta eius sint candida, & sic laus eius erit Deo accepta. Calamus autem quassatus, per peccatum mortale non reddit suauem harmoniam. De malis autem indignis laudatoribus conqueritur Dominus, dicens: Et qui laudabant me, aduersum me iurabant. Mali enim Deum laudant, quidam momentaneè, de quibus dicitur: Confitebitur tibi cùm benefeceris ei, alij scelerosè, qui falsa de Deo prædicant. Deus enim mendaciis nostris non indiget, alij per auaritiam, qui magis cantant pro nummo, quàm pro Deo. Contra quos Isaias ait: Pauperes in sancto Israël exultabunt, pauperes, scilicet, spiritu, non cupidi, non auari, alij superficialiter. De quibus Dominus ait: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Dum enim psallunt ore, vana cogitant corde. Limosa enim est de terrenis cogitatio. Vnde dum limosam mentem inuenit, statim adhęret illi. Propterea Psalmus ait: Psallam & intelligam. Et iterum ait: Ad ipsum ore meo clamaui, non fictè, sed in cordis exultatione. Quia exaltaui sub lingua mea in corde. Iocunda enim pariter & decora debet esse laudatio, vt gaudium sit in conscientia. Sicut in Genesi dicitur: Cuius semẽ in semetipso sit, vt, scilicet, in nobis bonæ cõscientiæ testimonium habeamus. Si enim in deliciis non affluamus in corde, non possumus laudando ascendere. Vnde in Canticis dicitur: Quæ est ista, quæ ascendit, deliciis affluens? Iubilare ergo debemus Deo corde, vt ascendat in cordibus nostris Deus in iubilatione. Psalmum dicere debemus, nomini eius, non nomini nostro, sicut hi qui vocauerũt nomina sua in terris suis. Laudate, inquit, Propheta nomen eius, quoniam suauis est Dominus, id est, dum laudatur, dulcescit. Et idcirco diabolus pro posse suo nititur, vt quiescere faciat omnes dies festos Dei à terra. Econtra boni grauiter tolerant, quidquid non sonat, id quod amant. Vnde Psalmus ait: Semper laus eius in ore meo. Et quoniam teste Propheta: Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo altissime, psalmum dicamus, non solum nomini eius, sed nominibus. Secundum enim multiplex nomen eius, ita & laus eius vsque ad fines terræ. Quodlibet autem ipsius nomen suam specialiter exigit laudem. Habet enim Dominus noster multa nomina, quorum quædam conueniũt ei essentialiter & æternaliter, vt Deus bonus, omnipotens. Quædam personaliter & relatiuè quæ distinctiua sunt personarum, vt pater, filius, & spiritus sanctus. Quædam autem conueniunt ei ex tempore, quæ respectum habent ad creaturas, & consignificauit effectum in creaturis, vt creator, refugium, Dominus, & consimilia. Deus enim dicitur creator, id est, Deus à quo creatura incipit esse. Deus est refugium, id est, Deus est Deus, ad quem creatura habet refugium. Deus est Dominus, id est, Deus est Deus, cui subiecta est creatura. Quædam autem nomina conueniunt ei secundum interpretationem. Vnde ipse dicitur Dauid, quod interpretatur

Quod non sit speciosa laus in ore peccatoris. — Eccle. 15. — Cant. 2. — Isa. 61. — Amos 5. — Amos. 6. — Ephe. 5. — Gene. 49. — Isa. 42. — De indignè laudantibus Deum. — Iob 13. — Isaiæ 29. — Gene. 1. — 2. Cor. 1. — Cant. 8. — De diuersis nominibus Dei, quibus laudem dicere debemus. vt secundum diuersitatem nominum sit diuersitas laudum. — Isa. 42.

pretatur manu fortis. Quædam autem secundum similitudinem creaturarum, & proprietates earum dicuntur de ipso. Vnde ipse dicitur leo, quia more leonis dormit, apertis oculis, & tertia die resurrexit. Quædam autem nomina conueniunt ei secundum adaptationem facti, vnde quia ipse diabolum superauit, sicut Dauid Goliam deuicit, hoc nomine Dauid nuncupatur. Quot ergo nominibus appellatur, tot laudibus exaltatur. Siquidẽ alma chorus Domini, dũ pangit nomina summi secundũ diuersitatẽ nominum multiplicat præconia laudũ. Quot enim sunt nomina Dei, tot habemus materias laudandi, & Psalmum dicendi nomini eius, sicut scriptum est: Sanctificetur nomẽ tuũ. Psalmum enim nomini eius, quod est Deus, dicimus, Dũ enim simpliciter, & in seipso de eius maiestate, & æternitate laudamus, sicut scriptũ est: Quis Deus magnus, sicut Deus noster est. Et iterum: Audi Israël Deus tuus vnus est. Et in Exodo: Ego sum qui sum: Qui est, misit me ad te. Psalmũ dicimus nomini eius, quod est bonus, dum ipsum in se perfectũ, & summè beatũ prædicamus, sicut scriptũ est: Cõfitemini Domino quoniã bonus. Nemo enim bonus, nisi solus Deus. Nomini eius quod est omnipotẽs, Psalmum seu laudẽ dicimus, dum maiestati suæ nihil posse resistere, & ipsum omnia sine difficultate posse facere cõfitemur, sicut scriptũ est: Dixit & facta sunt, mãdauit & creata sunt. Alpha & Ω laudẽ dicimus, dũ ipsum principium & finẽ omnium prædicamus, sicut Apost. ait: Ex quo omnia, in quo omnia, per quẽ omnia, ipsi gloria. Et in titulis Psalmorum freqũter dicitur: In finẽ Psalmus Dauid. Et in Psal. dicitur: Notum fac mihi Domine finẽ meum, id est, ipsum Deũ. Laudẽ dicimus nomini eius, quod est iustus, dum ipsum omni iniquitate carere, & omnibus quod suum est, reddere prædicamus, hoc est enim nomẽ, quod vocabũt eum, Dominus iustus noster. Iustus enim Dominus, & iustitias dilexit, & nõ est iniquitas in eo. Laudẽ dicimus nomini eius, quod est oriẽs, cũ ab ipso radios veræ illuminationis procedere profitemur. Vnde Zachar. Propheta ait: Ecce vir oriẽs nomẽ eius. Ipse enim illuminat omnẽ hominem venientẽ in hunc mundum. Laudem dicimus nomini eius, quod est Adonaij, siue Dominus quod idẽ est, dum ei omnia subiecta esse prędicamus, sicut scriptum est: Domini est terra & plenitudo eius. Laudẽ dicimus nomini eius, quod est Sabbaoth, vel Deus Sabbaoth, dum cœlestes exercitus sub ipso militare cõfitemur, sicut in Daniële dicitur: Milia milium ministrabant ei, & decies cẽtena milia assistebant ei. Laudem dicimus nomini eius, quod est pater, cùm ipsum generare filium confitemur, sicut scriptum est: Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Laudem dicimus nomini eius, quod est filius, cùm ipsum filium à patre genitum prædicamus, sicut scriptum est: Ego sapientia ex ore altissimi prodij, primogenita ante omnem creaturam. Et Micheas ait: Egressus eius ab initio à diebus æternitatis. Laudem dicimus nomini eius, quod est spiritus sanctus, cùm ipsum spiritum à patre & filio procedere confitemur; sicut scriptum est in symbolo Athanasij: Spiritus sanctus à patre & filio, nec creatus, nec genitus, sed procedens. Et in Euangelio Dominus ait: Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri. Paulus enim ipsum spiritum à filio procedere testatur, dicens: Misit Deus spiritum filij sui in corda nostra. Laudem dicimus nomini eius, id est, Christo, de quo Isaias ait: Ecce nomen Domini venit de longinquo, cùm Dominum nostrum Iesum Christum multipliciter laudamus, cui pater dedit nomẽ, quod est super omne nomen. Laudẽ etiam dicimus nomini filij, quod est Iesus, cùm ipsum de salute nostra laudamus, sicut scriptum est: Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Laudẽ dicimus nomini eius, quod est Christus, siue Messias, cùm ipsum secũdum humanitatem vnctum oleo lętitiæ suauẽ, scilicet, & mansuetum prædicamus, sicut scriptum est: Suauis Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius. Nomini eius quod est Emanuël, id est, nobiscum Deus laudem dicimus, cùm ipsum incarnatum & humanatum cõfitemur, sicut scriptum est in Apostolo: Et habitu inuentus vt homo. Ipse enim in terris visus est, & cum hominibus cõuersatus est, eiusdẽ naturæ nobiscũ. Laudẽ dicimus nomini eius, Tetragrammaton quod sonat principium vitæ passionis istę, cùm ipsum pro nobis passum, & morte sua nos viuificasse cõfitemur. Sicut Petrus ait: Christus passus est pro nobis, vobis relinquẽs exemplum, vt sequamini vestigia eius. Et Isaias ait: Liuore eius sanati sumus. Et Osee ait: Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos. Quædã autem nomina conueniunt ei secundum interpretationem. Vnde & ipse dicitur Angelus, quod missus interpretatur. Nomini eius quod est Angelus laudem dicimus, dum ipsum à patre missum, pro salute nostra confitemur. Sicut in Isaia dicitur: Dominus misit me & spiritus eius. Et iterum ait: Vocabitur nomen eius magni consilij Angelus. Ipse etiã dicitur Adã, quod interpretatur rubra terra, eò quòd sanguine passionis suę caro eius rubricata est. Vnde Apostolus ait: Primus Adã de terra terrenus, secũdus Adam de cœlo cœlestis. Nomini igitur quod est Adam laudem dicimus, dum ipsum sanguine passionis suæ rubricatũ prædicamus. Sicut in Isa. dicitur: Quare rubrũ est vestimentũ tuũ? Ipse dicitur Abel, quod interpretatur luctus. Nomini igitur quod est Abel laudẽ dicimus, cũ ipsum pro nobis fleuisse prædicamus, sicut Apost. ait: Cũ clamore valido, & lachrymis emisit spiritũ. Ipse dicitur Noë, quod interpretatur requies. Nomini igitur, quod est Noë, laudẽ dicimus, cũ nos in ipso requiescere cõfitemur, sicut scriptũ est: In mũdo pressurã, in me aũt requiẽ habebitis. Ipse dicitur Melchisedech, quod interpretatur Rex iustus. Nomini igitur, quod est Melchisedech laudẽ dicimus, cũ ipsum iustũ Regẽ prędicamus, sicut scriptũ est: Deus iudiciũ tuũ regi da, & iustitiã tuã filio regis, id est, Christo, qui est Rex, & filius regis, id est patris. Ipse dicitur Abrahã, quod

Matth. 20.
1. Reg. 17.
Matth. 6.
Luc. 11.
Deut. 6.
Exod. 3.
De nominibus essentialibus & laude eorum, & primò de his nominibus, Deus bonus, omnipotens,
Matth. 19.
Mar. 10.
Lucæ 18.
Apoc. 22.
Rom. 11.
De his nominibus α & ω iustus.
Iere. 23.
De his nominibus, Oriens, Adonaii, Sabbaoth.
Zach. 6.
Ioan. 1.
Iudit. 9.
Dan. 7.
De his nominibus, pater, filius, & spiritus sanctus.
Mich. 5.
Matth. 10.
Mar. 13.
Gal. 5.
Isa. 30.
De laude Christi multiplici secundũ diuersa nomina, quæ illi adaptantur.
Matth. 1.
De his nominibus, Iesus Christus, siue Messias atque Emanuel, & de nomine tetragrammaton.
Isaiæ 7.
Matth. 1.
Phil 2.
Baruch. 4.
1. Pet. 2.
Isaiæ 53.
Osee 6.
De his nominibus Angelus, Adam, Abel.
Isa. 34.
Isaiæ. 9.
1. Cor. 15.
Isa. 63.
De his nominibus, Noë, Melchisedech, Abraham.
Heb. 5.
Ioan. 16.
Heb. 7.

quod interpretatur pater excelsus. Nomini igitur, quod est Abraham laudem dicimus, dum ipsum patrem omnium & excelsum super omnia prædicamus, sicut scriptum est: Vnus est pater vester qui est in cœlis. Et in Psalmo dicitur: Excelsus super omnes gentes Dominus. Ipse dicitur Loth, cuius vxor synagoga conuersa est in lapidem salis. Loth interpretatur declinans: Laudem ergo dicimus huic nostro Loth, cùm ipsum perfectè declinare à malo, & facere bonum confitemur. Ipse etiam declinat à malis. Vnde Psalmus ait: Non declines in ira à seruo tuo. Declinatur etiam per humilitatem, sicut scriptum est: Qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & in terra. Ipse dicitur Isaac, quod interpretatur risus siue gaudium. Nomini igitur eius, quod est Isaac, laudem dicimus, dum ipsum gaudium nostrum esse confitemur. Vnde in Canticis dicitur: Exultabimus & lætabimur in te, memores vberum tuorum. Ipse etiam dicitur Iacob: quod interpretatur supplantator vel luctator: Huic nomini laudem dicimus, dum ipsum contra diabolum luctatum esse, & eum supplantasse prædicamus, sicut scriptum est: Tu humiliasti sicut vulneratum superbum. Et iterum: Deiecisti eos dum alleuarentur. Ipse etiam dicitur Israël, quod interpretatur videns Deum: Huic nomini laudem dicimus, dum filium sem per patris faciem videre confitemur, vnde ipse ait: Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem. Nomina etiam duodecim filiorum Iacob, scilicet, duodecim Patriarcharum illi conueniunt secundum interpretationem. Ipse dicitur Ruben, quod interpretatur filius visionis: Huic nomini laudem dicimus, dum ipsius visione gloriam æternam prædicamus, sicut scriptum est: Hæc est vita æterna, vt cognoscant te Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Et Petrus ait. In quem desiderant angeli prospicere. Ipse dicitur Symeon, quod interpretatur audiēs: Huic nomini laudem dicimus, cùm ipsius obedientiam prædicamus, sicut scriptum est: Factus obediens vsque ad mortem. Et iterum: Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras. Ipse dicitur Leui, quod interpretatur additus vel assumptus: Huic nomini laudem dicimus, cùm Christum secūdum humanitatem à Deo assumptum prædicamus, sicut scriptum est: Beatus quem elegisti & assumpsisti. Ipse dicitur Iudas, quod interpretatur confitens: Huic nomini laudem dicimus, dum eius confessionem laudis prædicamus, sicut scriptum est: Confiteor tibi pater cœli & terræ, quia reuelasti hæc paruulis. Ipse dicitur Isachar, quod interpretatur merces: Huic nomini laudem dicimus, dum ipsum mercedem electorum suorum confitemur. Vnde in Genesi ad Abraham Dominus ait: Ego merces tua magna nimis. Ipse dicitur Zabulon, quod interpretatur habitaculum fortitudinis: Huic nomini laudem dicimus, dum in ipso firmum habitaculum nos habere prædicamus, sicut scriptum est. Esto nobis Domine turris fortitudinis à facie inimici. Et iterum: Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur. Ipse dicitur Beniamin, quod interpretatur filius dexteræ: Huic nomini laudem dicimus, dum ipsum Christum à dextris maiestatis in excelsis sedere confitemur, sicut scriptum est: Sede à dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Ipse agnos suos ponet à dextris & hœdos diaboli à sinistris. Ipse dicitur Dan, quod interpretatur iudicans: Huic nomini laudem dicimus, dum ipsum venturum Iudicem confitemur, sicut scriptum est, Pater omne iudiciū dedit Filio. Ipse dicitur Nephthalim, quod interpretatur latitudo: Huic nomini laudem dicimus, cùm latitudinem seu amplitudinem charitatis eius prædicamus. Vnde Apostolus ait: Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum. Et iterum: Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine? Ipse dicitur Gad, quod interpretatur accinctus, vel latrunculus: Huic nomini laudem dicimus, cùm ipsum ad pugnandum pro nobis accinctum prædicamus, sicut scriptum est: Indutus est Dominus fortitudinem & præcinxit se. Et iterum: Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime. Ipse etiam tanquam fur seu latrunculus venturus est ad iudicium, id est, subitò & improuisus. Ipse dicitur Aser, quod interpretatur beatitudo: Huic nomini laudem dicimus, dum ipsum beatum & sanctorum suorum beatitudinem esse confitemur. Ipse enim beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum. Et Paulus ait: Beatus & solus potens. Et Dauid ait: Tu autem susceptor meus & gloria mea, id est, beatitudo mea æterna. Ipse dicitur Ioseph, quod interpretatur filius accrescens, vel augmentum: Huic nomini laudem dicimus, dum ipsum rempublicam, id est, Ecclesiam sanctam augmentasse cōfitemur, sicut scriptum est: In quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino. Et in Genesi dicitur: Multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli. Ipse dicitur Manasses, quod obliuio interpretatur: Huic nomini laudem dicimus, dum ipsum malos obliuisci prædicamus. Peccatorum etiam nostrorum obliuiscitur, dum illa ad vindictam recordatur, sicut in Ezechiele scriptum est. Omnium iniquitatum eius non recordabor. Et in Iob dicitur: Obliuiscetur eius misericordia, dulcedo illius vermis. Qui enim in verme carnalis voluptatis delectantur, hos misericordia Dei obliuiscitur. Ipse dicitur Effraim, id est, fructificans vel frugifer: Huic autem nomini laudem dicimus, dum ab ipso nos fructificare confitemur, sicut scriptum est: Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. Et Apostolus ait: Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Ipse dicitur Iob, quod interpretatur dolens: Huic nomini laudem dicimus, dum ipsum pro nobis doluisse, & dolores nostros portasse prædicamus. Ipse enim teste Isaia: Vir dolorum, & sciens infirmitatem. Et iterum: Dolores nostros ipse portauit. Et Apostolus ait: Non habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Ipse

De his nominibus Loth, Isaac, & Iacob Israël.

Cant 1.
Gene.27.

Matth.18.
Ioan.10
De nominibus duodecim Patriarcharū, quæ Christo conueniunt secundū interpretationem.
Ioan.17.
De his nominibus Ruben, Simeō, Leui.
1.Pet.1.
Phil.2.
De his nominibus Iudas, Isachar, Zabulon.
Matth.11.
Lucæ 10.
Gene.15.
De his nominibus, Beniamin, Dan, & Nephthalim.
Heb.1.
Matth.25.
Ioan.5.
Ephe.3.
De his nominibus Gad, Aser. Ioseph
Gene.49.
Ephe.2.
Gene.22.
De his nominibus Manasses, Effraim, Iob.
Ezech.18.
Iob 24.
Ioan.15.
1.Cor.3.

dicitur Moyses, quod interpretatur assumptus ex aqua: Huic nomini laudem dicimus, dum ip-
De his nominibus, Moses, Aarō, Iosue. sum pro nobis baptizatum fuisse prædicamus, sicut scriptum est: Baptizatus Iesus, cōfestim as-
cendit de aqua. Ipse etiam ex aquis humanæ mortalitatis assumptus est in resurrectione: Sicut
Apost. ait: Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur. Ipse dicitur Aaron, id est, mōs for-
Rom. 6. titudinis, vel montanus: Huic nomini laudē dicimus, dum eius fortitudinē & celsitudinē præ-
dicamus, sicut scriptum est: Mons coagulatus, mons pinguis, mons, in quo beneplacitū est Deo
Isa. 2. habitare in eo. Et Isa. ait: Erit mons domus Domini in vertice montiū, & eleuabitur super om
Mich. 4. nes colles. Ipse dicitur Iosue, quod interpretatur Saluator: Huic nomini laudē dicimus, dum ip-
De duodecim nominibus Iudicum, quæ Christo interpretatiuè conueniunt. sum Saluatorē nostrum cōfitemur, sicut scriptum est: Qui saluos facit sperātes in se. Duodecim
etiā nomina duodecim Iudicum Israël illi cōueniunt secundū interpretationes, per quos Iudi-
ces ratione numeri duodecim Apostoli designantur. Ipse dicitur Othoniel, quod interpretatur
responsio Dei: Huic nomini laudem dicimus, dum Christū pro nobis respondere prædicamus,
Isa. 38. sicut scriptū est, Domine vim patior, responde pro me. Ipse enim fideiussor est pro nobis apud
Patrem, & est aduocatus noster in curia cœlesti. Ipse dicitur Aioth, quod interpretatur inclitus
Prouer. 30. Domini: Huic nomini laudē dicimus, dum Christi nobilitatē prædicamus: Vnde in Parab. No-
bilis in portis vir eius, quādo sederit cum Senatoribus terræ. Ipse dicitur Sangar, quod interpre
tatur aduena vel colonus: Huic nomini laudē dicimus, dum ipsum colonum in terra fuisse præ-
Iere. 14. dicamus. Vnde Iere. ait: Quare, sicut colonus futurus es in terra? Ipse etiā aduena fuit in mūdo
Matth. 8. *Lucæ 9.* pro nobis, & peregrinus, qui nō habuit vbi caput reclinaret. Ipse dicitur Delbora, quod inter-
Eccle. 11. pretatur apis: Huic nomini laudē dicimus, dum ipsum tanquā apē ex flore Virginis sine semine
De his nominibus, Delbora, Gedeon, Thola. procreatum prædicamus. Vnde in Eccle. dicitur: Breuis in volatilibus apis, & initium dulcoris
habet fructus illius. Ipse etiā mel habuit in primo aduentu, & aculeū habebit in secundo. Ipse
dicitur Gedeon, quod interpretatur tentatio humilitatis: Huic nomini laudē dicimus, dū ipsum
Ioan. 16. pro nobis in humilitate humanę naturę tentatū fuisse prædicamus. Vnde ipse ait: Cōfidite, quia
Lucæ 22. ego vici mundū. Et iterū: Vos estis, qui permansistis mecū in tentationibus meis. Ipse dicitur
Thola, quod interpretatur ager vel vermiculus: Huic nomini laudē dicimus, dū ipsum agrū ple
num, cui benedixit Dominus, cōfitemur, sicut scriptū est: Plenitudo agri mecū est, agri, scilicet,
De his nominibus, Iahir, Iephthe, Abesan. floridi & frugiferi, id est, Christi, qui etiā dicitur vermiculus de terra Virginis, sine coitu natus
sicut scriptum est, ego sum vermis & nō homo. Ipse dicitur Iahir, id est, illuminans vel vlciscēs.
Huic nomini laudē dicimus, dū ipsum vnū lumē bonorū, & vltorē malorū prędicamus, sicut scri
Ioan. 12. ptū est: Ambulate dū lucē habetis. Et in Psal. dicitur: Et vlciscens in omnes adinuentiones eo-
rum. Et iterū: Deus vltionū Dominus. Ipse dicitur Iephthe, quod interpretatur aperiens: Huic
Isaiæ 34. nomini laudē dicimus, dū ipsum ianuas vitæ fidelibus aperuisse prædicamus. Vnde in Apoc. di-
Apoc. 3. citur: Aperit, & nemo claudit. Ipse etiam discipulis aperuit sensum, vt intelligerent scripturas.
Lucæ 24. Ipse dicitur Abesan, quod interpretatur pater vel fortis: Huic nomini laudē dicimus, dū ipsius
Isaiæ 9. *Iob 38.* paternitatem & fortitudinē prædicamus. Ipse enim Deus fortis, pater futuri seculi. Et in Iob di
citur: Quis est pluuiæ pater, aut quis genuit stillas roris. Ipse dicitur Ahilon, quod interpretatur
De his nominibus, Abylō, Abdon, Sampson. videns: Huic nomini laudē dicimus, dū ipsum omnia videre prædicamus, sicut scriptū est: Qui
finxit oculū, non considerat. Ipse dicitur Abdon, quod interpretatur seruus mœroris: Huic no-
mini laudē dicimus, dum Christum mœrentibus in hoc exilio ministrasse prædicamus. Filius
enim hominis non venit ministrari sed ministrare. Et factus est lugentiū consolator. Ipse dici-
Matth. 20. tur Sampson, quod interpretatur solis fortitudo: Huic nomini laudē dicimus, dū Christum for
Mar. 10. titudinem patris prædicamus. Vnde in Iob dicitur: Apud eū est fortitudo & sapientia. Ipse præ-
Iob 12. terea dicitur Samuël, quod interpretatur Dei postulatio. Ipsum enim patres antiqui cū multis
De his nominibus, Samuel, Dauid, Salomon. precibus postulauerunt: Huic nomini laudē dicimus, cū desiderium antiquorū ipsum prædican
tium prædicamus, sicut scriptū est: Multi Reges & Prophetæ voluerūt videre quæ vos videtis,
Math. 12. & non viderunt. Ipse dicitur Dauid, quod interpretatur manu fortis vel aspectu desiderabilis:
Lucæ 10. Huic nomini laudē dicimus, dū eius fortitudinem & pulchritudinē prædicamus, sicut scriptum
1. Pet. 1. est: Fortitudo mea & laus mea Dominus. Et Iob ait: Si fortitudo quæritur, robustissimus est.
Et de pulchritudine in lib. Sapien. dicitur. Candor est lucis æternæ speculū sine macula. Ipse di-
De his nominibus, Helias, Elizeus, Isaias. citur Salomon, id est, pacificus: Huic nomini laudē dicimus, dū ipsum pacis authorē cōfitemur:
Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque vnum. Ipse dicitur Helias, quod interpretatur Deus
meus, Dominus meus: Huic nomini laudē dicimus, dū ipsum Deū & Dominū cōfitemur, sicut
Exod. 7. scriptū est: Tu es Deus, qui facis mirabilia. Et iterū: Benedictus Dominus Deus meus. Ipse dici-
De his nominibus, Ieremias, Ezechiel, Daniel. tur Elizeus, quod interpretatur Dei mei salus: Huic nomini laudē dicimus, dū ipsum nos forti-
ter saluasse cōfitemur, sicut scriptū est: Induratū est cor Pharaonis, nō vult dimittere populum
meū nisi in manu forti. Ipse dicitur Ieremias, quod interpretatur excelsus Domini: Huic nomi
Ioan 10. ni laudē dicimus, dū ipsum coëqualē patri prędicamus, sicut scriptū est: Ego & pater vnū sumus.
Matth. 28. Ipse dicitur Ezechiel, quod interpretatur fortis Domini: Huic nomini laudē dicimus, dū Chri-
De duodecim nominibus Prophetarū, quæ Christō conueniunt, & de interpretatione eorum. stū fortē & omnipotentē prędicamus, sicut scriptū est: Data est mihi omnis potestas in cœlo, &
in terra. Ipse dicitur Daniël, id est, iudiciū Dei: Huic nomini laudē dicimus, dū ipsum iudicē vi
uorū & mortuorū prædicamus, sicut scriptū est: Iudicabit orbem terræ in æquitate. Nomina
etiā duodecim Prophetarū, secundū interpretationes de ipso dicuntur, quæ facile est assignare
Deo, & ex ipsis laudē assumere cognitis eorū interpretationibus. Osee enim interpretatur sal-
uator,

tor, vel saluans, Ioël incipiens Deo, Amos fortis vel honestus, Abdias obsequẽs Domino, Ionas columba, Micheas humilitas, Naum consolator, Abacuc luctator, Sophonias speculator, Aggeus solemnis, Zacharias mens vel memoria Domini, Malachias Angelus Dei. His igitur nominibus laudẽ dicimus, dum ex his quæ per hæc intelligũtur, Deum laudamus. Omnia autem ferè prædicta nomina Deo conueniunt secundũ adaptationẽ eorum quæ gesta sunt ab his, vel circa eos quorũ sunt nomina. Christus enim Adã dicitur, quia sicut de latere Adã formata est Eua, ita de latere Christi Ecclesia. Et sicut Adã de virgine terra, ita Christus de virgine Maria. Huic nomini laudẽ dicimus, cùm prędicta de Christo prędicamus. Similiter Christus dicitur Abel secundũ similitudinem, Abel enim virgo fuit, & innocens, & pastor ouium: Christus similiter virgo fuit, & peccatũ non fecit, & pastor est fideliũ. Abel à fratre suo occisus est. Et Christus à Iudæis fratribus suis est crucifixus. Huic igitur nomini laudẽ dicimus, cùm Christum de his prædictis laudamus. Sed & Christus dicitur Noë, nõ solũ propter nominis interpretationẽ, sed & propter rerũ gestarũ similitudinẽ. Noë enim rexit Ecclesiã, & Christus rexit Ecclesiã. Sub ducatu Noë per lignum & aquã, salua facta est familia. Et Christi fideles per lignũ crucis, & aquã baptismi, sub Christi regimine, à diluuio peccatorũ & mortis æternę euadunt. Similiter & in aliis diligẽs lector facta sanctorũ Christo adaptare potest, & ipsum pro his omnibus laudare, & nomini eius psalmũ dicere. Quædã insuper nomina secundũ similitudinẽ creaturarũ, & proprietates earum, Deo conueniunt. Ipse enim dicitur agnus propter mansuetudinẽ. Huic igitur nomini agnus laudem dicimus, dum ipsum de mãsuetudine laudamus, sicut scriptũ est in Ieremia: Ego quasi agnus mansuetus, qui vocatur ad victimam. Ipse etiam dicitur ouis propter innocentiam & immolationem. Vnde Isaias ait: Tanquam ouis ad occisionem ductus est. Dicitur vitulus saginatus, qui pro reuersione filij prodigi mactatus est, id est, pro conuersione Gentilis populi occisus, sicut in Euangelio dicitur: Adducite vitulum saginatum, & occidite. Dicitur etiam leo propter fortitudinem. Vnde in Parabolis dicitur: Leo fortissimus animalium ad nullius pauebit occursum. Ipse dicitur aries, quia ductor gregis, & propter cornua duorum testamentorum. Vnde in Parabolis: Aries non est qui resistat ei. Ipse vitula rufa propter sanguinis effusionem, quæ extra castra immolabatur, quia Christus extra portã passus est. Ipse hircus emissarius, propter similitudinem carnis peccati. Et quia peccata populi tulit, sicut in Leuitico dicitur. Ipse dicitur gallus dormiens excitans, & quasi calcaribus cõminationum pungens & stimulans. Vnde in Parabolis dicitur: Gallus succinctus lumbos. Et in Iob dicitur: Quis dedit gallo intelligentiam? Ipse etiam dicitur gallina propter immensum affectum quem habet ad pullos. Vnde in Euangelio: Quoties volui congregare filios tuos, sicut congregat gallina pullos, & noluisti? Ipse etiã dicitur serpens secundum mortalitatẽ, quam pro nobis assumpsit. Per serpẽtem enim mors intrauit in nobis: & propter prudentiã, vnde per serpentẽ æneũ eleuatũ in palo, figuratus est. Et in Euang. ipse ait: Estote prudẽtes sicut serpentes. Ipse etiã panthera dicitur, propter virtutũ varietatẽ, & propter prædicationis odorẽ. Sicut panthera magnũ odorem emittit clamando. Vnde Osee secundum aliam translationem: Ego quasi panthera Effraim. Ipse etiam dicitur aquila propter volatus celsitudinem. Vnde Iob ait: Pulli aquilæ lambunt sanguinem. Et iterũ: Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila? Ipse dicitur columba propter simplicitatem. Vnde Ieremias ait: Fugite à facie iræ columbæ. Ipse dicitur turtur propter gemitum & castitatem, sicut scriptum est: Turtur inuenit nidum, vbi reponat pullos suos. Ipse etiam dicitur passer, qui in curatione leprosi immolabatur. Hic enim passer inuenit sibi domũ in cœlum aduolando. Ipse dicitur accipiter, quia siluestres inuadit. Vnde in Iob dicitur: Nunquid per sapientiã tuam plumescet accipiter? Quot enim sancti adhærent ei, quasi tot plumis exornatur. Ipse vultur dicitur, quia de sublimi ad nostra cadauera aduolauit, & dum mortuum animal appetiit, mortem apud nos inuenit. Vnde Iob in Synagoga ait: Semitam ignorauit auis, nec intuitus est eam, id est, Synagogam oculus vulturis, id est, Christi. Ipse etiam pellicanus dicitur, sicut scriptum est: Similis factus sum pellicano solitudinis. Hæc enim auis super pullos mortuos sanguinem proprium stillat, & sic eos viuificat. Et CHRISTVS sanguine suo nobis vitam reddidit. Ipse etiam nicticorax dicitur. Hæc enim auis nocte volat, & ruinosa loca frequentat, scilicet, in parietinis habitans, quæ sunt domicilia sine tecto. Fuit igitur nicticorax in domicilio seu in parietinis, dum ruinam Synagogæ & Iudæorum visitando, oppressus est ab illis. Rerum etiam insensibilium nominibus Dominus appellatur. Ipse enim dicitur mons, propter eminentiam. Ipse petra, propter firmitatem. Ipse terra, propter incarnationem, & propter fertilitatem. Ipse aqua propter ablutionem & refrigerium. Ipse ignis, peccata consumens, sicut scriptum est: Deus noster ignis consumens est. Ipse hortus, propter amœnitatem. Ipse lignum pomiferum, quod plantatum est secus decursus aquarum. Ipse lignum scientiæ boni & mali, per sapientiam. Ipse lignum vitæ in medio Paradisi, per æternam refectionem. Ipse oliua suauitatis, cedrus celsitudinis, palma asperitatis in cortice carnis & dulcedinis in fructu nostræ salutis, terebinthus gutturis medicinalis, buxus viriditatis, myrtus temperantiæ, abies cum resina medicinali. Ipse fons totius bonitatis, fluuius fœcunditatis, puteus satietatis, ros refrigerij, pratum recreationis, flos pulchritudinis, rosa charitatis, lilium castitatis, viola humilitatis. Ipse ager fertilitatis, frumentum refectionis, simila puritatis, panis sustentationis, vitis propagationis, botrus iocunditatis,

Quod prædicta nomina Christo conueniunt secundum gesta eorum, quorum sunt nomina. Gen. 2. Gen. 4. Gen. 7. 1. Pet. 4.

De his nominibus quæ Christo conueniunt per similitudinem secundũ proprietates rerum. Iere. 11. Isa. 53.

De his nominibus, agnus, ouis, vitulus. Luc. 15. Prouerb. 30.

De his nominibus, leo, aries, vitula rufa. Num. 19. Heb. 13. Rom. 8.

De his nominibus hircus, gallus, gallina. Prouerb. 30. Iob 38.

De his nominibus serpens, panthera, aquila. Matth. 24. Luc. 16. Num. 21. Osee 5. Iob 39.

De his nominibus colũba, turtur, passer. Iere. 14. Leuit. 14.

De his nominibus accipiter, vultur, pellicanus, nicticorax. Iob 39. Iob 28.

De nominibus insensibiliũ rerũ, quæ Christo conueniunt, ex quibus omnibus Christus laudatur. Isa. 2. 1. Cor. 10. Zach. 13. Deut. 4. Isa. 61. Gen. 3. Eccle. 24. Isa 41.

manna cœlestis saporis. Ipse firmamentum splendidum, stellarum varietate exornatum: maius luminare quod præest diei per diuinitatem: minus luminare quod præest nocti secundũ humanitatem: stella matutina per resurrectionẽ. Ipse templũ adorationis, Altare immolationis, Cereus splendoris, lampas fulgoris, lucerna ardens & lucens, oleũ pietatis, vnguentũ suauitatis & sanctitatis, thymiama boni odoris. Ipse domus refugij, murus & antemurale defensionis, turris fortitudinis, columna nubis & ignis, nubes obumbrationis, baculus sustẽtationis, virga correptionis. Ipse clypeus protectionis, arcus sagittas emittens, gladius ex vtraq; parte secans. Ipse verbum abbreuiatum, candor lucis æternę, speculũ sine macula, imago patris, scala Iacob, ianua vitæ, salus hominũ, gloria Angelorũ. Horũ omniũ exempla latè patent in scripturis. Quot autem nominibus appellatur, tot laudibus à fidelibus populis exaltatur. Secundum nomina eius, & laus eius vsque ad fines terræ. Iubilat enim Domino omnis terrá, & psalmum dicit nomini eius, dando gloriam laudi eius, omnia bona ad ipsum referens, & eius, non propriam gloriam quærens, sicut scriptum est: Qui gloriatur, in Domino glorietur. Cui est honor, laus, virtus, & gloria, in secula seculorum, Amen.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA PETRI CANONICA.

1. Pet. 2. *Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos, abstinete vos à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam.*

De multiplici instructione. Matth. 11. Pro. 21. ex 70. Ephes. 5.

EX hodierna D. Petri Epistola multipliciter instruuntur Christi fideles, qui habent aures audiendi, & palatum gustandi, qui habent dentes masticandi species aromaticas, & non transglutiunt illas integras. Primò igitur instruimur, vt tanquam peregrini & aduenæ in hoc præsenti exilio cautè ambulemus, & à via nostra carnalibus desideriis non retardemur, vbi ait: Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos, abstinete vos à carnalibus desideriis. Secundò de pugna inter carnem & sanguinem admonemur, vbi ait: Quæ militant aduersus animam. Lumbi enim nostri impleti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne nostra. Et quoniam vita bona necessaria est nobis propter nos: fama autem propter proximos. Tertiò nos admonet, vt honestè conuersemur, non solùm corã Deo, sed insuper corã hominibus exemplum boni aliis prębendo, & infideles ad bonũ prouocando, vbi ait: Conuersationẽ vestrã inter Gentes habentes bonã, vt in eo quod detrectant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos cõsiderantes, glorificent Deũ in die visitationis. Sic enim lucere debent opera nostra corã hominibus, vt Christi bonus odor simus in omni loco. Quartò nos admonet ad subiectionẽ & humilitatẽ, vt, scilicet, qui serui erant ante baptismũ, à dominis suis nõ se subtrahãt, & qui serui non erant, aliis propter Deum se subiiciant, ministrando & honorando, ac sibi eos præponendo, vt eis cõdescendendo ad bonũ inuitentur. Alioquin scandalizari possent, dicẽtes: Religio Christiana mala est, quæ nobis ius nostrũ & dignitatẽ aufert, & maioribus reuerentiam non exhibet. Dicit igitur: Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deũ, id est, tam fidelibus quàm infidelibus. Siue Regi, quasi præcellenti, siue ducibus, quasi ab eo missis. Hoc est quod Apostolus ad Corinth. ait: Cùm essem ex omnibus liber, omniũ me seruũ feci, vt plures lucrifacerẽ.

Matth. 5. 2. Cor. 2. 1. Cor. 9.

De aduenis et peregrinis. Heb. 13.

Primò igitur vocat nos aduenas & peregrinos, vt sciamus, quod nõ habemus hîc manentẽ ciuitatẽ, sed futurã inquirimus. Aduenæ enim sumus, quia in alieno loco cõmoramur. Peregrini sumus, quia de loco ad locũ transimus, & alibi patriã habemus. Vnde Propheta ait: Aduena ego sum & peregrinus, sicut omnes patres mei. Omnes enim à principio post peccatum primi parẽtis, cõdemnati sumus exilio, aduenæ à cœlo, & eiecti à Paradiso, antè damnati quàm nati: vnde Apost. ait: Dum viuimus in hoc corpore, peregrinamur à Domino. Omnibus autem diebus, quibus viuimus, vnam diętã versus mortẽ facimus. Non solùm autẽ de die, sed etiam de nocte, ab hac peregrinatione non quiescimus. Vnde in Paralipom. Dauid ait: Peregrini sumus coram te & aduenæ, sicut omnes patres nostri. Dies nostri quasi vmbra super terram, & nulla est mora. Quàm citò autem homo incipit viuere, incipit ire. Vita enim nostra nihil aliud est quàm mors prolixa. Idem autem est finis vitæ & mortis. Similis enim vita & mors terminatur. Propterea Dominus ait: O vos omnes, qui transitis per viam, attendite & videte. Omnes alloquitur, quia omnes transeunt. Nascendo intramus, viuendo transimus, moriendo eximus. Post hominem vermis, post vermen futuri cinis. Omnis autem qui peregrinatur in hoc mundo, omni die diætam vnam facit versus Paradisum, si est in charitate: aut versus infernum, si est in mortali peccato.

2. Cor. 5. De diætis peregrini, & transitu eius.

De malo peregrino. Luc. 15. Isa. 1. Ephes. 2. Heb. 13. De bono peregrino. Gen. 43. I[illegible] 13. Ecclesi. 18.

Peccator enim quasi retrogradus, semper elongatur à Paradiso. Hi sunt peregrini diaboli, qui de Hierusalem in Iericho descendunt, & incidunt in latrones. De quibus Isaias: Abalienati sunt retrorsum. Hi cum filio prodigo abeuntes in terram longinquam, in regione dissimilitudinis cõmorantur. Propterea Apost. ait: Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum, id est, non estis de his peregrinis, qui cõmorantur in regione dissimilitudinis. Sancti tamen alio modo dicuntur hospites & aduenæ, quia non habent manentem ciuitatem. Vnde Iacob Pharaoni dixit: Dies peregrinationis meæ pauci & mali: pauci dicit, quia breues dies hominis sunt: mali dicit, quia pleni sunt miseriis. Vnde in Ecclesiastico dicitur:

Numerus dierum hominis, vt nullum centum anni, & quasi guttæ aquæ maris reputati sunt. Gutta enim maris parua est & salsa. Sunt ergo mali peregrini, & sunt boni peregrini. Mali peregrini sunt, qui viam quam præterierunt, nō illam quæ superest, attendunt. Vnde sero diætam perficiunt. Merita enim nostra præterita non debemus attendere, inde superbiendo, sed ad vlteriora conari semper proficiendo, vt nihil credamus actum, cùm quid superextat agendum. Bonus enim peregrinus seu viator posteriorū oblitus, in anteriora se semper extendit. Non quot transieris, sed quot tibi quære supersint milia. Malus est peregrinus, de quo beatus Gregorius ait: Stultus viator est, qui in itinere amœna prata conspiciens, obliuiscitur quò tendebat. E contra, bonus viator nec hyeme, nec æstate, nec æstu, nec pluuia diætam suam vult amittere, sicut scriptum est: Transiuimus per ignem & aquam, id est, per aduersa & suauia. Malus est perigrinus, qui innititur super baculum arundineum, qui citò frangitur, & manus innitētis super eum perforatur. Hic est mundus iste, cui inniti non debemus, ne cum ipso ruente cadamus. Bonus autem peregrinus baculo crucis Dominicæ innititur, vt contra canes infernales se defendat & sustentetur in via, ne cadat in luto vel in fouea. De quo in persona Christi Iacob ait: In baculo meo transiui Iordanem istum, id est, per fluxum & humilitatem passionis, transiui ad vitam, & littus æternæ beatitudinis. Per Iordanem enim, qui descensus interpretatur, mortis humilitas designatur. Hic est baculus expugnationis, de quo Golias ad Dauid ait: Nunquid ego canis sum, quia tu venis ad me cum baculo? Hic est baculus crucis, quo Dauid Goliam superauit. Habet præterea bonus peregrinus baculum correptionis, quo Deus flagellat omnem filium quem recipit. Quo percussus est Saulus & prostratus in via, & surrexit Paulus. Hoc enim baculo percutit Dominus, vt sanet & consoletur, sicut scriptum est: Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Habet præterea baculum sustentationis, de quo in Tobia dicitur: Vt quid te misimus peregrinari baculum senectutis nostræ? Habet præterea quartum baculum, scilicet, rectitudinis. De quo præcipitur vt baculum teneant in manibus, agnum Pascalem manducaturi, id est, opera recta. Hunc baculum, id est, bonorum operum rectitudinem accepit Thamar à Iuda, id est, Ecclesia à Christo, in Arram, vt rectos faceret gressus pedibus suis. Habeat autem peregrinus non solùm baculum in manu, id est, crucem in opere, sed peram in latere, sclauinam in humeris, pileum in capite, succinctorium in renibus, & calceamenta in pedibus. Pera est receptaculum memoriæ, in qua panem verbi Dei debemus collocare, & monetam illam, quæ fuit pretium totius mundi, quæ impressa fuit sigillo seu cuneo crucis. Sclauina autem est asperitas pœnitentiæ, quam debemus in humeris nostris portare, quæ tunc vsque ad talos protenditur, quando vsque in finem labores pœnitentiæ sustinemus, vt in cruce cum Christo moriamur. Pileus autem in capite, charitas est in corde, qua ab æstu carnalis concupiscentiæ & à pluuia suggestionis diabolicæ, & à turbine perturbationis mundanæ protegitur perigrinus. Succinctorio autem castitatis & continentiæ, peregrini renes astringuntur, sicut scriptum est: Renes vestros accingetis. Calceamentis autem, id est, sanctorum exemplis, pedes affectuum muniantur, vt possint conculcare spinas & lutum atque serpentes, sicut scriptum est: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Via autem peregrini qua tendit ad æternam patriam, ardua est & arcta, grauis & periculosa, & multa habens impedimenta, circunquaque laqueis plena. Quia igitur ardua est, habeat peregrinus alas charitatis, quia arcta, sit lenis ac expeditus per volūtariam paupertatem, sit gracilis & modicus per humilitatem. Quia difficilis est via, sit longanimis & habeat patientiam. Quia periculosa, sit cautus per discretionem. Inflati enim per superbiam, onerati per auaritiam, inconstantes per impatientiam, incauti per imprudentiam, hac via pergere nequeunt. Vnde Dominus in Euangelio ait: Contendite intrare per angustam portā. Arcta siquidem & angusta est via, quæ ducit ad vitam: lata autem & spatiosa, quæ ducit ad perditionem. Melius est autem nobis per breues angustias ad æternam beatitudinem peruenire, quàm per modicam & momentaneam lætitiam ad inferni profunda descendere. Totis igitur viribus debemus laborare, vt & pœnam purpurati diuitis possimus euitare, & ad beatitudinem Lazari pauperis peruenire. Cautè autem in hac via ambulemus, ne contingat nobis, sicut illis, in quorum persona Ieremias ait: Lubricauerunt vestigia nostra in capite omnium platearum. Et Salomon ait: Via impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corruunt. Vnde Apostolus ait: Videte quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed quasi sapientes. Et iterum: Gressus rectos facite pedibus vestris. Erunt, inquit Isaias, praua in directa, id est, tortuosa dirigentur, vt, scilicet, quod faciebat homo pro lucro temporali, vel pro vana gloria, faciat pro vita æterna. Propterea Salomon ait: Oculi tui recta videant, & palpabræ tuæ præcedant gressus tuos. Et beatus Gregorius ait: Inoffenso pede iter nostrum agitur, si DEVS & proximus mente integra diligatur. Finis autem viæ est beatitudo æterna, vbi non solùm vnius sancti corpus inuenimus, sicut hi qui peregrè ad sanctum Iacobum pergunt, sed omnes sanctos simul reperiemus, & DEVM nostrum, quem facie ad faciem videbimus. Vt igitur ad finem huius viæ peruenire valeamus ab Elia Propheta exemplum capiamus, qui pergens vt tolleretur in cœlum, de Galgalis venit in Bethel, de Bethel in Iericho, de Iericho ad Iordanem, quo translato curru igneo raptus est in cœlum. Et nos si curru igneo, id est, curru doctrinæ Euangelicæ, vel charitatis, vel quatuor virtibus

De malis & bonis peregrinis. — *Philip. 3.* — *Isa. 36.* — *De baculo multiplici boni peregrini.* — *Gen. 32.* — *1. Reg. 17.* — *Heb. 12.* — *Pro. 3. ex 70.* — *Act. 9.* — *Tob. 8.* — *Exod. 12.* — *Gen. 38.* — *Heb. 8.* — *De pera & sclauina, & pileo, & succinctorio, & calceamentis peregrini.* — *Isa. 4.* — *Exod. 12.* — *De via peregrini & eius impedimētis.* — *Luc. 13.* — *Matth. 7.* — *Lucæ 16.* — *Thren. 4.* — *Prouer. 4.* — *Ephes. 5.* — *Hebr. 12.* — *Isa. 40.* — *Prouer. 4.* — *De meta & fine viæ.* — *Gen. 32.* — *1. Cor. 13.* — *4. Reg. 2.*

tutibus cardinalibus in cœlum aſcendere volumus, primùm peccata noſtra per confeſsionem
aperiamus. Galgala enim volutabrum & reuelatio interpretatur, vt ſic in Bethel, id eſt, in do-
mum Dei veniamus. Per confeſsionem enim peccatorum, filij Eccleſiæ efficimur. Deinde ve-
niamus in Iericho, vt defectus noſtros attẽdamus. Iericho enim interpretatur defectus, deinde
ad Iordanem veniamus, vt ex conſideratione noſtri defectus humiliemur. Et quoniam qui ſe
exaltat, humiliabitur, à Iordane in cœlũ cum Elia eleuabimur. Hæc eſt via boni peregrini, quæ
Matth.22. ſanguinea eſt in martyribus, lactea in virginibus, purpurea in ſanctis confeſſoribus. Via autem
Luc.18. malorum ærumnoſa eſt in malis pauperibus, laborioſa in auaris, mõtoſa in ſuperbis, ſpinoſa in
De via malorum. iracundis, nubiloſa in triſtibus & acedioſis, lubrica & lutoſa in guloſis ac luxurioſis. Sit ergo
De via bonorum. via peregrini Chriſti æqualis, & plana ſine vallibus & montibus, ſit ſuauis ſine ſpinis & lapidi-
bus, ſit recta ſine anfractibus, vt in illa impleatur quod ſcriptum eſt: Omnis vallis implebitur,
Iſa.40. & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aſpera in vias planas. Hæc
Gal.5. eſt via fidei, quæ per dilectionem operatur. Vnde Apoſtolus: Per fidem ambulamus, & non
2.Cor.5. per ſpeciem. Et Auguſtinus ait: Bona opera ſine fide non plus valent quàm curſus celerrimus
præter viam. Vallis autem facit carnalis concupiſcentia & auaritia. Montes, ſuperbia & inanis
gloria. Tortuoſam viam facit curioſitas & intentio mala. Aſperam autem & ſpinoſam facit ira,
malitia, & terrenorum cupiditas. Valles igitur implkentur per temperantiam. Montes & colles
humiliantur per mundi contemptum & propriæ perſonæ abiectionem. Tortuoſa dirigũtur
per prudentiam. Aſpera & dura emolliuntur per charitatem. Impletur autem vallis cùm dicit,
Sap.2. ſufficit, quando renuntiat homo diuitiis & carnalibus deliciis, ſicut ſcriptum eſt: Habentes ali-
menta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Ille autem ſolus implere poteſt, de quo dicitur:
Eccleſ.5. Spiritus Domini repleuit orbem terrarum. Sine illo autem valles auaritiæ, gulæ & luxuriæ im-
pleri non poſſunt. Quia quò plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ, ſicut ſcriptum eſt: Auarus non
implebitur pecunia. Et de filio prodigo legimus, quod ſiliquis porcorum non poterat ſaturari.
Luc.15. Vnde Oſee ait: Comedentes non ſaturabuntur, fornicati ſunt & non ceſſauerunt. Sanguiſugæ
Oſee 4. enim duæ ſunt filiæ, quæ ſemper clamant: Affer, affer. Teſte enim Salomone: Fouea profunda
Prouer.31. eſt meretrix: vallis, ſcilicet, profundiſsima, & ſordiũ capax, inclinata eſt ad inferos domus eius.
Prouer.23. Et idcirco ſecundum conſilium Salomonis, longè fac ab ea greſſus tuos, id eſt, longè recede ab
Prouer.1. hac valle, ne cadas in illam, & abſorbearis ab illa. Similiter & fouea auaritiæ impleri non poteſt.
Vnde Philoſophus ait: Fugare inopiam copia quærimus, ſed nobis in contrarium euenit. Cer-
tum eſt enim illos multis indigere, qui multa poſsident. Auaritia enim terminum non habet,
quia ſolus Deus terminus & finis noſter eſt. Quicquid extra ipſum eſt, ſine fine eſt. Et ita pa-
tet quod auaritia & omnis illicita concupiſcentia, quia ad Deum non tendit, infinita eſt. Has
Prouer.4. ergo vias vitare debet ſapiens peregrinus. Media & autem publica via incedat, vt non declinet
ad dexteram neq; ad ſiniſtram. Hæc eſt ſtrata regia, quæ dicitur ferrata via, ſcilicet, non mollis
neq; lutoſa, ſed dura, de qua ſcriptum eſt: Propter verba labiorum tuorum, ego ſuſtinui vias du-
ras. Hæc eſt via crucis, quam eligere debet peregrinus. Crux enim ſupra viam ponitur, vt eam
Qualiter peregendum ſit in via & de moneta peregrini. greſſus peregrini ne exorbitet, dirigantur. Vt autem peregrinus expeditus ſit, & per viam ſecu-
rè & cautè incedere poſſit, nõ ſe oneret ſuperfluis, habens enim alimenta, & quibus tegatur, his
contentus ſit, ferat ſecum monetam non falſam, non recisam, non fractam. Falſa moneta ſunt
opera, quæ fiunt ſine charitate. Reciſa moneta, quæ fiunt ſine finali perſeuerantia. Fracta mone-
ta, quando in tribulatione homo murmurat. Non enim ſereno vel pluuioſo tempore, nõ pro-
ſperitate vel aduerſitate, debet dietam ſuam perdere. Et quoniam dies breues & via periculoſa,
feſtinare debet ad hoſpitium, ne noctis tenebris ſubitò inuoluatur. Propterea non debet oſten-
dere peregrinus aurum & argentũ ſuum coram latronibus in via, ſed diuitias ſuas debet abſcon-
dere. Spoliari enim deſiderat, qui theſaurum ſuum in via latronibus oſtentat. Non moratur pe-
regrinus niſi nocte vna in aliqua villa, ſed ſemper ad reditum & finem peregrinationis anhe-
lat. Qui ſi fortè aliqua infirmitate retardetur, poſtmodum vt ſocios ſuos conſequi poſſit, acce-
lerat, ſicut ſcriptum eſt: Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſteà accelerauerunt. Non
multum autem delectatur ſapiens peregrinus, cùm diuitias alienas vel quaſcunque pulchras
poſſeſsiones in terra aliena reſpicit, ſed citò præterit, nec multum lætatur donec ad patriam
ſuam reuertatur. Fatui autem peregrini, teſte beato Gregorio, vice patriæ diligunt exilium, &
in cæcitate, quam tolerant, quaſi in claritate luminis exultant. Sapiens autem peregrinus manè
ſurgit, nec eſt ei vanum ſurgere manè ante lucem, exemplo Domini, qui manè exiit conducere
Matth.20. operarios ſuos. Et in Canticis dicitur: Manè ſurgamus ad vineas. Iumentum autem cui in-
Cant.7. ſidet peregrinus, eſt caro, cui inſidet ſpiritus: debet autem illi frænum apponere, vt præcipitem
De iumento peregrini. cohibeat: calcaria adhibere, vt pigram exerceat: pabulum miniſtrare, vt infirmam ſuſtineat.
Viator autem in itinere tutius graditur cum Imperatoris ſigillo. Et homo in hoc ſeculo non
graditur ſecurus ſine crucis ſigno. Caueat autem ſibi peregrinus ab hoſpite ſuo, quia infidelis
De hoſpite peregrini & fraude hoſpitis. eſt & fraudulentus, quærens proprium commodum, & non multum de commodo peregrini
curans. Hic eſt mundus iſte hoſpes fallax & ſeductorius, qui diuites attrahit, & allicit, pauperes
aũt abiicit: diuitibus obſequitur & blanditur, quos tamẽ citò obliuioni tradit, poſtquã ab hoſpi-
tio receſſerint, ſicut ſcriptũ eſt: Periit memoria eorum cum ſonitu: hoc fit in morte. Cum ſonitu
enim luctus vnius horæ perit memoria diuitis, tanq̃ memoria hoſpitis vnius diei prætereuntis.
In re-

In recessu autem suo peregrinus quātumcunq; diuitiis abundet, ab hospite suo spoliatur, sicut scriptū est: Diues cùm interierit nō sumet omnia, neq; descendet cum eo gloria domus eius. Nec tamen ab hoc merito cōqueri potest de hospite suo, sicut intrauit, ita exit, sicut scriptū est: Nihil intulimus in hūc mundū, haud dubiū quia nec auferre quid possumus. Peregrinus autem 1. Tim. 2. multos pascit ingratos, qui post eius discessum nullū tribuunt ei meritū. Amici enim carnales magis sunt solliciti de pecunia inter se diuidenda, q̄ de misera defuncti anima. Vnde in Eccles. Eccles. 6. dicitur: Est amicus secundū tempus tantū, & nō permanebit in tempore tribulationis. Hospes autē fraudulentus, vt attrahat peregrinos, ostēdit plerunq; eis pulchros & suaues lectos, ostēdit vasa aurea & argētea, ostēdit pannos sericos. Computatis autē & persolutis expēsis pro pannis sericis saccū, pro puluinaribus paleā vel stramē, vel quādoq; nudam terrā eis relinquit. Et qui blandè est locutus ingredientibus, asperè loquitur egredientibus. Pari modo mundus iste nobis promittit mollia & suauia, & ostēdit pulchra, postmodū verò exhibet aspera & dura, teste Domino, qui ait: In mūdo pressurā, in me autē pacem habebitis. Et maximè in nocte mortis, sub- Ioan. 16. tractis puluinaribus & pannis sericis, nudam terrā defuncto reliquit, qui cum vno linteamine recedit. Vasa autem aurea & argentea secum deferre non potest, sicut scriptum est: Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarū in manibus suis. Quādoq; autē fallax & mendax hospes bonū vinū in principio ad gustandū exhibet peregrinis. Postquā autem eos Ioan. 2. in hospitio receperit, tunc id quod deterius est & corruptū vendit eis. Gustato enim vino trāsitoriæ voluptatis, & mundanæ prosperitatis, sequitur vinum corruptum, acetum, scilicet, & feces peccati mortalis, & malæ cōscientiæ, & tandem acerbitas pœnæ æternæ, sicut in Parab. Salomon ait: Prosperitas stultorū perdet eos. Et de carnali voluptate idem Salomō ait: Blandè ingreditur, sed in fine mordebit vt coluber. Domus autē in qua peregrinus in hoc exilio hospitatur, lutosa est, fœtida & ruinosa, diebus singulis fulcitur & reparatur, & tamē semper ruinā minatur. Prouer. 1. Prouer. 24. De domo sed hospitio peregrini. Hęc est caro nostra, in qua ad tempus hospitatur anima, quæ quotidie nouis cibariis fulcitur, & semper ruinā minatur, in qua tamē necessitate cōpulsus, hospitatur, & ad tēpus quiescit. Sicut autem peregrinus pauper, dum nocte iacet in stabulo, modico tempore iuxta stercora animalium quiescit, & quàm citius potest recedit. Ita nos in carnis nostræ delitiis non multum debemus cōmorari, nec carnis curam facere in desideriis, sed tantùm in necessariis. Qui autem pec- Rom. 13. catorum suorum stercora ad memoriam frequenter reducit, & quasi iuxta se fimum fœtidum sentit, non libenter in his commoratur, sed ab his elongari cupit. Et idcirco obsecrat nos in hodierna Epistola beatus Petrus, vt tanquam aduenæ & peregrini, abstineamus à carnalibus desideriis. Cùm autem, vt dictum est, omnes simus aduenæ & peregrini, abstineamus à carnalibus desideriis: specialiter tamen Gentiles aduenæ erant, qui de infidelitate, quasi de longinqua regione ad fidem Christi venerāt. Abstinere ergo debemus à carnalibus desideriis, maximè, quia De carnalibus desideriis. militant aduersus animam. Dum enim concupiscentiis blandientibus caro euidenter subiugatur, vitiorum exercitus aduersus animam armatur: vt qui in sordibus est, sordescat adhuc, dum Apoc 22. Osee 4. sanguis sanguinem tangit, & peccatum peccato additur. Voluptas autem carnis virtutem emollit, hominem effœminat & debilem reddit, hebetat rationem, hominem frugi, temperantemq; Isa. 30. esse non patitur. Militant igitur carnalia desideria aduersus animam, eam expugnando & conculcando, faciuntque obliuisci exilij, & sic iter ad patriam impediunt. Castrum enim nostrum obsidet diabolus ex illa parte qua est debilius. Et idcirco per carnalia desideria principaliter militat contra animam. Quia virtus eius in lumbis eius, & in vmbilico ventris eius, sicut in Iob Iob 40. Dominus ait: His autem militibus cruentis Isboseth & Asahel in inguine percussi interfecti 1. Regum 2. sunt. Qui autem innititur super parietem carnis, deditus carnalibus desideriis, mordebit eum 1. Regum 4. coluber, id est, diabolus, & peccato mortali vulnerabit. Postquam verò canalibus vitiis anima vulneratur & fœdatur, iam non est templum Dei, sed prostibulum seu latrina diaboli. Et quia prophanatum est templum, dicunt Angeli sancti: Transeamus ex his sedibus, non est bonum commorari in fimo & stercoribus. Omnis enim fornicator & immundus, teste Apo- Ephes. 5. stolo, non habet partem in regno CHRISTI. Dum enim baltheus Regum dissoluitur, Iob 12. Sacerdotes ducuntur inglorij, dæmones enim intrant porcos, id est, homines lutulentis acti- Matth. 8. bus deditos. Aliter autem potest intelligi id quod ait Petrus, vt abstineamus à carnalibus Matth. 5. Luc. 8. desideriis, quæ militant aduersus animam, vt carnalia desideria primos motus sensualitatis appellemus, à quibus abstinere debemus, id est, repugnare, & non consentire eis, neque per- De primis motibus. mittere procedere, sed interficere vulpes paruas, ne dimoliantur vineam animæ nostræ, sicut scriptum est: In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, id est, prauos motus car- Cant. 2. nis in initio suggestionis. Beatus enim qui tenebit & allidet paruulos suos ad petram, quæ est CHRISTVS, vt non eamus post concupiscentias nostras. Vetus enim homo noster crucifigendus est, vt destruatur corpus peccati, vt vltra non seruiamus peccato. Primi autem 1. Cor. 10. Eccles. 18. motus penitus destrui non possunt. Vnde Propheta ait: Inimici autem mei viuunt. Pri- Rom. 6. mos enim motus præuenire nequimus nec vitare, quin contra nos insurgant, eos tamen reprimere possumus ne nimis procedant, sicut scriptum est in Genesi: Peccatum tuum in foribus aderit, sed sub te erit appetitus illius, & tu dominaberis eius. Primi igitur motus mi- Quod primos motus non possumus præuenire. Gen. 4. litant aduersus animam. Amalech enim nobis exeuntibus de Ægypto occurrit armatus, & Exod. 17. ad terram promissionis euntibus transitum negat. Militia est enim vita hominis super terram. Iob 7.

Iob 14. Vnde B. Iob ait: Cūctis diebus quibus nūc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Ini-
Mich. 7. mici enim hominis domestici eius, id est, motus ex carne eius consurgentes. Vnde Apostolus
Matth. 10. ad Galatas ait: Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Carnem appel
De pugna carnis & spiritus. lat sensualitatem, quæ secundum carnem est in anima, vel caro concupiscit aduersus animam,
id est, secundum carnem, ipsa anima concupiscit aduersus spiritum, quantum ad superiorem par
Galat. 5. tem rationis. Caro enim impropriè dicitur concupiscere, sicut auris dicitur audire & oculus vi-
dere, cùm potius anima per aurem audiat, & per oculum videat. Caro igitur concupiscere dici-
tur, cùm anima carnali concupiscentia spiritui reluctatur, quæ concupiscentia non est in carne,
sed in anima. Similiter & primi motus in anima sunt, secundum carnem & non in carne. Nul-
lum enim peccatum est in carne, sed tantummodo in anima. Ipsius tamen carnalis concupis-
centiæ causa non est in anima sola, nec in carne sola. Ex vtraque enim emergit, quia sine vtra-
que delectatio nulla sentitur. Spiritus autem aduersus carnem concupiscit, id est, ratio, spiritu
Dei adiuta. Neque enim vllum est vitium, cum caro aduersus spiritum concupiscit, cui vitio
contraria est virtus, cum spiritus concupiscit aduersus carnem. De hac iterum pugna Paulus
ait. Hæc enim sibi inuicem aduersantur, vt non quæcunque vultis, illa faciatis, id est, quæcun-
Sap. 9. que bona vel mala vultis, illa facere non permittamini. Quia corpus quod corrumpitur, aggra-
uat animam. In hac igitur pugna meliori credendum est, quo volumus bona, etiam si non om-
nia perficiamus. Volumus enim vt nullæ sint concupiscentiæ, & vt non insurgant praui motus.
Rom. 7. Sed hæc nō perficimus, quia illis in hac vita carere nō possumus. Vnde Apostolus ad Rom. ait:
Video aliam legē in membris meis repugnantē legi mentis meæ, id est, fomitē peccati, carnalē,
Parab. 30. scilicet, concupiscentiā, quæ repugnat rationi. Coluber enim reliquit vestigia super terrā, & ci-
nerē, id est, diabolus fomitē peccati super Adā, & filios eius, sed nō super petrā, id est, Christū. In
beata etiā Virgine extincto prorsus fomite, deleta sunt vestigia ista. In nobis autē insurgūt no-
bis inuitis. Quia enim inobediētes fuimus nostro superiori, inferiora nostra, id est, primi motus
nostri, nō obediunt nobis. Vnde Apost. ait: Quod enim operor, nō intelligo, id est, nō approbo,
nec cōsentio, motibus ex homine exteriori & carnali prouenientibus. Et iterū ait: Non enim q,
volo bonū hoc ago, sed quod odi malū illud facio, id est, nō ago bonū quod volo, scilicet, nō cō
cupiscere, sed potius facio illud malū, quod odi, id est, cōcupisco ex carne, & si nō præbeā assen-
sum ex ratione. Non enim vado post concupiscentias meas, hoc enim prohibitū est in lege, vbi
dicitur: Non cōcupisces, id est, nō eas post cōcupiscentias, cōsentiendo delectationi. Ex hac autē
prohibitione perpenditur concupiscentiā vitiū esse, & primos motus cōcupiscentiæ malos esse,
licèt veniales, qui tamē nō prohibētur. Non enim prohibemur primos motus sentire, sed prohi
bemur cōsentire, quia nō est in voluntate vel potestate quin insurgāt. Et propterea Apost. ait:
Rom. 7. Concupiscentiā nesciebā esse peccatū, nisi lex diceret: Non cōcupisces. Sicut enim dicitur: nō eas
in cōsortio hominis illius, insinuatur quod sit malus, cuius cōsortium prohibetur. Potest etiā sic
intelligi, quod dicitur: Non cōcupisces, id est, carnis concupiscentiā peccatū esse scias, & quantū
potes caueas, ne nimis procedat, sed diligēter reprimas. Concupiscētia enim nō est permittēda
regnare in corpore nostro. Insurgūt tamē primi motus ex fonte & corruptione naturę, qui nō
sunt voluntarij, nec subiacēt voluntati, vnde nobis nō imputātur ad damnationē. Imputātur ta
men homini ad veniale peccatū, quia inordinati sunt, & ex vitio & corruptione eius procedūt,
& peccatū suggerūt. Qui aūt peccatū suggerit, eo ipso peccat. Brutis nō imputatur, quia ratione
carent & peccare nō valent. Nec tamē imputātur primi motus rationi quādo illos reprimit, sed
imputatur homini secundum fomitē. Vnde Apost. ait: Nunc autē nō ego operor illud, sed quod
habitat in me peccatum, id est fomes peccati. Homo enim interior nō consentit, sed ex languo-
re & corruptione generantur. Originale enim peccatum, & si deleatur in baptismo quātum ad
reatum, quia nō imputatur ad damnationē, remanet tamen actu ad exercitium & humiliatio-
nem. Vbi enim nō est pugna, nō est victoria. Licèt enim mens siue ratio libera sit per gratiam,
adhuc tamen caro captiua est per concupiscentiam. Quantò autem magis crescit charitas, tanto
magis decrescit carnalis cōcupiscentia: sicut scriptum est: Pax multa diligentibus legem tuam.
Rom. 7. Et magis potens est homo ad resistendum. In fine autem plenè liberabimur, sicut Apost. ait: In-
felix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius. Gratia Dei per Iesum Christum.
1. Cor. 15. Quando, scilicet, mortale hoc induet immortalitatem. Interim autem, sicut ait Apost. velle no
bis adiacet, perficere autem nō inuenimus. Volumus siquidem bonum facere & facimus, dum
concupiscentiæ non consentimus, sed non perficimus bonum, scilicet, vt omninò non concu-
piscamus. Vel sic potest intelligi, quod velle naturæ per se, impotens est, & languidum, & vinci-
tur atq; trahitur à velle vitij, nisi velle gratiæ Dei subueniat. Et potest distingui triplex velle in
De triplici voluntate, naturæ, culpæ, & gratiæ. homine, Velle naturæ, velle gratiæ, & velle vitij. Homo quidem naturaliter vult bonum, sicut
scriptū est: Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas. Sed voluntas hęc semper erit fe-
ctu, nisi gratia addiderit velle suum ad diligendum bonum, quod ad effectum possit perduci,
finem suum cōsequi non potest. Propterea Apost. ait: Video aliam legem in membris meis re-
pugnantem legi mentis meæ. Lex enim membrorum, id est, carnalis concupiscentia repugnat
rationi, & superatur ratio, nisi per legem gratiæ adiuuetur, id est, per charitatem. Nisi enim cha-
ritas adsit, non vincitur cōcupiscentia carnalis. Et si enim velle adiacet, ex ratione difficultas in-
uincibilis resistit ex corruptione & consuetudine, sicut æger vult, sed non valet manducare. In

pugna

pugna igitur carnis aduersus spiritum, quatuor cōsiderare oportet. Est enim ibi tentatio exterior diaboli suggerentis. Est ibi tentatio interior sensualitatis, quæ mouetur, & ista non caret culpa veniali, de qua Iacobus Apostolus ait: Vnusquisq; tentatur à concupiscentia sua, id est, à sensualitate, quæ est inferior pars animæ, quam habemus communem cum brutis. Et hæc est in spirituali cōiugio quasi serpens. Quando verò delectatione cogitationis anima mouetur, tunc mulier, id est, Eua nostra, manducare dicitur. Quando verò anima peccato consentit, tunc vir comedit, id est, ratio cui imputatur peccatum, quia non resistit. Et hoc est quod Apostolus Iacobus ait: Peccatum cùm cōsummatum fuerit, generat mortem. Reputatur autem consummatum, quantum est in nobis, cùm in nobis nō stat quin opus perpetremus. Mulier autem dicitur inferior pars rationis, quæ attenditur in temporalium rerum dispositione. Sicut vir dicitur superior pars rationis, quæ attenditur in superiorum & spiritualium rerum consideratione. Delectatio autem cogitationis ad inferiorem partem rationis pertinet, sensualitatis enim non est cogitare, sed rationis. Quando verò delectatio illa morosa est, & ratio negligit illam abiicere, vel habet propositum diutius in ea commorandi, tunc reputatur peccatum mortale. Si autem citò transeat, & ratio non cōsentiat illi, sed eam repellat, tunc est peccatum veniale. Et ita mulier quandoq; mortaliter, quādoq; venialiter peccat in delectatione. Sensualitas autem seu carnalis concupiscentia venialiter peccat in motu suo & suggestione, licèt quibusdam videatur quod ille primò primus motus, qui surgit ex sensualitate antequam comedat, non sit peccatum veniale neq; mortale. Peccatum enim inchoatur, vt dicunt, in delectatione cogitationis, non à primo motu sensualitatis. Sed nunquid primus motus iræ, peccatum est veniale? Teste enim Augustino, peccatum veniale est leuiter irasci, quod ait propter primum motum iræ. Et Hieronymus super hunc locū Apostoli: Sol nō occidat super iracundiam vestram, ait, quod peccatum est leuiter irasci. Similiter peccatū est leuiter cōcupiscere. Et ita secundum triplicem voluntatē, triplex distinguitur peccatū: primò voluntas dicitur sensualitatis. Sensualitas enim velle dicitur suo modo, dum inordinatè mouetur & appetit. Secunda volūtas dicitur delectatio cogitationis, voluntas, scilicet, inferioris partis rationis. Tertia voluntas dicitur rationis: nō quia ratio propriè velit, hoc enim ad liberū pertinet arbitrium, sed ei imputatur, quia nō cohibet cùm possit & debeat cohibere. Iuxta illud: Error cui nō resistitur, approbatur. Et iterū: Nō caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesta facinora negligit vel desinit obuiare. In hac igitur pugna nos admonet Petrus Apostolus abstinere nos à carnalibus desideriis, id est, nō assentire primis motibus cōcupiscentiæ. Alioquin veniale dum placet, fit mortale. Non quia veniale possit esse mortale, sed quia ex contemptu resistendi incidit homo in mortale. Teneat igitur Iacob, id est, ratio, plantam Esau, id est, primos motus sensualitatis, non sinat vsq; ad morosam delectationem vel cōsensum procedere. Caue, inquit, Dominus, ne quando ineas fœdus cum eis, id est, non consentias vitiis. Non ergo regnet in nobis peccatum, & si insurgat, sicut in illis, de quibus Apostolus ait: Vnde bella & lites, nónne ex cōcupiscentiis, quę militant in membris vestris? Propterea beatus Iob ait: Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ. Aspis paruus est serpens: Vipera sic nascitur, vt violenter exeat. Caput itaq; aspidum sugit, qui initium suggestionis occultè in corde recipit. Sed occidit eum viperæ lingua, quia postmodum veneno violentæ tentationis necatur. Et iterum ait: Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. Panis enim delectationis cui consentitur, vertitur intrinsecus in ventre malæ concupiscentiæ in fel aspidum per mortale peccatum, dum læditur quasi vinea in primo flore botrus eius. Botrus enim animæ quasi in primo flore læditur, dum primis motibus consentiendo peccat mortaliter homo. Et Isaias ait: Oua aspidum ruperunt, qui comederit de ouis eorum, morietur, & quod confotum est, erumpet in regulum. Qui enim malignorum spirituum consilia recipit, vitam animæ in se occidit. Quod autem confotum est, prorumpit in regulum, dum consilium maligni spiritus, quod corde tegitur, ad plenam iniquitatem nutritur. Oua autem aspidum rumpere, est malignorum spirituum suggestiones seu consilia ad effectum consentiendo perducere. Si igitur lactauerint nos peccatores, id est, dæmones, malas cogitationes immittendo, non acquiescamus illis consentiendo. Teste enim Gregorio: Immunda cogitatio non inquinat dum pulsat, sed cùm mentem sibi per delectationē subiugat. Percutiatur igitur vrsus in capite, vbi est debilior, id est, diabolus, in initio suggestionis prauæ, ne increpent nos vsque ad noctem renes nostri, id est, vsque ad consensum motus sensualitatis. Ne sit inter nos radix germinans fel, sicut in Deuteronomio dicitur, id est, mala cogitatio generans peccatum. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. Basiliscus enim visu venenoso hominem interficit, dum suggestioni diabolicæ miser homo consentit. Vnde Isaias dicit: De radice colubri egreditur regulus, & semen eius absorbens volucrem. Coluber est diabolus, lumbos, id est, luxuriosus colens. Radix colubri, fomes peccati. Regulus, venenosa cogitatio. Semen, delectatio mala, quæ per consensum absorbet volucrem, id est, virum spiritualem. Quod fit dum sentina sensualitatis perforata intrāt aquæ carnalis delectationis, & ita submergitur nauis animæ periclitātis. Tūc igitur terræ nostræ regnum confunditur, dum nobiles deprimuntur, & ignobiles exaltantur, dum præualent praui motus & boni conculcantur. Vnde Propheta ait: Miserere mei Deus, quoniam cōculcauit me homo, hominē, scilicet, interiorem, homo exterior. Si ergo Sodomitæ,

Quod quatuor attenduntur in pugna carnis aduersum spiritum.
Iacob. 1.
Gen. 3.
Quod primi motus venialia sunt peccata.
Ephes. 4.
Quod secundū triplicem voluntatem, triplex peccatū distinguitur.
Gen. 25.
Quod reprimēdi sunt primi motus.
Exod. 24.
Deut. 7.
Rom. 7.
Iacob. 4.
Iob 20.
Iob 15.
Isa. 59.

id est, cogitationes luxuriosæ, pulsent ad ostium Loth, non aperiat eis, sed tanquã firmamẽtum in medio aquarũ, sub se cõtineat aquas carnalis concupiscentiæ, supra se habeat aquas & fluenta gratiæ. Si insurgat procella, nõ torpeamus, nec Dominũ dormire sinamus, sed clamemus ad ipsum, dicentes: Domine, vim patior, respõde pro me, dissipa Gentes quæ bella volunt, filij matris meæ pugnauerunt cõtra me, id est, primi motus ex sensualitate: lumbi mei impleti sunt illusionibus. Ibi reptilia quorũ nõ est numerus, præoccupauerunt me laquei mortis. Ruben effusus est sicut aqua, non crescat in me. Supplanta insurgentes in me, subtus me. Sępè enim expugnauerunt me à iuuentute mea. Scio Domine, quod nõ habitat in me, id est, in carne mea bonũ. Dissipa Gentes quæ bella volunt: præcinge me virtute ad bellum, vt possim extinguere ignea diaboli iacula. Doce manus meas ad præliũ, & digitos meos ad bellum. Confundantur qui me persequuntur, & non confundar ego. Tota die enim constituebã prælia. Non igitur regnet peccatum in membris meis, sed da mihi fortitudinẽ ad alligandos Reges eorũ in compedibus. Expugna Domine, impugnantes me, apprehende arma & scutum, & exurge in adiutoriũ, & præcinge me virtute ad bellum. Si hoc modo non fictè clamemus ad Dominũ, ipse imperabit ventis & mari, & fiet tranquillitas magna. Nisi enim fuerit morosa delectatio, nõ reputabitur mortale peccatum: nam secundum ius legale, mulier in breui reuersa, non videtur diuertisse. Peccante autẽ Cham, maledicitur Chanaan. Ex primis enim motibus non incurrimus maledictionem, nisi inde generetur Chanaan, scilicet, proles maledictionis per consensum malæ voluntatis. Licèt enim impellamur primis motibus, vt cadamus, Dominus suscipit nos, quia cùm ceciderit iustus, id est, cùm cadere incœperit, non collidetur consentiendo, quia Dominus supponit manum suam, sicut scriptum est: Si dicebam motus est pes meus, misericordia tua adiuuabat me. Deus enim est qui dat vindictas nobis lachrymas, scilicet, compunctionem & ieiunia, vt retribuamus filiæ Babylonis miseræ, id est, carni nostræ, retributionem, quam retribuisti nobis. Quia enim lumbi nostri impleti sunt illusionibus, zonam pelliceam circa lumbos nostros habere debemus, vt sint lumbi nostri præcincti, sicut scriptum est: Accinxit fortitudine lumbos suos. In chamo enim & fræno maxillas equi nostri debemus constringere. Si autem auferamus equo nostro frænum sobrietatis, feret nos in præcipitium. Quandiu enim equum fræno tenemus, ipsum regere possumus. Desiccemus igitur carnalia desideria, vt arescamus præ timore & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi. Arescant in nobis loca humentia, in quibus Behemoth libenter requiescit. Humores igitur noxios sale confricantes in membris nostris desiccemus, constituentes nobis tabernacula in terra salsuginis, in qua sitim habent, qui sale vescuntur. Sitis autem, vt Physici asserunt, signum est perfectę purgationis, vt possit dicere, qui sapienter carnem suam mortificat: Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Valde autem confunditur arrogantia dæmonum, quando infirma & debilia castra fragilis carnis nostræ, non possunt expugnare, sed vincuntur debilibus armis, id est, carnis fragilitate. Propterea Isaias ait: In tympanis & citharis, & bellis præcipuis, expugnauit eos, id est, in carnis mortificatione expugnauit inimicos, pugnando pro patria, non pro inani gloria. Eiiciamus igitur ancillam & filium eius, id est, carnalem concupiscentiam, cum primis motibus radendo, sicut præceptum est in Leuitico, omnes pilos carnis nostræ, & si eos non valemus prorsus euellere. Clauus igitur tentationis, clauo pœnitentiæ & doloris retunditur, quia dolor est medicina doloris. Vnde sapiens quidam ait: Vtendum est seruo vt spongia, ex cuius compressione eiicitur aqua. Similiter ex compressione & arctatione carnis, eiiciuntur carnalia desideria, sicut scriptũ est: Seruo maleuolo tortura & compedes. Vnde Propheta Nahum ait: Intra in lutum & calca, subigens tene laterem. Intra lutum consistendo immunditias subige, & calca laterem corporis, tene & retine, ne in præcipitium trahat te. Mundare enim debemus cor per confessionem, mundum tenere per carnis mortificationem. Vnde & Dominus contra pruritus carnis, quos senserunt primi parentes, vestiuit eos tunicis pelliceis, & nos contra carnis desideria vti asperis. Fractis enim laguncuiis corporum, cum Gedeone hostes poterimus superare, sicut scriptum est: Affligam eos: nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos. Gladius enim afflictionis deuorabit carnes, id est, carnalia desideria. Ponat igitur vir gladium super fœmur suum. Qui enim in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Non enim irritandus est canis vel excitandus, ne nos mordeat. Caro autem nostra tanquã canis cibo nimio & potu, & tactu illicito excitatur, & cõtra nos mouetur, sicut scriptũ est: Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius. Et iterũ: Fundamẽta montiũ conturbata sunt, & cõmota sunt. Caro enim quasi canicula nos infestat. Dies autẽ tentationis, quasi dies caniculares, molesti sunt nobis. Dæmoniũ enim meridianũ incendit hominẽ, dum calor vehementior cõtrahit vmbrã refrigerij. Tunc enim filia Chananeę malè vexatur à dęmonio meridiano. Sol enim per diẽ nos vrit, dũ fornacẽ vehementius Rex Babylonis incẽdit. Matutinũ autem dæmoniũ vexat pueros, in principio tentationis: vespertinũ autẽ senes, in fine dierũ suorũ. Cuiuscunq; igitur ætatis aut professionis fuerimus, nunquã securi simus, nõ acedia torpeamus, sed cũ omni diligẽtia & cautela cõtra carnis vitia fortiter pugnemus. Abstineamus nos à carnalibus desideriis, quę militãt aduersus animã. Et quoniã nõ sufficit declinare à malo, nisi faciamus bonũ, nõ solũ à carnalibus desideriis abstinere debemus, sed insuper conuersationẽ nostrã inter Gentes habere bonã. Vita enim bona necessaria est nobis propter nos: Fama autẽ bona propter proximos. Vnde & Chrismate vngũtur Christiani,

Quod clamandũ est ad Dominum in hac pugna; sine quo non possumus vincere. Gen. 49. Rom. 7. Ephes. 6. Ierem. 17. Rom. 6. Matth. 8. Gen. 9. Matth. 3. Mar. 1. Luc. 12. Prouer. 31. *Quod reprimendi sunt motus carnis per abstinentiam.* Luc. 21. Iob 40. Iob 39. Isa. 30. Gen. 21. *Quod motus superfluos debemus abiicere & resecare asperitate pœnitentiæ.* Num. 8. Eccle. 33. Nahum 3. Gen. 3. Iud. 7. Deut. 32. Exod. 32. 1. Cor. 10. *De dæmonio meridiano, matutino & vespertino.* Matth. 15. Ma. 7. Dan. 3. *Quod fama non est negligenda.* Matth. 25.

ſtiani,vt habeát oleũ bonæ cõſcientię in vaſis cordis interius,& balſamũ odoris boni per bonã
famam propter proximos exterius. Vnde Apoſt. ait: Quæcunque bonę famæ ſunt,cogitate. Et *Philip.4.*
B.Ambroſ.ait: Qui conſciẽtiæ fidens famã negligit,crudelis eſt. Non enim debemus materiam
peccandi in nos proximis dare, propterea Auguſtinus ait: Quiſquis à criminibus vitam ſuã cu-
ſtodit, ſibi benè facit. Quiſquis autẽ etiam famam, & in alios miſericors eſt. Et in Prouerb. *Parab.22.*
dicitur: Melius eſt nomẽ bonũ quàm diuitiæ multæ. Et in Eccleſiaſte dicitur: Melius eſt nomen *Eccleſ.7.*
bonũ quàm vnguenta pretioſa. Et B. Iob ait: Dies mei tranſierunt, ſicut naues poma portantes,
quæ, ſcilicet, poſt ſe bonũ relinquerent odorẽ. Si enim pater noſter, qui eſt in cœlis, ſenſerit ve- *Gen.28.*
ſtimentorũ noſtrorũ, id eſt, virtutũ & bonorũ operũ fragrantiã, vt poſſit dicere de nobis: Ecce
odor filij mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus: dabit nobis benedictionẽ ſuã, ſicut
Iacob à patre ſuo benedictionẽ accepit, poſtquã veſtimenti eius fragrantiã pater eius percepit.
Corpus enim noſtrorũ operũ condiri debet aromatibus bonę famę, vt currãt alij poſt odorẽ vn-
guentorũ noſtrorũ. De his qui malũ exemplũ aliis præbẽt, & fœtore infamię alios corrumpũt,
valde conqueritur Dominus. Vnde ipſe per Iſa. Prophetã ait: Propter vos nomẽ meũ blaſphe-
matur in Gentibus. Quod fit dum nomẽ Domini fœtere faciũt corã Pharaone, maximẽ mini- *Iſa.52. Rom.2.*
ſtri Eccleſiæ corã ſecularibus nõ erubeſcendo peccare. De quibus poteſt dici quatriduanus eſt, *Exod.5.*
iam fœtet. De quibus Iere. ait: Frons meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Et Dauid ait: *Ioan.11.*
Sepulchrũ patẽs eſt guttur eorũ, id eſt, per blaſphemiã fœtẽs. Dominus enim nõ minus videtur *Iere.3.*
cõqueri de euidentia peccati quàm de ipſo peccato. Vnde ipſe ait: Clamor Sodomorũ & Go- *Gen.18.*
morręorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimis. Clamor enim, id eſt,
euidentia & infamia valdè aggrauant peccata. Timeat igitur ſeruus ille, qui diffamatus eſt apud *Lucæ 16.*
dominum ſuum tãquam diſſipaſſet bona ipſius. Non enim minus videtur offendi dominus de
diffamatione quàm de diſſipatione. Debemus igitur benè viuere propter nos, & bonum exem
plum oſtendere propter proximos. Vnde Dominus nomina filiorum Iſraël in rationali ſcribi *Exod.28.*
iuſſit, vt conuerſationem ſanctorũ patrum traheremus in exemplum. In quo etiam rationali &
præterea in ſuperhumerali lapides pretioſos præcepit apponi Dominus. Sanctorũ enim exem-
pla, id eſt, dicta & opera animam exornant. Multi enim cibi in noualibus Patrum, id eſt, in di-
ctis & factis eorum, multa eſt refectio per doctrinam & exemplum. Et ob hoc B. Petrus ait: *Prouer.13.*
Conuerſationem veſtrã inter Gentes habentes bonam, non propter vanã gloriam, ſed propter
Dei gloriam & proximorum vtilitatem. Et ob hoc quod ſubiungit, vt in eo quod detractant
de vobis tanquã de malefactoribus ex bonis operibus vos conſiderãtes glorificẽt Deum in die
viſitationis. Plerunque enim contigit, vt pagani, qui vituperant fidem Chriſtianorum, cõſide-
rantes bonam eorum conuerſationem, Chriſtum laudare inciperent in die viſitationis, quando
ſcilicet, viſitabat Deus eos, vt agnoſcerent veritatem, quã prius blaſphemabant. Putabant enim
Chriſtianos malefactores eſſe & ſtultos, quia deos eorum relinquerant, & propter peccata ſua
affligi in hoc ſeculo. *Expoſitio literæ vbi oſtẽditur quod omnia ad Deũ et ad vtilitatẽ proximi referre debemus.* Deinde ad humilitatem & ſubiectionem inuitãs, ait: Subiecti eſtote omni
humanæ creaturę propter Deum: hoc dicit ſpecialiter propter quoſdam cõuerſos de Gentibus,
quibus videbatur quod gentilibus ſeruire non deberent, quia mali domini erãt & Chriſti ini-
mici. dominis etiam Chriſtianis dicebant non debere ſeruire, reputantes omnes Chriſtianos
fratres ſuos, & non dominos. Et ita hoc quod Dominus in Euangelio ait: Si filius vos libera-
uerit, verè liberi eritis, non ſolùm de libertate animæ, ſed de libertate corporis intelligebant. Et
ita ius ſuum dominis ſuis auferre volebant, nolentes reddere quæ ſunt Cæſaris Cæſari: Contra *De humilitate & fraterna ſubiectione, & quod ſeruire debẽt dominis ſuis qui ſubiecti ſunt illis.* *Ioan.8.*
quos Petrus ait: Serui ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantum bonis, ſed etiam diſ- *Matth.22.*
colis, id eſt, non tãtum Chriſtianis, ſed & paganis. Eccleſiaſtici dicuntur eruditi. Diſcoli autem *Mar 12.*
dicuntur indiſciplinati, agreſtes, & indocti. Subiici autem debemus dominis in timore Dei, in *Lucæ 20.*
his, ſcilicet, quę non ſunt contra Deum, exemplo domini, qui ſoluit cenſum. Vnde Paulus *Matth.17.*
ait: Cui honorem, honorem: cui vectigal, vectigal: cui tributum, tributum. Vt igitur, quantum *Rom.14.*
in nobis eſt, cõuerſatio noſtra omnibus placeat, & ne religioni Chriſtianæ poſſit detrahi, ſi per
eam turbentur iura conditionis humanæ, non reſiſtamus alicui dignitati hominum, neq; prin-
cipatui, cui nos Deus ſubdi voluit, quia nõ eſt poteſtas niſi à Deo: Et qui poteſtati reſiſtit, Dei *Rom.13.*
ordinationi reſiſtit. Vnde Paulus ait: Maneat vnuſquiſque in vocatione in qua vocatus eſt. *1. Cor.7.*
Subiici igitur debemus omni creaturæ humanæ propter Deum, ſiue Regi quaſi præcellenti, ſiue
ducibus tanquã ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Non quod
ſemper ita fiat, quia abutũtur poteſtate, ſed quę debeat eſſe actio, ducis oſtendit Dominus. Qui
etiam ſi bonos damnat, nõ minus ad laudẽ eorum, & remuneratione pertinet quod agit, ſi pa-
tienter improbitatem eius tollerant. Vnde Gregorius ait: Sancti, cùm malos prædicando
corrigere non poſſunt, portando tolerant, quamuis ſi fructum conuerſionis eorum percipere
non valeant, ex ipſis tamen pręmium longanimitatis acquirant. Vnde Petrus ait: Hęc eſt enim
gratia, ſi propter conſcientiã Dei ſuſtinet quis triſtitias patiens iniuſtè, id eſt, hoc exigit gratia
fidei, & per hæc efficitur homo Deo gratus. Si enim benefacientes, & colaphizati patienter ſu-
ſtinemus, hæc eſt gratia apud Deum. In hoc enim vocati ſumus vt patiamur. Quæ eſt enim gra
tia, ſi peccantes & colaphizati ſuffertis, id eſt ſi vos ſuffertis pœnas illatas à dominis peccantes
& nolentes obedire eis? Sic igitur in timore Dei, ſubiici debent ſerui dominis, vt nec Deum
offendant, nec dominis obedire recuſent. Sic enim benefacientes obmuteſcere facient impru-

dentium hominum ignorantiam, nec meritò inuenient, quid vituperet in ipsis, dum eos honorant & sustinent, quamuis sint mali. Ignorantiam autem dicit, quia ipsi ignorant, quomodo eis vtamur in bonum nostrum. Licèt enim sint mali, per eos tamen boni purgantur. Debent igitur serui subiici dominis suis propter Deũ, & secundũ Deum ex volũtate animi, & nõ quasi coacti necessitate, non quasi timentes periculum ab eis. Propterea Petrus ait: Quasi liberi, & non quasi velamen malitiæ habentes libertatem, sed sicut serui Dei. Liberi enim esse debent à seruitute peccati, sed non à seruitio hominum, neque propter libertatem quam habent à peccato, velare debent malitiam suam, vt dicant sicut Iudæi, filij Abrahę sumus, & nemini seruire debemus. Hæc enim intelligi possunt, non tantum de his qui seruilis conditionis sunt, sed etiam de his qui liberi erant ante Baptismum, qui propter Deum omnes debent honorare, & potius se subiicere quàm velle præeminere. Non debent igitur libertatem habere, quasi velamen malitiæ, vt dicant, liberi sumus, nulli seruire debemus. Et ita abutendo libertate sua alios contemnebant. Libertatem etiam suam non debent habere velamen malitiæ suæ, vt tantò licentius peccent, quanto minus iugo seruitutis premuntur. Non igitur hæc libertas secularis velet, & inuoluat corda eorum, ne nomine dignitatis culpam suam tegant. Vnde ad Galatas Paulus ait: Vos enim in libertatem vocati estis fratres, tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed quasi per charitatem seruite inuicẽ. Hoc autẽ specialiter de his quibus metus legis non incũbebat, ne ideo carnis desideria sequerentur, quia tunc essent serui, quasi dicat: Cauete ne audito nomine libertatis, impunè vobis peccandum arbitremini, sed per charitatem seruite inuicem. Vnde idem ad Corinthios ait: Cùm essem ex omnibus liber, omnium me seruum feci, vt plures lucrifacerẽ, id est, cùm nullius meritis essem obnoxius, omnium commodis seruire volui. Condescendebat igitur infirmis per compassionem, conformans se omnibus in his, quę contra Deũ non erant per humilitatem. Teste enim Augustino: Exultat qui non dolet. Propterea iterũ Apost. ad Corinthios ait: Omnibus omnia factus sum, scilicet, cõpatientis affectu, non eorũ mala agendo, sed omnium malis tanquam sua essent misericorditer medicãdo. Vnde Gregorius ait: Qui aliena mala æquanimiter non tolerat, ipse sibi per impatientiam testis est, quia ab omni plenitudine lõgè distat. Abel quippe esse rennuit, quẽ Cain malitia non exercet. Omnibus igitur Apostolus se conformans in his, quæ contra Deum non erãt, condescendebat. Factus sum, inquit, Iudæis tanquam Iudæus. Vnde ne scandalizarentur, circuncidit Timotheũ, cùm nondum plenè cessaret circuncisio, & purificatus ascẽdit in templum. Factus sum his qui sub lege erant, tanquã sub lege essem, id est, Samaritanus, qui sub lege erãt, quinq; librorũ Moysi factus est, quasi esset sub lege, dum non negat legem à Deo esse, sed ex ea docet Christum. Et his qui sine lege erant, id est, Gentibus, tanquam sine lege essem. Asserebat enim eis secundum rationes physicas mundũ factũ esse à Deo, & animã esse immortalẽ. Et factus sum infirmis infirmus. Infirmis, scilicet, in fide quibus conformabat se abstinendo à quibusdam licitis, non tamen cõmittendo illicita. Ita enim imitandi sunt, quod eorum errores nõ imitentur. Sicut ipse alibi ait: Nolite conformari huic seculo, id est, vitiis secularium. Ita ergo se temperabat diuersis, quasi omnium sectarum esset, non penitus dissentiendo vel alienando se, sicut cathari faciunt, sed in multis se illis conformando. Prudens enim & spiritualis medicus omnibus cessit, propositum tamen veræ religionis non excessit. Omnibus seruiuit, sicut ipse ait: Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. Hinc est quod Dominus cum peccatoribus manducabat, in parte se conformans eis, vt eos ad se traheret. Emolliri enim debet animus prædicatoris per compassionem, & condescendere per humilitatem & conformari ad cautelã. Vnum enim simile facilius suum consimile attrahit illi cohærendo. In omnibus tamen honestatẽ vitæ & veritatis conseruet. Pius enim medicus infirmis infirmus efficitur, non febrem assumẽdo, sed compatiendo, & plerumque cibos, quibus non indiget, comedendo. Quandoque enim medicinam, qua non indiget, prægustat medicus, ne illam abhorreat infirmus. Medicinam dico, nõ venenum. Nõ debet igitur Prædicator à peccatoribus prorsus alienari, ne dum omnia vituperat, omnes à se alienos faciat. Spiritu autẽ scientiæ sancti, quandiu sunt in hoc exilio, tãquam aduenæ & peregrini instruuntur, cautè conuersari inter homines prauæ & peruersæ nationis.

Ioan. 8. *Quod liberi seruire debent aliis propter Deum, & nõ debent abuti libertate sua.* *Gala. 5.* *1. Cor. 9.* *Quod omnibus conformari debemus per compassionem, in his etiã quæ cõtra Deũ non sunt condescendẽdo infirmis.* *1. Cor. 9.* *Actuum 62.* *1. Cor. 9.* *Rom. 12.* *Matth. 9.* *Mar. 2.* *Lucæ 5.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE Euangelio secundum Ioannem.

Ioan. 16.

Modicum, et iam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: quia vado ad patrem.

BIBE aquam de cisterna tua & fluenta putei tui. Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Verba sunt Salomonis in Parabolis: ostendentis nobis qualiter prædicare debeamus aliis, & mentes audientium aquis diuinæ scripturæ irrigare. Quam scripturam appellat cisternam, puteum & fontem. Cisterna de sublimi suscipit aquas pluuiales. A spiritu autem sancto traditæ sunt sacræ scripturæ. Omnis enim sapientia à Domino Deo est. Puteus dicitur propter mysteriorum profunditatem. Fons dicitur, quia ab illa fluunt aquæ viuæ, terram Ecclesiæ irrigantes. Has aquas bibere debet prædicator, antequam aliis potum

Prouer. 5. *De cisterna puteo & fonte sacræ scripturæ.* *Eccle. 1.* *Ioan. 7.*

potum propinet, vt prius imbuatur, quàm alios velit imbuere, prius irrigetur, quàm alios velit irrigare, prius sit concha, quàm canalis, prius sit discipulus, quàm magister. Acceptus est enim regi minister intelligens, teste Salomone in Parabolis. Et iterum: Cor sapientis erudit os eius, & labiis illius addit gratiã. Prius igitur sapientiã habeat in corde, vt possit & sciat eruditè loqui, & alios erudire. Et ita sermo eius gratus erit audiẽtibus & acceptus. Prius igitur bibit aquam de cisterna sua, & fluenta putei sui, id est, diuinæ scripturæ. Quam debet facere suam, id est, conuertere ad suam vtilitatem, vt non prædicet pro lucro terreno, vel pro inani gloria, seu fauore humano. Et postmodum fontes eius deriuentur foràs, vt alios instruat, & in plateas aquas suas diuidat. Aquas siquidem doctrinæ in plateas diuidimus, dum latè prædicationem fundimus. Habeat tamen eas solus, ne sint alieni, id est, spiritus maligni participes eius: Soli autem eas habemus, dum per eas laudes humanas non quærimus, nec prædicationes nostræ dæmones socios seu participes facimus. Ego autem fratres mihi timeo, ne aqua quam de puro fonte diuinæ scripturæ hausi, dum transit quasi per lutosa loca, non sit apta ad peccatorũm sordes abluendas. Ego enim lutosus sum & peccator, & valde timendum est mihi, ne fortè vinum bonum, verbi Dei ex corruptione vasis, id est, cordis mei fiat vobis acidum & insipidum. Orate igitur Deum, vt hodie manutergio gratiæ suæ aqua ex ore meo procedens coletur, & purificetur, vt sit apta ad abluendas sordes animarũ, & vinum ex vase meo Deo sit acceptabile & vobis vtile.

Quod prædicator debet prius bibere, quàm potum aliis propinare. *Prouer. 14.* *Prouer. 16.*

Modicum, & iam non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me. Dominus noster Iesus Christus nocte illa, qua tradendus erat, imminente iam eius passione, hæc verba dixit ad discipulorum suorum consolationem, ne abundantiori tristitia nimis opprimerentur, quia spiritus tristis exsiccat ossa. Præmonuit igitur eos contra tristitiam gaudium, mox subsecuturum subiungens. Modicum, inquit, & iam non videbitis me, id est, modicum erit tempus, in quo non videbitis me, triduum, scilicet, vsque ad diem resurrectionis. Et iterum erit modicum tempus, in quo videbitis me, spacium, scilicet, quadraginta dierum à resurrectione vsque ad ascensionem. Quia vado ad Patrem, ascendẽdo, scilicet, ad cœlum, vt vobis præparem hospitium. Modicum enim tempus erit quo clausus non videbor. Et iterum: Modicum tempus erit quadraginta dies quibus resuscitatus videbor. Melius est hoc modicum iusto super diuitias peccatorum multas. Potest tamen intelligi, vt fiat primò mentio de tempore illo, quod erat futurum ab illa hora, qua loquebatur vsque ad eius passionem sub hoc sensu. Paulò pòst patiar, & non videbitis me, & rursum post paululum resurgam & videbitis me, id est, modicum tempus restat vsque ad passionem & sepulturam meam, & tunc non videbitis me. Et iterum: A morte mea modicum tempus restabit vsque ad resurrectionem meam, scilicet, triduum, & tunc, id est, in resurrectione videbitis me, quia vado ad Patrem, id est, per passionem resurgã ad Patris immortalitatem. Et quia per passionem vado ad Patrem, plorabitis interius & flebitis exterius, in triduo, scilicet, passionis, quando me non videbitis. Dolebitis autem pro absentia mea, sicut gemit turtur amisso marito suo. Mundus autem gaudebit, quia, me occiso, inimici mei gaudebunt. Sed tristitia vestra citò vertetur in gaudium, scilicet, in resurrectione mea, quãdo iterum videbitis me viuentem. Gaudium autem inimicorum meorum vertetur in luctum. Iterum autem videbo vos & gaudebit cor vestrum, scilicet, in resurrectione, & gaudium vestrum, id est, meipsum nemo tollet à vobis, quia amplius mori nõ potero & ero vobiscum vsq; ad consummationem seculi. Citò igitur transibit tristitia vestra, sicut tristitia mulieris parientis, quæ postquam peperit puerum, iam non meminit pressuræ præ gaudio, quod habet de puero nato. Ita tristitia mortis meæ citò cõuertetur vobis in gaudium resurrectionis. Tẽpore igitur passionis meæ erit vobis tristitia, sed eam vincet statim futura lætitia. Sicut in pariente maius est gaudium sequẽs de fructu, quàm fuerit dolor de partu, adeò quod fructus laboris tollat de memoria immensitatem doloris, sicut portus tollit nauseam maris. Post amaram enim potionem peruenitur ad iocundam sanitatem. Contristati sunt igitur Apostoli in morte, sed tristitia eorum conuersa est in gaudiũ in die Pentecostes, resurrectione. Contristati sunt, quia sine illo reuersi sunt in Hierusalem, sed tristitia eorum conuersa est in gaudium in die Pentecostes. Contristati sunt, quando ab inuicem diuisi per vniuersum mundum dispersi sunt. Sed tristitia cõuersa est in gaudium, quando iterum in vnum conuenerunt, manducantes & bibentes simul ad mẽsam Patris sui in regno cœlorum. Contristati sunt pro peccatis hominum lugentes. Peccata enim malorum frixoria sunt iustorum. Sed tristitia eorum conuersa est in gaudium, postquam peccatores conuersi sunt & multas animas Deo acquisierunt. Contristati sunt in variis tribulationibus. Vnde Paulus: Supra modum grauatus sum vt tæderet me viuere. Contristati sunt secundum carnem, dum occiderẽtur pro Christo, iuxta illud: Alius te cinget, & ducet quò non vis. Sed tristitia eorum citò versa est in gaudium post mortem in æterna beatitudine. Illud autem quod Dominus ait: Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, specialiter intelligitur de visione quæ erit in æterna beatitudine, eò quòd posteà subiungit, dicens: In die illo non rogabitis me quicquam. Tunc enim plena erit cognitio. Vnde non oportebit aliquid interrogare. Et sufficientia omnium rerum, vnde non oportebit rogare. Laudabunt enim, sed non rogabunt. Tunc enim Ecclesia pariet, cernendo quæ nunc parturit orando, paritura laudando. Non igitur rogabunt quicquam, vel interrogabunt. Omnes enim erunt docibiles Dei, legentes in libro vitæ, & erit Deus sufficientia in omnibus, cùm peruentum fuerit ad finem. Quod intelligens

Ioan 16. *2. Cor. 2.* *Para. 17.* *Multiplex literæ expositio* *Alia expositio.* *De fletu discipulorum, & gaudio inimicorum.* *Quod tristitia discipulorum assimilatur dolori parturientis, quæ cito vertitur in gaudium.* *Lucæ 24.* *Quod multipliciter tristitia Apostolorum conuersa est in gaudiũ.* *Actuum 2.* *Lucæ 22.* *2. Cor. 1.* *Ioan. 21.* *De visione æterna & quod in æterna beatitudine sancti non indigẽt rogare pro se.* *Ioan. 6.* *Iere. 31.*

Mysterium tē- gens Philippus ait: Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Illud autem modicum tem-
poris, quo non pus, quo non est Christus in morte, signat tempus istud præsens. Sicut enim tunc lugebant dis-
est visus, & cipuli, & gaudebant inimici, ita nunc lugent boni, & gaudent amici huius seculi. Illud autem
illius tēporis tempus quadraginta dierum, quo visus est Christus discipulis, in quo gauisi sunt discipuli viso
quo iterū vi- Domino, mundus autem turbatus est, & valdè confusi sunt reprobi Iudæi, signat tempus gene-
derunt eum. ralis resurrectionis, in qua boni Deum videbunt & gaudebunt, mali autem dolebunt & turba-
Ioan. 20. buntur, & confundentur. Vnde prædicta verba Euangelij, quę specialiter de apostolis exposui-
mus, generaliter de vniuersali Ecclesia possunt exponi sub hoc sensu. Modicum & iam non vi-
Tertia exposi- debitis me mortalem, scilicet, & corruptibilem, qualem me nunc videtis. Et iterum modicum
tio eius, quod & videbitis me immortalem, scilicet, & incorruptibilem. Modicum enim fuit tempus vsque
ait: Modicum ad eius resurrectionem, & nunquam postea visus est mortalis vel passibilis. Et iterū à resurre-
& non vide- ctione modicum tempus est, vsque ad finem mundi, in quo videbunt eum electi, non in specu-
bitis me. lo & ęnigmate, sicut in præsenti tempore, sed facie à faciem sine fine. Modicum etiam est tem-
1. Cor. 14. pus cuiuslibet Christiani in hoc seculo, in quo Christus non videtur per speciem, sed tantum
per fidem. Post mortem autem videbunt eum facie ad faciem. Breues enim dies hominis sunt,
Iob 14. homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis, sicut beatus Iob ait: Et
Iob 10. *Iob 17.* iterum: Nunquid non paucitas dierum meorum finietur breui. Et iterum: Dies mei breuiabun-
tur, & solum mihi superest sepulchrum. Et Dauid ait: Vidi impium superexaltatum & eleua-
tum, transiui, & ecce non erat. Transiui, scilicet, ad eius nouissima intuenda. Et iterum ait: Ma-
ne sicut herba transeat, mane floreat & transeat. Vespere decidat, induret, & arrescat. Mane, id
est, in pręsenti vita transit homo sicut herba. Omnis caro fœnum. Transit etiam de malo in pœ-
nis, dum ardore tentationis desiccatur. Mane floret prosperitate, & deliciis, & transit, quia nun-
quam in eodem statu permanet. Duo mane ponit: Primum est pueritia, secundum iuuentus,
postea verò vespere, id est, in extremis decidit in mortem, inducatur in cadauer, & arescit in
Iacob 3. puluerem. De hac breuitate humanæ vitæ Iacobus ait: Quæ est vita vestra? Vapor ad modicum
Isaiæ 38. parens. Et in Isaia dicitur: Præcisa est, velut à texente vita mea, dum adhuc ordirer succidit me.
Dum adhuc orditur tela succiditur, dum homo in iuuentute moritur. Et Psalmus ait: Dies
mei sicut vmbra declinauerūt, & ego sicut fœnum arui, dies, scilicet, mei, qui sicut vmbra, id est,
obscuri, vani, transitorij declinauerunt, id est, citò ad occasum mortis perueniunt, quia paren-
tes nostri à vero die declinauerunt. Et ego sicut fœnum arui, quia filij Adam tanquam fœnum
Eccle. 3. velociter arescent, & quemadmodum olera herbarum citò decident. Vnde in Ecclesiaste dici-
Iob 4. tur: Cuncta subiacent vanitati, & omnia pergunt ad locum vnum. De mane enim vsque ad ve-
speram succiduntur, sicut dicitur in Iob: Quia ab initio vitæ vsque ad finem, variis afflictio-
Iob 30. nibus atteruntur, & veterascunt. Et iterum beatus Iob ait: Comparatus sum luto, & assimi-
Iob 13. latus sum fauillæ & cineri. Et rursum ait: Contra folium quod vento rapitur, ostendis poten-
tiam tuam. Homo enim tanquam folium de arbore in Paradiso cecidit, qui tentationis vento
rapitur, & desideriorum flatibus mouetur. Et iterum ait: Memento quia ventus est vita mea,
Iob 7. *Iob 7.* inanis, scilicet, mobilis, & vacua. Et iterum ait: Dies mei velocius transierunt, quàm à texente
tela succiditur. Sicut enim tela filis, sic vita diebus singulis proficit. Sed quò magis crescit, eò
velocius ad incisionem tendit. Sed & telæ festinantiam velocitas vitæ transit, quæ semper de-
Iob 9. ficit. Et iterum ait: Dies mei velociores fuerunt cursore. Nam cursor aliquando saltem nocti-
bus quiescit, nos autem nunquam quiescimus, sed semper ad defectum tendimus. Et rursus
Iob 13. ait: Quasi putredo cōsumendus sum, & quasi vestimētum quod comeditur à tinea. Sicut enim
vestimentum de se exorta tinea comeditur, ita homo ex se habet putredinem, vnde consu-
matur. Et multa de breuitate vitæ humanæ dicit in hunc modum. Dauid quoque ait: Ecce men-
surabiles posuisti dies meos, & substantia mea tanquam nihilum est ante te. Mensurabiles, id
Osee 13. est, breues & inanes, qui essent immēsurabiles, si homo in veritate perstitisset. Et in Osee Pro-
pheta dicitur: Idcirco erunt homines, vt nubes matutina, & sicut ros mane præteriens, & sicut
puluis turbine raptus ex area, & sicut fumus de fumario, id est, de camino. Teste enim Salo-
Prouer. 10. mone: Quasi tempestas transiens, non erit impius. In hac autem tempestate ludunt pisces, id
est, curiosi huius seculi homines. Vanitas enim vanitatum, & omnia vanitas. Licet autem vani-
Eccle. 1. tas vitæ temporalis tanquam vesica, quibusdam videatur plena, in fine tamen hominis appa-
rebit vacua & vana, & quæ nunc videtur substantia, tunc videbitur vacuitas & fallacia. Vnde
Sap. 5. in libro Sapientiæ dicitur. Transierunt omnia sicut vmbra, & tanquam nuncius præcurrens, &
tanquam nauis quæ pertransit fluctuantem aquam. Sic & nos nati continuò desinimus esse.
Et paulò pòst ait: Spes impij tanquam lanugo, quæ à vento tollitur, & tanquam spuma graci-
lis, quæ à procella despergitur, & tanquam fumus, qui à vento diffusus est, & tanquam memo-
ria hospitis vnius diei prætereuntes. Transeunt autem tanquam vmbra, quæ nullam habet sta-
Expositio bilitatis soliditatem, & tanquam nuncius præcurrens. Nuntius mortis corporalis est stimulus
prædictæ au- passionis, vt cùm illum sentis venire, memēto te percussisse fœdus cum morte. Huiusmodi au-
thoritatis. tem nuncij citationes faciunt, vt festinanter venias ad diem peremptorium, vel nuncius est
mundus iste, præcurrens & prædicens aduentum Domini sui. Dominus autem dicitur mors,
quia velimus, nolimus, apud nos hospitatur. Mundus autem annunciat nobis aduentum hos-
pitis, dum aliquis potens in hoc seculo nobilis, & sapiens moritur. Nam tua res agitur paries
cum

cùm proximus ardet. Transit præterea vita nostra, tanquam nauis, quæ pertransit fluctuantem aquam. Fluctuans aqua, est mundus iste, in quo variis fluctibus tribulationum agitamur. Velocitas autem nauis ab existente in ea non deprehenditur, nisi ad aliquod immobile respectus habeatur. Sic transitum nostrum quàm velox sit, non aduertimus, nisi ad lignum immobile, quod plantatum est secus decursus aquarum, oculos mentis habeamus. Nauis autem transeuntis fluctuantem aquam nullum restat vestigium vel signum, nisi fortè spuma, quæ facilè dissoluitur. Sic post huius vitæ curas vanas, non restat aliquid in hoc seculô, nisi vana fama, & quædam inanis opinio, quæ facilè tanquam spuma euanescit. Lanugini etiam spes impij comparatur. Lanugo enim ex herbarum flore marcido prouenit. Carnis autem fragilitas à vento ægritudinis & molestia corporali, velut lanugo à vento turbinis citò tollitur. Iuxta illud Iacobi: Exortus est Sol cum ardore, & arescit fœnum, & flos eius decidit, & decor vultis eius deperiit, ita diues in itineribus suis marcescet. Spuma autẽ gracilis à procella despergitur, dum mortis tempestate natura fragilis dissoluitur. Sicut autem fumus à vento diffunditur, sic humana natura, dum eleuatur, cadit. Iuxta illud: Deiecisti eos, dum alleuarentur. Sicut autem memoria hospitis vnius diei citò trãsit, sic vita humana citò præterit, & facilè more hospitis, postquam mortuus fuerit, homo traditur obliuioni. Per singula autem momenta homo moritur, & more candelæ ad defectum, & fauillam continuè festinat, spiritus vadens & non rediens. Vadens ad diem crastinum, & non rediens ad diem hesternum. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre quid possumus, nihil ex omnibus portare licebit. Angustum est foramen mortis. Peccatum, quia nihil est, nulla potest foraminis angustia retineri. Cum solo originali intrauimus, quod reprobi cum multiplici fœnore secum reportauit. Non solum autem modicum tempus est vita hominis, sed insuper tempus illud, quod futurum est, vsque ad iudicium, modicum dicitur respectu æternitatis. Quo festinanter elapso sine fine sancti Deum videbunt. Vnde & vesperæ comparatur tempus istud, quod vsque ad finem mundi expectamus. Christus enim incarnatus est in vespere mundi, & fine temporum. Vnde in Epistola canonica Ioannes ait: Filioli nouissima hora est. Et in Apocalypsi ait: Tempus restat modicum, donec impleatur numerus fratrum eorum, qui clamabãt sub altare Dei. Et Petrus ait: Mille anni apud Deum, sicut vnus dies. Nõ tardat Deus promissionem. Et Paulus ait: Adhuc modicum, qui vẽturus est, veniet, & non tardabit. Et iterum ait: Præterit figura huius mundi. Et Lucas ait: Ostendit illi omnia regna orbis terræ, in momento temporis. Regna enim mundi in momento temporis sunt, quia citò transeunt. Et hæc est magna consolatio sanctorum, breuitas, scilicet, huius exilij, in quo ad modicum lugent, sed tandem sine fine gaudebunt. Vnde ad consolationem discipulorum Dominus ait: Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit. Vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Sancti enim in hac valle lachrymarum multiplicem habent lugendi materiam. Vnde Iacobus ait: Miseri estote & lugete. Lugent enim pro peccatis suis. Hoc modo lugebat Propheta, dicẽs: Lauabo per singulas noctes lectũ meum. Et iterũ: Fuerunt mihi lachrymę meę, panes die ac nocte. Hæ sunt lachrymæ cõtritionis. Lugent pro peccatis alienis. Vnde Ieremias ait: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, vt plorem interfectos populi mei? Et in Threnis: Deduc quasi torrentem lachrymas, per diem & noctem. Hæ sunt lachrymæ compassionis, quibus Dominus fleuit super ciuitatem Hierusalem: Lugent pro incolatu huius miseri exilij. Cor enim sapientis, vbi tristitia. Et melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat, quod futurus est, sicut in Ecclesiaste dicitur: Hæ sunt lachrymæ peregrinationis, quibus lugebat Dauid, dicens: Heu me, quia incolatus meus prolongatus est. Lugent lachrymis deuotionis, orando cum lachrymis, sicut ad Tobiam Angelus ait: Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, ego obtuli orationem tuam Domino. Hæ autem lachrymæ pondera vocis habent, quæ imperant, non supplicant. Oratio enim Deum linit, lachryma cogit, hæc vngit, illa pungit. Lugent lachrymis pietatis & affectionis in recordatione passionis Christi. Hoc modo lugebat Maria ad monumentum, cui Dominus ait: Mulier, quid ploras?. Et Apostoli, de quibus dicitur: Ad vesperum demorabitur, & ad matutinum lætitia, id est, in resurrectione. De hoc fletu potest intelligi, quod in Ecclesiastico dicitur: Punge oculum, & producet lachrymam. Spinæ enim & claui Christi pungunt corda sanctorum, vsque ad productionem lachrymarum, vt reddant Christo aquam pro sanguine. Aquam plorationis pro sanguine redẽptionis, dum compatiuntur super contritionem Ioseph. Lugent præterea sancti lachrymis timoris. Nesciunt enim vtrum sint digni odio, vel amore. Nesciũt si aliquid in se habeãt, quod displiceat oculis Domini, iuxta illud: Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me Domine. Nesciũt enim quid crastina pariet dies. Vnde in Eccle. In die bonorũ, non sis immemor malorũ. Nesciũt quo fine dies suos clausuri sunt. Incerti sunt de fine belli. Vnde Dominus in Iob: Memẽto belli & vltra nõ addas loqui, id est, murmurare de flagellis. Lachrymis etiã in bonis indigemus, quia quo fine cõsummare debeamus, ignoramus. Timent igitur in tẽtationibus suis ne cadant. Vnde & vẽto tentationũ resoluũtur in aquas lachrymarum. Propterea Iob ait: In amaritudinibus moratur oculus meus. Et Ezechiel ait: Vidi in visione Dei, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone. Ventus iste debet à nobis lachrymas extorquere. Terribile est iudicium quasi ventus validus, extorquet lachrymas ab oculis

Iacob. 1.

De breuitate temporis, vsque ad finem mundi, & quòd prope est iudicium.

1. Ioan. 2. *Apoc. 6.* *2. Pet. 3.* *Heb. 10.* *1. Cor. 7.* *Lucæ 4.*

De multiplici luctu sanctorum. *Iacob. 4.* *De fletu contritionis.* *De fletu compassionis.* *Iere. 9.* *Thren. 2.*

De fletu peregrinationis. *Eccle. 7.* *De fletu deuotionis.* *Tob. 12.* *De fletu pietatis.* *Ioan. 20.* *Eccle. 22.*

Amos 6. *De fletu timoris.* *Eccle. 10.* *Prouer. 27.* *Eccle. 11.* *Iob 41.* *Iob. 17.* *Ezech. 1.*

Matth.4. sanctorum. Si enim ventus oculos in lachrymas soluit, multò fortius memoria illius venti ter
Osee.13. ribilis, qui omnes paleas exufflabit in infernũ. Vnde Osee ait: Cõsolatio abscondita est ab ocu
lis meis, quia ipse, id est, infernus, de quo prius locutus est, inter fratres diuidet vnũ, scilicet, acci
Matth.24. piendo & aliũ relinquẽdo. Erunt enim duo in lecto, duo in agro, duo in pistrino, vnus assume
Mar.13. *Lucæ 17.* tur, & alius relinquetur. Lugẽt præterea sancti lachrymis affectionis & viduitatis prę absentia
De fletu viduitatis. spõsi. Quia nõ est vir in domo sua, id est, in præsenti Ecclesia, quia corporalẽ & visibilẽ speciem
suam ab oculis nostris subtraxit. Abiit via longinqua, dum de terris ad cœlos ascendit. Saccu
Prouer.7. lum pecuniæ secum tulit, id est, humanitatem, in qua repositi fuerunt omnes thesauri sapiẽtię,
& omnia dona charismatũ. In die plenę lunę reuersurus, id est, in fine mũdi, quãdo plena & per
Colos.2. fecta erit Ecclesia. Quotidie enim nouos filios parturit Ecclesia. Filius accrescẽs Ioseph, quoti
Gene 49. die sibi incorporat credẽtes. In fine autẽ seculi, natis omnibus filiis, omnibus mẽbris perfectis
Ephe.4. in virũ perfectũ occurret, in mensurã ætatis plenitudinis Christi. Et tũc nõ erit filius accrescens
Ioseph, quia nõ erit, in quo crescat ista perfectio. Interim autẽ genuit turtur, id est, Ecclesia, &
tristitiã habet, amisso marito, id est, per corporalem præsentiã sibi subtracto. Vnde Dominus in
Matth.9. Euan. ait: Nõ possunt filij sponsi lugere, quãdiu spõsus est cũ illis. Veniẽt enim dies, quãdo sub
Mar.2. trahetur spõsus ab eis, & tũc ieiunabunt ieiunio, scilicet, mœroris. Lugẽt insuper alij sancti præ
Luca 5. *De fletu dilectionis & gaudii.* gaudio lachrymis, scilicet, dilectionis, & exultationis, vel lachrymis naturalis pietatis. His lachry
mis, Iacob cũ vidisset Rachel cognatã suã ad puteũ osculatus eã fleuit. Et Iosph visis fratribus
Gene.29. eleuauit vocẽ cum fletu, quã audierũt Ægyptij, & omnis domus Pharaonis. Et filij Israël sicut
Gene.45. in Esdra legitur in reædificatione tẽpli fleuerũt. Hæ sunt lachrymæ gaudij gratiarũ actionis &
1.Esdr.3. *De fletu desiderii.* laudis, fluminis impetus lætificãs ciuitatẽ Dei. De quibus Psal. ait: Ploremus corã Domino, qui
fecit nos: Agentes illi gratias, quia ipse fecit nos, & nõ ipsi nos. Lugent præterea sancti præ desi
derio æternæ beatitudinis. Hæ sunt lachrymę desiderij: De quibus dicitur: Super flumina Baby
Iud.1. lonis illic sedimus & fleuimus, dũ recordaremur tui Syon. Hoc est irriguũ superius quod petiit
à patre suo Axa filia Caleph. Patet igitur quã multiplex sit materia lugẽdi sanctis in hoc seculo.
Matth.5. Propterea Dominus ait: Beati qui lugẽt, quoniã ipsi consolabũtur. Et Dauid ait: Sacrificiũ Deo
spiritus contribulatus. Qui enim seminãt in lachrymis, in exultatione metẽt. Vnde Dauid ait:
Potum meũ cum fletu miscebã. In terra enim Euilath, id est, lugentiũ, nascitur aurũ optimum.
Gen.2. Qui enim addit scientiã, addit & laborẽ. Isaias enim vidit Dominũ, & domus impleta est fumo,
Eccle.1. Domus cordis, fumo cõpunctionis. Vnde Ezechiel animæ peccatrici ait: In aqua nos es lota in
Isaiæ 6. salutẽ. Et Mich. ait: Infirmata est in bonũ, quæ habitat in Marath, id est, in amaritudinibus. Et
Ezech.16. *Mich.1.* B. Iob ait: Antequã comedã, suspiro, & tanquã inundantis aquæ, sic rugitus meus. Et Ezechieli
Iob 3. dictũ est: Panem tuũ in perturbatione comede, & aquã tuã festinatione & mœrore bibe. Et
Ezech.12. *Ioan.1.* Iohel ait: Plange quasi virgo accincta sacco super virũ pubertatis tuę. Iusti enim cantãt lamẽta
Ezech.2. tiones in via, carmẽ in patria. Mali autẽ cantãt vę in pœna æterna. Vnde Hieron. ait: Nõ minus
Isaiæ 1. laudãdus est vir fortis luctu, quã bello. Et Isa. ait: Omne caput languidũ & omne cor mœrens.
De lachrymis per totum. Hi sunt Prælati, qui dicuntur cor, propter affectũ dilectionis, qui pro subditis lugere debent, vt
Tren 1. dicãt cum Propheta: Exitus aquarũ deduxerũt oculi mei, quia nõ custodierũt legẽ tuã. Lachry
Gene. 21. mæ enim eius in maxillis eius, id est, in prælatis. Lachrymę Agar potum sibi, & suo puero im
Exod.2. *Exod.32.* petrauerunt. Lachrymæ filiorum Israël, iudices sibi à Domino, & liberationẽ ab hostibus impe
1.Reg.1. trauerunt. Lachrymæ Annæ Samuëlis ortũ promeruerunt. Lachrymæ Dauid, iram sæuientis
2.Reg 24. & ferientis Angeli placauerũt. Lachrymæ filiorũ Israël, victoriã de Beniamitis obtinuerũt. La
Iud.20. *Isa.38.* chrymę Ezechiæ vitam eius annis quindecim protraxerunt. Lachrymę Susannę, ipsam à falso
Dan.14. crimine, & à mortis condemnatione liberauerũt. Lachrymę Tobiã illuminauerunt. Dęmoniũ
Tob.12. à Sara filia Raguelis expulerunt. Filiã Chananęę sanauerunt. Maria Magdalenę crimina ablue
Tob.3. *Matth.15.* runt, plorãtibus eis sororibus Lazarum à monumento suscitauerunt. Multaque alia conferunt
Mar.10. beneficia, quæ longum esset enumerare. Lachrymæ enim claræ sunt, vt sordes abluant, humidæ
Lucæ 10. *Ioan.11.* vt terram cordis humani irrigando fructificare faciant. Calidæ, vt omni torpore remoto corda
De proprietate lachrymæ. lugentium calefaciant. Amarę sunt, vt noxiæ delectationis dulcedinem perimant. Salsæ, vt à pu
tredine animam conseruent, & humores prauos desiccare valeant. Vbi enim lachrymæ abun
dant, ibi sordidæ cogitationes nõ habitãt. Propterea Dominus ait: Plorabitis, & flebitis vos. Et
Psalmus ait. Rennuit consolari anima mea. Qui enim recolit, quod à bonis æternis cecidit, con
solationem de bonis temporalibus non admittit. Hæc autem sanctorum tristitia non est sine
Rom.12. gaudio spirituali, & consolatione spei. In hac enim desiderij parturitione, non sine gaudio tri
Quod luctum sanctorum comitatur spirituale gaudium. stes sumus, sed spe gaudentes, & in tribulatione patientes. Quia & ipsa parturiens plus gau
det de mox futura prole, quã tristis sit de præsenti dolore. Dominus enim in hoc seculo luctũ
sanctorum in gaudium conuertit, dũ eos lugendo gaudere facit, & in deserto afflictionis cõfert
mãna spiritualis cõsolationis. In tristitia enim tribulationis lucrum animarũ suarũ attendentes
gratias agũt, & exultãt in Domino. Crescit enim sapiẽtia eorũ, dũ verbis exercetur, & patiẽtia
eorũ, dũ gladiis attẽtatur. Vnde Apost. ait: Quasi tristes, semper autẽ gaudẽtes. Tristes de exilio,
2.Cor.6. gaudentes de præmio. Tristes cõpatiendo malis, gaudentes cõgratulando bonis. Flentes cum
flentibus, gaudẽtes cũ gaudẽtibus. Tristatur in afflictionibus homo exterior. Lætatur in cõso
Prouer.30. lationibus homo interior. Dominus enim dat siceră mœrẽtibus, & vinũ his qui amaro sunt ani
Iob.5 mo, sicut scriptũ est. Secundũ multitudinẽ dolorũ meorũ in corde meo cõsolationes tuę lętifica
uerunt

uerunt animam meam. Et in Iob dicitur: Qui ponit humiles in sublimi, & merentes erigit sospitate. Lachrymæ enim sanctorum sunt eis panes refectionis & cõsolationis. Fructus enim spiritus est charitas, & gaudium in spiritu sancto. Exultant enim in spe præmij & puritate conscientiæ. Vnde Apostolus: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Plus enim gaudent sancti de mox futura prole, quàm tristes sint de præsenti dolore. Gemunt in partu, sed lætantur de fructu. More igitur parturientis, quæ in dolore parturit filios suos, non sine gaudio contristatur. Spe gaudentes, in tribulatione patientes. Lętantur enim hîc in spe, omnes qui sperant in te Domine, quia in ęternum exultabunt, & habitabis in eis, quando vox exultationis erit in tabernaculis iustorum. Beatus autem populus, qui scit iubilationem, id est, qui nouit de eo, quod voce exprimi non potest, gaudendum esse in præsenti per spem, vt tandem gaudeamus per experientiam. Vertitur igitur tristitia sanctorum in gaudium in præsenti, vertetur autem in gaudium perfectum in futuro, quando gaudium eorum nemo tollet ab eis, quando absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, quando fugiet dolor & gemitus, sicut Isaias ait: Tunc enim vino mero inebriabuntur, quia gaudium dolori non miscebitur. Quando lætabuntur coram Domino, sicut qui lætantur in messe, quia venientes venient cum exultatione, portantes manipulos suos. Amodò enim iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Consurgent enim in gloria, postquam sederint qui nunc manducant panem doloris. Momentanea enim huius seculi tribulatio, æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Mensura enim bona & conferta, superfluens, & coagitata præponderabit meritis nostris, quando de carcere educet animas nostras, & fugiet omnis dolor & gemitus, & non audietur vltra vox fletus & clamoris. Quando auditui nostro dabit gaudium & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata. Lætificabit enim nos in gaudio cum vultu suo, & lætabuntur coram Domino, sicut qui lætantur in messe. Erit enim in die illa exultatio his, qui saluati fuerint ex Israël. Præsentem igitur tristitiam sanctorum finalis lætitia consequetur. Quod Dominus exemplo mulieris parturentis ostẽdit, dicens: Mulier cũ parit, tristitiam habet, quia venit hora eius. Cũ autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Ad literam mulier in partu tristatur ex anxietate, in fructu autem lætatur ex fœcunditate. Mysticè mulier dicitur Ecclesia, de qua in Parabolis Salomon ait: Mulierem fortem quis inueniet? Hæc est mulier quæ alabastrum vnguenti super caput Christi effudit, dum fidem diuinitatis suscepit. Quæ dicitur mulier propter compassionem & benignitatem, propter fœcunditatem, propter nutrituram, & propter vbera duorum testamentorum. Hæc autem mulier parit hîc filios spirituales in baptismo per gratiam. Vnde Isaias ait: Nunquid pariet terra in die illa? Et iterum ait: Quis genuit mihi istos? Prælati igitur dicuntur parere filios per doctrinam. Vnde Apostolus: Filioli mei quos iterum parturio. Et iterum: In Christo Iesu per Euangelium, ego vos genui. Quemlibet etiam fidelis anima parit, quandò bonum quod concepit, in lucem operis producit. Vnde in Apocalypsi dicitur: Clamabit parturiens & cruciabatur, vt pariat, id est, vt non sit infructuosa. Mali etiam parere dicuntur, dum prauam cogitationem in opus perducunt, sicut scriptum est: Parturit iniustitiam, & concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Nihilominus tamen steriles & infructuosi dicuntur, quia peccatum quod pariunt, nihil est, & ex tali partu nullum fructum aut commodum assequuntur. Vnde Osee ait: Da eis Domine quod dabitur eis, vuluam sine liberis & vbera arentia. Christus etiam dicitur mulier propter mansuetudinem & compassionem. Hæc est mulier illa, quæ inclinauit se, & lucernam accẽdit, ac domum euertit, vt dragmam perditam recuperaret. Hæc mulier tristitiam habuit, cùm salutem nostram in cruce peperit, sed tristitiã illam in resurrectione euacuauit. Sed & pater parere dicitur, sicut in Isaia legitur: Nunquid ego, qui alios parere facio, non pariam? Dicitur autem Ecclesia, vel quælibet fidelis anima parere puerum, id est, masculum, non fœminam. Actiones enim & opera sanctorum mascula sunt & virilia. Fœminæ autem reseruantur Pharaoni. Propterea dicitur: Natus est homo in mundo, filius scilicet, non filia, quæ malè torquetur à dæmonio. Filia enim dicitur, quam carnalis voluptas effęminat. Ad has autem filias hilarem vultum non ostendamus, sed eas vt timeant, castigemus. Parit masculum, nõ fęminam, vel mulierem, de qua in Parabolis dicitur. Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua. Pulchra verbis, fatua sententiis, sicut hæretici. Neque mulierem illam, de qua idem: Melior est iniquitas viri, id est, catholici, quàm mulier benefaciens, id est, patrinus ieiunans. Non parit mulierem illam, de qua Zacharias ait: Mulier vna sedens in medio amphoræ, hæc est impietas, quæ sedet super talentum plumbi, quia semper trahit hominem ad deteriora. Neque mulierem carnalis concupiscentiæ. De qua dicitur in Iob: Quasi vna ex stultis mulieribus locuta es mihi. Huiusmodi enim mulier infatuauit Salomonem. Parit igitur masculum, de quo partu dicitur in Apocalypsi: quod draco persequutus est mulierẽ, quæ peperit masculum. Diabolus enim Ecclesiam Dei persequitur & inuidet sanctis, dum bona opera pariunt. Specialiter autem intelligitur de Christo hoc, quod dicitur, mulier peperit masculum. Vnde Ioannes ait: Peperit masculum filium, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea. Similiter de Christo principaliter intelligitur hoc, quod ait Euangelista, iam nõ meminit pressuræ, quia natus est homo in mundum, Christus, scilicet incarnatus, qui lenit & mitigat omnes dolores. De quo Apostolus ait: Primus homo de terra terrenus, secundus de cœlo cœlestis. Non solum autem de Christo, sed de quo-

Gala. 5. 2. Cor. 1. *Quod tristitiæ sanctorum in gaudium conuertetur in futuro.* Apoc. 20. Isa. 51. Isa. 9. Prouer. 14. Apoc. 14. 2. Cor. 4. Lucæ 6. Isaiæ 6. Isaiæ 45. Prouer. 31. *Quod mulieri parturienti comparatur Ecclesia.* Matth. 26. Mar. 13. Isa 66. *De parturitione prælatorum.* Gal. 4. 1. Cor. 5. *De partu bonorũ operum.* Apoc. 12. *De partu malorum operũ.* Osee 9. *Quod Christus parturienti mulieri comparatur.* Lucæ 15. Isaiæ 66. *Quod Sancti masculum pariunt.* Exod. 1. Matth. 15. Mar. 7. Eccle. 6. *De multiplici muliere mala.* Prouer. 11. Zach. 5. Iob. 2. Apoc. 12.

De tristitia compassionis.

de quolibet fideli verum est,quod dicitur:Mulier,cùm parit, tristitiam habet . Hæc est tristitia compassionis,quam habent sancti de peccatoribus,antequam conuertantur ad Christum. Ceruæ enim incuruãtur ad fœtus,sicut dicitur in Iob:Hi sunt electi,qui per cõpassionem incuruantur,& affligũtur per tristitiã. Peccata enim malorũ frixoria sunt iustorũ.Hęc est sartago ferrea, quam posuit Propheta inter se & Hierusalẽ.In sartagine cibus frigitur,& caro saginata arescit & exsiccatur,vt dicere possunt sancti,zelus domus tuæ comedit me.Vnde Apost.ait:Quis scandalizatur,& ego non vror.Et Psalmus ait:Vidi præuaricantes,& tabescebam. Hæc sartago est murus ferreus contra ciuitatem,vt non inde corã Domino subiectus accusare possit prelatum.

Iob 39. Ezech. 4. 2. Cor. 11. Ezech. 4.

De multiplici partu,& multiplici tristitia parturientis.

Parit igitur mulier,id est,Ecclesia, fideles conuertendo ad Dominum, & tristitiam habet cõpatiendo,& de peccatis eorum dolendo.Habet etiã angustias laboris prædicãdo. Parit mulier,id est,anima fidelis,filios bonorum operum,& tristitiã contritionis habet de peccatis suis dolẽdo, Habet etiam laboris angustias pœnitentiam agendo.Parit mulier,id est, sensualitas ex ratione tanquam marito suo,& tristitiam habet fomite peccati, seu lege membrorum ei repugnante. Angustias etiã laboris habet difficultates superando,atq; primis motibus,& prauis cõsuetudinibus resistendo.De qualibet harũ mulierũ,verũ est quod Dominus ait:In dolore paries filios. Omnis autẽ talis tristitia meritoria est,siue sit tristitia cõpassionis,siue tristitia contritionis,siue sit tristitia pugnæ & laboris. Nemo enim coronabitur,nisi qui legittimè certauerit . Via enim nauis in medio maris,id est,via Ecclesiæ,laborantis inter fluctus huius seculi,valdè est difficilis.Vnde cõtristantur & lugẽt sancti martyres in periculis variis & concussionibus,donec veniãt ad portũ æternę quietis,& tunc tristitia eorũ vertetur in gaudiũ.Interim autẽ turbati sunt & moti sunt sicut ebrius,dum descendunt mare in nauibus,faciẽtes operationẽ in aquis multis variarum tribulationũ.Anima autẽ eorum in malis tabescit,in malis,scilicet,pœnæ anxiatur,& si nõ in malis criminalis culpæ. Tremor enim apprehendit frequenter eos in periculis vitæ fragilis & dolores,vt parturientis.Vnde Paulus ait:Supra modũ grauati sumus,ita vt tęderet nos viuere.Et iterũ:Infelix ego homo,quis me liberabit de corpore mortis huius.Et iterũ ait:Mũdus mihi crucifixus est,quia omnia quę mũdus amat,crux & tormentũ sunt mihi.Iustus enim vix,id est,cũ difficultate saluabitur.Et propterea Dauid ait:Laboraui in gemitu meo,rugiebam à gemitu cordis mei.Et Ezech.ait:Qui emit,nõ lętetur,& qui vẽdit,nõ lugeat. Quia qui vendit,ad id quod vendit , non reuertetur,quasi dicat, Qui emit vitam æternam bonis operibus, non lætetur in seculo.In hac enim profunda lachrymarum valle non multũ canticis indulgendum est,sed lachrymis,vt faciamus fructum, iuxta genus nostrum . Legimus enim Christum fleuisse,sed nunquã legimus ipsum risisse. Qui autẽ vẽdit bona opera pro vita æterna,nõ lugeat luctu,scilicet,seculi. Quia tristitia seculi mortem operatur. Vnde de Anna matre Samuẽlis legimus,quod flebat largiter.Largus est iste,qui dat danda. Similiter largiter flet, qui tantum flet pro flendis,& non pro temporalibus,sicut reprobi,de quibus dicitur in Iob:Ecce gigantes gemunt sub aquis.Et Isaias ait:Luxit & defluxit terra,id est,terrenorum amatores.

Rom. 7. Gene. 3. 2. Tim. 2. Prouer. 30. 2. Cor. 1. Rom. 7. Gal. 6. Ezech. 7. Gene. 1. Lucæ 19. Ioan. 11. Heb. 5. 2. Cor. 7. 1. Reg. 1. Iob. 26. Isaiæ 34.

De malo luctu reproborũ & quod gaudiũ eorum tristitia comitatur.

Sicut autẽ luctus iustorum comitẽ habet lætitiã & spiritualem consolationem, ita gaudium reproborũ comitem habet tristitiã,dum mordentur & affliguntur per malã conscientiã. Quantò autẽ magis gaudent de possessione tẽporalium,tãtò magis contristãtur de amissione eorũ.Sicut autem gaudium bonorum de spiritualibus verũ est,sed semiplenum,gaudiũ verò de æternis,verũ plenum & perfectum,ita gaudium malorũ falsum & vanum.Miseri igitur sunt in lugendo,miseri in gaudendo.

Quod gaudiũ malorum vertetur in luctũ.

Nã sicut tristitia bonorũ vertetur in gaudium,ita gaudium malorum cõuertetur in tristitiam. Vnde Salomon ait:Extrema gaudij luctus occupat. Et Dominus:Væ vobis,qui rideris,quia plorabitis. Dolor enim est illis in exitu,horror in transitu, pudor in cõspectu gloriæ magni Dei . Magno autem dolore concutiuntur diuites,quando vno momento amittunt, quod tanto tempore & labore cõgregauerunt.Hunc autem dolorẽ sequitur ęternus cruciatus. Non enim candentis ferri,sed candentis incendij ferent iudicium,qui nunc rident,& se iudicare nolunt.

Prouer. 14. Luc. 6.

De malo risu,& lætitia seculari.

Propterea Hieronymus ait:Si qua est præsentis tẽporis lætitia,ita agẽda est,vt nunquam amaritudo sequentis iudicij à memoria recedat. Et Basilius ait:Nullũ habebit accessum cordis cõpunctio,vbi fuerit immoderatus risus aut iocus.De quo risu Salomõ ait:Risum reputaui errorẽ,& gaudio dixi,quid frustra deciperis? Et Hieronymus ait:Vbi tympana sonãt,tibia clamitat,lira garrit, cymbalum concrepat,parasitus in comediis gloriatur , quis ibi timor Dei? Plorant igitur boni in ęrumnis huius seculi,sed mundi amatores gaudent.Vnde Gregorius ait: Ne admirentur reprobi de eorum eleuatione,& iustorum depressione,cùm iusti per iter asperum ad salutis patriam, illi per amęna prata tendant ad foueam. Mactãdi vituli,liberis pascuis relinquuntur.Ægris desperatis,omne quod desiderant,non negatur.Et rursus ait:Taurus qui seruatur ad victimam, dimittitur spaciari per prata. Qui verò seruatur ad aratrum, ligatur sub custodia.Sicut autem omnia flumina cadunt in mare, ita omnis dulcedo secularis ad amaritudinem peruenit.Gaudium autem diuitis est gaudium somniantis.Quem enim somnus fecit diuitẽ,euigilatio facit pauperẽ,sicut scriptũ est:Dormierũt somnũ suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Propterea Salomon ait:Væ terræ, cuius principes manè comedunt.

Eccle. 2.

De multiplici gaudio malorum.

Teste enim Gregorio,qui de huius mundi prosperitatibus extolluntur,dũ præsentia vehementer curant,futura in vespere mundi non cogitant . Gaudet igitur mundus, id est, mundi amatores,multipliciter,& exaltat inaniter,gloriatur in vanis,vel vanè gloriatur in solidis,scili-

dis, scilicet, de virtutibus vel bonis operibus, de quibus laudari appetunt hypocritę. Sed cōfrin-
get Dominus cedros Libani, illos, scilicet, qui de candore virtutū attollūtur. Propterea Ierem. *Iere. 7.*
ait: Diem hominis nō desideraui, id est, gloriā humanā seu prosperitatē humanā vel mundanā.
Gaudent reprobi in nihilo. Teste enim Hieron. Mundus & omnis flos eius, est quasi lenticula
rusa. Gaudēt reprobi de felicitate temporali. Teste enim August. Nihil infelicius felicitate pec-
cantiū, quia nutritur feralis impunitas, & mala voluntas, velut hostis interior, roboratur. Gau-
dent de temporaliū affluentia, sicut ille, qui dicebat: Anima mea habes multa bona reposita in *Luc. 12.*
annos plurimos, requiesce, comede, bibe & epulare. Gaudēt in malitia sua, scilicet, de malorum
perpetratione. Vnde Salomō ait: Quasi per risum stultus operatur scelus. Gaudent de superba
dominatione, & subditorū oppreßione, amātes primos recubitus in cœnis, & primas cathedras *Prouer. 10.* *Matth. 23.*
in synagogis. Exultatio eorū, sicut eius qui deuorat pauperē in abscondito. Vnde Dominus ait: *Mar. 12.*
Nolite gaudere quod dæmonia subiiciūtur vobis. Gaudent de ruina, & depreßione hostium, *Luc. 11.*
sicut scriptū est: Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero. Gaudēt de humana laudē. Vnde *Abacuc. 3.* *Luc. 10.*
in Iob dicitur: Gaudiū hypocritæ ad instar puncti. Propterea Dominus ait: Mundus gaudebit *Iob 20.*
vos autē cōtristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudiū. Vnde Salomō ait: Malū est malū, *Prouer. 20.*
dicit omnis emptor, in fine autē gloriabitur. Et Apost. ait: Id quod in pręsenti est momentaneū *2. Cor. 4.*
& leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternū glorię pondus operatur in no *Isa 54.*
bis. Et Dominus per Isa. Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis col-
ligam te. Postquam enim peperit mulier, iam non meminit pressuræ. Præsentis enim exilij tri-
stitia superabitur finali lætitia. Non meminit per experientiam, recolit tamen ad Dei laudem
& gratiarum actionem, sicut sanati dolorum sine dolore recordamur, ita vt amplius propter
hoc modico gratias agamus. Hîc autem parturit Ecclesia, quæ in futuro pariet, quādo præmium
æternum recipiet. Tunc autem euacuabitur omnis dolor & angustia, postquā enim mulier pe-
perit, iam non meminit pressuræ, quia natus est homo in mundū, id est, proles virtutū in mun-
dicia mentis per gratiam, vel proles filiorū quos generat in lucem mundi. In fine autem nasce-
tur homo in mundum, id est, in munditiam & vitam æternam, quādo absterget Deus omnem
lachrymam ab oculis sanctorum suorum, & mulier quæ nunc cum tristitia parturit, fructu ven
tris sui exultabit, & gaudiū eius nemo tollet ab illa. Exultabit enim sine fine in gloria. Quam
nobis præstare dignetur Dominus noster Iesus Christus, qui viuit & regnat per omnia secula
seculorum, Amen.

Quod tristitia iustè conuertetur in gaudium, & obliuioni tradentur præterita.

DOMINICA QVARTA THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE, ex Psalmo 97.

Cantate Domino canticum nouum: quia mirabilia fecit. Dominus ante conspectum Gentium reuelauit iustitiam suam.

ADHVC perseuerat Ecclesia in cantico exultationis, & gaudio Dominicæ resurre- *De cantico Ecclesiæ, & gaudio resurrectionis.*
ctionis. Adhuc in eodem loco castrorū permanet. Neq; enim castra mouebuntur,
donec columna nubis & ignis eleuetur in die ascensionis. Tunc enim gaudio per-
fundetur, & quasi alio ferculo anima eius saginabitur. Ascendit enim Dominus in *Num. 9.*
iubilatione, & cordis illius exultatione. Interim autem nō cessat laudare, & filios
suos ad laudandum excitare, dicens: Cantate Domino canticum nouum, quia mirabilia fecit. *Osee 13.*
Quasi dicat: Reddite Domino vitulos labiorū vestrorū, hostiā vociferationis, laudate & inuo- *Isa. 58.*
cate Dominū, quia sacrificiū laudis honorificabit eum. Hoc est Sabbatum delicatū, & reliquiæ
cogitationū, quæ diem festū agunt Domino, dum exhilarant faciē nostrā in oleo, vt offeramus
holocaustum cum libamento, secundum mandatum legis, id est, opus bonum cum exultatione
mentis, sicut scriptum est in Eccles. In omni dato hilarē fac vultum tuum, & in exultatione san *Leuit. 7.*
ctifica decimas tuas. Hilarem enim datorē diligit Deus. Vnde in Cant. dicitur: Quid videbis in *Eccle. 35.*
Sunamite, nisi choros castrorum. In choris voces cōsonant: in castris manus dimicāt. Ita enim *2. Cor. 9.* *Cant. 7.*
Deum in præsenti laudamus, quod cōtra spiritales nequitias, gaudio nostro inuidentes, dimica-
camus. Perfectius autē est Deum laudare quàm rogare. Ille nanq; qui laudat, adeptus est quod
optabat. Si quis autē rectè viueret, & perfectè Deum diligeret, quādiu in mētis excessu & gau-
dio cōtemplationis permaneret, nō necesse esset ei Deū rogare, sed magis laudare. In hac enim
exultatione & desiderij ardore Deus illi amplius daret q̃ ipse sciret vel auderet postulare. In die
enim illa, in illa meridie claritatis & ardore charitatis non rogabitis me quicq̃, dicit Dominus.
Vtrū autē in illa animi ebrietate & mentis alienatione, in illa suiipsius obliuione, in illo suaui-
tatis amplexu, dum caro absorbetur à spiritu mētis, radios, vel ad modicū posset reflectere, vel
de alio quàm de Deo cogitare, vtrum orare posset, & à laude diuina cessare, plenius norunt, qui
per experientiam gustauerunt & viderunt quàm suauis est Dominus in hoc osculo oris sui, in *Cant 1.*
hac pace quæ exuperat omnem sensum. Non solùm autem orare nequit, sed nec etiam ad ple- *Philip. 4.*
num verba potest formare quamdiu est in hac mentis ebrietate. Scimus enim quod hi qui
multum ebrij sunt, multum loqui gestiunt, sed quia nimio vino madent, plenè & integrè
verba formare non valent. Penset igitur qui potest, quæ sit violentia huius quam loquimur

De ebrietate contemplationis, & spirituali exultatione.

ebrietatis,quæ tollit copiam ſermonis,imò quæ vix ſufficit ad inchoationem dictionis. Ex eo
enim quod agitur exterius,innuitur quid ſit quod ſentitur interius. Apertè igitur docemur per
iubilum oris,quid ſentiendum ſit de iubilo cordis. Teſte autem B. Gregorio: Si interna contem
plari volumus,neceſſe eſt, vt ab externa occupatione dormiamus. Aurem enim cordis terrena-
Ezech 3. *Apoc.8.*
narum cogitationum turba dum perſtrepit,claudit. Qui igitur quieſcit,quieſcat. Qui quieſcit
corporaliter,quieſcat ſpiritualiter. Et quoniã vix hora vel dimidia fit in cœlo huiuſmodi ſilen-
tium,nec diu in hoc deſiderio fragilitas humana permittit ſpiritum quieſcere, iterum ſunt pre-
ces neceſſariæ. Laudibus igitur orationes ſuccedunt, & orationibus laudes permiſcentur. Can-
De cantico cordis,oris & operis.
tando enim columba gemit, ſicut lucente Sole quandoque pluit. In his autem laudibus non
tam vocis dulcedo exterius quàm mentis affectus interius à Deo exigitur. Cantico enim oris
ſine cantico cordis non delectatur. Nihil enim prodeſt ſtrepitus oris, vbi cor mutum eſt à lau-
de Dei. Vnde beatus Gregorius ait: Si vitam æternam ore petimus,nec tamen corde deſidera-
mus,clamantes tacemus. Si verò deſideramus etiam cum ore tacemus,clamamus. Non ſolum
autem corde & ore,ſed inſuper opere cantare debemus Domino,bona pro æternis cum mentis
Gen.48.
exultatione operando. Vnde in Geneſi dixerunt Ægyptij Ioſeph: Reſpiciat nos tantùm Domi-
nus noſter, & læti ſeruiemus Regi. Et in Pſalmo dicitur: Flumina plaudent manu,ſimul mon-
tes exultabunt. Flumina dulcis aquæ,id eſt,ſancti manu plaudunt,dum opera bona cum men-
tis exultatione faciunt. Montes exultant,id eſt,ſancti maiores altitudine contemplationis aliis
præeminentes Deo ſeruiunt cum mentis deuotione & ſpirituali exultatione. Cantemus igitur
lingua,cantemus & vita,alioquin calamus quaſſatus per malam vitã non poteſt dulcem expli-
care melodiam. Si enim quis malè viuat, quantaſlibet laudes lingua reſonet, vita blaſphemat.
Vnde Gregorius ait: Qui terrenarũ rerũ amore vincitur,in Deo nullatenus delectatur. Quanto
enim maiori ſtudio exercetur ad infima, tantò maiori faſtidio torpeſcit ad ſumma. Qui igitur
malè viuunt,Deo cantare non poſſunt. Quomodo enim cantabunt,qui ſuffocati ſunt,vel la-
De mala ebrietate. *Thren.3.*
queo diaboli collo ſtricto transgulati. Ebrietas etiam temporalium nõ ſinit vocẽ formare,vnde
non poſſunt Domino cantare,qui ebrij ſunt terrenorum amore. De qua ebrietate Ieremias ait:
Inebriauit me abſynthio. Teſte autem B. Gregorio: Abſynthio ebrius eſt,qui pro amore ſeculi
à ſenſu rationis alienus eſt. Et in Pſalmo dicitur: Turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius. Teſte
Prouer.15. *Iſa.28.* *De vocis raucedine & corruptione inſtrumentorũ ſpiritualium.*
enim Salomone: Conturbat domum ſuam, qui ſectatur auaritiam. Et Iſaias ait: Verum hi præ
vino neſcierunt, & præ ebrietate errauerunt. Sed & raucitas vocis & inſtrumentorũ corruptio,
linguæ,ſcilicet, & dentium labiorum palati, & gutturis canticum ſuauitatis impediunt. Raucus
eſt cuius pectus vnctione ſpiritus ſancti & pinguedine ſpirituali caret. Lingua corrũpitur dum
verbum malum profertur. Labia corrumpitur,dum cuſtodia ori & oſtium circunſtantiæ labiis
non apponitur. Dentes corrumpuntur,dum pro comeſtione vuæ acerbæ obſtupeſcunt, & pa-
nem maſticare non poſſunt. Palatum inficitur dum dulcedo ſpiritualis in amaritudinem pecca-
torum,quaſi frebricitanti conuertitur. Guttur autem corrumpitur & conſtringitur,dum pec-
cator crimina ſua non confitetur. Non ergo benè cantare poſſunt,qui prędictorum inſtrumen-
Spiritualiter de congruis inſtrumentis cantandi.
torum corruptionem incurrunt. Qui autem cor habet dilatatum per charitatem & concauum
per humilitatem,pectus ſuaue per compaſsionem,guttur leue per afflictorum conſolationem,
palatum ſanum per cœleſtis ſaporis delectationem,dentes ſanos vt maſticare valeat cibum ſpi-
ritualem,labia munda & circunciſa per circumſpectam locutionem,linguam ſanam per bonam
Iſa.33.
doctrinam,hic profecto abſq; vllo inſtrumentorum impedimẽto cantare poteſt corã Domino.
Dominus autem vult quod benè & ſæpè cantemus. Vnde per Iſaiã ait: Benè cane,frequenta can
ticum. Benè canere eſt toto corde & opere Deum laudare. Cantemus igitur Domino corde
per charitatem dilatato. Cantemus ore ad laudem eius aperto. Cantemus opere, manus ape-
riendo,eas ad pauperes extendendo. Triplici igitur cantico cantare debemus. Cui cantare? Do-
mino. Quid cantare? canticum. Cuiuſmodi? nouum. Quare? quia mirabilia fecit. Quibus au-
Quod ad honorem Dei cantandum eſt. *Leuit.3.*
tem inſtrumentis Pſalmiſta oſtendit in eodem Pſalmo,cùm ait: Pſallite Domino in cithara,in
cithara & voce Pſalmi,in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ. Domino igitur cantemus non
mundo,ſicut ſcriptũ eſt: Omnis adeps Domini erit iure perpetuo. Adipem igitur cordis,id eſt,
canticum charitatis, & gaudij ſpiritualis,ad Dominũ referre debemus, propterea Pſalmiſta ait:
Iubilate in conſpectu Regis Domini,commoueatur mare & plenitudo eius. In conſpectu Dei
ad eius honorem & ad proximorum vtilitatem, vt, ſcilicet,mare,id eſt,mundus,exemplo no-
Cant.7.
ſtro & prædicatione conuertatur, & ad pœnitentiam moueatur. Cantemus igitur Domino,
omnia bona noſtra ipſi tribuendo,ſicut in Canticis ſcriptum eſt: Omnia poma:noua & vetera,
Deut.32.
ſeruaui tibi,dilecte mi. Sibi autem non Domino canunt,qui propriã laudem,non Dei gloriam
quærunt,iactando opera ſua,quaſi dicerent: Manus mea excelſa, & nõ Dominus fecit hæc om-
nia: labia noſtra à nobis ſunt. Hi ſunt qui vocauerũt nomina ſua in terris. Propterea Dominus
Exod.13. *Exod.22.* *Luc.2.*
Moyſi ait: Sanctifica mihi omne primogenitũ,id eſt,mihi tribue cuiuſlibet boni operis initiũ.
Et iterum: Omne primogenitum adaperiẽs vuluã,ſanctum Domino vocabitur: Per primoge-
nitum bonę operationis ſignificatur initium: Quod ideo ſanctũ Domino vocatur,quia diuinæ
gratiæ illud attribuere debemus. Hinc eſt quod Propheta ait: Exultate iuſti in Domino,non in
mundo,ſicut reprobi,quorũ exultatio finitur cum ſeculo. Rectos decet collaudatio,quorũ,ſci-
licet,intentio ad Deũ dirigitur,à quibus tam in aduerſis quàm in proſperis Deũ laudamus. Curuus

autem

autem & non rectus est qui laudat in prosperis, & blasphemat in aduersis. Verè autẽ recti sunt,
qui secundum regulam diuinæ voluntatis suam dirigunt voluntatem, dicentes: Non sicut ego *Matth.26.*
volo, sed sicut tu vis. Cantare igitur debemus Domino, & non solùm Domino, sed in Domi-
no, & à Domino. In Domino cantant, qui in charitate permanent, sicut scriptum est: In te can
tatio mea semper. A Domino cantant, qui diuina gratia inspirãtur ad cantandũ & gaudendum
pro æternis, sicut scriptũ est: Immisit in os meum canticũ nouum, carmen Deo nostro. Quidam
autẽ cantant de Deo, sed nõ in Deo, quorũ manus ori nõ consonãt. Hi sunt velut æs sonans & *1.Cor.13.*
cymbalum tinniens. Patet igitur ex prædictis, quod Domino cantare debemus. Quid autẽ illi *De cantico sanctorũ & multiplici exultatione eorum.*
cantare debemus, videamus, canticum, scilicet, vel hymnum. Est autem hymnus laus Dei cum
cantico. Canticum autem propriè dicitur exultatio mentis habita de æternis, sicut scriptum est:
Qui gloriatur, in Domino glorietur. Gaudent enim sancti multipliciter in Domino. Quãdoq; *2.Cor.11.*
de spe quietis æternæ, sicut Apostolus ait: Spe gaudentes. Et in Euang. In hoc autem gaudete, *Rom.12.*
quia nomina vestra scripta sunt in cœlo. Gaudent de nitore cõscientiæ, sicut idẽ Apost. ait: Glo- *Luc.10.*
ria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Gaudent de tribulatione, sicut scriptum est: *2.Cor.1.*
Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniã digni habiti sunt pro nomine Iesu con- *Act.5.*
tumeliam pati. Gaudent de peccatorum cõuersione, sicut Dominus ait: Congratulamini mihi, *Luc.15.*
quia inueni ouem meã, quam perdideram. Gaudent de temporali festiuitate: vnde in Esdra di- *2.Esd.13.*
citur: Comedite pinguia & bibite mulsum, tacete quia dies sanctus est, & nolite dolere. Et in
Zachar. dicitur: Ieiuniũ quarti & ieiunium quinti, & ieiuniũ septimi, & ieiuniũ decimi, erit do- *Zach.8.*
mui Iuda in gaudiũ, & in lætitiã, & in solemnitates præclaras. Gaudent de bonis spiritualibus,
sicut Apost. ait: Fructus spiritus est gaudium & pax. Et Propheta ait: Signatũ est super nos lu- *Gal.5.*
men vultus tui Domine, dedisti lætitiã in corde meo. Vultus Dei dicitur animæ ratio, qua cog-
noscimus Deum. Lumen autem huius vultus, est gratia Dei, qua ratio illuminatur, & reforma-
tur imago Dei in nobis: & propter hoc dicitur lætitia in cordibus nostris, dum exultamus pro
spiritualibus bonis. De quo Gaudio in Apocalypsi ait: Si quis audierit vocem meam, & aperue- *Apoc.3.*
rit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo & ipse mecum. De hac cœna spirituali
dicitur in Psalmo: In voce exultationis & confessionis sonus epulantis. In hoc conuiuio fides *De ministris & ferculis spiritualis conuiuii.*
apponit panem, id est, bonum opus in recta intentione: spes deuotionem spiritus in oratione:
charitas dulcedinem morum in cordis puritate. Vinum autem est compunctio timoris. Oleum
deuotio amoris. Vinum pungit & aliud vngit. Gaudent prætereà sancti de æterna beatitudi-
ne. De quo gaudio dicitur: Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum *Ioan.16.*
nemo tollet à vobis. Stulti autem gaudent in hoc seculo de temporali prosperitate & transito-
riis bonis. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Fatuus in risu exaltat vocem suam. In risu, scilicet, *Eccle.21.*
prosperitatis exaltat vocem suam per iactantiam & inanem gloriam. Sancti verò tot cantica
cantant, quot modis exultant in veris & æternis bonis. Est igitur multiplex canticum sancto-
rum, quorũ quodlibet dicitur nouum. Propterea in hodierno officio Psalmus ait: Cantate Do- *De cantico nouo, & cantico veteri.*
mino canticum nouum, quasi diceret: Vos qui noui estis in Christo, innouati per gratiam, olim
veteres in Adam cantate Domino canticum nouum, exuentes veterem hominem cum actibus *Ephes.3.*
suis, & induentes nouum. Sicut autem vetus canticum cantat cupiditas, ita canticũ nouum can *Colos.3.*
tat charitas, dum renouatur homo in spiritu mentis suæ. Vnde B. Gregorius ait: Nescit enim
mens per torporem veterascere, quæ studet semper per desideriũ inchoare. Cupiditas autẽ can-
tat canticũ vetus, dum temporalia desiderat, & in rebus transitoriis exultat. Vnde Dominus in
Euang. ait: Væ vobis diuitibus, qui habetis hîc consolationẽ vestrã. Et Propheta ait: Rennuit *Luc.6.*
cõsolari anima mea, id est, gaudere in bonis transitoriis. Teste enim Gregorio: Qui luget quod
ab æternis gaudiis cecidit, consolationẽ de temporalibus nõ admittit. Canticũ igitur nouũ can
tat, qui amat quãdo spiritum rectũ innouat Deus in visceribus suis, & induit nouũ hominẽ, qui
secundũ Deus creatus est. Nouũ igitur canticũ nemo cantare potest, nisi fuerit innouatus chari-
tate, sicut scriptũ est: Nunquid narrabit aliquis in sepulcho misericordiã tuam, & veritatẽ tuam *Ephes.4.*
in perditione. Corpus hominis in mortali peccato dicitur sepulchrũ, corpus, scilicet, fœtidum, *Quod sine charitate nemo potest canticum nouum cantare.*
vas perditum, carcer tenebrosus, terra obliuionis. Teste autem B. Gregorio: Tantò amplius ru
bigo peccati consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne crematur. Sicut enim
ignis consumit stuppas, ita carnis desideria consumit charitas. Vbi Augustinus ait: Regnat car-
nalis cupiditas, vbi non est Dei charitas. Si enim linguis hominum canat aut Angelorum, cha- *Simile.*
ritatem autem non habeat, nec homini prodest, nec Deo placet. Teste enim Augustino: Tanta *1.Cor.13.*
est virtus charitatis, quod si desit, frustrà habentur cætera: si adsit, rectà habentur vniuersa.
Et iterum ait: Sectamini charitatem dulcem ac salubrem cibum, sine qua diues pauper est, &
in qua pauper diues est. Et beatus Gregorius ait: Habenti dabitur, & abundabit. Quia
quisquis charitatem habet, etiam dona alia percipit. Quisquis charitatem non habet, dona alia
quæ percepisse videbatur, amittit. Canticum igitur vetustatis cantatur in miseria peccati.
Canticum nouitatis in gaudio spei & feruore desiderij & suauitate charitatis. Canticum
autem iubilationis cantabimus in visione speciei. In cantico autem charitatis, quatuor *De quatuor notulis in cantico charitatis*
sunt principales notulæ. Prima, vt diligamus quod est supra nos, id est, Deum. Secunda,
quod intra nos est, id est, spiritum nostrum. Tertia, quod iuxta nos, id est, proximum. Quar-
ta, quod infra nos, id est, corpus nostrum. Prima autem nota intentior est, & acutius sonat,

quia charitas ſuper omnia diligit Deum. Vnde Dominus ter dicit Petro: Petre, amas me? ac ſi
Ioan. 21.
diceret: Amas me ſupra te, Amas me ſupra tuos, Amas me ſupra tua. Eſt igitur canticũ nouum,
quod à nouo homine cantatur: & ſpecialiter de nouo homine, id eſt, Chriſto, qui mundum re-
Iſa. 43.
nouauit, ſicut ſcriptum eſt: Ecce noua facio omnia. Canticum nouum dicitur de Chriſti incar-
Apoc. 21.
natione & reſurrectione, & hominis redemptione, quia nil tale mundus audiuit. Nouus autem
De multiplici nouitate Chriſti.
dicitur Chriſtus, quia nouo modo conceptus, ſicut ſcriptum eſt: Nouum faciet Dominus ſuper
terram, mulier circundabit virum. Nouo modo natus, ſicut ſcriptum eſt: Virgo concipiet, & pa
Iere. 31.
riet filium. Nouo modo locutus, ſicut ſcriptum eſt: Nunquam ſic locutus eſt homo. Nouo mo-
Iſa. 7.
Ioan. 7.
do operatus, ſicut ſcriptum eſt: Si opera non feciſſem, quæ nemo alius fecit, peccatum non ha-
Ioan. 15.
berent. Noua etiam ſigna dedit in paſsione, in reſurrectione, in aſcenſione. Innouans ſigna &
Eccle. 35.
immutans mirabilia, nouus Rex, noua lex, renouans omnia. Nouum præterea canticum dici-
De cantico noui teſtamenti, & multiplici eius nouitate.
tur nouum teſtamentũ. Sicut canticũ vetus dicitur vetus teſtamentũ ad literã obſeruatum. Lex
autem Euãgelica nouũ teſtamentũ appellatur, propter gratiã innouantẽ. Lex autẽ per Moyſen
data eſt, gratia autẽ & veritas per Ieſum Chriſtũ facta eſt. Dicitur etiã nouum teſtamentũ pro-
pter ſacramentorũ innouationẽ, ſicut ſcriptum eſt: Nouis ſuperuenientibus, vetera proiicietis.
Leuit. 26.
Et propter præcepta innouata. Iuxta illud: Præceptum nouum do vobis. In lege enim dicitur:
Ioan. 13.
Leuit. 19.
Diliges amicũ tuum, & odio habebis inimicũ tuum. In Euangelio verò dicitur: Diligite inimi-
Deut. 7.
cos veſtros. Et propter promiſſa noua. In lege enim temporalia promittebantur. In Euangelio
Matth. 5.
verò promittuntur æterna. Canticum igitur nouum cantat, qui nouũ teſtamentũ ad honorem
Dei obſeruat. Canticum autem nouum cantare Domino admonemur, quia noua & mirabilia
fecit Dominus. Mirabilia in incarnatione, dum humanam naturam coniunxit diuinæ, ſimul in
De diuerſis mirabilibus, quæ fecit Dominus.
vnũ diues & pauper, ſimplex & cõpoſitus, immenſus & paruulus, æternus & temporalis, paſsi
bilis & impaſsibilis, mortalis & immortalis. Quis audiuit vnquã tale? mirabiliter cõceptus abſ-
que virili ſemine: mirabiliter natus abſq; matris Virginis dolore vel corruptione. Mirabiliter in
Iſa. 66.
mundo cõuerſatus, qui peccatũ nõ fecit, neq; inuentus eſt dolus in ore eius. Mirabilia operatus,
1. Pet. 2.
Iſa. 53.
dum ſolo verbo cæcos illuminauit, ſurdis auditũ reddidit, claudis greſſum, mutis loquelã, lepro
Matth. 11.
ſos curauit, mortuos corpore ſuſcitauit. Et quod mirabilius eſt, mortuis in anima vitã reddidit.
Luc. 7.
Mirabilia fecit & dixit in prædicatione: Niſi, inquit, renuntiauerit quis omnibus quæ poſsidet,
Luc. 14.
nõ poteſt meus eſſe diſcipulus. Qui voluerit animã ſuam ſaluã facere, perdet eam. Mirabilia fe-
Iſa. 50.
cit in cruce, dum manu cruci affixa aëreas poteſtates debellauit. Mirabilia in morte, dum Sole
Apoc. 6.
obſcurato cœlos tenebris induit. Mirabilia poſt mortem, dum inferni clauſtra confregit, tertia
die ſurrexit. Mirabilia poſt reſurrectionẽ, dum propria virtute in cœlos aſcẽdit. Mirabilia poſt
Act. 2.
aſcenſionẽ, dum ſpiritũ ſanctũ in Apoſtolos in die Pentecoſtes effudit. Mirabilia poſt Penteco-
ſten, dum diſcipulos ſuos in vniuerſum mundũ miſit, quibus prædicantibus mundũ illumina-
Rom. 1.
uit per fidem & in cõſpectu Gentiũ reuelauit iuſtitiam ſuam. Iuſtitiam fidei Gentibus reuela-
Matth. 7.
uit, de qua dicitur: Primùm quærite regnum Dei & iuſtitiam eius, qua, ſcilicet, homo iuſtifica-
Abacuc. 2.
1. Cor. 1.
tur, quia iuſtus ex fide viuit, vel ipſum Chriſtum. Qui, vt ait Apoſt. factus eſt nobis ſapiẽtia, iu-
De multiplici iuſtitia et multiplici reuelatione iuſtitiæ.
ſtificatio, ſanctificatio, & redemptio. Ad nos enim veniens, qui eramus in carcere, primò omniũ
ignorãtiæ tenebras depulit luce ſapiẽtiæ ſuę. Deinde per iuſtitiã, quæ ex fide eſt, peccata remit-
tens, & nos iuſtificans ſoluit vincula delictorũ noſtrorum, ſanctificãs nos in ſuo corpore, & re-
dimens in corporis paſsione. Notum igitur fecit Dominus ſalutare ſuum in conſpectu Gen-
tium, reuelauit iuſtitiam ſuam, id eſt, Chriſtum, qui dicitur ſalutaris, quia ſaluat iuſtitia, quia iu-
ſtificat. Viderunt igitur oculo fidei omnes fines ſeu termini terræ, in quibus, ſcilicet, finita eſt
& terminata terrenitas ſalutare Dei noſtri. Recordatus eſt enim miſericordiæ ſuæ, qua pro-
miſit, & veritatis ſuæ, qua promiſſum reddidit & compleuit. Quibus recordatus eſt? Do-
mui Iſraël, id eſt, videntibus Deum per fidem. Saluauit enim ſibi, id eſt, ad honorem ſui, de-
xtera eius & brachium ſanctum eius, id eſt, Chriſtus ſaluauit orbem terræ, qui dicitur dexte-
ra per quem pater operatur. Qui etiam propter fortitudinem brachium patris dicitur. Dici-
Iſa. 49.
tur præterea dextera propter ſuorum protectionem, ſicut ſcriptum eſt: Dextera manus tua
Exod. 15.
protexit me. Et propter hoſtium impugnationem, ſicut ſcriptum eſt: Dextera Domini fe-
cit virtutem, dextera tua Domine, percuſsit inimicum. Propterea canticum nouum cantat
Eccleſia, laudans Deum & annuntians de die in diem ſalutare eius, id eſt, vtriuſque teſta-
menti authoritate, vertitur in ſaluatoris annuntiatione, gratias agens de ſua ſaluatione, de
templi, ſcilicet, ſpiritualis reædificatione, quæ ſignata eſt per templum materiale. Sicut enim
De multiplici templi deſtructione, & multiplici eius reædificatione de qua gaudent ſancti.
materiale templum priùs ædificatum eſt à Salomone, & poſtmodum à Babyloniis deſtru-
ctum, deinde reædificatum ab his qui reuerſi ſunt de Babylonica captiuitate, poſteà verò pro-
phanatum eſt, & pollutum à Rege Antiocho, tandem ſanctificatum à Iuda Machabæo, ita
templum ſuum, quod ſumus nos, primò ad imaginem ſuam verus Salomon ædificauit &
creauit; poſteà per originale peccatum Rex Babylonis, id eſt, diabolus, Domino permit-
tente, nos deſtruxit. Vnde Pſalmus ait: Deus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos, id eſt, deſtrui
permiſiſti. Deinde per baptiſmum reædificatum eſt hoc templum, iuxta illud: Iratus es, & mi-
ſertus es nobis. Deinde per mortale peccatum poſt baptiſmum pollutum eſt templum hoc &
violatum. Vnde Apoſtolus: Si quis templum DEI violauerit, diſperdet illum DEVS.
Tandem verò per pœnitẽtiam ſanctificamur, & per CHRISTI gratiam iterum renouamur.

Reno-

Renouati autem cantamus Domino canticum nouum, quia mirabilia fecit, & mirabiliter genus humanũ reparauit, & ad fidem vocauit. In conspectu enim Gentiũ reuelauit iustitiã suam, id est, Christum, qui priùs absconditus erat, & in figuris & occultis mysteriis latebat. Vnde Isa. ait: Verè tu es Deus absconditus. Latuit enim in Adam, dum de latere eius dormientis facta est Eua. Reuelatus est, dum de latere Christi dormientis in cruce, formata est Ecclesia. Latuit in Abel, quando innocens virgo & pastor ouium à fratre occiditur. Reuelatus est dum à Iudæis ipse Christus virgo, & innocens, & pastor animarũ, crucifigitur. Latuit in Noë, qui per lignum arcæ & aquã, familiam suam liberauit. Reuelatus est dum per crucis lignum & aquam baptismi, mundum saluauit. Pari modo sub aliis multiplicibus figuris & occultis mysteriis latebat. Sed tempore gratiæ reuelatus est, dum ea quæ de se scripta erant, impleuit, atque sensum discipulis suis aperuit, vt intelligerent scripturas, sicut scriptum est: Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. Reuelauit igitur iustitiã suam, id est, Christum per incarnationem, quia in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Reuelauit per miraculorum operationem. Vnde ipse ait: Si mihi non creditis, operibus credite. Reuelauit per Apostolorum prædicationem, quia in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Vnde ipse per Ihepthe designatur, qui aperiens interpretatur. Aperit enim mentis oculos ad veritatẽ, illustrando. Aperit quæ de se scripta sunt, adimplendo. Aperit extrinsecus inspirando. Aperit per visiones & reuelationes. Aperit & non est qui claudat, si claudit, non est qui aperiat. Ipse enim solus dignus inuentus est aperire librum & soluere signacula septem. Eduxit igitur tanquam lumen iustitiam suam, quam reuelauit in conspectu Gentium. Iudæi autem suam volentes constituere iustitiam, iustitiæ Dei non sunt subiecti. Velamen enim positum est super corda eorum, vsq; in hodiernum diem. Reuelauit insuper Dominus iustitiam suam, id est, doctrinã & præcepta, quæ obseruata iustificant hominem. Vnde Psalmista ait: Doce me iustificationes tuas. Et iterũ: Iustificationes tuas custodiã. Reuelauit præterea Dominus iustitiã suam, vt redderet homo vnicuiq; quod suum est, Deo timorem, tanquã omnipotenti Domino, sicut scriptum est: Illum timete, qui potest corpus & animam mittere in gehennam. Et amorem tanquam patri, ipsum super omnia diligendo. Deinde animæ suæ redderet homo quod suum est, ipsius miserẽdo, sicut scriptum est: Miserere animæ tuæ placens Deo. Corpori etiam suo quod suum est, redderet pabulum ne deficiat. Onus ne lasciuiat, virgam vt gradu composito sessorem suum vehat. Opus etiam ne torpeat ocio, sed vtile sit domino suo. Proximo insuper suo quod suum est, redderet, vt, scilicet, neminem faceret miserum, vel relinqueret miserũ pro posse suo. Mundo etiam quod suum est, reddere nos docuit, id est, odium & contemptum. Nolite, inquit Apostolus Ioannes, diligere mundum, neque ea quæ in eo sunt. Diabolo etiam quod suum est, reddamus, vt omnibus peccatis renũtiemus, ne fortè dicatur de nobis: Mutuabitur peccator & nõ soluet, & ideo scrutabitur fœnerator infernalis omnẽ substantiam eius. Reuelauit præterea Dominus iustitiã suã, id est, peccatorũ iustificationẽ, ad quam quatuor principaliter requirũtur. Quæ sunt gratiæ infusio, sicut scriptũ est: Gratis iustificati estis. Motus surgens ex gratia & libero arbitrio. Tertiũ est cõtritio. Quartũ peccatorũ remissio. Primũ facit Deus in nobis sine nobis. Vnde Isa. ait: Sicut profert terra semen suum, & sicut hortus germen suum germinat, sic Dominus germinabit iustitiã. Terra enim excolitur, vt semen proferat. Arbor plantatur & irrigatur, vt germinet. Non igitur per se fructificat, sed excolentiũ labore. Ita homo non à se, sed à Deo habet, quod iustificatur. Sicut enim nõ potest se creare, ita nec recreare vel iustificare. Alia autẽ tria facit nobiscũ Dominus propter meritum nostrũ, & nos cum ipso: vnde & nobis reputatur ad meritum. Propterea dicit Dominus: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horũ faciet. Maius enim est iustificare impiũ, quàm creare cœlum & terrã. Reuelauit præterea Dominus Gentibus iustitiam suam, qua genus humanum à diabolo liberauit. Deus enim iustitia magis quàm potentia voluit hominẽ liberare, quæ talis fuit. Cùm diabolus potentia quam habebat in homine, iniustè vsus sit, dum innocentem interfici fecit, in quo nihil iuris habebat, iusto iudicio quicquid iuris habuit, amisit. Vnde Isa. ait: Triturabitur Moab sub eo, sicut triturãtur paleæ in plaustro, & extendet sub eo manus, sicut extẽdit natãs ad natandũ. Diabolũ enim Christus crucifixus crucifixit. Exterius enim crucifigebatur visibiliter, & hostis noster interius crucifixus est inuisibiliter. Hanc autẽ eius virtutẽ Dominus Gentibus reuelabit. Videbatur enim infirmitas & impotentia, quod Dominus crucifixus fuit, nec tamen debilis in cruce fuit, qui omnes infirmitates nostras portauit. Quod enim videbatur infirmũ Deo, fortius est hominibus. Ipse nanq; more grani synapis attritus magnã ex se reddidit virtutẽ, & tanquã herba fullonũ cõculcatus, emundauit nostra delicta, & nos in suo sanguine lauit. Reuelauit insuper Dominus Gentibus iustitiã suam, id est, iustum iudiciũ, in quo præmium æternũ retribuet iustis, pœnã verò æternam reddet impiis. Vnde in Ecclesiaste dicitur: Cuncta quæ sunt, adducet in iudicium pro omni errato. Et Apostolus ad Heb. ait: Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Et Isaias ait: Auditam faciet Dominus gloriã vocis suæ, & terrorem brachij sui ostendet. Pro his igitur mirabilibus quæ Dominus fecit, pro hac multiplici iustitia, quam Dominus in conspectu Gentium reuelauit, gratias Deo agere, & canticum nouum illi cantare debemus. Sed quibus instrumentis? Psallite, inquit Psalmista, Domino in cithara, in cithara & voce Psalmi, in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ. In cithara Domino canimus, dum ad ipsius hono-

Margin notes: Quod Christus multipliciter latuit, & multipliciter reuelatus est. Isa. 45. Gen. 2. Gen. 4. Luc. 24. Ioan. 10. De multiplici apertione. Apoc. 3. Isa. 22. Apoc. 5. Rom. 9. 1. Cor. 3. De multiplici parte iustitiæ. Matth. 10. Luc. 11. Eccle. 30. De iustificatione peccatorum, & quod quatuor exiguntur ad iustificationem. Rom. 3. Isa. 61. Ioan. 14. De reuelatione iustitiæ, qua genus humanum Christus liberauit. Isa. 25. Isa. 53. 1. Cor. 1. Matth. 13. Mal. 3. Apoc. 1. De reuelatione iustitiæ, id est, iusti iudicii Dei. Eccle. 11. Heb. 10. Isa. 30. De diuersis instrumentis psallẽdi Deo.

De cithara mortificationis carnis, & quod discretè carnem mortificare debemus. *Leuit. 27.* *Rom. 12.* *Leuit. 2.*

honorem carnem nostram mortificamus, temperatè, scilicet, & discretè, vt pœnitentia nec sit nimis arcta, nec sit nimis laxa. Omnia enim ponderãtur ad pondus sanctuarij. Chorda enim in cithara si minus tenditur, nõ sonat: si nimis tenditur, raucum sonat vel rumpitur. Digito igitur discretionis singulas chordas tangamus, vt sapiẽter psallamus, & sit rationabile obsequium nostrum. Psallam, inquit Propheta, & intelligam, id est, cum discretione psallam. Carnis igitur mortificatio chordas desiccat & tendit: discretio, moderatur & temperat: charitas nouum canticum cantat. Caput igitur columbæ & turturis in sacrificio, mortificationis carnis, ad collum retorquetur, quod ex parte rumpitur, sed non penitus abscinditur. Digiti enim nostri pleni debent esse myrrha probatissima, vt discretè fiat mortificatio carnis & pœnitentia. Vnde Apostolus ad Timoth. Noli adhuc aquã bibere, sed modico vino vtere propter stomachũ, & frequentes infirmitates. Et in libro Sapien. dicitur: Diligite iustitiã, qui iudicatis terram, id est, qui terram carnis vestræ affligitis, quod iustum est, ei exhibeatis. Vnde in Exodo dicitur: Non vrgebis fratrem tuum vsuris, id est, non iniunges ei plus quàm sustinere posit. Propterea B. Gregorius ait: Sic necesse est, vt arcem quisq; continentiæ teneat, quatenus non carnem, sed vitia occidat. Sæpè enim dum in nobis hostem insequimur, ciuẽ trucidamus. Nam plerunq; dum plus iusto caro restringitur, ab exercitatione boni operis eneruatur, vt ad orationem vel prędicationem non sufficiat, dum incentiua vitiorum in se funditus suffocare festinat. Sæpè autem dum conciuem pascimus, ad prælium hostem nutrimus, & dum virtus alitur, plerunque vires vitiis augentur.

Cant. 5. *1. Tim. 5.* *Sapien. 1.* *Exod. 22.*

De cithara crucis. *Luc. 14.* *De cithara sacræ scripturæ, & decẽ chordis eius.*

In cithara præterea canimus, dum Christi crucem mundo abrenuntiando, & nosmetipsos abnegãdo tollimus. Per citharã enim crux Christi intelligitur, quia inter duo ligna chordæ tendũtur. Cithara etiam dicitur diuina scriptura, cuius chordæ sunt præcepta & verba sacra. His manus applicantur, dum ad benè operandum aptantur. Manus superior, opus est contemplationis: manus inferior, opus spectans ad subsidia proximorum. In hac autem cithara sunt decem chordæ principales, id est, decem mandata decalogi. Vnde B. Augustinus ait: Decalogus legis decem præcepta habet, quæ sic sunt distributa, vt tria pertineant ad Deum, septem pertineant ad hominem. Est enim bellum, quod secum agit homo, dimicans contra concupiscentias malas, frænans auaritiã, elidens superbiam, suffocãs ambitionem, trucidans libidinem. Has pugnas fac in occulto, & non vinceris in aperto. Ad hoc docentur manus nostræ ad prælium. Non est homo in spectaculis nostris venator qui citharista in spectaculo Dei vnũ est. Tangis decem chordas, & occidis decem feras. Tangis primam chordam, qua vnus colitur Deus, & cecidit bestia superstitionis. Tangis secundam chordam, qua non accipis nomen Dei tui in vanum, & cecidit bestia erroris & nefandarum hęresum. Tangis tertiã chordam, vbi pro spe futuræ quietis facis, quicquid facis, & interficitur crudelior cæteris bestiis amor seculi. Tangis quartam chordam, vt honorem parentibus deferas, & cecidit bestia impietatis. Tangis quintã chordam, Non mœchaberis, & cecidit bestia libidinis. Tangis sextam chordam, Non occides, & cecidit bestia crudelitatis. Tangis septimam chordam, Non furtum facies, & cecidit bestia rapinæ. Tangis octauã chordam, Non falsum testimonium dices, & cecidit bestia falsitatis. Tangis nonam chordam, Non concupisces vxorẽ proximi tui, & cecidit bestia adulterinæ cogitationis. Tangis decimam chordam, Non concupisces rem proximi tui, & cecidit bestia cupiditatis. Itacadentibus omnibus bestiis, securus & innocens in Dei dilectione & humana societate versaris. Hæc sunt verba Augustini, qui qualiter in cithara psallendum sit, ostendit.

Quod tangendo decẽ chordas, occidũtur decem vitia.

De instrumento psalterii.

Debemus præterea psallere in vocem psalmi benè operando pro æternis. Psalterium enim à superiori parte dum manu tangitur, sonum reddit. Vnde per psalmum, qui cum tali instrumento canitur, bonum opus, quod fit pro remuneratione æterna, intelligitur.

De tubis ductilibus.

In tubis autẽ ductilibus psallimus, dum per prædicationem proximos nostros instruimus. Prædicatores autem tubis ductilibus argenteis & æreis comparantur, propter dilationem, quia sub malleo tribulationum proficiunt, & per charitatem in tribulationibus dilatantur, & propter sonoritatem, iuxta illud: In omnem terram exiuit sonus eorum. Et propter puritatem eloquij & claritatem. Vnde in psalmo: Igne me examinasti, sicut examinatur argentum. Et propter formam compositionis. Tuba enim strictior est ex parte oris, & latior ex parte manus atq; amplior, quia plus debent facere quàm dicere, qui prædicant. Maiora enim debent operari & minora subditis præcipere Prælati, qui ad maiorem tenentur perfectionem.

De tuba cornea. *Rom. 8.* *Heb. 4.* *Philip. 3.* *Luc. 10.*

Comparantur præterea sancti prædicatores tubæ corneæ, multiplici ratione, scilicet, propter duritiam, sicut scriptum est: Neque mors, neque vita poterit nos separare à charitate Christi. Et propter acumen, quia verbum Dei penetrabilius est omni gladio ancipiti. Et propter eminentiam, sicut scriptum est: Vos estis genus electum, regale sacerdotium. Propter directionem ad superna, sicut scriptum est: Conuersatio nostra in cœlis est. Et propter fortitudinẽ, sicut scriptũ est: Estote fortes in bello. Dicuntur etiam cornua habere, propter geminã dilectionẽ. Vnde & Dominus misit eos binos ante faciem suam. Et propter duo testamenta, quibus veluti duobus cornibus Christi inimicos ventilant. Iudæi veteri testamento tantũ vtuntur, & hæretici nouo. Vnde tam hi quàm illi dicuntur vnicornes.

Quare sancti cornuti dicantur. *Sap. 5.*

Dicuntur prӕterea sancti cornibus vti seu cornuti, propter stoliditatẽ: fatui enim reputãtur à secularibus: stulti enim sunt mundo, vt sapientes sint Christo. Vnde in libro Sapien. dicitur: Nos insensati vitam illorũ reputabamus insaniã. Et propter originem. Cornu enim ex carne nascitur, & non est caro, sic sancti in carne positi, non carnaliter viuunt, sed carnẽ excedunt. Et propter luciditatem, sicut

rem, ſicut ſcriptum eſt: Luceant opera veſtra bona coram hominibus, vt honorificent patrē veſtrum. Et propter perfectionis rotunditatē: vnde per ſphęrulas rotundas & volubiles in candelabro deſignantur. Cùm igitur ait: Pſallite Domino in cithara, ecce carnis mortificatio per abſtinentiam. In voce pſalmi, ecce bona opera propter vitam æternam. In tubis, ecce proximi inſtructio per prædicationem. Ductilibus, ecce tollerantia tribulationum per patientiam. In voce tubæ corneæ, ecce fortitudo & amor æternorū. Pſallamus igitur fratres, Domino in cithara, carnē propter ipſum mortificando, crucem noſtrā tollendo, præcepta Decalogi obſeruādo. Pſallamus in voce Pſalmi opera noſtra miſericordiæ intuitu diuinæ remunerationis exercendo. In tubis ductilibus, vt in tribulatione proficiamus & dilatemur. Talis enim tuba fuit B. Iob, cùm ait: Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſit nomen Domini benedictum. Pſallamus in tubis corneis, carnales affectus à nobis relegando, vt quæ Dei ſunt, & non quæ ſunt carnis, ſapiamus. Pſallamus præterea Domino in tympano & choro, in chordis & organo, in cymbalis beneſonantibus, in cymbalis, ſcilicet, iubilationis, omnis ſpiritus laudet Dominum. Cantemus igitur & in tympano, vt ſimus iuuenculæ tympaniſtriæ per carnis afflictionem. Tympanum enim fit ex corio animalis raſo, deſiccato & extenſo inter duo ligna, quæ ſignificant ſpem & timorem. Cantemus ei in choro per fraternā concordiam. Cantemus ei in chordis, longos facientes funiculos noſtros, & conſilia præceptis addendo, vt ad meliora nos ſemper extendamus. Cantemus ei in organo per virtutum conſonantiam, & in diuiſionibus gratiarum à nobis inuicem non diſſonemus. Cantemus ei in cymbalis beneſonantibus, quæ ſunt duo teſtamenta ſeſe inuicem tangentia per concordiam. Rota enim in medio rotæ, & duo Cherubin ſeſe inuicem reſpiciunt verſis vultibus in propitiatorium: vel cymbala beneſonantia ſunt Dei & proximi dilectio, vel labia noſtra cordi concinna, & Deum laudantia. Cymbala autem ænea ſunt, & ſe inuicem tangentia vt ſonare valeant. Combinata per concordiam, ænea per ſonoritatem & durabilitatem. Cum his igitur inſtrumentis cantemus Domino canticum nouum in hac via noſtræ peregrinationis, vt tandem ſine fine iubilemus ei in patria æternæ claritatis. Beati enim qui habitant in domo tua Domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te, Amen.

Matth. 5. Exod. 25. Luc. 14. Rom. 8. De tympano. De choro chordis & organo. Iſa. 54. 1. Cor. 12. De cymbalis beneſonantibus. Ezech. 1. Exod. 25.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA IACOBI.

Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum, apud quem non eſt transmutatio. *Iacob. 1.*

DEVS ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Superbia autem cordis, quæ dicitur elatio, quàm citò occultius mentem decipit & corrumpit intrinſecus, tantò diligentius contra ipſum debemus vigilare, & eam à nobis longius relegare, quæ principaliter quatuor modis habet fieri. Primo modo, quando homo bonum illud quod habet à Deo, ſiue ſit bonum naturæ, quod dicitur datum, ſiue bonum gratiæ, quod dicitur donum, ſibi adſcribit, & à ſe æſtimat illud habere. Cuiuſmodi ſunt illi, qui dicunt: Labia noſtra à nobis ſunt, quis noſter Dominus eſt? Manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit hæc omnia? Contra quos beatus Iacobus in hodierna Epiſtola ait: Omne datum optimum, & omne donum perfectum, de ſurſum eſt. Si enim cæcum lumen præſtetur, non ſibi, ſed illuminanti poteſt attribuere, & non inde propriam gloriam, ſed magis gloriam eius, qui lumen præſtitit, quærere. Hoc modo tam bona naturæ quàm bona gratiæ, ſoli Deo debemus attribuere. Vnde Apoſtolus ait: Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? Secundo modo ſuperbia habet fieri, quando homo à Deo habere ſe æſtimat, ſed pro meritis ſuis datum putat, ſicut ille qui dicebat: Gratias ago tibi Deus, quod non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, iniuſti, adulteri. Et quaſi pro meritis ſuis hæc haberet à Deo, cœpit iactare merita, dicens: Ieiuno bis in Sabbato, decimas do omnium quæ poſſideo. Contra huiuſmodi præſumptuoſos homines, idem Apoſtolus in eadem Epiſtola ait: Voluntariè genuit nos verbo veritatis, id eſt, gratis, ſine meritis noſtris. Tertio modo habet fieri, quando non à ſe, non pro ſuis meritis, ſed plus cæteris habere putat, vnde deſpectis aliis nullum parem ſibi eſſe æſtimat. Vnde Iſaias: Dixiſti in corde tuo, ego ſum, & præter me non eſt alter. Contra huiuſmodi vnicornes & ſingulares homines, ait Iacobus in præſenti Epiſtola: Sit etiam omnis homo velox ad audiendum, & tardus ad loquendum, quod dicit ſpecialiter contra illos, qui ſe aliis doctiores reputantes, feſtinabant eſſe magiſtri, cùm adhuc deberent eſſe diſcipuli. Hoc etiam contra illos dicit, qui ſe iactant de ſcientia, quam non habebant, vel etiam illam, quam habebant, per iactantiam oſtendere volebant. Hæc eſt enim quarta ſpecies ſuperbiæ, ſcilicet, iactantia, quando homo iactat ſe habere quod non habet. Sicut ille qui dicebat: Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me, quia mihi tradita ſunt, & cui volo, do illa. Vel etiam quando iactat ſe de his quæ habet, quærens gloriam propriam. Contra huiuſmodi Salomon ait: Non te laudet os tuum. Inſtruit igitur perfectè Iacobus in hodierna Epiſtola diſcipulos ſummi Magiſtri, qui ait: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Primò, vt vitent arrogantiam &

De ſuperbia interiori, quæ quatuor modis habet fieri. Deut. 32. Luc. 18. Iſa. 47. Luc. 4. Prouer. 27. Quod multipliciter in hodierna epiſtola inſtruimur. Matth. 11.

Eccle.1. ſapientiam ſuã non ſibi,ſed magiſtro ſuo aſcribant. Omnis enim ſapiẽtia à Deo eſt. Omne datũ
optimum,& omne donũ perfectum,deſurſum eſt. Secundò oſtendit qualis ſit ſummi Magiſtri
doctrina, certa, ſcilicet, & inuariabilis, non in opinione, ſed certitudine. Ipſe enim inuariabilis,
& eius doctrina ſtabilis, quia apud eum non eſt tranſmutatio, nec viciſsitudinis obumbratio.
Tertiò oſtendit virtutem & efficaciam doctrinæ cœleſtis, vbi ait: Voluntariè genuit nos verbo
veritatis, id eſt, per doctrinã Euangelicam, per verbum, ſcilicet, inſitum, quod poteſt ſaluare
animas auditorũ, dummodo in cordibus eorum plantetur & inſeratur, atq; firmiter radicetur.
Quartò oſtendit, quod priùs debent audire quàm docere, priùs eſſe diſcipuli quàm magiſtri, &
magis proni ad audiendum quàm ad docendum, vbi ait: Sit autem omnis homo velox ad audiendum
& tardus ad loquendum. Quintò oſtendit, quales debent eſſe diſcipuli, vt in cœleſti
doctrina proficiant, pacifici, ſcilicet, & ſine ira, ac perturbatione animi, vbi ait: Et tardus ad
Iacob.3. iram. Et alibi ipſe ait: Sapientia quæ de ſurſum eſt, primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica.
Sextò oſtendit, quod mundi in corde, & ſine macula in corde debent eſſe, vbi ait: Propter
quod abiicientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ. Vnde in libro Sapien-
Sap.3. tiæ dicitur: In maleuolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito
peccatis. Septimò oſtendit, quod cum manſuetudine recipere debent doctrinam, ſine diſceptatione
& contradictione. Diſcentem enim credere oportet, non ſe opponere vel contradicere.
Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: Eſto manſuetus ad audiendum verbum Dei, vt intelligas.
Hoc autem docet nos cùm ait: In manſuetudine ſuſcipientes inſitum verbũ, quod poteſt ſaluas
facere animas veſtras. Vbi pariter oſtendit, quod firmiter debẽt Chriſti ſcholares lectionẽ ſuam
retinere, propter hoc quod ait: Inſitum verbũ, id eſt, in cordibus plantatũ & radicatũ. Et etiam
quo fine audire debent lectionẽ ſuam, ſcilicet, pro ſalute æterna. Quod poteſt, inquit, ſaluas facere
animas veſtras. Demum oſtendit quod verba cõuertenda ſunt in opera, vt quod audimus,
opere cõpleamus, vbi ait: Eſtote factores verbi, & nõ auditores tantũ. De hoc autem vltimo,
dante Domino, in Epiſtola alterius Dominicæ proſequemur. Nunc autẽ de aliis, ſecundũ quod
Quod ſit differentia inter datũ & donũ. præceſſerunt, diligentius & plenius proſequamur. Omne datum optimũ, & omne donum perfectum
deſurſum eſt. Datum dicit quantum ad naturalia, donum quantum ad gratuita. Quæ à
Deo donata ſunt, & ideo non nobis hæc aſſcribere, ſed ad ipſum referre debemus. Data autem
optima, id eſt, valde bona, dicit naturalia bona animæ. Temporalia enim & exteriora, poſſunt
dici bona in gradu poſitiuo. Bona corporis meliora, in gradu comparatiuo. Bona animæ optima,
in gradu ſuperlatiuo. Donum autem, id eſt, bonum gratuitũ, perfectum dicit reſpectu naturaliũ,
quæ quaſi inchoant animam. Bona verò gratuita perficiunt, id eſt, perfectam reddunt.
Alia expoſitio. Quicunq; enim charitatẽ habet, & cæteras virtutes, perfectus eſt perfectione ſufficiẽtiæ. Poteſt
tamen datum optimum referri ad virtutes & bona gratuita, ſecundũ quod habentur in affectu.
Donum verò perfectum ad virtutũ executionẽ in actu. Virtutes ſiquidem & alia dona gratuita,
optima dicuntur reſpectu naturaliũ donorum. Dona autẽ perfecta dicuntur virtutũ executiones,
vel ipſa vita æterna, quæ perfecta eſt, nullo indigẽs, vbi plena eſt ſufficientia & ſufficiẽs
Tertia expoſitio. plenitudo. Datũ etiã optimũ, eſt gratia quam ſuſcipimus in baptiſmo, donũ perfectum ipſe ſpiritus
ſanctus, qui nobis à patre & filio cõfertur. Omnia autẽ bona, tam data quàm dona, deſcen-
1.Tim.5. dunt à patre luminũ, id eſt, ab ipſo Deo, qui lux eſt in ſe alios illuminãs, & lucẽ habitãs inacceſ-
Ioan.1. ſibilem, qui illuminat omnẽ hominem venientẽ in hunc mundum. A quo tanquã à fonte luminis,
luminoſa opera procedunt. Dona autẽ ſpiritus ſancti ſpecialiter dicuntur lumina, quæ nos
De patre luminum, & de lumine multiplici. illuminant. Deus autem pater luminũ dicitur, quia ab illo dona ſpiritus ſancti procedunt, tanquam
radius à Sole. Vnde in Pſal. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis, id eſt, ab Apo-
ſtolis, qui radios luminis primi ſuſceperunt. Eſt igitur Deus pater luminum, amictus lumine,
Ioan.8. ſicut veſtimento, in cuius lumine videbimus lumen. Qui autem ſequitur eum, non ambulat in
tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Ipſe ergo eſt pater luminum, fons & origo totius boni. Vnde
ipſe dicitur flos, quia principium eſt cuiuſlibet fructus. Ab eo autem ſunt tam data quàm dona,
Quod tam naturalia quàm gratuita à Deo ſunt. tam naturalia quàm gratuita. Sicut enim homo bona naturę habet à Deo, ita bona gratię. Sicut
non potuit ſe creare, ita nec recreare vel iuſtificare. Ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Ipſe iuſtificauit
nos, & non ipſi nos. Sicut enim gratis creauit nos, ita gratis redemit nos, & ſine meritis
iuſtificauit. Multa tamen quantum ad ipſum in creando differentia fuit. Qui enim mundum
fecit ſine labore, & refecit cum labore. Laborare, inquit, me feciſtis in iniquitatibus ve-
Iſa.43. *Sap.8.* ſtris. Ipſe enim attingit à fine ad finem fortiter. A fine inchoationis, ad finem conſummationis.
Quia dixit tantùm, & facta ſunt. Diſpoſuit etiam omnia ſuauiter. Non laborauit in diſ-
Gen.6. ponendo, ſicut non laborat in creando, laborauit autem recreando. Vnde ipſe ait: Pœnitet me
De multiplici opere Dei. feciſſe hominẽ. Quia & factus offendit, & dũ reficitur crucifigit. Siue igitur ſint opera creatio-
Gen.1. nis, de quibus dicitur: In principio creauit Deus cœlũ & terrã, ſiue opera recreationis, de quibus
dicitur: Exibit homo ad opus ſuum & ad operationem ſuam vſq; ad veſperam, ſiue opera pro-
Ioan.5. pagationis, de quibus dicitur: Pater meus vſq; modò operatur: & ego operor, ſiue opera extre-
Roma. mæ retributionis, de quibus dicitur, quod reddet vnicuiq; ſecundum opera ſua, omnia à Deo
ſunt. Et ſi enim homo in quibuſdam tanquam miniſter cooperetur, ſiue in arando & ſeminan-
1.Corinth.3. do, ſibi ſoli Deus retinuit authoritatem creandi omnia. Nec enim qui plantat, eſt aliquid,
neque qui rigat, quantum ad creationem, ſed qui incrementum dat Deus. Per ipſum enim omnia
fa-

nia facta sunt, materia, scilicet, & forma, & concretio formæ ad materiam. Sine ipso autem factum est nihil. Quia solum peccatum quod nihil est, sed tantum priuatio boni & debiti finis indirectio, sine ipso factum est. Si enim non possumus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, cogitatio nostra à Deo est per creationem, & non à nobis. Similiter & quælibet alia actio nostra. Malitia autem actionis prauæ ab homine est, vel diabolo: quia non est aliqua creatura, sed tantum deformitas, & debiti finis priuatio. Sicut autem liberum arbitrium, licèt corruptum sit, à Deo est, ita quilibet eius motus à Deo est per creationem. Et sicut hoc genus actio, sine hoc vniuersale à Deo est, ita quodlibet eius contentum. Ex ipso enim, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Vnde Augustinus ait: Deus omnium quæ sunt, auctor est, quæ inquantum sunt, bona sunt. Et iterum: Omne autem quod est, inquantum est, bonum est. Patet igitur quod voluntas mala, vel actio praua inquantum est, à Deo est, qui solus est principium, & creator omnium rerum. Inquantum autem inordinatè fit, & debito fine priuatur, vt ad ipsum, à quo est, referatur, peccatum est. Inquantum autem peccatū est, nihil est, quia priuationes nihil sunt. Priuant enim, sed nō ponunt. Similiter peccatum, siue malum nihil est. Teste enim Augustino, Totum nomē mali à speciei priuatione repertum est. Et iterum ait: Sicut abstinere à cibo, non est aliqua substantia, tamen substantia corporis si abstineatur à cibo, languescit & frangitur, sic non est substantia peccatum: eo tamen natura animæ corrumpitur. Non igitur ponimus diuersa rerum principia, sicut Manichæi, sed ab vno principio & ab vna suprema causa omnia esse dicimus. Cuius autem causa & origo bona est, ipsum quoque secundum quod est à bono principio, bonum est. Vnde idem Augustinus ait: Quæ sunt, nisi ab illo, esse non possunt, & intantum bona sunt, inquantum acceperunt vt sint. Peccatum autem ab homine est, vel à diabolo. Ab Aquilone enim pandetur omne malum culpæ, non malum pœnæ. Illud enim à Deo est, nec est malum in ciuitate, quod non faciat Deus. Malum autem culpæ, id est, peccatum non facit. Omnia enim per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Quod exponens Augustinus ait: Factum est nihil, id est, peccatum, quia nihil est, & nihil fiunt homines, cùm peccant. Cùm autem omnis pœna à Deo sit, peccatum propriè non est pœna. Dicitur tamen impropriè pœna, sicut ignis dicitur pœna gehennæ, id est, causa vel instrumētum pœnæ, quæ est in ipso patiente. Similiter cùm dicitur crimina criminibus vindicantur, & peccatum est pœna peccati, id est, per peccatum gratia subtrahitur, qua subtracta, homo in peccatum labitur. Cùm igitur omnis res à Deo facta sit vt Deum laudet, vel sit materia laudis diuinæ, inquantum ad hunc finem refertur, bona est. Potest tamen homo re bona malè vti: sicut cultello potest homicidium perpetrare, & medicina potest seipsum necare. Similiter & actione, quæ à Deo est, & bona est, inquantum à bono principio est, abutitur, dum priuat eam debito fine. Res igitur vitiosa à Deo est, sed non est à Deo vitiosa, sed ab homine, qui res, quæ bonæ sunt per naturam, malè viuēdo declinat ad culpam. Vnde & Caiphas à Spiritu sancto prophetauit, & eius actio à Deo fuit, sed intentionis eius prauitas, vel actionis eius deformitas à Deo non fuit. Similiter & comedere pomum in se non fuit malum, & comestio Adæ in eo, quod à Deo fuit, bona fuit. In eo autem quod contra mandatum comedit, & actionem illam ad Deum non direxit, comestio illa vitiosa fuit, & eius vitium seu deformitas non fuit aliqua creatura, sed debiti finis priuatio. Sicut igitur anima à Deo creata munda, sed à vasa in quo infunditur, trahit immunditiam: Ita actio licet sit hominis ministerio, est tamen authore Deo. Mala autem efficitur per abusum hominis, quando priuatur debito fine, id est, charitate, vel ipso Deo, qui est Alpha & Ω, principium scilicet, & finis omnium rerum. Si cui tamen videatur, quod actio mala ab homine est, vel à diabolo, vnusquisque in suo sensu abundet, dummodo ab errore Manichæorum sibi caueat, qui occasione eius quod ait sanctus Iacobus: Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum, asserunt bona inferiora quę non sunt optima, neque perfecta esse à principe tenebrarum, & non à patre luminum. Nec etiam bona sunt, vt dicunt ista visibilia, sed mala & vana, transitoria, & caduca. Et ideo ponunt duo principia: Vnum lucis, id est, Deum summum & bonum, qui creauit animas & inuisibilia bona. Aliud malum principium, à quo mundum istum visibilem & omnia visibilia dicunt esse creata. Hic est princeps huius mundi, quidam minor creator rerum visibilium, vt asserunt impij Manichæi: Vnde dicunt quod sine ipso, id est, sine summo & bono principio factum est nihil, id est, mundus iste vanus, & quasi nullius momenti, quia vanitas vanitatum & omnia vanitas. Contra hanc hæresim Ioannes ait: In mundo erat, & mundus per ipsum factus est. Et in Apocalypsi ait: Iurauit per viuentem in secula seculorum, qui creauit cœlum & ea quæ in eo sunt: & terram & ea quæ in ea sunt: & mare & ea quæ in eo sunt. Et in Actibus Apostolorum Petrus ait: Domine, tu qui fecisti cœlum & terram, mare, & omnia quæ in eo sunt. Et in eisdem Paulus dicit: Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eis sunt. Hic cœli & terræ, cùm sit Dominus, non in manufactis habitat templis. Audet tamen obstrepere Manichæus, & dicere quod mundus per ipsum factus est, id est, animæ mundæ. Cœlum verò creauit Deus, id est, animas eorum cœlestes, & celatas virtutibus. Et terram, id est, terrenas adhuc animas suorum credentium, quorum conuersatio nondum est in cœlo. Mare, id est, eorum animas, qui aquis doctrinæ abundant, & omnia quæ in eis sunt, id est, bona spiritualia, quę sunt animabus eorū. Ecce quomodo impiissimi homines sanctas scripturas corrumpunt, & peruerse exponunt. Quos tamen manifestè confutat Apostolus

Ioan. 1.
Quodquælibet actio est à Deo, peccatū autē ab homine & diabolo.
Rom. 11.
Iere. 1.
Amos 3.
Ioan. 1.
Contra Manichæos, qui omnia visibilia dicunt esse à diabolo.
Eccle. 1.
Ioan. 1.
Apoc. 10.
Actuum 1.
Actuum 17.

Coloss.1. stolus Paulus ad Coloss. dicens de Christo: Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis
creaturæ, quia in ipso condita sunt vniuersa, quæ sunt in cœlo & in terra visibilia, & inuisibilia.
Ecce manifestè asserit, quod visibilium rerum creator est Deus. Et ad Hebręos ait: Et tu in prin
cipio Domine terram fundasti, & opera manuum tuarũ sunt cœli. Si dixerint Manichæi, quod
per terram animæ credentium, qui adhuc imperfecti sunt, & per cœlum animæ perfectorum
Heb.1. intelliguntur, sed Paulus subiungit: Ipsi peribunt, tu autem permanes. Igitur animæ Manichęo
rum peribunt. Restat igitur quod Deus creator omnium, tam visibilia quàm inuisibilia creauit
in laudem & gloriã nominis sui. Vnde serpẽtes atque noxia & ferocia animalia, ab ipso etiam
creata sunt diuinæ laudis materia. Sicut scriptum est: Benedicite omnes bestiæ, & pecora Do
Dan.3. mino. Et iterum: Laudate Dominum de terra dracones, & omnes abyssi bestiæ, & vniuersa pe
cora serpentes, & volucres pennatæ. Licèt enim hæc animalia venenata sint & turbida, & ple
rumque hominibus noxia, habent tamen locum & ordinem suum, & pro modo suo implent
vniuersitatis decorem. Ad laborem enim & exercitium hominis creata sunt, & in peccatorum
iustam vltionem. Sicut spinas & tribulos creauit Deus in pœnam & vindictam peccati Adæ.
Vnde dixit eis: Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi. Habent præ
Gene.3. tereà aliam vtilitatem: nam spinis & tribulis ignem accendimus, serpentum naturam ad vsum
mortalitatis retorquemus: Muscas etiam & pulices ad exercitium & humiliationem nostram
creauit Deus. Valdè enim humiliari debet homo, qui fuit socius Angelorum, & factus est
socius vermium. Et qui omni creaturæ visibili sibi subiectæ ante peccatum imperauit, etiam
in muscis & pulicibus dominium post peccatum amisit. Non solùm igitur optima & perfe
cta bona à Deo sunt, sed media & inferiora omnia, scilicet, tam visibilia quàm inuisibilia.
Non solùm igitur pater est luminum, sed insuper tenebrarum, quia tam luminosa, quàm te
nebrosa corpora creauit, & insuper corporum vmbras & aëris obscuritatem, quæ tenebras
appellamus. Non solùm enim carentiam luminis tenebras dicimus, sed prædictam aëris qua
litatem. Vnde & lucem diuisit Deus à tenebris, & inter alias creaturas ponuntur tenebræ,
Gene.1. *Dan.3.* cùm dicitur: Benedicite lux & tenebræ Domino. Sicut igitur ros de supernis descendit, ita
omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est. Sed etiam inferiora &
Matth.5. minora, id est, temporalia sunt Dei dona, qui pluit super bonos & malos, super iustos & pec
catores. Temporalia enim bona confert Deus, tam bonis quàm malis. Dantur enim bonis,
Quod tã bonis quã malis dãtur à Deo bona tẽporalia, & aliquando subtrahuntur. ne putentur esse mala: dantur malis, ne putentur optima vel perfecta. Auferuntur bonis, vt
probentur: malis, vt crucientur. Si autem solis bonis daret illa, putaret malus datum esse co
lendũ propter ista. Si solis malis daret, infirmus ad Deum conuerti timeret. Dat ergo bonis, vt
consoletur intrantes: Dat malis, vt discant boni quærere alia non communia cum istis. Au
fert ea bonis, ne per hoc alliciantur, & à veris bonis retrahantur. Aufert ea malis, ne infirmi
conuerti timeant, quia & ipsi fortè si in malitia remanerent, nihilominus hæc amitterent.
Omne igitur datum, non solùm optimum, sed minus bonum: omne donum, non solùm per
fectum, sed imperfectum desursum est. Omnia bona, non solùm spiritualia & ęterna, sed etiam
temporalia & transitoria à Deo sunt. Solum autem peccatum, quia nihil est à Deo, non est, sed
à diabolo vel homine. Homo enim per se potest peccare, sed per se non potest bonum facere:
Quod homo per se potest facere malum sed non bonũ. per se potest cadere, sed non per se resurgere. Est enim spiritus vadens & non rediens, pronus
ad malum, difficilis ad bonum. Sicut piscis per se potest retia piscatoris intrare, sed per se, post
quam captus est, non potest euadere. Terra per se malas herbas & inutiles fructificat, sed sine
labore, nisi ab alio excolatur & seminetur, non fert triticum, vel aliud semen bonum. Cùm igi
Quod apud Deum non est mutatio vel obumbratio, sicut in nobis. tur omnia bona sint à Deo, bona eius semper sunt lux in eo, apud quem non est transmutatio,
vel vicissitudinis obumbratio. In nobis autem non semper sunt lux, dum per peccata mortalia
amittuntur, vel per venialia obscurantur, & quodammodo obumbrantur. Est igitur in nobis
vicissitudinis obumbratio, quia aliquando in bonis operibus lucidi, aliquando obscuri sumus.
Apud Deum autem non est vicissitudinis obumbratio, id est, interpolatio vel aliqua obscuritas.
Eius enim lumen nulla nocte interpolatur, nec habent eius bona vmbram peccati, id est, ali
quam speciem mali admixtam. Quia eius bona purè sunt bona, nostra autem mala, teste Greg.
Isaiæ 63. sunt purè mala, sed bona nostra non sunt purè bona. Iustitiæ nostræ tanquam pannus men
struatæ. Vix enim aliquis bona facit, quin vmbra admisceatur, saltem dum primis motibus mo
uetur. Non est igitur in Deo vicissitudinis obumbratio, quia nulla est in eo transmutatio. Vbi
enim est mutatio, ibi vicissitudo, dum vna forma recedit & alia succedit. Hoc autem in Deo
Quod Deus summè simplex est. fieri nequit, qui summè simplex est, & in supremo gradu simplicitatis carens omni genere com
positionis. Neque enim partes integrales habere potest more corporum, cùm omnis pars natu
raliter sit prior suo toto. Nihil autem natura vel intellectu prius est summo principio, id est,
Deo. Caret præterea compositione, quæ fit ex materia & forma substantiali. Deum autem nihil
conducit ad esse, cùm ipse sit prima omnium causa, id est, causa causalissima. Sed nec accidenta
lis forma potest esse in Deo, vt secundum accidentia fiat in illo mutatio, vt vnum expellatur
ab eo, & recedat, & aliud loco eius succedat. In Deo enim nulla est diuersitas, vel contrarietas.
Mutatio autem sine aliqua cõtrarietate vel oppositione fieri nequit. Vnum enim ex similibus,
suum simile nõ expellit. In Deo autem nihil est cui fiat oppositio, neq; aliquid opponitur Deo.
Opposita enim simul sunt natura, Deus autẽ omnia præcedit, tanquã principiũ, & prima causa.

Est igitur

Est igitur inuariabilis Deus, & absque vlla transmutatione. Ipse enim æternus sine tempore, immensus sine quantitate, vbique sine loco. Supra omnia non elatus, infra omnia non depressus, intra omnia non inclusus, extra omnia non exclusus, stabilisque manens, dat cuncta moueri. Nihil autem est in ipso, quod non sit Deus. Licèt enim dicatur bonus, iustus, misericors, diuersis nominibus eadem diuina substantia significatur. Ipse enim est sua bonitas, ipse sua iustitia, ipse sua misericordia. Bonitas eius est, iustitia eius. Si enim aliud esset Deus, & alia eius bonitas vel eius iustitia, cùm eius iustitia sit summè bona, & Deus summè bonus, duo essent summè bona. Teste autem Boëtio: si duo sunt summè bona, vtrumque est superfluũ, & vtrumque diminuitur. Ergo neutrum esset summè bonum. Illud enim summè bonum dicimus, quod perfectissimum est, sibi per omnia sufficiens, & nullo alio indigens. Deus igitur, cùm sit summè bonus, seipso iustus est, nec indiget iustitia, quæ non sit Deus, ad hoc quod sit iustus. Sicut enim albedo efficit album, & idcirco prior est naturaliter albedo quàm album: Ita si iustitia alia à Deo faceret ipsum iustum, prior esset natura iustitia Dei, Deo iusto quod nephas est dicere de summo principio. Deus igitur non indiget cùm sit per omnia sufficiens & perfectus, & in nullo diminutus. Illud enim Deum appellamus, quod ita summè bonum est, vt aliud magis, vel æquè bonum excogitari non possit. Aliquid enim excogitabile est, quo melius excogitari non potest. Illud est, aut non est. Si dixeris illud non est, sed melius est esse, quàm non esse: Igitur aliquid melius illo excogitari potest. Si dixeris illud est, quicquid autem illud sit, Deum appello. Per omnia igitur sibi sufficiens est. Vnde nullo alio indiget ad hoc quod sit iustus, vel bonus, vel potens, vel sapiens. Et ita nihil est in eo, quod non sit Deus. Ex quo apertissimè liquet, quod nullo genere motus mouetur, nec aliquo modo mutatur. Et hoc est quod ait Apostolus Iacobus: Apud quem non est transmutatio, vel vicissitudinis obumbratio. Vnde ipse per Prophetam ait: Ego sum Deus & non mutor. Et Dauid ait: Mutabis eos & mutabuntur, tu autem idẽ ipse es, id est, immutabilis. Et Apost. ait: Qui solus habet immortalitatẽ, id est, incommutabilitatẽ. Cùm igitur ipse sit summũ bonũ, & ab eo sit omne bonũ, ad ipsum omnia bona nostra debemus referre, & nõ nobis attribuere. Nõ enim meritis nostris vocati sumus. Non nos enim elegimus, sed ipse elegit nos. Neque enim meritis nostris ad eum accessimus. Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis, id est, gratuita voluntate regenerauit nos in baptismo per filium suum, qui est verbum patris, verbum, scilicet, veritatis, vel verbo veritatis, id est, per doctrinam Euangelicam genuit nos, vt essemus filij Dei, qui prius eramus filij tenebrarum. Vt simus aliquod initium creaturæ eius. Aliquod initium modicum, scilicet, & tenue. Hic enim initiamur per fidem, sed tandem cõsummabimur, & perficiemur in vitam æternam, quando occurremus omnes in virum perfectum. Hic autem ratio incipit reformari, & ex parte reformatur. In futuro autem plenè reformabitur, vel simus aliquod initium, id est, in adeptione filiorum simus primitiæ, & quasi primum principium creaturæ, id est, recreationis eius. Initium etiam creaturæ eius dicuntur, qui per hanc spiritualem genituram initiati sunt, id est, dedicati, & consecrati Deo in nouam, scilicet creaturam, & in filios adoptionis. In alia translatione habetur, vt simus primitiæ creaturarum eius, id est, primatum quendam habentes inter creaturas, eò quòd nos in filios adoptionis adoptauit. Generat igitur Deus filios verbo veritatis. Generauit diabolus filios verbo falsitatis, quando primis parentibus ait: Eritis sicut dij. Quicunque enim diabolicæ persuasioni acquiescit, filius diaboli efficitur. Sicut in Euangelio dicitur: Vos ex patre diabolo estis. Generant etiam hæretici filios proditionis. Hi sunt generatio praua atque peruersa & infideles filij, qui matrem suam Ecclesiam lacerát more viperarum: Vnde in Euangelio dicitur: Genimina viperarum quis ostendit vobis fugere à ventura ira? Generatur autem homo in vtero per conceptionem. Vnde in Euangelio: In peccatis natus est totus. Et Dauid ait: In peccatis concepit me mater mea. Generatur in vtero, in mundo per naturam. Vnde in Euangelio dicitur: Cùm autem peperit, iam non meminit pressuræ, quia natus est homo in mundo. Generatur in baptismo per gratiam. Vnde in Euangelio: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum cœlorum. Generatur etiam à sanctis doctoribus per prædicationem. Vnde Apostolus: In Christo ego vos genui. Et de Onesimo dicit: Quem genui in vinculis. Generatur etiam per pœnitentiam, & cordis cõtritionem. Vnde in Psalmo: Hæc est generatio quærentium Dominum. Et iterum: Vt cognoscat generatio altera. Generabitur in fine per resurrectionem. Vnde in Euangelio: In regeneratione cùm sederit filius hominis, sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Israël. Hæc est generatio gloriæ, quãdo reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Cùm igitur multiplex sit generatio, de generatione gratiæ vel doctrinæ intelligitur, quod ait Apostolus: Voluntariè genuit nos verbo veritatis. Vt autem initium creaturæ Dei in hominem perseueret, & vt data, & dona in se conseruet, sit omnis homo velox ad audiendum verbum, scilicet, Dei. Nam sicut per verbum Dei homo generatur, ita per verbum Dei gratia in ipso conseruatur & multiplicatur. Qui igitur sapientiam diligit, primo illam à Deo postulet, à quo omne datũ & donũ est: & postmodũ magistrum audiat, magistrũ veritatis. Frumentũ enim desiderat nubes, sicut in Iob dicitur, id est, mentes sapientiũ prædicatores. Maluit enim audire quã audiri. Veloces igitur debemus esse ad audiendũ. Sed tardi, & nõ pręcipites ad loquendum, id est, ad prædicandũ. Vnde Iacobus ait: Nolite plures magistri fieri fratres mei. Veritas enim tutius auditur,

Quod nihil est in Deo, quod non sit Deus.

Necessariò probatur Deum esse.

Mala. 3.

Quod sine meritis nostris regenerati sumus.

Ioan. 15.

Ephe. 4.

Quod multipliciter dicimur initium creaturæ eius.

De bona & mala generatione.

Gene. 3.

Deut. 32.
Lucæ 3.
Ioan. 9.

De multiplici generatione hominis.

Ioan 16.
Ioan. 3.
1. Cor. 5.
Phil. 2.

Matth. 19.

Quod veloces esse debemus ad audienda bona.

Iob 37.

Quod non debemus esse præcipites ad prædicãdum, sed prius debemus addiscere & benè viuere.

Apoc. 22. ditur quàm prædicetur. Et quoniam ſcriptum eſt: Qui audit, dicat, veni, prius debet audire diſ-
Eccle. 18. ciplinam ſuſcipiendo, & poſtmodum dicere, veni prædicando. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur:
Eccle. 3. Prius quàm loquaris, diſce. Tempus enim tacendi, & tempus loquendi. Prius dicit tacendi, &
poſtea loquendi, quia prius debemus eſſe concha quàm canalis, prius irrigari quàm irrigare,
prius eſſe diſcipuli quàm magiſtri, Vnde Hieronymus: Caue ne antè ſis magiſter quàm diſcipu-
lus, antè miles velis eſſe quàm tyro. Et iterum: Nulla ars abſque magiſtro diſcitur, multo tem-
pore antè diſce quàm doceas. Ne credas laudatoribus tuis, imò irriſoribus tuis aurem ne ac-
cõmodes. Non appetas maiora viribus tuis, quia melius eſt, & in humilioribus pergere, quàm
Deut. 27. pendulo gradu in altioribus fluctuare. Vnde Dominus per Moyſen ait: Audi Iſraël, & tace.
Matth. 13. Prius igitur ſit homo doctus in regno cœlorum, quàm proferat de theſauro ſuo noua & vete-
Matth. 10. ra, ſcriptum eſt enim: Quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta. Quomodo igitur prædicabit,
Lucæ 22. *Eccle. 3.* qui non audiuit. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: Auris bona audiet cum omni concupiſcentia
Eccle. 20. ſapientiam. Et iterum: Homo ſapiens tacebit vſque ad tempus. Et rurſus: Audi tacens, & pro
Eccle. 33. reuerentia accedet tibi bona gratia. Et Iſidorus ait: Plus dilige audire quàm dicere, plus auſcul-
Ezech. 2. tare quàm loqui. Antè autem quàm Ezechiel prædicaret, dictum eſt ei: Venter tuus comedet,
Hier. 1. & viſcera tua complebuntur volumine iſto. Non ſit igitur homo pronus ad loquendum ſeu
De tribus impedimentis prædicandi. docendũ, ſed dicat cum Ieremia A, a, a, Domine Deus: ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum. Sic
enim notantur tria impedimenta prædicandi, ſcilicet, indignitas vitæ, inſufficientia ſcientiæ,
Iſa. 3. impotentia eloquentiæ. Dicat etiam ſicut in Iſaia dicitur: Non ſum medicus, & in domo mea
non eſt panis, neque veſtimentum: nolite me conſtituere ducem populi. Non ſum medicus, id
eſt, linguam medicinalem non habeo per ſapientiam. In domo mea non eſt panis doctrinæ
per eloquentiam, neque veſtimentum, id eſt, ornamenta virtutum per bonam vitam. Prius
igitur ardeat quàm luceat. Quando autem erit tanquam Sol clarus ſcientia, fulgidus doctrina,
Deut. 18. calidus vita, tunc pronus ſit ad loquendum & prędicandum. Neophiti igitur non feſtinent prę-
Gene. 41. dicare, nec arare præſumant in primogenito bouis. Ioſeph enim triginta annorum erat, quan-
Ezech. 1. *Lucæ 3.* do conſtitutus eſt ſuper Ægyptũ. Ezechiel triginta anno ætatis ſuę cœpit prophetare. Et Chri-
Num. 4. ſtus ante annos triginta non legitur prædicaſſe. Et in libro Numeri dicitur: quod Leuitæ quin-
Eccle. 10. *Iſa. 4.* quagenarij conſeruabant vaſa tabernaculi. Propterea in Eccleſiaſte dicitur: Væ tibi terra cuius
Exod. 3. Rex puer eſt. Et Dominus per Iſaiam: Dabo pueros principes eorum. De Moyſe autem legi-
mus, quod trepidauit: dicens: Quis ego ſum, vt eam ad Pharaonem. Vnde Gregorius ait: Moy-
ſes ſuadente Domino trepidat, & infirmus quiſque ad honoris onus anhelat. Et Seneca ait: Vi-
tam tumultuoſam ſapiens feret, non eliget. Tardi igitur ſimus ad loquendum, dicentes cum
Cant. 5. ſponſá: Laui pedes meos, quomodo coinquinabo eos? Puluis enim contrahitur in prædican-
do, & quandoque lutum peccati mortalis, dum prædicat quis pro inani gloria, & fauore hu-
mano. Teſte autem beato Gregorio, qui charitatem ad proximum non habet, prædicatoris of-
Ezech. 1. ficium aſſumere non debet. In Ezechiele enim legimus, quod alæ animalium extentæ erant, al-
terius ad alterũ. Audiat igitur prius paſtor, & faciat antequam doceat. Paulus nõ audet aliquid
Rom. 15. eorum loqui, quæ per eum non fecit Chriſtus. Multi enim aſſumunt teſtamentum Dei per os
ſuum, qui oderunt diſciplinam, & proiecerunt ſermones eius retrorſum. Docet alios, quæ retro
Phil. 3. ſunt obliuiſci & in anteriora ſe extendere, cùm ipſi ſemper more cancri retrocedant. Meſſis
Lucæ 10. quidem multa, operarij pauci. Multi qui loquuntur, pauci qui operantur. Habeat ergo paſtor li-
Actuum 1. gulas pontificalis infulæ ſuper humeros, vt faciat quod docet, ne ſit diues mendax, aliud habẽs
Eccle. 25. in ore, aliud in corde vel opere. Prius relinquat pallium cum Ioſeph, hydriam cum Samarita-
Gene. 39. *Ioan. 4.* na, Syndonem cum Ioanne, quàm præſumat prædicare. Propterea beatus Gregorius ait: Ad-
Matth. 13. monendi ſunt, qui nimis citò prædicare appetunt, vt conſiderent quod pulli auium, ſi ante pen-
Simile. narum perfectionem volare appetunt, vnde in alta ire cupiunt, inde ima merguntur. Nam ſi
ſtructuris recentibus, nondum ſolidatis lignorum pondus ſuperponatur, non habitaculum, ſed
ruina fabricatur. Vani autem homines & ambitioſi prius volunt inſtruere quàm inſtrui, prius
docere, quàm doceri, prius erudire quàm erudiri, antequam diſcãt ordines ſyllabarum, cupiunt
philoſophari. Nunquam fuerũt diſcipuli, & volunt eſſe magiſtri. Nunquam ſubiici voluerunt,
Quod in prædicatione diuerſæ circunſtantiæ ſunt attendendæ. & ſubiectos habere cupiunt. Prudentes verò tardi ſunt ad loquendum, non præcipites vel in-
conſiderati ad prædicandum, attendentes tempus prædicandi. Iuxta illud. Tempus tacendi &
tempus loquendi. Attendentes inſuper locum, quia nõ in omni loco, ſed oportuno eſt loquen-
Eccle. 3. dum. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: In medio ſenſatorum non audeas loqui. Attendunt etiam
Eccle. 32. qualitatem perſonarum, quia non omnibus eadem dicenda ſunt. Vnde Apoſtolus ait: Sapien-
1. Cor. 2. tiam loquimur inter perfectos. Attendunt quantitatem verborum, ne nimietate in faſtidium
vertatur, vel retineri non poſſint. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: Qui multis vtitur verbis, lædit
Eccle. 20. animam ſuam. Et Iſidorus ait: Vir linguoſus imperitus eſt, ſapiens paucis verbis vtitur. Et ite-
rum ait: Sit in verbo menſura, in ſermone ſtatera. Suſpendunt etiam ſapientes prædicationem,
quandoque propter indignitatem auditorum, quia immũdi ſunt, & nolunt ſpargere margari-
Matth. 7. tas ante porcos, eò quòd in corpore ſubito peccatis non introeat ſapientia, vel quia oblatrant
& obſtinati ſunt. Vnde nolunt ſanctum dare canibus. Teſte autem Caſſiodoro, genus obſtina-
Ioan. 16. tionis eſt, obſtinatis prædicare, vel propter eorum inſufficientiã. Vnde Dominus ait: Multa ha-
beo vobis dicere, quę non poteſtis portare modò. Vel propter miſericordiam parcendo malis,
ne de-

ne deteriores fiant. Vnde Dominus: Si dixero vobis, non creditis, vel ne vilescat prædicatio nimia assiduitate, sicut scriptum est: Vt det illis escam in tempore, id est, non semper, sed quando viderit expedire. Non solùm autem de prædicatoribus intelligitur, quod tardi ad loquencium esse debemus, sed quemlibet admonet Iacobus, vt custodiat os suum & cautè loquatur, vt verbum prius veniat ad limam, quàm ad linguam, vt plura audiamus, & pauciora loquamur. Debemus enim multa loqui nobiscum, pauca autem & rationabilia ad proximum. Duas autem aures dedit nobis Deus & os vnum, vt plura audiamus, & pauciora loquamur. Teste enim Salomone: In multiloquio non deerit peccatum. Propterea in Ecclesiastico dicitur: Verba iustorum statera ponderabuntur. Et in eodem dicitur: Argentum tuum, & aurum tuum consla, & verbis tuis facito stateram. Et de Samuële dicitur: quod nullum verbum eius cecidit in terram. De hac loquendi cautela Gregorius ait: Plerumque dictorum virtus perditur, si intempestiuè proferantur. Ille enim scit rectè dicere, qui ordinatè nouit tacere. Et Hieronymus ait: Discat reticere qui nunquam didicit loqui, qui loquacitatem facundiam putat. Et iterum: Nihil est impudentius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem authoritatem putant, & parati semper ad lites, in subiectum sibi gregem tumidis sermonibus intonant. Et quoniam lingua in vdo posita est & facilè labitur, ponere debemus custodiam ori nostro, & ostium circunstantiæ labiis nostris, ne fortè dicatur nobis. Tu Galilæus es, id est, ad loquendum præceps & volubilis, nam loquela tua manifestum te facit. Vanus enim sermo, vanæ conscientiæ est index. Qualis sermo egreditur, talis animus comprobatur. Qui autem ociosa verba non reprimit, ad noxia citò transit, & dum praua non cauemus, in magnis prolabimur. Vnde Salomon ait: Propter verba labiorum ruina proximat malo. Et Isidorus ait: Discerne quid loquaris, vel quid taceas. Lingua tua non te perdat. Et Hieronymus ait: Incauta locutio in errorem protrahit indiscretus silentio, hos quos erudire poterat in errorē reliquit. Teste autem Salomone: qui consideratus est ad loquendum, sentiet mala. Et iterum ait: Lingua placabilis lignum vitæ, quæ autem immoderata est, conterit spiritum. Et quoniam ira auditum, & loquendi modum perturbat, subdit Apostolus: Et tardus ad iram. Ira enim viri iustitiam Dei non operatur. Maturitas siquidem & perfectio sapientiæ non nisi tranquilla mente præcipitur.

Luca 22. *Matth. 23.* *Quod cum omni cautela & circumspectione quodlibet verbum debemus proferre.* *Prouer. 10.* *Eccle. 21.* *Eccle. 28.* *1. Reg. 3.* *Matth. 26.* *Eccle. 19.* *Prouer. 13.* *Prouer. 15.* *Contra iram*

Impedit (enim) *ira animum, ne possit cernere uerum.* Sicut scriptum est: Supercecidit ignis iræ, & non viderunt solem iustitiæ. Et si enim iratus aliquando iustum iudicat, non tamen iustè, quia diuini examinis iustitiam, in qua perturbatio non cadit, non imitatur. Si quis cum ira iudicat quod debet, non eo affectu quo debet, iudicat, & ideo indebito modo iudicat. Ira autem est quasi tempestas, vastans animæ vineam, & quasi ignis ædificium virtutum consumens. Vnde Isaias ait: Concipiet ardorem, parietis stipulam, spiritus vester tanquam ignis consumet vos. Homo autem iratus non habet dominium suipsius. Vnde Dominus ait: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Et Salomon ait: Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo expugnatore vrbium. Non simus igitur veloces, & proni ad irascendum. Sicut enim in aqua turbida hominis imago non cernitur, ita in mēte turbida non relucet Dei imago, nec ipse Deus in tali mente commoratur, quia in pace factus est locus eius. Teste autem Salomone: Ira in sinu stulti requiescit. Iracundia ergo, velut equus indomitus freno discretionis, & verberibus diuini sermonis coercëatur. Sicut autem ventus validus in mari, ita ira in corde fatui excitat tempestatem. Vnde Salomon ait: Vir iracundus prouocat rixas, qui autē patiens est, mitigat suscitatas. Et iterū ait: Fatuus statim indicat iram suam, qui autem dissimulat, callidus est. Si autem ira insurgat, non permittatur procedere, neque Sol occidat super iracundiam nostram. Sicut enim acetum corrumpit vas, ita ira cor hominis, si duret vsque ad alium diem. Ignis igitur, ne sit tibi sicut ignis fulguris, non tibi inhęreat, ne te comburat, sed statim vbi oritur, moriatur. Ignis autem charitatis sit tibi quasi ignis solaris, qui nunquam moritur, sed semper viuit. Irascimini, inquit, Propheta, & nolite peccare. Si enim vsq; ad nimiam perturbationē ira peruenerit, peccatum mortale facile furibundus incurrit. Siquidem: *Ira furor breuis est, animum rege, qui nisi paret, imperat. Qui enim non moderabitur iræ, infectum uolet esse furor, quod suasit & ira.* Qui autem facilis est ad iram, sentiet iram diuinam, sicut scriptum est. In me transierunt iræ tuæ. Ex ira enim oriuntur discordiæ, rixæ, & homicidia. Vir enim iracundus prouocat rixas, sicut Salomon ait: Sicut autem nihil pretiosius est Deo virtute dilectionis, ita nihil desiderabilius est diabolo extinctione charitatis. Est autem duplex ira: Vna per zelum, altera per vitium. Per zelum, dum aliquis peccatis suis & alienis irascitur, & proximis delinquentibus non liuore vindictæ, sed zelo iustitiæ vel correptionis amore. Sicut Petrus contra Simonem Magum, & Moyses contra illos, qui fecerant vitulum conflatilem, & Phynees contra fornicantes, & Dominus noster contra vendentes & ementes in templo, quando mensas nummulariorum euertit. Ira autem per zelum ad tempus oculum turbat, vt postmodum homo limpidius videat, huiusmodi autem ira meritoria est, licèt ardor & perturbatio quædam, quæ concomitatur huiusmodi iram, sit veniale peccatum, nec tamen permittenda est procedere, vsque ad nimiæ perturbationis excessum, ne fortè incurrat homo mortale peccatum, si zelum habeat cum discretione, & temperet motum iræ, ne Sol, id est, Christus occidat in eo super iracundiam, id est, propter iracundiæ immoderatam perturbationem. Irascimini, inquit, Propheta. Irascimini contra peccata, sed nolite peccare, id est, non permittatis iræ perturbationem supra

Versus. *Isa. 33.* *Lucæ 21.* *Prouer. 16.* *Simile.* *Prouer. 15.* *Prouer. 12.* *Ephe. 4.* *Versus.* *De incōmodis iræ diuersis.* *Prouer. 15.* *De bona ira, quæ fit per zelum.* *Actuum 8.* *Exod. 32.* *Num. 25.* *Ioan. 2.* *Ephe. 4.*

modum

modum excrescere,ne collyrium si nimis acuatur,extinguat oculum.Bona est igitur ira per ze-
lum,iniqua est illa,quæ transit in odium.Vnde beatus Gregorius ait:Necesse est autem,vt an-
te omnia qui zelo rectitudinis mouetur, attendat ne ira,quæ instrumento virtutis assumitur,
extra mentis dominium transeat,sed in vltione peccati tempus, modumque considerans, sur-
gentem animi perturbationē restringat.Et iterum ait:Ira per zelum bona est . Vnde Salomon
Eccle.7. ait:Melior est ira risu, quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis . Ira quidem
per vitium mentis oculum excæcat , Ira autem per zelum turbat, quia inquietudine mentem
agitat,& ad tempus aciem obscurat, vt altiora in commotione non videat, sed inde subtilius
ad alta reducitur,vnde ad tempus,ne videat,reuerberatur.Sic infirmāti oculo collyrium mitti-
tur,sed inde lucem post paululum veraciter recipit:Vnde hanc ad tempus amisit. Ad iram per
1.Reg.3. zelum tardus fuit Heli, qui filios zelo,quo debuit,non correxit, & idcirco peccauit. Ad iram
Iterum de ira per vitium. autem per vitium tardi esse debemus, quæ est furor mentis turbidæ, & est quasi gladius dia-
Prouer.28. boli,cui vix potest resisti, sicut scriptum est: Spiritum ad irascendum facilem quis poterit
Gene.4. sustinere ? Hoc gladio armatus Lamech interficit puerum suum Absalom fratrem suum,
2.Reg.14. Tyranni choros martyrum . De hac ira Dominus ait : Omnis qui irascitur fratri suo, reus
erit iudicio.Non dicit de primo motu, de quo Gregorius ait: Quidam citius iræ flammam fa-
ciunt, sed protinus in fauillam frigescunt . Sed de ira consensus, quæ odium conceptum,si
oportunitas adesset,vellet adimplere . De furore & perturbatione huiusmodi, iterum idem
Gregorius ait:Iræ suæ stimulis accensum cor palpitat, corpus tremit,lingua se præpedit,facies
ignescit,exasperantur oculi, ore quidem clamorem format, sed sensus quid loquitur, ignorat.
In quo itaque iste ab arreptitiis longè est,qui actionis suæ conscius non est? Aliquando autem
manus non erexit, sed in maledictionis iaculo linguam vertit . Fratres namque interitum
precibus exposcit,& hoc Deum perpetrare expetit, quod ipse peruersus homo facere, vel me-
tuit,vel erubescit.Fitque vt voto & prece homicidium peragat etiam cùm à læsione proximi
manus cessat . Quando autem ira procedit ad contumelias vocis , vel ad iniurias operis,tunc
maius est peccatum. Vnde Propheta ait:Turbatus sum, & non sum locutus. Quandoque ta-
men prodest, vt ignem iræ iniuriam nostram exponendo , quasi euaporare & exire permitta-
mus . Vnde beatus Gregorius ait : Aliquando ira perturbato animo , quasi ex iudicio silen-
tium indicit,& quo se foras per linguam non exprimit, intus deterius ignescit, vt iratus quisq;
collocutionem suam proximo subtrahat,& nil dicendo quàm sit auersus , dicat. Per silentium
enim clausa intra mentem ęstuat vehementius,& clamosas tacitè voces format. Verba sibi qui-
bus exasperatur,obiicit,& quasi in causę examine posita durius exasperata respōdet. Vnde benè
ante nos quidam sapiens dixit:Cogitationes iracundi viperæ sunt,quarū generationes come-
dunt matrem suam. Debemus igitur vitare huiusmodi malam iram,quæ fit per vitium. Iram
verò per zelum bonū est habere,licet nō possit fieri in puro homine sine aliquantula perturba-
tione.In Christo autem fuit ira per zelum,sed non fuit in illo huiusmodi perturbatio,sicut scri-
Isaiæ42. ptum est:Non erit tristis neq; turbulentus. Dicitur insuper ira signum iræ,secundū quod Deus
Quod iram multipliciter dicitur. dicitur irasci.Aliquando ira indignationis,de qua dicitur : Misit in eos iram indignationis suæ.
Et iterum:Mitigasti omnem iram tuam.Quandoq; ira correptionis,de qua scriptū est:Flagel-
Prouer.3. lat Deus omnem filium quem recipit. Quandoq; ira consumptionis vel cōsummationis,de qua
Ex 70. *Sopho.1.* dicitur:dies illa,dies iræ. Vt igitur vitemus iram diuinam , tardi simus ad iram per turbatio-
Expositio literæ. num,vt mites & mansueti simus , & abiicientes omnem immunditiam & abundantiam mali-
tiæ,cum mansuetudine suscipiamus insitum verbum, quod potest saluare animas nostras.Im-
munditiā in exterioribus,malitiā in interioribus,quæ in nequitia cordis,& in faciendo malam
proximis consistit.Ostendit igitur quales debent suscipere verbum Dei,scilicet,qui quieti sunt,
qui mundi sunt sine luxuria,qui simplices sunt,& mites sine malitia. Ostendit etiam qualiter
suscipi debeat, scilicet, sine repugnantia & contradictione, id est,cum mansuetudine . Vnde
Lucæ18. Lucas ait: Qui non acceperit regnum Dei vt puer,non intrabit illud. Regnum Dei,id est,scri-
Matth.11. pturam sanctam,vt puer cum omni humilitate & mansuetudine.Non enim reuelatur nisi par-
Lucæ10. uulis & mansuetis,qui non opponunt se sanctis doctoribus,nec eis cōtradicunt sicut hæretici,
Isa.8. qui aquas Siloë,quæ fluunt cum silentio,conuertunt in aquas contradictionis.Ostendit præte-
Num.20. rea,quo fine recipi debeat verbum Dei,vt,scilicet,per illud salutem animarum cōsequamur,po-
De verbo insito. test enim saluare animas nostras.Hoc autē quod ait:insitum,dictum est per similitudinē ab in-
Simile. sitione arborū,quæ in truncis siluestribus apertis inseruntur, & cum quadā lanugine,quę cor-
tici arborū adhęret,trunco ligantur,per quā mansuetudinē intelligimus.Licèt autē truncus sil-
uester sit,arbor tamen insita nō facit fructū siluestrem,sed naturalē.Virga enim insita truncum,
quasi in naturā suam conuertit,vt faciat fructū bonū.Ita cor peccatoris,quod est siluestre dū à
Deo recedit,quādo ad Dei verbū aperitur,& illud in se recipit, bonū fructum facere incipit,&
quasi ad aliam naturam trahitur,dum verbo Dei conformatur.Vnde Apostolus ait:Commen-
Actuum 20. do vos Deo,& verbo gratiæ eius . Verbum autem Dei arbori comparatur,cuius radix est in
corde iusti,& vsque in cœlum porrigitur, vel verbum insitum dicitur Christus, qui per incar-
Cōclusio cum morali instructione. nationem insitus fuit, & plantatus tanquā lignū secus decursus aquarū. Aperiamus igitur cor
nostrū,& suscipiamus verbū doctrinæ,vt inseratur & plātetur, & firmiter in cordibus nostris
radicetur,ne forte nobis illud improperetur,verbum Dei habetis in codicibus nō in cordibus.

De hac diuini verbi plantatione dicit Apostolus: Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Et Ieremias ait: Plantabitis vineas in montibus Samariæ, plantantes plantabunt, & donec veniat tempus, non vindemiabunt. Samaria interpretatur custodia. In pastorali siquidem custodia non debet esse mons vnus, sed plures, vt habeant pastores vitam bonam & sufficientem scientiam, doctrinam sinceram, operationem sedulam, & curam diligentem. In his montibus boni prælati vineas plantant, id est, fideles animas verbo Dei radicant. Dum enim verbum Dei in cordibus audientium inseritur, in his montibus fideles plantantur: plantantes plantant, id est, plantantes bono verbo plantant, bono exemplo, non pro terreno lucro, vel aliquo temporali commodo. Non enim vindemiare volunt, donec veniat tempus, id est, æternæ retributionis Autumnus. In quo regnabunt cum Christo & Christus cum eis in secula seculorum, Amen.

De plantatione verbi Dei. *I. Cor. 3.* *Iere. 31.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE Euangelio secundum Ioannem.

Vado ad eum, qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me, quò vadis. *Ioan. 16.*

DOMINVS dicit in Euangelio, qui habet aures audiendi, audiat: Ex quo per consequens debet intelligi, vt qui habet os siue linguam loquendi, loquatur: Alioquin muta est eloquentia, quā ægra reprehendit conscientia: Maximè cùm in Leuitico præceptum sit vt os leprosi contegatur veste, ne halitu noxio vicina corrumpat, id est, qui spirituali lepra laborat, docere non præsumat. Qui enim dicit & non facit, est velut fatuus medicus, qui verbis & non operibus vult ægrotū sanare. Frustra autē iactat legis notitiā, qui operibus destruit doctrinam. Qui enim bene docet, & malè viuit, & si linguam videatur offerre Deo, animam offert diabolo. Teste autem Isodoro, qui benè docet & malè viuit, seipsum occidit. Qui enim recta dicit & non agit, tanquam arcus prauus & dolosus sagittas in se retorquendo iacit. Melius siquidem docet vita quàm litera, melius docent opera quàm verba, melius fama bona quàm lingua. Cuius enim vita despicitur, restat vt eius prædicatio contemnatur. Vtrumque tamen necessariū est doctori bona, scilicet, vita, & sana doctrina, vt tintinabula coniungantur malogranatis. Scriptum est enim in Ecclesiast. Splendidum in panibus benedicent labia multorum. Illum, scilicet, qui doctrinam suam splendidam reddit per bonam vitam. Et ideo non immeritò mihi timeo, qui cùm sim peccator, & loqui de Deo præsumo, & testamentum Dei per os meum pollutum assumo. De diuina autem clementia, & de vestris meritis & orationibus magis quàm de vita mea confido, vel de scientia quàm modicam in me non ignoro. Si enim Apostolus qui spiritu sancto erat repletus, pro se orare fecit, dicens ad Colossenses: Orate pro me, vt Deus aperiat mihi ostium sermonis, ad loquendum mysterium Christi, multò magis ego qui nihil sum, respectu illius, vestris indigeo orationibus? Teste enim Salomone, cum obsecrationibus loquitur pauper. Vnde cum ego tam vita quàm scientia pauper sum, vestris indigeo orationibus & obsecrationibus. Orate igitur Deum, vt peccatis meis non impedientibus verbum ipsius hodie fructificet in cordibus vestris, ad ipsius laudem & gloriam & animarum vestrarum salutem. Vado ad eum, qui misit me, Dominus noster Iesus Christus imminēte sua passione, vt suos consolaretur discipulos, ne nimia absorberentur tristitia, hæc verba dixit eis, quos nouerat de absentia magistri fore conturbandos. Quantò enim magis diligebant præsentem, tantò de eius absentia magis dolebant, præsertim cùm nondum alium consolatorem haberent. Neque enim alium paracletum dederat illis, quandiu visibiliter fuit cum eis. Nullam autem iam habebant huius seculi consolationem, qui omnia pro Christo reliquerant, patres, scilicet, & matres, filios, & vxores, cognatos & amicos suos, & terrenas possessiones. Et quoniam quasi paruuli à nutrice relinquebantur agni nouelli inter lupos, columbæ inter accipitres, quia nondum spiritus cōsolationis corda eorū repleuerat, cōtristabantur matre recedente, paruuli, licet propter eorum commodū mater recederet, vt, scilicet, filiis, & cibū, & hospitiū prępararet. Dolebant ipsum oculis carnalibus exteriussubtrahi, cū tamen ipsum melius interius essent visuri. Sicut autē in actibus Apost. legimus, dicente Paulo discipulis suis, quod amplius faciē eius nō essent visuri, cōtristati sunt valdè & fleuerūt. Ita & Apost. dicēte Christo. Vado ad eū qui me misit, doluerūt & tristitia impleuit corda eorū. Nondū sciebāt cogitare futura quos delectabat præsentia, nec multū curabant spiritualia, qui tantum attendebant carnalia. Verbo enim carne facto, quasi lacte contenti erant, & solidum cibum diuinitatis, non multum attendebant more infantium lac sine pane desiderantium. Lacte enim humanitatis, & dulcedine corporalis conuersationis, ita allecti erant, quod de diuinitate non multum curabant. Et idcirco, dum diceret Dominus eis: Vado ad eum qui me misit, contristati sunt valdè. Vado ad eum, qui misit me, id est, in proximo vadam moriendo, & per resurrectionem ad patris immortalitatem transeundo, & paulò pòst: ad cœlos ascendam. Ita autem apertè ascendam in cœlum coram oculis vestris, quod nulli ex vobis opus erit interrogare quò vadis. Nullis enim verbis quesierunt quò vadis, cùm ascenderet Dominus in cœlum coram ipsis, sed eum oculis deduxerunt, donec nubes excepit eum ab oculis eorum. Cùm autem de passione sua prius loqueretur, & dixisset: quò ego vado, non

Matth. 11. *Leuit. 13.* *Quod nō debet prædicare, qui negligit benè viuere.* *Osee. 7.* *Quod vita et doctrina sunt doctori necessaria.* *Exod. 28.* *Eccle. 31.* *Coloss. 4.* *2. Cor. 2.* *De tristitia Apostolorū & quod Dominus cōsolatus est illos.* *Matth. 19.* *Actuum 9.* *Quod Apostoli adhuc carnales erant et infirmi.* *Heb. 5.* *Actuum 1.*

vado,non poteſtis venire modò,Petro quærenti,Domine,quò vadis,reſpondit:Quò ego vado,non potes me modò ſequi,ſequeris autē poſteà: Quia paſſionis,mortiſque eius myſterium nondum intelligere poterant vel imitari. Maieſtatem verò aſcenſionis ſtatim,vt viderunt,cognouerunt,totiſque animi votis,vt ſequi poſſent,optabant. Vnde & Lucas ait. Et ipſi adorātes

Lucæ 24.

regreſſi ſunt in Hieruſalē cum gaudio magno. In eius igitur aſcenſione gauiſi ſunt. Imminente enim paſſione,quia triſtitia impleuerat corda eorum, & dolebant de proxima paſſione, conſolatur eos de ſpiritusſancti miſſione,qui paracletus dicitur,id eſt,conſolator. Et quia nondum

1. Theſ. 4.

Quod ad vtilitatem eorū corporaliter receſſurus erat Dominus

ſpiritus ſancti conſolationē habebant, ne contriſtarentur,ſicut & cæteri,qui ſpē non habēt,conſolatur eos Dominus,dicēs: Expedit vobis vt ego vadā,quaſi diceret: Gaudere debetis de meo receſſu,quia ad vtilitatē veſtrā ego recedo,vt ſcilicet,ſpiritualiter iā me noſcatis,& carnaliter iā me noſſe deſiſtatis. Viſus enim internus melior eſt,quo eos cōſolaturus fuerat ſpiritus ſanctus.

2. Cor 5.

Contra carnalem affectum.

Vnde Apoſt. ait: Et ſi nouimus ſecundū carnem Chriſtū,ſed nunc iā non nouimus. Teſte autem Auguſt. etiam ipſam carnem Chriſti nō ſecundū carnē nouit,qui verbū carnem factū ſpiritualiter nouit. Quamdiu igitur carnē videbant, Chriſtum carnali affectu diligebant, & carnaliter cognoſcebant. Vnde expediens fuit,vt ipſe ab eis carnē ſubtraheret, & aſcendendo in cœlū deſideria eorū ſurſum traheret, & à carnali affectu ad ſpiritualē affectum eos perduceret. Propter hoc enim quibuſdā dicentibus,mater tua & fratres tui ſtant foris,volentes te videre,reſpondit

Lucæ 8.

mater mea & fratres mei, hi ſunt qui verbum Dei audiūt,ſicut dicitur in Luca: Sic enim oſtendit ſpiritualē affectum præponendū eſſe materno & fraterno affectui,quæ eſt ſecundū carnem, & religioſiores eſſe copulas mentiū,quā corporum. Quod etiā ipſe exemplo mōſtrauit, quādo Maria & Ioſeph ignorātibus,ipſe cùm annorū eſſet duodecim,remanſit in tēplo,in Hieruſalem

1. Reg. 6.

vbi Doctores legis de ſcripturis ſacris diſſerebant. Et in libro Regum legimus,quòd duæ vaccę recluſis vitulis earum ibant in directum,trahentes arcā per viā,quæ ducit Betſamis: Mugiebant quidem,ſed colla non reflectebant,& non declinabant ad dexteram vel ad ſiniſtram. Betſamis domus Solis interpretatur: Si igitur ad æterni Solis habitationem tendimus, licèt mugiamus per cōpaſſionem,non tamen deuiare debemus per carnalē affectionem. Teſte enim Hiero. Facilè rumpit hæc vincula amor Chriſti,& timor gehennæ. Et iterum ait: Quanti monachi dum patri & matri miſerentur,ſuas animas perdiderunt: Propterea Dominus in hodierno Euang. ait: Si non abiero, Paracletus nō veniet ad vos,id eſt,ſi hanc carnalem dilectionē à vobis abire non fecero,non eritis digni vt Paracletus in tanta effuſione & abundantia veniat ad vos. Potens enim erat manens in terra ſpiritum ſanctum dare, ſed illi non erant idonei accipere quouſque magis eſſent affecti in amplexanda eius diuinitate,& eum ſecundum carnem deſinerent noſſe. Dicit ergo,ſi non abiero,non veniet ad vos,quaſi dicat: Si carni,qua alui & educaui vos

Expoſitio literæ.

tanquam paruulos, carnaliter adhæſeritis,vt non deſinatis de me carnaliter ſentire,capaces ſpiritus non eritis. Nolo vt lacte carnis meæ cōtenti ſemper infantes eſſe cupiatis. Si alimenta tenera quibus vos alui,non ſubtraxero,ſolidum cibum non eſurietis: Si autem abiero,mittā eum ad vos,id eſt,ſi mētes veſtras à carnalitate abire fecero ſubtractione humanitatis meæ,vt amor meus arctius cordibus veſtris imprimatur,tunc mentibus veſtris anhelantibus & raptis ad cœleſtia aderit ſpiritus ſanctus,& momentaneos fletus veſtros æterno gaudio conſolabor,& efficiemini ſpirituales. Non enim oculis carnalibus,ſed credentium pectoribus ſeipſum erat infu-

Ioan. 14.

Quod Chriſto aſcendente facti ſunt idonei ad recipiendū ſpiritum ſanctum.

Matth. 6.

Lucæ 12.

ſurus. Non ſolum autem ſpiritus ſanctus,ſed tota trinitas deſcendit in eos plenius inhabitans, ſicut ſcriptum eſt: Ad eum veniemus,& manſionem apud eum faciemus. Eo igitur aſcendente, totum deſiderium ad eum ſurſum trāſtulerunt. Vbi enim amor,ibi oculus: vbi theſaurus tuus, ibi & cor tuum. Et ita ad percipiendam gratiam aptiores & capaciores facti ſunt. Non enim ſine ſpirituali conſolatione & gaudio ſancti ſpiritus,ad expugnandum principem huius mundi pergere debuerunt,nec cum triſtitia aut puſillanimitate. Quando enim duo ſunt pugiles,& vnus aduerſarium ſuum triſtem, & puſillanimem videt, minus timet. Nos autem exemplo

De ſpe & cōſolatione, & de timore vt inter hæc ambulemus.

Prouer. 28.

diſcipulorum,Chriſti toto mentis deſiderio poſt Chriſtum ſuſpirare debemus, & ſpe promiſſionum Chriſti conſolationem, in hac præſenti miſeria recipere. Et quoniam ſcriptum eſt: Beatus homo qui ſemper eſt pauidus, inter ſpem & timorem ſemper ambulemus. Teſte enim beato Gregorio: ſi qua eſt lætitia præſentis temporis, ſic agenda eſt vt nunquam amaritudo ſequentis iudicij recedat à memoria. Et Iſidorus ait: Sic ſpes indulgentiæ erigat,

De his quæ faciunt ad timorem.

vi metus gehennæ ſemper affligat. Ex vna igitur parte deſolationem, & timorem nobis incutiunt iudicis ſeueritas,propria fragilitas,redeundi ad patriam difficultas,diuinę iuſtitiæ diſtrictio,Dei omnipotentis terribilis comminatio,peccatorum noſtrorum magnitudo & mul-

De his quæ faciunt ad conſolationem.

titudo. Ex alia parte multiplex eſt conſolatio,ſicut ſcriptum eſt: Conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Conſolationem enim præbent nobis Chriſti paſſio, Dei miſericordia, & multiplex eius promiſſio. Suſcepta pœnitentia peragenda vel paracta. Lachrymæ cum cordis contritione, ſanctorum orationes, & Eccleſiæ ſanctæ ſuffragia, virtus ſacramentorum,& opera bona. Conſolatur nos Chriſti paſſio. Non enim facilè nos deſerit qui tanto pretio animas noſtras emit Dei miſericordia, quia miſericors & miſerator Do-

Ezech. 18.

1. Cor. 10.

minus,patiens & multum miſericors. Multiplex promiſſio. Ipſe enim ait: Quacunque hora ingemuerit peccator,omnium iniquitatum eius non recordabor. Et quia non permittet nos tentari ſupra id quod poſſumus. Suſcepta pœnitētia,quia pariter placent Deo pœnitentia peccatorum,&

rum, & fortia opera iustorum. Lachrymæ & cordis contritio. Quia cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Sanctorum orationes, scriptum est enim: Petite & accipietis. *Ioan.16.* Suffragia Ecclesiæ, scriptum est enim: Frater fratrem adiuuans, quasi ciuitas firma. *Prouerb.18.* Sacramenta Ecclesiæ. Quia Samaritanus noster vulneribus sauciatorũ infundit vinũ & oleum. *Luc 10.* Opera bona, scriptum est enim in Daniële: Redime eleëmosynis peccata tua. *Dan.4.* Et in Apocalypsi: Opera eorum sequuntur eos. *Apoc.14.* Inter spem igitur & timorem, inter desolationem & consolationem, quasi media & secura via semper gradiamur. Ne ergo desperet mundus, dicit Dominus Spiritum sanctum se missurum in mundum. Sed rursus vt non præsumat mundus, vel securitate torpeat, ait quod arguet mundum, id est, increpabit & reprehendet. *Quod spiritus sanctus mundum arguit.* Cùm venerit, inquit ille, Spiritus sanctus, arguet mundũ de peccato, & de iustitia, & de iudicio. Arguet, scilicet, per vos, qui modò timidi estis, mundũ; id est, mundi amatores. Vnde & post misiionẽ Spiritus sancti, dixerunt Apostoli: Non possumus non loqui quę audiuimus & vidimus? Arguit mundum per eos, *Act.4.* quia diffudit in cordibus eorum charitatem, vt timore depulso, arguendi haberent libertatem, vbi enim spiritus Dei, ibi libertas. Non prohibebunt gladios suos à sanguine, sed ponet vir gladium super fœmur suum, trãseundo de porta ad portam. *2.Cor.3.* Vnde Dominus per Ieremiam: Nolite tacere super iniquitatem Babylonis, quia tempus vltionis Domino. *Ierem.48.* *Exod.32.* Et Apostolus ait: Argue, increpa, obsecra. *Ierem.51.* Arguebant igitur mundũ Apostoli cum omni fiducia, excelsa voce dicẽtes maledictiones, *2.Tim.4.* sicut in Deuter. præceptũ est Leuitis. Vnde & canes dicuntur sancti, latrantes contra peccata, & arguentes peccatores, sicut scriptum est: Lingua canum ex inimicis. *Deut.27.* Econtrà autem in Deuteronomio præcipitur, ne formidolosi ad bellum procederent. Arguet igitur Spiritus sanctus mundum per Apostolos. Quos autem vult argui, vult corrigi. Arguet mundum, vt deficiant peccatores à terra, & iniqui ita vt non sint. *Isa.11.* Spiritu enim oris sui interficiet impium, sicut scriptum est: *2.Thess.2.* Verte impios, & non erunt. *Prouer.7.* Quod si verti vel conuerti impij noluerint, arguet condemnando. *De multiplici argutione.* Propterea Propheta ait: Domine, ne in furore tuo arguas me. Arguit enim Dominus in furore, non parcendo. Arguit in misericordia, id est, redarguit castigando, sicut scriptum est: Ego quos amo, arguo & castigo. Arguit præterea conuincendo, sicut scriptum est: Arguam te, & statuam contra faciem tuam. *Apoc.3.* Quidam autem arguuntur & corriguntur. In quorum persona Propheta ait: Corripiet me iustus in misericordia. Et Salomon ait: Argue sapientem, & diliget te. *Prouerb 11.* Quidam enim arguuntur, & contra stimulum calcitrando bis punguntur, & deteriores efficiuntur. *De his qui arguũtur, & recalcitrant, & de his qui arguũtur et corriguntur.* Vnde Salomon ait: Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum. Qui enim cognoscit quantum offenderit, tantò cum maiori patientia reprehensionem suam tolerabit. Teste enim Gregorio: Tantò quisque ferrum Medici patitur; quantò putridum conspicit esse quod secatur. Ergo qui meminit illicita se commisisse, *Prouer.17.* studet se etiam à licitis abstinere, & quando arguitur, cum omni humilitate sustinere. Vnde Dominus per Naum ait: Increpans mare, id est, mundum, & exiccans illud à noxiis, *Naum 1.* scilicet, humoribus & amaritudine, quantum ad eos, qui dum arguuntur, emendantur. Arguit igitur Spiritus sanctus mundum. Vnde in Ecclesiastico dicitur de lapide luteo lapidandus est piger, *Eccles.22.* id est, de cordis duritia & vitæ immunditia, est durè arguendus. Et Psalmus ait: Increpasti superbos. Et iterum: Increpasti Gentes, & periit impius, scilicet, ab impietate se conuertit, & ita in eo quod impius periit. Et quoniam scriptum est: Si peccauerit in te frater tuus, *Cõtra eos qui arguere nolũt.* corripe illum, quomodo spiritum Dei habet, qui arguere non audet? *Matth.18.* Fiunt hodie abominabilia in Ecclesia Dei, & Phineës dormit, qui malè coëuntes pugione increpationis transfigere debuit, *Num.25.* cùm dicat Apostolus: Peccantem coram omnibus, argue. *1.Tim.5.* Et iterum ait: Corripite inquietos, consolamini pusillanimes. Et in Leuitico dicitur: Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, ne habeas super illo peccatum. *Leuit.20.* Et in Exodo dicitur: Non coques hœdum in lacte matris suæ, *Exod.24.* id est, non mollibus verbis peccatorem mulcebis, sed asperis increpabis. *Quod modesta debet esse increpatio, & cũ charitate.* Quod tamen fieri debet modestè. Vnde in Ecclesiastico: Quàm bonum est arguere quàm irasci. Legimus enim in plagis Ægypti, quod grando & ignis pariter mixta ferebantur. *Eccles.20.* Grando enim increpationis debet esse cum igne charitatis. *Exod 9.* Arguit igitur Spiritus sanctus mundum per Apostolos. Vnde in Apocalypsi Ioannes ait, quod accepit Angelus thuribulum, *Apoc.16.* & impleuit illud de igne altaris, & misit in terram, & facta sunt tonitrua, & voces, & fulgura, & terræmotus magnus. *De thuribulo & igne altaris, & tonitruo, & vocibus, et fulgure ac terræmotu* Hic est Angelus magni consilij, qui accepit thuribulum, id est, chorum Apostolorum, quem acceptabilem habuit. Apostoli autem thuribulo comparantur, propter ignem charitatis & thus orationum. Pleni enim fuerint igne sancti Spiritus, & orationes eorum tanquam incensum superius ascenderunt. Impleuit autẽ eos Christus de igne altaris, id est, de eodem spiritu, quo ipse repletus fuit, qui dicitur altare. Omnia enim sacrificia nostra super ipsum debemus offerre, & ad ipsum referre. Et misit in terrã. Quia ad prędicandum in omnem terram chorum Apostolorum direxit. Quibus prędicantibus facta sunt tonitrua cõminationum, dum mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio arguerent, factæ sunt etiam voces exhortationum & promissionum. Et fulgura, id est, coruscationes miraculorum. Et terræmotus, dum alij moti sunt ad pœnitentiam, alij verò ad iram & perturbationem, alij moti sunt ad credendum, alij ad persequendum. Odor siquidem thuribuli factus est aliis odor vitæ in vitã, aliis odor mortis in mortẽ. *2.Cor.2.* Vnde & idem Ioãnes subiungit, quod primò de septem Angelis tuba canente facta est grãdo & ignis mixta in sanguine, & missum est *Apoc.8.*

 in terram,

in terram, & tertia pars terræ combuſta eſt, & tertia pars arborum concremata eſt, & omne fœnum viride combuſtum eſt. Per ſeptem Angelos, vniuerſitas prædicatorum intelligitur.

De ſeptē Angelis & tuba, grandine, igne ac ſanguine.

Primus Angelus, id eſt, primus prædicatorum ordo, tuba cecinit, dum ſonus prædicationis Apoſtolorum in vniuerſum mundum exiit. Et facta eſt grando comminationum, dum mundum arguerent & increparent. Et ignis, quia ignito eloquio mūdum inflammabant, & peccata conſumebant. Facta eſt etiam prædicatio Apoſtolorum aliis grando contundens, & cōterens quibus videbatur grauis, aliis ignis ſuccendens, quibus videbatur ſuauis. Grando autem & ignis in ſanguine mixta dicuntur, propter flagellū perſecutionis, & crudelitatē occiſionis, dum ſanguis ſanctorū ab impiis funderetur, & miſſum eſt in terra. Grando, ſcilicet, & ignis, id eſt, ſanctorum prædicatio in vniuerſam terram peruenit. Vel in terra, id eſt, in reprobis, terram ſapientibus, quia prædicatio vel perſecutio non nocet bonis, ſed malis.

De cōbuſtione tertiæ partis terræ, & arborum, & de fœni combuſtione.

Vnde & tertia pars terræ combuſta eſſe dicitur, id eſt, à Deo excæcata, & ab eius miniſtris pluentibus ſuper eos grandinem & ignem conſumpta. Duæ partes hominum in Eccleſia, ſunt actiui & contemplatiui, vel perfecti & imperfecti, maiores, ſcilicet, & minores, quos ſibi Deus aſſumit, quia puſillis cum maioribus benedicit. In tertia parte intelliguntur omnes reprobi, qui non ſunt perfecti vel imperfecti: per tertiam partem arborum intelliguntur maiores in numero reproborum, qui ſe ad cœlum vſque erigere videbantur. Per fœnum verò viride omnes in flore & proſperitate mundi quieſcentes, deſignantur. Multi enim qui fructificare videbantur, igne inextinguibili comburentur.

Matth.3. Luc.3.

Sic igitur Spiritus ſanctus, poſtquam in ſanctos Apoſtolos deſcendit, mundum, id eſt, mundi amatores, per ipſos Apoſtolos arguit. Qui enim diligit mundum, teſte Ioanne Apoſtolo, non eſt charitas patris in eo.

1.Ioan.2. 1.Ioan.5. Ioan.18. Ioan.13.

De quo mundo idem Ioannes ait: Mundus in maligno poſitus eſt. Et in Euangelio Dominus ait: Regnum meum non eſt de hoc mundo. Et iterum: Princeps mundi eiicietur foras. Nunc autem de quibus Spiritus ſanctus mundum arguit, videamus. Cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, de iuſtitia, & de iudicio.

Qualiter de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio, mundus arguatur.

De peccato, ſcilicet, quod habet de iuſtitia, quam non habet: de iudicio, quod non timet. Hoc eſt enim quod Spiritus ſanctus exigit à mundo, vt peccatū non faciat, & iuſtitiam exerceat, id eſt, vt declinet à malo, & faciat bonū. Sed quoniā timor omniū virtutum eſt cuſtos, oportet non ſolùm quod ſit iuſtus homo, ſed inſuper quod ſit timoratus. Hæc eſt bona temperantia, & cōpetens animæ cōplexio, vt, ſcilicet, ſit homo iuſtus & timoratus. Alioquin arguitur à Spiritu ſancto de peccato, quod vitare negligit, & de iuſtitia quā facere cōtemnit, & de iudicio, quod nō metuit.

De peccati arguitione. Marc.16.

De peccato quidem meritò mundus arguitur, maximè poſtquā nos Chriſtus redemit, & gratiā remiſsionis peccatorū omnibus obtulit. Poſtquam ſub generali edicto vbiq; clamatū eſt, Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Meritò igitur arguitur, qui venire cōtemnit, qui pro vili & modica voluptate vitam æternā amittit, qui pro lenticula rufa, id eſt, pro vana mūdi gloria, dignitatē ſuam, more Eſau, vendit.

Gen.25.

De triplici peccato mūdus arguitur, ſcilicet, de luxuria, auaritia, & ſuperbia. 1.Ioan.2. Exod.11.

Beatus autem cui non imputauit Dominus peccatum, vt de peccato à Domino non arguatur. Mundus autem vniuerſaliter de triplici peccato arguitur. Teſte enim beato Ioanne: Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. Sub his enim tribus, omnia peccata continentur, id eſt, luxuria, auaritia, & ſuperbia. Vnde de decima plaga Ægypti dicitur in Exodo, quod percuſsit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui ſedebat in ſolio eius: Ecce ſuperbia. Vſq; ad primogenitum captiuæ, quę erat in carcere: Ecce auaritia. Et omne primogenitum iumētorum: Ecce luxuria. Ex his tribus primogenitis, tanquam principalibus, omnia alia peccata generantur.

Act.10.

Et in vaſe quod vidit Petrus, ſicut in actibus Apoſtolorū dicitur, erant volatilia: Ecce ſuperbia. Et quadrupedia: Ecce auaritia. Et reptilia: Ecce luxuria, quæ velut ſerpens lubricus hominē inuoluit.

Exod.20.

Et in Exod. dicitur: Non facies ſculptile, neq; omnem ſimilitudinem, quæ in cœlo eſt deſuper: Ecce ſuperbia. Et quæ in terra deorſum: Ecce auaritia. Nec eorum quæ ſunt ſub aquis: Ecce luxuria, id eſt, non aſsimilaberis huiuſmodi, nec ſequeris imitando.

Apoc.16.

Et in Apocalypſi vidit Ioannes tres ſpiritus immundos exire de ore draconis in modum ranarum. Ranæ garriunt & ſaliunt: Ecce ſuperbia. Quietem tollunt: Ecce auaritia. Et in lutoſis locis commorantur, & molles habent ventres: Ecce luxuria.

Iob 40.

Et in Iob dicitur, quod Leuiathan ſub vmbra dormit: Ecce auaritia, quæ in rebus tranſitoriis quieſcit. Dormit etiam in ſecreto calami: Ecce ſuperbia, exterius nitens, ſed interius vacua. Et in locis humentibus: Ecce luxuria. Arguit igitur ſpiritus per Apoſtolos mundum de hoc triplici peccato. His enim tribus peſtibus totus erat occupatus miſer mundus.

Oſee 4.

Conuerſi ſunt autem ad Dominum ſuperbi, auari, & luxurioſi, ſicut ipſe per Oſee prædixerat: In illa die percutiam fœdus cum beſtia agri, & cum volucri cœli, & cum reptili terræ. Per beſtiam agri intelligitur luxuria, quæ reddit hominem beſtialem. Per volucrem cœli, ſuperbia. Per reptile terræ, auaritia. Qui autem huiuſmodi ſunt, & ſi ore Deum confitentur, operibus negant, & pro infidelibus reputantur.

Expoſitio literæ ſpecialiter de peccato infidelitatis.

Vnde ſpecialiter ad peccatum infidelitatis refertur illud quod Dominus ſubiungit: De peccato quidem, quia non crediderunt in me. De hoc igitur ſpecialem fecit mentionem, quia hoc manente, cætera manent: hoc diſcedente, cætera diſcedunt. Sicut enim fides mater eſt & fundamentum omnium virtutum, ita infidelitas omnium vitiorum. Non ſolū autem de maioribus peccatis, ſed inſuper de minoribus ſpiritus ſanctus mundū arguet. Sicut enim radius Solis atomos manifeſtat, ita gratia ſpiritusſancti minuta

etiam

etiam peccata latere non ſinit. Arguit præterea mundũ de iuſtitia, non de iuſtitia ſua, ſed de iuſtitia, quam habere debuit & non habet. De iuſtitia etiam credentiũ arguitur, ſicut arguuntur à lumine tenebræ. Omnia enim quæ arguuntur, vt ait Apoſtolus, à luce manifeſtantur. Quantum enim ſit malum eorum, qui non credunt, non ſolùm per ſeipſos, ſed etiã ex bono eorũ, qui credunt, manifeſtius apparet. Contraria enim ad ſeinuicem cõparata, amplius innoteſcunt. Hoc modo arguit puſillanimes, qui pœnitentiã agere nolunt, vel ſanguinem pro Chriſto effundere, iuſtitia Agathæ & aliarũ virginũ, quę in ſexu fragili viriliter martyriũ ſuſtinuerũt. Arguitur etiã mundus de iuſtitia Apoſtolica exuberãte, quam imitari cõtemnunt. Ipſa enim ſanctorũ cõparatio, reproborũ eſt vituperatio. Vnde B. Iob ait: Inſtauras teſtes tuos cõtra me. Bona enim quæ facere ipſi negligimus, hæc ad correptionẽ noſtrã ab aliis fieri demonſtrat, vt qui præceptis non accendimur, ſaltem exemplis excitemur. Omnipotens enim Deus vbique oculis noſtris, quos imitari debemus, obiicit. In fide lapſus eſt aliquis, aſpiciat Petrum, qui amarè fleuit. Alius contra proximum malitia crudelitatis exarſit, aſpiciat latronem, qui in ipſo mortis articulo ad vitæ præmia pœnitendo peruenit. Alius auaritiæ æſtibus anhelans, aliena diripuit, aſpiciat Zachæum, qui, ſcilicet, quod alicui abſtulit, quadruplum reddidit. Alius libidinis igne ſuccenſus, carnis munditiam perdidit, aſpiciat Mariam, quæ in ſe amorem carnis igne diuini amoris excepit. Vbique igitur nobis occurrit ſuperna medicina, quia & Deus dedit homini præcepta ne peccet, & tamen peccanti dedit remedia ne deſperet. Quia ſi perfectè peccatum lugeat, & ſanctorum iuſtitiam imitetur, adhuc in maxilla Leuiathan foramen inuenit, vt euadat. Sumamus igitur exemplum à ſanctis, qui totum mundum pedibus ſuis ſupponentes, quaſi per ſcalam eleuati ſunt, imò ſeipſos ſub pedibus conculcantes corpus proprium, vt in cœlum aſcenderent, animæ ſubſtrauerunt. Hi ſunt quorum iuſtitiæ obliuionem non acceperunt. Omnis autem iuſtitia tepida, omnis tranſitoria, omnis vendita erit in obliuionem coram Domino. De tepida dicitur: Quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo. De tranſitoria dicitur: Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, omnes iuſtitiæ ſuæ, quas fecerat, non recordabuntur. De vendita dicitur: Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. De qualibet autem iſtarum dicitur: Ego iuſtitias iudicabo. Huiuſmodi enim iuſtitiæ arguuntur & condemnabuntur coram Domino. De iuſtitia autem falſa arguitur is, cui per Salomonem dicitur: Noli eſſe multum iuſtus. Sic tamen non arguitur iuſtitia ſapientis, ſed ſuperbia præſumentis. Qui enim eſt multum iuſtus, ipſo nimio fit iniuſtus. Multum enim ſe facit iuſtum, qui dicit ſe non habere peccatum, aut qui putat ſe ſola voluntate ſua ſine gratia poſſe effici iuſtum. Vera autem iuſtitia in quinque principaliter conſiſtit. Primum eſt, vt reddamus Deo, quod ſuum eſt, id eſt, amorem tanquam patri, timorem & reuerentiam tanquam Domino, nos & noſtra tanquam creatori & redemptori noſtro, quia bona temporalia nobis tribuit. Corpus autem & animam noſtram redemit. Secundum eſt, vt reddamus proximo quod ſuum eſt, id eſt, vt neminem faciamus miſerum, vel relinquamus miſerum, quantum in nobis eſt. Tertium eſt, vt reddamus nobiſipſis quod noſtrum eſt, corpori noſtro onus ne laſciuiat, ſtimulum ne acedia torpeat, opus vt ſit vtile domino ſuo, pabulum ne deficiat. Similiter & animæ noſtræ reddamus ius ſuum, vt corpus ei ſubiiciamus, & pabulo verbi Dei illam reficiamus, & ſaluti eius diligenter intendamus. Quartum eſt, vt reddamus mundo quod ſuum eſt, id eſt, odium & deſpectum. Quintum eſt, vt reddamus diabolo quod ſuum eſt. Ipſe enim exactor durus, & fœnerator peſſimus, monetam peccatorum nobis accõmodauit. Reddamus ei peccata ſua, ne fortè dicatur de nobis: Mutuabitur peccator & non ſoluet. Si igitur hoc modo iuſti fuerimus, de iuſtitia nõ arguemur. Mundus autem de iuſtitia meritò arguitur, quia ad cœnã æternę refectionis, & ad nuptias ſpõſi vocatus, ire negligit, cùm iam plana ſit via, aperta & trita, & tamen tot ſanctorum milibus iam præcedentibus, ſequi cõtemnit. Arguitur autem ſpecialiter de iuſtitia fidei per dilectionẽ operantis. Fides enim totius iuſtitiæ noſtræ mater eſt & ſtabile fundamentum. Vnde ad iuſtitiam fidei ſpecialiter referri poteſt, quod Dominus ait: De iuſtitia verò, quia ad patrem vado, & iam non videbitis me. Stephanus enim & Paulus poſteà ipſum viderũt, ſed paſsibilẽ & mortalem non viderunt. Hæc eſt enim iuſtitia fidei Apoſtolorum, vt credant in eum, quem non vident. Fides enim eſt de non apparentibus. Quia igitur vox infideliũ eſt, Quomodo credemus, quem non videmus? Ideo credentium iuſtitiam definiens, ait: Ad patrem vado, & iam non videbitis me. Credetis tamen in me, & per hanc fidei veſtræ iuſtitiã mundus arguitur, quia iuſtitiam veſtram non imitatur. Poteſt tamen hæc arguitio generaliter de qualibet parte iuſtitiæ Apoſtolorum intelligi ſub hoc ſenſu. De iuſtitia verò, id eſt, de iuſtitia mundum arguet, quia ad patrem vado, & iam non videbitis me, id eſt, carnis præſentiam à vobis ſubtraho, & ſpiritum conſolationis vobis mitto, quo amplius in me credetis ſpiritualiter, atque magis ardenter me diligetis, & Spiritu ſancto confirmati exemplum bonæ vitæ mundo oſtendetis, & coram ipſo miracula facietis, & tamen iuſtitiam veſtram mundus contemnet imitari, & idcirco de iuſtitia veſtra meritò arguetur. Non ſolùm autem de peccato & de iuſtitia, ſed inſuper de iudicio Spiritus ſanctus arguet mundum. De iudicio, ſcilicet, quod nõ timet cùm videat diabolum iam damnatum. Et per hoc complices eius damnandos eſſe intelligere debuit, & de ſua damnatione timere. Vnde & Dominus ait: De iudicio autem, quia Princeps huius mundi iudicatus eſt, iudicio, ſcilicet, condemnationis, id eſt, foras miſſus, & iudicio ignis æterni

Qualiter de iuſtitia mundus arguitur. *Epheſ. 5.*

Iob 10.

Quod ſanctorum exempla ad correptionẽ nobis proponuntur. *Luc. 23.* *Luc. 22.* *Luc. 19.*

Ezech. 18.

Matth. 6.

Eccleſ. 7.

De vera iuſtitia & partibus eius. *Malach. 1.*

Luc. 14. *Matth. 22.* *Gal. 5.*

Expoſitio literæ ſpecialiter de iuſtitia fidei.

Alia expoſitio generaliter de qualibet parte iuſtitiæ.

Qualiter de iudicio mundus arguitur.

reseruatus. Per hoc igitur arguit spiritus sanctus mundũ, terrens illum supplicio diaboli, quasi
dicat: Si illum secuti fueritis in culpa, sequemini in pœna. Beatus autẽ qui manus suas lauat in
sanguine peccatoris. Est igitur diabolus iudicatus, id est, ex toto condemnatus. Aliter autẽ acci-
Ioan.3. pitur verbũ iudicãdi, cùm dicitur: Qui nõ credit, iam iudicatus est, id est, causam habet suæ com
demnationis infidelitatẽ. Non enim cum illo agetur & disceptabitur, sicut cum illo qui Christi
characterẽ habet. Nondũ tamẽ infideles penitus iudicati sunt iudicio cõdemnationis. De nemi-
ne enim quamdiu est in via, desperandum est. Meritò igitur arguitur, qui non timet dum atten-
2.Pet.2. dit diuinæ iustitiæ seueritatem. Qui, teste B. Petro, peccantibus Angelis non pepercit: sed ru-
dentibus inferni detractos in tartarum tradidit in iudicium cruciandos reseruari. Et originali
mundo non pepercit, diluuium mundo impiorum inducens. Et ciuitates Sodomorum & Go-
morreorum in cinerem redigens euersione damnauit, exemplum eorum, qui impiè acturi sunt,
ponens. Ecce qualiter per os Petri Spiritus sanctus arguit mundum de iudicio, quod non me-
Cõtra hos qui timorem non habent. tuit. Si leo timet dum coram ipso catulus verberatur, quantò magis timere debet catulus dum
coram ipso leo perimitur. Quid enim faciet virgula deserti, vbi concutitur, imò expellitur &
Isa.14. condemnatur cedrus Paradisi? Nunquid seruus ignobilis à Rege captus valde trepidaret, si
Prouer.19. virum nobilem à Rege torqueri videret? Quis autem Lucifero nobilior, qui pro vno elatio-
nis peccato eiectus est à regno? Pestilente autem flagellato sapiens astutior erit. Econtrà
Ecclef.3. teste Sapiente in Ecclesiastico: Cor nequam indurabitur doloribus, & adiiciet ad peccandum.
Exod.11. Si enim interfectis primogenitis coëgerunt Ægyptij filios Israël de Ægypto exire, quantò ma
gis interfectis illius primogeniti & dignioris inter alios Angelos, & mors potentium huius se-
culi compellere nos debent, vt timeamus, & de hoc seculo corde exeamus. Vnde in Ecclesia-
Ecclef.5. stico dicitur: Noli esse sine metu, & non adiicias peccatum super peccatum, & dicas, Miseratio
Dei magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Quantò magis autem differ-
tur iudicium reproborum, tantò grauius in fine punientur. Quantò enim arcus plus tenditur
Contra securè peccantes. & chorda diutius trahitur, tantò cum maiori impetu sagitta emittitur. Vnde Gregorius ait: Ple
runque iniqui se toties in peccatis suis à Deo videri non credunt, quoties inultè peccauerunt,
quibus per quendam sapiẽtem dicitur: Ne dicas peccaui, & quid mihi accidit triste? Districtus
enim Iudex, quò tardius venit, eò seuerius percutit. Nihil autẽ difficile esset ad tolerandum in
hoc seculo, si ex corde attenderemus & timeremus æternos cruciatos. Quicquid autem arridet
animo de pręsenti prosperitate, totũ amarescere debet ex ignis æterni cõsideratione: propterea,
Apoc.16. sicut dicitur in Apocaly. Angelus in Euphráten phialam effudit, id est, prædicator, diuitibus hu
ius seculi, irã Dei vt timeãt, nuntiat. Simus igitur timorati, non securi in peccatis nostris, sicut
Isa.28. hi, in quorum persona dicitur per Isaiã: Percussimus fœdus cum morte, & cũ inferno fecimus
pactũ. Flagellũ mundans cùm transierit, nõ veniet super nos. Hi sunt homines desperati, qui di
Ecclef.19. cunt se habere dæmones amicos, qui gloriãtur in malitia. De quibus in Eccles. dicitur: Qui io-
cundatur in malitia, deuorabitur. Cùm enim dixerint pax & securitas, tunc repẽtinus interitus
Isa.47. superueniet, & nõ effugiẽt. Vnde Isa. huiusmodi securè peccãtibus ait: Audi derelicta & quę ha
bitas cõfidenter, quæ dicis in corde tuo, ego sum, & nõ est præter me altera: amplius nõ sedebo
vidua, & ignorabo sterilitatẽ. Venient tibi subitò hæc duo in die vna, sterilitas & viduitas. Et
B. Gregorius ait: Cùm ab authore relinquimur, destitutionis nostræ damna nõ sentimus. Quò
enim longè nos Conditor deserit, eò mens nostra insensibilibus obdurescit, & quantũ lugẽda
sit misera nõ agnoscit. Qui igitur irreuerẽter & securè peccãt, similes sunt leonibus, qui nõ ti-
ment. Seruiliter autem timens, & tantum manum cohibens, similis est lupo timenti canem, &
Prouerb.28. tamen cõcupiscenti prædam. Beatus autẽ homo, qui semper est pauidus. Timenti enim Deum,
Ecclef.1. benè erit in extremis, sicut in Ecclesiastico dicitur. Et iterum: Timor Dei expellit peccatum.
Nam qui sine timore est, non poterit iustificari. Teste autem Gregorio, Deum timere, est nul-
la bona quæ facienda sunt, præterire. Et Isidorus ait: Timor semper emũdat, timor expellit pec-
catum, timor reprimit vitium, timor cautum atque sollicitum facit hominem. Et iterum ait:
Cùm mens secura redditur, in torpore animus laxatur. Quantò ergo sumus de præteris secu-
Matth.11. ri, tantò simus solliciti de futuris. Simus prudentes & cauti sicut serpentes, vt more aspidis
cauda, id est, timore finis nostri, incantatori nostro diabolo aures cordis obturemus. Teste
enim Gregorio: In via Domini à timore incipitur, vt ad fortitudinem veniatur. Vnde Sa-
Prouerb.14. lomon ait: In timore Domini & fiducia fortitudinis. Sicut enim in via seculi audacia fortitu-
dinem, ita in via Dei audacia debilitatem parit. Et sicut in via seculi timor debilitatem, ita in
via Domini timor fortitudinem gignit. Et iterum ait: Praua mens, si non priùs per timorem
euertur, ab assuetis vitiis non emendatur. Timeamus igitur Deum, timeamus Dei iudicium, &
mandata eius obseruemus, hoc est omnis homo. Timeamus & diligamus Deum, vt exulte-
Isa.33. mus ei cum tremore, quia prope timentes eum salutare ipsius. Teste enim Isa. Timor Domi-
Tob.4. ni ipse est thesaurus salutis. Timor enim omnes virtutes custodit. Vnde Tobias filio suo ait: Ha
Iob 9. bebis multa bona, si timueris Deum. Et Iob ait: Verebar omnia opera mea, sciens quod nõ par-
Isa.26. ceres delinquẽti. Teste enim Isa. A timore Domini cõcipimus, vt pariamus spiritũ salutis. Terra
enim cordis humani vltrò fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumen-
Matth.14. tum in spica, sicut in Euangelio dicitur. Per herbam timorem, per spicam cordis contritio-
nem, per frumentũ charitatẽ & bona opera intelligimus. Sancti ergo semper timent, & quasi in
serenitate

serenitate gratiæ tempestatem iudicij cum tremore expectant. Amatores autē huius mundi, qui nō timent de iudicio, arguuntur vt timeant. Arguit igitur spiritus sanctus mundum de peccato quod habet. De peccato, scilicet, infidelitatis, specialiter exemplo fidelium. De iustitia, quam nō habet exemplo iustorum. De iudicio quod non timet exemplo damnatorum. Credamus igitur in Christum fide, quæ per dilectionem operatur, ei adhærentes, ne de infidelitate arguamur & condemnemur. Transeamus in consortium iustorum, ne de iustitia eorum arguamur, quos iustificatos non imitamur. Timeamus futurum iudicium, ne cum principe mundi iudicemur, si iudicatum imitemur. Si spiritus sanctus per sanctos Apostolos nos arguit, non calcitremus, sicut hi, de quibus in Ecclesiastico dicitur: Peccator homo vitabit correptionem. Sed cum Dei timore eorum disciplinam humiliter suscipiamus, & eis confidenter acquiescamus, quorum fides firma, & doctrina vera. Vnde Dominus in hodierno Euangelio ait: Cùm venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Credamus igitur spiritui veritatis, ne nos decipiat spiritus falsitatis & vanitatis. Spiritus siquidem veritatis à veritate procedens, & veritatem docens, in Apostolos descendit, vt mundum per ipsos argueret, sicut ex supradictis patet. Descendit etiam, vt omnem veritatem Apostolos doceret, quam priùs non poterant capere pro infirmitate capacitatis humanæ. Propterea Dominus ait illis: Adhuc habeo vobis multa dicere, sed non potestis portare modò. Quæ nullus, scilicet, sufficit explicare nisi ego. Hæc sunt diuinæ sapientiæ arcana, quæ Christus post Spiritus sancti missionem ex parte docuit & reuelauit in via, plenius autem reuelabit in patria. Omnem autem veritatem docuit, vt comprehendantur gênera singulorum, non singula generum. Veritatem, scilicet, viæ, & veritatem patriæ, veritatem cordis in recta intentione, veritatem oris in recta locutione, veritatem operis absque vana gloria & iniquitate. Omnem autem veritatem saluti necessariam docuit in via, sicut in Epistola canonica Ioannes ait: Vnctio docet de omnibus. Non quia Apostoli vel illi qui vnctionem spiritus habent, omnia sciant. Sed de omnibus docere dicitur, quæ necessaria sunt credentibus ad salutem. Omnem etiam veritatem docere dicitur, quia nulla nisi per eum docetur. Sicut Christus illuminare dicitur omnem hominem venientem in hunc mundum: quia nemo illuminatur, qui per ipsum non illuminatur. Missus est præterea spiritus, vt annuntiaret futura. Vnde Dominus ait: Et quæ ventura sunt, annuntiabit vobis. Nec tamen omnia ventura annuntiauit, sed illa quæ scire expedit. Licèt enim de aduentu Antichristi, & de signis iudicij, & de fine seculi, & de quibusdā aliis annuntiauerit, quādo tamen hæc cōtingerent non expressit. Sicut de morte nostra sumus certi, sed nō de mortis hora, vt semper nobis timeamus, & simus parati. Vnde ipse ait: Non est vestrū nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate, id est, nō expedit vobis scire, vt semper vigilemus, quia qua hora venturus sit, ignoramus. Non solùm autē quæ ventura erant in tempore spiritussanctus docuit, sed magis quę ventura erant in æterna beatitudine. Missus est præterea Spiritussanctus, vt Christo testimoniū perhiberet. Vnde ipse ait: Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Clarificatus est Christus per Spiritum sanctū, quia per ipsum mundo innotuit, vt vbiq; cognoscerent ipsum per Apostolorū prędicationem, per internā inspirationem, per miraculorū operationem, per visiones, somnia, & reuelationes, per meditationē, lectionem & orationē. His enim & aliis modis Spiritussanctus nobis loquitur, & per ipsum Christus & Christi veritas mundo annuntiatur. Dicitur autē Spiritussanctus spiritus veritatis, id est, Christi, qui est veritas. Ex quo patet, quod à Christo procedit, quod tamen negant Græci. Idem autē est Spiritui sancto loqui quod procedere. Vnde sicut non procedit à se, ità non loquitur à se, & hoc est quod Dominus in hodierno Euangelio ait: Non enim loquetur à semetipso, sed quæcunque audiet, loquetur. Audire illius idem est quod scire: idem est illi scire & esse. A quo est illi essentia, ab illo est ei scientia & audientia. Propterea Dominus ait: Non loquetur à semetipso, sed quæcunq; audiet, loquetur. Audit autem à patre & filio, quia procedit à patre & filio. Processum autem eius à patre exprimit Christus, cùm ait: De meo accipiet, id est, à patre meo accipiet: & iterum quod dixerat plenius exponens, ait: Omnia quæcunq; habet pater, mea sunt: propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Quod enim accepit spiritus à patre, accepit à filio. Nihil enim habet pater quod non habet filius. Eadem est essentia patris & filij, eadem natura, eadem bonitas, eadem iustitia. Et sic de omnibus aliis, quæ substantialiter dicuntur de Deo. Cùm autem idem sit iustitia quod bonitas, quod diuina natura, dicit tamen omnia propter nominum pluralitatem, non propter rerum diuersitatem. Omnia etiam mundana, quę sunt in cœlo & in terra, sicut sunt patris, ita sunt filij, sunt etiam spiritus sancti. Dicit igitur Christus: Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis: quasi dicat: Ille me clarificabit in vobis, quoniam æqualitatem meam cum patre vobis reuelabit, & per vos aliis annuntiabit. De meo accipiet, id est, de patre meo, à quo ego sum. De patre enim accipit spiritus, à quo accipit & filius. Gloriam igitur refert filius ad patrē, propter principij authoritatem. Ipse enim pater est principium sine principio, filius principium de principio. Alpha & Ω, principium & finis, à quo nos sumus, & ad quem nos tendimus, ad quem ipso duce peruenire valeamus, vt cum ipso, & per ipsum, & in ipso regnemus in secula seculorum, Amen.

Breuis prædictorum recapitulatio.

Eccles. 32.

De spiritu veritatis & spiritu falsitatis, ac vanitatis.

1. Ioan. 2.

De multiplici veritate, & exponitur litera.

Ioan. 1.

Ad quid miserit Christus spiritū sanctū.

Quod diuersis modis clarificatus est Christus à spiritu sancto.

Quod spiritus sanctus procedit à Christo, & exponitur literæ difficultas.

Apoc. 22.

DOMINICA QVINTA, THEMA SVMPTVM EX ISAIA.

Isa.48. *Vocem iocunditatis annuntiate & audiatur, annuntiate vsque ad extremum terræ: Liberauit Dominus populum suum.*

TEMPVS flendi & tempus ridendi, tempus plangendi & tempus saltandi. Ver-
Eccle.3. ba sunt Salamonis in Ecclesiaste. Vnde cùm à principio Septuagesimæ vsque ad
De lamentationibus, carmen, & væ. gaudium resurrectionis Dominicæ in luctu continuo fuerit Ecclesia mater nostra,
quæ adhuc peregrinatur in terris, recolendo lamentationes, & væ, reducens ad me-
moriam væ culpæ, & lamentationes laboris & pœnæ. Hoc Paschali tempore vsq;
ad diem ascensionis, carmen cantat, recolendo gaudiũ nostræ liberationis, & vbiq; annuntian-
do, sicut scriptum est: Confitebor tibi in populis Domine, & psallam tibi in nationibus. Et ite-
rum: Labia mea non prohibebo Dómine, tu scisti. Circa hæc tria cantica vicissim occupatur to
ta vita Christiana. In libro enim memoriæ nostræ prædictas lectiones debemus semper legere
Ezech.2. & firmiter retinere. Vnde corã Ezechiële expansus est liber iste, in quo scriptæ erant lamenta-
tiones, carmen, & væ. Et nos cum omni diligentia & studio debemus in lege Domini meditari
die ac nocte recolendo lamentationes huius præsentis miseriæ, carmen iocunditatis æternæ, væ
damnationis sine fine, vt in die bonorum nõ simus immemores malorum. Et rursus in die pe-
regrinationis nostræ, bona æterna habeamus in mente. Recolendo lamentationes, prouocamur
ad cõpunctionem, ne cor nostrũ per obstinationẽ obduretur. Carmen memorãdo roboramur
ad spẽ & consolationẽ, ne desperemus. Vę autẽ ad memoriã reuocãdo incutitur nobis timor, ne
prę sumamus, vel securitate torpeamus. Lamẽtationes recolebat Propheta Dauid, cùm dicebat:
Rom.7. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Et Apost. ait: Infelix homo, quis me liberabit
de corpore mortis huius? Carmen recolebat Dauid, cùm diceret: Transibo in locũ tabernaculi
Philip.1. admirabilis vsq; ad domum Dei. Et Apost. ait, Cupio dissolui, & esse cum Christo. Et iterum:
2.Tim.4. Bonum certamen certaui, cursum cõsummaui, fidem serui: de reliquo reposita est mihi corona
iustitiæ, quam reddet mihi in die illa iustus Iudex. Væ memorabat Propheta, cùm dicebat: Ini-
quitates meæ supergressæ sunt caput meũ, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Hoc est
De duplici væ, culpæ, & pœnæ. væ culpæ. Similiter & væ pœnæ æternæ, cùm dicebat: Circundederunt me gemitus mortis, pe-
ricula inferni inuenerũt me. Similiter & Apostolus væ culpę recolebat, dicẽs: Non sum dignus
1.Cor.15. vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiã Dei. Et væ pœnæ æternæ, cùm dicebat: Castigo
1.Cor.9. corpus meũ, & in seruitutẽ redigo, ne fortè cùm aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Non
Quod aliis annuntiare debemus lamentationes, carmẽ, & væ. solùm autẽ sancti lamentationes, carmen, & væ, meditãdo cõmemorant, sed & aliis annuntiãt.
In his enim tribus tota ferè diuina scriptura cõsistit. Annuntiãt sancti lamẽtationes. Vnde Iere.
ait: Docete filias vestras lamentũ. Contrariũ autẽ faciunt quædã mulieres, quæ libentius docent
filias suas cantilenas lasciuiæ ad vanitatẽ & luxuriã pertinentes. Audiant sancti carmen, vt inci-
Ierem.9. tent desiderium, & accendant charitatẽ per promissiones. Annuntiant væ doloris, & pœnæ ge-
hennalis, vt timorẽ incutiant per cõminationes, propterea Psalmus ait: Filij qui nascentur &
exurgent, enarrabunt filiis suis. Et iterũ: Deus, auribus nostris audiuimus, patres nostri annun-
tiauerũt nobis. Et Dominus per Isa. Clama, ne cesses. quasi dicat: Annuntia populo meo vocem
Isa.58. lamentationis, vt pœniteant. Annuntia carmẽ siue vocẽ iocunditatis, vt consolationẽ recipiãt,
& spiritualiter exultent. Annuntia væ, vt timeant, & peccare desistãt. Lamẽtationes annuntiat
Isa.32. Isaias, cùm ait: Sume citharã, circui ciuitatẽ, meretrix obliuioni tradita. Loquitur ad animã pec-
catricem, admonendo vt sumat citharã confessionis, & plangat peccata sua, circumeundo ciui-
tatem animæ suæ, ne remaneat in illa aliquod peccatũ, quod nõ confiteatur & lugeat. Carmen
annuntiat, cùm ait: In terra sua duplicia possidebunt, id est, duplicẽ stolam corporis & animæ,
& lætitia sempiterna erit eis. Væ annuntiat, cùm ait: Vermis eorum non morietur, & ignis eo-
rum non extinguetur. Vermis malæ cõscientiæ remordentis, ignis flammæ succendẽtis & con
Ierem.61. cremãtis reprobos sine fine. Lamentationes annuntiat Ieremias, cùm ait: Statue tibi speculam,
pone tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectã. Hæc est via recta, lugere, scilicet, in ama-
Ierem.66. ritudine peccata sua, & quasi à specula circunspectionis, insidias diaboli vitare. Et in Baruch ait:
Baruch 2. Anima quę tristis est super magnitudine, scilicet, iniquitatis, & incedit curua & infirma, & oculi
deficientes, & anima esuriens dabit gloriam & iustitiam Domino. Oculos deficientes habẽt, qui
de se non præsumunt, quorum non sunt elati oculi per superbiam, sed in se debiles sunt, vt for-
tes sint in Domino. Anima esuriens dicitur, quæ bona spiritualia desiderat. Gloriam dat Do-
mino, qui omnia bona sua attribuit Deo. Iustitiam dat Domino, qui contra flagella non mur-
Ierem 31. murat, & se iustè affligi confitetur. Carmen annuntiat, cùm ait: Ero eis in Deum, & ipsi erunt
Baruch 4. mihi in populum, & non docebit vltra vir proximum suum, dicens, cognosce Dominum. Om-
nes enim cognoscent me à minimo vsque ad maximum, ait Dominus. Et in Baruch ait: Exue
te Hierusalem stola luctus & vexationis tuæ, & indue te decore & honore. Væ annuntiat, cùm
ait: Sic conteram populum istum & ciuitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest
vltra restaurari. Hoc erit in iudicio, quando ciuitas reproborum conteretur, & non poterit re-
staurari,

staurari, quia nõ poterit à tormẽtis liberari. Lamẽtationes annũtiat Iob cùm ait: Anteq̃ comedam: suspiro, & quasi inundãtes aquę rugitus meus. Comedere, teste Grego. est cõtemplationis luce pasci, quod nõ habet, nisi qui priùs in hoc exilio, quasi vbi non sunt bona, gemit & suspirat ex desiderio. Rugitus autẽ pœnitẽtis aquę inundanti cõparatur, quę secũ trahit obstacula corporũ. Ita lachrymæ pœnitẽtium expellunt obstacula vitiorum. Carmen annuntiat, cùm ait: In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum. Per senarium præsens vita intelligitur, quæ sex ætatibus ab initio distinguitur per septinarium, ætas quiescẽtium post hanc vitam designatur. In sex igitur tribulationibus Deus nos liberat, ne in septima malũ tangat. Quia in præsenti vita, vt erudiat, flagellis & tribulationibus nos atterit, sed in die iudicij ab omni verbere & tribulatione nos liberabit, quando absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum: & mors vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neq; dolor erit vltrà, quę prima abierunt. Væ annuntiat Iob, cùm ait: Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum. Arma ferrea, teste B. Gregorio, sunt necessitates vitæ præsentis, quæ durè premunt, & vitam inopis insequuntur. Ferro igitur necessitatis transitoria cõparantur, quia ferrum ærugo consumit. Ære quod difficilius consumi solet, sententia æterna designatur. Reprobi igitur dum præsentes necessitates metuendo, fugiunt æternam damnationem incurrunt. Annuntiant igitur sancti lamentationes, carmen & væ, & in his tribus lectionibus meditantur die ac nocte. Attendentes carmen cantant beati in patria: lamentationes quas cantãt exules in via: væ quod cantant damnati in pœna æterna. In præsenti etiã seculo carmen canunt, qui peccatorũ lapsum nõ senserũt. Lamentationes canunt, qui per pœnitentiã surrexerunt. Væ canunt, qui peccant & pœnitere cõtemnunt. Væ cantant peccatores in Ægypto. Lamentationes cantant laborantes in deserto. Carmen cantant perfecti & contemplatiui viri in terra promissionis, quæ fluit lacte & melle. Ipsi enim lactei sunt & candidi per innocentiam & vitæ munditiam. Melliflui autem per spiritualem iocunditatem. Væ cantauit mundus ab initio, postquam peccauerant primi parentes vsque ad legem Mosaycam. Ex tunc vsq; ad Christi incarnationem cantauit lamentationes in his, qui cum lachrymis & desiderio aduentũ expectabant Saluatoris. Vnde & tractus in Quadragesima cantantur in signũ doloris. Qui enim dolent, vocem protrahere solent. Adueniente autẽ Saluatore cœpit carmen cantare, agens gratias & laudans de sua reparatione. Vnde à principio Septuagesimæ inchoauit Ecclesia canticum suum, quasi à dolore & væ, peccatum primi parentis recolendo, & mundi damnationem in diluuio, postmodum subsecutæ sunt lamentationes, dum legimus in Ecclesia, in exitu filiorum Israël de Ægypto & labores in deserto, & ea quæ pertinent ad pœnitentiã, & insuper dum recitamus Christi passionem. Nunc autem in hoc Paschali gaudio tempus est, vt annuntiemus carmen & vocẽ iocunditatis, recolendo gaudium Dominicæ resurrectionis, & beneficia nostræ liberationis. Christus enim per crucẽ & mortem suam, nostrã mortẽ destruxit, & à morte resurgendo, vitam nostrã reparauit. Vnde gratias illi agere debemus, & alios ad laudandum inuitare, vt audiatur symphonia & chorus in filij prodigi reuersione, vt sit vox exultationis & confessionis in tabernaculis iustorum. Quod enim in aure cordis per inspirationem audiuimus super tecta, apertè, scilicet, & publicè aliis annuntiare debemus. Venite, inquit Propheta, audite & narrabo omnes qui timetis Deum. Et iterum ait: Quis loquetur potentias Domini, & auditas faciet omnes laudes eius. Et in Tobia dicitur: Opera Dei reuelare & confiteri, honorificum est. Non igitur talentum tanti beneficij debemus abscondere, ne nobis auferatur pro ingratitudine. Vnde Apostolus ait: Spiritum nolite extinguere, id est, spiritus sancti benignitatem, & dona, quæ ab illo habetis, nolite supprimere. Vnde secundum aliam literam ibi habetur, Gratias nolite celare. Teste enim Sapiente in Ecclesiastico: Bona abscondita in ore clauso, quasi appositiones epularum circumpositæ in sepulchro. Huiusmodi enim epulæ mortuis non prosunt. Propterea Dominus ait: Quod dico vobis in tenebris, id est, in arcano cordis, dicite in lumine, id est, apertè in Ecclesia prædicate: nihil sit occultum quod non reueletur, ne manna reseruatum computrescat. Vnde in Deuteronomio Moyses ait: Lætare Zabulon in exitu tuo, & Isachar in tabernaculis tuis, populos vocabunt ad montem, ibi immolabũt victimas iustitiæ, qui inundationes maris, quasi lac sugent, & thesauros absconditos arenarũ. Zabulon interpretatur tabernaculũ fortitudinis, & signat sanctos fortes in opere. Lætantur autem sancti viri in exitu suo, id est, in operis exercitio, dum ea, quæ habent in mente, exterius ostendunt in voce vel opere, vt per eos Deus glorificetur. Lætantur igitur in exitu & in tabernaculis suis, lætantur in actiua, lætantur in contemplatiua. Populos autem vocant ad montem, id est, ad Christum, & ad vitæ præeminentiam. Vnde Isaias ait: Venite ascendamus ad montem Domini. Ibi victimas iustitiæ immolant, dum fideles ad gratiarum actionem, & vt Deo reddant quod suum est, inuitant. Inundationes maris, quasi lac sugunt, dum multitudinẽ Gentium cum magno desiderio Christo incorporãt. Thesauros etiã arenarũ absconditos, id est, prędestinatos & electos in thesauros Ecclesiæ transtulerũt. Qui enim priùs infructuosi, postmodũ pretiosi facti sunt. Non solũ igitur sancti salutẽ suam procurauerũt, sed de aliorũ salute solliciti, aliis vocem iocunditatis & salutis annuntiauerunt, sicut specialiter de Apostolis scriptum est: Annuntiauerunt opera Dei, & facta eius intellexerunt. De his etiam in Canticis dicitur: Facies tua decora, & eloquium tuum dulce. Aliter enim eloquium non placet Christo, neç potest esse dulçe, nisi decora sit facies animæ.

Marginalia: *Iob 3.* — *Apoc. 21.* — *Iob 20.* — *De lamẽtationibus & carmine, & væ, huius seculi.* — *Alia expositio.* — *Exod. 3.* — *Thren. 1.* — *De triplici cantu in triplici tẽpore.* — *De voce iocunditatis quã debemus cantare & aliis nuntiare in hoc Paschali tempore.* — *Luc. 15.* — *Matth. 10.* — *Luc. 12.* — *Tob. 9.* — *1. Thes. 5.* — *Eccles. 30.* — *Matth. 10.* — *Mar. 4.* — *Luc. 12.* — *Exod. 16.* — *Deut. 33.* — *Isa. 2.* — *Cant. 1.* — *Quod non debent aliis vocem iocũditatis annũtiare, qui sunt in peccatorum amaritudine.*

Eccles.15. Iud.14. Amarum enim os mel spuere non potest, nec est speciosa laus in ore peccatorum, sicut scriptum est in libro Iudicum: De comedente exiit dulcedo. Quod fit quando is, qui priùs benè operatur, alios ad benè operandum inuitat, vt cortina cortinam trahat. Vnde & per Isaiam Exod.26. Isa.48. Dominus ait: Laude mea infrænabo te, ne intereas. Qui enim Deum laudare vult ad salutem animæ suæ, non currat passim per per campos licentiæ, sed sicut gallus priùs seipsum alis verberat, quàm cantet vel alios excitet. Ita qui aliis vocem iocunditatis dignè annuntiare desiderant, quicquid in se corrigendum est, priùs corrigāt, & tunc aliis annuntient. Beati enim qui seminant super aquas multas. Isa.32. Prouer.11. Quia anima quæ benedicit, benedicetur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. Vnde Psalmus ait: Os meum annuntiabit iustitiam tuam, tota die salutare tuum, id est, Christum, qui iustitia est & salus omni credenti. Cœli enim, id est, viri spirituales, enarrent gloriam Dei, narrantes laudem Domini, & virtutes eius, & mirabilia quæ fecit. Annuntiauerunt enim cœli iustitiam eius populo qui nascetur. Matth.5. Luc.8. Sanato siquidem dęmoniaco, dicit ei Christus: Vade, & annuntia quanta tibi fecit Dominus. Ioan.4. Vnde mulier Samaritana cucurrit in ciuitatem, verba Christi nuntiare, & alios ad Christum adducere. Ioan.1. Et de Andrea legimus, quod adduxit Petrum ad Christum: & Philippus Nathaëlem. Act.16. Paulus etiam in carcere reclusus, prædicabat. Rom.1. Quid igitur de illis, qui cùm liberi sint, veritatem Dei in iniustitia detinent, & alios docere non curant, nec cùm Propheta dicere valent: Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur. *Contra illos qui Dei veritatem annuntiare contemnunt.* Quid autem prodest clauis aurea scientiæ, si non reserat? Quid obest clauis lignea, si aperiat? dum tamen ita Deum habeamus in sermonibus, quod ipsum habeamus in moribus. Matth.12. Marc.2. Luc.6. Discipulis autem transeuntibus per sata, legimus quod spicas euellebant in Sabbato confricabant & manducabant. Spicas à terra euellunt, qui mentes audientium verbum Dei nuntiando ab amore terrenorum diuidunt. Spicas fricant, dum eas à palea vitæ veteris spoliant. Grana manducantur, dum Ecclesiæ incorporantur. Et hoc in Sabbato faciunt, dum à terrenis vacantes, spiritualibus intendunt. Matth.5. Mar.4. Luc.11. Lucerna igitur verbi Dei, non debet sub modio abscondi. Act.20. Vnde & in actibus Apostolorū, Apostolus discipulis suis ait: Cōtestor vos hodierna die, quoniam mundus sum à sanguine omnium vestrûm. Non enim subterfugi, quo minus annuntiarem vobis omne consilium Dei. Ierem.31. Et Ieremias ait: Exultate in lætitia Iacob, & hinnite contra caput Gentium, id est, audacter annuntiate, non metuatis capita populorum, id est, huius mundi potentes. Iacob.5. Et beatus Iacobus ait: Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animā eius à morte, & operit multitudinē peccatorum. Ezech.4. Vnde Dominus Ezech. ait: Sume laterem, & pones coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem, id est, gaudia ciuitatis supernæ. Apoc.21. Hæc est similis vitro mundo, sicut dicitur in Apocalypsi: Omnia enim peruia sunt visui, vbi vnus videt conscientiam alterius. Hanc ciuitatem in cordibus auditorum Ieremias describere intendebat, cùm ait: Ierem.51. Recordamini procul, & Hierusalem ascendat super cor vestrum. Isa.65. Et Isaias cùm ait: Lætamini cum Hierusalem, quia declinaui super eam fluuium pacis. Non solùm autem Apostoli & Prophetæ sancti laudant, & aliis vocem iocunditatis annuntiant, Matth.7. Luc.11. sed Dominus mutum curauit, Num.22. & os asinæ aperuit, quia Gentilitas laudat, & aliis vocem iocunditatis annūtiat. Laudemus & nos Dominum ad imitationem sanctorum, & aliis vocem iocunditatis annuntiemus: Cant.2. Hyems enim abiit & recessit. hyems, scilicet, torporis & infidelitatis, erroris & horroris. Flores virtutum apparuerunt in terra Ecclesiæ, Domino à mortuis resurgente, & Austro per vniuersum mundum flante. Isa.51. Audiatur igitur vox turturis in terra nostra. Vox animæ exultantis & laudantis, gratiarum actio & vox laudis. Liberauit enim Dominus populum suum. *De multiplici libertate.* Liberauit docendo & prædicando, liberauit exempla sanctæ conuersationis præbendo, liberauit miracula faciendo, liberauit patiendo, & in cruce moriendo, liberauit portas inferni confringendo, liberauit à morte resurgendo, liberauit Spiritum sanctum tribuendo, liberauit Apostolos in omnem terram mittendo, liberat quotidie inspirando, peccata remittendo, ad pœnitentiam conuertendo. Liberat à temporali pœna, sicut scriptum est: Liberasti nos de affligentibus nos. Liberat à culpa, sicut scriptum est: Ioan.8. Si ergo filius vos liberauerit: verè liberi eritis. Liberat à pœna æterna, sicut scriptum est: Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. *De multiplici voce iocunditatis.* Vocem igitur iocunditatis annuntiemus, & tanta Christi beneficia enarret omnis Ecclesia sanctorum. Eccles.31. Vox iocunditatis: Quotiescunque ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor. Ezech.18. Vox iocunditatis: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Ezch.34. Luc.23. Vox iocunditatis: Hodie mecum eris in Paradiso. Vox iocunditatis: Pro nihilo saluos facies illos. Mar.16. Vox iocunditatis: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Matth.11. Vox iocunditatis: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Vox iocunditatis: Eum qui venit ad me, non eiiciam foras. Isa.9. Vox iocunditatis: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis. Luc.2. Vox iocunditatis Christo nato: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Ioan.20. Vox iocunditatis: Resurrexi, & adhuc tecum sum, Vox iocunditatis: Pax vobis, ego sum. Ioan.14. Vox iocunditatis: Vado parare vobis locum. Ioan.16. Vox iocunditatis: Petite & accipietis. Vox iocunditatis: Vbi ego sum, illic & minister meus erit. Vox iocunditatis: Mittam vobis spiritum paracletū. Luc.21. Vox iocunditatis: Leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Matth.25. Vox iocunditatis: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod paratum est vobis. Ecce quanta abundantia benedictionis, quanta copia exultationis & laudis. Isa.62. Igitur qui reminiscimini Domini, ne taceatis, sed qui audit,

audit, dicat, veni, & cortina cortinam trahat. Miseri enim & exules valdè gaudent, & magnam consolationem recipiunt, quando de liberatione sua iocundos rumores audiunt. Gaudere igitur nos oportet his diebus nostræ liberationis, vt holocaustum nostrum pingue fiat, sicut scriptum est: Holocausta medullata offeram, id est, meipsum cum medulla intimæ dilectionis. Gaudeamus igitur in Domino mala nostra, in quibus fuimus, & à quibus liberati sumus, recolendo. Teste enim Gregorio, plerumque incolumitatis tempore ad memoriam dolores præteritos sine dolore reducimus, & quo ęgros nos fuisse recolimus, eo de incolumitate plus Deum laudamus. Dum autem doloris sui animus sine dolore reminiscitur, & debitorem se medico seuerius intelligit & magis acceptam salutem diligit. Annuntiemus igitur ex corde iocundo vocem iocunditatis, qui toties annuntiauimus vocem peruersitatis & secularis vanitatis. Tunc enim infernus reddit mortuos, quando, qui animas peruertit conuersus ad Dominũ, alios conuertit & damnum Domino restituit. Vocem iocunditatis annuntiate & audiatur. Infelix est miser & miserabilis, qui vocem tantæ iocunditatis audire contemnit, cui diabolus aurem cordis obturat & claudit. Furor illi secundum similitudinem serpentis obturátis aures suas, cauda autem carnalis voluptatis & terra mundanæ cupiditatis, ne audiat vocem tantæ suauitatis. Sicut autem qui percussus est paralisi, nihil sentit, ita qui absorptus est luto libidinis, vel fouea terrenæ cupiditatis, vocem iocunditatis cordis auribus non percipit. De hoc autem Dominus per Zachariam ait: Sicut non audierunt, sic non clamabunt, & non exaudiam. Et per Isaiam: Si volueritis & audieritis, bona terræ comedetis. De his autem qui audire nolunt Psalmus ait: Noluit intelligere, vt bene ageret. Et Ieremias ait: Ecce incircũcisæ aures eorum, & audire non possunt. Et Apostolus ait: A veritate quidem auditum auertent, & ad fabulas conuertentur. Et Dominus in Euangelio: Quare loquelam meam non cognoscitis, quia non potestis audire sermonem meum. Et iterum: Oues meæ vocem meam audiunt. Et in Parabolis dicitur: Qui obturat aurem suam ne audiat legem eius, oratio erit execrabilis. Timeăt igitur isti, ne post multas vocationes & citationes dies eis peremptoria assignetur, in qua in corpore & anima moriantur seu perimantur. Vasthi enim regina repudiata est, & regnum amisit, quia ad cõuiuium magni regis Assueri venire contempsit, frater maior qui erat in agro, audita voce symphoniæ, intrare rennuit, sed magis hędum concupiens cum amicis suis dæmonibus manducare voluit. Audiamus igitur auribus cordis, de quibus Dominus ait: Qui habet aures audiendi, audiat. Et Propheta ait: Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Qui enim ex Deo est, verba Dei audit. Vnde Sapiens in Ecclesiastico ait: Ne despicias narrationem Presbyterorum sapientum, & in prouerbiis illorum conuersare. Et Dominus per Prophetam: Audi filia, & vide & inclina aurem tuam, scilicet, cordis, inclina per obedientiam. Teste enim Sapiente in Ecclesiastico. Qui obedit Patri, id est, Deo præcipienti, refrigerat matrem suam, id est, Ecclesiam. Populus quem non cognoui, ait Dominus, credidit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Hic est populus gentilium, cui Dominus reuelauit aurem cordis, dum surdos fecit audire, & mutos loqui.

Apoc. 8. — *Apoc. 20.* — *Contra illos qui vocem iocunditatis audire nolunt.* — *Simile.* — *Zach. 7.* — *Isaiæ 1.* — *Iere. 6.* — *2. Tim. 4.* — *Ioan. 8.* — *Ioan. 10.* — *Prouer. 28.* — *Hester. 1.* — *Lucæ 15.* — *Matth. 11.* — *Ioan. 8.* — *Eccle. 8.* — *Eccle. 3.* — *Mar. 7.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE Epistola Beati Iacobi.

Estote autem factores verbi: & non auditores tantùm, fallentes vosmetipsos. *Iacob. 1.*

IN duobus principaliter consistit Christiana religio, In audiendo, scilicet, & operando. Fides enim, teste Apostolo, est ex auditu: fides autem sine operibus mortua est. Oportet igitur Christianum audire, & bona opera facere. Et ita auditus, ex quo fides est & bonum opus exiguntur ad hoc quod aliquis sit verè religiosus. Vnde prima parte hodiernæ Epistolæ ostendit beatus Iacobus, quod audire & nõ operari non sufficit ad salutem. Propterea ipse ait: Estote factores verbi & non auditores tantùm: fallentes vosmetipsos. Tandem ostendit in quibus consistat religio, scilicet, in declinando à malo & faciendo bonum. A malo autem declinat homo, dum custodit se immaculatum ab hoc seculo. Bonum autem specialiter agit misericordiæ opera exercendo, dum visitat pupillos & viduas in necessitatibus eorum. Et hanc operis religionem ostendit in fine Epistolæ, vbi ait: Religio munda & immaculata apud Deum & patrem, hæc est visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo. In audiendo igitur & operando homo religiosus efficitur. Ad hoc tamen, vt perfectè sit religiosus, oportet quod cautus sit in loquendo, & cum omni moderamine & circumspectione os suum studeat custodire. Quia qui custodit os suum, custodit animam suam. Si quis enim putat se religiosum esse, non refręnans linguam suam, huius vana est religio. Primò igitur ostendit, quod non sufficit audire, nisi bene operari studeamus. Estote, inquit, factores verbi, & non auditores tantùm: fallantes vosmetipsos. Si putatis, scilicet, per solum auditum vos saluos esse. Teste enim Apostolo Paulo: Non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Beati enim qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illid. Audiunt aure cordis intelligendo, custodiunt retinendo & operando, vt memores sint mandatorum ipsius ad faciendum ea. Aliter enim non prodest bonum in memoria retinere, imò magis obest. Quia seruus sciens voluntatem domini, & non faciens, vapulabit multis. Melius enim est viam Domi-

Quod in audiẽdo et in operãdo ex maiori parte consistit religio Christiana. — *Prouer. 13.* — *Quod non sufficit auditus vel scientia sine operibus.* — *Lucæ 11.* — *Lucæ 12.*

ni non agnouisse, quàm post agnitã retroire. Intellectus enim legis bonus est omnibus facien-
Actuum 1. tibus eum. Vnde de Domino dicitur: Cœpit Iesus facere & docere. Et Salomon ait: Circulus
Parab. 11. aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua. Pulchra docendo vel audiendo, fatua malè vi-
uendo. Qui enim nõ facit quod audit vel prædicat, ieiunus fert quod alius mãducat. Sicut enim
fauus mellis dulcior est comedenti quàm intuenti. Sic sermo dominicus dulcior est operan-
Iob 12. ti quàm audienti. Vnde beatus Iob ait: Nónne auris mea diiudicat, & fauces comedentis sapo-
rem? Aliud est enim aliquid de Deo audire, aliud est id quod auditur opere adimplendo gusta-
re. Vnde beatus Gregorius ait: Qui mandata eius memoria retinet, sed nequaquam facit, hic in
Zach. 5. doctrinæ verbis sententias quibus damnetur, tenet. Vnde in Zacharia dicitur: Video volu-
men volans, & dixit Angelus ad me: Hæc est maledictio, quæ egreditur super vniuersam fa-
ciem terræ. Volumen volans est sacra scriptura, quæ mentem ad superiora leuat. Et quia sacra
eloquitur ad damnationem, sunt eis qui illa scire nolunt, vel cognita contemnunt: rectè dici-
tur. Hæc est maledictio, quæ egreditur super vniuersam faciem terræ. Sicut autem cribrum in
aqua plenum videtur, postquam autem extractum fuerit, vacuum reperitur, ita cor fatui, dum
verbum Dei audit, plenum videtur. Ipso autem recedente, vacuum apparet, quia nec benè ope-
ratur, nec verbum auditum retinet. Est enim velut asinus ad lyram, qui verbum Dei audit, &
Ezech. 34. libenter auscultat, sed postmodum male viuendo sub pedibus conculcat. Vnde Ezechiel ait: Au-
diunt sermones tuos, & non faciunt: in canticum oris sui, vertunt illos, & est eis quasi carmen
musicum, quod suaui, dulcíque sono canitur. Et Sophonias ait: Disperierunt omnes inuoluti ar-
Sopho. 1. gento, hi, scilicet, qui eloquiis diuinis non interiori refectione se replent, sed exteriore ostensio-
Iere. 48. ne se vestiunt. Maledictus autem qui gladium suum prohibet à sanguine, id est, qui per ver-
bum Dei sanguinem peccatorum suorum contemnunt effundere, vel carnem suam macerare.
Qui enim verbum Dei audiunt & non faciunt, similes sunt illis, qui gesta proborum militum
libenter auscultant, illos tamen imitari non curant. Teste enim beato Iacobo: Si quis auditor
est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo.
De speculo multiplici. In speculo siquidem materiali nõ ipsam rem, sed rei vmbram vel imaginem intuemur. Pari mo-
do, qui speculum diuinæ scripturæ inspicit, & operari negligit, vmbram tantum habet verbo-
De speculo diuinæ scripturæ. rum, sed non corpus operum. Diuina autem scriptura speculo comparatur, in qua contemplari
debet homo vultum natiuitatis suæ, quem, scilicet, habet à natura statum, scilicet, miseriæ, & fra-
gilitatis humanæ. Cuius conceptio, culpa nasci pœna, labor vita, necesse mori. Qui pronus est
Iob. 14. ad lapsum, difficilis ad resurgendum. Natus de muliere, breui viuens tempore, repletus multis
miseriis: qui quasi flos egreditur & conteritur, & nunquam in eodẽ statu permanet. Nõ solum
Gene. 1. autem inspicere debemus, in speculo scripturarum vultũ natiuitatis nostræ secundũ carnem, sed
De multiplici vultu natiuitatis. qualiter nati sumus, prima natiuitate in paradiso, in Adã, quẽ fecit Dominus ad imaginẽ & simi-
litudinem suã. Qualiter etiã nati sumus Deo per gratiã in baptismo, & qualiter nascituri sumus
Matth. 19. cœlo, in regeneratione, scilicet, cũ sederit filius hominis, & reformabit corpus humilitatis no-
Phil. 3. stræ, configuratũ corpori claritatis suæ. Hoc igitur speculũ, id est, diuina scriptura, & os Domini
Isaiæ 30. quod semper interrogare debemus, vt sciamus qualiter ambulare debeamus, qualiter scilicet, de-
bemus operari, qua via incedere, quæ sint pericula & impedimẽta huius viæ, quã districtè punie-
mur, si negligamus bene operari. Quã beati erimus, si bona agẽtes vsq; in finẽ perseueremus, &
alia quæ ad salutẽ animarum nostrarũ sunt necessaria. Sicut autẽ mulier prospicit in speculo, vt
ornet se, & placeat viro suo, sic in hoc seculo intueri debemus, vt bonis spiritualibus exornati
Christo placeamus, si quã autẽ maculam in nobis reperiamus, statim abluamus. Nõ solũ autem
De speculo fidei. diuina scriptura speculũ dicitur, sed & fides Christi. Vnde Apost. Videmus nũc per speculum in
ænigmate. Et exẽpla sanctorũ dicuntur speculũ. In quo consideramus formã cui conformemur.
1. Cor. 13. Vnde Iere. ait: State super vias, & videte & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, &
De speculo boni exempli. ambulate in ea. Speculum etiã dicitur mundus iste, vel creaturæ huius mundi, in quibus cõside-
Iere. 6. ramus potentiã & sapientiã, & bonitatẽ artificis. Vnde Apost. ad Romanos ait: Inuisibilia Dei
De speculo huius mundi. à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta cõspiciuntur. Speculum etiã dicitur sepulchra
Rom. 1. mortuorũ, quæ frequenter debemus inspicere. Vnde & in Ecclesiaste Salomon ait: Cor sapien-
De speculo sepulchrorum mortuorum. tium vbi tristitia. Et iterum: Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. In illa
enim finis cunctorũ admonetur hominum: & viuens cogitat, quid futurus sit. Speculum etiam
Eccle. 7. dicitur humanæ fragilitatis miseria, in quo frequenter debemus inspicere. Vnde Ierem. dictum
De speculo fragilitatis humanæ. est: Surge, & descende in domum figuli, id est, humiliare, fragilitatem humanam intuendo. Et
iterũ: Vade, & accipe lagunculã figuli testeã, & de senioribus populi, & de senioribus sacerdo-
Iere. 18. tum, & egredere ad vallem filij Ennon, quæ est iuxta introitũ portæ fictilis. Ire est in bonis pro-
Iere. 19. ficere: Accipere lagunculam figuli testeam, est considerare humanæ fragilitatis conditionẽ, quæ
bene apparet in morte seniorum populi, id est, principum huius seculi, & seniorum sacerdo-
tum, id est, maiorum prælatorum. Ennon interpretatur fons tristitiæ. Vnde & filius Ennon di-
citur homo variis incõmodis, & tribulationibus repletus in hoc seculo. Vallis autẽ filij Ennon
est mũdus iste, vallis, scilicet, siluestris. In qua sunt multi putei bituminis. Ad hanc vallẽ egre-
diuntur, dum à tumultu malarũ cogitationũ semoti, mala mundi huius cõsideramus. Introitus
portæ fictilis est ingressus nostræ miseræ natiuitatis, iuxta quẽ est vallis Ennon, quæ cũ homine
nascẽte nascitur miseria illius, & ingressum illius in hunc mundũ multiplex miseria comitatur.

In his

In his igitur speculis vultum natiuitatis nostræ, statum, scilicet, & modum conditionis humanæ diligenter debemus considerare & imprimere memoriæ nostræ. Homo enim sanctus in sapientia permanet sicut Sol, stultus vt luna mutatur. Considerauit enim se & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit. Huiusmodi autem viro stulto, & instabili comparatur, teste Iacobo, auditor verbi & non factor, qui ad tempus credit, & in tempore tribulationis recedit. Quando Dei verbum audit, compungitur, sed citò compunctionis obliuiscitur, hic est qui libenter audit & facere negligit, asinus ad lyram obliuiosus & brutalis ad doctrinam. His autem Psalmus loquitur, dicens: Intelligite qui obliuiscimini Deum. Et de seipso idem Propheta ait: Non obliscar sermones tuos. Et iterum: In æternum non obliuiscar iustificationes tuas, quia in ipsis viuificasti me. De his autem qui ad tempus credunt, & in tempore tribulationis recedunt, dicitur in Prouerbiis: Quasi tempestas transiens, non erit impius. Et in Euangelio Dominus ait: Omnis qui audit verba mea, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ędificauit domum suam super arenam, & descendit pluuia, venerunt flumina, flauerunt venti & irruerunt in domum illam, & cecidit. Per pluuiam carnis tentatio, per flumina mundana persecutio, per ventos diabolica suggestio intelligitur. Econtra autem beatus Iob de se ait: Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea, & iustificationem, quam cœpi, non deseram. Et iterum ait: Quis mihi tribuat adiutorem, vt desiderium meum ipse audeat, & librum scribat ipse qui iudicat, vt in humero meo portem illum, & quasi principi offeram illum? Librum in humeris portare est, scripturam sacram operãdo perficere. Si autem bene portatur in opere, postmodum corona victoriæ exhibebitur in remuneratione. Et quia viribus suis ad hoc homo non peruenit, Christum adiutorem quærit, qui in corde suo librum scribat, & memoriæ imprimat, vt mandata diligendo illa implere valeat. Redemptor autem noster, quandoque erit author iudicij, qui nunc est conditor libri, vt exigat districtus, quod nunc iubet mansuetus. Per singulos autem gradus librum pronunciat, qui per singula virtutum incrementa libri sententiam se præcepisse, non tam verbis, quàm operibus demonstrat. Principi autem suo librum offert, qui ad Christum tam sententiam suam, quàm operationem refert. Vel secundum Gregorium: quia quod offerimus, manu tenemus, venienti ad iudicium librum offerre, est verba præceptorum eius in actione tenuisse. De his igitur, qui librum in humeros portant, & quod audiunt, operibus implent, subiungit beatus Iacobus: Qui autem perspexerit in lege perfectæ libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. Legem perfectæ libertatis appellat Euangelium Christi, quod perfectè liberos facit à timore seruitutis, & perfectè liberat à seruitute timoris, quem lex Mosayca incutiebat. Charitas autem Euangelij huiusmodi timorē foràs mittit. Qui igitur in hac lege perspexerit, id est, tota dilectione cognoscere studuerit, & permanserit in ea adimplendo, & in bono perseuerando, hic beatus in facto suo erit, id est, pro facto, & non pro auditu solo. Vnde Psalmus ait: Tunc non confundar cùm perspexero in omnibus mandatis tuis. Et iterum: In custodiendis illis retributio multa. Debemus igitur esse factores legis, & non auditores tantum, quam tamen implere non valemus, nec verè religiosi esse, nisi linguam nostram refręnemus, abstinendo, scilicet, ab omni praua & inutili locutione. Quia corrumpunt bonos mores colloquia praua. Propterea idem Apostolus ait: Si quis autem se putat religiosum esse, non refręnans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio, id est, si quis per fidem, & per bona opera, quæ ait, se esse religiosum æstimat, non refręnans linguam suã à vaniloquio, turpiloquio, stultiloquio, & multiloquio, à mendaciis, detractionibus, maledictionibus, & contumeliis, adulationibus, irrisionibus, & blasphemiis, & aliis huiusmodi, sed seducens cor suum, dum pro vitio linguæ putat se non esse puniendum: eiusmodi vana est religio, scilicet inutilis & infructuosa, non placens Deo. Linguam igitur nostram refrænare debemus ad hoc quod verè religiosi simus. Quid enim prodest, si tota ciuitas custodiatur, & vnum foramen per quod hostes intrent, relinquatur? Sicut autem vrbs patens absque murorum ambitu, ita homo qui non potest cohibere in loquendo spiritũ suum. Talis erat Heliu, qui dicebat: plenus sum sermonibus, & coarctat me spiritus vteri mei. En venter meus, quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas dirumpit. Prohibere ergo debemus linguam nostram à malo, & labia nostra ne loquantur dolum. Nam sicut aër corruptus assiduo flatu tractus corpus corrumpit. Ita praua locutio assiduè prolata animam inficit. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Noli esse citatus in lingua tua: & inutilis, & remissus in operibus tuis. Et Apostolus ait ad Collossenses: Sit sermo vester in gratia sale conditus, vt sciatis, quemadmodum vos vnicuique respondere oporteat. Linguam ergo nostram refrænemus, & verbis nostris stateram faciamus. Sit digitus noster super os nostrum, ne capiamur in verbo indisciplinato. Vnde sapiens in Ecclesiastico: Quis dabit ori meo custodiam, & sigillum super labia mea, ne cadam in ipsis. Et Osee ait: Cadent in gladio principes eorum, & à furore linguæ suæ. Diues autem epulo, quia linguosus inter epulas fuerat, cruciabatur in lingua, siquidem vir linguosus non dirigetur in terra. Teste autem Gregorio: Lingua cùm non restringitur, nequaquam vbi cecidit, iacet, sed semper ad deteriora labitur. Et rursum ait: Sępè dum ab ociosis verbis nequaquam lingua compescitur ad tenuitatem stultæ locutionis effręnatur, quia qui dimittit aquam, caput est iurgiorum. Totum igitur se insidiantis vulneribus detegit, qui nulla se silentij censura circunclusit. Et in Ecclesiastico dicitur: In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientium

os illorum

Eccle.27. Lucæ 8. Prouer.10. Matth.7. Lucæ 6. Iob.31. Expositio literæ, & de lege perfectæ libertatis. 1.Ioan.4. 1.Cor.15. De refrænatione linguæ. Prouer.25. Iob.31. Eccle.4. Coloss.4 Eccle.28. Item 5. Eccle.22. Osee.7. Lucæ.15. Prouer.17. Eccle.21.

os illorum. Et beatus Iacobus ait: Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Potest etiam fręno circumducere totum corpus. Hoc tamen non intelligimus de quolibet verbo, quia nemo est qui in aliquo verbo non offendit, sed de illo intelligimus in quo grauior est offensa. Qui igitur linguam potest comprimere, facilius poterit cætera membra à prauis actibus reuocare, & ad recta opera dirigere, & circumducere tanquam fręno, ne diuertat à recto itinere. Teste autem eodem Iacobo: Sicut fręna mittimus in ore equorum ad consentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus, & sicut naues cùm sint magnæ & à validis ventis minantur & impellantur, modico gubernaculo diriguntur & circumferuntur vbi impetus, id est, voluntas dirigentis voluerit, ita & lingua, cùm sit modicum membrum, magna exaltat, id est, magna præmia acquirit hominem exaltando, si benè eam regit: Sed si malè, magna & alta supplicia consequitur. Mors enim & vita in manibus linguæ. Lingua igitur licèt sit modicũ membrum, magnam tamen habet efficaciam, tam in bono quã in malo. Multum enim nocere potest, nisi refrędnetur. Quod ostendit Iacobus per similitudinem ignis, dicens: Ecce quãtus ignis, id est, quã paruus, quàm magnam siluam accendit? Et lingua nostra ignis est, id est, vniuersitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus & inflammat rotam natiuitatis nostræ inflammata à gehenna. Hæc sunt verba Iacobi, quibus ostendit, quod lingua hominis est quasi ignis, siluam virtutum inflammans, & omnia bona hominis quasi in cinerem & ad nihilum redigens. Dicitur etiam vniuersitas iniquitatis, quia artifex est omnium ferè malorum & vitiorum, & per eam omnia mala fieri habent, vt furta, stupra, homicidia, lites, pręlia, dolositates, circumuentiones, prauæ suggestiones, periuria, garrulitates, & cõsimilia. Est autem familiaris inimicus, quia cõstituitur in membris, id est, de membris corporis est, quę maculat totum corpus, id est, operum nostrorum vniuersitatem. Quia modicum fermentum totam massam corrumpit, & inflammat rotam natiuitatis nostræ, id est, volubilem atque instabilem vitam nostram, & decursum huius vitæ mortalis, quæ nunquam in eodem statũ permanet, quæ ab infantia vsque ad senium labitur & decurrit. Et cùm de puluere simus, volubilitate nostra in cinerem reuertimur, & quasi ad idem punctum redimus. Inflammat igitur lingua, id est, corrumpit rotam natiuitatis nostræ, id est, instabilitatem nostræ naturæ. Inflammata à gehenna, id est, suggestione diabolica. Adhuc autem aliud attenditur in lingua detrimentum. Cùm enim in vdo posita sit, facilè labitur, nec penitus eam domare valemus, quin aliquando in lingua saltem venialiter peccemus. Propterea Iacobus ait: Omnis natura bestiarum, & volucrum, & serpentium, & cęterorum domatur, & domita sunt à natura humana, linguam autem nullus hominum domare potest. Est enim inquietum malum, plena veneno mortifero. Ostendit linguam malam esse bestiarum comparatione, quæ domari possunt à natura humana, id est, ab homine. Legimus enim in Plinio, vt ait Augustinus: Inimanissimam aspidẽ in Ægypto à quodam patrefamiliàs domitam quotidie de cauerna sua egressam, à mensa eius annonam percepisse. Legimus prætereà in Marcellino tigridem factam mãsuetam, ab India Anastasio principi missam. Lingua enim cum omni cautela refrędnanda est, quæ bestias ferocitate, volucres leuitate, serpentes virulentia excedit. Comparat autem linguam bestiis, volucribus, & serpentibus, bestiæ sunt detractores alios lacerantes, qui linguam exacuunt, sicut gladium, & lingua eorum gladius acutus. Volucres sunt homines superbi, leues & instabiles qui posuerunt in cœlum os suum, quorum os locutum est vanitatem, qui de magnis maiora loquuntur. Serpentes sunt venenosi atque dolosi, atque malitiosi homines, de quibus dicitur: Venenum aspidum sub labiis eorum, linguis suis dolose agebant. Est igitur lingua plena veneno mortifero more serpentum, id est, verbis venenosis, Inquietum malum, sicut bestiæ & volucres inquietæ sunt. Vix enim quiescit, sed de vno malo ad aliud transit. De otiosis ad lasciua & scurrilia, de scurrilibus ad detractiones, dehinc ad contumelias & maledictiones. Cùm igitur tanta sit linguæ malitia, cum omni studio & diligentia niti & laborare debemus, vt ipsam refrędnare valeamus. Alioquin quicquid boni faciamus, vana est religio nostra. Postquam autem linguam nostram refrænauerimus, tunc verè religiosi erimus, si à malo abstinentes, opera bona faciamus. Et hoc est quod ait Iacobus in fine hodiernæ Epistolæ: Religio munda & immaculata apud Deum & patrem, hęc est, Visitare pupillos, & aduenas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo. Ostenderat prius quid sit vana religio. Nunc autem ostendit, quæ sit vera religio. Dixerat enim factorem operum beatum esse. Nunc autẽ quæ opera maximè placeant Deo, ostendit misericordia, scilicet, & innocentia. Per hoc autẽ quod ait: Visitare pupillos & viduas, quia hæc opera præcipuè ad misericordiam pertinent, omnia alia misericordiæ opera intelliguntur. Huiusmodi enim personæ miserabiles sunt patrum & maritorum carentes præsidio, & facilè ab hominibus opprimuntur. Vnde & illas præcipuè visitare debemus multiplici beneficio, consolando, subueniendo & defendendo, & earum compatiendo tribulationibus & necessitatibus condescendendo. Vnde Dominus per Isaiam ait. Subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. Et in Psalmo conqueritur Dominus, de his qui huiusmodi personas miserabiles opprimunt, vbi ait: Viduam & aduenam interfecerunt & pupillos occiderunt. Religio igitur munda in cordis intentione, & immaculata in operis executione apud Deũ & patrem, qui nouit opera & intentiones, & non fallitur sicut homines: hæc est visitare, scilicet, pupillos & viduas, id est miserabilibus personis succurrere fa-

Iaco. 3.
Prouer. 18.
Iacob. 3.
Quod lingua comparatur igni.
1. Cor. 15.
Gala. 5.
Iob. 13.
Gene. 3.
Quod valdè difficilè lingua domatur.
Quod lingua bestiis, volucribus & serpentibus comparatur.
De vera religione.
De multiplici beneficio & consolatione.
Isaiæ 1.

rere, famelicum pascendo, potum sitienti dando, vestiendo nudum, visitando infirmum, pauperes & peregrinos recipiendo in hospitio, his qui in carcere detinentur, subueniendo, mortuis etiam exhibendo sepulturam, & immaculatum se custodire ab hoc seculo, vt misericors sit ad proximum, & innocens ad seipsum. Non solùm autem corporaliter pupillos, & viduas visitare debemus, sed & spiritualiter orãdo pro peccatoribus, & eos salutaribus monitis à malo retrahendo. Hi enim orphani dicuntur, qui Deum patrem peccatis suis amiserunt. Viduæ etiã sunt peccatorum animæ, à Christo sponso viduatæ. Et quoniam scriptum est: Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur. Et iterum: Iudicium sine misericordia ei, qui non fecit misericordiam: præ omnibus aliis bonis operibus, misericordiæ operibus abundare debemus. Beatus enim qui intelligit super egenum & pauperem. Exercitatio autem corporalis, licèt sit vtilis ad modicum, tamen valet respectu pietatis. Sicut enim oleum supernatat, ita miserationes hominis super omnia opera eius. Propterea Salomon ait: Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur. Et iterũ: Fœnerator Domino, qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei. Et rursum ait: Qui despicit proximum suum, peccat: qui autem miseretur pauperis, beatus. Et Tobias ait: Panem tuum cum esurientibus & egenis manduca, & de vestimentis tuis nudos tege. Et beatus Iob ait: Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum. Et iterum: Si negaui quod volebãt pauperibus, & oculos viduæ expectare feci. Si comedi buccellã meam solus, & non comedit pupillus ex ea, quia ab infantia creuit mecum miseratio. Et Isaias ait: Carnem tuam ne despexeris. Carnem suam despicit, qui proximorum necessitatibus non condescendit. Vnde beatus Iob ait: Visitans speciem tuam non peccabis. Et iterum Isaias ait: Cithara & vinum in conuiuiis vestris, & opus Domini non respicitis. Opus Domini specialiter pauperes appellat, qui expresse Christo pauperi assimilantur, similes illi in paupertate secundum quod homo, ad eius imaginem facti secundum quod Deus. Visitemus igitur pupillos & viduas, de quibus Dominus ait: Quã diu fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Et in Deuteronomio ait: Anno tertio separabis decimam ex omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore, venietque Leuites, qui nõ habet alium partem & peregrinus, & pupillus, & vidua, & comedẽt, & saturabuntur. Anno tertio designatur, quod corde, ore, & opere, debemus benefacere. Vnde Cyprianus ait: Neque enim mereri Dei misericordiam poterit, si misericors ipse non fuerit, nec impetrabit à diuina pietate aliquid in precibus, qui ad preces pauperis non fuerit humanus. Hæc est igitur vera religio, visitare pupillos, & viduas, vt patrẽ nostrum in hoc imitemur. De quo dicitur: Pupillum & viduam suscipies. Et iterum: Tibi derelictus est pauper, pupillo tu eris adiutor. Propterea Psalmus ait: Domine quis similis tibi. Et respõdet in persona Domini: Eripiens inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à diripientibus eum. Hic, scilicet, qui talis est, similis erit mihi. Et quoniã scriptum est: Miserere animæ tuæ placẽs Deo, antequam aliorum misereamur, primò, nostri misereri debemus, vt, scilicet, innocentes, & mundi simus, & ab hoc seculo nos custodiamus immaculatos, id est, à peccatis huius seculi, quę sunt concupiscentia carnis, id est, gastrimargia & luxuria, & concupiscentia oculorum, id est, auaritia & superbia vitæ. Per seculum igitur vitia intelligimus. Vnde & peccatores seculares dicuntur. Propterea Paulus ait: Nolite conformari huic seculo, id est, peccatis huius seculi. Et in Psalmo dicitur: Speculũ nostrum in illuminatione vultus tui, id est, peccata nostra tibi sunt manifesta. Qui autem diligit mundum & amplexatur, quia maculatus est mundus, necesse est vt maculetur. Qui enim morticinum tetigerit, immundus erit. Et qui tetigerit picem, coinquinabitur ab ea. Vnde quia mundus iste cadaueribus plenus est, cum omni cautela per ipsum transeamus, ne fortè morticinum contingamus aliorum peccatis consentiendo. Plenus est insuper mundus iste luto, & variis immunditiis. Vnde necesse est calceamenta in pedibus habere, & vestimẽta decurtare, vt absq; inquinamẽto valeamus pertrãsire, & immaculatos nos ab hoc seculo custodire. Pedes calceatos habemus, dum diuinis scripturis & sanctorũ exemplis affectus mentis communimus. Vestimenta constringimus & decurtamus vel subleuamus, dum omnem superfluitatem à nobis resecamus. Renes igitur accingat, qui mũdus mundum transire & agnum paschalem manducare desiderat. Vestimẽtis igitur de bysso retorta induamur, vt duplicem continentiam animæ, scilicet, & corporis habeamus. Ezechiel enim vidit virum ad renes accinctum. Hæc est munditia corporis. Et Ioannes vidit virum cinctum ad mamillas, hæc est munditia cordis. Et in tabernaculo Domini erant cortinæ interius, ecce cordis munditia, & saga cilicina exterius. Ecce munditia corporis per afflictionem carnis. Teste enim Hieronymo: Nihil prodest carnem habere virginem, si mente quis nupserit. Et iterum: Nihil prodest cæterorum membrorum sanctificatio, si in vno solo inueniatur corruptio. Simus igitur immaculati, corde pariter & corpore. Offeramus ligna Cethim, id est, corda munda & imputribilia, sine corruptione luxuriæ, ad constructionem tabernaculi. Accingamus autem fortitudine, non solùm lumbos corporis, sed & lumbos mentis. Iacob enim benedictionem non recepit, donec neruus fęmoris emarcuit. Vnde Apost. ad Hebręos ait: Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniã, sine qua nemo Deũ videbit. Separare igitur debemus pretiosum à vili, id est animam à sordibus & inquinamentis huius seculi. Aliter enim veram religionem non habemus nisi immaculatos, ab hoc seculo nos custodiamus, nisi omnia membra nostra constringamus & religemus, & ab omni inquinamento mentis & corporis arceamus. Religio enim à religando

Matth. 25. Tob. 1. Matth. 5. De misericordia & operibus misericordiæ. Iaco. 2. Prouer. 22. Prouer. 19. Prouer. 14. Tob. 4. Iob. 29. Iob 31. Isaiæ 58. Iob 1. Isaiæ. 5. Matth. 25. Deut. 14. Eccle. 31. De innocentia & munditia, & de huius mundi coinquinatione. 1. Ioan. 2. Rom. 12. Leuit. 11. Eccle. 13. Exod. 12. De duplici munditia. Exod. 28. Ezech. 9. Apoc. 1. Exod 26. Exod. 25. Prouer. 31. Gene. 32. Heb. 12. Iere. 15. De membrorum religatione.

religando dicitur,& eſt propriè membrorum.Per peccatum enim primi parentis membra noſtra in motus inordinatos proruperunt, qui niſi ſub timore Dei religentur, in ruinam turpitudinis feruntur.Propterea Propheta ait:Confige timore tuo carnes meas.Caro enim primi hominis poſt peccatum per carnalē concupiſcētiam corrupta fuit, & quaſi furioſa in præcipitium fertur,niſi religetur & refrenetur.Dominus autem variis infirmitatibus & afflictionibus illam ligauit,nec tamen ſic ab impetu,& furore ſuo retinere potuit. Non ſolùm autem ligatur infirmitatibus,ſed timore Domini,& funibus mandatorum eius,in hîs qui Deo ſeruiunt,religatur. Vnde & religioſi dicuntur, & ſpecialiter monachi & alij regulares,qui arctius ſub regula & inſtitutis patrum aſtringuntur,ligantur & religantur. Non ſolùm enim vinculis præceptorum ligati ſunt, ſed præceptis conſilia addiderunt.

De triplici circulo,& triplici ligatura.

In vaſe igitur electionis, vt firmiter religetur, tres circuli apponuntur. Circulus ſuperior, medius,& inferior,id eſt, circa fauces,circa pectus, & circa renes,ne effluat per malam locutionem, vel cogitationem,vel operationem. Omnis autem Chriſtianus, qui non ſolùm compedibus pœnalitatis ligatur, ſed inſuper compedibus gratiæ & præceptorum Dei,ne ad malum procedat,religatur,religioſus dicitur. Vnde & Chriſtianæ religionis,

De triplici ſtatu religionis chriſtianæ.

ſecundum hoc tres partes ſiue ſtatus asſignantur. Status incipientium, qui egrediuntur de Ægypto. Proficientium in deſerto,peruenientium in terra promisſionis,id eſt, perfectorum,qui poſt longas tentationes,pugnas, requieſcunt in pace pectoris, & gaudio contemplationis.Hi tres ſtatus notantur à Domino, vbi ipſe ait in Euangelio: *Lucæ 13.* Ecce dæmonia eiicio, & ſanitates perficio hodie & cras, & tertia die conſumor. Dæmonia eiicit in exitu de Ægypto. *Exod. 12.* Sanitates perficit in proficientibus,qui dicuntur eſſe in deſerto,tertia die conſummatur, *Num. 9.* quantum ad ſtatum perfectorum,qui in terra promisſionis eſſe dicuntur. Deſignantur *Ioſue 5.* etiam hi tres ſtatus,per triplex Paſcha quod filij Iſraël in tribus locis celebrauerunt. Primum in exitu de Ægypto.Secundum in deſerto.Tertium in terra promisſionis. Deſignantur præterea in Canticis,vbi dicitur. *Cant. 6.* Deſcendi in hortum nucum,id eſt,in Eccleſiam. In nuce autem eſt amaritudo corticis exterius. Ecce ſtatus incipientium ſiue pœnitentium, & contritorum ſpiritu.Duritia teſtę:Ecce ſtatus proficientium. Dulcedo nuclei:Ecce ſtatus perfectorum.Significantur etiam per hoc quod Dominus in Euangelio ait: *Matth. 4.* Vltro enim terra fructificat primò herbam:Ecce ſtatus incipientium. Deinde ſpicas:Ecce ſtatus proficientium. Deinde plenum frumentum in ſpica:Ecce ſtatus perfectorum. Hos tres ſtatus deſignauit Apoſtolus, cùm ait: *Rom. 12.* Vt probetis quæ ſit voluntas Dei bona: Ecce ſtatus incipientium. Benè placens: Ecce ſtatus proficientium.Et perfecta:Ecce ſtatus perfectorum.Salomon etiam iuxta hos tres ſtatus,tres libros compoſuit,quorum primus dicitur Parabolæ ſiue prouerbia Salomonis, in quo inſtruit incipientes. Secundus Eccleſiaſtes,id eſt,concionator,in quo prouehit proficientes. Tertius dicitur: Cantica canticorum,qui pertinet ad perfectos. In primo admonet vitia relinquere. In ſecundo mundum contemnere,dum omnia caduca eſſe demonſtrat. In tertio ſponſam ad ſponſi amplexus inuitat. Vnde & tribus nominibus nuncupatur, quæ tribus prædictis ſtatibus & tribus libris aptantur.Dicitur enim Idida,id eſt,dilectus Domini,dum paruulos,quos etiam filios vocat,blandè allicit,& quandoque timorem incutit. Dictus eſt Eccleſiaſtes,id eſt,concionator,dum diuerſorum propoſitiones,opiniones,tandem rei veritatem aperit, dicens: *Eccle. 12.* Deum time,& mandata eius obſerua. Dicitur Salomon, id eſt, pacificus, quod pertinet ad perfectos, qui in tranquillitate pectoris,ſponſi iunguntur amplexibus.

Alia asſignatio trium ſtatuū religionis.

Deſignantur præterea tres ſtatus Chriſtianæ religionis,non ſolùm ſecundum viam,ſed ſecundum patriam ſimul & viam,vt duo pertineant ad Eccleſiam militantem,tertium ad eccleſiam triumphantem, vt ſit primus ſtatus pœnitentium.Secundus iuſtorum.Tertius beatorum.Primus pœnitentiæ. Secundus iuſtitiæ. Tertius gloriæ.Quorum exempla latè patent in ſcripturis.Secundū enim hos tres ſtatus Hieruſalem tribus nominibus appellatur.Dicitur enim Iebus,id eſt,conculcata.Ecce ſtatus pœnitentiæ.Dicitur Salem,id eſt,pax. Ecce ſtatus iuſtitiæ,poſt flagella & conculcationes pœnitentiæ,dicitur Hieruſalē, id eſt,viſio pacis:Ecce ſtatus gloriæ,in qua facie ad faciē Deū videbimus, *Gene. 32. 1. Cor. 13.* & oculo mentis per experientiam videbimus pacem tranquillitatis æternæ. Legimus præterea in Euangelio:quod Samaritanus ſauciato infudit vinum & oleū,& ſanatus eſt. *Lucæ 10.* In vino auſteritas,& feruor pœnitentiæ.In oleo leuitas iuſtitiæ.In eo quod ſanatus eſt,innuitur conſummatio glorificationis æternæ. Et in Pſal.dicitur:Dedit eos in miſericordias in cōſpectu omniū qui ceperāt eos. Ecce primus ſtatus pœnitentiæ,qui notatur liberatio à captiuitate.Saluos nos fac Domine Deus noſter.Ecce ſecundus ſtatus,quo notatur ſtatus iuſtitiæ.Et congrega nos de nationibus.Ecce tertius ſtatus gloriæ,quādo colliget nos ad ſe,vt ſimus cū illo in æterna iocūditate. *Exod. 12. Leuit. 23.* Hi tres ſtatus ſignantur,per Paſcha,Pentecoſten,& Scenopegiā in lege. In Paſcha agnum immolabant,& cum lactucis aggreſtibus illum comedebant,& ſpicas igne torrebant,per quæ carnis mortificatio,& pœnitentium amaritudo deſignatur. In Pentecoſte panes calidi,& recentes de nouis frugibus offerebātur.Ecce ſtatus iuſtitiæ,per quā in nouitate vitę ambulamus. *Leuit. 23.* In Scenopegia, quæ dicitur fixio tabernaculorum de cunctis frugibus anni offerebant. Ecce ſtatus futuræ gloriæ,quando poſt ſeculi huius viā tabernacula noſtra,id eſt,manſiones immobiliter figemus in cœlis,portantes manipulos noſtros cum exultatione, dicente Domino: *Ioan. 19.* Ecce homo & opera eius cum eo. Hi etiam tres ſtatus per crucem,ſepulturam,& reſurrectionē Domini deſignātur.In cruce labor pœnitentiū,in ſepulchro quies iuſtorū, in reſurrectione gloria

beatorum

beatorum designatur. Propterea etiam tres psalmorum quinquagenæ distinguuntur. Prima signat statum pœnitentiæ, & terminatur in misericordia, ibi: Miserere mei Deus. Secunda signat statum iustitiæ, & terminatur in gratiarum actione: Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Tertia signat statum gloriæ, & terminatur ibi: Omnis spiritus laudet Dominum. Hoc est quod Osee dicit: Viuificabit nos post duos dies, & tertia die suscitabit nos. Et in Ecclesiastico dicitur: Amauit eum Dominus, conuertendo, scilicet, per gratiam, infundendo per pœnitentiam, & ornauit eum per iustitiam. Stola gloriæ induit eum per beatitudinem æternam. Et iterum Psalmus ait: Tenuisti manum dexteram meam, quantum ad statum pœnitentiæ, & in voluntate tua deduxisti me, quantum ad statum iustitiæ, & cum gloria suscepisti me, quantum ad statum gloriæ. Et rursus ait: Domine Deus virtutum conuerte nos, scilicet, remittendo peccata per pœnitentiam. Ostende faciem tuam, illuminando per gratiam & iustitiam. Et salui erimus, & ita perueniemus ad gloriam. Et in Genesi dicitur: Benedicam tibi. Ecce primus status. Et magnificabo nomen tuum. Ecce secundus status. Et eris benedictus. Ecce tertius. In primo statu pascit Dominus pœnitentes, quinque panibus hordeaceis per pœnitentiæ asperitatem. In secundo pascit iustos septem panibus triticeis, per septiformem spiritum. In tertio carne sua & sanguine discipulos reficit ad satietatem. Vnde & Dominus Moysi ait: Sanctifica mihi populum hodie & cras. Ecce primus status pœnitentiæ, & secundus sanctificationis iustitiæ, & sint parati in diem tertium: Ecce status gloriæ. Hi etiam tres status designantur per tabernaculum, in quo erat atrium pœnitentium, & sancta, id est, status iustorum, & sancta sanctorum, id est, status bonorum. Hoc etiam in apparatu Ecclesiæ, mysticè designatur quæ primò mundatur. Ecce status pœnitentium. Secundò cortinis exornatur: Ecce status iustorum. Tertiò pannis sericis pretiosis decoratur: Ecce status beatorum. Propterea in Psalmo dicitur: Confessio & magnificentia opus eius. Confessio, quo ad statum pœnitentiæ. Magnificentia, quo ad statum iustitiæ, & iustitia eius, id est, merces iustitiæ, manet in seculum seculi, quo ad statum gloriæ. Et in Canticis dicitur: Quæ est ista, quæ ascendit tanquam aurora consurgens? Ecce status pœnitentię. Pulchra vt Luna: Ecce status iustitiæ. Electa vt Sol: Ecce status gloriæ. In quolibet igitur statu, siue sit incipientium, siue proficientium, siue perfectorum. Religio munda & immaculata apud Deum & patrem, hæc est visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo. Huiusmodi etiam religio pertinet, non solum ad statum pœnitentiæ, & ad statum iustitiæ, sed insuper & ad statum gloriæ. Sancti enim in æterna beatitudine nos visitant orationibus suis, & negotia nostra apud Deum promouent, qui sordibus huius seculi, iam non possunt inquinari. Sunt enim sine macula ante thronum Dei laudantes, & benedicentes ipsum in secula seculorum.

Osee.8. Eccle.46. Gene.12. Ioan.6. Matth.8. Matth.26. Exod.19. Exod.26. Cant.6.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE Euangelio secundum Ioannem.

Ioan.16.

Amen, amen dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.

DOMINVS noster terribiliter loquitur nobis, prælatis & prædicatoribus per Ezechiëlem dicens. Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus non custodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Speculatores debent esse quicunque animas ad curandum, & custodiendum suscipiunt. Statuere enim debét sibi speculam in montem excelsum, ascendentes per sanctæ conuersationis pereminentiam, vt Euangelizent Syon. Vnde per Ieremiam ait: Statuæ tibi speculam, pone tibi amaritudines. In amaritudinibus enim morari debet oculus prælati, vt non solùm lugeat pro peccatis suis, sed pro totius populi, sicut scriptum est: Et lachrymæ eius in maxillis eius, id est, in prælatis. Et Dominus ad Ezechielem ait: Fili hominis speculatorem dedi te domui Israël. Ascendere ergo debet prælatus speculam, vt aliis præemineat, sicut de Saule legimus: quod altior fuit vniuerso populo ab humero & sursum. Tantum enim præcedere debet vita pręlati vitam inferioris populi, quantum distat nomen pastoris à nomine gregis. Debet autem vigilare super gregem Domini, & vndique circunspicere, & diligenter considerare insidias inimici, vt attendat sibi, & vniuerso gregi, sicut scriptum est: Qui præest in sollicitudine. Si enim viderit gladium venientem, id est, periculum peccati mortalis, vel diabolicam suggestionem imminentem, vel iram diuinam, & non insonuerit buccina apertę prædicationis, vt populus sibi caueat, sanguinem animarum de manu ipsius requiretur, id est, peccata omnium imputabuntur illi, qui tanquam preco mutus clamare neglexit. Vnde Isaias ait: Væ mihi, quia tacui, præsertim, cùm dicat Dominus: Clama, ne cesses, annuntia populo meo scelera eorum. Et per Ieremiam ait: Prophetæ tui non aperierunt tibi iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent. Et Apostolus ait: Contestor vos hodierna die, quoniam mundus sum à sanguine omnium vestrum. Non enim subterfugi, quò minus annuntiarem vobis omne consilium Dei. Et per Isaiam Dominus ait: Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, tota die & tota nocte imperpetuum non tacebunt. Non enim nocte aduersitatis vel die prosperitatis silere debent, qui custodes sunt Ecclesiæ, & in excubiis vigilant. Valdè igitur metuendum est nobis, qui licèt in propria persona, ipso

Ezech.34. Contra prælatos qui debent esse speculatores & negligũt prædicare. Isa.40. Iere.31. Iob.17. Tren.1. Ezech.3. 1.Reg.10. Lucæ 2. Actuum 20. Rom.12. Quod prælatus aliis debet præeminere, & super gregem vigilare. Isaiæ 6. Isa.64. Thren.2. Actuum 20.

na, ipso actu non peccaremus, pro peccatis nostris, & negligentia & taciturnitate damnaremur. Sicut de Heli sacerdote legimus: quod filiorum suorum peccata imputata sunt ei ad condemnationem & mortem, qui filios suos, sicut debuit corrigere, contempsit. Et idcirco diuina vltione de sella cadens confractis ceruicibus expirauit, & morte subitanea interiit. Licet de peccatis quæ in propria persona cōmiserit, nulla fiat mētio in scriptura. Teste enim Hieronymo: Innocens & absque sermone conuersatio quantum prodest exemplo, tantum nocet silentio. Qui enim non arguit cùm possit, consentit. Ecōtra teste Isidoro: Dum vnus corripitur, plures emendantur. Orate igitur fratres Dominum, quatenus ad sonitum buccinæ diuini sermonis vobis à gladio diaboli, ita præcaueatis, quod animabus vestris non noceat, & sanguinem de manu mea Dominus nō requirat. Amen, amē dico vobis, Dominus noster Iesus Christus, à discipulis suis recessurus, ne nimia absorberentur tristitia, subtracta eis carnali præsentia, secundum quod nouerat eorum infirmitatē, multiplicem eis cōfert consolationē. In hodierno autē Euāgelio inter alia quæ dicit quadruplicis solatij remedio dolores cordis eorum voluit mitigare. Prima consolatio est magna valdè, cū ait illis: Si quid petieritis patrē in nomine meo, dabit vobis, quasi dicat, Cōfidenter & securè postuletis, non timeatis repulsam, quia petita à patre meo, obtinebitis. Ipse enim promptior est ad dandū, quā nos ad petendum vel ad accipiendū. Secūdo modo, cōsolator eos promittens eis, perfectā sapientiā & arcanorū reuelationē, vt iā decipi nō queāt per ignorantiā, nec oporteat eos laborare ad cognoscendum veritatem, quā agnituri sunt per inspirationem diuinam, vbi ait: Hæc in Prouerbiis locutus sum vobis. Venit hora cùm iā nō in prouerbiis loquar vobis, sed palàm de patre meo annuntiabo vobis, docendo enim discipulos multa obscura interposuerat. Vnde ne ob hoc mouerentur, promittit se eis in proximo missurum spiritū sanctum, qui etiam omnia quæ eis videbantur, ænigmata & obscura aperiat, & ita nō videbuntur eis prouerbia & obscura, sed palam annūtiabit intus in aure cordis. Prouerbia autē dicta sunt breuia & obscura, aliud in superficie verborum, aliud in veritate sententiarum habentia. Vnde Prouerbia in hoc loco dicuntur obscurę locutiones & parabolæ, in quibus Dominus eis loquebatur, vt secreta mysteria absconderet indignis, qui seorsum parabolas edisserebat discipulis. In Parabolis etiā, id est, per similitudines locutus fuerat adhuc carnalibus vt melius intelligerēt. Vnde Mattheus ait: Loquebatur Iesus in Parabolis discipulis suis, & sine parabolis nō loquebatur illis. Postquam verò facti sunt spirituales sine exterioribus similitudinibus palàm reuelauit eis spiritus sancti veritatem. Tertio modo consolator eos asserens, quod à patre diliguntur, & intantum accepti sunt illi, & gratiam ipsius habent, quod nō est necesse, vt pater pro ipsis rogetur, qui absque vlla prece paratus est, quicquid necesse fuerit, illis dare, vbi ait: Et non dico vobis, quia rogabo patrem de vobis. Ipse enim amat vos, quia vos me amastis. Aliam tamen locus iste, quia difficilis est, habet expositionē, sicut patebit inferius. Quartam etiam subiungit consolationem, ostendens eos de recessu suo non debere contristari, quia de labore transit ad requiem, de maris tempestate ad portus tranquillitatem, de mundo ad patrem, vbi ait: Exiui à patre, & veni in mundum. Iterum relinquo mundum, & vado ad patrē. Exiuit à secreto, & inuisibilitate patris assumpta carne, & venit factus passibilis. Iuit autem ad patris inuisibilitatem, quia etiam secundum quod homo factus est, inuisibilis nobis. His autem verbis duplicem in se naturam ostendit. Sicut autem non reliquit patrem, cùm in mundum venit, sic non relinquit electos cùm ad patrem vadit. Manens igitur cum patre per diuinitatem, venit in mundum per humanitatem, & rediens ad patrem per humanitatem, mansit cum electis per diuinitatem. Licèt autem obscurè loqueretur, visum est tamen discipulis, quod loqueretur apertè. Vnde & dixerunt: Ecce nunc palàm loqueris, & prouerbium nullum dicis. Vnde super hunc locum Augustinus ait: Palam loqui existimant, cum dictorum eius nequeant intelligere mysteria. Adeò enim animales erant, quod nescierunt se non intelligere dicta à Domino, imò quæ non intelligebant, se intelligere putabant. Ideo quæ magis obscura erant, apertiora iudicabant. Nihil enim magis obscurum supra dixerat eis, quàm quod in proximo dixerat, scilicet, non dico vobis, quia rogabo patrem de vobis. Postmodum verò Apostoli subiunxerunt. Nunc scimus, quia scis omnia, & non est opus tibi, vt quis te interroget, in hoc credimus quia à Deo existi. Ostendit Euangelista his verbis, quia loquens ad eos, de his maximè agebat, quæ illos magis delectabat audire, & quæ ipsi interrogare volebant, hæc ipse præueniens vltro proferebat. Et ideo illum, quia cogitationes nouerat, confitentur scire omnia. Non est opus, inquiunt, vt quis te interroget. Pręscis enim quid velit & cogitet vnusquisque, non erat opus illi, vt quis eum interrogaret, vel quod interrogaret aliquem, à quo aliquid sciret vel addisceret, cùm ipse cogitationes omnium pręueniret, sicut scriptum est: Intellexisti cogitationes meas de longè. Si autem aliquando interrogauerit, vel interrogatus fuerit, non ei, sed aliis opus fuit. Cùm autem Dominus ait: Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Paucis verbis sufficienter eos instruit, quid & qualiter, à quo, & quibus debeant postulare, & quales esse debeant, vt mereantur accipere. Quod petere debeant, scilicet, bona spiritualia, & æterna, innuit, dicens: Si quid petieritis, id est, si petieritis aliquid, rem, scilicet, alicuius momenti. Temporalia enim & caduca siue transitoria, quasi nihil reputantur respectu æternorum. Sub hoc sensu dicitur in Genesi: Dedit Abraham cuncta quæ possiderat Isaac. Filiis autem concubinarum largitus est munera, id est mobilia, quæ, scilicet nulla reputantur respectu hæreditatis

2. Cor. 2.

De quadruplici consolatione discipulorum.

Prima consolatio.

Secunda consolatio.

Matth. 13.

Tertia consolatio.

Quarta consolatio.

Ioan. 17.

De petitione & qualiter petere debemus, vt exaudiamur.

Quod æterna & spiritualia simpliciter sunt petenda.

Gene. 25.

ditatis quam dedit Isaac. Vnde dicitur, quod dedit illi omnia quæ habebat. In aliis etiam facultatibus res modicæ & parui pretij, nihil dicuntur. Iuxta illud: Nil habuit cedrus, quis enim neget, & tamen illud perdidit infelix, totum nihil. Per hoc etiam quod Dominus ait: Si quid petieritis in nomine meo, dedit intelligi quæ bona petenda sint. Bona, scilicet, ad salutem pertinentia. In nomine siquidem Iesu petit, id est, Saluatoris, qui salutem & vitam æternam petit, vel ea, quæ faciunt ad salutem, vt virtutes. In nomine etiam Christi petit, qui vnctionem spiritualium, id est, virtutes & dona charismatum petit, Christus enim vnctus interpretatur. Terrena autem, quæ nulla sunt respectu æternorum, petere solebant Apostoli cùm adhuc carnales essent. Vnde Philippus cùm diceret: Domine, ostende nobis patrem, & sufficit nobis: visionem corporalem videtur petisse. Cui Dominus de visione spirituali respondit: Qui videt me, videt & patrem, quia qui credit filium vt filium, credit, id est, oculo fidei videt patrem vt patrem. Similiter & discipuli corporaliter liberationem petierunt à Domino, dicentes: Salua nos, perimus. Similiter & Petrus cùm ait: Faciamus hîc tria tabernacula, non cœlestem, sed terrenam habitationem petebat. Pari modo & filij Zebedæi cùm peterent, quod vnus à dextris & alius à sinistris sederet, non videntur illud intellexisse de sessione gloriæ in regno cœlesti. Vnde responsum est eis: Nescitis quid petatis. Adhuc enim animales erant & terrena sapiebant. Vnde & Dominus in hodierno Euangelio ait: Vsque modò non petistis quicquam in nomine meo. Quidquam, scilicet, quod sit aliquid respectu rei permanentis & æternæ. Et rursus ait: In die illo in nomine meo petetis, quasi diceret: Spiritus sanctus ita vos contemnere terrena faciet, vt solummodo quæ ad salutem animarum pertinent, petatis, & petenda intelligatis. In nomine enim quod est Iesus petit, qui rem huius nominis petit, id est, salutem. Nam Iesus Saluator vel salutaris intelligitur seu interpretatur. Secundum hoc ergo videtur, quod in oratione Dominica, cùm dicerent orantes: Adueniat regnum tuum, non intelligerent de regno æterno, sed de materiali, de quo etiam interrogauerunt, dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israël? Confisi enim de pręsentia Christi hominis, non multum cogitabant de bonis inuisibilibus & æternis. Si tamen alicui videatur, quod aliquando licet rarò petissent bona æterna, nihilominus verum est, quod Dominus ait: Vsque modò non petistis quicquam in nomine meo, id est, nomine diuinitatis meæ, quam non cognouistis, sicut cognoscenda est. Magis enim nitebantur humanitati, quàm diuinitati eius. Vnde & Dominus subtraxit eis humanitaté, vt amplius ad eius aspirarent diuinitatis pręcellentiam. Propterea ipse superius ait: Expedit vobis, vt ego vadam. Secundum hoc illud quod Dominus ait: In illo die in nomine meo petetis, ita intelligendum est: In me Deum spiritualiter credetis, & limpidam cognitionem de diuinitate mea habebitis, cognoscendo me esse æqualem patri, & omnia dare me posse cum patre credetis. Et idcirco in nomine meo, id est, diuinitatis meæ petetis, & petita impetrabitis. Nondum enim plenam habebant cognitionem de eius diuinitate, sicut habuerunt postquam à Spiritu sancto illuminati sunt in die Pentecostes, nec firmiter credebant ipsum esse patri æqualem. Ante passionem enim modicam habuerunt fidem, in passione verò nullam. Vnde in passione ab eo recesserunt. Et discipuli euntes in Emaus dixerunt: Nos sperabamus quod ipse esset redempturus Israël. Et Mariæ Magdalene dictum est: Nondum ascendi ad patrem meum, id est, in corde tuo ad patris æqualitatem non ascendi, quia nondum me esse æqualem patri credis. Ostendit igitur Dominus quid petendum sit, & qualiter, cùm ait: Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis, id est, si quid petieritis saluti necessarium, in nomine meo, habentes, scilicet, cordis oculum ad diuinitatem meam, & credentes me esse patri æqualem, & bona æterna posse dare cum patre meo, dabit vobis. Et secundum hoc intelligi potest, quod Dominus ait: Non dico vobis quod ego rogabo patrem de vobis, id est, dico vobis quod nō tantùm rogabo patrem de vobis, imò etiam, vt Deus idem cùm patre vos exaudiam, quod tamen ipse priùs faciebat, sed ipsi nondum hoc plenè credebant. Vel, non dico quod rogabo patrem de vobis, scilicet, secundum diuinitatem, quia secundum illam omnipotens est, & æqualis patri, & omnia postulata dat cum patre. Rogat tamen filius patrem pro nobis secundum quod homo, dat autem quæcunque pater tribuit, & exaudit secundū quod Deus. Quod autē subditur: Ipse enim pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia à Deo exiui, ad hoc refertur, quod de eorū exauditione pędixerat, scilicet, quicquid peterēt, obtinerēt, & quod palā annuntiaret eis de patre, quasi dicat: Ideo sic exaltabimini, quia pater amat vos, quia vos amastis me, id est, quod inde patet, quia vos me amastis. Non enim notatur causa, sed signū, & adiectiuè nō causaliter ponitur hæc dictio, quia, cùm dicitur: quia vos me audistis, amastis. Dilectio enim patris, vestram præcedit dilectionem. Ipse enim amat vos spontaneè. Similiter & fidem vestram præcedit. Cùm igitur ait ipse: Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia à Deo exiui, id est, à patre, siue per generationem secundū quod Deus, & ab eo per creationē secundū quod homo, nō causa, sed signū dilectionis patris designatur. Potest etiā aliter intelligi, quod Christus ait: Nō dico vobis, quia ego rogabo patrē de vobis, id est, dico q, nō rogabo, vt referatur ad tempus glorificationis animarū vel ad diē iudicij. Tunc enim superflua esset petitio vbi nulla erit indigētia, quasi diceret: Nō rogabo patrē de vobis, licèt non rogem eū, vt homo, & etiā se Deū rogat, secundū quod homo. Ostendit igitur quod ad tantā venturi sint beatitudinē, vt nullius auxilio vel prece indigeant.

Quod Apostoli adhuc carnales terrena petere solebant. Ioan. 14. Matth. 8. Mar. 4. Lucæ 8. Matth. 17. Mar. 9. Lucæ 9. Matth. 20. Mar. 10. 1. Cor. 3. Matth. 6. Lucæ 11. Act. 1. Ioan. 5. Luc. 24. Ioan. 20. *Secunda expositio eius quod ait Dominus: Non dico vobis.* *Tertia expositio.* Osee 4. *Quarta.*

Lucæ 22.

Quamdiu autem in mundo fuerunt, Chriſtus rogauit pro eis. Vnde & ipſe ait: Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua. Nunc etiam intercedit pro nobis apud patrem. Vnde & ad

Hebr. 7.

Hebræos Apoſtolus ait: Quod Chriſtus ſempiternum habet ſacerdotium. Vnde & ſaluare in perpetuum poteſt, accedens per ſemetipſum ad Deum, ſemper viuens ad interpellandum pro nobis. Interpellat autem pro nobis, vt ait B. Gregorius, non voce, ſed miſeratione. Teſte enim

Quid eſt Chriſtum rogare pro nobis, & quibus modis pro nobis orat

eodem Gregorio, Chriſto pro humana natura rogare, eſt apud patrem ſeipſum hominẽ demonſtrare, eandemq; naturã in diuinitatis ſuæ celſitudine ſuſcepiſſe. Chriſtus igitur pro nobis orat, dum affectu humanitatis ſalutem noſtram deſiderat, dum merita paſsionis ſuæ quam pro nobis pertulit, patri repræſentat. Vnde & cicatrices vulnerum retinuit, quas patri repræſentat pro

1. Ioan. 2.

nobis. Aduocatum igitur habemus apud patrem Ieſum Chriſtum pro nobis, qui cicatrices, id eſt, ſigna paſsionis, & humanitatem, quam pro nobis accepit, patri oſtendit. Vnde & nos dici-

Hebr. 12.

mus patri: Reſpice in faciem Chriſti tui. Sanguis etiam eius pro nobis dicitur orare, & melius quàm ſanguis Abel pro nobis clamare, quia ille clamabat vindictam, iſte clamat miſeri-

Quare non rogamus Chriſtum vt ipſe pro nobis oret.

cordiam. Licèt autem Chriſti orationes ſupra modum neceſſariæ ſint nobis, Eccleſia tamen non rogat ipſum, vt ipſe roget pro nobis. Dicimus enim ſancta Maria, ora pro nobis: Sancte Petre, ora pro nobis. Non tamen dicimus ſancte Chriſte, ora pro nobis, vel Domine Ieſu, ora pro nobis, quod facimus propter ipſius reuerentiam. Rogamus enim eum tanquam omnipotentem & patri coæqualem, vt nos adiuuet, nec tamen vt pro nobis tanquam homo & patre minor. Sicut propter reuerentiam non conſueuimus Sacerdotem appellare Subdiaconum, licèt Subdiaconus ſit, nec Epiſcopum Sacerdotem, neque Abbatem Monachum, ſed à digniori officio ipſos nominamus. Similiter & in Chriſto facimus. Dignius eſt enim illi iu-

A quo petendum ſit, & quare Deus, qui omnia ſcit velit rogari.

uare nos ex diuinitate, quàm orare pro nobis ex humanitate. Oſtendit autem Dominus non ſolùm quid & qualiter, ſed inſuper à quo petere debeant, ſcilicet à Deo patre. Ait enim: Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Licèt enim ſciat quid nobis neceſſarium ſit, vult tamen vt petamus, vt ſua gratuita dona faciat eſſe merita noſtra, & vt ab illo omnia bona eſſe fateamur, & ad ipſum gloriam referamus. Vnde & Chriſtus cùm orabat, oculos

Ioan. 15.

in cœlum leuabat, vt omne bonum à Deo oſtenderet eſſe petendum, & vt nos petenda cœleſtia informaret. Vult igitur Chriſtus nos orare, vt ſciamus quod non meritis noſtris, ſed

Quare Deum vocaliter oramus.

gratia eius & precibus ab ipſo bona cuncta obtinemus. Licèt autem Dominus cogitationes noſtras non ignoret, voce tamen ſupplicando illas exprimimus, & vocaliter oramus, vt linguæ noſtræ obſequium exhibeamus Deo, & inſuper pro excitanda deuotione ne torpeamus in oratione, & pro inſtructione proximorum, quibus exemplum orandi præbemus, & pro rei petendæ commemoratione. Per hoc autem quod Dominus dicit: Si quid petieritis pa-

Quod quandoque ſancti pro aliis non exaudiuntur.

trem in nomine meo, dabit vobis. Inſinuat quod quandoque ſancti petunt pro aliis, & non exaudiuntur pro illis, ſed meritum orationis reuertitur ad petentes. Vnde & Samuël orauit

1. Reg 15.

prò Saule, cuius malitia obſiſtente, non eſt exauditus. Propterea Ieremiæ Dominus ait: Tu

Ierem. 7.

verò noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam te. Et iterum: Si ſteterint Moyſes &

Ierem. 15.

Samuël coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum. Non tamen à fructu orationis priuamur, licèt pro iniquis orantes exaudiri non meremur. Quia & ſi illi non ſunt digni accipere, nobis tamen merces redditur pro bona intentione. Vnde non dicitur ſimpliciter: Si quid petieritis, dabit, ſed dabit vobis, quaſi diceret: Et ſi illi non merentur accipere, nobis tamen pro affectu charitatis merces retribuetur, & oratio noſtra in ſinum noſtrum conuertetur,

Quales merentur exaudiri.

& ad nos reuertetur. Quales autem eſſe debeant, quibus dicitur: Si quid petieritis patrem in

Ioan. 9.

nomine meo, dabit vobis, oſtendit cùm ait: Patrem. Oportet enim quod ſint filij, id eſt, quod careant peccato mortali. Peccatores enim non exaudit Deus, maximè quando vita eorum contraria eſt eorum petitioni. Sicut ſi dicat fœnerator: Domine, da mihi æternam vitam, nihilominus tamen cõmodat ad vſuram: vel ſi dicat aliquis: Domine, ignoſce mihi, quia interfeci filium tuum, & ſtatim occidit alium. Similiter ſi dicat mulier: Da mihi vt faciam mundum caſeum, & ſtatim conſpuat in lacte ſuo. Sit igitur filius Dei patris, qui orat & vult exaudiri, non filius diaboli, neq; ſeruus peccati. Vnde B. Gregorius ait: Qui admiſſa plangunt, nec tamẽ deſerunt: ante diſtricti Iudicis oculos ſe eſſe ſimiles his agnoſcant, qui venientes ad faciem quorundam hominum magna eius ſubmiſsione blandiuntur, recedentes autem inimicitias ac damna quæ valent, atrociter inferunt. Ita enim plerunque mali inutiliter compunguntur ad iuſtitiam, ſicut

Quod peccatores nõ exaudit Dominus.

plerunq; boni innoxiè tentantur ad culpã. Patet igitur quales eſſe debeant, quibus dicitur: Petite & accipietis. Oportet enim quod tales ſint vt digni ſint exaudiri. Vnde Salomõ ait: Longè

Prouer. 15.

eſt Dominus ab impiis, & orationes iuſtorum exaudiet. Et in Threnis Iere. ait: Oppoſuiſti nu-

Thren. 3.

bem ne tranſeat oratio. Nubes enim peccati, orationem ad Dominum peruenire non ſinit. Et

Iſa. 1.

Dominus per Iſa. Cùm multiplicaueritis orationes, non exaudiam, manus enim veſtræ plenæ

Item 59.

ſunt ſanguine. Et iterũ ait: Non eſt abbreuiata manus Domini, vt ſaluare nequeat, ſed iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos & Deum veſtrum, & peccata veſtra abſconderunt faciem eius à vobis. Diſcedat ergo ab iniquitate omnis qui inuocat nomen Domini. Inanis ſiquidem eſt oratio, vbi praua eſt actio. Teſte enim Gregorio: Vox omnium Chriſtum clamat, ſed vita om-

Titum 1.

nium non clamat. Pleriq; Deum vocibus ſequuntur, ſed moribus fugiunt. Hinc ad Titum Apoſtolus ait: Qui confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. Hæc ſunt verba Gregorij ex

quibus apertè ostenditur, quod non omnis qui dicit: Domine, Domine, introibit in regnũ cœ- *Matth.7.*
lorum. Nam & Ethnici hoc faciunt. Qui tamen sicut Ætna igne gehennali ardore, scilicet, pec- *Item 6.*
catorum succensi sunt. Vnde & ab Ætna Ethnici meritò nuncupantur. Dominus autẽ in Euan-
gelio ait: Omnia quæcunq; petieritis in oratione, credentes, accipietis. Oportet igitur quod qui *Marc. 11.*
exaudiri vult à Domino, habeat fidem operantem per dilectionem. Si enim fecerimus Dei vo
luntatem, & ipse nostram faciet voluntatem, & erimus de numero illorum, quibus dictum est:
Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis, id est, si tales sitis quod Deus pater vester
sit, & vos eius filij per adoptionem, exaudiemini. Si enim aliter petimus, non petimus piè, quia *Gal. 5.*
contradicimus opere. Cùm enim Dominus ait: Si quid petieritis patrem in nomine meo, da- *Quod quatuor*
bit vobis, intelligitur piè ad salutem pro vobis, & perseueranter. Piè vt petamus, sicut filij: de- *exiguntur ad*
uotè, scilicet, & ex charitate, quod datur intelligi per hoc quod ait: Patrem. Ad salutem, quod *hoc quod qui*
datur intelligi per hoc quod ait: In nomine meo. Pro vobis, quod datur intelligi per hoc quod *petit, repul-*
ait: Dabit vobis. Quod autem perseueranter petendum sit, ex alio loco scripturæ habemus ma- *sam non pa-*
nifestè expressum, & maximè vbi Dominus ait: Pulsate & aperietur vobis. Non sufficit enim *tiatur.* *Matth. 7.*
petere orando, & quærere bene operando, nisi pulsemus perseuerando, propter improbitatem *Lucæ 11.*
enim surgit amicus, & dat nobis panes quotquot habemus necessarios. Oportet enim sem- *De perseuerã-*
per orare & non deficere. Vnde Iacobus ait: Multum valet oratio iusti assidua. Et in Euan- *tia petendi.* *Luc 17.*
gelio Dominus ait: Vigilate omni tempore, orantes vt digni habeamini fugere omnia quæ ven *Iacob. 5.*
tura sunt. Et Apostolus ad Coloss. ait: Orationi instate vigilantes in ea. Perseuerare igitur de- *Luc. 21.* *Colos. 4.*
bemus in oratione. Nihil enim prodest incipere & non consummare. Vnde Salomon ait: Me-
lior est finis orationis quàm principium. Et in Ecclesiastico dicitur: Ne impediaris orare sem- *Eccles. 7.*
per. Martinus siquidem oculis ac manibus in cœlum semper intentus, inuictum ab oratione spi *Eccles. 18.*
ritum non relaxabat. Et Dauid ait: Benedictus Dominus qui non amouit orationẽ meam, &
misericordiã suam à me. Quæ, scilicet, non priùs amouebitur, nisi oratione amota. Luctari igi- *Gen 32.*
tur debemus sicut Iacob cum Angelo magni consilij, & nõ deficere, donec benedictionẽ acci- *Num. 20.*
piamus. Moyses enim ad præceptũ Domini, primò percussit lapidem, & tamen aquæ non exie-
runt, secundò percussit & exierunt. Similiter Eliseus palleo Eliæ primò percussit fluuium Ior- *4. Reg. 2.*
danis, & non est diuisus, secundò percussit & diuisus est. Deus enim non statim vult audire, *Quod Deus*
sed differt dare postulata multiplici ratione. Vnde beatus Gregorius ait: Dissimulat Deus au- *differt exau-*
dire dolentium vocem, vt augeat vtilitatem, vt purgetur vita per pœnam, & quieta tranquil- *dire multipli-*
litas, quæ hîc inueniri non potest, alibi quæratur. Et in Canticis sponsa ait: Quæsiui, & non *ci ratione.* *Cant. 5.*
inueni eum. Aliquando enim quærentibus se abscondit, vt fortius quæratur, & à tenentibus
videtur declinare, vt fortius teneatur. Vnde Gregorius ait: Abscondit se sponsus cùm quæ-
ritur, vt non inuentus ardentius quæratur, & differtur quærens sponsa, ne inueniat, vt tardi-
tate sua capacior reddita, multiplicius quandoque inueniat quod quærebat. Tardius igitur
exaudiuntur quorundam orationes, vt dum differuntur, maioribus præmiis cumulentur. Ple-
runque enim quantò semina tardius exeunt, tantò ad fruges cumulatius crescunt. Vehe-
mentius etiam accenditur desiderium orandi per difficultatem impetrandi. Quandoque au- *Quod Domi-*
tem sanctos Dominus non exaudit, quando, scilicet, ignoranter talia petunt, quæ sibi non ex- *nus aliquando*
pediunt. Non enim in nomine Iesu petit, qui ea quæ saluti suæ non expediunt, orando re- *nõ exaudit ad*
quirit. Sicut Paulus stimulum satanæ, qui datus erat sibi ad conseruationem humilitatis, à se *voluntatẽ san-*
remoueri petiit. Teste enim Gregorio: Si id quod nõ expedit, petitur, in nomine IESV non *ctos petentes*
petitur. Vnde non est exauditus ad voluntatem, licèt sit exauditus ad salutem. Ait enim *pro se.* *2. Cor. 12.*
Isidorus: Sæpè multos non exaudit Dominus ad voluntatem, licèt exaudiri sint ad salu-
tem. Credimus tamen quod Paulus non simpliciter orauit stimulum amoueri, sed piam
quandam conditionem intellexit, scilicet, si Deus sciret illud sibi expedire, & tamen in hoc
redarguitur, quia magis inclinabatur eius animus ad hoc, quod tolleretur stimulus, quod ta-
men non expediebat. De his ergo de quibus ignoramus vtrum expediant nobis vel non ex-
pediant, nunquam simpliciter debemus orare, sed piam cõditionem apponere. Nescimus enim *Rom. 8.*
in huiusmodi quid oremus, sicut oportet, id est, quam partẽ in oratione petere debeamus. Bona *Quibus oratio*
autem spiritualia & æterna simpliciter à Deo postulare debemus. Sed nunquid orat simpliciter *nibus appone-*
Ecclesia pro peste amouẽda, pro pluuia impetrãda, pro terrę fructibus, & pro infirmis, vt Deus *da est conditio*
illis restituat sanitatem. Dicimus quod in talibus licèt non apponatur, subintelligitur conditio, *vel subintelli-*
scilicet, sicut vis & scis, ita Domine, tribuas nobis. Raro tamen & non sine necessitate magna *genda.*
peti debent ista temporalia, maximè cùm Dominus dicat: Quærite primùm regnum Dei & iu- *Matth 6.*
stitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Ista enim adiectiua sunt quæ sine substantiuo in *Luc. 12.*
cõstructione per se non debent venire. Cùm igitur Deus sit spiritus, illos, qui adorant eum, in
spiritu & veritate oportet adorare, id est, pro veris & spiritualibus bonis, nõ simpliciter pro tem *Quod tempo-*
poralibus & caducis, nõ pro lucro temporali, vel abundantia frugũ, quia nescimus vtrũ magis *ralia possu-*
expediat nobis, vt egeamus quã vt victualibus abundemus. Quãdo tamẽ necessaria huius vitæ *mus petere*
generaliter poscimus, & sustentamentũ corporis, sine quo Deo seruire nõ valemus, sicut cùm *sine cõditione,*
dicimus: Panẽ nostrũ quotidianũ da nobis hodie, videtur quod sine aliqua cõditione illa piè pe *sed non spe-*
tere valeamus, dũmodo ad Deũ petitionẽ nostrã referamus. Sicut dicimus: Da nobis Domine, *cialiter.* *Matth. 6.*
necessaria corpori nostro, victũ, scilicet, & vestitũ, vt tibi seruiamus. Panẽ nostrũ comedemus, *Lucæ 11.* *Isa. 4.* *1. Tim. 6.*

 vestimen-

vestimentis nostris operiemur, habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Quoniam igitur temporalia ad æterna adipiscenda sunt necessaria, possumus ista generaliter & simpliciter petere, dummodo principaliter oculum habeamus ad Dei seruitium, & bona æterna promerenda. Rogare eum possumus, quæ ad pacẽ sunt Hierusalẽ, siue sint bona visibilia & corporalia, siue sint bona inuisibilia & spiritualia. Possunt igitur peti temporalia, nõ vt finẽ con-
Prouerb. 30. stituamus in eis, sed ne mens humana sollicitudine distrahatur. Vnde Salomon ait: Diuitias & paupertatẽ ne dederis mihi, sed tantum victui meo tribue necessaria. Econtrà teste Augustino: Qui Deum petit vt aliquid assequatur, non Deum quærit, sed quod adipisci concupiscit. Beda autem ait: Non prohibentur ciues patriæ cœlestis in terra peregrinantes pro pace temporum, pro salute corporum, pro vbertate frugum, pro serenitate aurarum, pro cæteris huius vitæ necessariis Deum petere, si ob id solùm petantur, vt abundante viatico in præsenti, liberius ad futura bona tendatur. Non tamen credimus, quod ista specialiter peti debeant sine conditione expressa vel intellecta. Generaliter tamen & simpliciter peti possunt, non vt in his finem constituamus, sed vt ea ad Dei seruitium referamus. Quidam autẽ temporalem prosperitatẽ à suo creatore quærunt, non vt eidem creatori deuotioribus animis obediant, sed vt abundãtius comessationibus & ebrietatibus vacent. Huiusmodi petitores accipere non merentur, eò quòd malè petant. Plerunq; enim in rerum opulentia regnat carnis culpa, & valde difficilè inter epulas seruatur pudicitia. Ex supradictis igitur manifestum est, quod boni aliquando bona petunt, & non exaudiuntur, aliis pro quibus petunt effectũ orationis impedientibus. Vnde & Samuël
1. Reg. 15. non est exauditus pro Saule. Aliquando petunt bona & audiri differuntur, vt crescat desideriũ, & desiderantis meritũ. Aliquando petunt bona, & eorũ petitio in præsenti non impletur. Sicut
Matth. 6. cùm dicitur: Adueniat regnum tuum. Quod regnum post vniuersale iudicium creditur aduen-
Luc. 11. turum. Aliquando petunt boni non bona, id est, sibi non expediẽtia, & non exaudiuntur. Sicut
2. Cor. 12. Paulus carnis stimulum à se remouendum petiit, & non est exauditus. Similiter filij Zebedæi
Matth. 20. non sunt exauditi, qui priùs volebant regnare, quàm pati. Delectabãtur culmine honoris, quos
Marc. 10. nondum exercuerat via laboris. Et Petrus qui priùs volebat quiescere quàm laborare, priùs ha-
Matth. 17. bere præmium quàm meritum, non est exauditus, cùm ait: Faciamus hîc tria tabernacula. Si-
Mar. 9. militer & Iacobus & Ioannes non sunt exauditi, cùm dixerunt: Domine, si vis, dicimus vt ig-
Lucæ 9. nis descendat de cœlo & consumat eos. Quoties autem boni bona vera petunt piè & perseue-
Lucæ 9. ranter & ad salutem & pro se, nunquam repulsam patiuntur. Pari modo mali quandoque bo-
Quod boni repulsam non patiuntur. na petunt, & non exaudiuntur, quia exaudiri non merentur. Superfluè quippè se à Domino
De petitione malorũ, quandò exaudiũtur & quãdo nõ. exaudiri putant in suis orationibus, qui eum audire contemnunt in suis sermonibus, Salomone attestante, qui ait: Qui obturat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.
Prouerb. 28. Scriptum est enim: Subditus esto Domino, & ora eum: Nisi enim Deo subditi simus benè
Gen. 27. viuendo, quomodo ab eo exaudiemur? Vnde Gregorius ait: Esau non inuenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lachrymis inquisisset eum, quia fructum non habent lamenta, quæ student cum gemitu desiderare peritura. Aliquando mali petunt mala, & non exaudiuntur, de
Iacob. 4. quibus Iacobus ait: Petitis & non accipitis, eò quòd malè petatis, vt in concupiscentiis vestris insumatis. Aliquãdo mali petunt mala, & exaudiũtur ad voluntatẽ suam, sed nõ ad salutẽ. Sicut
Iob 1. diabolus petiit vt læderet substantiã Iob, & exauditus est, sed inde deterior factus est. Similiter Iudæi gulosi petierunt & venit coturnix, sed ad malum ipsorum. Adhuc enim escæ erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Respexit igitur Dominus in orationem, sed non in orantem, sicut econuerso aliquando respicit in orantem, & non in orationem, quemadmodum di-
Conclusio cum morali exhortatione. ctum est de beato Paulo. Nos igitur fratres charissimi, vera bona ita petamus, vt exaudiri mereamur. Quemadmodum Dominus denuntiat, dicens: Primùm quærite regnum Dei, & iustitiam eius. Teste enim Beda: Regnum Dei & iustitiam eius quærere, est cœlestis patriæ dona desiderare, & quibus iustitiæ meritis ad illud peruenire debeamus, indesinenter quærere. Et Isidorus ait: Primùm est quærere Deum, deinde honestatem vitæ cum innocentia operis bona, scilicet, æterna, & bona spiritualia. Et Dominus in hodierno Euangelio ait: Petite & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum, id est, petite plenum & verum gaudium, & accipietis. Gaudium enim mundi non plenum, sed vacuum est, nisi fortè dicatur plenum vento. Sicut gaudium carnis plenũ est luto. Gaudium autem æternum plenum est omni bono. Hîc autem inchoatur spirituale gaudium, sed est quasi semiplenũ. Implebimur autem & perficietur in futuro. In temporalibus autem bonis non est plenum neq; verum gaudium. Subitò enim lætitia à tristitia absorbetur. Gaudium in dolorẽ vertitur: sanitas infirmitate læditur: ampla possessio paupertate tenuatur: prosperitas aduersitate sternitur: iuuentus tendit ad senectutem:
De incommodis vitæ. vita ad mortem. Hanc autem vitam miseram & caducam dolores excruciant, labores exasperant, humores tumidant, afflictiones extenuant, ardores exsiccant, aëris corruptiones morbidant, escæ inflant, ieiunia macerant, gaudia dissoluunt, tristitiæ consumunt, sollicitudo coarctat, securitas hebetat, diuitiarum copia auaritiam & superbiam facit, paupertas deiicit, iuuentus extollit, senectus incuruat, frangit infirmitas, mœror cõsumit, & post hæc omnia mors succedit. Et ita vniuersis gaudiis carnalibus finem ponit, vt cùm esse desierint, nec fuisse putentur. Pro nihilo enim reputatur quicquid fine clauditur. Et quoniam magnam nobis tribuit DOMINVS fiduciam petendi, cùm ait; Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit

dabit vobis, adeamus cum fiducia thronum gratiæ eius, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio oportuno, atque ipsum suppliciter exoremus, vt det nobis gratiam in præsenti & gloriam in futuro, vt gaudium nostrum, quod hîc inchoatur in ipso, in æterna beatitudine plenum efficiatur, & perficiatur ab ipso, qui viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen. *Heb. 4.*

IN MAIORI LÆTANIA, SCILICET, SANCTI MARCI, THEMA DE INTROITV MISSAE, sumptum ex Psalmo.

Exaudiuit de templo sancto suo vocem meam, & clamor meus in conspectu eius introiuit in aures eius.

CVM omni tempore rogandus sit Deus, sicut scriptũ est: Sine intermissione orate. Maximè exorandus est in tempore tribulationis, & imminente articulo necessitatis. Vnde & Propheta ait: Ad Dominum, cùm tribularer, clamaui, & exaudiuit me. Et Dominus ad instructionẽ nostram, imminente passione, factus in agonia prolixius orabat. Propterea in Ecclesi. dicitur: Fili mi, in infirmitate tua ne despicias teipsum, sed ora Deum, & curabit te. Et Psalmus ait: Pro eo vt me diligerẽt, detrahebãt mihi, ego autẽ orabam, quasi diceret: In omni tribulatione mea, confugi ad orationem. Sicut enim in lætitia & gaudio spirituali debemus Deum laudare, ita in tribulatione & tristitia ad orationis remediũ semper debemus confugere. Inuocabis me, ait Dominus, in die tribulationis, & eruã te, & honorificabis me, id est, in tribulatione inuocabis orãdo, postquam verò liberatus fueris, honorificabis me laudando & gratias referendo. Propterea licèt diebus Paschalibus vsque ad diem ascensionis de Dominica resurrectione gaudeat vniuersalis Ecclesia, hodie tamen orationes & ieiunia, luctum & supplicationes gaudiis Paschalibus interponit, vt in die bonorũ non sit immemor malorum, quæ quondã his diebus peccatis exigẽtibus, Dominus immisit specialiter Romanis, & frequenter diebus Paschalibus, his qui indignè corpus Christi in Pascha susceperunt, vel post susceptionẽ ad peccata redierunt, mortẽ subitaneã, & alia iracundiæ suæ flagella, Dominus immittit. Quemadmodũ Apost. ait de indignè recipiẽtibus: Idcirco multi infirmi sunt inter vos, & dormiũt multi. Propterea constitutũ est in Ecclesia Dei, vt hoc tempore Paschali interponatur omnibus hymnis, paucis excẽptis, versus iste: Quæsumus author omniũ in hoc Paschali gaudio, ab omni mortis impetu, tuum defende populum. Legimus autẽ in historiis Romanorũ, attestante Paulo Montis Casiani monacho Longobardorũ historiographo, quod tẽpore Pelagij Papæ, immisit Dominus triplicẽ pestẽ Romanis. Prima fuit diluuiũ aquarum, quæ tantũ dicitur excreuisse, quod vsq; ad superiores fenestras templi Zenonis, quod erat in vrbe ascendissent. Cuiusmodi diluuiũ à diebus Noë nõ est auditũ. Secunda fuit pestis, quod per fluuiũ Tiberim magna serpentũ multitudo ciuitatẽ inuasit. Inter quos draco magnus valde dicitur aduenisse. Ex horũ autẽ serpentũ venenosis flatibus corruptus est aër, & inde pestis tertia exorta est, quã inguinariã appellãt, eò quòd ex aëris corruptione apostema in inguine subitò oriebatur, & statim duobus diebus vel tribus transactis, homines moriebãtur. Contra hanc pestẽ Papa Pelagius indixit omnibus ieiuniũ, & processionẽ fieri præcepit. In qua etiã processione ipse Papa & septuaginta alij expirauerunt. Postmodum B. Gregorius, qui prędicto Pelagio successit, cùm iterum processionem fieri præcepisset, dum esset in processione, vidit Angelum Domini gladium sanguine infectum, extergentẽ, & in vagina ipsum reponentem. Ex quo signo intellexit, quod ira Dei placata esset, & vltio diuina cessaret, & instituit hanc processionem singulis annis fieri in Ecclesia Dei, & vbiq; terrarum ieiunia obseruari. Et quia cum orationibus hæc processio habet fieri, Lætania appellatur, id est, supplicatio vel rogatio, eò quòd hodie specialiter Deo supplicamus, vt à morte subitanea & ab omni aduersitate nos defendat. Dicitur autem hæc Lætania maior, respectu aliarum, quæ fiunt ante ascensionem, tum quia ab ipso Papa instituta est, tum quia vbiq; terrarũ obseruatur, & insuper ratione loci, quia instituta est in Ecclesia Romana, quæ caput est aliarũ Ecclesiarũ. A quibus autẽ & quare alię Lętaniæ, quæ dicuntur minores, institutæ sint, loco & tempore suo, Domino concedente dicemus. In hac autem processione non debemus vti veste solemni vel ornatu seculari, sed cum omni humilitate incedere. Mulieres autẽ non debẽt choreas ducere, nec cantare cantilenas ad lasciuiam pertinẽtes, sed cum silentio Domino supplicare vel Kyrieëleyson cantare. Hæc enim processio alicubi nigra appellatur, & etiam nigræ cruces dicuntur, eò quòd cum nigris vestibus, & etiam discalceatis pedibus vbiq; solebant incedere, sicut adhuc incedunt Romę, & propter tristitiã ac mortem subitaneã, quam in memoria debemus habere, & Domino supplicare, vt Deus à nobis illam auertat. Et nõ solùm à peste inguinaria corporali, sed insuper à peste inguinaria spirituali nos defendat, ne moriamur in inguine percusi per luxuriã, sicut interfectus est Abner, percussus in inguine Asaël impetuose currens. Per quem designantur illi, qui impetum libidinis nimis permittunt procedere & retinere contemnunt. Vnde Naum Propheta ait: Intra in lutũ & calca, subigens tene laterem. Intrare enim debemus in lutũ, cogitãdo nos esse vas stercorũ, & calcare carnalem concupiscentiam, ac tenere laterem, id est, ante oculos mentis habere nostram

1. Thessa. 5. Quod in tribulatione instantius debemus orare. Lucæ 22. Eccles. 38. Eccles. 11. 1. Cor. 11. De triplici peste immissa Romanis. De causa institutionis huius processionis, & lætaniæ. Quare hæc lætania maior dicatur, & qualiter fieri debeat. De peste inguinaria spiritualiter. 2. Reg. 2. Naum. 3.

 fragili-

fragilitatem, vel tenere, id eſt, retinere laterem carnis noſtræ, ne frangamur per luxuriam. Similiter & Isbozeth interfectus eſt à duobus latronibus, ac percuſſus in inguine, in meridie obdormiente oſtiaria. Per quem deſignantur illi, qui per abundantiam & ſecularem lætitiam tanquam per duos homicidas ac latrones in meridie, id eſt, in tentationis ardore corruunt per libidinem, dum oſtiaria purgans triticum, id eſt, ratio, cuius officium eſt purgare virtutes à vitiis, obdormit, errore ignorantiæ decepta, vel torpore negligentiæ depreſſa, dum non benè mentis

De peſte luxuriæ, & principaliter de peſte vitii Sodomitici, quæ ſpecialiter peſtis inguinaria dicitur. oſtiũ cuſtodit. Luxuria autem peſtis inguinaria dicitur, quæ ferè omne genus hominũ occupat, & tanquam peſtis corpus eneruat & debilitat, bona gratuita prorſus tollit, naturalia auté corrumpit, pecuniá emungit, famá denigrat, perſoná hominis maculat, quæ tunc ſpecialiter inguinaria dicitur, quando relicto naturali vſu, Sodomitico vitio maſculi inuicem vel fœminæ ignominioſe polluuntur. Alienati enim ſunt huiuſmodi peccatores à vulua, errauerunt ab vtero, ſemen propaginis humanæ extra vas debitum effundentes, & tanquam falſi monetarij cuneum

Rom. 1. abominationis ſuæ ad fabricam alienam conuertentes, ex qua naturalis moneta procedere non poteſt. Sed quoties inguinarij iſti peſſimi ſemen turpiter fundunt, quantum in ſe eſt, hominem perdunt: vnde non Sodomitæ, ſed homicidæ ſunt. De quibus Pſalmus ait: Percuſsit eos in poſteriora, opprobrium ſempiternum dedit illis. In poſteriora percuſsi ſunt, id eſt, in ſecretiori parte natium, ſicut Philiſtæi. Non ſolùm autem in inguine eſt eorum conuerſatio, ſed habi-

1. Reg. 5. *Iſa. 66.* tant in extremis maris, id eſt, in poſterioribus maſculorum, de quibus Iſaias ait: Qui ſanctificabantur, & mundos ſe putabant in hortis poſt ianuam intrinſecus. Hodie etiam Saraceni poſt immunditias & abominationes ſuas aquis abluentes corpora ſua, ſe mundari æſtimant à peccatis. Similiter & hi in hortis & in locis amœnis luxuriãtur, non ſolũ cum mulieribus, ſed inſuper cum maſculis, poſt ianuam intrinſecus, id eſt, retro, quod turpe eſt dicere, ſed turpius eſt facere. Vnde ad confuſionem illorũ iſta dicuntur, qui hæc facere non erubeſcunt, in quo etiam canum immunditiam excedunt. Bruta enim animalia cum ſexu conſimili non coëunt. Vnde iſti meritò pluſquam canes & canum præceſſores nominari poſſunt. In Geneſi autem dicitur,

Gen. 38. quod Onan qui ſemen fundebat in terram Dominus interfecit, quia nequã erat, id eſt, non quis, ſcilicet, non homo. Et iſti abuſores, non ſolùm infra homines, ſed infra pecudes à Domino reputantur. Vnde & Sodoma reputatur muta, quia Sodomitæ legem loquendi inter homines non habent. Gomorrha autem aſpera interpretatur. Hæc enim abominatio ſupra alias Deum exaſperat. Vnde Auguſtinus ait, quod Deus ferè incarnari rennuit, qui tam nefan-

Leuit. 20. dum flagitium viderit in humana natura eſſe perpetrandum. Vnde in Leuitico dicitur: Cum

Exod. 22. maſculo ne commiſcearis coitu fœmineo, quia abominatio eſt. Et in Exodo Dominus ait: Qui coierit cum iumento, morte moriatur. Vnde in iure ciuili Iuſtinianus ait: Cùm vir nubit in virum, inſurgant leges, armentur iura, vltore gladio feriantur, quicunque huius criminis ſunt vel futuri ſunt rei. Alexander etiam huiuſmodi ſi fuerint clerici, deponi præcepit, & in monaſterio ad agendam pœnitentiam retrudi. Hoc eſt de exceptis criminibus, crimen, ſcilicet, læſæ maieſtatis: vnde arcet ab omni prælatione. Propterea ſicut in Ioël dicitur: Dominus aſsignans cau-

Ioël. 4. ſas ſuæ diſceptationis in valle Ioſaphat, ait: Poſuerũt puerum in proſtibulo, & puellá vendiderunt pro vino vt biberent. Et in lamentationibus ſuis Iere. ait: Adoleſcentibus impudicè abuſi

Thren. 4. ſunt. Et Iſa. ait: Proieciſti populũ tuum domũ Iacob, quia pueris alienis adhæſerunt. Hoc enim

Iſa. 2. vitio Dominus videtur quaſi amiſiſſe patientiá ſuam. Poſt iudiciũ enim aquæ, iudiciũ ignis reſeruauit in fine mundi futurũ. Sed nõ expectás mundi finé, ait: Clamor Sodomorũ & Gomor-

Gen. 18. rhæ multiplicatus eſt, & peccatũ eorũ aggrauatũ eſt nimis. Deſcendã & videbo, quaſi incredibile & admirabile videretur homines tantũ flagitiũ poſſe perpetraſſe. Et pluit ſuper Sodomam & Gomorrham igné & ſulphur propter ardoré peccati & fœtorem. De quo Apoſt. ait: Dedit Deus eos in paſsiones ignominiæ, nam fœminæ eorũ mutauerũt naturalé vſum in eum, qui eſt contra naturam. Similiter & maſculi, relicto naturali vſu fœminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis in inuicem, maſculi in maſculos, turpitudiné operãtes, & mercedem quam oportuit in ſemetipſis recipientes, id eſt, fœtorem & coinquinationé. In deteſtationé auté & memoriã tanti crimi-

Gen. 19. nis, poſtquã ſubuertit Dominus Sodomã & Gomorrhã, & omné circa regioné, id eſt, quinq; ciuitates, remanet vſq; hodie in eodé loco mare mortuum, id eſt, ſtagnũ quoddã, in quo nil poteſt viuere, nec nauem aliquã, vt dicitur poteſt ſuſtinere. Si quis autem in eo pannũ aliqué immiſerit, ſtatim putreſcit, & quaſi in pulueré redigitur. Iuxta ripã eius dicuntur eſſe arbores poma portãtes in cortice nitentia, ſed intus plena ſunt cinere & fauilla. Dominus auté maſculũ &

Gen. 1. fœminam creauit ad multiplicãdos homines. Maſculum enim & fœminã creauit eos, nõ maſculum & maſculum, vel fœminam & fœminã. Sodomitæ autem quantũ in ſe eſt, illos deſtruunt, tanquã hoſtes Dei & generis humani. Vnde & in canonica Epiſt. Iudas ait: Sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ ciuitates, ſimili modo exfornicatæ & abuntes poſt carnem alterá, factæ ſunt exemplum ignis æterni. Exfornicatæ dicit, quia extra omnem fornicationé peccauerunt. Vel exfornicatæ, id eſt, extra naturalé locum fornicatæ, abierunt poſt carné alteram, quia non poſſunt fieri vna caro, ſicut vir & mulier. Aſſerunt auté pleriq; Hieronymũ dixiſſe in ſcripturis ſuis, quod nocte illa & eadé hora qua Dominus natus eſt, quod omnes Sodomitæ percuſſi à

Gen. 19. Domino, morte ſubitanea perierunt. Pro ſolo auté aſpectu retro ad Sodomam vxor Loth verſa eſt in ſtatuã ſalis, vt nobis daret exemplũ, quod nec cogitatione debemus reſpicere ad tam

deteſtabile

detestabile vitiũ. Rogare igitur debemus Deum, & ieiunare contra hanc pestem inguinariam.
Hoc enim genus dæmonij non nisi in ieiunio & oratione eiicitur. Causa autem peccati Sodo-
morum, sicut in Ezechiële dicitur, fuit abundantia panis & superbia. Abundantiæ opponitur *Ezech.16.*
ieiunium, superbiæ oratio. Tertiam etiam causam assignat, quia manum egeno non por-
rigebant. Cui vitio opponitur eleëmosyna. Debemus igitur hodie ieiunare, orare & eleë-
mosynas pauperibus erogare, vt Deus à nobis prædictam pestem, & alias tam corporis quàm
animæ auertat. Propter hoc enim instituta est hodierna lætania, id est, supplicatio. Vnde de
modo orandi & supplicãdi, & de spe & de fiducia exaudiendi, instruimur in officio Missæ, vbi *Expositio*
dicitur: Exaudiuit de templo sancto suo vocem meam, & clamor meus in conspectu eius in- *thematis.*
troiuit in aures eius. Si enim templũ Dei sumus, vt ipsum intus in corde habeamus, tunc pos- *1.Cor.3.*
sumus habere fiduciam, quod nos exaudiet Dominus. Alioquin si per peccatum à nobis Deum *Sit templum*
eiiciamus, & templũ Dei destruxerimus, nõ exaudiet, sed destruet nos Dominus, sicut scriptũ *Dei qui vult exaudiri.*
est: Iniquitatẽ si aspexi in corde meo, nõ exaudiet Dominus. Scimus quia peccatores nõ exau- *Ioan.9.*
diet Deus. Vnde Propheta ait: Quoniã ad te orabo Domine, manè, id est, repulsis vitiorũ tene-
bris, exaudies vocẽ meam. Aliter enim non exaudires, sicut idẽ ait: Introibo in domũ tuã, ado-
rabo ad templum sanctũ tuum. Priùs enim in domũ Dei intrare debemus, vt de numero fide-
lium simus. Et tunc ad templum Dei adorare debemus, vt ad vera & æterna bona mentis ocu-
lum habeamus, vel ad ipsum Christũ, cuius meritis exaudimur. Propterea iterum Psal. ait: Ex-
audi Domine, iustitiã meam. Iustitia enim vocẽ habet apud Deum, & penetrat vsq; ad cœlum.
Iniquitas autẽ nos impedit, & orationẽ nostrã in cœlum ascendere nõ sinit. Igitur ante oratio- *Eccles.35.*
nem præparet homo animã suam, vt à peccatis purgetur, & exaudiri mereatur. Teste enim Gre *Thren.3.*
gorio: Virtus orationis est celsitudo charitatis. In mensa enim propositionis super patenã au- *Eccles.18.*
ream thus ponebatur. Tunc enim incensum orationis in cõspectu eius ascendit, quando ex pa- *Leuit.24.*
tena aurea, id est, ex corde, per charitatem dilatato procedit. Sine igne charitatis non ascendit ex
hoc thure fumus suauitatis. Vnde Iacobus ait: Postulet in fide, nihil hæsitans, id est, sic credat & *Iacob.1.*
viuat, vt dignus sit exaudiri, ne remordeat eum conscientia, nec propter immundã cõscientiam
de præmiis cœlestibus hæsitet, & se exaudiri diffidat. Teste enim Isodoro, inaniter oramus, si
spei fiduciam non habemus. Si enim voce oramus & opere cõtrarij simus, respondet Dominus:
Incensum tuũ abominatio est mihi. Vnde Salomon ait: Longè est Dominus ab impiis, & ora- *Isa.1.*
tiones iustorũ exaudiet. Et Iacobus ait: Petitis & nõ accipitis, eò quòd malè petatis. Malè qui- *Prouerb.15.*
dem petunt, qui perseuerãtes in peccatis, vt sibi ea dimittãtur, impudenter orant. Malè petunt, *Iacob.5. Contra peten-*
qui vocem Domini iubentis audire obtemperãdo cõtemnunt, & nihilominus Deũ vocẽ suam *tes indignè.*
exaudire deposcũt. Qui enim declinat aurẽ suã ne audiat legẽ, eius oratio erit execrabilis. Vnde *Prouerb.28.*
in Euang. Dominus ait: Quid vocatis me Domine, Domine, & nõ facitis quę dico? Et Psal. ait: *Lucæ 6.*
Subditus esto Domino, faciẽdo, scilicet, quod præcepit, & tunc ora eum. Exaudit igitur Domi-
nus de templo, id est, orationẽ illã recipit, quæ de templo procedit, id est, de corde puro & mun-
do, quod est templum Dei. Vel de templo exaudit nos Dominus, id est, de Christi corpore. Chri *Alia exposi-*
sto enim incarnato cõsecuti sunt effectũ orationis suę. Et hi pręcipuè, qui in limbo inferni tene- *tio eius, quod*
bantur captiui. De templo etiã, id est, de cœlo exaudire dicitur, quia magis apparet ibi effectus *ait de templo.*
potẽtiæ suæ, & quia ibi præcipuè quiescit, & sedẽ habet in sanctis cœlestibus, qui nunquã illum *Tertia expositio.*
offendunt, nec in aliquo illi contradicunt. Exaudit autem Dominus non solùm vocem, verùm *Quod Domi-*
etiam cor & opera bona. Vnde & Moysi tacenti ore, sed clamãti corde, Dominus ait: Quid cla- *nus nõ solùm orationẽ oris,*
mas ad me? Et Susanna tacens, exaudita est à Deo. Erat enim cor eius fiduciã habẽs in Domi- *sed cordis &*
no. Similiter opera bona Cornelij Dominus exaudiuit, & eleëmosynę eius cõmemoratę sunt in *operis exau-*
cõspectu Dei. Propterea Psal. ait: Accipe lachrymas meas. Lachrymæ enim põdera vocis habẽt. *dit. Exod.14.*
Aures autẽ Dei dicuntur auditus clemẽtiæ eius vel maiestatis ipsius præsentia. Vnde in Psalm. *Dan 13.*
Verba mea auribus percipe Domine, id est præsentia maiestatis tuæ. Est igitur triplex oratio, *Act.10.*
cordis, scilicet, oris & operis. Oratio cordis dicitur cordis affectus, de qua Psal. ait: Apud me, id *Quod triplex est oratio.*
est, in corde, oratio Deo vitæ meæ. Os enim sapiẽtis in corde ipsius. Et iterũ de oratione cordis *Eccles.21.*
Propheta ait: Tibi dixit cor meũ, exquisiuit te facies mea. Et Paulus ait: Orabo spiritu, orabo & *De mentali*
mente. Et Isidor. ait: Si tacitè quis orat & vox sileat, quãuis hominẽ lateat, Deũ latere nõ potest, *oratione. 1.Cor.15.*
cui cõscientia præsens est. Internus enim Iudex mentẽ potius ꝙ verba cõsiderat. Et S. Benedi- *In regula sua.*
ctus ait: Non in multiloquio, sed in puritate cordis & cõpunctione lachrymarũ nos exaudiri
sciamus. Oratio oris est, de qua Psal. ait: Vocẽ meã ad Dominũ clamaui. Licèt enim Dominus *De oratione*
cogitationes nostras non ignoret, exigit tamẽ oris deprecationẽ, vt linguã nostrã in eius obse- *vocali.*
quiũ cõuertamus, & propter deuotionẽ excitandã. Sicut enim flatus ignẽ accendit, sic pronun- *Iob 41.*
tiatio deuotionẽ. Quod enim flatus facit carboni, hoc facit pronũtiatio deuotioni. Et quoniam
vis est nõ solũ in herbis vel lapidibus, sed etiã in verbis, quædã sunt orationes vocales, quibus
Dominus virtutẽ dedit & efficatiã spiritualẽ, sicut credimus de oratione Dominica, & de qui-
busdã aliis: vnde & versus iste: Disrupisti Domine, vincula mea, tibi sacrificabo hostiã laudis, si
dicatur imminente morte, multũ dicitur prodesse: vnde tales orationes plus credũtur valere, si
vocaliter proferãtur, ꝙ si tantũ mentaliter cogitẽtur. Licèt enim virtutes verborũ speciales igno
remus, Dominus illas agnoscit, & diabolus virtutẽ verborũ cõtra se sentit: sicut serpẽtes verbo-
rũ efficatiã sentiunt, dũ proferãtur ab incãtatore, & potestatẽ nocẽdi amittunt, licèt incantator

verborum efficatiam non agnoſcat. Quidam tamen virtutem verborum abundantia malitiæ
in ſe impediunt, ſicut impeditur virtus medicinæ ex vi morbi præualentis. Vnde Dominus in
Iob 41. Iob ait: Non parcam ei, & verbis potẽtibus, & ad deprecandum compoſitis. Quod de verbis, id
De oratione reali ſiue operis. eſt, de iniquis, intelligitur. Oratio autẽ operis eſt, de qua dicit Apoſt. Sine intermiſsione orate.
Non enim deſinit orare, qui non deſinit benè agere. Hoc modo Phineës orauit, quando accen-
1. Theſſ. 5. ſus zelo, iram diuinã placauit. Hoc modo Chriſti merita pro nobis intercedũt, & ipſe eſt Sacer-
Num. 25. dos ſemper viuẽs ad intercedendũ pro nobis. Sicut igitur omne opus miſericordiæ largè dicitur
Heb. 7. eleëmoſyna, ſic omne opus bonũ largè oratio nuncupatur, quia orationis habet effectũ, & im-
petrat quod mens deſiderat. Vnde Beda ait: Odoramẽta phyalarũ ſunt orationes ſanctorũ, quia
quicquid boni operãtur aut dicũt, qui ſimplici intẽtione Deo ſeruiũt, totũ profectò hoc vicem
orationis implet pro eis, nec aliter poſſet impleri illud Apoſtolicũ: Sine intermiſsione orate. Et
Eccleſ. 18. in Eccle. dicitur: Ne impediaris ſemper orare. Bona enim vita eſt oratio cõtinua. Semper etiã di-
citur orare, qui horas debitas & inſtitutas obſeruat, & nõ prętermittit ex negligẽtia. Vnde Pſal-
mus ait: Benedictus Dominus, qui nõ amouit orationẽ ſuam me, id eſt, qui me perſeuerare fa-
Eccleſ. 35. cit orando. Et in Eccleſ. dicitur: Qui cõſeruat verbũ, multiplicat orationẽ. Ergo legẽ ſeu verba
ſeruare, idẽ eſt quod orare. Vnde ibidẽ dicitur: Deprecatio pro peccatis, eſt recedere ab iniuſti-
Exod. 23. tia. Et de Moyſe Gregorius ait: Vtrobiq; legatus fortis, vtrobiq; mediator admirabilis, cauſam
populi apud Deũ precibus, cauſam Dei apud populũ gladiis allegauit. Patet ergo quod Moy-
ſes ipſo facto orauit, & veniam populo impetrauit, dum quoſdam ex malefactoribus interfe-
cit. Exaudit igitur Dominus vocem cordis, vocem oris, vocem operis. Clamemus ergo ad
Dominum corde, ore, & operę. Vnde in Introitu hodiernæ Miſſæ dicitur: Et clamor meus in
cõſpectu eius introiuit in aures eius. Clamor dicitur deuota oratio cum cordis deſiderio. Vnde
De triplici clamore. Pſalmus ait: Ad te Domine, clamabo, ne ſileas à me, id eſt, reſponde mihi, exaudiendo me.
Leuit. 16. Intenſum autem deſiderium, clamor eſt apud Deum. Vnde in Leuitico dicitur: Nebula &
vapor operiat oraculum, quod eſt ſuper teſtimonium, vt non moriatur, ſcilicet, offerens. Super
oraculum ſeu propitiatorium diuinæ miſericordiæ, oportet aſcendere nebulam & vaporem, vt
feruor deſiderij & deuotio orationis aſcendat ad Dominum. Tantò magis aſcendit fumus,
quantò vi ignis ſurſum pellitur, ſic oratio tantò magis aſcendit, quantò maiori feruore chari-
De orationis deuotione contra indeuotè orantes. tatis impellitur. Sit igitur oratio noſtra deuota, vt clamor noſter aſcendat ad Deum. Qui enim
indeuotè orat, iudicium ſibi poſtulat. Maledictus enim omnis qui opus Dei facit fraudulenter
& deſidioſe. Vnde Hieronymus: Malo vnum Pſalmum cum deuotione cantare, quàm totum
Ierem. 48. Pſalterium cum tædio & torpore. Et Propheta ait: Delectare in Domino, mentis, ſcilicet, de-
uotione, & dabit tibi petitiones cordis tui. Et iterũ ait: Ad ipſum ore meo clamaui, & exultaui
Eccleſ. 35. ſub lingua mea, id eſt, in corde per deuotionis ſuauitatẽ. Et in Eccle. dicitur: Qui adorat Deum
in oblectatione, ſuſcipietur. In oblectatione, id eſt, cum mentis hilaritate & deuotione. Cauea-
mus igitur ne orando negligenter & indeuotè oratio noſtra fiat in peccatum. Qua enim fron-
te dicere audemus Deo: Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ, orando vt
Iſa 30. ex 70. Deus intendat, cùm nos intendere non velimus. Timendũ eſt ne Dominus dicat de nobis: Po-
pulus iſte labiis me honorat, cor autẽ eius longè eſt à me. Mens igitur hominis qua thuribulũ,
dum orat ſit clauſum inferius ad terrena; apertum autem ſuperius, vt deuotè cogitet cœleſtia.
Eccleſ. 18. Vnde in Eccleſ. dicitur: Ante orationẽ prępara animã tuam, id eſt, attende, quãtus ſit cui ſuppli-
care intendis, & excita animã tuam ad deuotionem & ſupplicationẽ intentam, ne torpeas in
Eccleſ. 10. oratione. Quia intenta ſupplicatio, dormire cor mundum vetat. Econtrà, quando negligenter
& corde frigido oramus, muſcæ morientes perdunt ſuauitatẽ vnguenti, id eſt, importunę cogi-
Matth. 26. tationes ſibi inuicem ſuccedentes, tollunt deuotionẽ orationis. Propterea Dominus ait: Vigi-
Gen. 15. late & orate, id eſt, vigilanter orate, vt abigamus muſcas & aues importunas cum Abraham à
ſacrificio noſtro, & auertamus oculos noſtros ne videant vanitatem. Si quis autem cum Rege
vel Imperatore loquens, non curaret quid diceret, ſed tantùm labiis oris & non cordis loque-
retur, nónne ridiculum ſeu fatuus haberetur. Sic Dominus orationem tanquã ridiculoſam con-
temnit, quæ de ſummitate labiorũ tantũ procedit. Sicut autẽ illa pars orationis, quæ ſubeſt de-
uotioni, deuota eſt: ita illa, quæ ſubiacet vanæ cogitationi, vana eſt. Si tamen homo non negli-
gat, licèt vanas cogitationes ſentiat, & ipſe illas nõ admittat, ſed expellere ſtudeat, meritoriam
Quod importunæ cogitationes repellendæ ſunt. dicimus orationem, licèt muſcæ morientes perdant ſuauitatẽ deuotionis. Vnde Gregorius ait:
Quantò grauiori tumultu carnalium cogitationum premimur, tantò orationi inſiſtere arden-
tius debemus. Non enim poſſumus vanis cogitationibus prorſus carere. Elias enim qui clau-
ſit cœlum oratione, non prorſus potuit claudere animum à vana cogitatione, vt facilius poſſet
3. Reg. 7. cœlũ obſerare quàm animũ. Non tamẽ ob hoc debemus in oratione torpere. Teſte enim Greg.
Matth. 10. Cogitatio immũdi nõ inquinat cùm pulſat, ſed cùm mentẽ ſibi per delectationẽ ſubiugat. Licet
Luc. 12. autem turba cogitationũ nos increpet vt taceamus, debemus ſemper magis ac magis clamare,
vt non ſinamus Deum per torporem in cordibus noſtris dormire, ſed cum intenſo deſiderio
clamare: Exurge, quare obdormis Domine? Et ita clamor noſter in conſpectu eius introibit
Contra vanã orationem. in aures eius. Diligenter autem attendendum eſt quod ait Propheta: In conſpectu eius, id
eſt, clamor, quem intus habeo in conſcientia, non coram hominibus, vt non ſit oratio vana.
Propterea ipſe alibi ait: Adorabunt in conſpectu eius vniuerſæ familiæ Gentium, id eſt,
in con-

in conſcientiis, vbi veri adoratores adorant patrem in ſpiritu & veritate & non in vanitate, ſicut Phariſæi qui orabant in angulis platearum, vbi diuerſæ plateæ coniunguntur, vt à pluribus viderentur. Orant in angulis, vt abſconditi videantur, & tamen in plateis, vt à multis videatur. Sicuit Poëta quidam ait: *Et fugit ad ſalices, & ſe cupit antè uideri.* Fugit ad ſalices vt in vmbraculo latere velle videatur, & tamen cùm fugit, videri appetit. Labia igitur doloſa habet, qui ſic orat in vanitate, non in veritate. Vnde Pſalmus ait: Auribus percipe orationem meam, nō in labiis doloſis ſupple prolatam. Vnde Iſidorus ait: Qui laudem humanam appetendo iactanter orat, non ſolùm eius oratio non delet peccatum, ſed ipſa vertitur in peccatum, ſicut ſcriptū eſt: Et oratio eius fiat in peccatum. Hi ergo non poſſunt dicere cum Propheta: Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper. Non enim orant in cōſpectu Dei, ſed in cōſpectu ſeculi. Clamor igitur noſter ſit in conſpectu eius, vt introëat in aures eius, id eſt, in conſcientia interius, vbi conſpicit Dominus. Sit in conſpectu eius vt ad ipſum, non ad mundum reſpectum habeamus, vt ſit recta intentio, & ad ipſum cor noſtrum ſurſum leuemus. Legimus enim in Exodo quod Moyſe orante, Hur & Aaron manus eius ſuſtētabant. Hur interpretatur ignis. Aarō mōtanus. *Exod. 17.*
Ignis enim charitatis & recta atq; præeminens intentio manus noſtras debet in oratione ſuſtentare. Ob hoc enim Dominus in monte orare voluit, & dum oraret, oculos ſurſum eleuare, *Matth. 14.*
vt nos, dum oramus, doceret cor ſurſum habere. Aſcendat itaque oratio noſtra ſicut virgula fumi ex aromatibus, vt ſit recta, ſubtilis, odorifera. Recta, per intentionem: ſubtilis, per diſcretionem & contemplationem: odorifera, per deuotionem, vt in hora incenſi introëamus vſque ad interiora velaminis intra ſancta ſanctorum. Teſte autem Gregorio, dum conditori omnium mens iungitur, poteſtate quadam ſuper omnia ſubleuatur. Leuemus igitur corda cum manibus ad Deum. Rectos enim decet collaudatio, ſimiliter rectos decet oratio. Idcirco enim erecti & manibus eleuatis plerumque oramus, vt oſtendamus quod cœleſtia debemus petere & ſurſum cor habere. Aliquando tamen flexis genibus oramus propter humilitatem, & propter deuotionem excitandam. Dicitur enim quod puer ſuper genua faciem habeat in vtero matris. Vnde & à genis genua dicuntur. Et ideo vt fragilitatis & conditionis noſtræ memores ſimus, genas in oratione verſus genua inclinamus. Dicunt etiam quod flexis genibus oculi naturaliter prouocantur ad lachrymas tanquam collectaneis naturali reſpondentes affectione, eò quòd in vtero matris ſuper oculos genua habeat. Aliquādo autem proſtrati oramus, ſcilicet, in profeſtis diebus, vt per hoc magis humiliemur, infirmitatem corporis oſtendentes, quia puluis ſumus, & in puluerem reuertemur. Et ſimiliter infirmitatem animi, quia per nos cadimus, & per nos reſurgere non valemus. Et propter peccatorum erubeſcentiam, quia oculos ad cœlum erigere non audemus. Et in ſignum cautelæ, quia qui cadit ante faciem, videt quò cadat. Boni enim antè cadunt per humilitatem & cautelam, mali retrò corruunt per indiſcretionem, nec vident vbi cadant, dum autem proſtrati oramus, ſignificamus ſtatum pœnitentium. Quando autem flexis genibus oramus, reliquo corpore eleuato ſignificamus ſtatum proficientium. Orantes autem ſtando ſignificamus ſtatum perfectorum. Qui etiam proſtratus in terram orat, gerit figuram illius, qui dicebat: Memento quæſo, quod ſicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me. Qui flexis & expanſis manibus orat, gerit figuram illius, qui dicebat: Trahe me poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Qui autem ſtando orat, gerit figuram illius, qui dicebat. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus, ſtantes erant pedes noſtri in atriis tuis Hieruſalem. Aliud inſuper myſterium ex hac triplici corporis diſpoſitione intelligimus: Nam oſculum ad pedes repræſentat Eccleſia, dum orat proſtrata. Oſculum ad manus, dum orat flexis genibus. Oſculum ad caput, dum orat erecta. Quidam aut ſupini orant per ſuperbiam, ſicut Phariſæus: dicens: Gratias tibi ago Deus quod non ſum ſicut cæteri hominum. Quidam curui per auaritiam, ſicut mercatores, qui orant ſibi pecuniam multiplicari. Quidam diſtorti per malam intentionem, qui non propter Deum, ſed propter nummum legunt Pſalterium. Tales erant hi, de quibus in Euangelio legitur, quod deuorabant domos viduarum, ſub obtentu prolixæ orationis. Diſtorti etiam ſunt in orando, qui voluntatem ſuam, voluntati diuinæ volūt præponere, ſicut Petrus, cùm ait: Abſit hoc à te Domine. Econtra Dominus ad patrem ait: Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis. De ſitu autem & diſpoſitione corporis, in orando diuerſi diuerſa ſentiunt: Ioannes Caſſianus magis approbat, vt oremus erecti, dicēs: Diutius procūbentes, non ſolū cogitationibus, ſed etiā ſomno graui impugnamur. De his tamen non poſſumus generalem dare doctrinam. Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundet, ſecundum quod viderit ſibi magis competere. Quidam autem, dum orant, ſeipſos affligunt, ponentes genua nuda ſuper terram vel lapides. Alij autem ſedere volunt ſuauiter, vt nulla ſentiant corporalem læſionem, per quam à ſuauitate ſpiritus retrahantur vel à deuotione retardentur. Moyſes autem cùm orabat, manus leuabat. Maria Magdalena inclinauit ſe ad pedes Ieſu, & Dominus tam hunc, quàm illam exaudiuit. Cùm ergo aliquis vult orare, eo modo ſe adaptet, quomodo deuotius poſſit orare, ſiue ſedendo, ſiue ſtando, ſalua tamen inſtitutione Eccleſiæ in publicis orationibus. Sacerdos enim in miſſa ſtare debet erectus & diſcooperto capite. De qua oratione intelligitur, quod ait Apoſtolus: Vir non debet velare caput ſuum, quoniam imago & gloria Dei eſt. In profeſtis autem diebus proſtrati ſolemus orare, dum preces dicuntur in fine horarum. In priuatis autem orationibus, quilibet aptet ſe

Marginal notes: Cant. 3. — Heb. 6. — Thren. 3. — De vario situ orationum, et varia corporis diſpoſitione. — Gene. 3. — Lucæ 18. — Iob 10. — Cant. 1. — Contra orantes indebito modo. — Lucæ 18. — Matth. 23. — Mar. 12. — Matth. 26. — Mar. 14. — Lucæ 22. — Rom. 14. — Exod. 17. — Ioan. 20. — 1. Cor. 11.

Matth. 6. *De oratione quæ sursum ascendit ad aures Domini introeundo.* *Matth. 9.*

secundum quod sibi viderit expedire, dummodo intra cubiculum consciētiæ suæ, clauso ostio cordis, & quinque sensuum contra vanas cogitationes animum erigat ad Dominum, vt clamor eius prædicto modo sit in cōspectu Domini. Et ita introibit in aures eius penetrando vsq; ad maiestatē Dei in excelsis ad similitudinem fidelis nuntij. Turba enim fantasmatum seu inanium cogitationum Dominum cōprimit, sed sola deuota oratio illū tangit, & vsque ad tribunal eius ascendit. Oratio enim iusti quasi auicula est, quæ virtutum plumis distincta ieiunio & eleëmosyna alata cœlos penetrat. Vnde Ieremias ait: Leuemus corda nostra cum manibus ad Deū, id est, bonis operibus tanquā alis ieiunādo, scilicet, & Eleëmosynas erogādo. Et Psal. ait: Intret oratio mea in conspectu tuo, quæ, scilicet, quasi quędā persona ad Deū intrat, & mandatum peragit, quo caro peruenire nō potest. Vnde in Ecclesi. dicitur: Oratio humiliātis se, nubes penetrat, & donec propinquet nō cōsolabitur, & nō discedet donec altissimus aspiciat. Nō consolabitur orās vel oratio, de qua loquitur tanquā de legato. Hæc est enim pacis legatus, quē præmittere debemus, priusquā cum Rege lōgè potentiore nobis ineamus cōgressum. Quādo enim iudicaturus venerit, vnum pro mille nō valebimus respōdere. Quantò autē à profundo cordis oratio emittitur, tātò magis ascēdit & sublimius eleuatur. Sicut sagitta tātò longius emittitur, quātò arcus fortius tenditur, & magis chorda trahitur. Præcedat igitur faciē nostrā pura oratio, quæ velut aquila in altum se eleuat, & radiis irreuerberatis solē iustitiæ intuetur. Aliquādo tamen visum ad ima reflectit & declinat, dū cadauera peccatorum nostrorum orādo respicimus, & ea quasi rostro confessionis & orationis laceramus. Breuis autem oratio cœlos penetrat, id est, humilis eius, scilicet, qui breuem & quasi nullum se æstimat, dum se peccatorem agnoscit.

Tren. 3. *Eccle. 35.* *Lucæ 14.* *Iob 9.* *Simile.* *Iob. 39.*

Quod Angelis mediantibus orationes nostræ ad Deum ascendunt, & qualiter Angeli, & sancti qui sunt in gloria dicuntur orare pro nobis. *Tob. 12.*

Quoniam autem in hoc aëre caliginoso habitant aëriæ potestates, & orationes nostras impedire nituntur, atque per regionem suam transitum negant, necesse est nobis, quod per Angelos sanctos ante tribunal iudicis vehantur. Vnde & in Tobia Angelus ait: Quando orabas cum lachrymis, ego obtuli orationem tuam Domino. Non hoc ideo dicit, quod orationes nostræ Domino per Angelos innotescant, sed dicuntur Angeli orationes nostras Domino offerre, id est, Dominum super orationibus nostris consulere, & nobis orantibus, vt benè agamus, & ad Dominum orationes nostras referamus suggerere. Similiter & pro nobis, tam Angeli quā sancti, qui sunt in patria orare Deum dicuntur, dum vota nostra cupiunt impleri, quod tamē non faciunt, nisi in voluntate Dei implenda cognouerint. Quod enim cognoscunt esse in Dei voluntate, id solum volunt. Adeò enim addicti sunt voluntati diuinæ, vt nihil præter voluntatem eius possint velle. Intercedere etiam dicuntur pro nobis meritis suis, dum eorum merita nobis suffragantur. Oramus igitur sanctos, vt intercedant pro nobis, id est, vt merita eorū nobis suffragentur, & vt ipsi velint bonum nostrum, quia ipsis volentibus Deus vult, & ita fiet. Ipsis igitur cooperantibus & adiuuantibus, exaudit Dominus de templo sancto suo vocem nostram, & clamor noster in conspectu eius intrat in aures eius. Et ita patet, quāta sit virtus & efficatia purę orationis.

De multiplici virtute & efficatia orationis. *Exod. 17.* *Actuum 10.* *Actuum 12.* *Isaiæ 38.* *3. Reg. 17.* *Dan. 13.* *Num. 22.*

Orante enim Moyse in mōte, & manus ad Dominum leuante, victi sunt Amalechitæ. Orante Petro in cœnaculo dimissus est discus de cœlo, cum reptilibus mactandis & Christo incorporandis. Orāte Ecclesia, rupta sunt Petri vincula. Orāte Ezechia, prolongata est eius vita. Orante Christo, aperti sunt cœli in baptismo. Orante Helia, missus est ignis de cœlo. Ad eius etiā orationes clausum est cœlū, & postmodum apertum. Orante Dauid, impetrata est populo vniuerso venia peccatorum. Orationibus liberata est Susanna. Et orante Moyse, ignis consumens extremam partem castrorum extinctus est. Audierat autem Balaa, quod filij Israel non vincebant armis, sed orationibus. Vnde ait: Ita delebit hic populus omnes, qui in finibus nostris morantur, quomodo solet bos herbam carpere, vsque ad radices. Sicut autem nebula fugit, & dissipatur ante solem, sic diabolus ante orationem. Orationibus enim sanctorum diabolus confunditur & perdit viros, ac velut igne succenditur. Serpens enim tortuosus virtute orationis incantatur, & nocendi potētiam amittit. Pessimum enim genus dæmonij, ieiunio, id est abstinentia à malo, & oratione eiicitur. Alioquin nisi à malo abstineamus, virtutem orationis amittimus.

Matth. 9.

Conclusio vbi ostenditur quod inaniter oramus nisi à malis abstineamus. *Iere. 47.*

Et idcirco fratres abstinere à peccatis debemus, vt Deus orationes nostras exaudiat, & lętanias atque processiones nostras gratas habeat & acceptas, & flagella iracundiæ suæ à nobis amoueat. Nisi enim peccare desierimus, non solùm in præsenti, sed in æternū, quod Deus auertat, flagellabimur. Vnde in Ieremia legimus: quod Prophetæ conquerenti & dicenti: Vsquequo concideris mucro Domini? Vsquequo non quiescis? ingredere in vaginam tuam, refrigerare & sile, respondetur: Quomodo quiescet, cum Dominus præceperit ei aduersus Ascalonem, & aduersus maritimas Regiones? Mucro Domini, dicitur flagellum diuinæ vltionis, quod nō quiescit, nisi quiescamus nos à peccatis. Nō refrigeratur, nisi ignis peccati in nobis refrigeretur. Et idcirco Dominus præcipit illi aduersus Ascalonem, quę ignis immobilis interpretatur, & aduersus maritimas Regiones. Quia propter ignem luxurię & auaritiæ, & propter iræ, inuidiæ, & aliorum peccatorum amaritudines Dominus irascitur populo Christiano, immittendo ei mortem subitaneam, pestem inguinariam & varias afflictiones.

Deut. 32.

Ignis enim succensus est in furore suo, & ardebit vsque ad inferni nouissima, nisi per gratiam suam, & piissimam misericordiam Deus illum extinguat in nobis. Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

FERIA SECVNDA IN LÆTANIA MAIORI, siue in Rogationibus, Thema de Epistola.

Confitemini alterutrum peccata vestra, vt saluemini. Iaco. 5.

Quare tẽpus istud dicatur tẽpus rogationum, & quare dicatur lætania minor.

DIES isti dicuntur rogationes, seu rogationum dies, quia sanctos rogamus specialiter his diebus, vt pro nobis ad Dominum intercedant. Dicitur autem hodierna Lætania minor, respectu præcedentis, quæ fit in festo sancti Marci, quia à minore fuit instituta, scilicet, à beato Mamerto Viennensi Episcopo, & Viennę primo fuit celebrata, nec adeò generaliter celebratur cum ieiunio in Italia, sed tantùm circa montes in Occidentali prouincia. Alia autem dicitur maior Lętania, quia à summo pontifice fuit instituta, & in vrbe Romana, & celebratur tam circa montes, quàm vltrà. De minori autem Lętania, quæ his tribus diebus ante ascensionem celebratur, dicit Gregorius Turonensis Archiẽpiscopus, quod tempore beati Mamerti Viennæ & circa fines eius crebri terræmotus fierent, adeò quòd magna ædificia, tam domorum, quàm Ecclesiarum corruerent, & multos opprimerent. Quæ tempestas per annum integrum durauit: Sabbato etiam Paschali dum beatus Mamertus diuinũ celebraret officium, igne de cœlo misso, regale palatium, quod erat in ciuitate, cõbustum est. Tertium etiam flagellum addidit illis Dominus. Nam bestiæ crudeles, lupi scilicet, apri, & cerui à nemoribus exeuntes & ciuitatem intrantes, non solùm paruulos & fœminas, sed viros deuorabant. Attendens autem beatus Mamertus huiusmodi trinam pestem pro peccatis populi à Domino fuisse immissam, triduanum indixit ieiunium, vt qui trinum Deum tribus modis, id est, corde, ore, & opere offenderant, tribus diebus ipsum placarent, ad similitudinem etiã Niniuitarum, quorum subuersionem cùm Ionas prædiceret, quia humiliauerunt in ieiunio animam suam vestiti saccis, & abstinentes à cibis, misertus est illis Dominus. Quantò magis miseretur Dominus his, qui in fide & charitate pœnitent? Homines enim Niniuitæ gentiles erant, ignorantes veritatem Dei, nescientes quid esset inter dexteram & sinistram suam. Similiter de Achab legimus, quòd cùm comminatus ei fuisset per Heliam, Dominus scidit vestimenta sua, ieiunauitque, ac dormiuit in sacco, & ambulauit dimisso capite. Et ait Dominus ad Heliam: Nónne vidisti Achab humiliatum coram me? Quia humiliatus est coram me, non inducam malum in diebus eius. Si tantum fecit Dominus propter pœnitentiam fictam hominis reprobi, qui ei displicebat, quid faciet propter pœnitentiam iusti, qui placet illi? Non solùm autem triduanum ieiunium indixit beatus Mamertus, sed & processiones triduanas cum Lętaniis fieri præcepit, & ita pestis cessauit. Vnde & Liberius Papa ad petitionem sancti Mamerti concessit, quod singulis annis huiusmodi fierent processiones in Ecclesia Occidentali Cisalpina, non solùm pro prædictis pestibus amouendis, sed insuper pro aliis aduersitatibus. Vnde hoc tempore præcipuè habent fieri, quo bella frequentius solent emergere, & fructus terræ, qui adhuc in viriditate sunt, facilè solẽt corrumpi per nebulam & tempestatem & aliis modis, & præcipuè ante festum Ascensionis, vt sicut ante Pascha præparamus animas nostras ieiunio quadragesimæ, & ante natale Domini ieiunio Aduentus, & ante Pentecosten ieiunio, quod dicitur Apostolorum. Ita ante Ascensionis solemnitatem ieiuniis & orationibus animas nostras præparemus. Faciamus ergo has Lętanias, vt Dominus hæc omnia à nobis auertat, defendendo nos à peste & fame, ab intemperie aëris, à beluis & ab hostibus Christianæ religionis. In his autem Lætaniis ieiunare solebant in principio in quadragesimalibus cibis. Nunc autem pauci ieiunant primis duobus diebus, nisi in caseo & ouis. Omnes autem debent ab operibus mundanis cessare, sicut in diebus festis, donec facta sit processio, cui debent interesse. Draco autem in pluribus locis primis duobus diebus deportatur & cruces præcedit, cum cauda longa & inflata. Tertio autem die retrò vadit, cauda incuruata & dimissa, quod non vacat à mysterio. Per draconem enim diabolus designatur. Per tres dies, tria tempora significantur. Tempus, scilicet, ante legem, sub lege, & sub gratia. Duobus primis diebus, princeps huius mundi, tanquam Dominus præcedebat, & ferè omnes ad se trahebat. Tempore autem gratiæ conculcatus est à Christo, nec iam audet ita apertè sæuire. Latenter tamen per suggestiones, & fraudes homines seducit, pręcipuè illos quos inuenit pigros, & quasi in posteriore parte exercitus fessos remanentes, sicut homines infirmi & debiles, qui vltimi remanent, ab insidiantibus interfici solẽt. Patet igitur ex prædictis, quod huiusmoni processiones principaliter institutæ fuerint propter lupos & bestias crudeles. Et insuper, vt Dominus flagella trina à nobis amoueat. Nam ante legem per diluuium, & sub lege in deserto, & in terra promissionis, & etiam tempore gratiæ populum suum multipliciter legitur afflixisse. Nos enim non tam lupos visibiles, quàm lupos infernales timere debemus, & Domino supplicare vt malas bestias, id est, malignos spiritus à nobis propellat, & ab illorum infestatione nos defendat. Ferus enim singularis, bestia crudelis, quæ deuorauit Ioseph, tãquam leo circuit ouile Christi, quærens quem deuoret, cuius fames satiari non potest. Auidius enim deuorat animas, quasi canis famelicus frustum panis. Hi igitur lupi infernales rapaces & voraces sanguinolenti, & crudeles absentiam canum, & pastorum considerant, ouibus insidiantur, oues supra dorsum suauiter ferre solent, timentes ne si dentes eorum sentirent, oues niterentur vt euaderẽt, & cursum eorum retardarẽt. Et ita pastoribus vel canibus subsequentibus, citius

De causa institutionis huius lætaniæ, et ieiuniorum, ac processionũ, scilicet, pro tripliciflagello Dei.

3. Reg. 21.

Contra multiplicia incommoda fiunt lætaniæ triduanæ, & processiones, & quarè ante ascensionẽ fiũt.

Qualiter hæ processiones & hi dies dẽbẽt obseruari.

De dracone qui fertur in pluribus locis ad processionem, & assignatur mysterium.

Ioan. 12.

Quod contra lupos & bestias crudeles principaliter institutæ sunt hæ processiones.

De lupis inuisibilibus & malis bestiis.

Gene. 37.

1. Pet. 5.

citius possent apprehendi: Quando verò securi sunt de præda, confestim d entibus illam lacetant & deuorant: Sic diabolus rapax & crudelis, quando suauiter animas miseras per delectationem carnis vel mundi huius vana blandimenta ad se trahit & seducit. Quando verò securus est de prçda, scilicet, in morte peccatoris, nec iam pastores Ecclesię metuit, miseram animam dilanians in infernum protrahit. Dicitur autem quod lupus primò visus non nocet, prius autem videns hominem, vocem aufert & raucescere facit. Et nos prius diabolum inspicere debemus, vt eius præcauentes insidias, vocem orationis, confessionis, & laudis præuenti ab ipso nō amittamus. Tandem de his lupis quàm de membris eorum dicit Sophonias:

Sopho.3. Iudices eius lupi vespere, non relinquebant in mane. Dæmones enim lupi vespertini dicuntur, in vespera tenebrabrarum commorantes. Non relinquentes in mane, quia ab omnibus bonis animam spoliant, vt non habeat quod comedat in mane veræ lucis.

Ezech.22. De his etiam lupis Ezechiel ait: Principes eius in medio illius, quasi lupi rapientes prædā ad effundendum sanguinē, & ad perdēdas oues, & auarè sectando lucra. Supplicare igitur Domino debemus, vt nos ab his lupis custodiat, & alias pestes tam corporis quàm animæ à nobis auertat.

De quatuor iudiciis pessimis seu pestibus. *Ezech.14.*

Et specialiter illas quatuor, de quibus Dominus comminatus est Iudæis per Ezechielem, quod mitteret in eos quatuor iudicia sua pessima: gladium, & famem ac bestias malas, & pestilentiam. Ad literam Dominus gladium immittit populo pro peccatis, dum contra eum bella & occisiones insurgere permittit. Similiter & famem corporalem, dum victualia ab inimicis tolluntur, & bonā terræ ab hostibus vastantur, vel à locustis, vel per tempestatem, vel per auruginem seu auram noxiam, vel propter defectum pluuiæ terra non dat fructum suum. Bestias autem malas, sicut lupos, vrsos, & apros quandoque in homines sęuire permittit, & vt peccatores puniat, rabiem in eis immittit. Pestilentiam insuper ex aëris corruptione, vel aliquo morbo ingruente, & homines occupante, immittit peccatoribus, sicut Ægyptiis vesicas turgentes, & Philistęos, qui arcam Domini detinebant, in posteriora percussit. Spiritualiter autem Dominus immittit famem, id est, defectū verbi Dei, & aliorum bonorum spiritualium subtrahendo gratiam suam. Bestias immittit, dum dæmones in nos sæuire permittit. Bestiæ etiam peccata dicuntur, quibus anima deuastatur. Leo scilicet superbię, aper iræ, vulpes fraudis & malitiæ: Et generaliter quot vitiis anima peccatoris occupatur, quasi tot bestiis vastatur & laniatur. Per gladium autem peccati defensionem vel dæmonum impugnationem intelligere possumus, vel etiam detractionis peccatū, de quo dicitur: Filij hominum dentes eorum, arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Famē verò solet pestilentia sequi, quæ dicitur morbus latè peruagans. Ex fame autē & defectu verbi Dei

Prouer.11. sequitur mors animarum, sicut scriptum est: Vbi non est gubernator, corruet populus. Pestilentiam etiam exempli mali corruptionem, vel peccati persuasionem ex verbo noxio intelligimus, sicut pestilentia prouenit ex aëre corrupto. Contra huiusmodi pestes his diebus fiunt lætaniæ & processiones. Vnde & Iacobus in hodierna Epistola ad lætanias, id est, supplicationes

Expositio thematis. nos admonens ait: Cōfitemini & orate pro inuicē, vt saluemini. Alterutrum, id est, coęqualibus peccata quotidiana, & leuia confiteri possumus, quæ ex ignorantia vel infirmitate humana committuntur, quæ facilè dimittuntur. Huiusmodi ergo sociis nostris sufficit confiteri peccata leuia. Vnde & canonici in Ecclesiis conuentualibus mutuò confessionem suam facere solent, dicentes: Cōfiteor Deo rem. Grauiora autem peccata, quæ ex deliberatione fiunt, sacerdotibus

1.Ioan.5. tenentur cōfiteri. Vnde Ioan. ait: Est peccatū ad mortem, non pro illo dico vt oret quis, id est, quisuis, quia soli sacerdoti confitendū est peccatū mortale, si copiā sacerdotis habere possumus, & ille debet nos absoluere, & pro nobis orare. Absoluēdo enim orat, & orādo absoluit. Venialia etiā peccata tutius est cōfiteri sacerdoti, si paratū illum habeamus. Sed quia frequēter peccamus venialiter, & huiusmodi peccata retinere memoriter diu nō valemus, conceditur nobis vt ea socijs cōfiteamur. Confiteri autē ante orationem peccata debemus, vt puram ad Deum orationem habeamus, & ante orationem animam nostram per confessionem, & compunctionem præparemus.

Eccle.18. *Quod confessio debet præcedere orationes, vt oremus sine peccatis.* *Prouer.18.*

Teste enim beato Gregorio: sine macula faciem in oratione leuamus, cùm nos nec prohibita mala committimus, nec ea quæ in nobis commissa sunt, retinemus. Iustus igitur in principio sermonis accusator sit sui, vt qui magnam misericordiam deprecatur, magnam miseriam confiteatur. Nam propter hoc pectus tūdimus, dum oramus, vt per pectus contritio, per sonum confessio, per manum designetur operatio. Teste autem Isidoro: qui à præceptis Dei auertitur, quod in oratione postulat, non merebitur. Si autem id quod Deus præcipit, facimus, id quod petimus, sine dubio obtinebimus. Et in libro Regum dicitur: Si quis cogno-

3.Regum 9. uerit plagam cordis sui, expandet manus suas ad Deum in loco isto, tu propitiaberis ei. Multi plagas cordis non cognoscunt. Vnde medicinam confessionis non quærunt. Manus autem expandimus, dum pro æternis orando benè operamur. Confiteamur igitur peccata nostra, vt sit

Quod oratio debet fieri cū cordis contritione. *Ioan.4.*

oratio pura. De peccatis nostris conteramur, vt contriti & compuncti ad orationem accedamus, vt oremus in spiritu & veritate, id est, in spiritus cōtritione, & pro veris bonis. Teste enim Augustino: Qui non habet compunctionem, non habet mundam orationem. Et iterum ait: Anima quæ in oratione compungitur, valdè illi proficit ad salutem. Et Basilius ait: Vbi fuerint lachrymæ, ibi spiritualis ignis accenditur, qui secreta mentis illuminat. Isidorus quoque ait: Vbi lachrymę abundant, ibi cogitationes sordidæ non appropinquant, quia compunctio animæ est illuminatio. Et beatus Gregorius ait: Quia post baptismum inquinauimus, vitam nostram baptizemus

ptizemus lachrymis conſcientiam noſtram. Siquidem cordis compunctio excitat purum orationis affectum. Sicut autem dum nubes ventis agitatur, ſi reſoluatur in pluuiam, ſedantur venti, ſic homo cogitationibus malis impulſus, ſi in lachrymas reſoluatur tentatio, citius ſedatur. Parua enim aqua lachrymarum mitigat magnum ventum tentationum. Propterea Dominus per Ieremiam ait: In fletu venient, & in miſericordia reducam eos, & adducam eos per torrentes aquarum in viam rectam, & non impingét in ea. *Iere.31.* Et Gregorius ait: Tantò compunctionis bibat lachrymas, quantò à Deo meminit ſe aruiſſe per culpas. Et iterum ait: Si frequenter lachrymis irrigemur, virtutes in nobis non ſiccantur. Et Effrem ait: Lachrymæ fiduciam Dei acquirunt, & ſordidas cogitationes expellunt. Dum enim Dominus aquas emittit, ſubuertit terram, id eſt, terrenas cogitationes, ſicut dicitur in Iob: Vnde dicere debemus, ſicut idem Iob ait: *Iob.12.* Verboſi amici mei, ad Deum ſtillat oculus meus. Verboſi ſunt & garruli ſenſus noſtri, niſi cuſtodiantur. Quando autem per cordis compunctionem ad Deum ſtillat oculus noſter, ne verboſitate ſua nos inquietent, comprimuntur. Confiteri igitur debemus peccata noſtra, & affligere his diebus animas noſtras, vt ſit oratio pura & compuncta, ne fortè dicat de nobis Dominus, ſicut per Iſaiam reprobis Iudæis ait: Vocabit Dominus in die illa, ad fletum & ad planctum, & ad cingulum ſacci, & ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. *Iſa.22.* Prius igitur confiteri debemus peccata noſtra, & purgare animas noſtras. Quia qui peccatis ſuis premitur, aliena non diluit. Poſtquam autem purgati fuerimus per confeſſionem, & ad compunctioné præparauerimus animas noſtras, orare debemus, non ſolùm pro nobis, ſed orare pro inuicem vt ſaluemur, id eſt, alter pro altero Domino ſupplicare debemus. Vnde beatus Gregorius ait: Plus pro ſe valere ſuas preces efficit, qui has aliis impédit. Libentius quippe ſacrificium orationis accipitur, cùm in conſpectu miſericordis iudicis proximi dilectione conditur.

Quod orare debemus pro aliis, & quantum proſunt orationes aliorum.

Quædam autem oratio fit ex charitate, quam Deus approbat, quædam ex infirmitate, quam tollerat, quædam ex cupiditate, quam reprobat. Ex charitate fit, dum oramus pro ſalute proximorum. Ex infirmitate Paulus orauit, quando ſtimulum carnis à ſe amoueri petiit. *2.Cor.12.* Ex infirmitate etiam Chriſtus orauit, quando calicem à ſeſe transferri poſtulauit. *Matth.26.* Ex cupiditate orant mercatores, dum pro lucro temporali Deo ſupplicant. Ex carnali etiam cupiditate orauerunt Iudęi, quando petierunt & venit coturnix. *Num.11.* Dum autem pro inuicem oramus vt ſaluemur, quia ex charitate oramus, facile à domino quod petimus, obtinebimus. Vnde Dominus de beato Iob ait: Iob ſeruus meus orabit pro vobis, faciē eius ſuſcipiam, vt non vobis imputetur ſtultitia. *Iob.42.* Magnam igitur habet efficaciam aliena oratio. Vnde & Chananęa exaudita eſt pro filia ſua. *Matth.15.* Et pro paralytico exauditi ſunt, qui per tegulas ipſum ad pedes Chriſti in grabato ſubmiſerunt. *Mar.7.* Et in Marco dicitur, quod ſurdus & mutus ad preces aliorum curatus eſt. *Mar.2. Lucæ 5.* Et de oratione Moyſi Pſalmus ait: Dixit, vt diſperderet eos, ſi non Moyſes electus ſtetiſſet in confractione in conſpectu eius. Et in Exodo Dominus ait: Si minor eſt numerus quàm ſufficere poſſit, ad veſcendum agnum aſſumet vicinum, qui coniunctus eſt domui eius, *Exod.12.* Id eſt, ſi minus ſufficiens eſt accedere ad corpus Chriſti, rogabit proximum, quatenus oret pro eo. Pennæ enim animalium quæ vidit Ezechiel, iunctæ erant alterius ad alteram. *Ezech.1.* Frater enim fratrem adiuuans quaſi ciuitas firma. *Proue 18.* Vnde Apoſtolus ad Romanos ait: Obſecro vos fratres per Dominum Ieſum Chriſtum & per charitatem ſpiritus ſancti, vt adiuuetis me in orationibus veſtris ad Deum. *Rom.15.* Rogat autem Apoſtolus minores ſe, vt orent pro ſe. Multi enim minimi dum congregantur in vnum, fiunt magni. Et multorum preces impoſſibile eſt, vt nō impetrēt. Vnde iterum ad Coloſſenſes ait: Orate pro nobis vt Deus aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquendum myſterium Chriſti, id eſt, ad exponendum illud quod ſecretum eſt de Chriſto. *Coloſ.4.* Et ad Timotheum ait: Obſecro primo omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt.

De diuerſis modis, & variis ſpeciebus deprecandi.

Obſecrationes ſunt adiurationes pro rebus difficilibus, vt pro conuerſione impij, & pro malis remouendis. Orationes in hoc loco dicuntur, quando iam cōuerſis virtutes, & bona opera petuntur. Poſtulationes ſunt, quando iuſtis gloria cœleſtis poſtulatur. Gratiarum autem actiones ſunt de beneficiis acceptis. Obſecratio igitur & oratio, atq; poſtulatio ſunt de futuris. Gratiarum actio de præterito. Quandoque tamen oratio largè ſumitur, pro qualibet ſupplicatione. Aliquando autem inter orationem & deprecationem diſtingui ſolet. Sicut cum dicitur in Pſalmo: Exaudi Deus orationem meam, & ne deſpexeris deprecationem meam. Eſt enim oratio de bonis adipiſcendis, deprecatio de malis amouendis. Inter orationem autem, & adorationem differentia eſt. Orationibus enim petimus, adorationibus reuerentiam exhibemus. Orationes finem habent, adorationes ſemper erunt. Collecta autem propriè dicitur oratio dominica, quæ colligit ea quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria, & ea quæ imitanda ſunt & declinanda.

Differentia inter orationem & deprecationem, & de collecta.

Qualiter autem orare debemus pro inuicem oſtendit Iacobus cùm ait: Multum valet deprecatio iuſti aſſidua. Iuſtus ergo debet eſſe, qui exaudiri vult in oratione. Teſte enim Gregorio: Cùm is qui diſplicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Et iterum ait: Qua mente apud Deum interceſſionis locum pro populo arripit, qui familiarem ſe eius gratiæ eſſe per vitæ meritum neſcit? Aut quomodo ab eo aliis veniam poſtulat, qui vtrum ſit placatus, ignorat. Generales tamen orationes, quæ in perſona Eccleſiæ fiunt, & ſi à malis pronuntiantur, proſunt. Speciales autem, quæ in perſona propria fiunt à malis, nec illis

Quod iuſtus debet eſſe, qui vult in ſpecialibus orationibus exaudiri.

Mich.3. prosunt nec aliis, quando vita mala eorum petitionibus contradicit. Vnde Micheas ait: Clamabunt ad Dominum, & non exaudiet eos, & abscondet faciem suam ab eiis. Excommunicatis autem non prosunt horæ canonicæ, vel generales orationes Ecclesiæ, quia dum ab Ecclesia excluduntur, ab omni Ecclesiæ subsidio priuantur. In secreto tamen speciales orationes pro ipsis fieri possunt, & illis aliquando prosunt. Multum enim valet deprecatio iusti assidua, siue sit specialis in persona sui, siue generalis in persona Ecclesiæ. Vnde per Isaiam Dominus ait: Iudicate pupillo, defendite viduam, subuenite oppresso, & venite arguite me, supple nisi dedero quod petieritis. Et in Ecclesiastico dicitur: Oratio iusti impinguat altare, id est, mentem per deuotionem. Econtra oratio iniusti sterilis est & macillenta. Si igitur exaudiri volumus, oportet quod iusti simus. Primum enim debemus quærere regnum Dei, & iustitiā eius, vt cętera nobis adiiciantur. De his autem qui malè viuunt & iniusti sunt. Gregorius ait: Flendo inaniter mundant, qui nequiter viuēdo se inquinant, & idcirco se lachrymis lauāt, vt mundi ad sordes redeāt: & quasi lutosa aqua semetipsos voluunt, quia dum fletibus suis vitę mūditiam subtrahunt, ante Dei oculos, sordidas ipsas lachrymas faciunt. Valet ergo multū deprecatio iusti, præsertim quādo est assidua. Non solū enim pura, sed assidua debet esse oratio. Vnde Apost. ait: Orationibus instātes. Et iterū: Sine intermissione orate. Et B. Gregorius ait: Citius animus in oratione lassatur, cùm Deus in ea nō quęritur. Et in Euāg. dicitur: quod Dominus in oratione pernoctauit. Et de Anna prophetissa dicitur: quod nō discedebat de tēplo orationibus, & ieiuniis seruiēs Deo die ac nocte. Et ad Timoth. Apost. ait: Quę verè vidua est, speret in Domino, & instet orationibus. Vagę autē mētis & instabilis est, nō posse diu in oratione subsistere. Vnde Greg. ait: Quidā terreno iudici, etiā toto die assistere fortes sunt, in oratione verò corā Domino etiam vnius horæ momēto lassantur. Et in Luca Dominus ait: Oportet semper orare & nō deficere. De sancto auem Iacobo dicitur, quod ex assiduitate orādi camelorū duritiem genua eius traxisse credantur. De beato etiam Bartholomęo legimus: quod cēties in die ac centies in nocte genua flectebat. Et de Daniēle legimus: quod ter in die Dominū rogabat, nec timore mortis nec Regis edicto inuictum ab oratione spiritum non relaxabat. De assiduitate autem, siue de frequentia orationis Hieronymus ait: Sicut militi inermi ad bellum exire nō conuenit, ita homini Christiano non licet quolibet procedere sine oratione. Et Greg. ait: Quātò grauiori tumultu cogitationum carnalium præmimur, tantò orationi ardentius insistere debemus. Si igitur turba increpat nos vt taceamus, sicut de cæco in Euangelio legimus: tantò amplius clamemus. Teste enim Gregorio: Cùm vehementer orationi insistimus, stat Iesus vt lucem restituat, quia Deus in corde figitur, vt lux amissa reparetur. Vnde in Ecclesiastico: Fili in tua infirmitate ne despicias teipsum, sed ora Deum & curabit te. Et Isidorus ait: Dei seruus quoties quolibet vitio tangitur, toties ad orationem se subdit. Quia frequens oratio vitiorum impugnationem extinguit. Quando autem oramus, importunas cogitationes patimur, & dæmones vt orationes tollant, acrius nos infestant. Plerumque autem diabolus nequā & inuidus nos non pulsat, cùm in domo quiescimus vel in lecto iacemus, venimus ad orationem, mille cogitationum stimulis perturbamur. Nos autem deficere vel cessare ab oratione non debemus, sed clamare ad Dominum cum Chananęa: Miserere mei Domine, filia mea, id est, anima malè à dæmonio torquetur. Fatuus enim est, qui in maris tēpestate, naui penè dissoluta non clamat ad Dominū. Cùm enim Rex Babylonis fornacem incendit, rore lachrymarum & orationum extinguitur, ne, scilicet, fęces tentationis turbent vinum compūctionis. Flumina autem lachrymarum tempestatibus & procellis tentationum augmentantur. Instanter igitur orare debemus, quia teste B. Augustino: Orationibus mundamur, lectionibus instruimur, vtrumque bonum est si liceat, si non liceat, melius est orare quàm legere, quia in lectione cognoscimus, quid facere debeamus, in oratione quę postulamus, accipimus. Non solùm autē frequēs & assidua, sed & deuota debet esse oratio. Vnde vigilare debemus in oratione, ne muscæ morientes perdant suauitatem vnguenti. Oratio siquidem dicitur vnguentum, quia sanat vulnera animarum, sicut vnguentum lenit dolores corporum. Cùm igitur oramus, debemus intrare cubiculum, id est, cordis arcanum. Cubiculum enim intrare est totum hominem, collegendo sursum cor leuare. Clauso autem ostio orare debemus, id est clausis sensibus, per quos hæc exteriora improbè se ingerūt, & turbę fantasmatū orationibus obstrepūt. Vel clauso ostio, id est, Christo, qui est ostiū in corde nostro incluso. Pura quidē & deuota est oratio, quā suo tēpore seculi cura nō interrumpit. Debemus igitur seculares curas à nobis abiicere. Dū oramus. Vnde de Domino scriptū est, quod facies eius, dum oraret facta est altera. Omnis igitur carnalis cogitatio absistat. Intentio cordis sincera Deū non tam sono vocis, quàm sensu animi oret. Propterea Psalmus ait: Os iusti meditabitur sapiētiam. Ori attribuit quod est cordis, quia os debet coniungi cordi, & ex cordis abundātia debet os loqui. Vnde in Ecclesiastico: Os sapientis in corde ipsius, cor autem stultorum in ore eorum est. Et Petrus ait: Vigilate in orationibus, ne, scilicet, animus cogitet aliquid, præter id quod in oratione petitis. Ore quidem orantes, sed mēte foris vagantes, omni orationis fructu priuātur. Putas à Deo preces exaudiri, quas nec ipsi qui fundunt, audiunt? Os enim orat, & cor pecunias numerat. Posuerunt in cœlum os suum, & lingua cordis eorū transiit in terram. Propterea Psalmus ait: Eructauit cor meum verbum bonum. Non enim de labiorum summitate, sed de cordis profunditate debet oratio procedere. Loquatur igitur cor, & lingua meditetur, sicut scriptum

Marginalia: *De multiplici virtute orationis iusti. Isaiæ.1. Eccle.35. Matth.6.* — *De assiduitate orandi. 1.Thess.5. Lucæ 6. Lucæ 2. 1.Tim.5. 1.Tim.5.* — *Lucæ 18.* — *Dan.6.* — *De instantia orandi in tentationibus. Matth.20. Mar.10. Lucæ 18. Eccle.28.* — *Matth.15. Mar.7.* — *Rom.8. De orationis deuotione, & intētione orātis absque negligentia & feruore orationis. Eccle 10. Matth.6.* — *Lucæ 9.*

ſcriptum eſt: Sed & lingua mea meditabitur iuſtitiam tuam. Et ad Colloſſenſes Apoſtolus ait: Inſtate orationi, vigilantes in ea, ab ea ſcilicet, quæ dormit in ſinu noſtro cuſtodiendo clauſtris oris noſtri. Dum enim oramus, inimici hominis domeſtici eius, id eſt, ſenſualitatis motus. Propterea Pſalmus ait: Vacate & videte. Multitudo enim curarũ & inutilium cogitationũ cordis oculos claudit. Vnde in Reblatha quod interpretatur multa hic, exoculatus eſt Sedechias. Non

Quod abiicienda ſunt inutiles cogitationes.

enim tam ſolitudo loci quàm pectoris in oratione requiritur. Multi ſiquidem in ſolitudine tumultuantur, in clauſtro forum inueniunt, in diuerſorio quadriuium. Propter hoc Pſalmus ait: Pſallam & intelligam. Econtra plurimi quã multa dicant, attendunt, ſed qualiter dicant, non perpendunt, quaſi non melius ſit ei, qui vnum panem habet in manibus, & illo reficitur, quàm aſino qui centũ forſitan portat, & nullo veſcitur. Vnde in Eccleſiaſt. dicitur: Ne iteres verbum

Eccle.7.
Ioan.4.

in oratione, id eſt, ne ita negligenter ores vt te oporteat iterare. Et Pſalmus ait: Oratio mea in ſinu meo conuertetur, id eſt, foris nõ vagabatur. Spiritus enim eſt Deus, & eos qui adorãt eum in ſpiritu & veritate, oportet adorare, id eſt, ſpiritualiter in corde, non tantum ore. Teſte enim Iſidoro: Longè eſt à Deo animus, qui in oratione curis ſeculi fuerit occupatus. Tunc ergo veraciter oramus, quando aliundè non cogitamus. Qui enim curis ſeculi ſe implicant, à Deo ſe ſeparant, & requiem mentis non habent. Quale enim conuiuiũ in corde parauerís, tales conuiuas habere mereberis. Sicut autem non poteſt aliquis videre faciem ſuam in aqua turbida, ſic anima noſtra, niſi à vanis cogitationibus purgata fuerit, Deum videre non poteſt. Ipſe enim amor eſt, & non ſentitur niſi palato puri cordis. Sicut autem lingua diſperſa non facilè accenduntur, ſic cogitationes diſperſæ, & non in vnum collectæ igne deuotionis accendi nequeunt. De quibus Iob ait: Cogitationes meæ diſſipatæ ſunt torquentes cor meum. Sicut autem lac

Iob.17.

frigidum muſcas attrahit, calidum autem fugat eas & expellit, ſic qui torpet in oratione, muſcis inutilium cogitationum infeſtatur. Feruor autem orationis muſcas prauarum cogitationum abiicit. Propterea Gregorius ait: Si interna contemplari volumus, neceſſe eſt vt ab externa occupatione dormiamus. Aurem enim cordis terrenarum cogitationum turba dum perſtrepit, claudit. Quomodo enim deuotè orare poſſunt, qui amore huius mundi, quaſi in inferno ſubmerſi ſunt, qui nõ cogitant niſi de mundanis, ſicut illi qui in inferno poſiti ſunt, nõ poſſunt niſi de tormentis? Vnde Hieronymus ait: Caim egreſſus eſt à facie Domini, habitauit in Naym, quod interpretatur fluctuatio, quia recedentes à Deo neceſſe eſt fluctuare. Non ſimus igitur vagi cogitatione, ne aperiamus pharetram noſtram contra omnem ſagittam, nec omni tranſeũti diuaricemus pedes noſtros. Qui enim loquitur de formica, cogitat de illa. Qui verò Deum orat, non cogitabit de illo? Dum enim oramus, loquimur cum Deo, ſicut cùm legimus nobis, loquitur Deus. Quomodo enim exaudiet te Deus, niſi tecũ fueris cùm oraueris. Si enim amicum tuũ inuitares, & ipſo veniente in domum tuã fugeres, quomodo ipſe intraret. Si igitur in oratione tua Deum præſentem vis habere, caue ne vanis cogitationibus cor tuum diſcedat à te, neq; diuidas illud innumeris cogitationibus, ſicut Balthazar patrẽ ſuũ diuiſit in trecẽtes partes, & dedit illas totidẽ vulpibus. Propterea in Eccleſ. dicitur: Cor fatui tanquã vas cõfractum,

Eccle.6.

omnẽ ſapientiam nõ retinebit. More enim vaſis confracti magis retinet lutũ, verſando in mẽte obſcœna & inania, dũ orat, quã aquam limpidã puræ cogitationis, & deuotæ orationis. Huiuſmodi enim homines nõ ſurſum corda habent ad Dominũ, ſicut promiſerunt in miſſa, ſed magis illa habent in burſa per cupiditatem, vel in coquina per guloſitatẽ, vel in renibus per luxuriam. Propterea Greg. ait: Qui terrenarum rerũ amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur. Quantò enim maiori ſtudio exercetur ad infima, tantò maiori faſtidio torpeſcit ad ſumma. In quorum perſona dicitur in Iob: Qui me comedũnt, nõ dormiunt, quia maligni ſpiritus, qui car

Iob 30.

nales conſumunt, tantò magis quieſcere neſciunt, quantò nullo carnis põdere grauãtur. Huiuſmodi autẽ mens diuiſa nõ impetrat, dũ enim exterius auditũ aperit, interius obſurdeſcit. Quid enim prodeſt ſtrepitus oris, vbi cor mutũ eſt à laude Dei? Vigilare igitur debemus in oratione,

1. Pet.5.
Gene.15.

& muſcas ſordidas & importunas abiicere. Sicut ſcriptum eſt: Fili ſi te lactauerint peccatores, id eſt, dæmones prauas cogitationes immittẽdo, ne acquieſcas eis, ſcilicet, cõſentiendo, ſed ſtatim

Prouer.1.

abiiciendo. Muſca enim prauę cogitationis non multum lædit, ſi citò abiiciatur. Corrumpit autem & coinquinat, ſi diutius commoretur. Retinere igitur nitamur cor noſtrum quod mobile eſt, velut viuum argentum. Corde enim hominis nihil fugacius. Fugit per oculos, dum vana libenter intuetur, fugit per aures, dum fabuloſis & ocioſis delectatur, fugit per quoſlibet ſenſus, dum ad exteriora foras euagatur. Cor Dauid viſa Berſabea fugit, ſed rediit quando pœnituit. Propterea in ſecundo Regum ipſe ait: Inuenit ſeruus tuus cor ſuum, vt oraret te.

2. Reg.11.
2. Reg.7.

Quod oratio debet eſſe fidelis, & quod tripliciter exponitur.

Non ſolum autem deuota & feruens, ſed etiam fidelis debet eſſe oratio. Vnde Iacobus ait: Poſtulet in fide, nihil hæſitans, id eſt, firmus & conſtans, non in fide dubitans. Fundamentum enim debet eſſe ſtabile. Vnde non debemus hæſitare in fide. Propterea Dominus in Euangelio ait: Omnia quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis. Poteſt etiam hoc modo intelligi. Poſtulet in fide, id eſt, fiducialiter nihil hæſitans, ſed talem habeat conſcientiam, vt confidat ſe eſſe de numero illorum, de quibus dicitur: Quicquid petieritis patrem in nomine meo, fiet vobis. Sic igitur poſtulet, quod mortali peccato non remordeatur eius conſcientia, ſed confidenter petat, quia timida oratio ad aures Dei non accedit. Vnde in Marco

Mar.14.

Dominus ait: Videte, vigilate, & orate. Videte per fidem, vigilate per ſpem, orate per charitatem.

De duplicibus et hæsitātibus in oratione.
1. Cor. 9.
Iacob 1.
Ezech. 34.

tatem. Postulet prætereà nihil hæsitans, quin Deus possit peccata dimittere. Nec duos fines sibi constituat, quia homo duplex mente diuisa non impetrat. Vnde Apostolus ait: Sic curro, non quasi in incertum. Hinc est quod Iacobus ait: Qui hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento mouetur & circumfertur. Non ergo æstimet homo ille quod accipiat aliquid à Domino. Nō igitur hæsitemus in fide, vel de eius misericordia. Ipse enim timori nostro fiduciam dat, qui per Prophetam clamat. Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Vnde Gregorius ait: Ipse Deus noster sibi testis est, qui admonet, vt inuocetur, quod inuocantibus misereri desiderat. Sicut per Psalmistam ait: Inuocabis me in die tribulationis, & eruam te, & honorificabis me. Non igitur hæsitemus, neq; duplices simus. Teste enim Iacobo: Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. Duplex est qui genu ad precem flectit, & mordente conscientia de impetratione diffidit. Duplex est, qui vult regnare cum Christo, & gaudere cum seculo. Duplex est, qui de bonis quæ agit, non Dei amorem, sed humanū fauorem quærit. Non igitur hæ-

Iob 18.

sitemus fluctuando, sed firmi & constantes simus orando. Vnde de Domino Iob ait: Qui fecit ventis pondus. Superna enim sapientia animas quas replet & inhabitat, maturitate & cōstantia

Quod oratio debet esse iusta, et discretè debemus orare.

graues reddit. Econtra de reprobis & inconstantibus ait: Qui extendit aquilonē superuacuum. Illa enim corda possidet diabolus, qui diuini amoris igne nō replentur. Debet prætereà oratio iusta esse & discreta, vt tantum quod petendum est, petamus. Discretè autem petit, qui ait: Domine sicut vis & scis miserere mei. Quidā enim aliud petunt quā debeant, sicut mater filiorum Zebedæi. Similiter & milites, qui petunt à Domino inimicos suos conculcare. Et plerumque dum ad torneamenta pergunt, missas cantari faciunt, vt victoriā vanitatis obtineant. Qui postquam redierunt, cappam sacerdotis, qui missam celebrauit, libenter raperent si valerent. Recedant ergo vetera de ore nostro, vt oremus in spiritu & veritate, id est, pro veris & spiritualibus bonis. Aliquando autem homines reprobi, dum orant inimicis suis, mala postulant. De quibus Gregorius ait: Qui maledictionibus inimicum appetunt, quid aliud in illo Deum facere volunt, nisi quod ipse facere, aut nequeunt, aut erubescunt? Quid est ergo dicere Deo, occide quē odio, nisi apertis vocibus clamare, hoc fac meo aduersario, quod me in illum facere nec peccatorem

Quod oratio debet esse humilis.
Lucæ 17.

decet? Et quoniam oratio dicitur oris ratio, discretè oremus, & os cordi cōiungamus, vt ea quę petere debemus, eo modo quo debemus, postulemus. Sit præterea humilis oratio. Scriptum est enim: Respexit in orationem humilium. Non igitur iactemus merita nostra, dum oramus sicut Pharizęus dicens: Ieiuno bis in sabbato. Sed more pauperum, qui dum eleëmosynam petendo mendicant, infirmiora sua ostendunt, ostendamus & exponamus miserias nostras in conspectu Domini, vt discamus cum Dauid: Miserere mei Deus, quoniā infirmus sum. Si igitur pręd︠ictis modis orauerimus, vt, scilicet, iusti simus, & iusta ac iusto modo petamus, & orando non deficiamus, tunc implebitur in nobis, quod in hodierna Epistola Iacobus ait: Multum valet depre-

Expositio & prosecutio literæ.
3. Reg. 17.

catio iusti assidua. Quod etiam exemplo Heliæ ostēdit, dicens: Helias homo erat similis nobis passibilis, & oratione orauit, vt nō plueret super terram, & non pluit annos tres, & menses sex. Et rursum orauit, & cœlum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum. Si igitur vnus Helias vna oratione tantum impetrauit, multi fideles, multis orationibus assiduè orando quantū impetrabunt? Erat enim homo Helias mortalis & fragilis similis nobis passibilis, similis origine carnis fragilitate corporis. Mente etiam aliquando fragilis fuit, quando mulierem expauit, licèt magnus esset, & nulli hominum virtute secundus. Ne igitur trepidaret nostra fragilitas repu-

4. Reg. 2.

tans se non posse facere, similia tanto Prophetæ qui curru igneo rapi meruit ad cœlos, consultè de eius oratione locuturus ab humilitate inchoauit, dicens: Similis nobis passibilis. Carne enim

3. Reg. 17. Item 19.
Mysterium de tribus annis & dimidio siccitatis, & de nubecula, & irrigatione terræ.

infirmus à vidua pascitur. Mente infirmus vnius muliercułæ, minis exterritus per loca deserta fugit. De quo beatus Gregorius ait: Vnde sic potens Helias fuit, vt tot virtutes faceret? Vnde sic infirmus, vt fœminam pertimesceret. In virtutibus quid à Deo accepisset, in infirmitatibus quid de se posset, agnoscebat. Miraculis monstrabatur, infirmitatibus custodiebatur. Orauit igitur Helias, vt non plueret super terram ad conuincendam malitiam Regis Achab, & idololatriæ gentis duritiam. Postquam autem tabe longę inediæ cor superbi Regis, & gentes idolatriæ ad pœnitentiam flexum vidit, vna oratione iterum orauit, & aquas atque fructus quos negauerat, terra restituit. Per tres autem annos & dimidium siccitas fuit. Et postmodum nubecula parua apparente, quasi in similitudinem hominis, cœlum pluuiam, & terra fructum suum dedit. Mysticè autem per tres annos & dimidium tempora illa, quæ ante Christi incarnationem fuerunt, intelligimus: Primus annus siccitatis ab Adam vsque ad Noë fuit. Secundus à Noë vsque ad Abraham. Tertius ab illo tempore vsque ad Moysen. Ex tunc autem vsque ad Christum, quasi dimidius annus fuit. Postmodum verò nubecula parua, id est, Christi caro de mari, id est, de mundo ascendit, quasi vestigium hominis. Quia quidquid est hominis, præter peccatum, habuit. Et ita Christo incarnato, & ascendente in cœlum de mundo, irrigata est terra pluuia doctrinæ, & gratiæ & copiosæ benedictionis. Dicitur autem in libro Regum: quod puer Elisei sex vicibus, primo contemplatus est contra mare. Septima autem vice prædictam nubeculam vidit, ascendentem de mari quasi vestigium hominis. Quia non nisi per septiformem spiritum potest quis agnoscere mysterium doctrinæ incarnationis, & gloriam ascensionis eius in cœlum. Post cuius ascensionem missus est spiritus san-

3. Reg. 18.

ctus, & pluuia doctrinæ per vniuersum mundum. Nos autē septiformi spiritu cordis nostri re-

spiciamus

ſpiciamus amaritudinem, donec Deus nobis conferat pluuiam lachrymarum. Poteſt etiam per tres annos ſiccitatis & dimidiũ annum, intelligi tempus illud, quod erit in diebus Antichriſti. Ipſe qui ſeducet homines per tẽpus, & tempora, & dimidiũ temporis, id eſt, per annũ & annos, & dimidiũ anni, ſicut dicitur in Apoc. Et tũc erit ſiccitas magna ceſſante Chriſti doctrina. Poſtmodũ verò interfecto Antichriſto, multi pœnitentiã agẽt, & reliquię Iſraël cõuertentur ad Dominũ, & tunc terra Eccleſiæ dabit iterũ fructũ ſuũ. Quæcunq; autẽ de ſiccitate & vbertate reddita, & de aliis quæ Elias egit, primò cœlũ precibus claudẽdo, & poſtmodũ aperiendo, in libro Regũ ſcripta ſunt, ad noſtrã inſtructionẽ conuertuntur. Elias enim in ſpiritu libertatis audacter reſpõdit Regi Iſraël, nõ metuens eos, qui corpus occidunt, animas autem occidere nõ poſſunt. Ego, inquit, non cõturbo Iſraël, ſed tu & domus patris tui, qui dereliquiſti mandata Domini, & ſecuti eſtis Baal. Poſtmodũ autẽ nõ timuit reprehendere multitudinẽ populi idololatrię dediti. Vſquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus eſt Deus, ſequimini eũ. Si autẽ Baal, ſequimini illum. Ipſi enim duobus dominis ſeruire volebãt, & nunc Domino, nunc Baal ſacrificabant. Baal interpretatur ſuperior. Hi igitur Baal ſeruiunt, qui magni in hoc ſeculo videri appetunt. Hi autẽ in duas partes claudicãt, qui volunt regnare cum Chriſto, & magni eſſe appetunt in hoc ſeculo. Poſtmodũ Elias ait: Dentur nobis duo boues, Prophetæ Baal eligãt bouẽ vnum, & in fruſta cædentes, ſuper ligna ponãt, ignem autẽ non ſupponãt. Ego autẽ faciã bouem alterum, & imponã ſuper ligna, ignemq; nõ ſupponã. Inuocate nomina deorũ veſtrorũ, ego inuocabo nomẽ Dei mei, & Deus qui exaudiet per ignem, ipſe ſit Deus. Deus habet victimam magnã ſuã, & diabolus ſuã. Qui carnẽ macerãt & labores ſuſtinẽt, vt efficiantur ſuperiores in hoc ſeculo, ſunt victima diaboli, & bos qui à Prophetis Baal interficitur. Qui verò pro Deo carnem macerant, & ſemetipſos Deo immolant, boue ab Elia mactato deſignantur. Per ignem enim exaudiuit Deus in die Pentecoſtes. Per ignem etiam exaudit, quoties per ſpiritum ſanctum nos audit. Cùm autem Prophetæ Baal immolaſſent, inuocabant nomẽ Baal de mane vſque ad meridiem, dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat vox quæ reſponderet. Elias autem illudebat eis, dicens: Clamate voce magna, Deus enim veſter eſt, & forſitan loquitur, aut eſt in diuerſorio, vt, ſcilicet, purget ventrem, aut in itinere, aut certè dormit, vt excitetur. Clamabant ergo voce magna, & incidebant ſe cultris & lanceolis, donec perfunderentur ſanguine. Clamant ſeculares qui ſemper ſunt in tumultu, & inciduntur, dum cor eorum variis curis diſtrahitur. Baal autem non reſpondebat, nec eos iuuare valebat. Quando enim maior neceſſitas inſtabit, ſcilicet, in articulo mortis, relinquet nos gloria mundi. Vnde Ezechiël ait: Argentum eorum & aurum non valebit liberare eos in die furoris Domini. Tunc Elias altare curauit, quod deſtructum fuerat, & de lapidibus duodecim illud reædificauit, & fecit aquæductum in circuitu altaris, & compoſuit ligna, diuiſitque bouem per membra, & impoſuit ſuper ligna, & quatuor hydrias aquæ impleri iuſſit, & tribus vicibus ſuper holocauſtũ aquam fudit, & foſſa aquæductus circa altare repleta eſt aquis. Cecidit autem ignis Domini, & vorauit holocauſtum, & ligna, & lapides, puluerem quoque & aquam, quæ erat in aquæductu. Et poſteà zelo Dei ſuccenſus Elias quadringentos & quinquaginta Prophetas Baal occidit. Tunc verus Elias curat altare, quando purgat cor ab iniquitate. Duodecim lapides tulit, quia in fide Apoſtolica altare Domino conſtruitur. Vt autem Deus holocauſtum noſtrum incendat, facere debemus foſſas per humilitatem, & aquæductum infundentes aquam lachrymarum, vt in Threnis Ieremias ait: Deduc quaſi torrentem lachrymas. In circuitu autem altaris foſſam & aquæductum facimus, dum humilitate & lachrymarum effuſione, mentem noſtram munimus. Ligna autem, id eſt, ſanctorum exempla in altari mentis ordinare debemus, vt iuxta ſanctorum exempla Domino immolemus. Bouem per membra diuidimus, dum particulatim opera noſtra diſcutimus. Quatuor hydriæ, quæ aquis implentur, quatuor ſunt genera fletus, pro peccatis, ſcilicet, propriis per contritionem, & pro peccatis proximorum per cõpaſſionem, pro incolatus noſtri prolongatione, & pro cœleſtis patriæ recordatione. Triplex autem holocauſti infuſio, triplex eſt mortificatio, cogitationis, locutionis, & operationis. Cecidit ignis de cœlo & vorauit holocauſtũ, & ligna, & lapides, puluerem atq; aquam, quia ſpiritus ſanctus bonis operibus noſtris delectatur. Quod enim voramus, cum delectatione ſumimus. Per holocauſtum mortificatio carnis, per ligna exemplum boni operis, per lapides conſtantia mentis, per puluerem humilitas cordis, per aquam fletus compunctionis intelligitur. Cùm hæc prædicta in nobis ſunt, acceptum eſt Deo ſacrificium noſtrum. Prophetas autem Baal occidimus, dum maleficos viuere non ſinimus, dum, ſcilicet, in eis malitiã deſtruimus. Vnde Petro dictum eſt: Macta & manduca. Huiuſmodi enim ſacrificium valde eſt Domino gratum & acceptum. Vnde Iacobus hodiernam Epiſtolam in huiuſmodi ſacrificium concludens, ait: Si quis à vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eum, ſcire debet quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum. Oſtendit quanti ſit meriti peccatores conuertere, orando pro ipſis, vel ipſos admonendo, vel exemplum bonum oſtendendo. Si enim magni meriti eſt à morte eripere corpus quandoque moriturum, quanti meriti eſt liberare ſpiritum, ſine fine victurum? Qui enim hoc agit, ab aſpectu interni Iudicis ſuperpoſitione vitæ melioris multitudinem peccatorum abſcondit, ſicut ſcriptum eſt: Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.

Iſa 10. Rom. 15. 3. Reg. 18. De reſpõſionẽ Eliæ, & eius ſacrificio, & de Sacerdotibus Baal, et ſacrificio eorũ, quæ omnia myſticè exponuntur. Matth 10. Lucæ 12. 3. Reg. 18. Matth. 6. Lucæ 16. 3. Reg. 18.

Ezech. 7. De altari Eliæ et aquæ ductu & lignis, & boue, & quatuor hydris, et trina infuſione, & igne deuorãte, & occiſione Prophetarum Baal. 3. Reg. 18. Thren. 2.

Exod 22. Act. 10. Quãti ſit meriti peccatores ad Deum conuertere.

Quidam autem codices habent, Saluabit animam suam à morte, animam, scilicet, propriam à morte, quam incurreret, si proximorum salutem negligeret. Si igitur prædicto modo ad imitationem Eliæ, Domino immolauerimus, securè ipsum deprecari poterimus. Sicut enim qui à præceptis Dei auertitur, quod in oratione postulat, non meretur: ita si pręceptis Dei obedimus, postulata sine dubio obtinebimus. Non enim se negabit petentibus, & quærentes eum inuenient, qui non quærentibus dedit vt inuenirent. Et pulsantibus aperiet cœlum, vt terra det fructum suum, qui clamat: Ego sum ad ostium & pulso. Ipse enim prior dilexit nos, merita nostra præuenit Dominus noster Iesus Christus. Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

Apoc.3. *1.Ioan.4.*

FERIA TERTIA IN ROGATIONIBVS, thema sumptum de Euangelio.

Lucæ 11.

Quis vestrûm habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes.

Sapien.6. *Quod prædicator tria debet habere scientiam, doctrinã & bonã vitã.* *Ezech.2.* *Matth.24.* *Isa.3.*

FRATRES, teste Sapiente, multitudo sapientium sanitas est orbis terrarum. Vnde qui vult recipere sanitatem, audiat sapientium doctrinam. Sapiens autem dicitur, qui bonum quod cognoscit, docet & operatur. Hæc enim tria exigit Deus districtè à quolibet prædicatore, scientiã, scilicet, doctrinã, & bonam operationẽ, seu bonã vitam. Vnde Ezechieli dictũ est: Surge & sta, & comede librũ. Surge vita seu doctrina, comede librũ scientia. Et in Euang. Dominus ait: Quisputas est fidelis seruus? ecce vita. Et prudens? ecce scientia, vt det illis escam in tempore, ecce doctrina. Vnde Isaias ait: Non sum medicus, habens, scilicet, scientiam medicinalem per scientiam. In domo mea non est panis, doctrinæ, scilicet. Neq; vestimentum bonę vitæ. Hæc enim tria exiguntur in Prælato. Vnde idem Propheta subiungit: Nolite me constituere Principem populi. Hoc est quod in Ecclesiastico dicitur: Homo sanctus permanet in sapientia sicut Sol. Calidus, scilicet, vita, clarus scientia, splendidus doctrina. Ex claritate procedit splendor, sic ex scientia doctrina procedit. Qui autem scientiam habent & benè loquuntur, sed non benè operantur, sunt sicut tubicines, qui in apparatu belli tubas tenentes pugnam excitant, sed semper aliis pugnantibus vltimi remanent. Sic histrio pugnantes excitat, & ociosus laborantes, & vigilans somnolentos. Et quoniam prædicta tria in me non habeo, diuina indigeo misericordia, & orationibus vestris, vt vires quas imperitia denegat, Dominus per orationes vestras mihi ministret. Et quoniam scriptũ est: Cum obsecrationibus loquitur pauper, ego pauper scientia, doctrina & vita, vestris orationibus & obsecrationibus adiutus, loqui vobis incipiã in nomine Domini. Ipse autẽ verbum eius cõuertat ad ipsius honorẽ & ædificationẽ vestrã. Quis vestrũ habebit amicũ, &c. Legimus in hodierna Epist. quod tempore Elię magna fuit siccitas in terra, & defectus bonorũ temporaliũ, exigentibus peccatis populorũ. Nostris autem temporibus magis lugere debemus pro defectu bonorũ spiritualium, quàm pro temporaliũ penuria. Peccatis enim nostris hodie clausum videtur cœlum. Arida enim sunt corda hominum, pluuia gratiæ nobis subtracta. Pluuia etiã doctrinę ad fœcunditatẽ irrigati nõ sumus, quia verba Dei in opera non cõuertimus. Et idcirco terra sterilis & maledicta, sicut in siccitate & defectu pluuiæ fieri solet, hiatu magno aperitur, & non potest impleri. Auarus enim non implebitur pecunia, & qui diligit diuitias, fructum non capiet ex ipsis. Et vt verbis vtar Propheticis, non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Maledictum & mendaciũ, & homicidium, & furtum & adulteriũ inundauerunt, & sanguis sanguinẽ tetigit, quia frater fratrem ad peccandum inducit. Ex quo patet quod iam instant tempora illa, de quibus ad Timotheum Apostolus ait: In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus inobedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, voluptuosi, voluptatum amatores magis, quàm Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem eius abnegantes. Erunt homines amantes seipsum, non Deum. Ex qua radice oriuntur omnia mala, quæ sequuntur. Erunt enim cupidi pecuniæ, elati ad Deum, superbi de honoribus sibi impensis à subditis, blasphemi in Deum per hæreses, non obedientes parentibus carnalibus vel spiritualibus, ingrati de beneficiis sibi impensis, scelesti in grauibus perpetrandis, & modum peccandi excedentes, sine affectione, non compatiendo infirmis, sine pace alios inquietando: criminatores, crimina, scilicet, aliis imponentes. Et detractores, famam, scilicet, bonorum maculare conantes. Incontinentes, gulam vel renes non refrænantes. Immites, id est, crudeles, exercendo lites. Sine benignitate, id est, largitate, dum nolunt aliis subuenire. Proditores, aliorum secreta reuelantes. Proterui vel procaces habitu, vel verbis pudorem non seruantes, sed humanam verecundiam inuerecundè agitantes. Tumidi, inflato corde. Cæci, scilicet, non intelligentes neque de quibus agunt. Voluptatum amatores magis, quàm Dei, id est, carnales delitias spiritualibus præponentes. Speciem quidem pietatis habentes, id est, religionis, quia eadem habent sacramenta cum piis. Virtutem autem eius abnegantes factis. Confitentur enim se esse Christianos, sed operibus Christum negant. Virtus autem religionis est charitas

Eccles.27. *De his qui dicunt & non faciunt.* *Prouerb.19.* *3.Regum 17.* *Lucæ 11.* *De siccitate, fame, & defectu spiritualiũ* *Eccles.5.* *Osee 4.* *De diluuio vitiorum.* *2.Tim.2.* *1.Tim.1.*

charitas de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta. Hæc omnia iam videmus impleta. Ex quo manifestum est, quod ad illa deuenimus tempora, de quibus in Euangelio Dominus ait: Quoniam abundabit iniquitas: frigescet charitas multorum. Et iterum: Putas *Matth.24.*
cùm venerit filius hominis, inueniet fidem in terra. Et in Deuteronomio Dominus ait: Sit *Luc 18.*
cœlum, quod super te est, æneum, & terra, quam calcas ferrea: det Dominus imbrem terræ tuæ *Deut.28.*
puluerem, & de cœlo descendat super te cinis, donec conteraris. Hodie peccatis nostris exigentibus cœlum illud, quod extendit Dominus, sicut pellem factum est nobis æneum. Sonum diuinæ scripturæ tantùm audimus, sed non fructificat in cordibus nostris. Cœlum etiã æneum est, id est, prædicatores & prælati Ecclesiarum, quia verba habent & non opera, sonori sunt, sed aridi. Terra autẽ ferrea est, id est, subditi, duri & obstinati. Cœlum etiã æneum est, quando transgressores mandatorum Dei nullam à sanctis merentur clementiam, nec rore doctrinæ infunduntur, homines duri, sicut scriptum est: Mandabo nubibus ne pluant super illam. Ostium *Isa.5.*
enim clausum est, id est, intelligentia scripturarum, & pueri iam sunt in cubili cum patre suo, id est, sancti, qui terrã solebant irrigare prædicãdo, iam sunt in æterna quiete. Dat etiã nobis Dominus pro imbre puluerem, id est, pro fœcunditate virtutũ, sterilitatẽ vitiorũ. Et cinis combustionis æternæ, de cœlo descendit, dum diuina vltro peccatores æternaliter punit. Quid igitur restat nobis miseris, nisi lugere, orare & ieiunare his diebus si fortè cõuertatur & ignoscat, & *Ioan.2.*
relinquat post se benedictionem. Et sicut in Iona dicitur: Reuertatur à furore iræ suæ, & non peribimus. Dominus enim nobis immittit tribulationes, vt humiliemur sub potenti manu *Ionæ 3.* *1.Petri 5.*
Dei, & clamemus ad ipsum, qui adiutor est in oportunitatibus in tribulatione. Sicut enim accepta est pluuia in tempore siccitatis, ita gratior est misericordia in tẽpore tribulationis. Quemadmodũ scriptũ est: Inuoca me in die tribulationis, & eruã te. Inuocemus igitur Deũ in tribulatione, ibi enim saluator ponetur murus & antemurale, & si impellatur ciuitas, nõ tamẽ subuertitur. Media enim nocte surgere debemus, vt in tenebris tribulationũ amicum nostrũ excitemus. Non enim obliuiscitur misereri Deus, nec cõtinebit in ira misericordias suas. Vnde Psal. *Quod media nocte tribulationũ clamare debemus ad Deum.* *Eccles.25.* *Isa.26.*
ait: Ego autẽ cùm mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabã in ieiunio animã meã, & oratio mea in sinu meo conuertetur, quia, scilicet, armatus omnibus tentationibus resistere potest Christianus. Cùm autem tria mala principaliter nos impugnent, superbia, scilicet, & luxuria, ac auaritia, oratio medicamentum est contra superbiam: ieiunium contra luxuriam: eleëmosyna contra cupiditatem. Vnde ad Tobiã Angelus ait: Bona est oratio cum ieiunio & eleëmosyna, magis quàm thesauros auri recondere. Oratio enim quasi his duabus alis sursum fertur. Sicut enim Christus orauit in cruce, ita & nos in cruce orare debemus, vt oratio comites habeat eleëmosynam per compassionem, & carnis afflictionem. Illa enim oratio in cõspectu Dei pinguescit, quam carnis maceratio pascit. Affligatur igitur asina per ieiuniũ, vt Balaã videre mereatur *De oratione, quæ duas alas debet habere, ieiunium, scilicet, & eleëmosynam.* *Tob.12.* *Num.22.*
Angelũ. Teste enim Gregor. ea quæ perscrutati in nobismetipsis plenius nitimur, sæpè verius orando quàm inuestigando penetramus. Qui igitur ieiuniũ coniungit orationi, quasi mitra electa dat suauitatem odoris. Frustrà quidam manus suas ad Deum in oratione expandit, qui pro *Eccles.2.*
posse suo eas ad pauperes non extendit. His igitur diebus Rogationum eleëmosynę pro nobis rogant, sicut Cornelij eleëmosynæ pro ipso orauerunt. Qui enim tantùm orat, vel ieiunat, *Act.10.*
quasi per se pugnat. Quot autem pauperibus eleëmosynas damus, tot adiutores in pugna habemus. Oratio autẽ sine eleëmosyna, est quasi lucerna sine oleo. Propterea in Prouerb. Salomon ait: Qui obturat aurem suã ad clamorem pauperis, & ipse clamabit & non exaudietur. Et Ieremias ait: Leuemus corda nostra cum manibus ad Deum. Teste autem Gregorio: Corda cum *Prouer.21.* *Thren.3.*
manibus ad Deum leuat, qui orationem suam bonis operibus roborat. Debemus igitur his diebus orare, ieiunare, & eleëmosynas pauperibus dare, vt Deus auertat à nobis pestilentiã animarum, quam longè magis timere debemus, quàm pestem seu afflictionem corporũ. Pro peccatis enim amouendis, & pro bonis spiritualibus conferendis, simpliciter debemus orare. Pro flagellis autem & tribulationibus huius vitę remouẽdis & pro bonis temporalibus cõferendis, non simpliciter, sed sub cõditione expressa vel intellecta. De his enim vtrũ nobis expediant, ignoramus. Aliquando enim Deus cõfert nobis ista temporalia ad consolationem, ne deficiamus in via, aliquando autẽ subtrahit nobis ista ad vtilitatẽ nostram. Permittit enim nos affligi transitoriis tribulationibus, vt magis desideremus æterna. Macilentus enim accipiter magis desiderat prædam, & homo fessus magis appetit requiem. Temporalia enim nõ nisi rarò & in necessitate petenda sunt, sicut pluuia in necessitate sterilitatis. Et tamen sub cõditione, si Dominus nouerit expedire nobis. Spiritualia autem assiduè petenda sunt, & absque vlla conditione: Cuiusmodi sunt panis, ouum, & piscis. De quibus postulandis Dominus in hodierno Euangelio nos instruit, vt sciamus orare, sicut oportet. Vnde in Marco Dominus ait: Videte, vigilate, & orate. Videte, scilicet, quid petere debeatis, vt oretis sicut oportet. Vigilate, ne, scilicet, in oratione torpeatis, & ita debito modo orare poteritis. Instruit etiam nos Dominus de instantia orandi, vt non sit oratio momentanea, quod facit per similitudinem amici ad ostium pulsantis, qui importunè pulsat, & sic per instantiã impetrat. Multò magis aliquis à pio & benigno Domino, quod petierit, impetrabit, si perseueranter & quasi oportuna importunitate ab eo postulauerit. Dat ergo fiduciam, vt nõ hæsitantes petamus. Et dormientẽ instanter petendo excitemus, & ex humana circa amicos beneuolentia paternã diligentiã circa nos cõmendat. Si enim *Quãdo simpliciter, & quãdo cõditionaliter orare debemus.* *Marc.8.* *De instãtia et fiducia orãdi, & quod Deus libenter & facilè exaudit.*

amicus homo surgit, & dat non amicitia, sed tædio compulsus, quantò magis dat Deus, qui dat
omnibus affluenter & nō improperat. Si igitur amicus audit amicū, quātò magis pater audiet
filium? Quæ est mater, quæ posset ægrotanti filio reddere sanitatem, quæ non libenter audiret
Isa.49. filium ad se clamantem? Dominus autem de se ait: Et si mater oblita fuerit infantis sui, ego ta-
men non obliuiscar tui. Quæ enim mater tantum pro puero in partu laborauit, quantum Chri
stus in cruce cruciatus est pro nobis. Non igitur libenter amittet animas, quas tanto pretio
redemit. Posito autem (licèt impossibile sit) quod Deus misericors non esset, si quis rogaret
eum de honore suo, & de eo quod desiderat, nunquam negaret. Ipse autem salutem nostram
Prouerb.10. & morum honestatem suum reputat honorem. Filius enim benefaciens, honorat patrem.
Eruam te, inquit, & honorificabit me: Vnde & ipse in Euangelio, vt nobis fiduciam orandi tri
bueret, exemplum ponit de iudice iniquo, qui Deum non timebat, nec hominem reuerebatur,
Hebr.5. & tamen per instantiam petendi viduam exaudiuit. Accedamus igitur cum fiducia ad thro-
num maiestatis eius. Pulsemus instāter ad ianuam misericordiæ ipsius. Animus ab errore con-
uersus, spirituali inopia diutius non tabescat. Quærat amicum verum, qui promptior est ad
dandum, quam nos ad accipiendum. Magnā enim spem tribuit, qui nos rogare admonet, & ex-
Expositio literæ, vbi assignatur mysterium. audire promittit, & in promittendo non decipit. Quis, inquit, vestrum habebit amicum, & ibit
ad illum media nocte, & dicet illi: amice, commoda mihi tres panes, quoniā amicus meus venit
de via ad me: & non habeo quod ponam ante illum. Mysticè autē de Christo hæc possunt in-
telligi sub hoc sensu: Si quis vestrū habebit amicum, Christum, scilicet, qui dilectionē, qua nul-
1.Ioan.3. la maior est, nobis exhibuit, cum pro nobis animā suam posuit, & ibit ad eum, passibus, scilicet
fidei, per dilectionē operantis, media nocte, id est, in medio huius vitæ, in qua sumus in tribu-
Gal.5. lationibus, & quasi tenebris ignorātiæ circundamur, & dicet potius intentione deuotionis cor-
dis, q̄ clamore oris: amice, cōmoda mihi tres panes, id est, inspira mihi intelligentiā sanctæ trini-
tatis, vel tres panes fidei, spei & charitatis: vel panē gratiæ, panē scripturæ & panē Eucharistiæ:
Ioan.14. vel ipsum Christū, qui est via, veritas, & vita. Quoniā amicus meus venit de via ad me, id est,
animus meus, qui extra ad temporalia euagādo recesserat, rediit ad me, id est, ad contemplandū
2.Regum 7. superna. Vnde & Dauid ait: Inuenit seruus tuus cor suū vt oraret. Amicus igitur qui de via ve-
nit, ipse noster est animus, qui quoties ad temporalia petenda euagatur, toties à nobis recedit.
Redit autē cum superna meditatur, & cœlesti alimonia refici desiderat. Non habeo quod ponā
ante illū, quia animæ post tenebras ad Deū suspiranti nihil præter ipsum cogitare, vel loqui, vel
intueri libet, solis spiritualibus delectatur, quę nō habet nisi ab amico illi dentur. Et ille deintus
respondens, dicat: Noli mihi esse molestus, iam ostiū meū clausum est, & pueri mei mecū sunt in
cubili, nō possum surgere & dare tibi. Et ille, id est, Christus deintus dicat inspirādo: Noli mihi
molestus esse. Ipse enim molestias nostras reputat suas. Si statim nō impleo petitionē tuā, quia
si differo, non aufero. Non enim aufert spē impetrandi, sed vehemētius accendit desideriū oran
di per difficultatē obtinēdi. Iam ostium clausum est, id est, intelligētia scripturarū, & nō est qui
Coloss 4. aperiat propter peccata populorū. Hoc est ostiū quod Paulus in Epistola ad Coloss. sibi aperi-
Apocalyp.4. ri petit, ad loquendū mysterium Christi, & quod Ioannes sibi apertū vidit, hoc est, intelligētia
diuini sermonis, quæ clausa est tempore siccitatis & famis. Ostiū etiā diuinę clemētiæ clauditur
nobis tempore tribulationis pro peccatis nostris. Pueri mei mecū sunt in cubili, id est, illi, qui
Euangelicā sapientiā per orbem terrarum prædicauerunt, mecū æterna quiete fruuntur, & iam
in terra pauci, & quasi nulli, respectu illorū, remanserunt. Non possum surgere & dare tibi, id
est, nolo statim exaudire. Iacere autē vel dormire dicitur Christus, quādo differt dare quod pe-
timus, vel quia indigni sumus, vel quia nō expedit animę nostrę, vel vt magis ad petendū accen
damur. Amicus igitur amicū orat, & nō vult surgere, quia Deus orantis animæ instantiā vult
expectare, & constantiā probare. Vnde in Ecclesiaste dicitur: Melior est finis orationis q̄ princi
pium. Quia qui perseuerauerit, saluus erit: vel finis, id est, præmiū vitę melius est q̄ principiū, id
est, adeptio gloriæ. Sequitur: Et si perseuerauerit pulsans, dico vobis, & si nō dabit illi surgens,
eò quòd amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget & dabit illi quotquot habet
necessarios. Et si ille perseuerauerit nō deficiens tædio, vel pusillanimitate, non diffidens de mi-
sericordia timore, sed quasi cōpulsus necescitate, attendēs illud quod ait Dominus: Regnū cœ-
lorū vim patitur, & violēti rapiunt illud. Dico vobis, & si ille, id est, Christus surgēs ad dandū,
non dabit illi, eò quòd amicus eius sit, id est, citò, & sine dilatione, sicut amicus solet amico da-
re: propter improbitatē tamen, id est, propter instantiā & oportunā importunitatem dabit illi,
vel per se inspirando vel Doctorem mittendo. Et si non quantū ille voluerit, tamen quotquot
habet necessarios, secundū quod viderit saluti eius expedire. His igitur verbis insinuat Domi-
Quod orandū est nocte. nus quod nocte, id est, in tribulatione, nō debemus deficere, sed necessanter orare. Nocte etiam
ad literā orare debemus, iuxta illud: Media nocte surgebā ad cōfitendum tibi. Et iterū: De die
mandauit Dominus misericordiā suā, & nocte canticum sibi. Nocte enim Dominus primoge-
Exod.12. nita Ægypti percussit, & filios Israël ab Angelo exterminatore liberauit. Nocte Christus nasci
Lucæ 2. voluit. De quo etiā legimus, quod in orationibus pernoctauit. Nocte Iudas eū tradidit. Nocte
Lucæ 6. *Matth.26.* cōsputus est, & illusus à Iudæis. Nocte Petrus ipsum negauit. Nocte etiam cùm adhuc tene-
Marc.14. *Ioan.20.* bræ essent, resurrexit. Nocte etiam venturus est ad iudicium, iuxta illud: Media nocte cla-
Matth.25. mor factus est: Ecce sponsus venit. Vel nocte venturus dicitur, quia tunc veniet, quando
non

non sperabitur. Iudæis auté mos erat tribus vicibus orare de die, hora, scilicet, tertia, quia tunc datus est eis in monte Sinai decalogus. Et nos eadem hora oramus, quia tunc missus est nobis de cœlo spiritus sanctus. Hora etiá sexta orabát, quia tali hora est erectus in palo serpens æneus in deserto. Et nos eadem hora oramus, quia, scilicet, tunc in cruce Christus est eleuatus. Hora insuper nona Iudæi orabant, quia tali hora Dominus in Cades aquá de petra dedit illis. Et nos oramus eadé hora, quia túc de Christi latere fluxerút sanguis & aqua. Hora etiá prima orat Ecclesia, quia illa hora ante Pilatú Christus est flagellatus & iudicatus. Vesperi etiá oramus, quia hora illa fuit sepultus. Oramus etiá in cópletorio, quia hora illa Christus in cœna cú discipulis agnum Paschalem comedit, pedes discipulorú lauit, sacramentum Eucharistiæ confecit, surgés de cœna trans torrentem Cedron, vbi captus est, abiit. Quod autem instanter & perseueráter orare debemus, ostendit iterú Dominus in hodierno Euang. vbi ait: Et ego dico vobis, petite, & dabitur vobis: quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis. Petite orando, quærite rectè viuendo, pulsate perseuerando. Sic enim notatur orationis ac bonæ operationis continuatio. Vel petite in fide, quærite in spe, pulsate in charitate. Petite & dabitur vobis illud, scilicet, sine quo non est salus. Regnú autem cœlorú non otiosis & torpentibus, sed petentibus & quærentibus atq; pulsantibus datur, inuenitur, & aperitur. Petendú est ergo orádo, quęrendú rectè viuendo, pulsanda est ianua perseuerando. Non sufficit petere, nisi quæramus. Non enim omnis qui dicit, Domine, Domine, intrabit in regnú cœlorú. Sed iterú nó prodest quærere vel bona inchoare, nisi quisq; studeat ea, quę benè inchoauit, vsq; ad finem perducere. Vnde Psal. ait: Quærite Dominú & cófirmamini, quærite facié eius semper: quasi dicat: Non deficiatis, donec de carcere præsentis exilij erepti portá cœlestis patriæ mereamini introire. Nemo igitur securus sit, vel de innocétia sua sibi blandiatur, vt cesset à precibus, sed semper clamet cú Propheta: Non intres in iudiciú cum seruo tuo Domine, quia nó iustificabitur in cóspectu tuo omnis viuens. Et cum B. Iob: Si iustificare me voluero, os meú códemnabit me: si innocenté ostendere, prauú me cóprobabit. Et Ioánes ait: Si dixerimus, quia peccatú nó habemus, nosmetipsos seducimus. Teste enim Iacobo: In multis offendimus omnes: & idcirco cótinuè clamandú est: Dimitte nobis debita nostra. Ergo cui nó datur, & cui nó inuenit, & cui non aperitur, manifestú est quod nó benè petierit, quæsierit, & pulsauerit. Qui auté prout debet petierit, quæsierit, & pulsauerit, accipiet, inueniet, & aperietur illi. Propterea Dominus subiúgit: Omnis enim qui petit, accipit, & qui quęrit, inuenit, & pulsanti aperietur. Iniusta auté petitio, nó reputatur apud Deum oratio. Non enim omnis qui corá hominibus orare videntur in conspectu interni Iudicis, petere, vel quærere, vel cœlestis regni aditú pulsare iudicantur. Neq; enim Propheta diceret: Propè est Dominus omnibus inuocantibus eum in veritate, si non aliquos Deum inuocare non in veritate, sed fictè cognosceret. Deum autem in veritate inuocát, qui suas illi preces oblaturi, primò iussa eius implere student. Voluntatem enim timentium se faciet, & deprecationem illorum exaudiet. Illi igitur in veritate illum inuocant, qui illú timentes à peccatis abstinent. Propterea Sixtus ait: Qualis vis esse cùm oras Deum, talis semper esto. In veritate autem & benè petút, qui ea, quæ Dominus iussit, orando quærunt, & quales nos esse docuit, tales ad orandum procedunt, & intenti precibus donec impetrant, insistunt. Malè autem & non in veritate petunt, qui non intuitu mercedis supernè, sed ad imitationé Pharisæorum humanę laudis gratia longis incubant precibus, vel qui causa cupiditatis orátes sub obtentu prolixæ orationis domos viduarum deuorant. Malè etiam petunt, qui terrena magis in oratione quàm cœlestia requirunt. Malè etiá petunt, qui mortem inimicorum postulant, & quos non possunt gladio, lingua persequuntur. Malè petunt, qui magna & sibi nó cópetentia petunt ex præsumptione, vel nimis parua, & quasi nulla ex pusillanimitate. Nimia & supra merita sua petierút filij Zebedæi, ad dexteram, scilicet, & ad sinistrá Christi sedere in regno Dei: Sicut præsumptuose peteret miles, si Regi diceret: Da mihi dimidiú regni tui. Fatuè & tanquá pusillanimis peteret, qui à Rege postularet nummú, cùm paratus sit dare castrú. Ita quidá à Deo petunt transitoria, cùm paratus sit dare æterna. Quandoq; non exaudit eos, sed pro fatuis habet illos. De Rege autem Alexandro dicitur, quod cùm militi cuidam vellet dare ciuitatem, & diceret miles: non sum dignus tantùm accipere. Respondet Rex: Non attendo quid te oporteat accipere, sed quid me deceat dare. Cùm igitur à summo Rege munera postulamus, non paleam temporalium, sed æterna & tanto Regi cópetentia postulare debemus, vt cum beato Iob dicere valeamus: Lux vultus mei non cadebat in terra. Lux vultus eius nó cecidit in terram, quia quæ terrena erant in oratione, non aspexit. Vnde Dominus ait: Primùm quærite regnú Dei, & omnia adiicientur vobis. Regnum autem Dei non est esca & potus, sed iustitia, pax, & gaudiú in spiritu sancto. Ista sunt quæ petere debemus. Illud autem principaliter & primò petendum est, à quo sunt omnia bona, & in quo omnia alia possidemus, id est, summú bonú, quod est substantiuú. Alia autem adiectiua sunt, & adiiciétur nobis. Quicquid igitur petimus, propter ipsum petere debemus, & ad ipsum referre, vt ipse sit finis & principiú petitionú nostrarú. Hæc est enim volútas eius, vt ipsum principaliter, & alia propter ipsum petamus, & ita obtinebimus. Vnde Ioan. ait: Quicquid petierimus secundú voluntaté eius, audit nos. Ipse enim dat spiritú bonú petentibus se. Si igitur prædicto modo in veritate & vera bona petamus, profectò accipiemus. Propterea Dominus ait: Omnis qui petit, accipit, id est, qui piè & ad salutem, & perseueranter, & pro se petit, accipit.

Quibus horis orare debemus, & quare magis illis horis quá aliis. Act. 2. Lucæ 23. Num. 21. Ioan. 19. Ioan 13. Ioan. 8.

Quid sit petere, quærere, et pulsare.

Matth. 7.

De perseuerátia in orando.

Iob 9. 1. Ioan. 1.

Iacob. 3. Matth. 6. Lucæ 11.

De his qui malè petunt, & non inuocant Deú, nec quærunt, vel pulsant in veritate. Matth. 7.

Matth. 20. Marc. 10.

Quod æterna, nó transitoria à Deo sunt petenda, vera bona et nó vana. Iob 29.

Qualiter petere debeamus, vt accipiamus

Quod Dominus prædictis verbis innuit. Piè enim petit, qui Deũ bonis operibus quærit. Propterea ipse ait: Quęrite & inuenietis. Dicendo autẽ accipietis, quod pro se petunt, innuit: Multi enim piè & ad salutẽ, & perseueranter pro aliis petunt, & non exaudiuntur pro illis, quia fortè
1. Reg. 15. reprobi sunt & indigni. Sicut Samuël pro Saule, non est exauditus. Propterea non ait, Dominus: Petite, & excipient hi, pro quibus petitis, sed ait: Petite & accipietis. Et si enim illi indigni sint, fructus tamen orationis ad piè petentem reuertitur. Qui enim pro aliis orat, pro seipso laborat. Quod autem perseueranter petere debeamus, innuit vbi ait: Pulsate & aperietur vobis. Pulsare enim dicimur, cùm perseueranter oramus, nec petendo deficimus, licèt non statim accipiamus, quia instando & perseuerando magis meremur. Vnde in Canticis sponsa ait: Quæsiui
Cant. 5. eum & nõ inueni. Quandoq; requiritur per bonã fidẽ & operationẽ, & non inuenitur statim per dulcedinis experientiã, vt ex dilatione crescat desideriũ, & ex desiderio meritũ, & cumuletur præmiũ. Quod autẽ ad salutẽ petere debeamus, ostendit, cùm subiungit: Quis ex vobis patrem petit panẽ, nunquid lapidẽ dabit illi? Aut si piscẽ, nunquid pro pisce, serpentem dabit illi? Aut si petierit ouũ, nunquid porriget illi scorpionẽ? Docet igitur nos per tria hæc, petere bona spiritualia, scilicet, fidem, spem & charitatem. Vnde Propheta ait: Rogate quæ ad pacem sunt Hierusalem. Diuitiæ non sunt ad pacem, sed magis ad sollicitudinem & mentis perturbationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociua. Fiduciam autem bonam impetrandi à Deo ostẽdit, sumpta similitudine ex hominibus, & per illam similitudinem mysticè docet tria petere, quę præcipuè ducunt ad regnũ Dei, quod est petendũ, Panem, scilicet, piscem, & ouum. Per panẽ autem charitas designatur, propter maiorẽ appetitũ & vsum necessarium. Sine pane autẽ omnis mensa inops est, quantumcunq; aliis ferculis videatur abundare. Ita sine charitate aliæ virtutes nullius momenti reputantur, nec sunt veræ virtutes, quæ nõ sunt informatæ charitate. Nulla etiã bona opera sine charitate sufficiũt ad salutẽ. Huic autẽ est cõtrarium odium seu cordis duritia, quę lapidi cõparatur. Qui enim aliis nõ vult dimittere, & à rigore duritiæ nequit flecti, lapidem habet, non panem. Sicut igitur filius cùm à patre postulat panẽ, non dat illi lapidem, multò fortius qui rectè petit à Deo, quę petenda sunt, non dat quę danda non

Quid per hæc tria intelligatur, & quid per lapidem, similiter per piscẽ, & serpentẽ, & per ouũ, & scorpionem.

Ioan. 5. sunt. Per panem etiam Christus intelligitur: Ipse enim verus est panis qui de cœlo descendit. Petentibus autem Christum fide recta, & intentione sincera, non dabitur lapis offensionis vel duritia cordis. Per piscem autem fides designatur, quia fides in aquis baptismi nascitur, & aquis spiritus sancti gignitur, & in corde nutritur, ne deficiat. Sicut autem piscis crebris fluctibus maris tunditur nec perimitur, ita fides aduersitatibus non frangitur. Cui contraria est infidelitas, quam comparat serpenti, propter infidelitatis venenum, quod serpens in primos parentes euomuit. Dicitur præterea piscis fides inuisibilium, quia latet sub aquis scripturarum. Piscis sine aqua moritur, & fides sine gratia & dilectione mortua reputatur. Petentibus igitur piscem fidei, humiliter, instanter, & non fictè, non dabitur serpens, id est, venenum perfidiæ. Per ouum autem, spei nostræ certitudo figuratur. Quia sicut in ouo nondum perfectus fœtus cernitur, sed futurę auis pullus speratur, ita in spe est expectatio futurę beatitudinis.
Rom. 8. Vnde Apost. Si autem quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus. Huius autem contrarium, id est, desperatio, per scorpionem designatur: Cuius venenatus aculeus retro
Philip. 3. in cauda metuendus est. Sicut autem spes in anteriora ad futurã gloriam se extendit, ita desperatio retrò ad temporalia respicit. Cùm igitur in veritate virtus spei vel ipsius virtutis augmentum petitur, à pio patre desperatio non dabitur. Quod ostendit per locum à minori. Vnde & subiungens ait: Si ergo vos cùm sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quantò magis pater vester de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se? Mali dicuntur non solùm amatores huius seculi, sed etiam Apostoli, & quicunq; alij quantumcunq; iusti sint: mali, scilicet, re-
Matth. 19. Marc. 10. Luc. 18. spectu diuinæ bonitatis. Nemo enim bonus, nisi solus Deus, sicut in Euãgelio Christus ait: Homines autẽ & si in se, non tamen ex se habent bonitatẽ, sed magis corruptionem. Omnes enim peccatores sumus. Et si enim à maioribus peccatis immunes sint sancti homines, non tamẽ ve-
Matth. 10. nialibus carẽt. Nã & puluis pedibus Apostolorũ adhęsit. Est igitur sensus: Quandoquidẽ patres carnales mali, id est, peccatores vel quicunq; alij fragili carne generati, petẽtibus filiis tribuunt bona data, quę, scilicet, bona sunt in rerũ natura, & ad vitã istã vtilia, nec tamen de suo tribuũt, quia à Deo illis data sunt, multò magis pater vester cœlestis, qui incõparabiliter bonus est, petentibus filiis dabit spiritum bonũ, id est, spiritũ sanctum, in quo obtinebimus panem, piscem
Rom. 8. & ouum. Non enim dabit, nisi bona qualiacunq; nobis videantur. Omnia enim filiis in bonum cooperãtur. Ecce quantã fiduciã petẽdi tribuit nobis, & quantã spem obtinẽdi, si tamẽ iustè & debito modo petamus. Ipse enim filiis non canibus panem, piscem & ouum se promittit datu-
Matth. 6. rum. Intremus igitur cubiculum nostrum, scrutando diligenter conscientiam nostram, & ante orationem præparemus animam nostram ad humilitatem, cõpunctionem & deuotionem. At-
Eccles. 18. tendamus multitudinem, magnitudinem & turpitudinem peccatorũ in nobis. In Iudice verò potentiam, quam non possumus effugere, sapientiã, à qua nequimus nos abscondere, iustitiam,
1. Petri 5. quã nõ possumus corrumpere. Compungamur igitur & humiliemus animas nostras in cõspectu tanti Iudicis, vt sit oratio humilis, lachrymosa, affectuosa seu deuota, pura, pia, iusta, discreta, fidelis, morosa, frequens, intenta. Sit humilis: oratio enim humiliãtis se, penetrat nubes, sicut

Qualis debet esse oratio.

Eccles. 35. in Eccles. dicitur. Sit lachrymosa & cõpuncta, quia cor contritũ & humiliatũ in oratione, Deus non

non despiciet. Vnde Propheta ait: Auribus percipe lachrymas meas. Sit affectuosa. Quia qui indeuotus orat, iudiciũ sibi postulat. Vnde Psalmus ait: Clamaui in toto corde meo, exaudi me. Sit pura & munda. Aliter enim fœteret in conspectu Dei, & diceret Dominus: Incensum tuum abominatio est mihi. Vnde per Isaiam ait: Cùm oraueritis, non exaudiam: manus enim vestræ plenæ sunt sanguine. Sit pia, ne petat alterius læsionem, sicut satan, qui petiit, vt traderetur Iob in manus suas. Sit iusta, vt petat ea, quæ sunt ad salutem, sicut scriptum est: Rogate quæ ad pacem sunt Hierusalem. Sit discreta, vt sapiẽter oremus, exemplo Christi dicentis. Non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Non dicamus sicut Petrus: Exi à me Domine, quia peccator sum. Ægroti enim non debent abiicere medicum. Sit fidelis, vt speret se adepturum in fide nihil hæsitans. Sit morosa: Nam de Apostolis legimus, quod perseuerabant in orationibus. Et Christus factus in Agonia prolixius orauit. Sit frequens, iuxta illud: Sine intermissione orate. Ex frequenti enim collocutione cum Deo familiares ipsius efficimur. Ipse autem Dominus ad instructionem nostram frequenter orauit. In nocte qua captus est ter legitur orasse. In quo etiam instruit nos orare pro venia præteritorũ, pro tutela præsentiũ, pro cautela futurorũ, & orationes nostras ad trinitatẽ dirigere, & cõtra triplicẽ tentationẽ carnis, mundi, & diaboli orationi insistere. Et insuper cõtra triplex peccatũ, superbiæ, auaritiæ, & luxuriæ. Sit oratio intẽta, iuxta illud: Vigilate in orationibus. Qua fronte enim negligentes audent dicere Deo: Deus in adiutoriũ meum intende. Quomodo enim intendet, nisi tu intendas? Teste enim Greg. Sæpè immunda quædam vel illicita animo versamus, quoties à precibus vacamus, sed cùm mens se ad studia orationis erexerit, earum rerũ imagines reuerberata patitur, quibus libenter priùs ociosa premebatur. Et idcircò vt intẽta sit oratio debemus vigilare, & cum omni custodia cor nostrũ custodire. Quærere præterea debemus, ita vt inueniamus. Multi enim quęrunt, qui nõ inueniunt, quia indebito modo quærunt. Vnde Dominus Iudæis reprobis ait: Quæretis me, & non inuenietis. Et per Prophetã Osee ait: In gregibus suis quęrunt me. Iudæi enim non petebant corde, sed sacrificando animalia putabant Deum inuenire. Sicut fœneratores, qui restituere nolunt, & eleëmosynas conferunt in bursa sua, Deum inuenire credunt. Hæretici etiam ieiunãdo & orando Deum quærunt, sed non inueniũt, quia extra viam fidei sunt, & illũ vbi est, id est, in Bethlehem, seu in Ecclesia catholica nõ quærũt. In corde autẽ nostro ipsum quærere debemus, si ipsum volumus inuenire. Sicut in Deut. scriptum est: Propè est verbum in corde tuo & ore tuo. Et in Euang. dicitur: Regnũ Dei intra vos est. Quidã igitur quærũt, & nõ inueniunt. Alij inueniunt, sed non quærũt, sicut paruuli, qui post baptismũ decedunt, nulla tamẽ bona opera fecerũt. Alij nec quærunt, nec inueniunt, hi sunt qui nulla bona opera facere volunt, sed gloriantur in malitia sua, & lætantur cùm malefecerint, exultantes in rebus pessimis. Alij autẽ quærũt & inueniunt, hi sunt qui bona opera in charitate & perseuerãter faciunt. Pulsare præterea debemus ad ianuã, ita vt aperiatur nobis: pulsemus manu benè operãdo: pulsemus pede, id est, mentis affectu diligẽdo, & omni bono cõsentiendo: pulsemus humeris, iugũ Christi ferẽdo, & eius crucẽ baiulando. Et quoniã regnũ cœlorũ vim patitur, pulsemus demũ fuste vel lapide, dura vel aspera pro Christo sustinendo. Festinemus autẽ pulsare ad ianuã, nõ expectemus cũ fatuis virginibus, donec sponso ingresso cũ his quas paratas inueniet, claudatur ianua diuinæ misericordiæ, ita quod nunquã de cætero aperiatur. Pulsemus igitur ad ostium Christi, nam ipse pulsat ad ostium cordis nostri, sicut scriptum est: Ego sto ad ostium & pulso. Si enim aperiamus illi ostium nostrum, ipse nobis aperiet suum. Ipse enim ad ostium nostrum clamat, percutit & pulsat. Pulsat manu beneficia nobis exhibendo. Pulsat lapide, tribulationes & infirmitates nobis immittendo. Si autem illi qui Dominus est, aperire nolumus, ipse tandem ostium destruet & confringet, & ianuas igni inextinguibili cõburet. Vt igitur nobis ipse pulsantibus aperiat ianuas regni sui, aperiamus nos illi pulsanti ianuas cordis nostri. Ipse enim stat ad ostiũ & pulsat, & clamat ad nos: Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo & ipse mecum. Hæc est cœna refectionis internæ, & beatitudinis æternæ. Ad quam nos perducere dignetur Dominus noster Iesus Christus, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat, per omnia secula seculorum, Amen.

Isa. 1. Iob 1. Matth. 26. Lucæ 5. Iacob. 1. Act. 1. Lucæ 22. 1. Thess. 5. De trina Christi oratione. 1. Pet. 5. Qualiter quærendus est Deus. Ioan. 8. Osee 5. Deut. 30. Lucæ 17. Prouer. 2. Qualiter pulsandum est ad ianuas. Matth. 11. Lucæ 14. Matth. 11. Matth. 25. Quibus modis Christus ad ostiũ pulsat. Apoc. 3.

IN ROGATIONIBVS FERIA QVARTA IN VIGILIA Ascensionis, thema de Euangelio secundum Ioannem.

Ioan. 17.

Subleuatis Iesus oculis in cœlum, dixit: Pater venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te.

SALOMON in Parabolis ait: Noli vendere sapientiam & doctrinam atq; intelligentiam. Sapientiam & doctrinam vendit, qui pro inani gloria, vel pro lucro temporali verbum Dei docet. Quidam autem vanam gloriam ab initio non appetunt, qui tamen oblatam non respuunt, sed ad laudes hominum exultant, dum eorum prædicationem auditores laudant. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Fatuus in risu exaltat vocem suam. Cùm enim homines applaudunt ei, & laudatur, tunc grandia & profunda ad ostentationem sapientiæ suæ loqui nititur, vnde valdè timendum est his, qui verbũ Dei in cõgregatione hominũ prędicant, ne pro

Prouer. 23. Contra illos qui prædicant pro inani gloria. Eccles. 21.

laude humana prædicationẽ ſuam vendant, vnde vitã æternam ſi pro lucro animarũ prædicarent, emere potuiſſent. Multa quidem ſunt pericula in loquendo: vnde longè tutius eſt audire quàm loqui. Melior eſt humilis auditor quàm ſuperbus vel incautus prædicator. Et idcirco fratres chariſsimi, valde timere debemus, dum verbum Dei vobis prædicamus. Primũ periculum prædicando eſt, quod difficilè poteſt homo moderari oris ſui molendinũ, ne loquatur aliquando plus quàm oporteret. Vnde in Parab. Salomon ait: In multiloquio non deerit peccatum, qui autẽ moderatur labia ſua, prudentiſsimus eſt. Et in Eccleſiaſtico dicitur: Qui multis vtitur verbis, lædit animam ſuam, multis, id eſt, ſuperfluis. Paulus enim aliquando protraxit ſermonem vſque ad mediam noctem, & multa locutus eſt, ſed vtilia. Quod agendum eſt vbi cum deſiderio verbum Dei ab auditoribus recipitur, faſtidientibus autem pauca dicenda ſunt. Aliud eſt periculum in prædicando, dum tempus loquendi non obſeruatur. Vnde in Euangelio Dominus ait: Fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis in tempore tritici menſuram. Ideo dicit menſuram, quia prædicandum eſt ſecundum capacitatem audientiũ. Ideo dicit in tempore, quia tempus tacendi & tempus loquendi. In feſtis enim diebus, quando populus ad Eccleſiam congregatur, loqui debet, qui verbo ædificationis ex officio populum Dei inſtruere tenetur, maximè quando populus vult audire. Alioquin inuitis, & his qui conculcant margaritas, non eſt prædicandum. Vnde in Eccleſiaſtico Sapiens ait: Vbi non eſt auditus, non effundas ſermonem. Et in Parabolis dicitur: Qui erudit deriſorem, ipſe ſibi iniuriam facit. Aliud periculum eſt in prædicando, & maius cæteris, quando opera ſunt contraria prædicationi. Qui enim malè operatur, & bene dicit, ex verbis ſuis ſeipſum iudicauit, illaqueatus eſt verbis oris ſui, & captus propriis ſermonibus. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: Noli citatus eſſe in lingua tua: & inutilis & remiſſus in operibus tuis. Plus enim debet operari & minus loqui. Tuba enim prædicationis latior eſſe debet ex parte manus, & ſtrictior ex parte oris. Propterea in Eccleſiaſtico Sapiens ait: Muſicam ne impedias. Quia cùm vox vitam non remordet, dulcis eſt harmonia. Et beatus Gregorius ait: Sunt nonnulli, qui ſolerti cura ſpiritualia præcepta perſcrutantur, ſed quæ intelligendo penetrant, viuendo conculcant. Repentè docent, quod non opere, ſed meditatione didicerunt, & quod verbis prædicant, operibus impugnant. Propter prædicta pericula & multa alia, timeo loqui. Sed ex alia parte auſteri illius hominis timeo ſententiam, ſi talentum mihi creditum abſcondam. Vnde loqui vereor, & tacere non audeo, cùm ad me ex iniuncto pertinet officio latratibus prædicationis ab ouili Chriſti lupos arcere, ne obiiciatur mihi: Canis mutus, non valens latrare. Scio enim quid ſcriptum ſit in Parab. Erue eos qui ducuntur ad mortẽ, & qui trahuntur ad meritũ, liberare non ceſſes. Et in Eccleſiaſtico dicitur: Sapientia abſcondita & theſaurus inuiſus, quæ vtilitas in vtriſque? Quid igitur in hoc ambiguo faciendum eſt mihi, niſi ad Dei miſericordiã & ad orationes veſtras recurrere? Noui enim quid Sapiens dicat in Parab. Noli inniti prudẽtiæ tuæ. Et iterum dicitur: Cor hominis diſponit viam ſuam, ſed Dei eſt dirigere greſſus illius. Orate igitur fratres, pro me, vt Deus hodie greſſus intentionis meæ ad ipſum dirigat, & prædicationis greſſus atq; verbum Dei vſque ad interiora cordium veſtrorum perducat, ad ipſius honorem & veſtram inſtructionem. Subleuatis oculis Ieſus in cœlum, pridie & heri cum ieiuniis, proceſsionibus, & lætaniis, Domino ſupplicãtes, pro nobiſmetipſis orauimus. Hodie autem, id eſt, in hodierno Euangelio Chriſtus pro nobis orat. Nihil enim orationes noſtræ nobis prodeſſe potuiſſent, niſi eius orationibus fulcirentur. Ex virtute enim orationum Chriſti, orationes noſtræ propriã virtutẽ ſortiũtur, ſine quibus nullã haberẽt efficatiã. Et idcirco in hodierno Euang. ad conſolationẽ ſpei noſtræ recitatur eius dulciſsima & deuotiſsima oratio, quã patri obtulit in odorẽ ſuauitatis & ſpiritu dilectionis & ardoris, commendans patri ſuos diſcipulos, quos relicturus erat in morte & in triduo ſepulturæ ſuæ, & poſtmodũ tanq̃ oues inter lupos corporaliter erat relicturus in aſcenſione. Vnde inter cætera dũ oraret, ait: Iam nõ ſum in mundo, & hi in mundo ſunt, & ego ad te venio: quaſi diceret: Prope futurũ eſt, vt non ſum in mundo corporali, ſcilicet, & viſibili pręſentia. Et ego ad te venio, id eſt, in proximo veniã, aſcẽdendo ad dexterã tuã. Et hi, id eſt, diſcipuli mei in mũdo ſunt, id eſt, corporaliter remanẽt in mũdo. Et quia tardius exituri ſunt, ideo cõmendo tibi quos corporaliter relinquo. Et iterũ in oratione ſua melliflua, cuius prima pars hodie recitatur, ait: Pater ſancte ſerua eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, id eſt, ad honorẽ tuũ, cuſtodi illos: vel in nomine tuo, id eſt, diuina potẽtia. Et rurſus cõmendans eos patri in receſſu ſuo ait: Cũ eſſem cũ eis, ego ſeruabã eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, ego cuſtodiui, & nemo ex iis periit, niſi filius perditionis, vt ſcriptura impleatur, quaſi dicat: Pater, modò ſerua eos in nomine tuo, in quo ego ſeruabã eos, nõ tamẽ ſine te. Cùm enim eſſem cũ eis præſentialiter, ex pręſentia mea magnam conſolationem habebãt. Et in hoc apparet quòd benè ſeruaui eos, quia nemo ex his periit, niſi filius perditionis, id eſt, Iudas, qui prædeſtinatus erat, & præſcitus perditioni, & ſic de eo pręnuntiatum erat in ſcripturis. Et iterum tanquam fidelis aduocatus pro eis allegans & ſupplicans, ait: Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, & non ſunt de mundo, ſicut & ego non ſum de mundo, quaſi diceret: Commẽdo eos tibi, & verbo gratiæ tuæ relinquens eis in cuſtodiam ſermonem tuum. Solent enim patres filiis chariora & magis neceſſaria relinquerę. Dedi eis, inquit, ſermonem tuum. Et quia veritas odium parit, mundus eos odio habuit, id eſt, in proximo habebit odio.

Ama-

De diuerſis periculis prædicationis. Primum periculum. Prouer. 10. Eccleſ. 20. Secundum. Luc. 12. Eccleſ. 3. Matth. 7. Eccleſ. 32. Prouer. 9. Tertium. Eccleſ. 4. De periculo taciturnitatis. Matth. 25. Iſa. 56. Prouerb. 24. Eccleſ. 20. Prouerb. 3. De oratione Chriſti, & quod diſcipulos ſuos patri cõmendauit. Matth. 10. Luca 10. Act. 20.

Amatores enim seculi detestantur dissimiles sibi. Vnde odiunt eos, quia non sunt de mundo, id est, de numero eorum, qui diligunt mundum, id est huius mundi vanitatem. De mundo enim non erant, & si in mundo essent. Prima generatio facit esse de mundo & in mundo, quia omnes nascimur filij iræ. Secunda tollit de mundo, id est, de mundanorum amore, sed non tollit esse in mundo. Tertia generatio, de qua dicitur: In regeneratione cùm sederit filius hominis, tollet vos de mundo, & de esse in mundo, & faciet vos esse supra mundum. Iterum autem ait: Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum, & ego pro eis sanctifico meipsum, vt sint & ipsi sancti in veritate, quasi dicat: Sicut ad tribulationes & flagella misisti me, ita ego mitto eos tanquam oues inter lupos, qui eos cruciabunt. Vnde amplius eos sanctificari & confirmari oportet. Pro eis enim, id est pro eorum sanctificatione, sanctifico meipsum, id est, sanctum ostendo, vel vt eis prosit, ego me hominem sanctifico in me verbo, quod fuit ab initio conceptionis suæ, quando verbum factum est caro. Ab ipsa enim conceptione sanctificauit se hominem per se verbum, vt sanctificarentur in veritate, id est in ipso, membra sua, fideles, scilicet, illi adhærentes. Non est igitur negligenter prætereunda, sed diligenter attendenda, hæc tam sancta & suauis, & saluberrima Christi oratio, in qua pro discipulis suis patrem deuotissimè orauit, & fideliter pro ipsis allegauit atque patri commendauit. Est autem ipsius tripertita oratio. In prima enim parte pro se orauit, secundum quod homo, vbi ait: Pater, venit hora, clarifica filium tuum. Secundò orauit pro discipulis præsentibus, vbi ait: Non pro mundo rogo, sed pro eis quos dedisti mihi. Tertiò orat pro his, qui credituri sunt vsque in finem mundi, vbi ait: Non pro eis tantum rogo, sed pro eis, qui credituri sunt, per verbum eorum in me. Christus autem multipliciter dicitur orasse pro nobis. Orauit enim ore prædicta verba proferendo. Orauit corde salutem nostram desiderando. Orauit opere pro nobis moriendo. Quæcunque enim ipse fecit pro oratione nobis reputantur. Vnde & sanguis eius melius clamare dicitur, quã sanguis Abel. Omnia igitur merita & opera reales sunt orationes pro salute nostra. Orat etiam nunc patrem semper viuens ad interpellandum pro nobis, dum humanitatem suam illi repræsentat, & vulnerum vestigia, id est, cicatrices, quas in corpore suo ad hoc specialiter retinuit. Orauit autem aliquando pro se, aliquando pro membris, sicut ex prædicta hodierni Euangelij oratione apparet. Quandoque etiam pro inimicis orauit, dicens: Pater, dimitte illis, quia nesciũt quid faciunt. In quo etiam formam & exemplum nobis reliquit orandi pro inimicis. Disciplina nobis est orare pro interfectoribus & persecutoribus nostris. Huiusmodi autem oratio fieri habet amplo affectu, quę vsque ad inimicos extenditur. Quandoque autem fit oratio verecundo affectu, quando, scilicet, peccator non audet tangere Dominum per se, sed quasi fimbriam tangit, accedens ad Deum per alium, quem rogat, vt orat pro ipso. Quædam autem oratio fit puro, & immediato affectu quando pro se, & sine medio aliquis Deum exorat. Quædam autem fit intenso & grato affectu, quando quis orat cum gratiarum actione, sicut orauit Christus Dominus, dicens: Pater gratias ago tibi, quoniam exaudisti me. Hæc est oratio perfectorum, in quibus iam siccatus est humor carnalis concupiscentiæ, & idcirco sine fumo perturbationis ardent, & suis orationibus laudes & gratiarum actiones admiscent. Christus autem licèt sit omnipotens, & patri coëqualis secundum deitatem, quia tamen secundum quod homo, minor est patre, vt exemplum nobis humilitatis ostenderet, & in omnibus patri reuerentiam & honorem exhiberet, subleuatis oculis in cœlum, orauit primò pro se, dicens: Pater, venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te, id est, notam faciat claritatem tuam, quantum ad hominum cognitionem. Patris enim claritas in se est, augeri non potest. Orauit igitur Christus homo pro clarificatione immortalitatis, quæ data est ei in resurrectione. Pro clarificatione gloriæ & honoris, quæ data est ei in ascensione, & in consessu ad dexteram patris, pro clarificatione iudiciariæ potestatis, quę cunctis manifestabitur in iudicio. Clarificauit enim pater filium in resurrectione, in ascensione, in spiritus sancti missione, clarificaturus in iudicio, quando veniet in potentia & maiestate. Non solùm autem clarificatus est secundum quod homo, sed secundum quod Deus, non quantum in se est, sed quantum ad cognitionem nostram. Pro cuiusmodi clarificatione ipse subsequenter orat, vbi ait: Et nunc clarifica me tu pater apud temetipsum, claritate quam habui antequã mundus fieret apud te. Rogat vt claritas, quam habuit ab æterno secundum diuinitatem, manifestetur hominibus. Quod tamen de claritate humanitatis potest intelligi, quam ab æterno in prædestinatione habuit, quasi diceret: Clarifica me apud temetipsum, id est, ad dexteram tuam in potioribus bonis collocando. Christus autem oculos orando subleuauit, vt orationes nostras ad Deum dirigendas esse ostenderet, & bona cœlestia à Deo petenda esse monstraret, & vt mentis oculos orando ad Deum dirigamus, & non cogitemus inania dum oramus. Propter hoc etiam ipse aliquando in monte orare voluit, vt nos in eminentia virtutum oculos mentis sursum leuando doceret orare. Orat igitur Christus pro se vt clarificetur. Orat etiam pro nobis, vt tam ipse quàm pater clarificetur in nobis, vt scilicet, cognoscamus tam patrem quàm filium in præsenti per fidem, & in futuro per speciem. Beata enim vita est cogitatio diuinitatis. Propterea ipse in hodierna oratione ait: Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam, quasi diceret: Sicut dedisti ei secundum humanitatem, potestatem omnis carnis, id est, super omnem hominem, sic dedisti ei vt omnibus, quos ei dedisti, det vitam æternam, scilicet, quæ habetur per patris & filij

Iacob.5. Matth.19. Tres generationes tractat: & de his secundum Matth. Quod tripartita fuit Christi oratio. Quod Christus multipliciter orauit pro nobis. Heb.12. Heb.7. Lucæ 23. De multiplici affectu in orando. Ioan.11. De clarificatione patris & filij. Quare Christus oculos in oratione subleuarit. Matth.14. Mar.6. Ioan.6.

clarificationem. Vnde ipse subiungit. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum,& quem misisti Iesum Christum. In duobus autem tertius intelligitur, qui est nexus & amor amborum. Quod autem pater filium clarificare debeat,ostendit,dicens: Ego te clarificaui super terrã,opus consummaui,quod dedisti mihi vt faciam,quasi diceret: Rogo quod me clarifices,& debes,quia ego clarificaui te super terram prædicãdo,& miracula in nomine tuo faciendo,& multiplex opus quod mihi iniunxisti cõsummando. Vnde nihil restat,nisi vt meã re-
Phil.2. muneres obedientiam. Hoc est quod Apostolus ait: Christus factus est obediens patri vsque ad mortem,propter quod & Deus exaltauit illum. Potest tamen de futuro intelligi,quod ait: Ego te clarificaui super terram,id est,in proximo te clarificabo,consummando in breui opus totius generis humani,& spiritum sanctum mittendo, atque per prædicationem Apostolorum,teipsum per vniuersum mundum annunciando. Igitur clarifica me, vt clarificem te. Postquam autem Christus orauit pro se,scilicet,pro sua clarificatione,accedit ad orãdum pro discipulis. Stat
Exod.17. Moyses noster in monte cum Domino ad patris dexteram,orans sine intermissione pro popu-
1.Thess.5. lo quem redemit. Prius autem more boni oratoris ostendit tales esse discipulos,pro quibus
De oratione Christi pro discipulis. orandum sit,& pro quibus debeat exaudiri. Vnde sic ait: Manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo. Tui erant,& mihi eos dedisti,& sermonem meum seruauerunt, & nunc cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi,abs te sunt, quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis,& ipsi acceperũt & cognouerũt verè,quia à te exiui,& crediderũt,quia tu me misisti. Quasi diceret: Manifestaui iam ex parte, & plenius manifestabo nomen tuum,illud præcipuè quo diceris pater meus,quia pauci prius cognoscebant. Manifestaui,scilicet,hominibus,id est, Apostolis & aliis credentibus,quos dedisti mihi instruendos & saluandos. De mundo,scilicet, quia iam de mundo non sunt,& si sint in mundo. Tui erant in præsentia seu prædestinatione dedisti mihi homini eos ad docẽdum,& boni scholares fuerunt,quia sermonem meum seruauerunt,sermonem,scilicet,doctrinæ & fidei, & adhuc plenius seruabunt. Et intantum profecerunt in fide,quod iam cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi,abs te sunt,id est, quidquid habeo à te, tanquam à primo & supremo principio habeo. Credunt enim quod ego habẽs omnia à te sum per æternam generationem,id est,quod genuisti me omnia tecum habentem. Per hoc autẽ hæc prædicta cognouerũt,quia verba quę dedisti mihi,dedi eis interius,scilicet,inspirãdo & exterius docẽdo,& ipsi acceperũt & cognouerũt verè,id est,intellexerunt per fidẽ,& tenuerũt quod à te exiui per generationẽ,vel ab inuisibilitate tua factus homo,quia tu me mi-
De trina generatione. sisti,id est,mũdo visibilẽ exhibuisti. Postquã autẽ ostẽdit, quod tales sunt discipuli pro quibus debeat exaudiri,orat pro ipsis,dicẽs: Ego pro eis rogo,nõ pro mundo,sed pro his,quos dedisti mihi,quia tui sunt,& omnia mea tua sunt,quasi dicat: Rogo pro eis,qui nõ sunt de mũdo,quia dedisti eos mihi, & per hoc nõ sunt de mũdo. Non rogo autẽ pro mundo,id est,pro his qui in pręsentia tua dediti sunt mũdo. Multi autẽ in pręsenti dediti sunt mũdo,qui tamẽ prædestinati sunt ad vitã,& in Dei prędestinatione nõ sunt finaliter de mũdo,pro quibus etiã Christũ orare intelligimus,quia nouit Deus qui sunt eius. Omnia mea tua sunt,quasi dicat: Dedisti eos mihi,
2.Tim.2. & nihilominus tui sunt,sicut sunt mei,quia omnia mea tua sunt tã ipsi sancti, q̃ naturalia atq; gratuita quæ in eis sunt tua, similiter & mea sunt. Eadem enim est possessio patris & filij. Vnigeniti enim filij sunt omnia quæ sunt patris,per hoc quod ipse est Deus,& de patre natus ęqualis patri. Ostẽdit adhuc alia ratione fidelis aduocatus noster,quod pro discipulis debeat exaudiri. Vnde subiungit: Et clarificatus sum in eis, & iã nõ sum in mũdo,& hi in mũdo sunt,& ego ad te venio,quasi dicat. Exaudire me debes pro eis,quia clarificatus sum in eis,id est,per eos,& adhuc amplius manifestabor. Ipsi præterea indigẽt vt exaudiar pro eis, quia corporaliter recedo ab ipsis,& ad te venio,id est,in proximo veniã in cœlum ascẽsurus,& ad dexterã tuam collocãdus. Reliqua autẽ quę in oratione Domini subsequuntur,quia in hodierno Euang. nõ continentur,nec hodie in Ecclesia recitantur,prætermittimus exponere. Licèt autẽ obscurè dicta
Eccle.24. sint,& ad intelligendum difficilia intelligentibus, tamen dulciora sunt super mel & fauum,&
Qualiter Christus nos orare docuit. spirituali consolatione fœcunda. Non solùm autem Christus pro nobis orare voluit, sed exemplum orandi nobis tribuit, & qualiter orare debemus,ostendit. Quia verò teste Apostolo
Rom.8. *De loco orãdi* nescimus quid oremus,sicut oportet diligẽter nos instruit,tam de rebus petendis,quàm de circunstantiis orationis,id est,de loco & tempore,de modo & fine. De loco vbi ait: Cùm oraue-
Matth.6. ris,intra in cubiculum tuum,& clauso ostio ora patrem tuum in abscondito. Loca enim secreta & pacifica ad literam aptiora sunt orationi, quàm loca tumultuosa, cuiusmodi sunt anguli platearum,vbi plures viæ concurrunt. In biuiis enim vel in triuiis non est locus aptus orationi, sed in locis pacifici & secretis,& maximè Deo cõsecratis,in quibus ex virtute cõsecrationis spi-
Matth.21. ritus nequam non potest adeo impedire nos in orationibus nostris. Propterea Dominus ait: Domus mea domus orationis vocabitur. Et Psalm. ait: Adorate Dominum in aula sancta eius. In templis enim Deo dicatis est frequentia Angelorum,qui orationes nostras Deo offerunt,& ab immundis spiritibus nos defendunt. Sancti etiam quorum reliquiæ in templis requiescunt suis precibus nostras adiuuãt orationes. In omni tamen loco Deũ orare dignè possumus,dum-
1.Tim.2. modo solitudine pectoris non careamus. Vnde Apost. ait: Volo viros orare in omni loco,leuan-
Ioan.4. tes puras manus sine disceptatione. Quod etiam Dominus innuit in Euangelio,vbi ait: Mulier crede mihi,quia venit hora quando nec in monte hoc,nec in Hierosolymis adorabitis patrem, sed veri

sed veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate. Videtur igitur velle, quod non multum curandum sit de loco materiali, quantum pertinet ad naturam loci, sed magis in domo interiori, id est, in corde adorandus est Deus in spiritu & veritate, id est, pro spiritualibus & veris bonis, vel spirituali & vera oratione. Spiritus enim hominis templum Dei est, in quo vult adorari, Deus enim spiritus est. Vnde magis requirit locum spiritualem quàm materialem. *Ioan.4.* Et ideo intra cubiculum, id est, in cordis arcano, clauso ostio sensuum, contra vanas cogitationes debemus orare. Quia tamen loci materialis solitudo, & consecratio ad pacem corporis & pectoris cooperantur, quantum ad hoc vnus locus materialis præferendus est, aliquando alij loco materiali. *1.Pet.1.* Similiter & situm loci attendit Ecclesia in publicis orationibus propter mysterium, *Lucæ.1.* quia versus Orientem adorat, vt nobis orantibus vera lux oriatur in cordibus nostris, & illuminet nos oriens ex alto. Vnde in lib. Sapiētię dicitur. Ad ortū lucis oportet adorare. Tēpus *Sap.16.* etiam orandi obseruat Ecclesia in horis canonicis, id est, primā horam, tertiam, sextam, nonam *De tempore orandi.* vespertinā, id est, vndecimā, & in fine diei quæ est hora duodecima, dicere cōsueuit completorium. Huius autem obseruationis rationem in præcedenti sermone assignauimus. In priuatis autem orationibus non multum attenditur tempus, vbique enim & omni tempore orandum est ore, corde, vel opere. Vnde Apostolus ait: Sine intermissione orate. Et in Luca Dominus ait: *1.Thess.5.* Oportet semper orare & non deficere. Et subiungit exemplum de iudice iniquo, qui Deum *Lucæ18.* non timebat, nec hominem reuereberatur. Et de vidua quæ per instantiam orationis iustitiam obtinuit de aduersario suo. Multò magis faciet Deus vindictam electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, sicut in eodem loco dicitur. De modo etiam orandi nos instruit, vbi *De modo* ait: Orantes nolite multum loqui, sicut Ethnici faciunt. Putant enim quod in multiloquio suo *orandi.* exaudiantur. Deus enim non tam verborum multitudine, quàm cordis deuotione delectatur. Non multiloquio vel polita oratione flectitur, sed lachrymis & cordis deuotione ac puritate. Vnde in Iob Dominus de Behemoth ait: Non parcam ei verbis potentibus, & ad deprecan- *Iob.41.* dum compositis. Quod sic exponit Gregorius: Hoc de eius corpore, id est, iniquis omnibus intelligitur. Sunt namque nonnulli intra Ecclesiam, qui prolixas ad Deum preces habent, sed vitam deprecantium non habent. Veraciter namque orare est amaros in compunctione gemitus, & non composita verba resonare. Qui igitur flores verborum in compositione orationis colligunt & excerpunt, caueāt sibi ne fructum amittant. Non tamē simpliciter Dominus pro- *Lucæ6.* hibet multiloquium in oratione, nam & ipse in oratione pernoctauit, & factus in agonia pro- *Lucæ22.* lixius orauit. Sed prohibet ne in multitudine verborum confidamus, si in oratione cor non ap- *Quare gentiles multiloquio vtebantur in oratione.* ponamus, & ne multiloquio vtamur in oratione, eo fine quo vtebantur gentiles idololatræ, qui triplici de causa multiloquio & oratione vocali vtebantur. Prima causa, quia dæmones, quos inuocabant, secreta cordis humani penetrare non valent, & nescirēt quid illi peterent, nisi verbis & signis exterioribus instructi essent. Secunda causa, quia putabant dæmonibus, sicut hominibus multiloquio, & verbis persuasibilibus quod intendebant, persuadere. Tertia causa, quia dæmones quos inuocabant, absentes esse putabant. Vnde Elias sacerdotibus Baal irrisoriè dicebat: Clamate voce maiore: Deus enim vester forsitan loquitur, aut in diuersorio est, aut *3.Reg.18.* in itinere. Non igitur simpliciter prohibet Dominus multiloquium vel orationem vocalem, licèt enim cogitationes nostras non ignoret, vult tamen nos vocaliter orare pro excitanda deuotione, pro proximi instructione, pro linguæ obsequio, pro rei petendæ cōmemoratione, pro diligentiori custodia rei impetratæ. De fine etiā orationis nos instruit Dominus, vbi ait: Cùm *De fine orā[di].* oratis, non eritis sicut Hypocritæ, qui amant in synagogis, & in angulis platearum orare, vt videantur ab hominibus. Non est igitur orandum pro vana gloria, vel pro fauore hominum. Non autem simpliciter prohibet ne videamur, sed ne videri appetamus. Sit igitur oratio pura, *Qualis debet esse oratio.* vt nihil ab ipso, nisi propter ipsum quæramus. Sit deuota vt in pinguedine spiritus eam protendamus. Sit ampla, vt tam ad inimicos quàm ad amicos eam extendamus. Sit continua, ne intermissione fiat remissior. Sit discreta, ne dicatur nobis, nescitis quid petatis, sicut dictum est filiis Zebedæi, qui delectabantur culmine honoris, quos nondum exercuerat via laboris. Sit pluralis, vt non solùm sibi soli petat, sed pro communi hominum salute fiat oratio. Quantò enim pro pluribus effunditur, tantò Deo gratior habetur, quia charitas amplitudine conditur. Sit pa- *1.Tim.2.* cata, vt leuemus manus puras sine ira & disceptatione ad Deum, cogitationibus animus noster non conturbetur. Sit verecunda, vt erubescamus peccata nostra in conspectu Dei nostri, & tantæ maiestatis reuerentiam deferamus. De rebus etiam petendis instruit nos Dominus. Vnde & *De oratione dominica & eius sufficientia & præeminentia.* orationem dominicam nobis composuit, & eam nobis specialiter tradidit, in qua plenariè & sufficienter nos docuit, quæ sunt à patre cœlesti postulanda. Vnde speciali priuilegio dicitur: Oratio dominica, quia à Domino est instituta, & quia dominium vitæ æternæ nobis per eam acquiritur, si pura intentione, & mundo corde Domino offeratur. Et quia inter alias orationes dominium obtinere comprobatur. Verba enim huius excellentissimæ orationis ponderis grauitate sunt plena, sensuum maiestate fœcūda, per singulos articulos dictionum continent pondera sententiarū. Vnde & cæteris omnibus præcellit mysteriorum profunditate, sermonis breuitate, & auctoris dignitate, petitionum sufficientia & vtilitate. Est enim mysteriis fœcunda, quia diuina & profunda continet in se mysteria, breuitate sermonis compendiosa. Hoc est *Isaiæ 28.* enim verbum abbreuiatum, quod fecit Dominus in terra, vt nulli eam liceat ignorare, & ipsam

memoriter

memoriter valeamus retinere, vt nullus ignorantiæ suæ habeat excusationem, nec multiloquio incurramus tædium, vel acediam. Dignitatem habet ab authore, quia edita est & prolata ab ipso saluatore. Præeminet insuper vtilitate petitionum & sufficientia, quia vtriusque vitæ continet necessaria. Dum enim dominicam orationem dicimus, æterna & spiritualia atque temporalia petimus. Aeterna, in pręmium: spiritualia, in meritum: temporalia, in sustentamentum. Aeterna petimus in præmium quando dicimus, sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum. Spiritualia in meritum poscimus vbi dicimus: Fiat volũtas tua, sicut in cœlo & in terra. Temporalia petimus in sustentamentum vbi dicimus: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, secundum vnum huius petitionis intellectum. Non solùm autẽ pro prædictis bonis gratiæ, gloriæ & sustentationis nostræ adipiscendis oramus, sed insuper pro malis remouendis: Quorum quædam sunt præterita, pro quibus remittendis oramus, vbi dicimus: Dimitte nobis debita nostra. Alia futura, pro quibus præcauendis oramus, vbi dicimus: Et ne nos inducas in tentationem. Alia sunt præsentia, pro quibus vincendis oramus, cum dicimus: Sed libera nos à malo. Sunt autem in hac oratione dominica septem petitiones. Quarum tres primæ pertinẽt ad patriam, quatuor vltimæ ad viam. Media tamen quæ est panem nostrum quotidianum, da nobis hodie, secundum diuersas eius expositiones, partim pertinet ad patriam, partim ad viam. Tres priores ad patriam pertinentes, præponuntur ratione dignitatis, licèt quatuor subsequentes priores sint ratione temporis. Ponuntur igitur in hac oratione septem petitiones, vt septem dona spiritus sancti obtineamus, quibus recipiamus septem virtutes, quibus à septem principalibus vitiis liberati, ad septem perueniamus beatitudines. Dona enim petitionibus, virtutes donis, beatitudines virtutibus obtinentur. Homo enim est quasi ægrotus, Deus medicus, vitia sunt ægritudines, petitiones sunt planctus, dona sunt antidota, virtutes sanitates, beatitudines verò sunt gaudia & fœlicitates. Septem dona spiritus sancti sunt illa, de quibus Isaias ait: Requiescet super eum spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus cõsilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. Septem autem virtutes & totidem beatitudines Dominus in Euangelio coniunctim ponit, vbi ait: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebũt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Septem autẽ capitalia vitia sunt: Superbia, Inuidia, Ira, Acedia, Auaritia, Gula, & Luxuria. Cùm autem vnus ex discipulis diceret Christo: Doce nos orare, sicut Ioannes docuit discipulos suos. Dominus sub compendio verborum formam orandi, tradens discipulis comprehendens sufficientiam omnium petendorum, tam donorum quàm virtutum & beatitudinum, & omnium ad præsentem, & futuram vitam pertinentium, ait illis: Cùm oratis, dicite: Pater noster qui es in cœlis, & cętera quę sequũtur. Huic autẽ orationi suæ breuem prologum pręmittit Dominus, scilicet, pater noster qui es in cœlis. Quia ita est præparatio eius, vt per primum verbũ quod est Pater, corda orantiũ confortet per fiduciã. Per secundũ, quod est, noster, dilatet per fraternitatis amorem. Per tertium, quod est qui es in cœlis, eleuet à terrenis per supernorum inspectionem. Pater seipsum negare non potest, sicut enim si mater est, diligit, ita multò fortius de illo qui pater est, non solùm per creationem, sed insuper per adoptionem, verum est si pater est, diligit, Vnde ipse per Isaiam ait: Et si mater oblita fuerit pueri vteri sui, ego tamen non obliuiscar tui. Ad hunc igitur patrem fiducialiter accede, cum incenso arietum, id est, cum oratione Dominica, quam Deus principaliter arietibus gregis dominici ductoribus tribuit. Accede & confide, etiam si de longinqua regione malè consumpta substantia tua reuersus fueris cum choro & symphonia recipieris. Vt igitur daret fiduciam impetrationis, noluit dicere: Domine, cui seruitur timore, sed pater, cui seruitur amore. Per hoc etiam quod dicit: Pater, exhortatur nos ad seruandam gratiam adoptionis ne degeneres simus, nec nos tãto patre indignos reddamus, sed cum omni reuerentia & honore, tanquam regis filium honestè nos habeamus. Per hoc etiam quod ipsum recognoscimus patrem, prouocamur ad eius dilectionem. Si enim pater noster est, à nobis diligendus est. Qui autem ipsum non diligit, à patre diabolo est. Qua fronte igitur audet eum patrem nominare? Dominus enim, nugaris vel mentiris potest ei respondere. Si igitur filius patrem carnalem diligit, qui tamen corpus eius vel ipsius animam non fecit, sed tantum semen fœtidum proiecit, quantò magis diligere debemus patrem spiritualem, qui nobis tribuit corpus & animam? Si quis sibi manum abscinderet vel oculum erueret, ipsum forsan odio haberes. Cur igitur non diligis illum, qui tibi non solum manum aut oculum, sed omnia membra dedit? qui nõ solum corpus & animam creauit, sed insuper te perditum recreauit & redemit? Dicitur autem Deus pater omnium generaliter per creationem. Specialiter verò dicitur pater iustorum per adoptionem. Singulariter autem dicitur Pater Christi per æternam generationem. Accipitur tamen pater essentialiter, & non personaliter in hac oratione. Dirigimus enim sermonem ad totam trinitatem. Cùm autem dicimus noster, ad effusionem charitatis erga omnes prouocamur. Si enim pater noster est, omnes fratres sumus. Sicut ergo dicendo pater, prouocamur ad dilectionem Dei, ita dicendo, noster, incitamur ad fraternam vnitatem, & ad dilectionem proximi. Nisi enim dilectionem Dei & proximi habeamus, exaudiri non meremur. Qui autem pater est omnium per creationem, noster est per adoptionem. Per hoc etiam

De postulatione æternorũ, spiritualiũ et temporalium.

De malis præteritis, præsentibus, & futuris, pro quibus amouendis oramus.

Quod hæc oratio septem cõtinet petitiones, & quæ per ipsas obtinemus.

Isa. 11.

De petitionibus, donis, virtutibus & beatitudinibus & vitiis criminalibus.

Lucæ. 11.

De prologo orationis dominicæ.

2. Tim. 2.

Quare in principio dicatur pater noster.

Isaiæ 49.

Quare dicimus noster.

hoc etiam quod pluraliter noster dicimus, præsumptionis & singularitatis vitium vitamus, ne, scilicet, quod commune est, proprium reputemus. Soli enim Christo competit dicere: Pater mi, qui est filius per naturam. Aliis autem pater noster, qui filij sunt per gratiam. Hinc est quod ipse ait: Vado ad patrem meum & patrem vestrum, meum per naturam, vestrum per adoptio- *Ioan. 20.* nis gratiam. Cùm igitur omnes ab eodem carnali patre, id est, Adam processerimus, & de eodem limo formati simus, atque ab eodem patre Deo plasmati, non elati esse debemus, tanquam alij aliis clarioribus orti sint natalibus, nec de genere nostro super alios attolli, sed socialiter viuere & omnes fratres coęquales reputare. Dicitur autē, qui es in cœlis, licèt vbiq; sit Deus. Quia *Quare dicatur qui es in cœlis.* ibi plenius cum suis gloriatur, vbi facie ad faciem mirabilis inspicitur. In cœlum igitur cogitare debemus ipsum, ne si vbique cogitetur, affectus noster nimis diffundatur, & mens nostra quasi nusquā sit, si vbique sit. In cœlis igitur cogitatur, vt vbi est thesaurus tuus, ibi sit & cor tuum. Illuc anhelas & aspires, & cum omni desiderio tendas, vbi est pater tuus, vbi patria tua, vbi patrimonium tuum, vt ibi fixa sint corda nostra, vbi vera sunt gaudia. In cœlis etiam esse *Matth. 6.* dicitur, id est, in Angelis cęlestibus, & in sanctis animabus per gratiā quę cęlatę sunt virtutibus, *Lucæ. 12.* & secreta Dei in se cælant. Sic autem fiduciā pręstat, vt si fuerit in nobis, sanctos efficiat: vel in cœlis esse dicitur, id est, in secreto diuinæ maiestatis, per quod spes nobis tribuitur habendi bonum occultum, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Per hoc *Isaiæ 6.* igitur admonemur & sanctos imitari in conuersatione, & secretis cœlestibus inhiare. In hoc igitur breui procemio captatur beneuolētia à persona cognitoris, cùm dicitur, pater, à persona petitoris, cùm dicitur noster, à persona assessoris, cùm dicitur, qui es in cœlis, id est, in Angelis & in animabus sanctis. Præmisso compēdioso procemio subiungitur dominica oratio. Quæ *Ad quid principaliter instituta sit dominica oratio, et de eius efficatia.* principaliter instituta est contra septem criminalia peccata, vt Deus à nobis auertat illa, vnde septem continet petitiones. Instituta est etiam contra leuia & quotidiana peccata, quibus in hac vita carere non valemus. Vnde ad abluendas sordes quotidianas hac oratione tanquā aqua Dei quotidie indigemus, sicut aqua materiali manus nostras singulis diebus abluimus. Valet insuper cōtra omnia corporis & animę pericula, & contra omnia huius vitę impedimēta & infortunia. Prodest nō solū viuis sed & mortuis. Prodest in omni articulo necessitatis. Quę enim à Domino specialiter instituta est, & ipsius ore prolata ac sanctificata inęstimabilē habet efficatiam, tam ad impetrandum quæ expediunt, quàm ad vitandum quæ impediunt. Vnde pro quolibet re impetrāda vel amouenda generaliter dici solet, & cuilibet negotio adaptari potest, sicut cera mollis & tenera cuilibet sigillo adaptatur. Et sicut Māna secundū vniuscuiusq; appetitum *Sap. 16.* varios sapores habebat. Similiter & cāpanę sonus cōmunis, varias adaptationes recipit, & ad diuersa conuertitur secundū intentionē & voluntatē adaptantis. Pari modo dominica oratio cōmunis est, & quælibet ipsius petitio variis cordis affectionibus valet applicari, id est, secundum diuersas animi intentiones & varias expositiones. Vnde nō debet integra transglutiri, sed dentibus meditationis deuotè masticari, & quasi particulariter diuidi. Quanto enim magis in corde attrita fuerit, tantò maiorem nobis reddet suauitatem odoris. De hac enim oratione specialiter intelligitur, quod Salomon ait: Vnguentis & variis odoribus delectatur cor. Hoc est enim vnguentū suauitatis, tot ex se emittens odores, quot habet adaptationes. Vnde & quælibet ip- *Prouer. 27.* sius petitio varias recipit expositiones. Nos tamen propter certitudinis compendium singulas *Quod quælibet petitio tribus modis exponitur, quia per quamlibet tria petuntur.* petitiones tantū tribus modis exponemus, vt dum illas in conspectu Domini masticamus, per quamlibet illarum tria principaliter postulemus. Prima igitur ex septem petitionibus est: Sanctificetur nomen tuum, per quam tria à Domino petimus, dum illam in mente triplicando tribus vicibus repetimus. Sanctum dicitur, quod est stabile & firmum. Sanciri enim est confirma *Expositio primæ petitionis.* ri, & sancitum idem est quod stabiliter firmatum. Primò igitur petimus nomen patris sanctificari in filiis, id est, confirmari, vt in gratia filiationis seu adoptionis perseueremus, & nunquam filij esse desinamus, nec amittamus nomen patris facti filij diaboli. Hæc autem sanctificatio in præsenti inchoatur, sed in futuro consummabitur. Tunc enim à gratia filiationis nullo modo poterimus separari. In præsenti autem quasi mobile manet nomen patris in filiis. Quantò autem magis in bono proficimus, tantò sanctificatio in nobis augetur. In futuro autem plenam obtinebimus sanctificationem, id est, confirmationis plenitudinem, vt iam nomen istud amittere nequeamus. Sed & nomen patris, ita in cordibus nostris cōfirmabitur, quod semper cogitabimus de illo, & nunquā à nostra excidet memoria, sed indelebiliter mentibus nostris adhærebit. In præsenti autem variis necessitatibus abstracti non valemus continuè de Deo cogitare. Sanctum autem secundo modo dicitur, quod est à communi vsu hominum sequestratum & *Secunda expositio primæ petitionis.* diuino seruitio mancipatum. Hoc enim modo vasa Deo consecrata sancta dicimus. Petimus igitur nomen patris sanctificari in nobis, vt sanctificationis effectum in nobis operetur. Neq; enim ipsum in se sanctificari petimus, quia summè sanctum est, & amplius sanctificari non potest. Sed petimus, vt in illis, in quibus est sanctificationis augmentum operetur, vt amplius sanctificetur, & in illis, in quibus non est sanctificatio, conferatur. Sanctificatur igitur nomen patris in nobis, quando sanctè & honestè viuimus, & tanta patre dignos nos esse ostendimus. Pater enim honoratur in filiis honestis. Qui autē inhonestè se habēt quantū in se est, nomē pa- *Eccle. 4.* tris blasphemant. Vnde Dominus cōqueritur per Prophetā, dicens: Propter vos nomen meum *Isaiæ 52.* blasphematur in gentibus. Nomen igitur patris sanctificatur, dū pater in filiis sanctificationem operatur,

operatur,& per hanc filiorum sanctificationē pater in filiis honoratur,& nomē ipsius sanctum habetur. Et ita clarificatur in filiis,& blasphematur in malis seruis & in filiis inhonestis. Et ita filij sanctificantur in patre effectiuè,pater autē in filiis ostensiuè. Vnde filius ait: Manifestaui nomen tuū hominibus quos dedisti mihi. Nō solum enim prædicatione,sed honesta cōuersatione nomē patris sanctificare debemus,id est,sanctū prædicare,sanctū ostendere. Et ita nomē patris in nobis sanctificatur,dum sicut est sanctū,in nobis ostēditur,huiusmodi autē sanctificatio inchoatur hîc in via,sed perficietur in patria. Tunc enim perfectè sancti erimus,& in nobis patris nomē sanctū omnibus apparebit. Tunc enim manifesti erunt,qui modò sunt occulti,quādo reprobi dicturi sunt. Nos incēsati vitā illorū reputabamus insaniā,& finē illorū sine honore. Quomodo igitur computati sunt inter filios Dei,& inter sanctos sors illorū est? Is igitur est sensus huius petitionis: Sanctificetur nomē tuū,id est,sanctitatē operetur in nobis,& sanctū appareat in nobis,& ex nobis per prædicationē,& bonā cōuersationē nostrā. Tertio modo sanctificari idem est quod glorificari & laudari: Vnde & nomē Dei sanctificatur,dum à nobis glorificatur & laudatur,dum gloriā nostram non quærimus,sed ad ipsum omnē gloriā reportamus,& nomini eius laudem dicimus. Nomen eius nō sanctificauerunt Philosophi conquisitores huius seculi,qui,cùm cognouissent Deū,teste Apostolo,nō sicut Deum glorificauerunt,sed euanuerūt in cogitationibus suis. Nomen autē eius,id est,filiū,per quem pater mūdo innotuit sanctificamus,dū illi de salute nostra gratias agimus. Nomen istud nos sanctificat,dū nos à peccatis purgat,& mentē nostram illuminat,vt ipsum timeamus,veneremur,& laudemus,& ad ipsum bona referamus. Secunda petitio est,Adueniat regnū tuum,per quā similiter tria petimus,dū eam diligenter masticando & in corde reuoluendo quasi in tres partes diuidimus. Regnū enim Dei dicitur Ecclesia militās,in qua Deus regnat & quæ regitur à Deo. De quo dicitur: Colligent de regno eius omnia scādala. Regnum etiā Dei dicitur Ecclesia triumphans,quę regnat cū Deo,de quo dicitur quòd multi ab Oriente & Occidente venient,& recumbent cum Abrahá,Isaac,& Iacob in regno cęlorū. Primò igitur petimus,cùm dicimus: Adueniat regnū mundi,vt regnum veniat ad regnū. Regnum militantis Ecclesiæ ad regnū triūphantis,vt sit vnum ouile,vnus pastor,vt regnum fidei,de quo dicitur: Regnum Dei intra vos est,transeat in regnū speciei,de quo dicitur: Venite benedicti Patris mei,percipite regnū. Hæc est enim vita æterna,vt qui nunc vident Deum per fidē: videant ipsum facie ad faciē. Oramus igitur dicētes: Regnum tuū adueniat, id est,ad videndū te veniat. Huius autē petitionis effectus inchoatur,dum sanctorū animę post hanc vitā ad æternę beatitudinis regnū quotidie trāsferuntur,sed in futuro perficietur in carnis resurrectione,quando mortale hoc induerit immortalitatē, & omnes sancti duplici stola recipientur in gloria. Cùm tradiderit filius regnū Deo & Patri. Tunc enim solus Deus manifestè regnabit,cū euacuerit omnē principatum & potestatē & virtutē,nec amplius angelo,vel homo homini,vel dęmon dæmoni præerit vel imperabit. Huius autē regni aduentū, quod erit post finē seculi sancti desiderāt,vt recipiāt duplicē stolā,& plenè recuperent hęreditatē suā. Interim autē sub altare Dei animæ sanctorū magna clamāt, vsquequo Domine nō vindicas sanguinem nostrū? Desiderāt enim vt Deus de malis plenam faciat iustitiā,& sanctis suis plenā reddat retributionē,quod erit in fine seculi,postquā regnū militās perfectè venerit ad regnū triūphans. Vnde responsum est eis,sicut in Apoc. dicitur: vt requiescāt adhuc modicū,donec impleatur numerus fratrū eorū. Interim autē sub altari Dei,id est in secreto æternę quietis,in quo sub Christo requiescūt,datæ sunt eis singulæ stolę,id est,simplex glorificatio. Postquā autē regnū venerit ad regnū, omnes sancti duplicē corporis & animæ recipiēt stolā. Cū igitur regnū Dei perfecta sit salus sanctorū,cū magno desiderio orare debemus,adueniat regnū tuū,id est, regnū veniat ad regnū. Repetamus autē,& peccatoribus cōpatientes dicamus. Adueniat regnū tuū,vt regnes in illis per gratiā,in quibus nūc diabolus regnat per culpā. Regnū igitur tuū adueniat,id est,ad illos veniat,qui sub diaboli tyrānide deprimūtur,vt inimici potestatē in illis destruas,& eas de manu cōtrarię potestatis eripias. Regnū igitur diaboli ad Deū cōuertatur,& veniat ad regnū Dei, Hoc autē specialiter fiet, quādo reliquię Israël in fine ad Deū cōuertentur,& synagoga Ecclesię cōiungetur. Repetamus tertiò & dicamus: Adueniat regnū tuū,id est,regnū triumphās ad regnū militās,quod multipliciter habet fieri. Adueniūt enim sancti,cū Christo regnātes nobis cōpatiendo,pro nobis orādo,& nos in hoc exilio visitādo. Veniat ad nos regnū triumphans,id est,prælibatio & pręgustatio dulcedinis patrię cœlestis,vt gustata illa dulcedine despiat omnis caro,vt cōprehendamus per fidē,& gustemus per charitatē, quod in regno cœlesti cōprehēdemus per experientiā. Adueniat,tertio modo regnū triūphans ad regnū militās,regnū supernæ potentię corroborādo nos cōtra infirmitatē,regnū sapientiæ illuminādo nos cōtra ignorantiā,regnū benignitatis & suauitatis perfundēdo nos lætitia contra huius exilij tristitiam. Adueniat igitur ad nos regnum sanctæ trinitatis,regnum potentiæ ad infirmos,regnum sapientiæ ad ignorantes & minus prudentes,regnū benignitatis ad flebiles & miseros. Sic igitur tribus modis exponitur secunda petitio,primus implebitur in patria, secundus & tertius in via. Tertia petitio est: Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra. Voluntas Dei dicitur beneplacitum, & hæc voluntas est, ipse Deus & semper impletur, sicut scriptum est, voluntati eius quis resistet. Voluntas Dei quandoque dicitur signum diuinæ voluntatis. Sunt autem signa diuinæ voluntatis. Præceptio, prohibitio, consilium, admonitio & permissio. Hæc autem voluntas

Ioan.17. *Sap.5.* *Tertia expositio primæ petitionis.* *Rom.1.* *De secunda petitione, adueniat regnū tuum.* *Matth.13.* *Prima expositio secundæ petitionis.* *Ioan.10.* *Luce 17.* *Matth.25.* *Gene.32.* *1.Cor.15.* *Prouer.31.* *1.Cor.15.* *Apoc.6.* *Secunda expositio secundæ petitionis.* *Isa.10.* *Tertia expositio secundæ petitionis.* *De tertia petitione, fiat voluntas tua.* *Hester.13.* *Prima expositio tertiæ petitionis.*

voluntas non semper impletur: Vnde oramus vt impleatur. Primo autẽ modo ita intelligitur, vt eius impletio inchoetur in via, & perficiatur in patria sub hoc sensu. Fiat voluntas tua, id est, opere impleatur quod præcipis, quod admones, quod consulis: sicut in cœlo, id est, in angelis & in animabus sanctis, quæ regnant cum Christo: Ita & in terra, id est, in his, qui adhuc sunt in via, vt sicut illi, qui in cœlo sunt, tuæ obediunt voluntati: ita qui in terra sunt, tuæ per omnia subditi sint & assentiant voluntati: Vel sicut fit in Christo, cuius anima cœlum est, & principalis thronus Dei: ita fiat voluntas tua in terra, id est, in Ecclesia: Vel sicut fit in mente, ita fiat in carne, vt caro non concupiscat aduersus spiritum, sed carnis & spiritus omnimoda sit concordia. Hæc autem prædicta in via inchoantur, sed in patria consummabuntur, vbi nil poterimus velle, nisi quod scimus Deum velle: Vbi etiam caro in nullo repugnabit aduersus spiritum, sed implebitur scriptura quæ dicit: Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Secundo autem modo intelligitur ita quod in via inchoatur & perficitur: Vt per cœlũ perfectos intelligamus, quorum conuersatio est in cœlis: Per terram imperfectos & etiam peccatores terrena diligentes, pro quorum conuersione oramus, & similiter pro imperfectorum perfectione, sub hoc sensu: Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra, id est, in imperfectis iam conuersis, & in peccatoribus conuertendis, sicut fit in cœlo, id est, in viris cœlestibus & perfectis, vt sicut isti, ita & illi perfectæ tuæ obediant voluntati. Repetamus tertiò & iterantes dicamus. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra, vt per terram omnes adhuc commorantes in terra, tam perfectos quàm imperfectos, & etiã peccatores intelligamus. Per cœlum verò sanctos Angelos & sanctorum animas, quæ cum Christo regnãt, designemus & oremus Dominum, vt sicut Angeli secundum statum patriæ, & gratiam sibi à Deo collatam, diuinam adimplent voluntatem, ita homines in hoc seculo viuentes, secundum statum viæ diuina mandata perficiant. Et secundum modum istum petitio ista inchoari potest, & consummari in via. Ne ergo petitioni nostræ contradicamus, consentiamus in omnibus voluntati diuinę, & quicquid nobis accedat, dicamus: Fiat voluntas Domini. Fiat Domine voluntas tua, sicut in cœlo & in terra. Qui enim sic orat, insinuare videtur sibi placere, quicquid placet voluntati diuinæ. Caueat igitur sibi, ne mens eius ori suo contradicat, & contra Dei flagella murmurare non præsumat, sed seipsum prorsus voluntati diuinæ subiiciat. Dei autem voluntas per se fit. Vnde nõ laborat, nisi qui propriam facere voluntatem conatur. Hę igitur tres primæ petitiones tripliciter expositæ, tria quæ Deo debentur, continẽt implicitè. Vbi namque dicitur: Sanctificetur nomen tuum, ecce timor: vbi dicitur: Adueniat Regnum tuum, ecce honor: vbi dicitur: Fiat voluntas tua, ecce amor. In sanctificatione namque timor est, iuxta illud. Timorem eorum ne timueritis. Deum autem vestrum sanctificate. Sic in Regno splẽdet honor, & in voluntate feruet amor. Quarta & media petitio est, panem nostrum quotidianum da nobis hodie. In hac petitione sicut in præcedentibus tria principaliter petimus. In triplici enim die triplici pane indigemus. Prima dies vita carnalis, quæ indiget pane temporalis sustentationis, qui etiam quotidianus dicitur, quia diebus singulis illo indigemus. Per hoc autem quod hodie dicitur de crastino cogitare prohibemur. Sufficit enim cuilibet præsenti diei malitia sua. Secunda dies vita est spiritualis, quæ indiget pane spiritualis refectionis, id est, pane pœnitentiæ ad obtinendam veniam. De quo dicitur: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Pane operationis bonæ ad promerendam vitam æternam, de quo dicitur: Operamini cibum qui non perit. Pane doctrinæ ad eruditionem, de quo dicitur: Paruuli petierunt panẽ, & non erat qui frangeret eis. Pane Eucharistiæ ad expugnationem & animæ confortationem. De quo dicitur: Qui manducauerit panem hunc indignè, reus erit corporis Domini. Pane gratiæ ad informationem, de quo dicitur: Amice commoda mihi tres panes. Hi sunt fides sanctæ trinitatis, vel per tres panes, fides, spes, & charitas designantur. Omnes hi prędicti panes quotidiani dicuntur. Quotidie enim spiritualiter refici indigemus. Homo enim duarum est naturarum, corporalis, scilicet, & spiritualis. Vnde quamdiu est in hac vita, duplici indiget refectione. Tertia dies est vita cœlestis, quæ sustentatur pane beatitudinis æternæ. Hic est panis supersubstantialis. Vnde & Matthæus ait: Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Per quem specialiter Christus intelligitur, qui est super omnes substantias. Qui etiam dicitur quotidianus, quia singulis diebus illo indigemus, nec sine illo viuere valemus. Hic est panis pulcher & candidus, panis semper recens & calidus, nunquam tollendus in sabbato, nunquam mutandus pro altero. Si autem cùm dicitur: Supersubstantialem, duas dictiones intelligamus, is est sensus. Da nobis panem, id est, Christum supersubstantialem, id est, præter panem substantialem & corporalem, quasi diceret: Da nobis vtrumque panem animæ, scilicet, & corporis. Matthæus autẽ in Hebręo dicit: Sogolla quod æquiuocum est ad egregium & peculiarem. Pro egregio posuit Græcus interpres, Matthæi epiusion, id est, supersubstantialem. Lucas autem pro peculiari posuit quotidianum. Christus autem panis est egregius, id est, super omnes substantias, & extra gregem omnium creaturarum. Est etiam panis pecularis, id est, proprius, quia quotidie necessarius. Quinta petitio est: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Hac autem oratione, sicut aliis prædictis tria petere debemus, secundum quod tribus modis intelligitur. Primo modo, vt debita appellemus peccata mortalia, quæ per consensum fecimus nostra. Non enim hîc agitur de debito pecuniarum, sed de debito offensarum, quibus debitores penè apud Deum constituimur, &

Gal. 5.

Secunda expositio tertiæ petitionis.
Phil. 3.

De hac petitione, quæ est quarta, panẽ nostrum, & de multiplici pane.
Prima expositio quartæ petitionis.
Secunda expositio quartæ petitionis.
Ioan. 6.
Tren. 4.
1. Cor. 11.

Tertia expositio quartæ petitionis.
Leuit. 24.

De quinta petitione, quæ est, dimitte nobis debita nostra.
Prima expositio quintæ petitionis.

debitores satisfactionis penes eum in quem peccauimus. Per hæc etiam debitores diabolo constituimur, à quo peccata mutuata sunt nobis. Ipse enim fœnerator pessimus scrutabitur omnẽ substantiam nostrã, & repetet cum vsura quicquid nobis commodauit, nisi à Deo absoluamur. De reprobis autẽ, qui de peccatis conteri nolunt, ait Psalmus: Mutabitur peccator & nõ soluet. Hoc autem pacto peccata nobis dimittuntur, si nos debitoribus nostris, id est, peccãtibus in nos dimittamus: Alioquin etiam dimissa prius in debitum reuocãtur. Vnde de seruo nequã dicitur, quia noluit misereri conserui sui, nec illi debita remittere, quod omnia etiam sibi dimissa redderet vsque ad vltimum quadrantem. Eadem quippè mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis. Nullus igitur est totius orationis fructus nisi debitoribus nostris dimittamus. Qui enim odio fraterno laborat, magis videtur hac oratione grauari quã iuuari. Ex quo enim non dimittit, videtur per consequens petere vt sibi nõ dimittatur, & ita in ipso impletur, quod scriptum est. Et oratio eius fiat in peccatum. Et iterum: Ore suo benedicebant, corde autem suo maledicebant. Per hoc igitur Dominus ostendit, quantũ fraternum odium detestetur. Vnde & conditionaliter nobis peccata dimittit, id est, si aliis dimiserimus. Alioquin iudicium sine misericordia ei, qui noluerit facere misericordiã. Quidam autem quærentes in peccatis excusationes, vnam dictionem, sicut in duas diuidunt, dicẽtes hunc esse sensum: Dimitte nobis debita nostra, sic, id est, hoc modo, vt & nos dimittimus, id est, dimittamus debitoribus nostris. Sed hãc expositionem friuolam reputamus. Nã Dominus finita oratione expresse subiungit. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis pater vester cœlestis delicta vestra. Si autẽ non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata. Qui igitur in fraterno odio peccata sibi dimitti postulant, contra id quod agunt, orant, & ita indeuotè orantes, iudicium sibi postulant. Non enim ante orationẽ præparat animã suam, dum non dimittit, cùm habeat aliquid aduersus fratrem, & ita quicunq; dicit orationem dominicam in fraterno odio, nõ prodest illi, sed magis obest, nisi fortè dicatur sicut aliquibus videtur, quod non orat in persona sua, sed in persona vniuersalis Ecclesiæ, & idcirco nõ obest illi, qui sic orat, iuxta illud Gregorij: Interim fac quicquid boni potes, vt Deus cor tuum illustret ad pœnitentiã. Nulli tamen dubiũ est, quin rancorem animi quilibet fratri suo debeat dimittere, siue perfectus siue imperfectus sit, siue veniam postulet qui offendit, siue veniam petere contemnat. Imperfectus quidem, si qui petatur ab ipso venia, non solum odiũ interius, sed signa rancoris exterius dimittere, debet, & dicere, aue veniã postulanti. Perfectus autẽ, & si venia non petatur, ab eo tamẽ debet dimittere rancorem interius, & signa rancoris exterius, & cum aduersario suo loqui, atq; illũ ad bonũ inuitare. Licet autẽ peccatum in se, & quantũ ad rancorem, & quantum ad satisfactionem perfectus debeat dimittere, peccatũ tamẽ in Deum atq; peccatũ in proximũ debet in alio punire. Quamuis autẽ peccata mortalia nobis dimissa, quantũ ad maculã & quãtum ad reatũ, id est, quantũ ad obligationẽ ęternę pœnę, nihilominus tamẽ debemus orare, vt nobis amplius dimittãtur, quantũ ad pœnæ purgatorij & pœnę tẽporalis diminutionẽ. Et quia peccatis venialibus, & quotidianis carere non valemus. Secundò repetere debemus, ac dicere: Dimitte nobis debita nostra, id est, qui nos à maioribus liberasti, emunda nos à minoribus, ne fœnum, lignũ, & stipulam nobiscum deferamus. Tertiò etiam debemus orare ac dicere. Dimitte nobis debita nostra, id est, dimitte debitorũ omissiones. Dimitte nobis, quod nõ fecimus id quod facere debuimus, dimitte quod debita nõ persoluimus. Tria siquidẽ debemus Deo, totidẽ proximo: Deo debemus reuerentiã, obedientiam & dilectionẽ. Reuerentiam maiestati, obedientiã veritati, dilectionẽ benignitati. Proximo debemus posse nostrũ, nosse nostrũ, velle nostrũ. Posse nostrum in subsidiis, nosse nostrũ in cõsiliis, velle nostrũ in desideriis. In subsidiis mẽdico. In consiliis indiscreto. In desideriis peruerso. Diligẽdo proximũ nostrũ, beneficio, verbo & voto. In beneficio est opus bonum. In verbo sanum cõsilium. In voto piũ desideriũ. Et quia hęc debita nõ soluimus, vt nobis debita nostra dimittãtur, frequenter orare debemus. Sexta petitio est: Et ne nos inducas in tentationẽ. Quę tripliciter intelligitur. Primò quidẽ orationibus, vt tẽtationibus nõ succũbamus. Nõ enim nõ tẽtari petimus, sed ne tẽtationibus succũbere permittamur. Cũ enim duplex sit tẽtatio. Interior à carne, exterior ab hoste, id est, à mundo vel diabolo, interior parum obest, & multũ prodest si nõ cõsentiamus, quia pugnãdo cõtra carnẽ, & si primis motibus venialiter peccemus, resistendo tamen meremur. Quia igitur primis motibus carere nõ valemus, nec possumus nõ tentari interius, nunquam petere debemus, vt tentatione interiori nõ tentemur. In tentatione quidẽ ducimur, quãdo prauis motibus mouemur. Quando autẽ consentimus, tunc in tentationem inducimur. Non est igitur petendum, ne in tentatione ducamur, sed ne inducamur, id est, ne victi tẽtationi succũbamus. Exterior autẽ tẽtatio, si resistamus nõ obest, sed multum prodest. Beatus enim qui suffert tentationẽ, quia cum probatus fuerit, accipiet coronã vitę. Nõ igitur orare debemus, ne tentatione exteriori careamus, sed ne cadere permittamur, ne nos permittat induci, quod est omnino seduci. Triplicem autem tentationem breuibus verbis Psalmus exprimit, vbi ait: Nõ me demergat tẽpestas aquæ. Ecce violẽta in aduersis tribulatio. Neque absorbeat me profundum. Ecce fraudulenta in prosperis delectatio. Neque vrgeat super me puteus os suum. Ecce periculosior cæteris desperatio. Prima tentatio Petrum impulit ad negandum. Secunda Dauid illexit ad męchandum. Tertia Iudam traxit ad laqueum. Prima tentatio vinens in aduersis. Secunda demulcens in prosperis. Tertia puteus desperationis vrgens super

De his qui aliis dimittere nolunt.
Matth. 17.
Matth. 5.
Lucæ 12.
Matth. 7.
Lucæ 6.

Iacob. 2.

Eccle. 18.

Secunda expositio quintæ petitionis.
1. Cor. 3.
Tertia expositio quintæ petitionis.

De sexta petitione, quæ est: Et ne nos inducas in.
Prima expositio sextæ petitionis.

De triplici tentatione.
Matth. 26.
2. Reg. 11.
Matth. 27.

gens super miserum os suum, ne aperiat ad confessionem os proprium. Masticemus iterando, & repetamus orando: Et ne nos inducas in tentationem, id est, ne permittas nos tentari supra id quod possumus. Refræna aduersarium, ne sæuiat quantum desiderat, ne sit nimis violenta tentatio. Tu enim nouisti fragilitaté nostram & figmentũ nostrum. Repetamus tertiò, & dicamus: Et ne nos iuducas in tentationé, id est, si tentati cadamus, & tentationi succumbamus, ne permittas nos diu in peccato teneri, sed citò resuscita ad pœnitentiá, vt in breui reuersi nõ discessisse videamur, sed fortiores resurgamus. Sequitur septima & vltima petitio: Sed libera nos à malo. Non est aduersaria cõiunctio, sed subiunctiua, quasi dicat: Non tantũ prædicta facias, sed id quod sequitur, adiungas: Libera nos à triplici malo. A malo, scilicet quod inquinat, id est, à peccato. A malo quod inquietat, id est, à diabolo. A malo quod deuorat, id est, ab inferno. Hæc est triplex miseria, culpæ, pœnæ & pugnæ. Repetamus & dicamus: Libera nos à malo. A triplici, scilicet, incommodo. A malo innato siue contracto, id est, ab originali. A malo addito seu comisso, id est, ab actuali. A malo inflicto, id est, pœnali, quasi dicat: Libera me à malo peruerso, & malo aduerso. Repetamus tertiò, & dicamus: Libera nos à malo, id est, à periculis, quæ nobis imminent in hoc seculo, ab hoste visibili & inuisibili, id est, ab hoste triplici, mundo, carne, & diabolo. Hæc autem petitio prima est ordine temporis, sed Dominus est ordo dignitatis. Primò ponens illas tres, quæ principaliter pertinent ad vitam æterná, postmodum subiungens quatuor, quæ pertinent ad hanc vitam. Inter quas primum est ratione temporis, vt homo tendens ad patriam, liberetur à malis huius mundi. Variis enim malis homo circundatus, impeditur in via vnde procedere non potest, nisi fuerit expeditus. Postquam autem liberatus fuerit à malis, quasi de captiuitate Pharaonis, occurrunt tentationes in deserto, vnde petit, ne tentationibus vincatur. Et quia dum est in hac via, semper est in aliquo saltem veniali peccato. Nam si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus: petit vt debita dimittãtur. Cùm auté fuerit liberatus à malo, cùm vincit tentationes, cùm debita fuerint dimissa, quia per se stare non potest, ne diu expectando deficiat in via: petit, vt panis quotidianus sibi detur, per quem in bonis roboretur. Deinde cùm fuerit liberatus à malis, & roboratus in bonis, ac pane quotidiano ad bene agendum confortatus: petit, vt secundum voluntatem Dei bona operetur, vt voluntati Dei in omnibus consentiat, vt fiat Dei voluntas, sicut in cœlo & in terra. Quæ quoniam in hac vita perfectè fieri non potest, petit consequenter, vt regnum Dei adueniat, & ita assequitur illud quod mox petitur, scilicet, nominis sanctificationem. In illo enim regno nomen patris sanctificabitur in filiis, vt nunquam de cætero possint à sanctificationis gratia separari. Quod fieri perfectè nõ potest, nisi aduenerit regnum Dei, ad quod peruenire nõ valemus, nisi eius voluntaté faciamus, quam implere nequimus, nisi pane cœlesti confortati simus. Quo pane indigni sumus, nisi nobis peccata dimittantur. Quæ nobis non dimittuntur, si à tentationibus superemur, quas vincere non valemus, nisi à malis liberemur. Hæ sunt igitur septem petitiones orationis Dominicæ, quæ prædicto ordine adimplentur. In quarum primis tribus principaliter petuntur æterna. In quatuor autem vltimis petuntur temporalia seu spiritualia, quę tamen propter æterna sunt necessaria. Amen auté à sanctis subiungitur, tanquá subscriptio ad omnium prædictorũ confirmationé, quasi dicant: Ita fiat Domine, sicut præceptis salutaribus moniti, & diuina institutione informati, te admonente & fiduciá præstante ausi sumus postulare. Nunquam enim te rogare præcepisses nisi exaudire velles, qui das omnibus affluenter & non improperas, virtutes conferens & merita remunerans. Quantumcunque enim augeatur nobis, nihil tibi minuitur, quoniam apud te est fons vitæ indeficiens, plenitudo cunctis sufficiens, perfectio sine diminutione, vita sine fine.

Secunda expositio sextæ petitionis.
Tertia expositio sextæ petitionis.
De septima petitione: Sed libera nos à malo.
Prima expositio septimæ petitionis.
Secunda expositio septimæ petitionis.
Tertia expositio septimæ petitionis.
De duplici ordine petitionũ & breui recapitulatione.
1. Ioan. 1.
De eo quod subiungitur, Amen.
Iacob. 1.

IN DIE SANCTO ASCENSIONIS THEMA DE INTROITV MISSAE, SVMPTVM ex Actibus Apostolorum.

Viri Galilæi, quid admiramini aspicientes in cœlum? quemadmodum vidistis eum ascendentem in cœlum, ita veniet. *Act. 1.*

SANCTA & præclara Dominicæ ascensionis festiuitas omnium aliarum festiuitatum finis est & conclusio. Ad hoc enim incarnatus est Christus, ad hoc natus & passus, ad hoc surrexit vt ascenderet in cœlum, & nos cum ipso & per ipsum ascenderemus ad requiem & gloriam sempiternam. Sicut scriptum est: Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Hoc ergo fuit prę miũ passionis suæ & omnium quæ operatus est in terra. Vnde Apostolus ait: Christus factus est obediens Patri vsq; ad morté, propter quod & Deus exaltauit illũ. De torréte enim mortis in via bibit, propterea exaltauit caput. Et nos cum ipso exaltati sumus, vt membrorũ humilitas capitis sublimitaté subsequeretur. Cassa igitur & inutilis esset ipsius natiuitas, & infructuosa passio atque resurrectio, nisi esset eius in cœlum ascensio. Sicut autem morte sua mortem nostrá destruxit, & resurrectione sua vitam nostrá reparauit. Ita ascensione sua aditum in cœlũ nobis patefecit,

Quod hæc solemnitas finis est omnium aliarum.
Ioan. 12.

Ioan.14. cœleſtes manſiones nobis præparauit. Vado, inquit, parare vobis locum. Et à patrem ait: Vo-
Ioan.12. lo pater, vt vbi ego ſum, illic ſit & miniſter meus. In hac igitur admirabili & venerabili ſolem-
Quod hodie cõſummata eſt Chriſti peregrinatio. nitate Chriſti peregrinatio conſummata eſt, dum reuerſus eſt ad patriam ſuam, & poſt varios
labores & multas tribulationes ad patris dexteram reſidés, in gloria ſua requieſcit. Dixit enim
Dominus meus pater, Domino meo filio, ſede à dextris meis, ſecundum conſuetudinem no-
ſtram loquitur. Illi enim conſeſſus offertur, qui opere cõſummato & hoſtibus ſuperatis, victor
aduenićs, honoris gratiã promeretur. Ita & filio ſũo poſtq̃ de mũdo & diabolo fortiter trium-
phauit, pater throni ſui glorioſum & ſublimẽ offert cõſeſſum, & ad dexterã ſuã, id eſt, in potio-
ribus bonis ſuis illum in æterna ſede cõſtituit. Gloria enim & honore coronaſti eum Domine.
Iſa.45. Gloria reſurrectionis & honore aſcenſionis. Vnde & ipſe pater ait: Sede à dextris meis, donec
Philip.2. ponã inimicos tuos ſcabellũ pedum tuorũ, quaſi dicat: Subiiciã tibi gentes & regna, tibiq; fle-
Hodie oſtẽdit Dominus ſe eſſe cæli Dominum. ctetur omne genu, cœleſtiũ, terreſtrium, atq; infernorũ. Oſtendit igitur Dominus hodie in ſe,
quod Propheta de ipſo teſtificatus erat: Deus vniuerſorum tu es. Ipſe enim fecerat miracula in
terra, infirmos ſanando, & mortuos ſuſcitando: fecerat miracula in mari, fluctus eius cõpeſcen-
Heſter.13. do, & ſiccis pedibus ſuper illud ambulando: fecerat etiã mirabilia in inferno, portas eius cõfrin-
Matth.8. gendo, & educẽdo captiuos. Qui igitur oſtenderat ſe eſſe Dominũ terræ, & maris, atq; inferni,
Matth.14. Marc.6. hodie oſtendit ſe eſſe Dominũ aëris & cœli, attingendo à fine ad finẽ fortiter, dum virtute pro-
Sap.8. pria à terra vſq; ad cœlũ aſcendit. Vnde & Pſalm. ait: Eleuata eſt magnificentia tua ſuper cœlos
Iſa.11.ex70. Deus. Et per Iſaiã Dominus ait: Ecce puer meus exaltabitur & eleuabitur, & ſublimis erit val-
Iſa.4. de. Et iterum: In die illa erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terrę ſubli-
De exaltatione humanæ naturæ. mis. In hac igitur feſtiuitate magnificauit Dominus facere nobiſcum, facti ſumus lętantes. Na-
tura enim humana cui dictum eſt: Terra es & in terram ibis, hodie mutata ſententia ſuper om-
Gen.3. nes cœlos eſt exaltata, vt terra cœlo præemineret, & humanitas glorificata, cœlos exornaret.
Magnificauit enim Dominus facere nobiſcum. Qui enim priùs fuit nobiſcum in humilitate &
particeps naturæ noſtræ, hodie ſocietatẽ iſtam magnificauit, vt ſicut ſocius fuit infirmitatis no-
ſtræ, ita nos faceret ſocios gloriæ ſuæ. Abſtulit enim à nobis opprobrium & contemptum, dum
Ierem.2. naturam noſtram, quæ vilis erat & abiecta nimis, ad antiquam dignitatem reſtaurauit. Imò
longè facta eſt excellentior quàm ab initio fuerat. Priùs enim fuerat immortalis, id eſt, potens
non mori, nunc autem immortalis facta eſt, id eſt, non potens mori. Priùs erat in Paradiſo
terreſtri, nunc autem ſuper omnes Angelorum choros collocata eſt, in excelſo throno ad dexte-
Iſa.6.ex70. ram patris. Hæc eſt illa glorioſa feſtiuitas in qua reſtaurata eſt ruina Angelorum, in qua cœleſtis
De excellẽtia huius ſolemnitatis. militia lætata eſt conſortio hominum. Teſte enim Gregorio, tanta illuc aſcenſura hominum
multitudo creditur, quanta Angelorum multitudo remanſit, ſicut ſcriptum eſt: Statuit termi-
Deut.32. num populorũ, iuxta numerũ filiorum Dei. Sic enim in alia tranſlatione habetur: Hæc eſt illa
glorioſa ſolennitas, in qua Chriſtus aſcendens in altum, captiuã duxit captiuitatẽ. Ipſam enim
carnem, quam à terris aſſumpſit, quaſi peregrinam in cœlum deduxit. Vel captiuitatem appel-
lat illos, quos ab inferis extraxerat. Non enim ſolus aſcendit, ſed illos hodierna die ſecum
Expoſitio multiplex eius, quod dicitur: Nemo aſcẽdit in cœlũ, &c. adduxit. Nihilominus tamen verum eſt quod ipſe ait: Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui de
cœlo deſcendit, filius hominis, qui eſt in cœlo. Sic enim membra eius non excluduntur: Chri-
ſtus enim cum membris ſuis aſcendit, & tamen ſolus Chriſtus deſcendit. Simili modo cùm
Ioan.3. dicitur: Vnus homo tantum eſt in hac domo, veſtimenta eius non excluduntur. Sancti au-
Iſa.49. tem veſtimenta ſunt Chriſti, ſicut in Iſaia ſcriptum eſt: Viuo ego, dicit Dominus, omnibus his
tanquam veſtimento indueris. Sic igitur notatur vnitas capitis & membrorum. Nemo enim
aſcendit in cœlũ in ſe vel in membris, niſi qui de cœlo deſcendit. Poteſt tamen intelligi de ſolo
Alia expoſitio. Chriſto, excluſis omnibus ſanctis ſub hoc ſenſu. Nemo aſcendit in cœlum hoc modo, ſcilicet,
ſicut ego, qui exiſtens in cœlo, de cœlo deſcendi. Deſcendit enim ſecundũ humanitatem, id eſt,
mundo viſibilis apparuit, & tamen in cœlo remanſit ſecundũ deitatẽ. Et idcirco dicit filius ho-
Tertia expoſitio. minis, qui eſt in cœlo. Nemo etiam hoc modo, id eſt, propria virtute aſcendit in cœlum, niſi
qui de cœlo deſcendit. Sancti enim virtute Chriſti, & non propria virtute aſcenderunt. Vnde
tracti dicuntur ab ipſo Chriſto, ſicut ſcriptum eſt: Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham
ad meipſum. Et de beata Virgine dicimus, quod aſſumpta eſt in cœlum. Nam & ſolemnitas il-
la, dicitur feſtum aſſumptionis non aſcenſionis. De Chriſto igitur legimus aſcenſionem, de
Quarta expoſitio. matre eius aſſumptionem. Ille aſcendit propria virtute, hæc filij ſui gratia ſubleuante. Poſſu-
Iſa.14. mus autem per cœlum intelligere ſublimitatem diuinitatis. De quo cœlo Lucifer ait: Aſcen-
dam in cœlum, ponam ſedem meam ad Aquilonem. Ipſe enim in cœlo empireo erat, nec erat
ſupra ſe aliud cœlum materiale, ſed ipſe ad diuinitatis celſitudinem aſcendere voluit, vt eſſet
Epheſ.4. ſimilis altiſsimo. Solus autem Chriſtus ad celſitudinem diuinitatis aſcendit, qui de cœlo de-
Dan.7. ſcendit, id eſt, de celſitudine diuinitatis, dum paulominus minoratus eſt ab Angelis, & fa-
Iterum multis aliis authoritatibus & myſteriis oſtenditur excellentia huius ſolennitatis. ctus homo, qui tamen ſemper eſt in cœlo. Vnde Apoſtolus ait: Qui deſcendit, ipſe eſt & qui
aſcendit. A ſummo enim cœlo egreſsio eius, & occurſus eius vſque ad ſummum eius. Vnde
Daniel de ipſo ait: Ecce in nubibus cœli filius hominis veniebat, & vſq; ad antiquum dierum
peruenit, id eſt, vſque ad celſitudinem æterni patris, & dedit ei poteſtatem & regnũ, & omnis
populus & tribus, & linguæ, ipſi ſeruiunt. Hæc eſt igitur feſtiuitas illa in qua Dominus aſcen-
dit ſuper Cherubin, & volauit ſuper pennas ventorum. Aſcendit enim ſuper choros Angelo-
rum,

rum,& excefsit omnes virtutes animarum. Vnde Pfalmus ait: Pfallite Domino, qui afcendit cœlum cœli ad Orientem, id eft, fuper omnes cœlos & fuper omnes creaturas, vt nihil fupra fe habeat,nifi illum,qui creauit eum. Afcendit autem ad Orientem,id eft, in Orientem. Nam Hierufalem fita eft in partibus Orientis. Vel afcendit ad Orientem noftræ illuminationis,vt lumen gratiæ nobis faceret oriri. Vel ad Orientem afcendit, id eft, virtute orientis verbi,fcilicet,à patre geniti. Chriftus enim homo virtute diuinitatis afcendit, & à diuinitate affumptus eft in cœlum. Hæc autem folemnitas fignificata eft per feftum Scenopegiæ, quod Dominus Iudæis celebrari præcepit. Scenopegia enim fixio tabernaculorum interpretatur. Chrifto autem afcendente & refurgente,refidente ad patris dexteram, poftquā cucurrit huius peregrinationis viam,fixum eft tabernaculum corporis eius. De quo Pfalmus ait: In Sole pofuit tabernaculum fuum.Tempore autē Syluestri Papę,in afcenfionis Dominicæ honore,quinta feria per fingulas hebdomadas celebrabitur,ficut dies Dominica in honore refurrectionis, fingulis hebdomadis celebratur. Vnde inoleuit confuetudo,vt dies Iouis diei Dominicæ frater vel cognatus effe dicatur. Hæc autem feftiuitas ante legem, & fub lege prænuntiata eft, & præfigurata. Enoch enim tranflatus de mundo,& Elias in cœlum aëreum fubleuatus, afcenfionis Dominicæ gloriam fignificauerunt. Afcenfionis igitur fuæ duos teftes habere voluit, Enoch ante legem,& Eliam fub lege. Elias tamen non fupra cœlos,fed in cœlum aëreū,quod eft terræ propinquum,eleuatus eft. Chriftus autem in cœlum empireū. Elias curru igneo,tanquam homo purus,qui per fe afcendere non poterat,fublatus eft. Chriftus autem propria virtute afcendit,Angelorum comitatus obfequio, non fultus auxilio,quia gradiens in multitudine virtutis fuæ. Legimus autem quod Elias cùm fublaturus eum effet Dominus,venit ad Iordanem,& exutus pallio fuo,percufsit aquas & diuifit.Et Chriftus antequam in cœlum afcenderet,venit ad fluuium mortis,quo genus humanum mergi confueuerat. Et exuens fe ad tempus,habitu carnis,id eft,carnem ab anima feparans, mortem moriendo percufsit,ac vitæ nobis iter refurgendo patefecit. Iordanis autem humilis defcenfus interpretatur,per quem mors fignatur. Vel per palliū Elię Chrifti incarnatio defignatur. Per aquas Iordanis,decurfus huius mortalitatis. Aquæ percuffæ pallio Eliæ,diuifæ funt,& præbuerunt meatum tranfeunti. Et Dominus nofter per carnem,quam affumpfit,tranfitum nobis per fluxum huius vitæ mortalis præparauit. Tranfito Iordane Elias,dedit optionem Elifeo poftulandi quæ vellet, & Dominus impleta refurrectionis gloria,ait: Quodcunq; petieritis in nomine meo,hoc faciam. Elifeo autem refpondente: Obfecro vt fiat fpiritus tuus duplex in me. Ait Elias: Rem difficilem poftulafti. Attamen fi videris quando tollar à te,erit quod petifti: fi autē non videris,nō erit. Per Eliam Chriftus defignatur, per Elifeum, Chrifti difcipuli,qui gratiam fancti fpiritus acceperunt,qua non tantùm genti Iudæorum, quam Chriftus præfens in carne docuit, fed cunctis nationibus fufficerent prædicare. Vel per Elifeum in hoc loco etiā accipitur Ecclefia. Spiritus quidem fimplex fuit in Chrifto ad plenitudinem donorum,non ad remifsionem peccatorum,quibus Chriftus prorfus caruit. Ecclefia verò indiget fpiritu fancto ad duo,fcilicet,ad remifsionem culpæ, & collationem gratiæ. Vel ad declinandum à malo,refiftendo tentationibus,& faciendum bonum. Chriftus autem habuit fpiritum fanctum ad faciendum bonum,nec indigebat fpiritu fancto ad motus aliquos reprimendos,quia motus carnalis concupifcentiæ non fenfit. Poteft tamen intelligi,quod Elias fpiritum duplicem habuerit fub hoc fenfu: Obfecro vt fpiritus tuus, qui eft duplex, fiat in me. Duplex autem fuit, quia ad collationem gratiarum & ad miracula facienda vterque fpiritum fanctum habuit. Duplex fuit, quia illuminans intellectum & purgans atque calefaciens affectum. Rem difficilem petebat Elifeus. Pauci enim funt in terra,qui huiufmodi duplicem fpiritum habeant. Nam & Apoftoli,quādo aperuit eis Dominus fenfum, vt intelligerent fcripturas,& fi illuminatū habuerunt intellectū,nondū tamē vfq; in diem Pentecoften purgatū habuerunt affectū. Illis autem datur fpiritus Eliæ,qui vident ipfum afcendentem,id eft,qui præ oculis habent Chrifti afcenfionem, qui vident non folùm oculo cognitionis,fed oculo dilectionis. Pallium autem Eliæ,quod fublatus in cœlum reliquit Elifeo,facramentum corporis Chrifti defignat,quod Chriftus corporaliter afcendēs, Ecclefiæ fuæ reliquit. Vnde in Exodo Dominus ait Moyfi: Eft locus apud me,& ftabis fupra petrā. Cumq; tranfibit gloria mea,ponam te in foramina petræ,& protegam dextera mea,donec tranfeam,tollamque manum meam, & videbis pofteriora mea. Faciem autem meam videre non poteris. Locus ifte eft Ecclefia,extra hunc locum Deum videre non poffumus. Stabis fupra petrā,id eft,fupra fidei foliditatē,vel fupra Chriftū,qui eft Ecclefiæ fundamentū. Cumq; tranfierit gloria mea,id eft,filius afcendēdo de mundo ad patrē, ponā te in foramine petræ,id eft, in fide pafsionis filij mei. Quia fine fide pafsionis Deū nō videbimus. Protegā te dextera mea,quia fine filij protectione,nō eft nifi cafus & ruina. Tollamq; manū meā,id eft,exaltabo filiū meū in afcēfione. Et videbis pofteriora mea. Chriftū enim incarnatū & ipfius humanitatē videre poffumus. Faciem autē diuinitatis eius in hac carne mortali videre nō valemus,ficut fcriptū eft: Nō videbit me homo & viuet: Deū enim nemo vidit vnq. Ipfe enim rigat mōtes,id eft,Angelos,de fuperioribus diuinitatis fuæ,terrā autem irrigat de inferioribus humanitatis fuæ. Non folum autē in Enoch & Elia in hac manus patris exaltatione præfigurata eft Chrifti afcenfio, fed infuper in Samfone, Qui cùm claufus effet in Gaza ciuitate Philiftinorum, nocte confurgens,portas ciuitatis

Leuit.23. *De fcenopegia.* *De Elia & Enoch, per quos præfigurata eft Chrifti afcenfio.* *Gen.6.* *4.Reg.2.* *Ifa.63.* *Myfterium de Elia & Elifeo, cui reliquit Elias pallium fuum, et datus eft illi duplex fpiritus Eliæ.* *Ioan.14.* *Luc.24.* *Exod.33.* *Myfterium de Moyfe,qui vidit pofteriora Domini trāfeuntis.* *Exod.33.* *Ioan.1.* *Myfterium in Samfone defignatum, qui portas Gazæ tulit, & in montis verticem afcendit.* *Iudic.16.*

 tulit,

tulit, & in montis verticem aſcendit. Et Dominus noſter nō ſolùm de inferno liber exiuit, ſed inferni clauſtra deſtruxit, & in montis ſupercilium, id eſt, in altitudinem cœli conſcendit.

Num. 9.
Myſterium de eleuatione nubis & ignis.

Legimus autē in Numeris, quod cū ablata eſſet nubes, quę tabernaculū protegebat, tunc proficiſcebātur filij Iſraël, & in loco vbi ſtetiſſet nubes, ibi caſtra metabātur. Columna nubis, id eſt, Chriſtus, ablata eſt & eleuata in aſcenſione. Tabernaculū autē eſt præſens Eccleſia. Viri autē Eccleſiaſtici dum Chriſti aſcenſionē in corde aſpiciūt, proficiſcūtur de virtute in virtutem. Locus autem vbi ſtetit hæc nubes, id eſt, Chriſtus, fuerunt opera humilitatis & pœnitentiæ. Et nos in his ſtare debemus, & maximè in cruce, vbi ſtetit & confixus fuit, tabernacula noſtra debemus figere.

Num. 10.
Iſa. 19.

De hac iterum nube in eodem libro Numeri dicitur: Eleuata eſt nubes de tabernaculo fœderis, profectique ſunt filij Iſraël per turmas ſuas de deſerto Sinai, & recubuit nubes in ſolitudine Pharan. Nubes eſt humanitas ſeu caro Chriſti, de qua Iſaias ait: Aſcendet Dominus ſuper nubem leuem. Hæc nubes hodie eleuata eſt de tabernaculo, id eſt, de Eccleſia, & illi viſibiliter ſubtracta. Filij Iſraël nubem ſequentes, ſunt fideles Chriſtum imitantes, proficiſcentes poſt Chriſtum de virtute in virtutem. De deſerto autem Sinai debent proficiſci, quia debent deſerere mundum, & deſerti eſſe à mundo. Sinai interpretatur rubus, in quo aſperitas vitæ eorum deſignatur. Si hoc modo proficiſcamur poſt Chriſtum, nubes, id eſt, Chriſtus, recumbet in ſolitudine Pharan. In ſolitudine enim mentis quietæ, & à mundi ſtrepitu remotæ Dominus requieſcit. Pharan autem interpretatur onager. Sancti verò onagris comparantur, quia portant onera pœnitentiæ:

De onagro.
Iob 39.

Onager autem eſt aſinus ſilueſter. De quo Iob ait: Quis dimiſit onagrum liberum, & vincula eius quis ſoluit? Dominus enim à curis & ſtrepitu mundi ſanctos ſuos liberat, & maximè contemplatiuos atque ſolitarios, & vincula mundi atque peccatorum diſſoluit in illis. Ecce quot figuris & ænigmatibus atque occultis myſteriis præſignata eſt aſcenſio Saluatoris. Vnde & nos non negligenter debemus pertranſire, ſed diligenter intueri & inueſtigare tempus, locum & modum, & alias circunſtantias aſcenſionis Dominicæ.

Quare poſt dies quadraginta à reſurrectione voluit Dominus aſcendere.

Noluit autem ſtatim poſt reſurrectionem ſuam aſcendere, ſed quadraginta diebus cōuerſatus eſt in terra cum diſcipulis ſuis, vt eos in fide multis argumentis & oſtenſionibus roboraret, & eis conſolationem præberet. Sicut enim quadraginta horis in ſepulchro iacens eis triſtitiam intulit: Ita quadraginra diebus eos lætificare voluit. Quadraginta autem diebus ſe viuere cōfirmat, quia quadraginta horis mortuus fuerat. Per numerúm etiam quadragenarium inſinuauit, quod hi qui decalogum & quatuor Euangelia adimplent poſt ipſum aſcenſuri ſunt in cœlum.

Quare à mōte Olìueti aſcendit, & quare dicatur mons triū luminū.

A monte Olìueti aſcendere voluit Dominus, vt illos, qui in præeminentia ſanctæ conuerſationis commorantur, & operibus miſericordiæ abundant in cœlum aſcenſuros eſſe moneret. Per montem enim virtutum præeminentia: per oliuas, miſericordiæ opera deſignantur. Mons autem Oliuarum, mons trium luminum vocabatur. Lucernæ, ſcilicet, de templo reſplendentis, Solis ex altera parte Orientis, & olei ad lumen accommodi. Quæ tria ſanctæ Eccleſiæ conueniunt, propter diuini verbi lucem de Eccleſia fulgentem, propter Solis iuſtitiæ fulgorem, propter puræ conſcientiæ nitorem. A monte ergo Olìueti, per quem ſancta Eccleſia deſignatur Chriſtum in cœlum ſequi debemus. Vnde & Rabanus ait: De monte Olìueti aſcendit Chriſtus, vbi Antichriſti morte Satanas eſt caſurus. Mons iſte typum gerens, Eccleſiæ doloris eſt remedium & veri luminis ſolatium. Sicut autem miſericordia præcipua virtus eſt, quæ CHRISTVM de cœlo ad terram adduxit, ita miſericordia de terra in cœlum principaliter animam duxit. Et ideo de monte Olìueti Dominus aſcendere voluit.

De modo aſcendendi.

Nunc autem de modo aſcendendi audiamus. Aſcendit Deus in iubilatione, Dominus in voce tubæ. Lætantibus enim de eius exaltatione diſcipulis, cœlum petiit. Vnde Lucas ait, quod reuerſi ſunt in Hieruſalē cum gaudio magno. In voce etiā tubę aſcendere dicitur, quia præconizātibus Angelis reditū eius, ad iudicium ſurſum aſcendit. Terribilis autē impiis eſt vox illa, qua ipſum venturū ad iudicandū mundū Angeli dixerūt. Et idcirco voce tubę quę terribilis eſt, deſignatur. Eleuatis autē manibus, ferebatur in cœlū. Quia qui manus bonorū operū ſurſum leuāt, benè operātes pro æternis, hi profectò in cœlū aſcenderunt. Vnde Iere. ait: Leuemus corda noſtra cū manibus ad Deū. Per manus enim actiuæ vitæ ad celſitudinē cōtemplationis attollimur: Actiua enim contemplatiuā præcedit. Si igitur ipſum ſequi volumus, omnia bona, quæ agimus pro ęternis faciamus, ſcriptū eſt enim: Quis aſcēdet in montē Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Et ſubiungit propheta: Innocēs manibus & mūdo corde, qui nō accepit in vano animā ſuā, nec iurauit in dolo proximo ſuo.

Triplex gradus aſcēſionis.
De angelis loquētibus cum diſcipulis, & de Galilæa, ſecundum diuerſas eius interpretationes.
Sapien. 9.
Ioan. 8.
Matth. 9.
Luc. 24.
Matth. 6.
Lucæ 12.

Hîc notatur triplex gradus: primus innocētia: ſecūdus mūdicia: tertia dilectio & beneuolētia. Manus enim leuamus, ſi innocētes & mūdi ſumus, & per charitatē bona operemur. Cùm autē diſcipuli intuerērtur euntē illū, apparuerunt eis duo Angeli, qui & dixerūt: Viri Galilæi, quid admiramini aſpiciētes in cœlū? Quemadmodū vidiſtis eū aſcendentē in cœlum, ita veniet. Diſcipuli enim, qui hucuſq; ſecuti fuerāt eum in terra & in mari, libēter eū in aëre & in cœlo ſequerentur, niſi corpus, quod corrumpitur, eos aggrauaret, vt non poſſent aſcendere, ſicut ſcriptum eſt: Quò ego vado, vos nō poteſtis venire. Licèt autem gauderent de Magiſtri exaltatione, non poterant tamen non lugere, ablato ſibi ſponſo, quia nondū induti erant virtute ex alto. Faciebant igitur quod poterāt, oculis & corde quantū poterāt ipſum cōducebant. Vbi enim theſaurus eorū, ibi cor ipſorū. Vbi amor, ibi oculus. Cùm autē nubes aſſumſiſſet eum, & occultaſſet ab oculis eorum, adhuc tamen admirantes

stabant sursum aspicientes,& quasi subitò reuersurum sperâtes. Et quoniá præceptum erat,vt reuerterentur,& sederent in ciuitate, donec induerêtur virtute ex alto, dixerût Angeli eis: Viri Galilæi,quid statis,vel quid admiramini aspiciêtes in cœlum.Galilæi autê transmigrâtes interpretatur,quasi dicerent:Non debetis stare vel attoniti esse,cùm prædicatio Euâgelica vobis sit cômissa,& ad vniuersas mundi partes transmigrari debeatis. Quid igitur statis? Sic currite,vt côprehendatis.Vel secundum quod Galilæa rota interpretatur,vocant eos Angeli Galilæos,ad eorum correptionem,id est,volubiles,& incôstantes,quasi citò oblitos verbi,quod dixerat eis Dominus,vt reuerterentur,& sederent in ciuitate. Quemadmodû,inquiunt,vidistis eum ascendentem in cœlum,ita veniet. In eadem,scilicet,forma,& carnis substantia,cum nubibus,apertè & præsentibus,tam Angelis quàm hominibus ad iudicium reuertetur. Primò autem descendit occultus,nunc autê ascendit manifestus. Descendit humilis,ascendit sublimis: descêdit iudicandus,ascendit iudicaturus: descendit ad miseriá,ascendit ad gloriá. Sicut autê ascendit,ita venturus est ad iudicandû mundum. Ascendit benedicens eos, ita venturus est cum benedictione, quando electis suis dicturus est: Venite benedicti patris mei. Veniet autê non solùm in iubilatione,quantum ad bonos,sed insuper in voce terribilis valde, quantum ad reprobos. Quantò enim gladius magis est eleuatus,tantò vehemêtius percutit. Gladius Domini est filius,cui pater omne iudicium dedit. Ita quidem eleuatus est,quod amplius eleuari nô potest,vnde ictus venturus valde timendus est. Nisi enim côuersi fueritis,gladiû suum vibrauit,arcum suum tetendit & parauit illû. Quâtò autê chorda arcus diutius & amplius tenditur,tantò percutit vehementius. Propterea Deus pater per Prophetá ait: Leuabo ad cœlum manû meam,id est,filium,qui dicitur manus patris,quia pater omnia creauit per illum. Et dicá: Viuo ego in æternum. Hoc est patris iuramentû: quasi diceret: Sicut verû est,quod viuo in æternû,ita verû est quod dicturus sum. Scilicet,si acuero vt fulgur gladiû meû,& arripuerit iudiciû manus mea,id est,filius subitò venturus,reddá per eum vltionem hostibus eius. Quasi dicat: Sicut vidistis eum ascendentê in cœlû,ita veniet iudicare mundû manifestè,ita quod omnes videât eum cum Angelorû multitudine & nube. Vnde in Apocal. Ioannes ait: Vidi,& ecce nubes candida,& super nubê sedentem similê filio hominis. Vos igitur fratres charissimi,estote viri Galilæi,stantes,id est,in bono constantes,& corde aspicientes in cœlum. Estote viri,virentes,scilicet,& virtuosi,& vires in Dei seruitio habentes. Stetis in culmine virtutum erecti,& in bono perseuerantes, aspicientes in cœlum per contemplationem & desiderium. Et si adhuc teneamur infirmitate corporis,sequamur eum passibus animorum. Sicut enim carnalibus dictum est: Terra es,& in terram ibis,ita spiritualibus dicitur: Cœlum es,& in cœlum ibis. Exeamus à tabernaculis,& stantes in ostio intueamur Moysen nostrum ingredientem tabernaculum cœlorum, quod nunquam transfertur. Simus præterea Galilæi,id est,transmigrantes. Nam Galilæa transmigratio facta interpretatur. Transmigrare igitur debemus de vitiis ad virtutes,de malo in bonû,de bono in melius,& inde in optimû tendendo semper,& ascendendo de virtute in virtutê. Hi sunt boni Galilæi,qui nô habent hîc manentê ciuitatê,sed futurá inquirunt. Vnde de Moab Ierem. ait: Non est transfusus de vase in vas,nec abiit in transmigrationê. Non enim migrauit à vase côtumeliæ in vas gloriæ. Sunt autê mali Galilæi,qui volubiles sunt & incôstantes,& in rota positi,in circuitu ambulant. Galilæa enim secundum aliam interpretationem,rota vel volubilis interpretatur. De his autem Dauid ait: Domine,pone illos vt rotam,& sicut stipulam ante faciem venti. Impij autem in circuitu ambulant,& ponuntur in rota,quia in circuitu laboris missi,dum ea, quæ deserenda sunt,sequuntur,& posterioribus eleuantur,& in anterioribus cadunt. Sicut scriptum est: Deiecisti illos dum alleuarentur. Irruente verò aura tentationis,dum nulla subnixi sunt ratione grauitatis,quasi stipula eleuantur,vt corruant. Tolluntur in altû,vt lapsu grauiore ruant. De his autem beatus Iob ait: Eleuati sunt ad modicum,& non subsistent. Super hoc beatus Gregorius ait: Carnis gloria dum nitet,cadit. Sicut enim aurarum flatu in altum stipula rapitur, sed casu concito ad ima reuocatur, sicut nubila fumus attollitur, sed repentè in nihilum tumescendo, dissipatur. Sic ab infimis nebula se erigit,sed exortus Solis radius,hanc,ac si non fuerit,extergit. Sic in herbarum superficie nocturnus roris humor aspergitur, sed diuini luminis subitò calore siccatur. Sic spumosæ aquarum bullæ inchoantibus pluuiis exsiccatæ, ab imis certatim prodeunt, sed eò celerius diruptæ pereunt, quò inflatæ altius extenduntur. Cumque crescunt,vt appareant, crescendo peragunt,ne subsistant. Voluuntur igitur impij in rota diaboli, quos superbia attollit, luxuria deprimit, cupiditas circumuoluit. Vnde & in libro Regum mulier dixit ad Dauid: Erit anima Domini mei custodita,quasi in fasculo viuentium, porrò anima inimicorum tuorum rotabitur quasi impetu in circulo fundæ. Quidam propter calorem tentationis discingunt se, laxantes fasciculum, & tunc diabolus apponit manum suam, quod non poterat quando erat strictum. Quos autem in manu sua retinet rotando circumuoluit, immittendo spiritum vertiginis. Et sicut Allophili Samsonem ad molam posuerunt, ita miseros homines ad molá circumuoluunt,dum circuitum mundanorum sequi faciunt. Qui enim terrenorum volubilitati adhærent,cum volubilibus voluuntur,& curis secularibus inuoluuntur,& multiplici circuitu per exteriora vagantur. Vnde in Parabolis Salomon ait: Ventilator impiorû Rex sapiens mittit illis rotá malorum,id est,ambitum temporalium,quæ tanquá rota voluuntur,& nunquá in eodem statu permanêt. In hac autem

Quod ita venturus est ascendit.

Ioan. 5.

Deut. 32.

Ioan. 1.

Apoc. 13.

Quod debemus esse viri Galilæi,& stare atque cœlū aspicere.

Gen. 3.

Isa. 31.

Exod. 33.

Heb. 13.

2. Tim. 2.

De malis Galilæis,& mala volubilitate.

Iob. 34.

De mala eleuatione.

De rota diaboli.

1. Reg. 25.

Isa. 19.

Iudic. 16.

Prouer. 20. ex 70.

Iob 14.

De triplici rota. Gen. 3. Iob 1. 1. Tim. 1.

mundi miseria, triplex nos circumuoluit rota: Prima est conditionis humanæ: secunda varietatis mundanæ: tertia illusionis diabolicæ. Prima rota ad idem punctum reuoluitur, dum puluis in puluerem reuertitur. Secunda autem rota voluitur homo temporalium vicissitudine, & ad idem punctum post multas reuolutiones redit. Nudus ingressus est, & nudus egreditur. Nihil, inquit Apostolus, intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre quid possumus. Tertia rota est suggestio diabolica, quæ à cogitatione mala in prauam locutionem, & à locutione inutili ad opus peruersum, ab opere malo in consuetudinem peccati, miserum voluit hominem. Peccatum autem quasi in rota ad idem punctum reuertitur, dum sępius iteratur. Ad idem etiam punctũ redit, dum ab amaritudine incipit, & in amaritudinem reuertitur. Amaritudo anxietatis est in appetitu, & amaritudo malæ conscientiæ in peccati consummatione. His igitur miseris Galilæis dicitur: Quid statis aspicientes in cœlum? Quasi enim de cœlestibus loquitur, & pedem affectus terræ imprimit, hic cœlum stando aspicit. Stare etiam dicitur, qui de suis meritis confidens, ocio torpescit, & ad ampliora non tendit. Cùm autem Paulus posteriorum oblitus in anteriora se semper extendat, fatuus est qui tanquam emeritus stat, & procedere atq; proficere non curat. Qui autẽ bona quæ percipit, & mala quæ reddidit, diligenter pensare voluerit, grandem sibi restare viam non dubitabit. Non igitur simus volubiles in malo, & stationarij in bono, sed progresiiui simus, & post odorem vnguentorum Christi ascendentes curramus. Ipse enim bonus Galilæus fuit, & quasi in circuitu ambulás, regressus vnde venerat, ad cœlos ascendit. Propterea in Ecclesiaste Salomon ait: Oritur Sol & occidit, & ad locũ suum reuertitur, vbiq; renascens gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem. Lustrás vniuersa in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos reuertitur. Sol, id est, Christus, oritur in natiuitate. Oritur etiam in cordibus iustorum, sicut Propheta ait: Vobis timentibus nomen meum, orietur Sol iustitię. Occidit in morte, ad locum suum reuertitur in ascensione. Gyrat per Meridiem, dum in die Pentecostes per spiritum sanctum Apostolos feruentes reddidit charitate, & splendidos sapientiæ claritate. Posteà flexus est ad Aquiloné, id est, ad Gentes, quas per prædicationem Apostolorum conuertit ad fidem. Vniuersa enim lustrans in circuitu pergit spiritus, quia in omnem terram exiuit sonus eorum. Per Apostolos siquidem vniuersas regiones lustrauit & illustrauit. In circulos autem suos reuertetur, quando reliquiæ Israël ad Deum conuertentur. Postquam igitur Sol verus, quasi in Meridie summè eleuatus est, cõtractæ sunt vmbræ, nec fuit qui se absconderet à calore eius. Vniuersum enim mundum calefaciens, illuminauit. Propterea Apostolus ait: Qui descendit, ipse est qui ascendit super omnes cœlos, vt adimpleret omnia, id est, omnes in vniuerso mũdo gratia sua repleret. Qui igitur non impletur, sed vacuus & inanis remanet, nihil est: quia à vero esse alienus est. Cùm igitur caput præcesiit, qui membra ipsius sunt, & illi adhærent, post ipsum trahentur, sicut scriptum est: Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Adhæreamus igitur capiti nostro, vt ipsum sequi mereamur. Sit dilectus noster in nobis similis capreæ, hinnuloq; ceruorũ. Similis capreæ, vt faciat præmium cœleste acutè desiderare. Similis hinnulo, vt ad illud cõprehendendum faciat nos hilariter currere, vt post cursum præsentis vitæ, postquam cõpleti fuerint dies purgationis nostræ, in templo eius repręsentemur illi in ciuitate sancta Hierusalem, in illo felici regno, cuius Rex veritas, cuius lex charitas. Ad quod nos perducere dignetur Dominus noster Iesus Christus, qui præcesiit, vt nobis locum præpararet, & ascenderet membrorum humilitas, quo præcesiit capitis sublimitas. Ipso præstante, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

De bono circuitu. Eccles. 1.

De caprea & hinnulo.

EADEM DIE THEMA SVMPTVM de lectione Actuum Apostolorum.

Act. 1.

Primum quidem sermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere & docere.

Iob 5. Apoc. 4. Ezech. 1. De oblatione Christi multiplici. 1. Cor. 15. Isa. 9. De multiplici Christi ascensione. Isa 19. Cant. 7.

DOMINVS noster Iesus Christus, homo natus ad laborem, & auis ad volandum. Natus, scilicet, ad laborem super terram, auis ad volãdum super cœlum. Homo in natiuitate, vitulus in pasione, leo in resurrectione, hodie factus est aquila in ascensione. Relicta enim mortalitatis sarcinula, hodierna die super omnes cœlos eleuata est eius magnificentia. Hodie obtulit se patri in cœlo, qui priùs obtulerat se in templo. Secundò obtulit se in crucis patibulo. Quotidie autem offertur in altaris Sacramento. Quarta autem eius oblatio est, quando offeret regnum Deo & Patri, cuius regni non erit finis. Sicut autẽ multiplex est ipsius oblatio, ita multiplex legitur eius ascensio. Ascendit enim supra carnem humanam in incarnatione, sicut scriptum est: Ascendet Deus super nubem leuem, id est, super carnem ab omni peccato immunem. Ascendit super crucem in pasione, sicut scriptum est: Ascendam in palmam & apprehendam fructus eius. Ascendit supra montem in resurrectione, sicut scriptũ est: Qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi. Ascendit super cœlos hodierna die, sicut scriptũ est: Ascendo ad patrem meũ & patrẽ vestrũ, Deum meũ & Deum vestrũ. Primò ascendit ingrediẽdo: secundò egrediẽdo: tertiò regrediẽdo: quartò ad dexterã patris residẽdo. De quo ascẽsu Psal. ait: Exaltare super cœlos Deus, & super omnẽ terrã gloria tua. Propheta enim qui priùs dixerat: Domine, inclina cœlos tuos & descende, visis innumeris iniuriis & opprobriis, quę Christus in terra sustinuit,

ſtinuit, ex cōpaſsione ad Chriſtum, & indignatione ad Iudæos, ait: Exaltare ſuper cœlos Deus. Quaſi diceret: Domine reuertere ad gloriā tuā, relinque canes impudicos, qui te dilaniare deſiderant. Eodem ſpiritu ſpōſa in Cant. ait: Fuge dilecte mi, aſsimilare capreæ, hinnuloq; ceruorū ſuper mōtes aromatū. Fuge ſuper mōtes aromatum, id eſt, ſuper ordines, & omnē altitudinē Angelorum virtutibus redolentē. Fuge inimicos & perſecutores: fuge fictos amicos & illuſores: fuge Herodis inſidias: fuge populum te Regē facturum: fuge à Iudæis ad Gentes: fuge à terris in cęlum. Aſsimilare capreę, quę viſum habet acutū, vt videas quos fugias, & quò fugias. Per capream autem natura diuinitatis exprimitur in Chriſto, cuius oculis omnia ſunt aperta, quia ſcrutans corda & renes Deus. In hinnulo alacritas ſaltus, & celeritas curſus intelligitur. Celeriter enim ab indignis fugit, & celeriter ad pœnitentes redit. Non ſolùm autem cōpatiendo, ſed aggratulādo, ait: Fuge dilecte mi, quaſi dicat: Fugies ad cœlos aſcendēdo. Expedit enim vt recedas à nobis ſecundū carnalem præſentiam, vt magis deſideremus te ſecundū glorioſam deitatē, & vt ſurſum aſcendendo deſideria noſtra ſurſum trahas. Licèt autē fugias, aſsimilare capreæ, in qua eſt perſpicacitas viſus, vt oculis miſericordiæ tuæ nos videas. Aſsimilare hinnulo ceruorū, in quo eſt alacritas ſaltus, vt ſæpè redeundo nos viſites. Fuge vt videā quādo tollaris à me, & duplicetur ſpiritus tuus in me: dū enim meus exinanitur, tuus creſcit. Quātò autē te magis nobis exhibes, magis fugis, dū ex ipſa experiētia immēſitas tua mihi magis innoteſcit. Aſcendente enim homine ad cor altū exaltabitur Deus. Fuge dilecte mi, in nobis, vt fugere nos facias. Aſsimilare capreæ in nobis, vt acutè nos videre facias quò fugere debeamus. Aſsimilare hinnulo, vt celeriter nos fugere facias, vt non ſit fuga noſtra in hyeme, id eſt, pigra, ſed feſtinātèr fugiamus de medio Babylonis. Partes ſiquidem auium, quæ plus mouētur, ſaniores ſunt, & eſui aptiores. Vnde in Eccleſ. dicitur: In omnibus operibus tuis eſto velox, & nō occurret tibi infirmitas. Aſsimilatur autem Chriſtus capreæ, hinnuloq; ceruorum, dum venit ſaliens in mōtibus, tranſiliens colles. Saltus enim fecit primò de cœlo in vterū Virginis. Secundò, de vtero in præſepio. Tertius ſaltus in cruce. Quartus in inferno. Quintus de inferno ad terrā in reſurrectione. Sextus de terra in cœlū in aſcēſione. Septimus autē eſt de cœlo in aëre, quādo rapiemur cū ipſo obuiā Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Domino erimus in æterna beatitudine. Venit ſaliēs in mōtibus, id eſt, imprimens veſtigia cōuerſationis & paſsionis ſuæ ſanctis maioribus, aliquādo tangēs eos per contemplationē, aliquādo recedēs, dū ad ſe redeūt per infirmitatē. Colles autem trāſilit, dū ſanctis minoribus, quaſi deſuper volitādo verbū refrigerij tribuit. De hac igitur Chriſti aſcēſione Lucas Euāgeliſta in hodierna Epiſt. plenè agit ſecundū hiſtoriā, ſcribēs Theophilo de Chriſti aſcēſione, & actibus Apoſt. & per ipſum, cuilibet Dei amico ad exemplū & fidei confirmationē iſta proponit. Theophilus quidē Dei amicus interpretatur. Primò autē ipſi Theophilo ſcripſerat Euangelium Chriſti. Vnde & ipſe ait: Primum quidem ſermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Ieſus facere & docere. Primum ſermonem appellat Euangelium propter dignitatem, & quia priùs ſcripſit Euangeliū, quàm actus Apoſtolorum. Scripſit autem in Euangelio de omnibus, licèt non omnia ſcripſerit. Sed ſcripſit de omnibus, id eſt, de factis & miraculis, & prædicatione. De omnibus, ſcilicet, quæ iudicauit idonea informationi noſtræ, quæ cœpit Ieſus facere & docere. Hic eſt enim ordo rectus. Vnde & Paulus ait, ſe non audere aliquid loqui de his, quæ per ipſum non operatur Chriſtus. Et Pſalmiſta ait: Mihi autem adhærere Deo, bonum eſt, per dilectionem, ſcilicet, & bonam operationem, vt annuntiem omnes prædicationes tuas in portis filiæ Sion. Sermonem igitur fecit de omnibus quæ fecit Ieſus & docuit, vſque in diem, qua, ſcilicet, aſſumptus eſt à diuinitate, vel à nube. In qua die præcipiens Apoſtolis, id eſt, præcepta dans per ſpiritum ſanctum, vel præcipiens prædicare, ſcilicet, per ſpiritum ſanctum, vel quos elegit per ſpiritum ſanctum, quia quod facit filius, facit ſpiritus ſanctus: Indiuiſa enim ſunt opera Trinitatis. Dicuntur autem electi eſſe per ſpiritum ſanctum, cui gratia & benignitas attribuitur: electio tamen fuit totius Trinitatis. Quibus diſcipulis præbuit ſeipſum viuum, id eſt, oſtendit quod viueret. Corpus oſtendit viuum non phantaſma, ſicut mentiuntur hæretici. In multis argumentis, id eſt, oſtenſionibus & probationibus, per dies quadraginta apparens eis. Non quia quolibet die apparuiſſet, ſed quia tanto ſpatio pluries apparuit, comedens cum eis, & ſe palpabilem præbens, & ſigna paſsionis ſuæ, id eſt, cicatrices eis oſtendit. Et ita multis argumentis reſurrectionem ſuam, & ſe verè viuere comprobauit. Per dies autem quadraginta, tempus præſentis vitæ vſque ad finem mundi intelligimus, quo Chriſtus ſe viuere confirmat, & credentes conſolatur, & eſt nobiſcum vſque ad conſummationem ſeculi. Apparuit ergo eis, loquens de regno Dei, & conueſcens præcepit eis, ne diſcederent à Hieroſolymis. Recumbentibus enim vndecim in cœnaculo montis Sion, Dominus ad eorum conſolationem, & ad probationem veræ humanitatis & reſurrectionis, cum eis comedit. Et poſtmodum, vt ait Lucas, eduxit eos foras in Bethaniam. Vnde intelligitur, quod circa horam ſextam in cœlum aſcendit. Et præcepit eis, vt ſederent in ciuitate quouſque induti eſſent virtute ex alto, id eſt, donec recepiſſent ſpiritum ſanctum in die Pentecoſtes. Corroborandi enim erant virtute ſpiritus ſancti, ſicut vaſa limoſa igne conſolidantur. Debiles enim & puſillanimes non expedit pergere ad prælium. Sedeat igitur homo quamdiu debilis eſt, & antequam alas habeat, volare non præſumat. Sedeat & lateat, donec dicat ei Dominus: Lazare, exi foras. Vnde Propheta ait: Ecce elongaui fugiens, &

Iſa. 61. *Cant. 8.* *Qui ſancti Chriſti aſcenſionem deſiderabant, & de multiplici fuga Chriſti.* *Ioan. 6.* *Mat. 23.* *De caprea & hinnulo, quibus Chriſtus aſsimilatur.* *Hebr. 4.* *Apoc. 2.* *4. Reg. 2.* *De ſaltibus Chriſti.* *Cant. 2.* *1. Theſſ. 4.* *Expoſitio & proſecutio literæ.* *Rom. 15.* *Lucæ 24.* *Matth. 28.* *Matth. 16.* *Lucæ 24.* *Deut. 20.* *Quod ſedendū eſt nobis quamdiu debiles ſumus, vt non volemus ſine alis.* *Ioan. 11.*

mansi in solitudine. Expectabam eum qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus & tempestate. Sedete, inquit Dominus, in ciuitate, quousque induamini virtute ex alto, id est, donec perfectè induamini Dominũ Iesum Christũ, qui est Dei virtus, & Dei sapiẽtia. Virtus vt adiuuet, sapiẽtia vt erudiat & informet. Infirmitas auxilio, ignorãtia indiget eruditione, & consilio. Præcepit ergo Dominus eis à Hierosolymis ne discederẽt, sed expectarent promissionem patris. Promiserat eis filius, quòd pręcederet pręparare eis locum, & quòd mitteret eis spiritum sanctum. Dicitur autẽ hæc promissio patris, quia in eius verbo promittitur. Vnde subiungitur: Quam audistis per os meũ. Promiserat etiã Dominus longè antè per Prophetã, quod diffunderet de spiritu suo super omnem carnem. Et per Ezech. Prophetã prædixerat, quod auferret ab eis cor lapideũ, & daret illis cor carneũ, molle, scilicet, & ad bonũ flexibile. Non autẽ statim post ascensionẽ missus est spiritus sanctus, sed voluit eos expectare, ad probationẽ fidei eorũ, & patientiæ, & obedientiæ, quia voluit eos præparari, vt essent idonei ad tantum donum accipere. Vnde Lucas in actibus Apost. ait, quod post ascensionem reuersi sunt in Hierusalem, & ascendentes in cœnaculum, perseuerauerũt vnanimiter in oratione. Et in Euang. dicit, quod regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno, & erant semper in templo orantes & benedicentes Deũ. De die ergo erant in templo, & in vespere reuertebãtur in cœnaculũ montis Sion. Et nos in cœnaculo sublimis & cœlestis cõuersationis aduentũ sancti spiritus orando & ieiunãdo debemus expectare. Licèt autẽ non sit expressum in scriptura, Apostolos his diebus ieiunasse, ex hoc tamẽ coniici potest, quod in Euang. Dominus ait: Veniet tempus cùm auferetur spõsus ab eis, & tunc ieiunabunt. Vnde & multi ex deuotione his diebus vsq; ad Pentecosten solẽt ieiunare, & appellatur à plerisq; huiusmodi abstinẽtia ieiuniũ Apostolorũ. Præcepit igitur eis Dominus quod expectarẽt promissionẽ patris. Cuiusmodi autẽ sit promissio illa, ostẽdit cùm ait: Quia Ioãnes quidẽ baptizauit aqua, vos autẽ baptizabimini spiritu sancto, nõ post multos hos dies. Baptismũ appellat purgationẽ, qua amplius purificati sunt aduenięte spiritu sancto. Baptismũ quidẽ aquæ iam receperãt in remissionẽ peccatorũ. Conueniens quidẽ erat illos baptizatos esse, qui alios baptizabãt. Baptismũ autẽ vnctionis ad maius robur & maiorẽ purgationẽ in die Pentecostes receperũt: Pugiles enim vngi solẽt. Vnde & Dominus: Vnxit eos, vt aptiores essent ad pugnandũ. Priùs igitur spiritũ sanctũ receperãt in baptismo ante Christi passionẽ. Vnde & Dominus dixit eis: Qui loti sunt, nõ indigẽt nisi vt pedes lauẽt. Et secundò post resurrectionẽ, quãdo Dominus insufflauit in eis, dicẽs: Accipite spiritũ sanctũ. Tertiò autẽ in die Pentecostes ad confirmationẽ spiritũ sanctũ receperunt. In baptismo autẽ Ioannis non tardebatur spiritus sanctus, quia tãtum in aqua baptizabat, vt homines ad Christi baptismum præpararet. Et quia tunc regnabãt alienigenæ, & potestate Romanorum deprimebantur Iudæi, & tributa soluebãt Cæsari, discipuli qui cõuenerant interrogabãt eum, dicẽtes: Si in tempore hoc restitues regnum Israël? id est, populo Israëlitico. De carnali regno Iudæorum, adhuc carnales quærebant, an id statim reducturus esset ad statum priorem, sicut fuit in tempore Dauid, vt, scilicet, à seruitute & tributorum exactione liberarentur. Dominus autem respondit eis de regno spirituali, dicẽs: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate, id est, non expedit vobis scire, quando venturus sim ad iudicium, vt semper timeatis & parati sitis. Hac etiã ratione, Dominus incertum nobis esse voluit diem mortis nostræ: vel quia adhuc carnales erant, non expediebat eis nosse arcana mysteria, donec essent spirituales. De his autem, quæ magis expediebant eis, subiungit: Sed accipietis virtutem superuenientis in vos spiritus sancti. Hoc enim expediebat carnalibus & infirmis: præsertim, quia futuri erant testes Dominicæ resurrectionis, & prædicatores fidei Christi, & multos habituri erant contradictores in factis, & calumniatores in verbis. Vnde & Dominus ait: Et eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa & Samaria, & vsque ad vltimum terræ. Primò dicit in Hierusalem, quia de Sion exiuit lex, & verbum Domini de Hierusalem. Spiritualiter autem in visione pacis, & in confessione veræ fidei: & in Samaria, id est, in custodia præceptorum Dei, & vsque ad extremum terræ, id est, in his qui alienos fecerunt à terrenitate illos prædicaturos esse prędicit. Et cùm hoc dixisset, videntibus illis, eleuatus est. Cùm autem prædicta verba dixisset eis in cœnaculo, in quo recumbebant, eduxit illos foras in Bethaniam, quæ erat in monte Oliueti. Et tunc in illis diebus eleuatus est. Quod manifestum est ex Euangelio Lucæ, vbi ait: Vos autem estis testes horum, & ego mitto promissum patris mei in vos. Vos autem sedete in ciuitate, quousque induamini virtute ex alto. Et posteà subiungit: Eduxit autem eos foras in Bethaniam, & eleuatis manibus suis, benedixit eis. Et factum est cùm benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cœlum. A Bethania autem, id est, à domo obedientiæ, ascensus est nobis in cœlum, & per obedientiam ascendere debemus post Christum. Deus enim excelsus, non superbia, sed humilitate & obediẽtia attingitur. Victo autẽ Principe tenebrarum, Saluator noster in locum pacis & luminis fideles educit, & montẽ Oliueti ascẽdit, Spiritum sanctum missurus, cuius vnctio docet nos de omnibus. Eduxit in Bethaniam, & benedixit. Sicut enim cõtemptus & superbia meruit maledictionem, ita obedientia benedictionem promeretur. Videntibus autem illis, eleuatus est, vt sicut fuerant testes resurgentis, essent testes ascendentis. Videntibus illis, eleuatus est, sicut scriptum est: Viderunt ingressus tuos Deus. Nubes autẽ suscepit eum ab oculis eorum. Quia ascendentẽ in cœlum incessu sequi non poterant, oculis & corde sequebantur. Oculi

Rom. 13. 1. Cor. 1. — Ioan. 14. — Iohel 4. Ezech. 36. — Quare non statim post ascensionem missus est spiritus sanctus. Act. 1. Luc. 24. — Matth. 9. Marc. 2. Lucæ 5. — De baptismo spiritus sancti siue in spiritu sancto. Ioan 13. Ioan. 20. — De interrogatione discipulorum, & Christi responsione. — Isa. 2. Miche. 4. — Lucæ 24. — Quod à Bethania in cœlum est ascensus. — 1. Ioan. 2.

Oculi Christum deducunt vsque ad nubem, sed vsque ad cœlos & sydera deuotio cordis *De nube Christum suscipiente ab oculis discipulorum.*
deducit. Nubes autem ad literam Christum ascendentem suscepit. Magnificentia eius & vir-
tus eius in nubibus. Creatura enim vbique obsequitur creatori. Stella indicat nascentem: Sol
compatitur patienti: Ascendentem nubes suscepit, redeuntem ad iudicium comitabitur. Vnde *Sap. 16.*
Daniël ait: Aspiciebam in visione noctis, & ecce cum nubibus cœli quasi filius hominis ve- *Matth. 1.*
niebat. Et Dauid ait: Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulas super pennas ventorum. *Lucæ 23.* *Dan. 7.*
In nube enim ascendit Christus, sic & sancti rapientur in nubibus obuiam Christo in aëra. *1. Thess. 5.*
Mysticè autem nubem posuit ascensum suum, quia post ascensionem dedit spiritus sancti re-
frigerium. Sicut autem ascensus nebulæ pluuiam parit, sic Christus post ascensionem gra-
tiam spiritus sancti in mundum misit. Ventus autem dicitur motus aëris, cuius velocitas per *De vento & pennis ventorum.*
pennas signatur. Sed Deus hanc velocitatem superat, quia vbique præsens est. Vnde in Psalmis:
Velociter currit sermo eius, id est, filius. Mysticè autem venti sunt animæ, pennæ virtutes, quæ
sunt in duabus alis, id est, in duobus præceptis charitatis: Sed charitatem omnium superat cha-
ritas Christi. Ambulat igitur super pennas ventorum: quia excedit agilitatem cognitionis vel
charitatis Sanctorum. In nube etiam Christus ascendit, id est, in humana carne, quia secundum
diuinitatem ascendere non potuit. Sicut enim ascendit super nubem leuem, vt ingrederetur
Aegyptum, id est, mundum istum, ita ascendit super nubem leuẽ, vt ingrederetur cœlum. My-
sticè autem nubes suscepit eum, dum pater obumbrando illi præstitit refrigerium. Cùm autem *Isa. 19.*
Discipuli intuerentur in cœlum euntem illum: ecce duo viri asstiterunt iuxta illos in vestibus
albis. Duo viri, id est, Angeli in specie hominum. Apparuerunt autem in vestibus albis, propter
gaudium ascensionis. Vnde in iubilatione Deus ascendisse dicitur, quia ineffabiliter Apostoli *De habitu angelorum & quare apparuerunt.*
exultabant, quoniam ipsum euntem in cœlum aspiciebant. Duabus autem causis Angeli sancti
apparuerunt, vt, scilicet, discipulos regredi in Hierusalem, & spiritus sancti aduentum admone-
rent expectare, & vt Christum verè in cœlum ire, & ad iudicandum mundum reuersurum esse
ostenderent, ne fortè aliqui crederent ipsum sicut Eliam quasi in cœlum sublatum esse, & non
verè in cœlum ascendisse. Dicit autem Sulpicius, quòd loco illi, vnde Christus ascendit, impressa
sunt vestigia eius: & quia pauimento continuari non potuerunt, adhuc impressa cernuntur.
Apparuerunt ergo duo viri, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? Hic *Quod ita veniet sicut recessit.*
Iesus, qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in
cœlum. Teste enim Propheta: Dominus in cœlo parauit sedem suam, & regnũ ipsius omnibus
dominabitur: Hoc erit in iudicio, quando posuerit Deus pater omnes inimicos Christi scabel-
lum pedum ipsius. Et rursus ait: Regnabit Deus super gentes, Deus sedet super sedem sanctam
suam. Qui enim prius in vna gente regnabat, postquam ascendit in cœlum, super omnes gentes
regnauit. Et data est ei omnis potestas in cœlo & in terra, & Pater omne iudicium dedit Filio. *Matth. 28.*
Sicut igitur apertè ascendit, ita apertè veniet ad iudicium. Quemadmodum in Parabolis Salo- *Ioan. 5.*
mon ait: Non est vir in domo sua, abiit via longissima, sacculum pecuniæ secum detulit, in die
plenæ lunæ reuersurus. Vir, id est, Christus non est in domo sua, id est, in militãte Ecclesia iam *Parab. 7.*
non apparet, abiit via longissima, id est, à terra in cœlum perrexit. Hic est enim homo, qui pere
grè proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Abiit enim in longinquam regio- *Matth. 25.* *Lucæ 19.*
nem capere regnum, & reuerti. Sacculum pecuniæ secum tulit, id est, humanitatem suam, quæ
dicitur sacculus pecuniæ, quia in eo repositi fuerunt omnes thesauri scientiæ. In die autem ple- *Col. 2.*
næ Lunæ, quando perfecta erit Ecclesia ex omnibus membris suis, scilicet, in fine mundi reuer-
tetur. De hac autem terra longinqua Dominus per Isaiam ait: Vocans ab Oriente auem, & de *Isa. 46.*
terra longinqua virum voluntatis meæ. Ab Oriẽte enim, id est, à partibus Iudææ quæ sita est in
Oriente, vocauit auem, id est, Christum: & de terra longinqua, id est, de mundo reuocauit eum
in ascensione. Postquam autem locuti sunt Angeli, reuersi sunt discipuli in Hierusalem, vt ait *Actuum 1.*
Lucas: in cœnaculo, scilicet in quo commorabantur Apostoli. Et erant perseuerantes vnanimi-
ter in oratione, cum mulieribus & Maria matre Iesu. Principium enim nascentis Ecclesiæ, flo-
re virginitatis, id est, matre Christi exornatur. Quoniam autem Dominus præcepit discipu- *Lucæ 24.*
lis, vt egrederẽtur in Bethaniam, & iterum regrederentur in Hierusalem, quousque induerẽn- *Quare hodie fiat solemnis processio.*
tur virtute ex alto, hodie consueuit Ecclesia solennem facere processionẽ. In processione enim
duo attenduntur, egressus, scilicet, & regressus. Præcipuè autem felix illa, & gloriosa processio
repræsentatur, qua Christo ascendente, & captiuam captiuitatem secum ducente, multitudo
Angelorum obuiam illi occurrit: Vbi enim fuit corpus, illic congregatæ sunt aquilæ. Ipso *Matth. 24.* *Lucæ 17.*
autem cum exercitu sanctorum, quos ab inferno deduxerat, ascendente, Angeli sancti qui
ipsum concomitabantur, aliis Angelis in cœlo residentibus dixerunt: Attollite portas principes *De eo quod dixerunt cum Christo ascendentes & ipsum comitantes.*
vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ, quasi dicerent: O Principes cœli
referate cœlestes aditus Domino veniẽti. Et vos portę ęternales, quæ hominibus hactenus clau
sæ extitistis, id est, aditus cęli & ingressus paradisi, eleuamini, id est, aperiamini, & introibit Rex
gloriæ in cœlũ, vt sedeat ad dexterã Dei patris in excelsis. Ipsę autẽ virtutes angelicę nouo mira
culo, quasi stupescerẽt quęrunt cũ admiratione. Quis est iste Rex glorię? Quibus respõdent An *Isaiæ 63.* *Iob. 1.*
geli qui cũ Christo veniebant in hac processione. Dominus virtutum, id est, Angelicorũ spiri-
tuũ, vel virtutũ, id est, gratiarũ, quarũ est distributor, ipse est Rex glorię. Eodẽ modo legimus in
Isaia: quod quidã Angeli non plenè cognoscentes mysteriũ incarnationis, passionis, & resurre-

 ctionis.

ctionis, videntes ad cœlum aſcendere Chriſtũ cum multitudine Angelorum, nõ tamen eorum auxilio ſicut animæ ſanctorum ab Angelis feruntur in cœlum, ſed propria virtute, admirabantur dicentes: Quis eſt iſte qui venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra? Iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens, in multitudine virtutis ſuæ. Edom terrenus vel ſanguineus interpretatur, & ſignat mundum iſtum. De quo Chriſtus in cœlum cum multitudine exercitus veniebat. Boſra autem munita vel firma interpretatur, & ſignat mundum iſtum. Per quam infernus deſignatur, in quo ſub multis cuſtodibus animæ tenebantur. De mundo autem ſanguineo, & de inferno ſpoliato Chriſtus rediebat cum ſigno ſeu vexillo paſsionis ſuæ, quia tũc etiam apparebant vulnerum cicatrices. Vnde tinctis veſtibus, id eſt, membris corporeis venire dicebatur. Vel tinctis prius in cruce veſtibus corporis ſanguine paſsionis. Formoſus autem dicitur in ſtola ſua, id eſt, in habitu humanitatis: Quia ſpecioſus forma præ filiis hominum. Gradiens in multitudine virtutis ſuæ, id eſt, nullo indigens auxilio, ita potens, vt ſcilicet & aliis aperiat regnum cœlorum. Gradiebatur autem non ſolùm in fortitudine, ſed in multitudine fortitudinis, quia nulla fortitudo fortior eſt, quã diabolum vincere, mortẽ ſuperare, genus humanũ redimere, & terrã ſuper cœlos collocare, & ad dexterã in gloria collocare ſeu reſidere: Angelis tamen tacentibus ipſe reſpondet: Ego qui loquor iuſtitiã, & propugnator ſum ad ſaluandũ. Iuſtitiã loquor, non ſolùm ore, ſed opere, reddens vnicuique iuxta opera ſua. Et propugnator fuit ad ſaluandũ, pugnans contra dæmones, vt ſaluaret genus humanũ. Rurſus autem quærunt Angeli: Quare ergo rubrum eſt indumentũ tuum, & veſtimenta tua ſicut calcantiũ in torculari? Quaſi dicãt: Si talis es quod loqueris iuſtitiã, & ſalus omniũ in tuo eſt arbitrio, quare veſtimẽta tua ſunt velut muſto tincta? Et tunica tua, quæ ab vtero virginali tantum candorem habuit, quantũ fullo nõ poteſt facere ſuper terram, quare ſanguine cruentatur? Hoc dicunt propter ſigna paſsionis quæ in eius corpore apparebãt: Vel tincturã ſanguinis dicunt ſigna iracundiæ. Quaſi dicerent: Cùm tu clemens & pius ſis, cur in veſte corporis iracundiæ ſigna prętendis? Dominus autẽ reſpondet, dicens: Torcular calcaui ſolus, & de gentibus nõ eſt vir mecum. Torcular appellat paſsionis preſſuras, quas ſuſtinuit. Licet autẽ calcatus ſit in preſſura crucis, dicit tamen torcular paſsionis à ſe calcatũ, id eſt, preſſuram paſsionis à ſe ſuperatã. Qui enim mortẽ moriendo ſuperauit, calcatus à morte, mortẽ ſuperauit, calcauit. Solus autẽ calcauit, quia nullũ habuit in pugna adiutorẽ; recedentibus cunctis diſcipulis. Et de gentibus non eſt vir mecũ: Quod dicit præcipuè ad eorũ confuſionẽ, qui paſsionẽ eius nolũt imitari. Si cui tamen videatur quod omnes Angeli de myſterio redẽptionis noſtræ, & de Chriſti præſentia nõ dubitarẽt, legatur admiratione, nõ dubitatione, quod dicunt Angeli: Quis eſt iſte qui venit de Edom? id eſt, quã potens, quã formoſus, quàm admirabilis? Vnde & Dauid hãc Chriſti glorioſam exaltationẽ admirãs, ait: Domine Dominus noſter, quã admirabile eſt nomẽ tuũ in vniuerſa terra. Et rurſus ait: Exaltare Domine in virtute tua, id eſt, in altum aſcẽde propria virtute, & tũc cantabimus ore laudãdo, & pſallemus opere imitando virtutes tuas. Et iterũ ait: Exaltabo te Domine, quoniã ſuſcepiſti me, id eſt, altitudinẽ tuã laudabo, qui cauſam meã ſuſcepiſti, vt aſsiſteres in cõſpectu Patris aduocatus pro me. Nos igitur fratres cum Chriſto aſcendente aſcẽdamus, & de præſenti valle lachrymarũ diſponamus aſcenſiones in corde noſtro, vt illuc ſemper tendat humilitas gregis, quo præceſsit humilitas paſtoris. Quæ ſurſum ſunt, quæramus, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens. Quæramus faciem eius ſemper, & ſurſum corda habeamus ad dominũ. Leuemus corda noſtra cũ manibus ad Deũ. Ponderoſum quidẽ eſt cor hominis, quia corpus quod corrũpitur, aggrauat animã. Vnde manibus bonorum operũ niti debemus, & ſanctos coadiutores inuocare, vt cor noſtrum ſurſum leuantes, Domino id offeramus. Deſcendamus cum Rebecca à tortuoſitate cameli, vt nobis verus Iſaac occurrat & trahat nos poſt ſe, vt curramus in odorem vnguentorum ipſius, qui ait: Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum. Et iterum ait: Nemo venit ad me, niſi pater meus traxerit eum. Poſtquam autem tempus fuit, vt reuerteretur ad illum qui miſit eum, non eſt reuerſus vacuus fidelis iſte legatus. Reuerſus eſt Iacob à domo Laban in patriam ſuam cum duabus turmis, actiuorum, ſcilicet, & contemplatiuorum. Reuerſus eſt Raphaël Angelus ſanitatis, liberata Sara à dæmonio, & Tobia à cæcitate. Reuerſus eſt Dauid percuſſo Philiſtæo. Porrigamus ergo illi manus, vt cum ipſo eleuatis manibus bonorũ operum feramur in cœlum. Venite igitur & aſcendamus in montem Domini, & ad domum Dei Iacob. Feſtinemus ingredi in illam requiem, & adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ eius. Habemus enim fiduciam, vt ait Apoſtolus, in introitu ſanctorum in ſanguine Chriſti, id eſt, quod introibimus in ſancta ſanctorum per ſanguinem Chriſti. Et ſubiungit Apoſtolus, quod initiauit nobis viam nouam & viuentem per velamen, id eſt, carnem ſuam, & ſacerdotem magnum ſuper domum Dei. Initiauit viam nouam, quia primus oſtendit, & nullus ante ipſum intrauit. Et viuentem, id eſt, permanẽtem & peruiam, quia nulli fidelium poſtea clauſa fuit. Caro autem eius dicitur velamen, quia velabat & celabat deitatem. Habentes igitur pontificem magnum, qui penetrauit cœlos Ieſum filium Dei, introëamus poſt ipſum vſque ad interiora velaminum, vbi præcurſor noſter pro nobis introiuit Ieſus, ſecundum ordinem Melchiſedech, pontifex factus noſter in æternum. Vnde & ſaluare in perpetuum poteſt, accedens per ſemetipſum ſemper viuens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat, vt eſſet nobis pontifex factus innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cœlis factus.

De interrogatione Angelorum, admirantiũ ex verbis Iſaiæ. *Rom. 2.* *Iſaiæ 63.* *Matth. 9.* *Mar. 14.* *1. Ioan. 2.* *Quod ad imitationẽ Chriſti aſcendere debemus.* *Col. 3.* *Gene. 2.* *Sap. 9.* *Gene. 24.* *Cant. 1.* *Ioan. 12.* *Ioan. 6.* *De Chriſti reuerſione in cœlum cum multo comitatu, & quod dedit nobis fiduciam aſcendendi.* *Gene. 32.* *Tob. 12.* *1. Reg. 17.* *Iſaiæ 2.* *Mich. 3.* *Heb. 4.* *Heb. 5.* *Item. 10.* *Exhortatio ad aſcendendum ex verbis Apoſtoli.* *Heb. 4.* *Item. 6.* *Item. 7.*

Talem

Talem enim habens pontificem, qui considet in dexteram sedis magnitudinis in cœlis, sancto-
rum minister, & tabernaculi veri, quod fixit Deus & non homo. Christus enim assistens pon- *Item 8.*
tifex futurorum bonorum, per sanguinem proprium introiuit semel in sancta, æterna redem- *Item 9.*
ptione inuenta. Non enim in manufactis sanctis Iesus introiuit, sed in ipsum cœlum, vt appa-
reat nunc vultui Dei pro nobis. Si autem mater sine pietate filij sui vulnera non potest intueri, *2. Cor. 1.*
quantò magis pater misericordiarum & fons pietatis cicatrices filij sui nō potest aspicere, quin *Mysterium de*
erga nos moueatur pietate? Stat Elias noster in vertice montis, & mittetur ad eum quin- *quinquagenario.*
quagenarius primus, qui igne consumptus est: & secūdus similiter: Tertius verò merito deuo- *4. Reg. 1.*
tionis & humilitatis reseruatus est. Elias stans in monte, est Dominus noster Iesus Christus,
qui sursum assistit vultui patris ad interpellandum pro nobis. Qui misit ignem in terram, & *Heb. 7.*
vult vt accendatur & deuoret quinquagenarium primum, id est, veterem hominem cum acti- *Lucæ 12. Ephe. 4.*
bus suis, quem ignis spiritus sanctus deuorat, peccata cōsumendo, & ab opere seruili facit quies- *Col. 3.*
cere. Secundus quinquagenarius est vita actiua. In qua per opera misericordiæ remittūtur, non
solùm peccata, sed pœna peccatis debita. Hæc quoque vita consumitur & finem habet, & eam
in holocaustum diuinus ignis assumit. In primo quinquagenario hircus immolatur & crema-
tur: In secundo aries incenditur. Tertius verò, qui est contemplationis, finem habet, sed cum
Elia semper viuit, & in æternum reseruatur. Intrauit autem hodie summus pontifex noster
intra velum in sancta, vt positis super ignem aromatibus, nebula eorum & vapor operiat ora- *Leuit. 16.*
culum, sicut in Leuitico de sacerdote dicitur: Christus enim ascendēs in cęlum, posuit aromata *De aromatibus, & igne, & nebula, & vapore.*
orationum & diuersorum charismatum super ignea corda Apostolorum, vt oraculum operia-
tur, id est, Ecclesia protegatur, & ipso ascendente, sursum trahatur. Vnde Iob ait: Ecce testis *Iob. 16.*
meus in cœlo, & conscius meus in excelsis. Christus enim nostræ infirmitatis conscius subleua- *Ioan 17.*
tus est in cœlum, & testis est nostræ subleuationis. Vnde ipse ait: Cùm exaltatus fuero à terra, *Item. 12.*
omnia traham ad meipsum. Et quoniam peccatorum pondere grauati post ipsum ascēdere non
valemus, reiectis peccatorum sarcinulis vt ascendere valeamus, carnem, mundum, & diabolum *De impedimentis ascendendi.*
pedibus nostris substernamus. Ascendamus asinam cum Axa filia Caleph. Ponamus lunam, id
est, mundi varietatem sub pedibus nostris, cum muliere amicta sole. Conculcemus etiam leo- *Iudic. 1.*
nem & draconem, id est, conteramus Sathanam sub pedibus nostris. Diuitias autem calcando, *Apoc. 12.*
& ipsas pauperibus erogando, schalam nobis in cœlum præparemus. Est autem quadruplex as- *Rom. 16.*
census sanctorum. Primus incipientium. Secundus proficientium. Tertius perfectorum. Quar- *De quadruplici ascensu sanctorum.*
tus peruenientium seu beatorum. Primus, de malo in bonum. Secundus, de bono in melius.
Tertius, de meliori in optimum, quantum ad perfectionem viæ. Quartus, de via in patriam, *Conclusio vbi admonemur ad ascendendū*
quantum ad gloriam vitæ æternę. Ascendamus igitur & in altum eleuemur sicut aquila, vt vbi-
cunque fuerit corpus Christi glorificatum, illic congregentur aquilæ, id est, sancti spirituales. *Matth. 24.*
Ascendamus in cœnaculo cum Petro, in Bethel cum Elia, in sycomoro cum Zachæo, in mon *Actuum 10.*
tana cum Maria, in palmam cum Christo. Ascendamus in schalam cum Iacob, in qua ipse vidit *4. Reg. 2. Lucæ 19.*
Angelos ascendentes & descendentes. In ascensu enim & descensu quid aliud intelligimus, nisi *Item 1.*
exaltationem descendere, & humilitatem ascendere? Omnis enim qui se exaltat, humiliabitur, *Cant. 7. Gene. 28.*
& qui se humiliat, exaltabitur. Humiliemur ergo sub potenti manu Dei, vt exaltet nos in die *Matth. 24.*
visitationis. Non efficiamur similes Lucifero, qui prius voluit ascendere quàm descendere, & *Lucæ 18.*
ideo miserabiliter corruit. Sicut scriptum est: Videbam Sathanam tanquam fulgur de cœlo ca- *1. Pet. 5.*
dentem: Ante ruinam siquidem exaltatur cor. Similiter Adam prius ascendere voluit quàm des- *Isaiæ 14.*
cendere, & idcirco comparatus est iumentis insipientibus, de horto deliciarum proiectus in *Quod prius debemus descendere quàm ascendere.*
sterquilinium. De ipso enim & de eius misera vxore psalmista ait: Deiecisti eos dum al-
leuarentur. Descendamus igitur vt ascēdamus. Qui enim descendit, ipse est qui ascendit. Sedea- *Lucæ 10.*
mus in ciuitate per humilitatem, quousque induti virtute ex alto surgamus postquam sede- *Prouer. 16.*
rimus ascendendo de virtute in virtutem, donec videamus Deum Deorum in Syon. Ipso *Ephe 4. Lucæ 24.*
præstante, &c.

EODEM DIE THEMA SVMPTVM DE Euangelio secundum Marcum.

Recumbentibus vndecim discipulis, apparuit illis Iesus: & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. Mar. 16.

MESSIS multa, operarij pauci. Vnde rogandus est Dominus messis, vt mittat opera- *De messe Domini & operariis.*
rios in messem suam. Vos siquidem messis Domini estis. Ipse enim crucis aratro ter-
ram Ecclesiæ excoluit, & sanguinem proprio irrigauit, vt inde fructum colligeret, sa- *Matth. 9.*
lutem, scilicet, animarum. Operarij autem siue messores sunt doctores Ecclesię. De quibus Isa- *Lucæ 10.*
ias ait: Lætabūtur coram te sicut qui lætantur in messe. Hi autem messores inclinari debent *Isaiæ 9.*
ad messem colligendam per humilitatem & compassionem, & tenere falcem in manu, id est,
verbum Dei in opere, vt quod alios docent facere, ipsi prius faciant. Debent igitur messores isti
messem Dei à terra leuare, id est, corda auditorum verborum prædicationis & bono exemplo,
à terrenorum amore sursum attollere. Nam & discipulos Domini legimus spicas à terra
auulsisse.

Matth.12. Mar.2. Lucæ6. De paucitate operariorum. Rom.15. Lucæ5. Quod bona vita præcedere debet prædicationem. Matth.5. Eccle.6. Quod prædicator assimulatur gallo. Iob.37. Isaiæ22. Matth.25. De quatuor gradibus descendendi, & totidem ascendendi. Sap.8. Isaiæ33. Amos 9. De fasciculo multiplici. Lucæ2. Mich.2. Ioan.14. Quod Christũ offendunt, qui ad hospitium quod præparauit, ore contemnunt.

auulsisse. Debent diuersas spicas simul in vnum constringere per charitatem & firmam concordiam, & in horreum Domini, quod est sancta Ecclesia, recondere, donec variis flagellis grana à paleis purgata, in æterna beatitudine reponantur. Cùm autem multa sit messis in vniuerso mundo, Dominus de paucitate operariorum conqueritur. Operarij, inquit, pauci sunt. Multi enim sunt qui loquuntur, sed pauci qui iuxta illud quod prædicant, operentur. Cùm tamen dicat Apostolus, quod non audet loqui aliquid eorum, quæ per se non operatur Dominus. Multi sunt prædicatores, & pauci sunt prædicatores. Multi numero, pauci merito. Et idcirco messis Domini in terra computrescit & à bestiis conculcatur. Pauci sunt qui se velint inclinare per compassionem, & corda peccatorum sursum attollere. Qui autem in terra iacent, quomodo alios à terra sursum eleuare poterunt. Vnde Dominus ait Petro: Duc in altum & laxate retia vestra. A terra igitur debet remoueri prædicator, id est, à terrenorum amore, vt laxet retia sua in capturam animarum, sicut scriptum est: Statuit supra petram pedes meos, & tunc immisit in os meum canticum nouum sanctæ prædicationis. Sit prius sal terræ carnem suam mortificando, & postmodum lux mundi alios docendo, quemadmodum Apostolis Dominus ait: Vos estis sal terræ, vos estis lux mundi. Petra autem salis brutis animalibus apponitur, vt illam lambendo meliorentur. In Ecclesiastico Sapiens sic ait: Quasi qui arat & qui seminat, accede ad sapientiam. Prius enim arare debemus in nobis carnem nostram affligendo, & postmodum seminare aliis prædicando. Prius gallus seipsum alis ter percutit, & postea alios excitando vocem emittit. Gallus est prædicator, quemadmodum in Iob Dominus ait: Quis dedit gallo intelligentiam, id est, prædicatori, qui stimulos habet seu calcaria, vt pũgat comminando, & gallinas, id est, animas sibi commissas defendere valeat. Prædicator igitur more galli nocte debet cantare, id est in tenebris huius seculi, & dormientes atque pigros excitare. Prius tamen quàm aliis prædicet, seipsum ter debet percutere, id est, cordis contritione, oris confessione, & operis satisfactione. Pauci autem sunt hodie huiusmodi galli, sed facti sunt plures galli gallinacei, id est, vt iam non audeant pugnare, nec gallinas valeant fœcundare. De quibus Dominus per Isaiam ait: Asportaberis quasi gallus gallinaceus. Dæmones enim tales asportant in infernum pertrahendo. Pauci sunt hodie fideles operarij in agro Domini. Et idcirco rogare debetis Dominum messis, vt inter operarios suos & messores me reputare dignetur, vel saltem inter illos qui spicas colligunt post messores, vt si non possum plenos manipulos in horreum Domini mei reponere, saltem paucas spicas illi valeam præsentare. Si enim vel vnam animam Deo lucrari possem, in vita mea, magnum esset paruitati meæ talentum mihi commissum duplicare. Non enim habeo nisi animam vnam. Vtinam cum illa per diuinam misericordiam, & merita vestra vnam aliam tanquam minister, & non auctor salutis lucrari possem. Recumbentibus vndecim discipulis. Saluator noster fratres charissimi, ad hoc inclinauit cœlos & descendit, vt iacentes erigeret. Ad hoc in cœlum ascendit, vt erectos secum traheret. Descendit igitur & ascendit, quia non haberet quo ascenderet altissimus, nisi prius descendisset humillimus. In descensu quatuor fuerunt gradus, similiter & in ascensu quatuor. Primus descendendi gradus, à summo cœlo vsque ad carnem. Secundus ad crucem. Tertius ad mortem. Quartus vsque ad infernum & mortis auctorem. In carne exercuit sapientiam. In cruce patientiam. In morte charitatis beneuolentiã. In inferno potentiam. Primus eius ascensus fuit supra montem in præeminentia conuersationis. Secundus supra mortem in gloria resurrectionis. Tertius supra cœlos in consensu ad dexteram maiestatis. Quartus supra thronum iudiciarię potestatis. Ipse enim attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. A fine vsque ad finem, id est, à terra vsque ad cœlum: vel à fine meritorum, vsque ad finem præmiorum. Disponit autem omnia suauiter, id est, cogitationes, verba, & opera. Cogitationes puritate, verba veritate, opera honestate. De hoc autem multiplici ascensu Dominus per Isaiam ait. Nunc exurgam, nũc exaltabor, nunc sublimabor ait Dominus. Et Amos ait: Qui ædificauit in cœlo ascensionem suam, & fasciculum suum super terram fundauit. Christus enim ascensionem in cœlo suam ædificauit, dum ipse in cœlum ascendendo alios ascendere fecit. Super terram verò multiplicem fasciculum fundauit, fasciculum, scilicet, fidelium, quos vinculo charitatis ligat & astringit. Qui enim triumphantem Ecclesiam ascendere facit, gregem fidelium in Ecclesia militante ligat indissolubili vinculo charitatis. Fasciculum præceptorum in terra ædificauit, quem fidelibus suis portandum commisit. Et insuper fasciculum tribulationum, quas ipse in terra sustinuit. In terra enim habuit dolorem, in excelso gloriam. Vnde non dicitur gloria in terra nostra, sed gloria in excelso Deo. Ascensionem igitur in cœlum ædificauit præcedens, & fidelibus suis viam præparans. Vnde & Michæas ait: Ascendit, pandens iter ante eos. Nos autem in baptismo secuturos promisimus, & frequenter in Ecclesia cantamus, lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Ex quo patet, quantum ipsum contemnimus, dum post ipsum ascendere recusamus. Vado, inquit Dominus, præparare vobis locum. Si autem aliquem præmittens, vt hospitium tibi præpararet, magnam illi faceres iniuriam, si ad locum alterum diuerteres, præparatum hospitium contemnendo. Iniuriam igitur & dedecus illi faciunt, qui terram cœlo præponunt. Vnde beatus Gregorius ait. Peruersa mens dum delectationi creaturæ se subdit, à creatoris se societate disiungit. Hi sunt velut ericij pomis siluestribus onerati, id est, malo sapore mundi aggrauati, vt non possint ascendere, nec saporem cœlestium gustare. Si autem

cum Christo

cum Christo surrexissent, quæ sursum sunt, saperent & gustarent, vbi Christus est in dextera Dei sedens. Delectationes autem in dextera eius vsque in finem. Peruersi autem homines has delectationes non percipiunt, nec tantam intuentur claritatem. Si autem cęcus est qui solis claritatem nõ percipit, quantò magis est cæcus, qui claritatem nõ intuetur à quo sol illuminatur. Vnde de synagoga reproba beatus Iob ait: Semitam ignorauit auis, nec intuitus est oculos vulturis. Teste enim Gregorio auis nomine ille significatur, qui corpus carneum quod accepit, ascendendo ad ęthera liberauit. Iudæa autẽ semitam ignorauit auis, quia humilitatis Christi vias quibus nos in altum subleuamur, considerare noluit, nec est intuita oculos vulturis, id est, Christi. Ait enim idem Gregorius: Redemptor noster vulturis appellatione signatur, qui manens in altitudine deitatis suæ, quasi quodam volatu sublimi cadauer nostræ mortalitatis conspexit in infimis, & se de cœlestibus ad ima dimisit. Et dum animal mortuum petiit, mortem apud nos inuenit. Huius vulturis oculus, fuit intentio nostræ reparationis. Populus ergo Iudaicus vulturem quidem conspexit, sed oculos vulturis non aspexit. Vnde & prædicatores eius repulit. Propterea Psalmista ait: Nescierunt, neque intellexerunt. Et Isaias ait: Incrassatum est cor populi huius. Istius igitur auis semitam ignorat, qui Christum in cœlum ascendisse negat vel dubitat. Vnde ad Romanos Apostolus ait: Ne dixeris in corde tuo, quis ascendit in cœlum, id est, Christum deducere. Aut quis descẽdit in abyssum? hoc est Christum à mortuis reuocare. Quasi dicat: Cùm audieris prædicare Christum ascendisse in cœlum, noli dicere in corde tuo, mendacium est. Quis enim ascendit in cœlum? Hoc autem dicere, est Christum deducere de cœlo ad terram, id est negare Christum ascendisse. Et similiter cùm audis prædicari, quod Christus ad infernum descendit, noli dicere mendacium est. Quis enim descendit in abyssum? Hoc autem dicere, est Christum reuocare à mortuis, quantum in te est, id est, credere quod ipse non descendit in infernum. Hæc autem verba adhuc hodie dicunt Iudæi, qui non credunt Christum in cœlum ascendisse, neque descendisse ad infernum, cùm tamen ex lege eorum istud possent aduertere. Ipsi autem duri ad credendum, vsque hodie remanent in cordis duritia, id est, in infidelitate sua. De qua cordis duritia & tarditate ad credendum Dominus ascensurus in cœlum, discipulos suos redarguit, sicut in hodierno Euangelio Marcus ait: Quod recumbentibus vndecim discipulis apparuit illis Iesus. Et exprobrauit incredulitatem eorum & duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. Non enim mendaces debuerunt æstimare, quorum sinceritatem agnoscebant. Sed nec eos deceptos fuisse putare debuerunt, cum omnem deceptionis suspicionem Christus amouerit, qui coram ipsis manducauit & bibit, & cicatrices ostendit, atque se palpabilem præbuit, præsertim cùm ipsi ex scripturis de Christi resurrectione possent certificari, & ex verbis saluatoris, qui ante mortem dixit se tertia die resurrecturum à mortuis. Cùm igitur gentes quibus prædicaturi erant Apostoli, in auditu auris credituræ essent, in ipso ascensionis die cùm recumberent Apostoli in cœnaculo montis Sion, exprobrauit eis duritiam cordis. Vnde statim subiunxit: Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Qui verò non crediderit, condemnabitur. Ecce quantum est fidei meritum, & quantum vitium infidelitatis. Et idcirco de duritia cordis, & de tarditate credẽdi eos Dominus arguit. Teste enim Marco: Cùm Maria Magdalene nuntiasset eis, quia vidisset Dominum, illi audiẽtes quia viueret, & visus esset ab ea, non crediderunt. Post hoc, duobus ambulantibus in Emaus apparuit. At illi euntes nuntiauerunt cæteris, nec illis crediderunt. Magnum autem est infidelitatis vitium, bonis viris fidem non adhibere. Similiter & Petrus viderat Christum viuentem, & postquam nuntiauit aliis, illi non crediderunt. Postquam enim in ipso die resurrectionis apparuisset Mariæ Magdalene, & Petro, & duobus euntibus in Emaus, & audissent ab eis quod Christus resurrexisset, in ipso vespere, cùm stetit Iesus in medio eorum, non credebant, sed vt ait Lucas: ęstimabant se spiritum videre. Teste autem Matthæo: cùm Dominus postmodum appareret eis in monte Galilææ, videntes eum adorauerunt, quidam autem eorum dubitauerunt. Illorum tamen tarditas & duritia cordis nobis vtilis fuit. Vnde beatus Gregorius ait: quod resurrectionem dominicam discipuli tardè crediderunt, non tam illorum infirmitas quàm nostra, vt ita dicam, firmitas fuit. Ipsa namque resurrectio illis dubitantibus per multa argumenta mõstrata est. Quod dum nos legentes agnoscimus, quid aliud quàm de eorum dubitatione solidamur? Minus enim mihi Maria Magdalene pręstitit quæ citius credidit, quã Thomas qui diu dubitauit. Ille enim dubitãdo vulnerũ cicatrices tetigit, & de nostro pectore vulnus dubietatis amputauit. Increpata autẽ eorũ duritia, ait Dominus: Eũtes in mundũ vniuersum, pr̨dicate Euangeliũ omni creaturę, id est, omni gentiũ nationi. Omni autẽ creaturæ Euangeliũ prædicatur, cùm soli homini prædicatur. Quia ille docetur, propter quẽ cuncta creata sunt in terra, & qui aliquid habet cõmune cũ omni creatura. Vnde & microcosmus dicitur homo, id est, minor mũdus, quia multiplicẽ habet cum mundo conuenientiam. Et maximè quia ex quatuor constat elementis, sicut maior mundus. Quod autem Dominus subiungit. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, intelligitur de fide illa quæ per dilectionẽ operatur. Dilectio enim est anima fidei. Vnde sicut homo mortuus, non est homo, ita fides mortua, non reputatur fides. Non enim verè credunt, qui operibus negant, quia pactum baptismalem non obseruant. Tunc enim veraciter fideles sumus, si quod verbis promittimus, opere adimplemus. Fides igitur cum baptismo exigitur ad salutem

Marginalia: *Col. 3.* — *Iob 38.* — *De semita auis & vulture.* — *De excæcatione Iudæorum* — *Isaiæ 6.* — *Deut. 30.* — *Rom. 10.* — *Contra cordis duritiam & incredulitatẽ* — *Ioan. 20.* — *Lucæ 24.* — *Matth. 20.* — *Mar. 10.* — *Lucæ 18.* — *Mar. 16.* — *Quod discipulis his qui viderant Christũ resurrexisse, credere noluerint.* — *Lucæ 24.* — *Lucæ 14.* — *Matth. 28.* — *Quod tarditas credulitatis illorum nobis profuit.* — *Prosecutio et expositio literæ.* — *Gal. 5.* — *Titum 1.*

lutem, vbi baptiſmus haberi poteſt. Alioquin quando baptiſmum non excludit contemptus religionis, ſed neceſsitas articuli ſi deſideret homo baptizari, licèt non baptizetur, ob hoc ſalute non priuatur. Fides enim cum tali voluntate pro baptiſmo reputatur. Vnde Dominus: Qui non crediderit, condemnabitur. Multi enim Martyres ſine baptiſmo aquæ obierunt, quibus vnda ſanguinis cum voluntate baptizandi reputata eſt pro baptiſmo. Paruuli autem in baptiſmo fidem recipiunt in habitu, ſicut & alias virtutes, licèt non credant in actu. Baptizantur autem in fide Eccleſiæ, quæ reputatur eis ad ſalutem cum baptiſmo. Per alios enim paruuli credunt, ſicut per alios peccatum originale contraxerunt. Si cui tamen videatur quod paruuli baptizati non credant. Vniuerſitas illa reſtringenda eſt ad adultos. Et tantum intelligenda eſt de illis, quibus Euangelium prædicatur. De quibus dixerat: Prædicate Euangelium omni creaturæ. Paruulis enim Euangelium non prædicatur, ſed adultis, quibus ſolis

Deſcriptio fidei.

credere conuenit, ſecundum quod fides dicitur voluntaria certitudo ſupra opinionem & infra ſcientiam. Voluntaria dicitur, vt fides habeat meritum. Certitudo, quia nō dubitat qui credit. Pro fide enim paratus eſt mori priuſquam à fide diſcedat. Firmius autem credimus traditioni Eccleſiæ & ſanctorum auctoritatibus, quàm ſenſibus noſtris. Supra opinionem dicitur, quia plus eſt credere quàm opinari. Infra ſciéntiam, quia minus eſt credere quàm ſcire. Fides enim non haberet meritum, ſi per cauſas probaretur, vel ſi ratio humana daret nobis experimentum. Imò iam non eſſet fides, ſed potius ſcientia. Quomodo autem fideles ab infidelibus diſcernantur, oſtendit ſubiungens. Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur. In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Si de ſignis viſibilibus prædicta miracula intelliguntur, vniuerſitas ad tempora primitiuæ Eccleſiæ reſtringitur ſub hoc ſenſu. Signa autem eos qui crediderint hæc ſequentur,

De ſignis viſibilibus & miraculis, quæ neceſſaria fuerunt in primitiua Eccleſia.

quando, ſcilicet, neceſſarium erit vt ſequantur. Hæc ſiquidem neceſſaria fuerunt in exordio Eccleſiæ. Vt enim ad fidem creſceret, miraculis fuerat nutrienda, quia & nos cum arbuſta plantamus, tandiu eis aquam fundimus, quouſque ea in terra conualuiſſe videamus. At ſi ſemel radicem fixerint, irrigatio ceſſabit. Ad hoc quippe viſibilia miracula corruſcant, vt corda videntium ad fidem inuiſibilium pertrahant, vt per hoc quod foris agitur, hoc quod intus eſt, longè mirabilius eſſe ſentiatur. Vnde nunc quoque cum fidelium numerus ita excreuit, intra ſanctam Eccleſiam multi ſunt qui vitam virtutum tenent, & ſigna virtutum non habent. Quia fruſtra miraculum foris extenditur, ſi deeſt quod intus operetur. Nam

1. Cor. 14. 1. Tim. 5.

iuxta magni doctoris gentium vocem, linguæ in ſignum ſunt non fidelibus ſed infidelibus. Vnde cùm Apoſtolus multos infideles verbo ſanaret, Timotheum iam credentem, & infirmitate ſtomachi laborantem, verbo ſanare non voluit, ſed arte medicinali vti admonet, dicens ei: Modico vtere vino propter ſtomachum, & frequentes tuas infirmitates.

De ſignis ſpiritualibus & inuiſibilibus.

Spiritualiter autem ſancta Eccleſia quotidie facit, quod tunc per Apoſtolos viſibiliter faciebat. In exorciſmo enim & baptiſmo in nominè Chriſti dæmonia eiiciuntur. Quando etiam ad prædicatorum exhortationem peccatores conuertuntur, dum criminalia peccata deſerunt, ab eis dæmonia exeunt. Linguis autem nouis loquuntur, dum ſecularia verba quæ ad vitam veterem pertinent, relinquunt. Serpentes tollunt, dum bonis exhortationibus virus malitiæ ab aliorum

Actuum 28.

cordibus auferunt. Hoc autem ad literam Paulus impleuit, dum à manu ſua viperam illęſus excusſit. Et ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Quod ſpiritualiter habet fieri, dum mortiferas perſuaſiones audiunt, nec vſque ad operationem perducunt. Ad literam autem Ioannes venenum hauſit, nec ei in aliquo nocuit. Super ęgros vt bene habeāt, manus imponimus, dum fragiles & imperfectos exēplo bonę operationis cōfirmamus. In extrema etiā vnctione manus ſuper ęgros imponimus, & nō ſolū à peccatis alleuiātur, vel à pœna peccatorum, ſed ex virtute vnctionis corporaliter etiā melius habēt, ſi placuerit Domino, vt ab illa infirmitate euadāt. Vn-

Iacob. 5.

de Iacobus ait: Infirmatur quis ex vobis, inducat presbyteros Eccleſię, vt orēt ſuper eū, vngentes eū oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmū, & alleuiabit eū Dominus, & ſi in peccatis ſit, dimittētur ei. Hæc autē miracula tantò maiora ſunt, quantò ſpiritualia. Per hæc enim animæ nō corpora ſuſcitātur. Prædicta autē verba dixit Dominus in cęnaculo mōtis Siō, vbi vndecim Apoſtoli recūbebant, & alij plures cum eis erāt. Sed de his quia maiores erāt ſpecialiter mentionē facit Euāgeliſta Marcus. Deinde eduxit eos foras in Bethaniā, ſicut habetur

Lucæ 24.

in Luca, id eſt, in montē Oliueti verſus Bethaniā. Et tūc factū eſt quod in hodier. Euāgelio Marcus aſſerit, dicēs. Et Dominus quidē Ieſus poſtquā locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlū, & ſedet à dextris Dei, id eſt, in potioribus bonis patris quieſcēs ſecundum quod homo, & ei, ſecundum quod Deus conregnans. Illi autem profecti prædicauerunt vbique Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Non ſtatim profecti ſunt, ſed ſederunt in ciuitate,

Gene. 5. 4. Reg. 2. Quod Chriſtus poſt aſcēſionem dedit dona hominibus.

donec in die Pentecoſtes confirmati eſſent virtute ex alto. Recepto autem ſpiritu Sancto, tempore competenti profecti prædicauerunt. Chriſtus autem aſſumptus dicitur à nube, vel à diuinitate, qui propriè dicitur aſcendiſſe, quia virtute propria aſcendit. Enoch autem dicitur tranſlatus & Elias ſubuectus. Aſcendens igitur Dominus in altū, captiuam duxit captiuitatē, id eſt, eos qui in inferno captiui prius tenebantur, ſecum ducens. Et poſtmodum dona ſpiritusſancti dedit hominibus, nō ſolū in die Pentecoſtes, ſed poſtmodum in vniuerſo mundo ad fidē con-

uertendo

uertendo innumeras gentes. Operuit enim cœlos gloria eius in aſceſione: & poſtmodũ laudis eius plena eſt terra in gentium conuerſione. Vnde in Geneſi Iacob ait: Neptalim ceruus emiſſus, dans eloquia pulchritudinis. Neptalim interpretatur dilatatio, & ſignat Chriſtum, cuius fides dilatata eſt in vniuerſo mundo. Ipſe autem ceruus tranſiliens lutoſa & ſpinoſa huius ſeculi, qui hodie ſaltum fecit vſque ad cœlum. Qui emiſſus fuerat à patre in mundum. Poſt aſcenſionem verò vbique per Apoſtolos dedit eloquia pulchritudinis & veritatis. Et in Exodo dicitur: Aſcende in montem, & eſto ibi, daboque tibi lapideas tabulas, & legem & mandata quæ ſcripſi: Quaſi diceret pater filio: Aſcẽde in cœlũ, & ſede à dextris meis, & dabo tibi in diſcipulis tuis legẽ ſcriptam firmiter in cordibus eorũ, & mãdata ſcripta in tabulis lapideis, id eſt, in mentibus per ſpiritum ſanctũ corroboratis. Vnde Dauid ait: Exaltare ſuper cœlos Deus, & ita erit ſuper omnem terrã gloria tua. In natiuitate enim apparuit eius humanitas. In paſſione patientia. In reſurrectione victoria. In aſcenſione & ſpiritusſancti miſſione, atq; Apoſtolorum prædicatione apparuit eius gloria. Lignum enim quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, germinauit in natiuitate, tranſplantatum eſt in paſſione, floruit in reſurrectione, fructificauit in aſcenſione. Fructum autem cõmunicauit in die Pentecoſtes, & in gentium conuerſione. De hoc autem ligno beatus Iob ait: Lignum habet ſpem, & ſi præciſum fuerit, rurſum vireſcet & rami eius pullulant. Si ſenuerit in terra radix eius, & in puluerem emortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquę germinabit, & faciet comam quaſi cùm primum complantatum eſt. Lignum dominici corporis præciſum fuit in cruce. Spem habuit, quia caro eius requieuit in ſpe, virorem habuit in reſurrectione. Poſtquam autem in cœlum aſcendit, rami eius pullulauerunt, id eſt, fideles in vniuerſo mundo creuerunt. Radix eius, id eſt, prædicatio in terra ſenuit, quia in perfidis viluit. In puluerem autem truncus eius moritur, quia inter manus perſequentium corpus eius examinatur. Ad odorem autem aquæ germinauit, quia per virtutem Dei caro ad vitam rediit. Fecit autem comam quaſi prius, quia Apoſtoli qui aruerunt ad fidem, vt prius viruerunt & capiti ſuo adhęſerunt reuertentes. De huius autẽ ligni plantatione Dominus per Ezechielem ait: Sumam de medulla cedri ſublimis, & ponam de vertice ramorum eius, tenerum diſtringam, & plantabo ſuper montem excelſum & eminentem. In monte ſublimi Iſraël plantabo illud, & erumpet in germen, & faciet fructum, & erit in cedrum magnam, & habitabunt ſub ea omnes volucres, vniuerſum volatile ſub vmbra frondium eius nidificabit, & ſcient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliaui lignum ſublime, & exaltaui lignum humile, ſiccaui lignum viride, & frondere feci lignum aridum. Humanum genus in Paradiſo plantatum, cedro Libani comparatur propter excellentiam rationalis naturæ, ſed auulſa eſt arbor iſta ad ventum ſuggeſtionis diabolicæ. Vnde Iob ait: Dixi, pereo, & tanquam auulſæ arbori abſtulit ſpem meam. Plantata erat arbor iſta in firma terra, id eſt, in ſoliditate ſtatus primæ immortalitatis. A quo ſtatu eſt auulſa, dum mortalitati eſt addicta. Auulſa tamen arbor iſta tot ramos protulit, quot homines procreauit. In vertice autem ramorum tenerum habuit ramum Ieſum Chriſtũ mortali carne indutum. Ramus auulſus humore eſt plenus: Et ipſe igitur plenus fuit, in quo nulla virtus emarcuit. Quod autẽ ait: tenerum reſtringam, hoc eſt variis tribulationibus exponam, vt humorem gratiæ copioſum emittat, vel diſtringam, id eſt, ab aliis abrumpam & diſcerpam, & à maſſa perditionis ſeorſum aſſumam. Qui bene dicitur, aſſumptus eſſe de medulla cedri, in quo veritas humanæ naturæ in Chriſto oſtenditur. Nam medulla cor eſt arboris, quaſi vera ipſius ſubſtantia. Deus autem non ex parte radicis hanc arborem replantauit. Adam enim huius arboris radix fuit, per quem in ſtatum priſtinum genus humanum non poterat reparari, ſed à cacumine & à ramo ſuperiori replantatum eſt, & reparatum genus humanum, non in Paradiſo terreſtri, ſed longe elegantius in paradiſo cœleſti, dum hodie ſuper choros Angelorum exaltata eſt glorioſa caro Chriſti. Super montem excelſum & eminentem plantata eſt arbor iſta, & germen dedit, atque in vniuerſo mundo poſt aſcenſionem fructum fecit. Fuit enim in cedrum magnam, dum vuiuerſam terram impleuit. Et habitauerũt ſub eius protectione omnes ſancti, & nouerunt omnia ligna Regionis, id eſt, omnes fideles populi, quod Dominus humiliauit lignum ſublime, id eſt, Iudęos, & exaltauit lignum humile, id eſt, gentiles: & exſiccauit lignum viride, id eſt, Iudæos florentes in lege: & frondere fecit lignum aridum, id eſt, populum nationum, vel lignum ſublime humiliatum ad paſſionem ſaluatoris refertur. Humile autem exaltatum, ad reſurrectionem & aſcẽſionem. Quod autem prius virens fuit, ſiccatum eſt in morte, & poſtea reuiuiſcens, priſtinum recepit virorem. Propterea Pſalmiſta tanta conſiderans beneficia, ait: Cantate Domino Pſalmum, dicite nomini eius, iter facite ei: qui aſcendit ſuper occaſum, Dominus nomen illi. Cantate Domino: Ecce gaudium ſpirituale, & gratiarum actio. Pſalmum dicite nomini eius. Ecce operatio bona ad honorem ipſius. Iter facite ei: Ecce mundatio conſcientiæ & intentio pura, quibus Domino aperiuntur corda noſtra. Qui aſcendit ſuper occaſum, id eſt, ſuper mortem in reſurrectione illam deſtruendo. Et in aſcenſione ſuper occaſum, id eſt, ſuper mundana omnia & occidua aſcendit. Super occaſum vitiorum inſuper aſcendit, dum per Apoſtolos vbique vitia deſtruxit. Dominus nomen illi, quia omnis poteſtas in cœlo & in terra data eſt ei. De hac autem Chriſti aſcenſione & gratiæ multiplicatione Abacuc ait: Eleuatus eſt Sol in loco ſuo, & Luna ſtetit in ordine ſuo, inter ſpem, ſcilicet, & timorem immobiliter perſeuerans. Eleuato enim ſole iuſtitiæ in aſcenſione, poſtea miſſus eſt ſpiritusſanctus, rigans montes

Marginalia: *Abacuc. 3.* — *Gene. 49.* — *Exod. 24.* — *Iere 31.* — *De ligno vitæ & fructu eius.* — *Iob. 14.* — *De plantatione arboris in monte excelſo ex verbis Ezechielis, quod impletũ eſt in aſcenſione.* — *Iob. 19.* — *Matth. 28.* — *De Chriſti eleuatione & ordinatione Eccleſiæ.* — *Abacuc. 3.*

1.Cor.12. montes de superioribus suis,& facta est distributio carismatum. Et ita Luna, id est, Ecclesia mi-
litans ordinata est secúdum diuisiones gratiarum, & distinctiones personarum, vt sicut in vno
corpore diuersa sunt membra, ita in sancta Dei Ecclesia. Quidam enim sunt oculi aliis vidētes,
atq; alios deducendo regentes. Hi sunt Ecclesiæ prælati atq; animarũ pastores. Alij sunt manus
alios defendētes. Hi sunt Reges & Principes. Alij pedes alios sustētantes. Hi sunt simplices laici
& pauperes, laboribus suis alios sustinentes. Ordinata est etiam Ecclesia militans, vt sint alij
quasi in inferiori mansione: Hi sunt cōiugati. Alij in media mansione: Hi sunt gementes & vi-
Gene.6. duæ. Alij in superiori māsione: Hi sunt cōtemplatiui & virgines. Est igitur arca Noë tricame-
3.Reg.6. rata, id est sancta Dei Ecclesia. Tria enim sunt tabulata in tēplo veri Salomonis, id est, in Eccle-
sia militante. Possunt tamen prædicta verba intelligi de Ecclesia triumphante. Sole enim ele-
uato in loco suo, Luna quę illuminatur à Sole, id est, cœlestis Ecclesia stetit in ordine suo. Quia
decimum ordinem in sanctis recuperauit, quem in Angelis corruentibus amisit. Vnde Psalmista
ait: Thronus eius sicut sol in conspectu meo, quantum ad Christi humanitatem, & sicut Luna
perfecta inæternum, quantum ad Ecclesiam triumphantem, quæ perfecta est, & nullam habet
Abacuc.3. diminutionem vel mutabilitatem. Vbi autem in alia translatione habetur. Eleuatus est Sol in
loco suo, & Luna stetit in ordine suo, in nostra translatione dicitur, Sol & Luna steterunt in
habitaculo suo, id est, Christus & Ecclesia. Christus enim stetit in ascensione ad dexteram pa-
Gal.5. tris, & Ecclesia suum locum recuperauit. Passer enim, id est, Christus inuenit sibi nidum in cœ-
lis. Quia Dominus in templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes eius. Et turtur, id est, Ecclesia,
nidum fidei per dilectionem operantis, vbi reponat pullos bonorum operum. Vel Sol diuinita-
tis & Luna humanitatis Christi, Christo ascendente in cœlum, in habitaculo suo steterunt. Ha-
bitaculum humanitatis est ad dexteram patris, id est, in potioribus eius bonis. Diuinitas autem
in seipsa cōsistit. De hac iterum Christi ascensione & gratiæ multiplicatione Dominus in Iob
Iob.39. ait: Nunquid per sapientiam tuam plumescet accipiter, expandens alas suas ad Austrum? Nun-
quid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum? Accipiter dicitur
De accipitre & plumis eius, & duabus alis. Christus, qui de cœlo aduolauit, vt aues syluestres caperet, id est, peccatores fugitiuos & aliena-
tos à Deo. Capta autem præda more nobilium volucrum, Christus cor sibi dari desiderat. Nisi
enim cor nostrum demus ei per dilectionem, totum residuum non curat. Accipiter iste pennas
veteres exuit, & nouas assumpsit, dum proiectis Iudæis gentes ad se conuertit. In cruce autem
Lucæ 23. totus deplumatus fuit, vna sola pluma ei adhęsit. Latro enim qui prius fuerat pluma strutionis,
factus est pluma accipitris. Per sapientiam autem diuinā quotidie plumescit accipiter iste. Quia
per prædicationem sanctorum nouas plumas recuperat, donec omnibus plumis in fine sibi ad-
1.Cor.15. hęrentibus auis pulcherrima circundata varietate prædam suam offerat Deo patri. Hic autem
Isa.11. accipiter noué mensibus fuit in mutatorio vteri virginalis supra virgam rectissimam, virgam
de radice Iesse. Exiens autem à mutatorio multam prædam cepit, & tandem in die ascensionis
in cœlum aduolauit. Alas autem suas accipiter iste ad austrum expandit, dum diligentibus sen-
sum aperuit, vt intelligerent scripturas. Duo enim testamenta dicuntur alæ Christi. De quibus
Lucæ 24. dicitur: Sub vmbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. Nos autē ad Austrum spi-
Isa.40. ritussancti alas cogitationum expandamus, & nouas virtutum pennas abiecta conuersatione
Quod Christus assimilatur aquilæ, et maxime propter ascēsionē dicitur aquila, & assignātur proprietates aquilæ. vetusta, assumamus. Non solum autem accipiter sed & aquila dicitur Christus. Omnibus enim
sanctis sublimius volauit, sicut aquila cunctis aliis auibus altius volat. Aquila etiam vt dicitur,
magis diligit pullos suos aliis auibus. Vnde & ad volandũ prouocat & super eos volitat expan-
dens coram eis alas suas. Sic Dominus ex immensa dilectione qua diligit nos, prouocat nos ad
volandum, & inuitat vt sequamur eum ascendentem in cœlum. Aquila pullos suos radio solis
obiicit, & quos viderit tenere immobilem oculorum aciem contra solem, velut dignos genere
Deut.32. conseruat, quos autem viderit flectere oculos, tanquam degeneres abiicit. Et Dominus noster
Gene.19. indignos se eos iudicat, qui ad solē iustitiæ mētis oculũ nō dirigunt, sed cũ vxore Loth oculos
Iob.39. ad terrena reflectētes retro aspiciunt. Hæc igitur aquila, id est, Christus ad patris præceptũ ho-
Ephe.1. die est eleuata: Ponēs nidũ suũ in arduis, quia illos, in quibus residet, in sublimè attollit. Vnde
Iob 7. Apost. ait: Qui cōsedere nos fecit in cœlestibus in Christo. In terra autē ambulās iam in cęlo se-
Phil.3. dere gloriatur, quia suspendiũ elegerat anima ipsius, & cōuersatio eius erat in cęlis. Vbi enim ca-
Matth.6. put, ibi mēbra sunt spe & desiderio. Vbi thesaurus eorũ, ibi corda eorũ. Propterea per prophetā
Lucæ.12. Amos Dominus ait: Cōteram vectē Damasci, & trāsferetur populus Syriæ Cyrenē. Primus pa-
Amos.1. rens post peccatũ emissus est in agrũ Damascenũ, sed hodie atterũtur vectes Damasci, & datur
Quod Christus membris suis dedit spē ascendendi post ipsum. spes quod trāsferemur Cyrenē, quod sonat hereditas, id est, in ęternam hęreditatē. Syria inter-
pretatur ara, per quā carnis immolatio & maceratio designatur. Damascus autē saccus sangui-
Isa.40. neus interpretatur. Hæc est caro nostra peccatrix, quæ quasi duobus vectibus cōcluditur. Infir-
Iob 39. mitate, scilicet, & immunditia peccati. Hos vectes Christus in nobis cōterit, & secũ in cœlesti-
Item 48. bus nos residere facit. Assumamus igitur pennas sicut aquilę & in arduis ponamus nidũ nostrũ,
Cant.7. nidificemus in summo ore foraminis, vbi malę bestiæ nō attingũt. In foraminibus Petræ, id est,
Isaiæ 40. in fide passionis Christi more colũbæ habitemus. Qui enim sperāt in Domino, sicut Isa. ait: mu-
Quod ascendere debemus more aquilæ, & renouari ad fontem vitæ. tabũt fortitudinē. Assumēt pēnas sicut aquilę, current & nō laborabunt: ambulabunt & nō de-
ficient. Mutemus fortitudinē seculi in fortitudinē Dei, fortitudinem carnis in fortitudinē spiri-
tus, vt sicut fortes fuimus in malo, simus fortes in bono. Assumamus pennas sicut aquilæ, pēnas,
scilicet,

scilicet, dilectionis Dei & proximi, quibus sursum volare valeamus. Aquila cũ senuerit, grauantur alæ eius, & obducũtur oculi eius caligine. Tunc quærit fontẽ aquæ, & supra illũ in altũ volat, & incendit alas suas ardore Solis, & caliginẽ oculorũ radiis solaribus cõburit. Tunc demũ descendẽs ad fontẽ ter se immergit, & cõtinuò renouata lumen oculorũ, & alarũ velocitatẽ recuperat. Et nos in altũ volantes Solẽ iustitiæ intueamur, & fonte diuinæ gratiæ in nomine sanctæ Trinitatis abluamur, & ita renouabitur sicut aquilę iuuentus nostra. Vt autẽ in altũ volare valeamus, caueamus ne alæ nostræ vento superbiæ elidantur, visco luxurię cõstringantur, pondere auaritiæ aggrauẽtur, temporaliũ rerũ sarcina deprimãtur, nec impediãtur gressus nostri superfluitate vestiũ. Non distendamur nimietate ciborũ, vt curramus post Christũ, & nõ deficiamus. Equus autẽ grano pastus, licèt macilẽtus, melius ascẽdit, & velocius currit q̃ equus pinguis furfure plenus. Ponamus mundũ sub pedibus nostris, & de ipso schalam faciamus, vt omnibus temporalibus cõculcatis, facilius ascẽdere valeamus, Christo adhærẽdo facilè sursum feremur. Qui enim adhęret veritati, nullo modo succumbit vanitati. Adhæreat vestis corpori, ne refrigescat. Vestis enim ita à corpore calorẽ cõtrahit, quia corpori calorẽ reddit. Nos igitur vestis sumus, adhæreamus illi, ne frigescamus, & ad ipsum calorẽ nostrũ reportemus. Vt autẽ ascendere valeamus, priùs descẽdere nos oportet. Qui enim se humiliat, exaltabitur. Scriptũ est enim: Superbũ sequitur humilitas, & humilẽ spiritu sequitur gloria. Descẽdamus igitur per subiectionẽ, per compassionẽ, per abiectionẽ. De primo descensu Petrus ait: Subiecti estote omni humanæ creaturę propter Deũ. De secũdo dicit Apost. Quis infirmatur & ego nõ infirmor? De tertio dicit Dominus: Qui vult venire post me, abneget semetipsum. Et Apost. de mũdi abiectione ait: Mihi mũdus crucifixus est, & ego mũdo. Non solũ enim debet homo descẽdere per abiectionẽ sui, sed per abiectionẽ mundi. Qui autẽ sic descendit, subleuabitur, quia Dominus pauperẽ facit & ditat, humiliat & subleuat. Qui autẽ hîc se nõ humiliat, hunc sequẽs gloria nõ exaltat. Superbi autẽ ascendere volunt, sed nõ descendunt. Sursum corda habent, sed nõ ad Dominũ. De quibus dicitur: Accedet homo ad cor altũ & exaltabitur Deus elongãdo, scilicet, ab eo, iuxta illud: Et alta à longè cognoscit. In maiori autẽ dignitatũ seculariũ exaltatione maius est periculum. Alta enim arbor ventis fortius agitatur, excelsæ turres grauiori casu procumbũt. Cùm autem facilè sit descẽdere per humilitatẽ, difficilè autẽ ascendere per mundi huius gloriã, pauci sunt qui descendere velint, vt exaltentur, sed magis appetunt & nituntur ascendere cum labore. De quibus sanctus Bernardus ait: Agè, nunc sequere ducem tuum, oculi tui sublimè videant, multiplica prębendas huic, ad Archidiaconatum aduola, deinde aspira ad Episcopatum. Paulatim ascendis, sed non paulatim descendis, imò tanquã fulgur in spiritu vehementi. Videbam, inquit Dominus, satanam tanquam fulgur de cœlo cadentem. Caduca autem & fragilis est secularis potentia. Qui hoc modo ascendere festinãt, tolluntur in altum vt lapsu grauiore ruant. De capite autem superborum dicit Ioannes in Apocalypsi: Vidi bestiam de mari ascendentem. De mari autem ascendere dicitur, quicunque in hoc mundo inaniter attollitur. Vnde & de filio perditionis Apostol. ait: Quod extollitur supra omne, quod dicitur, aut quod colitur Deus. Propter huiusmodi elationis volatũ, diabolus aliquãdo aquila dicitur. Vnde & Iob ait: pulli aquilæ lambunt sanguinẽ, id est, imitatores diaboli peccati sanguinẽ cum auiditate bibunt. Hæc est aquila grandis magnarũ alarũ, de qua Salomõ ait, quod difficilis est via aquilæ in cœlo, id est, suggestio diaboli in viro sancto. De hoc ascensu reproborũ dicitur in Zachar. Quod duæ mulieres leuauerunt amphorã, scilicet, superbiã, & vanã gloriã, quę leuãt superbos & attollũt ambitiosos. Spiritus autẽ erat in alis earũ. Elatio enim est in actibus superborũ, & vana superstitio in actibus hypocritarũ. Vnde Iob ait: Cùm tempus venerit, in altũ alas eriget, id est, opera sua ostẽdet. In medio autẽ amphoræ sedebat: mulier hæc est impietas. Massa autẽ plumbi in os eius mittitur, quia impietas auaritię peccati sui pondere grauatur. Eidem amphoræ ædificatur domus in terra Sennaar. Quodlibet enim malũ per auaritiã gignitur. Vnde dignũ est, vt domus auaritiæ in fœtore cõstruatur. Sennaar enim fœtor interpretatur. Qui enim malè ascẽdunt, per aues immũdas, quæ in lege reprobãtur, designãtur, & specialiter mali cõtemplatiui & hęretici, qui nimia inquisitione arcanorũ Dei, in foueã hæresis prolabũtur. Sicut autẽ mali malè ascẽdunt, ita boni benè ascẽdunt. Aliquãdo per desideriũ æternorũ, iuxta illud: Ad te leuaui animã meã Deus meus. Aliquãdo per bonã operationẽ, iuxta illud: Leuemus corda nostra cũ manibus ad Deũ. Ascẽdunt per cognitionẽ. Vnde in Ezech. dicitur: Cùm eleuarentur animalia, eleuabãtur pariter & rotæ. Ascendũt per prædicationẽ, & per sanctæ cõuersationis eminentiã, sicut scriptũ est: Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion. Ascendunt per cõtemplationem. Vnde Apost. ait: Siue excedamus Deo, siue sobrij simus vobis. Ipse enim erat velut aquila, quę dum in altum eleuatur acumine oculorũ pisces rapit, atq; ad littus trahit. Et idcirco ait: Siue sobrij sumus vobis cõdescendendo, scilicet, per cõpassionem. Ascendunt etiã sancti leuãdo se supra se per continentiam. Dum enim in carne præter carnem viuunt, ad statum Angelorũ accedunt. Prędictis igitur modis debemus post Christũ ascendere, & nõ tanquã reptilia terrenis adhęrere. De quibus Salomon ait: Oculi stultorum in finibus terræ. Quia hoc solùm tota cordis intentione conspiciunt, per quod ad finẽ terreni desiderij deducantur. Reprobi enim de peccato in peccatum ruentes ad vallem obstinationis cum magno impetu descendunt. Habent enim pondus peccatorũ, quasi collo appensum. Diabolus autẽ retrò impellit. Vallis autẽ adiuuat ad descẽsum.

De impedimentis ascendendi, & qualiter ascẽdere debeamus.

Qui vult ascendere & exaltari, oportet ipsum prius descendere, et humiliari, & de multiplici descensu.

Matth. 23.
Prouer. 29.
1. Petri 2.
2. Cor. 11.
Matth. 16.
Galat. 6.
1. Reg. 2.

Contra superbos.

Iob 41.

Lucæ 10.

Apoc. 13.

Iob 39.
Ezech. 17.

Quod diabolus aliquando dicitur aquila & de ascensu malorum.

Prouer. 30.
Zach. 5.
Iob 39.

De ascensu bonorum multiplici.

Thren. 3.
Ezech 1.
Isa. 40.
2. Cor. 5.

De descensu malorum.
Prouerb. 17.

Nos igitur fratres, ad ſuperiora ſemper cum cautela nitamur. In hoc enim caliginoſo aëre habitant aëriæ poteſtates, & animabus in cœlũ tranſire volẽtibus, modis quibus poſſunt tranſitum negant per regionẽ ſuam. Nos autẽ Capitaneo noſtro, qui iam tranſiit, manũ porrigamus. Ipſe enim qui iam pontẽ tranſiit, nõ vult ſequentibus ſe pontẽ deſtruere, ſed magis vt tranſeant adiuuare. Et quoniã homo à laborioſa peregrinatione reuerſus, poſtq̃ in domo ſua in pace quieſcit, facilè miſeretur peregrinorũ: rogemus ipſum qui in hoc exilio noſtro plurimũ laborauit, quatenus miſeriis noſtris cõpatiatur, & ab hac pręſenti miſeria ad regna cęleſtia perducere nos dignetur Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Concluſio, vbi admonemur, vt Chriſtũ ſequendo aſcendere nitamur.

DOMINICA POST ASCENSIONEM, THEMA DE INTROITV MISSAE ſumptum ex Pſalmo.

Pſalm. 26.

Exaudi Domine vocem meam qua clamaui ad te: tibi dixit cor meum, quæſiui vultum tuum: vultum tuum, Domine, requiram: ne auertas faciem tuam à me.

FILIIS Iſraël legem à Domino ſuſcepturis, præceptum eſt vt ſe præpararent & ſanctificarent, & ſic idonei redderentur. Vade ad populum, ait Dominus Moyſi, & ſanctifica eos hodie & cras, lauentq́; veſtimenta ſua, & ſint parati ad diem tertium. Sanctifica populum, id eſt, præcipe vt ſanctificentur, abluendo veſtimenta cordium ab omni ſorde peccatorum, iuxta illud Salomonis: Omni tempore veſtimenta tua ſint candida. Hodie autẽ & cras mundari debemus, id eſt, in præſenti & futuro tempore. Vel in ſtatu pœnitẽtiæ & ſtatu iuſtitiæ, vt in diẽ tertiũ gloriæ parati reperiamur, habẽtes veſtem nuptialẽ, ne cum rubore & confuſione ab æterni Regis cõuiuio eiiciamur, ſicut ille cui ſponſus ait: Amice, quomodo huc intraſti, nõ habens veſtẽ nuptialem? Si igitur legẽ Moſaicã recepturi, ſanctificari & mundari iubentur, quãto magis legẽ gratiæ ſuſcepturi, quæ digito Dei, id eſt, ſpiritu ſancto, nõ in lapideis tabulis, ſed in corde puro ſcribitur, ſanctificari debẽt, & tanti hoſpiti idoneũ pręparare hoſpitiũ? vt poſſint dicere cũ Propheta: Paratũ cor meũ Deus, paratũ cor meũ Deus, paratũ cor meũ. Parare enim debemus vaſa, vt verus Eliſeus oleũ infundat. Sicut ſcriptũ eſt: Os meum aperui, & attraxi ſpiritum. Os enim cordis per deſideriũ maximè his diebus aperire debemus, vt ſpiritualiũ donorũ magis capaces efficiamur, & peſſulũ oſtij aperiamus dilecto. Propterea præceptũ eſt Apoſtolis quatenus ſederent in ciuitate, orationibus, ſcilicet, vacando, & corda ſua præparãdo, quouſq; induerẽtur virtute ex alto. Vinũ enim nouum in vtres veteres infundi nõ debuit, ne rumperẽtur, ſed innouari debuerunt, vt tanto munere idonei reperirẽtur. Inuenit enim ignis diuinus corda diſcipulorũ receptacula mũda, & tribuit eis chariſmatũ dona. Inuenit corda cœleſti deſiderio ſurſum aperta, vt copioſam benedictionẽ de ſurſum acciperẽt, & de rore cœli cõpluerentur. Ad hoc enim ipſis vidẽtibus ſurſum aſcenderat, vt eorũ deſideria ſecũ traheret, & ita ore cordis dilatato vaſa diſcipulorũ cœleſti nectare adimpleret. A die igitur aſcẽſionis vſq; ad diẽ Pentecoſtes, erãt in oratione perſeuerãtes, pręparãtes ſe, & patris promiſſionẽ cum magno deſiderio expectãtes. Teſte enim Luca, regreſſi ſunt in Hieruſalẽ cum gaudio magno, & erãt ſemper in templo laudãtes & benedicẽtes Deũ. Et in actibus Apoſt. ait: Quod regreſſi ſunt in Hieruſalẽ à mõte, qui vocatur Oliueti, & erãt omnes perſeuerãtes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Ieſu & fratribus eius. Hos igitur dies orationis & præparationis hoc tempore repræſentat Eccleſia, vt nos exẽplo Apoſtolorũ, ſedeamus in ciuitate Eccleſiæ per pœnitentiã & humilitatẽ, orationibus & bonis operibus ad aduentũ ſpiritus ſancti corda noſtra pręparãdo. Vnde & ab oratione incipit officiũ pręſentis Dominicę, vbi in perſona Apoſtolorũ, & etiã totius Eccleſiæ dicitur: Exaudi Domine, vocẽ meã, qua clamaui ad te. Et in Epiſt. dicitur: Eſtote prudẽtes, & vigilate in orationibus. Licèt igitur corda diſcipulorũ iam purgata eſſent & receptacula munda, adhuc tamẽ erãt infirma. Vnde de ipſis ſecundũ ſtatũ illũ in Cant. dicitur: Soror noſtra paruula eſt, & vbera nõ habet. Paruulus fuit Petrus, dũ ad vocẽ ancillę expauit. Vbera nõ habebat, quia adhuc ſimplices & idiotæ erãt. Nondum enim erãt adulti nec induti virtute ex alto, nec fortes prædicatores habebãt, qui infirmis lac doctrinæ prębere poſſent. Quales autẽ in proximo futuri eſſent, ſubiungitur in Cant. vbi dicitur in perſona Patrum antiquorũ & Prophetarũ. Quid faciemus ſorori noſtræ in die quãdo alloquẽda eſt? id eſt, in die Pentecoſtes, quando danda eſt ei linguarum ſcientia? Et ſtatim ſubditur: Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea. Si oſtium eſt compingamus illud tabulis cedrinis. Murus fuit Eccleſia primitiua in die Pentecoſtes, per fortitudinem & conſtantiam. Murus, ſcilicet, ex viuis lapidibus cum cæmento charitatis conſtructus. Vnde & ſuper murum iſtum ædificauit propugnacula argentea, id eſt, inuincibiles ſententias, diuino eloquio ſplendentes, quibus Eccleſiã Dei poſſent defendere. Oſtium autem fuit alios ad Chriſtũ introducẽdo, claudẽdo, & aperiẽdo, id eſt, ligãdo & ſoluẽdo. Compactum autẽ & cõmunitum fuit oſtiũ iſtud tabulis cedrinis, id eſt, ſanctorũ Patrũ exẽplis. Vel tabulis cedrinis, quibus decor multus, & odor bonus, id eſt, chariſmatũ donis. Fuit igitur murus, vt quos retineret, non perderet. Fuit oſtiũ, vt quos oporteret, reciperet. Vnde & ipſa de ſe ait: Ego murus, & vbera mea ſicut turres, ex quo facta ſum corã eo, quaſi pacẽ reperiẽs. Murus fuit glutino charitatis cõpactus, & calce,

Exod. 19.
Quod ad aduentum ſpiritus ſancti ſanctificari & præparari debemus.
Eccleſ. 9.
Matth. 22.
2. Cor. 3.
Cant. 5.
Quare præceptum eſt Apoſtolis, vt ſederẽt in ciuitate.
Lucæ 24.
Quod Apoſtoli ſe præparauerunt vt idonei eſſent recipere ſpiritum ſanctum.
Lucæ 24.
Act. 1.
1. Petri 4.
Cant. 8.
Matth. 26.
Lucæ 24.
1. Cor. 3.
Cant. 8.
Quod Eccleſia primitiua fuit oſtium & murus.

calce,id eſt,virtutũ dealbatus candore. Vbera autẽ eius,prædicatores,ſicut turres fuerũt,doctrina & exemplis aliis præeminẽdo,& minoribus refugiũ atq; protectionẽ præbẽdo. Et maximè in die Pentecoſtes conſecuta eſt hanc gratiã. Ex quo facta eſt corã Domino pacẽ reperiens,vt tantã pectoris pacẽ haberet,quod inimicos nõ formidaret,nec aliqua perſecutione turbaretur, ſed magis in tribulatione gauderet. Dum igitur adhuc paruuli erant diſcipuli,& vbera nõ haberent,ſedentes in ciuitate quoaduſq; induerẽtur virtute ex alto,vnanimiter in oratione perſeuerabant. In quorũ perſona intelligi poſſunt hæc prædicta verba,ſcilicet,Exaudi Domine vocem meã,interiorẽ,ſcilicet,qua clamaui ad te,intẽſo,ſcilicet,cordis deſiderio,& forti intẽtione. Hęc enim per clamorẽ deſignãtur. Quid autẽ de intimo cordis clamore intelligat,oſtendit Propheta cùm ait: Tibi dixit cor meum,id eſt,cordis mei deſideriũ tibi ſupplicat & cõfabulatur. Loquimur enim cum Deo,non ſolùm ore,ſed corde atq; opere. Vnde Apoſt.ait: Nemo poteſt dicere Dominus Ieſus,niſi in ſpiritu ſancto,id eſt,corde,ore,& opere cõfiteri. Alioquin multi ſolo ore dicunt: Dominus Ieſus,non tamen in ſpiritu ſancto,quia nõ omnis qui dicit mihi: Domine,Domine,intrabit in regnũ cœlorũ. Confabulamur igitur cũ Deo corde,ſicut ſcriptũ eſt: Quæ dicitis in cordibus veſtris & in cubilibus veſtris,cõpungimini, id eſt,de his quæ tractatis in corde veſtro,& de malis cogitationibus,quę voluitis in cubilibus,id eſt,de carnalibus cogitationibus,quas intus in anima habetis,per pœnitentiã cõpungimini. Loquimur etiã Deo ore, ſicut ſcriptũ eſt: Si dicebã motus eſt pes meus,miſericordia tua Domine,adiuuabat me. Loquimur opere: Vnde Dominus in Euãg.ait: Quid eſt facilius dicere: Remittũtur tibi peccata tua,an dicere: Tolle grabatũ tuũ,& ambula? Opere enim tollere grabatũ dixit, dum ipſe facto illud oſtẽdit. Et Paulus ait: Confitentur ſe noſſe Deũ,factis autẽ negãt. Qui autẽ ſolo ore Deo loquitur,& nõ corde vel opere,hic profectò dicere nõ poteſt: Tibi dixit cor meũ,exquiſiuit te facies mea. Qui enim ore tantũ,& nõ facie quęrit Deum,id eſt,præſentia ſua,ille Deo non adhæret,ſed ab ipſo elongatur. Ratio enim & intellectus,atq; liberũ arbitriũ dicuntur facies animæ interior,quibus quærimus Deũ meditãdo,cõtemplando,& bonis aſſentiẽdo. De qua facie Propheta ait: Emitte ſpiritũ tuũ,& creabuntur,& renouabis faciẽ terræ. Quando enim Dominus inſpirat in faciẽ noſtrã ſpiraculũ vitæ,tunc renouabitur in nobis per ſpiritũ ſanctũ facies terræ, id eſt,liberũ arbitriũ,vt virorẽ recipiat,& bono conſentiendo fructũ faciat. Renouatur enim facies terræ,id eſt,cõſcientia mentis humanæ. Renouãtur etiã in nobis ratio & intellectus. Per has enim virtutes quæ dicũtur dona ſpiritus ſancti,naturalia bona reformãtur in nobis atq; iuuantur. Verbi gratia: Intellectus naturalis peccato obtenebratus,per virtutẽ illã & gratiã,quę dicitur ſpiritus intelligẽtiæ reformatur & iuuatur,& ad cœleſtia intelligẽda ſurſum eleuatur. Similiter per donũ illud,quod dicitur ſpiritus ſapiẽtię,illuminatur ratio,& iuuatur,& erigitur,ad contemplationẽ & dilectionẽ veritatis æternæ. Propterea Apoſt.ait: Nos omnes reuelata facie gloriã Domini ſpeculãtes,in eandẽ imaginẽ transformamur à claritate in claritatẽ, tanq̃ à Domini ſpiritu. Reuelata facie,id eſt,amoto velamine & expedita ratione. Speculãtes,id eſt,per rationis ſpeculũ intuẽtes gloriã Domini, Deũ,ſcilicet,glorioſum. In eandẽ imaginẽ transformamur,id eſt,in imaginẽ Dei,vt illa in nobis reparetur. De forma enim in formã mutãtur,de forma,ſcilicet,obſcura in lucidã,de forma deformi in formoſam tendẽtes,ſcilicet,de virtute in virtutẽ,à claritate in claritatẽ: à claritate creationis,in claritatẽ iuſtificationis: à claritate ſpei & fidei in claritatẽ ſpeciei. Cùm autẽ perfectè fuerit imago reformata in nobis,& facies terrę renouata, tunc plenè Deo aſsimilabimur. Vnde Ioan.ait: Scimus,quia cũ apparuerit,ſimiles ei erimus. Hęc autẽ trãſmutatio,& faciei terræ renouatio,à ſpiritu Domini nobis datur. Et hoc eſt quod petit Propheta,cùm ait: Emitte ſpiritũ tuũ,& creabũtur. Liberũ autẽ arbitriũ quod per peccatũ deformatũ eſt,& ſi velle illi adiaceat,perficere tamẽ nõ inuenit,niſi ſpiritu ſancto adiuuetur: quia nõ eſt volẽtis efficaciter velle ſine ipſo. Renouat igitur Dominus per ſpiritũ ſanctũ faciẽ terrę,imaginẽ,ſcilicet,naturalẽ,quæ deformata erat in Adã. Emittit ſpiritũ ſuũ,& creantur creatione gratiæ in bonis operibus & nouitate vitæ. Vnde & idẽ Propheta iterũ orat,dicẽs: Cor mundũ crea in me Deus,& ſpiritũ rectũ innoua in viſceribus meis,id eſt,cordis munditiã crea in me,& ſpiritũ meũ innoua,faciẽdo ipſum rectũ,qui tortuoſus fuit,& ad terrena incuruatus. Spiritus autẽ mundi curuus eſt,ſpiritus Dei rectus, & rectificãs ſpiritũ hominis, vt fiat homo quaſi vitulus nouellus cornua producẽs & vngulas. Nouellus per ſpiritũ ſanctũ innouatus,producens cornua duorum teſtamentorum,quibus ſe defendat,& vngulas quibus terrena conculcare valeat. Hoc igitur modo facies hominis innouata Deum exquirit, & nihil extra ipſum quærit, ſicut ſcriptum eſt: Vnam petij à Domino, hanc requiram. Et hoc eſt quod Propheta ait: Exquiſiuit te facies mea. Et rurſum ait: Faciem tuam Domine requiram. Vel ſicut in alia tranſlatione habetur: Quæſiui vultum tuum, vultum tuum Domine requiram. Quaſi dicat: Quæſiui vultum præſentiæ tuæ, vt illum valeam contemplari, & in illo delectari, & in hac inquiſitione perſeuerabo donec illum inueniam, & te facie ad faciem videam. Et hoc eſt quod ait: Quæſiui vultũ tuum,vultum tuum Domine requirã. Quæſiui & adhuc quæram faciem tuam. Vnde & Pſalmus ait: Quærite faciem eius ſemper. Faciem ſiquidem diuinitatis eius ſemper quærere debemus,vt illam aliquando inuenire valeamus & videre. In hac enim vita perfectè videri nõ poteſt. Propter quod Dominus ait: Nõ videbit me homo & viuet,id eſt,in hac præſenti vita. Cùm enim diceret ei Moyſes: Oſtende mihi faciẽ tuã. Dominus ait illi,quod poſteriora

Rom. 12. Luce 24. Act. 1.

Expoſitio thematis.

Quod tripliciter loquimur cum Deo.

Matth. 7.

Matth. 9. Ioan. 5.

Titum 1.

De multiplici facie animæ, & eius renouatione.

Gen. 1.

1. Ioan. 3.

Rom. 7.

Quod Dei faciem ſemper quærere debemus, & de multiplici facie Domini.

Exod. 33.

ſteriora eius videret, id eſt, ipſius humanitatē, ſed diuinitatis faciē videre in hac vita non poſſet. Videmus tamē illā oculo fidei, quaſi in ſpeculo & in ænigmate, more viatoris, nō more cōprehenſoris.

1. Cor. 13.
Gen. 32.

Vnde & Iacob ait: Vidi Dominū facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea. Facies enim Domini ſiue vultus, dicitur filius, per quem pater agnoſcitur. Hanc faciē ſemper quærere debemus, meditando, orādo, benè operando, vt tandem ipſam plenè inuenire mereamur. Vnde

Iſa. 21.

Propheta ait: Si quæritis, quærite. Si quæritis ore, quęrite opere. Si quęritis in aduerſitate, quærite in proſperitate. Facies etiā Domini dicitur gratia eius. De qua in hodiernæ Dominicæ officio Pſalmus ait: Ne auertas faciem tuam à me, id eſt, ſpiritus ſancti gratiā, quaſi dicat: Illuſtra faciem tuā ſuper ſeruū tuū, illuminando me per gratiā. Auertente enim te faciē, turbabuntur omnes quibus ſubtrahis gratiā tuam, iuxta illud: Auertiſti faciem tuā à me, & factus ſum cōturbatus. Hoc eſt igitur quod ait Propheta: Ne auertas faciem tuā à me. Et ſubiungit: Non declines

De facie gratiæ, & quod Dominus multipliciter declinat ab homine

in ira à ſeruo tuo. Dominus enim quandoq; declinat in miſericordia, quādoq; in ira. In miſericordia declinat, quādo auertit faciē ſuā à peccatis noſtris, ne videat illa ad vltionē, ſed magis tegat illa ſeu deleat per miſericordiā. Secundo modo declinat & nō in ira, quando aliquē cadere permittit, vt humilietur, & fortior atq; cautior reſurgat. Secundū hoc ait Propheta: Nō declines in ira à ſeruo tuo, id eſt, nō me ſic cadere permittas, quod reſurgere nō facias. Tertio modo decli-

Cant. 5.

nat Dominus in miſericordia, quādo abſcōditur, vt ardētius quęratur. Vnde ſpōſa ait: Quęſiui, & nō inueni eū. Quęritur per contemplationē, & lōgiùs recedit, quia accedet homo ad cor altū,

Iob 13.

& exaltabitur Deus. Propterea B. Iob ait: Cur faciē tuā abſcōdis? In ira autē Dominus declinat, quādo gratiā ſuā ſubtrahit, & peccatorē relinquit, iuxta illud: Dimiſi eos ſecundū deſideria cordis eorū. Vnde Dauid ait: Ne proiicias me à facie tua: à facie, ſcilicet, gratię tuę, vnde lumē & ſanitas venit. Et ſpiritū ſanctū tuū, id eſt, gratiā ſpiritus ſancti, ne auferas à me. Ne proiicias me à facie tua, id eſt, ne auertas faciē tuā à me, & facies noſtrę nō cōfundentur. Auertēte enim Domino faciē gratię, cōfundetur facies hominis, id eſt, mēs vel cōſcientia ipſius, iuxta illud: Sicut fluit

De liquefactione ceræ.

cera à facie ignis, ſic pereāt peccatores à facie Dei, proiecti, ſcilicet, à facie gratiæ diuinæ. Cera ſiquidē ad ignē priùs molleſcit, ſecūdò liqueſcit, tertiò euaneſcit. Ita diabolus primò ignē tētationis accēdit, & incipit anima molleſcere & delectari. Secundò liqueſcit, quādo peccato cōſentit. Tertiò magis accēditur & euaneſcit, dū peccatū opere perficitur. Primò igitur diſtemperatur,

De facie iræ, & facie miſericordiæ.

ſecūdò infirmatur, tertiò moritur. Quibus autē Dominus faciē gratię vel miſericordię abſcōdit, faciē iræ oſtēdit, ſicut ſcriptū eſt: Vultus autē Domini, id eſt, vultuoſitas & indignatio ſuper faciem mali. Ab hac facie non poteſt peccator ſe abſcondere. Vnde Pſalmus ait: Quò ibo à ſpiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Et iterum ait: Non eſt ſanitas in carne mea à facie irę tuæ. De facie autem clementiæ dicit idem Propheta: Oſtende faciem tuam, & ſalui erimus. Hæc eſt facies hominis, id eſt, benignitatis ipſius, quā cōſiderare debemus, vt in ipſo cōfidamus. Ex-

De quadruplici facie Chriſti.

pedit autē intueri, nō ſolū faciē hominis, ſed inſuper faciē leonis, vt timeamus & faciē vituli, vt ipſum pro nobis immolatū imitemur. Et inſuper faciē aquilæ, vt ipſum in cœlum aſcendētem, ſequi ſtudeamus. Dicit igitur Propheta in perſona diſcipulorū & quorūlibet fideliū poſt aſcenſionem, expectantiū ſpiritus ſancti aduentū: Ne auertas faciē tuā à me, quaſi dicat: Et ſi auertis faciē corporalis præſentię aſcendēdo in cœlū, & recedēdo à nobis, ne auertas faciē gratię tuę, ſed

De deſiderio expectantium ſpiritum ſanctum, & gratiam eius inuocantium.
Cant. 4.

ſpiritū ſanctū nobis mitte. Hoc autē deſideriū diſcipulorū & vniuerſalis Eccleſiæ Chriſti, expectantiū ſpiritū ſanctū, oſtenditur in Cant. vbi dicitur: Surge Aquilo & veni Auſter, perfla hortū meū, & fluent aromata illius. Vt enim Chriſtus deſideriū Eccleſię ſuę adimpleat, pręcipit Aquiloni, id eſt, diabolo, vt ſurgat & recedat, & ſpiritui ſancto cedat, vt veniente Auſtro, id eſt, ſpiritus ſancti gratia, fluant aromata virtutū & bonorum operum ſuauiter redolentiū. Dicit igitur: Surge Aquilo, id eſt, diſcede Satan, vel ſurge, id eſt, impugna. Et eſt vox permittentis, vt magis per tribulationes purgetur Eccleſia. Impugnāte autem diabolo, venit Auſter, id eſt, ſpiritus ſan-

Simile.

ctus in maiori abundātia mittitur. Sicut enim ignis vento ſolet creſcere, & fluuius tempeſtatibus augmētari, ita charitas in tribulatione dilatatur, & patiētia ſanctorū augetur. Per Auſtrum igitur, qui ventus eſt calidus & lenis, ſpiritus ſanctus intelligitur, quaſi diceret: Veni creator ſpiritus, mentes tuorū viſita, imple ſuperna gratia, quæ tu creaſti pectora. Veni, vt fluāt aromata, vt impleta gaudeāt viſcera afflata ſancto ſpiritu, & redoleant vnguenta igne ſancti ſpiritus feruentia. Vel per Aquilonē & Auſtrum, duas acies intelligere poſſumus, quas producit mundus, dum aduerſatur vt frangat, blanditur vt fallat. Per hæc autem Eccleſia probari permittitur, vt

Quod dona ſpiritus ſancti aromata dicūtur & vnctiones.
Cant. 1.
1. Ioan. 2.

fluant aromata patientiæ, dum nec aduerſis frangitur, nec proſperis eleuatur. Aromata autē dici poſſunt ſpiritus ſancti dona, quæ pinguedine charitatis animam vngunt. Vnde in Canticis dicitur: Meliora ſunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Vbera enim Euangelicæ doctrinæ meliora ſunt vino, id eſt, legis auſteritate. Fragrant autem vnguentis optimis, id eſt, ſpiritus ſancti donis. Hæc eſt vnctio illa, de qua Ioannes ait: Vnctio docet vos de omnibus. Spiritus enim ſanctus animam illuminat, & docet de omnibus quę neceſſaria ſunt ad ſalutem. Vel

Ioan. 1.
Quare ſpiritus ſanctus dicatur vnguentum.
Simile.

de omnibus dicitur, quia nulla ſine ipſo docētur. Sicut dicitur, quod Chriſtus erat lux vera, quę illuminat omnē hominē venientem in mundū hunc, id eſt, nullus illuminabitur, niſi per ipſum. Vnde idem Ioan. ait: Vnctionem habetis à ſpiritu, & noſtis omnia, id eſt, omnia ſaluti veſtræ neceſſaria. Vel omnia noſtis, quia nulla niſi per ipſum nouiſtis. Quæcunq; enim noſtis, ab ipſo cognoſcitis. Vnguenti autem nomine, ſpiritus ſanctus deſignatur. Sicut enim vnguentum ex

diuerſis

diuersis conficitur speciebus, ita spiritus sanctus vngit animas diuersis charismatibus. Hoc vnguentum tumores superbiæ sedat, liuorem inuidiæ lenit, & ardorem iræ temperat, fracturas tristitiæ & acediæ consolidat, vulnera cupiditatis sanat, & auaritiæ duritiam emollit, gulositatis & luxuriæ carnes corrodit, & noxios humores desiccat. Curramus igitur post vnguentorum istorum odoré, non reptemus circa terrá. Post hæc autem vnguenta incedit, qui necessariis contentus, vltima sui parte terram tangit. Currit, qui quádoq; plura ex necessariis corporis ex desiderio transilit, volat, qui mente Deo excedit. Perflante igitur Austro in die Pentecostes, fluxerunt aromata in horto Domini, id est, in Apostolis, qui quádiu latuerunt in conclaui, sedentes in ciuitate, fuerunt quasi hortus conclusus. Adueniente autem spiritu sancto, apertus est hortus, & de fructibus eius satiatus est vniuersus mundus. De odore autem fructus eius ait Apostolus: Christi bonus odor sumus in omni loco. Expectabant igitur Apostoli in cóclaui, donec fructus ad maturitatem perueniret, orantes & supplicantes, vt flante Austro, fluerent aromata, quæ adhuc timore Iudæorum, quasi in pyxide cordium suorum erant conclusa. Iam enim aperuerat eis Dominus sensum vt intelligerent scripturas, sed nondum confirmati erant, vt publicè prædicare auderent. Et ita aromata prædicationis diuinæ nondum fluebant. Sedebant in ciuitate, vt in eis spiritus sanctus resideret. Ipse enim sedere dicitur in sedentibus, & quiescere in humilibus & quietis, sicut scriptum est: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & trementem sermones meos? Et in actibus Apost. Lucas ait: Sedit super singulos eorum spiritus sanctus. Sedit super sedentes, quia quiescit super quiescentes. Perfectè auté in Christo requieuit, qui nunquá ipsum à se expulit. Propterea de ipso Isaias ait: In die illa apprehendent septem mulieres virú vnum, id est, septem dona spiritus sancti Christum. Teste enim Isaia: Requieuit super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & repleuit eum spiritus timoris Domini. Christú autem apprehenderunt, id est, firmiter illi adhæserút. Vnde Dominus in Euang. Ioanni ait: Super quem videris spiritum descendentem & manentem, hic est qui baptizat. In nullo autem alio plenè, id est, sine aliqua perturbatione, saltem venialium quieuerunt. Vnde in persona illorum septem donorú, quę per mulieres designátur, quia dulcia sunt & suauia. Dicit Isaias: Panem nostrum comedemus, vestimentis nostris operiemur: tantú inuocetur nomé tuú super nos, aufer opprobriú nostrum. Panem auté suum comedunt, id est, comedere pané spiritualé faciunt, sicut spiritus dicitur orare inenarrabilibus gemitibus, quia gemendo facit orare. Similiter vestimétis virtutú septé dona operiri dicuntur, dú nos per illa operimur. Vel vestimétis operiuntur, id est, Dei sermone, dona spiritus sancti exornátur, cómendantur & exaltantur. Tantú inuocetur nomen tuú super nos, vt à te dicantur Christiani, qui nostro cósortio cupiút perfrui. Aufer opprobrium nostrú, ne amplius fœtore vitiorú expulsi à cordibus hominú sæpè cogamur mutare hospitiú. Qui enim spiritú sanctú à se eiicit, nó solú verecundiá vel opprobriú infert illi, sed teste Apostolo, spiritui gratiæ contumeliá facit. Vnde Apost. ad Ephes. ait: Nolite cótristare spiritum Dei, in quo signati estis, id est, à malis discreti & diuisi, vel imagine eius in nobis impressa insigniti. Spiritú autem sanctú, quantú in se est, cótristat, & ei contumeliá facit, qui de hospitio suo illum expellit, vel qui ad ipsum recipiendú, maximè in die Pentecostes, se idoneú nó reddit. Sedeamus igitur fratres, in ciuitate exemplo Apostolorú. Sedeamus per humilitaté, sedeamus & quieti simus per pacificá & tranquillá conscientiá. Expectemus in alto cœnaculo, id est, cú cœlesti desiderio, sursum corda habédo ad Dominú promissum spiritú sanctú. Clamemus ad Dominum tota cordis intentione & desiderij, atq; internę deuotionis intétione cum Apostolo dicentes: Exaudi Domine, vocé meá, qua clamaui ad te. Clamemus insuper per boná operationé. His enim tribus modis clamauerunt iusti ad Dominú, & Dominus exaudiuit eos. Clamauit Moyses ad Dominú, & diuisum est mare rubrú. Clamauerunt filij Israël cùm tribularentur ad Dominú: & ipse misit eis saluatores, & dedit illis Iudices. Clamauerút socij Gedeonis: Gladius Domini & Gedeonis, & turbata sunt castra Madian. Clamauit ad Dominú Samson sitiens, & aperuit Dominus molarem dentem in maxilla asini, ex quo hausta aqua, refocillauit spiritum. Clamauit Eliseus post Eliá cùm tolleretur in cœlú, & factus est spiritus Eliæ duplex super Eliseú. Clamauit Daniël de lacu, & clausa sunt ora leonú. Clamauerunt tres socij eius de fornace, & fecit Dominus mediú fornacis tanquá ventú roris flanté. Clamauit Ionas de ventre ceti, & euomitus est in aridá. Clamauit Susanna ad Dominú, & liberata est ab iniquo iudicio impiorú. Clamauit Christus: Lazare, veni foras, & suscitatus est quatriduanus à monumento. Clamauit latro de cruce, & audire meruit: Hodie mecú eris in Paradiso. Clamemus & nos ad Dominum, quatenus super nos mittere dignetur spiritum sanctú, vt mentes nostras Paracletus, qui ab ipso procedit, illuminet & inducat in omnem, sicut filius eius promisit, veritatem, Dominus noster Iesus Christus qui viuit & regnat.

Quod currendum post vnguentorum odorem. *2. Cor. 5.* *Lucæ 23.* *Cant. 4.* *2. Cor. 2.* *Lucæ 24.*

De sessione Apostolorú, & residentia spiritus sancti. *Isa. 66.* *Act. 2.* *Isa. 4.* *Item 11.* *De septé mulieribus Christum apprehendentibus.* *Ioan. 1.*

Isa. 4.

Contra illos, qui mortaliter peccando, spiritui gratiæ contumeliam faciunt. *Ephes. 4.* *Conclusio cú morali recapitulatione.*

De multiplici clamore iustorum. *Exod. 14.* *Iudic. 2.* *Iudic. 7.* *Iudic. 15.* *4. Reg. 2.* *Dan. 6.* *Dan. 3.* *Ionæ 2.* *Dan. 13.* *Ioan. 11.* *Lucæ 24.* *Ioan. 16.*

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM de Epistola Petri Canonica.

Estote prudentes, & vigilate in orationibus: ante omnia mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes. *1. Petri 4.*

Qualiter spiritui sancto præparandũ sit hospitium. Matth. 9. Marc. 2. Lucæ 5. 1. Thess. 4. Sapien. 1.

IN Dominica proxima aduentum spiritus sancti expectamus, magnum hospitem recepturi sumus. Vnde cum omni diligentia diebus istis hospitium illi præparare debemus. Ipse enim spiritus est, & mentes spirituales nõ carnales inhabitat. Vinum enim nouum in vtres veteres nõ mittitur. Sanctus est, & domum eius decet sanctitudo. Hæc est enim voluntas eius sanctificatio nostra, vt sciat vnusquisque vas suum possidere in sanctificatione, & honore, vt templum pudici pectoris spiritui sancto consecretur in veritate. In maleuolam, siquidem animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus disciplinæ, id est, dator disciplinæ, effugiet fictum, qui non ambulat in veritate, qui loquitur in corde & corde, quia spiritus est veritatis, & aufert se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, id est, quæ vanæ sunt. Sine intellectu siquidem sunt illi, qui non intus in libro conscientiæ legunt, & qui inter omnia quod melius est, id est, Deum non eligunt. Vnde in libro Sapien. post prædicta verba subiungitur. Et corripietur à superueniẽte iniquitate. Qui enim fictus est, cum venerit dies retributionis peccatorũ, corripietur ab iniquitate superueniente, id est, rapietur & cõfundetur pro iniquitate opprimente. Vt igitur spiritui sancto honestũ & idoneũ hospitium pręparemus, multipliciter in hodierna Epist. nos instruit B. Petrus. Primò nos admonet, vt prudentes simus, cõtra ignorãtiæ cæcitatẽ & indiscretionis errorẽ. Secũdò, vt vigilemus in orationibus, cõtra negligentiã & torporẽ. Tertiò, vt mutuã habeamus charitatẽ cõtra inuidiã, odiũ, & rancorẽ. Hortatur insuper quod continuã habeamus charitatẽ, vt in bono perseueremus, cõtra lapsum, inconstantiã, & ruinã, & quod in nobismetipsis dilectionẽ habeamus, nõ externis, id est, nõ propter exteriora diligamus per fictã dilectionẽ. Ad hospitalitatẽ etiã nos admonet, ne simus inhumani, & sine affectione per cordis duritiã, vbi ait: Hospitales inuicẽ sine murmuratione. Admonet nos etiã, vt inuicẽ nos iuuemus, ministrãtes proximis cõtra acediã, & talenti cõmissi absconsionẽ, vbi ait: Vnusquisq; sicut accepit gratiã, in alterutrũ illã administrãtes. Exhortatur præterea, vt cauti simus in loquẽdo cõtra vitiosam & inutilẽ locutionẽ, vbi ait: Si quis loquitur, quasi sermones Dei. Ad vltimũ autẽ admonet, vt omnia ad Dei honorem referamus, & gloriã Dei nõ nostrã quęramus, vbi ait: Si quis ministrat tanq̃ ex virtute quã administrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus. His ergo modis præparari debemus, vt spiritũ sanctũ dignè recipere valeamus. Vnde B. Petrus ad prædicta nos inuitãs, ait: Estote prudẽtes. Prudẽtia enim valde necessaria est Christi militibus, quæ custos est & moderatrix omniũ virtutũ. Omne siquidẽ sacrificiũ in cõspectu Dei insipidũ est, nisi hoc sale fuerit conditũ, mediãte enim prudẽtia, diligẽda à nõ diligẽdis, & à noxiis vtilia separamus, vt inter sanctũ & prophanũ habeamus distantiã, & separemus pretiosum à vili, vt æterna transitoriis, virtutes vitiis, exilio patriã, seruituti libertatẽ præferamus. Vnde B. August. ait: Virtus nihil aliud est q̃ diligere id quod diligendũ est. Illud autẽ eligere prudẽtia est. Prudẽtia siquidẽ est appetendarũ & vitandarũ rerũ scientia, siue discretio cũ fuga mali & electione boni. Si enim discernit & nõ eligit, nõ est prudẽtia, quæ virtus appellatur, cuius vna pars cõsistit in cognitione eorũ quę ad fidẽ pertinẽt, & ad cognitionẽ scripturarũ, alia autẽ ad cõpositionem morũ. Nõ solũ autẽ in discretione boni à malo, prudẽtia attenditur, sed nouit discernere inter leprã & leprã, & inter duo mala, quod magis fugiendũ sit, agnoscit, & insuper inter duo eligẽda, quid magis sit eligendũ subtili cõsideratione aduertit. Ad ipsam etiã pertinet circunspectio, qua ita vnũ vitiũ fugimus, quod contrariũ nõ incurrimus. Ita fugimus auaritiã, quod nõ incurrimus prodigalitatẽ. Sic castrimargiã fugimus, quia nimia abstinẽtia nõ deficimus. Propterea Salomõ ait: Omni custodia serua cor tuũ. Dicturus custodia pręmisit omni. Ne, scilicet, ita vni vitio ostiũ ex vna parte claudamus, quod ex alia parte aditũ pandamus. Ad prudentiam insuper pertinet ab insidiis diaboli & fallacia, atque seductione mundi huius sibi cum omni cautela attendere, & vitia virtutum speciem prætendentia sedula examinatione cauere. Teste enim Isidoro, vitia virtutũ speciem præ se ferunt. Vnde perniciosius sectatores suos decipiunt. Nam sub prætextu iustitiæ aliquando crudelitas agitur, & remissa segnities, plerunque mansuetudo creditur. Non solùm autem in agendis prudentia bonum à malo secernit, sed insuper in credendis verum à falso subtili indagatione discernit: quoniam non omne quod verisimile est, continuò verum est, sicut quod prima facilè incredibile videtur, non statim falsum est. Crebro siquidem faciem mendacij veritas prætendit, & plerunq; mendacium specie veritatis occultatur. Sicut aliquando tristem frontem amicus, & blandam adulator ostendit. Prudentis igitur est non facilè credere, quia non omni spiritui credendum est, sed probandi sunt spiritus, vtrum ex Deo sint. Vnde Paulus ait: Omnia probate, quod bonum est, tenete. Nihil igitur de dubiis prudens diffinit, nec præcipitat sententiã, sed suspensam tenet, & causam quam ignorat diligenter inuestigat. Nihil incognitum vel inexpertum affirmat, vt non fallat, nec fallatur. Prudentis enim est examinare consilia & circunstantias negotiorum, & non facili credulitate ad falsa prolabi. Qui enim facilè credit, sicut in Eccles. dicitur, leuis est corde. Prudẽs igitur facilè falli non poterit, opiniones eius iudicia sunt. Vagas autem & velut somno similes, cogitationes non recipit, sed cogitationes eius certæ sunt & stabiles. Propterea Salomon ait: Beatus homo qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia, melior est acquisitio eius negotiatione auri & argenti. Et iterum in Prouerbiis: Sapientia sanctorum est prudentia. Discretio igitur seu prudentia sanctorum, condimentum est aliarum virtutum. Non solùm autem à malo propter se, sed ab omni specie mali, propter proximos se abstinet. Crudelis enim est, qui famam

De multiplici admonitione ex hodierna epistola.

De prudẽtia. Leuit. 2. Leuit. 10. Ezech. 22. Ierem. 15.

Descriptio prudentiæ.

Quod sit officium prudentiæ, & in quibus consistat. Deut. 17.

1. Ioan. 4. Quid sit proprium pruden tis multipliciter ostẽditur. 1. Thess. 5. Iob 29.

Prouerb. 4. Prouerb. 9.

1. Thes. 5.

famam negligit. Prudentis animus tribus temporibus accommodatur. Futura præuidet, præsentia ordinat & disponit, præterita recordatur. Sancta enim animalia, quæ vidit Ezechiël, plena erant oculis antè & retrò. Habet igitur vir prudens memoriam præteritorũ, intelligentiam præsentium, prouidentiã futurorum. Ex præteritis futura coniicit, ex apertis obscura æstimat, ex paruis magna, ex proximis remota. Omnia iudicat, & ipse à nemine iudicatur. Nihil ei subitum vel improuisum. Ad omnia quæ contingere possint, mentis aciem dirigit, & palpebræ eius præcedunt gressus suos. Ædificaturus turrim computat sumptus, ne dicatur ei: Ecce homo qui cœpit ædificare, & non potuit consummare. Omnia igitur agit cum cõsilio, vt post factum non pœniteat, & cùm initium negotij repererit, exitũ cogitabit. Constans igitur est & stabilis, non vagus aut variabilis, prout rerum aut temporum varietas exigit, ita se accommodat tempori, loco, personæ, & causæ. Ita enim omnibus omnia efficitur, quod non mutatur per inconstantiam, sed variis negotiis aptatur, propter aliorum vtilitatem. Sicut manus quæ eadem est cùm in pugnum constringitur, & cùm in palmam extenditur. Sapiens igitur permanet inuariabilis sicut Sol, stultus autem vt Luna mutatur. Teste enim Salomone: Cor stultorum dissimile erit. In omnibus quæ agit sapientia, à filiis suis iustificatur. Non enim alta sapit, qui prudens est, sed humilibus consentit. Non est sapiens apud semetipsum, sed communi vtilitati prouidet. Non plus sapere quàm oportet sapere, ait Apostolus, sed sapere ad sobrietatem. Moderatè igitur in omnibus agit, non vult esse nimis iustus, sed in omnibus modum tenet, sicut scriptum est: Rationabile obsequiũ vestrum. Hæc igitur prudentia in aduersis reddit securum, in prosperis temperatum. Non est præceps vel turbulenta, non pusillanimis vel remissa, sicut scriptum est: Expectabam eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus & tempestate. Non declinat ad dexteram vel ad sinistram. Cum deliberatione omnia agit, cum consideratione promittit: minus promittit & amplius soluit. Labia sua moderatur, sermones eius statera ponderantur, parcè laudat, parciùs vituperat. Nam similiter reprehensibilis est nimia laudatio, sicut immoderata vituperatio. Illa adulatione, ista malignitate suspecta est. Hæc est igitur sanctorum prudentia, hæc est sapientia quæ vincit malitiam, sapientia, scilicet, Dei, non carnis. De qua Apostolus ait: Sapientia carnis mors est. Et iterum: Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Non sapientia mundi, quæ stultitia est apud Deum & inimica est Deo, quæ non nisi terrena & caduca quærere nouit. Neque sapientia diabolica, quæ est astutia decipiendi. De qua dicitur: Sapientes sunt, vt faciant mala. Sed prædicta sapientia seu prudentia in fide & moribus consistit, de qua scriptum est: Os meum loquetur sapientiã, & meditatio cordis mei prudentiã. Sapientiam de fide, & prudentiã de moribus. Et Salomon ait: Cor sapiẽtis in dextera eius, id est, in bonis spiritualibus, cor autem stulti in sinistra illius. Et Dominus de hac prudentia ait: Quis putas est fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus super familiam suam. Fidelis, vt diligat: prudens, vt cognoscat voluntatem domini sui. Et iterum ait: Estote prudentes sicut serpentes. Ne autem de vulpina astutia intelligeremus, subiungit: & simplices sicut columbæ, scilicet, sine hypocrisi & simulatione. Serpens siquidem, vt caput illæsum seruet, totum residuum corporis exponit periculis. Caput autem occultat & protegit, quia in illo vita eius consistit. Ita & nos ne caput nostrum, quod est Christus, amittamus, & vt fidem conseruemus, corpus nostrum mortis periculo exponere debemus. Serpens accedens ad balneum aquæ, venenum dicitur deponere. Et nos, vt ad aquas spirituales, id est, ad fluenta gratiarum pertingere valeamus, omne venenum peccatorum deponamus. Ad aquas etiam baptismi vel lachrymarum non prodest accedere, nisi deposito veneno peccatorum. Adhuc alia est serpentis prudentia, quam nos imitari debemus. Postquam enim senuerit serpens, abstinentia maceratur, & corpus attenuat, vt pellem veterem postquam laxior fuerit, per angustum foramen transeundo, deponat. Et nos per abstinentiam corpus affligendo, per angustam viam, quæ ducit ad vitam, transeuntes, veterem hominem cum actibus suis exuamus, & in nouitate vitæ ambulemus. Dicitur autem quod serpens hominem nudum timeat, vestitum non adeò metuit. Et nos nudi nudum Christum sequamur, abrenuntiãdo cunctis quę possidemus. Eos enim qui omnia pro Christo relinquunt, serpentes, id est, dæmones, valde metuunt. Simus igitur prudentes in bono, sicut serpentes, & absque omni veneno malitiæ nos custodiamus: simus simplices sicut columbæ. Sumamus oleum in vasis nostris, more prudentum virginum. Hæc est vera prudentia, vt pro vita æterna, & non pro laude humana, bona opera faciamus. Fatuus enim est, qui pro vana gloria opera sua vendit, vnde regnum æternum emere potuit. Teste enim Salomone: Stulti ea quæ sibi sunt noxia, cupiunt. Et iterum ait: Quid prodest stulto habere diuitias, cùm sapientiam emere non possit? Et Apostolus ait: Ignorans ignorabitur. Quare? Quia noluit intelligere, vt benè ageret. Vnde Dominus per Osee ait: Quia tu scientiam repulisti, repellam te. Propterea igitur in hodierna Epistola Apostolus ait: Estote prudentes. Prudentia siquidem valde necessaria pugnantibus. Militia autem est vita Christiani super terram. Vnde Propheta ait: Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad præliũ, & digitos meos ad bellũ, vt, scilicet, discretè & prudẽter pugnem. Per digitos enim discretio intelligitur. Vt igitur prudẽter pugnare valeamus, discreti & circunspecti esse debemus. Multiplex enim nobis imminet bellũ externũ, scilicet, ciuile, & plusquã ciuile, id est, intestinum. Externũ inter diabolũ & hominem. Ciuile inter hominẽ & hominem, inter fratrẽ & fratrem. Intestinum inter corpus & animam.

Ezech.8. 1.Cor.2. Parab.4. Lucæ 14. Eccles.32. Simile. Eccles.27. Par.15. Rom.12. Para.3. Eccles.7. Para.4. Eccles.21. Sap.8. Rom.8. 1.Cor.3. De sapientia carnis & sapientia mundi, & sapientia diaboli. Quod sapẽtia Dei in fide et moribus consistit. Matth.24. Matth.10. De prudentia serpentis. Matth.7. Lucæ 13. Ephes.4. Colos.3. Rom.6. Lucæ 14. Matth.25. Prouerb.1. Prouer.17. 1.Cor.14. Osee 4. Quod virtus prudẽtiæ valde necessaria est pugnantibus, & de multiplici pugna.

De multiplici exemplo pugnandi sapienter & prudenter. Pugil autem in arena, luctator in palestra, cursor in stadio, natator in naufragio, nauta in nauigando, pugnandi exemplum prudenter nobis præstant. *De exemplo pugilis.* Pugil siquidem siue gladiator in arena cùm de vita contendat, nihil circa se relinquit, quod eius certamẽ impedire valeat. *De exemplo luctatoris.* Similiter qui luctatur in palestra, reiectis vestimẽtis, vt vnde teneatur nõ habeat, nudus atq; oleo vnctus, vt habilior & labilior sit, pugnã aggreditur. *De exemplo cursoris.* Similiter qui currit in stadio, ab omnibus se abstinet, quæ sibi possent esse impedimento, nec aliquibus oneratur, quibus cursus eius retardetur. Pari modo in naufragis, nemo cum sarcinulis enatat, sed omnia abiicit, vt nudus euadat. *De exemplo nauigantis.* Nauta etiã cùm nauẽ in tempestate nimis oneratã attẽdit, nõ solũ vilia, sed plerunq; pretiosa, ne nauis submergatur, abiicit. Vnde B. Iob ait: Semper enim quasi tumẽtes fluctus super me, timui Deum. *Iob 31.* Hæc est prudẽtia sanctorũ, abiicere omnia transitoria prô Christo, & tanquã stercora reputare. *Philip. 3.* Abrenũtiare omnibus quę possidẽt, vt expediti sequãtur Christũ. *Lucæ 14.* Hęc autẽ sapiẽtia nõ inuenitur in terra suauiter viuentiũ, sed à Domino Deo est. *Iob 28.* *Eccles. 1.* Sine illo enim prudẽtes esse nõ valemus. Propterea B. Iacobus ait: Si quis vestrũ indiget sapiẽtia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter. *Iacob. 1.* Et Petrus in hodierna Epist. postquã dixit: Estote prudẽtes: subiungit: & vigilate in orationibus. *De vigilantibus in oratione, et dormientibus, & dormitantibus.* Prudentiã enim à Deo postulare debemus, & nõ cõfidere in sensu nostro. In orationibus autẽ dormiunt, qui in peccatis mortalibus Deum exorãt. Somno autẽ peccati mortalis oculos clausos habẽt, nec eos ad lucẽ supernę claritatis aperiũt. Hi igitur in orationibus dormiunt, qui in ore habent Deũ, & in corde diabolũ. In oratione autẽ dormitat, qui licèt peccato mortali careat, negligenter tamẽ orat. In orationibus non vigilant, qui in charitate cum omni diligentia Deum deuotè exorẽt. *Gen. 15.* Abigentes cum Abrahã à sacrificio suo aues importunas, & muscas mordentes, ne perdant suauitatẽ vnguenti. *Ecclesi. 10.* Et si enim turba increpat nos vt taceamus, tantò fortius ad Dominũ clamare debemus. *Matth. 20.* *Marc. 10.* *Lucæ 18.* In oratione enim vigilamus, dum intenso desiderio ad Dominum clamamus, & eum in cordibus nostris dormire nõ sinimus. Quãtò autẽ grauiori tumultu carnalium cogitationũ premimur, tantò ardentius & vigilãtius orationi insistere debemus. *De charitate, et his quæ charitati conueniunt.* Et hoc est quod Petrus ait: Vigilate in orationibus, id est, nõ torpeatis per negligentiã, nec quantum in vobis est, animus aliquid in oratione cogitet præter id solũ quod precatur. Vt autem impetrare quod postulatis, possitis, charitatem in vobis habeatis. Et hoc est quod Petrus ait: Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis continuam charitatem habentes. Quinque dicit de charitate. Primum, quod ante omnia habenda est. Secundum, quod mutuò inter fratres haberi debet. Tertium, quod cõtinuanda est dilectio & non interrumpenda. Quartum, quod interius in nobismetipsis habenda. Quintum, quod charitas operit multitudinẽ peccatorum. *De præeminentia charitatis.* Ante omnia autẽ habenda est charitas, quæ omnium virtutũ obtinet principatũ, quæ mater est & origo omnium charismatũ. Quæ si desit, teste Augustin. frustrà habentur cætera: si adsit, rectè habentur omnia. Ipsa enim est ante alias virtutes dignitate, & sine ea non prosunt aliæ, sed deformes sunt & inutiles, nisi informẽtur charitate. Cùm autem aliæ virtutes simpliciter donum Dei dicantur, charitas non solùm Dei donum, sed & Deus dicitur. *1. Ioan. 4.* Deus enim charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Sicut autem amor mundi, mater est omniũ malorum, ita dilectio Dei & proximi, fons & origo est omniũ bonorum. Vbi autem fuerit charitas, non regnat carnalitas aut cupiditas. *Quod charitas septem criminalia expellit.* Ipsa siquidem omnia vitia ab anima relegat. Mentem enim quam charitas occupat, superbia non inflat, inuidia non stimulat, ira non vastat, tristitia mala non vexat, auaritia non obducat, gula non inquinat, luxuria non inflãmat. *Dan. 3.* Hæc est enim quæ fornacis ignem tribus pueris extinxit, fortis siquidem est, vt mors dilectio. *Cant. 8.* Quia sicut illa sensus corporis extinguit, sic ista carnales concupiscentias & omnia vitia perimit. Charitas autẽ nunquã excidet. *1. Cor. 13.* Ipsa enim pugnantibus est meritũ, triumphãtibus præmiũ. In via inchoatur, in patria consummatur. *Isa. 32.* Ipsa enim est ignis in Sion, & caminus in Hierusalem. Teste autem August. si per viam charitatis volumus currere, ad æternã patriam possumus feliciter peruenire. Qui autẹm charitatem non habet, inimicus est Dei, & amicus diaboli. Meritò igitur ante omnia charitatem habere debemus, quia habita, alia habentur. *Matth. 25.* *Lucæ 21.* Habenti enim dabitur, & abundabit, quia qui charitatem habet, alia dona percipiet. *De dilectione proximi.* Mutuam autem charitatem habere debemus, quia non potest haberi dilectio Dei sine dilectione proximi. *1. Ioan. 4.* Vnde Ioan. ait: Qui enim fratrem quem videt, non diligit: Deum quem non videt, quomodo potest diligere? Neque enim Deus sine proximo, nec proximus sine Deo diligi potest. Qui enim diligit Deum, non potest contemnere illum, quem Deus præcipit diligi. Qui diligit Regem, non contemnit eius legem. Qui autem diligit proximum, quid in eo diligit nisi DEVM? Quia vna & eadem charitate DEVM & proximum diligimus, vnde vnum sine alio diligere non valemus. Dilectio enim dicitur, quasi duos ligans, Deum, scilicet, & proximum. Licèt autem dilectio Dei prima sit in præcepto & dignitate, dilectio tamen proximi prima est in operatione, quia per dilectionem proximi peruenitur ad dilectionem Dei, id est, per opera dilectionis reddit se idoneum, vt DEVM diligat, & à DEO diligatur. Mutuam igitur charitatem inter nos habeamus, vt quæcunque volumus quod faciant nobis homines, eadem illis faciamus. *Matth. 7.* *Lucæ 6.* Bonum est enim & iocundum fratres habitare in vnum. *Eccles. 13.* Omne enim animal ad sibi simile coniungitur. Totum enim CHRISTVM non diligit, qui hominem odit. *De dimensionibus charitatis.* Lata est igitur charitas, quæ non solùm ad amicos, sed vsq; ad inimicos extenditur. Alta est, quæ vsque ad Deum dirigitur. Longa, quæ nunquã excidit. Profunda, quę ab intimo cordis procedit.

Non

Non solùm autem mutuam, sed & continuam debemus habere charitatem, licèt enim ex fragilitate carnis non semper orationi, vel hospitalitati, aut aliis exterioribus operibus valeamus intendere, ipsam charitatem, cuius instinctu hæc foris aguntur, quæ interiori homini præsidet, semper debemus habere, licet illam in publicum non ostendamus. Sicut Sol sub nube latẽs non ostenditur mundo, nihilominus tamen feruet in cœlo. Continuemus igitur charitatem & non deficiamus. Teste enim Hieronymo, sanctus amor impatientiam non habet, falsus amor citò deprimitur. Et Augustinus ait: Charitas, quæ amitti potuit, nunquam vera fuit. Quod de perfecta charitate intelligitur, quæ facilè non amittitur, sed magis continuatur. Aquæ enim multæ nõ potuerunt extinguere huiusmodi charitatẽ, & flumina nõ obruent eã. Non enim qui perfectè diligit, cuius domus fundata est supra petrã, aqua prosperitatis emollitur, vel fluminibus aduersitatis obruitur, neq; mors, neq; vita poterit illum à charitate Christi separare. Cõtinuam igitur habeamus charitatem non fictam, neque per exteriora commoda, sed in nobismetipsis, vt non ad oculum, scilicet, exterius, neque verbo seu lingua, sed in veritate interius corde diligamus. Exterior autem dilectio, id est, amor fortunę cum prosperitate accedit, & cum aduersitate recedit. *Cùm fueris felix, multos numerabis amicos: Tempora si fuerint nubila, solus eris.*

De continuatione charitatis. *Simile.* *Hieronymus.* *Augustinus.* *Cant. 8.* *Matth. 7.* *Lucæ. 6.* *Rom. 8.* *De vera charitate & de ficta.*

De his amicis in Ecclesiastico dicitur: Est amicus secundum tempus suum, & non permanebit in tempore tribulationis. Et iterum ait: Est amicus socius mensæ & non permanet in die necessitatis. Econtra autem vera dilectio non quærit quæ sua sunt, sed diligit proximum propter bonum proximi, & non propter commodum proprium. Qui enim propter aliud hominem diligit, non propriè hominem, sed illud quod adipisci desiderat, diligit. Econtra de fideli amico in Ecclesiastico dicitur: Amico fideli nulla est comparatio, non est digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius. Qui inuenit illum, inuenit thesaurum. Quanta autem sit efficacia sinceræ charitatis consequenter ostendit Petrus, cùm ait: Charitas operit multitudinem peccatorum. Vnde in Euangelio Dominus ait: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Ignis enim charitatis rubiginem peccatorum consumit. Non solùm enim spinas mortalium, sed & paleas venialium comburit, & luce sua tenebras expellit. Teste enim Salomone: Odium suscitat rixas, & vniuersa delicta operit charitas. Licèt autem per alias virtutes peccata diluantur, hoc fit principaliter ex virtute charitatis: Sicut medicina purgare dicitur, quod tamen principaliter fit ex virtute scãmoniæ. Præcipuè autem charitas illa, qua proximo dimittimus, operit multitudinem peccatorum. Vnde scriptum est: Dimittite, & dimittetur vobis. Illa est charitas qua proximorum animas Deo lucramur. Vnde beatus Iacobus ait: Si quis ex vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eũ: scire debet, quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum, id est, abscondit à facie Dei, ne videat illa ad vindictam. Hoc est velamen pretiosum, de quo Propheta ait: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.

Eccle. 6. *De virtute charitatis, quæ peccatorũ multitudinem operit.* *Lucæ 7.* *Prouer. 10.* *Lucæ 6.* *Iacob. 5.* *Matth 25.* *De hospitalitate.*

Postquam autem de prudentia & oratione, & mutua charitate habenda nos admonuit. Petrus subiungit de operibus charitatis, inter quæ ponit vnum quod in conspectu Dei plurimum est pretiosum, hoc est hospitalitas, de qua in iudicio dicturus est Dominus: hospes fui, & collegistis me. Qui autem pauperem excludit à tecto, ipsum Christum excludit à pectoris hospitio. Quomodo enim se recipi confidit in regnum æternum, qui Christi membris negat vnius noctis hospitium. Propterea Petrus ait: Hospitales inuicem sine murmuratione. Hilaritas enim vultus condimentum est hospitalitatis, sine qua & rem & meritum perdit, qui cum murmuratione hospitem recipit. Quoniam super omnia vultus accessere boni. Charitas igitur hospitis recipiat, affabilitas & vultus hilaritas illos retineat. Felix hospitium in quo Christus in paupere recipitur. Vidua quæ Eliam in hospitio suscepit, filij defuncti suscitationem promeruit. Laban, quia Iacob aduenam recepit hospitio, ditatus est & bonis omnibus ampliatus. Raab meretrix, quia exploratoribus hospitalitatem exhibuit, cum omni domo patris sui liberata est cùm Iericho vastaretur. Vnde ad Hebręos Apostolus ait: Hospitalitatem nolite obliuisci. Per hãc enim quidam placuerunt Angelis hospitio receptis. Abraham, scilicet, & Loth, qui valde hospitales fuerunt. Et ad Romanos ait: Necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes. Et Isaias ait: Egenos vagosque induc in domum tuam. Non solùm autem aduenas in domo materiali, sed spiritum sanctum in hospitio cordis recipere debemus. Tota enim trinitas stat ad ostium cordis nostri & pulsat. Si quis aperuerit, continuò intrabit, sicut scriptum est: Ad eum venimus & mansionem apud eum faciemus. Non solùm autem hospitalitatem, sed & alia charitatis opera debemus in proximos exercere, secundũ gratias nobis à Deo concessas, vt talentum sibi commissum vnusquisque studeat multiplicare. Propterea Petrus subiungit.

3. Reg 17. *Gene. 29.* *Iosue 2.* *Heb. 13.* *Gene. 17.* *Rom. 12.* *Isa. 58.* *Apoc. 3.* *Ioan. 14.*

Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Instruit igitur illos, qui spiritum sanctum receperunt, vel recepturi sunt quatenus dona charismatum ad vtilitatem proximorum conuertant, vt dona spiritus sancti ad seruiendum aliis, tam in spiritualibus quàm in temporalibus suscipiant, secundum quod vnusquisque gratiam accepit. Deus enim hospitalitatem vel alia bona supra id quod possumus à nobis non requirit. Alter igitur alterius secundum propriam virtutem onera portemus: inuicem supportantes in ædificio spirituali, sicut in materiali ædificio vnus lapis alij superponitur, & ab alio sustentatur. Attendat vnusquisque diligenter quæ à Deo donata sunt sibi,

De talenti multiplicatione, & ministerio fraternæ dilectionis. *Gal. 6.* *De vsurpatione gratiæ alienæ.*

 & cu-

& cuiusmodi vtensilia à Deo sibi concessa sunt, ad officium suum peragendũ, ne aliquando incipiat operari, quasi alieno instrumento quod sibi nõ est concessum, & idcirco deficiat cõtinuò, dum gratiam sibi non concessam vsurpat, & illam prætermittit, in qua posset aliis ministrare, & proximis vtilitatem conferre. Si enim manus velit ambulare, & pes cultello panem scindere, vel eleëmosynas erogare, neutrum officium peragit proprium, sed vsurpat alienum. Et sic cuncta confunduntur, dũ aliena officia vsurpantur, & prorsus inutilia redduntur. Attendat igitur vnusquisque gratiam sibi collatam, & illã conuertat ad proximorum vtilitatẽ. Vnusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes. Quod ostẽdit de gratia prædicationis, vel de scientia locutionis, dicens: Si quis loquitur quasi sermones Dei, id est, si gratiam loquẽdi habeat, vtatur illa ad ædificationem proximi, neque aliquid loquatur propter voluntatem Dei, vt ad vtilitatem fratrum doceat, & non quod docendum est, taceat. Caueat sibi ab inutili, vel noxia locutione. Nihil loquatur sine necessitate, vel proximorũ ædificatione. Vnde Apostolus ad Timotheum ait: Ineptas & aniles fabulas deuita. Et iterum: Profana & vaniloquia deuita. Teste autem Hieron. Omne quod non ædificat audientes, in periculum vertitur audientium. Corrumpũt siquidem bonos mores colloquia praua. Et ad Neopotianum Hieronymus: Officij tui sit frater charissime non tantum oculos seruare castos, sed & linguam. Et Sixtus ait: Sermo vanus conscientiæ vanæ index est: qualis sermo ostenditur, talis animus comprobatur. Fluxus siquidem verbi, fluxum designat animi. Et qualis sit homo in mẽte, verbositas depingit in ore. Garriens temeritas non in doctrinam vertitur, sed in infamiam. Melior est sancta rusticitas, quàm peccatrix eloquentia. Pretiosa est lingua quæ non nouit nisi de rebus sanctis construere verba: & sanctũ est os, vnde semper cœlestia proferuntur. De omni autem verbo otioso reddituri sunt homines rationem. Teste autem Gregorio: Otiosum est verbũ, quod caret vtilitate rectitudinis, aut ratione iustæ necessitatis. Verbositas est semen quod fructum non facit, sal infatuatum quod ad nullius conuertitur vtilitatem. Teste autem Salomone: In multiloquio non deerit peccatũ. Qui autem moderatur sermones suos, prudẽtissimus est. Si quis igitur loquitur, quasi sermones Dei loquatur. Qui autem habet scientiam loquendi, quasi sermones Dei loqui dicitur, dũ nõ sibi sed Deo ascribit quod loquitur. Nõ præsumptuose sibi arrogat loquẽdi scientiam, sicut hi, in quorum persona Psalmus ait: Labia nostra à nobis sunt. Propterea Dominus ait: Non enim vos estis qui loquimini. Non solùm locutio nostra ad Deum referenda est, sed quodlibet aliud opus bonum. Propter quod Petrus subiungit: Si quis ministrat tanquam ex virtute, quam administrat Deus, id est, si eleëmosynam, vel aliud bonum opus faciat, non sibi, sed Deo attribuat, quia nihil habet à seipso, qui impendit, sed à solo Deo. Propterea Petrus ait: Vt in omnibus honorificetur Deus, id est, in omnibus operibus nostris Dei honorem & gloriam quæramus, vt ea non meritis nostris, sed gratiæ eius attribuamus, & vt alij videntes, opera nostra bona glorificent Patrem, qui in cœlis est. Si igitur prędicto modo pręparati fuerimus, ad recipiendum spiritum sanctum in die Pentecostes idonei erimus. Arduum enim est, quò ascendere molimur, arctum quid penetrare cupimus. Ideo nos expeditos & subtiles esse oportet. In altum enim repere onustum, & per angustam viam hominem inflatum intrare valde difficilè est, vel etiam impossibile. Spiritus autem sanctus tanquam apis fauum mellis incolit & inhabitat, illum scilicet, qui carnis munditiam habet pro cera, & pro melle cordis dulcedinem. Sicut autem columba non requiescit in palude, ita nec spiritus sanctus in peccatore. Abiiciamus igitur omnes sordes peccatorum, vt spiritui sancto purum & mundum præparemus habitaculum, vt ignis diuinus non comburens, sed illuminans: non vrens, sed lucens: inueniat corda nostra receptacula munda, & tribuat nobis charismatum dona. Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui in proxima Dominica missurus est ipsum in corda Discipulorum suorum.

Simile. — *De cautela loquendi.* — *1. Tim. 4.* — *2. Cor. 15.* — *Matth. 12.* — *Matth. 5.* — *Mar. 11.* — *Prouer. 10.* — *Quod omnia bona sunt ad Deum referenda.* — *Matth. 5.* — *Conclusio vbi ostendit quod corda pura & præparata inhabitat spiritus sanctus.* — *Matth. 7.* — *Simile.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE Euangelio secundum Ioannem.

Ioan. 15. 16.

Cùm venerit paraclẽtus, quem ego mittam vobis à patre, spiritum veritatis, qui à patre procedit, ille testimonium perhibebit de me: & vos testimonium perhibebitis: quia ab initio mecum estis.

NEQVE qui plantat est aliquid, nec qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Nos plantamus vel seminamus, dum verbum Dei vobis annunciamus: Vos rigatis, dum cum deuotione vel lachrymis verba Domini auditis. Deus autem incremẽtum tribuit, dum verbum suum in cordibus vestris fructificare facit. Aliter siquidem, nec qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, nisi Deus incrementum tribuat. Nihil enim valet eloquentia linguæ, nisi Dei dirigatur regimine. Scriptum est enim: Nemo venit ad me, nisi pater meus traxerit eum. Clamat prædicator, trahit Deus. Quando enim aliquid ponderosũm trahitur, clamor vocis, & tractus funis exiguntur. Quid autem peccatore ponderosius. Trahitur tamen à Domino, sicut ipse per Prophetam Osee ait: In funiculis Adam traham illos, in vinculis charitatis. Funiculi Adam sunt variæ tribulationes, quibus Deus flagellat omnem filium quem recipit. Non solùm flagellis, sed consolationibus, & blanditiis, quasi vinculis charitatis nos

1. Cor. 3. — *Quod verbum prædicationis non prodest sine gratia Dei.* — *Ioan. 6.* — *Osee. 11.* — *Heb. 12.*

nos ad se trahit. Ego autem fratres vos trahere non valeo, sed ad me pertinet clamare. Vnde Dominus per Prophetam ait: Clama, ne cesses. Prædicator est quasi præco verbi Dei. Nam sicut præco vinum venale clamat, ita prædicator regnum Dei venale annuntiat. Clamare igitur debemus, maximè dum domos vicinorum nostrorum ardere & comburi peccatorum igne videmus: Quis enim non currit & clamat aquam afferri, dum domum vicini sui videt incendi? *Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet.* Clamare igitur debemus, quia totus mundus igne gehennali est succensus. Sed quomodo clamabit, quem mala conscientia non solum raucum, sed & mutum reddit? Quem lupus infernalis respiciens raucum facit? Si enim clamare prçsumat & alios docere qui seipsum non docet, dum ipse æger vult sanare aliũ, respondebitur ei: Medice cura teipsum. Quomodo enim qui infirmas manus habet, alios reprehendere audet? Ne fortè manum infirmam lædat, si alios per capillos fortiter trahat. Vnde valdè mihi timeo, qui me infirmum & peccatorem agnosco. De misericordia tamen Domini ex meritis vestris confisus licèt indignus loqui præsumo, non quærens gloriam meam, sed ædificationem vestram. Et idcirco patienter sustinere debetis sermonem ædificationis. Nam plerumque pulchrum hominem pingit turpis pictor, & crucibolum, licèt sit fætidum, lumẽ tamen aliis ministrat, & cos licèt sit hebes, aciem tamen ferri acutam reddit. Non igitur me peccatorem contemnere debetis, neque paruitatem meam attendere, sed magis vtilitatem vestram. Nam Balaam voci asinæ acquieuit, & Dauid increpationem Nathan minoris prophetæ cum omni humilitate suscepit. Et Petrus Apostolorum princeps Pauli correptionem, dum ei in facie resisteret, non respuit. Moses etiam consilio Iethro hominis gentilis acquieuit. Magis enim considerare debemus, quid dicatur quàm à quo veritas proferatur. Orate igitur Dominum, vt emittat hodie in os meum canticum nouum, carnem Deo nostro, id est, verbum sanctæ prædicationis ad eius honorem & innouationem vestram. Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis, &c. His diebus fratres charissimi ieiuniis & orationibus debemus locum spiritui sancto præparare, & corda ac corpora nostra à noxiis humoribus desiccare. Lignum enim desiccatum citius accenditur. Ab humido autem quod diu in aquis iacuit priusquã clarè ardeat, oportet quod fumus cum aqua eliciatur. Nos igitur fumum compunctionis emittamus cum aqua lachrymarum, vt in die Pentecostes clarè ardeamus, & lucem bonorum operum à nobis emittamus. Magnum quidem hospitẽ recepturi sumus. Vnde necesse est vt tergat sordes praui operis, qui Deo vult præparare hospitium cordis. Non venit autem vacuus hospes iste, sed cũ abundantia & copiosa benedictione. Vnde in hodierno Euangelio promittitur à Domino, & prænuntiatur venturus cum augmento diuinæ cognitionis, & constantia humanæ persecutionis vincendæ, id est, ad illuminationem scientiæ, & robur constantiæ. Ille testimonium perhibebit de me, ecce augmentum diuinæ cognitionis. Et vos testimonium perhibebitis. Ecce metu sublato fortitudo & constantia exercendæ prædicationis & tollerandæ persecutionis. Adueniente enim spiritu sancto discipuli, & deitatis gloriam amplius cognouerunt, & cognitam constantius aliis prædicauerunt. Prius quidem discipuli minus capaces erant ad intelligẽda diuinæ sublimitatis arcana, & minus fortes ad toleranda humanæ prauitatis aduersa. Adueniens autẽ spiritus sanctus corda eorũ, & sciẽtia veritatis illustrauit, & ad docẽda quæ noscent culmine virtutis erexit. Ipse enim spiritus est scientiæ. Vnde per ipsum quæ rectè agere debeamus, agnoscimus. Ipse spiritus fortitudinis. Vnde quod nouimus, vt operemur ab ipso accipimus, & ne aduersitate aliqua à bonis quæ cepimus, deficiamus. Ipse enim ignis lucẽs ad cognitionem & corroborans ad fortitudinem & constantiam. Ad consolationem igitur discipulorum Dominus ait: quod spiritus sanctus adueniens testimonium perhibebit de ipso, vt maiorem habeãt cognitionem. Et vos inquit testimonium perhibebitis, vt quod agnoscitis, prædicare audeatis. Et subiungit: Quia ab initio mecum estis, quasi dicat, Idonei testes eritis, secundum quod vidistis & audistis. Post etiam hoc modo intelligi, quod spiritus sanctus testimonium perhibebit authoritate, & discipuli ministerio. Ipse testimonium perhibebit, quia vos non estis qui loquimini, sed spiritus sanctus qui loquitur in vobis, testimonium perhibebit, quia testimonium faciet perhiberi. Dabit enim fortitudinem & audaciam nobis, vos autem testes pro veritate, vsque ad mortem eritis. Vnde & Martyres testes nuncupantur. Equus enim paratur in die belli, Dominus autẽ fortitudinẽ tribuit. Verbo siquidẽ Domini cœli, id est, Apostoli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Dabit igitur fiduciam testimonium perhibendi, charitas diffundenda in cordibus vestris per spiritum sanctum qui dandus est vobis. Perfecta enim charitas foras mittit timorem Petri, qui prius ad vocem ancillæ negauit. Prius enim diligebat & negabat, quia amor infirmus erat & angustus, donec illum roboraret spiritus sanctus & dilataret. Ille testimoniũ perhibebit, & vos perhibebitis. Ille in cordibus vestris, vos in vocibus vestris. Ille inspirando, vos sonando, vt impleatur scriptura quæ dicit: In omnem terram exiuit sonus eorum. Cùm venerit ergo paracletus, quem ego mittam vobis, ille testimonium perhibebit. Paracletum autẽ appellat spiritum sanctum, id est, consolatorem vel aduocatũ, has enim duas habet interpretationes. Paracletum autem insuper appellat illum spiritum veritatis. Paracletum appellat, vt det eis fiduciam ex suauitate consolationis, & protectione defensionis. Spiritum autem veritatis appellat, vt sit eis fiducia prædicationis. Dicitur autem Paracletus, quia orphanorum & viduarum, & lugentium est consolator, iuuans pusillanimes, refouens flebiles.

Lugentes

Quod prædicator præconi cõparatur.
Simile.
Versus.
De muto vel rauco præcone
Lucæ 4.
Quod à malis plerumque vera & vtilia dicuntur.
Num. 22.
2. Reg. 13.
Gala. 2.
Exod. 18.
Ioan. 15.
Quod præparari debemus vt spiritum sanctum dignè recipiamus.
Quod tantus hospes illuminat & corroborat.
Isa. 11.
Alia expositio.
Matth. 10.
Prouer. 21.
Rom. 5.
Matth. 2.
Mar. 14.
Lucæ 21.
Quare spiritus sanctus dicatur paracletus, id est, consolator & aduocatus.

De cõsolatione spiritus sancti. Lugentes enim & non ridentes consolabuntur. Qui autem consolatorem postulat & inuocat, necesse est vt se miserum & desolatum agnoscat. Lachrymæ enim præuenire debent consolationem. Teste autem sancto Bernardo: Non consolantur lachrymæ cachinnantes, qui autem mundi vanitatibus exultát, dum consolatorem petunt, ipsum irrident. Miseri estote & lugete, & tunc consolatorem inuocate. Ridentes enim consolatione non indigent. Mulierem autem, quæ luget mortuum filium, & ęgros atque dolentes, pium est consolari. Hoc modo lugentes animam suam & ęgrotantes pro peccatis Dominus consolatur. Vnde per Isaiam Dominus ait: Spiritus Domini super me, eò quòd vnxerit me: ad annuntiádum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem. Vt prædicarem annum placabilem Domino, & diem vltionis Deo nostro: vt consolarer omnes lugentes: vt ponerem consolationem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris. Super Christum hominem fuit spiritus Dei, quia maior illo, & Christus minor secundum quod homo. Vnxit autem eum pater oleo sancto lætitiæ & spiritualis gratiæ. Et misit illam ad annuntiandũ gaudium vitæ æternæ mansuetis, id est, humilibus spiritu & mitibus, de quibus dicitur: Beati mites, quoniam ipsi posidebunt terram. Missus est etiam vt mederetur remissione peccatorum contritos corde, quia cor contritum & humiliatum Deus non despiciet, qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Prædicauit etiam captiuis, qui sub diabolo & variis erroribus tenebantur, indulgentiam. Vnde ipse ait: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et iterum ait: Pœnitétiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Et clausis in carcere infidelitatis & ignorantiæ prædicauit apertionem, vt scilicet, educerentur de tenebris & vmbra mortis. Prædicauit insuper annũ placabilem Domino, id est, fidem & salutem hominum, vel tempus gratiæ, de quo Paulus ait: Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Et diem vltionis Deo nostro, quæ scilicet, vltio facta est per Romanos. Hanc etiam vltionem prædicauit, cùm ait: Venient dies quádo circundabunt te inimici tui, & non remanebit lapis super lapidem. Diem etiam vltionis, id est, extremę damnationis prædicauit, cùm ait: Ibunt hi in vitam ęternam, illi autem in supplicium æternum. Missus est etiam, vt consolaretur omnes lugentes, de quibus dicitur: Beati qui lugét, quoniam ipsi consolabuntur. Non solum autem lugentes peccata sua, consolatur, sed insuper ponit consolationem lugentibus Sion, id est, plorantibus populum Iudęorum, vel lapsos de Ecclesia. Vnde Apostolus ait: Tristitia est mihi & continuus dolor pro fratribus meis. Dedit etiam coronam Dominus pro cinere, id est, remunerationem æternam pro dolore & humilitate, atque habitu pœnitentiæ. Dedit etiam oleum gaudij pro luctu, id est serenitatem conscientiæ, facta peccatorum remissione. Dedit præterea pallium laudis pro spiritu mœroris. Vestimentum enim iocunditatis pro lugubri habitu commutatur, quando absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum. Pro luctu etiam & dolore fratrum suorum, qui in infidelitate remanserunt, receperunt Apostoli gaudium & consolationem facta recompensatione, dum viderent gentes confluentes ad fidem. Ex his igitur Isaiæ verbis manifestum est, quod Christus spiritu sancto vnctus est ad consolationem lugentium, & idcirco paracletus appellatur. Illos enim qui transeunt per ignem pœnitentiæ & aquam lachrymarum, in refrigerium consolationis inducit. Gratiæ enim suauitas omnes amaritudines tribulationum dulcorat, fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, & vnctio suauitatis dolores lenit. Vnde Dominus ait: Si quis sitit, veniat & bibat. Qui sitit per desiderium & amorem, veniat per bonam operationem, & bibat per delectationem & consolationem. Dicitur præterea spiritus sanctus paracletus, id est, aduocatus, quia pro errore delinquétium apud patris clementiam interuenit, & interuenire facit iuxta illud Apostoli: Ipse enim spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, id est, postulare facit. Spiritus enim adiuuat infirmitatem nostram, & promouet causam nostram, excusans nos & allegans pro nobis apud patrem, proponens ex vna parte fragilitatem nostram, diuinam clementiam Christi, crucé, passionem & mortem: sustinet & promouet causam nostram, & fere perditam optimus causidicus & fidelis aduocatus reparat, & nos in conspectu iudicis excusat. Ex alia parte fraudem & malitiam diaboli obiicit, accusat aduersarium & confundit, & confutat inimicum, & causam partis aduersæ annihilat, & in conspectu Dei iniustam & iniquam esse demonstrat. Et idcirco Paracletus, id est, consolator & aduocatus appellatur. Et hoc est quod Dominus ait: Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre spiritum veritatis. Propterea dicit spiritum veritatis, quia est spiritus falsitatis, qui decipit & loquitur falsa. Est spiritus iniquitatis qui suggerit iniqua. Dicitur etiam diabolus spiritus immundus, dum immunda suggerit & ad luxuriam trahit. Dicitur etiam spiritus vanitatis, quia vana & inania diligit. Dicitur igitur spiritus falsitatis in mendacibus, spiritus nequam & malignus in maliciosis, spiritus immundus in luxuriosis, spiritus vanitatis in amatoribus huius mundi. Et etiam spiritus mundi appellatur, iuxta illud Apostoli: Non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui à Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. Dicitur etiam spiritus erroris, dum facit homines errare. Vnde Ioannes ait: In hoc cognoscimus spiritum veritatis & erroris. Dicitur præterea spiritus seruitutis, dum aufert libertatem, & in seruitutem peccatorum hominem inducit. Vnde ad Romanos Apostolus ait: Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore. Sicut autem septiformis dicitur spiritus sanctus, ita septiformis dici potest spiritus malus. Spiritui enim timoris opponitur

Ioan 4. Isaiæ 61. Plena expositio authoritatis Isaiæ, vbi ostenditur operatio spiritus sancti in Christo homine. Matth. 9. Matth. 3. 2. Cor. 6. Lucæ 19. Matth. 25. Matth. 5. Rom. 9. Apoc. 21. Ioan. 7. Quod spiritus sanctus aduocatus noster est in causa contra diabolum. 1. Ioan. 2. Rom. 8. De bono spiritu veritatis, & de multiplici spiritu malo. 1. Cor. 2. 1. Ioan. 4. Rom. 8. Quod septiformi spiritui

bono, opponitur ſeptiformis ſpiritus malus.

opponitur ſpiritus præſumptionis & elationis, qui reddit hominem quaſi ſecurum & incautum. Spiritui pietatis opponitur ſpiritus impietatis, qui reddit hominem durum ſine affectione, obſtinatum & inhumanum. Spiritui ſcientiæ opponitur ſpiritus ignorantiæ & cęcitatis, qui reddit hominem idiotam & inſcium atque ignarum. Spiritui fortitudinis opponitur ſpiritus puſillanimitatis, qui reddit hominem acedioſum, & inconſtantem & meticuloſum. Spiritui conſilij opponitur ſpiritus præcipitationis, qui reddit incompoſitum, & improuidum, & indiſcretum. Spiritui intellectus opponitur ſpiritus ſtoliditatis, qui reddit hominem animalem, hebetem & quaſi brutum, ſicut ſcriptum eſt: Obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Spiritui ſapientiæ opponitur ſpiritus inſipientiæ, qui reddit hominem indeuotum & terrena ſapientem, atq; cœleſtia faſtidientem, ſicut ſcriptum eſt: Omnem eſcam abominata eſt anima eorum, & pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem. Ad excluſionem igitur prædictorum ſpirituum, Spiritus Domini appellatur ſanctus. Dicitur etiam ſpiritus veritatis, quia à Chriſto, qui eſt veritas, procedit: & quod promittit, ſine fraude perſoluit, & in omnem veritatem inducit. Si igitur ſpiritum ſanctitatis & veritatis habere volumus, ſimus veraces & ſancti. Veraces ſumus ſi pactum baptiſmi obſeruamus. Sancti ſumus, ſi munditiam vitæ teneamus. Per hoc autem quod Dominus ait: Mittam vobis à patre ſpiritum veritatis, dat gloriam Deo patri. Quod enim filius mittit ſpiritum, hoc habet à patre. Pater etiam mittere dicitur ſpiritum ſanctum, ſicut ad Galatas Apoſtolus ait: Miſit Deus ſpiritum filij ſui in corda noſtra. Vterque igitur mittit ſpiritum ſanctum, id eſt, tam pater quàm filius, vnde vtriuſque ſpiritus dicitur. Patris namque ſpiritus dicitur, ſicut ad Romanos Apoſtolus ait: Si ſpiritus eius, qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis, habitat in vobis, viuificabit & mortalia corpora veſtra. Spiritus filij dicitur, ſicut in eadem epiſtola Apoſtolus ait: Si quis ſpiritũ Chriſti non habet, hic nõ eſt eius. Ex quo patet, quòd ab vtroque procedit. Quod tamen negant Græci, dicentes, quod à ſolo Patre procedit. Licèt autem in hodierno Euangelio dicat Dominus: Mittam vobis ſpiritum veritatis, qui à Patre procedit, vt honorem & gloriam daret Deo Patri, propter authoritatem principij, nihilominus tamen vult intelligi quod ab ipſo filio procedit: Vnde & ipſe diſcipulos ſuos inſufflauit, dicens: Accipite ſpiritum ſanctum. Certum autẽ eſt quod flatus à ſufflãte, & ſpiritus à ſpirante procedit. Quod autem in hodierno Euangelio ſubiungit Dominus: Hæc locutus ſum vobis, vt non ſcandalizemini, propterea dicit vt conſoletur & præmuniat diſcipulos multa dura & aſpera pro Chriſti nomine paſſuros, quaſi diceret: Hæc locutus ſum vobis, ſcilicet, quod ſpiritus ſanctus veniet in vos, qui vos cuſtodiat & protegat, & defendat, vt non ſcandalizemini. Promiſi vobis mittere paracletum, qui conſoletur vos, & corda veſtra ad amorem incendat, & ſic ab omni ſcandalo cuſtodiat, ſicut ſcriptum eſt. Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum. Prænuntiat igitur illis Dominus ad conſolationem mala, quæ ipſi eſſent paſſuri, quia iacula præuiſa minus lędunt. Vnde ipſe ait: Abſq; ſynagogis facient vos. Eadem autem eſſet ſynagoga Iudęorum & Eccleſia gentium ſi vellet recipere Chriſtum, ſed quia noluerunt, à ſynagogis Iudæorum Apoſtoli receſſerunt. Diligentes autem magis gloriam quæ à Deo eſt, quàm gloriam hominum, licèt expellerentur nõ erubeſcebant, ſed ibant gaudentes à conſpectu conſilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati, ſicut ſcriptum eſt: Domine in lumine vultus tui ambulabunt, quoniam gloria virtutis eorum tu es, & idcirco expulſi ab hominibus non erubeſcent. De his igitur perſecutionibus ſpecialiter ſubiungit, quas à gente ſua & contribulibus paſſuri erant. Pro his enim magis grauari poſſent, quàm ſi ab alienis nationibus torquerentur, maximè quia Iudęi expellentes Chriſti diſcipulos à ſynagogis & affligentes eos, zelum Dei habere videbantur, licèt non ſecundum ſcientiam. Non enim nouerunt patrem nec filiũ eius. Vnde arbitrabantur obſequium ſe præſtare Deo, non ſolùm Chriſti diſcipulos à ſe expellendo, ſed etiam Chriſtum ipſum occidendo. Vnde & dixerunt: Expedit vt vnus moriatur pro populo. Putabant ergo ſe placere Deo Chriſti diſcipulos perſequendo. Vnde beatus Auguſtinus ait: O horrendus error, ita ne vt placeas Deo, percutis placentes Deo. Gentiles autem occidendo Chriſti diſcipulos non arbitrabãtur obſequium ſe præſtare Deo, ſed magis diis ſuis, id eſt, dæmonibus. Iudæi verò credentes Chriſti diſcipulos deſerere Deum Iſraël, & legem Moſaicam occidendo eos, putabant obſequium ſe præſtare Deo. Et idcirco magis moueri poſſent, & conturbari Chriſti diſcipuli, niſi à Domino conſolationem recipiſſent. Vnde & Dominus ſubiungit. Hæc locutus ſum vobis, vt cùm venerit hora, eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis: Inſtruit igitur eos, ne ignaros atque imparatos animos mala inopinata perturbent, ſed præcognita patienter tolerata ad bona ſempiterna perducat. Dicit igitur: Cùm venerit hora, eorum reminiſcamini, quia prædixi vobis. Hora eorum, ſcilicet, nocturna, hora tenebroſa quæ tamen diem fidelium nulla obſcuritate obfuſcare potuit. Carnem occidere potuit, ſed fidem extinguere vel obtenebrare nequiuit. Expulerunt igitur Iudęi diſcipulos Chriſti à ſynagogis ſuis. Ipſi tamen diſcipuli multos ex Iudæis ad Dominum conuerterunt, & de illis etiam qui Chriſti morti conſenſerunt. Teſte enim Auguſtino: Chriſti ſanguis ſic in remiſſionem omnium peccatorum fuſus eſt, vt ipſum etiam peccatum poſſet delere quo fuſus eſt. Hæc autẽ magna fuit diſcipulorum cõſolatio, vnde & illud quod Dominus ait: Abſque ſynagogis facient vos, ſic intelligere poſſumus, quaſi diceret: Non ſcandalizemini ſi abſque ſynagogis ſitis, quia tot acquiretis ex Iudæis, vt videamini ad gloriam Dei pro eis occidi. Tot ad Deum conuertetis, vt non

Rom. 1. — *Phil. 3.* — *Ioan. 1[illegible]* — *De veritate & ſanctitate, & quod à filio ſicut à patre procedit ſpiritus ſanctus.* — *Gal. 4.* — *Rom. 4.* — *Rom. 8.* — *Ioan. 20.* — *Expoſitio literæ.* — *Conſolatio cõtra preſſuras imminentes.* — *Ioan. 12.* — *Actuum 5.* — *Rom. 10.* — *Ioan. 11.*

satis sit eis vos pellere, sed nec sinent viuere ne omnes acquiratis & à Iudaismo auertatis. Et hoc est quod Dominus ait: Absque synagogis facient vos: sed venit hora in qua omnis qui occiderit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo, ideo, scilicet, quod multos de Iudæis ad Christum conuertetis. Ipso enim die Pentecostes ad prædicationem Petri appositæ sunt animæ circiter tria milia. Alia autem voce cùm Petrus & Ioannes ascenderent ad horam orationis nonam, & Petrus claudum curasset ad prædicationem suam. Petrus quinque milia hominum ad fidem conuertit. Singulis autem diebus, augebatur in Domino credentium multitudo virorum ac mulierum, sicut dicitur in Actibus Apostolorum. Non solùm autem ex conuersione Iudæorum consolationem receperunt Apostoli, sed magis ex conuersione gentium, quas ex vniuerso mundo ad Christum conuerterunt: quemadmodum Dominus per os Dauid prænuntiauerat, dicens: Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea, ego confirmaui columnas eius. Qui enim prius liquefacti erant & dissoluti igne cupiditatis, sicut cera quæ fluit à facie ignis, & aqua carnalis voluptatis more salis postmodum liquefacti sunt, & emolliti igne charitatis. Qui congelati erant, sicut glacies aqua lachrymarum & compunctionis, sicut nix liquefacti sunt. Quædam enim liquefiunt ad ignem, quędam ad aquam. Mundus autem liquefactus est ad ignem pariter & aquam, sicut scriptum est: Flauit spiritus eius & fluent aquæ. Vnde in Canticis sponsa ait: Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est, quasi dicat: Quæ prius frigida erat, est calefacta, quæ rigida, liquefacta, & per compunctionem resoluta. Liquefactio autem quatuor operatur, quod enim liquescit, fit molle: clarescit, dilatatur, & currit. Terra igitur liquefacta est, quia emollita per pietatem, clarificata per cognitionem, dilatata per charitatem, currit per desiderium & bonam operationem. Liquefacta est crescens, currens, clarescens, virtute crescens, votis currens, veritate clarescens. Liquefacta est terra postquam confirmauit Dominus columnas eius, id est, Apostolos igne sancti spiritus corroboratos. Ignis enim quædam indurat sicut testam, quædam emollit sicut ceram. Apostoli autem simul emolliti fuerunt ad pietatem, & indurati ac roborati ad constantiam. Vnde in Ieremia dicitur: De excelso misit ignem in ossibus meis, id est, in Apostolis, qui prius erant caro, postmodum ossa, prius infirmi, postmodum robusti. Emollit igitur spiritus sanctus, & indurat, calefacit, & infrigidat. Calefacit torpentes & frigidos, refrigerat autem igne tentationis feruentes: sicut hominis flatus ore aperto & gutture laxato calefacit, ore autem constricto infrigidat. Et solis radius cutem hominis denigrat, qui tamen pannos lineos albificat. Habet igitur spiritussanctus multiplices & varios effectus, sed non contrarios. Vnde in libro Sapientiæ dicitur: Quod spiritus intelligentiæ est sanctus, multiplex, vnicus, subtilis, modestus, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suauis, amans bonum actum, qui nihil vetat benefacere, humanus, benignus, stabilis, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, & qui capiat omnes spiritus intelligibiles, mūdus, subtilis. Sanctus dicitur in se & ab effectu, quia sanctos facit. Multiplex dicitur, quia multiplicem habet effectum secundum diuisiones gratiarum. Vnicus dicitur, quia simplex in essentia, & quia facit vnum in Domino, sicut scriptum est: Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna. Et ad Corinthios de multiplicitate & simplicitate Apostolus ait: Hæc omnia operatur vnus atque idem spiritus diuidēs singulis prout vult. Subtilis dicitur, id est, penetrans, omnia enim nuda sunt & aperta oculis eius: Ipse enim penetrabilior omni gladio ancipiti, nec est qui se abscondat à calore eius. Modestus dicitur, quia sobrium reddit & temperatum, & modum in omnibus seruare facit. Disertus dicitur, id est, facundus, quia disertas facit infantium linguas, iuxta illud Isaiæ: Lingua balborum velociter loquetur ac planè. Mobilis dicitur, & postmodum dicitur stabilis. Mobilis quia facit proficere in bono, stabilis, quia facit stare & perseuerare in bono, & maturas ac graues animas reddit, iuxta illud: In populo graui laudabo te. Sunt igitur sancti stabiles & mobiles, sicut fluuius, qui continuè fluit & alueum non deserit, vel stabilis in se: mobilis autem quia motum præstat omnibus, iuxta illud: *Stabilisq; manens, dat cuncta moueri.* Mobilis etiam dicitur in via & stabilis in patria. Mobilis in via, quia aliquando accedit, aliquando recedit. Accedit per gratiam, recedit per culpam, vel accedit vt eleuemur per contemplationem. Recedit vt deprimamur per humilitatem. Incoinquinatus dicitur in se & ab effectu, quia purificat & mūdat corda hominum. Certus dicitur, quia nec fallit nec fallitur, & certificat, atq; in omnē inducit veritatem, id est, veritatē cordis, veritatē oris, veritatē operis. Suauis dicitur, id est, mitis, humilis, & misericors. Vnde & vnctioni atq; oleo cōparatur. Amās bonum actū dicitur, quia nō gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Sapientia enim quæ desursum est, bonis cōsentiens est. Dicitur qui nihil vetat benefacere, nō enim impedit bonum, sed cooperatur ad bonū. Humanus autē dicitur, quia cōpatiens vel humanus, id est, omnibus communis & homines diligens. Magna designatur gratiæ efficatia, quod diuinus efficitur humanus. Dicitur etiā benignus in se natura & bonitate humanata, & in nobis, quia bona nobis faciēs. Postulat enim pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Vel dicitur humanus, quia misericors: benignus, quia miseratur, vt humanitas ad affectum, benignitas referatur ad effectū. Securus dicitur ab effectu, nō quia hominē in pręsenti sine timore faciat, quia beatus homo qui semper est pauidus, sed quia facit securū spe. Vnde in Prouerbiis Salomon ait: Nō contristabit iustū quicquid ei acciderit. Et iterū: Iustus vt leo cōfidit. Dicitur etiam securus, quia sine cura temporali & sollicitudine facit esse. Omnem virtutem habens

Actuum 2. Actuum 3. Actuum 5.

De gentium conuersione & liquefactione terræ.

Cant. 5.

De quadruplici effectu liquefactionis & de Apostolorum confirmatione.

Tren. 1.

Simile.

De variis effectibus spiritus sancti. Sap. 7.

Plena expositio authoritatis. Actuum 4.

1. Cor. 12. Heb. 4.

Sap. 11. Isa. 32.

Simile. Versus.

Ioan. 16.

1. Cor. 13. Iaco. 3.

Parab. 28. Prouer. 12. Prouer. 28.

habens dicitur, quantum ad omnipotentiam, & quia omnis virtus ab illo est. Ipse enim via, veritas & vita, qui dat lasso virtutem. Dicitur autem omnia prospiciens, quia nihil occultum ei, & futura à longe prænoscit, & ab effectu, quia est lumen omnium. Dicitur quod capiat omnes spiritus intelligibiles, quia in manu eius sunt omnes fines terræ. Ipse enim omnia continet & in esse conseruat. Vnde & ei attribuitur benignitas. Dicitur mundus, superius autem dictus est incoinquinatus: mundus in se, incoinquinatus ab effectu: vel mundus, quia præstat munditiam: incoinquinatus, quia facit declinare à sordibus, vel coinquinatum facit in via, in patria autem faciet prorsus mundum, quando palea penitus à grano separabitur. Dicitur subtilis, prius etiam dictus est subtilis, sed vnum refertur ad donum sapientiæ, aliud ad donum intelligentiæ. Subtilis etiam dicitur in se, & subtilis in effectu. Subtilis insuper dicitur, quia subtilem facit inquirendo in via. Et secūdò dicitur subtilis, quia subtilē faciet cōprehendendo in patria. Ecce quot floribus spiritus sanctus animas sanctorum exornat: sicut scriptum est in Iob: Spiritus eius cœlos ornauit. Variis enim charismatum donis, tanquam diuersis stellis sanctos qui cœli dicuntur, illustrat, vt sit homo spiritualis, tanquam vas auri solidum omni lapide pretioso exornatum, sicut in Ecclesiastico dicitur: Sicut aurum mundum varias suscipit celaturas, & cera mollis varias impressiones, sic homo spiritualis varias recipit virtutum distinctiones, veluti regina assistés in vestitu deaurato, circūdata varietate. Studeamus igitur fratres vt simus spirituales, tales enim spiritus sanctus inhabitat & diligat, quia similis similem quærit. Non simus animales seu carnales. Teste enim Apostolo: si secundum carnem vixerimus, morte animæ moriemur. Si spiritu viuitis ait idem Apostolus & spiritu ambuletis. Simus igitur sancti, quia ipse qui sanctus est, non potest manere nisi cum sanctificatis, sicut scriptum est: Cum sancto sanctus eris. Non potest esse lux cum tenebris, nec munditia cum sordibus. Vt igitur legem spiritus in cordibus puris recipiamus, abluamus his diebus vestimenta nostra, & sanctificemur, vt spiritus sanctus in die Pentecostes inueniat corda nostra munda receptacula, & in nobis plenius inhabitare dignetur. Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat per infinita seculorum secula, Amen.

Ioan. 14. Isa. 40. Matth. 3. De vario ornatu sanctorum & ablatione vestiū. Iob. 26. Eccle 50. Simile. Rom. 7. Gal. 5. Exod. 19. Col. 1.

IN VIGILIA PENTECOSTES THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO secundum Ioannem.

Si diligitis me, mandata mea seruate: & ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum. *Ioan. 14.*

IN Ecclesiastico sapiens ait: Loquere tu maior natu. Decet enim te primum verbum diligentem scientiam, & musicam non impedias. Maior natu dicitur, qui multa nouit per experientiam, & non est paruulus sensu. Maior etiam natu est, qui regeneratione gratię aliis pręeminet. Tales decet loqui & prædicare, & verbo sanctę prædicationis alios instruere, maximè quando diligunt scientiam & musicam non impediunt, id est, quando sciunt & volunt bene agere, quod est scientiam diligere, alioquin qui ore loquitur, & corde non consentit, atque opere contradicit, hic profecto musicam impedit. Musicam autem obseruat, qui quod cogitat corde & pręedicat ore, operibus adimplere procurat. Primò igitur debet pręedicator à se incipere, & postea alios docere, sicut Apostolus ad Timotheum ait: Attende tibi & doctrinæ. Quidam autem dicunt & non faciunt. Primò igitur tibi & postmodum attende doctrinæ. Iob enim dicit de dicentibus & non facientibus: Derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. Dentes sunt prædicatores, ad quos pertinet panem doctrinæ aliis masticare. Circa dentes tantummodo labia relinquuntur, dum doctores loquuntur & non operantur, vel quando motum locutionis retinuerunt, & morsum correptionis amiserunt, blandientes adulando & mordere non audentes increpando, ne fortè obiiciatur illis. Medice primò cura teipsum. De his autem labiis, quæ tantum circa dentes remanserunt. Salomon in Prouerbiis ait: Qui attonitis oculis cogitat praua mordens labia sua, perficit malum. Attonitos mentis oculos habere perhibentur, qui luce sapientiæ vel gratiæ diuinæ non delectantur. Labia autem sua mordent, quia dum mala perficiunt, prædicationem suam corrumpunt. Oportet igitur secundum mandatum legis, quod in veste sacerdotali, id est, in conuersatione doctoris mala granata coniungantur tintinnabulis, id est, bona vita comitetur sonum prædicationis. Mala granata exterius sunt aspera in cortice & interius candida. Et sancti prædicatores innocentiam mentis interius habent, & exterius in corpore asperitatem afflictionis & pœnitentiæ sustinent. Per grana autem rubea & sibi inuicem adhærentia fraternæ charitatis concordia intelligitur. Teste enim Gregorio: qui charitatem ad alterum non habet, nullatenus assumere debet prædicationis officium. Propterea binos misit Dominus discipulos ad prædicandum. Vnde in Canticis dicitur: Sicut vitta coccinea labia tua, id est, prædicatores, qui coccinei sunt charitate, & tanquam vitta pectus constringunt, dum fluxas cogitationes tam in se quàm in aliis reprimunt. Ecce fratres non qualis sum, sed qualis esse debeo, vobis ostendi, qui prædicationis officium incœpi. Et quoniam imperfectum

Eccle. 32. Quod tales prædicare debent qui dicūt & faciunt, et scientiam diligunt. 1. Tim. 4. Iob. 19. Prouer. 16. Exod. 28. Quod prædicare non debet qui charitatē non habet. Lucæ 10. Cant. 4.

perfectum meum & defectum viderunt oculi Domini, vestrum est orare pro me quatenus defectum meum ipse suppleat, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, qui Discipulis suis & Doctoribus ait: Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.

Iaco.1. Matth.10.

Quod vigilare debemus & diligenter spiritui sancto hospitium præparare.

Si diligitis me, mandata mea seruate. In hac sancta vigilia Pentecostes fratres Charissimi vigilare debemus, vt ad lucem tam splendidæ solemnitatis oculos cordis apertos habeamus. Hodie enim spiritus sancti præuenimus aduentum. Præoccupemus igitur faciem eius in confessione, in ieiunio & oratione, & eleëmosynarum distributione, vt tantæ solemnitatis & tanti hospitis aduentui nos aptos reddamus. Oportet enim præuenire Solem ad benedictionem. Cras enim nobis erit salus, cùm incaluerit Sol iste, & mentes suorum accenderit ad amorem, & illuminauerit ad cognitionem. Ipse namque accendit affectum, & illuminat intellectum. Crastina die erit vobis salus, cùm descenderit super vos spiritus sanctus. Cras enim egrediemur obuiam illi, & Dominus erit nobiscum. Interim autem præparemus illi hospitium, & exornemus cordis nostri habitaculum. Delitiæ enim sunt illi esse cum filiis hominum, in quibus mundum & honestum repperit habitaculum. Hodie igitur intenso cordis habitaculo summo desiderio ipsum continuè debemus inuocare, & incessanter supplicare, vt nobiscum hospitari dignetur. Clamemus igitur toto corde ad ipsum. Veni sancte spiritus, reple tuorum corda fidelium. Veni medicus ad ęgrotos, liber ad captiuos, beatus ad miseros, diues ad pauperes, consolator ad lugentes. Veni visita infirmos, consolida debiles, consolare flebiles, solue compeditos, illumina cæcos, libera incarceratos, erige claudos, munda leprosos, suscita mortuos. Consolator optime, dulcis hospes animæ, dulce refrigerium. Laua quod est sordidum, riga quod est aridum, sana quod est saucium, flecte quod est rigidum, foue quod est frigidum, rege quod est deuium. Reple tuorum corda fidelium. Si enim non repleueris, vacui erimus, licèt vento temporalium inflati simus. Sicut nihil est in arca, licet aëre sit plena. Nihil etiam dicitur esse in domo, in qua non est nisi modica festuca. Nisi igitur spiritus sanctus corda nostra repleuerit, vacua sunt sicut vesica. Teste enim Salomone, spes impiorum vacua. Animæ enim nostræ capaces sunt spiritus sancti. Vnde minori mensura nunquam repleri possunt. Totus enim mundus quasi modicus puluis est respectu ipsius. Qui autem in peccato sunt tanquam vase cordis confracto, puram aquam gratiæ ex fonte spiritus sancti retinere nequeunt. Vnde Ieremias ait: Foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. Reparemus igitur & renouemus cisternas mentium nostrarum, vt retinere valeamus liquorem purum. Abiiciamus à nobis spiritum immundum, & demus locum spiritui sancto. Eiiciamus à nobis tres spiritus immundos, quos vidit Ioannes in Apocalypsi exire de ore draconis & de ore bestiæ, & de ore pseudoprophetæ in modum ranarum. Hi sunt spiritus diaboli, spiritus carnis & spiritus mundi. De ore draconis, id est, diaboli procedit spiritus superbiæ, & malitiæ. De ore bestiæ, id est, carnis bestialis, procedit spiritus luxuriæ & immunditiæ. De ore Pseudo-prophetæ, id est, mundi fallacis, procedit spiritus auaritiæ. Vnde in modum ranarum procedere dicuntur. Rana enim saltum facit. Ecce superbia. In luto commoratur: ecce luxuria, quietem tollit: ecce auaritia. Spiritus diaboli suadet iniqua, spiritus carnis suauia, spiritus mundi vana & transitoria. Quartus autem spiritus, id est, spiritus hominis, quantum in se est, suadet rationabilia, licèt aliquando captiuus ducitur carnis illecebra. Spiritus autem Dei suadet sancta & vtilia. Consentiamus igitur spiritui sancto & ipsum corde, ore, & opere inuocemus, & ei in quieto cordis talamo mansionē præparemus: In pace enim factus est locus eius super quietos, quiescit & elongat se ab inquietis & turbulentis. Vnde in tertio Regum legimus, quod Dominus dicit Eliæ: Egredere, & sta in monte coram Domino: & ecce Dominus transit, & spiritus grandis & fortis subuertens montes, & cōterens petras ante Dominū: non in spiritu Dominus, & post spiritum cōmotio: non in cōmotione Dominus, & post commotionem ignis: non in igne Dominus, & post ignem sibulus auræ tenuis & ibi Dominus. Quod cùm vidisset Elias, operuit vultum suum pallio, & egressus stetit in ostio speluncæ. Spiritus grandis & fortis, id est, spiritus superbiæ montes subuertit, superbos, scilicet, & potentes huius seculi, & petras conterit duros, scilicet, & obstinatos deprimit. Dum enim eleuantur, opprimuntur. Tollūtur in altum, vt lapsu grauiore ruant. Post spiritum commotio, id est, auaritiæ sollicitudo. Post commotionem ignis, id est, ardor libidinis. In spiritu autem superbiæ non est Dominus neque in commotione auaritiæ, nec in igne luxuriæ. Sed commoratur in sibilo tenuis auræ, id est, in domo tranquillæ & pacificæ conscientiæ super humilem, scilicet, & quietum. In corde autem huiusmodi Dominus sibilat, dum per spiritum sanctum voluntatem suam illi inspirat. Vnde & per Zachariam Dominus ait: Sibilabo eis, & congregabo eos, quia redemi eos. Teste autem Gregorio: sibilum audire, est aliquid tenuiter de diuinitate agnoscere. In ostio speluncæ stare, est represso nostræ corruptionis obstaculo ad cognitionem veritatis exire. Elias vultum pallio operit, quia in ipsa contemplatione veritatis, quanta ignorantia homo tegatur, agnoscit. Vnde & Moyses, postquam locutus est Dominus illi, ne Dominum videret, faciem suam abscondit. Abiiciamus igitur à nobis spiritum grandem superbiæ, & commotionem auaritiæ, atque ignem luxuriæ, in quibus spiritus sanctus non moratur, & per bona opera mandatorum Dei obseruantiam aduentui

Marginalia: *1. Reg. 11.* — *Qualiter inuocandus est spiritus sanctus vt veniat.* — *De repletione & vacuitate.* — *Iere. 2.* — *De triplici spiritu immundo.* — *Apoc. 16.* — *De proprietatibus ranæ et quinque spiritibus.* — *Quod non nisi super quietos spiritus sanctus requiescit* — *3. Reg. 19.* — *Isaiæ 66. Zach. 5.*

aduẽtui spiritus sancti idoneos nos reddamus. Propterea in hodierno Euãgelio Dominus ait: Si diligitis me, mandata mea seruate. Qui enim mãdata eius cõtemnit, ipsum nõ diligit. Exhibitio autẽ operis, signũ est dilectionis. Dilectio autẽ est causa obseruãtiæ mandatorũ, & exhibitio operis. Charitas enim legẽ implet, id est, mouet & excitat hominẽ ad mandatorũ impletionem. Non enim est otiosa charitas aut extinguitur, aut operatur, aut deficit. Sicut autẽ lignis nutritur ignis, vt nõ extinguatur, sic bonis operibus charitas, ne deficiat, nutritur. Propterea Dominus in hodierno Euang. ait: Qui habet mãdata mea & seruat ea, ille est qui diligit me. Qui habet in memoria & seruat in vita. Qui habet in sermonibus & seruat in moribus. Qui habet audiendo, & seruat faciẽdo, & perseuerãdo. Opere enim dilectio est demonstrãda, ne nominis appellatio sit infructuosa. Quantũ autẽ fructũ ex obseruatione mandatorũ assequamur, ostẽdit Dominus cũ subiũgit: Ego rogabo patrẽ meũ, & aliũ Paracletũ dabit vobis, vt maneat vobiscũ in æternũ. Qui enim diligũt & præcepta custodiũt, licèt Spiritũ sanctũ iam habeãt, tamẽ vt magis habeãt, promerẽtur. Discipuli autẽ quibus loquebatur Dominus, iam Spiritũ sanctũ habebant, sed quantũ habẽdus fuerat, nondũ habebãt. Habebãt minus, & dandus erat eis amplius. Habebãt ad aliquẽ vsum, & dandus erat illis ad aliũ. Vnde & Dominus ait: Aliũ Paracletũ dabit vobis, id est, ad aliũ vsum q̃ habeatis. Ante passionẽ enim suã, dedit Dominus Spiritũ sanctũ discipulis ad peccatorũ suorũ remissionẽ & miraculorũ operationẽ. Vnde & ipsi reuertẽtes dixerunt: Domine, in nomine tuo etiã dæmonia subiiciũtur nobis. In die autẽ resurrectionis, dedit eis secundò Spiritũ sanctũ, aperiens eis sensum, vt intelligerẽt scripturas. Et dedit eis potestatẽ remittẽdi peccata & retinẽdi, id est, soluẽdi & ligãdi. Teste enim Ioãne, insufflauit, & ait illis: Accipite Spiritũ sanctũ, quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorũ retinueritis, retẽta sunt. Et ita ad aliũ vsum q̃ priùs dedit illis spiritũ sanctũ. In die autẽ Pentecostes aliũ Paracletũ dedit eis, id est, ad alium vsum quàm priùs. Tunc enim datus est eis ad maiorẽ illuminationẽ, & ad scientiã lingurarũ, & principaliter ad robur & constantiã. Vnde in Iob ait Dominus: Nunquid præbebis equo fortitudinẽ, aut circundabis collo eius hinnitũ? vt, scilicet, audacter valeat prædicare. Vnde & Petrus qui priùs mori timuit, & ideo vitam negauit, qui, scilicet, timuit ad ancillæ verba, postmodũ gauisus est ad verbera, quando, scilicet, in die Pentecostes verbo Domini cœli firmati sunt, & nimis confortatus est Principatus Apostolorũ. Datus est igitur Spiritus sanctus in terra, vt diligatur proximus, datus est de cœlo, vt diligatur Deus. Datus est bis ante Pentecosten in terra, propter duo præcepta fraternæ charitatis cõmendanda. Quorum vnum est, vt nemini faciamus quod nobis fieri non volumus. Aliud est, vt quæcunque volumus, vt faciant nobis homines, eadem illis faciamus. Datus igitur Spiritus sanctus est Apostolis in die Pentecostes, ad robur & confirmationem, qui priùs datus erat illis ad purgationem & operationem miraculorum, & ad solutionem & ligationem peccatorum. Sicut in Baptismo spiritus sanctus cõfertur ad purgationem, & innocentiam, & virtutum infusionem. In confirmatione datur ad robur & ad pugnam. Et hoc modo solebat dari in primitiua Ecclesia per solam manus impositionem. Nunc autem propter Sacramenti reuerentiam, istud solemnius efficitur. Hodie enim ad hoc quod sit confirmationis Sacramentum, quatuor exiguntur. Intentio, officium seu dignitas confirmantis, forma verborum ad hoc instituta, quæ est: Consigno te signo sanctæ Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Hæc forma vel æquipollens ad confirmationẽ exigitur. Quartum autẽ est sancti Chrismatis in fronte inunctio. Sicut autem in Baptismo character imprimitur animæ ad distinctionem, vt, scilicet, baptizatus ab infidelibus discernatur, ita in confirmatione imprimitur character animæ ad elegantiam & præeminentiam, qui signum est roboris & interioris vnctionis. Insignitur enim anima, quasi charactere nouæ armaturæ. Sicut aries robustus ductor gregis, solet signari ad præeminentiam. Est enim Sacramentum Confirmationis character siue signaculum Christianæ religionis, ex intentione & officio confirmantis, & verborum benedictione ac Chrismatis vnctione proueniens. Hæc enim quatuor, vt prædictum est, sunt de substantia huius Sacramenti. Exterior autem Chrismatis vnctio, spiritualem in anima designat vnctionem, & quantum in se est, efficit quod figurat. Huiusmodi autem Sacramentum ad solos pertinet Episcopos, qui sunt Apostolorũ successores. Ipsi enim officium gerunt Apostolorũ in manus impositione, dum huiusmodi conferunt sacramentũ. Sicut minores Sacerdotes officiũ implẽt septuaginta duorũ discipulorũ in baptizãdo. Hoc aũt Sacramentũ institutũ est partim ab Apostolis, quantũ ad manus impositionẽ, partim ab Ecclesia, quantũ ad vnctionẽ Chrismatis in fronte, quod nõ legimus Apostolos fecisse. Licèt autẽ in eminẽtiori parte hominis ab eminẽtioribus personis prædictũ cõferatur Sacramentũ, aliquãdo tamẽ propter defectũ vel paucitatẽ Episcoporũ minoribus sacerdotibus dispẽsatiuè est cõcessum. His autẽ temporibus cessante dispẽsatione, si cõtra institutionẽ Ecclesiæ à simplicibus sacerdotibus attẽtaretur, irritũ haberetur, nec signaculũ characteris imprimi diceremus, sed cõfirmandus esset ab Episcopo, qui priùs à minore sacerdote fuit in frõte Chrismatis. Hoc autẽ sacramentũ quidã ita cõiungũt baptismo, vt statim velint ipsum post baptismũ debere cõferri, quia per hoc cõfirmatur fides, quæ in baptismo suscipitur. In baptismo quidẽ recipimus hæreditatẽ, in cõfirmatione tutorẽ. Quæ cõsuetudo satis approbãda est, vbi haberi potest copia seu præsentia maioris sacerdotis.

Quod pluries datus est spiritus sanctus, & ad plures vsus.

Lucæ 10.
Lucæ 24.
Ioan. 20.

Iob 39.
Matth. 26.

Leuit. 19.

Tob. 4.

De sacramẽto confirmationis.

Quod quatuor exiguntur ad confirmationem.

Descriptio Sacramenti Confirmationis.

De Chrismatis vnctione & ad quos pertineat confirmare.

Ante Baptiſmum autem conferri non debet, cùm Baptiſmus ianua ſit & fundamentum aliorum Sacramentorum.

De virtute huius Sacramenti.

Virtutem autem huius Sacramenti Melchiades Papa conuenienter exprimit, dicens: Spiritus ſanctus, qui ſuper aquas Baptiſmi ſalutifero deſcendit lapſu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam. In confirmatione augmentum præſtat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victurus inter inuiſibiles hoſtes & pericula gradiendum eſt, in Baptiſmo regeneramur ad vitam, poſt Baptiſmum roboramur & confirmamur ad pugnam. Rabanus quoque de virtute huius Sacramenti ſic ait: Signatur baptizatus cum Chriſmate in capitis ſummitate per Sacerdotem, per Pontificem in fronte, vt in priori vnctione ſignificetur ſuper ipſum Spiritus ſancti deſcenſio ad habitandum. In ſecunda quoque eiuſdem Spiritus ſancti ſeptiformis gratia cum omni plenitudine ſanctitatis, ſcientiæ, & virtutis, venire in hominem declaretur. Sed quomodo plenitudo ſcientiæ confertur idiotæ vel paruulo in confirmatione? Nunquid aliquis literatus non confirmatus, maiorem habet ſcientiæ plenitudinem? Reuera maiorem habet induſtriam & exercitium ſcientiæ, ſed non habet ſcientiam, quæ eſt virtus, donum, ſcilicet, Spiritus ſancti, ſi eſt in peccato mortali, nec habet in tanta plenitudine, licèt peccato mortali careat. Paruulus enim in habitu, maius habet donum ſcientiæ: & idiota virtutem illam, quæ ſcientia dicitur, magis habet radicatam ex virtute confirmationis, licèt non habeat tantum exercitium, quantum habet literatus, qui non eſt confirmatus, & minorem habet charitatem. Licèt autem continuò tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen neceſſaria ſunt confirmationis auxilia. Confirmatio enim armat, inſtruit, & roborat ad agones huius ſeculi & prælia reſeruandos.

Contra negligentiam Epiſcoporum, qui Sacramẽtum iſtud miniſtrare cõtemnunt.

Vnde valde delinquunt Epiſcopi, ſi ex defectu & negligentia eorum, hoc tam neceſſario Sacramento, eorum Parochiani priuentur. Sed etiam ſtatim tranſituris credimus hoc Sacramentum valere ad maiorem coronam, vnde nec magni, nec paruuli, nec morientes, nec victuri, huiuſmodi priuandi ſunt adiumento Sacramenti.

De myſterio Chriſmatis.

Chriſma autem quo in fronte vnguntur, ex oleo & balſamo conficitur, vt per eorum proprietates, ſpiritualis gratia declaretur. Oleum enim ardendo illuminat, medicando ſanat, commixtum aquis ipſas purificat. Vnde per ipſum Spiritus ſanctus intelligitur, qui ardore charitatis mentem inflammans illuminat, peccatorum vulnera ſanat, adueniens aquis Baptiſmi, ipſas ſanctificãdo purificat. Balſami liquor odorem bonũ ex ſe emittit, & à putredine cuſtodit. Et Spiritus ſanctus bonum odorem virtutũ tribuit, & mentem incorruptam conſeruat.

Quod ieiunis, & à ieiunio hoc ſacramentum debet conferri propter reuerentiam.

Debet autem hoc Sacramentum conferri ieiunis, propter reuerentiam, & corde priùs contritis, quando confertur adultis, & ab Epiſcopo ieiuno per impreſsionem crucis & inuocationem Trinitatis, ſicut ex ipſa verborum forma ſuperiùs expreſſa, manifeſtum eſt.

Quòd tã Epiſcopus quàm ille qui tenet illum, qui confirmatur patrinus eius efficitur.

Efficitur autem Epiſcopus patrinus ſeu pater ſpiritualis eius quem confirmat. Similiter & is qui eum tenet, vel frontem ligat, vnde non eſt tenendus à patre ſuo, ille qui confirmatur, ſic enim compaternitas cum vxore ſua, quæ mater eſt confirmati, contraheretur. Pari ratione non eſt tenendus vel ligandus à matre.

Quod vſque ad tertium diem propter reuerentiã ligato frõte incedit confirmandus.

Debet autem pannus, quo ligatur in fronte, tertio die à Sacerdote deponi, & comburi, & cinis eius in piſcina reponi. Similiter & frons hominis confirmati reuerenter ſuper fontes Baptiſmi, vel ſuper piſcinam debet ablui.

Hæc autẽ de Sacramento Confirmationis dicta ſufficiant, quæ ad feſtum ſancti Spiritus ſpecialiter pertinere noſcuntur, in quo Spiritus ſanctus, qui priùs in Baptiſmo collatus eſt, ad innocentiam datur, ad robur & fortitudinem, & ita alium Paracletum, id eſt, ad aliud nobis confert DOMINVS. Propterea in hodierno Euangelio CHRISTVS ait: Ego rogabo Patrem, ſcilicet, ſecundum quod homo, nam ſecundum quod DEVS, ipſe cum Patre dat Spiritum ſanctum, & alium Paracletum dabit vobis, id eſt, Spiritum ſanctum ad alium vſum. Vel alium Paracletum quàm ego ſim, id eſt, alium Conſolatorem ſeu Aduocatum, dabit vobis. CHRISTVS enim quamdiu cum illis erat, eos viſibiliter conſolabatur: Spiritus autem ſanctus inuiſibiliter. Ipſe enim CHRISTVS Aduocatus eſt ſuorum, ſicut & Spiritus ſanctus. Vnde Apoſtolus ait: Aduocatum habemus apud Patrem, IESVM CHRISTVM. *1. Ioan. 2.* Licèt autem alium Paracletum Pater eis daturus eſſet, non tamen CHRISTVS relicturus erat eos, ſed ſemper eorum Paracletus fuit. Sicut ipſe ait: Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos: quaſi dicat: Non ita Spiritum ſanctum mittam, quod vos dimittam, ſed ero vobis in Patrem. Vnde ipſe alibi ait: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſeculi. *Matth. 28.* Et ſi abſens ſit per humanitatem, præſens tamen eſt per diuinitatem. Nobiſcum etiam eſt in Sacramento Altaris, ſecundum humanitatem, præſens enim eſt, licèt inuiſibilis.

Quod mundi amatores ſpiritũ ſanctum accipere non poſſunt.

Qualis autem ſit ille alius Paracletus, quem daturus erat à Patre, oſtendit, cùm ait: Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non vidit eum, nec ſcit eum. Non enim inuiſibiles & ſpirituales oculos habet mundana dilectio. Si autem Spiritus ſanctus non ſit in nobis, non poteſt eius ſcientia vel notitia eſſe in nobis. Spiritum igitur veritatis non poteſt mundus accipere, quia ſpiritum habet falſitatis. Nulla autem eſt conuentio Chriſti ad Belial, vel veritatis cum falſitate. *2. Cor. 6.* Contraria enim in eodem eſſe non poſſunt. Non poteſt ergo accipere mundus ſpiritum veritatis, quia non habitat cum ſpiritu vanitatis, ſicut ſcriptum eſt: Non ſedi cum conſilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Mundi ergo amatores, quia inimici ſunt DEI, non poſſunt accipere ſpi-

pere spiritū Dei. Amatores enim falsitatis, necesse est priuari spiritu veritatis. Spiritū igitur veritatis non potest accipere mundus, remanens amator mundi, cum quo nunquā est amator Dei. *Expositio literæ.* Vos autem, ait Dominus, cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit: & idcirco, scilicet, vos illuminabit, & eius notitiam vobis inspirabit: vt cognoscatis eum in præsenti, non solùm per fidem, sed per dulcedinis experientiā. In futuro autem per speciem. Vnde ad Romanos Apostolus ait: Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij DEI, id est, recognoscere facit mentem nostram, quod facta remissione peccatorum, per ipsum in filios adoptati sumus. Cognoscimus enim per fidem, quod in Ecclesia fit peccatorum remissio in Spiritu sancto. Et ad Corinthios ait: Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. Multi enim habent dona Dei, & nescientes vnde habeant, impia vanitate iactantur. Nemo autem de donis Dei beatus est, qui donanti est ingratus. Qui enim non habet, scilicet, prout debet habere, id est, qui nescit vnde habeat, etiam id quod habet, auferetur ab eo. Illuminat igitur Spiritus sanctus illos, in quibus est, vt cognoscant ipsum, & dona, quæ ab ipso habent. Mundus autem non potest accipere eum, vnde non cognoscit eum. Propterea Apostolus ad Corinthios ait: Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus DEI. Stultitia enim est illi, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur. Animalis homo dicitur sensu animi stolidus, scilicet, bestialis, sicut illi, qui de Deo, iuxta corporum phantasiam, vel legis literam, vel rationem Philosophicam tantùm iudicant. Huiusmodi homo animalis non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Stultitia enim est illi secundum humanum sensum, quia nihil æstimat posse fieri, nisi quod nouit quomodo fiat: Vnde Virginis partum, & resurrectionem corporum & consimilia, stultitiam reputat, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinantur, id est, per spiritualia, quæ improbat, quod sit animalis comprobatur, vel examinatur, legatur impersonaliter, sub hoc sensu: Quia examinatur spiritualiter, id est, examinatio & comprobatio illorum spiritualium tantum à spirituali homine habet fieri. Spiritualis autem iudicat, id est, discernit & intelligit omnia, quæ, scilicet, ad iustitiam & vitam sufficiunt, scilicet, omnia iudicanda, & ipse à nemine iudicatur, id est, à nullo animali homine intelligitur, vtrum benè an malè intelligat. Vel non iudicatur, id est, non reprehenditur ab animali, qui nec sensum DEI, nec sensum hominis spiritualis agnoscit. Quod autem subiungit DOMINVS: Adhuc modicum, & mundus me iam non videt: vos autem videtis me, intelligi potest de visione, qua visus est solis bonis, post resurrectionem apparens eis. Mundo autem, id est, mundi amatoribus, se non ostendit. Vel de visione gloriæ, qua in iudicio & post iudicium ostendet se suis. Mundus autem illum non videbit in gloria, quia tolletur impius ne videat gloriam DEI. Modicum autem est tempus vsque ad iudicium, respectu æternitatis. Et idcirco dicit Dominus: Adhuc modicum, & mundus iam me non videt: vos autem videtis me, id est, in proximo videbitis post resurrectionem, quando apparebo vobis, vel in æterna beatitudine. Vnde Dominus subiungit: Quia ego viuo, & vos viuetis, id est, in proximo resurgam in vera immortalitate, & vos in futuro resurgetis, & vsque in finem vestra resurrectio differetur. Vel causaliter intelligi potest sub hoc sensu: Quia ego viuo, vos viuetis, quia per me viuentem viuetis, vita mea erit causa vitæ vestræ. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita in CHRISTO omnes viuificabuntur. Quod autem de vita æterna intelligat, ostendit, dicens: In illo die vos cognoscetis, quia ego in patre meo, & vos in me, & ego in vobis. In hoc autem die seculi per fidem ambulamus, & non per speciem, nec habemus cognitionem plenam, quia videmus nunc in speculo & in ænigmate. Sed in illo die æternitatis, quando, scilicet, viuetis, vos cognoscetis, quia ego in patre meo. Hæc est enim vita æterna, cognoscere filium procedentem à patre. Tunc enim per speciem videbitur sicuti est, quando, scilicet, viuemus vita illa, qua mors absorbetur. Tunc enim perficietur, quod hîc inchoatur, vt, scilicet, ipse sit in nobis, & nos in ipso. Ipse est in nobis tanquam causa in effectu per essentiam. Ipse in iustis per gratiam: Ipse in beatis per gloriam: & nos sumus hîc in ipso fide, spe & charitate, illi adhærendo. Tunc autem plenè in ipso erimus, quando indissolubili charitate illi adhærebimus. Ad hanc autem gloriam perueniemus per dilectionem & mandatorum Dei obseruantiam. Propterea Dominus ait: Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum, id est, ad hoc diligam, vt meipsum illi manifestem. In cognitione enim & dilectione atque perfruitione, vita beata consistit. Quantò autem magis Deus cognoscetur, tantò amplius diligetur: & qui magis diliget, magis perfruetur. Nunc enim ad hoc diligimus, vt credamus, & mandatū fidei teneamus. Tunc ad hoc diliget nos, vt ipsum videamus, & in ipsa visione mercedem fidei capiamus. Nunc enim diligimus credendo, quod vidimus, tunc videndo diligimus quod credidimus. In præsenti Spiritus sanctus quasi in arrā datus est nobis, in futuro tradetur nobis in preciū. Vnde ad Ephes. Apost. ait: Signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ. Signati, id est, à grege diaboli diuisi, vel signati imagine Dei in nobis reformata. Spiritu sancto promissionis, id est, per Spiritū sanctū, qui promissus est nobis, hîc in pignus, in futuro autem in

Rom. 8.

1. Cor. 2.

Homo spiritualis cognoscit, quæ data sunt illi: animalis nō percipit, quæ Dei sunt.

Matth. 25.

1. Cor. 2.

Expositio literæ.

1. Cor. 15.

2. Cor. 5.

Ioan. 17.

1. Ioan. 3.

1. Cor. 15.

De arra spiritus sancti.

Ephes. 1.

præmium. Vnde ipse subiungit: Qui est pignus hæreditatis nostræ. Quidam autem codices melius habent arram. Nam arra pars est pretij: pignus verò soluto eo pro quo datur, aufertur, sed vnum ponitur pro alio, id est, pignus pro arra. Datur igitur in præsenti Spiritus sanctus tanquam arra ad peccatorum remissionem, & virtutum infusionem, atque infusorum roborationem. Datur insuper ad consolationem, vbi enim multiplex tribulatio, multiplici indigemus consolatione. Ipse autem verè Paracletus est, id est, consolator, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Ipse pater pauperum, ipse dator munerum, ipse lumen cordium. In labore requies, in æstu temperies, in fletu solatium. Quem die crastina ad gratiæ multiplicationem & virtutum confirmationem, id est, ad robur & constantiam recepturi sumus, si eius aduentum cum desiderio expectantes, purum cordis hospitium illi præparemus. Præstante Domino nostro IESV CHRISTO, qui viuit & regnat per infinita secula seculorum.

De multiplici consolatione Spiritus sancti.

AMEN.

IN DIE SANCTO PENTECOSTES, THEMA DE INTROITV MISSÆ, SVMPTVM EX LIBRO SAPIENTIAE.

Spiritus Domini repleuit orbem terrarum: & ad hoc continet omnia, scientiam habet vocis. *Sapien.1.*

Galat.5.
De multiplici fructu spiritus sancti, & exponitur authoritas Apostoli.

VOS qui spirituales estis in hac Spiritus sancti solemnitate, in spiritu gaudeatis & spiritualiter exultetis. Fructus enim spiritus, vt ait Apostolus, est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, & castitas. Nisi enim tales fuerimus, festum sancti spiritus non valemus celebrare, nec tantæ solemnitatis fructum percipere. Fructus enim huius solemnitatis est charitas, id est, dilectio Dei & proximi. Gaudium, id est, puritas conscientiæ & eleuatio animi spiritualiter exultantis. Pax, id est, tranquillitas conscientiæ ad Deum, & concordia ad proximum. Patientia, id est, tollerantia tribulationum sine murmuratione. Longanimitas, id est, cœlestis remunerationis expectatio. Bonitas, id est, animi dulcedo. Benignitas, id est, rerũ largitas in exhibitione beneficiorum. Bonitas enim dicitur in affectu: Benignitas in effectu. Mansuetudo, vt sit homo mitis & tractabilis. Fides, id est, de inuisibilibus certitudo. Modestia, vt, scilicet, in dictis & factis modum seruet homo. Continentia, qua etiam à licitis homo abstineat. Castitas per quam ab amplexibus illicitis abstinemus. Si igitur his virtutibus exornati fuerimus, festum sancti Spiritus oportunè celebrare poterimus. Si ergo spiritu viuimus, spiritu & ambulemus. Spiritu ambulate, ait Apostolus, & desideria carnis non perficietis, quia gustato spiritu, desipit omnis caro. Vincit autem omnis carnalis cupiditas, vbi non est Dei charitas. Seminemus igitur hodie in spiritu, id est, semen spirituale à Spiritu sancto, cuius messis est æterna retributio. Teste enim eodem Apostolo: Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem. Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Festum igitur Spiritus sancti, spiritualiter agamus. Festum ignis est, ferueamus. Festum est columbæ, simplices & benigni simus. Festum est vnctionis, suaues estote, & vncti charitate. Scriptum est enim in libro Sapientiæ: O quàm bonus & suauis Domine, est spiritus tuus in nobis. Festum est fluminis & aquæ salientis in vitam æternam. Lauamini igitur & mundi estote. Festum est fontis de Paradiso egredientis, omnes sitientes venite ad aquas. Festum est Paracleti, currite ad consolationem lugentes. Festum est luminis, festum, scilicet, illuminatoris cordium, accedite ad eum & illuminamini, & facies vestræ non confundentur. Hodie siquidem Eliseus noster oleo spirituali vasa vacua, id est, humilium corda impleuit. Hodie fluuius egrediens de loco voluptatis, Paradisum irrigauit, id est, Spiritus sanctus à Patre & Filio procedens, Ecclesiam irrigando virescere & fructificare facit. Hodie rore cœlesti compluta est area Gedeonis, dum Spiritus sancti gratia corda fidelium irrigauit. Hodie columna nubis & ignis contra vitiorum ardorem refrigerium præstitit, & contra ignorantiæ tenebras veros Israëlitas in deserto huius exilij illuminauit. Hodie oleo de cornu sumpto, vnctus est Dauid, id est, Apostolorum chorus, manu fortis & aspectu desiderabilis. Cornu autem quod de carne oritur, sed carnem excedit, CHRISTVM hominem significat. Hodie de excelso, id est, de patre, misit Deus ignem in ossibus Ecclesiæ, id est, in Apostolis, qui prius erant carnei, & facti sunt ossei, fortes, scilicet, & robusti, & erudiuit eos, id est, extra ruditatem posuit, vt de idiotis & rudibus, sapientissimos efficeret. Vnde in Threnis Ieremias ait: De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me. Hodie puer septies oscitando reuixit, dum os cordis aperiens per desiderium septiformem spiritum sanctum attraxit. Hodie Dominus legem daturus in igne & fumo descendit. Humiles enim sua illuminauit claritate, & superbos erroris caligine obscurauit. Mons Sinai tremuit, quia commota est, & contremuit terra. Audita sunt tonitrua prædicationum & vox tubæ, vox, scilicet, terribilis comminationum, & corruscationes miraculorum. Hodie vox Domini super aquas, id est, super congregationem populorum, Deus maiestatis intonuit. Die isto velut in anno iubileo, debita peccatorum remissa sunt, & propriam hæreditatem exules recuperauerunt, & ad pristinam libertatem serui redierunt. Hodie Dominus rigauit montes, id est, Apostolos præeminentes de superioribus suis. Hodie Dominus in spiritu iudicij & spiritu ardoris, sordes filiarum Sion abluit. Ignis enim corda discipulorum purgauit illuminando. Hodie enim ignem venit mittere in terram, vt arderet, & peccatorum rubiginem consumeret. Hodie terra mota est, etenim cœli distillauerunt, id est, Apostoli pluuia gratiæ irrigati stillas doctrinæ emiserunt. Vel cœli distillasse dicuntur, dum Spiritus sanctus ad irrigandam terram de cœlo transmittitur.

Quales in hac solemnitaté esse debeamus & de diuersis appellationibus spiritus sancti.
Sapien.12.
Ioan.4.
Isa.1.
Gen.2.
Isa.55.
De diuersis mysteriis, quibus hæc solemnitas præfigurata est.
4.Reg.3.
Gen.2.
Iud.6.
Exod.13.
1.Reg.16.
Thren.1.
3.Reg.4.
Exod.19.
Leuit.25.
De præeminentia huius solemnitatis, et de multiplici effectu spiritus sancti.

Exod.15. Hodie flant ſpiritus Domini,& operuit eos mare, id eſt,dæmones,exufflauit dum fideles inſpirauit. Renouauit homines & deſtruxit dæmones.Vel eos mare operuit,id eſt,Chriſti ini-
Act.2. micos,amaritudo contritionis.Vnde & Petro dixerunt : Viri fratres,quid faciemus ? Vnde & in tribus milibus pœnitentium hodie fundata eſt Eccleſia primitiuorum. Ipſe enim dedit hodie niuem ſicut lanam, quia priùs erant frigidi, poſtmodum per donum pietatis facti ſunt ſuaues , & per ignem ſuperni amoris calidi & feruentes. Hodie ignis ſpiritus ſancti ante ipſum præceſsit,præparans viam Domino, & inimicos inflammauit , quia perſecutores ad Chriſtum conuertit,& prauos motus deſtruxit . Sicut enim pater dederat filium vt ſuos redimeret , ita
Iob 22. hodie dedit ſpiritum ſanctum, vt in filios adoptaret. Hodie, ſicut legimus in Iob, pro terra ſilicem, & pro ſilice torrentes aureos dedit , quia pro infirma actione fortitudinem tribuit robuſti operis , & pro robuſto opere doctriam intimæ prædicationis . Hodie enim Spiritus ſanctus mentes carnalium ſpirituales fecit , & in ſui amorem permutauit . Hodie Apoſtoli
Deut.32. ſuxerunt mel dulcedinis de petra,id eſt, CHRISTO:& oleum,id eſt,vnctionem chariſma-
De mandragoris. tum,de ſaxo duriſsimo, id eſt,de filio Dei,immortali & impaſsibili facto. Hodie mandragoræ dederunt odorem in portis noſtris,quia ex donis ſpiritus ſancti in portis Eccleſiæ,id eſt,in
Cant.7. Apoſtolis , odor ſuauitatis & recreationis emanauit . Hæc herba figuram habet humanam, & vtilis eſt ad ſoporem inducendum,& vomitum excludit. Ita virtutes & dona ſpiritus ſancti inducunt quietem contra mundi ſollicitudinem,& tædium excludunt . Hodie miſit Deus ſpiritum filij ſui in corda noſtra clamantem : Abba pater . Abba idem eſt quod pater, He-
Galat.4. bræum verbum,quod ad conuerſos de Iudæis pertinet, Pater ad conuerſos de Gentibus. Spiritus autem ſanctus facit nos clamare: Abba pater . Quod nunquam præſumeremus,niſi ſpiri-
Rom.8. tum adoptionis filiorum reciperemus . Hodie oſtendit Dominus abundantes diuitias gratiæ
Epheſ.3. ſuæ,ſicut Apoſtolus ait: Nam ſpiritum ſanctum in magna abundantia ſuper diſcipulos effudit, quemadmodum per Ioël Prophetam prædixerat: Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem car-
Ioël.2. *Exod.24.* nem.Priùs enim lex Moſaica ſcripta fuit in tabulis lapideis . Hodie autem Dominus abſtulit
Ezech.36. cor lapideum & dedit cor carneum,tractabile,compatiens & affectuoſum.Vnde Ieremias ait:
Ierem.31. *1.Eſd.7.* Dabo leges meas in mentes eorum,& in corda eorum ſcribã eas,& ero eis in Deũ. Ipſe enim ſcriba velox,verè ſcribens in cordibus hominum.Regula enim Euangelica regulauit pergamenum cordium noſtrorum . Hodie ſapientia patris ſpecialem domum in diſcipulis ædificauit,
Prouer.9. quemadmodum Salomon ait : Et excidit columnas ſeptem, quia ſeptem donis ſpiritus ſancti roborati ſunt diſcipuli. Hodie vox Domini ſuper aquas,id eſt , ſuper populos ex omni na-
Act.2. tione congregatos,quia Deus maieſtatis intonuit, quando de cœlo factus eſt repente ſonus. Hodie calida facta ſunt veſtimenta Apoſtolorum, cùm perflata fuit terra Auſtro, id eſt, ſpiritu
Iob 37. ſancto,qui veſtimenta virtutum reddidit feruentia . Vnde in Iob Dominus ait : Nónne calida ſunt veſtimenta tua, cùm perflata fuerit terra Auſtro? Hodie ſpiritus ſanctus tanquam the-
Eccleſ.34. *1.Cor.12.* rebintus extendit ramos ſuos,præſtans vmbram refrigerij & chariſmata gratiarum, diuidens ſingulis prout vult. Hodie enim dũ diſcernit cœleſtis Reges,id eſt, Apoſtolos ſuper eá, id eſt, ſuper Eccleſiam,niue dealbati ſunt in Selmon, id eſt , in candore innocentiæ incomparabiliter dealbati ſunt, & refrigerati ſpiritu ſancto eius obumbrante . Selmon enim vmbra interpreta-
Ioël.3. tur . Hodie melliflui facti ſunt cœli, id eſt , Apoſtoli . Stillauerunt enim montes dulcedi-
Matth.9. nem prædicando , dum cœli enarrauerunt gloriam Dei . Hodie vinum nouum gratiæ miſit
Marc.2. *Lucæ 5.* Deus in vtres nouos, id eſt, in Apoſtolos, per gratiam innouatos. Sicut enim aſcenſus nebulæ pluuiam parit, ità Chriſtus poſt aſcenſionem dedit dona hominibus & abundantia cœleſtis pluuiæ corda Apoſtolorum irrigauit. Hodie ſpiritus Domini repleuit orbem terrarum,&
De repletione orbis per ſpiritum ſanctum , & de multiplici orbe terrarum, & multiplici repletione. hoc quod continet omnia,ſcientiam habet vocis , quemadmodum in libro ſapientiæ dicitur: Ecce quanta præeminentia huius ſanctæ ſolemnitatis , quanta materia laudis & gratiarum actiones. Repleuit enim ſpiritus Domini donis chariſmatum orbem terrarum, id eſt , Eccleſiam per vniuerſum orbem dilatatam.Repleuit orbem terrarũ,id eſt,hominem,qui cum omni creatura habet conuenientiam. Vnde & Microcoſmus , id eſt , paruus mundus appellatur.
Gen.1. Spiritus autem Domini,qui ab initio ferebatur ſuper aquas,maieſtate ſua omnem implet creaturam , quia vbique præſens eſt eſſentialiter , & omnia continet atque in eſſe conſeruat. Replet igitur orbem terrarum, id eſt, mundanam machinam, & omnia quæ in ea continentur eſſentialiter : ſolum autem hominem iuſtum replet donis chariſmatum. Repleti autem ſunt diſcipuli , vt alterum non reciperent ſpiritum , quia plena non recipiunt augmentum. Replet autem ſpiritus ſanctus orbem terrarum multipliciter . Replet ſui eſſentia, replet efficientia, replet ſufficientia, replet inanimata ineſſe conſeruando, replet animata inſenſibilia vegetationem conferendo , & ſenſibilia virtutem ſenſibilem largiendo,replet rationabilia do-
Lucæ 6. tes ſuas conferendo . Menſuram bonam & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem,
De menſura multiplici. dedit ſpiritus ſanctus in ſinum fidelium ſuorum.In Chriſto fuit menſura ſupereffluens & ple-
Coloſ.2. nitudo ſuperabundantiæ,in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi fuerunt . Sapientiæ de diuinis,ſcientiæ de humanis:ſine menſura enim datus eſt ei ſpiritus ſanctus.In bea-
Ioan.3. ta Virgine fuit menſura coagitata,id eſt,plenitudo affluentiæ . In Apoſtolis fuit menſura conferta, id eſt, plenitudo copiæ. In aliis fidelibus fuit menſura bona , id eſt , plenitudo ſufficientiæ. Illa autem corda vacua ſunt & inania, & à diabolo poſsidentur, quæ ſpiritui ſancto non

non implentur. Vnde in Iob dicitur: Qui extendit Aquilonem super vacuum, id est, diabolum, super vacua corda reproborum. Econtrà de electis in Iob dicitur: Qui fecit ventis pondus. Spiritus enim sanctus ventis pondus facit, quia animas illas, quas replet maturitate, graues reddit. Replet igitur Dominus corda suorum plenitudine abundantiæ. De qua abundantia per Zachariam Prophetam Dominus ait: Effundam super domum Dauid, & super habitatores Hierusalem spiritum gratię & precum. Et in Ecclesiastico dicitur: Implet Dominus quasi Phison sapientiam, & sicut tigris in diebus nouorum. Per Phison qui oris mutatio interpretatur, Apostoli designantur. Dominus autem Apostolis dedit abundanter sapientiam, mutans ora eorum, vt qui priùs timebant Christum confiteri, posteà diceret: Non possumus non eloqui quæ audiuimus & vidimus. Phison autem circuit terrã Euilath, quod interpretatur dolens vel parturiens. Illos enim Dominus implet & protegit, qui de peccatis suis dolent & bona opera parturiunt, ac filios spirituales Deo generant. Tigris autẽ fluuius est, sic dictus à velocitate cursus. Tigri autẽ cõparantur Apostoli propter prædicationis velocitatẽ, qui repleti sunt in diebus nouorũ, id est, in die Pentecostes. Tunc enim panes noui, recentesq;, & calidi offerebãtur. De hac iterũ copia repletionis Propheta Zachar. ait: Erit fons patens domui Dauid in ablutionẽ peccatorum & menstruatæ. Fons patens dicitur abundantia gratiæ, per quam sordes peccatorum abluit Dominus. Et paulò pòst idem Propheta subiungit: Erit omnis qui offenderit sicut Dauid, & sicut domus Dauid, & sicut Angelus Domini exercituum. Sicut Dauid per confessionem & pœnitentiam. Et sicut domus Dauid per bonam operationẽ, per quam spiritui sancto in nobis cõstituimus habitaculum. Et sicut Angelus Domini aliis prædicando & bona nuntiando. Hæc enim in Ecclesia facta sunt post spiritus sancti missionẽ. De hac iterũ orbis terrarum repletione & gratiæ plenitudine Dominus per Ioël Prophetam ait: Effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri & filiæ vestræ, senes vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt. Verbũ effusionis abundantiã notat, quasi dicat: In modũ fluminis effundã gratiæ flumẽ, & charismatũ dona super omnem carnem, masculũ, scilicet, & fœminam, Iudæum & Gentilem, super omnes credentes in vniuerso mundo, quia non est distinctio Iudæi & Græci, sed in omni gente quicunque credit in eum, acceptus est illi. Vel super omnem carnem, id est, super cor carneum & non lapideum. Et prophetabunt filij vestri, qui, scilicet, maioris sunt meriti: & filiæ vestrę, hi, scilicet, qui minoris sunt meriti. Ad literã autem tam masculos quàm fœminas, post spiritus sancti missionẽ legimus prophetasse. Agabus enim prophetauit in Cæsarea, plures Prophetæ in Antiochia. Filiæ etiam Philippi Euangelistæ leguntur prophetasse. Senes vestri somnia somniabunt, qui, scilicet, maiores sunt inter vos, & sapiẽtia pleni, vel prouectioris ætatis. Quædã autẽ prophetiæ & reuelationes per somnia fiunt. Vnde & in somnis dictũ est Paulo cùm iam senex esset, vt in Macedoniã transiret. Somnia etiã figuras & vmbras possumus accipere, quæ futurorũ significationẽ prætendunt. Iuuenes vestri visiones videbunt, vt Petrus, qui vidit discũ cum reptilibus, quando dictũ est ei: Macta & mãduca. Et Paulus cum adhuc iuuenis esset, postquã in via Damasci visionem vidit, postmodum raptus in extasi, vidit & audiuit mirabilia, quæ non licet homini loqui. Iuuenes etiam dicuntur per gratiam innouati, qui visiones vident, vel interius inspirati, sicut Ioannes in Apoc. vel exterius per figuras & rerũ similitudines, multa illis reuelantur. De hac rursus spiritus sancti effusione, idẽ Propheta consequenter subiungit: Sed & super seruos meos & ancillas meas in diebus effundã spiritum meum, & dabo prodigia in cœlo sursum, & in terra deorsum, sanguinem, ignem, & vaporem fumi. Et paulò pòst: Et erit, omnis qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Hi igitur, id est, serui & ancillæ, & si non prophetauerint, sola spiritus effusione contenti sunt. Prodigia propriè dicuntur, quæ oculis produntur. Prodigium in cœlo dedit, cùm stella noua apparuit in natiuitate, & cùm Sol obscuratus est in passione, & quando auditus est repentè de cœlo sonus. Prodigia autem dedit in terra, quando in passione petræ scissæ sunt, & monumenta aperta, & quando super Apostolos spiritus sanctus in specie ignis apparuit. Dedit autem prodigium sanguinis, quando de latere eius mortui sanguis cum aqua exiuit. Prodigiũ ignis dedit, quando spiritum sanctum in specie ignis super Apostolos misit. Vaporem etiam fumi dedit, id est, cordium compunctionem cum lachrymis. Per vaporem enim humor lachrymarum cum feruore designatur. Per fumum, qui procedit ex igne, compunctio, quæ procedit ex spiritu sancto, significatur. Sicut scriptum est: Tange montes & fumigabunt. Magnus autem fumus signum est magni hospitis. Fumum compunctionis dedit in ipso die Pentecostes, quando compuncti dixerunt Apostolis: Quid facimus viri fratres? Hæc igitur tria sunt signa quibus agnoscuntur milites CHRISTI, & ipsius vexilla. Sanguinis signum seu vexillum secuti sunt Martyres CHRISTI. Ignis verò vexillum sequuntur, qui charitate feruentes sunt. Fumi autem signum sequuntur pœnitentes, qui corde contriti sunt. Sed & diabolus milites suos habet, qui signa eius & vexilla sequuntur in ornatu corporis superfluo, & in pompis huius seculi. Quod autem Propheta ait: Omnis qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit, intelligimus de inuocatione cordis, oris, & operis. Vel inuocauerit, credendo, scilicet, & operando. Alioquin non omnis qui dicit: Domine, Domine, introibit in regnum cœlorum. Vnde ad Corinthios Apostolus ait: Nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu, & nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in spiritu sancto. Nemo enim in spiritu sancto loquens

Iob 26. Iob 28. De plenitudine & abundãtia gratiæ. Zach. 12. Eccles. 24. Act. 4. Gen. 2. Leuit. 23. Zach. 11. Isa. 4. Ioël 4. Rom. 10. Act. 10. Ezech. 35. Act. 21. Act. 10. Act. 9. Matth. 2. Lucæ 23. Act. 2. Matth. 27. Ioan. 19. De sanguine, igne, et fumo. De triplici inuocatione. Matth. 8. Lucæ 13. 1. Cor. 12.

corde, ore, & opere, dicit anathema Iesu, id est, aliquam separationem à Iesu, quodcunq; scilicet, mortale peccatũ, per quod à Domino Iesu separetur. Vel dicit anathema Iesu, id est, aliquã blasphemiam Christo. Anathema etiam Iesu dicit, qui eum separat à Deo, dicẽdo illum à Deo non esse, vel minorem esse patre. Et nemo potest dicere cogitatione, ore, & opere, Dominus Iesus, id est, Iesus est Dominus, & ego seruus eius, nisi per spiritum sanctum. Et ita omne bonum est à spiritu sancto. Nemo enim potest facere bonum vel vitare malum, nisi ab illo. Ipse enim omnia continet & gubernat, & omnia in esse suo conseruat. Non solùm enim spiritus sanctus replet orbẽ terrarũ, sed insuper hoc quod cõtinet omnia, scientiã habet vocis, id est, spiritus sanctus, qui omnia cõtinet, & vbiq; pręsens omnia cõseruat, scientiã habet vocis, id est, dat loquendi scientiam. Dicitur enim scire, quia nos scire facit. Sicut filius de die illa dicitur non scire, quia non facit scire. Vnde ad Romanos ait Apostolus: Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, id est, postulare nos facit & gemere, plusquam dici possit. Vel gemitibus inenarrabilibus, id est, de re inenarrabili. Et ad Corinthios ait: Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei, id est, scrutari & intelligere facit arcana & profunda mysteria. Facere igitur dicitur, quod per illum facimus, & sine illo non facimus. Potest etiam intelligi de Ecclesia, illud quod ait: Hoc quod continet omnia; scientiam habet vocis, id est, Ecclesia, quæ de omni Gente continet aliquos, omnibus linguis scit loqui. Sicut autẽ extra orbẽ terrarũ nulla corporis creatura viuere potest, ita nulla spiritualis viuere potest extra Ecclesiam, & idcirco Ecclesia orbis terrarum appellatur. Homo etiam continet omnia, qui, scilicet, cum omnibus rebus habet conuenientiam, scientiam habet vocis per spiritum sanctum, id est, scientiam verbi incarnati, vel Euanglicæ prædicationis. Habet præterea spiritus sanctus scientiam vocis, tam interioris quàm exterioris. Ipse enim omnia nouit. Vnde & in libro Sapientiæ dicitur: Benignus est spiritus sapientiæ, & non liberabit maledictum à labiis suis, quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & linguæ eius auditor. Non liberabit maledictum à maledicente à labiis suis, id est, à pœna, quæ debetur ei pro peccatis labiorũ, vnde non liberabit maledicentem corde, quamuis ore benedicat, à labiis suis, id est, propter labiorũ suorum benedictionem, teste enim Isa. Non secundũ auditũ aurium iudicabit, id est, nõ secundũ os, sed secundũ cor. Quoniã renum testis est Deus, id est, cogitationũ interiorũ & delectationũ. Vnde per Prophetã Ierem. ait: Ego sum Iudex & testis. Et cordis illius scrutator est verus. Vnde nõ fallitur scrutans corda & renes Deus. Et linguæ eius est auditor, nõ exauditor, sed cognitor. Ipse enim linguas & cogitationes agnoscit. Auris enim cœli, id est, spiritus zelantis, audit omnia, & tumultus murmurationũ non ascondetur. Custodite ergo vos fratres, à murmuratione, quę nihil prodest, & à detractione parcite linguæ. Quia sermo obscurus inuacuum non ibit, sed à Domino punietur, cui omne cor patet, & omnis lingua loquitur. Ipse enim scientiam habet vocis, ipse scientiã etiam habet cogitationis. Omnia enim continet, & vbique præsens est: Non latent eum secreta cordium vel idiomata linguarum. Hoc enim quod continet omnia, scientiã vocis habet, & omnes linguas agnoscit, sed & illas agnosci facit. Vnde & hodierna die in specie linguæ igneæ spiritus sanctus apparuit, dum super discipulos descendit, vt constantes essent & sitientes. In igne constantiæ robur, in lingua, quæ mentis conceptum exprimit, scientia designatur, & maximè, quia in vdo commoratur. Per aquam autem sapientia intelligitur: Sicut scriptum est in Parabolis: Aqua profunda verba ex ore viri, & torrens inundans sapientiæ fons. Ignis autem linguis sociatur, quatenus sic arderet igne dilectionis in corde, vt lingua prædicationis sonaret in ore. Vnde & Dauid ait: Spiritu principali confirma me. Et postmodum subiungit: Docebo iniquos vias tuas. Oportet enim priùs igne Spiritus sancti animam confirmari, & ad dilectionem accendi, & posteà iniquos docere vias Domini. Dicitur autem idem spiritus rectus, propter sapientiam, sanctus propter munditiam, principalis propter fortitudinem. Vnde Psalmus ait: Spiritum rectum innoua in visceribus meis. Idem etiam spiritus rectus dicitur in catechismo, sanctus in baptismo, principalis in confirmatione. Potest tamen intelligi pater per spiritum principalem, propter authoritatem principij, & quia illi ascribitur potentia. Per spiritum autẽ rectum, filius, cui attribuitur sapientia. Per spiritum sanctum, tertia persona intelligitur, quæ specialiter spiritus sanctus appellatur, quia sanctificat & peccata remittit. Quod specialiter pertinet ad benignitatem, quæ appropriatur spiritui sancto. Vnde & Christus de spiritu sancto cõceptus esse dicitur, licèt conceptionem illam tota Trinitas operata sit, quia indiuisa sunt opera Trinitatis. Attribuitur tamẽ specialiter spiritui sancto, quia ex immensa benignitate & dilectione voluit Christus incarnari. Similiter, licèt tota Trinitas orbem terrarum repleat, & linguarum scientiam tribuat, specialiter tamen propter benignitatem & largitatẽ, de spiritu sancto dicitur. Spiritus Domini repleuit orbẽ terrarũ, & hoc quod continet omnia, scientiã habet vocis. Hic est spiritus ille, qui in principio ferebatur super aquas, id est, super fluidos peccatores, qui licèt deserant Deum, Deus tamen eos non deserit, sed super eos fertur, sicut auicula super nidum suũ volat, quando pulli eius rapiuntur. Super aquas etiam baptismi fertur, quia fœcundat eas, vt per spiritum sanctum fideles regenerentur. Fertur etiam super aquas lugentiũ, vt eos consoletur. Hæc est illa virtus altissimi, quæ Mariæ obumbrauit. Hæc est virtus illa quam Dominus dixit exiisse de se, quando mulier illum tetigit. Hic est digitus ille quo Christus eiiciebat dæmonia. Sicut enim in digitis plures sunt articuli, ita idem spiritus

Prosecutio et expositio thematis, & de scientia vocis. *Matth. 24.* *Marc. 13.* *Rom. 8.* *1. Cor. 2.* *Sap. 1.* *Isa. 11.* *Ierem. 29.* *Sapien. 1.* *Act. 2.* *Multiplex assignatur ratio quare spiritus sanctus in specie linguæ igneæ datus est discipulis.* *Prouerb. 17.* *De spiritu recto, sancto, & principali.* *Quod multipliciter in scripturis designatus est spiritus sanctus.* *Gen. 1.* *Lucæ 1.* *Matth. 5.* *Matth. 11.*

spiritus sanctus diuersa tribuit dona charismatum. Vnde dicitur digitus propter distinctionem gratiarum. Hic est ignis ille, qui flámigerans erat in ossibus Ieremiæ. Hic est spiritus ille, quem Dominus insufflás in discipulos, dixit: Accipite spiritum sanctum. Hic est funis coccineus, quo liberata est Raab aliis pereuntibus: Hoc enim quasi fune coccineo ad se nos trahit Deus, sicut scriptum est: Traham illos in vinculis charitatis. Hæc est vnctio illa, qua vnctus est Christus. Vnde per Isaiam ait: Spiritus Domini super me, eò quòd vnxit me. Hic est ignis ille, quem Dominus venit mittere in terram vt arderet: De quo in Deuteronomio dicitur: Deus noster ignis consumens est. Hic est ventus ille, quo perflante hortum Domini fluunt aromata illius. De quo vento dicitur: Flauit spiritus eius & fluent aquæ. Hoc vento puluis & palea peccatorum exufflantur, & ignis charitatis vehementer accenditur. Hæc est virtus illa, de qua Psalmus ait: Magnificentia eius & virtus eius in nubibus, id est, in Apostolis. Hæc est virtus, de qua in Euangelio dicitur: Virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Hic est spiritus ille bonus, de quo Propheta dixit: Spiritus tuus bonus deducet me in terrá rectam. Ná spiritus noster malus sępe deduxit nos in terram inuiam, indirectam & peruersam. Ipse enim via est, & ductor in via, lumen in via, & comes iocundus in via. Ipse de via ad patriam, de pugna ad victoriam & coronam, de exilio ad regnum, de terra ad cœlum, de luctu ad gaudium, de tenebris ad claritatem, de miseria ad æternam beatitudinem nos perducit, qui cum patre & filio sine fine viuit & regnat, Amen.

Ierem. 20. Iosue. 2. Osee. 11. Luc. 12. Deut. 4. Cant. 4. Luc. 5.

EODEM DIE THEMA SVMPTVM DE lectione Actuum. 2.

Dum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco. *Actuum 2.*

QVIA de spiritu sancto hodie locuturi sumus, ipse spiritus adiuuet infirmitatem nostram, vt in spiritu & veritate dignè, & spiritualiter de tanta solemnitate loqui valeamus. Hodie enim Dominus discipulos suos nouos milites fecit, & arma noua illis tradidit, vt de Principe mundi triumpharent, & mundum fidei Christi subiugarent. Deuota siquidem sanctorum fides, inuicta spes credentium, æterna Christi charitas, mundi triumphat Principem. Hæc enim tria armorum genera Dominus illis fabrificauit à die resurrectionis vsque ad ascensionem in fide illos corroborans. Vnde & multis argumentis illis apparens armis fidei corda illorum muniuit. Ascendens autem in cœlum, vt prępararet eis mansiones cœlestes, armis spei illos roborauit. Tunc enim spem certam dedit, vt membra caput sequerentur, & tandem perueniret corporis humanitas, qua præcessit capitis sublimitas. Sed quoniam fides sine charitate mortua est, charitas enim anima fidei est. Et iterum: Spes sine charitate præsumptio est, hodie compleuit armaturam, & eorum consummauit malitiam, vt essent milites perfecti fide, spe & charitate armati. In pugna enim tria principaliter necessaria sunt: Prudentia, Fortitudo, & Audacia. Fide illuminati sunt ad prudentiam. Spe confirmati & roborati ad fortitudinem. Charitate feruentes ad audaciam, vt quod fide nossent, & spe facere confiderent, charitate vellent. Nihil enim prodest nosse bonum, & posse vel confidere benefacere, nisi habeatur & velle. Hæc igitur sunt principalia arma, quibus discipulos suos armauit, sine quibus nemo potest efficaciter pugnare, vel de inimicis triũphare. Oportet ergo quod his armis omnes Christi milites muniãtur. Alia autem sunt arma secularia, quibus suos exornat milites spiritus sanctus prout vult, cum quibus, & sine quibus potest esse victoria. Diuisiones enim gratiarum sunt, quibus exornantur sancti, sicut scriptum est: Spiritus eius ornauit cœlos. Quot enim sunt dona prædicantium, tot sunt ornamenta cœlorum. Teste autem Apostolo, alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, de diuinis, scilicet: Nam sapientia attenditur in contemplatione æternorum. Alij sermo scientiæ secundum eundem spiritum, id est, intelligentia de humanis. Scientia enim est in actione temporalium. Cui autem sapientia datur, velut sol in cœlestibus reputatur. Qui autem donum scientiæ habet, quasi luna est in huius seculi nocte. Hi autem quibus dona cætera dantur, quasi stellæ esse dicuntur. Vnde Psalmus ait: Solem in potestatem diei, Lunam & stellas in potestatem noctis. Alteri datur fides in eodem spiritu, id est, constantia fiduciæ, vel sermo fidei. Alteri gratia sanitatum, id est, donum infirmos curandi. Alij operatio virtutum, id est, maiorum miraculorum, quæ sunt contra naturam, sicut est suscitatio mortuorum. Alij prophetia, vt valeat, scilicet, prædicere futura. Alij discretio spirituum, vt discernat quod audit, dum alius loquitur, quo animo, aut bono aut malo dicatur: vel discretio boni spiritus à malo, quod valdè necesse est, quia angelus Sathanæ transfigurat se in angelum lucis. Alij genera linguarum, vt scilicet, linguis variis sciat loqui. Alij interpretatio sermonum, id est, diuinarum scripturarum vel linguarum visionum & allegoriarum: Hęc omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Sicut enim idem Sol in diuersis rebus diuersas habet operationes. Alia enim emollit sicut ceram, alia indurat sicut testam luteam, & aquam conuertit in salem, alia albificat sicut pannum lineum, alia reddit nigra sicut cutem hominis. Ita idem spiritus in diuersis diuersos habet effectus, vt ex multarum personis facierum eius quæ in nobis est donationis per multos gratiæ agantur pro nobis, sicut ad Corinthios Apostolus ait. Personas autem multarum facierum dicit secundum diuisiones gratiarum, vt in Iob fuit facies patientiæ. In Moyse

Rom. 8. Ioan 4. De nouis militibus, & armis eorum principalibus. De multiplici genere armorum, & de diuersitate gratiarum. 1. Cor 12. Iob. 26. 2. Cor. 11. De diuersis operationibus eiusdem spiritus. Iob. 1. Num. 12.

facies mansuetudinis. In Dauide facies humilitatis. In Daniele facies virginitatis, & sic intelligitur de aliis. Nō enim oportuit vt omnes gratiæ vni conferrentur, sed diuersæ diuersis, quibus fratres fratribus in charitate & humilitate mutuo sibi deseruirent. Vnde Petrus ait: Tanquam boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Et ad Corinthios Apostolus ait: Quosdam posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos, id est dignitate & tempore primos vice Christi prædicantes, & omnium ordinatores & Iudices. Secundò Prophetas, mysteria, scilicet, scripturarum, & quædam futura reuelantes: quod de illis intelligimus, qui post Christi aduentum fuerunt. Tertiò doctores, sicut Augustinum, Hieronymum, Gregorium, & alios qui præcepta viuendi dederunt, vel alios literis instruxerunt: deinde virtutes, id est, eos qui miracula faciunt, qui tamen ponuntur post prædicatores, quia maius est docere quàm miracula facere. Exinde gratias curationum, id est, eos qui infirmos curant. Opitulatores, id est, eos qui maioribus opem ferunt, vt Titus Paulo, & Archiepiscopo Episcopi. Gubernatores, scilicet, minorum personarum, prælationes sicut presbyteri simplices. Genera linguarum, id est, gratiam loquendi variis linguis. Diligenter igitur vnusquisque attendere debet, quid sibi collatum sit à spiritu sancto, vt talentum sibi commissum multiplicet aliis ministrando. Quot ergo sunt gratiarum diuisiones, tot sunt Christi militum varietates. In primitiua autem Ecclesia contra tria hostium genera valdè necessaria fuit triplex gratia. Inuenerunt enim Apostoli Philosophos & sapientes huius seculi, contra quos necessaria fuit sapientia Dei, quæ absorbuit & stultam fecit sapientiã huius seculi, sicut scriptũ est: Absorpti sunt iuncti petræ, id est, cōparati Christo, & Christi sapientiæ iudices eorum, id est, Philosophi, qui aliis præeminentes videbantur. Cōtra autem rudes & simplices qui sapientiã prædicationis intelligere nequiuerũt, necessaria fuit gratia miraculorũ, vt qui non mouebantur prædicatione, mouerentur miraculorũ admiratione. Contra Reges autem & potentes huius seculi, qui corpora occidebant, necessaria fuit patientia. Vnde & in bello Gedeonis tubas habebant in manibus: Ecce sapientia prædicationis. Confregerunt lagunculas: Ecce sanctorum patientia, qui corporum lagunculas conteri cum omni patientia sustinuerunt. Fractis autem lagunculis cœperunt micare lampades, quæ in lagenis inclusæ fuerãt, quia sancti afflicti & occisi miraculis coruscare cœperũt. Et ita hostes fidei Christianæ superati Christi iugo colla subiecerunt, hoc est quod in Cantico Delbore dicitur: Noua bella elegit Dominus. Et quoniam in mundo vniuerso mittendi erant, & Christi Euangelium prædicaturi, necessarium valdè fuit, vt linguis omnium loquerentur, vt interpretibus non indigerent. Vnde & spiritus sanctus, sicut ex hodierna lectione habetur, non solùm in specie ignis, sed in similitudine linguarum super discipulos descendit, linguis vt essent perflui, & charitate feruidi. Omnes autem quos spiritus sanctus repleuerit ardentes, pariter & loquentes facit. Non solùm autem ardent in se, sed aliis loquendo accendunt: Nam otiosus est sermo doctoris, si præbere non valet incendium amoris. Ad literam autem apparuerunt exterius igneo colore dispertitæ linguæ, id est, radioli ignei in modum linguæ formati super capita discipulorum dispersi. Spiritualiter autem designatur, quod ignea debet esse prædicatoris lingua. Quia dum Deum amando prædicat, audientium corda inflammat. Linguæ igitur igneæ datæ sunt discipulis, vt essent zelo succensi & verbo eruditi. In lingua autem virtutem compassionis intelligimus, nam pro omnibus membris loquitur, & aliorum incommoda in se transformat. Si enim pes lędatur, lingua dicit: Quid me lędis? Sed & virtus discretionis in lingua intelligitur. Nam per illã sapores discernuntur. Nouum autem fuit sanctificationis signum, vt in ore eorum omnium genera nascerentur linguarum. Diuisio autem linguarum facta est in ædificatione turris Babel, vbi nullus alium intellexit. Collectio autẽ linguarum facta est in ędificatione spiritualis turris in cœlum, vbi discipuli omnes linguas intellexerunt, & omnibus loquebantur. Quod superbia dispersit, humilitas recollegit. Qui igitur contra Deum turrim ædificare conati sunt, communionẽ vnius linguæ perdiderunt. In his autem qui Deum humiliter metuebant, linguæ omnes vnitę sunt. Hic ergo humilitas vnitatem meruit, illic superbia confusionem. Linguæ autem septuaginta duæ esse dicuntur, & discipuli secundi ordinis sub hoc numero sunt electi, vt numerus prædicatorum concordet numero linguarum. Et per diuersitatem linguarum multarum gentes in vnitate fidei congregarentur. Diuersas autem linguas gentium in vnitatem fidei congregauit, eadem fidei lingua. Omnibus enim vnus Deus, vna fides, vna fidei lingua. Apparuit præterea spiritus sanctus in specie linguæ, vt conuenientia eius ad filium ostendatur. Lingua enim magnam habet cum verbo conuenientiam & cognationem. Et spiritus sanctus eiusdem est substantiæ cum filio. Omnibus autem linguis loquebantur. Sic enim futura Ecclesia in omnibus linguis pronuntiabatur. Omnes linguæ in homine vno, quia omnes gentes in vnitate erant congregandæ. Varia autem loquendi genera, id est, diuersos loquendi modos sancti prædicatores habent, dum aliis simplicia, aliis mediocria, aliis autem alta & profunda mysteria prædicant, aliis blanda alliciendo, aliis dura increpando. Vnde & per Phison intelliguntur, sicut in Ecclesiastico dicitur: Qui replet Phison sapientiam. Phison enim oris mutatio interpretatur. Missus est autem spiritus sanctus in linguis igneis, diebus Pentecostes impletis. Pentecostes aliquando dicitur ipsa solemnitas, quæ diebus octo durabat, quandoque autem illius solemnitatis dies primus. In hoc autem loco Pentecostes dicuntur omnes dies à solennitate Paschali, vsque ad primum diem huius solemnitatis, qui simul sunt quinquaginta.

1. Pet. 4. 1. Cor. 12. Actuum. 21. Matth. 25. Lucæ 19. De triplici genere hostium. 1. Cor. 1. Iudi. 7. Iudi. 5. De linguis igneis. Gene. 11. De diuisione & collectione linguarum. Lucæ 10. Ephe. 4. De variis loquendi modis. Eccle. 24.

Hic au-

Hic autem numerus in sacra scriptura multipliciter commendabilis reperitur. Quinquagesimo enim die egressionis de Aegypto data est lex in monte Sinai populo Iudæorum. Quinquagesimus annus iubileus fuit, quo debita dimittebantur, hæreditas amissa reddebatur, exules repatriabant, serui manumittebantur. Iubileus autem initians, vel remissiuus interpretatur: Quia tunc possessiones ad suum initium reuertebantur, & debita remittebantur. Similiter & die quinquagesimo post Pascha super Apostolos missus est spiritus sanctus. Quinquagenarius autem sexies, septem continet & insuper octo. Septenarius ad vetus testamētum refertur. Nam septimo die Dominus requieuit, & diem septimum obseruāt Iudæi. Octonarius autem ad nouum pertinet Testamentum. Christus enim octauo die resurrexit, & octaua ętate futura corporū resurrectio speratur. Nouæ etiā legis mandata in octo beatitudinibus consummatur. Descendit igitur spiritus sanctus die quinquagesimo, Qui numerus constat ex septenario multiplicato per sex & octonario, quia vtrumque testamētum per spiritum sanctum impletur, & vtriusque legis docet completionem. Sicut autem in anno quinquagesimo, scilicet, iubileo fiebat debitorum remissio, ita die quinquagesimo missus est spiritus sanctus, per quem fit remissio peccatorum, & exules recuperant æternam hęreditatem, & libertatem suam, quam peccatis suis amiserant. Septenarius siquidem numerus est remissionis, vnde sub tali numero psalmi pœnitētiales decantantur. Quaternarius enim ad remissionem peccatorum corporalium pertinet, quia corpus ex quatuor cōstat elementis. Ternarius ad animam pertinet propter vim rationalem, concupiscibilem, & irascibilem. Quinquagenarius autem numerus ex septenario in se multiplicato consistit. Septies enim septem faciunt quadraginta nouem. Cui additur vnitas, vt consummetur & perficiatur remissio, quæ non fit nisi in vnitate Ecclesiæ. In vno enim cubito arca consummatur. In vltimo autē iubileo, quando fiet vniuersaliter remissio, omnibus discipulis cōgregatis in alto cœnaculo, id est, in æterna patria, effundetur super illos spiritus sanctus in abundantia. Tunc enim mensuram bonam in mundi renouatione, & confertam in corporum glorificatione, & coagitatam in glorificatione animarum, & supereffluentem in ipsius diuinitatis gloria dabit spiritus sanctus in sinum vestrum. Post ascensionem autem expletis decem diebus, mittitur spiritus sanctus. Qui enim decalogum obseruant, ad maiorem perfectionem, & ad augmentum virtutum merentur accipere spiritum sanctum. Voluit præterea Dominus decem diebus differre, vt interim ieiuniis & orationibus Apostoli corda sua præpararent. Post Pascha autem & ascensionem missus est spiritus sanctus ad robur & confirmationem. Post festum enim incipientium qui resurgunt per pœnitentiam, & proficientium, qui ascendunt per iustitiam, festum perfectorum sequitur, qui per spiritum sanctum roborantur. Die autem quinquagesimo ab immolatione agni paschalis data est lex Mosaica in tabulis lapideis exarata digito Dei, & die quinquagesimo ab immolatione veri agni data est lex Euangelica in cordibus per spiritum sanctum roboratis. Quę digito Dei id est, spiritu sancto scripta est in illis. Hora tertia data est lex in monte Sinai. In cuius memoria hora tertia orant Iudæi. Hora autem tertia datus est spiritus sanctus, per quem prædicanda erat fides trinitatis. In datione legis audita sunt tonitrua, hodie factus est repentè de cœlo sonus. In legis datione cœperunt micare fulgura, hodie apparuerunt dispertitæ linguæ tanquam ignis, & coruscauerunt diuina. In datione legis vox tubæ audita est, & hodie audita est vox prædicationis. Pretro enim prædicante conuersa sunt tria hominum milia. In legis datione mons fumigabat, hodie autem fumum compunctionis emiserunt, qui ad Petri prædicationem compuncti sunt. In legis datione factus est motus terræ. Mons enim Sinai tremebat hodie, qui ad Dominum conuersi sunt ad pœnitentiam, sunt commoti & timuerunt. In Exodo autem dicitur, quod iam aduenerat dies tertia, & ecce cœperunt audiri tonitrua. Tertio autem tempore, id est, tempore gratiæ datus est spiritus sanctus, & audita sunt tronitua comminationum, in his qui legē Euangelicam cōtempserunt. Nubes operuit montem, quia quantò magis Deus comprehenditur, tantò magis incomprehensibilis perpenditur. Vnde in libro Regum Salomon ait: Dixit Dominus vt habitaret in nebula: & domus, in qua Dominus Isaiæ apparuit, repleta est fumo. Perstrepente buccina, totus mons fumabat. Et nos debemus emittere fumum compunctionis perstrepente buccina prædicationis. Sonitus autem buccinæ paulatim crescebat in maius. Quia Christi prædicatio paulatim creuit, quousque totum mundum impleuit. Et hoc significatur in Ecclesia, vbi vna campana prius pulsatur, postmodum duæ vel omnes simul. Sonitus buccinæ paulatim crescere dicitur, quia lac simplicis doctrinæ prius dandum est paruulis, postea quādo adulti facti sunt, maiora illis prædicanda sunt. Sanctorum etiam conuersatio semper proficit in melius, teste Salomone, qui ait: Iustorum semita quasi lux splendens, postea crescit vsque ad perfectum diem. In monte Sinai data est lex Mosaica. In Ecclesia quę dicitur mons propter eminentiam & cœlestem conuersationem, data est lex Euangelica. Sina autem interpretatur rubus vel asperitas, per quod Ecclesia designatur, propter austeritatem vitæ & asperitatem pœnitentiæ. Dicitur autem quod totus mons terribilis erat. Iuxta illud: Terribilis vt castrorum acies ordinata. Ecce qualiter datio legis Mosaicæ, figura fuit legis Euangelicæ dandæ, id est, legis gratiæ, quæ data est in die Pentecostes. Sicut solemnitatem quam celebrant in memoriam legis datę Iudæis, Pentecosten appellabant. Multa tamen est differentia inter figuram & figuratum, inter vmbram & lucem, inter dationem vnius, & dationem alterius. In datione enim legis plebs

De numero quinquagenario & de mysterio eiusdem numeri & de anno iubileo.
Exod.32.
Gene.2.
Leuit.25.
Gene.6.
Lucæ 6.
Quare decem diebus post ascensionē missus est spiritus sanctus, & qua hora datus sit.
Exod.32.
Multiplex assignatur conuenientia inter dationem legis, & dationem spiritus sancti.
Actuum 2.
Exod.19.
3.Reg.8.
Isa.6.
1.Cor.3.
Prouer.4.
Cant.6.
Multiplex differentia inter dationem legis, & dationem spiritus sancti.

gis plebs longè stabat præ timore. Hic autem veniente spiritu sancto, congregati erãt in vnum ex amore. Lex enim vetus data est duris in timore, lex noua filiis in amore. Illi timuerunt, isti dilexerunt. Lex vetus data est in fumo & igne & nube. Lex noua data est in sereno & puro igne. Ibi non ausus est populus accedere ad montem, sed solus Moyses in monte ascendit. Hic autem omnes in cœnaculo congregati erant, & super singulos spiritus sanctus descendit. Lex dura duris, & lapideis promulgata est parata percutere, nescia misereri, vinum durum & acidum de botris amarissimis propinatũ. Lex spiritus scripta est in cordibus carneis & affectuosis, dulcis & suauis & parata misereri. Vnde in Canticis dicitur: Meliora sunt vbera tua vino, id est, vbera legis Euangelicæ meliora sunt vino, id est, legis austeritate. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Lex Euangelica reddit perfectos: Lex Mosaica neminem duxit ad perfectum. Vnde & Dominus mulieri dixit: Quinque viros habuisti, & nunc quem habes non est tuus vir. Quinque enim legibus, quasi quinque viris humana anima ab initio mundi vsque ad legem Moysi subiecta fuit. Prima, ante peccatum in prohibitione ligni. Secunda, post peccatum de multiplicatione generis humani. Tertia, imminente diluuio de arca fabricanda. Quarta, post diluuium de diuisione gentium. Quinta data est Abrahæ de sua, & suorum circuncisione. Pòst data est lex literæ, quæ nullam salutem contulit, cum qua fornicata est Synagoga. Propterea Dominus ait: Et nunc, quem habes, non est tuus vir. Lex vetus data est in seruitute, lex gratiæ in libertate. Teste enim Apostolo, vbi spiritus Domini, ibi libertas. Quinquagesimo igitur die, dum complerentur dies Pentecostes, erant omnes discipuli pariter in eodem loco. Teste enim Augustino, venit in die Pentecostes spiritus sanctus in centum viginti homines congregatos, in quibus & omnes Apostoli erant. Hoc etiam ex hoc coniici potest, quod ait in actibus Apostolorum. Dicit enim quod in electione Mathiæ erat turba hominum simul ferè centum viginti. Hic autem dicit, quod erant omnes discipuli in eodem loco congregati. In vna autem domo sedentibus, spiritus sanctus infunditur, vt Ecclesiæ vnitas cõmendetur. Erant autem pariter & in eodẽ loco, id est, simul loco & animo. Multi enim in eodẽ loco sunt, sed nõ sunt pariter, quia nõ conueniunt animis, nec habent vnitatẽ pacis, super quos nõ descendit spiritus sanctus, sed spiritus diabolicus, spiritus discordiæ, & murmurationis. Discipuli autẽ in eodẽ loco pariter erãt, inuenit eos spiritus sanctus concordes charitate, & corda illorum illustrauit. Sicut autem sancti & spirituales viri vnitate gaudẽt, sic mali & animales homines dissentionibus student. De quibus Iudas in Epistola canonica ait: Hi sunt qui segregant semetipsos animales, spiritum non habentes. Huiusmodi autem ligna dispersa non facilè ignis accendit. Ligna autem in vnum in camino congregantur, vt facilius accendantur. Vnde per Zachariam Dominus ait: In die illa ponam duces Iuda, id est, Apostolos, sicut caminum ignis in linguis. Congregati erant, per quod Ecclesiæ vnitas designatur. In cœnaculo erant, per quod prædicationis refectio denotatur. In alto etiam erant, per quod sanctæ conuersationis præeminentia & donorum cœlestium sublimitas significatur. Cùm igitur congregati essent in cœnaculo montis Sion. Factus est repente de cœlo sonus, tanquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam domum, vbi erant sedentes. Cum sono, scilicet, in similitudinem venti flantis venit spiritus sanctus, sicut scriptum est: Deus manifestè veniet, Deus noster, & nõ silebit. Factus est etiam sonus Apostolorũ, diuersis linguis Deum laudantiũ. Repente autem factus est sonus, quia nescit tarda rerũ molimina, spiritus sancti gratia, qui tanquã fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Vnde in libro Sapientiæ: Spiritus sanctus dicitur stabilis & mobilis. Stabilis, quia facit constantem, mobilis, quia facit currentem, sicut scriptum est: Surge, propera amica mea. Surge, ne sis ociosa, propera ne tarda sis vel curiosa. Vnde & Psalmus ait: In spiritu vehementi conteres naues Tharsis, id est, mentes gaudium seculi explorantes. Tarsis enim exploratio gaudij interpretatur. Huiusmodi autem explorationem seculi, spiritus vehemens destruxit in amatoribus mundi. Periit enim cum sonitu, & quasi impetu gratiæ memoria eorum, id est, gaudiorum huius seculi, quæ sine violentia quadam non potest à cordibus hominum auelli. Et propter hoc vehemens dicitur spiritus sanctus. Dicitur etiam vehemens quasi ve adimens, vel mentes ad superna vehens, & propter repentinam inspirationem. Licet autem vehementer, & quasi cum impetu descenderet, non tamen terruit vel conturbauit eos, sicuti in lege conturbati sunt Iudæi. In iudicio autem fiet repente de cœlo sonus, qui conturbabit impios & mulcebit pios. Ita conturbati sunt increduli Iudæorum per sonum illum, qui tamen dulcis fuit discipulis. Cum sono autem venit, quia sonos venerat docere, vt in omnem terram exiret sonus Apostolorum. Propterea enim cum sono venit, vt ad sonum prædicationis eos inuitaret. Sonus de cœlo factus est, vt significaretur spiritus cœlestis aduenisse. De cœlo autem datur spiritus, vt diligatur Deus sicut prius datus est, de terra Christo insufflante, vt diligatur proximus. De cœlo autem in maiori abundantia datur ad omnes vsus gratiarum. Die vero Dominica datus est, vt hoc priuilegio dies Dominicæ resurrectionis amplius consecraretur, & magis insigniretur. Venit ergo tanquam ventus flans, sed non inflans. Flatus enim iste non inflat, sed vegetat. Ignis iste non cremat, sed viuificat. Sonus autem factus de cœlo repleuit totam domum, vbi erant sedentes, id est, omnes qui in domo erant, quibus dictum erat: Sedete in ciuitate, vel etiam ventus cum sono, totam domum repleuit, id est, concussit & tremere fecit. Et apparuerunt eis dispertitæ linguæ, tanquam ignis, seditque super singulos eorum ignis, scilicet,

Exod. 19. Exod. 24. Deut. 32. Ezech. 35. Cant. 1. Ioan. 1. Heb. 7. Ioan. 5.

De quinque legibus datis ante lege Moysi. Gene. 2. Gene. 6. Gene. 11. Gene. 17. Ioan. 4.

Quod existentibus in vnitate datur spiritus sanctus.

Zach. 12.

Actuum 2. Expositio literæ, & de sono repentino & spiritu vehementi.

Sap. 7.

Cant. 2.

Lucæ 24.

ſcilicet, vel ſpiritus ſanctus in ſpecie ignis. Sedit autem ſuper ſedentes, quia quieſcit ſuper quieſcentes. Sedit ſupra quia ſuperior eſt omnibus, ſupra ſingulos, quia ſingulis totus. Sedet autem & requieſcit ſpiritus ſanctus ſuper ſedentes, id eſt, ſuper quietos & humiles, ſicut ſcriptum eſt: Super quem requieſcit ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum, & trementem ſermones meos? Qui enim inquieti ſunt, & curis ſe implicant ſeculi, à ſpiritu ſancto ſeipſos ſeparant, & mentis requiem non habent. Super trementem autem Dominus ſedet, vult enim ſedem tremẽtem habere, quia non innititur ſedi, ſed vult quod ſedes tremens innitatur illi, vt de nobis non confidamus, ſed ſemper timeamus. Primum enim donum ſpiritus ſancti eſt timor, quaſi in porta. Et Dominus in hac porta vult ſedere, vt ſit cuſtos totius ciuitatis. Apparuerunt autẽ linguæ diſpertitæ, quia in partes diuiſas partitæ & per ſingulos diuiſæ. Linguæ igneę dantur vt ardeant & loquantur. Non prodeſt docentis lingua, niſi fuerit ignea. Vnde in Iob dicitur: Derelicta ſunt tantummodo labia circa dentes meos: Quod intelligitur, teſte D. Gregorio, de prædicatoribus illis, qui virtutem bonæ operationis amiſerunt, ſed ſola de illo confabulationis verba retinuerunt. Ignis igitur & lingua, id eſt, dilectio & ſermo coniungi debent. Qui enim non ardet diligendo, lucere non debet prædicando. Datæ igitur ſunt diſcipulis linguæ igneæ, & cęperunt loqui variis linguis, prout ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis. Ipſe enim diuidit ſingulis prout vult. Varietas linguarum varietatem deſignat gratiarum. De hac linguarum varietate Dominus per Iſaiam Prophetam ait: Aliis linguis & labiis aliis loquar populo huic. Statim autem cęperunt loqui, quia ignis in ſinu non poteſt abſcondi. Sicut autẽ flatu quædam inſtrumenta ſonant, ita flante ſpiritu ſancto, tacere non potuerunt, ſed ſtatim cęperunt loqui, prout flatus eos mouebat, & prout ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis. Variis autẽ linguis loquũtur ſancti Doctores, dum proferunt de theſauro ſuo noua & vetera. Noua, ſcilicet, conſolationes: Vetera, increpationes. Vetus lex pœnam propoſuit, qua terreret: noua miſericordiam, qua foueret. Non ſolùm autem varias linguas, ſed & varia idiomata, id eſt, diuerſos pronuntiandi modos docuit ſpiritus ſanctus: Nam Cappadocia, Pontus & Aſia minor, Phrygia, & Pamphilia græca lingua loquitur, ſed ex patria conſuetudine diuerſitas eſt in modo pronuntiandi. Similiter & Galilæi idiomate, id eſt, modo pronunciationis differebant à Iudæis: vnde ab aliis diſcerni poterant ex modo pronunciandi, ſicut ſcriptum eſt: Galilæus es, nam & loquela tua manifeſtum te facit. Vnde illi qui habitabant Iudæam, id eſt, partem illam, quæ erat tribuum Iudæ, & Beniamin circa Hieruſalem, admirabantur, ſicut alij, dicentes: Nónne ecce omnes iſti, qui loquuntur, Galilæi ſunt? Et quomodo audiuimus vnuſquiſq; linguam noſtram in qua nati ſumus? Fieri autem potuit, vt quolibet diſcipulorum nunc vna, nunc alia lingua loquẽte vnuſquiſque eorum, qui conuenerant, linguam ſuam agnoſceret in qua natus erat. Aliquibus autem viſum eſt quod ſermo eorum qualibet lingua pronuntiatus à quolibet audiente, ſecundum linguã ſuam intelligeretur. Et hoc maius fuit miraculum, quod vno, ſcilicet, loquente, vna lingua quilibet ſuam linguam intelligeret. Facta autem hac voce, id eſt, repentino ſonitu de cœlo, vel voce Diſcipulorum Deum laudantium, conuenerunt ad eos Iudæi, qui ex omni natione, quæ ſub cœlo eſt, ad diem feſtum conuenerant, vel etiam reædificata ciuitate, ad patriam ſuam reuerſi erant. Gens enim Iudæorum ex captiuitate, quæ ſub Antiocho facta erat, vbique diſperſa fuerat. Erant ibi Elamitæ, qui & Perſæ. Aduenæ autem Romani dicuntur Iudæi, qui Romæ erant, peregrini & captiui, vel aduenæ Romani, id eſt, proſeliti, qui ad Iudæos conuerſi erant de gente Romanorum. Stupebant autem omnes, ſcilicet, Iudæi, viri religioſi, qui ex omni natione conuenerant in Hieruſalem. Alij autem, qui religioſi non erant, irridebant diſcipulos, dicentes: quia muſto pleni ſunt. Diſcipuli, quia pleni erant, Deum laudabant: alij, quia vacui & inanes, eos irridebant. Qui pleni ſunt, loquuntur: qui vacui, admirantur: quàm ſtulta inſipientium calumnia, ebrius non alienam linguam addiſcit, ſed ſuam perdit. Ebrios autem putabant muſto, id eſt, vino feruenti & forti. Illo enim tempore nõ eſt muſtũ, id eſt, vinũ nouum in partibus illis. Muſto quidem materiali illos ebrios putabant, illi autem muſto ſpirituali, id eſt, vino feruẽtis gratiæ repleti erant. Iam enim vinum nouum poſitum fuerat in vtres nouos. Ebrij ſiquidem erant Apoſtoli, ſui immemores & eloquentes. Vnde ipſi dixerunt. Non poſſumus non eloqui quæ vidimus & audiuimus. Hi autem, qui lingua ſua audiebant eos loquentes, & tantam gratiam in eis cognoſcebant, nihilominus tamen irridebant eos, & gratiam ſpiritus ſancti impugnabant, grauisſimè peccabant. Impugnatio enim fraternæ gratiæ peccatum eſt in ſpiritum ſanctum. Quatuor ſiquidem modis fit peccatum in ſpiritum ſanctum: Ex deſperatione: Ex præſumptione: Ex impugnatione veritatis agnitæ: Ex inuidentia fraternæ gratiæ. Hi autẽ qui ſimpliciter admirabantur, poſtmodum ad Petri prædicationem compuncti veniam meruerunt. Multi autem ex Phariſęis, cùm tantam gratiam in Apoſtolis cognoſcerent, & tamen inuidentes eis, gratiam ſpiritus ſancti impugnabant, quia in ſpiritum ſanctum peccauerunt, ex certa, ſcilicet, malitia, remisſionem non obtinuerunt. Qui enim peccat in ſpiritum ſanctum, nec in hoc ſeculo nec in futuro remittetur ei, id eſt, non facile remittetur, cùm huiuſmodi peccatum non habeat cauſam remisſionis ſibi annexam, ſicut illa peccata quæ fiunt ex ignorantia contra filium, vel infirmitate contra patrẽ. Peccatum etiã in ſpiritum ſanctum, quod fit per certam malitiam, irremisſibile dicitur, licèt homo poſtmodum conteratur, quia ſecundum rigorem canonum punitur, cum nullam habeat excuſationẽ. Poſtquam autẽ grauiter punitus fuerit

Marginal notes: Iſaiæ 66. — 2. Tim. 2. — Iob 19. — 1. Cor. 12. — Iſaiæ 28. — Prouer. 6. — Matth. 13. — De diuerſis idiomatibus. — Matth. 9. — Mar. 2. — Lucæ 5. — De ebrietate Apoſtolorũ. — Actuum 4. — De peccato in ſpiritum ſanctum. — Matth. 12. — Mar. 3. — Lucæ 12.

fuerit homo, veniā consequetur de peccato nō remisso, sed grauiter & districtè punito. Spiritus
De multiplici effectu ignis, qui spiritui sancto adaptatur. autem sanctus in die resurrectionis in specie flatus datus est Apostolis, quia inspirat & vegetat animam, & illam viuere facit. In specie autem ignis hodie super Apostolos descendit, vt per varias ignis proprietates, & multiplicem eius effectum ostendatur in spiritu sancto diuersitas gratiarum. Ignis enim calidus est, vt calefaciat frigidos: splendidus vt illuminet obscuros: acutus vt penetret duros: leuis vt subleuet ponderosos: mobilis vt excitet pigros. Hæc omnia
Assignantur triginta duæ proprietates ignis qui spiritui sancto adaptantur. igni spiritus sancti facilè & spiritualiter adaptantur. Ignis præterea vrit, mulcet, purgat, roborat, emollit, constringit, liquefacit, torporem excutit, & feruorem inducit, fumum ex se emittit, materiam accendit & in cinerem redigit, terrorem incutit, ignem expellit, in altum semper tendit, cibos decoquit & sapidos reddit, candorem inducit, rubeum etiam & nigrum facit, tenaces materias dissoluit & teneras consolidat. A ligno viridi aquam cum fumo elicit sarmentum, quod ad nihil aliud vtile est, accendit. Faculas non eligit, materiam suam sequitur, sub cinere custoditur. Non solùm pretiosa, sed vili materiā pascitur, humores superfluos desiccat & consumit, scintillas ex se emittit, vnam materiam in aliam conuertit. Sine sui diminutione pluribus distribuitur, nam ex vna candela plures accenduntur. Ignis igne procreatur. Ignis materia, quam accendit, nutritur, qua deficiente, deficit. Ignis vento, terra, luto, aqua extinguitur. Ignis vehementer accensus, vento & tempestate crescit & augmentatur. Igne largo domus
Prima proprietas. serenatur. Vas luteum igne solidatum aqua non dissoluitur. Ignis spiritus sancti vrit spinas, & paleas peccatorum consumendo. Omnia etiam ligna cupiditatis consumit ignis charitatis. Sicut autem ignis stuppam comburit, sic spiritus sanctus venialia peccata consu-
Secunda. mit. Vrit etiam per comminationes, sicut mulcet per consolationes & promissiones:
Tertia. purgat corda & purificat, sicut aurum in fornace materiali purgatur. Purgat igitur ignis
Sap. 3. spiritualis animam à rubigine peccatorum. Vnde Ezechiel ait: Væ ollæ cuius rubigo est
Ezech. 24. in ea. Et Gregorius ait: Tantò amplius peccatorum rubigo consumitur, quantò pecca-
Quarta. toris cor magno charitatis igne crematur. Ignis roborat, & spiritus sanctus infirmos con-
Matth. 26. fortat & constantes reddit. Vnde Petrus, qui prius ad vocem ancillæ expauit & negauit,
Quinta. postmodum minas Neronis non timuit. Ignis dura emollit, sicut ferrum & plumbum. Et spiritus sanctus obstinatos & duros, molles & tractabiles reddit. Sicut autem ignis emollit ceram, sic spiritus sanctus mentem. Sicut autem ferrum emollitum ferro coniungitur, igne mediante, sic spiritus sancti glutino corda diligentium se in vnum coniunguntur. Econtra diabolus magis eligit dissipare cōgregata, quàm cōgregare dispersa, sicut scriptum est: Qui non
Matth. 12. Lucæ 11. colligit mecum, dispergit. Vnde Ieremias ait: Nūquid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone,
Iere. 15. id est, diabolo. Ignis constringit fluida, vt aquas, quas in salis soliditatem conuertit. Et spi-
Sexta. ritus sanctus peccatores fluidos & vagos consolidat & stabiles reddit. Ignis liquefacit & du-
Septima. ctilem atque tractabilem materiam reddit. Et spiritus sanctus corda, quæ tangit, ad deuotionem & lachrymas liquescere facit, & tractabiles atq; castigabiles homines reddit. Ignis feruo-
Octaua. rem inducit. Et spiritus sanctus torporem excutit & feruentem reddit. Ignis fumum ex se
Nona. emittit. Et à spiritu sancto fumus compunctionis procedit, sicut scriptum est: Tange montes,
Decima. & fumigabunt. Ignis ligna accendit & in cinerem redigit. Et spiritus sanctus corda accendit ad amorem, & in cinerem redigit per humilitatem, dum nobis memoriā & metum mortis incutit, sicut scriptum est: Auferes spiritum eorum & deficient, & in puluerem suum reuertentur.
Vndecima. Ignis terribilis est & maximè vehemēter accēsus fuit. Et spiritus sanctus donū timoris tribuit
Exod. 13. & comminando terrorem inducit. Vnde in specie nubis & ignis columna filios Israël præcessit. Qui blanditur iustis, & terrorem incutit iniustis. Hinc est etiam quod spiritus sanctus tam in specie columbæ legitur apparuisse, quàm in specie ignis. Ignis ignem expellit. Vnde & qui læ-
Duodecima. sionem adustionis in manu sentiunt, manum iuxta ignem apponunt & melius habent, eò quòd ignis exterior ignē attrahat interiorē, vel quia maior calor absorbet minorē. Et spiritus sanctus
13. ignem peccati ab anima tollit. Ignis in altū semper tendit. Et spiritus sanctus corda quæ tangit,
14. sursum attollit. Ignis cibos decoquit & sapidos reddit. Et spiritus sanctus saporē deuotionis &
15. internæ dulcedinis tribuit, & cibos spirituales aptos esui reddit, atq; appetitū inducit. Ignis candorē inducit, vnde & ferrū candens reddit. Et spiritus candorē munditiæ & innocentiæ tribuit. Ruborem etiam inducit. Vnde & carbo accēsus rubeus efficitur. Et spiritus sanctus feruore & dilectione, & fide passionis Christi animam rubeam reddit, iuxta illud: Amicus meus candidus & rubicundus. Nigredo etiā ex igne procedit. Adusta enim materia increscit, & ex ligno albo carbo niger igne mediāte procedit. Et spiritus sanctus despectos, & contēptibiles mūdo nos red-
16. dit, sicut scriptū est: Nigra sum sed formosa. Ignis tenaces materias dissoluit, vt ligna & lapides, & teneras consolidat, vt lutū. Et spiritus sanctus pertinaces mētes humiliat & dissoluit, teneras
17. autem & pusillanimes fortes reddit. Ignis de ligno viridi vel humido, quod diu in aqua iacuit, aquam cum fumo educit. Et spiritus sanctus à corde peccatoris nuper cōuersi, & qui diu in peccatis fuit aquas lachrymarum educit, quas comitatur fumus tētationis in initio, donec lignum plenè siccatum clarè, & sine fumo ardere incipiat, quod fit dum anima post tentationes cum
18. pace & serenitate conscientiæ Deo seruit. Ignis sarmentum, quod ad nihil aliud vtile est, accendit, & ad vsum perfectum conuertit. Et spiritus sanctus senes & debiles, qui laborare non possunt, & illos qui seculo inutiles sunt, recipit, & spiritalibus exercitiis vtiles reddit.

Ignis faculas nõ elegit. Et spiritus sanctus non est acceptor personarum. Ignis materiam suam 19.
sequitur. Et spiritus sanctus, nisi prius deseratur, non nos deserit, sed quos incendat, quærit, & 20.
fugientes insequitur. Ignis sub cinere custoditur. Et spiritus sancti gratia sub humilitate con- 21.
seruatur. Ignis non solùm pretiosa, sed vili materia pascitur. Et spiritus sanctus infima & con- 22.
temptibilia huius seculi ad se conuertit & recipit. Ignis desiccat & humores superfluos consu-
mit. Et spiritus sanctus noxios humores carnalitatis tollit. Sicut autem ignis cõsumit stuppam,
ita charitas carnis & animæ superfluitatem . Ignis scintillas ex se emittit . Et spiritus san- 23.
ctus, atque feruens charitas, quæ nunquam est otiosa, bona verba & opera à nobis educit. 24.
Ignis vnam materiam in aliam conuertit. Vnde Iob ait: Lapis solutus calore, in æs vertitur. *Iob 28.*
Et spiritus sanctus de lapideis & obstinatis constantes & fortes facit, & vasa cõtumeliæ trans- 25.
mutat in vasa gloriæ. Ex terra etiam virtute ignis argentum & aurum habent fieri. Et spiritus 26.
sanctus ex terrenis mẽtibus efficit spirituales, reddens homines eloquentes & sapientes. Ignis
sine sui diminutione pluribus distribuitur. Et spiritus sanctus idem manens diuersis mentibus 27.
illabitur. Ignis ignem ex se procreat & gignit. Et per amorem Dei, Teste Gregorio, gignitur
amor proximi. Ignis lignis & materia, quam incendit, nutritur, & sine illa deficit. Et charitas 28.
spiritus sancti gratia bonis operibus nutritur, bonis autem operibus deficientibus, extinguitur.
Vnde Gregorius ait. Nunquam est amor Dei otiosus, operatur magna si est, si verò operari
rennuit, amor non est. Ignis vento, terra, luto & aqua extinguitur. Et spiritus sancti gratia ven 29
to superbiæ, terra auaritiæ, luto & aqua gulæ & luxuriæ in nobis destruitur. Vnde Apostolus *1. Thess. 5.*
ait: Spiritum nolite extinguere. Ignis vehementer accensus vento & tempestate crescit & au- 30.
gmẽtatur. Et charitas radicata & ampla in tribulatione crescit & ampliatur, sicut scriptum est.
In tribulatione dilatasti mihi. Igne domus serenatur. Et spiritus sanctus serenitatem conscien- 31.
tiæ tribuit. Vnde Apostolus ait. Gloria nostra hæc est, testimonium cõscientiæ nostræ. Vas igne *2. Cor. 1.*
solidatum aquam non timet, alioquin aqua dissoluitur. Qui autem igne spiritus sancti coctus 32.
est & corroboratus, aqua transitoriæ, prosperitatis, vel carnalis voluptatis non dissoluitur.
Septem verò dona spiritus sancti, septem proprietatibus ignis specialiter adaptãtur. Ignis enim *Quod septem*
materiam in cinerem redigit, humiliando per spiritum timoris, dura emollit & indifferenter *dona spiritus*
omnia ligna recipit & accendit per spiritum pietatis. Obscura illuminat per spiritum scientiæ, *sancti, septem*
& discretionis. Infirma consolidat per spiritum fortitudinis. Subtilis est & penetratiuus, in quo *proprietatibus*
notatur spiritus consilij. Fluida etiam astringit, quia spiritus consilij maturum & stabilem red- *ignis adaptantur.*
dit. Ignis purificat & sursum tendit. Et spiritus intellectus mentem purificat & sursum tollit.
Ignis cibum decoquit & delectabilem atque sapidum reddit. Et spiritus sapientiæ saporem af-
fert spiritualem, & in contemplatione diuinitatis mentem delectatione afficit. Ad hunc igitur
ignem fratres accedamus, vt vos calefaciat ad amorem, & illuminet ad cognitionem, vt accen- *Conclusio cũ*
datur affectus, & illuminetur intellectus. Ad hunc ignem cibaria nostra decoquamus, vt gustu *morali recapitulatione.*
suauitatis reficiamur. Hic ignis in altari cordis nostri semper ardeat, vt omnia holocausta & sa- *Leuit. 6.*
crificia nostra hoc igne succendantur. Et nos ligna bonorum operum continuè ministremus
illi vt non deficiat, sed semper augmentetur in nobis & crescat. Præstante Domino nostro
IESV CHRISTO, qui ignem venit mittere in terram, & non vult vt extinguatur, *Lucæ 12.*
sed ardeat, Amen.

EODEM DIE THEMA SVMPTVM DE Euangelio secundum Ioannem.

Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. *Ioan. 14.*

DOMINVS in Deuteronomio ait: Non videbis bouem fratris tui, aut ouem errantem, *Deut. 22.* & præteribis, sed reduces fratri tuo. Frater noster est Christus secundũ humanitatẽ. Boues eius errant, quando maiores peccant. Oues autem sunt simplices & minores in Ecclesia. Tam hos quàm illos, si viderimus errare, & extra viam veritatis deuiare, ad Christum verbo sanæ doctrinæ & exemplo boni operis debemus reducere, & proximos nostros pro posse nostro iuuare. *Quod errãtes ad viam veritatis debet prædicator reducere.* Vnde ibidem Dominus ait: Si videris asinum fratris tui, aut bouem cecidisse in via, non despicies, sed subleuabis cum eo. Debemus enim onera fraterna portare, & eos qui *Gala. 6.* corruerunt mortaliter peccando, pro posse nostro subleuare, ne maledictionem Caim incurramus, qui ait: Nunquid custos fratris mei sum ego? *Gene. 4.* Quilibet enim fratrem suum debet custodire. De his enim qui fratribus non compatiuntur, nec eos custodire volunt, Iudas Apostolus in Epistola canonica ait: Væ eis qui in viam Caim abierunt. Non solùm autem amicis nostris, sed insuper inimicis & detractoribus, atque odientibus nos beneficium prędicationis & correptionis debemus impendere, & ad diligendũ nos prouocare. *Quod inimicis nostris debemus benefacere.* Vnde in Exodo Dominus ait: Si occurreris boui inimici tui, aut asino erranti, reduc eum. *Exod. 23.* Si videris asinum odiẽtis te, sub onere, non pertransibis, sed subleuabis eum. Valde ergo delinquunt, qui verbum prædicationis tempore oportuno abscondunt. Propterea in Prouerbiis Salomon ait: Qui abscondit frumentum, *Prouer. 11.* maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium frumentum: verbũ Dei vendũt, qui per illud animas Deo acquirũt. Fœlix negociatio, vbi moneta verbi Dei traditur, & sa

lus ani-

Quod aliis prædicando proficit prædicator & de buccina prædicatoris. *Iſaiæ 58.*

lus animarum acquiritur. Qui ergo hoc modo vendunt frumentum, benedicuntur, ſicut ſcri-
ptum eſt in Parabolis. Anima quæ benedicit, impinguabitur, & qui inebriat, ipſe quoque ine-
briabitur. Et Propheta ait: Os meum aperui & attraxi ſpiritum. Qui enim alios docendo os
aperit, ſpiritum ſanctum ad ſe trahit. Vnde & prædicatores buccinare dicuntur, ſicut ſcriptum
eſt: Clama ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam. Qui enim buccinat, ſpiritum attrahit &
emittit & in longum protrahit. Et prædicator ſpiritum ſanctum debet attrahere alios docen-
do, & emittere bene operando & in longum protrahere in bono perſeuerando. Qui igitur os
Prouer.16. ſuum aperit vt alios inſtruat, ſpiritum ſanctum attrahit. Sicut ſcriptum eſt in Parabolis: Qui
dulcis eſt eloquio, maiora percipiet bona, ſiquidem vita eloquium dulce reddit. E contra de his
Iere.48. qui alios docere negligunt. Dominus per Ieremiam ait: Maledictus qui prohibet gladium
Eccle.20. ſuum à ſanguine. Gladio enim verbi Dei ſanguinem peccatorum debemus effundere. Vnde in
Eccleſiaſtico dicitur: Sapientia abſcondita, & theſaurus inuiſus, quæ vtilitas in vtriſque? Et
Eccle.30. iterum: Bona abſcondita in ore clauſo quaſi appoſitiones epularum circumpoſito ſepulchro.
Huiuſmodi enim epulæ mortuis non proſunt: Ita ſapientia abſcondita aliis non prodeſt, &
abſcondenti obeſt, qui talentum domini ſui abſcondit in ſudario. Et ideo fratres licèt modi-
Matth.25. *Lucæ 19.* cum ſcientiæ talentum Dominus mihi commiſerit, illud abſcondere non audeo, ſed vobis id
libenti animo erogabo. Veſtrum autem eſt Domino ſupplicare quatenus per me licèt indignus
ſim, Dominus illud talentum hodie ad ſalutem veſtram dignetur multiplicare. Si quis diligit
me, ſermonem meum ſeruabit, &c. Feſtum ignis dignè celebrare non poſſumus, niſi igne cha-
ritatis ferueamus. Spiritus enim ſanctus ignis eſt, vnde non habitat in frigido corde, ſed paſcit
& cubat in meridie, id eſt, in charitatis ardore. Et quoniam charitas otioſa eſſe non poteſt, ig-
nem enim ardere neceſſe eſt, vel deficere, in hac ignea ſolemnitate torpere non debemus vel
Eccle.23. otioſi eſſe, neq; vacui in cōſpectu Dei noſtri apparere. Offeramus igitur ſpiritualiter quod Do-
minus pręcepit offerri figuraliter in diebus nouorum in feſto primitiuorū, id eſt, in ſolemnitate
Leuit.23. Pentecoſtes, de qua Dominus in Leuit. ait: Vocabitis hunc diē celeberrimū atq; ſanctiſſimum.
Et iterum ait: Numerabitis ab altera die ſabbati, in qua obtuliſtis manipulos primitiarum ſe-
ptem hebdomadas plenas vſque ad alteram diem expletionis hebdomadæ ſeptem, id eſt, quin-
quaginta dies, & ſic offeretis nouum ſacrificium Domino. Numeratio iſta fiebat ab altera die
ſabbati, id eſt, poſt ſabbatum, id eſt, à die Dominica in qua nos celebramus Paſcha, & numeran
tur ſeptem hebdomadæ, in quibus ſunt dies quadraginta nouem, & altera die expletionis heb-
domadæ ſeptimæ, id eſt, die dominica poſt expletionem ſeptem hebdomadarum erat ſolēnitas
Pentecoſtes, in qua nouum ſacrificium offerrebatur Domino, id eſt, panes noui & recentes de
Rom.6. frugibus nouis. Vnde dies nouorū & feſtū primitiuorū appellabatur feſtiuitas Pentecoſtes. In
Paſcha autē offerebantur grana toſta ex manipulis aduſtis. Quod pertinet ad pœnitentes, qui
contritionis igne à palea peccatorum, per aſperitatē & confricationē exuuntur. In Pentecoſte
autē offerebantur noui panes de ſimila fermentata. Quod pertinet ad iuſtificatos, qui poſt con
tritionē, & confeſſionem nouā inchoant vitā, & in nouitate vitæ incipiunt ambulare. Simila
autem vitæ puritatē & mundiciam ſignificat, quæ debet eſſe fermētata charitate. In eadē etiam
Leuit.23. ſolemnitate præcepit Dominus offerri ſeptē agnos immaculatos. Et nos agninā manſuetudinē
& cordis ſimplicitatē per ſeptiformē ſpiritum hodie Domino offeramus. Iuſſit inſuper Domi-
Lucæ 15. nus offerri vitulum & arietes duos & hircum vnum pro peccato, & agnos anniculos duos,
hoſtias pacificorum. Et nos vitulum fortis operationis, vel vitulum ſaginatum, id eſt, Chri-
ſtum Deo patri offeramus. Offeramus arietes ductores Gregis, vt gregem dominicum de-
Ioan.1. fendamus. Et quoniam teſte Ioanne: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, noſmet-
Iaco.3. ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. In multis enim offendimus omnes, offeramus
Quod omnia ſacrificia noſtra igne charitatis debent accendi. hircum aſperè pœnitēdo pro peccatis noſtris, & fœtorē peccatorum in nobis mactemus. Et in-
ſuper duos agnos pro pace obtinēda vel obſeruanda, vt mites & pacifici ſimus, habētes pacem
ad Deum, & pacem ad proximum. Hæc autem omnia ſacrificia igne charitatis accēdamus. Nul-
Simile. lum enim ſacrificium Deo placet, niſi charitatis igne fuerit accenſum. Sicut enim in cōfectioni-
De excellentia charitatis. bus medicinæ, cū omnibus ſpecierū diuerſitatibus mel cōuenit & cōcordat, ſic ex charitatis dul
cedine omnia genera virtutū & bonorū operū cōdiuntur. Nec habet aliquid viriditatis ramus
1. Cor.13. boni operis, niſi proceſſerit ex radice charitatis. Nā ſine charitatis humore areſcit anima, & ſem
1. Ioan.4. piternis incēdiis deputatur. Ipſa enim charitas aliis virtutibus excellentior eſt propter eſſentiā,
Rom.13. *1. Cor.13.* propter efficaciā, propter permanentiā, & propter ſingularitatis priuilegiū, & propter amplitu
Exod.28. dinē, propter excellentiā, quia Deus charitas eſt. Et propter efficaciā, quia plenitudo legis eſt cha
Prouer.5. ritas. Qui enim charitatē habet, legē impleuit. Similiter & plenitudo ſcientiæ, eſt charitas: quia
1. Ioan.4. *Ephe.3.* cuilibet habenti ſcientiam, ſiue paruā ſiue magnā, ſufficit, dummodo habeat charitatē. Propter
De diuerſionibus charitatis, et quod charitas finis eſt mandatorum. permanentiam, quia charitas nunquam excidit, ſed inchoatur in via, & perficitur in patria. Vn-
de & cocco bis tincto comparatur. Tingitur enim in præſenti, in futuro plenius tingenda. Ru-
bicundi ſumus in præſenti, ſed rubicūdiores in futuro. Propter priuilegium ſingularitatis, quia
ipſa eſt fons proprius, cui nō cōmunicat alienus. Homo enim poteſt credere, ſperare, continens
Matth.10. eſſe, & ita de aliis virtutibus, & tamen eſſe alienus à Deo. Qui autem charitatem habet, alienus
Mar.23. à Deo nō eſt. Qui enim manet in charitate, in Deo manet, & Deus in illo. Qui autē à charita-
te ſe diſſociat, à Deo & à Dei regno ſeipſum ſeparat, propter amplitudinem. Ipſa enim lata eſt,

vt Oceanus,

vt Oceanus, ſicut ſcriptum eſt: Latum mandatum tuum nimis. Hoc eſt mandatum charitatis, cuius latitudo nō ſolum vſq; ad amicū, ſed vſq; ad inimicū protenditur. Habet autem charitas nō ſolū latitudinē, ſed longitudinē, altitudinē, & profunditatem. Longitudinē habet, dum perſeueramus vſq; in finē diligendo. Altitudinē, vt omnia faciamus propter Deum, & obtineamus vitam æternā. Profundū autē charitatis eſt, cùm homo ſibi nihil aſcribit, ſed totū gratiæ Dei, cuius cauſam inueſtigare nō valemus. Occultū enim nobis eſt, quare vnus eligatur & alius reprobetur. Charitas autē finis eſt & cōſummatio omniū virtutū, ſicut ſcriptū eſt: Omnis cōſummationis vidi finem, latum mandatū tuum nimis. Omnia enim mādata ad hoc dantur, vt Deus & proximus diligatur. Charitas autē omnia mandata perficit, & ad omnia extenditur. Plenitudo enim legis, eſt charitas. Qui enim Deū diligit, eius mādata nō cōtemnit, neq; eius volūtati contradicit. Vnde in hodierno Euāg. Dominus ait: Si quis diligit me, ſermonē meū ſeruabit. Probatio enim dilectionis exhibitio eſt operis. Vnde Ioan. ait: Qui dicit, quia diligo Deū, & mādata eius nō cuſtodit, mendax eſt. Vnde in Cant. dicitur: Recti diligūt te, id eſt, qui rectè ſentiūt, nec factis diſſentiunt. Cor ſiquidē rectū dicitur habere, qui nō vult niſi quæ ſcit Deū velle. Qui autē adhuc per illicita deſideria defluit, hic profectò Deū nō diligit, quia illi in ſua voluntate cōtradicit. Tantò ſiquidem vnuſquiſq; à ſuperno amore diſiungitur, quantò inferius delectatur. Mens enim viſibilibus dedita, inuiſibilia intueri vel diligere neſcit. Ex his igitur manifeſtū eſt quod ſi quis Deū diligit, mādata eius cuſtodit. Qui autē mandata eius non cuſtodit, non diligit. Vnde Iſodorus ait: Qui Dei præcepta cōtemnit, Deū non diligit. Neq; enim Regē diligimus, ſi legem eius odio habemus. Et Dominus ait: Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis. Et ita cuſtodia mandatorū facit amicū Dei. Et econuerſo, Dei amicitia ſeu dilectio mandata Dei cuſtodire facit. Charitas enim mouet & incitat animam ad faciendum eius, quem diligit voluntatem. Qui ergo charitatē habet, in illa omnia habet, & per illam omnia mandata adimplet. Dilectio enim cauſa eſt, quæ probatur in cuſtodia ſermonum. Vnde B. Auguſtinus ait: Charitas virtus eſt, qua diligitur Deus propter ſe, & proximus propter Deum, vel in Deo. Qui enim amat homines, vel quia iuſti ſunt, vel vt iuſti ſint, amare debet, id eſt, in Deo vel propter Deum. Huiuſmodi duo ſunt mandata: Vnum pertinens ad dilectionē Dei, quod eſt maximum in lege mandatum: alterum pertinens ad dilectionem proximi, ſimile illi. In his duobus mandatis tota lex pendet & Prophetę. Finis enim pręcepti eſt dilectio, & hæc gemina, Dei, ſcilicet, & proximi. Hæc Auguſtinus. Patet igitur quāta ſit virtus charitatis, propter quam lex & Prophetæ traditi ſunt, & per quam omnia mandata legis & Prophetarum adimplentur. Et hoc eſt quod Dominus in hodierno Euang. ait: Si quis diligit me, ſermonē meū ſeruabit, quaſi dicat: Si quis diligit me per affectū interiorē, ſermonem meum ſeruabit per effectum exteriorem, ſermonem, ſcilicet, verbi Dei. De quo dicitur: Beati qui audiunt verbum Dei & cuſtodiunt illud. De his autem qui diligunt, & mandata cuſtodiunt, Moyſes ait: In dextera eius ignea lex. Per ſiniſtram intelliguntur, qui frigidò corde verba Dei audiunt, vel proferunt. Per dexeram electi, qui diuina mādata frigido corde non audiunt, ſed ad hoc amoris intimi facibus inflammantur, quot enim mandatis inſtruuntur, quaſi tot facibus accenduntur. Diligentibus autem filium, & eius ſermonem conſeruantibus, quanta tribuatur gratia, Dominus oſtendit. Diliguntur enim à Patre, & fiunt habitaculum totius Trinitatis. Et hoc eſt quod ſubiungit: Et pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Pater diliget eum, conferendo gratiam in præſenti & gloriam in futuro. Qui autem diligit Deum, habet in ſe Deum: Deus enim dilectio eſt ſeu charitas. Qui igitur mente integra Deum diligit & deſiderat, profectò iam habet quem amat. Neque enim aliquis poteſt Deum diligere, & eum quem diligit non habere. Vnde Auguſtinus ait: Deus trinitas, pater, & filius, & ſpiritus ſanctus, veniunt ad nos, dum venimus ad eos. Veniunt ſubueniendo, venimus obediendo. Veniunt illuminando, venimus intuendo. Veniunt implendo, venimus capiendo, vt ſit nobis eorum, non tranſitoria manſio, ſed æterna. In quorundam autem mentes Deus venit, ſed manſionem non facit, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Vnde ad Corinthios Apoſtolus ait: Neſcitis quia templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violauerit, diſperdet illum Deus. Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. Et ad Theſſalonicenſes ait: Spiritum nolite extinguere, prophetias nolite ſpernere. Spiritum extinguit, qui malis operibus ipſum à ſe excludit. Et ſicut ad Hebræos dicitur: Spiritui gratiæ contumeliam facit. Et ad Epheſios ait: Nolite contriſtare ſpiritum Dei, in quo ſignati eſtis. Contriſtari enim quodammodo dicitur, quando de domo ſua expellitur. Ipſe etiam habitat in ſanctis. Et ſicut facit eos gaudere de bonorum profectibus, ita & contriſtari de lapſibus eorum. Venit igitur Deus in animam, & manſionem facit, quando habitat & remanet in nobis, & fit homo domus Dei & templum ſpiritus ſancti. Sanctificatur etiam & exornatur, ſicut ſcriptum eſt: Sanctificauit tabernaculum ſuum altiſsimus. Et in Iob dicitur: Spiritus eius ornauit cœlos, variis, ſcilicet, virtutibus, & ſpecialiter ſeptem donis principalibus, quæ ſunt quaſi quidā fontes, ex quibus cæteræ virtutes deriuantur. De quibus Iſa. ait: Requieſcet ſuper eū ſpiritus ſapiētię & intellectus, ſpiritus cōſilij & fortitudinis, ſpiritus ſciētię & pietatis, & replebit eū ſpiritus timoris Domini. De his autē loquitur Zachar. Super lapidem vnum ſeptem oculi ſunt, id eſt, ſeptem dona ſpiritus ſancti ſuper lapidem vnū, id eſt, Chriſtum.

Expoſitio literæ, vbi oſtēditur quod dilectio mandata implet, & ſermones cuſtodit.
1. Ioan. 2.
Cant. 1.
Ioan. 15.
Matth. 22.
Lucæ 11.
Deut. 33.
Quod dilectio & mandatorum adimpletio, facit habitaculū totius Trinitatis.
Quod trinitas multipliciter venit ad animā, & de his qui ſpiritum ſanctū à domo ſua repellunt.
Lucæ 8.
1. Cor. 3.
1. Theſſ. 5.
Heb. 10.
Epheſ. 4.
Iob 26.
De ornatu animæ & ſeptē donis ſpiritus ſancti.
Iſa. 11.
Zach. 4.
Quod ſeptem dona ſpiritus ſancti, ſeptem oculis, & ſeptem lucernis, & ſeptē infuſoriis, & ſeptē cornibus, & ſeptē lampadibus cōparātur.

Et iterum ait: Ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius ſuper caput ipſius, & ſeptem
lucernæ eius ſuper illud, & ſeptem infuſoria lucernis, quæ erant ſuper caput eius. Candela-
brum totum aureum, eſt Eccleſia. Lampas, Chriſtus, qui fulget ſuper Eccleſiam, de quo Iſaias
Iſa.62. ait: Saluator eius tanquam lampas accendatur. Septem lucernæ, ſeptem dona ſunt ſpiritus ſan-
cti. Et ſimiliter ſeptem infuſoria, quia per illa oleum diuinæ miſericordiæ infunditur Eccleſiæ.
Exod.25. Oleum autem lucernas paſcit, quia opera miſericordiæ dona ſpiritus ſancti cuſtodiunt in no-
Zachar.4. bis. Prædictas etiam lucernas idem Zacharias oculos appellat, dicens: Iſti ſunt ſeptem oculi, qui
diſcurrunt in vniuerſam terram. Quia his donis tanquam ſpiritualibus oculis illuminati, ſunt
Apoc.5. fideles in vniuerſo mundo. Vnde in Apocal. Ioannes ait: Vidi agnũ ſtantẽ tanquã occiſum, ha-
bentẽ cornua ſeptẽ, & oculos ſeptem, qui ſunt ſeptẽ ſpiritus Dei, miſsi in omnẽ terrã. Quia per
ſeptiformẽ ſpiritus ſancti gratiã & regni ſpiritualis ſublimitatẽ ſuæ veritatis præbet agnitionẽ.
Oculi enim eius flamma ignis, ſicut in eodem Ioannes ait: Quia dona ſpiritus ſancti accendunt
& illuminant. Vnde idem Ioannes ait: Septem lampades ardẽtes ante thronũ, qui ſunt ſeptem
ſpiritus Dei. Dicuntur autem lampades, quia illuminant & accendunt. Ante thronum Dei eſſe
dicuntur, quia corã illis, in quibus Deus ſedet, ardent & lucent, atq; illis lumen & ardorẽ mini-
Cant.8. ſtrant. Vnde in Cant. dicitur: Lampades eius lampades ignis atq; flammarũ. Lampades ignis di-
cuntur intus in affectu, lampades flammarũ exterius in effectu. Vel lampades ignis in deſiderio,
Apoc.1. lampades flammarũ in gaudio. Hi ſunt ſeptem ſpiritus, de quibus in Apocal. Ioannes ait: Gra-
tia vobis & pax à ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu throni eius ſunt, id eſt, à ſeptiformi ſpiri-
tu illuminante illos, in quibus ſedet Deus. Dicitur autẽ ſeptiformis, propter ſeptem dona cha-
De dono ſapientiæ. riſmatum. Quorum primum dignitate & excellentia dicitur donum ſapientiæ, quo mens ho-
minis illuminatur, ſimul & afficitur in cognitione & dilectione diuinitatis, & in cõtemplatio-
ne & delectatione ſeu prælibatione æternæ beatitudinis. Vnde & à ſapore ſpecialiter ſapientia
dicitur, cuius eſt videre & guſtare, quoniam ſuauis eſt Dominus. Interna enim dulcedine hoc
dono mediante, anima reficitur & ſuaui iocunditate de intelligentia diuinorum interius dele-
2.Cor.6. ctatur. De qua ſuauitate ſeu iocunditate Apoſtolus ait ad Corinthios: Exhibeamus nos tan-
quam Dei miniſtros in ſuauitate, in ſpiritu ſancto, id eſt, in ſuauitate, quę per ſpiritum ſanctum
habetur, per donum, ſcilicet, ſapientiæ. De quo in Canticis dicitur: Exultabimus & lætabimur
in te, memores vberum tuorum, id eſt, donorum ſpiritus ſancti, à quibus lac conſolationis
recipimus ſuper vinum auſteritatis legis vel deſideriorum carnalium. Secundum donum dici-
De dono intellectus. tur ſpiritus intellectus, de quo Iob ait: Spiritus eſt in homine, & inſpiratio omnipotentis dat
intellectum. Et Apoſtolus ad Corinthios ait: Quis enim ſcit hominum, quæ ſunt hominis, niſi
ſpiritus hominis? Ita & quę Dei ſunt, nemo cognoſcit, niſi ſpiritus Dei, id eſt, diuina cognoſce-
re facit. Hoc autem dono purificatur animus, & ſurſum leuatur, atq; illuminatur ad quorumli-
bet inuiſibilium comprehenſionem, id eſt, Dei & Angelorum, & animarum virtutum, atque
aliarum animæ proprietatum. Intellectus enim non ſolùm eſt de æternis, ſed de rebus inuiſibi-
libus & ſpiritualibus temporaliter exortis, id eſt, de animabus & earũ affectionibus, & de An-
gelis ſanctis. Huiuſmodi autem comprehenſio ſine ſpiritu ſapientiæ, quo Deus diligitur & ani-
ma in Deo delectatur, non prodeſt. Vnde beatus Gregorius ait: Inutilis eſt intellectus ſine ſa-
De dono conſilii. pientia. Si enim ſine ea altiora penetrat, ſua illum leuitas ruiturum leuat. Tertium donum eſt
ſpiritus conſilij, quod ſpecialiter attenditur in eligendis. Conſilium enim dicitur præcedẽs cum
deliberatione electio, qua tranſitoriis æterna, vitiis virtutes, exilio patriam, ſeruituti libertatem
præferimus. Spiritu enim conſilij diligenda à non diligendis, & à noxiis vtilia ſeparamus. Et
inſuper inter duo bona, quod melius ſit, vel inter duo mala, quod magis ſit fugiendum, dili-
1.Ioan.2. genti circunſpectione penſamus. Vnctio enim docet de omnibus. Hoc autem dono redditur
homo compoſitus, grauis, maturus & circumſpectus. Conſilium enim, vt ait Gregorius, pro-
hibet hominem eſſe præcipitem. Sicut autem ſapientia huius ſeculi ſuadet quærere nocitu-
ra, & amare peritura, negligere ſalutaria & pro nihilo habere bona inuiſibilia, & æterna: Sic
ſpiritus conſilij docet amare vera & inuiſibilia bona, & illa præponere tranſituris & caducis
Matth.25. bonis, docet vt Dei voluntatem noſtræ præponamus voluntati, vt, ſcilicet, relinquentes vo-
luntatem noſtram, Dei voluntatem faciamus, vt cum Chriſto dicamus: Non ſicut ego vo-
1.Ioan.4. lo, ſed ſicut tu vis. Spiritu enim conſilij, Dei voluntas inquiritur, vt à nobis impleatur.
Lucæ 14. Docet inſuper nos non omni ſpiritui credere, ſed probare ſpiritus vtrum ſint ex Deo. Docet
nos miſericordes eſſe, & dare temporalia, vt acquiramus æterna. Docet abrenuntiare omnibus
quæ poſsidemus, vt expediti Chriſtum ſequamur. Non ſolùm enim præcepta, ſed & conſilia
Prouerb.3. ſpiritu conſilij perficimus. Suadet inſuper ſpiritus conſilij libenter aliis conſulere, & pruden-
Eccleſ.32. tum conſiliis acquieſcere, vt, ſcilicet, prudentiæ noſtræ non innitamur, ſed omnia cum conſilio
Lucæ 14. facientes, poſt factum non pœniteamus. Ædificaturis ſiquidem turrem, neceſſe eſt computare
ſumptus, ne fortè dicatur nobis: Ecce homo, qui cœpit ædificare, & non potuit conſummare.
De dono fortitudinis. Spiritu etiã conſilij, quibus cõſulendum ſit, attendimus. Teſte enim Greg. dare ſtulto conſiliũ,
charitatis eſt, ſapienti oſtentationis. Quartum donũ eſt ſpiritus fortitudinis, quo anima robo-
Matth.10. ratur, & in bono opere conſtans redditur, vt non ſit meticuloſa vel puſillanimis, vt nõ trepidet
Lucæ 12. timore, vbi non eſt trepidandum, vt non timeat eos, qui occidunt corpus, & amplius facere ne-
queunt, vt nõ frangatur aduerſis, nec proſperis inaniter extollatur. Hoc igitur donum eſt, quaſi
oleum

oleum de cornu sumptũ,quo vnctus est Dauid. Per cornu enim fortitudo designatur. Vnde & regnum Dauid durabile & stabile per cornu olei designatum est. Oleo autem ex cornu spiritualiter vnguntur, in quibus gratia Dei per donum fortitudinis perseuerat. Econtra Saul vnctus est oleo ex lenticula sumpto. Est autem lenticula vas fictile quadrangulum, habens foramen in latere, per quod fragilitas regni Saulis & eorum, qui in gratia Dei non permanent, designatur. Spiritu igitur fortitudinis confirmat Deus hoc quod operatus est in nobis. Scriptum est: Deus Israël ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ. Et iterum: Quoniam gloria virtutis eorum tu es. In se enim debiles, per donum fortitudinis, facti sunt virtuosi & constantes. Petrus quidem cùm adhuc esset debilis, nec roboratus dono fortitudinis, credebat tamen quod esset fortis. Medicus autem magis agnoscit quid agatur in altero, quàm ipse qui ægrotat, quid agatur in seipso. Petrus quidem tunc infirmus, Dominus autem est Medicus. Dicebat se habere vires, quas non habebat. Medicus autem tangens venam cordis eius, dicebat quod eum esset negaturus. Et ita factum est quomodo prædixit Medicus, non quomodo præsumpsit ægrotus. Postmodum verò dono fortitudinis roboratus, factus est sicut tabernacula Cedar, qui fuit filius Ismaëlis. Manus enim eius contra omnes inimicos fidei Christi, & manus omniũ contra ipsum. Ipse autẽ tam hostes visibiles quàm inuisibiles, fortiter expugnauit. Sic & Paulus non solùm, quasi leo confidens, absq; terrore fuit, sed ipse terror factus est leoni, id est, diabolo. Ad nullius siquidẽ bestiæ, id est, bestialis tyranni expauit occursum. Ipse enim tanquã aries fortis ductor gregis dominici, cornibus duorũ testamentorũ ventilás inimicos fidei Christi, nec fuit qui resisteret ei, vel ipsum superare valeret. Fremuerũt Gentes, astiterũt Reges, & sæuiẽtibus aduersum eũ Regibus, legibus, ducibus, crucibus, trucibusq;, excogitatis tormentis, inuictissimus aries Christi subiecit populos Christi fidei & mundũ Domino strauit. Spiritu igitur fortitudinis Dominus Ecclesię columnas cõfirmauit, sicut scriptum est: Ego cõfirmaui columnas eius. Lateres siquidẽ ceciderũt, id est, ipsi qui priùs latericij & infirmi erãt, à sua ceciderunt fragilitate, & cõuersi sunt in lapides fortes & quadros, qui quantò magis malleis tribulationũ concutiebãtur, tantò maior ignis charitatis ab illis eliciebatur. Quintũ donũ dicitur spiritus sciẽtiæ, per quod scimus rectè & discretè cõuersari in hoc seculo inter homines prauos & peruersæ nationis. Sicut autẽ sapiẽtia ad vitã contemplatiuã, ita sciẽtia ad vitã pertinet actiuã. Vnde August. ait: Distat ab æternorũ contemplatione actio, qua bene vtimur temporalibus rebus. Et illa sapiẽtię, hęc scientię deputatur. Et Psal. ait: Os meũ loquetur sapientiam, & meditatio cordis mei prudentiã. Sapientiã de diuinis, prudentiã, id est, sciẽtiã de moribus, & de rebus humanis. Sapiẽtia enim pertinet ad cognitionẽ & dilectionẽ, sciẽtia ad morũ compositionem. Teste enim Apostolo: Alij datur sermo scientiæ, alij sermo sapiẽtiæ. Sapientia propriè consistit in rerũ diuinarum cognitione, & dilectione, seu delectatione. Scientia autem propriè dicitur humanarũ rerum cognitio, quæ cõsistit in recta administratione rerũ temporalium, & in bona cõuersatione inter homines huius seculi, & in fidei defensione. Sicut autẽ ad sapientiã pertinet cognitio diuinitatis Christi, ita ad sciẽtiã pertinet cognitio humanitatis illius. Fides autẽ pertinet ad vtrunq;. Spiritus igitur scientiæ ignorantiã pellit, & hominẽ discretum reddit. Vnde ad Rom. Apostolus ait: Spiritus adiuuat infirmitatẽ nostrã: nam quid oremus sicut oportet, nescimus, scilicet, ex nobis, sed ex spiritu sancto, qui nostrã infirmitatẽ, id est, ignorantiam adiuuat. Et Iere. in Threnis ait: De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me, id est, extra ruditatem posuit, quod fit per spiritũ sanctũ sciẽtiæ, sicut scriptũ est: Spiritus scientiæ eruditio disciplinæ. Et in Cant. dicitur: Nasus tuus, sicut turris Libani. Nasus Ecclesiæ sunt sancti per spiritum scientiæ, quo sciunt inter odorem bonum & malum discernere. Non solùm autem donũ scientiæ pertinet ad cognitionem, sed & ad vitæ rectitudinẽ, quæ dicitur discretio in agendis. Sicut autẽ spiritu fortitudinis aduersis resistimus, ita spiritu scientiæ in prosperis nobis temperamus, vt sciamus abundare & penuriam pati, & rebus cõcessis ac licitis prudẽter vti. Spiritu fortitudinis molestias sustinemus, spiritu scientiæ ab imminentibus periculis, & ab insidiis diaboli nobis cauemus. Spiritu autẽ sciẽtiæ cognoscimus peccata nostra ad cõpunctionem, sicut scriptũ est: Qui addit scientiam, addit dolorem. In terra autem Heuilath, id est, lugentium reperitur aurum bonum scientiæ. Aurum autem melius, est spiritus intelligentiæ. Aurum optimum, spiritus sapientiæ. Vnde in Canticis dicitur: Caput eius aurum optimum. Sapientia enim caput est aliorum donorum. Sextum donũ est spiritus pietatis, qui facit gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, vt dicere possit anima pietatis spiritu affecta: Quis infirmatur, & ego nõ infirmor? Quis scandalizatur, & ego nõ vror? Felix autẽ anima, quæ sic afficitur, & ad pietatem vngitur, vt omniũ necessitates suas reputet, & omnibus cõpatiatur. Spiritus autẽ pietatis ad omnia opera misericordiæ se extendit. Qui autem habet substantiam huius mundi, & videt fratrem suum necesse habere, & claudit viscera sua ab eo, spiritus pietatis non est in illo, neque charitas Christi, teste Ioãne Apostolo. Spiritu autẽ pietatis efficimur mites & mansueti. Vnde & in specie columbę spiritus sanctus se demonstrare voluit. Septimũ donũ est spiritus timoris, quod tamẽ primũ est in ascendendo, sed vltimũ in descendendo. Per spiritũ enim timoris afficitur anima, vt declinet à malo, quod priùs occurrit in Christiana religione, & consequenter bonum facerę. Spiritus autem timoris humiliat animam, & reddit cautam, atque sollicitam, & custos est omniũ virtutum. De spiritu timoris dicitur in Iob: Cùm spiritus præsente me transiret, inhor-

1. Reg. 16.
Matth. 26.
Marc. 14.
Lucæ 22.
Cant. 1.
Gen. 16.
Prouerb. 28.
Prouerb. 30.
Isa. 9.
De dono scientiæ, & quæ sit differentia inter scientiam & sapientiã.
Philip. 2.
1. Cor. 12.
Rom. 8.
Thren. 1.
Cant. 7.
Philip. 4.
Eccles. 1.
Gen. 2.
Cant. 5.
De dono pietatis.
Rom. 12.
2. Cor. 11.
1. Ioan. 3.
De dono timoris & multiplici timore.
Iob 4.

ret, inhorruerunt pili carnis meæ, id eſt, ſuperfluæ ac carnales cogitationes meæ, & motus car
Prouer.28. nis timorem mihi incuſſerunt. De hoc ſpiritu Salomon ait: Beatus homo qui ſemper eſt
pauidus, vt, ſcilicet, nõ torpeat ocio, ne ſit nimis ſecurus. Timor enim expellit peccatum & re-
primit vitiũ, & reddit hominem cautũ atq; circunſpectũ. Ipſe eſt ſtimulus in corde, ne pigri ſi-
mus, frænũ in ore, ne prauis ſermonibus effluamus, faſcia pectoralis, ne prauis cogitationibus
1. Ioan.4. cõſenſum præbeamus. De his qui ſpiritũ timoris nõ habẽt, ait Iudas Apoſt. Conuiuãtes ſine ti-
more. Et iterũ ait: Animales ſpiritũ nõ habẽtes, id eſt, animę cõcupiſcentias ſequẽtes. Timor au-
tem iſte, qui dicitur ſpiritus ſancti donũ, nõ poteſt eſſe ſine charitate. Timorẽ autẽ ſeruilẽ & ti-
morẽ mundanũ, foras mittit charitas. Timor autẽ ſeruilis, teſte Auguſt. dicitur, quãdo homo ti-
met pœnã & nõ amat iuſtitiã, quãdo timore gehẽnę cõtinet ſe à peccato, quo præſentiã Iudicis
& pœnã metuit, & timore facit quicquid boni facit, nõ timore amittẽdi bonũ æternũ quod nõ
amat, ſed timore patiẽdi malũ quod formidat. Bonus autẽ eſt iſte timor & vtilis, licèt enim nõ
ſufficiat ad ſalutẽ, præambulus tamẽ eſt ad charitatẽ. Eſt igitur donũ Dei, ſed nõ eſt meritoriũ,
nec cõputatur inter dona ſpiritus ſancti. Licèt enim ſit à ſpiritu ſancto, nõ tamẽ eſt in ſpiritu ſan
cto. Quædã enim ſunt à ſpiritu ſancto, & cũ ſpiritu ſancto, vt virtutes. Quædã à ſpiritu & non
cũ ſpiritu, vt timor ſeruilis. Quædã nec à ſpiritu ſunt, nec cũ ſpiritu eſſe poſſunt, vt mortalia pec
cata. Eſt igitur timor ſeruilis bonus & vtilis, quia facit abſtinere à malo ad modũ vinculi, quo li
gatur phreneticus, vt facilius poſsit ei medicina adaptari. Nam qui inuitus per ſeruilẽ timorẽ ab-
Prouerb.1. ſtinet à malo, habilitatur, vt quãdoq; diuina mãdata impleat voluntariè. Sicut enim ſeta introdu
cit filũ, ita timor ſeruilis charitatẽ. Vnde dicitur: Principiũ ſapiẽtiæ timor Domini, quia præam
De timore mundano. bulus eſt ad ſapientiã, & introducit charitatẽ. Timor autẽ mundanus ſemper malus eſt, quo ti-
Matth.10. more pœnæ aliquis omittit bonũ ad quod tenetur, & facit malũ, timens pelli ſuæ vel damnum
Lucæ 12. temporale incurrere. Propterea Dominus ait: Nolite timere eos, qui occidunt corpus. Huiuſ-
modi autẽ timorẽ Caſsiodorus appellat humanũ, dicẽs: Humanus timor eſt, quãdo timemus pe
De timore humano. ricula carnis, vel perdere bona mundi, propter quod delinquimus. Hic timor malus eſt, & in pri
mo gradu cũ mundo deſeritur. Quem Dominus in Euang. prohibet, dicẽs: Nolite timere eos,
qui occidũt corpus. Hęc ſunt verba Caſsiodori, qui timorẽ mundanũ impropriè appellat huma-
De timore initiali. num. Nam timor humanus propriè dicitur, quo aliquis naturaliter abhorret mortẽ vel aliã pœ
nam: Et talis timor etiam fuit in Chriſto. Eſt præterea quartus timor, qui dicitur initialis, qui
ita timet pœnã quod amat iuſtitiã. Timor iſte donũ eſt ſpiritus ſancti, & habetur cum charita-
te, qua creſcẽte, creſcit motus timoris, ſicut & aliarũ virtutũ motus intẽduntur, creſcẽte charita-
te. Acerbitas tamẽ quæ eſt quædã pœna cõcomitans motũ illũ, decreſcit. Cùm autẽ perfecta fue
1. Ioan.4. rit charitas, foras mittit timorẽ, id eſt, timoris pœnã ſeu acerbitatẽ, ſed donũ timoris nõ tollit.
De timore filiali & caſto. Quintus autẽ timor dicitur ſpecialiter timor ſanctus & filialis, qui non timet puniri, ſed timet
ſeparari. Vnde Auguſt. exemplũ ponit de duabus matronis, quarũ vna virũ offendit, & timet: al-
tera nõ offendit & timet atq; diligit. Illa timet, ne maritus puniat: iſta, ne maritũ offendat. Illa
timet, ne torqueatur: iſta, ne ſeparetur. Illa, ne maritus veniat: iſta, ne recedat. Huius autẽ caſti ti-
moris duplex eſt effectus in præſenti. Timet enim homo, ne ſeparetur, & præterea reueretur.
Primus effectus ceſſabit in futuro. Quantũ autẽ ad ſecundũ effectũ, timor Domini ſanctus per-
manebit in ſeculũ ſeculi. Timebũt enim ſancti timore reuerẽtiæ, ſed nõ timebũt ſeparari. Patet
igitur ex prædictis, quod timor ſeruilis à ſpiritu eſt & bonus, nõ tamẽ eſt in ſpiritu ſancto, ſiue
cũ ſpiritu. Timor mũdanus malus eſt, nec eſt à ſpiritu nec cũ ſpiritu. Timor humanus quaſi in-
differẽs eſt, proueniẽs ex corruptione naturæ. Non enim eſt à ſpiritu, licèt ſit cũ ſpiritu. Timor
autẽ initialis & timor filialis à ſpiritu ſunt & cum ſpiritu, & vterq; donũ eſt ſpiritus ſancti. Eſt
De ordine donorum ſecundũ aſcenſum. autẽ donũ timoris, quaſi principiũ & fundamentũ aliorum donorũ. Vnde primò enumeratur
aſcendendo. Primum enim oportet, quod homo humilietur & declinet à malo, quod fit ſpecia-
liter per donũ timoris. Secũdò autẽ oportet, vt faciat bonũ, quod fit per ſpiritũ pietatis. Tertiò,
vt fiat bonum ſicut debet fieri, id eſt, diſcretè & ordinatè, quod fit per ſpiritũ ſcientiæ. Quartò,
vt in bono quod inchoatur, perſeueret, & nõ deficiat in operando, quod fit per ſpiritum forti-
tudinis. Quintò, vt caueat ſibi ab inſidiis diaboli, qui quandoq; malũ occultat ſub ſpecie boni.
Eccleſ.32. Et idcirco in omnibus eſt deliberatione & maturitate conſilij opus, vt nõ ſimus præcipites, ſed
Prouer.8. omnia cum conſilio faciamus. Scriptũ eſt enim: Ego ſapientia in conſiliis habito, & eruditis in-
terſum cogitationibus. Per ſpiritum autẽ conſilij, prouida conſilia nobis reuelantur. In dubiis
enim conſilio opus eſt & deliberatione, & diuerſarũ rerum collatione. Et quoniam manu bo-
næ operationis cor leuatur in cœlum, poſt prædicta ſexto loco ſequitur ſpiritus intellectus,
ſicut ſcriptum eſt: A mandatis tuis intellexi. Per obſeruationem enim mandatorum perueni-
tur ad intelligentiam ſpiritualium, & mundatur cor, vt videamus Deum. Actiua enim præcedit
Prouer.30. contemplatiuam. Stellio enim manibus nititur benè operando, & in domum regum commo-
ratur, id eſt, in profunda cognitione ſcripturarum intelligens dicta ſanctorum. Teſte enim Gre-
gorio, cuſtodia mandatorum aperit oculta ſcripturarum. Quantò autem homo magis illumi-
natur ad cognitionem, tantò amplius accenditur ad dilectionem. Vnde ſeptimo loco per ſpi-
ritum ſapientiæ delectari incipit, videndo & guſtando, quoniam ſuauis eſt Dominus, & quaſi
quodã melle dulcedinis, quæcunq; operatur, cõdiuntur ad dulcedinẽ & ſpiritualẽ lætitiã. Vnde
Iob 12. & B. Iob ait: Nónne auris verba diiudicat, & fauces comedẽtis ſaporẽ? Aliud enim eſt aliquid

de Deo

de Deo cognoſcere, aliud hoc quod cognoſcitur, quaſi faucibus cordis purificati & ſano mentis palato deguſtare. De quo guſtu dulcedinis Apoſtolus ad Heb. ait: Impoſsibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtauerunt etiã donum cœleſte, & participes facti ſunt ſpiritus ſancti, guſtauerunt nihilominus bonũ Dei verbum, virtutesq; ſeculi futuri, & prolapſi ſunt: rurſum renouari ad pœnitentiã. Quod intelligitur de renouatione, quæ fit in baptiſmo, qui non iteratur. Per ſpiritum igitur ſapientiæ mel comedit & exhilaratur, & oculi eius per ſpiritũ intelligẽtiæ illuminantur. Hic autẽ ſapor dulcedinis omnia mandata leuia facit. Vnde de Iacob legimus, quod videbantur ei dies pauci præ amoris magnitudine. Sapientia autem & intellectus cõbinantur in enumeratione donorum, quia quod intellectus apprehendit, ſapientia dulce reddit. Conſilium autẽ & fortitudo cõbinantur. Conſilium enim inter aduerſa ſuccurrit, & quod conſulit ſpiritus conſilij, adimplet ſpiritus fortitudinis. Conſilio enim adhibenda eſt fortitudo & cõiungenda, vt ad tenendũ, quod prudenter & cõſultè eligimus, inſurgẽtibus moleſtiis fortiter reſiſtamus. Aduerſis enim ad victoriã difficilè reſiſtitur, niſi prouidẽtiæ conſilij fortitudinis cõſtantia copuletur. Spiritu ſiquidẽ cõſilij, filij Iſraël exierunt de Ægypto, ſed fortitudinẽ non habuerunt murmurãtes in deſerto. Scientia autẽ & pietas meritò cõbinantur. Quod enim per ſcientiã cognoſcimus, per pietatẽ facimus. Timor autẽ per ſe ponitur tanquã principiũ aliorũ donorũ. Timor enim ad omnia dona refertur, & omnia per timorẽ conſeruãtur. In moralibus autẽ ſuper hunc locũ vbi in Iob dicitur, quod filij eius faciebãt cõuiuia vnuſquiſq; in die ſuo. Beatus Gregor. de hac donorũ cõbinatione ſiue cõiunctione, plenius nos inſtruit, dicẽs: Sapiẽtia in die ſuo animũ paſcit, dum de æternorũ ſpe & certitudine mentẽ reficit. Intellectus ſuo, dum de auditis cor illuſtrat. Conſiliũ ſuo, dum ratione implet, prohibens eſſe præcipitẽ. Fortitudo ſuo, dum confidentiã cõtra aduerſa tribuit trepidanti. Scientia, dum ignorantiã pellit. Pietas, dum opera miſericordiæ docet. Timor, dum mentẽ premit, ne de pręſentibus ſuperbiat. Inuicẽ paſcũt, quia alia aliis ſuffragãtur, ſine quo vnaquæq; valde deſtituitur. Minor eſt ſapiẽtia ſine intellectu. Inutilis eſt intellectus ſine ſapiẽtia. Si enim ſine ea altiora penetrat, ſua illum leuitas ruiturũ leuat. Vile eſt conſiliũ ſine fortitudine, quia quod tractando inuenit ſine viribus, ad actum non perducit. Fortitudo quo plus poteſt ſine moderamine rationis præceps ruit. Nulla eſt ſciẽtia ſine pietate. Quia qui bona cognita nõ exequitur, grauius iudicatur. Pietas ſine ſciẽtiæ diſcretione, quomodo miſereatur, ignorat. Timor ſine aliis nõ valet, quia ad omnia trepidãs, à bonis operibus torpet. Filij igitur Iob cõuiuia faciunt, quia ſingulæ virtutes iuxta propriũ modũ, mentẽ paſcunt. In die autẽ ſuo paſcunt, quia quæq; virtus propriã habet illuminationẽ. Alium diem habet ſapientia, alium intellectus, & ſic de aliis intelligitur. Ecce videtur velle D. Gregorius, quod ſeptem dona quaſi ſeptem ſtellæ ſiue ſeptem oculi, ſeptẽ habeãt illuminationes. Vnde & ipſe ait, quod contra ſingula tentamenta, ſeptem virtutibus ſpiritus ſanctus nos inſtruit. Contra ſtultitiam ſapientia inſtruimur, contra hebetudinẽ intellectu, contra præcipitationẽ conſilio, contra puſillanimitatem & timorẽ fortitudine, contra ignorantiã ſcientia, contra duritiam pietate, contra ſuperbiam timore. Legimus autem in Iob, quod ipſe per ſingulos offerebat holocauſta, ne fortè peccarent filij eius. Teſte autem Gregorio, per ſingulos offerimus, dum pro vnaquaq; virtute Deo preces immolamus, ne ſapiẽtia eleuet, ne intellectus aberret, ne conſiliũ, dum ſe multiplicat, confundat, ne fortitudo per audaciã pręcipitet, ne ſcientia inflet, ne pietas extra rectum vertat, ne timor plus iuſto trepidans, deſperet. Licèt autem quodlibet donum ſuam dicatur habere illuminationẽ, timor tamen & pietas, atq; fortitudo, ſpecialiter pertinent ad mentis affectionẽ. Scientia verò & conſiliũ atq; intellectus ad cognitionem. Sapiẽtia partim ad cognitionem, partim ad affectionem. Ex his autem ſeptem donis, tanquam ex ſeptem fontibus, omnes virtutes oriuntur, vel ad ipſa referuntur. Et ſeptem criminalia vitia per hæc eliminãtur, & propter hoc per ſe ab aliis virtutibus diſtinguuntur. Spiritus enim timoris generat in nobis paupertatem ſpiritualem, & eliminat ſuperbiam, dum inducit humilitatem. Vnde Dominus ait: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Spiritus pietatis eliminat inuidiã, & facit ſuauem ac mitem. Vnde Dominus: Beati mites, quoniam ipſi poſsidebunt terram. Spiritu ſcientiæ, peccata noſtra cognoſcimus: vnde & lugemus, & ita tertium donum tertiam generat virtutem, de qua Dominus ait: Beati qui lugent, quoniam ipſi cõſolabuntur. Expellit inſuper ſcientia tertiũ capitale vitiũ, id eſt, iram, quæ in ſinu ſtulti requieſcit. Spiritus fortitudinis eliminat acediã, & animat hominẽ, vt eſuriat & ſitiat iuſtitiam, & non torpeat per puſillanimitatẽ. De qua virtute Dominus ait: Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiã, quoniã ipſi ſaturabũtur. Spiritus cõſilij docet libẽter miſereri & dare temporalia, vt acquiramus æterna. Vnde eliminat auaritiã, ac generat miſericordiã. De qua Dominus ait: Beati miſericordes, quoniã ipſi miſericordiam conſequentur. Spiritus intellectus purgat tenebras, & oculum mentis reddit luminoſum, & generat munditiam cordis. De qua Dominus ait: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Eliminat inſuper gaſtrimargiam, quæ ſpiritum deprimit, quia venter pinguis non generat ſenſum tenuem. Spiritus ſapientię pacem generat & mentis tranquillitatem. Vnde Dominus ait: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Eliminat autem ſapientia luxuriam, quia guſtato ſpiritu, deſipit omnis caro. Spiritus enim ſapientiæ concupiſcit aduerſus carnem, id eſt, deſiderare facit bona ſpiritualia, & carnales delectationes abſorbet. Non ſolùm autem prædictæ virtutes, ſed & omnes aliæ ab iſtis oriuntur, vel ad eas retorquentur.

Hebr. 6.

1. Reg. 14.

Gen. 29.

De combinatione donorũ, & eorum affinitate.

Exod. 12.
Item 16.
Num. 21.

Iob 1.

Quod dona ſpiritus contraria expellunt, & contra illa nos illuminant.

Quod ſeptem dona, ſeptem virtutes generant, & ſeptẽ criminalia, expellunt.

Quomodo autē fortitudo, quę est vna cardinaliū virtutū ad donū fortitudinis se habeat, vel vtrū eadē sit virtus, disputationi relinquimus. Difficile est enim differentiā assignare, nisi fortè dicatur quod virtus dicatur habitus in anima, proueniens ex frequenti benè agere: vnde recedente spiritu fortitudinis, per peccatū mortale remanet habitus fortitudinis. Similiter & prudentia, quæ est de moribus, remanet, recedente spiritu scientiæ. Si tamē alicui videatur quòd naturalia non fiant gratuita, sed adueniente spiritu sancto nouæ virtutes infunduntur, dici potest quod fortitudo aliunde dicitur virtus, aliunde donū. Virtus enim dicitur secundū quod nitimur ad expugnationem vitiorū: donū autē dicitur, quia gratis datū. Scientia autē, quæ per industriā & ingenium, atq; exercitiū acquiritur, differt à dono scientiæ, quod per spiritum sanctum gratis datur. Nam homo parum literatus, qui illuminatur & afficitur ad vitæ rectitudinē & rectā conuersationem, inter homines prauæ nationis donum habet sciētiæ, licèt modicā habeat scientiā literarū. Literatus autē cognitionē habet, sed nō affectionē, & vt ita dicā scientiā habet in capite, sed non in mente, mores habet in cōprehensione, sed non in dilectione vel affectione. Patet igitur ex prædictis, quod qui diligit & sermonē seruat, ad eum venit hospes delectabilis, munificus, & vtilis valde, qui domum suam septem luminaribus illustrat, & variis virtutibus exornat, & hospitem suum, qui illi pręstat hospitium, liberaliter remunerat. Vnde valde magnum est, quod Dominus promittit his qui diligunt & sermonem custodiunt, cùm ait: Ad eum veniemus & mansionē apud eum faciemus. Et ita templum Dei diligēdo & sermonē seruando efficimur, & ipse in nobis manet & nos in ipso. Per hoc autē quod Dominus alibi ait: Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, manifestum est quod nisi verba custodierimus mandata obseruando, ipse nō manet in nobis, nec nos in illo. Ex dilectione autē cordis sequitur dilectio operis, id est, signū dilectionis. Qui autē verbo diligunt & nō facto, similes sunt sambuco, quæ florem habet bonū & fructū prauū. De his igitur qui mādata nō obseruāt & operari cōtemnunt, dicit Psal. Dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei. Patet igitur quod dilectio sermonē seruat, id est, mandata. Et specialiter illa duo, quorū vnū est, vt malū quis proximo nō inferat, alterū vt bonū impendat. Primū est, vt caueat lædere, secundū vt discat præstare. De primo Paulus ait: Dilectio proximi, malum nō operatur. De secundo idē ait: Plenitudo legis, est dilectio. Sequitur: Qui nō diligit me, sermones meos nō seruat. Sine charitate enim anima mortua est, nec sermonē seruare potest. Vnde Ambros. ait: Sine charitate, quæ via est ad Deum, ambulare nō possunt homines, sed errare. Et sermonē, quem audistis nō est meus, sed eius qui misit me, patris. Ab ipso secundum quod homo, non erat eius sermo, iuxta illud: Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Potest etiam sic intelligi, vt sermo, quem loquitur filius, non sit filij: Filius enim verbum est patris. Et ideo sermo quem loquitur filius, non est filij, sed patris. Hæc locutus sum vobis apud vos manens. Recedebat corpore, sed manebat diuinitate. Paracletus autem spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunq; dixero vobis. Paracletus dicitur, id est, cōsolator, quia de peccatis lugentibus dum spem veniæ tribuit, ab afflictione tristitiæ mentē releuando dolores lenit. Ipse verò docebit omnia. Nisi enim intus spiritus sanctus doceat, Doctoris lingua exterius inuacuum laborat. Vnde Ioannes ait: Vnctio docet de omnibus. Per vocem igitur nullus instruitur, quando mens per spiritum non vngitur. Hic igitur paracletus, quem misit pater in nomine Christi, id est, pro nomine Christi, exaltando, quod priùs erat in opprobrio, docuit omnia interius reuelando, & suggessit, id est, subministrauit, & ad memoriā reduxit occultè inspirādo quæcunq; dixerat Christus illis, apertè prędicādo. Vnde & nullū scripturæ volumē Christus discipulis tradidit vel reliquit, quia in cordibus fidelium per spiritum sanctum quæcunq; vult, scribit. Ipse enim scriba velox, sicut scriptū est: Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. Pacem relinquo vobis, pacem meā do vobis. Hic relinquo, illic do, sequentibus relinquo, peruenientibus do. Pacem relinquo vobis iturus ad patrem, pacē meam do vobis ducturus ad patriā. Pacem relinquo, pacem do, pacem, scilicet, super pacem. Non enim dat Deus pacem æternitatis, nisi super pacē pectoris. Pacē relinquo vobis in testamentum, sicut scriptum est: Statuit ei Dominus testamētum pacis. Nec poterit ad hæreditatē peruenire, qui testamētum noluerit obseruare. Pacē relinquo vobis, id est, pacis reliquias. Hîc enim aliqua pax est nobis, quoniā cōdelectamur legi Dei secundum interiorē hominē, sed nō est plena, quia videmus aliā legē in membris nostris repugnantē legi mentis nostræ. Pax igitur quā reliquit nobis, nō est absq; aliqua repugnātia. Et idcirco nō dixit: Pacē meā relinquo vobis, sed pacē meā do vobis, id est, in proximo dabo illā, quę specialiter est mea. Hîc igitur pacem nobis relinquit, in qua manētes hodie vincimus. In futuro pacē suā nobis dabit, quādo sine pugna regnabimus. Illic igitur dabitur nobis pax gloriæ, hîc relinquitur nobis pax gratiæ, pax, scilicet, charitatis, serenitas mentis, trāquillitas animi, simplicitas cordis, amoris vinculū, cōsortium charitatis. Hæc est pax veræ dilectionis, quæ simultates tollit, bella cōpescit, cōprimit irā, calcat superbiā, humiles amat, discordes sedat, inimicos cōculcat, cunctis est amica, omnibus beneuola. Non quomodo mundus dat ego do vobis. Mundi amatores propterea sibi dant pacē, vt sine molestia litium atq; bellorum, nō Deo, sed amico suo, mundo, scilicet, perfruātur. Non est autē pax vera, vbi diuisa sunt corda. Deus autē dat pacē, vt cōcordes simus, id est, vt simul corda iungamus, & cor vnum sursum habeamus, vt nō in terra corrumpatur. Dat pacē, vt in trāquillitate animi

Quæ sit differentia inter virtutes & dona.

Breuis prædictorum recapitulatio.

1. Ioan. 4.

Ioan. 15.

Rom. 13.

Prosecutio expositionis literæ.

Matth. 10.

1. Ioan. 2.

1. Esdræ 7.

De pace duplici.

Ecclef. 45.

Rom. 7.

animi deuotè seruiamus, vt nos nō remordeat cōscientia, sed gloria nostra, hæc sit testimoniū cōscientię nostræ. Specialiter autē Deus tantā pacē pectoris dedit Apostolis, postquā spiritu sancto cōfirmati sunt, vt cor eorū nō turbaretur, vel formidaret, sicut scriptū est: Non contristabit iustū quicquid ei acciderit. Vnde ad bonū pacis potest referri quod ait Dominus: Non turbetur cor vestrū neq; formidet, quasi dicat: Hanc pacē relinquo vobis, vt in tribulationibus gaudeatis, & nō formidetis illos, qui corpus occidunt. Sancti tamē expositores ita exponūt hoc quod ait Dominus: Nō turbetur cor vestrū neq; formidet. Nō turbetur cor si recedo, quia secundū diuinitatē maneo. Nō formidet cor vestrū, quia si oculos desero, cor nō relinquo. Vnde & subiungit: Audistis quia ego dixi vobis, vado & venio ad vos, quasi dicat: Si dixi vado, quod vos terret: dixi venio, quod vos mulcere potest. Etsi enim vt homo vado, vt Deus pręsens sum, & citò veniā in morte cuiusq; vel ad iudiciū. Si diligeretis me, gauderetis vtiq;, quia vado ad patrem, quia pater maior est, scilicet, secundū humanitatē, sed æqualis secundū diuinitatē. Naturę igitur humanæ congratulandū est, eò quòd sic assumpta est à verbo vnigenito, vt immortalis constituatur in cœlis, & sic fiat terra sublimis, vt glorificatus puluis, sedeat ad dexterā patris. Quis igitur nō inde gaudeat, qui sic diligit Christū, vt & suā naturā iā immortalē esse glorietur in Christo, atq; id se speret futurū per Christū? Hoc autē quod ait: Si diligeretis me, non ponit dubitatiuè, sed magis cōfirmatiuè. Si diligeretis me, quod vtiq; cōstat, vel si diligeretis me, id est, quia diligitis me. Et nunc dixi vobis priusquā fiat, vt cùm factū fuerit, credatis, id est, prędixi vobis, hoc, scilicet, quod vado ad patrē, vt cùm impletū fuerit, credatis, non quod factū videritis, quia nō est meritū fidei, nec etiā fides est de eo quod videtur. Si credatis me esse filiū Dei, nō noua fide, sed ampliori. Quia cùm hęc diceret, fides eorū parua, & cùm morerētur nulla. Plenius ergo crediderunt, quod ipse esset filius Dei, qui potuit hoc facere, cùm prædixisset, & prædicere antequā faceret. Iam nō multa loquar vobiscū, quasi diceret: Hucusq; locutus sum vobis, sed amodò pauca loquar, quia hora passionis meæ appropinquat. Venit enim Princeps mundi huius, & in me nō habet quicq̄, id est, diabolus, Princeps amatorū mūdi venit, accepta licētia à Deo, vt me tradat in manus Iudęorū. Et in me nō habet quicquā, quod sit suū vel quod pertineat ad ipsum, nullum omninò peccatū. Noluit autem Dominus aliquā habere possessionē. Pauper venit, noluit habere quod perderet, ne inueniret diabolus quod auferret. Pauper venit, vt nobis paupertatis exemplū præberet, & quærendi meliora bona, quàm sunt hæc trāsitoria. Sed vt cognoscat mundus, quia diligo patrē, & sicut mandatū dedit mihi pater, sic facio, quasi enim diceretur ei: Cur ergo moreris, si nullum habes peccatū, cui debetur mortis suppliciū, cōtinuò subiecit. Quia pater mandauit, & sicut mandauit, sic facio, vt per hoc cognoscat mundus, quia patrē diligo, cuius mandata adimpleo. Exhibitio enim operis, signū est dilectionis. Et nos fratres charissimi ad imitationē Christi, si patrem diligimus, eius mandata impleamus, si Deum diligimus, eius sermonem seruemus. Ipse enim diligentes se, diligit, & apud eos mansionē facit, cuius delitiæ sunt esse cum filiis hominum. Ipse dulcis hospes sanctus, sanctificās tabernaculum suum, altissimus, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

2.Cor.1. Prouer.12. Rom.12. Matth.10. Lucæ12. Matth.26. Conclusio cū breui recapitulatione. Prouerb.8.

FERIA SECVNDA POST PENTECOSTEN THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO secundum Ioannem.

Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret: vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. *Ioan.3.*

PETRVS Apostolus ait: Si quis loquitur, quasi sermones Dei. Sermones suos & non Dei loquitur, qui in nominē suo prædicans ea, quæ dicit prudentiæ suæ, & non Deo ascribit. Contra huiusmodi arrogantiā seu præsumptionē Apost. ait: Neq; qui plantat, est aliquid, neq; qui rigat, sed qui incrementū dat, Deus. Qui enim prædicat, est quasi qui ignem sufflat. Flatus autē nihil proficit, nisi Deus ignē apponat. Clamat prædicator, trahit Deus, sicut scriptū est: Nemo venit ad me, nisi pater meus traxerit eū. Hęc enim duo adhiberi solēt, quod aliquod ponderosum trahatur, scilicet, clamor vocis, & tractus funis. Quid ponderosius peccatore, qui fert illum supra se, quem super mentem nequit sustinere, id est, diabolū. Solo igitur clamore prædicatoris, peccator non potest sursum leuari, nisi fune charitatis à Domino pertrahitur, sicut ipse per Osee dicit: Traham illos in vinculis charitatis. Cùm igitur sine diuina gratia nihil possimus facere, ad orationes vestras necesse est nos recurrere, vt eius pro nobis imploretis auxiliū. Quia impossibile est multorum pias orationes non exaudiri, quando pro salute animarum habent fieri. Ad vos igitur pertinet orare, & nos sermones Dei non nostros debemus prædicare, vt sint oculi sponsæ columbarum, id est, simplices, vt bona intentione prędicemus, & sermones exhortationis ipsi ascribamus, & illos non de corde nostro fingamus, sed de agro sacro scripturæ assumamus, & ea quæ dixerimus authoritate scripturarum roboremus. Quemadmodum Hieronymus ait: Sermo Doctoris scripturarū sale sit cōditus. Licèt autē peccator sim, de eius misericordia nō differo. Balaam enim, licèt malā habeat intentionē, & filiis Israël maledicere vellet, Dominus tamē in ore eius posuit benedictionē. Quantò magis orationibus vestris Dominus aliquod verbū benedictionis in ore meo ponet, licèt indignus sim, cū nō habeā malā intētionem, nec ad

1.Pet.3. Quod sermones nostros ad Deum referre debemus, & contra arrogantiam prædicatorum. 1.Cor.3. Ioan.6. Osee 11. Cant.1.

nec ad maledicendũ venerim, ſed potius ad benedicendnm & inſtruendum animas veſtras ſe-

Quod verbum Dei purũ eſt in ſe à quocunque proferatur.

cundum quod inſpirauerit Deus. Quáuis enim peccatis meis pollutus ſim, potés eſt Dominus, bonũ vinum ex vili vaſculo propinare, & de ſpina roſam procreare: verbũ Domini ex ore polluto, quantũ in ſe eſt, immunditiá non contrahit, ſicut nec Solis radius ex loco imnũdo. Nam & ſemẽ purũ, licèt manu leproſa in terrá proiiciatur, nihilominus fructificat Domino illud, irrigãte & præſtãte incrementũ. Qui autẽ labia Prophetę calculo ex altari ſumpto purgauit, potés eſt labia mea purgare, & ex ore meo ſemen verbi prolatũ in cordibus veſtris multiplicare. Sic

1. Ioan. 4.

Deus dilexit mundum, &c. Deus charitas eſt, & Spiritus ſanctus Patris ac Filij nexus & amor eſt. Feſtũ igitur Spiritus ſancti, feſtũ eſt dilectionis. De hac igitur ſolemnitate dilectionis dignè loqui nõ valemus, ſi ipſam dilectionẽ in nobis nõ habeamus. Qui autẽ cũ Apoſtolo dicere po-

Rom. 5.

teſt: Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritũ ſanctũ, qui datus eſt nobis. Hi profectò feſtũ dilectionis dignè valẽt celebrare. De diffuſione autẽ ſeu ampliatione huius dilectionis loquitur Ioannes vbi ait: Sic Deus dilexit mundum, vt filiũ ſuum vnigenitũ daret. Propter hanc autẽ diffuſionẽ ſeu charitatis amplitudinẽ, ipſa dilectio ſeu ſpiritus ſanctus, nã & ipſe cha-

Gen. 2.

ritas eſt, fluuio cõparatur. Vnde in Gen. dicitur: Fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandũ Paradiſum, qui inde diuiditur in quatuor capita. Fluuius iſte eſt ſpiritus ſanctus, qui de loco voluptatis egreditur, id eſt, à patre & filio procedit. Sicut enim odor ſuauitatis ſpiratur ex arbore aromatica & pomo, ſic ſpiritus ſanctus ſpiratur à patre & filio. Vnde in Eccleſ. dicitur:

Eccleſ. 24.

Ego quaſi fluuius Dorix, & quaſi aquæductus exiui de Paradiſo. Dorix interpretatur medicamentũ generationis. Hic eſt ſpiritus ſanctus, qui omniũ hominũ generationi præſtat medicamentũ. Exit autẽ à Paradiſo, id eſt, à patre & filio. Dorix impetuoſe currit, & ſpiritus vehemẽs omnia impedimenta ſalutis noſtræ, quaſi impetu gratiæ tollit. Dicitur autẽ quaſi aquæductus,

Dan. 7.

De quatuor partibus fluuii.

quia hortulos conſcientiarũ irrigat. Hic eſt fluuius ille de quo in Danièle dicitur: Fluuius igneus, rapidusq; ex ore eius procedebat. Fluuius autẽ ille, qui de loco voluptatis egreditur, in quatuor capita diuiditur, ad irrigandũ Paradiſum. Quia quatuor Euágelia, quę per ſpiritũ ſanctũ tradita ſunt, vniuerſam irrigãt Eccleſiá. Vel quatuor cardinales virtutes à ſpiritu ſancto procedunt, Paradiſum animæ irrigantes, ſcilicet, iuſtitia, prudentia, fortitudo & temperantia. Teſte autẽ Auguſtino: Iuſtitia attenditur in ſubueniendis miſeris, prudẽtia in præcauẽdis inſidiis, fortitudo in perferendis moleſtiis, temperãtia in coërcendis delectationibus prauis. Et Ambroſ. ait: Vnũ eſt flumen, ſed multi ſpiritualium donorũ meatus, id eſt, vnus ſpiritus, ſed multa dona ex ipſo ema-

De proprietatibus fluminis, quæ ſpiritualiter conueniunt ſpiritui ſancto.

Ioan. 7.

Ezech. 36.

Ezech. 47.

nantia. Spiritus autẽ ſanctus cõparatur flumini, quia rigat, ſicut ſcriptum eſt: Rigans montes de ſuperioribus ſuis. Quia reficit & ſatiat, ſicut ſcriptum eſt: Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. Quia cum abundantia fluit, ſicut ſcriptum eſt: Flumen Dei repletum eſt aquis. Quia amœnus eſt & delectabilis, ſicut ſcriptum eſt: Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Quia abluit & mundat, ſicut ſcriptum eſt in Ezech. Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. Quia copiam piſcium generat. Et ſpiritus ſanctus diuerſos fideles in Eccleſia & diuerſa Chariſmat dona, ſicut in Ezechièle ſcriptum eſt: Et erunt piſces multi ſatis, poſtquam venerint illuc aquæ iſtæ. Quia occultam habet originem. Et de ſpiritu

Ioan. 3.

ſancto dicitur: Neſcitis vnde veniat, aut quò vadat. Et propter fœcunditatem & vtilitatem. Quia rigat & refrigerat, & multa dona ſecum adfert. Fluuius autem communis eſt omnibus. Diuites tamẽ inde bibere dedignãtur. Per loca humilia defluit & à tumẽtibus curſum diuertit. Aqua autem huius fluminis limpida & perpetua eſt. Econtra aqua torrentis, quæ pluuialis eſt,

Prouerb. 30.

turbida eſt. Et licèt cum impetu magno fluat, citò deficit, ſicut ſcriptum eſt: Quaſi tempeſtas tranſiens non erit impius. Aquæ enim temporalium bonorum & carnalium voluptatum citò tranſeunt, & non permanent in æternum, ſicut aqua gratiarum. De quibus dicitur: Contribulaſti capita draconum in aquis, id eſt, dæmonum, in gratiarum fluentis. Et iterum: Tranſiuimus per ignem & aquam, id eſt, per aduſtionem tribulationum & fluenta gratiarum & in-

Iob 12.

duxiſti nos in refrigeriũ. De his etiam aquis dicitur in Iob: Si cõtinuerit aquas, omnia ſiccabuntur, ſi emiſerit eas, ſubuertent terrá, id eſt, terrenitatẽ deſtruent, ſiue terrenorũ amorem. De his

Iſa. 30.

enim Iſa. ait: Dabit tibi Dominus arctũ panem & aquá breuem. Arctũ panẽ, id eſt, ſacrá ſcripturam, & aquá breuẽ, id eſt, ſancti ſpiritus gratiá. Arctum dicit & breuẽ, quia nõ permittũt nobis

1. Timoth 6.

Ioan. 4.

Quod aqua ſpiritus ſancti valet contra ſeptẽ ægritudines, quæ ſunt ſeptem criminalia.

Eccleſ. 7.

Lucæ 6.

Act. 20.

Lucæ 21.

retinere, niſi ſufficientia, ſicut ſcriptum eſt: Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Hæ ſunt aquæ viuæ ſalientes in vitam æterná, id eſt, ſalire facientes. Hæ ſunt aquæ medicinales, quę valent cõtra omnẽ infirmitatẽ, valent cõtra tumorẽ ſuperbię per ſpiritũ timoris. Contra liuorẽ inuidiæ per ſpiritũ pietatis. Contra phreneſim ſiue furorẽ iræ, quæ in ſinu ſtulti requieſcit per ſpiritũ ſciẽtiæ. Contra languorẽ triſtitiæ & paralyſim diſſolutionis & acediæ per ſpiritũ fortitudinis. Contra hydropiſim cupiditatis & auaritiæ per ſpiritũ cõſilij, quo dicitur nobis: Date, & dabitur vobis. Et beatius eſt dare quàm accipere. Valẽt cõtra boliſmũ guloſitatis, per ſpiritũ intelligẽtiæ, quo ſpiritus ſurſum attollitur, vt nõ deprimatur & grauetur crapula & ebrietate. Contra febrẽ etiá luxuriæ, qua homo iumẽtis inſipientibus cõparatur, valent per ſpiritum ſapiẽtiæ, quo guſtato deſipit omnis caro. Has igitur aquas effudit Dominus, vt irrigaret

Proſecutio et expoſitio literæ.

vniuerſum mundũ. Non ſolũ enim copioſa apud eũ redẽptio, ſed copioſa apud eũ fuit dilectio. Nec mirũ, quia quãtus eſt ipſe, tanta eſt eius dilectio, infinita, ſcilicet, & immenſa. Sic enim dilexit mundũ, id eſt, homines huius ſeculi intantũ dilexit, vt filiũ ſuum vnigenitũ daret pro eis,

ſicut

sicut in hodierno Euangelio Ioannes ait: Ipse enim à sua charitate quasi victus est, vt filium suum morti traderet. Teste enim Augustino, nihil adeo probat amicum, vt oneris amici portatio. Vnde Christus se verè probauit amicum, qui peccata nostra portauit in corpore suo super lignum. Causa autē humanæ salutis fuit dilectio Patris, qui filium suum per spiritum sanctum incarnari voluit. Vnde & à spiritu sancto conceptus esse dicitur, licèt conceptio illa & incarnatio opus sit totius trinitatis. Specialiter autē propter inæstimabilem benignitatem attribuitur spiritui sancto. Nimis igitur dura est glacies cordis, quæ nō liquescit ad ardorem huius Solis, id est, ad feruorem tantæ dilectionis, dum attendit quod Pater filium suum in mortem dedit pro nobis. Venit autem filius cum vnctione spiritus sancti, venit mitis & suauis, non ad condemnandum, sed ad saluandum: non ad mortificandum, sed ad viuificandum, vt omnis, qui credit in eum, fide, scilicet, operante per dilectionem, illi adhærendo, non pereat, sed habeat vitam æternam. Venit igitur cum oleo misericordiæ & benignitatis. Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Non venit ad condemnationem, sed ad saluationem. Quantum enim in medico fuit, sanare venit ęgrotum. Qui autem præcepta Medici cōseruare contemnit, ex seipso & nō ex defectu Medici perit. Si enim ab ipso saluari non vis, ex teipso iudicaberis. Vnde & Dominus ait: Qui credit in eum, non iudicatur, quia, scilicet, per fidem dimittuntur ei peccata, pro quibus condemnaretur. Qui autem non credit, iam iudicatus est, id est, causam iudicij sui, hoc est condemnationis suæ iam habet scilicet, infidelitatem. Infideles autem, qui non habent characterem religionis Christianæ, iam iudicati esse dicuntur, quia cum talibus non fiet discussio in iudicio, cùm constet curiæ tales esse de reprobis, & apertis inimicis, & non de familia regis. Vnde sine discussione & sententia statim rapientur in ignem æternum. Qui autem characterem regis habent, & signum religionis Christianę, & tamen operibus negant, iudicabuntur iudicio separationis ab agnis, & fiet cum illis discussio, dicēte Domino. Esuriui, & non dedistis mihi manducare. Et hi qui tales sunt, iam iudicati sunt iudicio discretionis apud Deum. Iam enim in hoc seculo discreti sunt reprobi ab electis, licèt iudicium nondum appareat. Iudicium autem separationis euidens erit in futuro, quādo separabuntur localiter agni ab hędis. Vnde Augustinus ait: Nondum apparuit iudicium, sed iam factum est. Nouit enim Dominus, qui sunt eius, nouit in area sua triticum, nouit & paleam, nouit segetem, nouit zizaniam. Quare autem iudicatus sit, ostendit. Quia, scilicet, non credit in nomine vnigeniti filij Dei, in quo solo est salus credentiū in eū. Ex Deo igitur saluatur homo, sed ex se damnatur, quia ex se habuit, quod credere recusauit. Quæ autem sit causa dānationis reproborū, ostendit, dicēs: Hoc autē est iudiciū, quia lux venit in mundū, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem, id est, hæc est causa iudicij & condemnationis, quia lux venit in mundum, id est, verbum in carnem, lux, scilicet, diuinitatis in testam nostræ fragilitatis per formam visibilem mundo apparuit. Vel lux spiritus sancti missa est in mundum. Ignem enim venit Dominus mittere in terram, id est, in corda terrenorum, & non vult aliud, nisi vt ardeat. Et idcirco, qui ardere non vult, meritò condemnatur. Hi sunt qui magis volunt in tenebris commorari, quàm hoc igne illuminari, qui magis diligunt tenebras, quàm lucem. Vnde iā iudicati sunt, quia ad partē sinistram cū hœdis propria voluntate vadunt, & lucem dexteræ fugiunt. Diligunt etiam homines carnales magis tenebras peccatorum, à quibus exire nolunt, quàm lucem, id est Christum peccata arguentem. Quare magis dilexerunt tenebras homines reprobi, quā lucē? Quia erant opera eorū mala. Omnis enim qui malè agit: odit lucem? Qui enim est in intentione mali, & cui malum placet, non coniungitur luci, sed fugit lucem. Deformis enim non vult videri de die, sed tenebras quærit, quia de nocte latent maculæ. Egris autem oculis odiosa est lux. Vnde & diabolus qui senex est, & habet oculos tenebris assuetos, quia diu commoratus est in aëre caliginoso, lucem sustinere non potest. Hi ergo odiunt lucem quorum sunt opera mala. Quæ sunt impietas, incredulitas, odium æternæ lucis, & nolle eam aspicere, & velle in tenebris peccatorū remanere. Quando ergo aliquis peccata sua diligit, odit lucem confessionis. Odit arguentem, fugit lucem vt nō arguantur opera eius mala, quæ diligit. Odit igitur lucem, quæ detegit mala, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Ostenso qua iustitia damnetur, qui non credit, ostendit, qua iustitia saluetur, qui credit. Vnde & subiungit: Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta, quasi dicat. Qui non credit, iudicatur, quia lux venit, quæ admonet & excitat homines cognoscere sua mala, in quibus omnes sunt. Sed alij oderunt admonentem lucem, & fugiunt, ne arguantur eorum mala, quæ diligunt. Alij admoniti per lucem, accusant sua mala, quod est veritatem facere, & sic illuminantur. Qui igitur facit veritatem, accusat in se mala sua quæ sibi displicent. Non sibi parcit, vt Deus parcat, non sibi ignoscit, vt Deus ignoscat. Nam sicut mali fugiunt lucem, dum nolunt peccata accusare per confessionem, ita boni veniunt ad lucem peccata non occultando, sed aperiendo. Patet ergo, quod qui facit veritatem, id est, bona opera, quæ veritas iubet, venit ad lucem accusando se, vt peccata sua deleantur. Initium enim boni operis est accusatio mali. Et ita opera eius, scilicet, quod sibi displicet & quod se accusat, vt Deus excuset, manifestantur, quia in Deo sunt facta. Nisi enim lux illi luceret, sibi non displiceret. Hi ergo qui veritatem faciunt, & ad lucem veniunt, per ipsam lucem, quę est Christus, saluantur. Mali autem à seipsis & non à Christo habent, quod iudicantur & condemnantur.

Isaiæ.53. 1.Pet.2.

Quod Deus non venit ad condemnandum vel iudicandum mundum, sed ad saluandum. Gal.5.

Quod infideles iam iudicati sunt.

Titum.1.

2.Tim.2.

Matth.25.

Lucæ12.

Quod mali lucem odiunt et fugiunt.

Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Venit enim in primo aduentu in spiritu mansuetudinis & suauitatis, venit cum oleo & vnctione spirituali, sicut per Isaiam ipse dicit: Spiritus Domini super me, eò quòd vnxerit me: Hæc est vnctio spiritus sancti, quæ docet de omnibus. Hoc est oleum lætitiæ, quo vnctus est Christus præ participibus suis. Spiritus autem sanctus oleo comparatur, quia ipse est fons viuus, cui non communicat alienus, sicut oleum aliis liquoribus non miscetur. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Surrexit Nathan Propheta, sicut adeps separatus à carne. Et iterum: Quasi balsamum non mixtũ odor meus. Ipse enim more olei illuminat, pascit, sanat hgrotos, penetrat duros, supernatat, quia ad superna nos eleuat. Hac vnctione paruuli fouẽtur, ęgri sanãtur, robusti ad certamina præparãtur, vt dupliciter vncti & lenes sint aliis & pingues sibi. Septem etiam dona spiritus sancti, septem proprietatibus olei possunt adaptari. Oleum enim tumores sedat, Ecce spiritus timoris. Lenit & pascit: Ecce spiritus pietatis. Illuminat: Ecce donum scientiæ & discretionis. Læsa membra consolidat: Ecce spiritus fortitudinis. Penetratiuum est & subtile: Ecce spiritus consilij. Supernatat & sursum fertur: Ecce spiritus intellectus. Cibos condit & sapidos reddit: Ecce spiritus sapientiæ. De hoc oleo Isaias ait: Computrescet iugum à facie olei. Iugum enim peccati, quo caput ad terram inclinatur, adueniente spiritu sancto destruitur. De hoc etiam oleo in Deuteronomio Moyses ait: Benedictus in filiis Aser, sic placens fratribus suis, & tingat in oleo pedem suum: ferrum & ęs calceamentum eius, sicut dies iuuẽtutis tuæ, ita & senectus tua. Aser interpretatur beatus & signat Christum, qui placens fuit fratribus suis, id est, discipulis, nam pro eius amore sanguinem suum fuderunt. Tinxit in oleo pedem suum, id est, spiritus sancti gratia chorum Apostolorum, qui singulariter dicitur pes, quia multitudinis credentium est anima vna & cor vnum. Ferrum & ęs dicitur eius calceamentum, id est, prædicatio acuta & incisiua, quæ per ferrum signatur, & durabilis atq; sonora quæ per æs designatur. Quod autẽ subiungitur sicut dies iuuẽtutis tuæ, ita & senectus tua, innuit quod ecclesia talis erit in fine seculi, qualis in principio fuit. In fine enim erunt robustissimi, sicut fuerunt in principio, debiles autem sunt in medio. Non solum autẽ per oleum, sed per vnguẽtum seu vnctionẽ spiritus sanctus designatur. Vnde in Canticis dicuntur: verba sponsæ fragrãtia vnguentis optimis, id est, spiritus sancti donis. Et Psalmus ait: Sicut vnguentum in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron. Vnguentum in capite gratia spiritus sancti in Christo. Vnguentum enim non fit sine pinguedine. Et spiritus sanctus mentem impinguat deuotione & charitate. Vnguẽtum tumores sedat, dura emollit, aspera lenit, vulnera sanat, carnem putridam corrodit & cõsumit. Et spiritus sanctus tumorẽ superbiæ tollit, corda dura per obstinationem, & acediam mollia reddit. Asperitatem inuidiæ & iræ in mansuetudinem conuertit. Vulnera, id est, hiatus auaritiæ sanat & claudit. Carnem putridam gastrimargiæ, & luxuriæ deficcat & perimit. Vnguentum autem ex pluribus speciebus conficitur. Et spiritus sanctus plura gratiarum dona in se cõtinet, & cõprehendit. Hoc igitur oleo pietatis, hoc vnguẽto suauitatis vnctus venit filius Dei, vt mundũ saluaret & non cõdemnaret. Vnde ad eius mansuetudinẽ ostendẽdam in specie columbæ, spiritus sanctus super Christum apparuit, super Apostolos autẽ in specie ignis. In Christo enim mansuetudinem ostendit. In Apostolis peccatorũ rubiginem cõsumpsit, & eos corroborauit, sicut scriptũ est: Vestimentũ concretũ sanguine erit in cõbustionẽ & cibus ignis, vt, scilicet, à spiritu sancto sanguis peccatorũ cõsumatur. Super Christũ etiã in columba spiritus apparuit, quia homo pro hominibus factus mitem se hominibus præbuit. Quis enim iustitiã iudicis ferret, si priusquã nos per mansuetudinẽ corrigeret, culpas nostras per zelũ rectitudinis examinare voluisset? Noluit prius peccatores ferire, sed colligere. In colũba igitur super illum apparare voluit spiritus sanctus, qui nõ veniebat vt peccata per zelum iã percuteret, sed adhuc per mãsuetudinem tolleraret. Per ignẽ autem Apostolis apparere debuit, vt peccatorum rubiginem in eis consumeret, & contra semetipsos spirituali feruore accensi peccata, quibus Deus per mansuetudinem parceret, ipsi per pœnitentiam pœniterent, & in aliis prædicando & detestando destruerent. In vespere siquidem mundi fuit cœlum rubeum, id est, sancti, igniti, & charitate accensi, quod signum fuit futuræ serenitatis. Ipsis enim mediantibus per spiritum sanctum recõciliati sumus Deo. De huiusmodi ignis feruore dicitur in Iob: Ferrum de terra tollitur, & lapis calore solutus. Qui enim prius erant duri & obstinati, de terrenorum amore sunt sublati. Et lapis calore spiritus sancti solutus in æs vertitur, vt qui prius quasi lapides & insensibiles extiterant, postmodum per operationes fortes, & per prædicationem clari & sonori essent. In igne autem & columba potius quàm in alia specie spiritus sanctus monstratur, quia simplices facit & ardentes. Simplices puritate, ardentes æmulatione. Non enim placet Deo simplicitas sine zelo, vel zelus sine simplicitate. Vnde de beato Iob dicitur: quod erat simplex & rectus. Cor enim quod spiritu sancto tangitur, & mansuetudinis lenitate fit tranquillum, & zelo rectitudinis & iustitiæ accensum. Sancti enim prudentes sunt, sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Vnde Apostolus ait: Nolite pueri effici sensibus. Ecce prudentia serpẽtis. Sed malitia paruuli estote: ecce simplicitas colũbæ. Habet autẽ spiritualis columba septẽ oculos, qui sunt septẽ dona spiritus sancti, de quibus in Canticis: Oculi tui columbarum. Hi autẽ oculi per septẽ proprietates, quę materiali colũbę cõueniunt, designantur. Columba enim gemitum habet pro cantu. Ecce spiritus timoris, felle caret, & pullos alienos nutrit. Ecce

Margin notes:
Isaiæ 61. 1. Ioan. 2.
Isaiæ 10.
Deut. 33.
Actuum 4.
Quare spiritus sanctus in specie columbæ apparuit super Christum, & in specie ignis super discipulos. Matth. 3. Actuum 2. Isaiæ 9.
2. Cor. 5.
Iob 28.
Matth. 10. Lucæ 10.
De septẽ proprietatibus columbæ, quæ septem donis spiritus sanctus adaptantur. Cant. 4.

Ecce spiritus pietatis. Super aquas residet, vt percipiat vmbram accipitris: Ecce spiritus scientiæ. Gregatim volat: ecce spiritus fortitudinis. Scriptum est enim: Væ soli, quoniam si ceciderit, non habebit subleuantem. *Eccle.4.* Et iterum: Frater fratrem adiuuans, quasi ciuitas firma. Meliora grana eligit, & cadaueribus non pascitur. Ecce spiritus consilij. Non requiescit in palude, sed in altum ponit nidum suum, nidificans in summo ore foraminis, sicut Ieremias ait: Ecce spiritus intellectus, *Iere.48.* puro grano vescitur, & per spiritum sapientiæ delectatur homo in grano puro, quod cadens in terram, multum attulit fructum. Non solùm autem in specie columbæ apparuit spiritus sanctus in baptismo, & in specie ignis in die Pentecostes, sed & in specie flatus datus est discipulis in die resurrectionis, quando Christus insufflauit, & ait: Accipite spiritum sanctum. *Quare in specie flatus datus sit spiritus sanctus.* *Ioan.20.* Sicut enim spiramine flatus homo viuere non potest, ita sine spiritus sancti inspiratione anima non potest viuere. Ex flatu autem aliquando calida refrigeramus, quandoque etiam flando & aspirando frigida calefacimus. Et spiritus sanctus calefacit torpētes, & refrigerat feruore tentationum æstuantes. Refrigerat, quia ipse est fons aquæ viuę salientis in vitam æternam. *Ioan.4.* Calefacit, quia ipse est ignis quem Dominus venit mittere in terram. *Lucæ 12.* De quo igne in Exodo dicitur: Si quid residuum fuerit, igni reseruetur. *Exod 12.* Occulta enim mysteria quæ non valemus perscrutando attingere, igni spiritus sancti debemus humiliter reseruare. De hoc etiam igne in tertio Regum dicitur: Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. *3 Reg.18.* Et postmodum ait: Cecidit ignis Domini & deuorauit holocaustum, & ligna & lapides, puluerem quoque & aquam, quæ erat in aquæductu lambens. *Quod multiplici ratione spiritus sanctus igni comparatur, & quod omnia sacrificia nostra hoc igne debent accedi.* Per ignem exaudiuit Dominus maximè in die Pentecostes, quando, scilicet, in specie ignis spiritum sanctum super Apostolos misit. Ignis autem Domini holocaustum bonorum operum vocare dicitur, quando spiritus sanctus sacrificiis nostris delectatur. Quod enim voramus cum delectatione sumimus. Per holocaustum, mortificatio carnis. Per ligna, exemplum operis. Per lapides, constantia mentis. Per puluerem, humilitas cordis intelligitur. Aquam quæ erat in aquæductu lambit ignis, quia minimam guttam lachrymarum non relinquit Dominus irremuneratam. De hoc etiam igne in libro Iudicum dicitur, quod cùm dixisset Angelus Gedeon. *Iud.6.* Tolle carnes & panes azymos, & pones super petram, & ius desuper funde. Cumque fecisset ita, extendit Angelus summitatem virgæ, quam tenebat, & tetigit carnes & panes azymos, ascendirq; ignis de petra, & carnes, azymosque panes cōsumpsit. Gedeon interpretatur circuiens in vtero, per quem sancti intelliguntur, qui suas circueunt conscientias. Hœdum cum Gedeone occidimus, cùm carnalem appetitum Domino immolando in nobis destruimus. Per petram Christus intelligitur. Carnem igitur supra petram ponimus, cùm corpus nostrum Christi imitatione cruciamus. Ius etiam carnium desuper fundit, qui in conuersatione Christi ipsas etiam à se carnales cogitationes exinanit. Quasi enim ius ex carne in petra funditur, quando mens à carnalium cogitationum fluxu euacuatur. Quæ Angelus virga tangit, quia intentionem nostram nequaquam potestas diuini adiutorij deserit. De petra autem ignis exit, & ius carnesque consumit, quia afflatus à redemptore spiritus tāta cor nostrum compunctionis flamma cōcremat, vt omne quod in eo est, illicitum operis & cogitationis exurat. Ad hunc igitur ignem fratres debemus accedere vt calefaciamur ad amorem, & illuminemur ad cognitionem, sicut scriptum est: Accedite ad eum & illuminamini. *Conclusio vbi de igne spiritus sancti breuem facit recapitulationē.* Hoc igne omnia sacrificia nostra debemus accendere, ne fortè conquerēdo dicat de nobis: Ecce ignis & ligna, vbi est victima holocausti. Ignis in terram missus est, vt ardeat. Ligna crucis dominicæ, & sanctorum exempla nobis reliquit Dominus, quibus ignem istum in cordibus nostris accendamus. *Leuit 6.* *Gene 22.* Rara tamen est victima holocausti, quia pauci hoc igne sunt accensi. *Lucæ 12.* Et quoniam scriptum est in Isaia: Viuit Dominus cuius ignis est in Sion, id est, in præsenti Ecclesia, & caminus in Hierusalem, id est, in æterna patria, *Isa 32.* congeramus in hoc mundo, quasi in aliena domo aliquot carbones, vt exinde copiosum ignem in domo propria faciamus. Accendamus igniculum in Sion, vt caminum ignis copiosi in superna patria habeamus. Faciamus veritatem, vt veniamus ad lucem spiritus sancti, vt amplius illuminemur & manifestentur opera nostra, vt luceant aliis ad exemplum, quia in Deo sunt facta. Qui autem malè agit, hanc lucem odit, & claritatem huius ignis fugit. Fumum autem sequitur & tenebris inuoluitur. Vnde in igne & fumo lex data, vt per ignem illuminatio gentium, per fumum excæcatio Iudæorum intelligeretur. Accedamus igitur ad hunc ignem, vt illuminemur in præsenti luce gratiæ, in futuro verò luce gloriæ & claritatis æternæ. Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

FERIA TERTIA THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO secundum Ioannem.

Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliundè: ille fur est & latro. *Ioan.10.*

DOMINVS

Deut 20. Quod pax in principio à prædicatoribus est offerenda.

DOMINVS in Deuteronomio præcipit filiis Israël, quod quando accesserunt ad expugnandam aliquam ciuitatem, offerant eis primùm pacem, iuxta illud: primùm dicite pax huic dómui. Debemus igitur vobis pacem offerre. Paratus est enim Dominus reconciliari vobis, si vultis cum illo pacem habere. Conuertimini ad me, dicit Dominus, & ego conuertar ad vos. Quod si pacem recipere nolueritis, reuertetur pax ad prædicatorem. Eius enim bona intentio & prædicationis labor, & si non prosunt his qui pacem recusant, non priuabuntur præmio competenti. Scriptum est enim: Sagitta Ionathæ nunquam abiit retrorsum, *2. Reg 1.* Quia sermo prædicationis vel sibi vel aliis prodest. Qui autem pacem recusat cum Domino facere, durum est ei contra stimulum calcitrare. Ipse enim potens est, & de inimicis suis se vlcisci. Reddam, inquit, vltionem hostibus meis, & his qui oderunt me, retribuam: durum est testæ luteæ pugnare cum duro lapide. Siue enim super petram ceciderit, siue petra super ipsam, confringetur. Timeat igitur qui pacem oblatam respuunt, quod in Deuteronomio dicitur: Si enim ciuitas cui pax offerebatur, pacem recusabat, præcepit Dominus quod omnes viri interficerentur, mulieribus & paruulis reseruatis. Heræsiarchæ enim & obstinati, & maiores cui populus innititur, ab Ecclesia debent expelli, vt simplex populus liberetur. Arbores etiam steriles scindi iubentur & fructiferæ reseruari, ne, scilicet, iustus pereat cum impio. Si autem homines ciuitatis pacem recipere vellent, aperiebant portas & sub tributo seruiebant. Qui enim aperiunt portas per confessionem, soluunt tributum per satisfactionem. Nos igitur qui vobis verbum Dei prædicamus, quasi ciuitates animarum vestrarum, contra peccata pugnando obsidere venimus. Dominus autem consulit nobis, vt consentiatis nobis & pacem faciatis. Esto, inquit, Dominus consentiens aduersario tuo, dum es cum eo in via. Verbum enim Domini peccatis vestris, & vobis secundum quod carnales estis, aduersatur. Prædicator autem ad imitationem Moysi pugnare debet & dicere: Si quis est Domini, iungatur mihi, ponat vir gladium suum super femur suum. Hic est gladius verbi Dei, quo carnalitatem à nobis resecare debemus, & transire per medium castrorum, id est, absque personarum acceptione peccata impugnare, vt non parcamus patri vel fratri, vel amico, vel alicui potenti personæ. Pauci autem sunt hodie, qui cum tanta libertate & sine personarum acceptione prædicare audeant. Mirantur enim plerique personas quæstus causa, eò quòd veritas odium pariat: adulatio auté amicitias seculi conciliat. Procurauerút enim Philistei, id est dæmones, quod non sit faber ferrarius in Israël vsque ad stimulum corrigendum, sicut in libro Regum dicitur: Faber ferrarius debet esse prædicator, qui arma spiritualia debet fabricare & stimulos acuere, quibus increpando pungat pigros & obstinatos. Primò tamen debet seipsum pungere, vt compungatur & aspera sustineat, qui alios ad asperitatem pœnitentiæ inuitat, sicut scriptum est: Ferrum pertransiit animam eius, donec veniret verbum eius. Postquam autem animam eius ferrum pertransiit, eloquium Domini inflammauit eum. Ego autem fratres valdè debilis sum, & insufficiens ad impugnationem peccatorum. Retusus est stimulus meus peccatis meis exigentibus. Bona enim vita stimulum prædicationis exacuit. Vnde pro me qui athleta vester sum, licet debilis & infirmus, rogare debetis Dominum, quatenus ad impugnanda vitia, & contrarias potestates mihi vires ministrare dignetur.

Actuum 9. Deut. 32. Eccle. 13. Matth. 21. Deut. 10. Contra illos qui pacé cum Domino nolunt habere. Gene. 18. Exod 32. Ephe. 6. 1. Reg. 13.

De ouili & ouibus, ostio, & ostiario, pascuis & pastore atque fure.

Qui non intrat per ostiū, &c. Vt ea quæ in hodierno Euágelio dicūtur facilius intelligere, & planius exponere valeamus quid sit ouile, quid ostium, quid ostiarius, quę pascua, quid pastor, & quis fur, videamus. Ouile est catholica Ecclesia, siue consortium sanctorum. Oues fideles sunt in Ecclesia. Ostium est Christus. Ostiarius spiritus sanctus. Pascua doctrinæ, diuina scriptura. Pascua gratiæ, Eucharistia. Pascua gloriæ, vita æterna. Pastor principalis, Christus. Pastor secundarius, bonus Ecclesiæ prælatus. Fur, diabolus, hæreticus, simoniacus & quilibet malus prælatus. Pręsens Ecclesia dicitur ouile, sicut scriptum est, vt fiat vnum ouile & vnus pastor. Ex conuersis enim de Iudæis & gentibus facta est vna Ecclesia. Vnde & sponsus in Canticis ait. Vna est columba mea, quia vno spiritu vegetata, vnius spiritus nexu in vnum coniuncta. In hoc ouili teste Isaia: accubabit lupus cum agno, id est, raptores & tyranni ad Deum conuersi cum mitibus & mansuetis. Ab hoc ouili exierat, qui ait: Erraui sicut ouis quæ periit. Qui enim ab hoc ouili exit, lupus infernalis continuò ipsum rapit. Vnde Osee ait: Fur ingressus est spolians, latrunculus foris. Diabolus enim non potest aliquem spoliare, nisi foris, id est, nisi eum prius ab Ecclesia traxerit.

Cant. 6. Isaiæ 11. Osee. 7.

De ouibus & ouium proprietatibus.

Oues sunt fideles in Ecclesia, benigni, mansueti & suaues, vtiles Domino suo, vellere, pelle, carne, fimo, fœtu & lacte, & butyro. Vellere, id est, exteriori conuersatione. Pelle, id est, temporaliū distributione. Carne, id est, proprij corporis immolatione & mortificatione. Fimo pœnitentiæ. Fœtu bonorum operum. Lacte pietatis & innocentiæ. Butyro, id est, charitatis pinguedine.

Cant 4. De dentibus & corū proprietatibus.

De his ouibus in Canticis dicitur: Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascendunt de lauachro omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis. Dentes dicuntur in Ecclesiæ corpore qui peccata rodunt, scripturas atterunt, alios in corpus Ecclesiæ traiiciunt, in ordine disponuntur, fortes, candidi, sibiipsis quodammodo insensibiles, sed cęteris membris vtiles, sine carne, sine cute, ab omni superfluitate alieni, sibi inuicem coniuncti, ita quod nihil inter se possunt pati. Hi autem sunt sicut greges, quia in pascuis vitę æternæ pariter gradiuntur, & pastorem bonum sicut oues sequuntur. Tonsæ autem dicuntur oues istæ, per terrenę superfluitatis depositionem. Gemellis fœtibus propter vitam & doctrinam, vel propter Dei & proximi dilectionem, vel propter duplex præmium, Centuplum enim accipiunt in præsenti, & vitam æternam in futuro.

Matth. 19.

in futuro. Ascendere autem dicuntur, quia semper in melius proficiunt, tendentes de virtute in virtutem. De lauacro autem ascendunt, quia fluentis gratiarum ex fonte spiritus sancti abluuntur & refrigerantur. Hic est fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano. Fons hortorum quo irrigantur & fœcundantur hortuli conscientiarum. Puteus aquarum viuentium, propter fœcunditatem doctrinæ & abundantiam gratiæ. Aqua viuens, spiritus sancti dona. Aqua viuens, sacra scriptura. Aquas non viuas habent, qui sine inspirationis affectu & absque opere sola memoria scripturas retinent. Hæ autem aquæ de Libano fluunt, id est, de candore cœlestis gratiæ, vel diuinæ sapiētiæ, quæ candor est lucis æternæ. De his etiam fluunt qui virtutibus candidi sunt, sicut scriptum est: Flumina de ventre eius fluent aquæ viuę. Impetu autem fluunt, quia nihil eis resistit, sed omnia impedimenta salutis subuertunt. Bonus est impetus iste. De quo dicitur: Fluminis impetus lætificauit ciuitatem Dei. Est autem impetus malus, scilicet, impetus carnis, qui impulit Dauid in Bersabee. Et impetus mundi, qui impulit socium Pauli, vt eum relinqueret. De quo ipse ait: Demas me reliquit, diligēs hunc mūdum. Et impetus diaboli, qui Iudam impulit, vt traderet Christum. De hoc autem fonte spiritus sancti Isaias ait: Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris: Pluraliter dicit fontibus propter donorum pluralitatem. Cum gaudio enim spirituali haurire debemus aquas refrigerij de septem fontibus saluatoris. Aquas autem seculares cum hydria cupiditatis hauriunt auari, de quibus dicitur: Qui biberit ex hac aqua, sitiet iterum: quia auarus non implebitur pecunia. Fontis autem spiritus sancti, seu putei haustorium est humilitas, quæ inclinatur ad ima: funis mandata, manus operatio: Funem manu tenemus, vt hauriamus aquas, quando mandata opere conseruamus. De hoc fonte Zacharias ait: Erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hierusalem in ablutionem peccatorum. Fons iste sordes abluit, sed sordes non contrahit. Sitim temporalium tollit, ignem vitiorum extinguit, refrigidat contra tentationum feruorem, refrigerat contra laborem, humectat & virescere facit contra siccitatem, fructificare facit contra sterilitatem. Fons iste in æstate frigidus est contra feruorem vitiorum, calidus in hyeme contra teporem & frigus peccatorum. In Hyeme etiam aduersitatis nos calefacit amore. Riuus enim fontis augmentatur ex niuibus, pluuia, & tempestate, quia amor & gratia ampliatur in tribulatione. In æstate autem prosperitatis nobis præstat refrigerium, vt non excedamus modum. Fonti autem comparatur spiritus sanctus, quia septem habet proprietates, quæ septem donis spiritus adaptantur. Fons ad valles & ad ima fluit: Ecce spiritus timoris, humilians animam & non quærēs gradum altum, quia timet ruinam. Fons ex se emittit dulcem aquam, & iuxta illum recreantur peregrini & fessi: Ecce spiritus pietatis. Fons citò & facilè turbatur, & conscientia iusti etiam pro modico veniali conturbatur: Ecce spiritus scientiæ, quo homo peccata sua cognoscit, & propriam attendens miseriam, luget & contristatur. Fons indeficiens iugiter fluit: Ecce spiritus fortitudinis, qui hominem in bono perseuerare facit. Fons refrigerat & ardorem tollit: Ecce spiritus consilij, tollens ardorem cupiditatis, dum consulit tribuere temporalia, vt acquiramus æterna. Opera autem misericordiæ dicuntur refrigerare. Vnde & Paulus ait: Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia sæpè me refrigerauit, & catenam meam non erubuit. Fons purus est & clarus & arenulas scaturiendo sursum leuat: Ecce spiritus intellectus, quo mentis oculos ad cœlestia contemplanda purgatur, & mentes humilium sursum attolluntur. Vnde & dicitur vehemens, id est, mentem sursum vehens. Tantum autem potest ascendere aqua fontis, quantum descendit, & spiritus sanctus animam vsque ad cœlum attollit. Fons amœnus est & delectabilis, & homines satiat & reficit: Ecce spiritus sapientiæ, quo delectatur anima in contemplatione diuinitatis. Sicut autem ceruus desiderat ad fontes aquarum, hausto serpente, ita & nos, qui venenum à primis parentibus hausimus, ad hūc fontem currere, & aquas eius desiderare debemus. Hic est fons de quo Psalmus ait: Quoniam apud te est fons vitæ. Et in Genesi dicitur: Fons ascendebat de terra, irrigans vniuersam superficiem terræ. Hic enim fons de Paradiso oritur & renouat faciem terræ, quia terram liberi arbitrij facit virescere. De hoc etiam fonte Ioël Propheta ait: Egredietur fons de domo Domini, & irrigabit torrentem spinarum, & Ægyptus in desolationem erit, & Idumæa in desertum perditionis. Torrens spinarum dicitur spiritus hominis, qui prius fuit quasi alueus spiritus sancti, sed postmodum deficientibus aquis repletus est spinis & inutilibus herbis. Misso autem spiritu sancto, & torrente spinarum irrigato: Ægyptus, id est, mundus factus est in desolationem, qui prius habebat consolationem temporalium. Vnde Propheta ait: Rennuit consolari anima mea. Qui enim aquis spiritus sancti irrigatur, consolationem in temporalibus non quærit. Idumæa autem fuit in desertum perditionis. Niniue enim vastata est, & domus peccati deserta facta est. Ex hoc autem fonte septem emanant riuuli. Primus aquæ, dum homo conteritur & incipit peccata lugere. Secundus aceti in principio pœnitentiæ, quæ grauis est in initio & quasi acetosa, his qui non consueuerunt ieiunare, vigilare & alia opera pœnitentiæ facere. Tertius riuus est vini, quando incipit anima in pœnitentia delectari. Vinum enim forte est, iocundū & delectabile: Ita & pœnitentia licèt sit grauis in se, redditur tamen leuis & delectabilis ex charitate & deuotione. Quartus riuulus est olei, quando homo iam non solùm sibi intendit, sed insuper aliis compati nouit, & operibus misericordiæ erga proximos affluit. Quintus riuus est quasi lactis, quando purgata est anima, & ad plenum mundificata prædictis riuulis, & fit innocens & candida more

De fonte spiritus sancti. Cant. 4. Sap. 7. Ioan. 7. De bono & malo impetu. 2. Reg. 11. 2. Tim. 4. Isaiæ 11. Ioan. 4. Eccle. 5. Zach. 13. De proprietatibus fontis. Quod septem proprietates fontis septem donis spiritus sancti adaptantur. 2. Tim. 1. Gene. 2. Ioël. 3. De torrente spinarum. Naum. 3. De septem riuulis ex fonte spiritus sancti fluentibus.

dida more lactis, & in hoc statu pro modico veniali frequenter ad colatorium confessionis recurrit. Sextus riuulus est mellis, quando iam prouehitur ad dulcedinem contemplationis, videndo & gustando, quoniam dulcis & suauis est Dominus. Septimus fiuuius est nectaris, quando homo in hoc statu perfectionis recolit beneficia à Deo sibi exhibita. Hæ sunt quasi species aromaticæ & delectabiles. Ex alia autem parte recolit mala quæ fecit. Hæ sunt quasi amaræ species, quas omnes simul conterit in mortariolo cordis, laudando & gratias agendo pro malis dimissis, & pro beneficiis exhibitis, & ex irriguo superiori prædictas species distemperans, & quasi riuulo cœlestis nectaris mentem suam reficiens. Et in his septem riuulis, quasi septé balneis abluta & purificata anima, velut ouis Christi, ascendés de lauacro à pastore proprio, cuius vocem agnoscit, deducitur velut ouis Ioseph, cum quo ingreditur & egreditur,

De ostio ouilis & claui.

& pascua vitæ inuenit. Ostium autem per quod ingrediendum est in ouile, est Christus, ipso teste qui ait: Ego sum ostium ouium. Ipse enim ianua est paradisi. Clauis autem est crux eius. De qua Isaias ait: Ponam clauem domus Dauid super humerum eius, hæc dicit, qui tenet clauem Dauid. Christus igitur ianua est, & ostium humile. Vnde si volumus per hoc ostium intrare, oportet nos humiliare. Elati enim in humilem ianuam offendũt, & erecta ceruice intrare non possunt. De hoc ostio in Iosue dicitur: Si quis egressus fuerit ostium domus suæ, sanguis ipsius super caput eius. Et in Apocalypsi dicitur: Ostium magnum apertum est in cœlo. Hæretici autem per hoc ostium intrare dedignantur, sed per furtiua ostia nituntur introducere illos quos seducunt. Teste autem Augustino: In pariete singulariter erecto, & non coniuncto aliis si ostium facias quicquid intrauerit, foris est. Ostiarius autem per quem sanctificamur, & in

Isaiæ 22. Apoc. 3. Iosue 2. Apoc. 4.

De ostiario.

Ecclesiam introducimur, est spiritus sanctus. Per hoc ostium non intrant Symoniaci, qui per pecuniam, nec Corithæ, qui per violentiam in ouile ouium tanquam fures intruduntur. Teste autem Apostolo, qui spiritum Christi non habet, hic non est eius. Et ita nemo potest membrum Christi vel ouis eius esse, nisi spiritum Christi habeat, nec intrare debito modo, nisi per ostium istud. Ipse enim sicut ad Ephesios dicitur, quosdam dedit Apostolos, quosdám Prophetas, alios Euangelistas, alios pastores & doctores. Et ita secundum gratiarum diuersitatem, diuersos in Ecclesia gradus constituit, & diuersos diuersis modis introducit. Sicut enim ex auro purissimo diuersa vasa fabricantur, ita secundum diuersas gratias spiritus sancti, diuersis conformatur. Ipse enim artifex mirabilis, quos semel impleuerit, variis officiis idoneos reddit. Consideremus Dauid, Amos, Daniëlem, Petrum, Paulum, Matthæum. Implet citharœdum puerum, & psalmistam facit. Implet pastorem armentarium sicomoros vellicantem, & facit Prophetam. Implet abstinentem puerum, & facit iudicem senum. Implet piscatorem & facit prædicatorem. Implet persecutorem, & facit gentium doctorem. Implet publicanum, & facit Euangelistam. Humanum autem animum subitò, vt illustrat, immutat. De hac etiam gratiarum diuisione dicit Dominus ad Moysen: Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, & auferam de spiritu tuo, tradamque eis, vt sustentent tecum onus populi. Sicut autem candela sine sui diminutione multis aliis lumen impertiendo ministrat, ita de spiritu sancto, qui erat in Moyse, Dominus assumpsit & aliis distribuit: dicit igitur, auferam de spiritu tuo, id est, sumam de spiritu sancto qui est in te. Mysticè autem pater de spiritu filij sui sumpsit, & septuaginta discipulis distribuit. Hic igitur artifex mirabilis est, velut Beseleel, de quo in Exodo dicitur, quod impleuit eum Dominus spiritu sapientiæ & intelligentiæ, & scientiæ, & Dei doctrina ad excogitandum & faciendum opus in auro & argento, & ęre sculpendisque lapidibus. Beseleel vmbra Dei interpretatur. Et spiritus sanctus nobis vmbram refrigerij præstat. Facit autem opus in auro, in illis, scilicet, quos implet sapientia. Opus in argento, in his quos implet diuina eloquentia. Opus in ære, in illis quos implet constantia in prædicatione. Æs enim sonorum est & durabile. Lapides autem pretiosos sculpit, dum sanctorum animas variis virtutibus exornat & insignit. Propter huius siquidem subtilé operationem & operum varietaté, spiritus sanctus dicitur digitus Dei. Per digitum enim operatio intelligitur. Vnde in Exodo Magi dixerunt Pharaoni: Digitus Dei est hic, id est, diuina operatio. Per digitum tamé Magi illi spiritum sanctum non intellexerunt. Dicitur enim quod in tertio signo defecerũt Magi, quia benignitaté quę attribuitur spiritui sancto, illá maximè quá nobis in incarnatione sua exhibuit, nulli Philosophi cognoscere potuerunt. Qui tamé de duabus aliis personis, id est, de patre & filio aliquá notitiá per creaturas habuerũt. Ostiariũ ergo nõ cognouerunt, nec per ostiũ intrauerunt. Erecta enim ceruice ambulátes, & scientiam suá sibi attribuétes, euanuerũt in cogitationibus suis. Noluerũt enim se humiliare, & idcirco nõ potuerũt per humile ostium intrare. Neq; enim sapientia, nec legis obseruantia, nec bona vita valet sine illo. Dicunt autem gentiles, dicunt etiá Iudęi nõ furtum facimus, non adulterium: à peccatis abstinemus, bene viuimus, opera bona facimus, sufficit nobis. Sed si per ostium non intrant, quid eis prodest vnde gloriantur? Ad hoc enim debet cuique prodesse bene viuere, vt detur ei semper viuere. Non enim dicendi sunt bene viuere, qui finem bene viuendi, vel cęcitate nesciunt, vel inflatione contemnunt. Qui igitur increduli sunt, id est, Gentiles & Sarraceni, ac Iudæi per hoc ostium non intrant. Alij autem intrant in ouile ouium, sed non per ostium. De quibus Dominus in Euangelio hodierno ait: Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Cùm autem duplex sit introitus in ouile, id est, in Ecclesiam, vnus pastoris pro pascendis ouibus, alius ouiculæ,

Rom. 8. Ephe. 4. De gratiarũ diuersitate et multiplici effectu spiritus sancti. Amos 7. Dan. 1. Matth. 4. Actuum 10. Matth. 9. Num. 11. Simile. Exod. 31. Exod. 8. Iob. 15. Rom. 1.

vt fiat

vt fiat de grege, primò agit de ingressu pastoris, postmodum de ingressu ouis: Et est expressa similitudo inter ostium ouilis & Christum. Quia sicut per ostium ingreditur pastor ad præbenda ouibus cibaria, & ponendum in præsepio fœnum, & posteà oues egrediuntur per eum ad pascua virentia, quæ non ministrantur eis à pastore. Sic per Christum ingreditur pastor Ecclesiæ ad saginanda ouium corda, & postmodum egrediuntur ad pascua æterna, quæ non ministrantur nisi ab æterno pastore. Hæretici autem intrant in ouile ouium, sed non per ostium. Licèt enim Christum prædicét, infideliter tamen ipsum annuntiant, quia doctrinam eius in parte adulterant & falsa veris admiscent. Vnguentum enim eorum non est pisticum, id est, fidele, quia species adulterinas admiscent. Ascendunt etiā hæretici ad culmen prælationis, nō per Christum neq; per spiritū sanctum, & idcirco ex alto corruentes conteruntur. Similiter & mercenarij atque hypocritæ & quicunque mali prælati, & si veritatem prædicent, quia tamen non sincerè, sed pro lucro temporali, vel gloria inani Christum prædicant, non per Christum, sed aliunde intrant. Non enim Christum pro Christo prædicant, & idcirco prædicando ad corda audientium per Christum non intrant. Similiter, qui non per electionem canonicam intrant ad prælationem, sed per pecuniam vel carnalem affectum vel violentiam vel quamcunque aliam turpem & inhonestam causam, non per ostium intrāt, sed tanquam fures & latrones, quia aliundè ascendunt, patibulo gehennali suspendi promerentur. Fur dicitur à fulua nocte, qui scilicet, de nocte surripit aliena. Latro qui latitat in nemore, vt transeuntes spoliet & occidat. Fur ergo dicitur in hoc loco, qui, quod alienum est, suum ducit. Latro, quia quod furatus est, occidit. Fures igitur, qui officium prælationis sibi vsurpant, & oues Christi suas reputant, non intrant per ostium, sed effodiunt & furantur: Effodiunt, occultè intrando, operarij subdoli transfigurantes se in angelum lucis. Diabolus etiam dicitur fur & latro, fur est, quia paulatim, & quasi latenter more furis ad ostium pulsat: Postquam autem percipit quod custodes dormiūt, audacius pulsat & ingreditur, atque more latronis perimit & mactat, & idcirco semper bonis pastoribus vigilandum est. Postquam autem de fure & latrone, qui aliundè ascendunt, permisit Dominus, subiungit de bono pastore, dicens. Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium. Christus propriè & principaliter pastor est, quia pascit oues. Ostium etiam est, quo intratur ad oues, Christus autem per ostium, quod ipse est, intrat, quia seipsum prædicat, & per seipsum, id est, per veritatem intrat. Ipse enim veritas est. Quicunque autem sub eo pastor est, per seipsum intrat ad corda hominū. Omnes enim qui veritaté docét & tenent, in Christo pastore sunt, vnus pastor. Quod auté ostium est, sibi soli Christus retinuit, quia non est alius qui prædicetur ouibus, vel in quem credatur. Non est alius, per quem ad corda ouium intret prædicator, vel per quem oues intrét ad Deum. Nomen autem pastoris aliis communicat. Et idcirco ipse ait: Qui intrat per ostium, rectè scilicet, de Christo sentiendo, & fideliter prædicando, non quærendo quæ sua sunt, sed quæ sunt Christi, & per canonicam electionem, ille pastor est ouium, non lupus, non mercenarius, nō fur vel latro. De huiusmodi autem pastore Dominus subiungit: Huic ostiarius aperit, & vocem eius oues audiunt. Ostiarius aperit, id est, spiritus sanctus, qui docet omnem veritatem, per quem etiā ad corda auditorum prædicator intrat, & cuius inspiratione super gregem canonicè promouetur prælatus. Oues autem vocem eius audiunt obediendo. Qui verò pręconem veritatis audit, Christum audit. Quia & quando Iudex loquitur per præconem, non dicitur pręco dicit, sed Iudex dicit. Quod autem sequitur: Et proprias oues nominatim de primo pastore, id est, de Christo intelligitur, qui prædestinatorum nomina in libro vitæ scribit, quia nouit Deus, qui sunt eius. Vocat etiam nominatim, id est, vnumquemque merito suo. Vnde dicitur: In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Sed alij pastores sub Christo oues suas nominatim vocare dicuntur, sicut scriptum est: Diligenter attende vultum pecoris tui, & greges tuos considera. Non tantum autem bonus pastor oues suas nominatim vocat, sed educit eas quasi de Ægypto, in doctrinam sanam & operationem bonam. Educit eas primò in regnum Ecclesiæ militantis, tandem ad pascua virentia, in regnum, scilicet, Ecclesiæ triumphantis. Et cùm proprias oues emiserit, ante eas vadit. Emisit, scilicet, de tenebris, scilicet, ad lucem. Ante eas vadit, quasi columna nubis & ignis verbo sanctæ prædicationis, exemplo bonæ operationis, solatio beneficij temporalis, suffragio orationis, & flagello correptionis. Christus etiam oues suas præcessit, non solùm verbo & exemplo, sed in cœlum ascendendo, vt vbi præcessit sublimitas capitis, sequatur humilitas gregis. Si quis autem per arctum foramen transire vellet, postquam caput eius pertransisset, multum laboraret, vt membra cętera pertransirent. Et nos cum omni diligentia laborare & procurare debemus, vt post caput nostrum transeamus. Vnde subiungit. Et oues illum sequuntur, quia sciunt vocem eius. Sequuntur imitando, sequuntur quocunque ierit in bono perseuerando, sequuntur ad vitam æternam post pastorem intrando. Quia sciunt vocem eius, à quocunque, scilicet, proferatur. Nam de calice terreo quandoque bonum bibitur vinum. Si Christum prædicat, oues Christi hanc vocem audiūt & cognoscunt, si aliud non cognoscunt. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non nouerunt vocem alienorum. Alienum, scilicet, in quo non est vox Christi, & si bonus videatur, nec audiunt nec sequuntur. Sed nunquid Christi oues aliquando seducuntur, & vocem hæreticorum audiunt, atque ad ipsos transeunt? Et si aliquando aberrauerint, finaliter tamen non nouerunt, qui ad vitam prædestinati sunt. Aliqui enim verè sunt oues in prædestinatione,

De his qui intrant non per ostiū, scilicet, hæreticis & mercenariis & hypocritis.

De fure & latrone.

Quod diabolus furi comparatur.

De intrantibus per ostiū. Ioan.14.

Phil.3.

Ioan.16.

De pastore oues nominatim vocante, & eas educente & præcedente. 2.Tim.2. Ioan.14. Prouer.27.

Quod oues pastorem sequūtur, et eius vocem audiunt.

stinatione, quia nouit Dominus qui sunt eius. Adhuc tamen vocem alienorum in multis foris audiunt. Econtra lupi sunt intus, & vocem pastoris in multis audiunt. Sed est vox quædam propria pastoralis, quam nullus reprobus implet, vel audit obediendo. Hæc, scilicet, Quicunque perseuerauerit vsque in finem, saluus erit. Hanc nulla propria ouis, id est, nullus prædestinatus contemnit, nullus alienus, id est, reprobus audit. Electi enim & si ad tempus deuiant, in fine tamen perseuerant. Econtra lupi, & si ad tempus intrant & audiunt, tandem retrò abeunt. Hoc prouerbium dixit illis Iesus. Illi autem nō cognouerunt quid loqueretur eis. Parabolicè enim loquitur, vt obscuris exerceatur, & superbos, qui de scientia gloriātur, ad humilitatē prouocet. Pascit autem manifestis, dum parabolam consequenter exponit, dicens: Amen dico vobis, quia ego sum ostiū ouium. Quotquot venerunt, fures sunt & latrones, sed non audierunt eos oues. Christus secundum diuersa officia, ostium & ostiarius, pastor & ouis nuncupatur. Quod autem ait: Quotquot venerunt, fures sunt & latrones, intelligendū est: Quotquot venerunt præter me. Nō enim præter eum, sed cū eo venerunt, qui cum veritate venerunt. Ipse enim est veritas. Prophetæ igitur qui præcesserunt, cum eo, hoc est cum veritate venerunt. Alij verò quotquot per se venerunt, quærētes quæ sua sunt, nec veritati adhærentes, fures sunt & latrones. Intelligendū est quotquot venerunt præter me, vt comprehendantur mēbra cū capite, sicut cùm dicitur. Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo. Solus enim Christus, id est, mēbra cum capite in cœlum ascendit. Vel quotquot venerunt, supple, nisi per me, qui sum ostiū. Venerunt quidem Pseudo-prophetæ non missi ab eo, sed aliunde ascenderūt. Fiat ergo vis in verbo veniendi. Mercenarij enim qui non per Deum veniunt, per se venire dicuntur, sicut mimi & ioculatores veniunt ad epulas non inuitati vel vocati. Venire igitur hoc modo dicuntur quando non mittuntur, sed veniunt per se nō vocati vel missi. Hoc modo Ioannes nō venit, sed fuit homo missus à Deo. Venerunt igitur nō per eum, sed propter eum fures & latrones, sed nō audierunt eos oues, id est, prædestinati eos finaliter non audierunt. Repetit autem Dominus vt addat, & vt nomen ostij specialiter sibi appropriet, dicens: Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Per hoc autem quod ait: saluabitur, euidenter ostendit, non solùm pastores, sed & oues intrare per ostium. Vnde communiter subiungit de ingressu & egressu, tam ouiculæ, quàm veri pastoris. Ingredietur, inquit, & egredietur. Ingredietur per contemplatiuam, egredietur per actiuam. Ingredietur credendo & operando, egredietur contra hæreticos pugnando. Ingredietur mentis suæ secretum cubiculum, eam interius perscrutando. Ingredietur sacram scripturā inquirendo, & addiscēdo. Egredietur ad pugnā & ad bona opera proximis subueniēdo. Ingredietur & pascua inueniet. Egredietur & pascua inueniet. Hic enim pascitur pastu gratię, & quasi fœno in pręsepio, id est, viatico in altari. Egrediendo autem ab hoc seculo, id est, de militāte Ecclesia, in triumphantē, pascua vitæ æternę inueniet, & pane Angelorum pascetur, iuxta illud: Nihil mihi deerit in loco pascuę ibi me collocauit. Et quoniam prædixerat de ingressu furis, nunc subiungit de ipsius progressu ostendens ad quid ingrediatur. Vnde ait: Fur non venit nisi vt furetur & mactet, & perdat. Furetur alienam rem sibi vsurpando, mactet à fide retrahendo. Perdat in æternam damnationem inducendo. De his furibus Isaias ait: Principes tui infideles, socij furum. In fine autem ad quid venerit, Dominus ostendit, dicens: Ego veni vt vitam habeant, id est, in præsenti conferam vitam gratiæ, & in futuro in maiori abundantia vitam gloriæ. Vitam gratiæ per fidem in spe, vitam gloriæ, per speciem in re. Vitam etiam gratiæ primò confert ad iustificationem & postmodum gratiam ampliat & augmentat ad perfectionem. Sicut enim exeunti à tenebris lux primò grauis est, ita cùm homini primò gratia infunditur, non statim dulcescunt illi opera pœnitentiæ. Postmodum verò crescente charitate, quando abundantius cōfertur ei vita gratiæ. Dulcescunt illi opera pœnitentiæ, vt acetum ei conuertatur in vinū. Postquam verò perfectè Deo adhæserit, non aliud quàm Deus velit, velle vel sapere poterit. Quemadmodum stilla aquæ vino infusa calorem pariter & saporem contrahit. Quod inchoatur hîc in perfectione viæ, sed plenè consummabitur in perfectione patriæ, quando Deus erit omnia in omnibus. Et qui nobis in præsenti confert vitam gratiæ, tunc nobis abundantius conferet vitam gloriæ, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Ad quam nos perducere dignetur ipse, qui est hostia & ostium, Dominus noster Iesus Christus, qui cum patre & spiritu sancto, viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

Marginalia: Mat. 10. Mar. 13. — *De his qui præter Christum seu sine Christo venerunt.* Ioan. 14. Phil. 2. — Ioan. 4. — Ioan. 1. — *De multiplici ingressu & egressu.* — *De progressu furis.* — Isaiæ 1. *Ad quid venerit Dominus.* — Isaiæ 64. 1. Cor. 2.

FERIA QVARTA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Ioannem.

Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus, qui misit me, traxerit eum. Ioan. 6.

BOVES arabant, & asinæ pascebantur iuxta eos, quemadmodum in Iob dicitur: Boues sunt prædicatores in agro Domini laborantes, aratro crucis Christi terram Ecclesiæ excolentes, iugum Domini super se ferentes. De his bobus Salomon ait: Vbi boues non sunt, præsepe vacuum est. Vbi enim desunt prædicatores, corda simplicium omni bono spirituali vacua sunt. Teste enim Salomone, qui ait in Parabolis: Cum defecerit Prophetia, dissipabitur po-

Marginalia: Iob 1. Matth. 11. *De bobus arantibus et asinis pascentibus.* Prouer. 14.

bitur populus. Econtrà ſermone diuino in vnitate fidei & concordia charitatis fideles congre- *Prouer.29.*
gantur. Debent igitur boues errare, vt aſinæ, id eſt, ſimplices ſubditorum animæ paſcantur & reficiantur. Si enim Dominus in iudicio de pane corporali dicturus eſt: Eſuriui, & non de- *Matth.25.*
diſtis mihi manducare, quantò magis improperabit illis, qui panem ſpiritualem abſcondunt, & animas ſimplicium fame perire permittunt, ſicut ſcriptum eſt: Eſurientes & ſitientes anima eorum in ipſis defecit. Non ſolùm autem pane ſpirituali paſcit eſurientem, qui verbum Dei prædicando populum Domini docet, ſed omnia miſericordiæ opera ſpecialiter adimplet. *Quod prædicator omnia opera miſericordiæ prædicando adimplet.*
Dat enim eſurienti cibum, ſitienti potum, nudo veſtimentum, peregrino hoſpitium, infirmo *Matth.24.*
ſolatium & medicinam, incarcerato viſitationem. Paſcit eſurientem, dum dat ei cibum in tempore, quia non in ſolo pane materiali viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Potum tribuit ſitienti, ſicut ſcriptum eſt: Lac vobis potum dedi, non eſcam. Et in *1.Cor.3.*
Canticis dicitur: Bibite amici & inebriamini chariſsimi. Nudo tribuit veſtimentum, ſicut ſcriptum eſt: Cùm videris nudum, operi eum. Nudus eſt qui veſtimenta virtutum amiſit, & *Cant 5. Iſa.58.*
maximè veſtem nuptialem charitatis. De his veſtimentis Ioannes in Apocalypſi ait: Beatus qui *Apoc.16.*
cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet. Hæc veſtimenta recuperat, qui verbum Dei audit & conſeruat. In hoſpitio autem prædicator recipit peregrinum, dum ipſum verbo ſanctæ prædicationis ad ouile Chriſti, id eſt, ad Eccleſiã reducit, ſicut ſcriptũ eſt: Egenos, vagoſq; induc in *Iſa.58.*
domum tuam. Infirmo medicinã confert, & ſolamen impẽdit, dum diuinis eloquiis cordis eius dolores linit. Sicut in Eccleſiaſt. Sapiens ait: Nónne ardorem refrigerabit ros. Sic & verbũ me- *Eccleſ.7.*
lius quàm datum. Et iterum ait: Non deſis plorantibus in cõſolatione. Viſitat incarceratos, qui cõpedibus peccatorũ in carcerem diaboli detinentur. Dominus enim per verbũ prædicationis ſoluit cõpeditos. Vnde per Iſaiã ipſe ait: Spiritus Domini ſuper me, eò quòd vnxerit me Domi- *Iſa.61.*
nus vt prædicarẽ captiuis indulgentiã, & clauſis apertionẽ. Orate igitur fratres chariſsimi, quatenus prædicta opera miſericordiæ, virtute verbi ſui, hodie dignetur in nobis ſpiritualiter implere. Nemo poteſt venire ad me, &c. His diebus ſpiritus ſancti fratres chariſsimi, in quibus charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritũ ſanctum, qui datus eſt nobis, ſpiritualiter gaudere debemus, & extendere more accipitris alas noſtras ad Auſtrum ſpiritus ſancti, vt plu- *Rom.5. Iob 39.*
mis veteribus proiectis, nouas virtutum plumas aſſumamus. Igne igitur ex ipſo altari holo- *Leuit.6.*
cauſta noſtra accendamus, & nõ igne alieno, igne, ſcilicet, malo & reprobo, cuius tria ſunt fomenta in homine, ſtipula cogitationis immundæ, fœnũ locutionis peruerſæ, lignũ operationis illicitæ. Vt autẽ ignẽ ſpiritus ſancti in nobis nutriamus, de ſpiritu ſancto loqui in ſpiritu & veritate debemus. *De bono igne & malo, & nutrimento mali ignis.*
Sicut ad Theſſ. Apoſtolus ait: Spiritũ nolite extinguere, prophetias nolite ſpernere. *Ioan.4. 1.Theſ.5.*
Spiritum ſanctũ maiores, quantũ in ſe eſt, extinguunt, dum gratiã eius laudãdo & prædicando minoribus aperire negligunt, ſed tacẽdo abſcõdunt. Minoribus autẽ dicitur prophetias nolite ſpernere, id eſt, nõ cõtemnatis, ſi qui per ſpiritũ ſanctũ vobis prophetias exponunt, ſed diligenter audiatis. Secundo etiã modo ſpiritus extinguitur, dum à nobis malis operibus expellitur. Spiritus enim ſanctus per mortale peccatũ eiicitur, per veniale autẽ quaſi cõturbatur. Vnde Apoſtolus ait: Nolite cõtriſtare ſpiritum ſanctũ in quo ſignati eſtis. Lætificemus igitur ſpiritum ſanctũ in nobis bona opera faciendo, & de ipſo his diebus ad honorẽ Dei loquẽdo. Hoc enim feſtũ ſolemnitas primitiuorũ appellatur, quia noui panes in lege de primitiis frugũ hodie offe- *Leuit.22.*
rebantur. Venerabilis ſolemnitas in qua animæ noſtræ renouantur, & noua opera Domino of- *De buccina et buccinatione.*
ferimus. In hac igitur renouatione Eccleſiæ, quæ fit per ſpiritũ ſanctum, buccinare debemus in neomenia tuba in inſigni die ſolemnitatis tam præclarę. Qui autem buccinat, attrahit ſpiritum, attractum emittit, emiſſum in longum protrahit. Et nos aperientes os cordis, per deſiderium noſtrum ſanctum ſpiritum attrahamus, ſicut ſcriptum eſt: Os meum aperui & attraxi ſpiritum. Attractũ benè operando in publicum emittamus, emiſſum perſeuerãdo in bono protrahamus. His autẽ buccinis in pugna vti debemus. Ad robur enim & pugnam datus eſt ſpiritus, maximè his diebus. vnde & ipſe pignus dicitur. Ad hoc enim accipimus, vt de promiſsione, quę nobis fit, certitudinem teneamus. Dono igitur ſpiritus ſancti animæ noſtræ per ſpei certitudinem ad pugnam roborantur, & ad coronam victoriæ animantur. Qui autẽ ſine ſpiritu ſancto eſt, inermis eſt. Dona enim ſpiritus ſancti, quaſi crines Samſonis, quibus abſciſis anima vires ſuas amit- *Iud.16.*
tit. Pugnanti autem neceſſe eſt vt ſit armatus. Vnde & arma ignea Apoſtolis ſuis dedit Dominus, vt ſit doctus, ſicut ſcriptum eſt: Qui docet manus meas ad prælium, quod fit igne illuminante. Vt ſit robuſtus, ſicut ſcriptum eſt: Eſtote fortes in bello, quod fit igne conſolidante. Vt ſit *De his quæ neceſſaria ſunt pugnanti.*
audax, ſicut ſcriptum eſt: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, quod fit igne torporem ex- *Matth.10.*
cutiente. Quod perſeueret vſque in finem, ſicut ſcriptum eſt: Qui perſeuerauerit vſque in fi- *Lucæ 12. Matth.10.*
nem, ſaluus erit, quod fit ex charitatis radicatione. Aquæ enim multæ non potuerunt ex- *Marc 13.*
tinguere charitatem, nec flumina obruent eam. Aquæ, id eſt, blanditiæ emollientes. Flu- *Cant.8.*
mina, id eſt, aduerſitas obruens. Teſte enim Salomone: Fortis eſt vt mors dilectio, id eſt, charitas vera, non ficta, ſed firmiter radicata. Inſtabilis autem & debilis eſt amor ille, quem nummus copulat non gratia, quia non à corde procedit, ſed à pecunia. Ig- *De falſa amicitia.*
nis enim ſtipulæ eadem facilitate extinguitur, qua ſolet accendi. Talis eſt amor huius ſeculi, amor, ſcilicet, fortunæ vel conſanguinitatis etiam dilectio, quæ ita ſe habet ad DEI amorem ſicut Sol pictus ad lucentem. Amor ſiquidem terrenus inuiſcat alas animæ, ne poſſit ad

superna volare. Amor autẽ diuinus viſcum iſtum ſoluit, ſicut fluit cera à facie ignis. Gemina autem dilectio Dei & proximi, duæ ſunt alæ, quibus anima excelſa conſcendit poli. Amor autem Dei fortis eſt, tanquã funiculus triplex, qui difficilè rumpitur, dum homo Deũ diligit toto corde, tota anima, & totis viribus. Hoc fune dilectionis anima trahitur ad Deum. Ruptis autem vinculis charitatis, quaſi fune rupto, trahi non poteſt. Niſi enim hoc funiculo triplici DEO adhæreamus, nequaquam trahi valemus. Qui igitur trahitur homo eſt: id quo trahitur amor eſt: qui trahit, pater eſt. Vnde in hodierno Euangelio Dominus ait: Nemo poteſt venire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum. Homo enim per ſe poteſt cadere, ſed nõ poteſt per ſe reſurgere. Spiritus vadens & non rediens. Credere enim in Deũ non poteſt, niſi gratia ipſum præuenerit. Sine me, inquit, nihil poteſtis facere. Palmes enim niſi manſerit in vite, non poteſt fructificare. Non eſt enim volentis velle, neq; currentis currere, ſed Dei miſerãtis. Quia ſpiritus vbi vult ſpirat. Auis enim ſine pennis volare minimè poteſt. Homo enim delapſus in foueam, niſi fune diuinæ gratiæ demiſſo, extrahi non poteſt. Sicut quadriga in luto per ſe moueri non poteſt, ita homo, niſi pater traxerit eum, ad Chriſtum non poteſt venire. Quæcunque autem trahit pater, trahit filius, trahit & ſpiritus ſanctus. Illud tamen ſpecialiter patri attribuitur, quia opus maximæ potentiæ eſt, impium iuſtificare. Maius enim ſignum virtutis eſt & potentiæ, iuſtificare impium, quàm creare cœlum & terram. Ibi enim nulla eſt repugnantia, hîc autem iniuſtitia peccatoris contraria eſt diuinæ iuſtitiæ, & vanitas opponitur veritati, mors vitæ, tenebræ claritati. Non ſolùm igitur Deus recipit pœnitentes, ſed trahit peccatores, ſicut ſcriptũ eſt: Et cõpelle intrare. Trahit de profundo maris, ſicut ſcriptũ eſt: Ex Baſan cõuertam: conuertã in profundũ maris. Baſan confuſio interpretatur. Conuertit igitur ex Baſan, id eſt, ex confuſione. Conuertit in profundũ maris, id eſt, illos, qui in profundũ vitiorum cõmorantur. Trahit autem de profunditate confuſionis, quæ latet in corde per prauam cogitationem, quæ patet in ore per prauam locutionẽ, quæ manet in opere per malã conſuetudinẽ. Trahit tamẽ non violentia, ſed amore, id eſt, funiculis charitatis, & bona voluntate. Trahit ſua quemq; volũtas. Non eſt enim bonũ meritoriũ, niſi fuerit voluntariũ: Deus autẽ voluntatẽ hominis præuenit, incitãdo eũ per flagella, per beneficia, per documẽta, cõminando, promittẽdo. Trahit inſuper per exẽpla. Omnia enim terrena mala ſuſtinuit homo Deus, ne in illis timeretur infelicitas. Omnia terrena bona cõtempſit, ne in illis quæreretur felicitas. Trahit tribulationibus, trahit conſolationibus. Vnde per Oſee ipſe ait: In funiculis Adã trahã illos, in vinculis charitatis. In funiculis Adã immittẽdo varias tribulationes. In vinculis charitatis, præbendo varias cõſolationes. In funiculis Adã comminando, terrendo & affligendo. In vinculis charitatis promittẽdo, cõſolando, & pro illis patiendo. Poſſumus autẽ diſtinguere inter verbũ trahendi, & verbũ extrahendi, vt qui à peccatis cõuertuntur, dicãtur extrahi, & hoc pertinet ad incipiẽtes. Qui autẽ iuſtificati ſunt, dicãtur trahi, & hoc pertinet ad proficientes. Vnde in Canticis ſponſa ait: Trahe me poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Timor ergo compellit, gratia præueniens extrahit, ratio adducit. Deſiderium trahit & currere facit. Trahe me poſt te, ait ſponſa, quia ſine te nihil poſſum facere. Trahe me poſt te, vt non eam poſt cõcupiſcentias meas. Trahe me poſt te, vt ſequar imitando te, & non prçcedam quaſi ſapiens in oculis meis. Trahit autem Dominus animã ſeptem donis ſpiritus ſancti, quaſi ſeptem funiculis. Trahit animam ad tribunal ſuum terribilis iudex, vt territam purget per ſpiritum timoris. Trahit ad templũ ſuum Deus verus, vt in ſpiritu & veritate colatur per ſpiritũ pietatis. Trahit ad auditoriũ ſuum magiſter bonus ad apprehẽdendam diſciplinam per ſpiritum ſcientiæ. Trahit ad agrum ſuum potens ad excitandum in bonis operibus per ſpiritum fortitudinis. Trahit in domum ſuam magnus paterfamiliâs ad habitandum vnius moris in domo ſub abbate per ſpiritum conſilij. Trahit in cellaria ſua Rex ditiſsimus ad ſcrutandas ſcripturas & myſtica quæq; penetranda per ſpiritum intellectus. Trahit in cubiculum ſuum ſponſus amantiſsimus ad fruendum gratiſsima præſentia ſua per ſpiritum ſapientiæ. Quot ergo ſunt chariſmata gratiarũ, quibus ſpiritus Deo cõiungitur, quaſi tot funiculis ad Deũ trahitur. Qualiter autem huiuſmodi funiculis contexatur Petrus Apoſtolus oſtendit, vbi ait: Miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute ſcientiam, in ſcientia abſtinentiam, in abſtinentia patientiam, in patientia pietatem, in pietate amorem fraternitatis, in amore fraternitatis charitatem. Primò igitur oportet quod habeamus fidem. Et quia fides ſine operibus mortua eſt, in fide miniſtremus virtutem, id eſt, bonam operationem. In virtute autem ſcientiam, & tanquam prudentes virgines oleum in corde reponamus, & non propter vanam gloriam bona opera faciamus. Et quia hæc tria poſſumus habere & vitia perpetrare, ſubdit in ſcientia abſtinentiam, vt, ſcilicet, ab omni peccato abſtineamus. Et quia poſt hæc tribulationes & tentationes occurrunt, ait in abſtinentia patientiam. Ne autem patientia ſimulatoriè prætendatur, ait in patientia pietatem, vt quod monſtramus in facie, teneamus in corde, & benè faciamus his, qui nos perſequuntur. Sed ne pietas iſta pro commodo noſtro & non pro fraterna dilectione habeatur, ait in pietate fraternitatis amorem, vt, ſcilicet, ita benè faciamus eis exterius, quàm diligamus interius: vt autem omnis iſta virtutum cõnexio in charitate perficiatur, & propter Dei amorẽ concludit in amore fraternitatis charitatẽ. Hac igitur quaſi catena virtutũ, ſpiritus hominis Deo aſtringitur, & poſt ipſum trahitur. Oſtendit autẽ Dominus quantũ fructum cõſequantur, qui ad eum veniunt, & à patre trahuntur, dicẽs: Et ego reſuſcitabo eum in nouiſsimo die. Tunc

De triplici funiculo quo anima trahitur. Eccleſ. 4. Deut. 6.

Quod ſine Deo nullum bonũ facere poſſumus. Ioan. 15. Rom. 9. Ioan. 3. Simile.

Lucæ 14. Quod Deus multipliciter trahit venientes ad ſe.

Quod Deus multipliciter nos incitat ad bonum.

Oſee 11.

Cant. 1.

Ioan. 15.

Quod ſeptem donis ſpiritus ſancti anima ſeptempliciter trahitur.

De funiculo multiplici ex verbis Petri Apoſtoli. 2. Petri 1. Iacob. 2.

Matth. 5. Lucæ 6.

Tunc enim apprehendet quod dilexit, videbit quod credidit, manducabit quod eſuriit. Per hoc autem quod ſubiungit: Scriptum eſt in Prophetis, Erunt omnes docibiles Dei, oſtendit quod illuminatione fidei & doctrina trahitur homo, quaſi dicat: Prophetæ prædixerunt & teſtantur, quod omnes homines illius regni, id eſt, Chriſtianæ fidei, erunt docibiles Dei, qui, ſcilicet, facilè doceantur à Deo. Prædicator enim loquitur exterius, Deus autem ſpiritum aperit interius. Intus enim inſtruit Spiritus ſanctus cognitione & amore veritatis. Per prædicationem autem & illuminationem animæ trahuntur ad Deum. Vnde in Eccleſiaſte dicitur: Memento creatoris tui antequã rumpatur funis argenteus, id eſt, antequã ceſſet prædicatio, per quam ad Deũ animę trahuntur. Per funem enim argenteũ, pręдicatio diuinę ſcripturę intelligitur. Dicit autem ſcriptum eſſe in Prophetis: Erunt omnes docibiles Dei. Quæ tamen verba ſolus Ioël dicit, ſed in aliis Prophetis eadem forma reperitur. Omnes enim Prophetæ vno & eodem ſpiritu locuti ſunt, & vnuſquiſque concordat cum alio, & ad vnum omnes Prophetæ tendunt. Quod autem per reuelationem & doctrinam trahatur homo oſtendit, ſubiungens: Omnis qui audiuit à patre & didicit, venit ad me. Audiuit, ſcilicet, verbum patris, id eſt, audiendo, interius credidit, fide operante per dilectionem, & didicit profectu & opere, venit ad me paſsibus fidei & dilectionis. Licèt autem pater doceat & audiatur, ipſe tamen inuiſibilis eſt. Vnde & ſubiungit: Non quia patrem vidit quiſquam, niſi is qui eſt à Deo, vidit patrem, id eſt, filius, qui eſt à patre, hic vidit patrem, quaſi dicat: Pater inuiſibilis eſt, docet tamen vos, dum auditis verbum eius, id eſt, filium, qui factus eſt homo, vobis loquitur. Et idcirco illum audire debetis, & credere in eum. Vndè & ipſe continuò ſubiungit: Qui credit in me, habet vitam æternam, quaſi dicat: Ego noui patrem, quia ab eo ſum, & idcirco mihi credatis, vt vitam æternam habeatis, id eſt, meipſum, qui ſum vita æterna. Vnde ipſe ſtatim ait: Ego ſum panis vitæ. Ipſe enim paſcit nos hîc pane gratiæ, & tandem paſcet pane gloriæ. Panis autem iſte ſignificatus eſt per manna, quod dedit illis Dominus in deſerto. Iudæi autem gloriabantur de vmbra, id eſt, de manna materiali, quod dedit Deus Patribus eorum in figura, & verum panem, id eſt, CHRISTVM, contemnebant. Ideo aſsignat Dominus præeminentiam huius panis ad illum, dicens: Patres veſtri manducauerunt manna in deſerto, & mortui ſunt. Non dicit de morte carnali, quæ communis fuit, tam bonis quàm malis, qua morte Moyſes & Aaron, & alij mortui ſunt in deſerto, ſed de morte ſpirituali, à qua liberantur qui panem vitæ manducant. Vnde ipſe ait: Hic eſt panis de cœlo deſcendens, vt ſi quis ex ipſo manducauerit, non moriatur. Si quis manducauerit intus, ſcilicet, in corde, intelligendo, credendo, & amando, quod de re Sacramenti intelligitur, de qua Auguſtinus ait: Res huius Sacramenti omnibus ſumentibus eſt in vitam æternam & nulli ad mortem, vnitas, ſcilicet, ſanctorum. Adhuc autem huius panis effectum & virtutem oſtendit Dominus, dicens: Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. Viuus, id eſt, in me viuens, & vitam aliis præbens. De qua autem vita intelligat, determinat, dicens: Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum, id eſt, non ſolùm in præſenti per iuſtitiam, ſed in futuro per gloriam. Non ſolùm autem Chriſtus eſt panis, ſecundum verbum, quo viuunt omnia, ſed inſuper ſecundum carnem aſſumptam pro mundi vita, id eſt, ſecundum humanitatem. Vnde ipſe ait: Et panis quem ego dabo, caro mea eſt, pro mundi vita. Hoc autem Iudæi reprobi & malitia ſua excæcati, quia Dei docibiles non erant, non intelligebant, nec Chriſto dicenti credebant, ſed adinuicem de his verbis litigabant. Non enim tracti erant à patre, malitia ſua eos impediente, & idcirco ad CHRISTVM venire non poterant, quia collyrium diuini ſermonis, quo illuminari poſſent, contemnebant. Propterea in Apocalypſi Ioannes ait: Collyrio inunge oculos tuos, vt videas. Eſt autem collyrium diuini ſermonis, quod mentis oculos mundificat, de quo Dominus ait: Iam mundi eſtis propter ſermonem meum, quem locutus ſum vobis. Eſt collyrium tribulationis, de quo dicitur: Vexatio dat intellectum. Hoc eſt fel piſcis quo illuminati ſunt oculi Tobię. Eſt collyrium humilitatis, de quo dicitur: Confitebor tibi Pater Domine cœli & terræ, quia reuelaſti ea paruulis. Dominus enim intellectum dat paruulis. Eſt collyrium orationis, de quo dicitur: Si quis indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat. Vnde orante Martino illuminati ſunt oculi Hilarij, vt intelligeret ſcripturas. Eſt collyrium perturbationis, id eſt, iræ, per zelum quo ad tempus turbatur oculus, vt poſtmodũ videat limpidius, de quo ſcriptũ eſt: Conturbatus eſt in ira oculus meus. Eſt collyriũ fidei, quo liniuit Dominus oculos cęci nati, de quo dicitur: Fide purificans corda eorũ. Eſt collyriũ pręceptionis, de quo dicitur: Pręceptũ Domini lucidum, illuminans oculos. Eſt collyriũ operationis, quo ad impoſitioné manus Ananiæ, Paulus viſum recepit, ſicut ſcriptum eſt: A mandatis tuis intellexi, ſcilicet, benè operando, ſecundum quod mandaſti. His omnibus collyriis reprobi Iudæi oculos vngere noluerũt, ſed magis collyrio confuſionis, id eſt, aſtutia diaboli locutione, qua aperti ſunt oculi primorum parentum collyrio etiam excæcationis, id eſt, iræ per vitium vngentes oculos, excæcati ſunt, dum Chriſti prædicatione offendebantur: & idcirco nõ illuminabãtur. Pater auté illos quos trahit, qui docibiles ſunt Dei, paulatim illuminando ſemper in melius proficere facit, ſicut ſcriptũ eſt: Iuſtorũ ſemita, quaſi lux ſplendés, creſcit vſq; ad perfectũ dié. Vnde & cęcus à Chriſto illuminatus, primò dicit ſe videre homines tanquã arbores ambulantes, poſtmodũ verò plenius & limpidius

Ierem. 31. Quod omnes credentes in Chriſtũ ſunt docibiles Dei.

Eccleſ. 12.

Expoſitio literæ.

De manna, et pane vitæ.

Apoc. 3. De illuminatione fidelium & collyrio multiplici.

Ioan. 15. Iſa. 28. Tob. 11. Matth. 11. Iacob. 1.

Ioan. 9. Act. 15.

Act. 9.

De malo collyrio. De modo illuminandi & profectu ſeu augmento diuinæ cognitionis, tracta ſimilitudine ex igne.

eos agnouit. Sicut autem agnitio, ita & dilectio ſemper in melius creſcit. Charitas enim proficit aut deficit. Ignis enim dum lignis ſuccenditur, à principio eſt cum flamma & fumo, poſtmodum cum flamma & ſine fumo, nouiſsimè autem poſtquã tota materia in ignem conuerſa fuerit, nec fumum nec flammam ex ſe emittit. Fumus perturbatio tentationis. Flamma imperfecta charitas, vel ſplendor bonæ operationis. Ignis ſine flamma, conſummatio charitatis, cùm enim à principio homo diligere incipit, non caret tentationibus, nec fumo perturbationis. Flammam etiam ex ſe emittit per ſplendorem exterioris operationis, poſtmodum verò cùm validius ardere cœperit, & amplius clareſcere, fumus perturbationis recedit, remanente flamma ſplendidæ operationis. Tandem verò cùm homo totus ignitus fuerit, & ad Dei contemplationem toto animi affectu tranſierit, flamma exterioris operationis intercidente in ſola Dei viſione delectatur. Et ſi enim aluear apum exterius lutoſum ſit per humilitatem vel humanã fragilitatẽ, interius tamen melle plenũ eſt per ſpiritualem dulcedinem. In hac igitur plenitudine delectationis, ſpiritus hominis quaſi inſenſibilis factus à pace Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, totus abſorbetur, quod tamen in hac vita nunquam homo plenè poteſt obtinere, quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & idcirco ab hac ſui alienatione citò retrahitur. Vix enim hora dimidia huiuſmodi ſilentium fit in cœlo, quia quantumcunque ſpirituali in hac vita pax iſta non diu conceditur. Poſtquam verò à ſtilla ad fluuium, ab igniculo ad caminum, à minimo tranſierimus ad maximum, tunc plenè ſatiabimur ab vbertate domus Domini, & torrente voluptatis æternæ potabit nos Dominus, quando omnes vere erimus docibiles Dei, legentes in libro vitæ, & cognoſcentes ſicut cogniti ſumus, atque facie ad faciem videntes Trinitatem in vnitate, & vnitatem in Trinitate. Cui eſt honor, virtus & gloria ſine fine, Amen.

DOMINICA PRIMA POST OCTAVAS PENTECOSTES, THEMA DE INTROITV Miſſæ, ſumpum ex Pſalmo.

Pſal. 12. *Domine, in tua miſericordia ſperaui: exultauit cor meum in ſalutari tuo: cantabo Domino, qui bona tribuit mihi.*

Eccleſ. 2. *Poſtquã ſpiritum ſanctum accepimus ad robur, acrius infeſtamur.* *De hiſtoriis, quæ leguntur in Eccleſia ab Octauis Pentecoſtes vſque ad aduentum Domini.* *Primò libri Regum.*

FILI, accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Maiores enim magis tentantur, & fortiores fortius impugnantur. Vnde legimus de Saule: Et totum pondus prælij conuerſum eſt in ipſum. Diabolus enim guloſus eſt, & electas eſcas ac delicatas appetit. Arrogãs eſt & ſuperbus, & gloriatur congredi cum fortioribus & robuſtis. Vnde poſt feſtum Spiritus ſancti, his diebus incipit Eccleſia libros Regũ recitare, & eorũ bella & victorias retractare, vt ad ſpirituales congreſſus nos inſtruat, & ad victorias nos inuitet. Quia poſt collatam gratiam Spiritus ſancti, ſtatim nos infeſtat inuidia ſpiritus maligni. Egredientes de Ægypto, Pharao inſequitur & perſequitur, & laborantes in deſerto impugnat Amalech, id eſt, diabolus lingens ſanguinem. Et poſtquam filij Iſraël manna à Deo ſuſceperunt, graues inſultus ab hoſtibus ſuſtinuerunt. Similiter recepta Spiritus ſancti gratia, inſtant tentationes & prælia. In bello autem valde neceſſaria eſt cautela & ſapientia, vt nobis diligenter caueamus, & conatus atque ictus noſtros non proiiciamus in vacuum. Non pugnemus quaſi aërem verberantes, ſed malignos ſpiritus, quorum habitatio eſt in aëre, pugnando percutiamus. Et ideo ſubſequenter libri Salomonis & Sapientiæ & Eccleſiaſtici leguntur, vt doceantur manus noſtræ ad prælium, & digiti noſtri ad bellum. Et quoniam ſapientia non ſufficit ſine patientia, ſequuntur libri Iob & Tobiæ, qui patienter ſuſtinuerunt aduerſa. Et nos exemplo eorum, ſi ſpiritus poteſtatis ſuper nos aſcenderit, grauiter nos affligendo, locum noſtrum non deſeramus, ſed immobiliter & conſtanter in pugna perſeueremus, quia non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. In hoc etiam poſt certamina ſubſequuntur ſolatia, quoniam ſecundum multitudinem dolorum in cordibus noſtris, conſolationes Domini lætificant animas noſtras. Non ſolùm autem patientia indigemus ad ſuſtinendum, ſed fortitudine ad reſiſtendum, & impugnandum aduerſarios. Vnde poſtmodum leguntur Eſdras, Iudith, & Heſter, qui in populi ſui defenſione fortes extiterunt. In his enim inſtruimur moribus, qui valde neceſſarij ſunt in pugna ſpirituali. Poſteà verò quia ſerpens antiquus calcaneo inſidiatur, poſt prædictos libros legitur liber Machabæorum, in quo de bellis actionibus agitur. Et diabolus imminente fine mundi, per filium perditionis grauiſsimè Eccleſiam impugnabit. Vnde Ioannes in Apocalypſi: Væ terræ & mari, quia deſcendit ad vos diabolus, habens iram magnam, ſciens quod modicum tempus habet. Similiter imminente fine hominis, magis nititur diabolus ad eius ruinam, & grauioribus tentationibus vrget. Sicut enim venatores in anguſto loco laqueos tendunt, ſic venator infernalis imminentibus mortis anguſtiis, laqueos tendit ad animas capiendas, more præpoſitorum, qui in fine villicationis ſuæ quantumcunque poſſunt acrius emungere, & extorquere conantur. Poſt prædicta autem nihil reſtat, niſi corona poſt victoriam, & æternæ beatitudinis fruitio.

Salomonis & Sapientiæ & Eccleſiaſtici. Libri Iob, & Tobiæ.

Quartò libri Eſdræ, Iudith & Heſter.

Quintò Machabæorum.

Simile.

Sextò Ezech.

fruitio. Vbi enim grauior pugna, ibi glorioſior corona. Vnde in fine libri Ezechielis legitur, vbi agitur de ciuitate glorioſa, & templi reædificatione. Ac ſi dicatur: Sancti mei, qui in hoc ſeculo certamen habuiſtis, mercedem laboris ego reddam vobis. Leuate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra. *Lucæ 21.* Erit enim vobis, ſicut Iſaias ait, Sabbatum ex Sabbato, id eſt, *Iſa. 66.* quies Paradiſi, ex quiete & pace animi, quam habuiſtis ſuſtinendo tribulationes ſine querela, & murmuratione. Leuate cordis oculos, & intuemini gaudium poſt luctum, requiem poſt laborem, vt non cõtriſtemini, ſicut & cęteri, qui ſpem non habent. Nam qui arat, & qui ſeminat, citò deficeret, ſi ſolùm labores in præſenti, & non fructum attenderet in futuro. Et ideo neceſſe eſt pugnanti & afflicto ſperare in miſericordia Dei, ne deficiat in agone. Vnde Pſalmus: In Domino ſperans non infirmabor. Spes enim non cõfundit, id eſt, athletam Chriſti à cõfuſione puſillanimitatis & deſperationis defendit. *De ſpe. Rom. 5.* Non ſolùm autem in ſpirituali certamine prædicta exiguntur, ſed valde neceſſarium eſt, vt Chriſti athleta in virtute ſua non cõfidat, & de viribus ſuis nõ pręſumat, ſed dicat cum Propheta: Domine, in tua miſericordia ſperaui, non pręſumens de me, ſed confidens in te. *De viribus noſtris non debẽmus cõfidere.* Non enim in arcu meo ſperabo, & gladius meus non ſaluabit me. In tua miſericordia ſperaui, nõ in propriis viribus. Teſte enim Propheta Amos: Si quis innitatur manu ſua ſuper parietem, id eſt, ſupra corpus vel corporis fortitudinẽ, mordebit eum coluber, id eſt, diabolus, ſerpens tortuoſus. *Amos 5.* Fallax enim equus corporis ad ſalutem. Præcipitata ſiquidem arrogantia, quia plus audet quàm poſſit, incipit ædificare, & non valet conſummare. Vnde Iſaias: Audiuimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valde. Superbia & arrogantia eius, & indignatio eius, plus quàm fortitudo eius. *Iſa. 16.* Præſumptuoſi enim & arrogantes, vltra fortitudinem ſuam ſuperbiunt. Domine, in tua miſericordia ſperaui, non in propria ſapientia. Propterea Salomon ait: Non innitaris prudentiæ tuæ. Et iterum: Non ſis ſapiens apud temetipſum. *De ſapientiã noſtra nõ debẽmus cõfidere.* Teſte enim Beda, ſapientiæ ſuæ innititur, qui ea quæ ſibi agenda vel dicenda viderit, Patrum decretis præponit. Sapiens verò apud ſemetipſum eſt, qui in illis, quæ ex Patrum magiſterio potuit rectè cognoſcere, ſeſe præ cæteris, quaſi doctior, extollit. Teſte enim Iacobo: *Iacob. 3.* Non eſt iſta ſapientia de ſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis, diabolica. Terrenam dixit ſapientiam, qua homines terram ſapientes, terrena & tranſitoria, ardenti deſiderio congregare nituntur. Hæc eſt ſapientia mundi, quæ apud Deum ſtultitia eſt. Animalis eſt ſapientia, id eſt, beſtialis, per quam more beſtiarum homines bruti & carnales deſideria carnis adimplere nituntur. *De mala ſapientia.* De qua Apoſtolus: Sapientia carnis mors eſt. *Rom. 8.* Diabolicam autem dicit ſapientiam, verſutiam quandam malitioſe nocendi aliis. De qua Ieremias: Sapientes ſunt, vt faciant mala. Domine, in tua miſericordia ſperaui, non in iuſtitia mea. Quia omnes iuſtitiæ noſtræ quaſi pannus menſtruatæ. *Non debemus confidere in iuſtitia.* Et ſi enim ieiuno bis in ſabbato, & decimas do omnium quæ poſſideo, de operibus vel vita mea non confido, quia melior eſt miſericordia tua ſuper vitas. Domine, in tua miſericordia ſperaui, non in mundo ruinoſo, quia qui labenti innititur, cum labente labitur. *Nõ eſt cõfidendũ in mundo.* Via enim mundi tenebroſa eſt & lubrica, ſicut ſcriptum eſt: Fiat via illorum tenebræ & lubricum. Propterea Iſaias ait: Pro eo quòd ſperaſtis in calumniam & in tumultum, & innixi eſtis ſuper eo, erit vobis iniquitas hæc, ſicut interruptio cadens, & requiſita in muro excelſo, quoniam ſubitò dum non ſperatur, veniet contritio eius, & comminuetur. Tumultuoſus eſt mundus ſine quiete, calumnioſus ſine fidelitate & pace. Qui autem ſuper eum, quaſi ſuper baculum arundineum innititur, confracto baculo, manus ipſius perforatur. Sicut autem interruptio muri excelſi dum caſum minatur, & iam citò venit dum non ſperatur: *Simile.* ſic confidentes in mundo, ſubitò & ex improuiſo corruunt, & in puncto ad inferna deſcendunt. Cùm enim dixerint pax & ſecuritas, repentinus eis ſuperueniet interitus, & non effugient. Veniet enim Dominus mali ſerui, die qua non ſperat, & hora qua neſcit. Bonum eſt igitur ſperare in Domino, quàm ſperare in Principibus huius ſeculi ſeu in mundo. Vnde in Eccleſiaſtico Sapiens ait: Reſpicite filij nationes hominum, & ſcitote, quia nullus ſperauit in Domino, & cõfuſus eſt: permanſit in mandatis eius & derelictus eſt. *Eccle. 2.* Et Iſaias ait: Non adiiciet reſiduum Iſraël, & qui fugerunt de domo Iacob, inniti ſuper eo qui percutit eos, ſed innitetur ſuper Dominũ, nõ ſuper mundũ, qui amatores ſuos in præſenti vanis curis & anxietatibus percutit, & in futuro æternis incendiis mancipabit. Domine, in tua miſericordia ſperaui, non in caducis & tranſitoriis bonis, nec in incerto diuitiarum, neq; in theſauris pecuniæ ſperabo. *Non eſt confidẽdũ in diuitiis.* Teſte enim Ezech. Argentum eorum & aurũ, non valebit eos liberare in die furoris Domini. Et Baruch ait: Qui argentum theſaurizant & aurũ, in quo cõfidunt homines, exterminati ſunt, & ad inferos deſcenderunt, & alij loco eorum ſurrexerunt. Dominus autẽ diuites dimiſit inanes & vacuos, quia diuites eguerunt & eſurierũt. Diuitiæ enim nõ minuunt famẽ mentis, ſicut ventus nõ poteſt imminuere famem corporis. Spiritus enim rationalis rebus corporalibus nõ ſatiatur, ſed magis inflatur. Quemadmodũ homo famelicus ſi buccis hiantibus ventũ attrahat, non impletur, ſed inflatur. *Simile.* Domine, in tua miſericordia ſperaui, nõ in multitudine cognatorũ, vel nobilitate ſtirpis meæ. *Non eſt confidẽdum in cõſanguineis.* Generatio enim præterit, & generatio aduenit. Breues enim dies hominis ſunt, & citò tranſierunt amici carnales, & pauci dum viuunt, reperiuntur fideles. Teſte enim Michæa: Vir fratrem ſuum minatur ad mortem. *Mich. 7.* Multi enim mortem proximorũ ſuorum deſiderant, vt eorũ bona aſſequãtur, & maiori tumultu planguntur nummi, quàm funera. Propterea idem Michæas ait: Noli credere amico, & ab ea quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra

oris tui, quia filius contumeliã facit patri, filia cõsurgit aduersus matrem suã, & nurus cõtra socrum suam, & inimici hominis domestici eius. Et Sapiens in Eccles. ait: Ne iocunderis in filiis *De quibus debemus cõsolationẽ quærere.* impiis si multiplicẽtur: vtile est enim mori magis sine filiis, quàm relinquere filios impios. Domine, in tua misericordia speraui. Renuit enim consolari anima mea in temporalibus, quia est cupiditas. Renuit consolari in voluptatibus, quia est fœditas. Renuit consolari in cibo & potu, quia ibi gulositas. Renuit consolari in dignitatibus, quia ibi vanitas. Renuit consolari in pos- *De vera consolatione.* sessionibus, quia ibi anxietas & curiositas. Consolari autem & sperare in misericordia Dei desiderat, quia ibi est inæstimabilis suauitas. Bonum est igitur sperare in diuina misericordia, & cogitatum suum iactare in Domino, vt sit anima innixa super dilectum suum, qui non deserit sperantes in se. Vnde Petrus: Omnem sollicitudinem vestram proiicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. Et Isaias ait: Quis ambulat in tenebris, & non est lumen ei? speret in nomine Domini, & innitatur super Deum suum. Qui enim est in tenebris tribulationis vel *Hebr. 6.* peccatorum, de Dei misericordia non desperet. Propterea ad Hebræos ait Apostolus: Fortissimum solatium habemus, qui cõfugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam, & firmam, & incedentem vsque ad interiora velaminis, id est, vsque ad sancta sanctorum. Illuc enim anchorã spei nostræ debemus proiicere, nõ in luto temporalium, vt firmiter stemus, & non vacillemus animo fluctuantes, vt dicamus cum Propheta: Tu Domine, singulariter in spe cõstituisti me, vt vnum desiderem, & in te solo spem habeam, & nihil extra te quæram. Qui enim à spe cœlestium auellitur, & in fæce temporalium spem suã, quasi radicẽ, figit, spes eius de facili eradicatur. Vnde Iob: Quasi auulsæ arboris abstulit spem meam. Et iterum: Euellatur de tabernaculo suo fiducia eius, & calcet super eum, quasi Rex interitus. Fiducia de tabernaculo hominis auellitur, cùm in morte, omnia quæ parauerat, dissipantur. Et calcat super eum quasi Rex interitus, cùm hîc vitiis premitur, & in inferno morti perpetuę subiugatur. Econtrà: Beatus vir cuius nomen Domini spes eius. Si enim Dominus, & nos serui *Descriptio spei.* eius, tunc in eo cõfidere possumus, quod fidelis Dominus seruos suos remunerabit. Spes enim est certa expectatio futuræ beatitudinis, ex gratia & meritis proueniens, siue ex gratia & bona conscientia. Præsumptuosa enim & arrogans est spes illa, cui fiduciam expectationis virtutum experientia non præstat, & bonorum operum conscientia. Quæcunque ex merito spes venit, æqua venit. Semper enim malè viuere, & de Dei misericordia sperare, non est spes, sed præsumptio. Propterea Psalmus ait: Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino. Alioquin sine meritis à Deo sperare retributionem, non est spes, sed præsumptio. Non tamen qui in peccatis mortalibus sunt, & carent tam gratia quàm meritis, debent desperare, sed interim, secundum consilium Gregorij, debent facere quicquid boni possunt, vt Deus corda illorum illustret ad pœnitentiã. Debent enim sperare veniã à Deo, & se habituros merita digna vita æterna. Licèt enim, qui tales sunt, spe virtutũ careant, spe tamẽ informi sperant in misericordia sal- *De triplici spe.* uatoris. Est enim triplex spes, scilicet, spes veniæ, spes gratiæ, spes gloriæ. Qui enim in peccato mortali sunt, spem veniæ debent habere. Iudas enim veniã nõ meruit, quia veniã non sperauit. *1. Cor. 10.* Qui in tribulationibus, spẽ gratię tenẽtur habere, vt cadere nõ permittãtur. Fidelis enim Deus, qui nõ permittit nos tentari vltrà quod possumus, sed per gratiã suã facit cũ tentatione prouentum. Qui autẽ tẽtati sunt, & in tribulationibus probati, spẽ gloriæ debẽt habere, & certã exspe- *Rom. 5.* ctationẽ retributionis æternæ. Propterea Apost. ait: Tribulatio patientiã operatur, id est, vsum & exercitiũ patientię, patientia autẽ probationẽ. Nam tribulationũ patientia animã reddit exa- *Simile.* minatã & purgatã, sicut fornax aurũ examinat & plumbũ. Aurũ purgãdo, & plumbũ cõsumendo. Nam in patientia aduersorũ ostenditur, & probatur cõstantia sanctorũ: & hæc probatio & examinatio sanctorũ spem operatur, quę spes nõ cõfundit, sed subleuat animã, & in tribulationibus gaudere facit. Propterea Psal. subiũgit: Exultauit cor meũ in salutari tuo: cantabo Domi- *Consolatione & gaudio.* no, qui bona tribuit mihi. Ecce quod spei cõsolatio iam habet, quasi arras præmij sui, & quasi in expensis Domini seruit eidem, nec propriis stipendiis permittitur militare, dum expensas cõsolationis & gaudij Dominus illi tribuit afflueter. Epulatur enim ad mẽsam Domini, & cùm adhuc sit in terra, iam in cœlis cõuersatur, transiens animo in locũ tabernaculi admirabilis vsq; ad domũ Dei. Spes siquidẽ æternæ retributionis, omniũ tribulationũ ferculis saporẽ delectationis apponit. Hęc est enim in labore requies, in æstu temperies, in fletu solatiũ. Teste enim Salomone in Prouerb. Secura mens, quasi iuge conuiuiũ. Hęc est quę lapides torrẽtis Stephano dulces, quasi melle cõditos reddidit, Laurentio super craticulã ex carbonibus ardentibus refrigerium præstitit. Hæc enim inundationes maris, quasi mel fugit, dũ omnes afflictionũ amaritudines in dulcedinem conuertit. Hæc est illa festiua ioculatrix, cui, sicut in Iob dicitur, dedit Dominus in nocte carmina, quia Deus illi mãdauit canticum exultationis in nocte tribulationis. Hæc enim gaudifera nostra semper reddit in tribulatione gaudentem. Cythara iocunditatis, nullo interdicto, organa sua suspendit, nulla silet chordarum ruptura, nulla distemperatur lignorum fractura, cuius dulcis cantilena est: Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine, si insurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo. Lætata sum pro diebus quibus me humiliasti, annis quibus vidi mala. Et cum beato Iob ait: Soluat manum suam & succidat me, & hæc sit mihi consolatio, vt affligens me dolore, non parcas. Spes igitur misericordiæ & retributionis æternæ cantat DOMINO, dicens: Exultauit cor meum in salutari tuo, id est,

in saluatore, quem remuneratorem expecto. Et ne forte ingratitudinis possem argui, cantabo Domino qui bona tribuit mihi. Ex memoria enim beneficiorū, velut ex compositione lignorum crescit, & nutritur ignis charitatis in altari cordis nostri. Qui autem ingrati sunt acceptorum beneficiorum, assimulantur pullis cuculorum, qui suas deuorant nutrices, malum pro bono parentibus reddentes. Cantabo igitur Domino qui bona tribuit mihi. Bona temporalia in sustentationem, bona gratiæ in meritū, bona gloriæ traditurus in præmium. De hoc cantu Isa. ait: Vinea meri cantabit Deo, ego Dominus, qui seruo eam repetè propinabo ei, ne fortè visitet contra eam: nocte ac die seruo eam, indignatio non est mihi. Vinea meri, bona est conuersatio cum labore disciplinæ, & puritate conscientię. Multus quidem labor est in vinea excolenda. De qua in Prouerb. dicitur: De fructu manuum suarum plantauit vineam, id est, de operibus suis bonam conuersationē. Per merum autem, id est, purum vinum, puram conscientiam & iocundam intelligimus. Repentè autem propinat Deus iustis, quos transitoriè punit. Malos autem in æternum puniendos expectat, quos post multos dies visitabit. Sed hæc visitatio erit contra eos in malum eorū, quādo corpora cum animabus cruciabūtur. Iusti autē hîc visitantur à Deo, tam flagellis quàm consolationibus. Sed hæc visitatio non est cōtra eos. Nam Dominus nocte aduersitatis & die prosperitatis seruat eos, quos ex misericordia punit, & non ex indignatione flagellat. Cantabo Domino, qui bona tribuit mihi. Bona naturæ, bona fortunæ, & bona gratiæ & bona gloriæ. Bona naturæ, rationē & intellectū: bona fortunæ, victū & vestitū: bona gratiæ, ornamenta virtutū: bona gloriæ, affluentiā omniū bonorū, quæ possessuri sumus sine fine, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

De memoria beneficiorum. Simile.

De vinea meri.

De multiplici bono.

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM de Epistola Ioannis.

Deus charitas est. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum vnigenitum misit Deus in mundum, vt viuamus per eum. 1. Ioan. 4.

NOBILE operculum charitas, quæ operit multitudinem peccatorū, & quasi fornax ignis omnem animæ rubiginē excoquit, & cor mundū custodit. Qui autem huius operculi velamine carebit, eius turpitudo in fine nudabitur, sicut per Amos Prophetā Dominus ait: Inducam super omne dorsum vestrū saccum, & super omne caput vestrū caluitium. Per saccum pœnæ asperitatē, per capitis caluitium, secretorū mentis manifestationem Propheta designat. Hoc operculum vasis, iugū est sancti amoris, quod premit suauiter, onerat delectabiliter, fortiter frangit, dulciter vrit. Cuius singularem præeminentiā in hodierna Epist. multipliciter Ioannes Apostolus cōmendat, qui certo experimento eius suauitatem & virtutem, præ cæteris agnouit. Commendat eam priùs ab essentia, cùm ait: Deus charitas est. Commendat eam à potentia & efficacia, vbi subiungit: In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniā filiū suū vnigenitum misit Deus in mundū, vt viuamus per eum. Charitas enim Deum patrē superauit, vt traderet filium pro redemptione seruorū. Christus etiā victus est à sua charitate, vt moreretur pro nostra salute. Luctatus est Iacob cum Angelo & præualuit, quia charitas Christū superauit, vt pateretur pro nobis, quemadmodū ipse de se ad patrē dicit: Zelus domus tuę comedit me, id est, consumpsit in morte. Zelo etiā dilectionis in sacramento quotidie comeditur Christus, vt corpus Ecclesiæ nutriatur. Ipse enim Deus zelotes, ex feruore dilectionis, quam ad nos habuit, quasi reliquit patrē & matrē, propter amicā suā, scilicet, Ecclesiā. In cœlo patrē, in morte matrē, vt sicut homo zelotypus infatuatur amore, ita ipse quasi fatuus reputaretur, dū vestē pretiosam suæ diuinitatis daret pro sacco nostræ humanitatis. Sed tamen, teste Apostolo, quod stultū fuit Dei, sapientius fuit hominibus. Sapientius enim egit, quàm homines excogitare valerent. Ipse enim factus est nobis à Deo sapiētia, iustitia, sanctificatio & redemptio. Sapientia prædicatione instruēdo. Iustitia, impiū gratis iustificādo. Sanctificatio, cōuersationis exēplo. Redemptio pro nobis patiēdo. Ipse enim illuminat cæcos, soluit cōpeditos, reduxit erroneos, recōciliauit reos. In hoc igitur apparuit charitas Dei patris in nobis, quoniā filiū suū misit in mundū. In hoc autē apparuit charitas filij, quia mortuus est pro nobis. Hoc autē verbis sequentibus pleniùs ostendit Apostolus, cùm subiungit: In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris, id est, in hac filij missione manifestata est in nobis gratuita dilectio patris. In huius enim dilectionis experimentum, misit filium suum in mundum. Gratis autem nos dilexit. Non enim dilectioni nostræ dilectionem reddidit, sed eius præcedens dilectio nobis dedit, vt eum diligeremus. Non enim ipsum elegimus, sed ipse nos elegit, non priores eum dileximus, sed ipse prior nos dilexit. Nec enim merito nostræ dilectionis ipse nos dilexit, sed vt præcedente eius dilectione ad dilectionem eius prouocaremur. Nihil enim magis accendit ignem quàm ignis, id est, amor amorem accendit in nobis, dum recolit homo quod amatus est, cùm non esset dignus amari, turpis & fœdus, vilis, & abiectus. Vnde per Ieremiam ipse ait: In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans. Ex misericordia enim nos præuenit, qui dilectionem non reddidit, sed addidit. Dilexit non existentes, adiecit etiam diligere resistentes. Cùm enim inimici essemus,

Vas quod non habuit operculum, immundum erit.

De operculo charitatis.

De multiplici cōmendatione charitatis.

Psal. 68. Ioan. 2.

Quod Deus prior dilexit nos.

Simile.

Ezech.16. *Rom.5.*

essemus in sanguine filij sui reconciliati sumus. Vnde ipse per Ezech. ait: Eras nuda & cõfusione plena, expandi amictum meum super te, & operui ignominiam tuam. Amictum, scilicet, charitatis, quę operit ignominiam, & multitudinem peccatorum. Postquam dixit Apostolus de dilectione Dei, quam habet ad nos, subiungit de dilectione proximorum, dicens: Si Deus dilexit nos, & nos debemus inuicẽ diligere. Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione. Sicut enim Deus prior dilexit nos, nec expectauit vt eum diligeremus: sic nos non expectemus vt alij nos diligant, sed priores diligamus. Ad hoc enim charitatem habere debemus, vt diligamus Deum propter se, & proximos in Deo, vel propter Deum, id est, vel quia iusti sunt, vel vt iusti fiant. Qui enim diligit proximũ, quid in illo diligit nisi Deũ? In peccatore enim Deum diligimus, non quem habet, sed vt habeat. Sicut Medicus in ægro diligit salutem, quam cupit reuocare, non morbum, quem venit expellere. Qui enim optat de inimico vt frater fiat, dicitur fratrẽ diligere. Non enim diligit in eo quod est, sed quod vult esse. Diligo ergo proximum, dum opto Deum esse in eo. Sicut enim diligo Deum, id est, volo ei summum bonum, quod ipse habet: ita diligo proximum, id est, volo ei summum bonum non per essentiam, sed per gratiam. In proximo igitur non diligitur nisi Deus, vel quia habetur, vel vt habeatur. Licèt enim in homine non diligamus nisi Deum, tamen quia Deus in infinitum magis est bonus in se, quàm sit bonus alicui, in infinitum magis est diligẽdus quàm proximus. Sicut enim ignis magis est calidus in se, quàm calefaciat aliud, sic Deus magis est diligendus in se, quàm in alio diligatur. Dulcedo siquidem Dei, est causa dilectionis, attrahens hominem ad diligendum Deum super omnia. Sicut enim fides suum habet delectabile, scilicet, summam & primam veritatem, cui propter se, & super omnia adhæret: & spes suum proprium delectabile summã largitatem, cui innititur, & de qua confidit: ita charitas suum propriũ habet delectabile, scilicet, summum bonum, cui inhæret propter se, & super omnia: fides ergo delectatur in prima veritate, spes in prima largitate & liberalitate, charitas in prima bonitate. Nam sicut fidei finis est veritas, in qua quiescit spei liberalitas: sic charitas finis est diuina bonitas. Maior tamen iocunditas est in charitate quàm in fide vel spe, sicut magis delectamur in tactu quàm visu vel odoratu: vnde & charitas omnium virtutum est perfectio, & omnes mouet ad suos actus: fides enim quasi Deo generat, spes nutrit, charitas consummat. Quæ si fuerit perfecta, diligit summum bonum tantum propter seipsum, non habens oculum vel respectum ad aliam remunerationem. Imperfecta autẽ charitas, & si principaliter diligat Deum propter Deum, nihilominus habet respectum ad æternam gloriam, & præmium creatum, & insuper ad bona temporalia, quibus excitatur ad Dei dilectionem. Vnde & mercenarij dicuntur, qui sic diligunt, scilicet, habentes oculum ad mercedem æternam, cogitantes dies antiquos, & annos æternos in mente habentes. Vnde in Euangelio mercenarij appellantur, vbi dicitur: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? Non tamen principaliter Deum diligunt propter aliud. Sic enim magis diligerẽt creaturam quàm Deum. Magis enim diligitur propter quod aliud diligitur, & ita non diligerent Deum super omnia: hoc autem est fornicari à Deo, scilicet, magis diligere creaturam quàm creatorem. Propterea Psalmus ait: Perdidisti omnes qui fornicãtur abs te. Et B. Augustinus super locũ istum: Nunquid gratis colit Iob Deum? ait: Prouocamur ab aduersario, vt gratis Deũ colamus, quando ille quærens, quod obiiciat, pro magno se putauit inuenisse, quia dixit: Nunquid gratis colit Iob Deum? Qui enim dilecturus es Deum propter præmiũ, quale præmium est quod tibi daturus est Deus? Quicquid tibi aliud dederit, minus est quàm ipse. Colis nõ gratis, vt aliud ab ipso accipias. Gratis cole, & ipsum accipies. Auelle ergo cor tuum ab amore creaturæ, vt inhæreas creatori, & dicas: Mihi adhærere Deo bonum est. Si autem deseris illum, qui te fecit, & amas ea, quę fecit, adulter es. Iacobus: Adulteri, nescitis quia amicitia huius mũdi inimica est Dei. Expressit quod dixerat: Adulteri. Nam deserto creatore, amans creaturam, adulter est. Hæc sunt verba Augustini, quibus ostendit, quod quisquis Deum propter aliud diligit principaliter, adulterium spirituale committit. De talibus enim Psalmus ait: Confitebitur tibi cùm benefeceris ei. Siquidem: *Vulgus amicitias vtilitate probat, Et cum fortuna statq; caditq; fides.* Tam perfecto autem quàm imperfecto dictum est: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & tota mente tua, & totis viribus tuis. Quatuor enim sunt, quæ nos ab amore Dei abstrahunt, error, voluptas, negligentia & tribulatio. Diligendus est igitur Deus ex toto corde, id est, sapienter, ne decipiamur per errorem. Et tota anima, id est, dulciter, ne alliciamur per voluptatem. Ex tota mente, id est, memoriter, ne auertamur per obliuionem. Ex totis viribus, fortiter, ne opprimamur per tribulationem. Propterea in Cant. Salomon ait: Fortis est, vt mors dilectio: Dura, vt infernus æmulatio. Et iterum: Aquę multæ non potuerunt extinguere charitatem. Lampades eius lampades ignis atq; flammarum. Ex quibus verbis patet, quod charitas fortis est, vt suscipiat mortem: dura, vt sustineat quotidianam afflictionem: ignea, vt accendat desiderium: flammea, vt aliis luceat per exemplum: inextinguibilis, vt non cedat fluctibus voluptatis, vanitatis & malitiæ, seu iniquitatis. Fortis est, vt mors dilectio, quia sicut mors corpus interimit, & illud insensibile reddit: ita dilectio animam à concupiscentiis mundi perimit, & ad omnia terrena desideria insensibilem reddit. Fortis est, vt mors dilectio, quia sicut mors omnes reprobos traxit ad interitum, ita dilectio Dei, omnes electos traxit ad gaudiũ. Dura est, sicut infernus æmulatio, quia sicut infernus durè, quos absorbuerit, tenet,

De dilectione proximorum. *Ephes 5.*

Quid est diligere Deum et diligere proximum. *Simile.*

Simile.

De delectatione fidei, spei & charitatis.

Simile.

De dilectione perfectorum. *De dilectione imperfectorũ.*

Quod gratis diligendus est Deus.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

De modis diligendi Deum, & de his quæ nos ab amore retrahunt. *Cant. 8.*

Simile.

tenet, ita anima fortiter per dilectionem Deo adhæret, vt propter aliquam mundi duritiam non deserat spiritualem conuersationē. Dura est vt infernus, quia sicut infernus omnes æmulatores, id est, imitatores diaboli absorbet, ita aula cęli omnes æmulatores, id est, imitatores Christi, recipiet. Hæc autem de perfecta charitate intelligimus, quę expellit timorē, vt dicere possit: Dominus fortitudo mea, & salus mea, quem timebo? Appetit laborem, vt dicat cum Propheta: Ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat. Non refugit pudorem, sicut scriptum est: Propter te sustinui opprobrium. Si autem intelligimus secundum quod B. Augustinus exponit, vt toto corde Deus diligatur, id est, intellectu sine errore: tota anima, id est, voluntate sine contrarietate: tota mente, id est, memoria sine obliuione, quis potest hoc mandatum in via adimplere, & omnes motus suos in Deum transferre? Propter hoc B. Augustinus ait, quod in via potest inchoari, sed non impleri. Ad hoc tamen datum est, vt sciamus quò peruenire debeamus. In via enim inchoatur, sed in patria adimplebitur. Quidam tamen in contemplationis excessu, ita omnes motus animi in Deum conferunt, & ad Deum referunt, vt Deum toto corde diligāt, quia non nisi de Deo cogitant, & intellectu sine errore Dei faciem speculantur. Diligunt tota anima, id est, voluntate sine contrarietate: quia nullus motus sensualitatis insurgit in eis, qui sit contrarius dilectioni. Diligunt tota mente, id est, memoria sine obliuione. Ita enim feruntur in Deum, quod non habent in memoria nisi ipsum. Quantò enim à carnalibus anima moritur, tantò ad spiritualia consurgit, & quasi reuelata facie gloriam Dei speculantur, atque in eandem transformantur imaginem. Qui enim sic adhæret Deo, vnus spiritus efficitur cum eo, iacente corpore sine motu & sensu. In hoc quasi in dominico sepulchro, nihil agit sensualitas, sopita est imaginatio, & omnino inferior vis animæ, proprio induatur officio, & facta diuisione inferioris partis à superiori, id est, animæ à spiritu, moritur feliciter, sicut scriptum est: Non videbit me homo & viuet. In hoc enim sabbato delicato, non solùm carnis concupiscentia, sed & memoria consopitur. Huiusmodi autem silentium vix fit in cœlo, id est, in anima spirituali, hora dimidia. Stare enim diu supra semetipsam non potest, quia & si hanc spiritus ad summa euehit, caro tamē corruptionis pondere citò deorsum premit, vt ad semetipsam immensitate luminis reuerberata anima reuocetur, dū ad infinitatis suæ tenebras facta relabitur. Rara enim est hæc hora, & breuis mora. Et idcirco dicit B. Augustinus, quod in vita ista non potest prædictum præceptum impleri, quia in hoc statu non potest homo diu commorari. Gustamus enim, sed non satiamur. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam & retrahit, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantē. Hic est igitur modus diligendi Deum, vt ipsum in infinitum diligat homo super omnia propter ipsum. Christum autem secundum quod homo, debemus supra nos & plusquam nos diligere. Plus tamen secundum quod Deus, quàm secundum quod homo est diligendus. In hoc enim attenditur rectus ordo charitatis, vt diligens homo quod est diligendum, nec minus diligat, quod amplius est diligendum, vel plus diligat quod minus, aut minus vel amplius, quod æquè est diligendum. Propterea sponsa in Canticis ait: Introduxit me Rex in cellaria sua, ordinauit in me charitatem. Qui enim vino spiritualis lætitiæ repletur, prædictum ordinem charitatis non prætergredietur. Primò enim diligere debemus, quod est supra nos, id est, Deum, sicut superiùs ostensum est. Secundò, id quod intra nos est, id est, animā propriam. Tertiò, id quod iuxta nos est, id est, proximum. Quartò, id quod infra nos est, id est, corpus nostrum. De dilectione suiipsius non oportuit homini dari mandatum, quia natura ad hoc nos admonet. Sicut enim, teste Apostolo, nemo carnem suam odio habuit, ita nec animā suam. Nam quod scriptum est: Qui diligit iniquitatem, odit animam suá, sic intelligendū est: Ad modum odientis se habet, dum animam suam lædit. Ita & sancti homines, licèt carnem affligant & torqueant, non naturam carnis vel substantiam corporis odiunt, sed pondus & corruptionem, & carnalia desideria persequuntur, & odio habent. Implicitè tamen datur homini præceptum de dilectione suiipsius, vbi dicitur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Licèt autem homo naturaliter diligat seipsum, longè excellentior est spiritualis dilectio, quæ est in præcepto. Talis enim est dilectio naturalis ad charitatem, qualis Sol pictus ad Solem in meridie feruentem. In dilectione autem proximorum hic obseruandus est ordo, vt in primo gradu diligamus parentes. Alioquin ingrati essemus & infidelibus deteriores, præsertim cùm speciali mandato teneamur honorare patrem & matrem, vt simus longæui super terram. In secundo gradu tenentur parentes diligere filios, de quibus tamen non datur speciale mandatum, quia natura ad hoc vehementer inducit. Licèt autem affectu interiori & reuerentia exteriori magis teneamur parentes diligere, effectu tamen exteriori fortè tenemur magis filios diligere, & necessaria tam spiritualia quàm temporalia prouidere. Filij enim non thesaurizant parentibus, sed parentes filiis. Post filios magis astricti sumus his, quos natura linea consanguinitatis nobis astrinxit. Qui enim suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit. Nam & si mali sunt cōsanguinei, magis dolere debemus, & maiori affectu tenemur eis velle bonum, quàm alienis. Licet enim sanctior sit copula spiritualis quàm corporalis, magis tenemur amicis carnalibus. Nam duplici copula eis astringimur, & tam spiritualem copulam quàm alia bona spiritualia magis debemus eis velle quàm alienis. Boni tamen extranei præferendi sunt malis parentibus & consanguineis malis, quia magis approbandi, & bonum eorum magis est diligendum in se. Minus tamen bonum magis debes velle parentibus, quàm extraneis maius. Sicut Linus magis diligit se

De perfecta charitate.

De excessu contemplationis.

De ordine charitatis.

De ordine diligendi proximos.

ligit se quàm Petrum, licèt minus bonus sit quàm Petrus. Magis enim tenetur diligere minus bonum sibi, quàm maius alij. Licèt enim bonum Petri maius sit & magis diligendum, id est, dignum diligi, habito tamen respectu ad proprium subiectum, Linus magis sibi diligit minus bonum. Post consanguineos debemus diligere domesticos, & amicos nostros magis quàm inimicos. Magis enim teneor velle bonum amico quàm inimico. Nam detestabilius est odire amicum quàm inimicum. Motus tamen quo diligo inimicum, licèt minus intensus sit illo, quo diligo amicum, elicitur tamen ex charitate cum maiori pugna & difficultate, & quo ad hoc magis commendatur plerunque dilectio inimici quàm amici. Et quia signum est maioris perfectionis diligere inimicos, interiori affectu, & exteriori effectu, dum benè facimus his, qui oderunt nos. Vnde & maius reputatur diligere inimicos, quia melior est status & perfectior diligentis prædicto modo inimicos, vt fiat cōparatio status in diuersis personis, non motus ad motum in eadem persona, quæ maiori & intensiori motu diligit amicum quàm inimicum.

Expositio literæ, vbi tangitur de Dei visione, & de effectu charitatis.

Nunc autem alia verba hodiernæ Epistolæ breuiter prosequamur, prout materiæ dignitas & profunditas permiserint. Multiplici enim ratione nos inducit Apostolus ad diligēdum Deum & proximum. Dilectio enim Dei & proximi sunt alæ, quibus anima excelsa conscendit cœli, de quibus scriptum est: Si sumpsero pennas meas diluculo. Duæ enim pennæ charitatis sunt dilectio Dei & proximi, sine quibus volare non valemus. Tanta est enim virtus charitatis, quod licèt Deus inuisibilis sit, qui lucem habitat inaccessibilem, tamen quasi cōtra naturam videmus eum per charitatem, more tamen viæ, non more patriæ. Ignis enim charitatis aufert rubiginem mentis, vt purgato & mundato corde, Deum valeamus videre.

Simile.

Sicut enim oportet oculum corporalem purgare, vt corporalia videantur, ita purgari oportet oculū cordis per amorem, vt in anima ab omni sorde mundata, velut in splendido speculo spirituales formæ resultent. Et hoc est quod ait Apostolus: Deum nemo vidit vnquam, eo, scilicet, modo, quo videtur in patria, sicut est in maiestate sua. In hoc enim consistit vita æterna. Magnū tamen remediū habemus, si diligimus. Sic enim quoquo modo Deū videre valemus, & ipsum in nobis manentē, ipso experimento sentire & intueri. Et hoc est quod subiūgitur: Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas in nobis perfecta est. Cùm enim incipimus diligere, incipit Deus esse in nobis. Et quoniam charitas non potest esse ociosa, aut enim proficit, aut deficit, crescente dilectione amplius habitat Deus in nobis, & tantum proficimus, vt in charitate perficiamur.

De experimento perfectæ charitatis.

Cuius perfectio in duabus principaliter attenditur in satietate & ebrietate. Qui satiatus est, fastidit qualibet cibaria: qui ebrius est, gaudet inter opprobria. Qui igitur omnia oblectamenta mundi fastidit, & inter aduersa gaudens, non deficit, hic perfectam habet charitatem. Cùm enim perfecta charitate Dei & proximi mens fuerit inflammata, & ad plenum excocta & purgata, postquam terrenarum atque cœlestium rerum phantasmata & omnes corporum vmbras ab oculis mentis compescuit, tantò deuotius quantò tranquillius ad ipsius diuinitatis iocundos amplexus anhelat, ita vt nimio desiderio succensa, velamen carnis excedat, factoque silentio ab omnibus corporalibus, ab omnibus sensibilibus, & omnibus mutabilibus inter suos amplexus dilecti delicato sabbato delectantur. Et hoc est experimentum perfectæ charitatis in affectu, sicut benefacere inimicis, signum est perfectæ charitatis exterius in effectu. Propterea Apostolus subiungit: In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de spiritu sancto dedit nobis, id est, quia dulcedinem & iocunditatem, quæ est à spiritu sancto, nobis tribuit. Nam dulcedo charitatis diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Vt igitur certo experimento cognoscere valeamus, si nos in Deo manemus, & ipse in nobis, viscera nostra interrogemus, si gustauimus & vidimus quoniam suauis est Dominus in visceribus nostris. Spiritus enim vbi vult spirat, & eius vocem audis. Vnde & Apostolus in secunda ad Corinthios ait: Ipsi vos probate, an non cognoscitis vosmetipsos, quia Iesus Christus in vobis est.

Secundū experimentum.

Alio autē experimēto ostendit Apostolus in hodierna Epistola, quod nos sumus in Deo, & ipse in nobis, & quod de spiritu sancto dedit nobis, dicens: Et nos vidimus & testificamur, quoniam pater misit filium suum saluatorem mundi, quasi dicat: Per illuminantem spiritum fide nouimus, & per confortantem spiritum testificamur fidei veritatem, ita quod non hæreticorū fraudibus, nec persecutorū tormētis, nec carnalium fratrū exemplis, nec propria fragilitate titubamus, vel à fidei confessione declinamus. Et hoc est signū perfectæ charitatis in nobis, vt dicere possimus cum Propheta: Veritatē tuā non abscōdi in corde meo, labia mea non prohibebo, Domine tu scisti.

De cōfessione fidei, quæ procedit ex charitate.

Vnde & de confessione fidei subiungit: Quisquis confessus fuerit, quoniam Iesus est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. Hoc autem de plena & integra confessione intelligitur, quæ corde fit per assensionem, ore per professionem, opere per attestationem. Vt si corde credimus & ore confitemur, opere non negemus. Nam fides dicitur, vt fiant dicta. Propterea Paulus ait: Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Oportet enim quod fides operetur per dilectionem. Similiter si ore confitemur, oportet quod corde credamus. Vnde Apostolus ait: Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? Sic confitebantur Christum illi exorcistæ Iudæorum, qui licèt non crederēt, in nomine tamen Christi dæmones expellebant, dicentes: In nomine Domini, quem Paulus prædicat, exi ab eo. Dæmones autem expulsi, sicut in Actibus Apostolorum legitur, eos verberauerunt. De quibus in Isaia: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Similiter & si credimus

mus corde,oportet quod confiteamur ore. Nam corde creditur ad iustitiam,ore autem confessio fit ad salutem. Vnde & Dominus ait: Qui me confessus fuerit coram hominibus,cōfitebor & ego eum coram patre meo. Et in Actibus Apostolorum: Non possumus nō eloqui quæ audiuimus & vidimus. Hæc est confessio fidei,à qua quidam silent propter timorem,vt Petrus, cùm ait: Non noui hominem. Quidam propter pigritiam,de quibus Isaias ait: Canes muti,non valentes latrare. Alij per ignorantiam,de quibus in Psalmo legitur: Nescierunt neque intellexerunt,in tenebris ambulant. Alij propter cauteriatam cōscientiam,de quibus scriptum est: Omnis iniquitas oppilabit os suum. Patet igitur ex prædictis,quod ex fidei illuminatione,& charitatis dulcedine,experimento cognoscimus,quod nos in Deo sumus,& Deus in nobis. Vnde & subiungit: Et nos cognouimus & credimus charitati,quam habet Deus in nobis. Cognoscere enim ad illuminationem,credere autem charitati,pertinet ad dulcedinis experientiam. Aliud autem experimentum seu charitatis effectum subiungit,dicens: Deus charitas est,& qui manet in charitate,in Deo manet,& Deus in eo. Ecce singularis laus charitatis,quæ secundum essentiam Deus nuncupatur. Vnde beatus Augustinus ait: Fraterna dilectio,qua diligimus inuicem, non solùm ex Deo est,sed Deus est. Et rursum ait: Qui diligit proximum,consequens est vt ipsam dilectionem diligat. Deus autē dilectio est. Consequēs est ergo,vt Deum præcipuè diligat. Ecce summa charitatis præeminentia. Cùm enim fides & spes,& cæteræ virtutes,habitus sunt animarum,ex quibus motus eliciuntur. Hoc priuilegiū contulit Deus dilectioni,vt immediatè absq; vllo habitu Deus incitet nos,& faciat diligere. Si tamē aliquibus videatur,quod prima bonitas,mediāte charitatis habitu,inflammet animū & mouet ad diligendū,sic tamen illo habitu diligere dicitur homo,sicut dicitur,quod medicina purgat humorem noxium,cùm hoc principaliter fiat ex virtute scammoniæ. Ita prima & principalis causa diligendi est ipse Deus, qui est in anima diligentis. Et ob hoc Ioannes ait: Deus charitas est. Charitas enim multiplici priuilegio præeminet aliis virtutibus,secundum essentiam, sicut prædictum est: Deus charitas est,& propter singularitatem. Ipsa est enim fons proprius,cui non communicat alienus. In fide enim possunt nobiscum communicare,qui alieni sunt à Deo,sicut scriptum est: Et credunt dæmones,& contremiscunt. Similiter in patientia,& persecutionum sustinentia. Multi enim hæretici mortem leguntur sustinuisse pro erroris sui defensione. Similiter & in castitate,& eleēmosynarum largitione, & aliis consimilibus,nobiscum possunt aliter participare,quia virtutes inferiores possunt habere,sed non in charitate,quæ non potest esse informis,cùm sit formę decor,& perfectio aliarum virtutum. Tertium charitatis priuilegium est permanentia. Charitas enim nunquā excidet: fides autem & spes euacuabuntur. Fidei enim succedet cognitio,spei autem eius boni,quod expectauit possessio. In charitate autem euacuabitur,quod ex parte est. Ipsa autem in se non extolletur,sed magis perficietur. Quartum charitatis priuilegium est ipsius efficatia. Ipsa est enim finis præcepti,sicut Apostolus ad Timotheum ait. Finis,scilicet,completionis & consummationis. Omnia enim præcepta per charitatem implentur,quia plenitudo legis est dilectio. Ipsa etiā finis dicitur,quia in fine quies est,& ipsa facit nos quiescere in Deo. Ipsa etiam omnes virtutes complet & informat,& reddit speciosas,ac Deo placentes. Si enim habuerimus fidem,ita vt montes transferamus,absque charitate nihil prodesset vel Deo placeret. Nisi enim fides in prima veritate delectetur,vt ipsam diligat,nū sufficit ad salutem,quantacunque cognitio, absque dilectionis delectatione. Nec etiam potest esse vera cognitio sine charitate. Vnde in Ezech. dicitur: Mensus est latitudinem ædificij calamo vno,altitudinē quoque calamo vno. Teste enim beato Gregorio: Vnaquæq; anima quantùm dilatatur in amore, tantùm exaltatur in cognitione. Latitudo pertinet ad dilectionem: altitudo verò ad cognitionem. Omnis ergo moneta in foro Dei reprobatur,nisi auro charitatis decoretur & deauretur. Quinta charitatis præeminentia est ipsius amplitudo. Lata enim est,vt Oceanus,dilectio,quæ omnes in sinu suo recipit. Neminem à benignitate sua excludit,tam ad amicos quam ad inimicos se extendit,sicut scriptum est: Latum mandatum tuum nimis. Ipsa enim non quærit quæ sua sunt. Quæ enim communia sunt,optima sunt. Vnde animum quem afficit,efficit non sibi, sed toti genitum credere mundo. Ipsa enim non est ociosa vel solitaria,quia alia est in cœlo,alia in proximo,alia in vtroque. Hinc Tobias ait: Plateæ Hierusalem sternentur auro mundo. In plateis designatur latitudo,à quibus nullus excluditur. In auro autem mundo,puritas sanctæ dilectionis ostenditur. Teste enim Apostolo: Charitas est dilectio procedēs ex corde puro,quantum ad Deum: & conscientia bona,quantum ad seipsum: & fide non ficta,quantum ad proximum. Sextum charitatis priuilegiū est ipsius fortitudo,quia fortis est,vt mors dilectio. Vnde beatus Augustinus ait: Nihil fortius animo habenti charitatem,præter illum,qui dedit charitatem. Domus enim quæ per charitatem fundata est supra firmā petram,pluuia,ventis & fluctibus impletur,sed non obruitur. Et beatus Antonius: Vnica est ratio vincendi inimicum,scilicet lætitia spiritualis. Charitas enim quæ radix est omnium virtutum,more radicis,calore Solis,id est,æstu tribulationis nutritur,non arescit. Ipsa enim,teste beato Augustino,est dulce & salubre vinculum mentium,sine qua diues pauper est. Hæc in aduersitatibus tolerat,in prosperitatibus temperat,in duris passionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tempestate tutissima, in hospitalitate serenissima, inter veros fratres lætissima, inter falsos patientissima. Patet ergo quod charitas,quantum in se,est inuincibilis. Nunquam enim deserit,nisi deseratur. Vnde

Quid sit charitas, & quid operetur in nobis.

De multiplici præeminentia charitatis. Primum priuilegium. Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Boëtius

Boëtius ait: Talia tibi arma contuleramus, quæ nisi prior abiecisses, inuicta te fraternitate tuerentur. Vnde habenti charitatem dicit diabolus: Incuruare vt transeamus. *Septimum.* Septimum est charitatis priuilegium, quod ipsa facit animam Dei templum seu domum, & ipsum Deum efficit animæ hominis tabernaculum. Qui enim manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. In quo secretißimè habitamus tanquam in vmbraculo diei ab æstu, & est nobis in securitatem & absconsionem à turbine & à pluuia, sicut dicit Isaias. Hoc enim tabernaculum confert nobis refrigerium contra æstus tentationum, & præstat securitatem, vt non frangamur turbine aduersitatis, nec inaniter attollamur pluuia blandientis prosperitatis. Habitat Deus nobiscum tanquam hortulanus in horto, radices malas extirpans, & virtutum plantas inserens. Habitat in nobis tanquam summus Sacerdos in templo, ipsum sanctificando, sicut scriptum est: Sanctificauit tabernaculum suum altißimus. Habitat in nobis tanquam Princeps potentißimus in territorio, in nobis & per nos hostes expugnando. Habitat in nobis tanquam dominus in domo, omnem familiam membrorum & sensuum regens & disponens. Dicit enim vni: Vade, & vadit: alij veni & venit. Habitat in nobis tanquam rectißimus Iudex in consistorio, dum per ipsum nosmetipsos accusamus & iudicamus, ne tandem ab ipso diiudicemur. Habitat in nobis tanquam Magister doctißimus in scholis, instruendo nos, & flagellis atq; verberibus castigando. Habitat in nobis tanquam paterfamiliâs liberalißimus in cœnaculo, dum nos copiose reficit, dispensans vnicuique prout opus habet. Habitat in nobis tanquã familiaris amicus, in thalamo secreta sua nobis reuelando. Habitat in nobis tanquam amantißimus sponsus in lecto, brachiis charitatis nos amplectens, & filios spirituales in nobis generans. Habitat in nobis tanquam Rex munificus in Palatio, thesauros diuitiarum suarum & præeminentiam dignitatis suæ nobis ostendendo. Habitat in nobis tanquam hospes curialis in hospitio, omnes expensas persoluens, & hospitem suum manu largitatis remunerans. Mundat hospitium ne sordeat, sustentat ne corruat, illuminat ne sit tenebrosum, lætificat vt iocundum habeat habitaculum, pacificat ne sit tumultuosum. Qui igitur manet in charitate modis prædictis, in Deo manet, qui cõtinet & qui cõtinetur. Habitas in Deo, sed vt cõtinearis: habitat in te Deus, sed vt contineat ne cadas. Habitas in Deo fide, spe, & charitate, illi adhærendo, sicut scriptum est: Mihi autem adhærere Deo, bonum est. Adhæret fides primæ & summæ veritati: adhæret spes primæ & summæ potestati: adhæret charitas primæ & summæ bonitati. Manet Deus in te prima & summa veritate, fidem illuminans: prima & summa potestate, spem confortans: summa & prima bonitate, charitatem accendens. *Octauum.* Octauum est charitatis priuilegium, quod subiungit Apostolus, vbi ait: Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. *De multiplici timore.* Timor humanus, quo aliquis delinquit excedendo modum, in timendo pelli suæ, non est ex charitate, nec est à Deo, sed magis cõtra Deum, qui ait: Nolite timere eos qui occidunt corpus. Similiter timor mundanus, quo aliquis delinquit excedendo modum in timendo, ne damnum temporale incurrat, nec est in charitate, nec est à Deo, sed contra, qui præcipit se amari supra omnia. Hoc præceptũ transgreditur, qui Deum offendit, illi temporalia præferendo. Vnde in Prouerbiis dicitur: Si dederit homo omnem substantiam domus suę pro dilectione, quasi nihil despiciet eam, quia pro dilectione Dei retinenda, despicienda sunt omnia temporalia. Omnis enim substantia mundi, dilectioni Dei non potest comparari. Timor etiam seruilis, quo aliquis abstinet à malo, vel facit bonum, habito tamen respectu ad pœnam æternã, non est in charitate. In hac enim affectione homo timet peccatum, sed non amat iustitiam. Teste autem beato Gregorio, cùm pœna timetur & amissa Dei facies non amatur, timor est ex more, non ex pietate, id est, cum timore obedientiæ & superbiæ, dum ceruicem suam iugo amoris Christi inclinare recusat. Talis enim timor cohibet manum non animum. Viuit enim intus peccandi voluntas, & peccaret exterius in opere, si speraretur impunitas. Hæc enim voluntas conditionalis est. Vellet enim peccare si auderet. Talis enim, teste beato Augustino, præsentiam Iudicis & pœnam metuit, & timore facit quicquid boni facit, non timore amittendi æternum bonum quod non amat. Non timet, ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet, ne mittatur in gehennam. Talis timor non est ex charitate, sed tamen est à spiritu sancto. Vnde Apostolus: *Rom. 8.* Non accepistis iterum spiritum seruitutis in timore. Iudæi enim hunc timorem acceperunt, qui præparatorius est ad amorem, sicut datur præparatiua potio ante medicinam. Licèt enim non sit meritorius, est tamen vtilis & bonus, ad modum vinculi, quo ligatur phreneticus, sicut carcer, in quo clauditur gyrouagus, vt de inuito aliquando fiat voluntarius. Necessarius est igitur timor seruilis, quia generat in homine suiipsius discußionem, discußio cognitionem, cognitio pœnitentiam & dolorem, dolor confeßionem, confeßio emendationem, emendatio purgationem, purgatio puritatem & perfectam charitatem. Timere autem seruiliter, id est, timere & non amare, nõ est simpliciter bonum, si potest dici partim bonum, partim malum. Si tamen sic intelligatur, timere seruiliter, id est, timere sine amore, hoc bonum est, & præparatorium ad amorem & sapientiam. Iuxta illud: Principium sapientiæ timor Domini. Omnes prædictos timores quantulacunq; charitas excludit. *Quod perfecta charitas foras mittit timorem.* Est autem quartum genus timoris, qui est à Deo & cum Deo, scilicet, timor initialis. Tam istũ, quàm omnes prædictos timores excludit charitas perfecta. Hic autem timor duos habet oculos, vnum ad Deum, quo timemus ne Deum offendamus, vel ab eo separemur. Alium quo timemus pœnas gehennæ. Et ita medius est inter

timorem

timorem seruilem, quo pœna gehennæ timetur, & timorem filialem, quo tantũ timet, qui perfectam habet charitatem, Dei offensam vel separationem à Deo. Et quia charitas mouet & incitat initialem timorem, principaliter habet respectum ad Deum ne separetur. Secundario ad pœnas ne torqueatur. Ibi enim est mixta cum pauore dilectio. Ita enim timet pœnã quod amat iustitiam. Quantò autem charitas magis crescit, tantò timor initialis magis decrescit, quantum ad pœnam & conscientiæ anxietatem. Adueniente autem charitate perfecta, omnis anxietas & pœnæ timor euacuatur. Qui enim perfectè diligit, perfectè sperat & confidit, habens mortem in desiderio, & vitam in patientia. Vnde desiderat sponsi aduentum, & timet eius recessum. Ad pœnam autem nullum habet timoris respectum. In hoc statu sancti Martyres cum omni securitate & gaudio mortem sustinuerunt pro Christo. Vnde in hodierna Epistola Ioannes ait: In hoc est perfecta charitas nobiscum, vt fiduciam habeamus in die iudicij, scilicet, absque timore, & cum desiderio & securitate aduentum sponsi expectantes. Et hoc facit perfecta charitas. Vnde ipse ait: Sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Per hoc enim habemus fiduciam & securitatem, quia imitamur eius perfectionem in mundo diligendo inimicos, sicut ille pluit super iustos & iniustos. Sicut autem perfecta charitas in diligendo Deum non habet respectum ad aliquod aliud præmium, sed tantùm diligit Deum propter Deum, licèt non sit priuanda præmio: ita perfectus timor in timendo, non habet respectum nisi ad Deum, quem timet offendere, non habito respectu ad aliquam pœnam, nisi quod separetur à Deo. Solus enim amor ipsum sollicitat, nec tamen si offenderit, priuandus esset à pœna. Vnde cauet ne offendat, & per consequens, cauet ne pœnam æternã incurrat: vnde tantùm timore cautelæ timet pœnam absq; vlla anxietate. Sicut qui marina pericula attẽdit, cùm iam sit in firmo littore, nec aliquo modo vult se mari exponere, timet pericula maris cum securitate absque vlla mentis anxietate. Et de hoc timore dicit beatus Hieronymus: Prudẽter timetur, quicquid potest accidere. Et Salomon ait: Beatus homo qui semper est pauidus, qui tamen pauor non est pungitiuus in charitate perfecta, nec habet pœnam. Initialis autem timor, pœnam habet conscientiæ remordentis, quia nondum plenè purgatio facta est, nec plenè confidit se habere charitatem, nec adhuc habet mortem in desiderio, nec diem iudicij securus expectat. Quantò autem incipit magis in amore Dei proficere & iocundari interius, tantò magis minus anxiari incipit ex cõscientia remordente. Postquam autem ad perfectam charitatem peruenit, euacuatur timor quantum ad pœnam, sed non quantum ad essentiam. Quantò autem magis crescit in charitate, tantò magis proficit in timore filiali. Dum enim perfectam facit iustitiam, non habet vnde pœnam timeat, sed sponsum desiderat. Adultera timet sponsum ne recedat, cuius præsentiam desiderat. Hic est timor sanctus, qui permanet in seculum seculi, sanctus, scilicet, quantum ad vsum reuerentiæ, non quantum ad vsum, quo timet separari vel offendere: quę est mixta cum subiectione dilectio, dum omnia ab altitudine Dei in propriam resilit paruitatem. Patet igitur ex prædictis, quod perfecta charitas foras mittit tam timorem seruilem quàm initialem. Ferrum enim durum est timor seruilis, seta minus dura, sed tamẽ pungitiua est timor initialis. Adueniente autem filo molli & suaui perfectæ charitatis, non solùm ferrũ eiicitur, sed & seta egreditur. Timorem autem filialem secum sustinet perfecta charitas, & insuper timorem naturalem, qui licèt nõ sit ex charitate, est tamen cum charitate. Hoc autem timore timet homo nocumentum, id est, nociuum naturæ suæ ante deliberationem rationis: hoc timore cœpit Iesus pauere & tædere. Non enim vitiosus est talis timor, cùm non subsit rationi. De quo dictum est Petro: Alius cinget te, & ducet quò tu non vis. Hoc etiam timore timent perfecti, id est, abhorrent pœnas æternas, quando cogitant de ipsis, & imaginantur eas, sicut aliquis existens in terra, abhorret mare. Est insuper tertius timor, qui est in charitate perfecta. Nam perfecti timent pœnam Purgatorij propter dilationem visionis Christi, eò quòd per eam ad tempus ab æterna gloria separentur. Peccatum enim veniale infert pœnam, differt gloriam, & minuit feruorem, ac mentis puritatem. Perfecta enim charitas, licet semper proficiat quantum ad intensionem aut temporis cõtinuationem, potest tamen minui, quantum ad feruorem & exteriorem operationem, ipsa tamen remanente in sua perfectione. Quemadmodum si luto aspergatur aurum, adeò sicut priùs est pretiosum, sed tamen in thesauris Regis non reponitur quousque à luto purgetur. Ita & perfecta charitas, si venialibus fuerit respersa, in thesauris summi Regis nõ reponitur, quousque fuerit in Purgatorio excocta & purificata. Et idcirco singuli quique perfecti, licèt pœnam gehennæ non timeant, pœnam tamen Purgatorij inquantum dilatoria est, à præsentia dilecti formidant. Nonum charitatis priuilegium est, quod Apostolus ponit in fine hodiernæ Epistolæ, scilicet, quod sese necessario cõcomitantur dilectio Dei, & dilectio proximi, nec vnum ab altero potest separari. Vnde ait: Si quis dixerit quia diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suũ, quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? Reuera Deum non videt, qui extinctum habet mentis oculum per fraternum odium. Non enim Deum videre possumus, nisi purgatum per dilectionem habeamus oculum. Prȩterea si diligimus Deum Patrem, diligimus Deum Filium à Patre genitum. Qui autem Filiũ diligit, necesse est vt membra illius diligat, alioquin non diligeret totum Christum. Cùm autem Christus Deus sit & homo, quomodo totum Christum diligit, qui hominem odit? Quomodo Deum diligimus, si filios eius non amamus? Quomodo diligimus Regem, si contemnimus eius legem? Quomodo

Deum

Simile. *Simile.* *De peccatis venialibus.* *Simile.* *Nonum. Quod se necessario comitentur, dilectio Dei & proximi.*

Deum diligimus, si mandatum eius spernimus, qui ait: Hoc est mandatum meum, vt diligatis inuicem. Propterea Apostolus hodiernam Epistolam sic concludit: Hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Qui igitur diligit Deum, non potest odisse fratrem, quem Deus diligit, & vt diligatur, præcipit. Patet ergo quod qui non diligit proximum, non potest diligere Deum. Non quia dilectio proximi sit causa dilectionis Dei, sed magis ecõuerso. Dilectio autē proximi, est nutrimentū dilectionis Dei. Eam enim magis accendit per opera charitas, quæ proximo exhibentur, & absq; hoc nutrimento extinguitur. Si igitur diligimus Deum, necesse est vt diligamus proximum. Similiter si diligimus proximum, diligamus Deum. Non enim potest non diligere Christum, qui membra ipsius diligit. Et teste beato Augustino: Qui diligit fratrem, diligit ipsam dilectionem, quæ est Deus. Et ita diligendo proximum, diligimus ipsum Deum. Nam & Deus diligitur in proximo, & proximus in Deo, vel propter Deum. Nos igitur fratres diligamus Deum, diligamus & proximum. Si enim donabilis est amor, nullus eo dignius est vt Deus: si venalis, nullus carius emit, quàm qui præ nimio zelo mortuus est pro nobis. Si precium exigitur, nulla merces æternæ retributioni cõparatur. Si nec sic diligere volumus, ipse Deus quasi violenter & velut euaginato gladio exigit, vt diligatur à nobis, mortem nobis cõminando, nisi amauerimus ipsum. Quomodo igitur euademus? quomodo amorem amori negabimus? Deus amor est, Deus ignis est. Sicut ignis accendit & attrahit alium ignem, ita amor amorem. Vt igitur in nobis accendatur ignis, adhibeatur cordibus nostris ignis Dei. Pensemus quantum nos dilexit, & ad diligendum incitauit, qui mortuus est pro nobis. Ipse enim velut aquila, nos ad volandū alis charitatis prouocauit, quasi super nos volitans, & alas suas in cruce expandens Dominus noster Iesus Christus. Cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Simile. *Simile.*

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Lucam.

Lucæ 16.

Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & bysso: & epulabatur quotidie splendidè.

Act. 11. De tribus generibus animalium.

LEGIMVS in actibus Apostolorum, quod Dominus ostendit Petro tria genera animalium, scilicet, quadrupedia, & serpentia terræ, & volatilia cœli, & dictum est ei: Surge Petre, occide & manduca. Per quadrupedia intelligimus auaros, terrenis adhærentes, qui oculos suos more brutorum statuerūt declinare in terram. Qui quatuor mentis affectionibus, quasi quatuor pedibus terram perambulant, per affectum spei seu cupiditatis temporalibus acquirendis inhiantes: lætantes inaniter de acquisitis per affectum vani gaudij cum metu & anxietate, acquisita possidentes, & per affectum timoris relinquendo ea cum mœrore & tristitia per affectum doloris. Per reptilia terræ intelligimus homines serpentinos, lubricos per luxuriam, venenosos per odium & inuidiam, tortuosos per tergiuersationes & dolos. Per volatilia cœli, intelliguntur homines superbi & elati, qui seculari potentia & diuitiarū abundantia, quasi duabus alis inaniter attolluntur. Prædicta autem genera hominum peccatorū, gladio verbi Dei occidi præcipiuntur, vt mortui mundo, Deo viuant. Mactanda enim sunt & immolanda Deo, sanguine peccatorum effuso. Manducari iubentur, vt in eorum conuersione Prælati delectentur, & per eos in corpus Ecclesię traducti, Christo incorporentur per fidem. Vnde & in lintheo panno, id est, in blanda fidei quiete ostensa sunt Petro. De hac occisione in Threnis Ieremias ait: Melius fuit occisis gladio, quàm interfectis fame. Melior est occisis gladio spiritus, quod est verbum Dei, quàm interfectis fame, id est, penuria eiusdem verbi. Hi enim occiduntur vt viuant, illi interficiuntur vt pereant. Gladio enim verbi Dei mors perimitur, vt vita sequatur. Peste famis perdimus vitam, & incurrimus mortem. Orate igitur fratres, Dominum, vt ipse qui percutit & sanat, mortificat & viuificat gladio verbi sui, ita vos hodie dignetur occidere, vt mortui vanitati, viuatis veritati: mortui peccato, viuatis Christo.

Eccles. 18. Debemus meminisse paupertatis in tempore abundantiæ. Eccles. 11.

Homo quidam erat diues, &c. Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & necessitatem paupertatis in die diuitiarum. Verba sunt Ecclesiastici, quibus nos admonet, vt in diebus bonorum non simus immemores malorum, sed recordemur paupertatis & miseriæ futuræ post hanc vitam, & faciamus, dum valemus, amicos de mammona iniquitatis, qui nos in æterna tabernacula recipiant, ne fortè aliquando velimus & nõ valeamus. Vnde idem Ecclesiasticus ait: Ne dicas sufficiens sum, & quid ex hoc pessimabor? id est, quid mali amodò sustinebo. Similiter cogitare debemus necessitatem pauperum in die diuitiarum. Quid enim fecit diues iste reprobus, de quo in hodierno Euangelio valde terribiliter loquitur Dominus. Qui cùm epulabatur quotidie splendidè, non cogitabat satiatus de famelicis, diues de pauperibus, sanus de infirmis, delicatus de afflictis. Sed quotidie festum carnis celebrabat, cùm tamen tota vita præsens quasi vigilia sit magnæ solennitatis futuræ post hanc vitam, in qua vigilare debemus & ieiunare, atque animas nostras affligere, quia non est transitus de deliciis ad delicias, sed per multas tribulationes & afflictiones oportet nos intrare in regnum cœlorum. Hic igitur diues nobis proponitur in exemplū ad timorē, vt lauemus manus nostras in sanguine peccatoris, sicut pauper

Act. 14. De exemplis imitationis in bonis, et terroris in malis.

Lazarus nobis proponitur in exemplũ ad imitationẽ, vt de paupertate ad diuitias, de afflictione ad delicias, de fame ad satietatẽ, de labore ad requiẽ, cum ipso trãsire satagamus. Non solũ enim bonorum actiones ad imitandum commemorantur, sed insuper tormenta reproborum narrantur, vt quos ad bonum non prouocant exempla iustorum, saltem terreant supplicia damnatorum. Horum igitur exemplis in hodierno Euangelio multipliciter instruimur à Domino, scilicet, de diuitiis & paupertate, de superbia & humilitate, de gastrimargia & sobrietate, de auaritia & largitate, de prosperitate mundana & aduersitate transitoria, de requie iustorum, de tormentis & sera pœnitẽtia reproborum. In multis siquidem ostenditur reprehensibilis diues iste. Gulosus erat. Epulabatur enim quotidie splendidè. Vanus erat, indutus purpura ad ostentationem. Delicatus & mollis erat, indutus bysso interius propter suauitatem. Byssus enim genus est lini candidissimi & mollissimi. In purpura igitur color ostentationis & pretium superfluitatis, in bysso autem mollities reprehenditur. Absque pietate & compassione erat, quia de Lazaro famelico nõ curabat. Iniquam familiã & impios ministros sibi similes habebat, quia petebat Lazarus micas, & nemo de familia illi dabat, nec enim à vulneribus Lazari canes amouere curabat. Linguosus fuerat & verbosus inter epulas. Vnde & post mortẽ cruciabatur in lingua, quia per quæ peccat homo, per hæc torquetur. Auarus fuerat ardore cupiditatis sitiens diuitias: vnde & siti cruciabatur in flamma, vt pœna responderet culpæ. Non solùm enim rapacitas, sed & tenacitas à Domino condemnatur. De diuitiis autem non legitur fuisse reprehensus. Diuitiæ enim si iustè acquirantur & benè dispensentur, nec cum tenacitate vel elatione possideantur, suis possessoribus non obsunt, sed prosunt, vt peccata sua redimant eleëmosynis. Redemptio enim animæ viri propriæ diuitiæ, dum non reseruantur in malum domini sui. Propterea Seneca ait: Infirmi animi est, non posse pati diuitias. Scio, inquit Apostolus, abundare, & scio penuriam pati. Neque minoris virtutis est scire abundare, vt in abundantia paupertas spiritus retineatur, quàm scire penuriam pati, vt in egestate patientia non deseratur. Magnus est (inquit Philosophus) qui sic vtitur fictilibus quemadmodum argento, nec minor est ille, qui sic vtitur argento, quemadmodum fictilibus, id est, qui non gloriatur in argento, sicut non gloriaretur in fictilibus. Non minor est eo cui sua sufficit paupertas, ita contentus fictilibus, sicut alij argento. Sed quoniam, teste diuo Augustino, vermis diuitiarum superbia est, difficile est, vt non sit superbus, qui diues est: Tolle superbiam, diuitiæ non nocebunt. Hæc sunt verba diui Augustini, quasi dicat: sicut ex pinguedine & superfluitate nascitur vermis, ita ex diuitiis superbia, sicut scriptum est: Prodiit ex adipe iniquitas eorum. Vnde Apostolus ait: Diuitibus huius seculi præcipe non sublimè sapere. Et in Ecclesiastico dicitur: Domus quæ nummis locuples est, annullabitur superbia. Et in libro Sapientiæ dicitur: Quid nobis profuit superbia, & diuitiarum iactantia, quid contulit nobis? Non conqueritur de diuitiarum substãtia, quibus benè vti possimus, sed de diuitiarum iactantia. Valde autem difficile est diuitiis affluere, & in illis cor non apponere. Vnde in Euãgelio Dominus ait: Quàm difficilè, qui diuitias habent, intrabunt in regnum Dei: & subiungit: Facilius est per foramẽ acus camelum transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum. De his diuitibus intelligit, qui in diuitiis confidunt, & eas ardenter diligunt. Vnde in Marco sic habetur: Quàm difficile est cõfidentem in pecuniis, introire in regnum Dei. Camelus autem, id est, diues, deposito gibbo, id est, superbia diuitiarũ, & tortuositate declinandi animum ad trãsitoria per angustam & arctam viam, & angustias passionum Christi, potest intrare in regnum cœlorum. Qui autem diuitias nimis diligunt, si tales permãserint, in regnum cœlorum intrare non possunt. Locus enim vitij occasionaliter est in diuitiis, locus autem humilitatis paupertas, locus virtutum humilitas. Propterea paupertas in diuinis scripturis frequenter commendatur, & diuitibus Dominus terribiliter comminatur, dicens: Væ vobis diuitibus, qui hìc habetis cõsolationem vestrã. Econtrariò de pauperibus ait: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Non solùm ad habendum, sed ad cõmunicandum aliis, quibus datum, recipiant benefactores suos in æterna tabernacula. Item de diuitibus dicitur: Diuites eguerunt & esurierunt, quia auarus non implebitur pecunia. De pauperibus autem dicitur: Pauperes eius saturabuntur panibus. Hi sunt pauperes spiritu, qui omnibus possessionibus abrenunciãt in se deficientes, & se abiectos & viles reputantes, vt dicere possint cum Propheta: In deficiendo ex me spiritum meum, id est, dum paruus sum in oculis meis, tu cognouisti approbando semitas meas. Et iterum: Velociter exaudi me Domine, defecit spiritus meus. Hi igitur tanquam nihil habentes, omnia possident, dum possessorem omnium habent, vt dicere possint: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Cui enim Deus adest, nihil abest. Cui Christus sufficit, nihil ei deficit. Vnde voce prophetica confidenter clamant ad Dominum: Inclina aurem tuam, & exaudi me. Quis autem auderet dicere: Miserere mei Deus, adiuua me, quia diues sum, cùm enim scriptũ sit: Parcet pauperi & inopi, & animas pauperũ saluas faciet. Econtrà de diuitibus dicitur: Ecce ipsi peccatores, & abundantes in seculo obtinuerũt diuitias. Deus autẽ esurientes impleuit bonis spiritualibus, & diuites dimittet inanes. Patet igitur quod diuitias expauescunt sancti, non propter ipsas, sed propter adiuncta pericula, & propter multiplicem morbum concomitantem illas. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Si diues fueris, non eris immunis à peccato. Valde enim difficile est diuitias sine peccato possidere. Et Iob ait: Nunquid poterit comedi insulsum quod non est sale conditum? id est, diuitiæ, in quibus non est salutis condimen-

In præsenti Euangelio instruimur multifariã de vitiis & virtutibus Lazari & diuitis.

Simile.

Quod ex diuitiis naturaliter nascitur superbia.
Eccles. 21.
Sap 5.

Quam periculosum sit diuitias possidere, & inde multa mala proueniunt.

De pauperibus & diuitibus.
Matth. 5.

Iob 6.

condimentum, ſed potius mortis detrimẽtum. Et per Zachariam Dominus ait: Ira magna ego iraſcar ſuper Gentes opulentas. Ideo Apoſtolus tanquam ſtercora reputabat eas. Sancti autem potius ab his ſtercoribus exire voluerunt, quàm in eis commorari & delectari. Quod attendens Philoſophus cùm omnem ſubſtantiam ſuam in mare proieciſſet, ait: Ite in profundũ peſſimæ diuitiæ, ſubmergã vos, ne ſubmergar à vobis. Vnde & Dominus his quos diligit, plerun-
Simile. que diuitias ſubtrahit: ſicut mater cultello ſubtrahit filio ne lædatur ex eo. Sicut enim cibus paruulis ſubtrahitur, quando ab ipſis conculcatur, ſic Dominus diuitias ſubtrahit quos diligit, ne fortè illis abutantur. Quemadmodum illi, de quibus ait Iudas in Epiſtola canonica: Olim proſcripti ſunt in iudicio impij, Dei noſtri gratiam in luxuriam transferentes, id eſt, gratuitis
Simile. donis in ſuperfluitate abutẽtes. Sicut enim fluxus ſanguinis ex ſuperfluitate, ita iniquitas procedit ex diuitiarum adipe. Vnde ſicut dicitur in Geneſi Dominus congregationes aquarũ appellauit maria. Congregationes enim diuitiarum & carnalium voluptatũ ad amaritudinem æter-
De ſeptem incommodis diuitiarum. nam miſerabiliter pertrahunt. In diuitiis autem ſeptem incommoda principaliter attẽduntur. Faciunt enim ſuperbum, auarum, anxium, & ſollicitum, luxurioſum, Dei obliuionem addu-
Primum. cunt, fallaces ſunt, & diu permanere non poſſunt. Diuitiæ faciunt ſuperbum. Vnde Abacuc: Væ
Secundum. qui congregat auaritiam in malum domui ſuæ, vt ſit in excelſo nidus eius, id eſt, requieſcat in elatione ſuperbiæ, & liberari ſe putat de manu mali, vt, ſcilicet, mala æterna ipſum non apprehendant, cùm tamen in Prouerbiis Salomonis dicat: Proſperitas ſtultorum perdet illos. Diui-
Verſus. tiæ faciunt auarum. Quia, *Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.*

Ignis enim auaritiæ, teſte Salomone, nunquam dicit ſufficit, ſed ſemper auarus eget. Vnde in Prouerbiis Salomõ ait: Sapiens ſibi videtur diues, pauper autem ſapiens ſcrutabitur eum, quia bonâ tranſitoria extrinſecus paruipendens interiorem eius inopiam ſpiritualibus oculis inue-
Tertium. ſtigat. Diuitiæ faciunt anxium & ſollicitum, pungentes velut ſpinæ, & grauantes corda hominum curis huius ſeculi. Vnde Pſalmus: Filij hominum vſquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium, id eſt, vanas & tranſitorias diuitias, quæ mentem depri-
Ierem. 10. munt, & confundunt. Vnde Ieremias: Congrega de terra confuſionem tuam, quæ habitas in obſidione. De terrenis enim congregant confuſionem ſuam, qui terrena ſapiunt & diuitias diuitiis accumulant. Habitãtes in obſidione, id eſt, in mundo, qui vndique ab inimicis obſidetur, non tanquam peregrini tranſeundo, ſed tanquam hæreditati illi adhærendo. Et iterum Dominus per Ieremiam: Ecce ego cibabo populum iſtum abſynthio, & potum dabo ei aquam fellis. Abſynthium amaritudo eſt ex terra: fel amaritudo eſt ex carne. Cibatur ergo homo abſynthio & felle, id eſt, amaritudinem contrahit ex temporalium delectatione, & carnali delectatione. Patet ergo quanta ſit amaritudo in diuitiis, quæ in vita poſſeſſorem ſuum affligunt, in
Simile. morte relinquunt, poſt mortem à regno excludũt. Diuitiæ enim ſunt quaſi ſpinæ. Sicut autem qui faſciculum ſpinarum amplectitur & aſtringit, ſic qui diuitias mente complectitur, quantò magis illas ſibi aſtringit, tantò grauius pungitur & magis læditur. Stulti autem dum eſſe ſub his ſentibus delicias reputant, veris & intimis punctionibus lacerantur, dum falſis & breuibus delectationibus illuduntur. Spinæ enim in pede, diuitiæ in affectu & ſollicitudine huius vitæ. Hæ ſunt ſpinæ multos habentes aculeos. Pungunt enim in prǽſenti per ſollicitudinem & timorem. Caim enim, id eſt, poſſeſsio, tremorẽ capitis habuit, quia terrenæ poſſeſsjoni ſemper communis eſt trepidatio mentis. Pungent in iudicio per improperationem quando dicetur: Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare. Pungent in inferno per pœnam æternam. Hæ ſunt enim ſpinæ pungentes, ſuffocantes, & ignem gehennæ accendentes. Teſte enim Beda: Voluptates & diuitiæ ſuis oportunis cogitationibus obſtruunt guttur mentis, ne bonum deſiderium ad cor poſsit intrare, & quaſi aditum vitalis flatus ſtrangulant, atque anhelitum animæ nimiis curis ſuffocant. Hæ ſpinæ, quaſi tribus aculeis pungunt, dum labore acquiruntur, timore poſsidentur, dolore amittuntur. Tripliciter autem animam vulnerant & occidunt, dum iniuſtè acquiruntur, auarè detinentur, ſuperfluè expenduntur. Diuitiæ faciunt luxurioſum. Vnde Ezechiel: Ventus Auſter cõtriuit te, id eſt, proſperitas corrupit. Ab augẽdo enim dicitur Auſter, per quem affluentia diuitiarum intelligitur, quæ multos corrumpit & reuocat à via veritatis. Non habet vnde ſuum paupertas paſcat amorem. Diuitiis alitur luxurioſus amor. Vnde in Ieremia dicitur, quod lumbare putrefactum eſt iuxta Eufraten, quæ frugifer interpretatur. Abundantia enim temporalium caſtitatis lumbare corrumpit. Diuitiæ Dei obliuionem adducunt. Manaſſes enim qui obliuio interpretatur, frater eſt Effraim, id eſt, fructificationis. Obliuio enim Dei abundantiam diuitiarum comitatur. Vnde per Ieremiam ait Dominus: Saturaui eos & mœchati ſunt, & obliti ſunt mei. Et de pincerna Pharaonis dicitur, quod ſuccedentibus proſperis, oblitus eſt interpretis ſui. Vnde in Iob dicitur: Operuit faciem eius craſsitudo. Quia diuitiarum abundantia mentis oculum excæcat, & velut nubes Solis aſpectum impediens, Dei cognitionem auertit. Diuitiæ fallaces ſunt & mendaces. Vnde Oſee ait: Comediſti frugem mendacij, id eſt, fallaces diuitias, quæ iocunditatem promittunt & anxietatem afferunt. Vnde Seneca: Diuitiæ & honores, quas ſic appetis tanquam daturas lætitiam, cauſæ ſunt dolorum. Et Matthæus ait: Fallacia diuitiarum ſuffocat verbum, & non facit fructum. Fallaces enim ſunt, quia promittunt copiam & inferunt inopiam, & ſitim animi non extinguunt. Vnde Zacharias ait: Simulachra locuta ſunt inutile, & diuini viderunt mendaciũ, & ſomniatores vana locuti ſunt. Auaritia enim

quæ est idolorum seruitus suggerit congregare diuitias, vt tollatur sitis, sed magis inde crescit. Diuini autem dicuntur auari diuites, qui sibi longam vitam & bonorum copiam mendaciter promittũt, sicut ille qui dicebat: Anima mea, habes multa bona reposita in annos plurimos. Cui responsum est: Stulte, hac nocte repetent animã tuam à te. Hi igitur somniatores seipsos decipiunt, & vana sibi promittunt. Diuitiæ transitoriæ sunt & diu permanere non possunt. Vnde Apostolus: Diuitibus huius seculi præcipe non sperare in incerto diuitiarum. Et in libro Sapientiæ: Transierunt hæc omnia tanquam vmbra, & tanquam nuntius pręcurrens dominum suum, qui, scilicet, quod futurum est, nuntiat. Sic temporalis abundantia, inopiam & dolorẽ futurum denuntiat, quia extrema gaudij luctus occupat. Vnde Naum ait: Flos Libani emarcuit. Candor enim mundanæ prosperitatis citò euanescit. Vnde & diuitiæ caducæ dicuntur, quia citò cadũt, & animam ad casum peccati mortalis pertrahunt. Patet igitur quàm periculosæ sunt diuitiæ, & quanta ex ipsis proueniunt detrimenta. Vnde in hodierno Euangelio diuitis nomen tacetur, & mendici Lazari nomen exprimitur, quod iam in libro vitæ scriptum erat. In quo familiaris & notus atque probatus esse Deo ostenditur. Vnde & Moysi Dominus ait: Noui te ex nomine. Diues autem qui nomen suum in hoc mundo volebat inaniter extollere, sicut scriptum est: Vocauerunt nomina sua in terris suis, tanquam ignotus & reprobus ante Deum nomine non designatur. Talibus enim Dominus in fine dicturus est: Nescio vos. Vnde in Parabolis Salomon ait: Memoria iusti cum laudibus, & nomen impiorum putrescet. Dominus enim actus & nomen impiorum detestatur, laudesq; eorum, qui sibi nomen in hoc seculo iactanter faciunt, putribus & fœditis gehẽnæ suppliciis deputauit. Iusti autem in Dei laudibus viuentes, tam in hac vita, quàm in futura, laudibus bonorum cõmendantur, qui tamen de laudibus suis non attolluntur. Postquã enim humilitate fuerint radicati, & in solo Deo nouerũt gloriari, nomen suum & famã cõuersationis suæ propter aliorũ vtilitatẽ & exempli boni odorẽ sustinent propalari. Vnde secundo Reg. dicitur, quod Dauid fecit sibi nomen, cùm reuerteretur capta Syria, quæ interpretatur sublimis. Postquã enim sublimitatẽ elationis sancti deuicerũt, tunc securè nomen boni odoris ad ædificationẽ aliorũ sibi faciũt, vt nõ abscondatur ciuitas supra montẽ posita, nec ponatur lucerna sub modio, sed super candelabrũ. Hic igitur diues reprobus, sicut in Euangelio habemus, induebatur purpura & bysso. Ecce sepulchrum fôris ornatũ & dealbatũ, intus autem fœtore & spurcitia repletum. Licèt autem Regibus & nobilibus in potestate constitutis, cõceditur vti purpura & vestibus pretiosis, non propter mundi vanitatẽ, sed propter authoritatẽ & dignitatis præcellentiã, iste tamen nõ legitur in aliqua potestate constitutus. Vnde meritò tam de superfluitate habitus, quàm de superfluitate victus reprehenditur. Non enim putandum est in luxu & studio vestium peccatum deesse. Alioquin de appetitu pretiosarum vestium, Petrus mulieres non compesceret, dicens: Non in veste pretiosa. Et Dominus de vilitate & asperitate vestium Ioannem non laudaret. Pretiosus enim habitus quo nemo indui appeteret, si non videretur ad inanem gloriam pertinere dignoscitur. Vnde in Ecclesiastico Sapiens ait: In vestitu ne glorieris vnquam. Et Beda super Lucam ait: Ita est de eo, qui multa habet adminicula infirmitatis humanæ, & de illis gloriatur, sicut de infirmo, qui multitudine gaudet emplastrorum. Non solum autem vanus & superfluus erat in habitu, sed gulosus & delicatus, in victu abstractus & illectus. Abstractus à spiritualibus & illectus carnalibus. Vnde subditur: Et epulabatur quotidie splendidè. Induebatur splendidè, & epulabatur splendidè. Non epulabatur in azymis sinceritatis & veritatis, sed in fermento carnalis voluptatis. Vtrunque autem reprehensibile est comestio superfluitatis in guloso & lecacitatis in delicato. In comestione enim considerare debemus tempus, modum, qualitatem & quantitatem. Tempus, vt non præueniatur hora: modus, vt non sumantur cibaria cum nimia auiditate, sed cum modestia: qualitas, vt non sint cibi nimis exquisiti vel pretiosi: quantitas, vt non sumantur frequẽtius quàm oportet, vel in nimia quantitate. Sicut enim piscis auiditate cibi, recipit hamum, ita homo per gulam in se recipit inimicum. Et sicut flamma crescit iniecta pinguedine, ita concupiscentia vires sumit ex gulositate. Gula autem sordet homo vt porcus. Nam gula corpus inquinat & debilitat, gignit crapulam, sepelit & absorbet rationem, prouocat luxuriam, conficit stercora, auget sterquilinia, implet stomachum & non animum, implet ventrem & non mentem. Quantò autem delicatiora sunt cibaria, tantò fœtidiora sunt stercora. Sicut autẽ diuites suos habẽt ianitores, qui pauperes arcent & diuites admittũt, sic gulosi diuites gulæ suæ sunt ianitores, nõ sinunt intrare legumina, sed pisces magnos & cibaria pretiosa. De his autẽ gulosis, qui carnis curã in desideriis faciunt, ait Iudas in sua Epist. canonica: Hi sunt in epulis suis maculæ cõuiuantes sine timore. Ipsi enim nõ solùm se, sed & alios epulãtes exemplo suo maculant, nullo timoris fræno ab appetitu gulositatis suæ seipsos retrahentes. Propterea B. Iob pro conuiuantibus filiis per singulos dies holocausta offerebat. Sciebat enim quod sine culpa vix possunt celebrari conuiuia. Epulas enim comitari solet voluptas & loquacitas. Propterea conuiuantibus Salomon ait: Statue cultrum in gutture tuo, vt, scilicet, discretè loquaris, & cum timore & modum non excedas in comestione. Consideremus autem in hoc diuite circunstantias, quę eius aggrauant peccatum, & in Lazaro circunstãtias, quæ ipsius augent meritum. Ille diues & gulosus: Lazarus pauper & famelicus. Non solùm autem paupertatem habuit necessitatis, de qua dicitur. Pauperes semper vobiscum habebitis, sed paupertatem spiritus & voluntatis. Ille purpura & bysso indutus.

Quare diuitis nomẽ tacetur, & Lazari nomen exprimitur.

2. Reg. 7.

Eccle. 11.

Simile.

De gulosis & delicatis.

Simile.

Collatio diuitis ad Lazarũ & de circunstantiis eorũ.

Lazarus autē vlceribus plenus. Vlcera autē Lazari diues fastidiosus abhorret. Dominus autē qui solo verbo leprosum sanare potuit, nō solū ipsum videre, sed & tangere voluit. Hic superbus in diuitiis, iste humilis & patiens in angustiis. Ille epulabatur quotidie splendidè. Hic quotidiana torquebatur egestate, ad exercitiū siquidē patientiæ, & augmentū coronę. Mendico Lazaro inopia ciborū accidit infirmitas vlcerū, vt tantò probabilior corā Deo esset, quantò acrius igne tribulationis excoctus fuisset. Ad augmentū autē coronæ cernebat diuitē quotidie epulari splendidè, se verò micarū fragmētis indigere. Cernebat illum multis circundari ministris, se verò obsequio cunctorū destitui. Vnde & canes licenter accedebant, & nō erat auxiliator, & forsitan diues tædio & clamore mendicantis affectus, à canibus eum fugari præcepit. Canes autem illi parcebant nō mordentes, sed vlcera lingētes, sicut Danièlem in lacu nō tetigerunt leones. Et fortè inopia mortuus est, dum maluit fame mori q̃ furari. Vnde in hoc paupere magnū exemplum & consolatio relinquitur mendicis. Vnde ergo Lazaro præmiū inde diuiti videnti, & non cōpatienti, iusto Dei iudicio crescebat suppliciū. Vnde factum est, vt cùm mortuus esset Lazarus, portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Diues autem mortuus, sepeliretur in inferno. Ecce qui nutritus fuerat in croceis, amplexatus est stercora infernalis fœtoris, sicut scriptum est: Qui vescebantur voluptuose, interierunt in viis. Duxit enim diues iste in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendit. Vnde Ierem. Subitò cecidit Babylon, & contrita est. Dormiuit somnū suum, & nihil inuenit vir diuitiarum in manibus suis. Priùs enim quàm intelligerent, spinæ eius ramnum, epulabatur splendidè. Priùs, scilicet, quàm aduerteret, quod diuitiæ & deliciæ generarent æternas punctiones. Arietes enim vepribus diuitiarum adhærētes, à summo patre Abrahā quotidie mactantur, dum diuites occiduntur, qui sic moriuntur in opulentia, quemadmodum mus pleno ore in muscipula. sicut scriptū est: Adhuc escæ eorū erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Teste enim B. Gregorio: Inde in perpetuum spiritus interit, vnde ad tempus caro suauiter viuit. Et Ioël ait: Ante faciem eius ignis vorans, & post eum flamma vrens. Qui enim in hac vita vitiorum igne voratur, in inferno post hanc vitam igne perpetuo vritur & crematur. Sepultura autem inferni pœnarum profunditatem signat. Sicut autem nulla est spes de sepulto vt reuertatur, ita in inferno nulla est redemptio, & ab inferno nulla est reuersio. Sicut autem animæ mortuæ in inferno, corpus est sepulchrum, ita viuentis in Paradiso, corpus quod nunc est tabernaculum, erit domus deliciarum. Sepultus est in inferno, qui in sepulchris concupiscentiæ morari consueuerat in mundo. Sicut autem qui sepulti sunt manus & pedes habent ligatos, ita ligatis manibus & pedibus in tenebras exteriores est proiectus. Lazarus autem in sinu Abrahæ, id est, in loco quietis collocatus est ab Angelis, qui sinus Abrahæ dicitur, quia Abraham fuit prima credendi via, & primus vnum Deum publicè prædicauit. Ille autem quietis locus aliquid splendoris & lucis habebat, sed dicitur tenebrosus respectu æternæ claritatis. Dicitur præterea locus ille sinus, quia sicut de ea re quam in sinu habemus certi sumus, sic electi post mortem, æterna securitate fruuntur, & quasi in sinu Christi fouentur, & perueniunt ad sinum, id est, ad æternę tranquillitatis portum. Cùm autem diues cruciaretur in igne, eleuans oculos, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius. Longè à peccatoribus salus. Limbus etiam inferni, in quo sancti detinebantur, longè est & valde remotus ab inferno inferiori. Sicut boni malos cognoscunt in pœna, ita mali bonos in gloria. Nam diues non solum Lazarum, quem prius viderat, agnouit, sed insuper Abraham, quem nunquam viderat. Ex quo patet, quod omnes qui in gloria sunt, sese mutuo cognoscunt. Sicut autem sancti tantò vberiores gratias Deo referunt, quantò de maioribus tormentis non suis meritis, sed gratia Dei se sentiunt liberatos, ita reprobi magis torquētur, videntes sanctorum gloriam, quia tantis bonis priuati sunt: & insuper, quia eos remunerari vident, quos contemptui habuerunt. Vnde in lib. Sapientię dicitur in persona reproborum: Nos insensati vitam illorū æstimabamus insaniam, & finem illorū sine honore. Quomodo ergo cōputati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorū est? In iudicio autē sublatis impiis, ne gloriam Dei videant, quia nō potuerunt cogitare nisi de tormentis suis, sancti reprobos in æternū conspecturi sunt. Nihil enim erit in creaturis, quod non videant, qui suo creatori sunt coniuncti. Frustrà autē ad Lazarum oculos leuauit, qui eum cùm viueret, aspicere noluit. Serò in sinum Abrahę Lazarum respexit, qui iacentem ante ianuā videre despexit. Propterea Osee ait: Effraim in desolatione erit in die correptionis. Diuites enim in temporalibus fructificantes, qui hîc suā habent consolationē, post hanc vitā nullam recipiēt consolationē. Vnde cùm diues clamaret: Pater Abrahā, mitte Lazarū vt intinguat extremū digiti sui in aqua, vt refrigeret linguā meam, quia crucior in hac flamma. Dixit Abrahā: Filij, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Iudiciū enim hîc incipit à domo Domini, dum boni flagellantur in pręsenti, reproborū autē vita tantò sine flagellis dimittitur, quātò ad nulla præmia reseruatur. Qui obturauit aures suas ad clamorē pauperis, clamauit & nō est exauditus. Propterea Naū ait: Tu inebriaberis & eris despecta, & inquirēs auxiliū ab inimico. Frustrà autē patrē Abrahā vocat, cuius vitā noluit imitari. Vnde in Ezech. dicitur: Si Noë, & Iob, & Danièl fuerint in medio eius, filios & filias, non liberabunt. Sicut autē minima negauit, id est, panis micam, ita minima impetrare nequiuit, id est, aquæ guttam. Digitū autem anima non habet, sed digitū nominat, vt notetur quod minimū suffragium, sicut est digiti intinctio, magnū beneficium reputaret. Similiter linguā non habebat anima, sed

De pessima morte diuitis & miserabili sepultura.

Ierem. 5.

Hic videtur menda.

Simile.

De sinu Abrahæ & de Lazari quiete.

De mutua cognitione bonorū, qui sunt in gloria, & qui in tormentis.

Sap. 5.

De sera & inutili pœnitentia.

Quod pœna respondet culpæ.

linguam nominat, vt notetur quod pro peccato linguę puniretur. Teste enim B. Gregorio, penè semper epulas loquacitas sequitur. Cumq; venter reficitur, lingua diffrænatur. In conuiuiis enim loquacitas, cachinnationes, & ioci solent abundare. Lingua etiam & palato in saporibus, & comessationibus superfluis fuerat delectatus. Vnde in Ecclesiast. dicitur: Notus à longè, potens lingua audaci. Qui enim audacter loquitur detrahendo, cachinnando, absq; vllo moderaminis fræno, noti sunt à longè Deo. Et ideo punitur in lingua, vt pœna respondeat culpæ. Propterea Abdias ait: Iusta est dies Domini super omnes Gentes, sicut fecisti, tibi fiat. Nihil autem melius est homini quàm omnia mala sua recipere in præsenti vita. Teste enim Naum Propheta: Non consurget duplex tribulatio, nec iudicabit Deus bis in idipsum. Vnde bonum est puniri in hoc seculo, vt parcatur nobis in alio. Nihil autem infelicius, quàm omnia bona sua recipere in hac vita, quæ sæpè dantur in signum diuinæ exprobrationis. Et forsitan diues iste aliquid de genere bonorum fecit in vita sua, pro quo in hoc seculo bona recepit, & Lazarus in aliquo peccauit, pro quo in hac vita punitus est flagellis. Æquissimus enim Iudex, nullum malum impunitum, nullum bonum irremuneratum relinquit. Quod autem Abraham ait: Inter nos & vos chaos magnum firmatum est, vt hi qui volunt hinc transire ad vos, non possunt, neque inde huc transmeare: non solùm intelligitur de distantia locorum, sed de differentia status ad statum. Magnum est chaos inter bonos & malos, quia pòst mortem merita mutari non possunt. Istis autem voluntas, illis facultas non potest esse peccandi. Chaos enim quasi murus & diuisio, atque inaccessibilitas firmatum est inter eos auctoritate Iudicis, omnia dispo nentis. Chaos enim non solùm dicitur profunditas seu vorago, sed firmatum vel pactum. Quoniam igitur sancti à Dei iustitia & voluntate recedere non possunt, qui volunt transire, id est, qui vellent ex naturali pietate, si posset esse, non possunt transire ad iuuandum vel consolandum, neque etiam orare possunt, nisi pro quibus vident esse orandum. Ex voluntate igitur & gratia diuina non possunt. Sicut enim carent miseria, etiam carent compassione & mentis dolore. Sicut enim non compatimur piscibus, quos in gurgite natare videmus, ita sancti non compatiuntur his, qui sepulti sunt in inferno. Cùm autem de se desperare cœpit, ad rogandum pro fratribus se conuertit, dicens: Rogo te pater, vt mittas eum in domo patris mei. Habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Ad augmentum malorum memoriam habuit & anxietatem suorum. Vnde pro fratribus rogabat, quos similiter perire videbat. Si autem mali pro suis rogant existentes in pœna, multò magis sancti pro nobis orant in gloria. Conseruata est igitur diuiti ad pœnam cognitio pauperis, quem despexit, & memoria fratrum, quos reliquit, vt de visa gloria Lazari despecti, & de imminentibus periculis charorum, acrius torqueatur. Non profuit igitur illi fratrum compassio, vel sera pœnitentia, quæ ante mortem prodesse potuisset. Vnde Dominus in Euangelio ait: Videte ne fuga vestra fiat in hyeme vel Sabbato, id est, in tempore mortis frigidæ, vel in alia vita, in qua non licet operari. Et rursus Dominus ait: Iam securis ad radicem arboris posita est. Tunc autem Dominus securim eleuat, cùm peccatores expectat. Quantò autem magis eleuatur, tantò peccator fortius in fine percutitur. Dominus autem patiens est redditor. Ipse enim pœnam differens est, velut aries retrocedens, vt fortius irruat, & quasi sagitta retracta, vt grauius vulnus infligat. Nunc autem quid Abraham respondit, videamus: Habent, inquit, Moysen & Prophetas, audiant illos. Non enim quærenda est visionum curiositas, vbi manifestas habemus scripturas, quæ sine fallacia concorditer de omnibus, quæ ad salutem pertinent, nos instruunt. Teste enim Ezechiële: Vna est quatuor rotarum similitudo, id est, legis, Prophetarum, & Euangeliorũ, & doctrinæ Apostolorum. Quod enim prædicat lex, hoc & Prophetæ docent, & quod à Prophetis prænuntiatur, hoc in Euãgelio exhibetur, & Apostolorũ doctrina cõfirmatur. Diuina enim eloquia, & si in temporibus sint disiuncta, sensibus tamen sunt vnita. Diuiti autem respondenti: Si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent, dixit Abraham: Si Moysen & Prophetas non audiunt, neq; si quis ex mortuis resurrexerit, credent. Si enim Moysi & Prophetis, qui de Christo multa prænuntiauerunt, Iudæi credidissent, Christo à mortuis resurgenti crederent. Vnde Dominus in Euangelio: Si Moysi crederetis, mihi forsitan crederetis. Hæc autem tota parabola allegoricè ad populum Iudaicum refertur, qui cùm diuitias spirituales per legis notitiam accepisset, magis vsus est illis ad vanitatem & iactantiam, quàm ad ædificationem. Indutus autem fuit purpura in Martyribus, bysso in Virginibus, quotidie splendidè epulando in legalibus, & Patrum eloquia meditando. Pauper Lazarus, Gentilis populus, extra legis ianuam iacens, & Dei legem prorsus ignorans, plenus vlceribus peccatorum, quæ canes eorum, id est, Philosophi & adulatores lingebant blandiendo. Superbus autem populus Iudæorum, nec illi condolebat, nec de sententiis, quibus abundabant in sacris scripturis, ipsum reficere curabat. Micæ enim, quæ de mensa diuitis cadebant, verba sunt quæ de legis scientia profluebant. Dominus autem & alta à longè cognoscit, canes suos, id est, prædicatores, qui linguam habent medicinalem, misit ad lingendum & sanandũ vulnera peccatorũ. Vnde & Lazarus adiutus interpretatur. Sicut autem vlcus ab interioribus visceribus foras in cutem erumpit, sic peccata quæ per confessioné medicis aperiunt. Iudæi autem reprobi Gentium saluti inuidebant, sicut scriptum est: Multiplicasti Gentem, & non magnificasti lætitiam. Vnde cupientibus saturari de micis, quæ cadunt

Ecclo. 28.

De diuisione bonorum & malorũ post mortem.

Simile.

Simile.

Quod ex diuinis scripturis quærendũ est con[...] nõ visionibus confidendum.

Ioan. 5.

Simile.

de mensa diuitis dare nolebāt, & ideò meritò in lingua puniuntur, quia verba legis, quæ in ore tenuerunt, nec alios docebāt, nec opere adimplebāt. Et insuper cōtra Christū, tanq̄ serpētes illas exacuerunt. Dum autē in pœna cruciātur, gutta aquę, id est, sanctorū minimis beneficiis, si fieri posset, optarēt fieri participes. Ipsi autē dolēt de perditione quinq; fratrū suorū, id est, Iudæorū, qui quinq; libros Moysi carnaliter intelligūt. Horū igitur exēplo sibi caueāt literati, superbi & falsi religiosi, qui virtutibus exterius ornātur ad ostentationē, & peccatoribus nō cōpatiuntur. Epulātur igitur quotidie splēdidè in scripturis sanctis ad inflationē, nō ad refectionē, vel aliorū ædificationē, nō cōpatiendo vlceribus laicorū, quos etiā minimis bonis dedignātur cōsolari. Talem igitur linguā habeāt Prælati, quod vlceribus Lazari velint & valeāt mederi. Timeāt insuper raptores, adulteri, fœneratores, & alij huiusmodi peccatores. Si enim sic punitus est, qui sua nō dedit, quid fiet illi, qui aliena rapuit? Propterea Eccles. dicit: Qui gloriatur in superbia, id est, in diuitiis, paupertatē vereatur. Et B. Augustin. ait: Non dixit calūniator, nō dixit pauperū oppressor, nō dixit pupillorū spoliator, nō dixit viduarū persecutor. Quod igitur eius crimē, nisi iacens ante ianuā eius vlcerosus, & nō adiutus? Desiderauit guttā, qui nō dedit micā. Sepultus est in inferno, si hęc est pœna auarorū, quę est pœna raptorū? Patet igitur quàm copiosa sit ædificatio in hodierno Euāgelio, quātus terror malis diuitibus incutitur, & quāta cōsolatio bonis pauperibus adhibetur, dum transeunt de paupertate ad veras diuitias, de tormentis ad delicias, de inopia & fame ad æternas epulas. Præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

De his qui peccatores contemnunt.

Quod exēplo diuitis timere debēt, qui deteriores esse videntur.

DOMINICA SECVNDA, THEMA DE INTROITV MISSAE SVMPTVM EX PSALMO.

Psal. 17. *Factus est Dominus protector meus, & deduxit me in latitudinem: saluum me fecit, quoniam voluit me.*

De diuina protectione, & liberatione bonorum.

PRAEVALVIT David in funda & lapide aduersus Philistæū, sicut dicitur in primo Reg. Et factus est Dominus protector populi sui, & eduxit eū in latitudinē fugatis Philistęis, qui priùs erāt in angustia, & oppressus ab inimicis. Et ita saluū fecit Dominus populū suū, quoniā voluit, scilicet, gratis & miraculose, dum per puerū gigantē superauit. Vnde & in nocturno respōsorio, quod adaptatur officio hodiernæ Missæ, dicitur: Dominus qui eripuit me de ore leonis, & de manu bestiæ liberauit me, ipse me eripiet de manib⁹ inimicorū meorū. Dauid enim priùs interfecerat leonē & vrsum. Vnde ipso experimēto de Domino cōfidens, processit ad singulare certamē cōtra Goliā. In secūdo autē Reg. dicitur, quod percussit Adeodatus filius saltus Polymitarius Bethleēmites Golith Gethęū. Adeodatus dicitur Dauid, quia Deus elegit eū, & dedit populo suo, vt esset Rex super eū filius saltus, quia de pascuis sumptus. Polymitarius, quia de genere Beseleël, ex parte matris, qui fecit tabernaculū, & opere polymico exornauit. In Eccles. de eodē dicitur Dauid: In tollēdo manum & in saxo fundę, deiecit exultationē Golię. Hęc autē omnia contingebāt in figura. Pugna enim Philistinorū cōtra Israël, pugnā dæmonū & satellitū diaboli cōtra Ecclesiā signat. Golias autē qui transmigrās interpretatur, caput omniū malorū, diabolū designat, qui propter peccatū superbiæ de cœlo transmigrās, corruit. Altitudo Goliæ, sunt diaboli versutię, & homines reprobi, per quos impugnat Ecclesiā Dei. Geth enim quæ ciuitas erat Goliæ, & interpretatur torcular, mundum istum significat vel infernū, in quo velut in torculari diabolus peccatores torquet & cōculcat. Dauid autē qui manu fortis, & aspectu desiderabilis interpretatur, Christū significat. Hic enim Dauid à patre missus, vt fratres visitaret, id est, genus humanū, quod perierat, singulari certamine Goliā aggressus in cruce superauit, qui ante aduentū eius superari nō potuit. Processit autē obuiā illi cum baculo crucis. Vnde & Golias deridēdo, ait: Nunquid ego sum canis, quia tu venis ad me cum baculo? Ita impij crucis Christi virtutē derident. Reuera ipse canis est immundus & insanus, qui latrare nō cessat, homines tentando. Mordet autē & vulnerat, ad peccatum inducēdo. Dauid autē lapide, quem sumpsit ex pera, id est, vase pastorali, quo mulgetur lac, Goliā prostrauit. Christus enim lapis est, quo diabolus contritus est, sumptus secundū carnem ex vase gratiæ, id est, ex beata Virgine, quæ lacte candoris & gratiæ plena fuit. Lacte autē gratia designatur. Lac enim cibus est gratuitus, quia mater nō quęrit accipere lac, sed dare filiis. Gratis autem dat, & contristatur si desit, qui accipiat. Per lapidem etiā proiectū ex funda, potest intelligi spiritualis sensus scripturarū. Cum funda siquidē diuinę scripturę, & sensu spirituali, qui exinde elicitur, diabolus superatur. Vnde & Dauid quinq; limpidissimos lapides elegit de torrēte, & misit eos in perā pastoralē, per quos quinq; libri Moysi designātur. Lapides autē in aqua, lex carnaliter secundū temporalia promissa intellecta. Hos autē in vase lactis posuit, dū legē Euāgelicæ doctrinæ sociauit. Lex enim per se erat inutilis, sicut lapis in aqua, nec sine gratia impleri potuit, & idcirco legē gratiæ Dominus cōiunxit, vt lex vitalis redderetur, & spiritualiter impleretur. Vnde & arma Saulis, quæ pōderosa nimis erāt, Dauid proiecit, id est, carnalia seu legalia legis sacramēta deposuit. De quibus Petrus ait: Hoc est onus quod neq; nos, neq; patres nostri portare potuimus. In vno autē lapide Golias eiicitur, quia in vnitate & cōcordia charita-

2. Reg. 21.

Eccles. 27.

De pugna dæmonum cōtra electos.

De Golia & armis eius, & de victoria et armis Dauid.

Act. 15.

charitatis, diabolus prosternitur. Plenitudo enim legis, est charitas. Quinq; igitur lapides accepit, sed vnū misit. Quinq; enim libri electi sunt, sed vnitas vincit. Golia enim in frōte percusso & eiecto, Dauid gladium illi abstulit, quo caput eius abscidit. Golias in frōte percussus, ruit, & subiicitur Dauid: & diabolus in frōte suorum percutitur, cùm signum crucis eo loco infigitur, & ita Christo in membris suis subditur. Proprio auté gladio Goliç caput abscinditur, dum illi, qui priùs arma diaboli erát, post conuersioné diabolū impugnát & Christi fidé prædicát, sicut Dionysius, Cyprianus, Augustinus, & multi alij, quos diabolus priùs in manu habebat, & per illos alios trucidabat. Vnde Dauid gladium Goliç in Hierusalé detulit, quia Christus quos de diaboli potestate rapuit, in Ecclesiā trāstulit ad ipsius defensioné. Cui etia ab hostium cæde reuertenti, mulieres, id est, sanctç animç, laudé decantát, & decé milium victoré prçdicát. Ipse enim omnes hostes Ecclesiæ, tam visibiles q̃ inuisibiles perfectè cōtriuit. Patet igitur quomodo Adeodatus, id est, Christus, de quo dicitur: Paruulus datus est nobis, filius saltus de stirpe, scilicet, peccatorū natus, quasi hœdus sapidus de capris fœtidis. Polymitarius, quia mira varietate virtutū & operum, Ecclesiā exornat. Bethleëmita, quia in Bethlehé natus, Goliā, id est, diabolū superauit. Leonem auté & vrsum necauit, scilicet, diabolum & Antichristum. Vnum nunc latéter insidianté, & alterum postmodū manifestè sæuiturum. In tollendo siquidé manū in cruce, & in saxo fundæ, sicut suprà dictū est, deiecit exultationé Goliç, elationé diaboli cōfundendo. Et nos exemplo illius, manus bonorum operum leuádo cum baculo crucis ipsum expugnemus, de funda sacræ scripturæ lapides fortes, id est, morales & efficaces sentétias proiicientes in ipsum. Proprio auté gladio caput eius abscindimus, dum per sentétias scripturarum, quas cōtra nos hçretici proferunt, eosdé cōuincimus. Arma auté Saul debemus deponere, vt discamus nō de virtute hominum, sed de diuino auxilio cōfidere. Si auté volumus Goliā, id est, diabolum superare, oportet vt priùs occidamus in nobis leoné superbiç & iracundiæ, & vrsum luxuriç, qui debilis est in capite, id est, in initio suggestionis prauæ, sed fortis in renibus, dum non resistitur primis motibus, quia virtus eius in lumbis eius. Deuictis igitur Philistæis, & Golia superato, cantat hodie Ecclesia, gratias referens Domino, cùm ait: Factus est Dominus protector meus. Vnde & Psalmum illum, ex quo sumitur introitus Missæ, cātauit Dauid, gratias agés, postq̃ deuictis inimicis, cœpit regnare in pace. Similiter Ecclesia post Christi morté & resurrectioné, postq̃ in pace pectoris & serenitate cōscientiæ sub Christo regnare cœpit, laudat Dominum, qui factus est eius protector. Priùs enim circundederunt eum dolores mortis, id est, diaboli auctoris mortis, qui vsq; ad aduétum Christi regnabat, & torrétes iniquitatis cōturbant eā, id est, abundās iniquitas. Dolores inferni circundabát eā. Omnes enim secum ad inferos diabolus deducebat. Præoccupauerát eā laquei mortis, id est, reatus originalis peccati, omnes ad morté trahétes. Postq̃ auté inclinauit cœlos, effundédo in terrā misericordiā suā, & descédit per incarnationé, caligo, id est, caliginosus diabolus, cōculcatus est sub pedibus eius. Cōmota est enim terra, id est, terreni homines ad pœnitentiā, & cōtremuit cōminationibus perterrita. Et ita ascédit fumus cōpunctionis in ira eius, id est, prç timore irç eius, & ignis charitatis exarsit in cordibus hominum à facie cognitionis ipsius, & hoc igne carbones priùs extincti, accési sunt ab eo. Nubes auté prç fulgore, id est, præfulgidç, scilicet, Apostoli, trāsierunt ad Gentes in cōspectu eius, id est, in cognitione Dei, quia oculi Domini super iustos. Per eos auté facta est grádo, id est, cōminatio æternç dānationis, & carbones ignis, id est, promissio gloriæ, per quā succensi sunt desiderio ardoris. Intonuit enim per eos dominus cōminando, & altissimus dedit vocé suauitatis, çterna bona promittédo. Misit sagittas suas, Apostolos, scilicet, & alios prædicatores, corda hominum diuinis verbis penetrátes, & cum pennis virtutum rectè volátes. Et dissipauit eos, id est, diuisit ab inuicé. Quibusdā enim fuerunt odor vitæ in vitā, aliis odor mortis in morté. Fulgura multiplicauit, id est, cōmotiones, & miracula, & cōturbauit eos ad pœnitentiā. Et ita eripuit de inimicis fortissimis, id est, à peccatis, à dæmonibus & persecutoribus, qui priùs cōfortati fuerāt super eos, & præuenerāt eos improuisos in die afflictionis, cùm adhuc sub peccatis tenerétur captiui. In die, scilicet, carnalitatis, vexationis & tentationis. Sed ait Ecclesia: Dominus factus est protector meus cōtra prçdictas miserias & voluptates. Eripuit enim me à tentatione, ne succumberé, & in Deo meo trāsgrediar murū, qué inter homines & cœlū peccata extruxerūt, scilicet, congerié & duritiā, & obstacula peccatorū. Ecce quomodo factus est Dominus protector suorū cōuertendo inimicū retrorsum, & humiliando calumniatoré. Multipliciter auté factus est Dominus protector noster, protegés cor à cōtumacia, linguā à cōtumelia, manus à violétia, gustū à vinoléria & crapula. Obturat aures, ne audiát sanguiné: claudit oculos, ne malū videát: pedes custodit, ne ad malū currát, & omné mébrorum familiā ordinat & cōponit, dū in domo cordis habitat & quiescit. Propterea Isa. ait: Qui proiicit auaritiā ex calūnia, & excutit manus suas ab omni munere: qui obturat aures suas, ne audiat sanguiné, & claudit oculos suos ne videat malū, iste in excelsis habitabit. Protegit nos, vt nō obducamur bláditiis, nō seducamur fallatiis, nō frāgamur iniuriis. Protegit nos quasi scuto triāgulo, scilicet, eleëmosyna cōtra auaritiā, ieiunio cōtra carnis voluptaté, oratione cōtra superbiā. Protegimur in pugna cōtra mundum, ipsum cōtemnendo: cōtra carné, ipsam affligédo: cōtra diabolum, ipsi resistédo: & cōtra omnia vitia, ipsa repellédo. Protegit nos à facie impiorum sub vmbra alarum suarum, sicut gallina pullos suos. Alç eius misericordia & charitas, quibus nobis refrigerium prçstat cōtra æstus tentationum & incétiua vitiorum,

Qualiter pugnare debemus exemplo Dauid.

Expositio thematis, & quorundā, quæ in Psalmo, ex quo sumptum est, dicuntur.

De multiplici protectione.

Isa. 33.

De vmbratione diuina.

Isa.35. ficut fcriptum eft: Obumbrafti fuper caput meũ in die belli. Et Ifa. ait: Factus eft fortitudo pau peri, egeno in tribulatione fua, fpes à turbine, vmbraculum ab æftu. His enim qui fe pauperes cognofcũt, & reputãt egenos, tribuit Deus fortitudiné: alioquin non poffent refiftere illi, qui factus eft vt nullũ timeret, nec eft poteftas fuper terrã, quę cõparetur illi, ficut dicitur in Iob. Et *Isa.23.* Ifa. ait: Ecce terra Chaldęorũ, id eft, dęmonũ ferociũ. Chaldęi enim feroces interpretãtur. Talis populus nõ fuit tam fortis, fcilicet, ad impugnandũ, tam callidus ad feducendũ, tam crudelis ad nocendũ. Factus eft auté Dominus nobis fpes à turbine pœnæ æternæ, fpes à turbine tribulationis, dũ eam patiéter tolerádo, fpem habemus mifericordię diuinę, ficut in Ofee dicitur: Dabo eis vallé Achor, id eft, cõturbationis & tribulationis, ad aperiendã fpem. Fit auté Dominus nobis vmbraculũ ab æftu, refrigerãdo nos cõtra tentationes. Ipfe enim vmbra eft æftuãtibus, portus nauigãtibus, efuriétibus cibus, pręmiũ laborãtibus. Factus eft Dominus protector Ecclefiæ contra violentiã Paganorũ, cõtra verfutias hæreticorũ, cõtra falforũ fratrũ corruptioné, contra *De quatuor cornibus, & quatuor fabris.* Antichrifti & difcipulorũ eius tempeftaté. Hæc funt quatuor cornua, quę vidit Zacharias Propheta ventilãtia, Iudæã & Hierufalé varias, fcilicet, perfecutiones Ecclefię Dei inferétia. Contra quæ, ficut in eodé Propheta dicitur, mifsi funt quatuor fabri, fcilicet, quatuor Euangelifta, & quatuor Euangeliorũ prædicatores, vt prædicta cornua deterrerét & cõfringerent. Fabri enim dicuntur, quia ædificant bonos & deftruunt malos. Fabri funt Prælati, igne fpiritus fancti & aqua baptifmi purgationé peccatorũ operantes, tanquã miniftri illius fabri, qui fabricatus eft aurorã & Solé. Artifex enim eft prædicator: Materia, auditorũ corda: Ignis, gratia purgans & corda calefaciés: Folles, gemina gratia in prædicatione, bona cõfcientia & bona fama: Malleus, *De quatuor ventis, & quatuor perfecutionibus.* doctrina fcripturarũ: Incus, cõftantia fanctorũ. Non folũ auté per quatuor cornua, fed infuper per quatuor ventos, quos vidit Daniël in mari pugnãtes, id eft, in mundo fanctos impugnantes, prædictæ quatuor perfecutiones defignãtur. Dominus auté fanctos fuos protegit, ne nauicula fubmergatur, & immittit tranquillitaté magnã in cordibus fanctorũ, quos in tribulatione *Quomodo per quafdã fimilitudines oftenfæ funt quatuor perfecutiones.* non folũ patientes efficit, fed gaudentes. In prima perfecutione cõtra tyrãnos, qui corpora fanctorũ occidunt, protegit Dominus Ecclefiã fpiritu fortitudinis & patientiæ. In fecunda contra hæreticos, fpiritu intellectus & fapientiæ, aperiendo fenfum vt intelligant fcripturas. In tertia contra falfos fratres, fpiritu pietatis, vt bonum pro malo reddant: & fpiritu fcientiæ, vt fciant cautè cõuerfari inter homines prauæ & peruerfæ nationis, tanquã granũ inter paleas, & lilium inter fpinas. In quarta perfecutione protegit Deus Ecclefiam, interficiẽdo impiũ Antichriftum fpiritu oris fui. Primis aduerfariis oppofuit Dominus Apoftolos & Martyres fortifsimos inter omnes alios fanctos, ad nullius pauẽtes occurfum. Secundis aduerfariis oppofuit Dominus fanctos Doctores, tanquã arietes, cornibus duorũ teftamentorũ hæreticos ventilantes, & non fuit qui refifteret eis. Tertiis aduerfariis oppofuit Dominus fanctos Prælatos & Prędicatores, tanquã gallos fuccinctos limbos fuos per caftitaté, & vigilias noctis cuftodientes fupra gregem fuũ, & vocé prædicationis euigilãtes eos, qui dormiunt in peccatis. Quartis aduerfariis, fci*De perfecutione Antichrifti.* licet, Antichrifto & difcipulis eius, opponet Dominus Eliã & Enoch, & Dominus Iefus Chriftus in propria perfona femetipfum opponet Antichrifto, vt ftultus appareat poftquã fuerit cõ *Prouerb.30.* tra Deũ fupra modũ eleuatus. Et hoc eft quod in Parab. Salomon ait: Tria funt quæ benè gradiũtur, & quartũ quod incedit feliciter. Leo fortifsimus beftiarũ ad nullius pauebit occurfum, Gallus fuccinctus lumbos & Aries, nec eft qui refiftat ei. Et qui ftultus apparuerit, poftquã eleuatus eft in fublime. Hic eft Antichriftus, qui fecundũ tranfitoriã profperitaté ad tempus feliciter incedet. In prima perfecutione vidit Ioãnes in Apocal. equũ rufum. Hi funt aperti perfecutores Ecclefię fanguine fanctorũ inquinati, de quibus fubiungit: Datus eft illis gladius magnus, id eft, à Deo cõceffus, ad probationé fanctorũ. Vnde idem Ioãnes poftmodũ ait: Quod primo Angelo tuba canéte, facta eft grando & ignis mixta in fanguine. Prædicantibus enim fanctis Apoftolis, qui primò fuerũt mifsi, prædicatio eorũ quæ bonus fuit, fuauis facta eft, quafi grãdo dura peruerfis. Qui fuccenfi igne malitiæ fuæ grãdini prædicationis, & igne iræ fuæ fanguinem fanctorũ, quem effuderunt, mifcuerũt. In fecunda perfecutione, ficut in Apoc. dicitur: Stellæ de cœlo cadẽt in terrã, id eft, Lucifero data eft clauis putei abyfsi, id eft, poteftas in cordibus hęreticorũ, qui profundi funt corde ad decipiendũ, & tenebrofi malitia fua excæcati, quorũ corda diabolus referat, vt pefsimè proferãt, quod pefsimè cõceperunt cõtra Ecclefiã. Vnde fubditur: Fumus putei, ficut fumus fornacis magnæ, id eft, teterrima hęreticorũ doctrina, qua excęcati funt, quos hærefiarchæ peruerterunt. Hoc enim fuit velut fornax incinerãs malos & purgãs bonos. Vnde fubiungitur, quod de fumo putei exierũt locuftæ, difcipuli, fcilicet, hæreticorũ, & de hoc fumo procreati, qui more locuftarũ corrofores funt bonorũ, faltum habentes decidiuũ, dum ad tempus per fuperbiã eleuantur, fed citò decidunt in pœnã æternam, ficut fcriptum eft: Deiecifti eos dum alleuarentur. Ipfi præterea volare videntur propter hypocrifim & fimulationé fanctitatis, fed occultè ad carnalia defideria dilabuntur. Vnde dicitur, quod habebant capillos quafi capillos mulierũ, quia mores habent lubricos & effœminatos, qui eis adhærent, & ab eis dependent, imitando eos velut erroris magiftros, & vnanimiter Ecclefiã impugnando. Vnde dicitur, quod fimiles erant equis paratis in prœliũ, & quod dentes habebant leonũ, lanientes, fcilicet, & fœtentes, & loricas habebãt ferreas, id eft, corda obftinata, quæ fagittis veritatis penetrari non poffunt: & habebãt poteftaté ficut fcorpiones, blandiẽtes facie in principio, fed cauda venenata

pungunt

pungũt in fine,animas feducẽdo.In tertia perfecutione,ficut oftenfum eft Zacharię,mulier,quę dicitur impietas,fedet in medio amphoræ,& mittitur maffa plũbea in os eius, & duæ mulieres habẽtes alas quafi milui,leuãt amphorã inter cœlũ & terrã:& fpiritus in alis earũ,& deferũt amphorã,vt ædificetur ei domus in terra Sennaar.Hæc amphora os habẽs patulũ,eft auaritia,quæ nõ poteft fatiari:habẽs quafi duas anfas,quarũ vna eft retinere fua,alia rapere aliena.Hoc vitio laborãt hodie falfi Chriftiani vbiq;.Vnde dictũ eft Prophetę,quod hęc eft oculus in vniuerfa terra.Tefte enim Greg.Multos obtufi fenfus homines cernimus,& tamẽ in his quæ appetũt auaritię ftimulis excitãtur,& qui ad bona vidẽda cęci funt,ad mala peragẽda vigilãtes fiũt.Semper autẽ auaritiã, quæ eft idolorũ feruitus, impietas comitatur,vel etiã ipfe auarus,qui ab auaritia abforbetur emphaticè,impietas nuncupatur.Talentũ autẽ plumbi feu maffa plumbea,in os amphorę vel in os impietatis proiicitur,quia fecularium negotiorũ follicitudine auarus prægrauatur. Et nifi plumbũ obftaculũ cõfefsionis inueniat,animã deprimit in inferno. Duæ autẽ mulieres, fcilicet,fuperbia & inanis gloria,fecundũ Greg.leuãt amphorã inter cœlũ & terrã,quę per ambitũ rerũ & defiderium dignitatũ,eum quẽ femel captũ tenẽt,in honoris altitudinẽ eleuãt. Quafi autẽ inter cœlũ & terrã ima deferit,& ad cœlũ nõ pertingit.Superbi autẽ & inaniter gloriãtes, alios defpiciẽtes,deferunt,tamẽ ad fumma nõ pertingunt.In terra enim effe dedignãtur æqualitatẽ fraternitatis deferẽtes,& ad cœlũ peruenire nõ poffunt. Prædictæ autẽ duæ mulieres amphorã deportãtes,poffunt dici fuperbia & luxuria. Auari enim inhiãt acquirẽdis,vt luxuriã fuã pafcãt,& volunt abundare diuitiis,vt fuper alios attollãtur. Alas autẽ habere dicũtur,quia velociter & impetuofe feruntur ad defiderium fuũ adimplendũ.Spiritus autẽ malignus,id eft,diabolus,qui eos ad malũ incitat,dicitur effe in alis earũ. Alæ fiquidẽ fuperbię,funt abundãtia rerũ,& inflatio dignitatũ & honorũ.Alæ verò luxurię,funt gaftrimargia,& fuperflui ornatus,lafciuia. Huiufmodi alę dicũtur,quafi alę milui,quia actiones prędictorũ fimiles funt actionibus diaboli, qui femper velut miluus rapturę paruulorũ infidiatur.Ædificãtur autẽ amphorę,id eft,auaritiæ domus in terra Sennaar,id eft,in fœtore,& dentiũ excufsione.Sennaar enim fœtor eorũ & excufsio dentiũ interpretatur. Ex vitio fœtor procreatur,ex fœtore autẽ & putredine dentes excutiũtur. Et quia radix omniũ vitiorũ eft auaritia,dignũ eft vt in fœtore domus ædificetur auaritiæ. Sennaar autẽ vallis eft latifsima,quæ pro cõfufione linguarũ atq; mentiũ,Babylõ nuncupatur. Et quia per auaritiã & impietatẽ omnia mala procreãtur,meritò in cõfufione habitare perhibẽtur. Per Sennaar etiã infernus defignatur,vbi erit fœtor & excufsio,atq; ftridor dentiũ. Ibi autẽ domus auaritiæ,fuperbię,& luxurię inftituitur in perpetuũ.Vnde in Zachar.fubditur: Vt ftabiliatur & ponatur ibi fuper bafem fuã.In quarta perfecutione omniũ peruerforũ hominũ genera,& omnia Iudæorũ monftra cõtra Ecclefiã Dei confurgunt.De qua Pfal.ait:Aduerfum te teftamentũ difpofuerunt tabernacula Idumæorũ & Ifmaëlitæ, Moab & Agaræni, Gebal & Amon,& Amalech,alienigenę cũ habitãtibus Tyrũ.Tempore enim Antichrifti omnes reprobi, qui per prædictas nationes intelligũtur,vnanimiter Ecclefiã Dei perfequẽtur: difponẽtes teftamentũ,id eft,firmũ pactũ cõftituentes cõtra Chriftũ,& membra ipfius,fcilicet,tabernacula,id eft,cõgregationes Idumęorũ,id eft,hominũ terrena amantiũ,& fanguinẽ fitientiũ.Idumęi enim terreni & fanguinei interpretãtur.Hi funt qui poft defideria fua abeuntes,nõ Deo,fed proprię obediũt voluntati.Per Moab,qui interpretatur ex patre diabolo,intelliguntur qui diabolũ patrem fuũ faciunt,ipfum imitãdo,& fpecialiter fuperbi:nam ipfe pater eft & Rex fuper omnes filios fuperbiæ. Agaræni autẽ,aduenę vel alieni interpretãtur.Hi funt falfi fratres,qui de Ecclefia funt numero,fed non merito. Qui non funt ciues,fed falfi nominis Chriftiani,fubintrantes explorare Ecclefiæ libertatẽ:& inuenta occafione nocendi fe oftendunt. Gebal autẽ vallis vana interpretatur. Hi funt hypocritę,fallaciter humiles & veraciter fallaces,per quos Antichriftus multos feducet. De quibus in Ecclefiaftico dicitur: Eft qui nequiter fe humiliat,interiora autem eius plena funt dolo. Amon turbidus interpretatur,per quem iracundia & violentia tyrannorum defignatur. Quibus vtetur Antichriftus,incutiendo terrorem populo Dei,& ipfum occidendo.Amalech interpretatur populus lingens terram.Hi funt amantes terrena,quos muneribus alliciet Antichriftus,& peruertet. Alienigenæ autem appellantur Iudæi & Pagani,qui contra Ecclefiam adhærebunt Antichrifto.In Hebræo autẽ pro alienigenis habetur Philiftiim, id eft,potione cadentes.Hi funt qui calice aureo Babylonis,id eft,luxuria feculari inebriabuntur,& corruent cum filio perditionis. Habitantes autem Tyrum,dicuntur,qui in feculo variis curis & follicitudinibus anxiantur.Tyrus enim tribulatio vel anguftia interpretatur.Hos autem attrahet Antichriftus,falfas cõfolationes immittendo. Hi autem omnes fub Principe diabolo contra Ecclefiam militabunt. Vnde Propheta fubiungit:Etenim Affur venit cum illis,id eft,diabolus elatus,Chrifti fanctos deprimendo.Affur enim deprimẽs vel elatus interpretatur. Hi omnes facti funt in adiutoriũ filiis Loth,id eft,filiis Antichrifti,femper de malo in peius declinantes:Vel diaboli,qui de cœlo in terrã declinauit.Loth enim interpretatur declinãs.Dominus autẽ pro Ecclefia fua pugnabit,abbreuiãdo dies,quia nõ diu permittet Antichriftũ regnare, alioquin nõ fieret falua omnis caro.Proteget autẽ electos fuos in tribulatione eorũ,charitatẽ & patientiã dilatãdo,ficut fcriptum eft:In tribulatione dilatafti mihi. Quia dum fuperbit impius, incenditur pauper,& eius charitas igne tribulationis augmentatur. Vnde Propheta ait: Dilatafti greffus meos fubtus me, id eft, latam fecifti charitatem,hilariter operantem, etiam de his

quæ sunt sub me, administrando prudenter temporalia, & regendo corporis membra. Augustiæ enim cordis, quam facit amor sui, contraria est cordis latitudo, quam facit amor Dei. Hæ sunt plateæ Hierusalem, quæ sternuntur auro mundo charitatis. Propterea in hodierno officio Psalmus ait: Eduxit me Dominus in latitudine, ab angustiis, scilicet, carnis, in latitudinē spiritus. Quod fit quando calcatis desideriis carnalibus, educimur in spiritualis vitæ libertatem. Eduxit me in latitudine, ab angustiis, scilicet, prauæ & remordentis conscientiæ, in cordis exultantis latitudinē & serenæ cōscientiæ tranquillitatē. Eduxit me in latitudine, ab angustiis, scilicet, & curis rerum temporaliū, in pacem & tranquillitatē voluntariæ paupertatis. Licèt enim angusta sit via & arcta relinquere temporalia, & seipsum abnegare, dicitur tamen lata, quia in amore cœlestium cor dilatatur cogitantium quod centuplum recipient, & vitam æternam possidebunt. Eduxit me in latitudine, ab angustiis, scilicet, timoris, & cordis contriti & humiliati. Quod pertinet ad incipientes & pœnitentes, in latitudinem fiduciæ & amoris & perfectæ charitatis, quæ foras mittit timorem. Eduxit me in latitudinem, ab angustiis, scilicet, peccati, in latitudinem sanctæ conuersationis. Vnde Isaias: Sicut auis fugiens & pulli de nido auolantes: sic erunt filiæ Moab in transcensu Arnon. Auis fugit de nido aliquo faciente strepitum. Et nos fugere debemus de dulcedine huius mundi & voluptate carnis, Domino comminante pœnam gehennæ. Iuxta illud Osee: Rugiet Dominus & formidabunt filij maris. Sicut autem in nido duo abundant, scilicet, mollicies & stercora, ita in hoc mundo & in carne nostra. Filiæ autem Moab, id est, animę peccatrices à tenebris peccantiū, transeunt ad illuminationem gratiæ. Arnon enim illuminatio interpretatur. Dilatata est Ecclesia per tribulationes & numero & merito, sicut de filiis Israël legimus in Exodo, quod quantò magis affligebantur, tantò amplius multiplicabantur. Dilatata est Ecclesia per vniuersum mundū, sicut prædixerat Isaias: In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & titulus Domini iuxta terminum eius, id est, crux Christi, vel fides passionis dilatabitur in vniuerso mundo, vt vbique sit laus crucifixi, & memoria beneficiorum ipsius. Dilatata est Ecclesia, non solùm in membris, sed in capite in vniuerso orbe. Oleum enim effusum, nomen Christi, qui priùs conclusus fuit in sepulchro. Lapis enim præcisus de monte sine manibus creuit in montem magnum, & impleuit vniuersam terram. Et sicut in Hester legitur: Paruus fons creuit in fluuiū, & in lucem, Solemq; conuersus est, & in aquas plurimas redundauit. Educet eandem Dominus Ecclesiam ab angustiis huius miseri incolatus in atria Hierusalem, & in latitudinem beatitudinis æternæ, vt possit dicere: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Vnde Psalmus subiungit: Saluum me fecit, quoniam voluit me, id est, gratis me elegit & saluauit. Antequam eum vellem, ipse me voluit, & saluum me fecit in hac vita salute gratiæ, & in alia salute gloriæ, Dominus noster Iesus Christus, qui viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

De multiplici latitudine. — *Isa. 16.* — *Simile.* — *Osee 11.* — *Isa. 19.*

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA IOANNIS CANONICA.

1. Ioan. 3.

Fratres, nolite mirari, si odit vos mundus. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.

De odio secularii, quod habēt ad bonos. Versus.

SICVT abominatio superbo humilitas, sic execratio diuitis pauper. Verba sunt Ecclesiastici. *Diligitur nemo nisi cui fortuna secunda est.* Et Salomon in Prouerbiis: Abominantur impij eos, qui in recta sunt via. Propterea Ioannes in principio hodiernæ Epistolæ dicit: Nolite mirari fratres, si odit vos mundus. Ægyptij siquidem abominantur oues. Vita enim & conuersatio simplicium, opprobrium est abundantibus, & despectio superbis. Amator mundi odit separatum ab amore mundi. Et vera religio peccatori est abominatio. Qui enim renuunt adorare statuam auream Nabuchodonosor, nec volunt cōformari huic seculo, affliguntur hodie à ministris Chaldæorum. Sed quia electis Dei omnia cooperantur in bonum, à fornace Babylonica, & à persecutione secularium euadunt illæsi. Licèt enim ad tempus sustineant onus deserti maris, id est, mundi à Deo deserti, sicut lilium à spinis punguntur, sed non corrumpuntur: sicut granum à palea premuntur, sed non deiiciuntur. Nolite mirari si odit vos mundus, quia Christum priùs odio habuit. Vnde in libro Sapientiæ impij de viro iusto dicūt: Grauis est nobis ad videndum. Et beatus Iob ait: Si subitò apparuerit aurora, arbitrantur verbum mortis. Et iterum ait: Deridetur iusti simplicitas, lampas contempta apud cogitationes diuitum parata ad tempus statutum. Seculares enim & malitiosi simplicitatem iustorum fatuitatem reputāt, qui tandem serò pœnitentes dicturi sunt: Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum. Diuites autem qui sericis vtuntur, & splendorem secularis vanitatis sectantur, lampades cōtemnunt, id est, humiles & pauperes, qui intus ardent flamma charitatis, sed exterius nulla resplendent gloria decoris. Ardet igitur iustus & contemnitur, quia flagrans virtutibus despectus æstimatur. Vnde in Psalmo: Memor esto opprobrij seruorum tuorum. Et iterum: Exprobrauerunt commutationem Christi tui. Exprobrant enim commutationem, quam Christus operatur in electis, dum de superbo facit humilem, de iracundo mitem, de ebrioso sobriū, de luxurioso castum. Hæc est enim mutatio dexteræ excelsi. Hæc autem

Simile. — *Sapien. 2.*

autem lampas contempta in præsenti, parata est lucere in tempus statutum, scilicet, in die iudicij. Tunc enim quanta virtute & præeminentia fulgeat, demonstrabitur. In hoc autem seculo nigra est, sed formosa filia Hierusalem. Nigra aduersitate pressurarũ, formosa decore virtutum: Nigra oculis insipientium, formosa iudicio prudentium: Nigra exteriori tribulatione, sed interius formosa charitate: Humilitatis studio nigra, sed cœlesti desiderio formosa: Nigra enim per corporis vilitatem, sed formosa per animæ sanctitatem. Et si nigra in terris, formosa tamen in cœlis. Nigra enim est mala transitoria sustinendo, sed formosa bona cœlestia sperando. Nigra est peruerse viuentibus, sed formosa æterna gaudia promittẽdo. Non ergo mirari debemus aut moueri si odit nos mundus. Vnde Philosophus: Mouerer si hoc iudicio facerent, sed non moueor, quia morbo hoc faciunt. Non pro veritate, sed pro cõsuetudine latrant. Æquo enim animo audienda sunt imperitorum conuitia, & improborum contemptus est contemnendus. Et beatus Augustinus ait: Quomodo omnes, qui piè volunt viuere in Christo, persecutionem patiuntur, quia omnes mali persequuntur bonos, nõ ferro & lapidibus, sed vita & moribus. Omnis enim qui iustus est, pius est, & ita luget cum Apostolo eos, qui peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam. Nolite mirari si odit vos mundus, quia stultus est, iniquus, falsus, vanus & sordidus, fimus, limus, fumus & immundus, vnde fugiendus est & contemnendus. Propterea Augustinus ait: Si transitoriis innitamur, oportet quod cum illis transeamus: si labilibus, quod cum illis labamur. Et Osee ait: Non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra, homicidium & furtum, & adulterium inundauerunt. Non est veritas in terra, quia falsus est mundus. Non est misericordia, quia iniquus: non est scientia, quia stultus: homicidium & furtum, & adulterium inundauerunt, quia iniquus & sordidus. De vanitate autem & transitu eius, ait Naum Propheta: Niniue quasi piscinæ aquarum aquæ eius. Ipsi verò fugierunt, state, state, & non est qui reuertatur. Niniue quę interpretatur speciosa, dicitur mundus iste, propter exteriorem ornatum. Sicut autem aquæ piscinæ steriles sunt & inutiles, ita voluptates huius seculi & multitudo secularium hominum. Non continet mundus iste aquas fluminis lætificantes ciuitatem Dei, nec habet pisces illos, quos Petrus ad littus extraxit. Homines autem huius seculi fugiunt ad mortem & perditionem festinantes. Mundus autem fugitiuos suos nõ potest retinere quantumcunque laboret, & inuitet homines in deliciis transitoriis remanere. Omnibus enim ad interitum properantibus, non est qui reuertatur. Ipse etiam mundus aduocatus est cõtra se, & ipso facto clamat: state, state, id est, in lege Dei permanete, & me imitari nolite. Facilis enim transitus mundanorum, suadet non multum debere appeti, quod tam citò oportet amitti. Ægyptij enim compellunt filios Israël exire de Ægypto, dicentes, id est, ipso facto clamantes: omnes moriemur. Non est autem qui reuertatur, id est, rarus est, qui relictis mundi vanitatibus, ad Deum conuertatur. De falsitate autem & mendacio huius mundi, idem Naum ait: Væ ciuitas sanguinum vniuersa mendacij. Vel totum mendax, secundum Septuaginta, dilaceratione plena. Non solùm enim homines seculares, sed & mundanæ res mendaces sunt, felicitatem promittentes, & miseriam persoluentes. Vnde Ieremias ait: Apprehenderunt mendacium, & noluerũt reuerti. Et Psalmus ait: Vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium, id est, diuitias temporales, quæ mentitæ sunt diuiti, dicenti: Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos. Mendaces sunt, quæ promittunt delectationem, & soluunt anxietatem & curam superfluam. Vnde dicitur dilaceratione plena. Animus enim secularium variis vitiis & anxietatibus laceratur, incursu cogitationum dissipatur, appetitu adimplendi desiderium scinditur. Dilaceratur autem dum impulsu desiderij opere malum perficitur. Idcirco viri sancti mundum fugiunt. Et teste Isidoro: Plus formidant prospera quàm aduersa, quia seruos Dei prospera decipiunt, aduersa verò erudiũt. Et beatus Gregorius ait: Vir sanctus ne dies aliqua vacua à labore transeat, vitæ fomenta formidat, aduersis gaudet, passionibus reficitur, mœrore refouetur, quot in mundo tribulationes exhibet, tot remunerationis pignora infra spei suæ cubiculum clausa tenet. Ideoq; temporalem pœnam lucrũ æstimat, quia per eam futuram pœnam euadere non formidat. Nolite mirari, si odit vos mũdus, ne blandiẽdo vos seducat. Pharao enim & Moyses, id est, stimulus vrgens & funiculus trahens, educunt filios Israël de Ægypto, id est, de amore mundano. Malus siquidem viuit bono, & expedit paleam esse cum grano. Non enim sine palea nutritur, nec ad maturitatem perducitur. In messe autem iudicij, quando venerit tempus ventilandi, exufflabitur palea, quę modò est necessaria. Expedit enim in agro huius seculi paleis circundari triticum. Fornax autem Dei non caret carbonibus, follibus, malleo, incude, & forcipibus. Mali enim in hoc mundo non sunt ociosi, sed per eos velut per instrumenta fabrilia formantur vasa gloriæ in fabrica Dei. Exemplo igitur Samsonis duas columnas domus, id est, timorem & amorem mundi huius fortiter cõcutiamus, quibus euersis & prostratis, cadat domus peccati, & interfectis Philistæis, id est, dæmonibus & vitiis, moriatur anima nostra cum Philistiim, vt mortui mundo, decætero viuamus Deo. Et si mundus nos odit, si mundani homines nos persequantur, reddamus eis bonum pro malo, & dilectionem pro odio. In hoc enim scimus quod translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Dilectio enim certum signum est, quo discernuntur viui à mortuis, filij Dei à filiis diaboli. Fonti enim charitatis cõmunicare nõ potest alienus. Alia cõmunia esse possunt bonis & malis. Quicquid vis habe, hoc solũ ſi non habeas, mortuus es: vita enim animę est charitas, sicut vita corporis est anima rationalis. Ecõtra,

De exteriori nigredine Ecclesiæ, & interiori pulchritudine.

Osee 4.

Simile.

Expositio literæ.

De odio & charitate. fraternum odium est mors animæ. Qui enim non diligit fratrẽ, manet in morte. Et alibi dicit Apostolus: Qui odit fratrem suum, in tenebris est, id est, in carcere tenebroso cõmoratur. Carcer enim est illi cor ipsius. Ex quo patet, quàm detestabile vitium sit odium fraternũ, quod directè opponitur charitati. De quo dicitur in Gen. quod Ioseph accusauit fratres suos pessimo crimine, id est, fraterno odio. Hoc est vitiũ propter quod omnia peccata prius dimissa redeunt. *Quod multa bona procedunt ex charitate.* Ecõtrà, omnia bona comitátur charitatẽ, quod manifestè ostendit Psal. vbi ait: Inflámatum est cor meũ, igne, scilicet, charitatis, ex quo bona sequẽtia procedunt. Commutati sunt renes mei: ecce castitas: & ego ad nihilum redactus sum: ecce humilitas. Et nesciui: ecce bona simplicitas, quæ merita sua nõ attẽdit, sed posteriorum oblita, ad anteriora se extẽdit, vt dicat cum B. Iob: Si oculus meus fuerit simplex, hoc ipsum ignorat anima mea. Vt iumẽtum factus sum apud te: ecce patientia: & ego semper tecum: ecce perseuerátia. Tenuisti manum dexterã meã ne caderem, & in voluntate tua deduxisti me ne deuiarẽ. Et cum gloria suscepisti me, cõferendo vitam æternã. Ecce quot & quáta bona proueniũt ex charitate & cordis inflammatione. Vnde Psal. ait: Funes ceciderunt mihi in præclaris, id est, vincula charitatis, quibus anima mea ad æternam claritatẽ protrahatur. Amor autẽ tepidus, vomitum prouocat, sicut scriptum est: Vtiná esses calidus aut frigidus: sed quia tepidus es, incipiã te euomere ex ore meo. Calidus, scilicet, cordis inflammatione: frigidus, diuino timore. Diligamus igitur proximos nostros, vt pignus debitori reddamus, sicut in Ezech. dicitur: Ei enim qui nobis charitatẽ tenetur impendere, mutuá dilectionẽ tenemur reddere. Tunc autẽ pignus debitori reddimus, cùm nihil debiti eius apud nos retinemus. *De multiplici odio.* Adhuc plenius prosequitur Apost. de fraterno odio, dicẽs: Qui odit fratrẽ suum, homicida est. Primò animę suę, velut qui traiicit gladium per corpus propriũ, vt interficiat alium. Secundò, quantũ in se est, homicida est proximi, cui malũ optat, vel cuius mortẽ desiderat. Qui enim odio prosequitur fratrẽ, prouocat eum ad irã & discordiã, & ita quãtum in se est, occidit eius animã. Non solùm enim in diuinis scripturis, homicidium manus cõdemnatur. De quo dicitur: Qui accipit gladium, gladio peribit: sed insuper homicidium odij, de quo hîc habetur. Est præterea homicidium auaritię. De quo B. Ambrosius: Pasce fame morientẽ, nisi paueris, occidisti. *Eccle. 28.* Et homicidium linguæ. De quo Eccles. Flagelli plaga liuorẽ facit. Plaga autẽ linguæ cõminuit ossa, id est, fortitudinẽ virtutum. Est homicidium praui exẽpli. Vnde B. Gregorius: Scire debẽt Pręlati, quoniã tot mortibus digni sunt, quot perditionis exẽpla in subditos trãsmittunt. Est homicidium negligẽtię. Teste enim Ezech. Si speculator, viso gladio, buccina nõ insonuerit, *Eccle. 33.* sanguis animarum requiretur de manu negligẽtis. Est homicidium fraudis. De quo Eccles. Qui effundit sanguinẽ, & qui fraudẽ facit mercenario, fratres sunt. Est homicidium rapinę. De quo in *Eccle. 34.* Eccles. dicitur: Qui aufert in sudore panẽ, quasi qui occidit proximum suum. Est homicidium *Deut. 19.* incautæ reprehensionis. De quo in Deut. dicitur: Si is qui abiit in siluã ad ligna scindẽda, elapso ferro à menubrio proximum occiderit, ad vnã trium ciuitatum refugij cõfugiat. Securi increpationis in silua peccatorum ligna succiduntur, vitia, scilicet, tortuosa & infructuosa. Ferrum autem durioris sermonis à manubrio moderationis prosiliẽs prolata cõtumelia, mentẽ auditoris ad odium inducit. Vnde necesse est ad vnã trium ciuitatum, id est, ad vnitatẽ fidei, spei & charitatis incautum reprehensorẽ cõfugere, vt veniã à Domino possit obtinere. Decimum autẽ homicidium est malę persuasionis, quãdo aliquis alium ad peccandum inducit. Corrumpunt enim bonos mores colloquia praua. Omnes autẽ prędicti homicidę priùs seipsos q̃ alios occidũt. Propterea Apost. subiungit: Omnis homicida nõ habet vitã æternã in se manentẽ, id est, Deum, qui *De perfecta charitate.* est vita æterna. Qui enim se vel alium occidit, prædictã vitã amittit. Propositis autẽ multis rationibus de Dei & proximi dilectione, tandẽ subiungit de perfecta charitate sub exemplo Dominicæ passionis, dicẽs: In hoc cognouimus charitatẽ Dei, quoniã ille pro nobis animã suã posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere? hęc enim vera est & perfecta dilectio. Charitas enim primò cõcipitur, secundò nascitur, tertiò nutritur, quartò roboratur, quintò perficitur. Cõcipitur in voluntate, nascitur in misericordia & operatione, nutritur in gratia & deuotione, roboratur in patiẽtia & tribulatione, perficitur in sapiẽtia & cõtemplatione. Cuius certum signum est animã pro fratribus ponere. In hoc autẽ, teste August. magnum onus impositum est *De differẽtia inter veram & falsam dilectionem.* infirmis, sed qui imposuit, rogetur, vt vires donare dignetur. Verã autẽ dilectionẽ à carnali dilectione distinguens, August. ait: Sunt amores hominum peruersi, sed ipse qui se peruerse amat, alterum nõ rectè amat. Qui autem se rectè amat, & alterum rectè amat. Licitus autẽ amor incipit à coniugio, sed adhuc carnalis est. Videtis quia cõmunis est cum pecoribus. Passeres coniugia habent, & nidos faciunt, simul oua confouent, simul pullos nutriunt. Licitus quidem est amor iste in hominibus, sed videtis quia carnalis est. Secundus amor filiorum est, sed adhuc ipse carnalis est. Non enim laudandus est qui amat filios, sed detestandus est qui non amat. Serpentes amant filios suos, leones & lupi amant filios suos. Noli ergo magnum putare quod amas filios tuos, si non amaueris, à serpentibus vinceris. Alius est amor, qui est propinquorum. Iam iste videtur proprius hominum, si non sit consuetudinis: nam maior est qui extenditur vltra propinquos, quàm qui tenetur intra propinquos. Qui amat propinquos suos, adhuc sanguinẽ suum amat. Ament alios qui non sunt propinqui. Iam multum dilatatus est amor iste. Tantum autem crescit, vt à coniuge ad filios, à filiis ad propinquos, à propinquis ad extraneos, ab extraneos ad inimicos perueniat. Hæc sunt verba diui Augustini de carnali & vera dilectione.

De ami-

De amicitia autem consuetudinis ait: Quædam amicitia adhuc carnalis est pro consuetudine cohabitandi, colloquendi, similis & conuersandi, vt contristetur homo quando deseritur ab amico, cum quo solet colloqui & habere coniunctiones. Est igitur ista amicitia consuetudinis, non rationis, habent illam & pecora. Duo enim equi manducant similiter: & volatilia ad sibi similia conueniunt. Vera autem & perfecta charitas in hoc attenditur, vt sicut Christus sanguinem suum dedit pro nobis, ita & nos sanguinem demus pro proximis, vel ipsum effundendo, vel saltem ipsis obsequendo, & onera eorum supportãdo, vt sudemus & laboremus pro ipsis, & pallidi atque macilenti efficiamur, hoc enim pro sanguinis effusione nobis reputatur. Quod si ad tantam perfectionem peruenire non possumus, subditur remedium, vt saltem res nostras pauperibus distribuamus. Vnde Apostolus ait: Qui habuerit substantiã huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Exhortatur autem nos ad opera charitatis. Non enim sufficit charitatem habere in affectu, nisi illam habeamus in effectu, vbi fratrum necessitatibus subuenire valemus. Non enim debemus claudere viscera, sed compati: neq; manum claudere, sed subuenire. Quomodo enim pro fratre ponet animam, qui negat temporalem substantiam. Iudicium enim sine misericordia est ei, qui non facit misericordiam. Et quoniam pauci sunt diuites, qui in hoc non delinquant, tutius est vt vendat homo omnia quę habet, & det pauperibus, & fiat pauper. Vera autem charitas temporalem substantiam necessitatibus fratrum non præponit, sicut scriptũ est: Si dederit homo vniuersam substãtiam pro charitate, quasi nihil despiciet illam. Charitas enim transitoria bona, vilia reddit. Vniuersæ siquidem substantiæ mundi non potest charitas comparari, quia Deus charitas est, quæ sola morte est mercanda, & sine fine tenenda. Omnia autem quæ habet homo, nihil sunt respectu charitatis. Subueniamus igitur fratrũ necessitatibus, sicut scriptum est: Frange esurienti panem tuum. Panem, scilicet, temporalis subsidij, cibando & potando egenum, vt quod subtrahimus corpori nostro per abstinentiam, pauperibus erogemus per misericordiam. Egenos, vagosq; induc in domum tuam, hospites recipiendo. Cùm videris nudum, operi eum, nudos vestiendo. Et carnem tuam ne despexeris, infirmos visitando, sepeliendoq; mortuos. Dimitte eos qui cõfracti sunt liberos, incarceratos liberãdo, vt dicere possis.

Exhortatio ad opera charitatis.

Vestio, poto, cibo, tectum do, uisito, soluo. *Versus.*

Et quoniã non sufficit multiplicatio bonorũ operũ sine cordis contritione, pręmisit Propheta: Dissolue colligationes impietatis. Pari modo non sufficit cordis cõtritio, sine bonorũ operum multiplicatione, valẽti, scilicet, & nõ volenti operari. Quãdo enim Maria per se, & Ioseph seorsum reuertitur, non reuertitur Iesus cum ipsis. Maria, mare amarum interpretatur, per quam cordis contritio. Ioseph, augmentum, per quem bonorum operum multiplicatio designatur. Sicut enim ieiunium sanat pestes corporis, & oratio pestes mentis, ita eleëmosyna pestes diabolicæ impugnationis. Vnde in Ecclesiastico de eleëmosyna dicitur: Super scutum potentis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit. Magis enim valet eleëmosyna cõtra inimici iacula, quàm arma terrena. Et iterũ ibidem Ecclesiasticus ait: Perde pecuniam propter fratrem & amicũ, & non abscondas illam sub lapide, id est, sub cordis duritia. Perdenda est enim pecunia temporaliter, vt recuperetur æternaliter. Teste enim Sapiẽte: Iustus est qui negligit damnũ propter amicum, id est, Christum, non æstimando damnum, abiectionem corporis sui pecuniæ vel honoris propter ipsum. Bona enim est pecuniæ perditio, quando propter Christum confertur ingrato. Malè autem pecunia perditur, quando contra pauperum necessitatem in arca per auaritiam absconditur. Non solùm autem pecuniam, sed seipsum perdit auarus. Non enim à seipso possidetur, dum pecunię seruus efficitur. Et sicut pauperibus rapit, sua bona pauperum detinendo; ita sibi ipse rapitur, seipsum amittendo. Si autem ea iudicamur rapere, quæ pauperibus non tribuimus, quid iudicandum est de illis, qui pauperum miserias, suas faciunt delicias? Et Isaias ait: Erit pro crispanti crine caluitium, id est, æternæ paupertatis defectio, & omnium bonorum spoliatio, pro temporalibus retentis, & non ad pauperes extentis. Dicente enim Domino: Esuriui, & non dedistis mihi manducare: erit opprobrium abundantibus, & despectio superbis. Econtrà, pauperes honorabuntur, quos elegit Dominus in fide diuites, & regni sui hæredes, sicut ait Iacobus Apostolus: Debemus igitur necessitatibus fratrum subuenire, & eos diligere interiori affectu, & exteriori effectu. Propterea Ioãnes in hodierna Epistola subiungit: Filioli, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate. Verbo & lingua diligunt, qui se diligere iactanter dicunt: Opere autem & veritate diligimus, si effectu ostendimus, & opere exhibemus, quod verbo promittimus. In veritate diligit, qui in Deo, qui est veritas, fratrem diligit, & propter Deũ ei bona impendit simplici intentione, non pro temporali remuneratione vel pro humana laude. Verbo autẽ & lingua diligunt adulatores, dũ ab eis laudatur peccator in desideriis animæ suæ. Hi sunt aucupes diaboli, quia *Fistula dulcè canit uolucrẽ dum decipit auceps.* Vnde Salomon in Prouerbiis: Qui blandis, fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus eius. Hoc est quod Isaias ait: Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt. Isti enim venatores diaboli vias peccatorum melle liniunt, vt ipsos in foueam inducant. De quibus Isaias ait: Rugiemus quasi vrsi omnes. Rugitu enim intensi desiderij laudibus suis velut melle delectantur. Melius autem est à sapiẽte corripi, quàm stultorum adulatione decipi. Quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti, quemadmodum in Parabolis Salomon

De vera & ficta dilectiõe.

De adulatiõe. Simile. Prouerb. 29.

Salomon ait: Adulator enim & seipsum cōsumit, peccata sua multiplicando, & animam illius cui blanditur, inflammat, inaniter attollendo. Ipse enim quasi coquus diaboli, carnes in olla coquit, dum carnales homines inani gaudio dissoluit, vt sint quasi sorbitiunculæ à diabolo absorbendæ. Pessimus est coquus iste, qui salsamento vanæ laudis peccata reddit sapida his, qui cordis palatum habent corruptum. Vbi autem totum occupat charitas, non est vbi se immisceat vanitas. Sancti enim non delectantur laudibus suis, sed magis cruciantur & purgantur. Vnde in Parabolis: Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantium. Non igitur fauendum est adulatoribus, qui lingua diligunt, & quasi aurugo segetem bonorum operum denigrant, & reddunt inanem. Vnde Amos: Percussi aurugine multitudinem vinearum vestrarū. Et in libro Sapientiæ: Fascinatio nugacitatis, id est, adulationis, obscurat bona. Et Ieremias ait: Filij colligunt ligna, patres accendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, vt faciant placentas Reginæ cœli, id est, Lunæ defectiuæ potestati huius seculi. Placentas faciunt, qui placere adulando quærunt. Patres autem sunt Prælati, qui cōsuunt puluinaria sub capite vniuersæ ætatis. Flij autem, id est, subditi, ligna, id est, materiam adulationis colligunt, dum fauent adulationi maiorum. Mulier quæ adipem aspergit, est mundana vanitas, quæ adulationis ignem accendit. Hi igitur caupones diaboli, aquam vino miscentes, sunt amici fortunæ, nec permanent in tempore necessitatis. Vnde in Parabolis: Dens putridus & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiæ. Dens siquidem putridus, inutilis efficitur, & noxius vbi debuit esse necessarius, scilicet, in comestione. Pes autē lassus, hominem facit corruere, & ad terram ceruicem illidere. Tales sunt amici falsi, omnibus confidentibus in ipsis. De his autem, qui variis laudibus alios per adulationem attollunt, dicit Salomon in Parabolis: Qui benedicit proximo suo voce grandi de nocte consurgens, maledicenti similis est, id est, qui fauore superfluæ laudis eum attollit, vel malis fauendo, vel bona plus æquo laudando, quod est nocte consurgere, & in tenebris ambulare, maledicenti assimilatur, vel, quia in malo opere laudando confidentiam tribuit, vel in bono opere simplicitatem puri cordis minuit, vt quod superni amoris causā incœperat, humano fauore consummet. Fugiamus igitur amicos falsos, qui diligunt verbo & lingua, & adhæreamus vero amico, qui nos dilexit opere, pro nobis moriendo, & veritate vitam æternam, sicut promisit seruis suis, largiendo. Dominus noster Iesus Christus, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Simile. *Prouer. 27.* *Prouer. 27.*

EADEM DOMINICA SECVNDA, THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO secundum Lucam.

Luc. 14.

Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos.

Apoc. 16. De prædicatoribus & his qui audiunt, & vitam nō mutant.

LEGIMVS in Apocalypsi, quod Angelus effudit phialam suam in terra, & factum est vulnus sæuum ac pessimum in homines, qui habent characterem bestiæ, & eos qui adorauerunt imaginem eius. Angelus dicitur prædicator, qui nuntius est diuinæ voluntatis. Per phialam autem propter eius amplitudinem, copiosa prædicatio intelligitur. Vnde dicitur in Exodo, quod in mensa Domini, id est, in sacra scriptura, erant cyathi minoris, scilicet, capacitatis, per quos minimorum prædicatio, & phialæ maioris capacitatis, per quas maior prædicatio, & maiorum instructio designatur. Erant autem phialæ aureæ, vt prædicatio Doctorum auro diuinæ sapientiæ resplendeat. Philalas autem aureas Angelus, id est, prædicator effundit: dum verbum Dei terrenis hominibus proponit. Effusio enim phialæ, comminatio est vltionis diuinæ. Effusa autem phiala diuinæ prædicationis fit vulnus sæuum & pessimū in his, qui verbum Dei contemnunt, & bestialiter viuunt, diabolum imitando. Characterem enim bestiæ adorant, id est, imaginem diaboli venerantur, qui eum imitantur. Et maximè in elatione superbiæ, quæ est specialiter diaboli character, quo eius imitatores illi assimilantur, sicut Christi imitatores per humilitatem & tribulationum tolerantiam, crucis charactere signari dicuntur. Fit autem vulnus sęuum & pessimum, id est, damnatio nociua & insanabilis super eos, qui verbum Dei audiunt, & nihilominus bestiæ characterem retinent, dum ex prædicatione deteriores efficiuntur, & Prælatis suis obedire contemnunt. Characterem enim bestiæ & elationem superbiæ in se ostendunt, qui contumaciter Doctoribus contradicunt. De his autem beatus Iob ait: Halitum meum exhorruit vxor mea, id est, anima, quam in baptismo desponsaui, prædicationem meam abominatur, vt sit ei odor mortis in mortem, quæ aliis est odor vitæ in vitam. Ecce quanta est miseria verbum Dei cōtemnere. Contritio enim & infelicitas in viis eorum, quia viam pacis & patrię cœlestis ex diuinis scripturis cognoscere cōtemnunt. Contritio, scilicet, in præsenti, & infelicitas in futuro. Hîc enim pede diaboli conculcantur, sicut dicitur in Iob: Vadent & venient super eum horribiles. In futuro autem æternæ infelicitatis cruciabuntur suppliciis, nisi pœniteant, & clament: Miserere mei Deus, quoniam conculcauit me homo. Orate ergo Dominum, vt ex phiala verbi sui hodie animas vestras reficiat, & vulnus sæuum ac pessimum à vobis amoueat. Homo quidam fecit cœnā magnam, &c. Animaduertamus parabolam & interpretationem, verba Sapientiæ & ænigmata eorum. Consilium est Salomonis in Para-

in Parabolis. Vnde ſubtiliter & profundè intelligere debemus verba Euangelij hodierni, & animaduertere parabolas Chriſti. Homo enim peccãdo tam longè à deliciis Paradiſi factus eſt, vt vix eas nominatas recordari valeat, niſi per parabolas & exempla. Ait igitur per ſimilitudinem: Homo quidam fecit cœnam magnam. Homo, ſcilicet, ille, de quo ſcriptum eſt: Homo natus eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſsimus, id eſt, Chriſtus in beata Virgine, velut in glorioſa ciuitate, quam tamen ipſe altiſsimus, id eſt, Chriſtus, ſecundum quod eſt Deus, fundauit. Cœnam fecit, quia cœleſtem gloriam nobis præparauit. In qua tot ſunt fercula, quot delectationes & gaudia. Tria enim principalia fercula ſunt, cognitio, quæ ſuccedit fidei, poſſeſsio ſeu fruitio, quæ ſuccedit ſpei, caminus ardentis charitatis, quæ ſuccedit igniculo dilectionis, quam habemus in pręſenti. Quia teſte Iſa. Ignis eſt in Sion, id eſt, in præſenti Eccleſia, & caminus in Hieruſalem, ſcilicet, in ciuitate ſuperna. In hac autem glorioſa cœna propinat Dominus pigmentum ex omnibus ſpeciebus, & delectationibus Paradiſi confectum, ſicut ſcriptum eſt: Calix meus inebrians, quàm præclarus eſt. Et Iſaias de huius cœnæ dulcedine, ait: A ſeculo non audierunt, neque auribus perceperunt, oculus non vidit Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te. In Matthæo autem dicitur: Simile factum eſt regnum cœlorum homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Et loquitur de inuitatis ad prandium præſentis Eccleſiæ, ad fidem, ſcilicet, & Eccleſiaſtica ſacramenta. Lucas autem hìc loquitur de inuitatis ad cœnam æternæ refectionis. Cœna autem vltima eſt, & in ea delicatiora cibaria apponuntur. Hæc eſt beatitudo æterna. Tantò igitur ad hanc cœnam feſtinantius currere debemus, quãtò poſt eam nulla reſtat, quam inuenire poſſumus. Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati ſunt, ſicut in Apocalypſi dicitur, non ſolùm prædicatione, ſed prædeſtinatione vel interna inſpiratione, quia, ſcilicet, interius tracti ſunt, & venire non contemnunt. Multi autem vocati ſunt exterius, qui venire noluerũt, ſicut in hodierno Euãgelio dicitur. Dominus enim ſtat ad oſtiũ & pulſat, & multipliciter nos vocat, vt homo reſpõdeat ei in via virtutis ſuæ, id eſt, pro poſſe ſuo, vel in charitate, quæ via eſt virtutis noſtræ, per quam gradimur ad Deum. Vocat Deus interius inſpirãdo, & reſpondet ei homo, cordis oſtium aperiendo. Oſtium enim pulſanti aperit, qui gratiam oblatam recipit, ſicut in Canticis dicitur: Peſſulum oſtij mei aperui dilecto meo, id eſt, remotis impedimentis, ipſum in cubiculo cordis mei recepi. Vocat Deus verbo & præcepto, & reſpondet ei homo per obedientiam. Vocat per ſomnia & reuelationes, & reſpondet ei homo per ſubtilem intelligentiam, & mandati impletionem. Vocat flagello compellendo intrare, & reſpondet ei homo per patientiam. Vocat beneficio, & reſpondet ei homo per gratiarum actionem. Vocat exemplo, & reſpondet ei homo per imitationem. Multi autem vocantur, & venire contemnunt. Væ qui ſpernunt, quoniam ipſi ſpernentur. Vnde per Ieremiam Dominus ait: Dorſum, & non faciem oſtendam eis in die perditionis eorũ. Quia, ſcilicet, Domino vocante, dorſum verterunt, ſicut idem Ieremias ait: Receſſerunt & abierunt, & non dixerũt in corde ſuo: metuamus Dominum Deum noſtrum, qui dat nobis pluuiam temporaneam, id eſt, legem vel gratiam præuenientem, & ſerotinam in tempore ſuo, id eſt, Euangelium, vel gratiam ſubſequentem, plenitudinem animæ meſsis cuſtodientem nobis, id eſt, gratiam ſaluantẽ, quam reddet in anno benignitatis. Ecce quàm ingrati extiterunt, quos Dominus tot beneficiis vocauit, & quos Deus non ſemel, ſed multoties vocauit, ſicut ipſe per Ierem. ait: Laboraui rogans, quaſi dicat: In vanum rogaui, quia venire recuſant. Vel laboraui rogatus, ſecundum aliam tranſlationem, id eſt, crebro ignoſcendo. Dominus enim ab his, qui frequenter cadunt, frequenter rogatur, & ipſi gratiam redditam peruipendunt, & facilè abiiciunt. De quibus Ieremias ait: Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas. Non ſolùm autem Dominus delicias nobis præparauit æternas, ſed inſuper earum dulcedinem nobis nuntiauit, ſicut ſcriptum eſt: Annuntiaui & locutus ſum. Miſit enim ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis, vt venirent, quia iam parata ſunt omnia. Ex quo patet, quod nullam de ignorantia habent excuſationem. Inueſtigandæ enim eſſent deliciæ Domini, ſi fuiſſent abſconditæ, & rogandus eſſet, qui rogat. Nunc autem præparãtur & annuntiantur, & gratis offeruntur, & tamen pigritia torpemus faſtidientes manna cum reprobis Iudæis. De quibus dicitur: Omnem eſcam abominata eſt anima eorum, & pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem. Rogat nos Dominus, & paratus eſt dare non rogatus. Miſit autem Dominus ſeruum ſuum, id eſt, chorum Doctorum, hora cœnæ, id eſt, ſexta ætate, ſcilicet, tempore gratiæ, in mundi fine. Nos enim ſumus, in quos fines ſeculorum deuenerunt. Et quoniam nocuit differre paratis, dicitur inuitatis: quia parata ſunt omnia. Occiſus enim eſt & præparatus Agnus, in quo omnia bona poſsidemus. Præceſsit nobis parare locum, poſita eſt menſa refectionis iocundæ, præparatæ ſunt epulæ ſatietatis æternæ, amota eſt romphea, aperta eſt ianua, publicata eſt via. Nullum eſt exemplum virtutum, quod non ſit manifeſtatum ad inſtructionem noſtram ex operibus præcedentium ſanctorum. Iam enim innocentiam Abel audiuimus, longanimitatem Noë, obedientiam Abrahæ, conſtantiam Iſaac, tolerantiam Iacob, caſtitatem Ioſeph, manſuetudinem Moyſi, miſericordiam Dauid, patientiam Iob, & aliorum ſanctorum virtutes & ſanctas conuerſationes. Quorum exemplo & doctrina fulget Eccleſia vt Sol & Luna. Nunc autem videamus, qui ſint illi, qui venire noluerunt: Sed cœperunt ſimul omnes excuſare, vt, ſcilicet, proprię vocis profeſsione, à cœlorum regno meritò excludantur. Qui enim terrenis & caducis bonis inhiant & inhærent, ad cœnã Domini venire recuſant. Quia non poteſt

dulcis eſſe

De menſa Domini & ferculis.

Iſa. 64.

De multiplici vocatione, & reſponſione diuina.

De his qui vocati, venire contemnunt.

Ierem. 18.

Ierem. 5.

Ierem. 15.

De præparatione dominicæ cœnæ.

dulcis esse ei Christus, cui adhuc dulcis est mundus. Et qui terrenis allecti sunt deliciis, ad veras & cœlestes delicias non aspirant. Amor enim temporaliũ, viscus est spiritualium pennarum. Spirituales siquidem deliciæ in fastidio sunt, cùm non habentur: cùm autem habitæ eduntur, quantomagis degustantur, tantò amplius desiderantur. Vnde Psal. Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus. Nisi enim priùs gustauerimus, ad eius plenam suauitatem peruenire non valemus. Econtrà, carnales deliciæ cùm habentur, in fastidio sunt, cùm non habẽtur, in desiderio. Tria autem hominum genera sunt, qui ad cœlestes epulas inuitantur & venire recusant, superbi, auari, & luxuriosi, qui per villam, & iuga boum, & vxorem designantur. Villam enim emit, qui superbit, & dominationem quærit. Quam videre exit, qui studiose dominari intendit. Quinq; iuga boum emit, qui quinq; sensus corporis terrenis apponit. Probat ea dum terrena requirit, & anxia mentis cogitatione terrena versat. Vxor est voluptas carnis, quæ à cœna Domini obscœnis delectationibus deditos retrahit. Emptio igitur villæ, ad ambitionem seculi & superbiam vitæ pertinet. Probatio boum, ad curiositatem & concupiscentiam oculorum. Ductio vxoris, ad cõcupiscentiam carnis. Primos superbia inflat, secundos auaritiæ curiositas, tertios luxuria inquinat. Teste enim beato Ioanne: Quicquid est in mundo, vel est superbia vitæ, vel concupiscentia oculorum, vel concupiscentia carnis. Niniue enim, id est, mundus iste, ciuitas est horum trium dierum. Et accipitur dies in malo, secundum quod Ieremias ait: Diem hominis non desideraui, id est, lucem transitoriæ prosperitatis. De his autem tribus vitiis Dominus per Amos ait: Conteram vectes Damasci, & disperdam habitatores de campo idoli, & tenentem sceptrum de domo voluptatis. Conteram vectes, id est, superbos inflexibiles & rigidos. Disperdam habitatores de campo idoli, id est, de lata via auaritiæ, quæ est idolorum seruitus. Et tenentem sceptrum de domo voluptatis, id est, luxuriosos, qui tanquam mali duces, alios corrumpunt. Diabolus etiam sceptrum de domo voluptatis dicitur tenere, quia plenè regnat in homine, cui voluptas dominatur in corpore. De his etiam tribus dicitur in Iob: An extrahere poteris Leuiathan hamo? Ecce curiositas auaritiæ, quæ per aquas temporalium discurrit. Nunquid illudes ei, quasi aui? Ecce leuitas & elatio superbiæ. Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in vmbilico ventris illius. Ecce vehemens impetus luxuriæ. De his etiam Isaias ait: Sibilabit Dominus muscæ, quæ est in extremo fluminum Ægypti, & api quæ est in terra Assur, & venient & requiescent omnes in torrentibus vallium, & in cauernis petrarum, & in omnibus frutetis. Musca fluminum Ægypti, est voluptas carnis, inquieta, & immunda. Per apem terrę Assyriorum, id est, dæmonum, contra Christum se erigentiũ, superbia designatur, & auaritia, quę dulcedine lucri temporalis, velut melle delectatur, sed aculeus sollicitudinis in pręsenti, & pœnæ in futuro latet in dorso, & ideo non videtur, dum mel gustatur. Musca autẽ in torrentibus valliũ requiescit, id est, in his, ad quos confluunt immunditiæ sordiũ. Apis autẽ requiescit in cauernis petrarũ, id est, in duris & vacuis, & cauernosis cordibus superborũ, & in fructetis, id est, auaris multis punctionib⁹ plenis. Primus igitur qui ad cęnã Domini venire noluit, ait: Villã emi, & necesse habeo exire & videre illã: rogo te habe me excusatũ. In villa, teste beato August. superbia, dominatio & ambitio notatur. Hanc villã Lucifer emit, dato pretio Paradisi. Qui autẽ sequitur ventũ pompæ secularis, rem vilissimã carè emit, dũ pretiosam animã dat diabolo, pro qua Christus sanguinẽ effudit. Vnde in Threnis Iere. ait: Dederunt pretiosa quæq; pro cibo, ad refocillandã animã, id est, animalitatẽ. Homines enim animales vento vanitatis refocillantur, non satiantur, sed inflantur, & à bonis spiritualibus & pretiosis euacuantur. Vnde Chrysost. ait: Qui desiderãt primatũ in terris, confusionẽ inuenient in cęlis, quãdo, scilicet, astabunt ante tribunal Iudicis. Hi sunt qui amore dominãdi more Semei exeunt de Hierusalẽ, & veniunt in Geth, sequẽtes seruũ fugitiuũ, id est, honores caducos, & fugitiuas, atq; transitorias seculi vanitates, relinquẽtes pacẽ pectoris & quietẽ contemplationis, transeundo ad torcularia curarũ, & pressuras tribulationũ. Geth enim torcular interpretatur. Cùm tamen oliua vitis & ficus noluissent relinquere dulcedinẽ suam, amore dominandi lignis siluarũ, sicut dicitur in lib. Iudicum. Præceperat autem Salomon Semei, vt ædificaret domũ in Hierusalem, & nõ transiret torrentem Cedron. Et Christus nobis pręcepit, vt cõuersatio nostra sit in cœlis, & mente in superna Hierusalẽ habitemus, & nõ transeamus tristitiã pœnitentię & mœroris. Cedron enim tristis mœror interpretatur. Sicut igitur à Salomone interfectus est Semei, ita qui mũdi vanitatẽ sequuntur, subtracta diuina gratia moriuntur. Seruus enim fugiens, est caro nostra, dũ refugit spiritui obedire. Spiritus autẽ illã sequitur post cõcupiscentias suas abeundo. Dũ autẽ qui villã emerat, ait: Habe me excusatũ. Humilitas sonat in voce, dũ se excusari petit, sed superbia in actione, dũ venire renuit. Multi hodie quasi postulãt se excusari, dicẽtes: Orate pro me, veruntamẽ quæ dicitis nõ possum facere, propter homines qui me deriderẽt, propter vxorẽ & filios, qui pauperes remanerẽt si restituerẽ ablata, propter ingenuitatẽ meã, & potestatẽ mihi traditã. Alioquin terram nõ possem regere, si vitã secularẽ vellẽ relinquere. Oportet me negotiis secularibus implicari, nõ possum diuinis vacare, vel Ecclesiã frequẽtare, oportet me rebus familiaribus intẽdere. Quàm friuola excusatio, quę trãsitoria pręfert æternis, & vanitatẽ veris bonis. Hi igitur pro se orari petunt, & se iuuari nõ permittũt, dum orationis effectũ malè viuẽdo impediũt. Sicut si infirmus dicat: Accipe hanc potionem pro me, non possum eam bibere. Nunc autem de alio disseramus, qui ait: Iuga boũ emi quinq;, & eo probare ea: rogo te habe me excusatum.

Ecce

De tribus generibus hominum venire recusantium.
De villa, bobus & vxore.
De superbia, auaritia, & luxuria.
Isa. 7.
De superbis, qui villam emerunt.
Simile.
De auaris, qui iuga boũ emerunt.

Ecce homines auari more boum per cupiditatem terrã versantes, & in terrenis conuersantes, quinq; sensus corporis, quos receperunt ad vsum naturæ, in vsum conuertunt culpæ. Nemo enim militans Deo, implicat se secularibus negotiis. Difficilè enim qui pecuniam habent, intrabunt in regnum cœlorum. Vnde & beatus Gregorius ait: Quidam dum se terrenis abundare conspiciunt, veras diuitias non requirunt, & æternam patriam non amant, quia temporalia sufficere putant. Non ergo census est in crimine, sed affectus. Cuncta enim quæ Deus condidit, bona sunt, sed qui bonis malè vtitur, hoc agit vt per edacitatis ingluuiem, eo quo debuit viuere pane, moriatur. Iuga boum emi quinque. Quàm fatuus mercator, qui regno cœli contempto, infelici commercio quinq; sensuum se subiicit seruituti. In hac enim fame & penuria virtutum, sicut in libro Regum dicitur, stercus columbinum, id est, temporalia, quæ sancti stercora reputant, quinque siclis totidem sensuum emitur. Quàm miseri, qui iugum Christi suaue tollere renuunt, & iugum grauissimum curiositatis & auaritiæ sibi imponunt. Quæ tanquã mulier multiuola nequit satiari. sicut scriptũ est: Non implebitur oculus visu, nec auris auditu. Iuga boum emi quinque. Væ tibi terra cuius Rex est puer, id est, cuius ratio non quærit nisi puerilia & temporalia. Propterea in Parabolis Salomõ ait: Prosperitas stultorum perdet illos. Copia enim & amor temporalium, facit stulto quasi patibulum, quo suspendatur. Cuius duo brachia sunt potentia & opulentia. Lignum autem superius est inanis gloria, cui alligatur, dum per iactantiam diuitiarum extollitur. Quinque autem iuga boum dicuntur, propter quinque sensuum combinationem. Duæ enim sunt aures, duo oculi, duæ nares. In gustu, lingua & palatum. In tactu principaliter, duæ sunt manus, vel gemina carnis, exterius & interius voluptas. Quod autem ait, eo probare illa. Probatio ad curiositatem pertinere solet. Multi dum semetipsos non attendunt, aliena opera ad derogandum magis, quàm ad corrigendũ curiose inquirunt, vt non compatiantur vel doleant, sed vt diiudicent vel condemnent, & qui trabem in oculo suo nõ vident, de aliorum oculo festucam eiicere nituntur, vt sanctiores aliis videantur. Et dum alienas actiones iudicant, seipsos obliuiscuntur. Hi igitur velut Dina, dum curiose exeunt explorare, quod non pertinet ad ipsos, plerunque corrumpuntur. Qui igitur in puellari est ætate, & adhuc neophitus & nouellus, maneat in domo secreti pectoris & curiose non exeat. Illi verò ad aliorum actiones corrigendas foras exeant, quos ætatis maturitas, & morum grauitas, & diuturna sanctitas, & temperantia discretionis, idoneos reddit & modestos. Consequenter videamus de alio, qui respondit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire. Licèt autem bonum sit coniugium, & ad propagationem humani generis institutum, multi tamen per hoc expetunt, non fœcunditatem, sed fœditatem voluptatis. Quidam etiam ne vxores offendant, Deum offendere non timent. Vnde Dominus ait ad Adam: Pro eo quòd obedisti voci vxoris tuæ, plus quàm meæ, maledicta terra in opere tuo. Per vxorem etiam intelligitur carnalis voluptas vel sensualitas, quam habere debemus velut ancillam, non tanquam vxorem. Teste autem Salomone, per odiosam mulierem mouetur terra, cùm fuerit in matrimonium assumpta. Non solùm enim per fumum mundanæ vanitatis, vel per stillicidium diabolicæ suggestionis, sed per vxorem malam & litigiosam sensualitatis, dum eius carnalibus desideriis irretitur, eiicitur homo de domo sua, sicut per Euam eiectus est de Paradiso Adam. Non igitur consentiendum est mundo decipienti, nec diabolo suggerenti, nec carni blandienti. Hæc est mulier illa vaga & quietis impatiens, de qua in Parabolis Salomon ait: Quod præparata ornatu meretricio ad decipiendas animas, occurrit iuueni, id est, rationi: dũ primordia tentationis opponit, quæ loquitur spiritui, dicens: Intexi funibus lectulum meum, breuem, scilicet, & transitoriam voluptatem, quæ funibus peccatorum & carnalium desideriorum intexitur, straui tapetibus pictis, id est, varietate desideriorum, ex Ægypto mœroris & tenebrarum. Veni, inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies. Neminem enim potest seducere, nisi in nocte tenebrarum & ignorantiæ. Mulieri autem sic loquenti, respondeamus sicut Iob: Quasi vna ex stultis mulieribus locuta es mihi. Nõ ergo vtamur sensualitate ad voluptatẽ, neq; carnis desideria complexamus. Teste enim Seneca: Quidam seruiunt voluptatibus suis, non fruuntur, & mala sua, quod malorum est vltimum, amant. Tunc enim consummata est infelicitas, vbi turpia non solùm delectant, sed etiam placent, & definit esse remedio locus, vbi quæ fuerãt vitia, mores sunt. Pensandum autem est, quod qui vxorem duxit, non se rogat excusari. Carnalis enim voluptas totum hominem absorbet, vt efficiatur quasi caro, & nullum habeat respectum ad Deum. De huiusmodi Osee dixit: Omnes calefacti sunt, quasi clibanus, & deuorauerunt Iudices suos. Ardore enim praui desiderij calefactus homo, æstuat intus quasi clibanus. Et hoc igne Iudices deuorantur, id est, ratio & intellectus, dum captiui tenentur & excæcati, non iudicant de peccato, nec cogitant de Deo. Supercecidit enim ignis luxuriæ, & non viderunt Solẽ iustitiæ. Est enim luxuria parte prima Leo, dum audaciter & impetuose fertur ad desideria sua. Media Caper, fœtet enim postmodum infamia. Anguis ad ima, quia aculeum habet in cauda, pungendo per malam conscientiam, & per pœnam æternam. Cùm igitur, teste Salomone, tria sunt valde difficilia, scilicet, via aquilæ, id est, superbia: via colubri, id est, inuidia, & quælibet spiritualis nequitia: via nauis in mari, id est, auaritia: quartum est quod penitus ignorat Deus, id est, via viri in adolescentia. Luxuriosus enim penitus ignoratur & reprobatur à Deo, quia ignorat Deum, nec attendit ipsum abstractus & absorptus, & feruore libidinis illectus. Siquidem igneus ille feruor

De curiosit.

De luxuriosis qui vxorem duxerunt.

nescit

Versus nescit habere modũ. *Nil nisi turpe iuuat, grata est sua cuiq; uoluptas. Hei mihi, quòd nullis amor est sanabilis herbis. Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper, Corporis arbitriis, hebetat caligine sensus.* Vnde Ierem. de populo Iudęorũ ait. Prius comedet eum Rex Assur, nouissimus exossabit eum Nabuchodonosor Rex Babylonis. Assur significat superbiã, quæ licet erigat se contra Deũ, non tamen ita absorbet hominem, quin faciat opus de genere bonorum. Rex autem Babylonis ita cõfundit hominẽ & exossat atq; debilitat per carnis voluptatẽ, vt sit omnino carneus, mollis & *Iob. 8.* effœminatus, vt sicut teste B. Iob: nõ potest virescere scirpus absq; humore, ita nõ possit viuere homo carnali voluptati deditus absq; humore luxuriæ. Vnde Moyses noluit legatos mittere, nec fœdus inire cum Og Rege Basan, vt transiret per terram eius, sed statim illum expugnauit & occidit, licèt ad alios reges, scilicet, Edom & Moab mitteret nuncios, vt per terram eorum posset pacificè trãsire. Og interpretatur cõclusio, Basan ignominia vel turpitudo. Per Og igitur spiritus fornicationis intelligitur, qui hominẽ ignominiosa turpitudine absorbendo concludit: Cum quo nullum fœdus inire debemus, nec per terram eius transire, sed statim eliminandus & puniendus, & cum suis circunstãtiis exterminãdus omnino est. Cum Moabitis, id est, cũ superbis, qui ex patre diabolo sunt, & Edõ, id est, auaris qui terrã diligũt. Edõ enim terrenus interpretatur, cõuersari possumus in hoc seculo, nõ est tã periculosus eorũ cõuictus, sed occasiones *De eis qui vocantur in plateis.* luxuriæ penitus expugnandę sunt & destruẽdæ. A vestimẽto enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Nunc autẽ videamus quid respõderit Dominus seruo nũcianti, quod inuitati ad cœnã nollent venire. Exi, inquit, citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, cęcos & claudos introduc huc. Ciuitas est mundus iste. Mittit ad plateas cũ peccatores de lata via quę ducit ad mortẽ, vocat vt per angustam viã intrare possint ad vitam. Ad vicos autẽ mittit, dum vocat illos quos rerũ inopia coarctat & cõstringit, vel per plateas latè patẽtes iniquitatis *De quatuor generibus hominum.* via designatur. Per vicos autem cõtubernia inhonestæ cõuersationis, quæ nõ adeo manifestantur, possunt etiam per plateas, hi qui in maioribus sunt peccatis intelligi. Per vicos autẽ qui in minoribus sunt, designari. De plateis igitur & vicis quatuor genera hominũ ad cœnã Domini vocãtur, scilicet, pauperes, debiles, cęci & claudi. Infirma enim mundi eligit Deus. Infirmitas siquidem corporis nullum à regno cœlorũ excludit. Quinimo citius ad Deum cõuertuntur, qui nihil habent in mundo vnde delectentur, & quos mundi prosperitas diuersis occupationibus nõ ligat. Licèt enim ab amatoribus mundi huiusmodi homines viles habeantur & reputentur inutiles, per prędicationem tamen vocati & per gratiã iustificati, apud Deũ iudicantur gloriosi & sublimes. Nã seruum Ægyptiũ à Domino suo viro Amalechite abiectũ verus Dauid suscipit & exercitus sui ducẽ facit. Per prædictos etiam humiles peccatores intelliguntur, quos Dominus ad cœnã suam introduci præcipit, reprobatis peccatoribus superbis & obstinatis. Licèt enim pauperes sint spiritualibus bonis carẽtes, & debiles, infirmi, scilicet, ad bonũ peragendum languentes, cæci peccatorũ suorũ tenebris inuoluti, claudi, id est, à via veritatis deuiantes, quia tamen non seipsos superbè iustificant à Domino vocantur, & iustificantur vt qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. Tales fuerunt qui ex gentibus conuersi sunt Iudæis propter superbiam reprobatis. Introducuntur insuper pauperes spiritu, qui de suis virtutibus nõ pręsumunt. Debiles qui se infirmos reputant, & ad faciendum malum non sunt fortes. Cæci, id est, simplices laici, qui lumen ingenij non habẽt, neq; scripturas intelligunt. Claudi, quorum pedes non sunt veloces, vt currant ad malum, claudicantes sicut Iacob, habentes pedem suspensum id affectum ad superna erectum. Tales autẽ vocati sunt ex Iudęis & quotidie vocantur & cõuertũtur ex Christianis. Qui licèt peccatores sint & charitate careãt, multa tamẽ de genere bonorum opera faciunt, & ad gratiam Dei recipiendam se præparant. His igitur introductis ait seruus, qui eos vocauerat, Domine factum est vt imperasti & adhuc locus est. In domo enim cœlesti multæ sunt mansiones, in quibus vsq; in finem mundi quotidie recipiuntur electi, & singulis diebus ad Dominum peccatores cõuertuntur, quousque domus eius impleatur. Vnde & *De viis & sepibus.* Dominus ait seruo: Exi in vias & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. De viis tortuosis & spaciosis quæ ducunt ad mortem, adducũtur peccatores vt per viã rectam incedãt. De sepibus etiã colliguntur, qui tortuosis flexibus more sepiũ, variis, scilicet, criminibus & peccatis erant obligati. Possunt tamen in bono hæc intelligi, vt dicatur mittere ad vias, dum illos vocat, qui sunt in via boni propositi & in via fidei. Ad sepes mittit, cùm illos vocat, qui se muniunt contra ventũ diabolicæ suggestionis, & ab occursu bestiarũ segetes bonorum operũ defendunt, & culta ab incultis secernũt. Tales enim ad cœnam æternæ beatitudinis Dominus introducit. Quod autem dicitur: Cõpelle intrare, ad tempus ante conuersiõnẽ eorum refertur. *De triplici vocatione. Simile.* Triplex siquidem in hodierno Euãgelio fit vocatio. Primò vocantur contumaces & obstinati, qui venire contemnunt allecti cadaueribus more corui, & fugitiui sicut Cain exeuntes foras. De quibus Amos: In cũctis quę foris sunt, dicetur, væ, væ, id est, væ culpæ & væ pœnæ. Secũdò vocantur de plateis & vicis humiles & abiecti peccatores, qui in auditu auris obedierunt & *De his qui compelluntur intrare.* venerunt. Tertiò vocantur de viis & sepibus rudes & agrestes homines, qui verbis & exhortationibus nolunt venire, sed flagellis & verberibus compelluntur intrare, quibus vexatio dat intellectum, sicut scriptum est: Cùm occideret eos, quærebant eum. Et iterum: Reple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Hoc est quod Michæas ait: Veniesque in Babylonem, ibique ligaberis. Sic enim filius prodigus compulsus est ad patrem reuerti. Et Ionam fugi-

nam fugitiuum tempestas reduxit ad Deum. Et Paulus venit prostratus, qui priùs venire noluit, vocatus. Vnde B. Augustinus ait: Felix necessitas, quæ ad meliora compellit. Et Seneca dicit: Est genus hominum, qui cogi ad rectum, compelliq; possunt, quibus nō duce tantùm opus est, sed adiutore, & vt ita dicam, coactore. Dominus enim sepit vias nostras spinis & maceria, obiiciens nobis varia impedimenta, vt nō apprehēdamus amatores nostros, sed reuertamur ad virum nostrū priorem, id est, ad Christum, quem dereliquimus: sicut scriptum est: Eruisti animam meam ne periret. In verbo eruendi difficultas notatur. - *Inuita sæpè iuuamur ope.*

Sæpè tulit laßis succus amarus opem. Versus.

Vnde super hunc locum: Onus Tyri in Cethim consurgens, transfreta: ibi quoq; non erit requies tibi, dicit B. Hieronymus. Sępè videmus quosdā à proposito suo transire ad aliud. A militia ad negotiationē, à causis ad arma. Mutant industriam, vt mutent felicitatem. Sed Domino disponente, omnia eueniunt cōtraria, vt per miserias coacti nō in se, sed in Domino creatore confidant. Possumus autē per illos, qui ex vicis & plateis venerunt, populū Iudæorū allegoricè intelligere, qui tenere lege suburbana cōuersatione nouerant. Per eos autē qui de vicis & sepibus vocatur, agrestis populus Gentiliū designatur: sicut scriptum est: Inuenimus eam in campis siluæ. Tunc enim exultauerūt omnia ligna siluarum, agrestes, scilicet, & infructuosi, qui ad fidem vocati sunt. Vnde seruus ait: Factū est vt imperasti, & adhuc locus superest: quasi dicat: Multi collecti sunt ex Iudęis, & adhuc restat locus, vbi suscipiatur Gentiū multitudo. Per eos autē qui venire noluerunt, intelligimus eos, qui ex vtroq; populo perierūt. Contra quos terribilis valde profertur sentētia, cùm dicitur: Nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnā meam. Qui enim non gustant prandiū in hoc seculo, nō gustabunt cœnā in alio, sed dicetur eis: Nescio vos. Quàm miseri qui nolunt habere vbi spiritualiter gaudeāt, & desiderāter appetunt vbi carnaliter gemāt. Difficultas enim pręsentis vitæ nō sine luctu agitur, & tamē cum lachrymis amatur. Vnde contra cōtemptores in Parab. dicitur: Vocaui & renuistis, extendi manū meā, & non fuit, qui aspiceret. Despexistis omne consiliū meū, & increpationes meas neglexistis: ego quoque in interitu vestro gaudebo: tunc inuocabūt me, & nō exaudiā. Vocaui, & renuistis: Ecce vocatio per verbū. Extendi manū meā: Ecce vocatio per beneficiū. Despexistis omne consiliū meū: Ecce vocatio per exemplū. Increpationes meas neglexistis: Ecce vocatio per flagellū. Vocat nos verbo, & nō credimus: flagellat, & murmuramus: beneficia cōfert, & nos abutimur, & superbimus: exemplum dat, & nō imitamur. Extendit pater manum, mittendo filium. Extendit filius manum in cruce ad redimendum. Extendit manum vt redeat auis, quæ auolauerat, ad reclamatorium. Porrigit manū adiutorij, vt extrahat nos de lacu miseriæ & de luto fæcis: sicut scriptū est: Operi manuū tuarum porriges dexteram. Extendit manum suā ad deducendū, sicut scriptum est: Tenuisti manum dexterā meā, & in voluntate tua deduxisti me. His autem qui contemnunt, ipse tandem tetendet manus vt percutiat. Venientibus autem ad cœnam, extendet manum, vt præmium æternum retribuat. Quod nobis præstare dignetur, qui viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

De his qui contemnunt venire, quod a Deo cōtemnuntur.

De multiplici vocatione & cōtradictione.

Quod Deus multis modis manū extēdit.

DOMINICA TERTIA, THEMA DE INTROITV MISSAE, SVMPTVM EX PSALMO.

Respice in me, & miserere mei Domine: quoniam vnicus & pauper sum ego. Vide humilitatem meam, & laborem meum: & dimitte omnia peccata mea, Deus meus. Psalm. 24.

NON exorauerunt pro peccatis suis antiqui gigātes, qui destructi sunt cōfidentes suę virtuti, sicut in Ecclesiastico dicitur: Gigas enim nō saluabitur in multitudine virtutis suę. Quia, scilicet, elatus est & magnus in oculis suis, & fortis ad portandū. Hi igitur destructi sunt, quia non in Domino, sed in sua virtute confidunt. Deus enim superbis resistit, & humilibus dat gratiam. Resistit enim resistētibus. Vnde Isa. ait: Væ qui contradicit factori suo, testa de Samiis terræ. Magna est enim abusio, lutū cōtradicit figulo. De Samiis terræ dicit, quia in Samos insula fiebant lutea vasa. Vnde in hodierno officio introducit Psalmus pœnitentem humiliter ad Dominum clamantem, qui grauiter afflictus & per flagella correptus, respectum diuinæ misericordiæ supplex implorat, insinuādo pio Iudici multiplicem miseriā suam & afflictionē, vt eum incitet ad misericordiā: sicut scriptū est: Tribulationē meā ante ipsum pronuntio. Ipse enim de cœlo prospicit, vt audiat gemitus cōpeditorū. Vnde Abacuc: Aspexit & dissoluit Gentes. Aspexit oculo misericordiæ, dū mundū illustrauit. Dissoluit Gentes, dū à gelicidio peccatorū calefaciendo liquescere fecit, sicut scriptū est: Liquefacta est terra, & omnes qui habitāt in ea. Pœnitēs igitur expertus in se diuinā misericordiā, qua reuocatus est: & diuinā iustitiā, qua flagellatus est, tanquā à phrenesi liberatus, suā attendens delilitatē, qui dum phreneticus esset vel litargycus, suā non senserat infirmitatē, diuinum implorat auxilium, dicens: Respice in me & miserere mei, vide humilitatē meam. Ecce confessio humilitatis, & humilitas cōfessionis, quę valde efficax est ad impetrandam misericordiam. Propterea B. Iob ait: Memento, quæso, quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me. Et Isaias: Et nunc Domine, Pater noster es tu, nos verò lutum, & fictor noster es, & opera

De præsumptoribus Deū inuocātibus. *Eccles. 16.*

manuum tuarum omnes nos, ne irascaris satis, & ne vltra memineris iniquitatis nostræ. Vides igitur pœnitẽs nõdum ad statum perfectionis attingẽs sese vndiq; perturbari, & fluctibus tentationũ nauiculã suã operiri, humiliatur sub potẽti manu Dei, & cõfidens de misericordia eius, qui ouẽ errantẽ propriis humeris reportauit, clamat ad Dominũ: quasi dicat: Domine, salua nos, perimus, qui solus imperare potes ventis & mari, vt fiat trãquillitas in corde fluctuãti. Hoc modo clamauerũt filij Israël ad Dominũ, cùm in arcto positi, viderẽt de vna parte Pharaonẽ cũ curribus & equitibus suis, & mare rubrũ ex alia parte. Ita diabolus cum exercitu vitiorũ exeuntes de tenebris peccatorũ persequitur, & mũdus sanguineus ex alia parte nititur impedire fugiẽtes. Terra autẽ carnis spinas & tribulos praui desiderij gignit: sicut scriptũ est: Lumbi mei impleti sunt illusionibus, & nõ est sanitas in carne mea. Premit igitur corpus, fremit mundus, persequitur, & insidiatur diabolus. Vndiq; siquidẽ sunt angustiæ, & pericula ex omni parte. Sursum superbia, deorsum auaritia, intus terrena desideria, retrò præteritæ voluptatis memoria, quæ Ægyptiacã octodecim annis impugnauit, antè autẽ sunt imminentia pericula. Nescit enim quid crastina paritura sit dies. A dextris prosperitas emolliens, à sinistris aduersitas frangens. In circuitu infideles & falsi fratres. Ventus vehemens à regione deserti, id est, à diabolo, qui derelictus est à Deo, quatuor angulos domus, id est, quatuor cardinales virtutes concutit, vt nõ prouideat sibi homo cõtra fallacias per prudentiã, contra voluptates per temperantiã, cõtra tribulationes per fortitudinẽ, contra iniurias per iustitiã. Insuper autẽ & quatuor venti, secundũ visionẽ Daniëlis in medio mari pugnãt, id est, in corde humano mutabili & fluctuãti. Mutabilitate enim propositi quo ad ipsum, promissi quo ad proximũ, voti quo ad Deum, fluctuãdo variatur. Pugna autẽ quatuor ventorum, fortis est impulsus quatuor tentationum. A diabolo per suggestionẽ, à mundo per vanitatẽ, à carne exterius per luxuriã, à corde interius per illicitã delectationẽ & spiritualẽ malitiã. Vnde in eadẽ visione subditur: Quatuor bestiæ grãdes ascendebãt de mari. Quia motus bestiales & impetus irrationales post tentationum violentiã, quasi post ventorum pugnam de cordis instabilitate cõsurgunt. Prima bestia erat leæna, per quam præceps & præsumptuosa temeritas superbię designatur. Leęna siquidẽ proteruior & impetuosior est leone. Vnde dicitur in visione Daniëlis, quod habebat alas aquilę. Aquila enim cęteris auibus celerius & celsius volat. In volatus celeritate præcipitatio superbiæ, in volatus celsitudine eiusdẽ pręsumptio intelligitur. In terra igitur est leæna & in cœlo aquila, dum superbus & arrogans præsumit se fortius incedere aliis per actiuam, & altius volare per contemplatiuã. Et quoniam qui se exaltat, humiliabitur: dicitur in Daniële, quod auulsæ sunt alæ eius. Hoc est quod Abdias Propheta ait: Si exaltatus fueris vt aquila: & si inter sydera posueris nidum tuum, inde detraham te. Secunda bestia similis erat vrso, & tres ordines erant in dentibus eius. Hæc est voluptas carnalis, quæ tanquã vrsus mel carnalis delectationis diligit. Vnde dictum est ei: Surge, comede carnes plurimas. Tres ordines habet dentium, propter victum, vestitum, & coitum. His enim tribus modis carnalis voluptas principaliter deuorat delicatos. Vrsus autẽ deforme est animal, & in locis abditis solet habitare: per quod turpitudo carnalium hominum & eorum secreta contabernia designantur. Tertia bestia erat quasi pardus, & alas auis habebat, & quatuor capita. Pardus variis maculis aspergitur, per quem fraudulentia hypocritarum intelligitur, qui exterius albi apparent, sed nigri sunt interius. Alas habent dum se per iactantiam eleuant & ostentant. Quatuor autem modis ambitionis, quasi quatuor capitibus præeminere nituntur. Primum caput ambitio libertatis, dum aliis nolunt subesse. Secundum caput ambitio dignitatis, dum semper de gradu in gradum volunt ascendere. Tertium caput ambitio authoritatis, dum sententias & consilia sua aliis volunt præferre. Quartum caput ambitio potestatis, dum aliis affectãt præesse. Quarta bestia terribilis erat & fortis nimis, dentes ferreos habens, comedens atque cõminuens, & reliqua pedibus cõculcans, & habebat cornua decem: per hanc præceps & effrænata malitia seu crudelitas intelligitur, quæ beluina feritate verbis & operibus in proximos sæuit, quasi ferreis dentibus & vnguibus deuorãdo, & per despectũ cæteros cõculcando. Malitia autẽ tria vitia principaliter sub se cõtinet: inuidiam, iracundiã, & auaritiã. Inuidia tria habet cornua, dum gaudet de aliorum detrimẽtis, dolet de aliorũ cõmodis, & proximis, quibus inuidet, detrahit. Iracundia quasi tria cornua habet, iram, scilicet, in corde latentẽ, in voce prodeuntẽ per iurgia & cõtumelias, in opere per prælia & homicidia. Auaritia quasi quatuor cornibus suã exercet malitiam per fraudes, per vsuras, per furta, & per apertas rapinas. Et hæc sunt huius vltimæ bestiæ, id est, crudelitatis & malitiæ, decẽ cornua. Hæ igitur quatuor crudelissimæ bestiæ valde molestant, & frequenter ventilant pœnitẽtes: vnde necesse est vt clamẽt ad Dominũ: Domine, vim patior, id est, insultus violẽtos à carne, à mundo, à diabolo: respice in me, & miserere mei. Rex Babylonis incẽdit fornacẽ cordis mei pice libidinis, quę semel apprehẽsos facilè nõ dimittit. Stuppa mũdanę & trãsitorię vanitatis. Naphtha, id est, ossibus oliuarũ, hęc est auaritia, absq; oleo pietatis, arida quę ignẽ cupiditatis ardere facit, malleolis, id est, sermẽtis pręcisis, & igni deputatis. Hi sunt falsi fratres ad malum incitantes. Mitte ventum roris flantẽ, id est, gratiã spiritus sancti refrigerantẽ, quia crucior in hac flamma. Hæc est vox pœnitẽtis & afflicti, qui quasi Daniël in lacu præsentis miseriæ, inter leones, id est, spiritus malignos cõmoratur. Qui fornacẽ cordis humani, & ollam sensualitatis, flatu Aquilonis succendunt. Reuera mors est in olla, quæ ebullit per iracundiã, spumat per luxuriã, fumat per superbiã, ardet & inflammatur per auaritiã.

De quatuor angulis domus. *De quatuor ventis, & quatuor tentationibus.* *De quatuor bestiis, & pugna earũ.* *De Leæna.* *De Vrso.* *De Pardo.* *De quarta bestia aliis crudeliore.* *De fornace Babylonis, & qualiter incenditur.*

Sedatur autē & ebullire desinit infusa aqua lachrymarū. Super huiusmodi aquas spiritus Domini fertur, vt per eas extinguatur incendiū vitiorū. Duobus enim brachiis, more Iacob, debemus luctari cum Angelo magni cōsilij, oratione & lachrymis. Vnde Osee de Iacob: Inualuit ad Angelum, & confortatus est, fleuit & rogauit eum. Similiter pœnitens orare debet & flere, & luctari cū Angelo, ac vincere eū, vt vincere possit hostes suos, sicut Iacob qui triplicē habuit persecutionē. Vnā ab Esau piloso, & nos à carne, quę variis desideriis & superfluis pilosa est, persecutionē habemus. Iacob autē valde timebat Esau, ne forte veniens percuteret matrē cum filiis. Et vir iustus valde timet carnis desideria, ne interficiāt affectus pugnātes sanctis desideriis. Aliā à Laban socero suo, qui interpretatur candidatio. Et nos à mundo isto exterius dealbato, multas sustinemus persecutiones. Septē enim diebus, id est, tota vita præsenti, insequitur Labā Iacob. Ipse autē socer noster est, generās nobis terrenā concupiscentiā. Vnde in Eccles. Noli cōciliati cū socero, id est, cōsiliis mūdi noli acquiescere, qui cōsulit & suadet inania, sicut cato suauia, & diabolus iniqua & aspera. Tertiā habuit à fratribus & amicis Labā. Et nos à dęmonibus & amatoribus huius mūdi graues sustinemus insultus. Similiter & Dauid tres hostes habuit: Saul, qui interpretatur abutēs, per quē carnis voluptas intelligitur, quæ rebus nobis à Deo ad necessitatē cōcessis, abutitur, dū carnis curā facit in desideriis. Vnde & potētissimus pastorū Saul, sicut in primo Reg. dicitur, fuit Doech Idumęus, id est, carnalis affectus, quo bestiales homines pascūtur & delectātur. Doech enim malū agens, Edom à quo Idumęi, sanguineus interpretatur. Absalon, quē aliquādo fugiit, aliquādo tolerauit. Absalon, qui patris pax interpretatur, hic est mundus, cū quo pacē, quantū in nobis est, habere debemus, licèt ipse fictā pacē nobiscū habeat, sicut Absalon cū patre suo. Mundū autē aliquādo fugere, aliquādo nos ei opponere, & cōtra ipsum pugnare debemus. Cū igitur tot & tantos hostes habeamus, quid restat, nisi clamare ad Dominū, vt apprehēdat arma & scutū, & exurgat in adiutoriū nobis. Sicut in Exo. dicitur: Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. Tacere enim & nō cōqueri vel murmurare debemus, licèt graues sustineamus tentationū molestias, cùm tantū pro nobis propugnatorē habeamus, qui apprehendit arma crucis & clauorū, vt hostes nostros interimeret. Et scutū, id est, protectionē bonæ voluntatis suæ, vt nos defenderet, qui oculis vltionis & vindictæ respexit super castra Ægyptiorū per columnā nubis, quantū ad humanitatē, & ignis quantū ad diuinitatē, & submersis Ægyptiis, terra apparuit arida, vt inuenirētur illæsi in aquis validis, id est, in fluctibus tentationū & persecutionū, & fecit eis in mari rubro viam sine impedimēto, id est, in mundo isto, sanguine peccatorum cruentato. Vnde per Isa. ait: Propter vos misi in Babylonē, & detraxi vectes vniuersos, & Chaldæos in nauibus gloriantes. Pater enim propter salutē nostrā misit filiū in mundum, & filius Apostolos, vsq; in fines orbis terrarum. Et detraxit vectes, id est, impedimenta peccatorum principum atq; dæmonum, qui gloriantur in nauibus, id est, in mentibus vitiosis, quas per fluctus & tempestates huius seculi circunducunt. Verè Chaldæi, id est, ferōces sunt, & nautæ pessimi, qui de periclitatione & submersione nauium suarum gloriantur.

De luctu Iacob & impii-ca persecutiōe. Osee 12.

De tribus hostibus Dauid.

De diuino adiutorio, & quod pro nobis pugnat Deus.

Isa. 45.

Confidens igitur pœnitēs de misericordia eius, qui de tenebris facit splendescere lucē: sicut scriptum est: Orietur in tenebris lux tua. De tenebris, scilicet, tribulationis & mœroris, lucem diuinæ consolationis: sicut in Michæa dicitur: Cùm sedero in tenebris, lux mea Dominus: confidenter in eo, qui ait: In via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos. Quia oculi Domini super iustos. Petit respectum diuinæ misericordiæ, dicens: Respice in me Domine, & miserere mei. Respicit Dominus exaudiendo, sicut scriptum est: Respexit in orationem humilium. Respicit approbando, sicut scriptum est: Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Caim autem non respexit. Respexit subueniendo: vnde Iudith ait, cùm vellet occidere Holofernē: Respice Domine, in hac hora ad opera manuū mearū. Respicit cōpatiendo: sicut scriptū est: Oculi eius ad pauperē respiciūt. Respicit prædestinādo: sicut scriptū est: Cùm esses sub ficu anteq̃ Philippus vocaret te, vidi te. Sub ficu erat, id est, in lumbis Adę in Paradiso, & iā viderat Dominus prædestinādo. Respicit reuocādo peccatorē & gratiā cōferendo: sicut scriptū est: Respexit Petrū, & fleuit amarè. Respicit cognoscēdo: sicut scriptū est: Qui finxit oculū, nō cōsiderat? Et Boët. ait: Magna nobis indicta est necessitas probitatis, cùm omnia agimus sub oculis Iudicis, cuncta videntis. Respicit animaduertēdo & puniēdo: sicut scriptū est: Respice inimicos meos, quoniā multiplicati sunt. Cùm igitur tot modis Dominus respiciat, postulat aspectus illos, qui ad misericordiā pertinēt. Vnde etiā subiungit: Et miserere mei. Quamdiu sumus in præsenti miseria, semper indigemus misericordia. Licèt enim misertus sit dominus multipliciter pœnitentis. Vno modo tēporalia largiēdo, quibus tamē nō erat dignus: sicut scriptū est: Qui dat escam omni carni, & facit Solē suū oriri super bonos & malos. Alio modo defendēdo à diabolo, cuius seruus effectus est, ne sequatur in eum quantū velit: sicut scriptū est: Misericordię Domini, q, nō sumus cōsumpti. Tertio modo fugitiuū vocādo & insequēdo: sicut scriptū est: Aures tuę audient vocē post terga monētis: hęc via, ambulate in ea. Quarto modo cōtemptorē & cōtumacē ad pœnitentiā expectādo, sicut scriptū est: Dissimulat peccata hominū ꝓpter pœnitentiā. Et iterū: Audiuit dominus, & distulit. Quinto modo gratiā infundēdo, & vitā inspirādo: sicut scriptū est: Dixi tibi cū esses in sanguine tuo, viue: quasi dicat: Viue dixi, id est, vt viueres inspiraui. Sexto modo peccata delendo, sicut scriptū est: Dixi cōfitebor, & tu remisisti. Adhuc tamē multiplici indiget misericordia: vna ad gratię collatæ cōseruationē: sicut scriptum est: Custodit Dominus omnia ossa eorū, id est, virtutes animę: vnū ex his nō cōteretur. Secunda ad gratię collatę augmētum

Mich. 12.

De multiplici respectu Dei.

De multiplici misericordia & miseratione diuina.

& multiplicatione virtutũ,vt iustus iustificetur adhuc: sicut scriptũ est: Multiplicabis in anima mea virtuté.Tertia cõtra casus quotidianos:sicut scriptũ est: Cùm ceciderit,scilicet,per veniale, nõ collidetur per mortale: quia Dominus supponit manũ suã. Septies enim cadit iustus,& resurgit. Quarta,vt in tribulationibus & tentationibus habeat consolationẽ: sicut scriptũ est: Quomodo si cui mater blãdiatur,sic cõsolabor vos. Et in Deut.dicitur: Portauit te Dominus,Deus tuus,vt solet gestare mater puerũ suũ. Quinta ad perseuerantiã finalẽ,sicut scriptũ est: Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. Sexta ad pœnæ diminutionẽ,scilicet,vt puniatur citra merita. Vnde Iob: Non ostẽdit omnẽ irã suã,nec vlciscetur scelus valde. Septima,vt prorsus tollatur pœna:sicut scriptũ est: Absterget Deus omnẽ lachrymã ab oculis sanctorũ. Octaua,ad æternę coronę retributionẽ:sicut scriptũ est: Venite benedicti patris mei,percipite regnũ. Nona autẽ misericordia attenditur in retribuẽdo supra merita. Mensurã enim bonã & supereffluentẽ,id est,merita excedentẽ,dabit Deus in sinum electorũ suorum. Ecce quindecim gradus diuinæ misericordiæ,quibus ad templũ nostri Salomonis fit ascensus. Cùm igitur misericordię Domini superexaltent iudiciũ,& miserationes eius super omnia opera eius, cùm tot sint oculi miserationis diuinę,meritò clamat pœnitẽs: Respice in me,& miserere mei. Caueat autẽ ne sibi ipsi crudelis sit,sed misereatur sui,qui diuinã implorat misericordiã:sicut scriptum est: Miserere animæ tuæ placẽs Deo. Qui enim sibi ipsi nõ parcit,quomodo Deus parcet illi. Propterea per Ezech.ait: Non pepercit super te oculus meus,quia,scilicet,adeò crudelis fuisti,quod tibi nõ pepercisti. Et in Threnis Iere.ait: Filia populi mei crudelis,quasi struthio in deserto,quæ,scilicet, oua ponit in terra,nec ea fouet vel calefacit. Tales sunt qui opera sua in terra relinquunt,& ad terrena referunt. Videat insuper,vt misericors sit aliis,qui vult à Deo cõsequi misericordiã. Iudiciũ enim sine misericordia erit ei,qui nõ facit misericordiam. Propterea in Eccles.dicitur: Da suauitatẽ & memoriã similaginis,impingua oblationẽ,& da locũ Medico. In suauitate siquidẽ deuotionis & similagine puritatis cordis,& impinguatione oblationis per pietatẽ & cõpassionem mentis datur locus cęlesti Medico,vt vnctione misericordię suę mediatur infirmitatib⁹ nostris,& misericordibus misericordiã impẽdat. Pari modo respiciamus in ipsum,si velimus quod ipse respiciat in nos. Respiciamus ad ipsum oculo rectæ intentionis,omnia opera nostra ad ipsum referẽdo:sicut scriptũ est: Prouidebã Dominũ in cõspectu meo semper. Respiciamus in ipsum oculo charitatis & gratiarũ actionis,beneficia nobis exhibita recolẽdo,& ipsum inde laudãdo:sicut scriptũ est: Qui reminiscimini Domini ne taceatis. Oculi enim sapiẽtis in capite eius, id est,in Christo. Et per Isa.Dominus ait: Laude mea infrænabo te,ne intereas,id est,impensis beneficiis,quibus me laudare debes,infręnabo te. Vt memoria mei & dilectione tanq̃ fręno retineаris à peccato. Respiciamus in ipsum oculo spei,donec à pręsenti miseria nos trãsferat in regnũ beatitudinis æternæ. Vnde sicut oculi ancillæ in manus dominæ suæ,ita oculi nostri ad Dominũ Deũ nostrũ,donec misereatur nostri. Sic igitur cõfidenter dicere poterimus: Respice in me,& miserere mei,quia vnicus & pauper sum ego. Vide humilitatẽ meã & laborẽ meũ. Ostendit miseriã suã,vt impetret misericordiã. Vnicus plus amatur,pauper plus doletur: humilitas attrahit gratiã,labor prouocat cõpassionem. Vt igitur Deus misereatur hominis, oportet quod sit vnicus,nõ per schismata diuisus,nõ per inconstantiã varius,nõ per curiositatẽ distractus,nõ duplicitate rugosus,ne rugæ eius testimoniũ dent cõtra ipsum: sicut in Iob dicitur: Sit vnicus, nõ bilinguis,nõ susurro,ne seminet inter fratres discordiã. Scriptũ est enim: Quos Deus cõiunxit,homo nõ separet. Et in Eccles.dicitur,quod tertia lingua multos cõmouit. Hæc est lingua diabolica. Vna est lingua hominũ loquẽs de necessariis,& vtilibus. Secunda lingua Angelorũ loquens de spiritualibus. Tertia est lingua dæmonũ veneno malitiæ intoxicata. Sit vnus secum. Scriptũ est enim: Sapiẽs permanet vt Sol: stultus autẽ vt luna mutatur. Sit vnus cũ Deo,vt placeat ei,quicquid placet Deo. Væ enim qui cõtradicit factori suo. Et Seneca ait: Placeat homini quicquid placet Deo ob hoc ipsum quia placet Deo. Sit vnus proximo,vt fraternã seruet cõcordiã. Teste enim Osee: Diabolus inter fratres diuidet. Et iterũ: Diuisum est cor eorũ,nunc interibunt. Cor enim tenerrimũ est mẽbrum,& delicatum,& modico vulnere diuisionis expirat. Sit autẽ nõ solùm vnicus,sed pauper,vt Deus misereatur eius: sicut scriptũ est: Tibi derelictus est pauper,quasi dicat: Derelictus est à mundo tanq̃ opprobriũ abundãtibus,& despectio superbis, vt à te suscipiatur. Sit igitur pauper Dei nõ pauper diaboli: de quo in Apoc.dicitur: Nescis,quia tu pauper es & miserabilis,carẽs,scilicet,spiritualibus diuitiis. Nõ sit pauper diaboli per hypocrisim: de quo in Eccles.dicitur: Est qui nequiter se humiliat,interiora autẽ eius plena sunt dolo. Nõ sit pauper diaboli paupertate coacta,quę cõtra Deũ murmurat. De qua Salomõ ait: Diuitias & paupertatẽ ne dederis mihi. Sit pauper Dei paupertate voluntaria,vt renuntiet omnib⁹ quæ possidet volũtate & opere: sicut scriptũ est: Filius hominis nõ habet vbi caput suũ reclinet. Vel sola volũtate: sicut Abrahã & Iob,qui diuitias habuerũt,sed cor nõ apposuerunt,tanq̃ nihil habẽtes,& omnia possidẽtes,iuxta illud: Simul in vnum diues & pauper. Sit insuper homo pauper per paupertate afflictionis & laboris: de qua scriptum est: Ego sum pauper & dolens,salus tua Deus suscepit me. Et Ieremias ait: Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis tuæ. Hæc igitur paupertas bona est, quando afflictio flagellorum & penuria temporalium in voluntate sunt: non in sola necessitate. Quales sunt pauperes mundi,de quibus dicitur: Pauperes semper vobiscum habetis. Est insuper octaua paupertas, scilicet, humilitatis. Hæc est paupetas spiritualis,de qua spiritualiter dicitur: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est reg-

Quod sibi & aliis misericors esse debet,qui vult quod Deus misereatur eius.

Ezech.16.

Eccles.38.

Quod respicere debemus in Deum, si volumus quod respiciat in nos.

De simplicitate vnitatis.

Osee 13.

De multiplici paupertate,et paupere.

est regnũ cœlorũ. Hi sunt qui nõ alta sapiétes, sed humilibus cõsentientes, seipsos reputãt paruos, nõ ambulátes in magnis, neq; in mirabilibus super se, nõ se iustificát, sed peccatores reputát: nolũt apparere, sed abscõdi: nõ appetũt honorari, sed viles reputari. Talis paupertas humilitatis à Deo maximè approbatur. Vnde subditur: Vide humilitaté meã & laboré meũ, & dimitte omnia peccata mea. Humilitas enim cũ labore & afflictione, & labor cum humilitate à Domino videntur & approbãtur. Per multas enim tribulationes & labores multiplices, oportet introire in regnũ cœlorum. Paupertas enim afflictionis, animã purgat. sicut scriptũ est: Probaui te in camino paupertatis, vt velut aurum probatũ & purgatum, dimissis peccatis, non solũ quantum ad culpã, sed quantum ad pœnam, sit apta anima reponi in cœlestibus thesauris. Præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA PETRI CANONICA.

Humiliamini sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in die visitationis. *1. Petri 5.*

SOBRIETATEM & prudentiã, iustitiã & virtuté docet sapiétia, quibus vtilius nihil est in vita hominibus: sicut dicitur in lib. Sapientiæ. Christus enim, qui est sapientia Patris, nõ solùm quatuor cardinales virtutes tribuit nobis, sed insuper docet nos, & instruit qualiter vti debeamus illis in pugna cõtra diabolum aduersarium nostrum, qui quasi leo rugiés, circuit, quærés quem deuoret. Docet enim sobrietaté, id est, temperantiã & prudentiã, iustitiã & virtutem, id est, fortitudiné, quæ super omnia necessariȩ sunt nobis & vtiles, quamdiu pugnare debemus cõtra vitia, & maximè cõtra hosté antiquum, qui nos impugnat per superbiã. Vnde oportet humiliari nos sub potenti manu Dei per iustitiã. Humilitas autem qua reddimus Deo quod suum est, species est iustitiæ. Impugnat nos per carnalé voluptaté: vnde oportet quod sobrij simus per temperantiã. Impugnat nos per fraudulentiã, insidiatur in abscõdito, quasi leo in spelunca sua. Vnde oportet quod vigilemus, & nobis ab eius insidiis caueamus per prudentiam. Propterea B. Petrus ait: Sobrij estote & vigilate. Impugnat nos per violétias & persecutiones apertas, vnde oportet quod ei resistamus per fortitudinem: sicut in hodierna Epist. dicitur: Cui resistite fortes in fide. Armari igitur debemus cõtra rugienté leonem iustitia, humiliando nos superiori nostro, & subueniẽdo proximis. Temperãtia in cohibẽdo motus illicitos, & resistendo delectationibus prauis: prudẽtia in præcauẽdis insidiis: fortitudine in perficiẽdis molestiis. Fortitudo enim cõsistit in susceptione periculorum, & tolerãtia laborum. Prudẽtia in vitãdis fallaciis, cum electione boni, & fuga mali. Temperãtia auté in duobus cõsistit: in sobrietate, quȩ cohibet motus illicitos pertinétes ad gustum, & cõtinentia quȩ cohibet motus illicitos pertinétes ad tactum. Iustitia auté cõsistit in fide, spe, & charitate, obediẽtia & humilitate, & in aliis quæ pertinent ad Dei cultum, & in subueniẽdo indigẽtibus, quãtum ad proximum. Absq; his armis nõ possumus vincere leoné fortissimum bestiarum, qui factus est, vt neminé timeret, nec est potestas super terrã, quæ cõparetur ei: sicut dicitur in Iob. Et iterum: De ore eius lampades procedunt, sicut ollæ ignis accensæ. Os eius sunt, qui prauis colloquiis mores bonos corrumpunt, & alios ad peccãdum incendunt. Vnde & subditur: De naribus eius procedit fumus, sicut ollȩ succensæ atq; feruẽtis. Quod fit dum per eius suggestioné cordibus humanis praua cogitatio inspiratur, acié mentis obtundés, ne lux æterna videatur. Quasi enim fumi obscuritaté multiplicat, cùm vitȩ huius curas in cordibus hominum coaceruat. Quȩ quasi olla succẽduntur, dum prauis suasionibus instigãtur. Quod tunc feruere dicitur cùm per cõsensum in desideriis prauis accenditur, & tot vndas quasi feruendo proiicit, per quot nequitias se vsq; ad opera praua extendit. Quod apertius ostẽdit, dicés: Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur. Mentes enim reproborum prauis suggestionibus accendit, & inflammando malis desideriis ad illicitas delectationes inducit. Multa insuper alia de fortitudine & nequitia prædicti aduersarij subdũtur. Vnde & beatus Apost. in præsenti Epist. nos admonet, vt nõ cõfidamus de virib⁹ nostris præsumẽdo, sed humiliemur sub potẽti manu Dei, nõ diffidẽdo de eius adiutorio, sed omnem sollicitudiné nostrã proiiciamus in ipsum, quoniã ipsi cura est de nobis. Vnde teste B. August. ipse Athletas suos cõsolans, ait: Ego pugnanté aspicio, cadenté subleuo, vincenté corono. Et in Iob ait: Nõ quasi crudelis suscitabo illũ: quasi dicat: Per eius fortitudiné & multiplices insultus electos meos misericorditer purgo, & vt coronẽtur, victores facio. Humiliari igitur oportet nos sub potẽti manu Dei, qui in humilitate nos visitat, gratiã cõferendo, & fortitudiné, & super hostes nostros nos exaltat: sicut scriptũ est: Qui se humiliat, exultabitur. Et B. Augustin. ait: In rebus visibilibus, vt excelsa quisq; cõtingat, in excelsum erigitur. Deus auté cùm omniũ sit excellẽtissimus, nõ elatione, sed humilitate cõtingitur. Excelsus enim Dominus, & humilia respicit, & alta à longè cognoscit. Erunt siquidé nouissimi primi. Qui enim nouissimi sunt & abiecti, humilitatis gratia primi erunt, & præeminentes in cœlesti patria. E contrà, dum homo, qui cinis est, super alios eleuatur, fiunt vesicæ turgentes in his, qui proiiciuntur à manu Moysi: sicut in Exod. dicitur: Et hȩc est magna plaga Ægyptiorũ. Alta enim corruunt, & inflata crepãt. Nam sicut humilitas caput serpẽtis conterit, ita superbia caput serpentis in sinu nutrit. Hi siquidem velut Absalon capillis suspenduntur & pereunt, dum vanis cogitationibus, quasi vento ela-

De quatuor virtutibus cardinalibus & vsu earũ.

De fortitudine & malitia diaboli.

Simile.

De humilitate & superbia

tionis,inaniter eleuantur. Propterea Seneca ait: Redige te ad parua,ex quibus cadere nõ possis. Qui enim in imo est,tutus est. Humilitas enim nõ cupit in altũ volare,ne cadat: nõ appetit ascendere,ne corruat: nõ vult attolli,sed magis vilis & abiecta reputari. Teste enim B.Bernardo: Vere humilis vult vilis haberi: nõ humilis prędicari. Et rursum ait: Humilitas est virtus qua homo verissima sui cognitione sibiipsi vilescit. Vera siquidẽ humilitas abscondit se quasi racemus modicus, vt nõ vindemietur à diabolo, sed à Christo, qui colligit vites remanentes. Vnde Isa.ait: In tribus annis,quasi annis mercenarij,auferetur gloria Moab,& relinquetur in eo, sicut racemus paruus & modicus. In tribus siquidẽ annis cõtritionis,cõfessionis & satisfactionis, quorũ quatuor sunt tempora,dũ homo luget,cõfitetur & satisfacit pro peccatis cogitationis,locutionis,operis & cõsuetudinis: auferetur gloria Moab,id est,vana mundi gloria à peccatore pœnitentiã agẽte. Qui velut filius prodigus ad patrem reuersus,& factus sicut vnus de mercenariis eius seruiẽs,scilicet pro mercede ęterna,aridis pascitur,& vilib⁹ induitur,& plus aliis laborat ad modũ mercenarij. Relinquitur autẽ in eo quasi racemus paruus humilitatis,dũ modicus efficitur in oculis suis,& reputat se velut vineã à diabolo vindemiatã,in qua pauci racemi,id est,pauca & rara bona post vindemiã remãserunt. Qui igitur prædicto modo seipsum per humilitatẽ euacuat,& se inanẽ & vacuũ æstimat,pręparat se vt à Domino repleatur,quia vasa vacua replet Eliseus. Vbi enim maior vacuitas,ibi maior capacitas. Euacua dicit Dominus per cõfessionem peccata eiiciẽdo, euacua per humilitatẽ teipsum vacuũ ab omni bono reputãdo. Et ego implebo per gratiã bona spiritualia largiẽdo. Vnde & B.Gregor.ait: Tantò vnaquæq; anima pretiosior est ante oculos Dei,quãtò præ amore veritatis despectior ante oculos suos fuerit,& tãtò fit vilior Deo,quãtò sibi pretiosior,quia Deus humilia respicit,& alta à lõgè cognoscit. Vnde Sauli diuina increpatione dicitur: Nónne cùm esses paruus in oculis tuis,caput te cõstitui in tribubus Israël,& cùm te paruũ respiceres,te præ cæteris magnũ feci? quia verò tu te magnũ cõspicis,& à me paruus æstimaris,& despectus factus es mihi. Paruus quippè in oculis suis est, qui in eo quod semetipsum cõsiderat,imparẽ se meritis alienis pensat. Nam quasi grandẽ se cõspicit,quisquis se super aliena merita elatione cogitationis extẽdit. Hęc sunt verba Greg.ex quibus patet, quod qui se humiliat sub potẽti manu Dei, ab ipso exaltatur in tẽpore visitationis,vt liberetur à rugiẽtibus præparatis ad escã,& qui mõticulosus nõ fuerit per superbiã,imperare poterit dæmonibus,& dicere mõti,id est,diabolicæ superbiæ: trãsi hinc,& trãsibit. Non solũ autẽ in tempore visitationis exultabitur in præsenti,sed in futuro,scilicet,in die iudicij,quãdo bonos visitabit cõsolando, malos autẽ flagellãdo. Humiliamini igitur sub potẽti manu Dei,qui potenter diabolũ per superbiã de cœlo proiecit in terrã. Manũ enim potẽtiæ eius cõsiderare debemus,vt humiliemur,& timeamus illũ,cuius potẽtię nemo resistit. Propterea Psal.ait: A fortitudine manus tuæ ego defeci,id est,cõsiderando manũ fortitudinis,& potẽtiæ tuæ in me defeci,& meipsum nullius fortitudinis reputaui. Manu potẽtiæ suæ Dominus omnia creauit,& omnia quæcunq; voluit,fecit. Vnde in Cant. Manus eius tornatiles,id est,ad operandũ expeditæ. Humiliemur etiã attẽdendo manũ flagelli & vindictæ diuinæ: De qua Psal.ait: Aggrauata est super me manus tua. Et B.Iob ait: Manũ tuã longè fac à me. Hanc manũ cũ humilitate & tremore cõsiderãs Iere.ait: A facie manus tuę solus sedebã,quoniã amaritudine repleuisti me: quasi diceret: Dũ manũ tuã semper expecto, & ne ferias,trepido à tumultu mũdi & strepitu desideriorũ prauorũ,mihi solicitudinẽ elegi, & maximè pœnã æternã, quæ qualibet tẽporali in infinitũ maior est à lõgè pręcaueo. Quod B.Greg.exponit,dicẽs: Dũ cõsidero quid iam per iudicij experimentum patior,à tumultu temporalium desideriorũ trepidus mentis secessum peto. Quia adhuc illa quæ minaris,æterna supplicia formido. Hoc est quod Psal.ait: A iudiciis tuis timui. Manus etiã Dei patris dicitur filius,per quẽ fecit & secula: de qua Psal.ait: Emitte manum tuã de alto. Sub hac manu humiliari debemus,dum ipsius humilitatẽ attẽdimus. Propterea Psal.ait: In veritate tua humiliasti me, id est,in filio tuo, dum attendo quod humiliatus est vsq; ad mortẽ pro me. Et ipse Dominus ait: Discite à me,quia mitis sum & humilis corde. Quasi diceret: Exẽplo meo discite vos humiliari, nõ solùm exterius in gestu, vestitu,& opere, per humiliationẽ,sed intus in corde per humilitatẽ. Propterea Isa.ait: Descendisti & à facie tua montes defluxerunt. Dum enim Dominus descendit humiliando se per incarnationẽ,montes,id est,superbi,defluxerunt, submittendo se per humilitatẽ. Montes etiã,id est,dęmones,defluxerunt. Ad nihilum enim redacti,virtutẽ suam amiserunt. Humiliari insuper debemus sub potẽti manu Dei,quę affixa cruci,debellauit aëreas potestates. De qua manu Abacuc ait: Cornua in manibus eius. Et Isaias ait: Tota die expãdi manus meas ad populum nõ credentẽ. Quarto modo humiliari debemus sub potenti manu Dei,attendendo eius manificentiã & largitatẽ. De qua manu Psal.ait: Aperis tu manũ tuã,& imples omne animal benedictione. Quantò enim Deus magis placet homini eius bonitatẽ intuendo,tantò amplius humiliatur,& magis sibi displicet,seipsum de ingratitudine arguẽdo. Quinto modo humiliari debemus sub potẽti manu Dei,sub manu,scilicet,protectionis ipsius. De qua scriptũ est: Posuisti super me manũ tuã. Et Isa.ait: In vmbra manus suę protexit me. Sexto modo humiliari debemus sub manu diuinę misericordię. De qua dicitur: Cùm ceciderit,nõ collidetur,quia Dominus supponit manũ suã. Sed & manus Dei dicitur Iudaicus populus,ex cuius reprobatione valde timere & humiliari debemus,dũ attẽdimus,quod manus Moysi leprosa facta est extracta à sinu ipsius. Manus etiã Moysi dicũtur legales obseruãtię,quæ graues erãt valde,vel ipsa lex,quę grauiter puniebat delinquẽtes. Qui igitur modis prędictis sub potenti

Isa.16.

De manu potentiæ Dei.

Isa.64.

potenti manu Dei se humiliauerit,cōfidat in ipso & securus sit de ipsius adiutorio, quēadmodum in hodierna Epist.B.Petrus subiungit: Omnē sollicitudinē vestrā proiiciētes in eū,quoniā ipsi cura est de vobis. Omnē,scilicet,sollicitudinē corporis & animæ,& omnē cogitatū vestrum iactātes in ipso, vt relinquatur æger Medico. Si enim cū tāta cura & diligētia ouē errantē humeris propriis reportauit,confidendū est in eo,qui ait: Ego feci,& ego ferā,q, custodiet reportatā, nisi steterit per ipsam. Non igitur solliciti simus,nec de Deo diffidamus. Pusillanimes enim nō sunt idonei ad pugnā cōtra fortē aduersariū & rugientē leonē. Non inhibetur prudētia,sed anxietas curarū,ne cadamus per cancellos cum Ochozia,id est,per sollicitudinū perplexitates. Sedechias autē in Reblatha exoculatus est, quod interpretatur multa hic. Multitudo enim curarū multos perturbat,& spirituales oculos obscurat vel excęcat. Dagon igitur,id est,piscis curiositatis & tristitię mutiletur in limine cōsiderando introitū & exitū nostrū: quia nihil in hunc mundum intulimus,nec aliquid nobiscū portare valemus. Alio modo ostēdit Apost. quomodo pugnandū sit cū antiquo aduersario,qui circuit,quęrēs quē deuoret, scilicet,sobrietatis temperātia & prudētiæ cautela,dicens: Sobrij estote & vigilate. Sobrietate opus est in bello. Qui enim in agone cōtendunt,ab omnib⁹ se abstinēt. Si enim Goliā,id est,diabolū vincere volumus,oportet quod vrsum gastrimargię & luxurię priùs vincamus,vt melle carnalis voluptatis, quod in Dei sacrificio reprobatur: nō delectemur. Cùm autē ait Apost. Sobrij estote,largè sumitur sobrietas, scilicet,pro tēperantia à gustu & coitu illicito,sicut Paulus,cùm ait: Sobriè & iustè,& piè viuamus in hoc seculo. Sicut igitur Athleta pugnaturus,nō inebriatur,nec cibis superfluis aggrauatur,ita pugnaturus cōtra diabolū,necesse est esse sobrios. Propterea Ambros. ait: Vide quāta sit vis ieiunij, vt sputo suo homo ieiunus terrenū serpentē interficiat: quātò magis spiritualē? Et Apost. ait: Habētes alimēta,& quibus tegamur,his cōtenti simus. Alimēta dicit,nō gulę incitamēta,& quibus tegamur,nō quibus in vanitate exornemur. Similiter & Psal. ait: Salua me ex ore leonis,ne,scilicet,habeā os leonū,quod amplū est per voracitatē,& fœtidū corā Deo & hominibus per gulositatis immunditiā. Homo siquidē os paruū habet,respectu aliorū animaliū. Ipsa enim natura docet nos,q, nō debemus esse voraces,nec vngues habeamus aduncos,in quo similiter instruimur,q, non debemus esse rapaces. Percutiat igitur Aod Regē Eglon pinguē & gulosum,ita q, per posteriora exeāt stercora,nec gladius à ventre extrahatur. Sic enim verbo increpationis feriēdus est gulosus,vt nō statim delimatur blandimētis,sed arguatur assiduè,donec videatur,quātus sit fœtor in vitio gulę. Eglon festiuitas eorū interpretatur. Hi sunt gulosi,qui festū ventris celebrātes,epulātur quotidie splendidè. Aod inclitus & laudatio interpretatur. Hi sunt prędicatores incliti benè viuēdo,& Deū laudātes prædicādo. Nō solū autē sobrios,sed & castos oportet nos esse,si diabolū superare volumus. Ipse enim,teste B. Iob,dormit in locis humētibus per luxuriā & virtus eius in lūbis eius,id est,in luxuriosis,quorū lūbi impleti sunt illusionibus & obscœnis voluptatibus. Nisi enim familiarē inimicū intra nos vicerimus, nunq̄ hostes extraneos extra nos superare poterimus. De quibus Psal. ait: Alieni insurrexerūt aduersum me. Iumēta enim diaboli,quę in stercoribus suis putruerūt,omnē pugnādi fortitudinē amiserūt, sicut Samson in gremio Dalidę,crines virtutis amisit. Multi enim ad vocē saltatricis,id est,luxuriosæ carnis, Ioannē interficiūt,dū Dei gratiā amittūt. Vnde Ezech. in persona Dei ait: Oblita es mei,& proiecisti me post corpus tuū. Hoc enim illi faciūt,qui saluti animę suę carnis voluptatem anteponūt. Et quia Deū abiiciūt,viles & abiecti sunt corā Deo & hominibus. Vnde in Eccles. dicitur: Omnis mulier fornicaria,quasi stercus in via cōculcabitur,quod,scilicet,tātò magis fœtet,quātò amplius cōculcatur. Similiter quātò frequētius peccat luxuriosus,tātò à Deo & hominibus fœtidior reputatur. Vt igitur accincti simus & expediti ad pugnā, oportet q, lūbi nostri pręcincti sint per continentiā. Et insuper q, vigilemus per prudentiā & cautelā cōtra timores nocturnos. Hoc est quod ait Apost. Sobrij estote & vigilate. Teste enim B. Iob,qui nos comedūt nō dormiūt. Dæmones enim semper vigilāt,vt nos variis tentationib⁹ corrodāt & cōsumant. Vnde calliditates eorū & vigilias præuenire debemus,sicut scriptū est: Anticipauerunt vigilias oculi mei. Et excubare cū omni diligētia,vt sciamus,qua hora latro infernalis domū nostrā nititur suffodere. Et vigilare animo, hostiū insidias sagaciter explorādo, deprehēdere laqueos & tendiculas,atq; retiacula dissipare. Licèt autē dormire dicatur diabolus: sicut dicitur in Iob,q, dormit in locis humētib⁹,id est,in luxuriosis,& in secreto calami,id est, in hypocritis,in quibus requiescit,semper tamē more leonis oculos habet apertos, & insidiatur incautis, licèt ad tēpus simulet se dormire: sicut Osee dicit: Cessauit paululū à cōmixtione fermēti,donec totū fermētaretur. Quiescit enim quādoq; à multitudine tentationū nō diu,sed paululū,vt hominē totū in luxuriā inuolutū,vel quolibet alio vitio totum fermētatum, postmodū facilius trahat ad aliud vitiū,& alio vitio fermētet & corrūpat ipsum: vna enim tentatio aliquādo aliā impedit & debilitat,dum simul fuerint,sicut tentatio iræ tentationē luxuriæ,& tentatio gulę tentationē auaritiæ. Et idcirco diligenter oportet vigilare,ne nos apprehēdat callidus tentator,& nō circumueniamur à satana, vt possimus dicere cum Apostolo: Non ignoramus cogitationes eius. Quàm miseri,qui tota nocte vigilāt ad vanitates & choreas,ad talos & aleas,solliciti computare deciorum puncta, & cauentes diligenter, ne circumueniantur vel fraudentur in ludendo, vt obulum non amittant: & vigilare negligunt, ne seducantur à diabolo, & animas perdant. Vigilia siquidem honestatis tabefaciet carnes: sicut dicitur in Ecclesiaste: Honestæ

De Deo tuā confidere, & in illo nostrā sollicitudinē proiicere debemus.

De sobrietate et temperātia

De castitate.

Ezech. 23.

Eccles. 9.

De vigilantia & cautela in pugnando.

Osee 7.

enim vigiliæ carnes macerant, & carnalia desideria reprimunt. Inhonestæ autem vigiliæ tabernarum & chorearum, carnalibus desideriis vires augent. Sobrij igitur estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquã leo rugiens, circuit, quærẽs quem deuoret. Leo dicitur dum apertè sæuit. Serpens autẽ & draco, dum occultè venenũ infundit. Vnde Isa. ait: In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro & grãdi, & forti, super Leuiathã serpentẽ vectẽ, & super Leuiathan tortuosum, & occidet cetũ, qui in mari est. Vectis dicitur, quia durus, dũ sæuit apertè, Serpẽs tortuosus, quia mollis, dũ suggerit occultè. Vbi autẽ nos habemus vectẽ, alia translatio habet claudentẽ. Ipse enim tanquã vectis ferreus, fortiter claudit, & retinet peccatores in peccatis. Leuiathã enim dicitur, id est, additamentũ eorũ, quia peccatũ peccato addere & cumulare nõ cessat. Cetus dicitur, quia in mari huius seculi alios pisces, id est, securos & curiosos homines absorbet & deuorat. Gladius autẽ Dei dicitur sententia iudicij, de quo B. Iob ait: Fugite à facie gladij, quoniã vltor iniquitatis est gladius. Durus autẽ dicitur, quantũ ad pœnæ acerbitatẽ, grandis, quantũ ad pœnæ duratione. Fortis, quia nõ est qui ei valeat resistere, & vsq; ad interiora penetrabit. Circuit igitur leo iste, sicut scriptum est: In circuitu impij ambulant. In quo calliditas insidiatũ eius notatur. Vnde Iob ait: Circuiui terrã, & perambulaui eam. Corda, scilicet, terrenorũ explorando. Semper ergo circuit. Superari non potest, sed quiescere nescit. Circuire etiam dicitur, quia nõ audet intrare, sed iuxta iter scandalũ ponit, & iuxta semitã pedicas tendit, vt si quis à semita egrediatur, statim capiatur. Vnde & Psal. ait: Inimici mei animã meam circundederunt, adipem suũ cõcluserunt, id est, superbiã retinuerũt. Ex hoc adipe prodit omnis malitia eorũ. Circumeundo autẽ quęrit, quem deuoret in pace subdolus, in persecutione violẽtus. Contra quẽ animus tantũ debet esse paratus ad resistendũ, quantũ ipse paratus est ad impugnandũ. Ipse enim quem semel arripit, deuorat & conterit, sicut scriptũ est: Quasi oleo sic cõtriuit omnia ossa mea. Vnde in Eccles. dicitur: Quasi à facie colubri fuge peccatũ. Et subdit: Dentes leonũ dentes eius, interficiẽtes animas hominũ. Diabolus enim primò lingit, vt serpẽs voluptuosa suggerendo, postmodũ mordet vt leo, animã dilaniãdo. Vnde Chaldæi, id est, dæmones feræ & mamillæ interpretantur. Feræ sunt dum lacerãt, mamillæ sunt, dum suggerẽdo lactant. Propterea idem Ecclesiasticus de diabolo ait: Sicut auis deponẽs ad sedendũ aspergit niuẽ, & sicut locusta demergens descensus eius, gelu sicut Solem effundet super terram, & dum flauerit, fiet tanquã cacumina tribuli. Diabolus enim tanquã auis, quærit vbi sedeat, & cùm locum ad sedendũ inuenerit, gelicidiũ malitię suę velut niuẽ infundit, & tunc velut locusta deuorat & corrodit quicquid viriditatis in anima repperit. Et sicut sal terrã cordis sterilẽ reddit, & suggestionibus suis quasi quibusdã tribulis pungit. Rugire autẽ dicitur diabolus propter intẽsum desideriũ, animas deuorãdi, sitit enim sanguinem more leonis. Vnde Amos Propheta ait: Nunquid rugiet leo in saltu, nisi habuerit prædam? Ita & diabolus rugit donec prædam ceperit animarũ. Sicut autem vehemens rugitus leonis impedit aures circunstantiũ, vt audire nõ valeant aliũ sonũ, sic diabolus mentes hominũ terrendo vel suggerẽdo, ne Christi vocẽ audiãt à via veritatis auertit. Resistendum est igitur illi maximè per fortitudinem fidei operãtis per dilectionem. Vnde Apost. subiungit: Cui resistite fortes in fide. Vt, scilicet, fides sit quasi clipeus. Qui enim firmiter per fidem adhæret primæ veritati, non facilè succumbit falsitati. Propterea Apost. ait: In omnibus sumentes scutũ fidei. In omnibus enim prœliis scuto fidei nos munire debemus. Sicut autẽ scutum primos ictus recipit, & alia arma defendit, ita fides inter virtutes prima occurrit, & alias virtutes protegit. Hanc enim diabolus primò impugnat, vt destructo fundamento, totum subuertatur ædificium. Et ideo: *Prima petit campum dubia sub sorte duelli: Pugnatura fides.* -

Fortitudine igitur fidei resistere debemus rugiẽti leoni, vt in principio tentationis occurramus illi. Ipse enim, teste Iob, stringit caudã sicut cedrus, id est, in fide peccati fortiter astringit animã, postquã opere & consuetudine fuerit perpetratũ. Quoniã autem valdè difficilè est & periculosum contra tantũ aduersariũ dimicare, subiungit Apostolus in fine hodiernæ Epistolæ duplicem consolationẽ, vt Christi Athleta non paueat, vel pusillanimitate deficiat, dicẽs: Scientes eandem passionẽ ei, quæ in mũdo est vestræ fraternitati fieri: quasi dicat: Tanto maiorẽ habere fiduciã debetis, quantũ cõstat quod vos nõ soli tentamini, sed ipsa passio, quę nos fatigat est eadẽ, id est, cõmunis vestræ fraternitati, id est, supernę ecclesię per vniuersum mundũ. A cõstitutione enim mũdi semper passi sunt viri sancti. Pudeat ergo vos solos prę omnib⁹ nõ posse pati. Hęc est magna cõsolatio, quoniã lenius cõmunia tangũt. Cõmunis etiã dicitur passio omnib⁹ sanctis, quia omnes cõpatiuntur patientibus, & orãt pro ipsis. In quo multum sperare debemus, quia plures sunt nobiscũ q̃ cũ aduersariis. Frater siquidẽ fratrẽ adiuuãs, quasi ciuitas munita, sicut dicitur in Salomone. Aliã autẽ subiũgit consolationẽ Apost. dicẽs: Deus autẽ omnis gratię, q vocauit nos in æternã gloriã suã modicũ passos, ipse perficiet, cõfirmabit, solidabitq;. Deus siquidẽ dator est omnis gratię, sine cuius dono nec pugnare, nec vincere valemus. Qui ideo vicit, vt pugnemus, vt victores suos ad ęternã gloriã vocatos, per victoriã coronet, & modico tẽpore passos in ęternum remuneret. Interim autẽ ipse faciet cũ tentatione prouentũ. Ipse enim perficiet, id est, illis virtutib⁹, quas habetis alias superaddet. Et cõfirmabit vt exercitati ad pugnã fortiter & cõstanter in tribulationib⁹ persistatis. Et solidabit sicut vas luteũ solidatur igne fornacis excoctũ. Solidare etiã dicitur dũ membra timore vel errore soluta in vnitatẽ Ecclesiæ reducit. De hac autẽ perfectione & solidatione sanctorũ in Cant. dicitur: Statura tua assimilata est palmæ. Statura

Quod diabolus comparatur leoni & draconi.
Isa. 27.
Iob 10.
De circuitu diaboli.
Eccles. 21.
Eccles. 43.
Simile.
De rugitu diaboli.
Simile.
Fide resistendum est diabolo.
Versus.
Expositio literæ.

Ecclesiæ est perseuerãtia charitatis, quæ semper in melius proficit, sicut palma semper dũ cresçẽdo eleuatur, superius dilatatur & roboratur. Licèt autẽ sancti more palmæ exterius habeãt asperitatẽ in cortice corporis, suauẽ tamẽ faciunt fructũ gaudẽtes interius: quia digni sunt persecutiones pati pro nomine Christi. Vnde & ad ipsum victorias suas & omnẽ gloriã referunt: sicut scriptũ est in Apocal. quod sancti coronas suas mittunt ante thronũ Dei. Propterea Apostolus hodiernam epistolam sic concludit. Ipsi gloria & imperium in secula seculorum. Ecce quomodo humiliantur sancti sub potenti manu Dei, laudem & gloriam tribuentes Domino nostro Iesu Christo, qui viuat & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE Euangelio secundum Lucam. 15.

Erant appropinquantes ad Iesum Publicani & peccatores vt audirent illum. *Lucæ 15.*

DOMINVS per Ieremiam ait: Ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem, & populum istum in ligna, & vorabit eos. Sicut enim ignis incinerat ligna, sic verbum Dei auditores ad humilitatem inducit, vt suam fragilitatem agnoscãt. Ignis enim iste paleas consumit, id est, amorem possidendi temporalia: dum mundi contemptus efficaciter prædicatur. Consumit etiã in auditoribus lignum, fœnum, stipulã, maiora, scilicet, & minora peccata, dum corda eorum reddit feruentia: Iuxta illud: Ignitum eloquium tuum vehementer. Vnde in libro Sapientiæ dicitur: Fulgebunt iusti, alios, scilicet illuminando, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent corda, scilicet, peccatorum, intus vacua, foris nitida, per scintillas diuini sermonis accendendo. Hoc est quod per Zachariam Dominus ait: In die illa ponam dies Iuda sicut caminum ignis in lignis, & sicut facem ignis in fœno, & deuorabunt ad dexteram & ad sinistram ad omnes populos in circuitu. Duces Iuda, id est, Apostoli & Apostolici viri, velut caminus ignis circumquaque alios accendunt, & spinas peccatorum in eis cõsumunt, & velut à titione succenso fumum compunctionis cum aqua lachrymarum eliciunt. More autem facis fœnum, id est, gloriam mundi quæ citò arescit, in auditoribus consumit. Quidam autem nõ sunt sicut ligna, vt igni verbi Dei accendantur, sed velut trunci putridi, lutei, & terra repleti, succendi non possunt. Luto enim inuoluti sunt per luxuriam. Corda eorum plena sunt terra, quia opera eorum non sapiunt nisi terram. Os plenum terra, quia de terra sunt, & non nisi de terra loquuntur. De his autem ait Ierem. Da eis Domine scutũ cordis, id est, cor induratũ ad repellenda iacula prædicationis. Orate ergo Dominum fratres, vt igne verbi Dei corda vestra velut ligna in altari Domini hodie succendantur, qui à vobis auferat cor lapideum & det vobis cor carneum, molle, scilicet, & tractabile, vt virtute verbi Dei animæ vestræ hodie afficiantur, & ad bonum incitentur. Erant appropinquantes ad Iesum Publicani & peccatores, &cæt. Sicut malus inter ligna syluarum, sic dilectus meus inter filios, id est, Christus inter peccatores, quos inuenerit filios diaboli per imitationem, & velut ligna syluarum infructuosos. Ipse autem conuersari humiliter voluit inter peccatores vt eos conuerteret vmbram refrigerij præstando, & alliciens odore boni exempli, atque reficiens fructu suauissimo verborum Dei. Vnde & malo comparatur Christus, quæ arbor est humilis in substantia multos habens ramos, & folia condensa, cuius fructus pulcher visu, delectabilis odoratu, suauis tactu, reficit gustu. Conueniebãt igitur ad Dauid hi qui erant in angustia constituti, & oppressi ære alieno, & amaro animo, id est, peccatores in amaritudine vitiorum & in angustia malæ conscientiæ positi, & diabolo duro exactori tanquam fœneratori obligati conueniebant ad Christum, qui recipiebat eos, non solum ad docendum, sed ad conuescendum. Teste autem beato Gregorio, bonis nõ nocet esse cum malis corpore, sed mente, si desit spiritus non adiuuat locus. Loth in Sodomis sanctus extitit, in monte peccauit. Et princeps nostri generis in Paradyso. Infirmi autem prauorum societatem declinare debent, ne mala quæ frequenter intuentur, & corrigere non valent, imitentur. Et Seneca ait: Quidam ornent cæcum, quia digni sunt, quidam vt sint. Si quid enim in illis sordida conuersatione seruile est, honestior conuictus excutiet. Plus viua vox & conuictus quàm epistola prodest: homines amplius oculis quàm auribus credunt. Et Isa. ait: Non dicat filius aduenæ qui adhæret Domino separatione diuidet me Dominus à populo suo, id est, peccator qui filius fuit diaboli, si velit reuerti & adhærere Deo, non desperet, sed accedat æger ad medicum, naufragus ad portum, pereuntes ad Saluatorem, rudes & simplices ad Doctorem. Vnde in hodierno Euangelio dicitur quod erant appropinquantes ad Iesum Publicani & peccatores. Videntes enim principem suum tam benignè à Christo, non solùm receptum, sed in ordine Apostolorum vocatum, tandem resumpta fiducia quasi ægroti ad medicum accesserũt, & quasi discipuli ad magistrum vt audirent eum. Publicani autem dicebantur, qui publicè vectigalia exigebant & conducebant, lucris pecuniarum & negotiis secularibus inhiantes. Vel Publicani appellabantur, quasi publicè peccantes. Pharisæi enim occultè peccabant, & detectius per hypocrisim & simulationem sanctitatis. Vnde & peccatores publicos contemnebant viscera pietatis ignorãtes. Similiter etiam Scribæ, qui periti erant in lege de scientia sua, inflati, rudes & simplices spernebant, non humilibus condescendentes, sed alta sapientes. Illos enim scientia inflabat, chari-

Iere. 5. *Quod verbũ Dei assimilatur igni, et auditores lignis.* *Zach. 12.* *Quod Christus peccatores recipit.* *Isaiæ 6.*

bat, charitate quæ ædificat prorsus carentes. Vnde & dicebant murmurando & detrahendo, hic peccatores recipit, & manducat cum illis. De falsa enim iustitia præsumentes iudicabant cohabitatione sua indignos esse peccatores. Vnde in duobus errabant. Nam de iustitia sua præsumebant, de ieiunio, scilicet, & exterioribus operibus gloriantes, & peccatores spernebant, & cum indignatione abiiciebant, cum vera iustitia compassionem habeat, nõ indignationem. Hi igitur de falsa iustitia superbientes dum cæteros despiciunt, & nulla infirmantibus misericordia condescendunt, quò se peccatores esse non credunt, eò deterius peccatores fiunt. Sancti autem teste beato Gregorio: ita indignantur vitiis quod compatiuntur vitiatis. Qui & si foris increpationes per disciplinam exaggerant, intus tamen dulcedinem per charitatem seruant. Proponunt sibi in animo ipsos plerunque quos corrigunt, & meliores æstimãt eos quos iudicant. Quod, videlicet, agentes & per disciplinam subditos & per humilitatẽ custodiunt semetipsos. Nõ sis igitur plus iustus quã iustum est: & noli esse nimis iustus sicut Pharisæi & Cathari nostri tẽporis, qui seipsos separant, & cum peccatoribus habitare dedignãtur. De quibus Ieremias ait: Recedite polluti, clamauerunt eis. Et Isaias de talibus ait: qui dicunt recede à me, non appropinques mihi, quia immundus es, isti fumus erunt in furore meo ignis ardens tota die. Teste enim beato Ioanne in Apocalypsi: Fumus tormentorum eius qui talis est, ascendet in secula. Et per Moysen Dominus ait: Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Scribæ igitur & Pharisæi arenti corde ipsum fontem misericordiæ reprehendentes, dicebant: Hic peccatores recipit & manducat cum illis. Dominus autẽ per parabolas & similitudines respondit eis: Vt qui more phreneticorum ita ægri erant, quòd se ægros nescirẽt suam agnoscerent infirmitatem cœlesti medico obiiciẽte paradigma, vt in eorum cordibus tumor elationis cõprimatur. Ad reprimendã igitur Pharisęorũ superbiã, & ad peccatorũ cõsolationem & spẽ veniæ conferendam, tres inducit parabolas. Vnam de oue quæ errauerat, quam propriis humeris reportauit. Aliam de dragma, quam perdiderat, & illã accẽsa lucerna & euersa domo repperit. Tertiam autẽ de filio prodigo consequenter addidit reuertente ad patrẽ quã post hodiernũ Euangeliũ Lucas statim supponit. Quis, inquit, ex vobis homo qui habet centum oues, & si perdiderit vnã ex illis, nónne dimittet nonagintanouem in deserto, & vadit ad illã quæ perierat donec inueniat illã? Per hanc autẽ parabolã arguit illos qui vident proximos errare, & dedignãtur vel negligũt ad viã veritatis reducere, cũ tamen in Deut. Dominus dicat: Non videbis bouẽ & ouẽ fratris tui errantẽ & præteribis, sed reduces fratri tuo, id est, Christo. Centum vtiq; oues Dominus habuit, dũ rationalis naturæ numerus angelorũ, scilicet, & hominum integer in sua perfectione permãsit. Vna errauit, scilicet, cẽtesima, cũ homo peccauit & pascua vitæ reliquit. Valdè diues est pastor ille, cuius omnes homines centesima portio reputatur. Ouis enim quæ perierat, in Adã est genus humanũ. Ouis autẽ centesimæ requisitio, diuina est incarnatio. Ouis reportatio humani generis redẽptio. Vadit etiã ad illã quæ perierat, cũ per prędicationẽ vocat. Inuenitur & reportatur, dũ ad eum cõuertitur. Nonaginta autẽ nouem oues sunt, nouẽ angelorũ ordines, qui numerus nõ peruenit ad perfectionẽ centenarij. Imperfectus enim fuit numerus altero pariete cadente, vnde vt summa reintegraretur in cœlo, hominem quæsiuit in mũdo. Angelicã autẽ creaturã quasi reliquit in deserto, id est, in cœlo ab homine peccante derelicto, dum veniens in mundũ seipsum exinaniuit. Vnde & Mat. ait: quod nonaginta nouẽ reliquit in montibus, id est, in excelsis. Quod tamẽ potest intelligi de superbis peccatoribus, quos in montibus superbiæ reliquit, & humiles peccatores reportauit. Qualiter autẽ ouem errantẽ reportauerit, subiũgit, dicens: Cũ inuenerit eã, imponit in humeros suos gaudẽs. In humeris posuit, dũ humanã naturã suscipiens peccata nostra portauit. Quæsiuit ouem ipsum non quærentẽ: propterea Psal. ait: Errraui sicut ouis quæ perierat, quære seruũ tuũ Domine. Inuentã autẽ in humeris posuit, quãdo nos per laborẽ suæ passionis ad cœlestem gloriã reuocauit: sicut scriptum est: Factus est principatus super humerũ eius. Et iterũ Isa. ait: In brachio suo cõgregabit agnos & in sinu suo leuabit. In hoc autẽ facto ad literã auaritiã Pharisęorũ reprehendit, ac si diceret: Si vos ouẽ perditã tanto studio & labore quæritis, nõ oui, sed auaritiæ vestræ cõsulentes, quare me reprehẽditis, qui animabus peccatorũ consulo, & vt conuertãtur cũ illis cõmorari non recuso? præsertim cùm magnũ gaudiũ sit in cœlo super vno peccatore pœnitentiã agente. Vnde & subiungit: Veniens domum conuocat amicos & vicinos, dicẽs illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meã quæ perierat. Domũ venit dũ reparato homine ad cœlũ redit. Ibi angelos inuenit, qui amici sunt, quia voluntatẽ eius quotidie custodiunt. Vicini autẽ dicuntur, quia summæ bonitati adhærentes claritate visionis eius perfruuntur. Non dicit cõgratulamini oui inuentæ, sed cõgratulamini mihi, vt ostendat, quia gaudiũ eius est conuersio nostra: sicut in Esdra dicitur. Gaudiũ Domini est fortitudo vestra. Nõ solũ autẽ gaudiũ Domini, sed gaudium angelorũ de salute nostra ad bene agendũ, nos debet incitare. Quorum patrociniũ affectare & offensam debemus vitare. Quoties igitur peccator ad Deũ conuertitur, toties inimicus noster diabolus affligitur & cõtristatur, & in cœlo solẽnitas celebratur. Vnde Iere. in lamentationibus de paucitate conuersorum conquerens, ait: Viæ Sion lugent, eò quòd non sit qui veniat ad solemnitatẽ. Angeli enim, qui nobis in supernã Sion viã ostendunt, & sancti homines qui bono exẽplo nobis ad Deũ via sunt lugere & cõtristari dicũtur, eò quòd pauci ad solemnitatẽ veniãt, quæ de peccatorũ conuersione tam in cœlo, quàm in terra celebratur. De qua Isa. ait: Lætamini cum

Quod Dominus quemquæ perierat, requisiuit & reduxit.

Isa. 9.

De gaudio pro conuersis ad Deum, & luctu pro peccatoribus non redeuntibus.

ni cum Hierusalem & exultate in ea omnes qui diligitis eam, gaudete cum ea gaudio vniuersi qui lugebatis super eam. Et iterum de huiusmodi gaudio ait: Laudate cœli, & exulta terra, iubilate montes laudem, quia consolatus est Dominus populum suum, & pauperum suorum miserebitur. Cœli sunt Angeli, qui vicini & amici in hodierno Euãgelio appellantur. Terra autem dicuntur, qui adhuc in mundo peregrinantur. Inter quos montes nominantur, qui virtutum præeminentia eleuantur. Omnes hi inuitantur ad gaudẽdum de conuersione peccatorũ. Si autem alij gaudent de conuersis ad Dominum, quantò magis ipsi gaudere debent de seipsis. Qui enim stellam diuinæ gratiæ amiserunt & iterum inuenerunt, gaudere debent gaudio magno valdè. Propterea per Isaiã ait Dominus: Egredimini de Babylone, fugite à Chaldęa in voce exultationis annunriate, auditum facite hoc, & efferte illud vsque ad extrema terrę. Qui enim de Babylone exierunt, & manus Chaldęorum euaserunt, gaudere debẽt & beneficia Domini aliis annunciare, vt ad Dominum conuertantur. Gaudere autem debet pœnitens & lugere, & exultare in Domino cum tremore, sicut scriptum est in Ecclesiastico: De propitiatu peccatorum noli esse sine metu. Vnde & in Esdra legitur quod quando fundatum est templum, confusæ sunt voces simul laudantium & flentium. Ita pœnitens debet simul gaudere & lugere, quando in eo iacitur fundamentum spirituale, quod exordium sumit à compunctione vt contristetur peccator in seipso & exultet in Domino, sicut in Ieremia dicitur: Recedite de medio Babylonis, & de terra Chaldæorum, & estote quasi hœdi ante gregẽ, vt, scilicet, exulteris saliendo & alios præcedere studeatis. De hoc igitur gaudio peccatoris ad Dominum conuersi subiungit Euangelista: Dico vobis quod ita gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiã agente, quàm supra nonaginta nouem, id est, iustis qui non egent pœnitentia. Locus iste diligenti indiget expositione. De maiori enim bono magis videtur gaudendum. Quis enim est peccator conuersus ad Dominum, de quo tantum gaudendum sit, quantum de beata virgine Maria, vel de Ioanne Baptista? Non igitur generaliter de omnibus intelligi videtur, sed de his tantum, qui licèt nulla mala non faciunt, pauca tamen agunt bona. Sunt enim aliqui qui illicita non commiserunt, rebus tamen licitis securè vtentes ad cœlestia anxiè non anhelant, sed ad bona agenda ex securitate pigri remanent. Plerunque autem peccator contrarium facit, vnde maius est gaudẽdum de eo quàm de stante iusto. Veluti dux in prœlio illum militẽ plus diligit, qui post fugam reuersus fortiter præmit hostem: quàm eum qui nunquam fugit, nec vnquam fortiter egit. Agricola illam amplius terram amat, quæ post spinas vberes fruges affert, quàm eam quæ nunquam spinas habuit, & nunquam fertilem messem produxit. Sunt autem quidam iusti, de quibus tantũ est gaudẽdum: vt eis nullus pœnitens præponi possit, qui & si non sint sibi malorum conscij, multa tamen licita respuentes in omnibus se humiliant, & de venialibus ac primis motibus nõ minus pœnitent, quàm alij de criminalibus. Hi igitur in gaudio pœnitentium nõ immeritò cõprehenduntur. Ex quo perpendendũ est quantum Deo gaudium facit in cœlo quando hoc quod malè gessit per pœnitentiam damnat iniustus. Si autem generaliter de iustis & perfectis viris, qui non indigent pœnitentia intelligatur, gaudium de conuersione peccatoris ad actum vel ad signum affectus, & non ad habitum refertur. Sicut mater circa decimum filium ęgrotantem maiorem impendit curam, & magis gaudet in actu de eius recuperata salute, licèt plus diligat alios nouem, qui sani remanserunt. Sic & nos terrenam substantiam perditam cum maiori gaudio recuperamus, quàm ante perditionem possidemus. Et diues auarus magis mouetur ad gaudendũ in actu de modica pecunia, quã de nouo lucratur, quã de magna pecunia, quã securè possidebat in arca. Nam circa illam nõ adeo afficitur, sed acquisitorũ qua[si] oblitus ad anteriora & noua lucra se semper extendit. Aliquibus autem videtur per nonaginta nouem iustos, qui non egent pœnitẽtia nouem Angelorum ordines intelligi, quos prius per nonaginta nouem oues relictas in deserto, designauit. Maius igitur gaudium est in cœlo de cõuersis ad pœnitentiam, quàm de Angelis sanctis. Quia maius videtur iustificare impium, quàm creare vel conseruare iustum. Et si vtrunque æqualis potentiæ, illud tamen maioris est gaudij & misericordiæ. Est ergo maius gaudiũ, id est, de maiori re, quia maius est iustificare impium quàm creare cœlum & terram, vel quàm seruare in innocentia & iustitia, quia ibi nulla est repugnantia. Dicitur præterea Dominus magis gaudere de conuersione peccatorum: quia maiori gratiarum actione prosequendus, & magis nos facit gaudere de nostra reparatione, quàm de Angelorum immutabilitate. Quarto modo etiam prædicta Domini verba possumus exponere, vt per nonaginta nouem iustos intelligamus eos qui Dei iustitiam ignorantes, & suam volentes constituere, iustitiæ Dei non sunt subiecti, & de lege præsumentes, ac de iustitia sua confidentes, gratiam Euangelij non quærunt. Peccatores verò pœnitentiam agentes appellat, qui sua mala attendunt, nec per legem se posse iustificari putantes, Christi gratiæ se subiiciunt pœnitendo. De quibus maius gaudium est in cœlo, vt legamus electiuè non comparatiuè, id est, ita gaudium est in cœlo, de pœnitentibus quod non de his qui se iustos reputant. Et quia se infirmos non æstimant, de medico non curant. Hoc est quod alibi ait: Non est opus sanis medico, sed malè habentibus, qui se, scilicet, malè habere sentiunt, & se infirmos humiliter attendunt. Tales enim medicum illum requirunt, qui mirę medicãdi genere vulneratus est propter iniquitates nostras. Medicinalis enim est eius caro, qua peccati venenum expellitur. Vnde sicut pillula sub nebula sumitur, sic eius caro sumitur inuoluta sacramento. De qua medicina Gre-

Isaiæ 49.

Isaiæ 48.

Quod exultare debemus cum tremore, & lætari simul atque flere.

Qualiter magis gaudendũ est de peccatore conuerso quam de iusto.

Simile.

De medico & medicina.

na Gregorius ait: Quia de medicaméto fecimus vulnus, oportuit quod de vulnere faceret medicinam. Hoc igitur medico non egent, qui sani sunt. Quia qui sanos se reputant, medicinalem gratiam non quærunt. Illos autem qui malè habent, & ægros se reputant, iuuat Dominus: quia dant locum gratiæ pœnitendo. Vnde per Ieremiam Dominus ait: Ventrem meum doleo, id est, infirmis compatior. Illud autem quod ostenderat Dominus per ouem errantem & humeris reportatam, ostendit ad maiorem confirmationem per dragmam perditam quæsitam & inuentam. Vnde aliam subdit parabolam, dicens: Quæ mulier habens dragmas decem, si perdiderit dragmam vnam, nónne accendit lucernam, & euertit domum, & quærit diligenter donec inueniat? Dragma est nummus certæ quantitatis habens Regis imaginem & nominis superscriptionem. Mulier igitur, id est, Dei sapientia, mitis, compatiens & fœcunda decem dragmas habuit, cùm homines & Angelos ad imaginem suam creauit. Qui & imaginis habent impressionem & nominis superscriptionem. Nam à Christo dicitur homo Christianus, & Angeli sancti à Deo denominationem sortiuntur. Gabriël enim fortitudo Dei, Michaël quis vt Deus, Raphaël medicina Dei interpretatur. Nouem igitur Angelorum ordinibus additus est homo decimus vt compleretur electorum numerus. Vnam autem dragmam perdidit cum homo à similitudine Dei peccando recessit, qui tamen post culpam non periit, quia illum sapientia Dei per carnem miraculis coruscans ex lumine testæ reparauit. Lucernam enim ad quærendum accendit: lucerna siquidem lux est in testa, id est, verbum in carne. De qua scriptum est: Aruit tánquam testa virtus mea. Quia assumptam carnem ad resurrectionis gloriam ex passionis tribulatione roborauit, Caro enim fuit vera testa. Oleum spiritus sancti gratia per lichniũ Christi animam, per ignem diuinitatem eius intelligimus. Hæc igitur mulier vt dragmam reperiret accensa lucerna, domum euertit, quia postquam inter homines claruit, conscientias hominum de reatu suo conturbauit. Reuelata siquidem sunt fundaméta orbis terrarum, id est, occulta cordium, ab increpatione tua Domine. Vniuersum enim stratum eius versasti in infirmitate eius, & sic dragma reperitur, dum in homine Dei similitudo reparatur. Dragma siquidem perditur, dum anima vitiis deformatur. Dragmæ autem inuentio animæ est illuminatio. Domus etiam proprij corporis vt dragma reperiatur, in cruce euertitur, sicut scriptum est: Soluite templum hoc, & in triduo reædificabo illud. Domum insuper euertit, id est, cœlum, dum altissimus dignatus est fieri paruulus & de glorioso abiectus, & beatitudinem conuertere visus est in miseriam. Euertit etiam domum, id est, mundum, quia deposuit potentes de sede, & exultauit humiles. Elegit infirmos vt confunderet fortes. Inuenta autem dragma quid egerit mulier, audiamus. Conuocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni dragmam meam, quam perdideram. Amicæ & vicinæ sunt supernę potestates quæ Deum vicinius contemplantur. Quas ad congratulandum conuocat, dum per exhibitionem gratiæ hominibus impensę ad sui amorem & gratiarum actionem, vehementius accendit & inflammat. Mulier insuper dicitur Ecclesia, de qua scriptum est: Mulierem fortem quis inueniet. Quæ per humilitatem & compassionem ad peccatores inclinata accensa doctrinæ lucerna, & sanctæ conuersationis exéplum ostendés, de puluere terrenæ cupiditatis eleuat peccatorem, & de stercore carnalis voluptatis erigit pauperem. Econtra de malis prælatis dicitur in Ezechiele: Lateribus & humeris vestris impingebatis, & cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora. Latera siquidem, id est, prælatorum collaterales subditos grauant & affligunt, & ipsi prælati humeris potétiæ suæ eos deprimunt, cornibus superbiæ & elationis pauperes ventilantes. Vt autem contra multiplicem lapsum Dominus multiplex ostendat remedium, duabus præmissis parabolis quæ in hodierno Euangelio leguntur de oue, scilicet, errante & dragma perdita, tertiam parabolam statim subiunxit de filio prodigo, qui portionem substantiæ suæ malè consumpsit, & tandem ad patrem rediit. Triplex igitur ostenditur modus corruendi. Errat ouis, dragma perditur, à filio prodigo substantia consumitur. Triplex etiam ostenditur modus recuperandi. Ouis reportatur, dragma quæritur & inuenitur, filius prodigus reuertitur, & à patre occurrente cum gaudio suscipitur. Erat homo in pascuis vberrimis Paradisi, sed errauit, sicut ouis quæ periit, dũ ad vetita pascua transiuit. Errantẽ ouem lupus infernalis rapuit, sed bonus pastor oui cõpatiens, de détibus lupi ouẽ extraxit, & in humeris reportauit. Errat ouis & perit, dũ à gregis cõsortio per hęreses vel schismata se substrahit, vel per opera mala ab ouili Ecclesiæ recedit. Perditur dragma dũ imaginem amittit, dũ in ignẽ proiecta liquescit, dum vitiorũ igne cõbusta deturpatur, vel aliqua sui parte imago mutilatur. Mulier ad concupiscendũ inspicitur, imago protinus oculo priuatur. Audis libenter detractionis verba, auribus priuatur imago tua, & sic intellige per singula. Perit filius prodigus, portionẽ substátiæ suæ malè cõsumendo, libero, scilicet, arbitrio & aliis bonis naturalibus abutẽdo. Dedit ei Deus libertatẽ obseruãdi naturæ legẽ, quẽadmodum in Ecclesiast. dicitur. Apposuit tibi aquã & ignẽ, ad quod volueris porrige manum tuã. quasi diceret: Libertatẽ habes legẽ naturalem obseruandi vel nõ obseruandi, bonis naturalibus bene vel malè vtendo. Sed quoniã teste Iob: vir vanus in superbiã erigitur, & quasi pullus onagri se liberum natum putat, id est sine fræno alicuius legis, qui tamen nascitur cum fræno legis naturalis & cum compedibus originalis vincula rumpit, & bona naturalia malè consumit, quemadmodum Ierem. ait: A seculo fregisti iugum, rupisti vincula, abiit in regionẽ longinquã. Longe enim à peccatoribus salus, eò quòd magnum chaos sit positum inter peccatores & Deum. In qua regione fames est

De dragma perdita & postea inuenta.

Ezech. 34.

De triplici modo corruendi.

De filio prodigo pereunte & postmodũ reuertẽte.

Eccle. 20.

mes eſt & defectus bonorum ſpiritualium, eò quòd ſiliquis porcorũ nemo valeat ſatiari. Inſatiabilis eſt luxuria, quæ ſemper famem ſui patitur. Inſatiabilis eſt auaritia, quia auarus non implebitur pecunia. Similiter & in aliis vitiis, quibus porci infernales delectantur, nulla plenitudo ſatietatis inuenitur. Non enim impletur oculus viſu, nec auris auditu. Peccata enim ſiliquis porcorum quæ ſicca ſunt, vacua & ſonora comparantur. Nunc autem qualiter filius prodigus ad ſe rediens per compunctionem & ad patrem reuerſus per pœnitentiam & humilitatem receptus ſit à patre per miſericordiam videamus. Videt enim pater à longè per prædeſtinationẽ, occurrit per gratiam preuenientem. Collum eius applexatur, dum pœnitens peccatum confitetur: dat oſculum, id eſt, veniæ & reconciliationis confidentiam. Dat primam ſtolam, id eſt, animæ iuſtificationem reddendo innocentiam. Dat calceamenta in pedibus muniendo affectus per propriæ voluntatis mortificationem, & ne tangat terram per concupiſcentiam. Dat annulum in manu, id eſt, fidem formatam, quæ non ſit otioſa, ſed perfectionem habeat ad opera bona, vt ſic ornatus mereatur introire ad conuiuium vituli ſaginati, in cruce occiſi & videre chorum ſanctorum & Angelorum ſimphoniam audire. Hoc eſt quod in Zacharia dicitur: Auferte veſtimenta ſordida, ſpoliando, ſcilicet, veterem hominem, cum actibus ſuis, & induite mutatoriis, id eſt, bonorum operum veſtimentis induendo nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt. Et ponite cydarim ſuper caput eius, vt continentia mens muniatur & malarum cogitationum capilli reſtringantur. Penſet igitur & attendat diligenter ouis Chriſti cum quanto labore reportata ſit à pio paſtore & ab eius humeris de cætero non recedat. Caueat dragma magno ſtudio quæſita & inuenta, ne rurſus amittatur, & ne imago reformata iterum deformetur. Conſideret filius reuerſus cum quanto gaudio ſit receptus, & iterum pium patrem non offendat, ne deterius aliquid ei contingat. Caueant vniuerſi poſtquam ad Dominum ſunt reuerſi, ne turpiter ad vomitum redeant, & fiant poſteriora eorum peiora prioribus, & iam de cætero non quærantur nec inueniantur, ſicut ſcriptum eſt: Exacerbauit Dominum peccator, ſecundum multitudinem iræ ſuæ non quæret. Hæc eſt ira Dei maxima quando peccatorem non quærit, quando non flagellat & caſtigat, ſed eum proprio arbitrio relinquit. Vnde per Ezechielem Dominus ait: Requieſcet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus à te, & quieſcam ne iraſcar amplius. Magna eſt Dei ira non iraſci, cùm ſemel contempſerit fornicantem.

Qualiter filius prodigus recipitur à patre.

Breuis recapitulatio cum exhortatione.

Ezech. 16.

Siquidem blanda nil ſæuius ira. *Verſus.*

Nihil enim infelicius felicitate peccantium. Nulla maior aduerſitas proſperitate talium, qui ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Per multas autem tribulationes oportet nos introire in regnum cœlorum. Flagellat enim omnem filium, quem recipit Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum.

DOMINICA QVARTA THEMA DE INTROITV MISSAE SVMPTVM ex Pſalmo 26.

Dominus illuminatio mea & ſalus mea: quem timebo? Dominus defenſor vitæ meæ, à quo trepidabo? Qui tribulant me, inimici mei, infirmati ſunt & ceciderunt. *Pſal. 26.*

CVM ſol occubuiſſet facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit clibanus fumans. Sic enim legimus in Geneſi: vbi de ſacrificio Abrahæ loquitur ſcriptura. Cùm enim Sol iuſtitiæ deſerit hominem, caligo ignorantiæ obſcurat oculum rationis, & clibanus, id eſt ardor mali deſiderij obnubilat mentem pectoris, atque fumo cæcitatis obuoluitur, vt poſſit dicere peccator: Turbatus eſt à furore oculus meus, id eſt, ab inſania mentis inebriata calice Babylonis, à potu, ſcilicet, terrenæ voluptatis, quæ mentis oculum perturbat per ignorãtiam, & debilitat ſpiritum per infirmitatis languorem. Hæc enim duo incommoda principaliter incurrerunt primi parentes poſt mandati tranſgreſſionem, ignorantiam & infirmitatem. Poſtquam autem filius Dei ſplendor gloriæ mundo illuxit, & medicus ſalutaris mundum viſitauit, expulit ignorantiam, & reſtituit ſanitatem. Et hoc eſt quod Propheta gratias agens Domino ait: Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo. Illuminatio contra ignorantiam, ſalus contra infirmitatem. Illuminans rationem, & roborans voluntatem. Illuminans intellectum & corroborans animam. Hoc eſt quod Malachias ait: Orietur vobis timentibus nomen meum ſol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius. Orietur ſol iuſtitiæ, id eſt, illuminatio contra ignorantiam & ſanitas in pennis eius, id eſt, ſalus contra infirmitatem. Tunc autem quaſi pennas habuit cum brachiis in cruce extenſis, ſub alis ſuis nos protexit. Et per Iſaiam Dominus ait: Ponam tenebras eorum coram eis in lucem, & praua in directa. Ponam tenebras in lucem, illuminando per gratiam. Ponam praua in directa conferendo ſalutem: Hoc eſt quod in Ezechiele dicitur: Omnia flumina Ægypti adducam in oleum illuminando, ſcilicet, & ſanando peccatores per contritionem & recordationem peccatorum. Oleum enim ſanat & illuminat. Per flumina autem Ægypti intelliguntur fluxus vitiorum. Dicit igitur Pſalmus: Dominus illuminatio mea, & ſalus mea, quem timebo, quaſi dicat: Dominus habitans in me eſt illuminatio mea, vel lux mea contra tenebras ignorantiæ meæ. Non ego ſum

De tenebris & illuminatione.

Quomodo Deus illuminat & ſanat.

Mala. 3.

Expoſitio literæ.

ego ſum mihi lux, ſed ipſe qui illuminat omnē hominem venientem in hunc mundū. Et ipſe eſt ſalus mea, contra infirmitatem vt iā poſsim reſiſtere peccato. Cùm igitur Dominus & notitiam mihi dederit & ſalutem, quem timebo? Neminem, quia nullus poteſt contra eum. Teſte enim Salomone: Secura mens quaſi iuge conuiuium. Hoc eſt enim conuiuium & refectio mētis, ſecuritas ſanctorum, qui nullum timent niſi Deum. Iuſtus enim vt leo confidens abſq; terrore erit. Econtra fugit impius nemine perſequente. Quidam enim adeo lepuſculi ſunt & meticuloſi, quod ſolis ſuſpicionibus iugiter affliguntur. Illic enim trepidauerunt timore vbi non eſt timor. Et ſicut in Iob dicitur: Sonitus terroris ſemper in auribus eorum, & cùm ſit pax, ſemper inſidias ſuſpicantur, poſſunt autem prædicta verba ad futuram gloriam referri, ſub hoc ſenſu: Dominus erit illuminatio mea poſt tenebras præſentis exilij, animam meam glorificando; & ſalus mea, corpus ſuſcitādo, & ab omni corruptione mortalitatis ſanādo. Vnde nullū iam timebo poſt hanc vitā, cùm corruptibile hoc induerit incorruptionē, ſicut ſcriptū eſt: Libera me Domine, & pone me iuxta te, & cuiuſuis magnus pugnet contra me. Illuminat igitur Dominus nunc per gratiam, in futuro per gloriam, ſicut ſcriptum eſt : In lumine tuo videbimus lumen. De lumine gratiæ dicit Sophonias : Azotum in meridie eiicient & Accaron eradicabitur. Azotus ignis vberum interpretatur. De vberibus autem huius mundi, quæ ſunt vanitas & voluptas exprimitur & elicitur ignis, id eſt, æſtuatio mentis in præſenti, & incendium gehennæ in futuro. Accaron autem ſterilitas interpretatur. Tam ignis vberum, quàm ſterilitas eradicatur in meridie, id eſt, in lumine gratiæ & charitatis feruore. De lumine autem gloriæ dicit Iſa. Non erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem , nec ſplendor Lunæ illuminabit te, ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriā tuam. Similiter in Apocalypſi Ioannes ait. Ciuitas amplius non eget Sole neque Luna vt luceant. Nam claritas Dei illuminabit eam & lucerna eius eſt agnus. Hæc eſt vera & plena illuminatio, vbi cognoſcemus ſicut cogniti ſumus. Hic etenim plenè nō agnoſcitur Deus, ſcilicet, in via, ſed cognoſcetur in patria, velut in domo propria. Vnde & diſcipuli euntes in Emaus nō in via, ſed in domo cognouerunt eū. Regnum autem cœlorū vim patitur. Res enim litigioſa eſt & ſine certamine ac pugna nō poteſt obtineri à militibus Chriſti. Maligni enim ſpiritus qui inde eiecti ſunt, calumniā obiiciūt. Vnde neceſſarium eſt nobis diuinę defenſionis pręſidium. Et ideo Pſalmus ſubiūgit: Dominus defenſor vitæ meæ, à quo trepidabo. Ipſe enim illuminatio eſt in tenebris, & ſalus atque defenſio in preſſuris. Nō enim ſufficit vitā virtutū dare, niſi quod dederit cuſtodiat & defendat in certamine, omnes inſidias & impetus inimici repellendo. Et quia illuminat, ſaluat & protegit, qui potentisſimus eſt, à quo trepidabo? Securus enim ſum militās ſub rege inuictisſimo. Qui teſte Auguſt. militibus ſuis dicit: Ego pugnantē cōſpicio, cadentē ſubleuo, vincentē corono. In pugna ſiquidē tria ſunt neceſſaria, ſcilicet, diſcretio, fortitudo, & arma quibus defendatur athleta. Diſcretionē & ſcientiā pugnādi dat illuminando. Hoc eſt quod ait, Dominus illuminatio mea, fortitudinē tribuit, infirmitatē expellendo, & hoc eſt quod ait: Dominus ſalus mea. Protegit & defendit, arma virtutū conferendo, vt non præualeat inimicus. Et hoc eſt quod ait: Dominus defenſor vitæ meę, à quo trepidabo? quaſi dicat: Si conſiſtant aduerſum me caſtra, id eſt, contradicentium inſpirationes & hoſtiū molimina non timebit cor meū ſi exurgat aduerſum me præliū, id eſt perſecutio atq; conflictus hoſtiū, in hoc ego ſperabo. In hoc, ſcilicet, prælio ego ſperabo in Domino, id eſt, habebo ſpē victorię & remunerationis æternæ. Beati enim qui perſecutionē patiūtur propter iuſtitiā: quoniā ipſorū eſt regnū cœlorum. Huiuſmodi ſpes eſt fortitudo certantium , ſicut ſcriptum eſt: In Domino ſperās non infirmabor. Et Iſa. ait: In ſilentio & ſpe erit fortitudo veſtra. In ſilentio, vt non murmuret athleta Chriſti, ſi recipiat ictus in prælio, & grauiter affligatur. In ſpe, vt de viribus ſuis nō præſumat, ſed in Dei adiutorio ſpē victorię habeat, qui ait: Inimicus ero inimicis tuis. Propterea Pſalmus in hodierno officio ſubiungit. Qui tribulāt me, inimici mei: ipſi infirmati ſunt & ceciderūt. Quātò enim cōualeſcit Chriſti miles, tātò magis cōtra eum debilitātur eius hoſtes, ſcilicet, mūdus, caro, & dęmones ſub pedibus eius corruētes. Prędictos autē inimicos nocētes appellat, quia multis nocēt. Reſiſtētibus & victoribus nō nocēt, ſed magis proſunt. Et hoc eſt quod ait: Dū appropiant ſuper me nocētes, vt, ſcilicet, me ſibi ſubiiciant, per cōſequens edunt carnes meas. Tribulationes enim & perſecutiones animas ſanctorum nō lædunt, ſed carnalia deſideria in eis perimunt & cōſumunt. Appropiiāt etiam inimici, id eſt, dæmones & dæmonum ſatellites vt edant ſanctorum carnes, dum in morte eorum carnali delectantur. Detractores etiam carnes edere dicuntur inuicē mordētes, & vitam proximorum dentibus detractionis corrodentes, de quibus in Parabolis dicitur: Noli eſſe in conuiuiis peccatorum, nec in cōmeſſationibus eorum qui carnes ad veſcendum conferunt. Quaſi enim cymbolū faciūt dum ad detrahendū conueniunt. Hi igitur qui linguas habent venenoſas, abhorrendi ſunt quaſi ſerpētes, de quibus in Eccleſiaſte dicitur. Quemadmodū ſi mordeat ſerpens in ſilentio: nihilominus habet qui occultè detrahit. Abhorrēdus eſt detractor tanquā infernus. Vnde in Parabolis in perſona talium dicitur. Deglutiamus eum ſicut infernus viuentē. Abominandus eſt tanquā ſepulchrum patens ex quo procedit fœtor corruptionis: iuxta illud: Sepulchrū patēs eſt guttur eorū, fugiēdus eſt tanquā nocturnus & clandeſtinus homicida. Vnde in Eccleſ. dicitur: Mors illius mors nequisſima, & vtilis infernus potius quā illa. Illud autē quod prędictū eſt de inimicis, ſcilicet, infirmati ſunt & ceciderūt, in bono poteſt intelligi.

De confidentia & ſecuritate ſanctorum.

De lumine gratiæ & gloriæ.

Contra detractores.

Eccle. 10.

Eccle. 28.

Qui

Qui enim prius impugnabant Ecclesiam, postmodum visis miraculis infirmati sunt intrantes in his quæ prius defendebát,& ceciderunt dum colla sua fidei subdiderũt. Hic est bonus casus: Sicut de Sampsone legimus quod concussis fortiter duabus columnis, domus cecidit ipse cum allophilis & mortuus est. Inimici siquidem Ecclesiæ quamdiu excæcati sunt, ignorantes veritatem & ad molam terrenæ occupationis positi, quasi in circuitu impij ambulant, & in peccatis suis laborant de malo ad malum, quasi de puncto ad punctum circuendo redeuntes. Sed postquam Sampson recuperat crines, id est, dona spiritus sancti & virtutes concutit, fortiter duas columnas, carnis, scilicet, concupiscentiam & mundanum amorem, & corruente domo malę conuersationis, dum vetus homo interficitur, moritur Sampson cum allophilis, id est, cum dæmonibus & vitiis. Dum enim domus infernalis diruitur, vires dæmonum eneruantur. Et ita fit Dominus illuminatio expellens cæcitatem, salus reddens fortitudinem, defensor inimicos repellendo & vitam virtutum conseruando. Sicut autem in visu corporali. Duo sunt necessaria, scilicet, lux interior & radij visibiles, & cristallinus humor & lux exterior: quia tenebrę visum impediunt. Ita in visu spirituali necessaria est duplex illuminatio interior. De qua sanctus Bernardus ait, aliquando plus docet vnctio quàm lectio, & exterior doctrina, scilicet, & exempla. Euágelicum siquidem collyrium quasi ex tribus speciebus conficitur, vt cæcorum oculi illuminétur, scilicet, ex præceptis, prohibitionibus & consiliis, quibus adduntur exempla quę plerunq; plus instruunt & incitant, quã doctrina. Vnde vt mundum illuminaret, cœpit Iesus facere & docere. Propterea de ipso Zacharias ait: Ecce ego adducam seruum meum orientem, id est, Christum hominem, vt visibiliter mundo appareat. Oriens enim est nomen eius, quia ab ipso procedit illuminatio, sicut in Isaia pater ait: Dedi te in lucem gentium. Tenebræ formas tollunt quas lux restituit. Sic Christus mundum deformatum reformauit. Verus enim Sol radios suos vbique expandit. Quod autem à cæcis non videtur, nõ est ex defectu solis, sicut scriptum est: Tenebræ non obscurabuntur à te. Imò quantum in ipso est, omnes illuminarentur, nisi peccatis suis quasi velamine obcæcarentur, sicut scriptum est: Operti sunt iniquitate & impietate sua. Et in Iob dicitur: Operuit faciem eius crassitudo, quia terrenarum rerum abundantia oculus mẽtis premitur & operitur. Et in eodẽ dicitur: Vbi eras cũ ponerẽ nubẽ vestimentũ eius, scilicet, maris. Cor enim seculariũ nube caliginis operitur & obuoluitur, sicut Isa. ait: Tenebræ & palpatio factæ sunt super speluncas vsq; inæternũ, id est, super corda reproborũ quæ propter peccata sua fiũt spelũcę dęmonũ & cubilia draconũ. Teste enim Isa. Ab Aquilone fumus veniet à peccato, scilicet, & diabolo fumus excęcationis & tenebrarũ. Vnde Eze. de Gog & Magog, id est, de persecutoribus Ecclesiæ & dæmonibus ait: Ascendens autẽ quasi tẽpestas veniẽs, & quasi nubes vt operias terram. Nubes obscurat, tempestas frangit, & reprobi obscurantur per ignorantiam & franguntur per impatientiam. Ex nido autem hirundinum cadunt stercora, & Tobias excæcatur. In nido elatio, in hirundine lenitas, in stercore immunditia designatur. Quantò autem magis peccat homo, tantò amplius excæcatur, & sensus eius interim magis obscurantur. Vnde in Threnis Ieremias ait: Confregit ad numerum dentes eius, id est, sensus internos secũdum numerum peccatorum, vt iam cibum spiritualem masticare, & saporem percipere non possit. Propterea Petrus ait: Cæcus est & manu tentans, cui hæc præstò non sunt. Qui enim in terrenis gaudia quærunt, nunc ad ista, nunc ad illa more cæci manum extendunt, & quod nusquam inueniunt, in pluribus locis quærunt. Non enim in terrenis gaudium verum, sed magis afflictio reperitur. Vnde in persona talium dicit Isaias: Expectauimus lucem & ecce tenebræ, splendorem & in tenebris ambulauimus. Palpauimus sicut cæci parietem, & quasi absque oculis attractauimus. Impegimus in meridie quasi in tenebris, in caliginosis, quasi mortui. Paries est caro nostra. Vnde in Canticis: En iste stat post parietem. Obstante enim pariete carnis, nondum plenè possumus Deum videre. Et Amos ait: Qui nititur manu sua super parietem, mordebit eum coluber. Parieti enim corporis inniti non debemus, ne à diabolo mordeamur. Cæcus tangit, sed non discernit. Igitur quasi cæci parietem palpando tangunt, qui carnis desideria sequuntur, sed quantum in eis malum sit vel quanta amaritudo, non attendunt. Attrectant autem more cæcorum nunc ad hæc, nunc ad illa manum mittendo, & diuersa appetendo. Meridies est gratia Dei, quæ mundo illuxit, ad quam offenderunt, qui eam respuerunt. De quibus in Iob dicitur: Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte sic palpabunt in meridie. Christi enim gratia & doctrina velut splendor meridianus mundo illuxit. Triduanæ tamen tenebræ in Ægypto fuerunt, quia corde, ore, & opere impij & increduli excæcati sunt. Peccator enim sine gratia quasi lampas sine oleo. Quando autem gratia subtrahitur, fœtet peccator velut crucibulum dum extinguitur. Vnde Isaias ait: Contriti sunt quasi linum, & extincti sunt, scilicet, per gratiæ subtractionem, & pœna gehennali contriti, sicut linum, in momento succisum vel igne corruptum. Hoc est quod Propheta ait: Exaltare Domine in funibus inimicorum meorum, id est, altus & incognitus efficere subtrahendo illis lumen gratiæ. His autem quibus Dominus gratiam infundit, lumen cognitionis tribuit. Vnde per Isaiam ait: Non caligabunt oculi videntium, & aures audientium. Diligenter auscultabunt, & cor stultorum intelliget scientiam, & lingua balborum velociter loquetur & planè. Oculi videntium, id est, Apostolorum, de quibus dicitur: Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Similiter & aliorum fidelium à Christo illuminati non caligabunt. Alioquin quantumcunque videant in scripturis nisi à

De morte Sampsonis.

De his quæ exiguntur ad videndum.

De collyrio Euangelico.

Zach. 3.

De excæcatione malorũ.

Iob. 20.

Iob. 38.

Isaiæ 32.

Isaiæ 14.

Similes

Isaiæ 43.

De diuina illuminatione.

nisi à Christo illuminentur, excæcantur. Multorum enim videntium, id est, literatorum oculi puluere terrenorum & albugine inanis gloriæ caligant & obscurantur. De quibus Isaias ait: Quis cæcus nisi seruus meus? Et iterum: Qui vides multa, non custodies. Aures autem audientium quæ prius surdæ fuerant, diligenter verbum Dei auscultabant. Cor autem stultorum, de quibus dicitur: Stulta mundi elegit Deus, intelliget scientiam. Quod fit per spiritum sanctum,

Ezech. 39. sicut per Ezechielem Dominus ait: Non abscondam vltra faciem meam ab eis, eò quòd effuderim spiritum meum super omnem domum Israël. Lingua autem balborum velociter loquetur & planè, id est, expeditè & apertè. Ex ore enim infantium & lactentium qui prius Christum resonare non poterant, perfecit Deus laudem vt loquerentur velociter & planè, id est, expeditè & apertè. Prædicta autem illuminatio perfecta est per fidem Christi in vniuerso

Isaiæ 19. mundo. Vnde Isaias ait: In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti & titulus Domini iuxta terminum eius. Altare est fides Christi, per quam opera bona offerimus in medio Ægypti, vt inde circumquaque vsque ad fines terræ resplendeat fides Christi, & sit quasi titulus in vniuerso mundo. Sicut enim tota compositio operis illuminatur & respondet titulo, sic tota operum compositio illuminatur à fide, & eius puritati respondet. Legimus

De phialis & effusione earum. enim in Apocalypsi, quod in effusione phialæ primi Angeli factum est vulnus pessimum. In effusione quartæ factus est æstus. In effusione quintæ factæ sunt tenebræ. Venit autē sextus Angelus plenus gratiæ & veritatis, & effudit oleum vulneribus sauciati. Effudit phialam suā & vulnus sanauit, sanguinem emundauit & refrigerauit æstum, & tenebras illuminauit. Iuxta illud: Ros lucis, ros tuus. Eius enim gratia & misericordia irrigat, irradiat, lucet & fœcundat. Ipse siquidem illuminauit cæcum, soluit vinctum, reduxit erroneum, reconciliauit reum. Posuit autem lutum super oculos cæci, & præcepit ablui, vt ostenderet quod homo luto terrenæ cupiditatis cæcatus visum recuperat, aqua sapientiæ & diuinæ gratiæ ablutus. Tunc igitur mundi vanitatem incipit agnoscere & mirari quomodo tam prauum tātum potuit dilige-

Isaiæ 21. re. Et hoc est quod Isaias ait: Babylon dilecta mea, posita est mihi in miraculum, id est, mundus prius mihi dilectus. De quo miror, quomodo tam fœtidum & abominabilem adeo amaui. Vel miratur quomodo tam subitò ab eo auelli & alienari potuit, quē tantum dilexit. Hæc est enim mutatio dexteræ excelsi & mirabilis operatio spiritus sancti, scilicet, qua mentis oculus illuminatur, vt vanitas mundi agnoscatur. Nubes enim matutina tantò magis euanescit, quantò dies

Simile. magis clarescit. Sic mundana fœlicitas, tantò magis nihil esse cognoscitur, quantò claritas ve-

Iere. 4. ræ cognitionis habetur. Vnde Ieremias ait: Aspexi terram, & ecce vacua erat & nihili. Vnde in Euangelio dicitur: Cùm creuisset herba & fructum fecisset, tunc apparuerunt zizania. Cùm enim homo adeò in sancta conuersatione crescit & proficit quod vsque ad perfectionem peruenit & illuminatur adeò vt spiritualis efficiatur, tunc omnia diiudicat vt sciat quāta sit vanitas huius mundi & apparent ei zizania, id est, errores hæreticorum, fallaciæ dæmonum & vni-

De variis modis illuminationis. uersa monstra vitiorum. Sicut autem variis modis homo excæcatur, ita variis modis illuminatur. Legimus in Euangelio cæcum illuminatum luto. Qui enim vitio superbiæ excæcantur, luto, id est, consideratione propriæ infirmitatis plerunque curantur. Legimus Tobiam piscis

Ioan. 9. felle lumen oculorum recepisse, qui stercore hirundinum fuerat excæcatus. Hirundo aliis auibus citius volat, per quod signatur labentis seculi transitoria & periculosa fœlicitas, sicut in lib.

Sap. 5. Sapientiæ dicitur: Omnia transierunt sicut vmbra. Piscis qui nutritur & viuit in aqua, delectationem mundi huius, designat, quæ est in fluxu & abundantia. Piscis carnes habet dulces, sed fel amarum, sic delectatio carnis dulcis est in se. Si autem fel amaritudinis & malæ conscientiæ & pœnæ æternæ super cordis oculos ponatur & diligenter consideretur, profectò curabitur qui carnali voluptate & mundi prosperitate fuerat excæcatus. Quæ more iuniperi molles sunt principio & suaues, sed postmodum ex se spinas producunt. Vnde Iob ait: Radix iuniperorum erat cibus eorum. Radix iuniperorum siue aculeus est, multos tamen ex se generat aculeos. Sic voluptas quæ radix est peccati, licèt mitis videatur, producit aculeos malæ conscientiæ, & supplicia gehennæ. Legimus Ananiam missum esse vt illuminaretur Paulus. Ananias siqui-

Actuum 9. dem interpretatur ouis. Illuminatur enim per simplicitatem & obedientiam, qui cæcatus fuerat per crudelitatem. Legimus in Apocalypsi quod dicitur Angelo Laodiciæ, pauper, cæcus & nudus es, suadeo tibi aurum ignitum emere, & collyrio inunge oculos tuos vt videas. Qui enim pauper est bonis spiritualibus, cæcus defectu doctrinæ, nudus, id est, vestimētis bonorum operum spoliatus, emat aurum sapientiæ ignitum charitate, & collyrio pungitiuæ pœnitentiæ oculos inungat. Ecce quot modis illuminatur homo vt dicere possit. Dominus illuminatio

De medicina & salute. mea. Sanatur etiam ab eo qui est summa & vera medicina, vt dicere valeat: Et salus mea. De carne enim serpentis ænei erecti in palo facta est medicina contra omnium peccatorum venena. Vnde beatus Ambrosius ait: Scorpionum carnes coctæ oleo, scorpionum percussionibus medentur. Carnes Christi oleo misericordiæ coctæ, carnis nostræ mortem sanauerunt. Quam miseri qui tam efficacem contemnunt medicinam, quibus magis placet sibulus serpentis, quàm vox medici redimentis. Si autem medicus iste laudatur quòd ægrum sanat expensis ipsius ægri, sic laudabilior est quod expensis propriis sanat infirmum, quantò magis benedictus & superlaudabilis & gloriosus in secula, quòd de seipso medicinam fecit Dominus noster Iesus Christus, cui est honor, virtus, & gloria in secula seculorum.

EADEM

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA AD ROMANOS.

Existimo enim quòd non sunt condignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. *Rom.8.*

MALVM est, malum est, dicit omnis emptor, in fine autem gloriabitur. Verba sunt Salomonis in Prouerbiis. In contractu siquidem emptionis vitæ æternæ, est amaritudo ex pœnitentia, sed in vsu possessionis erit dulcedo in gloria. Amaritudo breuis est, & momentanea. Dulcedo autem inæstimabilis est, & æterna. Passiones huius temporis citò finiuntur: merces autem nullo fine claudetur. Vnde & quidam sapiens ait: Si exiguus est dolor, feramus, quia leuis est pœnitentia: si grauis est, feramus, quia non est leuis gloria. Et Iob ait: Sicut mercenarij dies eius. Mercenarius quidem quod graue perpendit ex opere, leuat existimat ex remuneratione. Propterea Apostolus in hodierna Epistola ad tolerátiam tribulationum per expectationem præmiorum nos inuitans, ait: Existimo, id est, verè scio, quod passiones huius temporis, id est, tribulationes momentaneæ & temporales, non sunt condignæ, id est, sufficientes, ad promerendam futuram gloriam, si districtè ageretur nobiscum. Nisi enim Dominus gratis & supra merita remuneraret opera, retribuens nobis granum pro palea, & pro transitoriis æterna, non fieret salua omnis caro. Et si mille annis viueret homo, & in his omnibus seruiret Deo, non posset ex condigno promereri vna hora videre faciem Domini. Et idcirco non debet murmurare mercenarius, si sustineat pondus diei & æstus. Qui enim denarios duodecim vix promeretur ei in fine diei, vt ita dicam, mille marcæ, imò thesaurus inæstimabilis pro modico labore tribuetur: sicut scriptum est: Pro nihilo saluos facies eos. Vnde per Isaiam Dominus ait: Non dixi semini Iacob: frustrà quærite me: quasi dicat: Regnum cœlorum, quærentibus me, promisi. Regno cœlorum siquidem nihil vilius dum emitur, nihil carius dum possidetur. Et hoc est quod Apostolus ait: Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Licèt enim nunc occulta sit, quia oculus eam non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Aliquando tamen reuelabitur, id est, ostendetur, omnibus esse nobis. Non enim apparet in hyeme, qualis futura est vinea in æstate. Hoc est quod Ioannes in Epistola canonica ait: Nondum apparuit quid erimus: scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus. Dum igitur æternam remunerationem attendimus, & annos æternos in mente habemus, scimus quod non sunt condignæ passiones nostræ, neque coæquari possunt remunerationi æternæ. Et hoc est quod ad Corinthios Apostolus ait: Id enim quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis. Contra tribulationem, gloriam: contra pondus, leue: contra momentaneum posuit æternum, vt singula singulis, quasi in opposito, responderent. Modica siquidem & leuis est tribulatio militantis, sed æterna est corona triumphantis Ecclesiæ. In paucis enim vexati, in multis benè disponentur. Et hoc est quod per Isaiam Dominus ait: Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus multis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui. Videtur auté Dominus relinquere, & faciem abscondere, quando tribulationibus in vita præsenti nos exponit, quæ non est nisi punctus, respectu æternitatis. Vnde in Iob dicitur: Gaudium hypocritæ ad instar puncti. Per punctú igitur notatur breuitas temporis. Per hoc auté quod ait: In modico, paruitas tribulationis, quæ valde necessaria est ad saluté, intelligitur. Quemadmodú Augustin. ait: Domine, omnes iocunditates meas amaritudinibus aspersisti, vt quærerem sine offensione lætari. Quantò enim in hoc seculo magis affligimur, tantò ad verá quieté magis aspiramus, & in hac spe omnes tribulationes patienter sustinemus. Et hoc est quod Salomó ait: Nó cótristabit iustú quicquid ei acciderit. Teste enim Greg. Quisquis in solo æternitatis desiderio figitur, nec prosperitate attollitur, nec aduersitate quassatur, dum nil libet in mundo, quod appetat, nihil est quod in mundo pertimescat. Et Isidorus ait: Qui vitę futuræ diligéter præmia cósiderat, mala omnia vitę pręsentis æquanimiter tolerat, quoniá ex illius dulcedine huius amaritudines temperat, & ex æternitate illius, melius breuitatem huius despicit transitoriá. Et hoc est quod Apostolus subdit: Nam expectatio creaturæ reuelationé filiorú Dei expectat, id est, expectás creatura expectat. Geminatio assiduitaté notat: quasi dicat: Assiduè in actu est expectádi, sicut scriptú est: Sicut oculi seruorú in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominú Deum nostrú, donec misereatur nostri. Creaturæ auté per excellentiá dicuntur boni, propter quos omnis facta est creatura. Expectat igitur qualis futura sit, id est, reformationem sui in melius. Et ideo omnia reputat toleranda, vt illud obtineat quod expectat. Vnde Iob ait: Sicut ceruus desiderat vmbram, & sicut mercenarius præstolatur finem operis sui: sic & ego habui menses vacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi. Ceruus enim quandiu in hoc exilio æstuando laborat, vmbram æterni refrigerij desiderat. Mercenarius autem finé operis præstolatur, id est, æterná mercedé pro præsenti labore. Propterea idem Iob ait: Militia est vita hominis super terram, & sicut dies mercenarij, dies eius.

De breuitate tribulationú, & magnitudine præmiorum.

De mercenario.

Isa.45.

Isa.54.

Afflicti magis desiderant quietem.

De expectatione præmij.

Iob 7. Simile.

Militantes opera magna & grauia in bello faciunt, mercenarius opera laboriosa humilia. Sic vir iustus, nec magna debet subterfugere, nec humilia paruipendere. Mercenarius autem in alieno laborat, sed in proprio sibi mercedem expectat. Dum enim laborat in mũdo, laborat in alieno, sicut in Luca dicitur: Si in alieno fideles nõ fuistis, quod vestrũ est, quis dabit vobis? Mercenarius auté laborem mitigat spe præmij, quod expectat assiduus in labore, & perseuerãs in opere. Menses auté vacuos reputat, id est, tempora præsentia, vmbrã æterni refrigerij non habentia. Qui enim hanc vmbrã desiderat, quicquid huiusmodi vmbra caret, vacuũ reputat. Noctes auté laboriosas, id est, tribulationes & miserias, mercenarius sibi, id est, vtilitati suæ enumerat, vt nullam sine fructu sustineat. Vnde Gregor. ait: Per culpam Deo discordes existimus. Dignum est ergo vt ad pacé illius per flagella redeamus, vt cum vnaquæq; res benè cõdita à nobis in dolorem vertitur: correpti mens ad actionis pacé humiliter reformetur. Patet igitur quàm necessaria sunt flagella, & vtilis tribulatio ad correptioné nostrã, ad conseruationé humilitatis, ad desideriũ & expectationé veræ & æternæ quietis. Vita enim præsens multis respersa est amaritudinibus, & omnia subiacent vanitati & corruptioni. Et hoc est quod subiungit Apost. Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe. Non volens subiicitur vanitati, quia ista vana & caduca non amat. Patienter tamé sustinet propter eum, qui subiecit eam in spe liberationis & reformationis in melius, scilicet, in statũ incorruptionis. Ipsa enim creatura liberabitur à seruitute corruptionis, qua deprimitur in libertatem filiorũ Dei, id est, in gloriosam libertaté, quam filij Dei sunt habituri. Dicitur etiá creatura subiecta vanitati nõ volens, id est, nõ sponte. Homo quidé sponte peccauit, sed nõ spõte damnatur seu punitur, & vanitati subiicitur, propter eum qui subiecit eum in spe, id est, propter iustitiam & clementiam eius, qui & peccantem punit, & punitũ sanare intendit, vt tandé à seruitute corruptionis transeat in gloriá libertatis. Teste enim Isa. Non esurient neq; sitient, & nõ percutiet eos æstus aut Sol, quia miserator eorũ reget eos, & ad fontes aquarũ potabit eos, vt, scilicet, refrigerentur & reficiantur in æternũ. Hauriendo aquas refectionis de fontibus Saluatoris. Et iterum idem Isa. ait: Erit lux Lunæ sicut lux Solis, & lux Solis erit septempliciter, sicut lux septem dierum, in die qua alligauerit Dominus vulnus populi sui, & percussuram plagæ eius sanauerit. Omnia enim quæ propter hominem facta sunt in eius lapsu, in deterius sunt mutata. Sol & Luna suo lumine sunt minorata. In fine verò erit cœlum nouum & terra noua, & pristinam claritatem vel maiorem recipient Sol & Luna, & præmium laboris sui accipiet, creatura à seruitute corruptionis liberata. Homo verò qui duplici vulnere, culpæ, scilicet, & pœnæ, fuerat vulneratus ab vtroque vulnere penitus liberabitur. Hęc sunt duo fercula, quę nobis apponit Ægyptus iste, scilicet, miserabilis mundus. Vnde Ægyptus & tenebræ & mœror interpretatur. Tenebræ ad culpam, mœror ad pœnam referuntur. Et hoc est quod ait Isaias: Aspiciemus in terram, & ecce tenebræ, & lux obtenebrata est in caligine eius. Si enim incolatum terrenum diligenter attendamus, non nisi tenebras tribulationis & culpam caliginis, quæ lucem rationis obtenebrat, inueniemus: si interiori oculo consideremus cum Abraham Sodomam ardentem, id est, mundanam conuersationem: non videbimus nisi fumum fornacis, & fauillam caliginum, scilicet, culpę & fauillam vanitatis transitoriæ. Vanitati enim subiecta est omnis mundi creatura. Vanitas vanitatũ, & omnia vanitas. Cùm enim omnia sint vanitas, mutabilia, scilicet, & caduca, homo est vanitas vanitatum, quia duplici subiacet vanitati, culpæ, scilicet, & pœnæ. Est enim vanitas mutabilitatis, est vanitas culpæ & iniquitatis, est vanitas pœnalitatis. Prima in caducis rebus ex earum conditione. Secunda in anima rationali ex fomite. Tertia in corpore sensibili ex mortalitate. Prima naturalis, secunda culpabilis, tertia pœnalis. Prima est causa peccati, secunda peccatum, tertia pœna peccati. Propterea Isaias ait: Qui fugerit à facie formidinis, cadet in foueam, & qui explicauerit de fouea, tenebitur laqueo. Qui enim à facie exterioris miseriæ angustiatus timore fugerit, quærendo sibi voluptates, cadet in foueam carnalis concupiscentiæ, & delectationis mundanæ. Et qui se ab his explicare voluerit, per carnis macerationem, & mundi renuntiationem, tenebitur laqueo pœnæ & angustiæ. Laxato enim vno laqueo, statim constringitur alio. Propterea Apostolus clamat: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et in Threnis Ieremias ait: Circumædificauit aduersum me, & nõ egrediar, aggrauauit compedem meum. Aduersarius noster circundat & cõportat aggeré, vt capiat ciuitates munitas. Ex vna parte ponit amoré cognatorũ, ex alia carnales voluptates, ex altera delicias & honores, vt non egrediatur anima misera à domo prauæ conuersationis, & non possit peruenire ad Deum. Vnde Augustinus super hunc locum lamentationum Ieremiæ: Dedit me Dominus in manu, de qua non potero surgere, ait: Difficilè surgit, quem moles malę cõsuetudinis premit. Compedes autem humanæ fragilitatis aggrauantur in nobis compedibus mundanæ sollicitudinis. Et quoniam qui apponit scientiá, apponit dolorem, montes eum viderunt & doluerunt, sicut in Abacuc dicitur: Quantò magis homo vanitaté multiplicem & miseriam mundanam agnoscit, tantò amplius dolet & ingemiscit. Teste enim Sapiente in Ecclesiastico dicitur: Pungens oculum deducit lachrymas, & qui pungit cor, profert sensum. Et hoc est quod ait Psal. Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina. Dum enim conscientia pungitur & cõpungitur, cognoscit homo miseriá suam, sentit dolorem, & comprehendit ærumnam & infirmitatem propriam. Siquidem pratũ ridet, carnales, scilicet, & infirmi, tanq̃ fœnũ ad tempus florentes. De quo prato dicunt

Quod flagella necessaria sunt nobis.

De vanitate præsentis vitæ.

De liberatione à vanitate.

Isa. 49.

Isa. 30.

Isa. 5.

De multiplici vanitate.

Isa. 24.

De multiplici gemitu sanctorum.

Eccles. 22.

dicunt dæmones: Nullum sit pratum, quod nō transeat luxuria nostra. Sed sancti gemunt & lugent in hoc seculo. Vnde Iacobus ait: Miseri estote & lugete. Et hoc est quod Apost. in hodierna Epist. subdit: Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit & parturit vsq; adhuc. Omnis creaturæ nomine intelligitur homo, non bestia. Neq; enim bestiales miserias suas aduertunt, sed homines, ratione vtentes, qui pro desiderio liberationis suæ, & cœlestis patriæ ingemiscunt & parturiunt vsq; adhuc, id est, quotidie, vsq; ad mortem laborant, & cum dolore operantur. Mulier enim cùm parturit, tristitiam habet. Propterea Propheta ingemiscens, ait: Cor meum conturbatum est in me: ecce dolor: dereliquit me virtus mea: ecce pauor: & lumen oculorum meorum non est mecum: ecce error. Et iterum ait: A voce gemitus mei adhęsit os meum carni meæ. A suggestione enim carnalis concupiscentiæ, propter quam gemimus, fortitudo rationis aliquando sensualitati consentit, & os adhæret carni. Vnde & Iob attendens humanam miseriam, & ingemiscens, ait: Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est: Natus est homo. Obscurent eum tenebrę & vmbra mortis, occupet eum caligo, & inuoluatur amaritudine. *Iob 3.* Dies, id est, carnalis delectatio: & nox, id est, mentis excæcatio, in qua cōceptus est homo, id est, factus peccator intrinsecus, & natus peccando exterius, pereat, id est, vigore iustitiæ & pœnitentię destruatur. Obscurēt eum, scilicet, diē carnalis delectationis tenebrę, id est, lamēta pœnitētię, & vmbra mortis, id est, pœna transitoria, quæ est æternę pœnę velut imago, & quasi vmbra respectu illius. Occupet eū caligo, id est, mentis cōfusio, de qua dicitur in Eccles. Est cōfusio adducens gloriā. Et inuoluatur amaritudine, dolore, scilicet, cōtritionis & pœnitētiæ ab oculis diuinæ vltionis abscōdatur. Ingemiscunt igitur sancti, & cōtristatur spiritus in his, in quibus misera caro, quæ cōcupiscit aduersus spiritū, delectatur. Propterea Michæas in persona spiritus pugnātis aduersus carnē, ait: Ne læteris inimica mea super me, quia cecidi, consurgā. Cùm sedero in tenebris, lux mea Dominus. Et paulò pòst: Educet me in lucē, & videbo iustitiā eius, & aspiciet inimica mea, & operietur cōfusione. Hęc est inimica, quę lętatur spiritu corruēte, quia lętatur in his, in quibus spiritus ruina cōsistit. Sed caro quæ de cadente spiritu lætabatur, resurgēte spiritu mactatur. Carni ergo priùs deliciis deditæ, & nunc afflictæ, insultat spiritus resurgēs. Ne læteris inimica mea. Et quia per tristitiā salutarem spiritus illustratur, ait: Cùm sedero in tenebris, lux mea Dominus. Tunc autē inimica salubriter cōfunditur, quādo caro per pœnitentiā atteritur, & spiritus ingemiscit, attēdens miseriā suā, & aspirās ad salutē. Quantò autē sancti magis sunt perfecti, tantò magis ingemiscūt, cupiētes dissolui & esse cū Christo. Propterea Apost. subiungit: Nō solū autē illa, sed & nosipsi primitias spiritus habētes intra nos, ingemiscimus: quasi diceret: Non solū aliæ creaturæ ingemiscunt, sed & nosipsi Apostoli, qui maiores sumus aliis, per hoc quod primitias spiritus, & cæteris abundātius habemus, gemimus in nobisipsis. Ipsi enim Apostoli, quasi columbæ ad fenestras suas gemitū pro cantu ediderūt, ieiunātes & lugētes sublato spōso. Si igitur gigātes gemūt sub aquis, id est, sancti maiores, aquas multas, id est, populos multos, supportātes & regētes, vel sub aquis tribulationū, quoniā intrauerūt aquæ vsq; ad animas eorū, exēplo illorū, alij gemere debēt & lugere. Vnde & Iob ingemiscēs, ait: Nocte os meū perforatur doloribus, & qui me comedūt, nō dormiunt, in multitudine eorū cōsumitur vestimentū meū, & quasi capitio tunicæ, subcinxerūt me. Os meū perforatur doloribus: ecce infirmitas & dolor carnis. Qui me comedūt, nō dormiūt: ecce instātia diabolicę suggestionis. In multitudine eorū consumitur vestimentū meum, quia dum acriter insistunt, plerunq; virtutum vestimentum consumunt. Tunica est sollicitudo præsentis vitæ: De qua in Canticis dicitur: Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa. Capitium verò est miseria conditionis humanæ. Capitio igitur tunicæ homo succingitur, quando consideratione miseriæ suæ, & sollicitudinis huius vitæ, ne defluat in varias concupiscentias, refręnatur. In omnibus autē tribulationibus & gemitibus sanctorū vnicū est solatiū, & singulare remediū, & certa spes, & expectatio liberationis suæ, & glorificationis futurę. Et hoc est quod Apost. ait: Ipsi intra nos ingemiscimus, adoptionē filiorū Dei expectātes, in redēptione corporis nostri: quasi diceret: Integer adoptabit in filios non solū in spiritu, sed etiam in corpore. Hoc est enim desiderium sanctorum, vt corpora eorum, quæ sibi associata sunt in pœna, associentur illis in gloria. Vnde & Bernardus ait: O misera caro, ô fœda & fœtida, vnde tibi hoc? Animæ sanctæ quas propria Deus insigniuit imagine, quas redemit proprio sanguine, te desiderant, te expectant, & ipsarum, sine te compleri lætitia, perfici gloria, consummari beatitudo non potest, adeò viget in eis desiderium naturale. In illo igitur festo Scenopegiæ, fixis tabernaculis corporum, plena satietate reficientur ex contemplatione diuinitatis. Et secundum quod in Apocalypsi dicitur: Vincenti dabitur manna absconditum, vt plenè cognoscat diuinitatem: ita quòd præ admiratione dicere possint: Manhu, id est, quid est hoc? Et dabitur sanctis calculus candidus, vt habeant fulgorem æternæ claritatis & soliditatem immortalitatis & incorruptionis, & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Vnde sicut à Christo nunc dicuntur Christiani, ita tunc quasi nouo nomine à Iesu dicerentur saluati, perfecta & plenissima salute, corporis, scilicet, & animæ. Omnes enim domestici eius vestiti duplicibus, in terra sua duplicia possidebunt. Tunc enim post primum Pascha, quod factum est in Ramesse, & secundum quod factum est ad radicem montis Syna, celebrabitur tertium Pascha in Galgala. Ramesse commotio tineæ interpretatur, Tinea vestem consumit & strepitum non facit, sic per

Quod in his in quibus caro delectatur, spiritus contristatur.

Quod maiores magis ingemiscunt. *Iob 30.*

Quod sanctorum animæ corpora sua recipere desiderant.

De triplici Pascha.

peccatum anima demolitur, nec sensu percipitur. Tunc autem tinea cōmouetur & remouetur, cùm per pœnitentiam culpa deletur. Primum igitur Pascha in Ramesse celebratur, cùm per pœnitentiā de vitiis ad virtutes transitur. Syna autē interpretatur mensura. Fit ergo secundum Pascha in Syna, cùm crescente iustitia in melius proficimus, & de virtute ad virtutem transimus, & mensuram dignæ satisfactionis implemus, dum mensuræ culpæ respondet mensura pœnæ. Galgala reuelatio interpretatur, vbi tertium Pascha filij Israël fecerunt. Et nos hoc Pasca celebrabimus, quando reuelata facie, Deum videbimus. Et hanc reuelationē filiorum Dei expectamus, donec occurramus omnes in virum perfectum, & in mensurā ætatis plenitudinis Christi. Vir iste, id est, caput cum corpore, non erit perfectus, donec numerus electorum sit completus,
De plenitudine corporis Christi. vt ex capite & membris omnibus efficiatur quasi vir vnus, cui nihil deerit in mensura plenitudinis Christi. Tunc enim erit mensura & meta ætatis. Meta, vt pòst nihil addatur numero vel viribus mensura, quia tunc erit plenus Christus, qui nunc per singulos crescit. Et sicut ad Ephesios dicitur: Augmentum corporis facit in ædificatione sui, dum sibi illos adiungit ex charitate, qui priùs non fuerant de corporis eius integritate, vel de illius societate. Tunc autem absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & mors vltra non erit, nec luctus, nec gemitus,
Isa.53. neq; vanitati subiecta erit creatura. Sed teste Isaia: Ponet consolationē lugentibus Sion, & dabit coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris. Dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM LVCAM.

Luc.6. *Estote misericordes, sicut & pater vester cœlestis misericors est.*

Contra cōtemptores verbi Dei. QVI auertit aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Verba sunt Salomonis, quibus apertè ostenditur, quòd contemptores verbi Dei à Domino in orationibus non exaudiuntur. Et meritò, cùm enim verbum Dei prædicatur, Deus loquitur nobis: cùm oramus, cum Deo loquimur. Si igitur vultis, quòd Deus audiat vos, quando loquimini illi, audiatis illum, quando loquitur vobis. Alioquin oratio vestra erit execrabilis, & tanquam
Ierem.2. abominabilis, à Domino respuetur. Et hoc est quod per Ierem. Dominus ait: Verterunt ad me tergum & non faciem, in die afflictionis suæ dicent: Surge & libera nos: quasi dicat: Sicut proiecerūt sermones meos, ita proiiciam eorum orationem: quando in tempore tribulationis ad me clamabunt. Qui enim obturat aurem suam ad vocem pauperis, id est, Christi: clamabit, & non exaudietur. Quidam autē non solùm contemnunt verba Dei, sed indignantur, murmurant &
Ierem.13. eleuantur. Contra quos Ierem. ait: Nolite eleuari, quia Dominus locutus est. His autem valdè
Ierem.6. terribiliter comminatur Dominus per Ierem. dicens: Constitui super vos speculatores: & dixi: Audite vocem tubæ. Et dixerunt: Non audiemus. Et adiungit: Ecce adducam mala super populum istum, fructum cogitationum eius: quia verba mea non audierunt. Et rursum idem Ierem.
Ierem.6. ait: Verbum Domini factum est eis in opprobriū, idcirco furore Domini sum repletus, id est, furorem Domini super eos venturū aspicere nō cesso. Plerunq; accidit, quod ex magna ira Domi-
Ierem.7. nus verbū suū à contemptoribus subtrahit. Sicut iterū Iere. ait: Erit morticiniū populi in cibū volucribus cœli & bestiis terræ, & non erit qui abigat, id est, nō erit prædicator qui prohibeat, vel succurrat. Morticiniū autē appellat animā fœtidā, & in peccatis mortuā, quæ volucribus cœli & bestiis terræ, id est, elatis & crudelibus dæmonibus datur in cibū ad deuorandū. Hodie igitur si vocē Domini audieritis, nolite obdurare corda vestra, nolite cōdemnare, nolite murmurare, sed cum māsuetudine & humilitate suscipite insitū verbū, quod potest saluare animas vestras. Estote misericordes, &c. Misericordia & veritas non te deserant, circunda eas gutturi tuo,
Prouer.3. & describe in tabula cordis tui. Verba sunt Salomonis, exhortantis ad triplicem misericordiam,
De triplici misericordia. cordis, scilicet, oris, & operis, vt sit homo misericors non in apparētia & vanitate, sed in interiori cordis veritate. Veritas enim cordis comitari debet misericordiā operis. Et hoc est quod ait: Misericordia & veritas nō te deserāt. De misericordia autē seu de eleēmosyna oris ait: Circunda eam gutturi tuo, scilicet, misericordiam ne loquaris inutilia, sed vtilia & bona. Et veritatem ne loquaris falsa, sed cōstanter & assiduè loquaris vera, quòd est misericordiam & veritatem gutturi circundare. Et quoniam in gutture est vis saporandi, innuit quòd non solùm verba resonare debent in ore, sed saporem interius in corde debemus habere. De misericordia autem & veritate cordis ait: Et describe in tabulis cordis tui, vt, scilicet, cordi imprimantur per affectum.
Lucæ 6. Hoc est quod in Luca Dominus ait: Omni petenti te, tribue. Teipsum tribuis, cùm petenti compateris. Teipsum tribuis, cùm munus à corde, à lingua, & à manu, vel à quocunque honesto obsequio impendis. Vel hoc modo potest exponi: Omni petenti te, id est, omni, qui aliquid petit à te, tribue, scilicet, rem, vel correptionē, vel cōpassionem. Tribue cor per affectum: os per affatū, rem per effectū: per affectum cōpassionis, per affatum locutionis, per effectū operis exterioris. Hanc triplicē misericordiā exigit Deus à nobis. Misericordiā, scilicet, cordis: sicut
Eccles.9. scriptū est: Oleū de capite tuo nō deficiat, id est, misericordia de mente. Misericordiā oris: sicut
Matth.25. scriptū est: Lex clemētię in ore eius. Misericordiā operis: sicut scriptū est: Esuriui, & dedistis mihi mandu-

manducare. Et Isaias ait: Hic scribit manu sua Domino, & iste dicet: Domini ego sum. Manu enim boni operis & impensi beneficij se Domini esse ostendit, qui manũ ad pauperẽ extẽdit. Vnde & Dominus habẽti manũ aridã ait: Extende manũ: & restituta est sanitati. Extendendo enim manũ ad pauperẽ, recipimus sanitatẽ. Propterea in Eccles. Sapiẽs ait: Non sit porrecta manus tua ad accipiendũ, & ad dandũ collecta. Et teste Apost. Christus ait: Beatius est magis dare quàm accipere. De hac igitur triplici misericordia, scilicet, cordis, oris & operis, agitur principaliter in Euang. De misericordia cordis, vbi dicitur: Dimittite, & dimittetur vobis. Magna est enim misericordia, & pretiosa cordis eleëmosyna, inimicũ diligere, & iniuriã ex corde dimittere. De misericordia oris & de modo miserẽdi, vbi dicitur: Eiice trabẽ de oculo tuo, vt educas festucã deo culo fratris tui. Hæc est enim magna misericordia oris, scilicet, correptio fraterna. De misericordia operis, vbi dicitur: Date, & dabitur vobis. Est autẽ multiplex misericordia cordis. Prima est benignitas & suauitas spiritus. De qua Dominus ait: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Et iterũ: Beati mites, quoniã ipsi possidebunt terrã. Mitis est quẽ mentis asperitas nõ afficit. Qui nec nocet, nec nocere appetit: qui nec proximũ scandalizat, nec Deũ offendit. Secunda misericordia cordis seu eleëmosyna est affectio cordis aliorũ necessitatibus cõdescendentis. Miser enim est, qui miseris nõ cõpatitur. Hoc est vnguentũ quo vngitur corpus Christi. De quo Apost. ait: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Et Iob ait: Flebam quondam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. Tertia cordis misericordia & eleëmosyna Deo accepta, est compati & condolere peccatis proximorũ, quæ sunt quasi frixoria iustorum. Vnde & Dauid ait: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodiernnt legem tuam. Et Ieremias ait: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum: & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei. Et in Eccles. dicitur: Luctus mortui septem: fatui autem & impij omnes dies vitæ orum: quasi dicat: Assiduè lugenda sunt peccata reproborum. Quarta cordis misericordia in hoc consistit, vt dubia in meliorem partem interpretemur, & de occultis neminem iudicemus. Vnde in hodierno Euangelio Dominus ait: Nolite iudicare, & non iudicabimini. Hac misericordia carebant multi, qui facta Christi semper in malum conuertebant, quibus ipse ait: Venit Ioannes Baptista neque manducans panes, scilicet, neque bibens vinum: & dicitis: Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicitis: Ecce homo deuorator, & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatorum. Quinta misericordia cordis est in dimittendo iniuriam & cordis rancorem. Vnde in hodierno Euangelio Dominus ait: Dimittite, & dimittetur vobis. Et in lege scriptum est: Non eris memor iniuriæ ciuium tuorum. Et Iob ait: Si gauisus sum ad ruinam eius, qui me oderat. Sexta & pretiosa cordis misericordia est in diligendo inimicum. Sicut scriptum est: Diligite inimicos vestros. Hoc enim est magnum beneficij genus sibiipsi violentiam facere, & maleuolis se benignum exhibere, & illi cor tuum per dilectionem dare, qui cor tuum vellet, si posset, suffocare, & corpus interimere. Septima cordis misericordia est, quæ Christo exhibetur, dum crucem & mortem eius recolentes, ipsi compatimur & dolorum ipsius, cum dolore & lachrymis recordamur. Hæ fuerunt lachrymæ sanctarũ mulierum ad sepulchrum Dominicũ. Vnde & Mariæ Magdalene Dominus ait: Mulier quid ploras? Et in lamentationibus Ieremias ait: Christus Dominus captus est in peccatis nostris. Cui diximus: In vmbra tua viuemus in Gentibus. Hac igitur mœstitia & compassione, tristes erant Apostoli de nece sui Domini. Vnde & Dominus duobus euntibus in Emaus, ait: Qui sunt hi sermones quos confertis ad inuicem, & estis tristes. Nunc autem de eleëmosyna oris & misericordia subiungamus, cuius septem sunt species. Prima est verbum bonũ & suaue, sermo dulcis & benignus, de quo Salomon ait: Qui dulcis est eloquio, maiora percipiet. Et iterum: Mollis responsio frangit iram, sermo dulcis multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Secunda misericordia oris est oratio, quam offerimus Deo, tam pro amicis quàm inimicis. Hæc est enim spiritualis eleëmosyna, quæ valdè placet Domino. Vnde & per Ierem. Dominus ait: Si steterint Moyses & Samuël coram me, non est anima mea ad populum istum. Isti soli in veteri testamento pro inimicis orasse leguntur. Tertia misericordia oris est desolatorum consolatio. Vnde Apost. ait: Consolamini pusillanimes. Et in Ecclesiastico dicitur: Non desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula. Et Iob ait: Cor viduæ consolatus sum. Quarta oris misericordia consistit in dandis consiliis. Vnde & de Christo inter alia dicit Isaias, quod vocaretur Consiliarius. Et Apostolus ait: Consilium vobis do tanquam misericordiam consecutus, vt sim fidelis. Vnde & fidele cõsilium libenter aliis impendebat. Et Iob ait: Oculus fui cæco his, scilicet, qui ignorabant veritatem, consilium impendendo. Quinta misericordia oris est fraterna correptio: sicut scriptũ est: Corripiet me iustus, & increpabit me. Et Salomõ ait: Meliora sunt verbera diligẽtis, quàm fraudulẽta oscula odientis: quasi dicat: Melius est quòd te mordeat agnus, quàm quòd osculetur lupus. Et in Ecclesiast. dicitur: Quod bonũ est arguere quàm irasci. Sexta oris misericordia est docere indoctos. Iuxta illud Prophetæ: Docebo iniquos vias tuas. Et Isaias ait: Qui habitatis in terra Austri, cum panibus occurrite fugienti. Qui enim sunt in feruore charitatis, debent ministrare panem doctrinæ & eruditionis, his qui fugiunt à terra Aquilonis, & incipiunt conuerti ad Dominum. Septimum genus misericordiæ oris est proximorum exhortatio & inuitatio ad benè agendum, vt qui audit, dicat veni, & quemadmodum Isaias ait: Ibunt populi multi, & dicent: Venite

Matth. 12. Eccles. 4. Act. 20. De multiplici misericordia cordis. Matth. 11. Matth. 5. 2. Cor. 11. Iob 30. Ierem. 9. Eccles. 22. Matth. 11. Leuit. 19. Iob 31. Matth. 5. Ioan 20. Thren. 4. Luc. 24. De multiplici misericordia oris. Prouer. 18. Prouerb. 15. Eccles. 6. Ierem. 15. 1. Thes. 5. Eccles. 8. Iob 29. Isa. 9. 1. Cor. 7. Iob 29. Prouer. 27. Eccles. 20. Isa. 21.

Venite aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias ſuas. Sicut ſeptem ſunt miſericordiæ cordis, & ſeptem oris, ita ſunt ſeptem miſericordiæ operis: de ſex operibus miſericordiæ habetur in Euang. vbi dicitur: Eſuriui, & dediſtis mihi manducare, & cætera quæ ſequuntur. de ſeptima legimus in Tobia, ſcilicet, de ſepultura mortuorũ. De ſex operibus miſericordiæ ait Iſa. Dimitte eos qui cõfracti ſunt, liberos: Ecce ſolutio incarceratorũ. Frange eſurienti panem tuũ: Ecce ſuſtentatio & refectio pauperũ, quæ in duobus attenditur, ſcilicet, in cibo & potu. Egenos, vagosq; induc in domũ tuã: Ecce quartũ opus miſericordiæ, quod cõſiſtit in hoſpitalitate. Cùm videris nudũ, operi eum: Ecce quinta operis miſericordia, ſcilicet, nudũ veſtire. Et carnẽ tuã ne deſpexeris, ſcilicet, in altero: Ecce ſextũ opus miſericordię, ſcilicet, infirmorũ viſitatio. Cùm enim infirmi & fragiles ſumus, nõ debemus infirmos, noſtri ſimiles deſpicere. De ſeptimo autẽ opere miſericordiæ dicitur in Eccleſ. Melius eſt ire ad domũ luctus, q̃ ad domũ cõuiuij. In illa enim finis cunctorũ admonetur hominũ, & viuẽs cogitat quid futurũ ſit. Cùm igitur tot ſint genera miſericordiæ, quæ Deus à nobis requiret: ſicut ſcriptũ eſt: Iudiciũ ſine miſericordia fiet illi, qui nõ facit miſericordiã. Dominus in hodierno Euang. ad miſericordiã nos inuitãs, ait: Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. Si enim heredes eſſe volumus, à tanto patre nõ degeneremus, ſed ſicut portauimus imaginẽ terreni, ita portemus imaginẽ cœleſtis. Teſte enim Ioanne, qui dicit ſe in Chriſto manere, debet, ſicut & ille ambulauit, & ipſe ambulare. Sicut autẽ ad Solis radium Aquila pullos probat ſi aſsimilẽtur ei, & tanq̃ degeneres abiicit, qui Solis ſplendorẽ apertis oculis nequeunt intueri. Et corui pullos ſuos paſcere nolunt, quouſq; nigreſcentibus plumis ſibi ſimiles eſſe perpendunt: ita Deus tanq̃ degeneres abiicit, quos ſibi ſimiles in miſericordia nõ inuenit. Eius enim propriũ eſt miſereri ſemper & parcere. Et quaſi alienũ eſt ab eo iraſci & percutere. Sed peccata noſtra quaſi cõtra naturã eius, reddũt eũ nobis aſperũ & crudelẽ. Vnde in nullo magis aſsimilatur homo Deo, q̃ in miſericordia & corde benigno. Exercitatio enim corporis ad modicũ valet reſpectu pietatis. Si enim ieiunas, diabolus nõ comedit. Si vigilas, diabolus nõ dormit. Si cõtinens es, diabolus cum nulla cõcubuit. Si ſilentiũ tenes, diabolus verbis nõ diffluit. Si miſericors es, ipſum ſuperas, qui viſcera pietatis ignorat. Nihil autẽ efficacius eſt ad impetrandam miſericordiã Dei, quàm miſericordia hominis. Teſte enim Salomone in Parab. Munus abſconditum extinguit iras. Extinguit enim non ſolùm ignem culpæ in temetipſo, vel ignem pœnæ in inferno, ſed ignem iræ in cœlo. Ecõtrà, qui auertit faciem ſuam à paupere, auertet illam à Chriſto. Et ipſe per Iob ait: Halitum meum abhorruit vxor mea, id eſt, preces, quas porrigo in paupere anima mihi deſponſata in baptiſmo. Propterea Pſalmus ait: Dormierunt ſomnũ ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. Quem enim ſomnus & phantaſia ſeculi huius facit diuitem, euigilatio facit pauperem. Nihil inuenerunt in manibus ſuis, quia nihil poſuerunt in manibus Chriſti. Eſtote igitur miſericordes, ſicut pater veſter miſericors eſt. Etſi non æqualitate, tamen imitatione. Ipſe enim benignus eſt ſuper ingratos & malos, ſicut in Luca dicitur. Terra enim tam bonis quàm malis fructificat. Idem Sol bonos & malos illuminat. Vnde & Matthæus ait: Qui Solem ſuũ oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Pater de Sole viſibili, qui tam beneuolis quàm maleuolis lumen miniſtrat. Similiter & pluuia materialis tam bonos quàm malos irrigat. De Sole etiam iuſtitiæ & pluuia doctrinæ poteſt intelligi. Nam populum Iudæorum Propheticis pluuiis irrigauit, & non merentibus radius æterni Solis refulſit. Nã malos ſiquidẽ illuminat & irrigat, vt bonos faciat: bonos autẽ, vt meliores reddat. Similiter & nos tam bonis quàm malis debemus eſſe beneuoli, vt ſimus ſimiles illi, & ſi non per naturã, tamen per gratiã. Ipſe ſiquidem miſericors eſt, bonum pro malo reddẽs, gratis debita dimittẽs, citra culpã puniens, gratis dona conferẽs, & ſupra merita coronans. Poſtquam autem ad miſericordiam nos inuitauit exemplo patris noſtri, ſubiungit de partibus miſericordiæ prohibẽdo temeraria iudicia, prauas ſuſpiciones, & ineptas corruptiones. Nolite, inquit, iudicare, & non iudicabimini: quaſi dicat: Non tantùm in largitate beneficiorũ, ſed etiã in iudicando ſitis miſericordes. Nolite de incertis & dubiis diffinitiuam ſententiã proferre. Nolite dubia temerè diffinire: nolite in partẽ dexteriorẽ interpretari ea, quæ bono & malo animo poſſunt fieri, ne fortè incurratis maledictionẽ illam, de qua Iſa. ait: Væ qui dicitis malum bonũ, & bonũ malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum dulce, & dulce amarum. De his autem Dominus in Matthæo ait, ſicut prædictum eſt in Luca: Venit Ioannes neq; manducans neq; bibens, & dicunt: Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibẽs, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Ecce quàm malitioſe Iudæi opera Chriſti & Ioannis in partem deteriorẽ interpretabantur. Nam ieiunare & manducare, & bono & malo animo poſſunt fieri. Vnde ex miſericordia & benignitate in partem meliorem debẽrent interpretari. Teſte enim Seneca: Quicquid dubium eſt humanitas, debet declinare in melius. Deus enim intentiones & peccata hominum, quaſi ſub ſigillo clauſa tenet vſque ad diem iudicij. Tunc autem fracto ſigillo, aperientur libri conſcientiarum. Vnde Iob ait: Quaſi in ſacculo conſignaſti peccata mea. Et idcirco non debemus ſummi Iudicis iudicium præuenire, ne fortè eradicando zizania, eradicemus ſimul & triticum. Ideo Apoſtolus ait: Qui manducat, non manducantem non ſpernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet. Et iterum: Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? ſuo domino ſtat aut cadit. De apertis autem vitiis,

De multiplici miſericordia operis.
Matth. 25.
Eccleſ. 7.
Iacob. 2.
Quod in miſericordia aſsimilare debemus Deo.
Simile.
De his qui viſcera pietatis & miſericordiæ ignorãt.
De miſericordia Dei.
De his qui temerariè iudicant alios.
Lucæ II.

vitiis, quę bono animo fieri non possunt, permittitur nobis iudicare. Vnde Apostol. Quid enim mihi eos qui foris sunt, iudicare? Nónne de his qui intus sunt, vos iudicatis. De apertis igitur vitiis, de quibus dicitur: A fructibus eorũ cognoscetis eos, possumus iudicare, quòd mala sunt, & quòd malefaciunt qui talia agunt, nec tamen eos debemus condemnare. Vnde & Dominus non solùm de incertis & dubiis, sed de manifestis subiungit: Nolite condemnare, & non condemnabimini. Nescimus enim qualis futurus sit, qui nunc apparet malus. De cuius correptione & salute non debemus desperare, neq; eum quasi abiectum & reprobatum temerariè reprehendere vel cõdemnare debemus, & hoc est quod Dominus ait: Nolite cõdemnare, id est, aliquem æterna damnatione dignum, iudicare. Nescitis enim qualis sit futurus, & vtrum scriptus sit in libro vitæ. De nemine enim quamdiu est in vita, debemus desperare. Non solùm autem alios temerè iudicare vel condemnare non debemus, sed etiam his qui nos iniustè iudicant vel condemnant ex corde dimittere. Et hoc est aliud genus misericordiæ. De quo Dominus subiungit: Dimittite & dimittetur vobis, vel dimittemini, quod idem est, id est, absoluemini à peccatis. Dimittite iniurias vobis illatas, & dimittentur vobis peccata vestra. Gloriosum enim genus vindictæ est ignoscere. Patientia autem iniuriarum interior omnibus præcipitur. Omnes enim ad hoc tenẽtur, vt odium & rancorẽ à se penitus repellant. Perfecti autẽ nec odiũ interius, nec signa rancoris exterius debẽt retinere, sed maledicẽtibus sibi benedicere, & inimicos suos salutare, & beneuolentiã nõ solũ interius, sed etiã exterius exhibere. Hæc est enim, teste D. Gregorio, vera & perfecta patiẽtia, aliena mala æquanimiter perpeti, & aduersus eum, qui se læsit, nullo dolore morderi. Perfectis autẽ qui in primitiua Ecclesia fuerunt, præcipitur dimissio iniuriarũ absq; vlla vltione, vel suorũ repetitione. Vnde Lucas ait: Qui aufert quę tua sunt, ne repetas. Et iterum: Ab eo qui aufert tibi vestimentũ & tunicã, noli prohibere, quia per illorum patientiã, fundãda erat Ecclesia. Perfectis verò huius temporis licèt quæ sua sunt absq; rancore repetere. Alioquin omnia bona Ecclesiarum hodie dissiparẽtur à reprobis & tyrannis. Patiẽtia autẽ interior omnibus præcipitur. Similiter ne malum pro malo reddatur. Qui enim reddiderint retribuẽtibus sibi mala, decidant meritò ab inimicis suis inanes ab omni bono. Nam qui hoc modo vindicantur, occulti à diabolo superãtur, & à malo vincũtur, cùm tamẽ ab Apostolo omnibus dicatur: Noli vinci à malo, sed vince in bono malũ. Condonando autẽ iniuriã, teipsum redimis, vt dimittatur tibi peccatũ, sicut scriptũ est: Redẽptio animæ viri proprię diuitiæ, id est, virtus patiẽtię. Melior est enim patiẽs viro forti, quia vbiq; sine lęsione sui vincit. Sola enim patiẽtia efficit, vt nihil possint cõtra te hostes tui, sed eos licèt inuitos tibi seruire cogis. Si quis autẽ massam auri tibi proiiceret, vt te à carcere redimeret, licèt te aliquantulũ percuteret, & corporaliter læderet, nunquid patiẽter sustineres? Patiẽter igitur tolerare debes tibi illatas iniurias, quæ sunt tibi materia tuæ redẽptionis & exercẽdę virtutis. Habes enim quod possis dimittere, vt tibi dimittatur, & lucrũ tibi augeatur, & tuę potestatis efficiaris. Patiẽs enim pacifica sui possessione gaudet & libertate, sicut scriptum est: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Nec turbatur talis possessio, aliquo inimicorũ incursu. Propterea in Eccles. dicitur: Memorare testamẽti altissimi, & despice ignorantiã proximi. Testamẽtum altissimi est: Dimittite & dimittetur vobis. Hæc est enim doctrina noui testamenti. Despicere enim debemus proximorũ ignorantiã, vt iniurias nobis illatas imputemus ignorãtię & fatuitati. Sicut si phreneticus vel insanus te percuteret, nõ multum curares, sed potius compassionẽ quàm rancorẽ erga ipsum haberes. Exẽplo autẽ Domini, cui propriũ est misereri & parcere, & peccata dimittere, debemus & nos dimittere debitoribus nostris. Et hoc est quod Dominus in hodierno Euang. ait: Non est discipulus supra magistrũ: perfectus omnis erit, si sit sicut magister eius: quasi dicat. Si Magister qui Deus est, suas nõ vlciscitur iniurias, sed tolerando peccatores reddere voluit mitiores. Discipuli qui homines sunt, hanc regulã perfectionis imitari debẽt, vt sint perfecti & iam in charitate Dei & proximi. Cumulus autẽ perfectionis est diligere inimicos. Si ergo patiẽter iniurias sustinuit & eas dimisit: nõ dignetur discipulus patiẽter iniurias sustinere & dimittere eas. Alioquin nõ solũ qui tibi iniurias intulit, reus erit, sed tu qui ferre nescis. Si autẽ improbitas illius tranquillũ te inuenerit, & iste citius pœnitebit, & tu de patiẽtia coronaberis, quia cæcũ vidẽte oculo, id est, corde sereno ad lumẽ veritatis inducere procurasti. Qui autẽ iniurias nõ dimittit, sed malũ pro malo reddit, & proximũ nõ formidat perturbare, vel pacẽ illi auferre, nõ minus tenetur ei ad pacis restitutionẽ, quàm si ei abstulisset pecuniã. Vnde & Dominus Petro quærẽti quoties dimitteret fratri in se peccãti, ait: Nõ dico tibi septies, sed vsq; septuagies septies, id est, quadringẽtis & nouẽ vicibus. Nouenarius autẽ per se transgressionẽ significat, quia vsq; ad denariũ nõ peruenit, & ad perfectionẽ decalogi nõ attingit. Septenarius autẽ numerus, per quod omne tempus dispẽsatur, numerus est vniuersitatis. Et maximè propter septẽ principalia vitia, omnẽ transgressionẽ designat, quæ proximo est dimittẽda. Non solũ autẽ dimittẽda est iniuria, sed insuper dimittenda sunt debita, si nõ habet debitor vnde soluat. Et quoniã misericordia nõ solũ consistit in cõpassione, sed in opitulatione, nõ solũ in dimittendo, sed in erogãdo, postquã ait: Dimittite & dimittetur vobis, subiũgit: Date, & dabitur vobis. Vnde Aug. ait: Nisi peccatis propitius fiat Deus, quis remanet nisi reus? Mundãtur homines per eleẽmosynas, quæ sunt duorũ generũ, erogando & remittendo. Erogando quod habes bonum, remittendo quod pateris malũ. Hæc duo eleẽmosynarum genera Dominus Magister bonus, qui verbum breuiauit super terrã, vt esset fructuosum

Quod neminẽ debemus iudicare, tanquàm à Deo reprobatum.

De remissiõe iniuriarum.

Simile.

Simile.

Simile.

De misericordia & eleẽmosyna.

& nō onerosum,quàm breuiter fuerit cōplexus audite: Remittite,inquit,& remittetur vobis: date,& dabitur vobis. Hæc sunt verba Augustini,quibus ostendit,quòd in dimittendo & erogando fiat emundatio à delicto. Vnde eleëmosyna dicitur Dei aqua: nam sicut aqua extinguit ignem,ita eleëmosyna extinguit peccatū: sicut scriptum est: Date eleëmosynā,& omnia munda sunt vobis. Propterea Dominus in hodierno Euang. ad eleëmosynā nos inuitans,ait: Date,& dabitur vobis. Date beneficium,& dabitur vobis præmium. Date transitoria,& dabitur vobis vita æterna. Date paleam temporalium,& dabitur vobis granum æternorum. O admirabile commercium. Teste enim Augustino, remedium peccatorum medicina est eleëmosynarum. Eleëmosyna enim à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Et in Parabolis Salomon ait: Qui pronus est ad misericordiam,benedicetur. In misericordia autem facienda seu eleëmosyna tribuenda, considerandum est quid detur, & cui, & qua intentione, qualiter & quantum, & quo ordine tribuatur, & quis fructus inde sequitur. Attendere debemus quid dare debeamus, vt de re aliena, quam restituere tenemur, eleëmosynam non faciamus. Immolantis enim ex iniquo, oblatio est maculata, id est, ex rapina vel furto, vel de vsura, vel de quacunque re iniustè acquisita, nisi fortè reperire non valeamus, cui reddere debeamus. Tunc enim consilio Ecclesiæ, dare debemus pauperibus pro illo, à quo iniustè habuimus, vt faciamus nobis pauperes amicos de mammona iniquitatis, vt recipiant nos in æterna tabernacula. Teste autem Gregorio: Si patrocinium eleëmosynis emitur, pauperes non sunt audiendi, vt egeni, sed vt patroni exorandi. Et beatus Augustinus ait: Talis debet esse ipsa eleëmosyna, quæ suscipiatur, non quæ repellatur: quæ peccata purget, non quæ animam grauet. De bono, de iusto labore, de propria facultate, non de pauperis egestate. Teste enim Ecclesiastico: Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui immolat filium in conspectu patris. Sicut igitur qui seminat, purum granum eligit, ita qui eleëmosynam erogat, de pura & munda substantia largiatur: sicut scriptum est: Honora Dominum de tua substantia: quasi dicat: Non debes de aliena substantia, sed de tua propria, eleëmosynam erogare. Non solùm autem quid detur, sed quibus dandum sit, debemus attēdere. Iuxta illud: Cui des videto. Et in Eccles. dicitur: Si bene feceris, scito cui benè feceris, vtrū, scilicet, diuiti an pauperi, iusto vel iniusto. Vel cui feceris, vtrum Deo vel mundo. Nisi enim purè causa Dei feceris, mercedem amittis. Pauperibus enim & non diuitibus danda est eleëmosyna: sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus. Vasa enim vacua impleuit Eliseus. Et nos in terram seminatā non debemus proiicere semen, sed in vacuam. Diuitibus enim eleëmosynam dare, nihil aliud est, quàm ebrio potum propinare, & rem ac mercedem perdere. Vnde & Lucas ait: Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neq; cognatos, neq; vicinos, neq; diuites, ne fortè & ipsi te reinuitent, & fiat tibi retributio. Sed cùm facis prandiū, voca pauperes, debiles, claudos, & beatus eris: quia non habent vnde retribuant tibi. Hoc est quod Isaias ait: Egenos, vagosq; induc in domum tuam. A quibus, scilicet, nullam expectas retributionem. Vnde & Salomō ait: Mitte panem tuum super transeuntes aquas, & post multa tempora inuenies illum. Aquæ transeuntes, vagi sunt & peregrini, quibus danda est eleëmosyna, non diuitibus. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Purga te cum paucis, & pauperi porrige manum tuam. Cum paucis purgamur, quia parum est quod retribuimus respectu eius quod recipiemus. Et pauperi, non diuiti, manū porrigere debemus. Diuites tamen causa liberalitatis, hospitalitatis, vel amicitiæ cōtrahendę, vel cōseruandę, possumus ad mensam vocare, non vt nos reinuitent. Raro tamen debent fieri huiusmodi cōuiuia, seu comessationes. Iuxta illud: Conuiuare rarò. Histrionibus autem & impudicis hominibus nō debemus aliquid dare, propter ipsorum turpitudinē vel scurrilitatem, quod esset dæmonibus immolare. Vnde in Ecclesiastico: Da bono, & ne receperis peccatorem: benefac humili, & ne dederis impio. Et iterum ibidem: Benefac iusto, & inuenies retributionem magnam: & si non ab ipso, certè à Deo. Et in Tobia dicitur: Panem tuum & vinum tuum super sepulturam iusti constitue, & noli ex eo manducare vel bibere cum peccatoribus, id est, noli communicare eis in eo quod peccatores sunt, sicut aliqui nutriunt Histriones. Habito tamē respectu ad indigentiā naturæ, possumus eleëmosynā dare iniusto, & benefacere his qui oderunt nos. Misericordes enim esse debemus ad omnes, maximè ad domesticos fidei, & ad magis indigentes. Vnde Ambrosius ait: Neque enim maius est criminis, habenti tollere, quàm cùm possis & habeas, indigentibus denegare. Esurientiū enim panis est, quem tu detines: nudorū indumentū est, quod tu recludis: miserorū redemptio est pecunia, quam tu in terram fodis. Et iterum ait: Non is dat donum, qui cui datur, non attendit, sed incautè præcipitat. Non is beneficium recipit, qui à quo conferatur, & quomodo, vel qualiter nō sperat, sed latenter & maliciose furatur. Non largitur donū, qui quod agit, nō videt, sed reiicit. Similiter qua intentione detur eleëmosyna attendendum est diligenter, vt nesciat sinistra quid faciat dextera tua. Teste enim Salomone in Parabolis: Vias quæ à dextris sunt, nouit Dominus. Peruersæ verò sunt, quæ à sinistris sunt, id est, quæ non fuerint secundum Deum, quæ non pro spiritualibus & veris bonis fiunt, sed pro vanis & transitoriis. Quid igitur agit dextera, id est, virtus, nesciat sinistra, id est, elatio vel appetitus fauoris. Hoc est quod idem Matth. ait: Nolite vobis thesaurizare thesauros in terra: id est, spem vobis reponere in terrenis, ne fortè ærugo superbiæ vel malitiæ, opera vestra demoliantur: vel fur, id est, inanis gloria, latenter intrando, furetur, & auferat meritum operis, quod est de genere bonorum.

Frigida

Simile. *Luc. 11.* *Multa attendenda sunt in facienda eleëmosyna.* *Attēdere debemus quid sit dandum.* *Eccles. 33.* *Simile.* *Quibus dandum sit.* *Luc. 14.* *Eccles. 12.* *Cato.* *Eccles. 12.* *Tobiæ 4.* *Qua intētione danda est.* *Prouerb. 4.*

Frigida quidem est eleëmosyna quæ fit causa cupiditatis, vt, scilicet, magis recipias, vel intuitu humani fauoris. Tepida quæ fit intuitu carnalis affectionis, seu naturalis pietatis: calida quę fit intuitu charitatis. Prima meretur pœnā, secūda vitat eam. Tertia meretur gloriam. Teste enim Isidoro: Dum causa iactantiæ pauper pascitur, ipsum misericordiæ opus in peccatum conuertitur. Oleum igitur debet supernatare, id est, pro bonis æternis opus misericordiæ debet fieri, vt non mentiatur in nobis opus oliuæ, sicut scriptum est: Superextolletur super Libanum fructus eius, id est, fructus Eleëmosynæ super candorem humanæ laudis. Propterea in Ecclesiast. dicitur: Quasi oliua pullulans, & cypressus se in altum extollens. Oliua pullulat, dum opus misericordiæ fructificat. Cypressus in altū surgit: quia qui ad opera misericordiæ se extēdit, in altitudinem præmiorum se extollit. Et in Ecclesiastico dicitur: Est datum quod non est vtile, scilicet, quando fit pro humana laude. Et est datum cuius retributio duplex, quia acquiritur gratia in præsenti, & gloria in futuro. Nunc autem qualiter facienda sit eleëmosyna, videamus, scilicet cum mentis hilaritate, non cum murmure, sicut in Ecclesiastico dicitur: In exultatione sanctifica decimas tuas. Hilaritas autem mentis condimentum est operis. Quidam autem magis tędio affecti, quàm charitate inducti, Eleëmosynam largiuntur. Teste enim Augustino: Qui dat vt tædio careat interpellantis, non vt reficiat viscera egentis, & rem & meritum perdit. Alij autem dum tribuunt Eleëmosynam, verbis exasperant pauperem, & non solùm meritum amittunt, sed iram incurrunt. Propterea in Ecclesiastico dicitur: Fili eleëmosynā pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne transuertas à paupere. Animam esurientem ne despexeris, & ne exasperes pauperem in sua inopia. Non defraudes, id est non facies fraudem pauperi eleëmosynā detinendo, quæ pauperi de iure debetur, sicut ad Timotheum Apostolus ait: Diuitibus huius seculi pręcipe non sublimè sapere, facilè tribuere, communicare, id est, sua sibi & pauperibus communia reputare. Et beatus Augustinus ait: Ventre pleno ambulas, & vacuum pauperis vētrem non consideras. Pauperi non dedi, ob hoc vt te probarem, non quia ambobus non habui vnde darem. Sequitur: Oculos tuos ne transuertas à paupere contemnendo, scilicet, & vilipendendo pauperem, sicut Tobias ait: Ne auertas faciem tuam ab vllo paupere: ita fiet vt nec à te auertatur facies Domini. Non exasperes pauperem in sua inopia. Non enim per iram pauper est exasperandus, sed blanda locutione placandus. Sicut in eodem Ecclesiastico sapiens ait: Fili in bonis non des querelam, & in omni dato non des tristitiam verbi mali, id est, ne conuicio vendas quod opere donas. Vel ne des querelam murmurando, neq; des occasionem cōquerendi. Vnde subiungit: Nónne ardorem refrigerabit ros, sic & verbum melius quàm datum. Nónne verbum super datum bonum? Segetes defendit ros ab ardore solis, & verbum bonum largientem à nequitia nascentis. Verbum autem melius refrigerat nequitiam accipiētis æstum tribulationis quàm datum. Verbum enim super datum bonum, id est, superaddit aliquid dato bono. Aliud etiam in dando eleëmosynā est attendendū, vt, scilicet, præueniamus vocē postulantis. Vnde Augustinus: Perfecta est misericordia Charissimi, vt ante occurrat esurienti cibus quam aliquando mendicus. Non est perfecta pietas, quæ precibus extorquetur, si taceat mendicus, loquitur pallor in facie. Imitare Deum tuum, qui solem suum oriri facit super bonos & malos. Ecce veniet tibi pluuia antequam roges, id est, descendet vbertas nocte dum stertis. Si accipimus antequam rogemus, & tibi homo modicus est ipse panis & pretio vendis. Non rogauerunt quatuor milia Iesum in deserto, & septem panibus satiauit eos. Hæc sunt verba Augustini, quibus ostendit quod beatus est qui præuenit vocem petituri, & maximè in pauperibus verecundis. De quantitate autem eleëmosynæ ait Tobias: Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impartiri stude, quasi dicat: Cum diligentia tribue, vt sudet eleëmosyna in manu tua, donec inuenias cui potius sit eroganda. Deus enim magis pensat affectum largientis, quàm effectum. Magis attendit ex quanto quàm quantum tribuas, sicut patet in vidua paupercula, quæ duo minuta reposuit in gazophylacio. Et hoc est quod Apost. ad Corinthios ait: Arctissima paupertas eorum abundabit in diuitias simplicitatis eorum. Tenues quidem erant in substantia facultatum, sed diuites in voluntate & bona simplicitate, quia pura conscientia & animo simplici pro posse suæ dederunt. In diuitibus autem non solum sufficit affectus, sed effectus. Ipsi enim qui magis abundant, abundantius tenentur erogare. Nam bona spiritualia, quæ non ferunt in se, percipiunt in aliis, & Prophetę mercedem recipiunt. Sicut vlmus vitem fructiferam sustentans eius racemis exornatur & decoratur. Vnde & inter arbores horti dominici numeratur, quemadmodum per Isaiam Dominus ait: Ponam in deserto abietem & vlmum. Et ad Corinthios Apostolus ait: Vestra abundantia illorum inopiam suppleat. Iuxta illud: Frange aliquid, largire inopi. Aliquid, id est, rem alicuius valoris, exemplo Zachæi, qui dimidium bonorum suorum dedit pauperibus. Non exemplo illorum, qui vestes veteres tribuunt, quando iam nullo vsui aptæ sunt, vel cibaria corrupta & putrida pauperibus elargiuntur. Ac si diceret: Nisi accipias hæc hodie, porcis comedenda relinques. Quo autem ordine facienda sit eleëmosyna ostendit August. dicens: Qui ordinatè vult eleëmosynam dare, à seipso debet inchoare, vt sit quasi lignum fructiferum, cuius semen sit in semetipso super terram. Iuxta illud: Miserere animæ tuæ placens Deo. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Qui sibi nequam, quomodo alij bonus erit? Triplex enim misericordia cuilibet est necessaria. Prima cuiuslibet ad seipsum per contritionem.

Eccle. 20.

Qualiter facienda eleëmosyna.

Eccle. 2.

Præuenire debemus vocem petituri.

Quantum sit dandum

2. Cor. 9.

Simile.

Isaiæ 41.

Quo ordine facienda est eleëmosyna.

Eccle. 14.

contritionem. Secunda ad proximum per compassionem. Tertia ad subditum per correptionem. Ad ordinem etiam elëmosynæ pertinet, vt in vita tua dum bonis tuis vti potes, illa pauperibus eroges. In morte enim quidam tribuunt quæ secum asportare non possunt. Melius est autem seminare ante se, quàm semen post tergum proiicere. Vnde Lucia matri suæ dixit: Non satis Deo charus est qui illi hoc dat quod ipse secum ferre nõ potest. Si vis gratum esse Domino, hoc illi da quo tu poteras vti. Nam quod das moriens, ideo das, quia tecum ferre non præuales. *De fructu eleëmosynæ.* Est autem multiplex fructus eleëmosynæ. Eleëmosyna enim abluit & mundat, sicut scriptum est: Date eleëmosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Et in Daniële dicitur: Redime eleëmosynis peccata tua. Eleëmosyna impetrat misericordiam, sicut scriptum est: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Augustinus: vbi fluit riuus, non siccabitur fons, quasi dicat: Si riuus misericordiæ tuæ fluit, fons misericordiæ diuinæ non siccabitur, sed misericordiam consequeris. Econtra iudicium sine misericordia ei qui non facit misericordiam, sicut Iacobus ait: Eleëmosyna confert gratiam & salutem. Vnde Isaias cùm dixisset: Frange esurienti panẽ tuũm, subiungit: Erumpet quasi manè lumẽ tuum, & sanitas tua citius orietur, id est, illuminatio gratiæ abiectis tenebris peccatorũ. Medicamine enim eleëmosynæ expulso languore vitiorum, anima recuperat sanitatem. Et alium fructum eleëmosynę ostẽdens subiungit. Et anteibit faciem tuam iustitia, quasi pręcursor tuus in curia Regis æterni, sicut in Prouerbiis Salomon ait: Donum hominis dilatat viam eius, & ante principes locum ei facit. *Prouer.18.* Et iterum alium & præcellentem eleëmosynæ fructum ostendens, ait: Et gloria Domini colliget te. Iuxta illud: Viri misericordiæ colliguntur. Eleëmosyna gratiam collatam custodit. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Eleëmosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam cõseruabit. Gratiã pupillæ cõparat, quia sicut illa oculũ, sicut ista illuminat opus nostrum. Et sicut ea quæ seruare volumus, in sacco reponimus, vt ad ea cùm necesse fuerit, recurramus, sic ea quæ in manibus pauperum ponimus, quasi in thesauro cœlesti reseruamus. Eleëmosyna *Eccle.29. Simile.* pro nobis pugnat & vincit. Vnde in Ecclesiastico de eleëmosyna dicitur: Super scutum potentis & super lanceam aduersus inimicum pugnabit. Scuto iaculum repellitur, lancea hostes impugnantur. Sic eleëmosyna diabolum impugnat & vincit, & persuasionis eius iacula repellit. Eleëmosyna à morte æterna animã liberat, & ignẽ gehennę extinguit. Vnde in Tobia dicitur: Eleëmosyna ab omni peccato & à morte liberat, & nõ patitur animã ire in tenebras. Eleëmosyna fiduciã pręstat, & spẽ cõfortat. Vnde in eodẽ Tobia dicitur: Fiducia magna erit corã summo Deo eleëmosyna omnibus faciẽtibus eã. Eleëmosyna vim orationis obtinet, & pro nobis orat. *Eccle.40. Simile.* Vnde in Eccles. dicitur: Conclude eleëmosynã in sinu pauperis, & hæc pro te orabit. Eleëmosyna vitã æternã acquirit. *Tob.4.* Vnde in Tobia dicitur: Eleëmosyna purgat peccata, & faciet inuenire vitã æternã. *De mensura bona, conferta, coagitata & supereffluente.* Et Dominus in hodierno Euang. ait: Mensurã bonã & confertam & coagitatam & supereffluentẽ dabunt in sinum vestrum, id est, opera misericordiæ. Et ipsi pauperes dabũt, id est, erunt causa quare Deus det & retribuat nobis in sinum nostrum. Vel in sinum dicit, vt, scilicet, securi sitis de retributione vestra, sicut de ea re, quam in sinu habemus, securi sumus. Et nota quod sinus sine cingulo haberi non potest, in quo castitas designatur. Quam qui non habuerit sinu carens, nihil à Domino reportabit. Mensuram autem bonam dicit, id est, magnam & vtilem. Confertam, id est, plenam, quia nulla vis animæ irremunerata remanebit. Coagitatam, id est, vndique sanctorum consortio cumulatam. Supereffluentem, nam supra merita remunerabuntur. Mẽsura igitur bona à bonorum omnium remuneratore dabitur, quia pro minimis maxima rependentur. Pro terrenis cœlestia, pro transitoriis æterna. Quæ bene conferta & coagitata dicitur, quia plena & perfecta, nec enim ex aliqua parte erit inanis & vacua. Supereffluens dicitur, id est, superabundans, quia præmiũ excedit meritum. Est autem mensura fluens in remissione peccatorum, effluens in collectione virtutum, perfluens in perfectione & perseuerantia bonorũ, superfluens in abundantia beatitudinum. Prædicta autẽ quatuor verba ad quatuor dotes corporis glorificati possunt referri, vt dicatur mensura bona in claritate corporum & pulchritudine, quæ carebunt omni macula & corruptione. Conferta in eorum soliditate & impassibilitate. Coagitata in agilitate, supereffluens in subtilitate. Omnia enim penetrabunt, & nihil poterit eis resistere. Loquitur autem Dominus per similitudinem tractam ab eis, qui annonam in sextario vel in modio fideliter mensurant. Sunt autem paruæ mensurę in ciuitate, quæ non sunt bonæ, sed illegitimę propter modicitatem. Sunt etiam qui cum mensura legitima illegitimè mensurant, dum illam radendo supra quam debeant ex aliqua parte relinquunt vacuam & inanem. Coagitata autem dicitur mensura ad literam, id est, conquassata, quod fit cum hac atque illac coagitatur, & tracta est à comprimentibus annonam in sextario. Supereffluentem autem dicit mensuram, id est, non rasilem, sed ad plenum cumulatam, ita quod eius capacitatem excedit annona. His autem verbis æternæ retributionis exprimit plenitudinem. Cùm igitur tanta & tam legitima sit superni fori mensura, cum omni diligentia *Mensura nostra debet esse legitima, vt bona mensura remetiatur nobis.* prouidere debemus, vt in foro nostro legitimam mensuram habeamus. Qua enim mensura mensi fuerimus, remetietur nobis. Si magna fuerit vt pauperibus abundanter tribuamus, cum magna mẽsura retribuetur nobis. Si parua fuerit, minor fiet retributio, sicut scriptum est: Qui parcè seminat, parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Et in Isaia Dominus ait: Remetiar opus eorum in sinum eorum. Sit igitur mensura nostra bona &

bona & legitima vt faciamus opera misericordiæ ex charitate & bona voluntate. Sit cōferta, vt fiant opera nostra ex toto corde & mentis plenitudine, & vt nihil relinquamus de his quæ facere tenemur. Sit coagitata in multiplicatione & frequentatione bonorum operum, sicut scriptum est: Constituite diem solemnem in condensis, id est, in densitate bonorum operum, & in conculcatione. Sit supereffluens in supererogatione, vt non solum præcepta, sed & consilia impleamus, & insuper plus quàm iniunctum est nobis, faciamus. De minore autem & illegitima mensura Micheas ait: Adhuc ignis in domo impij, thesauri iniquitatis, & mensura minor ira plena. Ignis, id est, ardens voluntas peccandi est in domo, id est, in corde impij, qui thesaurizat & congregat iniquitatem in corde. Et mensura minor qua peccata sua iniuste mensurat, reputans peccata aliorum maiora, & sua minora. Hæc est statera dolosa. Vnde & Salomon ait: Pondus & pondus, mensura & mensura, vtrunque abominabile est Domino. Licèt autem minor sit mensura & desit ei ad plenitudinem, in fine tamen implebitur ira Dei. Quod autem ait: Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis, non sic intelligendum est, quod iniquæ mensuræ Deus iniquam mensuram rependat, sed est sensus. Ipsa iniqua mēsura tibi nocet, te punit. Si igitur iniqua sit mensura tua, tali mēsura remetietur tibi, id est, pro tali, sicut in Euāgelio dicitur: Qui gladium acceperit, gladio peribit, id est, pro gladio, quem malè accepit, interibit. Et in Matthæo Dominus ait: In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Quasi diceret: si bene iudicas, bonum iudicium consequeris: si autem malè, pro malo iudicio iudicaberis & condemnaberis. Hæc autem mensuratio ad voluntatem hominis potest referri. In voluntate quidem propria metitur bonus homo bona facta, & in ea remetietur ei beatitudo æterna. Similiter in voluntate propria metitur malus homo mala opera, & in ea remetietur ei mensura. Qui enim æternam voluit habere peccati perfruitionem, æternam inueniet in iudicio seueritatem, vt, scilicet, pœna respondeat culpæ. Sicut enim quantum in homine fuit, voluntas peccādi fuit æterna, ita & pœna. Et sicut voluntas benefaciendi fuit æterna quantum fuit in homine, ita & præmium æternum. Punietur tamen homo citra meritum & remunerabitur supra meritum. In eadem tamen dicitur mensura, quia in vna mensura vnus viciam & alius hordeum, vnus plenius & alius minus mensurat. Eadem igitur mensura qua mensi fuerimus, remetietur nobis. Vnde Zacharias ait: Perpendiculum extendetur super Hierusalem, vt, scilicet pœna commensuretur & respondeat culpæ, sicut in Threnis Ieremias ait: Cogitauit Dominus dissipare murum filiæ Sion, tetendit funiculum suum. Cùm enim Deus videt hominem de supernis ad ima tendere, cogitat murum operationum & virtutum eius dissipare. Sed prius tetēdit funiculum, seu perpendiculum, vt commensuret pœnam culpæ. Vnde Isaias ait: Sicut occidit interfectos eius, sic occisus est, in mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit, iudicabit eam. Et iterum ait: Extendetur super eum mensura, vt redigatur ad nihilum & perpendiculum in desolationem. Sicut autem in perpendiculo nullus est error, ita perpendiculum diuinæ iustitiæ non poterit falli vel mutari. Pœna igitur respondebit culpæ, in loco, in numero, in qualitate & quantitate. In loco. Vnde & diues qui in lingua peccauerat, in lingua punitus est. Per quę enim peccat quis, per hæc & punietur. In numero. Vnde ad Rom. Reuelabitur ira Dei de cœlo super omnem impietatem & iniustitiam hominum, quasi dicat: Nulla impietas remanebit impunita. In modo & qualitate. Vnde & Sodomitæ igne & sulphure puniti sunt. In quantitate, quia qui multum peccat, multum punietur. Potentes enim potenter tormenta patientur, & fortioribus fortior instat cruciatus. Hoc est quod Isaias ait: Ecce validus & fortis Dominus sicut impetus grādinis, turbo confringens, sicut impetus aquarum inundantium multarum, & emissarum super terram spatiosam, pedibus conculcabitur corona superbiæ ebriorum Effraim. Impetus grandinis & turbo confringens contra impetum ignis libidinis. Sicut impetus aquarum inundantium & emissarum super terram spatiosam contra auaritiam, cuius pœna erit lata, quia facit angustum. Pedibus autem conculcabitur superbia Effraim contra superbiam. Ecce quomodo stat ad iudicandum Dominus & ad vindictam reddens vnicuique secundum opera sua. Iuxta illud: Stetit & mensus est terram, pensando, scilicet, diligenter latitudinem desideriorum carnaliū, vt mensura qua mensi fuerimus, nobis remetiatur. Nunc autem residuum Euangelij prosequamur, vbi nos instruit Dominus. De modo iudicandi, id est, de dimissione iniuriæ, de erogatione eleēmosynę, & de fraterna correptione, quæ est vna ex speciebus misericordiæ. Vnde & subiungens parabolam, ait: Nunquid potest cęcus cęcum ducere, nónne ambo in foueam cadunt? Hæc autem parabola ad quatuor prædicta refertur, quasi dicat: Si indiscretè & temerariè iudicare præsumpseris, si ex inuidia & malitia proximum corripueris, si contra violentum ira te excęcauerit, si contra petentem auarus eris, nunquid vitiata mente vitium alterius curare poteris, qui vidente oculo & corde sereno non excęcato proximū videre debuisti? Quidam enim temeraria suspitione alios iudicare pręsumunt, odio & liuore alios accusare & reprehendere volunt, & sine exemplo suę emendationis videri consultores appetunt. Prius autem debet auferre trabem malitię, simulationis, & inuidiæ de oculo cordis sui. Datio autem beneficiorum, festucam irę, vel alicuius leuioris culpę tollere de oculo fratris sui. Datur autem beneficiorum, & dimissio iniuriarum & prolatio sententiarum specialiter pertinet ad pręlatos qui cęcis subditis debent prębere ducatum. Alioquin cęcos subditos non possunt ducere verbo & exēplo, sed cęci sint cum eis & cadunt pariter in foueam perditionis. In iudicio autem sententię proferendę iudex debet sub-

Zach. 2.

Isaie 27.

Simile. Mensura mensuræ id est, pœna respondebit culpæ.

Isaie 28.

De modo vindicandi, de dissimulatione iniuriæ, de erogatione eleēmosynæ, & de fraterna correptione.

De iudicio prælatorum & moderamine correptionis.

bet subtiliter intueri, & oculum mentis purgatum habere, qui alium præsumit iudicare ne forte dicatur ei: Qui vestrûm sine peccato est, primus lapidem proiiciat. Propterea Dominus per Isaiam ait: Ponam iudicium in pondere, & iustitiam in mensura. Cum pondere enim deliberationis & grauitatis debemus iudicare & iustitiam facere in mensura, vt modum non excedamus in vindicta. Non debent igitur Prelati leuiter iudicare vel condemnare, neque de incertis diffinitiuam proferre sententiam. Sed causam, quam ignorant, diligenter inuestigare. Propterea Dominus digito scripsit in terra. Nam qui alios iudicant vel arguunt digito discretionis infirmitatem suam debent attendere antequam temerè diffiniant quicquam. Similiter magna adhibenda est discretio in iudicio reprehensionis fraternæ vel correptionis. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Priusquam interroges ne vituperes quenquam, & cum interrogaueris, corripe iustè, quasi dicat: Priusquam diligenter inquisieris non arguas vel condemnes. Quia non debemus iudicare de occultis & ignotis. Cùm autem interrogaueris & cognoueris, corripe, vt timorem habeant cæteri, sed tamen iustè, ne pœna culpam excedat. Sunt autem nonnulli prælati qui nimis excedunt modum in iudicando & arguendo. Exasperant, non castigant, non sunt benigni correptores, sed acerbi reprehensores, & quasi ex odio vel inuidia, vel etiam simulatione hoc faciunt. Nam hypocritæ durè arguere consueuerunt vt se zelum Dei habere simulent, ne in aliquo videantur notabiles. Propterea Dominus de talibus ait: Hypocrita eiice prius trabem de oculo tuo, & tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui. Accusare quidem vitia officiũ bonorũ & beneuolorũ. Quod cũ mali faciunt, alienas partes agunt. Et quia hypocritarum est vsurpare bonorũ officium, vt se bonos simulẽt, tales à Domino hypocritæ appellãtur. Oculus autẽ hypocritæ apertus est ad videndũ aliorũ delicta, & clausus vel excæcatus ad sua. Trabe autẽ excæcatur oculus, festuca turbatur. Quantũ autem distat inter festucã & trabẽ, tantum distat inter iram simplicẽ & odium seu irã inueteratã. Cùm autẽ ira transit in odiũ, festuca crescit in trabem. Quidam autẽ trabem suam non videntes, de aliorũ festuca curiose inquirũt & iudicant. Huiusmodi homines magis amant vituperare & condemnare quàm corrigere vel emendare. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: trabem autẽ quæ in oculo tuo est, non consideras. Colando, scilicet, culicem in alio, & glutiẽdo camelum in teipso. Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater sine eiiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non vides? Prius igitur seipsum iudicet homo quàm alium: prius mundet se quàm alium præsumat mundare. Nam filij Israël dum vellent vindicare in Beniamitos pro vxore Leuitæ, cùm ipsi mundati non essent nec idolum Michæ à se proiecissent, bis superati sunt à Beniamitis. Vnde & beatus Gregorius ait: Qua præsumptione percusso mederi properat, qui in facie vulnus portat. Necesse est vt habeat manus mundas, qui tergere vult sordes alienas. Vnde & Seneca ait: Plus operis est vt proposita custodias, quàm vt honesta proponas. Non in verbis, sed in rebus Philosophia est: facere docet Philophia non dicere. Si igitur aliquem reprehendere vis, primò vide vtrum ei sis similis, quod si es pariter ingemisce, & non eum tibi obtemperare, sed pariter conari mone, quod si non es similis, tamen quia olim fuisti, vel esse potuisti, cõdescende, & non ex odio, sed ex misericordia argue. Raro ergo & non sine magna necessitate sint obiurgationes faciendæ, & tantum propter Deum remota ab oculo trabe malæ intentionis. Qui igitur videre festucam, id est, leue peccatum in oculo fratris sui studet, & trabem, id est, grauius crimen in oculo suo, id est, in intentione non videt, non potest minus emendare in alio, donec magis emendauerit in seipso. Hypocrita enim non est doctor idoneus, qui voluit aliis mederi, cùm nondum sit sanatus. Prius igitur semetipsum corrigere debet, qui alios ad bene viuendum exhortari studet. Quia non potest cæcus cæcum ducere, id est, stultus stultum docere. Neque enim mente vitiata, vitium alterius potest curare. Qui igitur negligit iusta facere, desinat vera docere. Qui enim sicut docet non viuit, ipsam quam prędicat veritatem, cõtemptibilem reddit. Nihil quidem turpius est, quàm bonum quod quisque prædicat, opere adimplere negligat. Nolite igitur maximè vos Prælati temerariè & ineptè subditos arguere. Nolite subditos iudicare de dubiis & incertis vel praua animi intẽtione, vel ex fellis amaritudine, neq; sententiam excommunicationis cum impetu absque deliberatione proferre, vel pœnam maiorẽ quam meruerant, infligere. Vel tanquam abiectos aut desperatos illos reputare. Nolite iudicare vos subditi Prælatos vestros, vel eos infamare, nolite ex suspicione condẽnare. Tentatio vos non apprehendat nisi humana, neq; suspicio ad condemnationem vos impellat. Teste enim Isidoro non est iudicandus à plebe rector inordinatus, quia pro meritis plebium disponitur à Deo vita rectorum. Rectores ergo non à plebe iudicandi sunt, sed ab eo qui constitutus est iudex viuorum & mortuorum, Dominus noster Iesus Christus, Cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

De trabe & festuca.

Simile.

DOMINICA QVINTA THEMA SVMPTVN DE INTROITV MISSAE.

Psal. 26. *Exaudi Domine vocem meam, qua clamaui ad te: adiutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus.*

AD ME

AD me clamat de Seir: Custos quid de nocte. Et dixi: Custos venit mane & nox, si quæritis, quærite, conuertimini & venite. Verba sunt Isaiæ ostendentis qualiter clamare debeamus vt à Domino exaudiamur. Multi enim clamant ore, sed non corde neq; opere. Quibus Dominus ait: Si quæritis, quærite, id est, si quæritis ore, quærite corde & opere. Quia non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum. Conuertimini declinando à malo & venite bonum faciendo. Quidam etiam clamant & quærunt Deum in aduersis, sicut scriptum est: Cùm occideret eos, quærebant eum. In prosperis autem obliuiscuntur Deum. De quibus in Iob dicitur: Qui dicebant Deo, recede à nobis, cùm ille impleßet domus eorum bonis. Et Dominus per Ieremiam: Verterunt ad me terga, & non faciem, in tempore tribulationis dixerunt: Surge: adiuua nos. Talibus igitur respondet custos, si quæritis me in aduersis, quærite in prosperis. Dicũtur autem huiusmodi homines ex Seir, id est, de mundo isto, qui per Seir hispidum designatur, propter varias curas & pungitiua desideria. Clamant igitur qui sunt ex Seir, scilicet, amatores mundi, custos quid de nocte, scilicet, liberas populum tuum. Sed quoniam duplex est nox miseriæ, culpæ, scilicet, & pœnę, repetit custos quid de nocte. Ab vtraque enim liberat Dominus eripiens oculos à lachrymis pœnæ, pedes à lapsu culpæ. Quibus respondet custos. Venit mane & nox. Mane, scilicet prosperitatis & nox aduersitatis. Si quæritis in prosperitate, quærite in aduersitate. Vel venit mane iudicij & nox mortis, quasi dicat: Ista in memoria habete vt quæratis Deum & clametis corde & ore. Vel manè, id est, bene operandi oportunitas, & nox, id est, vitæ defectus in morte. Si quæritis, id est, si aliquo tempore Deum quærere proponitis, quærite, id est, quærere festinetis, quia nescitis diem neque horam. Patet igitur quod multi clamant, quorum vocem Deus nòn exaudit. Est enim malus clamor, & est bonus clamor. Malus clamor est peccati euidentia. De quo in Genesi Dominus ait: Clamor Sodomorum & Gomorręorum multiplicatus est. Et Isaias ait: Peccatum suum sicut Sodoma prædicauerunt nec absconderunt. Clamat mundus exterius sæuiens, clamat dæmon interius suggerens, clamat caro inferius murmurans. Vnde dicitur in Iob: Clamorem exactoris non audit, id est, carnis quæ multa superflua requirit. Clamat iracundus proximum obiurgans. Vnde Apostolus: Omnis ira & indignatio & clamor tollatur à vobis. Clamat stultus & indeuotus ore & non corde Deum exterius honorans, sicut scriptum est: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Et Ieremias ait: Prope es tu ori eorum, & longè à renibus eorum. Sic autem clamare, tumultuare est, non orare. Vnde Dominus per Amos ait: Aufer à me tumultum carminum tuorum. Non solum autem tumultuantur, sed more brutorum vlulare dicũtur, qui vsu rationali amisso lupis & canibus in peccatis assimilantur. Vnde Dominus per Osee ait: Non clamauerunt ad me, scilicet, in corde suo, sed vlulabant in cubilibus suis vacando, scilicet, luxuriæ & ventri, more brutorum. Cubilia enim proprie sunt ferarum. Bonus clamor est intentio desideriorum cordis ad Deum. Clamor siquidem cordis intentio est deuotionis. Hoc modo clamauit Aaron & plaga cessauit. Et Moyses sic clamando veniam populo impetrauit. Ionas de ventre ceti. Daniël de lacu leonũ. Susanna de manibus presbyterorum. Tres pueri de fornace Babylonica liberati sunt sic clamãdo. Est alius clamor bonus, scilicet, clamor peccatoris in confessione. Sic enim filius prodigus clamauit ad patrem, dicens: Peccaui in cœlum & coram te. Similiter & clamor intrinsecus in contritione. Iuxta illud: Rugiebam à gemitu cordis mei. Et Isaias ait: Rugiemus quasi vrsi omnes & quasi columbæ meditãtes gememus. Qui enim more vrsi melle carnalium voluptatum allecti vagi fuerunt & instabiles, in anterioribus debiles, id est, in spiritualibus & fortes in posterioribus, præ dolore vehementi rugire debent. Clamor enim cordis intensi est contritio pœnitentis. Gemere etiam debent pœnitentes, quasi columbæ, quæ, scilicet, gemitum pro cantu habent. Est insuper clamor bonus pœnitentis in lachrymarum effusione. Lachrymæ enim pondera vocis & clamoris habent. Vnde Isaias: Flens ascendet in via Oronaim, clamorem contritionis leuabit. Flens ascendet, quia in valle lachrymarum ascensiones in corde disposuit. Oronaim foramẽ mœroris interpretatur. Mœror siquidem contritionis facit viam orationi, & dat efficaciam clamori, vt leuetur ad cœlum, & perueniat ad Deum clamor contritionis. Vnde Isaias ait: Per ascẽsum Luith flens ascẽdet. Luith interpretatur genæ. Per lachrymas genarum est ascensus ad Deum. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Lachrymæ viduæ à maxilla ascendunt vsque ad cœlum. Est alius clamor bonus, scilicet, orantis in deuotione. Teste autem B. Gregorio: Sicut non potest nõ audire quia Deus est, ita nõ potest nõ exaudire quia pius est. Hoc autem specialiter intelligendum est de oratione ecclesiæ, quæ dum clamat in cunctis mẽbris suis ex multis nummis grandis aceruus erit, & impossibile est tot clamores non exaudiri. Oratio enim est quasi legatus fidelis Domino appropinquans & pro nobis allegans. Nam eleëmosyna per manum pauperis ad Deum mittitur. Ieiunium per carnis afflictionem Domino ostenditur. Oratio verò quasi præsentem Deũ familiarius & sine medio alloquitur, & subtilitate sua penetrat cœlos. Vnde in Ecclesiastico: Oratio humiliantis se, nubes penetrabit, & donec propinquat, non consolabitur, & donec altissimus aspiciat non discedet. Et in Isaia dicitur: Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelso. Grossus est & obtusus mentis intuitus, dum ad terrena inclinatur. Subtilis autem est & tenuis, qui ad cœlestia erigitur. Confessio autem & eleëmosyna quasi duæ alæ sunt, quibus oratio sursum leuatur, Vnde in Ecclesiastico sapiens ait:

Isaiæ. 21. Qualiter clamare debemus.

De malo clamore. Isaia. 3.

Iere. 12.

De bono clamore.

Isaiæ 59.

Isaiæ 15.

Eccle. 35.

De virtute orationis.

Eccle. 35.

piẽs ait: Da ſuauitatem vt ſit oratio deuota, da medullam ſimilaginis quæ purgatisſima eſt farina & minutisſima, vt ſit confesſio pura abſque fermento hypocriſis, & excuſationis & particulariter facta. Impingua oblationem ne eleëmoſyna ſit macilenta, ſed impinguata per charitatem, & oratio impinguetur per eleëmoſynam, & per lachrymas irrigetur. Quando enim lachrymoſa eſt oratio, nõ ſolum Deũ lenit, ſed cogit. Vnde Dominus in Iſaia: Audiui orationem tuã, & vidi lachrymas tuas. Et Tobiæ dictũ eſt: Quãdo orabas cum lachrymis, ego obtuli orationẽ tuam Domino. Eſt alius clamor bonus, ſcilicet, laudãtis in gratiarũ actione. Vnde in Threnis Ierem. ait: Conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarũ effunde, ſicut aquã cor tuũ in conſpectu Domini. Conſurge à torpore negligentiæ, conſurge à mala cõuerſatione, vt laudare posſis, quia nõ eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Scriptum eſt enim: Non mortui laudabunt te Domine, id eſt qui in mortali ſunt peccato, neque omnes qui deſcendunt in infernum, ſcilicet, deſperationis vel gehennæ. Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors, id eſt, diabolus laudabit te. Sed viuens viuens confitebitur tibi, viuens, ſcilicet, vita naturæ, & viuens vita gratiæ. Conſurgere ergo debemus & laudare in nocte, id eſt, in aduerſitate. Nocte enim mandauit Dominus canticum ſibi, quia in tribulatione ſpecialiter inuocandus eſt & laudandus Dominus. In principio, ſcilicet vigiliarum, ne ex vitio intentionis totum opus fiat tenebroſum, & ne torpentes in principio operis opprimantur ſomno ignauiæ, deceptionis & erroris. Effundere autem debemus, ſicut aquam cor noſtrum ex intimo cordis affectu, lachrymas compunctionis producendo. Non ſicut lac, quia remanet color, non ſicut vinum, quia remanet odor, non ſicut mel, quia remanet ſapor: ſed ſicut aquam vt non remaneat color ſimulationis, neque odor infamiæ & malę opinionis, nec ſapor ſeu dulcedo prauæ delectationis. Eſt alius bonus clamor, ſcilicet, doctoris in inſtructione, ſicut ſcriptũ: Clama ne ceſſes. Et Ieremias ait: Aſcende Libanũ & clama, & in Baſan da vocem tuam. Prius enim quam clamemus prædicando, aſcendere debemus Libanũ, mundi candorem conculcando, vel aſcendamus Libanum candorẽ, ſcilicet, bonæ famæ & virtutum. In Baſan da vocem tuã arguendo, ſcilicet peccatores, qui in confuſione ſunt peccatorum. Baſan enim confuſio interpretatur. In Baſan enim clamamus, dũ pro peccatis noſtris cõfundimur, vt alios reprehẽdere valeamus. Eſt alius bonus clamor, prælati, ſcilicet, ſeu iudicis in cõminatione & increpatione. Sic clamabat Ioannes, dicens: Progenies viperarum, quis docebit vos fugere à ventura ira? Nõ clamauit Heli cõtra filios, ſed nimis remiſſe increpauit eos, & à Domino percuſſus eſt & reprobatus, ſicut ſcriptũ eſt: Maledictus qui prohibet gladiũ ſuũ à ſanguine. Et in Eccleſ. dicitur. Quia non profertur citò contra malos ſentẽtia abſq; timore vllo, filij hominum perpetrãt mala. Clamor nonus bonus eſt in operis boni manifeſtatione, quando lucent opera noſtra corã hominibus, vt in eis glorificetur Deus & exemplo bono ędificetur proximus. Citharæ enim & phialæ aureæ plenæ ſunt odoramentorũ, quæ ſunt orationes ſanctorum, ſicut in Apocal. dicitur. Cũ enim ſanctorum præcordia charitate dilatãtur, & auro ſapientiæ reſplendent, & virtutũ opinione cęteris innoteſcunt, quicquid dicunt vel agunt locum orationis & clamoris obtinet apud Deum. Vnde in Threnis ait Ieremias. Leua ad Deum manus tuas pro anima paruulorum tuorũ, qui fame pereunt in capite omnium compitorũ. Manus leuamus dum bona operamur. Bona operatio reputatur oratio. Paruuli autem ſenſu fame verbi Dei pereunt, quia non vnam viam quæ eſt Chriſtus, ſequũtur, ſed diuerſas vias errorum & latam atque ſpatioſam viam, quæ ducit ad mortem. Cùm igitur tot modis ſancti clamẽt ad Dominum, Eccleſia pro filiis ſuis Domino ſupplicans petit exaudiri, dicens: Exaudi Domine vocem meã, qua clamaui ad te. Idcirco autem Dominus clamans emiſit ſpiritũ, vt nos euigilaret & incitaret vt clamaremus ad ipſum. Hypocritę autẽ non clamãt ad Deum, ſed ad aures hominum, non gloriam Dei, ſed gloriam propriam quærentes. Vnde Dominus per Iſa. ait: Non obtuliſti mihi arietẽ holocauſti tui, & victimis tuis non glorificaſti me. Nõ enim Deũ, ſed ſemetipſos glorificare deſiderant. De his autem Pſalmus ait: Ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant. Ore benedicunt dum loquũtur eloquia veritatis, ſed corde maledicunt, dũ meditantur inania vanitatis. Et propterea clamor eorum non exauditur, ſed à Domino reprobatur. Vnde Iſaias ait: Nõ eſt abbreuiata manus Domini vt ſaluare non queat, nec aggrauata eſt auris eius, vt non exaudiat: ſed iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos & Deum veſtrũ & peccata veſtra abſconderunt faciem eius à vobis. Sartago enim nubes & murus interponuntur & faciunt diuiſiones inter Deum & peccatorem. Per ſartaginem intelligitur frixura carnalis voluptatis. Hæc eſt ſartago ferrea, quã vidit propheta inter ipſum & Hieruſalem, vt oſtenderetur ei in figura diuiſio peccatoris populi à ciuitate ſuperna. Per nubem autẽ caligo ſuperbiæ & leuitas ſecularis pompæ deſignatur. De qua Ierem. ait: Oppoſuiſti nubẽ ne tranſeat oratio. Et Salomon in Prouer. Nubes & pluuia non ſequẽtes, vir glorioſus promiſſa nõ ſoluens. Per muri autem duritiam, peccatũ auaritiæ deſignatur. De quo Propheta ait: In Deo meo trãſgrediar murum. Et Iſaias ait: Viſcera mea ad murum cocti lateris. Compatiẽdo, ſcilicet, illis qui igne auaritiæ ſunt decocti. Pro his tribus amouendis clamat Propheta, cùm ait: Saluum me fac Deus, quoniã intrauerunt aquæ vſq; ad animã meã: Ecce carnalis voluptas. Infixus ſum in limo profundi: Ecce auaritiæ tenacitas. Veni in altitudinẽ maris: Ecce ſuperbiæ & elationis ſublimitas. Hoc eſt quod in Iona dicitur: Circũdederunt me aquę multę: Ecce peccatũ luxurię. Abyſſus vallauit me: Ecce puteus auaritię. Pelagus operuit caput meũ: Ecce elatio ſuperbiæ. Hæc igitur tria

De clamore hypocritarũ. Iſa. 43.

Iſaiæ 59. De impedimento clamoris ne ad Deũ perueniat.

peccatorum

peccatorum genera amouenda sunt vt exaudiat Dominus, & à peccatis eruat, nobis tamen non sufficimus, & nisi nos adiuuet & gratiam conseruet, deficimus. Vnde Psalmus adiungit: Adiutor meus esto, quasi dicat: Incœptum est, ne intermittas, iam in via me posuisti, sed aberrabo si me relinquas, voluntatem liberam mihi dedisti, sed absque adiutorio tuo nihil est conatus meus. Sine te nihil possumus facere. Dedisti gratiam, adiuua & serua collatam. Hoc est quod in Zacharia Dominus ait: Effundam super domum Dauid, & super habitatores Hierusalem spiritum gratiæ & precum. Hæc duo coniunguntur, quia beneficio precum gratia conseruatur, sicut in Psalmo dicitur: Benedictus Dominus qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam à me, quasi diceret: quandiu oratio non amouetur, misericordia diuina conseruatur. Dicit igitur: Exaudi & adiuua. Quandoq; enim exaudit ad voluntatem, non ad salutem. Sic enim Satanam exaudiuit vt Iob affligeret, & vt porcos intrarent exaudiuit dæmones. Cùm autem infinitis periculis & perturbationibus humana fragilitas subiaceat, semper necesse est vt diuinum adiutorium homo imploret. Prauum enim est cor hominis & inscrutabile, & quis cognoscet illud? Delicta quis intelligit? Vnde Iosaphat in Paralipomenon ait: Cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus refugij, vt ad cœlum oculos nostros dirigamus. Licèt enim in baptismo & in pœnitentia peccata dimittantur, & gratia conferatur, remanet tamen pronitas peccandi post baptismum. Omnis enim ætas ab adolescentia prona est in malum. Remanet ignorantia & difficultas addiscendi, quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam. Teste autem B. Augustino: Appropinquare falsa pueris non est natura instituti, sed pœna damnati. Remanet difficultas bene operandi, quia caro concupiscit aduersus spiritum. Vnde Psalmus: Miserere mei Domine, quoniam conculcauit me homo. Hominem, scilicet, interiorem homo exterior. Et in Threnis Ieremias ait: Vide Domine afflictioné meam, quia erectus est inimicus meus. Hostis enim familiaris est caro quæ erigitur cõtra spiritũ. Non solum auté est nobis colluctatio cõtra carnem & sanguinem, sed cõtra aëreas potestates. Vnde in Threnis Ierem. ait: Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis cœli, super montes persecuti sunt nos in deserto, insidiati sunt nobis. Aquilæ cœli, id est, sancti & spirituales homines aliquando præueniuntur ab astutia dæmonum. Qui etiam velociores & promptiores sunt ad seducendum, quàm sancti prædicatores ad eripiendũ. Persequũtur nos super montes, quia illos qui sunt in præeminentia virtutum, infestare non cessant. Insidiantur in deserto vt claustrales & solitarios siue eremitas seducant. Remanent corporis necessitates & varij defectus corporales, scilicet, fames, sitis, calor, frigus, fatigatio, labores, dolor, ægritudines & consimilia, quemadmodum scriptum est: Quantas ostendisti mihi tribulationes multas & malas. Remanet necessitas peccandi ex sensualitate & prauis motibus. Test enim Apostolo: Non quod volo, hoc ago. Remanet necessitas moriendi, sicut scriptum est: Quis est homo qui viuit & non videbit mortem. In tot igitur & tantis necessitatibus & angustiis vnicum est remedium, vt diuinum imploremus auxilium, vt scilicet, Deus nobis sit auxilium in prælio, solatium in exilio, lux in tenebris ignorantiæ, patientia in persecutione, adiutor in oportunitatibus. Auxilium enim mundi vanum est & momentaneum & inane. Vnde Isaias: Ægyptus vanè & frustrà auxiliabitur. Propterea Iob ait: Quis mihi tribuat adiutorem? Postulat igitur Psalmus adiutorium à Deo, vt nõ derelinquatur in angustiis. Scriptum est enim: Væ soli, quia si ceciderit, non habet subleuantem se. Et vt non despiciatur in miseriis, licèt enim mortalis sit, vilis, fragilis, creatura tamen Dei est, qui opera sua non despicit, & nihil odit eorum quæ fecit. Et hoc est quod subiungit: Ne derelinquas me, neq; despicias me Deus salutaris meus, quasi dicat: Bonum quod in me cæpisti, non intermittas, neque despicias me, id est, non contemnas, quia ego mortalis te æternum audeo quærere, quia tu es Deus, qui me creasti, & salutaris meus, qui sanas plagam peccati, quasi dicat: Frustrà creasti, & recreasti si miserum despicis & mortalem, præsertim cùm non sit mea propria culpa vt mortalis sim & miser, sed fuit culpa parentum: Quoniam pater meus Adam & mater mea Eua dereliquerunt me, id est, huic miseriæ me exposuerunt peccando. Dominus assumpsit me, carnem pro me assumendo. Pater etiam meus malus, id est, diabolus vel mundus, cuius filius extiti per imitationem, & mater mea Babylonia, ex qua natus sum, & in peccato conceptus, dereliquerunt me, quærentem te, & contemnentem se, cùm id quod quæro, mihi dare nõ possunt. Dominus assumpsit me, qui mihi quod quæro, potest dare. Assumpsit me paruulum & abiectum ad regendum & continẽdum, quia pater, ad nutriẽdum, & lactandum quia mater. Reuera Deus non despicit opera sua, sicut scriptum est: Opera manuum tuarũ ne despicias, sed ipse despicit opera nostra, id est, peccata. Nõ despicit hominem, sed despicit peccatorem. Vnde & Ieremias ait: Quàm vilis facta es nimis iterans vias tuas. Illusores enim ipse deludit, & contemptores ipse contẽnit. Vnde Isaias: Væ qui spernis, nónne & ipse sperneris? Non solum autem despicit, sed abominatur & proiicit. Vnde in Parabolis: Abominabilis est Domino omnis illusor. Et per Isaiam ait: Vos estis onus Domini, ipse quidem percutiet vos. Et iterum ait: Ecce insulæ quasi puluis exiguus omnes gentes, quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum & inane reputatæ sunt. Et rursus: Ecce gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt. Gutta situlæ cadens in terrã quasi pro nihilo reputatur. Pari modo Dominus despicit peccatores, & quasi pro nihilo reputantur reprobi coram Domino. Sicut auté momentum id lingula stateræ cum pondere de facili inclinatur, ita impij

De diuino adiutorio & conseruatione gratiæ.

Zach. 12.

Cotidie inuocandus est Deus & diuinum auxiliũ implorãdum.

Rom. 7.

De vero & vano auxilio.

Expositio literæ.

Quod Deus despicit peccatorem, & abominatur.

Esa. 40.

Simile.

De varietate & miseria hominis.

Simile. ita impij instabilitate sua ad carnalia & terrena cum pondere peccatorum incuruantur & submittuntur. Prædicta tamé verba generaliter ad humanam miseriam & infirmitatem nostram possunt referri. Guttæ enim situlæ comparatur homo, quia paulatum effluendo ad morté tendit, & postquam in terrá ceciderit moriendo, citò siccatur, & obliuioni traditur, velut stilla quę à terra cõtinuò absorbetur. Vnde in Iob dicitur: Qui habitát domos luteas, cõsumentur velut à tinea. Gutta auté vilis est, ita teste Iob: homo putredo & filius hominis vermis. Propter quod idé ait: Putredini dixi pater meus es, mater mea & soror mea vermibus. Ex putredine enim & corruptione homo generatur, qui dicere potest vermibus fratres mei estis vel sorores, quia ex cadauere patris mei procreati estis, sicut ego creatus sum ex eius carne corrupta. Gutta cadens negligitur & paruipéditur à portáte. Ita homo decidens in morté vilipéditur à múdo. Vnde in libro Sapiétiæ: Spes impij tanquá memoria vnius hospitis prætereuntis. Gutta modica est, & tráſit per angusta. Ita breues dies hominis sunt, & per angustũ foramé mortis pertransit. Vnde numerus dierũ hominis vt multũ centũ anni, & quasi guttæ maris reputati sunt. Gutta siquidé maris breuis est & salsa, & vita hominis modica est per breuitaté, sed salsa per multiplicem amaritudiné, quia breui viuens tépore, repletur multis miseriis. Per momentũ seu lingulá statere, intelligitur instabilitas humanæ vitæ, quę semper vergit cũ põdere. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animá. Cũ igitur fragilis & vilis sit homo in se, quáto vilior & despectior est in oculis suis, táto est in cõspectu Dei pretiosior. Neq; enim hominé cõtempsit, qué pretio sanguinis sui redimere voluit. Vnde & Propheta ait: Ne despicias me Deus salutaris meus, id est, ne cõtemnas vel abiicias, qué táto pretio vt saluares, redemisti. Et in Threnis Ierem. ait: Nõ humiliauit ex corde suo, & abiecit filios hominũ, quasi dicat: Nõ reputauit abiectos, quos caro pretio cõparauit. Hoc est quod Isa. ait: Istæ asperget gentes multas, super ipsum cõtinebunt Reges os suũ. Aspersit enim nos sanguine suo abluẽdo. Os suũ cõtinuerunt gentes cõuersę super ipsum, quæ prius blasphemabát & cõtradicebant. Vnde Iob qui typũ Christi gerit, ait: Principes cessabant loqui, & digitũ supponebát ori suo. De hac auté redéptione Isaias ait: Ipse ædificauit ciuitaté meá, & captiuitaté meá dimittet, nõ in pretio nec in muneribus, quasi dicat: Gratis venundati estis; id est, pro nihilo, scilicet, pro peccato, & sine argẽto redimemini. Non enim pretio à nobis dato, sed gratia salui facti sumus, & pretio sanguinis redépti. Sanguis enim Christi attulit captiuis redéptionem, languidis vnctionem, mortuis viuificationem, inquinatis ablutionem. Quatuor siquidem flumina manauerunt de paradiso corporis Christi, quibus ablutus est totus mundus. Fluuius sudoris, fluuius sanguinis, fluuius lachrymarum, fluuius aquæ de latere profluentis. Et ita redemit nos & sanauit, non dereliquit, neque despexit Deus salutaris noster: qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

Isaiæ.52. *Isaiæ 45.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE Epistola Petri Canonica.

1. Pet 3.

Omnes vnanimes in oratione estote, compatientes, fraternitatis amatores.

Vnitas & concordia est Deo accepta.

VVLNERASTI cor meum soror mea sponsa in vno oculorum tuorum, in vno crine colli tui. Verba sunt sponsi in Canticis, quibus ostenditur, quantum grata sit vnitas siue vnanimitas tam prælatorum quam subditorum. Sororem appellat Ecclesiam, id est, regni cohæredem. Sponsam, id est, annulo fidei subarratá, & filios hæredes cœli parientem. Soror per imitationé, sponsa per affectionem. Vulnerasti cor meum per amoris affectum vno oculorum tuorũ, id est, vnitate Prælatorum, & in vno crine colli tui, id est, vnitate subditorum Prælatis adhærentium, quasi dicat: Pro vnitate fidei & charitatis quam habent Prælati & subditi, vulneratum est in cruce cor meum, vt de vniuerso mundo in vnitate fidei congregarem credentes. Vel in vno oculorum tuorum, id est, in vna intentione, dum vnam petis à Domino, quia vnum est necessarium, & per varia desideria non diuiditur cor tuum. Et in vno crine colli tui, id est, in vnitate cogitationum, quas refers ad intelligendum vnicum & summum bonum. Crines igitur dicuntur cogitationes mentem exornantes. Vel ipsi fideles Christo capiti adhærentes, & collum, id est, perfectos exornátes. De quibus in Canticis dicitur: Cincinni mei pleni sunt guttis noctium, id est, fideles Christo inhærentes, per vnitatem charitatis sibi inuicé astricti: pleni sunt guttis noctium, id est, stillicidiis tribulationum, quibus irrigati bonorũ operum proferunt incrementum. Ad hanc igitur vnitatem & vnitatis amorem principaliter inuitat nos Apostolus Petrus in hodierna epistola, Dicens: Omnes vnanimes in oratione. In oratione contra dæmones pugnamus. Pugna autem vnanimiter aggressa victoriam parit. In modico autem foramine discordiæ hostes irruunt, & dissipant exercitum Christianum. Qui, quamdiu in concordia & vnanimitate permanet, terribilis est hostibus vt castrorum acies ordinata. Legimus autem in Act. Apost. quod discipulis vnanimiter orantibus, factus est terręmotus magnus. Pari modo si omnes motus nostri & cogitationes & sensus vnanimiter dirigátur ad Deum, erit motus terræ magnus, vt corruant omnia terrena, & mũdus iste in nobis subuertatur. Et quoniam scriptũ est, vnus assumetur, & alter relinquẽtur, simus in vnitate, & non in alternitate. Spiritus sanctus author est vnitatis. Ipse enim pungit, vngit, & iungit. Pungit per contritionem, vngit per dilectionem, iungit per vnitatem & concordiam. Diabolus autem author est discordiæ & alternitatis.

De vnitate orationum.

Simile.

alternitatis. Vnde Dominus in Euang. Qui nõ cõgregat mecũ, dispergit. Et Iere. ait: Nunquid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilino, id est, diabolo, qui corda reddit dura & ferrea, vt sibi inuicé nõ iungátur. Deus auté corda calefacit, & liquescere facit, vt sibi inuicé cõglutinentur per amoré. Vnde sponsa in Cant. ait: Anima mea liquefacta est. Quod enim liquidũ est, liquido facilè cõmiscetur. De hac auté sanctorũ vnitate & connexione dicitur in Eccles. Loramentũ ligneum colligatũ fundamento ædificij non dissoluetur. Fundamentũ est Christus & fides Christi, & post ipsum Apostoli. De quibus dicitur: Fundamenta eius in montibus sanctis. Ligna autem sunt sancti. Loramentum dicitur coniunctio plurimorum lignorum sibi inuicé colligatorum. Hi sunt fideles constricti per disciplinam & colligati per amorem. Sicut autem loramento coniunguntur plura ligna ad vnum, ita colligari debemus ligno vitæ, quod plantatũ est in medio Paradisi, id est, Christo, & Christi cruci. Colligari etiam debemus fundamento Ecclesiæ, id est, Christo, & eius fidei atq; doctrinæ, & cõiungi doctrinæ Apostolorũ, vt nõ dissoluatur ædificiũ nostrũ. Hoc enim bitumine linita est arca Noë intus & extra. Intus per dilectionis affectum, extra per exhibitioné operum. Hæc est Ecclesia, de qua dicitur in Cant. Vna est columba mea. Et Apostolus ait: Vnus panis & vnum corpus, multi sumus in Christo. Absq; hac vnitate nulli potest esse salus. Vnde Iacobus ait: Si quis totam legem seruauerit, offendat auté in vno, id est, in vnitate charitatis, factus est omnium reus. Simus igitur vnanimes in oratione triplici cordis, scilicet, oris & operis, vt abiiciamus à nobis euagationem cogitationis, locutionis & operationis. Contra cordis euagationé & dispersionem dicitur in Eccles. Contine & cõgrega cor tuum in sanctitate. Contine, vt post concupiscentias tuas non eas. Congrega, vt illud nõ disperdas in varias cogitationes, nec te ventiles in omné ventũ: sicut in eodem Eccles. dicitur. Et Psalmus ait: Ædificans Hierusalé Dominus, dispersiones Israëlis cõgregabit. Nisi enim quę dispersa sunt Dominus in vnũ congregauerit, muros Hierusalé in anima non ædificabit. Vnde Caim vagus & profugus super terram, ait: Quicunq; inuenerit me, occidet me. Teste autem B. Gregorio, mentem diuino derelictam præsidio, quęcunq; cogitatio impetierit, subuertit. Propterea in Parab. Salomon ait: Custodias cogitationes, & disciplinã labia tua conseruent. Importunæ enim cogitationes, tollunt deuotioné orationis, & tanquã muscæ morientes perdunt suauitaté vnguẽti. Pretiosissimũ autem vnguentũ est illud, quod fecit summus vnguentarius ex septem speciebus aromaticis. Quarũ quædã pertinent ad bonorũ adeptioné, aliæ ad malorũ remotionem. Bonorũ autem quædã sunt æternalia, quædã spiritualia, quædã temporalia. Æternalia petuntur in præmiũ, spiritualia in meritũ, temporalia in sustentamentũ. Æternalia petimus, cùm dicimus: Adueniat regnũ tuũ. Spiritualia, cùm dicimus: Sanctificetur nomen tuũ. Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra. Temporalia, cùm dicimus: Pané nostrum quotidianũ da nobis hodie. Malorũ autem alia sunt præterita, alia præsentia, alia futura. Præterita sunt delenda, præsentia vincenda, futura præcauenda. De pręteritis dicitur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. De futuris dicitur: Et ne nos inducas in tentationé. De præsentibus dicitur: Sed libera nos à malo. Non solũ auté in oratione cordis, sed in oratione oris esse oportet vnanimes, vt simul vnũ petamus: sicut scriptũ est: Vnã petij à Domino, quia melior est dies vna in atriis tuis super milia temporaliũ, quæ à seculo hoc quidam postulãt à Domino. De quibus Iere. in Threnis ait: Ponet in pulueré os suũ. De vnanimitate in orãdo Apost. ait: Vnanimes vno ore honorificetis Deũ. Et in actis Apost. dicitur: Erãt auté perseuerãtes vnanimiter in oratione cũ mulieribus, & Maria matre Domini. Estote igitur vnanimes in oratione cõcorditer vnũ petẽdo, & omné verborũ euagationé ac superfluitaté à vobis relegãdo. Et post orationes in bono perseuerãdo. Quidã auté statim post orationem, ad verba scurrilitatis vel maledictionis transeunt, contra quos in Eccles. dicitur: Vnus orans, & vnus maledicens, cuius vocem exaudiet Dominus? De Anna auté postquã orauit, dicitur: Vultus eius non sunt amplius in diuersa mutati. Nõ enim à fletu transiit ad cachinnos. Non igitur negligẽter, vel cum mentis euagatione debemus orare. Hinc est quod S. Bernardus ait: Nemo fratres, paruipendat orationem suam. Dico enim vobis, quod ipse, ad quem oramus, non paruipendit eam, priusquã egressa sit ex ore vestro, ipse iubet eam scribi in libro suo. Vnde indubitãter sperare possumus, quoniã aut dabit quod petimus, aut quod nouerit nobis esse vtilius. Legimus auté quod Anna mater Samuëlis vinum cum vitulis & farina obtulit Domino. Et nos orare debemus cum vino compunctionis, offerendo vitulos, id est, hilaritatem mentis, cum farina, id est, discretione & puritate cordis. Non solùm autem oramus corde & ore, sed insuper opere. Bonum enim opus pro oratione reputatur, & vim obtinet orationis. Vnde in Actibus ad Cornelium dicitur: Eleëmosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. In oratione igitur operis vnanimes esse debemus, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, vno humero, tanquam vir vnus, Domino seruiamus: sicut scriptum est: Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna. Vnde in Exodo præcipitur, vt in vna domo comedatur agnus, & quod nihil extra efferatur. Et per Ezechiëlem Dominus ait: Dabo eis cor nouum & spiritum nouum. Et in libro Regum dicit Dauid speculatori suo: Si vnus est, bonum nuntium affert. De hac autem operis vnitate seu operantium vnanimitate Ezechiël ait: Pennæ eorum rectæ alterius ad alterum. Vnumquodque duabus alis velabat corpus suum, & alterum similiter velabatur. Bonum enim quod vnus habet, debet impendere alteri, aliter pennæ virtutum non sunt rectæ.

De multiplici cõmendatione vnitatis. *Eccles. 22.*

Simile.

De vnanimitate orationis cordis, oris, et operis. *Eccles. 30.*

Exod. 12. *Ezech. 36.*

Teste autem Gregorio, quia pennas alter ad alterũ tendebant, & duabus alis corpus proprium velabant, patet quod sic debemus virtutes, quas accepimus, aliis impendere, vt peccata nostra non desinamus cautè cogitare, & quotidie per timorem & pœnitentiam plangere. His enim duabus alis corpus actionum nostrarum ab oculis diuinæ vltionis velatur. Per alas enim virtutes, per corpus actio designatur. Nisi igitur vnanimes fuerimus in charitate & bono opere, nunquam Deus audiet nos in oratione. Vnde in Canticis sponsus ait: Qui habitas in hortis amici, auscultant te, fac me audire vocem tuam. Si enim in hortis & viriditate bonorum operum habitemus, vocem petitionis nostræ exaudiet Dominus, amicis auscultantibus, Angelis sanctis orationes nostras deserentibus ad ipsum. Si autem mali homines vnanimes sunt in malo, & magna est inter molles concordia. Quemadmodum in Iob penultimo, secundũ aliam translationem, dicitur: Vir fratri suo conglutinabitur, & coniungetur, & non diuelletur. Et Naum Propheta ait: Sicut spinæ se inuicem complectuntur, sic conuiuium illorum. Multò fortius boni debent vnanimes esse in bono. Qualiter enim prædictam vnitatem & vnanimitatis concordiam obtinere & conseruare debeamus, ostendit beatus Petrus in hodierna Epistola, dicés: Estote compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum pro malo, vel maledictum pro maledicto, sed econtrariò benedicentes. Ex his igitur verbis multiplicem possumus instructionem elicere, & morum informationem. Prædicta enim omnia ad conseruationem vnitatis, & prædictæ vnanimitatis valde sunt necessaria. In oratione siquidem compatientes sunt, qui pro aliorum orant delictis tanquam pro suis. Qui autem duro sunt corde, & proximorum necessitatibus per compassionem condescendere nesciunt, qui cum infirmis non infirmantur, nec ad proximorum defectus supportandos emolliuntur, cùm sint sine affectione, profectò sunt absq; fœdere & vnanimitate. Similiter qui fraternitatem non diligunt, sed singulares & velut vnicornes ab aliis se diuidunt, & alios cõuersatione & conuictu suo indignos reputant, dicentes in corde suo: Non sumus sicut cæteri hominum: huiusmodi homines frequenter ecclesiasticam scindunt vnitatem, & fraternam vnanimitatem perturbant. Pari modo qui crudeles sunt, & viscera misericordiæ à se abiiciunt, qui in corde suo iram retinentes, iniurias sibi illatas condonare renuunt, cùm non sint misericordes, nec pacem cum aliis habent, nec vnitatem conseruant. Qui autem modesti non sunt, sed modum in loquendo, & in operibus suis excedunt, hi frequenter alios perturbant, & scandalum generant, & fraternam vnitatem non seruant. Et quoniam scriptum est: Inter superbos semper sunt iurgia, qui non fuerint humiles, nunquam poterunt esse vnanimes. Qui autem malum pro malo, vel maledictum pro maledicto reddunt, proximos suos, quorum ignem sedare & extinguere debuerant, amplius accendunt, & ad deteriora prouocant, & idcirco fraternam vnitatem dissipant. Propterea Apostolus Petrus cùm pręmisisset: Estote vnanimes, subiunxit compatientes, vt alter alterius onus & infortunium suum reputet. Misericordes, aliis iniurias condonantes. Modesti omnia cum modo facientes. Humiles, vt de his non superbiatis. Non reddentes malum pro malo ipso opere, vel maledictum pro maledicto in verbis, sed econtrariò benedicentes, quia in hoc vocati estis, vt benedictionem hæreditate possideatis: quasi dicat: Sic redderis vos dignos diuina benedictione, quando dicturus est Dominus: Venite benedicti patris mei. Vel benedictione illa, qua sancti Deum benedicunt in æterna vita. Sancti auté benedicere debent maledicétibus, sicut fecit Christus. Et hanc benedictioné debemus, quasi hęreditaté à Christo acceptá, possidere, vt nulla tribulatione moueãtur ab hac hęreditate. Teste enim Apostolo: Maledici regnũ Dei nõ possidebũt. Estote igitur cõpatientes. Virtus enim cõpassionis Christũ de cœlo ad dexterá adduxit: sicut scriptũ est: Propter miseriá inopũ & gemitũ pauperũ nũc exurgã, dicit Dominus. Et Iob ait: Ab infantia mea mecũ creuit miseratio, & egressa est ab vtero matris meæ. Naturale

Nota. enim est, vt homo homini cõpatiatur, specié suã in alio visitãdo. Et quãtò magis crescit & intenditur eius cõpassio. Qui igitur aliorũ miseriis nõ cõpatitur, cõtra naturam peccare videtur. Nisi enim alter alterius per cõpassionem onera portemus, Christi legé adimplere nõ valemus. Vnde ad Rom. Apostolus ait: Suscipite vos inuicé, sicut Christus suscepit vos. Et iterũ: Supportantes inuicé in charitate. Vnde & de Elia legitur, quod fuit currus & auriga Israël. Non enim solũ re-

Iob 29. gebat Israël per doctrinã, sed supportabat per cõpassionem. Et Iob ait: Oculus fui cæco, & pes claudo, pater erã pauperũ, & mœrentiũ erã cõsolator. Flebã quondã super eo, qui afflictus erat, & cõpatiebatur anima mea pauperi. Et Dominus in Deut. ait: Si videris asinũ fratris tui, aut bouem iacenté sub onere in via, non despicies, sed subleuabis cũ eo. Compati enim debemus minoribus & maioribus, quando in via pręsentis seculi cadũt sub onere peccati, & eos vt resurgãt,

Nota. iuuare. Interroga autem iumenta & bruta animalia, & docebunt te. Cerui enim tempore amoris à patria discedentes, renibus alterius capite imposito se sustentant. Et oues in feruore meri-

De amore fraternitatis. diano vmbram refrigerij sibi inuicem adhibent, altera alterius lateri capite supposito. Estote fraternitatis amatores: quia bonũ est & iocundum habitare fratres in vnum. Econtrà, malum est & amarũ arrogantia & singularitate ab vnitate fratrum separari. De his autem Apostolus Iudas in Epistola canonica ait: Hi sunt, qui segregant semetipsos animales spiritũ non habentes. Tales sunt schismatici & cathari nostri temporis, de quibus in Threnis Ierem. ait: Recedite polluti, clamauerunt eis, recedite, abite, nolite tangere. De Dauid auté legimus, quod conuenerunt ad eum omnes, qui amaro erant animo, & oppresi ære alieno, & ipse nõ subtraxit se per superbiam

biam vel inhumanitatem, sed recepit omnes per mansuetudinẽ & fraternitatis amorem. Vnde & Seneca ait: Iam agamus, vt meliorem vitam sequamur, quàm vulgus, non vt cõtrariam, alioquin quos emendare volumus, fugamus à nobis & auertimus. Et iterum ait: Hoc primum philosophia promittit sensum cõmunem, humanitatẽ & cõgregationem. Hinc est ergo quod Dominus iussit homines recumbere, nõ singulariter, sed quinquagenarios & centenarios, sicut dicitur in Luca. Et in Iob: Cum lapidibus regionũ pactum tuũ, id est, societas tua, & bestiæ terræ pacificæ erunt tibi. Iuxta illud: Cum his qui oderunt pacem, erã pacificus. Super hoc Greg. ait: Cùm benè viuitur, cauendũ est ne quis despectis cæteris de singularitate glorietur, sed sociale bonũ recogitet. Sequitur: Estote misericordes: sicut per Osee Dominus ait: Misericordiã volo, & nõ sacrificiũ. Et in Parab. Salomõ ait: Facere misericordiã & iudiciũ, magis placet Domino quàm victimæ. Beatus enim qui intelligit super egenũ & pauperẽ, in die mala liberabit eũ Dominus: hoc est in die iudicij, quãdo de benedictionibus metet vitã æternã. Cùm enim dicet Dominus: Venite benedicti patris mei: Esuriui enim, & dedistis mihi manducare, & cætera quę sequuntur. De huiusmodi benedictionibus metet æternã vitam: sicut scriptũ est: Potens in terra erit semen eius, id est, opera misericordiæ, ex quibus messis æterna colligitur, quia re minima, magna cœlorum regna emuntur. Regnũ enim cœlorũ tantũ valet, quantũ habes. Hoc est quod Propheta ait: Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua, id est, opera bona seminantes. Venientes autẽ ante conspectũ Domini, veniẽt cum exultatione portãtes manipulos suos, id est, reportantes æternã retributionem. Quæ autem seminauerit homo, hæc & metet. Teste enim Apostolo: Pietas ad omnia vtilis est, promissionẽ habens vitæ, quæ nunc est & futuræ. Confert enim vitam gratiæ in præsenti, & vitam gloriæ in futuro. Vnde in Eccles. dicitur: Est datum cuius remuneratio duplex, id est, in præsenti & in futuro, vel in corpore & in anima. Teste enim Salomone in Prouerbiis: Fœneratur Domino, qui meseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei. Vnde B. Augustinus ait: Christus dicit: Da mihi aliquid ex eo quod dedi tibi: habuisti largitorem, fac me debitorem, habeam te fœneratorem. In Deuteronomio autem dicitur: Anno tertio separabis tibi decimam ex omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore. Venietque Leuites qui non habet aliam partem, & peregrinus & pupillus, & vidua, & comedent, & saturabuntur. Tertius annus significat, quod pauperibus corde, ore, & opere, benefacere debemus. Teste enim beato Ambrosio: Sola misericordia comes est defunctorum. Frustrà autem manus ad Deum in oratione leuat, qui eas pro posse suo ad pauperes non extendit. Propterea in Iob dicitur: Non remãsit de cibo eius, propterea nihil remanebit de bonis eius. Et in Luca Dominus ait: Quis ex vobis volens ædificare turrim, nónne priùs sedens cõputat sumptus, qui necessarij sunt, id est, discernit erogandũ esse temporalem substantiã, vt ædificetur ei turris, per quam defendatur in præsenti ab inimicis, & in futuro per illam ascendet in cœlos. Econtrà, teste beato Iacobo: Iudicium sine misericordia erit ei, qui non fecit misericordiam. Propterea in hodierna Epist. Petrus ait: Estote misericordes. Et subiungit: Estote modesti. Modestia enim est quasi temperata complexio bonorum operum, quando modus nõ exceditur, sed in omnibus debita mensura obseruatur. Idem enim facit plus quod minus. Vnde in Ecclesiaste Salomon ait: Noli multum esse iustus. Et in Parab. ait: Qui vehementer emungit, elicit sanguinem. Propterea de animabus sanctis in Ezechiële dicitur: Pedes eorũ pedes recti. Rectos habemus pedes operum, dum operãdo modũ obseruamus. Vnde in lege animal cæcum Domino nõ offertur, & animal quod vngulã non findit, reprobatur. Qui enim opera sua non attendũt, nec vngulam per discretionem findunt, Domino placere non possunt. Propterea in Leuit. præcipitur, quod non offerat pecus Domino, qui fuerit paruo vel grandi vel torto naso. Per nasum quo odores discernimus, virtutẽ modestię & discretionis intelligimus. Paruo autẽ vel grãdi vel torto naso dicitur, qui cum discretione parua vel minima vel peruersa improuidẽter, imprudẽter bona operatur. Paruus igitur est nasus illi, qui ad tenendam mensuram non est idoneus. Nasus autẽ grãdis est discretionis, immoderata subtilitas. Tortus autem & indecẽs est nasus, dum ad Deum, & ad ea, quæ expediunt, non dirigitur discretio, sed ad vana & inutilia retorquetur. Nasus autem rectus & parum recuruus, bonus est, id est, moderata & prouida discretio. De quo in Canticis: Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum. Teste enim Gregorio: Sancta Ecclesia quæ ex causis singulis tentamenta prodeant, per discretionem conspicit, & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Damascus autem potus sanguinis interpretatur. Respicit vir discretus & sagax contra diaboli insidias, qui sanguinem bibit & affectat. Respicit contra peccatorum sanguinem, non solùm potatum euomendo, sed oblatum respuendo. Simus igitur discreti & modesti, vt non excedamus modum secundum maius vel minus. Non declinemus ad dexteram siue ad sinistram. Vnde per Isaiam Dominus ait: Hæc est via, ambulate in ea, nec ad dexterã, nec ad sinistrã: quasi dicat: Nec ad dexterã prosperitatis, nec ad sinistrã aduersitatis deuietis. Vel per dexterã bona, per sinistrã mala. Ad dexterã igitur declinat, qui bona sua magna reputat: ad sinistrã deuiat, qui mala sua parua putat. Vel dextera est amicus, sinistra inimicus. Ad dexterã igitur declinat, qui ꝓpter amicos malũ facit, vel bonũ omittit. Ad sinistrã, qui inimicos persequitur suos, & odit. Ad dexterã declinat, qui de misericordia Dei nimis pręsumit: ad sinistrã, qui desperãdo in malũ corruit. Vel declinat ad dexteram, qui nimis est securus: ad sinistram, qui nimis est remissus. De his autem Ieremias ait: Impegerunt in viis suis, vt ambularent per eas

Nota.

De misericordia.

itinere non certo. De Iacob autem legimus, quod in labore modum discretionis obseruans, ait: Nosti Domine mi, quod paruulos habeam teneros, oues ac boues fœtas mecũ, quas si plus ambulando fecerim onerare, morientur vna die cuncti greges. Hoc est contra illos, qui onera grauia & importabilia alligãt, & absq; modo alios affligunt & molestãt. Prædictis autẽ virtutibus subiungit Petrus de humilitate, dicẽs: Estote humiles, vt, scilicet, cum omnia prædicta feceritis, non inde superbiatis, sed magis dicatis: Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Quãtò maior est homo iustus, tantò se humiliat in omnibus. Vnde in Ezech. dicitur: Quod gazophylacia erãt in superioribus humiliora. Hi sunt viri sancti, in quibus spirituales diuitiæ reponuntur. Qui quãtò superiores sunt, tantò magis humiliãtur, attendẽdo cum timore quantũ desit eis, & quod ea quę habẽt, nõ à se habẽt, & quod amittere possunt, & quod bona eorũ nõ sunt purè bona, sed iustitiæ nostræ sunt tanq̃ pannus menstruatę. Hæc enim ad conseruationẽ humilitatis valde prosunt. Vnde & Iob ait: Nolo multa fortitudine cõtendat mecũ, nec magnitudinis suæ mole me premat, æquitatẽ proponat mihi: quasi dicat: Nolo vt me examinet ad cõparationem iusti, inquantũ Deus, quia quantumcunq; sit bonus & iustus, si districtè ab omnipotẽte iudicetur, mole magnitudinis premitur. Quis enim iustus examinationi inueniri valeat, si ad comparationẽ deitatis, ipsum examinari oportet, vel si secundũ suę fortitudinis maiestatẽ vitam hominis discutiat. Vnde petit æquitatẽ proponi, id est, filiũ in carne mitti, vt cõpatiatur defectibus nostris & arguat in æquitate pro mãsuetis terræ. Ipse enim factus est nobis à Deo sapiẽtia & iustitia. Vnde æquitas nominatur. Patet igitur quod sicut idẽ Iob ait: Non iustificatur homo cõparatus Deo, id est, cõparatus diuinæ iustitiæ, neq; poterit respõdere vnũ pro mille, si voluerit cõtendere cũ eo, id est, si quod Dei est, sibi arrogare pręsumat. Per mille perfectiones designatur initiũ. Cùm igitur Deus à nobis persecutione exigat, nõ possumus ei dignè respondere vel rependere initiũ perfectionis. Et hoc est quod valde humiliat sanctos, scilicet, defectus eorũ respectu diuinæ perfectionis. Vnde idẽ Iob ait: Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ, tamẽ sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea. Aquis niuis abluimur, quãdo cũ candore humilitatis peccata plangimus, vel quãdo pro desiderio æternorũ lugemus. Nix enim à superioribus descendit. Manus autẽ fluere, id est, bonis operibus dicũtur abundare velut mundæ, quia nõ verè mũdę sunt in hac corruptione. Intinguũtur enim sordibus, si ad diuinã munditiã cõparentur. Vestimẽta autẽ nostra, id est, corpora, propter motus sensualitatis, nos quasi abominabiles reddũt, & immũdos, & idcirco secundũ Petri cõsiliũ humiliari debemus. Sequitur: Nõ reddẽtes malũ pro malo in operãdo, vel maledictũ pro maledicto in loquẽdo. Et si homo aliquãdo turbetur, tamẽ malũ nõ loquitur: sicut scriptũ est: Turbatus sum & nõ sum locutus. Vnde quidã Sapiẽs ait: Commotio tua ibi moriatur, vbi oritur. Sicut autẽ qui de domo vicini ardẽte ignẽ sumit, & domũ propriã incẽdit, sic qui de malitia alterius malũ sumit exemplũ, vel incẽditur ira vel reddit pro malo malũ. Vnde in Prouer. Sicut carbones ad prunas & ligna ad ignẽ, sic vir iracũdus suscitat rixas. Valde autẽ rudis est, qui in domo vicini dũ ardet, ligna ponit, vt magis ardeat, cùm deberet ligna subtrahere, vel aquã infundere, vt ignis extingueretur, & incendiũ sedaretur. Ita est de illo, qui proximũ, vt magis irascatur, incitat, malũ pro malo reddẽdo, vel maledictũ pro maledicto. Vnde Salomõ: Noli litigare cũ homine iracũdo, & nõ strues ligna in ignẽ eius. Et Isa. Principes tui infideles sequũtur retributiones, malũ, scilicet, pro malo reddẽtes. Sicut enim pax est in pręcepto, ita & patiẽtia. Sicut alij nobis debẽt seruare pacẽ, ita & nos aliis exhibere patientiã. Quomodo ergo possumus ab aliis petere, quod nobis debẽt, scilicet, pacẽ, cùm nos illud quod debemus, eis nõ soluamus, scilicet, patientiã. Iure igitur nos poterit recõuenire & cõtra nos excipere de debito nõ soluto. Frustrà legis auxiliũ inuocat, qui cõmittit in legẽ. Si igitur cõuenio eum de pace non seruata, recõueniet me de patiẽtia nõ exhibita. Propterea Paulus ait: Nos vos defendẽtes charissimi, sed date locũ iræ. Qui enim voluerit se vindicare, nõ expectãs vltionẽ diuinã, hic profectò nõ dat locum iræ, seu vindictæ diuinæ, quam vult euacuare, vt iam locũ non habeat, cùm tamen dicat Dominus: Mihi vindictam, & ego retribuam. Et Isaias: Arguet in æquitate pro mansuetis terræ. Hæc est enim æquitas & iustitia, vt qui mansueti sunt & mites, & non arguunt pro se, Dominus arguat pro illis in iudicio, & spiritu oris eius interficiat impios. Propterea Petrus in hodierna Epistola astruens prophetico eloquio quod prædixerat, subiungit: Qui enim vult vitam diligere, id est, ostẽdere se dilectionem habere, & videre dies bonos, cùm in hoc seculo dies mali sint, coërceat linguam suam à malo, ne, scilicet, loquatur apertè mala, & labia sua ne loquãtur dolum, id est, ne proferat verbum malum & dolosum, vel ne bona dolose loquatur. Et quoniam scriptum est: Qui custodit os suum, custodit animam suam, refrænemus & coërceamus linguam nostram. Gloriosus est enim iniuriam tacendo fugere, quàm respondendo superare. Vnde & Philosophus ait: Magna virtus est audire noxia, & non reddere contraria. Propterea in Ecclesiastico dicitur: Qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. Et iterum: Qui multis verbis vtitur, lædit animam suam. Flagellum enim linguæ, comminuit ossa. Vnde Ierem. Venite, percutiamus eum lingua. Et in Parabolis: Os stulti contritio oris, labia ipsius ruina animæ est. Et in Ecclesiastico dicitur: Lingua tertia multos commouit, ciuitates munitas destruxit, & mulieres *maritatas eiecit. Linguam tertiam detractio habet, qui se tertium inter duos amicos ponit, & eorum amicitiam dissoluit. Destruxit autẽ huiusmodi lingua ciuitates munitas, id est, mentes munimine

Quod malum pro malo reddere non debemus.
Simile.

Ecclef. 19.
Ecclef. 15.

**viratas.*

munimine virtutum roboratas, & mulieres *maritatas eiecit, & à virtute deiecit, id est, viriles animas effeminauit. Qui igitur vult videre dies bonos, diem, scilicet, gratię in præsenti, & diem gloriæ in futuro, coërceat linguã suam à malo. Declinet à malo, etiã si detur occasio exterius vt peccet, & faciat bonum, quia non sufficit vna pars iustitiæ sine alia. Primum autẽ vitat culpam, secundum meretur palmam. Declinet etiam à malo, in se vitia destruendo, & faciat bonum, virtutes ædificando. Inquirat pacem, tanquam rem absconditam, pacem, scilicet, cum Deo, cum seipso, & cum proximo, & sequatur eam, vt rem, scilicet, fugitiuam. Inquirat enim pacem, id est, Deum, qui est pax nostra, faciens vtraq; vnum, & sequatur eam, id est, prosequatur in cœlũ, quo præcessit, quia oculi Domini super iustos, id est, respectus misericordię diuinæ, & aures eius in preces eorũ, scilicet, adimplendas. Non dicit ad preces, sed in preces, propter celerem exauditionis effectum. Vultus autem Domini super facientes mala, id est, inferentes mala aliis: primo loco, vel reddens mala pro malis, vultus, id est, vultuositas iræ & indignationis ipsius. Per vultum autem eius possumus intelligere iudicium, in quo iratus apparebit, sicut in vultu hominis apparet ira. Vel vultus Dei, id est, manifestatio, quia illa die manifestabit se, vt cognoscãt quem contempserunt. Sequitur: Et quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis: quasi dicat: Ideo debetis à malo declinare & facere bonum, quia nemo potest vos retrahere à bono, nec corã vobis auferre, si volueritis in bono perseuerare. Imò mali prosunt bonis, dum nocere volunt. Vnde Isa. Facta sunt morticina eorum, quasi stercus in medio platearum. Stercus fœtidum est & fœcundũ, ita mali fœtidi sunt in se & per exempli pernitiem, & tamen persecutione, quam inferunt, fœcundant Ecclesiam. Si enim verba contumeliosa, si rerum damna, si inferunt tormẽta, nõ nocẽt, sed patientiã exercẽt. Si quis autẽ his victus deficit, nõ ille qui malũ intulit, sed ipse, qui malũ non pertulit, sibipsi nocuit. Pulsatur omnis domus, & ea quæ super arenam, & ea quæ supra petram fundata est, sed alteram fragilis structura strauit, alij firmitas fundamẽti coronã perseuerãtiæ tribuit. Et hoc est quod ait: Sed & si quid patimini propter iustitiã, beati. Propter iustitiã, scilicet, faciendam vel retinendam, beati eritis in futuro. In pręsenti autẽ ne timueritis timorẽ eorũ, id est, illa, quæ in eis possunt videri timẽda, id est, crudelitatẽ, regiã potestatem & similia, vt non cõtristemini, sicut & cæteri, qui nõ habent æternæ retributionis spem. Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris, id est, sanctum & gloriosum, qui solus metuendus est, reputate, & ipsius sanctitatem quàm sit incomprehensibilis gloriæ intueminiintimo cordis affectu, vt nunquam à memoria vestra recedat, vel ab amore, Dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

*viratas.

Mali prosunt bonis.
Simile.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM EX EVANGELIO SECVNDVM LVCAM.

Cùm turba multa irruerent in Iesum, vt audirent verbum Dei: & ipse stabat secus stagnum Genezareth. *Luc. 5.*

NE despicias narrationem presbyterorum sapientium, ab ipsis enim disces sapientiam, & in prouerbiis eorum conuersare. Verba sunt Sapientis in Ecclesiast. Licèt enim sapiens sit aliquis, nihilominus libẽter audire debet verbũ Dei: sicut scriptũ est: Audiens sapiẽs, sapientior erit. Semper enim potest homo proficere in sacra scriptura, quæ est quasi puteus profundus, vel velut mare, quod nõ potest exhauriri, vt possimus dicere, sicut ait Ecclesiast. Cùm consummauerit homo, tunc incipiet. Quantò eum plus aliquis intelligit de scripturis, tantò sibi videtur quasi incipere, & imperfectionem suam agnoscere, vt dicat cum Propheta: Et dixi nunc cœpi. Et ideo qui sapiẽs est, nõ despicit narrationẽ seu prædicationẽ sapientium. Vnde in Ecclesi. dicitur: Da sapienti occasionẽ, & addetur ei sapientia. Econtrà, Sapientiã atq; doctrinam stulti despiciunt, sicut in Parab. & in Ecclesiaste dicitur: Peruersi difficilè corriguntur. Vnde & Dominus per Ierem. conqueritur, dicẽs: Nunquid Resina non est in Galaath, & Medicus non est ibi? Quare igitur non est obducta cicatrix tua filiæ populi mei? Galaath aceruus testimonij interpretatur. Hæc est sacra scriptura & Ecclesia Dei, in quibus copiosa est Resina medicinæ spiritualis & sacramentorũ, & multos habemus Medicos spirituales, & testes pro bonis & cõtra malos, & multa testimonia spiritualiũ sententiarũ. Et idcirco inexcusabiles sunt, qui hãc medicinã respuentes, sanari contemnunt. Teste enim Ecclesiast. Execratio est peccatoribus sapiẽtia. Execrabiles autẽ sunt & cõtumaces, qui execrantur & abominãtur diuinã sapientiã. Orate igitur Dominũ, vt virtute medicinæ verborũ Dei, quam vobis adhibemus hodie, peccatorum vulnera sanẽtur, & cicatrices in vobis obducantur, vt sanatis vulneribus, remaneat memoria peccatorum, velut cicatrix in cordibus vestris, & impleatur in vobis quod scriptum est in Ecclesiastico: De propitiatu peccatorum noli esse sine metu. Et si enim Dominus peccata remittat, non tamen debemus securi esse, sed semper timere & dolere. Cùm turbæ irruerent ad Iesum, &c. Ecce ego mittã piscatores multos, dicit Dominus, & piscabuntur eos: & post hæc mittã eis venatores multos, & venabuntur eos de omni monte & de omni colle, & de cauernis petrarum. Loquitur Dominus per Ieremiam de electione & missione Apostolorum, quos fecit piscatores hominũ. Et post Apostolos misit venatores multos, scilicet, doctores Ecclesię, viros Apostolicos,

Ecclesi. 8.
Exhortatio ad audiendum verbum Dei, & contra contemptores.
Ecclesi. 18.

Ecclesi. 8.
Prouer. 1.
Ierem. 8.

De piscatoribus & venatoribus.

quos venatores appellat, eò quòd agrestes & bestiales homines, quasi venatione cœperunt cum laqueis & retibus prædicationis & gladio verbi Dei, mactādo, assos igne charitatis esibiles reddiderunt. Quemadmodum dictum est Petro: Macta & manduca. De montibus autem superbiæ & altitudinis secularis cœperunt leones, tyrannos & potentes in sublimitate constitutos, tam Imperatores quàm Reges. De collibus etiam acceperunt alios nobiles sub potestate maiorum Principum constitutos, Regulos, scilicet, & Centuriones. Sed & de cauernis petrarum extraxerunt alios minores, qui petrosi erant per cordis duritiam, & cauernosi per dolos & occultam malitiā. Pisces insuper, id est, homines curiosos & secularium negotiorū fluctibus immersos de mari, & amaritudinibus peccatorum, ad littus salutis extraxerunt. Vnde & Ieremias in Threnis: Expandit rete pedibus meis, conuertit me retrorsum: quasi dicat: Retibus prædicationis ab omni via mala prohibuit pedes meos. Et conuertit me retrorsum de vitiis ad virtutes, de profundo ad littus stabilitatis & quietis. Vnde etiam subdit: Posuit me desolatam tota die mœrore confectam. Desolatam terreno solatio & bonis transitoriis, in quibus priùs habebat consolationem. Et confectam atque affectam mœrore, vt sint mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. De hac igitur hominum piscatione & animarum conuersione, specialiter in hodierno Euangelio tractatur, quæ per exteriorem piscationem mysticè intelligitur. Nam per mare mundus iste, per retia prædicatio, per piscatores doctores, per duas naues duæ Ecclesiæ, Iudæorum & Gentium, per pisces homines designātur. Legimus enim in Euang. ad vocem Domini, retia in capturam piscium bis fuisse laxata, scilicet, nunc ante resurrectionē, & postquam Dominus surrexit, & discipulis piscantibus apparuit. Sed hæc piscatio differt ab illa. Hæc enim pertinet ad statum præsentis Ecclesiæ, illa ad statum futuræ. Hæc pertinet ad viam, illa ad patriam. In hac siquidem in qua parte retia mitti debeant, non dicitur. Quamdiu enim Ecclesia in præsenti vita manet, vtriusque partes ciues, scilicet, tam electos quàm reprobos retinet. In alia autē in dexteram partē retia mitti iubentur, quæ pertinet tantùm ad electos, qui post hanc vitam ad littus æternæ felicitatis & stabilitatis pertrahuntur. In hac piscatione boni & mali capiuntur, in illa verò soli boni, quia in præsenti Ecclesia boni & mali inueniuntur, in sempiterna verò vita, nullus malus reperitur. In hac rumpebatur rete, quia per varios errores hæretici & schismatici rumpere præsentem Ecclesiā nituntur. De quibus dicitur: A nobis exierunt, sed non erant ex nobis. In alia autem schismata vel hæreses non erunt. In hac numerus non exprimitur, in illa certus numerus designatur, nam electorum nomina scripta sunt in libro vitæ. Cùm igitur in hoc Euangelio de piscatione, quæ ad præsentem vitam pertinet, specialiter agatur & profunda in ea contineantur mysteria, verba ipsius ordinatè & per partes diligenter discutiamus.

De piscatione & piscibus, et instrumentis piscationis.

De duplici piscatione, & in quibus differunt.

Cùm turbæ, inquit, irruerent ad Iesum, vt audirent verbum Dei, ipse stabat secus stagnū Genezareth. Quia Dominus in terra magna & mirabilia fecerat, trāsiuit ad mare, magna similiter facturus, vt appareat terræ & maris Dominus. Per hoc autem quod dicit, turbas irruere, notat sedulitatem inquirendi Dominum, deuotionem & desiderium audiendi verbum Dei. Quod est contra illos, qui manna verbi Dei corrupto cordis palato, more febricitantis fastidiunt, conculcando sub pedibus margaritas: de quibus Salomon ait: Anima satiata calcabit fauum. Diuites enim huius seculi carnalibus voluptatibus, & mundi vanitatibus pleni, de cibo spirituali non curant. Per fauum in quo mel infra ceram clauditur, diuina eloquia designantur, in quibus infra literæ corticem spirituales sententiæ continentur. Mel autem dulce est, calidum, conseruatiuum, confortatiuum, constructiuum, & laxatiuum, variis medicinis aptum, & electuariis conficiendis idoneum, quæ verbo Dei facilè est adaptare. Melle siquidem laxantur constipati, dum duri, pertinaces & obstinati emolliuntur ad deuotionem & pietatem. Qui autem fluxu laborant vitiis, scilicet, carnalibus dissoluti, verbi Dei melle constringuntur, vt in bonum solidantur. Genezareth autem lacus est, & dicitur mare, iuxta Iudæorum consuetudinem, qui congregationes aquarum, appellant maria. Dicitur autem mare Tyberiadis à vicina ciuitate: mare Galilææ à regione. Genezareth autem à loci proprietate. Clauditur enim montibus & vndis crispantibus atq; ebullientibus, frequenter ventum generat, & auram ex se emittit. Vnde Genezareth, quasi auram generans appellatur. Lacus autem iste siue stagnum, mundum significat paludosum, qui labilis est, more aquæ, & vilis reputari debet ac proiici, velut aqua sordida, fœtens, & corrupta. In quo siquidem mundo plus reperitur aquæ salsæ quàm dulcis, quia plus abundant amaritudines quàm delectationes. Væ autē his qui transeuntibus inhærēt, quasi cum transeuntibus transient, & cum labilibus labētur & peribūt. Secus stagnū, & nō in stagno Dominus stare dicitur, quia mundi vanitatē & instabilitatē non attingit. Etsi enim fuit in mundo per naturā, alienus fuit à mundo per culpā. Allegoricè autē Dominus iuxta stagnū stetit, & turbæ ad ipsum irruerunt. Postquā enim vitæ labētis mortalitatē, in ea qua passus est carne, deuicit, & stabilitatē propriæ quietis adiit, ex vniuerso mundo ad ipsum Gentes cōuersæ, cōuenerunt: sicut prædixerat Isa. Fluent ad eum omnes Gentes, & ibunt populi multi. Non solū autē stagnum Genezareth, sed & mare vocatur lacus iste. Per mare autē mūdus designatur: sicut scriptū est: Hoc mare magnū & spatiosum, illic reptilia, id est, malitiosi homines & serpētini, quorum non est numerus. Dicitur autem mundus mare à meando, eò quòd fluctuando accedat & recedat. Amatores quippe mūdi velut mare semper fluctuāt, dum prosperis eleuātur, & deprimuntur aduersis. Ascendūt enim vsq; ad cœlos, & descēdunt vsq; ad abyssos. Dicitur mare Galilææ propter

De melle, & de his qui conculcāt fauum mellis.

De lacu Genezareth, & mari atque mundo.

Allegoria.

propter volubilitaté, quia in circuitu impij ambulãt. Iuxta illud: Deus meus pone illos vt rotã: Galilæa siquidé rota interpretatur. Dicitur auté mũdus mare, quia mala amaritudine replés vel malè animas recipiés. Tumet auté hoc mare & eleuatur per superbiã, feruet per irã & malitiã, spumat & fœtet per luxuriã, amarũ est per curarũ & sollicitudinũ anxietaté, omnia flumina in se recipit per auaritiã. Maior piscis minoré deuorat per violentiã & rapinã. Vnde in Ecclef. dicitur: Venatio leonis onager in eremo, sic pascua diuitũ pauperes. Et Iere. in Thren. Magna est velut mare cõtritio tua, id est, iniquitas tua infinita per peccatorũ multitudiné: fœtida per luxuriam & gulã, quasi sine fundo per auaritiã: tumida per superbiã: fluida per inconstantiã. Iuxta illud: Tu cõfirmasti in virtute tua mare, id est, cor fluidũ, vento tentationũ agitatum, quod Dominus cõfirmat, dum reddit stabile & solidũ. In hoc auté mari venti pugnãt, dum cor humanũ variæ tentationes perturbant. Fluctus auté ad se inuicé colliduntur, dum inter superbos iurgia & prœlia cõcitantur. De quibus Ierem. ait: Fortis impegit in forté, & ambo pariter cõciderunt. Et Isaias huius mundi tribulationes onus deserti maris appellat. Tyranni siquidé onerãt manu flagellãdo. Hæretici lingua seducédo. Falsi fratres & hypocritę, habitu simulando. Vt igitur ex hoc mari magno Dominus pisces extraheret, stetit secus stagnũ Genezareth. Duæ auté naues, quas vidit, circuncisioné & præputium signant, quia in vtroq; populo nouit qui sunt eius, quorum corda à fluctibus seculi ad futuræ vitæ tranquillitaté, quasi ad littus pertrahit misericorditer intuendo. Per nauem siquidem Petri, Ecclesia Iudæorũ, quibus Petrus præfuit. Per alterã remotioré à Christo Ecclesia Gentium, cui præfuit Paulus, designatur. Vnde & Dominus de nauicula docens turbas, exemplũ dat, vt de nauicula Ecclesiæ turbas doceamus, & non aliã quam Ecclesiasticam insinuemus doctrinam. Licèt autem nauis Ecclesiæ variis fluctibus concutiatur, tamen nõ mergitur, sed magis eleuatur, quia Ecclesia in tribulatione exaltatur, sicut Arca Noë, quantò magis eleuabantur fluctus, tantò amplius eleuabatur. Fuit autem hæc nauis in principio, & in fine strictior, quia pauci fuerunt fideles in primitiua Ecclesia, & pauci erunt in fine, quando refrigescente multorum charitate, filius hominis vix inueniet fidem in terra. In medio autem latior est, quia multi hodie sunt Christiani in vniuerso mundo. Per nauem etiam vita hominis designatur, quæ stricta est in principio & in fine, quia nihil intulimus in hunc mundũ, & nihil nobiscum asportabimus. In medio autem lata est, & onerata variis curis & possessionibus, variis peccatis & iniquitatibus. Sancti etiam & si à peccatis propriis non sint onerati, nihilominus per compassionem onerantur alienis. Iuxta illud: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Latitudo enim nauis eorum est charitas, quæ cunctis est cõmunis, & aliorum onera supportat. Si autem volumus nauem nostram cautè regere, puppim & proram, id est, principium & finem nostrũ debemus diligenter intueri. Vnde de Iudæis Moyses ait: Gens sine consilio & prudentia, vtinã intelligerent ac nouissima prouiderent. Per malum huius nauis, aliquando designatur altitudo secularis. Vnde Isaias: Sic erit malus tuus, vt dilatare signũ nequeas. Potestas enim secularis, nullum virtutis signum in die iudicij poterit demonstrare. Vnde & in libro Sapientiæ in persona reproborum dicitur: Nos continuò nati, desinimus esse, & nullum quidem virtutis signũ valuimus ostendere. Consuetudo est nauigantiũ in mari, quod ingruente tempestate castellũ nauis destruunt, & malũ deponunt, & onera deprimẽtia deiiciunt. Et nos castellũ superbiæ destruamus, & malũ altitudinis secularis humiliando, nos deponamus, & sarcinas superfluitatis abiiciamus, ne tempestate tentationũ in profundo vitiorũ submergamur. Debemus auté nauẽ nostrã regere inter flatus adulationũ, & tempestates detractionũ, & diluuiũ concupiscentiarum inter charybdin gulæ & Syrtim, inter voluptatum Sirenes & Piratas infernales. Quod auté Euangelista ait: Piscatores descenderãt & lauabãt retia, magnũ nobis insinuat mysteriũ. Per retia enim doctrina prædicationis intelligitur, quæ quodammodo reticulata est, quia quasi quibusdã laqueis homines capit, retinet & astringit. Vnde retia quasi retinentia dicuntur. Hæc sunt cõpedes sapiẽtiæ, in quibus pedes nostros debemus immittere. Sicut auté retia pisces, quos capiunt, retinent: ita prædicatio veritatis, quos in fide capit, non facilè amittit. Quæ dum diuersis Patrũ sententiis roboratur, quasi variis filis contexta ligatur. Retia igitur doctorum, tanquam spiritualium piscatorum, sunt quædam verborum complexiones, & quasi quidã orationis sinus, & disputationũ recessus, quæ quos capiunt, nõ amittunt, captos auté non perimũt, sed reseruant. Retibus enim prædicationis & fidei cõprehensos, de profundo ad lucé eleuatos, terræ viuentium, quasi pisces littori ingerunt. Hoc enim operatur fides in terris, quod operatur rete in fluctibus. Nam sicut rete, quos cõtinet, vagari non patitur, ita & fides errare, quos colligit, non permittit. Et sicut ibi captos sinu quodã perducit ad nauem, ita & ibi congregatos gremio quodam perducit ad requiem. Hæc retia autem, sicut ex hodierno Euangelio perpenditur, laxantur in capturam piscium. Aliquando prope terram, aliquando in altum, & in maris profunditatem, aliquando vacua extrahũtur, quãdoq; piscibus implentur, rumpuntur, reficiuntur, lauantur, siccantur & plicantur. Per hæc autem varij modi prædicationis designantur. Laxari igitur debet retia prædicationis, vt prædicatio non sit austera nimis, nec infirmos nimis terreat, sed alliciat & attrahat, sicut scriptum est: Noli esse nimis iustus. Qui enim nimis emungit, elicit sanguinem. Laxare demus hic retia in capturã, non in curiositatem vel lasciuiã, aut vanitatem. In capturam pisciũ, non pecuniarũ, sicut quæstuarij prædicatores. De quibus Ieremias ait: Seminauerunt triticũ & messuerũt spinas, quia prædicationem verbi Dei in lucrũ temporalium

De proprietatibus maris.

De duabus nauibus.

Simile.

De regimine nauis.

De retibus.

Simile.

Simile.

De laxatione retiũ in capturã piscium.

conuerterunt. Laxate, inquit Dominus, retia in capturam. Captura siquidem locus est capiẽdis piscibus aptus. Ostendit ergo prædicationũ retia esse laxanda, vbi electi reperiantur, qui in fide capiantur. Vnde & spiritus non permisit Paulum ire Bithyniam, quia non erat ibi tunc locus aptus capturæ, qui tamen admonitus est ire Macedoniã, quò non proposuerat ire: sicut dicitur in actibus Apost. Quod autẽ Dominus primũ à terra pusillum reducere iubet, & post in altum ducere, ostendit temperatè vtendũ esse sermone prædicationis. Infirmi enim auditores nõ subitò ad profunda mysteria sunt introducendi, sed priùs pusillũ à terra sunt amouendi, id est, à terrenis curis, & carnalibus actibus separãdi, & postmodũ ad profundiora prouehendi. Vnde Dominus discipulis ait: Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò. Et de Domino

Iob 37. Iob ait: Qui ligat aquas in nubibus suis, vt nõ erumpãt pariter deorsum. Aquas siquidẽ doctrinæ in sanctis prædicatoribus ligat Dominus, vt non erumpãt pariter, sed paulatim ad infirmos descendant auditores, qui adhuc deorsum cõmorantur, & nõ sursum ad ardua mente eleuãtur. Prædicationẽ enim doctorũ temperat, vt auditorũ infirmitas doctorũ rore nutrita cõualescat.

Allegoria. Allegoricè autẽ designatur, quod priùs in proximis regionibus esset prædicandũ. Dum autẽ dicitur Petro: Duc in altũ, ad remotiores Gentes pertinet, quibus postmodũ prædicatũ est. Iuxta illud: Eritis mihi testes in Hierusalẽ, & in omni Iudæa & Samaria, & tandẽ vsq; ad vltimũ terræ. Petro autẽ dicitur: Duc in altũ, quia ad maiores Prælatos pertinet de profundis sacramentis disputare. Vnde de dubiis & maioribus quęstionibus ad summũ Pontificẽ fit recursus. Nos igi-

Quod nauẽ nostram à terra reducere debemus. tur exẽplo Petri, nauẽ cõuersationis nostrę à terra, id est, à terrenorũ amore debemus elongare & ducere in altũ, scilicet, in altitudinẽ sanctæ cõuersationis, vt laxemus retia in capturã pisciũ, & cæteros ad formã bene viuẽdi trahamus. Alioquin nisi à terra nauẽ suã priùs doctor remouerit, nõ præsumat laxare retia aliis prædicãdo. Priùs enim q̃ iudicet alios, iustus debet esse in seip-

Eccles. 18. so: sicut in Eccles. dicitur: Ante iudiciũ præpara iustitiã. Et Isa. Super foramina aspidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manũ suã mittet. Priùs igitur ablactetur & separetur à lacte terrenæ voluptatis & vanitatis, & mittat manum suã bene operando, qui de corde cauernoso

Isa. 11. vult extrahere serpentẽ antiquũ prædicãdo. Propterea & Isa. ait: Formido & fouea, & laqueus super te, qui habitator es terræ, nõ remouẽdo, scilicet, nauẽ à terra, formido Iudicis, laqueus iudicij fouea inferni. Formido Iudicis, sicut scriptũ est: Leo rugiet, quis nõ timebit? Laqueus iudicij, sicut scriptũ est: Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores. Fouea in-

De laborantibus nocte. ferni, sicut scriptũ est: Incidit in foueã, quam fecit. Hi igitur quia in nocte laborãt, nihil capiunt, sed retibus vacuis labores in vanũ consumunt. De quibus specialiter intelligimus hoc, quod ait Petrus: Præceptor per totã noctẽ laborãtes, nihil cœpimus. Nocte enim nihil capiẽdo laborat, qui nullo bono exemplo proximos illuminat. Dies enim vita est iusti, à vero Sole illuminata.

Simile. Nox vita peccatoris vitiis obscurata. Sicut enim lebes calidus excæcat vrsum, sic mũdi cupiditas excæcat corda terrenorũ. Non solũ autẽ de nocte prędicatorũ, sed & de nocte auditorũ intelliguntur verba prędicta. Nisi enim Dominus illuminet corda auditoris interius, in vacuũ laborat sermo doctoris exterius. Nisi Dominus ædificauerit domũ, in vanũ laborauerunt qui ædificãt eã. Non enim in sapiẽtia nostra, vel in eloquẽtia, sed in verbo & virtute Dei laxare debemus retia. Vnde & Petrus ait: In verbo tuo laxabo rete. Nisi enim verbo supernæ gratiæ laxẽtur retia prædicationis, frustrà prædicator vocis suæ iaculũ mittit. Quia fides populorũ nõ in sapiẽtia verbi cõpositi prouenit, sed munere diuinæ vocationis. Ideo enim Dominus simplices, illiteratos ad prędicandũ vocauit, vt fides in virtute Dei, nõ in eloquẽtia hominũ poneretur. In verbo tuo laxamus rete. Christus verbũ est. Ergo cùm in verbo Petrus laxat retia, in Christo vtiq; relaxat eloquia. Per noctẽ autẽ laborans nihil cepit. Priùs enim erat sine Christo obscuritatẽ patiẽs. Nox enim præcessit, dies autẽ appropinquauit. Nox fuit vetus testamentũ. Vnde & luminare minus dicitur præesse nocti, id est, Moyses legi. Luminare maius diei, id est, Christus Euangelicæ claritati. Per noctẽ verò veteris testamẽti laborãdo, nullus ductus est ad vitam, quia lex sine gratia Euangelij neminẽ perduxit ad salutem. Laxantes igitur rete in verbo Christi, & de die, cõcluserunt piscium multitudinẽ copiosam. Multi enim ex vniuerso mundo vocati sunt ad

De multitudine & copia piscium. fidem. Sagena enim Domini ex omni genere piscium, bonos & malos congregauit. Pisces siquidem maris, sunt seculares: pisces fluminis, doctores: pisces sagenæ, claustrales. Hæc autem diuersorum piscium multitudo notatur in Canticis, vbi dicitur: Sexaginta sunt Reginæ & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus. Reginæ sunt prædicatores, se & alios regentes, & alij fideles decalogum perfectè obseruantes. Ex senario enim, qui numerus est perfectus, constans ex suis partibus, & denario, tanquam partibus multiplicatis consurgit sexagenarius. Sexies enim decem, faciunt saxaginta. Concubinæ autem dicuntur, qui sequuntur Deum, sed non propter Deum, sicut qui pro temporalibus prædicant, vnde non merentur diadema regni. Octogenarius autem numerus imperfectionem designat, sicut & octonarius, qui diminutus est numerus. Bis enim quatuor, vel quatuor duo, faciunt octonarium. Binarius autem & quaternarius constituit sex, & non perueniunt ad octonarium, sed diminuuntur ab ipso. Per concubinas etiam possunt intelligi carnales & imperfecti, qui tamen Deo adhærent sicut cõiugati. Adolescentulæ autem sunt animæ, quæ adhuc in fide rudes, & doctrina lactis egentes, per totum mundum in Christo sunt renatæ. Et quoniam multæ sunt, numerari ab homine non possunt. Soli enim Deo cognitus est talium numerus in superna beatitudine collocandus.

Adolescen-

Adolescentulæ autem dici possunt animæ vagę & indisciplinatæ, quę non annumerantur in libro vitæ. De hac autem rursum piscium multitudine & diuersitate dicitur tertio Regum, quod classis Salomonis ibat per mare in Tharsis deferens inde aurum, argentum, dentes elephantorum, simias & pauones. Per aurum designantur viri sancti virtutibus pretiosi, sapientia splendidi, charitate feruidi, igne tribulationum non consumpti, sed purgati. Per argentum designátur electi in Ecclesia, conscientia puri, orationibus & prædicatione sonori, conuersatione sancta clari ad Deum, & lucidi ad proximum. Dentes elephantorum sunt illi, qui peccata sua & aliorum dente reprehensionis dilaniant, & in bona conuersatione solidi candorem castitatis interius & exterius habent. Per simias quæ actos humanos imitantur, sed bestialiter viuunt, designantur, qui se Christianos confitentur, sed operibus Deum negant. Pauo dum laudatur, pennas erigit. Hi sunt qui laudibus gloriantur, sed pennis eleuatis posteriorum turpitudo nudatur. Dum enim laudibus suis inaniter attolluntur, insipientię eorum turpitudo manifestatur. Quod autem subiungit Euangelista, scilicet: Rumpebatur rete, signare voluit, quod modò cum electis reprobi intrant, qui Dei Ecclesiam hæresibus scindere nituntur. Pisces tamen non elabuntur, quia Dominus suos seruat inter scandala persequentium, sicut scriptum est: Omne quod dedit mihi pater, non perdam ex eo quicquam. In Ecclesia circuncisionis rete rumpitur, dum Iudas proditor, Ananias & Saphira, & multi alij retrorsum abeunt. In Ecclesia gentium rumpitur rete & exit Iulianus apostata & alij, de quibus Ioannes ait: A nobis exierunt, sed non ex nobis erant. Et in Euangelio: Multi sunt vocati, pauci verò electi. Rete autem prædicationis rumpitur ab illis, qui vinculis mandatorum Dei non possunt retineri. De quibus Ieremias ait: A seculo fregerunt iugum, ruperunt vincula. Qui autem post lapsum ad Ecclesiam reuertuntur, rete ruptum reparant & reficiunt. Reprobi autem absq; refectione illud rumpunt. Hęretici rumpunt & dissipant retia scripturarum, quantum in ipsis est peruerse exponendo. Hæc retia reparant & reficiunt sancti doctores, dum sacras scripturas exponunt & fraudes hæreticorum detegunt. Retia piscatores lauant, quando doctrinam suam subtiliter examinando ab omni falsitate & vanitate purgant. Retia siccant, qui carnalem intellectum à sanctis scripturis eliminant. Retia plicant, qui intermisso prędicandi officio, quod alios docuerunt, ipsi implere satagunt. Retia enim modò laxantur, modò plicantur, quia tempus loquendi, & tempus tacendi. Non enim omni tempus congruum est doctrinæ, sed aliquando est prædicandum, aliquando sibi vacandum. Sequitur: Annuerunt sociis, qui erant in alia naui, vt venirēt & adiuuarent eos. Plures siquidem inuenti sunt de gentibus, qui Apostolis in prædicatione adiutores extiterunt. Onus autem importabile aliis impartiri debemus, sicut Ietro Moysi dixit: Partito onus tuum in plures, & erit Dominus tecum. Nisi enim Petrus socios sibi coniunxisset, forsitan cum piscibus mergeretur. Non igitur efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes, sed si quid reuelatum fuerit sedenti, prior taceat, sicut ad Corinthios apostolus ait: Et Moyses ait: Quis tribuat vt omnes prophetent. Et Iob ait: Quis mihi tribuat adiutorem. Vnde & Gregorius ait: Pia mens pastoris, quia non propriam gloriam, sed auctoris sui quærit, ab omnibus vult adiuuari, vt veritatem quam solus loqui non sufficit, ora cæterorum sonent. Venerūt igitur & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt penè mergerentur, id est, Ecclesias Iudæorum, & Gētium ex conuersis. Hæc impletio vsque ad finē seculi crescit, & tunc perficietur, quando ex omnibus membris suis adimplebitur. Nauicula igitur quæ succedit, Ecclesia est de gentibus, quæ electos ad salutem colligit, qui non intrant nisi rupto rete. Multi enim de Iudæis abeuntibus retrò, postmodum Paulo & Bernabæ apostolatus gentium committitur: licèt autem nauiculæ subuersione premantur, non tamen periclitantur. Ecclesia enim nunquam omnino mergitur, licèt mergi videatur prę multitudine hæreticorum, schismaticorum & falsorum fratrum. Quamuis enim variis persecutionibus concutiatur, mergi tamen non potest, quę est supra firmam petram fundata. Cōcussa enim cribratur sicut triticum & purgatur, & in tribulatione dilatatur. Vnde in Canticis de Ecclesia: Statura tua assimilata est palmæ. Statura Ecclesiæ est perseuerantia certaminis, quæ semper in melius proficit & in altum more palmę dilatatur & crescit. Et licèt exterius in cortice sancti asperitatem habeant tribulationum, more tamen palmæ fructum suauem faciunt in tribulationibus interius gaudentes, sicut scriptum est: Lætentur insulæ multæ. Insulis enim sancti comparantur, quæ fluctibus marinis concussæ immobiles permanent, & flores ac fontes dulcis aquæ in se non habent. Cùm igitur Simon Petrus hęc videret, procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator sum Domine, Stupor enim circundederat eum, & omnes qui cum illo erant in captura piscium. Æger medicum non debet fugere. Nemo enim de suæ culpæ conscientia tremens, vel de aliorum innocentia stupens, iter sanctitatis aggredi debet formidare. Petrus autem quasi ex mentis defectu & extasi hoc dixit, non studio malitiæ, sed humilitatis affectu. Admirabatur enim dona Dei diuina, & se reputabat indignum. Vnde & piam Domini consolationem audiuit, dicentis: Noli timere, ex hoc iam homines eris capiens. Confortandi enim sunt pusillanimes, & pœnitentes, ne magnitudinem peccatorum desperent. Aduertendum autem est, quod valde timendum est peccatori sancta tangere, circundare altare Christi, & ad Eucharistiam accedere. In hoc autem loco, secundum Gregorium, per Petrum, carnales in Ecclesia, per Christum spirituales rectores designantur. Carnales quidem plerunque spiritualibus rectoribus honorem

Quod rete rūpitur & de reperatione retis.

De ablutione, succatione, & plicatione retium.

Vocare debemus adiutores

De nauicularum impletione, & quòd nō mergūtur.

Simile.

Simile.

Quod peccatores Christum repellere non debent, & quod cum timore debemus sancta tangere.

exterius deferunt,& specie tenus humiliantur sub illis, sed tamen moribus,non voce contradicunt & nolunt ab illis gubernari, quorum vita & prædicatio contraria est ipsorum voluntati. Quidam enim procidunt ad genua prælatorum suorum,qui carnaliter viuentes spiritualium doctorum disciplinam imperium esse arbitrantur, & tamen dum iugum disciplinæ eis onerosum videtur,à suis ceruicibus excutere conantur. Cumq; peruerse viuant aliquando voce,nonnunquam verò morum prauitate spirituales magistros,quibus nolētes subiecti sunt & à se recedere suadent, Christus tamē non recessit. Nō enim propter superbos deserendi sunt humiles, sed potius tolerandi sunt mali,& cum bonis corrigendi. Et licèt prædicatores aliquando vituperentur & turbentur,propter hoc non debent exire,homo tamen ex humilitate & sine peccato potest dicere: Exi à me,nō sum dignus vt intres in domū meā, sicut Moyses ait: Mitte quem missurus es,nō sum dignus vt eam ad Pharaonem. Et Ieremias: Puer ego sum & nescio loqui. Similiter ex desiderio & sine præsumptione homo potest dicere: Intra ad me. Vnde Isaias ex feruore ac zelo cùm diceret Dominus,quem mittā,ait: Ecce ego, mitte me. Nō enim fuit temeritatis quod se obtulerit, sed obedientiæ & feruoris. Cùm autem Dominus ait Petro: Ex hoc iam eris homines capiens,nondum in Apostolatum elegit eum, sed prædicitur quod aliquādo sit eligendus. Post hoc enim ad propria redeuntes suorum curam gesserunt. Vnde etiā dicitur: Quod naues ad terram subduxerunt,quia adhuc voluntatem habebant redeundi. Postmodum verò à Christo vocati, vt Matthæus & Marcus commemorant, relictis nauibus & retibus, secuti sunt eū, vt vlterius ad propria nō redirent, mutantes retia in doctrinam, & acquisitionem temporalium in amorem animarum. Tunc enim non subductis ad terram nauibus tanquā causa redeundi, sed tanquā vocantē & iubētem secuti sunt. Triplex autē legitur vocatio Apostolorum. Prima iuxta Iordanem, de qua loquitur Ioannes, quando quærentibus Rabbi vbi habitas, responsum est à Christo: Venite & videte. Et post hæc Andręas adduxit Petrū ad Iesum. Nōdum tamen facti sunt discipuli,nec ei inseparabiliter adhæserunt,sed cognito quis esset cum admiratione ad propria redierunt. Secunda fuit vocatio quam commemorat in hodierno Euangelio Lucas, vbi simul cū Petro vocati sunt Iacobus & Ioannes, & secuti sunt Christum. Tertia fuit vocatio, quando teste Matthęo & Marco primum Petrum & Andręam, & post pusillum procedens, vocauit Iacobum & Ioannē. Tunc enim relictis omnibus, secuti sunt eum, & facti sunt eius discipuli sine spe ad propria redeundi. In qua & plus pensatur affectus quā effectus, & obedientia festinata & deuota in Apostolis cōmendatur. Et nos fratres relinquamus retia aranearum, quibus muscas temporalium capiunt homines seculares more araneæ seipsos euiscerantes. Qui retia sua reficiunt, dum nouos acquirendi modos reperiunt. Retia extendunt dum apertè per rapinas & violentias aliena auferunt. Retia plicant, dum per fraudes & furta sibi pecunias congregant. Retia lauāt, dū de fraude & vsura se excusant. Licèt autē retia eorū quādiu in aqua sunt, plena videantur, in morte ab aquis extracta, vacua apparebunt, quia homo cùm interierit, non sumet omnia, neq; descendet cū eo gloria domus eius. Caueamus nobis à piscatore infernali, qui ad decipiendas animas hamum mortalis peccati sub verme æternalis voluptatis abscondit. De quo Iob ait: Dulcedo eorum vermis. Quia verme carnalis immunditię delectantur. Et Abacuc de hoc piscatore ait: Totum in hamo suo subleuabit. Escam enim voluptatis ostendit, sed latet aculeus peccati. Et licèt à quibusdam deprehendatur, tamen propter voluptatis anxietatē vilipenditur, sicut alicubi caupones nolunt vendere bonū vinū, nisi ematur pariter & corruptū. Non solùm autē hamū habet piscator iste maledictus, sed & rete & sagenā: de quibus Abacuc subiungit: Traxit illud in sagena sua, & cōgregauit in rete suū. Expandit sagenā suā, & semper interficere Gentes nō cessat. Rete multiplici macula plenū, concupiscentiā significat oculorū. Hæc est autē auaritia, quæ multas habet astutias acquirendi. Sagena quæ longè amplior est, & tam magnos quàm paruos pisces retinet, signat luxuriam, quæ omnes tam diuites quàm pauperes illaqueat & capit. Vel sagena secūdum Hieronymum est sermo affabilis, blandum alloquium, simulata ieiunia, vestis humilis, virtutū imitatio, quæ omnia ad hypocritas pertinere noscuntur. Vigilemus igitur cōtra retiacula inimici, frustrà enim iacitur rete ante oculos pennatorum. Econtra *qui nimis est tutus, retia iure subit.* Simus igitur oculati per prudentiam, & pennati per charitatem & contemplationem, vt eleuemur in altum per sanctæ conuersationis eminentiam. In mari enim nauigant qui fluxis voluptatibus carnis inuoluuntur. In terra ambulant, qui terrenis bonis prosperantur. In aëre volant, qui sursum corda leuantes, cœlestibus delectantur. In Apocalypsi autem dicitur, quod Angelus pedem suum dextrum super mare posuit, & sinistrum super terram, & leuauit manum suam ad cœlum. Per primum pedem calcat carnis voluptatem, per secundū mundi vanitatem. Per manum leuantem sursum trahit ascendentem & volantem Angelus magni consilij Dominus noster Iesus Christus. Cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Nota. *Iere.1.* *Isaia.6.* *De triplici Apostolorum vocatione.* *Breuis recapitulatio & moralis expositio prædictorum.* *De retibus & sagina diaboli.* *Simile.* *Versus.*

DOMINICA SEXTA THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE.

Psal.27. *Dominus fortitudo plebis suæ: & protector saluationum Christi sui est. Saluum fac populum tuum Domine, & benedic hæreditati tuæ: & rege eos, & extolle illos vsq; in seculum.*

FIGAM

FIGAM illum paxillum in loco fideli, & erit in solium gloriæ domus patris sui. Et *Isaiæ 22.*
suspendam super eum omnem gloriam domus patris eius vasorum diuersa genera, omne vas paruulum à vasis craterarum, vsque ad omne vas musicorum. In his
verbis ostendit Isaias: quomodo Christus sit plebis suæ fortitudo sustentans & *Dominus sustinet & supportat populum suum.*
supportans fideles in Ecclesia. Ipse enim fixus est & firmiter constitutus à Deo patre tanquam paxillus in loco fideli, id est, in Ecclesia sua, & est solium gloriosum & sublime cui fideles innituntur, & in eo suspenduntur, vt sustententur ab illo, quos appellat gloriam domus patris, quia sancti sunt gloria Ecclesiæ, quibus Ecclesia gloriatur. Sunt etiam gloria Dei, sicut in Ecclesiaste dicitur: Gloria Regis populus eius. Suspenduntur igitur super paxillum istum vasorum genera diuersa, id est, fidelis secundum diuersos gradus diuersa habentes officia. Omne vas paruulum, id est, sancti, humiles & parui in oculis suis, vel laici, simplices in Ecclesia dicuntur. Vasa autem craterarum sunt clerici, alios inebriantes, vasa musica contemplatiui, & religiosi qui concorditer Domino seruiunt, & in eius contemplatione delectantur. Patet igitur quomodo fortitudo fideliũ est Christus. Fortes enim in illo sumus & debiles in nobis. Vnde
Ioël ait: Infirmus dicat quia fortis sum. Infirmus, scilicet, in se dicat fortis sum in Deo, sicut scriptum est: Fortitudinem meam ad te custodiam, illam, scilicet, ad te referendo. Aliter non est nobis virtus vel fortitudo, vnde in Numeris dicitur: Robustum est habitaculum tuum, si in petra posueris nidum tuum, id est, in Christo, vt sit fundata domus cordis tui, & conuersationis supra firmam petram. Mundus autem fragilis est & infirmus, & qui illi innititur, necesse est vt labatur. Vnde Isaias ait: Ecce confidis super baculum arundineum confractũ istum, super Ægyptum, cui si innixus fuerit homo, perforabit manum eius. Per Ægytum mũdus iste tenebrosus designatur. De quo Isaias: Ægyptus frustrà & vanè auxiliabitur, qui more arundinis vento vanitatis exagitatur exterius perspicuus, interius inanis & vacuus in pallude vitiorum situs, confractus variis miseriis & tribulationibus. Licèt autem altus sit iste baculus & fortis videatur, est tamen fragilis & de facili frangitur, & manum innitentis perforando vulnerans inficit & cruentat sanguine peccatorum. Talis est mundanæ gloriæ fragilis & labilis altitudo. De qua Iob ait: Eleuasti me & quasi super ventum ponens elisisti me. Seculares enim & vani homines tolluntur in altũ, vt lapsu grauiore ruant. Ascendũt vsq; in cœlũ, descendũt in abyssum. Deiecisti eos dũ alleuarentur. Propterea Psal. ait: Fortitudo mea & laus mea Dominus, id est, laudis materia. Fragilis est mundus iste, fragilis est homo sine Deo spiritus vadẽs & nõ rediẽs per se corruens, sed per se non resurgẽs. Vnde Amos: Domus Israël cecidit, non adiiciet vt resurgat. Propterea Ierem. ait: Maledictus qui confidit in homine, & ponit carnẽ brachium suum. Nam fragiles sunt res humanæ, quia tanquã fęnum velociter arescent, quemadmodũ olera herbarũ citò decidẽt. Vnde scriptũ est: Qui confidit in diuitiis suis, corruet. Et Iob ait: Si putaui aurum robur meum & obrizo dixi fiducia mea es. Fragilis est domus corporis nostri & ruinosa tanquam paries inclinatus & maceries depulsa. Vnde Iob ait: Innitetur super domũ suam & non stabit, fulciet eam, & nõ consurget. Et Amos: Qui innititur manu sua super parietem, mordebit eum coluber, id est, diabolus, coluber tortuosus. In pariete enim corporis, vel in iuuentute vel in sanitate nõ est confidendũ, sed in solo Domino, qui solus est fortitudo plebis suæ. Vnde Isaias de Ecclesia: Vocabuntur in ea fortes iustitiæ. fortes iustitiæ dicit, quia est fortitudo iniustitiæ. Est enim fortitudo gratiæ, & est fortitudo culpæ. Est fortitudo bona, & est fortitudo mala, est debilitas bona & est debilitas mala. Bona est fortitudo, de qua dicit Apostolus: Omnia possum in eo qui me confortat. Et Psalmus: Ego confirmaui columnas eius, id est, Apostolos. Et iterum: Firmauit orbem terræ, qui non commouebitur, id est, Ecclesiam de vniuerso mundo collectam. Posuit enim Dominus luminaria in firmamento cœli, dum sanctis suis tribuit fortitudinem & confirmat in bono. Bona est fortitudo, de qua Dominus ad Ezechielem ait: Vt Adamantem & silicem posui faciem tuam, vt scilicet, non erubescas, neque timeas à facie impiorum. Et ad Ieremiam Dominus ait: Ego dedi te hodie in ciuitatem munitam & in columnam ferream & in murum æreum. Hæc est fortitudo sanctorum Prælatorum, qui sunt ciuitas munita recipiendo fugientes ad ipsos, & muniti contra inimicos. Sunt columna ferrea alios fortiter supportando, sunt muri æneí alios defendendo. Sonori alios docẽdo & increpando. Durabiles velut æs in bono perseuerando. Propterea idem Ieremias ait: Dominus mecum est tanquã bellator fortis, idcirco qui persequuntur me, cadent & infirmi erunt, & confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod nunquam delebitur. Hîc enim non aduertunt, sed in iudicio audient & erubescent, & confundentur in æternum. Dominus mecum est: Vnde Ecclesiastes: Melius est duos esse simul quã vnum. Habent enim emolumentum societatis suæ, si vnus ceciderit, ab altero fulcietur. Vę soli, quia si ceciderit, non habet subleuantẽ. Et si dormierint duo, fouebuntur mutuò, vnus quomodo calefiet? Et si quisque præualuerit contra vnum, duo resistent ei. Funiculus triplex difficilè soluitur. Melius est duos esse simul quàm vnum, id est, Christum & hominem, quã hominem solum. Erigit enim Christus sui participem, cùm ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. Væ igitur soli, id est, homini sine Deo. Nisi autem Christus in morte dormierit nobiscum, & requieuerit, calorem vitæ æternæ non valemus habere. Si autem dormierit homo in morte, & Christum secum habuerit, calefactus & viuificatus citius reuiuiscit. Et quoniã pater & spiritus sanctus

Margin notes: *Ioël.3.* — *Num.34.* — *De fragilitate mundi.* — *Isa 36.* — *Simile.* — *De fragilitate hominis.* — *Amos 4.* — *Iere.17.* — *Simile.* — *Amos.5.* — *De bona fortitudine.* — *Ezech.2.* — *Iere.1.* — *Iere.20.*

ſanctus cum Chriſto aduenıunt, vix poterit ſeparari, quia funiculus triplex difficilè rumpitur. Bona fortitudo eſt de qua Iſaias dicit: Factus eſt Dominus fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione ſua, ſpes à turbine, vmbraculum ab æſtu. A turbine, id eſt, à diaboli tentatione, ab ęſtu, id eſt, ab incendio carnalis concupiſcentiæ. De mala autem fortitudine Ieremias ait: Factus eſt curſus eorum malus, & fortitudo diſſimilis. Veræ enim fortitudini diſſimilis fortitudo mala. De qua Iſaias ait: Superbia eſt plus quàm fortitudo eius. Tales ſunt arrogantes, & præſumptuoſi, qui vires ſuas non attendunt, & plus aggrediuntur quàm poſſunt. Quibus dicitur: Hic eſt homo, qui cœpit ædificare, & non potuit cōſummare. Et per Iſaiam Dominus ait: Quieſcere faciam ſuperbiam infidelium & arrogantiam fortium humiliabo. Et iterum Iſaias ait: Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem, vt, ſcilicet, tanta fortitudine ſæculum fugiant, quanta quæſierant. Reprobi enim fortitudinem habent aſininam. Aſinus enim fortis eſt in poſterioribus, & debilis antè vbi crucem portat. Et mali homines in operibus crucis & pœnitentiæ ſunt debiles. In renibus autem per immunditiam ſunt fortes, & in poſterioribus, id eſt, in terrenis. De quibus Iſaias ait: Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinū, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem. De hac autem mala fortitudine beatus Iob ait: Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea. Teſte autem beato Gregorio: Alia eſt fortitudo bonorum, alia malorum. Quia illorum eſt carnis & ſeculi blanda vincere, mala pro æternis tollerare. Horum eſt præſentia ſemper amare, contra flagella Dei inſenſibiliter durare. Iniquus pro mundo mala & pericula ſuſtinet. Iuſtus autem conſpiciens breuitatem huius vitæ pro ea quam non amat, pati recuſat, ac ſi dicat: Mala pro mundo tollerare nequeo, quia nō ſum fortis in eius deſiderio. Lapides percuſſi clarum ſonum non reddunt, quod facit æs. Sed quia vt lapis vita caret, ſenſum in ſonitu non habet. Sic aliqui ita duri ſunt, quod percuſſi ſonitum humilis confeſſionis non reddunt. Alij reddunt non ex corde, quia bona quæ loquuntur, non ſentiunt. Dum enim quæ dicunt, non implent, quaſi ſine vita clamant. Sed Iob non ita induruit vt percuſſus à confeſſione ſileat, nec vocis ſenſum ignorat. Fortes igitur ſunt velut lapis & æs, qui in malitia ita ſunt obdurati, & in peccatis obſtinati, quòd ad flagella Dei inſenſibiles redduntur. De quibus per Ieremiam Dominus ait: Percuſſi eos & non doluerunt. Et Pſal. Diſſipati ſunt, nec compūcti. Et in Iob de Behemoth dicitur: Oſſa eius velut fiſtulæ æris. Diabolus habet oſſa & carnes. Oſſa eius ſunt fortiores inter reprobos, in quibus dum iniquitas vehemēter induruit, per eos tota corporis compago ſubſiſtit. Æris autem fiſtulis comparantur, quia more metalli inſenſibilis ſonum bene loquendi habent, ſed ſenſum bene viuendi non habent. Sunt autem bona oſſa, de quibus idem Iob ait: Nocte os meum perforatur doloribus. Oſſa enim dicuntur ſancti, qui fortes ſunt & carnales ſuſtinent & ſupportant. Qui nocte tribulationis compatiendo infirmis perforantur terebra timoris, dum metuunt ne pro ſuis affligantur peccatis. De quibus oſſibus iterum Iob ait: Cutis mea denigrata eſt ſuper me, & oſſa mea aruerunt præ caumate. Cuti infirmi in Eccleſia. Oſſa fortes in quibus compago corporis ſubſiſtit. Cute denigrata oſſa præ caumate areſcunt, quia dum infirmi ad iniquitatem proſiliunt & contra Eccleſiam ſęuiunt, fortes qui in ea ſunt zelo fidei cruciantur. Sicut autem duplex eſt fortitudo gratiæ, ſcilicet, & culpæ, ita duplex eſt debilitas bona, ſcilicet, & mala. Boni enim ſunt debiles ad malum. Vnde & languere dicuntur ab amore & appetitu terrenorū, ſicut in Canticis ſponſa ait: Quia amore langueo. Vnde & Iob in perſona Domini ait: Pelli meæ conſumptis carnibus adhęſit os meum. Per os Chriſtus propter fortitudinem, per carnem quæ oſſibus abhæret, diſcipuli, per pellem fœminæ fragiles, quæ ei exterius miniſtrabant, deſignantur. Eſt ergo ſenſus: Hi qui meę fortitudini propinquius inhęrere debuerant, tēpore paſſionis meæ conſumpti ſunt, & eas quas ad exteriora officia tanquam debiliores poſui, tunc ſine timore mihi inhærere fideliter inueni. Infirma autem mundi elegit Deus. Qui, ſcilicet, infirmi ſunt, & ſe infirmos & debiles cognoſcunt. De quibus in Iob dicitur: Ferrum de terra tollitur, infirmus, ſcilicet, prius & deſpectus per terrena negotia, poſtmodum fortis fit ad virtutum opera. Per ferrum enim in hoc loco bona fortitudo intelligitur. Similiter aliquando per æs conſtantes & fortes in bono deſignantur. Vnde idem Iob de Behemoth ait: Reputabit vt paleas ferrum, & quaſi lignum putridum æs. Ferrum acuitur vt aduerſarius vulneretur. Æs penè nulla rubigine corrumpitur. Per ferrū igitur fortis prædicationis iaculum, per æs longanimitatis conſtantia deſignatur. Behemoth autem niſi diuina gratia protegat & prædicantium vires velut paleas nequitiæ ſuæ igne cōſumit, & patientium conſtantiam quaſi lignum putridum in puluerem redigit. De bona autem debilitate Pſalmus ait: A fortitudine manus tuæ ego defeci. Dum enim Dei fortitudinem attendit, defectum ſuum & debilitatem auertit. Qui enim ſeruiunt illi, non ſunt ſtabiles, ſicut dicitur in Iob: & in Angelis ſuis reperit prauitatem, quantò magis hi qui habitant domos luteas & terrenum habent fundamentum, conſumentur velut à tinea. Bona igitur eſt ſanctorum debilitas, qui de ſuis viribus non præſumunt, ſed parua & humilia de ſe ſentiunt. Hæc eſt debilitas gratiæ, quæ contrariatur debilitati culpæ. De qua Naum ait: Ecce populus tuus mulieres in medio tui, id eſt, molles & effœminati. Peccata enim reddunt hominem debilem. Vnde idem Naum ait: Cor tabeſcens & diſſolutio geniculorum & defectio in cunctis renibus & facies ſicut nigredo ollæ. Cor tabeſcit per auaritiam, diſſoluuntur genua per puſillanimitatem, deficiunt renes per luxuriam. Nigredo ollæ dicitur propter exemplum malum. Et Iſaias de Moab ait: In cunctis

De mala fortitudine. — *Iſaias 40.* — *Simile.* — *Simile. De oſſibus & cute.* — *De bona debilitate.* — *De mala debilitate.*

cunctis capitibus eius caluicium & omnis barba radetur. Amittitur enim per peccatum barba fortitudinis & defluunt bonarum cogitationum capilli. De Sampsone autem legimus, quod septem crinibus amissis, id est, septem donis spiritus sancti, amisit fortitudinem & factus est debilis atque cæcus & ad molam positus. De hac iterum mala debilitate dicit Isaias: Et erit Ægyptus quasi mulieres, id est, infirmi, molles, & debiles. Has autem mulieres facit Pharao reseruare masculis interfectis. Quantò autem homo debilior est & infirmior in oculis suis, tantò fortior est in oculis Domini. Vnde Apostolus: Cùm infirmor, tunc potens sum. Cùm, scilicet, infirmor in me, potens sum in Domino. Vnde Isaias: Erit Dominus fortitudo reuertentibus de prælio ad portam. Postquam enim tentationes vicimus, victoriam nostram Domino attribuere debemus, & ad ipsum nostram referre fortitudinem, & gratias referendo ad portam redire, cuius ostium Christus est, & postea crux Christi, cuius virtute triumphamus. Vnde cùm Ioab expugnasset ciuitatem Rabath, misit nuncios ad Dauid, dicens: Obside ciuitatem & cape eam, ne cùm à me vastata fuerit vrbs, nomini meo ascribatur victoria. Ecōtra quantò homo fortior est in oculis suis & confidit in virtute sua, tantò debilior est in oculis Domini, & diu subsistere non potest, sicut scriptum est: In miseriis non subsistent. Et in Prouerbiis Salomon ait: Domos superborum demolietur Dominus, & firmos faciet terminos viduæ, id est, Ecclesiæ. Et in Ecclesiastico dicitur: Ne te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne fortè elidatur virtus tua. Arrogātes enim & superbi, qui dicūt in cordibus suis, manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia, citò eliduntur & cadunt. Vnde Ieremias ait: Pro eo quod habuisti fiduciā in munitionibus tuis, tu quoque capieris. Et Naum ait: Omnes munitiones tuæ, quasi ficus cum grossis suis si concussæ fuerint, cadent in os comedentis. Qui enim in munitione fortitudinis suæ confidunt, concussi vento tentationis, & aduersitate impulsi, de facili cadent: sicut ficus concussa citò cadit fructus eius in os comedentis, id est, diaboli, qui pascitur & delectatur ruina nostra. Ipse enim comedere dicitur, sicut scriptum est in libro Iudicum: De comedente exiuit dulcedo. Quod fit cum Dominus de dentibus eius prædam extraxit, vel cum de limbo inferni sanctos reduxit. Ficus autem dicitur præsumptio eorum, qui sibi placent & se fortes esse putant habentes folia iactantiæ & leuitatis & fructus vanitatis & elationis. Et Isaias ait: Væ filij desertores vt faceretis consiliū, & non ex me. Et paulò pòst: Sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, habētes fiduciam in vmbra Ægypti, & erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem. Confidere igitur debemus in Deo, non in homine & fortitudinem nostram ad ipsum referre, quia Dominus est fortitudo plebis suę. Vnde Psalmus ait: Dominus firmamentum meum. Diuidens, scilicet, more firmamenti aquas superiores, id est, gratias spirituales ab inferioribus aquis, scilicet, carnalibus desideriis, ne sensualitas spiritui dominetur, splendidus in se & illuminans me, & tanquam stella in firmamento fixam, in bono confirmans. Dominus fortitudo plebis suæ, dicens athletis suis: Pugna, iuuabo te, vince, coronabo te. Dominus fortitudo plebis suæ, liberans Daniëlem de lacu leonum, & plebem suam de lacu præsentis miseriæ & exilij, vt à septem leonibus septem criminalium vitiorum non lędatur. Et quia Dominus fortitudo plebis suę, super aspidem & basiliscum ambulabit, & conculcabit leonem & draconem. Per aspidem quæ blanda est facie, sed aculeum habet in cauda, designatur voluptas carnis. Per basiliscum, qui solo visu peremit, inuidia, quæ occidit inuidum inspecta fœlicitate aliena. Leo significat subtilitatis amorem. Draco qui feruētis est naturæ, indignationem & iram. Dominus fortitudo plebis suæ. Hic est ille Banaias, qui ędificator domus interpretatur. De quo dicitur in libro Regum, quod descendit in cisternam, id est, in lacum huius mundi, & leonem, id est, diabolum interfecit. Vnde per Amos Prophetam Dominus ait: Ego exterminaui Amorrhæum à facie eorum, cuius altitudo est, vt altitudo cedrorū, & fortis ipse quasi quercus, & ascēdere vos feci de terra Ægypti vt possideretis terram Amorrhæi. Ab illa enim cecidit Amorrhæus per superbiam, id est, diabolus. Amorrhæus enim amaricās interpretatur. Vnde Abacuc: Væ qui potum dat amico mittens fel suum, & inebrians vt aspiciat nuditatem eius. Diabolus enim in præsenti propinat fel culpæ, vt videat nuditatem hominis vestimētis virtutum spoliati. Hunc igitur Dominus procul exterminat ab anima, cuius altitudo, id est, superbia cedro cōparatur. Per quercum autem quæ fructum porcorum producit, luxuriosi intelliguntur. Per fortitudinem ergo quercus fortitudo luxurię intelligitur, quia virtus eius in lumbis eius. Dominus fortitudo plebis suæ. Vnde in Apocalypsi dicitur, quod gladius est in ore eius, quia nulla est distantia inter eius verbum & verbi effectum. Dominus fortitudo plebis suæ. Vnde in Zacharia Dominus ait: Non in exercitu, nec in robore, sed in spiritu meo, supple, habetur victoria. Hoc bene in Gedeone & in Machabęis apparuit. Et Dauid ad Goliam ait: Ego ad te venio in nomine Domini. Et paulò pòst ait: Vt sciat omnis terra, & nouerit vniuersa Ecclesia hæc, quia nō in gladio, nec in hasta saluat Dominus. Ipsius enim est bellum. Vnde Osee: Ego quasi leæna Effraim, & quasi catulus leonis domui Iuda: ego capiam & vadam: & tollam, & non est qui eruat, quasi dicat: Ego fortis velut leo, & resurgens die tertia more catuli leonis. Et liberabo populum meum de manu diaboli & capiam prædam in cruce, sicut scriptum est: Ad prędam fili mi ascendisti, requiescens accubuisti vt leo. Dominus fortitudo plebis suæ, & protector saluationum Christi sui est, id est, illos quos Christus ad salutem elegit. In pugna protegit, ne lædamur vel supplantemur ab inimicis, protector ab æstu & ab ictu. Ab æstu tentationum,

Quantò homo se debiliorem reputat, tantò fortior est in Deo & econtrario.

Prouer. 15.

Eccle. 6.

Iere. 48.

Naum. 3.

Simile.

Isaia. 30.

De fortitudine quam Dominus cōfert plebi suæ.

Amos 2.

Zach. 4.

Osee 5.

Gen. 49.

De protectione diuina.

De columna nubis. Eccle. 24. tionum, & ab ictu persecutionum. Ipse est columna nubis protegés, & obumbrans filios Israël contra æstum vitiorum, & illuminans in nocte huius tenebrosæ vitæ. Obscura autem fuit ex parte Ægyptiorum, qui filium Dei per fidem non cognoscunt. De hac columna nubis in Ecclesiastico dicitur: Thronus meus in columna nubis. Thronus Christi humanitas, quæ sedes est sapientiæ incarnatæ. Columna autem dicitur Christus incarnatus, rectus & firmus & fortitudo Ecclesiæ suæ, cui innititur, ascendens & innexa super dilectum suum. Vnde ipse per Isaiam ait: Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt sciam sustentare eum qui lapsus est verbo. Caro Christi dicitur nubes obscurata pœnalitate, leuis absque pondere culpæ, temperás ardorem per refrigerium gratiæ. Protector saluationum Christi sui est. Vnde Apost. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Et Isaias: Indutus est vt lorica iustitia & galea in capite eius, vt, scilicet, nos in bello contra diabolum defendat. Iustitia enim de diabolo triumphauit. Diabolo enim extendente manum in eum, in quo nihil iuris habebat, amisit hominem in quo aliquid iuris habere videbatur. Caput autem diuinitatis eius sub galea humanitatis latuit. Non enim fortitudinem suam ostendit, sed abscondit. Sic igitur victus est superbus ille, qui de suis viribus præsumens, neminem metuebat, qui dicebat, sicut dicitur in quarto Regum: In multitudine curruum meorum excelsa montium ascendi in summitate Libani, & succidi cedros eius & abietes electas, & egressus sum vsque ad terminos eius, & saltum carmeli eius succidi. Diabolus plurimos habet currus, scilicet, superbiæ, luxuriæ, & auaritiæ. In curru superbiæ ascendit montem Libani, qui interpretatur candidatio, & signat vitæ munditiam. Mons virtutum eminentiam. Cedrus bonorum operum fragrantiam. Abies procera, intentionem sursum rectam, quę omnia in curru elationis & superbię diabolus in multis vastauit, & hastam conuersatione deiecit. In curru autem auaritiæ ferebatur vsque ad vltimum terræ. Vnde Ieremias: A maiore vsque ad minorem omnes student auaritiæ. In curru autem luxuriæ saltum Libani, velut Deus nemus infructuosum succidit, homines, scilicet, luxuriosos pinguedine abundantiæ temporalis. Carmelus siquidem mons pinguis est & fertilis habés arború multitudinem. Necesse est igitur nobis, vt contra tantú aduersariú protegat Dominus plebem suam, & saluá faciat à malis liberádo, & benedicat virtutibus & numero multiplicando. Vnde & Psalmus in hodierno officio subiungit: Saluum fac populú tuum Domine, & benedic hæreditati terræ. Saluum fac in præsenti salute gratiæ, in futuro salute gloriæ. Vnde & Abacuc ait: Egressus es in salutem populi tui. Et Salomon: Legatus fidelis sanitas, benedic hæreditati tuæ, vt in rore cœli per contemplatiuam & pinguedinem terræ, per actiuam fit benedictio nostra. Sicut scriptum est: Benedictionem dabit legislator. Et iterum: Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Hæreditas autem Domini dicitur Ecclesia, quam possidet excolendo quæ fructificat illi, & ab illa pascitur, dum bonis eius operibus delectatur. Vnde in Psalmo: Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam. Sed etiam Dominus dicitur hæreditas electorum suorum, sicut scriptum est: Dominus pars hęreditatis meæ. Quod specialiter dicitur in persona clericorum. Vnde Hieronymus: Clericus qui habet partem in terra, non habebit partem in cœlis. Terra enim viuentium dicitur hæreditas sanctorum, quam firmiter possident in æternum, sicut infernus dicitur hæreditas reproborum, iuxta illud: Possidebit agrum de mercede iniquitatis, id est, infernum & pœnam æternam firmiter in perpetuum. Sequitur: Et rege eos, & extolle illos vsque in seculum. Rege, ne errent in credendis, ne deuient in agendis, ne pereant in vitiis, sicut scriptum est: Disperient in Endor, id est, in igne generationis, igne, scilicet, luxuriæ, qui generat ignem gehennæ. Vnde & Psalmus: Iter impiorum peribit. Extolle illos vt in arduis more aquilæ ponant nidum conuersationis suæ, & eorum conuersatio sit in cœlis. Extolle à terrenis vt leuent puras manus in oratione, & dicere possint cum Propheta. Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Sic enim Christus socrum Petri eleuauit, & dimisit eam febris, & mulierem quæ decem & octo annis inclinata fuerat, erexit. Et ipse Paralitico ait: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Surgere est animam suam à carnalibus desideriis abstrahere. Lectum tollere est carnem à terrenis desideriis ad voluntatem spiritus attollere. Domum ire, ad Paradisum pergere, vel ad internam sui custodiam, ne iterum peccet homo, redire. Vnde in Numeris ad Moysen Dominus ait: Ascende ad montem Abarim, & contemplare terram, quam daturus sum filiis Israël. Moyses non in valle moritur, sed in monte Abarim, qui interpretatur mons transeuntium eorum, scilicet, qui non habent hîc certam mansionem, sed futuram inquirunt, & in eminentia virtutum & perfectionis egrediuntur ab hac vita. Regit autem illos & extollit vsque in seculum, scilicet per totum istud seculum, vsque in finem Dominus noster Iesus Christus, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Isaiæ 50. 4. Reg. 19. Diabolus plurimos habet currus. De benedictione & hæreditate.

EADEM DOMINICA THEMA DE EPISTOLA ad Romanos. 6.

Rom. 6. *Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus?*

ADDV-

ADDVCAM vos in terram vestram,& effundam super vos aquam mundam,& mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris,& dabo vobis cor nouum,& spiritum nouum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum, & dabo vobis cor carneum,& faciam vt in præceptis meis ambuletis. Verba sunt Domini per Ezechielem, quibus manifestè virtus baptismi ostenditur. Baptizati enim à Babylon in Hierusalem,à terra aliena ad terram viuentium quæ est Ecclesia Dei,reducuntur. Vnde in Baruch ad peccatores dicitur: Quid est Isräel quod in terra inimicorum es,inueterasti in terra aliena,coinquinatus es cum mortuis,deputatus es cum descendentibus in infernum? Aliena terra est regio longinqua, id est, obliuio Dei. In terra aliena homo inueterascit,quando peccatum in consuetudinem venit. Cum mortuis coinquinatur,dum immundis operibus delectatur, vel quando alienæ iniquitati cõsentit. Cum descendentibus in infernum deputatur,quando magnitudine peccati in desperatione ducitur. Cùm igitur omnes nascantur filij iræ, & in terra aliena elongati,sed à Deo alienati, & sicut canes nascuntur cęci,ita omnes filij Adam tenebris originalis peccati inuoluti. Per baptismi virtutem reducuntur ad terram suam,& mundantur ab omnibus inquinamentis peccatorum. Vnde Isaias: Ipse asperget gentes multas. Quod non solum de sanguinis aspersione, sed de baptismi emundatione potest intelligi. Et Zacharias ait: In die illa erit fons patiẽs domui Dauid, & habitantibus Hierusalem in ablutionẽ peccatoris & menstruatæ. Menstruatam vocat, quæ ex se polluitur,peccatorem qui per alium. Delet enim baptismus tam peccatum quod voluntate propria committitur, quàm illud quod per aliorum suggestionem contrahitur. Non solum autem peccata dimittuntur,sed gratia infunditur, & vetustate deposita homo innouatur, & dat ei Dominus cor nouum,& spiritum rectum innouat in eius visceribus. Aufert cordis lapidei insensibilitatem & duritiam,& dat cor carneum, affectuosum & molle per deuotionem, compassionem & obedientiam. Baptismus autem ex virtute passionis,& mortis Christi proprium sortitur effectum. Vnde Apostolus in principio hodiernæ Epistolæ ait: Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu,in morte ipsius baptizati sumus,quia mors eius causa est nostræ emundationis,quæ fit in baptismo. Vnde etiam baptismus dicitur fons signatus, quia sine signo & virtute crucis, & fide passionis non prodest baptismus. Signatur insuper charactere totius trinitatis, quia fit baptismus in nomine Patris,& Filij, & Spiritus sancti. In Christo Iesu baptizati sumus: quia ipse solus est qui baptizat & emundat gratiam infundendo. De monte Libani Iordanis oritur, & de Christo baptismus, qui sibi soli baptismi reseruauit potestatem, sicut per Isaiam ait: Gloriam meam alteri non dabo. Vnde in Euangelio: Laua in Natatoria Siloe, quod interpretatur missus. Hic est Christus qui de se ait: Ego veni vt faciam opera eius qui me misit. In hoc enim solo est peccatorum ablutio, sicut Michæas ait: Deponet omnes iniquitates nostras, & proiiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Hoc enim solus Christus operatur in baptismo. Per profundum maris, in quo submersis Ægyptiis liberantur Israëlitæ voluit baptismum intelligere. Vnde idem Michæas in persona Domini ait: Secundum diem egressionis, de terra Aegypti ostendam illi mirabilia. Baptizati etiam sumus in Christo Iesu & in morte ipsius, id est, in similitudine mortis Christi, vt sicut Christus mortuus est semel, mortui peccato par baptismum semper viuamus in bono. Vnde Apostolus in fine præsentis Epistolæ ait: Quod enim mortuus est peccato, id est,pro peccato tollendo,mortuus est semel. Ad hoc enim vna mors sufficit, quod autem viuit, viuit Deo,id est, ad honorem & similitudinem Dei patris, quia vita eius nullam inquietudinem recipit. Ita & vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo, id est,ad honorem Dei,quasi dicat: Sicut mortuus est semel, ita peccatum semel in vobis moriatur, vt non oporteat iterari,vt sicut Christus semper viuit,ita & vos semper virtutibus viuatis. Non solum autem in similitudinem mortis Christi baptizati sumus in Christo, sed insuper crucifigi, sepeliri & resurgere ad Christi similitudinem debemus, quæ omnia in baptismo designantur. Accedimus contriti vt crucifigamur, immergimur vt sepeliamur,eleuamur ab aqua vt resurgamus. Vnde Apostolus in hodierna Epistola, de baptismo & morte ac sepultura,atque resurrectione spirituali nos instruit spiritualiter & paucis verbis. Et nos diffusius eius verba exponendo,de his prosequamur. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Cùm enim multiplex sit baptismus,scilicet, præfigurationis, fluminis,flaminis, fraglminis,seu sanguinis pœnitentiæ,doctrinæ, eleëmosynæ,lachrymarum,& charitatis,nullus omnino baptismus prodest ad saluté sine virtute mortis & fide passionis Christi. Baptismus præfigurationis, de quo Apostolus ait: Patres nostri omnes sub nube fuerunt & omnes mare transierunt,& omnes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari. Et nos in vero Moyse,id est,in Christo Iesu in nube refrigerij & in mari rubro,id est,in baptismo aquæ Christi sanguine rubricato baptizati sumus & mundati. In baptismo enim peccata dimittuntur, quod per Pharaonis & exercitus eius submersionem designatur. Fomes debilitatur quod per refrigerium nubis in æstu diei denotatur. Gratia infunditur,quod per nubis illuminationem signatur. Vnde tam Ezechieli quàm Daniëli iuxta flumina reuelata sunt arcana diuina. Baptizati enim illuminantur,& eis secreta apariuntur diuina. Similiter præfiguratus est baptismus in aquis dilu uij,in quo pauci euaserunt & multi perierunt. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi. Per hoc autem quod pluit super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus, ostenditur vniuersi

Ezech. 36
De multiplici ablutione & emundatione.
Simile.
Zach. 13.
De multiplici effectu baptismi.
Baptismus effectum sortitur ex morte Christi.
Quod Christus solus baptizat
Isaiæ 48.
Ioan. 9.
Mich. 7.
Baptismus morti Christi assimilatur.
Nota.
In baptismo designatur crucifixio sepultura & resurrectio.
De multiplici baptismo.
De baptismo præfigurationis.

vniuersi reatus purgatio, vt quicquid peccatur contra decalogum in quatuor mundi partibus
in diluuio baptismi intelligatur purgari. Aquæ autem diluuij omnes montes excelsos excesse-
runt, quia mundanæ dignitatis celsitudinem excedunt & superant, qui baptismi gratiam con-
seruant. Præfiguratus est etiam baptismus in curatione Naaman à lepra, qui septies in Iorda-
ne lotus, & ita purgatus lætus recessit, qui prius indignabatur & ablui recusabat. Et poten-
tes huius seculi prius baptismum irridebant & contemnebant, qui postmodum conuersi sunt
ad Deum, & septiformi spiritu in baptismate purgati. Præfiguratus est baptismus in aquis re-
dundantibus à latere dextro, per quas Propheta Ezechiel dicit se fuisse transductum, primò
vsque ad talos vt purificentur gressus operum, secundò ad genua vt humilietur homo, & ge-
nua cordis flectat Deo. Per genua enim fortitudo designatur, quam dat Deus homini, cùm
fomes in baptismo debilitatur, tertiò vsque ad renes dum peccata carnalis delectationis à no-
bis tolluntur. Licèt autem homo in hac vita careat libidine, prauis tamen cogitationibus non
potest prorsus carere. Vnde dicit se fuisse ductum vsque ad pectus, sed intumuerunt aquæ, nec
Ezech. 48. potuit penitus transuadare. De his autem aquis in præfiguratione baptismi Ezechiel rursum
ait: quod intrabunt mare, & sanabuntur aquæ. Et omnis anima quæ serpit quocunque venerit
torrens, viuet. Dum enim aquæ baptismi intrauerunt mare, id est, mundum, vt baptizarentur
gentes, sanatæ sunt aquæ, id est, populi multi. Anima autem quæ serpit, est peccator, qui prius
more serpentis veneno peccati infectus viuificatus est per aquas baptismi. Et hoc est quod per
Isaiæ 44. Isaiam Dominus ait: Effundam aquas super sitientem, & fluenta super aridam. Effundam spi-
ritum meum super semen tuum. Arida ab humore gratiæ erat gentilitas semper sitiens more
hydropici, & ad peccandum anhelans. Super quam Dominus aquas purificationis & spiritum
Isaiæ 35. sanctificationis effudit. Teste enim Isaia: Scissæ sunt in deserto aquæ, & torrentes in solitudi-
ne, & quæ erat arida in stagnum, & sitiens in fontes aquarum. Ad desertum enim gentilitatis
aqua baptismalis peruenit, & ad solitudinem gentium torrens doctrinæ, & quæ arida erat, ir-
rigata est fluentis gratiæ spiritus sancti. Per baptismum igitur præfigurationis præostensus
est baptismus flaminis, de quo dicitur in Euangelio: Ite, docete omnes gentes, baptizantes
De quatuor principalibus effectibus baptismi. eos: qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Sunt autem quatuor principales effectus ba-
ptismi. Relaxat culpam, remittit pœnam, fomitem debilitat, gratiam donat. Vnde & in mari
rubro hostes submersi sunt: ecce peccatorum remissio. A labore luti & lateris dimissi sunt, ecce
pœnæ remissio. Qui autem prius sub Ægyptiis non audebant repugnare, pugnauerunt forti-
ter contra hostes & præualuerunt: ecce hostis debilitatio, scilicet, fomitis & in bono confor-
tatio. Manna manducauerunt: ecce gratiæ infusio. In prima autem natiuitate nascitur homo
filius irę. Prius enim quod animale, postea quod spirituale. Vnde Seneca: Ad neminem prius ve-
nit mens bona quàm mala. Et in Euāgelio: Quod natum est ex carne, caro est. Et hoc est quod
Ezech. 16. Ezechiel de prima natiuitate ait: In die ortus tui non est præcisus vmbilicus tuus, in aqua nos
es lota in salutem, nec sale salita, nec inuoluta pannis. In secunda natiuitate præscinditur vmbi-
licus luxuriæ, & præcinditur ac debilitatur sensualitatis vmbilicus. In aqua baptismi abluimur
in salutē, quia ad oculos hominum tantū volunt apparere mundi, sicut hypocritæ. Hoc modo
lauit se Pilatus, dicēs: Mundus ego sum à sanguine iusti huius. Non es salita sale illo, de quo in
Euan. Marcus ait: Omnis victima sale salietur, sale, scilicet, discretionis vel sapore charitatis. Qui
autē hoc sale saliti non sunt, corrupti sunt & fœtidi. Vnde idē Ezech. ait de diabolo: Dabo car-
nes tuas super mōtes & implebo colles sanie, & irrigabo fœtore sanguinis tui terrā. Per mōtes
& colles prælatos & alios potentes intelligi voluit, qui de sanie diaboli plus habēt quàm sim-
plices laici. Fœtore autē sanguinis illius terra irrigatur, id est, terrenorū amatores. Quod autem
ait Propheta: Nos es inuoluta pannis, de sanctorum exēplis ait: Per negligentiā autē nostram
De baptismo flaminis. nobis putruerunt, quia in vsum nostrum ea assumere nō curamus. Baptismus flaminis est ba-
ptismus spiritus sancti. De quo Psal. ait: Quoniam apud te est fons vitæ. Et in actibus Aposto-
lorum dicitur: Vos baptizabimini spiritu sancto, non post multos hos dies. Et in Euan. Ioan-
nes ait: Super quē videris spiritum descendentē & manentē super eum, hic est qui baptizat in
spiritu sancto. Hic est ramus oliuę, quē columba attulit ad arcam, id est, vnctio gratiæ, qua spiri-
tus sanctus vngit baptizati animam, peccata delendo, & gratiam infundendo. Vnde Isa. In die
illa auferetur onus Ægypti de humero tuo, & iugū eius de collo tuo, & cōputrescet iugū à facie
olei. Iugum, scilicet, peccati à præsentia vnctionis spiritus sancti, quod ita putrescere debet in no-
bis, vt de cętero nequeat solidari. Iugū autē dicitur, quia per ipsum collū peccatoris deprimitur,
& ad terrā inclinatur. Vnde in Threnis dicitur, Cōuolutæ sunt iniquitates meę, & impositę col-
lo meo. Et iterū: Vigilauit iugū iniquitatū mearum in manu Domini, vt, scilicet, puniātur ab ip-
De baptismo sanguinis. so. Quartus baptismus dicitur sanguinis in martyribus, qui lauerūt stolas suas in sanguine ag-
ni, quē, scilicet, agno obtulerūt, & pro Christo effuderūt. Vel in sanguine agni, quē agnus pro ip-
sis effudit ad redemptionē & ablutionem. De baptismo hoc Dominus ait: Baptismo habeo ba-
De baptismo pœnitentiæ. ptizari, & quomodo coarctor, vsq; dum perficiatur. Quintus baptismus est pœnitētiæ, de quo
Psal. ait: Amplius laua me ab iniquitate mea. Cōsistit autē in tribus, scilicet, in cōtritione, cō-
fessione, & satisfactione. Vnde Isa. In tribus annis quasi annis mercenarij auferetur omnis glo-
ria Moab. Anni mercenarij dicūtur propter laborem & aridā refectionē in pœnitentibus. Hic
autē annus in se redire debet per discussionem peccatorū cōplectēs quatuor tēpora, scilicet, co-
gitationis,

gitationis,locutionis,operis & cōsuetudinis. Baptizatur igitur pœnitēs, & irrigatur aquis lachrymarū, vt sit tanq̃ lignū quod plantatū est secus decursus aquarū. Vnde Isa. Germinabūt inter herbas quasi salices iuxta præterfluētes aquas. Tam herbæ q̃ salices in hoc loco sumuntur in bono. Germināt inter herbas,id est,sanctos,fide virētes,quorū cōuersatio nostra est refectio per imitationis exemplū. Salices dicūtur sancti sublimes,per sanctā conuersationē: frigidi per abstinentiā,& præstātes aliis refrigerij vmbrā,citò crescētes iuxta fluēta gratiarū. Qui cùm priùs steriles,quasi cōtra naturā fructū fecerunt per gratiā. De his salicibus dicitur in Leuit. Sumetis salices de torrēte, & lætabimini corā Domino. Conuersationē enim sanctorū nobis assumere debemus in exemplū. Sextus baptismus dicitur doctrinæ,sicut in Euang. Dominus ait: Vos estis mundi propter sermonē,quē locutus sum vobis. Et in Parab. Fontes tui deriuētur foras,& in plateis aquas tuas diuide,id est,in cōuentu hominū aquas doctrinæ effunde. Septimus baptismus est eleëmosynæ,de quo in Euang. dicitur: Date eleëmosynā,& omnia munda sunt vobis. De baptismo lachrymarū dicitur in Iob: Qui ponit humiles in sublimi,& mœrētes erigit sospitate. Baptismo enim lachrymarū mundatur cōscientia & serenatur. Seminātes enim in lachrymis in exultatione metēt fructū illū. De quo Apost. ait: Fructus spiritus est pax & gaudium in spiritu sancto. De baptismo charitatis dicit Dominus in Euang. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniā dilexit multū. Charitas enim est fons viuus,cui nō cōmunicat alienus. Quo fonte omnes peccatorum sordes abluuntur. Vnde in Cant. Dentes tui quasi oues tonsarum,quę ascēdunt de lauacro. Hi sunt sancti,cibum vitæ ruminātes,ouinā simplicitatē habentes,tonsi,omnia,scilicet,pro Christo relinquētes. Lauacrum autē baptismi dicitur,quasi lauās crimē,sicut lauacrum martyrij lauans cruorem,lauacrum pœnitentiæ lauās lachrymis,lauacrum charitatis lauās calore. Cùm igitur tot sint species baptismi,de illo baptismo qui fit ex aqua & spiritu sancto specialiter intelligitur hoc,quod dicit Apost. in Epist. hodierna: Quicunq; baptizati sumus,in Christo Iesu baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortē,id est,ad similitudinē eius sepulti,ducti sumus cum illo per baptismum in mortē,id est,in peccatorū ablutionem,vt,scilicet,mortui peccato,viuamus Deo. Hæc est bona mors,de qua scriptū est. Preciosa in cōspectu Domini mors sanctorū eius. Hæc est mors gratię pretiosa,qua moritur homo peccato,moritur mundo,moritur sibiipsi,carnē mortificās,& propriæ voluntati abrenunciās,vt dicere possit cum Propheta: Factus sum sicut vter in pruina,vt,scilicet,repletus vino spiritualis iocunditatis,factus sim quasi insensibilis cōtra pruinā diabolicę tentationis. Vnde in Eccles. Salomō ait: Laudaui magis mortuos q̃ viuētes,& feliciorē vtroq; iudicaui, qui necdū natus est, nec vidit mala quæ sub Sole fiunt. Melior est enim qui in exordio peccati seipsum subtraxit, q̃ qui in peccato vixit. Multò autē melior est & felicior,qui nunq̃ natus fuit peccato per cōsensum, vt fiat cōparatio status ad statū. Hoc est quod Isa. ait: Morientes nō viuāt,gigātes nō resurgāt. Qui enim mortui sunt peccato & mundo, qui,scilicet,priùs fuerunt gigātes & ad malū fortes, nō resurgāt ad pristinas iniquitates. De hac morte spirituali dicit August. Sicut occisus inimicus nō facit nobis iniuriā,sic mortificata caro nō turbat animā nostrā. Et Isa. ait: Contabescet cor Ægypti in visceribus eius. Indurata enim malitia ad Solē gratiæ, quasi glacies liquefacta, deficiendo cōtabescit,& destruitur in his,qui ad Dominū cōuertuntur. Hoc est quod Zachar. ait: Contabescet caro vniuscuiusq; stantes supra pedes suos, & oculi eorum cōtabescent in foraminibus suis,& lingua eorum tabescet in ore suo. Dum enim in nobis tabescunt,& cōputrescunt carnalia, oriuntur spiritualia. Oculi autem priùs vanitatem conspexerant,deficiunt à malo,& in lachrymas pœnitentiæ defluunt. Lingua etiam blasphemiæ & detractionis deficiente,oritur in nobis lingua,de qua scriptum est: Lingua mea meditabitur iustitiam tuam. Et ita mortificata carne cum quinq; sensibus, fit in nobis immutatio & innouatio illa, de qua dicit Isa. Erunt quinq; ciuitates in terra Ægypti loquētes lingua Chananæa,id est,cōmutata. Quando,scilicet, quinq; sensus cōmutantur in bonum,quibus priùs vtebamur in malum. Mutare igitur debemus vetustatem culpæ in nouitate vitæ, vt quomodo surrexit Christus per gloriā patris,ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et hoc est quod subdit Apostolus: Per gloriam patris Christus surrexit,id est,per verbū patris homini vnitum. Ita & nos à vitiis surgentes ad bona opera ambulemus,de bono in melius,positi in nouitate vitæ & spiritualiter innouati. Hanc nouitatē postulat Psal. dicēs: Spiritum rectum innoua in visceribus meis. Quantò autē caro magis mortificatur,tantò spiritus ampliùs viuificatur & innouatur. Mortificatio siquidem carnis per pœnitentiā,nouacula est qua homo innouatur,& desideriorum carnalium pili raduntur. Vnde Nazareis præceptum est in lege, vt raderēt pilos carnis suæ. Similiter cōsideratio humanæ fragilitatis nouacula est,qua radimus saniē carnis nostræ. Hæc est testa illa,de qua legimus quod Iob testa saniē radebat. Similiter fides Christi mortificat carnē,& viuificat spiritū. Vnde Apost. Succincti lumbos vestros in veritate. Super hoc Hieron. ait: Nihil ita mortificat lumbos,vt cognitio veritatis. Cùm enim veritas sit Christus,qui tota mēte in Christum credit,lumbos mortificauit in Christo,& in veritate succinxit. Hoc est quod Apost. ait: Mortificate mēbra vestra, quæ sunt super terrā. Et iterū: Semper mortificationē Domini Iesu in cordibus vestris circumferentes. Sic mortificatur granum,vt innouetur & surgat nouum. Sic ouum putrescit & mortificatur,vt nouus pullus oriatur. Sic in vite putrescit aqua,vt vinum nouum producatur. Vinum enim teste Philosopho,nihil aliud est q̃ aqua putrefacta in ligno. Ex putrefactione igitur

Leuit.23. *De baptismo doctrinæ.* *De baptismo eleëmosynæ.* *De baptismo charitatis.* *De bona morte.* *Eccles.4.* *Isa.26.* *De nouitate vitæ.* *Simile.* *De mortificatione carnis.* *Simile.*

prouenit innouatio,& ex morte vita. Vnde Apoſt.Mihi viuere Ghriſtus eſt,& mori lucrũ. Et iterum: Quotidie morior propter veſtrã gloriã fratres. Propterea in hodierna Epiſt.ſubiungit: Si enim cõplantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius,ſimul & reſurrectionis erimus: quaſi dicat: Si nos explantati de mala terra,facti ſumus à Domino cõplantati, id eſt, firmiter adhærentes ſimilitudini mortis eius,id eſt,ſi à veteri ritu remoti,firmiter adhæremus bono,& ſimiles ſumus morti Chriſti,ſimul,id eſt, mox erimus facti complantati ſimilitudini reſurrectionis Chriſti,firmiter,ſcilicet,ei adhærendo. Vt ſicut Chriſtus depoſita vetuſtate,à morte nouus ſurrexit: ita & nos in nouitate vitæ ambulemus, & depoſitis vitiis in baptiſmo,poſtmodũ nõ peccemus.

De bona & mala plantatione.

Hæc eſt bona plantatio,quãdo,ſcilicet,homo per fidẽ firmiter adhæret Domino,& hęc planta irrigatur in baptiſmo. Vnde Apoſt. Ego plantaui, Apollo rigauit. Priùs enim homo per fidẽ plantatur, vt poſtmodũ per baptiſmũ irrigetur. Vnde Ierem.

Ierem. 2.

Ego plantaui te vineã electã omne ſemẽ verũ,quomodo ergo cõuerſa es mihi in prauũ vinea aliena? id eſt,de vinea Dei facta es vinea diaboli,cuius vua fellis & botrus amariſsimus. De mala autẽ plantatione dicitur in Eccleſ. Via peccantiũ cõplantata lapidibus & in fine illorum inferi,& tenebræ & pœnæ. Cõplãtatio duo notat radicationẽ & incrementũ, vt qui in ſordibus eſt radicatus,ſordeſcat adhuc. Eſt igitur via peccantiũ cõplantata lapidibus,id eſt,in miſeriis & duris afflictionibus. Vnde in lib. Sapiẽtiæ dicunt impij: Ambulauimus vias difficiles,laſſati ſumus in via perditionis. Per lapides etiã peccata deſignãtur. Vnde Iſa. Eligite lapides,id eſt,inter peccata diſcernite. Hanc autẽ duritiã nõ ſentit cor lapideũ,ſed eſſe ſub ſentibus delicias reputat,quia vitiorũ punctiones non attendit. Cor autẽ carneũ ſentit duritiã lapidũ & cõteritur, & pœnitet. In fine autẽ vię peccatorum ſunt inferi,vt deprimãtur elati. Et tenebræ,quia rerũ ſeculariũ fallaci ſplendore gaudebãt, tanquã coruſcatione ante tonitruum & fulminis ictum. Et pœnę,quia ſuauiter vixerunt & delicioſe. De prædicta autẽ ſimilitudine mortis Chriſti & reſurrectionis,adhuc expreſsius ſubdit Apoſt.dicẽs:

De crucifixione veteris hominis.

Hoc ſcientes quod vetus homo ſimul crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus peccati, vt vltrà nõ ſeruiamus peccato. Vetus homo,id eſt,fomes & cõſuetudo peccati,noſter,qui,ſcilicet,ex nobis eſt, non ex Deo,ſimul cum Chriſto crucifixus eſt, ita debilitatus eſt,vt deſtruatur corpus peccati,id eſt,omnia peccata, quæ ſimul ſunt quaſi vnum corpus,& vna cõgeries. Et ſi enim homo in carne concupiſcentiã habet, cum qua pugnet,adiuuãte Deo ſuperet illam, dum caro ſpiritui ſubditur,& homo prædicto modo crucifigitur. Vt ſicut Chriſtus depoſuit vetuſtatem pœnę in cruce,ita & nos vetuſtatẽ culpæ cum gemitu & dolore pœnitẽtię deponamus, & membra noſtra cõtinentiæ ac iuſtitiæ clauis habeamus confixa, ne ad prima mala rẽdeamus. Et hoc eſt quod ſubdit: Qui enim mortuus eſt,iuſtificatus eſt à peccato,id eſt,iuſtus & liber à peccato. Sic igitur crucifigi debemus, vt manus noſtras vltrà ad malum non extẽdamus,nec pedes noſtros ad ambulãdum in via peccatorum moueamus, & carnẽ noſtram crucifigamus cum vitiis & cõcupiſcentiis,ipſam mortificando. Quoddã enim martyrij genus eſt effuſio ſanguinis in corporis maceratione & afflictione. Claui autẽ quibus crucifigi debemus,ſunt timor iuſtitię Dei & vltionis diuinæ,timor mortis,& timor gehẽnæ. Vnde Pſal. Confige timore tuo carnes meas.

De ſpirituali ſepultura.

Non ſolùm autẽ crucifigi & mori,ſed & ſepeliri debemus ad ſimilitudinẽ Chriſti,ſicut ſuperiùs dixit Apoſt. quòd cõſepulti ſumus cum illo. Cum Chriſto ergo ſepeliuntur,quorum vita abſcõdita eſt à ſtrepitu mundi, & vanitate ſeculari. Vnde Apoſt. Mortui eſtis & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto,id eſt,mortui eſtis & ſepulti. Et Iob: Ingredieris in abundantia ſepulchrum. Et iterum: Gaudebunt vehementer cùm inuenerint ſepulchrum,id eſt,vitæ cõtemplatiuæ ſepulchrum. Vnde etiã in ſepulchro ſeu ſpelunca duplici legimus ſanctos Patriarchas eſſe ſepultos. Et nos cum ipſis, quaſi in ſpelunca duplici actiuæ & contemplatiuæ vitæ debemus ſepeliri. Sepulchrum etiam dicitur abſconſio peccatorum per confeſsionem. Vnde Eccleſiaſtes: Ne deſpicias ſepulchrum mortis. In hoc abſconditur homo, vt ſit ei pax à facie peccatorum ſuorum. In hoc peccata noſtra ſepelimus, & à facie Dei abſcondimus. Iuxta illud: Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates,& quorum tecta ſunt peccata. Vnde Ierem.

Ierem. 16.

Mortibus ægrotantium morientur, non plangentur, & non ſepelientur, in ſterquilinium ſuper faciem terræ erunt. Mors ægrotantium eſt longa conſuetudo peccatorum. Non planguntur reprobi à ſeipſis pro peccatis lugendo,neq; ſepeliuntur ſepulchro pœnitentiæ,peccata ſua abſcondendo,ſed magis alios corrumpunt exemplo pernicioſo & fœtore peccatorum.

De duplici ſepultura.

Eſt autẽ ſepultura bona,& eſt ſepultura mala. De qua Dominus ait: Sinite mortuos ſepelire mortuos ſuos. Mala ſiquidem malè ſepeliunt,qui peccata ſua vel aliorum per excuſationẽ defendunt: ſicut ſcriptum eſt: Qui abſcõdit ſcelera ſua,nõ dirigetur. Mala benè ſepeliunt,qui facinora ſua bonorũ operum charitatis tegmine abſcõdunt: iuxta illud: Charitas operit multitudinẽ peccatorũ. Bona malè ſepeliũt, qui per inuidiã vel pigritiã documentũ ſalutis opprimũt. Vnde Salomõ: Qui abſcõdit frumẽta, maledicetur. Bona benè ſepeliunt,qui ſtudiũ ſanctitatis velamẽto humilitatis tegũt. Iuxta illud: Tè autẽ faciẽte eleëmoſynã,neſciat ſiniſtra quid faciat dextera tua. Sepeliamur igitur cum Domino in munda ſindone,id eſt,in munditia vitę & puritate cõſcientię. Sepeliamur in ſepulchro pœnitẽtiæ cum myrrha & aloë,id eſt,cum duplici amaritudine, interiori in corde per cõtritionem,exteriori in corpore per carnis macerationẽ. Non ſepeliamur in ſepulchro cõcupiſcentiæ, in fœtore,ſcilicet,in corruptione carnalis delectationis. Non ſepeliamur in ſepulchris vanitatis & apparẽtiæ, vt ſimus tanq̃ ſepulchra dealbata exterius,interius autem fœtida,& oſsibus mortuorum

tuorum plena. Non sepeliamur in sepulchris malitię & detractionis occultæ: sicut scriptum est: Sepulchrum patens est guttur eorum. Si autem crucifixi, mortui & sepulti prædictis modis fuerimus cum Christo, resurgemus in gloria cum ipso, sicut in hodierna Epistola subdit Apost. dicens: Si auté mortui sumus cum Christo, credimus quod simul etiam viuemus cum Christo, scientes quod Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur. Et vos fratres, postquam mortui estis peccato in baptismo, iam de cætero non moriamini peccando. Quotquot enim in Christo baptizati estis, Christum induistis, vt imitando Christum in sancta cõuersatione, de cætero viuatis, facti estis liberi & filij Regis. Maius auté damnũ est & dedecus ex libero fieri seruum, quàm nasci. Vnde Iere. Nunquid seruus est Israël aut vernaculus? Quare ergo factus est in prędam? super eum rugierunt leones, id est, dæmones. Vestis auté baptismalis nisi diligéter custodiatur, à tinea carnis citò cõsumitur & veteris hominis corruptione maculatur. Sicut enim anima primi parétis corrupit carné eius, ita postmodum in vltionem factum est vt caro inficiat & corrumpat animã. Baptizati sumus in fluminibus Hierusalé, diligenter nobis caueamus ne fluminibus Babylonis inquinemur. Hi sunt fluuij infernales Styx, scilicet, Phlegeton & Cocytus, & Lethes. Styx odiũ: Phlegetõ ardés: Cocytus luctus: Lethes obliuio interpretatur. In his ergo submerguntur, qui fraterno odio & ardore voluptatis obscœnę, & tristitia seculi atq; obliuione Dei absorbétur. De his Psal. ait: Alienati sunt peccatores à vulua. Dum enim peccatores post baptismum ad peccata reuertuntur à vulua baptismali alienantur, & fiunt posteriora peiora prioribus. Torris enim qui extrahitur ab incendio, vehemétius comburitur & consumitur, si rursus in igne ponatur. Vnde Amos: Facti estis quasi torris raptus de incédio. Caueat igitur sibi torris ab incendio. Teste autem sancto Bernardo, experta voluptas libéter repetitur, repetita blanditur, consuetudo ligat, & ratio sopitur. In baptismo autem confœderati sumus Domino, & recessimus à fœdere diaboli & eius societate, quemadmodum per Isaiam dicit Dominus: Delebitur fœdus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit. Non igitur pactum baptismi frangamus, sicut ille, de quibus Isaias ait: Transgressi sunt leges, mutauerunt ius, dissipauerunt fœdus. Transgressi sunt leges naturæ, scripturæ & gratiæ. Mutauerunt ius, id est, consuetudines à Domino probatas. Ius autem naturæ mutant, qui contra naturam peccant. Dissipauerunt fœdus sempiternum, id est, pactum baptismi, quo in perpetuum sunt Deo astricti. Et iterum Isaias ait: Præuaricantes præuaricati sunt, & præuaricatione præuaricatorum præuaricati sunt. Sic notatur quadruplex præuaricatio. Præuaricantes in Adam, legem illam, de qua dictum est ei: De ligno scientiæ boni & mali, ne comedas. Præuaricati sunt legem naturæ, & præuaricatione transgressorum legis Moysi. Præuaricati sunt legem Euangelij & pacti baptismalis. De tribus autem specialiter nos poterit Dominus conuenire in iudicio. De proditione, quia castrum quod nobis commisit custodiendum, reddidimus diabolo. De furto, quia peccatum abscondimus in confitendo. De fidei læsione quam promisimus in baptismo, iuxta illud: Iuraui & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. Ab hac autem fide dicitur homo fidelis. Vnde & fides dicitur, vt fiant dicta. Iere. Qui dissoluit pactum, nunquid effugiet? Per hanc auté fidem obligati sumus, vt à diabolo & omnibus pompis eius nos custodiamus, vt Deũ super omnia diligamus, & proximos sicut nosipsos, vt in Deum credamus, & fidem ore confiteamur, & operibus impleamus. Vnde fidem & virtutem suscipimus in baptismo in actu vel habitu, quę est perceptio veritatis inuisibilium ad salutem pertinentiũ, cui mens non rationis authoritate, sed ipsius veritatis amore cõsentit, vt à fide peregrinationis in via, transeat ad cõprehensionem veritatis in patria. Idcirco auté nudi in hoc seculo nascimur, nudi etiã ad baptismũ accedimus, vt nudi quoq; & expediti ad cœlesté gloriã properemus, vbi post primã stolam innocentiæ recipiemus secundã stolam gloriæ. Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit, &c. Amen.

De conuersatióe innocétia baptismalis. *Ierem. 2.* *De fluuiis infernalibus.* *Simile.* *Isa. 28.* *Isa. 24.* *De multiplici transgressióe.* *De fide & pacto baptismi.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM MATTHAEVM.

Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. *Matth. 5.*

INVENTI sunt sermones tui, & comedi eos: & factum est mihi verbum tuum in gaudium & in lætitiam cordis mei. Verba sunt Ieremiæ, quibus ostendit cum quanto desiderio & gaudio verbum Dei recipitur ab his, qui sanum habent cordis palatum. Sicut econtrario, qui cordis palatum corruptum habent & amarũ, more febricitãtis, quæ dulcia sunt, insipida reputãt & amara. De Ezechièle auté legimus, quod in ore eius dulce fuit volumen, & liber in ore Ioãnis, & sermones in ore Ieremię. Ecõtrà de reprobis dicitur in Eccles. quod aspera est nimis sapiétia indoctis hominibus, & nõ permanebit in ea excors, id est, fatuus. Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, id est, in fatuis, qui nõ agnoscunt virtuté illius, sicut qui virtuté lapidis pretiosi ignorãt. Vnde & margaritas sub pedibus cõculcant, vel inuiti sustinent illã, sicut lapidé ponderosum. Vnde subditur in Eccles. Et nõ demorabitur proiicere illã. Hoc est quod alibi idé Eccles. ait: Sicut sagitta infixa fœmori canis, sic verbũ in corde stulti: quasi dicat: Nunq̃ quiescit nisi reiecerit, nec libéter retinet verbũ salutis. Vos auté fratres, illud honorificè recipere debetis,

Cum gaudio verbum Dei debemus suscipere. *Ierem. 15.* *De contemptoribus verbi Dei.* *Eccles. 6.* *Simile.* *Simile.*

tanquam nunciũ bonũ ſalutis veſtræ, & gaudere debetis quãdo talem & tam fidelem nuncium Dominus vobis tranſmittit. Multi enim voluerũt audire quę vos auditis, & nõ audierũt. Vnde

Iſa.42.

Iſa. ait: Egeni & pauperes quærunt aquas, & non ſunt, lingua eorum ſiti aruit. Valde quidẽ egeni & pauperes ſunt, quibus ſpirituales diuitiæ ſcripturarũ deſunt, & à gratia Dei aridi ſunt, vt fructum ex ſe non producant, vel ſi produxerint, vnde nutriant non habent, quemadmodum Ierem. ait: Cerua in agro peperit, & reliquit, quia non erat herba. Multi enim bona opera incipiunt, & defectu verbi Dei à bono deſiſtunt, quod valde deberent Prælati attendere, quia:

Non minor eſt uirtus quàm quærere parta tueri.

Orate igitur Dominum, vt hodie verbũ Dei mellificet in cordibus veſtris dulcedinẽ deuotionis, & infundat gaudiũ ſpiritualis delectationis. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum. Abominatio eſt diuini omnis illuſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio eius: ſicut in Parabolis Salomõ ait: Dominus enim ſimplicibus & humilibus ſecreta ſua, & iuſtitiæ ſuæ veritatem reuelat.

De falſa iuſtitia Scribarũ & Phariſæorum.

Phariſæi autem, qui diuiſi erant & duplices, aliud oſtendentes exterius in opere, quàm haberent in mente, veram Dei iuſtitiam ignorabant, & cæci facti ſunt duces cæcorum. Et quia rugoſi erant, multas in ſe plicas habentes, ſimplicẽ populũ decipiebant ſuis ſimilationibus, vnde & illuſores appellantur. Propterea idem Salomon in Parab. ait: Illuſores ipſe deludet, & manſuetis dabit gratiã. Dominus enim huiuſmodi hypocritas deludit, id eſt, deludi à dæmonibus permittit, dum velata facie ducunt eos in periculũ, quod nõ aduertũt.

De vera iuſtitia humiliũ et ſimplicium. Simile.

Manſuetis autẽ & humilibus dat gratiam, gratam habens eorum conuerſationẽ. Dat etiã gratiam, id eſt, gratiarũ actionẽ, dum omnia bona ſua ad Deum referũt, & ſe habere à Domino humiliter recognoſcunt. Sicut autẽ natura locũ eſſe vacuum non ſinit, ita gratia Dei cor humile remanere vacuũ non permittit. Quantò autẽ magis exinaniti ſunt per humilitatẽ & concaui, tantò magis capaces ſunt gratiæ Dei, vt abundet eorum iuſtitia pluſquã iuſtitia Scribarũ & Phariſæorũ, quam Dominus multipliciter reprobat in Euangelio.

De ſimulata iuſtitia.

Arguuntur enim Scribæ & Phariſæi de iuſtitia apparente & nõ exiſtẽte. Exterius enim iuſti apparebãt velut ſepulchra dealbata, quæ à foris, teſte Domino, apparẽt hominibus ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſsibus mortuorum & omni ſpurcitia, id eſt, putredine & fœtore.

Matth.23.

Vnde in Euang. Attendite vobis à fermento Phariſæorũ, quod eſt hypocriſis.

Ibidem.

Et iterũ: Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis, intus autẽ pleni eſtis rapina & immunditia, id eſt, ſordibus peccatorũ: quaſi dicat: Fruſtrà ſanctitatẽ exterius prętẽditis, ſicut ſi quis calicẽ exterius mundet, interius autẽ relinquat ſordes.

Matth.23. Iſa.18.

De huiuſmodi hypocritis dicitur in Iſa. Ante meſſem totus effloruit & immatura perfectio germinauit, id eſt, omnẽ in pręſenti vita fructũ percepit. De hac autẽ ſimulata iuſtitia dicitur: Ego iuſtitias iudicabo.

Ezech.21.

Et Dominus ad Ezechiëlem: Stilla ad ſanctuariũ, Propheta cõtra domũ Iſraël, dicẽs: Ego eiiciã gladiũ de vagina, & occidã in te iuſtũ & impiũ, id eſt, apertè malũ & ſimulatoriè iuſtũ. Stilla autẽ eſt diuina cõminatio reſpectu damnationis futuræ, quãdo Dominus de vagina ſuſtinẽtiæ emittit gladium vindictę.

De præſumptiõe iuſtitiæ.

Arguuntur Scribæ & Phariſæi de præſumptione iuſtitiæ ſiue de iuſtitia pręſumpta. Ipſi namq; nõ habito reſpectu ad gratiã, quæ iuſtificat exteriores obſeruationes, credebãt ſufficere ad ſalutẽ, & ita iuſtitiã ſuã cõſtituentes & traditionibus ſuis cõfidentes, iuſtitiæ Dei nõ ſunt ſubiecti. Vnde & Dominus ait illis: Quare & vos tranſgredimini pręceptum Dei, propter traditionẽ veſtrã?

Matth.15. De iuſtitia vendita. Matth.23.

Arguuntur Scribę & Phariſæi de iuſtitia vendita. Faciebãt enim prolixas orationes, nõ propter Deum, ſed propter tẽporale cõmodum. Vnde Dominus in Euang. Væ vobis Scribę & Phariſęi hypocritę, qui comeditis domos viduarũ in oratione longa orãtes. Et iterum: Væ vobis duces cęci, qui dicitis, quicunq; iurauerit per templũ Dei, nihil eſt: qui autẽ iurauerit in auro templi, debet. Phariſæi enim qui omnia faciebãt propter lucra, dicebãt ſanctiora eſſe oblata q̃ templũ vel altare, vt homines promptiores eſſent ad dona offerẽda q̃ ad preces in templo fundẽdas.

De iuſtitia diminuta.

Arguuntur Scribæ de iuſtitia diminuta. Ipſi colantes culicẽ, glutiebãt camelũ, quæ minora erãt faciebãt, prætermittẽtes maiora. Vnde Dominus: Vę vobis Scribæ & Phariſęi hypocritę, qui decimatis menthã & anethũ, & cyminũ, & relinquitis quæ grauiora ſunt legis, iudiciũ & miſericordiã, & fidẽ. In his enim quæ lucrũ habẽt, diligentiã oſtendebant, ſed magna præcepta negligebãt.

De iuſtitia vocali.

Arguuntur Scribæ & Phariſæi de iuſtitia vocali, cùm ipſi carerẽt iuſtitia reali, iuſtitiã habẽtes in ore nõ in opere. Vnde Dominus: Super cathedrã Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, omnia ergo quæ dicunt vobis, ſeruate & facite, ſecundũ verò opera eorũ nolite facere: dicunt enim & nõ faciunt. Cathedrã Moyſi vocat doctrinã, quã Moyſes docuit. Omnia ergo quę dicũt, ſcilicet, ad cathedrã pertinẽtia, pręcipit vt faciamus: quaſi dicat: Doctrinã tenete, nõ vitã. Fruſtrà autẽ iactãt legis notitiã, qui operibus deſtruunt doctrinã.

Ierem.8. Eccleſ.11.

Vnde Iere. Mendacium operatus eſt ſtilus mendax Scribarũ. Propterea in Eccleſ. dicitur: In opere mãdatorum tuorũ veteraſce, id eſt, perſeuerãter ſta, & fac quę aliis pręcipis, vt faciãt. Et Iſido. ait: Beatus eſt qui & recta docẽdo benè viuit, & benè viuẽdo fidẽ rectã cuſtodit.

Mich.6.

Et Michęas ait: Tu ſeminabis & nõ metes. Multi enim ſeminãt verbum doctrinę, & nõ metunt fructum vitæ. Tu calcabis oliuã & nõ vngeris oleo, id eſt, alios ad opera miſericordię inuitabis, & tu ſine miſericordia remanebis. Calcabis muſtũ & nõ bibes vinum, id eſt, pręcepta noue vitæ aliis dabis, & nõ bibes vinum ſpiritualis lætitiæ vel cõpunctionis.

De iuſtitia auſtera.

Arguuntur Scribę & Phariſęi de iuſtitia auſtera & nimis dura. Vnde Dominus: Alligãt onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominũ, digito autẽ ſuo nolunt ea mouere.

Vndecunq; enim traditiones colligunt, quæ conscientiã non leuant, sed grauant, quas suis viribus nullus potest adimplere, suadentes secundũ illas viuere, & nõ venire ad facilem & suauem gratiam Christi, cuius iugum suaue est, & onus leue. Arguuntur Scribæ & Pharisæi de iustitia exteriori & superficiali, quæ reprimit manũ & non animũ, reputãtes actũ mortale peccatũ, non voluntatẽ, quorũ iustitia homines à temporali pœna liberabat: Christi autẽ iustitia, in vitã æternam saluat. Propterea Dominus ait: Nisi abundauerit iustitia vestra plusquã Scribarũ & Pharisæorũ, non intrabitis in regnũ cœlorũ: quasi dicat: Nisi præcepta decalogi & alia moralia impleueritis, & docueritis implenda esse, abundãtius q̃ illi, cohibentes, scilicet, nõ tantũ manũ, sed animum, nõ intrabitis in regnũ cœlorũ. Verus enim Iob, dũ testa saniem radebat, nõ solũ ab operatione, sed à cogitatione culpã tergebat. Sanies enim à carne defluit, dum mala volũtas à motu carnalitatis procedit. Vnde Psal. Quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini, id est, in his, quæ dicitis in cordibus vestris, malè cogitando & malis consentiendo, compungimini in cubilibus vestris, id est, interius in animo. Non enim sufficit obseruatio exteriorum, vbi interiora negliguntur. *Syncerum est nisi uas, quodcunque infundis, acescit.* Licèt igitur aliquis exterius impleat omnia præcepta ad cultum Dei, actualiter pertinentia & figurarũ mysteria tantùm ad literam, more Pharisæorũ, obseruet, nõ prodest ei ad vitã æternam, quia litera occidit, spiritus autẽ viuificat. Non solũ enim præcepta, quæ inchoãt, implenda sunt, sed quæ in illis intellecta sunt & inclusa, vel ad perfectionẽ addita. Lex enim neminem ducit ad perfectum. Qui igitur in exterioribus obseruantiis iustitiam tantùm Pharisæorũ impleuerit, non statim magnus est, licèt aliquem gradum ascenderit. Non enim sufficit ad salutem ab homicidio abstinere, si iram & rancorem retinueris in mente. Non sufficit à fornicatione abstinere, si videris mulierem ad concupiscendum eam in corde. In præceptis igitur noui testamẽti non solùm refrænatur manus, sed cohibetur animus. Vnde Isaias: Consummatio abbreuiata inundabit iustitiam, id est, Euangelica doctrina, breuis & consummata, formam iustitiæ exprimet abundanter. Dicitur etiam abbreuiata, quia in duobus mandatis legis completa: præcepta quidem noui testamenti tantò sunt districtiora, quantò spiritualia. Præcepta autem legis Mosaicæ, quasi paruulis & carnalibus sunt tradita in quibus perfectio non est manifestata, sed malitia resecata. Hæc verò spiritualibus spiritualia sunt data, quæ nõ terrenã possessionẽ, sed cœlestẽ præparãt mansionẽ. Quibus ergo maius præmiũ promittitur, iustitia maior esse debet & magis perfecta. Iustitia Scribarũ & Pharisæorũ putabatur, quamuis non esset iustitia. Exterminabãt enim facies suas, vt viderentur hominibus ieiunãtes, intus autẽ pleni erant rapina & iniquitate. Iustitia verò eorum, qui regnum Dei intrare desiderant, maior debet esse, vt sanctitas quæ apparet in opere, multò magis seruetur in mente. Iustitia Scribarum & Pharisæorum videbatur esse quod alligabant onera grauia, quæ digito suo mouere nolebant. Iustitia illorum, qui regnum cœlorum intrare volunt, maior debet esse, vt mandata Dei primò custodiant, qui alios custodire docent. Iustitia Scribarum & Pharisæorum credebatur quod anethum & mentham decimabant, maiora autem legis prætermittebant. Iustitia eorum, qui regnum Dei intraturi sunt, magis abundare debet, vt sic minora præcepta custodiant, quod maiora non prætermittant. Iustitia Scribarum & Pharisæorum putabatur, quod circuibant diuersas regiones, vt alios de Gentibus conuerterent ad Iudaismum. Quos autem conuertebant verbo, peruertebant malo exemplo. Vnde Dominus: Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proselytum, & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehẽnæ duplo quàm vos, quia videntes malam conuersationem Pharisæorum, reuertebantur ad ritum Gentium. Pharisæi enim licèt clauem scientiæ habebant, scientes legem, ipsi tamen nec intrabant in regnum cœlorum, nec alios intrare sinebant, quos prauo exemplo, vel legem malè exponendo, peruertebant. Iustitia autem sanctorum Doctorum abundantior est, quia quos verbo conuertunt, exemplo bonæ vitæ instruunt, & quos lucrati sunt, Domino student diligenter seruare in bono. Iustitia Scribarum & Pharisæorum videbatur, quod ab his, quæ in lege prohibita erant, exterius abstinebant, sed cupiditatem & alia vitia à corde non auferebant. Iustitia autem Christi discipulorum est non solùm ab actu malo, sed à mala voluntate abstinere, & tam exterius quàm interius se mundos & innocentes conseruare. Vnde Dominus in hodierno Euang. ait: Audistis quia dictum est antiquis: Non occides, qui autẽ occiderit, reus erit iudicio, id est, accusatione & punitione, secundũ instituta legis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Dominus noster nõ venit legẽ soluere, sed adimplere. Qui autẽ prohibet irã, per cõsequens prohibet homicidiũ. Quia qui nõ irascitur, nõ occidet. Licẽtia irascendi causa est homicidij. Tolle irã, & nõ fit homicidiũ. Pari modo cùm prohibet Dominus videre mulierẽ ad concupiscendũ, prohibet fornicationẽ & adulteriũ. Impleuit igitur Dominus legem, addendo quædã ad perfectionẽ: sicut cùm ait: Qui vult tibi tunicã tollere, dimitte ei & palliũ. Vel ad explanationem: Cùm enim dicitur in lege: Non occides, quia nesciebant homicidium esse nisi peremptionem, aperit omnem motum animi ad nocendum in homicidiũ computari. Plus est igitur nõ irasci quàm nõ occidere, quantũ ad expresſionẽ. In illo siquidẽ mãdato Moysi, Non occides, implicitè intelligitur, nõ occidere voluntate. Qui enim odit fratrẽ suum, homicida est. Tertio modo Dominus legem impleuit, dum spiritualem intelligentiam reserauit, & legem spiritualiter intelligendam esse docuit. Aliter enim vacua essent legalia, & absque

De iustitia superficiali.

Verã iustitia cohibet non solum manum, sed animum.

Horat. lib. 1. Epist.

2. Cor. 3.

De præeminentia iustitiæ Christianorũ.

Isa. 10.

Matth. 23.

De multiplici legis impletione.

vlla vtilitate. Ipſe enim eſt legis & Prophetarũ virtus, per quẽ omnia implentur, qui exteriores figuras ſoluens, veritatem interiorem in ſe impleuit. Dominus ergo impleuit legem explanando, cùm ait: Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Qui autẽ dixerit fratri ſuo racha, reus erit conſilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Prohibet igitur Dominus iraſci, vbi ait: Qui iraſcitur fratri ſuo. Prohibet inſuper conuitiari, vbi ait: Qui dixerit racha, quæ eſt interiectio indignantis, animi motum exprimens, & ad cõtumelias generales pertinẽs. Prohibet infamare, vbi ait: Qui dixerit fatue. Prohibet iram in corde latentem, quæ eſt quaſi mortuus in conclaui. Prohibet iram prorumpentem in generalem contumeliam, quæ eſt quaſi mortuus in porta. Prohibet iram vſq; ad ſpeciales procedentẽ contumelias, quæ eſt quaſi mortuus fœtens in ſepulchro. Diuerſi igitur gradus in his tribus peccatis intelliguntur. Primo eſt iraſci, & hunc motum in animo retinere. Plus eſt ſi vocẽ indignationis & contumeliæ generalis, qua feriatur ille cui iraſcitur, hęc commotio extorſit. Plus autẽ eſt ſi certa & ſpecialis vituperatio increpuerit. Similiter etiã gradus ſunt in pœna. Nam minus eſt iudicium quando adhuc cum reo agitur, & eſt locus defenſioni. Plus eſt conſilium, quando Iudices inter ſe conferunt, quo ſupplicio puniendus ſit, quem conſtat eſſe dominandũ. Plus autem eſt ignis gehennæ, vbi nulla eſt dilatio ſententiæ. His igitur tribus, iudicio, conſilio & gehenna, quaſi quibuſdam ſimilitudinibus & gradibus diuerſæ manſiones & diuerſi ſtatus pœnarum pro modo peccatorum ſignanter exprimuntur.

De multiplici ira.

Ira autem quæ hoc in loco dicitur omnis malus motus ad nocendum, cui homo cõſentit, prohibetur. Subitus autẽ animi motus, cui nõ conſentitur, venialis eſt & permittitur. Iuxta illud Pſalmi: Iraſcimini & nolite peccare. Adueniente autẽ conſenſu, Sole occidente ſuper iracundiã, mortalis eſt & mors in domo, & prohibetur. Tertia autẽ ira, quæ fit per zelũ, quãdo, ſcilicet, iraſcimur peccato, bona eſt & præcipitur. Prohibet igitur Dominus irã ſolã: prohibet inſuper irã cum voce, pertinẽte ad indignationẽ: prohibet irã cum voce & cõtumelia aperta, qua proximũ, quantũ in nobis eſt, ſcandalizamus, dum eum fatuũ appellamus. Non enim modicus eſt furor, quem Deus ſale ſapientiæ cõdiuit, infatuatũ dicere, & Deo ſalienti derogare. Si enim reddituri ſumus rationẽ de ocioſo ſermone, quãtò magis de cõtumelia & proximorũ vituperatione. Valde autẽ grauis & terribilis videtur hæc Domini ſentẽtia. Vnde quidam addunt: Qui iraſcitur fratri ſuo ſine cauſa. Sed omnis occaſio iræ cõtra fratrẽ tollitur, dum quilibet inimicũ diligere iubetur. Si autẽ ex cauſa per zelũ aliquis cõmouetur, non fratri, ſed vitio iraſcitur. Quibuſdã autem videtur iram nõ eſſe mortale peccatũ, niſi fuerit inueterata, & in odium cõuerſa. Vnde & prædicta Domini verba ſic exponunt: Reus erit iudicio, id eſt, iudicare debet ſe reũ eſſe, & à Domino veniã poſtulare. Similiter reus erit cõſilio, id eſt, reconciliatione. Tenetur enim recõciliare fratri ſuo. Qui verò dixerit, fatue, id eſt, ſuper prædictas cõmotiones aliã poſuerit, tanquã pertinax & proteruus, tunc mortaliter peccans, reus erit gehennæ ignis. Nos autem diſcretionem diuinæ ſententiæ non audemus emollire. Sic enim mortaliter peccat, qui viderit mulierem ad concupiſcendum, dum cõſenſus aduenit, & in ipſo remanet, ſi opportunitatẽ haberet, ita & qui fratri ſuo iraſcitur, & conſentit, atq; deſiderat & appetit nocere illi, ex hac mala voluntate mortaliter peccat in corde. Videtur tamẽ Hieronymus velle, quod hæc verba Dominica: *Reus erit iudicio*, intelligantur de iudicio punitionis in præſenti, vel in Purgatorio, non de iudicio condemnationis in futuro. Vnde ipſe ait: Sic autem Dominus vniuſcuiuſq; conſiderat vias, ſic dinumerat greſſus, vt ne minutiſsimæ quidem cogitationes eius iudicio ac verba tenuiſsima, quæ apud nos vſu viluerunt, indiſcuſſa remaneant. Hinc enim dicit: Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: qui dixerit racha, reus erit conſilio: qui dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Sic enim vias noſtras ſubtili examinatione Dominus conſiderat, vt in vnoquoq; noſtrũ, nec ea quæ remuneret, bona prętereat, nec mala, quę diſplicent, ſine increpatione relinquat.

Apoc. 2.

Hinc eſt enim quod Angelum Eccleſiæ Pergami in quibuſdam redarguit, dicẽs: Scio vbi habitas, vbi ſedes eſt ſatanæ, & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam, ſed habeo aduerſum te pauca, quia habes ibi tenentes doctrinã Balaam. Et Angelo Thyatiræ dicitur: Noui opera tua, & fidẽ & charitatem, & miniſterium, & patientiã tuam, & opera tua nouiſsima plura prioribus. Sed habeo aduerſum te pauca. Ecce bona memorat, nec tamen reſecanda mala ſine pœnitentia relaxat. Hæc ſunt verba Hieronymi ſuper Homelia, quibus videtur quòd iraſci fratri, & dicere racha, licèt vſu parua reputentur, nec ob hoc bona, quæ habemus, amittuntur, tamen Dominus non relinquit indiſcuſſa, nec ſine increpatione relinquit. Quod fortè intelligit de primo motu iræ & de verbis vſitatis, quæ leuiter & nõ malitioſe, neq; ad infamationem vel vt proximus ſcandalizetur, aliquando proferuntur. Primus autem motus iræ & ſi non poſſit penitus vitari, debet tamen refrænari & reprimi, ne procedat ad conſenſum nocendi.

Quod peccatores & inimicos diligere debemus, & iraſci peccato non homini.

Licèt enim peccato iraſcamur peccatori, tamen compati debemus & non iraſci: ſcriptũ eſt enim: Non abominaberis Idumæũ, quia frater tuus eſt. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: Noli de mortuo inimico tuo gaudere, ſciens quoniã omnes morimur, & in gaudium volumus venire, id eſt, quãdo morimur, nolumus vt inimici noſtri de nobis gaudeant. Quod ergo tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Et rurſus in Eccleſ. dicitur: Non irrideas hominem in amaritudine animæ. Eſt enim qui humiliat & exaltat, circunſpector Deus: quaſi dicat: Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina animæ illius ne exaltetur cor tuum, ne fortè videat Deus & diſpliceat. Vnde & Iob ait: Si gauiſus ſum ad ruinam eius, qui me oderat. Diligere igitur debemus, non ſolùm amicos, ſed

Eccleſ. 8.

sed etiam inimicos. Nam qui amicos & benefactores amat, absoluit se, quia hoc debet eorum meritis. Amor enim debetur amori. Vbi autem mali & inimici amantur, hoc totum est gratiæ. Quantò ergo minus diligendus est quē diligis, tantò amplius cumulatur fructus amoris. Vnde Dominus: Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Sicut autem stultū est de insano vel ebrio conqueri, ita fatuum est malefactori suo irasci. Nunquid insanus est, qui se occidit vt tibi noceat? Ebriis autē de his quæ faciunt, nihil ab hominibus imputari solet, neque cæco offendimur, sed magis compatimur, si cespitat, aut in foueam cadat. Sicut autem ægri & phrenetici à Medicis, quos mordent, tollerantur, ita his qui nobis mala ingerunt, vel nobis detrahunt, compati debemus, non irasci. Insanus autem reputatur, qui alium vnguibus vel dentibus laniare non veretur. Qui autē irascitur propter illatam iniuriā, est velut vas reprobū quod elimatum rubiginem contrahit, vnde purgari debuit. Iniuria siquidē inimicorū lima est iustorum. Si autē rancorē retines in animo, nihil prodest exterius muneris oblatio, dū mentis tranquillitatē nō offers Domino. Quomodo enim hostias placabiles offerre potest Deo, qui renuit proximo? Priùs igitur charitatē proximo soluat, qui munus suum Deo placere desiderat, & oblatione sua ipsum placare procurat. Homo homini reseruat iram, & à Domino petit medelam? Propterea Dominus in hodierno Euang. subiungit: Si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs recōciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuū. In qua re, teste Gregorio, pensandum est, cùm omnis culpa munere soluatur, quàm grauis culpa discordiæ, pro qua nec munus accipitur? Si igitur fratrem in aliquo læsisti, vade recōciliari ei, & si aduersarius tuus extiterit, esto beneuolus, vt fiat amicus. Si præsens est proximus, quem nos læsimus, securius est, vt priùs pedibus corporis ad eum accedamus, & prostrati in cōspectu eius, veniā humiliter postulemus. Si autē fuerit absens, accedamus ad eum pedibus mentis, firmiter in animo proponentes, quod ei satisfaciemus, & quantū in nobis est, recōciliabimur eidē, & ita proposita recōciliatione in corde veniēs ex dilectione, offer munus tuū placabile Domino, reuocās intentionē ad id quod cœperas. Si autē proximus tuus te læsit, nō ipse aduersum te, sed tu habes aduersum eum. Tunc enim nō te oportet veniā petere, sed irā dimittere, & veniā dare peteti, sicut tu vis tibi dimitti. Et nota quod nō ait Dominus: Refer munus tuum, sed relinque, donec placabilius offeras. Non enim munus repellit, sed charitatē proximi requirit. Et quoniā prædicta Domini verba, secundū literā obseruare generaliter nō possunt, spiritualiter intelligēda sunt. Est autē in interiori templo altare, id est, Christus, vel fides Christi, cui quodlibet munus, id est, psalmus, hymnus, oratio, & similia, nisi sit innixū, nō est Deo placiturū. Hęc autē à Domino reprobatur, nisi rācor & ira priùs ab animo deponatur. Altare etiā dicitur Ecclesia. Vnde facietis mihi altare de lapidibus, quos ferrū nō tetigit, id est, de pacificis, & nō litigiosis vel schismaticis. Altare pręterea dicitur cor hominis. Vnde in Ecclesf. Oblatio iusti impinguat altare. Hostias igitur interiores & spirituales, corde placato offerre debemus. De quibus dicitur: In me sunt Deus, vota tua. Et in Euang. Dominus ait: Regnum Dei intra vos est. Exterioribus autē sine interioribus non placatur Deus. Vnde & Philosophus, cùm omnia exteriora amisisset, ait: Nihil perdidi, omnia mea mecū sunt, iustitia, virtus, prudentia, nihil esse bonum putaui, quod eripi posset. Incipit fortunæ esse subiectus, qui aliquā partem sui, foris quærit. Si igitur iniquitas sit in corde interius, nō placent munera exterius. Vnde in Ecclesf. Dona iniquorū non probat altissimus. Et Isa. Incensum vestrū abominabile est mihi. Et iterū: Cùm multiplicaueritis orationes, nō exaudiam, manus enim vestræ plenæ sunt sanguine. Vnde in Ecclesf. dicitur: Ante orationē præpara animā tuam, & noli esse quasi homo qui tentat Deū. Quomodo præparanda sit, ostendit Dominus in Euang. dicēs: Cùm stabitis ad orandū, dimittite si quid habebitis aduersus aliquē. Deū autē tentare videtur, qui aliud habet in corde, & aliud in ore: quasi velit probare, si Deo abscōdita cordis sui posset celare. Propterea Malach. ait: Si offertis cæcum ad immolandum, nónne malum est? Cæca est hostia quæ lumine gratiæ non est illustrata. Si offertis claudū aut languidū, nónne malum est? Claudus est, qui in via Dei non rectè incedit. Languidus, qui peccatorū infirmitate est depressus. Huiusmodi hostiæ Domino nō placēt, sed hostiā viuā Deo placentē, sicut ait Apostolus, Domino offerre debemus. Vnde & triplex sacrificiū oleo perfusum in lege offerebatur. Primū de clibano, id est, amor Dei. Secundū de craticula, id est, afflictio carnis. Tertiū de sartagine, id est, correptio proximi. Primò superfunditur oleū deuotionis. Secūdò oleū hilaritatis. Tertiò oleū cōsolationis. Non prodest igitur nostra oblatio, neq; facere bonū, nisi declinemus à malo. Vnde legimus quod Thamar prægnās, duos habebat in vtero Zarā & Phares. Zarā, id est, oriens, vt faciat homo bonū. Phares, id est, diuisio, vt declinet à malo. Vult Zarā priùs nasci, manum suā extendens ad opera de genere bonorum, sed non potest salubriter, nisi priùs nascatur Phares, vt priùs dimittat malum, & diuidat maceriam peccatorum. Quicquid enim sine charitate offertur, à Domino reprobatur. Vnde Gregorius ait: Antiquus hostis noster castitatem in nobis, si sine charitate fuerit, nō timet, quia ipse nec carne premitur, vt in eius luxuria dissoluatur. Abstinentiā nō timet, quia ipse cibo nō vtitur, qui nexu corporis nō vrgetur. Distributionē rerū terrenarū nō timet, si eidē operi charitas desit, quia diuitiarū subsidiis nec ipse eget. Valde autem in nobis charitatem veram, id est, amorem humilem, quem nobis vicissim impendimus, timet, & nimis concordiæ nostræ inuidet, quia hanc tenemus in terra, quam ipse tenere

Simile.

Quod compati debemus peccatoribus, non irasci.

Quod fratribus prius recōciliari debemus, vt hostias Domino placabiles offeramus.

De tēplo interiori & oblationibus spiritualibus, de multiplici altari.

De malè offerētibus & oblationibus, quæ Domino non placent.

Ecclesf. 18.

De triplici sacrificio.

Sine charitate nullum bonum, nullum donum placet Deo.

nolens, amiſit in cœlo. Vnde benè de Sancta Eccleſia dicitur. Terribilis vt caſtrorum acies ordinata, quia electorum multitudinem eo ſpiritus maligni pertimeſcunt, quo eos per charitatis concordiam vnitos contra ſe & conglobatos aſpiciunt. Et iterum Gregor. ait: Si quis ita ab alimentis abſtinet, vt cæteros in cibo diiudicet, quid huic virtus abſtinentiæ facta eſt, niſi laqueus culpæ? Vnde Pſalmus, nullam eſſe abſtinentiā ſine cōcordia deſignans, ait: Laudate eum in tympano & choro. In tympano enim coriū ſiccum reſonat. In choro autem voces concorditer cantant. Quid ergo per tympanum, niſi abſtinentia: quid per chorum, niſi concordiæ charitas deſignatur. Qui itaq; ſic abſtinentiam tenet, vt concordiam deſerat, laudat quidem in tympano, ſed nō laudat in choro. Patet igitur quod nullum ſacrificiū placet Deo, niſi offeratur corde placato.

Gen. 4. Vnde Dominus ad ſacrificium Caim non reſpexit. Ipſe quidem rectè obtulit, ſed malè diuiſit. Rectè obtulit, quia dona, ſed malè diuiſit, quia animā ſuā per fraternū odiū dedit diabolo. Vt igitur offeramus hoſtias pacificas Deo, priùs recōciliemur fratri noſtro, qui eſt os ex oſsibus noſtris & caro de carne noſtra. Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

DOMINICA SEPTIMA, THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE, EX PSALMO.

Pſal. 46. *Omnes Gentes plaudite manibus, iubilate Deo in voce exultationis.*

Seruire debemus Deo hilariter.
Iſa. 64.

OCCVRRISTI lætanti & facienti iuſtitiam. Verba ſunt Iſaiæ oſtendentis, quod læta iuſtitia placet Deo. Sicut ſcriptum eſt in Eccleſiaſtico: In omni dato hilarem fac vultum tuum. Occurrit enim Dominus his, qui ſeruiunt ei in lætitia, non in angaria, id eſt, ſeruili timore, vel cum murmuratione, non in apparentia, ſicut hypocritæ: non in nequitia, ſicut diabolus, cuius caſtra Domino militant ipſo volente. Dum enim ſanctos affligit, cribrantur, & purgātur ſicut triticum, & ita de malo Deus eligit bonum. Non in ſpurcitia, ſicut qui in peccato mortali faciunt opera de genere bonorum, & quicquid congregant, mittunt in ſaccum pertuſum.

Sapien. 6. Vnde in libro Sapientiæ: Dignos ſe, ipſa circuit quærens, & in viis oſtendit ſe illis hilariter, faciens, ſcilicet, operari cum hilaritate, quod eſt manibus plaudere. Vnde & Pſalmus, ad hanc ſpiritualem lætitiam inuitans, ait: Omnes Gentes plaudite manibus, id eſt, gaudete cum bonis operibus. Per manus enim opera deſignantur. Vnde Iob: Manum enim meam ponam ſuper os meum, id eſt, virtute boni operis tegam culpam malæ locutionis. Et Pſalmus ait: Deum exquiſiui manibus meis, id eſt, operibus bonis.

De condimento operum. Duo ſiquidem ſunt quæ opera noſtra cōdiunt, ſcilicet, recta intentio & hilaritas ſeu mentis intētio. Vnde Apoſtolus, contra hypocriſin & intentionem non rectam, ait: Qui tribuit in ſimplicitate. Contra triſtitiam verò ait: Qui miſeretur in hilaritate. Vnuſquiſq; prout deſtinauit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceſsitate, id eſt, non coactè, ſed ſponte. Si enim cum triſtitia bonum operaris,

Iſa. 38. de te fit, non tu facis. Propterea in Iſaia dicitur: Domine ſaluum me fac, & pſalmos noſtros cantabimus. Pſalmus enim notat operationem, cantus mentis exultationem. Priùs autem petit ſalutem animæ, vt amotis peccatorum impedimētis, in Domino valeat exultare. Sicut idem Iſa. ait: Vinea meri cantabit ei, id eſt, pura conſcientia, iocoſa, feruens & pungitiua, exultabit in Domino. Vinea autē meri dicitur ſancta cōuerſatio cū labore diſciplinæ, & puritate cōſcientiæ. Merū enim dicitur purū, & in vinea excolēda multus eſt labor. Vnde in Prouer. De fructu manuū ſuarū plantauit vineā, id eſt, de operibus ſuis bonā conuerſationē. Debemus igitur manibus plaudere, vt manus operetur & lingua cōfiteatur. Vnde in Cant. dicitur: Quid videbis in Sunamite, niſi choros caſtrorū, id eſt, in anima coccinea charitatis ardore. Sunamitis enim coccinea interpretatur, choros caſtrorū, id eſt, laudē canentiū & pro veritate pugnantiū. Hanc autem ſpiritualē lætitiā non operatur diuitiatū copia, nō fallax mundi gloria, nō honor mundi, nō poteſtas ſeculi, nō corporis ſanitas, nō prolis fœcunditas, ſed puritas cōſcientiæ, & munditia vitæ. Vnde Pſal. Aperite mihi portas iuſtitiæ, & ingreſſus in eas cōfitebor Domino. Niſi enim has portas ingreſsi fuerimus, dignè Deū laudare nō valemus, quia nō eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris: ſicut ſcriptū eſt: In inferno, id eſt, in mortali peccato, quis cōfitebitur tibi? Et iterū: Educ de carcere animā meā ad confitendū nomini tuo, id eſt, de tenebris & angūſtia mortalis peccati. Oportet enim Solē gratiæ præuenire nos ad benedictionē, id eſt, vt gratia nos præueniat ad benedicendū Deum. Ad veſperū enim demorabitur fletus, cadente, ſcilicet, in nobis Sole gratiæ. Vnde & veſpera dicitur, quaſi væ ſpirās. Propterea Propheta ait: Pſallā & intelligā in via immaculata, quādo venies ad me. Niſi enim Deus ad nos venerit & fuerimus immaculati, in via hac nec

Eccleſ. 34. dignè pſallere, nec purè intelligere valemus. Vnde in Eccleſ. dicitur: Sicut parturientis cor tuum phantaſias patietur, niſi ab altiſsimo fuerit emiſſa viſitatio. Plaudere etiā debemus manibus, id eſt, applaudere Dei operationibus, vt in omnibus gratias agamus: ſicut ſcriptū eſt: Adiiciā ſuper omnē laudē tuā, id eſt, ſuper laudē creationis adiiciā laudē recreationis. Siue enim corporaliter, ſiue ſpiritualiter refecti fuerimus, ſemper in fine gratias agere debemus, vt in nobis impleatur quod ſcriptū eſt: Edent pauperes & ſaturabuntur, & laudabunt Dominum.

De triplici plauſu. Eſt autem triplex plauſus, ſcilicet, incipientium, proficientium & præuenientium. Vnde triplex feſtum celebrare conſuerunt antiqui. In ablactatione paruulorum, ſicut Abraham, ecce feſtum paruulorum.

In ton-

In tonsione ouium, sicut legimus de Absalone. Hoc est festum proficientium, quod celebrauit Matthæus, quando relictis temporalibus, secutus est Dominum. In ventilatione areæ, sicut legimus de Booz. Hoc erit festum bonorum in iudicio. Non solum autem manibus plaudere, sed etiam Domino in voce exultationis debemus iubilare. Est autem iubilus prædicationis, iubilus exultationis, & iubilus laudationis. Iubilus prædicationis communis est lætitia cordis & oris. Vnde Iob: Donec impleatur risu os tuum, & labia tua iubilo. Iubilus exultationis est gaudium cordis, quod omnino nō potest exprimi, nec penitus taceri. Vnde Isaias: Secretū meum mihi. Iubilus laudis est lætitia sine verbis voce expressa. Productio, scilicet, cantus, quæ solet fieri super aliquam syllabam. Vnde Isaias: Iubilate montes laudem. Habeamus igitur puritatem conscientiæ, sanctitatem iustitiæ, suauitatem lætitiæ. Qui enim in peccatis est, non potest gaudere gaudio illo, de quo dicitur in Iudith: Erat omnis populus iocundus secundum faciem sanctorum. Iocunditas quidem cordis sanctorum relucet in facie eorum, quæ est temperata lætitia, & suis finibus castigata, sicut scriptum est: Exultate ei cum tremore. Ne modum excedat exultatio, vt sit dissoluta vel nimis secura, sed in die bonorum non simus immemores malorum. Deum autem tripliciter laudare debemus corde, ore, & opere. Plaudite manibus, ecce laus operis. Iubilate Deo, ecce laus cordis. In voce exultationis, ecce laus oris. Sic enim oblatio laudis gratiosa est & Deo accepta, si sit affectuosa in corde & fructuosa in opere, atque ad proximorum ædificationem & incitationem in voce. Propterea Psalmus ait: Deo nostro iocunda sit laudatio. Tunc enim iocunda & placens Deo est laudatio nostra, si quod ore canimus, in corde habemus, & opere non impugnemus. Dignè igitur Deum laudamus, dum cor sententiis, os præconiis, & manus inuigilat donariis. Hoc est triplex sacrificium Deo acceptum, scilicet, exultationis in corde, de quo dicitur: Plebs tua lętabitur in te. Laudis in ore, de quo dicitur: Sacrificium laudis honorificauit me. Iustitiæ in opere, de quo dicitur: Acceptabis sacrificium iustitię. Sunt igitur tres species plaudendi, quæ per tria instrumenta in scripturis sanctis designantur. Quædam enim sonant pulsu manus, vt cythara & psalterium, per quæ laus operis, quædam sonant flatu vt organa, per quæ laus ex deuotione cordis, quædam vocem emittunt lingua, palato & labiis: ecce laus oris. Has autem plaudendi varietates ostendit Salomon in Canticis, vbi ait: Introduxit me Rex in cellaria sua, exultabimus & lætabimur in te, memores vberum tuorum. In cellaria introducitur dum inebriatur feruore deuotionis, & exultatione mentis. Exultat corpore hilariter operando ea, quæ per corpus exterius exercentur. Lætatur ore cantando, & Deum in voce exultationis laudando. Memores vberum tuorum, ex quibus mel diuinitatis & lac humanitatis Christi sugimus. Vnde Psalmus: Constituite diem solemnem in condensis, id est, in spe condensitatis, & plenitudinis æternorum præmiorum. Ad prædictos autem plaudendi modos inuitat nos Psalmus, vbi ait: Laudate Dominum in tympano & choro, laudate eum in chordis & organo. In tympano per carnis mortificationem desiccato laudandus est Deus. Quod si humectatum fuerit per carnis voluptatem, sonum non reddit. Si plenum terra fuerit per auaritiam, soni dulcedinem amittit. Si nimis tendatur per indiscretionem, rumpitur & à Domino reprobatur. In tympanis autem mulierum specula affiguntur, vt carnis mortificationi exempla sanctæ conuersationis socientur. In choro siue in choria mulierum voces consonant, & sese manibus mutuo tenent. Laudant igitur Dominum in choro, qui concordes sunt in bono, quorum cor est vnum, & anima vna. Sicut enim manus in manu, non est innocens manus in illis, qui conueniunt de vanitate in idipsum, ita manus in manu innocens est manus in his qui concordes sunt in bono. Sicut in Ezechiele legitur, quod quatuor facies erāt vni animali. Facies enim leonis, aquilę, vituli, & hominis in vnū conueniunt, dum potentes huius seculi, qui per leonem designantur, & contemplatiui, qui per aquilam, & pœnitentes carnem suam mactantes, qui per vitulum, & qui simpliciter de labore manuum suarum viuunt, qui per hominem, per concordiam sibi inuicem sociantur. In chordis autem specialiter illud instrumentum intelligimus, quod viella à modernis appellatur, in qua quinque chordæ dulcē sonum reddunt, si competenter ordinatæ fuerint & protensæ. Prima chorda quæ breon vel breona dicitur, cui nulla alia parificatur, est amor Dei, qui incomparabilis est alij amori. Secunda chorda sonum reddit, dum seipsum homo post Deum diligit. Tertiam chordam pulsamus, dum proximos sicut nosipsos amamus. Quartam chordam tangimus, dum corpus proprium ad seruiendum Deo diligimus. Nemo siquidem carnem suam odio habuit. Quintam chordam *Ephe.5.* quæ remissius aliis sonat, pulsamus, dū bona nostra diligimus, vt inde sustentemur & ex ipsis pauperibus erogemus. Dominum insuper laudamus in organo, id est, in cordis iubilatione & gaudio, dum diuinitus inspirati exultamus in Domino. Organa enim quæ flatu folliū sonant, gaudium diuinæ inspirationis designant. Cùm igitur tot modis laudetur Deus, à laude ipsius nunquam cessare debemus, præsertim cùm omnis creatura ad laudandum ipsum nos inuitet. Nemo siquidem donis Dei est beatus, qui largitori est ingratus. Teste autē Ioanne in Apocal. *Apoc.5.* Dignus est agnus qui occisus est accipere virtutem & diuinitatem, & sapiētiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Virtutem in natiuitate, quia de virgine natus est sine peccato. Diuinitatem in baptismo, quia filius Dei dilectus voce paterna est declaratus. Sapientiā in prædicatione, fortitudinem in passione, honorem in resurrectione, gloriam in ascensione, benedictionem in electorum ad dexteram collocatione. Et quoniam hæc Christi

beneficia ad salutem omnium sunt necessaria, omnes ad laudandum & plaudendum exhortatur Psalmus, dicens: Omnes Gentes plaudite manibus. Est autem plausus bonus, & est plausus malus. Est gaudium bonorum, & est gaudium malorum. Est canticum nouum, & est canticum vetus. Bonus plausus, de quo dicitur: Flumina plaudent manu, id est, sancti dulces aquas & fluenta doctrinæ in se continentes, alios irrigantes, alueum suum non deserentes, sed continuè & perseueranter fluentes, plaudunt manu cum hilaritate bene operantes. Caput enim turturis retorquetur ad axillas, dum secundum quod dicunt operantur, dum lingua confitetur & manus operatur. Item de bono plausu dicit Propheta: Cor meũ & caro mea exultauerũt in Deum viuum. Quia & corde retinebant plenam religionis fidem, & carne seruabant deuotam corporis sanctitatem. Et Isaias de bono plausu, seu bono gaudio ait: Lætabitur deserta & inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium. Deserta quidem prius à Deo gentilitas, & inuia doctoribus veritatis ac sine Christo, qui dicit, ego sum via, postquam à Domino cõuersa est, in laude Dei exultauit, & læta est, & floruit quasi lilium odore bonæ opinionis, sicut scriptum est: Christi bonus odor sumus Deo. Per liliũ sancti intelligũtur. Vnde Dominus per Osee: Ego sicut ros, & Israël quasi lilium germinabit. Liliũ inferius est contẽptibile, sed superius pulchrum & delectabile. Ita sancti in mundo cõtemptibiles sunt, sed in cõspectu Dei sunt pretiosi & virtutibus pulchri. Lilium altũ est & tumorẽ sedat, ita iusti alti sunt per vitę eminentiã, & sedãt tumorẽ superbiæ per humilitatẽ. Liliũ candidũ est & odoriferum, & sancti candidi in se per innocentiam, & odoriferi aliis per bonam famã. Lilium sex habet folia, & iusti senarium, id est, perfectionem bonorum operũ habent. In lilio enim virgula quædã est in altum erecta in parte superiori, quasi nodum habẽs. Et viri iusti desiderio sursum tẽdunt, & quantumcunq; Deo appropinquent, nodum tamen timoris in se habẽt. Lilia in se reflexa sunt, & viri iusti post opera bona, quæ agunt per discussionẽ ad se redeunt. In terra enim argillosa liliũ bene conseruatur, ita candor innocentiæ & viror virtutũ securius conseruatur in memoria & recordatione fragilitatis propriæ. De malo autẽ plausu ironicè ait Amos: Sacrificate de fermento laudem. Quod ait propter illos qui cum fermento cupiditatis vel inanis gloriæ Deũ indignè laudant. De quibus Psalmus: Auxilium eorũ veterascet in inferno, id est, in mortali peccato à gloria eorũ, id est, propter vanam gloriam, quã quæsierunt in seculo. Malo etiã plausu exultant, qui gaudẽt in diuitiis, vbi falsitas: vel in dignitatibus, vbi vanitas: aut in carnalibus, vbi fœditas: & non in spiritualibus, vbi suauitas: nec in tribulationibus, vbi fœcunditas: neq; in ęternis, vbi stabilitas. Qui autẽ gaudẽt in Domino, gaudẽt in sempiterno. Vnde Isa. Lętitia sempiterna super capita eorũ. Ecõtra impij manibus leprosis plaudũt & exultãt in trãsitoriis & carnalibus desideriis, sed gaudiũ eorũ conuertetur in tristitia. Vnde Isa. Luxit vindemia, & infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui læti sunt corde. Lugẽre autẽ vindemia dicitur, cũ id quod solet esse causa lætitiæ, fit causa tristitię. Vinea igitur lugebit, cũ præteritarũ deliciarum recordatio erit causa cruciatus æterni, & gaudiũ cõuertetur in luctũ. Cãtus igitur bonorũ est quẽ canit charitas exultãs in spe æternorũ. Vnde Isa. A finibus terræ laudes audiuimus, gloriã iusti. Et dixi: Secretũ meũ mihi, secretũ meũ mihi. A finibus terrę, id est, ab illis, in quibus finita est terrenitas, laudes audiui, dum enim ardent spiritualia desideria, frigescunt terrena. Audiui etiam gloriã iusti, quæ est materia laudãdi, sicut scriptũ est: Cantate Domino, quia magnificè fecit. Morrẽ morte vicit, carnẽ in cœlo tulit, mundũ ad se cõuertit, & dixi: Secretũ meum mihi, scilicet, de vita æterna, quã oculus nõ vidit, nec lingua exprimere sufficit. Secretum meũ mihi de pœna æterna. Vnde subdit: Væ mihi, quasi dicat: Heu quãtæ pœnę ante oculos meos versantur, quas exprimere nequeo, sed in corde meo secretũ istud reseruatur. Cantus autẽ malorũ quẽ canit vitæ peruersitas, est ille, de quo Isa. Cithara & lyra & vinũ in cõuiuiis eorũ. Huiusmodi cãtus incipit ab alto elationis, & terminatur in imo desperationis. Quod patet in cãtu diaboli, qui tres antiphonas cecinit. Prima fuit elationis in cœlo. Secunda falsę suggestionis in Paradiso. Tertia desperationis in inferno. Hoc est canticũ vetus quod inchoatũ est ab initio. Et quoniã nihil nouũ sub cęlo, quę enim tẽpori subiacẽt, q̃ citò incipiũt esse, incipiũt veterascere, statim potest dici hoc fuit, nec est aliquid in tẽpore quod antè nõ fuerit, omne gaudiũ de his quæ sub cœlo sunt, est vetus canticũ. Charitas autẽ supra tẽpus est & nõ sub Sole. Et ipsa sola est, quę cãtat cãticum nouum, & excludit tristitiã seculi, quæ mortem operatur. Vnde in Euangelio: filij nuptiarum, id est, Christi & Ecclesiæ non debent lugere quamdiu cum eis est sponsus per inhabitantem gratiam. Vnde Michæas: Quare mœrore contraheris? Qui, scilicet, cor coangustat, sicut charitas dilatat. Et subdit, Nunquid Rex non est tibi, & conciliarius tuus periit? quasi dicat: Ex quo Christum regem habes naturæ tuæ socium & participem, confidere debes & gaudere. Ipse enim Angelus est magni consilij, paratus tibi dare consilium. Bona autem tristitia non angustat cor, sed dilatat, quia charitatem ampliat. Iuxta illud: In tribulatione dilatasti mihi. In die enim mandauit Dominus misericordiam suam & nocte canticum. Quia in nocte aduersitatis gaudere debemus in Deo, & nihilominus contristari & dolere pro peccatis nostris. Cùm enim sponsus aufertur per iniquitatem, tunc tẽpus est lugendi vt reconciliemur Deo. Frustra quidẽ quęrit consolationẽ extrinsecus, qui consolationẽ spiritualẽ amisit intrinsecus. Vnde in Tre. Idcirco ego plorãs & oculus meus deducẽs aquas, quia longè factus est à me cõsolator, id est, spiritus sanctus. Facti sunt filij mei perditi, quia prȩualuit inimicus, id est, opera mea mortificata sunt per peccatũ mortale. Et quo-

De plausu bono. *Isa. 35.* *De lilio & eius proprietatibus.* *Amos 4.* *De malo plausu.* *Isa. 52.* *De cantu bonorum. Isa. 24.* *De cantu malorum. De triplici antiphona diaboli. De cantico veteri & nouo.* *Mich. 4.* *De bona tristitia.*

Et quoniam tempus est plangendi, & tempus ridendi, post luctum contritionis plaudere debemus manibus satisfactionis voluntariæ, & læto animo Deo seruiendo. Et propter hoc Psal. ait: Omnes gentes plaudite manibus, bene operando per actiuam. Iubilate Deo in voce exultationis per contemplatiuam. Per occultum enim gaudium iubilationis designatur dilectatio contemplationis. Actiua enim præcedit, contemplatiua sequitur. Vnde Ezechiel: Manus hominis sub pennis eorum, id est, virtus operis sub volatu contemplationis. Contemplatiua vita est charitatem Dei & proximi tota mente retinere ab actione exteriori quiescere, soli desiderio conditoris inhærere. Actiua consistit in labore, contemplatiua in requie. Actiua in publico. Contemplatiua in secreto. Actiua in necessitate proximi. Contemplatiua in visione Dei. Actiua in præsenti vita incipit, & in præsenti finitur. Contemplatiua in præsenti incipit, & in futuro perficitur. Actiua communis est multorum. Contemplatiua autem speculatio, quantò subtilior, tantò rarior. Pauci enim in veritate dicere possunt. Nostra conuersatio in cœlis est. Vnde & solus Iacob luctam cum Angelo iniit & benedictionem obtinens, vocari Israël promeruit. Solus Moyses montis cacumen vt loqueretur cũ Deo ascẽdit. Solus Daniël recedẽtibus sociis, inter Angelos remansit. Solus Ezechiel apertis cœlis super fluuium Chobar gloriam Dei vidit. Solus Petrus in ectasi mente raptus fuit. Vix enim hora media fit in cœlo silentium. Raró intrabat pontifex in sancta sanctorum. Vnde Dominus: Pauperes semper habebitis vobiscum, quia, scilicet, operibus actiuæ possumus vacare, me autem non semper habebitis, quia elabitur Deus à nostra meditatione. Ad comparationem igitur actiuæ vitæ rarus inuenitur, qui hac dulcedine perfruatur. Vnde Propheta: Confortata est & non potero ad eam. Vnde Gregorius: In quantam miseriam cecidimus, qui bonam facere non possumus, ad quod videndum creati sumus. Et Iob ait: Quare faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum, quasi dicat: Si sicut amicum hilari vultu me respiceres, in facie tua per contemplationem me delectari permitteres. Vnde subdit: Nec dimittis me vt glutiam saliuam meam? qua, scilicet, venter animę in sapore contemplationis reficiatur. Sicut venter carnis à saliua quæ à capite descendit, nutritur. Vnde Augustinus ait: Cogitationes meæ quibus conabar in te Domine, similes erant conatibus expergisci volentibus, qui pressi soporis altitudine immerguntur. Hoc est quod Iob ait: Qui tenet vultum solij sui, & expandit super illud nebulam. In præsenti enim nulla contemplatio sufficit ad capiendum plenè gloriam subtilitatis ipsius. Vnde idem Iob rursum ait: Terminum circundedit aquis, vsque dum finiatur lux, & tenebræ: quia scientiam hominum sic moderatur in præsenti, quod non plenè apprehendant quousque lux & tenebræ, id est, vicissitudo temporum finiatur. Ordo autem harum virtutum exposcit vt per actiuum laborem studeat quisque venire ad contemplationis dulcedinem. Nam post exercitium laboris quasi in mercedem datur dulcedo contemplationis. Vnde & Iacob prius iungitur Liæ & post Racheli, & seruus Hebręus prius seruit sex annis, vt septimo liber egrediatur. Sunt autẽ aliqui feruentes diuino amore in ipso exordio conuersationis, qui ad contemplatiuæ vitæ suauitatem incipiunt anhelare: sed diuina dispensatione prius in actiua laborare permittũtur. Vnde etiã Iacob Rachelem concupiuit, sed Liam nocte nesciens accepit. Quia multi licèt contẽplationem desiderent, tamen pro multorũ vtilitate in nocte præsentis vitæ prius laborare permittuntur. Paucis autem confertur hæc gratia, vt sine labore actionis perueniant ad dulcedinem contemplationis. Vnde in Exodo: Bestia quę tetigerit montẽ, lapidibus obruatur. Teste autem Gregorio, qui adhuc infirma mente terrena desiderant, sublimia perscrutari non præsumunt. Bestia autem montem tangit, quia mẽs bestialibus subdita desideriis, ad contemplationis alta se erigit, sed lapidibus obruitur, quia summa non sustinens, superni ponderis ictibus necatur. Qui ergo cõtemplationis arcem tenere desiderat, prius se per exercitium boni operis perfectè probet, vt sollicitè consideret, si nulla iam proximus mala irrogat, si irrogata æquanimiter portat, si obiectis bonis temporalibus mens non dissoluatur lætitia, si eisdem subtractis, nõ dolore nimio saucietur. Actiua autem nõ est deserenda propter contemplatiuam, neq; contemplatiua propter actiuam. Vnde & Iacob aliquando Racheli propter eius pulchritudinem iungebatur. Et Moyses quandoq; intrabat tabernaculũ, aliquãdo exibat ad populum. Duo vbera tua sicut duo hinnuli capreæ, vt dicitur in Canticis. Sancti enim duo vbera habent, dũ per actiuam operibus misericordiæ & lacte doctrinæ proximos fouent, & per contemplatiuam quasi vbere mellifluo delectantur. Hinnulis autem comparantur sancti, quia alacriter operantur per actiuam, & limpidè intuentur per contemplatiuam. Gemelli in dilectione Dei & proximi, & filij capreæ, id est, Ecclesiæ. Hi sunt velut pennæ columbæ, deargentatæ inter medios cleros dormientes, quia duplicem gratiam, scilicet, actionis, & contemplationis à Deo sunt sortiti. Ipsi enim pennati per volatum contemplationis, columbini per studium simplicitatis, deargentati per puritatem locutionis, inter medios cleros dormiunt, dum à mundana cupiditate oculos claudunt. Columba igitur deargentata, id est, anima sancta & pura duas habet alas, actiuam, scilicet, & contemplatiuam. Ala autem actiuæ septem habet pennas, quæ sunt septem opera misericordiæ. Similiter & contemplatiua septem quæ docentur in Euangelio, scilicet, paupertas spiritualis, luctus & alia quæ sequuntur. Vnde etiam Iacob septẽ annis seruiuit pro Lia & totidem pro Rachele. Hæ pennæ debent esse deargentatæ, vt ad imitationem Christi informentur, cuius humanitas argento comparatur. Vel argentatæ dicuntur, dum operibus actiuæ & con-

Debemus plaudere manibus per actiuã, & iubilare Deo per contemplatiuam.

De collatione actiuæ & contemplatiuæ.

De paucitate contemplatiuorum.

Simile.

Iob 37.

Iob 26.

Per actiuam peruenitur ad contemplatiuam.

Actiua propter cõtemplatiuam non est deserenda, nec econtrario.

De columba deargẽtata, et pennis eius.

& contemplatiuæ vtimur, secundum scripturas diuinas. Plaudere igitur oportet prius manibus bonæ operationis per actiuam, vt tandem iubilemus Deo in voce exultationis per contemplatiuam. Post multiplices enim labores actiuæ moritur anima mundo & sibiipsi, vt per contemplatiuam vacare possit Deo. Cum dolore enim parit Rachel, & moritur pariendo, quia difficilè est vincere sensualitatem, & rapi ad contemplationem. Per ben-oni enim, id est, filium doloris peruenitur ad Ben-iamin, id est, filium dexteræ, & leuatur anima supra se in specula contemplationis, & immutabilium speculatione. Vnde Ezechiel: Emissa similitudo, manus apprehendit me in cincinno capitis mei, & eleuauit me spiritus inter terram & cœlum, & adduxit me in Hierusalem in visione Dei. Cincinnus est confluentia bonarum cogitationum, per quas Dominus contemplatiuos sursum trahit, vt terrã sub se habeant terrena conculcando, & cœlum supra se cœlestibus inhiando. Et ita fit firmamentum, id est, firma mens contemplatiui in medio aquarum, dum aquas inferiores, id est, voluptates carnales sub se calcat, & ad aquas superiorum gratiarum ardenter anhelat. Et sic in visione Dei & contemplatione diuinæ maiestatis adducitur, & rapitur ad supernam Hierusalem, subleuante eum manu Domini Iesu nostri Christi, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

De spirituali morte cõtemplatiuorum, & eleuatione ad superiora.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE Epistola ad Romanos. 6.

Rom. 6.

Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatẽ: ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ, in sanctificationem.

De quinque ciuitatibus sensuum, & loquela corũ.

IN die illa erũt quinque ciuitates in terra Ægypti loquentes lingua Chanaan. Verba sunt Isaiæ ostendentis quod sicut seruimus diabolo, ita debemus seruire Deo. Per quinque enim ciuitates quinque sensus corporis intelligimus, qui obsessi sunt vndique in terra Ægypti, quasi in terra hostili, & idcirco cautè sunt custodiendi. In ciuitate siquidem obsessa portæ non solent aperiri ante solis ortum. Vnde & Nehemias præcepit ne aperirentur portæ Hierusalem ante solis calorem, propter hostium circunstantium insidias. Et nos portas sensuum non aperiamus in tenebris vanitatis, sed cautè custodiamus illas tanquam columbæ ad fenestras suas, ne, scilicet, mors intret per ipsas. Claritati autem solis illas aperiamus, vt loquamur lingua Chanaan, id est, lingua commutata. Oculus qui prius loquebatur lasciuiam, loquatur lachrymarum effusionem. Verba enim oculorum sunt lachrymæ, quæ pondera vocis habent. Vnde in Threnis: Non taceat pupilla oculi tui. Aures quæ prius audiebant detractionem, audiant verbũ Dei ad ędificationẽ, & olfactus qui prius in vnguentariis, variisq; odoribus delectationem quærebat fœtorem peccatorum ad memoriam reducat, vt fodiat & stercora mittat. Dũ enim immunditias suas mens recolit ad compunctionem, terra cordis stercoratur ad fructificationem. Similiter & gustus mutet linguam suam, vt qui prius cibis delicatis delectabatur per gastrimargiam, delectationes præteritas puniat per abstinentiam. Vnde Iob: Nunquid poterit comedi insulsum, quod non est sale conditum? Delicię quidem temporales sunt insulæ, quia sale sapientiæ non sunt conditæ. Similiter os, quod loquebatur peccati excusationem, loquatur lingua mutata accusationem. Manus quæ antè loquebantur ruinam, loquantur eleëmosynam. Et quem prius tangebat vestis suauitas, tangat cilicij asperitas. Sensus ergo qui prius loquebantur Azoticè, de cętero loquantur Iudaicè. Nam de illis qui Azoticè loquebãtur, conqueritur Nehemias, eò quòd nescirent loqui Iudaicè. Azotus ignis vberum interpretatur. Azoticè igitur loquitur, qui concupiscentiis & deliciis indulgent. Iudaicè loquuntur, qui Deum laudãt, & peccata confitentur. Si igitur os tuum locutum est de ventris concupiscentia, amodò loquatur de abstinentia, & ita loquatur lingua commutata. Quia aut tu mutabis linguam tuam, aut Deus mutabit suam. Sic Isaias ait: In loquela labij, & lingua altera loquatur huic populo. Modò enim loquitur nobis lingua dulci inuitans ad pœnitentiam, sed tunc asperè loquetur, cùm dicet: Ite maledicti in ignem æternum. Debemus autem non solùm sensus nostros, sed omnia membra nostra diuino seruitio mancipare, & de malo ad bonum conuertere. Quorundam autem membra adeo sunt corrupta, vt à planta pedis vsque ad verticem in eis non inueniatur sanitas. Diabolus enim caput inficit elatione. Vnde Iob: Cucurrit aduersus Deum collo erecto. Oculos liuore inuidiæ. Iuxta illud: Nunquid oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Dentes stridore iracundiæ, sicut dicitur in Euangelio, quod dæmoniacus stridebat dentibus. Pectus frigore seu torpore acediæ, sicut scriptum est: Mors in olla, id est, tristitia in corde. Manus ariditate auaritiæ. Vnde habenti manum aridam ait Dominus: Extende manum tuam, & restituta est sanitati. Quod fit, cùm pauperi manum porrigimus eleëmosynas erogando. Ventrem auiditate gastrimargiæ, sicut ait Apostolus: Esca ventri & venter escis: Deus autem & hunc & has destruet. Renes ardore luxuriæ, sicut per Ieremiam ait Dominus: Saturaui eos & mœchati sunt. Pedes affectuum timore male humiliante & calore malè inflammante, iuxta illud: Incensa igni & suffossa ab increpatione vultus tui peribunt. Propterea in hodierna Epistola Apostolus ait: Humanum dico, &c. Humanum quidem & leue præcipit, ne fortè religio

De infectione & corruptione membrorũ

ligio christiana importabilis & aspera nimis videretur, & ideò ab infirmis fugeretur, scilicet, ea mensura seruire Domino, qua prius seruiebat peccato. Cùm vtiq; propensius seruiendum esset Deo quàm peccato, cum hîc salus, illic sit damnatio. Est ergo sensus: Humanum dico, nam maiora deberem dicere si possetis ferre, sed parco infirmitati vestræ, quæ est à carne, non exigés plus boni quã fecistis mali. Suauior enim est iustitia quã iniquitas, & ideò magis amãda & magis est seruiendũ isti, quã illi. Quid sit auté illud humanũ ostendit, pudorem incutiẽs: dum ait: vt hoc saltem impendant iustitiæ, quod prius impenderant immunditiæ. Et hoc est: Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ carnis, scilicet, quæ corpus inquinat, & iniquitati, quæ, scilicet, mentem corrumpit & maculat. Iniquitati dico ducenti ad iniquitatem, id est, ad mali consummationem, sicut scriptum est: Abyssus abyssum inuocat, id est, vnum peccatum aliud attrahit. Vt qui in sordibus est, sordescat adhuc: ita nunc cùm sitis liberati à peccatis, exhibete membra vestra seruire iustitiæ, ducenti in sanctificationem, id est, ad boni consummationem, quasi dicat: Sicut iustitię pręposuistis voluptatem peccati, ita delectationem iustitiæ præponatis voluptatibus carnis. Membrorum siquidem nostrorum & sensuum officinas mundas debemus seruare, sicut homines huius seculi officiorum vasa student seruare munda. Qui autem membra sua quæ Deus dedit ei, seruitio diaboli exponit, non minus proditionis reus est, quàm qui castrum Domini sui tradit in manus hostium, & proprio Domino de feudo eius guerram mouet. Non enim plus iuris habes in membris tuis ad vtendum propria voluntate quàm in alienis. Vnde Apostolus: Empti estis pretio magno, & non estis vestri. Auferamus igitur membra nostra diabolo, & reddamus illa Domino. Primogenitum asini commutemus oue, id est, asininam stoliditatem in simplicitatem ouinam. Sicut fuit nobis studium in peccando, ita sit nobis sollicitudo in pœnitendo, & strennuitas in operando. Offeramus pilos caprarum contra delectationem & fœtorem peccatorum. Teste autem Gregorio: dum transitorio labore atterimur, à perpetuo liberamur. Si autem caro tua per imperfectam pœnitentiam inuenta fuerit semicocta, in ignem purgatorij proieceris, donec ad perfectum decoquaris. Sicut igitur fortis fuit peccator in peccati perpetratione, ita fortis sit in satisfactione, vt pœna respondeat culpæ. Vnde Ieremias: Erit cor fortium Idumeæ in die illa quasi cor mulieris parturientis. Vt delectationi, quam habuit in peccando, respondeat cordis dolor, & anxietas in satisfaciendo, & restituamus debitum vsq; ad vltimum quadrantem. Non enim sufficit reddere trientem contritionis, confessionis, & satisfactionis sine quadrante perseuerantiæ finalis. Sicut igitur proni fuimus ad peccandum, ita prompti simus ad pœnitendum, vt clauus clauo retundatur. Vnde Dominus per Ioël: Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu. In ieiunio contra concupiscentiam carnis. In fletu contra concupiscentiam oculorum. In planctu, quod est signum humilitatis, contra superbiam vitæ. Et Abdias de Esau, id est, de carne pilosa desideriis ait: Sicut fecisti, fiat tibi, retributionem tuam conuertam in caput tuum. Hoc est quod Ihephte ait: Filia mea decepisti me & decepta es. Et Isaias: Væ qui prædaris, quoniam prædaberis. Patet igitur quod exhibere debemus membra nostra seruire iustitię, sicut exhibuimus ea seruire iniquitati & immũditię, quod Apostolus humanum & leue reputat. Hodie autem multis valde graue videtur, si quis eis iniungeret, vt tantum facerent pro anima, quantum fecerunt pro carne, tantum laborarent pro Domino, quantum laborauerunt pro mundo.

Expositio literæ vbi ostẽditur quod propensius debemus seruire Domino, quàm seruierimus diabolo.

De mundiția membrorum.

Sicut proni fuimus ad peccandum, sic proni simus ad pænitendum.

Iere. 49.

Ioël. 2.

Quod multum laborant peccatores in seruitio diaboli.

Impiger extremos currit mercator ad Indos.

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Horat. Epist. lib primo.

Transeunt mare mercatores per biennium non reuersuri exponentes semetipsos variis periculis pro pecunia lucranda. Vigilant noctibus integris fornicatores, vt suam quandocunque cum periculo propriæ personæ valeant libidinem explere. Vigilant lusores ad talos & aleas, lasciuæ mulieres ad ludos & choreas.

Vt iugulent homines, surgunt de nocte latrones. *Ibidem.*

Multi vt se de inimicis vindicent multis annis guerras difficiles, & pugnas laboriosas sustinent. Milites, vt laudem vanitatis reportent in tormentis, multa patiuntur, & frequenter verberati martyres diaboli efficiuntur. Quantum dedecus Christiano, quanta ignauia, quanta magna miseria, quod multum impendit diabolo, & modicum Deo, & quod serui diaboli feruentiores sunt in malo, quàm serui Dei in bono. Vnde & Ieremias ait: Velociores aquilis equi eius, id est, mali qui ferunt diabolũ, velociores sunt ad malum, quã aquilæ, id est, iusti ad bonum faciendum. Proniores autem & feruentiores debemus esse ad bonum, quàm fuimus ad malum. Vnde Ioël: Plange quasi virgo accincta sacco. Accingi pugnantium est. Pugnaturi autem contra carnem & diabolum sacco, id est, asperitate accingi debent adaptando & astringendo sibi pœnitentiam, ne tanquam vestis laxa defluat. Pœnitentiam autem sibi astringit, qui supra id quod sibi iniunctum est, aliud addit. Pœnitentiam autem sibi aptat, qui contrariis contraria curat. Vnde ad pœnitentes Isaias ait: Descende sede in puluere virgo filia Babylonis sede in terra, non est solium filiæ Chaldæorum, quia vltra non vocaberis mollis & tenera. Virginem & Babylonis filiam vocat animam sterilem & confusione plenam, quam iubet sedere in puluere, id est, humiliari ad pœnitentiam, quæ erecta fuerat per superbiam. Sonat igitur in hoc loco virgo sterilitatem, sicut cùm dicitur: quod filia Ihephte duobus mensibus fleuit

Iere. 4.

virginitatem

virginitatem ſuam,id eſt,ſterilitatem.Duobus menſibus dicit propter perpetrationem mali,&
omisſioné boni. Hæc filia eſt caro noſtra, quæ ſæpè homini reuertenti à bono opere,occurrit
prima,quieté & delicias appetẽdo.Cui reſpõdere debemus:Decepiſti me & decepta es,& eam
mactare Domino,ſicut Iephthe filiá immolauit. Debet igitur pœnitens deſcẽdere & ſedere in
terra,vt reputet ſe terrá eſſe & cinerem.Vnde ſubditur.Nõ eſt ſoliũ filię Chaldęorum,quaſi di
cat:Iam te nõ filiá regis reputes,ſed dicas patri tuo, fac me ſicut vnum de mercenariis tuis,vt
duris,ſcilicet,& laborioſis operibus exerceat pœnitẽdo,quia in deliciis fuit contra te peccádo.
Vnde ait:Nõ vocaberis vltra mollis & tenera,ſed duris,ſcilicet,laboribus affligeris,& loco vo
luptatis aſperitaté ſuſtinebis,vt ſicut exhibuiſti membra tua ſeruire iniquitati & immũditiæ,
ita exhibeas illa ſeruire pœnitentiæ.Hanc auté mutationé & compenſationé debere fieri,oſtẽ
dit Apoſtolus triplici ratione.Qui enim in peccatis eſt,ſeruus eſt, & inde fructũ malũ & acer-
bum colligit,& finé peſſimum incurrit,ſcilicet,dãnationem & morté æterná. Ecõtra qui Deo
ſeruiunt,verè liberi ſunt & fructum ſanctificationis colligẽtes finé habẽt vitá ęterná.Et hoc eſt
quod in hodier.Epiſt.ſubiungit.Cùm ſerui eſſetis peccati,liberi fuiſtis iuſtitię,id eſt,cùm pecca
tum dominaretur vobis,caruiſtis Domino iuſtitiæ.Ad peccata ſiquidé liber eſt,qui peccati ſer
uus eſt,liberè enim ſeruit qui voluntaté Domini libenter facit. Hæc autem mala libertas dura
eſt ſeruitus.Vnde Iere.Seruietis diis alienis,qui nõ dabunt vobis requiem. Diabolus enim du-
De mala libertate. rus eſt exactor,& ſeruis ſuis iugũ durum imponit,& onus graue.De quo Iſa.Onus iumento-
rum auſtri.Sunt auté tria onera grauiſſima iumentorũ diaboli:Vanitas, Iniquitas, Calamitas.
De triplici onere ſeruitutis. Vanitas deprimens,iniquitas curuás,calamitas frangens.Vanitas mũdi excæcat & aufert cœle-
ſtium cõtemplationé. Iniquitas animi præcipitat,& aufert Dei & proximi dilectioné.Calami
tas detinet in pœná æterná.De his tribus Oſee dicit:Araſtis impietaté,meſſuiſtis iniquitaté,co-
mediſtis fructũ mẽdacij.Impietas aratur,quádo quis ex ſtudio mundi vanitaté meditatur.Ini-
quitaté metet,qui ex cogitatione prauum opus colligit.Mendacij fructũ colligit,qui prout geſ-
ſit in corpore apud inferos recipit.Patet igitur quod qui facit peccatũ,ſeruus eſt peccati,& ma
lum atq; amariſſimum fructum inde colligit.Vnde Apoſt.ſubdit:Qué fructum habuiſtis tunc
in illis,in quibus nunc erubeſcitis?quaſi dicat:Malum fructum habuiſtis in illis turpitudinibus
peccatorum,in quibus,id eſt,in quorum memoria erubeſcitis,nunc cum ſanę mentis eſtis.Hęc
eſt cõfuſio vtilis,ſcilicet,perturbatio animi reſpicientis peccata ſua,& reſpectione horrẽtis,&
De bona confuſione peccati. horrore erubeſcentis,& erubeſcẽdo corrigentis.Hæc eſt bona erubeſcentia,de qua Iere.Frons
mulieris meretricis facta eſt tibi,noluiſti erubeſcere. Et in Pſal.dicitur:Ex Baſan cõuertam,id
Iere.3. eſt,ex confuſione,quæ eſt pro peccatis.Et Mich.ait:Veniens vſq; ad Babyloné,ibi liberaberis:
Mich.4. Quandoque enim ita homo de peccato ſuo cõfunditur,quod in ipſa cõfuſione veram agit pœ-
nitentiá,& ita liberatur.Vnde Pſal.Imple facies eorũ ignominia,& quęrent nomé tuum Do-
Iere.6. mine.Eſt auté confuſio bona & cõfuſio mala.Eſt erubeſcentia bona, & eſt erubeſcentia mala.
Vnde Iere.Cõfuſi ſunt,quia abominationé fecerunt, quin potius cõfuſione nõ ſunt cõfuſi,&
erubeſcere neſcierunt.Ecce duplex cõfuſio,vna mala,& alia bona,de erubeſcentia ſeu verecun
dia bona,dicit Pſal.Tota die verecundia mea cõtra me eſt.Et Iere.facies ſenum nõ erubuerũt.
De erubeſcentia mala dicit Iſa.Erubeſcetis ſuper hortis,quos elegeratis, cũ fueritis velut quer
cus defluentibus foliis,& velut hortus ſine aqua.Erubeſcẽt in iudicio peccatores ſuper hortis,
id eſt,voluptatibus,pro quibus hîc erubeſcere noluerunt.Quercus fructu ſuo paſcit porcos,ſic
impij operibus ſuis ſpiritus immundos. Quercus amisſis foliis,nihil retinet pulchritudinis,ſic
impij in morte tẽporalibus amisſis.Collecto enim fructu tẽporalium vacui apparẽt,& aridi ſi-
cut hortus ſine aqua,cuius fructus humore gratiæ nõ irrigatur.Hoc auté quod ait Apoſt. Qué
fructum habuiſtis,in quibus nunc erubeſcitis,negatiuè poteſt intelligi de bono fructu,quaſi di
cat:Per peccatũ ſteriles facti eſtis,& nullũ fructũ habuiſtis.Vnde Oſee:Da eis Domine,quid da
De ſterilitate peccati. bis eis?Vuluá ſine liberis,& vbera arẽtia.Et iterũ ait:Si enutrierint filios ſuos abſq; liberis eos
faciá in hominibus.Peccatũ enim mortale filios bonorũ operũ mortificat & extinguit. Vnde
Deut.28. in Deut.dicitur:Sementé multá iacies in terrá,& modicũ cõgregabis,quia locuſtæ deuorabũt
omnia,id eſt,elatio vanitatis & inſtabilitas mẽtis,quę deuorát ſemen prædicationis & opera ſa
pientiæ,quæ ſunt ſemen æternæ gloriæ. Vineá plátabis & fodies,& vinum nõ bibes,nec colli-
ges ex ea quippiá,quoniá vaſtabitur vermibus,id eſt,inquietudine malę cõſciẽtię,vel vermibus
prauorũ deſideriorũ.Vinea auté eſt exercitiũ & labor pœnitẽtiæ,quę foditur dũ homo conte-
ritur,vel peccata cõfitetur.Sed inde vinũ nõ bibit,qui torpeſcere incipit variis tẽtationibus fa
tigatus.Similiter pręlati vineá plantát & fodiũt,ſubditos inſtruẽdo.Sed vinũ nõ bibunt,dũ per
auaritiá & inané gloriá ea q̃ ſua ſunt,nõ quę Ieſu Chriſti,quęrũt.Oliuas habebis in omnibus ter
ris tuis, & inde nõ vngeris oleo,quia defluẽt & peribũt,ſcilicet,dũ humanũ fauoré captas opera
miſericordię faciẽdo.Vnde bonę & ſerenę cõſcientię oleo cũ fatuis virginibꝰ priuaris. Filios ge
nerabis & filias,& nõ frueris eis,quoniá in captiuitaté ducẽtur,id eſt opera tua ꝓpter mortale pec
catũ,terrá ęternę vitę nõ hęreditabũt.Omnes arbores tuas & fruges terrę tuę rubigo cõſumet,
id eſt,inuidia,ira,& cordis malitia fructũ boni operis euacuabit,disſipabit & deſtruet. Et hoc
eſt quod Apoſt.ait:Qué fructũ habuiſtis,in quibus nũc erubeſcetis,quaſi dicat:Nullũ fructum
cõſecuti eſtis ex peccatis niſi malũ & acerbũ fructũ.De quo dicitur:Arbor mala facit fructũ ma
lũ.Propterea Pſal.ait:Propter quid irritat impius Deũ? Quaſi pro vili & breui,& modica dele
ctatione

ctatione animã precioſam diabolo vendidit. Teſte Eccle. Malitia horæ obliuionẽ facit luxuriæ maximę. In ſubita enim & improuiſa afflictione, vel in morte ſtatim nõ iuuãt pręteritę delicię. Sicut autẽ pulli cuculi nutricẽ deuorãt, ſic peccatũ carnẽ cõſumit, & conſcientiã lædit. Fructus ſiquidem peccati eſt velut fructus cucurbitæ, qui quãdo recẽs eſt, comeſtibilis eſt, & poſtmodũ quaſi in lignũ dureſcit & comedi nõ poteſt. Sic peccatũ, & ſi à principio delectet, poſtmodũ afflictionẽ inducit. Vnde Iob: Radix Iuniperorũ cibus eorũ. Iuniperus radices habet leues & comeſtibiles, ſed pro foliis ſpinas emittit. Sic carnalis delectatio, quę prius lenis & ſuauis videtur, poſtmodum ſpinas malæ cõſcientiæ & punctiones æternas producit. Ecce fructus amarus peccati, de quo Dominus per Oſee: Effraim in amaritudinibus ſuis ad iracundiã me prouocauit. Peccatũ enim mortale ita amarũ eſt, quod omnes mundi dulcedines nõ poſſent eius amaritudinem tẽperare. Vnde Iere. Potũ dedit vobis aquã fellis. Peccauimus enim Domino, id eſt, peccatis noſtris illũ, qui dulcis eſt & ſuauis, nobis amarũ & aſperũ fecimus. Et per eundẽ Ierem. Dominus ait: Cibabo populum iſtũ abſynthio, & potũ dabo eis aquã fellis. Et rurſus idẽ Iere. ait: Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me abſynthio, id eſt, voluptatis vino, quod verè abſynthiũ eſt palato corrupto. Et in Thren. ait: Recordare paupertatis & trãſgreſſionis meę abſynthij & fellis. Trãſgreſſio enim mandatorũ animã ſpoliat & depauperat, & malę cõſciẽtię amaritudinẽ inducit. Talis eſt fructus peccati. Vnde in Parab. Dolor patris filius ſtultus, & tecta iugiter perſtillãtia litigioſa mulier. Filius tuus, id eſt, affectus, ſi ſtultus & ebrioſus fuerit, vt mũdi delectationibus inebrietur, dolor tuus eſt. Maligni autẽ ſpiritus habitãtes in aëre, qui eſt quaſi tectũ ſupra nos pluuias tẽtationis & ſeductionis ſtillare nõ ceſſant. Mulier litigioſa eſt mala cõſcientia, quæ mentẽ accuſat & lacerat. Eſt igitur cordi prauorũ triplex dolor, filius ebrioſus, coinquinãs ſtillicidiũ, & malæ vxoris litigiũ. Ecce quot incõmoda proueniunt ex peccato. Vnde in Deutero. dicitur: Percutiet te Dominus egeſtate, febre, frigore, ardore, & ęſtu, aëre corrupto, & rubigine & perſequetur donec pereas. Egeſtas eſt defectus ſpiritualiũ. Vnde in Thren. Omnis populus eius gemẽs, & quęrens panẽ. Febris eſt intemperantia mali deſiderij, quã deſcribit cũ ſubdit: Frigore & ardore. Per frigus auaritia, per quã refrigeſcit charitas, per ardorẽ luxuria deſignatur. Hæc eſt febris qua laborabat ſocrus Petri, id eſt infœlix anima, ad quã ſanandã neceſſe eſt, vt Deus apponat manũ gratiæ. In æſtu deſignatur ardẽs deſideriũ pręeminentię. Vnde Oſee: Effraim paſcit ventum, ſequitur æſtum, id eſt, vanitate ſeculari delectatur, dũ æſtum ſuperbiæ ſectatur. Aër corruptus eſt praui exẽpli peſtilẽtia. Per rubiginẽ autem inuidia. Vnde in Prouer. Putredo oſſiũ inuidia. Patet ergo quàm peſſimus ſit peccati fructus. De fine autẽ peccatorũ ſubiungit Apoſtolus: Finis illorũ mors eſt. Et iterũ: Stipendia peccati mors, quaſi dicat: De fructu quæſiui, nã de fine patet, ſcilicet, quod finis illorũ, id eſt, exitus vitę & actuũ eſt mors æterna, quæ illis operibus & talia operantibus debetur & ſuccedit. Stipendiũ autẽ dicitur à ſtipe pendẽda, id eſt, ſubſtantia ponderãda. Stipendia ergo peccati, id eſt, digna, retributio pro peccato, eſt mors æterna. Vnde Iſa. In menſura cõtra menſurã iudicabit eã, quia, ſcilicet, peccauit, in ſuo æterno punietur in Dei æterno, vel in menſura indignationis & furoris, cõtra mẽſuram benignitatis & dulcedinis, quã nobis in primo aduentu exhibuit. Sicut enim zelus domus Dei Chriſtum comedit, & eius indignationem quaſi deuorauit, dum rigor à miſericordia abſorptus eſt, ita in iudicio quantum ad reprobos videbitur abſorberi miſericordia à rigore, vt non appareat miſericordia, ſed iuſtitia, ſicut ſcriptum eſt: Domine memorabor iuſtitiæ tuæ ſolius. Licet igitur ſicut Salomon ait in Prouer. Suauis ſit homini panis mendacij, id eſt, voluptas peccati, quæ ſatietatem falſo promittit, poſtea tamen os implebitur calculo, id eſt, lapide ignito, qui manducando non poteſt conſumi, quia durus eſt, nec in ore tolerari, quia ardens, nec eiici poteſt, quia os ab ipſo repletur. Hic eſt ignis gehennæ, quem homo à ſe excutere nõ poterit, ſed quaſi incorporabitur illi, & inſeparabiliter adhęrebit, nec poterit ſuſtineri quia intollerabilis, nec cõſumi poterit, quia inextinguibilis erit. Ecce quã horribilis eſt finis peccati. Vnde Iſa. Væ impio, in malũ retributio manuũ eis fiet ei. Ecõtra de retributione iuſtorũ dicit: Dicite iuſto quoniã bene, quoniã fructũ adinuentionum ſuarum comedet, id eſt, mercedẽ pro ſuis operibus recipiet. Quæ ſeminauerit homo, hęc & metet. Qui ſeminant ventũ, turbinẽ metent. Vanitatẽ enim huius ſeculi ſequitur turbo tẽpeſtatis perpetuæ. Qui ſeminãt in carne, metet corruptionẽ. Voluptatẽ enim tranſitoriã ſequitur corruptio, quę nõ corrũpitur, & mors quę nõ moritur. Teſte enim Grego. ibi mors ſemper viuit, finis ſemper incipit, & defectus deficere neſcit. Vnde Dominus per Zachariã: Paſcã pecus occiſionis, id eſt, depaſci faciã à pœna æterna, vt mors illorũ ſit immortalis. Iuxta illud: Mors depaſcet eos. Semper enim renaſcuntur ad pœnã, *nec perit, ut poſsit ſæpe perire iecur.* Et Ierem. ait: Rex Seſac bibet poſt eos. Seſac byſſus ſacci interpretatur. Per byſſum mollicies peccati intelligitur, quæ tandẽ cõuertetur in ſaccũ aſperrimum pœnæ æternæ. Flos enim mundanæ proſperitatis in ſpinarum aſperitatẽ cõuertetur. Sicut ſpina à principio cum adhuc eſt, in herba ſuauis eſt, ſed poſtmodum flore marceſcente, ſequuntur aculei pungitiui. Vnde Naum: Infirmatus eſt Baſan & Carmelus, & flos Libani elanguit. Baſan confuſio ſeu ſiccitas interpretatur. Et ſignat illos, qui ab omni gratiæ humore ſicci permanent in confuſione peccati. De quibus dicitur: Si in viridi hoc faciunt, in arido quid fiet? Carmelus mons eſt fertilis, & interpretatur ſcientia circunciſionis. Et ſignat illos qui ſibi videntur vberes & bonis operibus abundantes, habentes ſcientiã prædicãdi, ſed dum alios circun

cidi do-

Eccle. 11. · *Simile.* · *Simile.* · *De amaritudine peccati.* · *Iere. 8.* · *Iere. 9.* · *Iere. 3.* · *Pro. 19.* · *De multiplici incommodo peccati.* · *Deut. 28.* · *De fine peccati.* · *Iſaiæ 27.* · *Prouer. 20.* · *Iſaiæ 4.* · *Zach. 11.* · *Verſus.* · *Simile.*

cidi docent,ipsi incircuncisi remanent. Hi igitur infirmabuntur in futuro, quando flos Libani id est,mundanæ prosperitatis elanguescet,id est,marcescet in ipsis. Talis est ergo finis peccati. Vnde Apost. Stipendia peccati mors.Gratia autem Dei vita æterna.Hæc est ergo finis iustitiæ quæ sola gratia confertur,posset vtique dicere stipendia iustitiæ vita æterna,sed maluit dicere, gratia Dei vita ęterna,vt intelligamus Deum ad ęternā vitā pro sua miseratione nos perducere, nō nostris meritis.Omne enim bonū nostrū gratia sua facit nobis meritoriū.Nā cū Deus coronat merita nostra,nō aliud coronat quā munera sua.Vnde in Euā. gratiā pro gratia,id est,pro eis meritis quę cōtulit gratia.Certū est enim vitā ęternā bonis operibus reddi,sed opera quibus redditur ad Dei gratiā pertinēt.Habemus enim gratiāglorificationis pro gratia iustificationis. Prętāte Domino nostro Iesu Christo,qui viuit &regnat per infinita secula seculorum,Amen.

Ioan.1.

EADEM DOMINICA THEMA DE EVANGELIO secundum Marcum. 8.

Cùm turba multa esset cū Iesu, nec haberent quod manducarent : conuocatis discipulis, ait illis: Misereor super turbā,quia ecce iā triduo sustinent me,nec habēt quod māducent.

OSSA arida audite verbum Domini:Ecce ego intromittam in vos spiritum & viuetis, & dabo super vos neruos, & supercrescere faciā super vos carnes, & superextendā in vobis cutem. Verba sunt Domini per Ezech.quē duxit Dominus in spiritu in campū, qui plenus erat aridis ossibus mortuorū.Cāpus iste est latitudo mūdi,ossa arida sunt peccatores ab humore gratiæ desiccati,qui virtute verbi Dei viuificantur.Spiritus enim viuificās,est spiritualis gratia in verbis sacræ scripturæ. Iuxta illud: Spiritus vitæ erat in rotis. Neruos autē dat Dominus,id est,vnitatem fidei & vincula charitatis. Carnes supercrescere facit,dādo cor carneum,& auferendo lapideum.Carnes siquidē ossibus sociantur,cùm mansuetudo fortitudini, & misericordia iustitiæ coniungitur.Cute ossa operiuntur,cū bona nostra sub tegmine humilitatis absconduntur.Sic igitur virtute verbi Dei ossa viuificata stāt supra pedes suos vt valeāt Domino ministrare.Vnde in eodē Ezechiele dicitur:A quatuor vētis veni spiritus & insuffla super interfectos istos & reuiuiscāt.Quatuor venti,sunt quatuor Euāgelia,quorū flatu inspirati sunt credētes in quatuor mundi partibus.Vnde & per quatuor quadrigas in Zacharia designātur,vbi ait: Vidi,& ecce quatuor quadrigæ egrediētes de medio duorū montium,& montes erāt ænei.Duo mōtes ænei,sunt duo testamēta sonora per doctrinā prædicatorū,& durabilia per æternæ retributionis effectū.De quorū medio quatuor quadrigæ,id est, quatuor euāgelia cōcorditer procedunt. Vnde in Cant.Anima mea turbata est propter quadrigas Aminadab, id est,ad pęnitentiā cōmota propter Christi Euāgelia.Aminadab enim spōtaneus interpretatur, & signat Christum,qui de seipso spontaneū patri obtulit sacrificiū. Quadriga autē duplicē habet formā quadratā & rotundā. Et euangelica doctrina in præsenti nos quadrat virtutibus,in futuro autē circulabit per ęternitatis coronā.Verbo enim Dei ex ore pręd icatoris quasi fonte ex mādibula asini more Sāpsonis refocillati vincimus Philistheos & coronā acquirimus ęternam. Orate ergo Dominum fratres vt hodie verbi Dei virtute ossa arida,id est,peccatores albi exterius ex mundi vanitate,duri obstinatione, sicci interius absq; medulla gratiæ reuiuiscāt.Cùm multa turba esset cū Iesu,nec haberēt quod manducarēt: Comedetis vescentes,& saturabimini & laudabitis nomē Dei vestri.Hæc prophetia Ioēlis impleta est in illis quos Dominus dupliciter pauit,id est,corporaliter septē panibus,& spiritualiter verbo prædicationis.Vnde ait:Comedetis vescētes,quasi dicat:Comedetis corporaliter,vescētes spiritualiter,& saturabimini,sicut scriptū est:Edēt pauperes & saturabūtur.Diuites auari edūt,sed nō saturātur.Auarus enim nō implebitur pecunia.Vnde in Michęa:Tu comedes,& nō satiaberis.Voluptas enim insatiabilis est. Temporalia nō satiant animam.Vnde Iere.in Threnis:Omnis populus eius gemens & quęrens panem,dederunt pretiosa quęque pro cibo ad refocillandā animam.Dederunt,scilicet,cœlestia pro terrenis,æterna, pro caducis,ad refocillandā animā non satiandā,quia cōcupiscentię affectus nō satiatur,sed semper gemit,quærēs panē dum ad votū effluentia nō habetur. Neq; enim siliquis porcorū potest quis satiari.Ecōtra pauperes spiritu qui fatigati fuerāt Christum seqi ēdo,māducauerunt & saturati sunt,sicut dicitur in hodier.Euan.Et hoc prædixerat Dominus per Iere.Inebriaui animā lassam,& animā esurienrē saturaui.Ebrius mentē mutat & linguā,ita qui ebrij sunt charitate, quasi in virū alterū cōmutantur.Vnde in.1.Reg.Samuel ad Saul ait:Cùm veneris ad quercū Thabor,inuenient te tres viri: Vnus portās tres hœdos,alius tres tortas panis, & alius portās lagenā vini.Et paulò pòst subdit:Mutaberis in virū alterū. In tribus hœdis,trina peccatorum remissio intelligitur,scilicet,cogitationis,locutionis & operis. In tribus panibus triplex refectio, scilicet, vna corporalis ad sustentationē & duæ spirituales, scilicet,refectio sacræ scripturæ,& refectio Eucharistiæ.In vino autē spiritualis cōsolatio & feruor charitatis designatur.Cùm igitur verba hodier.Euangelij,tā de spirituali,quā de corporali refectione, tā de saturitate ęterna in mente,quā de exteriori in corpore intelligātur,& plena sunt profundis mysteriis,ipsa diligentius prosequamur.Cū multa turba inquit Euāgelista esset cum Iesu,nec haberent quod manducarent,cōuocatis discipulis,ait illis:Misereor super turbam. Miseretur & compatitur vt homo verus,pascit turbas & satiat ex paucis panibus multiplicatis, tanquam

Ezech.37.
Virtute verbi Dei reuiuiscunt mortui.
De quadrigis & montibus æneis.
Ioēl 2.
De comestione & saturitate.
Mich.6.
Iere.1.
Temporalibus non satiatur anima,nec carnalibus voluptatibus.
De spirituali saturitate.

tanquam verus Deus. Conuocat autem Dominus diſcipulos, vt doceat magiſtros conſilia ſua minoribus cōmunicare. Exemplo igitur Domini, maiores de agendis conſulant minores, congregatos in vnum, & ſi quid reuelatum fuerit minori quod non maiori, prior taceat, & nō confidat de ſenſu ſuo, ſed acquieſcat ſano conſilio. Ibi enim ſalus, vbi multa conſilia. Miſereor ſuper turbā, quia ecce iam triduo ſuſtinent me. Triduo expectauerant, vt verbū Dei audirent. In quo noſtra reprehenditur negligentia, quæ vix vna hora ſuſtinere & expectare volumus, dum verbum ſalutis nobis annuntiatur. Cùm tamē de Apoſtolo legamus, quod aliquādo protraxerit ſermonē vſq; ad mediā noctem. Vnde Iere. ait: Ecce incircunciſę aures eorū, & audire nō poſſunt Et in Eccleſ. dicitur: Ne deſpicias narrationē presbyterorum ſapientium, & in prouerbiis eorum cōuerſare. Et Salomon in Prouerb. Viro qui corripientē ſe dura ceruice contemnit, repentinus ſuperueniet interitus, & eum ſanitas non ſequetur. De his autē qui Dominū ſuſtinent, & vocē eius libenter audiunt, & in corde ſuſcipiūt, dicitur Apoc. Si quis audierit vocē meā, & aperuerit mihi ianuā, intrabo ad illū, & cum illo cœnabo & ipſe mecū. Vnde in triduo ſuſtinentes & eſurientes Dominus pauit, quemadmodū ſcriptum eſt: Eſuriētes impleuit bonis. Eſurientes non faſtidiētes mādueauerunt & ſaturati ſunt. Triduū autem Dominū ſuſtinemus, dum in fide ſanctę Trinitatis Deū expectamus, vt reficiamur ſpiritualiter, & à languorib⁹ animę ſanemur. Turba triduo Dominū expectat, cùm multitudo fideliū peccata ſua per pœnitentiā declinans corde, ore & opere ſatisfacit, & ad Dominū ſe cōuertit. Tunc autē peccator illuminatur, cū cor eius ad pœnitentiā illuſtratur. Per triduū aūt triplex illuminatio deſignatur, vt opera noſtra illuminētur fide, ſpe & charitate, & cogitatio, locutio & operatio noſtra diuino lumine illuſtrētur. Hoc eſt triduū quo filij Iſraël quęrūt recedere à Pharaone, vt ſacrificēt Domino in deſerto. Quia per horū triū illuminationē, recedimus à diabolo, & accedimus ad Chriſtū. Per triduū enim Dominū iuſti ſuſtinēt, cū intellectū, memoriā & volūtatē in bono opere occupāt. Turba aūt humani generis ante legē, & ſub lege, & tēpore gratię Deū expectauit. In quo velut in die tertio dominus cōuerſos ad fidē pauit, & ſaturati ſunt fideles in vniuerſo mūdo. Vnde Iſa. Faciet Dominus in mōte hoc conuiuiū pinguiū. Eccleſia dicitur mōs. Chriſtus autē mōs in vertice montiū, ſuper quē Eccleſia firmiter eſt fundata. Vnde & ſuper hunc montē vidit Ezechiël, quaſi ædificiū ciuitatis vergētis ad Auſtrū, id eſt, humiliātis ſe ad ſpiritus ſancti afflatū. Conuiuiū pinguiū dicit ab effectu, quia tali cibo anima ſpiritualiter impinguatur. Vnde in benedictione filiorū ait Iacob: Aſer pinguis panis eius prębēs delicias Regib⁹. Aſer interpretatur beatus. Hic eſt Chriſtus, cuius panis pinguis dicitur. Hic eſt panis ſacræ ſcripturæ delicatiſsimus de ſimila puriſsima, quia ſanctæ prædicationis doctrina eſt ſine fermēto hæreticæ prauitatis, ſine furfure cupiditatis, ſine cœno immundæ cōuerſationis. Panis etiam pinguis, præbens delicias Regibus, id eſt, viris ſanctis, eſt ipſe Chriſtus. Ipſe eſt panis hordeaceus in aſperitate perſecutionis, ſubcinericius in dilectione humilitatis, ſed ſimilagineus in delectatione ſuauitatis. Vnde Pſal. ait: Ex adipe frumenti ſatiat te. Adeps frumēti habetur, dum granū priùs torretur & frangitur. Et Dominus in cruce torreri voluit & frāgi, vt pinguedinē ſuā nobis daret, & bonis ſpiritualibus animas noſtras ſaginaret. Vnde Iſa. Comedite bonū & delectabitur in craſsitudine anima veſtra. Et in libro Sapien. dicitur: Paratū panē præſtitit illis ſine labore, omne delectamentū in ſe habentē, & omnis ſaporis ſuauitatē. Vnde & per Māna deſignatur. Erat enim, vt dicitur in Exod. vt ſemē coriādri albū, & quaſi coloris bdellij, & guſtus eius quaſi ſimilæ cū melle. In candore carnis mūditia, in melle diuinitas, in ſimila eius humanitas deſignatur. Cōiunctio ſimilę & mellis, coniunctionē humanitatis ad diuinitatē ſignificat. Bdellius, vt ait Plin. eſt arbor aromatica oleagina, cuius lachryma lucida eſt boni odoris, ſed infuſione vini odoratior. Benè igitur ſignat Chriſti humanitatē, quę velut arbor aromatica mirę ſuauitatis nobis ꝓbuit exēpla. Oleagina per miſericordiā, cuius paſſionis lachryma lucida eſt per imitationis exemplū, boni odoris per ſe, ſed infuſione vini, id eſt, ſanguinis dominici odoratior, quia incarnationis beneficiū per ſanguinis pretiū ſuauius redditur & magis odoriferū. Propterea per Pſal. Dominus ait: Zelus domus tuę comedit me, id eſt, amor ſpiritualis fecit me comeſtibilē. Vt autē ſapidius ederetur, fecit eū aſſari in cruce. Vnde nō comedetis coctū aqua, ſed aſſum igne. Salſamentū aūt ne abhorreatur eſt forma panis, ſub qua ſumitur. Dedit igitur Dominus ſeipſum eſcā timētibus ſe. Vnde in Pſal. ſecundū Hebraicā veritatē, dicitur: Eſcā dedit timētibus ſe. Nō ſolū aūt pane ſcripturę & pane Euchariſtię, ſed & pane virtutis & gratię Dominus ſuos reficit cōuiuas. Vnde Iſa. Si volueritis & audieritis me, bona terrę comedetis. Si volueritis liberū arbitriū applicādo, & audieritis obediēdo, bona terræ comedetis, fructus, ſcilicet, terrę promiſsionis. De quib⁹ legimus in lib. Numeri, q, exploratores inde attulerūt vuas & ficus, & mala granata. Per vuā feruor dilectionis, per ficū dulcedo deuotionis, per mala granata, in quib⁹ grana ſibi inuicē cōſerta ſunt, fraterna cōcordia deſignatur. In hac igitur mēſa refectionis nō ſolū cibū, ſed & potū nobis miniſtrat Dominus. De quo in Can. dicitur: Dabo tibi poculū ex vino cōdito, & muſtū malorū granatorū meorū. Vinū ſine cōdimēto, eſt zelus ſine ſciētia, vel vetus teſtamentū ſine nouo. Muſtū autem malorū granatorū, eſt feruor charitatis vel Chriſti ſanguis & martyrū: hoc eſt donū roſarū. Ipſe enim ex cella vinaria raſpatū roſarū, & nectar nobis miniſtrat. Raſpatū aſperū & pungitiuū, eſt dolor cōpunctionis. De quo dicitur: Potaſti nos vino cōpunctionis. Roſarum ſanguis cōmunionis. Nectar gratia ſpiritus ſancti, quæ lætificat cor hominis. In nectare autem tria ſunt, vinum, mel, & diuerſæ ſpecies aromaticæ.

Maiores minoribus conſilia ſua communicare debent.

Contra illos, qui negligēter audiunt verbum Dei.

Eccleſ.8.

Prouerb.29.

Apoc.3.

De triduo expectationis.

De conuiuio pinguium.

Gen.49.

De manna.

De cibo & potu gratiæ.

Num.13.

Quia in spiritu est lętitia iocunditatis supernę, dulcedo suauitatis internę, & diuersę species spiritualium gratiarũ. Vinum auté cõpunctionis sumitur ex vineis Engaddi, quod interpretatur fons hœdi: per hœdũ auté peccatum intelligitur, propter fœtoré, & pœnitentia peccati, propter pilorum asperitaté. Hoc vinum colligitur per diligenté peccati inquisitioné, calcatur per cordis contritioné. In prælo torquetur, dũ mentis indignatio punit præuaricationis excessus. Præli huius lignũ superius est timor diuini iudicij, lignum inferius timor gehénę. Hoc vinũ ebullire facit oris cõfessio, reponit in dolio mentis deuotio. De prædictis auté refectionibus & de mẽsa Dominica dicit Propheta: Posuisti in cõspectu meo mensam aduersum eos, qui tribulãt me. Qui nõ reficitur in hac mensa, necesse est vt deficiat in via. Vnde in hodierno Euang. subiungit, dicẽs: Si dimisero eos ieiunos, deficiẽt in via. Non enim in via debemus deficere, sed vsq; in finem in bono perseuerare: sicut scriptũ est: Post Dominũ Deum tuũ ambulabis, & post me ingredi nõ cessabis. Finis auté erit ambulãdi, quãdo stantes erunt pedes nostri in atriis tuis Hierusalẽ. Licẽt auté cordis cõtritione, oris cõfessione & operis satisfactione, quasi triduo cum Domino moremur & cõuersemur, deficit tamẽ homo in hac via, si absq; pabulo diuini verbi ieiunus dimittatur. Vnde Beda: Conuersi peccatores in pręsentis vitę via deficiẽt, si in sua cõscientia sine pabulo doctrinę dimittãtur. Viam siquidẽ pręsentis seculi incolumes transire nequimus, nisi alimento verbi sui nos reficiat Christus. Vbi enim defecerit prophetia & verbi Dei doctrina, dissipabitur populus. Vnde in Prouerb. Salomon ait: Qui euitat discere, incidet in mala. Quare? quia noluit intelligere vt benè ageret. Vnde Psal. Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc fortè perissem in humilitate mea. Animal enim quod nõ ruminat, reprobũ est & immundum. Sequitur: Quidam auté ex eis de longè venerunt. Qui nihil corruptionis carnalis expertus ad seruitutem Dei festinat, de longinquo nõ venit. Qui auté post multa flagitia cõuertuntur, veniunt de longinquo. De propè venit, qui ab infantia Dei seruitio se mancipauit. Venit auté de longè, qui ad Deum conuertitur in senectute. Longè enim à peccatoribus salus, id est, Christus. Ipse autem pauit vtrosque, & pacem euangelizauit his, qui propè & his qui longè. Vnde multi venient ab Oriente & Occidente. Ab Oriente veniunt, qui ab infantia Domino seruire incipiunt, vel qui Domino protegẽte nulla criminalia peccata fecerũt. Ab Occidente veniunt, qui in senectute vel post multa mala perpetrata, ad Dominũ conuertuntur. Allegoricè autem Iudæi de propè venerunt, qui de lege & Prophetis edocti sunt. Gentes autem de longè, quia nullis doctoribus de fide Christi præmonitæ. Et responderunt discipuli: Vnde istos poterit quis saturare panibus in solitudine? Fragilitate carnis grauati Apostoli nõdum perfectè Christi diuinitatem attendebãt, quando eo præsente, qui educit panem de terra, & vinum lætificans cor hominis, ex paucis panibus multitudinem hominũ posse satiare dubitabant. Multi etiã hodie non attendunt maiora Dei miracula, quod, scilicet, oritur Sol & occidit, & ad locum suum reuertitur. Ista enim vsu viluerunt, & idcirco Dominus in carne veniens, innouauit signa, & immutauit mirabilia. Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Et dixerunt septem. Et præcepit turbæ discumbere super terram. In refectione quinq; panum, quæ pertinet ad vetus testamentum, turba super fœnum discubuit, in hac super terram. Per legem enim calcare iubemur desideria carnis, quę est fœnum. In hac autem, quæ ad nouum pertinet testamentũ, omnia terrena & facultates relinquere monemur. In illa super fœnũ propter carnales homines, quibus ad literã carnalia promittebãtur. In nouo auté testamento soliditas æternæ patriæ firma spe expectatur in promissione. Per septem enim panes scriptura noui testamenti intelligitur, quæ per septiformem spiritũ exposita est, & in qua septiformis spiritus plenius datur & creditur. Vnde & in prima refectione super fœnũ terræ superpositum, in hac super nudam terram: & sicut in alio Euangelio dicitur in monte discubuerunt, ad signandum, quod altitudo spiritualis intelligentiæ in veteri testamento velata, in nouo est reuelata. In monte autem super terram discumbentes refecti sunt, scilicet, super ipsius Christi soliditatem, nullo fœno temporaliũ interposito. Non solũ enim fœnũ in alia refectione, id est, carnalia opera calcare iubemur, sicut populus ille carnalis, cui dictũ est: Non cõcupisces, Nõ mœchaberis, sed maior perfectio admonetur in Euang. vt, scilicet, terrã cõculcemus, omnia terrena pro Christo relinquendo. Super terram igitur discumbit, qui terrena desideria cõculcat & cõprimit, vt idoneus sit pane cœlesti saturari. Vel certè super terrã discũbimus, cũ nostrę fragilitatis memores, terrã & cinerẽ nos esse attẽdimus. In prima auté refectione, quæ ad vetus testamentũ pertinet, appositi sunt turbis quinq; panes hordeacei. Hi sunt quinq; libri Moysi. Ad medullã enim hordei vix peruenitur, quia palea tenax & inhærens inuoluitur. Sic litera veteris testamenti tegminibus carnalium sacramentorũ, ad cuius tamen medullam cùm peruenitur, pascit & satiat. In hac auté refectione, quę ad nouũ pertinet testamentũ, panibus triticeis Dominus turbã reficit. Vnde & per Iere. ait: Seminabo domum Israël, & domum Iuda semine hominũ, & semine iumentorũ. Semine hominũ, id est, fruméto, quod pertinet ad tempus gratiæ, semine iumentorum, id est, hordeo, quod pertinet ad populum carnalem & animalem sub lege. De hoc iterum frumento Zacharias ait: Quid enim bonum eius est & quod pulchrum eius, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines. Bonum & pulchrum ait: Quia

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.

Per bonum vtilitatem, per pulchrum dulcedinẽ voluit intelligi. Quæ duo in Manna designantur, cuius sapor erat quasi panis oleacei: sicut in Exodo dicitur: Ecce vtilitas: Oleũ enim multas habet

Sine cibo mensæ dominicæ defecit homo in via.

Ierem. 31.

Horat. in arte poëtica.

habet vtilitates, quia pascit, sanat, & illuminat. Alibi dicitur, quod gustus eius erat quasi similæ cum melle: Ecce spiritualis delectationis dulcedo. Frumentorum autẽ electorũ, id est, virorum probatorum & perfectorum, est sacra scriptura, maximè vbi difficilior est ad intelligendũ. Frumentum siquidem antequam panis ex ipso fiat, teritur: per quod difficultas scripturæ intelligitur, quam multiplici expositione frangi & conteri oportet. Vinum autẽ dicitur sacra scriptura, vbi facilior est & delectabilior. Germinãs virgines, quia animas reddit incorruptas, & quia amatores suos facit obliuisci curarũ huius seculi, & tanq̃ ebrios super statũ humanũ extollit. Et hic status propriè est virginum & Angelorũ. Accipiens igitur Dominus septẽ panes, gratias agens, fregit & dedit discipulis suis, vt apponerent: & apposuerunt turbæ. Septem panes ad fidẽ sanctæ Trinitatis, & ad quatuor Euangeliorũ doctrinã, & ad septem dona sancti Spiritus, atq; ad septem sacramenta legis nouæ ostenduntur pertinere. In refectione ex quinq; panibus hordeaceis, quæ pertinet ad populum Mosaicæ legis discipuli Dominũ dicuntur monuisse, vt dimitteret turbas emere sibi necessaria, quia idẽ populus ante aduentũ Domini Patriarchas & Prophetas intercessores habuit. In hac autẽ nullo rogãte, Dominus à misericordia monetur. Vnde ait: Misereor super turbas. Quia gentilis populus nõ suis meritis, nec aliquo interueniente, sed sola gratuita misericordia saluatur. Vnde Apost. Gratia Dei salue factę sunt Gentes. Et iterũ: Gentes autẽ super misericordia honorare Deũ. Gratias autẽ agens Dominus, fregit panes, nobis exemplum prębẽs, quod in omni refectione tam spirituali q̃ corporali debemus gratias agere largitori. Scripturas autẽ fregit, dum sacramẽta aperuit. In gratiarũ autẽ actione, quantũ de nostra instructione & salute gaudeat, ostẽdit: Fregit, docẽs quod Doctores, nisi priùs corpora fregerint & domuerint, doctrinamq; opere cõprobauerint, nõ debere aliis panẽ doctrinæ vel ipsam Eucharistiã ministrare. Fregit panes & dedit discipulis. Quia spiritus sancti dona vnicuiq; prout vult, distribuit. Dedit autẽ discipulis, vt apponerẽt turbis, quãdo insufflans in eos, ait: Accipite spiritum sanctũ, quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis. Et quãdo aperuit sensum, vt intelligerẽt, docerẽt scripturas. Dedit panes discipulis, & illi apposuerũt turbis. Non enim habẽt prædicatores panẽ nisi à Domino, & per illos Deus ministret aliis. Ostendit præterea ecclesiastica sacramenta non debere tradi nisi per ministros, ne idẽ sit cõmunicans & cõmunicatus, baptizãs baptizatus. Ministerio autẽ Apostolorũ voluit Ecclesiæ sacramẽta vitæ ministrare. Non creauit noua cibaria, sed multiplicauit, quia veniens in mundũ, non alia, q̃ quæ scripta erãt, prædicauit, sed legẽ & Prophetas mysteriis esse grauida, & spiritualiter esse intelligẽda, monstrauit. Sequitur: Et habebãt pisciculos paucos, & ipsos benedixit, & iussit apponi. Per pisculos sancti humiles, qui fluctibus seculi tunduntur. Pauci, quia multi vocati, pauci verò electi. Qui exemplo suæ vitæ & sapore sapientiæ, nos reficiunt, paneq; doctrinę cõdiunt. Pisces igitur sanctos significãt, qui extra aquã scripturarũ & humorẽ gratiæ viuere nõ possunt. Super aquas saltũ faciunt, inter fluctus persecutionũ crescunt. Non generant carnaliter, nec generãtur, quia quod natum est ex carne, caro est. Benè autẽ pisciculi dicuntur, quia sanctorũ cõuersatio suo iudicio modica est & despecta. Quibus dicitur: Nolite timere pusillus grex, quia cõplacuit Patri meo dare vobis regnum. Et Salomõ ait: Lepusculus plebs inualida, collocabit cubile in Petra. Sequitur: Et manducauerunt omnes, & saturati sunt, sicut scriptum est: Edent pauperes & saturabuntur. Spiritualiter autem manducatio refertur ad audiendi intentionem, saturitas ad operis impletionem. Temporalia autem inflant, sed non satiant. Quemadmodum, si quis ventum buccis apertis attrahat, vel iuxta fornacem stans, scintillas ardentes manducet, vel maris arenam masticet, vel digitos, & alia membra sua lingendo sugat. Ventum attrahunt superbi. Maris arenas, id est, steriles diuitias, & amaras masticant auari. Scintillas ardentes edunt iracundi. Has scintillas in alios sufflant, qui inter fratres discordias seminant. Membra autem corporis sui lingunt & sugunt voluptuosi, carnalibus desideriis allecti. Dum igitur transitoriis delectantur, edunt, sed non saturantur. Et sustulerunt quod superarat de fragmentis septem sportas. Erant autem, qui manducauerant, quasi quatuor milia hominum, exceptis mulieribus & paruulis, sicut in alio Euangelio dicitur. Hi enim non admittuntur ad numerum. Leues enim, infirmi & molles excipiuntur, qui non sufficiunt currere in exercitu expeditorum. In alia refectione panes hordeacei, de quibus quinque milia refecit Dominus, in hac autem quatuor milia. Per quatuor milia hominum, populus noui testamẽti intelligitur, non quinque sensibus obnoxius, sicut populus sub lege, sed quatuor animi virtutibus exornatus. Prudentia, quæ est cognitio rerum appetendarum & vitandarum. Temperantia, quæ est refrænatio concupiscentiæ à noxia delectatione. Fortitudo, quæ est constantia mentis contra molestias seculi. Iustitia, quæ per omnes diffunditur & attenditur principaliter in dilectione Dei & proximi. Et quoniam partes quaternarij sunt vnitas, binarius & ternarius, per quatuor milia illi intelligũtur refici, qui cùm in se vnitatem habeant, vnum Deum confitentur geminam habentes dilectionem cum fide Trinitatis. Saturantur quatuor milia, id est, fideles sub nouo testamento à quatuor partibus mundi, quatuor Euangeliorum præceptis reficiuntur. Annus enim placabilis Domino, scilicet, gratię, duodecim habet menses, id est, duodecim Apostolos, & quatuor tempora, quę sunt quatuor Euangelistæ, vel totidem Euangelia. Quatuor etiam tempora habet, in quorum primo fuerunt martyricidę, in secundo hæretici, in tertio falsi Christiani, in quarto filius perditionis. Quatuor igitur milia saturãtur, id est, qui ad annũ gratię & nouũ testamentũ pertinent,

De fractione panis.

De ministrantibus panem.

De paucis pisciculis.

De comestiõe, & saturitate.

Simile.

De quatuor milibus hominum.

De quaternario virtutum cardinalium.

De anno gratiæ.

à Domino reparatur. Per ea quæ supersunt de fragmẽtis, altiora & subtiliora mysteria designantur, & arta cõsilia, quæ populi multitudo nequit cõtingere. Sunt enim multi, qui quáuis omnia relinquere, & altiora huiusmodi nequeãt implere, tamen esurientes & sitientes iustitiã saturantur, audiendo verbũ Dei, & verbũ sacræ scripturæ. Septem autẽ sportæ, sunt viri sancti & perfecti septiformi spiritus gratia repleti. Fiunt autẽ sportæ de iunco & foliis palmarũ. Iuncus nascitur super aquas. Palma victorẽ coronat. Sancti quoq; ne ab humore gratiæ arescãt, in ipso fonte vitæ se collocãt, & æternæ retributionis palmã expectant. Rectè igitur per septẽ sportas sanctorũ præcordia intelliguntur, qui septiformis spiritus gratia illustrati & viriditatẽ fidei immarcessibilẽ seruant, & de hoste maligno triumphãt. In sportis autẽ seu cophinis seruilia geruntur opera, per quæ signãtur humiliũ corda. Ipse enim humiles panũ reliquiis seu fragmẽtis impleuit, qui infirma mundi vt fortia cõfunderet, elegit. Et vos fratres, qui ad mensam Domini vocati estis, ita de panibus eius edatis, quod reliquias, nõ solũ boni exempli post hanc vitã aliis relinquatis, sed insuper reliquias æternæ retributionis vobis cõparetis: sicut scriptũ est: Requiliæ sunt homini pacifico. Reprobi autẽ nõ habent reliquias in morte, quia cõgregauerunt merces in saccũ pertusum. Dominus autẽ comedit de pisce asso, & dedit reliquias discipulis, qui similiter passi sunt, & assi igne tribulationis, supplentes in se quæ deerant Christi passioni. Vnde & Gedeon sociis suis ait: Quod me facere videbitis, hoc faciatis. Reliquias enim exempli nobis reliquit Dominus noster Iesus Christus, qui viuit & regnat per omnia secula seculorũ, Amen.

De septem sportis.

De reliquiis mensæ.

DOMINICA OCTAVA, THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE, EX PSALMO.

Suscepimus Deus, misericordiam tuam in medio templi tui, secundum nomen tuum, Deus: ita & laus tua in fines terræ: iustitia plena est dextera tua.

EXVLTA & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus Israël, id est, Christus, qui sanctificat Israël, magnus est, magna, scilicet, operans in medio tui, ô Sion, id est, ô Ecclesia, quæ es habitatio Dei. Mediator enim Dei & hominum, in medio est communiter se offerẽs omnibus absq; acceptione personarum. Vnde in Cant. ait: Ego flos campi. Non dicit flos horti, sed flos campi, ad quem, scilicet, omnes habent accessum. Et Ieremias: Nunquid de petra agri deficiet nix Libani, aut euelli possint aquæ erumpentes? Petra agri dicitur Christus, quasi in medio positus, & omnibus expositus. Nix Libani est gratia Dei refrigerans & dealbans. Libanus enim dealbatio interpretatur. Hæc autem gratia nulli deest, sed homo quandoque deest illi. Vnde Apostolus: Videte ne quis desit gratiæ Dei. Aquæ enim gratiarum nunquam auelli possunt vel remoueri à Christo. Fons misericordiæ nunquam fluere desinit, nec potest siccari. Est igitur Christus in medio templi non in angulo. Omnibus enim, quantum in ipso est, gratiam suam communicat & exponit: sicut scriptum est: Omnes sitientes venite ad aquas. Est insuper in medio, quia mediator noster est. Vnde Iob: Non est qui vtrunque valeat arguere, & ponere manum suam in ambobus. Solus mediator noster, qui peccatum non fecit, hominẽ ne derelinqueret, potuit arguere & Deo resistere, ne hominẽ feriret, & irã eius moriendo mitigare. Ipse autẽ cum vtroq; extremorum habens conuenientiã, quia Deus & homo manũ posuit in ambobus, exempla hominibus, quæ imitarẽtur proponẽdo, & bona opera, quibus placaretur, in se ostẽdendo. Quia igitur mediator noster medius fuit & cõmunis, sicut Sol qui vbiq;, quantũ in se est, radios suos expãdit: licèt quãdoq; fenestrã cordis claudamus, & ipsum à nobis repellamus. Ideo in hodierno officio Psal. ait: Suscepimus Deus, misericordiã tuã in medio tẽpli tui. Misericordiã, id est, Christũ. De quo scriptũ est: Deus meus misericordia mea. Suscepimus in medio tẽpli tui materialis, quãdo oblatus est in tẽplo in Hierusalẽ. Suscepimus ipsum in medio tẽpli spiritualis, id est, in vtero Virginis per incarnationẽ, sicut scriptũ est: Deus in medio eius, nõ cõmouebitur. Suscepimus ipsum in medio tẽpli vniuersalis, id est, Ecclesię, quia Christus cõmuniter susceptus est ab omni natione, qui priùs recipiebatur tantũ à populo Iudęorũ. Suscepimus ipsum in medio tẽpli spiritualis, id est, in corde per gratiã & amorẽ. Suscipitur in ostio tẽpli, in statu incipientiũ. In medio tẽpli, in statu proficientiũ. In sacrario tẽpli, siue in sancta sanctorũ, in statu perfectorũ. Suscepimus eũ in altari holocausti per carnis macerationẽ. In altari thymiamatis per deuotionem & orationis suauitatẽ. Ipse autẽ nos tripliciter suscipit. Ad curandũ tanq̃ Medicus, qui ꝓpitiatur omnib⁹ iniquitatib⁹ nostris & sanat omnes infirmitates nostras. Ad defendendũ tanq̃ patronus. Ipse enim murus est nobis & antemurale. Vnde Psal. Dominus defensor vitę meę. Ad coronandũ post victoriã, tanq̃ rex munificus. Et nos trib⁹ modis ipsum suscipimus. Cõformitate naturę, sacramẽti perceptione, & donis gratię. Suscepimus Deus, misericordiã tuã, in medio tẽpli tui, id est, cõmuniter in vniuerso mũdo. Ipse enim misit spiritũ suũ, & renouabit faciẽ terrę tollẽdo faciẽ culpę, & cõferendo faciẽ gratię. Vnde Ezech. A quatuor ventis venit spiritus & insufflauit super interfectos istos, vt reuiuiscãt. Interfecti erãt, qui in peccato mortali iacebãt, venit autẽ spiritus Domini ab Occidente, dũ reparat lapsum. Ab Aquilone, dũ expugnare facit diabolũ. A Meridie, dum cor ad dilectionẽ Dei inflammat. Ab Oriente, dum ad gaudia superna cognoscenda illuminat.

De medio & mediatore.

Ierem. 18.

Multis modis suscepimus misericordiam Dei, & de multipli templo.

Quod Christus multipliciter nos suscepit, & nos ipsum.

In vniuerso mundo est suscepta Dei misericordia, & quod à quatuor ventis venit.

Ezech. 38.

De hac

De hac autẽ misericordia Micheas ait: Non immittet vltra furorẽ, quia volens misericordiã est, reuertetur & miserebitur nostri. Et per Sophoniã ait: Reddã populis meis labium electum, vt inuocent omnes in nomine Domini, & seruiant ei humero vno. Hoc specialiter contigit in die Pentecostes, quãdo nouis linguis locuti sunt, & cõcordi opere seruierunt. Multitudinis enim credentium fuit cor vnum & anima vna. Suscepimus eum in regno, in domo & thalamo. Ipse enim in mundo est, sicut Rex vel Imperator in regno. Ipse in Ecclesia est tanquã paterfamiliâs in Domo. Ipse in anima est, tanquã sponsus in thalamo. Suscipiamus misericordiã eius in corde, recolendo quanta fecit pro nobis. Iuxta illud: Quoniã misericordia tua ante oculos meos est. Vnde & Bernard. ait: Quamdiu vixero, memor ero laborũ quos pertulit in prædicando, fatigationum in discurrendo, tentationum in ieiunando, vigiliarum in orãdo, lachrymarum in compatiendo. Recordabor etiam conuitiorum, sputorum, exprobrationis, & clauorum, & horum similium. Alioquin requiretur à me sanguis iusti, qui effusus est super terram. Specialiter misericordiam incarnationis & passionis semper habere debemus ante oculos mentis. Caput enim & pedes agni vorare præcipimur, id est, natiuitatem & mortem eius auidissimè & diligenter considerare, & compati doloribus ipsius, ne fortè ipse dicat de nobis: Sustinui qui simul contristaretur, & non inueni. Et Psalmus ait: Mirifica misericordias tuas. Teste autẽ Gregorio: Tunc in nobis misericordiæ Dei sunt miræ, cùm ad memoriam reuocantur miseriæ nostræ. Neq; enim diuinam misericordiam intelligit, qui suæ miseriæ memor non fuit. Suscepimus Domine, misericordiam tuam magnam, maiorem & maximam. Magna est misericordia offensam non punire, maior offensam dimittere, maxima ipsam culpam in occasionem nostræ salutis conuertere, quia enim homo peccauit, Deus vt ipsum redimeret, factus est homo. Et sic hominem exaltauit, vt creatorem suum naturæ suæ participem habeat & socium: sicut scriptum est: Attolle aduersarium, id est, peccatorem ad te conuersum, & afflige inimicum, id est, diabolum, qui de nostra exaltatione torquetur. Vnde Propheta in persona humani generis: Humiliatus autem exaltatus sum. Humiliatus per culpam, exaltatus sum per misericordiam. Maxima quidem fuit misericordia, quod Dominus venit ministrare suis. Ac si diceret: O homo, voluisti me habere Dominum, vt mihi seruires, & perducerẽ te ad regnum, saltem iam recipe me in seruum, quia venio non ministrari, sed ministrare, vt sim seruus & minister salutis tuæ. Propterea ipse per Isa. ait: Audite me domus Iacob, qui portamini à meo vtero, qui gestamini à mea vulua vsque ad senectam ego ipse, & vsque ad canos ego portabo, ego feci & ego feram. His verbis exprimit Dominus affectum misericordiæ, quem habet ad nos sicut mater ad filios. Vnde alibi per Isaiam ait: Quomodo si cui mater blandiatur, ego consolabor vos. Per vterum & vuluam diuina misericordia vel secretum gratiæ ipsius designatut. Vsq; ad senectam & canos expectat nos Dominus ad misericordiam. Quidam enim vsque ad fæces senectutis manent in peccatis, quos tamen aliquando conuertit Dominus: sicut scriptum est: Parum est vt sis mihi seruus ad fæces Iacob conuertendas. Ego feci & creaui vos, & ego feram, id est, sustinebo & expectabo ad pœnitentiam. Vel feram in cruce, in qua dolores nostros ipse portauit, & iniquitates nostras tulit gratis & non meritis nostris: sicut scriptum est per Isaiam: In reconciliatione mea misertus sum tui. Quia non meritis nostris, sed sola misericordia reconciliatus est nobis. Sicut autem immensus est & infinitus, ita infinita est eius misericordia, cùm peccata nostra non sint infinita. Vnde in Ecclesiastico: Secundum magnitudinem ipsius, sic & misericordia illius. Et ideo quasi scintilla ignis in medio maris est omnis malitia ad misericordiam Dei. Vnde Bernardus: Quantum vis iacta merita, extolle sudores, mihi autem melior est misericordia super vitas. Per hanc enim corporis & operis damna resarcio. Propterea Psal. ait: Qui redimit de interitu vitã tuã, qui coronat te in misericordia & miserationibus, id est, gratia, nõ meritis. Misericordia siquidẽ Domini attingit à fine vsq; ad finẽ, fortiter, id est, à tẽpore primæ cõuersionis vsq; ad vltimũ terminũ resolutionis. Et disposuit omnia suauiter. Ipse enim suauis exẽplo, suauior in promisso, suauissimus in præmio. Suscepimus Deus misericordiã tuã in medio templi tui. Quidam autẽ suscipiũt misericordiã Dei in principio, alij in medio, alij in fine. In principio suscepit misericordiã filius prodigus, cui pater eius occurrit, dũ adhuc longè esset. Licèt enim proposuisset reuerti, nondũ tamẽ peccatũ cõfessus erat sicut postmodũ cõfessus est, quãdo ait: Pater, peccaui in cœlũ & corã te. In cœlũ, id est, cõtra Angelos, quorũ reparationẽ quantũ in me est, impediui, & consortiũ eorũ declinaui. Corã te, cui obedire nolui. Sed audiamus quid misericordia patris respõderit: Citò, inquit, proferte primã stolã, id est, induite eũ vestibus, quibus vestiti fuerãt primi parẽtes. Quæ sunt misericordia & veritas, iustitia & pax. Felix aũt anima, cui semel Deus vtrunque pedẽ infixit, misericordiã, scilicet, & veritatẽ. Reliquit autẽ in mẽte signa impressionis suæ, id est, spẽ & timorẽ. Vnde etiã spõsa osculũ petit à spõso, vbi ait: Osculetur me osculo oris sui. Labia spõsi, misericordia & veritas. Labia spõsæ, spes, quæ misericordiæ applicatur, & timor, qui veritati & iustitiæ redditur. Dedit pater misericordiã filio reuertẽti, tanquã nutricẽ, vt eã foueret. Veritatem, tanquam magistrum, vt eum doceret, & sub disciplina teneret. Iustitiam, tanquam ductorem, vt ipsum regeret. Pacem, vt eum conseruaret, & quietum redderet. Hæc autem primi parentes amiserunt, crudeles fuerunt, quia nec sibi, nec filiis pepercerunt. Vnde & misericordiam perdiderunt. Veritatem amiserunt, quia veritati non crediderunt, sed magis diabolo suggerenti. Iustitiam amiserunt, quia iniustè se à Deo suo subtraxerũt. Pacẽ perdiderunt.

Mich.7.

Diuersis modis Deum suscipimus.

De memoria beneficiorum Dei.

Simile.

De suscipientibus misericordiã Dei, in principio, medio & in fine. De susceptiõe filii prodigi.

Vnde & inferiora eorum non obedierunt eis,sicut ipsi nō obedierant suo superiori. Et ita exuti sunt & nudati à Domino recedendo. Filius autē prodigus his vestibus indutus est ad patrem redeundo. Datus est insuper illi annulus in manu,id est,in operatione,vt Christi conuersationem imitetur. Annulus enim est Christus. Huius annuli aurum purissimum fuit caro Christi, igne spiritus sancti in vtero Virginis fabricatum.Lapis annuli pretiosa anima Christi. Impressio formæ in annulo expressa, quam cum patre similitudo habuit. Patet igitur quomodo filius prodigus,quasi in prima parte templi,id est,in principio cōuersionis suæ,scilicet,in conuersione sua ad Deum,diuinā suscepit misericordiā, tanquā imbrē temporaneū.De qua Ezech.ait: Adorabit populus ad ostium portę illius,& in sabbatis,& in calendis corā Domino. Hæc est porta Orientalis,per quā ad nos traiiciuntur radij misericordiæ & diuinę pietatis oriente nobis Sole iustitiæ.Ad hanc debemus adorare in sabbatis,cessando ab operibus terrenis & in calendis,quādo Luna renouatur,id est,peccator ad verum Solem reuertitur,vt lumē nouū recuperet.In cuius rei significatione Iudæi in calendis solemnizabant. In medio autem templi misericordiam recipit,qui post lapsum recolendo diuina beneficia & peccata præterita resurgit. Vnde Isaias: Massam ficuum super vlcus Ezechiæ posuit ad recuperationem sanitatis. Massam ficuum recordatio diuinorum beneficiorum est,secundum quod ficus sumitur in bono,sicut in Zachar.dicitur:In die illa vocabit vir amicum subter ficum suam. Quandoq; autē in malo accipitur.Vnde de primis parētibus legitur,quod fecerūt sibi perizomata de foliis ficus. Folia ficus sunt circunstātiæ peccatorū.Ex foliis ficuum perizomata facere est ex circunstātiis peccatorū excusationes quærere,vt si quis fornicetur,& excuset se per iuuentutē. Per appositionē ergo ficuū possumus intelligere recordationē peccatorū, quæ multū valet ad recuperationē sanitatis: sicut in Parab. dicitur: Liuor vulneris absterget mala,& plagæ in secretioribus ventris. Vnde in Leuit.pręcipitur,quod vesicula gutturis & plumæ corporis proiiciantur ad plagā Orientalē in loco cinerum. Cinis notat memoriā peccatorū,oriēs memoriā beneficiorū. Vesiculā ergo gutturis,id est,motum elationis & plumā corporis,id est,vanitatē ex operibus tollit recordatio peccatorū,& respectus beneficiorū. Vnde per Osee Dominus ait: In funiculis Adā trahā eos in vinculis charitatis. Funiculi Adā,sunt peccata: vincula charitatis,diuina beneficia. In fine autē templi diuinam suscipimus misericordiā,id est,in morte vel in fine mundi. Debilitatus est enim Isaac in senectute,& oculi eius caligauerūt. Christi enim seueritas in vespere mundi debilitata est per misericordiā,& oculi discretionis iudicij caligauerunt,quia nebula carnis,qua se texit seueritas,quasi quadam caligine obduxit peccat nostra,vt statim ea nō videat ad vindictā. Vnde etiā misericordia dicitur,quasi rigorē cordis mittēs,vel mira suauitate corda rigās. Patiēter igitur Dominus expectat delinquentē,& clemēter respicit pœnitentē,in expectādo longanimis,& in donādo facilis: sicut scriptum est: Longanimis & multum misericors. In fine enim mundi,id est,in iudicio suscipiēt electi misericordiā eius,& inueniēt eum valde suauē. Vox siquidē suauis erit sanctis,cùm dicetur eis: Surgite de sepulchris. Suauior cùm dicetur eis: Esuriui & dedistis mihi manducare. Suauissima cū dicetur: Venite benedicti patris mei. Hæc igitur misericordia,quā in fine templi suscipiēt sancti,erit eis velut serotinus imber. Vnde Ezech. ait: Porta atrij interioris,quę respicit ad Orientē,erit clausa sex diebus,in quibus opus fit,die autē sabbati aperietur. Sed & in die calendarum aperietur,& intrabit Princeps per viā vestibuli portę deforis. Hęc porta Orientalis,est misericordia Dei. Misericordia,scilicet, liberās à pœna & culpa, quæ clauditur in præsenti vita,sed in die septimo,in septima scilicet,ætate,aperietur in futuro,& in die calendarum, id est,vocationis in iudicio. Princeps autem,id est, Christus intrat per viam vestibuli,id est,pœnitētiæ & afflictionis,quam pro peccatis nostris suscepit in hoc seculo. Suscipiamus igitur misericordiam Dei in medio templi cordis deuoti,& multitudinem miserationum ipsius cum gratiarum actione prosequamur. Multiplex autē ipsius misericordia cōsistit in creatione & recreatione nostra,in consolatione nobis exhibita,in instructione per præcepta, in emendatione per flagella,in collatione præmiorum in patria. Misericordiā Christi hominis attendamus,quia in cruce se obtulit,malefactoribus iniurias donauit,patrē,vt illis ignosceret,orauit,& ipsum quotidie interpellat pro nobis: errantē reuocat, renuentē expectat, pœnitentē recipit,& de hoste amicum efficit, de seruo filium, de obstinato discipulum. Valde enim miseretur, dum iniurias suas beneficiis vlciscitur. Quid igitur debuit nobis facere Dominus & non fecit? Vnde ipse per Osee ait: Quid faciam tibi Iuda,quid faciam tibi Effraim,misericordia vestra tanquam nubes matutina: quasi dicat: Quid vltrà debui facere & non feci? Misericordia vestra qua vultis me misereri vestri, est quasi nubes matutina,quia vultis vt vobis in temporalibus & transitoriis miserear. Suscipiamus igitur diuinā misericordiā,quæ est quasi ros Hermon,quę descendit in montē Sion. Hermon siquidem interpretatur lumen exaltatum. Hic est Christus in cruce exaltatus,& in cœlo eleuatus. Cuius ros,id est,misericordia,descendit in montem Sion,id est, in Ecclesiam,vel in animā cœlesti speculatione sublimem. Hęc autē misericordia sponsa est speciosa & pretiosa. Sponsa,quia purificat à vitiis. Speciosa,quia locupletat spiritualibus diuitiis. Pretiosa,quia accumulat cœlestibus deliciis. Magna autē & inæstimabilis est misericordia,dum hi, qui templum Dei violauerint, in medio templi misericordiam suscipiunt.

Ezech.46. *De multiplici misericordia.*

Versus.

Cùm fugit interdum templi uiolator ad aram: Nec petere offensi numinis horret opem.

Qui autem tantam repellunt misericordiam, expectare possunt eius iustitiam & vindictam.

Nunc

Nunc enim tempus est misericordiæ, postmodũ in iudicio tempus vltionis & iustitiæ. Quando victima Domini in Bosra, & interfectio magna erit in terra Edom: sicut dicitur in Isa. Propterea Dominus per Ierem. ait: Verterunt ad me terga & nõ faciẽ, in tempore tribulationis dicent: Surge & adiuua nos. Quàm multi sunt hodie qui in tempore prosperitatis despiciunt pauperes, in nomine Iesu & matris eius eleëmosynã petẽtes, & in tempore aduersitatis clamãt: Domine Iesu Christe, adiuua nos: sancta Maria, succurre nobis. Et quia Christũ in paupere clamantem nõ exaudiunt, clamabunt, & nõ exaudiẽtur. Teste autẽ Greg. deberemus pietatẽ vocantis erubescere, si iustitiã nolumus formidare, quia tantò grauiori improbitate cõtemnitur, quantò cõtemptus adhuc vocare nõ dedignatur. Pluries siquidẽ contemptus & repulsus, adhuc vocare nõ cessat. Vnde per Ierem. ait: Saltẽ amodò voca me pater meus, dux virginitatis meæ tu es. Et iterũ: Tu fornicata es cum multis amatoribus, tamẽ reuertere ad me, & ego suscipiã te. Suscepimus Deus, misericordiã tuã in medio templi tui, id est, propitiatus es nobis in filio tuo mediatore nostro. Hoc est templũ illud de quo in Ezech. dicitur: Fili hominis, ostende domui Israël templũ, & cõfundantur ab iniquitatibus suis, vt metiãtur fabricã, & erubescãt ex omnibus quę fecerunt. Ostende templũ, id est, Christũ, tribulationes, scilicet, quas pro nobis sustinuit. Metiantur fabricã, id est, attendãt eius misericordiã, quę fuit in incarnatione & natiuitate, quãdo templũ hoc fabricatũ est. Attendãt eius pœnalitates, famem, scilicet, sitim, & cætera, quę pro nobis sustinuit, & erubescãt & cõfundantur ex omnibus, quæ fecerũt, tanq̃ ingrati tantis beneficiis. Vnde subiungit Propheta: Ostende figurã domus & fabricæ eius exitus & introitus, & omnẽ descriptionẽ eius, scilicet, quomodo introiuit nascens de Virgine, & quomodo exiuit per mortẽ, & cętera quæ fecit, describe illis. Templũ etiã Dei dicitur ipsa Ecclesia, vel anima hominis. Qui autem attẽdit dignitatẽ Ecclesię, & habitaculi Dei, valde cõfundi debet, quod illud in se destruxit. Vt igitur misericordiã Dei in nobis suscipiamus, templũ cordis nostri pręparare & exornare debemus, vt dicamus cum Propheta: Paratum cor meum Deus, paratũ cor meum. Legimus autẽ quod in templo Salomonis triplex materia fuit, lapides, scilicet, marmorei, ligna cedrina & aurum. Per lapides, fortitudo & constantia fidei, per cedrum, subtilitas spei, per aurum, charitatis feruor intelligitur. Misericordiã ergo in templo cordis suscipimus, dum fidẽ, spem & charitatẽ in nobis retinemus. De templi autẽ ornatu dicitur, quod in tẽpli pariete erãt Cherubim & palmæ, & variæ picturæ, prominẽtes leones, scilicet, & boues. Cherubim, vt sciamus mores cõponere, vt sciamus ad imitationẽ Cherubim volare duabus alis, desiderio & amore, & duabus velare faciẽ nostrã cõtra apparentiã & inanẽ gloriã, vt sit vna ala religiosa verecundia, & cum Rebecca faciem nostrã quasi pallio tegamus, ne videamur vel videri appetamus. Secunda ala contemptus fauoris, vt obturemus aures nostras cõtra adulatorẽ, ne vanæ gloriæ sanguinẽ audiamus. Per palmas, de diabolo triũphus designatur. Per leones, fortitudo operis. Per boues, mansuetudo cordis. Sint autẽ in nobis longę celaturę prominẽtes, vt bonũ quod interius habemus, ad effectũ exterius perducamus, & exemplum boni aliis ostendimus, vt appareat benignitas in vultu, humilitas in habitu, misericordia in affectu, miseratio in effectu, mãsuetudo in cohabitatione, zelus in feruore, patiẽtia in tribulatione, vt sit vir sanctus, mitis affatu, dulcis aspectu, verecũdus in gestu, cõpositus in incessu. Et quoniã regnũ Dei intra nos est, & Propheta ait: In me sunt Deus vota tua quę reddã: offeramus in hoc tẽplo vota placabilia Domino. Et sicut in Gen. dicitur: Sumamus in vasis nostris de optimis terrę frugib⁹, & feramus viro, id est, Christo, munera, balsamũ, scilicet, & mel, thus, & myrrhã, resinã, & insuper amygdala, vt Iosephus ait: Balsamũ est odor bonę opinionis. Vnde in Eccles. Balsamũ nõ mixtũ odor meus. Balsamũ mixtũ & adulterinũ est cõuersatio, quę videtur exterius bona, sed per hypocrisim est corrupta. Mel est dulcedo sanctę affectionis, & suauitas deuotæ mẽtis. De petra autẽ mel sugimus, dũ in duritia flagellorũ delectamur. De qua duritia Iob ait: Mutatus es mihi in crudelẽ, & duritia manus tuę aduersaris mihi. Debemus etiã sugere oleũ de saxo durissimo, vt dulcedinẽ diuinę correptionis & diuinæ misericordiæ signũ cognoscamus in flagellis. Thus autẽ orationẽ designat. Arbor siquidẽ thuris, id est, libanus cãdidatio interpretatur, quia de vitę mũditia & cãdore cõscientię oratio debet procedere. Myrrha est carnis maceratio, & proprię volũtatis mortificatio. Resina gutta medicinalis manãs ab arbore, est lachryma pœnitẽtis, quæ mẽtis vulnera sanat, & in cõspectu Dei bono odore fragrat. Amygdalus floret in hyeme, & certat cũ bruma, vincit, & fructũ producit. Sic eleëmosyna, si perseuerauerit homo, vincet peccati gelicidiũ, & pręparat hominẽ, vt proferat gratię fructũ. Sicut autẽ amygdala prosunt tã ægris q̃ sanis, ita eleëmosyna tã peccatorib⁹ q̃ iustis. Cùm igitur tantã misericordiã & tot beneficia à Domino recipiat Ecclesia, ne tanto largitori sit ingrata, in omni loco dãnationis eius Dominũ benedicit, laudat & gratias agit. Et hoc est quod in hodierno officio subiungit Psalmista, dicens: Secundum nomẽ tuum Deus, ita & laus tua in fines terræ, id est, in Ecclesia, in toto orbe diffusa, vt sicut in medio & cõmuniter suscipitur misericordia, ita communiter laudetur Deus in vniuersa terra. Secundum nomen eius, quod est Iesus, illum laudamus, cùm ei de salute nostra gratias referimus. Secundum nomen eius, quod est Christus, ipsum laudamus, cùm de vnctione misericordiæ eius gratias referimus. Iesus enim saluator & Christus vnctus interpretatur. Et generaliter quot nominibus Deus appellatur, tot laudibus secundum laudantium intellectum à creatura benedicitur. Et quoniam, qui terrena amant, Deũ dignè laudare non valent. Laus eius in fines terræ dicitur, id est, in eis, in qui-

De his qui Dei misericordiam nolunt suscipere. Ierem. 34.

Ierem. 3.

Christus dicitur templum.

De materia & ornatu templi.

De oblationibus templi.

Eccles. 24.

Simile.

Secundum nomen eius laudandus est Deus.

Non laudatur Deus dignè ab his, qui terrena diligũt.

in quibus terrena cupiditas finitur. Vnde Isaias: Luxit & elanguit terra, id est, terræ amatores. Confusus est Libanus, id est, candor mundi. Qui enim terrenis negotiis implicantur, non exultant in Dei laude, sed torpore languentes, tristitia seculi, quę mortem operatur, sępè cōfunduntur. Ab his igitur qui de terra sunt & de terra loquuntur, Deus dignè non laudatur. Vnde Isaias cùm audisset Seraphin laudantes, & dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus, tacuit, reputans se indignum qui laudaret Deum. Vnde & ipse ait: Væ mihi, quia tacui, id est, quia indignus laudare Deum fui. Et subdit causam, quia vir pollutus labiis ego sum. Non enim ita perfectè custodierat os suum, quod dignus esset laudare Deum. Hoc autem dicit propter societatem populi cum quo cogebatur loqui & conuersari. Vnde subdit: In medio populi polluta labia habentis, ego habito. Noxium enim est & periculosum valde cum peccatoribus viuere: sicut scriptū est: Qui tangit picem, coinquinabitur ab ea. Potest tamen hoc modo intelligi: Væ mihi, quia tacui à reprehensione vitiorum, quia vir pollutus labiis ego sum, id est, vitio taciturnitatis peccaui labiis meis. Ecce Propheta postquam Dominum vidit, suam indignitatē agnouit. Et dixit: Væ mihi. Sibi enim homo vilescit, dum æterna considerat & attendit. Vnde Iob ait: Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te, idcirco me reprehendo. Hoc est quod prædictum est: Ita & laus tua in fines terræ: sic potest intelligi in fines, id est, in extremos terræ. Infirma enim & extrema elegit Deus, vt fortia quæq; confundat. Vnde Isaias: Cantate Domino canticum nouum, id est, in nouitate spiritus laus eius ab extremis terræ. Quare autem specialiter laudandus sit Deus, subiungit Psalmus, dicens: Iustitia plena est dextera tua, id est, multos iustificauit propitiatio tua. Vel dextera tua, id est, beatitudo æterna plena est iustitia, id est, iustis in parte dextera collocatis & collocandis. Dextera etiam Dei dicitur filius, de qua scriptum est: Saluauit sibi dextera eius. Hæc autem dextera plena est iustitia, & cæteris virtutibus. Vnde Bernardus: Soli qui eius doctrina imbuti sunt, prudentes dici possunt. Soli iusti, qui eius misericordia veniam sunt secuti. Soli temperantes, qui eius vitam imitari student. Soli fortes, qui eius patientiæ documenta fortiter tenent. Incassum ergo laborant, qui virtutes acquirere conantur, nisi à Deo virtutum, cuius doctrina seminarium prudentiæ, cuius misericordia opus iustitiæ, cuius vita speculum temperātiæ, cuius mors fortitudinis est insigne. Patet igitur quod tam iustitia quàm cæteris virtutibus, repleta est dextera eius, id est, Dominus noster Iesus Christus, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Isa. 33. — *De plenitudine dexteræ.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA AD ROMANOS.

Rom. 8.

Debitores sumus, non carni, vt secundum carnem viuamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini.

Iob 38.

QVIS conclusit ostiis mare, quando erumpebat, quasi de vulua procedens. Verba sunt Domini in Iob. Per mare, quod magno impetu inundat, & fluctuādo littus impellit, significatur carnalia desideria, & praui motus, qui de vulua sensualitatis, & de secreto carnalis cōcupiscentiæ procedunt. Debemus autē motus cōcupiscentiæ, Domino auxiliāte, ostiis, id est, ieiuniis & vigiliis, & sanctorū Patrū exēplis cōcludere & reprimere, ne procedāt in actū: sicut in Ecclesi. dicitur: Post cōcupiscentias tuas nō eas, & à voluntate tua auertere. A carnali, scilicet, appetitu. Vnde subditur: Si pręstes animæ tuæ cōcupiscentias eius, id est, animalitati, faciet te in gaudiū inimicis tuis, id est, dęmonib⁹. Et in Cant. dicitur: Si ignoras te, abi post vestigia gregū tuorū, & pasce ibi hœdos tuos. Post vestigia gregū suorū abit, qui post carnales cōcupiscentias & motus sensualitatis vadit. Primi autē motus de fœtida matre, id est, de carnali cōcupiscentia, tanq̄ de capra nati dicūtur hœdi. Quos qui fame nō perimit, sed pascit, postquam nutriti fuerint, nō solū hircos, sed & porcos pascere cogitur: sicut scriptū est: Saturati sunt filiis, & dimiserūt reliquias suas paruulis suis, pascēdo, scilicet, primos motus. Propterea in Ecclesi. Salomō ait: Vę terrę cuius Rex puer est, & cuius Principes manè comedunt. Puer in terra Rex est, cū primi motus in homine dominātur. Principes manè comedere dicūtur, cùm iidē motus excipiuntur, & in ortu tentationis nō repelluntur. Vnde in Iob dicitur: Operuit faciē eius crassitudo, & fecit capistrū circa fœmora sua, sicut in alia trāslatione dicitur. Pinguedo ventris operit mentis faciem, & turbat rationē. Qui autē ventrē implet & satiat, fœmora sua nō frænat, nec facit ei nisi capistrum, cum quo equus benè māducat. Infrænatus autē māducare nō potest. Teste enim B. Greg. Plerriq; certaminis ordinē ignorātes, gulā edomare negligunt, & cōtra cætera vitia pugnare nituntur. Sed dum venter nō restringitur, cunctæ virtutes per carnis concupiscentiā obruuntur. Propterea Apost. in hodierna Epist. ad carnis mortificationē & carnalis cōcupiscentię refręnationē exhortatur, dicēs: Debitores sumus nō carni, vt secundū carnē viuamus. Licèt autē carni debeamus pabulum ad sustentationē, frænū ad cohibēdum, calcaria ad incitādum, vt nō torpeat per pigritiā, sed exerceatur ad virtutē, nō tamē carni debemus, vt secundum eius desideria viuamus. Caro autē quādoq; dicitur secundum naturā, sicut cùm dicitur: Qui dat escā omni carni, quandoq; notat corruptionē: sicut cùm dicitur: Caro & sanguis regnum Dei nō possidebunt. Quandoq; signat opus carnale: sicut cùm dicitur: Erunt duo in carne vna. Quandoq; notat fragilitatē & molli-

Motus carnales debemus reprimere. *Ecclesi. 18.* — *De primis motibus.* — *De carne, & quid carni debeamus & quid non.*

& molliciē, sicut in Genesi dicitur: Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. Et in Euangelio: Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Quandoque notat teneritudinem affectionis, sicut cùm dicitur. Auferam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum. Quandoq; sonat in vitium, & dicitur caro carnalis voluptas. Vnde Iob ait: Operui cinere carnem meam, id est, peccata carnalia per pœnitentiam. Et iterum ait: Et carnibus meis saturamini. Qui enim alienæ vitæ detractione delectantur, carnibus alienis saturantur. Quandoque autem caro dicitur ipsa sensualitas, sicut cùm dicitur: Spiritus militat aduersus carnem, id est, superior pars rationis contra inferiorem partem pugnat, & ita sumitur in hoc loco. Viuere autem secundum carnem, id est, secundum sensualitatem dicitur homo, qui motus sensualitatis non reprimit, sed illos in corpore suo dominari permittit. Vel caro pro carnali voluptate potest accipi, vt sit sensus: Debitores sumus spiritui, id est, ex debito seruire debemus & obedire spiritui sancto vel rationi, non carni, id est, non carnalibus desideriis, ita vt secundum carnem viuamus, id est, secundum carnis voluptatem. Hoc modo sumitur in Iob, vbi ait: Induta est caro mea putredine & sordibus pulueris, id est, carnalis vita quam patior, aut tabe lubricæ operationis polluitur, aut ex vitiorum memoria caligine miseræ cogitationis premitur. Et iterum de homine tentato in Iob dicitur: Tabescet caro eius, & ossa quæ tecta fuerint, nudabuntur. Quia dum flagellis arguentibus carnalis delectatio extenuatur, ea quæ dudum quasi sub carne latuerant virtutum fortia patefiunt. Nemo enim in pace vires suas cognoscit. Et Isa. ait: In die illa attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo carnes eius marcescet, id est, carnalis delectatio in ipso siccabitur, dum caro maceratur. Quantò autem aliquis amplius carnem macerat, tantò debet magis humiliari, vt gloria eius attenuetur, & in operibus suis non glorietur. In præsenti igitur Epistola tota Apostoli intentio in hoc versatur vt spiritualiter, & non carnaliter viuamus. Scriptum est enim: Gladius meus deuorabit carnes, id est, carnaliter viuentes. Mortificari enim debemus carne, & viuificari spiritu. Quantò magis caro mortificatur, tantò magis spiritus viuificatur. Et quantò magis displicent carnalia, tantò plus placent spiritualia. Vnde Seneca: Tantum ad virtutem adiicies, quantum à voluptate subtraxeris. Et iterum ait: Quicquid facias, citò redi à corpore ad animū, illum diebus ac noctibus exerce. Hanc exercitationem non æstus, non frigus impediat, nec senectus quidem. Id bonum cura, quod vetustate fit melius. Quātum potes circumscribe corpus tuum, animo locum laxa. Copia ciborum subtilitas impeditur. Bibere & sudare vita cardiaca est, epulæ cruditatem afferunt, ebrietas neruorum tremorem, & torporem, libidines pedum, manuum articulorum omnium deprauationes. Ecce quomodo Philosophus concordat cum Theologo. In Ecclesiastico enim dicitur: Noli auidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem cibum. In multis enim cibis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vsque ad choleram. Et iterum: Exultatio animæ & corporis vinum moderatè potatum, sanitas est animæ & corporis sobrius potus. Et Gregorius ait: Sicut æger ad medicinam, sic ad sumendas dapes, vnusquisque accedere debet, nequaquam ex illis voluptatem appetens, sed necessati succurrens. Ille autem plenè hoc vitium superat, qui in sumendis dapibus, nō solum parsimoniam tenet, vt, scilicet, refectionem semper esuriens superet, verùm accurratiores & suauiores epulas excepta corporis infirmitate & hospitum susceptionem contemnit. Hoc est quod Seneca ait: Effugere non potes necessitates, potes vincere. Si vis omnia tibi sufficere, subiice te rationi: multos Reges, si ratio te rexerit. Patet igitur quod caro subiicienda est spiritui, quemadmodum Apostolus ait: Corpus meum castigo, & in seruitutem redigo. Vnde in hodierna Epistola subiungit. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. Quare? quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Christus enim illi animæ non adhæret, quæ carni per desideria viuit. Vnde Iacob accipere noluit vxorem de filiabus Heth, quod interpretatur viuens. Carnalis enim vita mors est animæ. Ardentes igitur sagittæ diaboli ieiuniorum & vigiliarum frigore sunt extinguendæ. Et Iacob, id est, vir luctator debet in vtero Esau supplantare, id est, motum carnalem in cogitatione. Vnde in Iosue dicitur: Equos eorum subneruabis, & currus igne combures. Equus subneruatur, quando per abstinentiam corpus debilitatur. Currus autem superbiæ, auaritiæ, & luxuriæ, quibus anima in præcipitium fertur, igne spiritus sancti consumitur & exuritur. Et hoc est quod Apostolus subiungit: Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis, id est, si penitus abieceritis, quæ caro voluptuose exigit, & hoc spiritu sancto, vel spiritu nostro, quod tamen non est nisi agente spiritu Dei, viuetis hìc in iustitia, & in futuro in gloria. Hæc est enim vita æterna. Hoc est opus nostrum, in hac vita actiones carnis spiritui mortificare eius concupiscentias extinguendo, vt dicamus cum Sampsone: Moriatur anima mea cum Philistin, id est, animalitas mea per carnis mortificationem, vt dæmones interficiam. Alioquin nisi myrrha nostra corpora condiamus, esca fient vermibus perpetuis. Myrrha autem pœnitentię vermes gehennales propellit. Vnde in Canticis: Labia eius stillantia primam myrrham. Quia doctores Christi docēt amaritudinem carnis. Illa autē myrrha prima est & præcipua, quæ sustinetur pro æternis. Debemus igitur spiritu facta carnis mortificare & carnem spiritui subiicere. Deus enim spiritus est: Vnde in spiritu & veritate oportet nos illum adorare & ei spiritualiter seruire, vt Domino adhæreamus & spirituales efficiamur, sicut scriptum est: Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo. Vnde in Iob dicitur: Cùm spi-

De mortificatione carnis & vita spirituali.

De sobrietate.

Eccle 38.

Eccle. 36.

Qui secundum carnē viuunt Deo mortui sunt.

Iud 11.

 ritus

ritus, me pręsente, trãsiret, inhorruerũt pili capitis mei. Nobis præsentibus spiritus transit, quia inuisibilia spiritualiter cognoscimus, & tamen hæc nõ solidè, sed raptim videmus. Quantumcunq; autẽ homo spiritualis sit, pilos, id est, carnis stimulos sentit. Sed pili carnis inhorrẽt, dum carnales motus nos pauere faciunt, vt non negligamus, sed eos mortificando radamus. Multos enim de præterita castitate cõfidentes legimus potestatem animę suæ mulieribus dedisse. Sampson enim leone fortior, saxo durior, qui mille viros maxilla asini interfecit, in Dalidæ mollescit amplexibus. Vnde per Iere. Dominus ait: Ne mollescat cor vestrum & timeatis auditũ, qui audietur in terra, id est, ne efficiamini molles carnalibus concupiscentiis, vt non ab auditione mala timeatis. Auditum, scilicet, illum, qui audietur in terra, quando dicetur: Ite maledicti in ignem æternum. Cùm igitur secundum spiritum, & non secundum carnem viuere nos doceret Apostolus, & quod facta carnis spiritu mortificare debemus, ne fortè aliquis de spiritu suo pręsumeret, & propriis viribus se posse carnem vincere putaret, ostendit de quo spiritu dixerit. Vnde & subiunxit: Quicunq; enim spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt, id est, qui spiritu Dei reguntur, non spiritu suo. Vnde etiam carnem mortificare possunt, quia magnæ potestatis est filium Dei esse, sicut scriptum est: Dedit eis potestatẽ filios Dei fieri. Omnia enim facilia sunt his qui ex charitate Deo seruiunt, sicut qui seruiunt seruili timore, omnia faciunt cũ difficultate. Et hoc est quod ait: Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorũ, in quo clamamus, Abba pater, quasi dicat: Non accepistis talẽ spiritum, qui vos inuitos timore pœnæ seruire faciat, sicut acceperunt Iudæi sub lege. Sed spiritum adoptionis sub gratia, qui vos in filios adoptauit. In quo spiritu, id est, per quem nos in filios adoptati & non ingrati clamamus, Abba, quantũ ad cõuersos de Iudęis, pater quantũ ad cõuersos de gentibus. Idẽ autem est Abba, quod pater. Abba enim hebraicè pater latinè dicitur. Sed propter sacramentum vtrumq; vocabulum ponitur, vt notetur coniunctio duorũ populorum ad vnũ lapidem angularẽ. Idem autẽ spiritus secundũ diuersos effectus, diuersis vocabulis nũcupatur. Ille enim spiritus, qui fuit timoris, incutiens timorẽ sub lege Mosaica, dicitur spiritus adoptionis filiorũ sub lege Euãgelica. Dicitur paraclytus, quia consolatur afflictos, sicut scriptũ est: Cùm venerit paraclytus, quẽ ego mittã vobis. Dicitur spiritus disciplinæ, quia docet nos & instruit. Vnde in libro Sapiẽ. Spiritus disciplinæ effugiet fictũ. Dicitur spiritus cõpunctionis, quia facit pœnitere, iuxta illud: Dedit illis Deus spiritũ cõpunctionis. Dicitur spiritus rectus, quia erigit nos sursũm, & facit rectos. Vnde Psal. Spiritũ rectum innoua in visceribus meis. Dicitur spiritus sanctus, sicut idẽ Psal. ait: Spiritũ sanctũ tuũ ne auferas à me. Dicitur principalis, quia hominẽ reddit principẽ & potentẽ atq; in bono cõfirmat, iuxta illud: Spiritu principali confirma me. Quãuis spiritus principalis specialiter ad patrẽ possit referri, cui attribuitur potẽtia, spiritus rectus ad filiũ, cui adaptatur sapientia, spiritus sanctus ad tertiã personam, cui attribuitur benignitas & misericordia. Quid autẽ operetur in nobis spiritus sanctus adoptionis filiorũ, ostẽdit Apostolus, subdẽs: Ipse spiritus testimoniũ reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei, quasi dicat: Verè filij Dei sumus, & hoc nos cognoscere facit spiritus sanctus. Dono enim spiritus sancti facta peccatorum remissione, charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per quam interno quodã sapore signũ paternũ cognoscimus in nobis, dũ nobis desideriũ tribuit, & nos ad bonũ faciendũ accendit, dũ mundũ cõtemnere facit, dũ pacẽ pectoris & gaudiũ nobis tribuit, dũ dulcedinẽ spiritualiũ infundit, dũ conscientiã serenat & vngit. Vnde in Parab. Salomõ ait: Gloriã sapiẽtes possidebũt, stultorũ exultatio ignominia. Gloria enim & diuitię in domo filiorũ. Possident enim gloriã bonæ cõscientiæ, gloriã bonę famę, tandẽ possessuri gloriã vitæ æternę. Teste autẽ Philos. virtuti nullũ theatrũ maius quã cõscientia. Quilibet enim bonus ęquè erubescit, æquè formidat peccare in cõspectu cõscientiæ suę, vt in cõspectu cõmunitatis. Stultorũ autẽ exultatio dicitur ignominia, dũ in vanis & trãsitoriis exultant. Sicut puer qui gaudet de pomo vel de fantasmatũ & laruarũ ludo. Vnde Augustinus: Gaudiũ peccatorum, gaudiũ est phreneticorum. Qui de somno gaudet, ridiculosus est. Exultatio luxuriosi est volutabrũ. Auarus de sterquilinio diuitiarum gloriatur. Superbus cum plausu adulatorum ad patibulum ducitur & ridet. Tantum est laudari à turpibus, quantum si ob turpia lauderis. Sicut igitur gaudium de vanis & transitoriis signum est quod homo est filius diaboli, ita gaudium de veris & æternis bonis, signum est quod sumus filij Dei. Quod si filij & hęredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, quasi dicat: Non est parum vel leue quod Dei filij sumus, quia propter hoc hæredes sumus, id est, eiusdem gloriæ participes. Hæredes quidem Dei, quia eius beatitudine in perpetuum fruemur. Cohęredes autem Christi, in quo & cũ quo beati erimus. Erit igitur ipse Deus merces laborum, & hæreditas filiorum suorũ, sicut scriptũ est: Dominus pars hæreditatis meæ, id est, pars mea & hæreditaria atq; firma & immobilis possessio, iuxta illud: Deus cordis mei, & pars mea Deus in ęternum. Erit enim hęreditas nostra regnum cœlorum, sicut scriptum est: Iusti autẽ hæreditabunt terram. Et iterum: Portio mea Domine in terra viuentiũ. Quam miseri qui talem & tam pretiosam paruipendunt hæreditatem, & pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Cũ Propheta dicat: Hæreditas mea præclara est mihi. Quot sunt hodie qui pugnãt & litigant, vt hæreditatẽ terrenã retineant, de æterna autẽ hæreditate nõ curãt. Hæreditas tamẽ transitoria ad quam festinatur in principio, in fine benedictione carebit. Teste enim Ecclesiastico: Homo mortuus hęreditabit serpentes & vermes. Quàm vanus & vecors, qui pro

Iere. 51.

Idem spiritus diuersis nominibus appellatur.

De testimonio spiritus sancti De testimonio conscientiæ, de vero atque vano gaudio.

Prouer. 3.

Simile.

De bona hæreditate Dei, & hæreditate mala.

Eccle. 10.

qui pro lenticula rufa, id est, pro vanitate transitoria æternam amittit hæreditatem. Propterea Ieremias ait: Loquens de Idumæa, id est, de mundo: Omnis qui transibit per illam, stupebit. Qui enim mundo non inhærent, sed quasi peregrini transeunt, valdè stupent & admirantur quomodo decepti homines tanti vanitatæ voluerint adhærere, & pro modica delectatione pœnas æternas incurrere, sicut Iob ait: Interrogate quemlibet de viatoribus, qui scilicet, peregrini sunt in hoc mundo, & hæc eadem illum intelligere cognoscetis, quoniam in diem perditionis seruatur malus, & ad diem furoris ducetur. Non igitur amittamus æternam hæreditatem pro transitoria, sicut illi, de quibus Aggæus ait: Operuistis vos in præsenti vita impendendo carni pretiosa vestimenta, & non estis calefacti in vita æterna, quia anima vestra remansit nuda. Et Iob de talibus ait: Sterilem pauit, id est, carnem, & viduæ nō benè fecit, id est, animæ à Christo viduatæ. Hi sunt qui secundum carnem viuunt, non secundum spiritum. Vnde non solum hæreditatē amittunt, sed ipsi hæreditas efficiuntur diaboli, à quibus possidentur. Vnde in Ezech. dicitur quod Pharao draco magnus cubat in medio fluminū suorū, & dicit: Meus est fluuius, & ego feci memetipsum. In fluminibus & in locis humentibus, id est, luxuriosis cubat diabolus, quos possidet tanquā iumenta sua. Tot enim habet flumina, quot sunt carnalium voluptatum genera. Vnde ipse dicit: Meus est fluuius, ac si dicat: Hæc omnia vobis dabo, vtimini ex parte mea deliciis & temporaliū abundātia. Ipse autē penitus est ingratus Deo, qui fecit illum, & virtutem suā sibi arrogat. Vnde iactāter ait: Ego feci memetipsum. iuxta illud: Labia nostra à nobis sunt, quis noster Deus est? Propterea in Eccles. dicitur: Noli credere inimico tuo, sicut enim æramentū, ęruginat malitia illius, in oculis tuis lachrymabitur, & quasi adiuuans suffodiet plātas tuas. Lachrymari dicitur inimicus, dū quasi cōpatiendo ait: Miser quare ita te affligis? & ita quasi adiuuās suffodit plātas tuas, vt in foueā voluptatis te inducat. Noli igitur credere inimico tuo, id est, diabolo, vel carni blandienti. Sicut æramentū æruginat malitia carnis, id est, malitiam cōtrahit à seipsa. A vestimēto enim carnis procedit tinea, & quasi cōpatiendo tibi ne deficias ad delicias & superfluitatē inuitat. Et ita teipsum si acquiescas, supplātabit vt corruas. Vnde Amos ait: Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei vrsus & ingrediatur domum, & innitatur manu sua super parietem, & mordeat eum coluber. Multi enim dum fugiunt leonem superbiæ, incidunt in vrsum luxuriæ: quæ debilis est in capite, id est, in initio suggestionis, sed fortis est in renibus, dum non refręnatur, & ad opus peruenitur. Domum autem cordis luxuriosus ingreditur, in qua malis & obscœnis cogitationibus delectatur. Et super parietem corporis innititur, dum carnem nutrit, & in iuuentute vel fortitudine eius confidit, ponendo carnem brachium suum, quæ tamen est quasi paries ruinosus & inclinatus, vel maceria depulsa, id est, sicut murus sine cemento facili impulsu corruit. Et mordet eum coluber, id est, diabolus, colens lumbos illius per luxuriam. De hoc pariete ait Isaias: Palpauimus quasi cæci parietem, & quasi absque oculis contrectauimus. Hoc faciunt, qui carnis ruinosæ fragilitatem non attendunt vel cognoscunt. Et licèt per experientiam præ manibus & ante oculos habeant, tamen illā non aduertunt, vel etiam si cognoscant, negligunt, cùm tamen diuinæ scripturæ frequenter clament, quod non est confidendum in carne, neque secundum carnem viuere debemus, sed eam macerare & mortificare, quemadmodum Isaias ait: Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas. Pelles extendere, est carnem affligere, vt fiat tympanum de corio mortui animalis desiccato, id est, de carne macerata & mortificata. Vnde dicit: Ne parcas pelli tuæ, sed eam extende macerando, vt des pellem pro pelle. Da pellem mortalem vt recipias pellem glorificatam. Locus autem tentorij amaritudo est afflictionis. Hunc autem locum dilatamus, dum carnem maceramus. Tentoria autem pugnantium sunt. Carnem enim affligendo cōtra diabolum pugnamus. Vnde & Daniël: virtute abstinentię à famelicis leonibus in lacu ipse famelicus non est læsus. Huius autem pugnæ victoria multos de lacu miseriæ extraxit, & de luto fecis. Vnde & Iosue quinque Reges, quos vicit, in patibulo suspendit, & postmodum in speluncam retrusit. Quinque Reges à Iosue in patibulo suspenduntur, quādo caro cum quinq; sensibus, cum vitiis & concupiscentiis crucifigitur. In spelunca retruduntur, quando peccato mortui deseruiunt spiritui, vt vltra ad illicita non procedant. Et ita spiritu facta carnis mortificando, viuimus in Christo, qui est Deus benedictus in secula seculorum, Amen.

Iere. 49. *Iob 21.* *Ezech. 29.* *Quod non debemus acquiescere inimico suggerenti nec credere carni.* *Amos 5.* *Isa. 59.* *Carnē macerare debemus.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE Euangelio secundum Matthæum.

Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. *Matth. 7.*

IN AETERNVM non obliuiscar iustificationes tuas, quia in ipsis viuificasti me. Iustificationes dicuntur sacræ scripturæ, quarum virtute, dum diligenter audiuntur, animæ iustificantur, sicut in Ezechiele dicitur, quod spiritus vitæ erat in rotis, id est, in diuinis scripturis, quibus dono spiritus sancti anima viuificatur, sicut scriptum est: Viuifica me secundum verbum tuum, id est, in virtute verbi tui infunde mihi vitam gratiæ. Christus enim in templo & inter

Virtute verbi Dei anima iustificatur

inter Doctores à Ioseph & matre voluit inueniri, vt ostenderet quod in templo per orationem,& inter doctores audiendo diligenter verbum Dei ipsum quærere & inuenire debemus, & in bono confirmare. Vnde Psalmus. Dormitauit anima mea præ tædio, confirma me in verbis tuis. Multi enim quasi tædio & acedia dormitant, & remissi sunt, qui per verbum Dei viuificati consolationem recipiunt, & in Dei seruitio feruentes effecti, dicere possunt cum Propheta: Nisi quod lex tua, meditatio mea est, tunc fortè periissem in humilitate mea, id est, in abiectione, quasi dicat: Non possem patienter sustinere contemptum meum & abiectioné, nisi in verbis tuis inuenirem consolationem.

Versus. *quia sunt uerba & uoces, quibus hunc lenire dolorem posis.*

Si citharam Dauid audire velis, & aues in horto Dei dulci & suaui modulatione cantantes, dum à somno torporis méres nostras excitát sancti Doctores? Vnde Ezech. Et factum est prophetante me, accesserunt ossa ad ossa: Quia in illis, qui verbum Dei corde percipiút, fit spiritualis resurrectio. E contra de his, qui audire negligunt in Ecclesiastico dicitur. Qui odit correptionem, minuetur vita, id est, carebit vita æterna. Et in libro Sapientiæ dicitur: Pro fonte sempiterni fluminis dedisti sanguinem iniustis, quasi dicat: Quia fontem sapientiæ contempserunt, sanguine peccatorum interfecti sunt, & non sunt abluti. Multi enim more scabiosi pectinem reprehésionis fugiunt, sed magis scalpi per adulationem appetunt. Noctuæ enim odiunt lucem, & qui lippientes habet oculos, Solis claritatem. Orate igitur fratres Dominum vt verbi Dei virtute hodie viuificentur animæ vestræ, & sicut à serpente in primos parentes infusum est venenum per aures. Ita Dominus per cordis aurem hodie infundat tyriacam.

Cótra contemptores verbi Dei. Eccle. 19.

Attendite à falsis Prophetis, &c. Quasi vulpes in deserto Prophetæ tui Israël erant. Verba sunt Ezechielis de fraudulentis & falsis prophetis anfractuosè & dolosè incedentibus, qui quondá fuerunt in populo Iudæorum, sicut hodie hæretici & hypocritæ & qui mentiuntur se videre visiones & diuinas reuelationes sunt in populo Christianorum. Fuerunt autem quondá falsi Prophetæ, qui se veris Prophetis opponebant & populú seducebant. De quibus Ieremias ait: A Prophetis Hierusalem egressa est pollutio super terram. Et iterum per Ieremiam Dominus ait: Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant, non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant. Quidam enim ex illis, vt magni haberentur in populo, iactabant se videre visiones, sicut hodie multi faciunt in religione commorantes. De quibus per Zachariam Dominus ait: Confundátur Prophetæ, & non operientur pallio saccino vt mentiantur. Ipse enim asperitate & vilitate habitus simulabant religionem, vt eis facilius crederetur. Sicut hodie quibusdam heremitis & inclusis ac monialibus facilè creditur, cùm dicunt se videre visiones, & multi ab illis decipiuntur. Propterea Salomon ait: Qui citò credit, leuis est corde. Et ad Ezechielem Dominus ait: Filij hominis dic prophetantibus de corde suo. Fuerunt alij pseudoprophetæ, qui propter emolumentum temporale prophetabant. De quibus Micheas: Sacerdotes eius in mercede docebant, & Prophetæ eius in pecunia diuinabant, largientibus bona nunciabant. Vnde Isaias: Loquimini nobis placentia, videte nobis errores. Et de his Ieremias ait: Prophetæ tui viderunt praua & stulta, nec aperiebant tibi iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent. Et per Ezechielem Dominus ait: Violabant me ad populum meum propter pugillum hordei & fragmen panis, vt interficerent animas, quæ non moriuntur, & viuificarent animas, quæ non viuunt, mentientes populo meo credenti mendaciis. Animas quidé quæ non moriebantur, sed iustæ erant, terrebát & mala ventura prænunciabant, eò quòd nihil ab eis poterant extorquere. Vnde Michæas ait: Hæc dicit Dominus super Prophetas, qui seducunt populum meum, & mordent dentibus & prædicant pacem, & si quis non dederit in ore ipsorum quippiam, sanctificant super eum prælium. Pacem siquidem prædicabant eis, qui aliquid dabant illis, sicut per Ezechielem Dominus ait: Deceperunt populum meum dicentes: pax, pax, & non est pax. Vnde Zacharias ait: Et erit cum prophetauerit quispiam, dicent ei: Pater eius & mater eius, qui genuerunt eum, non viues: quia mendacium locutus es in nomine Domini. Tales enim falsi Prophetæ à Prælatis Ecclesiæ asperè arguendi sunt & increpandi. Hodie autem pseudopropheti & quęstuarij prædicatores, qui comportant reliquias venales, & pulsant campanulas, multa bona nunciant, & indulgentias magnas promittunt vt pecunias emungant: & rurales sacerdotes, vt de turpi lucro partem recipiant, testimonium eis perhibent. De quibus Ieremias: Stupor & mirabilia facta sunt in terra. Prophetæ prophetabant mendacium, & sacerdotes applaudebant manibus. Fuerunt præterea alij falsi Prophetæ, qui somnia obseruabant, & phantasmata somniorum diuinas reuelationes esse dicebant. De quibus Isaias ait: Videntes vana, dormientes & amantes somnia. Et per Ezechielem ait: Hæc dicit Dominus de Prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident: qui vident vana, & diuinant mendacium, dicentes: ait Dominus, cùm Dominus non miserit eos. Multi religiosi hodie decipiuntur somniando. De quibus in Ecclesiastico dicitur. Multos errare fecerunt somnia & exciderunt sperantes in illis. Et iterum ait: Diuinatio erroris & auguria, mendacia & somnia malefacientium vanitas est. Et iterum: Vana spes & mendacium insensato viro, & somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehenderit vmbram, & persequitur ventum, sic qui attendit ad visa mendacia, quasi dicat: Vanè & inutiliter laborant, qui illusionibus & phantasiis somniorum intendunt. Nam somniorum imaginationes quandoque ex qualitate complexionis fiunt, sicut cholerici frequenter ignis speciem

Marginalia: De fraudulentis seductoribus. Ezech. 13. — Iere. 23. — De illis qui fingunt se visiones videre. Zach. 13. — De prophetis & prædicatoribus quæstuariis. — Ezech. 13. — Ezech. 13. — Iere. 5. — De pseudoprophetis somnia obseruãtibus. Isaiæ 56. Ezech. 13. Eccle. 24. — De multiplici causa somniorum.

speciem, flegmatici aquarum imagines, melancholici ea quæ ad terrorem pertinent, sanguinei ea quæ spectant ad gaudium, sæpè somniando vident. Quandoque ex capitis vacuitate, quandoque ex nimia repletione, quandoque ex cogitatione præcedente. Vnde Salomon: Multas curas sequuntur somnia. Quandoque ex dæmonum illusione. Vnde in Ecclesiastico: Ab immundo quid mundabitur, & à mendace quid verum dicetur. Quandoque ex diuina reuelatione, sicut Angelus apparuit in somnis Ioseph. Vnde in Ecclesiastico: Cor tuum phãtasmata patitur, nisi ab altissimo fuerit emissa visitatio. Et quia tot modis somnia fieri habent, dicit beatus Gregorius: Difficile somniis credendum est, quia quo impulsu veniant, facilè non elucet. Sancti verò illusiones & reuelationes quodam intimo sapore discernunt, vt sciant quid à bono spiritu percipiant, vel quid ab illusione patiantur. Fuerunt insuper alij falsi Prophetæ, quibus malignus spiritus transfigurans se in Angelum lucis, multa reuelabat, aliquando vera nuntiando, aliquando falsa. Falcitati enim veritatem miscebant dæmones, vt eis facilius crederetur. Vnde in Deuteronomio Dominus ait: Si surrexerit in medio tui Prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum atque portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi, eamus & sequamur deos alienos, quos ignoras & seruiamus eis. Non audies verba Prophetæ illius, aut somniatoris, quia tentat vos Dominus Deus vester, quasi dicat: Hoc permittit Deus ad probationem suorum, vt scire faciat illos, si diuinis scripturis fidem adhibeant potius, quàm visionibus. Nam & propter huiusmodi visiones præcepta Dei relinquere non debemus. Vnde diabolo tentãti per scripturas Dominus voluit respondere, & authoritate scripturarum confutare. Certius enim & securius est testimonium scripturarum quàm visionum. Aliquando enim falsis reuelationibus eos qui decipi meruerunt, seducit diabolus. Vnde cùm Dominus diceret, sicut in tertio Regum dicitur: Quis decipiet Achab Regem Israël? Egressus spiritus stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Egrediar & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius. Fuerunt autem & alij falsi Prophetæ, qui licèt gentiles essent, quandoque tamen per diuinam reuelationem vera prænuntiabant. Cuiusmodi fuit Baalam, Sybilla & alij multi. Multa enim de Christo & Ecclesia prænuntiata sunt ab illis ad vtilitatẽ nostram, & ad fidei nostræ confirmationem, quia fortius est testimonium ab aduersario prolatum. In his autem omnibus subtiliter & diligenter probandi sunt spiritus vtrum sint à Deo. Quidam autem non solum à Deo habent reuelationem, sed spirituum discretionem. Vnde & Prophetæ sancti diuinitus inspirati, de his quæ prænuntiabant à Deo, certi erant quod dubitare aliquo modo nõ poterãt. In talibus enim magis docet vnctio, quàm lectio, magis oratio, quàm ratio. In his autem visionibus quæ sunt à spiritu sancto, relinquit ipse spiritus vestigia sua, & certa indicia in anima. Quadam enim spirituali suauitate impinguatur, & ad se rediens valde humiliatur, modicum de se sentiẽs, & omnia gratiæ diuinæ attribuens. Accenditur insuper, & feruore spiritus incitatur ad seruiendum Deo, & ad pœnitentiam faciendam, vt cum magna afflictione & pœnitentia & laboribus immensis ad gaudium quod prægustauit, valeat peruenire. Econtra qui à spiritu malo in visionibus seducuntur, vacui remanent & ficti, & de se magna solent præsumere tanquam Dominus locutus fuerit illis meritis suis & sanctitate. Redduntur insuper securi, & ad operandum pigri, & potius exigunt vt ministretur eis quàm vt aliis ministrent, & in visionibus falsis magis quærũt delectationem quàm ædificationem. Spiritus enim maligni tanquam falsi pigmentarij, aliquando Prophetis suis falsas immittunt dulcedines vt sentiant, quasi mel in ore vel Sophisticos odores, & aliquando cum lumine apparent, & in Angelos lucis seipsos transfigurant. Non solùm autem propter Prædictos prophetas, sed insuper propter hæreticos & hypocritas ait Dominus in hodierno Euangelio: Attẽdite à falsis Prophetis. Est enim qui nequiter se humiliat, interiora autẽ eius plena sunt dolo, sicut in Ecclesiastico dicitur: Cuiusmodi sunt hæretici & hypocritæ nequiter & dolose exterius humilitatẽ ostẽdentes, venientes in vestimentis ouium, interiora autem eorum plena sunt dolo. Intrinsecus enim sunt lupi rapaces, voluntate decipiendi simulationibus & blanditiis suis miseras animas rapiẽtes ab ouili Christi & laniantes. Qui teste Apostolo per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentum. Verba enim proferunt humilitatis, sed intus abscondunt iniquitates. De his autem Hieronymus ait: Sub ouina pelle lupus latet, venenum sub melle. Venena non dantur nisi melle circumlinita. Et vitia non decipiunt nisi sub specie virtutum. Et Gregorius ait: Nemo amplius nocet in Ecclesia, quàm qui peruerse agens nomen vel ordinem sanctitatis habet. Sicut autem lupo nõ sufficit, postquam in ouile ouium ingressus fuerit, vt vnam ouem occidat, sed omnes quotquot potest, nititur strangulare: ita hæretici sanguinem animarum sitiunt, & laborant, vt populi multitudinem occidant. Vnde Apostolus ait: Scio quod post discessum meum intrabunt in vos lupi rapaces non parcentes gregi. Vnde in hodierno Euangelio Dominus fideles suos præmuniens ait: Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Lupi rapaces sunt, qui propriam gloriam quærentes, rapiunt Domino quod suum est, qui solus gloriosus est. Teste autem Gregorio: Hypocrita non apud Deum qualiter viuat, sed apud homines qualiter innotescat, excogitat. Vestimentis autem ouium hæretici se induunt, dum catholicorum patrum sententias vt magis decipiant, suæ doctrinę interserunt. Si enim semper mala dicerent, citius cognita cauerentur, & ideo bona malis miscent, vt dum libenter auditur quod verum est, non facile discernatur

Eccle.34.

De diabolica reuelatione.

3. Reg.22.

De paganis quibus aliquãdo vera reuelata sunt à Deo.

De probatione spirituum.

De hæreticis & hypocritis.

Eccle.19.

Actuum 20.

Hypocritæ & hæretici comparantur veneficis, scorpionibus, lamiæ, simiæ & struthionibus.

cernatur quod falsum est more veneficorum. Qui dum venena porrigere volunt, ora calicis melle liniunt, vt cùm gustant id quod dulce est, absque retractatione perueniatur ad id quod mortiferum est. More enim scorpionum blandiuntur in facie, sed aculeum venenatum habent in cauda. Lingua quidem blandiuntur exterius, sed animo sæuiunt interius. Attendite à falsis Prophetis.

Versus. *Nunquam te fallant animi sub uulpe latentes.*

Hi sunt hæretici & hypocritæ, qui assimilantur simiæ, quæ anterius præfert speciem similitudinis humanæ, posterius verò dedecus ignominiæ. Hi sunt statera dolosa, quæ abominabilis est apud Deum, speciem quidem pietatis habentes, sed virtutem eius abnegantes. Vnde Ieremias in Threnis: Lamiæ nudauerunt mammas suas, lactauerunt catulos suos, filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto. *Thren. 4.* Per lamias hypocritarũ peruersa calliditas designatur, qui faciem humanam, sed corda beluina gestant. Mammam nudant, quando errorem suum liberè prædicant. Catulos lactant quando sequaces peruersa doctrina oblectant. Struthioni autem comparantur hæretici & hypocritæ habentes similitudinem volandi, sed non volant, quia per desiderium ad superna non anhelát. Vnde in Iob dicitur: *Iob 39.* Penna struthionis similis est pennæ herodij & accipitris. Similis in exteriori, sed differunt in veritate. Nam struthio parum habet de pennis & multum de carne. Econtra accipiter parum habet de carne, & de pennis multum. Ita hypocritæ modicum vel nihil habent de pennis virtutum, sed de carnalitate multum. Contrarium autem in viris spiritualibus reperitur. Struthio autem præsentia tantum cogitat, & nihil de futuro sperat. Oua sua sine calore amoris, & fomento pietatis, & sine spe prolis exponit. Similiter hypocritæ de salute subditorum non curant, sed præsentem tantùm gloriam captant. Vnde oua sua, id est, subditos in puluere temporalium relinquunt dæmonibus conculcandos.

Hæretici comparantur mulieri alienæ. Attendite à falsis Prophetis, id est, hæreticis vt eruamini, sicut ait Salomon: A muliere aliena quæ mollit sermones suos, & relinquit ducem pubertatis suæ. Mulier est hæreticus mollis, & flexibilis ad laudes hominum. Dicuntur autem alieni, quia ab Ecclesia Dei eiecti, & alios alienare nituntur. Sermones molliunt, dum blandis sermonibus animas alliciunt, docentes quæ non oportet turpis lucri gratia. Relinquunt autem ducem pubertatis suæ, id est, Christum, dum pactum baptismi frangunt. De his Apostolus ait: Hæreticum hominem post vnam & secundam monitionem, deuita. Qui enim tetigerit picem, coinquinabitur ab ea. Vnde in Ecclesiastico dicitur: *Eccle. 11.* Attende tibi à pestifero. Fabricat enim mala, ne fortè inducat super te subsannationem in perpetuum. Attendere debemus à pestifero, id est, ab hæretico qui mala fabricat, id est, doctrinam prauam, & animas inducit ad perditionem. Parum autem distat in vitio decipere Christianum aut decipi posse.

De mendacio diaboli & eius seductione. Diabolus mendax est in se & ministris suis. Ipse falsus promittendo, qua falsitate primos parentes seduxit. Falsus suggerendo, dum malum sub specie boni prætendit. Falsus docendo, qua falsitate hæreticos decipit. Vnde non est credendum promittenti, suggerenti & docẽti. Est igitur diabolus propheta falsus & hæretici prophetæ ipsius, qui veniunt in vestimentis ouiũ, foris ouini & columbini, intus lupini & serpẽtini, similes sepulchris dealbatis, & sterquilinio niue cooperto. Mel habentes in ore, fel in corde, qui vt astutius fallant, religionem simulant. De quibus in Iob dicitur: Simulatores & callidi prouocát iram Dei. Et 2. ad Corinthios 11. ait Apost. Ipse Satanas transfigurat se in Angelũ lucis. Nõ est igitur magnum, si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiæ. Sicut autem pyratæ falsa luminaria de nocte accẽdunt vt laborantes in mari illic quasi ad portũ salutis festinent, sic spiritus maligni transfigurantes se in Angelum lucis incautos seducunt.

De duplicitate hypocritarũ. Attendite à falsis Prophetis, id est, hypocritis. De quibus in Euan. dicitur: Omne regnum in se diuisum, desolabitur. Diuisum est regnum, dũ hypocrita aliud cogitat corde, aliud ostẽdit in opere. Propterea Psal. ait: Dirige in cõspectu tuo viam meam, id est, in conscientia vbi me vides, ne agendo contra conscientiã ædificem ad gehennam. Teste autem Grego. vita hypocritæ quædam visio phantasmatis est, quæ hoc ostendit in imagine quod nõ habet in veritate. Quicquid autem hypocrita exsudat, leuis aura fauoris exsiccat. De his autẽ in. 3. Regũ dicitur, *3. Reg. 19.* quod ascẽdit Sesac Rex Ægypti, & tulit scuta aurea, quæ fecerat Salomõ, & posita sunt pro eis ærea. Sesac interpretatur byssus cilicij. *Simile.* Hi sunt hypocritæ, qui exterius asperitatẽ ostendũt, nec curát nisi quod opera eorũ appareát, sicut ęs colorẽ auri habet, sed auri pretiũ nõ habet. Bonus autẽ artifex vnũ ab alio bene discernit, sicut scriptũ est: Nolite errare, Deus nõ irridetur. De his autẽ Isa. Ibi habitabũt struthiones & pilosi. Struthiones sicut prædictũ est, sunt hypocritæ. Pilosus autẽ dęmõ incubus dicitur, qui ab homine incipit, & in bestiã desinit. Hi sunt qui verbo & apparẽtia ostẽdunt se homines rationales, inferius autẽ habent motus bestiales. Vnde in Eccle. *Eccle. 43.* dum gelauerit, fiet tanquam cacumina tribuli, qui, scilicet, habẽt exterius pruinę candorẽ, sed interius punctionem. Et Isaias: *Isaiæ 34.* Gladius Dei repletus est sanguine, incrassatus est adipe de sanguine agnorum, & hircorum, de sanguine medullatorum arietum. Per agnos hypocritarum simulata simplicitas. Per hircos aperti & fœtidi peccatores designantur, per medullatos arietes, prælati & potentes, vel qui sunt in religione præeminentes. De quibus Abacuc: Escæ eius electæ.

Hypocritæ exterius se abluunt, sed interius sordẽt. Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt in vestimentis ouium. De quibus Iere. Si laueris te nitro & multiplicaueris tibi herbam Borith, tamen maculata es in iniquitate tua coram me. In nitrea Regione ex humore pluuiæ æstiuæ desiccato prouenit nitrum, quasi in modum lapidis salis, quod tritum in aqua multum valet ad sordes abluendas. Hypocritæ autem exterius lauant se, quia

vt oculis

vt oculis hominum mundi appareant, multum laborant. Herba autem Borith est herba fullonum. Hypocritæ autem sese cruciantes diaboli sunt fullones, qui non habēt oculum ad Deum, sed magis ad laudem hominum. Non enim curant si Dei gratiam perdant, dummodo ab hominibus honorentur, sicut Saul dixit Samueli: Honora me coram populo. Nec curabat quod ei Samuel dixerat ipsum offendisse Deum. Hi sunt qui stacten portant in nundinis Tyri, affligentes carnem suam pro gloria mundi. Qui myrrham super lectum meretricis spargunt, dum carnis mortificationem ad vanitatem mundi referunt. De Moyse autem legimus quod dixit Pharaoni: Non remanebit de omnibus vngula in Ægypto. Per vngulam autem finis designatur. In Ægypto igitur vngulam remanere, est opera bona fieri malo fine. Propterea Ieremias ait: Ascende in Galaath, & tolle resinam virgo filia Ægypti. Frustra multiplicabis medicamina, sanitas non erit tibi. Filia Ægypti dicitur Hypocrita mollis ad fauorem hominum, & tenebris interius obcæcatus. Virgo dicitur, quia sterilis vel ornatus exterius per hypocrisim. Iuxta illud: Filiæ eorū compositæ, circumornatæ vt similitudo tēpli. Quia nō sunt verè templum Dei, sed habent similitudinē templi, qui exterius ornantur per hypocrisim. Talibus dicitur quod ascendant in Galaath, id est, ad aceruum testimonij, scilicet, ad sacram scripturam, vel ad Ecclesiam & assumant resinam sacramentorum vel sacræ scripturæ doctrinam. Licèt autem hypocritæ in diuinis scripturis studeant & aliquando prædicent: quia propter vanam gloriam omnia faciunt, sanitatem non recipiunt. Pari modo frustra multiplicant sacramentorum medicinā, quia indignè sumentibus, non prosunt, sed magis obsunt. Licèt autem de Ecclesia sint numero, non tamen merito. Palea enim & triticum de vno semine nascuntur, in vno agro radicantur, vna pluuia nutriuntur, sub eodē messore colliguntur, eadem trituratione teruntur, eandem ventilationem expectant, sed non idem horreum intrant. Quia opera hypocritarum non hæreditabunt terram. Vnde in libro Sapientiæ: Spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile fundamentum collocabunt, id est, adulterinæ plantationis opera, scilicet hypocritarum citò peribunt. Quia omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur. Spes enim impij quasi spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, sicut in libro Sapientiæ dicitur: Spuma ex aquis edita supernatat. Hic est humani fauoris appetitus, & iactantia vulgaris, quæ procella tentationis vel discusione iudicij dispergitur, & quam vana sit, probatur. Attendite à falsis Prophetis. Habet anima falsos prophetas suos, id est, sensus humanos, qui vana & stulta nuntiant illi. Vnde Ezechiel: Dedan negotiatores tui cum tapetibus ad sedendum. Dedan cognatio interpretatur. Hi sunt sensus animales, familiares & cognati nobis tāquam fratres vterini, qui pulchritudine & mollicie quasi pictis tapetibus delectantur. Mali autem & curiosi sunt hi negociatores qui pretio carissimo paleam vanitatis, & lutum emunt voluptatis. Vnde in Threnis: Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta. Quod etiam potest intelligi de quibusdam vanis cogitationibus, quibus peccator sibi blanditur promittendo sibi prospera, vitam longiorem, pœnitendi facultatem & similia. Vnde subdit: Viderunt autem tibi assumptiones falsas & eiectiones. Assumptiones, scilicet, damnationis, & eiectiones salutis. Attendite à falsis Prophetis, falsi Prophetæ sunt vitia sub specie rationis se palliantia. Inanis enim gloria suggerit præesse, vt pluribus prosit. Inuidia quasi ex ratione ostendit alios non superiores vel pares ei esse debere. Ira suadet non debere illata pati, ne assuescant inferri. Tristitia quasi probat nihil habere vnde gaudeat, cum omnes proximi ei sint amari. Ventris ingluuies dicit: Omnia munda ad escā condita, & donis Dei non debere contradici. Luxuria dicit: Cum breue tempus sit, & nesciamus quid sequatur, non debere perdere quod viuimus. Si enim Deus coitum improbaret, masculum & fœminam non fecisset. Attendite à falsis Prophetis, id est, à dæmonio meridiano & spiritibus immundis, qui veritatis imagine falsitatem palliāt, & velut caupones aquam vino miscent. Sicut autem Physici pillulas amaras nebula inuoluunt, vt qui sumunt eas, amaritudinem non sentiant, & quemadmodum non masticantur pillulæ, sed absque vlla mora glutiuntur. Sic diabolus amaritudinem peccatorum inuoluit, quasi quadam nebula falsæ delectationis. Nec vult vt per delectationem masticentur, sed quod citò & cum impetu glutiantur. Qualiter autem à prædictis pseudoprophetis attendere & cauere nobis valeamus, ostendit Dominus, dicens: A fructibus eorum cognoscetis eos, sicut scriptum est: In operibus manuum suarum comprehensus est peccator, id est, deprehensus & agnitus. Latet enim lupus sub agni vellere ad tempus donec eum prodiderit vlulatus. Sicut autem cognitio arboris est ex fructu, ita cognitio hominis ex actu. Quod manifestum est de malis apertis. De quibus Apostolus ait: Manifesta sunt opera carnis, id est, hominis carnalis. Quæ sunt, fornicatio, immunditia, auaritia, inimicitię, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, & similia, quæ omnia in hæreticis diligenter intuentibus facile est inuenire. Vnde in Prouerbiis: Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. Speculum siquidem operis plerumque ostendit, qualis sit facies cordis. A fructibus igitur malis cognoscuntur falsi Prophetæ, hæretici, scilicet, hypocritæ & maximè à fructu patientiæ. Teste enim beato Gregorio, qualis quisque apud se lateat, illata contumelia probat, pro simulata iustitia pressuras non sustinet, sed in aduersitate per impatiētiam seipsos manifestant. Aqua tribulationis parietem luteum licet dealbatum dissoluit, & cuiusmodi interius sit, ostēdit. Parietem autem marmoreum, id est, virum catholicum abluit ac mundificat & reddit pulchriorem. Testa vacua crepat ad ignem, ple-

Iere.46.
Hypocritæ licet opera de genere bonorum faciant, omnia tamen perdūt.

Sap.4.

Ezech.27.
De falsitate quinque sensuum.

De falsitate vitiorum, quæ sub pallio rationis se abscondunt.

De diabolo transfigurante se in Angelum lucis.
Simile.

Falsi Prophetæ à fructibus cognoscuntur.

nem, plena non crepat. Hypocritæ autem quoniam boni apparere volunt, quando arguuntur & increpantur, tunc demum à fructu defensionis impatientiæ & indignationis agnoscuntur. Vnde Isa. de Babylone ait: Orientur in domibus eorum spinę, & vrticę & paliurus in minutionibus eius. Per spinas vitiorum punctiones. Per vrticas malarum cogitationum prurigines. Paliurus præ densitate & asperitate spinarum tangi non potest. Hi sunt qui reprehendi se non sinunt, & alios in suis iniquitatibus defendũt. Vnde & Iob loquẽs de carecto ait: Cũ adhuc sit in flore, nõ carpitur manu, & ante omnes herbas arescit. Carectũ aculeis surgit acutis & manũ secat carpentis. Sic hypocrita si manu correptionis tãgatur de læsa opinione exasperans vitã corripientis secat, vt se innocentẽ non suis actibus, sed alienis criminibus ostẽdat. Et ante omnes herbas citius arescit, quia mox bona deserit postquã ea obtinuit propter quæ bonũ simulauit. Nõ solum autẽ à malis apertis, sed insuper ab occultis plerunq; cognoscuntur hypocrytæ. Vix enim aut nunquam diu latere possunt, quin aliquomodo se ostendãt. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Et malus homo de malo thesauro profert mala, hypocritę, quę in corde ardẽter diligũt, frequẽter in sermone proferunt. Vnde & in Eccles. A filiis suis cognoscitur vir, id est, ab operibus. Et Iere. Eiicient ossa eorũ de sepulchris suis. Et expandẽt ea ad solẽ, vt, scilicet, mala opera eorum nõ manifestẽtur. Et subdit: In sterquilinium super faciem terræ erunt, vt, scilicet, alij hoc exemplo fructificarent, sicut sterquilinium terram impinguando vberem reddit. Nihil igitur est occultũ in hypocritis vel hæreticis quod nõ reueletur, vel hîc, vel in futuro. Et si enim quędã mala eorũ lateãt, & abscõdantur in hoc seculo, in die iudicij submoto pileo apparebunt scabiosi. Sodomitæ enim crepusculo ad domum Loth venerunt, sed mane orto sole perierunt. Et si enim modò occultè peccẽt aliqui, apertè in iudicio punientur, quẽadmodum per Naum Dominus ait: Ostendã gentibus nuditatẽ tuã, & regnis ignominiã tuã. Quod autẽ à fructibus eorum falsi Prophetæ cognoscuntur, ostẽdit Dominus per similitudinẽ arborũ subdẽs: Nunquid colligẽt de spinis vuas, aut de tribulis ficus. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autẽ arbor malus fructus facit. Sicut igitur de spinetis nõ colliguntur vuæ, nec de tribulis ficus, ita de mẽtibus hypocritarum spinosis punctionibus vitiorum bonus fructus nõ colligitur, sed in prauæ intentionis radice vitiatur. Huiusmodi autẽ arbores plenæ sunt aculeis, vt vix absq; læsione tractari posʃint, quibus cõtrariæ sunt vitis & ficus, quæ & fragrantiã suauissimi odoris & fructum dulcissimi saporis reddunt, fructum, scilicet, charitatis. Sicut autẽ spinæ & tribuli intractabiles sunt, ita hæretici & falsi Christiani amari sunt & pungitiui. Si in hæretico requiritur fructus veritatis & charitatis, spinæ dissensionis inueniuntur. Si in falso catholico amor cœlestis, amor terrenus reperitur. Spina siquidẽ arbor est tortuosa, nec facit fructum suauẽ. Tribulus vescuntur asini diaboli non homines. Ficus autẽ dulcedo nouæ cõuersationis, vua feruor dilectionis. Nõ igitur de spinis & tribulis vua & ficus colliguntur, quia mens adhuc veteris hominis consuetudine pressa, similare potest, sed non ferre fructũ noui hominis. Quod si aliquãdo opera de genere bonorum faciunt mali, vel si quando dicta vel facta eorum prosint bonis, non hoc faciunt mali, sed fit illud consilio Dei, quia non eorum fructus est, sed vitis quæ super spinas exuberat. Carpendus est igitur botrus, spina autem cauenda. Si videris vuam super spinam pendentem, sume vuam & fuge spinam. Fructum autem qui est de genere bonorum, possumus imitari, sed radicem malæ intentionis vitare debemus. Non enim oues pelles suas debent proiicere, & si lupi aliquando illis contegantur. Vnde Augustinus ait: Sic carpendus est botrus, vt caueatur spina. Sicut enim hæreticorum doctrina à simplicibus penitus fugienda est, sic à catholicis & orthodoxis patribus, qui sciunt discernere inter falsam & veram doctrinam, ita mala respuenda sunt, vt bona in authoritate Ecclesiastica assumantur. Vasa enim aurea & argentea ab Ægyptiis tulerunt Israelitæ. Quamuis spina botrum non gignat, solet tamen vitem cum botro sustinere, sic hæretici cùm in multis mali sint, solent tamen quædam bona dicere. Radatur ergo ancillæ capitis cæsaries, & summitates vnguium præscindantur, lugeatque patrem suum, & matrem vno mense, vt sic illam in vxorem ducere valeamus. Quicquid enim superfluum, & fidei nostræ contrarium est, ab eorum dictis resecare debemus, nec est repellendus hæreticus, si conuerti voluerit, & lugere patrem & matrem, id est, pristinam conuersationem, & hæreticam prauitatem, in qua natus vel nutritus est, lugeat, & de illa pœnitentiam agat. Hæc sunt verba Augustini, quibus ostenditur, qualiter à falsis Prophetis attendere debeamus, & à spinis atque tribulis vuas & ficus discernere cum cautela. Possunt autem per spinas quæ apertè lacerant, violenti persecutores intelligi. Per tribulos autem qui occultè & sub pedibus pungunt falsi & fraudulenti, qui latenter nocent, designantur. Vnde Amos: Faciam planctum velut draconum, & luctum quasi struthionum. Per dracones intelliguntur, qui apertè contra Ecclesiam sæuiunt. Per struthiones, qui occultè. Et est sensus: Lugebo pro his qui apertè sunt mali, & pro his qui occultè insidiantur, & latenter nocent bonis. De prædictis igitur spinis & tribulis non colligitur bonus fructus. Vnde & subditur: Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere. Nomine arboris intentio vel voluntas intelligitur, quæ radicatur in anima, sicut arbor in terra, secundum quam de fructu, id est, de opere iudicatur, quia effectus tuus operi tuo nomen imponit. Vel etiam ipse homo arbor nuncupatur, qui secundum intentionis & voluntatis radicem bonus vel malus dicitur: Nónne de bona voluntate quandoque malum opus procedit? vt si quis in ædificio Ecclesiæ, velit

Iob.24. · *Iere.8.* · *Naum 3.* · *Hypocritæ et falsi Prophetæ spinis & tribulis comparantur.* · *De ficu & vua.* · *Simile.* · *Amos 5.* · *Arbor bona fructũ malũ non facit.*

velit lapidem ponere, & de manibus eius cadit atque hominem interficit, non videtur simpliciter actio illa bona, quia non adhibuit omnem diligentiam quam potuit vel debuit. Vel opus illud non est fructus procedens directè, sed appendens, quia non intendebat illud. Aliquibus tamen videtur, quod actio seu opus operans in prædicto casu bonus fructus & meritorius fuit secundum intentionem operantis. Opus autem operatum fuit malum, id est, pœnale, homini interfecto, sed malum, id est, vitiosum seu criminale non fuit. Econtrario, malus homo dum orat vel eleëmosynam dat, licèt bonum opus faciat, id est, de genere bonorum, non tamen dicitur bonus fructus, quia non est meritorius, nec potest dici arbor bona, quia non fecit fructum meritorium vitæ, vel quæ infecta est in radice. Sunt autem tria genera malarum arborum. Quædam sunt penitus siccæ sine foliis & fructu. Hi sunt qui nec bona dicunt, nec bona faciunt. Aliæ sunt foliatæ, sed infructuosæ, sicut salices & vlmus. Hi sunt qui dicunt & non faciunt. Aliæ autem foliatæ sunt cum fructu amaro. Hi sunt hypocritæ, qui folia habent verborum, sed sunt in amaritudine malæ conscientiæ. De quibus in libro Sapientiæ dicitur: Confringentur rami inconsummati, & fructus eorum inutiles, & acerbi ad manducandum. Fructus siquidem malorum arborum non exponuntur Soli, quia Sol iustitiæ non illuxit eis. Et quia absconduntur à Sole, immaturi sunt & acerbi. Quidam autem faciunt fructus porcorum more quercus, scilicet, luxuriosi. Alij faciunt fructus præproperos & immaturos, non tempore suo, sicut neophyti, qui arant in primogenito bouis. De arbore infructuosa & foliata dicit Dominus in hodierno Euangelio: Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum. Hi sunt falsi fratres & hypocritæ, qui ore inuocant, sed factis negant. Noli igitur attendere linguam tantùm, sed manum. Non laudatur arbor pulchritudine foliorum, sed copia bonorum fructuum. Inaniter siquidem habent folia verborum, qui recusant fructus proferre bonorum operum. Non sufficit sola confessio, si desit bona operatio. Qui autem voluerit intrare in regnum cœlorum, non solùm scire desideret, quid velit Deus, sed etiam implere quod iubet Deus. Vnde in Euangelio: Si scitis hæc, beati eritis, si feceritis ea. De omnibus autem prædictis arboribus malis, subiungit Dominus: Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Non igitur pigri & ociosi credant se esse immunes à pœna, licèt à malo exterius abstineant. Securis enim posita est ad radicem arboris infructuosæ, vt abscindatur, id est, à numero fidelium, sententia Iudicis separetur. Hæc securis est Christus, cuius manubrium humanitas, ferrum diuinitas, acies securis iudicium diuinæ potestatis. Excisio insuper malæ arboris intempestiua est mors peccatoris. Ex his ergo colligere possumus, quæ pœna præparata sit malè operantibus. Si enim in ignem mittitur, qui nudum non vestiuit, in quem ignem mittendus est, qui vestitum spoliauit? Si ad pœnam vadit qui propria non dedit, ad quam pœnam iturus est qui aliena rapuit? Sitis igitur fratres charissimi, arbores bonæ & fructuosæ in horto Dei, sitis sicut oliua fructifera in domo Dei, vt eatis & fructum afferatis, & fructus vester maneat. Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit, &c. Amen.

De tribus generibus arborum, & fructibus earum.

De foliis & abscisione malæ arboris.

DOMINICA NONA, THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE.

Ecce Deus adiuuat me, & Dominus susceptor est animæ meæ. Auerte mala inimicis meis, & in virtute tua disperde illos, protector meus Domine. Psal. 53.

QVIS mihi tribuat adiutorem, vt desideriũ meum audiat omnipotẽs, & librum scribat ipse qui iudicat, vt in humero meo portẽ illum, & circundem illum quasi coronã mihi? per singulos gradus meos pronuntiabo illũ, & quasi Principi offerã eum. Verba sunt Iob, non confidentis de virtute sua, sed auxilium illius postulantis, qui ait: Sine me nihil potestis facere. Requirit igitur mediatoris auxilium, vt per eum, tanquam per fidelem nuntiũ & humani generis aduocatũ, desiderium cordis eius ad Deum perueniat, & exaudiatur preces eius. Petit insuper, vt filius, cui pater omne iudicium dedit, librum sacræ scripturæ in corde suo per cognitionem & affectionem scribat, ita quod in humero suo portet illum, id est, perficiat operando, quod in libro cognoscit legendo. Sacri autem eloquij mandata, si benè modò portentur in opere, postmodum nobis victoriæ coronam exhibebunt in retributione. Et quia statim nemo fit summus, ascendit quasi quibusdam gradibus proficiendo. Vnde gradus vocat incrementa virtutum, quoniam per ipsa ascenditur, vt ad cœlestia obtinenda veniatur. Per singulos igitur gradus librum pronuntiat, qui percepisse se eius scientiam, non per verba tantummodo, sed per opera demonstrat. Principi autem librum offerimus. Venienti autem ad iudiciũ librum offerre, est verba pręceptorũ eius in actione tenuisse. Librũ etiam Domino offert, qui ad ipsum ea, quæ scripturis cognoscit & operatur, refert, vt non sit ingratus largitori, sed cum Propheta dicat: Ecce Deus adiuuat me. Et Isaias: Dominus Deus auxiliator meus, & ideo non sum confusus: quasi dicat: Huic securus me credo, qui saluare me possit, nouerit & velit. Hoc est quod Apostolus ait: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Et Iob: Libera me Domine, & pone me iuxta te, & cuiusuis

Iob 31.

De virtute nostra confidere non debemus, sed de auxilio Dei.

Quod benefi cia Dei recolere debemus. manus pugnet contra me. Ecce Deus adiuuat me. Opera Dei reuelare & cõfiteri, honorificum est: sicut dicitur in Tobia, & maximè in pugna & tentatione multum prodest beneficia Dei ad memoriam reuocare, ne tantum & tam munificum benefactorem facilè deseramus. Propterea filiis Israël Dominus ait: Caue ne derelinquas Leuitam omni tempore, quò versaris in terra. Leuita qui venit ministrare, Christus est, quem nunquam debemus derelinquere, sed eius beneficia iugiter ad memoriam reuocare. Vnde Ioseph recolens beneficia Domini sui, euasit manus impudicæ mulieris, dicens: Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua, nec quicquã est quod in mea non sit potestate, vel non tradiderit mihi. Propterea Ecclesiasticus ait: Gratiam fideiussoris ne obliuiscaris, dedit enim pro te animam suam. Fideiussor noster apud patrem fuit Christus, iuxta illud: Domine, vim patior, responde pro me. Dedit autem animam in mortem pro nobis absoluendis. Quàm miseri, qui tantam gratiam obliuiscuntur. Vnde in Deuteronomio dicitur: Deum qui te genuit, dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui. Magis autem ingrati sunt qui obliuiscuntur Dei redemptoris sui. Maius enim beneficium fuit redimere quàm creare. Calami igitur candelabri, qui ex hastili procedunt, debent reflecti ad hastile, vt Dei beneficia ad Deum auxiliatorem referamus, & cum Apostolo dicamus: Gratia Dei sum id quod sum. Et Psalmus: Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Vnde in Exodo Moysi Dominus ait: Sanctifica mihi omne primogenitum, id est, cuiuslibet boni operis initium mihi attribue. De ingratis autem, qui diuinum auxilium non attendunt, conqueritur Dominus per Michæam, dicens: Adhuc ignis in domo impij, & thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ plena, id est, post tot beneficia quæ contuli, ignis peccati adhuc est in corde vel in conscientia iniquorum, & thesauri illi, de quibus Apostolus ait: Thesaurizas tibi iram in die iræ. Et quia non respondent diuinis beneficiis competenti mensura, quãtò minor est mensura, tantò magis capax est iræ diuinæ, cùm fiat contrarium in materiali mensura. De his autem meritò dici potest: Domine Deus, vide si tunica filij tui sit, quę cruentata est sanguine passionis, vt dicere possis pigris & ingratis: Fera pessima deuorauit filium meum Ioseph pro vobis. Vnde Malachias ait: Dilexi vos, dicit Dominus, & dixistis: In quo dilexisti nos. Dominus sæpe nobis improperat, quod cùm ipse diligat nos, ipsi non diligimus eum. Vnde Ioannes ait: Non quia nos dilexerimus Deum, sed quoniã ipse prior dilexit nos. Teste autem Bernardo: Dilexit nos existentes, adiecit & resistentes diligere, quia cùm inimici essemus, reconciliati sumus. Dilectionem igitur non reddidit, sed addidit. Dilexit dulciter, quia carnem induit. Sapienter, quia culpam cauit. Fortiter, quia mortem sustinuit. Amicus dulcis, consiliarius prudens, adiutor fortis. Et tu ipsum dilige dulciter, ne illectus, prudenter ne deceptus, fortiter ne oppressus, ab eius amore auertaris, vt zelus tuus sit feruidus, circunspectus & inuictus. Debemus igitur ipsum diligere, & eius beneficia absque obliuione, corde recolere & confiteri ore, dicentes cum Psalmo: Ecce Deus adiuuat me. Arrogantes autem & de suis viribus præsumentes, Dei adiutorium non requirunt, nec attendunt, dicentes: Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia. Et iterum: Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est? Econtrà Iob ait: Non est auxilium mihi in me. Et iterum: Si osculatus sum manum meam ore meo, quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum. In manus osculatione gratia venerationis exprimitur. Per manum operatio, per os locutio designatur. Manum suam ore suo osculatur, qui opera sua veneratione digna æstimat, & iactanter laudat. Hoc enim iniquitas maxima dicitur, & negatio contra Deum, quia authoris sui gratiam negare conuincitur, quisquis sibi tribuit, quod operatur. Vnde Apostolus ait: Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis. Et iterum: Non ego solus, sed gratia Dei mecum. Vnde Psalmus: Inimicos meos dedisti mihi dorsum, id est, dæmones, vt coram me stare non possent, in fugam conuertisti. Ipse enim imperare potest ventis & fluctibus, vt cessante vento vanitatis, compescantur fluctus iniquitatis. Teste autem beato Gregorio: Si mens à vanitate cautè non compescitur, de facili ab iniquitate deuorabitur. In omnibus igitur debemus diuinum auxilium implorare, iuxta illud: Mittat tibi auxilium de sancto, id est, de Christo. Et ad ipsum victoriam nostram reportare, & ei bona nostra attribuere. Scala enim Iacob ex vna parte terram tangit, ex altera cœlum, dum opera bona, quibus ad cœlũ ascenditur, ita proximis impendimus, quod illa ad Deum referimus. Ecce Deus adiuuat me. Auxilium carnis fragile est, quia citò cadit & labitur. Vnde Propheta: Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum. Auxilium mundi vanum est & inane, & tanquam baculus arundineus citò frangitur. Vnde in Ezechiële: Corruent fulcientes Ægyptum, & destruetur superbia eius. Mundus igitur & homines huius mundi vanè adiuuant, quia nõ sanant. Vnde & mulier quæ fluxum sanguinis patiebatur, totam substantiam expendit in Medicos, à quibus tamẽ sanari non potuit. Nisi enim Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam. Manus quidem eius, sicut in Cant. dicitur, tornatiles sunt, politæ, scilicet, & perfectæ, & ad adiuuandũ expeditæ. De his autem auxiliatoribus dicitur in Iob: Protegunt vmbrę vmbrã eius, quãdo, scilicet, vnus malus ab alio malo defenditur. Huiusmodi autem auxiliũ vmbratile est & vanum. Vnde Isa. Et erunt qui beatificant populum istum, & qui beatificantur præcipitati. Quia dum cæcus cæco auxilium præstat, ambo in foueam cadunt. Vnde Naum de Niniue, id est, de mundo, ait: Omnis qui viderit

Marginal notes: *Contra ingratos. Mich. 6.* — *Malach. 1. Dilectioni Dei dilectione respondere debemus.* — *De arrogantibus & præsumptuosis.* — *2. Cor. 3. 1. Cor. 15.* — *Diuinũ auxiliũ debemus in omnibus implorare.* — *De multiplici auxilio vano. Ierem. 17. De auxilio carnis. Ezech. 30. De auxilio mundi.* — *De vano auxilio hominũ secularium. Iob 40. Isa. 40.* — *Naum 3.*

viderit te, resiliet à te, & dicet: Vastata est Niniue, quis commouebit super te caput? Qui enim cognoscit & videt oculo spirituali, vanum auxilium mundi derelinquit eum & resilit, quasi qui obicem grauiter impegit. Qui verò mundũ diligit, quasi fumo vanitatis obscuratus, quàm sit caducus non attendit. Sed qui oculo interiori cum Abrahã respicit Sodomã, non videbit nisi fumũ & fauillam, quæ ascendendo deficiunt & euanescũt. Qui igitur limpidè intuetur, dicet: Vastata est Niniue, quia mundus iste locus est horroris & vastæ solitudinis. Quis mouebit super te caput? quasi diceret rarus: Commouet autem super Niniue caput, qui miseriis illius compatitur, vel qui de pristina mundi conuersatione compungitur. Ecce quam vanus est mundus iste, & mundi auxilium inane. Auxilium autem diaboli fallax est & seductoriũ. Blanditur enim, & adiuuare se simulat, vt deceptas animas in foueam deducat. Et hoc est quod ait Ieremias: Seduxerunt te, & præualuerunt aduersum te viri pacifici tui, demerserunt te in cœno & in lubrico pedes tuos, & recesserunt à te. Viros pacificos appellat spiritus malignos, qui blandiuntur vt seducant. In cœno autem vitiorum & lubrico ruinæ sibi acquiescentes relinquunt. Vnde Abacuc: Væ qui potũ dat amico suo, mittens fel suũ, & inebrians vt inspiciat nuditatem illius. Repletus est ignominia pro gloria. Diabolus amicis suis, qui acquiescunt ei, dat potum vanitatis & voluptatis. Hic est potus fellis, quia valde amaricat conscientiã, & inducit amaritudinem æternam. Hoc potu miseras animas inebriat amaritudine illa, de qua dicit Ieremias: Calix aureus Babylonis in manu Dei inebrians omnẽ terrã. Et hoc facit diabolus, vt inspiciat ebrium virtutibus nudatũ. Tandem autẽ replebitur ignomina pœnæ æternæ pro gloria vanitatis mundanæ. Ecce Deus adiuuat me. Vnde alibi Propheta ait: Nisi quia Dominus adiuuit me, paulò minùs habitasset in inferno anima mea. Quare? Quia difficile est & periculosum valde contra carnẽ, mundũ & diabolum pugnare. Nec possumus vincere, nisi auxiliante Domino pugnaremus cõtra carnẽ, macerando: contra mundum, contemnendo: cõtra diabolum, resistendo: contra vitia, repellẽdo. Vnde in lib. Numeri dicitur: Sicut fecit Dominus in mari rubro, sic faciet in torrentibus Arnon, quod interpretatur lux eorũ & deliciæ, & arca mœroris, & signat claritatẽ huius seculi, & delicias transitorias, quæ sunt arca mœroris & thesaurus damnationis. Ab his autẽ Dei auxilio liberãtur electi, ne absorbeantur in profundo deliciarũ, & postmodũ in profundo pœnarum. Sic filios Israël in mari rubro Dominus liberauit. Vnde in Canticis: Equitatui meo in curribus Pharaonis asimilaui te, id est, quando Pharao persequebatur populum meum cum curribus, liberaui eum: ita liberabo te à persecutionibus, quæ sunt currus Pharaonis, id est, diaboli, & introducam te in terram promissionis. Pharao autem cum suo equitatu fluctibus maris obruetur, quando in stagnum ignis & sulphuris præcipitabitur. Amica sponsi in curribus est Pharaonis, quandiu constituta est in fratribus falsis. Hanc equitatui suo Dominus assimular, dum eam prædicatoribus Euangelij associat. Exercitui etiam Christi tamdiu assimilabitur, quando angelicis agminibus associabitur. Quæ modò est in curribus Pharaonis, quamdiu permixta est his malis. Hoc est quod per Aggæum Dominus ait: Conteram fortitudinem Regis Gentium, id est, superbiam, quæ est fortitudo malorum. Et subuertam quadrigam, id est, Pharaonis currum, qui quatuor habet rotas, quatuor, scilicet, genera peccatorum, quæ quatuor modis fiunt, per ignorantiam, per negligentiam, per infirmitatem, & per certam malitiam. Habet autem Pharao, id est, diabolus, tres speciales & familiares currus. Primus pertinet ad carnis voluptatem, qui quatuor habet rotas, scilicet, ventris ingluuiem, coitus libidinem, vestium molliciem, & ocij resolutionem. Trahitur autem duobus equis, id est, vitæ prosperitate & temporalium vbertate. Secundus pertinet ad temporalium rerum cupiditatem, qui quatuor habet rotas, scilicet, fraudẽ, vsurã, furtum & rapinã. Trahitur autẽ à duobus equis, id est, tenacitate & acquirendi anxietate. Tertius pertinet ad malitiã, qui quatuor habet rotas, scilicet, sæuitiam, impatientiã, audaciam, & impudentiã. Velox est iste currus ad effundendũ sanguinẽ, quia nec innocentia sistitur, nec patiẽtia retardatur, nec timore frænatur, nec pudore inhibetur. Trahitur autem à duobus equis, scilicet, terrena potentia, & seculari pompa. Equitatus siue exercitus Dei habet currum virtutũ, cuius quatuor rotæ sunt, iustitia, temperantia, fortitudo, prudentia. Trahitur autem à duobus equis, qui sunt voluntas & operatio, ne sint ociosæ virtutes. Specialiter autem currus Domini est currus charitatis. Hic est currus igneus Eliæ, quo leuatur anima in cœlum, cuius prima rota est zelus Dei, vt honoretur: sicut scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me. Secunda rota zelus proximi, vt saluetur: sicut scriptum est: Æmulor vos Dei æmulatione. Tertia rota est feruor bonæ operationis: sicut scriptum est: Surge, propera amica mea. Surge, ne sis ociosa: propera, ne sis pigra. Quarta rota est ardor deuotionis: sicut scriptum est: Inflammatum est cor meum. Trahitur autem iste currus charitatis duobus equis, scilicet, beneficiorum consideratione & desiderij ardore. Ecce quomodo Dominus suos adiuuat, opponens tribus curribus Pharaonis currus virtutum cardinalium & charitatis. Sapientia enim vincit malitiam, attingens à fine vsq; ad finem, fortiter mundum & diabolum superãdo & disponẽs omnia suauiter, multiplicando gratiã, & in bello adiuuãdo: sicut scriptũ est: In cõuertendo inimicũ meũ retrorsum, infirmabuntur & peribunt à facie tua. Solebat quidem procedere inimicus aduersarius antiquus tanquã dux itineris mortis. Sed post Christi aduentũ cõuersus est retrorsum. Retrò enim & quasi à dorso insidiatur, & ita infirmati sunt hostes nostri, vt nihil contra nos possint. Et tandem in iudicio peribunt, vel in bono qui priùs erant inimici infirmati

Diabolus auxiliatur fallaciter, vt seducat.

Ierem.37.

De diuino auxilio contra hostes multiplices.

Num.21.

Cant.1.

Agg 2.

De curribus & quatuor rotis Pharaonis.

De curribus Dei & rotis.

2.Cor.11.

infirmati sunt malam fortitudinem deponendo, & perierunt à malitia sua: sicut scriptum est: Verte impium, & non erit. De hoc autem diuino auxilio, & peccatorum destructione, ait Isaias: Præcipitabit Dominus faciem vinculi colligati super omnes populos, & telam quam orditus est super vniuersas nationes, & præcipitabit mortem in sempiternum. Peccatum dicitur habere faciem propter manifestationem, vinculum propter astrictionem. Colligatum dicitur propter consuetudinem, vel quia non dissoluitur per confessionem. Præcipitauit Dominus vinculum peccati per gratiam iustificationis. Telam autem orditus est diabolus à principio, peccata peccatis addendo, qui tot habet textores, quot sunt peccatores. Hanc telam Dominus destruxit per obedientiam passionis. Mortem autem præcipitauit per gloriam resurrectionis. Propterea Psalmus tanta considerans beneficia, ait: Ecce Deus adiuuat me. Adiuuat me contra pericula præsentis vitæ, vt illa vitem: contra pœnas gehennæ, ne illas incurram. Ad habenda vitæ æternæ præmia, vt ad illa perueniam. Adiuuat, ne quando rapiat vt leo animam meam, scilicet, cum magna auiditate. Quod fit maximè in fine, quia diabolus attentissimè insidiatur calcaneo nostro. Vnde Amos ait: Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ: sic eruentur filij Israël. Duo crura sunt carnales concupiscentiæ. Auricula autem obedientiam designat. Hæ sunt in ore leonis, id est, diaboli, quamdiu homo carnaliter viuens, obedit ei. Ab ore autem leonis crura & extremum auriculæ eruuntur, dum homo finaliter obedit Deo, quod per extremum auriculæ designatur. Leoni autem comparatur diabolus multiplici ratione, propter superbiam. Vnde in Iob dicitur: Ipse est Rex super omnes filios superbiæ. Propter atrocitatem: vnde per Abacuc Dominus ait: Ecce ego suscitabo Chaldæos, gentem amaram & velocem, ambulantem super latitudinem terræ, vt possideat tabernacula non sua. Chaldæi interpretantur feri & vbera. Et dæmones lactant per delectationis suggestionem. Feri sunt, retinendo animam in peccatis: & amari inferendo pœnam: veloces ad mali suggestionem. Ambulantes super eos, qui lata via incedunt, quæ ducit ad mortem, & aufert Deo animas, quas redemit, & prædatur rem alienam. Dicitur præterea leo, quia fortis. Vnde Ioël: Sicut sonitus flammæ ignis deuorantis stipulam, sic populus fortis paratus ad prælium. A facie eius curuabitur populus, omnes vultus redigentur in ollam, sicut fortes current, quasi viri bellatores ascendunt murum. Sicut sonitus dicit, quantum ad stridorem suggestionis. Flammæ quantum ad ardorem consensus & perpetrationis. Ignis deuorantis stipulam dicit, quantum ad cruciatum æternæ damnationis. Fortes autem sunt maligni spiritus, & multos sub se curuant, & ad peccatum inducunt, & murum virtutum impugnant, & expugnant in multis. Vultus autem in ollam redigi dicuntur, in quo nigredo & ardor culpæ, atque cruciatus pœnæ designatur. Dicitur etiam diabolus leo, quia rugit & sanguinem sitit ad modum leonis. Abacuc: Equi eius velociores lupis vespertinis. Hi sunt dæmones, qui crudeliores se exhibent in vespere, id est, in fine hominis. Circuit insuper diabolus more leonis, quærens quem deuoret. In quo calliditas insidiarum eius notatur. Vnde in Iob, vbi nos habemus: Nunquid est numerus militum eius? alia translatio habet: Nemo putet morá esse piratis, nunquid enim non venerunt insidiæ ab eo? Dicitur etiam quod leo æger simiam quærit. Et diabolus ægrotás per inuidiam quærit simiá, quæ gestus humanos imitatur, sed ratione caret. Hi sunt qui sanctitatis habét imaginé, sed non existentiá. Cùm igitur tam fortis & tá crudelis sit diabolus, nec sit potestas super terrá, quę cóparetur illi absq; diuino auxilio nunquá ab homine posset superari. Vnde Psal. ait: Ecce Deus adiuuat me, vbi ait: Ecce signat præsentiá, vbi dicit adiuuat, designat vtilitatem: vbi dicit Deus, ipsius potentiam. Cùm autem multis modis adiuuet Deus de speciali & efficacissimo adiutorio subiungit, dicés: Dominus susceptor est animæ meæ. Ad hoc enim humaná naturam, id est, corpus & animá suscepit per incarnationem, vt nostram adiuuaret infirmitatem. Vnde Isaias: Dominus dilexit eum, & faciet voluntatem suam in Babylonem, & brachium suum in Chaldæa. Vocaui eum & adduxi eum, & directa est via eius. Deus pater dilexit filium, qui voluntatem eius fecit in Babylone, id est, in mundo, & brachium suum in Chaldæis, id est, in feroces dæmones, ipsos fortiter expugnando, & ipsos à nobis fugando: sicut per eundem Isaiam ait: Longè effugabuntur, qui absorbebant te. Vocauit autem eum pater, id est, nomen eius per Gabriëlem, & adduxit eum, id est, in carnem misit. Et directa est via eius, quia peccatum non fecit, nec exorbitauit. Venit igitur Dominus in mundum, vt nos susciperet, velut orator reum vt eum defendat, velut Medicus ægrum vt sanet, velut tutor pupillum vt eum protegat & conseruet. Vnde Zacharias: Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. Omnia enim membra opposuit in cruce, vt hanc pupillam protegeret, & gratiam in nobis conseruaret. Vnde in Ecclesiastico: Gratiam hominis quasi pupillam conseruabit. Pupilla siquidem gratiæ comparatur. Pupilla enim valde tenera est, qua penitus læsa, homo excæcatur. Nullum etiam membrum magis est pretiosum vel necessarium. Simili modo defacili læditur gratia, imò penitus aufertur, qua perdita, anima excæcatur. Suscepit autem nos velut Medicus ægrum. Vnde in Ecclesiastico: Qui delinquit in conspectu eius, qui fecit eum, incedit in manus Medici, vt, scilicet, permittat se secari, vri & diætari. Sic peccator, qui incidit in manus Christi, vri debet igne contritionis, secari gladio confessionis, diætari moderamine debitæ satisfactionis. Adiuuat igitur nos Dominus, nostram naturam suscipiendo, & pro nobis moriendo.

Vnde

De peccatorũ destructione, quod fit Dei auxilio.

Adiuuat nos Dominus contra pericula vitæ præsentis.

Amos 3.

Diabolus comparatur leoni.

Abac.1.

Ioël.2.

Abac.1.

De susceptione naturæ nostræ.

Isa.48.

Simile. Quod multipliciter nos Dominus suscepit & protexit.

Eccles.38.

Vnde Bernardus: Mirabilis paſsio tua Domine Ieſu, quæ paſsiones omnium noſtrûm propulſauit. Propitiata eſt omnibus iniquitatibus noſtris, & nulli vnquã peſti noſtræ inuenitur ineſficax. Adiuuit nos in cruce, dum diabolum configendo deſtruxit. Quod ſignatum eſt per Iahel, quæ clauum accepit in manu ſiniſtra & malleum in dextera, & clauo tempora Siſaræ perforauit. Iahel aſcendens interpretatur, & ſignat Chriſtum, qui priùs in crucem, poſtmodum in cœlum aſcendit, qui per fœminam deſignatur, quia tenerius filios, & pręcipuè infirmos diligit. Hęc clauum accepit in ſiniſtra humanitatis, & malleum in dextera diuinitatis, & perforauit tempora Siſaræ, id eſt, diaboli. Siſara enim excluſio gaudij interpretatur. Et ſignat diabolum, qui à vero gaudio excluſus, alios excludere nititur. Hoc eſt quod Iſaias ait: Quomodo confractus eſt malleus vniuerſæ terræ? Fortiori enim malleo, hic malleus eſt confractus. Adiuuat igitur nos Dominus, quia inimicus eſt inimicis noſtris, & aduerſariis noſtris aduerſatur. Vnde Pſalmus in hodierno officio ſubdit: Auerte mala inimicis meis, id eſt, à me vertes in illos, vt incidat inimicus in foueam, quam fecit, quia nemo plus alij nocet, quàm ſibi. Mala enim quæ nobis inferunt mali, in caput eorum tandem conuertetur. Vnde Iſaias: Conſurge contra domum peſsimorum, & Dominus inclinabit manum ſuam, & corruet auxiliator, & cadet cui præſtatur auxilium. Dominus modò exaltat manum, quaſi vibrando gladium, dum pœnam malis comminatur. Sed tandem, vt percutiat, manum ſuam inclinabit, & cadet gloria mundi, & cum illa corruent qui illi innituntur. Quia qui labenti innitur, neceſſe eſt, vt cum labente labatur. Et hoc eſt quod idem Iſaias ait: Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commouebitur terra, agitatione agitabitur terra, & auferetur quaſi tabernaculum vnius noctis. Ecce quadruplex pœna contra peccata cogitationis, locutionis, operis, conſuetudinis. Citò autem tranſibit figura huius mundi, & relinquetur in fine terra, vt nõ ſit habitatio hominũ in ea. Vnde ſubdit de mundo: Et grauabit eum iniquitas ſua & corruet, & non adiiciet vt reſurgat, quia, ſcilicet, in æternũ punietur, & in virtute Dei, vel in veritate diſperdentur, id eſt, diuerſis pœnis perdentur. Et hoc eſt quod ſubdit Pſalmus: Et in virtute tua diſperde illos, protector meus Domine. Non optat, ſed prædicit: quaſi dicat: Florent hîc falſis bonis, ſed peribunt veris pœnis. Hoc eſt in veritate diſperdi, vel in virtute tua diſperde eos, quos in infirmitate tua tolerasti. Hoc eſt quod alibi Propheta dicit: Diſſipa Gentes, quæ bella volunt. Diſperguntur reprobi in præſenti, ſed in futuro diſperdentur. Diſperguntur in hoc ſeculo, ſed vagi ſunt & profugi ſuper terram. Vagi ſequentes concupiſcentiam ſuam: profugi fugientes miſeriam ſuam, quam tamen effugere non poterunt, ſed de miſeria culpæ tranſibunt ad miſeriã pœnæ æternæ. Retribuet enim abundanter facientibus ſuperbiam Dominus noſter Ieſus Chriſtus. Qui viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorũ, Amen.

Adiuuit nos Chriſtus in cruce pro nobis patiendo.

Adiuuat nos inimicos noſtros diſperdendo.

Iſa. 26.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA, PRIMAE CORINTH. 10.

Non ſimus concupiſcentes malorum, ſicut illi concupierunt.

AB vna ſcintilla augetur ignis, ſicut dicitur in Eccleſiaſtico, id eſt, à concupiſcentia, quando non reſiſtimus in principio. Priùs enim incenduntur paleæ cogitationum, & poſtmodum cõburitur totum ædificium. Vnde per Ezechiëlem Dominus ait: Quorum cor poſt offendicula & abominationes ſuas ambulat, horum viam in capite eorum ponã. Nam ſi cordis affectus ea, quæ Deum offendunt per concupiſcentiã, deſideret, huius malæ voluntatis pœna in capite ponitur, id eſt, in anima, quæ ad patibulum gehennæ protrahitur. Propterea in hodierna Epiſtola Apoſtolus riuos malæ operationis in nobis deſiccare intendens, incipit à fonte totius malitiæ, dicens: Non ſimus concupiſcentes malorum. Niſi enim fræno diſcretionis cõcupiſcentia cohibeatur, miſera anima in præcipitium perducitur, dum poſt ſuas concupiſcentias abit, & à voluntate ſua non auertitur. Vnde in Eccleſiaſtio dicitur: Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias eius, in gaudium inimicis tuis faciet te venire. Et in Ezechiële dicitur: Pater tuus Amorrhæus & mater tua Cethæa. Pater peccatoris eſt diabolus vel mundus iſte, dum eius actus imitatur. Qui dicitur Amorrhæus, id eſt, amaricans, quia propter tranſitoriam vanitatem ad amaritudinem malæ conſcientiæ animam ducit, & poſtmodũ ad amaritudinem gehennæ. Cethæa autem interpretatur inſanire faciens. Hęc eſt cõcupiſcentia carnalis, quę multos facit inſanire & quaſi ebrios errare. Quæ dicitur mater concipiens in cogitatione ſed parit in operatione. Vnde Iere. Maledictus dies in qua natus ſum, dies in qua cõcepit me mater mea, nõ ſit benedicta. Dies eſt peccatorũ delectatio, mater autẽ eſt carnalis cõcupiſcentia. Filij igitur Cethææ inſaniũt libidine, ex qua dęmoniaci reddũtur. Vnde in Marco dicitur, quod dęmoniacus habitabat in ſepulchris, nec poterat catenis vel cõpedibus retineri, & clamabat in mõtibus, ſeipſum lapidibus ſcindens. Hi ſunt qui in ſepulchris cõcupiſcentiæ cõputreſcunt, ſeipſos ſepelientes in peccatis, ſicut talpa, quæ ſecundũ legẽ eſt immunda. Quãtò autẽ profundius huiuſmodi talpa à diabolo excæcata fodit, tantò in profundũ vitiorũ deſcendit, & maiorẽ cumulũ culpę & pœnę ſuper ſe erigit. Cõpedes autẽ quibus ligãtur pedes affectuũ, ſunt pręcepta, mentẽ à cõcupiſcentia prohibẽtia, catenę ſunt pręcepta manuũ cohibẽtia. Cõpedes igitur rumpũtur per malã voluntatẽ. Catenę per

In principio reſiſtendum eſt malæ concupiſcentiæ.
Ezech. 11.

Ezech. 16.

malam operationem. Habitat igitur dæmoniacus iste in monumentis per luxuriam, in montibus per superbiam. Clamat per iram & insaniam, cōcidit se lapidibus per auaritiā. Non simus concupiscentes malorū. De cōcupiscentia enim procedit ignis in perditionē deuorās, & omnia virtutum genimina eradicans. Vnde Iere. Egressus est ignis de Hesebon, & flamma de medio Seon, & deuorabit partem Moab, & verticem filiorum tumultus. Hesebon cogitatio mœroris interpretatur. De Esebon ignis egreditur, id est, de malis cogitationibus, quæ ex concupiscentia oriuntur. Per Seon, quod interpretatur germen inutile, praui actus designantur: de quibus procedit flamma comburens superbiam Moab & filiorum, id est, imitatorum eius, qui semper sunt in tumultu. Vnde Isaias: Recedite, recedite, exite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio eius: quasi dicat: Recedite voluntate, recedite opere, exite, id est, omnes circunstantias peccatorum vitate. Pollutum nolite tangere, id est, alterius iniquitati nolite consentire, vel ad peccata dimissa redire. Iuxta illud Eccles. Qui baptizatur à mortuo, & iterū tangit mortuum, quid prodest lauatio eius. Exite de medio eius, vitando, scilicet, cōsortia reproborū. Recedite igitur cogitatione, recedite locutione. Exite opere, exite consuetudine. Consilio igitur Sapientis in Eccles. Si filias habes, hilarem vultum non ostendas eis, id est, carnalibus desideriis non consentias. Quia teste Isaia: Veniet dies Domini super omnes quercus Basan, id est, super omnes luxuriosos, quorum fructus est porcorum, id est, dæmonum, qui eorum obscœnis actibus delectātur. Propterea Propheta ait: Non proponebam ante oculos meos rem iniustam, id est, ab illicitis oculos mentis auertebam. Vas quidem immundum, & nō habens operculum, est oculus, qui à vanitate non auertitur, cùm tamen Dominus dederit ei palpebram pro operculo. Vnde in Parab. Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruersa, & eris quasi dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo. Oculo enim respiciente mulierem, mouetur cor ad concupiscentiā, & turbatur ratio, penes quā residet totius hominis gubernatio. Non simus cōcupiscentes malorū. Teste enim S. Gregorio, dum in cogitatione voluntas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Et Seneca dicit: Id agere debemus, vt irritamenta vitiorum quàm longissimè fugiamus. Indurandus est animus, & à blandimētis voluptatum procul abstrahendus. Pars maxima bonitatis est velle fieri bonū. Igitur te nō demolliat intus prodiga luxuries. *Virtus est uitium fugere: & sapientia prima Stultitia caruisse.* Vitiū fugere, id est, mala nō cōcupiscere. Vnde Iob: Nunquid rugiet onager cùm habuerit herbam, aut mugiet bos cùm ad presepe plenū steterit? Idcirco autē Dominus fœno carnis suę presepe repleuit, vt non rugiamus desiderando transitoria, vel cōcupiscendo mala. Consilio igitur Sapiētis in Eccles. non respiciamus mulierē multiuolā, id est, non attendamus, neq; acquiescamus carnali concupiscentiæ, multa mala volenti. Teste enim Salomone in Parab. Mulier ornata meretricio pręparata ad decipiendas animas, vaga & quietis impatiens, dixit: Intexui funibus lectulum meum, straui tapetibus pictis ex Ægypto. Hæc est carnalis concupiscentia, cuius lectus est illecebrosæ iocunditatis mollicies, intexta funibus peccatorum, & tapetibus pictis exterius exornata, quia decore mundano varietate peccatorum distincta. Quod enim Deo est sordidum, mundo est decorum. Ægyptus tenebræ & mœror interpretatur. Deliciarū voluptates, & mundanæ prosperitates subarationes sunt tenebrarū & mœroris. Ex auro quidē formatus fuit vitulus, quem adorauerūt filij Israël. Vitulus enim lasciuiæ cōflatur & formatur ex auro prosperitatis mundanæ. Non simus concupiscentes malorum. Amor siquidem quasi fons est, duos intus habens riuulos. Alius amor vanitatis & transitoriæ voluptatis, quæ dicitur concupiscentia seu cupiditas. Alius amor Dei, qui dicitur charitas. Quod signatum est per Iordanem, qui per transitum filiorū Israël in duas partes se diuisit. Inferior pars defluxit & defecit, & in mare mortuum descendit. In amore enim mundi per illicita desideria defluimus, & à bonis operibus deficimus. Superior enim pars stetit, & creuit in montem magnum, & redundabat vsq; ad Sarthan, quod interpretatur tribulatio eorum. Per charitatem enim stamus à peccatis cessando. Crescimus in montem virtutes accumulando. Redundamus vsq; ad Sarthan, tribulationes pro Dei nomine sustinendo. Non simus concupiscentes malorum. In Deutero. Dominus ait: Non ingredietur manser in Ecclesiā Domini. Manser dicitur qui de scorto natus est, id est, de carnali cōcupiscentia. Cogitationes & opera, quæ à carnali cōcupiscentia procedunt, à Domino reprobātur. Vnde Iob ait: Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ. Teste Gregorio: Aspis paruus est serpens, vipera prolixioris est corporis, & sic nascitur, vt violenter exeat. Caput autem aspidum sugit, & occidit eum lingua viperæ, quia cùm initium suggestionis occultè libenter suscipit, violentis se postmodum tentationibus deuictus tradit. Caput aspidis Eua suxit, cùm suggestioni serpentis consensit. Hoc idem Adam fecit, quando persuasioni vxoris acquieuit. Si autem hodie Adam præsentem videremus in eo articulo positū, ascendentibus cogitationibus in cor eius coarctari inter precem vxoris & pręceptū creatoris, nónne clamaremus aduersum eum, dicentes: Caue tibi miser, vide ne feceris. Seducta est mulier, ne acquiescas ei: Nunquid ergo quoties apprehendit nos tentatio similis, non persuademus similiter nobilmetipsis? Quamplurimi dedignātur aduersus Adā, quod obedierit voci vxoris suæ, magis quàm diuinę, & ipsi quotidie Euá, suā carnē, scilicet, audiunt, plusquā Deū, cùm ei surdam autē deberēt præbere, & illam tanquam vnam ex stultis mulieribus cohibere, & sicut in Abdia legimus, dicere ad Edom, id est, ad carnem, sicut fecisti, sic fiet tibi. Debemus enim illi reddere

Marginalia: *Concupiscētia generat ignē.* Ierem. 48. — Isa. 52. — *Quibus modis recedendū est à peccatis.* — *Oculus mētis auertendus est à vanis.* — Prouer. 23. — Horat. lib. 1. Epist. — Iob 6. — *De meretrice vaga & lecto eius.* Prouer. 7. — *De duplici riuulo proceden te ex concupiscentia.* — *Qui à carnali cōcupiscentia oriuntur, à Domino reprobantur.* — *De capite aspidis & lingua viperæ.* — *Non debemus consentire prauæ vxori, sed eā flagellare.*

retributionem,quam retribuit nobis,vt ficut ipfa dixit fuggerẽdo,exinanite,exinanite,reddẽs nos exinanitos & vacuos fpiritualibus bonis,ita nos ecõtrariò dicamus,exinanite,vt eam exinaniamus marcerãdo. Vnde & cõtra Efau,id eft,carnẽ,idem Abdias ait: Quãdo capiebãt alieni exercitũ eius,id eft, Hierufalẽ,& extraneæ ingrediebantur portas eius, & eum fuper Hierufalem mittebant fortẽ,tu quoq; eras quafi vnus ex eis. Extranei,id eft,dæmones per confenfum portas cordis noftri ingrediũtur,& capiunt virtutũ exercitum. Sortem etiã fuper Hierufalem mittunt,dum confiderant quo vitio ille homo,vel ifte facilius capiatur. Tu eras quafi vnus ex eis,quia plus nocet carnalis cõcupifcentia,quàm diaboli vel mũdi pugna. Non fimus cõcupifcentes malorũ,ficut illi cõcupierunt,id eft,filij Ifraël in deferto, quafi dicat: Ne peccemus ficut illi, ne fimiliter pereamus. Quæ autem fint mala illa,fubiungit,dicens: Neq; idolatræ efficiamini, ficut quidam ex ipfis,quemadmodum fcriptum eft: Sedit populus manducare & bibere,& furrexerunt ludere,fcilicet,corã vitulo,quem fecerũt in deferto,id eft,ludos facere in veneratione vituli cõflatilis. Vel ludere,id eft,adorare,quod eft ludo puerorũ fimile. Hodie autẽ multi funt idolatræ,qui,fcilicet,creaturã prȩferunt creatori. Cuiufmodi funt auari,qui magis diligũt nummum quàm Deũ. Et gulofi,quorũ Deus venter eft. Et elati,qui magis diligũt gloriã fuã quàm Dei. Et arrogãtes,qui ad Deũ bona quæ faciunt,nõ referunt,fed ad femetipfos, cùm Dominus dicat per Ifa. Gloriã meã alteri nõ dabo,& laudem meã fculptilibus. Genus enim idolatriæ eft propriã gloriã quærere, & Deo gloriã fuã rapere. Genus idolatriæ eft fperare in thefauris pecuniarũ,& in creatura magis q̃ in creatore cõfidere. Genus idolatriæ eft magis honorare hominẽ quàm Deũ. Vnde Ifa. Et rogãt Deũ vt faluantẽ. Tot autẽ colimus idola quot cõmittimus peccata. Vnde Apoft. ait: Scimus quod idolũ nihil eft, quia, fcilicet, peccatũ nihil eft. Idolũ autẽ Baal, qui interpretatur fuperior,adorãt fuperbi. Idolũ Beelphegor,qui interpretatur Deus apertura, adorant luxuriofi. Idolum Beelzebub,qui interpretatur Deus mufcarũ,adorãt auari,qui morfibus importunarũ cogitationũ & follicitudinũ infeftãtur. De Salomone autẽ dicitur,quod deprauatũ eft cor ipfius,& adorauit Deos alienos,fcilicet, Chamos, Aftarten & Moloch. Chamos interpretatur palpatio,hunc adulatores adorãt. Aftarten præfepiũ interpretatur,quod ad gulofos pertinet,quorũ Deus venter eft. Moloch autẽ interpretatur Rex,quod pertinet ad fuperbã dominationẽ. Et per Ofee Dominus ait: Dedi ei frumentũ,vinũ & oleũ,& argentũ multiplicaui ei,& aurũ,quȩ fecerunt Baal. Oleũ enim,id eft,opera mifericordiȩ,& frumentũ facræ fcripturæ,& vinũ vitæ cõtemplatiuæ,argentũ eloquẽtiȩ,& aurũ fapiẽtiȩ,offerunt Baal,qui hæc ad vanam gloriã cõuertunt,& per ifta fuperiores & magni apparere volunt. Vnde Ezech. Sumẽs de veftimẽtis meis,fecifti tibi excelfa,id eft, de fciẽtiis & aliis ornatibus mentis inde fuperbiẽdo. Et iterum ait: Tulifti vafa decoris tui,de auro meo & argẽto meo,quæ dedi tibi, & fecifti tibi imagines mafculinas,id eft,opera vanitatis habentia imaginẽ rectitudinis. Hi omnes idolatræ reputantur. Similiter qui lafciuiæ dediti funt,vitulum adorare dicuntur,& qui ventri fuo plus feruiunt quàm Deo,de quibus ait Apoft. in hodierna Epift. Sedit populus manducare & bibere,& furrexerũt ludere. Cùm autẽ homo peccat per ventrẽ,tunc Nabuzardan princeps coquorum tranfmittit vafa templi in Babylonẽ. Temporalis quidẽ abundãtia,& ciborum copia,animam ducit in confufionẽ. Vnde Ofee: Effraim ducit ad interficiendum filios fuos. Effraim fructificatio interpretatur. Temporalium autẽ fructificatio & abundãtia multis extitit caufa mortis. Vnde B. Gregorius ait: Penè femper epulas comitatur voluptas. Nam dum corpus in refectionis voluptate refoluitur,cor ad inane gaudium relaxatur: ficut fcriptum eft: Sedit populus manducare & bibere,& furrexerunt ludere. Tefte autẽ Ifa. Dominus vocat ad planctum & fletum cordis cõtriti,& ad cingulum facci,id eft,ad reftrictionẽ fuperfluorum,per afperitatẽ carnis & ad caluicium,id eft,depofitionẽ temporalium per erogationem eleëmofynarum. Et ecce gaudium & lætitia, fcilicet, manducare carnes & bibere vinum. Manducemus & bibamus,cras enim moriemur. Econtrà Dominus ait: Pœnitẽtiam agite,ieiunate,vigilate,quia nefcitis diem neq; horam. Et Ifaias: Sceptrum exactoris eius fuperafti,ficut in die Madian. Sceptrum exactoris,id eft,dominium ventris fuperat,qui vocem exactoris non audit: ficut in Iob dicitur: Qui, fcilicet, lagunculam corporis per ieiunia confringit. Sic enim,id eft, lagunculas confringendo Gedeon Madianitas deuicit. Vnde Ambrofius ait: Vide quanta fit vis ieiunij,vt fputo fuo homo ieiunus interficiat terrenum ferpentem,quantò magis fpiritualem? Sedit populus manducare & bibere. Cibus non eft in culpa,fed æftus defiderij & voracitatis. Vnde Efau edendo lenticulam peccauit. Elias carnes manducando, Domino gratus extitit. Diabolus Adam non carne, fed pomo, & Chriftum pane tentauit. Non enim cibi fubftantia, fed concupifcentia caufa eft damnationis. Sobrietas autem & temperantia dicitur lignum vitæ in medio Paradifi,quafi regens vndique alias virtutes. Lignum, fcilicet, vitæ naturalis regendæ, vitæ gratiæ conferuandæ, vitæ gloriæ acquirendæ. Propterea in Ecclefiaftico dicitur: Vigilia & cholera, & tortura, & compedes viro infrunito, fomnus fuauitatis in homine parco. Vigilia, quia gulofitas facit renes vigilare. Cholera, id eft, feruor tentationis acutæ. Tortura, id eft, anxietas mali defiderij. Compedes culpæ & aggrauationis animæ, dum cor hominis & ratio grauatur crapula & ebrietate, quæ profternit vitam naturæ, corrumpit vitam gratiæ, & perdit vitam gloriæ. Sanitas autem animæ & corporis, fobrius potus dicit Ecclefiafticus. Et iterum in eodem: Domine Pater & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in

De Idolatris

Ifa.42.

Ifa.45.

Ofee 2.

De gaftrimargis, qui ventri feruiunt.

Ofee 9.

Ifa 9.

De fobrietate

Ecclef 31.

Ecclef.23.

cogitatu illorum, id eſt, dæmonum, extollentiam oculorum ne dederis mihi, id eſt, elationem mentis non permittas mihi dominari, & omne deſiderium auerte à me. De malo deſiderio loquitur. Aufer à me ventris concupiſcentias, & concubitus concupiſcentiæ ne apprehẽdant me, vt, ſcilicet, mihi dominentur, & animo irreuerenti & infrunito ne tradas me, id eſt, voluntati dæmonum, qui infruniti & inſipientes ſunt, & nec Deum nec hominem reuerentur. Sedit populus mãducare & bibere, & ſurrexerũt ludere. In libro Numeri dicitur, quod filij Iſraël comederunt & adorauerunt Deos, initiatusq; eſt Iſraël Beelphegor. Ecce quomodo priùs ſeruierunt Deo ventris, & poſtmodum Deo libidinis. Et in Ioſue dicitur, quod maledictiones dantur in monte Hebal, quod interpretatur vorago. Hæc eſt concupiſcentia voluptatis, quæ ſpiritum hominis abſorbet, & immergit in profundum vitiorum, & ad maledictionem pœnæ æternæ perducit. Benedictiones autem dantur in monte Garizim, quod interpretatur diuiſio. Quoniã, qui à voluptate ſeculi ſeclusſus fuerit, benedictionẽ conſequetur. Legimus autẽ in lib. Regũ quarto, quod Nabuzardan princeps coquorũ ſub Rege Babylonis militans, id eſt, venter guloſi confuſioni deſeruiens, muros Hieruſalẽ deſtruxit, quia gaſtrimargia virtutes animæ diruit. Nobiles autẽ interimẽs, pauperes ac vinitores dereliquit. Maiores enim potẽtes diabolus hoc vitio magis infeſtat & corrũpit. Vnde in Iob dicitur: Huic mõtes herbas ferũt. Pauperes autẽ & vinitores, qui vineã animæ ſuæ diligẽter excolunt, diabolus per gaſtrimargiã non corrumpit. De quibus Zachar. ait: Ieiuniũ quarti & ieiuniũ quinti, erit domui Iudæ in gaudiũ & lætitiam. Ieiunium quarti, eſt abſtinentia à peccatis pollutæ cogitationis, peruerſæ locutionis, nefariæ operationis, & obſtinatæ conſuetudinis. Ieiunium quinti, eſt abſtinentia à quinq; ſenſuum illicita delectatione. Ad gaudium igitur mentis, & lætitiam bonæ conſcientiæ peruenerunt ſancti per carnis macerationem & abſtinentiam à peccatis. Econtrà de reprobis & guloſis dicitur in Iob: Induta eſt caro mea putredine, & ſordibus pulueris cutis mea aruit & cõtracta eſt. Caro enim, id eſt, carnaliter viuens, induitur putredine corruptionis & fœtoris. Sicut ſcriptum eſt de guloſis: Sepulchrum patens eſt guttur eorum. Qui autem carnalibus deliciis indulgent, ſordidis & puluerulentis cogitationibus infeſtantur, qui more pulueris mentis oculos obtenebrant. Cutis autem areſcit & contrahitur, dum exteriores actiones, quæ ſuperficialiter & cum ruga duplicitatis fiunt, ab humore gratiæ delutantur. Et quoniam non ſolùm vitio gaſtrimargiæ, ſed etiam vitio luxuriæ induitur caro putredine, poſtquam de idolatria & gula præmiſit, Apoſtolus ſubiungit de fornicarione, quæ guloſitatem comitatur, quia venter & genitalia vicina ſunt. Etidcirco quando paries ventris incenditur, renum parietes ſubitò inflammantur.

Num. 25. — *Zach. 8.* — *Iob 7.* — *Nota.* — *De fornicatione & fornicantibus.* — *Horat. lib. 1. Epiſt.*

Nam tua res agitur paries cùm proximus ardet.

Dicit igitur: Neque fornicemur, ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt vna die viginti tria milia. Ideo, ſcilicet, quia filij Iſraël fornicati ſunt cum mulieribus Madianitis, ſicut in libro Iudicum legitur. Ipſi enim initiati ſunt Beelphegor. Quia, qui fornicatur, immolat ſeipſum diabolo. Vnde in Prouerbiis dicitur: Statim eam ſequitur, id eſt, meretricem, quaſi bos ductus ad victimam. Hi ſunt martyres diaboli effundentes ſanguinem ſuum in ſemen ſpermatis conuerſum, & offerentes illum diabolo, ſicut ſancti Martyres ſanguinẽ ſuum obtulerunt Chriſto. Prohibetur igitur fornicatio frequenter in ſcripturis diuinis, quæ eſt ſoluti cum ſoluta. Cuius inhibitio cadit ſub prohibitione iuris naturalis. Si enim paſsim fornicari liceret, non poſſet ſaluari reſpublica, ſed mutuo ſeſe interficerent homines, & frequenter accideret, quod filij patres ſuos non agnoſcerent, & quod pater cum filia matrimonio iungeretur, & ita ius naturæ confunderetur. Vnde in libro Sapientię, fornicatio appellatur inordinatio mœchię. Neque fornicemur, ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt. Carnalis delectatio homines abſorbet, & penitus retrahit animam à delectatione ſpirituali & alienat à Deo. Vnde Oſee ait: Fornicatio, vinũ & ebrietas auferunt cor. Et iterum: Non dabunt cogitationes ſuas vt reuertantur ad Dominum, quoniam ſpiritus fornicationis in medio eorum. Vnde Ieremiæ Dominus ait: Vade & poſside tibi lumbare lineum, & in aquam non inferas illud. Et rurſum ait: Vade ad Eufraten, & abſconde illud ibi in foramine petræ. Et paulò poſt ait: Tuli lumbare de loco vbi abſconderam illud, & ecce computruerat, ita vt nullo vſui aptum eſſet. Per lumbare lineum iuſti deſignantur, quia latent in hoc ſeculo, & Domino adhærent, & multis attonſionibus in candorem vertuntur. In aquam autem prohibetur inferri, quia carnis voluptas & abundantia temporalis valde retrahunt à Deo. Vnde in libro Sapientiæ: Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona. Quia, ſcilicet, facit obliuionem bonorum ſuſceptorum, & inconſtantia concupiſcentiæ tranſuertit ſenſum ſine malitia. Qui autem per iuſtitiam & caſtitatem lumbare fuerant, per abundantiam temporalium, quæ per Eufraten deſignatur, computreſcunt carnalibus illecebris, & in profunda obſtinatione velut in foramine petræ à Domino abſconduntur: ſicut ſcriptum eſt: Qui veſcebantur voluptuoſe, interierũt in viis, id eſt, in latitudine carnalis voluptatis. Ad literam autem occiſa ſunt ex fornicantibus viginti tria milia. Et tunc quidem ſtetit Phinees, & placauit Dominũ interficiendo fornicatorem, & ceſſauit quaſſatio. Interficiamus igitur & nos fornicationis ſpiritum in nobis, caſtè viuendo, & in aliis benè monendo, quatenus iram Dei placare valeamus. De carnalibus peccatis præmiſit Apoſtolus, nunc de ſpiritualibus adiungit, terrẽs nos exemplo Iudæorũ, qui Deum tentauerunt & irritauerũt in deſerto, & ira Dei aſcendit ſuper eos. Et hoc eſt quod ait: Neq; tentemus Chriſtũ, ſicut quidam eorũ tentauerunt, & à ſerpentibus perierũt. In deſer-

Prouer. 6. — *Ierem. 13.* — *Sapien. 4.* — *De mala & exteriori tentatione, & de pœna tentantium Deum.*

In deserto tentauerunt Deum,hic dicit Christum,ex quo patet Christum esse Deum. Et quoniam scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum: voluntati eius debemus nos subiicere, & de eius bonitate plenè confidere. Et quia non potest facere nisi bonum,non debemus de factis eius disputare vel murmurare, sed patienter sustinere,committendo nos per omnia dispositioni eius. Hoc autem Iudæi in deserto facere noluerunt,sed tanquam de eius potestate dubitantes,& de benignitate eius diffidentes tentabant ipsum,dicentes: Nunquid panem poterit dare in deserto,aut parare mensam populo suo? Similiter & quando defectum aquæ habebant obiurgantes & exasperantes Deum,importunè petebant ab eo, nec patienter expectabant. Vnde in Exodo dicitur: Quod vocatum est nomen loci illius,tentatio,propter iurgium filiorum Israël,quia tentauerunt Dominum,dicentes: Est ne Deus in nobis,an non? Magna & inexcusabilis diffidentia,postquam tot signa & miracula viderant in Ægypto,sicut scriptum est: probauerunt & viderunt opera mea in signis & factis in Aegypto, in maris diuisione,in Pharaonis submersione,in aqua de petra, & in manna de cœlo, & tamen non crediderunt verbis eius, nec exaudierunt vocem Domini,& multoties exacerbauerunt eum in deserto,in ira concitauerunt eum in inaquoso. Et in qualibet necessitate dubitabant de Dei adiutorio, volentes experiri quid posset,vel quid vellet Deus,sicut de Iudęis legitur in libro Sapientiæ: Videamus si sermones illius veri sunt,& si est verè filius Dei. Et in Euangelio dicitur, quod postquam multa fecisset miracula coram ipsis,tentantes petebant signum de cœlo, & cum ipsum crucifigi fecissent,dicebant: Si filius Dei est,descẽdat nunc de cruce,& credimus ei. Igitur contra illos qui tentauerunt Deum & malitiose exacerbauerunt,misit Deus serpentes,qui eos morderent & occiderent,vt pœna responderet culpæ. Spiritualiter autem homines serpentini,& venenosi serpentibus ignitis,id est, dæmonibus traduntur, & serpentinis cogitationibus atque ignitis desideriis in anima occiduntur. In periculis autem & necessitatibus debemus vti bonis naturæ & bonis gratiæ nobis à Deo collatis, & cooperari Deo, vt faciat homo quod ad se pertinet. Si enim facit homo quod in se est,nunquam Deus illi deest,si facit quod in se est. Si autem homo humana ratione possit sibi consulere & prouidere,non debet manifestis periculis se exponere, hoc enim esset Deum tentare. Vnde diabolo suadenti, vt de pinnaculo templi seipsum Christus deorsum mitteret,& quod Angelis sustentantibus,Deus eum lædi non permitteret,respondit,scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. Si enim seipsum præcipitaret,cùm alio modo posset descendere,hoc esset Deum tentare. Vnde pugiles qui in duello pugnant, & qui iudicio aquæ frigidæ vel ferri cádentes se exponunt,manifestè Deum tentant,& mortaliter peccant,si alio modo valeant euadere & sibi prouidere. Alioquin vbi alium exitum euadendi non habent,tunc diuinæ voluntati se exponãt,sicut in Paralip. Iosaphat ait: Cùm ignoremus quid agere debeamus,hoc solũ habemus refugij,vt oculos ad Deum leuemus. Ex quo patet,quod filij Israël cùm multa haberent animalia in deserto & cũ multa murmuratione peterẽt carnes à Deo,quia Dominũ tẽtauerunt,grauiter puniti sunt, sicut scriptũ est: Adhuc escæ eorũ erant in ore eorũ,& ira Dei ascendit super eos. Murmurauit enim populus exasperãs & incredulus,dicẽs: Vtinã mortui essemus in Aegypto,quãdo sedebamus super ollas carniũ. Et quãuis multa armẽta boum & greges ouiũ haberet,tamẽ sibi propter carnes mortẽ exoptat. Desiderabat enim auium carnes,quibus in Aegypto vesci solebat. Aues enim in terra illa circa Nilum multum abundant. Vnde lautiores cibos appetere nemo dubitet esse peccatum. Et ita Deum tentando & insuper gulositate peccauerunt. Non solum autem tentando Deum, sed murmurando contra Deum,ipsum offenderunt. Vnde in hodierna Epistola subiungit Apostolus: Neque murmuraueritis,sicut quidam eorum murmurauerunt,& perierunt ab exterminatore,id est,ab Angelo,qui extra terram promissionis eos exterminando percussit. Legimus enim quod populus Iudæorum diffidens de promissione diuina murmurauit multoties contra Dominum, & maximè quando exploratores quos miserant explorare terram promissionis reuersi ad eos, dixerunt: Terra ista cultores fortissimos habet, & vrbes grandes atque muratas, nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est. Vnde populus his auditis cœpit flere,& volebat reuerti in Aegyptum. Multi hodie postquam aggressi sunt viam arduam & arctam,quæ ducit ad vitam, pusillanimitate deficiunt & reuertuntur ad latam viam, quæ ducit ad mortem. De quibus in Iob dicitur: Vitans arma ferrea incidit in arcum æreum. Ferrum vetustate & rubigine consumitur, per quod pœna temporalis & transitoria intelligitur. Æs durabile est,nec facilè consumitur,per quod pœna æterna designatur. Et Ieremias: Cathenas ligneas contriuisti,& facies pro illis cathenas ferreas,id est, pœnam æternam pro pœna temporali, quam times,sustinebis. Quid autẽ dixerit Dominus contra filios diffidẽtiæ,& murmuratores, audiamus. Vsquequo detrahet mihi populus iste,quousq; non credet mihi. Omnis qui viderunt maiestatem meã,& signa quæ feci & tentauerunt me iam per decẽ vices,nec obedierunt voci meæ,non intrabunt in terram promissionis. Ecce quo modo circunstantię peccatum aggrauant. Ex quo patet quod multo magis hodie peccant, qui post innumera miracula quæ fecit Christus,& tot beneficia,quæ nobis in mundum visibiliter apparẽs exhibuit, ipsum offendere non verentur,sicut scriptum est: Si opera non fecissem, quæ nullus alius fecit,peccatum non haberẽt. De his autem qui murmurant contra Deum,& impatientès sunt,dicit Iudas Apostolus: Hi sunt murmuratores, querulosi secundum desideria sua ambulantes, quibus caligo tene-

Contra murmurantes & de pœna eorũ.

Iere. 28.

ligo tenebrarum reseruata est. Vnde in libro Sapientię dicitur. Custodite vos à murmuratione, quæ nihil prodest, & à detractione parcite linguæ, quia sermo obscurus inuacuum non ibit. Et Isaias: Væ qui cõtradicit factori suo. Et Psalmus : Nolite extollere in altum cornu vestrum, nolite loqui aduersus Deum iniquitatem. Et in Ecclesiastico dicitur de murmurantibus: Præcordia fatui quasi rota carri, & cogitatus illius quasi axis versatilis. Maria soror Moysi propter murmur, lepra percussa est, Chore consumptus igne cœlesti, Dathan & Abiron de terra viui absorpti. Et in libro Numeri dicitur: Ortum est murmur populi quasi de labore dolentium contra Dominum. Quod cùm audisset, iratus est & accensus est in eos ignis Domini, & deuorauit extremam partem castrorum. Cùm igitur tantùm sit peccatum murmurationis, quid est quod dicitur in Euangelio, quod qui denarium acceperunt, murmurabant contra patremfamiliâs, eò quòd pondus diei & æstus portauerant, & pares eis facti sunt, qui hora nouissima venerunt? Revera murmur conquęstionis peccatum est, sed est murmur admirationis, quod non est peccatum. Antiqui enim pondus legis & æstum carnis portauerunt in hoc seculo diu viuentes, & tandem ad inferos descendentes diu expectauerunt. Nouissimi verò, id est, moderni tempore gratiæ minus vixerunt, & statim post mortem in gloria sunt recepti, sicut scriptum est: Pro nihilo saluos facies illos. Vel murmur ad illos Iudæos refertur, quibus non sufficiebat denarius diurnus, id est, vita æterna, nisi simul haberent tẽporalia. Prædicta autẽ omnia, de quibus locutus est Apostolus, contingebãt illis in figura. Scripta autẽ sunt ad correptionẽ nostram in quos fines seculorum deuenerunt, sicut in hodierna epistola Apostolus subiungit, quasi diceret: Non solum propter sua peccata hæc Iudæis acciderunt, sed etiã vt figuraretur quod simili modo perirent hi, qui tempore gratiæ quasi in vespera mundi similia committerẽt. Per hæc igitur exempla ad correctiorem vitã prouocamur, vt aut pręmia, si obedientes fuerimus, aut propensiorem pœnam inobedientes mereamur. Ad hoc enim relatæ sunt peccantium pœnæ, vt corrigamur, alioquin magis puniemur. Et quoniam ad fines seculorum, id est, ad sextam, & vltimam ætatem deuenimus, tot exemplis priorum magis corrigi debemus. Vel fines seculorum finem secularitatis appellat, ac si dicatur: Si amor temporalium in nobis finitur per Christum, ideo turpius est si ad peccata redeamus. Bonum est igitur corrigi exemplo aliorum. Vnde Isaias: Posuisti ciuitatem in tumulum, id est, potentes in monumentum & exemplum, vrbem fortem in ruinam, qua, scilicet, ruente alij castigentur. Et Zacharias: Vlula abies, quia cecidit cedrus, vlulate quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus . Quando cedri, id est, potentes huius seculi corruunt, debent alij sibi timere, dolere & vlulare ne similia accidant eis.

De correptione exemplo aliorum. *Isa 25.* *Zach. 11.*

Nam tua res agitur paries cùm proximus ardet.

Horat. lib. 1. Epistolarum.

Per abietem proceram ex qua malus nauis fit, signantur illi qui in mundo obtinent principatum . Quercus autem Basan sunt luxuriosi, qui porcos, id est, dæmones obscœnis actibus pascunt, & ad terrenam confusionem pergunt. Hos igitur hortatur Propheta ad dolendum, vt corrigantur exemplo pœnæ reproborum . Quoniam succisus est saltus munitus, id est, infructuosa congregatio reproborum, in quibus malæ bestiæ habitant, id est, dæmones, & muniti sunt contra Deum. Sequitur: Qui se existimat stare, videat ne cadat, quasi diceret: Quia illi licet beneficiis vsi perierunt, ita quod ex consideratione eorum, qui se existimat stare, caueat sibi ne cadat peccando, vel peccare alios faciendo. Per se enim potest homo cadere, sed non per se resurgere. Facile est de albo fieri nigrum, sed rem nigram tingere in album, non est humanę potestatis. Si igitur stes, leua pedem affectus à terra ne impinguas in via. De reprobis siquidem dicitur: Via stultorum complanata est lapidibus, vnde frequenter impingunt, quia pedem non leuant. E contra de bonis in Parabolis dicitur: Ambulabis fiducialiter in via, & pes tuus non impinguet. Et iterum: Iter pigrorum sepes spinarum, via rectorum absque offendiculo: Iuxta illud: Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum . Qui stat, videat ne cadat. Facilè cadit homo, sed non facilè resurgit. Est enim spiritus vadens & non rediens, per se cadit, sed per se non resurgit. Vnde in Threnis: Infirmata est virtus mea, dedit me Dominus in manu de qua non potero surgere.

Quod stantes sibi caueant à lapsu. *Prouer. 3.* *Tren. 1.*

Versus. Verg. lib. 6.

– Facilis descensus auerni:
Sed reuocare gradum, superasq; euadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est –

Vnde Dominus per Ieremiam: Sic conteram populum istum, & ciuitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest vltra restaurari. Et Abdias ait: Si exaltatus fueris, vt aquila, scilicet, per superbiam, & inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te. Nidus in altum fit & in incertum, sic secularis potentia, & celsitudo quantò altior, tantò magis incerta & labilior. Vnde Apostolus: Præcipe diuitibus huius seculi, non sublimè sapere, nec sperare in incerto diuitiarum. Nidus intus habet mollitiem, exterius asperitatem , Et voluptas molliciem habet in delectatione, sed asperitatem in iniquitate. Per aquilam etiam religiosi intelliguntur, quos aliquando Dominus permittit cadere, propterea alij valde timere debent. Vnde per Ieremiam Dominus ait: Ecce quos ædificaui, ego destruo, & quos plãtaui, ego euello, & tu quęris tibi gaudia? Et quoniam nemo sine aliquo casu in hoc sæculo diu potest permanere, septies enim in die cadit iustus & resurgit, quia cùm ceciderit, non collidetur. Dominus enim supponit manum suam. subiungit Apostolus: Tentatio vos non apprehendat nisi humana, sine qua, scilicet, non agi-

Iere. 45.

non agitur vita iſta. Tentationem enim ex primis motibus & ex fragilitate non poſſumus penitus vitare, ſed cauere debemus ne tentatio nimis procedat, ne, ſcilicet animam inducat in conſenſum. Humana tentatio eſt quando motus carnales, vel etiam ſpirituales, ſicut inuidiæ & iræ in nobis ſurgunt ex fomite. Humana tentatio eſt aliter ſapere aliquando quàm res ſe habet, non malo animo. Vel cùm aliquis labitur in aliquo conſilio, quod tamen dat bono animo. Vel irritatur in fratrem ſtudio corripiendi, plus tamen quàm Chriſtiana tranquillitas poſtulat. Tentatio autem non humana, ſed præſumptio diabolica eſt, cùm aliquis errorem ſuum pertinaciter defendit, ſicut hæretici & ſciſmatici, quæ tamen Deus permittit fieri ad exercendos bonos & puniendos malos. Teſte autem Auguſtino: Tentatio, cui non conſentitur, nõ eſt peccatum, ſed materia exercendæ virtutis. Dum autem tentationi conſentimus, mortaliter peccamus, ſiue ſit tentatio interior ſiue exterior. Vnde Ieremias in Threnis: Foris interficiet gladius, id eſt, exterior tentatio, & domi mors ſimilis eſt, id eſt, interior tentatio. Vel gladius foris mala operatio, gladius domi ſeu in domo mala voluntas. Et quoniam ſine tentatione non poteſt homo mortalis viuere, tentatio enim eſt vita hominis ſuper terram, ſubiungit Apoſtolus conſolationem, dicens: Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione etiam prouentum, vt poſſitis ſuſtinere. Fidelis quidem eſt Deus, id eſt, in promiſſis verus, qui ſe protectorem electorum ſuorum fore promiſit, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis ferre, ſed faciet cum tentatione prouentum, id eſt, virtutis augmentum, quia vel cadere non ſinit, vel à caſu erigit. Qui enim dat diabolo tentãdi licentiam, ipſe dat tentatis miſericordiam. Vnde Iob: Non quaſi crudelis ſuſcitabo illum. Et ita facit prouentum vt perſeueranter ſuſtinere valeant, ne in lucta deficiant. Præcipuè autem virtus humilitatis in omni tentatione cuſtodit, vt illi non crepent in fornace, qui non habent ventum ſuperbiæ. Valdè autem neceſſarium eſt in hac vita, vt iuſtus tentetur vitiis, & verberetur flagellis, vt dum vitiis pulſatur, de virtutibus non ſuperbiat. Dum flagellis verberatur, ſi quid in eo purgandum eſt, purgetur. Vnde Pſalmus: Si inſurgat aduerſum me prælium, in hoc ego ſperabo. Et ſi enim tentatio ad tempus animam obſcurat, tamen diſcedente nebula clarius emicat, ſicut lignum conſumpto fumo. Vtile igitur eſt tentari, ne ſecuritas quę negligentiam parit, incurratur, vt propria infirmitas agnoſcatur, vt homo ad Deum recurrat & humilietur. Sicut enim arma diuturno ſitu rubigine cõſumuntur, ſic virtutes quæ ſunt arma militum Chriſti, ſine exercitio, deficiunt, in his qui tentationibus non exercentur. Propterea Propheta ait: Proba me Domine & tenta me. Sciebat enim quod Deus hominem ſupra poſſe ſuum tentari non permittit. Vnde per Iſaiam Dominus de diabolo ait: Ponam circulum in naribus tuis. Et in Iob ait: Nunquid pones circulum in naribus eius? Per nares inſidiæ diaboli deſignantur, quas Dominus per circulum omnipotentiæ ſuæ comprimit. Labia autem diaboli ſunt eius ſuggeſtiones, quas Dominus refrenat, ne noceat quantum velit. Vnde Iſaias: Dixerunt animæ tuæ, incuruare vt tranſeamus. Vox eſt malignorum ſpirituum, qui nullam ſupra nos habent poteſtatem, niſi nos incuruemus, & eius iumentum ſponte efficiamur. Vnde ſubiungit de fornicatoribus: Poſuiſti vt terram corpus tuum, & quaſi viam tranſeuntibus. Hi enim velut ſtratam corpora ſua malignis ſpiritibus exponunt. Sicut in Eccleſiaſtico dicitur: Mulier fornicaria quaſi ſtercus in via conculcabitur. Non ergo permittit tentari Dominus ſupra noſtrum poſſe, ſi volumus cooperari & reſiſtere, ſicut ſcriptum eſt: Qui menſus eſt pugillo aquas, id eſt, fluxibiles dæmones, qui lapſi ſunt & corruerunt pugno in cruce perforato. Quos deiicit & eis metam poſuit, vt quantum vellent nocere poſſent. Pugna enim propriè à pugno dicitur. Vnde hoc pugno dicitur expugnaſſe eos qui manu affixa cruci debellauit aëreas poteſtates Dominus noſter Ieſus Chriſtus, cui eſt honor, virtus & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

De humana tentatione. — *Deus nõ permittit nos tentari vltra poſſe noſtrũ.* — *De vtilitate tentationum.* — *Simile.* — *Simile.* — *Dominus reprimit diabolum.* — *Iſa. 51.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio ſecundum Lucam.

Homo quidam erat diues, qui habebat villicum, & hic diffamatus eſt apud eum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius.

NOLVERVNT attendere, & verterunt ſcapulam recedentes, & aures ſuas aggrauauerunt, & cor ſuum poſuerunt vt adamantem, ne audirent legem, & verba quæ miſit Dominus & facta eſt indignatio magna. Et ſicut non audierunt, ſic clamabunt & non exaudiam. Verba ſunt Domini per Zachariam contra contemptores verbi Dei, quorum quidam audire dedignantur. Et hi per illos qui ſcapulam verterunt & recedunt, deſignantur. Alij autem aure corporis audiunt, ſed aure cordis non percipiunt, eò quòd terrenæ ſollicitudinis pondere prægrauantur, & aures cordis eorum terra obturantur, ſicut ſcriptum eſt: Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, obturantis aures ſuas, vt non audiat vocem incantatoris. Serpens autem vnam aurem terræ affigit, aliam cauda obturat, cauens ſibi ab incantatore, qui virtute quorundam verborum reprimit veneni eius malitiam, vt nocere non poſſit. Ita venenoſi homines verbi Dei efficatiam in ſe impediunt, obturantes vnam aurem terra per auaritiam, aliam cauda per luxuriæ fœditatem & vilitatem. Quidam autem ad verbum Dei ita indurantur,

Zach. 7. — *Contemptores verbi Dei Dominus non exaudit.*

durantur, quod neque minis nec increpationibus terrentur, & more adamantis malleo verbi Dei frangi non possunt. De quibus in Threnis ait Ieremias: Da eis scutum Domine cordis laborem tuum. Dominus enim pro eis sustinens mortem laborauit, vel sustinens eos, id est, ad pœnitentiam expectans. Et quia ipsi contemnunt, à Domino permittuntur indurari, vt corda eorum iaculis verbi Dei non valeant penetrari. Orate igitur fratres Dominum, vt ipse amoueat impedimenta à cordibus vestris, vt cum deuotione & humilitate recipiatis hodie verba salutis & vitæ æternæ.

Iere.3.

De his qui abutuntur potestate sibi concessa. *Exod.22.*

Homo quidam erat diues. Interdum dominatur homo homini in malum suum. Verba sunt Salomonis in Ecclesiaste. Multi enim in potestate constituti, abutuntur dispēsatione sibi commissa, & bona Domini sui dissipare non formidant. Vnde in Exodo Dominus ait: Si ignis egressus inuenerit spicas, & comprehendat aceruos frugum, siue stantes segetes in agris, reddet damnum qui ignem accendit. Hi sunt qui igne malitiæ suæ tam in se, quàm in aliis, bona à Deo sibi commissa velut aceruos frugum destruunt, bonis naturæ, bonis fortunæ & bonis gratiæ abutendo, & alios exemplo peruerso corrumpendo. Qui enim exemplo malæ conuersationis ignem peccati accendit in proximos, qui adhuc stabant in bono velut spicæ in agro, vel qui iam corruerunt velut frugum aceruí, reddet damnum Domino, qui districtè à dispensatoribus suis exiget rationem villicationis suæ. Vnde Iacob ad Laban ait: Quicquid furto perierat, à me exigebas, ego damnum reddebam, die noctuque æstu vrebar & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis. Ecce quanta debet esse sollicitudo dispensatoris & maximè prælati, qui quasi villicus est Christi. Quod enim perit de grege, debet prælatus reddere. Vnde debet vri æstu, id est, zelo & desiderio salutis animarum, & gelu timoris formidando lapsum. Et idcirco ab oculis eius debet fugere somnus pigritiæ, somnus ignorantiæ, & somnus culpæ. Ad exhortationem igitur & terrorem dispensatorum inducit Dominus parabolam hodierni Euangelij de villico iniquitatis, cuius medullam, id est, sensum spiritualem diligenter inuestigare debemus. Teste enim B. Augustino, quando possumus de diuinis scripturis quæ leguntur ipso inspirante intellectum alicuius mysticæ significationis scrutari, quasi de fauorum cellis melia producimus, vel Christi discipulos imitantes spicas confricamus, vt ad grana latentia perueniamus. Homo igitur diues est ille, de quo scriptum est: Domini est terra & plenitudo eius. Villicus autem propriè dicitur villæ custos, sed ponitur hîc pro œconomo, id est, dispensatore, qui vniuersam domum patrifamiliâs dispensat. Hic autem diffamatus est, & ideo accusatus est, & conuictus apud Dominum suum, à sua villicatione meruit proscribi. Diffamatio autem & peccati publicatio, valdè displicet Domino propter corruptionem mali exempli. Hæc est lepra lucens, quæ reddit peccatorem abominabilem Deo. Vnde Isaias: Peccatum suum sicut Sodoma prædicauerunt, nec absconderunt, inuerecundè, scilicet, peccantes sicut meretrices. Secūda autem post naufragium tabula, est peccatum abscondere. Vnde in Deuteronomio dicitur: Quando peccauerit homo quod morte plectendum est, & adiudicatus morti suspensus fuerit in patibulo, non permanebit cadauer eius in ligno, sed in eadem die sepelietur, quia maledictus est à Deo qui pendet in ligno & nequaquam contaminabis terram tuam. Qui igitur quasi in ligno suspenditur per peccati publicationem, maledictus est à Deo, quia malo exemplo contaminat terram, id est, homines terrenos, sicut scriptum est in Ieremia: A Prophetis Ierusalem egressa est pollutio super terram. Non igitur diu pendeat in ligno, sed sepeliatur per pœnitentiam, vt quos per peccati notitiam corrupit, per publicam & manifestam pœnitentiam ad bene agendum inuitare procuret & palo contritionis fodiendo terram cordis sui cooperiat egestionem suam, id est, peccatorum fœtorem. Dominus enim magis offenditur de peccati infamatione & manifestatione, quàm de ipso peccato. Vnde per Zachariam ait: Super pastores iratus est furor meus, & super hircos visitabo, id est, super fœtidos peccatores. Et per Isaiam ait: Expectaui vt faceret iustitiam, & ecce clamor. Teste autem Gregorio: Peccatum cum voce culpa est cum actione. Peccatum cum clamore culpa in apparentia & libertate. Vnde Naum ait: Non est obscura contritio tua, pessima est plaga tua. Peccatum enim euidens multós corrumpit, sicut scriptum est: Sanguis sanguinem tetigit. Sanguis enim per rubeum colorem valde se manifestat, ita peccatum hominem diffamat. Dicitur autem peccatum sanguis, quia induratum per consuetudinem non facile recedit. Vnde Ezechiel: Sanguis eius in medio eius est, super limpidissimam petram effudit illum: non effudit illum super terram, vt posset operiri puluere. Sanguis enim peccati puluere pœnitentiæ debet operiri. Ad literam autem sanguis super petram multum apparet. Et quidam ita indurati sunt in malitia, quod non curant de fama vel infamia, cum tamen dicat Augustinus: Crudelis est qui famam negligit. Magna enim est crudelitas exemplo malo animas interficere, nec esse contentum sua propria damnatione, sed alios secum trahere. Nunc autem super quo diffamatus esset villicus iniquitatis, videamus: quia, scilicet, bona Domini sui dissipauerat. Quod fit quando bonis nobis à Deo concessis abutimur, dum ea malè congregamus vel malè retinemus vel malè expendimus. Est autem bonum supra tempus, id est, bonum æternum & bonum in tempore, sed non temporale vt virtutes & gratiæ spirituales. Et est bonum temporale vt diuitiæ & dignitates, quæ sunt bona fortunæ, & insuper bona corporis & bona naturalia animæ. De his omnibus bonis oportet nos reddere rationem, id est, de bonis naturæ, bonis fortunæ, de bonis gratiæ, & de bonis gloriæ. Bona naturæ sunt

Quod pastor quicquid perierat de grege tenetur restituere.

Infamatio et peccati publicatio displicent Deo. *Isa.3.* *Deut.22.* *Iere.33.* *Zach.10.* *Naum.3.* *Ezech.24.*

De his qui abutuntur multiplici bono à Deo sibi concesso.

sunt bona naturalia corporis & animæ. Bona corporis dissipat, qui membris suis Deum impugnat, & illa mortaliter peccando diabolo inuoluat. Fornicando enim teste Apostolo tollimus membra Christi, & facimus membra meretricis. Et quoniam corpora nostra in baptismo sanctificata, templum sunt spiritus sancti, vasa huius templi, id est, corporis nostri, membra debemus custodire in sanctitate & honore. Baltassar enim, quia vasa templi Domini inhonestè & irreuerenter tractauit, bibendo in eis cum suis concubinis, iram Dei incurrit & regnum amisit. De his autem qui membris corporis sui abutendo lasciuiæ & scurrilitati illa exponunt, ait Isaias: Pro eo quod eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant & plaudebant manibus, & ambulabant pedibus suis & composito gradu incedebant, decaluabit Dominus verticem filiarum Sion, id est, mentem virtutibus nudabit. Et Salomon in Parabolis de muliere ornatu meretricio præparata, ait: quod garrula est & vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, iuxta angulos insidians, apprehensum deosculatur iuuenem. De his autem qui pulchritudine corporis abutuntur ait: Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra & fatua, quæ, scilicet, pulchritudinem suam immunditiæ exponit, sicut sus nares in luto figendo immundiciis se inuoluit. Similiter de his qui fortitudinem corporis & ætatem iuuentutis malè dispensant & dissipant, idem Salomon ait: Non des alienis honorem tuum, id est, spiritibus malignis, & annos tuos crudeli, id est, diabolo, ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena, scilicet, extra Ecclesiam, in Babylonia, & gemas in nouissimis quando consumpseris carnes tuas & corpus tuum malè, scilicet, dissipando, & non in seruitio Dei consumendo bona corporis tui. Simili modo & quinque sensus corporeos dissipare dicuntur, qui eis in vanitate abutuntur. Vnde in libro Regum dicitur, quod tanta fames fuit in Samaria, vt stercus columbinum quinque siclis argenteis venderetur. Multi enim fame & defectu bonorum spiritalium adeo pauperes effecti sunt, quod quinque talenta, id est, quinque sensus corporales, quibus vti debuerunt in seruitio Dei, terrenis & secularibus negotiis implicent, vt stercora columbina, id est, diuitias, quas sancti tanquam stercora reputant, infelici commercio sibi acquirant. Non solùm autem bona corporis, sed & bona animæ villicus iniquitatis dissipat, dum in vano accipit animam suam, & pro nihilo reputat. Vnde in Ecclesiastico: Nihil est iniquius, quã amare pecuniam: hic enim animam suam venalem habet, quoniam in vita sua proiicit intima sua, id est, interiora bona pro exterioribus & transitoriis amittit. Valde autem infidelis est dispensator & villicus pessimus & iniquus, cui Rex peregrè proficiscens filiam suam cõmisit, vt eam delicatè nutriret & castè custodiret: ipse autem nudam & famelicam filiam regis relinquit, & carni quam impinguauit, strangulandam exponit. Caro enim impinguata, & recalcitrans & lasciuiens, animam occidit. Bona etiam animæ dissipamus, dum memoria, intelligentia & voluntate abutimur. Hæc sunt tria canistra pistoris Pharaonis, quibus volucres, id est, dæmones pascuntur. Bona animæ dissipant, qui talentum scientiæ terrenis implicant vel sudario inuoluunt, dum alios docere negligunt, & qui sapientes sunt vt faciant mala, bona autem facere nescierunt. Talentum sapientiæ dissipant aduocati, qui teste Isaia iustificant impium pro muneribus & iustitiam iusti auferunt ab eo, qui condunt leges iniquas vt opprimant in iudicio pauperes & viduas, quæ non habent defensorem, & vim faciunt causæ populi Domini, causas pauperum peruertendo. Qui munera de sinu accipiunt, vt peruertant iudicium. Qui dicunt malum bonum, & bonum malum. Teste autem Salomone qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, vterque abominabilis est apud Deum. Qui per friuolas allegationes & frustratorias appellationes & dilatorias exceptiones causas protrahunt, vt eis salarium augeatur, & pauperes fatigati iuri suo cedere compellantur: hi sunt qui lites procurant & seminant inter fratres discordias. Vnde Naum: Eos qui simpliciter transibant, conuertistis in bellum. Hi sunt qui homines periurium incurrere faciunt. Vnde Augustinus: Si nouit fecisse & cogit iurare, homicida est. De linguis eorum fient fercula dæmonum. Et teste B. Iob: Panis eorum vertetur eis in fel aspidum. Talentum scientię dissipant Physici, qui medecinas sophisticant & corrumpunt, & infirmos falsis promissionibus decipiunt & circumueniunt. Legimus autem quòd cum Samuel diceret Sauli quod in crastino esset moriturus, ipse expauit, sed pythonissa, id est, Physici eum cœpit confortare & fecit manducare, vt nõ esset sollicitus de morte vel de pœnis inferni. Cùm autem Christus dicat, ieiunate, vigilate, laborate: ipsi dicunt: manducate, dormite, & quiescite docentes animam saluam facere in hoc seculo, cùm Christus doceat perdere. Propterea Apostolus ait: Sapientia carnis mors est. Talentum scientiæ dissipãt logici, dum circa ciniphes Ægypti & friuolas subtilitates occupantur, de quibus Isaias: Confundentur qui operantur linum, plectentes & texentes inutilia & subtilia. Cùm per eundem Isaiam Dominus dicat: Ego Deus tuus, docens te vtilia, scilicet, terrena despicere & quęrere cœlestia. Vnde in Ecclesiastico: Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit Dominus, cogita illa semper, & in pluribus eius operibus ne fueris curiosus. Item in eodem: In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter. Propterea Isaias dicit: Vbi doctor paruulorum. Populum imprudentem non videbis, populum alti sermonis: ita vt non possis intelligere disertitudinem linguæ eius, in quo nulla est sapientia, id est, in quo populo, quem in Dei Ecclesia non videbis. Talentum sapientiæ dissipant Theologi, dum docent & prædicant propter terrenum commodum. De quibus

De dissipatione bonorum naturalium animæ & corporis.

Isa 3.

Prouer. 5.

De malis aduocatis.

De malis physicis.

De malis logicis.

Isa. 19.

Isaiæ 48.

Eccle. 3.

Isaiæ 33.

De malis Theologis.

bus Ieremias ait: Seminauerunt triticum & messuerunt spinas, id est, temporales diuitias, & ideo corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studiis suis. Vnde Isaias: Argentum tuum versum est in scoriam. Quod fit quãdo argentum scientiæ & doctrinæ ad lucrũ temporale, vel ad vanam gloriam refertur. Propterea per Osee Dominus ait: Multiplicaui eis argentum & aurum quæ fecerunt Baal. Hi sunt quibus Dominus dedit argentum eloquẽtiæ, & aurum sapientiæ. Et hæc expendunt vt laudẽ sibi acquirant & superiores aliis appareãt. Baal enim superior interpretatur. Nunc autẽ de bonis fortunæ videamus, quæ sunt diuitiæ tẽporales & dignitates.

De dissipatione bonorũ fortunæ, & primo de dissipatione diuitiarum.

Diuitias dissipant, qui eas malè congregant per fraudes & vsuras, per furta & rapinas. Vnde Abacuc: Væ qui congregant auaritiam domui suæ, vt sit in excelso nidus eius, vel qui eas malè retinẽt. Vnde Ioannes in Epistola Canonica: Qui viderit fratrẽ suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? Vel qui malè & superfluè expendunt eas, sicut filius prodigus, qui portionem substantiæ suæ consumpsit cum meretricibus viuendo luxuriose. De his autem qui temporales diuitias bene vel male dispensant, ait Dominus in Euangelio: Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est, & qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est. Maiora igitur Ecclesiæ negotia eis committenda & credenda non sunt, qui in vita priuata & in temporalium dispensatione fideles non extiterunt, & de illo modico quod habebant pietatis & misericordiæ opera non ostenderunt. At verò illos in prioratu fore fideles dubitare non debemus, quos de modico, quod possident, libenter aliis subuenire videmus. Vnde in Euangelio subditur: Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod vestrum est, quis reddet vobis? quasi dicat: Si de diuitiis quæ fugiunt & fallaces sunt, misericordiam non fecistis, quis Ecclesiæ dispensationem & regimen quod vnum est æquum & sanctum vobis credere & committere audeat. Temporales diuitiæ alienæ sunt, æternæ verò nostræ, si boni fuerimus & hæc temporalia bene dispensauerimus.

De mala dissipatione dignitatum.

Talentum autem dignitatis malè dissipant & malè dispensant, qui sic aliis volunt præesse vt prodesse non curent. Propterea Petrus ait: Non quasi dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo. Vel qui subditos exactionibus opprimunt. Vnde Isaias: Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Vel qui pauperes affligunt, astringunt & verberant. Vnde in Parabolis: Non facias violentiam pauperi, quia pauper est, neque conteras egenum in porta, quia iudicabit Dominus causam eius, & configet eos qui confixerunt animam eius. Et Iob ait: Si leuaui manum meam super pupillum cùm viderem me in porta superiorem.

De his qui talentum temporis malè dispensant.

Talentum insuper temporis malè dispensant, qui otio torpentes bona operari non curant. Vnde Bernardus: Ipsum tempus à Domino impensum requiret Deus qualiter sit expensum. Sicut capillus de capite, sic momentum de tempore non peribit, sed de omnibus rationem reddemus.

De mala dispensatione bonorum gratiæ.

Nunc verò de bonis gratiæ subiungamus, scilicet, de virtutibus & diuisionibus gratiarum & aliis bonis spiritualibus quæ à villico dissipantur, dum eis vel vti negligit, vel malè vtendo abutitur, & ita plerumque subtrahuntur & amittuntur. Propterea Petrus ait: Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Multi autem sunt qui dum gratias spirituales malè administrant, & rem & meritum perdunt. Hospitalitas enim cum murmuratione Deo non placet. Similiter qui miseretur, & non in hilaritate, vel qui bonum operatur in angaria vel seruili timore, bona Domini sui malè dispensando dicitur dissipare. Pari modo qui prudentes sunt apud semetipsos & innituntur prudentiæ suæ, qui per temperantiam vel abstinentiam vltra vires seipsos volunt affligere, & qui per iustitiam exercet seueritatem nimiam, cùm scriptum sit: Noli esse nimis iustus. Vel qui indiscretè se humiliando nimis abiecti à subditis habentur & non timentur, sed magis contemnuntur, bona Domini sui dissipant, dum hæc prædicta & alia indiscretè & inordinatè dispensant, sicut scriptum est: Iuste quod iustum est, exequeris. Et de Cain legimus quod rectè obtulit, sed malè diuisit. Propterea beatus Gregorius ait: Is qui præest ea se circa subditos mensura moderetur, vt eum nec effrenata lætitia vilem reddat, nec immoderata sæuitia odiosum. Disciplina enim vel misericordia destituitur, si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos inesse rectoribus debet & iustè consulens misericordia, & piè sæuiens disciplina. Sit itaque amor, sed non emolliens, sit vigor, sed non exasperans, sit zelus, sed non immoderatè sæuiens, sit pietas, sed non plus quàm expediat parcens. Patet igitur quod bona gratiæ dissipamus, dum eis abutendo malè dispensamus. Vel cum illa ad Deum non reportamus, sed nobis per arrogantiam attribuimus. Qui enim de donis gratiæ superbit, buccella qua viuere debuit, seipsum strangulando seu suffocando perimit, & medicinam in venenum conuertit.

De dissipatione Sacramentorum.

Bona gratiæ nobis tribuit Dominus, id est, sacramentum baptismi & cætera sacramenta. Baptismum dissipamus, dum pactum baptismale quo renuntiauimus Satanæ, non seruamus. Sacramentum pœnitentiæ dissipamus, dum post dimissa peccata ad vomitum reuertimur. Sacramentum Eucharistiæ dissipamus, dum indignè ad ipsum accedimus, & ita de aliis sacramentis intelligendum est.

De dissipatione bonorum gloriæ.

Bona etiam gloriæ quæ nobis præparauit Dominus dissipare dicitur villicus iniquitatis, dum ea non desiderat, nec aspirat ad illa, sed contemnit, sicut scriptum est: Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Vnde Esau reprobatur quòd pro lenticula rufa primogenita vendidit. Vnde scriptura dicit: Comedit & bibit & abiit paruipendens, quòd

quòd primogenita vendidisset. Propterea in Threnis Ieremias ait: Viæ Sion lugent eò quòd non sint qui veniāt ad solemnitatem, id est, sancti, quia sunt exemplo, valde dolent, eò quòd supernæ patriæ solemnitatem despicimus. Sicut igitur quatuor prædicta talenta nobis commisit Dominus, id est, bona naturæ, fortunæ, gratiæ & gloriæ, ita quatuor seruitia quasi quatuor denarios pro censu capitis nostri illi debemus. Omne enim seruitium aut naturale est, vt filij ad patrem, aut gratuitum, vt amici ad amicum, aut venale, vt famuli conductitij ad Dominum suum, aut violentum siue necessitatis, vt serui ad Dominum. Hæc quatuor seruitia Deo debemus, quia pater, quia amicus, quia remunerator, quia ei necessitate tenemur. Potens enim est nisi ei seruierimus corpus & animam mittere in gehennam. Hi sunt quatuor denarij censuales, qui debent esse bonæ & probatæ monetæ, vt opera nostra fiant in fide & charitate, nec debent esse fracti per impatientiam, nec recisi, sed integri per perseuerantiam, & iusti ponderis, vt non simus inconstantes & leues, sed in Dei seruitio stabiles & perseuerantes vsque in finem.

De quadrupli ci seruitio pro quatuor bonis quæ habemus à Deo.

Villicum igitur diffamatum, qui prædicta bona Domini sui dissipauit, terribiliter vocauit, dicens: Quid hoc audio de te: Redde rationē villicationis tuæ. Iā enim non poteris villicare. Toties vocat nos Dominus, quoties nobis incutit terrorem æternæ damnationis, vel per prædicationem, vel per lectionem, vel per meditationem, vel per internā inspirationem. Vnde Naum: Increpans mare & exsiccans illud, & omnia flumina adducens in desertum. Mare, id est, amaritudinem peccati increpat Dominus, id est, increpari facit, & detestari per timorem vel contritionem & per satisfactionem exsiccari. Flumina autem, id est, fluxas huius mundi vanitates & voluptates adducit in desertum, dum nos eas facit deserere, vel quando eas per recordationem reducit ad mentem, quæ per abstinentiam facta est quasi desertum. Reddere autem rationem villicationis suæ iubetur, vel confitendo peccata coram sacerdote, vel cogitando dum viuit qualiter debeat operari & malè acta emendare, disponens sermones suos in iudicio, vt sciat & habeat qualiter & quid responsurus sit Domino. Post mortem autem villicare non poterimus. Hic est enim locus merendi, ibi locus metendi. Vnde Salomon: Quodcunque potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec sciētia apud inferos erunt, sicut scriptum est: In inferno quis confitebitur tibi. Post illam enim vltimam & terribilem excommunicationem nunquam absoluentur. Vnde in figura excommunicatorum & degradatorum clausit Noë fenestram arcæ coruo emisso, & Dominus à foris clausit ostium arcæ, ne fluctus intrarent, id est, excommunicati excluderentur in æternum. Quid hoc audio de te: Redde rationem villicationis tuæ. Verbum istud verbum est indignationis & terroris, verbum iræ & comminationis. Teste autem Augustino, qui ad tantum tonitruum non euigilat, non dormit, sed mortuus est. Maximè autem ab Ecclesiarum prælatis ratio villicationis suæ requiretur, qui lac & lanam ex ouibus quærentes, & de salute animarum non curantes, non pastores, sed dissipatores, non Prælati, sed Pilati meritò possunt appellari. Quibus Dominus ait: Redde rationem villicationis tuę, quasi dicat: Ego sponsam meā proprio sanguine laui, vt esset sine macula, & in ligno crucis extendi, vt esset sine ruga, & eam tibi tanquam paranympho custodiendam commisi, sed quam fidelitatem exhibuisti mihi sponsæ meæ dilectos amplexus tam fortiter zelanti? O inexpiabile flagitium, ô immensum facinus, virgo sponsa mea ab illis prostitura est ad mœchandum, quibus commissa erat ad custodiendum. Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ. Ego coronatus sum corona spinea, vt te coronarem in gloria mea. Coronatus sum diademate probroso, vt te coronarem corona de lapide precioso. Ego emi sanguine proprio, quod tu consumis in apparatu regio. Ego acquisiui opprobriis & persecutionibus, quod tu consumis in conuiuiis & ebrietatibus. Ego in præsepio, tu in palatio. Ego in panniculis, tu in sericis. Ego in asello, tu in phaleris. Ego cucurri ad clauos ferreos, & tu curris ad gariophilos. Ego in cruce, tu in balneis. Redde rationē villicationis tuæ: iam enim nō poteris villicare. His igitur increpationibus & cōminationibus territus villicus ait intra se: Quid faciam, quia Dominus aufert à me villicationem? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Dum ergo cogitat villicationem suam in proximo cum vita esse finiendam, reuersus ad cor cogitat qualiter pœnas euadat. Vnde Isaias ait: Redite prçuaricatores ad cor, id est, ad discernenda conscientiæ vestræ secreta. Et in Ecclesiastico dicitur: Qui timet Dominum, conuertitur ad cor suum, id est, ad inuestigandum cor suum quid in eo displiceat. Vnde Psalmus: Dominus loquetur pacem in plebem suam, & in eos qui conuertuntur ad cor. Fodere autem non valemus post huius vitæ præsentis villicationem, id est, fossam cōpunctionis siue contritionis circa nostram arborem facere, neque terrām cordis nostri sordibus pœnitentiæ stercorare. Fodiendo siquidem efficitur, vt pars terræ quæ intus latet, foras appareat, & quæ exterius apparebat, deorsum iaceat. Per quod peccatorum confessio designatur, vbi vomere compunctionis corda nostra exarantes peccata quæ interius latent, per confessionem aperimus, & per hoc ante Dei oculos ea abscondimus. Fodere igitur non valemus post mortem, id est, de peccatis nostris fructuose pœnitere. Vbi etiam mendicare cum fatuis virginibus erit confusionis & dedecoris in præsentia cœlestis curiæ. Quia teste Salomone, mēdicabit piger in æstate, & non dabitur ei. Inuocabunt me, dicit Dominus, & non exaudiam eos, eò quòd exosam habuerint disciplinam. Fodere igitur non valebunt & mendicare erubescent vbi nulla facultas operandi, nulla fiducia impetrandi. In tanta igitur angustia constitutus vexatione dante intellectum, ait: Scio quid faciam,

De vocatione villici.

Post mortem non est tempus villicandi.

De terrore & commin natione.

De reddenda ratione villicationis.

De villico redeunte ad cor.

De fossione & mendicatione.

bus Ieremias ait: Seminauerunt triticum & messuerunt spinas, id est, temporales diuitias, & ideo corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studiis suis. Vnde Isaias: Argentum tuum versum est in scoriam. Quod fit quādo argentum scientiæ & doctrinæ ad lucrū temporale, vel ad vanam gloriam refertur. Propterea per Osee Dominus ait: Multiplicaui eis argentum & aurum quæ fecerunt Baal. Hi sunt quibus Dominus dedit argentum eloquētiæ, & aurum sapientiæ. Et hæc expendunt vt laudē sibi acquirant & superiores aliis appareāt. Baal enim superior interpretatur. Nunc autē de bonis fortunæ videamus, quæ sunt diuitię tēporales & dignitates. Diuitias dissipant, qui eas malè congregant per fraudes & vsuras, per furta & rapinas. Vnde Abacuc: Væ qui congregant auaritiam domui suæ, vt sit in excelso nidus eius, vel qui eas malè retinēt. Vnde Ioannes in Epistola Canonica: Qui viderit fratrē suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? Vel qui malè & superfluè expendunt eas, sicut filius prodigus, qui portionem substantiæ suæ consumpsit cum meretricibus viuendo luxuriose. De his autem qui temporales diuitias bene vel male dispensant, ait Dominus in Euangelio: Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est, & qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est. Maiora igitur Ecclesiæ negotia eis committenda & credenda non sunt, qui in vita priuata & in temporalium dispensatione fideles non extiterunt, & de illo modico quod habebant pietatis & misericordiæ opera non ostenderunt. At verò illos in prioratu fore fideles dubitare non debemus, quos de modico, quod possident, libenter aliis subuenire videmus. Vnde in Euangelio subditur: Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod vestrum est, quis reddet vobis? quasi dicat: Si de diuitiis quæ fugiunt & fallaces sunt, misericordiam non fecistis, quis Ecclesiæ dispensationem & regimen quod vnum est æquum & sanctum vobis credere & committere audeat. Temporales diuitiæ alienæ sunt, æternæ verò nostræ, si boni fuerimus & hæc temporalia bene dispensauerimus. Talentum autem dignitatis malè dissipant & malè dispensant, qui sic aliis volunt præesse vt prodesse non curent. Propterea Petrus ait: Non quasi dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo. Vel qui subditos exactionibus opprimunt. Vnde Isaias: Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Vel qui pauperes affligunt, astringunt & verberant. Vnde in Parabolis: Non facias violentiam pauperi, quia pauper est, neque conteras egenum in porta, quia iudicabit Dominus causam eius, & configet eos qui confixerunt animam eius. Et Iob ait: Si leuaui manum meam super pupillum cùm viderem me in porta superiorem. Talentum insuper temporis malè dispensant, qui otio torpentes bona operari non curant. Vnde Bernardus: Ipsum tempus à Domino impensum requiret Deus qualiter sit expensum. Sicut capillus de capite, sic momentum de tempore non peribit, sed de omnibus rationem reddemus. Nunc verò de bonis gratiæ subiungimus, scilicet, de virtutibus & diuisionibus gratiarum & aliis bonis spiritualibus quæ à villico dissipantur, dum eis vel vti negligit, vel malè vtendo abutitur, & ita plerumque subtrahuntur & amittuntur. Propterea Petrus ait: Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Multi autem sunt qui dum gratias spirituales malè administrant, & rem & meritum perdunt. Hospitalitas enim cum murmuratione Deo non placet. Similiter qui miseretur, & non in hilaritate, vel qui bonum operatur in angaria vel seruili timore, bona Domini sui malè dispensando dicitur dissipare. Pari modo qui prudentes sunt apud semetipsos & innituntur prudentiæ suæ, qui per temperantiam vel abstinentiam vltra vires seipsos volunt affligere, & qui per iustitiam exercet seueritatem nimiam, cùm scriptum sit: Noli esse nimis iustus. Vel qui indiscretè se humiliando nimis abiecti à subditis habentur & non timentur, sed magis contemnuntur, bona Domini sui dissipant, dum hæc prædicta & alia indiscretè & inordinatè dispensant, sicut scriptum est: Iuste quod iustum est, exequeris. Et de Cain legimus quod rectè obtulit, sed malè diuisit. Propterea beatus Gregorius ait: Is qui præest ea se circa subditos mensura moderetur, vt eum nec effrenata lætitia vilem reddat, nec immoderata sæuitia odiosum. Disciplina enim vel misericordia destituitur, si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos in esse rectoribus debet & iustè consulens misericordia, & piè sæuiens disciplina. Sit itaque amor, sed non emolliens, sit vigor, sed non exasperans, sit zelus, sed non immoderatè sæuiens, sit pietas, sed non plus quàm expediat parcens. Patet igitur quod bona gratiæ dissipamus, dum eis abutendo malè dispensamus. Vel cum illa ad Deum non reportamus, sed nobis per arrogantiam attribuimus. Qui enim de donis gratiæ superbit, buccella qua viuere debuit, seipsum strangulando seu suffocando perimit, & medicinam in venenum conuertit. Bona gratiæ nobis tribuit Dominus, id est, sacramentum baptismi & cætera sacramenta. Baptismum dissipamus, dum pactum baptismale quo renuntiauimus Satanæ, non seruamus. Sacramentum pœnitentiæ dissipamus, dum post dimissa peccata ad vomitum reuertimur. Sacramentum Eucharistiæ dissipamus, dum indignè ad ipsum accedimus, & ita de aliis sacramentis intelligendum est. Bona etiam gloriæ quæ nobis præparauit Dominus dissipare dicitur villicus iniquitatis, dum ea non desiderat, nec aspirat ad illa, sed contemnit, sicut scriptum est: Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Vnde Esau reprobatur quòd pro lenticula rufa primogenita vendidit. Vnde scriptura dicit: Comedit & bibit & abiit paruipendens, quòd

De dissipatione bonorū fortunæ, & primo de dissipatione diuitiarum.

De mala dissipatione dignitatum.

De his qui talentum temporis malè dispensant.

De mala dispensatione bonorum gratiæ.

De dissipatione Sacramentorum.

De dissipatione bonorum gloriæ.

quòd primogenita vendidisset. Propterea in Threnis Ieremias ait: Viæ Sion lugent eò quòd non sint qui veniãt ad solemnitatem, id est, sancti, quia sunt exemplo, valde dolent, eò quòd supernæ patriæ solemnitatem despicimus. Sicut igitur quatuor prædicta talenta nobis commisit Dominus, id est, bona naturæ, fortunæ, gratiæ & gloriæ, ita quatuor seruitia quasi quatuor denarios pro censu capitis nostri illi debemus. Omne enim seruitium aut naturale est, vt filij ad patrem, aut gratuitum, vt amici ad amicum, aut venale, vt famuli conductitij ad Dominum suum, aut violentum siue necessitatis, vt serui ad Dominum. Hæc quatuor seruitia Deo debemus, quia pater, quia amicus, quia remunerator, quia ei necessitate tenemur. Potens enim est nisi ei seruierimus corpus & animam mittere in gehennam. Hi sunt quatuor denarij censuales, qui debent esse bonæ & probatæ monetæ, vt opera nostra fiant in fide & charitate, nec debent esse fracti per impatientiam, nec recisi, sed integri per perseuerantiam, & iusti ponderis, vt non simus inconstantes & leues, sed in Dei seruitio stabiles & perseuerantes vsque in finem.

De quadruplici seruitio pro quatuor bonis quæ habemus à Deo.

Villicum igitur diffamatum, qui prædicta bona Domini sui dissipauit, terribiliter vocauit, dicens: Quid hoc audio de te: Redde rationẽ villicationis tuæ. Iã enim non poteris villicare. Toties vocat nos Dominus, quoties nobis incutit terrorem æternæ damnationis, vel per prædicationem, vel per lectionem, vel per meditationem, vel per internã inspirationem. Vnde Naum: Increpans mare & exsiccans illud, & omnia flumina adducens in desertum. Mare, id est, amaritudinem peccati increpat Dominus, id est, increpari facit, & detestari per timorem vel contritionem & per satisfactionem exsiccari. Flumina autem, id est, fluxas huius mundi vanitates & voluptates adducit in desertum, dum nos eas facit deserere, vel quando eas per recordationem reducit ad mentem, quæ per abstinentiam facta est quasi desertum. Reddere autem rationem villicationis suæ iubetur, vel confitendo peccata coram sacerdote, vel cogitando dum viuit qualiter debeat operari & malè acta emendare, disponens sermones suos in iudicio, vt sciat & habeat qualiter & quid responsurus sit Domino. Post mortem autem villicare non poterimus. Hic est enim locus merendi, ibi locus metendi. Vnde Salomon: Quodcunque potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec sciẽtia apud inferos erunt, sicut scriptum est: In inferno quis confitebitur tibi. Post illam enim vltimam & terribilem excommunicationem nunquam absoluentur. Vnde in figura excommunicatorum & degradatorum clausit Noë fenestram arcæ coruo emisso, & Dominus à foris clausit ostium arcæ, ne fluctus intrarent, id est, excommunicati excluderentur in æternum. Quid hoc audio de te: Redde rationem villicationis tuæ. Verbum istud verbum est indignationis & terroris, verbum iræ & comminationis. Teste autem Augustino, qui ad tantum tonitruum non euigilat, non dormit, sed mortuus est. Maximè autem ab Ecclesiarum prælatis ratio villicationis suæ requiretur, qui lac & lanam ex ouibus quærentes, & de salute animarum non curantes, non pastores, sed dissipatores, non Prælati, sed Pilati meritò possunt appellari. Quibus Dominus ait: Redde rationem villicationis tuę, quasi dicat: Ego sponsam meã proprio sanguine laui, vt esset sine macula, & in ligno crucis extendi, vt esset sine ruga, & eam tibi tanquam paranympho custodiendam commisi, sed quam fidelitatem exhibuisti mihi sponsæ meæ dilectos amplexus tam fortiter zelanti? O inexpiabile flagitium, ô immensum facinus, virgo sponsa mea ab illis prostitura est ad mœchandum, quibus commissa erat ad custodiendum. Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ. Ego coronatus sum corona spinea, vt te coronarem in gloria mea. Coronatus sum diademate probroso, vt te coronarem corona de lapide precioso. Ego emi sanguine proprio, quod tu consumis in apparatu regio. Ego acquisiui opprobriis & persecutionibus, quod tu consumis in conuiuiis & ebrietatibus. Ego in præsepio, tu in palatio. Ego in panniculis, tu in sericis. Ego in asello, tu in phaleris. Ego cucurri ad clauos ferreos, & tu curris ad gariophilos. Ego in cruce, tu in balneis. Redde rationẽ villicationis tuæ: iam enim nõ poteris villicare.

Post mortem non est tempus villicandi.

De vocatione villici.

De terrore & comminatione.

De reddenda ratione villicationis.

His igitur increpationibus & cõminationibus territus villicus ait intra se: Quid faciam, quia Dominus aufert à me villicationem? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Dum ergo cogitat villicationem suam in proximo cum vita esse finiendam, reuersus ad cor cogitat qualiter pœnas euadat. Vnde Isaias ait: Redite prçuaricatores ad cor, id est, ad discernenda conscientiæ vestræ secreta. Et in Ecclesiastico dicitur: Qui timet Dominum, conuertitur ad cor suum, id est, ad inuestigandum cor suum quid in eo displiceat. Vnde Psalmus: Dominus loquetur pacem in plebem suam, & in eos qui conuertuntur ad cor. Fodere autem non valemus post huius vitæ præsentis villicationem, id est, fossam cõpunctionis siue contritionis circa nostram arborem facere, neque terrãm cordis nostri sordibus pœnitentiæ stercorare. Fodiendo siquidem efficitur, vt pars terræ quæ intus latet, foras appareat, & quæ exterius apparebat, deorsum iaceat. Per quod peccatorum confessio designatur, vbi vomere compunctionis corda nostra exarantes peccata quæ interius latent, per confessionem aperimus, & per hoc ante Dei oculos ea abscondimus. Fodere igitur non valemus post mortem, id est, de peccatis nostris fructuose pœnitere. Vbi etiam mendicare cum fatuis virginibus erit confusionis & dedecoris in præsentia cœlestis curiæ. Quia teste Salomone, mẽdicabit piger in æstate, & non dabitur ei. Inuocabunt me, dicit Dominus, & non exaudiam eos, eò quòd exosam habuerint disciplinam. Fodere igitur non valebunt & mendicare erubescent vbi nulla facultas operandi, nulla fiducia impetrandi. In tanta igitur angustia constitutus vexatione dante intellectum, ait: Scio quid faciam,

De villico redeunte ad cor.

De fossione & mendicatione.

ciam, vt cùm amotus fuero à villicatione mea, recipiant me in domos suas: Ecce de acquirendis patronis magis quàm de congregandis pecuniis incipit cogitare, & sibi imposterum prouidere, vt proscriptus refugium habeat ad illos. Vnde vnum ex debitoribus Domini sui ex centum cadis olei dimisit medietatem. Alij ex centum coris tritici quintã partem. Ex quo apertè ostéditur, quod quicunq; indigétiam pauperis ex dimidia parte, vel ex quinta, vel quãtacunq; saltem ex calice aquæ frigidæ alleuiat, misericordiæ suæ mercedem promeretur. Zachæus dimidium bonorum suorum dedit, vidua duo minuta. Ad literam autem cadus græce, amphora dicitur latinè continens vrnas tres. Corus modiis triginta completur. Spiritualiterauté instruuntur ministri Christi, scilicet, sacerdotes, quod partem debiti Domini sui, id est, pœnitentiæ aliis plus, aliis minus, secundũ quod videtur expedire, possunt dimittere. Arbitrariæ enim sunt pœnitentię. Qui igitur in oleo peccauit, dum misericors nõ fuit, olei debitor cõstituitur. Et qui in tritico peccauit, verbũ Dei nõ dispésãdo prout debuit, tritico obligatur. Per oleũ etiã & triticum designatur, vt in nos peccãtibus indulgere debeamus, & etiã ex substantiis nostris eleëmosynas erogare. Qui auté peccat in proximũ, Deum offendit & eius debitor cõstituitur. Dominus auté gratum habet, quod dimittamus debitoribus suis, qui nobis similiter obligati sunt, inquantũ in nos peccauerunt. Quod auté subiungitur: Laudauit Dominus villicũ iniquitatis, quòd prudenter fecisset, nõ ita intelligendũ est, quod eum de fraude laudasset, sed de prouidétia, quia sibi de mãmona iniquitatis in posterũ prouidit. Et est probatio à minori & quasi per cõtrarium. Nã si ille qui sibi prouidit de re minima, cõmendatus est à Domino suo, longè amplius cõmendabitur, qui in re maxima sibi prouidebit. Itẽ si cõmendatus est qui sibi prouidit licèt fraudulenter, longè amplius cõmendabitur, qui sibi legittimè prouidebit. Nõ igitur in hoc dispẽsatore omnia debemus ad imitandũ assumere, vt, scilicet, fraudé erga Dominũ agamus, sicut de iudice iniquo qui interpellabatur à vidua. Sed propter hoc hæ similitudines inducũtur, vt intelligamus si laudari potuit à Domino, cui fraudé faciebat, quãtò magis placet Deo, qui legittimè & sine fraude pecuniã eius largitur. Alienæ enim facultatis dispensatores & custodes sumus. Vnus est Dominus, nos dispẽsatores. Vnde licèt villicus ille peccauerit, quia tamé sibi in posterũ ex indulgétia rerum Domini sui quæsiuit auxilia cõmendatur, vt nobis in hoc ostẽdatur, quod nulli indigẽti debemus denegare pecuniã nobis ad vsus necessarios cõmissam. Villici enim sumus tam rerum temporalium quàm spiritualium, & maximè patrimonij crucifixi si nobis est commissum. Sicut si testamentum alicuius nobis committeretur pauperibus erogandũ. Si igitur dispẽsator mammonę Domini voce laudatur qui de re iniqua sibi amicitiã pręparauit, licèt Dominus eius passus sit dispendium, quãtò magis Christus, qui nullum damnum sustinere potest, & ad misericordiam pronus est, laudabit discipulos si in verbo sibi credito, vel in alia quacunq; gratia sibi cõcessa misericordes fuerint. Pauci auté inueniuntur, qui adeo cauti sint & solliciti in spiritualibus, quantũ homines seculares in tẽporalibus. Vnde Dominus subiungit: Filij huius seculi prudétiores filiis lucis sunt in generatione sua. Filij seculi qui actus & opera mundi imitãtur. Cuius enim quis opera facit, eius filius dicitur. Prudétiores, scilicet, in malo quã filij lucis in bono. Quæ tamé non est verè prudétia, sed astutia, quæ stultitia apud Deũ reputatur. Vnde Iere. Sapiẽtes sunt vt faciãt mala, bene auté facere nescierunt. Et in Eccle. Nõ erudietur qui nõ est sapiés in bono, id est, nõ est verè eruditus. Vnde subditur: Est auté insipientia quę abundat in malo, & nõ est sensus vbi est amaritudo, id est, vbi est peccatum nõ est verus sensus, sed potius versutia & calliditas vocatur. Vnde Isa. Speculatores eius cæci videntes vana, ecce cæci sunt & vident. Cæci in spiritualibus, vidét tamé & prudétiores sunt in transitoriis & vanis quã filij lucis. Filij auté huius seculi appellãtur, qui huius mundi negotiis astuti sunt & solliciti: Vix enim inueniuntur aliqui sancti, qui tantã sollicitudiné habeant in acquirendis bonis æternis, quantam isti in acquirendis tẽporalibus bonis. Pro his die noctuq; vigilant per furta, rapinas, & fraudes, proditiones, periuria & homicidia, diuitias coaceruare nõ cessant. Vnde dicitur quod prudentes sunt in generatione, id est, in carnali & terrena negotiatione. Vnde de Esau dicitur, quod erat vir gnarus venãdi: Et Nemroth venator robustus corã Domino. Hi enim tẽporalia venãtur, nec Dei faciem reuerentur. Hi sunt filij Agar, qui exquisierunt prudentiam quæ de terra est, sicut dicitur in Baruch. Sequitur: Et ego dico vobis. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Locus iste multos traxit in errorem, qui rapiunt vt bene dispensent, facientes mala vt veniãt bona. Non est ergo intelligendum de pecunia malè acquisita, maximè de ea quæ restituenda est, sed de mãmona iniquitatis, id est, de diuitiis quæ occasionaliter solent facere iniquos, licet in natura sua bonę sint, nostra tamen tenacitate iniquæ dicuntur, quia auarè retentæ vel malè dispensatæ propriis Dominis nocent. Vel de Mammona iniquitatis, id est, de diuitiis nõ in æqualitate possessis. Quidam enim multas habent; alij autem indigent. Vnde Apostolus: Nõ vt aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate in præsenti tempore vestra abundantia illorũ inopiã suppleat. Ex quo patet quod nõ iubemur dare necessaria, sed superabundantia. Tunc ergo non dicuntur iniquæ diuitiæ quando ad necessitatem retinentur, & non ad superfluitatem. Iniquitas igitur in hoc loco inæqualitatem designat, sicut dum dicitur: Melior est iniquitas viri quàm mulier benè faciens. Secundum hunc tropum dicitur: Omnis transfactio continet iniquitatem. Mammon autem vel mammona lingua Syrorum nomen est dęmonis incumbentis diuitiis, non vt in eius

Villicus dimisit debitoribus Domini sui.

Quod proximis debemus dimittere, & eis de bonis Domini erogare.

Simile.

De sollicitudine & prudentia seculari quæ maior est in genere suo prudentia & sollicitudine spiritualium.

Baruch. 3.

Qualiter de mammona iniquitatis amicos facere debemus.

in eius potestate sint, vt posit eas auferre, vel conferre, sed præsidere dicitur diuitiis, quia per eas homines tentat. Possumus etiam de mammona iniquitatis, id est, de diuitiis iniquè acquisitis facere amicos, & acquirere nobis pauperes patronos, dum eas consilio Ecclesiæ pauperibus erogamus, quando non inueniuntur, quibus eas restituere debemus. Cùm autem omnibus pauperibus in necessitate possint eleëmosynæ erogari, illis præcipuè debemus dare, qui cùm defecerimus propriis meritis, recipere nos possint in æterna tabernacula meritis & orationibus suis. Ipsorũ enim sunt tabernacula æternæ beatitudinis: sicut scriptũ est: Beati pauperes spiritu, quoniã ipsorum est regnũ cœlorũ. Vnde tanquã propriã possessioné illud dare possunt propriis benefactoribus suis. Dominus auté eos indigere permittit in hoc seculo ad eorũ purgationé, & nostrã probationé atq; vtilitaté. Diues enim est velut hedera, quæ per se nõ potest eleuari, sed alicuius arboris ramis inhærens, alta petit, & eleëmosynis quasi quibusdã brachiis eleuatur in cœlum. Hæc est hædera Ionæ, quę in ascensu diluculi, id est, in ortu gratiæ, dente vermis, id est, cõscientiæ remordẽtis percutitur & abscinditur, vt cadens in terrã, id est, cõsiderans se esse pulverem, & in puluerẽ reuersurũ, sibimetipsi arescat & vilescat. Potest auté prędicta parabola tropologicè de nobis intelligi sub hoc sensu. Homo diues, id est, Deus pater, villa humana natura, villicus, id est, hominis spiritus, coloni sensus: ratio intellectus & appetitus humani: bona diuitis, sunt naturalia & gratuita: dissipatio bonorũ, bona amissio gratuitorũ & corruptio naturaliũ. Ratio de villicatione, examinatio de trãsgressione: serui debitores domini, sunt sensus humani. Ratio intellectus & appetitus humani per peccatum deprauati. Qui quantò plus à bono dissident, tãtò amplius debẽt. Sessio debitoris, humiliatio peccatoris, cautio seu scriptio debiti cõsideratio peccati, debiti dimissio peccati relaxatio. Alleuiet igitur villicus, id est, spiritus humanus debitores istos per pœnitentiã, qui relaxati villũ recipiãt in domos suas. Per pœnitentiã enim alleuiati & cœlestibus præmiis ditati, iocundẽt villicũ, vel iocundũ reddant in mansione cœlesti. Præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Quibus præcipuè danda est eleëmosyna.

Simile.

Alia expositio prædictæ parabolæ.

DOMINICA DECIMA, THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE.

Dum clamarem ad Dominum, exaudiuit vocem meam: ab his qui appropinquant mihi, & humiliauit eos, qui est ante secula, & manet in æternum: iacta cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet. *Psalm. 54.*

SICVT pullus hirundinis, sic clamabo, meditabor vt columba. Verba sunt Isaiæ, ostendentis qualiter clamandum sit ad Dominum. Hirundo auis æstiua est, quæ in hyeme latet & in æstate apparet. Et iusti latent in hyeme huius pręsentis vitæ, sed in æstate vitæ futuræ apparebunt: sicut scriptum est: Cùm surrexerint impij, abscondentur homines, & cùm perierint peccatores, multiplicabuntur iusti, scilicet, in iudicio. Tunc enim apparebit hirundo, & milui demergentur in inferno. Pullus autem hirundinis dicitur vir iustus, qui Patrum antiquorum imitator est. Clamare autem debemus non sicut coruus, sed sicut pullus hirundinis, qui clamat ad matrem, vt cibum recipiat. Et nos clamemus & inuocemus diuinam misericordiam, iactando cogitatum in Domino, vt nos enutriat. Corde autem compuncto & deuoto debemus clamare. Non enim placet Deo strepitus oris, sed compunctio & intensum desiderium cordis. Meditari igitur debemus vt columba, cum gemitu, scilicet, & compunctione cordis & simplicitate, & ita clamorem nostrũ exaudiet Deus. Et hoc est quod Psal. ait: Dum clamarẽ ad Dominũ, exaudiuit vocem meã. Non solùm autẽ in ipso clamore, sed ante clamorẽ exaudit. Vnde per Isaiã ait: Antequã clament, ego exaudiam, id est, exaudiã clamorem cordis, ante clamorẽ oris. Sancti enim clamant ad Dominũ corde per deuotã contritionẽ, ore per confessionẽ & laudẽ, opere per satisfactionẽ. Dolor meus in conspectu meo semper, ecce cordis contritio. Quoniã iniquitatẽ meã annuntiabo, ecce oris confessio. Quoniã in flagella paratus sum, ecce operis satisfactio. Clamor igitur pœnitentium & peccata confitentium, Deum placat & lenit, & diabolũ confundit. Vnde in lib. Hester dicitur: Si de semine Iudæorum est Mardochæus, ante quem cadere cœpisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu eius. Et nos simus filij confessionis & de genere Iudæorũ, id est, confitentiũ peccata sua, vt cadat diabolus ante pedes nostros. Clamor enim cõfessionis educit spinam de pede, serpentẽ de sinu, murem de pera, ignem de gremio. Hæc est mulier Hebræa, quæ facit confusionẽ in domo Nabuchodonosor: sicut dicitur in lib. Iudith. Loquela siquidem tua manifestũ te facit, nam & Galilęus es, de Galilęa, scilicet, Iudęorũ peccata cõfitendo, & de vitiis ad virtutes transmigrãdo. Nam Galilæa trãsmigratio facta interpretatur. Per linguã enim tuã cognoscitur, si es de Galilæa Iudæorũ, vel de Galilæa Gentiũ, quæ intepretatur rota, id est, de mũdi circũuolutione. Clamet igitur peccator per confessionẽ ad Dominũ, sicut discipuli in mari, attendẽtes periculũ suũ, clamauerũt: Domine, salua nos, perimus. Ecõtrà autẽ quidã, sicut Ionas in tẽpestate & periculo, descẽdunt in sentinã vitiorũ, & periculũ suũ nõ aduertũt, nec clamãt ad Dominũ. Postq̃ autẽ clamauit Ionas, de ventre ceti euomitus est, & euasit. Hic est clamor cõfessionis, qui nos de ventre diaboli extrahit. Vnde in Iob dicitur: Nemo loquebatur ei verbũ,

Isa 38. *Qualiter clamandum sit ad Dominũ.*

De multiplici clamore.

De clamore pœnitentium. *Hester 4.*

Iob 2.

videbant enim dolorē esse vehementē. Diabolus enim non studet aggredi peccatorē, quādo videt eum in dolore magno, & contritione. Et in Gen. Clamat Iacob ad Dominū, dicens: Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eū timeo, ne fortè veniens percutiat matrē cum filiis. Ita & nos nunquā debemus esse securi, sed clamare vt eruamur à carnis infestatione, ne fortè præualens interficiat matrem cum filiis, id est, animam cum operibus bonis. Dicat igitur peccator, sicut Isaias ait: Vę mihi, quia tacui. Et sic Dauid ait: Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea. Propterea Ieremias ad peccatorem ait: Deduc quasi torrens lachrymas per diem & noctem, & non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. Lachrymę pœnitentium more torrentis, omnia obstacula tollunt per diem & noctē, id est, in prosperis & aduersis non debemus per otium torpore quiescere. Pupilla autem oculi, est cōpunctio rationis. Ex quo patet quod lachrymę pœnitentis vim clamoris habent. Fleuit Ezechias fletu magno, & dixit Dominus illi: Audiui orationē tuam, & vidi lachrymas tuas. Et postquam Dauid dixit ad Nathan: Peccaui, statim Propheta respondit: Transtulit Dominus peccatum tuum à te. Dum clamarem ad Dominum, exaudiuit vocem meā. Est clamor deuotę orationis, clamor sanctæ prædicationis, clamor tribulationis, clamor intensi desiderij cordis, clamor bonę operationis. Horū omniū voces Dominus exaudit. Vocem deuotę orationis Deus exaudit, sicut in Eccles. dicitur: Oratio humiliantis se, nubes penetrat. Nulla enim est morę distātia inter piam orationē & diuinā exauditionem. Vnde Psal. Inuocabant Dominum, & ipse exaudiebat eos. Et ostendit quo merito. Vnde subiungit: Custodiebāt testimonia eius, & præceptū quod dedit illis. Alioquin nō exauditur oratio. Vnde in Threnis: Opposuisti nubē, ne transeat oratio. Nubē, scilicet, mortalis peccati, quia peccatores nō exaudit Deus. Propter quod Psal. ait: Mane exaudies vocē meā, id est, in ortu gratiæ, nō in nocte peccati. Et in Iob dicitur: Si diluculo cōsurrexeris ad Deū, & omnipotentē fueris deprecatus, si mūdus & rectus accesseris, statim euigilabit ad te. In diluculo expulsis vitiorū tenebris debemus Deū deprecari, vt audiatur in excelso clamor noster. Vnde Apost. Petitiones vestræ innotescāt apud Deū. Tunc enim illas Deus agnoscet, cùm vitæ sanctitas illas Deo cōmendat. Vnde in Matth. Dominus ait: Si duo ex vobis cōsenserint super terrā de omni re quācunq; petierint, fiet illis. Si enim corpus & anima in Dei seruitio cōcordes fuerint, exaudietur oratio nostra. Clamorē sanctæ prædicationis exaudit Dominus: sicut scriptū est: Fac me audire vocē tuā, sonet vox tua in auribus meis. Hæc enim vox valde placet Domino. Vnde in Eccles. Tibia & psalteriū suauē faciunt melodiā, & super vtraq; lingua suauis. De hac voce dicit Psal. Vox tonitrui tui in rota, id est, vox cōminationis & terroris in sacra scriptura. Et in Apoc. dicitur: Facta sunt tonitrua voces & fulgura. Tonitrua cōminationis, voces exhortationis, fulgura, id est, miraculorū coruscationes. Clamorē tribulationis exaudit Dominus: sicut scriptū est: Ad Dominū cùm tribularer clamaui, & exaudiuit me. A finibus terræ ad te clamaui, dū anxiaretur cor meū. Et iterū: Exaudiui te in abscondito tempestatis, id est, in tentatione vanæ cogitationis. De qua dicitur in Iob: Morietur in tempestate anima eorū. Vnde anima cōflicta variis tentationibus, clamās ad Dominū, ait in Threnis: Vide Domine, humilitatē meā, quia erectus est inimicus. Vide nō peccatū vt damnes, sed afflictionē vt liberes. Quoniā erectus est inimicus cōtra te superbiēs, & tuā creaturā cōculcans, sibi imputās, tibi insultās, quasi nequeas me liberare. Iuxta illud: Multi dicūt animæ meæ, nō est salus ipsi in Deo eius. Clamorē intensi desiderij exaudit Dominus. Sic enim clamauerunt, Moyses cōtra Pharaonē, Susanna contra senes iniquos, Daniël in lacu leonū, tres pueri in fornace, & desideriū cordis eorum Dominus exaudiuit. Clamorem sanctæ operationis exaudit Dominus: sicut scriptū est: Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. Vestimenta animæ sunt bona opera, quibus tegit turpitudinē præcedentium delictorum. Odor autem vestimentorū, sunt exempla bonorum operū, quæ dicuntur sicut odor thuris, quia obtinent vim orationis. Vnde in Eccles. Non impediaris orare semper. Qui enim bona opera facit, semper orare dicitur. Cuiusmodi oratio per peccatum mortale impeditur. De clamore seu oratione operis legimus in Exodo, quod Moyse eleuāte manus, Amalech vincebatur. Et nos bonorum operū manus leuemus ad Deū, vt vincamus Amalech, id est, diabolū, qui lingit sanguinē. Amalech enim lingēs sanguinē interpretatur. Sanguis siquidē peccati lingitur, per peccandi desideriū, bibitur per voluntatē & cōsensum, funditur dum voluntas ad effectū perducitur, aspergitur dum proximus ad peccandū inducitur. Dum clamarē ad Dominum, exaudiuit vocem meā. Quidam clamant ad Deum, quidā contra Deū. Est enim clamor bonus, & hunc exaudit Dominus. Vnde dicit Ieremias: Hæc dicit Dominus: Clama ad me, & ego exaudiā te. Est clamor malus, quem non exaudit Dominus, scilicet, indignationis & iræ. Vnde Isa. Tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem. Et de Christo dicit Isa. Non clamabit & nō audietur vox eius foras. Non erit tristis neq; turbulentus. Est secūdus clamor malus, scilicet, euidentia & publicatio peccati. Vnde in Genesi dicitur, quod ascendit clamor Sodomorū ad Dominū. Est tertius clamor malus, scilicet, gulositatis. De quo Iob ait: Vocē exactoris nō audit, id est, ventris. Et in Eccles. dicitur: Luxuriosa res est vinum & tumultuosa ebrietas. Est quartus clamor malus, id est, auaritiæ. Similiter & quintus, id est, luxuriæ. De his duobus Salomō ait: Sanguisugæ duæ sunt filiæ, quæ semper clamāt: Affer, affer. Sanguisuga est diabolus, qui sanguine peccatorū delectatur. Cuius duæ sunt filiæ, auaritia & luxuria. Quarum vna semper clamat inhiādo diuitiis, alia voluptatibus obscœnis. Est sextus clamor malus, scilicet lasciuiæ

De clamore deuotæ orationis.

De clamore prædicationis.

De clamore tribulationis.

Iob 36.

De clamore intensi desiderii.

De clamore operum.

De clamore bono et malo. Ierem. 33.

Isa. 4.

lasciuiæ & vanitatis. Hoc modo clamât Sirenes diaboli in plausibus vanitatis & choreis. Vnde in Exodo: Non est clamor exhortantiũ ad pugnã, neq; vociferatio cõpellentium ad fugam, sed vocem cantantiũ ego audio. Est septimus clamor malus, scilicet, loquacitatis seu garrulitatis. Vnde Salomõ: Abominabilis & odibilis est in ciuitate vir linguosus. Et iterũ: Sicut vrbs patẽs & absq; murorũ ambitu, ita qui nõ potest in loquẽdo cohibere spiritũ suũ. Vas enim quod non habet operculũ, immundũ in lege reputatur. Totum enim spiritũ suum profert stultus. Propterea in Eccles. dicitur: Audi tacens, & loqui in medio magnatorum ne præsumas, & vbi sunt senes, non multum loquaris. Dum clamarem ad Dominum, exaudiuit vocem meam. Non exaudit Dominus vocem detractionis, de qua scriptum est: Detrahentẽ secretò proximo suo, hunc persequebar. Neq; vocem maledictionis, de qua scriptũ est: Maledici regnũ Dei nõ possidebũt. Neq; vocem elationis: de qua Daniël ait: Aspiciebã propter vocem sermonũ grandiũ. Et Psal. Disperdet Dominus vniuersa labia dolosa, & linguã magniloquã. Neq; vocem contradictionis. De qua scriptum est: Eleuauerunt flumina vocem suam. Neq; vocem cõtumeliç & litigij: de qua scriptũ est: Vir iracundus suscitat rixas. Exaudit autẽ vocẽ iustorũ & aures eius in preces eorum: sicut scriptum est: Clamauerunt iusti, & Dominus exaudiuit eos. Et quoniã scriptũ est: Altissimus dedit vocẽ suã: non exaudiet Dominus vocẽ tuã, nisi tu vocẽ eius exaudias, vt dicere possis cum Propheta: Audiã quid loquatur in me Dominus Deus. De his autẽ qui Dominũ clamantẽ audire cõtemnunt, dicit Dominus per Isa. Vos qui dereliquistis Dominũ, qui obliti estis montẽ sanctũ meũ, qui ponitis fortunæ mensam, & libatis super eã, numerabo vos in gladio, & omnes in cęde corruetis: pro eo quod vocaui & nõ respõdistis: locutus sum, & nõ audistis. Qui ponitis fortunæ mensam, id est, qui in fortuna cõfiditis, & delectamini in fortuitis & fallacibus bonis, & prosperis succedentibus Deũ obliuiscimini. Numerabo vos in gladio, id est, in iudiciaria sentẽtia interficiã: quia vocaui & nõ respõdistis. Ipse enim clamat ad nos per scripturas, per prędicatores, clamat etiã quotidie per pauperes, & ei surdã aurẽ prębemus. Vnde Ambrosius cõtra auaros, qui Christũ in paupere clamantẽ audire nolũt, sic ait: Nemo dicat proprĩũ quod est cõmune, plusquã sufficiat sumptũ violenter obtentũ est. Quis tam iniustus, tam auarus, q̃ qui multorũ alimẽta nõ suũ vsum, sed abundantiã facit & delicias? Nec enim magni criminis est habẽti tollere, q̃ cùm possis & habeas, indigentibus denegare. Esurientiũ panis est quẽ tu detines, nudorũ indumentũ quod tu recludis, miserorũ est redẽptio pecunia quã in terra defodis. Tantorũ igitur bona te scias inuadere, quãtis potes præstare. Audi igitur vocẽ Domini in paupere clamãtis, audi vocẽ cõminationis, de qua scriptũ est: Iam securis posita est ad radicẽ arboris. Audi vocẽ admonitionis: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. Audi vocẽ promissionis: Centuplũ accipietis, & vitam æternã possidebitis. Audi vocẽ remunerationis: Venite benedicti patris mei. Audi vocem cõdemnationis & punitionis: Ite maledicti in ignẽ æternũ. Vnde Isa. Vox Domini reddẽtis retributionẽ inimicis suis. Et Sophonias: Vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dum clamarẽ ad Dominũ, exaudiuit vocẽ meã. Multi autẽ silent & ad Dominũ nõ clamant, eò quòd Dominus in præsenti silere videtur, dum peccata dissimulat & pœnã differt. Vnde Isa. Tacui, semper silui, patiẽs fui, sicut parturiẽs loquar. Et iterũ: Mei nõ es recordata, nec cogitasti in corde tuo, quia ego tacens, & quasi nõ vidẽs, & mei oblita es. Hoc est quod Psal. ait: Hęc fecisti & tacui, id est, sententiã distuli. Et Abacuc: Quare taces cõculcãte impio iustiorẽ se. In fine autem non tacebit Deus, licèt modò dissimulet. Vnde Psal. Ne taceas neq; cõpescaris Deus à pœna, scilicet, in futuro. Et per Isa. Dominus ait: Ecce scriptũ est, corã me non tacebo, sed reddã & retribuã in sinu eorũ. Iusti autẽ nolũt quod sileat in præsenti, sed vt puniat hîc, & in futuro parcat. Vnde Propheta: Deus meus, ne sileas à me. Dum clamarẽ ad Dominũ, exaudiuit vocẽ meã, ab his qui appropinquant mihi, liberando, scilicet, à fictis Christianis, qui magis nocent quàm extranei. Appropinquant nomine non numine, corpore non mente, numero non merito. Vnde in Psal. additur: Quoniã inter multos erant mecum. Vel in multis, scilicet, in sacramentis, in lectione Euangelij, in solemnitatibus Ecclesiæ, & in similibus, sed nõ in charitate. Vel inter multos, id est, in paleis, quæ multæ sunt. In multitudine vocatorũ, sed non in paucitate electorum. Et bene ait: Mecum, nam palea est prope triticũ. De vno semine nascuntur, in vno agro radicãtur, de vna pluuia nutriuntur, sub vno messore colliguntur, eadem trituratione vtuntur, eandem ventilationẽ expectant, sed in vnũ horreum nõ intrant. Exaudiuit Dominus vocem meã, ab his qui appropinquãt mihi. Hi sunt tres hostes nostri, caro, diabolus & mũdus. De primo dicitur in Eccles. Nõ credas inimico tuo in æternũ: sicut enim æramentũ, æruginat nequitia illius. Et si enim caro aliquãdo rubiginẽ cõtrahat ex maceratione & sordibus pœnitẽtiæ, nõ tamen cõsumitur, sed caro semper est caro, cui titillanti & suggerenti voluptatẽ tanquã inimico credendũ non est. Vnde subditur: In oculis suis lachrymabitur inimicus, & quasi adiuuans suffodiet plantas tuas. In oculis nostris carnalis affectus lachrymatur, cùm caro affligitur & maceratur. Et volens sibi parci quasi adiuuans hominem dicit, nimis affligis te. Quod si audiatur, suffodit hominẽ ne cadat in voluptatem. De secundo inimico, id est, diabolo, in eodem dicitur: In labiis suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur, vt subuertat te in foueam. Propterea Salomon ait: Si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis.

Fistula dulcè canit uolucrem dum decipit auceps, id est, diabolus. De tertio etiam, id est, de mun-

Exod. 32.

De multiplici voce mala, quã Dominus non exaudit.

De his qui Dominũ clamãtem audire nolunt.

Multipliciter clamat ad nos Deus.

De malo silentio.

De silentio Domini.

De malis, qui appropinquãt bonis.

De tribus hostibus nobis appropinquantibus.

Eccles. 12.

Caro.

Eccles.37. de mundo in eodem Ecclesiastico dicitur: Noli consiliari cum socero tuo, & à zelantibus te absconde consilium. Socer est pater vxoris, id est, mundus, qui pater mundanæ concupiscentiæ est, & hæc est vxor secularium hominum. Cum socero igitur, id est, cum mundo, non est conciliandum, quia eius consilium est, vt vxor, id est, mundana concupiscentia in homine dominetur. Hi igitur sunt falsi amici, de quibus in Ecclesiastico dicitur: Ab inimicis tuis separare, & ab amicis tuis attende, id est, discretionem habe ad cognoscendum, qui sint amici veri, & qui falsi. Et hoc est quod Michæas ait: Nolite credere amico, & nolite confidere in duce. Ab ea quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui. Amicus iste, qui fingit amicum, est diabolus, vel carnalis affectus, quibus credendum non est, suggerentibus & proponentibus delicias huius mundi. Illa verò quæ dormit in sinu, est carnalis illecebra, à qua custodienda sunt claustra oris, ne in verbis vel in cibis carnis illecebras sequamur. Exaudiuit vocem meā ab his, qui appropinquant mihi, liberando me à rugientibus præparatis ad escam, id est, à dæmonibus, qui sæuiunt, vt sanctos deuorent, sicut escam panis. Vnde subditur in Ecclesiastico: De portis tribulationum, quæ circundederunt me, id est, ab infestatione quinq; sensuum, per quos tanquam per portas inimici intrare cupiunt. Et à pressura flammæ, id est, à vitiorum calefactione. De qua Osee: Omnes calefacti sunt quasi clibanus, & deuorauerunt Iudices suos, id est, rationē & intellectum, quæ absorbentur flamma vitiorum. Maligni igitur spiritus nobis semper insidiantur. Vnde Apostolus: Facti sumus spectaculū mundo, & Angelis, & hominibus. Et idcirco in omni opere nostro attendere debemus occultos aduersarios, qui actus nostros semper intuentur & nobis insidiātur. Nisi enim cōtra eos vigilemus, eosdē habebimus irrisores, quos ad malū habuimus persuasores. Vnde Abacuc: Ipse de Regibus triumphabit, & tyrāni ridiculi eius erunt. Ipse super omnē munitionē ridebit, & portabit aggerē & capiet eam. Ad literā de potentibus huius seculi triumphat diabolus, sed pauperes de ipso triumphāt. Tyranni autē ridiculi eius sunt, sicut Reges stolidos suos habēt & ebrios, vt inde ludos faciant, quemadmodū Samson excæcatus coram Philistæis ludebat. Ipse autē cōportat aggerem diuitiarū, dignatū, & carnaliū voluptatum, quibus sanctos expugnat. Vnde Daniël: Rex Aquilonis pręparabit munitionē multò maiorem quàm priùs, & cōportabit aggerē, & capiet vrbes munitissimas, & brachia Austri non sustinebunt. Multos enim qui sunt brachia Austri per fortitudinē & charitatis feruorē deiicit diabolus, sed tandem ipse deiicietur. Vnde subditur in Danièle: Tunc mutabitur spiritus eius, & pertransibit & corruet. Hæc est fortitudo Dei sui. Transibit enim hæc eius potestas & corruet in abyssum. Eius enim fortitudo Dei sui, id est, Deo permittēte. Et ideo cùm Dominus voluerit, corruet. Exaudiuit vocē meā ab his qui appropinquāt mihi. Vnde in Cant. dicitur: Filij matris meæ pugnauerunt cōtra me. Pugnāt cōtra nos filij ancillę, id est, motus carnis. Filij nouercę synagogæ Iudæorū. Filij extraneæ, id est, crudelitas Paganorū. Filij sororis, id est, Ecclesiæ militantis, hæretici, scilicet, & schismatici, & falsi Christiani. Et filij matris nostræ Hierusalē, id est, dæmones inde expulsi. Appropinquāt insuper nobis septē vitia criminalia, quę ex fomite oriuntur, & familiariter nos impugnāt. Contra quæ Propheta orat, dicens: Dissipa Gentes quæ bella volūt. Et iterū ait: Manus tua Gentes disperdidit. Vnde in libro Iosue dicitur: In hoc (inquit) scietis, quod Deus in meo vestri est, quod disperdet in conspectu vestro Chananæū, Hethæū, Heuæum, Pherezæū, Gergesęum, Iebusęum, & Amorrhæū. Chananęus interpretatur possessio, & significat auaritiā. Hethæus interpretatur stupor vel formido, & significat acediā siue tristitiam, quæ dentes obstupescere facit, & escam delectabilem in fastidium ducit. Heuæus interpretatur lapides colligens, & significat iram, quæ semper cogitat de vindicta. Pherezæus interpretatur disseminans terrā, & significat illos, qui patiuntur fluxū seminis & luxuriosos. Quorum carnes sunt vt carnes asinorū, & fluxus eorum vt fluxus equorum, sicut in Ezech. dicitur. Gergesæus interpretatur colonū eiiciens, vel aduena appropinquans, & significat superbiā, quæ primū cœli colonū eiecit de paradiso. Quantò autē superbus magis appropinquare Deo credit per excellentiam & arrogantiā, tantò magis recedit & alienatur ab eo. Iebusæus interpretatur cōculcatus vel præsepe eorum, & significat gulam, quæ rationē conculcat, & semper vult esse ad præsepe quasi bestia. Amorrhæus amarus vel loquens interpretatur, & significat inuidiam, quę de aliis loquitur amara. A prædictis igitur hostibus, qui appropinquant nobis, liberat nos Dominus. Vnde in hodierno officio subiungit Psal. Et humiliabit eos, qui est ante seculum, & manet in æternū Dominus, &c. id est, principiū & finis. Est autem triplex humiliatio. Vna gratiæ: sicut scriptum est: Respexit humilitatem ancillæ suę. Alia culpę, de qua scriptum est in libro Regum, quod Ammon humiliauit Thamar sororē Absalon. Et Psalmus: In laqueo suo humiliabit eum. Et iterum: Humiliata est in puluere anima mea. Tertia pœnæ, de qua scriptum est: Humiliauit in compedibus pedes eius. Et iterum: Superborum & sublimiū colla propria virtute calcaui. Hoc tertio modo Deus inimicos nostros, qui appropinquant nobis, humiliat. Vnde Psalmus: Contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit. Vectes ferreos, id est, diabolicas suggestiones. Sicut autem ferrum ex tactu terræ rubiginem colligit, & per rubiginem consumitur: ita diabolicæ suggestiones si consideras, quia terra es, quasi ex contactu huius memoriæ ad nihilum redigentur. Per portas æreas delectationes carnales designantur. Æs enim durabile est, & carnis delectationes tota vita nostra nos impugnant, quas malleo futuri Iudicij conterere debemus: quia ita hostes nostros humiliabit & destruet Deus. Vnde Isaias: Manum

Margin notes: *De falsis amicis.* — *Mich.7. De insidiis malignorum spirituum.* — *Osee 7.* — *1.Cor.4.* — *De multiplici pugna.* — *De septem vitiis nobis appropinquantibus. Iosue 3.* — *De triplici humiliatione.* — *Hostes nostros tandem Deus destruet. Simile.* — *Isa.23.*

Manum ſuper mare extendet,& conturbabit regnum,id eſt,tribulationem ſuper malos,conturbando eos in fine. Et iterum:Conſurge,conſurge,induere fortitudinem brachium Domini.Nunquid tu percuſsiſti ſuperbum,vulneraſti draconem? Conſurge per incarnationem,conſurge per reſurrectionem: percuſiſti ſuperbum, id eſt,diabolum,apertè ſequientem: vulneraſti draconem,id eſt,diabolum,occultè ſuggerentem.Aperta enim ſæuitia diaboli in prima aduentu fuit deſtructa. Suggeſtio autem occulta in parte fuit diminuta & vulnerata. Cùm igitur omnipotentem adiutorem & inuictiſsimũ Regem habeamus,in ipſo cõfidere debemus.Vnde ſubditur: Iacta cogitatum tuum in Domino, & ipſe te enutriet. Salubre conſilium eſt,iactare cogitationes & curam in Domino, tanquam ancoram in terram firmam. Ipſe enim non dabit in æternum fluctuationem iuſto, ſed ad ſoliditatem æterni littoris perducet. Cura autem ſeculi,vt vermis nos conſumet, ſed ſi cura in Deo iactatur,nutrit: ſicut ſcriptum eſt: Saturabuntur ligna campi & cedri Libani. Ligna campi, id eſt, minores à fide, ſteriles & in latitudine vitiorum commorantes, hi conuerſi ſunt, & verbis ſacræ ſcripturæ ſatiati. Cedri Libani,id eſt,potentes huius ſeculi,quibus ſaturatis, paſſeres nidificabunt in eis, id eſt,ſancti prædicatores, in eis quieſcentes. De hoc autem nutrimento dicitur in Apocalypſi, quod mulier alitur in deſerto, id eſt,in hoc ſeculo,per tempus & tempora,& dimidium temporis,id eſt,doctrina Euangelica,quam per tres annos & dimidium prædicauit Dominus noſter Ieſus Chriſtus,cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Iſa.51. *Cogitatum in Domino iactare debemus, & in ipſo cõfidere. Simile.* *De nutrimento Domini.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA AD CORINTHIOS.

Scitis, quoniam cùm Gentes eſſetis, ad ſimulachra muta prout ducebamini, euntes. Ideo notum vobis facio, quod nemo in ſpiritu Dei loquens, dicit anathema Ieſu. *1.Cor.12.*

RECORDAMINI viarum veſtrarum peſsimarum, & ſtudiorum non bonorum, & diſplicebunt vobis iniquitates veſtræ. Verba ſunt Ezechiëlis,exhortantis nos ad peccatorum præteritorum recordationem ,vt congregentur ſicut in vtre aquæ maris, id eſt, peccatorum amaritudines,velut in vtre memoriæ teneantur. Teſte enim Chryſoſtomo: Nullum tale eſt remedium peccatorum,quàm continua memoria delictorum. Vnde cæco illuminato dictum eſt: Reſpice, id eſt, retrò aſpice, vt dicas cum Propheta: Iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper. Vnde per Ieremiam Dominus ait: Leua oculos tuos in directum,& vide vbi proſtrata ſis. Et per Iſaiam: Ponam tenebras eorum coram eis in lucem. Dum enim tenebras peccatorum ante mentis oculos ponimus, & annos noſtros in amaritudine animæ noſtræ recogitamus, per compunctionem illuminamur. Vnde ad animam negligentem & ſecuritate torpentem,Dominus per Ezechiëlem ait: Poſt omnes abominationes tuas non es recordata dierum adoleſcentiæ tuæ,quando eras nuda & cõfuſione plena,& conculcata in ſanguine tuo. Patet igitur quod valde placitum eſt Deo,vt conſideret homo ſtatum in quo fuit per culpam,& ſtatum in quo eſt per gratiam, qualiter Deus de tenebris iuſsit ſplendeſcere lumen.Iuxta illud Apoſtoli:Fuiſtis aliquando tenebræ,nunc autem lux in Domino.Propterea Apoſtolus in hodierna Epiſtola locuturus Corinthiis de bonis à Deo ſibi collatis,& de gratiarum diuiſione, priorem eorũ conuerſationẽ illis cõmemorat,vt gratuita Dei beneficia meritis ſuis attribuant,& liberati gratias agant.Et hoc eſt quod ait: Scitis quoniã cùm Gentes eſſetis,ad ſimulachra muta prout ducebamini,euntes: quaſi diceret:Per experientiam agnoſcitis,quoniã cùm Gentes eſſetis,id eſt,gentiliter viuentes,vos eratis euntes ad muta ſimulachra,dediti,ſcilicet,cultui dæmoniorum, prout à maligno ſpiritu ducebamini. Vnde per Zachariam Dominus ait:Diſperſi eos per omnia regna,quæ neſcierunt,& terra deſolata eſt ab eis,id eſt,per omnia regna dæmonũ,dum diuerſis dæmonibus ſeruierunt,& de peccato in peccatum corruerunt. Per ſimulachra enim intelliguntur peccata. Vnde Oſee Dominus ait: Iuxta vbertatem terræ ſuæ exuberauit ſimulachris,id eſt, iuxta abundãtiam temporalium abundauit delictis. Nam ſecundum diuerſitatem peccatorum, diuerſa ſunt ſimulachra ſeu diuerſæ facies peccantium. Sicut pro diuerſitate deſideriorum,quaſi diuerſitas attenditur linguarum. Vnde Pſal. Facies peccatorum ſumitis. Homo enim per ſuperbiam habet faciem leonis,per inuidiam faciem ſerpentis,per fraudem faciem vulpis,per luxuriam faciem porci. Et ita intelligatur de aliis. Vnde Eccleſiaſticus: Ne aſſumas faciem contra faciem tuam, nec contra animam tuam mendacium, id eſt, ne aſſumas faciem peccati contra faciem imaginis à Deo tibi impreſſam, vt imago Dei per peccatum in te non deformetur. Contra animam ſuam mendacium aſſumit,qui amore temporaliũ,quæ vana ſunt,incumbit. De huiuſmodi idolatris Iſaias ait: Quærit quomodo conſtituat ſimulachrum,quod non moueatur. Timor enim mundanus & amor temporalium,quaſi duo claui ſunt,quibus confirmatur & ſtabilitur ſimulachrũ diaboli in templo idolorum,id eſt,in corde peccatoris. Et rurſum Iſaias: Nunquid ſculptile conflabit faber, vel artifex auro figurauit illud,& laminis argenteis argentarius? Forte lignum & imputribile artifex ſapiens quærit. Spiritualiter autem increpantur Hæreſiarchæ,qui diuerſa idola de corde ſuo

De recordatione peccatorum præteritorum, & beneficiorũ Dei. *Expoſitio literæ.* *Zachar.7.* *De variis ſimulachris.* *Eccleſ.4.* *Iſa.40.*

de ſuo fingunt, vel eloquij venuſtate, id eſt, argento, vel ſenſus ſplendore, qui ſignificatur in auro, & quaſi ligno imputribili, id eſt, ſcripturarum authoritatibus, quibus abutuntur, vel arte dialectica dogmata ſua ne corruant, firmare conantur. De his autem ſimulachris peccatorum ſeu imaginibus dæmonũ dicitur in Ezech. Fili hominis fode parietem, & ingreſſus vidi: & ecce omnis ſimilitudo reptilium & animalium abominatio, & vniuerſa idola domus Iſraël depicta erant in pariete. Hic eſt paries clauſi cordis ſub quo celantur occulta dedecoris, vel illi in cuius corde exarata eſt hæc peſsima deſcriptio, niſi lachrymis pœnitentiæ deleantur. Et quoniam Deus formauit hominem de limo terræ, quem diabolus deformauit de limo culpæ, Chriſtus autem reformauit auro gratiæ. Oſtenſurus Apoſtolus, quod ſicut imaginem diaboli habuerunt ab homine vel diabolo, ita imaginem Dei habent à Spiritu ſancto, ſubiungit, dicens: Ideo notum vobis facio, quod nemo in ſpiritu Dei loquens, dicit anathema Ieſu. Corinthij ſiquidem rationem ſpiritualium ignorantes per ſingula chariſmata hominibus magis quàm Deo gloriam dabant, non attendentes hæc dona à Spiritu ſancto gratis miniſtrari abſque vllis meritis. Dicit igitur Apoſtolus: Quia ſcitis quod malignus ſpiritus vos retractos à bono duxit ad cultum ſimulachrorum, & ad multitudinem peccatorum. Ideo notum vobis facio, quod per ſpiritum Dei abſtinetis à malo, & facitis bonum. Et hoc eſt quod ait: Nemo loquens in Spiritu ſancto, cogitando, ſcilicet, loquendo, & operando: dicit ſimiliter tribus modis, corde, ore & opere, anathema Ieſu, id eſt, aliquam ſeparationem à Ieſu, id eſt, quodlibet peccatũ mortale, per quod ſeparetur à Ieſu. Quod eſt dicere, per Spiritum ſanctum abſtinetur à malo. Et ita qui ſe abrumpit à Chriſti corpore, non habet hoc à Spiritu ſancto. Sub hoc tropo loquendi dicitur in Iob: Qui dicunt Deo, recede à nobis, dicunt, ſcilicet, opere, quia venienti Domino ad aditum cordis, aperire recuſant. Anathema etiam Ieſu dicit, id eſt, ſeparationem & blaſphemiam, qui dicit eum eſſe minorem Deo vel non eſſe à Deo, quod dicunt hæretici à ſpiritu maligno. Sequitur: Et nemo poteſt dicere Dominus Ieſus, niſi in Spiritu ſancto. Hoc eſt quod Ioël ait: Et erit, omnis qui inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Quidam autem tantùm ore dicunt Dominus Ieſus. De quibus Ieremias: Propè es tu ori eorum, & longè à renibus eorum. Quantuſcunque ergo ſit aliquis, non poteſt verè dicere cogitatione, verbo & opere, Ieſus eſt Dominus, & ego ſum ſeruus eius, niſi per Spiritum ſanctum. Idcirco maior non deſpiciat minorem, quia nullum bonum habet homo à ſe. Per hoc ergo illos vehementer arguit, qui diuina beneficia hominibus attribuebant, & minores cõtemnebant, ſiue ſint Doctores, ſiue Prophetæ, ſiue loquentes variis linguis, ſeu quaſcunq; gratias habeant, à Deo habent. Sine iſtis autem & cum illis poteſt eſſe ſalus. Vnde multi dicent in die illa: Domine, nónne in nomine tuo prophetauimus & dæmonia eiecimus, & hæc & illa fecimus? Quibus tamen dicetur: Neſcio vos. Sequitur: Diuiſiones verò gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus. Præmiſſo fonte gratiarum, ipſas gratias diuerſas oſtendit, quaſi dicat: Licèt hoc ſit commune omnibus, quod nemo poteſt vitare malum, vel facere bonum, niſi à Spiritu ſancto, tamen diuiſiones ſunt gratiarum à Spiritu ſancto, id eſt, diuerſæ gratiæ. Non igitur minor deſperet vel maior ſuperbiat. Hîc autem appellat gratias diuerſos gradus & ordines, qui in officiis Eccleſiaſticis attenduntur. Idem autem eſt ſpiritus dator omnium, æquè quantum in ſe eſt benignus omnibus. Et diuiſiones operationum ſunt, idem autem Dominus. Sunt enim opera maiora & opera minora. Et diuiſiones miniſtrationum ſunt, quibus alij aliis ſubſeruiant: idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus. Non enim vni omnia tribuit, ſed in diuerſis diuerſa operatur, vt quod non habet vnus in ſe, habeat in alio. Et ſic maneat charitas & humilitas dum minor non dolet de maiori bono alterius, ſed gaudet: nec maior ſuperbit contra minorem, ſed ſeruit humiliter & miniſtrat. Vnde Gregorius ait: Hoc facit Deus in cordibus hominum, quod in regionibus terrarum. Non vni omnia tribuit, ſed aliud alij. Niſi enim mutuis obſequiis indigerent, communionem ad inuicem non haberent. Quod igitur non habemus in nobis, habemus in aliis. Dum enim illa in aliis diligimus, noſtra facimus. Propterea Apoſtolus in hodierna Epiſtola ſubiungit: Vnicuiq; datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatẽ, id eſt, non ad meritũ hominis ſingulariter. Dantur gratiæ, ſed ad vtilitatẽ Eccleſiæ. Nam qui in ea minor eſt, aliis prodeſt. Teſte enim Auguſtino: Si humilis es, & amas vnitatem, vbi habet quiſquis in illa aliquid aliud habet. Tolle inuidiam, & tuum eſt quod habes. Liuor ſeparat, charitas iungit. Sicut in corpore oculus ſolus videt, ſed nõ ſibi ſoli. Propterea Apoſtolus ad Timoth. ait: Noli negligere gratiam, quæ in te eſt. Gratiam enim negligit, qui eam ad vtilitatem proximorũ non impendit, vel ea abutitur. Quemadmodum ſapientia Salomonis eſt infatuata, & fortitudo Samſonis excæcata, & exterminata pulchritudo Abſalonis. In libro autem Sapientiæ dicitur, quod omnia creauit Deus in pondere, numero & menſura. Pondus, vt ait Auguſtinus, eſt impetus animæ tendentis ad locum ſuum. Hominis locus eſt cœlum. Amittit ergo pondus ſuum, cùm deſinit tendere ad cœlum. Vt autem pondus ſuum anima recuperaret, ignem venit Dominus mittere in terram cordis humani, qui animam ſurſum leuaret. Menſura autem in hoc attenditur, vt ſicut vnuſquiſque gratiam accepit, ita illam adminiſtret, ſiue in naturalibus, ſiue in gratuitis, ſeu etiam in temporalibus. Et ſicut gratis accepit, ita illam adminiſtret gratis & liberaliter illam ad vtilitatem proximorum impendat. Numerum etiam noſtris cogitationibus, verbis & operibus apponere debemus. Quod fit ſpecialiter per timorem, qui diligenter & ſol-

De triplici locutione.

Ierem. 12.

De diuiſione gratiarum.

Quod vti debemus gratia nobis collata ad proximorũ vtilitatem.

1. Timoth. 4.

De pondere, numero & menſura, in quibus Deus omnia creauit

& sollicitè omnia computat: sicut scriptum est: Qui timet Deum, nihil negligit. Amor igi-
tur pondus apponit, iustitia mensuram, timor numerum. Qui enim modica numerat, vt in *Eclipsis videtur.*
eo impleatur quod scriptum est: Capilli capitis vestri numerati sunt. Attendat igitur vnus-
quisque gratiam sibi collatam, & illam ad vtilitatem proximorum conuertat. Alias autem
gratias, quas non habet in aliis diligat. Et ita locum suum teneat, quod locum alterius non
vsurpet, sed dicat cum Propheta: Quomodo dicitis animæ meæ, transmigra in montem sicut
passer. Quidam enim velut passeres, in tecto, quidam sicut nicticorax in domicilio, alij sicut *De diuersis*
pellicanus in solitudine seu in deserto, secundum diuisiones gratiarum. Tria siquidem loca *auibus, &*
tribus auibus deputantur. Desertum pellicano, domicilium siue parietinæ seu domus rui- *locis earum.*
nosæ nicticoraci, tectum passeri. Per desertum signantur illi, qui fidem non receperunt.
Per domicilium vel parietinam illi, qui eam receperunt, sed ab illa corruerunt. Per tectum
illi, qui in ædificio fidei & charitatis persistunt. Est igitur aliquis, qui vtilis est in deserto,
sicut pellicanus, vt eos, qui nondum fidem receperunt, Domino acquirat. Est alius, qui est
sicut nicticorax, vtilis in parietinis, vt eos, qui in hæresim ceciderunt, ad fidem erigat. Est
alius, qui nec sicut pellicanus in deserto, nec sicut nicticorax vtilis est in parietinis, sed sicut
passer habitans in tecto, vt eos ad perseuerandum inuitet, qui in ædificio & religione fidei
sunt fundati. Si igitur is, qui passer est, inuitetur vel vocetur ad desertum, vel ad domici- *Gratia nostra*
lium, vt sit sicut pellicanus vel nicticorax, dicentibus ei, transmigra in montem, id est, in al- *cōtenti simus,*
tiorem & eminentiorem vitam, & fructum prædicationis maiorem eos, qui sunt in solitu- *& aliorū non*
dine vel in domicilio regendo, diligenter attendat gratiam sibi datam, & dicat: Quomo- *vsurpemus*
do dicitis animæ meæ, transmigra in montem, qui sum sicut passer, non sufficio, nec ido- *gratiam.*
neus sum ad quærendum, non habita, nec ad recuperandum perdita, sed ad ea, quæ persti te-
runt conseruanda. Si dicatur, sicut in Isaia legimus: Vestimentum tibi est, Princeps noster
esto, ruina hæc sub manu tua respondeat: Non sum Medicus, in domo mea non est panis,
neque vestimentum, nolite me constituere Principem populi. Maneat igitur vnusquisque in
vocatione in qua vocatus est, & non transferat se ad vtendum, imò potiùs ad abutendum
gratia aliena per inconstantiam, neque alienum vsurpet officium. De his enim per Iere-
miam Dominus ait: Disseminabo eos quasi stipulam, quæ à vento rapitur. Et per Eze-
chiëlem: Dispersi eos in Gentes, & ventilati sunt in terris. Qui igitur ad ardua non suf-
ficiunt, si faciunt quod possunt, mercedem non amittunt. Vnde in libro primo Regum le-
gitur, quod Dauid insecutus est Amalechitas, qui prædam duxerant de terra sua. Quibus-
dam autem remanentibus ad torrentem Besor, qui fatigati transire non valebant, ipse cum
aliis transiuit, & Amalechitis deuictis, prædam reduxit. Illis autem, qui remanserant ad sar-
cinas, æqualem partem de præda diuisit. Amalech, id est, lingens sanguinem, est diabo-
lus, qui sæpè de terra Dauid, id est, de Ecclesia prædam ducit. Dauid autem, id est, Chri-
stus, cum suis, persequitur illos vsque ad torrentem Besor, quod interpretatur tribulatio, &
ibidem quibusdam remanentibus, nec impetum tribulationum transmeare valentibus, ipsi ta-
men sarcinas Ecclesiæ custodiunt. Fortioribus autem & transeuntibus, & reducentibus præ-
dam æquam partem recipiunt, qui remanserunt, si æqualem habeant charitatem. Alioquin
in aliis recipiunt, quod in se non habent, dum bona aliorum eis placent. Quidam autem dum *De his qui su-*
supra vires proprias & gratiam sibi datam, alienum officium indiscretè vel præsumptuosè vsur- *pra vires ag-*
pare volunt, subitò deficiunt, dum volentes turrim ædificare, sumptus non computauerunt. *grediuntur,*
Quod signatum est in libro Regum per filium patrisfamilias, qui cùm debuisset in domo cum *quod perduce-*
matre remansisse, & ipse exiuit ad messores in agrum, & Solis æstum non sustinens, expirauit. *re non valent ad effectum.*
Qui igitur non habeant gratiam laborandi in agro Domini per prędicationem, non exeant, ne
fortè æstu tribulationum per impatientiam deficiant & corruant. Quædam autem gratia con-
ceditur vni, alij alia: vnde Apostolus in hodierna Epistola diuersitates gratiarum enumerans, *Iterum de di-*
subiungit: Alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ. Sapientia est in *uersitate gra-*
contemplatione æternorū, scientia in actione temporaliū. Vnde in Iob: Ecce pietas est sapien- *tiarum.*
tia, abstinere autē à malis scientia. Pietatē in hoc loco Dei cultum appellat, qui Græcè dicitur
θεοσοφία. Et quis est Dei cultus, nisi amor & cognitio eius? Scientia verò quam dixi esse ab-
stinere à malis rerum, procul dubiò est temporaliū, quia in temporalibus multa occurrunt ma-
la, à quibus debemus cauere & prudenter in his cōuersari. Cui autem datur sapientia, quasi Sol
est. Luna verò in nocte seculi, cui confertur scientia. Illi quibus cætera dantur, stellæ sunt, quia
in hac nocte huius seculi necessaria sunt. Vnde Psal. Solem in potestatem diei, Lunam & stellas
in potestatē noctis. In diuersis siquidem sanctis, diuersæ gratiæ claruerūt, tanquā stellæ in firma-
mento cœli. Vnde Gregorius: Ecce quàm fulgentes stellas in cœlo cernimus, vt inoffenso pede
operis iter nostrę noctis ambulemus. Nam cognitionem hominum diuina dispensatio quot
iustos exhibuit, quasi tot astra super peccantium tenebras in cœlo misit quousque verus Luci-
fer surgeret, qui æternum mane nobis nuncians stellis cæteris clarius radiaret. Sequitur: Alteri
datur fides in eodem spiritu, id est, constantia & sermo fidei. Alij gratia sanitatum, id est, cu-
randi infirmos. Alij operatio virtutum, id est, miraculorum, quę fiunt contra naturam. Alij pro-
phetia, id est, prędicere futura. Alij distinctio spirituum, vt, scilicet, discernat, quod audit, quo
spiritu bono aut malo dicatur: quia quandoque diabolus bona seductoriè dicit, & transfigurat

 se in An-

se in Angelum lucis. Alij genera linguarum, id est, loqui diuersis linguis. Alij interpretatio sermonum, id est, linguarum vel visionum, vt Ioseph & Danieli, vel sermones appellat allegoricas interpretationes. Hæc omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Vnus, scilicet, in substantia cum patre & filio, atque idem, id est, inuariabilis, diuidens singulis, non ipse diuisus, prout vult. Nam spiritus vbi vult spirat. Sicut igitur idem Sol quædam indurat sicut lutum, alia emollit sicut cæram, quædam albificat sicut pannos lineos, quædam nigra efficit sicut faciem hominis ad Solis radij adusti, ita idem spiritus diuersas gratias operatur in diuersis. Vnde in Ecclesiastico: Vnguentarius faciet pigmenta suauitatis, & vnctiones conficiet suauitatis. Pigmentarius est Spiritus sanctus, cuius dona sunt vnguenta salubriter sanando, & pigmenta delectabiliter reficiendo. De fonte igitur Spiritus sancti fluunt diuersa flumina gratiarum. Hic est Paradisus ille, de quo, vt dicitur in Genesi, quatuor flumina oriuntur. Quæ sunt Gehon, Phison, Tigris & Euphrates. Gehon hiatus terrę interpretatur, & circuit Æthiopiam, per quam diuina misericordia intelligitur. Ex qua fluunt aquæ veniæ & remissionis, quibus terrenitas in nobis absorbetur, & nigredo ac sordes peccatorum abluuntur. Hic fons patens domus Domini in ablutionem peccatoris & menstruatæ, id est, viris & mulieribus, rationis, scilicet, & sensualitatis: sicut Zacharias Propheta ait. Phison interpretatur oris mutatio. Hic est fluuius sapientiæ & discretionis, quæ secundum capacitatem auditorum, verba mutat. Aquæ autem sapientiæ sitim extinguunt & appetitum peccandi. Vnde in Ecclesiastico: Aqua sapientiæ salutaris potauit illum. Hic fluuius circuit terram Heuilath, quæ interpretatur parturiens vel dolens. Hæc est anima pœnitentis, quæ dolet de peccatis, quia qui addit veram scientiam, addit & dolorem. In illa autem terra nascitur aurum optimum sapientiæ & discretionis, per quam homo cauet ne iteret culpam, vt non oporteat eum iterare pœnitentiam. Tigris interpretatur velox. Hic est fluuius gratiæ ex quo fluunt aquæ deuotionis, quæ reddunt nos deuotos & feruentes, vt velociter dæmones expugnemus, & ad brauium supernæ remunerationis curramus. Euphrates interpretatur frugifer seu fructificans. Hic est fluuius charitatis, ex quo fluunt aquæ æmulationis & zeli, vt fructificemus in nobis per bonam operationem, & in aliis per sanctam prædicationem & morum informationem. Hæ autem gratiæ vnicuique sunt necessariæ. Quædam autem charismata aliis sunt meliora & magis necessaria. Vnde Apostolus: Æmulamini charismata meliora. Et Propheta necessarias gratias & optima charismata postulans à Deo, ait: Deus misereatur nostri, & benedicat nobis, illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri. Misereatur nostri, peccata remittendo: benedicat nobis, gratiam conferendo & bona spiritualia multiplicando. Illuminet vultum suum super nos, tollendo ignorantiam & illuminando mentem, quatenus bonis collatis sapienter vtamur. Et misereatur nostri, vitam æternam conferendo. Verbum autem miserendi geminatur, vt tollatur miseria culpæ & miseria pœnæ. De hac autem gratiarum diuisione seu diuersitate dicitur in Isaia: Dabo in solitudinem cedrum & spinam, & myrthum, & lignum oliuæ, abietem, vlmum, & buxum. Per cedrum boni odoris, quod lignum est imputribile, designatur prudentia. Clara est enim, & quæ nunquam marcescit sapientia. Per spinam quæ solida est & pungit, intelligitur fortitudo & tribulationum tolerantia. Per myrthum quæ temperatæ est naturæ, signatur virtus temperantiæ. Per lignum oliuæ, quæ amaritudinem habet in radice & suauitatem in fructu, iustitia quæ amara est in puniendo, sed in retribuendo suauis. Per abietem notatur fides. Mediante enim abiete sulcantur maria, & per virtutem fidei transitur mare seculi: sicut scriptum est: Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. Per vlmum, quæ arbor est patula, designatur spes, quæ cor dilatat. Per buxum, quæ virorem habet continuum, charitas, quæ nunquam excidit, designatur. De hac iterum gratiarum diuersitate dicit Zacharias: Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septem lucernæ eius super illud, & septem infusoria lucernis. Candelabrum aureum est sancta Ecclesia, igne probata, & percussionibus extensa & dilatata. Lampas autem illuminans Ecclesiam, est Christus, qui more vitri purus fuit, sine peccato, & fragilis, quia passibilis & mortalis. Septem lucernę, septem prędictę virtutes, quę designatę sunt per septem arbores, vel septem dona Spiritus sancti. Septem infusoria, Doctores Ecclesiæ spiritu septiformi illustrati, quorum prædicatione & exemplo oleum spirituale infunditur in cordibus auditorum. Oleum autem dicitur spiritus sancti gratia, vel ipse spiritus sanctus, qui infunditur, diffunditur & effunditur. Infunditur ad peccatorum remissionem. Diffunditur ad cordis dilatationem. Effunditur ad bonam operationem, & exempli ostẽsionem. De hac rursum gratiarum diuisione dicit Abacuc: Stetit & mensus est terram. Stetit in resurrectione. Mensus est terram, id est, corda terrena in spiritus sancti infusione, quando singulis mensuram charismatum diuisit vnicuique prout vult. Vnde Psalmus: Visitasti terram & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Visitauit terram in incarnatione. Inebriauit aqua & sanguine in passione. Locupletauit multiplici dono gratiæ in spiritus sancti missione. Et per Sophoniam ait: In igne zeli mei deuorabitur omnis terra, quia tunc reddam populis meis labium electum, vt inuocent omnes in nomine Domini, & seruiant ei humero vno. Ignis zeli est ignis spiritus sancti, qui deuorat omnem terrenitatem. Labium electum redditur illis, qui corde, ore, & opere, inuocant

Idem spiritus diuersa operatur.

Simile.

De quatuor fontibus Paradisi.

Zachar. 13.

Isa. 42. De diuersis arboribus.

De candelabro & lucernis eius.

Sopho. 3.

inuocant Deum. Vno autem humero seruimus, si onera nostra ad inuicem portemus & concordiam fraternam habeamus. Viri enim sancti donis gratiarum sibi collatis vtuntur proficiendo in se, iuxta se, supra se, & sub se. In te est animus, iuxta te est proximus, supra te prælatus, sub te discipulus. In te proficis per bonam vitam. In proximo per doctrinam. In prælato per obedientiam. In subdito per correptionem. Et ita expulsis à nobis & destructis simulachris vitiorum reformatur in nobis imago virtutum, dum variis donis gratiarum, quas à spiritu sancto habemus, vtimur ad amorem Dei, ad profectum nostrum & vtilitatem proximorum. Præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Lucam.

Cùm appropinquasset Iesus Ierusalem: videns ciuitatem fleuit super illam, dicens: quia si cognouisses & tu. *Lucæ 19.*

PRO eo quòd abiecit populus iste aquas Siloë, quæ vadunt cum silentio, & assumpsit magis Rasin, & filiū Romeliæ: propter hoc ecce Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes & multas, Regem Assyriorum, verba sunt Isaiæ, quibus terribiliter loquitur contra illos qui aquas Siloë, id est, doctrinam quæ diuinitus nobis est missa, abiiciunt & contemnunt. Siloë enim interpretatur missus. Hi enim licèt excæcati nolunt se lauare in natatoria Siloë vt videant, sed magis diligunt strepitum, & tumultum secularium negotiorū, quam aquas Siloë quæ silentium tranquillitatis & pacis deuotis auditoribus afferunt. Rasin interpretatur pictura vel cursor, per quod superficialis & transitoria mundi vanitas designatur. Romelia interpretatur excelsus vel sublime tonitruum, per quod fastus seculi & tumultus superbiæ significatur. Qui igitur mundi vanitatem & fastum seculi magis diligunt quàm sanctæ doctrinæ silentium, Deum contra se prouocant, vt adducat super eos aquas fluminis fortes & multas, id est, pœnas infernales, quibus submersi fortiter torqueantur. Et Regem Assyriorum, id est, diabolum, qui eos torqueat. Non igitur debemus abiicere verba sacræ scripturæ, sicut illi de quibus dicitur: Omnem escam abominata est anima eorum. Verbum Dei dicitur omnis esca, quia in illo est plena refectio, & omnium delectabilium saporum varietas in ipso reperitur. Auditis igitur rumoribus in diuinis eloquiis de vero Ioseph, qui primò dormiebat, excitari debet de graui somno more Iacob & dicere sicut Samuël: Loquere Domine, quia audit seruus tuus. In corporali siquidem mensa vel quando numeratis pecuniam, non dormitis, multò fortius ad mensam verbi Dei dormire non debetis. Quidam autem ad verbum Dei euigilant, non vt deuotè audiant, sed vt murmurent & contradicant, & dum eorum vitia reprehenduntur, more equi vlcerosi recalcitrant, dum tanguntur, licèt nomen eorum non exprimatur. De quibus Hieronymus ait: Quando contra vitia sine nomine scribitur, qui irascitur, accusator est sui ipsius, & quod talis sit, confitetur. Rogate igitur Dominum fratres, vt de fonte Siloë vobis hodie aquas propinare dignetur ad ipsius honorem & animarum vestrarum irrigationem. Cùm appropinquasset Iesus, &c. Auersio paruulorū interficiet eos, & prosperitas stultorū perdet illos. Verba sunt Salomonis in Parabolis, quibus arguuntur illi qui tantùm transitoriam prosperitatem attendunt, & mala futura non aduertunt. De quibus Ieremias ait: Confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod nunquam delebitur. Et Gregorius: Peruersa quippe anima rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, prouidere futura refugit, quæ præsentem lætitiam perturbent. Dumq; in præsentis vitæ oblectatione se dederit, quid aliud quàm clausis oculis ad ignem vadit. Si qua igitur est præsentis vitę, ita est agenda lætitia, vt nunquam amaritudo futuri iudicij recedat à memoria, iuxta illud: Beatus homo qui semper est pauidus. Qui verò mentis est duræ, corruet in malum. Cuiusmodi erat reproba gens Iudæorum, de qua in hodierno Euangelio dicitur: Cùm appropinquasset Iesus Hierusalem videns ciuitatem, fleuit super illam, dicens: quia si cognouisses & tu, id est, sicut ego fleo, ita & tu fleres, quæ modò exultas in vanis, si tu futuras calamitates attendisses. Teste enim Sophonia, nesciuit iniquus confusionem. Vnde subdit: Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi supple habes, illa, scilicet, quæ sunt ad pacem temporis & secularis prosperitatis. Nunc, id est, tempore lætitiæ abscondita sunt ab oculis tuis: non dico illa, sed infortunia quæ sequuntur, miseriæ, scilicet, superuenturæ, quarum illa sunt occasio vel causa, dum eis reprobi malè vtuntur, quasi dicat: Quia modò in transitoriis prosperitatibus gaudes, mala quæ post gaudium ventura sunt, non præuides. Si enim præuideres, in præsentibus prosperis, læta non fuisses. De hac pace dicitur in Isaia: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amatores enim mundi in pace prosperitatis amaritudinem peccatorum, quæ amarissima est, sustinent, quam tamen voluptatem reputant. De Ecclesia etiam potest legi quæ in pace martyrio cessante amarissimam persecutionem à falsis fratribus sustinuit. Teste autem Gregorio, quòd Dominus secundum historiam semel fecit, hoc quotidie per electos suos in Ecclesia sua agit. Plangit reprobos, qui nesciunt cur plangantur, sed exultant in rebus pessimis. Qui si damnationem suam præuiderent, seipsos cum electorū lachrymis plangerent, qui in peruersitate sua hîc habēt

Isaiæ 8. De his qui abiiciunt verbum Dei.

De his qui mala ventura non considerant.

De pace temporali. Isa. 38. Dominus reprobos per suos luget & plangit, qui quare plangantur non attendunt.

diem suum, in qua & pacem habent ex abundantia temporalium, & supplicia nunc absconduntur ab oculis eorum, quia refugiunt futura præuidere quæ temporalem lætitiam perturbent. Pacem igitur in die sua habere dicuntur, qui rebus temporalibus lætantur, dum honoribus attolluntur, dum carnis voluptatibus resoluuntur, dum facultatibus gloriantur: fœcunditate prolis lætantur, & multitudine filiorum, dum nulla venturæ pœnæ formidine terrentur. Econtra beatus Hieronymus de se ait: Siue comedo, siue bibo, siue quid aliud ago, videtur mihi semper illa tuba terribilis sonare in auribus meis, surgite mortui, venite ad iudicium. Propterea Naum de Niniue, id est, de mundo ait: Omnis qui viderit te, resiliet à te, dicens: Vastata est Niniue. Qui enim velocem mundi transitum considerat, resiliet mente ab eius amore, dicens in corde suo: Vastatus est mundus. Iam enim tanquam vastatum reputat, dum singulis diebus vastari non cessat, sicut scriptum est: Præterit figura huius mundi. De his autem qui non attendunt futura, sed sola præsentia, Ezechiel ait: Nasum tuum & aures tuas præcident, & qui remanserunt, gladio concident. Hieronymus: Nasus præciditur & aures amputantur, quia odorem bonæ fragrantiæ in fœtorem mutant, & iudicium sanguinis audierant. Naso autem remota odoramus. Nasum igitur præcisum habet qui non odorat, neque præsentit fœtores infernales. Sed sicut in Ezechiele dicitur, ramum naribus applicat & virore temporalium delectabatur. Aures præcisas habent, qui verbum veritatis non audiunt. Et qui remanserunt, gladio concident, id est, alios sensus animæ auferent. Si igitur reprobi mala ventura cognoscerent, si æterna supplicia ante oculos reuoluerent, non se falsa securitate deciperent. Prosperitas autem transeuntis vitæ non finit videre mala pœnæ æternæ, quia amor seculi excæcat oculos mentis. Illis igitur lætantibus & inaniter exultantibus, flet Dominus, miscentur tristitia lætis. Hoc modo Loth prædicens subuersionem Sodomorum, videbatur quasi ludens loqui. Et Noë fabricans arcam & futurum diluuium prædicens, quasi delirus reputabatur. Vnde Eusebius: Væ qui hæc lugenda in posterum ridenda nunc deputant, vt quibus hæc experienda sunt quàm credenda. Fleuit compatiendo ægrotis & exemplo suo ad lugendum prouocans. Non enim ridere debet infirmus, quando super ipsum flet medicus. Vnde in Threnis Ieremias ait: Deduc quasi torrentem lachrymas, non taceat pupilla oculi tui. Deducendæ enim & diuidendæ sunt lachrymæ secundum diuisiones & diuersitatem peccatorum. Quæ lachrymæ torrenti comparantur, quę ex glacie & niuibus temporaliter fluit. Ita resoluta frigidi cordis duritia, fluunt lachrymæ contritionis. Si igitur non tacet pupilla oculi interioris, sed clamat & loquitur Domino, interdum lachrymæ pondera vocis habent. Luctus autem sanctorum in quatuor diuiditur. Primus luctus quia ceciderunt de Paradiso. Secundus quia tenentur in exilio, tertius quia differũtur à regno.

De his qui rident aliis lugentibus cùm plorare deberent.

De quadruplici luctu sanctorum.

Versus.

Longa mors est nobis omnis quæ gaudia differt.

Quartus aliorũ peccatis & miseriis compatiẽdo. Vnde Iere. Venter meus ad Moab, quasi cithara sonabit, & intima mea ad murũ cocti lateris. Debemus enim dolere & lugere Moab, id est, peccatores patrem suum diabolum imitantes. Debemus etiam lugere murũ cocti lateris, id est, fragilitatẽ humani generis. Vnde Ezechiel de ruina Tyri, id est, mũdi huius ait: Descẽdent de nauibus suis omnes qui tenebant remum, & vniuersi gubernatores tui in terra stabunt & vlulabunt super te voce magna, & clamabũt amarè, & superiaciẽt puluerẽ capitibus tuis. Cinere aspergentur, & radẽt super te caluitiũ & accingẽtur ciliciis, & plorabũt te in amaritudine animæ & ploratu amarissimo. Nautæ & tenentes remũ sunt prælati Ecclesiarum, qui per cõpassionem condescendunt afflictis & peccatoribus, & seipsos humiliant, & ad terrenos se inclinãt. Vlulatus autẽ intensum eorum dolorẽ designat, & clamor intẽsum desideriũ. Cinere autẽ cõspergi dicuntur, originẽ suã recolendo, & ipsi fragiles fragilibus cõpatiuntur. Caluitium autẽ radunt dum se nihil fortitudinis habere reputãt. Et accingũtur ciliciis, id est, punctionibus cõpassionis. In amaritudine autem plorantes & pereuntibus compatientes: exemplo Domini qui videns sanguinariam & excæcatam illã ciuitatem fleuit super eam. Dum fleuit, naturam humanitatis ostendit. Dum postmodum vendentes & emẽtes de templo eiecit, & ait: Domus mea domus orationis vocabitur, virtutem diuinitatis in se manifestauit: Fleuit autem non pulchritudinem domorum, nõ altitudinem turrium, nõ ędificia murorum, sed destructionẽ hominum & perditionem animarum, quã per vastationem ciuitatis intellexit. Legitur autẽ Dominus ter fleuisse. Fleuit in suscitatione lazari miseriam nostram. Fleuit super ciuitatem nostram ignorantiam, dicens: si cognouisses & tu. Fleuit in cruce culpam nostram & reproborum damnationem. Postquam enim diabolus tunicam primi parentis sanguine peccatorum cruentauit, ipse genus humanum fleuit, dicens: Fera pessima deuorauit filium meum Ioseph. Descendã lugens ad filium meũ in infernum. Cum lachrymis enim spiritum emittens in infernum descendit. Sicut autem Dauid planxit amicum, id est, Ionatham: planxit inimicum, id est, Saul: planxit filium, id est, Absalon, secundum legem scripturæ amicum, secundum legem gratiæ inimicum, secundum legẽ naturæ filium. Ita Christus planxit amicum, id est, Lazarũ: plangit inimicos quando videns Hierusalem fleuit super illam. Planxit filium in cruce, id est, genus humanum, eò quòd Ioab, id est, diabolus tribus lanceis confixisset eum superbia, scilicet, luxuria & auaritia. Ac si diceret Christus: Quis mihi det vt moriar pro te fili mi, id est, vt mors mea tibi valeat prodesse. Plangit etiam Dominus reprobos ex compassione, quos tamen punit iustitia exigente. Vnde per Isaiam ait: Heu, consolabor super hostibus meis, & vindicabor de ini-

Ezech. 27.

De fletu Domini.

de inimicis meis, quasi dicat: Doleo quod tales sunt vt me oporteat eos punire. Hoc modo & prælati dolere debent, quando aliquos excommunicant. Et potentes huius seculi, quando in maleficos iustitiam exercent. Quod autem ait: consolabor super hostibus meis, sic potest intelligi, vt hi qui in prosperitate beneficia Dei non cognoscunt, suppliciis & afflictionibus correpti agnoscant. Et tamen dicit: Heu, quia non delectatur pœnis nostris. Exemplo igitur Domini lugere debemus & compati peccatoribus, & eisdem mala futura intimare. Et hoc est quod Ioël ait: Clamate ad Dominum, A, a, a diei: quia propè est dies Domini, & quasi vastitas à potente veniet. Sicut enim tripliciter Deum offendimus, corde, scilicet, ore & opere, ita tripliciter plangere debemus. Huic autem triplici, A respondet triplex væ, de quo dicitur in Apocalypsi: Væ, væ, væ, habitantibus in terra. Dicitur autem diei, id est, planctus diei retributionis, quia propè est dies Domini, id est, dies iudicij. Et quasi vastitas à potente veniet, quia cognoscetur Dominus iudicia faciens, qui non est cognitus iniuriam patiens. Cur autem Dominus super ciuitatem fleuerit, subiungit, dicens: Quia venient dies in te, &c. & circundabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos, qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem, eò quòd nõ cognoueris tempus visitationis tuæ, id est, aduentum filij Dei in carne. Venit enim Christus tanquam medicus visitare infirmum, qui versus in phrenesim, proprium occidit medicum. Ad literam de destructione illa quæ facta est per Romanos, hæc prædicta intelliguntur. Ipsi enim diebus vltionis aduenientibus vallo, id est, obsidione circundederunt ciuitatem, & adeo angustiauerunt, quod præ famis angustia vnius vomitus alterius esset cibus. Et mulier quædam filia Eleazari filium suum occideret, coqueret & comederet. Post ascensionem siquidem Domini, & necem Iacobi, qui iustus est appellatus, Iudæorum populo in malitia perseuerante, suscitauit aduersus eos Dominus duos Romanorum Principes, Vespasianum & Titum, patrem, scilicet, & filium, vt qui patrem & filium negauerant, à patre & filio necarentur. Cumque Iudæorum regionem Romanus vastaret exercitus, imminente solemnitate paschali, cucurrit omnis populus in ciuitatem iusto Dei iudicio exigente, vt qui solemnitate paschali Christum occiderunt, in eadem solemnitate obsidionibus circundarentur. Et tanta famis angustia oppressi sunt, quod teste Iosepho mulieres de virorum manibus & filij de parentum, & quod infelicius est matres à faucibus filiorum suorum cibos abstrahebant. Tandem autem ingressus Titus ciuitatem cum Romanorum exercitu alios gladio trucidauit, alios igni combussit, iuuenes quoque in captiuitatem destinauit. Quod Dominus per Ezechielem prædixerat in hunc modum: Filij hominis sume tibi gladium acutum radentem pilos, & assumes eum, & duces per caput tuum, & per barbã tuam, & assumes tibi stateram ponderis & diuides eos, tertiam partem igne combures in medio ciuitatis, tertiam partem concides gladio in circuitu eius, aliam verò tertiam in ventum disperges. Rasio pilorum significat denudationem populi à robore & auxilio dei. De hac etiam destructione prophetauit Daniël, dicens: Ciuitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, & finis eius vastitas, & vsque ad consummationem & finem perseuerabit desolatio. Quod spiritualiter intelligendum est de populo Romano & duce eius Helio, qui ciuitatem ad terram prostrauit, & eam arabilem fecit, & translata ciuitate vsque ad caluariæ locum, ipsam nomine suo Heliam appellauit. Non remansit igitur lapis super lapidem, nam illa priore penitus euersa, Helius aliam construxit extra portam vbi Christus crucifixus fuit. Multa autem signa & portenta ante destructionem vrbis Dominus ostendit, vt eos ad pœnitentiã prouocaret. Nam vt ait Iosephus cum quandã festiuitatem celebrarent, subitò commotione facta in populo triginta milia ex eis se mutuo interfecerunt. Nocte verò quadam sera templi Domini, quæ vix à viginti viris moueri poterat, spontè reserata est. Die quadam vitula sacrificiis amota enixa est agnum. In die Pentecostes sacerdotibus sacrificia offerentibus auditæ sunt voces in templo: Transeamus ab his sedibus. Duobus autem annis ante obsidionem, cùm ad celebrandum quandam festiuitatem Hierosolymis conuenisset quidam Ananiæ filius nomine Iesus, repletus spiritu sancto clamare cœpit: Vox ab oriente, vox ab occidente, vox à quatuor ventis cœli, vox supra Hierusalem & templum, vox super sponsos & sponsas. Cumque verberibus hunc compescere vellent, magis ac magis clamabat. Et cùm inter manus flagellantium spiritum exhalaret, ait, Væ, væ, Hierosolyma. Stella quoq; gladio omnino similis per annum integrum super Hierusalem pependit, interitum ciuitatis indicans. Et currus ignei, & equi ignei visi sunt per aëra ferri. Multaque alia signa misericors Deus ostendit, vt corda eorum ad pœnitentiam emolliret. Ipsi autem non solùm Romanis, sed adeo inter se rebelles fuerunt, quod principes obtinebant arcem ciuitatis, & populus qui in ciuitate erat, de die pugnans contra Romanos, de nocte contra principes qui in arce erant, pugnabat, quemadmodum prædixerat Isaias: Vox populi de ciuitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis. Et Ezechiel: Lex peribit à sacerdote & consilium à senioribus. Et quia tot signis visis impœnitentes fuerunt, nec eis vexatio dedit intellectum, missis exercitibus perdidit Dominus homicidas illos, & eorum ciuitatem succendit, & duo vrsi, Titus, scilicet, & Vespasianus, de silua gentilitatis egressi, vastauerunt illos, qui nostrum Eliseum pueriliter irriserunt & illuserunt ei in monte caluariæ. Vnde post annos quadraginta duos, vt Iosephus narrat, vndecies centena milia in obsidione ciuitatis mortui sunt, centumq; milia virorum in captiuitatem dispersi sunt,

Exemplo Domini debemus lugere.
Ioël.1.
Quare fleuit Dominus.
De destructione ciuitatis ad literam.
De signis & portentis ante destructionem ciuitatis.
Ezech.7.
De causa destructionis ciuitatis.

Mich.5. sunt, sicut scriptum est: Disperde eos in virtute tua, & depone eos protector noster Domine. Et Michæas: Nunc vastaberis filia latronis. Illa enim sanguinaria ciuitas quæ occidit Prophetas, fuit filia diaboli per imitationem, & maximè quia occidit Dominum Prophetarum. Vnde subdit Michæas: Obsidionem posuerat super nos, in virga percutiet maxillam iudicis Israël, quasi dicat: propter hoc fuit obsessa. Vel obsidionem posuerunt super nos, dicunt pater & filius, & spiritus sanctus. Impugnando enim Christum, impugnauerunt totam trinitatem. In virga, scilicet, in potestate sibi tradita percusserunt milites missi à Pilato, maxillam Iudicis Israël, id est, Christi, vel etiam ipsi Iudæi, dicentes: Sic respondes pontifici? Vnde Isaias: *Isa.3.* Ruit Hierusalem & Iudas cecidit, quia lingua eorum & adinuentiones eorum contra Deum. Multa enim falsa Christo imponebant. Et iterum ait: Ignis hostes tuos deuoret. Ignis, scilicet, peccati in præsenti, & ignis gehennæ in futuro. Omnia autem prædicta de Ecclesia, quantum ad illos qui labuntur, vel de anima mysticè intelliguntur, quam egredientem de corpore inimici, quasi vallo circundant, & vndique coangustant, ipsam accusando & enumerando omnia mala quæ fecit, vt ipsos habeat exactores in pœna, quos habuit persuasores in culpa. Tunc autem ad terram prosternitur, quando à terreno corpore soluta ad pœnam deducitur. Vnde Gregorius: Venient dies quando animas exeuntes à corpore dæmones inimici circundabunt vallo, trahentes eas ad societatem suæ damnationis. Et vndique circundabunt & coangustabunt, quando non solum operis, sed cogitationis & locutionis, iniquitates ante oculos eorum replicabunt, & ad terram prosternent, cùm caro in puluerem redigetur. Vel vsque ad terram detrahent, vt qui conculcauerunt animam in culpa, conculcent in pœna. Vnde Isaias: Dixerunt animæ tuæ incuruare vt transeamus. Et iterum: Posuisti vt terram corpus tuum, viam transeuntibus. Et Ieremias ait: Confusa est mater vestra nimis, & adæquata est pulueri quæ genuit vos. Ad literam patet de ciuitate. Moraliter autem in malis filiis confundetur mater Ecclesia, & ita pulueri adæquatur, quod iam lapides non habeat, quos in ædificio ponat, sed puluerem, quem proiicit ventus à facie terræ. Quod autem ait Euangelista: & filios tuos qui in te sunt, mysticè de cogitationibus reproborum intelligitur, sicut scriptum est: In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Quæ cogitationes etiam per lapides intelligi possunt, vbi dicitur: Non relinquetur lapis super lapidem. Anima enim cum peruersæ cogitationi peruersiorem adiicit, quasi lapidem super lapidem sternit. Quæ cum ad vltionem & pœnam capitur, talis cogitationum constructio dissipatur. Vel lapis super lapidem non relinquetur, quia non solùm de malis operibus, sed de verbis malis & peruersis cogitationibus ratio exigetur, eò quòd lapidibus cogitationis obstinatæ & locutionis prauæ, superaddit lapidem operationis peruersæ. Lapis autem super lapidem non relinquetur, dum soliditate virtutum anima priuatur. Et hoc ideo, quia non cogitat tempus visitationis suæ. Peruersam enim animam visitat Deus, aliquando præcepto, aliquando flagello, aliquando miraculo. Sed quia superbiens tempus agendæ pœnitentiæ contemnit, nec de malis suis erubescit, ad vltimum inimicis captiuantibus tradetur, cum quibus damnationis societate colligabitur. Tempus enim visitationis suæ infelix anima non cognoscit, quando cum prosperis admonetur in humilitatem, vel dum aduersis visitatur, patientiam non custodit, dum promissionibus spem, vel comminationibus non exhibet timorem. Et idcirco lapis super lapidem non relinquetur, dum in corpore & in anima destruitur. Vnde in Apocalypsi dicitur: Cecidit, cecidit Babylon. Hic notatur duplex ruina, quia punientur reprobi in corpore, & in anima. Et Isaias: Cecidit, cecidit Babylon, & omnia sculptilia eius contrita sunt, quasi dicat: Cecidit in culpa, & pòst cecidit in pœna, vel cecidit in anima, post modũ in corpore ruitura. Reprobi enim teste Iuda Apostolo, sunt arbores autumnales & infructuosæ bis mortuæ, quia mortui sunt in culpa & in pœna. Et in Apocal. Sustulit Angelus lapidẽ molarem & proiecit in mare, & dixit: Hoc impetu mittetur Babylon magna ciuitas, & vltra iam non inuenietur, quasi dicat: Citò cadet, & cum magno pondere. Sequitur: Et ingressus in templum cœpit eiicere vendentes in illo & ementes, dicens illis: Scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat quotidie docens in templo. Quia Dominus nec indignis verba prædicationis subtrahit, sed post rigorem disciplinæ in eiectis, in gratia docendi perseuerat. Ingressus autem Dominus vrbem, primò templum adiit, dans formam religionis, vt ad quemcunque locum deuenimus, primum domum orationis, si ibi est, adeamus. Templum autem ingressus & vendentes atque ementes eiiciens, innuit quod ruina populi maximè ex sacerdotum culpa & auaritia fuit, qui ad hoc in templo residebant, vt eos qui munera dabant variis fauoribus extollerent, & qui dare nolebant, variis modis affligerent. Filiis etiam Israël de longe venientibus persuadebant, ne secum hostias deferrent, vt ab illis carius emerent animalia, quæ offerrent. Vnde ea quæ oblata erant, aliis atque aliis pluries vendebant, nec ea statim sacrificabant iuxta ritum legis. Sicut hodie aliqui sacerdotes easdem candelas pluries vendunt, & vt omnem occasionem non habentibus auferrent, nummularios in templo præparatos habebant, vt emptoribus non deessent pretia. Boues etiam & oues, & columbas in templo vendere sinebant, vt non deesset victima. Et licèt apertas nõ reciperent vsuras, eò quòd scriptum sit: Non fœnerabis fratri tuo, recipiebant tamen collibia, id est, munera furtiua. Alius Euangelista dicit, quod fecit flagellum de funiculis, quibus innuere voluit, quod reprobi qui funiculis peccatorum peccata peccatis addendo astringuntur in præ-

Isa.36.

Prædicta omnia spiritualiter intelliguntur de Ecclesia & anima.

De lapide super lapidem.

De his qui Dei cogitationes non attendunt.

Isaiæ 21.

Apoc.18.

De ingressu Domini in templum.

De eiectione vendentium & ementium in templo.

in præsenti, ligatis pedibus & manibus in futuro proiicientur in ignem æternum. Ardore igitur spiritus succensus, & zelo domus Dei concitatus vendentes oues & boues, & columbas eiecit & mensas nummulariorum euertit, nec audebant illi licèt inermi resistere, quia videbant vt asserunt sancti expositores, diuinum quoddam in facie eius radiare. Sicut hodie multi, licèt peccatores in præsentia sanctorum eorum facie inspecta timent & erubescunt. In hoc autem futuri iudicij figuram ostendit, quod omnes reprobos ab Ecclesia & consortio sanctorum repellet, & ne vltra ad illam conturbandam intrent, æterno verbere compescet. Mysticè autem boues vendunt, qui opera fortia exercent, & verbũ Dei prædicant pro quęstu temporali. Oues autem vendunt, qui simplicitatis opera pro laude humana ostendunt. Columbas verò, id est, spiritus sancti gratiam honores & gradus Ecclesiasticos vendunt Simoniaci. Nummos autem in Ecclesia mutuò dant qui non simulatè cœlestibus, sed apertè terrenis inhiant. Hi omnes in sorte sanctorum non habent portionem, qui vel fictè bona, vel apertè operantur mala. Ex hoc autem quod Dominus ait: Domus mea, domus orationis vocabitur, quasi dicat: non domus negotiationis: videtur quod in Ecclesiis Dei, neque in aliis locis Deo consecratis liceat vendere candelas vel alias merces etiam Deo offerendas, nec pueros docere, nec causas tractari, nec aliud officium, nisi purè Ecclesiasticum exerceri. Maximè, quia negotiationibus huiusmodi mendacia & fraudes sunt adiuncta. Vnde Psalmus: Quia non cognoui negotiationem, introibo in potentias Domini. Multò magis commessationes, potationes, vel risus, lites, vaniloquia in Ecclesia fieri prohibentur. Vnde Augustinus: Nemo in oratorio aliquid agat nisi ad quod factum est, vnde & nomen habet quod soli orationi dedicatur. Mysticè autem domus Dei est mens hominum, quæ quandoque fit spelunca latronum, quandoque domus negotiationis, aliquando prostibulum meretricum. Spelunca latronum efficitur, quando per inuidiam & detractionem fama sua proximum spoliare nititur, & generaliter quotiescunque illud nititur agere, vnde proximum innocentem valeat lædere. Non solùm autem latrones, sed homicidæ dicuntur, qui tenentes locum religionis & regiminis ibi per malitiam occidunt, vbi per orationem viuificare debuerunt. Domum autem Dei domum negotiationis facimus, dum pro his quæ agimus, humani fauoris forum frequentamus. Domus etiam Dei prostibulum meretricum efficitur, quando in thalamo cordis erigitur, lupanar libidinosæ cogitationis. Et quoniam scriptum est: Templum Dei sanctum est quod estis vos, quicunque templum Dei violauerit, destruet illum Dominus noster Iesus Christus, cui est honor & gloria, &c.

Mysticè de his qui boves & oues in Ecclesia vendũt.

Quod domus Dei, domus est orationis.

De spelunca latronum & domo negotiationis.

DOMINICA VNDECIMA THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE.

Deus in loco sancto suo, Deus qui inhabitare facit vnanimes in domo, ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ. *Psal. 67.*

COELVM mihi sedes est, terra scabellum pedum meorum. Verba sunt Domini per Isaiam ostendentis, vbi habitat, & quis est locus eius. Cœlum enim, id est, anima iusti celata virtutibus & variis stellis gratiarum exornata & celans in se secreta Dei, est locus sanctus in quo habitat Deus. Vnde dicitur quasi casa Helios, id est, domus solis illius, scilicet, Solis, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Terra autem est scabellum pedum eius, id est, Apòstolorum, qui sub pedibus omnia terrena conculcauerunt. Qui etiam terrenos, id est, amantes terrena sub pedibus in iudicio conculcabunt. Vnde Malachias: Calcabitis impios cùm fuerint cinis sub planta pedum vestrorum. Potest etiam hoc modo intelligi quod Domino sedente & quiescente in cœlo, id est, in anima iusti velut paterfamiliâs in propria domo ipse disponit & ordinat omnem familiam membrorum. Vnde terræ, id est membris seu corporibus sanctorum, qui sunt quasi scabellum pedum Domini imprimuntur vestigia conuersationis Christi, quam ostendit in humanitate. Per pedes enim Christi inferior eius natura, id est, humanitas designatur. De hac autem sede Dei, id est, de loco sancto suo in quo habitat, dicit Ezechiel: Assumpsit me spiritus, & audiui vocem commotionis magnæ. Benedicta gloria Domini de loco suo. Sicut autem anima per peccatum efficitur locus diaboli, iuxta illud: Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, id est, propter iniquitatem vidi animam factam tentorium Æthiopum siue dæmonum, ita per commotionem pœnitentiæ efficitur anima locus Dei & habitaculum ipsius. Et ita de loco sancto suo, id est, de anima à Deo visitata benedicitur & glorificatur Deus. Prædicatoris autem mentem spiritus assumit, dum à terrenis eleuatam & spiritualibus intentam sursum trahit. Teste autem Gregorio: Prophetiam vox comminationis magnæ sequitur, quia post vocem prædicationis pœnitentium luctus auditur, qui antè, quasi taciti in peccatis suis iacebant securi. Patet igitur, quod in his qui ad pœnitentiam commouentur, & Domino reconciliantur, habitat Deus & sanctificat tabernaculum suum altissimus. De quo tabernaculo in officio hodierno dicitur: Deus in loco sancto suo. Ipse enim qui est super omnia non elatus, infra omnia non depressus, intra omnia non inclusus, extra omnia non exclusus, spiritualiter est in anima iusti per gratiam & sanctitatem, sicut scriptum est: Ad eum veniemus & mansionem apud eum fa-

De locis in quibus habitat Deus.

Deus qui vbique est specialiter est in anima iusti.

eum faciemus. Deliciæ enim eius sunt, esse cum filiis hominum. Quomodo autem sanctificatur anima, vt fiat Dei habitaculum ostendit Isaias, dicens: Omnis qui relictus fuerit in Sion, & residuus in Hierusalem, sanctus vocabitur, si abluerit Dominus sordes filiarum Sion in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Quod fit in baptismo & in pœnitentia, in spiritu iudicij, id est, discretionis. Sic enim fidelis ab infidelibus discernitur, & spiritu ardoris, id est, igne charitatis. Vel in spiritu iudicij quod incipit à domo Dei. Et spiritu ardoris, id est, tribulationis, quibus purgantur electi. Hoc igitur modo sanctus vocabitur omnis qui relictus fuerit, id est, à numero infidelium segregatus & residuus in Hierusalem, id est, in Ecclesia Dei, quæ dicitur reliquię, quia pauci sunt respectu reproborum. Aufert igitur Dominus omnia scandala de regno suo, id est, omnia peccata ab anima, vt regnet in ea. Quã miseri qui Christũ de loco suo eiiciunt, & domum eius igne malitię succendunt, sicut scriptum est: Incenderunt igne sanctuarium tuum. Vel luto luxuriæ polluunt, sicut scriptum est: Polluerunt tabernaculum nominis tui. Vel curiositate auaritiæ dies festos quiescere faciunt, & sabbatum mentis non custodiunt, sicut scriptum est: Dixerunt cognatio eorum simul: quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra, vt, scilicet, cesset solemnitas virtutum, & quies mentis perturbetur, sicut per Ezechielem Dominus ait: Sanctuaria mea spreuistis, & sabbata mea polluistis. In his ergo Christus non habitat, sicut scriptum est: Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis? Non enim Domino adhærent iniqui, nec Deus illis. Deus in loco sancto suo, id est, in Ecclesia militante, sicut scriptum est: Ecce ego vobiscum sum vsq; ad consummationem seculi. Et in Apoc. dicitur: Ecce tabernaculũ Dei cum hominibus & habitabit in eis: Tabernacula enim militantiũ sunt. Vnde per tabernaculum præsens Ecclesia designatur. Ad cuius compositionem, sicut in Exodo dicitur: quidam obtulerunt aurum, id est, fulgorem sapientię. Alij argentum, id est, nitorem eloquentię. Alij ęs, id est, prædicationem longè lateq; sonantem vel oris confessionẽ. Alij Hyacinthum, id est, cœlestem conuersationem. Alij purpuram, qua reges vti solent, & signat iustitiæ vigorem & regalis regiminis moderamen, vel corporis passionem. Alij coccum bis tinctum, qui flammam imitatur, & signat charitatis ardorem, quia anima quasi bis intingitur, dum per dilectionem Dei & proximi coloratur. Alij byssum, id est, castitatis candorem. Alij pilos caprarum, id est, pœnitentiæ asperitatem. Alij ligna Cethim, quæ sunt incorruptibilia, id est, in tribulatione constantiam & fortitudinem. Alij oleum oliuarum, id est, opera misericordiæ & proximorum compassionem. Alij aromata & thymiamata, id est, bonæ famæ redolentiam. Alij vnguenta, id est, pinguedinem deuotionis & suauitatem mentis. Alij lapides onychinos, id est, finalem perseuerantiam. Onyx enim græcè, vngula latinè, quia humano vngui assimilatur. Et gemmas, id est, operum puritatem & miraculorum coruscationem. Per cortinas etiam tabernaculi virgines intelliguntur. Per byssi candorem, in quibus varietas picturarum, varietatem designat virtutum. Per pelles rubricatas sancti martyres. Per pelles hyacinthinas sancti confessores & maximè contemplatiui, quorum conuersatio in cœlis est. Per saga cilicina sancti doctores, quorum industria & labore protegitur & defenditur Ecclesia. Qui quanto attentius tentationũ violentias sustinent & repellunt, tãtò subditis Domino seruiendi libertatem tribuunt. Et quasi intus cortinis fulgorem præstant, dum quasi saga foris tempestates tolerant. Sed & quilibet nostrum tabernaculum animæ suę cooperire debet cortinis, sagis cilicinis, pellibus rubricatis & pellibus Hyacinthinis. In cortinis conscientiæ puritas, in sagis cilicinis disciplinæ asperitas, in pellibus rubricatis patientia tribulationũ, in pellibus Hyacinthinis desiderium cœlestium præmiorũ. Deus in loco sancto suo, id est, in Ecclesia triumphante, in qua sedet & requiescit Deus. Vnde in Apocalypsi: Sedes posita erat in cœlo, & supra sedem sedens. Hæc sedes quandoque dicitur Thronus Dei. Iuxta illud: In excelso throno vidi sedere virum, quem adorat multitudo Angelorum. Hæc est Ecclesia triumphans, in qua sedet Deus, & per illam iudicia sua disponit. Quandoque dicitur tabernaculum, sicut scriptum est: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo. Hoc autem tabernaculum fixum est & immobile. Vnde in Numero: Quam pulchra tabernacula tua Iacob, vt tabernacula quæ fixit Deus. In cuius rei significationem præceptum est filiis Israël, vt celebrarent festum scenophegiæ, id est, fixionis tabernaculorum. Propterea per Isaiam Dominus ait: Sedebit populus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. In hoc seculo non est pulchritudo pacis, quia multis persecutionibus pax nostra turbatur, & puluere inutilium cogitationum pax pectoris frequenter obscuratur. Similiter non est hîc requies opulenta, sed valdè exilis & tenuis, quia parum durat, & frequenter interrumpitur. Tabernacula verò æterna dicuntur fiduciæ, quia in æternum non commouebuntur. Vnde Isaias: Oculi tui videbunt Hierusalem ciuitatem opulentam, tabernaculum quod nunquam transferri poterit, nec auferentur claui eius in sempiternum, & omnes funiculi eius non rumpentur. In hoc autem seculo frequenter rumpimus funiculos præceptorum Dei, & claui patientiæ turbine & tempestate persecutionum frequenter auelluntur. In Ecclesia autem triumphante in ciuitate illa opulenta, & bonis operibus referta, nulla est perturbatio, vel hostium impugnatio. Vnde Isaias subdit: Locus fluuiorum riui latissimi & patentes, quia, scilicet, fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Non intrauit per eum nauis remigum, neque trieris magna transgredietur eum. Nauis remigum, id est, dominatio dæmonum. Trieris enim nauis est, tres ordines remorum

Isa. 54. — *De his qui à loco suo Christum eiiciunt.* — *De tabernaculo Dei & eius ædificatione.* — *De his qui offerunt ad opus tabernaculi.* — *De operimento tabernaculi.* — *De operimento animarum nostrarum.* — *De loco & sede Dei & Ecclesia triumphante.* — *Isa. 33.* — *Isa. 33.*

remorum habens. Hæc est diabolica potestas magna, id est, superbia, per quam tres mundi partes Asiam, Africam & Europam suo ex magna parte subiugat imperio. Vel trieris dicitur propter tria genera peccatorum, quia per superbiam, auaritiam, & luxuriam in reprobis dominatur. In cœlesti autem tabernaculo hæc trieris non habet locum. Vnde Isaias: Et erit vir, sicut qui absconditur à vento contra superbiam, & sicut riui aquarum in siti contra auaritiam. Sicut vmbra petræ prominentis in æstu contra luxuriam. Et iterum Isaias: Tabernaculum erit in vmbraculum diei ab æstu, & in securitatem & absconsionem à turbine & à pluuia. In vmbraculum diei ab æstu contra auaritiam. In securitatem & absconsionem à turbine contra superbiam & iram, & à pluuia contra luxuriam. Deus in loco sancto suo, id est, in beata virgine, de qua scriptum est: In sole posuit tabernaculum suum, id est, in beata virgine charitate feruida, sapientia splendida, perfectione rotunda, & quæ omnes excedit rationales creaturas, sicut Sol materialis omnes irrationales. Sicut igitur ros in vellere & ignis in rubo, sic Christus in virginis vtero. Vel solis radius intrat innoxius fenestram vitream, sic Dei filius, imo subtilius aulam virgineam. Ipsa enim fuit cella aromatum ad sanationem & restaurationem infirmorum, sicut scriptum est: Exulta & lauda habitatio Sion, id est, beata virgo, quia magnus in medio tui sanctus Israël, id est, Christus quasi frumentum in vtero virginali repositum, ne Ægyptus fame periret. Fuit igitur beata virgo specialis locus Dei hominis, sicut Ezechiel ait: Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transiet per eam, eritque clausa principi. Princeps ipse sedebit in ea, vt comedat panem coram Domino. Hæc porta est beata virgo, quæ clausa fuit, quia virgo ante partum, virgo in partu, virgo post partum. Vir non pertransiuit per eam, quia virilis consortij ignara. Princeps, id est, Christus sedet in ea, quia requieuit in Maria, vt comederet panem. Cibus enim eius fuit humani generis salus, sicut scriptum est: Meus cibus est, vt faciã voluntatem patris mei qui misit me. Et in Canticis dicitur: Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. In accubitu suo fuit, dum non solùm in mente virginis per gratiam, sed etiam in ventre per humanam naturam requieuit. Nardus autem virginis, id est, humilitas & feruor ipsius dedit odorem, quia diuulgata est postmodum, & aliis proponitur in exemplum per vniuersum orbem. Nardus siquidem herba est humilis & calida. Deus in loco sancto suo, id est, Christus in patre. Ipse enim est fons egrediens de loco voluptatis, sicut in Genisi dicitur. Et Michæas ait: Egredietur Dominus de loco sancto suo, id est, de patre visibiliter apparens mundo. Et per Osee Christus ait: Vadens ad locum meum non reuertar donec deficiatis & quæratis faciem meã. Deus in loco sancto suo, id est, in Christo tanquã in templo propriè sibi dicato, in quo habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter. De hoc templo dicitur in Ezechiele: Fili hominis ostende filiis Israël templum vt confundantur ab iniquitatibus suis, id est, ostende fidelibus Christum in quinque locis pro suis iniquitatibus vulneratum, vt pœniteant de peccatis suis. Et Apostolus ait: Deus erat in Christo mundum reconcilians. Locus etiam Christi dicitur sacra scriptura. Ipse enim est plenitudo temporum, plenitudo cordium, & plenitudo codicum. Ipse plenitudo scripturarum, sicut scriptum est: In loco pascuæ, ibi me collocauit. Et iterum Psalmus: In domo Dei ambulauimus cum consensu, id est, in sacra scriptura idem sentientes, & eodem spiritu illas exponentes. Locus insuper Dei dicitur materiale templum, sicut scriptum est: Domus mea, domus orationis vocabitur. Est igitur Deus in diuersis locis & diuersis modis. Est in cœlo tanquam in throno maiestatis suæ, sicut scriptum est: Dominus in cœlo sedes eius. Vnde Apost. ait: Qui cùm sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Est in mundo tanquam imperator in regno, omnia regens & singulis legem imponens. Dominus enim Rex noster, Dominus legifer noster. In patre est tanquam in paradiso. In matre tanquam in thalamo. In Ecclesia triumphante tanquam in agro florido. Iuxta illud: Pulchritudo agri mecum est. In Ecclesia militante tanquam in tabernaculo, quia pugnat nobiscum & pro nobis. In eadem est tanquam paterfamiliâs in domo cuncta disponens & ordinans. Et tanquam iudex in consistorio omnia iudicans, & secundum opera sua vnicuique retribuens. In sacra scriptura est tanquam in refectorio. In anima iusti est tanquam in lecto florido, sicut scriptum est: Lectulus noster floridus. In templo materiali tanquam sacerdos seipsum offerens patri in sacramento altaris. Deus in loco sancto suo in ciuitate sua Hierusalem. De qua dicit Ezechiel: Et erit nomen ciuitatis Dominus ibidem. Ita diabolus in loco fœdo & immundo, in loco iniquitatis & confusionis, in ciuitate Babylonis. Vnde Isaias: Requiescent ibi bestiæ, & replebuntur domus eorum draconibus, & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi, & respondebunt ibi vlulæ in ædibus eius, & sirenæ in delubris voluptatis. Per hæc monstra lucis refuga, dæmones & reprobi homines designantur: quæ bestiæ dicuntur, quia bestialiter viuunt. Dracones sunt per crudelitatem, Struthiones per hypocrisim, pilosi per superfluitatem. Vlulæ magnitudinis coruinæ, sed maculis respersæ, rostro in palude defixo horrendum strident. Cuiusmodi sunt mulieres in choreis vanitatis, & homines auari, qui semper de immunditia luti loquuntur. Sirenæ autem sunt hæretici, qui auditores seducunt, & ad mortem ducunt. Vel mulieres blandis sermonibus homines alliciuntes. Mali etiam diuites respondent sibi inuicem in delubro voluptatis, dum vnus alium ad deliciosa conuiuia inuitat & de pauperibus non curant. Dicitur autem quod Sirenæ sunt monstra marina velut serpẽtes cristati & alati. Alij dicunt quod sunt pisces marini in specie muliebri

Beata virgo locus Dei est.

Pater locus est filii.

Locus Dei Christus.

Locus Christi sacra scriptura.

Deus est in diuersis locis diuersis modis.

De loco diaboli.

De monstris & auibus infernalibus.

liebri, quæ dulci cantilena decipiunt homines huius seculi naufragio, non clausis auribus transeuntes. Quot ergo sunt in anima vitia, quasi tot aues infernales nidificant in ea. Vnde Isaias: Possidebūt illam Onocrotalus, hericius & ibix, & coruus habitabunt cū ea. Onocrotalus idem est quod pellicanus, qui rostro suo pullos proprios interficit. Hi sunt gulosi, qui per gastrimargiam & carnalem voluptatem omnia opera sua extinguunt & occidunt. Teste autem beato Gregorio: Per hericium impuræ mentis, seseque callidè defendentis duplicitas designatur. Hericius siquidem cùm apprehenditur, caput & pedes conspiciuntur, sed apprehensus in sphæram colligitur. Caput cernitur & pedes, cum quo initio peccator ad culpam venerit, vel quibus vestigiis culpam perpetrauerit, cognoscitur. Si adductis accusationibus & initia iniquitatis, & vestigia absconduntur. Malitiosæ enim mentis duplicitas sese intra se colligens absconditur in tenebris defensionis. Ibix auis aquatica est, per quam luxuriosi. Per coruum autem intelliguntur, qui horam bene viuendi procrastinant. Vnde Sophonias: Vox cantantis in fenestra, & coruus in superliminari. limen est sensualitas, superliminare ratio. Vox cantantis, id est, vanitas secularis est in fenestra quinque sensuum. Et sic coruus, id est, dilatio pœnitendi est in superliminari, id est, in ratione, dum dicit homo cras pœnitebo, semper quasi ex ratione proponens seruire Deo. Et tamen arctam viam, quæ ducit ad vitam aggredi non audet. Quàm miseri qui malunt esse latrina diaboli quàm templum Christi. Ipse enim non habitabit in corpore subdito peccatis, sicut in libro Sapientiæ dicitur: Necesse est autem quod simus templum Christi vel antrum serpentis antiqui. Propterea Ieremias ait: Ecce venit commotio magna de terra aquilonis, vt ponat ciuitates Iuda in solitudinem & habitaculum draconum, id est, speluncam latronum, & foueam dæmonum. Propterea Dominus de his conqueritur, dicens: Vulpes foueas habent & volucres cœli nidos, id est, fraudulenta & elata dæmonia in cordibus peccatorū inueniunt loca. Filius autē hominis non habet vbi reclinet caput suum. Pauci enim sunt qui possunt dicere: Tu in nobis es Domine, & nomē sanctū tuū & gloriosum inuocatum est super nos, sicut Ierem. ait: Et quoniam terra cordis eorum sine Deo inanis & vacua est, diabolus occupat illā. Vnde Iob ait: Qui extendit aquilonem super vacuum, id est, potestatem diaboli super vacua corda reproborum. Præparemus igitur in cordibus nostris gratum Deo habitaculum, quemadmodum in libro Regum primo dicitur: Præparate corda vestra Deo, & seruite illi soli. Auferte deos alienos de medio vestri Baal & Astaroth. Medium hominis est cor à quo debet auferri Baal, qui interpretatur superior, id est, peccatum superbiæ. Et Astaroth quod interpretatur ouile in quo sunt duo, præsepe, scilicet, per quod gulositas, & sterquilinium, per quod luxuria designatur. Propterea Augustinus ait: In domibus vestris si scorpiones essent aut aspides, quantū laboraretis vt domos vestras purgaretis & securè habitare possetis. In cordibus vestris fiunt tot odia, tot scorpiones, tot serpentes, & domum Dei cor vestrum purgare non vultis? Et Seneca ait: Quis sit summi boni locus quæris? Animus est. Hic nisi sanctus & purus sit, Deum non capit. Qualiter autem domum cordis purgare debemus & idoneum hospitium Deo præparare ostenditur in libro Numeri, vbi dicitur: Omnis qui tetigerit humanæ animæ morticinum, & aspersus hac vnctione non fuerit, polluet tabernaculum Domini & peribit de Israël: Commixtio ista erat ex aqua & cinere vitulæ rufæ. In cineribus Christi passio, in aqua lachrymarum effusio. Istis debet aspergi qui tetigerit morticinum, dum peccat alterius exemplo, vel peccatis consentit alienis. Et iterum in eodem dicitur: Qui immundus est, aspergetur ex hac aqua die tertio & septimo, & sic mūdabitur. Si die tertio mundatus non fuerit, septimo non poterit emundari. Tertius igitur dies prædictis adiungendus est, id est, eleēmosyna, sine qua in die septimo, id est, in ætate septima post hanc vitam non poterit emundari. Qualis autē debeat esse locus Dei ostendit Psalmus, dicens: Deus qui inhabitare facit vnanimes in domo. Ipse enim sibi locū ędificat in quo maneat, quia non requiescit nisi super vnanimes, pacificos & quietos. Iuxta illud: In pace factus est locus eius. Vnde Isa. Habitās cū cōtrito & humili spiritu vt viuificet spiritum humilium & visitet cor contritorū. Et in Cant. spōsa ait: Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie? Quādo, scilicet, Sol est altior, feruidior & splēdidior. In illorū autē cordibus Dominus cubat, qui in sublimi conuersatione manēt. In illis pascitur qui ardore cœlestis desiderij feruent, & claritate diuinæ sapiētię fulgēt. Pascitur etiam in cellario cordis, id est, virtutum affluentia. Cubat in lecto, qui est pura conscientia, vbi in horto spiritualis affectionis quasi vernantibus floribus delectatur. Indica mihi vbi pascas, id est, in quibus reficiaris, vbi cubas, id est, in quibus quiescas. In meridie, id est, in vera illuminatione, vel qui tibi adhæreāt in tētationis feruore, ne vagari incipiā post greges sodaliū tuorū, id est, falsorum Christianorū, qui dicuntur sodales quasi simul edales, quia nobiscū edunt sacramēta, à virtute tamen sacramentorū alieni sunt, quia à corpore Christi abscisi sunt. Nisi enim vnanimes sint per charitatē & pacē, in domo Domini nō habitāt. Ipse enim habitare facit vnanimes siue vnius moris in domo sua, id est, in Ecclesia. Vbi autē est discordia, Deus non habitat. Qui enim in vno offendit, id est, in vnitate & concordia charitatis, omnium est reus. Vnde Apostolus ad Ephesios ait: Solliciti seruare vnitatē in vinculo pacis. Et in Iob dicitur, quod vnus nuntiauit ei mortem filiorum eius & euasit. Et in Ecclesiastico dicitur: In tribus placitū est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus. Concordia fratrum & amor proximorum & vir & mulier sibi consentientes, Vir & mulier quantum ad prælatos & subditos quæ concordia

fit per

Sopho 1. *Iere. 10.* *Iere 14.* *Præparare debemus Deo in nobis hospitium.* *1. Reg. 7.* *De vnitate et fraterna concordia.* *Eccle. 25.*

fit per obedientiam. Concordia fratrum, quantum ad regulariter viuentes, quod fit per regularium institutionũ obseruantiam. Amor proximorũ quantũ ad omnes, quod fit per charitatem. Hæc autem vnanimitas designata est in Exodo, vbi dicitur, quod ansulæ cortinarũ tabernaculi veniebãt cõtra se inuicem, & altera alteri adaptabatur. Ansulæ quibus cortinæ copulantur, virtutes sunt sanctorũ, quibus ipsi sibi cõiunguntur. De hac autem cõcordia & vnanimitate dicit Dominus per Osee: In funiculis adã trahã eos, in vinculis charitatis. Et Apostolus ait: Sicut in vno corpore multa membra habemus, ita vnũ sumus corpus in Christo. Quidam enim in corpore Christi, quod est Ecclesia, sunt oculi, id est, Prælati, qui viam aliis ostendunt. Alij manus, id est, milites, qui alios defendunt. Alij pedes, id est, simplices laici, qui laboribus suis alios sustentant. Hac igitur fideliũ vnitate & cõcordia diabolus cõfunditur. Vnde in Daniële dicitur, quod ipse Daniël facta massa de pice, adipe & pilis, serpentẽ Babylonicũ rupit & occidit. Per picẽ tenaces & auari, nigri peccatis designãtur. Per adipẽ diuites, per rerũ abundantiã. Per pilos pauperes, præ tenuitate & inopia. Hos omnes autẽ ad Dominũ cõuersos, & igne charitatis, quasi decoctos, & in vnã massam per vnanimitatẽ redactos, Dominus in Ecclesia recipit, qui vnanimes in domo, siue vnius moris, habitare facit in Ecclesia vel in Christo, qui est Dominus protegẽs turpitudinẽ nostrã & habitaculũ nostrũ, protegẽs nos à turbine & à pluuia. Vnde in Iob: Tollet eos ventus vrens, id est, vanitas secularis, & auferet eos turbo de loco suo, id est, à Christo, qui locus noster debet esse, in quo nobis quiescendũ est, viuendũ & moriendũ. Anima autẽ pedibus malæ voluntatis ab hoc loco recedit. Vnde Isa. Ducent eũ longè pedes sui ad peregrinandũ. De hac iterũ domo dicitur in Iob: Auro locus est in quo cõflatur. Hoc est aurũ quod in fornace tribulationis & martyrij probat Dominus, dũ sancti in Christo manẽtes, pro eius amore patiuntur. Extra hunc locũ nõ est meritoriũ martyriũ. Causa enim & non pœna martyrẽ facit. Vnde Isa. Quis poterit ex vobis habitare cum igne deuorãte, id est, cum Christo, quia Deus noster ignis cõsumens est. Ad hunc locũ nunquã peruenient impij, in hac domo nunq̃ requiescent. Vnde Dominus: Quęretis me, & nõ inuenietis. Multi enim hodie cum gladiis & fustibus quęrũt Dominũ ad crucifigendũ. De hac domo dicitur in Cant. Considerauit semitas domus suę, id est, Christi vestigia diligẽter inuestigauit. Et Dominus paralytico sanato, ait: Tolle grabatũ tuũ & vade in domũ tuã, id est, reuertere ad Deũ, & in illo requiesce. Et in Ezech. Ingredere & includere in medio domus tuæ: quasi dicat: O prædicator, qui ad eos, qui extra te sunt positi, quasi ad culturã agri existi, ingredere & includere in domo tua, vt discutiẽs conscientiã in Deo quiescas, & ad exteriores cõcupiscentias vagus nõ exeas. Si igitur vnanimes habitauerimus in hac domo, nunq̃ cõtra nos præualebit inimicus: sicut scriptũ est: Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cœli cõmorabitur. Siquidẽ pugna vnanimiter aggressa, victoriã facit. Vnde Psal. subiungit: Ipse dabit virtutẽ & fortitudinẽ plebi suæ. Virtutẽ interius in anima, & fortitudinẽ exterius cõtra carnis insultus. In futuro etiã post hanc vitã dabit virtutẽ, quãdo nouissima inimica destruetur mors, & fortitudinem in carne, quæ impassibilis erit in resurrectione. Interim autẽ in hoc seculo dat fortitudinem electis suis, & cõsolidat eos in fornace tribulationis, decoquẽdo eos igne probatorio, ne semicocti proiiciantur in Purgatorij ignem, vel crudi in ignem peremptorium, id est, gehennam. Dat etiam Dominus virtutem animæ in pręsenti, sed multò maiorem in futuro. Cùm enim in anima sit ratio, voluntas, & memoria in præsenti, ratio in iudiciis sæpè fallitur, voluntas perturbatione quatitur, memoria obliuione cõfunditur. In futuro autẽ plenitudinẽ virtutũ Dominus nobis dabit, & imaginẽ suam in nobis plenè reformabit, quando Deus rationi erit plenitudo lucis, voluntati multitudo pacis, memoriæ continuatio æternitatis & perfruitionis. Primum faciet Deus veritas, secundum Deus charitas, tertium Deus æternitas. Cui est honor & fortitudo in secula seculorum, Amen.

Osee 11.

Domus nostra & locus est Christus & Ecclesia.

Isa 22.

De virtute et fortitudine.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA AD CORINTHIOS.

Fratres, notum vobis facio Euangelium, quod prædicaui vobis, quod & accepistis, in quo & statis, per quod & saluamini. *1. Cor. 15.*

CONFORTATE manus dissolutas, & genua debilia roborate. Dicite pusillanimes confortamini & nolite timere. ecce Deus vetter vltionem adducet retributionis: Deus ipse veniet & saluabit vos. Verba sunt Isaiæ, ostendẽtis virtutem verbi Dei, & officium prædicatoris. Ad Prælatos autem & Prædicatores pertinet confortare manus dissolutas, id est, dissolutos in operibus suis, & genua debilia, id est, gressus diuersis erroribus claudicantes, euangelizando roborare, vt auditores recti & à terra leuati, virtute Euangelij stare possint, & Domino ministrare. Vnde in Ezechiële dicitur, quod statura erat rotis, & altitudo. Quia diuina scriptura stare nos facit, & sursum erigit. Dicere etiam debent Doctores: O pusillanimes, confortamini, & nolite timere, Deus filius cui pater dedit omne iudiciũ, adducet in iudicio vltionem: sicut scriptum est: Mihi vindictam, & ego retribuam. Et ideo nolite timere eos, qui occidunt corpus, nolite timere aduersa mundi. Timor vnius diei, timor iudicij alios timores expellit. Ipse autem veniet in fine & saluabit suos, qui eius Euangelium

Isa 35. De virtute verbi & officio prædicatoris.

receperunt. Hoc eſt quod Apoſtolus in principio hodiernæ Epiſtolæ, oſtendens virtutem Euangelij, id eſt, doctrinæ noui teſtamenti, ait: Notum vobis facio Euangelium, quod prædicaui vobis, id eſt, ad notitiam & memoriã reduco, ne ſitis auditores obliuioſi. Quod Euangeliũ accepiſtis, id eſt, dignũ acceptione iudicaſtis. In quo & ſtatis, id eſt, ſtare datur vobis, vt confortentur manus veſtrę & roborentur genua debilia: nam ſine illo caderetis. Et nõ ſolùm ſtatis in præſenti per gratiam, ſed per illud ſaluabimini in futuro, quando veniet Dominus & ſaluabit nos. Vnde Ezechiëli dictũ eſt, vt comederet volumen. Liber enim ſcripturæ maſticatur in lectione ſeu prædicatione, dum à fidelibus accipitur. Dirigitur in meditatione, incorporatur in operatione. Et ita confortantur auditores, vt ſtent firmi in Dei miniſterio, in quo ſi perſeuerauerint, ſaluabũtur. Et hoc eſt quod ait Apoſtolus: Per quod ſaluabimini. Et ſubiungit: Qua ratione prædicauerim vobis ſi tenetis, niſi fruſtrà crediditis, quaſi dicat: Si retinetis qua ratione & quo fine prędicauerim vobis Euangeliũ ad inſtructionẽ, ſcilicet, fidei, & informationẽ morũ, tenetis dico, niſi fruſtrà crediditis illud, quod prędicaui vobis, & maximè ad confirmationem reſurrectionis mortuorũ. Ad hoc enim ſpecialiter intendit in hac Epiſtola, vt aſſerat reſurrectionẽ mortuorum, eò quòd quidã Corinthij corpora mortuorũ reſurrectura non credebant. Quibus ipſe ait: Si Chriſtus prædicatur, quod reſurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quia reſurrectio mortuorum non eſt? Nam ſi mortui non reſurgunt, nec Chriſtus reſurrexit. Intendit ergo probare Apoſtolus reſurrectionem mortuorum, de qua dubitabant, vel quam negabant. Per reſurrectionẽ Chriſti, quam ipſi credebant, probando effectũ per cauſam. Nam reſurrectio capitis cauſa eſt reſurrectionis membrorũ. Ipſe enim eſt primogenitus mortuorũ. Qui, teſte Apoſtolo, reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratũ corpori claritatis ſuæ. Vnde Oſee: Viuificabit nos poſt duos dies, & die tertia ſuſcitabit nos. Quia eius reſurrectio, qua tertia die ſurrexit, cauſa eſt noſtræ ſuſcitationis. Reſurgendo igitur à mortuis in ſpe reſurrectionis nos cõfirmauit: alioquin nõ fieret ſalua omnis caro, quemadmodũ ipſe ait: Quæ vtilitas in ſanguine meo dum deſcendo in corruptionẽ. Propterea de reſurrectione Chriſti iam facta, & de mortuorum ſuſcitatione futura, Apoſtolus plenius locuturus de Chriſti morte & ſepultura, breuiter præmittit, dicẽs: Tradidi enim vobis inprimis, quod & accepi, quoniã Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundũ ſcripturas, & quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit die tertia: quaſi dicat: Tradidi vobis iſtud inprimis, id eſt, inter magna: & adhuc trado quod & accepi, ſcilicet, à ſpiritu ſancto, quaſi nõ finxi: quoniã mortuus eſt non pro ſua neceſsitate, ſed pro peccatis noſtris, & hoc dico ſecundũ ſcripturas, quę Chriſti mortẽ futurã prædixerunt. Vnde Iſa. Sicut ouis ad occiſionẽ ducetur. Et quia ſepultus eſt, & hoc ſimiliter ſecundũ ſcripturas. Ait enim Iſa. Erit ſepulchrũ eius glorioſum. Et etiam tradidi, quia ſurrexit die tertia ſecundum ſcripturas. Vnde per Pſalmiſtam ait: Reſurrexi & adhuc tecum ſum. Et iterum ait: Exurgam diluculo. Et Iſaias in perſona patris: Ego ſuſcitaui eum ad iuſtitiam, id eſt, propter iuſtificationem noſtrã, & omnes vias eius dirigam. Hæc igitur, ſcilicet, mors, ſepultura, & reſurrectio, variis Prophetarũ teſtimoniis confirmata, omnem à cordibus fidelium excludunt dubitationem. Iſaias enim ait: Ecce intelliget ſeruus meus, & exaltabitur & eleuabitur, & ſublimis erit valde. Exaltabitur in cruce, eleuabitur in reſurrectione, ſublimis erit valde in aſcenſione. Ipſe enim à ripa mortalitatis per torrentẽ paſsionis tranſiuit ad ripã immortalitatis, & nobis à ripa in ripã pontem fecit. Vnde Iſa. In die illa erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ ſublimis, & exultatio his qui ſaluati fuerint de Iſraël. In magnificentia quantum ad miracula, quæ operatus eſt in mundo, & quantũ ad crucẽ, qua triũphauit de diabolo. Erit in gloria quantũ ad glorioſam eius reſurrectionẽ, & fructus terræ ſublimis quantũ ad aſcenſionẽ, & exultatio his, qui ſaluati fuerint, hoc refertur ad ſpiritus ſancti miſsionẽ. Et Zach. ait: Super lapidem vnum oculi ſeptem ſunt. ecce ego cælabo ſculpturã eius ait Dominus exercituũ, & auferã iniquitatẽ terræ illius in die vna. In die illa vocabit vir amicum ſuum ſubter vineã ſuam, & ſubter ficum. Super lapidem vnum ſeptem oculi, hoc refertur ad incarnationem, in qua Chriſtus homo ſeptiformi ſpiritu plenus fuit. Cęlabo ſculpturam eius, hoc ad paſsionem. Cęlatura enim ad Chriſti vulnera refertur. Auferã iniquitatem in die illa, hoc ſpecialiter ad reſurrectionem. Ipſe enim ſurrexit propter iuſtificationẽ noſtram. Vocabit vir amicũ ſuum ſubter vineã, quantũ ad feruorẽ charitatis, & ſubter ficũ, quantũ ad dulcedinẽ deuotionis, quod principaliter pertinet ad ſpiritus ſancti miſsionem. Similiter in Euang. dicitur, quod vinum primò fuit in nuptiis, quando, ſcilicet, Ieſus præſentialiter fuit cũ diſcipulis. Vinũ defecit ſpõſo ſubtracto in morte, & impletæ ſunt hydriæ Apoſtolorũ aqua lachrymarũ. Sed poſtmodũ aqua mutata eſt in vinũ, quãdo triſtitia eorũ Chriſto reſurgẽte cõuerſa eſt in gaudiũ. Confracta enim laguncula carnis in paſsione, apparuit lumen & gloria immortalitatis in reſurrectione. Vnde in 2. Machabæorũ dicitur: Cùm refulſit Sol, qui prius erat in nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita vt omnes mirarentur. Sol iſte Chriſtus eſt, qui nube aſſumptæ infirmitatis ſe inuoluit, poſtmodum habuit ſplendorem glorificatæ humanitatis. Deinde emiſit feruorem ignis, id eſt, charitatis: quartò fecit admirationẽ maieſtatis. Et Amos ait: In die illa ſuſcitabo tabernaculum Dauid quod cecidit, & reædificabo aperturas murorum eius, & ea quæ corruerant, inſtaurabo. In die enim reſurrectionis Chriſti, ſuſcitauit Deus pater tabernaculum, id eſt, corpus Chriſti, quod cecidit in morte, & reædificauit aperturas murorum eius, quia per reſurrectionem firma & certa ſpes data eſt ſanctis, qui ſunt

ædificati

Doctrina Euãgelica fidẽ roborat in præſenti, & ſaluabit in futuro.

De reſurrectione mortuorum.

Nota.

De morte, ſepultura & reſurrectione.

Iſa. 43.

Zach. 3.

Variis authoritatibus probatur reſurrectio mortuorum.

ædificati in Ecclesia, quod per generalem resurrectionem sint reædificandi & instaurandi. Vnde Isaias: Ossa nostra tanquã ossa germinabunt, & cognoscetur manus Domini, seruus eius indignabitur inimicis suis. Ossa sanctorum modò quasi in hyeme arida sunt, sed tandem in resurrectione quasi in æstate germinabunt. Et tunc manus Domini, id est, filius cognoscetur: sicut scriptum est: Cognoscetur Dominus iudicia faciens. Et seruus eius, id est, filius, secundum humanitatem, iudicaturus indignabitur inimicis suis. De hac autem resurrectione Daniël manifestè ait: Multi de his qui dormiunt in puluere terræ euigilabunt, id est, multitudo mortuorum resurget, alij in vitam æternam, alij in opprobrium sempiternum, vt videant semper, id est, vt opprobrium suum semper videant. Et Angelus dixit Daniëli. Tu autem stabis in sorte tua in fine dierum, id est, resurges in ordine tuo. Et quidam paganus Ambrosio ait: Puluis veterum renouabitur. Similiter & Sibylla, & quidam alij Gentiles, de corporum resurrectione prophetauerunt. Et Sophonias tam de resurrectione quàm de futuro iudicio ait: Expecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ in futurum, quia iudicium meum vt congregem Gentes & colligam regna, & effundam super illos indignationẽ meam. Sed dicet aliquis: Quomodo resurgent mortui, aut quali corpore venient? Hæc sunt verba Apostoli. Et respondet, dicens: Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. Corpora siquidẽ beatorũ, septem dotes habebũt, quæ sunt claritas, agilitas, subtilitas, soliditas siue firmitas, immortalitas, & delectatio, id est, sensuum corporaliũ deliciosa iocunditas. Hoc est quod Dominus ait: Fulgebunt iusti sicut Sol in regno patris eorum. In Solis splendore intelligitur corporum claritas. Sol in momento radios emittit à cœlo in terram: ecce agilitas. Penetrat vitrũ: ecce subtilitas. Nulla percussione læditur: ecce soliditas. Indeficiens est: ecce immortalitas. Calore fouet & viuificat, & delectabilis est ad videndum: ecce sensibilis iocunditas. Et in Apocalypsi Dominus ait: Qui vicerit, dabo ei calculum candidum, id est, corpus glorificatum. In candore calculi notatur claritas. In volubilitate agilitas. In paruitate subtilitas. In soliditate impassibilitas. Patet igitur qualia resurgent corpora sanctorum. Resurrectionem autem capitis nostri, quæ præcessit resurrectionẽ membrorum, vt omnis tollatur suspicio & dubitatio, intendit Apostolus affirmare testimonio de visu & per testes omni exceptione maiores. Vnde subiungit, dicens: quod post resurrectionem visus est Cephæ, id est, Petro, priùs quàm aliis viris, quibus apparuisse legitur in Euangelio. Et post hæc visus est vndecim Apostolis, qui, scilicet, clausi erant in domo propter metum Iudæorum. Deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul, sed hoc in Euangelio non habetur. Ex quibus multi manent vsque adhuc, qui, scilicet, testes sunt, si quærere vultis ab eis. Quidam autem illorum dormiunt, in hoc, scilicet, testimonio perseuerantes. Deinde visus est Iacobo singulariter. nec hoc in Euangelio reperitur. Deinde Apostolis omnibus, hoc fuit in ascensione. Nouissimè autem omnium, tanquam abortiuo visus est mihi. Hoc fuit post ascensionem, quando apparuit ei Christus in via, qua ibat Damascum. Abortiuo autẽ se cõparat, quia coactus est ad Deũ conuerti, sicut abortiuus cogitur nasci. Vel abortiuus dicitur, quia extra tempus natus in Christo, Apostolatum accepit iam Christo in cœlũ assumpto. Abortiuus enim dicitur, qui extra tempus legittimũ vel congruũ nascitur, id est, antequã debeat, vel prius. Et ipse pòst natus est in Christo quàm debuisset, quia visis tot miraculis, cum aliis debuit cõuerti, sed similis abortiuo dicitur, quia minor aliis Apostolis erat ratione temporis, vel præteriti status cõsideratione. Vnde & subiungit: Ego enim sum minimus Apostolorũ, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniã persecutus sum Ecclesiã Dei. Ecce quanta humilitas Apostoli, qui plus aliis omnibus laborauit, & plures ad Deũ cõuertit, nec erat aliis impar meritis, & tamẽ se minorem omnibus appellat. Sed nunquid propter humilitatẽ mentiri debuit? Teste siquidẽ Augu. incautè humilis est, qui mẽdacio se illaqueat. Cùm enim humilitatis causa mentiris, quod vitabas, efficeris. Reuera minor fuit aliis Apostolis quantũ ad tẽpus vocationis & habito respectu ad statũ præteritũ, sed tamẽ dignitate & prædicatione minor nõ fuit. Quod autẽ ait: Non sum dignus vocari Apostolus, id est, si mea præcedẽtia merita attendãtur, hoc nomine nõ sum dignus, qui Dei Ecclesiã sum persecutus. Hæc autẽ hodierna Epist. ad tria principaliter inducitur. Ad probationẽ resurrectionis, ad ostendendũ humilitatẽ Apostoli contra superbiã Pharisæi, de qua in Euang. hodierno agitur, & ad exhortationẽ laboris, exemplo Apostoli cõtra pigros & ociosos. Vnde & ipse ait: Gratia Dei in me vacua nõ fuit, sed abundãtius illis omnibꝰ laboraui. Per hoc autẽ quod ait: Non sum dignus vocari Apostolus, dedit formã humilitatis aliis prædicatoribus, vt nõ glorietur in se. Et si Deus aliquos cõuertit per eos, se dignos nõ reputẽt. Vnde Isa. Dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? ego sterilis & nõ pariẽs, transmigrata & captiua, & istos quis enutriuit? Dices, scilicet, admirãdo præ gaudio conuersorũ, & quod per te indignum tanta Deus operari dignatur. Et idcirco ait: Ego sterilis in cogitatione, & non pariens in operatione, trãsmigrata & captiua, id est, peccatorũ onere depressa. Et istos quis enutriuit? quasi dicat: Non imputo istud meritis meis. Propterea Iere. ait: Ponet in puluere os suũ, id est, fortitudinẽ in humilitate. In thymiamate quidem omnia aromata in puluerẽ contundebantur, quia omnia opera bona per humilitatem debent comminui. Vnde in Babyloniis Ioël ait: Infirmus dicet, fortis ego sum. Quia mundi amatores fortitudinẽ suam iactant. Sed contrariò vir iustus, licèt fortis sit, dicit, infirmus ego sum. Vnde Dauid Sauli ait: Quem persequeris Rex Israël, quem persequeris? Canem mortuum & pulicem vnum. Et Iob: Si ambulaui in vanitate, &

Dan. 12.

De statu resurgentium et modo resurgendi.

Testimonia resurrectiõis.

De abortiuo et humiliatione Apostoli.

Prædicatores in se gloriari non debent.

Isa. 49.

feſtinauit in dolo pes meus, apprehendat me in ſtatera iuſta, & ſciat Deus ſimplicitatem meam.
In dolo ambulat, qui peccatum ſuum plus iuſto leuigat, & qui de peccato ſuo ſe excuſat. In ſta
tera autem Chriſtus ſignificatur, in quo quilibet debet ſua trutinare peccata. Nam ſi morſus po
mi tantum fuit peccatum, vt pro illo moreretur filius Dei, ſciri poteſt, quod nullum peccatũ le-
ue eſt. In hac igitur ſtatera poſſumus deprehendere, quàm ſimplex & innocens, vel quàm reus
ſit vnuſquiſq;. Et iterũ Iob: Si vidi Solem cùm fulgeret, & Lunam incedentẽ clarè, ſi lætatum
eſt in abſcondito cor meum, & ſi oſculatus ſum manũ meam ore meo. Solent vani homines de
ſplendore & oſtentatione bonorum operũ gaudere, & illa libenter intueri. Luna autẽ ſplende-
re dicitur, cùm fama bonorũ operum in ore vulgi verſatur. In abſcondito autẽ lætatur cor va-
num, quando magnũ ſe reputás, exultat interius ad laudes hominũ. Manũ autem oſculatur ore
ſuo, qui opera ſua iactando laudat cum Phariſæo. Hæc igitur quatuor vir iuſtus à ſe remouet,
quæ in vanis hominibus reperiuntur. Ipſi enim opera ſua, in quibus gloriantur, libẽter intuen-
tur, & libẽter audiunt, quando ab aliis laudantur: & in corde ſuo ſeipſos magnificant, & opera

Maiores magis humiliari debent.

ſua iactanter prædicãt. Ego ſum minimus Apoſtolorũ. Quãtò maior es, humilia te in omnibus,
exemplo Domini, qui ait: Ego ſum primus & nouiſsimus: primus in dignitate, nouiſsimus in
ſeruitute & abiectione. Vnde per Oſee dicit: Ego nutritius Effraim. More enim nutricis incli-
nat ſe ſedens in cinere, & ſordes abluit paruulorum. Et quoniam ſcriptũ eſt: Pauper & inops
laudabunt nomen tuum, quantò aliquis ſe pauperiorem reputat, tantò magis Deum honorat,
& tantò magis impletur à Deo, quantò magis ſeipſum euacuat. Et quantò amplius ſe humi-
liat, tantò plus à Deo exaltatur. Et quantò amplius in Deo proficit, tantò magis in ſe deficit.
Vnde Apoſtolus poſtquam ad tertium cœlum raptus, arcana cœleſtia vidit, ſe minimum Apo-
ſtolorum dicit. Sic Abraham poſtquam cum Domino locutus eſt, & ipſum loquentem audi-
uit, ſe puluerem & cinerem reputauit. Et diſcipuli viſa gloria Domini, corruerunt in terram.
Et Rebecca viſo Iſaac, faciem ſuam cooperuit. Et Ezechiël viſa gloria Domini, in faciẽ cecidit.
Vnde Gregorius: Cùm aliquid de Deo conſpicimus, in faciem cadimus, quia ex malis erubeſci-
mus, quæ nos feciſſe memoramus. Qui in faciem cadit, ante ſe cadit, & vbi cadat, agnoſcit. In
faciem igitur cadunt, qui peccata confitendo erubeſcunt. Mali verò retrò decidunt, vbi non vi-
dent, quia quid ſequatur, ignorant. Sicut qui venerunt vt Ieſum apprehenderent, retrò cecide-
runt, non intelligentes quod caderent ad ſupplicium æternũ. Paulus igitur & Ezechiël viſa Dei
gloria, in faciem cadunt, cùm ſcientia infirmitatis proprię, quia ex conſideratione diuinę Maie-
ſtatis agnoſcitur conditio humanæ fragilitatis. Ego ſum minimus Apoſtolorũ: hoc eſt quod in

Adueniente Deo in corde humiliatur homo.

Canticis dicitur: Cùm eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum. Nardus her-
ba eſt parua & calida, per quam humilitas cum charitate deſignatur. Cùm igitur Chriſtus in
corde noſtro quieſcit, ad humilitatem nos inclinat, & ad amorem accendit. Et ita nardus no-
ſtra odorem ſuauitatis ſpargit. Cùm igitur omnia bona benefecerimus, dicamus ſerui inutiles
ſumus, exemplo Apoſtoli dicentis: Non ſum dignus vocari Apoſtolus. Vnde in Euangelio
Lucæ Dominus parabolam proponit de ſeruo, qui arat aut paſcit boues, cui regreſſo de agro,
non ſtatim dicitur vt recumbat, ſed priùs iubetur domino miniſtrare. Seruus arans, eſt cor-
poris ſui cultor: ſeruus paſcens, eſt prædicator. Talis ſperat quod ſtatim recumbere debeat,
cùm de meritis ſuis gloriatur. Præcipitur autem illi, vt cùm redit ab opere, Domino ſeruiat,
quod rectè ille facit, qui poſt exercitium boni operis, ſe humiliat coram Deo in ſecreto men-
tis. Hoc eſt ferculum delicatum, valde placens Deo. Et benè præmiſit de ſeruo arante, &
ſubiunxit de paſcente: quia qui nouit arare, id eſt, corpus ſuum excolere, debet aliis prædi-
care, quemadmodum in Prouerbiis dicitur: Diligenter exerce agrum tuum, & poſteà ædifi-

Iterum de humilitate.

ces domum tuam. De virtute autem humilitatis ait diuus Bernardus: In veritate didici nihil
æquè efficax eſſe ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quàm ſi omni tem-
pore coram Deo inueniaris non alta ſapere, ſed timere: beatus homo qui ſemper eſt pauidus.
Time ergo cùm arriſerit gratia, time cùm abierit, time cùm denuò reuertetur. Et hoc eſt ſem-
per eſſe pauidum. Cùm adeſt, time ne indignè opereris in ea, iuxta illud: Videte ne gratiam
Dei inuacuum recipiatis. Time ſubtracta gratia tanquam mox caſurus. Audi enim quid dator

De ſubtractione gratiæ.

gratiæ dicat: Sine me nihil poteſtis facere. Time & contremiſce, Deum tibi, vt ſentis, iratum.
Time, quia reliquit te cuſtodia tua, nec dubites in cauſa eſſe ſuperbiam, & ſi non appareat.
Quod tu neſcis, Deus ſcit, & qui te iudicat, ipſe eſt: ſed nec qui ſeipſum commendat, ille pro-
batus eſt, ſed quem Deus commendat. Nunquid commendat te Deus, cùm gratia priuat, aut
nunquid qui humilibus dat gratiam, humilibus aufert datam. Ergo argumentum ſuperbiæ
priuatio gratiæ, quanquam interdum ſubtrahitur gratia ſiue retrahitur, non ſuperbia, quæ in
anima eſt: ſed quæ iam futura eſt, ſi non ſubtrahatur. Hæc ſunt verba Bernardi pro verè humi-

De ſuperbis.

libus, & contra ſuperbos. De quibus ipſe alibi ait: Omnis ſuperbus intollerabilis eſt, habi-
tus eius ſuperfluus, inceſſus pompoſus, ceruix erecta, facies torua, truces oculi de loco ſuperiori
decernit, melioribus ſe præferri affectat, ſuas ſententias & facta iactat, in obſequio reuerentiam
non ſeruat. Ego ſum minimus Apoſtolorũ. Iob: Increpat enim per dolorẽ in lectulo, & omnia
marceſcere facit, & conterit, dum homini infirma oſtendit. Vnde in Threnis: De excelſo miſit
ignem in oſsibus meis, & erudiuit me. Ignis oſſa comburendo infirmat, ſed illa dealbat. Ita

Simile.

gratia ſpiritus ſancti adueniens, virtutes hominis clarificat, & illa infirma eſſe demonſtrat.

Propterea

Propterea in Euangelio Dominus ait his, qui de maioritate contendebāt, & superiores se æstimabant. Nisi conuersi fueritis ab hac, scilicet, elatione, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Paruulus est qui sibi displicet, vt Deo placeat, tantoq; ante Deum est pulchrior, quanto apud semetipsum fuerit humilior. Paruulus non perseuerat in ira, læsus non meminit vt vlciscatur: videns pulchram mulierem, non delectatur, nec aliud cogitat & aliud loquitur: doctori non contradicit, sed omni metu & reuerentia disciplinam suscipit. Sunt autem tres gradus humilitatis, de quibus secūdo Regum dicitur, quod percussit Dauid Moab, & mensus est eos triplici funiculo coæquans terræ. Moab interpretatur ex patre, & signat superbiam, quam percutit vir fortis, & metitur coæquans terræ triplici funiculo, quia intantū se humiliat, vt non solùm superiori & pari, verùm etiam inferiori se subdat. Similiter tres sunt gradus superbiæ & elationis, de quibus in Ecclesiastico dicitur: Duas gentes odiuit anima mea: tertia autem non est gens, quam odiui, id est, non est digna vocari gens, & illam odiui. Illas gentes sic exprimit: Qui sedent in monte Seir & Philistiim, & populus stultus, qui habitat in Sichimis. In monte Seir sedent, qui gloriantur de peccatis. In monte enim tumor designatur. Per Seir, qui hispidus vel pilosus interpretatur, asperitas & superfluitas peccatorum signatur. Philistiim autem potione cadentes, vel duplex ruina interpretatur. Hi sunt qui de calice Babylonis bibentes, ebrietate & elatione diuitiarum & dignitatum dupliciter corruunt. Sichima verò humerosa interpretatur. In humeris fortitudo designatur. Per populum igitur stultum, qui habitat in Sichimis, intelliguntur hi, qui de suis viribus & virtutibus intumescunt. Contra quos Apostolus de se ait: Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei. Et quasi quis quæreret, si non es dignus vocari Apostolus, cur ergo es Apostolus. Respondit: Gratia Dei sum id quod sum. Dat igitur Domino gloriam, qui eum gratis elegit. Et quoniam post gratiam incipiunt bona merita, vt vsum liberi arbitrij gratiæ diuinæ adiungendum esse ostenderet, addit: Gratia eius in me vacua non non fuit, id est, ociosa. Licèt enim Apostolus Ecclesiæ Dei persecutor fuerit, non minorem gratiam in Apostolatu habuit, sed abundantius illis omnibus laborauit, quia in pluribus populis & variis fatigationibus magis vexatus fuit: & de labore manuum suarum viuens, euangelizando non minus aliis fecit. Sicut igitur dedit nobis exemplum humilitatis, ita & laboris. Ipse enim laborabat, castigans corpus, ne cùm aliis prædicaret, ipse reprobus efficeretur. Qui enim bene docet & malè viuit, margaritam in sterquilinio reponit. Propterea per Ieremiam Dominus ait: Erudire Hierusalem, ne fortè recedat anima mea à te. In Septuaginta autem sic habetur: Per omnem dolorem & flagellum erudieris Hierusalem. De otiosis autem Psalmus ait: In labore hominum nō sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, scilicet, in hoc seculo, sed magis cum dæmonibus in futuro. Cùm enim, teste Iob, homo natus sit ad laborem, quasi à natura hominum degenerat, qui in hoc seculo laborare recusat. Otium enim multa mala generat. Manus siquidem remissa, tributis seruiet. Et si manibus propriis laborare non valemus, non tamen à bonis operibus torpeamus. Vnde & beatus Gregorius ait: Nemo videbit regnum cœlorum sine actiua vita, multi verò sine contemplatiua. De his loquitur, qui tempus & facultatem habent operandi. Non enim opera contemplatiua, sed opera actiuæ vitæ prætermissa reprobantur in iudicio, quando dicetur: Esuriui, & non dedistis mihi manducare. Laborauit autem Apostolus aduersa patiendo, laborauit propriis manibus operando, laborauit operibus misericordiæ insistendo. Qui enim non possunt propriis manibus laborare, & si manus habeant infirmas, non tamen habeant aridas vel vacuas, sed eleëmosynis peccata redimant. Vnde in libro Regum dicitur, quod tulit Dauid lapides de torrente, & misit in peram, & sic de Golia triumphauit. Non enim habebat experientiam armorum. Vigiliæ siquidem, peregrinationes, ieiunia, carnis afflictiones, sunt arma contra diabolum. Qui horum non habent experientiam, de torrente, id est, de affluentia temporalium tollant lapides, id est, bona pauperibus eroganda, quæ dura & fortia sunt arma contra diabolum. Ita tamen quod procedant de pera, id est, de vase, in quo lac mulgetur, de cordis, scilicet, compassione. Qui enim pronus est ad misericordiam, benedicetur à Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Humiliarē nos debemus, et esse vltimi.

De tribus gradibus humilitatis.

Eccle. 50.

Quod gratiā Dei inuacuū recipere non debemus, sed in eius seruitio laborare.

De multiplici laboratione Apostoli contra otiosos.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM LVCAM.

Dixit Iesus ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur cæteros, parabolam istam, dicens: Duo homines ascendebant in templum vt orarent, vnus Pharisæus & alter Publicanus. *Lucæ 18.*

LEGIMVS in tertio Regum, quod in sibilo auræ tenuis apparuit Dominus Eliæ. In verbo enim diuinitus inspirato, & in suauitate ac deuotione orationis Dominus reperitur. In templo enim per deuotam orationem, & inter Doctores, audiendo Dei legē, exemplo Mariæ & Ioseph, quærere debemus Dominum & inuenire. Verba autem Dei comparantur

Audiēdo deuotè verbum Dei, in ipso verbo Deus nobis apparet.

auræ tenui & suaui, propter dulcedinem promissionum: sicut scriptũ est: Mel & lac sub lingua tua, id est, dulcis & suauis doctrina. Quandoq; autem comparantur malleo, propter terrorem comminationum. Vnde per Ieremiam Dominus ait: Nunquid verba mea quasi ignis, & quasi malleus conterens petram? Igni comparantur, quia illuminant intellectum, & calefaciunt affectum. Malleo comparantur, quia timorem incutiunt, & cordis duritiam conterunt. Quando autem malleus iste in manu operatoris tenetur, vt faciat prædicator quod docet, & in altum leuatur, vt tantùm pro cœlestibus prædicet, tunc fortiter percutit, & corda lapidea conterit. Quidam autem habent corda ferrea vel adamantina, qui malleo isto frangi non possunt, sed in obstinatione sua persistunt. De quibus Hieronymus ait: Frustrà niti & nihil nisi odium acquirere, extremæ dementiæ est: quasi dicat: Talibus non debemus prædicare. Hi enim sunt velut montes Gelboë, super quos nec ros gratiæ, nec pluuiæ doctrinæ descendit. Gelboë enim fluxus interpretatur. Hi sunt qui per temporalium abundantiam fluunt in pœnas æternas. Qui more rusticorum ita ventrem implent pane hordeaceo, id est, seculari vanitate, quod de pane similagineo verbi Dei non curant. Et quoniam scriptum est: Spera in Domino, & pasceris in deliciis eius: ponatis in Deo spem vestram, & orate ipsum, vt hodie pascat animas vestras deliciis sanctarum scripturarum, quæ desiderabiles sunt super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciores super mel & fauum. Dixit Iesus ad quosdam, &c. Non te iustifices ante Deum, quoniam cognitor cordis ipse est: & penes Regem noli velle videri sapiens. Verba sunt Sapientis in Ecclesiastico contra superbos & arrogantes, qui de se confidunt tanquam iusti, cùm tamen ignoret homo vtrum sit dignus odio an amore. Vnde Propheta: Delicta quis intelligit? Solus enim Deus cognitor est cordium. Vnde Gregorius: Sæpè sordet in districtione Iudicis, quod æstimatione fulget operantis. Et idcirco non debemus nobis videri sapientes penes summum Regem, nec altum sapere, sed timere: quia ignoramus vtrum aliquid sit in nobis, quod displiceat Deo. Homo autem videt in facie, Deus autem in corde. Vnde in Prouerbiis: Ne gloriosus appareas coram Rege, & in loco magnatorum ne steteris. Debemus enim in loco posteriori stare per humilitatem, donec dicatur nobis: Amice, ascende superius. Propterea per Malachiam Dominus ait: Nunquid iustificabo stateram impiam, & sacculi pondera dolosa. Stateram impiã & dolosam habet, qui peccata sua leuigat, & aliorum peccata grauiora iudicat. Qualis erat Angelus Laodiciæ, de quo in Apocalypsi Ioãnes ait: Tu dicis quia diues & locupletatus sum, & nullius egeo, & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Suadeo tibi emere aurum ignitum & probatum, vt locuples fias: quasi dicat: Tu dicis in corde tuo vel ore per iactantiam: Non sum sicut cæteri hominum: ieiuno bis in Sabbato, &c. Et non aduertis, quia miser es in te, miserabilis intuentibus te, & pauper, quia non habes thesaurum in cælo, & nudus, carens vestiméto virtutum, & cæcus, nuditatem tuam non intelligens. Eme ergo aurum ignitum, id est, Christum diuinitate pretiosum, sapientia splendidum, charitate ignitum, passione probatum. Cùm igitur bona nostra non sint purè bona, sed teste Isaia, omnes iustitiæ nostræ sicut pannus menstruatæ, non debemus nos iustos reputare, nec de operibus nostris confidere. Vnde Iob: Si lotus fuero aquis niuis, & fulserint velut mundissimę manus meæ, tamen sordibus intinges me. Aquæ ex resolutione niuium, sunt aquæ lachrymarum, quæ velut mundissimæ dicuntur, quia ad comparationem operum Christi sunt, quasi sordidus pannus menstruatæ. Contra illos, qui in se confidunt tanquam iusti, qui, scilicet, suam iustitiam statuentes, iustitiæ Dei non sunt subiecti, inducit Dominus hodiernam parabolam de Pharisæo elato, & humili Publicano, de leone mortuo, & cane viuo, de superbo iusto, & humili peccatore, dicens: Duo homines ascendebant in templum vt orarent, vnus Pharisæus, & alter Publicanus. Pharisæi dicebãtur, quasi diuisi, quia ab aliis seipsos separabãt, quos indignos suo cõsortio iudicabãt, & quibusdã traditionibus atq; habitu religionis ab aliis diuisi erant. Sanctitatẽ corã hominibus in habitu ostendebãt, quã tamen coram Deo nõ habebãt. Publicani autẽ dicebantur, qui publica vectigalia regia exigebãt. Qui quantò alios per acceptam potentiã grauabant, tantò grauius apud Deũ se obligabant. Publicani enim dicebãtur, qui sine pudore publicè peccabãt. Pharisæi de viribus suis & operibus præsumentes, cæteros ex superbia aspernabantur, & peccata sua non attendentes, de aliorum peccatis gloriabantur, sese aliis pręferentes. Vnde in hodierno Euangelio dicitur: Pharisæus stans, hæc apud se orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic Publicanus. Raptores, aliena, scilicet, rapientes. Iniusti, id est, sua in necessitate proximis non erogantes. Apud se, non apud Deum orabat. Non enim Deum rogat, sed seipsum laudat, & insuper roganti insultat. Ac si diceret: Solus iustus sum, cæteri peccatores. Stare autem dicitur, vt per situm corporis exprimatur elatio mentis. Et quoniam humilitas, quasi glutinum est aliarum virtutum, & cæmentũ spiritualis ædificij. Pharisæus iste cæteras virtutes sine humilitate congregans, & quasi puluerem in ventum portans, dum merita iactauit, totum perdidit. Et quia gloriatur de bono suo & aliorum malo, insipidus fuit cibus orationis eius, sine condimento humilitatis, & ideo totum corruit ædificium, quia non habuit humilitatis fundamentum, dum iactat merita sua, & occultat vulnera sua. Debuit autem aliorum virtutes & bona opera respiceré, & comparatione meliorum, seipsum paruũ æstimare, & non gloriari de aliorum infirmitate. Teste enim S. Bernardo: Sicut incentiuũ est superbiæ respectus inferiorum, ita ad humi-

Verbum Dei cõparatur igni & malleo.

Contra obstinatos quorum corda malleo nõ frãguntur.

Contra arrogantes, & de iustitia sua præsumentes. Eccles. 7.

Iob 9.

De his qui peccatores spernunt, & de aliorum defectu gloriãtur.

ad humilitatem inducit respectus superiorũ. Teste autem Hieronymo: Melius est in simplici conuersatione Deo seruire, quàm multis abundare virtutibus & proximos despicere. Et Augustinus ait: Attende diuitem indigesta ructantem, crapulam exhalantem superbiæ non iustitiæ. Deus, inquit, gratias ago tibi, quia nō sum sicut cæteri homines. Rogare veneras, an te laudare? Totum te habere dixisti, nihil tanquam egens petisti. Non ait: Domine, da mihi gratiam: sed gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri homines, nō sum sicut Publicanus iste. Insultas non exultas. O diuitem exinaniendum. Sicut scriptum est: Et diuites dimisit inanes. Hæc sunt verba Augustini contra Pharisæum, qui cōtra Publicanum non debuit insultare, sed magis dicere: Domine, da huic Publicano quod mihi dedisti, supple & mihi quæ nondum donasti. Publicè autem omnibus arguere vitia licet, nulli autem nisi paucis, vt ad certam personam descendat. In quo reprehenditur hic Pharisæus cui ex vicino Publicano maior fuit tumoris occasio. In quatuor igitur iste Pharisæus peccauit. De viribus propriis confidebat, de bonis operibus superbiebat, cæteros contemnebat, & cordis sui elationem, atq; alia peccata, non sua, attendebat. Magis autem placet Deo de peccatis humilis confessio, quàm de bonis operibus superba gloriatio. Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum. Ecce Pharisæus ad exhibendam abstinentiā, ad impendendā misericordiā, ad decimas, scilicet, soluendas, ad referendas gratias oculum habet, ad humilitatis custodiam non habet. Et quid prodest si tota ciuitas custodiatur, & vnum foramen per quod hostes intrent, relinquatur? Non enim reprehenditur in ipso ieiunium, vel decimatio, vel gratiarum actio, sed elatio, & inanis gloriatio. Enumerabat bona vbi confiteri debuit mala. Quemadmodum qui eleëmosynam mendicando poscit, quod infirmius est ad compatiendum sibi, ostendit: *Vt uoto potiare tuo, miserabilis esto.*

In quatuor peccauit Pharisæus.

Non prosunt bona sine humilitate.

Simile.

Simile.

Versus.

Quid enim prodest si nauis in medio pelagi posita tabulis munita & clauis firmiter affixa fuerit, & vnum foramen in ea remaneat, per quod aqua ingrediatur & nauis submergatur? Aliquando autem auis laqueo capitur, sano corpore, & integris alis, sed tamen summitate paruissimæ virgulæ tenetur. Ita auceps infernalis, quem per adulteria & rapinas, & similia, non potest tenere, per inanem gloriam conatur decipere. Corpora autem animalium idcirco plena oculis describuntur, quia sanctorum actio ex omni parte circunspecta est, bona prudenter prouidens, mala solerter cauens. Teste autem Gregorio: Admiranda actio cum elatione non eleuat, sed grauat. Pharisæus iste frustrà decimas omnium quæ possidebat, dabat, qui mentem suam in fundamento humilitatis non collocauerat. Ad referendum gratias Deo, oculos habuit apertos, sed ad humilitatis custodiam clausos. Modicum autem fermenti totam massam corrumpit. Neq; enim bona accepta Deo sunt, quæ ante oculos eius malorum admixtione maculãtur. Teste autem Gregorio: Qui de bono quod ait, extollitur, vnde illuminari debuit, excæcatur. Et beatus Iob ait: Iustitia indutus sum sicut vestimento, & sicut diademate iudicio meo. Vestimento itaque cum vestimur, ex omni parte circundamur. Ille ergo iustitia sicut vestimento induitur, qui se vndique bono opere protegit, & nullum diabolo foramen relinquit. Diadema in superiori parte corporis ponitur. Iustorum ergo iudicium diadema dicitur, quia per hoc non in terrenis & infimis, sed sursum remunerari quærunt. Non sum sicut cæteri hominum. Aliorum culpas, suas laudes facit: aliorum vitia, suas virtutes. Teste autem Gregorio, quatuor sunt species tumoris. Prima, cùm quis bonum, quod habet, à se habere æstimat, aut si datum à Domino credit, pro meritis suis datum putat, aut cùm iactat se habere quod non habet, aut cùm despectis cæteris appetit, singulariter præ cæteris videri habere quod habet. Hac vltima peste Pharisæus laborabat, qui ideo non iustificatus descendit, quia merita bonorũ operum sibi singulariter tribuens, Publicano se prætulit. Et hæc species propriè dicitur singularitas vel insolentia. De prima specie exemplificat Nabuchodonosor, dicens: Nónne hæc est Babylon ciuitas magna, quam ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meę. Hęc species dicitur propriè Arrogantia. De secunda exemplificat iste Pharisæus, qui meritis suis, quia, scilicet, bis ieiunabat in Sabbato, & decimas dabat, credebat se à Deo obtinere, quod non esset talis, qualis Publicanus: vnde & gratias agebat. Contrà quod ait Apostolus: Gratia Dei sum id quod sum. Et hæc species dicitur propriè Fastus. De tertia dicit Iob: Quæ enim est spes hypocritæ, si aliquid auarè rapiat? Qui enim se iactat habere quod non habet, raptor est: dum enim auidus est laudis, rapit sibi opinionem sanctitatis. Et hæc species dicitur propriè Iactantia. Propterea in Euangelio Dominus ait: Si cæci essetis, non haberetis peccatum, id est, si reputaretis vos cæcos. Nunc verò quia dicitis, videmus, peccatum vestrum manet. Hi igitur albuginem habent in oculo. Dum enim arrogantia iustitiæ vel sapientiæ excæcantur, veritatem lucis non cernunt, quia candorem iustitiæ sibi attribuentes, à luce supernæ cognitionis se excludunt. Vnde Apostolus: Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Cùm igitur Pharisæus iste omnia bona fecisset, debuit dicere, Seruus inutilis sum. Econtrà superbi, qui nequaquā omnia, sed modicū quid eorum, quę pręcepta sunt, faciunt, non solū mox de sua iustitia pręsumunt, sed infirmos quosq; despiciunt. Non inspicere debemus mala aliorum inde gloriando, sed meliorū virtutes vt nos prauos reputemus respectu sanctorum, & dicamus humiliter supplicando: Deus, propitius esto mihi peccatori. Non sum sicut cæteri hominū, sicut innumeri serui tui, contemptu seculi, sublimes iustitiæ merito, gloriosi honore castitatis angelici, velut etiam multi illorū, qui post flagitia publica pœnitendo, tibi meruerunt esse deuoti. Qui etiam si quid boni, tua gratia largiente,

Iob 27.

fecero, quo fine hoc faciá, quáve districtione à te pensetur, ignoro. Posteriorũ ergo obliti nos semper in anteriora extendamus, magis pensantes quæ desunt nobis, quàm ea quæ habemus. Nam vtrũ bona nostra Domino placeat, ignoramus. Et si nobis nihil cõscij sumus, in hoc tamẽ nõ iustificati sumus. Hierony. autem super hũc locũ Ezech. In mõtibus nõ comederit, ait: Sicut qui dicebat gratias ago tibi Deus, quia nõ sum sicut hic Publicanus. Hæretici quoq; dũ altiora requirunt, in mõtibus superbiæ comedunt. Nõ sum sicut cęteri hominũ: ieiuno bis in Sabbato, id est, septimana, decimas do omniũ quæ posſideo. Scriptum enim est: Non te laudet os tuum. De Dauid autẽ legimus, quod populũ suũ numerauit, & populus à Deo percussus est. In quo datur intelligi, quod qui ad ostentationẽ virtutes suas enumerat, ipsas perdit. Deus non præcepit quod census nõ soluatur, cũ populus numeratur, quod fit cũ de numeratione bonorũ nostrorũ gloriã ad Deũ, & nõ ad nos reportamus. Vnde & Iob opera sua enumerat, dicẽs: Oculus fui cæco, & pes claudo, & cõsimilia, & tamẽ nõ peccauit, quia quasi cõpulsus hoc fecit, nõ propter iactantiã, sed vt amicos suos, qui ipsum pro peccatis percussum credebant, ab errore reuocaret. Et Apostolus Paulus multa de operibus suis, quasi cõpulsus, enumerauit, ne cõtemneretur eius prędicatio. Omnia tamẽ ad Christũ referebat. Vnde ad Corinth. ait: Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christũ Dominum nostrũ. Vnde in Euang. Dominus ait: Eugè serue bone & fidelis. Seruus fidelis es, si bona domini tui ita per te trãseant, quod manib⁹ tuis nihil adhærere permittas, nec aliquid tibi, sed totũ domino attribuas. Vnde & Ioseph ait: Omnia tradidit dominus meus in manu mea, præter te, quę vxor es eius. Indignũ iudicauit Ioseph inglorium facere, qui eũ fecerat gloriosum. Vxor autẽ domini dicitur gloria, quã sibi soli voluit retinere: sicut scriptum est: Gloriã meã alteri nõ dabo. Vnde in Zachar. dicitur: Sumes aurum & argẽtum, & facies coronam, & pones in capite Iesu. Omnia enim opera nostra Deo attribuere debemus, vt impleatur quod scriptum est: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus. Vnde in Apocalypsi dicitur, quod seniores coronas suas ante thronum mittebãt, id est, victorias certaminum ad Deum referebant. Econtrà Ezechiël ait: Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine meo: quasi dicat: Præsumens de meritis tuis, de operibus tuis propriam gloriã quæsiuisti. Opus enim in eius fit nomine, cuius gloria quæritur ex opere. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Non dicas in multitudine munerum bonorum respiciet Deus, & offerente me Domino altisſimo munera mea suscipiet. Quantò ergo plura bona facimus, tantò magis humiliari debemus. Propterea Gregorius ait: Cùm præes hominibus, memento quod tibi præest Deus. Qui cupit honoris tenere fastigia, humilitatis sectetur vestigia. Tantò igitur maiori humilitate sis conspicuus, quantò magna es sublimitate prælatus. Deus excelsus non superbia, sed humilitate attingitur. Ieiuno bis in Sabbato, decimas do omnium quæ posſideo. Ecce Pharisæus iste infirmitatem suam abscondit, & denudat fortitudinem. Vnde Isaias: Vnusquisque carnem brachij sui vorabit. Os robustior est pars corporis, & nisi à carne tegatur, arescit. Similiter & robur animæ non potest subsistere nisi tegatur infirmitate. Carnem igitur brachij sui vorat, qui fortitudinẽ suam magnificat. Hic igitur Pharisæus multa bona pro vanitate amisit, sicut de Iacob legimus, quod post multos filios vnã filiam habuit, scilicet, Dinam, pro qua multa aduersa sustinuit. Dum enim post opera fortia animus per vanam gloriam mollescit, dum in vno offendit, multa bona perdit. Vnde Isaias: Multiplicabuntur interfecti à Domino, qui sanctificabantur & se mundos putabant. In iudicio enim multi tales apparebunt, quos interficiet Dominus. Tunc enim immundi reperientur, qui se mundos putabant. Propterea Augustinus ait: Dimitte nobis peccata nostra dicimus, quis enim viuit hîc in carne, & non habet debita? Quis est homo sic viuens, vt ei non sit ista oratio necessaria? Inflare se potest, iustificare se non potest. Bonum est illi vt imitetur Publicanum ne tumescat, sicut Pharisæus, qui ascendit in templum, & iactauit merita sua, texit vulnera sua. Et Bernardus ait: Quid enim magis indignum, quid amplius detestandum, quid grauius puniendum, quàm videns Deum cœli paruulum factum, vltrà apponat se homo magnificare super terram. Intollerabilis enim est impudentiæ, vbi se exinaniuit maiestas, vermiculus infletur & intumescat. Propterea Dominus postquam dixit: Quis vestrûm sine peccato est, primus in eam lapidem mittat: in terra scribebat, docens quemlibet in terra cordis sui priùs imprimere, vt sine peccato sit, quàm audeat de alio iudicare. Inter cætera autem quæ Dominus odit, enumerantur à Salomone: pauper superbus, & diues mendax. Pauper superbus est, qui se aliquid boni habere credit, & inde gloriatur, cùm nihil habeat. Diues mendax est, qui bonis operibus abundans, illa mendaciter sibi attribuit & non Deo. Propterea in Ecclesiastico dicitur: Non laudes hominem in vita sua, id est, in vita gratiæ, quam à Deo habet & non à se. Ieiuno bis in Sabbato. Isidorus: Qui à cibis abstinent, & prauè agunt, dæmones imitantur, quibus esca non est, & nequitia semper est. Ille benè se abstinet à cibo, qui & à malitiæ actibus, & à mundi ieiunat ambitionibus. Nunc autem postquam diximus de Pharisæo superbo, videamus de humili Publicano, de quo subditur: Publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cœlum leuare, sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Publicanus iste non aliorum peccata, sed sua humiliter attendebat. A longè stabat, non se reputans dignum consortio Sanctorum. Econtrà de superbis Isaias ait: Appropinquare Deo volunt. Hæc autem elongatio humiliantis se, quando, scilicet, aliquis in posteriori loco recumbit, valde placet

Eccles. 7.

Isa. 9.

Deo. Vnde in Parabolis: Aduocatus à potente discede, ex hoc autem magis te vocabit. Oculos ad cœlum leuare non audebat, quasi dicat: Non sum dignus videre altitudinem cœli præ multitudine iniquitatum mearum. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Domine pater & Deus vitæ meæ ne derelinquas me in cogitatu maligno, extollentiam oculorum ne dederis mihi. Sicut autem nihil magis displicet Deo, quàm post peccatum ceruix erecta: ita nihil est quod magis placeat Deo, quam post lapsum humilitas. Et sicut superbia præsumentis Dei auxilio deseritur, ita humilitas deprecantis veniam meretur. Vnde in Prouerbiis: Superbum sequitur humilitas, id est, deiectio, & humilem spiritu sequitur gloria. Publicanus à longè stabat: Ecce timor: Sicut pro reuerentia à corpore Christi, quidam aliquando abstinent. Nec oculos audebat leuare: Ecce humilitas. Humilis enim dicitur quasi humi accliuis. Non audet appropinquare, vt Deus ad eum appropinquet. Non aspicit vt aspiciatur. Premit cõscientia, sed spem subleuat. Percutit pectus: quia pœnas de se exigit, vt Deus parcat. Confitetur vt Deus ignoscat. Ignorat Deus quod ille agnoscit. Percutit pectus: Ecce pœnitentia. Dicit, Deus propitius esto: ecce deuotio. Mihi peccatori: ecce confessio. Sicut autem timor Dei cor comprimit & humiliat, ita elatio cor inflat & exaltat. Timor siquidem Dei custos est omnium bonorum nostrorum. Vnde in Ecclesiastico: *Eccle. 27.* Nisi te instanter in timore Dei retinueris, citò subuertetur domus tua. Et de arrogantibus & confidentibus de meritis suis Sophonias ait: Hæc est gloriosa habitans in confidentia quæ dicebat in corde suo. Ego sum & extra me non est alia amplius, quomodo facta est in desertum, *Sopho. 2.* scilicet, à Deo derelicta, cubile bestiæ, id est, diaboli. Vnde & subdit: Omnis qui transiet per eam, sibilabit & mouebit manum suam. Per talem ciuitatem ita transire debemus, quod eius vanitatem attendẽdo, illi non inhęreamus. Qui sibilat, os contrahit, & dulcẽ ac suauem flatum emittit. Et nos debemus os contrahere à vaniloquio, & suauem cantum confessionis emittere & mouere manum, id est, incipere bona operari post sibulum confessionis. Allegoricè autem Pharisæus populum Iudæorum significat, qui ex iustificationibus legis merita sua extollit, & superbiendo à Deo recedit. Publicanus autem humilis & peccator humilẽ populum gentium designat, qui longè à Deo positus peccata confitetur, & lamentando Deo appropinquat & exaltatur. Et quoniam scriptum est: Ante ruinã exaltatur cor, & ante gloriã humiliatur, subiungitur sententia Dei contra superbum iustum & pro humili peccatore. Amen, inquit, dico vobis: Descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Electiuè & non comparatiuè legitur. Et est sensus: Descẽdit Publicanus ita iustificatus in aliquo, quod Pharisæus in nullo. Sicut cùm dicitur: Bonum est confidere in Domino, quàm cõfidere in homine. Vnde Aug. ait: Magis iustificatus descendit de tẽplo Publicanus iste peccatorum cõfessione sollicitus, quã Pharisæus meritorum enumeratione securus. Non enim iste Pharisæus tam de sua sanitate, quàm de morum alienorum comparatione gaudebat. Vtilius autem erat illi quoniam ad medicum venerat, vt quibus ægrotabat confitendo monstraret, quàm dissimulare à vulneribus suis, & de cicatricibus audere gloriari alienis. Ad detestationem autem superbiæ & commendationem humilitatis, concludit Dominus breuiter, dicens: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Deus enim hunc humiliat, & hunc exaltat. Vnde Isaias: Omnis vallis exaltabitur, qui, scilicet, se humiliat in præsenti. Et omnis mons, id est, superbus & collis, id est, elatus humiliabitur. Et iterum ait: Incuruabit habitantes in excelso, ciuitatem sublimem humiliabit vsque ad terram, detrahet eam vsque ad puluerem. Conculcabit eam pes pauperis, id est, Christi, vel etiam ipsi electi in iudicio. De quibus Malachias ait: Calcabitis impios, cùm fuerint cinis sub pedibus vestris. Omnis qui se exaltat, humiliabitur. Tam exaltatio, quàm humiliatio accipitur in malo, sicut scriptum est: Ascendunt vsque ad cœlos, & descendunt vsque ad abyssos. Et in Euangelio Dominus ait: Et tu Capharnaum vsque ad cœlos exaltata es, & vsque ad infernum demergeris. Et per Abdiã Dominus ait: Si exaltatus fueris vt aquila, & si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te. Qui se humiliat, exaltabitur. Vtrumque in bonum intelligitur. Vnde Isaias: Id quod saluatum fuerit de domo Iuda, & quod relictum est, mittet radices deorsum & faciet fructum sursum. Radix enim omnium bonorum est humilitas, ex qua procedit tam meritorum quàm præmiorum sublimitas. Vnde in Euangelio. Quicunque humiliauerit se, sicut puer iste, hic maior erit in regno cœlorũ. Ex quo intelligi datur, quod humilitate peruenitur ad regnum, simplicitate penetratur cœlum. Quisquis cupit sublimitatis tenere fastigia, humilitatis ima sectetur. Quicunque vult fratrem præuenire regnando, priùs illum præueniat obsequendo. Qui se exaltat, humiliabitur. Quia ante ruinam exaltatur cor. Vnde Isaias: Humilitate humiliabitur ciuitas. Sic vocatur duplex humiliatio seu depressio, quam habebunt superbi in corpore & in anima. De hac autẽ mala humilitate idem Isa. ait: Misisti legatos tuos procul, & humiliata es vsque ad inferos. Legatos procul mittere, est adinuentiones in peccatis procurare. Qui se exaltat, humiliabitur. Et si non hîc, tamen in futuro. Vnde Isaias: Oculi sublimis hominis humiliati sunt, & inclinabitur altitudo virorum. Exaltabitur autem Deus solus in die illa, id est, in die iudicij. Solus, id est, caput cum membris, totus, scilicet, Christus, vel omnis creatura se nihil esse cognoscet in comparatione eius. Vitemus igitur ruinam superbiæ. Quid enim cœlo altius, quid paradiso iocundius, tamen Angelus de cœlo, Adam de paradiso, per superbiam est deiectus. Vnde Ieremias: Contremuerunt omnia ossa mea à facie Domini. Si igitur ossa, id est, opera fortia contremiscunt, quid faciet caro, id est, opera infirma ne-

Allegoricè per Pharisæũ populus Iudæorum, & per Publicanum populus gentium designatur.

Qui se humiliat, exaltabitur.

Isa. 40.

Isa. 26.

Isa. 32.

Isa. 32.

Isa 57.

Detestatio superbiæ & cõmendatio humilitatis.

Iere. 23.

Comparatio pharisæi ad alios peccatores.

dum mala. Si reprehéditur quid indignè gratias agit, qui de illo qui gratiam impugnat? Si non est iustificatus, qui bis in sabbato ieiunauit: quid de gulosis qui nihil aut parum volunt ieiunare. Si non est iustificatus qui de omnibus decimas reddit: quid de illis qui ministris Dei decimas auferunt. Quoniam igitur odibilis est coram Deo & hominibus superbia, humiliemus nos & respiciamus terram cum Publicano, vt nos terram & cinerem esse attendamus. Stemus à longè, vt nos iustorum consortio indignos iudicemus. Tundamus pectora vt delectatio corporalis in amaritudinem vertatur mentis. Non desperemus de venia, sed clamemus: Deus propitius esto mihi peccatori. Vt iustificati ab illo, qui humilia respicit, & alta à longe cognoscit, exaltemur in præsenti per sanctæ conuersationis eminentiam & in futuro ad supernam patriam subleuemur. Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Imitari debemus Publicanum.

DOMINICA DVODECIMA THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE ex Psalmis.

Psal. 69.

Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina: confundantur & reuereantur inimici mei, qui quærunt animam meam.

Amos 7.

De diuino auxilio & quod Deus nō deest sperantibus in se.

ECCE Dominus stans super murum litum, & in manu eius trulla cæmentarij. Verba sunt Amos Prophetæ ostendentis, quod Deus non deest sperantibus in se, sed in eorum adiutorium intendit. Murus enim litus, est populus diuina gratia protectus, sine qua velut paries inclinatus & maceria depulsa absque charitatis cęmento, non potest diu subsistere. Trulla siquidem cæmentarij auxilium est Dei. Hac trulla cessante demolitur murus vetustate. Vnde in persona Domini offensi subdit Propheta: Ecce ponam trullam in medio populi mei Israël, id est, deponam auferendo, scilicet, auxilium meum ab eis. In alia autem translatione sic habetur. Ecce Dominus stans super murum adamantinum, & in manu eius adamas. Adamas ferrugineum colorem habet, sed splendorem cristallinum, & attrahit ferrum. Tales sunt viri sancti despecti mundo, lucentes tamen sanctæ conuersationis exemplo, qui duras peccatorum mentes attrahunt conuertendo ad Dominum. Stat igitur Dominus super murum fortem ipsum protegendo. Adamas autem, id est, vir iustus in manu ipsius est, aliter stare non posset, quantumcunque fortis esset. Anima enim diuino auxilio destituta velut fracto nauis gubernaculo, illuc ducitur vbi impetus tempestatis & diabolicæ suggestionis eam impellit. Et nisi Dominus valida manu misericordiæ suæ eam absolueric, vsque ad mortem vinculis peccatorum irretitur. Et velut hic qui in rete ponit pedem suum, semper magis ac magis implicatur, & est miser homo velut lapis in montis supercilio constitutus, qui semper ad inferiora descendit, & impetu suo fertur in profundum, nec potest subsistere nisi diuinæ gratiæ retineatur obstaculo. Vnde de ciuitate Babylonica in Apocalypsi dicitur, quod sustulit vnus angelus lapidem quasi molarem magnum, & misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon illa magna ciuitas. Per lapidem designatur reprobi, dura & obstinata corda habentes. Qui lapis molaris dicuntur, propter instabilitatem, & secularium negotiorum laborem. Magni per potentiam secularem, subleuati in altum per superbiam. Patet igitur quod absque Dei adiutorio, nec stare nec proficere potest vllus homo, sicut scriptum est: Sine me nihil potestis facere. Nisi enim Dominus ædificauerit domum, inuanum laborauerunt qui ædificant eam. Frustra enim conatur homo, si destituatur diuino auxilio. Vnde Apostolus: Non enim quod volo bonum, hoc ago. Et Isaias: Filij venerunt ad partum & non est virtus pariendi. Et ideo in hodierno officio Psalmista in persona Ecclesiæ ait: Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina. Et specialiter in persona tribulatorum & afflictorum pro Christo, id est, martyrum inter passiones periclitantium, sed de capite Christo confidentium. Cum illis etiam est vox omnis iusti, cui ex charitate abundans, iniquitas etiam Christianorum passio est, quemadmodum Loth temporalem passionem in Sodomis à nullo sustinuit, sed à malis factis eorum. Hanc autem persecutionem immittit diabolus multiformis. Est enim leo apertè sæuiendo, & draco occultè insidiando. Et ita iustorum persecutio, vel est à leone in impetu vel à dracone in insidiis. Hic autem versiculus ante omnes horas in principio præmittitur, quia cum orare debemus, maximè tentare nititur diabolus, vt muscæ morientes perdant suauitatem vnguenti. Vnde cōtra illius insultū ante omnia diuinū postulamus auxiliū. In matutinis autē huic versiculo pręmittitur: Domine labia mea aperies: ad cōmendationem gratię, sine qua nihil possumus facere. Et in cōpletorio præmittitur: Cōuerte nos Deus salutaris noster, vt cū omnia bene fecerimus, nos seruos inutiles & cōuersione adhuc indigētes humiliter agnoscamus & inchoantes & imperfectos nos semper æstimemus. Cū enim cōsummauerit homo, tunc incipiet, sicut scriptū est: Et dixi nunc cœpi. Deus in adiutorū meū intēde, id est, ad auxiliū meū respice. Domine ad adiuuandum me festina, id est, citò succurre & adiuua. Aduersarius enim noster diabolus nō dormit nec quiescit, sed circuit quęrens quem deuoret. Vnde Iob: Qui me comedūt, non

Quantumcunque iustus sit homo & fortis stare nō potest vel proficere sine Dei adiutorio. Simile.

Apoc. 18.

Quare versiculus iste: Deus in adiutorium, horis omnibus præmittitur.

Auxilio accelerato indigemus.

Iob. 30.

non dormiunt, & multitudine eorum consumitur vestimentum meum. Dæmones enim nunquam cessant insidiari nobis & vestes animæ, id est, ornamenta virtutum, & quicquid virtuosum est in nobis, consumere conantur. Quod autem vnus relinquit, alius consumit. Vnus enim alium adiuuat, & cōcordes sunt ad malū. Vnde Ioël: Vnusquisq; fratrē suum nō coarctabit, singuli in calle suo ambulabunt. Habent enim dæmones in decipiēdo & puniendo ordinē suum. *Ioël. 2.* Vnde Isaias: Ecce festinus velociter veniet, non est deficiens nec laborans in eo, non dormitabit neque dormiet, nec soluetur cingulum renum eius, nec rumpetur corrigia calciamenti eius. *Isa. 5.* Sagittæ eius acutæ, & omnes arcus eius extenti. Vngulæ equorum eius vt silex, rotæ eius quasi impetus tempestatis. Rugitus eius vt leonis, tenebit prædam & amplexabitur, sonabit super eum sicut sonitus maris. Valde igitur necessariū est nobis diuinum auxilium contra diabolum tantum aduersarium, cuius cingulum nunquā soluitur, quia semper paratus est ad præliandum. *De malitia diaboli et desiderio nocendi.* Nec rūpitur corrigia calciamenti eius, quia pes affectus eius à malitia non nudatur. Sagittæ eius acutæ, quia suggestiones eius penetratiuæ. Et omnes arcus eius extenti, quia doli eius non sunt remissi. Vngulæ equorum eius, vt silex quia infatigabiles nunquam quiescunt. Rotæ eius quasi impetus tempestatis. Impetuose enim sunt luxuria, gastrimargia, auaritia, ira, quæ sunt quatuor rotæ diabolicæ quadrigæ. Rugitus eius vt leonis dicitur, propter intēsum desiderium deuorandi. Tenet & amplexatur prædam, quia difficilè est de manu ipsius euadere. Sonitus autem eius velut maris, quia nulli parcit, sicut mare naufragis non parcit, sed eos detinet & inuoluit. De his etiam per Abacuc Dominus ait: Ecce ego suscitabo Chaldæos gentem amaram & velocem, ambulantem super latitudinem terræ, vt possideat tabernacula non sua. Horribilis & terribilis est: ex semetipsa iudicium & onus egredietur. Leuiores pardis equi eius, & velociores lupis vespertinis. *Abac. 1.* Suscitat Dominus ad tentandum nos Chaldæos, id est, dæmones feroces & amaros, ad malum faciendum, ambulantes super latitudinem terræ, id est, super illos qui ambulant per viam latam & spaciosam, & super illos qui latas habent possessiones. Nituntur autem auferre Domino animas quas creauit, & redemit, & possidere tabernacula non sua. Dicuntur autem horribiles in se, & terribiles aliis opprimendo & concalcando. Equi autem eorum pardis comparantur. Hi sunt mali homines, vani & inconstantes. Qui etiam lupi vespertini dicuntur, quia rapaces, & in tenebris ambulantes. Dæmones etiam lupi vespertini dicuntur, qui tota die famelici vesperi coguntur exire ad prædam, & quia imminente morte quasi in vespere magis nos infestant, & illos sibi incorporant, qui in tenebris ambulant, & post occasum solis iustitiæ rapiunt incautos. Cùm igitur hostes nostri festinent ad impugnandum, orat Ecclesia vt Deus festinet ad succurendum. Qui tamen aliquando differt liberare, vt ex dilatione crescat desiderium, & ex difficultate pugnæ augeatur meritum. Plerunque etiam permittit hominem cadere, vt cautior & fortior resurgat, & occasione vnius peccati aliud purgetur. Quandoque etiam sustinet quod homo lapsu carnis corruat, vt infirmitatem suam agnoscens humilietur, qui priùs elatus erat, & de viribus suis confidebat, & ita per diarriam curat ventocitatem. Sicut enim pannus aqua madefactus, postmodum breuior & fortior redditur, ita homo post inquinamentum luxuriæ diuina gratia eum subleuante, quasi breuior & humilior resurgit, & fortior efficitur. Dominus autem aliquando differt liberare & exponit tribulationibus. Econtra diabolus quandoque parcit suis, vt reddat eos securos & liberiùs mala exerceant. Vnde Osee: Quieuit ciuitas paululum à commixtione fermenti, donec fermentaretur totum. *Osee..*

Deus in adiutorium meum intende. Insidiæ & angustiæ nobis sunt vndique, circumquaque pericula, vbique bella, foris interficit gladius & domi mors similis est. Extra ciuitatem pagani impugnant pacem, hæretici fidem, scismatici Ecclesiasticam vnitatem. In ciuitate falsi Christiani & tyranni Ecclesiæ libertatem. *De hospitium multitudine.* In domo familia tumultuatur, id est, motus carnales. In thalamo vxor litigiosa nobiscum rixatur, id est, inferior pars rationis, scilicet, sensualitatis. In lecto pulices nos infestant & stimulant, id est, remordens conscientia, scilicet, superior pars rationis siue Synderesis. Propterea in Canticis dicitur: Filij matris meæ pugnauerunt cōtra me. Mater nostra est Eua, quæ tres genuit filios. Motus culpabiles, qui animam maculant, afflictiones pœnales, scilicet, famem, sitim, varias ægritudines & alios defectus, qui nos infestant. Peruersos fratres qui nos impugnant. Primus pugnat contra nos. Secundus circa nos. Tertius contra nos. Multis etiam aliis incommodis subiecti sumus, contra quæ diuino auxilio protegimur. Vnde Psalmus: Quare fremuerunt gentes & populi meditati sunt inania? quasi dicat: Inuanum fremuerunt gentes contra nos, id est, motus sensualitatis. De quibus dicitur: Væ genti peccatrici. Quia adiuuante Domino viri iusti Chananæos sibi faciunt tributarios, sicut scriptum est: Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Populi autem meditantur inania, id est, illiciti motus rationis. Sed frustra, quia vir iustus procul odoratur bellum, & exhortationem ducum, & vlulatum exercitus eius, sicut dicitur in Iob: Procul odoratur bellum, impugnationes motuum prædictorum cauit præuidendo. Et exhortationem ducum vanas suggestiones rationis reprimendo & vlulatum exercitus fremitus motuum sensualitatis repellendo. Igitur contra varia incommoda Dominus varia adhibet remedia. *De variis remediis contra impedimenta* Contra ignorantiam quam ex primis parentibus contraximus scripturas sanctificauit & misit in mundum, & aperuit nobis sensum vt intelligeremus. Contra originale peccatum adhibuit baptismi remedium. Contra fragilitatem humanam & varias tentationes confirmationis sacramentum. Contra omnia peccata mor-

ta mor-

ta mortalia confessionis & pœnitentiæ nobis contulit medicamina. Contra carnis concupiscentias, matrimonium ad excusationem luxuriæ. Contra venialia peccata, & lapsus quotidianos, sacramentum Eucharistiæ. Contra mortis pericula & diabolicos insultus & ignem purgatorium, extremæ vnctionis sacramentum. Ad ministranda insuper prædicta sacramenta ministros consecrari voluit in ordine clericali. Et ita vulneribus nostris sanandis in adiutorium nostrum intendendo multipliciter prouidit. Deus in adiutorium meum intende. Nisi nos intendamus, Deus non intendet. Valdè præsumptuosus est qui Deum intendere sibi poscit, & ipse sibi intendere negligit. De quibus Salomon in Prouerbiis: Eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo: & dices verberauerunt me & non dolui: traxerunt me & non sensi. In mari dormit qui in huius mundi tentationibus positus irruentium vitiorum impetum quasi inundantium fluctuum prouidere negligit. Et quasi sopitus gubernator clauum amittit, cùm ratio ad regendum nauem corporis sollicitudinem non impendit. Non enim Isboseth inopinata morte succumberet, si non ad gressum domus mulierem, id est, ad mentis aditum mollem custodiam deputasset. Talis autem verberatur à dæmonibus & non dolet, trahitur per vitia & non sentit. Quia imminentia mala non prospiciens per vitiorum illecebras trahitur ad inferni tormenta. Vnde Iob: Vadent & venient super eum horribiles, omnes tenebræ absconditæ sunt in oculis eius. Super mentes reproborum dæmones horribiles vadunt & veniunt: quia & si aliqua mala deserunt, statim alia committunt. Et in oculis eorum absconditæ sunt tenebræ infernales, quia non attendunt quòd ea quæ faciunt, eos ad infernum deducunt. Intendamus igitur in adiutorium nostrum, & non impediamus nobis adiutorium diuinum. Non reædificemus muros Iericho, quos ipse destruxit: nec iterum plantemus spinas, quas Christus euulsit. Intendamus etiam in adiutorium proximorum nostrorum, vt Deus intendat in adiutorium nostrum. Succurramus fratrum indigentiæ, quæ triplex est. Quia est indigentia pauperum, qui egent bonis temporalibus. Est indigentia peccatorum, qui egent bonis spiritualibus. Est indigentia defunctorum, qui egent suffragiis & orationibus. Sicut autem petimus quòd Deus ad adiuuandum nos festinet, ita & nos proximos iuuare festinemus. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Cor inopis ne afflixeris, & ne protrahas datum angustianti. Non enim differendum est auxilium quando adest subueniendi facultas, sicut in Prouerbiis scriptum est: Non dicas amico tuo vade & reuertere, & cras dabo tibi, cùm statim possis dare. Spes enim quæ differtur, affligit animam. Vnde Iob: Si oculos viduæ expectare feci. Deus in adiutorium meum intende. Sine Dei adiutorio nihil possumus facere: Frustra conatur cui Deus non auxiliatur. Teste Gregorio: Magna est perfectio suæ imperfectionis cognitio. Vnde Psal. Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, eorum, scilicet, qui defectus suos recognoscunt. Et iterum: Nisi quia Dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Et iterum: Nisi quia Dominus erat in nobis, &c. Forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem, id est, carnalem voluptatem, mare, scilicet, mortuum, in quo omnia absorbentur, & nihil potest sustinere. Et in Ezechiele: Ingressus est spiritus in me, & statuit me super pedes meos. Teste Gregorio super hunc locum: Ad bona opera conari quidem possumus, sed hoc implere nisi iuuet ipse qui iubet, non possumus. Deus enim est, inquit, Apostolus qui operatur in nobis & velle & perficere. Ipse enim aspirando nos præuenit vt velimus, adiuuando subsequitur, ne inaniter velimus. Præuenit igitur gratia, sequitur bona voluntas. Et sic gratia omnipotentis Dei fit meritum nostrum. Vnde Apostolus: Non ego autem, sed gratia Dei mecum. Intendit igitur Deus in adiutorium nostrum per gratiam præuenientem, comitãtem & subsequentem. Præuenit dum creat, comitatur dum recreat, subsequitur dum coronat. Quod autem subiungit Psalmus in hodierno officio: Confundantur & reuereantur inimici mei, qui quærunt animam meam ad opprimendum, scilicet, vel occidendum, dupliciter potest intelligi tam de bona confusione & reuerentia bona quàm de mala. Confundi enim in bono est de peruersitate turbari ante confusionem. Defendunt peccata sua vani & gloriosi, sed postmodum conuertuntur. Vnde subdit: Et reuereantur. Reuereri siquidé in bono est timere ne pro ipsa iustitia pœna sequatur. Vnde in eodem Psalmo subditur: Auertantur retrorsum, id est, non præcedant, sed sequantur. Non suo consilio viuant, sed sanctorum, qui volunt vel cogitant mihi mala. Diuersa enim fuerunt tempora in Ecclesia. Primò fuit tempus & impetus persequentium. Vnde supra dixit: Qui quærunt animam meam. Nunc autem maleuolentia cogitantium remansit & persecutiones verborum. De quibus ait Propheta: Auertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi: euge euge. Est euge vituperantium, & est euge adulantium. Plus tamen nocet lingua adulantis quàm lingua vituperantis vel manus persecutoris. Est præterea tertium euge applausorium, de quo in Euangelio dicitur: Euge serue bone & fidelis. Prædicta autem possunt intelligi in malo, id est, de mala confusione & reuerentia & inimicorum conuersione retrorsum & destructione eorum. Contra quos diuinum postulat auxilium, quemadmodum Propheta ait: Apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi. Arma, scilicet, proprij corporis in incarnatione, & scutum crucis in passione. Tandem autem assumet gladium extremæ sententiæ. Vnde Isaias: Cadet Assur in gladio non viri, & gladius non hominis vorabit eum. Hoc erit in iudicio quando Assur, id est, diabolus cadet gladio Dei, id est, diuina sententia. Propterea idem Isaias ait: In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, grãdi & forti super Leuiathan serpentem

Intendamus in adiutorium nostrum, vt Deus intẽdat.

Intendere debemus in adiutorium proximorum & de trina indigentia.

Festinare debemus in adiutorium proximorum.

Cognoscamus infirmitatem nostram, & quod sine Dei auxilio nihil possumus facere.

Expositio literæ.

De triplici euge.

Qualiter Deus adiuuat nos & vincit diabolum.

Isa. 27.

serpentem vectem,& super Leuiathan serpentem tortuosum, & occidet cetum, qui in mari est. Gladio duro,quia inflexibilis est propter pœnæ acerbitatem,grandi propter pœnæ æternitatem,& quia omnes reprobos apprehendet:quia neque ab oriente,neque ab occidente,neque à desertis montibus aliquis effugiet vel euadet.Forti vt nemo resistat,sicut in Iob dicitur:Deus cuius iræ nemo resistere potest. Diabolus autem dicitur serpens in terra, id est,in auaris.Draco in aëre,id est,in superbis. Cetus in mari,id est,in fluxis & luxuriosis.Dicitur autem vectis, quia fortiter impugnat. Tortuosus autem,quia fraudulenter & variis modis tentat. Vnde vix est aliquis qui eius suggestiones euadat, quemadmodum de rege Assur, id est, diabolo Naum ait:Super quem non transiit malitia tua semper,id est,in prosperis & aduersis. Non est enim qui euadat peccata vel tentationes diabolicas.Vnde Psalmus: Vox Domini intercidentis flammam ignis. Interscindit enim Dominus flammam tentationis & peccati, non penitus in hoc seculo tollit,sicut scriptum est:Fluuios scindes terræ,id est,fluxus terrenos peccatorum.Nihil enim potest contra nos diabolus,nisi quantum à Domino permittitur. Peccata enim nostra faciunt eum potentem contra nos vt permittatur sæuire & laxentur ei habenæ. Vnde in Ezechiele dicitur:In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladij acuti & elimati.Elemati ad fulgendum,& acuti ad cædendum.Exacuere & vade ad dexteram siue ad sinistram,quocunque faciei tuæ sit appetitus. Portæ istæ sunt quinque sensus peccatoris, in quibus est conturbatio gladij limati ad fulgendum,id est, suggestionis diabolicæ ad delectandum,& exemplo malo ad corrumpendum.Et acuti ad cædendum,id est,inferentis pœnæ gehennalis supplicium. Per hoc autem quod ait: Vade ad dexteram siue ad sinistram,libertas sæuiendi designatur. Et ita peccatis exigentibus,& ex magna Dei ira inimici retrorsum non conuertuntur.

Naum.3.

Nihil potest diabolus nisi permissus.

Ezech.21.

Propterea per Ieremiam Dominus ait : Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo, gentem robustam,gentem antiquam, gentem cuius ignorabis linguam,nec intelliges quid loquatur. Pharetra eius quasi sepulchrum patens vniuersi fortes,& comedet segetes tuas,& panem tuum deuorabit,& vineam tuam & ficum tuam. Hæc est gens dæmonum fortis ad impugnandum.Antiqua,& ideo ad decipiendum docta.Cuius linguam,id est,subtiles laqueos & suggestiones ignorant decepti homines.Pharetra eius quasi sepulchrum patens,id est,peccatores à quibus sagittas ferientes elicit,dum ad malum eos impellit. Mortuæ enim animæ sepulchrum est corpus,& ipsa est sepulchrum diaboli.Tales sunt qui exasperant,qui habitant in sepulchris. Et quia prædicti inimici vniuersi fortes sunt, non est paruipendendus eorum conflictus,sed diligenter & viriliter contra eos est dimicandum.Comedunt enim segetes bonorum operum & deuorant atque destruunt in nobis panem verbi Dei,& vinum,id est,feruorem dilectionis,& ficum,id est,dulcedinem deuotionis.Orandus est igitur Dominus,vt virtute eius tanti & tam fortes aduersarij confundantur, qui quærunt animas nostras ad perdendum.

Iere.5.

De malitia & fortitudine diaboli.

Amalech enim cum exercitu suo impedire nititur filios Israël,ne pergant ad terram promissionis.Et in Numer.dicitur,quod filiis Israël tendentibus ad terram promissionis,egressus est cõtra eos Og Rex Basan,& tradidit eum Dominus in manibus filiorum Israël,cum vniuerso exercitu suo.Og intercludens vel conclusus interpretatur.Hic est diabolus Rex Basan,id est,confusionis,qui nobis tendentibus ad terram promissionis & habentibus faciem euntis in Hierusalem, viam intercludere conatur. Vnde in Iob: Semitam meam circunsepsit & transire non possum. Pugnauit autem Moyses contra Og,& nihil de Basan reliquit:quia nihil de confusione & turpitudine relinquendum est. Terra autem Basan,sicut ibidem dicitur,vocabatur terra gigantum,id est,dæmonum. Vnde in Prouerbiis:Vir qui errauerit à via doctrinæ,in cœtu gigantum commorabitur. Pari modo Iacob descendens à Laban, hostes habuit à tergo,id est, Laban cum exercitu suo.Et hostes à facie,id est,Esau fratrem suum.Ita qui mundi candorem & diabolum volunt relinquere, retrorsum habent peccatorum præteritorum delectationem, & refricationem. A facie autem variis tentationibus impugnatur:sed ad consolationem suam habuit Iacob Angelum consolatorem.Et nos fratres rogemus Dominum vt intendat in adiutorium nostrum,dicendo cum Propheta:Exurge Domine in ira tua,id est,in vindictam contra diabolum, & exaltare in finibus inimicorum meorum,id est, in possessione dæmonum,vt peccatores ad te conuersi,exaltent & laudent nomen tuum, sicut scriptum est:Glorifica manum & brachium dextrum, extolle aduersarium & afflige inimicum. Glorificatus est enim Christus vincendo inimicum. Extollendo autem hominem,qui prius erat aduersarius grauiter afflixit inimicum, dum conuertit ad hominis exaltationem, quod diabolus machinatus est ad eius deiectionẽ. Nã homini dedit vt esset verè Deo similis,quod diabolus ei in fraudem promisit. Et ita operti sunt confusione & reuerentia,id est, verecundia magna inimici nostri, qui quærebant animas nostras ad perdendum, quas quæsiuit ad saluandum Dominus noster Iesus Christus,cui est honor,virtus in secula seculorum,Amen.

Dæmones quærunt animas nostras ad perdendum, & impediunt iter nostrum ad Deum.

Num.21.

Iob 19.

Prouer.21.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE Epistola 2. Corint. 3.

Fratres fiduciam talem habemus per Christum ad Deum,non quod sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis,quasi ex nobis:sed sufficientia nostra ex Deo est.

PERDI-

Osee.13. Mala à nobis sunt, bona à Deo. Simile.

PERDITIO tua Israël, tantúmodo ex me auxiliũ tuũ. Verba sunt Osee ostendentis quod perditio nostra, & peccata à nobis sunt, bona autem nostra à Domino Deo. Sicut terra per se producit spinas & tribulos, sed absque alterius cultura non profert triticum. Vnde in eodem Osee dicitur: Voca nomen eius Iesraël, id est, semen Dei, quasi dicat: Nil habes quod non accepisti. Hoc est quod in Canticis sponsa ait: Sicut malus inter ligna siluarum, sic dilectus meus inter filios. Omnes enim alij infructuosi sunt respectu illius, à quo omnis est fructus. Non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum, id est, vsque ad Christum. Omnes alij ex se ferunt spinas & tribulos. Malo autem comparatur Christus, quia exhibet nobis vmbram & fructum, refrigerando contra æstum vitiorum, & reficiendo delectatione virtutum & spiritualium gratiarum. Propterea Apostolus ait ad commendationem gratiæ Dei in hodierna Epistola: Non quod sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Hoc est quod alibi ait: Ipse est qui operatur in nobis velle & perficere. Et iterum: Non est volentis neque currentis, quasi diceret: Non est volentis velle, neque currentis currere, sed Dei miserétis. Vnde Isaias: Omnia enim opera nostra operatus es nobis Domine Deus noster. Frustrà igitur manus ad operandum extenditur, & incassum ad loquendum lingua conatur sine eius auxilio, à quo omne datũ optimum, & omne donum perfectum est. Debemus tamen ex libero arbitrio cooperari Christo. Vnde Isaias: Sicut terra profert germen suum, & sicut hortus germen suum germinat, sic Dominus Deus germinabit iustitiam, & laudem coram vniuersis gentibus. Per germen horti, qui quasi per se germinat, intelligitur prima gratia, quam nobis sine nobis Dominus infundit. In cultura autem terræ agricola Domino cooperatur, quia post primæ gratiæ infusionẽ debemus nos ex libero arbitrio cooperari Deo, postquam liberatum est per gratiá. Liberũ enim arbitriũ & ad bonũ, & ad malum habemus, sed in malo faciendo libera est voluntas: ad bonum autem non est libera, nisi liberata fuerit ab illo qui ait: Si filius vos liberauerit, verè liberi eritis. Igitur sine spiritu non est libera voluntas hominis, sed cupiditatibus vincitur, nisi per gratiam adiuuetur. Propterea Isaias ait: Apprehendent septem mulieres virum vnum. Quia sine Christo non prodest vniuersitas bonorum operum, sed omnia sterilia sunt. Et licèt infirma sint in se velut mulieres, tamen postquam vestiuntur indumento gratiæ, & pane charitatis saginantur, aufertur ab eis sterilitatis opprobrium, & vtilia redduntur. Et hoc est quod Isaias subiungit in persona septem mulierum, id est, vniuersitatis operum. Septenarius enim numerus est vniuersitatis. Panem nostrum comedemus, vestimentis nostris operiemur: aufer opprobrium nostrum. Patet igitur quod non sumus sufficientes aliquod bonum facere ex nobis. Vnde Ieremias ait: Scio Domine, quia non est hominis via eius, nec viri est vt ambulet & dirigat gressus suos. Teste enim Psalmo: A Domino gressus eius dirigetur. Vnde illud quod Dominus per Zachariam ait: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, præposterè intelligitur. Nã Deus prius conuertitur ad nos infundendo gratiá, quàm nos cõuertamur ad ipsum. Simile est cùm dicit Rex pauperi militi: Serui mihi, & ego dabo tibi omnia necessaria, cùm seruire non possit nisi prius necessaria ei conferantur. Ecõtra auté prius peccat homo quàm subtrahatur ei gratia: nam peccatũ eius causa est subtractionis gratiæ. Vnde de Sedechia legimus quod prius in oculis eius occisi sunt tres filij, & postmodũ ipse fuit excæcatus. Quia primũ aduenit gratia & vltima naturaliter recedit. Propterea ad Ephesios Apost. ait: Gratia estis saluati per fidé, & hoc non ex vobis. Dei enim donũ est, & non ex operibus, ne quis glorietur. Licèt igitur peccata nostra Deus puniat: *Nil tamen in nobis præter sua dona coronat.* Vnde de Dauid legimus quod mensus est duos funiculos super Moab: vnũ ad mortificandum, alium ad viuificandum. Funiculum, scilicet, damnationis super reprobos, & hoc ex meritis eorum. Funiculum autem prædestinationis & saluationis super illos, quos ex sola gratia saluare disposuit. Vnde valde nos humiliari oportet, & non in nobis confidere, sed in solo Deo, & dicere cum Apostolo: Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum, id est, referimus omnia dona nostra ad Deum per Christum, & non habemus fiduciam in nobis. Propterea Isaias ait: Omnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite & comedite absque argento, & absque vlla commutatione vinũ & lac. Vocat pœnitentes, vt ad gratię fluenta properent. Licèt argentum non habeant, id est, nitorem bonorum operum, quasi dicat: properate per contritionem, emite per confessionem, comedite per cordis iocunditatem, vinum spiritualis lætitiæ & lac innocentiæ, absque argento bonorum operum & commutatione meritorum. In commutatione siquidem solet fieri de meo tuum, hoc autem non fit nisi susceptione gratiæ. Quia & si homo bonum opus habeat, non est suum, sed Dei. Si malum, nequaquam Deus reciperet illud. Et ideo eleganter ait: absque vlla commutatione. Homo tamen per gratiam præuentus, vsum liberi arbitrij Dei gratiæ debet applicare & cooperari. Et etiam ante gratiæ infusionem niti debet ex bonis naturæ, & seipsum præparare & habilitare. Et hoc est quod in Ecclesiastico dicitur: Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui, id est, in potestate liberi arbitrij. Adiecit mandata & præcepta sua. Si volueris mandata mea seruare, conseruabunt te, quasi dicat: Si facit homo quod in se est, Deus faciet quod in se est. Ipse enim omnibus gratiam offert. Vnde Apostolus: Videte ne quis desit gratiæ Dei. Non dicit, ne alicui desit gratia Dei, quia omnibus exhibet se radius gratiæ. Et nisi fenestram clauserimus, intrat, & animam illustrat. Et hoc est quod in eodem Ecclesiastico dicitur,

Apposuit

Marginal notes: *Isa. 26.* — *Cooperatores Dei sumus. Isaiæ 61.* — *Sine Dei gratiá non est libera voluntas nostra ad bene agendum.* — *Iere. 10.* — *Gratia prius aduenit, & postea recedit* — *Versus.* — *Isa. 55.* — *Ad infusionem gratiæ debet homo niti, & se præparare. Eccle. 5. De libero arbitrio.*

Apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam. Aquam, id est, refrigerium gratiæ. Ignem peccati, & ardorem gehennæ. Et subditur: Ante hominem vita & mors bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur ei. Hæc autem sanè intelligenda sunt ne in errorem Pelagianum incidamus, qui dicit hominem solo arbitrio libero sibi sufficere. Niti enim possumus ante gratiæ infusionem, quia velle nobis adiacet, voluntas, scilicet, naturalis, quæ languida est sine adiutorio gratię, nec per illam naturalem voluntatem bonum perficere valemus, & ad conatum illum prædictæ authoritates Ecclesiastici referri possunt, vel ad statum hominis cuius liberum arbitrium per Dei gratiam liberatum est, vt possit & velit facere bonum. Tunc enim in eius potestate est vt ad aquam & ad ignem extendat manum suam. Et licèt sufficientiam habeat cogitare & facere aliquid boni, non tamen ab ipso habet hanc sufficientiam, sed à Domino per gratiam. Sicut dicitur quod medicina purgat, & tamen non virtute sua, sed virtute scammoniæ. *Simile.* Et hoc ęst quod in hodierna Epistola Apostolus ait: Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Hæc autem verba pendent ex his quæ in eadem Epistola ad Corinthios prædixerat, scilicet, non simus adulterantes verbum Dei, id est, non admiscemus falsa, sicut pseudo-prædicatores, de quibus Ieremias ait: Caupones tui miscēt aquam vino. Hi sunt qui corrupta doctrina maculant veritatem, & more fornicatorum semen prædicationis effundunt, non curantes de prole spirituali germinanda, sed propriæ vanitatis quærentes voluptatem. Dixerat autem Apostolus quod ex sinceritate loqueretur verbum Dei, id est, recta & sincera intentione, non pro quæstu & sine admixtione falsitatis. Prædixerat & Corinthiis Epistola nostra: vos estis, id est, institutio, in quibus scientia mea & vita reputatur scripta in cordibus vestris, quia, scilicet, semper habemus curam de vobis. Quæ Epistola scitur & legitur ab omnibus hominibus. Quia, scilicet, per nos instituti estis, & in vobis nos imitari discant. Iterū dicturus erat Apostolus, quod idoneus esset minister noui testamenti, & de gloria ministrorum magna erat dicturus. Multa enim cognoscuntur sancti memorare de ipsis, vt credatur eis, & ne discipuli eorum à pseudo-doctoribus decipiantur. Ne igitur in omnibus his seipsum videretur commendare, & gloriam suam quærere, ait: Fiduciam talem habemus per Christum, ostendens quod se non prædicat, sed Christum, quasi dicat: Fiduciam talem, id est, dicendi talia, habemus per Christum, & referimus non ad nos, sed ad Deum, per quem nobis hæc gratia data est. Et non dico nos ita habere fiduciam, quod simus sufficientes saltem cogitare aliquid boni, quod sit à nobis, id est, ex parte nostra, quasi ex nobis procedat, sed sufficientia nostra ex Deo est. Ecce apertè commendat gratiam, quæ non datur propter aliqua merita, sed omnia bona facit merita siue meritoria. *Commendatio gratiæ.* Vnde Apostolus ad humilitatem inuitans, ait: Quid habes quod non accepisti? Ex hac enim humilitate valde conseruatur & augmentatur gratia in nobis. *Locus gratiæ est humilitas.* Vnde Bernardus ait: Quid possumus gratiæ dignum receptaculum exhibere? Balsamum est purissimum, & mundissimum vas requirit. Nihil purius vel solidius quàm humilitas. Vnde super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum.

Ait igitur Apostolus: Sufficientia nostra ex Deo est. Qui idoneos nos fecit ministros noui testamenti, id est, Euangelicæ prædicationis, idoneos, scilicet, vita, scientia, & doctrina. *De ministris noui testamenti.* Hoc est quod Zacharias ait: Labia sacerdotis custodiunt scientiam. Ecce primum, scilicet, scientia. Et legem ex ore eius requirent: Ecce doctrina. Quia Angelus Domini est: Ecce vita bona, siue angelica. Idem in Euangelio dicitur: Fidelis seruus, ecce vita: & prudens, ecce scientia, quem constituit Dominus super familiam suam, vt det illis cibum, in tempore: ecce doctrina. *De vita, scientia & doctrina.* Habeat igitur minister Euangelij, id est, pralatus pectusculum eleuationis, vt præemineat scientia. Et armum separationis, vt præemineat operatione, & vita bona. Et linguam cum faucibus, vt præemineat doctrina. Hęc enim erant partes sacerdotis in lege. Idoneos nos fecit ministros, per quos, scilicet, Dominus in nouo testamento dona spiritus sancti diuidit, virtutes distribuit & peccata relaxat. Quatuor sunt necessaria idoneis ministris. *Quatuor sunt necessaria ministris idoneis* Munditia vitę, quantum ad ipsos. Honestas in operatione, propter exemplū quantum ad proximos. Doctrina in prædicatione. Diligentia in officij sui executione, vt diligenter circūeant parochiam suam, sicut Christus circuibat Galilæam. De his autem idoneis ministris in Ecclesiastico dicitur: Gloria cœli splendor stellarum. Sicut enim cœlum stellæ decorant, ita boni ministri Ecclesiam illustrant & ornant. *Simile.* De his etiam Psalmus ait: Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legem dabit delinquentibus in via: Ecce baculus pastoralis, qui debet attrahere per dulcedinem, regere per iustitiæ rectitudinem, pungere per disciplinam, delinquentibus, scilicet, in via dando legem. *De baculo pastorali & ministrorum officio.* Vt sicut in Ieremia dicitur: minister Euangelicus euellat prauam consuetudinem, destruat opus malum, disperdat circunstantias peccatorum, dissipet occasiones peccandi, ædificet virtutibus informando, & plantet in fide subditos confirmando. Vel plantas eos faciat, vt multiplicentur & crescāt. Et hoc est quod ait Apostolus. Qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti non litera, sed spiritu. *De præeminentia ministrorum nouæ legis.* Litera enim occidit, spiritus viuificat. Ecce præfert Dominum Apostolicæ dignitati & commendat se à dignitate officij, scilicet, Euangelicæ ministrationis, præferens se non solùm Pseudo-apostolis, qui carnales obseruantias prædicabant, sed etiam ipsi Moysi ministro legis. Quasi diceret: sufficientia nostra ex Deo est, qui & fecit nos idoneos ministros noui testamenti. Pseudo autem Apostoli ministri sunt veteris, Noui testamenti dico non existentis in

tis in litera tantùm docente, ſed in ſpiritu adiuuante. Qui per nos noſtro, ſcilicet, miniſterio datur. Litera enim ſine ſpiritu occidit, dum facit ſcienter peccare & addit præuaricationem, & magis incitat ad peccandum, eò quòd nitimur in vetitum. Occidit præſertim poſt Chriſti aduentum, dum lex carnaliter obſeruatur, & ad literam. Spiritus autem viuificat, quia facit ſpiritualiter intelligere & implere quod litera præcipit. Lex enim operũ eſt litera occidens præuaricatorem: Lex autẽ ſpiritus viuificat dilectorẽ. Non ſolùm autem de cerimonialibus intelligitur, ſed etiã de lege decalogi, quæ ſcripta fuit in tabulis lapideis. Quia lex ſubintrauit vt abundaret delictũ. Præcepta tamẽ illa vtilia ſunt facięti & ſalubria: adeo quod niſi quis illa fecerit, vitã habere nõ poſſit. Nõ ergo dicitur litera occidẽs, eò quòd lex mala ſit, ſed quia prohibẽs peccatũ non viuificat hominẽ, ſed occaſionaliter auget cõcupiſcentiã, & peccatũ cumulat per pręuaricationẽ. Quia ſeruus ſciẽs voluntatẽ Domini ſui, & nõ faciens, plagis vapulabit multis. Auget igitur peccatũ, niſi gratia liberet per legẽ fidei. Vetuſtas enim literæ, ſi deſit nouitas ſpiritus, reos facit, potius homines cogitatione peccati, quã liberet à peccato. Mandatum tamẽ bonum eſt, licèt ſit in litera demonſtrante, non in ſpiritu viuificante vel adiuuante. Quod mandatum ſi fit timore pœnæ, non amore iuſtitiæ ſeruiliter fit, non liberaliter, & ideo non fit ſalubriter. Non enim fructus eſt bonus, qui de charitatis radice non procedit. Si verò aſſit fides operans per dilectionem, fit dilectio boni quæ non literæ, ſed ſpiritus donum eſt. Literæ enim ſine adiuuante ſpiritu, occidit. Cùm verò addeſt ſpiritus viuificans, hoc ipſum intus conſcriptum facit diligi, quod foris ſcriptũ lex faciebat timeri. Patet ergo quod differt inter literã & ſpiritum. Quæ dico alio modo dicuntur lex & gratia ſiue vetus & noui teſtamentũ. Non ergo reprehenditur lex cum dicitur: Litera occidit, ſicut nec ſcientia, dum dicitur ſcientia inflat. Lex quidẽ bona eſt, ſed cum gratia, ſicut ſcientia cum charitate prodeſt, ſine ea occidit, ita lex ſine gratia occidit, cùm ſit virtus peccati, non tamen etiam ſic mala eſt. Multa enim quibuſdam ſunt noxia, quamuis non ſint mala. Sic & lex licèt ſine gratia non viuificet, non tamen eſt mala. Nam cùm iubet quod ſine gratia impleri non poteſt, indicat homini quod infirmus eſt, vt quærat gratiam. Lex ergo ducit ad fidem, fides impetrat ſpiritum largitorem, quo diffunditur charitas, quæ implet legem. Et quoniam teſte Apoſtolo: Lex quidem ſancta & mandatum bonum. Et in Eccleſiaſtico dicitur: Dilectus Deo & hominibus Moyſes. Et ſubditur: quod dedit illi Deus legem vitæ & diſciplinæ, non reprobauit miniſterium legis veteris, quæ ſuo tẽpore obſeruata, nõ ſolum temporalia bona conferebat, ſed & vitam æternam præſtabat. Præfertur tamen miniſterium nouæ legis, miniſterio veteris legis. Vnde Apoſtolus ait de Chriſto: Nunc autem tantò melius ſortitus eſt miniſterium quanto melioris teſtamenti mediator eſt. Et ideo in hodierna Epiſtola ſubiungit: Quod ſi miniſtratio mortis literis deformata in lapidibus fuit in gloria, ita vt non poſſent intendere filij Iſraël in faciem Moyſi propter gloriã vultus eius, quæ euacuatur: quomodo non magis miniſtratio ſpiritus erit in gloria? Nã ſi miniſtratio dãnationis gloria eſt, multomagis abundat miniſteriũ iuſtitiæ in gloria, quaſi diceret: Deus fecit nos idoneos miniſtros Euangelij. Et hæc miniſtratio erit nobis in gloria æterna. Quod probat à minori, quia, ſcilicet, miniſtratio mortis, id eſt, veteris legis, quæ morte corporali puniebat peccatorem, vel præuaricatoribus intulit mortem æternam, quos Dei gratia non adiuuit ad iuſtitiam implendam, deformata, id eſt, turpiter formata, quia inhoneſta ſecundum literam præcipiebat, & maximè in carnalibus ſacrificiis, in lapidibus, id eſt, in duris cordibus, vel deformata, id eſt, plenè ſcripta in lapideis tabulis ad literam. Si inquam talis adminiſtratio fuit in gloria Moyſi miniſtro illius, ita vt filij Iſraël non poſſent intendere aciem viſus ſui in faciem Moyſi, quia glorioſa facta erat facies eius, propter fulgorem vultus eius, quæ ſignificabat eum clarè videre, ad quod ille carnales adhuc accedere non poterant, quæ gloria euacuatur, quæ etiam in Moyſe ſtatim tranſiuit, & non eſt modò in miniſtris veteris teſtamenti. Quomodo miniſtratio ſpiritus, id eſt, noui teſtamenti, in quo datur ſpiritus, non magis erit in gloria æterna. Fuit etiam miniſtratio Euangelij Apoſtolis in gloria miraculorum & aliorum operum, quæ glorioſe Deus operabatur in ipſis. Nam ſi miniſtratio damnationis gloria eſt, & cetera. Vetus teſtamentum dicitur miniſtratio damnationis, quia populum illum præuaricatorem conſtituit, non viuificans ipſum per gratiam: vel quia mortis temporalis damnationem peccantibus inferebat. Et ſi hoc eſt, multo magis miniſterium iuſtitiæ, id eſt, nouum teſtamentum, in quo datur ſpiritus iuſtificans, abundat in gloria, id eſt, dat abundantem gloriam miniſtris & obſeruatoribus eius: Vel Deo magis eſt in gloria, id eſt, in laudeq, uam vetus teſtamentum, quia magis gloria Dei eſt in ſalute quam in morte. Quamuis enim iuſtè damnet quod agebatur in lege, tamen ad laudem magis proficit ſi indulget vt poſſit reus ſe corrigere, quod in nouo teſtamento per gratiam præſtat. Myſticè autem per faciem Moyſi ſpiritualis intellectus deſignatur. Per gloriam faciei intelliguntur cerimoniales obſeruantiæ, in quibus gloriabantur Iudæi, & erant figura futuræ veritatis. Quæ gloria Moyſi euacuatur, quia figurales obſeruantiæ fidem habent reuelata veritate per Chriſtum. Gloria Moyſi euacuatur, quia figura fuit, non veritas. Gloria Moyſi quaſi ſtellæ in nocte, quæ tunc glorioſe apparent. Gloria Chriſti quaſi Sol, qui oriens ſtellas obſcurat. Poſtquam enim aſpirauit dies, id eſt, gratia & fides noui teſtamenti inclinatæ ſunt vmbræ & annihilatæ, id eſt, ænigmata figurarum. Vnde alibi Apoſtolus ait: Non clarificatum eſt quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. Tanta eſt enim gloria noui teſtamenti, tantus eſt ſplendor illo-

De litera occidente et ſpiritu viuificante.

De lege et gratia, ſiue de nouo et veteri teſtamento.

Miniſterium nouæ legis præfertur miniſterio veteris.

De facie Moyſi miſticè.

dot illorum, qui scripturas spiritualiter intelligunt, vt quod in veteri testamento est clarificatum, penitus non clarificatum appareat. Vnde Daniël ait: Qui docti fuerint, fulgebunt sicut splendor firmamenti. Non poterant filij Israël intendere in faciem Moysi, id est, capere spiritualem legis intelligentiam. Quod significatum est per velamen positum super faciem Moysi. Vnde & Apostolus ait: Vsque in hodiernum diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non reuelatum. Licèt enim hodie velum templi scissum sit, & veritas clareat, adhuc tamen Iudæi non agnoscunt veritatem. Adhuc mater Iesu, id est, Synagoga, & fratres eius Iudæi foris stant, quærentes eum, nec ad eum per spiritualem intelligentiam valent intrare. Teste enim Apostolo, vsque hodie, dum legitur Moyses velamen positum est ante oculos Iudæorum. Solum enim velamen literæ intuentes, illud quod sub velamine est, splendorem, scilicet, spiritualis intelligentiæ, infirmis oculis non valent intueri. Nos autem, vt ait idem Apostolus, reuelata facie, gloriam Domini contemplamur. In veteri siquidem testamento tenebræ erant super faciem abyssi. In nouo dixit Deus: Fiat lux, & facta est lux in cordibus credentium. Claritas enim Dei circumfulsit illos: sicut scriptum est: In lumine tuo videbimus lumen, id est, spiritualem intelligentiam. Vnde Isaias: Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Facies autem Moysi luminosa erat, sed manus leprosa & pedes inglorij, à quibus iubetur soluere calceamentum. Tales sunt quidam Prælati, quorum facies per prædicationem est radiosa, sed manus, id est, opera leprosa & pedes inglorij & discalceati: quia merentur ex suis actibus, ne sint speciosi, & vocatur domus eorum, domus discalceati. Cornuta autem erat facies Moysi ex cõsortio Domini. Menti siquidem Prælati duo cornua debent imprimi, ardor charitatis & splendor operis: sicut in Ezechiële dicitur: Aspectus animaliũ quasi carbonum ignis ardentiũ: Ecce feruor charitatis. Et quasi aspectus lampadarũ: Ecce splendor exempli boni. Debent insuper Prelati defensionis cornua habere, quibus ventilent hostes. Multi Prælati hodie sibi assumunt cornua vanæ gloriæ, & honoribus sibi impensis iam inaniter attolluntur, & volunt sibi diuinos honores exhiberi, tanq̃ essent Dij. Et nisi flexis genibus & pileo remoto, & capite inclinato à subditis honorentur, scandalizãtur. Sicut Aman, quia Mardochæus nolebat eum adorare. Diligenter autẽ attendere debemus hoc, quod Apostolus ministrationem veteris testamenti seu legis Mosaicæ, ministrationem mortis & damnationis appellat. Ex hoc enim multi hæretici, & maximè Manichæi miserabiliter errãtes, dixerunt, quòd lex Moysi mala sit & tradita à Principe tenebrarum, & omnes ministri legis veteris cum Moyse damnati sunt, & à Deo reprobati. Multi etiam ex Christianis hodie dicunt, quòd nunquam cæremonialia legis meritoriè fieri potuerunt. Vnde Dauid ait: Vtique holocaustis non delectaberis. Et iterum: Holocaustum & pro peccato non postulasti. Sacrificium & oblationem noluisti. Vnde in Euangelio dicitur: Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est: Ac si diceret: Lex non est facta seu data per Christum, sed per Deum tenebrarum. Et per Isaiam Dominus ait: Holocausta arietum & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum & agnorum, & hircorum nolui. Et per Ieremiam ait: Nunquid super hoc locutus sum patribus vestris, nec præcepi eis, vt sacrificarent mihi. Et in Ezechiële ait: Dedi eis præcepta non bona, & iustitias non bonas. Prædicta omnia & consimilia possunt referri ad tempus gratiæ, in quo adueniente luce, voluit Dominus vt cessaret vmbra. Lex enim & Prophetæ vsque ad Ioannem. Vnde per Psalmistam Dominus ait: Holocaustum & pro peccato non postulasti, tunc dixi: ecce venio: quasi dicat: Adueniente me in mundum, sacrificia carnalia cessare voluisti, sicut scriptum est: Nouis superuenientibus, vetera proiicietis. Et Apostolus ait: Quod antiquatur & senescit, prope interitum est. Si autem ad tempus sub lege prædicta referamus, dicendum est, quod voluntate absoluta Deus noluit prædicta sacrificia: nec præcepit hæc Moyses absolutè, sed quasi arctatus, quia proni erant Iudæi ad idololatriam. Et ideo concessa sunt eis hæc sacrificia, ne illa offerrent dæmonibus. Et meritoriè fieri potuerunt, quando fiebant ex charitate & obedientia: sicut beata Virgo meritoriè obtulit par turturum, aut duos pullos columbarum. Et ita opera operantia meritoriè fiebant. Opera autem operata non sanctificabant, sicut Sacramenta nouæ legis sanctificant, velut aqua Baptismi & caro Christi sanctificata per verbum, sanctificat dignè recipientes. Non tamen in eo quod caro est: quia caro non prodest quicquam. Lex autem vetus in tres partes diuidebatur. In cærimonialia, quæ figuræ erant futurorum, & veniente Christo prorsus cessauerunt. Et iudicia quæ data sunt ad lites dirimendas, & ad conseruandam in pace communem hominum cohabitationem, sicut de boue cornupeta, & de cisterna obstruenda, ne bos vel asinus caderet in ea, & de consimilibus. Et hæc ex parte cessauerunt, sicut hodie quædam Patrum statuta & decreta aliqua abrogata sunt. Quædam autem ex antiquis iudiciis adhuc à nobis obseruantur, sicut est illud: Maleficos non patieris viuere, quod adhuc secularis potestas obseruat: quia non sine causa gladium portat. Quædam autem erant simpliciter moralia, quæ naturaliter cordibus hominum sunt infixa, sicut decalogi præcepta, & illa sunt immutabilia. Omnium autem prædictorum administratio, dicitur administratio mortis & damnationis, quia fiebãt à populo carnali seruili timore. Teste enim Apost. Vetus testamentũ in seruitute generabat. Vnde ipse ait: Non accepistis spiritũ seruitutis iterũ in timore. Lex enim cohibebat manũ, sed non animũ. Vnde August. ait,

De spirituali intelligentia.

De cornibus prælatorum.

De ministratione mortis & damnationis.

De tribus partibus legis veteris.

quod decalogus est litera occidens. Paucissimi enim erant, qui eum ex charitate adimplerent. Vnde etiam dicebatur lex factorum. Ostendebat enim quid esset faciendum, sed non ostendebat ex quo esset adimplendum. Lex autem noua ostendit quid sit agendum, & ex quo sit peragendum, scilicet, ex gratia. Vnde dicitur lex gratiæ. Et quia in nouo testamento abunter datur gratia. Quod enim lex imperabat in veteri testamento, gratia impetrat in nouo, in quo benedictionem copiosam dedit Legislator Dominus noster Iesus Christus, qui viuit & regnat,&c. Amen.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM MARCVM.

Marc.7.

Exiens Iesus de finibus Tyri, venit per Sidônem ad mare Galilææ, inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei surdum & mutum.

Verbum Dei cursor est & nuntius eius, quem honorificè excipere debemus.

QVIS dedit vehementissimo imbri cursum. Verba sunt Domini in Iob: quasi dicat: Ego sum qui do cursum vehementissimo imbri, id est, verbo Dei, quod abundè & vehementer irrigat corda auditorum, & tollit omnia obstacula peccatorum. Tunc autem cursum amittit, quando tantum ad aures & non ad cor venit. Est autem nuntius iste seu cursor valde velox: sicut scriptum est: Velociter currit sermo eius. Nam in momento transfert cor hominis à porta inferni vsque ad ianuas Paradisi. Hunc autem nuntium summi Regis debemus in hospitio nostro honorificè recipere & pascere, verbum, scilicet, Dei abundè habendo, vt ait Apostolus. Bonis siquidem operibus nuntius iste cibatur, lachrymis verò & deuotione potatur. De his autem qui nuntium istum recipere nolunt, conqueritur Dominus per Ieremiam, dicens: Verterunt ad me terga & non facies, cùm docerem eos diluculo, & erudirem, & nollent audire, vt acciperent disciplinam. In diluculo notatur diligentia & sollicitudo prædicatoris, & illuminatio prædicationis. Quidam tamen licèt verbum audiant aure corporis, in tenebris remanent: quia terrenis possessionibus obturatur auris cordis. De quibus idem Ieremias ait: Locutus sum ad te in abundantia tua, & dixisti, non audiam. Multi impinguati & in abundantia diuitiarum constituti, hodie hoc dicunt facto. Hi sunt miseri quidem & reprobi diuites, qui ea, quæ audiunt in scripturis, non credunt, eò quòd voluntati suæ contradicunt: Vnde ex incredulitate, quasi irridendo dicunt: In ouina pelle quod tibi placet, scribe. Econtrà in Ecclesiastico dicitur: Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius. Si autem reprobi diuites pœnas inferni crederent, nunquam eos adeò paruipenderent. Orate igitur fratres, Dominum, vt ipse vehementissimo imbre, id est, verbo Dei cursum det, vt ad corda vestra perueniat, & tanquam summi Regis nuntium bonum vnusquisque vestrum, in hospitio cordis sui ipsum honorificè recipiat. Exiens Iesus de finibus Tyri, &c. Quæ timebant adducam eis, quia vocaui, & non erat qui responderet. Locutus sum, & non audierunt, feceruntque malum in oculis meis. Verba sunt Domini per Isaiam, ad mutos, qui Domino vocanti per beneficiorum exhibitionem, non respondent per gratiarum actionem. Vocanti per comminationem, non respondent per peccatorum confessionem: & ad surdos, quibus loquitur Dominus, promittendo, comminando, præcipiendo, & ipsi faciunt aurem surdam, nec audiunt promittentem sperando, nec comminantem timendo, nec præcipientem obediendo. Sed & furor illis secundum similitudinem serpentis, qui obturat aurem vnam terra, id est, amore terrenorum, & aliam cauda, id est, longa reste peccatorum, & recordatione atque refricatione præteritarum voluptatum. Quandoque autem huiusmodi surdos & mutos sanat Dominus. Vnde Isaias ait: Aures surdorum patebunt, & lingua balborum velociter loquetur & planè: sicut scriptum est: Sapientia aperuit os mutum, & linguas infantium fecit disertas. De hac igitur surdi & muti curatione spiritualiter intelliguntur ea, quæ Dominus in hodierno Euangelio ad literam legitur fecisse, vbi dicitur, quod exiens Iesus de finibus Tyri, venit per Sidônem ad mare Galilææ, inter medios fines Decapoleos. Decapolis autem ad literam, regio est trans Iordanem, decem vrbes habens, vt ipso nomine comprobatur. Mysticè autem per Tyrum, quæ angustia interpretatur, significatur Iudæa, quæ amissa latitudine charitatis, patitur angustiam cordis, quia charitas exhilarat & dilatat, vermis autem conscientiæ angustat. Angusta etiam erat Iudæa, respectu multitudinis Gentium. Vnde Dominus per Isaiam: Coangustiatum est stratum, pallium breue est. Transitus igitur iste de Tyro per Sidônem ad mare Galilææ, significat transitum Christi in Apostolos, de angustia Iudææ ad Gentium nationem, indomitam, amaram, fluxam & inquietam ad modum maris. Sidôn autem venationem significat. Hic est populus Gentium, fera, indomita, cui nemo frænum correptionis imposuerat. Venatio enim propriè est indomitorum & siluestrium animalium. Adhuc Dominus quotidie recedit à Tyro, id est, ab his, qui sunt in angustia auaritiæ & fraterni odij, qui, scilicet, non habent cor dilatatum per charitatem, & ab his, qui crucem Christi ferunt in angustia & angaria: Deus enim non vult coacta seruitia. Nam qui cogit

Ierem.33.

De impedimento verbi Dei ex abundantia temporalium.

Ierem.22.

Ecclesi.2.

De Tyro & Sydone, & mari Galilææ.

De vocatione Gentium, & reprobatione Iudæorum.

cogit inuitum, asinum habet non famulum. Venit autem per medios fines Decapoleos, quia transiens & recedens ab his, quibus decem mandata decalogi dederat, venit ad Gentes exteras, vt eis mandata decalogi prædicaret. Vnde Iob: Qui extendit Aquilonem super vacuum, id est, potestatem diaboli super vacua corda Iudæorum. Et appendit terram super nihilum, id est, exaltauit Ecclesiam super Gentes, quæ priùs erant quasi in nihilum & inane. Ad literam autem non intrauit in regionem illam, sed iuxta fines transiuit. Quod tamen non vacat à mysterio. Quasi enim fines Decapoleos spiritualiter appropinquauit, quia de gente Iudæorũ carnem assumpsit. Vnde Apostolus: Quorum patres, & ex quibus est Christus secundum carnem, qui est benedictus in secula. Non autem ipsos fines ingressus est, quia ab his nec cognitus, nec receptus est: sicut in Euangelio scriptum est: Ego veni in nomine patris mei, & non suscepistis me. Reprobatis autem Iudæis priùs vocatis, intrauerunt claudi & cæci, muti & surdi, id est, gentiles. Vnde Isaias: Multiplicasti Gentem, conuertendo, scilicet, gentiles, non magnificasti lætitiam, de salute, scilicet, Iudæorum. Quamuis enim gauderent Apostoli de Gentiũ conuersione, doluerunt tamen de Iudæorum repulsione. Vnde Apostolus: Optabam ego ipse anathema esse pro fratribus meis. Et Psalmus ait: Eduxit me in latitudinem, id est, in mundi amplitudinẽ, ex omni parte mundi congregans fideles, quamadmodum prædixerat Isaias: Ecce isti de longè venient, id est, à remotis partibus Orientis, & ecce illi ab Aquilone & mari, id est, à Septentrione & Occidente, quia mare Mediterraneum à parte Occidentis est respectu Iudææ. Et isti de terra Australi. Moraliter autem per Orientem intelligitur respectus iudicij venturi, per Occidentem occasus mortis, per Austrum recordatio beneficiorum Christi, per Aquilonẽ memoria peccatorum & tentationum diaboli. Hæc quatuor hominem ad Deum adducunt, & in bono conseruant. Cùm igitur venisset Iesus ad mare Galilææ, adducunt ei surdum & mutum. Quia surdus Saluatorẽ audire & intelligere, mutus autem rogare non valebat. Adducunt eum amici, & pro eius salute Domino supplicant. Conuersi enim aliorũ conuersioni debent intendere, sicut Iona prædicante Niniuitæ cõnuersi alios incitabant. Hoc est quod Propheta ait: Redde mihi lætitiam salutaris tui. Et posteà: Docebo iniquos vias tuas. Et ad Petrum Dominus ait: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Surdum autem erat genus humanum, quod monita salutis non audierat. Mutum, quia à laude Dei, & à peccatorum confessione cessabat. Obsurduit autem homo ab audiendo vitæ verbo, postquã mortifera serpentis verba cõtra Deum tumidus audiuit. Mutus à laude creatoris effectus est, ex quo cum seductoribus colloquium habere præsumpsit, & varia peste, & omni morbo ferè in primo parente percusum est. Cæcatur, dum videt non videnda. Surdus fit, dum audit nõ audienda. Obmutescit, dum loquitur inepta. Dum odorat à diabolo emungitur, & à bono odore priuatur. Qui enim nimis emungit, elicit sanguinem. Et tunc adeò læditur nasus, vt odorẽ non sentiat. Qui enim delectatur odore prauo vitiorum, meretur non sentire odorem bonarũ virtutum. Mancus fit, dum ad pomum vetitum manum extendit. Incuruatur, dum superbia erigitur. Hydropicus fit, dum concupiscit. Claudus efficitur, dum progreditur. Suffunditur lepra vitiorum, dum nudatur vestimentis virtutum. Dæmone impletur, dum appetit deitatem. Morte moritur, dum audacter excusat peccatum. Non solùm autem sensus exteriores corrupti sunt, sed etiam amisit sensus interiores. Habet enim anima suos sensus spirituales. Fides quidem visus est animæ, obedientia auditus, spes odoratus, charitas gustus, humilitas siue patientia tactus. Sicut enim sine tactu alij sensus esse non possunt, ita sine humilitate & patientia aliæ virtutes esse nequeunt. Hæ enim omnium virtutum custodes sunt. Et quoniam de spinis non colliguntur vuæ, neq; de tribulis ficus: sicut corrupta est anima, ita corrupta sunt opera, nec Deo sunt placentia. Vnde in Malachia Dominus ait: Si offeratis cæcum ad immolandum, nónne malum est? Et si offeratis claudum & languidum, nónne malum est? Offer illud duci tuo si placuerit ei. Cæcum est opus nostrum per indiscretionem. Claudum per duplicitatem, dum claudicat homo duabus viis. Languidum est per negligentiam. Similiter muta & surda sunt opera, quæ nec Deum laudant, nec succurrunt necessitatibus pauperum clamantium. Quod autem ait: Offer illud duci tuo si placuerit ei: quasi dicat, non placebit illi. Et multi hodie taliter se habent in Ecclesia coram Domino, quòd ita irreuerenter non auderent stare corã duce suo vel seculari. Adducunt ei surdũ. Est surditas mala, & est surditas bona. Malè surdus est, qui noluit intelligere vt bene ageret, qui nec doctorem clamantem, nec pauperem mendicantem vult audire. Malè surdus est, qui multiplicem Christi clamorem audire contemnit. Ipse clamat per se & per suos, clamat per scripturas, clamat per creaturas. Omnis enim creatura clamat: Deus me fecit. Malè surdus est, cui diabolus auriculam dexteram abscindit, vt non obediat veritati, neque Deo præcipienti. Vnde Apostolus: A veritate quidem auditum auertentes, ad fabulas autem conuertuntur. Et Psalmus ait: Non audiuit populus meus legem meam, & Israël non intendit mihi. Et de his qui Stephanum lapidauerunt, dicitur: Exclamantes voce magna cõtinuerunt aures suas. Malè surdus est, qui tonitruum diuinæ comminationis nõ audit, nec à voce tonitrui Domini formidat. De quo Iob ait: Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ. De hoc iterum tonitruo in Deuteronomio dicitur: Sit cœlum quod supra te est, æneum: & terra quam calcas, ferrea. Det Dominus imbrem terre tuę puluerẽ, & de cœlo descendat super te cinis, donec conteraris. Cœlum erit æneũ, quando intonabit illam terribilem sententiã: Itẽ maledicti in

Isa. 9.
Isa. 49.
De quatuor mundi partibus mysticè.
Surdum & mutum adduxerunt.
De variis morbis ex primis parẽtibus contractis.
De corruptione sensuum spiritualium.
De corruptione operum.
De mala surditate.
Deut. 28.

ignem æternum. Terra erit ferrea, quando opera noſtra parient malleos percutientes. De quibus in Parabolis dicitur: Parata ſunt deriſoribus iudicia, & mallei percutientes ſtultorum corporibus. Imber eſt tentatio diaboli, quæ tunc eſt puluis, quando numeroſitate tentationum & phantaſmatum animi, ſcilicet, & mentis oculum obſcurum reddit. Pluit autem Dominus cinerem, id eſt, criminum multitudinem permiſsiuè. Sub hoc cinere ignis æternæ damnationis nutritur vt non extinguatur. Surditas autem aliquando ſumitur in bono. Vnde in Exodo: Quis fecit os hominis, aut quis fabricatus eſt mutum & ſurdum? Et in Pſalmo dicitur: Ego autem tanquam ſurdus non audiebam. Bene igitur ſurdus eſt, qui contumeliis & maledictis aurem cordis claudit, ne iraſcatur vel ad vindictam inclinetur. Bene ſurdus eſt, qui diabolæ ſuggeſtioni aurem claudit, vt non audiat vocem incantantis, ſed habet prudentiam ſerpentis, & velut aſpis ſurda obturat aures ſuas, id eſt, timore finis ſui, vt non aperiat eas incantationi diaboli. Bene ſurdus eſt, qui verbis detractionis aures claudit. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam. Sepem enim debemus apponere, & detractores pungendo arguere. Bene ſurdus eſt, qui contra adulationum verba aures cordis obturat. Verba enim adulatoria penetratiua ſunt more olei, iuxta illud: Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum. Et iterum: Oleum peccatoris non impinguet caput meum. Et dulcia ſunt velut mel. Vnde in Parabolis: Fauus diſtillans labia meretricis, id eſt, adulationis, & nitidius oleo guttur eius. Adulatores enim habent mel in ore, ſed venenum aſpidum ſub labiis eorum, id eſt, in corde. Vnde Pſalmus: Diſperdet Deus omnia labia doloſa. Multi enim potentes & diuites, ſicut in Daniële dicitur, ad vocem fiſtulæ & citharæ adorant hodie ſtatuam multiformem Nabuchodonoſor, id eſt, vanitati mundanæ ſe inclinant. Similiter & mutus quandoque in malo ſumitur, aliquando autem in bono. Malè mutus eſt, qui propter cauteriatam conſcientiam loqui non audet, neque vitia arguere. Vnde Iſaias: Canes muti, non valentes latrare. Male mutus eſt, qui ſilet à laude diuina. Vnde legimus, quod Zacharias factus eſt mutus, donec natus eſt Ioannes. Sacerdotium enim legale mutum eſt à Dei laude, donec per gratiam fidei recuperet loquelam. Malè mutus eſt, qui peccata ſua non confitetur, ſicut ſcriptum eſt: Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa mea. Vnde in Euangelio legitur: At ille obmutuit. Qui enim in præſenti à peccatorum confeſsione muti fiunt, in futuro præ confuſione & deſperatione non audebunt os aperire, quando dicetur eis: Quomodo intraſtis non habentes veſtem nuptialem? Malè igitur mutus eſt, cuius lingua ne ad confeſsionem laxetur, tot ligatur vinculis quot peccatis. Malè mutus eſt, quem opera ſua irrationabilem & beſtialem eſſe oſtendunt, mugiens vt taurus per ſuperbiam, hinniens vt equus per luxuriam. Vnde Ioël: Effuſi eſtis ſicut vituli ſuper herbam, & mugiſtis vt tauri. Vituli, ſcilicet, per luxuriam, tauri & ceruicoſi per ſuperbiam. Et Ieremias: Equi amatores in fœminas & emiſſarij facti ſunt. Vnuſquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat. Lupi etiam ſunt per rapinam. Vnde per Oſee Dominus ait: Non clamauerunt ad me in cordibus ſuis, ſed vlulabant in cubilibus ſuis. Hi igitur meritò muti dicuntur, quia mugiunt & vlulant, ſed non loquuntur. Sibilant inſuper ſicut ſerpentes, malè aliis ſuggerendo, & flatu venenoſo alios corrumpendo. Malè muti ſunt Prælati, qui negligunt arguere vitia ſubditorum. Sicut Heli, qui filiorum ſuorum Ophini & Phinees manifeſtam iniquitatem tacendo ſuſtinebat. Tacere enim cùm poſsis contradicere, conſentire eſt. Ophini autem inſania, & Phinees os mutum interpretatur. Hi enim non ſolùm muti erant à laude diuina, & ſubditorum correptione, ſed inſaniebant contra ſubditos per rapinam, per gulam, per ſcandalum, & per violentiam. De rapina arguuntur, vbi dicitur, quod puer Sacerdotum habebat fuſcinulam tridentem. De gula, vbi dicitur: Non accipiam à te carnem coctam, ſed crudam. De violentia, vbi dicitur: Nunc dabis aloquin tollam vi. De ſcandalo, vbi dicitur, quod retrahebant homines à ſacrificio Dei. Bene autem mutus eſt, qui iniuriis & contumeliis ſibi illatis non reſpondet. Vnde de Chriſto Iſaait: Quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet. Et per Pſalmiſtam Dominus ait: Ego autem tanquam ſurdus non audiebam, & ſicut mutus non aperui os meum. Bene mutus eſt, qui propter auditorum indignitatem ſilet, ne ſpargat margaritas ante porcos. Vnde Pſalmus: Obmutui & humiliatus ſum, & ſilui à bonis. Et ad Ezechiëlem Dominus ait: Adhærere faciam linguam tuam palato tuo, quia Dominus exaſperans eſt. Bene mutus eſt, qui ex humilitate ſilet. Vnde Ierem. A,a,a, Domine Deus, ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum. A, id eſt, elementarius ſcientia. A, elementarius vita. A, elementarius doctrina. Super hoc Gregorius ait: Quia difficile eſt purgatum ſe cognoſcere, prædicationis officium tutius declinatur, tamen pertinaciter declinare non debet, cùm ad hoc ſuſcipiendum ſuperna voluntas agnoſcitur. Bene mutus erat, qui dicebat: Poſui ori meo cuſtodiam, dum conſiſteret peccator aduerſum me. Aliquando enim tacendum eſt propter inſidiatores. Nunc autem qualiter ſurdum & mutum ſanauerit Dominus, videamus. Deprecabantur eum vt imponeret ei manum. Et apprehendit eum de turba ſeorſum. Deprecabantur Dominum ſancti Patriarchæ & Prophetæ incarnationem Chriſti poſtulantes, vt imponeret manum auxilij & miſericordiæ ſuper genus humanum, & ipſum per incarnationem ſuam ſanaret. Vnde in Eccleſiaſtico: Medicina omnium in feſtinatione nebulæ, obuians ros ab ardore venienti humilem fecit eum. Per nebulam

Chriſti

Prouer. 20. *De bona ſurditate.* *De adulatoribus.* *De his qui malè fiunt muti.* *Ierem. 5.* *De his qui bene muti ſunt.* *De ſanatione ſurdi et muti.* *Eccleſ. 43.* *Qualiter genus humanũ ſanauit in primo aduentu.*

Christi humanitas, quæ nobis refrigerium præstitit, & Solem iustitiæ nobis visibilem fecit, in qua fuit ros, id est, Christi gratia, obuians diabolo venienti ab ardore inuidiæ & malitiæ accenso quidem ad nocendum, sed à Christo superato. Vnde de aduentu Domini in Ecclesia cantatur: Ecce video Dei potentiam venientem, & nebulam totam terram tegentem. Potentiam appellat Christi misericordiam, quæ potenter retinuit diuinam vltionem, & manum Dei ne feriret. Sicut autem nebula terrenas immunditias abscondit, sic Christus nebulam carnis suæ inter nos & patrem suum posuit,& peccatorum nostrorum multitudinem pallio misericordiæ suæ texit, sicut scriptum est: Beati quorum remissæ sunt iniquitates,& quorum tecta sunt peccata. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Et quasi nebulam texit omnem carnem. De turba autem seorsum apprehendit Dominus surdum & mutum, vt sanaret. Prima salutis via est de turba & de mundi strepitu educi. Teste autem Hieronymo, semper à turbulentis cogitationibus & actionibus inordinatis, sermonibusque incompositis educitur, qui sanari meretur. A turba igitur separat, & posteà sanat, vt intelligamus genus humanum salutem consequi non posse, nisi priùs pristinos errores relinquens, à turba immundorum spirituum & à tumultu vitiorum sese reddat alienum. Vnde in Isaia dicitur: Conuertit Ezechias faciem suam ad parietem, & orauit ad Dominum. Hoc fecit propter turbam circunstantem, ne videret eum flentem. Ita quilibet qui bene vult pœnitere, à turba carnalium desideriorum se debet auertere. Et ideo Dominus curaturus filiam Archisynagogi, tibicines & turbam eiici præcepit. Per parietem autem, quæ res fragilis est & luteus, caro nostra intelligi potest. Vnde magna stultitia est in ea confidere. Amos: Qui innititur manu sua super parietem, mordebit eum coluber. Et in Canticis dicitur: En, iste stat post parietem nostrum. Ibi per parietem Christi humanitas intelligitur. Ipse autem post parietem nostræ immortalitatis transiit resurgendo. Ad parietem ergo faciem conuertere, est memoriam suæ conditionis semper pręoculis habere. Et quia paries plerunque fit ex lapidibus, & per lapides peccata intelliguntur. Vnde Isaias: Eligite lapides. Ad parietem faciem conuertere, est peccata sua ad memoriam reuocare. Tria autem sunt quæ nos separant à Deo. Murus. Vnde Psalmus: In Deo meo transgrediar murum. Nubes. Vnde in Threnis: Opposuisti nubem ne transeat oratio. Et sartago illa quam vidit Ezechiël positam inter se & Hierusalem. Per murum obstinatio & duritia auaritiæ intelligitur. Per nubem volatilem & in alto suspensam lenitas superbiæ. Per sartaginem in qua carnes dissoluuntur, peccatum luxuriæ. Si igitur sanari volumus, omnem strepitum malarum cogitationum à mente abiiciamus. Non enim auditur Deus nisi in pace. Vnde Psalmus: Audiam quid in me loquatur Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam. Scriptum est in Isaia: Non audietur in plateis vox eius in tumultu, scilicet, seculari. Abiiciamus insuper turbam elationis. De qua in Ecclesiastico dicitur: Ne delecteris in turbis. Et in libro Sapientiæ: Discite Iudices, finium terræ, præbete aures, vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum. Fugiamus turbulentos homines. Hæ enim sunt turbæ, quæ comprimunt Dominum, sicut in Euangelio dicitur. De Christo autem legitur, quòd dimissa turba, ascendit in montem. Si ille qui turbari non poterat, turbam dimisit, multò fortiùs nos relicta turba, ascendere debemus in eminentiam virtutum. Scriptum est enim in Exodo: Non sequeris turbam ad faciendum malum: quasi dicat: Non eas post turbas concupiscentiarum, sed claude ostium, ne turba muscarum importuna quietem mentis & deuotionem orationis perturbet. Mirabiles enim elationes tumultuantis maris, quæ arcam mentis in diluuio fluxarum cogitationum infringunt, nisi contra eas sit mirabilis in altis Dominus, qui imperat ventis & mari, vt fiat tranquillitas magna. Misit autem Dominus digitos suos in auriculam surdi, & apertæ sunt aures eius. Digitos, id est, dona Spiritus sancti. De qua dicitur: Digitus Dei est hic. Quibus aures cordis ad intelligenda & suscipienda verba salutis ad hymnos, & ad cantica, & psalmos aperuit. Digitum in aurem mittit, dum discretè obedire facit. Vnde Ieremias: Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico. Hic est digitus ille, de quo in Euangelio dicitur: Porrò si in digito Dei eiicio dæmonia. Et quoniam fides est ex auditu, auricula sanatur, dum cor ad credendum aperitur. Sicut scriptum est: Propè est verbum in corde tuo, & in ore tuo. Hoc autem est verbum fidei, teste Apostolo. Et hoc significatum est per hoc, quod Dominus seruo summi Sacerdotis aurem restituit. Et in Exodo præcipitur, quod aures serui Hebræi subula perforetur. Verba enim sacræ scripturæ pungitiua sunt, & timorem incutiunt, vt aures cordis ad obediendum perforetur, & dicat cum Propheta: Domine, audiui auditum tuum, & timui. Hac subula perforata est auris Pauli, vt audiret arcana verba, quæ non licet homini loqui, qui priùs continuerat aures suas ad vocem Stephani. Propterea in Euangelio dicitur: Et qui audierit, viuet. Et Iob: Nónne auris verba diiudicat? Auris enim cordis à Domino perforata, & aperta verba diiudicat, dum separat pretiosum à vili, & vera à falsis. Vnde & de Samuële legimus, quod Dominus reuelauerat aurem eius, antequam Saul ad eum venisset. Hæc est auris audiendi, de qua Iob ait: Auris audiens beatificat me. Et Samuël ad Dominum: Loquere Domine, quia audit seruus tuus. Aliquando autem præsumptio & desperatio aurem cordis obturat, ne audiat homo verbum Dei, & vt præceptis diuinis non obediat. Sed Christus digito aperit

Eccles. 27.

Sanari debemus à turba.

Isa. 38.

Quod tria à Deo separăt.

De multiplici turba mala.

De digito Dei & apertione aurium.

aurem ſurdi, dum attendit homo, quod digitus rigidus citò & facilè flectitur. Et ita de Dei miſericordia non diffidit,& quod flexus digitur rigorem non amittit. Et ita ab ipſo præſumptio remouetur. Sic igitur per digitos Chriſti ſanatur infirmus, dum pollice literas antiqui decreti ſeu chirographi complanat. Indice regnum Dei oſtendit. Medio iuſtitiá reſtituit, quæ in nullam partem declinat, ſed ſtatera iuſta cuncta ponderat. Medico vulnera ſanat. Auriculari purgat aures & aperit, vt monita ſalutis recipiat & diſcretè obediat. Per digitum enim diſcretio deſignatur. Vnde Iob: Attendite me & obſtupeſcite, ſupponite digitum ori veſtro, id eſt, conſiderate quæ egi, & admiramini in his quæ patior, & locutioni veſtræ diſcretionis virtutem adiungite. Nunc autem videamus qualiter curatus eſt mutus. Expuens ſiquidem Dominus, tetigit linguam eius, & ſuſpiciens in cœlum, ingemuit, & ait illi: Effeta, quod eſt adaperire. Et ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. Suſpiciens in cœlum, docet nos cor noſtrum & intentionem noſtram ad Deum debere dirigere, & quod de ſurſum redduntur verba mutis, auditus ſurdis, & medela cunctis infirmis. Suſpiciens autem in cœlum, ingemuit, vt nos à cœlo petere auxilium cum gemitu & ſuſpiriis doceret, vt ad cœlum per gemitus & lachrymas redeundum eſſe inſinuaret. Non enim homo aliquid boni facere poteſt, niſi datum fuerit ei deſuper. Gemere etiam debemus, cùm pro noſtris vel alienis peccatis intercedimus. Vnde Propheta: Rugiebam à gemitu cordis mei. Dicendo autem Effeta, vno ſermone curauit vt Deus, qui ingemuit vt homo. Ponit igitur Dominus digitum in aure, vt diſcretè audiamus. Sputum in lingua, vt ſapienter loquamur. Ex his autem Dominus ordinem baptizandi ſacerdotibus inſinuat. Priùs digitos in aures ponit, deinde linguam ſputo tangit, & poſtmodum ait: Effeta, quod eſt adaperire. Quoniam hi qui baptizantur, priùs Spiritus ſancti gratia ſunt illuminandi, deinde à doctoribus inſtruendi, poſtremò ad fidei confeſsionem vocandi. Cognitionem enim veritatis debet ſequi confeſsio. Sputum autem ex ore Domini, diuina eſt ſapientia, iuxta illud: Ego ſapientia ex ore altiſsimi prodij. Vnde ex ſputo eius terræ admixto, cæcus legitur illuminatus. Sputum terræ miſcetur, dum diuina natura humanæ naturæ coniungitur. Per confeſsionem autem vtriuſque naturæ eius, & lingua mutorum, & aures ſurdorum, & oculi cæcorum, apeiuntur. Sputum etiam ex capite, verbum Euangelij ex diuinitate. Saliua autem diuinæ ſapientiæ lingua tangitur, & ſoluitur linguæ vinculum, vt eructuet verbum bonum. Vnde Iſaias: Dominus dedit mihi linguam eruditam. Sputo linguam tangit, vt dicere poſsit: Domine, labia mea aperies. Sputo lingua tangitur & vinculum ſoluitur, dum ex ore Redemptoris datur nobis, quæ ipſa eſt ſapientia, mox in nobis confeſsionis & rectæ prædicationis diuinæ laudis formare verba. Econtrà ſaliua diaboli lingua peccatoris tangitur, dum verba blaſphemiæ & contumeliæ deſpumat. Quaſi autem ſputo Dominus linguam tangit, cùm ſaporem diuinæ ſapientiæ cor noſtrum facit deguſtare. Per ſaliuam enim ſapor diuinæ contemplationis aliquando deſignatur. Vnde Iob: Vſquequo non parcis mihi, vt glutiam ſaliuam meam? Saliua à capite in os labitur, ab ore in ventre glutitur. Caput eſt Deus, à quo initium ſumimus, venter mens. Vnde in Parabolis dicitur: Lucerna Domini ſpiraculum hominis, quæ inueſtigat omnia ſecreta ventris, id eſt, gratia illuminans cuncta mentis noſtræ, nobis abſconſa manifeſtat. Venter igitur mens eſt, qui cibum intellectus capit, & omnia membra actionum regit ſaliua internæ contemplationis. Hoc modo ad os non in ventrem tranſit, quia ea nunc noſter intellectus infunditur, ſed mens non plenè ſatiatur, & ſic in guſtu eſt non in ſatietate. Tunc autem omnia Dominus homini parcet, cùm ſaliuam glutire permittet, & ad perfectionem ſuæ contemplationis admittet. Sanato autem ſurdo & muto, præcepit eis Dominus ne cui dicerent. Iactantiam in omni opere bono prohibet, non in miraculis & ſublimitate gloriandum eſſe docet, ſed in cruce & humilitate. Dat etiam exemplum, vt ille, qui nouellus eſt in conuerſione, non ſolùm ab officio prædicationis ceſſet, ſed etiam opera ſua bona abſcondat, ne fortè radicem cordis quam profunditas terræ nondum fortiter ligauit, ventus eradicet. Qui autem diuturna conuerſatione probatus eſt, non ſolùm in prædicatione proficere debet, ſed etiam implere exemplum illud quod Dominus ait: Luceat lux veſtra coram hominibus, propter quod alteri dixit: Vade & annuntia quanta tibi fecit Deus. Vnde Iſaias: Notas facite in populis adinuentiones eius. Et Pſalmus: Annuntiate inter Gentes ſtudia eius. Dominus enim ſtuduit, & adinuenit illud nomen, de quo Ieremias: Nouum faciet Dominus ſuper terram, mulier circundabit virum in vtero eius. Sequitur: Quantò autem eis præcipiebat, tantò amplius plus prædicabant, & eò amplius mirabantur. Sciebat ille, qui omnia nouit antequam fiant, quia magis prædicarent, ſed hoc præcipiendo voluit oſtendere, quantò ſtudioſius, quantoq; frequentius prædicare debeant, quibus iubet vt prædicent, quando illi, qui prohibentur, tacere non poterant. Vnde in Actibus Apoſtoli dicunt: Non poſſumus non eloqui, quæ audiuimus, & vidimus. Ciuitas autem in monte poſita, non poteſt abſcondi. Humilitas ſemper gloriam præcepit: Fuge gloriam, & ipſa te ſequetur: ſequere eam, & ipſa fugiet.

De curatione muti.

De ſputo Domini admixto terræ.

Præcipitur muto & ſurdo ſilentium, vt iactantia vitetur.

Iſa. 22.

Pręcepit Dominus vt prædictum miraculum non manifeſtarent, & ipſi amplius prædicabant, dicentes: Bene omnia fecit, & ſurdos fecit audire & mutos loqui: Dominus noſter Ieſus Chriſtus, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMI-

DOMINICA DECIMATERTIA, DE INTROITV MISSAE THEMA SVMPTVM EX PSALMO.

*Respice Domine, in testamentum tuum, & animas pauperum tuorum * ne derelinquas in finem. Exurge Domine, & iudica causam tuam, & ne obliuiscaris voces quærentium te.* Psal 73. *vel, Ne obliuiscaris in finem. alia litera.

LIBER vitæ & testamentũ altissimi & agnitio veritatis. Verba sunt Sapientis in Eccles. ostendentis virtuté libri sacræ scripturæ, qui dicitur liber vitæ ab effectu, quia vitam naturæ docet ad Dei seruitium conuertere. Vitá gratiæ impetrare & conseruare, vitam gloriæ acquirere. Dicitur cognitio, veritas, quia docet vera à falsis, bona à malis discernere. Dicitur testamentum altissimi per similitudinem. In testamentis enim quæ solent fieri ab hominibus, quinque attenduntur. Scriptor seu tabellio, scriptura, testes, & res legata seu promissa ab eo, qui facit testamentum, & quod in morte testatoris testamentum confirmatur. Scriptor veteris testamenti fuit Moyses & Prophetæ. Sed etiam ipse Dominus in tabulis lapideis digito suo scripsit decalogum. In nouo autem testamento scriptor fuit ipse Christus, dum aperuit sensum Apostolis vt intelligerent scripturas, & in cordibus eorum legem euangelicá scripsit. Tabulæ enim fuerunt corda fidelium. Tot enim fuerunt tabelliones, quot extiterunt noui testamenti scriptores. Quatuor auté principales fuerunt quatuor Euangelistæ. Scriptura autem veteris testamenti fuit lex Moysi, Psalmi, & Prophetæ, liber Iosue, Iudicum, & Prophetæ, Paralipomenon, Iob, Tobiæ, Iudith, Hester, Machabæorum. Scriptura noui testamenti quatuor Euangelia, Actus & Epistolæ Apostolorum, & Apocalypsis Ioannis. Testes autem veteris testamenti fuerunt sancti Patriarchæ & Prophetæ, quibus locutus est Deus, qui testimonium perhibuerunt de his, quę viderunt, & spiritu sancto reuelante audierunt. Sed & signa, & figuræ, & miracula, quæ Deus in populo illo operatus est, testes fuerũt, sicut scriptũ est: Mirabilia testimonia tua Domine. Testes auté noui testaméti longè plures fuerunt & excelléiores, atq; omni acceptione maiores, qui pro testimonij sui assertione vsq; ad sanguinis effusioné cóstanter perseuerauerũt, & proprio sanguine subscripserunt. Vnde & Martyres testes interpretantur. Propterea Dominus ait: Vos eritis mihi testes in Hierusalé, & in omni Iudæa, & vsq; ad extremũ terræ. De his auté testibus Iob ait: Instauras testes tuos cõtra me. Christi autem natiuitas, passio, resurrectio, ascensio, spiritus sancti missio, testimonia sunt, quibus probatur, quod Deus nos dilexit. Tres auté sunt principales testes, qui testimoniũ dant in cœlo, Pater, Verbum & Spiritus sanctus. Pater in voce, Verbum in carne, Spiritus sanctus in specie columbæ. Et tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua & sanguis. Spiritus quem Christus in morte emisit. Aqua quæ de latere exiuit. Sanguis quem pro nobis effudit, testimonium dant humanitatis eius: & his testibus probatur inæstimabilis charitas, quam ad nos habuit. Vnde diuina scriptura à testibus, quasi à digniori nomen accepit, vt testamentum diceretur. Vel dicitur testamentum à promissionibus. Nam testamentum in vno sensu dicitur promissio, sicut scriptũ est: Statuit illi Dominus testamentũ pacis, id est, promissionem, vbi ait: Pacem relinquo vobis. Et per Isaiam: Erit Sabbatum ex Sabbato, quia per Sabbatum pectoris, peruenitur ad Sabbatum & pacem æternitatis. Et de Aaron in Ecclesiastico dicitur, quod Moyses vnxit illum oleo sancto, & factum est illi testamentum æternum fungi Sacerdotio, id est, in promissionem sibi & filiis suis. In veteri autem testamento delegata sunt seu promissa ad literam bona terrena populo carnali, qui nequaquam æternis vel spiritualibus bonis prouocaretur: sicut cùm dicitur in Leuitico: Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis: dabo vobis pluuiam temporibus suis, & terra gignet fructum suum, & pomis arbores replebuntur. Aliquando tamen, sed raro promittebantur apertè æterna. Vnde Isaias: Israël saluatus est in Deo salute æterna. Sub terrenis tamen promissionibus intelligebantur æterna à veris spiritualibus. Sicut enim omnia contingebant eis in figura, ita in figura æternorum promittebantur terrena. Vnde illud quod Dominus in Leuitico ait, sic intelligendũ est spiritualiter: Dabo vobis pluuiam téporibus suis, temporaneum, scilicet, & serotinum, id est, gratiam præuenientem & subsequentem: hoc est quod Osee ait de Christo: Quasi diluculum præparatus est egressus eius, & veniet quasi imber temporaneus & serotinus. Egressus eius de vtero beatæ Virginis fuit quasi diluculum, quia fugatis tenebris, dies nouus nobis illuxit. Christus autem imber temporaneus dicitur per gratiam prę uenientem, serotinus per gratiam cooperantem & subsequentem, vel per duplicem pluuiam intelligitur gratia in prę senti, & gloria in futuro. Quod autem sequitur in Leuitico: Terra gignet fructũ suum, de beata Virgine intelligitur, & de fructu illo, de quo Isa. ait: Et erit fructus terrę sublimis, id est, de Christo. Quod auté subditur: Et pomis arbores replebuntur, de sanctis intelligitur, qui bonorum operum multitudine abundant. Vnde & subdit Legislator, dicés: Apprehédet messium tritura vindemiá, & vindemia sementé occupabit. Per messem bona opera, per triturá, vbi paleę à granis separátur, separatio vanę glorię à bonis operibus intelligitur. Messiũ igitur tritura apprehédit vindemiá, id est, bona opera ab omni vanitate separata, cordis exultationé & conscientię serenitatem. Vindemia auté apprehendit sementem,

Marginalia: De virtute libri vitæ, id est, sacræ scripturæ. — De his quæ in testamẽtis attenduntur. — De Testibus. — Eccles 45. — De promissionibus in veteri testaméto. — Leuit. 26. — Isa. 45. — Osee 6.

id eſt, conſcientiæ ſerenitas, mentis quietē, quæ eſt ſemen quietis æternæ. A ſpiritualibus igitur promiſsiones veteris teſtamenti ſpiritualiter intelliguntur. Carnales autē carnaliter intelligunt. Vnde tam Iudæi quàm Sarraceni expectant & ſperant ſe habituros in Paradiſo cibos carnales. Sed errant, quia teſte Apoſtolo: Eſca ventri & venter eſcis, Deus autem & hunc & has deſtruet. In nouo autem teſtamento, apertè ſpiritualia & æterna bona promittuntur, & Paradiſi hæreditas, quaſi in teſtamento delegatur: ſicut ſcriptum eſt: Beati pauperes ſpiritu: quoniā ipſorum eſt regnum cœlorum. Et in Euang. iterum Dominus ait: Ego diſpono vobis regnum, ſicut diſpoſuit mihi pater. Propterea de miniſtris noui teſtamenti per Iſaiam Dominus ait: Dabo opus eorum in veritate, & fœdus perpetuum feriam eis. In veritate, nō in vmbra & figura, ſicut opera legalia: neque in vanitate, ſicut opera hypocritarum. Fœdus perpetuum non temporale, ſicut carnali populo ſub lege. In morte autē teſtatoris confirmatur, & eſt ſtabile teſtamentum. Vnde Apoſtolus: Vbi eſt teſtamentū, mors neceſſe eſt vt interueniat teſtatoris. In confirmatione autem fœderis, ſecundum morem antiquum ſolebat feriri animal & occidi, vt notaretur quod ſic occideretur, qui fœdus rumperet. Et Dominus nobiſcum pactum feriens feriri voluit ad mortem, vt pretioſiori ſanguine fœdus magis confirmaretur, qui hoc fœdus ruperit, occidetur. Quoniam autē ſanguis eſt ſignum vitæ: Dominus ſanguinē effudit, vt oſtēderet vitam dari in ſuo ſanguine. Patet igitur, quod in morte Chriſti cōfirmatæ ſunt in nobis promiſsiones hęreditatis æternę. Ipſe enim eſt de quo Propheta ait: Veniet ad templū ſanctū ſuū dominator, quem vos quæritis, & Angelus teſtamēti, quem vos vultis. Propterea in hodierno officio Pſalmus ait: Reſpice in teſtamentum tuum, in quo, ſcilicet, promiſiſti regnum cœlorum, id eſt, imple quod promiſiſti: quia non confido de meritis meis, ſed de gratia & promiſsis. Vide quibus ſit hæreditas promiſſa, vt illis reddas, quibus promiſiſti. Reſpice in teſtamentum tuum, quod morte tua confirmatum eſt & confirmatur, & quaſi ſigillo cicatricibus vulnerum, quibus tanquam bulla incorruptibili patri oſtenſis prouocatur, ne promiſsiones in obliuionem fiant. De hoc teſtamento dicitur in Eccleſiaſtico: Longè eſt teſtamentū à quibuſdam, & interrogatio hominum in conſummatione eſt. In iudicio enim erit interrogatio conſcientiæ cuiuſlibet, & propria cōſcientia cōdemnabuntur. Hi qui longè erunt à teſtamēto hæreditatis æternę, & quaſi teſtamēto hæreditabūt mortē æternā. Vnde in eodē Eccleſ. dicitur: Mors & teſtamentum inferorū demonſtratū eſt tibi. Hoc enim demonſtratū eſt cuilibet, quod quaſi ex teſtamento ſuccedere debet illi infernalis pœna, qui in præſenti eſt hæres diaboli in malitia. Sicut qui hæredes ſunt Chriſti in gratia & ſancta conuerſatione, erunt ex teſtamento hæredes vitæ æternæ. Propterea de ſanctis Pſalmus ait: Qui ordinant teſtamentum eius ſuper ſacrificia. Præcedere enim debent ſacrificia martyrij & bonorum operum, vt ordinatè ſequatur hæreditas æterni teſtamenti. Vnde in Iſaia Dominus ait: Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis, id eſt, fructus terræ promiſsionis. Lac, ſcilicet, humanitatis Chriſti, & mel diuinitatis, vuas, ficus & malogranata. Hi ſunt enim fructus, quos inuenerunt exploratores in terra promiſsionis. Per vuas, feruor dilectionis. Per ficus, dulcedo iocunditatis. Per malogranata, pax & concordia fraternæ vnitatis intelligitur. Vnde Michæas ait: Sedebit vir ſubter vineam ſuam, & ſubter ficum ſuam: & non erit qui exterreat: quaſi dicat: Requieſcent ſecuri in feruore charitatis & dilectione conſcientiæ & delectationis. In vtroque autem teſtamento promittit Dominus ſpiritualia bona in præſenti, & æterna in futuro. Vnde in Deuteronomio ait: Benedictus eris ingrediens & egrediens, & dabit Dominus inimicos tuos, qui conſurgent aduerſum te, corruentes in conſpectu tuo. Per viam vnam venient contra te, & per ſeptem fugient à facie tua: quaſi dicat: Benedictus eris egrediens è ſeculo, & ingrediens ad vitam æternam. Vel ingrediens interius ad conſcientiæ ſecretum, & egrediens exterius ad operationis actum. Dabit Dominus inimicos tuos, id eſt, dæmones, ante pedes tuos corruentes, qui per vnam viam, id eſt, diuina promiſsione intrant ad nos, vel per vnam viam, ſcilicet, per malam voluntatem, & per ſeptem fugiunt, id eſt, ſeptiformis gratiæ auxilio recedunt. Reſpice in teſtamentum tuum, adimplendo promiſsionem & pactum, de quo in Iſaia dictum eſt: Feriam vobiſcum pactum ſempiternum, miſericordias Dauid fideles: quaſi dicat: Sicut feci cum Dauid, dimittendo peccata, ita faciam vobiſcum, ſi tamen fueritis imitatores Dauid fidelis, vt pœniteatis & fideliter ad me redeatis, vt ſit ſollicitudo in pœnitendo, ſtrennuitas in operando. Fœdus autem Domini eſt in miſericordia, ſed fœdus diaboli in crudelitate & malitia. In hoc, inquit, feriam vobiſcum pactum, vt eruam vobis oculos dexteros. Reſpice in teſtamentum tuum. Reſpiciamus & nos in teſtamentum ſanctarum ſcripturarum, vt meditemur in lege Domini die ac nocte. Reſpiciamus in præceptis ſcripturarum ad obediendum. Seruans enim mandata, ſeruatur à mandatis. In prohibitionibus, vt fugiamus malum: in conſiliis, ad perfectionem: in comminationibus, ad terrorem: in promiſsionibus, ad conſolationem, & ſpei confortationem: in exhortationibus, ne torpeamus: in beneficiis, vt gratias agamus, & charitas in nobis accendatur. Vnde in Prouerbiis dicitur: Comede fili mi, mel, quia bonum eſt, & fauum dulciſsimum gutturi tuo. In melle diuinitas, in fauo deitati coniuncta humanitas intelligitur. Comede, id eſt, delectare in contemplatione diuinitatis, & in cōſideratione charitatis ineffabilis, qua Dei filius carnem aſſumpſit. Reſpiciamus in teſtamentū ſacræ ſcripturæ, attendendo legem quadruplicē, legem, ſcilicet, naturæ, ſcripturæ, gratiæ,

De promiſsionibus noui teſtamenti.

De confirmatione teſtamenti.

Eccleſ. 10.

De hæreditate æterna & fructibus eius.

Iſa. 1.

Mich. 4.

De promiſsionibus vitæ, quæ nunc eſt & futuræ.

Reſpicere debemus in teſtamentum ſcripturarum.

Prouer. 24.

gratiæ & pœnitentiæ. Hæc est quadruplex lex quæ proposita est pœnitētibus, de qua scriptum est: Propter legem tuam sustinui te Domine. Hic est quartus annus vsque ad quem sterilis ficulnea expectatur. De quo in Euangelio dicitur: Domine dimitte hoc anno vt fodiam, & mittam stercora. Tres autem anni quibus expectatur, sunt tēpus ante legem, sub lege, & sub Euangelio. In quarto anno pœnitentiæ fodiendum est fossorio contritionis & confessionis, vt educantur in apertum quæ latebāt, & mittuntur stercora, id est, ostenditur quantus sit peccatorum fœtor, & quam detestabilia scelera. Respiciamus oculis cordis in testamentum legis diuinæ, vt impleatur in nobis quod scriptum est: Os meum aperui & attraxi spiritum. Os, scilicet, cordis, quia sine respiraculo scripturarum non est vita homini. Propterea Osee ait: Sicut vacca lasciuiens declinauit Israël. Vel sicut vacca percussa œstro, sicut in alia translatione habetur. Declinantes enim à iugo legis diuinæ, & nolentes respicere in testamentum Dei, diabolus percutit œstro malè suggestionis, & facit huc atq; illuc deuiare, & per cāpos latissimè discurrere. De his autem qui in testamentū legis diuinę attentè respiciūt, ait Propheta Ioël: Replebuntur areę frumento, & torcularia vino & oleo redundabunt. Qui enim pascitur in lata area sacræ scripturæ, replebitur sacri eloquij vbertate: & torcularia, id est, illi qui ex sacris scripturis exprimunt misterium, redundabunt vino lætitiæ spiritualis & oleo misericordiæ & charitatis. Teste enim Ecclesiast. Breuis est in volatilibus apis, sed initium dulcoris fructus eius. Apis dicitur sacra scriptura, quæ aculeū habet comminationē, & mel promissionū. Breuis autem dicitur propter humilitatis effectum. Fructus autē eius initiū est dulcoris propter suauitatis effectum. De Iacob autem legimus in Genesi: quod osculatus est Rachel ad puteum, & fleuit. Qui enim in scripturis sacris delectatur, dum ad puteum scripturarum osculatur cœlestia, ei vilescunt terrena. Fleuit Iacob, & sancti multum flent, eò quòd tardè nimis conuersi sunt ad Dominum, vt dicere possint: Verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam. Qui igitur in testamentum Domini prædicto modo respiciunt, confidenter possunt petere à Domino & dicere: Respice in testamentum tuum, & animas pauperum tuorum ne derelinquas in finem. Pauperum tuorum, pauperum, scilicet, Dei, non pauperum mundi. De quibus in Euangelio dicitur: Pauperes vobiscum semper habebitis. Non pauperum diaboli, de quibus dicitur: Ægestas à Domino in domo impii. Et Iob ait: Egestate & fame steriles, qui mandebant herbas & cortices arborum. Seculi enim amatores steriles sunt bonis fructibus, & in spiritualium bonorum egestate mandūt herbas, id est, voluptates in virorem apparentes. Et cortices arborum, id est, peccati superficiē, cuius medulla plena est veneno, quod non attendunt interius, sed exterius delectantur. Econtra pauperibus Christi dicitur: Hoc vobis signum. Inuenietis infantem pannis inuolutum. Puer iste pannosus suis similibus panniculosis & pauperibus signum est quod sit saluator eorum. Timeant igitur qui mollibus & pretiosis induuntur, ne sit illis signum damnationis. Ne derelinquas animas pauperum tuorum, quasi dicat: Ne tradas bestiis, id est, diabolo & angelis eius animas confitentes tibi, qui laudant te & accusant se peccata sua confitendo, & defectus suos atque paupertatem humiliter attendendo. Ab his enim qui seipsos vituperant dignè laudatur Deus, sicut scriptum est: Pauper & inops laudabunt nomen tuum. Dicit igitur animas pauperum tuorum ne obliuiscaris, licèt corpora videaris obliuisci, dum flagellis exponis. Vnde in Threnis dicitur: Tantum in me vertit & conuertit manum suam. Vertit manum percutiendo, & conuertit per pœnitentiam sanando. Quos enim permittit Deus, tanquam oues errantes per campos latissimè discurrere, verisimile est quod ad consortia Angelorum non curat reducere. Vnde Augustinus: Si exceptus es à passione flagellorum, exceptus es à numero filiorum. Ne obliuiscaris animas pauperum, qui obliuiscuntur seipsos propter te, non quærentes quæ sua sunt, sed quæ tua sunt. Iuxta illud:

De quadrupliciti lege.

Osee 3.

Ioël. 2.

De bonis pauperibus.

Iob. 30.

De pauperibus spiritualibus, qui paupertatem suā humiliter agnoscunt.

Vt placeas debes immemor esse tui. *Versus.*

Non obliuiscitur Christus animas suorum, sed frequenter nos visitat. Sicut enim qui vehementer amat, frequenter amicam suam visitat: sic Christus sponsam suam ex vehementi amore in altari visitat quotidie. Ne obliuiscaris in finem, id est, ne tardes eos ducere in finem, qui Christus est. Vel ne obliuiscaris in finem. Tunc enim maximè necessarium est diuinum auxilium, eò quòd calcaneo nostro serpens antiquus insidiatur. Ne obliuiscaris in finem, id est, post hanc vitam. Sancti enim non quærunt præmia in præsenti, sed patienter expectant quod desiderant, sicut scriptum est: Expectabunt onagri in siti sua. Quidam autem volentes expectare fontem vinum in futuro, bibunt in præsenti aquam turbidam cum luto. Cùm enim hyems serena est & calida, tempus non se habet temperatè, & morbidam atque sterilem reddit æstatem. Ita pręsens vita dum prosperitatibus serenatur, generat sterilem æstatem post hyemem huius vitæ, quæ fructu carebit remunerationis æternæ. Sicut enim coruscatio præcedit ictum, sic prosperitas transitoria æternum supplicium. Fatuus est qui in coruscatione fluminis se gaudet illuminari. Flagellum autem incipit in præsenti à domo Dei. Propterea per Ieremiam Dominus ait: In ciuitate in qua inuocatum est nomen meum incipio affligere, & tu quasi innocens relinqueris? quasi dicat: Multo magis tu postea affligeris. Sancti post nubila præsentis hyemis expectant serenitatem æternæ beatitudinis. Iuxta illud:

Simile.

Simile.

Estq; serena dies post longos gratior imbres: *Versus.*
Et post triste malum gratior ipsa salus. *Versus.* Sequitur: Exurge Domine iudica causam tuam. Ex-

De causa Dei contra reprobos.

urge ad confortandum me, & pugnandum pro me. Causam autem facit esse iudicis, cui negotij sui qualitas intimatur, quasi dicat: Causa tua est quam ego defendo contra illos, qui tibi detrahunt & obmurmurant. Dicunt enim infideles idola sua ad oculũ ostendentes, vbi est Deus tuus. Et iterum: Quis ostendit nobis bona? Non enim credunt inuisibilia, sed dicunt Christianis: Vana est spes vestra. Iudica igitur causam tuam, id est, fac, vt non fallatur spes mea, qua credidi quod non vidi. Fac vt illi manifestata veritate prædicent, quod prius stultè negabant. Quidam etiam improperabant illis, qui Deo seruiebant videntes eos in præsenti flagellari.

Iere. 2.

Cõtra quos per Ieremiam Dominus ait: Nunquid solitudo factus sum Israël aut terra serotina? quasi dicat: Credunt quod malus fructus proueniat ex me, mihi seruientibus, iuxta illud:

Malac. 3.

Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam. Et Malachias in persona eorum ait: Vanus est qui seruit Deo, & quod emolumentum, quia custodiuimus præcepta eius? Quibusdam enim videtur Deus esse terra serotina. Vndę quia non statim beatitudinem metunt, ad illicita se conuertunt. Vnde in Euangelio dicit malus seruus: Moram facit Dominus meus, tardat venire, & incipit percutere conseruos, manducat autem & bibit cum ebriosis. Sed econtra bonis est Dominus terra fructifera & non serotina, sed tempestiua. Vnde in Apocalypsi ait: Ecce venio citò. Et Iacobus in Canonica: Ecce iudex ante ianuam assistit. Vnde in Psalmo dicitur, quod in custodiendis mandatis retributio multa. Patet ergo quod incipientes sunt

De improperio & multiplici sanctorũ afflictione.

quod seruis Dei improperant. Vnde Psal. Memor esto improperiorum seruorũ tuorũ, eorum, quæ ab insipiente sunt tota die. Et iterum: Vsquequo improperabit inimicus, irritat aduersarius nomen tuum. Multiplici autem opprobrio affligebant sanctos, improperabant eis fidem Christi, dicentes: Tu credis in crucifixum. Exprobrabant eis tribulationes quas sustinebant. Sicut amici Iob dicebant ei: Vbi est timor tuus, fortitudo tua. Et subditur: Rugitus leonis & vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti sunt. Rugitus leonum, id est, ferocitas & terror & vox leænæ, id est, clamosa atque impetuosa rapacitas. Leæna enim cum impetu & clamore fertur ad escam, vt pascat fœtus suos, sic & caro vt pascat affectus suos. Dentes leonum, id est, edax & fœtida voracitas. Hæc omnia improperabant Iob comparantes eum leoni, & vxorem eius leænæ, & filios eius catulis leonum. Exprobrabant præterea peruersi homines commutationem Christi, id est, quam fecit Christus. Vnde Psalmus: Exprobrauerunt inimici tui Domine commutationem Christi tui. Cùm enim facit de ebrio sobrium, de luxurioso castum, deridetur teste Iob iusti simplicitas, & reputatur fatuitas, & quasi lampas contempta. Quia intus ardens flamma charitatis, foris nulla resplendet gloria decoris. Lucet ergo & despicitur, quia flagrans virtutibus despectus æstimatur. Per huiusmodi au-

Eccle. 28.

tem derisionem ossa virtutum in multis conteruntur, & à bonis operibus retardantur. Vnde in Ecclesiastico: Flagelli plaga liuorem facit. Plaga autem linguæ comminuit ossa. Multi enim præ confusione & verecundia auertebantur à fide vel à seruitio Christi. Et ob hoc Psalmus orat, dicens: Ne auertatur humilis factus confusus. Hæ erant voces inimicorum tuorum, de quibus Psalmus secundum nostram translationem habet: Ne obliuiscaris vocem inimicorum tuorum. In hodierno autem officio habetur: Ne obliuiscaris voces quærentium te: secundum aliam translationem, id est, illorum, qui te deuotè & humiliter quærunt & deprecantur, vt Deus contra prædictos blasphemos exurgat & iudicet causam suam. Causam Dei dicit, quæ iusta est, & non suá, quia non iustificabitur in conspectu eius omnis viuens. Vnde Iob: Si iustificare me voluero, os meum condemnabit me. De tribus enim accusatur peccator à Do-

De causa Dei contra peccatores.

mino. De mendacio, quia fidem primam irritam fecit. De dolo & proditione, quia castrum Dei sui hostibus reddidit. De furto, quia fuit socius Cham, qui furatus est Domino peccatum suum, nec voluit confiteri. In tribus autem habebat Deus causam cum diabolo. Diabolus enim semi-

De causa Dei cum diabolo.

Isa. 33.

nauit inimicitias inter Deum & hominem. Fœdera rupit inter creatorem & creaturam. Chaos magnum firmauit inter exilium & patriam. Vnde Isaias: Dissipatæ sunt viæ, cessauit transiens per semitam. Ecce chaos firmatum irritum factum est peccatum, ecce fœdus ruptum, proiecit ciuitates, nec reputauit homines, ecce inimicitiæ inter Deum & hominem. Per hæc autem facto chirographo diabolus nos obnoxios tenebat perpetuæ mortis. Dominus autem iudicauit in cruce causam suam pro nobis & contra diabolum, soluens inimicitias in carne sua, vt dicitur ad Colossenses, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. Et teste Apostolo: fuso san-

De chirographo.

guine deleuit chirographum decreti, quod erat contrarium nobis. Est autem chirographus liber conuentionis in duas partes diuisus, quarum vnam accipit vnus & alteram alius. Cumque vna pars alteri bene coniungitur, ratum est quod in chirographo reperitur. Scriptura autem fuit: Quacunque hora comedes, morte morieris. Vnam partem homo retinuit, qui de ligno vetito comedit. Aliá diabolus: hanc, scilicet, morte morieris. His coniunctis ratũ fuit, quod in chirographo scriptum fuit. Sed Christus super vtranque partem sanguiné suum fudit. Morte enim sua mortem nostram in parte diaboli destruxit. Peccatum auté transgressionis in parte hominis scriptum, pro nobis satisfaciendo deleuit. A morte autem resurgendo, & ad cœlos

De causa Dei contra hominem.

ascendendo iter ad patriam reparauit. Deus autem causam habebat aduersus hominem. Tenebamur enim illi restituere hominé sine peccato, quem in Adam abstulimus. Et satisfacere de iniuria, quia derelicto ipso, diabolũ secuti sumus. Et vt repararemus viã ad regnũ, quę pro nostris peccatis fuerat dissipata, Christus auté causam iudicauit pro nobis, & patri in seipso satisfecit.

Soluit

Soluit enim pro nobis debitum sine peccato de virgine nascendo. Expiauit iniuriam & reatum sanguinem proprium fundendo. Iter reparauit ad regnum à mortuis resurgendo. Conuertit enim praua in directa, & aspera in vias planas. Cùm igitur Christus causam nostram suam fecerit, & pro nobis satisfecerit: cum summa diligentia cauere debemus ne iterũ in iudicium Dei incidamus. Absoluti sumus, non igitur iterũ nosmetipsos obligemus. Non vendamus pro vilissima & momentanea voluptate animas nostras diabolo, quas ipse emit tam caro pretio. Fraudulentus autem ponderator est, qui paleam temporalium in statera cordis sui præponderare facit morti Christi & regno paradisi. Vnde per Michæam Dominus ait: Nunquid iustificabo stateram impiam & sacculi pondera dolosa? Filium autem Dei conculcat, & sanguinem testamenti pollutum ducit, qui Christum minoris facit pretij quàm voluptatem peccati. Propterea per Psalmistam Dominus ait: Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Plus enim cõtristatur mercenarius de pretio quod aufertur ei, quàm doleat de dolore diurno. Minus enim affligitur de labore, quàm de damno. Sic magis affligimus Christum quã Iudæi, qui eum crucifixerunt, dum ei animas nostras auferimus, quas pretioso sanguine redemit, Dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

Caueant absoluti ne incidãt in iudiciũ Dei

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE Epistola ad Galat. 3.

Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius.

EGREDERE de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monstrauero tibi, faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur omnes cognationes terræ. Verba sunt Domini ad Abraham, sicut legitur in Genesi: Abrahæ enim multæ factæ sunt promissiones, sicut in hodierna Epistola legitur: Quarum hîc hæc fuit prima, quæ nõ solùm ad literam, sed etiam spiritualiter intelligitur. Abraham enim habuit promissiones vitæ, quæ nunc est & futuræ. Relinquentibus enim terram suam & cognatos, & domos paternas, dicitur quod centuplum accipient in hoc seculo, & vitam æternam in futuro. Vnde cùm Abraham iam exisset de terra sua, de Hur, scilicet, Chaldæorum, & habitasset in Aran, dixit ei Dominus: Egredere de terra tua. Egresso iam corporaliter dicitur, vt egrediatur spiritualiter. Sancti enim diuinitus inspirati de terra sua consueuerunt egredi & peregrè proficisci, vt vitarent varia impedimenta, quæ in patria sua, & inter consanguineos hominem plerunque retrahunt à seruitio diuino. Vnde in Deuteronomio dicitur: Dominus amat peregrinos, & dat illis victũ & vestitũ. Spiritualiter autem tam Abrahæ, quàm aliis qui Domino seruire volunt, præcipitur vt exeant de terra sua, id est, de terreno homine abnegando semetipsos, & de cognatione sua carnales affectus à se remouendo. Inimici enim hominis domestici eius. Vnde in Deuteronomio: Qui dixerit patri & matri & fratribus, nescio vos, hi custodierunt sermones Domini. De cognatione etiam vitiorum, quæ quasi quadam consanguinitate nobis adhærent, exire præcipimur, & de domo patris nostri, id est, diaboli, qui pater est imitatorum ipsius. Mũdus autem iste in maligno positus est. Vnde etiam dicitur domus diaboli, qui habitat in amatoribus mundi. Vel intransitiuè potest legi: Egredere de domo patris tui, id est, de mundo, qui pater est secularium, dum conformantur huic seculo. Vnde Psalmus: Pupillo tu eris adiutor. Cui, scilicet, mortuus est pater mundus, & mater concupiscentia. Propterea Dominus ait Abrahæ: Ego Dominus qui eduxi te de Hur Chaldæorum, id est, de incendio dæmonum, de voluptate, scilicet, carnali & consanguineorum inordinato affectu, & mundi huius amore. Potest etiã prædictus egressus hoc modo intelligi: Egredere de terra tua, id est, de concupiscentia oculorum, de cognatione tua, id est, de concupiscentia carnis. De domo patris tui, id est, de superbia vitæ. Nam superbia domus est diaboli spiritualis. Egressis igitur prædicto modo de terra sua, & venientibus in terram Ecclesiæ per fidem & sanctã conuersationem, habitantibus etiam desiderio in terra viuentium, id est, in cœlestibus fiunt promissiones quæ sequuntur. Faciam te, inquit, Dominus in gentem magnam, id est, multiplicabo te virtutibus & operibus bonis. Benedicam tibi benedictione gratiæ & benedictus eris benedictione gloriæ, & magnificabo nomen tuum odore bonę opinionis, & fama sanctæ conuersationis. Melius est enim nomen bonum, quàm vnguenta pretiosa. Benedicam benedicentibus tibi. Qui enim recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Maledicam maledicentibus tibi, id est, inimicus ero inimicis tuis: Maledici enim regnum Dei non posidebunt. Væ his qui dicunt bonum malum. Prædicta autem de Christo specialiter intelligũtur, qui egressus est de terra sua, id est, de Iudęa & de cognatione sua, de gente, scilicet, Iudęorũ, & de domo patris sui, id est, de synagoga. Et veniens in terrã Ecclesiæ factus est in gentem magnam, quia de vniuerso mundo congregauit fideles, & magnificatum est nomen eius vbique. Benedicentes autem Christo corde, ore, & opere, benedicentur, sicut scriptum est: Venite benedicti patris mei: Maledicentes autem illi disperibunt, quando dicetur eis: Ite maledicti in ignem æternum. Secunda promissio facta est Abrahæ, postquam Loth diuisus est ab eo. Leua, inquit,

Gene. 12. De prima promissione facta Abrahæ

De egressu à terra & cognatione & domo patris spiritualiter.

De remuneratione egredientium.

De egressione Christi.

De secunda promissione.

inquit, Dominus oculos tuos in directum, & vide à loco in quo nunc es, ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem, omnem terram quam conspicis, tibi dabo, & semini tuo vsque in sempiternum: Faciamque semen tuum, sicut puluerem terræ. Surge ergo & perambula in longitudinem & latitudinem. Moraliter Abraham, qui pater multarum gentium interpretatur, significat animam, quæ pater est multarum cognationum. Loth autem qui interpretatur declinans, sensualitatem designat. Vnde etiam rixa legitur fuisse inter pastores Loth & pastores Abraham. Carnales enim affectus ex sensualitate repugnant desideriis rationis. Motus enim rationis & sensualitatis sibi inuicem aduersantur. Postquam autem diuisus est à nobis affectus carnalis & à sensualitate alienati sumus: dicitur nobis, vt oculos mentis leuemus in directum, non in obliquum, sicut illi qui duobus Dominus seruire volunt. Vnde Ieremias: Leua oculos tuos in directum, & vide vbi prostrata sis. Ad aquilonem autem aspicimus, vt insidias diaboli caueamus. Ad meridiem, id est, ad beneficia Christi, & ad feruorem charitatis. Ad orientem, id est, ad ingressum in hanc vitam, & ad æterni luminis claritatem. Ad occidentem, id est, ad mortem & ad æternam damnationem. Sequitur autem promissio Domini, dicentis: Terram quam conspicis, tibi dabo, & semini tuo vsque in sempiternum. Terra, scilicet, æternæ beatitudinis, ad quam debemus habere oculum mentis. Semen autem, id est, imitatores sanctorum, vel opera ipsorum hæreditabunt terram promissionis. Facit autem Dominus semen nostrum, sicut puluerem terræ, vt puluis accipiatur in bonum, sicut vbi Balaam in libro Numeri dicit: Quis dinumerare possit puluerem Iacob. Et in Canticis: Anima quæ superius ascendit virgulę fumi ex aromatibus & vniuersi pulueris pigmētarij comparatur. Sancti enim modici sunt per humilitatem, attenuati per carnis macerationem, abiecti etiam sunt & conculcati in hoc seculo. Similiter etiam opera sanctorum atque sanctæ meditationes eorum pulueri comparantur, propter multitudinem & humilitatem. Talibus ergo dicitur: Surge à torpore, & perambula terram promissionis passibus mentis. In longitudine quantum ad æternitatem: & latitudine, quantum ad præmiorum magnitudinem.

De diuisione Loth ab Abraham spiritualiter.

De tertia promissione facta Abrahæ.

Tertia promissio facta est Abrahæ reuertenti de prælio post victoriam. Legimus autem in Genesi, quod Loth discedens ab Abraham & amœnitate loci in Sodomis habitans, captus est ab hostibus. Quatuor enim reges conuenerunt aduersus quinque in valle siluestri, quæ multos habebat puteos bituminis. Cùm autem victis quinque regibus ducerent Loth captiuū, vnus qui euasit de prælio, nunciauit Abrahæ quod captus esset Loth, quem secutus Abraham percussis hostibus liberauit. Quibus victis facta est promissio Abrahæ dicente Domino: Noli timere, ego protector tuus & merces tua magna nimis. Et paulò pòst: Suspice cœlum, & numera stellas si potes, sic erit semen tuum.

Moraliter de captiuitate Loth & eius liberatione, & de pugna quatuor regum contra quinque.

Discamus exemplo Loth, non discedere à consortio bonorum, & fugere consortia prauorum. Teste enim Gregorio: Loth, dum amœna elegit, vtilia refugit, dum loci pulchritudine capitur, ab hostibus captiuatur. Et Ambrosius ait: Virtutum cōsortium deserit, qui speciem eligit, non veritatem. In valle autem siluestri, id est, in mundo peccatis profundo, & à fructu boni operis alieno, sunt multi putei bituminis, quod est gluten tenacissimum, id est, multa retinacula & impedimenta conuertendi ad Deum. Quinque autem Reges sunt quinque corporis sensus. Quatuor Reges, qui vincunt quinque sensus, sunt illecebræ corporales atque mundanæ vanitates. N. & corpus hominis & mundus ex quatuor constat elementis. Reges autem dicuntur, dum regnant in nostro mortali corpore. Sensus autem nostri facilè corporalibus delectationibus & mundanis vanitatibus cedunt, & eorum potestate capiuntur. Tunc igitur Loth capitur cum motus sensualitatis virtutum consortium deserunt à iustitia declinando. Non igitur rerum transeuntium pulchritudine captus Loth discedat ab Abraham, id est, homo exterior ab interiori. Vnus autem qui euadens, nuntiat Abrahæ, quod captus est Loth, est illa pars superior rationis quæ dicitur Synderesis, quæ semper remurmurat, & nunquam malo cōsentit, quę etiam in Chain non fuit extincta. Semper enim impium remordet conscientia. Hic est solus ille, qui euasit & nunciauit Iob quod opressi erant filij sui. Synderesis enim seu virtus discretionis nunciat animo, quod Loth, id est, sensualitas à bono declinans captiua ducitur, & quod filij Iob, id est, opera bona per mortale peccatum destruuntur & extinguuntur. Abraham autem Loth liberat & reducit, dum ratio vel animus rationalis motus sensualitatis refrænat & compescit. Abraham autem reuertenti à victoria quatuor regum occurrit Rex Sodomorum, id est, diabolus, qui post victoriam solet tentare specialiter per munus à corde, id est, per vanam gloriam & humanum fauorem. Et ait ad Abraham: Da mihi animas, cætera tolle tibi. Hæc sunt verba diaboli ad prælatum, quasi dicat: Habeas lac & lanam, & procurationes à subditis accipe, animas autem mihi relinque. Respondeat igitur prælatus sicut respondit Abraham: Leuo manus meas ad Deum excelsum, quod à filo subtegminis vsque ad corrigiam caligæ nihil accipiam, id est, nec munus occultum, nec munus manifestum. Nisi enim excutiat prælatus manus suas ab omni munere, manus ad Deum leuare non potest, sed eas deprimit ad infernum. Sed & Melchisedech Abrahæ occurrens benedixit, & Abraham decimas ei contulit. Christus enim victoribus suis copiosam tribuit benedictionem. Victor autem non solum primitias, id est, boni operis initium, sed etiam decimas, id est, perfectionem boni operis & finem ad Deum debet referre. Victus autem vitiis in nobis & in aliis, & maximè postquam à muneribus manus excutimus, Dominus confortat pugiles suos, & seipsum in præmium promittit.

Et hoc

Et hoc eſt quod Dominus dixit: Ego ero protector tuus & merces tua magna nimis. Hoc pręmium dicitur ſinus Abrahæ, quia more ſinus amplum eſt præmium & ſecretum quod oculus non vidit, nec in cor hominis aſcendit. Et quoniam Deus, qui eſt lux vera, ſeipſum Abrahæ promiſit & imitatoribus eius, orat Eccleſia pro animabus, vt lux perpetua luceat eis, quam olim Dominus Abrahæ promiſit & ſemini eius. Subditur autem in promisſione: Suſpice cœlum, id eſt, oculo mentis cœleſtia contemplare. Numera ſtellas, id eſt, ſanctorum merita ſplendida attendendo & recolendo diſtingue. Sic erit ſemen tuum, id eſt, opera tua luce, ſcilicet, gratiæ fulgentia & per conſtantiam, quaſi in firmamento fixa. Sancti etiam ſtellis comparantur, quia cœlum Eccleſiæ exornant, & exemplo ſanctæ conuerſationis in nocte huius ſeculi alios illuminant. Poſt prædictam autem victoriam fit Abraham ſollicitus de progenie habenda, dicens: Domine mihi non dediſti ſemen. Similiter etiam iuſti poſt expugnationem vitiorum laborare debent, vt habeant ſemen bonorum operum, & quod Domino filios ſpirituales generent. Quarta promisſio facta eſt Abrahæ, poſtquam ex præcepto Domini animalia immolauit & volucres. Dixit enim Dominus illi: Sume vaccam triennem, & capram trimam & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam. Qui tollens vniuerſa, hæc diuiſit animalia per medium, & vtraſque partes contra ſe altrinſecus poſuit. Aues autem non diuiſit. Deſcenderuntque volucres ſuper cadauera, & abigebat eas Abraham. Tria genera animalium, tria genera ſignant vitiorum. Vacca quæ iugum portat & terram verſat, cupiditatem in acquirendis terrenis deſignat. Capra auté fœtorem luxurię, aries dux gregis ſuperbos, qui volunt præeſſe nõ prodeſſe. Qui duobus cornibus, id eſt, potétia & abundátia ſeculari opprimere nitũtur minores. Hęc debemus occidere in nobis, & Domino per pœnitentiá immolare cõterendo, cõfitendo & ſatisfaciendo. Vnde etiá quodlibet illorum trium annorum dicitur fuiſſe. Turtur ſoliuaga cõtemplatiuos deſignat. Colũba quę gregatim volat actiuos. Animalia diuidũtur, id eſt, carnales in Eccleſia, inter quos ſunt iurgia & diſſenſiones. Animalia etiam aduerſum ſe inuicem diuiduntur, dum per diuerſa deſideria corda carnalium diſtrahuntur. Vnde etiam volucres ſuper animalia diuiſa deſcendiſſe dicuntur, quia maligni ſpiritus diſcordia & diſtractione carnalium delectantur & paſcuntur. Aues autem indiuiſæ remanent, quia ſpirituales ſemper vnitatis vinculum tenent. Prædicta autem animalia accipi poſſunt in bono, vt per vaccam humilis ſubiectio deſignetur, quæ triennis eſſe dicitur, dum homo ſeipſum humiliando maiori, pari & minori ſe ſubijcit. Per caprá propter pilorum aſperitatem & peccatorum fœtorem, & deteſtationem pœnitentia intelligitur, quæ per contritionem, confesſionem, & ſatisfactionem triennis eſſe dicitur. Per arietem ducem gregis deſignatur officium prælationis. Vnde etiam trium annorum dicitur, dum prælatus verbo & exemplo atque ſacramento populum ſibi ſubiectum paſcit. Per turturem caſtitas, per columbam intelligitur ſimplicitas. Dum autem prædicta Domino offerimus, & orationibus inſiſtimus, infeſtant nos volucres, id eſt, importunæ cogitationes, quæ in ipſo orationis ſacrificio frequenter ſe ingerunt, & quod Deo immolamus, rapere & maculare volunt. Sed Abraham abigente diffugiunt volucres, dum manus diſcretionis immundos ſpiritus fugat & prauas cogitationes. Multi autem hodie inquietantur importunitate muſcarum, quæ venientes ex Ægypto ſequuntur ſacrificantes in deſerto. Muſca curioſitatis inquietát & maculat ſacrificium orationis. Muſca vanitatis ſacrificium humiliati cordis. Muſca voluptatis ſacrificium mortificatæ carnis. Cùm autem Abraham hæc ageret, & Sol occubuiſſet, pauor irruit ſuper eum & horror maximus & tenebroſus inuaſit eum. Dictumq́; eſt ad eum: Scito prænoſcens quod peregrinum futurum eſt ſemen tuum in terra non ſua, & ſubiicient eos ſeruituti. Tu autem ibis ad patres tuos in pace ſepultus in ſenectute bona, generatione autem quarta reuertentur. In omnibus operibus noſtris timere debemus, quia vtrum Deo placeant vel diſpliceant, ignoremus. Vnde Iob: Verebar omnia opera mea. In fine autem mundi ſole vergente ad occaſum, id eſt, in tempore Antichriſti horror magnus inuadet ſanctos, qui tenebris perſecutorum affligentur. Dicitur autem iuſtis à Domino, vt attendant, quòd peregrinum eſt ſemen eorum. Opera enim noſtra quaſi peregrina ſunt in hoc ſeculo, patria enim illorum eſt cœlum. In eo enim quod bona ſunt, deſcendunt de cœlo, quia omne bonum perfectum deſurſum eſt, & ad cœlum reuertuntur, dum ad Deum referuntur. Iuxta illud: Opera autem illorum ſequuntur illos. His autem variis tentationibus bona opera affligi dicuntur, & quaſi ſubiici ſeruituti. Vnde Apoſtolus: Carne ſeruio legi peccati. Et iterum: Quod nolo, hoc ago. Quod ait: Propter motus ſenſualitatis, qui contra voluntatem noſtram inſurgunt in nobis. Hic ergo peregrinantur, ſed quarta regeneratione in futuro reuertẽtur, quádo poſt bonam cogitationem, locutionem, operationem & perſeuerantiam à Deo remunerabuntur. Semen etiam Abrahæ, id eſt, fideles ipſius imitatores, quarta generatione liberati ſunt à diaboli captiuitate. Prima generatio fuit in Adam ſine patre & matre. Secunda in Eua ex patre, non ex matre. Tertia in quolibet noſtrum ex patre & matre. Quarta in Chriſto, quæ fuit ex matre & non ex patre, ſecundum quod homo. Et per hanc quartam generationem à ſeruitute peccati ſumus liberati. Quod autem ſubditur in Geneſi, quod occumbente ſole, facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit clybanus fumans & lampas ignis tranſiens in diuiſiones animalium, ad vltimum iudicium referendum eſt, quod erit valde tenebroſum reprobis. Erit enim illud ad pœnam, quod ſignatur per clybanum ardentem, aliis autem ad gloriam, quod ſignatur per lampadem.

De quarta promisſione.

Moraliter de ſacrificio Abrahæ.

lampadem. Hæc est lampas sapientis virginis, id est, retributio iustorum. Inter ista debet discurrere mens sapientis & caligine timoris inuolui, quia nescit vtrum dignus sit odio vel amore. Nescit vtrum opera sua digna sunt ardore sempiterno, vel æterna remuneratione. Vel clibanus charitatis, fumus compunctionis, & lãpas boni exẽpli debent comitari sacrificium Abrahæ, id est, cuiuslibet iusti. Post immolationẽ animalium & auium sequitur promissio, & dicitur ad Abrahã quòd iturus sit in pace ad patres suos, & quod sepeliretur in senectute bona. Ex quo certificatus est de salute sua, & quod in charitate decederet. Hæc est senectus de qua dicitur: Senectus venerabilis est, non diuturna, neque numero annorum computata. Et nos sepeliri debemus cum Christo in pace pectoris, vt tandem consequamur pacem æternitatis. In die illa pepigit Dominus fœdus cum Abraham, dicens: Semini tuo dabo terram hanc. Et Dominus in resurrectione dabit iustis dominium terræ, id est, carnis suę, quia tunc caro spiritui nõ repugnabit. Sed etiam semini Abraham, id est, Christo homini dedit pater dominiũ vniuersalis Ecclesiæ, sicut scriptũ est: Postula à me: & dabo tibi gẽtes hæreditatẽ terrã, & possessionẽ tuam terminos terræ. Quinta promissio facta est Abrahæ, dum mutato eius nomine factum est illi præceptum circuncisionis. Et nos circũcidamur in carne omnia carnalia vitia in nobis resecando. Circuncidamur secunda & spirituali circuncisione in corde, vt prauas cogitationes & omnia vitia spiritualia abiiciamus à mente nostra. Sed & quinq; sensus corporales, & omnẽ membrorũ nostrorum familiã circuncidere debemus, vt ab omni opere malo abstinendo, tandem in octaua ætate resurgentium, tertia circuncisione omni pœna & corruptione, & culpa à corpore & anima resecata, feliciter circuncidi mereamur. In circuncisione autem mutatum est nomen Abrahæ: & nobis dum spiritualiter circuncidimur exuentes veterem hominem, & induentes nouum, qui secundum Deum creatus est, nomina mutantur, dũ de impio pium, de superbo humilem, de ebrioso sobriũ, de luxurioso castũ, de auaro largum, de crudeli mitẽ, de pigro feruentem facit spiritus sanctus, sicut scriptũ est: Nõ recordabor nominum eorũ per labia mea, id est, nõ eis improperabo antiqua nomina. Factæ sunt igitur promissiones Abrahæ, dicente illi Domino: Non vltra vocabitur nomẽ tuum Abram, id est, pater excelsus: sed vocaberis Abrahã, id est, pater multarũ, supple, gentiũ, quod maius est. Quidã enim licèt excelsi sint in sancta conuersatione, nõ tamẽ plures generãt filios spirituales. Et subdit: Patrẽ multarũ gentium cõstitui te. Omnes enim credẽtes dicuntur filij Abrahę. Vnde de ipso dictũ est: Credidit Abrahã Deo, & reputatum est ei ad iustitiã. Quilibet autem iustus debet prius esse Abrã, id est, pater excelsus per bonã vitã, vt postmodũ sit Abraham, id est, pater multarum gentium generando Deo filios spirituales verbo & exemplo, vel filios bonorũ operum. Nõ tamen debet velle, vt vocetur pater excelsus, nec se reputare debet excelsum, sed videat quod sit pater multarũ bonarũ operationũ: Faciamq; te crescere vehementissime. Ad literã patet quod Abrahã filiis carnalibus & possessione multa creuit in terra. Sed & filiis spiritualibus ac virtutibus à Domino multiplicatus est valde. Regesq; egrediẽtur ex te. Christus enim de regali stirpe fuit secundũ carnẽ. A Christo enim processerunt reges spirituales, & se & alios bene regentes. Daboq; tibi & semini tuo post te terram peregrinationis tuę, & omnẽ terram Chanaán in possessionẽ æternam. Terra peregrinationis nostræ, id est, à qua peregrinamur, cœlum est. Quamdiu enim sumus in corpore, peregrinamur à Domino. Chanaán interpretatur commutatio. Tunc igitur nobis dabit terrã Chanaán in possessionẽ æternam, quando exilium cõmutabit in patriã, & miseriã pręsentẽ in beatitudinem æternã. Terra etiã Chanaã, id est, eorũ qui cõmutantur in bono exuentes veterẽ hominẽ est Ecclesia pręsens. Subditur adhuc in promissione. Dabo tibi filiũ, cui benedicturus sum, eritq; in nationes, & reges populorũ oriẽtur ex eo. Ecce promissio de Christi incarnatione, qui benedictus est à Deo & exaltatus in omnes nationes & reges siue principes populorũ, id est, Apostoli spiritualiter orti sunt ex eo. Sara vxor tua pariet tibi filium, vocabisq; nomẽ eius Isaac, & constituam pactum meũ illi. Cecidit Abraham in faciẽ, & risit. Promittitur Abrahæ filius, qui vocatur Isaac, id est, risus, & tunc Abraham risit & cecidit in faciem. Antiqui multum lætati sunt de promissione Christi. Vnde in Euangelio dicitur: Abraham vidit diem meum, & gauisus est. Christus enim risus est sanctorum, & spes atque exultatio eorum. Et ante tantam gloriam in faciem cadentes humiliati sunt. Qui cadit in faciem, videt quò cadat. Et nos ita humiliemur, quod videamus vbi cadamus, & quibus atq; in quibus obedire debeamus. Ad Isaac autẽ statuit Dominus pactũ suũ, & nõ ad Ismaël, quia Iudęis reprobatis multitudo gentiũ conuersa est ad Dominũ. Cõuersi enim de gente filij sunt gratię & promissionis. Sexta promissio postmodũ facta est Abrahæ. Apparuit enim ei Dominus in conualle Mãbre sedẽti in ostio tabernaculi sui in ipso feruore diei. Apparueruntq; ei tres viri. Quos cũ vidisset, cucurrit in occursum eorũ. Instruimur exẽplo Abrahæ, quod hospitibus debemus occurrere, & non solũ rogare, sed quasi piã violentiã eis facere, & insuper in recessu eos deducere. Vnde postmodũ dicitur, quod Abrahã simul gradiebatur, deducẽs eos. Spiritualiter autẽ in ostio tabernaculi sedere, est extra anteriora respicere & posteriorũ obliuisci. Sedẽti autẽ in ostio fidei, & in feruore sancti desiderij, velut in meridie aduenit Dominus. Et nos debemus ei per liberũ arbitriũ occurrere, & cum gaudio ipsum recipere & dicere: mane nobiscũ Domine. Dixit autẽ Abrahã illis: Ponã pauxillũ aquæ, & lauẽtur pedes vestri, ponamq; buccellã panis, & cõfortetur cor vestrũ. Et nos exemplo Abrahę pedes hospitũ lauare debemus, & plura dare quã promittamus, sicut dicitur in Ecclesiastico:

De quinta promissione Abrahæ.

De circuncisione multiplici.

De sexta promissione.

De hospitalitate corporali & spirituali.

clef. Noli esse citatus in lingua tua & remissus in operibus tuis. Dixit enim quod apponeret buccellá panis, & fecit eis præpari vitulũ optimũ cum pane similagineo, & melle ac butyro. Vnde festinás ad tabernaculũ ait ad Sará: Accelera & tria sata similæ cõmisce, & fac subcinericios panes. Ipse verò ad armentũ cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimũ, & optimum: deditq; puero, qui festinauit & illũ coxit, tulitq; butyrũ & lac. Ipse quoq; stabat iuxta eos sub arbore. Accelerat Sara, currit Abrahã, festinat puer. In domo sapiẽtis nullus est piger. Spiritualiter autẽ tabernaculum est corpus Christi. Sara quæ interpretatur princeps, est Ecclesia. Panis verò est vnitas Ecclesiastica, quæ quasi ex multis granis, id est, ex multis fidelibus est collecta corpus, scilicet Christi mysticum. Tria sata similæ, tres ordines fidelium in Ecclesia. Per aquam autem baptismi, & per cinerem pœnitentiæ, & per ardorem spiritus sancti efficimur corpus Christi. Per vitulum optimum & tenerrimum intelligitur Christus, tener per compassionem, & ex armento patriarcharum sumptus. Per butyrum doctrina Euangelica, per lac rudis doctrina legis. Quæ apponuntur cum vitulo asso, id est, cum Christo passo. Euangelium enim & lex testimonium perhibent de Christo. Et nos in conualle duplicis humilitatis, & in ostio tabernaculi custodiendo sensus corporis nostri, & in meridie & feruore charitatis sanctæ trinitati occurramus videntes oculo fidei tres, & vnum adorantes, id est, trinitatem in vnitate credamus & confiteamur. Lauemus pedes affectuum & pedes Christi pauperes reficiendo. Offeramus sanctæ trinitati similam puræ cogitationis: & conficiamus panem ex aqua lachrymarum & coctione spiritus sancti. Panem, scilicet, subcinericium recolendo abiectionem nostræ conditionis. Curramus ad armentum, id est, ad exempla sanctorum. Offeramus vitulum, id est, carnis mortificationem Domino immolemus. Simus vitulus tenerrimus, vt duri & obstinati non simus, sed tractabiles & mansueti. Offeramus butyrum, id est, pinguedinem charitatis, & lac, id est, dulcedinem simplicitatis. His enim ferculis reficitur Deus. Sub arbore etiam crucis stare debemus. Postquam autem Abraham recepit Angelos in hospitio, facta est ei promissio iterum de filio habendo, quæ spiritualiter impleta est in Christo. Et nos hospitales inuicem sine murmuratione esse debemus, vt promissionem hæreditatis æternæ consequamur. Septima promissio facta est Abrahæ post sacrificium arietis, quem loco filij immolauit. Tentauit enim Deus eum, dicens: Immola mihi filium tuum. Duobus autem pueris eius expectantibus cum asino, ipse tulit ligna & posuit super Isaac. In manibus autem ignem & gladium portabat. Moraliter autem Isaac, qui risus interpretatur, est iocunditas temporalis, quæ mactanda est in altari, id est, in consideratione dominicæ passionis. Quidam autem adhuc expectant cum asino, nec ascendunt cum Abraham in montem portantes paleas & stimulum, quæ ad asinum pertinent: non ignem & gladiũ quæ pertinẽt ad sacrificium. Spiritualiter enim pueri sunt pueriles sensus animi, qui cum asino expectant, quia tarditatem semper amant. Duo dicuntur esse pueri otiosi, scilicet, & tepidi portantes stimulum carnis & paleas leuitatis. Abraham qui interpretatur pater multarum gentium, id est, animus genitus & multarum cogitationum ascendit cum puero, id est, cum corde puro portans ignem charitatis & gladium prædicationis in manibus operis. Ego, inquit, & puer reuertemur ad vos. Necesse est vt ambo redeant, id est, vis rationis & puritas mentis ad agendam curam carnis in necessariis non in desideriis. Isaac ligatur, sed non occiditur. Et caro nostra nexibus disciplinæ est liganda, non occidenda. Quod autem in ea brutum est, id est, aries debet occidi. Allegoricè autem Deus pater arietem, id est, Christum secundum carnem immolari voluit, secundum autem diuinitatem Isaac, id est, Christus euasit illæsus. Post immolationem sequitur promissio de multiplicando semine Abrahæ. Et post passionem Christi multiplicatum est semen spirituale & dilatata est Ecclesia vsque ad fines terræ. Granum enim frumenti cadens in terra, postquam mortuum fuerit, multum fructum attulit. Vnde in Psalmo dicitur: Foderunt manus meas & pedes meos. Et subditur: Conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ. Patet igitur quod Abrahę dictę sunt promissiones, sicut in hodierna Epistola dicitur, & semini eius, id est, Christo. Ad eum enim pertinebat, quia per eum promittebatur danda benedictio. Et quod semen illud sit Christus, & non alius, ostendit ex verbis scripturæ Geneseos, quæ est: in semine tuo benedicentur omnes gentes. Non dicit scriptura: In seminibus quasi in multis, id est, sicut faceret si de multis vellet intelligi. Sed dicit in semine tuo, quasi in vno, id est, sicut qui de vno vult intelligi & illud vnum est Christus. Vnde subdit, qui est Christus, quasi dicat: Non potest alius inueniri, qui omnes gentes benedixerit. Vnde Iob de sapientia patris, id est, de Christo: Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione eius. Nõ conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi sardonycho pretiosissimo, vel sapphiro. Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri. Aurum obrizum sunt angeli fulgentes, qui nullis sordibus culpæ obfuscantur. Sed nullus eorum datus est ad redemptionem nostram. Nec argentum, id est, aliquis in prædicatione sonorus pro Christi commutatione est appensus in cruce. Quilibet enim illorum insufficiens est ad redemptionem. Nec conferetur Indię tinctis coloribus, id est, huius mundi sapientibus, qui aliud esse quàm sint verborum compositionibus, quasi superductis coloribus mentiuntur. Non adæquabitur ei aurũ vel vitrum. Aurum Indię lucet, vitrum transfucet. Per hæc sancti in patria intelliguntur, quia non solùm in se fulgent per claritatem, sed etiam mentem suam ab aliorum oculis intuentium inuicem non abscondunt. Nec tamen Christo

Gene. 18.

De septima promissione.

Moraliter.

Allegoricè de immolatione Isaac.

Iob. 28.

In solo Christo adimpletæ sunt promissiones.

Iob. 28.

Christo adæquantur, quia non est sanctus, vt est Dominus. In semine igitur Abrahæ, id est, in Christo solo benedicuntur omnes gentes. Vnde Isaias: Nisi Dominus reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus. Et in Psalmo dicitur: Potens in terra erit semen eius. Sicut enim pater vitā habet in semetipso, sic dedit & filio vitā habere in semetipso. Vnde Apost. Viuo ego, iā non ego, viuit autē in me Christus. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes viuificabuntur. Et iterum: Mihi viuere, Christus est. Vnde Dominus in Euā. Ego sum via, veritas & vita. Via exēplo, veritas documento, vita præmio. Via sine errore quærētibus, veritas sine falsitate inuenientibus, vita sine morte permanentibus. Cū igitur facta sit Abrahę promissio, quod in semine eius fieret omnibus benedictio, per legē postmodum datā, nō est irrita promissio. Et ita per legē nō est salus, sed per solā Christi gratiā. Et hoc est quod subiungit Apostolus in hodier. Epist. Hoc autē dico testamentū à Deo confirmatū. Quę post quadringentos & triginta annos facta est lex, nō irritū facit ad euacuandā promissionē. Nā si ex lege hęreditas, iā nō ex promissione, quasi dicat: Hoc testamentū confirmatū à Deo per iuramēta, dico & affirmo quod lex nō facit irritū: quod faceret si per legē daretur benedictio. Promissio enim illa nō dicit quod per legē daretur benedictio, sed per semē. Quod si per legē benedictio est, frustra promisit semē, & frustra ipsum semē venit. Nō igitur per ipsam benedictio, quia data est post multū tēporis à promissione facta Abrahæ. Si ergo de ea esset benedictio, homines illius tēporis, scilicet, Abrahā, Isaac, & Iacob nō habuissent eā. Et hoc est quod ait: Quæ lex facta est, id est, data post quadringētos & triginta annos à promissione facta Abrahę. Si ergo lex iustificat, nō est iustificatus Abrahā, qui multū ante legē fuit, quod cōstat esse falsum. Credidit Abrahā Deo ante legē, & reputata est ei fides eius ad iustitiā. Igitur antiqui qui iustificati sunt, nō ex lege, sed ex fide iustificati sunt. Et ita lex nō facit irritū testamentū, nō infirmat promissionē, neq; euacuat. Sic enim falsa esset promissio, & Deus mēdax. Nam si ex lege daretur hęreditas, id est, ex legis operibus æterna beatitudo, tunc iā nō daretur ex promissione. Et ita exclusa promissione frustraretur Abrahā. Abrahæ autē per repromissionē donauit Deus, id est, per fidē Christi sæpè promisit donare hæreditatē. Ostēdit igitur à destructione consequētis, quod nō ex lege, sed ex fide est iustificatio & hæreditas, quasi dicat: Si est ex lege, nō est ex promissione: sed est ex promissione, nō est ergo ex lege. Cū igitur lex neminē iustificet, videtur quod superfluè & nō in vanū fuerit data. Vnde ponit quæstionē satis necessariā, dicēs: Quid igitur lex? Et statim soluēs ait: Propter transgressionē posita est, donec veniret semē cui promiserat ordinata per Angelos in manu mediatoris, quasi dicat: Posita est in medio, id est, inter promissionē & semē propter trāsgressiones cohibēdas, vt saltē timore pœnæ homines cessarēt trāsgredi & quādoq; id facerēt volūtate. Data est ergo lex vt populū rudē sub timore Dei erudiret, & dignus fieret accipere promissionē, vel propter transgressionē, id est, vt homo superbè de suis viribus cōfidens factus præuaricator, liberatorē saluatorēq; requireret. Data est ergo lex vt superborū ceruix, quos faceret transgredi humiliaretur, vt medicus optaretur. Putabāt enim liberū arbitriū sibi sufficere ad iustitiā, dicentes nō deesse qui impleat, sed deesse qui iubeat. Data est ergo lex ad domandā illorū superbiā & prodendā eorum infirmitatem. Data est etiā duris in flagellum. Data est præterea in signum futurorū, vt figuratū figuris attestaretur. Ecce habes quatuor legis causas breuiter assignatas. Ordinata est etiā lex per Angelos, id est, per Moysen & alios ministros. Vel per angelos ordinata, id est, ministerio angelorum hominibus data, in quibus erat & loquebatur Deus. Ordinata dicit, quasi in medio posita inter legem naturæ & legē gratiæ. Posita etiā in manu mediatoris, id est, in potestate Christi, vt staret vel cessaret quando vellet. De quo mediatore subiungit: Mediator vnius non est, Deus autē vnus est. Cùm enim Christus sit Deus & homo, inter Deum & hominem mediat, dum eos qui à Deo recesserant, per se reconciliat, habens conuenientiam cum vtroq; extremorum. Medius autem non est nisi inter duas res. Mediator enim vnius nō est, Deus autē vnus est, quasi dicat: Nō potest esse mediator inter Deū & Deum, quia non est nisi vnus Deus, sed est mediator inter Deum & hominē. Ipse autē licèt sit medius inter Deum & hominē, cum est Deus & vnus cum Deo patre per diuinam naturam, cui mediat per humanam. Si autē vnius tantum esset naturæ, non esset medius inter Deum & hominē. Vel Deus vnus est, id est, ipse Christus homo, licèt mediator inter Deū & hominē idē Deus est cū patre. Nō enim plures sunt dij, sed Deus vnus est. Ipse autē licèt sit medius inter Deum & hominē, nō est partim Deus, partim homo, sed totus Deus & totus homo. Posset enim alicui videri, quòd Christus quia mediator est inter duo extrema non esset Deus, vel quod duo dij essent. Potest insuper hoc modo intelligi: Mediator vnius non est, id est, ipse mediator non est vnius populi tantū, id est, Iudæorū, qui legē habuerunt, sed etiā gētilium. Quia nō solū Iudæos, sed etiam gentes reconciliat Deo. Quod facere potuit, cùm ipse sit vnus Deus, idē, scilicet, Deus cum patre. Patet igitur ex promissis, quòd lex nō euacuat promissionem. Nō enim ex lege est iustitia, sed ex promissione. Et hoc est quod subdit: Lex ergo aduersus promissa Dei? Absit, quasi dicat: Non irritā facit promissionē, nec est inimica promissioni, sed magis cōfirmat eam, nec tamē præstat vitā. Vnde & subdit: Si enim data esset lex quæ posset viuificare, verè ex lege esset iustitia, & ita nō esset ex promissione, sed irrita esset promissio. Si enim lex posset prębtare vitā, & id quod promissio spoponderat, exhibere: verè promissio per legē putaretur exclusa, sed non est ita. Non enim lex vitam præstat, sed potius transgressores constituit, & sub peccato con-

Per gratiam promissio & non per legē.

Quare data sit lex.

De Christo mediatore. Nota.

Lex non euacuat promissionem sed magis confirmat.

cato cōcludit. Et hoc est quod subiūgit: Sed cōclusit scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credētibus. Scriptura, id est, lex scripta, cōclusit omnia sub peccato, id est, ostendit omnes homines clausos esse sub peccato. Non enim data est vt peccata auferret, sed vt sub peccato omnia cōclusa esse ostēderet. Et hoc ideo Deus disposuit, vt homines notata infirmitate sua, & legis insufficiētia, accelerarēt ad gratiā, per quā promissa cōsequerentur. Lex igitur data est, vt gratia quęreretur. Gratia data est, vt lex impleretur. Vitiū est enim quod demōstratur per legē, sanandū fuit per gratiā. Et ita data est lex, vt homo cognosceret peccatū suum. Et ipso currente ad gratiam, promissio daretur credentibus ex fide Iesu Christi Domini nostri. Qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM LVCAM.

Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Lucæ 10.

TETENDIT arcum suū, & posuit me tanquā signū ad sagittā. Misit in renibus meis filias pharetrę suæ. Verba sunt Ieremię in Thren. Arcus Dei est sacra scriptura, in qua per chordam noui Testamēti flectitur duritia veteris. Ex hoc arcu sagittæ mittuntur, quibus cordis duritia penetratur. Vnde idem Ierem. ad Doctores & Prælatos ait: Pręparamini cōtra Babylonem per circuitū, omnes qui intenditis arcū: debellare eam nō parcatis iaculis, quia Domino peccauit. Animæ autē auditorū sunt quasi signū ad sagittā, vt hinc suscipiant vulnera charitatis, inde iacula repellāt inimici. Ex arcu autē sacræ scripturę mittuntur sagittæ amoris & timoris, vt animæ charitate vulnerētur, & vitia puniantur. Vnde subditur: Misit in renibus meis filias pharetræ suæ, id est, sagittas ardentes & acutas ex diuina scriptura, vt in me virtutes propagētur. In renibus enim spiritualibus intelligitur propagatio spiritualis, sicut in renibus carnalibus propagatio carnalis. Vel in renibus mittit sagittas, vt in nobis carnalē voluptatē destruat. Arcus enim Domini quandoq; dicitur iudiciū eius. Vnde & tendere dicitur arcū, dum differt iudiciū, expectādo peccatores ad pœnitentiā, quia mauult habere quos remuneret, q̄ quos damnet. Vita enim non vult mortē, nec salus perditionē. Vnde in Psal. dicitur: Dedisti metuētibus te significationē vt fugiant à facie arcus, id est, diuini iudicij possint fugere percussionē. Cuiusmodi autē significatio sit ista, dicitur in Eccles. In thesauris sapiētiæ significatio disciplinæ. Thesauri sapiētiæ sunt sacræ scripturę, quibus instruimur ad disciplinā, præsertim quādo attēdentes pœnas aliorū, corrigimur, & disciplinā flagellorū patienter sustinemus. Orate ergo Dominū, fratres, vt sagittæ verborum Dei, quę ex arcu diuinæ scripturę eliciuntur, hodie pungēt & penetrēt corda vestra ad timorē, & vulnerēt ad charitatē. Beati oculi qui vident quę vos videtis. Oculi tui sicut piscinę in Esebon, quę sunt in porta filię multitudinis: sicut dicitur in Cant. Esebon interpretatur cingulū mœroris. Piscinæ sunt loca aquas assiduas & copiosas habētia. Oculi autē sunt qui arcana Dei aspiciunt. Qui si accincti per continentiā fuerint, & mœrorē, id est, lachrymarū copiā habuerint, non solū cordis desiderio in præsenti habitabunt, sed intrabunt in futuro in porta filię multitudinis, id est, in æterna beatitudine, vbi multitudinis beatorū cor vnum est & anima vna. De his autē oculis dicitur in hodierno Euāg. Beati oculi qui vident quę vos videtis, id est, qui hominē vidētes crediderunt Deū, sicut Thomę Dominus ait: Quia vidisti me, credidisti. Vidisti, scilicet, exterius corporali oculo, & credidisti interius oculo spirituali. Vnde & subditur: Dico autē vobis, quòd multi Reges & Prophetę voluerunt videre quę vos videtis, & nō viderunt: & audire quę vos auditis, & nō audierunt. Licèt autē Prophetę & Reges spiritualiter se benè regētes per spiritū sanctū Christum futurū præuidissent. Vnde de Abrahā dicitur: Vidit & gauisus est. Desiderabat tamē eū videre corporaliter secū conuersantē, colloquentē & conuescentē. Beati siquidē oculi, qui ita corporalibus oculis exterius viderūt, quod oculis spiritualibus interius agnouerūt. Hanc enim geminā visionē desiderabāt sancti Reges & Prophetæ, qui à longè gloriā Dei viderūt, quasi per speculū & in ęnigmate. Sed Apostoli pręsentē ipsum habētes ab eo quę volebāt, interrogabāt, nō per Angelos, vel per varias visionū species, sicut antiqui docebātur. Vnde Isa. de Apostolis ait: Ipsi videbunt gloriā Dei & decorē Dei nostri, id est, miracula, & alia quæ gloriose fiebāt à Christo. Beati igitur oculi qui viderūt exterius & interius, qui sic viderūt quod crediderunt. Alioquin qui tantū viderūt Christū oculis exterioribus & nō interioribus, sicut Scribæ & Pharisæi, beati nō fuerunt, sed maledicti. De quibus scriptū est: Obscurentur oculi eorum ne videant. Vnde & Christus ait: Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quia reuelasti hæc paruulis, & abscondisti sapiētibus. Ipse enim & se, & Patrē, & abscondita sacramēta humilibus reuelauit. Multi igitur Reges voluerunt videre præsentē quem desiderauerūt absentē, id est, sancti viri, se & alios benè regentes. Mens siquidē non potest habere in se virtutū regnum, nisi priùs excusserit iugū vitiorū. Talis Rex fuit Abrahā, qui vidit in spiritu diem Christi, & gauisus est. Intellexit enim hominem Deum, de stirpe sua nasciturum. Vnde ait seruo suo: Mitte manum tuam sub fœmore meo, & iura mihi per Deum cœli. Ostendit igitur illum de stirpe sua nasciturum, qui sic ad fœmur eius pertineret, vt Deus cœli crederetur. Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Hos oculos illuminat verus Sol, qui illuxit eis, qui tot radios ex se emittit, quot de

Thren. 3. — De arcu & sagittis verbi Dei. — Arcus Dei dicitur iudiciū. — Eccles. 7. — De oculis Dei & de piscinis. — De desiderio videndi Christum, quod habuerunt antiqui. — Isa. 35. — Matth. 11. — De multiplici oculo & illuminatione oculorum.

quot de ſe virtutũ exempla producit. Radiũ, ſcilicet, humilitatis, patiẽtię, paupertatis, charitatis, & aliarũ virtutũ. Sunt autẽ duo oculi, ſcilicet, cognitionis & affectionis. Oculũ cognitionis illuminat veritas, oculũ affectionis charitas. Oculus cognitionis reſpicit quid ſit agendũ, oculus affectionis quid ſit optandũ. Propterea Pſal. ait: Signatũ eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine: dediſti lætitiã in corde meo. Per lumẽ quod ſuper nos vel in nobis eſt ſignatũ, deſignatur diuina imago in diſcretione rationis. Per lætitiã diuina ſimilitudo in iocunditate delectationis. Homo enim factus eſt ad imaginẽ Dei ſecundũ cognitionẽ rationis, ad ſimilitudinẽ ſecundum affectũ dilectionis.

De intuitu oculorum, ex quo illuminati ſumus.

Illuminatis igitur interioribus oculis, cõſideramus eius gloriã, & noſtrã dolemus miſeriã. Vnde Abrahã, viſo Domino, ait: Loquar ad Dominũ meũ cùm ſim puluis & cinis. Videmus eius mundiciã, & peccatorũ noſtrorum immundiciã. Vnde Iſaias, viſo Domino ſuper ſoliũ excelſum, ait: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego ſum. Videmus eius diuitias, & noſtrã gemimus paupertatẽ. Vnde Ierem. Ego vir vidẽs paupertatẽ meã. Et Daniel viſa Dei maieſtate: Cecidi, inquit, in terrã, nec remãſit ſpiritus in me. Conſideramus eius iuſtitiã, & reputãtur à nobis omnes iuſtitię noſtræ tanq̃ pannus mẽſtruatę. Vnde Iob: Oculus meus videt te, & idcirco ago pœnitentiã in fauilla & cinere. Beati igitur oculi, qui hoc modo ſe humiliant, viſa Dei maieſtate.

De tribus oculis, & triplici viſione, et oculorum excæcatione.

Beati qui vidẽt proximos oculo miſericordiæ. Beati qui vidẽt ſeipſos oculo iuſtitię. Ecce tres oculi. Oculus humilitatis, quem diabolus excæcat per ſuperbiã. Oculus miſericordiæ, quẽ diabolus excæcat per auaritiã. Oculus iuſtitię & vindictæ, quẽ diabolus excæcat per carnis voluptatẽ, vt de carne noſtra nõ ſumamus vltionẽ. Vnde B. Iob: Quoties lucerna impiorũ extinguetur, ſuperueniet eis inundatio, & dolores diuidet furoris ſui. Lucerna impiorũ extinguitur, dũ à diabolo excæcãtur. Et idcirco inundatione dolorũ & anguſtiarũ, tam in hoc ſeculo q̃ in alio, miſerabiliter affliguntur. Dolores furoris ſuper impiũ diuiduntur, dũ & hîc diabolus illos tẽporali dolore diſuerberat, & in futuro pœnas eis æternas cõſeruat. Vnde Iere. ait: In nouiſsimis diebus intelligetis conſiliũ eius.

Ierem. 23.

Quia tunc eritis vidẽtes in pœna, qui modò clauſos habetis oculos in culpa: De his autẽ reprobis & maledictis oculis dicit Salomõ: Oculi ſtultorũ in finibus terræ.

De tribus oculis ſtultorum.

Tres ſunt oculi ſtultorũ, laſciuus, elatus, & nequã. Tres ſunt fines terræ, id eſt, eorũ qui terrena diligunt, voluptas, vanitas, & malignitas. Oculus laſciuus in fines voluptatis dirigitur. De quo dicitur: Impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius. Oculus elatus in fines vanitatis. De quo dicitur: Generatio cuius oculi excelſi ſunt. Oculus nequã in fines malignitatis. De quo dicitur: An oculus tuus nequã eſt, quia ego bonus ſum.

De medicina & ſanatione oculorum.

Tres autẽ prędicti oculi triplici medicamẽto ſanãtur & illuminãtur à Deo. Oculo laſciuiæ Dominus lutũ ad ſanandũ apponit, dũ fœtorẽ carnalis voluptatis ante mentis oculos ponit, & q̃ vilis ſit turpitudo luxuriæ nobis oſtẽdit. Vnde & cęci nati oculos, vt videret, luto liniuit.

Ioan. 9.

Oculũ vanitatis, qui ſtercore hirundinũ excęcatur, ſanat Dominus felle piſcis, ſicut legimus in Tob. Hirundo cęteris auib⁹ citius volat. Et mundana vanitas citò trãſit velut vmbra. Qui igitur immunditia terrenorũ excæcãtur, felle piſcis ſanãtur, dũ attẽdunt quãtis amaritudinib⁹ hęc trãſitoria reſperguntur, & quod pœna æterna vanitatẽ huius ſeculi ſequitur. Oculus autẽ nequã ſimplicitate & obediẽtia curatur. Vnde & Paulus crudeliter ſæuiens in diſcipulos ad miſsionẽ Ananiæ, qui ouis interpretatur, per quam ſimplicitas deſignatur, viſum recepit. Generaliter autẽ omnis cæcitas collyrio pœnitẽtiæ efficaciter curatur. Vnde Angelo Laodicię in Apocal. pręcipitur, vt inungat collyrio oculos ſuos. Per hunc enim deſignantur, qui ſuorum abundantia peccatorũ excæcãtur. Cui etiã dicitur: Pauper & cæcus, & nudus es, ſuadeo tibi emere aurum ignitum. Pauper virtutibus, cæcus doctrina, nudus bonorum operũ veſtimẽtis. Talibus igitur dicitur vt emant aurũ ſapiẽtiæ ignitũ charitate. Sapientia enim ſine charitate nõ prodeſt, ſed obeſt. Quia ſcientia inflat, quam charitas nõ ædificat.

De Legiſperito tentante Dominum.

Quod patet in Legiſperito, de quo in hodierno Euang. ſubditur: Ecce quidam Legiſperitus ſurrexit, tentans illum, dicens: Magiſter, quid faciendo vitam æternã poſsidebo? Magiſtrum vocabat cuius diſcipulus eſſe nolebat. Non enim animo addiſcendi, ſed tentandi, ipſum interrogabat, volẽs experiri vtrum interrogationi ſuę benè an malè reſpõderet, vtrum ex verbis eius occaſionẽ opponẽdi & cõtradicendi habere poſſet. Nec enim credebat in eum, ſed quaſi explorator, nõ quaſi diſcipulus ipſum audire volebat. Marcus tamẽ dicit, quod ei ſapiẽter reſpõdenti Dominus dixerit: Non longè es à regno Dei. Sed veriſimile eſt quod alius fuerit. Vnde nõ dicit Marcus, quod quęſierit quid faciẽdo haberet vitã æternã, ſed quęſiuit quod eſſet primũ mandatũ in lege. Si tamẽ de eodẽ intelligatur, potuit fieri, vt qui priùs quęſiuit tentãdo, audito Domini reſpõſo, correptus ſit. Vel tentatio illa nõ fuit mala, ſed charitatiua, nõ vt decipere vellet, ſed vt amplius experiretur ignotũ. Interrogãti ergo Dominus ait: In lege quid ſcriptũ eſt, quomodo legis? Ita Dominus reſponſionẽ ſuã tẽperauit, vt nõ ad interrogationẽ Scribę reſpõdeat, & à tentante reprehẽdi nõ poſſet. Vnde etiã illũ ad legẽ mittit, quã in ore, nõ in corde geſtabat. Verba enim legis tenẽs, vim legis neſciebat, qui Chriſti aduentũ in mundum, & eius incarnationẽ, quã lex prędixerat, ignorabat. Vnde & Magiſtrum ipſum vocãs, Deum tacet. Neq; enim Chriſtum Deum, vel Dei filium eſſe credebat.

Quod diligendus eſt Deus ex toto corde, tota anima, et ex totis viribus.

Et licèt tentator iſte Deum corde nõ diligeret, de mãdato tamẽ dilectionis rectè reſpõdens, ait: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & ex tota mente tua, & proximũ tuũ ſicut teipſum. Hoc mandatum ex Deuteronomio ſumptum, diuerſas recipit expoſitiones. Auguſtinus ſic exponit: Toto corde, id eſt, intellectu, ſine errore. Tota anima, id eſt, voluntate, ſine contrarietate.

Tota mente, id est, memoria sine obliuione. Et secundũ hoc non potest impleri in via, sed implebitur in patria, quãdo omnes motus nostros in Deum dirigemus, vbi intellectus errare non poterit, nec insurget in nobis aliquis motus sensualitatis, qui sit cõtrarius dilectioni. Et in memoria nostra ita fixus erit Deus, quod assiduè cogitabimus de ipso. Et hæc est totalitas patriæ, omnes motus animi ad Deũ sine intermissione referri. Licèt enim aliquis in cõtemplationis excessu nõ nisi de Deo cogitet, & in illo solo delectetur, absq; vllo errore & cõtrarietate, & nihil præter Deũ habeat in memoria, diu tamẽ in hoc statu nõ potest manere. Datur autẽ hoc præceptũ, teste August. nõ quia possit adimpleri in via, sed potius vt sciamus quò peruenire debeamus, & conamine vię ad tam fœlicẽ dilectionis statũ tendamus. Quod autẽ subditur, vt diligamus Deũ tota virtute vel totis viribus, expositio est præcedentiũ. Cùm enim tres sint vires animæ, vis rationalis refertur ad intellectũ, vis cõcupiscibilis ad voluntatẽ, vis irascibilis ad perpetuã memoriã, quę nullo obliuionis impedimẽto poterit perturbari. Sed propulsis omnibus obstaculis Deũ in mente iugiter & fortiter retinens, gloria & honore coronabitur, & perpetuo triumpho gloriose exaltabitur. Cùm enim tres sint partes cordis humani, rationabilis, cõcupiscibilis & irascibilis, & tria sint quæ appetuntur & diliguntur, lumẽ, scilicet, cognitionis, suauitas dilectationis, honor & gloria exaltationis, quælibet triũ viriũ prædictarũ in Domino obtinebit quod diligit. Ipse enim erit lux rationali, gaudiũ cõcupiscibili, gloria & honor irascibili. Tũc enim totaliter patriæ Deus diligetur, cũ vis rationalis aliud lumẽ, vis cõcupiscibilis aliud gaudiũ, vis irascibilis aliũ honorẽ non quæret. Ipse enim luminosam veritatẽ rationali, iocundissimã suauitatẽ cõcupiscibili, excellentissimã gloriã irascibili se exhibebit. Potest tamẽ prędictũ mandatũ sic intelligi, vt in via possit impleri. Vt exponatur de totalitate viæ, nõ de totalitate patriæ: in hunc modũ: Diliges Dominũ Deũ tuũ ex toto corde tuo. Toto igitur dicit, quia mẽs diuisa nõ impetrat, neq; enim duobus dominis seruire valemus. Ex toto igitur corde Deũ diligimus, cùm ipsum super omnia diligẽdo aliquid cõtra Deũ nõ amamus. Et licèt pręter Deũ aliquid amemus, sicut filios & cognatos, & terrenas possessiones, nõ tamẽ cõtra ipsum, sed sub ipso illa diligimus. Nihilominus autẽ toto corde Deũ diligere reputamur. Sicut aliquis totũ panẽ comedere dicitur, licèt aliquas micas, quæ decidunt, nõ mãducet. Toto igitur corde Deũ diligit, id est, toto intellectu, qui nullũ in cõfessione diuinitatis locũ errori relinquit. Tota anima, id est, tota voluntate, qui nihil vult contrariũ diuinę voluntati, sed voluntatẽ suã, quantũ in via potest fieri, diuinæ voluntati supponit. Ex omni mente sua Deũ diligit, id est, tota memoria, qui nihil reminiscitur quo minus de eo sentiat, qui nihil nisi Deũ habet in mente vel in memoria. Tota autẽ mente Deũ nõ diligit, qui vagus & profugus, sicut Cain à facie eius fugiẽdo recedit. Totis autẽ viribus Deũ diligit, qui omnes vires animæ ad ipsum dirigit, nec aliqua vi animæ vtitur cõtra Deum. Hoc igitur modo in via potest impleri prędictũ mandatũ. Beatus Bernardus autẽ satis planè & apertè ipsum exponit hoc modo: Diliges Dominũ Deum tuum ex toto corde tuo, id est, sapienter. Ex tota anima, id est, dulciter. Ex tota mente, id est, memoriter. Ex totis viribus, id est, fortiter. Ipse enim dilexit nos dulciter, dum pro nobis carnẽ assumpsit. Sapienter, dum culpa caruit. Memoriter, dum nos oriens ex alto visitauit, & in humilitate nostra memor fuit nostri. Fortiter, dum in cruce diabolũ debellauit. Et tu diligas eum dulciter, ne illectus voluptate, sapiẽter ne deceptus errore, memoriter ne absorptus obliuione, fortiter ne oppressus tribulatione auertaris ab eius affectione. Dilige præterea proximũ tuũ sicut teipsum, id est, dilige in proximo quod fecit Deus substantiã, naturã, gratiã, nõ vitiũ, ad id ad quod teipsum, & in quo teipsum, id est, in Deo & propter Deũ. Dilige sicut teipsum, vt quod tibi nõ vis fieri, alij ne feceris, & quęcunq; vis vt alius tibi faciat, facias illi, vt neminẽ facias miserũ, vel relinquas miserũ, quãtum est in tua facultate. Qui igitur prædictis modis Deum & proximũ diligit, legẽ impleuit, & vitã inuenit. Vnde Dominus Legisperito sic ait: Rectè respõdisti. Laudat eius responsum nõ factum. Vnde & subdit: Hoc fac & viues. Vita, scilicet, gratię in pręsenti, & vita gloriæ in futuro. Ille autẽ volẽs iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus? Seipsum volens iustificare, id est, iustũ ostendere. Nam si respõdisset Christus: Iudæus est proximus tuus, ipse statim responderet se diligere omnẽ Iudæũ, & ita omnẽ proximũ. Sic enim nomen proximi intelligebãt & restringebãt tracta occasione ex verbis legis, vbi dicitur: Non fœnerabis proximo tuo seu fratri tuo, id est, Iudæo, sed alieno, id est, Gentili. Et quia Iudęi nõ diligebãt Gẽtiles, qui tamẽ proximi sunt nobis tanquã eiusdẽ naturę, ostẽdit Dominus ipsum nõ esse iustificatũ. Cùm autẽ tripliciter dicatur aliquis proximus alij. Vel ratione cognationis, sicut Iudęus Iudęo, vel naturã, sicut nobis est proximus omnis homo, vel beneficio, sicut Samaritanus, qui misericordiã impẽdit sauciato. De propinquitate cognationis intelligũtur prędicta verba legis. De propinquitate autẽ naturę, qua proximus est nobis omnis homo, intelligitur mandatũ de dilectione proximi, cũ dicitur: Diliges proximũ tuũ sicut teipsum. De ꝓpinquitate autẽ beneficij intelligitur, id quod Legisperitus postmodũ respõdit, ꝗ ille, scilicet, proximus fuerit, qui fecit misericordiã in illũ, qui incidit in latrones. Cũ autẽ Dominus prima frõte posset respõdere omnẽ hominẽ ꝓximũ esse, pręelegit id insinuare quadã similitudine, ostẽdens Legisperito etiã inimicũ esse proximũ inimico, vt quasi à minore cõuincat omnẽ hominẽ omni homini proximũ esse. Ex respõsione igitur Legisperiti innuit Dominus Samaritanũ esse proximũ Hierolimitano. Et ita inimicũ inimico: Nam Samaritani inimicabãtur Iudæis. Ostẽdit insuper parabo-

Simile.

De dilectione proximi.

Tripliciter dicitur aliquis proximus.

parabolicè non ſufficere nobis omnem hominé proximũ agnoſcere naturâ, niſi proximi fuemus obſequio & impenſi beneficij,& ſi deſit facultas cùm adſit voluntas. Et hoc modo omni homini proximi eſſe debemus. Vnde in Euang.hodierno ſubditur:Suſpiciēs auté Ieſus,dixit: Homo quidam deſcendebat ab Hieruſalem in Iericho,& incidit in latrones.Magna facturus, dicturus,petiturus,Dominus aſpicere conſueuit in cœlum,dans nobis exemplũ illuc ſuſpiciēdi in agendis,petendis & dicendis,quaſi dicat: Quod agimus, quod petimus,quod dicimus totũ eſt à Deo.Licèt auté ad literá ita potuerit eſſe. Via enim de Hieruſalé in Iericho rupibus plena

Spiritualiter de eo, qui deſcēdit de Hieruſalem in Iericho.

eſt & vallibus cōcauis,atq; latronũ apta inſidiis.Vinum etiá ad literá purgat,& oleũ fouet,nos tamen myſticè parabolam Domini intelligimus. Hieruſalem enim contemplatio eſt ſuperna. Homo natura humana,Iericho miſeria mundana,Latrones dæmones,Deſcenſus culpa,Veſtes immortalitas & innocentia, Vulnera vitia, Sacerdos & Leuita antiqui Patres & miniſtri veteris teſtamenti,Samaritanus Chriſtus,Iumētum caro eius,Vinum auſtera increpatio,Oleum conſolatio, Vincula præcepta & prohibitiones, Eleuatio ſauciati generis humani redemptio,

De primo homine,et de ſeptē bobus, & ſeptem ſpicis, quas vidit Pharao.

Stabulum Eccleſia,Stabularij Prælati,Duo denarij ſcientia vtriuſq; teſtamenti. Homo igitur iſte intelligitur Adam & genus humanũ, quod in primis parentibus de Hieruſalem in Iericho deſcendit à patria in exiliũ,ab horto deliciarũ in deſertũ, à beatitudine cœleſtis Hieruſalem ad miſerias & defectũ huius miſeri incolatus.Iericho enim luna interpretatur.Luna verò in ſacro eloquio humanæ fragilitatis defectũ deſignat.Quæ dum menſtruis horis creſcit & decreſcit noſtrę calamitatis mutabilitaté exprimit,qui creſcimus naſcēdo,decreſcimus moriēdo.Tunc igitur de Hieruſalé in Iericho deſcēdit primus homo,quādo præſentis vitæ miſerias expertus eſt relicta Angelorũ ſocietate,& diuinæ viſionis cōtēmplatione.In defectũ igitur deſcēdit,dũ diabolicæ ſuggeſtioni cōſenſit.Diabolus enim ad defectũ adducit & euacuat: cuius vox eſt:Exinanite,exinanite.Septé enim boues macilētæ,quas vidit Pharao,ſepté boues pingues & pulchras deuorãt.Et ſepté ſpicæ vredine percuſſæ,ſepté ſpicas plenas cōſumunt. Et ſepté criminalia vitia,ſepté dona ſpiritus ſancti in nobis annihilãt.Fuit igitur primus homo quaſi lapis proiectus à diabolo in lacũ miſeriæ per pœnã,& in lutũ fæcis per culpã. Infixus eſt in limo profundi,& tempeſtas peccatorũ eum miſerabiliter demerſit. Propterea Iob ait:De humo enim egredietur dolor,id eſt,de homine terreno,quandiu fuit terra ſolida & nondũ incineratus peccando. Sed poſtquã ex ligno ſciētię boni & mali comedit,tanquã materia cineris & flatu diabolicę ſuggeſtionis,id eſt, igne malæ cupiditatis factus eſt cinis, egreſſus eſt dolor ab ipſo in omnes filios eius.Incraſſatus enim naturalib⁹,& impinguatus gratuitis,& dilatatus temporalibus bonis,recalcitrauit per inobedientiã. Et ita de Hieruſalé in Iericho deſcendit,& ſic incidit in latrones. Niſi enim homo priùs volũtariè deſcēdiſſet,& ſeipſum diabolo ſubieciſſet,nullã in eo diabolus

De latronibus & ſpoliatiōe hominis.

habuiſſet poteſtaté.Latrones auté ſunt dæmones in inſidiis latentes,qui deſpoliauerũt eum,& plagis impoſitis abierunt,ſemiuiuo relicto. Donis gratuitis,id eſt, virtutibus & innocentia,& inſuper immortalitatis veſte ipſum ſpoliauerunt,& vulnerauerũt in naturalibus, quæ nō prorſus abſtulerunt,ſed in parte corrupuerunt & obfuſcauerũt,rationem,ſcilicet,& intellectũ,memoriam & ingenium,atq; alia naturalia bona. Et abierunt ad tentandos alios. Abierunt non ceſſando ab inſidiis,ſed inſidias occultando. Abierunt nō à tentatione ceſſando,ſed nō tantum quantũ voluerunt nocendo,ſemiuiuo relicto & non penitus extincto.Licèt enim abſtulerunt immotalitaté,nequiuerunt tamen penitus extinguere rationé,neq; ſpem redeundi ad veniam.

De homine ſemiuiuo. Ierem. 11.

Et ita ex vna parte fuit mortuus,ex alia parte viuus. Vnde Iere.ait: Oliuam vberem,pulchram & fructiferam,& ſpecioſam vocauit Deus nomen tuũ,ad vocem loquelæ,grandis exarſit ignis in ea,& combuſta ſunt fruteta eius.Oliuam vberem vocauit humanam naturã,cui dictum eſt: Creſcite & multiplicamini,& replete terram. Pulchram in naturalibus,fructiferã in gratuitis, ſpecioſam in operibus vitæ æternæ meritoriis.Sed ad vocem loquelæ grandis,id eſt,ad ſuggeſtionem diaboli,in ſerpente grandia promittentis,exarſit in ea ignis ſuperbiæ,& combuſta ſunt fruteta,quia ardor illius ignis omnes poſteros inflammat.Plagas autem impoſuerũt,& adhuc imponere non ceſſant:quia poſt inobedientiã genus humanum originali vulnere lætaliter ſauciant,& à Paradiſo expulſum variis vitiis vulnerant,quibus integritas humanæ naturæ viola-

Iſa. 1.

tur,& mors quaſi foſsis viſceribus inducitur.A planta ſiquidé pedis vſq; ad verticé non remanſit in eo ſanitas.Vnde in Iob dicitur:Concidit me vulnere ſuper vulnus. Quod fit cùm peccato originali additur actuale.Quantò autem homo diutius in peccatis cōmoratur,tantò magis naturalia corrumpuntur. Sicut fructus ex vna parte putridus,aliã incorruptioné inducit,& parté ſynceram trahit,& inficiendo corrumpit.Vnde Seneca: Quod malũ eſt,facit malum:quod facit malum,nocet:quod nocet,deterioré facit.Et ita homo peccator cōtinuò fit deterior.Vt qui in ſordibus eſt,ſordeſcat adhuc. Teſte enim eodem Seneca: Virtus ſecundum naturã eſt,vitia inimica ſunt & infeſta naturæ. Cùm igitur Deus hominé feciſſet ad imaginé ſuam,quãtum ad naturalia & ſimilitudinem,quo ad gratuita,ſimilitudiné prorſus amiſit,ſed imaginé licèt corruptam,retinuit:ſicut ſcriptum eſt: Veruntamen in imagine pertranſit homo,id eſt,cum naturalibus ab hac vita decedit.Vel imaginem naturaliũ retinēdo,à virtutibus ad vitia tranſit.Diabolus enim vulnerauit eius rationé per ignorantiã boni. Vulnerauit etiã eum per cōcupiſcentiam mali.Licèt auté tanta malitia poſsit affici,vt nihil boni diligeret,tamé tanta ignorãtia excæcari non potuit,vt nihil boni cognoſceret.Et ita ſemiuiuum ipſum reliquit.Propterea Pſalmus ait:

Cor mun-

Cor mundũ crea in me Deus, & spiritũ rectũ innoua in viscerib⁹ meis. Petit creari cor mundũ quantũ ad similitudinẽ, quæ pœnitus tolli potuit. Petit renouari spiritũ, vt ratio reparetur, quæ corrũpi potuit, sed nõ prorsus deleri. Et iterũ in persona humani generis ait: Dereliquit me virtus mea, & lumẽ oculorũ meorũ. Dereliquit me virtus mea, quia cecidi in infirmitatẽ & impotentiã. Et lumẽ oculorũ meorũ, quia cecidi in ignorantiã. Christus autẽ factus est nobis à Deo patre virtus & sapiẽtia. Virtus, vt potentiã repararet. Sapiẽtia, vt ignorantiã tolleret, & restitueret scientiã: sicut scriptũ est: Quoniã tu es Deus, fortitudo mea. Et iterũ: Emitte lucẽ tuã & veritatẽ tuã. Spoliati igitur primi parẽtes veste iocunditatis, induti sunt pelle mortalitatis, & cilicio ex pilis primorũ motuũ cõtexto: & indutus est vir veste fœminea, & fœmina veste viri: cũ tamẽ in Deute. Dominus dicat: Non induetur veste virili mulier: nec vestietur vir veste fœminea. Quod fit dũ dominatur sensualitas & spiritus subiicitur, & in seruitutẽ redigitur. Nunc autem qualiter sanatus sit sauciatus iste, & quibus remediis curatũ sit genus humanũ, ex his quæ sequuntur, videamus. Accidit autẽ vt Sacerdos quidã descẽderet eadẽ via, & viso illo, præteriit. Similiter & Leuita, cùm esset secus locũ & videret eũ, pertrãsiit. Samaritanus autẽ quidã iter faciẽs, venit secus eũ: & vidẽs eum, misericordia motus est, & appropians alligauit vulnera eius, infundens oleũ & vinũ. Sacerdos & Leuita, qui viso eo transierunt, patres antiquos significãt, qui vitæ præsentis statũ tunc sanctè viuendo præterierunt. Sed genus humanũ per culpã vulneratum, sanare nequiuerunt. Eadem autẽ via descenderunt, quia de eadẽ mortalitate nati sunt. Vel Sacerdos & Leuita qui transeunt, sacerdotiũ & ministerium legis veteris significant, qui præterierunt, & Christo veniente cessauerunt. Lex enim peccata arguebat, mõstrabat & conuincebat, sed neminem viuificabat, nullum sanabat, quia non largiebatur indulgentiã, nec habuit misericordiam, sed iudicium & vindictam. Samaritanus qui custos interpretatur, est Christus, custos animarũ nostrarum, qui propter nos homo factus, iter vitæ præsentis arripuit. Qui cùm iter faceret, scilicet, de cœlo ad terrã venit secus vulneratũ, quando carnis nostræ infirmitatem assumpsit. Samaritanus igitur pertransiit, dum Christus per humanitatẽ huius vitæ momenta cucurrit. Venit secus vulneratum, misericorditer eidem cõpatiendo. Appropiauit autem non solùm per cõpassionem, sed per naturæ nostræ assumptionẽ vel susceptionem. Vulnera alligauit, dum peccata redarguendo prohibuit, dum peccandi consuetudinẽ cohibuit. Vincula autem sunt prohibitiones & præcepta ecclesiastica, Sacramẽta, quibus vulnera ligantur, & ne vltrà fluat sanies corruptionis & exempla mali cõstringuntur. Et quoniã genus humanum post peccatum, more phrenetici, sine vinculis cohiberi non poterat, ligauit ipsum Dominus vinculis pœnæ, fame, scilicet, siti, calore & frigore, ægritudine & labore. Sed nec sic potuit ab insania refrænari. Vnde Ieremias: A seculo fregisti iugum, rupisti vincula. Ligauit insuper phreneticum vinculis pręceptorum legis naturę & legis Mosaicę. Sed iterum hæc vincula rupit phreneticus. Vnde Isaias: Vulnus & liuor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, neq; fota oleo. Vulnus luxuriæ in sensualitate, per quod corpus inquinatur. Liuor auaritiæ in corde, per quam ratio excæcatur. Plaga tumens superbię in capite, per quam deuotio extinguitur. Vulnus luxuriæ non est circumligatum fasciis castitatis. Liuor auaritiæ nõ est curatus medicamine, id est, vino charitatis. Plaga tumens superbię, nõ est effota oleo humilitatis. Tandem Dominus Sacramentis nouæ legis & præceptis Euãgelicis gratiã addens, & legem charitatis in corde scribens vulnera sauciati clemẽter & suauiter alligauit: sicut per Osee Dominus ait: In funiculis adam trahã eos, in vinculis charitatis. Funiculos adã appellat pœnalitates, quas assumpsit secundũ humanitatem pro nobis. Per labores enim quos pro nobis sustinuit, ad amorem suum nos incitans, vinculis charitatis ad se traxit. Infudit autem vulneribus nostris vinum & oleum: quia per misericordiam culpam remisit, & per iustitiam pœnitentiam peccatorum iniunxit. Oleum enim suaue est, & vinum mordax. Oleum & vinum infudit, dum prædicando blandam exhibuit consolationem & austeram increpationem. Infudit vinum & oleum, vinum comminationum & oleum promissionũ. Oleum infudit, dum pœnitentibus spem æternæ beatitudinis tribuit. Quando verò peccatoribus æternum supplicium cõminatus est, vinũ infudit. Oleum, id est, chrismatis vnctionẽ infudit, dona, scilicet, spiritus sancti. Vinum infudit, id est, feruorẽ charitatis, vt baptizemur in spiritu sancto & igne: sicut in Euang. dicitur. Oleum infudit per misericordiam blandiendo: vinũ infudit per iustitiã flagellando. Infudit priùs vinũ compunctionis, postmodum oleum deuotionis, oleum, scilicet, gaudij pro luctu: sicut scriptum est: Secundum multitudinẽ dolorum in corde meo, cõsolationes tuæ lætificauerunt animã meam. De his autem in Apocal. dicitur: Vinum & oleũ ne læseris. Alligatis vulneribus, & vino & oleo infusis, imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam illius egit: sicut scriptum est: Et vinctos suos nõ despexit. In iumentum siquidem genus humanum posuit, id est, in se hominem, qui peccata nostra tulit, quem fecimus iumentum & oneriferum nostrum. Caro quippe eius iumentũ nostrum est: sicut scriptum est: Vt iumentũ factus sum apud te, quia in corpore suo peccata nostra portauit. In iumento etiã, id est, in cruce, nos portare voluit, vt homo membra sua habeat tanquã crucifixa, ne ad mala extendat illa. Imponi præterea iumento est in ipsam incarnationẽ Christi credere, eiusq; mysteria imitari simul, & ab hostiũ incursione tutari. In stabulum autem duxit, non in domum, non in Ecclesiam triumphantem, sed militantẽ. In qua sunt sordes pœnitẽtiæ & stercora, quibus in hac vita curatur sauciatus antequam

De indumẽtis primorum parentum post spoliationem.

Deut. 22.

De variis remediis & curatione generis humani.

De vinculis & vulnerum alligatione.

Oseen.

De multiplici infusione vini & olei.

De iumento, stabulo, & stabulario.

ad patriam veniat ſanatus. Stabulum autem præſens Eccleſia dicitur, vbi maiores reficiuntur. Sicut autem iumenta in ſtabulo ſuas immunditias deponunt, ſic homines qui beſtialiter vixerant, per confeſsionem & ſatisfactionem in Eccleſia ſancta peccata ſua deſerunt. Stabulum autem nominat & non domum, quo nomine miſerias & fœtores huius vitæ deſignat, ne homo in hoc exilio, tanquam in patria gaudeat. In hoc autem ſtabulo loris diſciplinæ ad præſepe ſacræ ſcripturæ ligantur & reficiuntur pia animalia Chriſti. Curam autem eius egit gratiam collatam conſeruando, ſicut ſcriptum eſt: Dominus ſollicitus eſt mei. Siquidem,

Verſus. *Non minor eſt uirtus quàm quærere parta tueri:*
Plus eſt ſeruare repertum quàm quæſiſſe nouum.

De duobus denariis. Sequitur: Et altera die protulit duos denarios & dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe, & quodcunque erogaueris, ego cùm rediero, reddam tibi. Non vacat Samaritano diu in terris degere, redeundũ erat, vnde deſcenderat. Itaq; altera die, id eſt, poſt reſurrectionẽ ſuã, quando amplior æternæ lucis ſplendor effulſit in mundo q̃ ante paſsionẽ, protulit duos denarios, id eſt, duo teſtamenta, in quibus æternæ Regis nomẽ & imago cõtinetur. Et dedit ſtabulario, id eſt, Apoſtolis, & aliis Eccleſiarũ Prælatis, aperiẽdo illis ſenſum, vt intelligerẽt ſcripturas ad docendũ populũ. Vel altera die, vt ſit prima dies poſt noctẽ peccati, dies pœnitẽtię, quo vulnera alligãtur. Secunda ſit dies iuſtitiæ, qua duos denarios protulit, id eſt, duo præcepta charitatis. Tertia autẽ dies erit dies gloriæ. Vel duos denarios Samaritanus protulit: quia per miſericordiã & iudiciũ ſanatũ eſt genus humanũ. Vulnerati autẽ curã ſtabulario iniunxit, quãdo in perſona omniũ paſtorũ Petro dixit: Si diligis me, paſce oues meas. Et Apo. ait: Memẽtote vinctorũ tanquã ſimul vincti. Quodcunq; ſupererogaueris, ego cùm rediero, reddã tibi: quaſi dicat Prælatis: Ego pau-
De ſupererogatione Prælatorum. ca tradidi vobis, ſed vos pro veſtræ diſcretionis arbitrio ſuperaddite, & reddetur vobis merces cùm rediero in iudicio: ſicut ſcriptũ eſt: Super pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituã. Su-
1. Cor. 7. pererogat Apoſt. qui ait: De virginibus præceptũ Domini non habeo, conſiliũ autẽ do. Supere-
1. Cor. 9. rogat etiã cùm nõ vtitur poteſtate accipiendi carnalia ab his, quibus miniſtrabat ſpiritualia. Supererogat ſtabularius, quãdo hoc agit ex voto, quod nõ accipit ex pręcepto. Supererogãt Prælati in cura ægroti, dum nõ ſolũ ea, quæ in duobus teſtamẽtis cõtinentur, ſtudẽt prędicare, ſed inſuper alia multa ſecundũ ea, quæ ſcripta ſunt, laborãt excogitare & aliis prædicare. Finita autem parabola, ait Dominus Legiſperito: Quis horũ trium videtur tibi proximus fuiſſe illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit miſericordiã in illum. Et ait illi Ieſus: Vade, & tu fac ſimiliter: quaſi dicat: Sicut Samaritanus alienus natione, proximus factus eſt vulnerato homini charitate: ita & tu omnẽ hominẽ proximũ tuum iudicãs, omnia bona, quæ potes quibuſcunq; vales, impende, & ſic impleſti charitatẽ, quæ ad vitã ducit æternã. Ad literam autẽ patet, quod alienigena Hieroſolymitę impendens miſericordiã, proximior fuit q̃ Sacerdos vel Leuita eiuſ-
Charitas & beneficiũ verè faciũt proximum. dẽ generis. Cognatio igitur nõ facit meritoriè proximũ, ſed charitas & beneficiũ. Miſericordia enim ſecundũ naturã eſt. Nihil quidẽ eſt magis ſecundũ naturã, quàm naturæ iuuare conſortẽ. Miſericordia ergo verè facit proximũ, quæ impendenda eſt, vbi maior eſt miſeria. Sic ergo Dominus reſponſionẽ temperat, vt omnis qui miſericordiã facit, proximus intelligatur. Et ſpecialiter ipſe Dei filius, qui nobis per humanitatẽ proximus factus eſt, deſignatur. Cùm igitur nemo ſit proximior nobis, quàm qui vulnera noſtra curauit: qui eſt vnũ caput cũ membris: diligamus eũ ſuper omnia, & quicquid valemus in eius ſeruitio, deuotè impẽdamus. Mandatũ enim charitatis propè eſt in corde tuo, vt te nõ poſsis excuſare. Hic eſt proximus ille, de quo in Parab. dicitur: Ne attingas terminos paruulorũ, & ne introeas in agros pupillorũ. Propinquus enim illorũ fortis eſt, & ipſe iudicabit cõtra te cauſam illorũ. Timeamus igitur illũ tanquã potentẽ Dominum, diligamus illũ tanquã fratrẽ noſtrum, diligamus eum tanquã ſpecialẽ & fidelem amicum, qui lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & animã ſuã dedit pro nobis, Dominus noſter
Apoc. 1. Ieſus Chriſtus, cui eſt honor & gloria. Per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

DOMINICA DECIMAQVARTA, DE INTROITV MISSAE, THEMA SVMPTVM EX PSALMO.

Pſal. 82. *Protector noſter aſpice Deus, & reſpice in faciem Chriſti tui: quia melior eſt dies vna in atriis tuis, ſuper milia.*

De protectiõe diuina. Iſa. 4. CREABIT Dominus ſuper omnem locum mõtis filiæ Sion, & vbi inuocatus eſt, nubem per diem, & fumum & ſplendorem ignis flammantis in nocte. Super omnem enim gloriã protectio. Et tabernaculũ erit in vmbraculũ diei ab æſtu, & in ſecuritatẽ & abſconſionẽ à turbine & à pluuia. Verba ſunt Iſaiæ de protectione diuina, & de reſpectu clementiæ ipſius ſuper Eccleſiam ſuam, quę dicitur mons, propter fortitudinis conſtantiam, & ſanctę conuerſationis eminentiam. Sion verò dicitur propter ſpeculum cõtemplationis & ſpeculã cautelæ & diſcretionis. In Eccleſia autẽ inuocatur Deus à fidelibus, corde, ore, & opere. Hoc enim verè eſt inuocare: ſicut ſcriptũ eſt: Omnis qui inuocauerit nomẽ Domini, ſaluus erit. Creauit autẽ Dominus ſuper Eccleſiã ſuã nubem per diẽ, id eſt,

refrigerium in prosperis contra incentiua vitiorũ. Et fumum cõpunctionis atq; splendorẽ ignis flammantis in nocte aduersitatis. Tribulatio enim animã illuminat, dum vexatio dat intellectum, & ignẽ charitatis magis inflammat. Quia dum superbit impius & affligit, incẽditur pauper, & charitas in eo crescit. Hęc autẽ duplex protectio in prosperis & in aduersis signata est in deserto per columnã nubis & ignis. Vnde Psal. Per diem Sol nõ vret te, neq; Luna per noctẽ. Et quoniã scriptũ est: Nisi Dominus custodierit ciuitatẽ, frustrà vigilat qui custodit eam, quantumlibet iustis in via necesse est, vt Deus illos protegat & custodiat in eis dona sua. Et hoc est quod Propheta ait: Super omnẽ gloriã protectio. In tabernaculo autẽ Ecclesiæ militantis præstat nobis Deus vmbraculũ ab æstu cupiditatis, & est nobis tabernaculũ, id est, Christi humanitas vel Ecclesia in securitate & absconsione, à turbine superbiæ, & à pluuia carnalis cõcupiscentiæ, quæ paulatim mentis rigorem emollit. Vel à turbine & à pluuia, id est, à maiori & minori persecutione. Patet igitur quod bene à Domino protegitur, qui non frangitur timore aduersitatis, nec capitur illecebris blandientis voluptatis. Propterea in hodierno officio Psal. ait: Protector noster aspice Deus. Ipse enim sub vmbra alarũ suarum protegit nos, dum per misericordiam blanditur velut mater, & per iustitiam flagellat sicut pater. Hæ enim sunt duæ alæ, quibus nos protegit materna miseratio, & paterna correptio. De his pennis ait Propheta: Orietur vobis timentibus Deum Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius. His autem alis obumbrat nobis Dominus, & protegit à furore tentationis: sicut scriptum est: Obumbrasti super caput meum in die belli. Pueros autem suos in fornace Babylonica sic protegit, quod capillus eorum non exuritur, id est, cogitatio, nec saraballa eorũ immutãtur, id est, fœmoralia. Nullus enim motus ad consensum libidinis perducitur. Protegit nos cõtra canes rabidos & lunaticos, qui nulli parcunt, qui non solùm ignotos, sed & notos inuadunt. Ipse enim factus est spes à turbine, id est, à forti spirituum immundorum tentatione, qui domum conscientiæ nostræ in quatuor angulis nititur subuertere, id est, in quatuor virtutibus cardinalibus, dum contra prudentiam per negligentiam futura non prouidentem, contra temperantiam per illicitam delectationem, contra fortitudinem per pusillanimitatẽ & timorem, contra iustitiam per inordinatum amorem à iustitiæ rectitudine animum auertit & peruertit. Sicut enim Dominus habet alas suas ad protegendum, ita diabolus habet alas suas ad peruertendum. De quibus Isaias, loquens diabolo, ait: Erit extensio alarum eius implens terram tuam, ô Emanuel. Alæ enim diaboli, id est, voluptas & vanitas valde occupant terram Ecclesiæ, quam Christus acquisiuit proprio sanguine suo, & valde dominantur in clero. Ipse fortis armatus dicitur. Peccata nostra sunt eius arma, & faciunt eum potẽtem. Peccatores seipsis armant eum, dum membris suis impugnant Deum, exhibendo membra sua arma iniquitatis peccato. Necesse est ergo, vt Deus protegat nos cõtra fortẽ armatum, qui factus est vt nullũ timeret, nec est potestas super terrã, quæ cõparetur ei. De quo in Iob dicitur: De naribus eius procedit fumus, sicut ollæ succensæ atque feruẽtis. Halitus eius prunas ardere facit, & flãma de ore eius egreditur. In naribus diaboli eius sagacitas & calliditas fallẽdi designatur. Teste autẽ Greg. de naribus diaboli fumus procedere dicitur, cùm noxiis inspirationibus praua in cordibus hominũ cogitatio nascitur, per quã oculus mentis velut fumo obscuratur. Olla succenditur, dum mens humana maligni spiritus suggestionibus instigatur. Olla feruet, dum per consensum in desideriis prauæ persuasionis mens accenditur. Et tot vndas quasi bulliendo proiicit, per quot nequitias ad exteriora opera se extendit. Quid per prunas nisi succensas carnalibus desideriis mentes designatur? Tantò igitur diabolus halitu in prunas flat, quãto conamine humanas mentes inflãmat. Ab his igitur diaboli naribus & à malitia eius protegit nos Dominus. Vnde per Isa. ait: Ponam circulum in naribus eius, & frænũ in labiis eius, & reducã eum per viam, quam venit. Per lignũ enim venit ad nos diabolus, & per lignũ crucis fugatus recessit. Per nares autẽ insidiæ calliditatis eius designãtur, quia astutè multa coniicit per cõiecturas. Circulus autẽ Christus est, de quo scriptũ est: Egressus eius à patre, excursus vsq; ad inferos, regressus ad sedẽ patris. Sapientia igitur Dei incarnata, insidias diaboli cohibuit, & dolos eius detexit, qui diuinæ protectionis auxilio frenatus est, ne noceat quantum appetit. Equus autem frenatus bibere potest, sed non comedere. Nam diabolus illos glutit, qui de facili cadunt, & nolunt repugnare. Quidã autẽ diu repugnãt, sed tandem corruunt, hos diabolus dicitur mãducare. Vnde Abacuc de Chaldæis, id est, dæmonibus, ait: Volabunt quasi aquila festinãs ad comedendum. Omnes ad prædã venient. Facies eorum ventus vrens, cõgregabit quasi arenam captiuitatem. Aquila acutè videt, cadaueribus insidet, & ea dilacerat auidè comedendo. Sic maligni spiritus perspicaci intuitu peccata attendentes, festinant vt cadaueri fœtenti & peccatis putrescenti insideant, cuius carnes lacerant per diuersa vitia pertrahẽdo, & auidè sibi incorporãt peccatores. Omnes autẽ ad prædã veniunt, quia in malo cõcordes sunt, & multos secũ adducunt: sicut Iob ait: In multitudine eorũ consumitur vestimentũ meũ, id est, ornatus innocentiæ & virtutum. Facies eorum ventus vrens, quia pręsentia & familiaritas eorum virtutum segetẽ consumunt. Congregat autem diabolus quasi arenã captiuitatem, id est, homines infructuosos, quos sub peccati iugo tenet captiuos. Hæc est arena super quã draco persequẽs mulierẽ, quæ peperit masculũ, stetisse dicitur: sicut in Apoc. habetur. Dominus autẽ protegit suos cõtra tot & tantos aduersarios. Vnde Zachar. ait: Lætabuntur & videbũt lapidem stanneũ in manu Zorobabel. Per lapidẽ stanneũ diuina protectio designatur.

Deus protegit nos sub duabus alis.

De quatuor angulis domus.

Isa. 8.

De armis & fortitudine diaboli.

De protectiõe Dei contra diabolum.

Isa. 37.

Diabolus comparatur aquilæ.

Iob 30.

Zach. 4.

De protectione Dei, & lapide stanneo. Zorobabel magister confusionis interpretatur. Hic est Christus magister & Dominus huius mundi. Stannum siquidem alia metalla ab igne defendit. Dicitur autem quod omne metallum absque stanno, ab igne cremari posit. Teste etiam Hieronymo, stannum alia metalla adulterina compositione coniuncta, diuidit. Hoc modo Christus sanctos suos diuidit, protegit, & ab igne peccati defendit, & quantũcunq; aliquis sit fortis, sine Christo vritur, quia tentationi cedit. Ipse etiã Christus omnẽ adulterinã cõmixtionem in iudicio separabit, quãdo granũ à paleis separando areã suã permũdabit. Sic igitur Christus protegit nos, humiliãdo calumniatorẽ, de quo Isa. ait: In Ægyptũ descendit populus meus à principio, id est, in primis parẽtibus. Assur, id est, diabolus, sine causa calumniatus est eũ. Et Iob ait: Nunquid mare sum ego aut cetus, quia circũdedisti me carcere? Mare sunt amara corda carnaliũ immũdis cogitationib⁹ fluctuãtia: Cetus autẽ est diabolus. Mare ergo & cetus suis coarctãtur terminis, quia nec diabolo, nec eius cõplicibus licet quantũ volunt, sed quantũ permittũtur in bonis sæuire. Sed ego, ait vir iustus, qui iam corde sum in cœlo, cur carcere carnis circundatus premor? Causam originalis peccati inquirit. Hoc enim prouenit ex carnis corruptione, quia sancti in corpore, quasi in carcere detinentur. Refrænat igitur Dominus diabolum & eius satellites. Vnde Naum ait: Increpans mare & exsiccans illud, & omnia flumina adducens ad desertũ. Mare increpat dum malorũ potentiam & malitiã coërcet. Peruersos autẽ homines cohibet in præsenti per pœnã, & exsiccat per mortẽ corporalẽ. Et omnia flumina temporalis abundantiæ, quæ ad eos cõfluebant, adducit ad desertũ, dũ ea in morte deseri facit. Homo enim cũ interierit, nõ sumet omnia. Vnde in Ecclesi. dicitur: Substãtię iniustorũ sicut fluuius siccabũtur, & sicut tonitruũ magnũ in pluuia personabunt: quasi dicat: Licèt sit magnũ tonitruũ diuitũ & sonorũ, tamẽ per pluuiã mortis, vel pœnæ præsentis facilè cessat. Dicitur igitur Dominus increpans mare, Dagon prosternendo, & exsiccans illud, Dagon mutilando. Protector noster aspice Deus, id est, humanum genus protege. Aspice afflictionem nostrã, vt subuenias, non iniquitates nostras vt punias. Aspice oculo misericordiæ in tuos, oculo vindictæ in aduersarios. De oculo misericordiæ ait Abacuc: Aspexit & dissoluit Gentes. Quæ, scilicet, priùs erant congelatæ. Oculi enim eius flamma ignis. Dissoluit etiã Gentes à vinculis peccatorũ, quibus erant ligatæ. De oculo vindictæ dicitur in Exodo: Respiciens Dominus super castra Ægyptiorũ, interfecit exercitũ eorũ. Et Isa. Vbi est zelus tuus, fortitudo tua? Zelus est amor viri in vxorem, quam si inuenerit adulteram, grauitèr punit, & adultero si potest vindicãdo se non parcit: quasi dicat: Vindictã fecisti de adultera, id est, de peccatrice anima, cur in adulterium, id est, diabolum, non vindicas, cùm sis fortis, & vindicare te posis? Sequitur: Et respice in faciem Christi tui: quasi dicat: Et si non propter nos respicere vis, saltem respice, quia sumus conformes imaginis filij tui. Vel respice in faciem Christi tui, id est, fac Christum innotescere hominibus, fac per præsentiam incarnationis Christum à Gentibus respici. Per faciem enim innotescimus aliis. Respice in faciem Christi tui, non in faciem meam, quæ turpis est. Non enim habeo faciem, quam tibi ostendere audeam. Sed in faciem Christi, quæ pulchra est: quia dilectus candidus & rubicundus est, vt propter eius pulchritudinem miserearis mei. Facies quidem Christi in exilio fuit speciosa. Ipse enim speciosus forma præ filiis hominum. In iudicio speciosa, in regno gloriosa. Sic humiliari debet, qui vult exaudiri. Vnde Daniël: Neq; enim in iustificationibus nostris prosternimus preces nostras ante faciẽ tuã, sed in miserationibus tuis multis. Teste autẽ Greg. Ille verã Domino orationem exhibet, qui nihil sibi virtutis tribuit, qui bona quę agit, esse de misericordia cõditoris agnoscit. Respice in faciẽ Christi tui. De cuius pulchritudine in lib. Regũ dicitur: Erat autẽ Dauid rufus & pulcher aspectu, decoraq; facie. Rufus, id est, rubeus, quia sanguine passionis coloratus. Pulcher aspectu per imitationis exemplũ. Decoraq; facie quadriformi, id est, faciẽ hominis nascẽdo, vituli moriẽdo, leonis resurgẽdo, aquilæ ascendẽdo. Vnde Psal. Quærite faciẽ eius semper. Ne auertas faciẽ tuã à me. Auertente autẽ te faciem, turbabitur. Et in lib. Regũ dicitur: Magnificatus est Rex Salomõ, id est, pacificus noster Christus, super omnes Reges terræ. Et vniuersa terra desiderabat videre vultũ eius. Iuxta illud: Faciẽ tuã Domine, requirã: vultũ tuũ deprecabuntur omnes diuites plebis. In facies autẽ peccatorũ Deus nõ respicit: quia nõ approbat illas, nec cognoscit. Vnde in Threnis dicitur: Denigrata est super carbones facies eorũ, & nõ sunt cogniti in plateis, id est, à Deo approbati in lata via, quę ducit ad mortẽ. Amisso siquidẽ igne charitatis, fiunt nigri velut carbones extincti. Respice in faciẽ Christi tui. Moyses, vt efficaciter oraret, ait: Recordare fœderis, quod pepegisti cum Abrahã, Isaac, & Iacob. Sed Ecclesia efficatius nunc postulat, cùm dicit: Respice in faciẽ Christi tui, id est, merita eius, nõ nostra attendas. Vnde etiã in fine orationũ subiũgit: Per Dominũ nostrũ Iesum Christũ. Respice in illũ, quẽ dedisti nobis in fœdus recõciliationis. Vnde per Isa. pater ad filiũ ait: Dedi te in fœdus populi mei. Hoc est quod in Genesi Dominus ait: Est arcus meus in nubibus, & videbo illũ, & recordabor fœderis mei sempiterni, quod pactũ est inter Deũ & omnẽ animã viuentẽ. Arcus iste fœderis Christus est, per quẽ fœderati sumus Deo patri, quẽ Deus videt, & respicit ea, quę pro nobis sustinuit. Hic arcus positus est in nubibus, id est, in sanctis, à terrenis voluptatib⁹ eleuatis, in quibus apparẽt vestigia saluatoris. Et in Iob dicitur: Non est qui vtrunq; posit arguere, & mittere manũ suã in ambobus: supple nisi Christus. Vtrunq; arguere, id est, cohibere hominẽ à culpa, & Deũ à vindicta. Greg. Hominẽ arguit ne delinqueret, & Deo restitit ne feriret. Manũ misit in ambobus, quia exem-

Dominus diabolum & eius satellites refrænat. Isa. 52.

Ecclesi. 40.

De oculis Dei et aspectu eius

De multiplici respectu Dei in faciem.

De pulchritudine faciei Christi.

Dan. 9.

De turpi facie peccatorũ.

De arcu fœderis.

De fœdere mediatoris, & quod reconciliauit nos patri.

quia exẽpla hominibus quę imitarẽtur, tribuit, & Deo in se opera quibus placaretur, ostẽdit. Vnde in Deuter. dicitur. Benedictio eius qui apparuit in rubo, descẽdit super caput Ioseph. Rubus plenus est aculeis, in quo ignis apparuit, sed illũ nõ cõsumpsit. Et significat Christũ qui aculeis pœnalitatis plenus fuit, nec tamen consumptus est igne tribulationis. Pater igitur aculeos in rubo prospicit, vt nos liberet à peccatorum aculeis. Vnde & ipse Christus ad patrem ait: In me transierunt irę tuæ, id est, suscepi iram tuam in me, vt eã à peccatoribus auerterem. Cùm igitur homo armatus esset gladio culpæ, & Deus gladio vindictæ, Christus posuit se medium inter illos, & mittens manum in ambobus, pacificauit vtrumque: & pro nobis interpellans patri cicatrices ostendit. Ac si dicat: Respice in faciem Christi tui. Vide vtrum sit tunica filij tui, quę tincta est sanguine passionis. Recordare paupertatis, transgressionis, absynthij & fellis, quæ, scilicet, pro salute generis humani sustinui. Transgressio appellatur excessus ille, quem Hierusalem fecit. Respice ergo in faciem Christi tui. Vide quanta pro hominibus ipse factus homo sustinuit. Propterea in Iob dicitur: Si fuerit Angelus pro eo loquens vnum de similibus, vt annuntiet hominis æquitatem: miserebitur eius & dicet, inueni in quo propitier ei, quasi dicat: Si fuerit angelus magni consilij pro genere humano patri, scilicet, supplicando, pro ipso loquens, vnum de similibus, quibus nobis assimilatur, vt annunciet hominis æquitatem, id est, naturę humanæ veram in se conformitatem: vel annuncians æquitatem, id est, tantam in homine Christo humilitatem, quantam in primo homine constat fuisse superbiam, miserebitur eius, id est, humani generis Deus pater. Inuenit enim in quo propitietur ei. Cùm enim nullus alius coram Deo iustus intercessor apparuerit ad propitiandum hominibus, factus est homo Deus. Vnde Gregorius super hunc locum. Sic faciebat Iob cunctis diebus ait: Sine intermissione pro nobis redemptor holocaustum immolat, quia sine cessatione patri carnem suam demonstrat. Ipsa quippe incarnatio, emundationis nostræ est oblatio. Respice in faciem Christi tui, quasi dicat: Et si nõ propter nos, saltẽ propter faciẽ Christi tui, cui cõformes sumus. Respice in faciem Christi tui, id est, in sanctos, qui sunt conformes imaginis filij Dei. Respice in capillos Christi tui. De quibus in Canticis dicitur: Comæ eius sicut elatæ palmarum, nigræ quasi coruus. Palmæ & coruo comparantur fideles Christo capiti adhærentes, quia studio sanctæ conuersationis, vt palma virent, & nigri atque despecti sunt mundo, abiecti & tribulationibus exterius denigrati. Coruus auis est improba. Sic etiam sancti orare non cessant, vt propter improbitatem eorum amicus det eis panes quotquot habent necessarios, nec recipiunt aliquos ad sacramenta Ecclesiæ, qui non assimilantur eis. Sicut coruus non pascit pullos donec nigrescant & similes sibi efficiantur. Elatæ autem dicuntur summitates palmarum vel fructus earum, quia erecti sunt & alti, & in superioribus dilatati. Respice in oculos Christi tui, de quibus in Canticis dicitur: Oculi tui sicut columbarum super riuos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluenta plenissima. Hi sunt doctores sancti, qui Christi Ecclesiam verbo & exemplo illuminant, qui columbis super riuos aquarum comparantur propter simplicitatem & cautelã. Resident autẽ iuxta fluenta plenissima scripturarũ, vt percipiant vmbram accipitris infernalis. Residẽt etiã per spẽ iuxta fluẽta beatitudinis æternæ, & lotæ sunt atq; dealbatæ lacte diuinæ gratiæ, lacte etiam teneræ doctrinæ à principio fuerunt enutritæ. Respice in genas Christi. De quibus in Canticis dicitur: Genæ eius sicut areolæ aromatum, consitæ à pigmẽtariis. Hi sunt sancti humiles & verecundi ornantes Ecclesiam Dei. Qui aromatibus comparantur, propter bonæ opinionis odorem. Areolis etiam assimilantur, quia in eis pullulant diuersa genera virtutum. Pigmentarij autem dicuntur Apostoli & apostolici viri. Duæ etiam genæ faciei Christi dicuntur, innocentia & patientia, de quibus dicitur: Si quis te percusserit in vnam maxillam, præbe ei & alteram, id est, si quis impetit innocentiam, præbe patientiam. Conscientia autem nostra facies est interioris hominis, quæ duas habet genas, id est, duplicem pudorem. Vna est eius gena, qua erubescit de bonis quæ agit, vanis extolli fauoribus. Alia qua erubescit pulsata tentationibus. Respice in labia Christi tui. De quibus in Cant. dicitur: Labia eius stillantia myrrham primam. Hi sunt sancti prædicatores, qui myrrhæ primæ comparantur propter voluntariam carnis mortificationem. Primam ergo myrrham stillãt, dum propter Deum & non propter temporale commodum alios ad carnis mortificationem inuitant. Respice nasum Christi tui. De quo in canticis dicitur: Nasus tuus sicut turris Libani, qui respicit contra Damascum. Hi sunt viri sagaces & discreti, recti & prominentes, qui de alto respiciunt contra insidias diaboli. Damascus enim potus sanguis interpretatur, & signat diabolum, qui sanguine peccatorum delectatur. Et nos contra potum sanguinis respicere debemus, non solùm oblatum respuendo, sed potatum euomendo. Respice in dentes Christi tui. De quibus in Canticis dicitur: Dentes tui sicut grex ouium, quæ descendunt de lauacro. Omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis. Hi sunt sanctarum scripturarum expositores, cibum vitæ ad nutrimentum nostrum masticantes. Albi per innocẽtiam, modici per humilitatem, firmi per stabilitatem, ordinati & sibi inuicem coniuncti per fraternam concordiam, sine carne, id est, sine carnali affectione, sine cute, id est, sine simulatione cibi saporem in se non recipientes, sed ad corpus trãsmittentes, quia non quæ sua sunt quærentes. Qui gregi ouium comparantur propter simplicitatem & fœcunditatem. De lauacro autem ascendunt, quia nihil de ore iusti procedit, quod fonte sapientiæ purificatum non sit. Omnes autem gemellis fœtibus esse dicuntur, quia in se habent

Christus ostendit se patri, & ea que pro nobis sustinuit, & est aduocatus noster.

De diuersis partibus faciei Christi. De capillis.

De oculis Christi

De genis Christi.

De labiis Christi.

De naso Christi.

De dentibus Christi.

De auribus Christi. habent ſpiritualem fructum & vtiles ſunt ad proximum. Reſpice in aures Chriſti tui. De quibus in Iob dicitur: Nunquid auris verba diiudicat. Hi ſunt viri ſancti obediẽtes pręceptis Dei, qui verba diiudicãt vt diſcretè obediãt. Ecce quã pulchra eſt facies myſtica Chriſti, quæ quot habet partes, tot habet pulchritudines, quas Deus pater reſpicit approbãdo, & meritis ipſarũ nobis redditur placabilis & benignus. *Reſpicere debemus in faciem Chriſti.* Reſpiciamus & nos fratres in faciẽ Chriſti, quã nobis in humanitate exhibuit ad imitationis exẽplum, & vt ad eius accẽderemur amorẽ. Ignis enim charitatis à facie eius exarſit, & carbones, id eſt, prius nigri peccatores ſuccẽſi ſunt ab eo. Cũ igitur factus ſit homo, vt faciẽ Dei videat, magna eſt miſeria, dũ homo ad id quod factus eſt, facere non curat. Facies autẽ ſiue vultus quo pater agnoſcitur eſt filius, qui eſt imago patris, ſicut ſcriptũ eſt: *Ioh. 14.* Qui videt me, videt & patrẽ. Lumẽ autẽ vultus Dei cognitio eſt filij & illuminatio fidei, quę quaſi characteres cordibus fideliũ naturaliter ſunt impreſsi. Vnde Pſal. ait: Signatũ eſt ſuper nos lumẽ vultus tui Domine, dediſti lætitiã in corde meo. In cognitione enim creatoris delectatio eſt, & lætitia cordis puri. Vnde in Iob dicitur: Videbis faciẽ eius in iubilo. Et in Iſa. Attenuati ſunt oculi mei ſuſpiciẽtes in excelſo. Supernorũ enim contẽplatio ęternæ beatitudinis acuit deſideriũ. Et Iob ait: Ad Deũ ſtillat oculus meus: quod fit, dũ oculus charitatis in amoris interni cõpunctione defluit. Et quoniã ſcriptũ eſt: Oſtẽde faciẽ tuã & ſalui erimus: reſpiciamus in faciẽ ſaluatoris noſtri, quę nobis ad imitandũ proponitur. Ad hoc enim apparuit benignitas & hu- *Iſa. 49.* manitas ſaluatoris noſtri Chriſti. Vnde per Iſa. ait: In manibus meis deſcripſi te. Et ſubditur: Super manus meas depinxi muros tuos, quaſi dicat: Dedi tibi formã, quã te oporteat facere. In manibus autẽ paſsione rubricatis ſatis inſinuauit, quid facturi eſſent imitatores eius. Muri autẽ, *De his qui excæcati ſunt & faciem Chriſti videre non poſſunt.* id eſt, prælati, qui ſubditos inueniũt & defendũt depicti debẽt eſſe ſanguine illo, qui de Chriſti vulneribus effluxit. Reſpiciamus in faciẽ Chriſti, ſcriptũ eſt enim: Oculi ſapiẽtis in capite eius. Malè autẽ reſpicit qui quęrit à ſiniſtris, quod quærendũ eſt à dextris. Hi ſunt temporaliũ amatores, qui beatitudinẽ quærũt in terrenis, quã quærere debẽt in ęternis. Valdè quidẽ cæci ſunt, qui à facie gladij nõ declinãt. Vnde in Iob dicitur: Operuit faciẽ eius craſsitudo, id eſt, mẽtis oculos preſsit deſiderata terrenarũ rerũ abũdantia, vt verũ lumẽ nõ videãt. Vel ſicut in Iob dicitur: Per quã viã ſpargitur lux ſi cognoſcãt per illũ, ſcilicet, qui dicit: Ego ſum via. Vnde in eodẽ Iob dicitur: Per diẽ incurrẽt tenebras, & quaſi in nocte ſic palpabunt in meridie. Quia in miraculoſa Chriſti præſentia, quaſi tenebroſi de eius deitate dubitant, & in ipſa luce miraculorũ quaſi palpãdo eũ quærũt, dicẽtes: Quouſq; animas noſtras tollis, ſi tu es Chriſtus, dic nobis palã. Hi igitur qui vitio ſuo excæcati in faciẽ Chriſti nõ reſpiciũt per Sedechiã deſignãtur. De quo in libro Reg. dicitur: Fugit Sedechias per viã, quę ducit ad cãpeſtria ſolitudinis, & perſecutus eſt eũ exercitus Chaldæorũ, cõprehenditq; eũ in planicie Iericho, & omnes qui cũ eo erãt, diſperſi ſunt, & extinctis prius eius filiis, Rex Babylonis oculos illi in Reblatha eruit. Malignis ſiquidẽ ſpiritibus animã circundãtibus nõ fugit homo miſer ad montes, de quibus dicitur: Leuaui oculos meos in mõtes, vnde veniet auxiliũ mihi, ſed ad cãpeſtria ſolitudinis & ad latã & ſpacioſam viã, quæ ducit ad mortẽ. Et exercitus dæmonũ cõprehendit eũ in planicie Iericho, id eſt, in laſciuia, & defectu carnalis conuerſationis. Et omnes bellatores qui cũ eo ſunt, id eſt, virtutes eũ relinquũt. Rex autẽ Babylonis, id eſt, diabolus extinctis bonorũ operũ filiis, lumẽ cognitionis ei tollit. Quod recte in Reblatha patitur, quę multa hic interpretatur. Animę enim lumẽ totius rationis clauditur, qui prauo vſu & iniquitatum ſuarũ multitudine prægrauatur. Reſpice in faciẽ Chriſti tui, & fac nos reſpicere in illã in præſenti, vt tandem ipſum facie ad faciẽ in æterna beatitudine videamus. Quia melior eſt dies vna in atriis tuis ſuper milia. Dies vna dicitur dies æternita- *De atriis Hieruſalem.* tis, quæ eſt immutabilis ſine ortu, ſcilicet, & occaſu, cui nõ cedit dies heſternus, & quã nõ vrget craſtinus. Hæc autem dies ęternitatis eſt in atriis, id eſt, in amplitudine charitatis, & latitudine cœleſtis regionis, & eſt ſuper milia dierum huius ſeculi, ſcilicet, ſuper infinitos dies præſentes. Commendatur ergo ſtatus ille beatitudinis à tribus, à claritate, ab immutabilitate, à iocunditate. Dies, ecce claritas: vna, ecce immutabilitas: in atriis tuis, ecce amplitudo delectationis atque iocunditatis. De his autem atriis idem Pſalmus ait: Concupiſcit & deficit anima mea in atriis Domini. Deficit, ſcilicet, à ſtatu ſuo tendens & aſpirans in atria ſupernæ Hieruſalem. Defectus iſte bonus eſt, dum anima languet deſiderio & amore intrandi in Eccleſiam trium- *Simile.* phantem. Sicut enim vua preſſa deficit in vinum, ita anima ſancta languet deſiderio & amore tendens in requiem cæleſtis apothecæ. Hæc igitur atria ſunt illa deambulatoria quæ vidit Ezechiel in templo Domini: De quibus atriis Pſalmus ait: Stantes erant pedes noſtri in atriis tuis Hieruſalem. Pedes enim affectuũ firmiter ſtant per deſideriũ in amplitudine iocunditatis ſupernæ. De quibus Tob. ait: Plateę Hieruſalẽ ſternẽtur auro mũdo. Platea enim ſupernę ciuitatis eſt latitudo perfectæ charitatis. In Apoc. dicitur, quod ſternẽtur auro mũdo ſimili vitro puro, vt per aurũ clara, per vitrũ pura charitas deſignetur. Corda enim ciuiũ ſupernę Hieruſalẽ ſibi inuicẽ & claritate fulgẽt, & puritate trãſlucent. Ibi quippè vniuſcuiuſq; mentẽ alterius corpulẽtia oculis nõ abſcõdet. Singulis enim manifeſta erunt corda aliorũ. In plateis enim cœleſtis Hieruſalem nõ erit lutũ terrenę voluptatis, nec puluis mũdanę vanitatis, ſed perfectę claritatis auro ſternentur, ſimili vitro imperturbatę puritatis. Melior igitur eſt dies vna in atriis illis ſuper milia dierũ. De quibus Ierem. ait: Diem hominis non deſideraui. Hæc eſt dies proſperitatis mundanæ. De qua Iob ait: Ducũt in bonis dies ſuos. Et iterũ: Nónne lux impij extinguetur, id eſt, proſperitas

quam

quam hîc habes, finietur: Et rursum ait: Lux obtenebrescet in tabernaculo illius, id est, gaudium de temporalibus in eius conscientia deficiet. Dies autem æternæ claritatis melior est super milia dierum temporalis prosperitatis. De qua die Dominus ait: In die illa non interrogabitis me quicquam. Qui enim ambulat in die illa, non offendit. Hæc est dies, quam fecit Dominus, quam illuminat ille qui candor est lucis æternæ, qui diuisit hanc lucem à tenebris, qui lucem habitat inaccessibilem, in qua fulgebunt sancti tanquam sol in regno, scilicet, æternæ claritatis, & claræ æternitatis, præstante Domino nostro Iesu Christo. Qui viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

De die prosperitatis transitoriæ.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM EX Epistola ad Galat. 5.

Fratres, Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis: Caro enim concupiscit aduersum spiritum, & spiritus aduersus carnem. *Gala. 5.*

GAVDIVM onagrorum pascua gregum, donec effundatur super nos spiritus de excelso. Verba sunt Isaiæ ostendentis quod carnalis concupiscentia in homine dominatur, nisi regimine spiritus sancti refrænetur. Prius enim homo est animalis & carnalis, donec spiritus sanctus de excelso effundatur super eum, & tunc fit spiritualis: quia gustato spiritu decipit omnis caro. Homo igitur animalis carnalibus desideriis deditus, onagro comparatur, id est asino siluestri per luxuriam, qui pascitur & delectatur in gregibus illicitorũ motuum. In pascuis igitur gregum est delectatio & gaudium onagrorum, donec per spiritum sanctum corda eorum inflammentur, & in eis carnalia desideria igne spiritus sancti comburantur & consumantur. Et hoc est quod in hodierna epistola ait Apostolus: Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Spiritu ambulate, id est, ratione, vel potius spiritu sancto; Non enim hoc potest spiritus hominis per se. Et tunc desideria carnis, id est, delectationes, quas caro suggerit, non perficietis, id est, opera eorum consensu voluntatis non implebitis, sed carnem spiritui subiicietis. Econtra de carnalibus Osee ait: Effraim factus est quasi panis subcinericius, qui non reuersatur, vt scilicet, caro spiritui subiiciatur. Et Amos ait: Qui innititur super parietem, mordebit eum coluber, id est, diabolus. Paries siquidem diuidens inter Deum & animam est caro nostra, quæ aquis luxuriæ velut paries lutosus facilè dissoluitur. Vnde non debemus illi inniti. Iacta enim super carnem curam tuam, & ipsa te decipiet. Iacta super mundum curam tuam, & ipse te affliget. Iacta super diabolum curam tuam, & ipse mordebit te, & interficiet. Iacta super Deum curam tuam, & ipse te enutriet. Non igitur innitamur carni, nec eius acquiescamus voluntati. Qui enim in carne delectatur, à Dei misericordia alienatur. Vnde Iob: Obliuiscetur illius misericordia, dulcedo eius vermis. Ex carnis dulcedine triplex vermis generatur. Vermis mali desiderij, vermis malæ conscientiæ, & vermis gehennæ. Quartus insuper vermis cadauer hominis in sepulchro corrodit. Carnales autem homines calice Babylonis inebriati, dulcedine carnis illecti, more ebrij morsus vermium & corrosionem serpentum infernalium in feruore libidinis nõ sentiunt. Vnde in Parabolis dicitur: Verberauerunt me, & non dolui, traxerunt me & non sensi. Sed postmodum, dum conscientia incipit remordere, sentitur mus in pera, ignis in gremio, serpens in sinu, clauus in oculo, spina in pede, coluber in ventre. Via enim carnis in ingressu est delectabilis, in progressu execrabilis, in egressu damnabilis. Ingredientibus propinat mel sophisticum, progredientibus acetum cum felle, egredientibus venenum aspidum insanabile. Econtra via iustitiæ ingredientibus est dura, progredientibus dulcis & amœna, egredientibus gloriosa. Ingredientes enim tanquam aurum in fornace probat, progredientes sanctificat, egredientes glorificat. Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis, sicut scriptum est: Tu siccasti fluuios Ethan, id est, diaboli, cuius fortitudo in lumbis eius. Ethan enim, fortis interpretatur. Spiritu enim sancto desiccantur in nobis flumina illa, in quibus cubat draco ille magnus, id est, diabolus, sicut in Ezechiele dicitur: Requiescit enim in fluxu carnalis voluptatis & dormit in locis humentibus. In locis autem aridis requiem non inuenit, quia vbi non est humiditas voluptatis, ibi non est incentor libidinis. Et ita sedente Axa super carnis asinam, & conculcante eam fortiter, confertur spiritus sanctus, non solùm irriguum inferius, vt lugeat pro peccatis, sed etiam irriguum superius, vt fiat spiritualis, vt iam non coquat hœdum in lacte matris suæ, id est, motus sensualitatis in carnis suauitate. Sensualitas enim capræ fœtidæ comparatur. Econtra sapientia non inuenitur in terra suauiter viuentium. Nam qui adhuc huius vitæ voluptatibus pascitur, ab internæ sapientię delectatione separatur. Tunc à Dalida Sampsoni crines raduntur, cùm per carnis voluptatẽ anima virtutibus spoliatur. Et ita Sampson, qui interpretatur sol eorum, id est, ratio sicut vrsus ad peluim ardentem, per carnis desideria excæcatur. Dalida enim quæ interpretatur situla vel paupercula, est caro, quæ semper sitit & nunquam satiatur, & tanquam paupercula mendicat voluptates. Vnde in Threnis dicitur: Dederunt pretiosa quæque ad refocillandam animam, id est, animalitatem ad refocillandã non satiandam. Spiritu ergo ambulate vt rore spiritus sancti ignis libidinis in vobis extinguatur, & caro spiritui subiiciatur. Propterea Naum ait: Aquam hauri tibi, propter obsidionem, extrue

Carnalis est omnis homo nisi spiritu sancto roboretur.

De carnalibus hominibus.

Amos 5.

De quadruplici verme.

De via carnalium & via iustorum.

Spiritu sancto siccantur fluxus carnalis voluptatis

De Dalida et Sampsone.

Rore spiritus sancti extinguitur ignis libidinis.

extrue munitiones tuas,intra in lutum & calca subigens tene laterem. Aquam spiritus sancti, & fluenta scripturarum haurire debemus,ne castrum nostrum à diabolo capiatur. Vndique *De luto & latere.* enim ab hostibus obsessi sumus. Extruere autem munitiones nostras debemus, id est,propugnacula virtutum,& intrare lutum considerando carnalium voluptatum fœtorem infamiæ in præsenti & pœnam gehennæ in futuro. Lutum intramus,dum originem nostram & fragilitatem attendimus. Lutum etiam intramus & conculcamus,dum consideramus vitæ præteritæ immunditiam,non ad delectandum,sed ad exprobrandum. Lutum præterea intrat vt conculcet,qui iumentum corporis domat ne calcitret. Laterem verò subigendo tenemus,dum corpus nostrum castigando in seruitutem redigimus. Corpus siquidem humanum lateri comparatur, quia more lateris igne laboris & tribulationis solidatur. Aqua autem dissoluitur & inquinatur:quia quantò mollius procuratur, tantò amplius sordidatur. Et quia plerumque qui abstinent à vitiis carnalibus exterius, igne prauæ cogitationis & vitiis spiritualibus infestantur interius, subdit Propheta: Ibi comedet te ignis, peribis gladio,& deuorabit te bruchus. Pœnitentibus igitur de abstinentia non est præsumendum, ne comedat eos ignis prauæ cogitationis,& pereant gladio praui operis. Bruchus autem deuorat animam,cùm opus ducitur in consuetudinem: bruchus siquidem alas nō habet, & rei quam depascit donec totum consumatur, incidet. Ita & terra liberi arbitrij prorsus depascitur & consumitur consuetudine peccandi. Vnde Psalmus: Inflammatum est cor meum, scilicet,per malam cogitationem, & renes mei commutati sunt per delectationem,& ego ad nihilum redactus sum per malam operationem & peccati consuetudinem. Propterea Ezechiel ait: Omnes manus dissoluentur, & omnia genua fluent aquis. Manus operum dissoluuntur in lasciuiis,& genua fluent aquis in luxuriotis. Vnde Psalmus orat,dicens: Ne tradas me Domine à desiderio meo peccatori, id est, non permittas,vt per desiderium malæ concupiscentiæ spiritu sancto recedente præbeatur, vt pateat *De fumo, stillicidio, & mala vxore.* diabolo introitus ad me. Fumus enim,stillicidium & mala vxor eiiciunt hominem de domo cōscientiæ bonæ,& Christum de domo animæ. Fumus,id est,tentatio à spiritibus in hoc aëre habitantibus procedens. Mala vxor quæ hæres est dominæ suæ, quam teste Ecclesiastico terra *De conculcatione dæmonum & vitiorum.* sustinere non potest: hæc est refricatio voluptatis præteritæ post repudiationem actionis peruersæ. Spiritu ambulate & desideria carnis non perficietis. Sed spiritu adiuuante super aspidem & basiliscum ambulando conculcabitis leonem & draconem. Per aspidem,quæ blanda est in facie,sed pungit in fine, voluptas carnis designatur. Per basiliscum,qui solo visu interficit,suggestio diabolici intelligitur: vel peccatū inuidiæ,quæ occidit hominem inspecta fœlicitate alie-*Amos 2.* na. Conculcabitis insuper leonem elationis,& draconem iræ sæuientis. Vnde per Amos Dominus ait: Mittam ignem in Moab,& deuorabit ædes Charioth,& morietur in sonitu Moab, & in clangore tubæ. Misit enim Dominus ignem spiritus sancti contra Moab,id est,contra diabolum,& deuorauit ædes Charioth,quod interpretatur occursus ignis. Nam contra ignem carnalis concupiscentiæ occurrens ignis diuinus mentes quas incenderat ignis diaboli, in ardorem suum conuertit. Mortuusque est Moab,dum regnum eius destructū est in sonitu & clangore tubæ prædicationis. Teste enim Ioële: ficus & vinea dederunt virtutem suam. Ficus,id est,dulcedo sancti spiritus,& vinea sacræ scripturæ in gentium conuersione. Patet igitur quantum prosit spiritu ambulare contra desideria carnis,& spiritu facta carnis mortificare,& ipsam semper viriliter expugnare. Quod valdè necesse est. Vnde & subditur: Caro enim concupiscit *De pugna carnis et spiritus.* aduersus spiritum,& spiritus aduersus carnem. Caro dicitur concupiscere,id est,anima secundum carnem. Sicut auris dicitur audire,cùm potius anima per aurem audiat. Spiritus autem & ratio gratia Dei adiuta concupiscit aduersus carnem. In hac igitur pugna meliori est credendum,id est,spiritui. Si enim Agar ancilla eleuetur contra Saram dominam suam,id est,caro contra spiritum,benè concedit ei Abraham, id est, Deus pater,vt vtatur ea & affligat prout vult vt sit ei subiecta. Nam si caro exterius affligatur,necesse est,vt sensualitas interius refrænetur. *De carnis afflictione.* In vitula siquidem Sampsonis, arantes ab ipsa accipiunt solutionem problematis extortam per afflictionem. Exerceamus igitur variis laboribus vitulam nostram,id est, carnem: & ipsam affligamus, vt ratio & intellectus liberius & subtilius diuina mysteria percipere mereantur. Meritò enim abstinentiæ dedit Deus Danièli,& sociis eius sapientiam & gratiam. Quia contemptis regiæ mensæ cibariis delicatis,aqua & leguminibus vesci maluerunt. Dum igitur exterioris cibi alimenta sibi subtraxerunt, ad interni pabuli suauitatem peruenerunt. Sicut enim fomentum omnium vitiorum est gula, sic nutrix omnium virtutum est abstinentia. Venter autem pinguis tenuem sensum non generat. Filij hominum vsquequo graui corde, quia pingui carne. Donec igitur ablactatus sit Samuel,& à carnis dulcedine separatus,in domo Domini dignè ministrare non potest. Qui igitur more Eliæ vult fugere Iezabel,& venire ad montem Dei Oreb, grandis sibi restat via. Iezabel fluxus vanus vel fluens sanguine interpretatur, & signat carnem peccato immundam. Oreb autem interpretatur mensa. Vnde per montem Oreb refectionis excellentia atque præeminentia designatur: fugientibus igitur à carnis immundicia ad diuinæ refectionis excellentiam,grandis restat via. Per quadraginta enim dies & noctes ambulare debemus toto, scilicet, tempore vitæ nostræ carnem affligendo,quousque ad mon-*Num. 18.* tem Dei Oreb,id est,ad plenam æternæ vitæ refectionem perueniamus. Propterea in Numeris dicitur: Pactum salis erit sempiternum coram Domino tuo, ac filiis tuis. Hoc est pactum

pœnitentiæ

pœnitentiæ & macerationis carnis. Hoc enim sale saliuntur carnes ne vermescant. Vnde & Matthæus ait: Omnis victima sale salietur. Aliter enim homo non potest se facere victimam Deo. Teste enim Apost. sapientia carnis, mors est. Vnde Isa. Nocte vastata est Ar-Moab, conticuit: quia nocte vastatus est murus Moab. Ar interpretatur aduersarius, hęc est sapientia carnis, quæ perit in nocte mortis. Quia virum iniustum mala capient in interitu. Moab conticuit, quia peccatores in tenebris conticessent. Nocte vastatus est murus, id est, peccatores seipsos Deo opponentes. Caro concupiscit aduersus spiritum. Hæc est mulier illa vaga, & quietis impatiens, scilicet, sensualitas, quæ dicit in Prouerbiis: Intexui funibus lectum meum, straui tapetibus pictis ex Ægypto. Lectum enim, id est, carnis molliciem sensualitas dicitur intexere funibus illecebrarum carnalium. In pictis autem tapetibus illecebrarum varietas designatur. Ægyptus autem & tenebræ, & mœror interpretatur. Tenebris enim peccatorum & mœrore malæ conscientiæ aspersus est lectus carnalis concupiscentiæ. Vnde sequitur: Asperſi cubile meum myrrha & aloë. Quæ licèt odorem suauitatis prætendant, in se tamen amaritudinem retinent. Hæc est mulier illa aliena, quæ, scilicet, alienat nos à regno Dei. De qua in Parabolis dicitur: quod mollit sermones suos, id est, suadet suauia: & reliquit ducem pubertatis suæ, id est, rationem, quia non acquiescit illi. Hęc est lamia, de qua Ieremias ait: Lamię nudauerunt mammas, lactauerunt catulos suos. Lamiæ dicuntur quasi laruæ. Hæ sunt carnalis voluptas & mundana vanitas, quæ mammas nudant, transitoriam voluptatem prætendendo. Non lactant rationales, sed bestiales catulos, scilicet, qui cæci nascuntur, & parentes non agnoscunt. Qui autem has mamillas sugunt, diuersis sollicitudinibus laniantur. Vnde in Parabolis Salomon ait: Vsquequo paruuli diligitis infantiam, id est, sugere lac, de his mamillis, quæ non satiant, sed magis famem prouocant. Quemadmodum Osee dicit: Fornicati sunt & non cessauerunt. Licèt enim vires fornicatoribus deficiant, per desiderium tamen inardescunt. Iuxta illud:

Isa. 15.

De Sensualitate.

De muliere aliena & lamia.

Delectatio carnalis insatiabilis est.

Versus.

Et lassata uiris nondum satiata recessit.

Et in Ecclesiastico dicitur: Anima calida quasi ignis ardens non extinguetur donec aliud glutiat, id est, quamdiu gulositate vacat, non extinguitur in ea ignis libidinis. Quemadmodum idem Ecclesiasticus ait: Nequam in ore carnis suæ non deficiet donec accendatur. In ore eius, id est, in gulositate carnalitatis suæ, non deficiet in eo ignis luxuriæ, donec, id est, quamdiu accendatur fomento gulæ. Sicut lampas non extinguitur, quamdiu oleum sufficiens eidem ministratur. Qui igitur febri acuta laborat per libidinis ardorem, necesse est, vt vtatur tenui diæta ne mortem incurrat per gulam. Non enim debemus accendere magnum ignem in parua coquina, quia citò combureretur. Parua coquina est venter noster, in quo si multa cibaria cumulentur, flamma libidinis totum ædificium destruitur. Transfigat igitur Aod gladium in ventrem Eglon pinguissimum, ita fortiter quod per secreta naturæ stercora prorumpant. Eglon pinguissimus est homo, gulosus, diuersis ferculis farcitus, qui percutiendus est gladio verbi Dei, adeo validè vt de ventre, qui est vas stercorum intestina emineant & stercora prorumpant, vt, scilicet, vilitatem suam homo attendat, & non nisi vas stercorum ventrem, cui ita diligenter obsequitur, esse sciat. Vnde Michæas ait: Humiliatio tua in medio tui. Venter enim in medio hominis positus est, ex cuius consideratione humiliatur homo & erubescit, dum ipsum esse vas stercorum attendit. Caro concupiscit aduersus spiritum, & idcirco domare & refrænare debemus iumentum nostrum. Qui enim terram suã malè regit, malos in ea multiplicat habitatores, motus, scilicet, carnales. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Secundum iudicem populi, sic & ministri eius erunt, id est, secundum regimen rationis dirigentur sensus exteriores. Vnde & subiungitur: Qualis est rector ciuitatis, tales sunt habitantes in ea. Licèt igitur concupiscat caro, non est eundum post eius concupiscentias, sed principiis obstandum:

Simile.

Simile.

Mich. 6.

De regimine carnis.

Eccle. 10.

Versus.

Nam neglecta solent incendia sumere uires:
Vtile propositum sæuas extinguere flammas,
Nec seruum uitiis pectus habere suum.
Principiis obsta, serò medicina paratur:
Cùm mala per longas inualere moras.

Teste autem Gregorio: Cogitatio cui non consentitur, non est peccatum, sed exercendæ virtutis materia. Spiritu igitur ambulemus in anteriora nos semper extendendo, & post carnis concupiscentias non abeamus retrorsum. Non simus retrogradi more cancri. De his enim Ieremias ait: Facti sunt retrorsum, & non antè. Et in Threnis: Lubricauerunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum. Lata enim via carnalium voluptatum lubrica est, & multi corruunt in ea, & non adiiciunt vt resurgant. In quorum persona idem in Threnis ait: Lapsa est in lacum vita mea: posuerunt lapidem super me. Per lacum carnalis voluptas designatur. Per lapidem obstinatio eorum, qui carnalibus desideriis dediti sunt: qui non solùm carnis desideria perficiunt, sed insuper præueniunt. Quidam enim supra posse suum diabolo seruiunt, qui vellent multum luxuriari & non possunt. Deus enim teste Apostolo ad Corinthios, qui dixit de tenebris lumen splendescere, illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in faciem Iesu Christi. Ante legem siquidem fuerunt tenebræ, data autem lege cœpit lumen cognitionis quasi sub aurora splendescere. Tempore verò gratiæ plenius illuxit nobis noticia diuinæ voluntatis. Nam Deus qui de tenebris ignorantiæ currentis ante legem Moysi per le-

A principio resistendum prauis motibus & de lubrico carnis.

Iere. 7.

Tren. 4.

Tren. 3.

2 Cor. 4.

De tribus temporibus.

per legẽ fecit splẽdescere lumẽ suæ cognitionis: illuxit in cordibus nostris per fidei illuminationem ducentis ad scientiã diuinæ claritatis, per faciẽ præsentiæ Iesu Christi. His igitur verbis Apostolus tria tẽpora distinguit. Ante legẽ, sub lege, & sub gratia. Ante legẽ minus fuit peccatũ, sub lege maius, propter mandati prçuaricationem, tẽpore gratiæ maximũ propter ingratitudinẽ. Et idcirco tẽpore gratiæ magis offendunt, qui carnis desideria perficiunt, & operibus carnis semet ipsos impendunt. Quæ consequenter enumerat Apostolus, subdens in Epistola hodierna: Manifesta sunt opera carnis, quasi dicat: Hæc sibi aduersantur caro, scilicet, & spiritus, & opera illorum contraria sunt. Opera siquidem carnis manifesta sunt, id est, per se mala apparent, quæ

De operibus carnis.

sunt, Fornicatio, id est, opus luxuriæ. Immunditia etiam si opere non expleatur. Vel immunditiam specialiter appellat illam, quæ est contra naturam. Impudicitia, id est, impudicè viuere, quod est irreuerenter inhonestè membra sua, & sensus corporeos lasciuiæ exponere. Luxuria quælibet, scilicet, superfluitas, quæ propriè dicitur luxuriosa, quia attẽditur in vestitu, victu, & coitu. Idolorũ seruitus, quãdo, scilicet, honor debitus creatori, impẽditur creaturæ. Per seruitutem etiam idolorum specialiter intelligitur auaritia, quæ plus diligit nummum, quam Deum. Veneficia, quando, scilicet, veneno mors inimicorum procuratur. Inimicitiæ, id est, discordiæ perseuerantes. Contentiones, quæ attendũtur in verbis. Æmulationes, quando, scilicet, duo ad idem tendunt, & vnus alium nititur impedire. Iræ, id est, subita tempestas animorum. Rixæ, quod fit dum se concutiunt & percutiunt ex ira. Dissentiones, id est, scismata, dum partem faciunt in Ecclesia. Sectæ quç grecè dicuntur hçreses. Inuidiæ, dum de alienis bonis malitiose torquẽtur, & de malis aliorum gaudent. Homicidia, dum manu, cõsilio vel auxilio aliquis vita priuatur. Multiplex enim est homicidij genus, & ideo pluraliter dicit homicidia. Ebrietates, quç sunt assiduæ potationes mensuram debitam excedentes. Commessationes, quando frequenter superfluis cibariis vtuntur, & his similia. Hæc omnia inter mortalia peccata reputantur. Vnde etiam subdit: Quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Prædico vobis, scilicet, ante iudicium, dum licet pœnitere. Sicut prædixi etiam ante hanc Epistolã: Attẽde quod nõ omnia quæ enumerata sunt ad carnis voluptatem pertinent, sed quædam eorum ad animam specialiter pertinent, vt inimicitiæ & iræ. Credere etiam omnia vitia accidere animæ ex carne, error est. Non enim omnia vitç iniquæ vitia tribuenda sunt carni, ne ab his omnibus nudemus diabolum, qui carnem non habet. Sed carnis nomine totum hominem significat qui viuendo secundum se in prædicta vitia proruit. Vel carnis vitia dicuntur, quia ex fomite sensualitatis oriuntur. Enumeratis vitiis carnis, id est, carnalis hominis, consequenter enumerat ea quæ à spiritu procedunt. Vnde & subiungit: Fructus autem spiritus, id

De fructu spiritus.

est, qui à spiritu sancto procedit, vel à ratione gratia Dei illuminata est charitas, quæ de terra ad cœlum euocat, & est mater aliarum virtutũ. Gaudium, id est, puritas conscientiæ. Pax, quando non inquietant se, sed viuunt in vnitate. Patientia, quæ attenditur in aduersis. Longanimitas, scilicet, expectationis. Bonitas, id est, dulcedo animi. Benignitas, id est, rerum largitas. Bonitas, attenditur in affectu. Benignitas in effectu. Mansuetudo, vt sit homo tractabilis in bono & suauis. Fides quæ est de inuisibilibus certitudo vel fidelitas in pacto obseruando. Modestia, dum in dictis & factis modus obseruatur. Continentia à licitis abstinendo. Castitas licitis rectè vtendo, vel continentia, quæ cohibet gulam, castitas, quæ cohibet libidinem. Et nota quod

Quod fructus spiritus a charitate procedit & sine ea non valet.

in enumeratione fructus spiritus caput virtutum præmisit, id est, charitatem, sine qua cæteræ virtutes non reputantur. Non enim bene gaudet, qui non diligit bonum vnde gaudet. Non habet pacem veram cum aliquo nisi eum diligat. Non est verè patiens, qui pro Christi dilectione aduersa non tolerat. Non est longanimis perseueranter expectando, nisi ferueat diligendo. Non est bonus, nec habet animi dulcedinem, qui non habet dilectionem. Non est benignus nisi diligat illum, cui opitulatur. Non est vera mansuetudo, quæ melle dilectionis non conditur. Non est salubriter fidelis, nisi illa fide, quæ per dilectionem operatur. Non est verè modestus, qui per dilectionem non seruat mensuram. Non continet se aliquis ab eo vnde tentatur, nisi diligat vnde honestatur. Sequitur: Aduersus huiusmodi non est lex. Non enim iustis est lex posita, sed iniustis tanquam frænum iumentis. Lex enim dicitur à ligando. Qui autem per charitatem declinant à malo, & faciunt bonum, non indigent vt ligentur. Sufficit enim Christiano crux Christi cum charitate. Vnde Apostolus subiungit: Qui autem sunt Christi, carnem

De cruce Christi & cruce diaboli, & carnis crucifixione.

suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis, quasi dicat: Contra malos posita est lex, bonis autem posita est crux. Qui enim sunt Christi quos necesse est sequi spiritum, crucifixerunt macerando carnem suam, pugnantes cum vitiis operum & concupiscentiis desideriorum. In hac quidem cruce semper debet pendere Christianus, vt quasi clauis, id est, iustitiæ præceptis sit affixus. Qui autem diaboli sunt & carnis desideria perficiunt, cruci diaboli sunt affixi, & clauis malæ conscientiæ cruciati. Vnde Dominus per Amos ait: Sicut torris raptus de incendio fuistis, & non reuersi estis ad me. Torris huiusmodi fumum teterrimum emittit: sic peccator expleta carnali voluptate teterrimum fumum malæ & perturbatæ conscientiæ. Vnde Ieremias ait: Quid tibi vis in via Ægypti vt bibas aquam turbidam, id est, in via tenebrosa carnalis voluptatis, quæ turbat hominis conscientiam. Aqua autẽ turbida cœno mixta est, & imaginem non reddit, imago hominis est nouissimorum memoria. Non igitur voluptas carnis imaginem reddit, quia memoriam nouissimorum tollit. Iuxta illud quod dicitur in Threnis: Sordes eius in pedi-

in pedibus eius, & ideo non est recordata finis eius. Hæc aqua turbida fluit in mare, id est, in amaritudinem gehennæ. Quia extrema gaudij luctus occupat. Et ita de cruce peccati transeũt ad crucem inferni. Qui autem Christi sunt, & carnis desideria crucifigunt, de cruce Christi transeunt ad gaudia paradisi. Præstante Domino nostro Iesu Christo. Qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Lucam. 17.

Cùm iret Iesus in Ierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam: & dum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi. *Lucæ 17.*

QVI timent Dominũ, inquirent quę beneplacita sunt ei: & qui diligũt eum, replebuntur lege ipsius. Verba sunt Ecclesiast. Ad hoc siquidē ad sermonē verbi Dei debetis cōueniere, vt discatis eius voluntatē facere. Seruus enim fidelis & timoratus diligēter inquirit quid placitum sit Domino suo, & quale seruitium gratum sit illi. Qui autem non diligunt Deum, non replebuntur lege ipsius, quia verbis diuinis non satiantur, neque saporem internum percipiunt, sed omnia bona eis in fastidium conuertuntur, sicut palato febricitantis bona cibaria videntur amara. Econtra teste eodem Ecclesiastico: Auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. Nisi enim libenter audiatis, nunquam poteritis addiscere, neque sapientes eritis. Qui enim cum appetitu cibum istum non comedit, nunquam anima eius pinguis fiet, sed macilenta & arida remanebit. Econtrario Ierem. ait de se: Factus sum quasi vir ebrius, & quasi homo madidus vino à facie Domini, & à facie sanctorum verborum eius. Et per eundem Ieremiam Dominus ait: Inebriabo animas sacerdotum pinguedine, & populus meus bonis meis adimplebitur. Si enim Pręlati pingues sunt in se, tunc subditi si eis deuotè volunt intendere, non remanent sicci. Suscipite igitur fratres cum desiderio & deuotione verbum Dei, vt eius voluntatem cognoscatis, & animæ vestræ reficiantur pinguedine charitatis, vt illuminetur intellectus vester, & pinguescat affectus. Cùm iret Iesus in Hierusalem. Corrupti sunt & abominabiles facti sunt. Peccatum mortale animam hominis corrumpit & abominabilem reddit. Vnde comparatur lepræ, quæ carnem hominis inficit & corrumpit, & ipsum à consortio & cohabitatione sanctorum tanquam abominabilem eiicit. Lepra siquidem mortalis peccati, non solùm animam inficit, sed interficit, & Dei similitudinem tollit: sicut lepra faciem hominis deturpat, & ita corrodit & fœdat, vt tollat similitudinem hominis, & iam non appareat homo, sed quasi frustum carnis. Animæ igitur leprosæ amissa Dei similitudinē, dicit Dominus per Psal. Existimasti inique quòd ero tui similis. Nā dum offendimus bonā trinitatē, incurrimus malā trinitatē, id est, impotentiā, ignorantiā & malitiā. Talibus Apost. ait: Reformamini spiritu mentis vestræ. Et Psalmus ait: Illustra faciem tuam super seruum tuum, id est, imaginem tuam nobis in creatione impressam, illumina in me reformādo per gratiam. Hoc est quod Iob ait: Restituetur vt lutum signaculum, quasi dicat: Sicut restitutum est lutum, ita restituetur signaculum. Homo enim restitutus est in materiā suam, id est, in lutum propter peccatum, cui dictum est: Cinis es, & in cinerem reuerteris. Per Christum autem restitutum est signaculum, id est, reformata imago Dei in nobis, & reparata similitudo. Lepra abominabilem reddit hominem. Vnde etiam leprosi eiiciebantur à castris, & hodie à ciuitatibus remouentur. Ita etiam mortale peccatum eiicit hominem à consortio sanctorum, & à ciuitate Ecclesiæ, sicut scriptum est: Abscidetur de ouili pecus. Et Isaias ait: Proiecisti populum tuum, quia repleti sunt vt olim, & augures habuerunt vt Philistim, & pueris alienis adhæserunt. Ecce triplex causa eiectionis, quia triplici lepra erant infecti. Vna est vetustas malæ consuetudinis, qua iniquitate repleti erant, nec ad nouitatem gratiæ currebāt. Vnde & vulgò dicitur: Talis est hoc anno, qualis fuit in præterito. Alia est garritus & vaniloquium, quia augures habuerunt, id est, garrulitatem & vaniloquium secuti sunt. Tertia & pessima sodomiticum vitium, quia pueris alienis adhæserunt. Vnde inter alia quæ luget Ieremias in Threnis contra Sodomitas ait: Adolescētibus impudicè abusi sunt. Hi igitur leprosi à Deo excōmunicati & ab Ecclesia sunt eiecti, quasi pulli à nido, à serpentibus deuorandi, extra nauiculam Petri proiecti in mare, & à ceto absorbendi. Eiectis autem, sed reductis ait Apostolus: Iam non estis hospites & aduenæ. Lepra reddit hominem raucum, & aufert ei loquelam. Ita mortale peccatum vocem confessionis & diuinæ laudis aufert homini, de qua dicitur in Canticis: Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Hæc est vox confessionis, dum homo interiorem faciem Christi vicario ostendit. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Qui delinquit in conspectu eius qui fecit illum, cadet in manus medici, id est, sacerdotis, cui oportet confiteri. Teste enim Boëtio: Oportet vt vulnus detegas, si operam medicantis expectas. Lepra fœtorem oris inducit, & fœtidum reddit anhelitum. Ita & mortale peccatum, & maximè peccatum detractionis, sicut scriptum est: Sepulchrum patens est guttur eorum. Vnde in Prouerbiis Salomon ait: Gens quæ pro dentibus habet gladios. Hi sunt qui vitam aliorum lacerant detrahendo, & carnibus proximorum saturantur, dum carnalium vitam corrodunt. Cùm enim gulosi comedant carnes coctas, detractores

Eccle. 2. Ex diuinis scripturis debemus voluntatem Dei inquirere. Eccle. 3. Cum appetitu & desiderio audiendum est verbum Dei. Iere. 23. Iere. 31. Peccatũ mortale comparatur lepræ. De incommodis ex lepra. Ephe. 4. Lepra peccati Dei similitudinem aufert. Iob 38. Gene. 3. Lepra abominabilē reddit. Abac. 3. Esa. 2. Tren. 4. Ephe. 2. Lepra raucedinem facit. Cant. 2. Eccle. 38. Ex lepra oris fœtor procedit. Prouer. 30.

tractores comedunt crudas. Quam miseri qui ora sua alterius stercoribus fœdant, & ore fœtido aliorum stercora masticant, de quibus scriptum est: Facti sunt vt stercus terræ. Lepra contagiosus est morbus in ciuitate, vel contactu alios inficiens. Et peccatum mortale, dum apertè perpetratur, alios exemplo malo contaminat. Vnde Ieremias: A Prophetis Hierusalem egressa est pollutio super terram. Corrumpunt enim bonos mores, non solùm colloquia praua, sed etiam exempla mala. Teste enim Ecclesiastico: qui tangit picem, inquinabitur ab ea. Et Seneca: Conuictor delicatus paulatim eneruat & emollit malignus comes, quam vix candido & simplici rubiginem suam affricuit. Cum his conuersare qui te facere meliorem possunt: illos admitte quos tu facere meliores potes. Mutuo ita fiunt homines, dum docent & discunt. Lepra depilat hominum crines & barbam auferendo. Et peccatum mortale crines virtutum tollit, quos Sampson in gremio Dalidę amisit, & quasi amissa barba hominem effœminatum reddit. Vnde in Leuitico inhibetur filiis Israël ne radant barbam. Et in primo Regum de Samuële dicitur: Nouacula non ascendet super caput eius. Lepra tumorem & inflationem inducit. Ita & peccatum mortale hominem contumacem reddit, dum mandata Dei transgreditur, & illi obedire contemnit. Deus autem qui humilibus dat gratiam, alta & inflata à longe cognoscit. Vesicula enim gutturis eiici præcipitur à sacrificio Dei. Vnde & Psalmus: Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam. Et iterum: Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. Hi autem elati & inflati comparantur ollæ bullienti, de qua Ieremias: Ollam succensam ego video. Hæc olla fumum emittit per vanitatem, ebullit & attollitur per malitiam & superbiam, inflammatur per iracundiam, spumat per luxuriam. Lepra lucere facit cutis superficiem. Quod specialiter pertinet ad hypocritas, qui more ligni putridi exterius ad oculos hominum lucét, sed interius fœtent, velut sepulchra exterius dealbata, intrinsecus autem, plena sunt corruptione & ossibus mortuorum. Isti autem simulatores & callidi prouocát iram Dei. Teste autem Augustino: dolus duplicat cor, adulatio duplicat linguam. Isti autem hypocritæ, & si per bona opera exterius lucere videantur, nec caput offerunt bonæ intentionis, nec caudam debiti finis. Vnde Isa. Non erit Ægypto opus quod faciat caudam aut caput. Caput, scilicet, rectæ intentionis, & caudam recti finis. Lepra ardorem & sitim inducit. Similiter mortale peccatum ardorem concupiscentiæ & sitim auaritiæ. De his Psalmus ait: Ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum. Ignis, id est, ardor auaritiæ. Sulphur, id est, fœtor luxuriæ. Spiritus procellarum, id est, tempestas iræ cum vento superbiæ, pars calicis eorum, quia bibunt in præsenti de calice Babylonis, qui plenus est abominationibus & immunditiis. Cùm autem inebriati fuerint, bibent in futuro id quod deterius est, scilicet, de vino furoris iræ Dei. Dominus autem quandoque dat temporalia ad solatium & refrigerium. Vnde Apostolus: Nolo vt aliis sit refrigerium, vobis autem tribulatio. Quidam autem non in refrigerium, sed in ardorem maioris cupiditatis ista recipiunt. De quibus Isaias: Quasi calore sub nube torrente propagines fortium marcescere facies. Temporalia enim quasi nubes torrentes sunt, quando non ad refrigerium, sed ad ardorem auaritiæ conuertuntur. Et ita omnia bona animæ comburuntur & destruuntur. Lepra pustulas siue vlcera generat, & carnem corrumpit & fœditam reddit. Quod pertinet specialiter ad corruptionem luxuriæ & fœtorem carnalis voluptatis. De his autem Ioël ait: Computruerunt iumenta in stercore suo. Væ illis qui in stercoribus luxurię computrescunt, id est, qui tunc habent terminum luxuriæ, quando & vitæ. De his auté Amos: Facti estis sicut torris raptus de incendio. Qui, scilicet, ex vna parte ardet, ex alia parte fumigat. Ita prædicti leprosi, qui in præsenti ardent per luxuriam, in futuro fumigabunt in inferno per fœtorem. De his etiam Iob ait: Morietur in tempestate anima eorum, & vita eorum inter effœminatos. Voluptas enim carnis quasi tempestas violentiam facit, nisi viriliter resistat homo vt non sit effœminatus & mollis in resistendo tentationibus carnis. Ecce decem incommoda lepræ. Nam sicut lepra varium exprimit coloré in cute, sic peccatū varias habet species in méte. Vnde per decem leprosos prædictæ decem varietates intelligi possunt. Vel decem leprosi dicuntur, qui contra decalogum peccauerunt varietate transgressionum, quasi maculis lepræ respersi & distincti. Per leprosos autem specialiter designantur hæretici, qui veris admiscent falsa, sicut in leproso caro corrupta reliquæ carni, quæ nondum corrupta est, permiscetur. Vnde etiam à longè stetisse dicuntur. Non enim hæretici propè stare debent, sed longè ab Ecclesia pellendi sunt, ne immunditiæ suæ lepra maculare valeant simplicium corda. Vnde Ioannes in Epistola canonica: Si quis venerit ad vos, & istam doctrinam non affert: nolite eum recipere in domo, nec aue ei dixeritis. Quia si ad Ecclesiam redire voluerint, ostendant se sacerdotibus. Nō enim prius recipiendi sunt quàm corá sacerdotibus orthodoxis suam hæresim anathematizauerint. Per varietatem autem colorum in leprosis bonorum & malorum operum permixtio designatur. De qua Dominus per Ieremiam conqueritur, dicens: Nunquid auis discolor hæreditas mea mihi? Nunquid auis tincta per totum? Cùm enim Christus totus sanguine passionis fuerit tinctus, velut passer sanguine respersus, qui in curatione leprosi iussus est immolari, conqueritur quod nos tincturæ bonorum tincturam admiscemus malorum actuū. De hac autem permixtione in Ecclesiastico dicitur: Vnus ædificans & vnus destruens, quid prodest illi nisi labor? Vnus maledicens, & vnus orans cuius vocem exaudiet Dominus? Sic homo qui ieiunat in peccatis suis. Qui enim facit opus de genere bonorum & addit opus malum, vna manu ædificat

Marginalia: *Iere. 23. 1. Cor. 15. Eccle. 13. Nota vester defectus. Lepra depilat hominem. Iud. 16. Leuit. 19. 1. Reg. 1. Ex lepra procedit tumor. Iere. 1. Lepra lucidā facit superficiem exterius. Simile. Isaiæ 19. Lepra facit sitim, & ardoré inducit. 2. Cor. 8. Isa. 25. Ioël. 1. Ex lepra prouenitur vlcera. Amos. 4. Iob 36. De decem leprosis & denario transgressionum. De lepra hæreticorum. 2. Ioan. 1. De permixtione bonorum & malorum. Iere. 12. Eccle. 34.*

ædificat,& altera destruit. Qui orat Deum & maledicit proximũ, hac diuersitate se leprosum ostendit. Per hoc autem quod à longè stetisse dicuntur leprosi, insinuatur quod longè est à peccatoribus salus, quia Deus alta à longè cognoscit. Ad literã autem à longè stabant, quia solo visu vel sermone se ab illo posse sanari non dubitabant. Qui autem à Christo sanari desiderat, humilietur, & à longè stet, vt se indignũ sanctorum consortio reputet. Sequitur: Et leuauerunt vocem suam. Tales enim necesse habent, vt magno clamore Deum interpellent. Vocem deprimũt qui à domino temporalia petunt. Vocem leuant qui à Domino spiritualia & æterna bona postulant, vt ascẽdat oratio, sicut virgula fumi, id est, procedat ex igne charitatis, & lachrymas extorqueat atq; sursum feratur more fumi. Leuantes igitur vocem suam clamabant: Iesu Præceptor miserere nostri. Saluatorem confitentur dum Iesum nominant. Deum enim omnipotentem credunt, cui præcipere facere est, nec de suis meritis, sed de misericordia confidunt, dum clamantes: Miserere nostri, se miseros agnoscunt. Propterea oculis misericordiæ Dominus eos respexit. Vnde & subditur: Quos vt vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Non nisi ad arbitrium sacerdotum secundum legem recipiebatur in consortio sanorum, qui fuerat leprosus, licèt esset euidenter sanatus. Vnde in Leuitico dicitur: Vir in cuius cute varius color apparuerit, veniat ad sacerdotem, & ostendat se illi. Et paulò pòst: Si autem sanatus fuerit, veniat ad sacerdotem. Vt igitur doceret sacerdotibus esse deferendum honorem & ne contradictor legis videretur, præcepit vt se ostenderent sacerdotibus. Et insuper vt sacerdotes videntes leprosos mundatos, in ipsum crederent, alioquin excusationem non haberent. Quartà autem & efficatior ratio hæc fuit, vt insinuaret quod vice Dei peccata sacerdotibus pandenda sunt, & iuxta eorum consilium pœnitentia agenda. Teste autem Ioanne: Si confiteamur peccata nostra, fidelis & iustus est vt dimittat peccata nostra, & mundabit nos ab omni delicto. Confessio enim est porta sterquilinij in Hierusalem, per quam sordes peccatorum eiiciuntur. Quæ si nunc absconduntur, patebunt omnibus in iudicio, quando Dominus excitatus, tanquam potens crapulatus à vino percutiet inimicos suos in posteriora parte natium, ita quod prominebunt extales eorum: quia nihil opertum, quod tunc non reuelabitur. Vnde Ieremias ait: Quomodo confunditur fur quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israël. Fure siquidem deprehenso suspenditur furtum ad collum eius, ita in iudicio apparebunt omnia peccata, quæ hîc non fuerunt sacerdotibus denudata. Propterea in Ecclesiastico dicitur: Pro anima tua non confundaris dicere verum. Est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam & gratiam. Pro anima igitur nostra, id est, pro salute animæ nostræ, non debemus erubescere dicere verum in confessione. Mala enim est hæc confessio quæ claudit os peccatori, vt vulnera sua Medico non ostendat.

De stantibus à longè, & vocis eleuatione.

Ostendere se debent leprosi sacerdotibus.

Leuit.13.

1.Ioan.1.

De cõfessione peccatorum.

Ierem.2.

Eccles.4.

Non intellecti nulla est curatio morbi: *Versus.*

Stultorum incurata pudor malus ulcera celat. Oleum enim diuinæ gratiæ non permittit cicatricem obduci, donec sanies per confessionẽ sit educta. Est autem alia confusio bona, adducens gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Quando, scilicet, homo compungitur & erubescit de peccatis suis. Teste autem Gregorio: Verecundis mentibus semper maioris certaminis est peccata commissa prodere, quàm non commissa vitare. Maria igitur, sicut in Exodo dicitur, debet sumere tympanum & cantare. Maria amarum mare interpretatur. Hæc est contritio quæ debet sumere tympanum per carnis mortificationem, & cantare Domino per confessionem. Iudas enim coniunctus Thamar, generat Phares & Zaram, sicut in Genesi dicitur, quia confessio iuncta amaritudini, generat diuisionem peccatorum, & ortum virtutum. Phares enim diuisio, & Zaram oriens interpretatur. Hoc est quod Isaias ait: Si abstuleris de medio tui catenam, id est, peccatorum connexionem. Ecce Phares orietur in tenebris lux tua. Ecce Zaram. Ostendite vos sacerdotibus. Si fœtidum morsellum in ore tuo posuisses, nónne expueres? Ita expuere debes fœtorem peccati per confessionem eiiciendo. Si enim in pomo voluptatis inuenisti vermem peccati, conspue & eiice ab anima tua corruptionem. Nam bonum est confiteri Domino, & ostendere se sacerdoti per confessionem. Hæc est enim porta Domini, iusti intrabunt in eam. In cuius significatione porta erat in Hierusalem, quæ porta sterquilinij vocabatur, vt per eam ciuitas mundaretur. Hæc est confessio quæ purgat animam, & inducit pulchritudinem. Sicut scriptum est: Confessio & pulchritudo in conspectu eius. Vnde Isaias: Ingredere in petram, & abscondere in fossa humo à facie timoris Domini. Ingreditur in petram, qui per confessionem aperit cordis duritiam. Humum mentis fodit, qui quod intus latet per confessionem ostendit. Sic enim absconditur ne à gladio vindictę ferientis inueniatur. Ostendite vos sacerdotibus. Meritò de furto accusatur, qui peccatum suum abscondit, & illud Domino furatur. Vnde Iob: Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celaui in sinu meo iniquitatem meam. Legimus autem quod quidam sanctus adiurat diabolum, vt ei diceret quid magis illi noceret. Et respondit: Frequens confessio. Sicut enim crapula purgatur per vomitum, ita peccatum per confessionem. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Si coactus fueris in edendo multum, surge in medio, & euome, & refrigerabit te. Euome, id est, peccatum confitere. Sicut enim leo cauda operit vestigia, sic vir iustus per confessionem malos actus operit, ne venatores infernales eum deprehendere posint. *Non lusisse pudet, sed non inscindere ludum.*

Exod.15.

Gen.38.

Isa.58.

Simile.

2.Esd.3.

Esa.2.

Iob 31.

Simile.

Eccles.31.

Simile.

Versus.

Percutiamus igitur cum Iosue in ore gladij, id est, in gladio oris septem Gentes, id est, vniuersitatem vitiorum. Ipse enim non dimisit saltem paruas reliquias, id est, aliquas circunstantias, vt à filo subtegminis vsq; ad corrigiam caligæ, non accipiat Abraham de his quæ pertinent ad Regem Sodomorũ. Et deleatur memoria Amalech de sub cœlo. Sequitur: Factum est dum irent, mundati sunt. Ex quo ostenditur, quod ante confessionẽ ex cõtritione & voluntate cõfitendi dimittũtur peccata. Sicut scriptũ est: Dixi, cõfitebor, & tu remisisti. In sua tamẽ præsentia nõ curat, sed ad sacerdotes mittit, vt ostendat necesse esse peccatori, si potest, confiteri sacerdoti. In eundo autem mundat, ne si in præsentia sacerdotum mundaretur, illi hoc suis meritis ascriberent. In via igitur mundati sunt, antequam ad sacerdotes venirent, vt ipsi mundatorẽ suum cognoscerent, & sacerdotes mundationi illorũ nihil contulisse sentirent. Non enim sacerdotes principaliter, sed Deus peccata dimittit. Ipsi tamen ministerio mundant & pœnitentiam iniungit.

Ecclesi.7. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Honora Dominum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes, & perpurga te cum brachiis, id est, viriliter & fortiter purga te à peccatis. Vel propriis manibus seu brachiis operando vel eleëmosynas erogando. Vnus autem ex illis, vt vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens. Per quem ostenditur vnitas, deuotio, humilitas, & gratitudo Ecclesiæ, quæ de omnibus acceptis gratias agit. Vnus, ecce vnitas: cum magna voce, ecce deuotio: cecidit in

De cadẽtibus in faciem. faciem, ecce humilitas: gratias agens, ecce gratitudo. In faciem cadit, qui de perpetratis malis humiliter erubescit. Ibi enim cadit homo vbi confunditur. Qui in faciem cadit, videt quò cadit. Qui autem retrò, sicut Heli, lapsum suum non videt, & ideo confractis ceruibus expirat. De ascensore autem equi, id est, de eo, qui in huius mundi gloria elatus est, dicitur

Gen.49. in Genesi, vt cadat ascensor eius retrorsum. In faciem autem cadit, qui prostratus orat, infirmitatem suam ostendens. Ipso enim habitu corporis ostendit se impotentem resurgere à peccatis. Ostendit insuper quia cinis est, & in cinerem reuersurus est. Ostendit se erubescere, quasi præ multitudine iniquitatum non audeat ad cœlum oculos erigere. Sicut autem cadere in faciem adorantis est, & sese humiliantis, ita cadere retrorsum superbientis est & contemnentis. Hic autem qui reuersus gratias egit, Samaritanus erat, nec de suis meritis præsumebat, sicut

Ecclesi.9. alij nouem qui Iudæi erant, & de legis operibus præsumebant. Melior autem est canis viuus leone mortuo. Rectè autem Samaritanus, id est, custos nominatur, qui ita bona quæ accepit, Deo tribuit, vt cum Psalmo dicere possit: Fortitudinem meam ad te custodiam. Respondens autem Iesus, dixit: Nónne decem mundati sunt, & nouem vbi sunt? Quærit vbi sint, ostendens se illos nescire, quos reprobat. Hi siquidem ad denarium non perueniunt, neque in futuro denarium remunerationis, qui in vinea laborantibus promissus est, percipient. Nouem igitur qui per subtractionem vnitatis à perfectione denarij deficiunt, quasi ignotos vbi sint, re-

De ingratitudine. quirit. Sequitur: Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Hinc colligitur, quod hi qui magis grati sunt Deo, & familiares esse deberent, vt literati & Prælati. Diuites etiam laici, quibus scientiam, dignitates & opes tribuit, magis sunt Deo ingrati, seséque à Domino elongant, non referentes ei gratias, sicut pauperes & simplices, quibus tot bona contulit, quasi ipso facto dicant: Diuitiæ nostræ dignitates, & labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est? Mundati igitur & ingrati sunt, qui ad cognitionem veritatis redeunt, &

Rom.1. sibi, non Deo scientiam suam attribuunt. Vnde Apostolus: Cùm cognouissent Deum, non eum magnificauerunt aut gratias egerunt. Teste enim Bernardo: Placet vterque Domino & peccator compunctus, & iustus deuotus, sicut è regione displicet tam ingratus iustus quàm peccator securus. Et iterum: Ingratitudo ventus est vrens, siccans sibi fontẽ pietatis, rorem misericordiæ,

Versus. gratiæ fluenta. – *Mens praua malorum: Immemor accepti, non timet esse boni.*

Et Poëta ait: *Accepti memores nos decet esse boni.*

Et Seneca: Hoc docet Philosophia præcipuè benedicere, & beneficia benè soluere. Interdum autem solutio est ipsa cõfessio. Si verò bos cognoscit possessorem & benefactorem suum, deterior es bestiis, & crudelior feris, si obsequia Domini non agnoscis.

Versus. Ezech.16. *Obsequium Tygresq; domat, timidosq; Leones.* Vnde Ezechiël contra ingratos ait: Post omnes abominationes tuas & fornicationes, nõ es recordata dierũ adolescentię tuæ, quando eras nuda & confusione plena, & cõculcata in sanguine tuo. Inter cætera siquidẽ vitia ingratitudinis vitiũ grauissimũ reputatur. Et ideo subiungit Propheta, dicẽs: Et accidit super omnẽ malitiã tuã, væ, væ tibi, ait Dominus, id est, duplex væ, corporis, scilicet, & animæ, vt operiaris quasi diploide cõfusione tua. Propterea Psal. ait: Noli obliuisci retributiones eius, qui propitiatur omnibus ini-

Iob 16. quitatibus tuis. Et per Iob Dominus ait: Terra ne operias sanguinẽ meũ, & non inueniat in te locũ latendi clamor meus. Quasi dicat: Cor terrenũ ne tradas obliuioni sanguinẽ meũ, neq; lateat in te clamor meus, qui clamaui in cruce, sed tãtis beneficiis respõdeas. Ipse enim supra lim-

Sopho.3. pidissimã petrã effudit sanguinẽ suũ, vt nõ operiretur puluere. Propterea cõtra ingratos Sophon ait: Vt prouocatrix ciuitas & redẽpta: quasi dicat: Mirũ est quomodo post tantũ beneficiũ audes

Isa.45. benefactorẽ tuum prouocare. Vnde Isaias cùm dixisset de beneficio incarnationis, Rorate cœli desuper, subiũgit: Væ qui cõrradicit factori suo. Et iterũ postquã de beneficiis redẽptionis dixis-

Zach.10. set, Corpus meũ dedi percutientibus, subiungit: Quis contradicit mihi. Et per Zachariam Dominus ait: Sibilabo eis, & congregabo eos, quia redemi eos, columba non audiuit: quasi dicat:

Cùm iam

Cùm iam eos redemerim, amodò non oportet me nisi sibilare, id est, leuem sonum prædicationis emittere, ad congregandum eos. Mala autem est columba ista,& seducta, non habens cor,quæ audire contemnit. Hi sunt mali & ingrati homines, qui gregatim volant,id est,pompose, per elationem attolluntur,& more columbarum sublatis pullis à nido, nihilominus iterum in eodem loco nidificant. Malè enim licèt labor eorum in hoc mundo pereat, laborare tamen & variis curis affligi non cessant.De his autem Dominus per Ioël ait: Quid mihi & vobis Tyrus & Sidon, vt vniuersus terminus Palæstinorum? Nunquid vltionem meam vos redderis mihi? Reddam vobis vicissitudinem super caput vestrum. Tyrus angustia, hi sunt auari. Sidon venatio,& signat mundum,qui est quasi silua venationibus plena. Auari igitur & venatores temporalium malum pro bono Christo retribuunt, quasi vlciscentes se de beneficiis sibi à Deo collatis,quod est pessimum genus ingratitudinis. De Ezechia autem legimus,quod liberatus à Sennacherib,laudes debitas Domino non reddidit,& ideo ægrotauit. Vnde patet quod semper post bonum opus necesse est Deo gratias agere, & ad orationis præsidium confugere, & gratiam diuinã ad illud conseruandam postulare.Hinc est quod cùm Dominus turbas pauisset paucis panibus,& turba vellet eum in Regem rapere,ipse fugit in montem orare. Ita & tu post opus bonum ad orationem confugias,ne per elationem euanescas. Multi enim sunt quos turba secularium desideriorum in Regem,id est,in fastum superbiæ vult rapere. Illi autem qui per superbiam ægrotat, necesse est, vt Isaias,id est,sermo Domini,dicat: Dispone domui tuæ, quia morieris. Per recordationem enim mortis, homo destruit omnem tumorem elationis. Domui autem disponere,est sibi in futurum prouidere. Vnde in Prouerbiis dicitur: Sapientia ædificabitur domus & prudentia, id est, prouidentia corroborabitur. Quid autem Dominus agenti gratias responderit,audiamus: Surge,vade,quia fides tua te saluum fecit. Qui infirmitatem suam cognoscens,humiliter ante Deum iacuit,diuina cõsolatione surgere ad fortiora opera & ire crescendo vsque ad perfectiora iubetur.Fides tua te saluum fecit,quæ ad gratias agendas te inclinauit.Econtrà perfidia illos condemnat,qui de acceptis beneficiis sunt ingrati. Qualiter autem sanetur leprosus,& cuiusmodi oblationem pro gratiarum actione offerre debeat, diligenter in Leuitico ostenditur. Præcipitur enim quod offerat duos passeres viuos, quibus vesci licitum est, & lignum cedrinum, vermiculumque & hysopum, & quod vnus ex passeribus immoletur in vase fictili super aquas viuentes. Alius tingatur in sanguine passeris immolati,& aspergatur septies qui mundandus est, & dimittatur viuus auolare in agrum. Qui autem mundandus est,lauet vestimenta sua,& omnes pilos corporis radet,& lauetur aqua,& ingredietur castra, ita vt maneat septem diebus extra tabernaculum suum. Multaque alia dicuntur de curatione leprosi, quæ prolixiorem tractatum requirunt. Christus passer viuus,peccator curatus,passer viuus, Christus vita. Peccator pœnitens viuificatus, quibus vesci licitum est. Corpore enim Christi vescimur, & peccator dum pœnitet, Ecclesiæ incorporatur. Vnus passer,id est, Christus immolatus est in vase fictili, quia passus est in carne fragili, super aquas viuentes,id est,iuxta scripturas sanctas istud de ipso prædicentes. Alter autem,id est,pœnitens, tingendus est in eius sanguine per recordationem & imitationem passionis cum hysopo fidei. Hysopus enim pectus purgat. Et de virtute fidei scriptum est: Fide mundans corda eorum. Cum vermiculo charitatis & cedro spei. Et sic dimitti debet vt auolet in agrum bonæ operationis. Et nota quod vnus passer occiditur,alter viuus dimittitur. Quia Christus occiditur vt peccator viuat & non moriatur. Agno siquidem Paschali occiso, Luna pleno lumine illuminatur. Christo enim occiso,Luna,id est,Ecclesia,plenitudine gratiæ irradiatur. Non solùm autem vestimenta exterioris conuersationis iubentur ablui, sed & pili malarum concupiscentiarum intrinsecus sunt abiiciendi. Leprosus autem mundatus intra castra recipitur,sed tabernaculum suum nondum ingreditur,quia peccator quàm citò pœnitet,intra cõsortium fidelium recipitur,sed non statim habet serenitatem conscientiæ,imò multo tempore perturbatur. Hoc est quod in Prouerbiis Salomõ ait: Præpara foris opus tuum,& diligenter exerce agrum tuum, & posteà ædifices domum tuam: quasi dicat: Cùm manum tuam à malis operibus retraxeris, & agrum mentis spinas vitiorum euellendo, diu in bono exercueris, tunc domum quietis & pacis in mente habere valebis. Qui autẽ mundãdus est,septies aspergi debet. Omnis enim purgatio fit per spiritum septiformem. Vnde & Naaman septies in Iordane lauari iubetur. Aquis enim Iordanis,id est,fluentis lachrymarum,per spiritũ septiformem mundanda est lepra peccatorum. Quidam autẽ cum Naaman leproso dicunt: Nunquid meliores sunt Abana & Pharphar fluuij Damasci omnibus aquis Israël? Pharphar interpretatur talpa fodiẽs,& signat auaritiam, in qua magis delectantur leprosi,quàm in fluentis lachrymarum. Abana interpretatur lapideus. Hi sunt obstinati in peccatis,qui fluenta gratiæ contemnendo paruipendunt. Nos autrem fratres,à lepra peccatorum emũdemur, Christi sanguine intingamur, & aquis Iordanis abluamur. Mundatori autem nostro non existamus ingrati,sed ei gratias referamus. Verè enim dignum est,quia bonus: iustum,quia beneficus: æquum,quia Dominus: salutare,quia æterni præmij retributor,nos illi semper & vbique gratias agere,qui nos purgauit in sanguine suo.

Ioël.3. *Isa.38.* *Ioan.6.* *Prouerb.24.* *De sanatione leprosi, & sanati oblatiõe. Leuit.13. & 14.* *Prouerb.24.* *De purgatione lepræ. 4.Reg.5.*

Domnus noster Iesus Christus, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

DOMINICA DECIMAQVINTA, THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE, EX PSALMO.

Inclina Domine, aurem tuam ad me, & exaudi me. Saluum fac seruum tuum, Deus meus, sperantem in te: miserere mei Domine, quoniam ad te clamaui tota die.

Osee 2.

De exauditione diuina.

EXAVDIAM cœlos & illi exaudient terram. Et terra exaudiet triticum, & vinum, & oleũ: & hæc exaudient Iezrahel. Verba sunt Domini in Osee, promittentis quod aures clementiæ suæ inclinabit Ecclesiæ suæ, & exaudiet cœlos, id est, homines iustos, splendidos, & virtutibus celatos, & variis gratiarum stellis ornatos. Et illi exaudient terram, id est, peccatores, orando Deum pro ipsis. Et terra exaudiet triticum, id est, fidem, quæ more tritici corroborat corda credentium: & vinũ, id est, spem, quæ cor hominis lætificat, dum promissiones Dei attendit, & se habiturum æterna bona sperat. Et oleum, id est, charitatem, quæ aliis virtutibus præeminet & superenatat. Clamare dicuntur virtutes, cùm Dominus inclinatur ad nos, & nobis condescendit, & quasi pulsans ad ostium cordis nostri offert eas nobis. Non autem eas exaudimus dum ostium aperimus & eas non repellimus, sed in hospitio cordis nostri eas recipimus. Et hæc omnia exaudiũt Iezrahel, id est, semen Dei, quia omnia bona sunt Deo attribuenda. Omnia enim bona nostra, quasi semina Dei à nobis sunt reputãda. Exaudiri autẽ dicitur Deus quatuor modis. Vno modo dicitur exaudire, id est, ad exitũ audire. Hoc modo exaudiuit dæmones petẽtes vt intrarẽt porcos, id est, ad exitũ seu finem audiuit, quia quod petierunt, concessit eis. Alio modo dicitur exaudire, id est, ex meritis audire. Vnde dictũ est Cornelio: Orationes tuæ & eleẽmosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in cõspectu Dei. Et ad Tobiam Angelus ait: Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, ego obtuli orationẽ tuam Domino. Exauditus autẽ est Tobias cùm oraret quod Angelus Domini comitaretur filiũ suum. Ipse enim cum Angelo profectus est, qui nuptias ei procurauit: & canem secum duxit, & tandem auxilio Angeli visum recepit. Et nos cum cane discretionis cõtra insidias diaboli, & Angelo Dei procedere debemus in via præsentis seculi, qui Angelus nobis prouideat nuptias æternę iocunditatis. Et si hirundinũ stercoribus excæcati sumus, visum recipiamus. Per hirundines quæ celeriter volant, celer & impetuosus vanitatis atq; voluptatis trãsitus designatur. Stercora autẽ sunt immunditiæ peccatorũ. Tertio modo dicitur exaudire, id est, ad salutẽ audire. Sic autẽ exauditus est Paulus, cùm oraret stimulũ carnis à se remoueri. Dominus tamen per stimulũ istum humilitatẽ in se custodiuit, & ita ad salutem eum audiuit. Vel exaudiuit, id est, extra audiuit, dum aliud quàm peteret, illi dedit. Quarto modo dicitur Deus exaudire, id est, supra audire, dum non solum id quod petitur, sed supra illud aliquid addit. Vnde Zachariæ dictum est: Exaudita est oratio tua, & Elizabeth vxor tua pariet tibi filium. Ipse enim pro liberatione populi Deo supplicauerat, & Dominus addidit quod oratio nõ præsumebat. Cùm enim esset senex & vxor eius sterilis, pro filio habendo non orauit. Inclinare autem dicitur Deus aurem, id est, clementiã suam nobis appropinquãdo per gratiam, & condescendendo per cõpassionem. Econtrariò ipse alta à longè cognoscit, quia longè à peccatoribus salus. Non solũ autem auditum, sed omnes sensus Dominus spiritualiter legitur habere. Visum habet, sicut scriptũ est: In omni loco oculi Domini cõtemplantur bonos & malos. Auditum habet, sicut scriptum est: Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, præparationes cordis eorum audiuit auris tua. Odoratum habet, sicut scriptum est: Odoratus est Dominus odorem suauitatis. Gustum habet, sicut scriptum est, quod Abraham compulit Dominum ad se intrare, vt gustaret modicum. Et in Apocalypsi dicitur: Si quis audierit vocem meã, & aperuerit mihi ianuam, introibo ad eum, & cœnabo cum illo. Tactum habet, sicut scriptum est: Misit Dominus manum suam, & tetigit os meum. Videt ergo per sapientiam, qua cognitor est secretorum. Audit per misericordiam, acquiescens votis humilium. Odorat per iustitiam, qua qualitates discernit meritorum. Gustat per benignitatem, qua delectatur gloria beatorum. Tangit per compassionem, qua miserię subuenit afflictorum. Non solum autem inclinat Deus aurem suam nobis, sed se totum inclinauit, dum naturam nostram assumpsit. Verus enim Eliseus, vt puerũ mortuum suscitaret, seipsum inclinauit, & se illi adaptauit. Et mulier quæ dragmam amiserat, accensa lucerna seipsam inclinauit. Hoc est quod Dominus ait: Ego nutritius Effraim. Sicut enim nutrix inclinatur ad infantem, ita Deus inclinauit se, nostram assumẽs infirmitatem. Vnde Apostolus ait: Non habemus talem Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Attendens igitur Propheta diuinã misericordiam, & humanã miseriam, clamat ad Dominũ, dicens: Inclina Domine, aurem tuã, & exaudi me. Inclina mihi humili & infirmo aurem tuã, id est, clemẽtiam, & exaudi me, id est, desideria comple. Humili siquidem appropinquat Deus & non superbo. Vnde non se erigit, sed per humilitatem submittit. Hoc est quod alibi Propheta ait: Effundo in conspectu eius orationem meã. Et subiungit: In deficiendo ex me spiritũ meum. Spiritum, scilicet, superbiæ & præsumptionis: quasi dicat: In meipso deficio, nõ in me, sed in te confido. Spiritus meus deficit ex me, vt cõfortetur ex te. Teste enim Apost. Cùm infirmor, tunc potẽs sum.

De quatuor modis exaudiendi. *Act. 10.* *Tob. 12.* *2. Cor. 12.* *Luce 1.* *De inclinatiõe auris diuinæ, & de auditu, ac aliis quæ Deo attribuuntur.* *De inclinatione Dei ad nos.* *In nobis deficere debemus, vt confortemur in Domino.*

Cùm

Cùm infirmor in me, tunc potens ſum in te. Hunc defectum exprimit Pſalmus, vbi ſubiungit: Quoniam inops & pauper ſum ego. Prouocat Deum ad miſericordiam, oſtendens defectum & miſeriam ſuam. Inops ſum, ab alio opem non habens, pauper per me, mihi non ſufficiens. Talibus pauperibus ſpiritu Deus inclinat aurem. Diuitibus autem, de quibus dicitur, quod diuites dimiſit inanes, non inclinat. Quis autem auderet dicere: Inclina Domine, aurem tuam mihi, quoniam diues ſum. Confidenter autem dicit Propheta: Inclina Domine, aurem tuam mihi, quia inops & pauper ſum ego. Qui enim ſe euacuat, exinaniendo ſeipſum, & defectus ſuos humiliter cognoſcendo, iſte impletur à Deo. Vaſa ſiquidem vacua implet noſter Eliſeus. Vnde in Pſalmo dicitur: Auferes ſpiritum eorum & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur. Et ſubdit: Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur. Cùm enim nihil de ſpiritu noſtro retinemus, & nos cinerem humiliter confitemur, tunc Deus ſpiritum ſuum emittit, & quaſi nouum ſpiritum creat in nobis, dum ſpiritum rectum innouat in viſceribus noſtris. Propterea Pſalmus dicturus, Domine, exaudi vocem meam, præmiſit: De profundis clamaui ad te Domine, id eſt, de imo humilitatis, de profundo tribulationis. De profundis etiam clamare debent, qui in foueam peccatorum detinentur, vt corda eorum ad pœnitentiam illuſtrentur. Ad hoc enim proſunt bona in mortali peccato facta. Valent inſuper ad bona temporalia obtinenda. Valent vt minorem pœnam, ſi reprobati ſunt à Domino, habeant in inferno. Si autem ſaluandi ſunt, valent ad minorem pœnam in Purgatorio. Valent poſtquam conuertimur, ad pœnæ alleuiationem. Valent ad bonorum operum aſſuefactionem. Septimum etiam effectum habent, quia ab eorum maiori infeſtatione, diabolum arcent. *Ad quid valent bona in mortali peccato facta.*

Inclina Domine, aurem tuam ad me, tanquam ad ægrotum & debilem. Et exaudi me, quoniam inops & pauper ſum ego. Sicut proprium eſt ſuperbi ſe magnum & potentem reputare, ita proprium eſt humilis, ſe modicum & infirmum æſtimare. Et ſicut ſuperbus aliena bona ſibi attribuit, ita verè humilis bona ſua aliorum meritis aſſcribit: ſicut ſuperbus vult videri, ita humilis vult abſcondi: ſicut ſuperbus laudibus ſuis gaudet, & dolet ſi contemnatur, ita humilis laudibus ſuis cruciatur, & gaudet ſi deſpiciatur, & vilis reputetur. *De humili et ſuperbo.* Quantò autẽ magis inopes & pauperes ſancti homines ſeipſos reputant, tantò veris diuitiis amplius abundant, tanquam nihil habentes, & omnia poſsidentes. Vnde vbi diuitiæ Iob in ſcriptura ad literam referuntur, omnia ſpiritualiter de veris diuitiis intelliguntur. Iuga ſiquidem boum poſsidemus, dum virtutes mentis noſtræ duritiam concorditer exarantes, per bona opera exercemus. Aſinos autem poſsidemus, dum onera fraterna per charitatem portamus. Camelos poſsidemus, dum quicquid in nobis altum eſt & tortuoſum, rationi ſubiicimus. Aſinas etiam poſsidemus, cùm laſciuientes motus in nobis refrænamus. Poſsidemus inſuper oues, id eſt, innocuas & mundas cogitationes. Familiam multum poſsidemus, cùm cogitationes innumeras ſub mentis dominio reſtringimus. Si autem ad momentum ratio tanquam domina diſcedat, cogitationum clamorem velut garrula ancillarum turba multiplicat. Vt autem ratio ad mentem redierit, tanquam domina ad domum, mox ſe confuſio tumultuoſa compeſcit. *De paupertate & diuitiis ſanctorum. 2. Cor. 6. Iob 1.*

Hæ igitur fuerunt veræ diuitiæ Iob. Et quoniam ſimplex & rectus erat, ſimplex, ſcilicet, opere, & rectus fide, de temporalium amiſsione non dolebat. Teſte autem beato Gregorio: Nunquam ſine dolore amittitur, niſi quod ſine amore poſsidetur. Licèt autem veris diuitiis abundaret, ſe tamen inopem & pauperem reputans, & miſeriam ſuam agnoſcens, perſonam humani generis aſſumens, dicebat: Pereat dies in qua natus ſum, id eſt, delectatio, quæ ad culpam hominem rapuit, adueniente vigore iuſtitiæ deſtruatur. Et nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo, id eſt, tanta mentis infirmitas, quæ vſque ad praui conſenſus tenebras hominem excæcauit, per pœnitentiam extinguatur. Homo in nocte concipitur, ſed in die naſcitur, quia priùs in mente cæcatur, deinde delectationi reprobæ ſubſternitur. *De B. Iob qui varias diuitias poßidẽs, ſe pauperem reputabat. De maledictionibus Iob.*

Similiter & Dauid, licèt multas haberet diuitias temporales, ait: Ego ſum pauper & dolens, ſalus tua Deus, ſuſcepit me. Ipſe quidem temporalia bona paupertatem reputabat. Vnde & ad filium ſuum Salomonem, ſicut in Paralipomenon habetur, ait: Ecce ego de paupertate mea paraui impenſas domus Dei, auri talenta centum milia, & argenti mille milia talentorum, æris verò & ferri non eſt pondus. Vincitur enim numerus magnitudine. Multi hodie ſi tot haberent, ſe magnos & diuites reputarent. De quibus Iſaias ait: In partibus torrentis ſors tua, quia Paradiſum ſuum reputant bona tranſitoria. Valde quidem periculoſæ ſunt diuitiæ. Nam ſicut ex pinguedine naſcitur vermis, ita ex temporalibus elatio mentis. Dauid, licèt multas haberet diuitias, tamen dicit: Exaudi me, quoniam inops & pauper ſum ego. Propterea contra elatos, qui ſe magnos reputant, Iſaias ait: Non inuenietur de fragmentis eius teſta, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea. Teſta ſiquidem remanet de contritione, quando aliquis humiliat ſe, & cognoſcit ſe lutum & cinerem eſſe. Hic de incendio diuini amoris igniculum portat, quo accendatur, & alios accendat. Similiter aquam lachrymarum de fouea cordis contriti haurit, dum fodit per compunctionem, & ſtercora mittit, attendens vilitatem ſuam. *De paupertate Dauid. Paralip. 1. Simile.*

Inclina Domine, aurem tuam ad me. Non inclinat Dominus aurem ſuam, niſi inclinemus nos aurem noſtram, ſicut ſcriptum eſt: Audi filia & vide, & inclina aurem tuam. Audi legem Dei, vide opera Dei. Inclina aurem tuam, vt humiliter obedias illi. Qui enim auertit aurem ſuam ne audiat legem, oratio *Inclinare debemus aurem noſtram Deo.*

 eius erit

eius erit execrabilis. Nam Deus ab eius oratione aurem clementiæ ſuæ auertit. Sed nec aliorum orationes exaudit, quæ fiunt pro illuſoribus & impœnitentibus, qui Deo contemnunt obedire, ſed remanent in errore, nec ſinunt orationes ſibi prodeſſe. Vnde ad Ieremiam Dominus ait: Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem & orationem, & non obſiſtas mihi, quia non exaudiam te. Niſi igitur inclinaueris aurem obediendo, non inclinabit Deus aurem exaudiendo. Multi enim in ſimilitudine ſerpentis aurem vnam terra, id eſt, amore terrenarum obturant, aliam cauda, id eſt, longa peccatorum reſte. Peruerſi ſiquidem difficilè corriguntur, ſicut ſcriptum eſt: Noluit intelligere, vt benè ageret. Vnde in Deuteronomio præcipitur, quod filius contumax nolens obedire parentibus, ſed vacans luxuriæ & comeſſationibus, lapidibus obruatur. De his autem Ezechiël ait: Præſcindent naſum tuum, & aures tuas. Naſum ne bonum odorem à malo diſcernas. Aures ne obedias. Qui igitur inobediens eſt, auris ei ſcinditur, more furis in furto deprehenſi. Caueat igitur ne in patibulo gehennæ ſuſpendatur. Cùm autem Dominus præcepiſſet diabolo, vt animam Iob ſeruaret, non eſt auſus mandatum præterire. Deteriores igitur diabolo videntur, qui animas proprias, quas Deus illis commiſit, contemnunt ſeruare. Sequitur: Saluum fac ſeruum tuum, Deus meus, ſperantem in te. In Pſalmo autem præmittitur ſecundum tranſlationem noſtram: Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum. Quod dicitur in perſona Chriſti, ſimul & membrorum. Sicut autem ſancta dicuntur vaſa, quæ ab vſu communi ſequeſtrata ſunt, & diuinis officiis dicata, ita ſanctus dicitur homo, quod Græcè dicitur ἅγιος, id eſt, ſine terra, qui diuino ſeruitio mancipatus eſt, & à terrena conuerſatione ſemotus, vt ad vitam communem & ſecularem non reuertatur, ſed firmiter & conſtanter in Dei ſeruitio permaneat. A ſacrario enim ſanctus dicitur, qui, ſcilicet, in ſancta conuerſatione eſt confirmatus. Sanctificatio iuſtorum ſimul & glorificatio hîc incipit in via, ſed perficietur in patria. Hîc enim habere incipiunt ſancti more viæ quatuor dotes, quas habebunt in futuro more patriæ. Habent enim agilitatem, dum prompti ſunt ad benè operandum. Claritatem, dum lucent coram hominibus ad ſanctæ conuerſationis exemplum. Subtilitatem, dum ſecreta Dei intelligendo inueſtigant, & obſcuritates ſcripturarum penetrant. Quaſi impaſsibiles ſunt, quia per conſtantiam firmi, & per patientiam duri, ſicut ſcriptum eſt; Non contriſtabit iuſtum, quicquid ei acciderit. Ait igitur: Cuſtodi animam. *Non minor eſt uirtus quàm quærere parta tueri.*

contra inobedientes. — *Simile.* — *De ſanctitate. Simile.* — *De quatuor dotibus ſanctorum.* — *Verſus.*

De cuſtodia bonorum.

Vbi theſaurus maior, ibi adhibenda eſt cuſtodia diligentior. Maiores enim magis lætantur, & ditioribus latrones infernales magis inſidiantur. Quantò autem gradus altior, tantò caſus grauior. Hoc eſt quod Ieremias ait: Cadetis quaſi vaſa pretioſa. Quæ, ſcilicet, cum maiori damno franguntur, & difficilius reparantur. Vnde & in Threnis lapſum Nazareorum lugens, ait: Denigrata eſt ſuper carbones, id eſt, ſuper homines ſeculares, facies eorum, & non ſunt cogniti in plateis, id eſt, in lata via, quæ ducit ad mortem, non ſunt à Deo probati. Nigri ſiquidem poſt candorem fiunt, qui amiſſa Dei iuſtitia, laudem propriam quærunt, quia de meritis præteritis præſumentes, poſt ignem mentis, ad frigus deſcendunt corporis. In plateis autem non cognoſcuntur, quia non ſunt quod videbantur: quia aliud ſunt, & aliud oſtendunt. Vnde ſequitur: Adhæſit cutis oſsibus eorum. Quando, ſcilicet, infirmitas vitiorum, reputatur fortitudo virtutum. Petit igitur vir ſanctus animam ſuam cuſtodiri, quia ſine Dei cuſtodia, nequit diu permanere in gratia. Sed quia non ſufficit ſanctitas ſiue ſalus gratiæ, niſi ſequatur ſalus gloriæ, ſubiungit: Saluum fac ſeruum tuum, Domine Deus meus, ſperantem in te. Saluum fac, quia non eſt ex homine ſalus, ſeruum tuum, non liberum tuum, ſicut fuit Adam, ſperantem in te, non confidentem in ſe: nec in mundo, qui non poteſt adiuuare in neceſsitate. Vnde Naum Propheta de Niniue, id eſt, de mundo, ait: Niniue aquæ eius, quaſi piſcina aquarum. Quæ, ſcilicet, deficiunt, quando magis neceſſariæ ſunt, id eſt, in æſtate & calore, quando refrigerium deberent præſtare. Et iterum ait: Omnes munitiones tuæ ſicut ficus cum groſſis ſuis. Si concuſſæ fuerint, cadent in os comedentis, id eſt, diaboli, qui inde delectatur. Ita qui in mundo ſperant, & illi innituntur, ad modicæ tentationis concuſsionem facilè corruunt & labuntur. Vnde Iſaias deſertum mare mundum appellat, vbi ait: Onus deſerti maris. Ipſe enim amarus eſt & oneroſus, & ab omni bono deſertus, nec prodeſt ſperantibus in ipſo. Et Oſee ipſum comparat vmbræ, vbi ait: Vaſtatus eſt Salmana à domo eius, qui vindicauit Baal in die prælij, matre ſuper filios alliſa. Salmana interpretatur vmbra commotionis, hic eſt mundus inanis & tranſitorius, velut vmbra, quæ variis curis commouet, & perturbat homines ſeculares. Baal interpretatur deuorator vel ſuperior, & ſignificat vitia gulæ & auaritiæ, quæ omnia deuorant, & vitium ſuperbiæ, quæ ſemper locum ſuperiorem vult obtinere. Qui igitur eſt Ieroboal, id eſt, fortis contra Baal, vt tria prædicta vitia fortiter vincat, ipſe poteſt vaſtare Salmana, id eſt, vanitatem mundi contemnere, matre ſuper filios alliſa, id eſt, carne cum ſuis motibus mortificata. In Domino igitur, & non in mundo ſperandum eſt. Deus enim ſaluat ſperantes in ſe. Mundus ſeducit confidentes in ipſo. Teſte enim Salomone in Parabolis: Meretrix Babylonica, id eſt, mundus, dilectoribus ſuis ait: Intexui funibus lectulum meum. Funibus ſiquidem peccatorum lectulum carnalis voluptatis intexit. Funes enim ſunt laſciuia iuuentutis, delectatio carnis, proſperitas temporalis, ſanitas corporalis, & conſimilia, quæ hominem ligant & detinent in peccatis. Saluum fac ſeruum tuum,

Expoſitio literæ. — *Naum 2. In ſolo Deo eſt ſalus, mundus in neceſsitate nõ poteſt adiuuare.* — *Naum 3.* — *Iſa. 21.* — *Oſee 10.* — *De ſeductione mundi.* — *Prouerb. 7.*

tuum, Domine, sperantem in te. Seruum tuum, tibi subditum, voluntati meæ renuntiantem, vt tuam adimpleam voluntatem. Emptus enim sum pretio magno, & non sum meus, sed tuus. Qui enim propriam voluntatem faciunt, seipsos Domino auferunt. Vnde ad Galatas Apostolus ait: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit non obedire veritati? Ante quorum oculos Christus proscriptus est, & in vobis crucifixus. Proscriptus, id est, exulatus: quasi dicat: Ipsum exhæredastis vobis ipsis, qui eius hæreditas esse debetis. Et in vobis crucifixus est, quia ipsum quantum in vobis est, occiditis in animabus vestris. Adhuc hodie à multis Christus crucifigitur in Meridie, id est, in feruore & splendore temporalis gloriæ. Nos igitur hæreditatem suam, id est, nosmetipsos, non debemus illi auferre, sed ei tanquam Domino obedire, vt dicamus cum Propheta: Paratus sum, & non sum turbatus, vt custodiam mandata tua. In quo notatur obedientia festina, deuota, & discreta. Festina, vbi ait: Paratus sum. Deuota, vbi ait: Non sum turbatus. Discreta, vbi ait: Mandata tua. Nisi enim sint mandata Dei, vel à Deo, non tenemur obedire. Saluum fac seruum tuum Deus meus: quasi dicat: Ego sum tuus, & tu meus. Qui Deum habet, nihil ei deest, sed in possessore omnium, omnia possidet. De hac possessione dicit Psalmus: Defecit caro & cor meum, Deus cordis mei & pars mea Deus in æternum. Defecit caro, id est, carnalis concupiscentia. Et cor meum, id est, cogitatio vitiosa. Quia Deus cordis mei, supple, est reformator, & pars mea, vt ipsum habeam, & ipso fruar in æternum. Sequitur: Miserere mei Domine, quoniam ad te clamaui tota die. Non hora vna tantùm, sed tota die, id est, in omni tempore. Multi autem clamant in aduersis, sed deficiunt in prosperis. Vnde in Exodo dicitur: Locusta consumpsit quod grando reliquit. Quia multoties locusta volitans, id est, illecebra carnis frangit, quem aduersitas deiicere nequit. Vnde in Threnis Ieremias ait: Cùm deficerent quasi vulnerati in plateis ciuitatis. Plateæ ciuitatis, desolationes sunt vagæ mentis. Vulnerantur igitur & deficiunt vagi & instabiles, qui voluptatibus carnis non resistunt. De quibus scriptum est: Vt lutum platearum delebo eos. Per lutum, immunditia operis: per plateas, latitudo vagæ mentis designatur. Huiusmodi paruuli & lactentes, in Threnis appellantur, vbi dicitur: Cùm deficerent paruulus & lactens in plateis oppidi, id est, in mundo. Hi enim de mamilla carnis, sugunt lac voluptatis. De mamilla mundi, lac vanitatis. Non clamant tota die qui in prosperis Deum laudant, & in aduersis desperant, qui cappam pluuialem, id est, patientiam, in hyeme & pluuia deponunt: & in æstate, id est, in sereno prosperitatis illam induunt. De quibus Propheta ait: Confitebitur tibi cùm benefeceris ei, in miseriis autem non subsistet. Ad te clamaui tota die, non solùm ore, sed corde & opere. Vnde Isaias: Venter meus ad Moab, quasi cithara sonabit, & viscera mea ad murum cocti lateris. Venter est mens hominis, quæ ad Moab, id est, contra superbiam diaboli sonare debet ipso opere, id est, cithara macerationis carnis, & prauorum desideriorum mortificatione. Viscera etiam nostra per recordationem Dominicæ passionis, sonare debent contra murum cocti lateris, vt structura peccatorum in nobis destruatur. Miserere mei Domine, quoniam ad te clamaui tota die. Frustrà diuinam implorat misericordiam, qui suam non agnoscit miseriam. Si igitur vis vt tui misereatur, agnosce miseriam tuam, & humiliare. Teste enim Propheta: Humiliatio tua in medio tui, id est, in ventre, qui es vas stercorum. Attende nouissima tua. Nihil enim vilius est cadauere hominis mortui. Ad nihil valet, nec potest diu reseruari. Olla confracta valet ad aliquid in ea reponendum. Testa ollæ confractæ ad ignem deportandum. In eodem autem versu continuò subditur: Lætifica animam serui tui, quoniam ad te animam leuaui meam. Lętifica animam meam, tristem in tribulationibus. Quò leuaui animam meam? Ad te vbi est lætitia. In terra autem amaritudo est, & tristitia. Affectus bonus animam leuat. Ascendis amando, descendis negligendo. Stans in terra, si Deum diligis, es in cœlo. Corpus leuatur mutatione loci, cor mutatione voluntatis. Et nota quod in prædictis verbis tria nominantur, quæ in oratione sunt necessaria, scilicet, potentia eius quem orat, vbi ait: Domine. Miseria orantis, vbi ait: Inops & pauper sum ego. Æquitas supplicantis, vbi ait: Quoniam sanctus sum: quod dicitur in persona Christi simul & membrorum. Christus enim orat pro nobis, vt Sacerdos noster. Orat in nobis, vt caput nostrum. Oratur à nobis, vt Deus noster. A tribus autem commendat se Christus integrè, propter quæ debeat exaudiri. A iustitia, vbi se seruum dicit. Ab humilitate, vbi se dicit sperare in eum. A perseuerantia, vbi dicit se clamare tota die. Designantur insuper in prædictis verbis tres virtutes, quæ summè necessariæ sunt ad salutem. Ad te clamaui per fidem. Leuaui animam meam per spem. Lætifica per charitatem. Inclina Domine aurem tuam pauperi, custodi sanctum, salua sperantem, miserere clamantis, lætifica leuantem. Ecce quomodo in cithara hac Dei, chordæ, scilicet, concordant adinuicem. Tam suaui siquidem harmonia valde delectatur Dominus noster IESVS CHRISTVS, cui est honor & imperium.

Serui Dei, et non nostri esse debemus. *1. Cor. 6.* *Gal. 3.* *Psal. 118.* *Deus est possessio nostra, & nos Dei possessio.* *Psal. 72.* *Quotidie in prosperis & in aduersis ad Deũ clamare debemus.* *Thren. 2.* *Psalm. 17.* *Thren. 2.* *Psalm. 48.* *Isa. 16.* *Clamare debemus corde, ore & opere.* *Suã agnoscat miseriam, qui diuinam implorat misericordiam.* *Mich. 6.* *De eleuatiõe animæ.* *De oratione Christi.* *Breuis recapitulatio literæ.*

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA AD GALATAS 5.

Si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus.

Ezech.37. *De viuificatione multiplici aduentu spiritus sancti.*

A QVATVOR ventis veni spiritus: & insuffla super interfectos istos, & reuiuiscant. Verba sunt Ezech. Venit Spiritus sanctus ab Occidéte, dum lapsum peccatorũ reparat. Venit ab Aquilone, quando diaboli in nobis tentationes expugnat. Venit à Meridie, quando ad diligendum Deum & proximum cor nostrum inflammat. Venit ab Oriente, quando ad cognitionem veritatis mentes nostras illuminat. Sic enim interfecti à diabolo reuiuiscũt, & Spiritu sancto, qui est vita animarum, vegetantur & viuunt. Hoc est quod Apostolus in principio hodiernæ Epistolæ ait: Si spiritu viuimus, quia Spiritu sancto ad vitam gratiæ peruenimus, spiritu ambulemus, id est, Spiritu sancto duce & rectore, pedes affectuum ad Deum moueamus, & actus nostros ad ipsum dirigamus. Felix siquidem anima, cui Spiritus sanctus præsidet, opera dirigit, cogitationes disponit, motus ordinat, mores componit. Et quoniam Dei adiutores esse debemus, sicut Spiritu sancto viuimus, vita, scilicet, gratiæ, ita spiritu nostro ambulare debemus, id est, secundum rationem, non secundum carnem. Spiritus siquidem duos habet pedes, pedem, scilicet, intellectus, & pedem affectus, pedem cognitionis & pedem dilectionis. Vtrunque mouere debemus, vt rectè ambulare valeamus. Qui enim intellectum habet sine affectione, vel affectionem sine veritatis cognitione, non ambulare dicitur, sed magis claudicare. Spiritu igitur præmio & ratione duce, debemus ambulare. Non enim caro debet spiritum præcedere, sed spiritus carnem. De his autem qui post concupiscentias abeunt, in quibus ratio captiua à carne trahitur, dicit Iere. in Threnis: Ceruicibus nostris minabamur, & lassis nõ dabatur requies. Ceruix est superior pars animæ, id est, ratio, quæ quandoque ita sensualitati subiicitur, quod eam quocunque duxerit, sequitur. In seruitute autem diaboli non est requies, sed labor & inquietudo. Teste autem Gregorio: Magna dementia est in via lassari, & viam nolle finiri. Et Seneca: Quisquis se multum fortuitis dedit, ingentem sibi pertubationem & inexplicabilem fecit. Contra prædictam captiuitatem & rationis seruitutem, orat Apostolus ad Thessalonicenses, dicens: Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester, & anima, & corpus, sine querela in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur. Spiritus seruatur integer, id est, ratio, dum carni non obedit. Anima, id est, sensualitas seruatur integra, dum rationi seruit. Corpus seruatur sine querela, dum nihil agit vnde Deus vel proximus conqueri vel offendi possit. Ambulemus igitur spiritu, & non carne. Teste enim Seneca: Vir fortis ac prudens, animum deducit à corpore, & multum cum meliore ac diuina parte versatur. Carne igitur ambulant, qui carnis voluptatibus indulgent. Carne ambulant, qui sensus corporeos non obseruant. Teste enim Gregorio: Non licet intueri, quod non licet concupisci. Non igitur incautè pulchritudinem mulierum debemus intueri. Quia teste Abacuc: Facies earum ventus vrens. Et idcirco intuentes eas sæpius, calore noxio febricitare contingit. Non solùm autem tactus earum, sed & visus venenosus est, & more basilisci, solo visu perimunt incautos. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Cum aliena muliere non sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum: & non alterceris cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris in perditionem, id est, carnali concupiscentia tua. Sic igitur viuere secundum carnem, non est viuere, sed mori. Vnde Bernardus: Non viuit, qui superbia inflatur, qui luxuria inquinatur, qui cæteris inficitur pestibus: quoniam non est hoc viuere, sed vitam confundere, & appropinquare vsque ad portas mortis. Bonam autem vitam ego puto, & mala pati, & bona facere, & sic perseuerare vsque ad mortem. Vulgò dicitur: Quia qui benè se pascit, benè viuit. Sed mentita est iniquitas sibi, quia non benè viuit, nisi qui benè facit. Hoc est quod Iacobus ait: Fides sine operibus mortua est. Vnde Abacuc cùm dixisset, Iustus ex fide viuit, subiungit: Qui autem incredulus est, non est anima eius recta in semetipso. Patet igitur quod non potest homo viuere ex fide articulorum, nisi iustitiam habuerit operum. Si autem anima tua non fuerit erecta ad desiderandum Deum, sed incuruata ad amorem terrenorum, incredulus reputaberis. Teste autem Isaia: Qui incredulus est, infideliter agit, à Deo, scilicet, operibus apostatando. Sicut igitur spiritus inuisibiliter attrahitur, sed visibiliter spiratur, sic Spiritus sanctus inuisibili cordis contritione acquiritur, visibiliter autem in bonis operibus emittitur. Vnde Psalmus: Os meum aperui, & attraxi spiritum. Os nostrum aperimus per confessionem, spiritum inuisibiliter attrahimus per cõtritionem, sed postmodum ipsum emittimus per bonam operationem, & spiritu ambulamus ipsum emittendo, & ita spiritu viuimus ipsum attrahendo. Non autem spiritu sancto ambulant, sed spiritu diabolico, superbi, malitiosi, contentiosi, & inuidi. Et idcirco quomodo spiritualiter ambulare debemus, docens subdit: Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicé prouocãtes, inuicé inuidentes. Prouocantes, scilicet, ad cõtentiones & lites, & alia illicita. Et inuicé inuidentes, scilicet, nõ audemus prouocare. Hęc enim mala ex inani gloria proueniũt, dum homo vult aliis præeminere, & velle vincere vbi præmiũ non est. Exemplo autem Luciferi debemus timere, & inflationem elationis in nobis sedare. Si enim leo timet, dum catulus coram eo

De pedibus animæ. *De his qui carne ambulant, & de captiuitate spiritus.* *Thren.5.* *Spiritu nõ carne ambulare debemus.* *De his qui secundũ carnem viuunt.* *Abacuc 1.* *Ecclef.9.* *De his qui benè viuunt.* *Simile.* *De his qui spiritu diabolico ambulant.* *De inani gloria.*

coram eo verberatur, quanto magis nos catuli timere debemus, & humiliari, dum recolimus Luciferum leonem magnum, propter elationem à Paradiso eiectum, & primos parétes grauiter punitos, quia sicut Dij esse voluerunt. Huiusmodi autem timor salubris est & medicinalis, velut theriaca quæ ex veneno peccatorum conficitur, dum ad memoriam reducuntur. Fumus siquidem huiusmodi recordationis noxiis humoribus, id est, peccatis nostris amixtus, reddit ipsa abominabilia, & ita expelluntur, & fit purgatio perfecta, sicut fieri solet in medicinali potione. Ex inani gloria proueniũt prouocatio, inuidia, lites, & odia. Vnde legimus quòd Saul inanis gloriæ cupidus, inuidebat Dauid, dum audiret mulieres cãtantes, & Dauid sibi prȩferẽtes. Vnde & dicebat: Mihi dederũt mille, & filio Isai decẽ milia. Similiter & fratres Ioseph oderũt eum, quia à patre plus cæteris amabatur. Et Cain Abel odio habuit, quia Deus eius oblationẽ suscepit, & de hoc inuidia torquebatur. Siquidem: *Iustius inuidia nihil est quæ protinus ipsum Actorem rodit, excrutiatq; suum*. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, Non quæramus gloriam nostram, sed gloriam Dei, vt caput & caudam illi offeramus, id est, principium & finem omnium operũ nostrorũ ad ipsum referamus. Ipse enim est A & Ω, id est, principium & finis, sicut per Isaiam ait: Ego Deus primus & nouissimus ego sum. Econtra idem Isaias de reprobis ait: Non erit opus Ægypto quod faciat caput & caudam. Ægyptij enim in sacrificio operum suorum non offerunt Domino caput & caudam. De electis autem Ezechiel ait: Manus hominis sub pennis eorũ. Quod fit dum cœlestis intentio prȩeminet bonȩ operationi. Hoc est quod Apostolus ait: Vt probetis quæ sit voluntas Dei bona & beneplacens & perfecta. Voluntas hominis quæ à Deo est dicitur Dei. Bona in genere, beneplacens in recta intentione, perfecta in perseuerantia & consummatione. Nõ efficiamur inanis gloriæ, cupidi, inuicẽ prouocantes. Melius est iniuriam tacendo fugere, quàm respondendo superare. Qui enim custodit os suum, custodit animam suam. Lingua siquidem multipliciter peccamus, loquendo, scilicet, falsa scienter, vera fraudulenter, aspera procaciter, turpia impudenter, bona iactanter, vtilia inutiliter, vana imprudenter. Vnde necesse est vt verbis nostris magnam cautelam adhibeamus, & maxime in corripiendo peccatores. Vnde & subditur: Fratres si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis. Spiritualiter autem loquitur ad Prælatos docens, quomodo instruere debeant subditos, & tractare leniter, scilicet, cum moderatione: quia fratres sunt licèt superiores, & ideo hos alloquitur, qui maiores & firmiores videbantur, ne inflatione bonorum operum eum qui peccato circumuentus est, spernendum putent seu abiiciendum. Præoccupatus autem dicitur homo in delicto, id est, imprudenter lapsus non cautè sibi præcauendo, nec diligenter resistendo. Præoccupatio siquidem est, dum vel ad horã non vident quid agendũ sit: vel si viderint, vincantur vt, scilicet, homo delinquat. Vel cùm latet veritas, vel quando impellit infirmitas. Cum his igitur mitius agendum est, qui per negligentiam aut ignorantiam vel per infirmitatem delinquunt, quàm cum illis qui peccant propter certam malitiam. Vnde ait: Si præoccupatus fuerit homo. Quod non mirum est, quia infirmus & fragilis. Homo enim ab humo nomen accepit. Præoccupatus non in multis, sed in aliquo delicto, quasi nõ vsu quotidiano peccans. Vos qui spirituales estis non ideo despiciatis eum, sed instruite huiusmodi si aliquando labatur, in spiritu lenitatis, id est, rationabiliter & leniter, vt si aliter feceritis, non patiatur se argui, sed defendere se incipiat ne turpis videatur, vel quia infirmus deterior fiat & scandalizabitur. Nõ enim debemus calamum quassatum conterere, nec licèt lignum fumigans extinguere. Vnde Alibi ait Apostolus: Nolite eum vt inimicum despicere, sed vt fratrem diligere. Non igitur ventilemus cornibus infirma pecora. In lege enim scriptum est quod bos cornupeta obruendus est lapidibus, id est, duris increpationibus. Et iterum in Exodo dicitur: Qui percusserit seruum suum vel ancillã virga, & mortui fuerint in manibus eius, crimine reus erit. Et beatus Gregorius ait: Si ira correptionem superat, ante opprimit quàm corrigat, & sub specie zeli iustitiæ, furor est iracundiæ. Cor siquidem iracundi est quasi olla succẽsa & facies eius à facie aquilonis. Halitus enim Behemoth, sicut dicitur in Iob prunas ardere facit. Instruite in spiritu lenitatis.

Simile.
De inuidia.
Versus.
Gloriam nostram, sed Dei nos debemus quærere.
Isa. 9.
Non debemus inuicem prouocare.
De multiplici peccato linguæ
Quomodo Prælati subditos instruere debeant.
Leniter & cum moderamine corripiendi sunt peccatores.
Exod. 21.
Simile.

Lenis alit flammas, grandior aura necat. *Versus.*
Flectitur obsequio curuatus ab arbore ramus:
Franges si uires experiere tuas.

Ezech. 16.

Vnde in Ezechiele dicitur, Fili hominis notas fac Hierusalem abominationes suas. Oportet enim quod ipse qui aliorum vitia reprehendere debet, se esse filium hominis meminerit, id est, fragilem, vt compatiatur infirmis. Vnde in Iob dicitur: Ceruæ incuruantur ad fȩtus & rugitus emittunt. Quia maiores infirmis condescẽdunt & rugitus cõpassionis emittunt & dicunt cum Iacob: Si paruulos & oues fœtas plus in ambulando fecero laborare, morientur vna die cuncti greges. Propterea in Ezech. dicitur: Floruit virga, id est, correptio & disciplina. Flos siquidẽ suauis est, & in eo est spes fructus. Virga cũ flore, correptio cũ lenitate, ex qua fructus emendationis prouenit, & recuperatio sanitatis. Deus enim percutit vt sanet. Et nos virga correptionis ita percutere debemus vt sanemus, non vt destruamus vel scandalizemus subditos & infirmos. Qui enim scandalizauerit vnum ex pusillis, expedit ei vt mola asinaria, id est, grauis pœnitentia appẽdatur siue iniungatur ei, & proiiciatur in profundum maris, id est, in amaritudinem satisfactionis, vel per molam asinariam vitæ secularis circuitus & labor exprimitur.

Iob 39.
De scandalo & mola asinaria.

tur. Per profundum maris extrema damnatio. Tolerabilius enim esset quod solus dãnaretur, sicut laici seculares. Si enim solus caderet, minus puniretur, quã in prælatione constitutus, dum multos secum in perditionem trahit. Non sit igitur prælatus nimis iustus: quia qui nimis emungit, elicit sanguinem. *Esa. 28.* Vnde Isaias ait: Ponam iudicium in pondere, & iustitiam in mensura. Cũ pondere enim deliberationis & grauitatis, & cum mensura moderaminis debent prælati alios iudicare & iustitiam exercere. Iustitia etiam in mensura ponitur, dum in remuneratione iustitiæ mensura bona & conferta redditur. Instruite in spiritu lenitatis, vt impleatur quod dicitur in Isaia: *De mansuetudine & compassione. Simile.* Ad vbera portabimini, & super genua blandietur vobis, quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos. Prælati siquidẽ non solũ debent lactare subditos per prædicationem, sed portare per patientiam. Sicut autem nutrix blandiendo filio fingit linguam & verba puerilia profert, sic Apostoli & alij sancti Prælati minoribus minora prædicabãt secundum capacitatem eorum & blandiebãtur cõsolando. Vnde Paulus ait: Factus sum in vobis tãquam si nutrix foueat filios suos. Ceruæ enim vt dicitur in Iob incuruantur ad fœtum vt pariant. Viri enim spirituales minoribus condescendunt & austeritati detrahunt ad hoc vt pariant filios Domino. Quidam enim superbi sunt & feroces, qui nunquam emendarentur, vel facerent fructum nisi benignè & suauiter tractarentur. Arca igitur Dei, id est, prælatus aliquando inclinatur, dum boues, id est, subditi ceruicosi calcitrant. Quidam autem arctitudine virtutis Prælatos declinare putant, & manum reprehensionis ad eos extendunt. Timeant igitur *De his qui indiscretè indicant.* qui temerè manum reprehẽsionis ad arcam mittunt, ne vt Oza à Domino feriantur & grauiter puniantur. Ob hoc enim in libro Regum in exemplum Ozæ temeritas nobis proponitur. Vnde per Amos Deus ait: Super tribus sceleribus filiorum Amon, & super quatuor non conuertam illos, eò quòd disseruerit prægnantes Galaad, ad dilatandum terminum suum. *De his qui scandalizant.* Amon interpretatur filius mœroris, & significat turbidos & incautos, qui nimia austeritate cæteros scandalizant & dissecant contristando prægnantes Galaad, id est, infirmos in Ecclesia, qui nũ per feruorem spiritus sancti conceperunt, vt dilatent terminos suos, quia pro lucro temporali litigant, & ne damnum incurrant temporale, proximos scandalizant. Terminum etiam dilatare cupiunt, qui vt magni videantur & religiosi, alios nimis dure reprehendunt, vel quandoque liuore vindictæ, non amore iustitiæ. Qui autem gladium vindictæ hoc modo acceperit, gladio peribit. Vnde filij Israël bis victi sunt à Beniamitis, licèt iustam causam haberent, sed illam non exequebantur iustè, sed tantum liuore vindictæ. Et insuper in domo Michæ Idolatriam non curabant vindicare, sed iniuriam Dei sustinebant. Vxorem autẽ Leuitæ vindicare voluerunt, & in hoc quærendo quæ sua erant, non quæ Dei, quia ne idem vxoribus suis accideret, metuebant. Qui igitur temerariè reprehendunt, non conuertuntur à Domino, quia alios nõ conuertunt. Vnde super tribus sceleribus, quæ sunt concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, & super quatuor quæ sunt peccata cogitationis, locutionis, operis & consuetudinis non conuertit eos Deus. Cùm igitur scriptum sit imperfectũ meum viderunt oculi tui, non sunt imperfecti cõtemnendi. Vnde Psal. Æstatẽ & Ver tu plasmasti ea, *De causis perfectorum & erectione eorum.* id est, perfectos & imperfectos, spirituales & insipientes. Nõ solùm autẽ imperfecti, sed insuper perfecti in spiritu lenitatis quando corruunt, sunt tractandi ne desperent. Magis enim læduntur qui à gradu altiori labuntur. Vnde ad memoriã reducẽda sunt eis bona quę amiserunt, vt ea recuperare conẽtur. Propterea Angelo Ephesi in Apoc. dicitur: Charitatẽ tuã primã reliquisti, memor esto itaq; vnde excideris & age pęnitentiã, & prima opera fac. *Ezech. 28.* Et in Eze. dicitur: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, perfectus decore in delitiis paradisi Dei fuisti. Omnis lapis pretiosus operimentum tuum, aurũ opus decoris tui & foramina tua in die qua cõditus es, præparata sunt. Licèt enim prædicta verba de Lucifero sub typo principis Tyri intelligãtur, nihilominus viro religioso possunt aptari, qui Christũ imitãdo eidẽ assimilabatur & delitiis spiritualib[9] affluebat, innixus super dilectũ suũ, qui ornatus erat omni lapide pretioso, id est, omnibus virtutibus. In die autẽ cõditionis suę quãdo, scilicet, vocatus est à Deo, quasi foraminibus præparatis, mẽtis capacitatẽ per gratiã obtinuit. *Simile.* Sicut igitur mẽbra corporis minus honesta magis ornamus & tegimus vestimẽtis, sic illos qui propter peccatũ aliquod dehonestati sunt, cõsolationibus & orationibus amplius adiuuare debemus, vt honesti efficiantur. *1. Cor. 12.* Vnde Apost. ad Corint. Quæ putamus ignobiliora esse mẽbra corporis, his honorẽ abũdantiorem circundamus. Teste autẽ Greg. Dolentẽ non potest consolari, qui non concordat dolori. *Prælatus nec nimis durus, nec nimis remissus esse debet.* Sit igitur Prælatus nec nimis remissus, nec nimis durus, sed quasi cornu medium inter carnem remissionis & os duritiæ, & austeritatis. Scriptum est enim. Cornu eius exaltabitur in gloria, id est, reprehensio iusti modesta causa erit exaltationis ipsius. Cornu siquidem mollius est osse, sed durius carne, vt non simus nimis molles vel nimis duri in reprehendendo. Lapides autem correptionis, & increpationis in pera pastorali sunt ponendi, in vase, scilicet, in quo lac mulgetur. Quia ex cordis dulcedine verbum increpationis debet procedere. Vnde filij Israël licèt ex mandato Dei Beniamitas impugnando deleuissent, amarè tamen propter mortem eorum fleuerunt. Sic Prælatus nõ sine compassione & dolore debẽt in subditos iustitiã exercere, vel *Eccle. 20.* eos excõmunicare. Vnde in Eccle. dicitur: Quã bonũ est arguere, quã irasci & confitentẽ in oratione nolite prohibere, id est, nõ impedire orationẽ & laudẽ Dei in proximo arguẽdo in ira *Item. 19.* & nimis aspera correptione ipsum scandalizando. Et in eodem dicitur: Corripe proximum

antequam

antequam commineris, & da locum timori altisſimi. Non enim prius debemus minari vel litigare, quàm viderimus ſi leniter correptus voluerit ſe emendare. Alioquin timori altisſimi non daremus locum in nobis. Et iterum idem Eccleſiaſticus: Non incendas carbones peccatorum, arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. *Item. 8.* Qui enim nimis aſperè arguit dum peccatis alienis inflammatus vltra modum iraſcitur, ille qui nimis aſperè arguit, ſimiliter inflammatur. Si igitur aliquis prœoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, cōſiderans teipſum ne & tu tenteris, id eſt, ne Deo permittente in ſimile cadas, quia & tu homo es & fragilis. Nihil enim ad miſericordiam & compasſionem ſic inclinat, ſicut proprij periculi cogitatio. Sic igitur eos nec deeſſe voluit fraternæ correptioni, nec ſtudere certamini. Quod Idcirco dicit ne ſibi videtur quiſque inſtruere, cùm proteruè exagitat irridetque peccātem. *Qui alios reprehendit, conſideret ſeipſum, aut talem fuiſſe, aut talem eſſe poſſe.* Qui igitur aliorum vitia reprehendit, conſideret ſeipſum, aut talem fuiſſe, aut talem eſſe poſſe. Nam forſitan talis fuiſſet, niſi Deus ab eo hoc malum auertiſſet. Teſte autem Bernardo: Si proximi malum conſideras, & tuum non attendis, moueris non ad miſerationem, ſed ad indignationem: non ad adiuuandum, ſed ad iudicandum: non ad inſtruendum in ſpiritu lenitatis, ſed ad deſtruendum in ſpiritu furoris. Manſueto ſpiritu fratri ægrotanti ſubuenias, quomodo tibi ſubueniri vis dum ægrotas. Et in Eccleſiaſtico dicitur: *Eccle. 8.* Ne deſpicias hominē auertentē ſe à peccato, nec improperes ei: memento quoniam omnes in corruptione ſumus. Fragiles ſumus & de facili labimur. Vnde lapſis compati debemus. Neſcimus enim quid futura pariet dies. Vnde cùm accuſaretur mulier adultera corā Chriſto, ipſe inclinauit ſe, vt doceret quod per affectum compasſionis inclinare debemus, & condeſcendere peccatoribus, & ſcripſit in terra. Iuxta id Ieremiæ: Recedentes à te in terra ſcribentur, adhærendo, ſcilicet, terrenis, ſicut hi quorum conuerſatio in cœlis eſt, ſcripti dicuntur in cœlo. Dicitur autem quod Chriſtus ſcripſerit: terra, terra ſcribe hos viros abdicatos. Scribe, id eſt, diffinitum habe, quod non conſiderant ſe eſſe terram per fragilitatem, & nō attendunt ſe eſſe terram per immunditiam. Bis autem ſcripſit, vt homo duobus modis conſideret ſe eſſe terram, id eſt, quod ſit fragilis ad peccandū, & immundus ad peccatū, & ita nō ſit pronus ad condēnandum alios, ſed conſideret ſeipſum, ne ipſe tenteretur. Debemus autē non ſolum leniter inſtruere, & cōpati infirmis per affectū, ſed inſuper onera eorū portare per effectū. Vnde & ſubditur: Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legē Chriſti, quaſi diceret: Subuenite vobis inuicē orationibus, & mutuis obſequiis, & ſic adimplebitis legū Chriſti, id eſt, charitatē. *De fraternis oneribus ſeq. portandis.* Ex charitate enim Chriſtus peccata noſtra tulit, qui etiā præcepit vt nos inuicē diligamus. Vnde per Pſal. ait: Vt iumentum factus ſum apud te. Ipſe enim onus peccatorū noſtrorū portauit. Simus igitur ſicut duo cherubin in propitiatorio, reſpicientes nos inuicem, vt alter alterius onera portemus, verſis vultibus in propitiatorio, vt, ſcilicet, intuitu Dei omnia faciamus. Huiuſmodi autē onus dicitur onus iumentorū auſtri. Tale iumentū fuit Apoſtolus Paulus, qui ait: Omnibus omnia factus ſum, ſcilicet, nō imitatione erroris, ſed miſeratione cōpasſionis. Non enim aliorum errores portare debemus imitando vel conſentiendo. *Eccle. 7.* Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: Non pecces in multitudine ciuitatis, & non alliges duplicia peccata: non enim eris in vno immunis, quaſi diceret: Non conſentias, ſed conſtanter alienæ nequitiæ reſiſtas, non ſequaris turbam ad faciendum malum. Duplicia autem peccata alligat, qui peccat in ſe, & peccatis alienis conſentit. Qui talis eſt, nō erit in vno immunis, ſed omnia imputabuntur illi, ſicut bonis aliorum conſentiendo, participes illorum efficimur: debemus igitur aliorum onera portare, compatiendo & ſubueniendo. Vnde Malachias: Nunquid non pater vnus omnium noſtrum? *Mala. 2.* Nunquid non Deus vnus creauit nos? Quare ergo deſpicit vnuſquiſque veſtrum fratrem ſuum, violans pactum patrum noſtrorum? Fratrem deſpicit, qui indigentem contemnit per auaritiam, vel paruipendit per ſuperbiam. Cui vitio obuiare debet communis omnium conditio, ſcilicet, quod de eadem maſſa deſcendimus, & quod vnus eſt omnium creator, quia puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter eſt illi cura de omnibus. Pactum autem quod primum eſt de proximo diligendo violat, qui de proximi necesſitate non curat. Alter igitur onera alterius portemus, ſicut in membris humani corporis fieri videmus, in quibus oculi fuerunt doctores, Apoſtoli. *De diuerſis membris humani corporis.* Aures obedientes vt monachi. Nares diſcreti vt magiſtri. Os bona loquētes vt preſbyteri. Manus alios defendētes vt milites. Pedes alios paſcendo, portantes vt agricolæ & ſimplices laici. Onera autem infirmitatis inuicem portamus, dum lenitate irā alterius ſuſtinemus, & dum ei qui læſit, indulgemus. *De arrogantibus.* Frequenter autem accidit quod arrogantes, & de operibus ſuis cōfidentes magnos ſe æſtimant comparatione peccatorum: Et idcirco peccantes ſpernūt, & nimis aſperè reprehendunt in ſpiritu indignationis & non in ſpiritu lenitatis. Vnde Apoſtolus in hodierna Epiſtola ſubiungit: Si quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, dum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Quaſi diceret: Ita facite vt dixi. Nam ſi quis aliter fecerit, exiſtimans, id eſt, in mente ſua iudicans ſuperbè, ſe aliquid eſſe, id eſt, magnum in comparatione peccantis, cùm tamen nihil ſit ex ſe, vel cōparatione ſpiritualis, qui totum dat gratiæ, ipſe ſe ſeducit, id eſt, diuidit à veritate. Tales ſunt arrogantes, & elati, qui dicunt: manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit hęc omnia. Qui autem dicunt bona ſua eſſe à ſe, per conſequens volunt ſe Domino purificare. *Ezech. 28.* Vnde in Ezechiele dicitur: Dic principi Tyri eò quòd eleuatū eſt cor tuum & dixiſti: Deus ego ſum, cùm ſis homo & non Deus, & dediſti cor tuum, quaſi cor Dei, ecce ego adducam ſuper te alie-

nos robustissimos gentium, id est, dæmones, & nudabunt gladios suos super pulchritudinem sapientiæ tuæ, in qua, scilicet, confidis. Gladius diaboli absconditur in illis, qui occultè peccant. Nudatur in illis, qui peccát imprudenter & apertè. Et tales infames fiunt. Vnde & subdit Ezechiel: Et polluent decorem tuum. Non igitur æstimet homo se aliquid esse, cùm nihil sit, sed dicat cum Iob. Si voluero cum eo contendere, non potero respondere vnum pro mille. Petit Deus ab homine mille, id est, plenam perfectionem, & homo vnum respondere non sufficit, quia vix initium perfectionis in suis actibus ostendit. Et ideò secundum consilium Euangelicum, qui cum decem milibus venit, mittat legatos pacis vt occurrat illi qui venit cum viginti milibus. Venit homo cum decem milibus, in quibus nominatur operis perfectio. Christus autem cum viginti milibus, in quibus duplex perfectio designatur, scilicet, munditia cogitationis, & rectitudo operis. Cùm igitur non habeat homo, nisi simplicem perfectionem, quia non est mundus à sordibus cogitationum, quantumcunque sit iustus, nihil aliud restat nisi vt mittat legationem orationum, lachrymarum & bonorum operum, & ita roget ea quæ sunt pacis. Non igitur iustus sibi videatur homo comparatione malorum. Non enim seducant laudatores sui, cum ipse præsentior sit sibi quàm alij, & melius cognoscat seipsum quàm alium. Vnde Apostolus subdit. Opus autem suum probet vnusquisque, & sic in semetipso tantum gloriam habebit, & non in altero. Probet opus suum, id est, diligenter inspiciat, non peccatum alterius vt Pharisæus, qui dicebat: non sum sicut cæteri hominum. Et sic, id est, si actus proprios consideret, in semetipso tantum gloriam habebit. Sciens enim quod si quid boni in se habet, à Deo habet, & si quid mali à se habet, habebit gloriam in semetipso, id est, gloriabitur in Domino, quem in se habet, & non in altero. Sic enim fiet vt Deus qui est in eo, & non sit aliud gloria eius. Vel in se, id est, intus in conscientia pura gloriam habebit, & non in altero, id est, in laude alterius. Qui enim conscientiam habet boni operis, non debet de hoc apud alium gloriari, nec laudem suam foras fundere, sed in semetipso humiliter gloriari. Consideret etiam homo actus suos, ita quod sciat neminem debere gloriari se mundum habere cor. Et sic in semetipso gloriam habebit, & non in altero, id est, in sui, non in alterius consideratione gloriabitur, nulli se anteponens, nec iudicans quemquam, vt sit verè iustus, dum alium sibi præponit, quia plus sua mala quàm alterius cognoscit, quorum cognitio sibi gloria est. Gaudet enim dum morbum suum cognoscit, quem desiderat sanare. Non igitur aliorum cõparatione est gloriandum, quia vnusquisque onus suum portabit, id est, peccatum portabit in pœna. Alia quidem sunt onera participandæ infirmitatis, de quibus supra dictum est: Alter alterius onera portate, alia reddendæ Domino rationis, de quibus loquitur in hoc loco: Per onus etiam potest intelligi opus Dei. Vnusquisque enim portabit onus suum, id est, offeret Deo in die iudicij manipulos operum. Vnusquisque etiam tam bonus quàm malus onus suum portabit, id est, mercedem operum suorum reportabit. Vnde Ieremias ait: Omnis laguncula implebitur vino, bono siquidem vino, si bona sit. Iuxta illud: Calix meus inebrians quàm præclarus est. Vino malo, si mala sit, iuxta illud: Fel draconum vinum eorum. Sequitur: Communicet autem is qui catechizatur verbo, qui ei se catechizat in omnibus bonis. Supra instruxit Prælatos, nunc instruit subditos. Et est sensus. Is qui catechizatur, id est, fide & moribus bonis à doctore instruitur, communicet ei in omnibus bonis, quæ ipse dedit, non in malis si illa agat. Et ne quis dicat: Sufficit mihi si facio ea quæ facit Prælatus meus. Nolite errare, quia & si vos sic excusatis apud homines, Deus tamen non irridetur, id est, non potest falli. Reddet enim singulis pro meritis suis. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet. Possunt autem prædicta verba hoc modo intelligi: Communicet is cui prædicatur bona sua prædicatori præbendo, scilicet, eidem necessaria. Ne autem aliquis malitiose præceptum eludat: prætendens simulatoriè paupertatem, ait: Nolite errare, Deus non irridetur, id est, nemo se vanè excuset, quia Deus non potest falli. Neque enim corda ignorat, neque facultates. Et ideò quæ seminauerit homo in præsentis vitæ labore, hæc & metet, id est, horum mercedem accipiet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne metet corruptionem, id est, qui seminat & fouet carnalia vitia, vel qui non curat nisi de carne sua, & pro ipsa laborat, & ea quæ facit, ideò facit vt carnaliter bene sit ei. Et insuper qui de lege carnaliter sentit, de carne metet conuenientem messem, id est, corruptionem culpæ in præsenti, & corruptionem pœnæ in futuro. Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam, id est, qui spiritui dat assensum ex fide cum charitate seruiendo iustitiæ, vel legem spiritualiter intelligendo, de spiritu metet conuenientem messem, id est, vitam æternam. Hoc autem semen spirituale ex spiritu Dei est. Messis verò hæc in fine promittitur, ideò in seminando opus est perseuerantia. Vnde addit: Bonum autem facientes non deficiamus. Si enim homo non imposuerit finem operi, nec DEVS remunerationi. Quantum seminauerimus in operibus, tantum metemus in fructibus. Tempore enim suo, id est, conuenienti metemus, non deficientes, id est, sine fine. Vnde & subdit: Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei. In hac enim vita tempus est operandi, in altera metendi. Vnde in Euangelio: Operamini dum dies est, veniet

In laudibus aliorum non debemus gloriari.

Non debemus gloriari comparatione aliorum, sed vnusquisque onus suum portabit.

Subditi prælatos imitentur in bona & eis bona sua communicent.

De his qui seminant in carne & de his qui seminant in spiritu.

De perseuerantia.

Ioan. 9.

veniet nox quando iam nullus potest operari. Omnibus siquidem impendenda est misericordia, & omnibus communiter vita æterna optanda. Sed quia non omnibus possunt exhiberi eadem dilectionis officia, fratribus maximè sunt exhibenda, qui per fidem nobis sunt magis familiares. Peccatori autem benefacimus, non quia peccator est, sed quia homo. Peccatũ quippè homo fecit, Deus autem hominem. Persequamur igitur in malis propriam iniquitatem, misereamur in eisdem propriam conditionem. Odiamus in malo quod Deus odit, diligamus in ipso quod Deus diligit. Ipse enim nihil odit eorum quæ fecit, non delectatur pœnis nostris, neque vult mortem peccatoris, sed omnes vult ad agnitionem veritatis venire, qui pro omnibus voluit mortem sustinere, Dominus noster Iesus Christus. Qui viuit & regnat, &c.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Matthæum.

Nemo potest duobus Dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Matth.6.

AB increpatione tua Domine, dormitauerunt qui ascenderunt equos. Hi sunt superbi & potentes huius seculi, qui equos superbiæ ascendunt, & in delitiis suis quiescentes letali somno à domino dormierunt, quod increpationes & minas Dei non audiunt, sed tandem à voce tonitrui formidabunt quando dicetur eis: Ite maledicti in ignem æternum. De his iterum Psalmista ait: Nunquid mortuis facies mirabilia? Deus quotidie coram nobis mirabilia facit, dum per verbum Dei peccatores conuertit. Quidam autem ita reprobi sunt & obstinati, quod hæc mirabilia non attendunt. Vnde coram ipsis quasi coram mortuis hæc mirabilia faciunt. Propterea Michæas ait: In Geth nolite annuntiare, lachrymis ne ploretis, in domo pulueris, puluere vos aspergite. Geth interpretatur torcular, & signat reprobos & impios homines, qui curis huius seculi tanquam torculari comprimuntur, & ipsi sunt tanquam torcular pauperum, ipsos affligendo. Talibus igitur qui duri sunt & indurati, non sunt annuntianda verba Dei, quia conculcant sub pedibus margaritas, nec coram illis est plorandum, quia non mouentur lachrymis prædicantium, sicut scriptum est: In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra. Hi sunt homines steriles, qui rigantur fluminibus Babylonis, id est, abundantia temporali, & idcirco de spiritualibus non curant. Sed in domo pulueris, ait Propheta, puluere vos aspergite, id est, coram illis, qui se puluerem agnoscunt. Illi enim exemplo & verbis incitantur ad bonum, per verbum enim Dei incitantur ad timorem: sicut scriptum est: A verbis tuis formidauit cor meum. Et accenduntur ad amorem, iuxta illud: Ignitum eloquium tuum vehementer. Et cum gaudio verbum Dei suscipiunt: sicut scriptum est: Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa. Et quoniam scriptum est: Campi tui replebuntur vbertate, id est, illi qui se arabiles exhibent aratro prædicationis. Iuxta illud quod dicitur in Iob: Requies mensæ tuæ erit plena pinguedine. Mensa autem sacræ scripturæ plena est pinguedine charitatis, & confert requiem spiritus. Orate Deum vt hodie repleat vos plenitudine meritorum, & postmodum plenitudine præmiorum.

Mali increpationis verbi Dei non recipiunt. Matth.25. Psal.87. Mich.1. Psal.136. Psal.118. Psal.64. Iob.36.

Nemo potest duobus, &c. Disperdam eos qui iurant in Domino, & in Melchon, & qui auertuntur de post tergum Dei. Verba sunt Dei in Sophonia, contra illos qui duobus dominis volunt seruire Domino, scilicet, & Melchon Deo & mammonę. Qui volunt gaudere cum mundo, & regnare cum Christo. Qui volunt in cœlo & in terra thesaurizare, quod est impossibile. Qui enim diligunt mundum, non possunt diligere Deũ, nec Christo seruire, sed auertuntur de post tergum Dei, & recedunt ab ipso. Teste autem beato Hieronymo non valet quis simul transitoria & æterna diligere. Qui æternitatem diligit, temporalia in vsu non in affectu possidet. Qui ergo Deum amat, pecuniam contemnat. Et per Ieremiam Dominus ait: Nunquid auis discolor hæreditas mea mihi? Quod fit dum aliquis Domino vult seruire, & seculo militare: vel quando vnum vitium demittit, aliud retinendo. Propterea in Ecclesiastico dicitur: Vnus ædificans, & vnus destruens, quid prodest illis nisi labor? Et iterum ait: Cor ingrediens in duas vias, non habebit successus. Hi sunt qui duos fines contrarios in operibus suis constituunt. Vnde in Ecclesiastico: Non accesseris ad Deum duplici corde, vt, scilicet, velis pro Domino, & pro mundi fauore bona facere opera. Quia teste Iacobo: Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. Nõ igitur de vna filia, id est, de anima nostra duos generos faciamus deum, scilicet, & diabolũ. Totum enim se debet homo Domino creatori suo, totũ se debet redemptori, totum remuneratori. Vnde Augustinus: Tanti emit te Christus, vt solus possideat, quasi diceret: Solus vult habere cor, & non vult quod diuidatur. Et per Ieremiam Deus ait: Quæretis me, & non inuenietis, cùm quæsieritis in corde vestro. Toto igitur corde quęratur, qui totum cor replet, quia mens diuisa non impetrat. Et in Deuteronomio dicitur: Cùm quæsieris Dominum Deum tuum, inuenies eum, si tamen toto corde quæsieris eum. Propterea Dominus in hodierno Euangelio contra duplices, qui duos fines in operibus suis constituunt, ait: Nemo potest duobus Dominis seruire, Deo, scilicet, & diabolo, virtutibus & vitiis. Aliquis autẽ duobus dominis potest seruire sibi consentientibus Deo, scilicet, & Domino ter-

De duplicibus qui duobus Dominis seruire volunt. *Hieronymus.* Iere.12. Ecclesi.1. Iac.1. *Augustinus.* Iere.29. Deute.4. *Homo potest seruire duo-*

no ter-

Duobus dominis sibi consentientibus.

no terreno, qui subest Deo, vt constituat finem sub fine. Homini enim seruire possumus propter Deum, vt, scilicet, in omnibus principalis finis constituatur Deus & vita æterna, sicut scriptum est: Si non proposuero Hierusalem in principio lætitiæ meæ. Vnde verba Dei de duobus dominis contrariis, & à se inuicem dissidentibus intelliguntur, quia non est conuentio Christi ad Belial.

2. Cor. 6.

Dominus enim præcipit humilitatem, diabolus suggerit superbiam, Dominus vocat ad castitatem, diabolus persuadet luxuriam, Dominus imperat largitatis eleēmosynam, diabolus auaritiam, Dominus pacem, diabolus discordiam.

De duro dominio diaboli.

Vnus mitis est & benignus, alius crudelis & durus. Qui non propriè, sed abusiuè dicitur Dominus, eò quòd dominationem suæ tyrannidis in mentibus eorum, qui per opera mala ei subduntur, exerceat.

Isa. 19. Iere. 6. Item 16. Iudith. 3.

Vnde Deus per Isaiam: Tradam Ægyptum in manu dominorum crudelium, id est, dæmoniorum. Et Ieremias ait: Crudelis est, & non miserebitur. Et iterum: Seruietis Diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. Et in Iudith dicitur, quod ferocitatem pectoris Holofernis nullo seruitio poterant mitigare. Teste autem Casiodoro, graue est seruire offenso, qui nullo placatur obsequio. Patet igitur quod duobus dominis à se inuicem dissidentibus seruire non valemus, nec duos fines constituere in bono opere quod facimus, & maximè in opere spirituali sicut in prædicatione, in celebratione Missæ, & consimilibus. Quicquid enim homo facit in talibus, vel facit pro Domino, vel contra Deum. Teste autem Augustino, quædam sunt opera indifferentia, vt arare, seminare, & comedere, quæ licèt pro temporali commodo fiant, dum in eis finem constituimus lucrum temporale: non tamen contra Deum fiunt, nec propter hoc homo seruus efficitur. Fiat igitur vis in verbo seruiendi. Quicquid enim facis vnde seruus constitueris, vel pro Domino vel pro diabolo facis. Pro peccato autem veniali, vel pro opere indifferente, nec seruus Dei efficeris, nec seruus diaboli. Vnde Lucas ait: Nemo seruus potest duobus Dominis seruire. Prædicta tamen opera quæ dicuntur indifferentia pro Domino possunt fieri, & sunt meritoria, ac constituunt hominem seruum Dei. Possunt etiam fieri contra Deum, & sunt demeritoria, ac constituunt hominem seruum diaboli. Meritoriè siquidem comedere possumus, vt melius Domino seruiamus, possumus etiam comedere gulose, & sic diabolo seruire. Quod autem de duobus dominis sibi inuicem contrariis prædicta Dei verba intelligātur, patet ex hoc quod subditur: Aut vnum enim odio habebit & alterum diliget, aut vnū sustinebit & alterū contemnet. Vnū odio habebit, id est, diabolū, & alterū diliget, id est, Deum. Aut vnum sustinebit, id est, diabolum, non dicit diliget. Nemo enim diabolum diligit, sed sua cupiditate & iniquitate ei adhęret implicitus, vt si quis alienæ ancillæ coniunctus propter suam cupiditatem, duram patiatur seruitutem, licèt illum non amet, cuius diligit ancillam. Vnde Lucas ait, vel vni adhærebit, id est, diabolo, & alterum contemnet, id est, Deum, dum minas eius cupiditati suæ præponit, vel de bonitate eius ad impunitatem sibi blanditur. Dicit igitur: alterum contemnet, & non dicit, odiet.

Augustinus.

Teste enim Augustino nullius conscientia Deum odisse potest. Quod intelligitur de hominibus, dum sunt in via. Nam dæmones Deum odiunt, sicut scriptum est: Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper.

Psal. 73.

Sed nunquid in Euangelio dicitur: Et viderunt & oderunt, & me & patrem meū. Sic ergo videtur quod homo etiam in via, Deum odio habeat. Filius enim non potest haberi odio, quin pater odio habeatur, sicut vnus sine alio non potest diligi. Ipse enim est dilectus ex dilecto. Propter hoc dicitur: quod Augustinus prædicta verba retractauerit.

De his qui mala intentione bonū opus faciunt.

Cùm igitur duobus dominis, Deo, scilicet, & diabolo, virtutibus & vitiis, ęternis & transitoriis, veritati & vanitati, seruire nequeamus, cauere debemus, vt opus bonum mala intentione non faciamus. Teste enim Ieremia: Facti sunt hostes eius in capite, id est, dæmones, dum opus bonum concipimus corrupta mente, & facimus malo fine. Intentio enim opus & præmium referenda sunt ad Deum, sicut scriptum est. Intende prosperè, procede, & regna. Nisi enim intentio bona sit, nec processus noster bonus est, nec regnum Dei acquiri potest. Exemplo igitur Iacob, ita recedamus à Laban, mundi vanitatem fugientes, quod si nos dæmones insequantur, nihil de suo in nobis inueniant, vt cum Propheta dicere valeamus: Principes persecuti sunt me gratis.

Psal. 118.

De claudicantibus, & duabus viis.

Non igitur claudicemus duabus viis. Væ peccatori, duabus viis terram ingredienti, qui velut Isboseth, id est, filius confusionis vtroque pede claudicat. Sicut quidam seculares prælati, qui Domino & principibus seruire volunt, qui Deum & mundum se posse habere credunt: amor siquidē Dei est, velut aqua calida, amor mundi aqua frigida. Ex his tepeditas prouenit, & ideò tanquam abominabiles ab ore Dei euomuntur. Similiter homines huius seculi diuitiis, & honoribus inhiantes miserabiliter errant, si Deum & diuitias se simul diligere posse æstimant. Vnde & Dominus in hodierno Euangelio subiungit: Non potestis Deo seruire & mammonæ.

Qui diuitiis seruiunt, Deo seruire non possunt.

Mammon nomen est dæmonis, qui pręest diuitiis. Non quod in eius ditione sint, vt possit eas dare, vel auferre, sed quia vtitur eis ad decipiendum irretiendo quosdam laqueis diuitiarum. Mammona autem tam ligna Syra quàm Hebræa diuitias signat, quibus seruire, est idolatrare, & Deum negare, licèt quidem eas ad benè dispensandum habere. Seruit autem eis, qui tanquam seruus custodit, scilicet, auarus. Qui verò seruitutis iugum excussit, distribuit vt Dominus. Bonus enim dispensator, non est seruus.

De diuitiarum seruis.

Auarus autē diuitiis seruit, cupidè cōgregat, sollicitè custodit, auarè retinet. Si amittat, dolet, ne amittat, timet. Non solùm igitur in acquirendis diuitiis, sed in custodiendis sollicita seruitute torquetur auarus.

Tren. 5.

Vnde Ieremias ait: Ægypto & Assyriis dedimus manus, vt saturaremur

mur pane,id est,diabolo fecimus homagium pro corporali sustentatione. Non igitur Domino & diuitiis potest seruire homo: & ideo pellem pro pelle,& cuncta quæ habet, debet pro anima sua dare. Pellem scabiosam pro pelle gloriosa,pellẽ terrenitatis,pro pelle æternitatis. In Luca autem legimus, quod Pilatus sanguinem mortuorum cum sacrificiis miscuit. Quod fit quando diabolus bonum nostrum auaritia vel inani gloria,seu alia peste corrumpit. Vnde in libro Regum Elias ad idolatras ait. Vsquequo claudicabitis duabus viis? Claudus est,qui Deo & mammonæ vult seruire. Claudus est,qui super tibiam longiorem in altum se erigit,sed super breuiorem ad ima descendit. Sic quandoque per bonũ opus erigitur aliquis,sed per aliud prauum ad ima reuertitur. Et quoniam scriptum est: Coangustatum est stratum, vt alter decidat,qui pecuniæ seruiunt, Deum à corde suo eiiciũt. Et licèt opera de genere bonorum faciãt, vires suas & labores inutiliter consumunt. Vnde Isaias: Quare appenditis argentum non in panibus,& laborem vestrum non in saturitate? Hoc præcipue faciunt qui prædicant pro temporalibus,appendentes argentum eloquentiæ suæ non in panibus illis,de quibus dicitur: Amice accomoda mihi tres panes,qui sunt,fides,spes,& charitas,& labores suos,id est, pretium laboris,non in saturitate. Labor enim pro temporalibus non satiat, sed magis famem irritat. Vnde Euangelium vbi de filio prodigo loquitur, ait: Facta est fames magna in regione illa, quia in regione peccati semper est fames maxima. Hoc est quod Ozeas ait. Comedent & non saturabuntur. Et in Prouerbio dicitur: Venter impiorum insaturabilis est. Tales igitur panibus non saturantur. Vnde Ieremias: Omnes pastores tuos pascet ventus. Patet igitur quod qui seruit transitoriis,non potest seruire æternis. Qui seruit mammonæ, Domino non potest seruire. Auari enim anxietate & sollicitudine acquirendi temporalia,à Dei seruitio retrahuntur. Sollicitudo siquidem spinarum, semen verbi Dei suffocat,& cælestibus vacare non finit. Et idcirco Dominus in hodierno Euangelio subiungit: Ideo dico vobis,ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, nec corpori vestro quid induamini. Est autem triplex sollicitudo. Prima naturæ,quę est cura moderata,& labor acquirẽdi sibi necessaria. De qua dicitur. Sufficit diei malitia sua,malitia,scilicet,pœnalitatis. Hanc enim pœnam meruit homo peccando. Vnde & dictum est illi: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Secunda gratię,de qua Apostolus ait: Sollicitudo mea,quotidiana instantia omnium ecclesiarum. Et iterum: Qui pręest in sollicitudine. Hæc consistit in operibus iustitiæ,& proximorum compassione. Peccata enim proximorum sunt frixori.. iustorum. Tertia culpæ quæ menrem perturbat & confundit,& anxietate acquirendi transitoria ab æternis retrahit. Hæc principaliter in duobus cõsistit,in quantitate rerum quæ supra necessitatem curiose acquiruntur. Et hanc sollicitudinem comitatur auaritia,& immoderata acquirendi anxietas. Compedes siquidem pœnalitatis onerat,qui supra necessaria accumulat,& in qualitate,in colore,scilicet,splendore,forma,& in adiectione vestium extrinseca. Consistit insuper in lauticia, in cibo,scilicet,& potu superfluo. Vnde cùm Deus ait: Nolite solliciti esse animæ vestræ,quid manducetis, nec corpori vestro, quid induamini: videtur illos arguere, qui spreto victu vel vestitu communi, lautiora sibi vel abstrutiora, præ his cum quibus viuunt,alimenta vel indumenta requirunt. Vetat igitur sollicitudinem quæ mentẽ turbat,& ab æternis reuocat,non laborẽ aut prouidentiã. Vnde nõ ait: non curetis vel laboretis animæ vestræ,id est,animalitati,quæ cibis in præsenti est sustentanda. Et ideò nemo debet scandalizari,si aliquis iustorum viderit hæc necessaria sibi,suisque procurare. Quia ille qui hęc ait,cui Angeli ministrabant,propter exemplum dandum loculos habebat. Vnde necessaria vsibus præberet. Non igitur præcipitur,vt nihil pecuniæ ad vsus necessarios à sanctis reseruetur,cum ipse Dominus loculos habuisse legatur, sed ne propter ista Deo seruiatur,& ne timore inopiæ iustitia deseratur,vel nimia sollicitudine animus suffocetur. Non enim debemus Deum tentare,vt velimus sine labore habere, quod Deus instituit cum labore acquirere, vbi ait,quod Adã & eius filij in labore,& sudore,pane suo vescerentur. Debemus igitur nobis prouidere absque immoderata cura & sollicitudine vitiosa, quæ mentem impedit, & pusillanimem reddit,vt non possit homo contendere,intrare per angustam portam, vel regnum Dei rapere violenter. Tunc enim virga in colubrum vertitur,cum per sollicitudines varias à sua rectitudine incuruatur,vt incedat tortuose. Homo enim virga dicitur,cùm ad cœlestia erigitur. Vnde in Ecclesiaste dicitur: Deus fecit hominẽ rectum, & ipse se immiscuit infinitis quæstionibus. Et in Genesi dicitur,quod vallis siluestris multos habebat puteos bituminis. Vallis dicitur mundus propter sui deiectionem. Siluestris propter crudelitatem & amaritudinẽ. Puteos habet propter curarum profunditatẽ. Bituminis propter sollicitudinẽ irretientẽ & inuiscantem. Et in Ecclesiastico dicitur: Ego quasi Libanus non incisus euaporaui habitationem meam,& quasi balsamum non mixtum odor meus, Libanus arbor est thuris. Tunc autem mẽs in oratione vaporem suauitatis emittit,cùm non est incisa vel distracta variis sollicitudinibus & curis huius seculi. Vnde Seneca: Multis seruiet,qui corpori seruiet, qui pro ipso nimium timet,qui ad illud omnia refert. Sic nos gerere debemus,non tanquam propter corpus viuere debeamus,sed tanquam non possumus sine corpore. Multa possum tibi ostendere, quæ acquisita acceptaque gratiam nobis extorserunt nostri essemus, si ista nostra non essent. Et iterum ait: Vaco vaco,& vbicunque sum,ibi meus sum. Rebus enim me non trado,sed commodo. Breuissima ad diuitias per contemptum diuitiarum, via est. Contemnere aliquis omnia potest,habere

Lucæ 13. *3.Reg.18.* *Isa.28.* *Isa.55.* *Lucæ 11.* *Lucæ 15.* *Osee.4.* *Prouer.13.* *Iere.22.* *De triplici sollicitudine.* *Gene.3.* *2.Cor.11.* *Rom.12.* *De mala sollicitudine.* *De prouidentia acquirendi necessaria.* *Nota hic originalem librũ.* *Eccle.7.* *Gene.14.* *Eccle.24.*

Curam & sollicitudinem in Deo proiicere debemus. bere autem omnia non potest: Ecce Philosophus ratione naturali ductus, sollicitudinem obiiciebat ab animo. Quâto magis Christianus audito præcepto Euangelico, curam suam & sollicitudinem proiicere debet in Domino, & sperare in eo, qui corpus & animam, non solùm condidit, sed redemit. Qui enim maiora dedit, quomodo minora negabit? Vnde & Dominus in hodierno Euangelio subiungit: Nónne anima plus est quàm esca, & corpus plusquâ vestimentum? quasi diceret: Qui dedit maiora, id est, vitam & corpus, dabit minora, scilicet, victum & vestitum. Non anima propter escam creata est, nec corpus propter vestimentum, sed econtrario. Et ideo non sit sollicitus animus ne percipiat, quod propter se creatum est. Absurdum autem est, vt victus sustentationem nobis defuturam putemus, qui viuendi substantiam à Domino consecuti sumus. Indecorum siquidem est homini sollicitari de cibo vel veste, qui pro rege studet militare. Nouit Rex quemadmodum familiam suam pascere debeat, alere & vestire. *Bernardus.* Vnde Bernardus ait: Quis Rex deuotis militibus debitam non procurat annonam? Quis Dominus fidelibus seruis suis iusta cibaria non ministrat? Quis pater non dabit filiis? Si ergo Rex, Dominus & pater est, quid negabit? Noli ergo homo pro tali re cogitando exacerbare Dominum tuum, quia ex iustitia regnantis, & studio dominantis, & affectu generantis, totam in se tui recipit sollicitudinem. Cùm igitur sint plures, quos amor & cura præsentium & desperatio futurorum torpentes reddat & pusillanimes, contemptum seculi præcipit Dominus, & fiduciam futurorum. Cur igitur homo sollicitaris de regali palacio, Deus tuus iacuit in præsepio, nec fuit ei locus in diuersorio. Quid cogitas de vestimento, Deus tuus inuolutus est vili panniculo? Quid laboras de clientum collegio, saluator tuus iacuit cum boue & asino. Quid gloriaris de Dominio, Rex gloriæ Ioseph & Mariæ obediuit imperio. *De volatilibus cœli.* Sequitur: Respicite volatilia cœli, quoniam nec serunt, nec metunt, nec congregant in horrea, & pater vester cœlestis pascit illa. Nónne vos magis pluris estis illis? Non sufficit illi dicere pluris, sed magis pluris. Multiplici enim pluralitate præcellunt & superant irrationales creaturas, rationales creaturæ, tum in naturalium plurium & meliorum participatione, tum in gratuitorum collatione, tum in futuri præmij expectatione & remuneratione. Cùm igitur Deus volatilia cœli pascat, quæ nô sunt perpetua, quæ non serunt neque metunt, sed absque vlla cura Dei aluntur prouidentia, multò magis vobis qui filij estis, prouidebit necessaria. Cùm ergo aues cœli non indigeant, quę vltra necessaria non quærunt, nec sibi aliud appropiant, sed omnia communia sunt eis. Si sic faceremus, nunquam indigeremus. Nos verò communia amisimus, dum propria vendicamus, & auarè congregantes, aliis inuidemus. *Lucæ 12. De Coruo.* Lucas ait: Considerate coruos, quibus non est cellarium, nec horreum, & Deus pascit illos. Quod est contra quosdam prædicatores, qui cellarium suum super capsarios deferri faciunt, cùm Deus dicat: edentes & bibentes quæ apud illos sunt. Ad literam coruus non pascit pullos, donec eos nigrescere videat, & Deus relictos à parentibus pascit, qui dat iumentis escam & pullis coruorum inuocantibus eum. *Iob. 38.* Vnde in Iob dicitur: Quis præparauit coruo escam suam, quando pulli eius clamant ad Deum. Misticè autem corui sunt prædicatores nigri & despecti mundo, quibus Deus escam parat, dum eis sensum scripturarum reuelat. Respicere autem debemus volatilia cœli, & exemplo illorum instrui. Sancti enim auibus cœli comparantur, qui nihil in mundo habentes, nec pro transitoriis laborantes, bonis spiritualibus à Domino reficiuntur, operantes cibum qui non perit. *De sollicitudine vestimentorum & liliis agri.* Postquam sollicitudinem circa escas inhibuit, subiungit de vestimento, dicens: Quis autem vestrum cogitans, potest adiicere ad staturam suam cubitum vnum. Et de vestimento quid solliciti estis? quasi diceret: Illi curam regendi corporis relinquite, qui illud ad hanc mensuram fecit peruenire. Cùm igitur sine nobis Deus membris corporis incrementum tribuat, nec de hoc nos oporteat cogitare, quia non posset fieri nostra sollicitudine vel sagacitate, confidere debemus, quod corpori vestimentum prouidebit. Si enim dat maius, non negabit quod est minus, Quod ostendit à minori, dicens: Considerate lilia agri quomodo crescunt, nô laborât neq; nent. Dico autem vobis, quod nec Salomô in omni gloria sua coopertus est, sicut vnum ex istis. Lilia agri crescût, ita quod cultum agricolarû non requirant, nô laborant, ornando se coloribus, nô nent, vt indumenta sibi conficiât. Nemo industria vel artificio tanta pulchritudine posset illa exornare, nec Rex Salomô, qui præ aliis diuitiis & ornatu floruit, tâ gloriose potuit exornari. Ornatus siquidê naturalis, quêlibet ornatum artificialê excedit. Si autem fœnû agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quâto magis vos minimæ fidei? quasi diceret. Si ista quę ad vsum têporis tantû sunt, & citò decidua igne cremabûtur, Deus tam venustè exornat, quanto magis vos vestiet. Misticè autê per fœnû intelligûtur carnales in hoc mundo ad têpus florentes, sed citò in clibanû inferni mittentur. Si igitur Deus eos vestit, quâtò magis sibi seruiêtibus, quę expediunt, prouidebit? Ideo omnis fiducia in eo habenda est, nam si nec de his confidentes sumus, quomodo inuisibilia Dei speramus? *Hieronymus.* Teste enim Hieronymo: Fides famem non timet. Et Dauid ait; Non vidi iustum derelictum. Diffidentes autem & de Dei prouidentia dubitantes, minimæ fidei appellat. Ac si diceret: Si de his diffiditis, quommodo æterna speratis. Qui vobis dedit semetipsum, & præparauit regnum cœlorû, quommodo modicum panis aut pulmenti vobis negabit. Qui pelle & carnibus vos vestiuit, quomodo alia vestimenta vobis non dabit? Qui dedit possessorem, dabit possessionem. Quicunque autem in aliqua Dei promissione dubitat, modicus est fide, & quantò plus diffidit, tantò minus inuenit ea pro quibus sollicitus fuit.

fuit. Sequitur: Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc autem omnia Gentes inquirunt: scit enim pater vester quia his omnibus indigetis. De his siquidem Gentes sollicitæ sunt, quæ de æternis non curant, sed vt habeant quod manducent vsque ad crapulam, quod bibant ad ebrietatem, quod vestiant vsque ad iactantiam & superfluitatem. Talis igitur sollicitudo facit infidelibus similes. Scit autem pater vester qui bonis filiis viscera non claudit, qui vos creauit per potentiam, redemit per sapientiam, regenerauit per benignitaté. Redemit, scilicet, in cruce per filium, regenerauit in baptismo per Spiritum sanctum. Quia his omnibus indigetis, omnibus, scilicet, in via necessariis, quæ nobis præstat, nisi infidelitas nostra auertat. Vnde & subiungédo cócludit: Quærite auté primùm regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Quærite regnum Dei, quod est primum, id est, principium & summum intra omnia bona. Et iustitiam eius, id est, opera iustitiæ, per quæ venitur ad illud. Et hæc omnia, scilicet, necessaria vitæ adiicientur vobis, non quærentibus ea, quibus & si aliquando subtrahuntur, ad probationem est, si dantur ad consolationem est, & gratiarum actionem. Bonis enim omnia cooperantur in bonum, etiam penitus subtracta, sicut de Lazaro mendico legitur. Coronam martyrij promerentur, si inopia patienter sustineatur, sed rarò ita negantur. Regnum autem Dei quærere, est ipsam iustitiam operibus adimplere. Iustitia verò regni, est omnia quæ Christus docuit, operibus implere. Quæritur autem principaliter regnum Dei fide, spe, & charitate. Teste autem Isidoro, primum, scientiæ studium est quærere Deum; deinde honestatem vitæ cum innocentiæ opere. Et Beda ait: Regnum Dei & iustitiam eius quærere, est cœlestis patriæ dona desiderare, & quibus iustitiæ meritis ad hoc perueniatur, indesinenter inquirere. Primùm igitur quæratur Dei regnum: quia, teste Gregorio, vbi Christus fundamentum est, bonorum quoque operum sequitur ædificium. Non dicit Dominus, hæc omnia dabuntur vobis, sed adiicientur, ne quis putet hæc præmissis bonis esse æquiparanda. Sunt enim adiectiua & non substantiua, sunt extranea & accidentia, & ideo adiicienda tanquam accessoria. Propterea non dicit illa dabuntur, sed apponentur, quia aliud est quod principaliter datur, aliud quod superadditur. In intentione siquidem æternitas, in vsu debet esse temporalitas. Non ait illa quærenda, ne putaremus bona nostra. Non enim propriè dicuntur bona hominis, quæ non faciunt hominem bonum. Primùm quærite regnum Dei. Teste enim Seneca, nihil in mundo stabile vel solidum est, ad ista mittamus animum, quæ æterna sunt. Primò igitur faciat mulier Eliæ panem de farina, & non deficiet farina in hydria, nec lechitus olei minuetur: quia omnia adiicientur ei. Econtrà reprobi præponunt terrena cœlestibus. Cura quid expediat prior est, quam quod sit honestum quærere. Vnde in benedictione Esau dictum ei: In pinguedine terræ, & rore cœli erit benedictio tua. Ecce terram cœlo præposuit. Econtrà in benedictione Iacob cœlum terræ præponitur. Vnde & dicitur: Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam. Ex prædictis autem verbis Dei, tria bonorum genera distinguuntur. Bonú supra tempus, bonum in tempore, & bonum temporale. Bonum supra tempus, id est, bonum æternum, est Deus, & regnum eius. Bonum in tempore, virtutes & opera virtutum, quæ licèt in tempore præsenti habeantur, non tamen pro temporali vita, sed pro æterna dantur. Bonum temporale & transitorium, quod datur ad vitæ subsidium. Primum designatur cùm dicitur: Regnum Dei. Secundum cùm ait: Iustitiam eius. Tertium cùm dicitur: Hæc omnia adiicientur vobis. Quod autem subiungitur in Euangelio Matthæi: Nolite solliciti esse in crastinum. Crastina enim dies sollicitus erit sibiipsi. Sufficit enim diei malitia sua, intelligitur de sollicitudine anni futuri. Cùm enim priùs prohibuisset Dominus sollicitudinem vitiosam de præsentibus, quæ sunt vnius anni præsentis. Semel enim in anno serimus, metimus & colligimus. Vnde quasi præsentia dicuntur, postmodum prohibet sollicitudinem de futuris, de his, scilicet, quæ post annum futura sunt. Talis enim sollicitudo magis est vitiosa. Præsentia quidem gratanter suscipiendo, curam futurorum Deo relinquere debemus: Ipsi enim cura est de nobis. Vnde & aliquibus videtur quod si prouidentia vltra annum extendatur, iam in vitiosam sollicitudinem conuertitur. Conceditur igitur secundum hoc prouidentia de præsentibus, sed prohibetur de futuris, quæ sunt vltra præsentem annum. Iuxta illud: Nolite cogitare de crastino, id est, de anno futuro. Nam qui vltra annum sollicitudinem protendit, iam de Deo diffidere videtur. In præsentibus igitur sollicitudo superflua prohibetur, sed labor & prouidentia conceditur. De futuris autem post annum labor & prouidentia prohiberi videtur. Est ergo sensus: Nolite solliciti esse in crastinum, id est, in futurum, de his quæ proueniunt post annum. Sollicitudinem futurorum, sollicitudinem præsentium nó adiiciatis. Crastinus dies sollicitus erit sibiipsi, id est, pro se suam sollicitudinem habebit. Sufficit diei malitia sua, & ideò malitia diei geminari non debet, ne mens obruatur. Dies autem in se malus non est, sed dicitur malus, quia in eo mala fiunt, vel malitia dicitur hìc non malum quod agimus, sed quod patimur, pœnalis, scilicet, anxietas. Sicut cùm dicitur in Iob: Pereat dies in qua natus sum, id est, anxietas & labor præsens, & veniat qui abstergat omnem lachrymam ab oculis sanctorum, Deus noster Iesus Christus: Qui viuit & regnat per omnia, &c.

Quærendú est primú regnú Dei, & Deus de aliis prouidebit.

Rom. 8.

Qualiter quærendum sit regnum Dei.

Gregorius.

Nota librum. Gen. 27.

1. Pet. 5.

Iob 3.

DOMINICA DECIMASEXTA, THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE, EX PSALMO.

Miserere mei Domine, quoniam ad te clamaui tota die: quia tu Domine suauis ac mitis es, & copiosus in misericordia omnibus inuocantibus te.

Isa. 26. Misericordia diuina rori cõparatur. Iob 29.

ROS lucis, ros tuus. Verba sunt Isaiæ de misericordia diuina, quæ comparatur rori, quia suauis est, refrigerens & fœcundans. Misericordia autem Dei in præsenti potest dici ros noctis, quia occulta: sed in futuro erit ros lucis, quando apertè sanctos suos remunerabit, quos nunc flagellis & miseriis exponit exterius, licèt visitet eos interius, faciens cum tentatione prouentum, vt posśint sustinere. Vnde Iob ait: Ros in messione mea morabitur, refrigerando, scilicet, contra ardorem tentationum. Potest tamen misericordia Dei dici ros lucis, quia illuminat animam. Et hæc est misericordia dexteræ in præsenti. Misericordia autem sinistræ, quando, scilicet, Deus temporalia confert. Dicitur ros matutinus, qui citò præterit, vel nubes matutina. Vnde per Oseam dicit: Misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros manè pertransiens. Hæc est misericordia sinistræ, quam desiderabant Iudæi petentes bona matutina non serotina, bona transitoria, & de æternis non curantes. Bona siquidem temporalia, quamadmodum olera herbarũ citò decidunt. Misericordiam autem serotinam postulabat Isa. dicens: Domine, miserere nostri, te enim expectauimus, esto brachiũ nostrũ in manè, & salus nostra in tempore tribulationis, id est, in aduersitate. Potest tamen ex prædictis verbis quadruplex Christi gratia seu misericordia intelligi. Gratia operãs, cùm dicitur: Miserere nostri Domine. Cooperãs, cùm dicitur: Te enim expectauimus. Protegẽs, cùm dicitur: Esto brachiũ nostrũ. Consummãs siue saluãs, cùm dicitur: Et salus nostra in tempore tribulationis, id est, in morte, vel in die iudicij, quãdo reddet gratiã pro gratia, misericordiã pro misericordia. Misericordiã glorię pro misericordia gratiæ. Vnde Isa. Miserens miserebitur tui. Miserens in pręsenti, miserebitur in futuro. Et subiungit: Ad vocẽ clamoris tui statim vt audierit, respõdebit tibi. Hoc est quod Psalmista ait: Aures eius in preces eorũ. Et expresśius per Isa. ait: Antequã clament, ego exaudiã: quasi dicat: Antequã clament ore, ego cordis clamorẽ paratus sum exaudire. Iuxta illud: Præparationẽ cordis eorũ audiuit auris tua. De misericordia gratiæ dicit Deus per Isa. Non in sempiternũ litigabo, neq; vsq; ad finẽ irascar: quia spiritus à facie mea egredietur, & flatus ego facio, id est, vt conuertantur inspiro. In Genesi autẽ asśignatur alia causa miserationis diuinę: Non permanebit spiritus meus in homine in æternũ, quia caro est, id est, fragilis. De misericordia gloriæ dicitur in Psalm. Domine, in misericordia tua. Ipse enim omnem miseriam longè facit à sanctis suis, & præmiũ supra merita retribuit. Patet igitur quod misericordia Dei attingit à fine vsq; ad finẽ, quia à principio suæ cõuersationis vsq; ad finẽ suæ resolutionis non deserit hominem: quoniã quamdiu in hoc seculo viuimus, semper in miseria sumus, semper misericordia indigemus. Vnde necesse est vt iugiter tam in aduersis, q̃ in prosperis misericordiã Dei imploremus. Vnde & Psal. in hodierno officio ait: Miserere mei Domine, quoniã ad te clamaui tota die. Qui autem magnã postulat misericordiã, oportet quod cognoscat magnã miseriã suã. Vnde alibi Psal. Miserere mei Deus, secundũ magnã misericordiã tuam, quia, scilicet, magna sunt peccata mea, & magna miseria mea. Et secundũ multitudinem miserationũ tuarum, dele iniquitatem meam, quia, scilicet, multa sunt peccata mea. Cognitio siquidem peccatorũ valde ad misericordiã prouocat Dominũ. Qui enim nõ potest Domino offerre aurũ & argentũ, sufficit si afferat pilos caprarũ, id est, exprobrationẽ peccatorũ. Vnde Iere. Reuertere aduersatrix Israël, ait Dominus, & nõ auertã faciem meã à vobis, quia ego sanctus sum, & nõ irascar in perpetuum, tamen scito iniquitatẽ tuam, quia in Deum tuũ præuaricata es. Quasi dicat: Cùm misertus fuero tui, non te reputes iustũ, sed semper memento iniquitatis tuæ. Ecce quãta est misericordia Dei, qui offensus & iniuriam passus rogat nos, vt recõcilietur nobis. Teste Greg. debemus pietatem vocantis erubescere, si iustitiam nolumus formidare, quia tantò maiori improbitate contemnitur, quantò cõtemptus vocare non dedignatur. Et Naum ait: Mundans non faciet innocentem. Mundans nocentẽ non facit innocentem: omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei. Et licèt saluetur peccator per misericordiam, tamẽ quantũ in se est, nocens est. Quamuis enim mundet illum, tamen illum quem mundat, ostendit esse peccatorem. Vnde Iudas postquam imprægnauit Thamar, misit ei hœdum, id est, peccati exprobrationẽ seu memoriã. Vel mundans à culpa non faciet innocentem à pœna. Miserere mei Domine, quoniam ad te clamaui tota die. De die gratiæ clamandum est expulsis tenebris vitiorum. Citiùs enim ad precem Iudex flectitur, si à prauitate sua petitor corrigatur. Solum desperationis crimen est, quod veniam consequi non potest. Qualiter autem clamare debemus, ostendit Isaias, dicens: Laudate habitatores Petrę, de vertice montium clamabunt. Ponent Domino gloriam, & laudem eius in insulis nuntiabunt. Habitatores Petrę, id est, Christi, sunt viri iusti, qui frequenter ad memoriam reuocant conuersationem & pasśionem Christi. De vertice autem montium, id est, de eminentia bonæ conuersationis est clamandum. Domino gloriam ponunt, qui omnia bona ad ipsum referunt: firmiter autem & constanter tam in aduersis, quàm in prosperis Deum laudare debemus. Quod notatur

De quadruplici gratia. Osee 6.

Isa. 33.

De misericordia gratiæ & gloriæ. Isa. 30.

Isa. 57.

Agnoscat magnam miseriam suã, qui magnã postulat misericordiam.

Ierem. 3. Licèt obtinuerimus indulgentiam, debemus semper agnoscere iniquitatem nostram. Gregorius. Naum 1.

Qualiter ad Dominum clamare debemus, & quod de die inuocandus est Deus. Isa. 42.

notatur per verbū ponendi, quia stabilitaté designat. Non solùm auté sancti in se Deum laudāt, sed & aliis laudé annuntiant. Propterea dicit: Laudé eius in insulis nuntiabunt. Per clamorem auté intensum desideriū vel publica pœnitentia designatur, vt qui publicè peccauerunt, publicè pœniteant. Vnde Isa. de Moab ait: In triuiis eius accincti sunt sacco, super tecta eius, & in plateis vlulatus, vt, scilicet, audiatur & videatur ab hominibus. Per triuiū etiam Moab, intelligitur concupiscentia carnis, concupiscentia oculorū, & superbia vitæ. Vnde & in canticis Exodi, secundū aliá translationé dicitur: Transitores eius proiecit in mare, id est, dæmones, qui per prædicta tria vitia nos deiiciunt. Propter triuiū enim Moab accingi debemus sacco pœnitétiæ, & plangere super tecta atq; in plateis, quia fuimus super tecta superbię & in latitudine vitę secularis. Clamare igitur debēt pœnitétes corde cōtrito, cum lachrymis Domino supplicādo. Vnde Osee ait: Confortatus est Iacob: & inualuit ad Angelū, fleuit, & rogauit eum. His enim duobus brachiis, id est lachrymis, & orationibus debemus luctari cum Angelo magni cōsilij, donec illucescéte aurora, post hanc vitá dicat Christus, dimitte me, aurora est, iam te nō oportet laborare, sed præmiū recipere. Aurora enim adueniente, post mortem lucta finitur. In Exodo autem dicitur, quod ingemiscebant filij Israël propter opera, & vociferauerunt, & ascendit clamor eorum ad Dominum. Hic est ordo rectus. Priùs enim ingemiscendum & dolendum est per contritionem, propter opera mala, quæ fecimus: posteà vociferandum per confessioné, & sic ascendet clamor orationis ad Dominum. Isaias autem instruit pœnitentes, & eos qui in tribulatione cōstituti sunt, qualiter ad Dominum debeant clamare, dicens: Ad me clamat ex Seir custos qui de nocte, custos qui de nocte. Et dicit custos venit manè & nox: si quęritis quærite, cōuertimini & venite. Quasi diceret: Custos qui de nocte aduersitatis, custos qui de nocte iniquitatis liberas. Et subditur duplex remediū. Venit manè & nox. Manè prosperitatis, contra nocté aduersitatis. Manè gratiæ orientis, contra noctem iniquitatis. Et subiungitur: Venit nox, quia post prosperitatem Deus in aduersis probat hominis constantiam. Vnde ait: Si quæritis, quærite. Si quæritis in nocte aduersitatis, quærite in manè prosperitatis. Conuertimini per pœnitentiam, & venite per bonam operationem. Ex Seir autem, qui hispidus vel pilosus interpretatur, clamare debemus, id est, ex asperitate aduersitatis, & pilositate peruersitatis clamare debemus ad Dominum. Vnde Psalmista: De profundis clamaui ad te Domine. De profundis iniquitatis & aduersitatis. Vnde & in Paralipomenon Iosaphat ait: Cùm ignoramus quid facere debeamus, hoc solùm habemus refugij, vt ad te oculos nostros dirigamus. Multi autem in profundo peccatorum, & in captiuitate Ægypti detenti, nolunt clamare, neq; de carcere Ægypti exire, vt eant viam trium dierum. Prima diæta dolor contritionis. Secunda pudor confessionis. Tertia labor satisfactionis. Dolor retrahit delicatos, pudor hypocritas & elatos, labor pigros & acidiosos. De his autem qui clamare contemnunt, ait Ecclesiasticus: Peccator cùm venerit in profundum, contemnit. Et Psalmista ait: Lacum aperuit & effodit eum, & incidit in foueam quam fecit. Lacus est mundus iste. Hunc fodiendo aperit, qui eius sequitur vanitatem, donec in profundo malorum veniens contemnat, & in foueam desperationis cadat. Et quia non aperit os suum, claudit super eum puteus os suum. Econtrà:

De intēso desiderio & aperto ore. *Isa 15.* *De clamorē pœnitētium.* *Osee 12.* *Exod. 2.* *Qualiter qui in aduersitaté sunt & in peccatis clamare debeant.* *De his qui clamare contemnunt.* *Prouerb. 18.*

Flectitur iratus uoce rogante Deus. *Versus.*

Rugitus siquidem leonis, qui circuit, quærens quem deuoret, destruitur rugitu clamoris & orationis. De Christo autem legimus, quod orauit in monte, qui exauditus est in omnibus pro sua reuerentia. Oret Christianus in valle plorationis & humilitatis, & exaudietur pro sua obedientia, vt impleatur in eo quod scriptum est: Subditus esto Domino, & ora eum. Et iterum Psalmista ait: Effundo in conspectu eius orationem meam, id est in deficiendo ex me spiritum meum, id est, deficiente spiritu superbiæ, ex consideratione fragilitatis meæ. Clamauit Ionas de profundis, id est, de ventre ceti, & exauditus est. Non igitur desperet peccator absorptus à diabolo, vt virtute orationis euomat eum diabolus in aridam, ab omni fluxu vitiorum desiccatum. Ionas naulum dedit, vt deferreretur in Tharsis, quod exploratio gaudij interpretatur. Et multi vt transeant ad gaudium seculare, dant naulum, id est, animam propriam, & ita à diabolo deuorantur. Vnde Ezechiël ait: Omnibus meretricibus dantur mercedes, factum est in te contrariū. Diabolus enim ab anima quam corrumpit, mercedem, suum naulum recipit. Miserere mei Domine, quoniam ad te clamaui tota die. Desiderium est vox animæ, quæ clamat ad Deum, sicut scriptum est: Desiderium pauperis exaudiuit Dominus. Huiusmodi autem desiderium anxietas dilationis reddit amarum: quia spes quæ differtur, affligit animam. Quare autem Deus differat exaudire, ostendit Gregorius, dicens: Semina messium gelu pressa solidantur, & quò ad superficiem tardius exeunt, eò ad frugem multiplitiora consurgunt. Desideria itaque nostra dilatatione extenduntur vt proficiunt, proficiunt vt conualescant. Labor protrahitur pugnæ, vt crescat corona victoriæ. Patet ergo quod non debemus clamando deficere, sed tota die clamare, id est, assiduè & perseueranter tam in aduersis ne deficiamus, quàm in prosperis ne inaniter attollamur. Vnde in Canticis sponsa dicit: Tenebo eum nec dimittam. Tenetur saluator instantia orationum, qua meretur anima infirmitatis sanitatem. Sic tenuit eum mulier Chananæa. Tenetur obsequio munerum per spiritum pietatis & misericordiam. Sic tenuerunt eum discipuli euntis in Emaus. Tenetur desiderio deuotionis per spiritus feruorem. Sic mulieres accesserunt, & tenuerunt pedes eius.

Qualiter autē orare & clamare de profundis debeāt. *Ezech. 16.* *De voce desiderii.* *Quare Deus differat audire.* *Constanter et perseueranter clamare debemus.*

Tenetur constantia spiritus, quantum ad Dei visionem. Sic tenuit eum Iacob vsq; ad auroram, Vnde & ait: Non demittā te, nisi benedixeris mihi. Constāter igitur ad eum debemus clamare. Vnde & in libro Reg. de Anna dicitur: Vultus eius nō sunt amplius in diuersa mutati. Et tu talis sis in tempore extra orationē, qualis es in oratione, ne sis similis illis, de quibus dicitur: Ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Quidā à fletu statim transeunt ad cachinnum. *Simile.* Si quis autem in horto aut prato amœno vndiq; ab hostibus obsessus esset, valde stultus esset si cantilenis & vanitatibus intenderet. Nos vndiq; in hoc mundo obsessi sumus, quomodo ergo voluptatibus & vanitatibus intendimus, qui tanquam miseri misericordiam implorare, & tota die ad Deum clamare debemus, id est, tam in aduersis quàm in prosperis? *De his qui murmurāt in aduersis.* Quidam autē in aduersis murmurāt & Deum blasphemant, nec ad Deum, sed magis cōtra Deum clamant, de quibus scriptum est: In miseriis non subsistent. *Iob 8.* Et in Iob dicitur: Nunquid virere potest scirpus absq; humore? aut crescere carectū sine aqua? Humectus videtur antequā veniat Sol, & in ortu suo germen egreditur. Scirpus & carectum sunt impij, qui sine voluptate & humore luxuriæ viuere non possunt. Carectum manum tangentis secat, & impij eos lædūnt, qui imitando vel reprehendendo ipsos tangunt. Flos autem temporalis antequam Sol iustitiæ veniat in iudicio, aliquid viriditatis videtur habere, sed tunc omnino aridus apparebit. Sicut autem scirpus in ortu suo florem & germen, & fructum recipit, sic impij in ortu suo, & in vita præsenti mercedem suam volunt recipere, nolentes expectare præmium post hanc vitam. *De his qui in prosperis Deū nō inuocant.* Quidam autem in tempore aduersitatis ad Deum clamant, sed in tempore prosperitatis Deū non inuocant. Vnde in libro Sapientiæ dicitur: *Sapien. 16.* Manna quod ab igne non poterat exterminari, statim exiguo Solis radio tabescebat. Ad ignem enim tribulationis sanctitas conuersationis in quibusdam solidatur, quæ Sole prosperitatis liquescit & dissoluitur. Solis autem claritas quotidie absorbetur tenebris occidentis, per quam signatur decidua claritas mundanæ prosperitatis. Et ideo qui Dei benedictionem desiderat, caueat sibi ne præueniatur à Sole, id est, à temporalis prosperitatis benedictione. Vnde in libro Sapientiæ subditur, vt notum esset omnibus, quoniam oportet Solem præuenire ad benedictionem, & ad orientem lucis adorare. Quod fit dum tribulationibus oritur nobis lux cœlestis fulgoris. Econtrà de prosperitatibus transitoriis tenebræ oriuntur æternæ. Vnde & subditur in prædicto libro Sapientiæ: Ingrati fides tanquam glacies hybernalis tabescit. *Simile.* Sicut enim glacies hybernalis ad Solem, sic fides & aliæ virtutes ad virorem gloriæ temporalis defluunt & liquescunt. Clamemus igitur ad Dominum tota die, id est, perseueranter. *Gregorius.* Teste autem Gregorio: Non est mirum si quis bonum inchoat: sed valde mirabile est si intentio recta in bono opere perseueret. *De his qui nec in prosperis, nec in aduersis ad Deum clamant.* Quidam autem nec in aduersis, nec in prosperis ad Deum clamant. Vnde Isaias: *Isa. 40.* Qui sedet super gyrum terræ, & habitatores eius sunt quasi locustæ. Super gyrum terrę sedet Deus, omnia ambiendo & regendo, & habitatores eius quasi locustæ in eius comparatione. Locusta torpet in frigore, sed alacriter exilit in feruore. Ita miserrimus homo negligens est, & murmurat in aduersis, elatus autem & intolerabilis est in prosperis. Locusta longiora habet crura retrò quàm antè: ita & homo dum ad ea quæ retrò sunt, id est, temporalia, extendit se, & ad æterna, quæ antè sunt, se contrahit. Econtra Apostolus crura longiora habuit antè, qui ait: Posteriorum oblitus ad anteriora me extendo. *Ad Deum clamāt, qui ante oculos cordis ipsum habent & ad ipsum corda leuant.* Ad te clamaui tota die. Iusti ad Dominum clamant, & faciem interiorem ad ipsum conuertunt. Teste autem Hieronymo: Si Deum præsentem, & omnia videntem, & vindicantem cogitaremus, aut vix, aut nunquam peccaremus. De reprobis autem dicitur in Ieremia: Verterunt ad me tergum & non faciem. Et Isa. *Isa. 30.* Erunt oculi tui videntes pręceptorem tuum, & aures tuę audiēt verbū post terga monētis. Hæc est via, ambulate in ea: & nō declinetis neq; ad dexteram, neq; ad sinistram. Sic notantur duo genera hominum. Iusti enim ad Deum oculos habent, peccatores ad tergum. Iusti ad Deum clamant, dum animas suas ad ipsum leuant. *Eccles 3.* Econtrà de iniustis in Ecclesiastico dicitur: Cor nequam aggrauabitur doloribus, id est, peccatis, quæ ducunt ad dolores: & peccator adiiciet ad peccandum. Iuxta illud: Qui in sordibus est, sordescat adhuc. *De duobus fluminibus Babylonis.* Ad hoc igitur quod ad Dominum clamemus, id est, animas nostras ad ipsum leuemus, necesse est quod duo flumina Babylonis sub pedibus habeamus, id est, Chobar & Tigrim, peccatum, scilicet, & vanitatem. Chobar interpretatur graue, hoc est, peccatum. Tigris velox, hæc est vanitas, & velox transitus temporalium. Miserere mei Domine, quoniam ad te clamaui tota die. *De triplici oppreßione nostra.* Contra multiplicem miseriam, multiplicem inuocare debemus misericordiam. Tria enim sunt quibus principaliter opprimimur. Carcer, captiuitas, & infirmitas. Carcer corporis, captiuitas præsentis exilij, id est, mundi, infirmitas humanæ fragilitatis. Incarceratus grauatur compedibus, fame, scilicet, & siti, & aliis incommodis corporalibus. Captiuus labore & seruitute: infirmus debilitate. Hæc insinuanda sunt pio Iudici, vt misereatur nostri. Ipse enim de cœlo in terram respexit, vt audiret gemitus compeditorum, & solueret filios interemptorum. *Quinque oneribus affligimur.* Cùm autem in hoc seculo exules & peregrini simus, quinq; sunt onera quę affligunt peregrinum. Primum Lex Mosaica: de quo Petrus ait: Hoc est onus quod nec nos, nec patres nostri portare potuimus. Secundum labor operum: de quo scriptum est: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. Tertium temporalis miseria. Graue enim onus positum est super filios Adam, à principio vitæ vsque ad finem. Quartum est onus peccatorum: de quo Isaias: Solue fasciculos deprimentes, & omne onus disrumpe.

Quintum

Quintum est iudiciū diuinæ sentētiæ. De quo scriptum est: Vnusquisq; onus suum portabit. In Isa. autē legimus vndecim onera. Numerus enim iste pertinet ad transgressionē, id est, onus Babylonis, Philistinorū, Moab, Damasci, Ægypti, Deserti maris, Duma, onus in Arabia, onus vallis visionis, onus Tyri, onus iumentorū Austri. Qui igitur diuinā inuocat misericordiā, necesse est vt humanā agnoscat miseriā. Circundāt enim salices torrentis hominē, id est, infructuosæ cogitationes ex torrēte sensualitatis procedētes. Quę more salicis sine omni cultura crescunt, sed fructū nō faciunt. Hominis autē cōscientia est quasi piscina, quę quinq; porticus habet, id est, recordationē peccatorū quinq; sensuum. In his porticib⁹ iacet multitudo languentiū. In recordatione siquidē peccatorum quinq; sensuum, vnusquisq; repperit, quā multipliciter infirmetur. Et ideo Angelus, id est, timor Dei, descēdit & cōmouet ac cōturbat aquā, dum præsentis vitæ dulcedinē in amaritudinē cōuertit: primus sanatur, sed nō vltimus. Qui enim in hoc seculo cōmouentur ad pœnitentiā, recipiunt sanitatē. Post mortē verò inutiliter aqua turbatur: peccatores enim in inferno turbābuntur, sed eis nō proderit. Propterea in Eccles. dicitur: Ante iudiciū interroga teipsum, & ante languorē adhibe medicinā. Sicut igitur filij Israël licèt in captiuitate geniti, tamē ad hæreditatē terræ promissionis aspirabāt, & desiderabāt reuerti, ita & nos in præsenti exilio ad æternā hæreditatē, licèt eam nunquā viderimus, suspirare debemus, & clamare debemus ad Dominum, atq; eius misericordiā & indulgentiā fusis lachrymis postulare. Vnde in Euang. dicitur: Pater tuus & ego dolētes quærebamus te. Tales siquidē merētur inuenire, qui quærunt cū dolore. Sicut Maria Magdalena Dominū inuenit, quē cum lachrymis & suspiriis quæsiuit. Miserere mei Domine, quoniā ad te clamaui tota die. Si vis vt misereatur tui, esto misericors aliis. Beati enim misericordes, quoniā misericordiā consequētur. Est autē misericordia propria & prima quā habet homo ad seipsum. De qua scriptum est: Miserere animæ tuæ placēs Domino. Est misericordia fraterna ad proximū per compassionē, de qua scriptū est: Iocundus homo qui miseretur & cōmodat. Quia qui pauperis miseretur, Domino fœneratur. Est misericordia paterna, id est, patris ad filiū per correptionē. Paterna siquidē misericordia dimittit reatū, corrigit erratum, cōsolatur amaricatū. Simus igitur misericordes, quia eleēmosyna à morte liberat & protegit atq; defendit. *Non opus est muro quem dextera dapsilis ambit. Non murus, nō arma ducē tutantur auarum.* Propterea per Isa. Deus ait: Si abstuleris de medio tui cathenā, & desieris digitum extēdere, & loqui quod nō prodest, cùm effuderis esurièti animā tuā, & animā afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua, & tenebrę tuę erunt sicut meridies, & requiē dabit tibi Deus, Deus tuus semper, & ossa tua liberabit. Locuturus Propheta de fructu eleēmosynæ, præmittit de munditia cordis, sine qua nō est accepta misericordia operis. Simile verò idē ait: Lauamini, mundi estote. Et postmodū subiungit: Subuenite oppresso. Auferre igitur debemus de medio nostri, id est, de corde cathenā, id est, colligationes peccatorum. Hanc cathenā fabricauit faber iste, de quo in Isa. Dominus ait: Ego creaui fabrum sufflantē prunas in igne. Digitum autē extendere desinimus, dum à detractione proximorum cessamus. Esurienti autē animā effundimus per cōpassionem. Animā afflictā replemus per opus misericordię siue per eleēmosynā. Nam eleēmosyna sine cōpassione, est quasi cibus sine sapore. Vnde in Eccles. dicitur: Declina pauperi sine tristitia aurem tuā: si sic feceris, orietur in tenebris lux tua, id est, in nocte huius seculi lucebit tibi gratia. Et tenebræ tuæ erunt sicut meridies, vt, scilicet, in tenebris huius miserię, habeas feruorē charitatis, & splendorē cognitionis, & expulsis tenebris peccatorū, splendorē obtineas virtutū. Et requiē dabit tibi Dominus Deus tuus semper, id est, in prosperis & in aduersis, & replebitur splēdoribus anima tua, licèt corpus plenū sit squalorib⁹. Et ossa tua, id est, robur animę, liberabit ab ariditate & vitiorum ægritudine. Iuxta illud quod in Prouerb. dicitur: Dulcedo animæ sanitas ossium. Miserere mei Domine, quoniā ad te clamaui tota die. Qui Dominum vocat, & eum nō vt Dominum metuit, nec vt Domino seruit, testis est inobediētiæ suę. Propterea Deus ait: Nō omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cęlorum. Nō enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. Sequitur: Quia tu Domine, suauis ac mitis. Ideo, scilicet, iocunda me afficiāt tœdio mundanæ amaritudinis. Suauis in affectu, mitis in effectu. Suauis in te per naturā, mitis nobis per gratiā. Mitis his quos expectas portās hominē in suis infirmitatib⁹, qui auolaret à se, nisi à Domino portaretur. Multa enim aguntur in corde humano, quibus malè mouetur. Vnde & ipsę orationes impediuntur vanis cogitationib⁹, ita vt vix stet cor ad Deum suū, vt loquatur ei orādo. Quādo enim oras, cū Deo loqueris, quādo legis, loquitur tibi Deus. Subrepētibus autē fantasmatib⁹ malarum cogitationum quodāmodo cor hominis fugit à se, nec inuenit cācellos, quibus se includat, aut obices, quib⁹ retineat auolationes suas & vagos motus. Cōtra quod dicit Dauid: Inueni cor meum vt orarē ad te. Inuenisse se dicit cor suū, quasi soleret ab eo fugere, & ipse sequi quasi fugientē. Quod inuenit homo quādo morientib⁹ muscis eiectis, quę perdunt suauitatē vnguēti, totus affectus cordis ad orandū Deū colligitur. Tunc quidē toto corde clamatur, quādo aliūde nō cogitatur. Portat autē Deus hominē & expectat dū vagatur, quia suauis est & mitis inuocātibus se, dum infirmitates nostras sustinet in oratione. Est autē Deus suauis amicis & durus inimicis, attingēs à fine vsq; ad finē fortiter, mundū & diabolum superando. Et disponēs omnia suauiter, hominē misericorditer liberādo. Vnde ipse ait: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Propterea Dauid assimilatur Christo propter tria bona quæ principaliter fuerunt in eo. Pietas, scilicet, seu suauitas, humilitas & mansuetudo. Pius fuit, dum enim ad eum omnes conuenirent, qui erant amaro animo & oppressi ære alieno, ipse eos misericorditer

Galat. 6.

Qui diuinā misericordiā inuocat, miseriā humanā agnoscat.

Aliis misereri deben vt misericordiā à Deo consequamur.

De multiplici misericordia.

Versus.

Isa. 58.

Isa 54.

Eccles. 4.

Prouer. 21.

Deus suauis ac mitis est.

De impedimentis orationis.

Matth. 11.

Propterea Dauid assimilatur Christo.

recepit & suauiter tractauit. Humilis fuit. Vnde & Sauli dixit: Quem persequeris Rex Israël, pulicem vnum, & canem mortuum? Mansuetudinem habuit, quæ consistit principaliter in tolerantia contumeliarum. Et ipse cum patientia & mansuetudine omnia conuitia sustinuit, quæ illi Semei intulit. Est igitur Deus suauis & mitis, sicut scriptum est: Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus. Hoc est lignum quod amaras aquas tribulationũ suaues & potabiles reddidit. Ipse est farina, quæ herbas amaras reddit sapidas. Vnde de Iacob legimus, quod licèt multum laboraret, videbantur ei pauci dies præ magnitudine amoris, id est, labor dierũ paruus, quia laborẽ leuigabat amor, vel videbatur ei quod paucis diebus inuenisset rem tam amabilem. Pari modo vir iustus debet reputare se parum fecisse, cùm multa bona fecerit. Cùm autẽ Deus modò suauis sit, sicut scriptum est: Suauis Deus vniuersis, tandem asperrimus erit asperis, qui eius suauitate abutuntur. Propterea per Isaiam ait: Tacui, semper silui, quasi parturiẽs loquar. Quæ, scilicet, ante partum longè concepit. Sic Deus iam cõcepit pœnam reproborũ, & tandem in lucem manifestationis emittet. Vnde Michæas ait: Ne loquamini loquẽtes, Non stillabit super istos, nõ comprehendet confusio, id est, non immittet Deus etiam paruã pœnam istis. Pœna temporalis respectu æterna, stilla dicitur. In futuro enim sicut in ira absorbet eos, id est, absorbebit Deus impios. Vnde in Iob dicitur: Cùm paruã scintillam sermonũ eius vix audire possumus, tonitruum magnitudinis eius quis poterit intueri? Cùm enim præcipitur nobis ieiunare, vigilare, & peregrinari, & audire nõ possumus paruã scintillam pœnæ temporalis, quomodo poterimus intueri tonitruum, quãdo dicetur reprobis: Ite maledicti in ignem æternum? Cùm igitur Deus in hoc tempore suauis sit, & mitis, & copiosus in misericordia, contra copiosas iniquitates nostras hyssopus enim in asperforio Christus suspẽsus est in ligno, qui aquis misericordię immersus, mundũ à lepra sanauit. Non exasperemus suauẽ, sed ad ipsum intenso cordis desiderio clamemus, & in humilitate & deuotione inuocemus Dominũ nostrum Iesum Christum. Qui viuit, &c.

Christus modò suauis est, sed tãdem asperrimus erit malis.

Michæ. 2.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA AD EPHESIOS. 3.

Fratres, obsecro vos, ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra.

De fructu tribulationum.

DOMINE, si sic viuitur & in talibus vita spiritus mei, corripies me & viuificabis me. His verbis ostenditur in Isaia quãtus sit tribulationũ fructus, quibus in hac vita carere nõ possumus, vt in tribulationibus nõ deficiamus. Est ergo sensus: Domine, si sic viuitur, id est, in miseriis & tribulationibus. Et in talibus vita spiritus mei, quia illis in hoc seculo carere nõ valemus. Corripies me & viuificabis me, id est, corripiẽdo viuifices, percuties vt sanes, sicut scriptũ est: Percutit manus eius & sanabũt. Et ad Corinth. Apost. ait: Licèt is qui foris est exterior homo corrumpatur, interius spiritus renouatur. Et Isa. ait: Figã eum paxillũ in loco fideli. Paxillũ siquidẽ fixus in bona terra etsi percutiatur, firmius radicatur: ita & sancti in tribulationibus firmius adhærẽt Domino. Ecõtrà de incõstantibus, qui fiduciã firmã non habẽt in Domino, neq; anchorã spei in terrã bonã fixerũt, ait Isa. Et quidẽ neq; plantato neq; radicato in terra trunco eorũ, repentè flauit in eos, & turbo quasi stipulã auferet eos. Flabitq; spiritus Domini, id est, ira & turbo, id est, repẽtina Dei sentẽtia, vel turbo in iudicio auferet eos ab hac vita, sicut scriptũ est: Transiui, & ecce nõ erat. Et iterũ: Dum adhuc ordirer, succidit me. Mali cõparantur stipulę, quæ arida est, sonora & vacua. Fert fructũ & nõ sibi, cõburitur autẽ fructu collecto. Non igitur deficere debemus in tribulationibus tanquã puluis, quẽ proiicit ventus à facie terræ, id est, à præsentia stabilitatis æternæ. Qui enim ab humore gratiæ sicci sunt, paruis suggestionibus viriliter nõ resistũt. De quibus Ierem. ait: Quia vilis facta est nimis, iterãs vias tuas. Teste autẽ Greg. Aliud est bella fortiter perpeti, aliud bellis eneruiter expugnari. In illis exercetur virtus ne extolli debeat, in istis extinguitur ne subsistat. Hi igitur qui in tribulationib⁹ deficiũt, efficiũtur velut vas confractũ & inutile, quod nec ignem gratię, nec aquã doctrinæ potest retinere. De quo Isa. ait: Comminuetur sicut cõteritur lagena figuli cõtritione perualida, & nõ inuenietur de fragmẽtis eius testa in qua porretur igniculus de incẽdio, aut hauriatur parũ aquę de fouea. Quidã enim ad modicã temptationis concussionẽ superãtur & prosternũtur. De quibus Naũ ait: Omnes munitiones tuæ sicut ficus cũ grossis suis, quæ si cõcussę fuerint, cadẽt in os comedẽtis, vt, scilicet, fructu malorũ operũ immundi spiritus reficiãtur. Et in Parab. Salomõ ait: Qui mollis est & remissus in opere suo, frater est sua opera dissipãtis. Teste autẽ Greg. in hoc mundo humana anima quasi more nauis est cõtra ictũ fluminis cõdescendentis, quę in vno loco stare nõ potest, quia ad ima relabitur nisi ad summa conetur. Si ergo quod videtur gerendũ sollicita intẽtione nõ crescit, etiã quod fuerat benè gestũ decrescit, si inchoata bona operantis manus ad perfectionẽ nõ subleuat ipsa operandi remissio contra id quod est operatum pugnat. Econtrà Seneca ait: Nihil est quod non expugnet pertinax opera, & diligens ac intenta cura. Et Poëta:

De his qui in tribulatione deficiunt.

Ierem. 2.

Naũm 3.

Vos quoque felices qui ferre incommoda uitæ: Nec iactare iugum uita didicère magistram.

Apoc. 10.

Et in Apocal. dicitur, quod Angelus posuit dextrũ pedem supra mare, sinistrũ autẽ super terram. Per mane fluctus aduersitatũ, per terrã prosperitas designatur. Vt ergo Deus aduersitatẽ seculi prosperitatẽ esse ostenderet, dextrũ pedem super mare posuit, sinistrũ autẽ super terrã, ostẽdens quod mundi prosperitas à sanctis reputaretur aduersitas. Vnde Iob ait: Hæc sit mihi cõsolatio, vt affligẽs me dolore nõ parcas. Ipse enim afflictiones delitias spirituales reputabat. Et Christus in cru-

in cruce dextrum brachiũ habuisse dicitur ad Aquilonẽ, per quã aduersitas, & sinistrũ ad Austrũ, per quẽ blandiẽs prosperitas designatur. Ecõtrà sapiẽtia carnis dulce ponit amarũ, & amarũ dulce: quia carnales voluptates dulces reputãt, quę tamẽ sunt amarę, & econtrariò. Vnde Oseę: Ad iracundiã me ꝓuocauit Effraim in amaritudinib⁹, id est, in carnis voluptatib⁹, quę afferũt mortẽ. Quemadmodũ Iob ait: An potest aliquis gustare quod gustatũ affert mortẽ? quasi diceret: Quomodo gustari possunt voluptates mortales, cùm nihil sit amarius morte? Propterea in hodierna Epist. Apost. ait: Obsecro vos ne deficiatis in tribulationib⁹ meis pro vobis, quę est gloria vestra. Ne deficiatis, scilicet, à fide & bonis operib⁹, propter tribulationes meas, quę sunt pro vobis probãdis. Hęc est enim gloria vestra, si vos statis in eis, & nõ deficiatis. Et ne ad hoc putẽt sufficere liberũ arbitriũ, subdit: Huius rei gratia flecto genua ad Patrẽ domini nostri Iesu Christi, nõ solũ exterius in corpore, sed mẽtis meę sensum humilio, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, id est, ex cuius dispositione sunt nobis patres, & in cęlis Angeli nobis prouidẽtes, & in terris Pręlati. Nõ dicit est, sed nominatur, quia nec homo nec Angelus est pater vt Deus, q est pater omni creatione & fideliũ recreatione. Sicut autẽ Deus, qui solus essentialiter bonus est, sicut in Euang. dicitur: Nemo bonus nisi Deus nomẽ essentię & bonitatis suę cęteris impartitur, vt ipsa quoq; bona esse dicãtur, ita & ipse qui solus est pater omniũ rerũ creatione & fideliũ regeneratione paternitatis nomẽ cæteris dedit. Pro qua re autẽ supplicat Domino Patri, subiũgit dicẽs: Vt det vobis secundũ diuitias gratię suę virtutẽ, id est, constantiã secundũ copiã maiestatis & bonitatis suę. Magnus enim est, & magna tribuit. Et vt det vobis corroborari in interiori homine, & det vobis Christũ per fidẽ hàbitare in cordib⁹ vestris, vt, scilicet, securi de eius auxilio sitis, & pro ipso tribulationes sustineatis. Non enim qui spinas metuũt rosas colligũt, nec mella obtinẽt, q apũ aculeos formidãt. Nõ peruenitur ad nuclei dulcedinẽ, nisi ꝑ corticis amaritudinẽ. Teste autẽ Greg. Qui æterna subtiliter ponderat, pręsentis vitę labores libẽter tolerat. Si igitur vis ascẽdere in palmã crucis, apprehendes postmodũ fructũ æternæ beatitudinis. Vnde in libro Macha. legitur, ꝙ Alexãder misit Ionathę purpurã & coronã. Et tu pro Christo patiẽdo purpura induaris, vt coronã habeas ęternę beatitudinis. Nõ venies ad reclinatoriũ aureũ, nisi per ascẽsum purpureũ: sicut scriptũ est: Noctẽ verterũt in diẽ, & rursum post tenebras spero lucẽ. Nox enim aduersitatis vertetur in diẽ æternę prosperitatis. Et post tenebras tribulationũ, quas patiẽter toleras, exspectare potes lucẽ supernę claritatis. Melius est igitur homini ꝙ Deus affligẽdo illi parcat, q̃ parcẽdo in ira nõ affligat. Vnde per Ezech. Dominus ait: Viuo ego, dicit Dominus, quia in manu forti & brachio extẽto, & in furore effuso regnabo super vos, & educã vos de populis, & cõgregabo vos de terris, in quib⁹ dispersi estis, & subiiciã vos sceptro meo, ibi seruiet mihi omnis domus Israël in terra in qua placebũt mihi, & displicebitis vobis in cõspectu vestro in omnibus malitiis vestris, quas fecistis. Quasi diceret: Vobis displicebitis, vt mihi placeatis. Ecce quãta Dei misericordia, q sceptro suo subiici cõpellit eos qui Regẽ diabolũ sibi eligere & pręficere volebãt, quos tamẽ Dominus ꝑ tribulationes ad se reducit. Vnde & B. Greg. ait: Sicut ignis in flatu premitur vt crescat, & vnde quasi extingui cernitur magis roboratur, sic electorũ desideria dũ premũtur, aduersitate ꝓficiunt. In eo nanq; ostẽdimus quãta ad Deũ cupiditate flagitamus, si nõ solũ ad Deũ per trãquilla & mollia, sed etiã ꝑ aspera & dura trãsimus. Quod aũt tribulatio à peccatis animã custodiat, patet in Iob, vbi diabolo affligẽti dicitur: Veruntamẽ animã eius serua. Quod nõ solũ de vita corporali, sed de spiritu eius intelligitur & de merito, quod in eo per flagella augetur. Vnde in Cant. spõsa dicit: Decolorauit me Sol, id est, tyrãnica persecutio, de quo scriptũ est: Semina quę nõ habuerũt radicẽ, orto Sole aruerũt. Decolorauit me Sol, id est, interior tentatio, de qua scriptũ est: Si quis pollutus fuerit nocturno somno, maneat extra castra, & lotus aqua post ortũ Solis reuertatur in castra. Decolorauit me Sol, id est, Christus, pro cuius amore patior. De quo scriptũ est: Sol & Luna steterũt in habitaculo suo, id est, Christus in Ecclesia. Hic autẽ Sol Ecclesiã colorauit in natiuitate, decolorauit in passione, recolorauit in resurrectione. Obsecro vos ne deficiatis in tribulationib⁹ meis. Cõtra deficiẽtes & incõstantes dicit Dominus per Iere. Disseminabo eos quasi stipulã, quæ vento raptatur in deserto. Et iterũ per Iere. Percussisti eos & nõ doluerũt, cõtriuisti eos & renuerũt accipere disciplinã. Indurauerunt faciẽ suam supra petram, & noluerunt reuerti. Gregor. Omnis diuina percussio aut purgatio est nobis vitæ præsentis, aut initium pœnæ sequentis. Propter eos qui ex percussione proficiunt, dictum est: Qui fingis dolorem in præcepto. Quia dum flagellatur iniquus, & corrigitur qui præceptum audire noluit, audiuit dolorem, & à malis quasi præcepto cohibetur dolore. De his verò quos damnant flagella & nõ emendãt, dicitur: Percussisti eos & nõ doluerunt. Hęc flagella in hac vita inchoantur & in æternum perdurant. Vnde ignis accensus est in ira mea, & ardebit vsq; ad inferos deorsum. De his etiam qui deficiunt & ad vomitum redeunt dicit Isa. Terra nostra deserta, ciuitates nostræ succensæ sunt igni, regionem nostrã coram nobis alieni deuorãt, & desolabitur sicut in vastitate hostili. Qui enim à sanctitate pristina corruunt, & potestatibus cõtrariis se tradunt, omnia bona eorũ in desertũ veniunt, & dũ prioris iustitiæ Deus nõ recordatur, igne diaboli omnia succẽduntur, & fiunt habitacula bestiarũ. De quib⁹ dicitur: Ne tradas bestiis animas cõfitentes tibi. Et ita relinquitur filia Sion, id est, anima, quæ priùs erat in speculatione, & quasi Paradisus pomorũ, tanquã vmbraculũ in vinea collocata, scilicet, vindemia, dũ vindemiant eam omnes qui prætergrediuntur viã, & fit sicut tuguriũ in cucumerario collectis, scilicet, fructibus.

Oseę 13.

Per amaritudinem peruenitur ad dulcedinem.

Ezech. 20.

Tribulatio bonos seruat in bono.

Multipliciter decolorantur sancti per tribulationes.

Ierem. 13.

Contra pusillanimes & inconstantes.

Ezech 41.

Dum enim fructum facere desinunt, deseruntur & contemptui habentur. De his autem qui non deficiunt, sed in tribulationibus proficiunt, dicitur in Prouerbiis: Via iustorum quasi lux splendescens, crescit ad perfectum diem. Et in Ezechiële dicitur: Platea erat in rotundum ascendens sursum per cocleam, & in cœnaculum templi deferebat per gyrum, & templum latius erat in superioribus, & de inferioribus ascêdebatur ad superiora. Plateam vocat ad literam spatium illud in quo gradus orbiculariter dispositi erant, quam nos similiter cum gradibus vitem appellamus. Per hanc plateam charitas designatur. Talis enim ascensus obliquus est & laboriosus, & parum sibi videtur homo proficere ac multũ laborare. Pari modo qui paulatim proficit in platea charitatis per circuitum bonorum operum gradatim ascendit, & parum de ascensu suo præsumit, & licèt humilitati videatur quod parum proficiat, nihilominus tamen in eminentiam vitæ & in cœnaculum æternæ refectionis ascendit. Quæ autem deorsum sunt, semper angustiora sunt, sed dum ad summa paulatim ascêdimus, latior nobis via aperitur, vt præcepta quæ prius laboriosa sunt & amara, postmodum videantur suauia. Propterea his diebus leguntur in Ecclesia historiæ Iudith & Hester, & de ipsis responsoria nocturna assumuntur. Prædictæ siquidem mulieres in tribulationibus valde fuerunt constantes, & per angustias tribulationum ad latitudinem iocunditatis peruenerunt.

Historia Iudith cum expositione morali.

De Iudith siquidem legimus, quod sacerdotibus & aliis, qui erant in Bethulia, deficiêtibus in tribulationum angustiis, ipsa viriliter stetit, & populum suum de manu inimicorum liberauit. Nabuchodonosor enim ex magna præsumptione, nuntios suos ad diuersas regiones miserat, cupiens omnem terrã suo subiugare imperio. Omnes autem vno animo cõtradixerunt, & remiserunt eos vacuos, & sine honore abiecerunt. Si igitur Nabuchodonosor, id est, diabolus, ad nos miserit nnntios suos, vt tributum peccati ei reddamus, non recipiamus eos, sed vacuos & sine honore remittamus. Cùm autẽ Nabuchodonosor misisset Holofernem Principem militiæ suæ, præcipiens illi vt eos præcipuè expugnaret, qui eius contempserunt imperium, multi cum lampadibus & coronis obuiam illi exierunt, vt eius iram mitigarent, nec tamen ferocitatem pectoris eius mitigare potuerunt.

De nuntiis diaboli.

Illos præcipuè nititur diabolus sibi subiugare, qui ei resistunt, & eius imperium contemnunt. Non est autem diabolus placandus aliquo seruitio. Non poterit agnus lupo diu seruire quin lupus eum velit deuorare. Teste enim *Augustino, graue est seruire offenso, qui nunquam placatur aliquo *officio.

*al. Cassiodoro.
*al. obsequio.

Diabolus fontes aquarum nititur à nobis auferre.

Obsedit autem Holofernes Bethuliam, & intercidit aquæductum, ne fluerent aquæ in ciuitatem: etiam impediuit ne ciues Bethuliæ haurirent de fontibus, qui erant iuxta Bethuliam, vt sic ciuitas facilius caperetur. Holofernus interpretatur infirmãs vitulum saginatum. Hic est diabolus infirmans illos, qui more vituli petulantes sunt & lasciui per luxuriã, vt eos in alia peccata tanquam molles facilius inducat. Bethulia virgo Dei interpretatur, & signat Ecclesiam, quam diabolus nititur obsidere & capere, maximè per subtractionem aquarum diuinæ scripturæ, & spiritualium gratiarum.

Triplici ieiunio debemus ieiunare.

Iudith autẽ filia Merari ieiunabat omnibus diebus exceptis solennibus. Et nos triplici ieiunio debemus ieiunare, vt Holofernem valeamus superare. Ieiunio corporali, à cibo abstinendo. Ieiunio mœroris, à gaudio temporali. Ieiunio spirituali, à peccato mortali. Dicitur autem quod saliua hominis ieiunij serpentem interficit: vnde serpens antiquus libenter, ne perimatur, suadet manducare. Iudith autem confitẽs interpretatur. Quę filia fuit Merari, id est, amaritudinis per cordis contritionem, tunc poterit superare Holofernem. Iudith siquidem exuit se, & lauit corpus suum, & vnxit se myrrha optima, & discriminauit crines capitis sui, & imposuit mitram super caput suum, & induit se sandalia pedibus suis. Assumpsitque dextraliola, & lilia, & inaures, & anulos, & omnibus ornamentis suis ornauit se.

De ornamentis Iudith.

Anima enim confitens exuta peccati sorde per contritionem, lauat se per confessionem, vngit myrrha per carnis mortificationem. Quia post aquam confessionis quæ lauat necessaria, est carnis mortificatio quæ iustificat. Discriminat crines per discretionem. In capite mens, in crinibus cogitatio designatur. Mitra igitur capiti & crinibus imponitur, cum cogitationes & sensus cohibentur. Munit pedes affectuum sandaliis, id est, sanctorum patrum exẽplis. Assumit dextraliola, id est, expectationem dextræ, & lilia castitatis, inaures obedientiæ, & annulum fidei. In ornamentis autem preciosis, signatur ornamẽtum virtutum & bonorum operum. Pulchritudinem obtulit Holoferni, qui eam cõcupiuit. Infernalis enim leccator, adulter pessimus, pulchriores animas libentius corrumpit.

De gladio Holofernis & capitis abscisiõe. Simile.

Cùm autem Iudith euaginasset gladium, percussit bis in ceruicem Holofernis, & abscidit caput eius, & abstulit conopeum eius. Gladius Holofernis est vanitas secularis, per quam diabolus multos interficit. Hunc gladium à vagina extrahimus, dum falsum mundi splendorem nudè & apertè intuemur. Caput Holofernis est amor mundi. Sicut autem truncus absciso capite nocere non potest, sic copia mundanorum amore sublato non obest. Ceruicem insuper Holofernis amputare est superbiam, quæ caput est vitiorum, à se abscindere. Primò igitur ictu & secundo caput Holofernis abscindimus, dum voluntate & actu mundi vanitatem à nobis resecamus. Iudith igitur primò tempus idoneũ expectauit, secundò caput Holofernis viriliter amputauit, tertiò conopeum in templo obtulit.

De cantico Iudith & quorundam verborũ, quæ in ipso cõtinetur expositione.

Et nos debemus primò oportunitatem congrediendi attendere. Secundò viriliter pugnare. Tertiò pro victoria gratias agere. Vnde & Iudith gratias agens in Cãtico suo ait: Incipite Domino in tympanis. A carnis enim mortificatione debemus incipere, alioquin nisi munda teneatur caro, non placent opera nostra Domino. Et inter alia subiungit: Iudith filia Merari in specie faciei suæ dissoluit eum, vnxit faciem suam vnguento,

vnguento, colligauit cincinnos suos mitra, horruerunt per se constantiam eius. Iudith, id est, confessio, tunc potens est contra inimicum, quádo est filia Merari, id est, amaritudinis. Et quoniam pulchritudo comitatur confessionem, sicut scriptum est: Confessio & pulchritudo in conspectu eius, in spé faciei dissoluitur Holofernes. Per hanc enim diabolus cũ mũdi gloria tabescit velut glacies in sereno. Vnctio autem faciei hilaritatem designat mentis. Mitra autem verbi Dei & rigore disciplinæ cincinni cogitationum ne defluant, colligantur. Per se autem qui interpretatur temptantes. Hi sunt dæmones, qui valdè timent constantiam eorum, qui in tribulationibus non deficiunt, sed perseuerant vsque in finem. Similiter & Hester, de cuius historia hoc tempore sumuntur nocturna responsoria, valdè constanter se habuit, & in tribulationibus non defecit, sed instanter apud regem Assuerum obtinuit vt liberato populo suo, qui morti adiudicatus fuerat, suspenderetur Amá in patibulo, quod præparauerat Mardochęo. *De historia Hester cum morali expositione.*

Legimus enim in prædicta historia, quod Assuerus celebrauit solemne conuiuiũ, in quo vnusquisque bibebat secundum voluntatem suam, nec aliquis compellebatur ad bibendum. Vasthi auté Regina celebrauit conuiuium fœminarum, quæ vocata à Rege noluit venire, & idcirco illam abiecit, & Hester assumpsit in vxoré. Assuerus interpretatur beatitudo vel ostium, & signat Christum, qui est beatitudo sanctorum, & qui de se ait: Ego sum ostium. Qui hîc celebrat conuiuium spiritualis refectionis in Ecclesia triumphante. Nullus autem ad bibendum compellitur. Coacta enim seruitia Domino non placent. Repulsa autem Vasthi, quæ conuiuium celebrauit cum fęminibus, id est, cum vitiis carnalibus, Hester quæ abscondita interpretatur in Reginam sublimatur. Illa enim sponsa cœlestis Regis meretur fieri, quæ absconditur à gloria mundi, & ab aura fauoris humani. De aliis autem adolescentulis dicitur: Cùm venisset tempus puellarum, vt intrarent ad Regem expletis omnibus quæ pertinebant ad cultum muliebrem, ita vt sex mensibus vngerentur oleo myrthino, & aliis sex quibusdam pigmentis & aromatibus vterentur, quæ intrauerant vespere, egrediebátur mane. Puellæ sunt animę quæ vnguntur oleo myrthino, quod temporatum est & amarum, per quod signatur temperantia & amaritudo pœnitentiæ. Vtuntur autem aromatibus & pigmentis, dum vitam suam condire satagunt suauitate virtutum. Quæ ad Regis cubiculum intrant vespere, cùm, scilicet, dies mundanæ prosperitatis conuertitur eis in mœrorem per contéptum mundi & contritionem. Iuxta illud: Mane nobiscum Domine, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies. Mane egrediuntur, dum claritas mundanæ prosperitatis illucescit eis, & ad illam mentis oculos conuertunt. Ex hoc ergo patet, quanta sit virtus pœnitentiæ & contritionis. Vnde postmodum dicitur: Si de genere Iudæorum est Mardochæus iste, ante quem cadere cœpisti, non poteris subsistere ante eum. Mardochæus myrrha munda, Aman iniquitas interpretatur, hic est diabolus. Mardochæus autem est amaritudo contritionis. Qui si est de genere confitentium, vt, scilicet, contritioni confessio adiungatur, non potest subsistere diabolus, qui ante faciem contritionis incipit cadere, sed adiuncta confessione, oportet eum penitus corruere. Nunc auté qualiter Hester pro populo suo constanter stetit, & ipsum à morte liberauit, videamus. Præmissa oratione & ieiunio triduano Hester preciosis vestibus exornata in conspectu regis apparuit, assumptis duabus ancillis, super vnam quidem innitebatur, alia sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans. Rex autem residebat super solium regni sui indutus vestibus Regiis auroque fulgens & lapidibus preciosis, eratque terribilis aspectu. Cumque eleuasset faciem, & ardentibus oculis feruorem pectoris indicasset, regina corruit, & in pallorem colore mutato, lapsum super ancillam reclinauit caput. Cumque vidisset Reginam, placuit oculis eius, & extendit auream virgam, quam tenebat manu. Quæ accedens, osculata est summitatem virgæ, & ait: Vidi te Domine, quasi Angelum Dei, & conturbatum est cor meum, præ timore gloriæ tuæ. Valdè enim mirabilis es Domine, & facies tua plena est gratiarum. Et petiit à Rege, vt ipse pranderet cum ipsa. Et postmodum supplicat, vt accepta vindicta de Aman, liberaret populum suum, & quidquid postulauit, obtinuit. Rex Assuerus terribilis, sedens in throno maiestatis suæ, tenens sceptrum iudiciariæ potestatis, est Christus in habitu regnantis & iudicantis. In iudicio enim quasi oculis ardentibus furorem pectoris sui ostendet, & terribilis apparebit reprobis. Fidelis autem anima quantumcunque ieiunauerit & orauerit, quantumcunque decora & ornata sit, respiciens qualiter Christus venturus est ad iudicium, caput mentis humiliare debet, & per humilitatem & contemptum sui corruere, nullam habens de meritis suis confidentiam. Sic enim placere meretur æterno Regi, & sceptrum clementiæ suæ ostendet illi. Vnde Psalmista: In deficiendo ex me, spiritum meum tu cognouisti, id est, approbasti semitas meas. Vna autem famularum est conscientia interioris innocétiæ, qua sustinet caput, id est, mé-tem ne deuiet. Altera est spes æternæ retributionis, qua sustinet indumenta bonæ conuersationis, ne puluere polluantur, id est, ne fiant opera bona pro terrenis, & ne aliqua nota turpitudinis coram iudice, valeat illa deprauare. Quod autem ait: Vidi te quasi Angelum Dei, & cætera quæ suprà dicta sunt, talis debet esse fidelis anima Christi sponsa, vt videns & attendens sponsi sui pulchritudinem, & glorię multitudinem, conturbari debeat per timorem, & quasi exinaniri per carnis mortificationem. Ex hoc enim placet regi summo. Vnde ait: Accede & tange sceptrum, id est, accipe regnũ. Vel per sceptrum seu per virgá Assueri intelligi potest ille, de quo scriptum est: Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Syon. Hic est Christus rectus & inflexibelis,

Marginal notes: *De conuiuiis Assueri.* — *De adolescentulis & earũ vnctione, atque ornatu.* — *De virtute confessionis.* — *De ornatu Hester.* — *De habitu regis Assueri.* — *Psal. 98.*

xibelis, sed tamen virtuosus & fortis. Hæc est virga Regis Assueri, id est, beati patris, ad cuius faciem nullus intrasset, nisi pater hanc virgam nobis inclinasset. Huius virgæ summitatem osculata est Hester, & quidquid postulauit, obtinuit. Summitas virgæ consummatio est passionis. Quisquis autem vsque in finem Christi passionem imitatur, dum in tribulationibus non deficit, quidquid desiderat, accipit: & Christo cum anima ipsius cœnante Adam plexus regios tandem à sponso recipitur, & æterna iocunditate perfruitur. Ecce quantus & quàm iocundus fructus ex tollerantia tribulationum procreatur, dum in tribulationibus non deficimus, sed in Christi amore radicati firmiter stamus. Vnde Apostolus in hodierna Epistola subiungit: In charitate radicati & fundati, vt possitis cõprehendere cũ omnibus sanctis, quæ sit latitudo, lõgitudo, sublimitas & profundũ. Quasi diceret: Flecto genua ad Deum, vt det vobis perfectè intelligere, sicut omnes sancti quatuor dimensiones spiritualis cõuersationis, seu quatuor partes crucis Christi. Plantati autem & radicati, dicũtur ad similitudinẽ arboris, quæ quantò plus terrę figitur, tantò plus humoris trahit & crescit, & vberiorẽ fructum reddit. Et nos in fide & humilitate radicari & plantari debemus tanquam in bona terra Ecclesię, vt fructum faciamus. Fundati etiam dicuntur ad similitudinem domus, quę supra firmam petram fundata firmiter & immobiliter subsistat. Comprehẽdere igitur & diligẽter attendere debemus, quę sit, id est, quanta esse debeat latitudo charitatis, quæ debet vsq; ad inimicos extendi, & cum hilaritate bona operari. Opus enim est latitudine charitatis, ne perdas ex tristitia quidquid boni facis. Et quæ sit lõgitudo charitatis, id est, perseuerãdi lõganimitas, ne abundãte iniquitate refrigescat. Et quę sit sublimitas charitatis, qua, scilicet, sursum cor dirigitur, vt Deus in præmium expectetur. Et quod sit profundũ charitatis, id est, occultũ Dei iudiciũ, quare, scilicet, isti dat charitatẽ, & nõ illi. Hoc enim profundũ est voluntas Dei, cuius causa nõ inuestigatur, cuius secreti profunditatẽ quodammodo expauescens Apostolus clamat: O altitudo diuitiarum sapientiæ & sciẽtię Dei, quã incõprehensibilia sunt iudicia eius. Vel profundũ charitatis est fides & Ecclesiastica sacramenta, quæ profunda sunt & inuestigabilia, & sunt fundamentum charitatis, sine quibus esse non potest. Latitudo etiam bene operandi notatur in cruce per illam partẽ, in qua extenditur manus. Longitudo per illam partem, quæ ab illo transuerso ad terram tendit. Ibi enim figitur corpus, & quodammodo stat, & ipsa statio perseuerantiam signat. Vnde Zacharias: Leuaui oculos meos, & vidi: & ecce vir, & in manu eius quasi funiculus mensorum. Et dixi. Quò tu vadis? Et dixit ad me, vt metiar Hierusalem, & videam quanta sit latitudo, & quanta sit latitudo eius. Christus enim omnia opera nostra metitur, longitudinẽ perseuerãtię nostrę, & lõgitudinẽ charitatis. Altitudo autem per illã partẽ quæ ab eodem transuerso sursum vsque ad caput eminet, per quod significatur superiorũ expectatio, spes, scilicet, ęternorũ. Quid enim nobis negabit, qui propriũ filiũ pro nobis morti tradidit. Vnde Isa. Noli timere, quia redemi te. Et Apostolus ad Rom. Cõmendat Deus suã charitatem in nobis, quia cũ adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Profundũ verò designatur per illã partẽ ligni quę fixa est terrę & nõ apparet, per quã signatur profunditas gratiæ, in qua multorũ ingenia cõteruntur, id inuestigare conãtia profundũ crucis, totũ portat & sustinet. Gratuita enim misericordia, quę de occulto Dei iudicio prouenit, charitatẽ in nobis latã, longã & altã facit. Ex occulta enim Dei voluntate vocatur homo ad participationẽ tãtæ gratię, alius sic, alius autẽ sic. Sicut autẽ quatuor sunt crucis dimẽsiones, ita & quatuor ligna: palma, cypressus, oliua, cedrus. In cruce summa est victoria, ecce palma. Sũma medicina, ecce cypressus. Sũma misericordia, ecce oliua. Sũma potentia, ecce cedrus. Altitudo præterea attẽditur ad effectũ in cœlestibus. Profundũ, quia captiuos ab inferno liberauit. Longitudo, quia eius effectus à principio mũdi vsq; ad finẽ extẽditur. Latitudo, quia in omnes gẽtes ad dextrã & ad sinistrã salutem operatur. Intelligẽtes igitur crucis mysteriũ, crucifigamur cũ Christo, extendentes manus in latitudinẽ bonorũ operũ, & lõgitudine lõganimitatis & perseuerãtię, & in altitudine, vt ad ęternũ pręmiũ opera nostra referamus. Et in profundo nõ nobis, sed diuinæ gratiæ cũcta tribuẽtes, cuius profunda iudicia omnẽ scrutatorẽ fatigãt. In ipso autẽ creatore, quę sit latitudo, lõgitudo, sublimitas & profundũ diligẽter debemus attẽdere. Ipse enim superior est regẽdo, inferior portãdo, interior replẽdo, exterior circũdando. Sic est intus vt extra sit, sic circũdat, vt penitret, sic pręsidet vt portet, sic portat, vt pręsideat. Latus immẽsitate, quia extra omnia nõ inclusus: lõgus æternitate, quia carẽs principio & fine. Ipse tamẽ principiũ & finis. Sequitur: Scire etiã supereminentẽ sciẽtię charitatẽ Christi, vt impleamini in omnẽ plenitudinẽ Dei, id est, ore, vt possitis scire ad imitandũ charitatem Christi, qua nos dilexit, quæ nostrã superat & supereminet scientię humanę, quia plenè sciri nõ potest, quãta nos charitate dilexit. Vel ita scire charitatẽ sciẽtię Christi, id est, quę habetur cum scientia Christi esse supereminentẽ alij charitati. Charitas enim habetur cũ scientia Christi, quia quantò magis intelligitur, tantò plus diligitur. Ideò autẽ oro vos ista, vt per hanc sciẽtiam impleamini bono eundo in omnem plenitudinem Dei, vt, scilicet, perfectè sitis pleni Domino. Supereminentia igitur inæstimabilis charitatis, in ipso fuit, dum pro seruis mortem sustinuit, & pro hæreditate nostra contra diabolũ pugnauit, qui adeo superbus est, quòd licèt multas attenderet scriptutas de humili aduentu saluatoris, cùm sit superbus, alios reputat superbos, non potuit credere, quòd ita se deberet humiliare, & idcirco ipsum inuasit. Cùm igitur tantum nos dilexerit, & tanta pro nobis fecerit, concludit Apostolus in gratiarũ actione, dicẽs: Ei autem

De plantatione & radicatione sanctorum, & quatuor dimensionibus charitatis & crucis.

Zach. 2.

Isa. 42.

De quatuor lignis crucis.

De spirituali crucifixione.

Expositio literæ, & de præminentia charitatis Christi.

Ei autem qui potens est, omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus, id est, plus quam petere sciamus aut præsumamus, secundum virtutem quæ operatur in nobis, sicut, scilicet, iam fecit in nobis, in quibus bona operatur. Superabundanter quam petimus aut intelligimus. Nemo enim sufficit plenè intelligere, vel auderet petere quod Deus fieret homo, vel pro hominibus moreretur. Ipsi inquam sit gloria in Ecclesia & in Christo Iesu, id est, pro his quæ fecit in Ecclesia per Iesum Christum, non solùm in præsenti, sed in omnes generationes futuras in secula seculorum, Amen.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Lucam.

Ibat Iesus in ciuitatem, quæ vocatur Naim.

VADE & accipe laguneulam figuli testeam, & de senioribus populi, & de senioribus sacerdotum, & egredere ad vallem filiorum Ennon, quæ est iuxta introitum portæ fictilis: & prędicabis ibi verba, quæ ego loquar ad te. Lagunculam testeam, id est, humanæ conditionis fragilitatem debet prædicator accipere, id est, ante oculos eorum, quibus prædicat ponere, mortem etiam seniorum, id est, maiorum huius seculi, & sacerdotum seu Prælatorum debet aliis ad memoriam reuocare. Teste enim Ecclesiastico: Omnis potentatus breuis est vita, vel de senioribus populi accipimus, dum exempla sanctorum patrum ante oculos mẽtis proponimus. Vnde Zach. Et erit quod super frænum est sanctũ Domino. Equus est peccator ruens in præceps vitiorum. Frænum quod in ore huius equi poni debet, est verbum exhortationis. Istud autem frænum deargentari debet & deaurari. Per argentum supra frænum, dicta sanctorum patrum, per aurum exempla ipsorum. Hæc debent poni supra frænum præceptorum, quorum duritia emollitur, per dicta & exempla antiquorum patrum, quod est ligare veteres pannos funibus, vt Ieremias de lacu extrahatur, egrediatur insuper doctor animarum, ad vallem filiorum Ennon. Vallis humilitatis deiectionem, & miseriam designat. Ennon autem fons tristitiæ interpretatur, per quam mortalitatem nostram intelligimus. Propter hanc igitur ad vallẽ filiorũ Ennon iubetur egredi: quia prædicator exercendo se in bonis operibus, per humilitatem debet descendere ad hoc, vt de miseria humanæ conditionis, & de tristitia humanæ mortalitatis auditorum ædificationem loquatur. Descendere etiam debet per compassionem, sicut Ieremias ait: Cor meum ad Moab, quasi tibia ægris resonabit. Non solùm enim prædicator debet habere tibiam prædicationis in ore, sed in corde peccatoribus compatiendo. Prædicta autem vallis est iuxta introitum portæ fictilis. Hæc porta est introitus in hanc mortalem vitam. Iuxta quam portam est fons tristitiæ, quia quàm citò puer egreditur de vtero matris, & ingreditur in hanc miseram vitam, vagitu flebili propheta est miseriæ suæ. In prædicto igitur loco audire debetis verbum Dei, & nos circa talia præcipuè debemus immorari, & miseriam conditionis nostræ, vobis ad memoriam reuocare, vt ad verbum Dei hodie humilientur corda vestra, dum vestram attenditis miseriam, & mortalitatis vestræ tristitiam. Ibat Iesus in ciuitatem, &c. Interfecti eorum proiicientur, & de cadaueribus eorum ascendit fœtor. Hæc sunt verba Isaiæ ostendentis, quod anima in peccatis mortua à facie Dei proficitur, & fœtore mali exempli corrumpit alios. Vnde & cadaueri comparatur, quia vilis est & fœtida, & vermibus prauorũ desideriorum infecta. Propterea Psalmista ait: Mors peccatorum pessima. Quod intelligitur tam de morte culpæ, quàm de morte pœnæ æternæ. Vnde Iudas in Epistola Canonica ait: Arbores autumnales bis mortuæ, id est, mortuæ, morte culpæ in præsenti, & morte pœnæ in futuro. Autumnales dicuntur, quia arbor in autumno insita non conualescit, vt fructum ferat, vel si fructum facit, adulterinus est & inutilis. Tales sunt, homines reprobi. Si quid enim faciunt quod bonum videatur, nõ bona intentione faciunt. Et Ieremias ait: Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum fletu. Plangite eum qui egreditur, quia non reuertetur vltra, nec videbit terram natiuitatis suæ. Magis enim dolendum est, & lugendum, de his qui per peccata egrediuntur, quàm de his qui corporaliter moriũtur. Vnde Ecclesiasticus: Luctus mortui septem dies, fatui autem & impij omnes dies vitæ eorum. Et iterum: Super mortuum plora, quia defecit lux eius. Super fatuum plora, quia deficit sensus eius. De hac igitur morte spirituali, id est, de morte animæ per peccatum mortale intelligitur spiritualiter quod Deus operatus est corporaliter. Exterior enim mortui suscitatio interiorem suscitationem designat. Est enim multiplex mors, & multiplex mortuorum suscitatio. Est mors naturæ, mors culpæ, mors gehennę, mors gratiæ. Mors naturæ duplex, vna quando anima recedit à corpore. De qua Salomon ait: Æquè moritur doctus & indoctus. Et in Ecclesiastico dicitur: O mors quàm amara est memoria tua homini iniusto. Sicut enim fur inuitus exit à carcere, sciens quod suspendetur, ita impij nolunt mori, sed magis in carcere corporis morari, quia expectant in patibulo gehennæ suspendi. De hac morte dicit Augustinus: Incertum est, quo loco te mors expectet, expecta eã in omni loco. Et iterum ait: Latet vltimus dies, vt obseruẽtur omnes. Et quidam ait:

O felix mortale genus, si semper haberet
Aeternum præ mente bonum, mortemq; timeret.

Prædicator debet ostendere auditoribus humanæ conditionis fragilitatem & sanctorum exempla.

De morte peccatorum, & mortuis in peccatis.

De multiplici morte & mortuorum suscitatione. Mors naturæ duplex.

Versus.

Semper

Semper enim ante oculos habere debemus, quia nescimus diem neq; horam, neque qua morte mori debeamus. Quidam enim moriũtur in Ægypto, id est, in mortali peccato, quidam in deserto, qui peccauerunt & pœnitentiam inchoauerunt, quidam in terra promissionis, qui nunquam peccauerunt mortaliter, vel ante mortem totam pœnitentiam compleuerunt. Primi cantant væ. Secundi lamentationes. Tertij carmen. Primi moriuntur in medio maris. Secundi, iuxta littus. Tertij, extra mare. Primi dies suos non dimidiant. Secundi dimidiant. Tertij complent. Alia mors dicitur pœnalitas nostræ miseriæ. Præsens enim vita est, quasi mors prolixa. Vnde dictum est Adæ: Quacunque die comederis, morte morieris. Cœpit igitur mori statim ex quo comedit. Vnde Seneca: Quem dabis mihi, qui intelligat se quotidie mori? In hoc enim fallimur, quod mortem non prospiciamus, cum magna pars eius iam præteriit, quidquid retrò est, mors tenet. Et Apostolus ait: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et Augustinus ait: Nónne casus nostros in hac carne portamus? Nónne fragiliores sumus, quàm si vitrij essemus. Vitrum enim & si fragile est, tamen seruatum diu durat. Homini autem, & si casus repentini non accederent, diu tamen viuere non valeret. Mors culpæ est mors animæ, qua separatur anima à Deo per peccatum mortale, & amittit vitam gratiæ, sicut scriptum est: Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Sicut autem fit in morte corporali, ita fit in morte spirituali. Prius anima dissipatur per tentationem, postmodum infirmatur per delectationem. Tertiò, moritur per consensum & malam voluntatem. Quartò effertur per malam operationem. Quintò sepelitur per peccati excusationem. Sextò ponitur lapis super eam per obstinationem. Septimò putrescit per malam consuetudinem. Sicut autem lupi & canes cadauera sequuntur, ita lupi infernales ad animá peccato mortuá velut ad cadauera cõgregantur. Vnde Dominus per Ezechielem: Bestiis terræ & volatilibus dedi te ad deuorandum. Bestiis, dum peccat per luxuriam vel per crudelitatem. Vnde Psalmista: Ne tradas bestiis animas confitentes tibi. Volatilibus dantur dum peccant per superbiam. Alia mors dicitur gehennæ seu pœnæ ęternæ. Hæc est immortalis & indeficiens. De qua scriptum est: Fęx eius non est exinanita, quia fæx pœnæ æternæ non poterit consummari. Et in Euangelio dicitur. Facta est ruina magna. Ruina est magna cùm moritur anima per peccatum, maior cùm descendit in infernum, maxima quãdo damnabitur in corpore & anima. Et Psalmista ait: Credo videre bona Domini in terra viuentium. Terra morientium hic mundus. Terra mortuorum infernus. Terra viuentium paradisus. De morte gehennæ dicit Psalmista: Sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos. Reprobi enim sequuntur reprobos ad infernum, sicut vna ouis aliam in domum. Depasci autem dicuntur ad similitudinem herbæ, quæ dum pascitur, iterum pullulat, & remanet aliquid ad pascendum. Ita mali semper moriendo puniuntur, & nunquam ex toto moriuntur.

De morte pœnalitatis. *De morte culpæ.* *De morte gehennæ.*

Sic inconsumptum Tityi, semperq; renascens,
Non perit ut possit, semine perire iecur. Mors pœnæ respondet morti culpæ. Vnde quidá ait:
Mersa iacet fœtente luto torquetur & ardet:
Pubetenus totis exhausta libido medullis.
Nauseat ebrietas, gula delitiosa ligurrit.
Sic se conformat, meritis cuiusque gehenna.

De multiplici morte gratiæ.

Alia mors dicitur gratiæ. De qua in Ecclesiastico dicitur: Laudaui magis mortuos quàm viuos. Hæc est mors bona, quæ simul est cum vita bona. Sicut scriptum est: Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet. Et Hieronymus ait: Nunquam bene moritur, qui ante mortuus nõ est. Et Apostolus ait: Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo. Est autem multiplex mors gratiæ. Quidam enim moriuntur mundo, renuntiantes mundanæ vanitati, & omnibus possessionibus mundanis. Vnde Apostolus: mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Quidam moriuntur voluptatibus mortificãtes carnem suam, & crucifigentes corpora sua cum vitiis & concupiscentiis. Quidam moriuntur propriæ voluntati, abnegantes semetipsos, & propriæ voluntati renuntiantes. Quidá etiam non solùm prædictis mortibus, sed insuper sensualitati, & quinq; sensibus moriuntur, & hæc mors propriè est cõtéplatiuorum. De quibus dicitur: Beati mortui qui in Domino moriuntur. Et Dominus ait: Non videbit me homo & viuet. Nisi enim ab hac vita, quasi moriatur homo auersus, & alienatus à sensibus corporeis, ad hanc visionem non poterit peruenire. Quantò autem à carnalibus moritur, tantò ad spiritualia resurgit. In hoc enim contemplationis excessu mens diuinitus rapitur ab hac vita in angelicam vitam, & quasi mortua dicitur, dum ab hac sensibili vita fuerit alienata. Hæc est mors pretiosa in conspectu Dei. De qua scriptum est: Moriatur anima mea morte iustorum, bona mors quæ vitam non aufert, sed in melius trãsfert. Hinc Psalmista ait: Defecit in salutari tuo anima mea. Quò enim robustius æterna appetimus, eò à temporalibus salubri defectione lassamur. In salutari autem Dei proficiendo defecerat, quia ęternitatis lucem desiderans à carnis fiducia, fractus ad superna anhelabat. Vnde & subditur: Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Qui enim ad appetenda æternitatis atria accenditur, ab hoc temporalitatis amore lassatur. Et tantò frigescit à studio seculi, quantò surgit ardentior in amorem Dei. Et eo temporalibus funditus moritur, quo ad supernam vitá altius afflatus animatur. Cùm enim cœperit animus per puram intelligentiam semetipsum excedere, & illam in corporeæ lucis claritatem totus in-

De morte contemplationis.

tus intrare in hoc mentis excessu, pax illa quæ nec turbatur, nec formidat, inuenitur & obtinetur, ita vt contemplantis animus nulla altercantium cogitationum tumultuatione turbetur nihil omnino inueniens, vel quod per desiderium appetat, vel fastidium arguat, vel per odium accuset. Ad summam itaque pacem disponitur, qui in hoc sepulchro quietis sepelitur, qui intra contemplationis tranquillitatem totus colligitur. Pax ista omnem sensum humanum absorbet & exsuperat, & in diuinum quendam habitum, pudorem animę partem fœlici transfiguratione conuertit, iacente corpore sine sensu & motu. In hoc autem quasi dominico monumento, nihil sensualitas, nihil agit imaginatio, & omnino inferior vis animę proprio induitur officio, & facta diuisione inferioris partis à superiori, id est, animæ à spiritu feliciter moritur. Vnus enim sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingit vsque ad diuisionem animæ & spiritus. In hac autem diuisione anima & quod animale est, in imo remanet. Spiritus autem & quod spirituale, ad summa euolat. Hinc iste spiritus efflatus, & in manus patris commendatus ab infimis diuiditur, & ad summa subleuatur, ab anima scinditur, vt Domino vniatur. Qui enim adhæret Domino, vnus spiritus est. Quod autem passibile & corruptibile dinoscitur, suis passionibus moritur, vt nihil passibilitatis interim sentiatur. Et illud quod spirituale est, & subtile vsque ad speculationem diuinæ gloriæ sublimatur, & in eandem imaginem transformatur. Pars igitur inferior componitur ad summam pacem & tranquillitatē, pars autē superior sublimatur ad gloriā & iocunditatem. Postquàm autē ad se reuertetur in similitudinem fulguris coruscantis, quasi faciem more Moysi glorificatam reportat, & cornua fortitudinis de consortio diuini eloquij assumit, vt ardēter & fortiter operetur, & præparet se ad gloriam cuius stillam gustauit. Ad illatam iniuriam hilarescit, obiectam contumeliam non erubescit: & ita quasi se impassibilem ostendit, vt suis passionibus non videatur subiacere. Hæc est igitur beata & iocunda mors gratiæ. Hanc mortem sancti habent in desiderio, & vitam actiuam in patientia. Maria enim non potest diu esse sine Martha, licèt Martha posset esse sine Maria. De morte autem naturæ, & morte culpæ hodiernum Euangelium prosequitur. Ibat Iesus in ciuitatem quæ vocatur Naim. Ad interpretationem Naim ciuitas est Galileæ, in secundo miliario montis Thabor. Interpretatur enim Naim fluctus siue commotio, & signat mundum, qui amissa tranquillitate in fluctuationibus est & commotione. Vnde de secularibus & reprobis ait Iudas in Epistola Canonica. Hi sunt fluctus feri maris despumantes confusiones suas, sidera errantia. Ipsi enim fluctuantes sunt & instabiles, inquieti, tumidi, amari, tenebrosi, stabilitatem Ecclesiæ repugnantes, confusione pleni: in spumas libidinis, iræ, superbiæ & aliorum vitiorum se voluentes. Sidera autem errantia dicuntur, quia lucem veritatis promittunt, & nunquam in eodem statu doctrinæ vel vitæ perdurant. Cùm igitur Christus per incarnationem venisset in mundum, suscitauit genus humanū, quod in Adam fuerat mortuum. De morte siquidem suscitatur, dum per memoriam sentit, per obedientiam audit, per intelligentiam videt, per circumspectionē olfacit, gustat per dilectionem. De hac igitur humani generis suscitatione dicitur in Ezechiele: Eduxit me spiritus Dei, & dimisit me in medio campi, qui erat plenus ossibus. Et subdit: Ossa arida, ecce dabo super vos carnes, & superextendam in vobis cutem, & dabo vobis spiritum, & viuetis. Campus plenus ossibus, est mundus iste. Per ossa enim arida, peccatores aridi absque humore gratiæ designantur. Dat autem neruos Deus, dum fortitudinem reddit dissolutis. Supercrescere carnes facit, dum cor carneum tribuit. Superextendit cutem, dum tribuit pulchritudinem & honestam exterius conuersationem. Dat spiritum, dum animat ad bonum: & ita ossa prius arida pinguedine charitatis irrigantur, vt quomodo in prima conditione hominis insufflauit Deus in faciem eius, & factus est homo in animam viuentem: sic in secunda conditione insufflante spiritu viuificetur. Sequitur: Et ibant cum eo discipuli eius, & turba copiosa. Cùm autem appropinquaret portæ ciuitatis: ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matris suæ: & hæc, vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa. Diuino nutu multa turba viduā comitabatur, vt plures fierent testes tātæ virtutis, & multi Deum laudarent. Coram multis in porta suscitatur, vt vnde vnus suscitatur in corpore, inde multi suscitentur in anima. Porta autem ciuitatis aliquis est de sensibus corporeis. Qui enim seminant inter fratres discordias, qui iniquitatem in excelso loquuntur, per portam oris mortui extrahuntur. Qui videt mulierem ad concupiscendam eam, per portam oculorum suæ mortis profert iudicia. Per portam igitur effertur mortuus, dum mors intrat per fenestras nostras. Sint igitur portæ ciuitatis nostræ, portæ iustitię, vt ingressi in eas, cōfiteamur nomini Dei, ne fœtor elati cadaueris occurrat Domino inuisenti, sed occupet salus muros nostros, & portas laudatio. Tres autem mortuos legitur suscitasse Dominus, puellam mortuam in domo, filium viduæ in porta ciuitatis, Lazarum quatriduanum & fœtidum in monumento. Primi mortui sunt voluntate, qui abeunt in cōsilio impiorum, malis consentiendo. Secundi in locutione vel opere, qui in via peccatorum steterunt. Tertij in consuetudine, qui in cathredra pestilentiæ sederunt. Mortuus est in domo siue in conclaui, qui malam voluntatem habet in corde: non est enim pax Dei, nisi hominibus bonæ voluntatis. Peruersæ siquidem cogitationes separant à Domino. Cùm igitur nequitiam conceptam sine demonstratione operis in domo mentis seruamus, mortui in conclaui sumus. Extra portam autem, & in agro mortui sunt, qui culpam conceptam per consensum interius monstrāt per propalationem operum

De ciuitatem Naim.

De spirituali suscitatione mortui.

De mortuo in porta.

De tribus mortuis à Christo suscitatis.

operum exterius. In monumēto autē ſunt mortui, qui mala cōſuetudine fœdati & fœtidi alios per infamiā & malū exemplum corrūpunt. Reſuſcitatio verò taliū, iuſtificatio eſt peccatorum.

Quantò minus quis peccauerit, facilius ſuſcitatur. Quantò minus quiſq; mortificatus eſt per culpā, tātò facilius reſuſcitatur per gratiā. Vnde cum paucis retentis ſolo verbo puellā mortuā in domo vocauit & eam ſuſcitauit. Puellæ enim dixit tantū ſurge. In aliis duobus, quos curauit, maiorē moram fecit. Vnde ſuſcitato in porta dixit. Iuuenis tibi dico, ſurge. In ſuſcitatione autē Lazari infremuiſſe dicitur & fleuiſſe, & voce magna clamaſſe, & tamē tam facilis fuit ei ſuſcitatio Lazari ſicut puellæ. Sed Dei facta aliorū ſunt exempla. Puella autē in domo cum paucis arbitriis ſurgit, & eis vt nemini manifeſtent, pręcipitur. Iuuenis extra portā multa turba comitāte. Lazarus quoq; corā multis, quia publica noxa publico eget remedio, leuis & occulta leuiori, & ſecreta poteſt deleri pœnitentia. In ſuſcitatione

De ſuſcitatione quatriduani & difficultate atque impedimentis ſuſcitandi. puellæ iuſſit Dominus turbas exire, paucisq; retētis eā ſuſcitauit. In fidelibus ſiquidē nō ſunt reuelanda diuina myſteria, nec irriſoribus diuina miracula. Turba verò eiicitur, vt puella ſuſcitetur. Quia niſi ſeculariū curarū ſtrepitus & multitudo à corde eiiciatur, anima mortua nō ſuſcitatur. Dū enim ſeſe per innumeras cogitationes ſpargit, ad cōſideratione ſui nullatenus ſe colligit. Vnde Pſal. Quis dabit mihi pēnas, ſicut colūbę, & volabo, & requieſcā? Pauci hodie has pēnas aſſumūt, ſed magis pēnas vpupæ, vt nidificēt in ſtercoribus luxuriæ: & alas milui, vt rapiāt cadauera temporalis abundantiæ. Vt igitur puella in domo ſuſcitetur, eiiciatur turba terre-

Iob.18. norum deſideriorum & carnalium affectionum, & inſuper turba dæmonum. De quibus Iob ait: Habitent in tabernaculo illius ſocij eius qui nō eſt, id eſt, dæmones, qui ſunt ſocij Luciferi, quia verò eſſe receſſit. In ſuſcitatione autem Lazari maiorem difficultatem oſtendit Dominus. Turbauit quidem ſe, fremuit ſpiritu & fleuit, ſignificans, quantum homo turbari debeat, preſſus mole peccati, & fremere, ſeſe de peccatis increpando: atque lugere, vt Deum ad miſericordiam prouocet pœnitendo. Multi autem hodie deflent corporaliter mortuos, ſed pauci lugent ſpiritualiter interfectos. Si igitur lachrymatus eſt Ieſus in ſuſcitatione Lazari, quomodo tu ſiccis oculis putas ſuſcitari? Multipliciter autem Lazarus impeditus erat ne ſurgeret. Inſtitis manus & pedes ligatus erat, ſudario inuolutus, lapide opertus, fœtens & quatriduanus. Vincula ſunt amor temporalium, quibus manus ligantur, ne ad pauperes extendantur, & pedes affectuum ne compatiantur defectibus proximorum. Sudarium eſt amor carnalium, qui cœleſtia contemplari non ſinit. Lapis eſt conſuetudo mentis induratæ. Vnde Ieremias: Lapſa eſt in lacum vita mea, poſuerunt lapidem ſuper me. Et in Ec-

Eccle.43. cleſiaſtico dicitur: Frigidus ventus aquilo flauit, & gelauit cryſtallus ab aqua. Ad flatum enim maligni ſpiritus mentes fluidæ indurantur in malitia ſua. Mortuus etiam ſub lapide erat homo reus ſub lege. Fœtor autem ad peccati euidentiam, & mali exempli corruptionem refertur. Quatriduanus autem dicitur peccator, vt ſit primus dies delectationis illicitæ. Secundus conſenſus ex praua voluntate. Tertius indebitæ operationis. Quartus prauæ conſuetudinis. De quo Seneca: Nos multa alligant, multa debilitant, diu in iſtis vitiis iacuimus. Non enim inquinati ſumus, ſed infecti. Generaliter autem Lazarus, quem Dominus quatriduanum ſuſcitauit, humanum genus ſignificat, ſeu mundū iſtum, quem grauiſſima peccati conſuetudo corruperat. Qui tamen quarto die mortis eius ſuſcitatus eſt à Domino, vt ſit prima dies quatriduani peccatum originale, ſeu propago mortalitatis ex Adam contracta. Secunda, tranſgreſſio legis naturalis. Tertia præuaricatio datæ legis. Quarta contemptus Euangelicæ prædicationis. De hac autem humani generis ſuſcitatione ait Abacuc: Domine opus tuum, id eſt, genus humanum in medio annorum viuifica illud. Eſt enim annus culpæ, de quo dicitur: Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur. Eſt annus gloriæ, de quo Dominus per Iſa. ait: Annus retributionis meæ venit. In medio autē annorum horū eſt annus gratiæ, de quo Pſal. Benedices coronæ anni benignitatis tuæ. Nunc autem qualiter mortuum in porta ſuſcitauit Dominus, videamus.

De vidua plorante & filii eius ſuſcitatione. Cùm vidiſſet Dominus viduam flentem, miſericordia motus ſuper eam, dixit: Noli flere. Et acceſſit & tetigit loculum. Miſericordia motus ſecundum quod homo. In quo exēplum imitandæ compaſſionis oſtēdit. Suſcitauit autem in eo quod Deus. Hæc autē vidua Eccleſiam ſignat, quæ ſponſi ſui morte redempta ab eo peregrinatur tempore incolatus ſui. De hac vidua Pſalmiſta ait: Viduam eius benedicens benedicā. Hæc igitur filiorum ſuorum mortem quotidie flere non ceſſat. De qua in Euan. dicitur, quod quotidie interpellabat. Eccleſia enim inſtantiſſimè in oratione perſeuerat, implēdo hydrias aqua vſq; ad ſummū. Si enim hydria cordis plena fuerit lachrymis contritionis, non poteſt diabolus infundere venenum prauæ ſuggeſtionis. Lachryma enim nuntius eſt, attrahens Deum ad iuuandum contra diabolum, & ad ſuſcitan-

De multiplici loculo. dum mortuum. Eſt autem multiplex loculus quem tangit Dominus, vt ſuſcitetur mortuus. Eſt loculus corporis, in quo mortua iacet anima peccatoris. Portatores autem huius loculi ſunt carnalia deſideria & praui mores, qui ipſum corpus ad mortem trahunt, ſed Ieſus loculum tangit, cùm fragilem naturam per gratiam confortat & erigit. Eſt loculus ſeu feretrum malæ conuerſationis, in quo iacens mortuus à prauis deſideriis, & dæmonibus ad cœmiterium gehennæ portatur, in quo & ſepelitur, ſicut ſcriptum eſt: Et ſepultus eſt in inferno. Multi ad hoc cœmiterium cum magna pompa quotidie deferuntur. Hunc loculum Dominus tangit, cum à mala conuerſatione peccatorem retrahit, & ad pœnitentiam, & ad bonam vitam conuertit. Eſt loculus redemptionis, ſcilicet, lignum crucis, ad quem Ieſus acceſſit & tetigit,

dum

dum in cruce positus mortuum suscitauit. Antequam illam tangeret erat loculus perditionis, post tactum eius factus est loculus redemptionis. Siquidem ante passionem eius inde mors oriebatur, post passionem verò, inde vita resurrexit. In ligno autem vetito mortuus est homo, & ideò Christus tetigit loculum, vt suscitaret mortuum. Est insuper loculus malæ conscientiæ peccatoris. Hunc loculum Dominus tangit, quãdo cor durum peccatoris per diuinam gratiam ad pœnitentiam emollit. Cùm enim peccator cõtemnit, quasi sepultus iacet & mortuus. Quando pœnitet, surgit: quando verò confitetur, prodit, sed adhuc ligatus est, donec sacerdos eum absoluerit. Sicut scriptum est de Lazaro: Soluite eum, & finite abire. Portitores autem huius loculi sunt quatuor affectiones animi, id est, gaudium, dolor, spes, & timor. Tangitur autem loculus, quando conscientiam inspirat Deus. stant autem portitores, quãdo conscientiam nec inepta lætitia attollit, nec ineptus dolor deiicit, nec timore deprimitur, nec spe seu concupiscentia stimulatur. Est prætereà quintus loculus, de quo legitur, quod Ioseph conditus aromatibus repositus est in loculo in Ægypto. Hic est loculus humilitatis, in qua reponi & abscondi debemus, quia verè humilis non quærit apparere vel videri, sed cum aromatibus virtutum abscondi. Sequitur: Hi autem qui portabant, steterunt. Et dixit Iesus: Adolescens tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illum matri suæ. Sicut autem multiplex est mors, & diuersa sunt mortuorum genera, ita multi & multiplices sunt mortuorũ portitores. Loculus autem, vt dictum est secundum vnum intellectum est hominis conscientia. Portitores carnalia desideria, vel adulatorum blandimenta, vel prælatorum mercenariorum verba vnguentia non pungitiua, sed Domino tangente conscientiam peccatoris metu futuri iudicij, turba carnalium voluptatum coërcetur, & mens ad se reuersa, Domino vocanti ad vitam occurrit, & respondet obediendo saluatori. Qui residet interna compunctione reuiuiscens, & loquitur peccatum confitens, & sociatur matri, id est, cõmunioni fidelium iudicio sacerdotali. Quatuor etiam portitores humani generis in Adã mortui, quod dicitur adolescẽs, quia robustum erat in peccatis, erãt amor, timor, gaudiũ, & mœror. Pro hoc mortuo mater synagoga in persona patrum antiquorũ lugebat & rogabat, vt visitaret eũ Dominus amore bono in acquirẽdis rebus spiritualibus, timore in custodiẽdis, gaudio in adquisitis, mœrore in amissis. Hi autẽ qui portabant, immundi spiritus erant, qui non solùm per præuaricationem primi hominis, sed insuper per multa mala opera genus humanum ad mortis supplicium pertrahebãt. Dicitur autem quod accepit omnis timor. Portitores etiam timuerunt, videntes genus humanum eripi de potestate eorum. Vnde aliquando clamasse leguntur. Quid nobis & tibi fili Dei? Venisti ante tempus perdere nos. Alios etiam videntes accepit timor, quia quãtò desperatior mors animæ ad vitam reuocatur, tantò plenius eodem exemplo corriguntur, & pietas Dei maior intelligitur. Hi autem qui portabant, steterunt. Hi qui mortuum ad sepeliendum portabant vitia, & peccata significant, quæ dum in opere peccatoris vicissim sibi succedunt, quasi mortuũ ad sepeliendum deferunt. Sed Domino tangente loculum, hi qui portabant, steterunt: quia cum cor peccatoris ad pœnitentiam conuersum fuerit, consuetudo peccatorum cessat. Hi qui portabant, steterunt. Hi qui portant linguæ sunt adulantium, quibus peccator vanis fauoribus & blandimentis demulcetur. Postquàm autem peccator spiritus sancti gratia fuerit illuminatus, adulantium incipit fugere blandimẽta. Hi qui portabant, steterunt. Quatuor portitores adolescentis defuncti sunt gula, luxuria, otium, mollities vestium. Vnde Isaias: Mulieres dominatæ sunt ei, id est, affectus blandi & molles. Hi autem portitores stant, dum sicut exhibuit homo membra sua seruire lasciuiæ & immunditię, ita conuersus ad Dominum incipit seruire iustitię in sanctificationem, & vitæ asperitatẽ. Hi autẽ qui portabant, steterunt. Portitores mortui sunt illi quatuor, de quibus Ezech. ait: Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otiũ ipsius, & filiarũ eius: & manũ egeno & pauperi nõ porrigebant. Vnus igitur portitor est superbia, alius saturitas panis & abundantia, ecce luxuria. Tertius otium eius, ecce ignauia. Quartus manum pauperi non porrigebat: ecce auaritia. Hi autem qui portabant, steterunt. Loculus est peccandi securitas. Portitores autem sunt quatuor, qui faciunt hominem in peccatis remanere securum, scilicet, fiducia diu viuendi, leuigatio peccati, maioris culpæ consideratio, veniæ promissio. Adolescens tibi dico: surge. Suscitat imperando, in quo ostendit potentiam diuinitatis. Petrus autem in suscitatione mortui ait: In nomine Iesu tibi dico: surge. Et iterum: Aenea sanet te Dominus Iesus. Et resedit qui erat mortuus: Ecce obediẽtia, sine qua nemo à morte animæ suscitatur. Est autem triplex obedientia. Prima exhibetur maiori, quæ est necessitatis. Secunda pauperi, quæ est benignitatis. Tertia minori, quæ est perfectæ humilitatis. Sequitur: Et cœpit loqui, & dedit illum matri suæ. Incipit loqui, dum & sua mala accusare, & Deum laudare discit. Redditur matri suæ, dum per sacerdotale ministerium reconciliatur Ecclesiæ. Patet igitur ex præmissis, qualiter tres mortuos suscitauit Dominus. Quartum autem non legitur suscitasse: quia nec ipse, nec alius pro ipso inuenitur orasse. Qui enim peccant in spiritum sanctum per desperationem, nec in hoc seculo, nec in alio consequentur remissionem. Vnde & Dominus respondit: Sinite mortuos sepelire mortuos suos. Teste autem Gregorio: Mortuus mortuum sepelit, cum peccator peccatorem aggere adulationis premit. Mortui mortuos sepeliunt, dum peccatores quique alios sui similes nociuo fauore demulcent congestaque pessimæ adulationis mole opprimunt. Adulatores igitur, qui alios in peccatis fouent,

Ezech. 16.

De multiplici obedientia.

Quartum mortuum Dominus non suscitauit.

Parali.16. uent, vicarij sunt diaboli, qui perochianos eius sepeliunt. Vnde de Asa in Paralipomenon dicitur: Posuerunt Aza mortuum super lectum suũ plenũ aromatibus, & vnguentis meretriciis. Odoribus enim sophisticis, vanæ laudis non permittunt adulatores, vt hi quibus adulantur, fœtorem sentiant peccatorum suorum, sed retinent fœtentes & iacentes in sepulchris concupiscẽtiæ. Peccatorem igitur in peccatis mortuum sepelit adulator, detractor verò de sepulchro extrahit & detegit, atq; fœtoré eius ad alios trãsmittit. Cùm igitur tres mortuos Dominus suscitauerit: nos tripliciter à morte cordis, oris, & operis resurgere debemus. Corde contrito, ore confitendo, opere satisfaciendo. De hac triplici suscitatione dicit Isaias: Eleuare eleuare, consurge Hierusalem. Eleuatur mortuus in conclaui, id est, in corde. Eleuatur mortuus in porta, id est, in ore seu locutione. Consurgit mortuus à sepulchro, id est, à mala operatione. Eleuare igitur per contritionem, eleuare per confessionem, consurge per satisfactionem. Consurge de sepulchro adulationis, de quo scriptum est: Sinite mortuos sepelire mortuos suos. Consurge de sepulchro detractionis, de quo scriptum est: Sepulchrum patens est guttur eorum. Cõsurge de sepulchro hypocrisis, de quo scriptum est: Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis. Consurgamus de sepulchro concupiscentię seu carnalis voluptatis, de quo in Numero dicitur: Adhuc erant carnes in dentibus eorum, & ecce furor domino concitatus in populum percusit eum plaga magna, vocatusq́ue est locus iste sepulchrum concupiscentiæ: & sepeliamur cum Iacob cum aromatibus in spelũca duplici, id est, in actiua & contemplatiua, vt in futuro sit nobis duplex spelunca, siue duplex sepultura, quietis, scilicet, & pacis, præstante Domino nostro Iesu Christo: Cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

De triplici morte cordis, oris, & operis
Isaiæ 51.
De multiplici sepulchro.
Numero.11.

DOMINICA DECIMASEPTIMA, THEMA DE introitu Missæ ex Psalmo.

Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Fac cum seruo tuo secundum misericordiam tuam.

De mundatione & abundantia iustitiæ.

CONSVMMATIO abbreuiata mundabit iustitiam. Verba sunt Isa. de Christo, qui cõsummatio est & finis vniuersorum. Ipse enim primus est & nouissimus, principium & finis. Dicitur autẽ consummatio abbreuiata: verbum enim abbreuiatum fecit Deus super terram. Ipse enim abbreuiatus est in vtero virginali, dum seipsum exinaniuit, formã serui accipiens. Hæc igitur consummatio abbreuiata mundat iustitiam, dum fluuio iustitiæ vniuersum mundum copiose irrigauit, credentes in se iustificans, & vnicuique quod suum est, reddens. Iustus enim dicitur tripliciter. Vno modo propter effectum in creaturis, quas iustificat. Sicut enim homo non potest se creare, ita nec iustificare. Vnde Psalmista: Doce me iustificationes tuas. Quibus, scilicet, tu iustos facis nos, & non ipsi nos. Potest tamen homo cooperari ad iustificationem suam. Quatuor enim ad iustificationem peccatoris exiguntur. Gratiæ infusio, quam Deus nobis gratis infundit absque meritis nostris, sicut scriptũ est: Grati iustificati estis. Secundũ est quod exigitur, scilicet, motus, surgẽs ex gratia & libero arbitrio: Christi enim cooperatores sumus. Tertium est cõtritio, sicut scriptũ est: sacrificiũ Domino spiritus contribulatus. Quartũ est peccatorum remissio, sicut scriptũ est: Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multũ. Primũ, scilicet, gratiæ infusionẽ, facit Deus in nobis sine nobis. Alia tria facit nobiscum. Propterea ipse ait: Qui credit in me, opera quæ ego facio, faciet, & maiora horũ faciet. Maius est enim iustificare impiũ, quã creare cœlũ & terrã. Ipse quidẽ sine nobis cũcta creauit, sed nos nõ iustificat sine nobis. Alio modo Deus dicitur iustus, quia reddit vnicuiq; quod suũ est. Vnde Iere. Cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorũ Adã, vt reddat vnicuiq; secundũ vias suas. Tertio modo dicitur iustus, quia facit iustũ, id est, reddere vnicuiq; quod suũ est. Deo quidẽ q suũ est, reddimus, dũ onus mot' nostros ad ipsum tanquã ad finẽ debitũ referimus. Domino quod suũ est, reddimus, dũ deuotionẽ in diuinis officiis, obedientiã in pręceptis, patientiã in flagellis, fidẽ in credẽdis, timore in cõminationib', spẽ in pmissionibus, dilectionẽ in omnibus exhibemus. Proximo aũt quod suũ est, reddimus, dũ ipsum nõ facimus miserũ: nec relinquimus miserũ, dũ ei facimus quę nobis ab ipso fieri volum', dũ ei nõ facimus, quod nobis fieri nõ volum'. Sunt autẽ gradus iustitię tres ad proximũ. Primus subdere se maiori & nõ pręferre se ęquali. Secũdus subdere se ęquali & nõ pręferre se minori. Terti' se subdere se minori. Primus sufficiẽs. Secũdus abũdans. Tertius superabũdans. Debemus insuper proximo velle nostrũ, nosse nostrũ, & posse nostrũ. Velle nostrũ in affectione, nosse nostrũ in instructione, posse nostrũ in subsidio & defensione. Mũdo debemus odiũ & despectũ. Odiũ, quia iniquus, despectũ, quia vanus: Corpori nostro debemus quatuor, onus, & stimulũ, opus, & pabulũ. Onus pœnitẽtiæ, ne iumentũ recalcitret, stimulũ disciplinę ne torpeat, pabulũ suscitationis ne deficiat, Opus, vt vtile sit Domino suo, & fructũ afferat. Animę nostrę debemus duo, mũditiã & honorẽ. Munditiã custodiẽdo illã ab omni sorde peccatorũ. Honorẽ subiiciẽdo illi tanquã Domino corpus propriũ. Diabolo etiã debemus reddere quod suũ est, ne forte dicatur nobis, mutuabit peccator & nõ soluet, & ideo scrutabitur fęnerator infernalis omnẽ substãtiã eorũ, q nolũt cõputare corã sacerdote, & se absoluere ab illo fœneratore, qui nõ cessat accõmodare nũmũ culpæ. Cũ igitur Dominus iustus sit in se, & iustitiã diligat & operetur in creaturis

Quatuor exiguntur ad iustificationem peccatoris.
Ieremiæ.32.
De iustitia ad Deum.
De iustitia ad proximum.
De his quæ debemus mũdo, creatori nostro & animæ nostræ.
Expositio literæ & captatione beniuolentiæ.

turis suis Psalmista in hodierno officio captat beneuolentiā eius à iustitia, vbi dicit: Iustus es: à potētia, vbi dicit: Domine: à discretione, vbi dicit: Rectū iudiciū tuū: à pietate, vbi dicit: Fac cū seruo tuo secundū misericordiā tuā. Quasi diceret: Ideo sic ploro peccata mea, quia scio Domine, quòd tu qui pius, iustus es in omnibus. Hoc dicit vir iustus, qui lachrymis profluens, & graui supplicio delicta persoluens, nō tædio vincitur, nō labore lassatur. In exordio sermonis seipsum accusans. Qui autē delicta sua nō respicit, se putat grauari: sed bonus se accusat, & digna sibi inferri à iusto dicit, in quo & sperat. Vnde & subdit: Et rectū iudiciū tuum. Quia iubes peccatorē se affligere, aliter veniā sibi arrogaret peccator. Et benè ait: Rectū. Quidquid enim ab eo fit, recto iudicio fit. Et hęc est cōsolatio iustorū. Hac cōsolatione Daniël feras, & tres pueri flāmas vicerūt. Hac Ionas inclusus in vtero bestiali inde meruit liberari. Sanctus quoq; Iob extinctis liberis primo modo quòd nudatus amissa hac eadē cōfessione sua cū augmēto restitui obtinuit. Qui igitur verè pœnitet, accusator est suę iniustitiæ, & cōmendator diuinę iustitię. Ecōtrà de impœnitētibus dicitur in Eccles. Cor durū habebit malè in nouissimo: & qui amat periculū in illo peribit. Amare videtur periculū, qui laborare nō curat, vt vitet ipsum. De hac autē cordis duritia, ait Apost. ad Rom. Secundū duritiam tuā & cor impœnitēs, thesaurizas tibi irā in die irę. Iustus es Domine, & rectū iudiciū tuū. Iudiciū propriè pertinet ad meritorū discussionē, iustitia ad retributionē. Vnde Psal. Feci iudiciū & iustitiā. Feci iudiciū rectè iudicādo: feci iustitiā id quod iudicaui iustè exequēdo. Quandoq; tamē vnū ponitur pro alio. Vnde Isa. In veritate educet iudiciū, id est, secundū opera sua vnicuiq; retribuet. Licèt autē rationē iudiciorū nō valeamus comprehēdere, quia iudicia Dei abyssus multa: nunq̄ tamē murmurare debemus, sed omnia Dei iudicia recta & sancta cōfiteri debemus. Vnde in Eccles. dicitur: Nō iudices cōtra Iudicē, quoniam quod iustū est, iudicat. Hic est Iudex iste, qui per Iere. ait: Ego sum iudex & testis, Christus, scilicet, cōtra cuius iudicia nō debemus murmurare, nec de eius iustitia dubitare, licèt eā nō agnoscamus. Teste enim Isa. Nō est inuestigatio sapiētię eius, qui lasso dat virtutē, & his qui nō sunt, fortitudinē. Et Iob ait: Qui facit magna & inscrutabilia, sapiētię eius nō est numerus. Ex hoc sumptū est illud Apost. Quarū incōprehensibilia sunt iudicia eius. Lasso igitur, id est, hęsitāti in fide, dat virtutē fidei & bonæ operationis. Eis autē qui nō sunt, dat fortitudinē. Teste enim Apost. ea quæ nō sunt, elegit Deus, vt ea quę sunt, destrueret. Venerari autē diuina iudicia debemus, quoniā nō intelligimus. Teste enim Greg. Tenebris homo in hoc seculo inuoluitur, quæ plerunq; præteritorū nō meminit, futura nō inuenit, præsentia vix agnoscit. Et in Eccles. dicitur. Ego sapiētia in altissimis habito, & sup omnes choros Angelorū, & thronus meus in colūna nubis. Per thronū iudiciaria potestas intelligitur, quę dicitur esse in nube propter obscuritatē iudiciorū, & in colūna, quia recta sunt & firma. Vnde in Prouer. Pondus & statera iudicia Dei sunt, id est, recta, sicut rectitudo est in pōdere & statera. Multi autē circa diuina & occulta iudicia defecerunt scrutātes scrutinio, & lapsi sunt in hęreses & varios errores: cùm tamē de electione Iacob & reprobatione Esau Apost. nullā causam assignās, sed tamē occulta Dei iudicia veneratur, & recta cōfitetur, dicēs: O homo, tu quis es, qui respōdeas Deo? Et iterū: O altitudo diuitiarū sapientiæ & sciētię Dei, q̄ incōprehensibilia sunt iudicia eius. Cur igitur Deus vnū elegat & aliū reprobet: cur vnus misereatur & aliū induret, nō est aliā causam assignare nisi eius voluntatē. Spiritus enim vbi vult spirat. Non est volētis neq; currentis, sed Dei miserētis. Causa enim causalissima, id est, voluntas diuina, causam nō habet. Quod etiā videre est in nobis. Si enim proposui vnū denariū dare pauperi, & occurrāt mihi duo pauperes ignoti, & quis magis egeat ignorē: si vni do denariū & non alij, quis potest causam assignare quod potius isti q̄ illi volui dare? Quædā tamē occulta sunt Dei iudicia, quæ licèt simplices & minus capaces debeāt transire & venerari, maiores tamen humiliter possunt perscrutari. Quibus ait Petrus: Parati semper sitis ad satisfactionem, omni poscenti vos rationē de ea quæ in vobis est fide & spe. Et idcirco quærentibus quare pro transitoria voluptate homo puniatur æternaliter, reddit Gregorius rationem: Quia peccauit in suo æterno recto Dei iudicio, punietur in Dei æterno. Qui enim quantū in se fuit, sine fine peccauit, nec finē peccatis imposuit, meritò sine fine punietur, quia voluntas peccandi, quantū in se fuit, æterna fuit. Et licèt delectatio modicā habuerit iocunditatem, pœna tamen maximam habebit acerbitatē. Quia quantò maior est & dignior quem offendimus, tantò magis puniendus est, qui offendere pręsumpsit. Cùm igitur in infinitum sit magnus, qui eū offendere pręsumpsit, infinitā pœnā promeruit. Pari modo quęrētibus, cur Deus post lapsum primi hominis tāto tempore medicinā, redemptionē humani generis distulit, & tot homines perire permisit, respondet August. dicēs: Ante gratiā cōuincendi erant de vtraq; lege: magno enim cōsilio Dei factū est, vt post casum hominis nō statim lex daretur, vel filius Dei mitteretur. Nisi enim hominis superbia prius vires suas experiretur sui arbitrij, libertati sufficientiā arrogaret, & legē superfluè datā & filium Dei frustrà venisse iudicaret. Itē nisi priùs lex scripta ei daretur, per quā quid posśit, probaret, Christi aduentū superfluum iudicaret. Ne igitur detrahendi vel murmurandi occasionem haberet, reliquit eum Deus priùs in libertate arbitrij in lege naturali, vt sic vires suæ naturæ agnosceret, vbi cùm deficeret, videns sibi liberum arbitrium non sufficere ad iustitiam, nec sic se humiliauit ad poscendam gratiam, sed superbè legem scriptam legi naturæ adiunctam sibi sufficere putans, clamabat: non deest qui impleat, sed deest qui iubeat. Vt igitur & de ipsa conuinceretur antequā mitteret filium, legem dedit, quæ peccati morbum detexit, non consumpsit.

Qui verè pœnitet, se sum coram Deo accuset.

Isa. 48.

Eccles. 8.
Ierem. 29.

Isa. 40.
Dei iudicia profunda sunt & occulta.

Eccles. 24.

Quare post hominis lapsum distulit medicinam.

Qua data inualuit morbus & aucta est infirmitas, non legis, sed naturæ vitio & diaboli instantia: vt ita cognita vtriusq; legis insufficiētia & infirmitate sua clamaret ad Medicū, & quæreret gratiæ auxilium, sicut scriptum est: Multiplicatæ sunt infirmitates eorū, posteà accelerauerunt. Data est igitur lex vt ægrū de morbo cōuinceret, q sibi sanus videbatur, vt peccata demōstraret, nō vt auferret. Data est vt præuaricationis morbo crescēte Medicus quæreretur, qui tandē veniēs in forma serui, sanauit vulnera hominis languidi. Hæc sunt mira & occulta iudicia Dei, quæ si plenè scrutari & cognoscere nō valemus, ipsa tamē venerari & recta cōfiteri debemus, & dicere cum Propheta: Iustus es Domine, & rectū iudicium tuū. Iudicium, scilicet, extremæ ventilationis, de quo per Isa. Dominus ait: Ponā iudicium in pondere, & iustitiā in mensura, vt pœna, scilicet, nō excedat culpā, sicut scriptū est: Lætabor & partibor Sicimā, quod interpretatur labor. Quia laborē partietur vnicuiq; secundū meritū suū. De hoc etiā iudicio per Sophoniā ait: Scrutabor Hierusalē in lucernis, & visitabo super viros defixos in fæcibus suis. In quatuor siquidem lucernis fiet scrutiniū in iudicio. In lucerna verbi Dei, vtrū scilicet, illud impleuerint. De qua dicitur: Lucerna pedibus meis verbum tuum. In lucerna bonæ operationis, vtrū opera digna vitæ æternę fecerint. De qua scriptū est: Et lucernæ ardentes in manibus vestris. In lucerna intētionis vtrum bonā vel malā intentionē habuerint. De qua scriptū est: Lucerna corporis tui est oculus tuus. Quarta est humilitas Saluatoris, vtrū eam imitati fuerint. De qua scriptū est: Paraui lucernam Christo meo. De hoc autē scrutinio dicit Isa. Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo disperget eos, id est, tempestas iræ diuinæ. Vnde in Exodo dicitur: Iam aduenerat vigilia matutina, & ecce respiciēs Dominus supra castra Ægyptiorum per columnā ignis & nubis, interfecit exercitū eorum. Vigilia matutina est manè iudicij, in quo euigilabūt mortui resurgēdo. Et tunc respiciet Dominus oculo vindictæ supra castra Ægyptiorū, id est, reproborū, per columnā nubis, quæ quatuor in se habebit. Obscuritatē, scilicet, & ardorē ignis quātum ad Ægyptios, refrigerium & splendorē quātum ad Hebræos. Quidā tamē modicum timent districti iudicij abyssum & profunditatē pœnarū. Vnde in Iob dicitur: Æstimabit abyssum quasi senescentē. Reprobi autē æstimāt pœnas senescere, dum eas reputāt transitorias. Ecōtrà Greg. ait: Ad districti Iudicis examen pertinet, vt nunquā careat supplicio, qui nunquā carere voluit peccato. Recto igitur iudicio separabuntur mali à bonis, hœdi ab agnis supplicio, qui seipsos in hoc seculo separauerunt vita & merito. Vnde Isa. Sicut in mōte diuisionum stabit Dominus, sicut in valle, quę est in Gabaō, irascetur. Sicut enim cùm Iosue hostes suos interficeret in Gabaon, Sol & Luna immobilia steterūt, ita & in futuro stabūt Planetę emeriti, & sumetur vltio de inimicis. In secūdo autē Reg. legitur, q diuisit Dominus Philisthæos viuos à mortuis in mōte Baal-pharasim, quod interpretatur diuisio inimicorū, & reliquerūt Philisthæi Idola sua. Sic fiet in iudicio, quādo separabuntur oues ab hœdis, relictis Idolis peccatorū: quia reprobi de cætero peccare nō valebūt. Hoc autē iudicium appellatur diuisionis & disceptationis. Vnde Dominus per Ioël: Congregabo omnes Gentes, & deducā eas in valle Iosaphat, & disceptabo ibi cum eis. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum, vt, scilicet, pœna respōdeat culpæ. Vnde Ierem. Pauor & fouea, & laqueus super te, ô habitator Moab. Qui fugerit à facie pauoris, cadet in foueā, & qui conscenderit de fouea, capietur laqueo. Pauor cōtra superbiā, vt pœna respondeat culpę. Propriū est enim superborum, vt appetant & velint timeri. Fouea cōtra luxuriā. Fouea enim profunda est meretrix. Qui igitur in cœno libidinis se immergūt, in fouea æternæ damnationis demergētur. Laqueus cōtra cupiditatē. Cupidi enim multos habent laqueos decipiendi, & pecunias acquirēdi fraudulenter. Et iterum Ierem. ait: Per memetipsum iuraui, dicit Dominus, quia in solitudinem & in opprobrium & in maledictionē erit Bosra, id est, mundus, contra Deum munitus. Bosra enim munita interpretatur. In solitudinem contra tumultum superbiæ. In opprobrium quātum ad infamiā luxuriæ. In maledictionē autem ponentur cùm dicetur eis: Ite maledicti in ignem æternum. Quia noluerunt benedictionē, & elongabitur ab eis. Et teste Isaia, in mensura cōtra mensurā iudicabit. Sicut enim abusi sunt creaturis, ita punientur ab eis. Vnde Psalmista de impio ait: Quæsiui & nō est inuentus locus eius. Cœlum tonitruis & fulminibus repellet eum. Aër turbine & tempestate, terra cōmotione. Mare autē siccabitur, sicut in Apocal. dicitur: Et mare iam non est. Et ita non inuenietur locus impij in mundo. Restat igitur quod demergatur in inferno iusto Dei iudicio. Sicut voluntate & opere mandata Dei dupliciter sunt transgressi, ita duplici vndenario pœnarum torquebuntur in inferno. Vndenarius enim qui denarium excedit in meritis dicitur transgressionis. Punientur enim vndecim pœnis, in anima, & totidem in corpore. Prima in anima labor sine quiete, sicut scriptū est: Laborabit in æternum, & viuet adhuc in finem. Secunda dolor sine mitigatione, sicut ait Apost. Tortiones tenebunt eos & dolebunt tanq parturientes. Tertia confusio sine operimēto. Vnde in Iob dicitur: Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & terra cōsurget aduersus eum. Cœlum appellat Angelos, terrā homines. Illi accusabunt, isti discooperient. Quarta cæcitas & tenebræ spirituales. Vnde in Iob dicitur: Lux tenebrescet in domo impij, & lucerna, quæ supra est, extinguetur. Lux est ratio, lucerna synderesis quæ præ cōfusione extinguetur, quia vsum rationis in tanta perturbatione nō habebūt. Quinta scitorū obliuio. Vnde in Iob dicitur: Diuitias quas deuorabit, euomet: & de vētre eius extrahet illas Deus. Tanta siquidē erit vis doloris, vt ad alia non possit ferri impetus cogitationis. Sexta siquidē viuendi tædiū, teste enim Iob: Tædebit eos viuere. Desiderabunt enim mori, & fugiet mors

Isa. 28. — *Sophonia 1.* — *De quatuor lucernis.* — *Isa 41.* — *Exod 14.* — *Columna nubis quatuor in se continet.* — *Isa. 28.* — *De diuisione malorum à bonis.* — *2. Reg. 5.* — *Ioël. 3.* — *Pœna respondet culpæ.* — *Ierem. 48.* — *Ierem. 49.* — *Creaturæ quibus abusi sunt conuertentur reprobis in supplicium.* — *De pœnis reproborum in anima & corpore.*

mors ab eis. Septima timor pœnarũ. Ecclesiasticus: Erit timor mortis perseuerãs. Octaua pœnitẽtia sine misericordia. Vnde in libro Sap. Dicẽt intra se pœnitẽtes, & præ angustia spiritus gementes. Nona cruciatus cõscientię. Vnde Isa. Vermis eorũ nõ morietur. Decima inopia bonorũ. Diues enim cũ interierit, nõ sumet omnia, id est, nihil prorsus secũ deferet ꝑpter peccata. Vndecima liuor inuidię. Vnde in Eccles. dicitur: Furor, zelus tumultus, fluctuatio & timor mortis, & multa alia incõmoda enumerat, quibus impij in inferno torquebuntur. Et super hunc locum ad Galatas, non inuidentes ad inuicem, dicitur in glosa. Iste modum non habet, id est, finem, dum alia scelera finiuntur iugiter permanẽs. Similiter vndecim sunt pœnæ corporis, frigus, calor, fœtor, fames, sitis, tenebræ palpabiles, serpentes, malleorum percusiones, tempestas grãdinis, spiritus procellarũ, cõsortium dęmonum: quorum exempla latè patẽt in scripturis sacris. Sicut igitur reprobi duri fuerunt & obstinati, ita durè & acerbè punientur. Vnde Ierem. Propter dura peccata tua feci hæc tibi. Vnde in Danièle dicitur: Fluuius igneus, rabidusq; de ore ipsius exibat. In fluuio qui perpetuas habet aquas, pœnarum perpetuitas, in igne doloris acerbitas, in rapacitate tempestatis crudelitas designatur. Patet igitur quàm rectum sit Dei iudicium, vt qui crudeles sibi fuerunt, crudeliter torquebuntur. Per quæ autem peccat quis, per hæc & torquetur. Vnde diues ille gulosus & auarus, *Vilia qui quondam aliis alimenta negarat*, iusto iudicio mendicat stillam aquæ & negatur illi. Maiores autem magis punientur. Vnde Abacuc: Contriti sunt montes seculi & incuruati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis eius. Contriti sunt montes, id est, maiores, & incuruati sunt colles, id est, minores superbi. Plus autem est conteri quàm incuruari, quia maioribus maior instat cruciatus. Ab itineribus æternitatis eius, id est, à potẽtia diuinitatis. In primo autem aduentu fuit iter humanitatis & mansuetudinis. Vnde Isaias ait: Posuisti corpus tuum viã transeuntibus, & ideo recto Dei iudicio vadent & veniẽt super eum horribiles, sicut in Iob dicitur: Rectum iudicium, vt sicut Deum abiiciunt, ita abiiciãtur à Deo. Teste autem Apostolo: Filium Dei conculcat, & sanguinem testamenti pollutũ ducit, qui Christum minoris facit precij quàm voluptatem peccati. Vnde Isaias de his qui abiiciuntur à Domino ait: In mensura contra mensuram cùm abiecta fuerit, iudicabit eam. Et Dominus ad Heli: Qui me honorauerint, glorificabo eos: & qui me cõtempserint, erunt ignorabiles. Rectum iudicium, vt qui incantari noluit per verbum Dei, mordeatur à serpẽtibus, qui nõ possunt incantari. Vnde Dominus per Ierem. Mittam vobis serpentes pessimos, quibus nõ est incãtatio, & mordebunt vos. Frustrà siquidẽ preces fundunt cõtra serpentẽ antiquũ, qui Dei præcepta cõtemnunt. Iustus es Domine, & rectũ iudicium tuũ, siue sit iudiciũ extremæ discussionis, de quo scriptum est: Esuriui, & nõ dedistis mihi mãducare: vel adiudicationis, de quo scriptũ est: Venite benedicti patris mei. Et iterũ: Iudicate pupillo & humili: vel abiudicationis, de quo scriptũ est: Ite maledicti in ignẽ æternum. Et iterum: Fornicatores & adulteros iudicabit Dominus. Siue sit iudicium discretionis in præsenti, quo boni à malis discernuntur merito & si non loco. De quo scriptum est: Iudica me Deus, & discerne causam meã. Et iterum: Ego in iudiciũ veni in mundum, id est, in discretione bonorum & malorũ. Siue sit iudicium excæcationis, de quo in Euang. dicitur: Qui nõ credit, iam iudicatus est. Et iterũ: Ego in iudiciũ veni in mundum, vt qui nõ vidẽt, videant, & qui vidẽt, cæci fiant. Siue sit iudiciũ correptionis & flagelli, de quo scriptũ est: Tempus est vt incipiat iudiciũ à domo Dei. Et Naũ ait: Nõ iudicabit Dominus bis in idipsum, id est, si sufficiẽter satisfecerit quis in hoc seculo, nõ punietur in alio. Nõ autẽ sufficiẽter satisfecit, qui nõ pseuerauit. Qui igitur iudicat se & accusat corã sacerdote, nõ iudicabitur à Domino in hoc seculo, nihilominus si pseuerauerit in bono. Qui autẽ incorrigibiles sunt, dũ flagellãtur à Domino in hoc seculo, nihilominus flagellabũtur in alio. Et quia pœna in pœnã cõtinuo supplicio ꝓtrahuntur, nõ dicitur q, bis puniuntur vel iudicẽtur. De hoc autem iudicio flagellationis ait Abacuc, loquẽs de diabolo: Domine, in iudiciũ posuisti eũ forte, vt corriperes. In iudicio enim positus ad vexandũ, nõ solũ malos, sed etiã bonos: quia iudiciũ in pręsenti incipit à domo Dei. Fortis autẽ est, vt per eũ corripiãtur & purgẽtur electi licèt hoc nõ intẽdant. Et ita positus est in iudicium pœnæ. Vnde per Isaiam Dominus ait: Virga furoris mei Assur. Nihil autem potest nisi permissus. Vnde Dominus per Iob: Non quasi crudelis suscitabo eum. Quis enim resistere potest vultui meo. Hanc tamen potestatem quam à Domino habet, sibi arroganter attribuit. Vnde Dominus per Isaiam: Visitabo super fructum magnifici cordis Assur, & super gloriam altitudinis oculorum eius. Dixit enim: In fortitudine manus meæ ego feci. Sic autem iactando se immolat diabolus sagenæ suæ. Hoc iudicium diuinæ flagellationis rectum est. Quemadmodum Isaias ait: Nõ enim in serris triturabitur gith, nec rota plaustri super cyminũ circuibit: sed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo. Panis autem comminuetur. Quasi diceret: Vnumquemq; secundum propria merita flagellabit. Magis enim corripiendus est, qui maior est, vt Clericus quàm laicus. Et qui plus peccauerint magis puniendi sunt. Non in serris triturabitur gith, quod est genus leguminis simile cymino in quantitate, sed nigri coloris. Minores igitur minus punientur. Per serras autem & plaustra maior pœna, per virgam & baculum minor pœna seu flagellum intelligitur. Est enim triplex flagellum diuinum amantis in hoc seculo, irascentis in Purgatorio, furientis in inferno. Est insuper iudicium pœnitentiæ seu accusationis, de quo Apostolus: Si nosmetipsos iudicaremus, non iudicaremur à Domino. Et Salomon in Parabolis: Cogitationes iustorum iudicia, vt, scilicet, homo se diiudicet, discutiat & accusat.

Eccles. 48. *De rectitudine iudicii & collatione pœnæ ad culpã.* *Ierem. 30.* *Isa. 1.* *Iob 36.* *Isa. 27.* *Ierem. 8.* *De multiplici iudicio Dei.* *Deus permittit iustos flagellari.* *Nihil potest diabolus nisi permissus.* *Isa. 28.* *Vnumquẽq; secundum merita flagellat Deus.* *De triplici flagello Dei.* *De iudicio pœnæ.*

Et Psalmista ait: Non resurgent impij in iudicio, neq; peccatores in concilio iustorum. Quasi diceret: Non resurgent à peccatis, vt se iudicent & accusent. Neq; resurgent peccatores in concilio iustorum, vt, scilicet, voluntatem diuinã præferant propriæ voluntati. Hoc enim est consilium iustorum. In hoc igitur iudicio accusationis, & in contritione cordis, obuiant sibi misericordia & veritas. Misericordia Dei remittentis peccatum, & veritas sese condemnantis per vnum iudicium. Iustitia & pax sese osculantur. Iustitia hominis sese punientis, & pax diuinæ reconciliationis. Sequitur: Fac cum seruo tuo secundũ misericordiã tuam. Quasi diceret: Non secundum iustitiam meã, sed secundum misericordiã tuam me iudices. Non est fastidium petendi vbi largitas est datoris. Iustitiam petit, qui secundũ misericordiam fieri petit. Timor facit seruum, obedientia amicum, charitas filium. A minori igitur propter humilitatẽ se voluit nominari, cùm ait: Fac cum seruo tuo. Fecit autem nobiscum secundum misericordiã suam, non secundum merita nostra, dum bibit mortem de nostro, & propinauit nobis vitam de suo. Fecit nobiscum secundum misericordiã suam, dum tripliciter nos redemit. Corporaliter à pœna, spiritualiter à culpa, æternaliter à pœna simul & culpa. Fecit nobiscũ secundum misericordiã suam, dum nos à peccatis liberauit, dum pœnã grauissimam quam meruimus in minorẽ & mitiorẽ cõmutat. Vnde per Ezechiëlẽ ait: Diem pro anno dedi tibi, quod fit quando misericorditer pœna grauis & diuturna in leuẽ & modicam cõmutatur. Ipse enim iustus est & misericors. Vnde per Isa. ait: Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, id est, quod ego sum iustus & misericors. Iustus diabolũ confundendo, misericors populũ meũ liberando. Vnde & de Samsone legimus, quod inuenit in ore leonis examen apum & fauum mellis, id est, multitudinem diuinorũ iudiciorum, qui terrore mentem pungunt, & dulcedinẽ diuinæ misericordiæ vngunt. Ipse enim iustus est, & iudex rectus, atq; misericors: quia iustè punit & flagellat, & misericorditer pœnam relaxat, & præmia æterna præstat Dominus noster Iesus Christus, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Non secundũ delicta, sed secundum misericordiã agit Deus cum electis.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA AD EPHESIOS. 4.

Obsecro vos, ego vinctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis.

De vinculis sanctorum.

FAC tibi vincula & cathenas, & pones eas in collo tuo, & mittes eas ad Regẽ Edom, & ad Regem Moab, & ad Regẽ filiorum Amon. Verba sunt Domini ad Ieremiã dè vinculis sanctorum, qui vincti sunt in Domino variis afflictionibus & angustiis, quę prophetiæ tribulationis impiorum sunt. Iuxta illud Ierem. Ecce in ciuitate in qua inuocatũ est nomen meũ, ego incipio affligere, & tu quasi innocens relinqueris? Has autẽ cathenas præcipitur Propheta mittere ad Regem Edom, qui terrenus interpretatur, id est, ad cupidos & terrenarũ amatores, & ad Regẽ Moab, qui ex patre interpretatur, id est, ad superbos huius mundi, qui specialiter sunt à patre diabolo, in eo quod superbi, & ad Regẽ Amon, qui populus turbidus vel cõprimens interpretatur, id est, ad luxuriosos, qui turbidi sunt & impetuosi pro voluptatibus adimplẽdis, & depriimuntur absorpti à carnalibus desideriis. Prædictas igitur cathenas iusti mittũt malis, vt per hoc sciant mali, quod nisi sibi caueãt, longè grauiora sunt passuri, sicut scriptũ est: Si in viridi hoc faciunt, in sicco quid fiet? De his iterũ vinculis sanctorũ dicit Ierem. Cathenas ligneas cõtriuisti, & facies pro eis cathenas ferreas. Qui enim cathenis tribulationũ in hoc seculo pro Christo ligari renuunt, cathenis ferreis & ignitis ligabuntur in inferno. Non solũ igitur de vinculis materialibus, sed insuper de vinculis cuiuscunq; tribulationis intelligi possunt verba Apost. in hodierna Epist. vbi ait: Obsecro vos ego vinctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione qua vocati estis. Ego vinctus, cui, scilicet, cõpatiendum est, qui etiã vincula nõ erubesco. Vinctus dico in Domino, id est, propter Deũ, vt ambuletis de bono in melius proficiẽdo. Dignè vocatione, qua vocati estis, id est, ita ambuletis, vt conueniat meæ prædicationi vestra ambulatio. Sicut autẽ boni ambulant de virtute in virtutẽ; ita mali de malo in peius vadunt, vt qui in sordibus est sordescat adhuc. Vnde Ierem. De malo ad malũ egressi sunt. De bona autẽ ambulatione ait Apost. Posteriorum oblitus in anteriora me extendo. Obliuisci enim debemus posteriorum, ne inde superbiamus: & malorũ præteritorum, ne ad illa redeamus. Digne igitur ambulare debemus, donec ad metã cursus perueniamus. Hoc est quod Apostolus alibi ait: Hortamur vos ne inuacuũ gratiam Dei recipiatis, vt, scilicet, cùm eam receperitis, nõ per peccatũ vos eadem euacuetis. Dignè igitur ambulare debemus, semper proficiendo in melius, vt nõ simus semper neophiti. Seneca: Inter cętera mala hoc quoq; habet stultitia propriũ, semper incipit viuere, semper nouę vitę fundaméta ponit. Quid est autẽ turpius q̃ senex viuere incipiẽs? Obsecro vt dignè ambuletis, vt, scilicet, quantũ in vobis est, nõ sit finis meritorũ, sicut nõ erit finis pręmiorũ. Nõ igitur lacescat militia, quia nõ marcessit corona. Dignè ambulamus, si viã triũ dierũ imus: si sapientiã naturalẽ, rationalẽ & moralẽ ab humanis ad diuina cõuertimus: si in nobis cogitata, dicta & opera purificamus: si cõtritionẽ cordis & confessionẽ oris, atq; satisfactionẽ operis domino offerimus: si farinę trib⁹ satis, id est, tribus virib⁹ animę fermentũ charitatis misceamus: si nos ab omni inquinamento animæ & spiritus ac corporis obseruemus. Animæ, id est, sensualitatis, spiritus, id est, rationis. Vnde

De ambulatione & profectu sanctorum & malorum. Ierem. 9.

Vnde Apostol. ad Thess. Deus pacis sanctificet vos per omnia, vt integri spiritus vestri, & anima, & corpus sine querela in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruētur. Vt igitur dignè ambulemus, latā viam, quę ducit ad mortē, declinemus. Lata enim est via voluptatis. Quæ etiam si non quæritur, facilè occurrit. Voluptas siquidē, velut meretrix, importuna suis oblectamētis omnes inuitat. Propterea per Michæā Dominus ait: Surgite & ite, quia nō habetis hîc requiē. Surgite à peccato, ite post Dominū, quia in via lata & mortifera nō habetis requiem. Non enim est pax impiis in præsenti, multò fortiùs in futuro. Vnde Micheas subdit: Propter immunditiā corrumpetur putredine pessima, id est, fœtore gehennæ. Propterea Ierem. ait: Quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquā turbidam? Et quid tibi vis in via Assyriorū, vt bibas aquā fluminis? Via Ægypti via est tenebrosa. Hęc est via voluptatis, quę peccatores excęcat. In hac via bibitur aqua turbida & obscœna atq; lutosa. Aqua, scilicet, carnalis voluptatis. Via Assyriorum via est dæmonū, via, scilicet, superbiæ, quæ se in altū dirigit. In hac via bibitur aqua fluminis, quod Euphrates nuncupatur, id est, frugifer. Cuius aquas bibere est diuitias multiplicare, & mūdi huius vanitatē sectari. Dignè ambulemus in viis Domini. Viæ enim illius, viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ. Viæ eius sunt exempla, viæ eius sunt præcepta. Viæ eius sunt, in quibus vestigia eius sunt impressa. Econtrà viæ diaboli sunt hi quibus vestigia sua imprimit diabolus. Vnde Iob: Fecerunt sibi viam per me. Et iterum vadent & venient super eum horribiles. Et Isaias: Posuisti corpus tuum viam transeuntibus. Vnusquisq; autem electus via est Dei: sicut vnusquisq; reprobus via est diaboli. Vnde in Eccles. Qui odit corruptionem, via est peccatoris, id est, diaboli. Semitæ autem sunt opera perfectorum, qui iam pacem habent in serenitate conscientiæ. De quibus Isaias: Semitæ vitæ exaltabuntur, id est, à strepitu mundi elongabuntur. Dignè ambulat, qui in via Dei non torpet, sed festinat. Vnde Isaias: Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæis, id est, à dæmonibus, à quibus citò fugiendum est, & longè recedendum. Quemadmodum in Eccles. dicitur: Ne moreris in errore impiorum. Et Petrus ait: Pelliciunt in desideriis eos qui paululum effugiunt. Festinare igitur debemus, vt non simus stationarij, nec retrogradi, sed progressiui redimēdo tempus quod amisimus, dum in mortali peccato fuimus: tunc enim dies nostri mali fuerunt. Dignè ambuletis à via pœnitentium per viam proficientium ad viam perfectorum. Vnde in Canticis dicitur: Descendi in hortum meum, vt viderem si germinarent mala punica. Arbor quæ dicitur malus in Hyeme, est rugosa frigoris asperitate. In Vere speciosa florum iocunditate. In Æstate fructifera pomorum vbertate. Ecce Pascha pœnitentium, Pentecostes proficientium, Scenopegia perfectorum. Propterea in Iob dicitur: Abominabilis in vita sit ei panis mendacij, & appropinquauit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis. Ecce via pœnitentis, qui se reputat corruptum, & quasi mortuum propter præcedentia peccata. Deinde subiungitur: Deprecabitur Deum, & placabilis erit ei. Ecce via proficientis. Et subditur: Videbis faciem eius in iubilo. Ecce vita perfectorum vel peruenientium. Tandem subiungitur: Hæc omnia operatur Deus tribus vicibus, vt liberet animas à corruptione, & illuminet in luce viuentium. Prima siquidem vice facit animam transire ab amaritudine contritionis in delectationem veniæ. Secunda à tentatione in liberationem. Tertia à morte corporali in æternam beatitudinem. Dignè ambulamus, si per viam crucis ad Deum pergimus. Vnde Isaac cùm exisset in agrum ad meditandum, dicitur deambulasse per viam, quæ ducit ad puteum viuentis & videntis. Hæc via est passio Redemptoris, quæ occulta scripturæ sacræ declarauit. Hæc est enim profundus puteus Dei viuentis. Obsecro vos, vt dignè ambuletis vocatione qua vocati estis, vt sicut in Baptismo vocati estis, in quo abrenuntiastis Satanæ, ita promissum impleatis, ne fortè dicatur de vobis: Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in secula. Mendaces sunt, qui diabolo vel mundo renuntiantes, ad ipsum redeunt. Et idcirco tempus eorum, id est, variatio de pœna in pœnam durabit in secula seculorum. Dominus autem multipliciter nos vocat, & à malis reuocat. Vocat per inspirationem, per exhortationem, per flagella, per beneficia. Vnde in Canticis ait: Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere, vt intueamur te. Ecce quadruplex vocatio. Suna ciuitas est, in qua Eliseus mortuum suscitauit: & signat mundum, in quo suscitauit Deus genus humanum. Sunamitis igitur dicitur secularis anima mundanæ vanitati dedita sub captiuitate diaboli detenta. Nam Sunamitis captiua interpretatur vel coccinea, quia Christi sanguine redempta. Sicut autem quatuor modis vocatur, ita quatuor modis reuertitur, scilicet, per contritionem, per confessionem, per bonam operationem, & demùm alios exhortando per bonam locutionem. Reuertitur etiam à peccatis cogitationis, locutionis, operationis, & malæ consuetudinis. Reuertitur à peccatis ignorantiæ, negligentiæ, infirmitatis & malitiæ, seu propriæ iniquitatis. Zacharias autem Propheta ait: O, o, o, fugite de terra Aquilonis. Ecce trina vocatio. Quasi diceret: Fugite corde, ore, & opera. Fugite, id est, velociter recedite de terra Aquilonis, id est, diaboli. De quo in Ecclesiaste dicitur: Flauit Aquilo, & congelauit crystallus ab aqua, super omnem congregationem aquarum requiescet, & quasi lorica induet se aquis. Flatu diaboli ab aqua crystallus induratur, quando peccatum in obstinatione conuertitur. Et ipse Aquilo, id est, diabolus, requiescit super omnem congregationem aquarum, id est, diuitiarum & fluxibilium voluptatum. Aquis autem velut lorica induitur, dum per diuitias peccatum excusatur. Quando, scilicet, diuites de superfluis expensis se excusant propter diuitiarum abundantiam, vel superuenientium amicorum frequentiam.

Mich. 2. *Ierem. 2.* *Iob 19.* *Isa. 51.* *Eccle. 21.* *De ambulatione celeri.* *De triplici via & arbore mala.* *De via crucis.* *De multiplici vocatione.*

Obſecro vos vt ambuletis dignè vocatione qua vocati eſtis. Quidam vocantur ad campum,
quidam ad deſertum, quidam ad ortum. Ad campũ vocantur Martyres quaſi in campo pugnan-
tes. Vnde in Cant. ſponſus ait: Ego flos campi. Ipſe enim flos eſt campi in Martyribus, flos de-
ſerti in ſolitariis, flos horti in clauſtralibus. Vocat nos Deus per beneficiũ ſuæ paſsionis, vocare
nõ ceſſat per ſcripturas exhortationis. Vnde per Oſee ait: Fodi eam mihi quindecim argenteis
& choro hordei, & dimidio choro hordei. Fodi eam mihi, id eſt, per foſsioně manuũ, & pedũ, &
lateris eum mihi cõparaui, & à me vocando traxi. Per quindecim autě argenteos ſacra ſcriptura
deſignatur, propter ſeptenariũ veteris teſtaměti & octonariũ noui. Eaděautě ſcriptura per hor-
deũ deſignatur, quod eſt cibus iumentorũ auſtri, id eſt, illorũ qui portãt eam, & inde reficiũtur,
ſicut iumentũ onere ſuo reficitur, id eſt, hordeo. Chorus hordei, id eſt, integra měſura refertur ad
perfectioně ſcientię in maioribus. Dimidius chorus ad imperfectioně in minoribus. Per ſacram
autě ſcripturã anima fodi dicitur, dum ei ad memoriã Chriſti paſsio reducitur, vt penetretur per
amoré, & timor iudicij incutitur, vt fodiatur & fructificet per timoré. De hac autem vocatione
Iſa. 2. quæ fit per prædicationě & exhortationě dicit Iſa. Ibunt populi multi, & dicent: Venite aſcen-
damus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, id eſt, ad Chriſtũ & Eccleſiã, & docebit
nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis eius. Non contenti propria ſalute, vocabunt ad inui-
cem, exhortando. Per vias faciliora mandata intelliguntur, per ſemitas verò arctiora: vel viæ
ſunt præcepta, ſemitæ conſilia. Intellectis enim & adimpletis præceptis in conſiliorum ſemitis
ſupererogando debemus ambulare. Vnde cùm Ionas Niniuitis dixiſſet, adhuc quadraginta dies
& Niniue ſubuertetur, ſubditur: Prædicauerunt ieiuniũ & operti ſunt ſacco. Cùm enim ad pœ-
nitentiã ſimpliciter vocarentur, ſupererogauerunt dum ſe ſaccis & ciliciis induerunt. Similiter
B. Iob cùm ei mors filiorũ ſuorũ nuntiata fuiſſet, flagello diuino ſuperaddit capitis tonſionem.
Similiter & flagello proprij corporis addidit, dũ in ſterquilinio ſedens, teſta ſanié raſit. De voca-
tione autem & prædicatione facta per Apoſtolos, ait Abacuc: Gurges aquarum tranſiit, id eſt,
abundans doctrina Apoſtolorum de loco ad locum proceſsit. Amouit enim Dominus pluuiam
Prophetarum, & ſubſtituit gurgitem Apoſtolorum. Vnde in Iob dicitur: Qui aufert ſtillas plu-
uiæ, & effundit imbres ad inſtar gurgitum, qui de nubibus fluunt, id eſt, de Apoſtolis. De hac
Iſa. 54. iterum vocatione & Gentium conuerſione, idem Iſaias ait: Lauda ſterilis quæ non paris, decan-
ta, & hinni quæ non pariebas. De Eccleſia loquitur tanquam de equo. Vnde in Apocalypſi per
De multiplici hinnitu. equum album deſignatur. Erat autem multiplex hinnitus, vnus gaudij, ſecundum quod hìc ac-
Iſa. 29. cipitur. Et Iſa. ait: Cùm glorificatus fuerit Dominus, hinnierunt de mari, id eſt, de amaritudine
Iob 39. tribulationum gaudebunt ſancti. Alius eſt hinnitus prædicationis, de quo in Iob Dominus ait:
Nunquam præbebis equo fortitudinem, aut circundabis collo eius hinnitum? Qui circundat
collum, ornat & ſtringit ipſum. Sic prædicatio debet eſſe ad ornamentum prædicatoris, & col-
Iſa. 10. lum eius ſtringere ne aliquid turpe loquatur. Eſt hinnitus doloris, de quo Iſaias: Hinni voce
Eccleſ. 33. tua filia Gallim. Eſt hinnitus adulationis. Vnde in Eccleſ. Sicut equus emiſſarius, ſic amicus
Ierem. 5. ſubſannator. Eſt hinnitus luxuriæ. Vnde Ieremias: Vnuſquiſq; ad vxorem proximi ſui hinnie-
bat. Obſecro vos vt dignè ambuletis vocatione qua vocati eſtis. Qualiter autem ambulare debe-
Qualiter ambulare debemus. mus, ſubiungit: Cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia ſupportãtes inuicem in
charitate, ſoliciti ſeruare vnitaté ſpiritus in vinculo pacis cum omni humilitate, ſcilicet, interiori
& exteriori, & manſuetudine, ſcilicet, vt tractabiles ſitis, cum patientia aduerſorum. Supportan-
tes vos inuicem, ſi à fratre oriatur moleſtia, & hoc non fictè, nec pro terreno commodo, ſed in
charitate. Ipſa enim eſt actio recti itineris, quæ oculos ſemper habet ad Deum. Talis actio
nec frangitur negotio, nec frigida eſt otio, nec turbulenta, nec mercida, nec audax, nec fu-
gax, nec præceps, nec iacens. Sitis inſuper ſolliciti, id eſt, ſtudioſi, cauti & attenti, ſeruare vt ſa-
croſanctum & pretioſum quid vnitatem ſpiritus, id eſt, vnitatem Eccleſiaſticam, quam fecit
Spiritus ſanctus, nos dico degentes in vinculo pacis, id eſt, pacem ſeruantes, quæ dicitur vincu-
lum, quia pax iſta eſt nutrimětum ſpiritualis vnitatis. Hæc enim pax eſt, ſi bona noſtra inuicem
diligamus, ſi peccata quæ ſine damno tritici, aut cum ſpe ſalutis corrigendorũ eradicari nõ poſ-
ſent vſq; ad meſſem vltimã toleramus. Si etiã perfectionis opera, quæ tamen fieri & nõ fieri li-
cet, ne infirmi ſcandalizětur, vnde facere diſpenſamus. Ecce diuerſi paſſus ſpiritualis ambulatio-
nis, id eſt, humilitas cõtra ſuperbiã, manſuetudo cõtra irã, patientia cõtra multiplicé tribulatio-
nem, cõpaſsio, quæ nominatur per verbũ ſupportãdi cõtra cordis duritiã, charitas cõtra odiũ &
De via humilitatis, & via ſuperbiæ. rancoré, vnitas cõtra diſcordiã & diſſentioně. Ambulemus igitur cum humilitate, & ſit charitas
cum humilitate, & humilitas cum charitate. Quia: *Non benè conueniunt, nec in una ſede morantur*
Maieſtas & amor. — Sit nobis exterius in corpore humilitas. Carnis terat ſuperbiã potus, ci-
biq; parcitas. Sit interius humilitas in corde, vt omnia bona noſtra ad Deum referamus, ſicut in
Deuter. ſcriptũ eſt: Si ingrediaris vineã proximi tui, comedes quantũ tibi placuerit, & nihil de-
feres extra. Si enim replemur bonis Dei, nõ debemus extra per vanitaté gloriari. Nihil enim no-
ciuius, quàm aër corruptus, id eſt, vanæ gloriæ ventus, qui de vaſe corrupto, id eſt, de veſica in-
flata egreditur. De qua dicitur in Leuit. quod proiicienda eſt in loco cinerũ. In locũ ſiquidem ci-
nerũ veſica proiicitur, cùm per memoriã mortis ſuperbia reprimitur. Valde quidé periculoſum
Iſa. 14. eſt peccatũ ſuperbiæ, & vix eſt qui omnes eius ſpecies valeat euadere. Vnde Iſa. Ab aquilone fu-
mus veniet, & nõ eſt qui effugiat agmě eius. A diabolo enim ſuperbia procedit, qui magnũ poſt

ſe exercitum

se exercitum trahit. Teste autẽ Isidoro: Omnis peccans, superbus est, eò quòd faciendo vetita contẽptui habet diuina pręcepta. Rectè ergo initiũ omnis peccati est superbia: nisi enim pręcesserit præceptorũ Dei obedientia, trãsgressionis nõ sequitur culpa. Omnis superbia tantò in imo iacet, quãtò in alta se erigit, tantoq; profundius labitur, quãtò excelsius eleuatur. Qui enim per propriã superbiã attollitur, per Dei iustitiã inclinatur. Nunquã autẽ superbia diaboli absq; humilitate potest vinci. Quis enim est qui diabolũ superat? Cui nõ est species nec decor, cui nõ est aspectus qui despectus est, & nouissimus virorũ vir dolorũ, & sciẽs infirmitatẽ, cuius vultus absconditus est & despectus quasi leprosus & percussus à Deo, & humiliatus, qui corã tondẽte se est sicut ouis & quasi agnus. Teste autem Augustin. Vera humilitas omnia bona Deo, sibi mala attribuit. Et Seneca: Humilitas vetat superbũ esse, aduersus socios vetat auarũ esse rebus, verbis, affectibus cõmunem se, facilemq; præstat. Vultum alienũ malum putat, bonũ autem suum, ideo maximè quod alicui bono futurũ est amat. Ex hoc patet quod omnis verè humilis, mansuetus est. Vnde Apostolus post humilitatẽ subiungit de mansuetudine, vt, scilicet, tractabiles simus & lenes. Vnde in Eccles. dicitur: Congregationi pauperũ affabilem te facito, & presbytero humilia animã tuam, & magnato humilia caput tuũ. In his mansuetudo pariter & humilitas cõmendatur. Mansuetudo neminẽ spernit, humilitas omnib⁹ se subiicit. Decet autẽ Christianũ æqualibus & inferioribus affabilẽ esse & mitem, senioribus verò humilem. Contra iracundos & asperos, qui se intractabiles & immansuetos exhibent, dicit Dominus per Isa. Ponam Babylonẽ in possessionem hericij, & in palude aquarum, & scopabo eam in scopa terrens. Per hericium asperi & immansueti designantur. Per paludes aquarũ sordes luxuriæ. Per hoc quod ait scopabo, vitium superbiæ innuitur. Dominus enim scopabit & mundabit aream suam, paleas igni inextinguibili comburendo, sicut in Euang. dicitur. Et iterum Isaiæ ait: Orientur in domibus eius spinæ & vrticæ, id est, asperi, intractabiles & pungitiui. Vnde in Parabilis dicitur: Cor stultorum ebullit stultitiam. Sicut enim olla succensa proiicit vndam, ita stultus iratus contumeliam. Mansuetus autem nec prouocat, nec prouocatur. De crudelibus autem & immansuetis dicit Dominus per Ieremiam: Visitabo super eos quatuor species, gladium ad occisionem, canes ad lacerandum, volatilia cœli & bestias terræ ad deuorandum. Per gladium defensio peccati, per canes oblatratio contra verbum Dei, per volatilia peccatum superbiæ, per bestias peccatum crudelitatis & iræ. Et Ezechiël ait: Omnibus meretricibus dantur mercedes: factum est in te contrarium. In luxuria enim anima fornicans cum diabolo recipit primo mercedem, scilicet, voluptatis, delectationis. Similiter & in gula. In ira autem & malitia non recipit, sed præstat mercedem: quia in his non hábet nisi afflictionem. Tertius passus spiritualis ambulationis est patientia. Vnde hortatur nos Apostolus, vt cum patientia ambulemus. Multa enim viæ impedimenta, vnde necessaria est nobis patientia. Sancti autem & perfecti viri, non solùm in tribulationibus habent patientiam, sed delectationem. Sicut scriptum est: De petra melle saturauit eos. Quod fit dum duræ tribulationes dulces fiunt nobis. Ex spina siquidem tribulationis nascitur rosa martyrij: & ideo sancti mortem non recusabant. Seneca: Quæ dementia est fugere cum retroire non posſis? Sancti igitur patienter sustinebant molestias, non quærẽtes vltionem, seu vindictam, cùm Dominus dicat: Mihi vindictam & ego retribuam. Assignata siquidem die ad exhibendam iustitiæ plenitudinem, treuga inter partes seruanda est, & medio tempore nihil est innouandum, sed expectandum Dei iudicium. Qui igitur interim treugam rumpit, Dei iudicium contemnit, qui ait: Mihi vindictam. Qui igitur vindictam sumit, iniuriatur Domino, auferens illi quod suum est. Quis enim constituit te iudicem inter te & fratrem tuum, vt iudicium tuum Dei iudicio præferas? Cùm enim accusator sis, iudex in causa tua esse non debes. Quantò autem sancti magis comprimuntur per tribulationem, tantò magis eleuantur per patientiam. Sicut scriptum est: Super montes stabunt aquæ. Eleuatis enim fluctibus tribulationum, eleuantur mentes sanctorum. Sicut aqua in diluuio est eleuata, ita in tribulationibus eleuatur Ecclesia. Insula concutitur fluctibus, quæ tamen intus plena est fontibus dulcis aquæ & floribus. Ita sancti, & si exterius sustineant amaritudinẽ, intus in mente habent dulcedinem. Vnde in Iob dicitur: Lapidem caliginis & vmbram mortis diuidit torrens à populo peregrinante. Boni siquidem patienter transeunt torrentem præsentis miseriæ velut peregrini. Mali autem obstinati & caligine ignorantiæ obumbrati, qui dicuntur vmbra mortis, id est, diaboli, adhærentes ei per imitationẽ, merguntur & pereunt in prosperis per luxuriã, & in aduersis per impatientiam. Ambulare igitur debemus cum patientia supportando per pietatẽ & cõpassionẽ. Pietas enim ad omnia valet, quæ cõmunis est, infirmaria omniũ miserorũ. Vnde in Iob dicitur: Vbicunq; cadauer fuerit, statim adest aquila. Descendũt enim sancti ad cadauera mortuorũ per cõpassionem, vt vitam recuperent, sicut aquila comedens carnem mortuam, cõuertit in viuam. Alter igitur alterius onera supportemus. Fures enim sunt, qui communi vtilitati se subtrahunt. Raptores coram Deo sunt, qui vitæ communi, quod possunt & sciunt, subtrahendo rapiunt. Mentiuntur Deo & hominibus, qui quod nouerunt & possunt, non faciunt. Supportantes inuicem in charitate, quæ valde est fortis. Amor siquidem verecundus est in pœnitentibus, dulcis in contemplatiuis, fortis in actiuis. Si tradiderit homo corpus suum ita vt ardeat, nihil prodest illi sine charitate. Frustrà quidẽ se affligit in corpore, qui odiũ seruat in mente. Supportemus igitur in charitate, quæ summariũ Dei fortiter & suauiter facit ambulare. Fortis est enim

De via mansuetudinis.

De crudelibus, asperis & nõ mansuetis.

Parab. 15.

Ierem. 15.

Iob 18.

De via compassionis & pietatis.

Iob 39.

De charitate.

vt mors dilectio,quæ iugũ Dei efficit leue. Fortis eſt vt mors,imò fortior morte dilectio,cùm

De via cõcordiæ & vnitatis.

virtute dilectionis infirmata ſit fortitudo Dei vſq; ad mortem.Cuius tamen infirmitas fortior inuenta eſt omni fortiſsimo,cuius mors probata eſt eſſe mors tua ô mors ? Sollicíti auté debemus eſſe ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.Sicut ſcriptũ eſt:Multitudinis credentiũ erat cor vnum,& anima vna.Cor vnum,id eſt,cõſilium:anima vna,id eſt,voluntas. Eſt autem vnitas bona,& vnitas mala,de qua in libro Regum dicitur,quod Ioſaphat de ſocietate Achab impij

De concordia malorum.

Regis à Domino grauiter increpatur. Impio,inquit,præbes auxilium, & iniquo amicitiis coniungeris ? Sicut enim ſpinæ ſeſe inuicem conplectuntur , ita mali peruerſa vnitate ſibi inuicem connectuntur. Qui verò congregantur in culpa,congregabuntur in pœna. Vnde Iſa.Congregabuntur congregatione vnius faſcis in lacum.

Sopho.1.

Et per Sophoniam Dominus ait:Congregans congregabo omnia à facie terræ. Congregans,ſcilicet,in anima,congregabo in corpore,quod fiet in die iudicij.Congregás homines & pecus,id eſt,homines beſtiales & luxurioſos,qui cùm ſint homines rationem habentes,facti ſunt velut pecus.Congregans volatilia cœli,id eſt,ſuperbos,& piſces maris,id eſt,curioſos,& ruinæ impiorũ erunt.

De bona vnitate & expoſitione literæ.

De bona autem vnitate ſubdit Apoſtolus:Vnum corpus & vnus ſpiritus,ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ.Quaſi diceret:Debetis ſeruare vnitatem ſpiritus,ita vt ſitis vnum corpus,ſubueniendo proximo, & idem ſpiritus cum Deo idẽ volendo.Vnus etiã ſpiritus cum fratribus,cum quibus idem velle & idem nolle debetis. Vel debetis ſeruare vnitatem ſpiritus, quia vnum corpus eſſe debetis multorum adunatione membrorũ,& pacis:quia vnus ſpiritus habitat in vobis,quo vnũ corpus efficimur. Debetis igitur vnum corpus eſſe, ſicut vocati eſtis ad idem, ſcilicet, in vnam ſpem vocationis veſtræ,id eſt,ad vnam vitam ſperatam,quæ eſt effectus vocationis veſtræ. Vnus Deus,vna fides,vnum baptiſma. Quaſi diceret: Debetis ſeruare vnitatem,quia vobis eſt vnus Deus,& vna fides,ſcilicet,qua creditur non numero, ſed genere,quia ſimilis in omnibus. Quemadmodum idem volentium, dicitur voluntas vna & duorum ſimilimorum, facies vna vel vna fides, qua creditur, quia vnum & idem credere iubemur, & vnum & idem eſt, quod à cunctis fidelibus creditur.Vnde fides Catholica,id eſt, vniuerſalis nuncupatur . Vnum Baptiſma,id eſt, æquale, à quocunque datur, non poteſt iterari, vel vnitas Baptiſmi ad vnitatem refertur baptiſantis. Solus enim Chriſtus baptizat,& ad vnitatem Spiritus ſancti, quia idem ſpiritus confertur in Baptiſmo. De vnitate autem Dei repetit, vt addat,dicens: Vnus Deus & Pater omnium, qui ſuper omnes & per omnia,& in omnibus nobis. Quaſi diceret : Vobis eſt vnus Deus,creator omnium,& pater procurando & gubernando,qui eſt ſuper omnes creaturas,& per omnia diffuſus,quia vbique eſt, & ideo mundus non poteſt eum euitari. Et in omnibus vobis eſt per gratiam. Hæc conuenienter de Trinitate dicuntur. Poteſt tamen prædictis verbis intelligi diſtinctio perſonarum. Deus enim Pater ſuper omnes eſt , quia nulli debet quod eſt, & omnes præcellit creaturas,& inſuper propter authoritatem principij.Ipſe enim principium eſt ſine principio. Et filius eſt per omnia,per quẽ reparata ſunt omnia opera noſtra,& per ipſum facta ſunt omnia . Et Spiritus ſanctus eſt in omnibus creaturis per eſſentiam,ſicut ſcriptum eſt : Spiritus Domini repleuit orbem terrarum. Qui eſt benedictus,&c.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM LVCAM.

Lucæ 14.

Cùm intraret Ieſus domum cuiuſdam Principis Phariſæorum Sabbato manducare panem, & ipſi obſeruabant eum.

Anima impregnatur & parit verbum Dei.

MALEDICTA ſterilis quæ non parit. Anima tunc Chriſtum concipit, cùm ex verbo Dei,quod audiuit,benefacere proponit. Abortum facit,cùm propoſitum deſerens malè agit. Natum interficit,dum poſtquam benè agere cœpit,bonum deſerit,& malo conſentit.Vnde Apoſt.Spiritum nolite extinguere.Hi ſiquidem Spiritũ ſanctum in ſe extinguunt, & ſpiritum ſuum interficiunt.Herodi autem aſsimilantur,qui natum Chriſtum perſequuntur.

De his qui ſemẽ verbi Dei abiiciunt,& nõ fructificãt.

Quidam enim ſunt qui ex ſemine verbi Dei nec concipiunt,nec pariunt.Sicut enim perit materiale ſemen ſi extra locũ debitũ ſuſcipiatur,ita & ſemen ſpirituale,cuius proprius locus eſt cordis affectus.Talis anima quæ voluntariè ſemen amittit & inde fructum nõ quærit,adultera eſt diaboli.Non ſolùm autem qui verbũ audit,ſed qui dicit:adulter iudicatur dum fructũ ex ſemine Dei nõ quærit,ſed delectationẽ propriá,dum prædicat propter vaná gloriá,& quærit hominum laudẽ vel pecuniá.Vnde Apoſt.Non ſumus ſicut cęteri,adulterátes verbũ Dei.Hi ſunt qui dicunt & nõ faciunt.Pauci ſiquidẽ inueniuntur Philoſophi,qui ſeruare curent quæ ſeruare docent.Tales ſunt Doctores,qui verbũ Dei corrumpunt,& adulterant,dum gloriá ſuam & fauores hominũ inde capiát,cùm tamen dicat Apoſt. Si hominibus placerẽ,Chriſti ſeruus nõ eſſem.

**Gregorius.*

Teſte autẽ *Auguſtino: Ille hominibus benè ſuadet,qui non illis vult placere,ſed ipſam quam ſuadet veritatẽ.Et ſuper hunc locum Pſalmiſta:Iter facite ei qui aſcendit ſuper occaſum. Idem

**Gregorius.*

*Auguſtinus ait:Iter ei facimus cum noſtris mentibus eius gloriam pręd icamus,vt eas ipſe pòſt veniens amoris ſui pręſentia illuſtret.De huiuſmodi pręd icatoribus in quarto Regum legimus dixiſſe Eliſeum: Aperi feneſtram orientalem. Cumq́ue aperuiſſet,dixit Eliſeus : Iace ſagittam:

ſagittam

sagittam salutis contra Syriam. Per fenestram prædicatio, quæ prius debet aperiri ad recipiendum lumen gratiæ, quæ sagittam prædictionis emittit. Orientalis autem fenestra dicitur dum ad ipsum respicit, & illius gloriam quærit. De quo scriptum est: Oriens est nomen eius. Et hęc sagitta præcipuè est contra Syriam, quæ interpretatur sublimis, id est, contra peccatum superbiæ, & mundi sublimitatem. Et quoniam de Behemoth scriptum est in Iob: Non fugabit eum vir sagittarius sine auxilio Dei. Inuocare debetis diuinum auxilium, vt verbum Dei hodie in animabus vestris fructificet, & non remaneant steriles vel inanes. Cùm intraret Iesus, &c. Obseruabit peccator iustum, & quærit mortificare eum. Tales erant Scribæ & Pharisæi, qui Christo insidiabantur, & eius doctrinam atque miracula annihilare & mortificare nitebantur. *De his qui Christo insidiantur.*

Semper iniquorum scelus impedit acta bonorum. *Versus.*

Inuidiæ enim morbo laborantes, ingrati erant saluatori, nec malitiam suam prorsus poterant abscondere. *O quàm difficile est crimen non prodere uultu.*

Reddere gaudet homo nequam pro melle uenenum:

Pro fructu pœnam, pro pietate dolum. *Versus.*

Pharisæi siquidem ita dura corda habebant, quod nec miraculis Christi, nec doctrina, nec beneficiis emoliri poterant. Teste autem Bernardo: Cor durum est, quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec precibus mouetur, minis non cedit, flagellis induratur, ingratum ad beneficia, infidum ad consilia, seuerum ad iudicia, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiscens, futura non prouidens, & vt in breui cuncta mali horribilis amplectar, quod nec Deum timet, nec hominem reueretur. Tales erant Pharisæi, quorum malitia corda eorum excæcabant. Vnde Isaias: Vinum hi præ vino nescierunt, & præ ebrietate errauerunt. Vino enim mundanæ dilectionis, & transitoriæ delectationis tanquam ebrij peruersum cor habebant, nec rectè intelligebant. *Contra cordis duritiam.*

Econtra populus simplex Dei mirabilia laudibus extollebat & Deum glorificabat. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Melior est homo qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in timore, quā qui abundat sensu, & transgreditur legem altissimi deficiens, scilicet, sensu scripturarum, sicut simplices vel sensu caliditatis mundanæ. Vnde Apostolus: Si quis inter vos videtur esse sapiēs, stultus fiat vt sit sapiens. Et Psalmista ait: Audiuimus eam in Effrata, inuenimus eam in campis siluæ. Clerici enim & doctores sunt Effrata, qui speculantur & vident in scripturis. Effrata enim speculum interpretatur. In his audiuntur ista, scilicet, domus, locus, tabernaculum Dei, sed inueniuntur in campis siluæ, id est, in simplicibus & laicis agrestibus. Teste enim Isaia: Erit desertum in Chermel, & Chermel in saltum reputabitur. Chermel interpretatur scientia circuncisionis, per quod intelliguntur clerici & literati. Chermel autem fit in deserto, & conuerso, quia clerici infructuosi sunt, & laici simplices fructosi. Similiter Domino prędicante & miracula faciente simplices ædificabantur: Scribæ autem & Pharisæi malitia torquebantur. De quibus Isaias: Obstupescite & admiramini, fluctuate & vacillate, inebriamini & non à vino, moueamini & non ebrietate: quoniam miscuit vobis dominus spiritum saporis, claudet oculos vestros, Prophetas & Principes vestros qui vidēt visiones operiet. Peccatis enim suis Pharisæi & Doctores Iudæorum qui oculi reputabantur, obtenebrati sunt & operti iniquitate & impietate sua, non inebriati vino charitatis, sed felle malitię suæ. Vua eorum vua fellis. In quorum persona idem Isaias ait: Scelera nostra nobiscum & iniquitates nostras cognouimus, peccare & mentiri contra Dominum, & auersi sumus ne iremus post tergum Dei nostri vt loqueremur calumniam, & transgressionem concepimus, & locuti sumus de corde verba mendacij. Patet igitur quod ex certa malitia peccabant, & scelera sua cognouerunt loquentes calumniam, cum dicerent: Non est hic homo à Domino, qui sabbatum non custodit. Conceperunt autem prius in corde, & postea locuti sunt contra Christum verba mendacij. Vnde iterum de ipsis Isa. ait: Conceperunt laborem, pepererunt iniquitatem, oua aspidum ruperūt, & telas araneæ texuerunt. Qui comederit de ouis eorum, morietur, & quod confotum est, erumpet in regulum. Telæ eorum non erunt eis in vestimentum, neq; operientur operibus suis. Conceperunt siquidem Pharisæi ardorem malitiæ pariendo stipulam, opera, scilicet, iniquitatis, quasi fomentum ignis gehennalis. Teste enim Ieremia: Vt iniquè agerent, laborauerunt. Per oua aspidum, cogitationes intelliguntur peruersorum. Oua aspidum ruperunt, dum venenosas & dolosas cogitationes aperuerunt. Tela araneæ labore contexitur & facilè dissipatur; ita est de vita & operibus malorum. Vnde Iob: Non placebit ei vecordia sua, & sicut tela aranearum fiducia eius. Aranea non in plano texit, sed in angulis domorum, sic & mali in duplicitate operantur, & se more araneæ euiscerāt, vt muscam capiant, sicut scriptum est: Tabescere fecisti, sicut araneam animam eius. Et in Ecclesiastico dicitur: In vita sua proiecit intima sua. Domus autem desertæ telis arenarum abundāt, ita & homines à gratia diuina deserti. Et licèt domus telis aranearum plena sit, nihilominus vacua reputatur, & reprobi inanes sunt & vacui, licèt inutilibus operibus abundent. Qui comederit de ouis eorum, morietur, illorum, scilicet, malitiis cōsentiendo, quia declinantes in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem. Et quod confotum est per malum propositum, erumpet in regulum, id est, in opus prauum & venenosum, quia de radice colubri, id est, de cogitatione venenosa egredietur regulus. Telæ eorum non erunt eis in vestimentum contra frigus gehennæ, nec operientur operibus suis *De bona simplicitate.* *De excæcatione & malitia Scribarum et Pharisæorū.*

contra confusionem, quæ erit in iudicio. Vnde Petrus: Si tamen vestiti & non nudi inueniamini. Patet igitur ex præmissis, quanta fuerit malitia Pharisæorum. Vnde in hodierno Euangelio dicitur, quod cum intrasset domum cuiusdam Principis Pharisæorum sabbato māducare panē, & ipsi obseruabant eū, insidiando, scilicet, ei, si fortè sabbatū violaret, vel si aliquod verbum diceret, vnde eum reprehendere possent. Sabbatis autem præcipuè docebat, & operabatur Dominus, non solum propter insinuandum spirituale sabbatum, sed propter celebrioré populi conuētum quęrens salutē omniū. Non igitur propter gulę illecebram Dominus ad cōuiuia veniebat sicut Pharisæi æstimabāt, dicētes quod erat potator vini & amicus Publicanorū, sed vt retia proiiceret, vbi multi erant pisces vt plures caperētur. Ingressus est igitur Dominus māducare panē non delicias: & vt lapides in panē conuerteret, & sibi eos incorporaret. Vsus tamen scripturæ est vt à principali parte cætera significet. Vnde de fratribus Ioseph dicitur: Audierant quod cū Ioseph comesturi erāt panē, qui tamē cū eo postea inebriati fuisse leguntur. Sequitur:

De diuersis morbis animæ Et ecce homo quidā hydropicus erat ante illū. Per varios morbos quos Christus sanauit in corpore, intelligūtur diuersæ infirmitates, quas sanauit in mente. Quidā enim laborant dysenteria libidinis, alij bolismo gulositatis, alij hydropisi auaritiæ, alij phrenesi superbiæ. Vnde Dominus per Isaiā: Cū fureres aduersum me, superbia tua ascendit in aures meas. Itē quidā morbidi sunt ex superfluo humore, vt luxuriosi: quidam ex viscerum torsione, vt auari: quidam ex fumositate, vel ventositate, vt superbi. *De morbo hydropicis.* Relictis autē ægritudinibus de infirmitate hydropici specialiter & spiritualiter prosequamur, per quā quinq; genera morborū designātur. Hydropicus siquidē inordinato humore abūdat, ecce luxuria: quātò plus bibit, tātò amplius sitit: ecce auaritia: inflatus est, ecce superbia: pōderosus est, ecce acidia seu tristitia: fœtidū habet anhelitū, ecce mali exempli corruptio cū infamia. hydros siquidem idē est quod aqua, inde dicitur hydropisis morb[us], scilicet, aquosus, subcutaneus, de vitio vesicę natus cū inflatione turgēte & anhelitu fœtido. & est propriū hydropici, quātò plus bibit, tātò plus sitit. *De luxuriosis.* Cōparatur autē ei quē fluxus carnalium voluptatū exuberās aggrauat. Vnde Dominus in hodier. Euāgelio: animali quod in puteū ceciderat, hydropicum cōparat, quia noxio humore perierat. Hæc est aqua illa, de qua Dominus in Euāgelio: qui biberit ex hac aqua, sitiet iterū. Teste enim Hierony. Voluptas insatiabilis est, habita, famē, non satietatē parit. Vnde Osee: Comedēt, & non saturabuntur, fornicati sunt, & nō cessauerunt. Cōparatur insuper Hydropicus diuiti auaro, qui semper sitit: *Quia quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.* Hæ autem transitoriæ diuitiarum aquæ inordinatè abundāt in auaro qui retinet danda & non danda. Vnde in Eccle. dicitur: Viro cupido & tenaci, sine ratione substantia est. Irrationabiliter & inordinatè sunt illi diuitiæ, cōgregatę in malum Domini sui: quia nec sibi, nec alii inde benefacit, sicut scriptum est: Auarus non implebitur pecunia: & qui amat diuitias, fructū non capiet ex eis. Vnde iterum in Eccle. dicitur: Insatiabilis est oculus cupidi, in parte m iniquitatis non satiabitur, donec consumet iniustitiam arefaciens animam suam, ab omni, scilicet, humore gratiæ, & ita præparat illam igni gehennæ. Iuxta illud Isa. Nutrimenta eius ligna multa. Et in Prouer. Salomon ait: Iustus comedit & implet animam suam, venter cupidorū est insaturabilis. Auaritia enim nec copia, nec inopia minuitur. Et in Eccle. dicitur: Omnis labor hominis in ore eius, & anima eius non implebitur bonis. Propterea Seneca ait: Vtamur mundanis, non gloriemur, & vtamur parcè tāquam depositis apud nos & abituris. Quantò igitur hydropicus grossior est, tantò infirmior: ita diues auarus, quātò magis abūndat diuitiis, eò plenior est vitiis: & quantò plura acquisiuit, eò amplius in acquirendis exardescit. Vnde Naum ait: Leo cœpit sufficienter catulis suis, & necauit leænis suis, & impleuit præda speluncas suas. Hoc specialiter tangit fœneratores, qui pro filiis & vxoribus multa iniustè acquirunt. Hydropicus quoq;, quia inflatus est, comparatur superbo, qui est velut vesicula inflata & plena vento. *De superbis.* Vnde & Dominus in Leuitico: vesiculā iubet proiici à sacrificio. Superbia autē vento comparatur, quia inflat. Sicut scriptū est: Scientia inflat, id est, superbia ex scientia proueniens: charitas ædificat, quia eleuat more fermenti. Vnde Lucifer ait: Ascendam in altū. Valdè siquidem splendidus & ornatus fuit, veruntamē excelsa non abstulit, vnde miserabiliter corruit, quia citò transit. *De pigris & acidiosis.* Sicut scriptum est: Quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. Hydropicus comparatur spiritualiter pigro, & acidioso propter pōderositatem, licèt quodlibet peccatū reddit hominem ponderosum. Vnde Psal. Nō me demergat tēpestas aquæ per prauū cōsensum: nec absorbeat me profundū per delectationē & malā operationē: nec vrgeat puteus super me os suū per desperationem. Sicut autē offa imbuta descendit ad fundum scyphi: ita pigri & acediosi ad ima inferni. Hęc siquidē ponderositas mola est asinaria, qua miseri demergūtur in abyssum vitiorū, & inde in abyssum inferni: quia abyssus abyssum inuocat. Vnde Iere. in Threnis: Conuolutæ sunt iniquitates meæ, & impositæ collo meo. Conuolutæ, id est, circumuolutæ vinculo indissolubili, & impositæ collo meo tanquam suffocaturæ. Abiiciamus igitur à nobis ponderositatem acediæ, & non tardemus conuerti ad Dominum. Vox siquidē cantātis in fenestra, id est, in aure cordis, vox coruina est vox diaboli, qui clamat: cras, cras pœnitebis. Vnde August. Sine modò sine modò, & illud modò non habebat modum, & hoc sine paulatim ibat in longum. *De apertis & fœtidis peccatoribus.* Melius est igitur, vt audiamus illum qui clamat: Stulte hac nocte repetent animam tuam. Hydropicus comparatur infami & aperto peccatori, qui alios malo exemplo corrumpit. Hydropicus siquidē fœtidum anhelitum nutrit, dum suæ prauitatis infamiam vbique dispergit. Vnde, Isaias:

Isaias: De cadaueribus eorum fœtor ascēdet. Anima mortua cadaueri comparatur, est enim velut caro data vermibus: quia carnalis est, & vermibus prauorum desideriorum corroditur. Patet igitur quantum sit miraculum, dum Dominus prædictum curat hydropicum. Coram Pharisæis qui auari erant, voluit hydropicum curare, vt dum in vno sanaretur infirmitas corporis, in multis curaretur morbus mentis. Prius tamen quàm ipsum sanaret, respondens, dixit ad Legisperitos & Pharisæos, Si licet sabbato curare? Dum ad Pharisæorum cogitationes respondit, virtutem diuinitatis ostendit. Quasi diceret: Si licèt opera charitatis facere sine sabbati solutione? At illi tacuerunt. Meritò tacent, qui contra se dictum quicquid dicerent, vident. Si enim licet, cur ipsum obseruabant? Si non licet, cur in sabbato pecora curabant, & de puteo extrahebant? Maius autem est hominem curare, quàm de puteo pecus extrahere. Si hoc igitur licet, multò magis & illud. Illis autem tacentibus apprehensum sanauit eum & dimisit. Vitium autem quod est in corpore, Pharisæi gestabant in mente. Vnde & ipsum coram ipsis curat in corpore, vt illi hoc exemplo discant sanari in mente. Docet autem eos legem & requiem sabbati malè interpretari. In sabbato enim non à bonis feriandum est, sed à peccato. Vt autem obstrueret ora loquentium iniqua, proposuit eis exemplum, ad quod non poterant respondere, dicens: Cuius vestrum bos aut asinus in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die sabbati? Competenti igitur exemplo soluit quæstionem, vt eos ostendat sabbatum violare in opere cupiditatis, qui eum violare arguunt in opere charitatis. Quasi diceret: Si vos animal in sabbato de puteo extrahitis, non animali, sed auaritiæ vestræ consulentes, quommodo arguere me potestis, si languidos curo intuitu charitatis? In hoc autem valdè arguuntur Prælati, qui magis curant de lucro temporaliū, quàm de salute animarum. Spiritualiter autem, dum quisque morbo auaritiæ succumbit, quasi sitiens in puteum cadit. Bos & asinus in puteum cadūt, id est, tam sapientes quàm stolidi, tam magni, quàm parui. Sicut scriptum est: A minore vsque ad maiorem omnes auaritiæ student. Dicebat autem, & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent. Inuitatos igitur à principe Phariseorum, quos prius redarguerat de auaritia, nunc redarguit de superbia & ad humilitatem inuitat, dicens: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, &c. quæ sequuntur. Ad literam prudentis & honesti viri est alios honore præuenire & sibi præferre. Attendere etiam debet homo statum conditionis suæ, & cum paribus aut minoribus societate iungi, non maioribus sociari.

De curatione hydropici & sabbato, boue, & asino.

De inuitatis ad nuptias, et de loco humilitatis.

Siq; uoles aptè nubere, nube pari. *Versus.*

Vnde & sapiens nos admonet, vt declinemus consortia magnorum & superborum, & sectemur consortia paruorum & humilium. Ecclesiasticus: Pondus super se tollit, qui honestiori se communicat, & ditiori te ne socius fueris. Quid cōmunicabit cacabus ad ollam, quando sese colliserint, confringetur olla, scilicet, id est, per potentiam maioris deprimetur. Vtile autem esset & valde necessarium vt hęc Christi doctrina in gradibus Ecclesię & Ecclesiasticis honoribus seruaretur, vt semper minor videns se minus dignum, cederet maiori, nec occuparet locum melioris, sed etiam si promotus esset, alij digniori locum suum libenter quantum in se est, relinquere deberet, recogitando se potius seruitutis & ministerij locum obtinere, quàm dignitatis & prælationis. Vnde Ecclesiasticus: Noli quærere ab homine ducatum, neq; à Rege cathedram honoris. Nunc autem à sede vix occupata semel aliquis auelli potest, licèt insufficiens sit vel criminosus. Ex quo patet tales magis quærere quæ sua sunt, quàm quæ Iesu Christi & proximorum. Monachi verò Cistercienšis ordinis non bene locum suum seruantibus, dicere consueuerunt: Facimus vobis misericordiam, date his loca, vt à laboribus quiescatis. Quidam tamen nō cum gaudio aut humilitate, sed tristitia & rubore incipiunt nouissimum locum retinere. Prædictam autem Domini parabolam de elatione & superbia mentis, & humilitate cordis prosequemur. Cùm inuitatus fueris ad nuptias, id est, ad Christi & Ecclesiæ coniunctionem, per gratiam fidei fueris vocatus, & numero fidelium coniunctus, vel à prædicatore fueris inuitatus ad nuptias æternæ beatitudinis, non discumbas in primo loco, id est, non de meritis gloriando, quasi cæteris sublimior te extollas. Qui enim hoc modo se exaltat, humiliabitur à Deo, & vilis reputabitur, sicut Pharisæus iste, qui de meritis gloriando dicebat: Non sum sicut cæteri hominum. Vnde & subditur: Ne fortè honoratior te sit inuitatus ab eo, & veniens is qui te & illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum, & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Sæpe enim per mentis elationem, de superiori gradu ad inferiorem quis descendit, quia dum mente tumidus est, & inflatus, aut per carnis petulantiam, aut per aliud vitium id agere permittitur, quod ab omnibus vituperetur, & ita incipit cum rubore locum nouissimum obtinere. Vnde & Sauli dictum est: Cùm esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es. Et paulò pòst: Quia abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis Rex. Potest tamen hæc humiliatio, & descensus iste in bono intelligi, sub hoc sensu. Ne fortè honoratior te, id est, gratior inuitatori, & si alius occultus sit inuitatus ab eo, & ad maiorem gratiam vocatus, & veniens per gratiam, & te & illum tibi ostendens Deus, qui corda singulorum nouit, dicat tibi: da huic locum, id est, intellige te isto minorem: & ita cum rubore, id est, cum præsentiali erubescentia incipias nouissimum locum, id est, humiliorem obtinere: & hoc quidem bonum est, vt ad pœnitentiam humilieris, pro eo quod superbisti, & erubescens quod de te aliquando maiora præsumpseris, incipias ad pœnitentiam humiliari, & te cognoscere minoris esse

Eccle. 13.

Eccle. 7.

ris esse meriti, vt dicas cum Propheta: Exaltatus autem humiliatus sum & conturbatus. Sequitur. Sed cũ vocatus fueris, vade, & recumbe in nouissimo loco, vt cùm venerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascende superius. In minori loco recumbere, est seipsum minorem omni alio reputare alios siquidem superiores & maioris meriti arbitrari & reputare debemus. Vnde Heremitæ reputanti se magnum esse, ostendit Dominus ioculatorem parem in merito, quo vi so se humiliauit. Qui enim voluerit esse maior apud Deum, fiat sicut minor apud seipsum. Scriptum est enim: Quantò magnus es, humilia te in omnibus. Vnde cancellum Ecclesiæ humilius est reliqua parte, quia humilitas membrorum ad Christi humilitatem non potest peruenire. Quantò aliquis se nihil reputat magni esse ex se, tantò humilior reputatur. Quantò siquidem anima magis sibi vilescit, tantò gloriosior est in conspectu Dei, qui superbis resistit & humilibus dat gratiam. Vnde Ieremias in Threnis: Vide Domine, & considera, quoniam facta sum vilis. Et Dauid cùm saltasset coram arca ait: Ludam & vilior fiam, quã factus sum, & ero humilis in oculis meis. Cùm igitur venerit ad iudicium, vel quotidie augendo gratiam in humilibus quam aufert superbis, qui te inuitauit ad nuptias indeficientes ad regnum, & consortium sanctorum dicat tibi: Amice, ascende superius, propter humilitatem te amicum recognoscens, quem propter præsumptionem postponebat. Humilitas siquidem amicum Dei facit, qui alta à longe cognoscit. Ascende superius de virtute in virtutem, de minori gratia ad maiorem, de valle ad montem, de exilio ad patriam. Et tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus, id est, in eadem fide, vel in eadem gloria quiescentibus. Nõ igitur hic incipias velle possidere, quod tibi reseruatur in fine. Quia hęreditas ad quam festinatur in principio, in fine benedictione carebit. Nisi igitur in vltimo loco sederimus per humilitatem & propriæ voluntatis abdicationem, non audiemus, amice, ascende superius, nec erit nobis gloria coram simul discumbentibus. Sedeamus igitur in loco vltimo, & minores omnibus aliis reputando. Sed quomodo fidelis & iustus homo, qui nihil sibi conscius est, reputabit se minorem Iudæo, vel Sarracano, vel metricibus publicis, aut homicidis. Nunquid error est in huiusmodi æstimatione, præsertim cùm propter humilitatem non debeat aliquis seipsum mendacio vel errore illaqueare? Si prædicta ad statum prædestinationis referantur, facilius est respondere. Nescimus enim quantus sit in Dei prædestinatione qui nunc est in peccato mortali, seu infidelitate. Nónne fatuus esset Iudas apostolus cùm esset iustus, si se maiorem Saulo vel Maria Magdalena, quæ meretrix erat, reputaret? Igitur secundum diuinæ prædestinationis propositum quolibet homine me minorem possum meritoriè æstimare. Si autem ad præsentem statum hanc minoritatis extimationem referamus, tunc difficilius est prædicta verba exponere. Nobis siquidem videtur sine præiudicio melioris sententiæ quàm vir iustus, qui nullius mortalis peccati sibi conscius est, non simpliciter se minorem debeat æstimari infideli pessimo Christiano, quem apertè videt in mortali peccato. Sed quoad quòd se debet minorem omnibus reputare dum attendit quod fortè aliquod malũ latet in ipso quod magis displicet Domino. Nõ enim scit vtrũ sit dignus odio vel amore. Delicta enim & emissiones quis intelligit? Iterũ cõsiderare debes quod forsitã aliquod bonũ est in peccatore per quod poterit ad maiorem gratiam, quam tu habeas seipsum habilitare: & quia tu magis agnoscis propriam fragilitatem quam alienam, tu omnibus aliis fragiliorem te debes reputare. Si enim ei qui manifestè est in mortali peccato, gratia tãta collata fuisset quanta collata est tibi, forsitan melius vsus esset gratia illa, & talentum sibi commissum diligentius multiplicasset. Econtra: Si tu variis tentationibus fuisses expositus & à Dei adiutorio derelictus, fortè deterius peccasses. Cùm igitur nihil boni habeas à te, minorem & fragiliorem omnibus quantũ in te est, te debes reputare, & ex hac consideratione valde debes humiliare spiritum tuum. Vnde & Dominus hodiernũ Euangelium sic concludit. Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Qui enim incautè de meritis se eleuat, humiliabitur à Domino, & in conspectu Dei deiicietur, & si non in conspectu hominum, & qui se humiliat, prouidè in præsenti de merito, exaltabitur postmodum in præmio. Teste enim Isaia: Princeps ea quæ sunt digna principi cogitabit, & ipse super duces stabit. Digna principe cogitare, est parcere subiectis & debellare superbos. Ipse super duces stabit, id est, super Apostolos & eorum imitatores defendens & protegens eos. Qui se exaltat, humiliabitur. Vnde in Parabolis: Contritionem præcedet superbia, & ante ruinam exaltabitur spiritus. Et in Euangelio Dominus ait: Tu Capharnaum vsque in cœlum exaltaberis, vsque ad infernum descendes. Et per Oseam dicit: Expandam super eos rete meum, & quasi volucrem cœli detraham, id est, deiiciam propter peccatum superbiæ, quæ per volucrem designatur. Qui se humiliat, exaltabitur. Vnde Sapiens ait: Auocatus à potente, discede, ex hoc enim magis te vocabit. Et in Ezechiele: Quò pulchrior es, descende. Sicut autem qui vult saltare, inclinat se vt melius saliat: ita & nos humiliando inclinemus, vt vsque in cœlum saltum facere valeamus. Et more vermiculi nosmetipsos contrahamus, vt nos magis extendere possimus. Vnde Iacobus ait: Glorietur frater humilis in exaltatione sua, quasi diceret: Vnde humiliatur, inde exaltatur. Teste autem Ecclesiastico: Sapientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum considere illum faciet. Et iterum Ecclesiasticus: Est propter gloriam minoratio, id est, qui minoratur & humiliatur. Qui exaltauit se inaniter gloriando, & est qui ab humilitate leuauit caput, id est, qui propter humilitatem in præsenti exaltabitur in futuro, in cœlesti patria,

capur

De recumbendo in minori loco.

Omnibus aliis minorem se reputat.

Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & econtra.

Ezech. 32.

Eccle. 11.

Item 20.

caput leuando, præstante Domino nostro IESV CHRISTO, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

DOMINICA DECIMAOCTAVA, THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE EX ISAIA. 14.

Da pacem Domine sustinentibus te, vt Prophetæ tui fideles inueniantur: & exaudi preces serui tui, & plebis tuæ Israël. *Isa 14.*

IN translatione nostra habetur. Da mercedem Domine sustinentibus te. Erit in die illa cùm requiem dederit Dominus tibi à labore tuo, id est, à concussione tua, & à seruitute dura sumes parabolam contra Regem Babylonis, & dices: Quomodo cessauit exactor, quieuit tributum, contriuit Dominus baculum impiorum. Verba sunt Isaiæ de pace quam daturus est Dominus sanctis post varias temptationes & perturbationes, quando, scilicet, Dominus dabit requiem electis à multiplici labore. Sicut scriptum est: Amodo iam dicet spiritus vt requiescant à laboribus suis & à concussionibus: quia variis tentationibus concutiuntur & velut triticum cribrantur & purgantur, & à seruitute dura qua gemebant in exilio huius mundi detenti, & in carcere corporis inclusi. Vnde Apostolus: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Tunc sument Parabolam cõtra Regem Babylonis, id est, contra diabolum & complices eius & dicent: Quomodo cessauit exactor? Hoc dicunt sancti in morte quando de gloria sunt securi, vel quando de purgatorio euadunt, hoc etiam dicent in die iudicij. Sicut filij Israël liberati de dura seruitute Pharonis cecinerunt: Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est. Quomodo cessat exactor, id est, diabolus, qui tributum pœnæ exigit pro peccatis vsque ad vltimum quadrantem. Quieuit tributum, quo tenebantur peccatores obligati. Contriuit Dominus baculum impiorum, id est, flagella, quibus impij iustos affligunt in præsenti. Non solum autem boni diabolo insultabunt, sed & impij quasi quoddam solatium habebunt, dum eos habebunt socios in pœna, quos suggestores habuerunt in culpa. Vnde paulò pòst Isaias subdit: Principes nationum vniuersi respondebunt, & dicẽt tibi. Tu vulneratus es sicut & nos, nostri similis effectus es. Prędictam igitur pacem desiderant sancti, vt quandoque habeant pacem de diabolo, qui nunquam in hoc seculo pacem habent vel habere volunt, cum diabolo licèt aliquando pacem habeant, de ipso cùm iam deuictis tentationibus ad tantam perfectionem venerunt, vt dęmonibus imperent, nec eos inimicus audeat impugnare, sicut scriptum est: Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Mali autem in pręsenti pacem habent cum diabolo, dum eius per omnia acquiescunt voluntati, & in vitiis suis requiescunt, nec cum ipso pugnam habere nolunt. Econtra quantò iusti amplius à diabolo impugnantur, tantò firmiori pace cum Domino solidantur. Impij autem non pugnant, nec resistunt diabolo. De quibus in Iob dicitur: Qui bibunt quasi aquam iniquitatem. Sicut enim moram non habet ad glutiendum id quod bibitur, ita culpa quæ sine aliqua retractione perpetratur. Hæc autem pax diabolica non est pax vera, sed ficta, blanditur enim, vt decipiat pacẽ, simulat vt perimat. Sicut de Ioab legimus, quod tenens mentum Amasæ, quasi vellet ipsum osculari, & loquens ei, in dolo occidit eum. Immittit igitur diabolus flans requiem seruis suis, & quasi in spelunca duplici sepelit, dum amore malè inflammante, & timore malè humiliante absorbentur. Tu autem nunquam pacem habeas cum diabolo, nũquam fœdus ineas cum gentibus, quas eiecit Dominus de terra promissionis. Si enim habetes odio eos, qui parentes tuos interficerent, quare non odis & persequeris diabolum, qui primos parentes tuos occidit, & quotidie fratres tuos interficere non cessat, & teipsum interficere desiderat? Sicut quidam pacem habent cum diabolo, & alij pacem de diabolo: ita quidam habent pacem cum mundo, quidam de mundo, siue à mundo. Pacem à mundo habent, qui secularibus delectantur, & quibus mundana placent, quos mundus veneratur, & qui hîc habent consolationem suam. De quibus in Iob dicitur: Domus eorum sunt securæ & pacatæ, & virga Dei non est super illos. Hanc pacem Deus non venit mittere in terram, sed magis gladium, vt homo ab amore mundi separetur. Vnde in Euangelio ait: Et nunc quæ ad pacem sunt tibi, id est, in præsenti tempore habes, ea, scilicet, quæ sunt tibi ad pacem temporis, & secularis prosperitatis. De hac pace dicitur per Prophetam: Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, requieuit in fæcibus suis. In pace autem ista amaritudo est amarissima. Amatores enim mundi in pace prosperitatis suę amaritudinem peccatorum sustinent, quam tamen voluptatem ęstimant, quia esse sub sentibus delicias reputant. De quibus Propheta ait: Effraim vitula docta diligere trituram. Non sunt tauri, sed vitulæ & effeminati, qui secularibus negotiis delectantur. Pacem igitur cum mundo reprobi habent, dum rebus temporalibus lætantur, honoribus extolluntur, carnis voluptatibus resoluuntur, nulla pœnæ venturæ formidine proteruntur. Quidam autem licèt non habeant pacem cum mundo, habent tamen pacem de mũdo. Hi sunt sancti & perfecti homines mundum contemnentes, & nulla quæ mundi sunt, desiderantes, quibus mundus crucifixus est, & ipsi mundo, qui nec attolluntur mundi prosperitate, nec franguntur aduersitate. Vnde Psalmista: Sicut tenebræ eius ita & lumen eius. Et iterum: Per diem Sol non vret te, neque Luna

Post varias tribulationes & temptationes Deus dat pacem electis suis.

De pace cum diabolo, & de pace de diabolo.

que Luna per noctem. Non enim Sole mundanæ vanitatis corrumpuntur per diem prosperitatis, nec Luna mundanæ varietatis per noctem aduersitatis. Et Ezechiel ait: Non erit vltra Domui Israël offendiculum amaritudinis & spina dolorem inferens. Non enim contristabit iustũ quicquid ei acciderit. Vultus enim eius non mutatur in diuersa. Pro hac pace orat Psal. dicens: Fiat pax in virtute tua ab exterioribus insultibus in corpore, & abundantia in turribus tuis intus in mente. Pari modo quidam habent pacem cum corpore, seu carne sua, quidam pacem de carne & non cũ carne. Pacẽ cum carne habent, qui voluptatibus carnis non repugnant, sed eius desideriis per omnia acquiescunt, & in vitiis illam fouent & nutriunt. Hi igitur requiescũt in sepulchris concupiscentiæ, & fœditate pacis turpissimæ. Econtra de iustis dicitur: Requiescet populus meus in pulchritudine pacis. De his autem qui cum carne pacem habent, & verme atque putredine delectantur, dicitur in Iob: Obliuiscetur eius misericordia, dulcedo eius vermis. Hi sunt qui in gremio Dalidæ dormierunt & virtutum crinibus spoliantur coquentes hœdum in lacte matris suæ, id est, seipsos qui fœtidi sunt in carnis suauitate & quiescentes cum Behemoth in locis humentibus atque cubantes cum dracone magno in medio fluminis carnalis voluptatis. Sicut dicitur in Ezechiele: Qui autem cum carne sua pacem habent, nunquam cum Domino pacem habere valent: quia sapientia carnis mors est & inimica Domino. Alij autem pacem habent de carne, qui carnem mortificauerunt, & ipsam cum vitiis & concupiscentiis crucifixerunt, qui iumento indomito insidẽtes faciem habent euntis in Hierusalem. Dum enim caro spiritui non repugnat, dicere possunt cum Propheta: Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Pax enim Dei in ipsis exsuperat omnem sensum & omnem sensualitatem absorbet. Corpora enim sanctorum in pace sepulta sunt dum spiritui obediunt, dum Agar ancilla ad Dominam reuertitur, & ei in pace subiicitur. Vnde Isaias ait: Exsiccatum est fœnum & cecidit flos, quia spiritus Domini exsufflauit in ipso. Flante enim spiritu sancto, cadit in nobis iocunditas temporalis, & exsiccatur fœnum carnalitatis, dum neruus fœmoris Iacob emarcescit.

De his qui pacem habent cum carne & à carne.

Quidam habent pacem cum proximo, quidam de proximo, siue à proximo. Pacem habent cum proximis, qui concordant & conueniunt cum ipsis. Sed est concordia bona, & est concordia mala. Est concordia bonorum, & est concordia malorum. De bona pace seu concordia dicit Apostolus: Pacem sequimini & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Sanctimonia dicitur perfectio bonorum operum, vel castitas mentis & corporis, sine qua non est salus. Similiter non videbit DEVM, qui non habet pacem ad proximum. Frustra quidem se affligit in corpore, qui odium seruat in mente: De mala pace seu concordia malorum, qui conueniunt de vanitate, in idipsum dicit Naum: Sicut spinæ se inuicem complectuntur, sic conuiuium illorum pariter potantium. Et Isaias: Congregati sunt milui alter ad alterum. De proximis autem pacem habemus, dum ab ipsis exterius non infestamur. Multi siquidem malitiam habent in mente, qui non audent illam ostendere in corpore, sed cohibentur seruili timore. Vnde Iob: Frater fui draconum, & socius struthionum. Et Psalmista: Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. Et Seneca: Id agas, ne quis merito te oderit, & si nullos inimicos tibi facit iniuria, multos facit superbia.

De pace cum proximo & à proximo.

Quidam pacem habent cum Domino, & ipsi boni: alij pacem de Domino, & hi sunt mali, quos, scilicet, Deus non flagellat in hoc seculo, sed relinquit propriæ voluntati, & hæc est magna ira Dei, blanda siquidem nil sæuius ira: Deus enim flagellat omnem filium quem recipit. Vnde qui extra disciplinam constituuntur, non filij reputantur. De hac pace dicit Ieremias: Dixerunt, pax pax, & non est pax. Non enim veram pacem reputare debemus, cùm à Domino in præsenti non flagellamur. Quicunque enim facit mortale peccatum, inimicus est Dei, dum eius voluntati contradicit. Vnde in Persona Dei Gregorius ait: A me fide discrepat, qui opere non concordat.

De pace cum Domino, & de Deo.

Cum Domino autem pacem habemus, dum ei per pœnitentiam reconciliamur. Per hanc enim destruitur murus, qui diuidit inter DEVM & peccatorem: & ita Deus in ciuitatem munitam deducitur, dum murus Hiericho destruitur, vt dicere possit: In Domino meo transgrediar murum, id est, obstacula peccatorum. Hoc est quod Isaias ait: Iniquitates nostræ diuiserunt inter nos & DEVM. In pace autem reconciliationis oportet quod sit amaritudo amarissima. Amara enim amaritudo, dum recolit peccator peccata prauæ delectationis. Amarior, dum recolit consensum iniquitatis. Amarissima, dum recolit peccatum praui operis. Hanc autem pacem reconciliationis DEVS oblatam non respuit, qui pacem offert iniurianti, qui etiam de illata iniuria satisfecit. Laudabilis quidem est qui iniuriam passus, pacem oblatam humiliter recipit. Laudabilior qui pacem offert iniurianti. Superlaudabilis qui de iniuria illata satisfacit. Hanc autem pacem reconciliationis CHRISTVS nobis ex parte patris attulit, & nobis obtulit, in ingressu, in progressu, in egressu, & in regressu. Dum enim mundum ingressus est, nuntiatum est ab Angelis: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Gloria siquidem Domino, & hominibus pax debetur. Qui igitur sibi gloriam appetit, ipsum Dominum iure proprio spoliare præsumit. Scriptũ est enim: Soli Deo honor & gloria. Deũ igitur spoliat, qui gloriã sibi vsurpat. In progressu nobis pacem obtulit dum discipulis ait: In quamcunq; domũ intraueritis, dicite: Pax huic domui. In egressu verò recessurus à mundo, ait discipulis: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.

De pace reconciliationis.

In regressu verò resurgens à mortuis, dixit discipulis suis: Pax vobis. De hac iterum pace, id est, de humani generis reconciliatione ait Abacuc: Domine, opus tuum in medio annorum viuifica illud, opus, scilicet, spirituale reconciliationis humanæ. Est autem annus culpæ, de quo dicitur. Anni nostri sicut aranea meditabuntur. Est annus glorię, de quo per Isaiam Dominus ait: Annus retributionis meæ venit. In medio autem istorum annorum est annus gratiæ, de quo scriptum est: Benedices coronę anni benignitatis tuę. In hoc anno Dominus genus humanum Domino patri reconciliando viuificauit. Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque vnum. Vnde per Isaiam ait: Ponam visitationem tuam pacem, id est, visitatorem tuum Christum, & præpositos tuos iustitiam. Præpositi siquidem, id est, Prælati emphaticè iustitia nuncupantur. Cùm igitur Christus mortem suam dederit infidelibus vt recõciliarentur, quale est illud quod seruat fidelibus vt glorificentur. Pacem ergo reconciliationis petit sponsa, dicens: Osculetur me osculo oris sui. Et Isaac in persona patris dicit: Da mihi osculum fili mi. Habemus insuper pacem cum Domino, dum idem volumus & nolumus cum ipso, dum nobis * patet quicquid fit ab ipso. Et quoniam per ipsum omnia facta sunt, quicquid fit in mundo præter peccatũ, placet perfecto viro. Vnde & sancti audiendo conuicia, suscipiendo damna temporalia & corporales afflictiones, non turbantur vel murmurant, sed gratias agunt & gaudent. Hanc pacẽ dat Dominus sustinentibus se. Qui enim vitæ futuræ præmia expectant, mala vitæ præsentis æquanimiter tolerant. Hanc autem pacem generat in nobis custodia mandatorum Dei. Vnde per Isaiam ait Dominus: Vtinam addisceres mandata mea, facta fuisset quasi flumen pax tua, iustitia tua sicut gurges maris, & fuisset quasi arena semen tuum. Pax flumini comparatur propter abundantiam, quia sitim peccandi extinguit. Sicut scriptum est in Isaia: Ecce ego declinabo super eum flumina pacis. Et in Psalmo: Orietur cum ipso iustitia & abundantia pacis, donec auferatur luna. Iustitia autem gurgiti comparatur, quia vir iustus more gurgitis aliquando effluit per opus bonum, aliquando refluit reuertendo ad se & discutiendo seipsum. Semen etiam iusti comparatur arenæ, id est, opera valde multa & quasi innumerabilia, parua per humilitatem, & salsa per mentis compunctionem. Patet igitur quod quidam habẽt pacem de Domino, alij pacem cum Domino. Habetur insuper pax à Domino, quæ triplex est. Pax, scilicet, temporis, pax pectoris, & pax æternitatis. Pax temporis plerumque necessaria est maximè infirmis, qui perturbationes exteriores nondum valent plenè sustinere. Vnde in orationibus nostris frequẽter huiusmodi pax petitur vt Ecclesia Dei tranquilla deuotione lętetur. Et Psalmista ait: Rogate quæ ad pacẽ sunt Hierusalem. Et per Ieremiam Dominus ait: Quęrite pacem ciuitatis ad quam transmigrare vos feci: & orate pro ea Dominum, quia in pace illius est pax vestra. Hanc tamen pacem temporis multi appetunt, non vt Domino tranquillè seruiant, sed vt delitiose viuant, & non molestentur exterius. Multi enim exterius pacem habent temporis, qui non habent interius pacem cordis. Hanc enim mundus dare non potest, sed magis auferre potest. Vnde in Euangelio Dominus ait: Pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat ego do vobis. Vnde Isaias: In Cethim cõsurgens trãsfreta, ibique non erit requies tibi. Cethim interpretatur mare congelascens, quod, scilicet, pulchrum est in superficie & videtur firmum, sed citò dissoluitur. Hic est mundus iste, & terrena fœlicitas atque temporalis prosperitas, in quibus vera pax vel requies non habetur. Per Cethim insuper, id est, per mare congelascens potest intelligi peccatum, quod ducit ad amaritudinem, & congelat mentem. Et est sensus: O anima quæ es in Cethim, id est in amaritudine peccatorum, & gelicidio vitiorum, consurgens per pœnitentiam, transfreta per bona opera & satisfactionem, quia ibi, id est, in peccatis non erit requies tibi. Nunc autem de pace pectoris subiungamus, quæ duplex est. Dicitur enim pax pectoris tranquillitas conscientiæ, quam peccatum mortale non remordet, vel reprehendit. De hac pace Apostolus ait: Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ. Et Isaias: Vetus error abiit, seruabis pacẽ, pacem quia in te sperauimus. Recedẽte enim errore peccatorum, redditur pax pectoris & tranquillitas conscientiæ non remordentis, & dat Dominus pacem sustinentibus eum, & sperantibus in ipsum. Repetitio autem pacis, est confirmatio: vel refertur ad pacem in præsenti, & ad pacem in futuro. Reliquiæ enim sunt homini pacifico. In hac igitur pace pectoris, id est, in hoc sabbato requietionis affligere debemus animas nostras, & cõteri de peccatis præteritis. De hac pace conscientiæ ait Seneca: Nullum conscium peccatorum tuorum magis timueris quàm teipsum. Alium potes effugere, te autem nunquam dignus tibi sis coram quo peccare te pudeat. Et iterum ait: Malis nulla maior pœna est conscientiæ, quàm quod sibiipsis ac suis displicet. Non est igitur pax impiis, dum conscientiæ vermis eos corrodit: quia se iudice nemo nocens absoluitur. Lux enim in tenebris lucet, dum reprobi per rationis scintillam, quæ nunquam prorsus extinguitur, cognoscunt malum esse quod faciunt. Vnde Isaias: Agnitio vultus eorum respondebit eis, id est, peccatum suum eos remordebit, dum venient in cognitionem peccatorum suorum, sicut in libro Sapientiæ dicitur. Iuxta illud: Arguam te, & statuam contra faciem tuam. Et in libro Sapientiæ de impiis dicitur: Ipsi sibi erant grauiores tenebris, quia grauissima pœna est stimulus conscientiæ remordentis. Et iterum in eodem dicitur: Cùm sit timida nequitia, data est in omnium condemnationem. Semper enim præsumit sæua perturbata conscientia. Post timorem huiusmodi sequitur ardens peccati desiderium, quod timorem expellens inducit peccatum, & ita more febrecitantis nunc calet, nunc alget misera anima, &

semper

De pace eiusdem voluntatis.

*placet.

De triplici pace à Deo.

De pace pectoris.

semper torquetur mala conscientia. Propterea in Ecclesiastico dicitur: Beatus vir, qui non est lapsus in verbo in ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti. Est alia pax pectoris, id est, sabbatum, scilicet, mentis delicatæ, & requies animæ post diuersas temptationes purgatæ, sicut scriptum est: In paucis vexati, in multis bene disponentur. Postquam enim homo varios insultus temptationum sustinuit, quasi post tempestatem Deus serenum reddit. Vnde possit dicere cum sponsa: Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus, lectulus noster floridus. Pulcher secundum diuinitatem, cuius pulchritudinem Sol & Luna mirantur: decorus secundum humanitatem, quia speciosus forma præ filiis hominum. Pulcher & decorus faciens pulchros in fide, & decoros in operatione. In lectulo autem contemplationis, & pacis requiescit anima à tumultibus mundi, & à strepitu curarum atque terrenorum, & carnalium desideriorum. Quasi lectulus florere dicitur, dum aliis boni exempli odor datur. Vnde Seneca: Omnia impedimenta dimitte, & vaca bonæ menti. Et Dominus in Euangelio: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Nisi enim valdè humilietur homo, non perueniet ad hanc pacem, quia superbiæ strepitus tollit quietem. Et ideò dum Ægyptus muscis percutitur, filiis Israël custodia sabbati imperatur. Hic enim homo non est à Deo, qui sabbatum non custodit. Nihil autem laboriosius quàm terrenis desideriis æstuare: nihil quietius, quàm in hoc sæculo nihil appetere. Ideò autem Christus potatus est aceto, vt à corpore Ecclesiæ humores noxios, & à cordibus suorum, vermes prauorum desideriorum purgaret. Pretium insuper sanguinis sui voluit dare in sepulturam peregrinorum, vt remoti & peregrini ab hoc seculo in pace pectoris quiescerent cum ipso. Qui igitur diu pœnituerunt, & temptationes vicerunt, & iam ad serenitatem conscientiæ peruenerunt, dicere possint cum Propheta: Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Hi autem vino defæcato comparantur. Incipientes verò qui nondum plenè purgati sunt, comparantur musto vbi simul est fæx cum vino. Ipsi quidem adhuc turbidi sunt præ dolore peccatorum. Vnde Psalmista: Calix in manu Domini vini meri plenus mixto, veruntamen fæx eius non est exinanita. Per fæces enim quæ in fundo sunt, vinum fortius & melius custoditur, dum peccata ad memoriam reducuntur. Ad hanc autem pectoris pacem Dominus nos inuitat, dicens: Videte ne corda vestra grauentur curis huius seculi. Melior est siquidem buccella panis cum gaudio, quàm domus plena victimis cum iurgio. Et Bernardus: Apud alios sunt fructus diuitiarum, diuitibus autem nomen cedit & sollicitudo. Qui igitur multa habent animalia, id est, multis curis implicantur, in terra promissionis nequeunt per pacem contemplationis habitare. De quibus exemplificant Ruben & Gad, & dimidia tribus Manasse. De his autem qui ad contemplationis pacem peruenerunt, ait Psalmista: Imaginem ipsorum ad nihilum rediges, id est, imaginationem impuram ne turpia versentur in corde. De his imaginationibus Ezechiel ait: Fecisti tibi imagines masculinas. Et in Numero dicitur: Loquere filiis Israël, vt faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacintinas, quas cùm viderint, recordentur mandatorum Dei, ne sequantur cogitationes suas, & oculos per res varias fornicantes. Vnde Psalmista ait: Abscondes eos in abscondito faciei tuæ, id est, in secreta contemplatione, vt faciem tuam meditando intueantur, & à conturbatione hominum remoueantur, quod fit dum animus in claustro quietis exclusis secularibus curis solus cum sola amica sua, id est, cum Dei sapientia in thalamo exornato delectantur, claudendo dormitorium cordis, cum claue crucis ne intret turba malarum cogitationum, quæ facit strepitum, vt dicere possit: Pueri mei mecum sunt in cubili meo, id est, cogitationes & opera in secreto. Post pacem reconciliationis, & pacem conscientiæ non remordentis, & pacem tranquillæ & purgatæ mentis dat Dominus pacem æternitatis, velut sabbatum ex sabbato. Post sabbatum enim & quietem mentis in præsenti dat Dominus Deus sabbatum æternæ iocunditatis. Ipse enim non dat pacem, nisi super pacem. Vnde Psalmista: In pace in idipsum dormiam & requiescam. Quasi diceret: Dormiam in præsenti in pace pectoris, requiescam in futuro in idipsum, id est, in pace incommutabili. De qua Dominus per Isaiam ait: Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta, id est, operibus plena. Per primum notatur tranquillitas, per secundum securitas, per tertium omnium bonorum fertilitas. Qui ad hanc pacem peruenire desiderant, oportet quod multas tribulationes sustineant, & quod constanter & perseueranter æternam remunerationem expectent. Cœpisse quidem multorum est, peruenisse ad culmen perfectionis paucorum. Non inchoasse tantum, sed perfecisse virtus est. Non quæruntur in Christianis initia, sed finis. Nam inchoantibus præmium promittitur, sed perseuerantibus datur. Incassum quippe bonum agitur, si ante vitę terminum deseratur. Vnde in hodierno officio dicitur: Da pacem Domine sustinẽtibus te. Si enim sustinuerimus per patientiam expectando, licèt Ioseph noster asperè loquatur nobis, aliquando veniet tempus, cum se non poterit amplius continere, & dicet: ego sum Ioseph frater vester: pro salute vestra misit me Dominus, nolite timere. Qui igitur nunc loquitur asperè, tunc suauiter loquetur fratribus suis verbum suaue: Esuriui & dedistis mihi manducare. Suauius: Venite benedicti patris mei. Suauissimum: Percipite Regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Tunc igitur reddet Deus mercedem

De tranquillitate purgatæ conscientiæ.

De pace æternitatis.

cedem sanctorum suorum, & dabit seipsum mercedem sustinentibus se. Vnde Bernardus: Quidquid mihi præter ipsum est, nō est mihi dulce. Quidquid mihi vult dare Dominus meus, auferat, & se mihi præstet, tu aliud si quid melius, si quid dulcius, si quid suauius, desidera. Si igitur vis esse mercator optimus, fœnerator egregius, prudens mercenarius, da quod non potes retinere, vt assequaris quod non possis amittere. Da modicum, vt recipias centuplum: da alienam possessionem, vt recipias æternam mercedem. Viriliter age, confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Non enim condignæ sunt passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Non sunt condignæ quo ad pœnam, quam dimittunt: quo ad gratiam, quam immittunt: quo ad gloriam, quam promittunt. Hanc autem pacem, hanc mercedem æternam promisit Dominus per Prophetas suos, qui tunc fideles & veri in promissis apparebunt, quādo dicemus: Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum. Vnde Isaias: Et dicent in illa die: Ecce Deus noster iste, expectauimus ipsum, & saluabit nos, iste Dominus, sustinuimus eum: exultabimus & lætabimur in salutari eius, quia requiescet manus Domini in monte isto. Quasi diceret: Expectauimus eum in prosperis, sustinuimus in aduersis, exultabimus corpore, lætabimur mente, exultabimus stola corporis, lætabimur stola animæ. Tunc enim Dominus exaudiet, id est, ad exitum & finem audiet preces seruorum suorum, qui adhuc seruiunt & laborant in actiua, & preces plebis suæ Israël, qui quiescit & lætatur in contemplatiua, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA AD CORINTHIOS.

Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est nobis in Christo Iesu. — 1. Cor. 1.

LÆTABVNTVR coram te sicut qui lætantur in messe. Verba sunt Isaiæ ostendentis, quantum gaudeant sancti de profectu spiritualium filiorum, quando de labore suo fructum desideratum metunt in subditis suis, sicut in alio loco idem Isaias ait: Tunc videbis & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, id est, illi qui prius in amaritudine vitiorum & fluctibus secularium negotiorum commorabantur. Tunc igitur de vinea sua bibunt vinum, quando gaudent & delectantur in sancta conuersatione subditorum. Vnde Amos Propheta ait: Plantabunt vineas, & bibent vinum earum: & facient hortos, & comedent fructus eorum. Econtrà de reprobis Prælatis, qui de salute animarum non curant, nec gaudent de religiosa vita iustorum, idem Amos ait: Vineas amantissimas plantabitis, & non bibetis vinum earum. Et Osee ait: Si nutrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus: licèt enim filios habeant, absque liberis esse dicuntur, quia de ipsis non curant. Et iterum Osee ait: Germen non faciet farinam, quod si fecerit, alieni comedent eam. Teste autem Gregorio: Quando mali & maximè hypocritæ bona opera ostendūt, de his malignorū spirituum vota satiantur. De his autem Propheta Amos ait: Domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis. Domus sunt fideles, lapides quadrati virtutes: non habitant in eis, qui in bona conuersatione eorum non delectantur. De his autem Salomon in Parabolis ait: Nouit iustus animas iumentorum suorum: viscera autem impiorum crudelia. Valde enim crudeles sunt qui filios adiiciunt, & de promotione eorum non curant. De quibus Ieremias ait: Filia populi mei crudelis quasi struthio in deserto, quæ, scilicet, pullos dereliquit, nec nutrire eos curat. Christus autem multas hodie reperit struthiones, sed paucas gallinas. Pauci enim sunt, qui more gallinæ pro pullis infirmentur, & mallent pascere pullos quàm pasci à pullis, vel quàm pascere seipsos. Sicut gallina seipsam tradit obliuioni, & ieiuna remanet pro pullis pascendis. Infirmatur per compassionem & carnis mortificationem. Raucescit per continuam prædicationis clamorem, nec relinquit pullos suos donec nutrierit & grandiores fiant, & postmodum de aliis procurandis curam habet. Et Prælatus non debet relinquere subditos donec sint confirmati & fortes in bono, & prius transeat ad alios conuertendos. Talis erat Apostolus, qui non quærebat quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, & qui ad commodum subditorum & salutem animarum ipsorū pertinebāt. Charitas enim nō quærit quæ sua sunt. Ipsa in claustro animæ est velut Abbatissa, & aliæ virtutes quasi monachæ. Hæc Abbatissa non dicit, hoc est meū, sed hoc est nostrū, non enim est proprietaria. Vnde in hodierna Epist. gratias agit Domino Apost. pro gratia quæ est discipulis à Christo data. Bona enim illorū sua reputabat, & reuera sua faciebat, dum ea in aliis diligebat. Non solū enim qui recipit Prophetā corporaliter nomine Prophetæ, mercedem accipiet, sed qui eum, & bona quæ habet à Domino recipit in corde per dilectionem. Econtrà inuidi sanctorū cōmunione priuantur, & non solū à bonis aliorū, de quibus dolent, se reddunt alienos, sed mala proximorum de quibus gaudent, & quibus cōsentiunt sua faciunt, & pignus

Sancti gaudēt de profectu filiorum suorū.

De charitate Apostoli & gratiarum actione.

debitori non reddunt. Teste enim Hieronymo super hunc locum Ezechiëlis: Pignus debitori reddiderit. Pignus debitori reddimus, quando ei cui dilectione coniungimur, & qui nobis dat mutuam charitatem, reddimus pignus suum, non debitum apud nos retinentes. Ad literam autem secundum legis mandatum, ei qui pauper est & proprium oppignorauit vestimentum, ante Solis occasum debemus reddere, ne frigore oppressus clamet ad Dominum, qui vltor est iniuriæ. Sicut igitur boni diligunt odientes se, ita mali & peruersi homines odiunt etiam diligentes se. Non enim potest diligere proximum sicut seipsum, qui odio habet semetipsum. De impiis quidem scriptum est: Qui diligit iniquitatem, odit animam suam, licèt aliquando signa dilectionis ostendant, non diligunt personam, sed fortunam. Amici namque mensæ & fortunæ sunt, velut venatores, qui sequuntur vulpes propter pelles. Per verba autem detractionis venenum spiritualiter prorumpere solet in inuidis & malitiosis. Vbi enim regnat inuidia, non refrænatur lingua venenosa. Quàm miseri qui dum vulnerant proximos detrahendo, seipsos occidunt eadem sagitta. Vnde Psalmista: Sagittæ eorum factæ sunt plagæ eorum. Paruulum siquidem occidit inuidia. Alij igitur detrahere vel inuidere, est sibiipsi manus iniicere. Hi igitur detractores velut scarabones seu scarabei, semper in stercoribus alienis rostrum figunt, & velut mures hominum posteriora corrodunt, & tanquam corui infernales alios rostro lacerant, & more vlulæ rostrum luto infigentes horrendè clamant. Qui autem proximo detrahit, aufert illi quod restituere nequit, propterea in Prouerbiis Salomon ait: Qui detrahit alicui rei, in futurum se obligat. Ab hac igitur peste alienus Apostolus, dum de bonis aliorum exultat, gratias agit Domino corde, ore, & opere, non quærens in hoc seculo gloriam suam, sed gloriam Dei, à quo omne bonum esse credit, & non ab homine. Siquidem neque qui plantat, neque qui rigat, est aliquid, sed qui incrementum dat Deus. Propterea in Deuteronomio dicitur: Ingressus vineam proximi tui, comedes vuas quantum tibi placuerit, foris autem non efferes tecum. Vuas enim in vinea proximi nostri, id est, Christi, comedimus, dum de bona conuersatione electorum Dei delectamur. Foris autem non debemus aliquid efferre, vt non extra, sed in solo Domino gloriemur. Qui enim de beneficiis diuinis propriam gloriam quærunt, apostatæ reputantur. Vnde in Ecclesiastico: Initium superbiæ hominis est apostatare à Deo: quoniam ab eo qui fecit illum recedit cor eius, quoniam initium omnis peccati est superbia. Ex hoc patet quod non potest fieri peccatum sine superbia. Dum enim à Domino recedimus, contra ipsum calcaneum erigendo, superbimus. Apostolus autem sciens, quod nullum à nobis est bonum: non enim volentis velle cum effectu sine diuino auxilio gratias agit Domino. Teste enim Gregorio: Nemo Deum ita meritis præuenit, vt eum sibi obligare posit. Propterea Isaias ait: Filij venerunt vsque ad partum, & non est virtus pariendi. Non enim possumus bonum propositum sine Dei adiutorio ad effectum perducere. Nec enim sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis. Per spiritum enim Dei concipimus, & parturimus spiritum salutis. Nulla igitur est fortitudo sine Domino, sed infirma est & timida nequitia. Vnde in Isaia dicitur: Cùm requiescet Syria super Effraim, id est, cùm essent fœderati Syri cum decem tribubus ad pugnandum contra Achab Regem impium, commotum est cor eius, & cor populi eius, sicut mouentur ligna siluarum à facie venti, id est, folia arborum infructuosarum, quibus mali comparantur. Omne igitur bonum ad eum referre debemus, qui solus bonus est. Qui etiam ait: Gloriam meam alteri non dabo. Qui ergo vult auferre Domino gloriam suam, & sibi attribuere, fur est, qui attrectat rem alienam inuito Domino. Committit insuper adulterium. Vxor enim est gloria viri. Quasi ergo propriam zelat sibi Deus gloriam suam. Si igitur Rex Assuerus super lectum, in quo vxor eius iacet, reperiat Aman incubantem, faciet illum in patibulo appendi. Apostolus igitur gloriam Dei sibi non vsurpat, sed gratias agens, ait: Gratias ago Domino meo pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu. Agit gratias de donis illorum, qui boni erant inter Corinthios. In illa enim plebe alij erant boni & digni laude, alij digni increpatione. Est igitur sensus: Gratias ago Domino meo in gratia, quæ data est vobis, id est, dum considero gratiam Dei, id est, dona Dei, quæ data sunt vobis in Christo Iesu, id est, à Christo, non aliunde. Gratia autem dicitur, quod gratis datur, & reddit nos gratos Domino, secundum hoc non solùm dona spiritualia, sed insuper naturalia, vt ratio, intellectus, & consimilia, dicuntur gratia. Si enim eis abutimur, per hoc grati Domino non reddimur. Malè quidem dona naturalia dispensamus, dum rationem & intellectum, & quinque corporis sensus, quæ ad vsum accepimus virtutum, conuertimus in vsum vitiorum: dum talenta nobis commissa ad terrena conuertimus. Propterea Psalmista ait: Deus, qui glorificatur in concilio sanctorum. Qui autem in conciliis suis nunquam tractant de honore Dei, sed tantum de secularibus & terrenis negotiis. Idem & de aliis bonis, quibus benè & malè vti possumus, intelligendum est. Vnde & beatus Gregorius ait: In doctrina sua mortem inuenit, qui in verbis vitæ vitam minimè quæsiuit. Pari modo & bona temporalia, quæ nobis data sunt, vt ea benè dispensando efficiamur grati Domino. Gratia esse desinunt, dum nos gratos Domino non efficiunt. Vnde quæ data sunt homini in obsequium, vertentur in supplicium. Triplici siquidem voce alloquitur hominem creatura

De inuidis & detractione.

De conuersione peccatorũ, & quod gloriam Dei et nõ propriã quærere debemus.

Deut. 3.

Nullum bonũ à nobis, sed à solo Deo.

Isa. 14.

Isa. 12.

Omne bonum ad Deum est referendum.

De his qui bonis gratuitis abutuntur.

creatura: Accipe, redde, fuge. Accipe beneficium, tibi nanque fructifico redde debitum creatori seruiendo. Fuge supplicium, donis non abutendo. Prima vox famulantis. Secunda commonentis. Tertia comminantis. Ingrato siquidem dicet terra: A me absorptus peribis, Aqua à me submergeris, Ignis à me combureris. Super omnes autem Prælati in gratia sibi data debent timorati esse atque solliciti. De quibus Gregorius ait: Pensandum valde est ad culmen quisque regiminis qualiter veniat, atque ad hoc rectè perueniens qualiter viuat, & benè viuens qualiter doceat, & rectè docens infirmitatem suam quotidie quanta consideratione cognoscat, ne aut humilitas accessum fugiat, aut peruentioni vita contradicat, aut vitam doctrina destituat, aut doctrinam præsumptio attollat. De gratia autem data Corinthiis, subdit Apostolus, dicens: Quia in omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia. Quia dixerat in omnibus ipsos esse ditatos, supponit partes aliquas, scilicet, in omni verbo, & in omni genere linguarum, vel in omni modo prædicandi, scilicet, mediocribus, perfectis, & minoribus, & in omni scientia, id est, scripturarum intelligentia. Diuites autem dicit in omnibus, non quia vnus omnia dona in se habeat, sed quia quod non habet in se, habet in alio. Dum enim bona in aliis diligimus, nostra efficimus. Si autem de virtutibus intelligatur, manifestum est, quod qui habet vnam, habet omnes: & qui vna caret, omnibus caret. Virtutes siquidem sociæ sunt in lucro & in damno, more mercatorum in mercimoniis, vel militum in armis. Si vna læditur, omnes læduntur: si vna incenditur, omnes incenduntur. Diues propterea in omnibus dicitur iustus, quia in omnium possessione omnia possidet. Vnde Dominus ad Moysen ait: Ostendam tibi omne bonum, id est, meipsum. Quædam autem gratiæ sunt, quæ communes sunt omnibus Christianis, sicut charitas & fides. De qua in Deuteronomio dicitur: Diues non addet, & pauper non minuet. In omnibus etiam diuites dicit, quia multiplices sunt diuitiæ, Dei, scilicet, & hominis. Diuitiæ Dei eius diuinitas, sicut scriptum est de Christo: Simul in vnum diues & pauper. Diues secundum diuinitatem, pauper secundum humanitatem. Diuitiæ Dei gloria æterna. Gloria & diuitiæ in domo eius. Vnde Iob: Bibent sitientes diuitias illius. Diuitiæ hominis sunt virtutes, sicut scriptum est: In sinistra eius diuitiæ & gloria. In sinistra eius dicuntur esse diuitiæ virtutum & gloria conscientiæ, quas Deus dat in præsenti tempore, respectu diuitiarum æternæ gloriæ. De his etiam diuitiis dicitur: Delectare in Domino, & pasceris in diuitiis eius. Nihil enim deest timentibus Deum. Diuitiæ etiam hominis dicuntur intellectus sacræ scripturæ. Vnde in Iob: Diuitias quas deuorauit, euomet, & de ventre eius extrahet illas Deus. Coniungit autem Apostolus scientiam verbo, cùm ait: In omni verbo, & in omni scientia. Verbum siquidem prædicationis sine scientia & discretione, non tantùm non prodest, sed & obest. Discretio siquidem non tam est virtus quàm auriga virtutum. Propterea in Ecclesiastico dicitur: Iniice pedem tuum in compedes sapientiæ, gressus, scilicet, tuos constringendo præceptis illius, & in torques illius collum tuum, id est, tempera sermones tuos secundum regulam eius, subiice humerum tuum, & porta illam, id est, actus tuos, eius magisterio suppone, ne acidieris vinculis eius tædiose & grauiter ea sustinēdo. Et iterum Ecclesiasticus ait: Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem manus tua sit super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato & confundaris. Ex quo patet, quod sicut peccat qui scit & non vult docere proximum, sic qui non scit & vult magister esse. Iterum de eodem Ecclesiasticus ait: Labia imprudentium stulta narrabunt, verba autem prudentium statera ponderabuntur, id est, pondus habebunt, vt non sint vana vel leuia. Aurum enim sapientię & argentū eloquentiæ conflant sapientes, vt verbis suis faciant stateram. De hac autem discretione loquendi ait Apostolus Corinthiis: Nunc autem fratres, quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in reuelatione, aut in scientia, aut in Prophetia, aut in doctrina. Reuelatio ad allegoriam, Scientia ad tropologiam, Prophetia ad anagogen, Doctrina ad simplicem historiæ sensum potest referri. Magna igitur discretio attendenda est in loquendo. Propterea in Prouerbiis Salomon ait: Ex ore fatui reprobabitur parabola. Non enim loquitur eam in tempore suo, id est, quia loquitur quando non oportet. Si autem discretè, & sicut oportet loquatur, tunc verbum Domini magnam habet efficaciam in ore eius. Sicut in Osee scriptum est: Occidi eos in verbis oris mei. Verbum siquidem Dei occidit impium, vt viuat pius. Attendat etiam prædicator diligenter statum personæ cui loquitur. Non enim de facili debent exasperari potentes, sed melius est vt indirectè & insinuatione arguantur, sicut fluuius ex obliquo facilius transuadatur. Vnde Ecclesiasticus: Noli resistere contra faciem potentis, nec contra ictum fluuij. Non solùm autem scientia discretionis, sed insuper scientia sacræ scripturę coniungenda est verbo Dei, quæ plerunq; confertur homini, propter virtutē charitatis. Plenitudo siquidem legis nō consistit in codice, sed in corde: non in lectione, sed in dilectione. Datur etiam virtute humilitatis. Vnde Apocal. Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere, quia modicā habentes virtutem, id est, humilitatē: vel modicā virtutem, id est, humilem mentē, quia de scientia tua non superbis. Ostiū cœli appellat sensum diuinæ scripturæ, in qua nobis tripliciter describitur diuina sapiētia. Vnde in Parab. Salomō: Descripsi eam tripliciter in cogitationib⁹ & sciētia. In cogitationibus quantū ad intellectū & affectū, quod specialiter pertinet ad cōtemplationem.

De multiplicibus diuitiis.

Scientia discretionis comitari debet prædicationem.

Scientia sacræ scripturæ coniungenda est prædicationi.

In ſcientia quantum ad miniſtrationem exteriorum, quod pertinet ad actiuam. Hic eſt liber ſcriptus intus & foris. Et in Prouerbiis Salomon: Deſcribe eam in tabulis cordis tui. Duæ tabulæ ſunt cordis, intellectus & affectus. In intellectu ſcribitur veritas, in affectu charitas. In manu etiam ſcribitur, quando ſapientia in opere manifeſtatur, & ita tripliciter deſcribitur, dum ipſam cogitamus, amamus, & ſecundum eam operamur. Non ſolùm enim ſapientiam ſuperiorum, ſed etiam inferiorum requirit à nobis Deus, vt ſciamus conuerſari inter homines prauæ nationis, & benè præeſſe domui noſtræ. Vnde in Geneſi legitur, quod Angelus voluit interficere Moyſen, & Sephora ſtatim circuncidit filium, & ita placatus eſt Angelus in hoc facto, ſignante Spiritu ſancto, quod Prælatus familiam circuncíſam debet habere. Agit igitur gratias Apoſtolus, quod diſcipuli eius diuites erant, non ſolùm in omni verbo, ſed in omni ſcientia. In omni autem verbo, vt alios docerent: in omni ſcientia, vt intelligerent quomodo docere deberent. Doctrina enim eſt ornamentum intellectus. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: Ornamentum aureum prudenti doctrina. Sequitur: Sicut teſtimonium CHRISTI confirmatum eſt in vobis. Quaſi diceret: In his ditati ita eſtis, quod ita tenetis verba, ſcilicet, & ſcientiam, quæ de Chriſto prædicaui, ſicut teſtimonio ſcripturarum confirmaui, ita vt nihil deſit vobis in vlla gratia, iuxta illud. Nihil deeſt timentibus ipſum. Nihil, ſcilicet, quod animæ pertineat ad ſalutem expectantibus reuelationem Domini noſtri IESV CHRISTI. Quaſi diceret: Interim cum deſiderio expectantes viſionem & cognitionem Chriſti, quæ poſt mortem præſtatur cuique fideli.

Perfecti cum gaudio, imperfecti cum timore mortẽ & iudicium expectant.

Vnde Oſee: Pendebit populus meus ad reditum meum. Pendebit, teſte Bernardo, quaſi inter cœlum & terram, vt licèt adhuc non valeat apprehendere cœleſtia, non velit tamen tangere terrena. Sancti igitur in hoc ſeculo vitam habent in patientia, & mortem in deſiderio. Tunc enim CHRISTVS veniens reuelabitur eis. In præſenti autem abſconditus eſt vultus eius. Imperfecti autem qui nundum plenè purgati ſunt, cum timore expectant reuelationem Chriſti in morte, & diem illum ſemper ante oculos habent. Vnde Iſaias ait: Prope facito iudicium, id eſt, pone in animo tuo, quaſi citò iudicium tuum veniet. Reprobi autem dum in hoc ſeculo gaudent de morte vel CHRISTI reuelatione, cogitare non curant, ſed tandem qui clauſos habent oculos in culpa, apertos habebunt in pœna. Vnde & Ieremias ait: Ecce turbo Dominicæ indignationis egredietur, & tempeſtas erumpens ſuper caput impiorum veniet.

Iſa. 30.

Et Iſaias: Deficient & conterentur torſiones & dolores tenebunt eos, quaſi parturientes dolebunt. Deficient non valentes ſuſtinere præſentiam Iudicis, conterentur conſcientia peccati. Torſiones & dolores malæ conſcentiæ tenebunt eos, quaſi parturientes dolebunt, id eſt, incomparabiliter. Non ſolùm autem reuelationem CHRISTI in morte, ſed inſuper eius reuelationem in iudicio expectant electi Dei perfecti cum deſiderio & gaudio. Quibus dicitur: Leuate capita veſtra, quia appropinquat redemptio veſtra. Imperfecti cum timore. In quorum perſona Dauid ait: Turbatus eſt à furore oculus meus, id eſt, ratio mea ab ira iudicij, dum illam conſidero. Et tamen ſecundum Auguſtinum, tam perfecti quàm imperfecti optant venire regnum Dei, & deſiderant reuelationem CHRISTI. Ait enim Auguſtinus: Optamus venire regnum eius, veniet & ſi nolumus. Sed optare & orare vt veniat regnum eius, nihil aliud eſt, quàm optare vt dignos nos faciat regno ſuo, ne fortè, quod abſit, veniat, & nobis non veniat. Multis non eſt venturum, quod tamen eſt venturum.

Reprobi non timẽt Dei iudicium, ſed derident.

Reprobi autem iudicium Dei non timent, ſed magis derident. De quibus per Amos Dominus ait: In gladio morientur omnes peccatores populi mei, qui dicunt, non appropinquabit & non veniet ſuper nos malum in gladio, ſcilicet, iudiciariæ poteſtatis. Teſte enim Amos: In omnibus plateis erit planctus, id eſt, in his qui lata via inceſſerunt, & in cunctis, qui foris ſunt dicetur: væ, væ, id eſt, in his qui extra Eccleſiam ſunt, & duplex væ dicetur eis, ſecundum quod ait Ieremias: Induc ſuper eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos, id eſt, in anima & in corpore. Tunc enim ſecundum quod idem Ieremias ait: Dominus de excelſo rugiet, quando, ſcilicet, dicet: Ite maledicti in ignem æternum. Et in habitaculo ſuo dabit vocem ſuam, vocem, ſcilicet, ſuauem, quando dicet: Venite benedicti Patris mei. Rugiens rugiet ſuper decorem ſuum, id eſt, grauiſsimè rugiet ſuper Prælatos, qui decor domus Dei eſſe debent. Celeuma quaſi calcamentum in torculari, continetur aduerſus omnes habitatores terræ, non pro copia vini, ſed effuſione ſanguinis, id eſt, pro copia pœnæ, pro qua ſancti Dei iuſtitiam laudabunt. Tunc autem, ſecundum quod Michæas ait: DOMINVS egredietur de loco ſancto ſuo, quaſi enim coactus egredietur de loco ſuo, id eſt, de benignitate & miſericordia ſua ad iram & vindictam deſcendet, & calcabit ſuper excelſa terræ, id eſt, ſuper potentes huius ſeculi, quando, ſecundum quod ait Amos, vocabit iudicium ad ignem, & deuorabit abyſſum multam, illos, ſcilicet, qui ſunt in profundo & obſcuritate vitiorum. De quo igne dicit Baſilius ſuper hunc locum Pſalmiſtæ: Vox Domini intercidentis flammam ignis. Quod ignis diuidetur in lucem & ardorem. Ardor ſine luce cedet ad torquendum reprobos, lux ſine ardore ad fruendum bonis. Teſte autem Hierony. Pro ſummo reatu ducent

reprobi

reprobi quod vultum Dei aspicere non audebunt, licèt autem peccatoribus in iudicio præ timore & confusione omnia videantur obscurari, quemadmodum Ioël ait: Sol & Luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum, liber tamen conscientiarum & omnia peccata erunt aperta. Vnde per Ieremiam Dominus ait: Nudaui fœmora tua contra faciem tuam, & apparuit ignominia tua. Et in Threnis: Visitabit iniquitatem tuam filia Edom, discooperiet peccata tua. Propter tenebras tamen, quibus inuoluuntur reprobi, quandoque iudicium dicitur de nocte futurum esse. sicut scriptum est: Media nocte clamor factus est. Quandoque de die propter peccatorum manifestationem. Vnde Sophonias: Iuxta est dies Domini magnus, vox diei Domini amara. Magnus dicitur propter magnam claritatem. Tunc enim omnia aperta erunt. Vel magnus dicitur, quia dies pene habebit mane, sed non vesperam, vel quia magna & terribilia fient in illo. Vox eius amara dicitur, quia dicetur reprobis: Esuriui, & non dedistis mihi manducare. Ex hoc sumptum est, quod dicitur in Ecclesia: Dies magna & amara valde. Expectantes igitur reuelationem Domini nostri Iesu Christi in iudicio, consolatur Apostolus, dicens: Qui & confirmabit vos vsque in finem sine crimine in die aduentus Domini nostri IESV CHRISTI, id est, perseuerare vos faciet, vt non deficiatis ab expectatione vestra, vt sitis sine crimine vsque ad mortem, quando ad remunerandum vos veniet Christus, vel confirmabit vos semper mente euntes in illum diem, id est, in diem aduentus Christi. Aliter enim quãtumcunq; iusti perseuerare non possent, nisi virtus altissimi in variis tentationibus eos conseruaret & confirmaret, vt vultus eorum amplius non mutarentur in diuersa, sed stabiles permanerent. sicut de Anna legitur sub typo Ecclesiæ: Vultus eius non sunt amplius in diuersa mutati. Nequaquam enim Ecclesia à fide & dilectione Redemptoris mutata est, in diuersa declinando. Econtrà in Prouerbiis dicitur: Stultus vt Luna mutatur, lunaribus siquidem æstuat horis, fit reuulsus in corde suo secundum Lunam, id est, temporalium mutationem. Deposito enim nouo homine, resumit veterem hominem cum actibus suis. Sancti autem etsi in hoc mundo sint abiecti, nunquam tamen animum abiiciunt. Bonus autem miles dicitur qui proiectus, animum non proiicit. Bonus est miles, qui longum habet anhelitum. Hi sunt longanimes & perseuerantes, quibus Petrus ait: Non fatigemini deficientes animis vestris. Sancti igitur dum expectant reuelationem Iesu Christi, non deficiunt, sed in bono perseuerant. Præstante Domino nostro Iesu Christo. Qui viuit & regnat, &c.

De confirmatione & perseuerantia sanctorum.

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO secundum Matthæum.

Accesserunt ad Iesum Saducæi, & interrogauit eum vnus ex eis Legis doctor, tentans eum: Magister, quod est mandatum magnum in lege? *Matth. 22.*

PRIMI & purissimi fructus eius, id est, sapientiæ. Sunt primi fructus in cognitione veritatis. Sunt secundi in voluntate benè operandi. Sunt tertij, vt secundum quod nouimus & volumus, benè operemur. Purissimi autem sunt fructus sapientiæ, & dulcissimi, & impermixti falsitati. Fructus huius seculi non sunt puri, sed variis anxietatibus admixti. Quidam autem his fructibus sapientiæ non delectantur. Teste enim Augustino: Palato non sano pœna est panis, & oculis infirmis odiosa est lux. Purum autem debent habere palatum & mundam linguam, qui his fructibus vesci volunt. Sed hodie quidam prædicatores modò seruiunt prædicationi, modò detractioni, modò adulationi, velut campana quæ modò pulsat ad horas, modò ad suspendendos latrones: & ita ex eodem fonte aqua dulcis & amara procedit. Quidam autem laici non solum verbum Dei audire contemnunt, sed alios ne audiant impediunt, velut si quis frangat campanam vt non audiatur, & ad seruitium Dei homines non congregentur. Multi enim furiosi malunt palpari quàm secari. Sed teste Augustino: Speculum diuinæ scripturæ neminem palpat, qualis es, talem te tibi demonstrat. Fidelis autem Medicus, id est, Prædicator Dei famulus, ægrum non debet palpare, nec languentum voces attendere, cùm infirmus suæ saluti contraria desideret, ne fortè dicatur de eo: Posuerunt in cœlum os suum, & lingua eorum transiit in terra. Quod fit dum mordent iustos, & palpant malos. Orate igitur Dominum, vt hodie puri & purissimi fructus diuinæ scripturæ vobis dulcescant, & nos neminem palpando, nemini adulando, absque personarum acceptione, his fructibus animas vestras CHRISTO largiente reficere valeamus.

De fructibus sapientiæ.

De his qui fastidiunt verbum Dei.

De pseudò prædicatoribus.

Accesserunt ad Iesum, &cæt. De pomis fructuum Solis & Lunæ, terra Ioseph repleatur. Verba sunt Moysi in Deuteronomio, de duplici dilectione, Dei & proximi. Poma siquidem sunt opera iustitiæ. Hæc poma sunt Solis, id est, dilectionis Dei, & Lunę, id est, dilectionis proximi. Quæ

De duplici dilectione Dei & proximi.

Opera nostra sine charitate Deo non placent.

mi. Quæ duo opera nostra meritoria coram Deo faciunt. Alioquin sine his non possent placere Deo. Vnde Ieremias ait: Cùm vestieris te coccino, & cùm ornata fueris monili aureo, & pinxeris stibio oculos tuos, frustrà componeris: contempserunt te amatores tui. Per exteriora enim opera non placatur Deus, nisi interiorem ornatum charitatis habeamus. Nec enim coccinum, id est, rubor verecundæ simplicitatis, quam quidam naturaliter habent, neq; monile aureum castitatis, neq; custodia & compositio oculorum sufficiunt ad salutem absque dilectione Dei & proximi: sed talis anima à dæmonibus irridetur & vilis reputatur. Propterea in ornamento Pontificis coccus bis tinctus poni præcipitur, vt in nostra bona operatione, dilectio Dei & proximi coniungatur. Vnde Dominus in hodierno Euangelio omnibus aliis mandatis præfert mandatum charitatis, vbi dicitur, quod accesserunt ad Iesum Sadducæi, & interrogauit eum vnus ex eis magnum mandatum in lege. In textu Euangelij Matthæi legitur, quod Pharisæi conuenerunt in vnum, & interrogauit eum vnus ex eis de magno mandato legis. Intelligendum est ergo, quod Pharisæi simul cum Sadducæis contra Christum conuenerunt in vnum, vt multitudine conuincerent, quem ratione vincere non possent. Vnus igitur interrogauit pro omnibus, vt si vinceret, omnes victores haberentur: si vinceretur, solus erubesceret. Et ita vno interrogante, qui reuera fuit Pharisæus, omnes per illum interrogasse dicuntur. Potuit etiam esse, quod non solùm vnus Legis doctor ex Pharisæis, sed insuper ex Saducæis prædictam fecerit quæstionem. De Sadducæis autem expressum est, quod turpitudinem fabulæ confingentes de muliere septemuira, quæ septem fratres habuit successiuè quæsierunt cuius esset in resurrectione: vt sic resurrectionem possent improbare. Ipsi enim hæretici erant in lege, & resurrectionem futuram non credebant, neque Angelum, neque spiritum, sicut in manifestè dicitur in Actibus Apostolorum. Quibus Dominus respondit, quod errabant, non intelligentes scripturas. Multi hodie in eadem opinione sunt, æstimantes animas mori cum corporibus. In quorum persona Salomon in Ecclesiaste ait: Vnus interitus hominis & iumentorum, & æqua vtriusque conditio. Sicut moritur homo, sic & illa moriuntur. Similiter spirant omnia, & non habet homo amplius iumento. Huiusmodi hæretici Dei iustitiam, quantum in se est, destruunt. Aliquis enim moritur, qui semper Deo seruiuit, & semper tribulationes pro Christo sustinuit: alius qui semper peruersè egit, & in magna prosperitate in hoc seculo vixit. Si animæ iustorum cum corporibus moriuntur, non remunerabitur à Deo qui iustè vixit, nec punietur qui semper malè egit: & ita non retribuet vnicuique secundum opera sua. Sic igitur euacuata est Dei iustitia. Cùm autem Sadducæi reciperent quinque libros Moysi, si illos sine errore intelligerent, possunt aduertere ex pluribus locis, quod animæ post dissolutionem corporum remanent, alioquin mentitus est Iacob, cùm ait in morte: Expectabo salutare tuum Domine. Dicit & scriptura in Genesi: Mortuo Abraham, qui congregatus est ad populum suum. Similiter & de Iacob dicitur, quod appositus est ad populum suum. Et Moysi dixit Dominus in Numero: Contemplare terram, quam daturus sum filiis Israël, & postea ibis ad populum tuum. Quod non posset stare si animæ morerentur cum corpore: ad quem enim populum irent, si animæ post mortem non essent? Et in Exodo Dominus ad Moysen ait: Ostendam tibi omne bonum. Certum est quod Moyses in vita sua ferè semper fuit in tribulatione: quomodo igitur Dominus omne bonum ostendit in præsenti vita illi? Restat igitur quod post mortem Dominus impleuit promissionem. Sed & Moyses ait in Cantico in Deuteronomio: Vtinam saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent. Quid prodest nouissima prouidere, si anima moritur cum corpore? Et iterum in eodem Cantico Moyses ait: Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Si autem non est spiritus vel Angelus, pari ratione nec pœna post mortem, nec infernus. Multis etiam aliis authoritatibus possunt Sadducæi de errore conuinci, sed sufficit vna, quam contra eos Dominus adduxit, scilicet: Ego sum Deus Abraham, Isaac, & Iacob: non est Deus mortuorum, sed viuentium. Si enim animæ eorum non viuerent post mortem corporalem, non esset Deus Abraham, & ita mentiretur scriptura, quam Sadducæi veram esse confitebantur. Pharisæi autem audientes quod silentium imposuisset Sadducæis, conuenerunt in vnum, vt interrogarent Iesum: & quæsierunt quod esset mandatum magnum in lege. Et quia gloriabantur de confutatione aduersariorum suorum, quibus ostenderat Dominus, quod non intelligerent scripturas, vanam eorum gloriationem, qui errorem suum non attendebant, & de aliorum errore gaudebant, volens Dominus reprimere, proposuit eis Dominus quæstionem, per quam ostenderet, quod etiam ipsi errabant, non intelligentes scripturas, ex quibus apertè possent scire Christum esse verum Deum, & Dei filium. Vnde ait: Quid vobis videtur de CHRISTO, cuius filius est? Dicunt ei Dauid. Et subiungit Dominus: Quomodo Dauid, in spiritu loquens, vocat eum Dominum, si filius eius est? Ex quo patet quod à Spiritu sancto locuti sunt Prophetæ, quod est contra hæreticos. Vnde Isaias ait: Quod ex ore meo procedit, ille mandauit & spiritus eius. Non reprehenduntur Pharisæi, quia Christum filium Dei dicunt, sed quia purum hominem & filium Dei non credunt. Quasi diceret: Si purus homo est CHRISTVS & solummodo filius Dauid, & non filius Dei, sicut vos

Contra hæresim Sadducæosum, & de resurrectione mortuorum.

Quæstio Christi contra Pharisæos qui non credebãt Christum esse Deum.

Isa 34.

vos creditis, quomodo Dauid non corde suo, sed Spiritu sancto loquens, vocat eum Dominum, qui necdum erat, nec extitit ante ipsum? Si ergo Dauid vocat eum Dominum, quod est secundum diuinitatem, quomodo filius eius est? Hæc manifestè repugnantia sunt secundum credulitatem vestram. Vos enim putatis Christum filium Dauid & hominem purum, ergo non fuit tempore Dauid, & ita Dominus eius non fuit. Præterea pater non solet appellare filium Dominum, quia filius eius est secundum carnem tantùm. Fingunt autem Iudæi, quod in persona Abrahæ reuertentis de prælio, dictum est: Dixit Dominus Domino meo. Sed dicant quomodo reliqua conueniunt Abrahæ, scilicet, Tecum principium in die virtutis tuæ. Et iterum: Ante Luciferum genui te. Et rursus: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Nos autem fiducialiter credimus hunc esse filium Dauid, secundum humanitatem, & Dominum Dauid, secundum diuinitatem. Vnde dicimus hunc esse sensum: Dixit Dominus pater Domino meo filio, non secundum quod de Dauid natus, sed secundum quod à patre genitus. Istud dicere est æqualem sibi filium generare. Sede à dextris meis, id est, in potioribus bonis: vel sede huc mecum occultus, donec ponam inimicos tuos, &c. id est, vsq; ad diem iudicij, & tunc erit manifestus. Vel sede ad dextris meis, mecũ conregnando, tanquam mihi coæqualis. Multipliciter igitur sumitur hîc sede à dextris meis. Est enim sedere à dextris, in potioribus bonis quiescere. Est sedere à dextris, esse ei coæqualem & conregnare. Est sedere à dextris, quiescere cum eo, & occultari. Quod autem subiungit: Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum: potest exponi tantum non de perseuerãtibus inimicis, sed de illis, qui quondam inimici per reconciliationẽ facti sunt amici. Si enim à dextris sedet Christus, qui sub scabello pedum eius sunt, in dextera cum electis collocantur. Potest autem exponi tam de conuertendis inimicis, qui quotidie Christo subiiciuntur per fidem, quàm de reprobis, quos velint nolint Christo subditos esse oportet. Pater enim omnia subiecit sub pedibus eius, & accipitur donec non temporaliter, sed æternaliter. Quasi diceret: Sede æternaliter, sicut æternaliter ponam inimicos tuos quosdam volentes, alios nolentes scabellum pedum tuorum, id est, tibi subditos. Sicut igitur confutati fuerant Sadducæi, ita confutati sunt Pharisæi, non valentes soluere quæstionem Christi, quæ nobis proficit vsq; hodie contra Iudæos: nec ausi sunt amplius interrogare eum, videntes suis interrogationibus Christi laudem crescere, & eorum vituperationẽ: sed postmodum comprehensum ratione tradiderunt potestati, vt intelligamus, quia liuor & inuidia superari potest, sed quiescere nescit. Patet igitur quod errabãt Pharisæi sicut & Sadducæi, non intelligentes scripturas neq; virtutem Dei. Michęas autem de Christo secundũ diuinitatẽ ait: Egressus eius à principio à diebus æternitatis. Et Iere. ait: Hic est Deus noster, non æstimabitur alius ab eo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus cõuersatus est. Et Isa. Puer natus est nobis, & vocabitur nomẽ eius Deus fortis. Et Dauid ait: Vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ. Quis Deus Deum vnxit, nisi pater filium? Ex multis etiam aliis scripturarum locis constat Christum esse verum Deum & hominem verum. Sed & Christus, vt induceret eos ad credendum ipsum esse verum Deum, ad cogitationes eorum multotiens respondebat, & in oculis eorũ dęmonibus imperabat, qui etiam ipsum esse filiũ Dei confitebantur. Fluctibus maris pręcipiebat, panes multiplicabat, mortuos suscitabat. Vnde & credere debuerũt ei dicenti: Ego principiũ qui & loquor vobis. Ego & pater vnum sumus. Antequã Abraham fieret ego sum. Et multa alia fecit & dixit per quæ se verũ Deum & Dei filiũ esse probauit. Nunc verò ad quęstionẽ quã fecerunt Pharisæi Christo, de magno legis mandato, redeamus, licèt satis de eo superius dixerimus, vbi quidã Legisperitus quæreret à Christo, quid faciendo vitã æternam possideret, Domino dicente: In lege quid scriptum est? Respondit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, &c. In hodierno autem Euang. sub tribus verbis comprehendit Dominus dilectionem, dicens: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc est maximum & primum mandatum. Secundum autem est simile huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis tota Lex pendet & Prophetæ. Qui autem tribus prædictis modis Deum diligit, per consequens totis viribus diligit vel tota fortitudine, sicut in Deuteronomio habetur. Maximum autem dicitur dignitate, & primum ordine diligendorum. Lex siquidem diuiditur in ceremonialia & iudicia, & præcepta moralia. Ceremonialia, quæ pertinebant ad sacrificia carnalia, & ad alias obseruationes figurales, quæ erant signa futurorum prorsus cessauerunt. Iudicia quædam cessauerunt, quædam remanserunt. Iudicia siquidem secundum naturam locorum & temporum variabantur. Sicut iudicium de domo facienda cum sustentamentis seu appodiationibus, alioquin reus esset sanguinis, si alius caderet. Ibi tenet vbi tecta plana sunt, & vbi ambulant homines, & cadere possunt. Alibi autem non tenet. Similiter autem quando aliquis intrabat vineam alterius, poterat comedere de racemis quantum vellet, dummodo extra non efferret. Hoc tenebatur in Palæstina propter copiam vinearum. Huiusmodi autem instituta hodie antiquata sunt, sicut quędam institutiones & decreta vetera hodie non seruantur. Quædam autem iudicia adhuc à Principibus secularibus obseruantur, sicut de occidendis illis, qui mulieres opprimunt. Similiter & de maleficis, de quibus scriptũ est: Maleficos nõ patieris viuere. Moralia autẽ penitus remanserunt, sicut præcepta Decalogi, & cõsimilia. De præceptis autẽ legis magna quæstio inter Iudæos erat,

Expositiò quorundam verborum Psalmi: Dixit Dominus, vbi profertur Christi diuinitas.

Qualiter diligẽdus sit Deus & proximus.

Legũ diuisio.

aliis præferentibus mandatum circuncisionis, aliis custodiam Sabbati, aliis victimarum oblationem, aliis calendas & festiuitates. Has igitur dissentiones Dominus determinat, dicens, quod mandatum de dilectione Dei & proximi, aliis est præferendum. Ipsi tamen insidiose prædictam quæstionem fecerant, vt dum vnum magnum diceret, aliorum opinionem, & alia mandata infamare videretur. Secundum autem mandatum de dilectione proximi, dicit Dominus simile esse primo de dilectione, sed non ei parificatur. In his duobis mandatis tota Lex pendet & Prophetæ. Ad hoc enim omnes scripturæ datæ sunt principaliter, vt Deus & proximus diligatur. Vnde Augustinus: Si non vacas omnes sacras paginas perscrutari, tene charitatem, quæ perfectio & finis est omnium. Plenitudo siquidem legis est charitas. Qui enim Deum diligit, eius mandata non spernit: & qui diligit proximum, non facit ei malum, sed ei beneficium impendit, & quod sibi vult fieri, illi facit. Teste autem Gregorio: Dum cor emollitur ad amorem, roboratur ad operationem. Charitas siquidem trahit ad patriam festinantes, adiuuat currentes, suscipit peruenientes. Cùm igitur duo sint mandata charitatis: sicut scriptum est: Lampades eius lampades ignis, atque flammarum, quia, scilicet, intus ardet in dilectione Dei, & exterius lucet in dilectione proximi. Duæ tabulæ legis datæ sunt, in quibus erant decem præcepta. tria in vna, quæ pertinent principaliter ad Deum, id est Deus tuus vnus est: Non assumes nomen Dei tui in vanum: Obserua diem Sabbati. Hæc tria ad dilectionem Dei pertinent, cuius cogites vnitatem, veritatem, voluntatem. Vnitatem, id est, Patrem, cui attribuitur vnitas, id est, principij authoritas. Veritatem, id est, Filium, quia veritas contraria est vanitati. Voluntatem, id est, Spiritum sanctum, qui est voluntas, amor & dilectio, ex qua omnis pax pectoris & sanctificatio. Septem autem quæ specialiter pertinent ad proximum, in altera tabula scribuntur. Et quia in duobus mandatis charitatis tota Lex pendet & Prophetæ. Isaias ait: Consummatio abbreuiata mundabit iustitiam: quia in duobus mandatis charitatis consistit plenitudo iustitiæ. Propterea idem Isaias ait: Dabit tibi Dominus panem arctum, & aquam breuem. Mandatum siquidem charitatis latum est & breue, latum in exhibitione operis. Sicut scriptum est: Latum mandatum tuum nimis. Breue in descriptione sermonis. Sermonem enim abbreuiatum fecit Dominus super terram. Dilectionem Dei & proximi postulat Psalmista, vbi ait: Sicut adipe & pinguedine repleta est anima mea. Adeps pinguedo est interior, per quam dilectio Dei: pinguedo verò exterior, charitatem quam habemus ad proximum, designat. Vnde Ecclesiasticus ait: Surrexit Nathan Propheta, quasi adeps separatus à carne. Tanto enim amore Dei feruebat, quod ab amore carnis separatus erat. Qualiter autem & quantum sit diligendus Deus, ostendit Dominus cùm ait: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, id est, ex toto intellectu, vt nullum in confessione diuinitatis relinquas locum errori. Tota anima, id est, voluntate, vt nihil ei contrarium velis. Tota mente, id est, memoria, nihil reminiscens quo minus de eo sentias, ne, scilicet, vagus & profugus tanquam Caim à facie eius fugias. Patet igitur quod intellectum seu rationem suam & voluntatem atque memoriam Dei dilectioni debet impendere Christianus, vt in Dei dilectione exhibeamus intellectum sine errore, voluntatem sine contrarietate, memoriam sine obliuione. Propterea in Euangelio dicitur: Regnum cœlorum, id est, vita iustorum, simile est fermento propter feruorem charitatis, quod fermentum mulier, id est, Ecclesia, vel anima sancta, accepit à Deo, & miscuit tribus satis farinæ, ex toto, scilicet, corde, & ex tota anima, & ex tota mente Deum diligendo. Et miscuit acceptabilem panem sese illi exhibendo, donec totum fermentaretur, quia charitas in mente fidelium tantum crescit, donec totam mentem in sui perfectione commutet. Debemus etiam diligere Deum iuxta tres proprietates animæ. Est enim animalitas quæ corpus vegetat, & sensibus vires ministrat: ratio, quæ discernit: affectus, qui appetit. Deum igitur ex toto corde diligimus, si affectus totus in Deum tendat. Tota anima, si quidquid carnalitatis agit in Dei laudem perficiat. Tota mente, si cogitatio, memoria, ratiocinatio inuestigando & inueniendo, & bonum à malo discernendo Deo deseruiat. Non diligunt Deum toto corde, qui iuxta eum Dagon, id est, amorem mundi vel carnis collocant. Sicut enim radix omnium malorum cupiditas, ita radix omnium bonorum est charitas. Hæ radices simul esse non possunt, nec plantari potest in nobis radix charitatis, nisi euulsa fuerit radix cupiditatis. Sine causa autem aliquis ramos conatur incidere, si radicem non studet euellere. Vnde Hierony. Carnis amor spiritus amore superetur, desiderium desiderio restringatur. Si esuris, si sitis, esurias Christũ, epulas Paradisi, vt nõ tantùm satiat anima, sed multiplicetur caro tua. Sicut autem ardor Solis absorbet guttas aquæ, ita ardor dilectionis absorbet aquas afflictionis, & reddet hominem quasi sibiipsi insensibilem. Vnde & alibi totis viribus, seu tota fortitudine Deus diligi præcipitur. Nisi enim fiscella Moysi, id est, sanctorũ humilitas fuerit bituminata charitate cõtra tentationes & fluctus vitiorũ, nõ potest stare. Quare autẽ, quantũ, & quomodo est diligendus Deus, satis breuiter & eleganter ostendit S. Bernar. Diligendus est Deus, quia in seipso bonus est, decorus, potens, dulcis & mitis, diues & sapiens, benignus & omniũ obsequiorũ nostrorũ remunerator magnificus. Diligẽdus etiam ratione collatorum: contulit enim nobis naturalia gratuita & temporalia. Quomodo diligendus est: verè non fictè. Ipse enim verus & verax est, nec fallit, nec fallitur. Et iterum ait, ostendens quare & quantum

Charitas legẽ implet, & de duobus tabulis lapideis.

Diligẽdus est Deus toto corde, tota anima, tota mẽte

Quare, quantũ, & quomodo diligendus est Deus.

quantum diligendus sit Deus. Causa diligendi Deum, Deus est, modus sine modo, propter duplicem causam Deum dixerim propter seipsum diligendum, sine qua nihil fructuosius diligi potest. Fecit te Deus ô homo, fecit tam multa bona propter te, fecit propter te & seipsum. Verbum caro factum est, quid adhuc restat? factus est, & ipse tecum vna caro, te quoque secum faciet spiritum vnum. Non recedant hæc quatuor à corde tuo, non à memoria tua, non ab affectione. Hæc cogita semper, in his iugiter delectare. His velut quibusdam stimulis vrgens sollicita animam tuam. His facibus inflammare curato ad reamandum eum, qui tam multipliciter suum tibi erga te cõmendat amorem. Christus amicus dulcis, prudens consiliarius, adiutor fortis, ne mundi gloria vel carnis voluptate abdicaris. Dulcescat tibi sapientia Christus, ne seducaris errore. Lucescat tibi veritas Christus, ne aduersitatibus frangaris. Confortet te virtus Dei Christus. Zelum tuum inflammet charitas, informet sciẽtia, firmet constantia vt sit amor feruidus, circũspectus, & inuictus, ne torporem habeat, ne discretione careat, ne timidus fiat, vt diligatis Deum toto corde, id est, tota cordis affectione: tota anima, id est, tota mentis circunspectione: tota virtute, ne timeas mori pro eius amore. Ex hoc patet quod toto corde, id est, dulciter, tota anima, id est, sapienter, totis viribus, id est, fortiter diligendus est Deus, sed insuper quicquid sumus, & quæcunque habemus, eius dilectioni debemus. Quia enim immensus est, sine mensura est diligendus, vt nullus locus in nobis remaneat vacuus, qui Dei dilectioni non repleatur, sed mens, lingua & manus eius resonẽt dilectionem. Nunc autem qualiter diligendus sit proximus videamus. Tunc siquidem verè diligitur Deus, si ex dilectione proximi eius dilectio condiatur. Proximum enim tanquam nos diligere debemus, id est, sicut nostræ volumus subueniri necessitati, sic subueniamus & proximi, sicut nostræ volumus infirmitati compati, sic compatiamur & proximi: & sicut ad vitam volumus peruenire æternã, sic optemus nos proximum peruenire. Qui autem amicum propter commodum quodlibet diligit, non amicum conuincitur amare, sed commodum. *De modo diligendi proximum.*

Illud amicitiæ sanctum ac uenerabile nomen *Versus.*
Prostat, & in quæstu pro meretrice sedet.

Non sunt fideles in amicitia, quos munus non gratia copulat: nam citò deserunt, nisi semper acceperint. Dilectio enim quæ munere glutinatur, eodem suspenso dissoluitur. In vera amicitia non res quæritur, sed voluntas. Quæ autem fastidit homo, non verè diligit. Quantum diligis, tantum sustines. Teste autem Augustino: Amicum gratis amas, sed ad hoc amas, vt tecum amet Deum. Omnes autem tam bonos quàm malos amare debemus. Vnde Seneca: Nec vnum quidem amauit, qui plus quàm vnum amare non potuit. Et iterum: Non potest quisquam viuere beatè, qui se tantum intuetur, qui omnia ad vtilitates proprias conuertit. Alteri viuas oportet, si vis tibi viuere.

Quæ tibi non faceres, aliis fecisse caueto: *Versus.*
Vulnera ne facias, quæ nequeas ipse pati.

Teste autem Bernardo: proximus diligendus est non verbo & lingua tantùm, sed opere quantum ad manus beneficium, & veritate sine hypocrisi, sed in cordis puritate. De duplicibus enim qui fictè diligunt, & nunc vni, nunc alij adhærent dicit scriptura. Turbabuntur à signis tuis qui habitant terminos. Vulgare autẽ exemplum contra tales est, quod aues habuerunt bellum contra bestias, & vespertilio quæ modò repit cum bestiis, modò volat cum auibus. quandoque erat ex vna parte, quandoque ex alia, secundum quod vincebant & succumbebant. Ita hypocritæ & amici fortunæ. Nos autem fratres non in duplicitate, sed in veritate proximos diligamus: non sicut quidam qui proniores sunt ad odium, quàm ad diligendum. Teste autem Seneca in calendario suo: Beneficia pauci reponunt, multi iniurias. Abiiciamus à nobis amorem carnis fœtidum, amorem, scilicet, tartareum, venenum, & venenosum. Qui enim secundum carnem viuunt, Christo placere non possunt. Religemus à nobis amorem carnalem, nimiũ, scilicet, consanguineorum affectum, quem multi amori diuino præponunt. Tollamus à nobis prorsus amorem mundanum, quia amatores huius mundi inimici sunt Dei. Si enim mundi vanitatem diligimus, Deum diligere non valemus. Simus igitur peregrini in hoc seculo, vt simus ciues in superno regno, scriptum est enim: Foris non mansit peregrinus. Diligamus Deum propter se, & proximum propter Deum. Et quia hanc dilectionem à nobis habere non possumus. dicamus cum beato Augustino: Domine da quod iubes, & iube quod vis. Ipse enim ignem dilectionis venit mittere in terram, & desiderat vt in cordibus nostris ardeat, Dominus noster Iesus Christus, cui est honor & gloria, &c. *De vera & falsa amicitia.*

DOMINICA DECIMANONA THEMA SVMPTVM EX PSALMIS.

Salus populi ego sum: dixit Dominus: de quacunque tribulatione clamauerint ad me, exaudiam eos, & ero illorum Dominus in perpetuum.

Infirmi currere debent ad medicum.

CONVERTIMINI filij reuertẽtes, & sanabo auersiones vestras, id est, peccata, quibus mihi auersamini: vel auersiones vestras, quibus à me auersi estis. Verba sunt Domini per Ieremiam inuitantis infirmos, vt currant ad medicum. Quasi diceret: Venite infirmi ad salutem, laborantes ad requiem. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. Teste autem Gregorio: nihil in hac vita laboriosius quàm terrenis desideriis æstuare, & nihil quietius, quã huius seculi nihil appetere. Inuitat nos Dominus ad quietem, & animarum nostrarum salutem. Miser autem homo currit ad medicum corporum, & non currit ad medicum animarum. Teste autem Augustino: laborat homo ne moriatur moriturus, & non laborat ne peccet in ęternum victurus. Quia vecordes & infœlices, qui spontè currunt ad mortem, & fugiunt vitam.

Diabolus sophisticas flat medicinas.

Qui vitæ authorem contemnũt, & perditionis authorem diabolum ac medicum sophisticum sequuntur. Ipse enim coluber est in via, cerastes in semita. Sicut enim latro associat se mercatori, & fingit se mercatorem: sed cùm nemus intrauerit, eum occidit: ita aduersarius noster medicus fraudulentus pillulas sophisticas prætendit, & malum sub specie boni abscondit, transfigurat se in Angelum lucis & in medicum salutis, & ita incautos occidit.

Deus est salus populi sui, & inuocantes in tribulatione, exaudit.

Curramus igitur ad verum & fidelem medicum, qui in hodierno officio ait: Salus populi ego sum. Hæc autem verba in translatione nostra non reperiũtur ad literam. In multis autem scripturis legimus quod ipse est salus nostra. Dauid enim ait: Dominus illuminatio mea, & salus mea. Et iterum: Dedi te in lucem gentium vt sis salus mea vsque ad vltimum terræ. Et Abacuc: Egressus es in salutem populi tui. Et Ieremias: Obducam cicatricem tibi, & à vulneribus tuis sanabo te. Similiter id quod ait: de quacunque tribulatione clamauerint ad me, exaudiam illos, inuenitur in scripturis sub aliis verbis. Scriptum est enim. Inuoca me in die tribulationis & eruam te. Et iterum: Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum. Clamauerunt iusti, & Dominus exaudiuit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberauit eos. Quod autem subditur: Ero Dominus illorum in perpetuum, inuenitur in libro Sapientiæ. Regnabit Dominus illorum in perpetuum. Ipse enim perpetuus est Dominus seruorum suorum. Et Psalmista ait: Regnum tuum regnum omniũ seculorum. Ipse enim fine fine regnabit super seruos suos regendo illos. Salus autem populi dicitur: Dominus absque personarum acceptione. Ipse enim quantum in se est, omnes sanat: eius medicina efficax est ad omnes morbos sanandos.

Isa. 45.

De his qui virtutem diuinæ medicinæ in (?) ...

Vnde per Isaiam Dominus ait: Conuertimini ad me, & salui eritis omnes fines terræ. Multi autem virtute huius medicinæ sibi prodesse non sinunt. Vnde per Ieremiam Dominus ait: Curauimus Babylonem, & non est sanata. Pro omnibus enim passus est Dominus, vt omnes redimeret: propterea omnes indifferenter vocat ad salutem. Vnde per Isaiam ait: Ipse quidem vt excitaret nos per timorem, proposuit summè terribilia, scilicet, pœnas sine fine. Vt incitaret per concupiscentiam, proposuit summè delectabilia, scilicet, gaudium interminabile. Sed quia nec sic flecti potuit homo, traxit per dilectionẽ seipsum morti

De verbo & salutari medico.

tradens pro mundi salute. De hoc autem medico salutis, qui sanat omnes infirmitates nostras & redemit de interitu vitam nostram, ait Ecclesiasticus. Vnguẽtarius confecit vnguenta suauitatis,

De multiplici vnguento.

& vnctiones sanitatis. Ipse enim vnguentum gratiæ in præsenti confert, vnguentum, scilicet, mitigationis in pœnitentibus, suauitatis in perfectis. Attulit vnguentum gratiæ sanando vulnera animæ, peccata remittendo. Affert vnguentum gloriæ, infirmitatem corporum per immortalitatem sanando. Vnde in Euangelio ait: Ego veni vt vitam habeant, vitam, scilicet, iustitiæ, & vt abundantius habeant, vitam, scilicet, gloriæ. De hoc iterum medico Ecclesiasticus ait: Disciplina medici exaltabit caput eius. Quia siquidem disciplinatus fuit, & de torrente in via bibit, propterea exaltabit caput in die resurrectionis.

De his qui medicinam respuunt.

Rursus autem de hoc medico idem Ecclesiasticus ait: Qui deliquerit in conspectu eius qui fecit illum, incidet in manus medici. Durum est autem in manus eius incidere, qui valde irascitur & conqueritur, dum eius respuitur medicina.

De vulnere et liuore, & plaga tumente multiplex expositio.

Vnde per Isaiam ait: Vulnus, & liuor, & plaga tumens non est circumligata, neque curata medicamine, neque essota oleo. Vulnus luxuriæ, & auaritiæ, quod defluit sanie. Liuor inuidiæ, plaga tumens superbiæ non est circumligata fasciis orationum, nec curata medicamine bonorum operum, nec essota oleo pœnitentiæ, vt lachrymis compunctionis eorum duritia molliretur. Vulneribus autem hiant corda per luxuriam & auaritiam, verberibus liuent, plagis tument. Vulnus gladio, liuor virgis, plaga tumens baculo fieri consueuit. Gladius enim diaboli est suggestio libidinis & auaritiæ. Virga eius flagellum inuidiæ, baculus eius rigor & duritia superbiæ. Vulnus etiam dicitur concupiscentia carnis, liuor concupiscentia oculorum, plaga tumens superbia vitæ. Contra hunc triplicem morbum triplex est remedium. Vnum in exhortatione verbi, aliud in inflictione supplicij, tertium in collatione subsidij. Vnde sic intelligitur. Non est circumligata fasciis verborũ, nec curata medicamine, id est, terrore suppliciorũ, nec essota oleo, largitione beneficiorum.

ficiorum, non eſt circumligata funiculis exhortationis,non eſt curata medicamine,id eſt,aſperitate comminationis. Non eſt effota oleo,id eſt,ſuauitate promiſsionis. Poteſt etiam tertio modo exponi,vt vulnus dicatur peccatum apertum,quod circumligare debet ne ſanie fluat,& alios malo exemplo corrumpat. Liuor peccatum occultum,cuius dolor extrahitur per confeſſionis emplaſtrum,dum medicamine confeſsionis reuelatur. Plaga tumens conſuetudo peccandi ex ſuperbia, quæ debet foueri oleo. Tales enim non niſi gratuito diuinæ vnctionis munere ſanantur. Salus populi ego ſum,dicit Dominus: Ipſe enim eſt medicus ſalutaris ægro ad curandum,qui ſanat contritos corde,& alligat contritiones eorum. Ipſe patronus reo. *De multiplicì remedio & auxilio.* Vnde Ioannes in Epiſtola canonica: Aduocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtum. Ipſe Dominus ſeruo ad adiuuandum,qui non permittit nos tentari vltra quam poſſumus. Ipſe magiſter diſcipulo ad erudiendum,ſicut ſcriptum eſt: Omnia quęcunque audiui à patre meo,nota feci vobis. Ipſe tutor pupillo ad protegendum,ſicut ſcriptum eſt: Pupillam & viduam ſuſcipiet. Ipſe imperator militibus ad coronãdum. Vnde in Apocalypſi: Eſto fidelis vſq; ad mortem,& dabo tibi coronam vitæ. Ecce quàm multipliciter Dominus ſalus eſt populi ſui. Longè autem à peccatoribus ſalus,qui de ſalute non curant: ſicut phreneticus qui ſuam infirmitatē non agnoſcēs, medicum non requirit. Dominus autem non venit miniſtrari,ſed miniſtrare, & multiplicem ſalutem conferre. Si indiges cibo, ſeipſum in cibum dedit: & totus coctus fuit, dum carnem ſuam igne paſsionis eſibilem reddit. Vnde ipſe ait: Caro mea verè eſt cibus. Si quieſcere vis,lectum tuum tibi ſtrauit. Vado, inquit, parare vobis locum. Si ablui velis,lotrix tua factus eſt, iuxta illud: Fide mundans corda eorum. Si laſſus es,ipſe portitor eſt onerum tuorum,qui peccata noſtra tulit in corpore ſuo ſuper lignum. Si paruulus es & debilis,ipſe nutrix tua eſt,ſicut per Iſa. ait: Ad vbera portabimini,& ſuper genua blandietur vobis. Si in carcere es, venditus eſt vt te redimeret. Empti enim eſtis pretio magno. Si infirmus es,ipſe de ſeipſo fecit medicinam. Vnde Ambroſius: Theriaca de ſerpētis carne cōfecta medetur venenis,& Chriſtus de ſerpente carnis ſuæ noſtram carnem ſanauit. *De theriacâ & lectuario.* Sed contemptoribus adhuc plus placet ſibilus ſerpentis,quàm vox medici redimentis. Et Iſaias ait: Puer natus eſt nobis,ſcilicet,ſaluandis ſecundum humanitatem. Et filius datus eſt nobis,ſecundum diuinitatem,& ita duplici medicamine ſanati ſumus,& duplici electuario confortati. Electuarium enim de electis ſpeciebus fecit nobis electus ex milibus. Dominus enim teſte Iſaia voluit eum conterere in infirmitate. Attritæ ſunt ſpecies,ex quibus factum eſt nobis electuarium. Corruptæ ſpecies non faciunt electuarium bonum. Chriſtus autem aliquam corruptionem non habuit,nec aliqua ſpecies adulterina in ipſo fuit: qui peccatum non fecit,nec inuentus eſt dolus in ore eius. Dominus autem voluit eum conterere piſtillo paſsionis in infirmitate noſtra,id eſt,ad infirmitatem noſtram ſanandam. Cùm autem corporalis medicina morbos corporales mortales ſanare non valeat,morbos ſpirituales mortales ſanat ſpiritualis medicina. De Hemoroiſſa autem legimus,quod multi Medici eam in curam ſuſceperunt,ſed à nullo potuit ſanari,niſi ab illo qui verus eſt Medicus, de quo Ieremias ait: Sana me Domine & ſanabor: ſaluum me fac & ſaluus ero. *Iere. 17.* Quaſi diceret: ab alio ſanari non valeo. Et iterum: Conuerte me Domine & conuertar,aliter enim non poſſumus cōuerti. *Item. 31.* Cùm autē genus humanū variis morbis laboraret,fecit ei quaſi quaſdam ſorbitiunculas,dum verbū caro factum eſt pro nobis. *De ſorbitiuncula & valneo infirmi.* Et quoniā ſcriptum eſt: Qui infirmus eſt,olus manducet. Herbam ſuæ carnis nobis tribuit. Omnis quippè caro fœnum & herba eſt. Balneauit autem infirmum in fonte ſeptē riuulorum. Duo de pedibus,duo de manibus,duo de latere ſanguis, ſcilicet,& aqua emanauerunt. Septimum autem ex ore eius,verbum,ſcilicet,ſacri eloquij. De quo ipſe ait: Iam mundi eſtis propter ſermonem,quem locutus ſum vobis. Alij medici ægrotos ſuos vulnerant,hic autem pro ægrotis ſuis vulneratus eſt,vt eis reſtitueret ſanitatem. Temperauit autem Dominus balneum ex calido ſanguine, & aqua frigida,quæ exiuit de latere, vt nec frigidi & torpentes eſſemus ad bonum,nec concupiſcentia feruentes. Vnde Iſa. de hac tēperantia ait: Si fuerint peccata veſtra vt coccinum,quaſi nix dealbabūtur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus,velut lana alba erunt. Nix refrigerium præſtat,lana calorem, ex quibus fit temperies ſanitatis & ſalutis. Sudauit inſuper pro nobis,dum factus in agonia, quaſi guttas ſanguinis ſudorem emiſit. Diætatus eſt pro nobis,dum felle & aceto eſt potatus. Minuit ſibi pro nobis proprium ſanguinem effudendo. Amaram etiam potionem mortis pro nobis accepit. *De quinque remediis in Chriſto.* Hæc enim quinque valent ad recuperandam ſanitatem: balneum, ſudor, diæta, minutio & potio. Quæ omnia pertulit pro nobis ſanãdis: & non ex operibus iuſtitię quę fecimus nos,ſed ſecundum miſericordiā ſuam prædicto modo ſaluos nos fecit. Vnde Iſa. ait: Zelus Domini exercituum faciet hoc,id eſt,charitas eius,& non merita noſtra. *Iſa. 9.* Ipſe enim diligentiſſime,& cum magna cautela infirmum ſanare ſtuduit. Vnde Pſalmiſta: Annuntiate inter gentes ſtudia eius. Et de Iſaac in Geneſi dicitur: quod egreſſus eſt, vt meditaretur in agro. *De diligentiâ medici et morbo multiplici.* Verus enim Iſaac in agro mundi,quaſi cum magna meditatione & diligentia ſalutem noſtram procurauit. Mundus ſiquidē morbo multiplici laborauit. Ventoſitate laborabant ſuperbi,dyſenteria: luxurioſi: torſione viſcerū,auari: boliſmo, guloſi: phreneſi laborabāt iracūdi: paralyſi laborabāt pigri & acedioſi. Inuidi autem quaſi æcutientes non poterant videre lucernā Domini,donec extingueretur. Et multi hodie inuidi non poſſunt aſpicere lucem proſperitatis aliorum,ſed ſemper eis inuident donec lucerna extinguatur in morte.

Paſcitur

Versus. *Pascitur iniuriis, liuor post fata quiescit.* In Deuteronomio autem legimus, quod non caligauit oculos Moysi, nec dentes illius moti sunt. Caligat oculus per inuidiam, dentes mouentur per detractionem. Quandoque autem per vnum morbum minorem Dominus permittit sanari maiorem. Contra ventositatem superbiæ, fluxum luxuriæ permittit insurgere, vt homo humilietur, & quasi dysenteria ab inflatione & ventositate sanetur. Habebat autem prædictus infirmus vnum apostema in capite, aliud in membris. Ex fumositate siquidem vanæ gloriæ, contraxit apostema vanæ gloriæ in capite, id est, in mente, eò quòd voluit esse sicut Deus sciens bonum & malum. Ex inordinata autem comestione contraxit apostema concupiscentiæ in carne, eò quòd cibum vetitum concupiuit. Malè siquidem viderunt pedes dentem, pedes affectuum Adæ dẽtes ipsius, quia per morsum eius surgunt affectus mali ex fomite & sordes in pedibus eius. Dominus autem sudore & minutione prędicta apostemata sanauit minuens sibi vena capitis contra vnum, dum spineam coronam in capite suo pertulit. Vena hepatis contra aliud, dum latus perforatum habuit. Sicut autem Rachel mortua est in partu Ben-oni: Sicut Christus qui secundum carnẽ mater nostra fuit, mortuus est dum nos in cruce spiritualiter peperit: & ideo rectè dici possumus Ben-oni, id est, filij doloris eius. Et sicut mulieri mortuæ ante partũ latus ferro solet aperiri vt fœtus educatur, sic latus Christi lancea apertum est vt nasceremur, & ita facti sumus Beniamin, id est, filij dextrę, filii, scilicet, lateris dextri.

De duplici apostemate.

De sanatione infirmi.

De his quæ ad curationem ægroti requiruntur. Sicut autem quinq; exiguntur ad corporis sanitatẽ, scilicet, Deus, medicina, dięta, medicus, & vas: ita ad restaurationem spiritualis sanitatis prædicta exiguntur, Deus autoritate: gratia vt medicina: præceptoris obseruatio, vt diæta: sacerdos tanquam minister & physicus, & vas continens gratiam. Sicut enim in pixide medicina continetur, ita aqua baptismali gratia etiam in exterioribus sacramentis aliis est intelligendum. Salus populi ego sum. Ipse quidem, sicut in Ecclesiastico dicitur: in brachio suo formauit lutum, id est, per filium fragilem hominem reformauit. Et iterum ait: Sicut figulus sedens ad opus suum conuertens pedibus suis rotam. Ipse enim tanquam figulus per ministerium quod gessit in carne, quasi pedibus humanitatis rotam infirmitatis nostræ, quę prius voluebatur ad mortem, conuertit vt volueretur ad vitam. Venit igitur magnus medicus, qui humano genere vulnerato in naturalibus, & spoliato gratuitis, omnimodam causam curationis exhibuit.

De multiplici causa curationis infirmi. Sicut enim in curatione corporis exiguntur causa efficiens sanitatis, cõseruatiua, præseruatiua, melioratiua, & resumptiua: ita in morborum spiritualium expulsione & sanitatis restitutione, adhibuit nobis Christus causam efficientem seu curatiuam, quæ duplex est: vna quæ omnimode, & simul ab omni morbo spirituali curat, id est, baptismus, qui sic velociter curat, vt statim euolet homo, si post baptismum decedat. Altera est pœnitentia, quæ & si omnimode, non tamen simul, sed paulatim, & quasi per gradus animam priori restituit sanitati. Cõseruatiua causa est sacramentum confirmationis, quod cõfirmat & robur præstat iam sanatis. Baptismus quidem est sacramẽtum ingredientium, confirmatio proficientium. Præseruatiua verò causa, est matrimonium, quod institutum est in præseruatione à peccato luxuriæ post peccatum. Melioratiua causa est ipse ordo, in quo prærogatiua spirituali gratia augmentatur ministris. Resumptiua verò est extrema vnctio, quæ ad euacuandas reliquias peccatorum, si aliqua remanserunt, confertur. Eucharistia verò causa est conseruatiua, melioratiua & præseruatiua, destruendo siquidem venialia conseruat à mortali. Per venialia enim quandoque corruimus in mortalia. Est melioratiua, quæ confortat animam & auget gratiam. Est etiam resumptiua, vnde post baptismum consueuit dari maximè adultis. Patet igitur, quod Deus omnimodam salutem adhibuit infirmitatibus nostris sanandis, & quod prędicta septem sacramentorum emplastra, ad omnes infirmitates sanandas sufficiunt. Verè igitur Deus salus est populi. Vnde verè ei dicere possumus, sicut dictum est Ioseph in Ægypto: Salus nostra in manu tua est. Quæ, scilicet, affixa cruci debellat aëreas potestates. Et in Iob dicitur: Perditio & mors dixerunt: Audiuimus famam eius, quia per eum qui est salus, perditio destructa est: & per eum qui est vita, mors est mortua. Ipse enim quasi fluminis impetus nobis aduenit, tollens omnia impedimenta salutis. Vnde Isaias de ipso ait: Cùm venerit quasi fluuius violentus, quem spiritus Dei cogit. Et in Ecclesiastico dicitur: Benedictio illius quasi fluuius inundabit, qui, scilicet, continuas habet aquas, nisi aliquo obice peccatorum interrumpatur. Curramus igitur ad medicum fidelem, & ad medicinam salutarem. Ipse enim qui in præsenti est salus gratiæ, in futuro erit salus gloriæ. Vnde dicitur in missa: Osanna in excelsis, quasi qui saluasti redimendo ab inferis, sana collocando in cœlis. Et Isaias de salute gloriæ ait: Canticũ erit vobis, sicut vox sanctificatæ solemnitatis & lætitia cordis, sicut qui pergit cum tibia, vt intret in montem Dei. Sicut filij Israël transito mari rubro, cùm vidissent submersos Ægyptios cum lætitia cecinerunt Deo. Sic in die iudicij transito mundo & damnato diabolo cum mẽbris eius cum lætitia in Dei laudem exultabunt, sicut qui pergit cum tibia. Præceptum erat filiis Israël, vt decimas suas offerrent in exultatione, datorem bonorum glorificantes. Sic sancti in iudicio offerent manipulos suos exultantes. Cùm igitur sufficienter dictum sit de salute & medicina, subiungamus breuiter de clamore & tribulatione.

Isa 59.
Eccle 39.
De duplici salute gratiæ et gloriæ.
Isa 30.

Deus exaudit in tribulatione. De quacunque tribulatione, inquit, clamauerint ad me, exaudiam eos: de prosperitate nunquam se exaudire promittit, sed dicit, væ illis, qui habent hîc consolationem in transitoriis prosperitatibus. *Bernardus.* Vnde Bernar. Delicata est cõsolatio diuina nõ sustinet alienã. De tribulatione autẽ quandoq; exaudit Deus à tribulatione liberando

rando, ſicut tres pueros in ardente camino ignis, & Daniëlem de lacu leonum. Rarò tamen rogant ſancti vt à tribulationibus liberentur, niſi fortè propter incredulos videant Dei virtutem & conuertantur, vel vt maiori vtilitati reſeruentur. Exaudit autem Deus de tribulatione, patientiam conferendo & tollerantiam. Patientia ſiquidem ſanctorum viuit ictibus, naturam habens vrſi, qui verberibus impinguatur. Iuxta illud: Omnes quaſi vrſi rugiemus. Sicut autem leccator delicatis cibis & pinguibus delectatur, ita & patientia perſecutionibus. Ipſa enim eſt antemurale & cuſtos aliarum virtutum, defendens ſe à canibus baculo illo, de quo dicitur in Geneſi. In baculo meo tranſiui Iordané iſtum. Multi canes momorderunt baculum huius peregrini, id eſt, crucem Chriſti. Non petunt igitur ſancti vt à tribulationibus liberentur, ſed vt in tribulationibus cōſeruentur. Non poſcunt proſperari in hoc ſeculo, ſed præmium expectant in futuro.

Sancti rarò petunt à tribulationibus liberari, ſed in tribulationibus conſeruari, non enim præmium ſuū expectant in præſenti.

Vnde Hieronymus ait: Nunquam vota nutricis meæ eueniant mihi. Et Oſee ait: Miſericordia veſtra quaſi nubes matutina, & quaſi ros mane tranſiens. Rorem matutinum ſolet ſequi ardor diei, ſic præſentem fœlicitatem ignus æternus. Præſentes tribulationes citò coronam certaminis conſequētur. Vnde Iſaias: Modicum ibi, modicum ibi, vt vadant & cadant, quaſi dicat: Modicum erunt iuſti in miſeria præſenti, vt vadant de hoc ſeculo ad gloriam. Modicum erunt hîc reprobi vt cadant in foueam inferni. Propterea quidam religioſus in infirmitate poſitus dicere ſolebat, Domine da mihi cor & ictus. Cor ad patiendum, ictus ad merendum. Sufficit igitur iuſtis, ſi Deus in hoc ſeculo det eis in tribulationibus patientiam ad tollerandum & obedientiam ad bene operandum. Vnde Iob: Oſsibus & neruis compegiſti me. Oſsibus vt ſit fortitudo ad patientiam. Neruis vt ſit flexibilitas ad obedientiam, ne dicatur ſicut per Ieremiam dicit Dominus: Neruus tuus ferreus, ſcilicet, per inobedientiam. Oſſa ſine neruis ſunt quę frangi & non flecti poſſunt. Habeamus igitur oſſa patientiæ, neruos obedientiæ, carnes compasſionis, & medullam internæ charitatis, & cutem honeſtæ conuerſationis.

Hieronymus.

Iſa. 28.

Iob [illegible].

Multi autem ad Dominum clamant in tribulatione, in proſperis autem de liberatore ſuo non curant. Vnde Bernardus: Si de planctu cordis huiuſmodi lachrymæ proceſsiſſent, non ita citò reſoluerentur in riſum. Clamare igitur debemus corde vero & contrito. Vnde Ierem. ait: Magna eſt, velut mare contritio tua. Contritionem mari comparat, quia peccata abluit, & vermes praui deſiderij perimit, vbi ſiquidem non eſt ſepes contritionis, intrant malæ beſtiæ concupiſcentiarum, & diripitur poſſesſio virtutum. Simus igitur compuncti, id eſt, ſimus puncti cū eo, qui lancea pūctus eſt pro nobis. Clamemus igitur ad Deū corde cōpuncto & flebili. Clamor enim cū fletu cordis à Domino facilè exauditur. Vnde Ezechiæ dictū eſt: Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas. Plus eſt enim videre quàm audire, fortius eſt brachium lachrymarum, quàm orationum.

De fictè clamantibus.
Bernardus.
Qualiter clamandum eſt ad Dominum.

His autem duobus brachiis Deum luctādo vincimus. Sicut autem puer cùm verberatur, inuoluit ſe veſte magiſtri, nec ab eo elongatur, quia durius ferietur: ita & nos cùm à Domino verberamur, veſte Chriſti, id eſt, charitate, quæ operit multitudinem peccatorum, inuoluamur, vt cum gaudio & amore Chriſti diſciplinam recipiamus. Ipſe enim flagellat omnem filium quem recipit. Magiſtri autem verberare non ſolent diſcipulos aliarum ſcholarū, ſed ſcholares proprios: & Chriſtus illos, qui ſunt de ſcholis diaboli nō flagellat in hoc ſeculo, ſed eos proſperari permittit.

De verberatò & verberātè.

Alphabetum autem diſciplinæ Chriſti, eſt lamentatio peccatoris. Vna autem lachryma, ex corde vero & contrito delet omnes chartas, & omnia chirographa diaboli, quæ contra nos ſeruabat. Nouacula contritionis radit omnes literas tranſgreſſionis, quas propriis manibus ſcripſimus. Poſtquam Chriſtus aqua baptiſmi, & ſanguine paſſionis ſuæ deleuit chirographum decreti ſui. Patet igitur, quod qui clamant ad Dominum corde contrito, flebili & humiliato, Deus exaudit eos, de quacunque tribulatione clamauerint ad eum. Ipſe enim reputat honorem ſuum, cùm ipſum oramus & clamamus ad eum, ſicut ſcriptum eſt: Inuoca me in die tribulationis, & eruam te, & honorificabis me. Si enim inimicus inuadit feudum noſtrum, nos auxilium Dei poſtulare debemus, à quo feudum tenemus, alioquin de nobis conqueri posſit Deus. Ita in tribulationibus & tentationibus ad Dominum debemus recurrere, & eius auxilium poſtulare, alioquin ei iniuriam facimus. Qualiter autem Deus exaudiat clamantes ad ſe, oſtendit, vbi ſubiungit: Et ero Deus illorum in perpetuum, quaſi dicat: Perpetua, & non tranſitoria erit liberatio ſeruorum meorum, quos regam in æternum, & remunerabo ſicut Dominus fideles ſeruos. Ipſe autem qui Deus eſt omnium per potentiā, tantum electorum ſuorū Deus eſt per gratiā. Similiter qui Deus eſt omnium, per creationem & omnipotentiam, ſicut ſcriptum eſt: Deus vniuerſorum tu es, Deus tantum eſt iuſtorum per gratiam. Vnde frequenter in ſcripturis ait: Erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum. Hoc modo eſt enim Deus reproborum. Vnde Iſaias: Non eſt pax impiis, dicit Dominus. Pax, id eſt, Chriſtus pax noſtra, quæ fecit vtraque vnum. De quo Michæas ait: Et erit iſte pax: quum venerit in terram noſtrā Dominus noſter Ieſus Chriſtus, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

De quadruplici lamentatione.

Mich. [illegible]

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Epiſtola ad Epheſios.

Renouamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis. *Ephe. 4.*

VETVSTAM

De vetustate. Tren 3.

VETVSTAM fecit pellem meam,& carnem meam:contriuit ossa mea. Verba sunt Ieremias in Threnis. Hæc pellis mortalitatis nostræ,qua primi parentes induti sunt, & omnes filij eorum. Pater siquidem noster gulosus fecit sibi pellicium cum dentibus,pelle mortalitatis induens se,& omnem posteritatem suam. Pili autem pellium motus sunt ad peccandum. Postquam autem Sol, id est, Adam obscuratus est,& Luna, id est,Eua conuersa est in sanguinem, & stellæ ceciderunt de cœlo, id est, filij eorum: cœpit genus humanum ex motibus sensualitatis pronum esse ad malum,& ruere de peccato in peccatum. Vnde Salomon: Ne laudes hominem in vita sua, id est, quàm diu in eo viuit vetus homo, & ita propter peccata vetusta facta est pellis eius. In cuius persona Dauid ait: Inueteraui inter omnes inimicos meos tam visibiles, scilicet, quàm inuisibiles, quibus consensi. Factus est ad modum veteris vestis, quæ nec vsui apta est, nec decori vestutam fecit carnem meam, id est, carnales effectus:contriuit omnia ossa mea, id est, virtutes quæ sunt firmamentum mentis, sicut ossa corporis. Vel vetustam fecit Dominus pellem meam corruentibus illis qui circundabant Ecclesiam & protegebant, sicut pelles tabernaculum & carnem meam, plebem, scilicet, fragilem,qui exemplo maiorum lapsi sunt in peccatum. Contriuit omnia ossa mea, id est, fortiores in Ecclesia. Vnde in Genesi dicitur: Cùm proficiscerentur de oriente, inuenerunt campum in terra Sen-naar, & habitauerunt in eo. Qui enim de oriente gratiæ in occidente culpæ proficiscuntur, inuento campo mundani gaudij, derelicta via arcta quæ ducit ad vitam, habitant in terra Sen-naar, id est, in fœtore vitiorum,domum suæ conuersationis ædificant. Sen-naar enim fœtor eorum interpretatur. Quantò autem magis homo peccat,de peccato in peccatum corruendo,& in peccatis commorando, tantò vetustior efficitur & facilius laceratur. Vnde Ioël: Residuum erucæ comedit locusta; & residuum locustæ comedit brucis, & residuum bruci comedit rubigo. Eruca verò vermis est olera consumens carni, quam perambulat,pruriginem inducens, per quam luxuria, quæ omnem virorem gratiæ consumit in homine,& pruriginem malorum desideriorum inducit. Dum autem confricando tollere pruriginem volumus,magis prurimus. Sic dum luxuriando carni volumus satisfacere, magis ardemus. Propterea Amos ait: Oliueta vestra, & ficeta vestra comedet eruca. In Oliuetis opera misericordiæ, in ficetis mansuetudo, & morum suauitas intelligitur, quæ omnia eruca luxuriæ consumit. Dum enim vineam Iezraël in hortum voluptatis, & in olera lasciuiæ conuertimus, clamat contra nos sanguis Naboth. Vinea Iezraël quæ interpretatur semen Dei, mens Christiani est: quam si quis per luxuriam conuertit in hortum voluptatis, clamabit contra eum sanguis Naboth, id est, Christi, qui maluit sanguinem effundere quàm vineam perdere. Locusta alacrem habet saltum,sed decidiuum,& signat superbiam, quæ & si ad modicum exaltatur,citò humiliatur. Brucus qui totus est, est in ventre,& arborem cui insidet, non relinquit donec totam corroserit, gulam significat. Pari modo à guloso scutella vel crater obsidetur,donec totum consumatur. Vnde Iob: Nihil remansit de cibis eius. Propterea non remanebit de bonis eius. Rubigo pestis est, quæ segetes inuadens, spicas nigrescere facit, & fructum euacuat, per quam ira, inuidia, & aliæ spirituales nequitiæ designantur. Sic igitur misera anima veterascit,& cum magna difficultate reparatur. Vnde Dominus in Euangelio: quæsiuit à dæmoniaco quantum tempus est, quod ei hoc accidit,& respondit pater ab adolescentia. Quæsiuit, non quod ignoraret,sed vt ostenderet cum quanta difficultate curarentur, qui diu inueterati sunt in peccatis: vnde Apostoli non potuerunt illum curare, quem Dominus sanauit, vt maximam difficultatem ostenderet in talium curatione, qui etiam multum vexatus est, dum à Domino curaretur. Et quoniam omnes nascimur in vetustate originalis peccati, & quantò magis peccamus, maiorem vetustatem incurrimus. Ait Ieremias: Maledicta dies in qua natus sum, dies in qua peperit me mater mea, non sit benedicta. Dies dicitur maledicta, id est, miseriæ vetustatis, reatus & pœnæ addicta. Simile inuenitur in Iob, vbi ait: Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, conceptus est homo. Quare non in vulua mortuus sum, egressus de vtero, non statim perij? Cur exceptus genibus,cur lactatus vberibus? In nocte peccati conceptus est,& in die natus est, id est, ad manifestos labores,vel in nocte concipitur homo,id est,in occulto peccato. In die nascitur, dum peccatum manifestatur. Christus autem conceptus fuit in die, quia sine peccato natus est in nocte. Ipse enim homo natus ad laborem. Vnde Psalmista: In die mandauit Dominus misericordiam suam,quando, scilicet,ad nos miseros peccatores, per incarnationem descendit,& nocte canticum eius,quia ipso nato Angeli cantauerunt: gloria in altissimis Deo. De die etiam operibus misericordiæ, & nocte diuinis laudibus debemus vacare. Quare non in vulua mortuus sum? ecce peccatum occultum. Egressus de vtero,non statim perij? ecce peccatum manifestum. De quo Michæas. In matutina luce faciunt illud. Quod signatum est in Iosue,per Reges suspensos ad solem. Et de Petro dicitur: quod Herodes voluit eum post Pascha producere populo. Tertiò in consuetudine culpa ducitur. Vnde ait: Cur exceptus genibus? Consuetudo enim est, quasi nutrix peccati. Cur lactatus vberibus? Ecce peccata desperationis & præsumptionis. Duo enim vbera sunt spes inanis veniæ,& desperatio misericordiæ. Vetustatem siquidem pœnæ,id est,sensualitatem quàm diu viuimus,deponere non valemus. Quando autem ratio

De eruca, locusta,bruco & rubigine.

Amos 4.

Iob 20.

De vetustate originalis peccati.

Mich. 3.

De vetustate pœnæ.

tem ratio motibus sensualitatis consentit, incurrimus vetustatem culpæ. Vnde in Prouerbiis Salomon ait: Garrula, vaga, quietis impatiens, non valens in domo pedibus consistere. Hæc est sensualitas. Saltatrix, scilicet, illa, de qua Isaias ait: Pilosi saltabunt ibi, & respondebūt sibi vlulæ de domibus suis, & sirenæ in delubris voluptatis. Pilosi saltant, quando primi motus emergunt. Vlulæ respondēt, quando motus rationis consentiunt & applaudunt. Vnde Dominus per Osee ait: Dedi eis regem in ira. Hæc est enim ira Dei, quando contra rationem sensualitas regnat. Sirenæ in delubris voluptatis cantant, quando animam illecebræ fallaces, & morosæ cogitationes demulcent. Cùm igitur in duplicem vetustatem inciderit, miser homo post peccatum pœnæ, scilicet, & culpæ à vetustate pœnæ in hac vita renouari non valemus, vt autem à vetustate culpæ renouemur modis omnibus laborare debemus. Sicut scriptum est: Gladius meus deuorabit carnes, id est, carnalem hominem in me destruet. Concupiscentia siquidem spadonis deflorauit virginem, id est, animam prius castam. Spado dicitur diabolus, qui potens est deflorare, sed bono semine nō potest impraegnare. Propterea Apostolus in hodierna Epistola ait: Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem. Prædixerat, deponite vos secundum pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris, id est, deponite vos non secundum substantiam corporis & animæ, sed secundum pristinam conuersationem. Deponite, scilicet, veterem hominem, qui corrumpitur, & si delectur secundum desideria, non solùm secundum opera: & ideo deponite etiam desideria quæ sunt erroris, id est, ab errore veniunt & ad errorem ducunt. Homo interior si vitia sequitur, vetus dicitur. Deponendus est ergo vetus homo, id est, vetustas peccati, qua homo interior veterascit & corrumpitur. Renouamini autem quotidie spiritu mentis vestræ, id est, per spiritum sanctum, qui regit & dirigit mentem vestram. Vel spiritu mentis vestræ, id est, mente spirituali. Spiritu, scilicet, qui est mens vestra, qui postquam peccatum reliquerit, renouatur in ea imago Dei, vt incipiat ista imago ab eo reformari, à quo formata est. Non enim seipsam reformare potest, sicut potuit deformare. Induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis, id est, assumite similitudinem noui hominis, id est, Christi, de quo alibi dicit Apostolus: Induamini Iesum Christum. Quo verè induitur quicunque illi mentis informatione conformatur. Nouus autem homo, id est, Christus est creatus, secundum Deum, id est, humana natura, secundum Dei potentiā. Creatus dico in iustitia, quia iustus est omnibus secundum merita retribuendo. Et sanctitate veritatis non hypocrisis, vel in sanctitate vt sit ipse sanctitas, sicut iustitia & veritas. Potest etiam ita exponi de spiritu nostro. Renouamini spiritu vestro, qui, scilicet, creatus est secundum Deum, id est, ad imaginem Dei in iustitia & sanctitate veritatis. Sanctitas autē ad affectū, veritas pertinet ad intellectum. Peccando autem iustitiā & sanctitatem veritatis amisit. Propter quod hæc imago deformis & decolor facta est. Sed formam recipit & reformatur, dum renouatur. Sicut autem pictor primò facit quasdam protractiones, & tabulam plumbo signat, deinde per colores illuminat, tandem inaurando clarificat. Sic in creatione impressit summus artifex imaginem, postea illuminauit per gratiam, sicut scriptum est: Saginatum est super nos lumen vultus tui Domine. Et iterum: Faciem tuam illumina super seruum tuum. Tandem clarificabit in gloria, quando teste Apostolo ad Corinthios: reuelata facie gloriam Dei speculantes in eandem imaginem trāsformabimur. Ipse enim, vt ait Malachias: quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum: & sedebit conflans & emundans, quasi argentum, & purgabit filios Leui. Quasi ignis conflans, quantum ad impios torquendos: quasi herba fullonum, quantum ad bonos purgandos.

Renouari debemus à vetustate culpæ.

De reformatione imaginis.

Si purgabit argentum & aurum, quid facient plumbum & stagnum? Si purgabit filios Leui, quid erit de filiis diaboli? Nemo autem in hoc seculo potest viuere, qui semper non indigeat purgatione. Nemo enim mundus à sorde, nec infans vnius diei. Vnde Ambrosius: Quomodo mundus es, qui in corpore mortis, & inter sepulchra viuis mortuorum, quasi dicat: Si dixerimus quod peccatum non habemus, & purgatione, & renouatione non indigemus, nosmetipsos seducimus. Propterea semper exemplo Iob debemus testa saniem radere fluxus immundiciarum radendo asperitate pœnitentiæ. Teste autem Augustino: omnis qui iam suæ voluntatis arbiter cōstitutus est, cum accudit ad sacramentum fideliū, nisi eum pœniteat veteris vitæ, nouam non potest inchoare. Semper igitur quàm diu viuimus, sordes vetustatis expellere, & animas nostras renouare debemus. Non enim in vtres veteres, vel fæcibus plenos ponitur vinum nouum gratiæ spiritualis. Renouamini in spiritu mentis vestræ, mutando pennas & plumas exterioris conuersationis: velut accipiter, mutando rostrum veteris locutionis: vt aquila, mutando pellem habitus inordinati: vt coluber, mutādo cornua more cerui. Cornua, scilicet, superbiæ in cornua defensionis Ecclesiæ, vel animæ nostræ contra diaboli impugnationem. Nolite igitur conformari huic seculo, sed reformamini in nouitate sensus vestri. Forma huius seculi in qua seculares formantur vel magis deformantur, est superbia, auaritia, luxuria & alia vitia. In nouitate sensus vestri vt renouentur, qui fuerunt inueterati cōtrahentes rubiginem ex terrenorum affectu, sicut ferrum ex terræ cōtactu. Ad limam autem timoris, & fornacem diuini amoris renouari debemus. Hoc est quod Ezechiel ait: Conuertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Proiicite à vobis omnes præuaricationes vestras, in quibus præuaricati estis: & facite vobis cor nouum, & spi-

Semper in hac vita indigemus purgatione.

Augustinus.

De nouatione spiritus.

De forma seculi.

Ezech. 18.

Seneca.

& spiritum nouum. Et Seneca: Proiice quæcunque cor tuum laniant: quæ si aliter extrahi nequirent, cor ipsum cum illis euellendum erat. Renouamini spiritu mentis vestræ. Triplex est renouatio: prima gratiæ, secunda pœnitentiæ, tertia gloriæ. Prima fit in baptismo. Vnde Apost. Quotquot baptisati estis, Christũ induistis. Secunda in pœnitentia & contritione. Vnde Psal. Spiritũ rectum innoua in visceribus meis. Tertia fiet in generali resurrectione quãdo mortale hoc, induet immortalitatẽ, sicut scriptum est: Renouabitur vt aquila iuuentus tua. In prima trãsit homo à vetustate infidelitatis ad nouitatem fidei. Vnde nouis superuenientibus vetera proiicietis. In secũda transit à vetustate peccati in nouitatẽ gratiæ. Vnde Apost. Expurgate vetus fermentũ, vt sitis noua cõspersio. In tertia transit à vetustate miseriæ, in nouitatem gloriæ. Absterget enim Deus omnẽ lachrymã ab oculis sanctorum suorũ. Quãtò autẽ diutius viuimus, & plura bona facimus, & morti magis appropinquamus, tantò magis renouari, & feruẽtiores esse ad bonum debemus. Vnde Apost. Nunc enim proprior est nostra salus, quã cùm credidimus. Et Iob: Quasi effodientes thesaurum, gaudentesq; cùm inuenerint sepulchrum. Solebant quidem cum diuitibus pecuniam sepeliri. Vnde effodiens pecuniam, gaudebat inuento sepulchro. Sic viro iusto gloria æterna in morte est reposita. Vnde quantò magis morti appropinquat, tantò feruentius ad laborẽ renouatur, donec ad thesaurum sibi destinatũ perueniat. Renouamini spiritu mẽtis vestræ. Nõ enim corruptio incorruptelã possidebit, id est, immarcessibilem, & incontaminatam hæreditatẽ in cœlis. Si igitur vis debitum soluere pœnitẽdo pone veterẽ hominẽ tanquam obsidẽ in compedibus, donec ipso mortificato totũ restituas, donec caro acquirat castitatẽ facta mundior, anima securitatem facta fortior, spiritus subtilitatẽ factus clarior. Cùm autem homo voluerit esse sicut Deus quando non potuit, nunc potest si voluerit Christo conformari, & ad eius imitationem renouari; si pauper, si pannosus, si lugens, si humilis, si patiens, si cum ipso crucifixus. Vnde August. ait: Dedit nobis carnem suam ad manducandum, dedit & passionem ad imitandum. Talia dedit qualia passus est. Et Ierem. Da eis Domine scutũ cordis laborẽ tuum. Qui enim Christi labores recondamur, scuto patientię armamur. Non igitur desperẽt pœnitẽtes, qui cũ Christo reformari nitũtur, qui quasi renodati sunt post rupturã. Quia corrigia quę rupta fuit, & renodatur quãdoq; fortior est circa nodũ. Dat insuper Deus fortitudinẽ destruẽdi veterẽ hominẽ, imò ipse destruit ipsum in nobis, quia sine ipso nihil possumus facere. Sicut scriptũ est: Cõscidisti saccũ meum, & circumdedisti me lætitia. Saccum, scilicet, vetustatis, & circũdedisti me lætitia nouitatis. Propterea Michæas ait: Disperdam quadrigas tuas. Tres sunt quadrigæ, cõcupiscentia carnis, cõcupiscentia oculorũ, & superbia vitæ. Quarũ quælibet quatuor habet rotas, scilicet, malã cogitationem, prauã locutionẽ, peruersam operationem, & inueteratã consuetudinẽ. Et per Osee Dominus ait: Ego quasi tinea Effraim, & quasi putredo domui Iuda. Dominus est nobis sicut tinea & putredo cũ virorẽ tẽporalium & amorẽ eorum in nobis consumit: sicut hederã Ionæ demolitus est vermiculus. Facit etiam nos attendere quod putredo corpora nostra consumet, quemadmodũ Iob ait: Sicut putredo consumẽdus sum, & quasi vestimentum quod comeditur à tinea. In Septuaginta sic habetur. Ego quasi cõturbatio Effraim, & quasi stimulus domui Iuda. Ad præsentẽ enim cõturbat Dominus & stimulat ad proficiendum de bono in melius. Renouamini spiritu mentis vestrę. Reformari in nobis nõ potest imago deformata, nisi iterum imprimatur sigillo, ad cuius similitudinem est formata. Ad hoc autem quod homo reformaretur, oportuit quod sigillum ceræ iterum applicaretur, id est, diuinitas humanitati. Christus autẽ est sigillum cui imprimi debemus. Vnde per Aggęum in fine pater ait ad Christum. Assumã te Zorobabel dicit Dominus: & ponã te signaculũ, quia te eligi. Per Zorobabel, qui magister cõfusionis interpretatur, Christus intelligitur, qui venit in confusione huius mundi, vt esset magister noster. In hoc autem sigillo deformata imago imprimenda est, vt reformemur. Propterea ipse in Canticis ait: Pone me vt signaculũ super cor tuũ, & super brachiũ tuũ, vt omnis affectus & operatio tua hoc sigillo sigilletur. Et quoniam scriptum est. In imagine pertransit homo, id est, cum imagine, nisi in hoc seculo fuerit reformata, semper ardebit in gehenna. Vri quidẽ poterit, sed nõ exuri, ardere, non deleri. Debemus igitur conuersationẽ Christi diligenter attendere, vt ei cõformemur. Vnde in Eccles. Salomon ait: Dulce lumen & delectabile est oculis videre solem. Hic est Sol iustitiæ, cuius conuersationem debemus cum desiderio & delectatione intueri. Qualiter autem perfectè renouari debeamus, subiungit Apostolus, dicens: Induite nouum hominẽ, id est, Dominum nostrum Iesum Christum. Hæc vestis tegit, protegit, ornat, & calefacit. Tegit pudenda nostra, idem operit peccata, sicut scriptum est: Operuisti omnia peccata eorum. Beati enim quorũ remissæ sunt iniquitates, & quorũ tecta sunt peccata. Protegit & munit nos contra pluuiã & ventum, frigus & turbinem. Contra pluuiam carnalis voluptatis, contra ventũ superbiæ & vanitatis, contra frigus acediæ & torporis, contra turbinem iræ & iniquitatis. Hęc vestis nos ornat, dum honestatẽ sanctæ cõuersationis præstat. Calefacit, dũ feruorẽ charitatis nobis tribuit. Hæc est vestis deaurata, variis coloribus depicta, deaurata charitate, variis virtutũ coloribus distincta, candore innocentiæ & virginitatis, rubore martyrij & passionis, hyacintho cœlestis conuersationis, viriditate gratiæ indeficientis. Vnde ipse de se ait: Si in viridi hoc faciunt, in sicco quid fiet? Nigredine contemptus & abiectionis multiplicis laboris. Niger sed formosus, vir dolorũ sciẽs infirmitatẽ. Induite igitur nouũ hominẽ, Induimini Dominũ nostrum Iesum

Christum

De triplici renouatione.

Iob.3.

Imitãdo Christum renouamur.

Augustinus.

De tribus quadrigis & rotis earum.

De impressione & sigilli.

Eccle.11.

Christum induere debemus, & nouã conuersationẽ assumere.

Christum, sicut ferrũ induit ignẽ, aër Solẽ, lana colorẽ, & sibi quasi substãtialiter incorporãtur, ita vt vir fidelis amore Christi succẽsus sic ardeat, vt totus sit ignis, sic luceat virtutib⁹, vt nulla parte obscuretur, sic sanguine Christi sit tinctus & rubricatus, vt Christo crucifixus, nulla mem bra ad peccandũ extẽdat. Induitur igitur Iesus Christus sicut ferrũ igne per charitatẽ, sicut aër luce per boni exempli illuminationẽ, sicut lana tincta per passionũ Christi imitationẽ. Sic igitur hac veste tegamur, vt in omni cõuersatione nostra appareat conuersatio Christi. Sequitur: Propter quod deponẽtes mendaciũ, loquimini veritatẽ vnusquisq; cum proximo suo, quoniã sumus inuicẽ mẽbra. Exequitur partes veteris & noui hominis, quasi dicat: Quia homo vetus est deponẽdus & nouus induẽdus, vos deponẽtes mendaciũ, quod est pars vetustatis, loquimini veritatẽ, quæ est pars nouitatis, vnusquisq; cum proximo suo, id est, cum quouis homine: quia omnis homo proximus cõditione natiuitatis & suæ cõuersationis. Nos siquidẽ sumus inuicẽ membra, vnde alter alteri inuicẽ debet subuenire & subseruire, & nõ mendacio circumuenire. Sicut autẽ libido corrumpit castitatẽ, ita mendaciũ veritatẽ. Non est autẽ minor virtus veritas q̃ castitas. Cauendũ est igitur omne mendaciũ, & maximè quãdo Deum testẽ producimus. Vnde rarò iurandũ est, & in omni iuramẽto tria sunt attẽdenda. Vnde Ierem. Iurabis viuit Dominus in veritate & iudicio & in iustitia, quia per Deũ iurandũ est non per creaturas: sicut scriptũ est: Reddes Deo iuramẽta tua in veritate, vt quod iuras, scias verũ esse. In iustitia, vt iuramentũ nõ sit vinculũ iniquitatis. Vnde de iuramẽto iniquo & illicito dicitur: Dissolue colligationes iniquitatis. In malè promissis rescinde fidẽ. In iudicio, id est, discretè, nõ sine necessitate. Nõ solũ autẽ à mendaciis, sed ab ociosis verbis & turpibus sermonibus abstinendũ est. Hoc igitur procedat à labiis, quod animã nõ polluat audiẽtis. Qui ociosa verba nõ reprimit, ad noxia transit: vana verba citò polluunt mentẽ. Facilè agitur quod libẽter auditur. Non solũ autẽ mendacium oris, quod est falsitas, sed mendaciũ cordis, quod est duplicitas, & mendaciũ operis, quod est vanitas, vitare debemus. Mendaces corde sunt hypocritæ, qui velut idõlum Bel, extra sunt ænei, intus autẽ sunt lutei. In quorũ persona Isa. ait: Posuimus mendaciũ spem nostrã, & mendacio protecti sumus. Habitus exterius mentitur eos religiosos esse cùm nõ sint, & spem suã ponũt in exteriorib⁹ obseruãtiis, cùm nihil intus habeãt religionis. Trutãni diaboli humilitatẽ & paupertatẽ simulãt, & velut Gabaonitæ saccos veteres asinis imponẽtes, dum pœnitentiã simulãr, & in peccatis remanẽt. Hypocrita autẽ similis est illi qui per falsos testes vult obtinere in causa sua. Hyprocritarũ religio est quasi pictura in veteri scuto: & quoniã nõ verè Deo seruiũt, in tribulationibus non subsistunt. Creta enim à pellibus eorũ citò cadit, & vestes ipsorũ citò ad cubitum perforãtur. Sicut autẽ gallina priuata est auis, & tamẽ nõ facilè capitur, ita hypocritę societatẽ & familiaritatẽ magnã habent cum personis religiosis, sed nullo modo possunt capi vt religiosi. Sicut autẽ vulpes se simulat mortuã, vt capiat aues, ita hypocrita simulat se mortuum mundo, vt decipiat simplices. Sequitur: Irascimini, & nolite peccare. Adhuc exequitur partes tam noui quàm veteris hominis, quasi dicat: Si exurgat motus animi, qui iam propter pœnam peccati nõ est in potestate nostra, saltẽ nõ ei ratio cõsentiat. Inuiti igitur tolleremus, quod vitare nõ possumus. Permittit igitur Apostolus irasci, quòd humana est tentatio, sed prohibet iram ad effectũ perduci. Ex modica enim iræ scintilla, nisi reprimatur, maximus ignis procedit, qui totũ ædificiũ virtutũ cõburit. Sicut autẽ vinũ forte citò spumã suã consumit, ita spumã iræ nostræ per fortitudinẽ & patientiã citò debemus cõsumere. Vnde Apost. subdit: Sol non occidat super iracundiã vestrã, id est, ira nõ diu teneatur, sed antequã occidat lux ista visibilis, eiiciatur, ne nos deserat lux inuisibilis. Sol etiã, id est, splendor rationis, vel ipse Christus, nõ occidat super iracundiã vestrã, id est, nõ obscuretur vobis, vel mentẽ vestrã deserat, & si etiã aliquis vos irritat, quod est tentatio diaboli, nolite locũ dare diabolo in ira perseuerãdo. Si enim durat ira, datur occasio diabolo. Iratus enim mala cogitat, & sic diabolus se ingerit, vt mala peragat. Resistendo igitur iræ, resistimus diabolo, & fugit à nobis. Ipse enim similis est alieto, qui fortem alaudam dimittit & debilem inuadit. Potest autẽ intelligi de bona ira id quod ait Apost. Irascimini & nolite peccare, quasi dicat: Irascimini cõtra peccãtes, quod est ira zeli, & est bona. Sed monet ne modũ excedẽdo peccemus. Vnde subdit: Et nolite peccare, asperius, scilicet, arguendo. Irascimini etiã vobisipsis, de peccatis præteritis pœnitendo & indignando vobismetipsis, & vlterius nolite peccare. Super hanc hominis iram non occidat Sol iustitiæ, sed potius illi irradiat, & hoc est Sol non occidat super iracundiam vestram. Et nolite locum dare diabolo, intrandi ad vos per malam cupiditatem, vel per malum timorem. Hæ sunt portæ per quas ad peccatores intrat diabolus. Sequitur: Qui furabatur, iam non furetur, id est, nõ aliquo dolo aliquid auferat. Magis autem laboret operando manibus suis, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Non solùm enim per seruos aut alienis manibus, sed propriis operari debemus, nõ parua opera lucri, sed quod bonum est: vt habeamus non solùm vnde viuamus, sed vnde aliis in necessitatibus subueniamus. Propterea Isaias ait: Confortate manus dissolutas. Manus dissoluta est impotens ad bona opera, manus arida est quæ pinguedine misericordiæ caret. Vnde in Euangelio præcipitur, vt is qui manum aridam habebat, eam extenderet, & sic restituta est sanitati. Et nos vt sanitatem recipiamus, manus ad pauperes extendamus. Beatus enim qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus noster Iesus Christus, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

De mendacio.
De iuramẽto, & his quæ iuramento exiguntur.
De malis verbis vitandis.
De mendacio cordis & operis.
De hypocritis.
Isaiæ 28.
De ira.
Non debemus locum dare diabolo.
De labore manuum.
Isaiæ 31.

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM MATTHAEVM.

Matth. 9.

Ascendens Iesus in nauiculam, transfretauit, & venit in ciuitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum, iacentem in lecto.

Vas confractũ aquã sapientiæ non potest recipere. *Augustinus.* *De his qui verbum Dei impugnant.*

COR stulti, vt ait Ecclesiastes, quasi vas confractũ: & ideo nõ potest retinere aquã sapientiæ. Filo igitur argẽti, id est, verbo Dei religare debetis corda vestra, vt aquã limpidã diuinę sapiẽtię in terrã cadere nõ permittatis. Teste autẽ Aug. Non minus reus erit qui verbũ Dei negligẽter audierit, q̃ qui corpus domini sui negligẽtia in terrã cadere permiserit. Quid igitur de illis, qui nõ solũ negligenter audiunt, sed detrahunt & murmurãt, & verbũ veritatis impugnãt. De quibus Salomõ ait: Vsquequo paruuli diligitis infantiã? Qui, scilicet, more paruulorũ mordetis vbera matrũ, & verba magistrorũ. De quibus Dominus ait: Qui vos spernit, me spernit. Vulgò dicitur: Qui diligit dominũ, diligit & canẽ suum, id est, prędicatorẽ. Si autem sagittã in feram dirigo, & tu te interponis, & læderis: nõ mihi, sed tibi est imputandũ. Si peccatum reprehẽdo, & tu inde indignaris, & scandalizaris tanquã personã tuam reprehẽderim, tibi imputandũ est, nõ mihi, qui vitiũ persequor, nõ hominẽ, qui peccatũ persequor nõ peccatorem. Doctores siquidẽ & Prælati quasi nutrices vestræ sunt, quæ verberãt & diligunt, cõpatiuntur & arguuntur. Qui more nutricis balneũ filiis suis temperãt, vt nõ sit nimis calidum, nimis asperè increpando, nec nimis frigidum negligẽter arguendo, quia nihil prodesset. Sicut autẽ nutrix paruulo se cõtemperat, & frangit linguã, ita cõpatiendo infirmis frãgere debet iustitiæ rigorẽ. Prędicator tamẽ nihil per se facere potest absq; diuino auxilio. Ipse enim instrumentũ sonorũ, scilicet, tympanum percutit, sed Deus auẽ capit. Ipse tubã exterius personat, sed Christus interius timorẽ incutiẽdo intonat. Vnde Amos: Sic clanget tuba in ciuitate, & populus nõ expauescet. Clangit tuba in ciuitate cordis nostri, cùm ad memoriã reducimus iudiciũ Christi. Expauescit populus cogitationũ & restringitur fluxus carnaliũ desideriorũ. Orate igitur Dominum vt tuba verbi Dei hodie torporẽ à cordibus vestris excutiat, & vobis salutarẽ timorẽ incutiat.

De balneo temperato verbo Dei.

De torpore, languore & dissolutione.

Ascendens Iesus in, &c. Vsquequo dissolueris deliciis filia vaga. Verba sunt Ieremiæ ad animã languentẽ, & in lecto torporis iacentẽ, quæ velut Paralysi soluta ad fortia virtutũ opera nequit cõsurgere. Cui Isa. ait: Confortate manus dissolutas. Et Ierem. Primus comedit eũ Rex Assur, & nouissimus exossauit eum Nabuchodonosor. Diabolus enim ossa virtutũ confringit, & hominẽ eneruat atq; debilẽ & inutilẽ reddit. De hac spiritualiter intelligitur, quod in 2. Paralip. de Aza dicitur: Posuerũt eum super lectũ suũ aromatibus & vnguẽtis meretriciis, quæ erãt pigmentariorum arte cõfecta, & cõbusserunt super eum ambitione nimia. Aza interpretatur attollens, & significat peccatorẽ temporalibus eleuatum. Lectus autẽ est delectatio transitoria. Aromata sunt vana gloria, vnguenta meretricia, delectationes carnales, quibus anima illecta fornicatur à Domino, sicut scriptum est: Perdidisti omnes qui fornicãtur abs te. Tandẽ autẽ infœlix anima cum omnibus suis delectationibus cõbustione acerba & inextinguibili cõburitur. Magnus enim ignis magnas sequitur delicias. De huiusmodi igitur peccatoribus, qui in lecto voluptatis dissoluti torpescunt, intelligitur spiritualiter hodiernum Euang. vbi de paralytico loquitur. Ait enim: Ascendens Iesus in nauiculã, transfretauit, & venit in ciuitatẽ suam. Et ecce offerebant ei paralyticum in lecto iacentẽ. In nauiculam Christus ascendit, quando ex intemeratę vtero virginis Mariæ carnẽ assumpsit. Transfretauit, dũ secundũ quod ait Petrus, benefaciẽdo pertransiit. Docuit quidẽ & miracula fecit, passus est & resurrexit. Per nauiculã etiam crucis vltra mare huius mundi transeundo, ad portum tranquillitatis resurgendo peruenit. Ad literam autem de terra Gerasenorum transfretauit, & venit in ciuitatem suam, nõ in Nazareth. Marcus enim dicit, quod hoc factũ est in Capharnaũ, quæ, scilicet, Metropolis Galilææ erat. Vnde omniũ qui de Galilæa erãt ciuitas dicebatur & specialiter Christi. Quam non nascendo in ea, sed virtutibus illustrãdo suam fecerat. Vel in ciuitatẽ suam, id est, in Galilæam venisse dicitur. Hoc enim vsu loquendi, dicitur aliqua regio ciuitas, quomodo duodecim tribus dicitur vna domus Israël. Venisse igitur in Galilæã, est venisse in aliquã ciuitatẽ, quæ sunt in Galilæa. Et ecce offerebant ei paralyticũ in lecto iacentẽ. Per paralyticũ intelligitur anima per carnis lasciuiã dissoluta, per campos licentiæ effrænata ad omne bonũ opus inutilis & remissa. Paralysis enim grauissima est passio, quę subitò hominẽ ad omne opus inutilẽ efficit, dum calor naturalis vel sanguis in frigus versus naturales ac vitales venarũ meatus percludit, ita quod si totum hominem attingat, totum inualidum reddat. Si autem quodlibet membrorum arripuerit, inflexibile & inutile faciat. Per hoc autem peccator intelligitur, qui à calore diuini amoris recedens, in teporem vel frigus iniquitatis conuertitur, & spiritui sancto atq; gratiæ Dei meatus intercludit: quia in maleuolam animã non introibit sapientia. Hi autem paralytici insensibiles sunt & stupidi, velut ebrij calice Babylonis inebriati. De his autem Salomon ait: Vestietur pannis dormitatio. Pannosi enim sunt vetustate prauæ conuersationis & veste innocentię amissa, vestiẽtur pannis damnationis & cõfusionis: sicut scriptum est: Induentur sicut diploide confusione sua. Diploide, id est, duplici veste, damnatione, scilicet, corporis & animæ. Omnia igitur ossa in huiusmodi

De lecto transitoriæ delectationis.

De nauicula & transfretatione.

De paralytico & paralysi.

Prouer. 23.

iusmodi paralytico constringuntur, dum omnis virtutum fortitudo ad nihilum reducitur. Teste enim Bernar. Periclitatur castitas in deliciis, humilitas in diuitiis, veritas in multiloquio, pietas in negotio, charitas in seculo nequã. Et Ezech. ait: Proiiciam te in terram, super faciem agri abiiciam te: & habitare faciem super te omnia volatilia cœli, & saturabo de te bestias vniuersæ terræ. Volatilia ista & bestiæ sunt dęmones, qui in peccatore requiescunt & lacerãt, dum vnusquisq; capit partẽ suã, & in diuersa peccata ipsum faciunt declinare, & ita omnino dissoluitur. & in morbum paralysis incidit, & dilabitur.

Bernardus. *Ezech. 32.*

Hi igitur paralytici quorum sanguis refrigeratur & calor in frigus cõuertitur, deteriores sunt his, qui semper seculares & frigidi extiterũt. Vnde in Threnis de Nazareis, qui priùs candidi fuerant, dicitur: Denigrata est facies eorũ super carbones, & nõ sunt cogniti in plateis. Nigriores enim carbonibus extinctis, id est, apertis peccatoribus efficiuntur. Plerunq; sanctitatẽ quam amiserunt, per hypocrisim simulant, & se iustos putare desiderãt. Vnde Greg. ait: Nigri post candorẽ fiunt, qui amissa Dei iustitia propriã laudem quærunt. Et quia de se præsumũt, post ignẽ mentis ad frigus corporis descẽdunt. In plateis autẽ nõ cognoscuntur, qui non sunt quod videbantur: quia aliud sunt & aliud ostẽdunt. Vnde subditur in Threnis: Adhæsit cutis ossibus eorum, quando, scilicet, infirmitas vitiorum reputatur fortitudo virtutum. Vel dum adulatio pro benè gestis exterius, intus virtutibus sociatur, quibus coniunctis merces amittitur, quia decepti adulationibus emendari contemnunt. Vnde subdit: Et facta est quasi lignum. Culpa namq; tantò insensibilior redditur, quantò quasi vera virtus laudatur. Vnde & arescit, quia intus nulla gratia virescit. Hoc enim contigit, quia altiora se appetunt, & sancti videri cupiunt, sed occultè vitiis deseruiunt. Vnde in plateis cogniti non sunt.

De his qui post bonam conuersationem in peccata labũtur.

Gregorius.

Mysticè autem Doctores subleuant & offerunt paralyticum Christo, monendo & pro ipso intercedendo. Qui igitur peccatis grauatur, confugiat ad Ecclesiam, vt pro eo deprecetur. Sunt enim nonnulli in Ecclesia, qui suis meritis nõ saluantur, tamen aliorum intercessione saluari merentur. Vnde paralyticus, qui per se venire non poterat, alienis manibus portatur, aliena fide saluatur. Et quoniã sancti Doctores pro certo sciunt, quod hoc genus dæmonij non nisi in ieiunio & oratione eiicitur: non solũ pro peccatoribus orant, sed seipsos affligunt, & eos orare & seipsos affligere exhortantur. Oratione enim cor ab immunda cogitatione mundatur. Ieiunio carnis petulantia refrænatur. De his autem Isa. ait: Angeli pacis amarè flebunt, id est, boni Prælati. Et subdit: Dissipatæ sunt viæ, cessauit transiens per semitã, irritum factum est pactum, viæ mandatorum dissipatæ sunt in minoribus, cessauit transiens per semitas in maioribus. Irritum factũ est pactum Baptismi & Confessionis, quę est secunda tabula post naufragium.

De his qui portãt paralyticũ & Christo offerunt.

Mali autem Prælati non solùm subditos Deo non offerunt, sed exemplo malo Domino auferunt. De quibus in 1. lib. Regum dicitur: Considera Israël, pro his qui mortui sunt, super excelsa tua vulnerati. O Prælate, qui vides Deum per scripturarum intelligentiã, non tamen per contemplationẽ vel per operationẽ bonã: cõsidera pœnas tibi imminẽtes pro his, qui mortui sunt per prauũ tuum exemplũ, cùm in excelso solio te vidẽt cõtra Dei legẽ & iustitiã facientẽ.

De his qui subditos Domino non offerunt, sed auferunt.

Marcus ait: Venerunt ad eũ ferẽtes paralyticũ, qui à quatuor portabatur. Et cùm nõ possent offerre illi præ turba, nudauerũt tectũ vbi erat, & patefaciẽtes submiserunt grabatũ in quo paralyticus iacebat. Teste autẽ Beda, à quatuor portatur, qui à quatuor virtutibus ad Deum fiducia mentis erigitur. De quibus in lib. Sapientiæ: Sobrietatẽ & sapientiã docet, & iustitiã & virtutẽ. Quas alij prudentiã, fortitudinem, temperantiã, & iustitiã nuncupãt. Prudentia siquidẽ, est cognitio rerũ appetendarũ vel vitandarũ. Cõsistit autẽ principaliter in cognitione credendorũ, faciendorũ & petendorũ, quę ex præteritis futura metitur. Teste autẽ Seneca: Consiliũ futuri ex præterito venit. Et iterũ ait: Quotiẽs quid fugiendũ aut quid petendũ sit scire voles, ad summũ bonũ & ad propositũ totius vitę tuę respice. Ideo peccamus, quia de partib⁹ vitæ nostrę deliberamus, & de tota vita nostra nemo deliberat. Ignoranti quẽ portũ petat, nullus suus est ventus: *Principium, finemq; simul prudentia spectat.* Temperantia est refrænatio cupiditatis ab his, quæ carnaliter delectãt, modũ & discretionẽ in omnibus obseruãs. Teste autẽ Seneca: Temperãtia voluptatibus imperat, alias odit atq; abiicit, alias dispẽsat, nec vnq̃ ad illas propter ipsas venit: scit optimũ esse modũ cupidorum, nõ quantũ velis, sed quantũ debeas sumere. Fortitudo est firmitas cõtra seculi molestias. Iustitia quæ per omnes partes distenditur, est dilectio Dei & proximi, qua tribuitur vnicuiq; quod suũ est. Prudẽtia & temperãtia specialiter sunt in prosperitate necessaria, fortitudo & iustitia in aduersitate. Hæ autẽ virtutes ita inseparabiliter sibi adhærent, quod vna sine alia virtus esse nõ potest. Prudentia enim si desit, fortitudo nõ multum prodest. Scire enim bonũ & nõ posse facere, magis pœna est q̃ virtus. Addatur igitur prudentiæ fortitudo, vt bonũ quod prudẽter cognoscitur, per mentis fortitudinẽ infatigabiliter teneatur. Porrò fortitudo laudabilis est si iusta fuerit. Fortiter enim agere, & non iustè, non virtus, sed vitium est. Tunc autẽ iustitia accepta Deo & hominibus erit, si discreta & temperata fuerit. Addatur igitur iustitię discretio, vt in ipso bono opere nõ sit aliquis superfluus vel diminutus. Et quia has quatuor virtutes habere debet, qui suã & alterius animã Domino offerre desiderat, rectè hi qui paralyticũ Domino sanandũ obtulerũt, quatuor fuisse dicũtur. Possumus autẽ dicere, q. vnus portitor paralytici est cõsideratio proprię infirmitatis. Secũdus cõsideratio proprię iniquitatis. Tertius cõsideratio beneficiorũ Dei. Quart⁹ cõsideratio suppliciorũ inferni. Quatuor ꝑterea fuerũt portitores: quia mũdus q paralyticus erat, per ꝑdicatores de quatuor mũdi partib⁹ cõgregatus ad Christũ venit.

De quatuor bonis portitoribus.

Beda.

Seneca.

Seneca.

Sunt autẽ quatuor mali portitores paralytici, qui ipsum nõ ad Christũ portãt,

De quatuor malis portitoribus.

 sed ad

sed ad infernum,& ipsum in lectulo corporis detinent resolutũ. Luxuria,gula,ociũ & mollicies vestiũ. Quatuor etiã pessimi portitores per quadruplicẽ malã intellectionẽ intelliguntur. Prima quãdo homo diligit peccatũ. Qui enim diligit iniquitatẽ,odit animã suã. Secũda quãdo diligit vana & transitoria. Vnde Ioan. Nolite diligere mundũ. Tertia simulata dilectio. Vnde: Nolite diligere lingua seu verbo,sed opere & veritate. Quarta quãdo diligit cõsanguineos super modũ. Vnde: Qui amat patrẽ aut matrẽ plusquã me,nõ est me dignus. Per primã diligit homo iniqua,per secundã vana,per tertiã simulatè,per quartã inordinatè. Marcus autẽ ait: Cùm nõ possent illi offerre præ turba,nudauerunt tectũ,& ita impleta est spiritualiter scriptura: Viã fecisti in mari equis tuis. Equi enim Dei sunt,qui ferunt peccatores,quibus Dominus in mari huius seculi viã fecit,vt nõ præualerent fluctus turbarũ. Paralysis autẽ typus est torporis,quo piger iacet in mollicie corporis,habẽs desideriũ salutis,sed turbis ignauię & prauorũ desideriorum impeditur. Turba igitur interposita secluditur,qui pristinæ cõuersationis obstaculo retardatur. Nõ est autẽ infirmis vbi turbæ tumultuãtur remanendũ,sed tectũ domus in qua Christus docet,est ascendendũ,id est,sacræ scripturæ sublimitas est appetẽda,quæ tegulis tecta dicitur,quia vilitate literæ sensus spiritualis velatur. Patefacto autẽ tecto,id est,reseratis scripturis, æger submittitur,quia ad Christi humilitatẽ cognitione & obseruatione scripturarũ accedimus. Iuxta illud: In quo corrigit adolescẽtior viã suã in custodiẽdo sermones tuos. Leuatur autẽ & submittitur,dũ desiderio attollitur & humiliatur. Vnde factus est dignus aspectu Domini,qui humilia respicit,& alta à lõgè cognoscit. Sequitur: Vidẽs Iesus fidẽ illorũ,dixit paralytico: Cõfide fili,remittuntur tibi peccata tua. Ex quo patet quantũ valeat apud Deum fides propria ad quẽ sic valuit aliena. Peccata tamẽ nõ dimittũtur adulto sine fide propria. Vnde intelligendũ est quod merito fidei illorũ Deus illi fidẽ infudit. Quã diu autẽ in peccatis iacet,surgere per se nõ valet,nec sibi nec alij subuenire potest. Anteq̃ siquidem peccemus, libertatẽ arbitrij habemus. Quod si semel peccatis dominio diaboli nos obligauerimus,iam nostra virtute euadere nõ valemus, & sicut fracto gubernaculo, illuc nauis ducitur, vbi impetus tẽpestatis impulerit,sicut homo diuinæ gratiæ gubernaculo perdito,nõ quod vult, sed quod vult diabolus operatur,& nisi Deus valida manu misericordiæ suæ ipsum soluerit,vsq; ad mortẽ vinculis peccatorũ irretitur. Sicut homo priùs nõ potest se facere Regẽ,sed à populo eligitur,factus autẽ Rex,liberã habet potestatẽ disponẽdi de regno. Homo siquidẽ velut lapis in supercilio mõtis nisi diuinę gratiæ retineatur,obstaculo semper descẽdit,nec potest subsistere, sed impetu fertur in profundũ. Humilis autẽ Dominus despectũ ab hominib⁹,dissolutũ totis artubus,filiũ vocat,quẽ sacerdotes tangere dedignarẽtur. Filiũ etiã dicit cui peccata dimittit. Confidere autẽ debẽt pœnitẽtes. Vnde Isa. ait: Noli timere,quia nõ cõfunderis nec erubesces. Nõ enim te pudebit,quia cõfusionis adolescẽtiæ tuæ obliuisceris & opprobrij viduitatis tuæ nõ recordaberis amplius, quia dominabitur tui,qui fecit te. Obliuisceris quia nõ eris memor in fine,quantũ ad pœnã veterẽ delictorũ. Qui enim hic erubescũt,in fine nõ erubescẽt. Nõ enim erũt in memoria priora,sicut idẽ Isa. ait: Confundentur vehemẽter,quia nõ intellexerunt opprobriũ sempiternũ,quod nunq̃ delebitur. Vt autẽ cõfiderent pœnitẽtes,factus est Deus homo,vt fugeremus à creatore ad eũdem prorẽ,à domino cõminante ad puerũ blandientẽ,à Iudice ad fratrẽ. Caro enim nostra & frater noster est. In hoc autẽ exemplũ dedit Prælatis,vt suauiter tractarẽt & dulciter alloquerẽtur infirmos & peccatores. Teste enim Bernar. Vera misericordia nõ iudicat,sed afficit,nõ vtitur discussione occasione inuẽta. Ecõtrà,quidã Prælati radunt barbã subditorũ suorũ sine aqua,dum asperos mores eorũ nimia austeritate euellere nitũtur. Vnguentũ siquidẽ cõpassionis descẽdere debet in barbã,& inde in orã,& vsq; in fimbrias vestimẽti,dũ pietatis vnguentũ infirmis hilariter exhibetur. Cõfide fili,remittuntur tibi peccata. In hoc se Deum esse innuebat. Vnde: Ego sum qui deleo iniquitatẽ tuã. Et Isa. ait: Laxati sunt funiculi tui,& nõ præualebunt,id est,peccata relaxata sunt,quę Christo imperãte remanere nõ possunt. Hæc curatio paralytici significat saluationẽ animę suspirãtis ad Deum,post diuturnã illecebrę carnalis inertiã,quę indiget bonis doctorib⁹,vt eã subleuẽt,& Christo offerẽtes pro ea intercedãt. Sanauit autẽ eũ priùs in anima q̃ in corpore,more elegãtis Medici,qui priùs causam morbi,postea ipsum morbũ tollit. Iob siquidẽ punitur,vt per patientiã probetur. Paulus,vt cõtra superbiã muniatur,cæcus efficitur,vt gloria Dei manifestetur. Herodes,vt pœnã pœna sequatur. Paralyticus iste propter peccata punitur,ita vt à peccatis corrigatur,& ideo priùs ipsa peccata dimittũtur,vt salus restituatur. Sicut autẽ priùs animã q̃ corpus sanauit, ita Medici priùs debẽt infirmos admonere vt vocẽt Medicũ spiritualẽ,quia fortè propter peccata infirmãtur. Primò sanat in mente,posteà in corpore,vt mẽte & corpore pariter expediti,quæ Dei sunt liberis mentibus exequamur. Et ecce quidã de Scribis dixerunt intra se: hic blasphemat. Sicut malus inter ligna siluarũ,& sicut liliũ inter spinas,ita Christus inter Pharisæos & Scribas. In spina autem tria notantur,citò floret,citò arescit,& aculeis pungit. Ita mali in hoc seculo citò florent, citò arescunt, vt sint apti æternis incendiis,& bonos pungunt, qui tamen puncti suauius redolent. Scribæ autem & Pharisæi ita obstinati erant,quod nec propter doctrinam, nec propter miracula credere volebant, cùm tamen Abacuc dicat: Splendor eius vt lux erit. Splendor siquidem eius, id est, operationes miraculorum & doctrinæ,vt lux solaris erit apertus,scilicet,& manifestus,ita quod nullus de incredulitate excusationem habere possit. Et Amos,secundum aliam translationem,ait: Ecce vir stans super murum adamantinum, & adamas in manu eius. Sicut enim adamas attrahit ferrum,

Marci 2. De tecto & tegulis, & turba impediente paralyticum.

Qui in peccatis iacet,more paralytici,per se surgere non potest.

Confidere debent peccatores.

Cum mansuetudine tractãdi sunt peccatores.

De curatione paralytici.

De malitia Scribarũ & Pharisæorũ.

ferrum, ita Christi operationes ferrea corda attrahere debuerunt. Pharisæi autē ferro duriores dorsum habebant contra templum, & facies ad Orientē, sicut in Ezech. dicitur: A tergo enim habebāt spiritualia, de quibus nō curabāt, & à facie temporalē gloriā, & temporalia quæ diligebant. Simili modo hodie quidā Prælati viris spiritualibus cōtradicunt, & impediunt Doctores ne doceāt in diœcesibus suis. Vnde Amos: Qui vides, gradere, fuge in terrā Iuda: & comede ibi panē, & prophetabis ibi. Ita quidā Episcopi & Sacerdotes Doctoribus dicunt: Nolumus quod iste in parochia nostra prædicet, eat ad alia loca. Et subditur in Amos: Tu dicis nō prophetabis super Israël, id est, nō prædicabis in mea diœcesi, & nō stillabis super domū idoli, id est, auaritiā meam non reprehendes. Stillabis dicit propter cōminationes. Quicquid enim cōminantur in præsenti, non est nisi modica stilla respectu futuræ. Sequitur in Propheta: Propterea hæc dicit Dominus: Vxor tua in ciuitate tua fornicabitur. Plebs tibi cōmissa multis videntibus à Deo recedet: & filij tui, & filiæ tuæ in gladio cadetis, id est, maiores & minores vindictā diuinam incurretis. Detrahebant igitur Christo Scribæ & Pharisæi, sicut quidā pessimi homines his diebus in detractionibus gloriātur. Vnde autē delectātur impij, cruciantur boni. Venenū vita est serpentis & mors hominis. Væ autē qui dicunt bonū malum, & malum bonū. Si pro cōmuni vtilitate aliquos vidēt prouidos, vocāt auaros: si affabiles & hilares, vocāt adulatores. Si tristitiam & grauitatē vultu præferūt, inuidia tabescere dicūt, quos alacres & deuotos, leues & incōstantes asserunt atq; indeuotos. Si humiles & deuotos, hypocritas iudicant & dolosos. Sequitur: Cùm vidisset Iesus cogitationes eorū, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordib⁹ vestris? Per hoc apertè ostēdens quod eadem potestate, qua cogitationes agnoscit, peccata dimittere possit. Se igitur Deū esse & occultorum cognitione & peccatorū remissione, & operum indicat virtute. In hoc tamē non errabāt, quod solū Deum peccata posse dimittere, credebant, sed quia Christum esse Deum negabant. De his autem inuidis & malitiosis, qui mala in cordibus suis cogitant, ait Isa. Orientur in domibus eius spinæ & vrticæ, & paliurus. Per spinas vitiorū punctio, de quibus nō colligitur vinū, id est, mentis exhilaratio. Per vrticā & tribulos, cogitationū prurigo, de quibus non colligitur ficus, id est, tranquillæ cōscientiæ dulcedo. Paliurus autem suprà modū pungitiuus, linguas asperas blasphemantium designat. Contra malè cogitantes in cordibus suis, ait Ezechiël: Adduxit me spiritus in Hierusalem iuxta ostiū interius, vbi erat statutū idolum zeli ad prouocandum æmulationē. Iuxta ostium interius, id est, in conclaui mentis, est idolum zeli, id est, peccatum, prouocans indignationē Dei, qui zelo vxoris tanquā vir in adulteram, dolet in animā peccatricē pro qua effudit sanguinē. Quid est facilius dicere, Dimittūtur tibi peccata tua: an dicere, surge & ambula? quasi dicat: Quoniam spirituale non creditis, probetur signo visibili, quod nō minoris cōstet esse potentiæ, vt in filio hominis latentē cognoscatis potentiam maiestatis, quia peccata dimittere potest vt Deus. Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata solo verbo, an dicere: surge & ambula? id est, solo dicto sanare in corpore. Sic est enim intelligendum, non enim quæsiuit vtrum esset hoc facilius dicere quàm illud. Quilibet enim tam hoc quàm illud facere, dicere potest. Eiusdem igitur facultatis & potentiæ est Deo animam sanare & corpus. Inter dicere siquidem & facere, apud homines magna est differentia, apud Deum nulla, cui dicere facere est. Dixit enim & facta sunt, vnde in Canticis dicitur: Manus eius tornatiles aureæ plenæ hyacinthis. Manus Christi sunt tornatiles, id est, ad operandū expeditæ, & efficaces auro sapiētiæ & charitatis resplēdentes, plenæ hyacinthis, qui cœlestis sunt coloris, quia cœlestia præmia tribuit abundāter. Manus autē plenæ luto, id est, luxuriosi: pleni terra, auari: pleni vento, superbi: vt autē sciatis quoniā filius hominis habet potestatem in terra dimittēdi peccata. Tunc ait paralytico: Surge, tolle lectū tuum, & vade in domum tuā. Solus Deus dimittit peccata, & filius hominis habet potestatē dimittendi peccata. Ex quo cōstat, quod idē est Deus & filius hominis. Hæc verba vt sciatis, quoniā filius hominis habet potestatē dimittēdi peccata, possunt esse Euāgelistæ, quasi dicat: vt sciatis vos, qui auditis, potestatem quam habet filius hominis: vel possunt esse verba Domini, qui postquā dixit Pharisæis, vt sciatis, &c. id est, vt per remissionē pœnę, remissionē culpę intelligatis, statim cōuertens sermonē ad paralyticū, ait: Surge, tolle lectū tuū, scilicet, vt qui fuit testimoniū infirmitatis, sit probatio sanitatis: in domū tuā, quæ est in cœlis. Surge incipiens. Mysticè autē surgere, est animam à carnalib⁹ desideriis abstrahere. Lectū tollere, est carnē à desideriis terrenis ad voluptatē spiritus attollere. Domū ire, est in Paradisum redire, vel ad internā sui custodiā, ne iterū peccet animam studiosè perscrutari. Pręcipitur autē portare carnē, qui priùs portabatur à carne, vt per aliā viam reuertatur in regionē suā. Surge à vitiis, tolle grabatū carnis à deliciis, vt eas in domū tuā, quæ est in cœlis. Surge incipiēs, tolle grabatū proficiēs, vade in domū tuā cōsummans. Dicitur etiam aliquis surgere per desideriū supernorū & rectā intentionē, tollere lectū per carnis subiugationem, ire per operationē in domū, id est, honestam conuersationē. Paralyticus igitur sanatus lectū portat, quādo peccator post conuersionē, carnē suā cum vitiis & cōcupiscentiis crucifigit & mactat. Tolle lectū tuū, vt quod priùs delectabat, nūc oneret, vt quē delectationes sustentabāt, nunc premāt, vt portes qui portabaris: vt quę fuerunt ad delectationē, cōuertantur in dolorē, vt dicat pœnitens cum Iob: Quis gustare poterit quod gustatum affert mortem? id est, carnalē delectationē. Quæ priùs nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt. Qui enim amaritudinē pœnitentiæ priùs tāgere nolebā, nunc præ angustia cōtriti cordis, cibi mei sunt, quibus delector. De hoc autem lecto Dauid ait: Dominus opem ferat illi super lectum doloris

De his qui doctrinā & animarum salutē impediunt.

Contra detractores.

De inuidis & malitiosis.

De his qui surgunt & lectū tollunt.

De lecto paralytici.

doloris eius. Lectus iste doloris est sensualitas, dum prævalet rationi. Culcitra huius lecti, mollicies carnis: coopertoriũ fœtidum & ponderosum, infirmitas humanę corruptionis: funes consuetudo peccandi, quæ infirmũ ligat & retinet in peccatis: quatuor pedes, morosa delectatio in cogitationibus: voluptas tactus in libidine, & balneis & vestibus delicatis: voluptas gustus in cibis & potationibus: voluptas videndi cõcupiscibilia & audiẽdi lasciua. Partes ad caput & ad pedes huius lecti doloris, praua intẽtio & malus finis. Lignũ à dexteris, quod à capite ad pedes protenditur, abusio in prosperis. Lignũ à sinistris, impatientia in aduersis. Dominus autẽ opem fert infirmo super lectũ doloris eius, cùm stratũ eius versat in infirmitate eius. Cùm, scilicet, sensualitas, quæ priùs dominabatur rationi, subiicitur illi. Vnde in Threnis Ierem. Conuerte nos Domine, & cõuertemur ad te, innoua dies nostros sicut à principio. Ante peccatum subiecta fuit sensualitas rationi. Conuerte nos in statum pristinum, sensualitatem rationi subiiciendo, & lectum sordidum in lectulum floridum commutando. Cùm enim ratio dominatur sensualitati, tunc Dan, id est, ratio iudicat populũ suum. Gad autẽ accinctus, pręliatur ante eum, quod pertinet ad custodiã quinq; sensuũ. Dan interpretatur iudiciũ, & pertinet ad rationẽ. Gad accinctus, & pertinet ad prouidã animi deliberationẽ & cautelã. Vidẽtes autẽ turbę timuerunt, & glorificauerũt Deũ, qui dedit potestatẽ talẽ hominib⁹. In hoc loco declaratur quantũ distat inter doctã malitiã & sanctã simplicitatẽ. Scribæ blasphemãt, simplices laudant. Aliqui etiã qui priùs blasphemabãt, relictis blasphemiis, stupẽtes, ad laudẽ cõuertuntur. Vnde per Zachar. Dominus ait: Auferã sanguinẽ eius de ore eius, vt, scilicet, iam aliis nõ detrahat, & abominationes eius de medio dentiũ, vt, scilicet, nõ loquatur de cætero turpia, & non blasphemet, sed magis Deum laudet, qui gloriosus est & laudabilis & superexaltatus in secula seculorum, Amen.

DOMINICA VIGESIMA, THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE, EX DANIELE 3.

Omnia quæ fecisti nobis Domine, in vero iudicio fecisti, quia peccauimus tibi, & mandatis tuis non obediuimus: sed da gloriam nomini tuo, & fac nobiscum secundum multitudinem misericordiæ tuæ.

Recordare debemus bonorũ quæ amisimus & malorum quæ passi sumus.

RECORDATA est Hierusalem dierum afflictionis suæ, & præuaricationis, & omnium desiderabilium suorum, quæ habuerat à diebus antiquis, cùm caderet in manu hostili populus eius, & nõ esset auxiliator. Hæc verba Ieremiæ in Threnis, specialiter pertinent ad pœnitentes, dum recolunt mala, quæ perpessi sunt, & bona quæ amiserunt. Recordari igitur debemus dierum afflictionis & pręuaricationis nostræ, id est, quantũ peccauimus, & quantum puniti sumus: recolere debemus desiderabilia, id est, bona quæ ante peccatum habuimus, & per peccata amisimus. Desiderabilia etiam bona, quæ nobis promissa erant in cœlis, quæ amisimus culpis nostris. Incidit autẽ populus noster in manu hostili, id est, cordis affectiones in potestate diaboli, cùm non esset auxiliator, deficiente, scilicet, diuino adiutorio. Talis peccatorũ recordatio est diuinę iustitiæ cõmendatio, valde grata est Deo. Vnde in persona pœnitentiũ Isaias: Confitebor tibi Domine, quoniã iratus es mihi, id est, laudabo te, quoniã iustè pro peccatis meis afflixisti me, sed cõuersus est furor tuus, & consolatus es me, id est, in misericordia conuertisti, flagella iracundiæ redimendo & infundendo. Et per Ezech. Dominus ait: Recordabimini viarum vestrarum pessimarũ, studiorumq; non bonorum, & displicebunt vobis iniquitates vestrę & scelera vestra. Non propter vos ego faciam, ait Dominus, notum sit vobis. Ecce quantũ placet Domino recordatio peccatorũ ad pœnitentiã, vt cognoscat homo quæ data sunt sibi à Deo, vt nõ sibi attribuat, sed gratiæ Dei, sicut per Ierem. ait Dominus: Sanctus sum, nõ irascar in perpetuũ: veruntamẽ scito infirmitatẽ tuã. Teste autẽ Seneca: Initiũ salutis notitia peccati: vitia sua cõfiteri sanitatis indiciũ est. Nocte latent mendæ. Qui autem gratia Dei illuminatur, vulnera detegit, & mendas nõ abscondit. Offenditur, sibi displicet, sibi cõfitetur fœditatẽ, desiderat pulchritudinẽ, quæ ibat effusa, redit confusa. Propterea Iob ait: Lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam in manibus meis porto, id est, quicquid in me carnale est, reprehensionibus mordeo, paratus animã meã Deo reposcenti reddere, quod est animã suam in manibus portare. Et per Isa. Dominus ait: Reduc me ad memoriã, & iudicemur simul. Narra, si quid habes, vt iustificeris. Narrãdo enim mala sua & confitendo, citius iustificatur homo. In translatione Septuaginta habetur: Dic tu prior iniquitates, vt iustificeris. Teste enim August. Confessio malorũ initiũ est bonorũ operũ. Vnde, quia iustus in principio accusator est sui, in hodierno officio accusans se pœnitẽs, & Dei iustitiã cõmendans, ait: Omnia quę fecisti nobis Domine, &c. Teste autẽ Greg. Continuus successus temporalium euidentissimũ est diuinæ reprobationis indiciũ. Propterea Dominus flagellat nos, vt vexatio det intellectũ. Vnde Dauid ait: Vniuersum stratũ eius versasti in infirmitate eius. Stratum est aliquod tẽporale, in quo quis delectãdo quiescit. Sed ne quies illa à vera quiete mentẽ retrahat, quicquid in hoc seculo priùs delectabile fuit, Dominus in amaritudinẽ cõuertit. Sicut mamillæ amaritudo apponitur, vt paruulus ad alia cibaria cõuertatur. Vnde per Prophetã Dominus ait: Arguã te, & statuã contra faciẽ tuã. Ad hoc, scilicet, arguã & flagellabo, vt agnoscas teipsum, vt faciẽ tuã interius respicias, non faciẽ meã, quam in te creaui, sed faciẽ tuã, quam tibi fecisti. Faciẽ leonis per superbiã, faciẽ draconis per irã, faciẽ vulpis per dolositatẽ. Quot enim vitia

Peccata nostra debemus cognoscere & accusare.
Seneca.
Isa. 63.
Augustinus.
Gregorius.
Propter bonũ nostrum flagellat nos Deus.
De impœnitentibus & obstinatis.

vitia in se homo habet,quasi tot faciebus deturpatus est. Et per Ezech. Dominus ait: Displicebunt sibimet super malis quę fecerãt in vniuersis abominationibus suis: & scient,quia ego Dominus nõ frustrà locutus sum,vt facerẽ eis malũ. Nõ frustrà,scilicet, ex quo pœnitẽt per flagella. De impœnitẽtibus autẽ dicitur: Frustrà percussi filios vestros,disciplinã nõ receperũt. Vnde Iere. ait: Pro verbis pœnitentiæ,verbis superbię blasphemasti. Et Isa. Combussit eũ in circuitu, *Isa.42.*
& nõ cognouit: & succẽdit eum,& nõ intellexit. Multos enim igne tribulationis succẽdit Dominus,vt cõuertantur,qui nõ cognoscunt tempus visitationis suæ. Ierem. autẽ ait: Percussisti *Ierem.5.*
eos,& nõ doluerunt: attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinã. Et Osee ait: Comederunt alieni robur eius,& ipse nesciuit. Et in Parab. dicitur in persona taliũ: Verberauerunt me,& nõ dolui: traxerunt me,& nõ sensi. Omnia quæ fecisti nobis Domine,in vero iudicio fecisti,quia peccauimus tibi. Hæc cõfessio cõtriti cordis multũ placet Deo. Vnde in Eccles. ait: Misericordia & ira cũ illo. Misericordia,scilicet,in pœnitẽtes,ira in cõtemptores. Et Ezech. ait: Percute manum tuã,& allide pedẽ tuũ. Percutere manũ,est opera sua punire. Allidere pedẽ,est allidere affe-ctum per contritionẽ, vel allidere paruulos suos ad petrã. Multi autẽ qui Deũ per beneficia non *De his qui per*
cognouerũt,per flagella cognoscunt. Vnde per Ezech. Dominus ait: Secundũ viã eorũ faciã eis, *flagella emendantur.*
& scient quia ego sum Dominus. Et rursus Ezech. ait: Confundimini & erubescite super viis vestris domus Israël,in die qua mundauero vos ex omnib[9] iniquitatibus vestris,& habitare fecero vrbes,& instaurauero ruinosa. De hac autẽ peccatorũ cognitione per flagella Eccles. ait: *Eccles.22.*
Pungens oculũ deducit lachrymas,& qui pungit cor,profert sensum. Hic est enim sensus,vt cognoscẽtes peccata, lugeamus & doleamus,& nobismetipsis indignemur: vbi enim multa est sapiẽtia,multa est indignatio. Non igitur peccata nostra excusare debemus,sed cũ humilitate dicere: peccauimus tibi. Perizomata de foliis ficuũ citò arescũt,& arefacta pudorẽ detegunt. Friuola est enim huiusmodi excusatio,nec diu potest abscõdi peccator. Propterea in Eccle. dicitur: *De his qui excusant peccata sua.*
Indisciplinosæ loquelæ ne assuescat os tuũ. Est enim in illa verbũ peccati. Memẽto patris & matris tuę,id est,Adã & Euę,quorũ vtriq; verbo indisciplinato suũ excusauit peccatũ. Et in Eccles. dicitur: Ne dederis os tuũ,vt peccare facias carnẽ tuã,id est,nõ excuses te,vt dicas te carnis fragilitate peccare,nec dicas corã Angelo,nõ est prouidẽtia,ne fortè Dominus iratus super sermones tuos,dissipet cuncta opera manuũ tuarũ. Non igitur corã Angelo,id est,sacerdote,cui peccata cõfitemur,debemus nos excusare,vt dicamus,sicut multi reprobi dicũt: nõ est prouidẽtia, sed omnia casu agũtur. Propterea Ezech. ait: Scribe tibi nomẽ diei huius,in qua cõfirmatus est *Ezech.20.*
Rex Babylonis aduersus Hierusalẽ, id est,spiritus malignus aduersus animã,quãdo,scilicet,homo cõsentit peccato. Nomen autẽ diei scribere,est peccatũ suũ ad memoriã reducere,& omnes circunstãtias notare vt possis cõfiteri,nõ excusare,vel defendere peccatũ tuũ,sicut scriptum est: Stultus vt Luna mutatur,à cornib[9],scilicet,superbię ad rotunditatẽ pilæ,vt sit volubilis & incõstãs,sicut per Isa. Dominus ait: Mittã te vt pilã in terrã latã & spaciosam,tandẽ verò reuertitur ad cornua defensionis peccati. Et quoniã scriptũ est: Nõ iudicabit Dominus bis in idipsum, si tu iudicas te,nõ iudicaberis à Deo: vnde Osee ait in loco vbi dicitur: Nõ populus meus vos, dicetur eis filij Dei viuẽtis. Quãdo enim opera sua accusat,Deus excusat. Cùm enim verè pœnitentes dicunt se nõ esse populũ Dei,Deus populũ suũ & filios suos dicit. Propterea Isa. de filia Chaldęorũ ait: Discooperi humerũ,reuela crus,id est,discooperi per confessionẽ opera tua & reuela delectationes tuas. In tribus autẽ debet peccator se specialiter accusare & culpabilẽ reddere,quia offendit Deũ,occidit seipsum,scandalizauit proximũ: Deo nõ exhibuit honorẽ,sibi cautelã,proximo dilectionẽ. Multum autẽ valet ad accusationẽ nostrã,vt respectũ ad meliores & *In tribus debet se peccator accusare.*
ad sanctorum exẽpla habeamus. Vnde Iob ait: Respiciã homines,& dicã,peccaui. Debemus siquidẽ nos metire cõparatione meliorum & nõ peiorum. Vnde in Eccles. dicitur: Cor suum dabit in similitudinẽ picturæ,& cõtra similitudinẽ vasis oculus eius,vt,scilicet,exẽplum accipiat à bonis. Ecõtrà,mali respectu pessimorum,se iustificare volunt. Et sicut in Eccles. dicitur: Iuxta voluntatẽ suã inueniunt cõparationem: sicut meretrix turpẽ vetulã secum ducit, vt cõparatione eius appareat formosa. Omnia quę fecisti nobis Domine,in vero iudicio fecisti. Ecce quãtum prosunt flagella diuina his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Affligit enim Dominus ad humilitatẽ. Vnde B. Gregorius: In afflictionis tẽpore,humilitas debet apparere,vt quibus resistere virtute nõ valemus,lachrymis obuiemus: quia necesse est diuinum adesse,vbi humanum cessat auxilium. Vnde & verè pœnitẽs fructum tribulationis agnoscẽs,ait: Lætati sumus pro diebus quibus nos humiliasti,annis quibus vidimus mala. Teste autẽ Greg. Semper & vbiq; debet gratias agere,quia semper & vbiq; non desinit ei benefacere. Econtra reprobi *Gregorius. Multiplici ratione Dominus nos affligit.*
valde gaudent, quando flagella Dei euadunt, & omnia eis in hoc seculo prosperè accidunt. Contra quos Isaias ait: Non læteris Philisthæa omnis tu,quoniam cõminuta est virga percussoris tui. De radice enim colubri egredietur regulus, & semen eius absorbens volucrem, & pascentur primogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter requiescẽt. Philisthæa,id est,peccator potione cadens,lætatur quãdo in hoc seculo prosperatur,nõ attendẽs quod in otio & prosperitate de radice colubri,id est, de mala & venenosa cogitatione egredietur regulus,qui hominem flatu occidit. Hoc est malum opus,quod animã perimit,& semen eius,id est,superbia, de bonis oriens,absorbet volucrem,id est, virum iustum vel orationem,quę duas habet alas,id est,ieiunium & eleẽmosynam. De malo etiam opere procedit semen mali exempli, absorbens

volucrem,id eſt,ad excelſa volare cupientem. Primogeniti autem pauperum, id eſt, religioſi clauſtrales paſcuntur ſpiritualibus deliciis,& fiducialiter requieſcunt in ſecreto clauſtri & pace pectoris extra mundi tumultũ. Affligit Dominus non ſolũ ad humilitatẽ,ſed ad purgationem. Vnde per Ezech.ait: Effundi indignationẽ meã ſuper eos pro ſanguine,quem fuderunt ſuper terrã. Quod liquidũ eſt,effunditur vt aliquid abluatur. Sicut Dominus effudit indignationem ſuã ſuper electos vt abluátur,ſuper reprobos vt damnentur. Et per Iſa.Dominus ait:Conuertã manũ meã ad te,& excoquã ad purum ſcoriã tuam. Conuertã manũ vindictę,id eſt,ad puniendum extendã,quam diu quaſi plicatã tenui per patientiã,& excoquã ad purũ ſcoriam tuã,id eſt ſordes vitiorũ igne tribulationis purgabo,& auferã ſtagnũ tuum. Non ſolũ enim ſordes apertas Dominus expellit,ſed hypocriſim occultã,quę per ſtagnũ ſignificatur,eò quòd ſimilitudinẽ habeat cum argẽto. Affligit Dominus ad correctionẽ. Vnde Iſa. Sicut in manu forti erudiuit me Dominus,ne irem in viã populi huius. Teſte autẽ Eccleſ. Curatio ceſſare faciet peccata maxima,id eſt,tribulatio,quæ eſt animæ medicina. Vnde & Pſal.in perſona pœnitentis ait: Conuerſus ſum in ærumna mea,id eſt,in tribulationibus,dum cõfigitur ſpina cõſcientię remordentis. Ventus ſiquidẽ vrens,cunctã vitam Ionæ percutit & areſcit,dum cõſcientia remordens hominem reprehẽdit,& ad mundi contemptũ inducit,ita quod dicat: Renuit cõſolari anima mea in flore temporaliũ & tranſitoria viriditate. Et Ierem.ait: Arguet te malitia tua,quod intelligitur de cõſcientia remordẽte:quia nemo nocens ſe Iudice,abſoluitur. Et Zachar. Qui ex illis offenditur,erit in die illa quaſi Dauid,& domus Dauid,quaſi Dei,ſicut Angelus Domini in cõſpectu eorũ. Quod fit dum peccator flagellatus conuertitur ad Dominũ,& efficitur manu fortis benè operando,& aſpectu deſiderabilis bonũ exemplũ præbendo,in pœnitendo ſtrenuus more Dauid,& abſtinẽs à licitis quia peccauit in illicitis. Domus aũt Dauid dicitur quaſi Dei,quia in illis habitat Deus,qui ſtrenuè pœnitent,& non fictè,ſicut Eſau,qui non inuenit locũ pœnitentiæ, licèt cum lachrymis peteret. Non enim proſunt lachrymæ niſi relinquatur peccatũ. Eſt autem verè pœnitẽs velut Angelus Domini in cõſpectu eorũ,qui eum vident,dum in eo efficitur cultus vilior,ſermo rarior,vultus verecundior,inceſſus maturior. Affligit Dominus malleo tribulationis,vt eruderatis,& quaſi politis lapidibus in nobis ſibi præparet habitaculũ. Ipſe enim nobiſcũ eſt in tribulatione. Vnde & Iob ait: Reuerſus mirabiliter me crucias. Reuertitur enim ad nos cruciando,& cruciat reuertẽdo. Vnde Pſal.ait: Ego dixi in abundãtia mea,nõ mouebor in æternũ,id eſt,tecũ in tribulationibus perſeuerabo. Teſte enim Aug. Nihil abundat in nobis niſi ærumna & tribulatio. Primus ſiquidẽ homo in abundãtia ſufficiente motus,ego nõ mouebor in abundãtia ærumnæ. Vnde per Amos Dominus ait: Veruntamẽ conterens nõ conterã domũ Iacob. Conterẽs temporaliter,nõ conterã ſpiritualiter. Et in Gen.dicitur: Scito quod peregrinũ ſit futurũ ſemen tuũ in terra nõ ſua,& ſubiicient eos & affligent. Et poſt hoc egredientur cum ſubſtantia magna. Sancti enim peregrini ſunt in hoc ſeculo,& multas tribulationes ſuſtinẽt, ſed tandẽ in morte cum ſubſtantia ſua magna egredientur,manipulos bonorũ operũ portãdo. Et Michęas: Ne læteris inimica mea,quia cecidi,conſurgam cùm ſedero in tenebris: Dominus lux mea eſt,irã Domini portabo,quia peccaui ei. Lætatur caro miſera,dum in lutũ proiicitur & ſordidis voluptatibus fœdatur. Cùm autẽ in tenebris aduerſitatis & cõtritionis ſedet homo, Deus ipſum præſentia ſua illuſtrat,dũ patiẽter irã diuinę percuſsionis tolerat. Teſte autẽ Greg. In hoc quod interna perturbatione cõcutimur,dignũ eſt vt ad cõditoris iudiciũ recurramus,vt inde cor noſtrũ adiutori ſuo laudes exhibeat,vnde & pulſatã veriùs imbecillitatẽ ſuæ infirmitatis penſat. Dum igitur in tribulationibus & flagellis diuinæ conſentit anima voluntati,quaſi oſculũ ſuo exhibet creatori,in quo labia ſibi cõtonant,& interiores anhelitus cõſpuunt. Peccauimus tibi,& mãdatis tuis nõ obediuimus. Eſt tempus cõgregandi lapides,id eſt,peccata in memoria habẽdi,& eſt tempus ſpargendi,id eſt,illa cõfitendi: ſicut ſcriptũ eſt: Effundite corã illo corda veſtra,id eſt,ex toto fundite,vt omnia in cõfeſsione dicatis: Effundite corda veſtra tanq̃ aquã,vt nihil remaneat:nõ ſicut vinũ,ne remaneat odor:nõ ſicut lac,ne remaneat color,quod fit dum aliqui excuſant peccata vt albi appareant. Quibus dicitur: Percutiat te Deus paries dealbate. Propterea in Threnis Ierem.ait: Deduc quaſi torrentẽ lachrymas per diem & noctem. Torrens ſiquidem lachrymarum tollit omnia impedimenta peccatorum. Per diem & noctem, vt diſcernas inter ieiunium exultationis,dum guſtato ſpiritu,deſipit omnis caro, & ieiunium mœroris, quod eſt pro peccatis,vel abſentia ſponſi. Et quoniam, teſte Eccleſiaſtico, non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris,vt dignè laudando dicat: Omnia quæ feciſti nobis,in vero iudicio feciſti,cõfitetur peccata,dicens peccauimus tibi. Sicut autẽ ex fumo cordis,vt dicunt Phyſici,procedit vnguis,ita ex cõpunctione cordis procedit fortitudo & perfectio hominis,vnde Pſal.ait: Meus eſt Manaſſes,qui,ſcilicet,præteritas voluptates nõ recolunt ad delectandũ, licèt obliuioni tradunt. Effraim fortitudo capitis mei,vt poſt obliuionẽ voluptatũ eleuemur ad benè operandum. Iuda Rex meus,quia cõfeſsio regit nos tanquam neceſſaria in omnibus. Vnde Iſa. Creaui fructum labiorum pacem,id eſt,confeſsionem,quæ eſt pax & recõciliatio Domino. Propterea in Ioſue dicitur,quod ſors Iudæ egrediebatur cõtra aſcẽſum ſcorpionis,id eſt,diabolus,qui blãditur capite,ſed cauda pungit. Cõtra cuius aſcẽſum pœnitẽs cõfitendo & ſatisfaciendo egreditur. Vnde & ſubditur,quod initiũ ſortis Iudæ,id eſt,pœnitentis & cõfitentis peccata erat à ſummitate maris ſalſiſsimi, & à lingua eius,quę reſpicit ad Meridiẽ, & per aſcẽſum ſcorpionis

Affligit ad purgationem. *Affligit ad correctionẽ.* *Ierem.2.* *Zachar.12.* *Affligit ad eruditionem & cognitionem.* *Augustin.* *Amos 9.* *Michææ 7.* *Gregorius.* *In memoriam debemus habere peccata, & confiteri.*

pionis trāsibat vsq; in Sina. Ecce tres partes pœnitētiæ. Per mare salsissimū,amaritudo contritionis. Per linguam quæ respicit meridiem,confessio oris, quæ ad Christum verum meridiem ducit,qui peccatorum glaciem dissoluit. Per Sina quod interpretatur mensura & mandatum satisfactio operis,quę mandata iniungētis obseruat,& pœnā culpæ commensurat. Hæc tria nominantur in Michęa vbi ait:Dole & satage filia Sion,quasi parturiens dole. Per hoc quod ait: dole,notatur contritio,per hoc quod ait parturiens,confessio quæ profert in lucem peccata aperiendo. Per hoc quod ait satage,designatur satisfactio. De partu autem confessionis ait Psalmista:Tremor apprehendit eos,ibi dolores vt parturientis. Ex timore enim sequitur fructuosus dolor in pœnitente. Sicut autem mulier quæ concepit in magna delectatione,parit in magno dolore:sic peccator secundum quod in deliciis fuit, tormentum & luctum debet habere, vt pœna respondeat voluptati. Aliquando autem, sicut in libro Regum dicitur: Filij veniunt vsque ad partum,& vires non habet parturiens. Quidam enim licèt de peccato doleant,tamen præ pudore confiteri non audent,& ita moritur infœlix puerpera. Quidam autem nec dolent, nec confitentur. De quibus Iob ait:De humo nō egredietur dolor,quia cor terrenis deditum, non dolet de peccatis. Non solùm autem de peccatis actualibus est dolendum,sed de omissionibus,quia, scilicet, mandatis Dei non obediuimus. Vnde Ecclesiasticus: De negligentia tua purga te cum paucis. Pauci enim sunt hodie,qui purgant se de omissionibus & neglegentiis. Omnia quæ fecisti nobis Domine, in vero iudicio fecisti. Quia secundum modum culpæ est modus pœnæ. Vnde in Apocalypsi dicitur: Quantum glorificauit se,& in deliciis fuit, tantum date ei tormentum & luctum. Et Isaias: Secundum magnitudinem operis visitatio eorum. Et iterum:Multiplicatę sunt iniquitates vestrę corā me, & peccata vestra responderunt vobis. Hoc est quod in Ieremia dicitur:Si iniquitates nostræ responderunt nobis Domine, fac propter nomen tuum:quoniā multæ sunt auersiones nostræ. Iusto autem & vero iudicio iniquitates respondent nobis peccatoribus vt secundum modum culpæ sit modus pœnæ. Per omnia autem debemus concordare diuino iudicio. Vnde Isaias: Væ qui contradicit factori. Multò fortius, væ illi qui contradicit redemptori suo. Propterea in Isaia ait Dominus: Posui faciem meam vt Petram durissimam, quis contradicet mihi? Si igitur Deus flagellat nos ad tempus pro peccatis nostris, debemus ad ipsum confugere,& eius misericordiam implorare. Vnde per Isaiam Dominus ait:Ecce tuli de manu tua calicem soporis,fundum calicis indignationis meæ nō adiiciā vt bibas illū vltra,& ponam illū in manu eorū,qui te humiliauerunt. In calice duo sunt,vinū liquidū sursum, fæces autē deorsum. Liquidū sursum tribulatio præsens, fæces in fundo pœna gehennalis. Quod liquidum est à filiis quos flagellat Deus in præsenti gustatur modò, fæces autem reseruantur reprobis in futuro. Dominus autem vult iudicari nobiscum ne expectemus vltimum eius iudicium,sed componamus per arbitros,id est,sacerdotes. Vnde Osee: Iudicium Domini cum habitatoribus terræ. Iudiciū appellat arbitrium siue amicalem compositionem,quæ fit in confessione. Sequitur:Da gloriam nomini tuo,peccata remittendo,& mihi ignoscendo. Teste Seneca: Gloriosum genus vindictæ est ignoscere. Homo autem quàm diu habet manus immundas,seipsum fœdare, & non mundare potest:cùm ceciderit,resurgere ex se non potest. Si igitur mundatur,& reatus illi ignoscitur:si resurgit & leuatur,non potest gloriari in se,sed Deus dat gloriam nomini suo,qui ait:Gloriam meam alteri non dabo. Et nos nomini eius gloriam dare debemus, vnde Dominus in Euangelio Ioannis ait:Qui manducat me,viuet propter me. Seruus enim debet viuere Domino,non quærendo quæ sua sunt,sed quæ sunt Domini. Vnde Bernardus: Quicquid fauoris captas,quod ad Deum non retuleris,furaris. Et iterum: Fidelis reuera Dei famulus es,si de gloria Domini tui, & si non exeunte ex te,sed tamen transeunte per te,nihil tuis manibus adhærere contingat. O bone Iesu,cui non sufficit pax,non sufficis tu. Tu es enim pax,tibi Domine gloria permaneat illibata. Mecum bene agitur si pacem habuero. Da gloriam nomini tuo,& fac nobiscum secundum multitudinem misericordiæ tuæ. Teste autem Gregorio:Magna misericordia fuit, quod Deus fecit nos,cùm nihil essemus. Maior misericordia fuit,quod refecit nos,cùm mali essemus. Maxima quod redemit nos cùm perditi essemus,& renouauit nos cùm indigni essemus. Sicut autem lampas suspenditur vt luceat omnibus,qui in domo sunt,ita Christus suspēsus est in cruce,vt illuminaret omnes qui in mundo sunt. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Penetrabo omnes inferiores partes terræ,& inspiciam dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino. Fracta lampade,oleum effunditur, & fracto Christi corpore in cruce,misericordia est effusa vbique. Bernardus in persona desperantium ait: Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Et postea in persona sua subiungit:Absit absit,imo maior est pietas,quàm quæuis iniquitas. Ex multitudine autem misericordiæ Samaritanus oleum nostris vulneribus infudit,in spiritus sancti infusione vulnera ligauit,dum vulneratus est pro nobis. Liuor enim vulneris absterfit mala nostra. Iumento imposuit, dum à tartaris prædam tulit. Curam commisit Apostolis in ascensione. Duos denarios protulit, dum discipulos ad prædicandum misit,vt illuminaret intellectum,& accenderet affectum,Dominus noster Iesus Christus, cui est honor & gloria, &c.

Mich.4. Simile. Eccle.7. Secundum modum culpæ est modus pœnæ. Isaiæ 59. Item 45. Ieremiæ 14. Diuinis iudiciis concordare debemus. Isaiæ 45. Item 5. Isaiæ 52. De gloria Domini. Seneca. Bernardus. Gregorius. Eccle.24. Simile. Bernardus.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Epistola ad Ephesios.

Ephe.5.

Fratres, videte quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes, &c.

Isa.52. *Cautè ambulare debemus.*

NON in tumultu exibitis, neque in fuga properabitis: præcedet enim vos Dominus. His verbis instruit nos Isaias quomodo cautè ambulare debemus, nō in tumultu, sed cum modestia & discretè: nō in fuga, sed quietè & absq; terrore: nō sine duce, sed initādo Dominū præcedentē. Cautè enim ambulat, qui Christū sequitur. Ipse est enim via in qua nullus errat. Vnde Psalmus: Herodij domus dux est eorū, id est, Christus, qui domus dicitur Herodij, in quo, scilicet, siluestres & rapaces māsuescunt. Reprobi autē in strepitu & perturbatione procedūt. Vnde per Iere. Dominus ait: Ecce ego suscitabo super Babylonē & super habitatores eius, qui cor suū leuauerūt cōtra me, quasi ventū pestilentē, & mittā in Babylonem vētilatores & vētilabunt eā. Qui igitur leuant cor suū contra Deū & cōtra eius mandata superbè venientes, variis tentationibus & dæmonum suggestionibus agitari permittuntur, qui ventilant eos & reddunt inquietos. Et hoc est quod Iob ait: Erunt sicut paleæ ante faciem venti, & sicut fauilla quam turbo dispergit. Et Ezechiel ait: Ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens. Ventus turbinis, tentatio, mentem turbans, à diabolo veniens: nubes, mentis excæcatio: ignis, ardor malitię, feruens in mente. Nisi enim resistamus vento tentationis, obscuratur oculus mentis, & in corde malitia exardescit. Cautè igitur ambulemus, vt palpebræ præcedant gressus nostros, quarum duplex est officium, vt, scilicet, claudantur ad malum & aperiantur ad bonum. Hoc est quod in Parabolis Salomon, ait: Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. Rectam siquidem intentionem exigit Dominus, vt oculo nostro existente simplici, totum corpus actionum lucidum reddatur. Oculus inuidi obliquus est, oculus superbi elatus: oculi auari & luxuriosi ad stercora inclinantur. Prædicti igitur oculi non recta vident, sed tortuose aspiciunt. Palpebræ autem, id est, subtilia consilia præcedere debent gressus actionum, & laqueos diaboli prudenter deprehendere. Vnde in Canticis: Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum. Nasus Ecclesiæ, teste Gregorio, est discretio, per quam ventura vitiorum prælia deprehendit, respiciendo contra diaboli insidias. Damascus siquidem potus sanguinis interpretatur. Et significat diabolum, qui sitit & bibit sanguinem peccatorum, & mille artes decipiēdi habet. Ipse quidem sub nebulam carnalis voluptatis inuoluit pillulas culpæ, & damnationis æternæ: decipit per carnis necessitatem ducens ad crapulam & ebrietatem. Per honestatem ad dissolutionem, per vtilitatum ad dignitatum abiectionem. Decipit autem aliquando per ægestatem, vt ad rapiendum & blasphemandum compellat: decipit per vbertatem, vt per illicitas voluptates dissoluat. Vnde Salomon: Diuitias & paupertates ne dederis mihi. Decipit per speciem boni, ne quod suggerit, peccatum appareat. Propterea per Ieremiam Dominus ait: Adducam super te gentem, cuius ignorabis linguam. Hi sunt dæmones, quorum ignoramus suggestiones, quia dum suggerunt amarum, credimus dulce. Primi parentes crediderunt, quod suggererēt fœlicitatem, & suggesserunt miseriā. Sicut præstigiator creditur sub pilleo ponere talentum, sed sublato in morte pilleo, nō inuenit nisi colubrum. Spirituales autem homines, quos vnctio docet de omnibus eius cogitationes & suggestiones non ignorant. Vnde Dauid ait: Super inimicos meos prudentem me fecisti, id est, contra dæmones. Et iterum ait: Super senes intellexi, id est, super hostes antiquos. Teste enim Eccle. Melior est pauper & sapiens Rege sene & stulto. Videre igitur debemus & vndique diligenter intueri, vt sicut in Zacharia legimus, in lapide vno, id est, viro forti, septem sint oculi. Quorum primo videat præterita, vt defleat. Secundo futura, vt sibi caueat. Tertio prospera ne eleuent. Quarto aduersa ne deprimant. Quinto superiora, vt sapiant. Sexto inferiora, vt decipiant. Septimo interiora, vt sibi in Deo placeant. Primò igitur oportet nos habere circunspectionem, qua deprehenditur peccatū præteritum, præsens, & futurū. Secundò discretionem qua iudicatur deprehensum. Tertiò deliberationē, qua ordinatur quid sit agendum. De primo scriptum est: Omni custodia serua cor tuum. De secundò: Feci iudicium & iustitiam. De tertio: Doce me facere voluntatem tuam. Sapiens igitur, sicut dicitur in Iob, procul odoratur bellū, & exhortationē ducum, & vlulatum exercitus. Longè enim à tentationibus diaboli sibi prouidet, & ex causis præcedētibus cognoscit quāta immineat pugna vitiorū: exhortationē autē ducū appellat suggestiones illorū peccatorū, quæ sub quodā velamine rationis decipiunt. Vitia siquidē honestate virtutū se palliāt: nā versutia se simulat prudentiā, temeritas fortitudinē, tenacitas temperantiā, crudelitas iustitiā, remissio pietatē, timiditas humilitatē, cōtumacia libertatem, inquietudo strenuitatē, pigritia maturitatē: vlulatū autē exercitus, qui, scilicet, ad irrationales feras pertinet, appellat illa peccata, quę omnino bestialia sunt, & nullū rationis habēt velamē. Videte quomodo cautè ambuletis. Via siquidē tenebrosa, est lubrica & spinosa, & ideò lūmine, baculo & calciamētis indigemus. Lumine gratię, baculo fortitudinis & calciamētis, id est sanctorū exēplis. De insipiētibus autem in Cāticis dicit Iere. Via illorū quasi lubricū in tenebris impellentur & corruēt in ea. Et Isa. Nō est populus sapiēs, propterea non miserebitur eis, qui fecit eū, & qui formauit

Margin notes, in page order: *Iere.51.* *De tumultu & perturbatione reproborum.* — *Iob 16.* — *Para.4.* — *De multiplici oculo.* *De discretione contra deceptiones diaboli.* *Gregorius.* — *Vndique debemus intueri & de septem oculis.* — *Iob 39.* — *De palliatione vitiorum.* — *Iere.23.* *Isa.27.*

formauit eum, nõ parcet ei. Et iterum: Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam. Et Osee: Populus non intelligens, vapulabit. Contra incautos & securè peccātes ait Isa. Audi hæc delicata, & habitās cōfidenter, quę dicis in corde tuo, Ego sum, & nō est *Isaiæ 47.* pręter me amplius: nō sedebo vidua, & ignorabo sterilitatē. Venient tibi duo hęc subito in die vna, sterilitas, & viduitas. vniuersa venerūt super te, propter multitudinē maleficiorum tuorū. Delicata anima dicitur, quia nullū laborē pro Christo se pati posse profitetur. Vnde in Deut. dicitur quod nihil publicæ necessitatis iniungebatur his, qui nuper duxerāt vxorē. Amatores autē seculi confidenter habitant, sed amatores Dei semper in timore & tremore Dominū suum expectant, quando reuertatur à nuptiis. Sterilis autem dicitur anima quæ fructum boni operis non profert. Vidua dicitur dum ratio in ea extinguitur, qua comprimere debet sensualitatem, velut maritus vxorē. De improuidis autē & incautis Nau ait: Inimicis tuis ad apertionē pāden *Contra improuidos.* tur portæ terræ tuæ, & deuorabit ignis vectes tuos. In his enim per portas quinq; sensuū quos *Naum 3.* negligenter cōseruat, hostes intrant, & ignis cōcupiscentiæ vectes, id est, munimenta virtutum *De discretione.* consumit. Virtus autem discretionis teste Bernardo moderatrix est & auriga aliarum virtutum. Ad hanc inuitat Apostolus ad Thessalonicēses: Omnia probate, quod bonum est, tenete. Maxime autem vbi vehemens est æmulatio, ibi necessaria est discretio, quæ est ordinatio charitatis. Et quoniam scriptum est: Iustè quod iustum est exequeris. Si facimus iustitiā, faciamus iudicium. Sicut scriptum est: Feci iudicium & iustitiam. Et Isaias: Custodite iudicium & facite *Isaiæ 47.* iustitiā. Cùm igitur discretio auriga sit virtutū, debet præcedere iustitiā, sicut auriga bigā. Videte quomodo cautè ambuletis. Triplex siquidē est via per quā ambulare debemus. Paupertas, *De triplici via.* humilitas, patientia. Paupertas reddit leuē & expeditū. Humilitas modicū, vt sine difficultate per arctam viā possimus incedere. Patiētia fortē & robustū ne deficiamus in via. E contra diuitiæ præmunt, superbia inflat, impatiētia frangit. Duobus autē pedibus ambulandum est in via *Qualiter ambulare debemus.* Dei. Primus, consideratio humanæ fragilitatis, qua calcatur caput serpentis, id est, elatio mentis. Secundus, Spes diuinæ pietatis, qua calcatur cauda desperationis. His pedibus non solùm super terram, sed supra mare ambulamus, id est, super cor tumidum & carnale, cuius fluctus incursus luxuriæ, ventus turbinis, vorago gulæ, commotio turbatæ mentis. Profunditas autem est peccandi voluntas, in qua vix fundus reperitur, quia semper peccaret homo si liceret. Supra hoc mare ambulamus, dum desideria carnis calcamus. Cautè igitur ambulare debemus, *De timore, sapientia, & temperantia.* non quasi insipientes, sed vt sapientes, vt simus discreti & timorati. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Timor Domini scientiæ religiositas, id est, timor Domini facit religiosum cum scientia, cum discretione & prudentia. Omnis quidem victima sale salietur. Sapiens autem vndiq; imminentia pericula intuetur. Vnde in Deutronomio: Vtinam saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent. Saperent præsentia, intelligerent præterita, & nouissima prouiderent, id est, futura, & ita sapienter incedendo dicere possent. Venerunt mihi omnia bona cum illa. Iuxta illud: *Nullum numen abest, si sit Prudentia tecum.* Sapiens autem non declinat ad dexteram neque ad sinistram. Virtus est medium vitiorum vtriusque redactum. *In uitium ducit culpæ fuga, si caret arte: & mala sunt uicina bonis.* *Nil prodest quod non lædere possit idem.* Propterea in Canticis Salomon ait: Vmbilicus tuus sicut crater tornatilis, nunquam indigens poculis. Vmbilicus animæ est temperantia, quæ inter virtutes & vitia media est, sicut vmbilicus inter superiora & inferiora membra, quæ est crater tornatilis, quia circumspectione rotunda, nunquam indigens poculis, quia sapientia fœcunda. Et sicut potus sitim temperat & cor lætificat, sic temperantia ardorem vitiorum restringit, & immoderatum feruorem zeli reprimit. Vt igitur sapienter ambulemus, omnia cum consilio & deliberatione faciamus. Vnde Isaias: *Isaiæ 16.* Ini consilium: coge consilium: pone quasi noctem vmbram tuam in meridie. Ini consilium, vt nihil sine consilio facias. Cogere autem consilium debemus in conscientia nostra: vt illuc pedes & manus, & cætera membra afferant, quæ deliquerunt, sicut scriptum est: Meditabar nocte cum corde meo, & exercitabar. Cùm autē fuerimus in meridie, id est, in medio prosperita- *De numero, pondere, & mensura.* tis, vmbram refrigerij nostri ponamus in nocte, vt memores simus aduersitatis in die prosperitatis, vel prosperitatem transitoriam reputemus aduersitatem. Cùm autem Deus omnia fecerit in numero, pondere & mensura: sit pondus in affectionibus, vt magis diligendus amplius diligatur. Sit numerus in verbo vt pauca & cū deliberatione loquamur. Vnde Eccle. Deus est in cœlo, & tu in terra: ideo sint sermones tui pauci, & maximè de Deo. De quo, etiam teste Gregorio, verbum dicere periculosum est. Et Seneca: Tardiloquum esse te iubeo. Sit mensura in opere, ne modum excedamus, ne genua fortitudinis nostræ nimis infirmentur à ieiunio. Qui *De discretione in carnis mortificatione.* enim carnem suam nimis affligūt, similes sunt malis lotricibus, quæ pannos abluendo, dum nimis fortiter percutiunt, lacerant & consumunt. In quorum persona potest intelligi, quod Psalmus ait: Excussus sum sicut locustæ. Stultus quidem hortulanus est, qui tam fortiter locustas excutit, quod flores vel fructus arboris cum locustis deiicit. Hi sunt qui ita carnem suam affligunt, quod ad bona opera sese inutiles reddunt. Alij autem non secundum maius, sed secūdum minus delinquunt, qui nulla, vel modica pœnitentia motus illicitos reprimere volunt. Sensualitas siquidem nostra ita infirma est, quod non potest subsistere, nisi adiuta baculo gratiæ. Laboranti autem acuta, nec carnes, nec vinum danda. Cùm enim mens ieiuniis à voluptatibus refrænatur, tunc diabolus infrænatur. Equus autem frænatus non potest comedere, potest tamen bi-

men bibere, quod fit, dũ exterius ad opus illicitũ diabolus nõ impellit, malas tamẽ & fluidas cogitationes immittit, tanquam sorbitiunculas quas Thamar fecit Ammon, qui eam corrupit.

De tempore redimendo & malitia dierum. Sequitur: Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt: quasi dicat, vt cautè & liberè ambulare possitis, non quasi insipientes, sed quasi sapientes tempus redimatis comparando, scilicet, vobis oportunitatem seruiendo Deo & vacando diuinis, quod necesse est: quoniam hodie dies mali sunt. *Augustinus.* Dies dicuntur mali pro malitia & miseria hominum. Teste autem Augustino: Duo faciunt dies malos, malitia & miseria, culpa, scilicet, & pœna, sed miseria omnibus est communis. Istos pueros, qui nascuntur, interrogemus quare à ploratu incipiunt, quando plorabat nascens Propheta calamitatis erat. Nondum enim loquitur, & iam Prophetat in labore se futurum. *Augustinus.* Et iterum Augustinus ait: Redimere tempus, hoc est quando aliquis ingerit tibi litem, perde aliquid, vt Domino vaces, nõ litibus. Si quis vult in iudicio tecum contendere & tunicam tollere, dimitte ei & pallium. Et rursus ait: Da nummos vt emas tibi panem, dimitte aliquid malo homini vt emas tibi requiem. Tempus etiam redimit, qui quod minus fecit in tempore vno, resumit in alio. Hoc est autem dies dimidiare: vir autem impius non dimidiabit dies suos. *De dimidiantibus dies suos.* Dies autem implere dicuntur, qui in innocentia permanent. Quidam autem nec incipiunt, & hi in Ægypto mori dicũtur: qui dimidiant in deserto, qui implent, in terra sancta moriuntur. Ex hoc patet quod dies quidam adimunt, quidam redimunt, quidam emũt. Adimunt, qui semper viuunt in iniquitate. Redimunt, qui pœnitent aliquo tempore. Emunt, qui semper viuunt sine crimine. Primorum dies deficiunt. Vnde Psalmus: Defecerunt sicut fumus dies mei. Secundi dimidiant: Vnde scriptum est. Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos. Tertij implent: Vnde de Iacob scriptum est: Mortuus est plenus dierum. Hoc igitur secundo modo debemus redimere tempus, id est, id quod minus in tempore præterito fecimus, diebus malis impedientibus. De hoc autem impedimento bene faciendi ait Isaias: Et erit qui fugerit à facie formidinis, cadet in foueam: & qui se explicuerit à fouea, tenebitur laqueo. Per formidinem auaritia designatur. Diuitiæ enim cum timore possidentur ab auaris. Per foueam luxuria. Iuxta illud Salomonis: Profunda fouea est meretrix. Per laqueum superbia, quæ, subtiliter hominem illaqueat & capit. *De triplici redemptione.* Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Tripliciter dicitur aliquid redimi. Primò dicitur redimi, id est, pretio dato retineri, dum dat aliquis de suo vt melius vacare possit diuino obsequio. Secundo modo dicitur quid redimi, id est, pretio dato recuperari. Hoc modo Christi sanguine sumus redempti. Tertio modo dicitur redimi pretio dato cõpensari. *Daniël. 20.* Vnde in Daniële: Redime eleëmosynis peccata tua. Et in Eccle. Est qui multa redimit modico pretio, restituẽs ea in septuplũ, scilicet, qui per contritionẽ modici temporis & confessionem ab omni absoluitur peccato. In septuplum autem ea restituit dum loco vitiorum multiplicem subrogat numerum virtutum, vt vbi abundauit delictum, superabundet & gratia. Vel restituere dicitur in septuplum, dum per pœnitentiam meretur accipere septiformem spiritum sanctum. Peccata autem restituere dicitur, dũ restituit bona opera in recompensatiõe peccatorũ. Vnde in Numero Moyses ad Regẽ Edom ait: Si biberimus aquas tuas, soluemus quod iustum est. Debemus enim voluptates & delicias, si quas habuimus afflictione pœnitentiæ recompensare. Tempus insuper redimunt, qui iniurias patienter tolerant, vt mentis tranquillitatem seruent. Vnde in Parabolis dicitur: Honor est homini, qui separat se à contentionibus. Non igitur contentiose & durè respondeamus. Mollis enim responsio frangit iram. Quoniam igitur dies mali sunt, cum omni circumspectione & prouidentia debemus eos pertransire. Vnde Apostolus subdit: Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. Quia, scilicet, mali sunt dies, non sitis inconsiderati & indiscreti, sed potius intelligentes quæ sit voluntas Dei, & quærentes quid Deo placeat. Placet enim illi, vt omnia prouide, & cum modestia agantur. Nihil cũ strepitu & perturbatione. Vnde Seneca: Nihil ordinatum est quod præcipitatur, remedia non prosunt nisi immorentur. Quis medicus ægros in transitu curat? Non igitur imprudentes aut leues simus, sed maturi & constantes habeamus in factis humilitatem, in verbis authoritatem. *Ex scripturis & creaturis Dei voluntatem intelligere debemus.* Intelligamus voluntatem Dei ex scripturis & creaturis. Interroga animalia, & docebunt te. Serpens corpus suum exponit pro capite. Beuer seu Castor, dum eum venatores insequuntur, testiculos abscidit & euadit. Eius enim testiculi medicinales sunt, & propter eos à venatoribus caperetur nisi abscinderet eos. & nos propter regnum cœlorum castrari debemus. Ex scripturis autem sanctis, quæ sit voluntas Dei plene possumus intelligere. Vnde Iob: Semel loquitur Deus, & secundò id ipsum non repetit. Loquitur enim per sacram scripturam: non igitur alia signa debemus quærere. Generatio enim praua & peruersa signum quærit. Praua in corde, peruersa in opere, & non datur ei signum, nisi signum Ionæ, qui à ceto fuit absorptus, per quod Christi mors designatur. Sufficiat nobis quòd Christus mortuus est pro nobis. Non quæramus alias visiones, vel alia signa seruiendi illi. Per scripturas enim publicis & occultis quæstionibus singulorum respondet. Vnde Boos ad Ruth. Ne vadas ad aliũ agrum ad colligendum, sed mane in loco isto. Sufficit enim ager sacræ scripturæ, vt cognoscamus Dei voluntatem. Nolite igitur fieri imprudentes. Impedimentum enim prudentiæ est ebrietas, quæ statum mentis euertit. *De ebrietate & sobrietate.* Vnde & subdit Apostolus: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, id est, ex quo procedit malus motus, qui ad luxuriã impellit. Ebrietas enim & nimia ventris impletio, est quasi torcular fœdum humorem libidinis exprimens.

exprimēs. Fatuus autē diaboli, de quo ludibriū facit, est ebrius. Sicut diuites suos habēt fatuos de quibus ludunt. Vnde Anna respondit Heli, qui eam temulentam vino æstimabat. Non me reputes de filiabus Belial. Ebrietas enim de filio Dei facit filium diaboli. Belial autem sine iugo interpretatur. Ebrius autem dissolutus est, & sine iugo legis Dei. Vnde Isaias: Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, viri fortes ad miscendam ebrietatem. Ebrio enim omnia noxia sunt & confusa, nescit discernere bonum à malo vel verum à falso. Potentior autem dicitur magis ebriosus. Vnde & viros fortes appellat, quasi dicat: In hoc fortitudinem vestram iactatis, si præ aliis scyphos exhaurire valetis: vinum enim dicitur quodlibet vitium, quod statum mentis euertit. Vnde in Prouerbiis: Noli regibus vinum dare, ne obliuiscantur sapientiam, ne, scilicet, qui plus cæteris possunt, exemplo vitiorum suorum alios corrumpant, & ita perturbati subiectos molestent. Teste autem Ecclesiastico: Operarius ebriosus non locupletabitur, & qui spernit modica, paulatim decidet. Non locupletabitur bonis spiritualibus, bonis etiā temporalibus frequenter priuatur & pauper efficitur. Vnde Salomon: Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur. Qui autem spernit modica, paulatim decidit: quia per consuetudinē inebriandi se, paulatim ad casum accedit. Plures enim ebrietates inducunt mortale peccatum, quo inducto iterum paulatim decidit de vno mortali in aliud. Sicut scriptum est: Deducet eos in puteum interitus, id est, paulatim ducet de vno in aliud. Nō igitur vacandum est ebrietati, sed sobrietati. Notabilē enim hospitē habet caro, id est, animam. Vnde debet se sobriè viuēdo coarctare, vt tantus hospes meliorem habeat mansionem, vt cum bene fuerit ei, vicem beneficij ei impensi eidem rependat in cælis. Gula autem malus est cocus, qui meliorem partem sibi reseruat, & subtrahit spiritui qui est Dominus ipsius. Habeat igitur anima cocum sobrietatem, cui securè seipsam potest credere. Ipsa enim fidelis est cocus, sanus tam corpori quàm animæ. Qui autem firmiter credit ęternas delicias, restringitur à carnalibus, sicut scriptū est: Erit fides cinctorium renum eius. Nolite inebriari vino. Est ebrietas mala, & ebrietas bona. Ebrietas mala in scripturis appellatur, quicquid statū mētis peruertit. Vnde Isa. Errare fecit Dominus Ægyptum, sicut errat ebrius & vomens. Et in Threnis dicitur: Ad te quoque perueniet calix, inebriaberis atque nudaberis vestimentis, scilicet, virtutum. Quidam autem inebriati sunt calice aureo Babylonis, id est pompa seculari. Diues autem auarus, qui esse sub sentibus delicias reputat. Sicut dicitur in Iob: Pungitur spinis diuitiarum, & more ebrij quod patitur, ignorat. Habet quidem palatum asininum, qui carduos comedit & punctiones non sentit, sic auarus spinas diuitiarum deuorans, non percipit punctiones. De errore autem huiusmodi ebriorum ait Bernardus: Aurum nihil est nisi terra rubra, argentum nihil est nisi terra alba, sed error hominum fecit ea pretiosa. Bona ebrietas est qua homo feruet & inebriatur charitate, & curas seculares obliuiscitur. Qui autem inebriatus est, sumptus & expensas non timet, dummodo suam adimpleat voluntatem: sic ebrij verbo Dei & charitate expensas laboris, & tribulationis non timent, dummodo desiderium suum, & suam in Domino adimpleant voluntatem. Tali ebrietate ebrij erant Apostoli, qui dicebant: Non possumus non loqui quæ audiuimus & vidimus. Ebrij siquidem non possunt compesci à loquendo. Et per Isaiam Dominus ait: Ecce serui mei bibent, & vos sitietis. Et per Ieremiam: Inebriabo pinguedine animas sacerdotum, & populus meus replebitur bonis. De hac bona ebrietate subdit Apostolus: Nolite inebriari vino, sed implemini spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in Psalmis & Hymnis, & Canticis spiritualibus: cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino, quasi diceret: Hoc modo poteritis impleri spiritu sancto, & inebriari spiritualiter, si vos loquentes vobismetipsis intelligitis, quæ dicitis: & vosmetipsos destruitis de his quæ dicitis: Loqui igitur debemus in Psalmis, quæ ad bonam operationem commonent, & Hymnis qui ad Dei laudem pertinent, & Canticis spiritualibus, quæ ad æternum gaudium inuitant, & ideo spiritualiter intelligenda sunt, quia spiritualia sunt quę docent. Non solùm autem loqui vobismetipsis, sed post locutionem & instructionē vestram cantare, & psallere in cordibus vestris cum deuotione debetis. Estote igitur cātantes, id est, Deum laudantes, & de æternis exultantes, sicut Canticum & Hymnus docet, & psallētes bono opere, sicut Psalmus admonet, & hoc in cordibus vestris, id est, spontaneè & deuotè, & hoc totum facite Domino, id est, ad honorem Dei. Præceptum est autem Moysi, vt in sinu suo poneret manum suam: in quo instruimur, quod discretè discutere debemus, si cogitationes nostræ verba & opera ad honorem Dei fiant, & ad Deum dirigantur. Cantemus igitur & psallamus ad honorem Dei in cordibus nostris, vt psalmodiæ diligenter intendamus. Vnde Michæas: Væ qui cogitatis inutile. Et in libro Sapientiæ dicitur, quod spiritus sanctus subtrahit se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu. Qui igitur quiescit, quiescat, qui Deo vacat voce, vacet corde: ne dicatur de nobis, si quiescamus corpore, & vagi sumus mente, viderunt eam hostes, & deriserunt sabbatha eius. Fremunt quidem gentes, & populi meditantur inania: cogitationes autem iustorum consilia. Vt autē cantus nostri cordis Deo placeat vnaquæque virtus stallum suum in choro teneat, quod fit dum vna locum alterius non occupat, sed secundum quod intitulatur in tabula officium suum sibi deputatum peragat ordinatè. Igitur contra tentationem carnis continentia cantet responsorium sobrietatis, & versum castitatis. Contra varias tribulationes patientia legat sanctorum passiones, contra motus elationis humilitas recitet casum Luciferi, &

sic intel-

Isaiæ 5. *Eccle. 19.* *Parab. 23.* *De bona & mala ebrietate.* *Thren. 4.* *Isaiæ 65.* *De cantu spirituali.* *De Psalmodia & modo Psallendi.* *De ordinatione virtutum.*

sic intelligatur de aliis. Latera autem ciuitatis debent esse æqualia, vt vnum partem alterius non occupet, sicut excessus abstinentiæ partem prudentiæ & obedientię plerumque sibi vsurpat. Hi igitur non bene cantant, sed discordant. Eodem modo & illi, de quibus Dominus per Amos ait: Aufer à me tumultum carminum tuorum: & cantica lyræ tuæ non audiam. Voces peccatorum, non sunt voces hominum, sed grunnitus suum. Ita hodie quidam in Ecclesia cantant, denarios expectantes, quibus receptis recedunt. Quidam autem aliquando rugiunt, vt asini, quando hac intentione cantant, vt eorum concubinæ, quæ sunt in Ecclesia, audiant illos. Hi ergo non cantant Deo, sed magis tumultuantur diabolo. Sunt autem quidam in religione, qui solo vsu sine deuotione canunt, dum alios cantare audiunt: sicut oscitat quandoque qui alium videt oscitare. Sunt alij qui integrè non cantant, sed in extremis velut echo resonant. Hi ergo nec spiritu sancto replentur, nec sibimetipsis loquuntur. Loquente siquidem in anima summo abbate, id est, spiritu sancto, silet omnis conuentus inutilium cogitationum. Propterea Psalmus ait: Anima mea in manibus meis semper. Cor enim sine anima hominis est, quasi auis fugitiua, quæ si non cohibetur, citò auolat: & sicut gallinæ quędam furantur oua, quibus incumbant, ita diabolus latenter nobis furatur cor nostrum. Sciens enim quod mens diuisa non impetrat, vnam partem tribuit luxuriæ, aliam auaritiæ, & diuersas partes diuersis vitiis impartitur. Vt autem cantus noster non impediatur per nimiam eleuationem, vel depressionem, tam in prosperis, quàm in aduersis firmiter stemus, & in omnibus Deo gratias agamus, & hoc est quod subdit Apostolus: Gratias agentes semper pro omnibus, id est, pro omnibus donis, vel prosperis, vel aduersis. Et quoniam nec gratiarum actio, nec aliud opus sine humilitate Deo placet, subdit Apostolus: Subiecti inuicem in timore CHRISTI, id est, estote omnes subiecti inuicem, non solùm auditores Prælatis, sed & Prælati subditis in charitate eis seruiendo, & humiliter curam gerendo. Nam & si est maiorum dignitas, ipsa tamen administratoria est. Vnde Apostolus: Omnium me seruum feci. Est ergo maiorum, salua tamen dignitate seruire, sicut minorum est humiliter obedire. Hæc autem tam maiorum, quàm minorum ordinata subiecto debet esse in casto Christi timore, qui humilitatem præcepit. De his autem qui subiecti inuicem esse nolunt, ait Petrus: Dominationẽ contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere, blasphemantes. Dominus autem humilia respicit, & alta à longè cognoscit. Qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

Amos 5.

De discordantibus & malè cantantibus.

De mutua subiectione.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Matthæum.

Matth. 22.

Loquebatur Iesus cum discipulis suis in parabolis, dicens: Simile factum est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.

Verbum Domini corda auditorum lætificat.

LÆTABOR ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa. Eloquia siquidem Domini corda audientium consolantur & lætificant, & diabolum peccatores conuertendo spoliant. Teste autem Gregorio: Maius miraculum est animas conuertere verbo prædicationis & solatio orationis, quàm carne mortuum suscitare. In isto enim caro suscitatur iterum moritura, in illo anima in æternum victura. In his igitur impletur illud, quod in Psalmo dicitur: Posuerunt in cœlum os suum, & lingua eorum transiuit in terra: ideo conuertetur populus meus hic. Dũ enim sancti prædicatores os suum ponunt in cœlum, orationem præmittendo, & lingua eorum transiuit in terra peccatoribus prædicando. Populus ad Dominum conuertitur, & dies pleni inuenientur in eis in bono perseuerando. Qui autem verbum Dei audire non curant absque consolatione, & gaudio spirituali remanent. De quibus per Ieremiam Dominus ait: Pro eo quod non audistis verba mea, perdã ex eis vocẽ gaudij & vocem lætitiæ, vocem sponsi & vocem sponsæ, vocẽ molæ, & lumen lucernæ: vocẽ gaudij expressam exterius, vocem lætitiæ, id est, lætitiam mentis interius, vocem sponsi, & vocem sponsæ, id est, gaudium de coniunctione Christi, & Ecclesiæ, cuiusmodi vox latè patet in Canticis canticorum. Vocem molæ, id est, prędicationis duas molas, spei & timoris complectentis, & lumen lucernæ, id est, intelligentiam diuinæ scripturæ. Orate igitur fratres Dominum, vt diuina eloquia hodie corda vestra lætificent, & animas conuertant. Loquebatur Iesus, &c. Viæ Sion lugent, eò quòd non sint, qui veniant ad solemnitatem. Verba sunt Ieremiæ in Threnis, ostendentis desiderium sanctorum, de conuersione peccatorum, & dolorem quem habet de obstinatione peruersorũ, qui vocati ad nuptias venire contemnunt. Viæ enim Siõ dicuntur sancti prædicatores, qui verbo & exemplo ad solemnitatem cœlestis Sion viã ostẽdunt. Lugent autem, eò quòd stulti, ea quæ sibi sunt noxia, cupiunt, sicut in Parabolis dicitur: Quæ autem vtilia sunt, negligunt eligentes, sicut in libro Iudicum dicitur, rhamnum in Regem, id est, diabolum moribus suis conformem, & reprobati sunt ab oliua, ficu, & vite. Christus dicitur oliua propter misericordiã, ficus propter dulcedinem, vitis propter charitatis feruorẽ, & vini spiritualis iocunditatem. De his autem ingratis, qui ad nuptias venire contemnunt, conqueritur Dominus per Isaiam, dicens: Inuacuum laboraui, & vanè fortitudinem meã consumpsi, vanè,

Iere. 25.

Iudic. 9.

Isa. 49.

vanè, ſcilicet, quantum ad reprobos, quia Chriſti paſsio illis non profuit, imò occaſionaliter obfuit. Vnde ſubiungit: Ergo iudicium meum cum Domino, vt, ſcilicet, Deus pater iudicet inter me & ipſos, quia non debui facere vltra quod nō fecerim, & opus meū corā ipſo. Ipſe enim nouit quod opus meum ad omnium ſalutem ſufficiens fuit. Propterea per Ieremiam conqueritur, dicens: Væ mihi mater mea: quare genuiſti me virum rixæ, virum diſcordiæ in vniuerſa terra? non fœneraui, nec fœnerauit mihi quiſquā: omnes maledicūt mihi, quaſi dicat: Quare genuiſti me ad miſeriā doloris & laboris, qui ferè cum omnibus rixā & diſcordiam habeo? Non fœneraui, nullus ferè pecuniam meam, & nummum gratiæ recipere voluit, vel ſi recepit, acceptum proiecit, & mihi cum multiplicatione fœnoris non reddidit. Nō fœnerauit mihi quiſquam vt daret mihi, vel commodaret momentum vitæ temporalis, & ei redderem cum fœnore vitam æternitatis. Omnes maledicunt mihi, id eſt, fugiunt præcepta mea, & admonitiones meas, ac ſi eſſem excommunicatus & maledictus. Sicut autem qui multa perdit & modicū lucratur, conqueritur, & dicit ſe nihil lucratum fuiſſe: ita Dominus, quia multos perdit, & paucos lucratur, conqueritur quod nulli fœnerat, nec aliquis fœnerari vult illi. Nullus enim ferè tantum vult accipere, quantum ipſe vult dare. Lucrum autem ſuum reputat ſalutem noſtram. Non fœnerauit mihi quiſquam, vt bene operando me ſibi conſtituerēt debitorem. Vnde in Prouerbiis: Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperis, & ipſe viciſsitudinē reddet ei. De nuptiis igitur & his, qui vocati ſunt ad nuptias, Dominus in Parabolis loquens, ait: Simile eſt regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Quia ad nuptias iſtas tam boni quàm mali leguntur intraſſe, manifeſtum eſt quod loquitur de nuptiis & prandio, quod fit in via, non de cœna refectionis æternæ, quæ fit in patria. De qua loquitur Lucas, vbi ait: Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. In cœna ſiquidem delicatiora cibaria apponuntur. Poſt prandium autem cœna reſtat, poſt cœnam nullum reſtat conuiuium. A prandio eiiciuntur multi, à cœna de qua Lucas loquitur: nullus legitur fuiſſe eiectus. Eſt igitur Rex, Deus pater: ſponſus, filius eius Chriſtus: ſponſa humana natura, ſponſa Eccleſia, ſponſa quælibet anima, ſpe, fide & charitate Deo iuncta. Triplices enim nuptias pater fecit filio ſpirituales, generales & ſingulares. Spirituales, & præeminentes nuptias illi fecit, cùm in vtero virginali humanam naturam per incarnationem illi copulauit. Ipſe enim tanquam ſponſus proceſsit de thalamo ſuo. Hanc autem ſponſam in domum traduxit cùm corporaliter in cœlum aſcendit. Vnde per Iſaiam ait: Induit me quaſi ſponſam decoratam corona, id eſt, carne, per quam de diabolo triumphauit, & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis. Ipſe enim ſecundum naturam humanam, quam ſibi coniunxit nomine ſponſæ nuncupatur. Humana ſiquidem natura omnium virtutum monilibus ornata fuit. Sponſus autem & ſponſa in die nuptiarum ſummo cultu ſe adornant: & Dominus cum ſummo ornatu & ineffabili gloria humanam naturam in cœlum traduxit. Generales autem nuptiæ ſunt Chriſti & Eccleſiæ, quæ deſponſata eſt ei de futuro, à primo Abel in ſanctis, vſque ad aduentum ipſius in mundum. Ipſo autē adueniente in incarnatione, in Iordanis flumine, in gentium per Apoſtolos cōuerſione deſponſata eſt, quaſi de præſenti. Vnde Ioan. ait: qui ſponſam habet, ſponſus eſt. Tandē verò ſequitur amplexus, & traductio in domū cùm tradiderit Deo & patri regnū. Vnde in Apoc. dicitur: Venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit ſe, & datum eſt illi, vt cooperiat ſe byſſo candido & ſplendido, quod fiet quando fulgebunt ſancti, tanquam Sol in Regno patris eorum. Byſsinum etiam dicitur iuſtificationes ſanctorum. Sponſa autem dicitur Eccleſia, quę admittitur ad liberorum creationem, ad lectuli penſationem, ad ſecretorum cognitionem. Singulares nuptiæ ſunt, quæ fiunt quotidie in conuerſione peccatoris ad Deum. Vnde Apoſtolus: Deſpondi vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Et Iſa. Habitabit iuuenis cū virgine, id eſt, Chriſtus cū anima caſta: & gaudebit ſponſus ſuper ſponſam, ſicut ſcriptum eſt: Congratulamini mihi. Et gaudebit ſuper te Deus tuus, qui, ſcilicet, gaudet de noſtra conuerſione, mundicia & caſtitate. Hæc autem ſponſa in domum traducitur, cū poſt mortem in cœleſti thalamo recipitur. Sunt autem nuptiæ bonæ, de quibus ſupra dictum eſt: ſunt & malæ, de quibus in Deuter. dicitur: Non ſociabis cum eis coniugia. Filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo. Prohibet Dominus, ne Iſraël miſceat connubia cum gentibus, id eſt, cum malignis ſpiritibus. Filius tuus eſt opus bonum, vt Eleëmoſynam dare, ad Eccleſiam ire. Diaboli autem filia eſt intentio mala. Filię igitur diaboli non des filium tuum, ne mala intentione non facias opus bonum. Filius autem diaboli eſt opus de genere malorum. Filia tua intentio pia. Filio igitur diaboli non des filiam tuam, vt facias opus malum, quaſi pia intentione: ſicut ille qui furatur, vt det pauperibus, vel vt paſcat patrem. Miſit autem Dominus ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias. Inuitat Dominus ad primas nuptias, id eſt, ad fidem dominicæ incarnationis. Inuitat ad ſecundas, id eſt, ad ſacramenta Eccleſiaſtica, & vnitatem Eccleſiaſticæ ſocietatis. Inuitat ad tertias, id eſt, ad honeſtatem ſanctæ cōuerſationis. Miſit autem ſeruos ſuos à principio, Patriarchas, ſcilicet, & Prophetas prænuncios incarnationis. In prima quidem ætate paucos miſit, in ſecunda plures, in tertia magis plures ſecundis. In ſexta autem ætate multos valdè, quod notatur in Eccleſiis maioribus, dum primò pulſatur vna campana, deinde alia, poſtmodum duæ, deinde claſsicum omnibus ſimul pulſatis. In hodierno autem Euangelio dicitur, quod primò miſit ſeruos ſuos, ſecundò miſit alios.

Iere. 15.

De tribus nuptiis.

Iſa. 62.

Deut. 7.

Bis ergo seruos ad inuitandum misit, quia incarnationem vnigeniti, & per Prophetas dixit
Iere.19. futuram,& per Apostolos factam nunciauit, & noluerunt venire. Vnde Ieremias ait: Misit
Dominus ad vos omnes seruos suos Prophetas,cõsurgens diluculo attentè & diligéter admonens,& non audistis. Quantò admonitio crebrior,tantò contemptus maior. Vnde & subdit: Ecce ego mittam,& assumam omnes congregationes aquilonis,id est,dæmones,& interficiam eos. Multi quidem intenti nugis, & ludis cuiusdam incantationis, id est, mundi, ad
Isa.19. Christi nuptias ire non curant. Vnde Isaias: Onus Ægypti. Ecce ascendet Dominus super nubem leuem,& ingredietur Ægyptum. Christi enim incarnatio,& aduentus eius in mundum, onus est Aegyptiorum amantium mundum. Nubes obscura est, & ventis agitatur: & de Christo in nube carnis apparẽte,dicit Isaias: Vidimus eum non habentem speciem neque decorem. Caro autem agitata fuit,& exposita variis tribulationibus. Iterum misit alios seruos.
Isa.50. Ex hoc patet misericordia saluatoris. Vnde per Isaiam: Quis contradicet mihi? Stemus simul, facta,scilicet,pace. Quis est aduersarius meus? Accedat ad me. Multi autem sunt,qui non solùm ea quæ sibi expediunt, à Deo non postulant, verum etiam oblata sibi recipere recusant. Nec tamen diuina pietas contemnentes se contemnit, sed adhuc alios seruos mittit. Ipse enim te-
Item 62. ste Isaia: Calamum quassatum non conteret,& lignum fumigans non extinguet, vel linum fumigans: vtrumque enim propinquum est extinctioni, & teterrimum reddit odorem,& significat peccatorem in peccatis fœtẽtem,quem adhuc Dominus,qui mortem peccatoris nõ vult, vocat, & ad pœnitentiam expectat. Per calamum autem quassatum,qui intus vacuus est,& in palude crescit & agitatur ventis,peccator intelligitur à bonis operibus vacuus in palude vitiorum, quem Dominus multiplici miseria concuti,sed non penitus conteri permittit. Vnde per
Isa.43. Isa. Dicam aquiloni, Da: & austro, noli prohibere. Aquilo dat,sed Dominus aduersis concutit,& quasi intrare compellit. Auster autem,id est,prosperitas, multoties impedit & intrare non permittit. Sequitur: Dicite inuitatis: Ecce prandium meum paraui,tauri mei & altilia occisa sunt,& omnia parata, venite ad nuptias. Inuitati autem specialiter dicuntur Iudæi,quibus hæc promiserat in Patriarchis & Prophetis, quibus postmodum nunciatur prandium paratum, id est, mysterium incarnationis impletum. Tauri autem patres sunt veteris testamenti, qui cornu linguæ percutiebant aduersarios. Ipsis etiam indulta est licentia corporaliter fouendi,& filios carnaliter generandi. Altilia sunt moderni continentes,& seipsos pro regno cœlorum castrantes. Spiritualiter autem altilia Manhu pasta fuerunt Apostoli, qui domestici & commensales Christi,qui ab ipsius ore Domini doctrinam acceperunt,charitate pingues, noui testamenti præcones, pennis contemplationis alta petentes. Tauri & altilia occisa sunt, quasi dicat: Patrum præcedentium mortem aspicite,& remedia vestra eorum exemplo cogitate. Occisa quidem sunt ab eo quod fuerant, & mundo mortui, vel post mortem carnis iam in requie positi. Teste autem Bernardo: Occisio victimarum, id est,afflictio corporum, præparatio est summi conuiuij & æterni. Vnde mors Domini dicitur parasceue, quia præparatio ad gloriam. Prandium meum paraui, & omnia parata sunt,quasi dicat: Introitus regni in fide incarnationis meæ est apertus, qui Adæ fuerat clausus,amota est romphæa in passione. Prandium autem parauit, dum doctrinam iustitiæ, & mensam scripturarum ex omnibus Prophetis, & Doctoribus ordinauit. Rex autem liberalis & munificus in nuptiis filij sui, ex diuersis ferculis prandium parauit, inuitatis carnem suam in cibum, & sanguinem in potum ministrando. Hic est fructus horti conclusi, qui conuiuantibus apponitur. Virgo siquidem tulit Christum,vt fructum,crux vt pretium.
De hoc autem cibo Iudæi admirantes, cùm viderent manna in deserto, dixerunt: Manhu,
Bernardus. id est, quid est hoc? Moyses autem hanc quæstionem non soluit, sed Christus soluit cùm ait: Hoc est corpus meum. Qualiter autem ferculum istud sumendum sit,docet Bernardus, dicens: Manducare carnem Christi,& bibere sanguinem eius, est passionibus eius cõmunicare, & eam conuersationem imitari, quam gessit in carne. Omnia autem fercula hoc ferculo condiuntur. Vnde in Ruth dicitur: Tinge buccellam tuam in aceto, in memoria,scilicet,& imitatione dominicæ passionis. Buccellam dicit: quicquid enim patitur, quasi buccella est, respectu dominicæ passionis. Agnus igitur immaculatus spirituale est,& principale ferculũ in prandio nuptiarum. Sunt alia fercula secularia,quæ satis patent in testimoniis scripturarum. Turtur, scilicet, castitatis, quæ coniugia non iterat. Agnus patientiæ, qui percussus non repugnat. Columba subtilitas spiritus, quoniam altius volat. Ex his autem ferculis caro acquirit castitatem facta mundior, anima securitatem facta fortior, spiritus subtilitatem fa-
Iudith.10. ctus clarior. De his autem ferculis legimus in Iudith: quod imposuit abræ suæ ascopam vini,& vas olei. Iudith siquidem, id est, confessio, apponit vinum confessionis, cum vase olei,id est, cum operibus misericordiæ, vt sic Holofernes vincatur. Marcus autem ait: Omnis victima igne salietur. In quo duo notauit, carnis mortificationem, per hoc quod dicitur,salietur, per ignem verò opera charitatis. Vnde maluit dicere igne salietur quàm sale. De Anna autem legimus,quod obtulit tres vitulos cum farina,& amphora vini,hæc sunt fercula nuptiarum. Tres vituli labiorum, dum oramus & Deum laudamus, & peccata confitemur. Farina, id est,exercitum bonæ operationis, cum vino quod lætificat cor hominis. Fructus autem prandij nuptialis est multiplex, de quo scriptum est in Canticis: Stipate me malis,

me malis, id eſt, fructum malorum, quorum primus pœnitentiæ ſumptus de arbore illa, in qua dominus non inueniens fructum, voluit eam abſcindere, ſed cultor fodit circa radicem, vilitatem vitiorum peccatori aperiendo. Mittit ſtercora, peccata ſua illi memorando, & ſic naſcitur fructus. De quo ſcriptum eſt: Facite fructus dignos pœnitentiæ. Secundus eſt iuſtitiæ, de quo Apoſtolus: Fructus autem iuſtitiæ in pace ſeminatur, colligitur autem de oliua fructifera in domo Domini. Tertius eſt contemplationis, vnde: Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. In Domino manemus, quantum datur humanæ fragilitati, per contemplationem illi adhærendo, & ipſe in nobis gratiam ſuam ad hoc largiendo. Hîc ſumitur de arbore pulcherrima, de qua in Leuitico dicitur: Sumetis fructum arboris pulcherrimæ, & lætabimini coram Domino. Homo quidem pulchra eſt arbor in pœnitentia, pulchrior in iuſtitia, in contemplatione autem pulcherrima. Quartus fructus de ligno vitæ, primus eſt trigeſimus, ſecundus ſexageſimus, tertius centeſimus, quartus infinitus. Ecce quomodo Dominus ex multis ferculis prandium parauit inuitatis virtutibus articulis fidei, & Eccleſiaſticis ſacramentis, atque omnibus ſpiritualibus deliciis. Quàm miſeri, de quibus ſubiungitur: Illi autem neglexerunt & abierunt: alius in villam ſuam, alius in negotiationem ſuam, & negligentes ſalutis ſuæ præconium, abierunt alius in villam ſuam terreno labori immoderatè incumbens. Alius in negotiationem ſuam, terrenis lucris immoderatè inhians. Per negotiationes enim calliditates & ingenia acquirendi pecuniam intelliguntur. In perſona horum ait Iſaias: Omnes nos quaſi oues errauimus, vnuſquiſque in viam ſuam declinauit. Quando exercitus confractus eſt, & diſsipatus, quilibet tenet viam ſuam. Vnde in Deuteronomio dicitur: Per vnam viam ingredieris contra hoſtes tuos, & per ſeptem fugies ab eis. Patet igitur quod confecti erant & à diabolo victi, qui per varias errorum vias incedebant. De his in quarto Regum dicitur, quod facta eſt fames in Samaria, donec venundaretur caput aſini octoginta argenteis, & quarta pars cabi ſtercoris columbarum quinque argenteis. Caput aſininum ſtoliditas ſecularium, qui octauam beatitudinis amittunt abſorpti à ſapientia huius mundi, quæ eſt ſtultitia apud Deum. Columba felle caret. Amaritudo ſiquidem fellis tranſit ei in ſtercora, quæ falſa ſunt & amara, & eis vtuntur pro ſale. Ex magna autem penuria & cariſtia prudentiæ ſpiritualis contingit, quod pro vero ſale vtimur ſtercoribus, id eſt, prudentia mundi & carnis. Teſte autem Auguſtino: Si paleam ſequeris, paleam efficieris. A ſimili, ſi ſtercus ſequeris, ſtercus efficieris. Vnde in libro Machabæorum: Gloria peccatoris ſtercus & vermis. Hi ſunt qui libentius frequentant tabernas quàm Eccleſias, vel Chriſti nuptias, quorum Deus venter eſt. Deus iſte templum habet tabernam, in qua colitur. Altare eius eſt dolium, ſacerdos tabernarius, incenſum carnis aſſatæ fumus, campana mortarium cum piſtillo, cantus blaſphemiæ, dum maledicunt Chriſto plus offerunt tabernariis, qui eos ſpoliant, quàm Chriſti Sacerdotibus vel ipſi Chriſto, à quo centuplum reciperent. O quàm diſsimile palatum iſtorum palato ſanctorum, qui ſupplicia delicioſa fercula reputabant, ſicut ſcriptum eſt in Threnis: Saturabuntur opprobriis. Et ad Hebræos: Rapinam bonorum noſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis. Delicioſum autem erat eis pulmentum, dum caro eorum vngulis carpebatur: delectabile ferculum ex venatione, dum de ciuitate in ciuitatem fugabantur, & tandem ſpiculis ſauciabantur. Sequitur: Reliqui tenuerunt ſeruos eius, & contumeliis affectos occiderunt. Hi non ſolùm venire contempſerunt, ſed vſque ad mortem Chriſti ſeruos perſecuti ſunt. Hæc perſecutio à Iudæis cœpit. Vnde Dominus ait: Hieruſalem, Hieruſalem, qui occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te miſsi ſunt. Et Propheta ait: Fel draconum vinum eorum. Draco inimicatur elephanti, qui eſt animal caſtum, hic eſt diabolus, qui hoſtis eſt caſtitatis. Felle autem diabolico amaricati Iudæi delectabantur in malitia, & bibebant iniquitatem, tanquam vinum. Venenum autem malitiæ eorum velut venenum aſpidum inſanabile erat, quia nec doctrina, nec miraculis, neq; beneficiis compeſcebantur à nequitia ſua. Et idcirco Dominus iuſtam vltionem cepit de ipſis. Vnde & ſubditur: Rex autem cùm audiſſet, iratus eſt: & miſsis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum ſuccendit. Audiuit Rex cœleſtis vocem ſanguinis occiſorum. Vox quidem ſanguinis dicitur euidentia patrati facinoris. Iratus dicitur Rex, licèt cum tranquillitate iudicet, ſed hoc dicitur, quia quod iratus ſolet facere, facit. Vnde Iſaias: Ipſi ad iracundiam me prouocauerunt & afflixerunt ſpiritum ſanctum eius, & conuerſus eſt in inimicum, & ipſe debellauit eos. Sicut enim impetum torrentis, ita iram potentis incurrere periculoſum eſt. Miſsis autem exercitibus Romanorum ſub Tito & Veſpaſiano, perdidit homicidas illos, id eſt, Iudæos, & ciuitatem eorum, Hieruſalem, ſcilicet, ſuccendit. Vnde Ezechiël ait: Ecce ventus turbinis veniebat à Aquilone, id eſt, flatus tempeſtatis à Gentibus, & nubes magna & ignis inuoluens. Nubes tribulationis, & ignis duræ captiuitatis, & ſplendor in circuitu eius, id eſt, aperta Dei vindicta, licèt autem ante tranſmigrationem Babylonis fuiſſent idolatræ, non tantùm puniti ſunt, ſicut puniuntur hodie pro Chriſti & diſcipulorum eius morte. Miſsis inſuper exercitibus ſuis, id eſt, Angelis, per quos iudicium exercebit, perſecutores eius perdet, & ciuitates eorum, id eſt, carnem in qua habitauerunt cum anima, igne gehennali cremabit. Tunc ait Rex ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exi-

Iſa.53. *Deut.28.* *4.Reg.6.* *Auguſtinus.* *Iſaiæ 63.*

tus viarum, & quoſcunque inueneritis, vocate ad nuptias. Paratæ ſunt nuptiæ, id eſt, omne ſacramentum incarnationis peractum eſt, natiuitas, paſsio, & alia per quæ Deus operatus eſt ſalutem noſtram in medio terræ. Iudæi autem qui inuitati fuerunt, non ſolùm per Legem & Prophetas, ſed per ipſum Chriſtum corporaliter cum ipſis conuerſantem, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, alios inuitando: quia ſermo Dei ſi alicubi laborat, alibi requieſcit. Ad exitus viarum, id eſt, ad Gentes, extra viam veritatis errantes, quæ, ſcilicet, ſunt extra Fidem, Spem & Charitatem. Hæ enim ſunt tres viæ, vel actiones ſunt viæ, exitus viarum, defectus actionum. Dum enim eas in terrenis actibus proſpera nulla comitantur, facilius plerunque conuertuntur. Quidam enim non facilè conuertuntur, niſi proſperitas ſeculi illis deficiat. Fœlix neceſsitas, quæ ad meliora compellit. Propterea per Oſee Dominus ait: Corrumpam vineam eius, & ficum eius, de quibus dixi: Merces meæ hæ ſunt, quas dederunt mihi amatores mei. Vinea eſt lætitia cordis, ficus dulcedo temporalis iocunditatis, quæ plerunque peccatoribus auferuntur, vt per flagella conuertantur. Exitus inſuper viæ eſt conſummatio vitæ, quam qui diligenter attendit, libenter ad Chriſti nuptias vadit. Sunt autem duæ viæ, vna bona, & alia mala. Exitus bonæ viæ, eſt vita æterna: exitus malæ, pœna gehennæ. Si exitus iſtos attenderemus, facilius ad Dominum conuerteremur. De huiuſmodi exitu Moyſes ait: Vtinam ſaperent & intelligerent, ac nouiſsima prouiderent. Qui igitur de luxuria tentatur, cogitet quod homo cùm mortuus fuerit, hæreditabit ſerpentes & vermes: tales hæredes de carne ſua generans, & eos paſcens. Qui tentatur de auaritia, cogitet quod nudus reuertetur in terram ſuam, & poſsidebunt alieni diuitias ſuas. Poſſunt autem prædicta de malis viis intelligi. Sunt enim quædam viæ currentium poſt huius mundi diuitias. De quibus ſcriptum eſt: Vias quæ à ſiniſtris ſunt, ignorat Dominus. Sunt viæ quærentium ſapientiam ſeculi, de quibus ſcriptum eſt: Sunt viæ quæ videntur homini rectæ, nouiſsima autem ducunt ad mortem. Sunt viæ quærentium voluptatem. De quibus ſcriptum eſt: Nónne magis viæ veſtræ prauæ ſunt. Qui in his viis ſunt, mali omnes ſunt. Propterea Dominus ait: Ite ad exitus viarum. Priores viæ, exitum habent ſecularium renunciationem, ſecundæ crucis Chriſti humilitatem, tertiæ carnis mortificationem. Ad hos exitus viarum ire debemus, vt ad illos peccatores inuitemus. Et quoniam non eſt acceptio perſonarum apud Deum, & Eccleſia nulli claudit gremium: dicitur eis: Quoſcunque inueneritis, id eſt, cuiuſcunque conditionis, vocate ad nuptias, ad fidem, ſcilicet, incarnationis. Et egreſsi ſerui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, bonos & malos, & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium. Egreſsi ſunt ſerui, id eſt, prædicatores, de Iudæa in vias & in ſectas Gentium. Vnde Iſaias: Ecce Gentes quas neſciebas, vocabis, id eſt, quas priùs non approbabas: & Gentes quæ te non cognouerunt, ad te current. Et iterum ait: Timebunt, quia ab Occidente nomen Domini, & qui ab ortu Solis gloriam eius, cùm venerit, quaſi fluuius violentus, quem ſpiritus Domini cogit. Venit Dominus vt fluuius violentus, dum compellit introire. Fluit autem & tranſit per conualles & humiles. Nullus ab hoc fluuio repellitur, omnibus patet, quem ſpiritus Dei cogit. Vnde in Hymno dicitur: Ipſa te cogat pietas. Congregauerunt bonos & malos. Hîc permixti ſunt boni cum malis, granum cum palea. Boni ſoli nuſquam ſunt, niſi in cœlo. Mali ſoli nuſquam ſunt, niſi in inferno. Qui hîc malos non tolerat, ipſe ſibi per impatientiam ſuam teſtis eſt, quia bonus non eſt. In tritura areæ, grana ſub paleis premuntur, flores inter ſpinas oriuntur, & roſa quæ redolet, creſcit cum ſpina, quæ pungit. Sic Caim & Abel, ſic in arca Cham reprobus, & alij duo boni, ſic Loth inter Sodomitas, ſic Iſaac & Iſmaël, Iacob & Eſau, vnus electus & alius reprobus. Bonus non fuit, qui malos tolerare recuſauit. Iob: Frater fui draconum & ſocius ſtruthionum. Et ad Ezechielem Dominus ait: Fili hominis increduli, & ſubuerſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas. Et in Apocalypſi dicitur: Scio vbi habitas, vbi ſedes eſt Satanæ. Et Apoſtolus ait: In medio nationis prauæ & peruerſæ lucetis, ſicut luminaria in mundo. Teſte autem Gregorio: Ferrum animæ noſtræ nequaquam producitur ad ſubtilitatem acinis, ſi hoc non eraſerit alienæ lima prauitatis, bonus non fuit quem malorum prauitas non probauit. Intrauit autem Rex vt videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali. Rex nuptias intrat, vt diſcumbentes videat, quando in præſenti, quicquid vnuſquiſque ait, ſubtiliter penſat & diiudicat. Vnde in Ezechiële dicitur: Ecce ego iudico inter pecus pingue & macilentum: quod intelligitur de bona pinguedine charitatis. Hoc autem ad vltimum iudicium poteſt referri. Tunc enim Chriſtus videbit & videri faciet merita ſingulorum. Vnde per Sophoniam ait: Scrutabor Hieruſalem in lucernis, id eſt, aperto ſcrutinio: & viſitabo ſuper viros defixos in fæcibus ſuis. Pro fæcibus ſiquidem culpæ dabitur eis fæx pœnæ, quæ non terminabitur: ſicut ſcriptum eſt: Fæx eius non eſt exinanita, bibent omnes peccatores terræ. Per hominem autem non veſtitum veſte nuptiali, intelliguntur qui fidem habent, & non charitatem. Multos enim inuenit habentes fidem, id eſt, articulorum fidei, & Sacramentorum profeſsionem, & non opera charitatis, quæ eſt veſtis nuptialis. Hæc ſunt vaſa vacua, ſed ſignata. Hi ſunt Saul inter Prophetas, Adam inter arbores Paradiſi. Non prodeſt autem fides ſine charitate.

Exitus viarum. *Oſee 2.* *Iſaia 59.* *Ezech. 33.*

Fideles

Fideles quidem in dilectione acquiescent. Vestis autem charitatis inter duo ligna texitur. Quorum vnum est: Quod tibi non vis fieri, alij ne feceris. Aliud: Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, eadem facite illis. Sicut autem in duobus lignis superiori & inferiori texitur vestis, ita in duobus præceptis charitas habetur in dilectione Dei & proximi. Hæc vestis calefacit, tegit & ornat, vt defendat à frigore, à turpitudine, à nuditate, & à pudore peccati. Si quis autem ad carnales nuptias inuitatus veniret inter gaudentes, & festa celebrantes despectis vestibus, apparere erubesceret: nos ad Dei nuptias venimus & sordidam cordis vestem mutare dissimulamus. Teste autem Augustino, vt ad illud ineffabile gaudium venire possimus, quantum possumus bonis operibus intendere studeamus, quotidie conscientias nostras intus aspicientes, si quid in stola animæ nostræ, aut per negligentiam diffutum, aut per luxuriam sordidum, aut per iracundiam combustum, aut per inuidiam conscissum, aut per auaritiam esse tenebrosum cognoscimus. Festinemus igitur cum Dei adiutorio vulnerata curare, reparare perdita, & ad candorem iustitiæ, ea quæ obscurata fuerunt, reuocare. Sequitur: Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Amice per fidem & Sacramentorum professionem. Et quia naturam non odit, qua audacia & temeraria præsumptione huc intrasti, non habens vestem nuptialem, charitatem, scilicet, noui hominis, sed culpam veteris. At ille obmutuit, quia non est ibi locus negandi, excusandi, vel aduocandi, nihil ibi proderunt Aristoteli argutiæ suæ, ibi Plato cum gymnasiis suis obmutescet & palpitabit. Tunc enim obstruentur ora loquentium iniqua. Omnia enim peccata notoria erunt, nec vlla tergiuersatione negari poterunt. Impij enim in tenebris conticescent. Vnde in libro Sapientiæ dicitur: Non habebunt allocutionem in die agnitionis, id est, in die iudicij, non inuenient quid Domino respondeant. Si autem ad præsentem statum prædicta verba referantur, dicendum est quod obmutuit, quia confiteri noluit. Quàm miseri qui peccata differunt confiteri. Qui enim veniam pœnitenti promittit, diem crastinum non spopondit. Tunc dixit Rex ministris: Ligatis manibus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Ligantur pœna, qui à bonis operibus ligati fuerunt culpa. Qui autem hîc à malo ligari noluerunt, ligari in pœna meruerunt. Manus ligantur quæ hîc fuerunt plenæ sanguine, per malam operationem: pedes ligantur qui veloces fuerunt ad malum, & pigri à gressibus bonorum operum. Singulis enim pœnis singula membra subiicientur, quæ hîc singulis vitiis seruierunt. Pedes insuper & manus ligantur, dum potestas benè operandi aufertur. Mittuntur autem in tenebras exteriores, qui hîc excæcati peccatis tenebras habuerunt interiores. Qui igitur extra lucem spiritualem permanserunt, extra lucem visibilem missi sunt. Ignis siquidem infernalis ardet ad pœnam, sed non lucet ad consolationem, imò ad confusionem, vt tormenta sua videant, & dæmonum figuras horribiles. Vnde Isaias: Ambulate in lumine ignis vestri & in flammis, quas succendistis. Et Isidorus: Sicut ille ignis non arsit ad trium puerorum supplicium, sed arsit ad comburendum ligamina vinculorum: ita ignis gehennæ & lucebit miseris ad augmentum pœnarum, vt videant vnde doleant, & non lucebit ad consolationem, vt videant vnde gaudeant. Ibi erit fletus oculorum, qui vagi fuerunt in vanitate: & stridor dentium, qui gauisi sunt edacitate. Ibi erit fletus oculorum præ nimio ardore, & stridor dentium præ nimio frigore. Fletus ex fumo ignis exterius affligente. Teste enim Isa: Erit populus quasi esca ignis. Stridor dentium ex frigore interius cruciante. Sequitur valde terribilis sententia: Multi enim sunt vocati, pauci electi. Multi vocati per prædicationem, pauci electi per vitæ sanctitatem. Si dixisset Dominus: Multi electi & pauci damnati, deberet quilibet timere, ne fortè vnus esset de illa paucitate. Si mille in vnum congregati essent, & certi essent quòd vnus solus fulminaretur, nónne audito tonitruo omnes trepidarent? Quantò magis timere deberent si certi essent quòd multi fulminarentur, & pauci euaderent. Teste autem Augustino: Sicut pereunte mundo pauci salui facti sunt per aquas diluuij: ita ad comparationem pereuntium paruus est numerus electorum. In areæ tritura pauca sunt grana, quæ horreo reseruantur, sed grandes acerui palearum, quæ igne comburuntur. Multorum est incipere, paucorum perseuerare. Arca ampla in inferioribus, & stricta in superioribus fuit. Ex omnibus qui de Ægypto venerunt duo tantum in terram promissionis intrauerunt. Vnde Isaias: Et erit congregatio in messe, quod restitit, id est, quod euasit de manu diabolici messoris, & brachium eius spicas legens, id est, pauperes & relictos. Et per Michæam Dominus ait: Væ mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ: non est botrus ad comedendum. Magnos siquidem racemos vindemiat diabolus, & paucos & modicos, qui remanent pòst vindemiam diaboli, colligit Dominus noster Iesus Christus, cui est honor & gloria in secula seculorum.

De veste charitatis.

Ad vocē Regis obmutescit qui sine veste nuptiali intrauit.

De ligatione manuum & pedum.

De igne infernali.

De fletu oculorum, & stridore dentium.

Isa.9.

De multitudine vocatorum & paucitate electorū.

Mich.7.

DOMINICA VIGESIMAPRIMA, THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE, EX HESTER 13.

**In trãslatione nostra sic habetur: In ditiõe enim tua cũcta sunt posita: & nõ est qui poßit resistere tuæ voluntati, si decreueris saluare nos, cõtinuò liberabimur: Et in fine subiungitur: Non est qui resistat maiestati tuæ.*

*In voluntate tua Domine vniuersa sunt posita, & non est qui poßit tuæ resistere voluntati: tu enim fecisti omnia, cœlum & terram, & vniuersa quæ cœli ambitu continentur, Dominus vniuersorum tu es.**

Isa. 46.

De effectu & de virtute võlũtatis diuinæ.

De duplici voluntate Dei.

CONSILIVM meum stabit, & omnis voluntas mea fiet. Verba sunt Isaiæ, ostendentis efficaciam & virtutem diuinæ voluntatis. Omnia enim quæcunque voluit, fecit: sicut Domino placuit, ita factum est. Siquidem apud Deum nec verbum dissidet ab intentione, quia veritas est: nec factum à verbo, quia virtus est: nec modus à facto, quia sapientia est. Dixit, & facta sunt, & quomodo mandauit & voluit, ita fecit. Sicut autem quicquid vult, facit in hoc seculo, in voluntate eius posita, & placent ei. Solum peccatum quod nihil est, illi displicet: & ideo si diuinæ volumus voluntati concordare, omnia quæ fiunt in hoc seculo, debent nobis placere, & in omnibus debemus gratias agere. Prædicta autem verba de voluntate beneplaciti, quæ Deus est, intelligenda sunt. De voluntate siquidem, id est, de signo voluntatis eius scriptum est, quod omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, non tamen omnes salui fiunt. Vult enim non simpliciter vel absolutè, neque voluntate prædestinationis suæ, sed vult quantum est in eius bonitate, id est, vellet nisi peccator impedimentum præstaret. Nihil autem contra iustitiam suam simpliciter potest velle, neque ad cœlestes margaritas porcos recipere. Præceptis igitur eius, & prohibitionibus, consiliis, & exhortationibus, quæ sunt signa diuinæ voluntatis, contradicere & resistere ex eius permissione possunt peccatores, sicut in Euangelio dicitur: Quotiens volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos suos sub alis, & noluistis. De voluntate igitur simplici & absoluta, quæ est ipse Deus, subditur: Non est qui possit resistere voluntati tuæ. Propterea in Canticis, manus eius dicuntur tornatiles, quia more torni sunt expeditæ. Nihil enim ad operandum eis resistit. In cœlo siquidem & in terra quæcunque voluit, fecit. Attingit enim à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. A fine quidem cœli vsque ad finem inferni, per medium mundi de cœlo eiiciendo superbum, in mundo refrænando malignum, in inferno spoliando auarum. Disponit suauiter, in cœlo Angelos confirmando, in mundo peccatores redimendo, in inferno redemptos liberando. Attingit insuper à fine primæ creationis vsque ad finem vltimæ resolutionis, creando, recreando & reparando. Creando de primordiali materia, recreando à culpa, reparando à miseria. Cùm igitur voluntati eius nemo resistere posit, sicut scriptum est in Prouerbiis: Non est sapientia, non est prudentia contra Dominum. In ipso solo debemus sperare, & ei firmiter adhærere. Vnde Augustinus ait: Domine, si vis quod recedam à te, da mihi alium te, alioquin non recedam à te, sed reuertar in te. Et Ieremias: Maledictus homo qui confidit in homine, & erit quasi miricæ in deserto, quæ sunt steriles, & sine fructu, non in altum crescentes, sed iuxta terram serpentes. Et subiungit: Benedictus verò qui confidit in Domino, & erit tanquam lignum quod transplantatum est super aquas, quod ad humorem mittit radices suas. De terra quidem culpæ transplantamur in terram gratiæ. Omnes enim nascimur filij iræ. Transplantamur etiam de bono in melius, & tandem de bono gratiæ in bonum gloriæ. Mittunt autem sancti cordis radices, dum in eis multiplicantur virtutes: quod fit in Baptismo, vel ad humorem diuinæ gratiæ. In ipso igitur debemus sperare, sine quo nihil possumus facere. Vnde dictum est Ioseph: In tota terra Ægypti non mouebit quisquam manum aut pedem sine imperio tuo. Et in libro Iudicum dicit Barac ad Delboram: Si venis mecum ad prælium, ibo: si nolueris pergere, non pergam. Delbora interpretatur apis. Sine api diuinæ gratiæ pugnam aggredi non valemus. Propterea Mardochæus ab iniquo Aman valde oppressus, & morti adiudicatus ad diuinam gratiam recurrens, & supernum auxilium implorans, in hodierno officio ait: In voluntate tua Domine, vniuersa sunt posita, & cætera quæ sequuntur. Et nos exemplo ipsius, quem Dominus liberauit, quotiens tentat nos diabolus, ad orationem confugere debemus. Ferro siquidem orationis, dum constanter supplicamus & in oratione perseueramus, percutienda est petra, id est, Christus, ita quod scintilla ignis spiritus sancti eliciatur, quem in esca, id est, in corde, à carnalibus humoribus desiccato, recipere debemus, & postmodum ignem augmentare. Ligna bonorũ operum apponendo, & festinare debemus, non in crastinũ expectare, ne fortè ignis extinguatur. In prædicta autem oratione captat Mardochęus diuinã beneuolentiam à potentia, sapiẽtia, benignitate. In voluntate tua vniuersa sunt posita, & non est qui possit resistere tuæ voluntati. Ecce potentia. Tu fecisti cœlum, & omnia quæ cœli ambitu continentur. Ecce sapientia summi artificis, qua fabricatus est auroram & Solem, mundum & ornamentum eius. Dominus vniuersorũ tu es. Ecce benignitas omnia gubernantis, qui tanquam paterfamiliâs in domo cuncta regit in mundo. Ipse quidẽ appendit tribus digitis molem terræ. Hi sunt potentia, sapientia & misericordia seu benignitas. Potenter enim pœnas sustinuit,

In illo solo sperandum est cuius võlũtati nemo resistit.

Augustin.

Prouerb. 21.

Ierem. 17.

Iudic. 4.

In tribulatione recurrendũ est ad Deum.

De oratione Mardochæi.

nuit, sapienter enim diabolum vicit, misericorditer hominem liberauit, qui tamen sola voluntate potuit liberare: quia in eius voluntate vniuersa sunt posita. Attendere igitur debemus omnipotentem vt timeamus: sapientem vt reuereamur: & coram illo, qui omnia nouit, peccare erubescamus. Scriptum est enim: Qui finxit oculum, non considerat? Benignum vt diligamus. Potentia siquidem reddit eum metuendum, sapientia reuerendum, benignitas diligendum. Timor hostiarius est cordis expellens malum, sicut in Ecclesiastico scriptum est: Timor Domini expellit peccatum. Reuerentia & verecundia reddunt honestum. Dilectio monet & incitat ad benè operandum. Per timorem autem debemus descendere in Babylonem, vt ibi curemur, considerando, scilicet, inferni confusionem, & Dei potentiam, cuius manus euadere non valemus. Achas noluit sibi petere signum in profundum inferni, neque in excelsum supra. Hi sunt reprobi, qui non curant cogitare de pœnis inferni, vel de gaudio Paradisi, nec metuunt eum qui habet potestaté corpus & animam mittere in gehennam, cuius potentiā nemo potest declinare. Vnde per Amos Dominus ait: Si descenderint vsq; ad infernum, inde manus mea educet illos: & si ascéderint vsq; in cœlum, inde detraham eos. Et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos: & si celauerint se ab oculis meis in profundum maris, ibi mandabo serpenti & mordebit eos. Descendentes igitur in profundum inferni, id est, ad ima vitiorum, & ascendentes vsq; ad cœlum per elationé, & abscondentes se in vertice Carmeli, id est, in sublimitate abundantię temporalis, Dominus ad pœnam educet. Similiter eos qui in mari, id est, in corde amaro peccata sua celant, mordet serpens antiquus. Ostendit autem Christus potétiam suam, vt eam attenderemus, qui solus supra mare siccis pedibus ambulauit, qui in mundo existens, pedes non intinxit, quia nec modicum veniale cómisit. Ipse solus fluctus maris sedare potuit, quia venti & mare obediunt ei. Vnde Augustin. ait: Venit Deus ambulás supra mare, surgebat, fluctus & calcabátur, fremés pelagus sub Domini vestigiis murmurabat, sed tamen nolens, volensq; portabat eum. Quantumlibet tumores seculi, potestatesq; cósurgant, premit eorum caput nostrū caput, id est, Christus. Vnde per Amos Dominus ait: Conteram vectes Damasci, id est, rigidos & potentes huius seculi, & disperdam habitatores de campo idoli, id est, de lata via auaritiæ, quæ est idolorum seruitus, & tenentem sceptrum de domo voluptatis, id est, luxuriæ. Sceptrum autem luxuriosi tenere dicuntur, dum alij ab ipsis tanquam ducibus malo exemplo corrumpuntur, licèt autem fortem armatum fortior superueniens alligauerit, ipse tamen vincula eius quandoq; laxat & ad probationem electorum suorum, vel ad ruinam impiorū aliquando apertè sæuire, aliquando occultè insidiari permittit. Vnde Osee ait: Ingressus est fur spolians, latrunculus foris. Fur surripit, latro violenter rapit. Diabolus enim non solùm est leo apertè inuadens, sed & draco occultè inficiens. Vnde in Genesi dicitur: Fiat Dan coluber in via, Cerastes in semita. Coluber est blandiendo seducens illos, qui in via sunt præceptorum. Cerastes autem est serpens cornutus à semita perfectionis & consiliorum violenter auertens. Tandem verò Dominus gladium suum euaginabit in eum, quando, secundum quod ait Isaias, Percutiet terram virga oris sui, id est, doctrina Euágelica per Eliam & Enoch & vltimos prædicatores, terrenos, & terrena operą destruet, & spiritu oris sui, id est, potentia sui præcepti, interficiet impium Antichristum, & impiū diabolum cum suis complicibus, qui ei adhærét. Tunc enim vultur descendens ad iudicandum, gladio oris sui deuorabit carnales. Sicut scriptum est: Gladius meus deuorabit carnes. Teste autem Zacharia: Exibit vt fulgur iaculū eius, & Dominus in tuba canet. hoc erit in iudicio. Iaculum eius appellat sententiam iudicantis. Ex consideratione igitur diuinę potentiæ valde timere debemus, dum lapsum Luciferi, & reproborum attendimus. Vnde Isaias: Quomodo cecidisti Lucifer, qui manè oriebaris: corruisti in terram, qui vulnerabas Gentes, vsq; ad infernum detraheris. Ecce triplex diaboli casus, per superbiam ex cœlo, per Christi mortem in mundo, per iustitiam in inferno. De hoc autem diuino timore Bernardus ait: Tu qui desideras aduentum Saluatoris, timeas scrutinium Iudicis, qui dicit per Prophetam: Scrutabor Hierusalem in lucernis. Nihil inscrutatum relinquet oculus eius. Scrutabitur corda & renes Deus. Ipsa hominis cogitatio confitebitur ei. Et quid tutum in Babylonia si Hierusalem manet in scrutinio? Debemus autem non solùm diuinam potentiam, sed insuper attendere summi artificis sapientiam, de qua subditur: Tu fecisti cœlum & terram, & quæcunque cœli ambitu continentur. Ad literam patet quod Dominus cœlum & terram creauit. Spiritualiter autem cœlum multipliciter dicitur: vno modo dicitur cœlum sublimitas cœlestium virtutum. Vnde Iob: Suscipe cœlum, & intuere, & contemplare æthera, quod altior te sit. In cœlo æthere supernas potestates accipe, quasi dicat: Vide quantum à diuina celsitudine separeris, qui respectu Angelorū in infimis cómoratis. Et iterū in Iob dicitur: Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos. Qui solidissimi, quasi ære fusi sunt, id est, æterna stabilitate fundati. Cœlum dicitur Ecclesia. Vnde in Apocalypsi dicitur, quod draco cauda sua trahebat tertiam partem stellarum cœli. Per caudam finis mundi, in quo tempore Antichristi diabolus de stellis cœli, id est, de viris iustis Ecclesiæ multos deiiciet. Cœlum dicitur anima iusti. Vnde Dominus per Isaiam ait: Cœlum mihi sedes est. Anima iusti sedes est sapientiæ. Cœlum dicitur cœleste iudicium. Vnde in Iob: Nunquid nosti orationem cœli, & pones rationem eius in terra? id est, nunquid occultos ordines iudiciorum cœlestium comprehendis? Aut humanis aperire sensibus sufficis?

Timére debemus dū omnipotentiam attendimus.

Amos 9.

Augustinus.

Zacha. 9.

Attēdere debemus diuinā sapientiam.

Bernardus.

De multiplici cœlo.

sufficis? Cœlum dicitur sacra scriptura, de qua nobis Sol sapientiæ, & Luna scientiæ, & Stellæ, id est, exempla sanctorum Patrum. De hoc cœlo scriptum est: Extendens cœlum sicut pellem, qui tegis aquis superiora eius. Cœlum ergo extenditur coram nobis, & tamen eius superiora teguntur aquis. Quia quædã sacri eloquij iam per apertionem spiritualis intelligentiæ patent, & quædam quæ Angelis solis manifestantur, nobis occultantur. Cœlum dicuntur Patriarchæ. Vnde in Iob: Et gelu de cœlo quis genuit? Gelu Iudas & Caiphas & cæteri impij, qui de semine Abrahæ sunt orti. Cœlum dicuntur præpositi & maiores. Vnde in Iob: Ignis descendit de cœlo, & cunctas oues, puerosque consumsit. Ignis inuidia, cœlum Pharisæi & Sacerdotes, oues & pueri innocentes & infirmi. A præpositorum siquidem cordibus feruor inuidię in subditos corruit & descendit. Cœlum dicuntur sancti Apostoli. Vnde in Iob: Spiritus eius ornauit cœlos, quando, scilicet, spiritus sanctus Apostolos repleuit. Cœlum dicitur Christus, sicut scriptum est: De cœlo, id est, de Christo siue per Christum, respexit Dominus super filios hominum. Et iterum: Cœlum cœli Domino, id est, Christus ad honorem fuit Domino cœli. Cœlum dicitur Pater. Vnde de Christo dicitur: A summo cœli egresio eius, id est, à patre egressus est in mundum. Cœlum dicitur æqualitas Patris, siue celsitudo Dei. Vnde Lucifer ait: Ascendam in cœlum, & ero similis altisimo: quasi dicat: Ascendam ad æqualitatem Dei. Cœlum dicitur quilibet sanctus, cuius conuersatio in cœlis est. Vnde Psalmus: Domine, inclina cœlos tuos, & descende. Cœlos, id est, homines sanctos, inclinauit per compassionem, vt orarent pro salute humani generis, quorum precibus & desiderio Christus acquiescẽs, descendit per incarnationem. Dicuntur autem sancti cœlum, quasi casa elyos, id est, domus veri Solis, & quia celati sunt virtutibus atque intra se celant secreta Dei. Hos omnes cœlos sapientia sua creauit Deus. Tu fecisti cœlum & terram. Ad literam patet quod non solùm cœlestia, sed & omnia terrena creauit Dominus: sicut scriptum est: In initio tu Domine, terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli. Spiritualiter autem terra multipliciter dicitur: Terra dicitur patria cœlestis. Vnde in Iob: Non habitabitur, nec perseuerabit substantia eius, nec mittet in terram radicem suam. Non inhabitabitur à Deo, quia vacuus est virtutibus, nec perseuerabit substantia eius, quia quærit transitoria non æterna: nec mittit in terra radicem suam, quia cogitationem suam non plantat ad desiderium æternorum. Terra dicitur sancta Ecclesia. Vnde in Iob: Quando fundabatur puluis in terra, & glebæ compingebantur. In terra, id est, in Ecclesia, glebæ compinguntur, quando peccatores spiritus sancti gratia infusi in collectione charitatis vniuntur. Terra dicitur Synagoga. Vnde in Iob: Terra de qua oriebatur panis in loco suo, igne subuersa est, id est, Synagoga, quæ mandata Dei tanquam panem per legem protulit Ecclesiam nascentem persequens, igne inuidiæ se consumpsit. Terra dicitur Gentilitas: vnde in Iob: Quis dedit vehemẽtisimo imbri cursum, & sonantis tonitrui viam, vt plueret super terrã, id est, quis cõtulit, vt corda Gentilium, quæ per terram signantur, arena virescerẽt, clausa patefierẽt, inania cõplerentur, infœcunda germinarẽt? Terra dicitur anima iusti: vnde in Iob: Vbi eras quando ponebã fundamenta terræ? Sicut animus iniqui puluis dicitur, quem proiicit ventus à facie terræ propter sterilitatẽ & inconstantiam: ita anima iusti terra dicitur propter stabilitatem & fructificationem. Huius terræ fundamentũ est fides: vt igitur humilieris, attende vbi eras, in quanta, scilicet, miseria, quando vocatus es & iustificatus per fidem. Terra dicitur anima peccatrix. Vnde ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat? id est, in animã peccatricem spiritum sanctũ: & quid volo, nisi vt accensa in amore Dei accuset se, & dolore pœnitẽtiæ concremetur? Terra dicitur plebs subiecta. Vnde Iob: Si aduersus me terra mea clamat? Omnis qui iura regiminis in cõmisis habet, quid aliud quàm terram excolendam tenet? Quandoq; autẽ qui præest, aliqua facit quibus nocet subiectis, quibus prodesse debuerat, cõtra quem & terra clamat & sulsi deflent, quod cõtra eius iniustitiã rudes murmurãt. Sed perfecti quiq; tanq̃ sulci benè exculti vomere pro paruo eius opere fletibus se affligunt. Terra dicitur caro Christi. Vnde in Iob: Terra data est in manus impij, id est, caro Christi, ministris diaboli. Qui enim mentẽ Christi triplici tentatione moueri nõ potuit, per Iudã & ministros Pharisæorũ, manus ad terrã, id est, ad Christi carnẽ extendit. Terra dicitur corpus humanũ, de quo scriptũ est: Terra es, & in terrã reuerteris. Dominus enim fecit cœlũ & terrã, id est corpus & animam, & in vnum coniunxit. Vnde Iob: Qui fecit ventis pondus, id est, corpora ponderosa dedit animabus, vt, scilicet, corporis ponderositate grauatus, spiritus non euanesceret, vt virtus rationalis hominem sursum traheret, ne omninò in terra torpesceret. Terra dicitur peccator sapiens terrena. Vnde serpenti dictum est: Terram comedes. Terrena enim amantes diabolus deuorat, & sibi incorporat. Terra dicitur beata Virgo, de qua scriptum est: Terra dedit fructum suum. Terra alta non dat fructum, sed reddit, quia semen suscipit. Terra dicitur sensualitas, de qua scriptum est: Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi. Huic maledicto componitur benedictio noui Adæ, cuius terra fossa dedit fructus optimos: terra verò Adæ spinas & tribulos. Ex sensualitate siquidem vitiorum procedunt punctiones & cogitationes inutiles. Omnes autem prædictas terras fecit Dominus, & omnia quæ cœli ambitu continentur, ornatum, scilicet, cœli & terræ, maris & aëris. Cœlum empyreum ornauit Angelis. Fecit insuper lucem, quam diuisit à tenebris. Spiritualiter autem facta luce gratiæ, diuisit bonos à malis. Fecit enim Dominus aliud cœlum, quod dicitur

De multiplici terra.

De ornatu cœli & terræ, et aliorum elementorum.

dicitur firmamentum, cuius ornatus duo luminaria magna, Sol, ſcilicet, & Luna, quorum vnum præeſt diei, aliud nocti. Stellis inſuper memoratum cœlum ornauit. Spiritualiter autem firmamentum dicitur mens in bono confirmata: vnde aquas ſuper ſe & infra dicitur habere. Aquæ ſiquidem ſuperiores fluenta ſunt gratiæ. Aquæ inferiores ſunt carnales concupiſcentiæ, quas vir iuſtus ſub ſe debet habere & cohibere. Pari modo iuxta ſpiritualem intellectum Sol & Luna dicuntur nouum & vetus teſtamentum, per quæ dies à nocte, id eſt, bonum à malo diuiditur & diſcernitur. Per diuinam enim ſcripturam inter ſanctum & prophanum, mundum & immundum docemur habere diſtantiam. Vel per Solem maiores Prælati, per Lunam minores intelliguntur. Per Solem inſuper Chriſtus, per Lunam Eccleſia deſignatur. Per Solem contemplatiui, per Lunam actiui. Luna non eſt ſine macula, & actiui maculam pulueris contrahunt, qui pedibus eorũ adhærent. Luna quantò magis accedit ad Solem, tantò minus ipſius claritas apparet: ita ſancti quantò magis conferuntur Chriſto, tantò minores apparent. Quantò autem Luna maior eſt, tantò magis recedit à Sole. Ita homo quantò maior ſibi videtur, tantò magis à Chriſto recedit. Stellæ autem in firmamento ſunt ſancti lucentes bono exemplo. Ornatus cœli, herba virens & lignum fructificans, iumenta & reptilia, atque beſtiæ terræ. Vnde in Geneſi dicitur: Protulit terra herbam virentem, & facientem ſemen iuxta genus ſuum, lignumque faciens fructum. Spiritualiter autem Eccleſia, quæ & loquendo nos paſcit, & opitulando nos protegit, non ſolùm herbam refectionis, ſed & cum fructu nobis exhibet arborem protectionis. Per herbam etiam humiles in Eccleſia deſignantur, per ligna ſancti Doctores radicati fide, erecti ſpe, dilatati charitate, redolentes floribus virtutum, habentes folia doctrinæ, & fructus operum. Quod autem dictum eſt de iumentis, reptilibus, & beſtiis, poteſt in malo accipi, vt per iumenta, luxurioſi: per reptilia, cupidi: per beſtias verò crudeles & ſuperbi intelligantur. Vel in bono, vt per iumentum actiui, qui ſuperna onera portant: per beſtias, quæ in ſolitudinem habitant, contemplatiui. Per reptilia autem quæ aut ore ſe trahunt, aut vi coſtarum ſe rapiunt, aut pedibus repunt, quilibet fideles intelliguntur: qui aut ore, id eſt, oratione: aut corpore, id eſt, ieiunio: aut manibus, id eſt, eleëmoſyna, ad Dominum repere & ſeipſos trahere conantur. Ornatus aquarum ſunt piſces, de quibus in Geneſi dicitur: Creauit Deus cete grandia, & omnem animam viuentem atque motabilem, quam produxerant aquæ in ſpecies ſuas. Spiritualiter per cete tyranni, qui deuorant minores. Dicitur autem quod ludus ceti ſignum eſt futuræ tempeſtatis. Qui enim hîc rident, & in vanitate gaudent, in futuro plorabunt. Non ſolùm autem ex aquis orti ſunt piſces, ſed & volucres. Vnde in Geneſi dicitur, quod creauit Dominus ex aquis omne volatile iuxta genus ſuum. Et ita ornatus aëris creatus eſt ex aquis, non abſque myſterio. Per aquas enim maſſa generis humani intelligitur, ex qua volucres, id eſt, ſancti homines, quorum conuerſatio eſt in cœlis. Alij autem curioſi & terrena quærentes, ſub aquis temporalium demerguntur. Si autem ex aquis extrahantur, more piſcium, ſtatim moriuntur. Non enim carere poſſunt diuitiis & carnalibus voluptatibus. Per aquas etiam Sacramentum baptiſmi poteſt intelligi. Quidam autem ex baptiſatis ſancta conuerſatione ſurſum eleuantur. Reprobi autem licèt baptiſati, ſecularibus negotiis & terrenis deſideriis in infimis remanentes implicantur. Poſſunt tamen tam volucres, quàm piſces in bono accipi, & maximè cùm Dominus dixerit eis: Creſcite & multiplicamini, & replete aquas maris. Creſcite in virtutibus, & multiplicamini in bonis operibus, & replete aquas maris, vt conuerſatio veſtra in amaritudine ſit: quia per amaram potionem peruenitur ad ſanitatem & ſalutem æternam. Per piſces igitur actiui, per volucres intelliguntur contemplatiui. Quædam autem aues ita ſunt in aëre, quod non reuertuntur ad aquas: hi puri contemplatiui. Quædam in aquis commorantur: hi ſunt puri actiui. Quidam aliquando in aquis, aliquando in aëre: hi quidem à contemplatiua ad actiuam redeunt, & econtrariò. Vnde Apoſtolus: Siue excedimus Deo, ſiue ſobrij ſumus vobis. Sic igitur perfecit Dominus cœlum & terram, & omnem ornatum eorum. Sequitur de bonitate præſidentis. Dominus vniuerſorũ tu es. Omnia, ſcilicet, regendo, & in eſſe conſeruando, perdita reſtaurando, & deformata reformando. Conſeruat in eſſe per opera propagando, perdita reſtaurat redimendo, deformata reformat iuſtificando. In iuſtificatione autem impij non ſolùm eius bonitas, ſed & fortitudo apparet, ſicut ſcriptum eſt: Qui educit vinctos in fortitudine. Dauid enim noſter manu fortis quinque lapidibus Goliam ſuperauit. Quinque enim lapides in pera carnis Chriſti, quinque fuerunt vulnera Chriſti, quibus contra diabolum pugnauit. Vno principaliter victus eſt, quia de vulnere lateris exiuit ſanguis redemptionis & aqua ablutionis. Sicut enim ſaliua humana venenum eſt ſerpentis, ita ſaliua patris, id eſt, ſapientia quæ eſt filius interfectus, eſt ſerpens antiquus. De hac autem Chriſti bonitate & peccatorum iuſtificatione, ait Abacuc: Conſtituit Dominus humiliare omnem montem excelſum, & rupes perennes & conualles replere in æquitate, vt ambulet diligenter Iſraël in honorem Dei. *De diuina bonitate.*

Per montes ſuperbia, per rupes auaritia, per conualles ad quas aquæ & ſordes confluunt, luxuria. Hæc deſtruxit Dominus, vt ad honorem vitæ æternæ peruenire mereamur, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui viuit & regnat per omnia ſeculorum ſecula, Amen.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA AD EPHESIOS.

Ephes.6. *Confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam Dei: vt poßitis stare aduersus insidias diaboli.*

De prælio cōtra diabolū. Abd.1.

SVRGITE, & consurgamus aduersus Edom in prælium. Ecce paruulum dedi te in Gentibus: cōtemptibilis tu es valde. Superbia cordis tui extulit te, habitantem in scissuris petrarum. Verba sunt Domini in Abdia Propheta incitantis nos ad prælium contra diabolum. Surge de lecto pusillanimitatis & pigritiæ, & consurgamus, ego, scilicet, & vos, quia sine me nihil potestis facere. Ego autem paratus sum pro vobis & vobiscum pugnare. Edom autem rubeus vel sanguineus interpretatur, & significat diabolum sanguine peccatorū infectum, ardore malitiæ rubeum & ignitum, licèt autem factus sit vt nullū timeret, nec sit potestas super terram, quæ comparetur ei, sicut dicitur in Iob: Fortior superueniens reddidit eum contemptibilem & paruulum, & virtute passionis suæ ei vires priores abstulit humiliando, quasi vulneratum superbum. Et idcirco si Deus pro nobis consurgit ad pugnandum, non debemus retinere eum. Scriptum est enim: Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Omnia siquidem possumus cum ipso, qui omnia potest. Licèt autem paruulus & contemptibilis factus sit, quia nihil potest nisi permissus: superbia tamen cordis sui ipsum reddit elatum habitantem in scissuris petrarum, id est, in mentibus ruinosis, duris, obstinatis & asperis, & in suis munitionibus confidit. Cùm igitur Capitaneum habeamus potentissimum & voluntariū, qui etiam promittit se surgere nobiscum ad pugnandum, confortari debemus in ipso, & in potentia virtutis eius. Ipse enim feudo animarum nostrarum non vult exhæreditari, nec placet ei quod occupetur ab inimicis. Tecum est enim, ô Christiane, qui tecum optat vincere, tecum est Christus, qui te remunerare desiderat: plures sunt tecum quàm cum aduersariis. Valde igitur miser est, qui castrum sibi commissum inimicis tradit, & à Deo non vult expectare celerem succursum: sicut scriptum est: Super excelsa deducet me victor in Psalmis canentem. Ipse enim vincit in nobis: vnde non dicit: Deducet me victorem, sed deducet me victor in Psalmis canentem, id est, hilariter operantem. Ipse igitur & non nobis debemus victoriam attribuere. Vnde in Apocalypsi: Seniores procidebant, & mittebant coronas suas ante thronum, id est, victorias certaminis Christo, & non sibi attribuebant. Vnde & Dauid pugnaturus contra Goliam, abiecit arma Saul: & nos in potentia & dignitate seculari non debemus confidere, sed exemplo Dauid cum baculo crucis & limpidissimis lapidibus, id est, sacræ scripturæ authoritatibus debemus pugnare cōtra infernalem Cerberum, hic est diabolus. Interpretatur enim Cerberus vorans carnes, id est, carnales peccatores, & habet tria capita, superbiam, scilicet, auaritiam & luxuriam. Non igitur in nobis, sed in potentia virtutis Dei confortari & confidere debemus. Qui enim dat tentatori licentiam, ipse tentato dat misericordiam. Iudas Machabæus, qui priùs in solo Deo confidebat, postmodum amicitias iniit cum Romanis, & quia cœpit confidere in potentia seculari, in proximo bello mortuus est, Dei auxilio destitutus. Teste autem Isaia: Omnes Gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, id est, in comparatione eius, & quasi nihilum & inane reputatæ sunt ei. Et iterum ait: Ecce, Gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt. Stilla cadens in terra, citò arescit, & non apparet: sic homo quando moritur, citò incineratur & obliuioni traditur. Statera facilè in vtramlibet partem inclinatur, & homo facilè ad diuersa mouetur de sanitate ad ægritudinem, de diuitiis ad paupertatem. Inconstans enim est, & mobilis valde est natura corruptionis nostræ, maximè postquam dictum est parentibus: Eritis sicut Dij. A voce loquelæ grandis exarsit ignis, vt concupiscerent esse sicut Dij, scientes bonum & malum, & nos sumus quasi cinis relictus ab illo incendio. Qualiter autem in Domino cōfortari debemus, ostendit Apostolus, dicens: Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli, quasi dicat: Confortamini contra bellū diaboli in auxilio Domini, & in potentia virtutis eius: quia ipse dat potenter virtutem pugnare volentibus. Induite vos armaturam Dei, id est, virtutes, vt possitis stare firmi aduersus insidias diaboli, qui ex occulto mala molitur. De hac autem armatura alibi dicit Apostolus: Induamus arma lucis, id est, virtutes, quæ nos muniunt vt arma, ornant vt vestimenta, illuminant velut luminaria, tegunt ne appareat turpitudo vitiorum. Vnde in Apocalypsi: Beatus qui custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & appareat turpitudo eius. Qualiter autem & quibus armis armari debeamus, docet nos Apostolus Petrus, dicēs: Christo in carne passo, & vos eadem cogitatione armamini. Cogitare enim & recolere Christi passionem debemus, & armis illis, quibus diabolum superauit armari. Habeat igitur miles Christi pro galea spineam Christi coronam, clauos pro gladio, arundinem pro lancea, crucem pro scuto, lanceam lateris pro iaculo. Omnia autem arma sua minio sanguinis Christi depingat. Eleuet machinas sanctarum cogitationum, emittat sagittas suspiriorum, transmittat nuncios orationum, proiiciat lapides bonorum operum. Sit sella equi eius ex ligno crucis, sit pectorale equo, vt noxias cogitationes compescat: sit cingula anterior, vt ventris ingluuiem restringat: sit posterior, vt in renibus lu-

Confortari et confidere debemus in Domino, & ipsi victoriam attribuere.

Apoc.24.

Isa.40.

Apoc.16.

bus luxuriam refrænet: sit frænum in ore, vt modestè se habeat, & non in præceps currat: sint calcaria diuini timoris, quibus stimuletur ne torpeat. Sic igitur munditiam in mente, temporantiam in ventre, castitatem in carne, modestiam in opere, feruorem in deuotione conseruabit. Paretur igitur secundum consilium Salominis equus in die belli, & Dominus salutem tribuet, & viam faciet in mari equis suis. Sic igitur efficitur homo miles Christi, sicut scriptum est: Equitatui meo in curribus Pharaonis assimulaui te, id est, dum esses in curribus Pharaonis seruiens diabolo, vocaui te & assimulaui per gratiam, vt aptarem te equitatui, vel assimulaui te equitibus meis, vt pugnantes in curribus, id est, contra currus Pharaonis. Duo autem sunt quæ Christi miles in hoc prælio debet principaliter attendere. Primum est finis pugnæ. Non enim coronabitur, nisi qui legitimè certauerit, si finaliter cadat, nunquam adiiciet vt resurgat, sed in profundo carcere perpetuo recludetur. Vnde Isaias: Ad profundum laci detraheris pollutus & obuolutus. Pollutus per immunditiam peccati, obuolutus per impotentiam resurgendi. Qui autem vicerit in hac pugna, sicut in Apocalypsi dicitur: non lædetur à morte secunda. Illi autem maximè, qui primam mortem non reputant pro Christo sustinere. Et iterum: Qui vicerit, dabo ei calculum candidum. In calculo seu lapide pretioso intelligitur puritas, lenitas, claritas, & soliditas. Puritas incorruptionis, lenitas trãquillitatis, quia caro nõ concupiscit aduersus spiritum. Claritas, quia fulgebunt iusti, sicut Sol in regno patris eorum. Soliditas immortalitatis, quia vltra dissolui vel lædi non poterunt corpora sanctorum. Secundum quod attendere debet miles Christi est fortitudo & calliditas inimici. Vnde & subditur: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, supplè tantum, id est, non contra homines, qui visibiles & fragiles sunt, vel contra vitia, quæ sunt ex carne & sanguine: sed aduersus principes, id est, dæmones, qui principantur aliis, & potestates, id est, superiores, qui etiam super hos possunt, qui aliis præsunt aduersus mundi rectores tenebrarum harum, mundum, id est, mundi machinam non regant dæmones, sed mundanos & tenebrosos homines. Vnde dicitur: Princeps mundi huius. De hoc etiam dicitur: Et mundus eum non cognouit. Regere autem dicuntur dilectores mundi, quia vtuntur eis tanquam iumentis suis. Instigant enim & inflammant eos, & tanquam vasa sua mouent, & velut organa tangunt. Contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus, id est, colluctatio est nobis contra spirituales & nequam hostes, qui non pro parua re pugnant nobiscum, sed in cœlestibus, id est, pro cœlestibus, sed pro cœlesti hęreditate tollẽda, vel qui sunt in cœlestibus, id est, in hoc inferiori aëre, vnde aues cœli dicuntur. Deteriores autem sunt hostes spirituales quàm carnales, & spiritualia vitia quàm carnalia. Vnde in Euangelio dicitur: Assumit septem spiritus nequiores se, id est, spiritualia vitia, quæ carnalibus sunt deteriora. Valdè igitur cauti & timorati debemus esse, quia hostes nostri spirituales sunt, & inuisibiles, & natura sua subtiles, & longo exercitio docti ad impugnandum & decipiendum. Ipsi autem circa nos conuersantur & vident nos, sed nos non videmus eos. Grande quidem periculum est, & grauis lucta contra hostem domesticum, maximè cùm nos aduenæ sumus & ille ciuis. Ille suam inhabitat regionem, nos exules sumus & peregrini. Vnde Abrahæ dictum est: Scito prænoscens quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua. Qui igitur verè sunt semen Abrahæ, non habent hîc manentem ciuitatem. Dominus autem permittit eos contra nos insurgere. Si enim nullus hostis esset, nulla esset pugna, & ita nulla victoria, vnde nulla sequeretur corona. Teste autem Philosopho: Sine gloria vicit, qui sine periculo pugnauit. Quantò igitur hostis vigilat vt noceat, tantò Christianus vigilet vt vincat. Teste autem Gregorio: Tantò commoda retributionis accrescunt, quantò studium laboris augetur. Multi autem sunt, qui nolunt pœnas sustinere pro Christo, quas sustinent pro mundo, qui nolunt sustinere ad præmium, quæ sustinẽt ad supplicium. Cùm igitur difficilis sit pugna & periculosus conflictus, instruit nos Apostolus quibus armis muniri debeamus, dicens: Proptereà accipite armaturam Dei, qua, scilicet, Deus suos armat, vt possitis resistere in die malo, id est, in hac via, quæ laboribus & tentationibus est plena, & in omnibus perfecti stare, id est, in aduersis & prosperis constantes esse, & virtutibus perfecti. State ergo succincti lumbos vestros in veritate, id est, carnales concupiscentias cingulo castitatis refrænate, & hoc non simulatoriè, sed in veritate, vt verè propter Christum luxuriam, quæ in lumbis viget, restringatis. Inanis siquidem gloria est velle vincere, vbi præmium non est. Hoc autem vitium tanquam familiaris hostis vehementius nos infestat. Luxuria siquidem viscosum est peccatum, & vix euadere sinit, quem semel arripuerit. Vnde Osee: Non dabunt cogitationes suas vt reuertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationis in medio eorum. Teste autẽ Hieronymo: Quocunque pergimus, inimicum nobiscum portamus. Ieppthe post victoriam primò filia occurrit, quia postquam spiritus vitia superauit, iterum caro impugnare spiritum incipit. Quibus autem armis pugnare debemus, ostendit Psalmista: Cùm mihi molesti essent, induebar cilicio, scilicet, contra luxuriam: humiliabam in ieiunio animam meam, contra gastrimargiam. Cauere enim debent Christi athletæ, ne corda eorũ grauentur crapula & ebrietate. Qui enim in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Teste autem Hieronymo: Stadium est vita mortalis. Hîc contendimus vt alibi coronemur: Christus enim Pontifex est bonorum futurorum, dat enim præbendas Paradisi. Ipse enim pater est futuri seculi, non remunerans filios in præsenti seculo, sed in futuro. Debemus igitur hîc abstinere à voluptatibus carnis, vt tandem fruamur

De militibus & qualiter in prælio debeãt se habere.

Isa. 14.

Expositio literæ, de fortitudine inimici.

Cautelam hãbere debemus contra hostes cautos.

De cingulo castitatis.

Osee 5.
Hieronymus.

Hieronymus.

cœlestibus deliciis, vt igitur lúbos nostros cõpetenter succingamus, pédeat eleëmosynaria misericordię ad cingulũ cõtinentię. Meritò enim eleëmosynę frequéter cofertur virtus castitatis, & abstinentię. Post continentiã quæ pertinet ad nos, subiungit Apost. de iustitia ad proximos, dicẽs: Induti lorica iustitię. Quasi dicat: Iustitia sit vobis lorica, vt vnicuiq; quod suum est, reddatis, ne pateat locus aduersariis. Loquitur aũt ad similitudinẽ militũ, qui prius cingulo se astringũt, postmodũ loricã induũt. Sicut autẽ lorica variis anulis cõnectitur, ita iustitia omnes partes virtutũ cõplectitur, & ad Deũ & proximũ, atq; seipsum vir iustus illa vtitur, & cõtra appetitus malos per iustitiã more loricæ vitalia muniũtur. Vnde in lib. Sapiẽtiæ dicitur: Induet pro thorace iustitiã. Lorica igitur iustitiæ vndiq; munimur, dũ vnicuiq; quod suũ est, exhibemus. Habemus sursum Deũ, corpus deorsum, ante maiores, post nos minores, à dexteris amicos, à sinistris inimicos. Iustitia autẽ reddit Deo cultũ, corpori victũ, prioribus obedientiã, minoribus doctrinã, amicis beneuolã familiaritatẽ, inimicis patientiã. Quandoq; autẽ per thoracẽ patiẽtię lõganimitas intelligitur. Vnde in Iob dicitur, Cũ apprehẽderit eũ gladius, subsistere nõ poterit, neq; hasta, neq; thorax, id est, dũ anxiatus diabolũ in se susceperit, ipse diabolus in eo tãtę virtutis apparebit, vt nõ possit ei resistere hasta, id est, iaculũ prædicationis, neq; thorax, id est, lõganimitas patientium, nisi supernum adiutoriũ spiritualiter adsit. Post munimentũ laterum subiungit de munimento pedum, dicẽs: Calciati pedes in præparatione Euãgelij pacis, id est, affectiones vestrę sint munitę virtutibus, & à vitiis purgẽtur, vt, scilicet, sitis parati ad prædicãdum Euangeliũ, & ad præcepta cõplenda Euãgelij pacis, quod, scilicet, inter Deum & hominẽ pacẽ nunciat & reconciliationẽ. Calciamenta enim virtutũ debet habere prædicator, ne pede mẽtis terrã tãgat, id est, vt nõ pro terrenis prædicet. Vnde Apost. sandaliis vsi sunt, vt neq; pes tectus, neq; ad terram nudus, id est, neq; occultetur Euangeliũ, nec terrenis cõmodis innitatur. Sicut scriptũ est in Iere. Seminauerunt triticũ, & messuerũt spinas. Hi sunt qui triticũ verbi Dei seminant prædicando, & spinas temporalium metunt mercedẽ suã recipiendo. In Apocalypsi autẽ dicitur, quod Angeli præparauerunt se, vt canerent tubis. Prædicatores autem antequã prædicent, debent se præparare. Calciamenta etiã dicuntur sanctorum exẽpla, quæ imitare debemus, vt pulchrè incedamus, sicut scriptum est: Quã pulchri sunt gressus tui in calciamentis filia principis? Postmodum subiungit de virtute illa, quæ tã loricam, quã alia virtutum arma munit, id est, de fide. Vnde & eam scuto cõparat, quia in clypeo tela, & omnes ictus suscipimus, & ipsum prætendentes arma nostra munimus. In omnibus, inquit, sumentes scutũ fidei, in quo possitis omnia tela ignea nequissimi extinguere. In omnibus siquidẽ pręliis scuto fidei vti debemus, quã primam impugnat diabolus, & ipsa prima stat in acie. Iuxta illud: *Prima petit cãpum dubia sub sorte duelli: Pugnatura fides.* Hanc igitur, vt scutum sumere debemus, in quo possimus extinguere omnia tela ignea nequissimi, id est, assultus, & igneas suggestiones inimici, quæ de vitio in vitiũ incẽdunt incautos, & nõ resistẽtes. Fides siquidẽ in aquis baptismi nascitur, & sub aquis, id est, gratiarũ fluentis nutritur. Vnde habet vim extinguẽdi ignẽ maligni. Firma autem & nõ ficta fides est incorruptibilis, & impugnationibus nõ cedit. Vnde Seneca: Fides sanctissimũ humani pectoris bonum, nulla necessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio. Qui autẽ verã fidem de Domino habet, non cupit in miseriis huius seculi fieri diues, nec pluris est illi mundus quã Deus. Hæc est enim victoria, quæ vicit mundum, fides nostra. Non solum autẽ ignea tela diaboli extinguit, sed acuta retundit. Vnde ad Hebręos Apostolus de fide Moysi dicit: Fide Moyses grandis factus, negauit se esse filiũ filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iocunditatem, maiores diuitias existimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi. Ecce qualiter gloria & potentia seculi, & abundãtia diuitiarum, quæ sunt tela diaboli, vsq; ad cor hominis penetratiua scuto fidei Moysi sunt retusa. Et quoniã fides sine operibus mortua est, necesse est quod scutũ fidei sit triangulũ, vt habeat vnũ angulũ eleëmosynã cõtra auaritiã, alium ieiuniũ contra gulã, tertiũ orationẽ cõtra superbiã. Est autẽ triplex scutũ nostræ munitionis & defensionis cõtra diabolũ. Primũ est scutum fidei per dilectionem operãtis. Secundum humanitas, de quo Isa. ait: Erit tabernaculũ in vmbraculũ diei in securitatẽ & absconsionẽ à turbine & à pluuia. Hoc tabernaculum est humanitas Christi, in qua cõtra diabolũ militauit, quod est vmbraculũ cõtra æstũ tẽporalis fęlicitatis, & est nobis in securitatẽ, sicut scriptũ est: Dominus mihi adiutor, nõ timebo quid faciat mihi homo. Et in abscõsione, sicut scriptũ est: Protegar in velamẽto alarũ tuarũ à turbine iudicij & à pluuia, de qua scriptũ est: Pluet super peccatores laqueos ignis, sulphur & spiritus procellarũ, pars calicis eorũ. Tertiũ scutũ est gratia Dei, & bona eius volũtas atq; eius protectio, de qua scriptũ est: Domine, vt scuto bonę volũtatis tuę coronasti nos, quasi dicat: Quos protegẽs, adiuuas, remuneratos coronas. Hic est clypeus fortiũ. In hoc enim sancti totã fortitudinẽ suã constituunt. Sufficit enim illis Dei gratia. De hoc clypeo dicitur in libro Regum: quod clypeus fortium in montibus Gelboë abiectus est, clypeus, scilicet, Saul, id est, Christi. Nam Saul postulatus interpretatur, & Christus desiderio sanctorũ postulatus est. Hic clypeus in mõtibus Gelboë abiicitur, quia fortitudo, quę in sanctis est in decursu deliciarũ, & abũdãtia diuitiarũ deperditur: Gelboë enim decursus interpretatur. Sequitur de armatura capitis. Et Galeã salutis assumite pugnãdo, scilicet, spe supernę salutis, & ęternę remunerationis. Galea enim quę prę eminet omnib⁹ armis, supernã salutẽ designat, cuius memoria & spes mẽtẽ obuoluit ne deficiat.

Patet

De lorica iustitiæ.

De munitione pedum.

De scuto fidei

Versus.

Seneca.

De triplici scuto.
Isa. 4.

De galea salutis.

Patet etiam per galeam designari spes æternæ salutis, ad superna tendens, quæ tanquam galea caput, id est, mentem munit, tegit & protegit, ne à temporalium appetitu lædatur. Prædictis armis vtitur athleta Christi ad sustinendum, & repellendum ictus aduersarij. Gladio autem vtitur ad expugnandum inimicum, de quo subdit Apostolus: Et gladium spiritus, quod est verbum Dei, ad ipsum, scilicet, inimicum feriendum & fugandum. Gladius spiritus, id est, spiritualis, dicitur verbum Dei, vel quem dat spiritus sanctus. Est autem verbum Dei gladius bis acutus, dum ex vna parte vitia carnalia, & ex alia parte vitia spiritualia resecat, sicut scriptum est: Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, vel propter vetus & nouum testamentum, docens de temporalibus & æternis illorum consolationem in veteri istorum perfectione, in nouo testamento promittens. Quod enim temporaliter promissum est, ad vnam partem gladij, quod verò æternaliter, ad alteram partem pertinet. De hoc gladio Dominus ait: Non veni pacem mittere, sed gladium. Est autem verè acutus, quia eum quem ferit, à mundo diuidit. Hoc gladio pũgitur & euisceratur diabolus, vt de ventre eius, hi quos sibi incorporauit, extrahantur. Cùm igitur Christi miles eleganter armatus sit, confidat in Domino, & non sit pusillanimis, neq; remissus, quemadmodum illi, de quibus Ieremias ait: Deuoratum est robur eorum, & facti sunt quasi mulieres. Et iterum de talibus: Comedit me, & deuorauit me Nabuchodonosor Rex Babylonis: reddidit me, quasi vas inane, absorbuit me quasi draco, repleuit ventrem suum teneritudine mea, id est, illis qui molles sunt, teneri, & pusillanimes ad resistendum diabolo. Hos diabolus comedit & absorbet, quia delicati sunt. Sicut autem lucius parcam non audet inuadere, quia asperis est induta, ita qui in prælio duri sunt & patientes, & asperitate patientiæ muniti, valde à diabolo formidantur. De paruulis autem & delicatis dicitur in Threnis: Paruuli eius ducti sunt in captiuitatem ante faciem tribulantis. In captiuitatem extra terram Ecclesiæ abierunt. Dissolutis viribus, pauido corde, non defensionem, sed fugam meditantes. Teste enim Salomone: Dicit piger in via occidendus sum, quasi dicat: Si pugnam aggredior, insultus diabolicos sustinere non valebo. Teste siquidé eodem: Pigrum deiicit timor, animæ autem effeminatorum esurient. Legimus autem in secundo Machabęorum: quod Dositheus tenebat Gorgiam, & eum viuum capere nolebat, & nolebat occidere. Quidam verò de Thracia accessit ad Dositheũ, & eum occidit. Thracia quies interpretatur, per quem in hoc loco ignauia designatur. Pigri enim & ignaui aduersarios nolunt occidere, sed viuos reseruare. Econtra strennui milites Christi, equites occidunt, vt equos possideant. Ipse enim dæmones, quasi equites pugnant in equis, hominibus, & ad omne malum eos incitant & instigant. Superato autem principe facilè fugatur exercitus, sicut legimus de Holoferne. Cõtra ignauos autem & pigros pugnatores, dicit Dominus per Ieremiam: Ecce, ego conuertam vasa belli, quæ in manibus vestris sunt, & quibus vos pugnatis aduersum regem Babylonis & Chaldęos. Magna ira Dei in peccatores, quando diuitias & potestates, & naturalia corporis & animæ, & arma virtutum, quæ ad impugnandum diabolum dantur, conuerti permittit ad vulnerandum illos, qui illis abutuntur & abiectis armis, hostibus subiiciuntur.

De spirituali gladio verbi Dei.

Ierem. 51.

Contra pusillanimes & remissos.

2. Mach. 12.

Iere. 21.

Non est armatis æquum concurrere nudos. *Versus.*

Ipsi quidem nudi sunt & inermes. Diabolus autem armatus est, cuius arma sunt vitia & peccata, & impij homines. Armat enim cor contumacia, linguam contumelia, manus violentia. Vnde in Euangelio scriptum est, quod fortior superueniens, vniuersa eius arma abstulit, in quibus habebat fiduciam. Quod fit quando peccatores ad suam fidem conuertit, & pro vitiis destructis virtutes tribuit. Diabolus autem teste Ecclesiastico: induit se aquis, quasi lorica, & concupiscentiis nostris, quæ sunt arma, quibus nos impugnat. Teste autem Gregorio: Quilibet tot dæmonibus possidetur, quot peccatis irretitur. Et beatus Augustinus ait: Sed neque facilius ab inimico deiicimur, quàm cùm eum superbiédo imitamur, nec vehementius eum prosternimus, quàm cum humilitate Dominũ sequimur, nec acriores ei dolores infigimus, quàm cùm plagas peccatorum confitendo & pœnitendo sanamus. Sicut igitur Christus armaturam suam, & milites suos habet, ita & diabolus. Quidam enim militant carni, quidam mundo, quidam diabolo, quidam Deo. Carni militamus, illecebris eius seruiendo. Mundo militamus, auaritiæ æstibus anhelando, & honorum altitudinem affectando. Diabolo militamus bonorum profectibus inuidendo, & contra Deum superbiendo. Deo militamus pietatis operibus insisté do, & potestates aëreas virtute spiritus sancti oppugnando. Habent autem principes isti propria donatiua sua. Caro tyronibus suis momentaneam largitur voluptatem, Mundus transitoriam sublimitatem, Diabolus perpetuam captiuitatem, Deus æternam fœlicitatem. Cùm autem contra Dei famulos multos ab initio fecerit insultus antiquus aduersarius, duodecim legimus fuisse principalia bella, sex ante Christi incarnationem, & alia sex post eius aduentum. Primum fuit in cœlo, quando tyrannus ille Lucifer regnum inuasit, & cum exercitu suo corruit, & in eiectione sua fuit terminatum. Secundũ ante diluuium inter posteros Cainan & filios Seth, inter filios Dei & filios hominum, quod in diluuio est terminatum. Tertium fuit in ædificatione turris Babyloniæ, quãdo gigantes cœlũ ascendere voluerunt, victi auté sunt & terminatũ est bellũ in confusione linguarũ. Quartũ fuit inter circuncisos & incircuncisos, quod à tempore Abrahæ incepit, in quo bello Ægyptij valdè afflixerunt filios Israël, quod terminatum est submerso Pharaone. Quintum fuit sub data lege inter Dei cultores, & gentiles quod

De armis diaboli.

De militibus diaboli.

à Iosue

à Iosue & Amalech incepit, & fuit terminatum, quando filij Israël terram promissionis possiderunt. Sextum fuit inter bonos & Pseudo-prophetas, quod terminatum fuit adueniente Christo, & cessantibus prophetiis. Sub tempore autem gratiæ, primum bellum fuit Christi & Pharisæorum. Secundum contra idolatras Apostolorum & primitiuorum filiorum. Tertium contra hæreticos sanctorum doctorum. Quartum contra veros catholicos sanctorum fratrum. Quintum tempore antechristi contra omnes Christianos, & ipsum Christum. Sextum in iudicio contra regē gloriæ & regē superbiæ, inter Angelos & reprobos, inter oues & hœdos. In hoc bello Rex Christus cum vniuerso exercitu Angelorum adueniens hanc Babylonicam ciuitatem comburet, ipsum principem cum exercitu suo in stagnum ignis & sulphuris præcipitabit, & milites suos gloria & honore coronatos in æterno regno coronabit, vt cum ipso viuant & regnant in secula seculorum, Amen.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Ioannem.

Ioan. 4.

Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum: &c.

De his qui à verbo Dei se abscondunt.

ORTVS est Sol & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur. Serpentes in cauernis suis de die latent, de nocte autem exeunt, ita quidam in luce prædicationis se abscondunt, & in tenebris sapientiæ secularis ambulant, de verbo autem Domini non curant. Quidam autem negligenter audiunt verba salutis, diligenter autem verba vanitatis. Vnde Abbas quidam, dum loqueretur de Deo fratribus suis, ipsi dormitabant, tunc quædam otiosa cœpit dicere, vt eos tentaret & corrigeret, & ipsi statim cœperunt aures erigere: & tunc abbas ingemuit, & dixit quod istud diabolicum erat. Non enim inutilia & hominum gesta debemus enarrare vel audire. Scriptum est enim: vt non loquatur os meum opera hominum. Et in Ecclesiastico dicitur: Omnis narratio tua sit in præceptis altissimi. Quidam autem velut scarabæi circa stercora commorantur, & flores verbi Dei contemnunt. Columbæ autem Christi resident super riuos aquarum, id est, expositiones sanctorum, in quibus volatum accipitris inspiciunt, & sibi præcauent à tentationibus inimici. Multi autem dicunt: quis ostendit nobis bona. Excusant se ex prædicationis penuria, & tamen cum prædicator à Domino mittitur, & eis vult appropinquare, qui prius more ranarum clamabant & murmurabant, immergunt se luto, & capi non possunt. Ecce tria genera malorum, quorum primi audire contemnunt, secundi negligenter audiunt, vana autem & inutilia diligentes auscultant. Alij licèt audiant in luto sordium suarum immersi, vitam mutare non curant. De quibus scriptum est: Eduxit tanquam flumina aquas, & apposuerunt adhuc peccare ei, quasi dicat: Mirum est quod aquas scripturarum biberunt, & verbum Dei audierunt, & tamen adhuc Deum peccando offendunt. Erat quidam, &c. Non auferet à iusto oculos suos, & reges in solio collocat in perpetuum. Sicut scriptum est in Iob: Licèt enim à iustis oculos suos Dominus auferre videatur, quando hîc ab iniustis sine vindicta lacerantur, respicit tamen eos oculis pietatis, & dum seipsos benè regunt, & motibus tentationum non succumbunt, in solio æternæ beatitudinis collocat in perpetuum. Hi autem propter humilitatem reguli appellantur. Tales enim fuerunt patres antiqui. Sicut enim ad literam regulus iste desiderabat, & postulabat salutem filij: sic antiqui patres desiderabant & supplicabant pro salute generis humani, vnde & dicebant: Descende prius quàm moriatur, & prorsus damnetur genus humanum, quod grauibus febribus detinetur. Descende per humanæ carnis assumptionem, vt populum iam morientem per iniquitatem salues per mortem. Clamabant igitur, sicut dicitur in Isaia: Vtinam dirumperes cœlos & descéderes, à facie tua montes defluerent, sicut exustio ignis tabescerent atque arderét: vt notum fieret nomen tuum inimicis tuis, à facie tua gentes turbarentur. In diruptione duo attenduntur, festinantia & violentia, quasi dicat: Vtinam festinares, & victus misericordia carnem assumeres. Cùm autem multa bona ex eius aduentu prouenerint, Propheta quinq; ostendit. Primum humiliatio secularis potestatis, & humanæ altitudinis, quod notatur cùm dicitur: A facie tua montes defluerent. Secundum obstinatorum liquefactio, & duritiæ humanæ emollitio: quod notatur, cùm dicitur: Sicut exustio ignis tabescerét. Tertium frigidorū calefactio, quod notatur cùm dicitur arderét. Quartū cæcorū & eorū, qui in tenebris erát, illuminatio. Quintū est cōturbatio peccatorū & cōmotio ad pœnitentiā, quod notatur, cū dicitur: A facie tua gētes turbarētur. Clamabāt igitur antiqui patres vt descéderet Christus, & febricantē sanaret. Hoc enim mare magnū & spatiosum nō potuit cū manibus operū pertransiri sub lege, sed illic naues pertrāsibunt dicit Propheta, in tēpore, scilicet, gratiæ, quando malus crucis in naui Ecclesiæ erigetur, & vehementer flabit ventus spiritus sancti, & velum appendetur in malo, id est, caro Christi in patibulo. Vnde Psalmista: In velamento alarum tuarum sperabo, velamentum velum mentium est Christi passio, per quam mentes in cœlum vehuntur. Alæ brachia Christi in cruce. Passio igitur Christi fuit medicina febricanti. Vnde Ieremias: Nunquid medicina non est in Galaath, id est, in passione Christi? in qua multi inueniuntur testimonia dilectionis ipsius, Galaad autem aceruus testimonij interpretatur. Propterea in Christi passione

De his qui verbū Dei negligenter audiūt

De bonis regibus.

De desiderio antiquorum patrum.

De clamore & oratione sanctorum pro febricitātibus.

sti passione obscuratus est Sol, quia Christus per passionem suam nobis obscuram reddidit & contemptibilem prosperitatem mundanam, quæ causa est febris multiplicis. Ad literam autem, iste qui pro filio rogabat, Regulus dicitur pro paruitate regni, seu pro modicitate fidei. Petiit enim vt Christus descenderet, quasi non posset sanare nisi esset præsens, credebat autem Christum esse Prophetam, iustum & potentem in miraculis faciendis, sed non credebat esse Deum, nec vbiq; præsentē: credebat tamen ex parte, neq; enim ab eo peteret salutem, quem non crederet saluatorem. Ex magna autem parte diffidebat, quia virtutis non dedit honorem maiestati, sed præsentiæ corporali. Econtrariò Centurio laudatur, qui ait: Dic verbo, & sanabitur puer meus. Propter semiplenam huius Reguli fidem, Dominus indicans in se nunquam deesse, vbi secundò inuitatur descendere, solo iussu sanat vt amplius credat. Credidit autem homo sermoni. Iam incœpit credere, quod Christus solo verbo possit sanare, & ita Deū esse & præsentem & vbique, & ita in fide profecit, & filio suo salutem promeruit. De duritia autem & tarditate credendi, tam ipsos quàm alios Dominus arguēs, ait: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Sed signa minora & prodigia maiora dicūtur, & est propriè prodigium signū de futuro. Vnde dicitur prodigium, quasi procul indicium, futuri, scilicet, & remoti indicium. Pauci autem ex Galilæis vix verbo prædicationis, signorumque ostensione crediderunt in eum. Samaritani autem & gentes solo verbo crediderunt. Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus viuit. Discamus à Christo humiles esse, & ad beneficia prompti, à Regulo autem pietatem sollicitam & deuotam filiis exhibere. Crudelitas enim est, quasi quædam bestialitas parentes proli vel prolem parentibus non cōpati. Ne simus sicut Lamia, quæ catulos suos prius lactat, postmodū laniat. Progenies autem viperarum in conceptu perimit patrem, in partu interficit matrem. Mulier Chananæa ad Dominum clamat pro filia, Centurio supplicat pro seruo, & nos pro nobis, & nostris supplicemus, id est, compatiamur eis, & cōsulamus. Diligenter autem attendendum est, quod Dominus ad filium Reguli nō vadit etiam inuitatus, ne diuitias honorare videretur. Ad seruum autem Centurionis ire concessit, qui naturam hominis non respicit, in quo personarum acceptores redarguere & confutare voluit, qui in hominibus naturam non pensant, sed quæ extra patent. Diuitias enim, vestes pretiosas & dignitates, honorant homines superbi & seculares, ac personarum acceptores. Contra quos in Epistola canonica Iacobus ait: Si introierit in conuentum vestrum vir anulum aureum habens, in veste candida: introierit autem pauper in sordido habitu, & intendatis in eo, qui indutus est veste pretiosa, & si dixeritis ei, tu sede hîc: pauperi autem dicatis, tu sta illic: aut sede sub scabello pedum meorum, nónne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices iniquarum cogitationum? In Ecclesiastico autem contra acceptores personarum dicitur: Noli despicere hominem iustum pauperem, & noli magnificare virum peccatorem diuitem. Et in Prouerbiis Salomon ait: Diuitiæ addunt amicos plurimos, pauperi verò, & hi quos habet, subtrahuntur. Et in Ecclesiastico dicitur: Diues commotus confirmabitur ab amicis suis. Humilis autem cùm ceciderit, expelletur & à notis. Diuites siquidem turbati multos consolatores inueniunt. Humilis autem, id est, pauper, ferè ab omnibus contemnitur. Vnde in Ecclesiastico subdit: Diuiti decepto multi recuperatores. Locutus est superba, & iustificauerunt eum. Humilis deceptus est, & insuper arguitur, locutus est sensatè, & non est illi datus locus. Diues locutus est, omnes tacuerunt, & verbum illius vsque ad nubes perducunt. Pauper locutus est, & dicunt: quis est hic? & si offenderit, subuertunt eum, id est, confundunt. Multa autem & alia testimonia inueniuntur in scripturis contra acceptionem personarum. Propterea de Christo Isaias ait: Non clamabit neque accipiet personam, nec audietur vox eius foris, quasi dicat: Non erit clamosus, sed mitis & mansuetus. Non accipiet personam, quod est vitium valde detestabile. Vnde Petrus: In veritate comperi, quod non est personarum acceptor Deus. Non est audita vox eius foris, quia non fuit missus personaliter, nisi ad oues quæ perierunt domus Israël. Quod autē ait Apost. Cui honorem honorē: nō est acceptio personarum, dum nō propter diuitias & vestes pretiosas honoramus hominem, sed propter scandalum vitandum, eò quòd facilius diuites offenduntur, & se despici arbitrantur. Honorificētia enim debetur nobilitati generis & Ecclesiasticæ dignitati & scientiæ, & huiusmodi. Acceptio autem personarum, est honorificentia alicui personæ indebitæ exhibita, non habito respectu, nisi ad exteriorū apparentiā, sicut ad vestes & diuitias, vel timore, scilicet, ne aliquid admittat, vel fauore, vt aliquid lucretur. Domino autem placere nō valet, qui mundi amatoribus displicere timet, sicut scriptum est: Confusi sunt, qui hominibus placent, quoniam Deus spreuit eos. Opus autem Domini in duobus consistebat, in curatione corporis, & curatione mentis. Nullum enim sanauit corpore, quem non sanauit mente. Curatio autem mentis opus spirituale est. In spiritualibus autem & sacramentis conferendis, non est habenda acceptio personarum. Vnde Dominus filium Reguli noluit præponere seruo Centurionis. Exemplo igitur Domini, qui voluit ire ad domum Centurionis, preces pauperum potius debemus audire, & domos ipsorum visitare, quàm preces diuitum. Vnde Gregorius: Ecce de cœlo venit, qui seruo occurrere in terra non despicit, & nos in terra humiliari contemnemus, qui de terra sumus? Benignos igitur minoribus, & humiles maioribus nos exhibeamus. Vnde Ecclesiasticus: Respon de pauperi pacificè in mansuetudine, & maiori natu ac magnato humilia caput tuum. Sequitur de Regulo: Iam eo descēdente, serui occurrerunt ei intimantes, quod filius eius viueret. Interrogabat

Patres compati debent filiis.

De acceptione personarum.

Eccle. 10.

Item 13.

Isa. 42.

Gregorius.

terrogabat horam ab eis, in qua melius habuerit, non diffidens de misericordia Domini, sed desiderat vt virtus diuina seruorum confessione plurimis innotescat. Dicunt ei, heri hora septima reliquit eum febris. In figura, scilicet, spiritus sancti septiformis, in quo omnis salus & remissio peccatorum. Credidit ipse & domus eius tota, viri iusti non inuacuum gratiam Dei accipiunt, sed talentum sibi commissum multiplicare student, salute propria non contenti. Cortina enim cortinam trahit. Vnde & Regulus iste totam familiam suam ad fidem Domino cooperante induxit. Spiritualiter autem serui Reguli occurrentes, & salutem filij nuntiantes, sunt prædicatores in hominum conuersione & iustificatione laborantes, & de eorum salute Domino congratulantes. Credidit Regulus, & domus eius tota, dum cetus patrum cum aliis fidelibus illuminatur gratia diuina. Quotidie autem Regulus pro filio sanãdo intercedit, dum Prælatus humilis se & alios bene regens, pro populo subdito sanando ad Deum preces fundit. Si autem pastor salutem subditorum negligat, bonum esset illi, si natus non fuisset, id est, non fuisset promotus homo ille. Vnde Bernardus: Væ filiis iræ, qui nondum reconciliati reconsiliationis alienæ negotio, tanquam homines qui iustitiam fecerint, apprehendunt. Væ ministris infidelibus, qui se ministros pacis, vt peccata populi comedant, mentiuntur. Et iterum: Cantando tibi bona prouenire videntur, peccata sunt populi, quæ tu comedis, ac si tua tibi minus sufficere videantur. Esto ergo solicitus dignos pro eis gemitus fundere, dignos fructus pœnitentiæ agere. Alioquin ea tibi noueris impẽdenda, quæ nunc inter delicias paruipẽdis. Teste autẽ Gregorio: nõ debet hominũ ducatũ suscipere, qui nescit homines bene viuẽdo præcedere. Propterea de Ioseph in Genesi dicitur: Dissoluta sunt vincula manuum eius, nunc pastor egressus est. Aliter non est dignus vt fiat pastor, ne fortè dicatur de eo. Posuerunt Hierusalem in pomorũ custodiam. Multi enim hodie temporalia & transitoria quæ pomis comparantur, diligenter seruant, de animabus non curant. Custodes pomorum collecto fructu recedunt. Hi autem in tempore collectionis fructuum ad Ecclesiam veniũt, quibus collectis recedunt: nec sicut Regulus iste pro filiis suis Deum orant. Moraliter autem quilibet nostrûm est Regulus, paruus Rex, & parui Regni Dominus, & citò terminabitur regnum nostrũ. Corpus nostrum regnum est nostrum, quod regere & custodire debemus, & insuper quinque sensus rationem etiam & intellectum, & alia naturalia, quę sunt in anima nostra. Vile & paruum regnum est terra corporis nostri. Vnde Augustinus: Nõ distas à pecore nisi intellectu, noli aliũde gloriari. De viribus præsumis, à bestiis vinceris. De pulchritudine, quanta pulchritudo est in pennis pauonis? De paruitate autem & abiectione regni nostri dicit Isaias: Ecce insulæ quasi puluis exiguus. Et paulò pòst: Omnes Gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, id est, in comparatione eius, & quasi nihilum reputatæ sunt. Vnde: Et substantia mea tãquam nihilũ ante te. Insulæ autem homo comparatur, quia variis amaritudinibus & fluctibus tentationum velut maris fluctibus circundatur & tonditur. De eodem autem Ieremias ait: Aspexi terram, & ecce vacua erat, & nihili: & cœlos, & non erat lux in eis. Totus enim mundus vacuus est, & temporalia inania sunt, & nihili. Nullam enim habent soliditatem, & citò transeunt. Mali autem Prælati cœli dicuntur ratione dignitatis, in quibus non est lux, dum prædicatione vel exemplo alios non illuminant: vel cœlos accipit in bono, in quibus non est lux temporalis prosperitatis. Iuxta illud: Induam cœlos tenebris, id est, tribulationibus & aduersitatibus. Vnde Isaias: Qui extendit velut nihili cœlos, & expandit eos sicut tabernaculum ad habitandum. Quantò magis sancti seipsos paruos & quasi nihili reputãt, tantò amplius à Domino extendũtur & magni reputãtur. Viri autẽ sancti sunt quasi tabernacula aliis, in quibus mansionẽ & quietẽ reperiunt. Vnde Apost. Viscera sanctorũ requieuerũt per te. Cùm igitur Reguli simus per regni modici vilitatem, simus Reguli per humilitatẽ regendo terram corporis nostri, & malitiã habitantiũ in ea. Non sequamur concupiscentias nostras, id est, prauos motus reprimẽdo, ne fortè impleatur in nobis quod scriptum est: Posuit terram fructiferam in salsuginẽ à malitia habitantium in ea. Non sequamur concupiscentias nostras, sicut hi de quibus dicitur:

Quo mecumque rapit tempestas, deferor hospes.

Curam carnis ne feceritis in desideriis, sed tantum in necessariis. De Agar siquidem legimus, quod Sara permittente concubuit cum Abraham. Agar quæ interpretatur aliena, carnem designat, quæ sibi seruientes in deliciis à regno Dei alienat: permittente Sara, quæ Princeps interpretatur, id est, ratione descẽdit homo ad carnis curam necessariã. Sed dum necessitate seruitur, plerumq; voluptas se ingerit & homo ferus, id est, carnalis affectus cõcipitur, cuius manus cõtra omnes. Nã vniuersos spirituales affectus impugnat. Vnde Sara ait: Eiice ancillã & filiũ eius, voluptuosam carnis curã & actũ carnalẽ, qui nõ meretur hęreditatem cœlestẽ, sed illudet Isaac, id est, spirituali affectui, quãdo se carnalis voluptas admiscet, dũ quod fiebat causa salutis, fit causa voluptatis. Licèt autẽ hoc durũ videatur, acquiescendũ est tamẽ Domino pręcipiẽti. Quidam namq; voluptatibus seruiũt, nõ fruũtur: tunc autẽ cõsummata est infelicitas, vbi turpia nõ solum placẽt, sed delectãt: & desinit esse remedio locus, vbi quę fuerãt vitia, mores sunt. Cõsuetudo siquidem altera est natura. Sic igitur custodiamus sensus nostros, vt nihil illicitum percipiamus de die, quod nobis occurrat de nocte. De regimine quinq; sensuum legimus in Iosue, quod quinq; reges fugientes latuerũt in spelunca. Postea pręcepit Iosue, vt obstrueretur os speluncæ, postmodũ eos educi præcepit & pedibus cõculcari, deinde appẽdi in patibulo, & tãdem

in spelunca

Orare debent Prælati pro filiis saluãdis.
Bernardus.
Gregorius.
Qualiter regnum nostrum regere debeamus.
De vilitate regni nostri. Augustinus.
Isa 40.
Iere. 4.
Isa. 40.
De Agar & Sara.
De regimine quinque sensuum.

in ſpelunca recludi. Quinque reges,quinque ſunt ſenſus fugientes ab obſeruantia mandatorum Dei,vt adhæreant terrenis. Latent in ſpelunca,dum per tumorē conceptum inter metas ſe cohibent. Obſtruuntur autem per ſuppliciorum comminationem. Educuntur,dum quicquid in eis vitioſe commiſſum eſt,per confesſionem aperitur. Conculcantur per voluptatum reprehēſionem. Appendūtur in patibulo per mortificationem:poſtea in ſpelunca recluduntur, dum mortificatis voluptatibus,ſpiritui ſeruire coguntur. Reguli autem anima ſuggeſtione inimici turbatur,& ad ęgritudinem diſponitur. Delectatione quaſi decumbit & infirmatur,conſenſu incipit mori,opere penitus moritur. Peccatum enim cùm conſummatum fuerit,generat mortem. Filius Reguli infirmatur Capharnaum,quod interpretatur ager pinguis. Multi enim abundantia temporalium infirmantur & moriuntur,dū ex adipe procedit iniquitas eorū. Stercoratur autem & impinguatur ager mentis variis vitiorum ſtercoribus. Eſt enim ſtercus temporalis pecuniæ. Vnde Apoſtolus ait: Omnia arbitratus ſum vt ſtercora. Eſt ſtercus luxuriæ. Vnde in Eccleſiaſtico: Mulier fornicaria tanquam ſtercus in via conculcabitur. Eſt ſtercus ſuperbię. Vnde in Iob dicitur: Si aſcenderit vſque ad cœlum ſuperbia eius,& caput eius cœlos tetigerit,quaſi ſterquilinium in fine perdetur. Eſt ſtercus gaſtrimargiæ, vnde in Threnis: Qui nutriti ſunt in croceis,amplexati ſunt ſtercora. In Capharnaum igitur,id eſt, in agro pinguedinis noxiæ febribus vexantur infirmi. Febricitans autem nunc æſtuat,nunc alget. Qui immoderatè temporalia amant,tempore proſperitatis æſtuant. Qui immoderatè aduerſa timent,tempore aduerſitatis algent. Quidam autem laborant febre acuta,qui vehementi appetitu deſiderant illicita,de quibus dicitur in Parabolis: Pedes eorum ad malum currunt. Et iterum: Non enim dormiunt niſi malè fecerint. Et rapitur ſomnus ab eis,niſi ſupplantauerint. Febri autem lenta laborabat Petrus,quando ſequebatur Chriſtum à lōge. Quædam autem febris prouenit ex peccatis ſpiritualibus,tanquā ex diſtemperantia ſpirituum,quædam ex peccatis carnalibus, quaſi ex corruptis humoribus. Eſt autem quædā febris,quæ dicitur amphimerina,eſt alia quæ dicitur continua,eſt febris tertiana,& eſt febris quartana. Ad ſimilitudinem enim diuerſarum febrium,diſtinguūtur diuerſitates vitiorum. Amphimerina febris eſt,quæ die qua naſcitur moritur. Hac febri laborat homo dum cadit,& citò ſurgit,dum Sol non occidit ſuper iracundiam ſuam. Aliquando enim homo tentatur & diſperatur,ſed citò conualeſcit,& fortior reſurgit. Febris continua eſt, quæ ſine ceſſatione hominem affligit, cuiuſmodi eſt vitium auaritiæ, quæ eſt inſatiabilis. Vnde Ambroſius contra auaros ait: Quæ eſt iſta auiditas,cùm ipſæ beluæ modū habent,tunc enim rapiunt quando eſuriunt,parcunt verò prędæ,dum ſaturitatem ſentiunt. Inexplebilis autem eſt auaritia diuitis,ſemper rapit,nunquam ſatiatur. Febris autem interpolata dicitur,quemadmodum tertiana & quartana,dum homo peccator ſanatus ad tempus quieſcit, ſed poſtmodum acrius morbus eum inuadit, ſicut in gaſtrimargia, & luxuria accidit. Vel febrem tertianam dicere poſſumus,quę triplici incommodo febricitantem moleſtat. Sicut eſt ira in corde latens, in verba prorumpens,in opus procedens. Et Daniël de beſtia ſimili vrſo ait: quod tres ordines dentium erant in ore eius,quæ ſunt tria genera detractionis. Oblocutio,derogatio,detractio. Obloqui,eſt de certis malis aliquem infamare. Derogare,eſt dubia in malam partem vertere. Detrahere,eſt de ipſis bonis diminuere. Et per Amos Dominus ait: Percusſi vos vento vrente & in aurigine: olivueta veſtra & ficeta veſtra comedet eruca. Percusſi,id eſt, percuti permiſi, ventus vrens ſiccus & ſtrepitum faciens,eſt ſuperbia,aurugo,auaritia. Eſt enim vitium ſegetum ex aura noxia proueniens culmum ſtringens & impediens,ne ad granum humor perueniat: ita auaritia cor ſtringit, & ad illud humorem compasſionis venire non ſinit. Eruca vermis eſt olera virentia depaſcens,id eſt, vigorem hominis & virtutem,per quam luxuria deſignatur. Febri autem quartana detinētur,qui quatuor morborū detrimentis moleſtātur,ſicut luxurioſi per ſimplicem fornicationem, per adulterium, per inceſtum, & per vitium contra naturam abominabiles coram Deo,& hominibus redduntur. Vnde & de Sodomitis leges dicunt. Cùm vir nubit in virum,inſurgāt leges,armentur iura, vt exquiſitis pœnis feriantur,qui tanti criminis ſunt,vel futuri ſunt rei. Vnde Pſalmus ait: Nolite fieri ſicut equus per libidinem licèt naturalem,& mulus per vitium cōtra naturam. Sodomitæ enim more muli ſteriles ſunt,& ſemen perdendo homicidæ fiunt. Sicut autem ſuperbia de Angelo fecit diabolum in cœlis, ita luxuria facit de homine porcum in terris. Similiter & in aliis vitiis eſt inuenire quartanam,ſicut in hypocriſi,quæ pardus eſt varij coloris,quem vidit Daniël quatuor alas habentem. Prima eſt ſimulatio de occultis bonis. Secunda diſſimulatio de occultis malis. Tertia oſtentatio de bònis manifeſtis. Quarta excuſatio de apertis malis: volat autem cum Simone Mago prædictis alis. Quando igitur homo aliqua prædictarum febrium laborat, quando, ſcilicet,ſanguis ſuperfluus & humores putridi abundant,neceſſaria eſt ei frequens munitio confesſionis. Teſte autem Eccleſiaſtico: Os iuſti vena vitę, quia,ſcilicet,aperitur ad ſpiritualem vitam obtinendam, & inſuper clamare debet cum Pſalmiſta: Libera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ. In pœnitentia ſiquidem dolor lachrymis lauat, timor inſciſiuus eſt,& ſordes abradit,pudor colorat & ornat, confesſio exuit omnem vetuſtatem, veterem,ſcilicet,hominē cum actibus ſuis,& ita homo habitum recuperat ſanitatis. Bibat inſuper febricitans amaram potionem, qua purgatus recuperet ſanitatem,ſcriptum eſt enim: In mari via tua,id eſt,in amaritudine pœnitentiū. Et in Deuteronomio dicitur: Nephthali abundantia perfruetur,& plenus erit bene-

In agro pinguis filius Reguli infirmatur & mori incipit.
De variis ſtercoribus.
Iob 20.
De febre multiplici.
Parab. 1. Item 4.
Ambroſius.
De febre tertiana.
De febre quartana.
De pardo & hypocryſi.
De multiplici curatione febricitantii.
Deut. 33.

erit benedictionibus Domini, mare & meridiem possidebit. Nephtalim interpretatur conuersus vel dilatatus, & significat pœnitentem, qui conuersus à via sua mala, bonis operibus dilatatur, & ita plenus erit benedictionibus gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro. Possidebit mare, id est, amaritudiné pœnitétiæ, & meridié, vt ferueat affectu & splédeat intellectu. Teste auté Michæa: Infirmata est in bonũ qui habitat in Marotha, id est, in amaritudinibus. Et quoniã nulla prodest pœnitentia sine Christi passione, hora septima febris infirmũ reliquit. Inter sextã siquidé, qua crucifixus est, & nonam qua mortuus est, passus est Dominus, pro curatione febricitantis, sudore, diæta & munitione curans illũ. Contra frigus febrile sanguiné calidum fudit, contra caloré aquam de latere emisit. Nos igitur exemplo Reguli clamemus ad Dominũ: Domine, descende priusquã moriatur filius meus. Quis autem magis mortuus, eo qui fouet igné in sinu, peccatum, scilicet, in conscientia nõ sentit, nec expauescit, nec excutit. Inuocemus igitur Dominum priusquã penitus febricitans moriatur, nec expectemus vsq; post morté. Non enim bonus est stabularius qui perdito equo, stabulũ claudit. Hic est qui post pręsenté vitam expectat pœnitentiã. Supplicemus igitur corde cõtrito & humiliato, vt descendat ad nos per cõpassionem Dominus noster Iesus Christus, cui est honor & gloria in secula seculorũ, Amen.

DOMINICA VIGESIMASECVNDA THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE EX PSALMO. 129.

Si iniquitates obseruaueris Domine: Domine quis sustinebit? Quia apud te propitiatio est Deus noster.

De miseria humana quæ sustinere non potest, nisi Deus parcat.

CONTRA folium quod vento rapitur ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris. Homo quasi arbor fuit in creatione, folium vento tentationis raptum in diabolica suggestione aruit per peccatũ, velut stipula in deiectione. Non est igitur magnum potentiæ indicium, si talem hominé persequeris, sed magnum est indicium potentiæ, si hanc stipulam facis reuiuiscere, si hoc folium confirmes, vt vento tentationis possit resistere. Quis autem sustinebit si persequeris, quem in tentatione scis esse infirmum, in deiectione ab humore gratiæ desiccatur. Propterea Isaias ait: Nos lutum Domine, tu fictor, ne irascaris satis, id est, secundum quod meremur, sed pœnam æternam in téporalem cõmutes. Hoc est quod sancti Patres ante Christi aduẽtum postulabant. Emitte agnũ Domine dominatoré terræ, quasi dicerent. Non tanquam leo, sed tanquam agnus veniat cum mansuetudine, non cum seueritate, alioquin nõ possemus sustinere. Vnde in Iob dicitur: Si lotus fuero, quasi aquis niuis, & fulserint velut mũdissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me. Aquæ niuis sunt lachrymæ pœnitétis resolutæ spiritus sancti calore. Manus mũdissimæ opera rectitudinis & iustitiæ. Quantumcunq; autem per lachrymas fuerimus loti, quantumcunq; per recta opera mundi, sordibus tamen intingimur, quia fomes peccati quamdiu viuimus, in corpore nostro radicatur. Vnde sicut in Genesi dicitur: Sensus & cogitatio hominũ, proni sunt ad malum ab adolescentia sua. Teste enim Psalmista: Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt. Solus Christus per omnia placuit patri, quia tam à mortali, quàm veniali fuit immunis. Vnde super locũ illum Isa. Apprehendét septé mulieres virum vnum, dicitur in expositione: In omnibus aliis habuit spiritus septiformis hospitium tribulationis, sed in solo Christo mansionem quietis. Vnde per Isa. ait: Ecce seruus meus suscipiam eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea. Seruus dicitur, quia humiliauit se formam serui accipiens. Suscepit autem illum præcipuè in die ascensionis. Ipse autem electus ex milibus ad mundi redemptionem. De quo pater in Euangelio ait: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi cõplacui. Nos autem cadauera sumus, & à muscis peccatorum infestamur. Beelzebub Deus est muscarum, quas in nos velut in tineosos & in fructus putridos immittere nõ cessat. Vnde in Exodo dicitur. Vbicunque erant Ægyptij, erant muscæ. Cadauera sumus, & vermibus ac fame effluimur. Vermis autem oritur de cadauere cum homo de peccato gloriatur, si possit luxuriose viuere, vermis seu tinea de vestibus, dum superbit de virtutibus. Vermis ex ligno duro, dũ ex fortitudine corporali superbit homo. Cùm igitur nulli iustitia sua sufficiat, nam omnes iustitiæ nostræ, quasi pannus sunt menstruatæ, nec aliquis mundus sit à sorde etiam puer, cuius vita est vnius diei super terram, vnicum est remedium, vt ad diuinam recurramus propitiationé. Et hoc est quod in hodierno officio Propheta ait: Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit. Circunspectis enim omnibus nullum bonum videns, sed vndique mala & cateruas suorum scelerum cernens, quasi expauescens clamat, dicens: O Domine si iniquitates obseruaueris, id est, ad vindictam seruaueris: Domine quis sustinebit te iudicem, nullus. Non tantùm ego, quia prope omnis humana vita suis peccatis circumlatiatur. Omnisque conscientia suis cogitationibus accusatur. Non est adeo castum cor, quod præsumat de iustitia sua. Præsumat ergo de Dei misericordia, quia apud eum propitiatio est. Quantò autem homo magis illuminatus est per gratiam, tantò magis sua cognoscit peccata & propriam miseriam, & amplius formidat diuinam Iustitiam. Vnde Augustinus ait: O peccata mea magna

Iob 9.

De multiplici verme.

De cognitione peccatorũ, & timore sanctorum.

Augustinus.

magna estis nimis, iudex terribiliter districtus, intollerabiliter sæuerus, immoderatè offensus, vehementer iratus, sententia immutabilis, carcer irremediabilis, tormenta sine fine, sine interuallo, sine temperamento, tortores horribiles, qui nunquam lacescunt, nunquam miserentur, timor reum conturbat, conscientia confundit, cogitationes increpant, fugere nō licet. Loquitur secundum statum, in quo Deus non miserebitur neq; parcet. In iudicio siquidem districtè obseruabit iniquitates, quando conquassabit capita in terra multorum. Vnde in Ecclesi. dicitur: Longè est testamentum à quibusdam & interrogatio hominum in consummatione est, id est, in iudicio, in quo erit interrogatio conscientiarum, & tunc condemnabuntur, qui longè sunt à testamento æternæ hæreditatis. Vnde per Ezech. Dominus ait: Complebo furorem meum, & requiescere faciam indignationem meam in eis. In malis enim quasi in loco suo quiescit ira Dei, in bonis verò transit. Vnde Isaias ait: Et erit transitus virgæ fundatus. Virga est ira diuina & pœna inflicta, quæ transit in bonis, sed fundatur in malis. Teste autem Naum: In diluuio prætereunte consummationem faciet loci sui. In diluuio est abundantia & ablutio, per quam præsens pœna, quæ in sanctis abundat, & eos abluit, intelligitur, sed tamen præterit & transit in eis, qua mediante Dominus perficit locum suum, & consummat sanctos, in quibus abundat. In his autem qui pœnitent in hoc seculo, Dominus iniquitates non obseruat ad pœnam æternam. Vnde per Isaiam Dominus ait: Quis dabit me spinam & veprem in prælio: gradiar super eam, succendam eam pariter? An potius tenebo fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi? Prima pax est reconciliationis, cui superadditur pax pectoris. Retinet igitur Dominus fortitudinem suam, quia cùm iratus fuerit, misericordiæ recordabitur. Vnde per Ezechiëlem ait: Nunquid voluntatis meæ est mors impij, & non vt conuertatur à viis suis malis & viuat? Et iterum: Quare moriemini domus Israël, quia nolo mortem morientis: conuertimini & viuite. Cùm igitur proprium sit Dei misereri & parcere, quasi alienum est ab eo irasci & condemnare, sed peccata nostra compellunt eum. Vnde Isaias: Alienum est opus eius, scilicet, punitionis, & æternæ damnationis. Propterea per Osee Dominus ait: Adhuc vade & dilige mulierem dilectam ab amico & adulteram. Quod fit cùm anima passa reciduum, adhuc per gratiam reuocatur. Dilecta ab amico, id est, Christo, ipsa tamen non diligit eum. Vnde per Ieremiam conqueritur Dominus: Quomodo si contemnat mulier amatorem suū, sic contempsit me domus Israël. Cùm igitur anima in peccatis, nec sibi nec aliis possit succurrere, Deus gratis & absq; ipsius meritis eam diligit. Vnde per Isa. ait: Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorū tuorū non recordabor. *Parcendum est animæ miserabile uulnus habenti. Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat Iupiter: exiguo tempore inermis erit.* quis poterit euadere vel sustinere? Et ideo Psal. ait: Quia apud te propitiatio est Deus noster: quasi dicat: Nullus potest sustinere si obseruaueris iniquitates: sed tamē nō despero, quia apud te propitiatio est, nam pœnam æternam commutas in temporalem. Vnde Isa. Quis mensus est pugillo aquas, & cœlos palmo ponderauit? Aquæ sunt peccatores, per diuersa genera peccatorum defluentes. Horum pœnas metitur pugillo, quia citra merita punit & flagellat: sed præmia bonorum metitur palmo, quia super merita remunerat. Est igitur apud eum propitiatio. Spiritualis autem propitiatio est sacrificium, quod pro nobis oblatum est, quo peccata soluuntur. Innocens enim sanguis Christi pro nobis fusus est & oblatus, quo delentur omnia peccata nocentium, quo captiui de manu captiuantis inimici redimuntur. In hoc igitur nobis spes est: nam si Iudex solùm esse vellet, omnes iniquitates obseruaret, & non esset qui sustineret: vna ergo spes est nobis Domine, quia apud te propitiatio est. Teste autem Augustino ad hoc cicatrices manuum suarum conseruat, vt dilectionem & propitiationem quam in humana redemptione adhibuit, bulla imputribili exhibeat. Vel istud ad subsequentia Psalmist. refertur sub hoc sensu: Quia apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui te Domine, propter legem, scilicet, misericordiæ & charitatis quæ peccata condonat, & monet ne de cætero homo offendat. Propter legem qua dixisti: Quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor. Sunt autem quatuor leges. Prima naturæ, secunda Scripturæ, tertia doctrinæ Euangelicæ, quarta est Mosaicæ lex pœnitentiæ, quæ proposita est transgressoribus. Hæc est quartus annus vsque ad quem sterilis ficulnea expectatur: nisi hæc lex esset, non possemus sustinere, sed oporteret nos desperare. Nunc autem circa sterilem ficulneam fodimus per contritionem, & stercora mittimus ad fructificationem. Teste autem Gregorio: Arborem infructuosam de stercorum appositione pinguescere, est animam de peccatorum recordatione proficere. Et iterum ait: Recordatio peccatorum custodia est virtutum. Teste autem Isidoro: Cinis iuniperi carbones seruat per annum. Iuniperus plena est aculeis, per quam cōpunctio pœnitētium, cinis eius memoria peccatorum, quę ignem charitatis seruat per annū iubileum, quando, scilicet, fit remissio omniū debitorum, id est, vsq; ad mortē, & transitū regni cęlorū. Hœdis siquidē vescitur Isaac. Hœdi sunt sapidi, & tamē de capra fœtida nascuntur, per quos peccatorū memoria designatur, quos Rebecca, id est, mater gratiæ debet præparare, vt placeat Domino recordatio cum amaritudine. Si autem manus & collum pellibus hœdi tegamus, vt nos peccatores confiteamur, non cognoscit nos Isaac secundum statum priorē, sed nobis benedicit secundum statum præsentē. Propterea in Deutero. dicitur: Catulus leonis fluit largiter de Basan, id est, fletus pœnitentis, rugientis à gemitu

Dominus in præsenti parcit, sed in iudicio districtè iniquitates obseruabit.
Ecclesi.16.
De propitiatione diuina in his qui pœnitent.
Isa.27.
Ezech.18.
Isa.43.
Versus.
Diuina propitiatio æternā commutat in temporalem.
De spirituali propitiatione hostiæ salutaris.
Augustinus.
De peccatorū recordatione.
Gregorius.
Isidorus.

cordis sui. Fluit de Basan, id est, de confusione peccati, quando erubescit homo & confunditur peccata recolendo. Fodiendũ est autem vsq; ad aquas lachrymarũ, quæ pondera vocis habent. Vnde Ierem. in Threnis ait: Oculus meus afflictus est, nec tacuit. Et in Cant. dicitur: Oculi tui sicut piscinæ in Esebon, quæ sunt in porta filiæ multitudinis. Piscinæ sunt cõgregationes aquarum. Oculi igitur verè pœnitentiũ lachrymarũ abundãtia defluentes, sunt quasi piscinæ in Esebon, quod interpretatur cingulum mœroris, dum per mœrorẽ succingitur, ne in eis defluãt humores noxij, & si aliqua fluxa sunt, restringãtur. Hoc autẽ fit in porta filię multitudinis. Animę enim quæ est filia multitudinis peccatorum, per hanc portã patet ingressus. Attendẽs igitur homo miseriã suam, & diuinã propitiationem, de profundo clamat ad Dominum, vt eum liberet de profundo vitiorum, & tandẽ dicere posit, sicut in Ecclesiast. dicitur, se exaltatum quasi cedrum in Libano, & quasi cypressum, & velut palmã, velut rosam, & quasi oliuã speciosam. In horto enim Domini alius cedrus speciosus per mundiciæ incorruptionem. Alius cypressus per bonæ operationis odorẽ. Alius palma per tentationum victoriã. Alius rosa per martyrij coronam. Alius oliua per misericordiã. Vt igitur exaltetur vel eleuetur de profundo, clamat ad Dominum. Sicut enim ex vulnere peccati *procreatur clamor, ita ex corde vulnerato per cõtritionem clamor procedit ad Dominum. Dicit ergo pœnitẽs: De profundis clamaui ad te Domine. Et quasi quis quęreret qua fiducia clamas, ait: Quia apud te propitiatio est. Est autem profundum cordis: profundum siquidem est cor hominis & inscrutabile. De profundo autem cordis clamamus, quando non superficialiter, sed intimo affectu Domino supplicamus. Est profundũ peccati, de quo Zachar. ait: Eduxisti vinctos tuos de lacu, in quo nõ erat aqua, id est, de profundo vitiorum. Dominus enim cõuertit ex Basan, id est, de cõfusione peccatorũ cõuertit peccatorem. Vnde Michæas: Veniens vsq; in Babylonẽ, & ibi liberaberis. Est profundũ inferni, de quo scriptum est: Pete tibi signum in profundũ inferni. Est profundum huius miseriæ & vitæ mortalis, de quo scriptũ est: Ascensionẽ in corde suo disposuit in valle lachrymarũ. Est profundum confusionis. Vnde & Christus Zorobabel dicitur, id est, magister confusionis semper tollẽdæ. Ad hoc enim in mundum venit, vt confusionẽ tolleret à nobis. Per peccatũ enim primi hominis in cõfusiones & in inordinationes cecidimus. Prima inordinatio quãdo id quod debet esse superius, fit inferius, id est ratio, dum ei sensualitas dominatur. Vnde in Eccles. dicitur: Mulier si primatum teneat, cõtraria est viro suo. Secunda inordinatio, quãdo id quod debet esse antè, fit retrò, dum, scilicet, temporalia spiritualibus pręponuntur. Primùm enim quærẽdum est regnum Dei. Vnde in Ezech. conqueritur Dominus de his qui dorsum vertebãt contra templum. Hi sunt similes pauoni, qui caudam habet stellatam, & ipsi à posteriori habent stellas spiritualium. Pauo caput habet paruum & caudam magnã: & huiusmodi homines seculares parum habent prudentiæ, & sequelam magnã, dum incedunt pompaticè. Pauo pulchritudinẽ habet in plumis, & ipsi in vestimentis. Pauo cùm laudatur, pennas ostentat, & leuãdo caudã turpitudinem denudat. Dum autẽ isti quod habent pulchrius per iactantiã ostentant, turpitudinẽ suam manifestant. Tertia inordinatio est, quando quod debet esse dextrum, fit sinistrum, & econtrariò. Hoc vnicuiq; est dextrum, quod aliis præponit. Vnde de Iuda scriptum est: Diabolus stet à dextris eius. Iudas siquidẽ opera diaboli præposuit operibus Dei. Pœnitens igitur attendens se esse in profundũ confusionis & miseriæ multiplicis, à similitudine Ionæ clamat ad Dominum. Venter siquidẽ ceti non potuit retinere vocẽ deprecantis, quæ omnia penetrat, & vsq; ad Dei aures peruenit. Ita & iste de hac vita mortali clamat, quæ est nobis profundũ, vbi fluctibus exterioris & interioris miseriæ atteritur imago Dei. Gemit ergo & clamat donec eum liberet Deus, & renouetur à Deo, qui illam impresit, quando hominẽ formauit. Quidam autem adeò in profundum sunt infixi, quod non clamãt, licèt quotidianis peccatis se obrutos videant. Hoc est profundum in quo peccator cùm venerit, contemnit. Clamor autem verè pœnitentis est quasi rugitus leonis. Vnde Iob: Sicut inundantes aquæ, sic rugitus meus. Sicut autem ad rugitum leonis omnes bestiæ pauent, & se mouere non audent: ita maligni spiritus quem ex toto corde rugire percipiunt, valde formidant, & ad tentandum eum accedere non audent. Inundantes verò aquæ sunt cordis contriti lachrymæ, quæ omnia peccatorum obstacula tollunt, & totum dissoluunt & subuertunt quicquid cõtra pœnitentis lachrymas maligni spiritus machinantur. Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? Ipse quidẽ iniquitates non obseruat cõtra pœnitentes, obseruat autẽ eas contra contemptores, qui nec Deum timẽt, nec peccata formidant. Propterea in Eccles. dicitur: Quasi à facie colubri fuge peccatũ. Dentes leonis, dentes eius interficiẽtes animas hominum, quasi rhomphęa bis acuta. Comparat peccatum colubro, leoni, & rhomphęę, quia decipit vt coluber, fortiter tenet vt leo, occidit vt rhomphæa. Quia apud te propitiatio est. Aliter sustinere nemo potest. Vnde in libro Sapientiæ dicitur: Quàm bonus & suauis est spiritus tuus Domine, ideoq; eos qui errant partibus, corripis, id est, particulariter: quia si omnem correptionis asperitatem apponeres, peccatores obrueres. Vnde & subdit: Partibus iudicans, id est, particulariter dans locum pœnitentiæ. Ipse autem qui non vult mortem peccatoris, multipliciter inuitat nos ad pœnitentiam. Vnde & conuenit nos in patibulo, ne conueniret nos in iudicio, vbi ait: Popule meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi. Propterea Psalmista ait: Educes nubes ab extrema terræ, id est, à peccatis educes pœnitentes. Per nubes designantur pœnitentes, in quibus est caligo cõfusionis de peccatorum recordatione.

De lachrymis pœnitentium. Ierem. 3.

De diuersis arboribus.

**procansatur.*

De multiplici profundo vnde clamare debemus. Zachar. 8.

De multiplici inordinatiõe.

De clamore et gemitu pœnitentis.

Iob 3.

Fugere debemus.

recordatione. Fulgur, id est, terror maiestatis de Dei offensione: pluuia, id est, fletus compunctionis, de malorum perpetratione choruscatio, id est, lumen gratiæ, de diuina propitiatione. Qualiter autem pœnitere debeas, ostendit Dominus in Ezech. vbi ait: Sume tibi gladium acutum radentem pilos, & duces per caput tuum & barbã tuam, & dicitur ibi quod vna pars igne comburatur, alia gladio conscindatur, alia in ventũ dispergatur, alia in summitate pallij ligetur. Hi sunt quatuor modi delendi peccata. Gladio enim pœnitentiæ, quicquid in nobis superfluũ est, radere debemus, vt spiritu mentis nostræ renouemur, & in virum alterum commutemur. Igne autem contritionis omnes pilos peccatorum debemus comburere. Pilos autem scindere, est peccata & circunstantias peccatorum minutatim & particulariter diuidere. Dispergi etiam in ventum debent, vt longè à nobis propellantur, & per malam delectationẽ vel iterationem non reuertantur. Tunc autem, quasi in summitate pallij ligantur, cùm semper ante oculos habentur, vt fœteant nobis vsque ad finem vitæ nostræ. Memoria siquidem peccatorum ad tria principaliter valet. Ad deuotionem excitandam, ad humilitatem conseruandam, ad cautelam habendam. De primo legimus, quod torpente deuotione Elias obdormiuit in itinere, quod fit quando homo bonum opus fastidit. Angelus autem ad caput eius ponit panem subcinericium, & vas aquæ. Panis subcinericius, peccati recordationem designat. Cinis enim residuum est ignis, & post ignem peccati remanet memoria pœnitenti: vas aquæ mensuram designat gratiæ. De secundo legimus in Exodo, quod ventus flans ab Occidente, locustas fugauit, quia occasus nostri velut venti vrentis recordatio eliminat superbiã, & inducit humilitatem. De tertio legimus in lib. Regum, quod Dauid amputauit caput Goliæ proprio gladio. Peccati enim suggestio amputáda est veteris peccati recordatione. Hæ igitur sunt spinæ, quæ in fimbriis palliorũ poni solebát, quia peccatorũ recordatio mentẽ pungit, & hominẽ stimulat ne securitate torpeat: vt igitur dignè pœnitere valeas, vultũ pecoris tui diligenter agnoscas, id est, concupiscentiam sensualitatis tuæ. Formatus est homo de limo terræ: limosa est superbia, & quicquid inhæserit citò retinet, vnde & figulus vrnas luteas antequã coquantur, custodit, ne quod immundũ eas cõtingat: ita & homo variis tentationibus & tribulationibus decoctus, non facilè sordes colligit, sed motus sensualitatis infra se cõtinet & reprimit. Panem oportet esse bis coctum, qui per mare deportatur, & nos coctos & cõsolidatos oportet esse in anima & corpore. Bis cocti fuerũt Apostoli anteq̃ mitterẽtur in mare huius seculi. Primò enim insufflauit in eos Dominus, dicẽs: Accipite spiritũ sanctũ, & sic primò cocti, sed nondum missi in mare mundi. Nam dictũ est eis: Sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto. In die autẽ Pentecostes secundò cocti sunt, & in mare huius seculi missi. Nõ igitur remissus sit pœnitẽs, neq; negligẽs, sed fortiter clamet ad Dominũ: Redime me Domine, & miserere mei. Vnde Augu. Domine, vendidi me, redime me: vendidi me peccato meo, redime me sanguine tuo. Non igitur homo sibi vilescat vel animã suã in vanũ recipiat, sed pretio redẽptionis suæ seipsum appẽdat. Sit Dei adiutor & cooperator, vt nitatur cunctis viribus suis, sicut Ionathas pedibus & manibus reptãdo. Stellio siquidẽ manibus nititur nõ verbis, & ideo in domibus Regũ moratur. Nõ enim omnis qui dicit, Domine, Domine, intrabit in regnũ cœlorũ. Teste enim Salomone: Vbi verba plurima, ibi freq̃uẽter egestas. Secundũ igitur consiliũ Salomonis, agni sint tibi ad vestimentũ tuũ, & hœdi ad agri pretiũ. Vestiri enim debemus agnina pelle per innocentiã & humilitatem, vel saltẽ hœdi sint in pretiũ agri, quod fit cũ de pœnitẽtia peccatorũ pœnitẽs sibi cõparat agrũ regni cœlorũ: de quo in Parab. Cõsiderauit agrũ, & emit illũ. Propter legẽ tuã sustinui te Domine. Sustinere debemus Deũ & nõ deficere per impatientiã. Vnde Eccles. Noli esse pusillanimis in animo tuo, exorare & facere eleẽmosynã ne despicias. Ex pusillanimitate enim nascitur tristitia seculi, quæ mortẽ operatur. Teste autẽ Greg. Quicquid intollerabile pusillanimitas affert, hoc leue ac facile spes remunerationis ostẽdit. Quidã autẽ tantũ mutuãt q̃ desperãt se posse soluere, & tamẽ mutuare nõ cessãt: sicut scriptũ est: Mutuabitur peccator & nõ soluet. Et Psal. Nõ erat qui sepeliret. Per puluerẽ enim pœnitẽtię tegũtur & sepeliũtur peccata nostra, dũ dignos fructus facimus pœnitẽtię, & pœna respõdet culpę. Vnde Iere. ait: Nõ parcatis iaculis, quia Domino peccauit: sicut fecit, ita facite illi. Pœna siquidem debet culpę respõdere. Nõ igitur desperemus, sed strẽnuè pœniteamus. Teste enim Bern. Equũ indomitũ flagella domãt, & animã inanis cõtritio spiritus & assiduitas lachrymarũ. Lachrymę siquidẽ pœnitentiũ sanguis sunt animarũ. Sicut autẽ in piscina Angelus aquã mouebat, ita in pœnitẽte gratia Dei cõmouet ad plorandũ. Flatus autẽ spiritus sancti, facit inundationes maris, & turbat mare, id est, cor amarũ pœnitẽtis, & ita interrũpitur possessio naturaliter, scilicet, per alluuionẽ & aquarũ inundationẽ, dũ peccator ad se reuersus erũpit in lachrymas. Vnde in Iob dicitur: Lapides excauãt aquæ, & alluuione terra cõsumitur. Ciuiliter autẽ possessio interrũpitur, quãdo ad iudiciũ fori pœnitẽtialis itur cũ p̃scriptione: nõ potest se iustè tueri inimicus, quia nec iustũ titulũ habet, nec est bonę fidei possessor. Sustinere igitur debemus Dominũ, & nõ deficere vel desperare, nec tamẽ p̃sumptuose cõfidere. Rigare enim debemus exẽplo Magdalenę, duos pedes Domini, q̃ sunt misericordia & iustitia, vt fructificẽt nobis. Nõ stãt autẽ secus pedes Domini, sed lõgè sunt à pedibus misericordię & iustitię, q̃ malè cõfidunt vel de venia desperãt. Ipse aũt nõ libẽter amittit quod tã carè emit. Apud ipsum siquidẽ est propitiatio, q̃ per Isa. ait: Ego qui alios parere facio, nũquid ipse pariã? Vulnus lateris, vulnera Christi, per quã nos genuit, quãdo sacramẽta fidei de eius latere profluxerũt.

De modo pœnitendi.

Memoria peccatorum ad tria valet.

Limus fragilitatis nostræ coquendus est igne tribulationis.

Diligenter pœniteamus, & non simus remissi.

Augustinus.

Sustinere debemus Deum per patientiã & longanimitatem, & non deficere per pusillanimitatẽ.

Gregorius.

De lachrymis strennuè pœnitentium.

Bernardus.

Aqua, scilicet, ablutionis inmundorũ, & sanguis viuificationis mortuorum, in quos à quatuo ventis mittit spiritum. Vnde in Ezech. dicitur: A quatuor ventis veni spiritus, & insuffla supe mortuos istos, & reuiuiscant. Ab Aquilone venit spiritus per timoré pœnæ æternæ. Ab Austro per desiderium vitæ æternæ. Ab Occidente recolendo peccata nostra. Ab Oriente recolendo Christi beneficia. Si igitur apud ipsum propitiationem inuenire volumus, & nos aliis propitij sumus: vt iniquitates nostras non obseruet, nosipsos obseruemus & accusemus nos: vt ab illo non accusemur, qui propitius est & propitiatur omnibus iniquitatibus nostris, Dominus noster Iesus Christus. Cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

Philippen. 1. *Confidimus in Domino Iesu, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Iesu Christi.*

ET erit sicut quęrés spicas in valle Raphaim. Et relinquetur in eo sicut racemus, & sicut excussio oleę duarũ vel triũ oliuarũ in summitate, &c. Verba sunt Isa. ostédentis, quod multorũ est inchoare, sed paucorũ ad perfectioné venire seu perseuerare: & hoc demõstrat triplici similitudine. Sicut enim rarissimè spicę manus fugiunt metentiũ, & pauci racemi à remanendo dicti manus vindemiatorũ, & paucę remanét oliuæ post excussioné oleæ: sic sunt pauci, qui caudã hostiæ offerunt finaliter perseuerádo, licèt caput obtulerint benè inchoãdo. Quærit auté Dominus spicas in valle Raphaim, quod interpretatur gigantes, id est, in humilitate, quod notatur per vallé & altitudiné vitæ, quod notatur per gigãtes. Simile legimus de Balaã, vbi ait: Quàm pulchra tabernacula Iacob, quasi vallis nemorosa: per vallé humilitaté, per nemus altitudinem vitę voluit designare. Nititur ergo diabolus nobis auferre tunicã talaré perseuerãtiæ, & insidiatur calcaneo nostro, sciens quod finis, nõ pugna coronat. Vnde populo volenti sacrificare in Ægypto, dicit Pharao, ne longiùs abeatis. Diabolus enim in pœnitéte aliquádo retinet oculũ, vt videat libéter mulieré, aliquando linguã, vt otiosa verba loquatur, vel proximo detrahat, aut aduletur, & sic de aliis membris, vt aliquo illorũ retrahat pœnitenté, ne perseueret & cursum perficiat. Insuper & quinq; latrunculi, id est, quinq; sensus, rapiũt puellã de terra Israël, id est, animã benè viuere inchoantem, & eam seruire faciunt vxori Naaman leprosi, id est, sensualitati, quã sibi carnalis amicus copulauit. Sensus siquidé & cogitatio hominũ prona sunt in malũ ab adolescétia sua: sicut in Gen. Dominus ait. Multi præterea seculares & malitiosi homines à bono proposito retrahũt inchoátes, de quibus Bernar. Si quid religionis oritur, quicunq; resistit, quicunq; repugnat, paruulos Israëlitici populi cũ Pharaone conatur extinguere, cũ Herode nascenté persequitur Saluatoré. Nõ solũ auté laici, sed insuper & Pręlati, exemplo malo seu verbo pernicioso, quos promouere debuerunt, subuertunt & perseuerare in bonis nõ permittunt. De quibus idé Bernard. Heu, heu, Domine, ipsi sunt in persecutione tua primi, qui volunt in Ecclesia tenere principatum. Pauci igitur inueniuntur, qui pósita manu ad aratrum non respiciunt retrò. Vnde Ieremias: Super montes assumam fletum ac lamentum, & super speciosa deserti planctum: quoniam incensa sunt, igne eò quòd non sit vir pertransiens: & non audierunt vocem possidentis: à volucre cœli vsque ad pecora transmigrauerunt & recesserunt. Per montes Prælati, per speciosa deserti claustrales & viri contemplatiui, quos diabolus incendit igne peccati. A volucre siquidé cœli vsq; ad pecora, id est, à cõtemplatiuis vsq; ad simplices & bestiales transmigrauerunt, recedétes à Domino. Et Ezech. ait: Inundatione equorũ eius operiet te puluis eorũ: à sonitu equitum & rotarũ & curruũ mouebũtur muri tui. Equus, id est, diabolus, eques peccator, qui tunc vrget diabolũ calcaribus, quádo plus peccare affectat, quã diabolus administrat. Inũdatio equorũ mouet puluerem, quia frequés tentatio dæmonum mouet amorem temporalium mentis oculos excæcantes. Per rotas autem & sonitus curruum temporalis prosperitas & pompa strepitus secularis intelliguntur. In curribus muri mouentur, dum strepitu pompæ secularis viri fortes concutiuntur. Patet igitur quot sunt impedimenta perseuerandi in bono. Vnde Apost. in hodierna Epist. magnam adhibet consolationem Philippensibus, dicens: Confidimus in Domino, &c. quasi dicat: Non in nobis, sed in Domino cõfidimus, vt perseueretis in bono. Nisi enim Dominus custodierit ciuitaté, frustrà vigilat qui custodit eam. *Nullus in orbe labor proficit absque Deo.*

Confidimus, quia qui operari incœpit in vobis opus bonũ, cooperás perficiet. Cooperádo enim in nobis Deus, perficit quod operádo incipit, quia ipse vt velimus operatur incipiés, qui volentib⁹ cooperatur perficiés. Propterea per Ezech. Dominus ait: Multiplicabo eos vt gregé hominum, hoc pertinet ad statũ pœnitentiũ: vt gregé sanctorũ, hoc pertinet ad statũ iustorũ: vt gregem Hierusalé, hoc pertinet ad statũ glorificatorũ. Primũ igitur refertur ad statũ incipiétium, secundum ad statum proficiétium, tertium ad statum perueniétium. Semper igitur proficit in melius vir iustus, cuius gratia à Domino reseruatur & multiplicatur. Vnde de Isaac in Genesi dicitur: Ibat proficiés atq; succrescés donec veheméter magnus effectus est. Et ad Ruth Noëmi de Boos ait: Neq; enim cessabit homo si nõ compleuerit quæ locutus est. quasi dicat: Qui cœpit in te opus bonũ, ipse perficiet. Hanc autem perfectioné Dominus promittés discipulis, ait:

Sedete

Marginal notes: Isa 17. — Multi bonum inchoant, sed pauci perseuerant. — Bernardus. — Bernardus. — Ierem. 9. — Ezech. 10. — Ezech. 17. — De profectu [illegible] perseuerãtiorũ.

Sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto. Si igitur spiritus potestatis super hominē ascenderit & persecutus eum fuerit, nō dimittat locum suū, sed cōstanter perseueret in bono. Vnde Seneca: Turpe est cedere honori, luctari cum officio quod semel recepisti. Nō est vir fortis ac strenuus, qui laborē fugit, & nisi crescat ei animus ipsa rerum difficultate. Qui cœpit, ipse perficiet. Vnde per Zachar. ait: Reducā eos de terra Ægypti, & de Assyriis cōgregabo eos: & ad terrā Galaath & Libani adducā eos. Et paulò pòst subdit: Et cōfortabo eos in domino. Incipit igitur Dominus in nobis, dum reducit nos de terra Ægypti & de terra Assyriorū, id est, dū nos extrahat à vitiis. Per Ægyptū tenebrę cupiditatis & luxurię intelliguntur. Hęc enim duo vitia maximè nos excæcant. Per Assyrios qui dirigentes interpretatur superbia, quæ se cōtra Deum plus quàm alia vitia erigit. Vnde & Ierem. ait: Quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquā turbidā, & quid tu vis in via Assyriorū, vt bibas aquā fluminis? In Ægypto aqua turbida bibitur: quia delectationē luxurię lutum immunditię admiscetur & delectationi quā de temporalibus habēt cupidi, admixta est cura, & tristitia, & perturbatio mundi. In via autē Assyriorū bibitur aqua fluminis, id est, vana & transitoria gloria huius seculi. Postquā igitur ab his peccatis Dominus educere peccatorē incipit, adducēdo eum ad terrā Galaath, quę multiplex habet testimonium à Lege & Prophetis, & ad terrā Libani, id est, ad candorē bonorū operū. Galaath enim cādidatio interpretatur, tandē confortādo ipsum perficit quod incœpit. Priùs enim animā rudem eruderat inchoādo, tandē dolat & explanat perficiēdo. Vnde per Osee ait: Propterea dolaui in Prophetis. In Prophetis siquidē Dominus dolat, quando timore pœnæ & desiderio vitæ animā purgat, vt apta sit offerre illi aurū, thus, & myrrhā. Aurum discretè ei seruiēdo, thus deuotè famulādo, myrrhā quæ cōseruat à corruptione in bono perseuerādo. Aurū, dum prudentiā habet in actionibus. Thus, dum deuotionē in orationibus. Myrrhā, dū perseuerat in passionibus. Myrrha autē corpora mortuorū cōdiuntur. De Christo enim legitur, quod inuenerūt eum mortuū, & eius crura nō fregerūt. Et tu si mortuus fueris mundo, nō cōfringetur in te fortitudo spiritus, sed viriliter seruies Domino, vsq; in finē perseuerādo. Tunc enim gaudiū est nauiganti, quādo de mari venit ad portū: & viatori quādo peruenit ad metā viæ, ad quā tendebat: & ædificāti, quādo sumptibus cōputatis turrem quam cœperat ædificare ad perfectionē duxit. Vnde in Apoc. Dominus ait: Qui vicerit, scilicet, perseuerādo, faciā eum sedere in throno meo. Confidimus in Domino, quia qui cœpit in vobis bonū opus, perficiet vsq; in diē Iesu Christi, videlicet, vsq; ad finē vitæ, quo Deus velut in die, id est, apertè videbitur & cognoscetur. Vel perficiet in vobis per successionē vsq; ad cōmunem iudicij diē. Isti autē dies in quibus nostrā facimus voluntatem, nostri dicuntur: sicut scriptū est: Tempus vestrum semper est paratū. Dies autem Domini dicitur, dies iudicij, in quo reuelabuntur abscondita tenebrarum. Vnde Isa. Et erit lumē Israël in igne, & sanctus eius in flāma: & succēdetur, & deuorabitur spina eius, & vepres in die vna. Et erit terrore ꝓfugus, & reliquię saltus ligni eius prę paucitate numerabuntur, & puer scribet eas. Dominus enim in iudicio cum igne veniet, quia ignis ante ipsum præcedet & inflāmabit: quia tunc reuelabuntur, quę modò sunt tenebrosa & occulta. Hoc autē igne spinæ & vepres, id est, spinosi & asperi peccatores succēduntur: & tunc diabolus erit timore profugus, quia fugiet victus, nec poterit de cætero aliquos tentare vel in peccatū ducere. Reliquiæ autē diaboli sunt iusti, quos de magna massa reliquit inuictos, qui pauci erunt respectu damnatorum. Et puer ille scribet eos, qui ait: Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Sequitur: Sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis, quasi dicat: Ita deprecor & confido de vobis, sicut iustum est me ita velle de vobis. Sancti enim Prælati salutem subditorum suorum desiderant, & maximè domui suę benè pręsunt, & familiam suam ita ordinant & disponunt, vt dicere valeant cum Propheta: Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Diligunt autem boni Prælati subditos, non solùm in labiis, sed in intimo affectu charitatis. Vnde Apostolus subdit, eò quòd habeam vos in corde. Multi autem sunt hodie Prælati, qui lac & lanam tantùm quærunt, subditum autem gregem in corde non habent, nec de salute animarum curant. Non vtique lucerna, sed crucibolum super candelabrum ponitur, quando huiusmodi mercenarij in prælatione constituuntur. Crucibolum cepo pascitur, & isti non nisi carnalibus delectantur, cùm tamen per Sophoniam Dominus ait: Scrutabor Hierusalem in lucernis: non dicit in crucibolis. Propterea in Prouerb. Salomon ait: Sicut qui mittit lapidē in aceruum Mercurij: ita qui tribuit insipiēti honorē. Aceruus Mercurij, qui Deus mercatorum dicitur, fit ex calculis cōputationis. Cùm autē calculus summus lapillus cōputatur, pro aliqua summa ponitur: sed nō valet illam, licèt valere fingatur, & si nō valet quantū ad cōputationis rationē in foro, tamē quantū ad cōtractum nullius momēti reputatur: ita fit quando insipiēs loco sapiētis in dignitate cōstituitur. Hodie siquidē eligūtur Pręlati nō custodes animarū, sed asinarū, cùm tamē Samuël dixit ad Saul, de asinabus noli esse solicitus. Sicut autē latro cùm domū intrat, de nocte primò lucernā nititur extinguere, ita diabolus cū parochiā inuadit, Prælatū nititur subuertere. Vnde in Threnis Iere. ait: Manus mulierū misericordiū coxerunt filios suos. Mala est hæc misericordia, quādo remissi sunt Prælati, & ita nutriunt filios suos delicatè, quod coquūt eos igne luxurię. Boni autē licèt verbis increpēt exterius, habēt tamē subditos in corde per dilectionē interius. Et hoc est quod Apost. ait: Eò q, habeā vos in corde & in vinculis meis, & in defensione & cōfirmatione Euāgelij, socios gaudij mei omnes vos esse, quasi dicat: Habeo

Seneca.
Dominus in nobis incipit & post bonū consūmat.
Zachar. 10.
Osee 6.
De die hominis, & die Domini.
Isaiæ 10.
Prælati sancti qui salutē subditorum desiderant.
De malis Prælatis.
Prouer. 26.
Thren. 4.
Expositio literæ de bonis Prælatis.

Habeo vos in corde, id est, vos omnes desidero in futuro socios esse gaudij mei, remunerationis, scilicet, æternæ vitæ. Et hoc desidero, dum laboro & in vinculis meis, & in defensione contra impugnatores, & in cõfirmatione infirmorum in doctrina Euangelij, quasi dicat: Licèt multis & varijs sim detentus, nihilominus memor sum vestri. Semper enim diligit, qui verè amicus est. In vinculis autem sæpe fuit, & multa sustinuit Apostolus pro defensione Euangelii. Hi sunt enim clypei aurei, de quibus in libro Machabæorum dicitur: Refulsit Sol in clypeos aureos, & resplenduerunt montes ab eis, & fortitudo gentium dissipata est. Sol iustitiæ, id est, Christus, refulget in clypeos aureos, id est, in sanctos Prælatos, qui pro domo Dei se opponũt clypeos defensionis, quando apparent in eis paupertas, humilitas, zelus & mansuetudo, & alia quæ fuerunt in Christo, & tunc montes, id est, laici, & maximè potentes huius seculi resplendent ab eis considerantes bonam vitam eorum. Per hoc autem fortitudo gentium dissipatur, id est, dæmonum, & insuper peccatorum, qui prius in malo fortes erant. Sequitur: Testes est mihi Deus, quomodo cupiã omnes vos in visceribus Iesu Christi, quasi dicat: Ideo pro omnibus precor, quia cupio vos omnes esse in visceribus Iesu Christi, vt, scilicet, à Christo, quasi eius viscera deligamini, & ei incorporemini: vel cupio vos non carnali affectu, sed in visceribus, id est, interna affectione vos esse Christi. In sinu autẽ horum viscerũ boni Prælati subditos suos nutriunt & fouẽt. Vnde Psalmista ait: Ego dixi, Dij estis. Deus interpretatur videns, currens, fouẽs. Qui ergo nõ vident per scientiã, nec currunt per bonã operationem, nec fouẽt subditos in visceribus pietatis per cõpassionem & doctrinã, nomen Dei assumunt in vanũ. Cùm igitur ostendisset Apost. desiderium, quod habebat ad Philippenses, quia sine Dei adiutorio nullum desiderium bonũ perducitur ad effectum: subiungit Apostolus, quod profectum eorum quem

De abundãtia charitatis. desiderabat, à Deo postulabat, dicens: Et hoc oro, vt charitas vestra magis ac magis abundet. Alioquin non posset permanere, quia non potest esse otiosa, aut enim deficit, aut dilatatur, & proficit. Vnde de mandato charitatis Psal. ait: Latum mandatũ tuum nimis. Mandatũ siquidem charitatis, multũ latum est, quantum ad dilectionẽ proximi, in quo tamen mensura ponitur, cùm dicitur: Diliges proximũ tuum sicut teipsum. Mandatũ verò de dilectione Dei, latum est nimis, quod nulla mensura cõstringitur. Cùm enim dicitur: Diliges Deũ ex toto corde tuo, nõ iubetur quantũ diligat, sed ex quanto, quia ille veraciter diligit Deũ, qui sibi de se nihil relinquit. De hac autẽ charitatis abundãtia legimus in Genesi: Seminauit Isaac in terra, & inuenit in ipso anno centuplũ. Iustus enim florebit vt palma, quæ gracilis est in principio, & semper dilatatur ascendendo, & quasi ab aurora incipiens, crescit vsq; in perfectũ diem. Et quoniam feruor & zelus viri iusti temperandus est scientia discretionis & sensu cognitionis, ait Apost. Oro vt charitas vestra magis abundet in omni scientia & in omni sensu, id est, crescat, vt sciatis, in quibus Deum & proximũ diligere debeatis, & cum sanctis habeatis sensum, id est, memoriã & animaduersionẽ in omnibus rebus, quę necessarię sunt ad salutẽ. Multi enim religiosi dum scientiam & cautelã non habent, decipiuntur à callido seductore & antiquo, atq; subtili

De hypocritis atque hæreticis. aduersario. Si autem beata Virgo expauit de lumine, & nos expauescere debemus ab his qui transfigurãt se in Angelũ lucis, nõ solũ à spiritibus malignis, sed ab hypocritis & hæreticis. De quibus Salomon ait: Ecce mulier occurrit pręparata ornatu meretricio ad decipiendas animas. Hi sunt qui bona opera ostendunt, vt ab hominibus sancti credantur. Meretrix se præparat vt maiori pretio se vendat: & isti exterius se ornatos demõstrant, vt pro operibus suis humanam laudem recipiant. Ab hæreticis etiã nobis cauere debemus, qui fraudulenti sunt, & velut vulpes, quorum posteriora fœtent, sicut scriptum est: Omnis homo primùm bonum vinum ponit, & cùm inebriati fuerint, id quod deterius est. Priùs enim bona verba, & simulata opera ostendunt, postmodum in errorem ducunt. Hi sunt qui in Apocalypsi per equum nigrum designantur. Quod enim nigrum est, alium colorem recipere non potest, & isti adeò peruersi &

De adulatoribus. subuersi sunt, quod ab errore suo vix aliquando resipiscunt. Cauere etiam nobis debemus ab adulatoribus. Moyses, vt ait Iosephus, noluit lactare mammam Ægyptiæ. Et tu si te lactare vo-

Leo. luerint blandi seductores, ne acquiescas illis. Vnde & Leo ait: Facilius est vitare discordem quàm declinare fallacem. Cauere insuper nobis debemus, ne in inquisitione de Domino mo-

De cautela inquisitionis. dum excedamus. Vnde quibusdam quęrentibus quid Deus fecerat ante mundi creationem, re-

Augustinus. spondit Augustinus: Nimis alta quærentibus gehennam præparabat. Non igitur mensuram nostræ capacitatis excedere debemus. *Metiri se quemque suo modulo ac pede iustum est.*

In omni scientia dicit Apostolus. Quia sic dicitur in Danièle: Transibũt multi, & multiplex erit

De multiplicitate librorũ inspicientiũ. scientia. Vnde & libros multiplices, vt perfectè instruamur, debemus intueri. Mundus enim iste liber est. Vnde & Naum Niniue, id est, mundum istum appellat librum, vbi ait: Onus Niniue liber visionis. Huius libri quaterni & folia sunt omnes creaturæ. De multis autẽ libris quinq; ponamus. Est liber naturæ in creaturis, liber figuræ in sacramẽtis, liber operũ in artificiis, liber cõscientię in operibus nostris, liber vitę in exemplis. Primi libri literę sunt omnes creaturę, quę nos docent: sicut dicitur in Iob: Interroga iumenta, & docebunt te, & volatilia cœli, & indicabunt tibi, loquere terræ, & respõdebit tibi, & narrabunt pisces maris. Nónne docet nos leo qui cauda sua delet vestigia sua, ne à venatore capiatur. Et nos finis nostri cõsideratione debemus vestigia peccatorũ delere, ne ab infernalibus venatoribus capiamur. Similiter & serpẽs nos instruit, in quo quinq; debemus attẽdere, vt simus prudẽtes sicut serpẽtes: Primũ est, quia totum

exponit

exponit corpus, vt seruet caput: & nos caput nostrũ, quod est Christus, & caput, id est, fidẽ, & caput, id est, bonũ nostrę cõuersationis, principiũ pseuerãdo cõseruare debemus. Secundũ quod serpẽs naturaliter frigidus est, & gaudet calore Solis. Et nos frigidi simus ad malũ faciendũ, & calore Solis iustitiæ feruẽtes ad bonũ. Tertiũ est quòd serpẽs multas squamas habet, & ante se facile incedit, sed squamis impediẽtibus cum difficultate retrocedit. Et nos squamas virtutũ & operũ charitatis habeamus, vt nõ simus retrogradi, sed semper in melius procedamus, vt posteriorũ obliti, nos in anteriora extẽdamus. Quartũ est quod serpẽs hominẽ naturaliter timet, & nos valde timere debemus hominũ malorũ cõsortium, & spiritus hominũ probemus, quia pauci inueniuntur fideles & multi seductores. Vnde Seneca: Esto benignus, nemini blãdus, paucis familiaris, omnibus æquus. Quintũ est quod serpẽs solus in cauerna libenter cõmoratur: quod pertinet specialiter ad Eremitas, & ad illos qui in cellis cõmorantur. Et nos strepitũ seculi debemus fugere, & solitudinẽ pectoris ac secretũ cordis & silentiũ diligere. Secundi libri literę sunt omnia sacramẽta, in quibus legere debemus signũ & signatũ, vt deprehẽdamus virtutẽ sacramentorũ. Tertius liber est specialiter in ædificiis, vt attẽdamus quid significat claustrũ, quid dormitoriũ, quid cuculla, & sic de aliis. In his enim spiritualiter habitare debemus. Nunquid enim est monachus, qui nõ intrat refectoriũ lectionis, capitulũ correctionis, dormitoriũ cõtemplationis, oratoriũ deuotionis? Quartus liber cõscientia, in quo debemus legere & detestari peccata nostra, sicut scriptũ est: Arguã te, & statuã cõtra faciem tuã. In quinto libro cõuersationis & exempli debemus legere, quid nobis sit agendũ, quid fugiendũ exemplo bonorũ. Prædicti libri scribi debẽt in cordib⁹ nostris digito Dei, cum calamo gratię & incausto pœnitẽtię, ac rubricari memoria passionis Dominicę. Quidã autẽ adeò duri sunt & obstinati, quod calamus in eis nõ habet locũ, sed magis stilus ferreus tribulationũ. Sic igitur abundare debemus in omni sciẽtia, quantũ ad intellectũ, & in omni sensu, quantũ ad affectum: vt nõ solũ discernere & reprobare sciamus, quę sunt bona & quę mala: sed etiã inter bona quę sunt potiora. Et hoc est quod Apost. subiungit: Vt probetis potiora. Aliter de bono in melius proficere nesciremus. Vnde & sancti in hoc seculo inter Dei dona magis eligunt tribulationes q̃ prosperitates. Propterea Greg. ait: Cùm vtraq; fortuna sit timẽda, magis est timẽda pspera q̃ aduersa. Nã aduersa sæuiẽdo erudit, & prospera blandiẽdo seducit. Vnde in lib. Reg. dicitur: Dij montiũ sunt dij eorũ, pugnemus cũ illis in cãpestribus. Quos enim dæmones nõ possunt vincere per aduersitatẽ, tentãt vincere per prosperitatẽ. Per sanctas autẽ scripturas, quę potiora sint, pbare debemus, in quib⁹ assiduè & diligẽter studere debemus. Vnde in picturis solẽt pingi clerici libros in manib⁹ tenẽtes. His autẽ dieb⁹ in maiori parte falsæ sunt huius picturę, sed potius hodie pingi possunt portãtes in manibus aues & canes ad venationẽ ducẽtes. Ita autẽ debemus pbare potiora, & semper de bono in melius pficere, vt in viis nostris perfecti & purgati inueniamur. Et hoc est quod ait Apost. Vt sitis synceri & sine offensa. Synceri, scilicet, in vobis sine operib⁹ corruptionis & sine offensa quantũ ad proximos. Et in hoc perseueretis vsq; in diẽ Christi, id est, vsq; ad finẽ vitæ vestrę, quãdo venturus est Christus reddere vobis secundũ merita vestra. Qui igitur potiora probãt & obseruãt, & pœnitẽtiis sibi iniunctis ad quæ tenẽtur, superaddũt. Hi synceri efficiũtur & purgãtur in hoc seculo, ne purgatione indigeãt in alio. Vnde de Christo Malach. ait: Et purgabit filios Leui, quod interpretatur additio. Hi sunt qui pœnitẽtiis debitis & mãdatis cõsilia superaddunt. Pugnandum est igitur cõtra motus sensualitatis, quibus frequẽter, nisi viriliter resistamus, sordibus inquinamur. Vnde Aug. ait: Venã amicitię coinquinabã sordibus cõcupiscentię. Purgari igitur & innouari studeamus, quoniã in vtres veteres & sordidos, ac fęcibus plenos nõ ponitur vinũ nouũ gratiæ renouãtis, gratię, scilicet, spiritus sancti, cuius aduentũ ad nos impediũt duplicitas, obscuritas, iniquitas. Duplicitas hypocrisis. Vnde in lib. Sapiẽtię dicitur: Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictũ. Obscuritas ignorãtię. Vnde in eodẽ dicitur: Subtrahet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu. Iniquitas malitiæ, sicut ibidẽ dicitur: Et corripietur à superueniẽte iniquitate. Et quoniã lutosa est materia nostra, & facilè nobis sordes adhærẽt, semper purgatione indigemus & oratione quotidiana, qua dicimus: Dimitte nobis debita nostra. Vnde Psal. Torrentes iniquitatis cõturbauerunt me. Ex peccato siquidẽ Adę torrẽtes duo prouenerunt, quorum vnus omnes animas in infernum trahebat, alius omnia corpora in putredine redigebat, ita confusus est homo, vt sit eius intelligentia turbulenta, ratio limosa, voluntas lutosa, sensualitas infecta & corrupta. Naturalia siquidẽ priùs erãt clara & limpida, sed post peccatũ admixta est aqua luto, & turbata sunt omnia & confusa, nisi ab hac confusione gratia illius liberemur & synceri efficiamur, qui ait: Dabo vobis cor nouum, & spiritũ nouum ponã in visceribus vestris. Et iterum: Effundam super vos aquã mundã, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Et quoniam licèt synceri & purgati sumus, in nobis gratiã Dei in vanum assumere non debemus, nec sufficit abstinere à malo, nisi fiat quod bonum est. Subdit Apost. Repleti fructu iustitiæ per Iesum Christum in gloriam & laudem Dei, id est, bonis operibus, qui sunt fructus iustiæ. Repleti dico non viribus vestris, sed per Iesum Christum per hoc transituri in gloriam & laudem Dei, id est, in gloriam æternam. Vnde laudetis Deum, vel vt sitis repleti in futuro fructu, & mercede iustitiæ, quando portanti manipulos, in fine dicetur: Ecce homo & opera eius cum eo. Et vt sitis in gloriam & laudem Dei, id est, Gloria & Laus Dei, vt, scilicet, pro vobis dicatur: Mirabilis Deus in sanctis suis. Laborare igitur debemus vt in

Seneca.

Bonũ à malo debemus discernere, & inter bona quæ potiora sunt eligere.

Gregorius.

De purgatiõe sanctorum.

Augustin.

De vase mundo præparãda spiritui sancto

De duplici torrente & humana perturbatione.

De gratia multiplicãda.

conspectu Dei vacui non appareamus. Deus enim præparauit nobis vehiculum, quo merces nostræ ferantur ad locum vbi cariùs vendi possunt, id est, manus pauperum. Vnde in persona Domini Augustinus ait: Da mihi ex eo quod dedi tibi: habuisti largitorem, fac me debitorem. Fatuus siquidem est, qui tantum comedit in prandio, quod non habet quid comedat in cœna. Quidam tantũ consumunt in præsenti vita, quod nihil eis remanet in futura. Teste autem Ecclesiastico: Eleëmosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gratiam homini quasi pupillam conseruabit, & posteà resurget. Misericordiæ siquidem opera mercedem habent consignatã in cœlis. Vnde in Euang. dicitur: Facite vobis sacculos, qui nõ veterascunt. Pupilla autem gratiæ cõparatur, quia clara est & tenera, & pro illa cõseruanda omnia membra exponũtur & opponuntur. Gratia enim illuminat, & citò læditur vel amittitur, nisi cautè custodiatur. Eleëmosyna autem quantũ ad effectũ in iudicio resurget. Thesaurizare igitur debemus in cœlo & nõ in terra, maximè clerici, qui dispẽsatores sunt patrimonij Iesu Christi, quod non licèt mitti in corbonã, vt impleant arcam diuitiis, quia pretiũ sanguinis est. Repleamur igitur fructu iustitiæ, vt reddamus vnicuiq; quod suũ est. Animæ nostræ debemus auxiliũ, cõsilium, & obsequiũ impendere. Auxiliũ in bello cõtra tentationes: consiliũ in via, vt cauti simus cõtra viç pericula: obsequiũ in lectulo, aditus thalami, id est, sensus custodiẽdo, ne sollicitudo temporaliũ intret & turbet contemplationis cubiculũ. Corpori debemus cibaria, virgã, & onus. Cibaria ne deficiat, virgam, vt disciplinam teneat, onus ne lasciuiat. Proximo debemus dare, vt reficiãtur egentes: cõuertere, ne moriantur peccatores: condonare peccantibus in nos, ne simus immisericordes & non fratres. Repleti fructu iustitiç. Spiritualia replent, temporalia non implent, sed inflant. Teste autẽ Gregorio, qui istam vitam diligit, somnum vigilans videt. Pro magna diligi non debet quicquid fine concluditur. Illa ergo appetenda, illa summopere diligenda sunt, quæ nec inuenta transeunt, nec adepta deficiunt. Et iterum Gregorius ait: Ecce mundus, qui diligenter fugit. Sancti isti ad quorum turbam consistimus, florentem mundum mentis despectu calcauerunt. Erat vita longa, salus continua, opulentia in rebus, fœcunditas in progenie, tranquillitas in diuturna pace, & tamen cum in seipso floreret, etiam in eorũ cordibus mundus aruerat. Ecce iam in seipso mundus aruit, & adhuc in nostris cordibus floret, vbiq; mors, vbiq; luctus, vbiq; desolatio: vndiq; percutimur, vndiq; amaritudinibus replemur, & tamen cæca mente carnalis concupiscentiæ ipsas eius amaritudines amamus, fugientem sequimur, labenti inhæremus, & quia labentem retinere nõ possumus, cum ipso labimur, quem cadentem tenemus. Patet igitur quod qui seculum diligunt, non repleti, sed vacui sunt, de quibus Propheta ait: Turbabuntur pelles terræ Madian. Pelles terrç dicuntur, quia superficialiter nitent exterius, sed vacui sunt interius. Madian autem contradictio interpretatur, & ipsi diuinis præceptis contradicunt, & idcirco in fine turbabũtur. Sancti autẽ repleti sunt fructu iustitiæ, prole gratiæ & veritatis. Gratia siquidem pertinet ad effectum, veritas ad intellectum, quorum vtrique repletur à Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

De iustitia et fructu iustitiæ

Spiritualia replẽt, temporalia inflant.

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM MATTHAEVM.

Matth. 18.

Dixit Iesus discipulis suis: Simile est regnum cœlorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis.

De cõuersione peccatorũ per verbum Dei.

Ezech. 1.

TESTE Ezechiële: Cùm ambularent animalia, quasi sonus erat multitudinis, vt sonus castrorũ. Cùm enim sancti ambulabant prædicando, multi conuertuntur ad Dominum in laudem Dei prorumpentes, & virtute verbi Dei, cõtra diabolũ dimicãtes. Vnde idem Ezech. ait: Audiebam sonũ alarũ, quasi sonum aquarũ multarũ, quasi sonũ sublimis Dei. Aquæ multæ, populi multi, qui cõuersi ad Dominũ, laudent Deũ proficiente in eis prçdicatione, quæ laus dicitur sonus sublimis Dei, quia illam in sanctis suis Deus operatur. In Euang. autem dicitur, quod quidã missi sunt à Iudæis vt caperẽt Iesum in sermone, sed ipso audito, pœnituerũt, dicẽtes: Nunq̃ sic locutus est homo. Sæpè quidẽ accidit, quod peccatores, quos diabolus contra Dominũ incitat, dum ipsum in ministris suis audiunt, ad pœnitentiã cõuertuntur. Verbũ enim Domini est fons viuus, cuius aquæ saliunt, & salire faciunt in vitã æternã: sicut aquæ Ægypti, id est, carnalis voluptatis, salire faciunt in infernũ. Libenter igitur & deuotè ad prædicationẽ verbi Dei debetis venire. Si enim Sibylla à finibus terræ venit audire sapientiã Salomonis: multò fortius de domibus vestris venire debetis audire sapientiã Christi, quia plus quàm Salomõ hic. Si igitur hucusq; torpentes fuistis, amodò vigilare debetis ad clamorẽ illum, de quo in Apocal. dicitur, quod aquila volans inter cœlũ & terrã, clamat: Væ, væ, væ, habitantibus terram. Hic est prædicator, qui debet annuntiare triplex væ, his qui terrenis adhærent. Væ qui decidit de gratia in culpam, væ qui corruit de culpa in culpam, væ qui de culpa transit ad pœnam æternam. Orate igitur Dominum fratres, vt hodie digitos mittat, & aperiat aures surdorum, & saliua sapientiæ suæ intinguat linguam mutorum, vt Deum valeant laudare, & verba eius resonare. Sicut frequenter accidit quod cùm saliua diaboli linitur, lingua peccatorum despumat in verba blasphemiæ & contumeliarum. Simile est regnum cœlorum, & cætera.

De triplici væ.

Dedisti

De diuina cōminatione sumpta similitudine ex arcu, sagitta & gladio.

Dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus. Comminatio Domini dicitur arcus cuius sagitta est: Ite maledicti in ignem ęternum. Executio autem sententię dicitur gladius. Vnde in Iob: Vltor iniquitatis est gladius. Cùm igitur Dominus malos flagellat, dat signum bonis, vt sibi caueāt, & ne consimilem pœnam incurrant. Teste autem Hieronymo: Indemnis est castigatio, quam aliena persuadent exempla. Hoc est enim in sanguine peccatoris manus lauare, id est, inspecta aliorum pœna opera sua purificare. Mulctato siquidem pestilente, timent sapientes & viri iusti. Vnde Ezechiel de Pharaone ait: Operiam cùm extinctus fueris, cœlos: & nigrescere faciam stellas eius: Solem nube tegam, & Luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria cœli mœrere faciem super te. Hoc est quod Isaias ait: Induam cœlos tenebris, & saccum ponam operimentum eorum. Quando enim iusti considerant vindictam Dei de impio, timent sibi induentes se cinere & cilicio, & se viles reputando, sub pallio humilitatis se abscondunt. Vnde de Lucifero paulò pòst Ezechiel subdit: Reges eorum horrore nimio formidabunt super te, id est, viri spirituales quando recordabuntur ruinæ Angelorum, & casus reproborum recolentes cum timore. Qualiter bibit Lucifer de calice superbiæ, & corruit in abyssum amittendo sedē suam. Bibit Cain de calice inuidiæ, & factus est vagus & profugus super terram. Bibit Lamech de calice iræ, & in liuore puerum interficiens cū omni generatione sua periit in diluuio. Bibit Aman de calice tristitiæ, & suspensus est in patibulo, quod parauerat Mardochæo. Bibit Iudas de calice auaritiæ, & suspensus per mediū crepuit. Bibit Esau de calice gastrimargiæ, & ius primogenituræ amisit. Bibit Sampson cū Dalida de calice luxuriæ, & excæcatus est, atq; priuatus crinibus, id est, spiritus sancti donis. Attēdant igitur sancti, cū omni diligentia diuersa vitia reproborū, & partes peccatorum ad sui custodiā & cautelam. Vnde Dominus in hodier. Euangelio ad correctionē & castigationem nostrā proponit Parabolā de seruo nequā, qui cōseruo suo misericordiā exhiberi noluit, cū tamē Dominus cum ipso misericorditer egisset, & omne debitum ei dimisisset. Propterea Augustinus ait: Noli misericordiæ pontē subuertere, quem transisti. Et quoniam teste Hieronymo: familiare est Syris, & maxime Palæstinis ad omnem sermonem suū Parabolas iungere, vt quod per simplex præceptum teneri ab auditoribus non potest, per similitudinem & exempla teneatur: more ipsorum Dominus Parabolam inducit, dicēs: Simile est regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis. Totum negotium quod factum est, vel fieri potuit ab homine rege comparatur toti negotio, quod geritur vel geri potuit in Ecclesia. Reges autem inungi solent, coronari, purpura indui, sceptro insigniri, nouas leges condere, monetam innouare. Et Rex noster Christus inunctus fuit, quem vnxit pater oleo lætitiæ præ consortibus suis. Coronatus fuit corona spinea, quam in capite gessit. Fuit purpuratus, quia sanguine purpureo tinctus, & à militibus purpura indutus. Sceptro autem insignitus fuit, dum arundinem in manu habuit. Nouam legem dedit, sicut scriptum est: Mandatum nouum do vobis. Monetam innouauit, quemadmodum scriptum est: Sicut portauimus imaginē terreni, ita portemus imaginem cœlestis. Rex igitur iste, id est, Christus rationem ponit cum seruis, dum merita singulorum examinat, & discutit, dum cogitationū, locutionum, & operum rationē exigit. Vnde & Iob ait: Posuisti in neruo pedē meum, & obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum cōsiderasti. Pedē in neruo ponere, est actiones nostras districta examinatione discutere. Semitas obseruare, est cogitationes diiudicare: vestigia etiam pedū cōsiderat, dū operum nostrorū exēpla notat. Hoc est quod per Isa. ait: Habitationem tuā, & introitum tuū, & egressum tuū ego cognoui, cū fureres aduersum me. Initiū enim & finē & habitationē, id est, medium ipse attendit. Cùm igitur districtus iudex rationē villicationis nostræ à nobis requirat, faciamus quod Ecclesiast. ait: Ante iudicium para iustitiam, & antequā loquaris, disce. Ante languorem adhibe medicinā, & ante iudicium interroga teipsum, & in cōspectu Dei inuenies propitiationem. Ante languorē humilia te, & in tempore infirmitatis ostende conuersationem tuā. Opera siquidem iustitiæ allegabunt pro nobis in iudicio. Antequā loquaris, disce, id est, antequā Deo reddas rationem, disce quomodo debeas respōdere. Ante lāguorem, id est, antequā radicetur malitia tua, adhibe medicinā pœnitentiæ: vel per languorē intelligi potest pœna in die iudicii infligenda, propter durationē morbi: & quia nō est locus operationi, ante iudicium interroga teipsum, id est, examina, & iudica teipsum tēporaliter, ne dāneris æternaliter. Ante lāguorem humilia teipsum, agēdo, scilicet, pœnitentiā, & in tēpore infirmitatis, dum, scilicet, vrget te vulnus peccati, ostende sacerdoti conuersationē tuā, & ita in cōspectu Dei inuenies propitiationē. Cùm igitur Dominus positurus sit rationē cū seruis suis, attendamus diligēter qualiter seruierimus, & quales serui simus. Sunt quinq; genera seruorum. Quidā deuotè & hilariter Deo seruiunt. Iuxta illud: Seruite Domino in lætitia. Alij sunt qui seruiunt in tristitia, de quibus scriptum est: Si verò non fuerint saturati, & murmurabunt. Alij seruiunt in apparentia. De quibus scriptum est: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Alij seruiunt in angaria. Coacta autem seruitia Domino non placent. Hi sunt velut rota plaustri quæ fœnum portat & murmurat. Præcordia siquidem fatui velut rota plaustri. Alij seruiunt in nequitia, de quibus in præsenti Euangelio Dominus ait: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi. Huiusmodi serui nequam ex iniquitate puniunt, & purgant bonos. Vnde Salomon ait: Qui stultus est, seruiet sapienti. Et quoniam Deo deuotè seruire, regnare est, simus

De castigatione bonorum & flagellis malorum.

Ezech. 32.

De multiplici potu.

Augustinus. Hieronymus.

De officiis regis.

Christus ratiōnē ponit cum seruis.

Præparare debemus ad reddendum rationem.

De quinque generibus seruorum.

Moraliter reges esse debemus & cum seruis nostris rationem ponere.

& nos reges spirituales,& ponamus ratioñe cũ seruis nostris. Teste enim Salomone in Prouerbiis: Rex qui sedet in solio iudicij discutiẽs omnia opera sua, vt si quid mali se intermisceat, dissipet illud intuitu discretionis. Ponamus rationem cum seruis nostris attendentes diligenter, qualiter membra nostra seruierunt Domino, & si malè seruierint, sumamus vltioñe de ipsis. Seruo enim maliuolo tortura & compedes. Ponamus rationem cum seruis illis, de quibus in Parab. Salomõ ait: Per tria mouetur terra, & quartũ quod nõ potest sustinere. Per seruũ cũ regnauerit, per stultũ cũ satiatus fuerit cibo, per odiosam mulierẽ cùm in matrimonium fuerit assumpta, per ancillã cũ fuerit hæres dominæ suæ. Seruus est corpus, pœnarũ vinculis astrictus. Tunc enim seruum istũ regnare permittimus, cũ eius praua desideria adimplemus. Stultus cibo satiatus, est carnalis sensus illecebris inebriatus. Nisi enim sensus nostros stultos & vagos reprimamus, mouetur terra, homo, scilicet, terrenus. Mulier odiosa in matrimoniũ assumitur, dũ ad actioñe seculaẽ, cui renunciauerit homo, reuertitur. Ancilla autẽ, id est, sensualitas, hęres dominæ suæ efficitur, dum extincta ratione caro spiritui dominatur. Sequitur: Cùm cœpisset rationẽ ponere, oblatus est ei vnus, qui debebat decem milia talenta. Debitor decẽ milium talentorum significat homines, qui Domino sunt obnoxij per transgressioñe decẽ mandatorum. Dicuntur autẽ debere, nõ solũ decẽ talenta, sed decẽ milia talentorũ, qui decalogo astricti multarũ rei sunt transgressionum. Cùm autẽ nõ haberet vnde redderet, iussit eum Dominus venundari & vxorẽ eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. Iubet Dominus pro cõcupiscentia seu voluntate mala, seu nephandis operibus, quasi pro vxore & filiis pœnas soluere. Cum vxore etiã & filiis venditur, qui in carne & operibus seruire diabolo permittitur, & si qua bona opera præcesserunt, per peccatum sequens mortificantur, & à diabolo captiuantur. Vnde per Osee Dominus ait: Quia oblita es legis Dei tui, ideo obliuiscar ego filiorum tuorum, id est, bonorum operum. Hoc est quod ait Isaias: Terra nostra deserta, ciuitates nostræ succensæ igni, regionem nostram coram nobis alieni deuorant. Terra mentis nostræ, quæ prius fructificare solebat à Deo per peccatum deseritur, & ita peccator cum filiis bonorum operum, quæ prius fecerat sub peccato venundantur, vt fiat seruus peccati, & sic ciuitas conuersationis pristinæ, in qua commorabatur, succensa est igne peccati, dum alieni, id est, dæmones deuorant animæ regioñe, hoc est quod Osee ait: Culmus stãs non est in eo, germen non faciet farinam: quod & si fecerit, alieni comedent eam. Aliquando enim de semine non crescit herba, id est, de verbo Dei bona voluntas. Quod si fecerit, impediet diabolus ne faciat culmum, id est, boni operis prouentum, seu germen. Si verò germen ad maturitatem venerit, vt de illo farina fiat, alieni comedent eam, dum dæmones immittunt vanam gloriam. Postquam enim floruerit amygdalus bene inchoando, impinguabitur locusta deuorando, nec sinet diabolus ex floribus fructum produci, sed locusta inanis gloriæ omnia consumet dente deuorando. Vnde in lib. Iudicũ dicitur. Cùm sæuisset Israël veniebant Madian & Amalech, & sicut erant in herbis cuncta vastabãt. Potest tamen in bono intelligi venũdatio serui, vxoris & filiorum. In venditione enim hoc agitur, vt alterius res, in alterius transeat possessionem. Tunc igitur peccator venditur cum de possessione diaboli per pœnitentiam transit in possessionem Dei. Venditur quoque vxor & filij, cum caro, quæ peccatis fuit subdita & opera atq; cogitationes carnales in seruitiũ Dei commutantur. Vnde & subditur: Procidens autem seruus ille rogabat, dicẽs: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Debitor enim, id est, peccator procidit per humilitatẽ, rogat per contriti cordis deuotioñe, vt habeat Dominus erga eũ patiẽtiam per misericordiã: & spondet quod omnia reddet per satisfactioñe. Patientiã habe in me parcẽdo peccatis meis, expecta ad pœnitentiã, & omnia reddã tibi implẽdo decalogũ, & mandata tua obseruãdo. Qui patiẽtiam Dei implorat, necesse est vt patientiã habeat. Qui autẽ per impatientiã vindicat, alieni iuris est vsurpator, scriptũ est enim: Mihi vindictã, & ego retribuã, dicit Dominus, Deus siquidẽ vltionũ est Dominus. In libro autẽ Sapien. dicitur: Cõtumelia & tormẽto interrogemus eũ. Cõtumelia quantũ ad verbũ, tormento quantũ ad factũ. Mansuetudo igitur cõtumeliis, & patientia iniuriis opponatur. Teste autẽ Seneca: Cõtra parẽ cõtendere, anceps est: cõtra superiorẽ, furiosum: contra inferiorem, sordidum. De impatientibus autẽ in Prouer. dicitur: A facie verbi parturit fatuus, quia, scilicet, audita cõtumelia laborat, & vix se cõtinet versans in corde, quomodo maiorẽ cõtumeliam possit reddere. Propterea in Eccles. dicitur: In humilitate tua patientiã habe, quoniã igne probatur aurũ & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis & in humilitate, id est, in tribulatione, quæ est causa humilitatis, patientiã habere debemus. Homines autẽ receptibiles, qui, scilicet, nõ abiiciũt, sed recipiũt flagella Domini, probãtur in camino humiliationis, id est, humiliãtis tribulationis. Sciendũ autẽ quod patientiã tribus modis exercemus. A Deo enim flagellamur, sed cauendũ est ne murmuremus. A proximo persecutiones & dãna, & cõtumelias sustinemus, sed cauendũ est, ne mala retribuamus? Ab aduersario tẽtamur, sed cauendũ est, ne ad delectatioñe, vel ad cõsensum peccati flectamur, & ne pro his præsentẽ remuneratioñe quæramus, sed futuram expectemus. Misertus autẽ Dominus serui illius, dimisit eũ, & omne debitũ dimisit illi. Nõ est conuentio Christi ad Belial, dũ vnum remittit, omnia remittit, & penitus à potestate diaboli animã retrahit. Vnde in Euangelio se totum hominem saluum fecisse in sabbatho asserit. Quem enim sanauit in corpore, omnino sanauit in mente. Et per Ezechielem ait: Si conuersus fuerit impius ab iniquitate sua, omnium iniquitatum eius

De seruo multis debitis obligato.

De venundatione serui, vxoris, & filiorum.

Osee. 8.
Opera bona per vanam gloriam amittuntur.

Qui vult quod Deus sibi compatiatur, necesse est vt proximos patienter sustineat.
Seneca.
De vitio impatientiæ.
Eccle. 2.

De triplici patientia.

De integra & plena remissione.

tatum eius non recordabor. Plus autem dat Dominus, quàm petatur ab eo. Seruus patiētiam petiit, & Dominus omne debitum dimisit. Vnde & Zacharias ait: Petite pluuiā à Domino in tempore serotino, & Dominus faciet niues & pluuiā imbris. Ecce petitur pluuia, & dat Deus insuper niues. Per niues gratia refrigerans cōtra vitia, vt declinemus à malo. Per pluuiam imbris gratia proficiens, vt bonum facere valeamus. Tempus autē serotinum, tēpus gratiæ appellat. Vel pluuia quæ petitur in tempore serotino, est refrigeriū post mortē. Similiter & Salomoni petenti cor docile ad regendum populum, plus dedit quā petierit. Vnde & dixit illi: Dedi tibi cor sapiens, & intelligens intantum, vt nullus ante te similis fuerit, nec post te surrecturus sit: sed hęc quę nō postulasti, dedi tibi, diuitias & gloriam vt nemo fuerit tui similis in regibus cunctis retrò diebus. Similiter plus soluit, quàm promittit. Vnde in Numero ait: Ex omnibus quæ elegero, germinabit virga eius. Non solùm autem germinauit, sed floruit & fronduit, & amygdala protulit. Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocauit eum, dicens: Redde quod debes. Patet quod iam fuerat egressus à via veritatis, & post dimissionem peccati, reuersus fuerat ad vomitum. Multi autem sunt qui postquam ad peccata redeunt, & si non possunt opere, tamen reuertuntur cogitatione & praua voluntate. Sicut qui iam non potest ad mensam diaboli manducare carnium frusta, rodit ossa sub eius mēsa, peccata pręterita cum delectatione recolendo. Quantum autem inter decem milia & centum distat, tātum maiora sunt, quæ in Deū committimus, quā ea quæ homines contra nos committunt. Si igitur Dominus seruo maius debitum tā facilè dimisit, quantò magis seruus conseruo debet maiora dimittere? Qui autem violentiam proximo facit, & malum pro bono, vel etiam pro malo reddit, proximum scandalizat, & quātum in se est, suffocat auferendo illi spiritum sanctum, quem debuit remittendo illi prouocare ad bonum. Ita etiam impietate commotus proximum suffocabat. Vnde in Prouer. Salomon ait: Graue est saxum & onerosa est arena, sed ira stulti vtroq; grauior. De his autem qui repetunt à nō habentibus, ait Isaias: Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Qui autem repetit non habentem, Domino facit violentiam. Vnde in Ezechiele dicitur de iustis: Virum nō contristauerit, & pignus non retinuerit. Procidens conseruus, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abiit, & misit eum in carcerem. Exacerbauit Dominum peccator iste, irritauit, & amaricauit. Exacerbauit leuem, irritauit patientem, amaricauit dulcem. Propterea Psalmista ait: Propter quid irritauit impius Deum? Et iterum: Expelle eos, quoniam irritauerunt te Domine, id est, peccando te cibum veritatis suauem sibi amarum fecerunt. Teste autem Gregorio: Ex iudicis clementia crescit peccatoris pœna. Dominus misertus est illius, & ipse noluit misereri. Ad memoriam reducere debuerat, quod Dominus ei peccata dimiserat. Vnde Ieremias de ingratis ait: Non dixerunt vbi est Deus, qui descendere nos fecit de terra Ægypti, & traduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem & inuiam, per terram sitis & imaginem mortis. Terra inhabitabilis est mundus iste, in quo nullus debet inhabitare, sed quasi peregrinus transire, quæ dicitur inuia propter difficultatem itineris. Terra etiam sitis, in qua semper maiora cupiuntur: & imago mortis, quia semper in periculo sumus, & laqueos vndique diabolus tendit. Sequitur: Videntes autem conserui eius, quæ fiebant, contristati sunt valde, & narrauerunt Domino suo omnia quæ facta fuerant. Ad maiorem enim iudicem recurrendum est, cùm minor alicui iniuriatur. Cōserui autem, id est, Angeli, quę gesta hominum Domino ferunt, vel etiā sancti homines, qui de proximorum afflictione cōtristantur, & narrant queruli Domino implorando, & supplicando pro his qui Deum offendunt. Tunc vocauit eū Dominus suus, & ait illi: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me: Nónne ergo oportuit te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Ille quidem rectè sui delicti veniam postulat, qui prius hoc, quod in ipso delinquitur, relaxat. Alioquin quomodo dicet: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Teste Anastasio non orationem pro se facit, sed maledictionem super se inducit. Et Seneca: Alteri semper ignosce, tibiipsi nunquam. Instabile est regnum, quod non clementia firmat. Oportuit illum misereri conserui sui. Qui enim in peccatis fuit, compati debuit peccatoribus. Vnde in Exodo dicitur: Peregrino molestus nō eris, memento, quia peregrinus fuisti in terra Ægypti. Et per Isaiam Dominus ait: Absconde fugientes, & vagos ne prodas: habitabunt apud te profugi mei. Moab esto latibulum eorum à facie vastatoris. Peccatores enim conuersi debent esse refugium aliorum, vt qui prius vagi fuerant, hostibus vltrò non prodantur, sed consepulti Christo, abscondantur à diabolo. Omne debitum dimisi tibi, id est, debitum legis naturæ, legis scripturæ, seu Mosaicæ, & legis Euangelicæ, seu gratiæ. Magis autem peccat Christianus, qui hanc triplicem suscepit & transgreditur, cui Deus omne debitum dimisit in baptismo, quàm Iudæus, vel paganus. Vnde Isaias: Scio quia præuaricans præuaricaberis, & transgressorem ex vtero vocaui te. Præuaricans legem scriptam, præuaricaberis legem Euangelicam, & transgredieris legem naturæ, quæ ab initio quasi ex ventre impressa est tibi, vel transgressorem in Adam, quasi ex ventre quantum ad originale vocaui te. Et iratus Dominus eius, tradidit eum tortoribus quoadusque redderet vniuersum debitum, quod nunquam possunt reddere in inferno. Vnde in perpetuū torquebuntur traditi tortoribus tartareis.

Teste au-

Plus dat Dominus quàm ab eo petatur.

Ezech. 19.

De his quibus misertus est Deus, & ipsi misericordes non sunt.

Iere. 2.

Qui vult vt sibi dimittatur aliis dimittat.

Anastasius.

Seneca.

Isa. 16.

De transgressione triplicis legis.

Isa. 48.

Hieronymus. *Peccata redeũt per odiũ fraternum.* Teste autem Hieronymo: Si hoc quod in nos delinquitur ex corde non dimittimus, illud iterum exigitur, quod iam nobis per pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus. Et Ezechiel de his qui corruunt in peccatis. Non erunt in memoria iustitiæ eius, quas fecit. Vnde Gregorius ait: Hoc nobis maxime considerandum est, quia cũ mala committimus sine causa, ad memoriam bona transacta reuocamus, quia in perpetratione malorũ nulla debet esse fiducia preteritorum bonorum. Patet igitur quod qui in vno offendit, omnium est reus. Vnde Abacuc: Denudasti fundamentum eius, vsque ad collum, id est, ab imo cogitationis, vsque ad summum operationis. Et in libro Sapientiæ dicitur: Commouebit eos à fundamentis, & vsque ad summum desolabuntur. Exigit igitur Dominus vniuersum debitum vsque ad vltimum quadrantem. *De quadrupliti quadrante.* Mundus siquidem constat ex quatuor elementis. Qui igitur noluit esse ignis per charitatem, aër per spiritualem conuersationem, aqua per obseruantiam baptismi, vel lachrymarum effusioné, quia noluit soluere tres quadrantes, soluet nouissimũ, quia terra fuit, & pro terrenis punietur. Similiter homo constat ex quatuor elementis, igne, aqua, aëre, & terra. In igne intelligitur charitas, quæ est primus quadrans. In aëre gratia Dei vel vita hominis, quæ est secundus quadrans. In aqua est ablutio peccati, quæ est tertius quadrás. In terra quæ est corpus, est quartus & vltimus quadrans. Exsoluet autem homo peccatum, quod fuit contra charitaté, & quod gratiam Dei inuacuum accepit & malè vixit, & quod post baptismum se inquinauit, & quod in corpore perpetrauit mala, & ita omne debitum soluet in pœna nullo quadrante prætermisso. Tandem terribilis sententia subditur: Sic & pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordibus vestris, vt igitur sciremus dimittendum esse conseruis peccantibus in nos, ostendit Dominus per similitudiné, quia si rex & Dominus dimisit seruo, multò magis homo fratribus suis debet dimittere. Nisi enim dimiserimus, Deus postquá dimisit nobis, reuocabit in irritum sententiam dimissionis. Sicut Dominus à seruo non dimittente omne debitum prius dimissum exegit. *Ex corde dimittere debemus.* Ait autem Dominus de corde dimittendum esse. Quidam enim & si dimittant quantum ad vindictam, tamen conceptum odium seruant quantum ad malitiam. Oportet autem quod ita remittamus, vt nec opere exerceamus vindictá, nec corde celemus malitiam. Aliqui siquidem loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Ore pacem cum proximo suo loquuntur, & occultè ponunt ei insidias. Si autem pater vester cœlestis tortoribus tradit non dimittentes iniurias, quid fiet de his, qui inferunt iniurias? Si sterilitas in ignem mittetur, rapacitas quid meretur? Aut quid recipiet, qui alienum tulerit, si semper ardebit, qui de suo non dedit? Si iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam cum proximo suo, quid fiet ei qui fecit rapinam? *Alia expositio allegorica de populo Iudeorum & gentibus.* Possunt autem prædicta allegoricè intelligi de populo Iudæorum, & de his qui de gentibus conuersi sunt ad Christum. Seruus quidem qui decem milia talenta debebat, populus est Iudaicus, qui decalogo astrictus multarum transgressionum erat reus. Cùm autem non haberet vnde redderet, id est, viribus suis hoc implere non posset, iussit Dominus, id est, iusto iudicio eum permisit venundari, id est, malorum spirituũ seruum fieri, & per multas captiuitates distrahi, & insuper vxorem & filios, & omnia quæ habebat, Prælatos, scilicet, & subditos, cum tota substantia eorum pro magnitudine delictorum tradidit sæpè exteris nationibus, vt quod noluerũt voto, soluerent tormento, cùm etiam spontè nollét: malis coactus populus ille sæpè clamauit ad Dominum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia tibi reddam implendo decalogum, & credendo in te qui es finis legis ad iustitiam. Misertus Dominus serui illius, dimisit eum. Sæpè eum à captiuitate liberauit, & in aduentu Christi ab obseruantia legalium, & debito præceptorum eum absoluit. Egressus autem seruus ille, in libertaté, scilicet, fidei, vel de captiuitate liberatus, inuenit vnum de conseruis suis gentilem, scilicet, populum ad Christi fidem conuersum, qui debebat centum denarios. Idipsum enim quod ad fidem conuersus est populus gentium, quodammodo debebat populo Iudaico, quia de Sion exiuit lex, & verbum Domini de Hierusalem. Debebat autem recognoscere salutem ab eo per Apostolos sibi præstitam. Populus autem Iudaicus nitebatur suffocare eum, attentás legalibus obseruantiis ipsum onerare, non solum persuasionibus, sed & tormentis, dicens: Christi gratiam insufficienté esse ad salutem, sicut Paulus frequéter à cõtribulibus suis suffocatus est, & afflictus. Dicebat enim populus ille carnalis. Redde quod debes, id est, custodi obseruantias carnales. Respondenti autem omnia reddam tibi, id est, quicquid lex præcipit spiritualiter obseruabo, noluit spiritualia, sed abiit, id est, à spiritualibus recessit, gratias spernés & indignos sua societate in Christo iudicás, & ideo Rex iratus, tradidit eũ tortoribus, id est, Romanis & tartareis ministris. Sicut igitur Dominus puniuit populũ illum, qui semper cõuersos de gentibus persecutus est, & odio habuit, sic & pater meus cœlestis faciet vobis, si non dimiseritis fratribus vestris de cordibus, nõ ficta, scilicet, pace, sed vera & integra dilectione. Quam nobis præstare dignetur Dominus noster Iesus Christus, cui est honor & gloria in secula seculorum.

DOMINICA VIGESIMA TERTIA THEMA SVMPTVM DE INTROITV MISSAE EX IEREMIA. 29.

Dicit Dominus: ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis, inuocabitis me, & ego exaudiam vos, & reducam captiuitatem vestram de cunctis locis.

QVIS

QVIS dabit me spinā & vepré in prelio: gradiar super eam, succendā eam pariter? *Misericordia*
An potius tenebit fortitudinē meā, faciet pacē mihi, pacē faciet mihi? Verba sunt *Domini su-*
Domini per Isa. ostēdētis, quasi allegationē quandā inter misericordiā & iustitiā *perexaltat iu-*
eius, sed misericordia superat & superexaltat iudicium, quasi dicat: Nunquid ini- *dicium.* *Isa. 27.*
quitates vestræ de me, qui mitis sum, facient crudelem vt sim similis spinis & ve-
pribus, & in seueritate gradiar super vineā meā, & succendā eam igne, potius autē tenebo for-
titudinē meam mittendo Angelū pacis, vt mihi recōcilietur, & nō in fortitudine mea cōtera-
tur. Ego siquidē cogito cogitationes pacis, & nō afflictionis. *Miseris cœlestia numina parcunt.*

Quo quisque est maior, magis est placabilis iræ:

Et faciles motus mens generosa capit.

Teste autē Greg. stātibus si ceciderint minatur pœnā, lapsis verò, vt resurgere appetāt, promit-
tit veniā. Illos terret ne præsumāt in bonis, istos refouet ne desperēt in malis. Et Isa. Expectat *Isa. 30.*
Dominus vt misereatur vestri, & ideo exaltabitur parcēs vobis. Deus enim expectat nos ad *De pace re-*
pęnitentiā, & pacē recōciliationis & omnipotentiā suā parcendo maximè & miserādo manife *conciliationis*
stat, & exaltatur captiuis cōpatiēdo & parcēdo. Vnde & Christus pro nobis disciplinatus est, vt *per disciplinā* *& matrimo-*
flagello suo nobis pacē faceret, quēadmodū Isa. ait: Disciplina pacis nostræ super eū, & liuore *nium.* *Isa. 54.*
eius sanati sumus. Per eius enim disciplinā recōciliati sumus Deo: sine hac disciplina nemo est
verè disciplinatus. Vnde Iacobus ait: Quis sapiēs & disciplinatus inter vos? Plerumq; autē me-
diāte matrimonio solet pax reformari. Vnde Christus: vt nos patri recōciliaret, vnā de cōsan-
guineis nostris, id est, humanitatē assumptā sibi matrimonialiter copulauit, & ore proprio os-
culatus est cōsanguineos vxoris suæ, osculo oris sui. Quasi enim ore alieno osculatus est, quan *De osculo*
do multifariā multisq; modis olim locutus est patribus in Prophetis, sed ore proprio osculatus *Christi.*
est, quādo locutus est nobis in filio suo, qui est os patris. Per osculū autē intelligitur pax recō-
ciliationis. Osculū quasi oris poculum, quod nobis Deus in Christo propinauit. In osculo au-
tē caro carni cōiungitur, spiritus spiritui sociatur. Et Christus nō solū naturæ nostrę particeps
factus est, sed Ecclesia eius diuinitati per spiritū sanctū est sociata. Osculatur insuper, dū dulce-
dine præsentiæ suæ animā tāgit, & pacē amissam reddit. Osculatur peccata remittēdo, & pacē
beatæ vitæ tribuēdo. Hoc est quod Isa. ait: Multiplicabitur eius imperiū, scilicet, in vniuerso *De pace &*
mundo, per prædicationē Apostolorū, & pacis nō erit finis. Licet enim hîc aliquādo tribula- *consolatione.*
tiones sustineāt iusti, pacē tamē pectoris nō amittūt, nec vnquā amissuri sunt pacē æternitatis.
Dominus enim de Iebus, quę interpretatur cōculcata, fecit Hierusalē, quādo genus humanum
quod à dęmonibus & vitiis fuerat conculcatum, visitauit, vt pacē reconciliationis afferret. Do-
nū enim & pax electis Dei, id est, donū pacis. Vnde in persona Domini Iob ait: Cor viduę cō
latus sum, quod fuit maximè in die pētecostes. Vidua siquidē fuit Ecclesia in morte Christi. Do
minus autē cōsolatus est eā spiritū sanctū mittendo. Vnde per Isa. ait: Cōsolamini, cōsolamini
popule meus. Verbū consolationis geminatur propter consolationē viæ, & consolationē pa-
triæ, vel geminatur propter duplicē miseriā, culpæ, scilicet, & pœnæ. Vnde & subiungit: Cōple
ta est malitia eius, id est, terminata malitia culpæ & pœnæ. Suscepit de manu Domini dupli-
cia, quia punita est in corpore & anima, & idcirco dimissa est iniquitas illius. Teste siquidem
Salomone: Liuor vulneris absterget mala, ecce pœna exterior: & plagæ in secretioribus ven-
tris, ecce pœna interior. Cogitauit autem Dominus cogitationes pacis, & reconciliationis
generis humani. Vnde ad Osee, id est, ad Christum pater locutus est, vt acciperet vxorem for-
nicariam, id est, Ecclesiam de gentibus sibi copularet, & reconciliaretur eidem. Et dicitur quod
fecit filios fornicarios, quia filios quos prius genuerat fornicaria, in filios adoptauit. Dicit Do-
minus, ego cogito cogitationes pacis, &c. Quod non solū de pace reconciliationis, de qua præ- *De multiplici*
dictum est, intelligitur, sed de alia pace multiplici. Est enim pax reconciliationis, de qua scriptū *pace.*
est in Isa. Creaui fructum labiorū pacem. In vera enim confessione constituit Dominus pacē *Isa. 7.*
reconciliationis, sicut scriptum est: Misericordia & veritas obuiauerunt sibi. Si enim in ore pec
catoris sit veritas confessionis, occurrit ei misericordia Dei peccata remittentis. Iustitia & pax
osculatæ sunt: quia si sit iustitia accusans & puniens commissa, occurrit pax recōciliationis. In *De pace pe-*
osculo pacis est pax pectoris, id est, bonæ conscientiæ serenitas, quā peccatum mortale non re- *ctoris.*
mordet. Est insuper pax pectoris tranquillitas purgatæ mentis. Post multas enim tentationes
& variarum cogitationum tempestates, Dominus imperat ventis & mari, & fit tranquillitas
maxima, dum post turbinem & tempestatem serenitatem adducit. Loquente siquidem in ani
mo summo abbate, id est, spiritu sancto, silet omnis conuētus, id est, prauę cogitationes & mo-
tus sensualitatis. Vnde in Genesi dicitur, quod Iacob moriens pedes suos collegit in lectulo,
quia vir fortis affectus suos & finalia opera collocat in quiete, attendens illud Salomonis: Me-
lior est buccella panis cum gaudio, quàm domus plena victimis cum iurgio, cum strepitu, sci-
licet, curarum & perturbatione sollicitudinum. Et ita sicut de Iacob legimus in Genesi: homo
mortuus mundo, conditur aromatibus, & sepelitur in spelunca duplici, quia virtutum odore
refertus in expectatione geminæ stolæ requiescit. Ad hanc autem pacem non venit, nisi qui *Post pugnam*
cum magno strepitu cum vitiis pugnauit. Vnde Psalmus ait: Periit memoria eorum cum soni- *peruenitur ad*
tu. Cùm enim tentationibus resistitur, strepitus in nobis excitatur. Vnde Naum ait: Domi- *tranquillitatē.*
nus in tempestate & turbine vię eius, & nebulæ puluis pedum eius. Domino enim adue-

niente in

niente in mente alicuius pœnitentis, insurgit tempestas tentationum, quam diabolus immittit,& turbo doloris, frangens duritiam mentis:& sicut puluis motus generat nebulam coram oculis & obscuritatem reddit:sic Dominus peccatorem commouens,facit nebulam,id est,quādam obscuritatem reddit, & cōfusionem amaritudinis atque doloris menti inducit. Vnde Iob ait: Occupet eum caligo,& inuoluat amaritudine. Caligo,id est,mentis confusio,quod fit dum inuoluimur amaritudine peccati. Est pax cōcordiæ & vnitatis,de qua in Ecclesiastico dicitur: Multi pacifici sint tibi,consiliarius sit tibi vnus de mille. Huiusmodi pacem debet homo habere ad Deum, vt in omnibus voluntati eius consentiat:ad Angelos,vt eorum consiliis acquiescat:ad proximos, vt etiam cum his qui oderunt pacem, sit pacificus, & nullum molestat vel lædat ad seipsum,vt caro spiritui in bono consentiens obediat. Est pax securitatis & gaudij, de qua Salomon: Secura mens, quasi iuge conuiuium. Et iterum: Non contristabit iustum quicquid ei acciderit. Et Seneca: Si nunquam mœstus es,si nulla spes animum tuum futura expectatione sollicitat,si per dies & noctes,par & æqualis animi tenor erecti placentisq; sibi est, peruenisti ad humani boni summam. Et iterum: Talis est sapientis animus,qualis mundus super lunam: semper illuc serenum. Et rursum: Sapiens nunquam sine gaudio est. Gaudium hinc non nascitur,nisi ex virtutum conscientia. Non potest gaudere nisi fortis,nisi iustus,nisi temperatus. Est pax æternitatis,de qua Psal. In pace in idipsum dormiam & requiescam,quasi dicat: In pace quæ tendit in idipsum,id est,in pace incōmutabili dormiā in futuro semotus à strepitu mundi. Et per Isa. Dominus ait: Sedebit populus in pulchritudine pacis,& in tabernaculis fiduciæ,& in requie opulenta. In præsenti enim requies nostra modica est,& quasi macilenta,& pauper respectu futuræ pacis. Est insuper pax quædam temporis cum homo non infestatur exterius ab aliquibus aduersariis. Per hanc autē pacem quidam sunt dissoluti,quidā remissi,quidam deuoti. Hi sunt serui,mercenarij & filij. Semper enim seruus malè agit,nisi flagelletur: vnde seruo maliuolo tortura & cōpedes. Mercenarius remissius agit,nisi flagelletur. Filius tātò melius agit,quantò libertati suæ relinquitur. Est autē triplex pax mala,cū carne,cum mundo,cum diabolo. Pacē cum carne habent,qui eius desideriis non repugnant,qui post eius cōcupiscentias abeunt,& ipsius voluptatibus consentiunt. Pax autem cum mundo est malorum,in malis connexio & mutua ipsorū defensio. Vnde Naū ait: Sicut spinæ sese inuicē cōplectuntur, sic conuiuiū illorū pariter potantiū. Vnde Psal. Tanquā oues in inferno positi sunt. Malę sunt istæ oues,quarū vna ad ouile inferni aliā sequitur,& se inuicē in perditionē ducunt. Ouis siquidem quandoq; sumitur in malo, maximè quia permittit se lactari à colubro,& postmodū depilatur,& sterilis atq; scabiosa efficitur:ita diabolus eis,qui ab ipso seducuntur,aufert lac innocentiæ,& reddit steriles à bono opere, & lana charitatis & suauitatis spoliātur. Pacē cum diabolo habent,qui eius suggestionibus cōsentiunt,& voluntati eius acquiescunt. De quibus Isa. ait: Dixistis,percussimus fœdus cum morte,& cum inferno fecimus pactum. Cùm igitur multiplex sit pax bona,& multiplex sit pax mala, de qualibet bona pace intelligendum est,quod Dominus cogitat cogitationes pacis. Reprobi autem cogitāt cogitationes discordiæ & iniquitatis. Vnde per Isa. Dominus ait: Nō enim cogitationes meæ,cogitationes vestræ. Et Mich. ait: Væ qui cogitatis inutile. Non solum autem inutiles cogitationes malorum,sed perniciosæ & noxiæ: quarum aliæ inflant,vt superbæ: aliæ dissipāt,vt iracundæ: aliæ distēdunt,vt ambitiosæ: aliæ contrahunt,vt tumidæ: aliæ inquinant,vt luxuriosæ: aliæ perturbāt,vt vanæ. Vnde Seneca: Nihil stultitia pacatum habet,tam superne illi metus est quam in terra. Ad omnia pauet,imparata est & ipsis terretur auxiliis. Sapiens autem ad omnē incursum munitus est & interitus,nō si paupertas,non si luctus,nō si ignominia,non si dolor impetum faciat,pedē referat. De reprobis autē Isa. ait: Impij quasi mare feruēs,quod requiescere nō potest,& redundant fluctus eius in cōculcationē & luctum,& nō est pax impiis,dicit Dominus: Fluctus maris tumidi sunt salsi,inquieti,sese cōcutiunt,ascendunt & descēdunt,ex se spumā generant. Hoc modo impij,superbi sunt,& inflati in felle peccatorū amari,inquieti & vagi sese impugnāt,& inter se collidūtur,ascēdunt & descendunt,quia qui se exaltat, humiliabitur: spuma secularis vanitatis inuoluuntur. In mari autem duplex est conturbatio,vna ex ipso mari,quia fluit & refluit,& ab ipso fundo commouetur. Alia quia ventis extrinsecus agitatur. Similiter in homine duplex est tribulatio: vna dū ad peccādum mouetur ex sensualitate. Alia,quia mouetur diaboli suggestione. propterea Sopho. ait: Væ qui habitatis funiculū maris,gens perditorum,id est,qui elegistis mansionē in mari huius mundi,qui fluctibus concussi, sicut ripa maris nunquā quiescitis. De hac iterum impiorum perturbatione Isa. ait: Cor Ægypti tabescet in medio eius,& cōcurrere faciā Ægyptios aduersum Ægyptios,& pugnabit vir contra fratrē suū, & vir contra amicum suum,& ciuitas aduersus ciuitatē,& regnum aduersus regnum, & disrumpetur spiritus Aegypti in visceribus eius,quia,scilicet,in contraria diuiditur voluntas seculariū. Nec confidendū est in fratribus vel amicis secularibus,sed vnusquisq; à proximo suo se custodiat,quemadmodum Ieremias ait: Noli credere amico, & noli confidere in duce: ab ea quæ dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui: quia filius contumeliam faciet patri, filia consurget aduersus matrem suam, nurus contra socrum suam, & inimici hominis domestici eius. Quamdiu autem in amaritudine peccatorum commoratur homo, à pace & mentis quiete priuatur. Vnde Zacharias ait: Siquidem ante dies illos merces hominum non erat, nec merces iumentorum

Marginal notes: *Eccle 6.* — *De pace concordiæ.* — *De pace securitatis.* — *Seneca.* — *De pace æternitatis.* — *Isa. 32.* — *De pace temporis.* — *De triplici pace mala.* — *Naum 2.* — *Isa 28.* — *De malis cogitationibus.* — *Isa. 55.* — *Seneca.* — *Isa 57.* — *Sopho. 2.* — *Isa. 19.* — *Iere. 20.*

mentorum erat, nec introeunti, nec exeunti erat pax præ tribulatione. Per homines intelligun tur astutiores, per iumenta simpliciores. Iuxta illud: Homines & iumenta saluabis Domine: nec illis, nec istis quàm diu sunt in peccato, merces est de operibus suis, nec introeunti per cogitationem, nec exeunti per operationem est pax, si curis secularibus & passionibus desideriorum infestatur peccator antequam ad Dominum cōuertatur. Vnde Ieremias: Deuorabit ignis partem Moab, & verticem filiorum tumultus. Pars Moab, id est, diaboli est peccator, qui ab igne peccati deuoratur in hoc seculo, & ab igne gehennæ deuorabitur in futuro. Per verticem autem superbia designatur. Filij tumultus sunt filij discordiæ, tā hos quàm tumultuosos ignis peccati deuorabit. De his autem tumultuosis & scismaticis dicit Isaias: Videbitis scissuras ciuitatis Dauid. Quod fit quando in Ecclesia oritur scisma, vel inter claustrales discordia. Quidam enim claustrales quasi dormiendo stertunt, & alios dormire nō sinunt, qui scilicet in religione murmurant & alios infestant, vel se de gratia, si quam habent, iactant, vel vt magni habeantur, visiones aliis narrant, cùm nemini visionem dicere deberent, donec filius hominis resurgeret in ipsis, donec spirituales efficerentur, & laudibus suis nō mouerentur. Et quoniā furtū est cōtrectatio rei alienæ inuito Domino, qui renūciauit proprio sensui & propriæ volūtati, & fecit aliū Dominū dicendo patri spirituali: In manus tuas commēdo spiritū meū. si propriū sensum, vel propriam voluntatem resumit, furtum committit, & cum Achor regulam auream furatur, dum institutionē regularem præterit. De anathemate autē Iericho cōstat proprietarium tollere, dum super re mutabili, cui renunciauerat, non veretur excommunicationis sententiam incurrere. Sicut autem litigiosi, ita & ambitiosi pacem habere non possunt. Quidam enim ex ipsis ad dignitates contrahuntur caudis equinis, id est, temporalium abundantia & nobilitate generis, sicut scriptum est: Hi in curribus, & hi in equis. Alij caudis vulpinis, qui, scilicet, promoueri student dolo simulationis & hypocrisis. Alij quasi cauda draconis impedientes malitiose, ne fiant electiones in pace, & trahunt vnam partem ad se vt fiant scismata, sicut draco tertiam partem stellarum traxit cauda sua. Similiter & inuidi semper sunt in perturbatione & nunquam in pace. Licèt autem stella differat à stella in claritate, vna tamen alij suam claritatem non inuidet. Ex quo patet quod inuidi non sunt stellæ, licèt aliquando videantur lucere, sed sunt ligna putrida, vermibus inuidiæ corrosa. Inuidus enim bona aliorum non potest videre, nec bonos in vita eorum laudare.

De perturbatione ambitiosorum.

De perturbatione inuidorum.

Versus.

Pascitur iniuriis liuor, post facta quiescit.

More Hely qui lucernam videre non poterat antequā extingueretur. Quis autē malorū finis vbi vnius honor alterius pœna est: vbi aliena fœlicitas, est cruciatus alterius? Pari modo malitiosi homines & detractores, nec in ore, nec in corde pacē habere possunt. Ipse enim velut canes immundi vlcera, & quod scabiosum est in homine, lingunt, similes lupis qui carnes crudas comedunt. Licèt autem in die veneris, vel in quadragesima abstineant à carnibus pecorum, non tamen abstinent à carnibus hominum. Sanguinem autem bibunt, quia peccata aliorum libēter audiunt. Inebriabo, inquit, diabolus sagittas meas, sanguine de cruore occisorum. Teste autem Augustino: Detractor & libens auditor vterque diabolum in lingua portat. Sed & suspiciosi homines, & qui irrationabiliter alios iudicant, pacem pectoris & tranquillitatem mentis non habent. Contra quos Dominus ait: Nolite iudicare, & nō iudicabimini. Inhibet iudiciū suspiciosum, temerariū, præsumptuosum, superstitiosum. Suspiciosum est, quādo ex leui ratione quasi certū asserit, quod certa probatione nō cōuincit. Temerariū est, quādo id quod est dubiū, in partē deteriorem cōuertit. Præsumptuosum est quando iudicat, quod ad suā iurisdictionē non accedit. Superstitiosum cū quis alios arguit, vt de hoc quod reprehēdit, videatur immunis. Similiter iracundi in se pacem nō habent & alios perturbant. Vnde in Prouer. Salomon ait: Graue est saxum & onerosa arena, sed ira stulti vtroq; est grauior. Saxū, id est, mortale peccatū. Arena multitudo venialium. Cogitemus igitur exēplo Domini, cogitationes pacis, & pacē habeamus cum proximis, duritiā cordis eorum, verbo dulci mitigando. Mollis siquidē responsio frangit iram. Cùm enim latrat canis, proiiciēdus est, vt taceat, panis, & nō lapis. Quidā autem ita peruersi sunt, quod cum eis pacē habere nō valemus, & ideo dimittendi sunt, quia placari nō possunt. Vnde Greg. Recta agere non valent, qui huius mundi amatoribus displicere timent. Sāctus Bernardus contra scismaticos & pacē Ecclesiæ turbantes, ait: In hoc vobis exēplo Christus in vtero cōceptus est & gestatus, vt sicut onus illud leue fuit, similiter & suaue, & si grauidauit, non tamē grauauit vterū Mariæ, ita nō te grauem aut molestum sentiat vterus matris Ecclesiæ. Grauida siquidem est Ecclesia, non sicut Maria suo Iesu, sed sicut Rebecca, Iacob & Esau. Et quoniam patientia pacis est scientia, nisi cōtra illatas nobis iniurias patientiam habeamus, pacem habere non possumus. In duobus enim principaliter consistit vita Christiana, in reddendo, scilicet, debitum bonum, & in sustinendo indebitum malum. Qui igitur patientiā in persecutionibus exhibent, & in tribulatione pro Christo gaudent, & si exterius affligantur, interius tamen non molestantur. Vnde de afflictione interiori intelligendum est, quod Dominus ait: Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis. Exterius autem flagellat Dominus omnem filium quem recipit, vt purgetur & humilietur. Vnde de reprobis Psalmista ait: Cùm hominibus non flagellabuntur, & ideo tenuit eos superbia. Aliquando tamē Dominus in præsenti suos à flagellis liberat, ad consolationem & virtutis suæ ostensionem, sicut Susannam liberauit

De perturbatione detractorum.

De perturbatione suspiciosorum. Iudiciū multiplex inhabitū.

De perturbatione iracundorum.

De scismaticis & his qui pacē Ecclesiæ turbant. Gregorius. Bernardus.

De patientia.

Deus exterius affligit suos, sed interius pacatos reddit.

De statu futuræ beatitudinis.

liberauit, & Daniëlem de lacu leonum eripuit, & socios eius in fornace illæsos seruauit. Possunt autem ad statum æternæ beatitudinis prædicta verba referri, quando Dominus omnem afflictionem à suis amouebit, & absterget omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & tunc dicere poterunt: Concidisti saccum meum, id est, asperitatem, & pœnalitaté à me abstulisti. Vnde per Naum ait: Afflixi te, & non affligam te vltra. Et in Threnis Ieremiæ: Gaude & lætare filia Edō, quasi, scilicet, prius terrena dilexisti. Edō enim terrenus interpretatur. Quæ habitas in terra Hus, id est, quæ de cætero vis pœnitere, & sanis consiliis acquiescere. Hus enim consilium, vel conciliator interpretatur. Quare autem gaudere debeat, subdit: Ad te quoq; perueniet calix, id est, propinatio cœlestis nectaris, quasi dicat: Ego cogito super te cogitationes pacis, & non afflictionis. Et Malachias: Scriptus est liber monumenti corá eo, timentibus Deum & cogitantibus nomen eius, id est, liber recordationis coram Deo, & parcam illis, dicit Dominus, sicut parcit vir filio suo seruienti sibi, & videbitis quid sit inter seruienté Domino, & non seruientem. Tunc enim Dominus omnem afflictionem tollet à seruis suis, & qui ei non seruiunt, affligentur in æternum. Et per Zach. ait: Disperdam quadrigam ex Effraim, & equum de Hierusalem, id est, secularem pompam, & dissipabitur equus belli, id est, temptatio diaboli, & loquetur pacem gentibus, pacem, scilicet, pectoris in præsenti, & pacem æternitatis in futuro. Potestas eius à mari vsque ad mare, & à flumine vsq; ad fines terræ. Potestas quam exercebit in malis puniendo eos, erit ab amaritudine culpæ, vsq; ad amaritudinem gehennæ. Et potestas quantum ad bonos erit à flumine baptismi, vel à fluminibus virtutū vsq; ad remunerationem vitæ æternæ. Ibi enim omnis terrenitas terminatur. Hoc est quod Isa. ait: Præcipitabit Dominus in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, & telam quam orditus est ab initio, & præcipitabit mortem in sempiternum. Auferet Dominus omnem lachrymá ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet de vniuersa terra. Duobus vinculis cōstringitur homo: vinculo mortalitatis quātum ad pœnam, & vinculo fomitis quantū ad culpam. vtriusque faciem, id est, præsentiam auferet Deus à suis in monte supernæ beatitudinis. Facies insuper vinculi colligati, & nos firmiter astringentis, sunt primi motus, ex quibus apparet sensualitatis fomes esse in nobis. Tunc enim nec primis motibus infestabimur, nec aliqua afflictione molestabimur. Tela auté quam orditus est ab initio, est miseria nostra. Stamen eius quod semper stat in hoc seculo & non mouetur, nec variatur, est mortalitas humana. Subtegmé verò est pœna quotidiana, quæ mouetur & variatur. De hac siquidem tela omnis homo suá habet portionem. De qua Iob ait: Dies mei velocius transierunt, quàm à texente tela succiditur, quia siue dormiat homo, siue vigilat, non quiescit, sed quotidie ad defectum tendit. Dominus autem cogitat cogitationes pacis & non afflictionis. Tandem enim præcipitabit mortem in sempiternum, quia dissolutio corporis & animæ vltra non erit, nec erit vltra mors pœnæ in electis, à quibus Dominus auferet omnem lachrymam pœnæ, & omne opprobrium culpæ. Interim autem expedit, quod eum inuocemus, & eius auxilium humiliter imploremus. Vnde & subditur: Inuocabitis me, & ego exaudiam vos. Vnde in Eccle. dicitur: Omni vita tua dilige Deum, & inuoca illum in salute tua. Non ergo desperandum est afflictis tribulationibus, neq; his qui in captiuitate detinétur peccatorum, si corde, ore, & opere velint inuocare. Teste siquidem Seneca: Nemo se mutat, qui se mutari desperat. Nō enim relinquitur locus desperationi, vbi Dominus subdit: Reducá captiuitatem vestrá de cunctis locis. De cōuersis per prædicationem Apostolorū patet, quod ex omnibus mundi partibus, ad Christi fidé sunt vocati, & à captiuitate diaboli liberati. Christus etiam ascendens in altum, captiuam duxit captiuitaté, educens vinctos in fortitudine, qui in limbo inferni detinebantur captiui. Reductæ auté sunt gentes de captiuitate peccati, passibus fidei per dilectionem operantis, quæ attenditur in veritate articulorum veritate operum, in veritate doctrinę & veritate vitæ. His passibus peruenitur ad Deum, iustitiæ, scilicet, fidei. Ecclesiæ namq; virtutes, quasi radices sunt operum. Fides autem radix est ipsarum radicum, id est, virtutum omnium, qua euulsa omnes aliæ virtutes arescunt. Adducuntur autem de locis iniquitatis ad loca pietatis, de locis tenebrarum ad loca claritatis, id est, tam peccatores, quá peccata sua propria habent loca. Vnde Iob ait: Contere impios in loco suo. Teste autem Gregorio: Impius superbus in loco suo conteritur, quia ipsa superbia qua eleuatur, opprimitur. De locis peccatorum iterum Iob ait: In desertis habitant torrentium, & in cauernis terræ, vel super glariam. Torrentes sunt prædicatores, qui prædicationis impetu subuertunt obices peccatorum. Deserta torrentiū sunt vanitates mundi, & delectationes carnis, quæ à sanctis deseruntur. Cauernæ terræ sunt cogitationes terrenæ, in quibus tanquá serpentes habitant, qui terrena amant. Glareæ sunt lapilli, quos fluminis impetus secum trahit. Hæ sunt delectationes transitoriæ, quæ indesinenter ad finem suum defectu propriæ mutabilitatis impelluntur. Super glaream igitur habitat, qui intentionem suam ponit, vbi gressum solidare nequit. Reducit igitur Dominus captiuitatem nostrá in præsenti de locis peccatorum, & tandem reducet de loco præsentis exilij, id est, huius mundi, de quo scriptum est: Et nō cognoscet amplius locum suum. Teste autem Iob: Foris non mansit peregrinus, quia qui sunt in mundo peregrini, intus erunt, id est, in domo cœlesti regnantes cum Christo sine fine. Ipso præstante, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Quotidie inuocandus est Deus. Eccle. 13.

De liberatione & captiuitate.

Iob. 30.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA AD PHILIPP. 3.

Fratres, imitatores mei estote, & obseruate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.

EXTENDENS cœlum sicut pelles. Sancti homines dicuntur pelles purgati à carne, & rasi à pilis superfluitatis, more pergameni. Et quoniã in libro clauso & plicato non legimus, extendit Dominus has pelles, vt quid faciendum sit in eis legatur: vnde & cœlum dicuntur, quia per eos lux aliis ministratur. Hos cœlos fecit Deus in intellectu instruens eos, quæ sit voluntas Dei, dans etiam eis scientiam conuersandi inter homines prauæ & peruersæ nationis. In his igitur legere debemus, & eorum conuersationem imitari. Vnde Isaias ait: Ædificabuntur in te deserta seculorum, id est, peccatores, qui exemplo bonorum ædificantur ad bonum. Prælati enim vita debet esse quasi regula, ad cuius rectitudinem tortuosi dirigantur, sicut scriptum est: Sine iniquitate cucurri & direxi. Vnde in libro Ecclesi.dicitur: Secundum iudicem populi, sic & ministri eius: & qualis rector ciuitatis, tales habitantes in ea. A conuictu enim bonorum Prælatorum mores informantur subditorum. *Sancti comparantur cælo et pellibus.* *Sanctorũ conuersationẽ imitari debemus.*

Non sic inflectere mores
Humanos edicta ualent ut uita regentis.

Vnde Seneca: Semper habe virum honestum in mente, quo quasi præsente omnia dicas & facias. Et Iob ait: Quis mihi det vt sim iuxta dies pristinos, quando lauabam pedes meos butyro. Iuxta dies pristinos pedes nostri butyro lauantur, dum ad exemplum Patrum præcedentium infusione gratiæ & pinguedine charitatis affectus nostri quadam suauitate perfunduntur. Christus autem primus liber est, in quo legere debeamus. Et fuit liber iste quasi primum exemplar valde correctus. Alij qui ad eius exemplar scripti sunt, correcti fuerunt. Quantò autem elongantur à primo exemplari, incorrectiores sunt libri nostri. Primum igitur exemplar imitari debemus. Vnde Apostolus: Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu. Hoc sentite in vestris operibus, quod ipse in se ostendit & docuit in sermonibus suis. Et Michæas de Christo ait: Ascendet pandens iter ante eos, & transibit Rex eorum ante eos, & Dominus in capite eorum. Ipse enim Capitaneus noster fuit, quem sequi & imitari debemus, ascendendo priùs in crucem, & postmodum in cœlum. Ipse enim prior ascendit, pandens iter, & viam nobis ostendens. Sicut autem in picturis & cælaturis, velut in libro legimus, ita Dominus cælaturas in se ostendit, vt in eo legeremus, & ipsum imitaremur. Vnde Zacharias: Ecce ego cælabo sculpturam eius, ait Dominus, & auferam iniquitatem terræ illius in die vna. Tradendo enim Christum in morte cęlauit sculpturam, quę fuit in eius corpore. Hęc sculptura passionis Christi valde excellens est, quæ oculos intuentium delectat, dum recolimus fructum passionis ipsius. Ad eius imitationem lapides sculpti sumus, si stigmata ipsius in corpore nostro portamus. Vnde Isa. Omnes portas tuas ponã in lapides sculptos. Iniquitatẽ autem terræ illius, id est, Ecclesiæ, in die vna singulari, scilicet, & præcellenti abstulit, id est, in die passionis, quãdo peccata nostra in corpore suo super lignũ tulit. Non solũ, autẽ ipsum, sed & eius imitatores imitari debemus. Teste autẽ Ioãne in Apoc. Oculi eius tanq̃ flãma ignis: & pedes eius similes aurichalco, sicut in camino ardenti: & vox illius tanq̃ vox aquarũ. Oculi eius propter cognitionem cœlestiũ sunt sancti, qui dicuntur flamma ignis, propter ardorẽ charitatis & claritatẽ contemplationis. Pedes eius qui ferunt eum per mundũ, sunt prædicatores, qui similes dicuntur aurichalco in camino ardenti, propter fauorẽ & multiplicem laborẽ. Vox illius tanq̃ vox aquarum multarũ, quantum ad abundantiã orationum. Tales sunt sancti Prælati, quos debemus imitari. Vnde in hodierna Epist. Apostolus ait: Imitatores mei estote, in fide, scilicet, & regula viuẽdi, vt sicut ego credo, operor & doceo, ita & vos faciatis. Sancti enim velut lucerna super candelabrum, alios per exemplum illuminant. Vnde de Ioanne dicitur, quod erat lucerna ardens & lucens. Ardens in se per charitatẽ, & lucens aliis per exemplũ. Et in libro Machab. dicitur: Ornauerunt faciẽ templi coronis aureis. Ecce bona cõuersatio exterior. Et dedicauerunt altare Domino. Ecce ornatus mentis interior. Si autẽ oculus, id est, Prælatus fuerit simplex, totum corpus, id est, populus, exemplo eius fit lucidus. Econtrariò autem, cùm oculus fuerit nequam, totum corpus subditorum efficitur tenebrosum. Vnde Isa. Venerunt structores tui destruẽtes te. Facientes enim & cõsentientes, atq; imitãtes par pœna cõstringit: sicut scriptum est: Declinantes in obligationes, id est, aliorum peccatis consentientes, vel aliorum peccata imitantes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem. Sequitur: Obseruate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram: quasi dicat: Si me præsentem non habetis, obseruate, id est, diligenter inspicite & imitamini eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram, id est, imaginem vitæ nostræ, qui, scilicet, ita credunt, viuunt, & docent sicut ego. Et est sensus: Imitamini similes mei, qui vobis viam veritatis ostendunt. Vnde Isaias: Viam facite, præbete iter, declinate de semita, auferte offendicula de via populi mei: viam docendo, iter bono exemplo: de semita, vt non sitis nimis austeri: offendicula, vt infirmos non scandalizetis neq; eis offendicula ponatis. Sicut autem bonos sibi similes imitãdos esse docuit, *Liber noster Christus est, in quo legere debemus.* *Imitatores Christi imitari debemus. Apoc.1.* *De malo exemplo Prælatorũ. Isa.49.* *Isa.57.*

ita vt malos vitemus,nos instruit. Vnde & subdit: Multi enim ambulant,quos sæpè dicebam vobis,non idem sentientes nobiscum,quos sæpè dum præsens essem apud vos,docebã esse vitandos. A conuictu siquidem mores formãtur. Vnde in Eccles.dicitur: Qui tetigerit picem,inquinabitur ab ea,& qui cõmunicauerit superbo,induet superbiam. Iuxta illud: Amicus stultorum efficietur similis. Infirmi enim societatem malorũ debent declinare,ne mala,quę frequenter inspiciunt,imitari velint. Vnde Seneca: Quemadmodum sine adiutorio ignis nihil calidum est,& sine aëre nihil frigidũ, ita honesta & turpia virtutis & malitiæ societas efficit. Et in libro Sapientiæ dicitur: Multigena impiorum multitudo non erit vtilis. Multitudo impiorum dicitur multigena,quia à multis & malis patribus genita,quos in vitiis imitatur. Multi ambulant,quos sæpè dicebam vobis. Voluntas est pes animæ,quo ambulamus,accedendo ad Deum, vel ab eo recedendo. Quatuor autem sunt genera voluntatis humanæ. Sicca in reprobis,qui nullo modo gratiæ rore perfunduntur. Recta in inchoantibus,qui vitæ pristinæ tortuositatem relinquunt. Vnde in Parabol. Dominus custodiet rectorum salutẽ,& proteget gradientes simpliciter. Recti sunt,quorum media non exeunt ab extremis,qui à Deo principium sumunt,& ad Deum finem tendunt,tanquam protensi ab ipso in ipsum. Deuota autem voluntas est in proficientibus,qui vsu rationis assiduè in amorem benè agendi cœlitus eriguntur. Beata autem est in consummatis,qui penè nihil aliud quàm Deum cogitant. De multitudine autẽ malè ambulantium quidã Legem cum Euãgelio obseruare volebãt,quasi vnum pedem in cœlo,alium in terra ponẽtes,quos Apostolus inimicos crucis Christi appellat. Qui enim carnales obseruantias inducunt,crucem Christi superfluam asserunt. Adueniente quidem veritate,voluit Dominus figuras cessare. Vnde per Isaiam ait: Ne memineritis priorum,& antiqua ne intueamini: ecce ego facio noua omnia: quasi dicat: Nouis superuenientibus,vetera proiicietis. Et in Apocal.dicitur: Ecce noua facio omnia. Dominus enim ad tẽpus voluit, vt Iudæi carnalia animalia sacrificarẽt sibi,ne illa offerrẽt dæmoniis,& ita posuit eis frænũ tanq̃ iumẽtis,vt eos retineret. Lex enim cohibebat tantum manum. Vnde per Isa. Dominus ait: Laude mea infrænabo te,ne intereas: quasi dicat: Vt me laudes & nõ dæmonia,refrænabo te,sustinẽdo ad tempus,vt mihi sacrifices. Teste enim Apost. Data est lex donec veniret sanctũ,id est,Christus,cui promiserat Deus pater,quod per eũ benedicerẽtur omnes Gentes. Hic est lapillus sine manibus præcisus, qui in monte creuit,& totũ mundum impleuit. Teste autẽ August. Valde cæcus est,qui ad tantum montẽ offendit. Veniente igitur luce,cessare debuerunt vmbra & carnalia sacrificia. Vnde Isa. Qui immolat bouẽ,quasi qui interficit virũ: & qui mactat pecus,quasi qui excerebrat canẽ. Et in Cant.dicitur: Meliora sunt vbera tua vino,id est,rudimenta Euangelicæ fidei & noui testamenti,quæ per baptismum regno cœlesti sine aliqua pœna reddunt aptos, quàm scientia legalis vel obseruantia legis. Sponsus autem duo habet vbera,quæ sunt misericordia ad remittendum,& veritas ad instruendum. Cùm igitur dicat Apostolus: Litera occidit, spiritus viuificat: isti pseudo qui ad literam legem obseruandam prædicabant,more Vriæ,literas suæ mortis deferebant. Propterea Apostolus de ipsis ait: Quorum finis interitus,id est,finis eorum erit æterna pœna,quorum Deus venter est,& gloria in cõfusione eorum,qui terrena sapiunt. Ventrem autem dicit Deum eorum,quia escæ quæ ventris sunt,Deum faciunt,dum eos iustificare homines dicunt: & gloria eorum est in confusione, dum impudendorum circuncisione gloriantur, & per animalia se iustificari credunt: qui terrena sapiunt,quia legalia non spiritualiter,sed terrenè intelligunt. Erant autem alij pseudo-prædicatores, qui non manducabant vt prædicarent,sed prædicabant vt manducarent. Horum igitur Deus erat venter, quia quidquid faciebant, non propter Deum, sed propter ventrem agebant, ipsum ventrem colendo. Hoc enim ab homine colitur,quod præ cæteris diligitur. Hi igitur Epicuri inimici sunt crucis Christi, dum voluptatibus carnis seruiunt, & cum veris Christianis cum vitiis & concupiscentiis carnem mortificare nolunt. Inimici autem crucis Christi dicuntur gulosi: Nam Christus per crucẽ destruxit peccatũ gulæ,quod prouenit ex comestione pomi,& isti per peccatum gulæ illud volunt exaltare. De quibus Ezech.ait: Cùm sanguinẽ oderis,sanguis persequitur te. Sanguinẽ Christi odit,qui renouat quod ipse sanguinis effusione deleuit. Peccatũ enim gulositatis primorũ parentũ moriendo destruxit. Sanguinẽ autẽ Christi diligit,qui persequitur quod inchoauit,mortificãdo in se carnaliter delectationis noxios appetitus. Si clerici nostri istud attenderẽt,nõ ita diligẽter vẽtri seruirẽt. Nũc autẽ dũ singulis dieb' canũt: Carnis terat superbiã potus,cibusq; parcitas: valde discordãt,quia os cordi nõ cõcordat, sed cordi displicet,quod os resonat,vt enim vulgariter loquimur, tanq̃ latrones se procurãt,dũ in eadẽ mensa carnes simul pisces,& tartas manducãt,& maximè in festis maiorib' magis se ingurgitãt. Quàm miseri dũ sanctos credũt honorare cõuiuiis,q̃ Domino placuerũt ieiuniis. Propterea Seneca ait: Taurus paucissimorum iugerum pascuis impletur,vna silua elephantibus pluribus sufficit,homo terra pascitur & mari. Nõ fames ventris nostri nobis multũ cõstat,sed ambitio. Et iterũ: Magnæ diuitiæ sunt lege naturę cõposita paupertas. Lex naturę terminos cõstituit,nõ esurire neq; sitire. Et gentilis Poëta ait: – *Prodiga rerum*

Luxuries nunquam paruo contenta paratu.
Discite quàm paruo liceat producere uitam.
Non auro,myrrha q; bibunt,sed gurgite puro,
Vita redit,satis est populo,fluuiusq;,ceresq;.

Non

Eccles.13. A conuictu mores formantur. Seneca. Sap.4. De quatuor generibus humanæ voluntatis. Parab.2. De inimicis crucis Christi, qui legẽ cum Euãgelio obseruabant. Isa.43. Apoc.21. De his qui prædicãt vt manducent. Contra gulosos.

Non enim est regnũ Dei esca & potus, nõ purpura & byssus. Diues Epulo his circumfultus in puncto ad inferna descendit. Filij hominum vsquequo graui corde, quia pingui carne. Quid aliud est venter nisi colatorium, seu infusoriũ latrinarũ, quod idolatoriũ nuncupatur, per quod vinum in dolium infunditur. Non boni sunt fructus mali gustus, & pessima stipẽdia gulæ. Gustauerunt primi parentes de ligno vetito, & proiecti sunt de Paradiso. Noë & Loth vinũ gustauerunt, & ipsis inebriatis, vnus pudenda detexit, alius incestũ cõmisit. Gustauit Esau de lenticula, & amisit primogenita. Gustauerunt filij Iob singulis diebus cõmessationi vacando, & oppressi sunt in conuiuio. Gustauerunt filij Israël carnes in deserto, sed dum escæ eorum erant in ore ipsorum, ira Dei ascendit super eos. Sedit idem populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere, vitulum conflatilem adorando. Gustauerunt de sacrificiis Madianitarum, & initiati sunt Beëlphegor, & comederunt sacrificia mortuorum. Sisara lac gustauit, & confixus clauo temporibus interiit. Filij Heli carnes lautè præparatas gustauerunt, & in prælio corruerunt. Gustauit Ionathas de fauo mellis, & adiudicatus est morti. Amon ab Absalone in conuiuio est occisus. Et Aman gustans de conuiuio Hester, est suspensus. Gustauit Baltassar bibens vinum in vasis templi, & visa manu scribentis in pariete, Babylonem amisit. Gustauit Holofernes vinum & inebriatus est, atque à Iudith caput eius abscissum est. Sacerdotes Belis de mensa Bel gustauerunt, & sequenti die occisi sunt. Gustauit Herodes cum optimatibus suis, & inter epulas Ioannem Baptistam præcepit decollari. Iudas buccellam gustauit, & diabolus in cor eius introiuit. Gustauit diues Epulo, & sepultus est in inferno. Ad hunc finem deueniunt hi, quorum Deus venter est, & abstinere contemnunt. Vt igitur gulæ incommoda deuitemus, assumamus ieiunium de Moysi ore, de siti verò Dauid ex cisterna Bethleem effusionem aquæ, abstinentiam de gutture Eliæ, legumina de Danielis, & sociorum eius parcitate, à Iudith sobrietatem, ab Hester indictam ieiunij afflictionem, triduanum ieiunium à Rege Niniue promulgatum, locustas & mel siluestre de edulio Ioãnis, aquam de mensa Timothei. Fuerunt autem alij pseudo-prædicatores, terrena sapientes, & semen verbi Dei ad quæstum & temporale lucrum retorquentes. De quibus in Threnis Ieremias dicit: Ponet in puluere os suum. Et Michæas ait: Si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prælium. Et iterum, de his qui non quærunt nisi emolumentum temporale, Amos ait: Væ, qui opulenti estis in Sion, id est, diuites in Ecclesia. Et subditur secundum Septuaginta: Vindemiauerunt primitias Gentium, & ingressi sunt, sibi, id est, propter commodum proprium, non propter Deum ad Ecclesiastica beneficia, vel ad prædicandum ingrediuntur, & optima de bonis subditorum, quasi vindemiando sibi tollunt. Horum igitur finis est æternus interitus, & gloria eorum in confusione, quia licèt ad tempus glorientur, tandem tamen confundentur. Quid autem prodest latroni si per prata florida ducatur ad suspendium? Et quid prodest diuiti si per temporalem florem ducatur ad gehennæ supplicium. Fuerunt & alij pseudo-prædicatores blandis sermonibus & adulationibus placere cupientes, de quibus in Parabolis Salomon ait: Si te lactauerunt peccatores, ne acquiescas eis. Hi sunt adulatores Lamiæ infernales, quæ lactando catulos mammas nudant blandiendo, apertè & fauoribus attollendo, Sirenes vsque in exitum, dulces Ægyptiæ mulieres, quarum lac Moyses abhorruit. Hi sunt mortui mortuos suos sepelientes, quibus velut capellanis vtuntur dæmones. Vnde Osee ait: Memphis sepeliet eos, id est, adulatio vocis blandæ. Memphis interpretatur ex ore. Teste autem Salomone: Qui benedicit alicui voce grandi, maledicenti similis est. Propterea Ierem. ait: Maledictus qui nuntiauit patri meo, natus est tibi puer masculus. Hanc maledictionem incurrunt, qui praua & mollia opera fortia dicunt. De quibus Isa. ait: Populus meus, qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorũ dissipant. Qui enim blãdis, fictisq; sermonib⁹ loquitur cum amico suo, rete expãdit pedibus suis. Plus siquidẽ nocet lingua adulatoris quàm detractoris. Adulator enim mentes eneruat, & vestibus virtutũ spoliat. In cuius rei figura dicitur in Poëta, quod Auster cõpulit viatorem vestimẽta deponere, immitis autem Boreas idem voluit facere, sed ille magis ea stringebat. Plus enim nocet calor adulationis blanditiis dissoluens q̃ detractionis ventus vrens. Fuerunt insuper quidã pseudo-prędicatores tempore Apostoli in hypocrisi ambulantes, & sanctitatem simulantes. De quibus in Parab. dicitur: Qui relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas. Anfractuosè enim incedunt, & dolose, sepulchra exterius dealbata per apparentiam, intus autem plena ossibus mortuorum per mentis obstinatæ duritiam. Sicut autem à bonis & sanctis prædicatoribus valde confunditur diabolus, ita in hypocritis quàm plurimum delectatur. Dicitur enim ab his qui naturas animalium nouerunt, quod gallum album timet leo, & diabolus prædicatorem mundum. Inde autem incurrit leo infirmitatem à qua non sanatur, nisi carnes simię comedat. Simia est hypocrita, in cuius conuersatione valde delectatur diabolus, & magnam recipit consolationem per hypocritarum simulationem. Licèt autẽ exterius prætendant humilitatem singulares volunt videri per elationem, sicut in Eccles. dicitur: Est qui nequiter se humiliat, interiora autẽ eius plena sunt dolo. Vnde Iere. Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum. Onagris cõparantur hypocritæ vani, quia per inobedientiã indomiti. In solitudine sunt, quia vt magis appareât proprio cõsilio, & voluntati proprię innitẽtes, singulares esse appetunt, ventũ autẽ laudis attrahunt, quia verba laudis ventosa quærũt. In desiderio enim

De malo gustu.

De his qui pro temporali lucro prædicãt.

De his qui in prædicatione auditoribus adulantur.

De fictis prædicatoribus.

ventum hypocrita attrahit, dum inanis gloria eum delectat & pascit. Omnibus autẽ prædictis pseudo-prędicatoribus verba Apostoli facilè possunt aptari. Multi (inquit) ambulãt, quos sępè dicebã vobis, nunc auté & flens dico. Flens, scilicet, tum pro illorum perditione, tum pro simpliciũ subuersione: dico, scilicet, ipsos esse inimicos crucis Christi, quorũ finis interitus, quorũ Deus vẽter est, & gloria in cõfusione ipsorũ, qui terrena sapiũt. Cũ auté triplex sit crux, redẽptionis, scilicet, saluationis, & dãnationis. Crux redẽptionis omniũ, quę fuit crux Christi. Crux saluationis vnius, quę fuit crux latronis, qui patienter tormẽta sustinuit. Crux dãnationis, quæ fuit crux alterius latronis, qui contra Deum murmurauit, & crucẽ in angaria sustinuit. Primæ crucis inimici sunt, qui fructũ redẽptionis animarũ suarũ malè viuẽdo impediunt. Teste enim Isa. Verè lãguores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Languor est morb⁹ inueteratus, & verè languor peccati inueteratus fuit, qui ab Adã vsq; ad Christum permãsit. Nostri autẽ fuerunt dolores, quos sustinuit, quia ad cõmodum & liberationẽ nostrã illos pertulit. Secundæ crucis inimici sunt, qui carnalibus cõcupiscentiis dediti, in præsenti flagellari & disciplinari nolunt. In cruce autem dãnationis sunt, qui in angaria, & nõ spõte flagella Dei sustinent, & de præsenti miseria ad miserias æternas transeundo pereunt. Christus vt in cœlum ascenderet, priùs in cruce ascendit. Inimici autem crucis Christi sunt, qui sine cruce pœnitentię tanquã si leuiores sint Christo se posse ascendere credunt. Si autem particeps lucri vis esse, oportet vt particeps sis expensorum ad similitudinem mercatorum, vt dicas cum Apost. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo: quasi dicat: Quæ mundus amat, crux mihi sunt, honores, scilicet, diuitiæ, voluptates & vanitates. Quæ verò mundus crucem reputat, illis affixus sum, illis adhæreo. Dauid fuit amicus crucis, quãdo vilis voluit reputari, dicens: Ludã & vilior fiam. Hoc idẽ Christus ait: Ludam, id est, ludibriis me exponã, & vilis fiam. Michol, id est, Synagoga, ipsum derisit, vnde vsq; hodie facta est sterilis. Inimici crucis erant, qui dicebant: Si Rex Israël est, descendat de cruce. Nulla est continentia, imò si Rex Israël est, sceptrum nõ deserat, neq; de cruce descendat. Et nos de cruce pœnitentię non descendamus, sed semper aliquo martyrij genere nos Christo offeramus. Teste autem Greg. Salutari hostia post mortem non indigebimus, si ante mortem Deo hostia sumus. Sunt autem septem genera martyrij, castitas in iuuentute, hilaritas in senectute, largitas in paupertate, abstinentia in vbertate, humilitas in sublimitate, patientia in aduersitate, & per obedientiã propriæ voluntati renunciare. Amicus crucis erat Ecclesiasticus, dum diceret: Quis superponit in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinã sapientiæ, vt ignorationibus eorum non parcat mihi. Ecce quantum desiderium habuit pro Christo patiendi, & vt cogitatus eius non essent sine flagellis, & non parcerent ei flagella per ignorãtiam eorum, sed cognosceret flagella, & cognosceretur à flagellis. Prędictis igitur falsis prædicatoribus non credamus, sed eis respõdeamus: Quod signum ostendis nobis vt credamus tibi? Nisi enim signum crucis & mortificationis in se ostendant, non est credendum eis. Vnde & Apostolus asperè increpãdo subiungit: Quorum finis interitus. Hoc est quod Zachar. ait: Et erit cùm prophetauerit quispiã, dicent ei pater eius mater eius, nõ viues, quia mendacium locutus es in nomine Domini. Asperè enim increpãdi sunt pseudo- prędicatores & hęretici. Vnde & Naum ait: Increpãs mare, id est, malos. Durè arguens & exsiccãs illud, quod fit in morte, & omnia flumina, id est, trãseuntes diuitias ducit in desertum, dum in fine suum deserunt possessorem. De hoc autem finali intęritu dicit Dominus per Iere. In calore eorum ponã potus eorum, & inebriabo eos vt sopiãtur, & dormiãt somnum sempiternum, & nõ consurgãt. Deducã eos quasi agnum ad victimã. Sitientes enim calicem Babylonis, Dominus frequẽter suis desideriis inebriari permittit, vt transeãt in affectum cordis, qui dilatati & pinguedine deliciarum incrassati reseruãtur in occisionis diem, vt gladio Domini in iudicio feriãtur. Hi autem sunt quorum Deus venter est. Malè ergo sonabãt prædicãdo. Cithara quidem benè sonat ventre vacuo. Nõ est autẽ sonus dulcis ex ore gulositatis, nõ est laus speciosa in ore peccatoris. Priùs autẽ tetigit Angelus neruũ fœmoris Iacob, & emercuit, & postmodum aurora illuxit, quia post resurrectionẽ carnalis voluptatis, & mortificationem carnis, aurora intelligentiæ prædicatoribus illucescit. Alioquin in maleuolam animã non introibit sapientia. Piscis autem qui Tobiã deuorare voluit, extractus de aqua, interiit: quia in locis per abstinentiam arentibus diabolus requiem non inuenit. Peccatum autem gulæ vsq; ad mortem hominem non deserit. Sicut enim priùs deficit naturaliter vis generatiua in homine quàm nutritiua, ita luxuria priùs quàm gula. Patet igitur ex præmissis, quod gloria eorum, qui terrena & carnalia sapiunt, est in confusione, quia ad æternam confusionem eos perducit. Vnde Ezechiël ait: In die ortus tui non est præcisus vmbilicus tuus. Per vmbilicum adhæret fœtus cum matre. Vnde Dominus: Veni filiam separare aduersus matrem suam, id est, fœtum carnalis affectus ab anima. Donec enim Samuël sit ablactatus, vt solidum cibum spiritualis intelligentiæ possit capere, non debet in domo Domini ministrare. Pseudo autem dum adhuc carnalia & terrena saperent, in Ecclesia ministrare præsumebant. Virga igitur Aaron in potestate & regimine prælationis frondeat, floreat & fructificet. In frõdibus doctrina bona, in floribus bonæ opinionis redolentia, in fructu cõuersatio sancta intelligitur. Sequitur in hodierna Epist. Nostra autẽ cõuersatio in cœlis est. Apostolus multa coactus est de se dicere, non vt appareat magnus videri, sed vt verbũ Dei maioris esset authoritatis ex ore eius. Quidã enim de Philippensib⁹ falsos prædicatores ei præponebãt. Tunc autẽ lucerna sub modio ponitur,

De triplici cruce.

De sept⁹ generibus martyrii.

De asperitate increpationis.

De fine malorum.

De his quorũ Deus venter est.

Qui terrena sapiunt, prædicare nõ præsumant.

De cœlesti cõuersatione.

ponitur, quando qui terrena ſapit, viro ſpirituali præponitur. Vir ſiquidẽ ſpiritualis eſt lucerna, modius verò qui diligit temporalia. Dicit igitur Apoſt. Noſtra cõuerſatio eſt in cœlis, vbi, ſcilicet eſt ſpes noſtra, licèt adhuc ſumus in terra: quaſi dicat: Inter mundanas varietates, ibi noſtra fixa ſunt corda, vbi vera ſunt gaudia. Propterea ſancti homines ſtellæ dicuntur, quia fixæ ſunt in firmamento, & eorum corda fixa ſunt in cœlo. Vnde Iob: Cùm me laudarent aſtra matutina. Hi ſunt viri religioſi, horis matutinis Deum laudãtes. Eſt autẽ triplex cœlum. Primum cõtinentia cõiugalis. Secundum cõtinentia vidualis. Tertiũ cõtinentia virginalis. Virgines enim vſq; ad tertium cœlum eleuantur, ſicut de Paulo legitur, quod raptus eſt vſq; ad tertiũ cœlum. Et quia cõuerſatio ſanctorum Prælatorum eſt in cœlis, ipſi cœli appellãtur, in quibus debet eſſe Sol ſapientiæ, Luna ſcientiæ in adminiſtratione, & ſtellæ ſanctorum deſideriorum. Tria ſiquidem ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo, id eſt, in bono Prælato. Pater, id eſt, potentia, vt potens ſit in opere & ſermone, Verbum, vt ſit ſapiens, Spiritus ſanctus, vt ſit benignus. Vnde Pſal. Inclinauit cœlos per compaſsionem, id eſt, homines ſanctos, vt orarent pro ſalute generis humani, & deſcẽdit per incarnationem. Conuerſatio igitur ſanctorum in cœlis eſt, & maximè contemplatiuorum clauſtralium, ſcilicet, & Eremitarum. Quàm miſeri monachi Romi-pete, cùm deberent eſſe Cœli-pete. Noſtra cõuerſatio in cœlis eſt. Vnde & Saluatorem expectamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cùm venerit, reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ: quaſi dicat: Hoc ab ipſo expectamus, quod ſicut reformauit animas, ita & reformabit corpus humilitatis, id eſt, deiectionis noſtræ, quod per mortem humiliatur in vermes & puluerem, ita quod erit configuratum, id eſt, aſsimulatum corpori illius in claritate, quam habuit in transfiguratione vel reſurrectione. Quod vtique poteſt facere ſecundum operationem, id eſt, operandi potentiam, qua poſsit non ſolùm reformare, ſed etiam omnia ſibi ſubiicere, reformabit corpus humilitatis noſtræ, non elationis & ſuperbiæ. Audiant qui pellibus animalium & ſtercoribus vermium gloriantur. Itaque fratres mei, & deſideratiſsimi, id eſt, quos videre multum deſidero, vel qui me videre valde deſideratis, qui eſtis gaudium meum, ſcilicet, de quorum fide & conuerſatione gaudeo, & corona mea in futuro, id eſt, per quos in præſenti lætificor, & in futuro coronabor, ſic ſtate in Domino, ſicut, ſcilicet, me & mei ſimiles ſtare ſcitis, vel ſicut modò ſtatis, & tunc mihi chariſsimi eritis. Euchodiã rogo, & Synthycen deprecor, idipſum ſapere in Domino, quaſi diceret, omnes moneo, ſed ſpecialiter mulieres iſtas, de quibus magis timeo, moneo ſapere idipſum quod dico, & non aliud, quia illud quod dico eſt in Domino. Hæ pſeudo-prædicatores recipiebant ex ſimplicitate cùm eſſent religioſæ. Et ô Germane, qui es compar, id eſt, coadiutor meus in Euangelio prædicando, etiam te rogo, adiuua illos, confortando ne deficiant, qui in Euangelio mecum laborauerunt: mecum dico, ſcilicet, cum Clemente, & cæteris coadiutoribus meis, quorum nomina, id eſt, merita, quia veritatem tenent, ſunt ſcripta in libro vitæ, id eſt, in Dei prædeſtinatione. His enim qui in Euangelio fideliter laborant, vel ſanctis prædicatoribus miniſtrant, retribuet Dominus menſuram bonam, id eſt gaudium ſine dolore, & confertam, id eſt, plenitudinem ſine vacuitate, & coagitatam, id eſt, firmitatem ſine diſſolutione. Quod enim coagitatur, ſolidatur: & ſupereffluentem, id eſt, dilectionem ſine ſimulatione. Dilectio enim ab vno in alium abundanter effluet, dum vnus de alterius præmio gaudebit, tanquam de ſuo proprio. Præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

De triplici cœlo.

De prædicatorum remuneratione.

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM MATTHAEVM.

Abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt vt caperent Ieſum in ſermone. *Matth. 22.*

NOLI fœnerari homini fortiori te: quod ſi fœneraueris, quaſi perditum habe. Verba ſunt Eccleſ. quibus inſtruimur, quod fortiori nobis, id eſt, ſuperbo, qui veritati reſiſtit, nec vult ſubiici doctrinæ noſtræ, non debemus pecuniam verbi cõmodare. Qui enim ante porcos margaritas ſpargit, laborẽ ſuum amittit. Vnde idẽ Eccleſ. ait: Cum fatuis cõſilium non habeas, nõ enim poterunt diligere niſi quæ eis placent, & idcirco ad cõſilium diuinum, id eſt, ad Dei verba huiuſmodi cõtemptores non ſunt vocãdi. Teſte enim Salomone: Non recipit ſtultus verba prudẽtię, niſi dixeritis ea quę verſantur in corde ſuo. Hi igitur miſeri ſunt & maledicti, lõgè à beatitudine illa, de qua in Eccleſ. dicitur: Beatus vir qui in ſapiẽtia morabitur, id eſt, in meditatione & impletione ſcripturarum, & qui in iuſtitia meditabitur, id eſt, in operibus iuſtitiæ, vt ſecundum regulam iuſtitiæ bonum operetur, & in ſenſu cogitabit circunſpectionem Dei, id eſt, quod Deus omnia videt & iudicat. Cogitatus enim præſcientiæ ſeu præſentiæ aufert ſomnum, ſicut idem Eccleſiaſticus ait: Dum enim Deum vbique præſentem vel omnia ſcientem cogitamus, ſomnum deſidiæ à nobis remouemus, & ſubdit de ſapientia: Beatus vir qui reſpicit per feneſtram illius, id eſt, qui mentis oculos aperit ad teſtimonia ſcripturarum, quæ ſunt feneſtræ illuminationis animarum, & in ianuis illius audiens, id eſt, Doctoribus ſanctis intendens, aurem præbẽs obedientiæ his qui ſunt ianuæ

Eccleſ. 8. Superbis, obſtinatiſque nõ eſt prædicandum.

Eccleſ. 14. De ſapientia diuina, & de his qui cõmorantur illa.

Eccleſ. 15.

vitæ, qui requiescit iuxta domũ illius, id est, sapientiæ, cuius domus est sacra scriptura in parietibus illius figens palum, id est, scribendi & docendi studium. Ex palis siquidẽ & connexione virgarum, id est, sententiarũ sepes ædificãtur. De qua Isa. ait: Vocaberis ædificator sepium, auertens semitas iniquitatis. Diuina autem scriptura quasi parietes habet duo testamenta, in quibus palum mentis vestræ ita figere debetis, vt ex virgis sententiarum, ne diabolus ad animas vestras intrare valeat, sepem faciatis. Abeuntes Pharisæi, &c. Stultus fatua loquetur, & cor eius faciet iniquitatem, vt perficiat simulationem, & loquetur ad Dominum fraudulenter. Verba sunt Isaię cõtra fraudulentos & hypocritas & Pharisęos, qui Domino insidiabantur. Stulti autem & excæcati erant, qui ipsum sermonem, qui verbum est patris, putabant capere in sermone. Iniquitatem habebant in corde, & loquebantur ad ipsum fraudulenter & simulatoriè. Teste vtique Isaia: Fraudulenti vasa pessima sunt: ipse enim cogitationes comminabit ad perdendos mites in sermone mendacij, cùm loquetur pauper iudicium, id est, Christus. Hoc apertè impletum est in discipulis Pharisæorum, qui ex vase pessimo cordium sermones simulationis mendaciter proferebant contra Christum. Mendaces siquidem erant, quia corda eorum ori non concordabant. Fraudulentus autem dicitur, non solùm qui in dolo loquitur, sed qui depositum suum, id est, animam Deo non reddit à quo accipit. Abeuntes igitur Pharisæi, id est, à veritate declinantes, inierunt consilium vt caperent Iesum in sermone, quasi eo ignorante extorqueretur ab eo, in quo argui posset, in factis eum obseruantes, & dictis illius insidiantes. Vnde Lucas ait: Obseruantes miserunt insidiatores, qui se iustos simularent, vt caperent eum in sermone, & traderent Principatui. Inierunt consilium, conspirationem facientes contra Christum. Vnde Isaias ait: Omnia quæ loquitur populus iste, coniuratio est. Inierunt consilium conuenientes de vanitate in idipsum. Mali enim in malo sibi coniunguntur, sicut spinæ sese complectentes. Vnde Ezechiel de dracone cubante in aquis, id est, de diabolo, ait: Conglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis. Vniuersi pisces tui squamis suis adhærebunt. Sicut enim squamæ squamis adhærent, ita reprobi diabolo adhærentes, sibi inuicem connectuntur, & efficiuntur vnum corpus diaboli. Sequitur: Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis. Discipulos mittunt, quasi minus notos à quibus minus caueret, & reprehensi minus erubescerẽt: cum Herodianis, id est, militibus clientibus Herodis, qui eodem tempore erant Hierosolymis, vt tributa reciperent ad opus Cæsaris. Hæc autẽ erat pessima eorum intentio, vt si negaret censum dari Cæsari, traderetur Præsidi Herodis: si autẽ concederet, de lege Domini argueretur. Erat enim seditio in populo, aliis dicentibus dari debere tributa pro securitate & quiete, cùm Romani pro omnibus militarent, Pharisæis contra dicentibus, non debere populum Dei, qui decimas soluit, &c. quæ lex diuina præcipit humanis legibus subiacere. Quia igitur timebant turbas, quod per se non audent, Præsidis manibus attentant, & si fortè occideretur, à morte eius immunes viderentur, & ideo miserunt cum Herodianis discipulos, dicentes: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Magistrum vocant, cuius discipuli esse recusant. Mellitis sermonibus circundant eum, sicut apes portantes mel in ore, & aculeum in dorso. *Mellea uerba tenent, corde uenena fouent.*

De fraudulentis & hypocritis. Isa 32.

De malorum concordia.

De blandis et fraudulentis verbis.

Impia sub dulci melle uenena latent.
Omne genus pestis superat mens dissona uerbis.
Hi pereant qui se prodesse fatentur, & obsunt.

Propterea Seneca ait: Blanda verba magis quàm aspera caueto. Et in Ecclesiastico dicitur: In labiis suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur, vt subuertat te in foueam. Indulcat, id est, dulcia verba prætendit. Iuxta illud: Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Qui venenũ porrigit, labia calicis priùs melle linit, vt quod dulce est, qui bibit priùs sentiat, ne quod mortiferum est, pertimescat. Teste autem Sophonia: Vox cantantis in fenestra oris, sed coruus in superliminari pessimæ intentionis. Vnde Ambrosius ait: Folia verborũ semper mihi suspecta sunt. Tales vestes habent exules Paradisi. Et in Deuter. dicitur: Non indueris veste lana, linoq; contexta. Lana simplicitas, linumq; subtilitas. Dum enim sub puritatis imagine calliditas deprehendi non valet, quasi sub lanæ grossitie linum latet. Magister, scimus quia verax es. Benè prophetauit Isaias de istis, dicens: Appropinquat populus iste ore suo, & labiis suis me glorificat, cor autẽ eius lõgè est à me. In Septuaginta habetur: Populus iste labiis me honorat. Et in persona talium ait: Cùm feceris mirabilia, non sustinebimus. Licèt enim coram ipsis Christus multa miracula faceret, tamen ipsi propter inuidiam non poterant sustinere. Vnde idem Isa. ait: Concipietis ardorem, parietis stipulã, spiritus vester vt ignis vorabit vos. Ardorem inuidiæ contra proximũ conceperunt, stipulam, id est, verba vanitatis parientes, & ideo spiritus eorum malus, inuidiæ malitia inflammatus vorauit eos. Diligendo autem bona in aliis, facimus nostra. Tolle inuidiam, quod meũ est, tuum est. Inuidus cùm de alieno bono affligitur, de radio Solis obscuratur. Peior autem est lingua adulatoris, quàm manus persecutoris. Teste autẽ Seneca: Bono nulla cuiusquã boni inuidia est. Et iterũ: Scias illum multis abundare virtutibus, qui alienas virtutes amat. Pharisęi autẽ Christo inuidẽtes, modis quibus poterãt, ipsi detrahebãt. Vnde Ezech. Viri detractores fuerũt in te, ad effundendũ sanguinẽ. Christo enim detrahẽtes, mortẽ eius procurabãt. Et Dominus in figura Pharisæorũ ait ad Ezech. Increduli & subuersores sunt tecũ, & cũ scorpionibus habitas. Scorpio facie blãditur, sed cauda pungit. Hi

Ecclesi.41.

Sopho.11.

De malitia et inuidia Pharisæorum.

git. Hi sunt qui aliud habēt in ore, aliud in corde. Magister, scimus quia verax es. Ecce fera bestia, id est, Iudæorū inuidia insidiatur Ioseph, vt deuoret ipsum. Propterea Ezech. ait: Ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluēs. Ventus turbinis, inuidia Iudęorū, concitās rabiē cōtra Christū. Ab Aquilone, id est, à diabolica suggestione. De vēto autē turbinis processit nubes caliginis, quia ex inuidia mētis passi sunt tenebras excæcationis. Ignis inuoluēs, id est, incendiū inuidiæ, & stimulus malitiæ, animos eorū inflammās ab Aquilone, id est, ab infidelitatis cōgelatione processit. Scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Blanda & fraudulenta adulatione ad hoc prouocare intēdunt, vt magis Deū q̃ Cæsarē timeat, & dicat non debere tributa solui, vt audientes Herodiani eum teneāt, quasi authorē seditionis cōtra Romanos. Laudant eum, vt mysteriū cordis sui laudibus suis exhilaratus, eis simpliciter aperiret. Et sicut in Parab. dicitur: Insidiātur sanguine, & abscondunt tendiculas cōtra insontē frustrà. Vnde & subditur in Parab. Frustrà iacitur rete ante oculos pennatorū, qui, scilicet, volant per affectū, & vidēt per intellectum. Propterea Isa. ait: Quiescite ab homine cuius spiritus in naribus eius, quia excelsus reputatus est, id est, ne sæuiatis in Christum, qui vobis purus homo videtur, quia spirat naribus & viuit sicut alij homines, quia excelsus reputatus est secundū diuinitatē. Spiritus etiā in naribus eius ad irascendum cōtra reprobos. Similatores enim & callidi prouocāt irā ipsius. Viam Dei in veritate doces. Quidā viam Dei nō in veritate docēt, sed in cupiditatē, prædicātes propter nummum, nō propter Deum. Quidā in vanitate, qui inde laudari appetunt. Quidā in curiositate, qui multa & inutilia dicunt, noua & subtilia, quæ nō multum auditoribus prosunt. Quidā in falsitate vt hæretici, qui licèt priùs vera prædicēt, tamē per falsam doctrinā multos in errorē inducunt. Viam veritatis in veritate doces, & nō est tibi cura de aliquo. Non times potētes vt à veritate deuies, nō es personarū acceptor, sed indistinctè maioribus & minoribus prędicās veritatē. Abominatio est Domino omnis illusor. Cùm enim tria sint quæ abominatur Deus, id est, voluptas, vanitas & simultas. Prima mala, secunda peior, tertia pessima. Prima carnaliū, secunda superborū, tertia hypocritarū, quales erāt, qui prædicta verba simulatoriè dicebant. Vnde & Dominus durè respōdit eis. Cognita enim eorū nequitia ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ab æterno cognouit secundū quod Deus, à cōceptione, secundū quod homo nequitiā, id est, dolositatē eorū. Vnde & Lucas ait: Considerās dolū eorū. Marcus ait: Sciēs versutiā eorū. Lux in tenebris lucet, & tenebræ eā nō cōprehenderunt. Quàuis enim iniqui homines nō videbāt lucē, id est, Christū, peruersę tamē cogitationes eorū à luce, id est, à Christo vidētur. Respōdet autē Dominus secundum cōscientias eorū asperè, nō secundū verba eorū blādè. In quo dedit exēplum, q. adulatoribus nostris nō debemus fauere. Vnde Michæas ait: Væ qui lætamini in nihili, quādo, scilicet, dicitur vobis: Aue Rabbi. Probādi quidē sunt spiritus si ex Deo sunt. Teste enim Seneca: Nullū maius habet malum occupatus homo, & malis suis obsessus, q̃ quòd amicos sibi putat, quibus ipse nō est. De his autē blādis seductorib⁹, qui potētibus adulātur, ait Amos: Ecce fictor locustæ in principio germinātium serotini imbris, & ecce serotinus vel tonsorē gregis, vel Regis secundum aliā literā. Locusta est adulator, qui frigore aduersitatis torpescit, calore autē prosperitatis profert caput & exilit, dū adulādo seducit. Fictor locustę, id est, adulationis, est diabolus omniū malorū actor, vel ipse adulator, q est velut locusta, vt intelligatur intrāsitiuè fingēs bonū, vbi nō est nisi malū. Hæc locusta venit in principio germinantiū serotini imbris, quia adulatio nouis Principib⁹ & Pręlatis valde est familiaris. Sicut imber temporaneus in hoc loco dicitur salus sinistrę, ita imber serotinus in hoc loco dicitur salus dexteræ, à qua spoliantur qui à suis adulatoribus seducuntur. Vnde adulator dicitur tonsor Regis, id est, diaboli, qui est Rex super omnes filios superbiæ, quia mittitur ab eo ad tondendum gregē Dei, & vt eum spoliet vestimētis virtutum. Post istum tonsorē venit serotinus, id est, brucus, voracitas, scilicet, gulæ, sicut scriptū est: Residuū locustæ comedit brucus. Quid me tentatis hypocritę? Quidā ex Iudęis blādis verbis eum seducere nitebātur, alij apertè ipsum psequebātur. Vnde Isa. De Babylone erit cubile draconū, & pascua struthionū. Per struthionē hypocrisis, per draconē aperta malitia designatur. Et Iere. Nunquid auis discolor hęreditas mea mihi? Ecce hypocrisis, qui aliud habet in corde, aliud in ore, aliud in opere. Nunquid auis tincta per totum quantum ad apertè malos. De quibus in Iob dicitur: Extendit cōtra Deum manum suā, & cōtra omnipotentē roboratus est. Cucurrit aduersus Deū erecto collo, & pingui ceruice armatus est. Teste autē Greg. Cōtra Deum manum tendere, est in operatione praua despecto eius iudicio perseuerare. Contra omnipotentem verò roboratur, qui prosperari in malitia sua permittitur. Erecto collo aduersus Deum currit, dum audacter perpetrat, quę displicent creatori. Tam hypocritæ quàm apertè mali durè sunt increpādi. Vnde in Ezech. dicitur: Ecce dedi faciem tuam valentiorē faciebus eorum, & frontē tuam duriorē frontibus eorum, vt adamantem & silicē dedi faciē tuā valentiorē, vt nullo pudore superetur. Hinc discimus quia interdum gratiæ est impudentiæ resistere, & cùm lotus fuerit, frontē fronte cōterere. Quidam autē Pręlati erubescunt arguere subditos, eò quòd ab eis honorē suscipiunt, & hoc notatur per adamantem, qui lapis est pretiosus. Alij verentur arguere subditos, quia sæpè ab illis sunt despecti, & adhuc timent ab his despici & cōculcari, quod notatur per silicē, qui lapis est vilis. Est ergo sensus: Dedi faciē tuā vt silicē, id est, tantā dedi tibi constantiā, vt timore despectus ab eorum correctione non sileas. Dedi faciē tuā vt adamantē, vt honoribus prouocatus, gratia vel fauore

De bonis doctoribus & corruptis prædicatoribus.

De his quæ abominatur Deus.

Adulatoribus non debemus fauere, sed asperè respondere. Mich. 6.

De hypocritis & apertè malis. Isa. 39.

Iob 15.

ab eorũ increpatione nõ torpescas. Adamas ergo notat duritiã & fortitudinẽ cõtra exhibitũ honorẽ: silex duritiã cõtra despectũ. Vnde Greg. Vt adamantẽ, ne, scilicet, propter exhibitũ honorem ab auditoribus refrænetur lingua propter verecundiã. Vt silicẽ, ne propter despectũ taceat, propter infirmitatem. Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma census. Numisma à nummo dicitur, & est inscriptio & exaratio facta in nũmo seu denario, qui pro censu soluebatur, & decem visuales nummos valebat. Vnde & denarius dicebatur. At illi obtulerunt illi denarium. Et ait illis Iesus: Cuius est imago hæc & superscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Sapientia sapienter agit, ne suis sermonibus capiatur. Vnde nõ de ignorãtia interrogat, sed vt cõpetenter ad eorũ verba respõdeat, & ex respõsionibus eorũ ipsos capiat & cõfundat. Vnde in Parab. dicitur: Qui voluerit lapidem, reuertetur ad eum. Percussi sunt, vnde percutere voluerunt. Non enim, sicut Lucas ait, potuerunt vllũ eius verbũ reprehendere corã plebe. Vnde Aggęus: Respexisti ad amplius, & ecce factũ est minus: quia nec opera, nec verba eorũ effectũ habuerunt. Et Isa. Congregamini populi, & vincimini, & audite vniuersæ procul terræ: & confortamini & vincimini, accingite vos & vincimini. inite consiliũ & dissipabitur: loquimini verbũ, & nõ fiet: quia nobiscũ Deus. Quasi diceret: Non est sapientia, non est consilium contra Dominum. Teste enim Ierem. Calix aureus Babylonis in manu Domini, id est, prauorũ pestifera verba in potestate eius sunt ad destruendũ. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, impressionẽ suæ imaginis, nummum, tributum, pecuniam. Iure enim Gentiũ pro peccatis suis facti sunt tributarij. Vnde Apost. Cui tributum tributũ, cui vectigal vectigal. Tributũ est quod nuntio soluitur, vectigal quod ad domũ vehitur. De Christo etiã legimus, quod tributũ soluerit, didragma, scilicet, quod inuenit Petrus in ore piscis: quod tamẽ non vacat à mysterio. Christus siquidem piscis fuit latens in vndis huius seculi. In cuius ore didragma inuenitur, & ipse Christus in ore Christi reperitur in prædicatione, scilicet, & in scripturis, qui soluitur pro Petro, id est, pro Ecclesia, in remissione peccatorum, & pro se in glorificatione, quã promeruit sua passione. Reddite quæ sunt Dei, Deo, id est, vosipsos decimas, primitias, vota & alia spiritualia, quæ ad Deum pertinere noscuntur. Vnde Dominus per Prophetã: Primitias areę tuæ & torcularis tui nõ tardabis mihi offerre. Teste autem August. Si tardius dare, est peccatum, quãto magis plus est nõ dare? Per hoc autẽ manifestè videtur cõdemnare eos, qui decimas nõ reddunt. Quidam autem quæ Dei sunt, nõ Domino, sed sibi reddunt. Vnde August. Qui inuocat Deum propter nummum, Deum non inuocat, sed nummum. Cùm autẽ interim Dei iniuriã vindicare volumus, & emendã sumimus pœna temporali puniendo transgressores, cuius est iniuria, eius debet esse emenda. Vnde non in vsus proprios, sed in vsus pauperũ est conuertenda. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quę sunt Dei, Deo. Reddamus vnicuiq; quod suum est. Cùm diabolus eiicitur, mundus subiicitur, caro affligitur, proximus diligitur, Deus in his omnibus honoratur, & ad ipsum omnia referuntur, vnicuiq; quæ sua sunt, redduntur. Reddamus Domino dilectionẽ, timorem & reuerentiã, castitatem, initium & finem. Si pater, reddamus ei dilectionẽ: si Deus, timorem & reuerentiã: si sponsus, castitatẽ: si sacerdos, primitias & decimas, id est, initiũ & finem. Reddamus proximo subsidium: solatium, in infirmitate: consilium, in tentatione: auxilium, in afflictione. Reddamus mundo odiũ & despectum. Odium, quia malus: despectũ, quia vilis & abiectus. Vnde Naum de Niniue, id est, de mundo ait: Omnis qui viderit te, resiliet à te, & dicet: Vastata est Niniue, quis cõmouebit super te caput? Qui enim cognoscit & videt oculo spirituali vanitatẽ huius mundi, ipsum fugit & deserit, resiliendo ab eo, sicut qui in obicem grauiter impegit. Qui verò mundũ diligit, quasi fumo vanitatis obscuratur, quàm sit caducus nõ attendit. Ecõtrà qui cum Abraham interiori oculo Sodomã respicit, nõ videbit nisi fumum & fauillã de incendio. Ascendendo enim fumi & fauillæ deficiunt. Pauci autẽ sunt, qui supra vastationem Niniue caput moueant, qui, scilicet, miseriis huius mundi cõpatiantur, vel de pristina eius cõuersatione cõpunguntur. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, scilicet, suæ imaginis impressionẽ. Et quæ sunt Dei, Deo, animã, scilicet, lumine vultus eius insignitã & impressam: sicut scriptũ est: Signatũ est super nos lumẽ vultus tui Domine. Ratio dicitur vultus Dei, quia per illã cognoscimus Deũ, sicut hominẽ cognoscimus per vultũ. Lumen autẽ huius vultus, est gratia reformans rationẽ. Vnde super nos dicitur, illuminare, quia ratio est superior pars animę. Lumẽ igitur vultus Dei, est gratia, reformans rationẽ in nobis. Hoc autẽ lumine signatur ratio, sicut denarius imagine Regis. Imago siquidem creationis est ratio, imago recreationis est gratia Dei, imago, scilicet, similitudinis, ad quam factus est homo, qui patri assimilatur per memoriam, filio per intelligentiam, spiritui sancto per dilectionẽ, ex memoria dum frequẽter de Deo cogitamus, cognitio & intelligentia prouenit, sicut filius ex patre procedit. Ex memoria autẽ & cognitione dilectio, sicut spiritus sanctus à patre & filio. Vnde August. Meminerim te, cognouerim te, dilexerim te. Primum delet obliuio & negligẽtia, secundum ignorantia, tertium malitia. Dum autẽ lumen vultus, id est, luminosus vultus Dei, ratio, scilicet, illuminatur per gratiam, dat Deus spiritualẽ lætitiam. Vnde & subditur: Dedisti lætitiã in corde meo. Vnde & alibi orando Psalm. dicit: Illustra faciem tuam super seruum tuum, id est, imaginem tuam in creatione nobis impressam, illumina in nobis per gratiam, sicut imago in tabula plumbo describitur, & postmodum illuminatur. Qualiter autem quæ sunt Cæsaris, reddere Cæsari debeamus, & quæ sunt Dei, Deo, docet

De sapientia & responsis Christi.

Agge 1.
Isa. 8.

Ierem. 51.

Reddẽda sunt Cæsari quæ sunt Cæsaris.

Vnicuique quod suũ est reddere debemus.

De imagine & eius impressione.

docet nos Gregorius, dicens: Alia est imago Dei, alia mundi. Si ergo Christus non habuit imaginem Cæsaris, cur censum dedit? Sed non de suo dedit, sed mūdo reddidit quod erat mundi, & tu si non vis esse obnoxius Cæsari, noli habere quæ sunt mundi. Si habes diuitias, obnoxius es Cęsari. Si vis terreno regi nihil debere, omnia tua relinque, & Christū sequere. Et bene prius quæ Cæsaris sunt, decreuit reddenda. Non enim quis potest esse Dei, nisi prius mundo renuntiauerit. Reddite quæ sunt Dei, Deo. Reddamus Deo animam talem, qualem nobis accōmodauit, sanā, scilicet, non confractam, integram non mutilatam. Si quis mihi cōmodauit equum sanum, non debeo reddere equum ęgrum: si forte, non debeo reddere debilem. Si volumus reddere animam scissa aure obedientiæ, vel scisso discretionis naso aut manu bonæ operationis recisa, non recipiet mutilatum, quod nobis accommodauit integrum. Et quoniam scriptum est: Miserationes eius super omnia opera eius. Si vis quod Deus misereatur tui, talem te reputa, qualem te fecit, non qualem te fecit diabolus, qui te deformauit. Si enim signum diuitis non habes, quod merellum nuncupatur, nō recipieris, sed dicetur tibi: Nō est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. Crimen autem falsarij committit, qui superscriptionem & imaginem Christi ab anima tollit, & imprimit imaginem diaboli. Hæc enim est moneta reproba, quæ nō habet locum in foro Dei, sed in nundinis diaboli. Propterea in Apoc. dicitur: Si quis adorauerit bestiam, & acceperit characterem eius in fronte sua, vel in manu sua, hic bibet de vino iræ Dei, & cruciabitur igne & sulphure. Bestiā, id est, diabolū adorat, qui se subiicit potestati eius, & volūtati eius se inclinat. Character diaboli, peccatū est. Character in manu, peccatū est in opere, character in fronte, peccatum in manifesto. In iudicio autē respiciet Christus numisma census, vbi inueniet imaginem Dei impressam per imitationē, reddet Deo quæ sunt Dei, quæ autem sunt Cæsaris, id est, diaboli reddet diabolo, id est, animam, in qua inueniet imaginem diaboli impressam. In denario autē reddendo septē attenduntur, materia, pondus, imago, superscriptio, pretium, mensura, & numerus. Oportet enim quod sit de bono & pretioso metallo, vt, scilicet, sit aureus, clarus per sapientiam, ignitus per charitatem, tractabilis per obedientiam, lucidus per honestam conuersationē & bonā famam, vel sit argenteus per puritatem & eloquentiā, non cupreus vel stagneus per hypocrisim & apparentiam, nō ferreus per mentis obstinationem, non plumbeus per acediam. Oportet quod iusti sit ponderis per morū grauitatem, non leuis per inconstantiam. De talibus enim Iob ait: Erunt sicut paleæ ante faciem venti, & sicut fauilla, quam turbo dispergit. Turbo, scilicet, tentationis in præsenti, & turbo damnationis in futuro. Propterea de diabolo Iob ait: Dulcis fuit glareis Cocyti, & post se omnē hominē trahit, & ante se innumerabiles. Glareæ Cocyti sunt, qui contra voluptates firmiter stare nolunt, sed diuersis voluptatibus inuoluti tendunt ad luctū inferni, vbi lugēbūt qui infirmi & dissoluti atq; effęminati fuerunt. Cocytus enim luctus mulierū seu infirmantiū interpretatur. Imago attenditur in denario, vt sicut portauimus imaginē terreni, portemus imaginem cœlestis, id est, Christi. Hæc enim signat Deus pater, sicut in Euan. Ioannis ait. Et Aggæus: Assumam te Zerobabel serue meus, & ponam te tanquam signaculum Zerobabel, id est, magister confusionis Christus, qui vt tolleret confusionem in mundum venit. Illi ergo tanquam sigillo imprimi debemus. Vnde in Canticis dicitur: Pone me vt signaculum super cor tuum, id est, imprime me memoriæ tuæ, sicut sigillum ceræ: & pone me sicut signaculum super brachium tuum, id est, exemplum imitationis super operationem tuam, vt ita opereris sicut ego. Signaculum enim Christi super brachium ponit, qui exemplum operationis ipsum sibi ad imitandum proponit. Vnde Ezechiel ait: Aspectus animalium similitudo hominis in eis. Vnde Gregorius: Quia similitudo vitæ huius hominis, qui habitu inuentus est vt homo, nunc in moribus trahitur electorum, & in resurrectione sequetur similitudo æternitatis in mēte, quando videbimus eum, sicuti est. Et quia similitudinem illius corpora nostra percipient in configuratione. Vnde Iob: Restituetur vt lutum signaculum. Restitutus est homo vt lutum per peccatum, dum in lutum & terram reuertitur: & per Christum restitutum est signaculum, id est, reformata est in nobis imago per gratiam in præsenti, & per gloriam in futuro. Nisi autem speculum animæ à sordibus, & puluere tergamus, in illa Dei imago non resultabit, nec Deum cōtemplari poterimus. Superscriptio attenditur in denario, vt nomen summi imperatoris imprimatur cordi nostro, sicut oramus, cùm dicimus: sanctificetur nomen tuum, id est, in nobis confirmetur & firmiter imprimatur, vt, scilicet, à Christo nomine & opere veri Christiani sumus. Multi autem hodie habent superscriptionem diaboli & eius characterē, ita vt nullus possit vēdere vel emere, nisi qui habuerit characterem nominis bestiæ, sicut dicitur in Apocalypsi. Iam enim pauci sunt negotiatores, qui putent se posse lucrari obolū, sine mendacio & fraude. Pretium in denario attenditur, quia decem nummos valebat, per quos decem præcepta decalogi intelliguntur. De hoc autem pretio Isaias ait: Pretiosior erit vir auro, & homo mundo obrizo, id est, auro rubro, & purgatissimo. Mensura insuper & numerus in Christi moneta attenditur. Omnia enim creauit Deus in pondere, numero, & mensura. Non est mensura bona, si sit confractus per impatientiam, vel recisus vt non habeat perseuerantiam. Non est numerus sufficiens, vbi aliquid omittitur de agendis. Si autem omnia prædicta in denario nostro, id est, in moneta animæ nostræ reperiantur, tunc in nundinis paradisi absq; vlla retractione recipietur à mercatore illo, qui nos redemit sanguine suo, cui honor & gloria in sempiterna secula. Amē.

De anima reddēda Deo.

De superscriptione imaginis, & moneta bona & mala.

De charactere

De denario reddēdo Deo.

Iob. 21.

Isa. 13.

Isaie 62. *Super muros tuos, Hierusalē cōstitui custodes: tota die & tota nocte nō tacebunt laudare nomē Domini.*

Abacuc 2.

De speculatione & custodia animarum.

SVPER custodiam meam stabo, & figā gradum meum super munitionē meam: & contemplabor vt videam quid dicatur mihi, & quid respondeā ad arguentē me. Verba sunt Abacuc de speculatoribus Ecclesiæ, & custodibus animarū. Primò autē seipsos custodiant, qui alios custodire debent constituendo sibi speculum mentis contra casus imminentes, & vitiorum amaritudines, vt secundum Ieremiæ consilium statuant sibi speculam, & ponant sibi amaritudines. Speculum statuere, est ventura vitiorum certamina ex alta cōsideratione prænoscere. Sibi autē homo amaritudines ponit, dum mala insidiantia conspicit, & securus quiescere nō consentit. Teste autē Iob: procul odoratur bellum & exhortationem ducum, & vlulatum exercitus procul, id est, ex causis præcedentibus, quæ vitia subsequi solent, agnoscit cum magna cautela, attendens quod plerumq; ex doctrina sequitur arrogantia, ex iustitia crudelitas, ex zelo ira, & sic de aliis vitiis quæ occasionaliter ex virtutibus oriuntur. Vnde necesse est vt speculā cautelæ & discretionis ascendamus, quēadmodum Isa. ait: Super speculam Dei ego sum stans iugiter, & super custodiam meā totis noctibus. Dicit igitur Abacuc: Super custodiā meam stabo, erectus, scilicet, & non ad terrena curuatus, & figam gradum, id est, mentis affectum super munitionem meā, id est, Christum illi perseuerāter & firmiter innitendo, vel super munitionē virtutum illas cōseruando, & contemplabor quid dicatur mihi, à Domino, scilicet, præcipiente, prohibente, cōsulente, cōminante & promittente, & quid respondeā ad arguentē me, id est, diabolo accusanti, vel etiam Christo in iudicio, quando dicet: Esuriui, & nō dedistis mihi māducare. Sancti enim disponere sermones suos in iudicio diligēter procurāt. Vnde quidā vir religiosus, cū propter infirmitatē delicata cibaria, & ante horā vellet manducare, inuitabat pauperes, dicēs: Si me Dominus arguat & dicat mihi, quare delicata cibaria & ante horā comedisti? Respōdebo Domine, tu mecum manducasti. Vnde nō me debes de hoc cōdemnare. Stare igitur debet Prælatus super custodiā suā, vt custodiat muros, & munitiones animæ suæ, & postmodū cōpetentius stare poterit super Ecclesiā Dei, & super muros illos, de quibus in hodierno sermone dicitur:

De multiplici muro. Super muros tuos cōstitui custodes. Pluraliter autem dicit muros. Multi enim sunt muri, alij boni, alij verò mali. Murus enim dicitur Christus, qui totū ædificiū Ecclesiæ ambit & munit. Vnde Isa. Ponetur in ea murus & antemurale. Murus, id est Christus vndiq; custodiēdo circūdans. Antemurale Patriarchę & Prophetę ad fidei confirmationē pręmisi. De hoc muro Ezech. ait: Ecce murus forinsecus, ecce in circuitu domus vndiq;. Forinsecus secundū humanitatē, intrinsecus secundū diuinitatē. Intus autē nos nō protegeret, nisi exterius per incarnationē apparuisset. In circuitu domus esse dicitur. Iuxta illud: Et Dominus in circuitu populi sui. Qui enim sursum est firmitas angelorū ne cadāt deorsum, factus est adiutoriū hominū vt resurgāt.

Muri munimentum fidei. Murus dicitur munimentū fidei vel disciplinæ. Vnde Iob: Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerūt super me. Quod fit cū peruersi accepta potestate tēporali munimina fidei destruere conātur, vel quando malignorū spirituū aut peruersorū hominū callida persuasione munimina

Ezech. 28. disciplinę in corde dissipātur. Et in Ezech. dicitur. Ascendā ad terrā absq; muro, veniā ad quiescentes habitantesq; securè, vectes & portæ nō sunt in eis. Sine muro, id est, sine munitione custodiæ vel disciplinæ, qui nō sunt clausi, sed hostibus expositi.

Murus obstaculum benę operandi. Murus aliquādo in malū accipitur, pro obstaculo bene operādi vel impedimeēto fidei. Vnde Psal. ait: In Domino meo transgrediar murū, id est, bene faciēdi impedimentū.

Murus peccati Est murus diaboli, murus, scilicet, peccati. De quo Ezech. Absq; muro habitabitur Hierusalē, id est, Ecclesia, vel anima fidelis, absq; muro peccati, quod fit quādo muri Ierichо in nobis corruunt ad tubā prædicationis. Ad faciendū murū istū in ædificio diaboli lapis durus in clibano coctus in puluerē cōteritur, vt calcis copia habeatur, & inde ex puluere cupiditatis, & aqua carnalis cōcupiscētię fit cœmentū admixto sabulo temporaliū. Lapis cor durū, clibanus diabolica suggestio. Coquitur autē cor peccatoris igne cōcupiscētiæ, & cōteritur curarū solicitudine. Super muros tuos Hierusalē cōstitui custo-

Murus est Ecclesia. des. Murus est Ecclesia Dei, Vnde in Cant. Ego murus, & vbera mea turris. Super muros di-

De tribus lapidibus & fundamento muri. cuntur esse turres, id est, Prælati, boni, & fortes, qui dicūtur vbera Ecclesiæ, quia ministrāt lac doctrinæ. De his turrib9 Psal. ait: Fiat pax in virtute tua, & abundātia in turribus tuis. Vt, scilicet, qui pacē aliis nuntiāt, doctrina & operib9 bonis abundēt. De lapidibus aūt huius muri, id est, Ecclesiæ ait Petrus. Et vos tanquā lapides viui superędificamini. Vnde Dan. ait: Edificabitur platea & muri in angustia tēporum, quia in Christi passione ędificata est Ecclesia, & quotidie in angustia tribulationū ędificatur. Teste enim Isa. Lapides viui sternētur super terrā. Et iterū: Ecce ego sternā per ordinē lapides tuos. Hi sunt lapides quadri, sancti, scilicet, cōstantes & robusti. De quib9 idē Isa. Lateres ceciderūt, sed quadris ædificabimus. Hoc spiritualiter impletū est in Apostolis corruentibus Iudæis infirmis & inconstantibus. Huius autē muri fundamentum est Christus. Vnde Isa. Ecce ego mittā in fundamentis Sion, lapidem angularem probatū, pretiosum, in fundamento fundatū, lapis angularis quē reprobauerunt ædificantes, est Christus probatus in passione, pretiosus in resurrectione, fundatus in fundamentis Sion, id est, Ecclesiæ. Dicitur insuper pretiosus, quia per ipsum redemptus est mundus. Ipse etiam

est petra offensionis malis in mundo, petra scandali in iudicio, petra confractionis in inferno. In mundo, per culpā, in iudicio per sententiā, in inferno per miseriā æternā, quia super quē ceciderit, confringet eū. Hæc petra refugiū est erinaciis, fortitudo lepusculis, pinguedo deuotis, fundēs riuos olei, dulcedo perfectis & contēplatiuis. Nā de petra melle saturauit eos. De hoc lapide Zach. ait: Super lapidē vnū septē oculi, id est, super Christū septē dona spiritus sancti. Et iterū ait: Educet lapidē primariū, & exęquabit gratiā gratię eius. Lapis primarius, q omnis boni fons est & principiū, est Christus. Ipse totius ædificij est fundamentū. Hūc Deus pater eduxit, dum ipsum mundo manifestauit, qui per gratiā glorificationis in futuro, gratiæ iustificationis in præsenti exæquabit, quia secundū magnitudinē charitatis in hoc seculo dabitur vita æterna in futuro. Erit enim mēsis ex mense, & sabbatū ex sabbato. In muro autē tēpli Salomonis, id est, Ecclesiæ lapis, sic veniebat in ædificio, vt vestiretur cedro, & cedrus vestiretur auro purissimo. In lapide fides inuincibilis, in cedro operatio virtutis, in auro supereminentia charitatis designatur. Fundamentū igitur est Christus, & Christi fides. Quidā autem ædificant super hoc fundamētum aurum, argentum & lapides pretiosos. Aurū in amore virtutis, argentū in cognitione veritatis, lapides pretiosos in incorruptione boni operis. Nisi enim super firmā petrā fiat ædificatio, nō potest subsistere. Descēdit pluuia, id est, aëreæ potestatis impugnatio, veniūt flumina, id est, fluidæ concupiscētiæ delectatio: & vēti, id est, potestatū secularium persecutio, & irruētes in ædificiū subuertūt illud. Valde igitur necesse est, vt super muros Hierusalē custodes constituātur sollicitè excubātes in castris Dei, qui vigilāti animo hostiū insidias sagaciter explorēt, cōsilia malignantiū anticipēt, deprehēdāt laqueos, aduertāt tēdiculas, retiacula dissipēt, machinamēta frustrētur. Hi sunt fratrū amatores & populi Israël, qui multū orāt pro populo & ciuitate sancta Hierusalē, vigilātes & orātes, vt tuta sit ciuitas à violētia tyrannorū, à fraude hæreticorū, à tētatione dæmonū. Hi sunt speculatores & exploratores illi, quibus in Numero dictū est: Cū veneritis ad mōtana, cōsiderate terrā qualis sit, cōsiderando, scilicet, propriā cōscientiā, fratrum indigentiā, dæmonū astutiā, & patriæ cœlestis gloriā. Ad mōtana siquidē cōscendere debēt, vt circunspicere valeāt. Speculatoris enim vita alta debet esse & circūspecta. Vnde ad Ezech. Dominus ait: Speculatorē dedi te domui Israël. Teste autē Greg. Dominus prædicatorē speculatorē vocat. Cui enim aliena vita cōmittitur, speculator dicitur, vt in mētis altitudine sedeat, & vocabulū nominis ex virtute actionis trahat. Speculator in alto debet stare per vitā, vt possit prodesse per prouidētiā, vt subditorū vitā trāscendat, & terrenis animū nō supponat. Teste autē Ber. Mōstruosa res est gradus summus & animus infirmus, sedes prima, & vita ima, lingua magniloqua & manus otiosa, ingēs nominis authoritas, sed nulla virtutis sollicitudo. Propterea in Ezech. Dominus ait: Quod si speculator viderit gladiū venientē, & nō insonuerit buccina: & populus nō se custodierit, veneritq; gladius, & tulerit de eis animā ille quidē in iniquitate sua captus est, sanguinē aūt eius de manu speculatoris requirā. Super hoc Hiero. ait: Formidandū summopere officiū ne accedamus indigni, ne assumpti à populo negligētes sumus & vētri & otio seruiamus, ne honorē accepisse & nō onus putemus. Filius enim hominis nō venit ministrari, sed ministrare, pedes discipulorū lauit, ostēdēs à magistris omnes discipulorū sordes debere purgari. Licèt autē Prelati in eminēti specula sint per dignitatē, debent tamē descendere per humilitatē, sicut scriptū est: Qui descendunt mare in nauibus. Super muros tuos Hierusalē cōstitui custodes. In eminentia vitæ debēt attolli custodes, id est, speculatores domus Domini. Vnde Isa. ait: Super mōtem excelsum, ascēde tu qui Euāgelizas Sion. Vnde Greg. ait: Qui cœlesti prædicatione vtitur, ima iā terrenorum operū deserens, in rerum culmine stare videtur, tantoq; facilius subditos ad meliora pertrahit, quantò per vitæ meritū de supernis clamat. Illa namq; vox auditorum, cor libentius penetrat, quā dicentis vita cōmendat, quia quod loquēdo imperat, ostendendo adiuuat. Ex hoc patet, quare sacerdos secundū legē iubetur habere pectusculum eleuationis, vt, scilicet, prçemineat sciētia, & armū separationis, vt pręemineat vita, & linguā cū faucibus, vt pręemineat doctrina. Vnde in Isa. subditur. Exalta in fortitudine vocē tuā, qui Euangelizas Sion Hierusalē. Per Sion & Hierusalē Apostolos & alios doctores intelligit, quos admonet, & quæ à Domino acceperūt, prædicēt, & culmina virtutū ascēdentes verbo & exēplo doceant. Sunt igitur in specula, vt alios videre, & ab aliis videri possint. Ascendāt super montē Christū, vt nihil annuntiēt, nisi quod ab ipso habent. Exalta, inquit, noli timere sæuitiā, scilicet, persecutorum, diaboli astutiā. Ecce merces eius cum eo, quia ipse erit præmium iustorū, & opus illius corā illo, id est, potestas iudicij, remuneratio bonorū, & malorū cōdemnatio, cōtra quos inuitantur dæmones ad deuorandū. Vnde Isa. Omnes bestiæ agri venite ad deuorandū, speculatores eius cæci omnes. Ecce miserabile inuitatoriū. Nescierūt vniuersi canes muti, nō valētes latrare, videntes vana, dormiētes & amātes somnia, canes impudētissimi nescierunt saturitatē. Bestiæ siquidē agri, id est, dæmones liberè venire possunt, vbi nō est qui ipsos fuget vel exterreat. Teste enim Salomone in Prouer. Vbi nō est gubernator, corruet populus. Et iterū: Cū defecerit prophetia, dissipabitur populus. Cæci autē speculatores dicūtur, qui mala imminētia nō præuidēt. Vnde Petrus: Cui hęc præstò nō sunt, cæcus est & manu palpās. Nescierūt, hīc remouet scientiā. Canes muti, hīc remouet doctrinā. Vidētes vana, hīc remouet bonā vitā. Licèt autē cæci sint quantū ad spiritualia, quia cū diabolo fœdus inierūt, & dextros oculos amiserunt, in tēporalibus tamē acutè vident, quia sinistrū oculū diabolus illis reliquit. Vnde

De ædificatione muri.

De firmitate Petræ.

De custodibus murorum.

De speculatore.

De eminentia speculatorum.

Ezech. 33.

De malis speculatoribus.

quit. Vnde Zach. Oculus eius dexter obtenebrescet. Dormierũt autẽ cũ deberẽt vigilare supra gregẽ suum, amãtes somnia, id est, tẽporalia. De quib⁹ in Ecclef. Sõnia extollunt imprudẽtes. Et in Ecclef. Vbi multa somnia, plurimę sunt vanitates. Canes impudẽtes ad turpia lucra, nescierũt saturitatẽ, quia auarus nõ implebitur pecunia. Et Iere. de huiusmodi: Effusi estis sicut vituli super herbã, & mugistis vt tauri. Effundũtur mali Prælati per praui exẽpli manifestationẽ, lasciuientes vt vituli super herbã tẽporalium, & sicut tauri mugiẽtes, quia subditis se feroces exhibẽt & terribiles. Cõtra potẽtes autẽ, & tyrannos timidi sunt & pusillanimes, nõ ascẽdentes ex aduerso, nec opponẽtes se murũ pro domo Israël. Mercenarius, viso lupo, fugit. Testudo in hyeme tẽpestatis, in testa se cõtrahit, in ęstate prosperitatis cornua ostẽdit. Super muros tuos Hierusalẽ, cõstitui custodes, qui subditos suos diligẽter custodiũt. In custodiẽdis enim illis retributio multa. Ecõtra de malis custodib⁹ ait Ber. Heu, heu Domine Deus. Hi in persecutione tua primi sunt, q̃ populũ tuũ regere & principatũ tenere & primatũ habere videtur. Arcẽ Siõ occupauerũt, munitiones apprehẽderunt, & misera eorũ cõuersatio miserabilis plebis tuæ est subuersio. Et de eodẽ Naũ ait: Custodes tui quasi locusta, & paruuli tui quasi locustę locustarũ quę cõsident in sepib⁹ in dieb⁹ frigoris. Ortus est Sol, & auolauerũt, & nõ est cognitus locus earũ vbi fuerint. Custodes mali principes, scilicet, & Prælati, quãdo de dignitate attollũtur, locustis cõparantur. Paruuli aũt qui teneriùs solẽt amari, sunt spiritales deliciæ annexæ abundãtiæ tẽporali, q̃ maiores delicias, id est, dignitates, sicut fœtus matres sequũtur. Cõsident autẽ in sepibus in dieb⁹ frigoris, id est, in ꝑplexitate vitiorũ, dum gelu cupiditatis anima eorũ torpescit. Ortus est Sol, & auolauerunt locustæ. Nã q̃, diuturna sollicitudo collegit, modica sæpè tribulatio dispergit. Locustæ auolãdo fugiunt, dũ dignitates seculares, velut vmbra pertrãseunt, & nõ est cognitus locus earũ. Iuxta illud: Homo cũ interierit, nõ sumet omnia. Et in lib. Sapien. dicitur. Trãsierunt omnia tanq̃ vmbra. Quantum autẽ detrimentum ex malis custodibus proueniat, Dominus per Iere. ait: Ecce ego cõuocabo omnes cognationes regnorũ aquilonis, ait Dominus: & venient, & ponet vnusquisq; solium suũ in introitu portarũ Hierusalẽ, & super omnes muros eius in circuitu, & super vniuersas vrbes Iuda. Cognationes aquilonis sunt maligni spiritus. Portæ autẽ Hierusalẽ debent esse Prælati, vt alios introducãt. Muri vt alios defendãt, vrbes vt alios suscipiãt. Quod si negligãt Prælati, maligni spiritus in eis soliũ ponẽt. Custodire igitur debemus animas nostras, vt digni simus custodire aliorũ animas, alioquin dicere poterimus, quod in Cant. legimus: Posuerũt me custodẽ in vineis, vineã meã, id est, animã propriã nõ custodiui. In Prouer. autẽ Salomon ait: Qui seruat ficum, comedet fructus eius. In Euang. legimus, q̃, per pœnitentiã seruata est ficus sterilis ne scinderetur. Nõ bene autẽ custodit suã ficũ, qui per negligentiã permittit eã corrodi à vermib⁹ malarũ cogitationũ. Vnde Amos ait: Ficeta vestra comedit eruca. Beatus autẽ homo qui semper est pauidus, & semper sollicitus ciuitatẽ suæ animæ custodire, & malorum consortiũ fugere. Vnde Ezech. Saluabitur qui fugerit ex eis, & erunt in montibus, quasi colũbæ conualliũ omnes trepidi. Licẽt autẽ homo sit in mõte præminentis cõuersationis, nunq̃ tamẽ debet esse securus, sed esse quasi columba in cõuallibus humilitatis. Columba enim in valle gemebunda, & meditatiua semper metuit, sicut scriptũ est: Meditabor vt colũba. Nõ solũ autẽ animarũ nostrarũ vel proximorũ, sed etiã Dei nostri custodes esse debemus, ne peccatis nostris ipsum amittamus. Vnde in Prouer. dicit. Qui custos est Domini sui, glorificabitur. Homo siquidẽ debet Domino suo corporis eius, & mẽbrorum custodiã. Qui ergo corpus Christi recepit, custodiat illud, & de mẽbris Christi nõ faciat mẽbra diaboli. Vnde Dauid ad Abner dixit: Filius mortis es, qui nõ custodisti Dominũ vestrũ. Super muros tuos cõstitui custodes. Nemo enim sibi debet assumere honorẽ, sed qui vocatur & cõstituitur à Deo. De ambitiosis autẽ Mich. ait: In fortitudine vestra sumitis cornua, nõ diuinæ vocatione, nõ in meritis sciẽtiæ vel vitæ, sed in fortitudine amicorũ & munerũ, quę valdè sunt fortia: Nã pecuniæ obediunt omnia. Per preces autẽ violẽtas & terrores principũ quidã intruduntur, nõ introducuntur, nec à Domino cõstituuntur, sicut scriptũ est: Ipsi regnauerũt, sed nõ ex me. Quid autẽ faciendũ sit speculatoribus & custodibus, quos Dominus cõstituit, ostẽdit Isa. dicẽs: Tota die & nocte nõ tacebunt laudare nomen Dei, neq; in die prosperitatis, nec nocte aduersitatis à laude Dei, & ab instructione populi cessare debẽt. Vnde Ezech. misso ad prędicandũ dictũ est. Vt adamantẽ & silicẽ dedi te. Silex durus est & vilis, adamas durus & pretiosus. Talis debet esse bonus Prælatus, durus cõtra despectũ, cũ infertur: durus cõtra honorẽ, cũ offertur. In omnib⁹ enim laudare debemus Dominũ, & instruere proximũ. Vnde Isa. Occupabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio. Et iterũ ait: Qui reminiscimini Dei ne taceatis, nec detis silentiũ ei donec stabiliat, & donec ponat Hierusalẽ laudẽ in terra. Semper enim doctrinæ insistendũ est, donec cõfirmetur Ecclesia, & quousq; post mortẽ securè laudari possit anima iusti. Quãta enim sollicitudo debeat esse in Prælato, ostendit Psal. dicẽs: Si ascẽdero in lectum strati mei, & si introiero in tabernaculum domus meæ, donec inueniã locũ Domino, in quo, scilicet, Deus habitet, & faciat mansionẽ. Festinet igitur Prælatus, discurrat, nõ det somnũ oculis suis, & dicat cũ Apost. Hæc est instantia mea quotidiana, sollicitudo omniũ Ecclesiarũ. In Gene. autẽ Iacob ait: Quidquid furto peribat, exigebas à me, die ac nocte gelu vrgebar & æstu. Quidquid enim furto inimici perit per negligentiã pastoris, exigitur à pastore. Æstu autẽ tribulationis subditorũ, & calefactionis vitiorũ in subditis, & gelu infidelitatis vel corporis

De malis custodibus.

Iere. 1.

Prius custodiant animas suas, qui volunt custodire animas aliorũ.

Cõstitui debẽt custodes super Ecclesiam per electionem, nõ per ambitionem.

In prosperis et aduersis laudandus est Deus.

De sollicitudine Prælatorũ.

vri debet

vti debet Prælatus compatiendo illis. Tota die & nocte nõ tacebunt. Vnde per Isa. Dominus ait: Vox speculatorum tuorum. Leuauerunt vocẽ, laudabunt simul, quia oculo ad oculum videbunt. Iustum est, vt qui speculatores aliorum se exhibẽt, vocẽ suá non deprimát, sed eleuẽt. Ná qui de mundo sunt, de mundo loquuntur. Hi autẽ quorum cõuersatio in cœlis est, de cœlestibus loqui debent, oculo autẽ cõtemplationis ad oculum gratiæ, cœlestia vident, & occulta mysteria cognoscunt. Sicut scriptum est. Beati oculi qui vidẽt, quę vos videtis. Speculatores autẽ à specula vel speculo dicuntur. A specula per circunspectionem, & sanctæ conuersationis præeminentiá. A speculo, quia speculátur & respiciunt in speculis creaturæ, naturę, scripturæ & gloriæ. De speculo creaturæ ait Apost. Inuisibilia Dei à creatura mũdi per ea quæ facta sunt intellecta cõspiciuntur. De speculo naturæ, in quo nostrá agnoscimus fragilitatẽ ait Ierem. Statue tibi speculá. Alia litera: Pone tibi amaritudines. Quasi diceret: Pone ante mẽtis oculos materiæ tuæ vilitatẽ, naturæ fragilitatẽ, vitæ breuitatẽ. Vita breuis, finis dubius, exitus horribilis, iudex terribilis, pœna interminabilis, & ita nihil exceptis amaritudinibus inuenies. De speculo autẽ scripturæ dicit Iacobus: Si quis auditor est verbi & nõ factor, cõparabitur viro cõsideranti vultum natiuitatis suæ in speculo. Docet enim sacra scriptura, quid purgãdum sit in facie mẽtis, sicut speculum docet quid purgãdum sit in facie corporis. Vultus autẽ natiuitatis nostrę est vnde nati sumus, quales nati, ad quid nati. Vnde nati, quantum ad vilitatẽ materiæ: quales nati, quãtum ad fragilitatẽ naturæ: ad quid nati, quantum ad dignitatẽ gloriæ. Quoniá speculum est speculatio cœlestis gloriæ. Quia sicut maculę si quæ sunt in facie, in speculo apparẽt, sic cum cœlestis gloriæ puritati nos præsentamus, nostræ impuritatis tenebras cognoscimus, tunc mala quæ fecimus, grauiora fecisse sentimus. In vndis autẽ argẽteis prospicui fontis, clarè resultat vultus aspiciẽtis. Vnde Abrahá postquá Dominum vidit, se cinerẽ & puluerẽ nominauit. Hi igitur speculatores tacere non debent, sed peccatores fortiter increpare. Vnde Iere. Nolite tacere super iniquitatẽ Babylonis, quoniá tẽpus vltionis eius Domino, vicissitudinẽ ipse retribuet ei. Quãta abusio speculator cæcus, præco vel aduocatus mutus, pædagogus claudus, propugnator mancus. Quãdo autẽ paruulo prouidendũ est de nutrice, nõne prius quærendũ est de vberibus & lacte? Qui aliter faciũt nõ prouisores, sed interfectores paruulorũ dicẽdi sunt. Diligẽter igitur intuẽdum est, quales custodes cõstituantur super muros Hierusalẽ, cuiusmodi sunt qui ad custodiá animarũ ponuntur. Nõ ponatur crucibulũ pro lucerna, vesica pro lãterna, nec ponatur cęcus in speculatorẽ, eunuchus in spõsum, claudus in itineris ducẽ, mutus in interpretẽ. Et quoniá omnes tá maiores quá minores animę suę custodes esse debẽt, & speculatores cõtra dæmonum insidias & calliditates. Custodiamus diligenter muros Hierusalẽ, id est, animarũ nostrarũ munitiones & munimẽta virtutum. Vigilemus studiose super gregẽ cogitationũ nostrarũ locutionum & operum, & super gregem sensuum nostrorum: nõ taceamus à diuina laude & gratiarum actione die prosperitatis, vel nocte aduersitatis, sed semper laus Dei sit in ore nostro, vt laudemus eum, qui creauit & recreauit nos, qui proprio sanguine nos redemit & iustificauit, qui seruis suis regnum æternum promisit, & gloriam æternam præparauit, Dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus, laudabilis, & gloriosus in secula seculorum. Amen.

De diuersis speculis.

Speculatores debent arguere peccatores.

Contra istos qui malos in Ecclesia præficiunt.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Epistola ad Colossenses .1.

Fratres, Non cessamus pro vobis orantes & postulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius.

EGO quasi Libanus nõ incisus vaporaui habitationẽ meá. Hæc verba quæ in Eccles. legimus ad beatum Paulũ specialiter pertinẽt. Libanus siquidẽ arbor est thuris. Per thus autẽ siue per incensum oratio designatur. Hoc autem thure Apostolus plurimum abundabat, qui sine intermissione orabat. Vnde & Libano nõ inciso comparatur, quia sponte & voluntariè Domino seruiẽs, nullis tribulationibus scindebatur vel frãgebatur, sed semper in Dei seruitio integer permanebat. Ipse autẽ piis & odoriferis orationibus habitationẽ suá, id est, plebẽ sibi commissam vaporabat, quia assiduè pro subditis orans, odore bono ipsos recreabat. Et secundum quod legimus de Aaron, thuribulum accipiens inter viuos & mortuos medius consistebat, pro his orans, vt in bono persisterent: pro illis, vt à morte peccati resurgerent. Imo ipse thuribulum illud, de quo in Apocalypsi dicitur. Accepit angelus thuribulum aureum, & impleuit illud de igne altaris. Angelus siquidem magni consilij accepit eum, & de mari huius seculi extraxit in eius cõuersione. Accepit insuper eũ, id est, acceptũ habuit in sancta eius cõuersatione. Aureus autẽ fuit splendore sapientiæ & charitatis ardore, thuribulũ fuit in oratione. Foramina autem thuribuli, per quę fumus ascendit, sunt varij charitatis affectus, quos habuit. Per foramina siquidem affectuũ fumus ascendebat ad Deũ. Impletus enim erat igne altaris, id est, charitate Christi, quæ altare dicitur, quia ad illũ omnes oblationes sanctorũ referuntur. Exẽplo igitur Apostoli orare debẽt sacerdotes pro populo Dei, & maximè pro his qui eis subiecti sunt, & à quibus Eleẽmosynas recipiũt, alioquin arguẽtur fraudis, immo furti & rapinę in cõspectu districti iudicis, si debita suffragia his, quibus obligãtur, subtrahere nõ verẽtur. Nõ solũ autem

Eccle. 24.
De oratione Pauli Apostoli.

De thuribulo.

Orare debent Prælati pro subditis.

horas

horas canonicas persoluere tenētur, quæ pro vniuersali Ecclesia dicuntur, sed insuper ad spirituales orationes pro benefactoribus suis astringuntur, cũ cordis puritate & deuotione. Caueāt igitur ne paleā soluant pro grano, ne absorbeatur virtus orationis à mortali peccato, sicut scriptũ est: Qui cōgregauit merces, misit eas in saccũ pertusum. Peccatores enim nō exaudit Deus, qui Deo malis operibus cōtradicunt. Scriptũ est enim: Iniquitatē si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus. Et iterũ Psal. ait: Subditus esto Domino & ora eũ. In Prouer. autē scriptũ est: Nouit iustus animas iumentorum suorũ, viscera autē impiorum crudelia, qui, scilicet, de salute gregis nō curant, nec pro ipsis orant. Vnde de talibus Ezech. ait: Aquila grandis, alarum magnarum plena plumis & varietate, lōgo membrorum ductu venit ad Libanũ, & tulit medullā cedri. Aquila grandis est Prælatus dignitate magnus magnarũ alarũ, quib⁹ volat ad prędādum, quæ sunt quæstus & calumnia. Quod enim raptores huiusmodi per quæstum à subditis nō impetrāt, per calumniā extorquent. Plumis autē & varietate sunt pleni per leuitatē, & inconstantiā, in promittendo faciles, in cōplendo difficiles vel mendaces. Plumaria etiā habēt, id est, adulatores, quorum verbis & blāditiis molliter incumbũt. Pleni sunt varietate, simulatione, scilicet, & dissimulatione. Simulāt bonum quod nō est, dissimulāt malũ quod est. Longus autē mēbrorum ductus est lōgus ordo sociorum & famulorum. Milui siquidē prædā sequuntur, licèt autē paucos secum habeant cũ resident in proprio, multos tamē pōpose secũ trahunt cùm vestiantur & comedāt de alieno. Dixit & venit locusta, & bruchus cuius nō erat numerus, quia numerum debitũ in familia & euectionibus excedunt, & omnia more locustarũ deuorāt. Teste enim Abacuc: Omnes festināt ad comedendũ. Hæ igitur aquilæ rapaces veniũt ad Libanum, id est, ad aliquā Ecclesiā, vel aliquod monasterium, & medullam cedri tulerunt, quia quidquid boni inueniunt, quidquid electum reperiunt, si pulchrum inueniunt palefridũ, si pulchra & pretiosa vasa, sibi tollunt. Nō solũ autē medullā, sed & sanguinē nimis emungēdo eliciunt, tollunt ea, vnde pauperes viuere deberent. Vita quidē est in sanguine, & ipsi vitā pauperum crudeliter nō verētur asportare. Sicut autē rapere & manducare bona subditorum non cessant, ita boni Prælati pro subditis incessanter orant. Vnde in hodierna Epistola Apost. ait: Nō cessamus pro vobis orātes. Sunt qui ad primā repulsam petere desistunt, sunt qui ad secundā à deuotione cadunt, sunt qui ad tertiā desperantes ad peccata redeunt. Mulier Chananæa propter repulsam nō desistit, & accipere meruit. Quid autē oraret ostendit Apostolus, dicēs: Postulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius. Aliter enim dignè Deo seruire nō valemus, nisi qualiter sibi seruire valeamus, agnoscamus. Quidā autē literati diuinā voluntatē ex scripturis agnoscunt, sed ipsi nō implētur, immo magis inflātur. Inuacuũ enim gratiā Dei accipiunt, & nō inuacuo, id est, in corde per humilitatē concauo. Quantò autē maius est donum scientiæ, tātò transgressor maiori subiacet culpæ. Vnde dæmoniaci cũ maiori difficultate leguntur esse curati. Dæmō vtiq; sciens interpretatur. Hi sunt qui scientiā habentes peccant, & scientiā suā ad vanitatem & curiositatē retorquent. Propterea in Eccles. dicitur: Ne abscondas sapientiā in decore suo, phaleris, scilicet, verborum illam ornando. Non est autem hæc scientia spiritualis, sed carnalis vel secularis, quæ inebriat nō charitate, sed curiositate. In doctrina quidem sua mortē inuenit, qui in verbis vitæ, vitam non quæsiuit. Hi autem legem Dei scriptam habent in codice, sed non in corde. Est enim triplex liber. Primus scientiæ scriptus in codice, secundus experientiæ scriptus in carne, tertius conscientiæ scriptus in corde. Plenitudo autem legis non consistit in codice, sed in corde, non in lectione, sed in dilectione. Vnde Apost. Plenitudo legis est dilectio. Cur ergo sciētia inflaris, & de ingenij perspicuitate gloriaris, cum in his tibi præemineat diabolus? Omnis autem scientia ad cognitionem Christi, non ad iactantiam debet referri, vnde semper debemus orare. Notum fac mihi Domine finem meum, id est, Christum. De manna siquidem scientiæ vermes scaturiunt, quando ad aliud reseruatur, quam ad sabbatum quietis æternæ. Multi autem propter curiositatem vel inanem gloriam corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis, & quia à veritate declinauerunt, omnes simul inutiles facti sunt. Vnde beatus Ioannes ad Crathon philosophum ait: Sicut vana medicina est, qua morbus non abscinditur, ita vana doctrina est, qua vitia non curantur animarum.

Non debemus ab oratione cessare.

De agnitione voluntatis diuinæ.

De triplici libro.

De malis literatis.

Sciētia nostra referenda est ad Deum.

Et Ezechieli Dominus ait: Venter tuus comedet, & viscera tua complebuntur volumine isto. Multi autem legunt, & vacui recedunt, licèt enim mente intellectum sacri verbi recipiant, in cordis visceribus seruando non reponunt. Venter autē dicitur mens, quæ recipit rerũ notitias sicut venter escas. Venter igitur, id est, mens comedit legendo & discutiendo. Viscera autē cōplentur, id est, interiora cordis, scilicet, desiderium, voluntas, & intentio recta. Qui igitur sciētiam scripturæ sanctæ ad Deum non referunt, sed inde laudari appetunt, vacui remanēt & nō implentur. Vnde in Euang. Dominus ait: Claritatem ab hominibus non accipio. Qui appetũt claritatem ab hominibus, habebunt tenebras à dæmonibus. Tria canistra pistoris Pharaonis, sunt ingenium, ratio, & memoria, de quibus volucres, id est, aëreç potestates reficiuntur, quādo hæc ad vanitatem referuntur. Vnde Ezechiel ait: De auro meo & argento meo, quæ dedi tibi, fecisti tibi imagines masculinas. Hi sunt qui de virtute & scientia inflantur, & appetunt laudari, & magni atque fortes æstimari. Et per Oseam Dominus ait: Aurum & argentum multiplicaui eis, & ipsi fecerunt Baal, qui interpretatur superior, quia per hæc magnificare appetunt & semper superiores videri. Teste autem Gregorio: Qui de scientia

Gloria vana de scientia.

scientia quã habet, eleuatur, de ista, qua deberet illuminari, obscuratur. Multi siquidem sapientiam perdunt, & in reprobum sensum dantur, quia de ista inaniter attolluntur. Vnde in Ezechiele dicitur: Perdidi te ô Cherub protegens de medio lapidum ignitorum, quia eleuatum est cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam tuã. Si igitur meretrix Ægyptiaca, id est, vana gloria, quæ omnibus se offert & exponit, apprehẽdat te, sicut de Ioseph legimus: noli cõsentire neq; scientiam tuam ad iactantiam & laudem humanã retorquere. Sic enim licèt ex scripturis sanctis diuinam voluntatem agnosceres, vacuus & inanis remaneres, propterea Apostolus pro Colossensibus orat: vt vacui non remaneant, sed agnitione diuinę voluntatis impleantur. Vnde sanctus Bernardus ait: Si ignores te, non potes habere humilitatem: si ignoras Deum, non potes habere charitatem. Non potes amare quem nescis, non potes habere quem non amas. Scias te ergo vt timeas, scias Deum vt ames. In cognitione autem diuinæ voluntatis magna adhibenda est diligẽtia. Multa enim credũtur Domino placere quæ displicẽt. Vnde Gregorius ait: Sępè quę bono studio gerimus, dum discernere cautè negligimus, quo iudicentur fine, nescimus, & nonnunquam hoc fit reatus criminis, quod putatur causa virtutis. Studere ergo debemus & inuenire subtiliter quomodo magis placere Domino valeamus. Sicut enim adinuentiones in malo displicent ei, ita adinuẽtiones in bono placẽt ei. Vnde Isa. Dicite iusto quoniam bene, quoniam fructum adinuentionũ suarũ comedet. Dicit ergo Apostolus: vt impleamini agnitione volũtatis eius, id est, plenè cognoscatis quid Deus velit, & quid non: & hoc per partes exequitur in omni sapiẽtia, & intellectu spirituali. Et paulò pòst subdit: Crescentes in scientia Dei. Scientia datur ad ordinationẽ virtutũ, & operũ: intellectus ad cognitionẽ cœlestiũ: sapientia vt sentiamus saporem & dulcedinem eorum. Vnde in Eccles. dicitur: Sapientia doctrinę secundum nomen eius. A sapore enim sapientia dicitur: Magnum autem est scire, quid Deus velit in omnibus operibus actiuè & contemplatiuè. Sapientia siquidẽ & intellectus ad contẽplatiuam pertinẽt, scientia verò ad actiuã. Sicut autem Cherubin pertinet ad cognitionẽ summæ veritatis, & Seraphin ad amorẽ summę bonitatis, ita ad agnitionẽ veritatis pertinet intellectus, sapiẽtia verò ad amorẽ & effectũ bonitatis. Cõbinãtur enim dona spiritus sancti secundũ quod pertinẽt ad effectũ & intellectũ, spiritus sapientię ad affectum, spiritus intellectus ad cognitionẽ & intellectũ, spiritus cõsilij ad intellectũ, spiritus verò fortitudinis ad affectũ & virtutẽ charitatis, spiritus scientiæ & pietatis primũ ad intellectũ, secundũ ad affectũ. Nõ enim sufficit cognitio sine affectione, vel affectio sine cognitione. Quãdo autẽ Deus illuminat intellectũ, & calefacit affectũ, bona est & sufficiens animę dispositio. Vnde in Prouer. dicitur: Cũ euigilauero, rursus vina reperiã. Somnus & vigilia charitatis sunt in affectu, somnus & vigilia veritatis in intellectu. Cũ euigilauero à somno charitatis, rursum vina reperiã, vina, scilicet, veritatis, quæ inebriãt intellectũ, & cõtemplationis inducunt somnũ. Scientia autem specialiter pertinet ad actiuã, per quã inter homines prauæ & peruersæ nationis irreprehẽsibiliter cõuersamur, & mores in nobis disponimus, & proximis ministramus, à nobis autẽ incipere debemus. Vnde Aug. ait: Cur lõge in cõsideratione rerũ extra nos ducimur, cũ hoc ipsum quod in nobis agitur, ignoramus. De hac sciẽtia Eccles. ait: Qui addit scientiã, addit & dolorẽ. Dũ enim nosmetipsos cognoscimus, de malis nostris fructuosè dolemus. Tria siquidẽ sunt quæ hominẽ, id est, diabolũ eiiciunt à domo peccatorũ. Fumus cõpunctionis, stillicidiũ lachrymarũ, & vxor litigiosa, dum remordet cõscientia. Quandoq; tamẽ sapiẽtia & sciẽtia pro eodẽ accipiũtur, secundũ quod ait sanctus Ber. Sapiẽtia in tribus cõsistit. Si præterita mala tanq̃ ignominiosa defleas, si præsentia bona tanquã momẽtanea contẽnas, si futura tanquã æterna ardẽter cõcupiscas. Et iterũ ait: Sapientia in tribus cõsistit. Si obediẽtia mortificat propriã voluntatẽ, cõtinentia amputat voluptatẽ, patiẽtia corporalẽ & mundialem sustinet aduersitatẽ. Nõ igitur semper infantes esse debemus, sed dicere sicut Iacob Labã: Iustũ est, vt aliquãdo prouideã domui meæ. Sũma autẽ sapiẽtia est cogitare de vita & morte. Philosophia vera est assidua mortis meditatio, id est, effectiua mortis. Meditatio enim scripturarũ separat animã à carnali affectione, & reddit mortuã mundo. Ponat igitur vir gladiũ super femur suũ, vt gladio verbi Dei motus illicitos reprimat, eat, redeat de porta ad portã, id est, cogitet de pręmiis cœli, & pœnis inferni, per mediũ castrorũ, virtutũ, scilicet, & vitiorũ inter seinuicẽ cõflictum militarẽ habentiũ. In Gen. autẽ legimus quod profecti de oriẽte venerũt in cãpum Sennaar, & ędificauerunt turrim, & postmodũ cõfusi diuisi sunt in terras vniuersas. Sẽnaar interpretatur fœtor eorũ, vel excussio dentiũ. In dẽtibus autẽ intelligitur discretio, in turre elatio. Qui igitur vero relicto oriẽte ædificãt in loco fœtoris turrim elationis, ab eis excutiuntur dẽtes discretionis, sapiẽtiæ & intellectus, ita vt mẽte cõfusi nõ intelligãt quid appetendũ sit, vel fugiendũ, sed circũquaq; prout duxerit impetus disgũtur. Teste autẽ Ber. Ante carnẽ disciplinæ studiis condomitã & mancipatã spiritui, ante spretã & abiectã seculi põpam, & sarcinã indignè ab impiis lectio sancta præsumit. Quomodo nẽpe incassum lux circũfundit oculos cęcos, ita animalis homo nõ percipit ea, quę sunt spiritus Dei. Propterea Psal. ait: A mãdatis tuis intellexi, id est, ab impletione mãdatorũ. Vnde in Eccle. dicitur: Cũ cõsummauerit homo, tunc incipit, id est, cũ perfecerit mãdata, tunc incipit intelligere mysteria. Rectus igitur est ordo, vt prius mãdata impleamus, deinde addiscamus, & postmodũ doceamus. Christus siquidẽ duodẽnis in tẽplo sacerdotes interrogat, vt eorũ reprimeret audaciã, qui indocti nõ ad discendũ, sed ad docendũ se ingerũt. Vt igitur thesaurũ sapiẽtię in agro sacræ scri-

Multi placere credunt & displicent.

De sapientia, scientia & intellectu.

De combinatione donorũ spiritus sancti.

De scientia.

De sapientia.

In maleuolam animam non introibit sapientia.

ſacræ ſcripturæ inueniamus,prius puri & mundi eſſe ſtudeamus.In maleuolã enim animã non introibit ſapientia.Multi autẽ cum filiis Iſraël vadunt hodie ad Philiſthæos,vt exacuãt ferrum ingenij & eloquentiæ inſtrumẽta,ad ſeculares,ſcilicet,& litigioſas ſcientias,cùm tamẽ multos fabros ferrarios inuenire poſſent in Iſraël.Vnde in lib.Sapien. dicitur:pro natione animalium produxit terra muſcas,& pro piſcibus eructauit fluuius multitudinẽ ranarum. Terra autẽ Eccleſiæ debet producere homines,id eſt,literatos,& iumenta,id eſt,ſimplices,ſed iã muſcas producit,quib⁹ tã ſeculares,quã clauſtrales inquietudinibus curarũ vexantur,& fluuius Ægyptij, id eſt,abundantia tẽporalis ranas garrulitatis producit, quæ aſcendunt cubiculum Pharaonis. Hiſtriones enim & aduocati familiares ſunt Epiſcoporũ & diuitũ,quorũ cõſilio reguntur.De ſapientia igitur ſacrarũ ſcripturarum,de intellectu ſpiritualium,de ſcientia morum intelligitur, quod ab Apoſtolo in hodier.Epiſtola dicitur:vt impleamini in omni ſapientia & intellectu ſpirituali,licèt de ſapiẽtia,id eſt,de filio Dei hîc intelligere valeamus.De qua in Parab.dicitur:Arripe ſapientiã,& exaltabit te,& glorificaberis ab illa cùm illã fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmẽta gratiarũ,& corona inclyta proteget te.Arripere debemus ſapientiã,quę eſt Chriſtus,cum auiditate,feſtinatione & violentia,ſicut Iacob luctatus eſt cũ Angelo.Hæc enim verbo arripiẽdi nominantur. Arripe ſapientiã tanquã auis nobilis prædã nobiliſsimã,& ipſa ſi ei adhæſeris,exaltabit te ab imo vitiorũ ad ſublimia virtutũ.Amplecti autẽ debemus ſapientiam duobus brachiis,actionis & cõtemplationis.Corona autẽ inclyta eſt cœtus virtutum,quibus protegimur & ornamur. Corona etiam eſt ipſe Chriſtus,de quo in Iſa.dicitur:Erit Dominus exercituũ corona gloriæ,& ſertum exultationis reſiduo populi ſui.De hac iterũ Sapientia dicitur in Parab. Si ſapientiã inuocaueris & inclinaueris cor tuũ prudẽtiæ, ſi quæſieris eã quaſi pecuniã,& ſicut theſauros effoderis illã,tũc intelliges timorẽ Domini,& ſcientiã Dei inuenies. Inuocare debemus ſapientiã,intus,ſcilicet,in corde affectu deſiderij,& cor noſtrũ per humilitatẽ inclinare.Aqua enim ſapientiæ profluit ad humilitatis profundum.Quærẽda enim eſt ſapientia ſicut pecunia, & ſicut theſaurus in agro abſcõditus fodienda, quia ſapiẽtia trahitur de occultis:quærẽda eſt fodiẽdo,vt cor euacuemus à terrenis,quia qui pungit cor,profert ſenſum. Fodienda eſt ſapientia in omnibus creaturis.Vnde Auguſt.Interrogaui Lunã& Stellas de Deo meo, & reſponderunt mihi,quia non ſumus ipſæ,ſed ipſe fecit nos. Eſt autem ſapientia,ſicut theſaurus abſconditus in agro floridæ conſcientiæ. Iuxta illud:In corde meo abſcõdi eloquia tua,vt nõ peccẽ tibi.Abſcõdenda eſt in agro cordis exarato diſciplina, & tribulationibus non exponenda auibus infernalibus. Abſcondenda eſt ſicut lucerna cõtra ventum tẽtationis& elationis.Per hæc timorẽ Domini intelligimus,quẽ nullus cognoſcit,niſi qui accipit,nullus alius quantũ timẽdus ſit,agnoſcit. Vnde Pſal. Quis nouit poteſtatem iræ tuæ? Quaſi diceret:Pauci ſunt qui agnoſcunt.Qui autẽ ſic purgatus fuerit per timorẽ,ſcientiã Dei inueniet,qui teſte Auguſtino facit interius lamentationẽ,nõ exterius iactantiã, quia qui addit ſcientiã,addit & dolorẽ.De hac autem Dei ſcientia Bernar.ait:Non probat Apoſtolus multa ſcientem,ſi modum ſciendi neſciat.Modus ſciendi talis eſt,quo ordine,quo ſtudio,quo fine vnumquodq; addiſcatur. Quo ordine,vt id citius quod maturius eſt ad ſalutem.Quo ſtudio,vt id quod vehementius eſt ad amorem.Quo fine,vt nõ ad quæſtum ſecularem,vel ad curioſitatem,vel ad gratiam, ſed ad ædificationem ſui & proximi.Qui autem ſapientia & intellectu,& ſcientia Dei implentur,non otioſi debent eſſe,ſed Deo bonis operibus deſeruire.Vnde Apoſt.ſubdit:Vnde ambuletis dignè,Domino per omnia placentes,in omni opere bono fructificãtes & creſcẽtes in ſciẽtia Dei. Quaſi diceret:Ita impleamini, vt poſtea ambuletis operãdo bene,id eſt,agatis opera bona dignè Deo,id eſt,ita vt deceat Deũ,vt,ſcilicet,faciatis,prout diuini honoris dignitas exigit.Placẽtes Deo,& in omni opere bono fructificantes, & per hanc vitæ puritatẽ creſcẽtes in ſciẽtia Dei,id eſt,in cognitione deitatis & diuinæ voluntatis.Multi autẽ bona opera faciũt,ſed in bonis operibus nõ fructificãt,quia in angaria crucẽ tollũt,vel de bonis operibus laudari appetunt,vel ad lucra terrena opus de genere bonorũ cõuertunt.De Iſaac autẽ legimus in Gen. Seminauit Iſaac in terra iſta,ſcilicet in Geraris,& inuenit in ipſo anno centuplũ. Iſaac,id eſt, riſus hilarẽ datorẽ deſignat. Gerara interpretatur aduena,vel peregrinus,quib⁹ dãda eſt eleëmoſyna,vt centuplũ recipiamus.Hoc enim modo in bono opere fructificamus, dũ in cordis hilaritate,& ſine vanitate bonũ operamur.Vnde in Euãg.dicitur:Fiat eleëmoſyna tua in abſcõdito.Merces expoſitę viliores reputantur,abſcõditę plus amãtur.Impleri ergo debemus ſapiẽtia cũ bonorũ operũ fructificatione.Mala ſiquidẽ ſunt animalia,quę multũ deuorãt & parũ laborãt.Hi ſunt qui quotidie verbũ Dei audiunt,& in diuinis ſcripturis ſapientiã reperiunt,& tamẽ bene operãdo laborare nolunt,ſed bene docẽt& malè viuunt.Quidã enim dum ſedent, pulchri vidẽtur, dum ſtãt vel ambulãt,deformes,claudi,& gibboſi. Sedere docẽtium eſt,ſtare autẽ vel ambulare operãtium.Sequitur:In omni virtute cõfortati ſecundum potentiã claritatis eius,in omni patiẽtia & lõganimitate cum gaudio. Quaſi diceret:Oramus vt impleamini & promoueamini,& poſt promotionẽ nõ relabamini.Cõformati Deo in omni virtute,in caſtitate,ſcilicet,& cęteris virtutibus,ſecundũ potentiã claritatis eius,id eſt,ab eo qui vos illuminare potuit,qui etiã eſt claritas patris.Vos dico manẽtes in omni patiẽtia cõtra aduerſa habita, & lõganimitate diurni laboris,& hoc nõ ex neceſsitate vel triſtitia,ſed cum gaudio & ſpirituali lætitia.Tres virtutes ponit,ſine quib⁹ nõ prodeſt ſcientiã vel intellectum,ſeu etiã ſapiẽtiam habere.

De litigioſis ſcientiis.

De ſapientia ſecundum quod eſt filius Dei.

De modo ſciendi.

De multiplicatione bonorũ operum.

De fortitudine,patientia et longanimitate

tiam habere. Sine his etiam non potest homo bonis operibus fructificare, fortitudine, scilicet, patientiam & longanimitatem. Duplex autẽ fortitudo est necessaria in brachiis ad impugnandum, & in humeris ad sustinendũ, & ista propriè dicitur patientia. Fortitudo siquidẽ datur ad hostium expugnationẽ, patientia ad tolerantiã, longanimitas ad perseuerantiã, & præmij æterni expectationem. De his autem qui longanimes sunt, in spe & expectatione dum tribulationes sustinent, dicitur in Iob: Meridianus fulgor surget tibi ad vesperam, & cùm te cõsumptum putaueris, orieris vt Lucifer. Ad vesperam enim persecutionum illuminatur longanimes, dum vexatio dat intellectum. Cùm te consumptum putaueris, orieris vt Lucifer. Diuina enim clementia aliquando dissimulat adiuuare, & quasi durũ se simulat, qui tamen magna pietate pugnat aduersus eos, pro quibus pugnat. Licèt enim celet hoc in corde suo, dubitare tamẽ non debemus, quin diligat diligentes se, & quod immensa est multitudo dulcedinis suæ, quã abscõdit timentibus se. Fortis est enim vt mors, imò fortior morte est dilectio cum virtute dilectionis, infirmata sit fortitudo Dei vsq; ad mortẽ, cuius tamen infirmitas fortior inuenta est omni fortissimo, cuius mors probata est esse mors tua, ô mors. Sed cũ Dominus sic luctantẽ blandè consolatur, & innixus scalæ videtur, tunc dicere potest afflictus: Verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebã. Et oritur vt Lucifer, qui se consumptũ putabat. Multi autẽ incipiunt, qui nõ perseuerãt, nec meridianũ fulgorẽ expectant. Nam sicut Ioseph videns Mariã grauidã, voluit eam dimittere, ita quidã videntes onera Ecclesiarũ suarũ, volunt resignare. Et multi tribulationum onera proiiciunt in via, velut homo qui turrẽ incœpit ædificare, & nõ potuit cõsummare. Qui autẽ de torrente persecutionũ & humanę miseriæ patienter & perseuerãter biberit in via, exaltabit caput in gloria. Sicut enim orta tempestate, quæ in mari sunt, ad portum festinãt, ita Dominus quos amat, flagellat, & alicuius tribulationis tempestate percutit, vt ad portũ peruenire festinent, & ad patriã cœlestem magis aspirent. Legimus autem in Gen. quod postquã Laban tristiorẽ faciẽ solito Iacob ostendit, ad patriã redire festinauit. Laban, id est, dealbatio, est mundus iste, qui quãdiu nobis arridet, & lætã faciem ostendit, nõ ita festinamus ad patriã nostram reuerti, sicut cùm faciem tristem prætendit. Cùm autẽ à mundo despicitur homo, tunc placere studet soli Domino. Sunt vtiq; flagella Dei irascẽtis in Purgatorio, furẽtis in inferno, diligẽtis in præsenti seculo. Ad hoc enim flagellat, vt animã velut auro purgatã in cœlestib⁹ thesauris reponat Dominus noster Iesus Christus. Qui viuit & regnat per omnia secula seculorũ, Amen.

EADEM DOMINICA, THEMA SVMPTVM DE EVANGELIO SECVNDVM MARCVM 5.

Loquente Iesu ad turbas: ecce Princeps vnus accessit ad eum, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modò defuncta est.

AVDIVI, & conturbatus est venter meus, à voce contremuerunt labia mea. Verba sunt Abacuc, ostendentis qualiter verbum Dei auribus cordis audire debeatis, vt quis fructus inde proueniat. Turbatur enim venter peccatoris, dum corde cõteritur, & dolet de peccatis suis. A voce autẽ prædicatoris metuit, & labia eius cõtremiscunt, dum humiliter & deuotè confessionẽ facit. Si igitur auditis aure corporis, audiatis aure cordis, quemadmodũ in Ezech. dicitur: Qui audit audiat, & qui quiescit quiescat, id est, qui audit aure, audiat corde: & qui quiescit corpore, quiescat mente, vel qui audit obediendo, audiat perseuerando, & qui quiescit in bono, quiescat, id est, nõ desistat à bono proposito. De his autẽ qui aure corporis audiunt, & non aure cordis, Ezech. ait: Audiunt sermones tuos, & non faciunt eos. Et paulò pòst: Et est eis quasi carmẽ musicũ, quod suaui, dulciq; sono canitur. Sicut autẽ qui audiũt gesta antiquorũ cum musicis nostris audiẽdo, delectãtur, sed illa non imitantur. Et ideo per eundẽ Ezech. Dominus cõminatur eis, dicẽs: Mittã in vos famem, & bestias pessimas, vsq; ad internecionẽ. Scitis quod castrũ licèt muris & armis ieiuniorũ & aliorum bonorũ operum sit munitum, tamen si fames immittitur, deficientibus victualibus verbi Dei, facilè capitur. Ex famie autẽ & defectu verbi Dei, immittuntur bestię pessimæ, dum traditur homo in reprobum sensum, & passiones ignominiæ, in cruciatum remordentis conscientiæ, & in alia peccata, quę lacerant miseram animam, sicut iræ, dissensiones, hæreses, inuidiæ, detractiones, & similia. De quibus ait Psalm. Ne tradas bestiis animas confitentes tibi. Orate igitur Dominum, vt verbum eius ita cordis auribus hodie audiatis, quod venter vester ad pœnitentiam conturbetur, & à voce eius labia vestra contremiscant, vt cum timore & humilitate peccata in confessione aperiatis, & in his omnibus labiis oris & cordis Deum laudetis. Loquente Iesu ad turbas, &c. A quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super mortuos istos, vt reuiuiscant. Verba sunt Ezechiẽlis, quibus ostenditur qualiter anima peccato mortua, & gladio diaboli interfecta, reuiuiscit. Ab Oriente enim gratiæ illuscentis, & Meridie feruẽtis charitatis, ab Aquilone mali desiderij refrigescẽtis, & ab Occasu vitiorũ suscitatur anima per spiritũ sanctũ. Et quoniã nõ est volẽtis, neq; currentis, sed Dei miserẽtis, cũ omni humilitate inuocare debemus Dominũ exẽplo huius Principis, qui humiliter adorauit, & ad pedes Christi procidẽs, pro filia sua, Domino supplicauit, vt dicamus cũ Propheta: Humiliatus sum vsquequaq; Domine, viuifica me. Marcus aũt & Luc. dicũt

Quare dissimulat adiuuare.

Verbum Dei conturbat ad pœnitentiã.

De his qui aure corporis et non aure cordis audiunt.

De fame verbi Dei.

De suscitatione mortuorũ in peccatis.

Principem istum vocari Iairum, & erat Archisynagogus, & filiam non mortuam, sed morti proximam. Dicit igitur filiam suam defunctam, id est, morti vicinam, sicut mos est eorum qui angustiantur, & cùm de aliquo desperant: dicunt mortuus est, quasi non potest euadere. Marcus dicit: Quoniā filia mea in extremis est. Potuit ergo pater vtrunq; dicere, & vtrunq; petere, vt vel morientem saluaret, vel mortuam suscitaret. Vnde ait: Filia mea modò defuncta est: Ac si diceret: Cùm exirem de domo nondum mortua erat, sed modò mortua est, quia reliqui eam morientem, & morti vicinam. Matthæus dicit, quòd adorauit, Marcus & Lucas, quòd procidit ad pedes eius. Princeps Synagogæ erat, sed de dignitate non superbiebat. Qui enim de dignitate superbit, quasi de montis supercilio Christum præcipitare vult cum Iudæis, sed sicut in Euāgelio dicitur, à talibus Dominus elabitur. Hunc autē qui se humiliauit Domino, exaudiuit. Vnde in hodierno Euang. dicitur: Surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius. Ex quo nobis exemplum reliquit, infirmos visitandi. Vnde in Ecclesiastico dicitur: Non te pigeat visitare infirmos, ex his enim in dilectione confirmaberis, quod de spirituali visitatione potest intelligi. Non te pigeat visitare infirmos, ecce oleū infirmorum: ex his in dilectione confirmaberis, ecce Chrisma confirmationis. Per puellam enim, quæ mortua erat in conclaui, signatur anima intus in corde mortua per malam voluntatem. Laua à malicia cor tuum Hierusalem, vt salua fias. Vsquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ? Tripliciter siquidem moritur anima per peccatum. Est triplex mors, delectationis in mente seu malæ voluntatis, mors operis in porta, vel locutionis, mors desperationis in sepulchro. Vnde Ieremias in Threnis: Inundauerunt aquæ super caput vestrum, ecce mors delectationis. Lapsa est in lacum vita mea, ecce secunda mors malæ operationis, dum corruit homo, & quasi in laqueum & foueā incidit malè operando. Posuerunt lapidem super me, ecce tertia mors. Vnde Psalmista ait: Non me demergat tempestas aquæ per delectationem, neque absorbeat me profundum per malam operationem, neque vrgeat super me puteus os suum per desperationem, hoc est peccatum in spiritum sanctū, à quo non suscitatur homo, quia nō remittitur ei in hoc seculo neq; in alio. Legimus autem quod tres viros interfecit Salomon. Primum pro cogitatione, secundum pro locutione, tertium pro operatione. Adoniam interfecit, quia regnare voluit, ecce mortuus in conclaui. Semei interfecit, quia ipsum maledixit, ecce mortuus in porta. Ioab peremit, quia Amasam & Abner interfecit, & plus aliis peccauit, ecce mortuus in sepulchro. Est insuper mors animæ ex peccato consuetudinis. Ab hac autem morte aliquando suscitatur homo, sed cum magna difficultate. Vnde de Lazaro legimus, quod erat institis manus, & pedes ligatus, & sudario inuolutus, & lapide coopertus. Institis ligatur peccator in amore temporaliū, sudario inuoluitur in amore carnalium amicorum, lapide operitur in obstinatione mentis obduratæ. Hæc sunt tria impedimenta suscitandi & resurgendi à morte animæ, maximè cùm homo iam fœtet ex praua consuetudine. Vnde in Euangelio: Sinite mortuos sepelire mortuos suos. Dum mortuus sepelitur, primò vna pala terræ proiicitur, deinde alia, & ita fit donec aggere magno penitus obruatur, sic procedit tentatio cui non resistitur. Anima autem quæ moritur in conclaui per malam voluntatem, antequam exeat per malam operationem facilius suscitatur, nec oportet quod publicè pœniteat, sed in secreto curetur. Vnde in suscitatione puellæ in domo turbam & tibicines Dominus eiecit, quæ ibi erant ad literam, vt alios ad plangendū incitarent. Vnde Lucas ait: Non permisit secum quenquam nisi Petrum, & Ioannem, & Iacobum, & patrem & matrem puellæ, quod tamen sine ratione & mysterio nō est factum. Petrus siquidem agnoscens, Ioannes gratia Dei, Iacobus luctator interpretatur. Ad hoc autē quod suscitetur homo, necesse est vt peccatū suum agnoscat, & gratiā Dei recipiat, & cum vitiis luctetur, ita quod iterum ad peccatum non redeat. Mater autem puellæ suscitatæ, id est, Ecclesia, & pater spiritualis, testes esse debent corā Deo suscitationis & reconciliationis. Quando autem peccat quis in publico, publicè debet pœnitere. Vnde Dominus filium viduæ in porta ciuitatis corā omnibus suscitauit. Grauius autem peccant, qui publicè alios exemplo malo corrumpunt, quàm qui in cōclaui delinquunt. Vnde diabolus ait: Euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Gladius diaboli est peccatum, qui tunc euaginatur, quando peccatum opere corā multis perpetratur. Similiter mulier fatua gladius est diaboli, qui tunc in vagina est, dum mulier in domo sua recluditur: tunc autem euaginatur cùm exit ad choreas, dum ambulat per vicos & plateas, & tunc hoc gladio diabolus interficit incautos. Teste autem Gregorio: Melius est arare aut fodere, quàm diebus festis choreas ducere. Augustinus ait: Quantò melius fœminæ eorum lanam facerent, quàm die isto in neomeniis saltarent. Licèt autem mortua esset puella quādo Dominus ad domum venit, ipse tamen ait: Non est mortua puella, sed dormit. Quod referendum est ad facilitatem suscitandi, Christo enim dormiebat, quæ ab ipso velut dormiens facilè suscitari poterat. Est enim somnus mortuorum, de quo scriptum est: Lazarus amicus noster dormit. Est somnus peccatorum, de quo Apostolus: Qui dormiunt, nocte dormiunt. Est somnus quem immittit infirmitatis defectus. De quo scriptū est: Dormite iam & requiescite. Est somnus quem immittit charitatis affectus, de quo in Cant. Ego dormio, & cor meū vigilat. Est somnus, quē immittit cōtemplationis excessus. Iuxta illud: Pueri mei mecū sunt in cubili meo, id est, opera in secreto. De hac morte in Gen. dicitur, quod venit Iacob Verno tempore ad terram, quæ ducit Ephrathā, in qua cùm parturiret Rachel, ob difficultatem partus periclitari cœpit.

De firmorum visitatione.

De triplici morte peccati.

De impedimentis suscitādi mortuū.

Mortuus in conclaui facilius suscitatur.

Peccantes in publico publicè debent satisfacere.

De morte contemplationis & quatuor temporibus.

cœpit. Vocauit autem nomen filij sui Ben-oni, pater autem vocauit eum Ben-iamin. Mortua est ergo Rachel, & sepulta est in via quæ ducit Ephrathā. Per quatuor tēpora perueniendū est ad Ephrathā, id est, ad fructum supernę beatitudinis, & ad vitam æternam. Ephratha enim fructificans vel fructifera interpretatur. Primū tempus Hyems, in quo semina iaciuntur. Hæc est actiua, quæ licèt spergat semina bonorum operum, torquetur tamen pluuiis & incōmodis curarum. Martha enim sollicita est, & turbatur erga plurima. In Vere autem pullulant arbores, & apparent flores. Hæc est contemplatiua, in qua velut flores quædam suauitatis futuri gaudij prælibantur. In Æstate verò fructus colliguntur. Hæc est vita æterna, in qua fructus bonorum operum percipiuntur. Autumnus autem, qui tempus est plenitudinis, erit in generali resurrectione, in plena, scilicet, retributione. In Verno tempore contemplatiui virent foliis orationum & floribus delectabilium operum. In hoc siquidem tempore venit Rachel, id est, contemplatiua ad Ephrathā, quia ad fructū æternę vitæ peruenitur per contemplatiuā. Cum difficultate tamē parit Rachel, & moritur sibi & mundo, viuendo Deo. Ben-oni enim filius doloris, Ben-iamin filius dexteræ interpretatur, quia per dolores & angustias carnis peruenitur ad dexterā æternæ beatitudinis. Dum autē Iesus esset in via, & nondum puellam suscitasset: ecce mulier quæ fluxum sanguinis patiebatur duodecim annis, accessit retrò & tetigit fimbriā vestimēti eius. Mulier Emoroissa est anima mollis & effœminata sanguine peccatorum & fluxu carnalium voluptatū plena, & fluxis cogitationibus dedita. Vnde Osee ait: Applicuerunt quasi clybanum cor suum cùm insidiaretur eis, tota nocte dormiuit coquens eos. Quando enim diabolus cor apertum inuenit, peccatum per suggestionem quasi panem ad coquendum immittit. Coquens verò diabolus dormire dicitur, quia peccator non continuè ab ipso affligitur, sed voluptatibus vacare permittitur. Quod autē fuit quasi conspersio seu pasta cruda in suggestione, coquitur & efficitur panis diaboli in consensu & operatione. Et tunc peccator & diabolus simul in eadem mensa pane, id est, peccato mortifero reficiuntur. Mulier igitur fluxum sanguinis patiens, est anima peccatis abundans. Quodlibet enim peccatum sanguis dicitur. Vnde Osee: Sanguis sanguinem tetigit, id est, culpa culpam cumulauit: sicut in Iob dicitur: Concidit me vulnere super vulnus, id est, peccato super peccatum. Sanguis etiam quandoque pro malitia sumitur. Vnde Ezechiel: Sanguis eius in medio eius. Super limpidissimam petram fudit illum, non super terram, vt posset operiri puluere. terra & puluis peccator. Iustus autem dicitur petra limpidissima. Sanguis igitur super limpidissimam petram effunditur, quando malitia cruentæ mentis in afflictione iustæ animæ grassatur. Sanguis insuper dicitur carnalis intellectus. Vnde in Parabolis: Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit sanguinem. Quasi diceret: Qui sacri eloquij tenui intellectu tanquam lacte nutriri quærit, vbertate pinguedinis internæ reficitur. Qui autem verba sacri eloquij plus iusto discutit, plerunque in carnalem intellectum cadit. Sanguis autem quandoque in bono sumitur pro Christi, scilicet, passione, secundum quod dicitur anima est in sanguine: quoniam spiritualiter viuificamur Christi passione. Et Ezechiël: Cùm sanguinem oderis, sanguis persequetur te. A quibus enim Christi passio odio habetur, sanguine peccatorum maculantur. Econtrà de his qui Christi passionem diligunt, dicitur in Iob: Pulli aquilæ lambunt sanguinem. Ipsa quidem aquila, id est, vir contemplatiuus diuinitatis contemplatione pascitur. Sed quia minores subiecti maioribus arcana diuinitatis percipere non possent, crucifixi cruore satiantur, id est, passionis infirma diligunt & venerantur. Propterea in persona Dei Iob ait: Terra ne operias sanguinem meum, nec inueniat in te locum latendi clamor meus. Sanguis Christi terra operitur, dum per terrena desideria de memoria hominis expellitur. Clamor autem Christi in cruce neminem debet latere. Si enim Lazarus quatriduanus Christo clamante, Lazare, veni foras, exiit de sepulchro, plus quàm quatriduanus est, qui ad clamorem Christi clamantis in cruce non vult de fœtore vitiorum surgere, nec de sepulchris concupiscentiæ exire. Quatriduanus est peccatorum delectatione, consensu, opere, & consuetudine. Plusquam quatriduanus, qui præsumit de venia, vel desperat de misericordia. Ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur, accessit retrò, sequens, scilicet, Dominum imitando. Iuxta illud: Si quis mihi ministrat, me sequatur: sicut scriptum est: Post Dominum Deum tuum ambulabis. Et tetigit fimbriam vestimenti eius. Fimbriam vestimenti Domini tangit, qui incarnationis mysteria amando credit, donec ad maiora capienda perueniat. Per fimbriam autem quæ pendet à vestimento, & vestem ornat, intelligitur fides incarnationis. Vestis enim Christi, est ipsius humanitas, à qua pendet fides incarnationis, quæ Christi humanitatem exornat & veneratur. Per fidem etiam Christi vestimenta, id est, Ecclesiæ sacramenta tangere debemus, vt sanemur. Tactu insuper vestium, id est, participatione sacramentorum, sanitatem recuperamus. Qualibet igitur anima peccato infirma, ad Christum accedat cum humilitate, & timore tangat fimbriam vestimenti, manum porrigendo pauperi. Vestimenta enim Christi sunt Christiani, qui Christum fide circundant, & bonis operibus ornant. Fimbria est pars vltima vestimenti, hi sunt Christi pauperes in hoc seculo abiecti. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum eius, salua ero. Credidit, dixit, tetigitque. His tribus, fide, verbo, & opere, omnis salus acquiritur. Lucas autem ait, quòd mulier tremens venit, & procidit ad pedes eius. Si mulier tremens fimbriam vestimenti tetigit,

De muliere Emoroissa.

De multiplici sanguine.

De fimbria vestimenti.

De indignè accedentibus ad Christum. tetigit, quid erit de illis, qui ad sacramēta accedunt audaciter, & tractant irreuerēter? Nocte tangunt filiā Veneris, & manè tractant filiū Virginis. Quàm miseri qui reliquias luto immergunt. Manus enim Sacerdotum inunctę & sanctificatę, quid aliud sunt quàm reliquię. Manus autem immundæ, non benè possunt sordes tergere. Vnde Ecclesiasticus: Ab immundo quid mundabitur? Oza autem, vt asserunt Hebræi, mortuus est ideo ad tactum arcæ, quia vxorem cognouerat nocte præcedente. Quid fiet de rei veritate, si sic iudicatum est in re figurante? Si ita iudicatum est pro vxore propria, quę pœna reseruatur pro aliena? Non dedignabatur Dominus infirmos tangere, vel tangi ab infirmis & peccatoribus. Propterea de his, qui infirmos & peccatores spernunt, dicit Isaias: Qui dicunt recede à me, ne appropinques mihi, quoniam immundus es. Marcus ait, quod fuerat multa perpessa à pluribus Medicis, & erogauerat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat. Lucas ait, quod in Medicos erogauerat omnem substantiam suam, nec ab vllo curari poterat. Falsi autem Medici erant Philosophi. *De falsis Medicis.* Quantò magis enim audiendis ipsis naturalis industriæ eorum vires expendebant discipuli, tantò minus fæcibus vanæ doctrinæ imbuti, sanare poterant. Falsi Medici sunt spiritus maligni, qui velut hominibus consulendo se pro Deo colendos ingerebant. Mali Medici sunt qui- *Mali Legistæ.* dam Legistæ & falsi Aduocati, qui velut porci probantur in linguis, quia non loquuntur nisi de paleis. De quibus Osee ait: Da eis Domine. Quid dabis eis? Vuluam sine liberis & vbera arentia. Ipsi enim steriles permanent, & filios spirituales Deo non generant. Multi autem Legistæ & Aduocati hodie facto, & si non verbo respondent Theologo. Tu discipulus eius sis, nos discipuli sumus Gratiani vel Vlpiani. Melius esset vt cum Petro dicerent: Do- *Mali Physici.* mine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Mali Medici sunt falsi Physici, qui multa promittunt, & pauca soluunt, vnde sapientes non multum ipsis credunt. Multa fidem promissa leuant. Dant verba, & facta non sequuntur. Vnde Ambrosius: Suspecta sunt nobis fo- *Mali Logici.* lia sine fructu, quia tali veste induti fuerunt exules Paradisi. Falsi Medici sunt vani Logici, & Sophistici dolosi. De quibus Isaias: Populum imprudentem non videbis in Ecclesia, scilicet, Dei, populum alti sermonis, ita vt non possis intelligere dissertitudinem linguæ eius, in quo nulla est sapientia. Et ideo contra curiositatem & inutilem doctrinam idem Isaias ait: Ego Deus tuus, docens te vtilia. Et Bernardus ait: Si vis peruenire, oportet te transilire, ne vanitas temporalis teneat affectum in voluptuosis, & inuestigatio teneat intellectum in cu- *Mali Astronomici.* riosis. Falsi Medici sunt Astronomici, de quibus Ieremias ait: Iuxta vias Gentium nolite discere, & à signis cœli nolite metuere, quæ timent Gentes: quia leges populorum vanæ sunt. Et in Ecclesiastico: Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit Deus tibi, cogita illa semper, & in pluribus eius operibus ne fueris curiosus. Et Sophonias ait: Auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ. Quod factum est in conuersione Dionysij, *Mali Theologi.* & aliorum Philosophorum. Falci Medici sunt vani, curiosi, & ambitiosi Theologi. De quibus Psalmista ait: Domine, pone eos vt rotam: qui semper rotantur in circulo vanitatis, nunquam peruenient ad centrum veritatis. Non enim quiescere possumus nisi in fine, id est, in illo qui finis noster est, quiescamus: sicut scriptum est: Qui posuit fines tuos pacem. Omnis enim scientia debet referri ad cognitionem Christi, vnde semper debemus orare: Notum fac mihi Domine, finem meū, id est, Christum. Hi igitur falsi Theologi diuitiis abundant, & paupertatem prædicant, quod verbis docent, operibus nō adimplent. In glossa autem super Ionam dicitur: Difficilè est potentes, & maximè eloquentes in mundo ad Christi humilitatem conuerti. Propterea Psal. ait: Neq; ambulaui in magnis, neq; in mirabilibus super me. In magnis ambulant, *De cōprimentibus Iesum.* qui cogitant qualiter possint facere, vel talia dicere vnde homines admirentur. Lucas sic ait: Et ait Iesus: Quis me tetigit? Dixit Petrus, & qui cum ipso erant: Præceptor, turbæ te comprimunt & affligunt: & tu dicis, quis me tetigit? Et dixit Iesus: Tetigit me aliquis: Nam & ego cognoui virtutem de me exisse. Quærit quis tetigit, nō quòd ignoret, sed vt salus quam mulieri dederat, declarata, agnita virtute fidei illius multi proficiant, exemploque illius conuertantur, adorent, tangant & sanentur. Ad literam autem multi comprimebant Iesum. Non enim habebat ianitores vel ministros, qui comprimentes verberarent vel amouerent. Prælati autem nostri temporis satellites habent, & prauos collaterales, vnde non est facilis accessus ad eos. Teste autem Bernardo: Non est benè sanus qui dolet latera, hoc est pessimum vitium in Prælatis. Spiritualiter autem hæresibus & prauis moribus comprimitur Dominus. Mulier autem, id est, Ecclesia, fide tangit. De comprimentibus Iesum scriptum est: Synagoga *Multi comprimunt & vna tangit.* populorum circundabit te. Et iterum: Circundederunt me sicut apes. Ab illo autem solo tangitur, in quo fluxus peccatorum restringitur. Turba comprimit, & vna sanata est, quia multi vocati, pauci verò electi. Vnde Salomon: Si multis annis vixerit homo, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum, qui cùm venerint, arguentur vanitatis præterita. Meminisse debet dierum, scilicet, qui sunt multorum, quia multitudo erit damnatorum, sicut scriptum est: Conquassabit capita in terra multorum. Vnde per Ieremiam Dominus ait: Assumam vos, vnum de ciuitate, & duos de cognatione. Quasi diceret: Assumam vos de ciuitate mundi in ciuitate fidei, & de cognatione carnis, duos, id est, de dilectione Dei & proximi. Per hoc autem quod dicit, vnum & duos, notat paucitatem electorum. Et per Amos ait: Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ: sic

eruentur filij Israël. Per duo crura ex ore leonis euersa, intelligitur duplex continentia, mentis, scilicet, & corporis, per extremum auriculæ obedientia finalis. Quasi diceret: Sicut de ore leonis modica pars eruitur, & maxima consumitur, sic maior pars peribit, & consumetur à leone tartareo, & pauci eruentur à pastore Christo. Hoc autem significatum est in arca Noë & diluuio, in quo pauci liberati sunt, & multi perierunt. Vnde Isaias: In igne Dominus iudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem: & multiplicabuntur interfecti à Domino. Iuxta illud Psalmistæ: Domine, à paucis diuide eos, id est, multitudinem eorum à paucitate ouium. Mali enim & reprobi multiplicati sunt super numerum saluandorum. Quod autem Dominus ait: Cognoui virtutem à me exisse, intelligendum est de spiritu sancto, qui ab ipso procedit, in quo cõfutantur Græci, qui spiritum sanctum à filio procedere vel exire non concedunt. Sequitur: At Iesus conuersus, & videns eam, dixit: Confide filia, quia fides tua te saluã fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora. Confide filia, id est, amplius crede, spera, & in bono perseuera. De Christo debemus confidere, si ad ipsum volumus redire, alioquin non est confidentia, sed præsumptio temeraria. Qui enim præsumunt de Dei misericordia, quasi arundinem in manu eius ponunt, cùm tamen cõtra tales in manu eius sit rhomphæa bis acuta. Vnde in Deut. scriptum est: Si acuero vt fulgur gladium meum. Propterea in Eccles. dicitur: Lacta filium tuum, & pauere te faciet. Non enim opera nostra lacte vanę spei debemus lactare. Qui autem fidem habet operantem per dilectionem, sperare debet pariter & timere, quia beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius. Vnde Psalm. ait: Ab altitudine diei timebo, ego verò in te sperabo. Timebo enim in prosperitate, vt me timor comprimat ne euanescam: in te verò sperabo, ne corruam. Fides tua te saluam fecit. Fides siquidem medicinalis est contra infirmitates. Hęc est iaspis quę cuncta phantasmata tollit, & fluxũ sanguinis restringit. Vnde in Apoc. Ioannes ait, quod erat structura muri Hierusalem ex lapide pretioso. Fides enim ciuitatem Ecclesiæ cingit, & ab hostibus defendit. Fides enim est via sine qua omnis cursus est inutilis. Fides est columna, qua educimur de Ægypto, quæ ex parte filiorum Israël erat lucida, & ex parte Ægyptiorum tenebrosa. Fides est nidus in quo turtur, id est, vir castus operum suorum pullos reponit. Vbiq; autem in Euãgelio à facillitate credendi cõmendantur, sicut Nathanaël, Centurio, Chananæa & Emoroissa, & alij quàm plures. Ioannes ita tamẽ dicit: Probate spiritus vtrum ex Deo sint. Et in Eccles. dicitur: Qui credit citò, leuis est corde, & minorabitur, sensu, scilicet, & virtute, id est, minoratus sensu reputabitur. Sed in Euangelio pronitas ad bonum commendatur, hîc autem leuitas animi reprobatur. Vnde de charitate dicit Apost. Omnia credit, omnia sperat. Hîc igitur perfectio volũtatis, quę semper prona est ad omne bonum, designatur, illic autem leuitas & inconstantia animi describitur. Sicut autem magnete & adamante ferrũ attrahitur, sic Christus quos exterius vocauit, interius per fidem attraxit. Vnde in Iob dicitur: Si direxerit homo ad Deum cor suum, spiritum illius & flatum ad se trahet: spiritum, scilicet, pro internis cogitationibus, flatũ qui per corpus trahitur pro exterioribus actionibus. Prædicta autem verba hodierni Euangelij sic allegoricè exponuntur de Ecclesia & Synagoga. Iairus siquidẽ Princeps Synagogæ, qui illuminãs vel illuminatus interpretatur, Moysen figurat, qui verbo vitæ populum illuminauit, & ipse à spiritu sancto est illuminatus, qui adorans procidit ad pedes Iesu, quia Legislator cum populo suo Christum in carne venturum longè sibi credebat esse præferendum. Filia autem Iairi est Synagoga, pro qua mortua suscitanda, Moyses & alij Patres rogãt Dominum venire in mundũ: quia qui Deo viuunt, alios viuere cupiunt. Dominus autem incarnatus sequitur preces eorum, & dum Synagogam properat suscitare, Emoroissa, id est, Gentilitas sanitatem ei pręripuit, sicut scriptũ est: Æthiopia præueniet manus eius Deo, id est, Ecclesia Gentium, quæ pòst veniens, priùs sanatur. Secundum plenitudinem dico, non secundum paucitatem, quia pauci de Iudæis priùs credendo sunt saluati. Retrò autem accessit Emoroissa, quia post eius ascẽsionem & post primitiuam Ecclesiam credidit. Vnde fimbriã, non vestem tetigit, quia non vidit in carne Dominum, sed suscepit per Apostolos incarnationis verbum. Puella autem duodecim annorũ erat, & mulier fluxũ sanguinis passa est duodecim annis, & ita quãdo nata fuit illa, ista infirmari cœpit. Vna enim, eademq; celeritate Synagoga & Patriarchæ nasci, & Gentes per idolatriam cœperunt inquinari. Duodecimo autem anno, tempore pubertatis appropinquante, quando spiritualem sobolem Deo generare debuit, mortua est Synagoga, & saluata est mulier, id est, Gentilitas, ex illa hora, Apostolis transeuntibus ad Gentes. Postmodum verò in fine mundi, suscitabitur filia Archisynagogi, id est, Synagoga. Cùm enim ficulnea maledicta, quæ in foliis legis aruit, & fructu caret, sed tamen in trunco reseruatur, iam produxerit ex se fructum, quando, scilicet, reliquiæ saluæ fient, scitote quod propè est, & quasi in ianuis finis mundi. Vnde per Malachiam Dominus ait: Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam antequam veniat dies Domini magnus & horribilis, & conuertet cor patrum ad filios, vt, scilicet, intelligant quæ patres prædixerunt, & cor filiorum ad patres, vt, scilicet, exempla patrum imitentur, ne fortè veniam & percutiam terram anathemate. Ab hac excommunicatione nunquam absoluentur. Ab ipsa nos custodire dignetur, qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat, Dominus noster Iesus Christus, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

De confidentibus in Christo & præsumentibus.

Per fidem salus.

Allegorica prædictorũ expositio.

DOMINICA VIGESIMAQVINTA, THEMA SVMPTVM DE ROMANO NOCTVRNO ET EX THRENIS. 1.

Aspice Domine, quia facta est desolata ciuitas plena diuitiis: sedet in tristitia domina Gentium, non est qui consoletur eam, nisi tu Deus.

De desolatione Ecclesiæ.

QVOMODO facta est meretrix ciuitas fidelis, iustitia habitauit in ea, nunc autem homicidæ. Verba sunt Isa. lugentis spirituale desolationẽ Ecclesię, quantũ ad multitudinẽ reproborum & paucitatẽ bonorum. Ipsa siquidẽ fuit à principio ciuitas fidelis, Christo fideliter adhęrẽs, nunc autẽ quasi meretrix cum multis dęmonibus fornicationẽ exercẽs. Iustitia siquidẽ priùs habitauit in ea, quãdo spiritualibus diuitiis plena fuit, nunc autẽ homicidæ. Ecce magna desolatio, dũ per mala opera occiduntur omnia bona pręcedẽtia, sed insuper homicidę animarũ, id est, dęmones habitãt in animabus peccatorũ, quemadmodũ Isa. ait: Ibi cubauit lamia, & inuenit sibi requiẽ. Ibi habuit foueã hericius & nutriuit catulos. Lamiæ quasi laniæ à laniãdo dicuntur dęmones, qui variis vitiis animas miseras dilacerãt. Lamia siquidẽ pedes habet equinos, cętera fœminea. Pedibus equinis incedit, dum peccatorẽ conculcat & deiicit, quæ etiã fœminæ assimulãtur, dum per mollitiẽ voluptatis blandiuntur: sicut in Threnis dicitur: Lamiæ nudauerunt mãmas, & lactauerunt catulos suos. Hericius etiã dicitur spiritus malignus peccatorũ spinis inuolutus, pungẽs in pręsenti per culpã, & in futuro per pœnã, seipsum inuoluens more hericij, & caput ac pedes, id est, initium & finẽ hominibus deceptis abscõdens. Hanc ergo desolationẽ ciuitatis Ecclesiæ seu animæ à Deo derelictæ, lugent omnes sancti. Vnde alibi Isa. Desolata est domus sanctificationis nostræ & gloriæ nostræ, vbi laudauerunt te patres nostri, facta est in exustione ignis, & omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas. In exustione ignis ciuitas Ecclesiæ efficitur, dum peccatorũ igne cõsumitur, sicut scriptum est: Incensa igni & suffossa ab increpatione vultus tui peribunt. Incensa amore malè inflammante, suffossa timore malè humiliante. Hoc est quod Psal. ait: Incẽderunt igni sanctuarium tuum, in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. Qui autem igne vitiorum tabernaculum Dei incendunt, & immunditia libidinis polluunt, hi cessare faciunt dies festos Dei à terra, & virtutum festiuitatem in risu diaboli conuertunt. Vnde per Ezech. ait: Sanctuaria mea spreuistis, & sabbata mea polluistis. Desiderabilia autem, id est, bona spiritualia in ruinam vertuntur, dum decore virtutum & bonis operibus anima spoliatur. Sicut in Threnis Ierem. ait: Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius. Sancti igitur attendentes filiorum paucitatem, generis nobilitatẽ, parturientis matris laborem, amittentis angustiã, clamãt ad Dominum, dicentes: Aspice Domine, quia facta est, &c. Est consolatio bona, & est cõsolatio mala. Similiter est desolatio bona, & est desolatio mala. Consolatio bona de qua Isa. Ad vbera portabimini, & super genua blãdietur vobis. Ad vbera, ecce cõsolatio doctrinę & instructionis: super genua, ecce cõsolatio subsidij & sustẽtationis, & ideo geminatur cõsolatio, vbi ab Isa. dicitur: Consolamini, cõsolamini popule meus. Est cõsolatio mala, de qua in Euang. Væ vobis diuitibus, qui habetis hîc consolationẽ vestrã. Et in Psal. Rennuit cõsolari anima mea, cõsolatione, scilicet, temporaliũ. Desolatio bona est, de qua scriptũ est: Sagittæ potẽtis acutæ cũ carbonibus desolatoriis. Verba enim sacrę scripturę auditores incẽdunt, & desolationẽ temporaliũ inducũt. Et per Isa. Dominus ait: Qui dico de profundo desolare, & flumina tua arefaciã. Profundo, id est, mundo. Flumina autẽ sunt voluptates, quę fluunt in amaritudine pœnæ. Vnde in Ezech. dicitur: Tunc purissimas reddã aquas eorũ, & flumina eorũ quasi oleũ adducã cùm dedero terrã Ægypti desolatã. Aquas scripturarũ purissimas reddit, quãdo homo in illis fragilitatẽ suã agnoscit. Flumina autẽ S. Scripturę in oleũ cõsolationis & illuminationis Dominus adducit, dũ nos ex scripturis cõsolatur, & aperit nobis sensum, vt scripturæ intelligãtur, & tunc terrã Ægypti, quę priùs erat in tenebris, reddit desolatã, dũ in rebus trãsitoriis nõ quęrit consolationẽ. Est desolatio mala, de qua in Machab. dicitur: Sanctificatio desolata est sicut solitudo, dies festi cõuersi sunt in luctũ, Sabbata eius in opprobriũ, honor eius in nihilũ, secundũ gloriã eius multiplicata est ignominia eius. Hoc factũ est ab Anthioco Rege pessimo, id est, diabolo, qui mentẽ, quę domus & sanctificatio Dei erat, destruit per peccatũ, & desolata efficitur dum à Domino deseritur, & ita festiuitates animæ in luctum rediguntur, dum in praua opera cõmutantur, & Sabbata in opprobrium. Iuxta illud: Viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbata eius. Et secundũ gloriã, quam ex Sabbatis assequi deberemus, & aliis bonis, ignominia pœnę æternę multiplicatur. Magna igitur est desolatio, dũ Synagoga diaboli plures habet filios, q̃ Ecclesia Dei more elephantissæ quæ vnicũ parit filium, porca autẽ diaboli multos parit. Attendunt sancti generis nobilitatẽ. Vnde Isa. Attendite ad petrã vnde excisi estis, id est, ad Christũ. Attendunt parturiẽtis matris laborẽ, quæ cõceptu est grauida, in partu laboriosa, in educatione sollicita. Mulier enim amicta Sole clamat & cruciatur vt pariat, sicut in Apoc. dicitur: Attendũt amittentis angustiã. Rachel enim plorãs filios, noluit cõsolari, quia non sunt, id est, à vero esse per peccatũ separati sunt. Desolata est igitur ciuitas quondã plena diuitiis spiritualibus quas amisit. Cœpisse quidẽ multorum est, peruenisse autẽ ad culmen perfectionis paucorũ. Non inchoasse tantũ, sed perfecisse virtus est. Nõ quærũtur in Christianis initia, sed finis, nõ inchoãtibus pręmia promittuntur, sed perseuerãtibus dantur. Incassum quippe bonũ agitur, si ante vitæ terminum deseratur.

Isa.34. De Lamia & hericio. — *Isa.64.* — *De bona & mala consolatione, & similiter de desolatione.* — *Isa.44.* — *Ezech.32.* — *De [illegible] sanctorum.*

Aſpice Domine, quia facta eſt deſolata ciuitas. Aſpicit oculo dextro, quo reſpexit Petrum, vt flerет amarè. Hic eſt aſpectus miſericordiæ, quem poſtulat Pſal. vbi ait: Aſpice in me & miſere re mei. Aſpicit oculo ſiniſtro, id eſt, oculo vindictæ, de quo ſcriptum eſt in Exodo: Reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum, interfecit exercitum eorum. Aſpicere etiā Dominus dicitur, dum deſolationē noſtrā facit nos agnoſcere & intueri. Vnde per Naū ait: Reuelabo pudēda tua in facie tua. Hæc eſt magna miſericordia, quando Dominus facit hominem recognoſcere peccata ſua. In lxx. ſic habetur: Poſteriora tua diſcooperiā ſuper faciem tuam, id eſt, præcepta mea, quæ cōtemnebas, & poſt tergū proiiciebas, faciā vt illa cognoſcas & non ſpernas. Eſt autē multiplex ciuitas, bona & mala. Eſt ciuitas ſuperior, inferior, interior, & exterior. Ciuitas ſuperior eſt Paradiſus ſeu ſuperna patria. Inferior militās Eccleſia. Interior ipſa anima. Exterior mundus iſte, qui dicitur ciuitas munita, ſicut ſcriptum eſt: Quis deducet me in ciuitatē munitā. Exterior etiā dicitur quælibet materialis ciuitas. In ciuitate ſuperna nulla eſt deſolatio, ſed magis cōſolatio. Vnde Iſa. In Hieruſalē cōſolabimini. Et iterum: Ecce ego creo Hieruſalē exultationē, & populum eius gaudium, & exultabo in Hieruſalē, & gaudebo in populo meo, & non audietur in ea vox fletus vltrà, & vox clamoris nō erit ibi amplius. Et Ezech. Et erit nomē ciuitatis ex illa die Dominus ibidē. Nunquā enim ab ipſa verus cōſolator recedit. Vnde Iſa. Non adiiciet vltrà vt pertranſeat per te incircunciſus & immundus. Nullam enim poteſtatē habet in ciuitate iſta inimicus, vel in anima motus malus. Hoc eſt quod Ioēl ait: Erit Hieruſalē ſancta, & alieni nō tranſibunt per illā. Teſte enim Ioanne in Apoc. Foris erunt canes. Hanc igitur ciuitatē ſemper debemus reſpicere, & in corde habere, ſicut ſcriptum eſt: Si oblitus fuero tui Hieruſalē, obliuioni detur dextera mea. Vnde Iſa. Reſpice Sion ciuitatem ſolemnitatis veſtræ, in qua, ſcilicet, vera & perennis eſt ſolemnitas. Oculi tui videbunt Hieruſalē ciuitatē opulentam. Hęc eſt enim ciuitas plena diuitiis & deliciis. De qua Apoſt. ait: Ciuitatem habentē fundamenta expecto, cuius cōditor & artifex eſt Deus. Vnde in Apoc. dicitur: Oſtendit mihi Dominus fontem aquæ viuę ſplendidum tanquā cryſtallum. Flumen aquæ eſt abundātia felicitatis æternæ, ſed quia nō effluit, ſed affluit iſta felicitas, nec pertranſit, ſubiungit ſplendidum tanquā cryſtallum. Aqua in cryſtallum duratur & ſplēdorem retinet, quia felicitas iſta in æternum ſolidabitur, & ſplendorē indeficientē retinebit. Sequitur in Iſa. Tabernaculum quod nequaquā transferri poteſt, ſicut tabernaculum Iudæorum tranſlatum eſt, nec auferentur claui eius in ſempiternum, id eſt, Doctores, quibus fixa tenetur Eccleſia vel fortitudo, & patientia ſanctorum, quę frequenter aufertur in Eccleſia militante, & omnes funiculi eius non rumpentur, id eſt, præcepta quibus extenſa dilatatur Eccleſia, vel vincula charitatis, quæ in ſuperna ciuitate rumpi non poterunt, vel corrumpi. Ciuitas inferior eſt Eccleſia militans, quæ in primitiuis ſanctis plena diuitiis ſpiritualibus magnam habuit cōſolationem à principio. Cùm autem eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus ſponſę dedit odorē ſuum. Accubitum intrauit, quando ad cœlos aſcendit. Nardus autē herba parua eſt & calida, per quam humilitas cum charitate deſignatur. Nardus ſponſæ odorem ſuauitatis & cōſolationis dedit, dum Chriſti fidem in vniuerſo mundo cœtus Apoſtolorum prædicauit, quemadmodum per Zachariam prædixerat: Adhuc habitabunt ſenes & anus in plateis Hieruſalem, & vir baculus in manu eius præ multitudine dierum, & plateæ ciuitatis complebuntur infantibus & puellis ludentibus. In plateis ſiquidem Hieruſalem, id eſt, in latitudine charitatis habitant ſenes, id eſt, maturi & graues. Baculus autem correptionis debet eſſe in manu talis ſenis, qui multos habet dies virtutum, vel baculus virum ſuſtentans, eſt diſcretio virilia opera regens. Plateæ autem ciuitatis Eccleſiæ implentur infantibus illis, de quibus dicitur: Quaſi modò geniti infantes, & puellis ludentibus, quæ ſunt animæ incorruptæ à peccato ſteriles, cum gaudio mentis benè operantes. Nunc autem refrigeſcente multorum charitate, magnam incurrit deſolationem. Principium ſiquidem Eccleſiæ fuit in rubore & ardore auri, nunc autem mutatus eſt color optimus, & poſteriora dorſi eius in pallore auri. Diabolus enim lucernam Prælatorum extinguit, vt tenebræ operiant terram, & caligo populos. De hac deſolatione quarto Regum dicitur: Omnem agrum optimum mittentes ſinguli lapides, repleuerunt: & vniuerſos fontes aquarū obthurauerūt, & omnia ligna fructifera ſucciderunt. Per agrum lapidibus repletum laici, quorū via cōplanata eſt lapidibus peccatorum. Per fontes Pręlati Eccleſiæ, qui ſubditos irrigare debent, quos diabolus amore terrenorū obthurauit. Per ligna fructifera, religioſi plantati in domo Domini, quos diabolus hodie ſuccidit. Nam ſecundum quod Iſa. ait: Contriti ſunt cōtritione perualida, & non inuenitur de fragmētis eius teſta, in qua portetur igniculus de incēdio, aut hauriatur parū aquæ de fouea, id eſt, aliquid modicū de fornace charitatis. Vel aqua deuotionis de fouea lateris Domini in cruce foſſi. Vnde per Iere. Dominus cōqueritur, dicēs: Facti ſunt mihi vt Sodoma, & omnes habitatores eius vt Gomorra, id eſt, muti à laude Dei, & vitiis ſuis Dominū exaſperātes. Sodoma enim vnita, Gomorra exaſperās interpretatur. In tanta autē deſolatione nō eſt de diuino adiutorio deſperandum, ſed clamare debemus ad Dominū: Aſpice Domine, quia facta eſt deſolata ciuitas. Dominus enim malos diu ſuſtinet & expectat ad pœnitentiā, ſed timēdum eſt ne dicat eis: Expectaui vt faceret vuas, & fecit labruſcas. Vnde in perſona Domini Iſa. ait: Expectaui vt faceret iudicium, & ecce iniquitas: vt faceret iuſtitiam, & ecce clamor. Teſte autem Gregorio: Peccatum cum voce, culpa eſt cum actione: peccatū cum clamore, culpa eſt cum libertate & cōſuetudine.

De aſpectu Domini. — *De multiplici ciuitate.* — *De ciuitate ſuperna. Iſa. 65.* — *Iſa. 52.* — *Iſa. 33.* — *De ciuitate inferiori & eius deſolatione.* — *4 Reg. 3.* — *Iſa. 30.* — *Ierem. 23.* — *Dominus diu expectat peccatores, vt cōuertantur.*

Dominus igitur diu sustinet, vt saltē ei retribuas reliquias senectutis, q dare noluisti panē integrum iuuētutis. Propterea per Isa. ait: Qui portamini à meo vtero, id est, in vtero patiētię meæ vsq; ad senectā ego ipse, & vsq; ad canos ego portabo. quod nō facit mater de filio. Nō enim in senectute, sed in pueritia tantū portat eū. Expectat igitur Dominus propter paucos saluandos. Vnde per Isa. ait: Quomodo si inueniatur granū in botro, & dicatur ne dissipes illud, quoniā benedictio est, sic faciā propter seruosmeos, vt nō disperdā totū. Per granū paucitas fideliū, per botrū Christus intelligitur. Ipse quidē botrus est in vecte, de quo in Cant. Botrus Cypri dilectus meus mihi. Granū in botro, fidelis in Christo. Iuxta illud: Manete in me, & ego in vobis. Per granū paucitas electorū, respectu multitudinis damnatorū. De quib⁹ Psal. Conquassabit capita in terra multorū. Sustinet autē Dominus malos propter bonos. De quibus malis Apost. ait ad Hebr. Rursus filiū Dei in semetipsis crucifigētes, & ostētui habētes. Teste aūt Chryso. in se crucifigunt filiū Dei, & ostentui habēt, qui gratiā eius vilipendētes, in peccatis iacēt. Ipse autē est sicut malus inter ligna siluarū, liliū inter spinas, fauus inter aculeos apum. Ligna siluarum infructuosi homines, ad nihil apti nisi igni. Christus malo cōparatur, quia in se tria habet, vmbrā refrigerantē, fructū reficientē, odorē delectantē. Christus autē genus humanū obumbrauit, dum brachia sua in ramis crucis expādit. In se verò credētes, corpore suo reficit, & replet odore suauitatis. Ciuitas interior est anima, quę valde desolatur, dum per peccatū à Deo relinquitur, & à diabolo possidetur: sicut scriptū est: Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ. Quod fit dū anima quę priùs erat tentoriū Dei, efficitur tentorium diaboli, dum tetri Æthiopes, id est, dęmones in ea habitāt, & ita quę priùs erat ciuitas Regis magni, aliquādo spelunca latronū, quādoq; domus negotiationis, quandoq; prostibulū meretricis efficitur. Spelunca fit latronū, quādo per inuidiā vel detractionē nititur fratrē suū spoliare, & famā bonā illi auferre. Fit autē domus negotiationis, quādo pro his, quæ agit, forum frequētat humani fauoris. Prostibulum meretricis efficitur, quādo in thalamo cordis lupanar libidinosę delectationis erigitur, & tunc extra ciuitatē Dominus crucifigitur, dum per mala opera ab anima eiicitur. Dum autē extra castra cordis nostri eiicitur, velut leprosus à nobis reputatur. Vnde Isa. Nos reputauimus eum quasi leprosum. Leprosus siquidē extra castra eiiciebatur. De his autē qui eum eiiciunt, ait Apost. Ante quorū oculos Christus pręscriptus est. Eiecto autē Christo, fit anima, quę fuit domus orationis, spelunca latronū, id est, dæmonū. Vnde Iere. Nunq̄ spelunca latronū facta est domus ista, in qua inuocatū est nomē meū. Hæc est ciuitas de qua per Prophetā Dominus ait: Ciuitatē nō ingredior. Et Psal. Quoniā vidi iniquitatē & contradictionē in ciuitate. Die ac nocte circundabit eā iniquitas, & labor in medio eius, & iniustitia, & nō defecit de plateis eius vsura & dolus. Iniquitas cōtra proximū, cōtradictio cōtra Prælatū. Labor in sollicitudine temporaliū, iniustitia in operib⁹, vsura in repetitione vltionis, dolus in seductionib⁹. Propterea Psal. ait: Inimici defecerunt frameæ in finē, & ciuitates eorū destruxisti. Frameę siquidē inimici, id est, rebelliones diaboli, in fine penitus destruētur, & eius ciuitates, in quibus, scilicet, regnat diabolus, vbi dolosa & frauduléta consilia, quasi curiæ locū obtinēt. Satellites autē & ministri semper ad malū sunt parati, id est, officia membrorū, oculi, scilicet, ad curiositatē, aures ad audiendū sanguinē, manus ad rapinā, & sic de aliis. Hæc enim tyrānico principatui, id est, peruersis cōsiliis militāt. Plebs autē ciuitatis, inordinatæ affectiones & turbulēti motus animi, quotidianas seditiones in homine agitātes. De hac autē ciuitate desolationis Amos ait: Amputabuntur cornua altaris, & cadent in terrā. Dum enim virtutes principales amputātur, ciuitas animæ ad terrena dilabitur. Vnde in Apoc. dicitur, quod vidit Ioānes stellā de cœlo cadentē, id est, Luciferū, & data est illi clauis putei abyssi, id est, cordis peccatoris. Quàm miser, qui talē habet clauigerū, qui bonas cogitationes intrare nō sinit, & malas introducit. Ecce quantū desolata est ciuitas animæ plena diuitiis trāsitoriis, quas diligit. Dominus enim huiusmodi diuites dimittit inanes, & absq; spirituali cōsolatione, sicut scriptū est: Væ vobis diuitib⁹, qui habetis hîc consolationē vestrā. Diuites siquidē eguerunt & esurierunt. Vnde Dominus per Iere. ait: Dabo Hierusalē in aceruos arenæ, & in cubilia draconū. Qui enim diuitias multiplicāt, arenā sibi coaceruāt, & draconi, id est, diabolo locū in se pręparāt. Hęc ciuitas sterilitatis ab omni bono priuatur, de qua Abdias ait: Si fures introiissent ad te, nónne furati essent sufficientiā sibi? Si vindemiatores introissent ad te, nunquid saltē racemos reliquissent tibi? Quomodo scrutati sunt Esau, inuestigauerunt abscōdita eius. Quasi diceret: Nihil in anima relinquunt dæmones, cùm aliquid relinquant alij spoliatores. Huiusmodi autem desolatio miseræ ciuitatis maximè in morte apparebit. In illa enim die peribunt omnes cogitationes malorum. Nō est qui cōsoletur miserum ex omnibus charis eius, id est, amicis secularibus vel affectibus priùs blandientibus. Omnes amici eius spreuerunt eum: nō est qui cōsoletur eum, vero cōsolatore amisso. Vnde Iob: Nō cognoscet eum amplius locus eius, quia mundus hominem defunctū obliuioni tradit. Est enim memoria eius sicut hospitis vnius diei prętereuntis, quem hospes suus pro posse suo emungit, & facilè obliuiscitur nouis superuenientib⁹. Sed insuper huiusmodi anima à diabolo cōtemnitur & deridetur. Vnde Iere. ait: Cùm vestieris te coccino, & ornata fueris monili aureo, & pinxeris stibio oculos tuos, frustrà cōponeris, cōtempserunt te amatores tui. Coccino, id est, ardentibus carnis desideriis. Iuxta illud Isa. Si fuerint peccata tua vt coccinū, quasi lana alba erunt. Monile autem aureum sapientiā mundi appellat. Stibio autem quo pinguntur oculi, ad superbiā spectat, quę maximè in oculis regnat. De his autē nō multum curant

Isa. 46. *Isa. 65.* *Hebr. 7.* *Christus malo comparatur.* *De ciuitate interiori, quæ est anima & eius desolatione.* *Isa. 4.* *Ierem. 8.* *De ciuitate diaboli.* *Ierem. 9.* *De desolatione quæ fit in morte.*

curant dęmones, sed cōtemnunt. Ipsi enim more latronum pulchriores animas nituntur corrumpere. Vnde in libro Sap. Nullum sit pratum per quod nō trāseat luxuria nostra, id est, conscientia floribus virtutum exornata. Nemo sit excors luxurię nostrę, vbiq; relinquamus signa lætitiæ nostræ. Relinquunt enim dæmones signa & vestigia in homine, sicut Princeps capto castro, signa relinquit, & vexilla ponit. Pro his igitur miseriis Ecclesia luget & clamat: Aspice Domine. Quasi diceret: Ipsi nō aspiciunt nec attendunt desolationē suā, quemadmodum in Parab. Salomō ait: Verberauerunt me, & nō sensi: traxerunt me, & non dolui. Tales sunt phrenetici, qui suā nō sentiunt infirmitatē. Multi trahuntur à diabolo per spinas, & lutum, & sterquilinia peccatorum, & nō dolent, nec de Medico curāt. Ciuitas exterior est mundus iste, cuius desolatio à primis parentib⁹ cœpit, sed in fine manifestè apparebit. In iudicio enim Dominus mundi huius ciuibus dabit libellum repudij, in quo omnes eorū fœditates scribentur, & tunc repudiabuntur, & in ignem æternum mittentur. Licèt autem plenus diuitiis temporalib⁹ videatur, tunc prorsus spoliabitur. quādo simul duo pergunt, & canis eos sequitur, cuius sit canis plerunq; ignoratur. Quādo autē separātur, canis dominum suum sequitur, & cuius sit agnoscitur, & ita in fine terra ad terrā reuertitur. Homo autem cùm interierit, nō sumet omnia, neq; descendet cum eo gloria domus eius. Et quoniā mundus iste in exterioribus cōsolationem quærit, interiorem cōsolationem amisit. Qui autem de abundātia temporalium extollitur, tale est acsi vulneratus quis se iactet, quod in domo sua multa habeat emplastra, cùm hoc illi bonū esset quod vulnera non haberet, & emplastris non egeret. Non igitur veram habet mundus iste consolationem. Ex malis siquidem operibus & cōscientia remordente torquentur seculares homines & mundi amatores. Vnde in libro Sapientiæ dicitur: Ex iniquis omnes filij qui nascuntur, testes erunt nequitiæ aduersus parentes in generatione sua. Babylon igitur, id est, mundus iste ciuitas est desolationis & confusionis. Nam sicut in Babylone confusio facta est ex linguarum diuersitate, sic in cordibus secularium ex desideriorum multiplicitate. Linguæ enim cordium, sunt desideria animorum. Ecce quantā habet materiā lamentādi domina Gentium, id est, Ecclesia, quæ luget filiorum suorum desolationē, & totum mundum in maligno positum. Vnde & subditur: Sedet in tristitia domina Gentium. Ecclesia enim cōtristatur & luget casum & peccata lapsorum. Vnde Isa. Inebriabo te lachryma mea Esebon & Eleale, id est, abundāter flebo super peccatis cogitationis & superbię. Esebon enim cogitatio, Eleale ascensio interpretatur. Sancti siquidē videntes Ecclesiā Dei ad tantā deuenisse miseriā, valde cōpatiuntur & dolent. Vnde in Threnis: Mouerunt capita sua super filiā Ierusalē, dicentes: Hęccine est vrbs perfecti decoris, gaudium vniuersæ terræ. Perfecti decoris fuit Ecclesia in primitiuis sanctis, & gaudiū Christianorū in vniuerso mundo. Et in Threnis Iere. ait: Effunde sicut aquā cor tuum, nō sicut oleum vel mel, vel vinum, vel lac, sed sicut aquā, quæ quādo effunditur, nullum vestigium remanet in substātia vel odore, nec in sapore vel colore. Dicat igitur vere pœnitens: Peccaui super numerum arenæ maris. In arena enim notatur peccatorum infirmitas, & vitæ sterilitas. Cain autem, id est, possessio, occidit Abel, id est, luctum. Vnde Isa. ait: Expediti Moab vlulabunt. Anima eius vlulabit sibi. Expediti sunt, qui à diuitiis & curis huius seculi liberi sunt. Hi sunt qui peccata sua & aliorum lugent. Ad duritiā autem mali doloris, qui fit pro temporalibus, ait: Anima eius vlulabit sibi, id est, ad cōmodum suum. Sedet in tristitia domina Gentium. Luget siquidē Ecclesia, vt prouocet filios suos ad lamētum, ne dicatur eis: Lamentauimus vobis, & nō plorastis. Vnde Ierem. Deducāt oculi vestri lachrymas, & palpebrę vestrę defluāt aquis, quia vox lamentationis audita est de Sion, id est, Ecclesia. Vnde idem Ierem. ait in persona Ecclesiæ: Tabernaculum meum vastatum est, omnes funiculi mei dirupti sunt. Filij mei exierunt à me, & non subsistunt. Non est qui extendat vltra tentorium meum, & erigat pelles meas. Funiculi charitatis rupti sunt in filiis iniquitatis. Ex defectu autem Prælatorum iam non extenditur, nec dilatatur Ecclesiæ tentorium, nec pelles per sanctæ vitæ conuersationem eriguntur, vt tegant & protegant tabernaculum. Similiter & Ioël desolationem Ecclesiæ lugens, ait: Demolita sunt horrea, dissipatæ sunt apothecæ. In horreis frumenta, in apotheca aromata reponuntur. Plangit igitur eos quorum conscientiæ sunt & bonorum operum frumento & virtutum aromatibus vacuatæ. Et iterum Ioël: Periit sacrificium, id est, libatio de domo Domini. Sacrificium, scilicet, de solidis, id est, bona operatio exterius. Libatio de liquidis, id est, deuotio, & lachrymæ de anima, quæ priùs domus Domini fuit. Luxerunt Sacerdotes. Iuxta illud: Omne cor mœrens. Et in Threnis: Lachrymæ eius in maxillis eius, id est, in Prælatis, quia depopulata est regio, id est, subditi per peccata. Et subdit aliam causam: Luxit humus, id est, amatores terræ amisso spirituali gaudio. Et iterum subdit aliam causam luctus Sacerdotum: Quoniam vastatum est triticum, id est, sacra scriptura in eis, qui malè viuendo eam corrumpunt, vel malè intelligendo. Confusum est vinum. De quo Isaias ait: Mixtum est vinum tuum aqua. Quod fit quando doctrina pungitiua & districta per mollitiem adulationis, & fluxæ doctrinæ eneruatur. Oleum elanguit, id est, sacra scriptura, quæ reficit & illuminat, tepuit. Confusi sunt agricolæ, id est, prædicatores, qui debent terram excolere, dum aliud dicunt, & aliud faciunt. Vlulauerunt vinitores super frumento & hordeo, id est, Prælati, præ dolore & compassione, quia, scilicet, frumentum, id est, prædicatio proposita clericis, & hordeum, id est, prædicatio proposita rudibus laicis, quantum in ipsis est, perierunt.

De ciuitate exteriori & eius desolatione.

De tristitia Ecclesiæ.

De desolatione Ecclesiæ.

Vnde & subdit: Quia periit messis agri, id est, bona opera à subditis. Cõfusa est vinea. Vinum, scilicet, cõpunctionis, vel scripturarum in cordibus peccatorum: & ficus elãguit, id est, dulcedo spiritualis. Malum-granatũ, & palma, & malũ, & omnia ligna agri aruerunt. Malum-granatum est fraterna cõcordia: palma, id est, desiderium ad superna: & malum siue malus, id est, odor bonæ cõuersationis: & omnia ligna agri, id est, omnia, scilicet, quę faciunt ad meritum in mẽte humana, arruerunt. Meritò ergo sedet in tristitia domina Gentium, quia desolata est ciuitas Ecclesiæ. Facti sunt hostes eius in capite, id est, dæmones, hæretici, Iudæi, Pagani, & tyrãni facti sunt superiores. Hoc est quod Iere. ait: Facta est vidua domina Gentium, Princeps prouinciarum facta est sub tributo. Ecclesia enim culpis exigẽtibus, viduata est spõsi prouincia, Dei & Angelorũ auxilio desolata. Vidua, quia pro turpitudine & fœditate à spõso relicta, & virtutum ornamẽtis exuta. Et quę priùs erat Princeps prouinciarum, id est, quinq; sensuum, facta est sub tributo dæmonum & vitiorum. Sedet igitur in tristitia, quę priùs erat domina Gentium, quæ, scilicet, dominabatur vitiis & motibus prauis. Hoc est quod idẽ Isa. ait: Sede, tace, & intra in tenebras filia Chaldęorum, quia nõ vocaberis vltrà domina regnorũ. Sede, quia erecta fuisti per superbiã, humiliare per pœnitentiã. Tace, quæ priùs grandiloqua fuisti per arrogantiã. Intra in tenebras, quæ priùs apparere voluisti per vanitatẽ. Dominus enim induit cœlos tenebris, & saccum ponit indumẽtum eorum, quãdo eos, qui ad ipsum cõuertuntur, vilitatẽ & abiectionẽ habitus pœnitentialis subire facit, vt se viles & omnibus inferiores reputent, & vltrà dominari non appetãt. Sequitur: Non est qui consoletur eam, nisi tu Deus. *Ad medicam dubius confugit æger opem.* Ipse enim est qui dat sicerã mœrẽtibus, & vinũ his qui amaro sunt animo. Ipse petra, quę fundit oleum nobis cõsolationis, sicut in Iob dicitur. Et Psal. ait: Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachiũ meum cõfortabit eum. Manus pater, brachium filius, digiti spiritus sanctus. Manus trahit nos ad brachium, sicut scriptum est: Nemo venit ad me, nisi pater meus traxerit illum. Spiritus sanctus pollex dicitur, quãdo affectum vngit. Index, cùm illuminat intellectũ. Medius, dum vnit per charitatẽ, sicut ait Apost. Solliciti seruare vnitatẽ spiritus in vinculo pacis. Medicus, dũ sanat per spẽ. Vnde Apost. Spe salui facti sumus. Ipsa enim est galea salutis. Auricularis, dum instruit per fidẽ. Fides est ex auditu. Sic igitur S. Trinitas ciuitatẽ in qua habitat, cõsolatur, nec est alius qui spiritualẽ cõferat consolationẽ. Non est qui cõsoletur eã ex omnib⁹ charis eius. Vnde Isa. Facti sunt in rapinã, & nõ est qui eruat. In direptionẽ, & nõ est qui dicat, redde. Et iterum ait: Nõ est qui sustinet eã ex omnibus filiis, quos genuit: nõ est qui apprehẽdat de manu eius ex omnib⁹ filiis, quos enutriuit. Sustentari debent stãtes, ne corruãt, apprehẽdi debent manus lassorum, vt cõsurgant. Præualẽt igitur aquę diluuij, quia nõ sunt ripæ quæ vndas retineãt. Vnde per Ezech. Dominus ait: Quæsiui de eis virum qui se interponeret, & staret oppositus contra me, ne dissiparem eam, & nõ inueni, quasi diceret, nõ inueni qui iræ meę resisteret. Cùm igitur humanum deest auxilium, recurrendum est ad diuinum adiutorium inter consolationẽ spei, ne desperemus, & desolationẽ timoris, ne pręsumamus. Attendat igitur homo vbi fuerit, vbi non sit, vbi erit, vbi fuerit in originali, scilicet, & actuali peccato, vbi sit in vanitatibus seculi & periculo, vbi erit in tremendo, scilicet, iudicio, vbi non sit in æterna, scilicet, beatitudine, sed in exilio cum Daniële dicat: Inclina Deus aurem tuam, & audi: aperi oculos tuos, & vide desolationem nostram. Et tandem Dominus respondebit, sicut in Isa. dicitur: Non vocaberis vltrà derelicta, & terra tua non vocabitur vltrà desolata. Ipse enim rogabit patrem, & alium Paracletum dabit nobis, auferens omnem lachrymam ab oculis sanctorum, Dominus noster Iesus Christus, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

A solo Deo expectãda est consolatio. Versus.

De quinque digitis.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM DE EPISTOLA EX IEREMIA 23.

Ecce, dies veniunt, dicit Dominus. & suscitabo David germen iustum: & regnabit Rex, & sapiens erit: & faciet iudicium & iustitiam in terra.

De desiderio sanctorũ expectantium Christi aduentum.

QVIS mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris & osculer te, & iam nemo me despiciat. Verba sunt sponsi in Canticis, desiderãtis Christi aduẽtum in carne. Pręsens siquidẽ Dominica, nõ habet propriũ officium, nec propriam Epistolã, nec propriũ Euãgelium. Vnde Epistolã hodiernã mutuat à vicinis suis, id est, à diebus Aduentus, qui hanc Dominicã sequuntur, & est quasi præambula ac præparatio ad Aduentum Domini, sicut in alia facultate antepręadicamenta dicuntur, quæ prædicamenta pręcedunt, & ad subsequẽtia instruunt. Quis mihi det, ait Ecclesia, te fratrẽ meum, id est, eiusdẽ naturæ mecum per incarnationẽ, assumentẽ omnia quæ sunt humanæ naturæ, absq; peccato, sugentẽ vbera matris meæ, id est Synagogæ, in Maria, quę de Synagoga descendit. Dicitur autẽ Synagoga mater Ecclesię, quia Apostoli & S. Patriarchę, & Prophetę Ecclesiã de Gentib⁹ per Christũ genuerũt. Semel enim Dominus intrabat in templũ & in Synagogas, vt interrogaret & respõderet de lege, & ita sugebãt vbera Synagogę. Vt inueniã te foris, id est, videã te in carne cũ hominib⁹ conuersantem, vt, scilicet, agnoscã te, qui priùs latebas in sinu patris foris in humana natura incarnatum, vt scindatur templi velum, & appareant sancta sanctorum. Aspiret dies & inclinentur vmbræ, & deosculer te, cordis, scilicet, affectu, & spiritualiter, delecter in te, atque reconciliationis

pacem

pacem in tuo aduentu reperiam. Deoſculer te, tot præbens oſcula, quot teſtimonia perhibens veritati. Alibi autẽ ſponſa ait: Oſculetur me oſculo oris ſuis, id eſt, ore proprio me erudiat, & carnẽ meam ſibi vniat. In oſculo ſiquidem duo labia vniuntur, ita per incarnationẽ diuina natura humanæ cõiungitur. Verbũ ſiquidẽ eſt oſculãs, caro oſculatũ, Deus homo oſculũ. In oſculo labia ſe cõſociãt, interiores anhelitus cõſpirant, corpora ſibi appropinquãt. In Chriſto enim fuit cõiunctio duarum naturarũ, fuit inſuper ipſius ad nos vnio ſpirituũ, & vnanimitas voluntatum, ſicut ſcriptũ eſt: Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cũ eo. Corpora appropinquant. Si enim cõpatimur & cõregnabimus. Ipſe enim reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Et iã nemo me deſpiceat, ſed cõſiderantes opera tua glorificẽt Deũ. Nemo me deſpiceat, poſtꝗ gloria & honore coronaueris me. Teſte Bernar. Iã me deſpicere nõ poterit os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. De hac Chriſti incarnatione, & mundi viſitatione atq; Eccleſiæ cõſolatione omnes Prophetæ ſancti prænuntiauerunt. Vnde Iſa. in perſona filij, vel ſpiritus ſanctus ait: Adhibui mihi teſtes fideles, qui, ſcilicet, Chriſti aduentũ in carne prædixerunt, & acceſſi ad propheti ſſam, id eſt, ad Mariã, & cõcepit & peperit filiũ. Deus enim factus eſt filius hominis, vt homo fieret filius Dei. Magnus Dominus & laudabilis nimis, factus eſt homo paruulus & amabilis nimis. In Cant. autem dicitur: Crura illius columnæ marmoreæ, fundata ſuper baſes aureas. Crura, id eſt, itinera æternitatis eius, recta & firma tanquam columnæ marmoreæ, quæ fundatę ſunt ſuper baſes aureas, id eſt, prænuntiatæ per Prophetas, ſapientia fulgentes, & charitate feruentes. Vnde & ſpõſa ait. Tulerunt palliũ meum cuſtodes murorum, id eſt, ſancti Patriarchæ & Prophetæ de Chriſto prophetãtes: abſtulerunt à me velamen ignorantiæ, inter quos in hodierna Epiſtola Ierem. ait: Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſuſcitabo Dauid germẽ iuſtum. Ecce dicit, vt propinquũ oſtẽderet eius aduentum. Vnde Iſa. Prope eſt vt veniat tẽpus eius, & dies eius nõ elongabuntur. Et iterum: Voca nomen eius Accelera-ſpolia-detrahere, Feſtina-prædari. Quaſi diceret: Accelerabit, vt detrahat ſpolia diabolo, & captiuã reducat captiuitatem, & citò deprædabitur infernus. Et rurſus Iſa. ait: Citò veniet gradiens ad aperiendũ, & nõ interficiet vſq; ad internecionẽ, nec deficiet panis eius. Venit Dominus in carne ad redimendum, in corde ad ſanandum, in maieſtate ad ſaluandum venturus. Venit gradiens ſecundum quod homo, ſed ſtans ſecundum quod Deus.

De prænũtiatione aduẽtus in carne. Iſaiæ 8.

De acceleritate Aduentus. Iſaiæ 8.

Iſaiæ 51. Ad quid venerit Dominus.

Stabilisq; manens, dat cuncta moueri. Venit ad aperiendum ſcripturas, ſcilicet, & paradiſi portas: nõ interficit vſq; ad internecionẽ. Punit enim ſuos in præſenti, nõ ad mortẽ, ſed ad correptionẽ, nec deficiet panis eius ſacramẽtalis vel ſacræ ſcripturæ, quia verbũ Dei manet inæternũ. Ecce dies veniunt, dies, ſcilicet, aduẽtus Domini, qui in proxima Dominica incipiet, in quibus dies Domini recitatur, de quo ſubdit: Suſcitabo Dauid germẽ iuſtũ, id eſt, Chriſtũ. De quo Apoſt. Qui factus eſt ex ſemine Dauid ſecundũ carnẽ. De quo Iſa. In die illa erit germen Domini in magnificẽtia & gloria, & fructus terræ ſublimis, & exultatio his qui ſaluati fuerint ex Iſraël. In magnificẽtia, quo ad incarnationẽ & paſſionẽ, per quã magnificè de diabolo triumphauit. Et gloria, quo ad reſurrectionẽ. Et fructus terræ ſublimis, quò ad aſcenſionẽ, & exultatio his qui ſaluati fuerint de Iſraël, quantũ ad ſpiritus ſancti miſſionẽ. Riſum enim fecit nobis Deus, & deſideriũ omniũ ſanctorum in Chriſto adimpleuit. Iuxta illud: O Rex gentiũ & deſideratus lapisq; angularis. Rex per ſapientiã, qua mũdus gubernatur, deſideratus per beneuolentiã, qua homo reparatur, lapis per potentiã, qua infirmitas noſtra roboratur. Germẽ autem dicitur Chriſtus, quia principiũ eſt cuiuſlibet fructus. Dicitur etiã virgultũ & radix. Vnde Iſa. Aſcendet virgultum corã eo, & ſicut radix de terra ſitiẽti. Loquitur de Chriſto tanꝗ de Nazareno. Nazareth enim ſecundum vnã interpretationẽ interpretatur virgultũ. Chriſtus enim more virgulti cõtemptibilis fuit in hyeme, ſed placuit floribus in æſtate. In hyeme mortis, in æſtate reſurrectionis. Virgultum abſq; humana cultura aſcendit, & Chriſtus abſq; humano opere carnem aſſumpſit. Vnde in Gen. Nõ erat homo qui operaretur terrã, quia ſine humano opere ortus eſt Chriſtus de terra nõ exarata, id eſt, de beata virgine. De qua ſcriptũ eſt: Viſitaſti terram, id eſt, beatam Virginẽ angelica ſalutatione, & inebriaſti eã in ſpiritus ſancti obumbratione, multiplicaſti locupletare eã in cõceptione. Chriſtus etiã dicitur radix, quia pars illa deformior eſt & deſpectior, & totã arborẽ ſuſtẽtat: ita Chriſtus reputatus eſt leproſus, & adeo percuſſus, & tamẽ pulchram arborẽ, id eſt, Eccleſiam ſuſtentat. Omnis autẽ virtus & pulchritudo arboris eſt ab iſta. Terra autẽ ſitiens fuit B. Virgo fontẽ vitæ ſitiens Ieſum Chriſtũ. Sicca etiam fuit ab humore carnalis delectationis. Vnde Oſee ait: Adducet Dominus ventum vrentem de deſerto & exſiccabit venas eius, id eſt, peccati, quia in beata Virgine extinctus fuit fomes ſenſualitatis. Ventus autẽ dicitur Chriſtus, qui ſe omnibus offert, & exponit præſtans cõtra vitia refrigerium. Vrit autẽ & inflammat contra torporẽ vitiorum. Vento nihil debilius, cui reſiſtit modica virgula, nihil fortius, qui frangit arbores proceras. Et Chriſtus debilis in humanitate, fortiſſimus fuit in diuinitate, qui & humilibus parcit & ſuperbos frãgit. Hunc ventũ adduxit Dominus de deſerto beatæ virginis, quę nullo vomere exculta fuit, quia incorrupta & integra permanſit. Non ſolùm autẽ germen & virgultum, & radix dicitur Chriſtus, ſed inſuper virga, flos & fructus. Vnde Iſa. Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet. In virga potentia, in flore pulchritudo Chriſti deſignatur. Vnde ipſe ait: Ego flos campi, qui, ſcilicet, omnibꝰ exponitur. Ipſe flos ſpecioſus in cõciliis, odoriferus in promiſſis, ſaporẽ habens in præ-

Chriſtus dicitur germen.

De gaudio aduentus Chriſti

Chriſtus dicitur virgultũ.

Beata virgo dicitur terra & Chriſtus vento comparatur.

Chriſtus dicitur virga, flos, & fructus.

iniis. De hoc flore facere debemus sertum, quia ipse est corona sanctorum suorum. Vnde Isa. In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & sertum exultationis residui populi sui. In virga igitur potentiã Christi, in flore fragrantiã, in fructu saporis dulcedinẽ intellige, in frõdibus protectionis vmbraculũ, qua fugiẽtes ad se paruulos sub vmbra alarũ suarum protegit, tã ab ęstu carnaliũ desideriorum, quã à facie impiorum, qui eos affixerunt. Nihilominus tamẽ est B. Virgo Maria recta per vitæ sanctitatẽ, flexibilis per misericordiã, gracilis per paupertatẽ voluntariã, erecta sursum per desideriũ & contẽplationẽ. Hac virga petra percussa deserti, id est, Christus, orationibus eius tactus aquã misericordiæ, & gratiæ nobis effudit. In nobis enim de radice cordis cõtriti egrediatur virga cõfessionis, & flos bonæ volũtatis de radice eius ascẽdat, vt tandẽ sequatur fructus satisfactionis. Christus præterea dicitur fructus, sicut scriptũ est: Terra dedit fructũ suũ. Dedit, nõ reddidit, quia semẽ aliunde non recepit. Sicut enim Adã de terra virgine nondũ exarata formatus est, ita Christus de virgine à nullo cognita natus est. Radius de stella, flos de virga, veritas de terra, ros de vellere, pluuia de nube, spõsus de thalamo est filius Dei de virginis vtero. Vt radius intrat innoxius fenestrã vitreã, sic filius Dei immo subtilius aulã virgineã. Suscitabo Dauid germẽ iustũ. Si enim fueris Dauid manu fortis bene operãdo, aspectu desiderabilis bono exẽplo, tibi suscitatus est Christus, tibi natus, tibi datus. Dicitur aũt suscitatus, quia apparuit, qui prius nobis erat abscõditus. Sicut scriptũ est: Exurge Domine in pręcepto quod mandasti, id est, in pręcepto humilitatis. Apparere humilis in carne & synagoga populorum, id est, multitudo hominũ circũdabit te, credẽdo in te, & propter hãc conuertendã, vt mittas spiritũ sanctũ in altũ regredere, id est, ascẽde in cœlũ. Germẽ autẽ iustũ dicitur Christus iustificãs in præsenti gratiã cõferendo, & vnicuiq; quod suum est, reddẽs in futuro iudicio. Reddet enim suis hęreditatẽ incorruptibilẽ, incontaminatã, & immarcessibilẽ, conseruatã in cęlis. Incorruptibilẽ propter firmitatẽ, incontaminatã propter claritatẽ, immarcessibilẽ propter impassibilitatẽ, conseruatã in cœlis propter immortalitatẽ seu æternitatẽ. Nõ solũ autẽ iustus, sed misericors. Iustus qui rebelles puniat: misericors qui supplicãtibus indulgeat, benignus qui diligẽtibus se, retribuat. Calix siquidẽ in manu Domini vini meri plenus mixto. Vinum merũ quod pungitiuum est, seueritatẽ diuinæ iustitiæ designat, quæ tamen miscetur, & per misericordiam temperatur. Inclinat Dominus hunc calicẽ propinãs filiis potum ex vino tẽperato. Fęces autẽ bibunt reprobi, & peccatores terræ. Fæces, scilicet, damnationis æternæ. De quibus dicitur: Fęx eius non est exinanita, quia pœna erit interminabilis & æterna. Propterea in Isa. ait: Dimitte agnum Domine dominatorem terræ. Agnus quia mãsuetus, dominator terræ, terribilis & rectus. Qualis est agnus iste, quem lupi infernales metuunt. Emitte agnum ne desperemus, dominatorem ne præsumamus, vt, scilicet, speremus & timeamus. Hæ siquidẽ sunt duæ deargentatæ columbæ pennæ, spes, & timor. Spes sursum leuat, timor ad inferiora humilitatis inclinat. Suscitabo Dauid germen iustum. De quo Isaias: Quis suscitabit ab oriente iustum, & vocabit eum vt sequeretur se? Pater siquidem in Iudæa, quæ est in Orientali plaga Christum incarnari, mori & suscitari voluit, & vocauit eum, vbi ait: Exurge gloria mea. Christus etiam secundum carnem suscitatus fuit de beata Virgine, quæ oriens dicitur, ex qua nobis ortus est Sol iustitiæ Christus Deus noster. Præuenire autem oportet solem ad benedictionẽ, vt ad ipsum accedamus per Mariam, & ad orientem lucis, id est, ad beatam virginem adorare. De hoc iterum germine iusto dicit Isaias: Prope est iustus meus, egressus est saluator meus. Prope est per naturæ humanæ conformitatem, egressus de sinu patris per incarnationem. A summo enim cœlo egressio eius. Sequitur: Et regnabit Rex, & sapiẽs erit. Hoc est quod Isaias ait: Ecce in iustitia regnabit Rex, & principes in iudicio præerunt. Principes, scilicet, populorum, quos constituit Dominus super omnem terram, vt in iudicio discretionis regerent Ecclesiam. Teste enim Isa. Impleuit Sion, id est, Ecclesiã iudicio & iustitia. Et subdit: Et erit fides in tẽporibus suis, id est, fidelis populus ô Christe. Et iterũ Isa. ait: Dominus iudex noster, legifer noster, Dominus Rex noster ipse veniet & saluabit nos. Sic notatur triplex Christi aduentus Dominus, iudex noster, ecce aduẽtus in fulgure, quãdo, scilicet, veniet ad iudicandũ. Dominus legifer noster, ecce aduẽtus in rore. In primo siquidem aduentu legem Euangelij nobis dedit. De qua scriptum est: In dextera eius ignea lex. Etenim benedictionem dabit legislator. Dominus Rex noster, id est, ecce aduentus eius in nube, dum venit in corda fidelium regens & dirigens eos, & tribuens gratiæ refrigerium. Regnabit Rex, quemadmodum Isa. ait: Finitus est puluis, consummatus est miser, defecit qui conculcabit terrã, & pręparabitur in misericordia solium eius, & sedebit super illud in veritate in tabernaculo Dauid, iudicãs & quærens iudicium, & velociter reddẽs quod iustũ est. Ecce quã potẽs & iustus est Rex, qui tyrannos regnũ suum vastãtes eiecit, & destruxit. Potentiã autẽ diaboli cõparat pulueri, quia sterilis & leuis est, & nullius momẽti respectu potentię Christi. Cõsummatus est miser, qui, scilicet, miser in se & alios miseros faciebat. Defecit qui cõculcabat terrã, id est, mundũ vniuersum, quia fortior superuenit, qui illũ alligauit, præparatũ autẽ in misericordia soliũ eius, id est, regnũ sempiternũ, quia regnat in sanctis suis nõ meritis nostris, sed misericordia Dei. Super illud aũt sedebit in tabernaculo Dauid, id est, in Ecclesia, dũ in sanctis suis requiescit iudicãs & quęrẽs iudiciũ, post misericordiã enĩ quã exhibuit in primo aduẽtu, iudicabit in secũdo aduẽtu, & quęret discernere agnos ab hędis. Nũc aũt differt & expectat peccatores ad pęnitentiã, sed tũc velociter reddet, quod iustũ est vnicuiq;, scilicet, secun-

Beata virgo dicitur virga.

Christus dicitur germen iustum.

De iustitia & misericordia in Christo.

De cognitione Christi et eius regimine atque sapientia.

Isaiæ 33.

De triplici aduentu Christi

Isaiæ 18.

cet ſecundum opera ſua. Quotidie autẽ deſtructo diabolo in nobis, præparat Dominus ſoliũ in anima, eiectis per miſericordiã vitiis, & efficitur anima tabernaculũ veri Dauid, & præmiũ ęternum reddit ſuis, iudicans & diſcernens cauſam eorũ à cauſa reproborum. Sapiens erit: Apprehendent enim ſeptẽ mulieres virum vnũ, id eſt, ſeptem dona ſpiritus ſancti, Chriſtum, quæ mulieres dicuntur propter fœcunditatẽ & leuitatẽ, quia per ſpiritum ſanctũ, ſpirituales filij Dei generãtur. Apprehendẽt, quia firmiter & inſeperabiliter ei adhærebunt. Fuit igitur Rex iſte ſapiens, intelligens, cõſiliarius, fortis, eruditus, pius & timoratus. Rex ſapiens fuit, & ab ipſa cõceptione omnia nouit. Vnde licèt in ventre matris ſuæ puer eſſet, vocatur tamẽ vir à Ieremia, vbi ait: Nouũ faciet Deus ſuper terrã. Mulier circundabit virum. Sola Maria circundedit virũ, quia totum Chriſti corpus ex ipſa eſt aſſumptũ, & nihil extra ſumptũ. Alij autẽ homines ex ſemine extra ſumpto, ex ſemine, ſcilicet, virili procreãtur. Vnde in Eccl. dicitur: Nõ eſt vir illius, id eſt, Eccleſiæ ſecundũ filios hominũ, nõ enim cõceptus eſt more aliorũ. Dictũ eſt enim Abrahæ, quarta generatione reuertentur huc. Et nos de Ægypto tenebrarum, quarta generatione exiuimus. Prima generatio Adæ ſine mare & fœmina. Secunda Æuę de viro ſine fœmina. Tertia quæ eſt noſtra de viro & fœmina. Quarta autẽ, per quam ſumus liberati de fœmina ſine viro. Rex ſapiens fuit, vnde per ſapientiã diabolum deſtruxit, & genus humanũ liberauit. Deo ſiquidẽ hominem ſine peccato debebamus, quem ei in Adã abſtulimus. Rei fuimus, dum eo relicto, diabolo adhæſimus. Viã perdidimus, quando à mãdatis eius receſſimus. Ipſe enim veniẽs ſoluit debitum ſine peccato, carnem aſſumendo, & naſcendo expiauit reatum moriendo. Iter autem reparauit ad regnum reſurgendo, & ad cœlum aſcendendo. Vt autẽ ſapienter diabolum deciperet, cõtraxit ſe, & factus eſt verbum abbreuiatũ in virginis vtero. Infirmata eſt potẽtia, maieſtas exinanita, balbutiens ſapiẽtia, quæ diabolum alligauit, vt luderet de eo, ſicut puer de paſſere. Vnde Iob ſecundũ aliã tranſlationẽ loquẽs, de Behemoth ait: Nunquid alligabis eum, ſicut paſſerẽ infantulus? Sapiẽs erit: Vocatũ eſt enim nomẽ eius Emanuël, id eſt, nobiſcũ Deus, noſtræ, ſcilicet, naturæ, vt ſciret per ſapientiã, quã habuit ex diuinitate reprobare malũ & eligere bonũ. Butyrũ inſuper & mel comedit, quę ſunt cibi hominũ: vt ſciat, id eſt, licet tanq̃ Deus ſciat reprobare malum, & eligere bonũ, quod habuit ex virtute diuinitatis cũ adhuc eſſet paruulus, & nõ ex virtute humanitatis. Butyrum autẽ cibus paruulorum eſt, mel adultorum. Similiter enim puer fuit ſecundũ ętatẽ, & vir ſecundũ ſapientiã. Butyrum etiã comedit, quod de pabulo inferiori & cõmuni procreatur, id eſt, opera actiuè, & mel quod de floribus cũ quodã delectu colligitur, opera contẽplatiuè. Butyrũ & mel comedet, id eſt, ſibi incorporabit, ſed acetum nequaquã, quod cũ guſtaſſet noluit bibere. Illos autẽ ſibi incorporat, qui ſunt butyrũ per ſuauitatẽ cõuerſationis, & mel per dulcedinẽ dilectionis, vt ſciat, id eſt, ſcire nos faciat, ſe velle reprobare malos & eligere bonos. Butyrum ſine caſeo Rex ſapiens comedit, quia carnẽ ſine peccato aſſumpſit, ſicut Iſa. ait: Aſcendet Dominus ſuper nubẽ leuem, aſſumendo, ſcilicet, carnẽ ab omni peccato immunẽ. Nubẽ dicit, quia de eius incarnatione venit ad nos pluuia gratię, tonitruum cõminationum, & choruſcationes miraculorum, & obumbrationis refrigeriũ, & ipſo ingreſſo Aegyptũ, id eſt, mundũ, corruerũt idola peccatorum ab aris cordiũ. Sequitur: Et faciet iudicium & iuſtitiã in terra. Iudicium diſcutiens & diſcernens merita ſingulorum. Iuſtitiã reddens bonis & malis ſecundum opera eorum. Iuſtitia enim executio eſt iudicij. Ipſe autẽ in iudicium venit in mundum, vt cauſam electorum diſcerneret à cauſa impiorũ, ſicut ſcriptum eſt: Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meã. Fecit inſuper de diabolo iudicium, nã & ipſe iam iudicatus eſt. Fecit iuſtitiã de tyrãno illo, qui regnũ ipſius vaſtabat, & homines ſpoliabat. Vnde Iſa. Indutus eſt veſtimentis vltionis, id eſt, carne & anima, vt vlciſceretur de diabolo, & opertus eſt pallio Zeli. Zelus enim quẽ ad nos habuit, ipſum in mundũ adduxit. Opertus autẽ dicitur, quia latẽter & quaſi occultus venit, vt deciperet deceptorẽ. Vnde Iſa. Rorate cœli deſuper. Sicut enim ros occultus eſt, & incognitus deſcendit, ita Chriſtus occultè venit. Ipſe autẽ pro nobis eſt cõtra diabolũ, tanq̃ legatus mundũ viſitare voluit. Vnde Iere. Auditũ audiui à Domino: legatus ad gẽtes miſſus eſt. Et Abdias ait: Auditũ audiuimus à Domino, legatũ ad gẽtes miſit, id eſt, Chriſtum paternæ voluntatis nuntium & miniſtrum. Propterea Ezech. Egrediebãtur foris aquæ viuæ de domo Domini vſq; ad mare mortuum. Hic eſt ſaluator, qui de ſinu patris egrediens carne aſſumpta, mare mortuum & amarũ, id eſt, mundum dulcorauit. Vnde Iob: Quis mihi det, vt ſim iuxta mẽſes priſtinos quãdo lauabã pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei. In butyro pinguedo eſt à carne, & ſignificat illã dulcẽ affectionẽ, quã habebant olim ſancti de incarnatione Chriſti. In oleo notatur manſuetudinis ſuauitas, & conſcientiæ ſerenitas atq; cõſolatio ſanctorum cum Chriſti aduentu. Vnde Ioël ait: Nolite timere animalia regionis, quia germinauerunt ſpecioſa deſerti, lignum dedit fructum ſuũ, ficus & vinea dederunt odorẽ ſuum. Deſertũ ſiquidẽ gẽtilitatis prius incultũ factum eſt ſpecioſum. Gẽtes autẽ more animaliũ beſtialiter prius viuebãt, poſtmodum virtutes & bona opera protulerunt. Lignum autẽ crucis fructum vitæ attulit, ficus ſpiritus ſancti chariſmata gratiarum, vinea Eccleſiæ virtutem dedit ſacramẽtorum. Et iterũ Ioël ait: Filiæ Sion exultate in Domino Deo noſtro, & lætamini, quia dedit vobis doctorem iuſtitiæ, qui, ſcilicet, fecit iudicium & iuſtitiã, & deſcendere faciet ad vos imbrẽ matutinum & ſerotinum, ſicut in principio, & implebuntur areæ frumento, & redundabunt torcularia vino & oleo. Imber matutinus & ſerotinus

De quadruplici generatione

De ſapientia Chriſti.

De nube.

De iudicio & iuſtitia.

Iſaia 44.

De rore & Chriſti legatione.

Ieremiæ 49.

Ezech. 22.

Iob. 29.

Ioël 2.

rotinus vetus & nouũ testamẽtum, vel fides & perfectio bonorũ operũ. Area mens charitate dilatata. Frumẽtum sacra scriptura. Torcularia mẽtes affectę pœnitẽtia. Vinũ cõpunctio, oleum mẽtis hilaritas & diuina cõsolatio. Hæc omnia in primo aduentu Dominus fidelibus tribuit. Infideles autẽ vacuos & inanes reliquit, & ita iudicium & iustitiã in terra fecit. In secundo autẽ aduẽtu iudicium faciet, areã suã ventilãdo, & agnos ab hœdis separãdo. Iustitiã faciet iustis, pręmium: iniustis, pœnã æternam reddendo. Vnde Isaias: Ecce nomẽ Domini venit de longinquo ardẽs furor eius & grauis ad portandũ, labia eius plena indignatione, & lingua eius quasi ignis vorans. Nomen Domini per quod pater mundo innotuit, id est, Christus venit de longinquo, ad terras, scilicet, de cælo, de sinu patris in vterum virginis: de maiestate diuinitatis ad infirmitatem carnis. Ardens furor eius, scilicet, iustitiæ, quod spiritualiter pertinet ad secũdum aduentum. Grauis ad portandum pondere pœnæ æternę. Vnde Iob: Pondus eius ferre non potui. Labia eius plena indignatione quando dicturus est: Esuriui, & nõ dedistis mihi manducare. Lingua eius ignis deuorãs, quãdo dicet: Ite maledicti in ignẽ æternum. Sequitur: In diebus illis saluabitur Iuda, & Israël habitabit cõfidenter. Iuda, id est, Apostoli & primitiua Ecclesia, & omnes verè cõfitentes. Vnde Ioël: Per omnes riuos Iudæ exibunt aquæ, id est, fluenta gratiarum. Israël autem, id est, populus vidẽs Deum hîc per fidẽ, & in cœlestibus per speciem. Iuxta illud: Donec pertranseat populus tuus Domine, de fide, scilicet, ad manifestam visionem. Habitabit cõfidenter in protectione Domini sub vmbra alarum Domini. Et hoc est nomen quod vocabunt eum Dominus iustus noster, Dominus potenter regẽs. Iustus præmia seruientibus retribuens: noster, naturã nostram assumens. Vnde Isa. Videbunt gentes iustum tuum & cuncti reges inclytum tuum, & vocabitur tibi nomẽ nouum, quod os Domini nominauit, scilicet, vt à Christo dicantur Christiani. Videbunt gentes oculo fidei & cognitionis iustum tuũ. Vnde Zach. Lauda & lætare filia Sion: quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, & applicabuntur gẽtes multę ad Dominũ in die illa, & scies quia Dominus exercituum misit me ad te. Sequitur: Et nõ dicẽt. Vltra viuit Dominus, qui eduxit filios Israël de Ægypto, sed viuit Dominus, qui eduxit & adduxit semẽ domus Israël de terra aquilonis, & de cunctis terris, ad quas eiecerã eos. Quasi diceret: Nõ tãtum laudabunt, & gratias agent de Iudæorum liberatione, sed insuper de saluatione gentium: quas ab omnibus finibus terræ per Apostolos vocauit. Vnde & semen Domus Israël vocantur, qui ab Apostolis, & à primitiua Ecclesia spiritualiter generati sunt, & regenerati in Christo. In terra autẽ aquilonis habitabant, qui frigore infidelitatis & acediæ torpebant. In feruore meridiano velut æthiopes morabãtur, qui ardore vitiorum vrebantur. Vnde & Regina Austri, quæ venit audire sapientiã Salomonis, dicitur gẽtilitas ardore peccatorum exusta, & denigrata ab Oriente, id est, à mundanę prosperitatis splẽdore vocati sunt, qui transitoria diligebant, & de æternis & veris bonis non curabant. Vnde & in morte Christi Sol obscuratus est, vt splendorẽ mundanę vanitatis Dominus nobis redderet obscurum. In Occidente autem morabãtur, quibus Sol iustitiæ occiderat, qui ad mortis ęternæ occasum appropinquabant, & ad noctem tenebrarum infernalium properabant. Hi igitur omnes à Domino sunt vocati, à solis ortu & occasu, ab aquilone & meridie. In secundo autem aduentu ab omni parte mundi cõgregabuntur ad Dominum, & resurgẽt semper cum Christo victuri. Dormiamus igitur inter medios cleros, & requiescamus in Domino inter duos eius aduẽtus. Cleros enim sors interpretatur. In primo siquidem aduentu sortiti sumus beneficium nostrę redẽptionis. In secundo autẽ aduẽtu sortituri sumus præmium nostræ retributionis. Simus Dauid manu fortes & aspectu desiderabiles ac strennuè pœnitentes, vt suscitet nobis Deus germẽ iustum sanctæ cõuersationis, & bonæ operationis. Simus reges sapientes terram corporis nostri, & sensus nostros bene & prudenter regentes: faciamus iudicium & iustitiã in terra carnis nostræ, mortificãtes mẽbra nostra cũ discretione. Simus Iuda vt per verã cõfessionẽ peccatorũ saluemur, & Israël Deũ contẽplãdo, vt sub eius protectione cõfidenter habitemus, vt mereamur à Deo vocari Domini motibus carnis dominãdo, iusti quod suũ est vnicuiq; reddẽdo: nostri, vt anima imperet corpori, & animas nostras in Domino possideamus, sicut scriptum est: In patiẽtia vestra possidebitis animas vestras. Et ita de terra aquilonis, id est, de potestate diaboli & de cunctis terris ad quas eiecti eramus, & à Deo separati, & multiplicitate vitiorum diuisi reducet nos Dominus noster Iesus Christus, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amẽ.

In secundo aduentu faciet iudicium & iustitiam.

Ioël 3.

EADEM DOMINICA THEMA SVMPTVM de Euangelio secundum Ioannem .6.

Cùm subleuasset oculos Iesus, & vidisset, quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippum: Vnde ememus panes, vt manducent hi?

Verbo Dei liquescit anima.

ANIMA mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Anima siquidẽ quæ flãte aquilone in peccatis induruit ad verbũ Dei, flãte austro spiritus sancti emollitur & liquescit. Vnde & in Cant. paulò pòst subditur: Inuenerunt me custodes ciuitatis, doctores, scilicet, prælatiq; inuenerũt sordidam & abominationibus repletam, percusserunt me gladio verbi Dei, & vulnerauerunt me compunctione, scilicet, & amore. Tulerunt pallium meum, id est, velamen

ignorantiæ, & multitudinẽ peccatorum. Loquente igitur dilecto per miniſtros ſuos, libenter audire debetis. Vnde Auguſt. ait: Qui vult audiri à Deo, prius audiat Deum. Et iterũ ait: Interrogo vos fratres & ſorores, quid vobis plus eſſe videtur verbũ Dei an corpus Chriſti? Si vultis bene reſpondere, hoc vtiq; dicere debetis, quod nõ ſit minus verbum Dei, quã corpus Chriſti. Et ideo quãta ſollicitudine obſeruamus, quãdo à nobis corpus Chriſti miniſtratur, vt nihil ex ipſo de manibꝰ noſtris in terrã cadat, tãta ſollicitudine obſeruemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud cogitamus aut loquimur, de puro corde depereat. Quia nõ minus reus erit, qui verbum Dei negligẽter audierit, quã iſte qui corpus Chriſti in terrã cadere ſua negligẽtia permiſerit. Hæc ſunt verba Auguſtini valdè terribilia cõtemptoribus verbi Dei. Quid igitur de illis qui ſapientes ſunt in oculis ſuis? In oculis, ſcilicet, ſuperbi cordis, qui deſpecta Dei ſapiẽtia, penes ſe extolluntur de ſua, quæ ſtultitia eſt apud Deũ. Hi ſapiẽtes in ſeculo, qui vidẽt in tenebris, & lucẽ Dei cõtemnunt intueri, nec volũt cũ mitibꝰ & humilibus humiliari, cũ tamẽ ſcriptũ ſit in Iſa. Leo quaſi bos paleas comedet. Quod fit quãdo potentes, ſicut puſilli humiliter audiunt verbum Dei, dũ palea, id eſt, hiſtoria, & ſenſu literali delectãtur, quãdiu ad medullam vel ad triticũ ſpiritualis intelligentiæ nõ poſſunt attingere. De cõtemptoribus autẽ idẽ Iſa. ait: Aruit herba, defecit germẽ, viror omnis interiit. Deficiẽte enim & areſcẽte herba prædicationis in cordibꝰ eorum, germẽ boni operis deficit, & nitor gratiæ ac virtutũ Dei. Et ideo fratres liqueſcere debetis hodie & emolliri ad pęnitentiã verbi dei virtute non inclinare corda veſtra per malitiã. Cùm ſubleuaſſet oculos, &c. Sicut paſtor, gregẽ ſuũ paſcet: in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo leuabit, fœtas ipſe portabit. Verba ſunt Iſa. de hodierna refectione. Dominus enim gregẽ ſuũ paſcit, agnos, ſcilicet, & nõ lupos. Ipſe enim paſtor bonus, qui, teſte Iſa. dat ſemẽ ſerẽti, & panẽ comedẽti. Ipſe excipiẽdo fatigatos, docẽdo inſcios, ſanãdo ægrotos, recreãdo ieiunos, quantũ deuotione credentiũ delectentur, inſinuat. Paſcit igitur gregem ſuũ qui eũ ſecutus in deſerto fuerat, paſcit laſſos pauperes & famelicos. Tales enim vult Dominus paſci. Vnde per Iſa. ait: Hæc requies mea, reficite laſſum. Paſcit pauperes & famelicos: Eſuriẽtes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes. Vecordẽ ſiquidẽ ſe aſſerit, qui ſitientibꝰ hortis aquã in fluuium mittit. In brachio ſuo cõgregabit agnos. In brachio, ſcilicet, operationis, & fortitudinis ſuæ manſuetos, & humiles in vnitate fidei cõgregauit, quos in ſinu quietis & protectionis ſuæ, atq; in ſecreto cõtemplationis ad ſuperna leuauit. Fętas autẽ oues portat, doctores, ſcilicet, & filios Deo parientes. De quibus in Iob ait: Nunquid ceruas parturientes obſeruaſti? Ipſe igitur paſtor eſt bonus, qui paſtu naturæ, paſtu ſcripturæ, paſtu gratiæ, paſtu gloriæ gregẽ ſuum reficit. Paſtu naturæ ſeu corporali in hodier. Euangelio ad literã legitur refeciſſe eos, qui eum ſecuti fuerant in deſerto: Hoc autẽ Euangelium in media quadrageſima ſolet legi, ſed quia ſicut in præcedenti ſermone dictum eſt, hæc vltima hebdomada nõ habet propriũ ſeruitium, hodie repetitur ſecundum vſum gallicanũ & cõſuetudinem Ciſterciẽtium, & eſt quaſi præambula aduentus Domini. Nam ipſo ad ueniente, & in deſerto mundi ſeu Iudeæ prædicante, multitudinẽ credẽtium primò reficit in via, & poſtmodũ ſatiabit in patria. Per hoc aũt quod ait ad Philippũ: Vnde ememus panes vt manducẽt hi, docet magiſtros Eccleſiæ, conſilia ſua debere minoribꝰ cõmunicare, & cũ ipſis cõferre. Aliqua enim reuelãtur minoribus quæ nõ maioribus. Poſtq̃ aũt Dominus deſertũ mũdi petiit, multi fideliũ caterũq; derelictis mœnibꝰ priſcæ cõuerſationis ipſum ſecutæ ſunt, ſicut ſcriptũ eſt: Et ſuper omnẽ terrã gloria eius. Marcus ait: Deſertus eſt locus, & iã hora præteriit, dimitte illos, vt in proximas villas & vicos euntes emant cibos. Erat ſiquidẽ iam hora veſpertina. Luca teſtante, qui ait: Dies autẽ cœperat declinare. Fine enim ſeculorũ appropinquãte à diutina ſpiritualis inediæ tabe liberati ſumus. Panes autẽ quos inuenit Dominus, accepit, nõ alios procurauit, vt ſignificet quod veniens in carne, nõ alia quã prædicta erãt, prædicauit, & opere cõpleuit. Ex panũ verò multiplicatione oſtẽdit, quã ſint myſteriis grauida ſcripta legis & Prophetarũ. Plura autẽ fuerunt fragmenta quàm panes, quia plures expoſitiones quã textus. Fragmẽta autẽ ſignãt diuina cõſilia, & ſubtilitates ſcripturarũ, quę vulgus nõ capit, ſed maiores & perfecti, q per cophinos deſignãtur, propter iuncorũ viriditatẽ & palmæ cõparationem, quæ victoriã deſignat, multasq; habet proprietates ad ſanctos pertinentes. Ex iuncis autẽ & foliis palmarum cophinos faciebant. Per fragmenta etiã intelligere poſſumus boni exẽpli reliquias, quod nobis relinquitur poſt ſanctorum mortẽ. Ipſi enim ſaturati ſunt filiis, id eſt, bonis operibus repleti. Et quia memoria eorũ in benedictione eſt, diuiſerunt reliquias ſuas paruulis ſuis, qui eos humiliter imitantur. Hæc ſunt enim fragmẽta nunquã peritura. Memoria ſiquidẽ eorũ nõ derelinquetur. Vnde Seneca ait: Marcellinus admonuit quemadmodũ cœna peracta reliquię circunſtãtibus diuiduntur, ſic peracta vita aliquid porrigi his qui totius vitę miniſtri fuiſſent. Piſciculi autẽ cũ panibus apponũtur, cũ exẽpla ſanctorum præceptis dominicis, id eſt, doctrina prædicationis ſociãtur. Fuerunt ſiquidem quinq; panes hordeacei, per quos quinq; libri Moyſi intelliguntur, in quibus more hordei amora palea ad medullã ſpiritualis intelligentiæ cũ difficultate peruenitur. Piſciculis autem, id eſt, exemplis patrũ legis auſteritas temperatur, inter quos piſcem aſſum, id eſt, Chriſtum paſſum ad fauces cordis cũ melle dulcedinis apponere debemus, vel per duos piſces Pſalmi, & Prophetæ intelliguntur. Duo inſuper piſces intellectus ſunt & memoria, vt quod legis, intelligas, & quod intelligis, memoriæ theſauro recondas. Manducauerunt & ſaturati ſunt. Multi comedunt qui non ſaturan-

Contra contemptores verbi Dei.

De paſtu et refectione diuina.

Iſa. 40.

De paſtore & paſtu multiplici.

De fragmẽtis.

De piſcibus et panibus.

non saturantur, sicut filius prodigus, qui siliquis porcorum non poterat saturari. Sicut autem per quinq; panes hordeaceos mēsa scripturarum, quinq; librorũ Moysi designatur, ita in mēsa pœnitentiũ. Primus panis hordeaceus timor iudicij, secũdus horror cõmissi, tertius dolor cordis contriti, quartus pudor cõfitentis, quintus labor satisfacientis. Austeri sunt panes isti & asperi, nisi piscibus diuinæ gratiæ & deuotionis, qui sub aquis spiritus sancti nutriuntur, eorum austeritas tēperetur. Sed & piscis fidei, quę nascitur in aquis baptismi, & piscis spei, quę in aquis tribulationum salsis & amaris nutritur, & piscis charitatis, quæ in aquis dulcibus & fluentis gratiarum cõmoratur, prædictos panes esibiles reddunt & suaues. Sederunt autē super terram. Prius enim oportet terrena cõculcari ab his qui doctrina sacra cupiũt saturari. Vnde in Parab. de sapientia: Si quæsieris eã, quasi pecuniã, & sicut thesauros effoderis eã. Cũ thesaurus in terra foditur, terra eiicitur, quia nisi mentē à terrenis euacues, thesaurum sapiētiæ nõ inuenies. Erat autē multũ fœnũ in loco. Sedere super fœnũ debēt, qui Christi panibus refici desiderãt. Cõculcare fœnũ carnis debemus, & carnales reprimere voluptates. Teste enim Isa. Omnis caro fœnũ, & omnis gloria eius quasi flos agri. Fœnũ nascēdo habet virorē, crescendo decorē, deinde florē, tandē ardore solis desiccatũ redigitur in puluerē: sic homo per ætatũ successiones, amittit decorē, & cadit in mortē. Cõculcandum est fœnũ dũ viret, & homo prosperitatis flore virēs, lasciuiã iuuētutis & carnis voluptatē cõculcet. Gloria autē carnis quasi flos agri dicitur, & nõ flos horti. Flos agri enim vndiq; procellis & vētis exponitur, & homo multimodæ miserię subiicitur. Exsiccatũ est fœnũ, & cecidit flos, quia spiritus Domini sufflauit in eo, id est, sentētia mortis, vel sentētia iudiciaria, qua feriendi sunt reprobi, vitã præsentē excussit. Debemus etiã conculcare fœnũ substãtiæ mũdialis, de quo scriptũ est: Produces fœnũ iumētis, quo terra fructificat cultoribus suis. Et iterũ: Qui producit in mõtibus fœnũ, & herbã seruituti hominũ. Quod fit cũ huius mũdi sublimes ad fidē vocati sanctis prædicatoribus in huius vitæ via alimēta ministrãt. Nõ solũ autē fœnũ floridũ carnis, vel fœnũ substãtię tēporalis transitoriũ, sed fœnũ sordidũ, id est, vita impij conculcãda est, & contēnenda est. De quo in Iob dicitur: fœnum vt bos comedet. Behemoth enim, id est, diabolus vita impiorũ delectatur. Est autē quartũ fœnum, id est, opus sanctitatis, fœnũ, scilicet, solidũ, de quo scriptum est: Producat terra fœnũ viride. Et in Psal. Florebũt de ciuitate sicut fœnũ terræ. Voluerũt autē Christũ facere regē suũ. Tales enim sunt claustrales quidã, qui claustrũ intrãt & Christum Regē facere volunt, ne corporis necessaria desint eis. Huiusmodi enim nõ seruiũt Christo Domino, sed vētri suo. Vnde Dominus ait: qui eũ sequuntur, nõ quia signa viderēt, sed quia de panib9 eius comederũt, & saturati sunt. Et Iere. ait: Dabo Hierusalē in aceruos arenarũ, & cubilia draconum & pascua struthionum: quod fit cũ religiosi studēt ad tēporalia cumulãda. Fiũt autē cubilia draconũ per ventũ malitię, & struthionũ, quia hypocritæ. Vt autē de pastore & pastu plenius prosequamur, sciendũ est quod pastor ille, de quo scriptũ est: Posuisti in cõspectu meo mēsam aduersus eos qui tribulãt me, multiplicem mēsam ponit & multiplicem pastum nobis apponit. Est enim mensa materialis & pastus corporalis: est mensa scripturæ, pastus doctrinæ & eruditionis, est mensa gratiæ & pastus virtutum ac bonæ operationis: est mensa Eucharistiæ, & pastus dominici corporis & sanguinis: est mensa contemplationis, & pastus æternæ delectationis: est mensa gloriæ, & pastus æternæ societatis. Quã miseri & vecordes, qui propter mensam diaboli, relinquunt mēsas Domini. Vnde Osee: Ablactauit eam, quę erat absq; misericordia, remouendo, scilicet, eam à sacramentis Ecclesiæ, & mensa cœlesti quia indigna, & se transtulerat ad mensam diaboli. In hac autem mensa quidã arenã masticant, id est, auari, qui tēporalibus & trãsitoriis, quæ sterilia sunt, delectantur. Quidã iuxta fornacem sedentes, masticãt scintillas ardentes, hi sunt iracundi: alij manus, alij membra sui corporis sugunt, hi sunt voluptuosi, qui mēbris carnalibus delectãtur: alij ventum hiatu attrahunt & masticãt, hi sunt superbi & vani. De quibus Ierem. ait: Onagri steterunt in rupibus, & traxerunt vētum quasi dracones, defecerunt oculi eorum, quia nõ erat herba. Onagri in rupibus, claustrales in duritia & austeritate cõuersationis, qui corde & desiderio attrahunt ventum temporalē per auaritiã, vel ventum vanæ gloriæ per elationem, sicut dracones, id est, aperti mali & seculares. Defecerunt autē in ipsis oculi cõtemplationis deficiente herba pabuli diuini & sanctæ meditationis. De potu autē huius mēsæ Ierem. ait: Dabo eis potũ aquã fellis: quia fel draconũ vinum eorũ per amaritudinē vitiorũ & malę cõscientiæ, & venenum aspidũ per malitiã mētis venenosæ. De his autē Psal. ait: Potabunt omnes bestiæ agri. Homines enim bestiales, dũ more bestiæ viuunt, aquã quę primò occurrit, licèt sit lutosa, bibũt. Nõ enim tētationibus vel obscęnis voluptatib9, vel oblatis quibuscunq; munerib9 resistũt. Hi, teste Iob, bibũt iniquitatē suã sicut aquã. Et secundũ aliã translationē Isa. ait: Caupones tui miscent aquã vino, quod fit dũ verba correptionis corrũpuntur mollicie adulationis. Similiter & hęretici vinũ mandatorũ Dei aqua peruersę doctrinę corrũpunt. In hac igitur pessima mēsa tot sunt fercula, quot sunt vitia. Principale autē ferculũ est ipse diabolus, sicut in mensa cõmunionis est ferculum ipse Christus. Propterea ait Psal. de diabolo: Dedisti eum escam populis Æthiopum, id est, nigris peccatoribus, qui in se recipiunt diabolum, & in eius malitia delectantur: in hac autem mensa non satiantur, sed semper esuriunt. Vnde in lib. Regum legimus, quod facta est fames in Samaria annis tribus, & mensibus sex. Tres anni quorũ vnus est memoria, quę famē, id est, defectũ habet, dum Deũ nõ recolit. Alius ratio dũ bonũ à malo nõ discernit. Tertius est voluntas

De panibus pœnitentium.

De sedentibus super terram.

De pastore & pastu.

De mensa diaboli.

Potus mensæ diaboli.

voluntas dum Deũ & proximum nõ diligit. Fames autẽ sex mensium, est sex operum misericordiæ defectus. In fame autẽ Samariæ legimus quod vna mulierũ filiũ coxit, quod quotidie impletur in nobis, dũ mala opera coquimus in igne cupiditatis. Alia autẽ mulier sapienter egit, dum filium non occidit, sed abscondit. Opera enim nostra non sunt per iactantiam ostendẽda. Inebriãtur enim conuiuæ diaboli ebrietate illa, de qua scriptum est: Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius. Inebriat autẽ peccatores diabolus gloria huius mundi, quæ est calix aureus Babylonis, habens in se tria pocula. Primum carnalis concupiscentiæ, quod nascitur de vite dissolutionis. Secundum est cõcupiscentiæ oculorum, quod exprimitur de racemo curiositatis. Tertium superbiæ vitæ, quod prouenit ex racemo secularis ambitionis. Est autem mensa materialis & pastus corporalis, quam nobis ponit Dominus ad sustẽtationem, non ad superfluitatem. In cibo enim materiali considerandum est quid, quantũ, & quomodo comedas, id est, cibi species, mensura, & hora, ne illicitum, aut extra horam, aut vltra mensurã aliquid sumas. Illicitum enim comedit Adam in Paradiso, & expellitur. Extra horam Ionathas, & à patre maledicitur: Populus Israël ad sepulchra concupiscentię extra mensurã comedit & occiditur. Sic transgressio meruit expulsionem, negligentia maledictionẽ, saturitas mortẽ. Considerandũ est insuper cum quibus comedas magis quàm quid comedas. Vnde in Eccles. Viri iusti sint tibi conuiuæ, & omnis narratio tua in pręceptis altissimi: nõ enim garrulitati vel verbis otiosis, sed lectioni scripturarum dum comedimus, intendere debemus. Similiter & pauperes Christi debent esse conuiuæ nostri, vt vocemus claudos & debiles, egenos & pauperes, & nõ diuites, & ita de mẽsa corporalis alimoniæ faciemus mensam misericordiæ. Cũ timore enim magno & cautela sumenda sunt cibaria tanquã medicamenta. Sicut enim equus Abbatis, dum duplex prębenda ei confertur & otiosus est, lasciuit, & recta via ire rennuit, sed incedit ex transuerso, ita misera caro, sicut scriptum est: Impinguatus est dilectus, & recalcitrauit. Mensa autem scripturæ est, de qua Ezech. ait: Similam & mel, & oleum comedisti, id est, doctrinã puram, & dulcẽ, & superexcellentẽ. Et in Paralip. dicitur de Ezechia: Ædificauit apothecas frumẽti vini & olei, & præsepia iumentorum in Hierusalẽ. Ezechias interpretatur auxiliũ Domini, hic est Christus, qui ædificauit cellaria scripturæ, quia sicut panis confortat, sicut vinum lætificat, sicut oleum exhilarat, & præsepia iumentorum, id est, doctrinã simplicium. Vnde Isa. Pascentur agni iuxta ordinẽ suum. Quod fit, cùm humiles & simplices, quod capere possunt in pascuis scripturarum, ad ordinẽ bene viuendi cõuertunt. Et subiungit: Deserta in vbertatẽ cõuersa aduenæ comedent, id est, gentiles. Quod fit, quando quædã loca scripturarum, quæ ad literã videntur inculta in vbertatẽ, & refectionẽ cõuertuntur spiritualiter intellecta. Et Ioël ait: Cõgregate paruulos, & sugentes vbera, vt, scilicet, huius mensæ conuiuæ paruuli sint humilitate, & suauiter attrahant dulcedinem duorum testamentorum ad interioris hominis nutrimentum. In hac igitur mensa bibamus aquã de puteo viuentis & videntis. Qui enim bene viuit, subtilius videt. Qui verò, vt ait Greg. Lippiẽtibus oculis claritatem solis intuetur, plerumq; de luce excęcatur. Propterea in Euan. dicitur: Ingredietur & egredietur, & pascua inueniet. Ingreditur homo intelligendo scripturas, egreditur homo operando secundum illas. In his duobus inueniuntur pascua vitę & refectionis internę. Multi autẽ sunt hodie, qui dulcia proferunt in prędicatione, sed postmodum vana vel falsa in cõmuni sermone, qùia vita non respondet doctrinæ. Cõtra quos Iacobus ait: Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcẽ & amarã aquã? In mensa autem scripturæ vinum multiplex nobis apponitur. Primum pungitiuum in reprehensionibus. Secũdum lene & delectabile in promissionibus. Tertium austerum in cõminationibus. Quartum est vinum instructionis in diuinis præceptis & sanctorum exẽplis. Quintum vinum compunctionis in indignatione. Vnde in Apoc. Et calicem vini date ei indignationis iræ Dei. Tandem autem sancti peruenient ad sextum vinũ fruitionis in iocunditate. De quo scriptum est: Calix meus inebrians, quàm præclarus est. Vinum autẽ huius mensæ tria facit principaliter, subtilem, audacem, & hilarẽ. Subtilẽ cõtra dæmonũ machinamenta. Audacẽ cõtra tentationum spicula, hilarem suscipiendo flagella cum gaudio. Mensa autem gratiæ, & mensa virtutum & operationis sanctæ. Vnde in Euangelio Dominus ait: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me. In hac autem mensa apponitur butyrum cum melle. Vnde Isa. Et erit in die illa, nutriet homo vaccã boum, & duas oues, & pręvbertate lactis comedet butyrum. Butyrum enim & mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terræ. Vacca quæ fortem fœtum producit, fortitudo mentis fructifera: vnã, non duas debet homo nutrire, quia debet roborare animã & macerare carnẽ. Virtus enim animę in infirmitate carnis perficitur. Debet insuper duas oues nutrire, id est, simplicitatem interiorẽ & exteriorem. Sic enim comedet butyrum suauitatis, & internæ pinguedinis, & mel, id est, dulcedinẽ dilectionis, sicut scriptũ est: De petra melle saturauit eos, id est, spirituali dulcedine de petra Christo. In hac autẽ mensa potamur vino albo castitatis, vino subrufo charitatis, vino rubeo effusione sanguinis pro Christo. Potamur insuper vino sanctarum affectionum. Cauendum est autem spiritualibus, ne vinum hoc ita desiderent, quod de pane, id est, virtutum & operationum soliditate non curent multũ dum delicias suas magis affectant. Quidã autem multum de grano sibi habere videntur, sed veniente vino tentationis, non nisi paleas inueniunt & exsufflantur. In hac autẽ mensa gratiæ cibus pœnitentium est panis subcineritius, & vas aquæ, laboriosa, scilicet, opera, cum lachrymis pœnitentiæ.

Inebriat diabolus peccatores.

De mensa materiali & pastu eius.

De mensa & pastu scripturæ.

De multiplici vino.

De mensa gratiæ.

De multiplici vino & ebrietate.

Cibus pœnitentium.

Hac fuit

Hæc fuit refectio Eliæ, dũ fugeret à facie Iezabel, postquã sub Iunipero dormiuit. Iezabel fluxus sanguinis interpretatur. A facie eius Elias, id est, vir pœnitens fugit, & dum torpet in voluptatibus sub iunipero dormit. Iob radix iuniperi cibus eorum, quæ radix est leuis in se, sed multos ex se aculeos producit. Elias ab Angelo, vt comedat excitatur, id est, vt vitæ suæ infirmitaté attendat, & sic de torpore voluptatum consurgés, venit ad monté Dei Oreb, id est, ad celsitudinem sanctę cõuersationis, vel mensæ cœlestis. Oreb enim mensa interpretatur. In hac auté mensa reficitur nobiscum sponsus, qui inter lilia pascitur, id est, animarum castitate delectatur, donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ: quod erit quando vita æterna apparebit, & vita præsens finietur. In hac mensa comedunt amici, & inebriantur charissimi. Eiusmodi ebrietas tria facit, membra, scilicet, ad peccandum stupida, & vomitũ cõfessionis, atq; obliuioné curæ secularis. Aquę auté quæ in hac mensa bibuntur, de fontibus saluatoris hauriuntur. De fonte, scilicet, baptismi, qui lauat immũdum. Hic est fons Edorum. De fonte misericordiæ, qui rigat aridum. Hic est fons hortorum. De fonte spiritualium gratiarũ. Hic est fons omnium bonorum. Quinta mensa est sacrę cõmunionis & Eucharistię, in qua Dauid noster puero relicto à Domino suo, dat vuam passam, id est, passionis suæ refectioné. In hac autem mensa facit Dominus memoriã mirabilium suorum, quæ fecit filiis Israël, dum eis manna cõtulit, & ipse escã sui corporis nobis tribuit. Vnde in Exodo legitur, quod apparuit ros in solitudine minutus albus, quasi pilo tonsus in similitudiné pruinæ super terrã. Gustus eius, quasi similæ cum melle. Ros, id est, Dei filius apparuit in solitudine, id est, in mũdo vel in Maria virgine minutus in cõceptione, & in natiuitate albus in innocentia & sancta conuersatione, quasi pilo tõsus in passione. In similitudine pruinę super terrã in Apostolorum prædicatione, per quã fœcundata est omnis terra. Gustus eius quasi similæ humanitatis cum melle diuinitatis in æterna beatitudine. In hac auté mensa apponitur nobis panis, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo, deficientem reparat, sanum roborat, esuriétem satiat. Reparat ad gratiã, roborat ad pugnã, satiat ad refectionem. Hic est panis in clybano, in sartagine, in craticula. Panis subcinericius & similagineus. In clybano, id est, in virginis vtero. In sartagine frixus zelo & charitatis ardore. In craticula, quia assatus est in cruce. Subcinericius in sepultura. Similagineus in resurrectione. Hic est panis hordeaceus, quia castra Madianitarum, id est, dæmonum subuertit. Sicut legimus in historia de Gedeone. Vnde in Parabolis de B. Virgine dicitur: Facta est quasi nauis institoris de longe portans panem suum. Confracta fuit nauis Euæ, & nullam pręter istã cui se crederet, inuenit. De aceruo auté tritici vallato liliis sumptus est hic panis, id est, de intemerato vtero virginis. Mulier quam dedit nobis Dominus, dedit nobis de ligno vitæ, & comedimus, & viuificati sumus. E contra mulier, quam dedit nobis Adam, dedit nobis de ligno, & manducauimus in Adã, & mortificati sumus. Qualiter auté ad hanc mensam accedendum sit, ostendit Isa. dicens: Pone mensam, & contemplare in specula comedentes & bibentes. Surgite principes, accipite clypeum. Ponimus mensam accedendo ad sacram communionem, contemplamur in specula præuidendo diabolicas tentationes & imminentia peccata. Comedimus & bibimus Christi corpus, & eius sanguinem in hac præcellenti mensa, hoc cibo confortati surgamus ad bene operandum, ne simus serui, sed principes prauis motibus imperátes. Arripiamus clypeum contra diabolicas tentationes. Puri autem & mundi ad tam sanctam mensam accedere debemus, vt prius lagena aquæ lauemur, & postmodum in cœnaculo deuotionis, & præeminentis conuersationis reficiamur, vt dicamus cum Iob: Antequã comedã, suspiro. Vnde Isa. Lauamini, mũdi estote. Lauamini aqua lachrymarũ, & cordis cõtritione, mundi estote permanétes in innocẽtia vitæ. Ecce sanus factus es, iã noli peccare. Si igitur sedes ad mẽsam diuitis, accedẽdo ad sacramentũ altaris, statue cultrũ gutturi tuo, secundũ consiliũ Salomonis, omne vitiũ gulæ postmodũ à te resecando: & scito quod talia oportet te præparare, id est, corpus & animã Deo offerre, sicut ipse apposuit tibi ferculum, id est, seipsum. Constituamus igitur dié solemnem in condensis, id est, in multiplicatione virtutum, & frequentatione bonorum operum, quod valdè est necessariũ, quãdo acceditur ad cornu altaris, id est, ad eminentiã sanctæ cõmunionis. Habemus auté altare, de quo nõ habét potestaté edere, qui tabernaculo corporis deseruiunt. Nec enim possumus participare mensæ Christi, & mensæ dæmonũ. Et quoniã tria sunt sacrificiorũ genera, vnum contriti cordis, aliud mortificationis carnis, tertium sacrificium altaris: præcedere debet sacrificium contritionis in corde, sacrificium afflictionis in carne, vt ad tertium sacrificium altaris dignè valeamus accedere. Sexta mensa est contemplationis, in qua reficitur anima spiritualibus deliciis, cogitando, meditando, orando, legendo, & superna gaudia prælibando. Tria siquidem in supernis cõtemplamur. Supernę ciuitatis opulentiã, in qua non esurient, neque sitiét amplius. Ciuium eius lætitiam, quoniam Deum facie ad facié videbimus. Tunc teste Isa. lætitia sempiterna erit eis. Regis æterni gloriã, qui in sanctis suis gloriosus est, & in maiestate sua mirabilis. Regis siquidé gloria ex maiestate. Ciuitatis auté decor ex claritate. Ciuium amor ex charitate. Cùm igitur sopitis sensibus corporeis intellectus supra se rapitur, & spiritus hominis vnus spiritus efficitur, tunc internæ iocunditatis gustu & dulcedine delectatur. In cogitatione autem mens hominis notitione rei transitoriæ tangitur, cum ipsa res sua imagine subito animo repræsentatur. Meditatio verò est sagax retractatio cogitationis, aliud obscurum & inuolutum explicare nitens. Speculatio auté dicitur perspicax & liber animi intuitus in

De mensa sacræ communionis.

De manna.

Qualiter ad mensam Eucharistiæ debemus accedere.

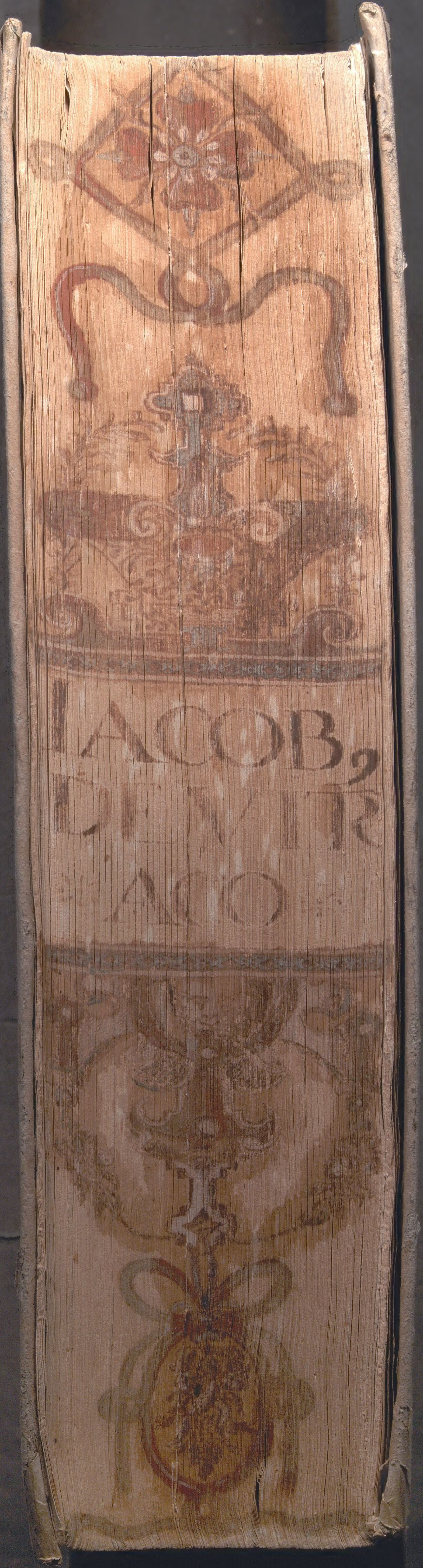
De mensa contemplationis.

De cogitatione, meditatione, speculatione, & contemplatione.

tus in res perſpiciendas vſquequaq; diffuſus. Contemplatio verò ſpiritualiter dicitur internæ iocunditatis guſtus. Cogitatio eſt quaſi vapor ad modicum parens. Meditatio eſt quaſi ignis cum flamma & fumo. Ibi enim quaſi perturbatio quædam ex ſenſualitate, & quaſi quædam lucta ignorantiæ cum ſcientia & lumine veritatis. Speculatio ignis cum flamma ſine fumo, cùm ſcilicet, flamma amoris validius ardere, & clarius ſplendere cœperit, dum ligno prius viridi deſiccato, omnis perturbationum caligo euaneſcit. Contemplatio eſt ignis purus ſine flamma, & fumo, cùm cor cognitione veritatis medullitus penetratur, & quaſi totum ignitum, & in igne amoris conuerſum ab omni ſtrepitu pacatisſimum quieſcit, quaſi totum transformatum in affectum dulcedinis, & tunc toto corde in ignẽ amoris conuerſum verè Deus omnia in omnibus eſſe ſentitur, vt præter ipſum de illo nihil cordi relinquatur. In cogitatione oculus, quaſi ad momentum aperitur, & citò quaſi grauatus ſomno clauditur. In meditatione aperto oculo non plane res videtur, ſed nititur homo ad plenam cognitionẽ, & adhuc videt homines quaſi arbores ambulantes. In ſpeculatione res perfectè videtur, & viſus circumquaq; in lumine diffunditur, & quaſi nouitate viſionis inſolitæ in admiratione ſubleuatur. In contemplatione verò delectatur intuendo pulchritudinem, dum miræ dulcedinis guſtu anima totum in gaudium & iocunditatem commutatur. Cogitatio mordet, meditatio maſticat, ſpeculatio in ventrẽ traiicit, contẽplatio guſtat & saporẽ percipit, dum reuelata facie abſq; phantaſia corporearũ imaginũ Dei gloriã contemplatur, & in eandẽ imaginem transformatur, & in amplexibus ſponſi delectatur, ſicut ſcriptum eſt: Dilectus meus mihi, & ego illi. Septima & beata menſa eſt æternæ beatitudinis, in qua tot ſunt fercula, quot ſunt gaudia: tot refectiones, quot ſanctæ & delicatæ affectiones, de qua ſcriptum eſt: Replebimur bonis domus tuæ, quando, ſcilicet, Rex introducet nos in cellam vinariam, vt inebriemur ab vbertate domus Dei. Vnde per Iſaiam Dominus ait: Delectaberis ſuper Domino, & ſuſtollam te ſuper altitudinem terræ, & cibabo te hęreditate Iacob patris tui, fructu, ſcilicet, terræ promisſionis, lacte humanitatis, & melle diuinitatis. Teſte autẽ Iſa. Faciet Dominus in mõte illo conuiuium pinguium medullatorum, & vindemiæ defęcatæ. Pinguedo exterior eſt humanitas Chriſti, vt vitulo ſaginato reficiamur. Medulla eſt pinguedo interior, id eſt, ipſa diuinitas, de qua ſcriptum eſt: Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Vindemia autem defęcata fæce concupiſcentiæ, & ſenſualitatis prorſus abiecta. Vnde ſecundum quod idem Iſaias ait: Sugatis & repleamini ab vberibus conſolationis eius, vt mulgeatis & deliciis affluatis ab omnimoda gloria eius. Beati enim qui guſtabunt & videbũt, quoniam ſuauis eſt Dominus. Beati qui manducabunt panem angelorum in regno cœlorum, in menſa Domini, imo in menſa quæ eſt ipſe Deus. Teſte enim Auguſtino, ipſe erit finis deſideriorum noſtrorum, qui ſine fine videbitur, ſine faſtidio amabitur, ſine fatigatione laudabitur, Deus, ſcilicet, vnus & trinus, qui eſt ſatietas conuiuantium, refectio Angelorũ, cognitio, dilectio, fruitio, gaudium & ſuauitas ſanctorum omnium. Ipſi honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Iſa 25.

Laus Deo.

ANTVERPIÆ,
Excudebat Theodorus Lyndanus. 13. Cal. Iun. ſumptibus Viduæ & Hæredum Ioannis Stelſii.
Anno 1575.

IACOB,
DE VITR
ACO

Cax̃, lib,

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm